

12. B.° 1.28.

14.12.1.

CODEX JUSTINIANUS

RECOGNOVIT

PAULUS KRUEGER.

FASCICULUS I

LIBRI I. II.

BEROLINI
APUD WEIDMANNOS
MDCCCLXXIII

EXPLICATIO SIGNORVM NOTARVMQVE

- I In textu litteris inclinatis indicatur discessum esse ab auctoritate librorum.
- II Ad marginem sinistrum intra cancellos laudantur loci, qui aut extant in iuris antejustiniani libris, uelut in Codicibus Gregoriano (Greg.) Hermogeniano (Hermog.) Theodosiano (Th.), in Nouellis post Theodosianum Codicem editis, in fragmentis Vaticanis (Vat.) aliisque, aut redeunt in iuris Iustiniani compilatione, potissimum in hoc ipso Codice, quem numeris solis citauimus, rarius in Institutionibus (Inst.) uel Digestis (Dig.): horum locorum si qui a compilatoribus ualde mutati sunt, id indicatum est nota mut. ibidem citantur indices Graeci infra laudati. ubi autem uel loci illi uel hi indices desinunt, nota eorum intra parentheses rotundas iteratur (u. g. p. 19, 9).
- In margine ipso ad exitus singularum constitutionum anni post Christum natum laudantur.
- III Infra textum notae librorum ad singulas paginas plene collatorum exhibentur. si qui non totam paginam continent, intra parentheses rotundas () aut quae extant aut quae omissa sunt post notam uniuscuiusque libri indicauimus, pro rubricis nota R usi. intra has parentheses ad P et L adpositas rursus minoribus iisque quadratis [] constitutiones et rubricae a manu secunda suppletae addita nota p et l inclusae sunt.
- IIII In adnotatione superiore et emendationes proponuntur et, ubi utile uisum est mutationes a compilatoribus effectas indicare, antiquior constitutionum contextus adfertur.
- V In adnotatione inferiore, quae uarias lectiones continet, his notis usi sumus:
- A = collectio canonum Anselmo dedicata cum lege Romana canonice compta (= A'), quae extat in codice Parisiensi 12448 (ante Harleiano 386) saec. X, cf. liber meus Kritik des Iustinianischen Codex p. 34. collectionis adhibui librum Vercellensem saec. VIII (= Aⁿ) et in quibusdam Bambergensem P I 12 saec. VIII (= A^o).
- B = Basilica secundum editionem Heimbachianam (Lipsiae 1833—1850) et supplementum eiusdem editionis a Zachariaeo editum (Lipsiae 1846).
- BΣ = scholia Basilicorum.
- B (κ.π.) et BΣ (κ.π.) indicant τὸ κατὰ πρόδαξ.
- C = Casinas 49 saec. XII: c = manus secunda (alias C^o, u. i.): cf. Kritik p. 87.
- D = Darmstadiensis 2000 saec. XII: cf. Kritik p. 12.
- E = Lipsiensis 883 saec. XII (4, 63, 4...6), cf. Kritik p. 100.
- F = Monacensis Lat. 6375, olim Frisingensis 175, saec. VIII uel X (3, 13, 2. 3, 17, 1), cf. Kritik p. 101.
- = Digesta Florentina ad 1, 17.
- G = Fuldensis 153 (D 4) saec. XII: cf. ad 3, 43 et Kritik p. 99.
- L = Parisiensis 4516 saec. XI, cf. Kritik p. 11: l = supplementa manus secundae.
- M = Montispezzulanus H. 82 saec. XII: cf. Kritik p. 91.
- N = Parisiensis 16910 saec. XII (5, 1...12, 11...17).
- P = Pistoriensis 66 saec. X, cf. Kritik p. 10: p = supplementa manus secundae.
- Q = Berolinensis 275 saec. XII, cf. Kritik p. 16.
- R = Berolinensis 273 saec. XII, cf. Kritik p. 12.
- S = Summa Perusina edita in Heimbachii Anecdotis Graecis vol. II, cf. Kritik p. 32.
- T = Berolinensis 272 saec. XII, cf. Kritik p. 17.
- U = Vercellensis 127 saec. XII (p. 1...6), cf. Kritik p. 89.
- V = Veronensis LXII saec. VI—VII, cf. Kritik p. 7.
- W = Vaticanus 1427 saec. XII, cf. Kritik p. 88.
- Y = Bambergensis D 1 5 saec. XIII (1, 27), cf. Kritik p. 98, 139.
- Ex his libris plene collati sunt A C F L M P R V, nisi quod singulares lectiones librorum Aⁿ uel A' altero eorum cum reliquis libris consentiente fere suppressimus.

Iruerit. l. xi. k. aug. Rome ant. iii. & Balbo. 7 ss.
 M. P. CARUS. Carinus & Numerian. a. Clem. a.
 Si contra compromissu aduersarius tuus ap. electu
 arbitru p. sentia sui facere deprecatur. platur poene
 uidetur obnoxius. d. vi. k. al. cap. in aa. & horeste. a. c. ss.
 d. aa. l. oh. pp. Sanctimus mulieressus pudicicie

Iđ. ā. l. 7. cē. Liberto. P. m. oneribz. mītu. mētu. lucro. fructus. dō. ut. totum.
ē. quod. ipse. coepit. in. iure. tunc. dō. ut. causa. p. m. ite. eū. in. quā. nē. locu.
p. ior. factu. ē. posse. agē. manifestu. sū. m. u. r. ē. S. d. v. f. m. ā. S. cē. 35.
Iđ. ā. l. 7. cē. Lotulubine. R. in. quā. p. m. ite. indigē. g. n. o. p. h. l. s. d. d. l. t. h. a. c. i. t. e. p.
alienare. non. potest. S. v. t. c. m. ā. i. S. o. o. c. cē. 355.

ultimo supplicio subiaceret. Et etiam
Proannonis capituli. - 100 aurelianarum
 propter perfecti propria. pro tam africa auri
 bna. centu. Proannonis consiliario. auri
 libras. cxx. Proannonis cancellario. auri
 libras. vii. Item officii eius na.
 3. Nescio pmo hominib' decem annorum
 xviii. s. Kap. xis. fiunt solidi. cxxv.
 Ita numerario panis. vi. annu sol. v. Et
 pro capto. iiii. Kap. solidi. iiii. fiunt so
 lidi. xli. Solo panu. iiii. annona solido
 v. & pkap. ii. Kap sol. iiii. fiunt solidi
 xxii. Tertio panu. ii. annu sol. v. & p capu
 .ii. Kap solidi. iiii. fiunt solidi. xvi. Quarto.
 qmo. 7 sexto. ad ann. is. annu solidi. y. &
 ad capta. capu solidi. iiii. fiunt solidi

plectendis. Ex his igitur locis eorumque finibus quos antea
legum precepta sanxerunt. nulli expelli aut ei
aliqui partem. nec in ipsis ecclesiis reuerendis itaque
decanis atque fratribus. ut ei aliquid. aut uicualium
rerum aut uestis negent aut reges. Sed si quid est ipsi
refuge apparente publice. et si in sacri loci officio quibus. cum iudicio precesserint
iudicibus subiacent sententia monent. responsu loci reuerentia
datur. quod sibi quisque perspiciat evenire. / Quod
si in finibus ecclesiarum latitant. reliquos hyemam
seu defensores ecclesie atque quibus negotia commodiore
succorrit episcopus elegit. recedat latenteque persona
decent sine ullo in modo monit. intra finem ecclesie
sinuent preter. / Cum autem monit fuit in publico
proutque ceterum. / autem. in ea sit arbitrio siue ipse.
seu si magis elegit instructu sollempni pecuniarum.

[illegible]

Tota. Celario. W. Hos qui auctores primas
fideos unius patrimonialis sui repleat posses
soris effecti sunt. iustitiam. firmam. dñam tenet
de omnibus ne uti uacillet uniuscuique possessi
o. sic tenet quisque usque primus. pñe pñe
toram ut sunt.

A yroh ali. puit. n ali. anuoc. dhor.
 Re. joia. yala. n ali. y ncia. pr. cupa.
 oru pi. u nro. fluzo. di. ebre. ne. cas.
 fa. dzo. i. Reta. xupay. dho. ut. mao.
 fa. anu. ut. dho. p. ut. t. p. ut.
 ali. sac. # p. ut. joia. yno. yao. xem.
 ydzo. y. R. p. ut. d. adou. h. ncia.
 p. ut. dho.

CODEx IvSTINIANVS

RECENSvIT

PAVLVS KRVEGER

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
1877

THEODORO MOMMSEN

DIE XXX MENSIS NOVEMBRIS ANNI MDCCCLXXVII

D. D.

PAVLVS KRVEGER

PRAEFATIO PAVLI KRVEGERI

Cum longum sit exponere, quemadmodum Codex Iustinianus ad nostra usque tempora propagatus sit et qua uia in crisi eius exercenda progrediendum sit, praefationem hanc in quattuor capita ita distribuam, ut primo describantur subsidia critica, quibus haec editio nititur, altero historia Codicis Iustiniani ex his subsidiis reconcinnetur, tertio de traditae lectionis integritate exponatur, quarto huius editionis adornatio explicetur.

CAPVT I

SVBSIDIA CRITICA HVIVS EDITIONIS

Libri antiquissimi, qui Digesta Florentina tam aetate quam emendatione aequabat, *V* fragmenta extant in libro Veronensi bibliothecae capitularis LXII (olim 60, nobis *V*), qui hodie concordantiam canonum Cresconii saeculo VIII uel IX exaratam continet. huius codicis quadraginta membranas rescriptas esse earumque antiquam scripturam ad Codicem Iustinianum pertinere cum a. 1817 primus uidisset Immanuel Bekker philologus, in usum Schraderi haec folia annis 1821 et 1822 descripserunt Fridericus Bluhme et M. S. Mayer: deinde a me denuo lecta et edita sunt in libro, cui inscripsi Codicis Iustiniani fragmenta Veronensia (Berolini 1874), ubi simul quae de condicione codicis Veronensis et de fide lectionis dicenda erant exposui. extant autem in hoc particulae librorum III—VIII. XI. XII, quas suis locis in inferioribus singularum editionis paginarum marginibus indicauimus. cum ii qui codicem exarauerunt scite diligenterque officio suo fungerentur, oratio raris mendis corrupta est, eaque ex parte aut ipsi sustulerunt aut corrector aequalis. hunc autem correctorem codice usum esse in emendanda lectione inde apparet, quod rubricas titulorum libri VII nec non passim in libris VI—VIII inscriptiones constitutionum a miniatore uel omissas uel falso loco descriptas restituit¹, idemque testantur hiatus complures in textu constitutionum a correctore expleti². contra num idem praeterea in recensendo exemplo leniores errores proprio Marte ut fit castigarit, non liquet: nam illud quod huc trahi possit supplementum

489, 7 iuuenali calore aliquid] iuuenali quid *V*^a, iuuenali calore quid *V*^b
probabilius emendationi ex codice haustae nec tamen perfectae attribuas. liber Codicis octauus neglegenter et scriptus et emendatus est: librum duodecimum corrector non attigit.

Huic aetate proximus qui est codex capituli Pistoriensis 66 (antea 59, nobis *P*) scriptus *P* saeculo decimo, non integrum Codicem continet, sed libros I—VIII ita epitomatos, ut Graecis omnibus et Latinarum constitutionum maiore parte omissis uix tertia horum librorum pars supersit. praeterea temporum iniuria factum est, ut codex in fine mutilatus desinat in 8, 48, 6. quod si quattuor schedulas una numeraueris, quae ad textus lacunas explendas posteriore tempore adiectae sunt (f. 23. 105. 127. 130), summa foliorum quae

¹ Cf. Fragmenta Veronensia praef. p. V. VI ² 479, 14. 485, 31. 500, 20. 537, 32. 720, 4. 765, 25. 782, 2. 783, 14. 784, 18

codex Pistoriensis continet, efficitur 176. ex his folia 166 ueteris codicis in XXI quaterniones diuiduntur, qui olim numerati, deinde postquam hi a biblioepa fere resecti sunt, litteris A—Z in postremis foliis numerati sunt. quaternionis O cum tertium par foliorum perisset, ternio qui remansit, errore inter H et C insertus est: praeterea secundi paris foliorum ordo ita inuersus est, ut pristinus quaternio hoc modo restituendus sit: fol. 17. 20. O. 18. 21. O. 19. 22 et inserendus post fol. 112. nouem librarii codici Pistoriensi describendo operam dederunt¹. libro secundo praemittitur index rubricarum huius libri, qui ab ipsa Epitoma eo recedit, quod habet rubricas titulorum 28. 36. 50. 52 in hac omissas, et contra omittit rubricas 27. 48. 49 quae in hac extant et inuertit ordinem titulorum 40 et 41: consentit autem cum Epitoma in omissione titulorum 8. 33. 51. 57 et loco tituli 20 cum eadem rubricam *de collationibus* (6, 20) posuit. hunc codicem passim emendauerunt et margines supplementis repleuerunt aliquot manus recentiores saeculorum decimi et undecimi. eodem tempore et supra uersus et in marginibus uariae lectiones et scholia addita sunt. Epitomae formam qualem codex Pistoriensis exhibet, tabula appendicis II repraesentat. contulerunt hunc codicem Schraderi in usum F. Bluhme et M. S. Maycr²; deinde eundem ad hanc collationem ipse Pistoriae anno 1868 denuo excussi, nonnullas dubitationes de codicis Pistoriensis lectione, Pistoriae dum degunt, profligauerunt Rudolfus Schoell et Augustus Wilmanns.

L Geminam fere Codicis librorum I—VIII Epitomen continet codex bibliothecae publicae Parisiensis (Bibliothèque Nationale) Latinus 4516 (olim DLXXX, deinde 620, tum 5179, nobis *L*), qui ab eadem totus manu saeculo undecimo scriptus est in sedecim quaternionibus³ et uno quinione, qui desinit in libri noni exitu: nec quicquam in fine desiderari clausula docet, quam librarius ad 9, 51, 12 addidit, haec *Explicit liber VIII feliciter deo gratias ¶ Finibus en libri cōplebo magistri*⁴. manus altera primae fere aequalis et textum castigauit et uarias lectiones adscripsit et nonnullas constitutiones ab epitomatore omissas in margine suppleuit: praeterea in margine eadem scholia extant, quae manus saeculi X ad codicem Pistoriensem addidit. manus recentissima ut uidetur saeculi XIII marginibus argumenta Nouellarum Iustinianarum quae Authenticas uocant adscripserat: sed haec cum nonnullis scholiis antiquis erasa sunt. grauiorem iacturam hic codex eo fecit, quod inde a libro tertio complures legum subscriptiones data opera abstersae sunt et in ultimis foliis pars scripturae situ periit. hunc codicem ipse contuli Parisiis anno 1860: deinde ad dubitationes quasdam profligandas Regimontium anno 1875 mihi transmissus est.

D Codicum epitomatorum recentissimus Darmstadiensis bibliothecae publicae (Hofbibliothek) 2000⁵ (nobis *D*) scriptus saeculo XI uel XII a pluribus librariis, in fine mutilus, desinit hodie in 9, 16, 8. subscriptiones constitutionum in libro secundo ex parte erasae, inde a 3, 34, 11 fere omissae sunt. hunc codicem a. 1873 Berolini habui.

Epitomas codices qui aetate sequuntur, si Graeca excipias, integrum fere Codicem continent, sed in duas partes ita diuisum, ut alii libros nouem priores alii tres posteriores solos complectantur. illorum codices non extant saeculo undecimo exeunte antiquiores, horum codices duodecimum saeculum extremum non superant. quibus omnibus hoc commune est, quod subscriptiones uilipendunt et fere omittunt, ut etiam si quae errore librariorum seruatae essent, eae a correctoribus expungerentur. nec dissimili studio inde a saeculo duodecimo exeunte inscriptiones neglectae sunt, ut primum nomina eorum ad quos constitutiones datae sunt omitterentur, deinde imperatorum nomina extrema reciderentur, postremo distinguendorum capitum gratia nihil seruaretur praeter unum *Imp.* uel *Idem.* hi codices qui soli nobis maiorem Codicis partem seruauerunt, cum originem duxerint ex studio iuris

¹ Opus ita inter se diuiserunt: I scripsit quat. A et folii 9 initium, II quat. B, III quat. C D E F, IIII quat. G, V ultimum uersum folii 63 et quat. H I, VI quat. K dimidium, VII quaternionis K alteram partem et quat. L, VIII quat. M N O P Q, IIII quat. R S T V Z

² Seruatur haec collatio inter schedas Schraderianas in bibliotheca uniuersitatis Tubingensis sub numero Mc. 303. VII ³ Numerus II in fine secundi quaternionis cernitur, reliqui numeri recisi sunt ⁴ Voluit fortasse *complebo iussa magistri* uel simile aliquid. c. 13 eiusdem tituli (9, 51) cum clausula *explicit liber VIII feliciter incipit liber X de iure fisci* addidit manus altera ⁵ In fol. 84 manus huius uel proximi saeculi scripsit *Philipp Schmid*

VII

Romani quod illo tempore in scholis Italiae superioris atque imprimis Bononiae uigebat, apte Bononienses uocantur, quamuis non omnes Bononiae scripti sint. ex eorum numero amplissimo (nam prioris partis plus minus 211, posterioris 129 mihi innotuerunt) optimi quique mihi eligendi erant ad crisin in Codice Iustiniano recte exercendam.

Atque praestantissimum librorum I—VIII exemplum est codex monasterii Casinensis 49 C (olim 215. 361, nobis C) scriptus saeculo XI uel XII ineunte¹. quem codicem non ab initio huius monasterii fuisse docemur eo, quod manus saeculi XII uel XIII in paenultimo folio haec adnotauit: *codex hugonis de sugnano* (uel *agnano* uel *cognario*) *pro uiginti larenis aureis*. reliquis codicibus eo praestat, quod neque mutilus est neque posterioribus correctionibus (C²) primitiua scriptura passim obscurata est. subscriptiones ad praefationes et ad 1, 2, 1—13. 22 extant. hunc codicem postquam Berolini anno 1867 contuli, anno 1868 Casini per paucos dies quaedam denuo examinavi.

Eiusdem aetatis est codex bibliothecae regiae Berolinensis Lat. fol. 273 (nobis R) olim R Petri Pithoei, emptus a. 1837 ex bibliotheca Rosnyana². cuius qui quattuor priores libros descripserunt librarii, cum satis diligenter officio suo functi sint, reliqua rudiore ductu ac mendose scripta sunt. liber in fine mutilus desinit hodie in 9, 51, 9. atque initium quoque libri V periit. hodie enim incipit liber V a quinione, quem manus paulo recentior suppleuit, eumque quinione ueteris codicis duo quaterniones adeo mutili excipiunt, ut non supersint nisi prioris quaternionis folia 2. 7. 8, posterioris folia 3—8; ac ne haec quidem genuinam ac pristinam formam seruarunt, cum primitiua scriptura in folio 2 prioris quaternionis, item in foliis 3 et 4 alterius tota et in folio 8 prioris quaternionis maiore ex parte erasa et eius manus ductibus oblecta sit, quae quinione a quo liber quintus incipit suppleuit. quod qua de causa factum sit, colligitur ex indice titulorum huius libri, quem manus antiqua in folio singulari addiderat, collatis uestigiis pristinae scripturae hodie erasae, quae conspiciuntur in foliis superstitis eorum quaternionum, quos mutilatos hodie extare supra diximus. ut enim in indice titulo 18 praecedunt tituli 1. 2. 3. 5. 6. 11. 14. 16 (non 15, ut alio loco per errorem pro 16 diximus) 17. 6. 7. 13. 14. 16. 17, ita in contextu Codicis ante titulum 13 qui erasus non est apparere uidetur uocabulum *pertinet*, quod ultimum est tituli 17: praeterea post titulum 13 rubrica tituli 14 scripta fuit³ et ante 5, 17, 4, quae constitutio lituram sequitur, leguntur 5, 16, 25. 17 R 2 omissis 5, 16, 26. 27. 17, 1. 3. consentaneum igitur est praeter has constitutiones afuisse olim titulos 4. 8. 9. 10: titulos 6. 14. 16. 17, quos index bis laudat, non integros repetitos fuisse putem, sed cum titulus 16 extremus et titulus 17 posteriore loco fere consentiant cum codicibus epitomatis, priore loco eas constitutiones solas quas Epitome omiserat extitisse eo uerisimilius est, quod ambitus eorum, quae ita secundum indicem ante 5, 13 desiderantur, ad sex quaternionis folia quae perierunt fere quadrat. indidem simul intellegitur hunc codicem pendere ab Epitoma Codicis, de qua infra amplius dicendum erit. omnino quadraginta subscriptiones in hoc codice ita seruatae sunt, ut non in una uel altera parte omnes extant, sed per totum opus passim sparsae. praefationes Codicis omissae sunt. hunc codicem Berolini a. 1868 contuli et, cum insigni bibliothecae Berolinensis liberalitate mihi per longum temporis spatium praesto esset, ad plagulas editionis corrigendas rursus examinaui.

Tertio loco habui codicem bibliothecae publicae Montispezzulanae (école de médecine) M H 82 (nobis M) saeculi XII, cui scribendo quinque librarii operam dederunt. perierunt 6, 60, 2 extr. ad 7, 1 rubricam, quae saeculo XIII suppleta sunt, et 9, 22, 10 ad finem. in ultimo folio 6, 22, 4 med. — 8 pr., quae suo loco leguntur, a primo ni fallor librario mendosius repetita sunt. praefationes Codicis omissae sunt. insignis est hic codex multitudine subscriptionum, quarum hodie plus minus 55 legi possunt, multo plures erasae sunt. inscriptionum integritate cedit codicibus CR, cum saepius omittat et notas A. AA. et dignitates uel etiam nomina tam magistratum quam priuatorum hominum. pro Antonino uulgo prae exaratum est *Antonius*: uerba et *Philippus C.*, item et *Valerianus C.* constanter fere omittuntur. hunc codicem Berolini a. 1869 contuli.

¹ Cf. Bibliotheca Casinensis. Tomus II (Casini 1875) p. 29—35 ² Cf. Richter Kritische Jahrbücher 1837 p. 188. 378 ³ Ea per errorem cum sequentibus erasa deinde a manu recentiore restituta est

Hi sunt librorum I—VIII codices Bononienses, quorum lectionem integram et congesimus et in apparatu critico Codicis contextui subscripto exhibuimus. ad eas autem particulas, quae in his desiderantur, alios codices Bononienses in subsidium uocauimus: ueluti ad praefationes contulimus codices Vercellensem CXXII (nobis *U*) et Vaticanum 1427 (nobis *W*) — ad supplendas codicis *R* lacunas Parisiensem 16910 (olim Notre-Dame 112, nobis *N*) — in locum codicis *M* ad 4, 63, 4—6 substituimus codicem bibliothecae universitatis Lipsiensis 883 (nobis *E*), ad 1, 27, 2. 6, 60, 4 seqq. et 9, 22, 10 seqq. codicem Berolinensem Lat. fol. 275 olim Pithoeanum (nobis *Q*), et ad p. 846. 855—857 Berolinensem Lat. fol. 272 (nobis *T*), qui et ipse olim Pithoei erat, denique ad notitias 1, 27 codicem Bambergensem D I 5. hic codex saeculi XIII, reliqui saeculi XII sunt.

K Bononiensium codicum qui libros X—XII Codicis complectuntur antiquissimus est Parisiensis 4537 (nobis *K*) scriptus saeculo XII extremo. rubricis titulorum miniator numeros quos Arabicos uocant praefixit. in inscriptionibus constitutionum nomina eorum ad quos datae sunt tantum non omnia omittuntur. plurium autem imperatorum singuli soli remanserunt, quos saepe excipit nota *l* (= libro), quam scilicet librarius qui Digesta Iustiniana describere solitus erat, de suo addidit. inde a 12, 40 contextus constitutionum negligenter descriptus est et inscriptiones pleraeque non habent nisi *imp. a.* uel *idem a.*, quae uerba pro lubitu librarii nulla uerae inscriptionis ratione habita posita sunt. praeterea librarii ipsius ni fallor manu exaratae sunt uariae lectiones passim adscriptae, quae postquam in margine erasae sunt, nonnumquam supra uersum contextus a manu recentiore repetitae sunt. codicem emendauit manus saeculi XII uel XIII, eadem ut uidetur quae scholia glossatorum ante Accursium composita in margine scripsit: textum correxerunt etiam manus diuersae saeculorum XIII et XV. hunc codicem Berolini contuli a. 1869, deinde Parisios remissum eodem anno denuo Parisiis relegi. denique anno 1875 insigni Parisiensis bibliothecae liberalitate codicem Regimontium transmissum ad dubitationes quae remanserant profligandas adhibui.

O Inter reliquos librorum X—XII codices integritate inscriptionum praestantissimus est Oxoniensis bibliothecae Bodleianae 3361 (Seldeni Arch. II 39, nobis *O*) saeculo XIII scriptus. in quo ante hos tres Codicis Iustiniani libros in foliis 198—238 extantes a bibliopega adsutae sunt Institutiones Iustinianae et Nouellarum collectio quae Authenticum uocatur, illae saeculo XIII, haec saeculo XIII scriptae. Codicis Iustiniani perierunt 11, 31, 1 fin. — 11, 59, 7 et 12, 20 — 12, 23, 7. hunc codicem Berolini a. 1868 contuli, deinde Oxonii a. 1870 pauca relegi et quae reliqua erant anno 1876 codice Regimontium mihi transmissio absolui.

I His duobus libris manu scriptis tertium adiunximus Vindobonensem 2130 (nobis *I*) saeculo XIII scriptum. qui codex plenas inscriptiones ad 11, 63, 2—12, 7, 1 seruauit: in reliquis fere non recepit nisi singulorum imperatorum nomen (u. g. *imp. ual. a.* pro *imppp. Valentinianus Theodosius et Arcadius AAA.*) uel *idem a.* manus saeculi XV supra uersus uel in margine inter glossas Accursianas adnotauit uarias lectiones, inter quas eae fere omnes inueniuntur, quae editiones ex apparatu Hugolini (uel ut uulgo dicunt Azonis) citant. hunc codicem Oeniponti a. 1873 contuli. dubia nonnulla Fridericus Maassen a me rogatus ea qua solet comitate resoluit.

X Denique ad eas partes librorum XI et XII quae in libro *O* perierunt, huic subrogauimus codicem Oxoniensem bibliothecae Oriensis A 2. 7 (nobis *X*) saeculo XIII diligenter exaratum, quem integrum Regimontii a. 1876 contuli. ad inscriptiones constitutionum hunc codicem non adhibui, quippe qui in his nihil habeat nisi *imp.* uel *idem*.

F His libris manu scriptis accedit fragmentum Codicis, quod casu aliquo in librum Monacensem 6375, olim Frisingensem monasterii Corbeiensis 175 (nobis *F*), aberrauit. qui codex scriptus saeculo IX uel X continet historiam ecclesiasticam Eusebii a Rufino Latine factam: cui cum ab eadem manu in pag. 1 glossarium Latinum, in pagg. 2—4 med. Codicis 3, 13, 2—3, 17, 1 praemissa sint, Mommsenus, cui huius fragmenti notitiam debemus, probabiliter coniecit¹

¹ Mommsen, Verordnungen Diocletians p. 350 (Abhandlungen der Berliner Akademie 1860)

VIII

in archetypo huius codicis folium Codicis Iustiniani tegumenti loco Eusebio praefixum fuisse¹ librariumque id pro parte operis Eusebiani habuisse.

Praeterea codicum ulce fungi iussimus excerpta Codicis, quae codices Bononienses aetate praecedunt. et antiquissima quidem excerpta continet epistula Gregorii Magni ad *Greg.* Iohannem defensorem anno 603 data (lib. XIII indict. VI). sunt autem haec: 1, 3, 10. 1, 12, 2. 6. 7, 48, 1. 9, 1, 20. cuius epistulae lectionem ad codices optimos eosque saeculo X exaratos restituimus.

Ampliolem constitutionum delectum congegit lex Romana canonice compta, descripta *A* in solo codice Parisiensi 12448 (olim Harleiano 386) saeculi X, cuius maior pars in anonymam collectionem Anselmo dedicatam translata et recepta est: haec saeculo nono exeunte, illa non ante a. 826 composita est. in lege Romana igitur constitutiones Codicis Iustiniani hae extant²:

ex libro secundo 3, 6. 12. 17. 20. 4, 27. 38. 39. 41. 11, 1. 8. 10. 20. 22. 12, 6. 19, 4. 7. 9. 12. 27, 1. 34, 1

ex libro tertio 12. 15, 1. 16. 22, 1. 4. 28, 17. 19. 21. 23. 27. 28. 35 *pr.* 29, 2. 3. 32, 2. 7. 13. 22. 27. 34, 1. 2. 4. 10. . . 13. 35, 1 . . 5. 39, 5. 6. 44, 12

ex libro quarto 1, 2. 19, 2. 20, 5. 6. 8. 9. 11. 12. 14. 17. 19. 22, 1. 4. 24, 2. 3. 12. 32, 27. 34, 1. 10. 38, 14. 42. 43. 44, 2. 65, 3. 15. 34

ex libro quinto 4, 26. 5, 2. 8. 9, 2

ex libro sexto 1, 1. 4. 2, 2. 22, 4. 35, 12. 43, 3 *pr.* § 1

ex libro septimo 6, 1 § 3. 3^a. 11, 4. 13, 2. 3. 33, 1. 2. 10. 12. 35, 1 . . 6. 40, 1. 2. 49

ex libro octavo 4, 7. 52

singulis constitutionibus titulorum rubricae praemittuntur, indicato simul per librorum titulorumque numeros loco, ubi in Codice Iustiniano lectae sint³: quod si plures constitutiones ex eodem Codicis titulo descriptae continuo se excipiunt, hae notitiae de pristina constitutionum sede nisi in prima quaque constitutione non adduntur. subscriptiones paucae integrae, pleraeque aut mutilae sunt aut omissae. praeter codicem legis Romanae supra laudatum (*A'*) codicem uetustissimum collectionis Anselmo dedicatae Vercellensem XV (*A''*) saeculo VIII scriptum ita adhibui, ut ex consensu horum codicum genuinam legis Romanae lectionem restituerem, singulares autem alterius utrius codicis lectiones omitterem praeter eas, quae quia cum aliis auctoritatibus consentiunt, alterius in uera legis Romanae lectione tradenda fidem in dubium nocant⁴.

Eiusdem fere aetatis sunt excerpta codicis Vtinensis bibliothecae capitularis saeculi *Vtinensis* IX uel X, in cuius foliis 93^b sqq. leguntur 7, 2, 9—11. 14. 7, 4, 9. 12. 7, 7, 1. 7, 10, 1. 4—7^b. hunc codicem beneficio G. Haenelii Lipsiae anno 1876 conferre mihi licuit.

In usum clericorum facta est sylloge locorum ex Iuliani epitoma Nouellarum et ex *Ambr.* Codice Iustiniano excerptorum, quam Mediolani in codice bibliothecae Ambrosianae G 58 sup., olim Bobiensi, saeculi X uel XI (nobis *Ambr.*) inuestigauit Fridericus Maassen⁵. Codicis Iustiniani hae particulae in hac sylloga extant: 1, 3, 5. 7—10. 13. 14. 20 *pr.* 33. 33. 1, 4, 2. 4. 24. 1, 12, 2. 5. 1, 13, 1. 3, 12, 2. 9. plerarumque constitutionum subscriptiones seruatae sunt: inscriptiones nonnullae omittuntur. hunc codicem Mediolani a. 1868 contuli.

Ad 9, 13, 1 dedi uariam lectionem codicis Parisiensis 4421 saeculo XI ineunte exarati, qui illam constitutionem Iustinianis Institutionibus appendicis uice addidit.

¹ Fragmenti Codicis uno folio effecti, in quo et inscriptiones et subscriptiones extiterunt, Venetiis a se inuenti Niebuhr in Zeitschrift für geschichtliche Rechtswissenschaft 3 p. 396 mentionem fecit: quod frustra quaesiui ² Fridericus Maassen, cui huius legis notitiam debemus, in libello Ueber eine lex Romana canonice compta Wien 1860 p. 4 sqq. (Sitzungsberichte der Wiener Akademie 1860 p. 76), quo ordine haec capita in lege Romana collecta sint, diligenter indicauit ³ De rubrica 7, 38 uide ad p. 835, 1 ⁴ Plenam codicum *A''* *A'* lectionem ad 3, 12, adiecta lectione codicis Bambergensis P I 12 (*A''*), exhibet Appendix III ⁵ Cf. Haenel in praefatione Nouellarum a Iuliano epitomatarum p. X ⁶ Maassen, Bobienser Excerpte des Römischen Rechts. Wien 1864 (Sitzungsberichte der Wiener Akademie uol. 46)

Ex libris X—XII excerpta saeculo duodecimo antiquiora extant nulla: adhibui tamen ea quae codicibus *KO* antiquiora sunt, scilicet ad 10, 1—10, 2, 4 codicem Vaticanum 1427 (*W*)¹ saeculi XII, in quo ea post librum VIII Codicis continuo descripta sunt, ut tamen initium usque ad 10, 1, 8 erasum sit, et ad 11, 48 codicem Berolinensem Lat. fol. 274 saeculi XII (nobis *U*), in quo ille titulus (omissa tamen paenultima constitutione) itidem ad finem libri VIII Codicis additus est.

Maiores momenti ad Codicem Iustinianum redintegrandum quam haec Latinarum constitutionum excerpta sunt illae compilationes iuris Byzantini, in quibus Graecae constitutiones ex Codice Iustiniano depromptae insunt; nam illae constitutiones Graecae in libris manuscriptis ipsius Codicis (excepto Veronensi, qui quattuor fragmenta seruauit) ad unam omnes *Coll.* omissae sunt. et ex primi quidem libri constitutionibus uiginti et una, quae ad ius ecclesiasticum spectant, in collectionem quae dicitur XXV capitulorum Iustinianis fortasse temporibus compositam² receptae sunt. ex editione recentissima huius collectionis a G. E. Heimbachio in *Anecdotorum Graecorum* uol. II (Lipsiae 1840) parata fructum nullum cepimus, cum huius editoris opera in eo fere substiterit, ut auctoritate codicis omnium qui extant recentissimi abusus bonas et eo usque editoribus probatas lectiones expelleret. ego ad huius collectionis lectionem eruendam codices optimos adii Parisiensem Coisl. 209 saec. IX uel X, qui non recepit nisi capita 16 priora, Parisiensem 1326 saec. XII, in quo fere perierunt capita 14—17 in., Florentinum bibliothecae Laurentianae pl. X n. 10 saec. XII: praeterea ad c. 17—21 contuli etiam Parisiensem 1334 saec. XI et ad c. 17 solum etiam Parisiensem 1320 saec. XII. optimo eiusdem collectionis archetypo auctorem Graecae compilationis, cui Zachariae Epitomae auctae nomen indidit, usum esse duobus supplementis a Zachariae ex codice huius compilationis Bodleiano 3399 depromptis docetur³, quibus hiatus omnium collectionis XXV cap. codicum qui hucusque excussi sunt egregie explentur. contra nihil profeci e codicibus quos Pitra consuluit⁴. ceterum praeter ipsa constitutionum uerba haec collectio et inscriptiones et plerasque subscriptiones tradit, has tamen utpote Latinas a Graecis librariis inscite depictas.

Const. Ad libri primi constitutiones Graecas restituendas adhibuimus praeterea collectionem in codicibus modo laudatae collectioni uulgo subiunctam, in qua insunt indices⁵ constitutionum 1, 1—13 cum paratitulis in singulorum titulorum fine adiectis, quibus leges similis argumenti ita allegantur, ut praemissis numeris et uocabulo a quo legis textus incipit breuissimus index addatur⁶. hac sylloga, quae collectio constitutionum ecclesiasticarum uocari solet, initium Codicis ab Anatolio Graece redditi effici Zachariae nuper probauit⁷. Graecae constitutiones integrae in ea non leguntur nisi quattuor, quae primo Codicis Iustiniani titulo continentur: praeterea in ea rubricae titulorum Latinae ex Codice descriptae extant. ad huius syllogae genuinum textum restituendum codicibus Parisiensibus 1326, 1334 et Laurentiano, quos supra laudaui, usus sum.

Nomoc. Largiorem tam editarum quam ineditarum constitutionum Graecarum messem suppeditauit Nomocanon XIII titulorum a Theodoro Besta a. 1090 auctus, quem uir eminentissimus I. B. Pitra Monachii inuenit et in iuris ecclesiastici Graecorum historia et monumentis II (Romae 1868) p. 433 sqq. edidit⁸. inscriptiones et subscriptiones legum omissae sunt. innotuerunt adhuc hi tres codices huius de qua agitur collectionis saeculo XII exarati: Monacensis Graecus 122, Dubliniensis collegii s. trinitatis 494, Ambrosianus L 49 sup.: quos omnes ipse contuli⁹.

¹ Cf. supra p. VIII ² Cf. Zachariae, *Die griechischen Nomokanones*. St. Petersburg 1877 p. 3 (*Mémoires de l'académie* tom. 23 n. 7) ³ *Kritische Vierteljahrschrift für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft* 16 (München 1874) p. 225 sq., cf. *Addenda* ad huius editionis p. 53, 16, 55, 2 ⁴ Pitra, *Iuris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta* II p. 407 sqq. lectiones codicum Vaticani 2060 saec. XII et Vaticani Palatini 376 saec. XI enotauit: ille Laurentiano, hic Parisiensi 1326 similis est ⁵ Indices sunt argumenta constitutionum modo longiora modo in breue contracta ⁶ Ultimam huius collectionis editionem parauit Fabrotus in Voëlli et Iustelli bibliotheca iuris canonici, Parisiis 1661, II p. 1223 sqq. ⁷ *Zeitschrift für Rechtsgeschichte* uol. 10 p. 54: cf. Zachariae, *Nomokanones* p. 7 ⁸ Cf. *Zeitschrift für Rechtsgeschichte* 9 p. 185 sqq. ⁹ Indices Graecos Latinarum constitutionum qui in his codicibus solis comparent programme (Indices constitutionum Codicis Iustiniani

Denique undecim Graecae constitutiones titulorum 1---11 libri primi in codicibus *B* quibusdam Basilicorum inueniuntur. integerrimum ex his codicibus Colalinianum 151 post Heimbachium ipse contuli.

His excerptis Codicis Latinis et Graecis alterius generis epitome accedit, quam ex *S* unico codice bibliothecae capitularis Perusinae A XVIII saeculo X exarato edidit Heimbach in Anecdotorum uol. II. haec epitome, quam duce Heimbachio Summam Perusinam uocamus¹, ita composita est, ut ex Codice tam titulorum rubricae quam singularum constitutionum inscriptiones exscriberentur et his inscriptionibus breuia constitutionum argumenta adiungerentur. raro non argumentum sed ipse integer constitutionum textus in Summam Perusinam receptus est: quod ubi fit, subscriptio plerisque ex his constitutionibus addita est. saepius commata integri textus uel singula uerba argumentis interspersa sunt². Graecarum constitutionum neque inscriptiones neque argumenta in Summa Perusina extant: solet tamen hiatus uerbis *lex Graeca* et uacuo spatio relicto indicari³. in transscribendis inscriptionibus epitomator Summae Perusinae per errorem non raro extrema earum uerba, quasi pars essent contextus, omisit aut initium constitutionis inscriptioni adiunxit. codex Perusinus cum in medio argumento 8, 53, 8 desinat nec tamen in fine mutilatus sit, consentaneum est eum ex codice aliquo Summae mutilo descriptum esse. Summae ipsi praemissus est index titulorum Codicis, qui tamen non procedit ultra librum III extremum. praeter editionem, quae exemplo codicis Perusini ab Heimbachio confecto nititur, aliud eiusdem codicis Perusini exemplum a Friderico Bluhmio descriptum mihi praesto fuit, quod inter Schraderiana Tubingae in bibliotheca uniuersitatis numero Mc. 305 VI insignitum adseruatur.

Atque haec quidem de libris manu scriptis a nobis adhibitis: nunc uideamus de editionibus. et eas quidem, quae annum 1530 praecedunt, e recentioribus codicibus Bononiensibus pendere iam in libro *Kritik des Justinianischen Codex* p. 71. 108 demonstraui. editio autem Gregorii Haloandri, quae Nurnbergae anno 1530 publicata est, codice non *Hal.* spernendae auctoritatis niti uisa est. de quo codice ipse editor in praefatione editioni a se curatae praemissa haec rettulit:

'Longo post tempore, quam ad peruestiganda uetusta exemplaria animum adieceram, omnia perlustrans, omnia circumspectans, dato etiam speciali ad hoc mandato iis, qui commercii causa Constantinopolim usque ueterem illam legum, quibus nostra adhuc aetate utimur, patriam excurrerant, cum omni propemodum spe destitutus essem, beneficio Io. Egnatii doctissimi mihiq[ue] amiciss. uiri uetustum Iustiniani codicem (praeter opinionem tamen) nactus, in quo prorsus dubites, plusne dignitatis ob uetustatem, an fidei ob scripturae integritatem, an propter Imperatorum nomina diligenter descripta et adiectam temporum per cons. designationem utilitatis inesset: — et licet omnia, quae passim per hosce XII Codicis libros perperam admissa et deprauata fuerunt, restituere et ad pristinum nitorem reducere nequiuimus, propterea, quod exemplar, de quo diximus, cuius praecipue fidem secuti sumus, tam in principio usque ad tit. de episcop. audient. quam fine a tit. ad sen. cons. Turpil. carie consumptum, et in quarto libro magna ex parte, in septimo ferme in totum mutilatum esset: dedimus tamen operam, ut omnes maculae, sordes, immundiciae, quoad eius fieri potuit, detergerentur.'

Plura, quam ex hac Haloandri praefatione, de codice Egnatiano ex ipsa editione cognoscere licet, quippe qui maxime insignis fuerit eo, quod fere omnes subscriptiones continebat. ex eis, quae de subscriptionibus Haloandrinis in libro meo *Kritik des Just. Codex* p. 19 sqq. congressi, apparet hiatus codicis Egnatiani quos Haloander indicat amplexos esse 4, 29, 22 — 5, 9, 6 et 6, 62, 5 — 7, 73, 1, praeterea ad similitudinem codicum epitomatorum non paucas subscriptiones mutilas fuisse aut omissas. de Graecis Haloander in praefatione Nouellarum

ex libris Nomocanonis XIII tit.) indici lectionum hibernarum Marburgensi 1872 praemisso comprehendi ¹ De genuino titulo cf. Heimbach praef. p. VIII ² Cf. imprimis 3, 34—37 et quae ex hac particula in Addendis attuli ³ Vacuum spatium etiam pro eis Latinis constitutionibus relictum est, quarum inscriptionibus argumentum subditum non est, u. g. 6, 13, 15

editioni (1531) praemissa haec dicit: 'reliquimus etiam lacunas aliquot in Codice nostro, ubi graecas constitutiones deesse tantum notauimus, quas partim in antiq. exempl. propter uetustae scripturae obscuritatem legere non potuimus, partim ne habuimus quidem.' praeterea in editione Haloandrina notitiae ad 1, 27 pertinentes restitutae non sunt. propter subscriptiones autem factum est, ut uiri docti, qui Codicem post Haloandrum ediderunt, uetustati codicis Egnatiani ceterisque laudibus ab Haloandro praedicatis fidem haberent summamque auctoritatem in restituendo constitutionum contextu Haloandrinae editioni tribuerent. ac ne nouissimus quidem editor (Aemilius Herrmann) de auctoritate codicis Egnatiani quicquam detrudere uoluit, nec tamen facere potuit, quin in contextu constitutionum restituendo consensui codicum a se adhibitorum Haloandrinarum lectiones postponeret et his commemorando magis quam adprobando solitum honorem tribueret.

Ipsa cum quaererem quid Haloandrina editio ex codice Egnatiano praeter subscriptiones profecisset, quidue utilitatis ex ea in restituendo Codice percipi posset, iis quae hac de re in libro laudato p. 73 sqq. exposui uix habeo quod addam. ubi postquam probaui fundamentum Haloandrinae editionis fuisse editionem principem, quae Noremburgae a. 1475 prodiit, praeterea ab Haloandro adhibitas esse et alias editiones et codices Bononienses recentiores, extraxi ad selecta Codicis capita Haloandrinarum lectiones: quo facto facile apparuit eas lectiones, quarum ope Haloander traditum ab editionibus textum emendasset, adeo parcas esse, si eas cum emendationibus e codicibus Bononiensibus secundi ordinis (u. g. codicibus *QTU*) profectis comparaueris, ut aut codex Egnatianus codicibus *QTU* et similibus deterior fuisse aut Haloander neglegentius codicis Egnatiani fidem secutus esse putandus sit. accedit quod lectiones Haloandrinae omnes etiam in deterioribus codicibus Bononiensibus inueniuntur, ita ut nusquam non dubites, Haloander utrum Egnatianum an reliquos codices ad emendationem priorum editionum adhibuerit. neque magis benignum iudicium nunc de Haloandrinis lectionibus facere possum, postquam codicum a me excussorum lectiones cum illis per totum opus comparaui: inter Haloandrinarum enim ne unam quidem lectionem ea quam codices praebent probabiliorē repperi, quin mera Haloandri coniectura effecta esse uideatur posse. olim hoc ita explicandum putauī, ut suspicarer Haloandrum codice Egnatiano tum demum potitum esse, cum opus a se iam elaboratum edendum curaret, ideoque ne totum opus retexeret editionemque differret, ex Egnatiano nihil deprompsisse nisi subscriptionum supplementa. atēnim postquam perspexi Haloandrinarum constitutionum inscriptiones eodem modo pessumdatas esse, quo modo in codicibus saeculi XII extremi et XIII exhibentur, iam ipsis Haloandri uerbis qui imperatorum quidem nomina diligenter in codice suo descripta fuisse narrat, de nominibus autem eorum ad quos constitutiones datae sunt tacet, magis eo adducor, ut putem codicem Egnatianum saeculo XII extremo antiquiorem non fuisse neque reliquis eiusdem aetatis codicibus praestitisse nisi in subscriptionibus, inscriptiones autem et ipsum mutilatas habuisse. quae opinio, si quid uideo, simul adiuuatur similitudine codicis Montispezzulani (*M*)¹ aliorumque deteriorum, eorum potissimum, quibus Contium et Cuiacium in subscriptionibus librorum X—XII usos esse infra (p. XIII) uidebimus. sane quod Haloander codicem Egnatianum uetustum appellat, non obstat, cum idem alios quoque codices uetustos esse uoluerit, quos saeculum XIII aetate non superasse uerisimile est². utut hoc est, subscriptionibus exceptis Haloandrinarum lectiones in hac editione omittere non dubitaui, quippe quas codicibus a me excussis neque addere auctoritatem neque detrudere posse intellexerem.

Iam uero quod attinet ad editiones librorum I—VIII Codicis, quae Haloandrinam secutae sunt, qui eas parauerunt non tam integram eorum quibus utebantur codicum discrepantiam scripturae dedisse quam delibasse lectiones e codicibus Bononiensibus certe non mellioribus eis, quibus nobis uti licuit in libro *Kritik des Justinianischen Codex* p. 71 seqq. ostendimus: solum Miraeum, cuius editio Parisiis a. 1550 prodiit, codicem epitomatum deteriore tamen codice Parisiensi (*L*) similemque fortasse codici Darmstadiensi (*D*) nactum esse apparuit³.

¹ Cf. supra p. VII. ² Cadit hoc in librum uetustum, quem ad 10, 70, 4 citat ³ De commentis Charondae (Codicis dn. Iustiniani libri XII. Antwerp. 1575 fol.), qui codice a. 1031 exarato usum se esse contendit, cf. Herrmanni praefatio ad Codicem Iust. p. IX not. 6. 7

Inter editiones Codicis librorum X—XII Haloandro posteriores eis quas Contius¹ Russardus² Cuiacius³ curauerant, uiri docti qui ante me Codicem ediderunt magnam auctoritatem tribuerunt. eandem sententiam ipse olim amplexus sum⁴ hac Codicis parte obiter perlustrata: motus enim cum integritate inscriptionum et contextus constitutionum, quae in his editionibus, imprimis in Cuiaciana cernitur, tum subscriptionum a Contio et Cuiacio restitutarum multitudine collegi meliores codices quam qui hoc saeculo superessent his editoribus praesto fuisse. postquam tamen codices Bononienses excussi editionumque illarum condicionem accuratius examinaui, ab hac opinione recedendum esse intellexi. repperi enim codices, qui inscriptionum integritate eis quibus hi tres editores usi sunt non solum non cedunt, sed passim praestant, ut certe Russardianae editionis auctoritas, quae inscriptionum potissimum integritate nititur, pereat. porro subscriptiones a Contio et Cuiacio restitutae ad exiguam tantum Codicis partem pertinent: Contianae enim subscriptiones amplectuntur 10, 3—10, 32, 60, Cuiacius nonnullos hiatus in hac parte a Contio relictos expleuit et subscriptiones 11, 59, 11—11, 63, 2 redintegrait: per reliquas horum Codicis librorum partes uix plures subscriptiones a Contio uel Cuiacio restitutae passim apparent⁵, quam in codicibus a me adhibitis seruatae sunt. et quemadmodum de codicis Egnatiani aetate ex ea qua inscriptiones in Haloandrina editione sunt condicione coniecturam facere licuit, ita Contii et Cuiacii codices certe non antiquiores fuisse codicibus nostris *KOI* inscriptionibus inter se comparatis percipere possumus: nam Contius inscriptiones mutilas uel corruptas priorum editionum plerasque restituere et emendare nequiuit⁶: Cuiacius autem in tertia demum editione (1584), in qua subscriptiones constitutionum eadem sunt atque in prioribus editionibus a Cuiacio paratis, pluribus et maioribus supplementis et emendationibus inscriptiones correxit. apparet igitur Cuiacium ex aliis codicibus olim subscriptionum supplementa, ex aliis, quos postea nactus sit, codicibus inscriptionum supplementa hausisse. denique quidquid ad contextum constitutionum Contius et Russardus ex codicibus suis enotauerunt, id plena optimorum Bononiensium codicum collatione instituta iam nullius momenti esse quiuis intellet inspecto apparatu uariarum lectionum quem nos in quarta appendice congessimus. ex eadem appendice apparebit, quam exiguum fructum contextus recensio ex Cuiacii curis perceperit: paucissima enim ex codicibus emendauit⁷, raro coniecturae periculum fecit⁸, plerumque corruptelas editionum⁹ et interpolationes uel errores Haloandri¹⁰ retinuit, ubi uerum contextum fere ex quouis codice saeculi XIII restituere potuit.

Quae cum ita sint, has editiones non alio modo adhibere oportuit atque eos codices Bononienses, quos praeter codices *KOIXZ* aliquam utilitatem habere infra in capite tertio apparebit¹¹.

Optimum adiumentum ad crisin in Codice Iustiniano recte exercendam attulerunt constitutionum collectiones, quas Iustinianus excerpti iusserat. inter quas primum locum obtinet Theodosianus Codex non tam propterea, quod plurima ex hoc in Iustinianum Codicem recepta sunt, quam quia maior pars Theodosiani Codicis nobis seruata est, cum Gregoriani

¹ Volumen legum ed. Anton. Contius. Parisiis 1559 fol. ² Ius ciuile mss. librorum ope emendatum L. Russardo auctore. Lugduni 1561 fol. ³ Iac. Cuiacii ad tres postremos lib. Cod. dn. Iustiniani commentarii. Lugduni 1562 fol. — Cuiacius hos commentarios in Operum suorum editione 1577 (uol. III) immutatos repetiuit, postea uero in Operibus 1584 impressis mutilas antea inscriptiones plerasque ex codicibus integras dedit. ⁴ Kritik des Justinianischen Codex p. 120. ⁵ Contio debentur hae: 10, 35, 1. 3. 10, 40, 8. 10, 44, 3. 10, 48, 9? 10, 49, 2. 11, 48, 20. 11, 54, 1. 11, 55, 1. 11, 56, 1 — Cuiacio hae: 10, 34, 2. 11, 31, 2. 11, 48, 13. 22. 12, 1. 1. 12, 2, 1. 12, 3, 2. ⁶ Id in eam quoque partem cadere, cui Contius subscriptiones restituit, probant inscriptiones mutilae 10, 19, 8. 10, 28, 1. 10, 32, 2. 9. 13. ⁷ 906, 11. 908, 10. 11. 13. 911, 2. 912, 17. 29. 913, 1. 914, 3. 9. 16. 915, 7. 916, 5. 6. 917, 1. ⁸ Eo pertinere uidentur 906, 11. 26. 914, 8. 915, 26. 917, 2. ⁹ 906, 16. 18. 21. 22. 24. 27. 907, 9. 22. 908, 10. 19. 902, 2. 5. 9. 16. 17. 28. 910, 7. 8. 9. 10. 14. 21. 30. 31. 911, 5. 20. 24. 27. 32. 912, 6. 9. 10. 12. 18. 27. 913, 6. 11. 26. 30. 914, 17. 29. 32. 34. 915, 6. 11. 17. 18. 23. 31. 916, 6. 29. 31. 34. 917, 3. 13. ¹⁰ 908, 7. 30. 911, 5. 12. 22. 913, 17. 916, 29. 917, 2. ¹¹ Cum Cuiacius in contextu Codicis restituendo non unum codicem secutus sit, inter eas lectiones quas in uerborum ordinem tacitus recepit, et eas quas in commentariis commemorauit, non distinxit.

et Hermogeniani Codicum miserrimae laciniae aetatem tulerint. quamobrem cum ne post Haenelii quidem editionem de tradita Theodosiani Codicis lectione satis constet, non prius Iustiniani Codicis editionem adire ausus sum, quam antiquissimos Theodosiani Codicis libros manu scriptos denuo conferrem. Gregoriani et Hermogeniani Codicum fragmenta ex Haenelii editione in apparatu huius editionis laudaui.

Praeter hos tres Codices pristina constitutionum Theodosii II Marciani Iustiniani forma, quae partim in Nouellarum collectione nouissime ab Haenelio edita, partim in actis conciliorum, chronico paschali, canonum collectionibus Auellana Quesnelliana Hispana, Digestorum praefationibus extat, cum Codicis Iustiniani recensione collata et a me in apparatu critico commemorata est. contra duarum constitutionum Graecarum 1, 12, 3 et 8, 10, 10, quarum contextus qualis in Iustiniano Codice fuerit ideo nescimus, quia in codicibus Iustiniani Codicis cum reliquis Graecis interciderunt, genuinam formam in Codicis contextum recepimus.

CAPVT II

CODICIS IVSTINIANI FATA QVAE FVERINT AB IVSTINIANO VSQVE AD SAECVLVM XII

Cum iubente Iustiniano Codicem his editum esse constet (cf. c. *Summa* p. 2, c. *Cordi* p. 4), quaeritur, num praeter secundam quam fere integram habemus editionem etiam prioris editionis reliquiae plus minus certae hodie quoque supersint. quam quaestionem primus attigit Zachariae a Lingenthal uir iuris Graeco-Romani consultissimus¹. qui motus eo, quod apud Thalelaeum iuris interpretem Iustiniani aequalem et in uersione Graeca Codicis κατὰ πόδας facta quaedam diuersa ab eis leguntur, quae libri manu scripti Codicis et interpretes Graeci recentiores tradunt, eam discrepantiam ita explicare conatus est, ut in illis priorem, in his alteram Codicis editionem agnosceret. ac ne quis obiceret Thalelai commentarium, cuius partem uersio κατὰ πόδας, de qua modo dixi, efficiebat, ad secundam editionem compositum esse constare, Thalelaeum utrumque Codicem commentatum esse duabus ipsius Thalelai adnotationibus probauit, in quarum altera scripta ad 2, 6, II (B uol. 1 p. 337) constitutio 3, 1, 13 § 9 anni 530 his uerbis citatur: τοῦ εὐσεβεστάτου δὲ ἡμῶν βασιλέως νομοθεσία μετὰ τοῦτον ἐξερχομένη τὸν κώδικα, altera ad 2, 7, 16, quae est anni 474, haec dicit: ἀνίσταται ἐκ τῶν χρόνων τῆς διατάξεως ὑπὲρ τοὺς πενήκοντα καὶ πλείον ἔναυτούς: quae Thalelaeus si post annum 534 scripsisset, potius de LX annis locutus esset. quamquam igitur Graecae collectiones posterioris aetatis non adhibuerint nisi secundum Thalelai commentarium, tamen in uersionibus quoque indicibusque antiquiorum constitutionum nonnulla retenta esse Zachariae contendit, quae ad pristinam formam in nouo Codice mutatam respiciant.

Hae uiri doctissimi coniecturae per se improbabiles non sunt: quatenus autem lectionum diuersitate adiuentur, infra uidebimus. atenim Zachariae prioris Codicis uestigia non in Graecis commentariis solis recognouisse sibi uisus est, sed propagando ea etiam in Latinos codices translata esse putat, ita scilicet, ut aliqui primae editionis possessores cum hanc abicere nollent, minoribus sumptibus nouum Codicem eo modo facili negotio nancisci se posse crediderint, ut nouellas constitutiones in margine adderent. qua in re uereor ne uir doctissimus non satis attenderit ad ingentem illam immutationem, quam ius priuatum post priorem Codicem editum passum erat. perlustres, quaeso, constitutiones post d. VII Id. April. a. 529 datas, memineris etiam earum partium iuris antiqui, quae in Digestis uel Institutionibus tacite mutatae sunt: quae omnia cum in Codicem transferrentur, fieri non potuit, quin plane diuersam a priore editione faciem altera editio praeberet. sed fac aequalem Iustiniani aliquem consilium illud, de quo Zachariae cogitauit, cepisse: cum si saperet a coeptis mox destitisse confidam, cum non posset non uidere maiorem operam se aggressum esse, quam si nouum Codicem sibi describendum curaret. quod si quando eiusmodi opus ad finem perductum esset, mirabilique fortuna in codicum qui extant archetypum

¹ Kritische Vierteljahrschrift 16 (1874) p. 221 sqq., cf. Zeitschrift für Rechtsgeschichte 10 (1872) p. 62

interpolatione transfusum esset, eius uestigia adeo obscura et pusilla relictæ esse quis sibi persuadeat?

Vt autem Zachariae de Codicis Iustiniani libris manu scriptis illa coniceret, duabus potissimum rebus, quæ Summae Perusinae propriae sunt, motus est: quarum una hæc est, quod inscriptiones earum constitutionum Iustinianarum, quas intra eiusdem tituli ambitum altera eiusdem imperatoris constitutio præcedit, pleraque¹ non a solita formula *Idem A.* incipiunt, sed imperatoris nomen repetunt. hoc facile intellectum iri uir doctissimus opinatur, si illas constitutiones olim in margine archetypi Summae Perusinae suppletas fuisse sumpseris: nomen enim imperatoris ideo altero quoque loco seruatum fuisse, ne qua de legis auctore dubitatio oreretur. attamen hæc inscriptiones non in eis tantum constitutionibus quæ post priorem editionem datæ sunt leguntur²: quin etiam uel eius librarii qui codicem Perusinum Summae descripsit uel antiquioris alicuius librarii ludibrio eas quasi ad augendum et ex ceteris imperatoribus eximendum Iustiniani honorem transformatas esse eo euincitur, quod iste homo deceptus compendio *imp. iust. a.*, quo et Iustinianus et Iustinus significabatur, eandem interpolationem in tres Iustini constitutiones intulit³.

Altera causa, qua commotus Zachariae suam de prioris recensitionis reliquiis sententiam tulit, nititur inscriptionibus libri quarti extremi. nam cum rescripta ad priuatos homines data quæ in Codicum Gregoriani et Hermogeniani fragmentis extant, item ea, quæ in Digestis Institutionibusque Iustinianis citantur, uulgo bina nomina propria eius hominis, ad quem rescriptum est, raro singula præbeant, in libris manu scriptis Codicis paucis exceptis⁴ singula tantummodo nomina remanserunt. eaque in re Summae cum libris manu scriptis Codicis conuenit⁵, nisi quod in hac inscriptiones libri quarti inde a titulo XXXI pleraque bina nomina propria, multæ etiam plura exhibent: quæ nomina Codicis Gregoriani et Hermogeniani auctoritate, ubi hi extant, confirmantur⁶. præterea nonnullarum legum inscriptiones locupletantur uerbis *militi*⁷, *euocato*⁸, *liberto*⁹, *et aliis*¹⁰ in libris manu scriptis Codicis Iustiniani omissis, quæ tamen genuina esse ex 4, 34, 1 apparet. hanc igitur Summae Perusinae partem ex priore Codicis editione haustam esse Zachariae putat, ut uideatur iudicium, quod de tota Summa eum fecisse supra uidimus, ad hanc partem solam rettulisse. sed ne in hac quidem parte probabilis est coniectura. nam si ab inscriptionibus recesseris, in omni re hæc quoque Summae pars cum libris Codicis manu scriptis consentit et omnes leges continet, quæ primum in secunda editione accesserunt¹¹. præterea Iustinianum in eiusmodi minutiis, qualis est nominum nonnullorum in inscriptionibus omissio, breuitatem uenatum esse uerisimile non est, cum in eadem editione ne minimam quidem scripturae partem notis exprimi uellet¹²: immo nihil tale Triboniano eiusque adiutoribus permissum fuisse ex c. *Cordi* § 2. 3 colligitur. quis denique tantam imperitiam in nominibus recidendis his uiris tribuat, quanta eum fuisse apparet, ad quem referendum esse archetypum omnium Codicis librorum manu scriptorum consensu horum docemur? non enim certa ac probabili ratione ductus aut prænomen aut nomina aut cognomina ille homo retinuit, sed plerumque quidem ex binis nominibus, quæ in inscriptionibus se excipiebant, prius omisit, non raro tamen priore seruato alterum¹³, eoque modo effecit, ut geminae constitutiones uel eiusdem constitutionis partes in diuersos Codicis titulos discerptæ in libris nostris manu scriptis diuersa nomina

¹ *Idem A.* legitur in his: 1, 4, 31. 3, 33, 13. 4, 21, 18. 19. 5, 16, 27. 8, 21, 2. 9, 37, 11—15. 8, 40, 27. ² Cf. 3, 28, 2. 4, 20, 18. 5, 16, 26. 6, 20, 20. 6, 23, 26. ³ 2, 7, 26. 27. 7, 63, 4. ⁴ 1, 9, 1. 2, 3, 27. 2, 5, 1. 2, 50, 3. 3, 22, 1. 3, 32, 15. 4, 42, 1. 4, 50, 5. 4, 57, 2. 4, 49, 6. 6, 2, 4. ⁵ Quod 3, 36, 18. 19—23 duo nomina leguntur, id librarii errore factum est, qui nomina ad c. 17 et 20—23 pertinentia tam suo loco scripsit quam antecedentium constitutionum inscriptionibus subiunxit. ⁶ 4, 38, 4. 4, 48, 5. 4, 65, 1: cf. 4, 46, 3. 4, 47, 2. 4, 61, 4, quarum inscriptiones Theodosianus Codex tuetur. ⁷ 4, 31, 8. 4, 32, 6. 4, 34, 1—4. 4, 35, 6. 7. 4, 38, 9. 4, 39, 6. 4, 48, 4. 4, 51, 1. 4, 52, 2. 4, 54, 2. 4, 64, 1: cf. 3, 32, 6. 5, 53, 3. 7, 10, 3. ⁸ 4, 52, 1. 4, 54, 5: cf. 2, 4, 7. 8, 52, 1. ⁹ 4, 55, 3. ¹⁰ 4, 32, 13: de 4, 32, 17 uide infra p. XXIII not. 7. ¹¹ 4, 31, 14. 4, 32, 28. 4, 34, 11. 12. 4, 35, 25. 4, 37, 6. 7. 4, 38, 15. 4, 40, 9. 4, 51, 7. 4, 61, 35. 4, 62, 2. 3. ¹² c. *Cordi* § 5. ¹³ Etiam ubi plura quam duo nomina legebantur, epitomator uulgo secundum prætulit: cf. 4, 34, 7. 4, 35, 15. 4, 44, 13. 4, 49, 15. tertium nomen elegit in his: 4, 33, 5. 4, 38, 13. 4, 49, 9.

ferant¹. quin etiam ubi in euocatos uno tantum nomine appellatos imperitus ille homo incidit, militarem gradum pro nomine proprio habens nomen proprium militis expulit et *euocato* reliquit².

His omnibus consideratis ad hanc sententiam adducimur: libros manu scriptos Codicis Iustiniani, quibus hodie uti licet, ad unum omnes originem ducere ex eodem archetypo saeculi, si Veronensis codicis aetatem respexeris, fere sexti, in quo inscriptiones constitutionum data opera mutilatae fuerint³. quomodo autem factum sit, ut in Summam Perusinam solae inscriptiones libri quarti extremi integrae⁴ reciperentur, reliquae eodem prorsus modo mutilarentur quo libri Codicis manu scripti qui hodie supersunt omnes, id ita explicandum uidetur, ut Summae Perusinae auctor usus sit codice ex communi librorum manu scriptorum archetypo deriuato, in quo cum pars ea, quae libri quarti partem posteriorem comprehensura erat, intercidisset, suppleta fuit ex libro manu scripto Codicis integro nec mutilatis inscriptionibus insigni neque ex illo archetypo deriuato. lacunam autem illius codicis, in quo intercidisse libri quarti exitum dixi, etiam ultra librum quartum hiasse docet initium libri quinti in Summa Perusina etiam nunc mutilum: nam rubricam tituli primi statim excipiunt argumenta 5, 9, 8. 9, deinde sequitur constitutio 5, 1, 3 integra, reliqua usque ad 5, 10 omittuntur.

Videtur autem Zachariae, ut compileribus Iustinianis inscriptionum interpolationem adscriberet, eo potissimum motus esse quod de codicis Veronensis integritate dubitare nolebat. cui ne quis nimium tribuat: in aliis quoque rebus librariorum fraude labem contraxit codex Veronensis. sic praeceptum Iustiniani de notis siue scripturae compendiis remouendis in inscriptionibus subscriptionibusque prorsus neglectum est: praeterea in subscriptionibus locorum mentio nonnumquam breuitatis gratia omissa est, u. g. 462, 11. 465, 7. 479, 29. 501, 2. 739, 12: accedit quod codicem Veronensem reliquis Codicis libris manu scriptis cognatum esse hae corruptelae probant:

ordinem constitutionum 8, 17, 3 et 4 inuertunt *VCRM* contra *S* (id est Summam) et contra subscriptiones

485, 34 tuis] *RM*^b *Consult.*, quis *VC*, .. *M*^a

527, 25 felice et tauro] *Th.*, hierio et tauro *V* (ex inscriptione) idemque habuerit oportet liber Egnatianus: inde enim hierio et ardaburio *Hal.* restituisse uidetur

488, 11 nomen] *CRMB*, nomina *VQ*

15 actiones] *W BZ* (κ.π.), actionem *VCRM*

711, 19 perimitur] *PLC*^b*RM*, permittitur *VC*^a

714, 8 remedio] *CRM*^b, remedium *VM*^a

721, 19 secundaria] *C*^b*Th.*, secundum *V*^a, secundam uel secunda *V*^b, secunda *PLC*^a*RM*

756, 11 anchiali] *Mommsen*, antiochae *VPL*

766, 21 ampliaimus] *C*^b*RM*^b et sic uel ampliamus *V*^b, applica *V*^a, applicauimus *C*^a*M*^a?

773, 12 peculium uel priusquam ademptum] *pLCRM*^b, om. *VM*^a, cf. *R*^a ad uoc. accepisti

Iam reuertamur ad alteram quaestionem a Zachariaeo propositam, num uersio κατά νόδας et Thalelaei commentarius prioris Codicis Iustiniani editionis uestigia serauerint. Zachariae ad hos locos prouocat:

39, 4 ante § 5 in codicibus *PLCRM* et in Const. 1, 3, 32 intercidisse caput de exsecutoribus, qui orthodoxam fidem non sequuntur, testantur Nomocanon (Thalelaeus) et

¹ Geminae sunt 2, 18, 9 (*Sallustio*) et 8, 37, 3 (*Hadriano*): iungendae sunt 1, 18, 3 (*Marcellae*) et 3, 44, 8 (*Iuliae*) — harum coniunctio incerta, sequentium certa est — 3, 32, 26 (*Heliodoro*) et 7, 33, 10 (*Regino*), 2, 25, 1 (*Aphobio*) et 4, 51, 4 (*Domitio Aphobio*) et 8, 42, 18 (*Domitio*) ² Cf. 2, 4, 5. 3, 33, 5. 4, 32, 1. 8, 16, 4, imprimis geminas constitutiones 8, 10, 3 (*euocato*) et 8, 53, 1 (*Apro*), quibuscum coniungenda est 8, 1, 1 (*euocato*)

³ De simili Plinianarum epistularum fato monuit Mommsen in libro meo Kritik des Justinianischen Codex p. 241 ⁴ Quod inscriptiones constitutionum 4, 33, 2. 4, 42, 1. 4, 47, 2. 4, 51, 4 in Summa mutilae sunt, id non repetendum est ex communi, quod ceteri Codicis libri manu scripti passi sunt fato, sed ex negligentia aut archetypi, ex quo codex Perusinus descriptus est, aut ipsius librarii, qui codicem Perusinum exarauit: sane alia eiusdem modi menda in aliis quoque Summae partibus occurrunt, u. g. 5, 53, 1. 7, 16, 9. 7, 62, 6. 8, 13, 21. 8, 28, 12. 8, 41, 16

Paratitlon ad Const. 1, 5: in hoc autem Paratitlo nescio quo iure Zachariae causam indicatam esse censuerit, ob quam illud caput in secundo Codice supprimeretur: nisi forte illud maxime uirum doctissimum mouit, quod Paratitlon illud eis qui non orthodoxi sint executionem omnino interdicere uidetur: quod tamen uerum non esse 1, 5, 12, 6 testatur: quare is qui Paratitlon illud conscripsit, breuitatis studio abreptus imprudenter nimium dixisse neque aliud referre uoluisset credendus est nisi eam constitutionis formam, quae apud Thalelaeum legitur.

74, 21 et 75, 3 supplementa ex Theodosiano Codice recepta, quae tuetur index Thalelai, omittunt *CRM Const.*, ad Codicem repetitae praelectionis non pertinere Zachariae censet ideo, quia pugnant cum c. 15 eiusdem tituli. attamen c. 15 non omnimodo contraria est constitutioni 4, sed ius liberorum in bonis Manichaei parentis seruauit: nec ius quod olim obtinuerat in Codice Iustiniano facile silentio praeteriri poterat, ne quae bona ante c. 15 datam delata uel acquisita essent, ea controuersia post annum 534 mota nouo iuri subicerentur. ceterum ueri simillimum est c. 15 priori Codicis editioni iam insertam fuisse: nam c. 13 data est anno 527, c. 19 anno 529. itaque si prioris editionis compilatores c. 4 propter c. 15 mutare noluerunt, quae tandem necessitas alterius editionis auctores mouere poterat, ut constitutionis contextum mutarent?

77, 28. 29 idem iudicium Zachariae de eis uerbis fecit quae contra auctoritatem codicum *CRM et Const.*¹ ex *Auth.* et *B* suppleuimus. quae uerba cum contraria essent nouo iuri, quod prioris editionis compilatores interpolata constitutione 3 eiusdem tituli introduxissent, nihilo minus in eandem editionem recepta esse et ab alterius demum editionis compilatoribus ad nouum ius transformata esse uir doctissimus putat. hanc autem sententiam non maiore probabilitate commendari ipse Zachariae confitebitur, quam meam, qua uerba de quibus agitur scholastica posterioris temporis interpolatione deleta esse ideoque alteri Codicis editioni restituenda esse statuitur. Zachariaei autem sententiam omnino abiciendam esse docet lectio codicis *C* a Zachariaeo praetermissa (*domus uel possessio*), quae supplementum a nobis receptum flagitat.

92 not. 5 uerba *neminem Samaritam* ex Nouella Theodosii a nobis suppleta, quae tuentur *B* et *Paratitla ad Const. 2. 7*, omittunt *CRM* cum *Const.*, Zachariae partim propter 1, 5, 12. 18 partim propter tituli rubricam a compilatoribus secundae editionis deleta esse opinatur. haec tamen argumenta infirmiora nobis uidentur esse: neque enim constitutionibus laudatis quicquam sanctum est, quocum additamentum nostrum pugnet, neque in aliis titulis compilatores dubitauerunt quaedam quae non proprio tituli rubricam spectabant retinere. praeterea c. 12 certo in priore editione extitit: num c. 18 quoque priorem Codicis editionem praecesserit non constat.

166, 17 uerba *in lege gemina* a nobis suppleta, quae tuentur *P^rL^rB* (*Thalelaeus*) *BΣ* (κ.π.), omittunt *P^rL^rCRM Epit. BΣ* 29, 5, 29, quam ob causam ab editionis secundae auctoribus, ut Zachariae uult, deleri potuerint, ita demum intellegi possit, si in lege gemina negationem (*ex uendito actio . . . non competit*) ab eisdem compilatoribus additam esse sumas. quod si fecissent, ideo fecissent compilatores, quia uenditionem sine censu factam propter sequentium constitutionum (4, 47, 2. 3) praecepta adeo improbarent, ut etiam contra uenditorem actionem denegarent. at cum hae constitutiones ab imperatoribus Constantino et Iuliano datae sint, mutandi aut non mutandi causa eadem et prioris et posterioris editionis auctoribus fuit.

175, 9 Thalelaeus disertis uerbis testatur compilatores uerba *cum liberis*, quae nos ex *BΣ* (κ.π.) et ex indice Thalelai (*B*) suppleuimus, non recte retinuisse, cum pars constitutionis ad quam olim respexissent ab ipsis tolleretur. hanc Thalelai adnotationem Zachariae ad prioris editionis compilatores coniectura referre non dubitauit.

180, 9 uerba *senatores factos*, quae nos ex *BΣ* (κ.π.) et ex Thalelai indice suppleuimus, quo iure Zachariae in altera Codicis editione deleta esse putauerit, non uideo. nam quod ad Digesta 1, 9, 12, 1 a uiro doctissimo laudata attinet, quae nisi illustres personas in senatu sententiam dicere non posse testantur, etiamsi eum locum a compilatoribus inter-

¹ Vtram earum lectionum Paratitla ad Const. 2 inuenerint, incertum est, cum ea non commemorent domus possessionesque, in quarum sorte controuersia uertitur

polatum esse putes, tamen minime hoc continet, quod Zachariaeum sumere opus est, viros illustribus inferiores a senatorio ordine excludi.

311, 5 secundum *BΣ* (κ.π.) et secundum adnotationem Thalelaei interciderunt verba *et superstitio eo ex sua persona*: ea quoque verba alterius editionis compilatoribus displicuisse Zachariae censet: at sane partem eorum verborum (*ex sua persona*) etiam codices nostri (*PLCRM*) tueri videntur, cum ea in sequentem constitutionem (311, 10) male transtulerint.

His igitur locis Zachariaei coniecturam non modo non comprobari, sed ipsa eius coniecturae fundamenta euerti inde apparet, quod duobus locis (39, 5. 92, 5) *Paratitla ad Const.*, quae neque ex Thalelaeo neque ex Isidoro hausta sunt, plenior Thalelaei textum confirmant, et aliis duobus locis (77, 28. 29. 311, 5) ne libri quidem manu scripti ipsius Codicis inter se consentiunt, sed alii cum Thalelaeo et uersione κατὰ πρόδα, alii cum Theodoro faciunt; neque enim eo usque progressurum esse uirum doctissimum confido, ut etiam archetypa Bononiensium codicum ad priorem Codicis Iustiniani editionem reuocet. accedunt alii loci, in quibus unus alterue Codicis liber manu scriptus genuinum constitutionum textum talem seruauit, qualem iuris Anteiustiniani fontes tradunt, reliquis codicibus cum Graecis iureconsultis in mutata constitutionis forma conuenit, uelut in his exemplis:

204, 11 uerba *oblato emptori pretio*, quae secundum *B* post *distrahere* supplenda sunt, tuetur *S*

673, 7 lectionem Theodosiani Codicis *antiquitus fixis temporibus* ex parte seruauit *C* solus sic: *antiquitus temporibus*, reliqui libri manu scripti (*PLRM*) cum *B* (κ.π.) ex truncata hac lectione effecerunt *antiquis temporibus*

700, 6 uerba *clericorum uel monachorum eorum etiam quos synoditas uocant*, quae Iustiniani ex *Th.* in geminam constitutionem receperunt, etiam hoc loco contra *RM B* (Thalelaeum) tuetur *C*.

Ex his omnibus apparet in Codicis libros manu scriptos nonnullas Graecorum iureconsultorum interpolationes inrepsisse¹: quas non ad Theodorum Hermopolitanum² eiusque aequales solos recedere, sed etiam ex antiquioribus Codicis interpretibus petitas esse praeter 700, 6 hae lectiones testantur:

32, 15 ruralibus] *PLCRM*, curialibus editio *Noremb.* cum indice Thalelaei (*Nomoc.*)

314, 17 petitionem] *SP^aL^bCRM* cum Theodoro, nullam petitionem *P^aL^a* cum Thalelaeo

687, 23 oportuisse] *C^a Th.*, oportuisset *L^b*, potuisset *PL^aM^b*, tuisse *M^a*, potuisse *C^bR* cum Thalelaeo

750, 12 debitoris] *CRM^a*, creditoris *M^b* cum Thalelaeo.

Post eas interpolationes, de quibus huc usque diximus, Codex Iustinianus in Epitomen redactus est, quam uix quartam constitutionum partem recepisse ex eis quae in appendice II demonstrauimus apparet. Graecas constitutiones iam ab archetypo huius Epitomae afuisse uerisimile est³. epitomatoris autem consilium hoc fuisse, ut segregatis obsoletis et inutilibus ea quae in usu uel iuris scholarum uel iudiciorum essent colligeret, perlustratis eis quae Epitome complexa est facile perspicitur: itaque mirum non est libros X. XI. XII totos, libri I maximam partem omissam esse. olim quidem offendit me⁴, quod multae Iustiniani constitutiones in Epitoma desiderantur, quae ab eiusmodi compendio abesse non debebant: nunc id eo explicari posse puto, quod earum constitutionum argumentum in Iustinianis Institutionibus inest⁵.

Hanc Epitomen auctam multis constitutionibus ex integro Codice Iustiniano restitutis codices *PLD* repraesentant, qui codices inter se non omnino consentiunt, sed in multis titulis alii aliis supplementis Epitomen auxerunt. et quamquam constat neque *L*

¹ De Digestis a Graecis itidem interpolatis uide Mommseni praefationem p. LX sq. ² Cf. Addenda ad 222, 21 ³ Cf. p. *57 ⁴ Kritik des Just. Codex p. 10 ⁵ Ad has Institutiones uel ipsum epitomatores uel eos qui Epitoma utebantur respexisse luculentissimum testimonium praebet 6, 2, 22, cuius constitutionis ea uerba, quae in Inst. 4, 1, 16 exscripta sunt, in *PLD* omittuntur, hiati in *PL* sic indicato: *et cetera sicut legitur in institutionum lib. IIII cp. I usque ad illum finem.*

neque *D* ex *P* descriptum esse, tamen vulgo *LD* eadem supplementa eodem ordine exhibent, quae in *P* manus secundae (nobis *p*) in margine adscripserunt: ex communi igitur iuris Romani studio eademque schola codices *PLD* originem duxerunt. archetypon autem commune eorundem codicum non Epitomen ipsam, sed Epitomen auctam continuisse eo euincitur, quod etiam manus prima codicis *P* cum *LD* in supplementis Epitomae ueteri additis et in ordine constitutionum turbato consentit.

Huius Epitomae auctae uestigia etiam ante saeculum X, quo codex *P* scriptus est, deprehenduntur: nam si excerpta legis Romanae canonice computae cum eis quae codicibus *PLD* continentur comparaueris, inter CXXI constitutiones, quas lex Romana recepit, octo solas (2, 11, 1. 3, 12, 1. 4. 4, 42, 1. 2. 5, 4, 26. 7, 33, 1. 7, 35, 6) ab his codicibus alienas inuenies. quod cum casu factum esse nequeat, inde, si quid uideo, explicatur, quod legis Romanae auctor ex codice Epitomae auctae hausisse putandus est, qui pariter atque codices *PLD* propriis quibusdam supplementis commune archetypon locupletauit. quamobrem si aetatem respexeris collectionis Anselmo dicatae, quae ex lege Romana deriuata est, Epitomen auctam ineunte iam saeculo nono in scholis iuris Romani diuulgatam fuisse colligas.

Saeculo uero undecimo additamenta in codicibus epitomatis crescere *pld*, id est manus secundae codicum *PLD*, demonstrant, eaque opera critica deinceps continuata effecit, ut in codicibus Bononiensibus saeculo undecimo extremo et duodecimo ineunte exaratis integra fere librorum I—VIII Codicis Iustiniani forma, si Graeca excipias, restitueretur. ex epitomatis enim codicibus Bononienses codices deriuatos nec ex integri Codicis libris manuscriptis descriptos esse certissimum indicium id est, quod modo in hoc modo in illo codice Bononiensi eadem constitutiones desiderantur, quae in epitomatis codicibus omissae sunt, et ordinem constitutionum Bononienses aut aequae atque epitomati aut ita perturbant, ut turbas ex male insertis supplementis olim ad marginem codicum epitomatorum adscriptis ortas esse manifestum sit.

Ita codex *R* cum codicibus epitomatis u. g. omittit 2, 20, 4. 2, 21, 1. 2. 4, 31, 8. 5, 26, transponit haec 2, 4, 26. 23. 27. 24. 28. 33. 29—32. 35. 34 (*P*^a omisit c. 21—25. 33. 34), 2, 11, 8. 6. 11. 14. 9. 10. 12. 13. 15. 7 (*P*^a omisit c. 7. 9—11. 14. 15), 2, 26, 5. 4 (c. 5 om. *P*^a), et alia eiusmodi exempla multa in hoc codice extant. ac ne illud quidem praetermittendum est, quod *R* in 6, 2, 22 (p. 510, 30) primitus isdem uerbis lectorem ad Iustinianas Institutiones remisit, quibus codices epitomati hiatum indicarunt, deinde autem his uerbis inductis hiatum non ex Codice Iustiniano sed ex Institutionibus expleuit, ut docent lectiones ad p. 510, 31. 35. 36 et p. 511, 3. 7 laudatae. codicem *R* uero non pendere ab ullo eorum qui adhuc innotuerunt codice epitomato initium libri quinti Codicis, quale in *R*^a extitisse supra p. VII uidimus, probat, in quo hic codex propius quam ipsi codices epitomati a ueteris Epitomae forma abest. eodem redire, quod *R*^a 4, 16, 5 et 4, 22, 3 omittit, collata tabula appendicis II (p. *52) perspicies.

In codice *C* Codex Iustinianus qualis in schola Bononiensi restitutus est, quod ad constitutionum numerum attinet, integer extat, ordo autem constitutionum saepe ad epitomatorum codicum formam redit. sic transponuntur: 2, 4, 15. 14 (15 omittunt *PLD*): 3, 34, 10 post c. 13 (c. 10 om. *P*^a): 4, 2, 10. 9 (c. 9. 10 om. *P*^a, c. 9 om. *P*^b*L*): 4, 10. 7. 8. 6 (c. 6. 8 om. *P*^a): 4, 16, 3. 2. 5. 4 (item *P*^b*L*, c. 3 om. *P*^a): 4, 35, 6. 7. 4. 5 (c. 4. 5 om. *PLD*): 4, 44, 13. 14. 12 (c. 12 om. *PLD*): 4, 49, 2. r. 1. 3. 4. 6. 5. 7. 11. 8. 9. 10. 12—17. 2 (49 r. 1. 3. 4. 6. 7. 11. 8. 12. 13. 15. 16 *PL*): 5, 3, 20. 11—19 (c. 20 om. *P*^a*D*, c. 20 initium post c. 18 inserit *P*^b, ante c. 10 inserit *L*): 5, 37, 17. 18. 19. 16 (c. 17—19 om. *P*^a).

In codice *M* pauca Epitomae auctae uestigia deprehenduntur. *M* cum *PL* omittit 6, 46, 7: constitutionum in *M* transpositiones haec cum Epitoma consentiant: 3, 36, 10—13. 9 (c. 9 om. *PLD*): 5, 44, 4. 2. 3 (c. 2. 3 om. *PLD*).

Denique in omnibus saeculi XII codicibus eadem uel similes turbae omissionesque deprehenduntur¹.

¹ De codicibus ab Herrmanno adhibitis conferatur eius editio u. g. ad p. 130 not. b, p. 131 not. f. g, p. 133 not. d, p. 134 not. n: uide etiam Bienerum, Revision des Justin. Codex

Redintegratus hoc modo Codex Iustinianus quo tempore in locum codicum Epitomae auctae in iuris scholis, imprimis Bononiae successerit, paullo accuratius quam ex codicum *CR* aetate definiri potest. nam Epitoma aucta usum esse iuris Longobardici peritum, qui Expositionem libri Papiensis medio undecimo saeculo conscripsit, ex tabula ab Alfredo Boretio huius Expositionis editore composita conspicuum est¹. ex eodem fonte haurit Petrus Crassus in libello pro imperatore Henrico aduersus Gregorium papam a. 1080 Rauennae scripto², in quo libello hae constitutiones Codicis citatae sunt: 1, 1, 1. 4. 8. 1, 5, 1. 1, 7, 5. 1, 11, 1. 1, 14, 9. 2, 2, 3. 3, 26, 8. 7, 32, 10. 7, 33, 2. 7. 8, 4, 7. 8, 52, 2. 3. 9, 2, 5. 9, 8, 5. 9, 9, 4. 9, 17, 1. 9, 18, 7. 9, 29, 1. 9, 46, 10. constitutiones ab Epitoma aucta alienae primum comparent in collectionibus canonum Ambrosiana (*Ambr.*)³ et Anselmi Lucensis⁴, qui a. 1086 mortuus est.

Apparet igitur libros manu scriptos Bononienses Codicis antiquissimos qui extant ad ipsum fere redintegrationis tempus recedere. librorum autem X. XI. XII Codicis, quos Irnerio iam obuénisse Odofredus narrat, ante medium saeculum XII, ad quod paucae illae uariae lectiones ducunt, quae ex libro Martini a posterioribus iureconsultis referuntur⁵, nulla mentio fieri uidetur.

CAPVT III

DE TRADITAE LECTIONIS INTEGRITATE

Quoniam fata Codicis Iustiniani per ea saecula persecuti sumus, ad quae subsidia critica huius editionis in primo capite enumerata pertinent, nunc uidendum est, quatenus ex his ipsis subsidiis genuinam Codicis formam restituere liceat. atque ut ordinem Codicis sequamur, ex similitudine Digestorum et Institutionum Iustinianarum ueri est simillimum indicem titulorum secundum eum qui in Codice ipso est ordinem compositum Codici quoque ab Iustiniano praemissum fuisse, hunc autem indicem et Epitoma Codicis una cum praefationibus omisit neque Bononienses restituerunt. sicubi uero uel in codice aliquo epitomato uel in codice aliquo Bononiensi indicis titulorum particulae modo breuiores modo longiores extant, eiusmodi tituli non ex genuino Codicis Iustiniani indice deriuati sunt. ueluti indicem titulorum libri secundi in codice *P* huic libro praemissum ex antiquiore aliquo codice Epitomae auctae compositum esse ex eis quae supra p. VI attulimus consentaneum est. nec dissimiliter indices titulorum, qui singulis libris I—VII in *R* praemissi sunt, ex hoc ipso codice *R* a librariis excerptos esse uitia utrique textui communia ostendunt. idem de reliquis indicibus dicendum est, quos uel ipsi librarii uel recentiores manus aliis quibusdam codicibus Bononiensibus addiderunt. neque aliter iudicandum est de indice librorum I—III Summae Perusinae praemisso: quem ex genuino Codicis Iustiniani indice originem non ducere eo comprobatur, quod singulares Summae ipsius lectiones tantum non omnes iterat: eundem tamen ne ad ipsum quidem codicem Perusinum, sed ad huius archetypon compositum esse inde colligitur, quod uerba extrema rubricae 1, 3 (p. 28 n. 31. 32) in contextu codicis *S* omissa serauit recteque descripsit rubricam 1, 23, quae in codice *S* sequenti rubricae locum dedit.

Ex his quae diximus apparet nobis indicem deperditum ex Codicis contextu redintegrandum fuisse.

Praefationes Codicis, quae titulorum indicem excipiunt, ab epitomatore omissas nec in Summa Perusina indicatas Bononienses codices alii restituerunt alii spreuerunt.

p. 6 sqq. equidem talia Epitomae uestigia repperi in codicibus *WOTG* Vercellensi Bero-
linensi 274: praeterea ad codices epitomatos respicit numerus XIII, sub quo in scholio
recenti codicis Taurinensis Institutionum (Savigny, Geschichte des Römischen Rechts II
p. 471 n. 425) constitutio 4, 21, 17 citatur. ¹ Monumenta Germaniae historica Leges III
p. LXXXIII. de aetate Expositionis uide Boretium ib. p. LXXXIX et Fickerum, Forschungen
zur Reichs- und Rechtsgeschichte Italiens III § 457 sqq. ² Ficker l. c. III p. 106 sqq.:
cf. Maassen, über eine Sammlung Gregors I. Wien 1877 (Sitzungsberichte der Wiener
Akademie vol. 85 p. 227 sqq.) ³ 1, 3, 9, 14, 33, 53. 1, 4, 4. 1, 12, 2. ⁴ 1, 1, 2. 8. 1, 2, 5.
12. 21—23. 1, 3, 34. 1, 5, 2—5. ⁵ Cf. Savigny, Geschichte des Röm. Rechts III p. 492

Rubricas singulis titulis praemissas librorum nouem priorum omnes ope tam codicum quam Summae Perusinae et collectionum iuris Graeco-Romani restituere licuit. in libris X. XI. XII non uidetur desiderari nisi unica rubrica 10, 31¹.

Accedamus ad singulas constitutiones, de quibus ampliore disputatione opus est: quaeritur enim primum, num omnes constitutiones adhuc extent, deinde quanta sit integritas uerborum nobis traditorum.

Latinae igitur constitutiones ab epitomatore omissae fere omnes a Bononiensibus restitutae sunt, nec desiderantur in codicibus Bononiensibus nisi hae 1, 55, 11. 5, 61, 1. 7, 65, 4², quae cum olim bis in Codice a compilatoribus Iustinianis positae essent, e geminis constitutionibus in hac quam curauit editione suppletae sunt. ceterum ne has quidem Bononiensium culpa intercidisse contendere potest, cum eodem uitio Summa Perusina laboret: quamobrem eas constitutiones et ab ipsis codicibus, qui Bononiensibus supplementa suppeditauerunt, afuisse probabilis coniectura est³. item frustra notitiam ad 12, 25, 4 pertinentem in libris manu scriptis Codicis quaesiui.

Graecarum constitutionum et in epitomatibus et in Bononiensibus codicibus uestigia pauca remanserunt. multae silentio praeteritae sunt: uulgo autem adnotatur Graecam constitutionem deesse. interdum Graecarum constitutionum subscriptiones, quae omnes Latino scriptae erant, seruatae sunt, rarius inscriptiones, quae quin omnes Graece scriptae fuerint dubium non est⁴. semel initium Graecae constitutionis (12, 63, 2) codex *O* descripsit adeo deprauatum, ut distortas Graecorum elementorum formas uix agnoscas. imaginem huius loci praestat tabula lithographi arte confecta et ad finem huius uoluminis addita, quam sic explices: αυτοκρατωρ ιουστινιανος αυτος τος ιουλιανω υπαρχω πραϋτωριων διαπιζομεν ε[ι] τις εμφανιζοι κατα χωραν η αρχοντων οβωνθηποτε η υπατων προαγγελιας η γενικους τυπους τους τω,ν dato. VII. etc.

Praeter has lacinias Graecas scholia duo ad 6, 48, 1 et 9, 8, 6 adscripta ibique in hac editione exhibita Graecas constitutiones a Bononiensium codicum archetypis non omnes afuisse testantur. quocum conuenit, quod Haloander in codice Egnatiano nonnullas constitutiones Graecas extitisse narrat, quas tamen propter uetustae scripturae obscuritatem legere se non potuisse fatetur (u. s. p. XII). quam obscuritatem non de euanida scriptura, quae certe restituendis subscriptionibus impedimento non fuit, sed de contextus corruptelis intellegendam esse praeter corruptelas codicis *O*, de quibus modo diximus, docet misera condicio Graecorum uerborum, quae Latinis constitutionibus interspersae in codicibus Bononiensibus depicta sunt⁵. certe si iureconsultis Bononiensibus Graecae constitutiones sic praesto fuissent, ut oculis et mente percipi possent, eae ut in Latinum sermonem uerterentur, isti non minus curauissent⁶, quam factum est in Graecis fragmentis quae Digestis inserta sunt⁷. iidem sane iureconsulti Bononienses alibi magnopere studiosi erant Graeca in Latinum sermonem uertendi: sic loco Graecarum constitutionum 3, 2, 2. 3, 10, 2. 3, 43, 1. 2. 6, 4, 4 in marginibus quorundam codicum Bononiensium non ante saeculum XIII Latina addita sunt, quae e Graeco sermone uersa esse et margo codicis Harleiani ad

¹ In rubricis castigandis et restituendis diligentissimam operam collocauerunt uiri doctissimi Biener (Beiträge p. 54 sqq.) et Witte (Leges restitutae p. 69 sqq.). nobis praeter *S* uti licuit fidei testimonio indicis Basilicorum Coisliniani, quem Heimbachius in notis ad indicem Basilicorum editioni a se paratae praemissum exscripsit. ² Digestorum quoque gemina capita nonnulla antiquissimis temporibus consulto omisa fuisse docuit Mommsen in praefatione Digestis a se editis praemissa p. LVI. ³ Graecas inscriptiones exhibent *Coll.* ad 1, 1, 3, 1, 3, 29. 41—47. 52. 55. 1, 4, 14. 22. 23. 25. 26. 29. 33. 34, *Const.* ad 1, 1, 5—7, *V* ad 5, 17, 12. 12, 33, 8, *O* ad 12, 63, 2, *Bononiensis* ad 11, 41, 7, *Contius* ad 10, 3, 7, *Cuiacius* ad 10, 19, 9. contra eae inscriptiones, quae Latine traduntur, partim suspectae sunt, scilicet 1, 5, 12 (cf. Addenda ad p. 79, 29) 3, 43, 1. 7, 45, 15, partim ab editoribus ex Graeco exemplo liberius Latine transformatae sunt uelut 4, 24, 1. 10, 19, 9 (*Contius*). ⁴ Cf. p. 8, 16. 16, 4. 110, 15. 116, 15. 16. 190, 33. 191, 5. 227, 36. 37. 585, 35. 768, 22. uerba Graeca in his constitutionibus occurrentia aut afuisse a codice Egnatiano aut nimis corrupta fuisse lectiones Haloandrinae in libro meo *Kritik des Iust. Codex* p. 46. 47 adlatae demonstrant. ⁵ Versionis periculum ad 190, 33 fecerunt *C*⁶ et *Q*⁶ (cf. *Kritik* p. 46). ⁶ *Digesta* ed. Mommsen uol. I additamentum III.

3, 10, 2 diserte testatur, et in 3, 43, 1. 2 uerba quaedam Graeca ab interprete non intellecta eamque ob causam ita ut ab ipso inuenta erant mediis Latinis inserta (p. 296, 10. 11) ostendunt: attamen re accuratius inspecta in his omnibus non ipsarum constitutionum Graecarum uerba, sed Graecos indices in linguam Latinam translatos esse agnosces.

In tot quas Graecae constitutiones traxerunt libris quibus constitutionibus benignum fatum pepercerit et unde in hac editione hae constitutiones suppleri potuerint, in primo capite diximus. earum autem constitutionum Graecarum, quae non integrae supersunt, argumenta ex Graecorum iureconsultorum indicibus¹, sicubi hi extant, restituta sunt. ad quam restitutionem perficiendam uia a uiris doctissimis Bienero et Wittio² patefacta etiam post Herrmanni curas haud pauca emendare atque supplere licuit. nihilo minus multi hiatus inexplati remanserunt, quorum non potuimus nisi sedem indicare: uerendum etiam, ne praeter hos alii hiatus propter Latinorum Graecorumque codicum silentium nos latuerint.

Vt autem Codex Iustinianus et Latinarum et Graecarum constitutionum iacturam fecit, ita eundem Latinis constitutionibus codices Epitomae auctae et Bononienses, Graecis recentiores editores perperam auxerunt. de Graecis constitutionibus e Basilicis et e Synopsi Basilicorum inde a Contii temporibus male suppletis Biener et Witte tam bene egerunt, ut pleraque ex his supplementis silentio praeterire mihi liceret. Latinarum aliae genuinae quidem sunt, sed a Codice Iustiniano alienae, aliae suppositiciae³. illae adscitae sunt ex Gregoriano uel Hermogeniano Codice (p. 409 ad u. 15 [CTG] 415 not. 1 [CT] 766 not. 1 [Hal. EW] 807 not. 2 [M] 525 not. 1 [DRMW]), ex Edicto Theoderici (p. 835 ad u. 1 [AT]), ex Epitoma Aegidiana legis Romanae Wisigothorum (p. 248 ad u. 6 [pLWN]), ex iure Langobardico (p. 610 not. 1 [L^b]). suppositae uidentur hae esse: p. 232 ad u. 8 [Russardus] 328 ad u. 22 [D] 359 not. 3 [pL] 991 not. 6 [A^bX].

Seriem constitutionum, quam ad exemplum antiquiorum Codicum in singulis titulis temporis ordinem sequi Iustinianus uoluit (c. *Haec* § 2), post turbas in codicibus Epitomae auctae ortas⁴ a Bononiensibus recte restitutam esse Summa Perusina et collectiones iuris Graeci comprobant. non librorum manu scriptorum, sed compilatorum Iustinianorum errore a temporis ordine recessum est in his: 1, 3, 29. 30. 1, 19, 4. 5. 2, 18, 8. 9. 4, 19, 3. 4. 4, 21, 14. 15. 5, 4, 1—3. 6, 27, 1. 2. 6, 59, 1—5. 7, 13, 2. 3. 9, 46, 6. 9. 10, 16, 2. 3. 10, 32, 48—52. 11, 6, 5. 6⁵.

In eis autem constitutionibus collocandis, quibus die consulibusque ignotis in Iustiniano Codice subscriptum est *sine die et cons.*, compilatores duas uias ingressi sunt. eas enim, quas in Gregoriano Codice in mediis eiusdem imperatoris constitutionibus innenerant, eodem loco retinuerunt (2, 12, 9. 4, 2, 14? 5, 62, 19. 6, 2, 10. 9, 41, 8): reliquas, quae uel ex alio Gregoriano Codicis titulo transferendae uel ex Hermogeniano supplendae erant, primum locum inter constitutiones eorundem Augustorum et Caesarum tenere uoluerunt: quod apparet in his: 2, 11, 1. 4, 7, 1. 5, 59, 1. 6, 1, 3. 6, 19, 1. 6, 31, 3. 6, 36, 4. 7, 4, 11. 7, 53, 8. 7, 62, 6. 9, 9, 4. 9, 47, 12. 10, 32, 2. cf. 6, 26, 6. utrum alias eiusmodi constitutiones ultimo loco ipsi posuerint, an eae quae nunc ultimo loco leguntur (3, 38, 10. 5, 63, 3. 6, 2, 19) eundem locum iam in Gregoriano Codice occupauerint, dispici nequit.

Iam si singulas constitutiones spectamus, cum eos, qui Codicem Iustinianum tractauerunt describendumque curauerunt, alio modo in inscriptionibus et subscriptionibus, alio in ipsis constitutionum uerbis uersatos esse uiderimus, singillatim de his tribus partibus agendum erit. attamen in his omnibus cauendum est, ne uitia quae deprehenderis librorum culpaue uel scholasticae interpolationi temere tribuas, quae uel compilatoribus Codicis Iustiniani debentur uel originem ex ipsis quibus hi usi sunt iuris fontibus duxerunt.

¹ De his cf. Zachariae in annalibus Zeitschrift für Rechtsgeschichte 10 p. 48 sqq. ² Biener, Beiträge zur Revision des Justinianischen Codex, Berlin 1833. — K. Witte, Die leges restitutae des Justinianischen Codex, Breslau 1830. ³ Similia supplementa in Digestis tam Florentinis quam Bononiensibus animaduertit Mommsen, cf. Digestorum praefatio p. LVI. LXIII. ⁴ Cf. appendix II. ⁵ De constitutionibus annorum 365, 369, 370, 373 iam a Theodosiani Codicis compilatoribus perturbatis cf. Commentationes philologiae in honorem Theodori Mommseni conscriptae ab amicis (1877) p. 75 sqq.

In inscriptionibus igitur primum uideamus, quid Iustiniani mutauerint et quo modo mutauerint. et quod ad imperatorum nomina attinet, eam legem, quam trium Codicum qui praecesserunt auctores obseruauerant, ut non reciperent nisi singula cuiusque imperatoris nomina¹, compilatores ad constitutiones post Theodosianum Codicem datas transtulerunt: in paucis tantummodo Iustiniani imperatoris constitutionibus pleniores inscriptiones retinuerunt².

Ceterum compilatores cum aut omittendo constitutiones aut ex alio titulo in alium transponendo pristinum constitutionum ordinem interromperent, quem in uetustioribus illis, ex quibus Iustinianum Codicem concinnabant, Codicibus inuenerant, imperatorum nomina eis constitutionibus, in quibus per uocem *idem* ad antecedentes constitutiones in uetustioribus Codicibus remittebatur, restituere uel imperatorum nominibus hanc ipsam uocem substituere coacti sunt. in hoc tamen negotio perficiendo in utramque partem nonnumquam peccauerunt. nam modo retenta sunt nomina imperatorum qui proxime praecesserant (u. g. in his legibus: 1, 7, 5. 2, 11, 4. 5, 33, 2. 11, 25, 2³), modo uox *idem* male remansit in his: 1, 4, 2. 1, 23, 2. 2, 11, 19. 2, 12, 6. 3, 15, 2. 3, 28, 8. 3, 44, 14. 4, 21, 14. 5, 6, 1. 5, 58, 3. 6, 20, 6. 6, 27, 3. 6, 58, 2. 11, 68, 3. 12, 20, 2. 12, 46, 3⁴. contra imperatorum nomina male suppleta sunt in 1, 9, 8. 4, 5, 1. 2. 11, 66, 3 aliisque.

Vbi autem constitutionum ordo ab Iustinianis restitutus effectus, ut imperatoribus, qui praecesserant, in proxima constitutione alius imperator accederet, uelut Gratianus Valentiniano et Valenti, similiter atque in Theodosiano Codice modo omnium imperatorum nomina perscripta sunt⁵, modo scriptum est uel *idem* AA. et ... A.⁶ uel *idem* et ... AAA.⁷

Eas denique inscriptiones, quas compilatores mutilas corruptasue in Theodosiano Codice inuenerunt, interdum suo freti ingenio expleuerunt: quod ad 5, 71, 18. 7, 62, 17 factum esse in apparatu critico his locis in editione nostra subiecto demonstraui: quibus locis nunc addere possumus 3, 40, 2, de cuius constitutionis inscriptione adeas, quae in Addendis ad h. l. adnotauimus⁸. est etiam, ubi inscriptionem in Codice Theodosiano recte traditam, quam subscriptio mendosa in dubium uocare uideretur, Iustiniani compilatores emendando pessumdederunt: ita enim explico, quod in 12, 37, 2 Iouiano substituti sunt Valentinianus et Valens.

Haec sunt quae ab ipsis Codicis compilatoribus in Codice mutata esse certo constat: uideamus nunc, quae posteriorum hominum negligentia fraudibusque pessumdata sint. ex his autem sufficiet hoc loco ea colligere, quae aut omnibus libris manu scriptis communia sunt, aut si qua in uno alteroue codice extant, aliqua ueri specie lectores fallere possunt.

Neglegentia igitur librariorum effectum est, ut, cum plurimae Philippi imperatoris constitutiones Philippum Caesarem Philippo Augusto subiungant, Caesaris nomen in nonnullarum constitutionum inscriptionibus legatur, quae ante Philippum Caesarem adscitum datae sunt⁹. eodem pertinet, quod Diocletiani constitutionibus, quae ante a. 293 datae sunt, in uno alteroue codice, raro in omnibus post uerba *impp. Diocletianus et Maxi-*

¹ Ab hac lege non recedunt nisi rescripta Antonini Pii, cf. Appendix I p. *1 not. 1. ceterum obiter hoc moneo: constitutiones tam Pii quam Marci et Veri simul imperantium et Marci solius pro sollemni formula *imp. ... A.* uel *impp. ... AA.* e libris iureconsultorum, e quibus in Gregorianum Codicem uidentur transisse, formulas *diuus Pius, diui fratres, diuus Marcus* seruasse, cf. appendicem I p. *1 not. 1. 3. 5 et 7, 62, 1 ² 1, 1, 8. 1, 17, 2. 1, 27, 1 et praefationes *Summa et Cordi* ³ 1, 17, 2 huc non refero, sed data opera nomen Iustiniani in tantae auctoritatis lege repetitum esse puto ⁴ Eorum magis qui uetustiores Codices composuerunt quam Iustinianorum errore factum est, ut multae constitutiones binorum uel plurium imperatorum nomina ferrent, quorum unus alterue aut iam mortuus aut imperator nondum factus esset. qua de re cf. appendicem I p. *2 not. 1. 4 p. *3 not. 8 p. *12 not. 1. 3 p. *25 not. 1 p. *26 not. 2 p. *27 not. 2 p. *30 not. 1 p. *32 not. 1. 3 p. *35 not. 4 p. *36 not. 2 p. *39 not. 1: uide Haenelli praefationem Codici Theodosiano praemissam p. XXXVII not. 217. 218. eundem errorem Iustiniani commiserunt in Marciani constitutione, quae legitur 1, 5, 6 et 1, 7, 6 ⁵ 1, 4, 8. 4, 44, 18. 4, 61, 7. 11, 9, 5. 12, 19, 4. 15 ⁶ 1, 5, 4. 4, 63, 2. 6, 30, 17. 8, 11, 8. 16. 10, 32, 31. 10, 48, 12. 16. 11, 3, 2. 11, 11, 2. 11, 59, 4. 7. 11, 63, 4. 11, 68, 4. 12, 23, 8. 12, 28, 4. 12, 37, 4. 12, 38, 2. 12, 49, 5. 12, 50, 6. 19. 12, 57, 4 ⁷ 7, 65, 4. 11, 62, 7. 11, 66, 5. 11, 74, 3 ⁸ Idem in Theodosiano Codice factum esse ad 4, 63, 1 uidimus ⁹ V. g. p. 651, 4 (*QE*)

mianus AA. additur *et CC.*¹ porro in Iustiniani constitutionibus librarii haud raro Iulianum pp. et Iohannem pp. inter se commutauerunt². denique cum magna constitutionum pars ad praefectos praetorio data sit, librarii notam pp. scribere adeo adsuefacti sunt, ut eam passim priuatis quoque hominibus perperam adponerent³.

Praeterea interpolationes librariorum uel potius uirorum doctorum, qui post compilatores inde a saeculo sexto Codicem Iustinianum tractauerunt, in nominibus propriis eorum deprehenduntur, ad quos constitutiones datae sunt. rarius factum est, ut cum duae constitutiones ad eundem magistratum datae continuo se in Codice exciperent, in altera constitutione magistratus nomini substitueretur aut *eidem* (sic *R*⁴ ad 5, 4, 26. 27, cf. *M* ad h. l.) aut *ad eundem* (sic Cuiacius ad 11, 66, 4. 5). passim autem nomina propria quae in codicibus interciderant ex geminis legibus uel ex Institutionibus uel ex Digestis suppluerunt⁴. hoc supplendi studium eo prouectum est, ut nonnumquam ficticia nomina et eis constitutionum inscriptionibus adderentur, quae cum iam in uetustioribus Codicibus mutilae essent cum eodem hiato in Iustinianum Codicem receptae sunt⁵, et eis constitutionum inscriptionibus, quae in integro Codice Iustiniano ideo non nisi Imperatorum nomina exhibebant, quia hae constitutiones re uera ad nullum magistratum priuatumue datae erant⁶. simili errore uiri docti inde a saeculo sexto decepti sunt in eis constitutionibus, quarum uerba quidem ad plures personas data sunt, inscriptiones autem singulas tantum nominant: quibus uerba *et aliis* addenda esse isti putauerunt⁷: quippe immemores erant constitutionis 1, 23, 1 nec scire poterant (id quod hodie nescire nefas est) ab antiquo Codicis Iustiniani epitomatore, de quo supra p. XV sq. egimus, alterius consortis nomen interdum inductum esse⁸.

Quemadmodum autem peruersa emendatio inscriptiones falsis additamentis locupletauit, ita breuitatis causa ab antiquissimis temporibus quaedam resecta esse et deinde in codicibus recentioribus inscriptiones gradatim ad miseras lacinias redactas esse capite secundo huius praefationis enarrauimus.

Librorum I—VIII codices, quorum lectiones omnes ego enotaui, hac ultima labe nisi in paucis legibus infecti non sunt⁹: itaque nullum fere fructum ad emendandas inscriptiones ex deterioribus codicibus capere licuit, quos aut priores editores adhibuerunt aut ego perscrutatus sum. omnes autem codices, si Veronensem excipias, multa nomina propria adeo corrupta tradunt, ut uera lectio saepe emendatione recuperari non possit: ac ne Summa quidem Perusina ea in re libris manu scriptis Codicis praestat.

Deterior condicio est librorum X—XII, quorum nullus liber manu scriptus extat, quin plerasque inscriptiones intra singulorum imperatorum nomina coercuerit eosque homines ad quos constitutiones datae sunt uulgo omiserit. quare in crisi in libris X—XII facitanda praeter codices Bononienses plene a me collatos ad inscriptiones restituendas omnes qui mihi innotuerunt Bononienses a me adhibiti sunt, in quibus plenas inscriptiones deprehendi: in apparatu critico tamen huic editioni subiecto hos codices non laudaui nisi in eis locis, ubi aut a lectionibus codicum *O* et *I* recedunt aut hiatus ab his relictos explent. ut autem perspicuum sit, quemadmodum pleniores inscriptiones per codices Bononienses sparsae

¹ Ab initio a. 293 Codices Gregorianum et Hermogenianum Caesares addidisse librorum manu scriptorum consensus docet ² 6, 43, 2 (*PLM*) 6, 49, 7 (*RM*) 7, 33, 12 (*A*) 8, 37, 14 (*S*) 8, 40, 27 (*M*) ³ 2, 1, 6 (*CR*) 4, 56, 2 (*CM*: *VR* addunt *pu.*) 5, 11, 2 (*W*) 5, 11, 3 (*R*⁴) 5, 14, 7 (*C*) 8, 39, 3 (*V*) 8, 40, 25 (*C*) 9, 1, 18 (*LDCRM*) 9, 2, 5 (*L*) 9, 4, 1 (*C*) 9, 49, 3 (*R*) 10, 55, 1 (Paris. 4521) ⁴ Ad 7, 62, 29 codices *R*⁴*Q*⁴*W* male suppluerunt *Rufino pp.*, quod *QW* in lege gemina 1, 4, 6 habent. ex Institutionibus *R*⁴ supplementum ad 6, 23, 1, ex Digestis *QW* ad 7, 49, 1 adsciuerunt ⁵ 7, 4, 1 (*edd.*) 8, 14, 3. 4 (*Hal.*) 8, 40, 13 (*W*) 8, 54, 4 (*E Contius*) 9, 18, 1 (*Hal.*) 10, 71, 2 (*Cuiacius*) 11, 65, 3 (*Vatic.* 1435) 12, 37, 9 (*Cuiacius*), cf. *C* ad 5, 16, *R* ad 5, 56, 4 et spurias constitutiones p. 328, 22 p. 835 not. 1 p. 991 not. 6. quamobrem suspitione non caret nomen Pactumeii, quod ad 2, 3, 15 ex *G* suppluimus ⁶ 4, 58, 4 (*CM*) 5, 37, 20 (*CRM*) 7, 52, 8 (*M edd.*) ⁷ 2, 24, 1 (*Hal.*) 2, 25, 1 (*Hal.*) 2, 26, 4 (*Hal.*) 3, 8, 1 (*Hal.*) 4, 32, 17 (*S*) 6, 49, 3 (*edd.*). ob eandem rationem inscriptiones 5, 56, 4 (*R* ex c. 3) et 6, 50, 7 (*edd.*) ficticio nomine locupletatae sunt ⁸ Cf. 4, 31, 11. 4, 39, 3. 4, 54, 4. 8, 41, 1 ⁹ 7, 62, 13—21. 29. 9, 12, 6—8. de codice *M* uide supra p. VII

extent, hoc loco, quid singuli codices e quibus nos aliquid profecimus ea in re praesent, breuiter enarrabo.

Omnium librorum manu scriptorum qui ad libros X—XII Codicis pertinent in inscriptionibus integerrima est ea particula Codicis, quae inest in codice *U*: ex quo inscriptiones tituli 11, 48 restituimus. inter reliquos primum locum obtinent tres codices: *O*, qui in decimo Codicis libro passim, ad finem libri XI raro, inde ab 11, 72 et per totum librum XII fere constanter nomina dignitatesque eorum ad quos constitutiones datae sunt seruant: Parisiensis 4521 II saeculi XIII, qui plenas inscriptiones a 10, 32, 66 usque ad 11, 9, 4 exhibet: *I*, qui 11, 63, 2—12, 7, 1 fere omnes, in reliquis partibus nonnullas inscriptiones plenas habet. secundo loco hos codices adhibui: Bononiensem bibl. commun. 16 (b I 19) saeculi XIII, qui inde a 10, 32, 61 plenas inscriptiones passim mutilis interspersit: Londiniensem musei Brit. reg. 11 D I saec. XIII, qui codici *O* similimus est, multas tamen inscriptiones, quae in *O* integrae sunt, et inde a 12, 24, 7 omnes inscriptiones mutilas exhibet nec fere usui nobis fuit nisi in eis partibus, in quibus codex *O* deficit (11, 42—53. 12, 20—23): Duacensem 518 saec. XIII, qui et ipse codici *O* cognatus est, deterioris tamen conditionis quam hic et Londiniensis, ut nihil fere ex eo profecerimus: Vaticanum 1435 anno 1286 exaratum, qui initio libri X et 11, 55, 1—12, 1, 10 nominibus imperatorum neglectis nomina eorum ad quos constitutiones datae sunt descripsit: Ambrosianum E 28 inf. anno 1272 exaratum, qui eorundem nomina in libro X extremo et in libro XI incipiente pauca, inde a 12, 19, 12 plurima, dignitates omnino rarius refert.

His codicibus excussis cum hoc effectum est, ut fere liberaremur ancipiti antiquorum editorum auctoritate¹, tum hoc, ut lectiones Theodosiani Codicis, ex quo maior inscriptionum pars antea restituenda erat, pleraeque propria Iustiniani Codicis traditione confirmarentur uel etiam emendarentur²: id tamen mihi non contigit, ut omnes inscriptionum lacunae explerentur.

Ea quae diximus et in libris I—VIII et in libris X—XII ad mutilatas inde a duodecimo saeculo inscriptiones pertinent: ex illis damnis, quae ante octauum saeculum inscriptiones in archetypo omnium codicum qui extant passas esse in capite secundo docuimus, praeter eam partem quae ope Summae Perusinae restitui poterat uix quicquam resarcire potuimus. pauca quaedam Codices Gregorianus et Hermogenianus suppeditauerunt, plurima Theodosiano Codici debentur: cuius Codicis supplementa cum antea incerto consilio alia in uerborum ordinem receperim, alia in notas reiecerim, quin ea omnia primitus in Codice Iustiniano infuerint ideoque in Codicis editione ipsa exhibenda sint, iam non dubito. ea autem supplementa, quae ex Theodosiano Codice hauriri possunt, non tam ad nomina propria magistratuum pertinent, quippe qui in Theodosiano usque ad annum 332 saepius, postea bis tantum³ binis nominibus appellantur⁴, quam ad officiorum uel dignitatum similium rerum adiectionem. sic prouinciam cui magistratus praest in Th. commemoratam libri manu scripti Codicis Iustiniani omittunt in his:

1, 3, 13 uic. Africae] *Th.*, uic. *SPL Ambr. CRM*

1, 9, 14 pp. per Illyricum] *Th.*, pp. *SCRM*

1, 11, 3 Macrobio pp. Hispaniarum et Procliano uic. quinque prouinciarum] *Th.*, macrobio et procliano uic. *SCRM*

1, 18, 12 pp. Illyrici et Italiae] *Th.*, pp. *SPLCRM*

4, 47, 2 ad Antonium Marcellinum praesidem prouinciae Lugdunensis primae] *Th.*, ad antonium marcellinum praesidem (annonariae) *S*, ad marcellinum (-ianum) *C*) praesidem *CRM*

¹ Ad interpolationes supra p. XXIII not. 7 notatas adde nonnullas inscriptiones ab editoribus tacite suppletas esse aut ex geminis quae illis editoribus uiderentur constitutionibus, quae geminae re uera non sunt, 10, 60, 1 (*Cui.*) 12, 16, 5 (*Cui.*) 12, 19, 2 (*Russ.*) 12, 36, 1 (*Cui.*), aut ex Theodosiani Codicis constitutionibus, quas Iustinianos exscripsisse isti male putarent, u. g. 11, 70, 3 (*Russ.*). de Haloandro cf. Kritik des Just. Codex p. 109 seqq. ² Cf. u. g. 12, 42, 1. 12, 43, 2. 12, 50, 5. 13 ³ *Th.* 11, 7, 7 (a. 353?) 14, 4, 3 (a. 363) ⁴ Ne a magistratuum quidem binis nominibus epitomatores manus abstinuisset docet *S* ad 4, 46, 3. 4, 47, 2. 4, 61, 4

8, 2, 3 uic. Hispaniarum] *Th.*, uic. *SVPLCRM*

9, 47, 20 pp. Illyrici et Italiae] *Th.*, pp. Illyrici *LCRQ*

saepe in codicibus nostris tacetur etiam, quem magistratum is gesserit ad quem constitutio data est, u. g. 1, 2, 7. 1, 11, 3. 1, 12, 2. 3, 38, 11. 3, 39, 3. 4, 61, 4. 7, 49, 2. praeterea pro formula *agenti uicariam praefecturam* in 1, 18, 11 legitur *uicario*. cum autem haec omnia, quorum in codicibus nostris breuior forma quam in Theodosiano Codice legitur, in aliis Iustiniani Codicis constitutionibus integra codicibus nostris tradantur, quis ea in his locis ab ipsis Iustinianis dedita opera ac consulto abiecta esse magis sibi persuadeat, quam ea postea resecta esse ab antiquo inscriptionum epitomatore, cum praesertim idem epitomator in prioris temporis constitutionibus similiter uerba *militi*, *euocato*, *liberto*, *et aliis* abiecerit?¹

Indidem repetendum est, quod in Nouellis Theodosii ad Cyrum pp. a. 440 datis adduntur uerba *et consuli designato*, quae uerba in Iustiniano codice modo adsunt (1, 14, 7. 2, 7, 8) modo omittuntur (7, 41, 3)². item quae proximum post magistratus nomen locum occupant uerba *suo salutem dicit* uel *suo salutem* uel *salutem* solum, ea codices nostri agnoscunt in 1, 3, 1. 2, 13, 1. 7, 62, 24. 9, 1, 21. 9, 46, 10. 10, 72, 12³. 14, 11, 6, 3. 12, 28, 1, omittunt in 6, 30, 16. 7, 62, 13. 8, 4, 8. 9, 2, 16. 9, 27, 3. 9, 37, 1. porro in formula *haec ... carissime nobis* codices modo cum Theodosiano Codice consentiunt (u. g. 10, 72, 7), modo ea formula omissa nomen proprium solum tradunt (8, 11, 6. 9, 27, 3. 10, 75, 2). in eo autem, quod in Codicis Iustiniani libris manu scriptis non apparent uerba *uiro perfectissimo* uel *clarissimo* uel *spectabili* uel *illustri* (9, 9, 28. 9, 47, 18. 10, 19, 3. 12, 19, 6. 12, 25, 1. 12, 61, 2) uel iterati magistratus numeri (1, 9, 15. 9, 12, 9) omittuntur, ne compilatorum Iustinianorum manus agnoscas, id obstare uidetur, quod in constitutionibus post Theodosianum Codicem datis easdem adiectiones non respuerunt⁴.

Olim autem quaedam uarietates in ipsius Theodosiani Codicis inscriptionibus conspicuae me mouerant, ut supplementa ab hoc Codice praestita Iustiniano restitnere dubitarem. nempe pro Aconio Catullino, quem uocant *Th.* 6, 22, 2. 8, 12, 2. 12, 1, 24, uulgo Catullinus solus legitur, semel etiam Aconius solus in *Th.* 6, 22, 2: item uulgo pro Lucrio Verino (sic *Th.* 2, 19, 1. 12, 11, 1. 14, 4, 2) legitur Verinus, pro Maecilio Hilariano (*Th.* 6, 4, 3. 4. 9, 19, 1. 12, 1, 3) Hilarianus, pro Septimio Basso (*Th.* 1, 2, 3) Bassus⁵. deinde olim offendit me ea lex, quae in *Th.* 4, 10, 3. 9, 1, 19 et in Iustiniani Codicis constitutionibus 1, 6, 11. 2, 1, 12 inscribitur *consulibus praetoribus tribunis plebis senatui suo salutem dicunt*: in ea enim particula huius legis, quam continet *Th.* 9, 6, 4, coartata haec inscriptio legitur *ad senatum*. item ea constitutio, quae in *Th.* 1, 4, 3. 5, 1, 8. 8, 18, 9 *ad senatum urbis Romae* directa esse dicitur, in *Th.* 4, 1, 1. 8, 18, 10. 8, 19, 1⁶ simpliciter *ad senatum* data fertur. denique in *Th.* 6, 35, 6 scribitur *haec Artemi k. n.*, in *Th.* 8, 3, 1, quae eiusdem constitutionis pars est, habetur *ad Artemium correctorem*⁷. has tamen uarietates minime ex libidine fraudibusue eorum librariorum qui Theodosianum Codicem descripserunt profectas esse eoque modo fortasse in Iustinianum Codicem transire potuisse, sed ad ipsius Codicis Theodosiani compositionem redire re accuratius examinata intellexi⁸. ac certe casu factum est, ut 6, 7, 3 inscriptio in libris manu scriptis Codicis Iustiniani eodem modo in breuius contraheretur, quo modo legitur in *Th.* 9, 6, 4, contra in reliquis eiusdem

¹ Quod *S* in ea parte libri quarti, quae integras inscriptiones seruauit, bis cum Bononiensibus codicibus in magistratibus omittendis consentit 4, 47, 2 (u. s.) 4, 61, 4, id casui tribuendum esse neque eo ducere, ut traditam Codicis lectionem integram censeamus, supra p. XVI not. 4 uidimus. ² Cf. etiam 1, 3, 20 (11, 62, 12) pp. [*et patricium*], 11, 60, 2 pp. *et consuli ordinario*, 12, 17, 4 *comiti domesticorum consulari ac patricio*. ³ In legibus cum hac iungendis Theodosiani Codicis compilatores pro uerbis *suo salutem* substituerunt *proconsuli Africae*. ⁴ 1, 29, 5. 7, 37, 3. 7, 39, 8. 9, 35, 11: possis etiam ad 11, 49, 1 (a. 313) in inscriptione ab Accursio prolata *ad eusebium praef. urbis* notam u. p. (i. e. *uirum perfectissimum*) transpositam recognoscere: cf. tamen supra p. XXIII not. 3. ⁵ Nomina bina libri manu scripti Codicis Iustiniani tuentur in 4, 46, 3 (*S*) 4, 47, 2 (*S*) 4, 61, 4 (*S*) 1, 48, 1 (*SPLCRM*), cf. 10, 32, 19. ⁶ Adde ex Iustiniano Codice 1, 14, 2. 3. 1, 19, 7. 1, 22, 5. 6, 30, 18. 6, 56, 5 (= *Th.* 5, 1, 8). ⁷ Cf. *Th.* 12, 6, 27 (*Pompeiano suo sal.*) cum iungendis *Th.* 1, 12, 8. 8, 10, 3. 9, 26, 2. 11, 1, 28 (*Pompeiano procons. Africae*). ⁸ Cf. Commentationes philologiae in honorem *Th.* Mommseni conscriptae ab amicis p. 82. 83

constitutionis particulis et praecipue in ea, ex qua ipsa 6, 7, 3 hausta est (Th. 4, 10, 3), plenior eadem inscriptio traderetur.

De subscriptionibus constitutionum quaestio partim similis est partim dissimilis eius quae de inscriptionibus instituenda erat: dissimilis eo, quod uulgo non particulae tantum subscriptionum sed totae subscriptiones in libris manu scriptis omissae sunt. id quod fieri coeptum esse in codicibus epitomatis et imprimis in eis constitutionibus, quae antiquae Epitomae in codicibus *PL* accesserunt, deinde in codicibus Bononiensibus adeo auctum esse, ut subscriptiones uel nullae in eis supersint uel, si quae extent, eae errore solo retentae sint, in primo capite et in appendice II diximus¹. quamobrem omnes omnino subscriptiones descripsi, quas in cuiusvis aetatis codicibus deprehendi: in editione tamen ad eas subscriptiones, quae pluribus auctoribus non suspectis nituntur, deteriore traditionem tacitus omisi²: quo magis igitur in subscriptionibus ab auctoritate Codicum Gregoriani Hermogeniani Theodosiani pendemus, eo maioris momenti illa quaestio est, quid Iustiniani uel necessitate coacti uel sua sponte mutauerint.

Ac primum quidem eis constitutionibus, quarum subscriptio in Codicibus Gregoriano et Hermogeniano desiderabatur, Iustiniani clausulam *sine die et consulibus* (uel *consule*) addiderunt³: item in duabus constitutionibus, quarum dies perierat, consulibus praeposuerunt uerba *sine die*⁴, in aliis duabus mutilam subscriptionem retinuerunt, nisi forte hae subscriptiones posteriore demum tempore a librariis mutilatae sunt⁵.

Deinde ubi Iustiniani binas pluresue constitutiones in singulas contrahebant, eam uiam ingressi sunt, ut ex ea quae principium compositionis effectura esset tam inscriptionem quam subscriptionem depromerent. ita factum esse constat in 1, 4, 3. 1, 5, 2. 1, 10, 1. 2, 6, 6. 2, 12, 21. 3, 12, 6. 7. 4, 61, 5. 5, 16, 24. 6, 61, 3. 8, 4, 6. 8, 51, 2. 9, 16, 1. 9, 24, 1. 2. 9, 26, 1. 9, 39, 1. 9, 42, 3. 9, 49, 9. 10, 72, 4⁶. singulare est, quod constitutio 9, 28, 1 ita in duabus Theodosiani Codicis constitutionibus conflata est, ut ex altera inscriptio et prior contextus pars, ex altera finis contextus et subscriptio hauriretur: praeterea nescio quo errore ducti Iustiniani in 1, 55, 7. 3, 26, 9 nomina quidem magistratuum, ad quos constitutiones datae erant (in 3, 26, 9 fortasse etiam locum in subscriptione commemoratum) ex eis Theodosiani Codicis constitutionibus deprompserunt, ex quibus contextum hausisse uidentur, reliqua uero ex aliis constitutionibus hodie in Theodosiano Codice non extantibus petiuerunt. simile aliquid accidisse necesse est 5, 20, 1, in qua constitutio magistratus inscriptionis ad subscriptionem non quadrat. hae exceptiones non tantam uim habent, ut regulam supra propositam in restituendis ex uetustioribus Codicibus eis subscriptionibus quas libri manu scripti Codicis Iustiniani non tradunt obseruandam dissuadeant⁷.

Porro quod in consulatibus Theodosii I Honorii Theodosii II Valentiniani III imperatorum nominibus in Theodosiano Codice praemitti solet *domino nostro* uel *dominis nostris* id a compileribus ut par erat deletum est⁸.

¹ Subscriptionum particulae saepe in sequentes inscriptiones aberrauerunt, u. g. p. 202, 5. 229, 27. 254, 9. 457, 30. 488, 6. 508, 1. 565, 21. 660, 24: cf. appendices p. *56. ² Huc fere omnes subscriptiones codicis *D* inde a 2, 12 pertinent, quippe quae plenius et melius in codicibus *PL* legantur. ³ Hanc clausulam a uetustioribus Codicibus alienam esse apparet ex 1, 3, 1: quin etiam nonnullas earum constitutionum in Gregoriano Codice primitus subscriptionibus non caruisse ex geminis constitutionibus quae subscriptiones seruarunt colligitur, scilicet 2, 4, 36 = 6, 31, 3. 2, 6, 4 = 6, 19, 1. 5, 59, 1 = 8, 37, 7. 6, 26, 6 = 6, 49, 4, cf. 6, 2, 10. ⁴ 4, 2, 1 *sine die AA. cons.* (ubi tamen aut *CC. cons.* aut *et cons.* scribendum est) et 6, 31, 3 *sine die CC. cons.* ⁵ 8, 40, 1 *s. AA. cons. (V)*, 9, 40, 1 *d. Gentiano et Basso cons. (L Hal.)*. ⁶ Omissi supra eas constitutiones, quibus minora additamenta ex aliis constitutionibus accesserunt, u. g. 8, 53, 27. 9, 49, 10. eadem condicio est constitutionum 1, 6, 1. 12, 45, 1, quibus initia aliena adglutinata sunt, cum inscriptiones et subscriptiones ad reliquam constitutionis partem pertineant. ⁷ Notandum est nullam constitutionem ita compositam uideri, ut partim ex Theodosiano Codice partim ex Gregoriano uel Hermogeniano Codice uel ex Nouellis post Theodosianum Codicem datis hauriretur: unde suspiceris opus ab Iustinianis ita diuisum esse, ut haec corpora separatim exciperentur. ⁸ Cf. 2, 7, 4. 2, 13, 2. 6, 30, 17. 6, 55, 11. 6, 56, 5. 6, 61, 1. 8, 53, 28. 8, 55, 9.

Haec Iustinianis necessario immutanda erant. alia illidem ad maiorem aequabilitatem adipiscendam, remotis eis quae nimis singularia uiderentur, reformati sunt. sic formulam *et qui fuerit nuntiatus*, quae constitutiones annorum 416. 420. 431. 432. 435. 438 tum insignes erant, si, quis alter consul factus esset, in ea parte imperii in qua datae sunt nondum nuntiatus erat, Iustiniani non receperunt, sed a fastis alterius consulis nomen suppleuerunt¹. item ad 1, 2, 13 (a. 455) pro *Anthemio uc. cons.* Iustiniani scripserunt *Valentiniano VIII et Anthemio cons.* idem noluerunt cum Theodosiano Codice ad annos 380. 385. 403 primos Augustorum consulatus numero I indicare, sed ad modum reliquorum eiusdem generis consulatum numerum omiserunt².

Num praeterea alia ab Iustinianis commutata sint, non constat. possis suspicari id factum esse in eis subscriptionibus, quarum Theodosianus Codex et eum diem quo data est constitutio et eum diem quo accepta uel proposita uel lecta est tradit, cum Iustiniani Codicis libri manu scripti hunc omittant³. re uera enim neque in hoc neque in illo Codice post tantum temporis spatium scire intererat, a quo die in Africa aliaue qua provincia leges uim habere coepissent, neque iniuria Iustiniani hunc diem omisissent, praesertim cum uterque Codex temporis ordinem non ad hunc diem sed ad eum quo constitutio data esset obseruaret. obstat tamen illi suspicioni, quod in aliis legibus libri manu scripti Codicis Iustiniani utrumque diem tuentur⁴. immo ut codicem Egnatianum omisso altero die mutilum esse *D* ad 1, 21, 2 et *L* ad 9, 40, 2 docent aliasque subscriptiones librorum culpa pessumdatas esse re ipsa apparet⁵, ita idem factum esse coniciendum est in eis constitutionibus, quae non eum diem quo datae, sed eum quo propositae sunt solum exhibent⁶. ex his quae diximus apparet constitutionibus laudatis omnibus subscriptiones ex Theodosiano Codice supplendas esse: nisi forte eo mouearis, quod saepius in Theodosiano Codice uel potius in libris eius manu scriptis alter dies intercidit et fieri potuit, ut Iustiniani uel in tales libros inciderent uel ipsi neglegenter in subscriptionibus describendis uersarentur⁷.

Eadem dubitatio redit in eorum annorum designatione, qui olim consulibus nondum nominatis uel nondum nuntiatis per consules proximi anni ope formulae *post consulatum* indicabantur. licet enim certum sit in nonnullis legibus consulatus postea interpolatos esse, uidendum tamen, ne eae omnes iam in Theodosiano Codice ad ordinariam anni designationem reuocatae fuerint⁸.

¹ Ex parte iam in Theodosiano Codice idem factum est, cf. Th. 9, 45, 4 et constitutiones a. 428. ² Cf. 11, 70, 5 (a. 451). ³ 1, 5, 2 (*Hal.*) 1, 15, 1 (*Hal.*) 3, 24, 1 (*Hal. PL*) 5, 3, 15 (*L.*) 5, 3, 16 (*L.*) 5, 40, 2 (*V Hal.*) ⁴ 1, 3, 2. 1, 4, 5. 1, 21, 2. 6, 60, 1. 7, 62, 19. 9, 17, 1. 9, 40, 2. 9, 47, 16. ⁵ 1, 21, 3 (d. k. Aug. pp. k. Sept. Th., d. k. Sept. Hal. 2, 52, 5 (d. vii k. Aug. Naiaso. pp. Romae non. Oct. Th., d. non. Oct. Romae Hal.) 2, 52, 6 (d. xiii k. Aug. pp. Romae ad senatum Th., d. xiii k. Aug. Romae Hal.) 7, 62, 21 (d. viii k. Aug. Messadensi. pp. Capuae Th., pp. viii k. Aug. Capuae PL) ⁶ 2, 44, 2. 8, 57, 1. 9, 9, 30. ⁷ Cf. u. g. 1, 21, 3. 7, 62, 21. 8, 57, 1. 9, 22, 21. 11, 9, 1. 12, 61, 1 Codicis Iustiniani cum legibus, quae cum eis iungendae sunt. insigne uetustissimae corruptelae exemplum hoc est: Sirmondianae constitutioni 16 recte subscribitur *d. III non. Dec. Rau. Basso et Philippo uu. cc. cons. accepta xvi k. Ian.* (a. 408), pro quibus in Th. 5, 5, 2 et Iust. 1, 4, 11. 8, 50, 20 haec leguntur *d. III id. Dec. Rau. Honorio VIII et Theodosio III AA. cons.* (a. 409): quam lectionem aut inde ortam esse puto, quod cum Theodosiani aut pro Ian. legissent Iun., aut fortasse hanc subscriptionem inuenissent *d. III non. Dec. Rau. acc. xvi k. Iun. post cons. Bassi et Philippi uu. cc.*, ipsi consules anni 409 substituerent (u. not. 8), deinde libraril omitterent *acc. xvi k. Iun.* ⁸ Interpolationem ad Theodosianum Codicem redire u. g. constat in 1, 4, 11. 8, 50, 20 (not. antec.): incertum est iudicium de 1, 46, 3 faciendum, quae in Theod. perlit. pristina formula (*post consulatum*) in quibusdam legibus annorum 360. 380. 382. 383. 386. 443 retenta est, semel etiam (9, 17, 1) tam diei quo data est constitutio quam ei quo accepta est proprii consules adscripti sunt, cum in reliquis constitutionibus, quae insequentem demum anno in provinciam peruenerant, prior consulatus omissus sit, cf. 1, 40, 9. (Addenda ad p. 147, 20) 4, 44, 16. 10, 48, 10. 11, 8, 6. 12, 23, 6. cum uero nota *pc.* (i. e. *post consulatum*) haud raro in codicibus intercidisset, factum est, ut mendosa scriptura ad praecedentis anni consulatum falso emendaretur: quod uitium iam in Theodosiano Codice extitisse apparet ex 9, 1, 19. 10, 53, 8. 10, 72, 9, cf. Commentationes philologiae in honorem Th. Mommseni conscriptae p. 79: in nostros demum codices inrepsit in 5, 27, 3. 9, 29, 2 et passim in constitutionibus annorum 531. 532, fortasse etiam in 2, 7, 19

Denique quod ad uerba *uiris clarissimis* attinet, quae consulum nominibus inde a saeculo quarto sollemniter adduntur, ea in libris Iustiniani Codicis manu scriptis modo adesse modo omitti ex eis quae ad singulos annos in appendice prima a nobis adnotata sunt apparet. cum autem librorum manu scriptorum Theodosiani Codicis in hac re fere eadem condicio sit, haec quoque uerba (*uiris clarissimis*) ex Theodosiano Codice contra Iustiniani Codicis libros manu scriptos supplere noluimus.

In eis partibus subscriptionum, de quibus hucusque egimus, si qua inter uarios codices differentia intercedit, quae quoque loco lectio praeferenda sit, uel ex uetustiorum Codicum comparatione uel ex aliis argumentis satis certum est. difficilius dictu est, cuius codicis lectio praeferenda sit in eis uocabulis restituendis, a quibus rescriptorum subscriptiones ad Diocletiani usque tempora incipiunt. ut enim constat praeter formulas *data* uel *subscripta*, quae solae huius generis constitutionibus conueniunt, iam in Gregoriano Codice has *accepta*, *proposita* legi, ita singuli libri manu scripti in his formulis tradendis adeo inter se dissentiunt, ut de uera lectione restituenda desperandum sit¹. occurrunt etiam formulae, quas neglegentiae erroribusque librariorum adscribas. nam pro notis *d.* et *s.*, quas alii codices tuentur, alii exhibent *s. d.*² quam notam siue explices *subscripta data*, ut apud Haloandrum ad 826, 22 perscriptum est³, siue ut alias legitur *sub die* (u. g. 443, 24. 445, 5. 453, 2)⁴, ex uaria lectione olim supra uersum addita, deinde pro supplemento in contextum inserta ortam esse suspiceris. ad eandem suspicionem ducunt formulae *d. s.* (924, 29 *Hal.*), *accepta d.* (205, 11 *Hal.*), *pp. dat.* (146, 12 *PL*: 452, 27 *Hal.*: 453, 17 *Hal.*)⁵, *pp. sbd.* (*Vtinensis* ad 628, 29. 641, 28), *s. pp.*⁶ (565, 23 *Hal.*). falsae explicationi notae *d.* debetur 478, 22 *diu.* (*Hal.*): suspecta est etiam formula *scripta* uel *scr.* Russardi ad 661, 29. 689, 17, quamquam eadem Hermogeniano Codici 1, 1, 2. 1, 3, 1 ab Haenelio ex quibusdam libris manu scriptis restituta est.

Ac ne illud quidem offensione caret, quod in diebus numerandis pro solita forma *prid.* *k.* uel *prid. non.* uel *prid. id.* insolens haec *II k.* uel *II non.* uel *II id.* saepissime tradita est. quam recentioribus librariis deberi u. g. ex his locis suspicari possis, in quibus solitam formam aut Theodosianus aut *V* aut uterque contra Haloandrum et *PL* tuentur: 487, 4. 500, 18. 796, 19. 810, 12. 812, 29. 814, 13. 830, 24. 831, 4. 834, 14. 867, 2. certe in *V* numerus *II* pro *pridie* nusquam usurpatur⁷.

Altera de numero *II* quaestio in consulatione iteratione indicanda oritur: nam formulam *iterum*, quae hodie raro⁸ in Codice occurrit, olim saepius in eo usurpatam fuisse, a librariis autem expulsam esse ex 812, 25 (*iterum Th.*, 11 *Hal.*) colligas: faciliusque librarii eo perducere poterant per compendium *II*. (sic *V*) numero simillimum.

Simili librariorum uitio effectum est, ut locus in subscriptione commemoratus haud raro intercideret: quod in omnes codices cadere ex his exemplis intellegitur⁹:

- 410, 20 nicaeae] nice *PL*, om. *M*
- 444, 13 brundusii *Hal.*, om. *L*^b
- 499, 25 hemesae] *V*, om. *Hal.*
- 508, 35 nicomediae] *Hal.*, om. *PL*

¹ V. g. conferas 500, 9. 15. 18. 21. 27. 30. 501, 2. 6. 17. 21. 502, 2. 17. 21. 25. 503, 12. 16
² 467, 2 (s. *V Hal.*, s. d. *PL*) 501, 2 (s. *V*, d. *Hal.*, s. d. *PL*) 503, 16 (s. *V*, s. d. *PL*)
 539, 20. 27 (s. *V*, s. d. *Hal.*), cf. 543, 9. 16 ³ Cf. 797, 22 (d. *V*, s. dat. *Hal.*) ⁴ Inde enatum uidetur, quod in *Vtinensi* ad 632, 10 legitur *sbd.*, et quod Contius ad 864, 30 profert *subdita*. formulam *sub die* caue tamen ne omnino reicias: uera enim esse uidetur in Nou. Anthemii 2, cf. etiam 10, 32, 40 d. *die*, *Th.* 8, 6, 1 *missa sub die* (Taurin. Paris.), Consultatio 6, 12 (ex Hermogeniano Codice) *datum sub die* ⁵ d. *pp.* Haloandri ad 814, 13 ex d. *prid.* ortum esse docent *Th. L.*: similiter ad 605, 16 *sub die decimo* (*S*) ex s. *duodecimo* (*Hal.*) corruptum uidetur ⁶ Ex hac nota, non ex s. formula Haloandri *supposita* ad 596, 36. 597, 2. 602, 22. 603, 11. 604, 17. 605, 9. 610, 24. 26. 605, 15 originem duxerit
⁷ Idem observatur in libris manu scriptis Theodosiani Codicis, u. g. ad 1, 6, 5. 10. 1, 7, 2. 1, 15, 11. 2, 7, 1. 3, 7, 2. 4, 11, 8. 8, 18, 6. 9, 1, 15. 9, 8, 8. 9, 10, 4: in his numerum *II* codices recentiores receperunt, in codicibus antiquissimis Taurinensi et Parisiensi 9643 non inuenitur nisi *pridie*, et Vaticanus numerum *II* ni fallor non agnoscit nisi in sola 9, 25, 2
⁸ Extat 375, 9 (*V*) 873, 23 (*Contius*) 1058, 2 (*V*) ⁹ Cf. quae supra p. XXVIII de altero die constitutionis omisso adlata sunt: praeterea ex codice *V* nonnulla exempla supra in p. XVI enotata sunt

625, 16 constantinopoli] *PL*, om. *Q*

827, 4 nicomediae vii k. mai.] *Th.*, vii k. mai. nicom. *L*, vii k. mai. *Hal.*

831, 5 mediolani] *Th.* *L*, om. *Hal.*

839, 8 antiochia] *Th.*, om. *Hal.* *Vindob.*

Idem librarii nota *conss.*, quae pluralis numeri propria est, in singulis consulibus persaepe usi sunt: in *V* constanter, saepe etiam in reliquis codicibus. quod moneo, ne quis propter hanc notam coniciat alterius consulis nomen intercidisse.

Menda hiatusque subscriptionum de quibus huc usque diximus codicibus editionibusque communia sunt. uideamus nunc, qua fide editores subscriptiones e codicibus suis enotauerint. atque ut in codicibus nulla uestigia emendationis apparent, quae ad fastos consulares uel ad temporis ordinem intra singulos titulos seruandum respexerit aliorumue subsidiorum ope, quibus hodie utimur, menda indagare et tollere studuerit, ita editores saeculi XVI in hac officii parte nimii fuerunt et leuiter corrupta uel adeo non corrupta tanta audacia adgressi sunt, ut saepe uerae lectionis indicia plane obscurarentur. maxime hoc in Haloandrum cadit, cuius errores accuratius detegere necesse est, cum is hodie quoque in iis partibus Codicis, quas codex Egnatianus complectebatur, plurimarum subscriptionum solus auctor sit.

Ac primum quidem suspectae sunt Haloandrinae consulatum formulae, quae nominibus consulum omissis lectorem ad praecedentes constitutiones remittunt. sunt autem hae: 1, 9, 16 *superioribus cons.*, 1, 30, 2 *supra scriptis cons.*, 1, 55, 2. 2, 3, 6 *iisdem cons.*, 2, 3, 26 *iisdem cons. quibus supra*, 3, 29, 6 et 7 *cons. ut supra*. quas suspectas esse dico, non quasi primitus in Codice Iustiniano ita eas scriptas fuisse suspicari fas sit: immo falsas eas esse reliqui harum subscriptionum auctores euincunt¹: sed quia fieri potest, ut illae formulae non Haloandro, sed codici Egnatiano debeantur, siue is eodem modo subscriptiones commutauerit, quo in inscriptionibus codices Bononienses recentiores nominibus magistratum uocabulum *eidem* substituuisse uidimus (p. XXIV), siue eae formulae ex mendosis subscriptionibus uel ex corruptelis notae *conss.* (*cc. ss. rel.*) ortae sint², quae uitia in antiquiore aliquo codice, unde Egnatianus originem duxerit, extitisse facile quispiam suspicetur.

Manifesti autem ipsius Haloandri errores in eis consulatibus deprehenduntur, quos, cum recte traditos esse iste nesciret, ex coniectura uel e fastis Prosperi aliorumue³ tamquam mutilos uel corruptos emendauit. sic consulatum anni 211 Haloander constanter dedit *Duobus et Aspris cons.*: idem fere constanter a. 224 *Iuliano II*, a. 230 *Clementino* scripsit, recte quidem, sed contra codicum fidem⁴. grauius illud est, quod consulatum anni 222 *Alexandro A. cons.* modo in consulatum a. 226 *Alexandro A. II et Marcello cons.* (1, 23, 1. 2, 3, 8. 9. 2, 18, 10⁵. 2, 50, 2. 3, 32, 3. 3, 35, 1. 4, 25, 2) modo in consulatum a. 229 *Alexandro A. III et Dione cons.* (4, 19, 4) mutauit⁶. similiter ad 2, 3, 22—25. 28 e consulatibus annorum 293 *AA. cons.* et 294 *CC. cons.* effecit consulatus annorum 299 *ipsis VII et VI AA. cons.*, 300 *CC. III cons.*, 303 *ipsis VIII et VII AA. cons.* item consulatui a. 399 *Theodoro cons.* Haloander modo Eutropium consulem, qui postea e fastis erasus est, obtrusit (3, 11, 7. 9, 47, 22), modo consulatum a. 403 *Theodosio A. I et Rumorilio cons.* (1, 9, 10. 9, 41, 17) uel a. 407 *Honorio VII et Theodosio II AA. cons.* (1, 11, 4. 1, 51, 3, cf. 1, 54, 6) substituit. similiter Haloander consules aut e fastis postea remotos aut numquam in Oriente agnitos suppleuit ad 1, 6, 2 (a. 413)⁷ 1, 30, 1 (a. 424) 1, 11, 7. 1, 12, 5 (a. 451) 2, 7, 10 (a. 452).

Atque ut in his subscriptionibus Haloander fastorum a se compositorum ope consulatus interpolauit, ita temporis ordine motus constitutionum dies mutare non dubitauit⁸.

¹ In 3, 29, II *PL* post diem subscriptionis deficiunt. ² Etiam in Greg. 3, 2, 2 (a. 244—249) formula *conss. supra scriptis*, quam nonnulli codices tradunt, rectius ex reliquorum codicum lectione *conss.* deriuatur, quam inde explicatur, quod olim alia imperatoris Philippi constitutio in eodem Gregoriano Codicis titulo praecesserit. in Vat. 326 lectionem *conss. ss.* ex hac *CC. cons.* (uel *CC. cc. ss.*) corruptam esse docet Iust. 3, 6, 2. ³ Cf. ed. Haloandri p. 592. ⁴ Cf. appendices p. *6 not. 1 p. *7 not. 4. ⁵ In addendis ipse Haloander dedit *alias Alexandro A. cos.*, ubi uocabulo *alias* codicem Egnatianum significari palam est.

⁶ *Alexandro A. cons.* inde a 3, 42, 1 plerumque retinuit. ⁷ Recte 8, 1, 18. ⁸ Quamquam ne in hoc quidem substitit, sed nonnumquam aut constitutiones ipsas transposuit (2, 4, 33. 34).

manifesta est Haloandrina interpolatio in eis constitutionibus, quae cum eiusdem diei sint, in eodem Codicis titulo se excipiunt: quod scilicet Haloandro ansam dedit alterius constitutionis diem mutandi (u. g. 6, 23, 8. 9. 11), praesertim ubi utramque constitutionem ad eundem magistratum directam uideret (3, 33, 13. 14. 4, 20, 17. 6, 23, 25)¹.

Huc usque Haloandrum subscriptiones quae integrae essent temeraria emendatione pessumdedisse demonstrauimus. eas autem, quas re uera mutilas in codice Egnatiano eum inuenisse uerisimile est, saepe ipse infeliciter expleuit, u. g. in 1, 7, 2. 4. 5. 1, 12, 2 (u. Addenda) 1, 51, 1. 2, 42, 1. 3, 1, 9. 4, 19, 7. 4, 26, 4. 5, 28, 8. 6, 2, 1. 6, 20, 17. 6, 21, 7. 6, 39, 1. 6, 56, 3. 8, 50, 19. 9, 16, 7. 9, 40, 1. 2. 9, 41, 1. 7². In aliis subscriptionibus etiam liberius ab Egnatiani lectione recessisse uidetur Haloander, u. g. in his:

1, 40, 2 k. Ian. Treu. Ianuario et Iusto cons.] *Th.* D, k. ian. *PL*, k. maii probiano et iuliano cons. *Hal.*

1, 40, 4 Ancyro diuo Iouiano et Varroniano cons.] *D*, ancirodi *PL*, arintheo et modesto cons. *Hal.*

2, 3, 21 Thirallo AA. cons.] *P*, thirallo (thilallo *L*^a) ** *L*, fausto et gallo cons. *Hal.*

3, 26, 8 Datiano et Cereale cons.] *P*, arbitrone et lolliano cons. *Hal.*

Verae lectionis Haloander ne minimum quidem uestigium in his subscriptionibus reliquit³:

1, 9, 16 d. v id. April. Constantinopoli Asclepiodoto et Mariniano cons.] *Th.*, d. k. dec. superioribus cons. *Hal.*

1, 11, 1 d. k. Dec. Constantio A. vi et Constante ii cons.] *Th.* *PL*, d. prid. non. mart. arbitrone et lolliano cons. *Hal.*

1, 19, 0 d. ii non. Sept. Constantinopoli Varane cons.] *D cum legibus iungendis*, d. iii id. nou. theodosio a. vii et palladio cons. *Hal.*

cf. etiam 1, 12, 2. 1, 32, 1. 3, 23, 2. 6, 20, 17

Nimiam Haloandri in subscriptionibus tractandis temeritatem Contius Russardus Cuiacius imitati non sunt, sed ne ipsi quidem ab interpolationibus prorsus se abstinerunt. Contii interpolationes deprehendi has:

1, 2, 0 d. x k. April. Theodosio A. xvii et Festo cons.] *C cum l. gem.*, dat. ualentiniano a. v et anatolio cons. *Cont.*

1, 2, 12 d. prid. id. Nou. Constantinopoli Marciano A. cons.] *C*, dat. aetio et studio cons. *Cont.*

1, 2, 23 d. v k. April. Lamp. et Or. uu. cc. cons.] *Anselmus*, da. *dn. iustiniano pp. a. *Cont.*

1, 3, 22 d. iii id. Febr. Cp. Valentiniano A. vi et Nomo cons.] *Pithoei*, dat. **theodos. a. xvii et festo cons. *Cont.*

praeterea consulem Occidentalem male subscriptioni 10, 5, 2 inculcauit. idem et hoc loco et ad 9, 39, 2 fecit Cuiacius. Russardi error in 7, 66, 1 manifestus est, ubi consulum *Alexandro A. cons.* (a. 222) in consulum *Alexandro A. iii et Dione cons.* (a. 229) tacitus mutauit.

Aliud impedimentum, quominus plena subscriptionum messis, quam editores laudati e libris suis manu scriptis percepisse uidentur, huic meae editioni usui esset, ipsorum editorum culpa obstruxit, quippe qui in eis locis, ubi de ea re dubitare possunt lectores, rarissime adnotarint, ntrum e libro manu scripto an ex fontibus iuris Anteinstiniani⁴ uel

5, 16, 2. 3. 4. 10. 11. 6, 27, 1. 2) aut consulatus emendauit, ueluti consulatus annorum 530—532, cf. Zeitschrift für Rechtsgeschichte 11 p. 176 ¹ Cf. Zeitschrift für Rechtsgeschichte 11 p. 173 sqq. ² Ad nonnullas constitutiones errore post absolutam editionem agnito in addendis alia supplementa proposuit praemisso uocabulo *alias*: quod caue ne ad alium librum manu scriptum Codicis Iustiniani spectare censeas: re uera enim ea supplementa, sicubi non ex iterato codicis Egnatiani examine prouenerunt (cf. p. XXX not. 5), aut fastis (1, 7, 2. 6. 1, 14, 8. 1, 51, 1. 2, 12, 24. 5, 27, 6) aut Sighardianae legis Romanae Visigothorum editioni (1, 14, 9. 3, 3, 1) debentur ³ Cf. ad p. 232, s. ⁴ Haloandro Sighardianam legis Romanae Visigothorum editionem (a. 1528) inde a 3, 28, 27 praesto fuisse constat: Miraeo Contio Russardo praeterea Theodosiani Codicis libris VIII—XVI in Vaticano codice restitutus uti licuit: Cuiacius autem iam ad primam editionem codicem Charplini (hodie Parisiensem 9643) adhibuit, in quo a. 1566 libros VI—VIII Codicis Theodosiani edidit

etiam ex geminis uel ex 'iungendis' constitutionibus² subscriptiones supplerent. itaque in apparatu critico meae editioni subiecto inter auctores earum subscriptionum, quas editiones Contianae Cuiaciana Russardina consonas cum Theodosiano Codice tradunt, has editiones non commemoravi: ubi autem hae editiones a Theodosiano Codice uel lenissime recedunt, ego cum dubitarem, utrum ea in discrepantia librum aliquem manu scriptum secuti essent, an Theodosianum Codicem negligenter exscripsissent, earum auctoritatem adieci quidem, sed dubiam esse indicaui (u. g. 10, 45, 1. 10, 48, 9. 11, 33, 2). in eis tamen, quae Codex Theodosianus singularia habet quaeque Iustinianos solitae consulatuum formae adaptasse supra p. XXVII sq. uidimus, Cuiacianae editionis a Codicis Theodosiani lectione discrepantias in apparatu critico commemorare ueritus sum, quia Cuiacium ad haec singularia animum attendisse Theodosianasque subscriptiones in hac parte nonnumquam emendasse mihi persuasi³.

Superest, ut uideamus, qua fide codices a nobis adhibiti ipsa uerba quibus constitutionum contextus efficitur tradiderint. qua in re cum multi illi quibus huius contextus crisis nititur codices inter se discrepent, singulos codices diuisos et inter se separatos examinandos atque perlustrandos esse censui.

In codice Veronensi contextus constitutionum ab interpolationibus fere immunis remansit⁴ neque multis mendis inquinatus est. plurimas corruptelas manu secundam sustulisse supra p. V diximus, reliquarum corruptelarum pleraeque codicum epitomatorum et Bononiensium ope tolli possunt⁵. horum tamen omnium codicum nullus ac ne omnium quidem horum codicum summa ad codicis Veronensis pretium integritatemque accedit.

Fragmenta, quae in Summa Perusina (*S*) et in codicibus Frisingensi (*F*) et Vtinensi insunt, cum e codicibus non epitomatis descripta sint, quamuis exigua non sine fructu adhibuimus: genuina enim lectio ex his demum restituta est ad 251, 10. 628, 26. 27: saepius in dissensu reliquorum codicum quae lectio praeferenda esset, ipsi nobis indicauerunt.

Implicatior est quaestio de auctoritate codicum epitomatorum et eorum Bononiensium, qui Codicis libros I—VIII complectuntur. et epitomatos quidem, cum constitutionibus suppletis transpositisque et inscriptionibus mutatis et subscriptionibus uel suppletis uel emendatis ueteris Epitomae indolem faciemque commutarent, ne uerba quidem constitutionum intacta reliquisse ueri est simillimum: et profecto cum legis Romanae canonice comptae (*A*) recensionem propter uetustatem propius quam *PL* ad ueterem Epitomen accedere consentaneum sit, in codicibus *PL* Epitomae traditionem haud raro uel corruptelis inquinatam esse⁶ uel coniecturis temptatam⁷ ex *A* colligi potest. non tamen ingenio tantum indulsisse eos, qui archetypa codicum *PL* emendauerunt, sed etiam in uetustioribus libris manu scriptis Codicis Iustiniani nonnulla hausisse cum lectiones ab eis in uerborum ordinem receptae⁸ tum uariae lectiones inter scholia et supra uersum adscriptae (*P^oL^o*)⁹ uel adeo librariorum errore contextui insertae probant¹⁰.

Hoc emendandi studium, quod in archetypa codicum *PL* impensum est, in codicibus *PL* ipsis continuatum est. ubi codices *P* et *L* inter se discrepant, rarius *L* Epitomae

¹ Ita appellari in apparatu editioni meae subiecto eas constitutiones, quae cum constitutionibus nunc ab his separatim olim cohaerebant. ² Subscriptiones a Cuiacio ad 10, 60, 1. 12, 16, 5 restitutae in legibus quas geminas esse non recte putauerat sumptae sunt: e legibus male iunctis prouenerunt subscriptio Cuiaciana ad 11, 48, 20 et Contiana ad 3, 24, 2. ³ Cf. 10, 10, 5: dn. Theodosio A. xv et qui fuerit nuntiatus *Th.*, Theod. xv et Valentiniano III AA. coss. Cui.: 10, 12, 1 Theod. I AA. *Th.*, Theod. AA. Cui. — plerumque tamen Cuiacius non secus atque reliqui editores Theodosianum Codicem ingenue exscripsit. ⁴ Interpolationum exempla haec sunt: 632, 21 (*deberi* pro *debere*) 678 17 (*prouinciae* additum ad uoc. *praeses*), fortasse etiam 455, 30 (*sortitur* pro *sortiatur*). ei uero loci, qui in codicibus epitomatis et in Bononiensibus opera Graecorum iureconsultorum saeculi VII deformati sunt (u. s. p. XVI sqq.), in *V* seruati non sunt. ⁵ Cf. u. g. 455, 11. 483, 17. 489, 7. 510, 34. 680, 2. 704, 7. s. 27. 705, 8. 23. 28. 29. 711, 12. 25. 720, 11. 739, 1. 17. 25. 30. 757, 25. 29. 773, 19. 32. 784, 7. 22. 1062, 21—24. 30. 31. ⁶ Ex titulo 3, 12 (cf. appendix III) hic pertinent 248, 8 (*inserant*) 249, 16 (*pascualis*) 250, 2 (*agnitionibus*). ⁷ Cf. 176, 2. 248, 8. 13. 249, 4 (*accipit*) 5. 8. 15. 19. 24. 25 (*uel*) 250, 4 (*et habeant*) 5 (*simul ad se*). ⁸ Cf. u. g. 176, 6. 7. 248, 12. 249, 6. ⁹ 307, 14. 316, 10. 365, 20. 484, 20. ¹⁰ 472, 28 res] *L^oCRM*, alias res spem *P^o*, spem *P^oL^o*?

lectionem seruauit: plerumque lectio Epitomae (nisi ut solet lectio codicis *P* siue bona siue mala in *L* librarii mendo deformata est) aut coniecturis temptata est¹ aut cessit lectioni archetypi non epitomati, quod ad Epitomen supplementis augendam adscitum est². ceterum emendationes Epitomae, quae in codice *L* obuiam fiunt, tantum non omnes in correctionibus codicis *P* redeunt. deinde eadem uia ingressi correctores codicis *L* nonnulla ex archetypo non epitomato emendauerunt³, alia ipsi sui ingenii inuentis nouauerunt, ut corruptelae tollerentur, quibus lectiones *L*^a aut laborabant⁴ aut laborare ipsis uidebantur⁵ codex *D* autem a codicibus *PL* in constitutionum contextu tradendo fere non differt nisi eo, quod mendis plurimis interpolationibusque pristinam Epitomae auctae lectionem deformauit: quamobrem illum codicem non adhibui nisi ad eas partes quae in *P* perierunt et in eis constitutionibus, quas *D* solus Epitomae ex archetypo non epitomato addidit.

Iam uero si codicum Bononiensium eam partem intuemur, quae ex Epitoma aucta originem duxit, scholasticam emendationem non tam genere diuersam ab ea quam Epitome subiit, quam multitudine earum lectionum, quae tunc demum a Bononiensibus ex integri Codicis Iustiniani libris manu scriptis adscitae uel ab eisdem excogitatae sunt, insignem deprehendimus. prioris generis emendationes u. g. in his locis agnosces⁶:

- 218, 32 aetatis] *CRM*^a cum *B*, aetatis principali clementia (*ex p.* 219, 20?) *PLDM*^b
- 394, 15 uerum] *VCRM*, nam *PLD*
- 416, 25 in] *CMN Th.*, autem in *PLD*
- 416, 27 locus pateat] *CMN Th.*, latus pateat aditus *PLD*
- 521, 7 certe] *VCRM*, om. *PLD*
- 617, 29 autem] *CR Th.*, om. *PLD*
- 624, 26 leges] *CR B* (κ.π.), leges et naturam *PLD*
- 742, 31 praeiudicium] *CRM*^a *Th.* l. *gem.*, nullum praeiudicium *PLD*, ullum pr. *R*^b, pr. ullum *M*^c

interpolationum Bononiensium exempla haec sunt:

- 625, 15 filiis] *PLDR*^b *BΣ* (κ.π.), filiis uel filiabus *CR*^a
- 647, 17 mortem] *PLD BΣ* (κ.π.), mortem suam *CRM*
- 836, 23 detrudendo] *L Th.*, deportando *CRM*
- 838, 20 laesurus] *LR Th.*, uiolans *CMQ*^a
- 838, 22 grassetur] *Th.*, crassentur *L*, multentur *CRM*
- 841, 18 patuerit] *L Th.*, claruerit *CRM*

quamquam autem scholam Bononiensem in minimis quoque, uelut in uerborum collocatione⁷, genuino contextui restituendo operam dedisse apparet, tamen ea in re negligentiae accusanda est, quod haud raro neque lectiones recentiore demum Epitomae auctae recensione (id est in *P*^b*LL*^b) pessumdatas sollicitauit neque menda eorum, qui primi Codicem Iustinianum ex Epitoma aucta in pristinam formam redactum descripserant, ad Epitomae uel ad integri Codicis exemplaria correxit. cuius negligentiae haec exempla collegisse sufficiet:

- 416, 23 hereditate] *P*^a *Th.*, de hereditate *P*^b*LCMN*
- 522, 2 eum ostendat] *VPL*, ostendat eum *CRM*
- 607, 15 filiane] *P*^a *Th.* *BΣ* (κ.π.), filiaeue *P*^b*LCRM*
- 650, 18 perpetuo] *P*^a *BΣ* (κ.π.), perpetuo cauetur *P*^b*LCR*
- 728, 2 quindecim] *P*^a *Th.*, is xu *P*^b*CRM*

Cum autem codices Bononienses e codicibus epitomatis deriuatos esse certum sit, quaeritur, num fortasse illi ex ipso *P* uel ex ipso *L* propagati sint. quod in *R* cadere non posse supra p. VII. XVIII uidimus: contra in *C* unum certe mendum deprehenditur, quod o *P*

¹ Cf. 101, 23. 272, 22. 307, 32. 316, 10. 622, 17. 642, 7 ² Cf. 367, 12. 481, 26. 631, 6
³ *P* emendatus non est u. g. ad 354, 32. 395, 2. 689, 21. 772, 21 ⁴ 710, 12 concessa erit] *Th.* cum *B* (κ.π.), cessarit *L*^a, cessauerit *L*^b*CRM* — 745, 2 tu ei] *VC*, tu uel *PL*^a, tu *L*^b*R*
⁵ 777, 32 filius eiusdemque (que om. *P*)] *PL*^a?*DR*^b*M*, de qua iure hereditario *C* (*ex u.* 33), de qua iure hereditario filius eiusdemque *L*^b, de quo iure hereditario filius eius eiusdemque *R*^a — 780, 20 fundos] *VPL*^a*DC*, fundos obligatos *L*^b*R* ⁶ Eodem modo et titulorum rubricas et constitutionum inscriptiones a Bononiensibus emendatas esse ex his intelleges: 313, 10. 364, 3. 394, 14. 444, 19. 617, 3 ⁷ 624, 12. 649, 25. 653, 15. 655, 19. 711, 6. 33

originem ducat necesse est: 62, 13 post uocabulum *officium* propter homoeoteleuton in *P*^a uerba *quidem sublimitatis* ... 15 *officium* et post 15 *aduocationis*, quod uocabulum hunc hiatum excipit, rursus propter alterum homoeoteleuton uerba *per subreptionem* ... 16 *aduocationis* interciderunt: corrector (*P*^b) cum priore tempore posteriorem omissionem solam animaduertisset, uerba *per subreptionem* supra uersum recte post *aduocationis* suppleuit, nec tamen omnia quae hoc loco interciderant uerba addidit: nam priusquam hoc supplementum perficeret, altero quoque hiatu animaduerso uerbis *aduocationis per subreptionem* per lineolam deletis uerba inde a u. 13 *quidem sublimitatis* usque ad 16 *aduocationis* adscripsit. Idem comma, quod in codicibus *LDRM* recte descriptum est, in *C* ita legitur: *officium aduocationis per subreptionem quidem sublimitatis* ... 16 *aduocationis*, quod scribere nemo poterat nisi qui, cum codicem *P* transcriberet, ad inductionem uerborum *aduocationis per subreptionem* non attenderat. similia uitia haec in *C* insunt:

121, 20 uel per mendacium] *SP^bLDRM*, om. *P^aC*

514, 11 uel sine scriptis] *P^b* (*manus prima*) *LDC^bRM*, om. *P^aC^a*

Attamen alio loco corruptelam ex *P* ortam non in *C* solum, sed in *D* quoque, qui non pendet a *P*¹, uidemus transisse. ad 119, 10 rubricator codicis *P* uerba *quibus rebus* fero sic depinxit: *q^bu^bz*²: haec ita legi possunt, quasi scriptum fuerit *quibuebs* litteris *eb* postea inductis: inde factum est, ut in *DCMQ^a* scriberetur *quibus*. ut igitur hanc lectionem non primitus in archetypo codicis *D* inuisse, sed comparatione codicis *P* illatam esse necesse est, ita fieri potest, ut lectiones supra propositae simili interpolatione in *C* inrepserint. ac ne magni quidem momenti ea quaestio est, num codex *C* e codice *P* propagatus sit, cum auctoritas codicis *P* non tam ex codicum Bononiensium quam ex codicis *L* consensu pendere uideatur, neque Codicis Iustiniani crisis lectionibus codicis *C* inuenerit nisi eis, in quibus *P* et *C* inter se dissentiunt. illud utique intellegitur codices Bononienses non ex uno eodemque Epitomae auctae codice originem duxisse.

Non magis certum iudicium de ea quaestione fieri potest, num iureconsultis Bononiensibus idem archetypum non epitomatum praesto fuerit, e quo Epitome et aucta et emendata est. uitia enim supplementis Epitomae et codicibus Bononiensibus communia nihil probant, cum fieri potuerit, ut aut ex epitomatis in hos transitum facerent aut ex archetypo saeculi VI originem ducerent, a quo omnes qui extant codices deriuati sunt (p. XVI). attamen dubitari nequit, quin Bononienses, si quidem omnino illo archetypo usi sunt, e quo Epitome aucta et emendata est, praeter hoc alterum quoque archetypum adhibuerint. alterius enim archetypi non epitomati uestigia u. g. in hoc agnoscas³:

9, 18 definita] *CR^b Auth. Chalc. B*, diffinita in hac regia urbe *pLD*, in hac regia urbe definita *R^aM*

eodem ducit transpositio constitutionum 4, 27, 2. 3, quae in *SCR* et in archetypo ueteris Epitomae inuenitur, cum *pLM* uerum ordinem restituerint.

Simul ex his et ex eis quos supra attuli locis intellegitur Bononiensium opera non certam quandam atque aequabilem recensionem in ea Codicis parte quam ex Epitoma aucta descripserant restitutam esse, sed codicum epitomatorum lectiones modo in hoc modo in illo codice Bononiensi seruatas esse: immo si quando in ueteribus codicibus Bononiensibus Epitomae auctae recensio quasi communi consensu emendata uidetur, Epitomae lectio rursus in correctionibus eorundem codicum et subinde in recentioribus codicibus Bononiensibus occurrere solet. id quod appendicem III percurrenti cuius facile apparebit.

Nunc transeamus ad eas Codicis constitutiones, quas codices Bononienses non e codicibus Epitomae auctae hauserunt. atque in his quidem constitutionibus supplendis Bononienses non uno codice non epitomato sed duobus uel pluribus usos esse ex locis supra (p. XVI) laudatis 485, 34. 488, 11. 15. 714, 8. 766, 21. 773, 12 colligas, qui codicem *V* cum uno ex Bononiensium codicum archetypis cognatum esse demonstrant. neque minus dissensus Bononiensium codicum ad 77, 28. 29. 700, 6. 750, 12 (supra p. XVII. XVIII)

¹ Cf. appendix II ² Fortasse sic scribere uoluit *q^bu^bz* ³ Cf. 673, 7 (p. XVIII)

unum Bononiensium archetypon Graecorum iureconsultorum interpolationibus infectum fuisse probat. quibus adiungas haec:

- 15, 21 eundem ipsum] *Auellana R*, om. *CMQ Anselmus Lucensis*
 15, 24 dicentes eum (unum *C*) filium dei et alium dicentes] *Auellana C*, dicentes *RM^aQ^aN^a*, dic. alium *M^aN^aW*, dic. unum filium dei et alium *Q^a Anselmus?*
 17, 3 ea populis] *Auellana CB*, ea protulisti *RMQ Anselmus*
 17, 3 sedes apostolica docet] *Auellana CB*, sedis apostolicae doctrina *RMQ Anselmus*
 17, 10 propheticiis apostolicisque] *Auellana CB*, propheticiisque *RMQW Anselmus*
 18, 11 nostrorum] *Auellana CB*, om. *RMQ Anselmus*
 18, 16 regnum et salutem uestram] *CB*, regnum uestrum *RMQ Anselmus*
 36, 14 uoluntates ita tamen ut religiosissimi antistites (religiosissimus antistes *R*)] *RT^aQ^a cum Nomoc.*, uoluntates *CMQ^a*, uol. ita tamen *T^a*, uol. ita tamen ut *WE*
 142, 20 inter 1, 33, 2 et 3 *RQE* alii inserunt impp. honorius . . . cognitionem (comiti-
 nam addit *Q*) [= 142, 20. 21] praeuertat . . . anteire [= 141, 1..4] ceu supra et tertia
 haec: additamentum non agnoscunt *CM*
 463, 23 tutorem et sub tutela . . . curatorem et sub] *CR^bM^b*, tutorem et sub *R^aM^a*
 563, 23 expenderit . . . 24 hereditariarum] *C^bRM^b*, bis scripserunt *C^aM^a*
 601, 8 augere . . . 11 legatum] *CR^bM^b*, bis scripserunt *R^aM^a*
 764, 7 esse seruum adhibitum . . . 8 esse seruum] *R*, esse seruum *CM*
 768, 21 non teneri te persuasit] *CR^bM^b*, temere te perquam sit *R^a*, non tenere te per-
 quam sit *M^a?*
 841, 27 ingenuorum etiam . . . 28 ingenuum] *CR^bM^b*, ingenuorum *R^aM^a*

Corruptelarum igitur communio, quae in his quos supra exscripsi locis modo inter *C* et *M*, modo inter *R* et *M*, modo inter *C* uel *R* et alios codices Bononienses obseruatur, non potest non ex diuersis archetypis orta esse. quin etiam conicere ex his locis possis codices *C* et *R*, quos supra diuersos codices epitomatos secutos esse uidimus, in hac quoque parte a diuersis archetypis deriuatos esse, reliquos autem codices Bononienses modo cum *C* modo cum *R* casu aliquo ideo consentire, quia interpolando uel falsa uel uera lectio in illos introducta sit.

Quod si codicem *C* cum reliquis Bononiensibus comparaueris, saepius illum quam ullum alium genuinas Codicis lectiones continere uidebis. nec raro uerus contextus e reliquis codicibus huc usque siue a me siue ab aliis excussis omnibus expulsus in *C* solo redit¹. quam integritatem codicis *C* non recte ita explices, quasi codex *C* propter uetustatem uel suam ipsius uel eius fortasse exempli ex quo descriptus est scholasticam interpolationem fugerit. immo ea quoque re insignis est, quod magnam copiam emendationum codicibus coeuenis nondum notarum recepit, u. g. in hisce:

- 302, 27 officium] *PLRMB*, ex officio *C*
 304, 2 et post integrum] *Q^a cum BΣ (κ.π.)*, etiam post integrum *R^aM^a*, et eam post integrum *R^aM^a*, et eam post integrum *C*
 417, 3 tabernarii] *PLMN^a Nou.*, tabernariae filiam *CN^b*
 428, 37 stipulatio] *MN^a BΣ (κ.π.)*, stip. uilla *CN^b*
 433, 33 dote] *BΣ (κ.π.)*, dotem *MN*, dotem datae *C*
 444, 7 profuerit] *MN*, prof. marito tuo *C*
 470, 27 dubitaturus] *VRM*, ignarus *C*
 522, 11 ingrati] *Th.*, ingratis *VRM*, ingratitude *C*
 538, 23 saepe] *VpLR^aM*, posse saepe *CR^b*
 26 ut] *VpLR^aM*, quam *CR^b*
 569, 2 ut] *SAPLRM*, hereditates ut *C*
 699, 17 multae] *RM Th.*, uindictae *C*

Videndum ergo, ne illa bonarum lectionum copia in *C* inde potius aduenerit, quod eum exactior iterataque archetyporum non epitomatorum comparatio praecesserit. uix enim

¹ Ex eis locis quos supra exscripsimus huc pertinent 15, 24. 17, 3. 10. 18, 11. 16. 77, 28 (p. XVII) 700, 6 (p. XVIII)

aptius ullo modo alio explicabitur, quod nonnullas eorundem archetyporum lectiones ipse *C* solus in eam partem quam Epitome aucta complectitur intulit, u. g. in his:

483, 3 competat] *VC*, ei comp. *PLDRM*

502, 11 hereditario] *VC*, her. uel *Q^a*, her. uel honorario *PLDRMQ^b*

633, 1 ad prima u. cunabula] *VC BΣ* (κ.π.), a primis u. cunabulis *PLDRM*

642, 7 cuiusmodi ... 6 constiterit (—rat *Vtinensis*)] *Vtinensis C Th. BΣ* (κ.π.), huiusmodi ... constiterit *P^aD*, huiusmodi ... cuius constiterit *P^aLRM*

655, 6 statu] *C BΣ* (κ.π.), statu tui *PLDRM*

742, 32 decantatur] *C^a Th.*, declaratur *PLDC^bRM* cum libris ad legem geminam

745, 2 ei] *VC*, uel *PL^a*, illi *M*, om. *L^bDR*

757, 26 ab obpigneratione] *VC*, ab pignoratione *R^a*, a pignoratione *PLDR^bM*

Codice autem *C* uetustiore Bononiensis recensione formam seruata esse in codice *R* constat. certe cum *R* fere a quinto Codicis libro codices epitomatos accurate sequatur, eum antiquissimam Bononiensium recensione continere consentaneum est.

His autem duobus codicibus Bononiensibus (*CR*) quominus lectio archetyporum non epitomatorum plena repraesentaretur, partim incuria librariorum partim communis scholae Bononiensis interpolatio prohibuit. accedit, quod primarum manuum scriptura in his ipsis codicibus (*C^aR^a*) propter correctiones non ubique legi potest. ad recuperandam igitur archetyporum non epitomatorum lectiones praeter *CR* alii codices Bononienses excutiendi nobis erant. examinatis autem reliquis codicibus Bononiensibus saeculi XII in eis partibus Codicis Iustiniani, quae in *Th.* uel *V* extant, si horum omnium scripturae discrepantia typis describeretur, apparatus criticum tantopere auctum iri intellexi, ut uerendum foret, ne bonae frugis lectiones inutilium mole obscurarentur, et ne plurimis quidem codicum Bononiensium saeculo XII exaratorum plene excussis bonarum lectionum thesaurum in huius generis codicibus reconditum adeo exhaustum iri, ut non quantulumcumque spicilegium in reliquis remansurum esset. sic codices qui mihi ad manus erant u. g. in his locis frustra adii, quos in aliis codicibus Bononiensibus recte traditos fuisse priores editiones demonstrant¹:

41, 16 ad similitudinem ceterorum colonorum] *edd. cum Nomoc.*, om. *CRMQ^bTWUE*

362, 9 haec obseruari censemus ut] *edd. cum BΣ* (κ.π.), hoc o. c. et *CRMQ^bTUE*

460, 15 et] *V edd.*, etiam *CRMQ^bTWUE*

Eandem rationem inter codices antiquissimos Bononienses intercedere, ut si unum alterumue praetermittas, nonnullarum lectionum optimae notae iacturam facias, ex his exemplis perspicitur, quae ad singulos codices *MNQ^bTW* composita digessi:

M

219, 11 in coetu] *M^a Th. B*, coetui *PLDCRM^bWQT*

249, 15 delectos] *AM Th.*, electos *PLDCRNQ^bTW*

383, 31 in tabulas] *V*, tabulas *M^a*, tabulae *CR^a*, tabulis *R^bM^bQ^bTW*

655, 3 controuersiam] *M^a BΣ* (κ.π.), te contr. *PLDCM^bT*, contr. te *RQ*

725, 7 obtinuit] *M^a Th.*, optinebit *PLDCRM^bT*

N

713, 12 roborauerit] *V edd.*, roborauit *SNW^a*, reuocauit *CRMTW^a*

794, 3 perfectam donationem] *N cum Consult.* (perpetuam don.), perfectam donationem (—num *L^bD*) accionem (—ne *C*) *LDC*, perfecta donatione actionem *RMT^bW*, perfectam donationis actionem *T^a*

797, 7 alias] *VN^a*, illas *DCRMN^aWT*

Q

32, 17 ualituro rescripto] *Q Nomoc.*, ual. umquam rescr. *PLD*, umquam ual. rescr. *CRMT*

416, 32 adasciscere] *Nou.*, ascire *Q^a* cum deterioribus libris *Nouellae*, accipere *PLDCRM NQ^bTW*

¹ Idem in subscriptionibus accidisse notum est: de notis quae Graecas constitutiones desiderari indicant cf. 177, 3: de inscriptionibus cf. u. g. 121, 26

XXXVII

- 421, 10. 12 abalienandi] *Q^a Th.*, alienandi *PLDCMNQ^aTW*
 421, 22 natiue] *Q^a Th.*, nataue *PLDCMNQ^aTW*
 456, 21 bostrenae] *Q^a Th.*, uostrenae *V*, nostrae *CRMQ^aTW*
 456, 34 mox quam] *VQ*, postquam *CRMT*
 457, 8 ac] *VQ*, aut *CRMTW*
 465, 31 huiuscemodi] *VQ*, huiusmodi *CRMTW*
 470, 1 nam] *VQ*, id nam *R^aM^aT^aW*, id namque *CR^aM^aT^a*
 472, 3 intra ciuitates] *VQ*, quae (quae *om.* *M^a*) intra ciu. sunt *PLDCRMT*

T

- 231, 13 parte] *T cum B*, causa *PLDCRM*
 408, 24 perseuerauerit] *T^a cum B*, perseuerauerunt *PLDCMQ*, perseuerauerint *NT^a*,
 uterque perseuerauerit *W*

W

- 535, 26 filiam autem quae] *VW^a*, filium autem qui *PLDCRMTW^a*

Quoniam igitur plena plurimorum codicum Bononiensium collatione nihil aliud efficitur, quam ut nimio mendorum quae singulorum codicum propria sunt cumulo suppellex critica oneretur, alia uia ad eas lectiones quae praeter *CR* aliquam auctoritatem habent eruendas ingrediendum est. nam postquam codices *MQ* integros contuli, si alterius utrius eorum discrepantiam scripturae in apparatu critico exhiberem, fore ut perpaucae superessent lectiones intellexi, quae cum ex archetypis non epitomatis oriundae essent, et a *CR* spretae neque aut in *M* aut in *Q* receptae essent. cum igitur libera mihi uideretur optio esse, utrius ex codicibus *MQ* discrepantiam scripturae in apparatus criticum reciperem, codicem *M* praetuli, quia *Q* magna ex parte mutilus est: rursus hunc illi ad alteram libri noni partem, in qua *M* deficit, substitui. praeterea codices *NTWEGU* Parisiensem 4517 Montispessulanum H 83 itemque correctiones codicum *CRM* tam ad eas codicum *VSA* Graecorumque iureconsultorum lectiones, a quibus *PLCRMQ* dissentiunt, quam ad eos Codicum Gregoriani Hermogeniani Theodosiani locos examinaui, in quibus aliqua suspicio subnascebatur, ne codicum *PLCRMQ* testimonium ab illis Codicibus discrepans non ab Iustinianis sed a librariis pessumdatum esset. ut tamen natura atque indoles codicum quos in subsidium nocaui cuius patetieret, codicum *NTWE* integras lectiones ad partes supra p. VIII indicatas enotaui omniumque illorum codicum (*NQWTUG* Paris. 4517 Montispessulani H 83) lectiones ad titulum de feriis (3, 12) in appendice III composui. denique ut codicum Bononiensium quam plurimorum lectiones cognoscerem, apparatus Herrmannianae editionis (Corpus Iuris Civilis ed. Kriegeliorum, Lipsiae, pars II) e libris manu scriptis editisque congestum perlustraui.

His quae de Codicis libris nouem prioribus exposita sunt, quae sit auctoritas codicum Bononiensium qui libros X XI XII complectuntur facili negotio intellegitur: nam si ab eo recesseris, quod hi in nulla parte ex codicibus epitomatis originem ducunt, omnino similis eorum condicio est. hos enim Bononienses et ipsos e diuersis archetypis deriuatos esse his locis comprobari uidetur:

- 946, 23 coeptam arcae] *dell. Th.*, incertam mercedis *KO*, ce..... *I^a*, cetera (exceptam *I^a*) mercedis *I^a*, excepta mercedis *X*, ceptam mercedis *Z*
 1007, 17 perdere fundos reddere fructus redhibere perpetuo] *O Nou.*, perdere perpetuo *IX*, perpetuo perdere *K*
 1083, 1 promulgata fuerat (—rit *X*) super (supra *XZ*) biennio supra uno tantummodo anno] *XZ*, super uno tantummodo anno (unum t. annum *KI*) promulgata fuerat (—rit *I^a*) *KOI*
 1096, 3 irritis his quae] *I^a Th.*, is qui *O*, qui *KI^aX*

Indidem fortasse ortae sunt uariae lectiones, quas Bononiensibus codicibus librarii ipsi in margine uel supra uersum adscripserunt, passim etiam errore suo in contextum rece-

perunt¹. nec tamen in ea critici studii parte substituerunt iureconsulti Bononienses, quamvis in his Codicis Iustiniani libris rerum scientia destituti essent. hoc sane ipsis Bononiensibus debetur, quod nullus Bononiensis codex eius archetypi ex quo propagatus est imaginem accurate seruauit, sed omnes passim alterius archetypi uel codicum ex eo deriuatorum lectiones adoptauerunt uel scholastica emendatione traditam lectionem expulerunt.

Quamobrem praeter codices *KO*, quorum alterum uetustas, alterum lectionum optimarum quae in reliquis Bononiensibus non redeunt multitudo² commendauerunt, complures saeculi XIII codices in libris X—XII examinaui, imprimis codices *IXZ*: quorum unumquemque quasdam lectiones genuinas solum exhibere his exemplis demonstratur:

I

- 913, 30 cura publica] *I Th.*, p. c. *KOXZ*
 936, 31 testimoniali] *I Th.*, testimonialem *KOX*
 952, 22 ratione] *I^a Th.*, pactione *KOI^aX*
 956, 21 feriantur] *I^a Th.*, ferientur *KOI^aX*
 960, 29 qua] *I Th.*, in qua *KOX*
 1027, 6 hos] *I Th.*, eos *KOXZ*
 1098, 1 omnis memoratis intentio ad pr. rectorem sit] *Th.*, omnis (omnes *I^a*) memoratis intentissimi (intenti *I^b*) ad pr. rect. sit (sit om. *I^a*) *I*, omnes memorati intenti sint (sunt *O*) ad pr. rect. *KOX*

X

- 909, 33 propriae] *X Th.*, propria *KOIZ*
 960, 24 liberos] *X Th.*, liberis *KOI*
 966, 16 sibi] *X Th.*, quidem sibi *KOI*
 1055, 22 aut] *VX*, ut *KOI^a*, nec *I^b*
 1056, 17 peruenit] *VX*, pertinet *KOI*
 21 reseruentur] *VX*, seruentur *KOI*
 1063, 16 fuit] *VX*, fuerit *KOI*
 1066, 3 sanctione decreuimus] *X Th.*, d. s. *KOI^b*, decreueris actione *I^a*
 11 prouinciali] *X Th.*, prouincialibus *KOI*
 19 refricare] *X Th.*, replicare *KOI*
 1071, 22 contextione] *X Th.*, contentione *K*, contestatione *O*, contestationem *I*
 1075, 22 praepositis militibusque] *X Th.*, praepositisque (que om. *O*) *KOI*
 1083, 13 isdem personis] *X*, his penis elsdem pers. *O*, his (hisdem *I*) penis et hisdem personis *KI*

Z

- 931, 21 atque] *Z Th.*, que *O*, quoque *K^aIX*, quoque et *K^b*
 1051, 5 nec filii nec] *Z Th.*, nec f. uel *I*, uel f. uel *KO*
 1084, 5 imp. constant. a.] *Z Th.*, idem a. *KOI*
 1086, 22 maiore (—rem *Z*) ac periniquo] *Z Th.*, maiorem et pro iniquo *X*, maiorem acceperint (—runt *I*) quo *KOI*

Ex his autem codicibus (*KOIXZ*) non plenam atque absolutam bonarum quae per Bononienses sparsae sunt lectionum copiam recuperari posse ex his colligas:

- 909, 11 munia] *Contius Russardus Th.*, municipia *KOIXZ*
 30 studiis] *Russ. Th.*, custodiis *KOIXZ*
 910, 26 defendens a] *Z^b Th.*, defensa a *KOIX*, inc. *Z^a*
 912, 28 tantum] *Z^r*, tamquam *O*, om. *KIXZⁱ*

¹ V. g. 928, 27 (*I*) 929, 13 (*O*) 931, 8 (*I*) 931, 16 (*I*) 931, 25 (*I*) 936, 25 (*KO*) 937, 1 (*I*) 937, 14 (*OX*) 938, 19 (*O*) 941, 14 (*I*) 943, 18 (*O*) 946, 23 (*KI*) 952, 24 (*I*) 952, 30 (*I*) 959, 24 (*K^a*) 960, 23 (*I*) 966, 24 (*O^a*) 967, 23 (*K^a*) ² Cf. 946, 5. 951, 26. 1007, 17 (p. XXXVII) 1028, 7. 1050, 5. 1072, 14. 1073, 27. 1084, 9

918, 9 priuandum] *I^o Th.*, priuatum *KOI^oXZ*

930, 28 postulatis] *Z^o Th.*, postulantis *KOIXZ¹*

1089, 18 paneficii] *Hafniensis Th.*, beneficii *KOIXZ*

1097, 18 cellariorum] *edd.*, cancellariorum *Hafniensis, om. KOIXZ*

Itaque cum plenum omnino codicum Bononiensium apparatus non magis in libris X—XII quam in libris I—VIII componi posse constaret, ne futilium lectionis discrepantiarum taedio eos qui apparatu critico huius editionis usuri essent enicarem, codicibus *KO* in editionis apparatu critico non adiunxi nisi unum codicem *I*, qui codices *XZ* non solum inscriptionum integritate uincit, sed etiam ad antiquiorem scholae Bononiensis recensioem propius accedere uidetur eo, quod in eo solo perinde atque in *KO* quaedam uerae lectiones inueniuntur, cum, ubicumque codicum *KOI* corruptelae uel interpolationes ope codicum *XZ* emendantur, horum lectiones in libris manu scriptis recentioribus uel editis omnes redeant. codices autem *XZ* reliquosque Bononienses qui mihi praesto erant, item correctiones codicum *KOI* eodem modo adhibui, quo in libris I—VIII praeter codices *CRM* codices Bononienses recentiores excussi. et quoniam in Codicis libris postremis auxilio codicum epitomatorum destituti sumus nec codices *KOI* ad initia scholae Bononiensis redeunt ideoque facilius euenire potuit, ut uera lectio propter communes codicum *KOI* corruptelas interpolationesque nos lateret, in eis partibus, in quibus horum codicum lectio non confirmatur aut codicibus *VWU* aut Theodosiani Codicis aliorumue subsidiorum auctoritate, eas quoque lectiones codicis *X* apparatui critico addidi, quae aut ad locos non consensu codicum *KOI* traditos pertinent aut (exceptis uerborum collocatione similibusque minutis) per se non improbabiles esse uisae sunt. eodemque modo adhibui codicem *Z* in eis partibus, in quibus codex *X* in locum codicis *O* mutili substitutus est (u. s. p. VIII). denique ut uniuersa Bononiensium codicum condicio patefieret, in appendice quarta ad titulum *de decurionibus* septem codicum lectiones integras proposui.

Quoniam de librorum manu scriptorum auctoritate diximus, nunc nonnulla de Codicum Gregoriani Hermogeniani Theodosiani utilitate et de iureconsultorum Graecorum fide monenda sunt. atque cum nullus locus sit suspicioni, ne forte aut ea iuris schola, ex qua Epitome Codicis uetus uel aucta prodiit, aut Bononienses iureconsulti illos Codices ad emendandum Codicem Iustinianum adhibuerint, ubicumque ex codicibus nostris inter se dissentientibus unus alterue eandem quam unus ex tribus illis Codicibus lectionem praebet, nemo eam lectionem restituere dubitabit, quam pristina constitutionis forma tnetur¹. cautius et circumspectius temptanda est emendatio ope illorum Codicum solum in eis locis, in quibus Codicis Iustiniani libri manu scripti omnes inter se consentiunt: uerendum est enim, ne Iustinianorum errores corrigantur, quos non solum nouum ius ueteribus constitutionibus inculcasse eoque modo uel addendo uel omitendo sententiarum conexum interdum corrumpisse² uel adeo male intellectam sententiam deformasse³, sed stilum quoque fucatiorem nimisque artificiosum Theodosiani Codicis temperasse⁴ constat.

In Graecorum commentariis ad crisis Codicis Iustiniani adhibendis non obliuiscendum est iam antiquissimos Codicis interpretes interpolationibus genuinum contextum immutasse easque interpolationes ex parte in codices Latinos transisse (u. s. p. XVIII). itaque in dissensu codicum Latinorum non utique eius codicis cui cum Graecis conuenit lectio praefenda est, neque ubi Graeci inter se dissentiunt, fides eius indicis Graeci, qui cum codicibus Latinis facit omni dubitatione exempta est. illud tamen rarissime accidit, ut Graeci interpolationibus Iustinianum contextum deformarent, nec fere nisi in eis locis, qui interpolatoris manum eo tamquam adliciebant, quod cum aliis iuris Iustiniani sanctionibus, imprimis cum recentioribus Codicis constitutionibus re uera pugnabant uel pugnare uidebantur⁵. ubi nulla eiusmodi interpolationis suspicio est, dubitandum non est, quin propter

¹ Excipienda sunt ab hac regula leuiores quaedam, in quibus pristini textus cum deterioribus libris consensum casu ortum esse consentaneum est, u. g. 909, 1 (editio Chevallon in appendice III meae editionis) ² V. g. 19, 18 (not. 6) 573, 4. 607, 19 (not. 3) 698, 2. 816, 1. 873, 2. 1042, 17 (not. 1) 22 (not. 3) 1077, 20 (not. 4) 1078, 3 ³ Cf. 59, 1 (not. 1) 61, 6 (not. 3) ⁴ V. g. 8, 4, 7 ⁵ Ad Graecorum interpolationem fortasse redit, quod 371, 20 uerba *atque administrandis familiarum suarum curis idoneus comprobatus* in

uetustatem summa auctoritas Graecis atque imprimis uersioni κατὰ πόδας tribuenda sit. itaque Graecos non tantum in dirimendis Latinorum codicum controuersiis secuti sumus, sed etiam contra omnium codicum et Epitomae auctae et Bononiensium consensum ex illis solis Iustinianum contextum restituere identidem licuit, u. g. ad 256, 24. 320, 35. 354, 5 (u. Addenda) 481, 16. 710, 8. 12. 798, 23. 800, 18. 834, 20. 839, 4. 7.

Quoniam autem in hoc subsidio critico adhibendo fieri non potuit, quin multa quae ad Codicis crisin utilia uideri possent me fugerent, eos, qui dehinc Codici a Graecis emendando operam daturi sint, ut a quibusdam fallaciis praecaucant, monere inutile non erit. atque illud imprimis tenendum erit ne antiquissimos quidem Graecorum commentarios omnes corruptelas euitare potuisse. sic uersioni κατὰ πόδας et Thalelaeo corruptum iam Codicis contextum praesto fuisse ex his manifestum est¹:

88, 1 a testimoniis alieni testamenti ... non habeant factionem] *CRM Th.*: a testimoniis alieni testamenti alieni testamenti ... non habeant factionem uidetur legisse Thalelacus (*Nomoc.*), qui uertit ἡ μαρτυρεῖσθαι ἐν ἀλλοτρίαις διαθήκαις, μὴ ἐγγίνωσκον testamenti φακτίονα

94, 18 ulla] *CRM Th.*, alia (ἄλλης) *Thal.*

101, 21 ut propter facti memoriam uice actorum interponatur qualiscumque scriptura] *Ambr. PLCRM Th.*, ὅπως (eis ins. *Zachariae*) τίλειαν ἀνάμνησιν (= ut pro perfecta memoria) τάξιν ὑπομνημάτων ἐντεθῇ ἐν οἰκλήποτι γραφῇ *Thal. (Nomoc.)*, qualem habemus

167, 17 obligationem contrahere] ἐνοχὴν ὑπεναντίαν ποιεῖν *B (κ.π.)*

169, 25 inita] πλεῖστα (= multa) *BΣ (κ.π.)*

interpolationes uel Graeci interpretis uel archetypi quod ab eo uersum est nonnullas supra p. XVI sq. proposuimus: quibus ex uersione κατὰ πόδας et Thalelaeo adicias eas, quae in apparatu critico ad 18, 13. 268, 3. 4 (u. Addenda) 335, 6 (u. Addenda) 405, 21. 408, 29. 629, 1. 673, 7. 816, 1. 846, 17 indicatae sunt. alia, quae ad codices Latinos non quadrare uidentur, licentiae uel errori interpretis Graeci debentur, quorum originem si accurate spectaueris, lectionem a codicibus Latinis traditam commendari potius illis quam impugnari intelleges. Latina a Graecis liberius uersa esse u. g. in hisce palam est:

8, 1 sub pari (parili *Th.*) maiestate et pia trinitate] *libri cum Th.*, ἐν ὁμοίᾳ τε οὐσίᾳ καὶ ἀδιαίρετῳ τριάδι *B (κ.π.)*

95, 13 apud publicum iudicem reus tanti facinoris legitime accusetur] *CRM*, ὡς δημοσίῳ δικαστηρίῳ ὑπεύθυνος γεγονώς τοῦ τηλικούτου δράματος τὴν νόμιμον ὑπομενέτω κατηγορίαν *Thal. (B)*

95, 23 perpetrare] ἐπιχειρεῖν *Thal. (B)*

175, 23 subsecutis] *CRM*, gestis *Th.*, συμπεφωνημένοις *BΣ (κ.π.)*

177, 32 conuentia commodanda est] *PLCRM*, προσποίησις ἐστὶ συγχωρητία *BΣ (κ.π.)*

192, 9 secutus iurisdictionem] *pCRM*, ἀκολουθήσας τῷ ὑποδείγματι τῆς δικαιοδοσίας *BΣ (κ.π.)*, cf. u. 7

362, 31 concedi placuit] *CRM*, συγχωρεῖται *BΣ (κ.π.)*

371, 20 exactor] *CRM Th.*, ἀγοραστής *B (κ.π.)*

494, 11 intra sollemnia tempora] *CRM*, εἰσω τῶν εἰωθότων καιρῶν *BΣ (κ.π.)*

errores ab interprete Graeco in uertendo commissi in his deprehenduntur:

30, 23 consortium] *Ambr. CRM Th.*, ὑπηρέσιαν *Nomoc. (κ.π.)*

31, 20 sortem] *CRM Th.*, σύστημα *Thal. (Nomoc.)*

88, 3 longius amandari (emand. *C^b*, mand. *RM*)] *CRM Th.*, περὶότερον τιμωρεῖσθαι *Thal. (Nomoc.)*

90, 18 libertate in accusandum publicis quoque uocibus relaxata] *PLCRM Th.*,λευθερίας ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι ταῖς δημοσίαις ἐκβολήσιν στερεῖσθαι *Thal. (B)*

95, 11 religionis loco existimari sacrilegium] *CRM*, ἐν τόποις θρησκείας ἱεροσυλίας (ἱεροσύνας lib.) ἀμαρτάνεσθαι *Thal. (B)*

codicibus nostris (*CRM*) omissa sunt: probabiliter enim ea non Tipucito primo, sed iam Thalelaeo de uenia aetatis loqui uisa sunt, de qua contrarium constitutio 5, 74, 3 statuit¹ Cf. *Kritische Vierteljahrschrift* 16 p. 226 sqq.: et in huius editionis apparatu 261, 32 (Addenda) 333, 25 (Addenda) 338, 31. 361, 1. 621, 3. 623, 8. 830, 17. 27

- 101, 28 ciuitas romana] ἡ πόλις τῶν Ῥωμαίων *Nomos*. (κ.π.)
 praeterea haud raro explicandi gratia additamenta uersioni inserta cernuntur¹, u. g. in his²:
 205, 14 causa cognita permittitur] ἀπὸ τοῦ πραιτωρός *praemittit Thal*. (B)
 219, 4 paternam frugem uel auorum (maiorum *Th*.) patrimonium gubernare] *PLCRM Th*,
 τὸν πατρῶν καρπὸν ἦτοι τὴν οὐσίαν τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἢ τῶν πάππων τὰς περιουσίας κυβερ-
 νῆσαι ἦτοι διοικῆσαι B (κ.π.)
 219, 16 in prouinciis] *PLCRM*, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις B (κ.π.)
 219, 18 impetrauerint] *PLCRM*, ἐλήφασιν ἢ δικαιολογῶνται ἔχειν B (κ.π.)
 335, 6 in solidum] *PLCRM cum BΣ* (*Theod.*), εἰς ὅλον τὸ χρεῖος ᾧ πρὸς τὸ ἀνάλωμα B (*Thal.*)

Postquam in secundo et tertio huius praefationis capitibus tot et tantis cladibus Codicem Iustinianum affectum esse demonstraui, superest ut moneamus maximam illarum cladum partem ad inscriptiones et ad subscriptiones et ad constitutiones Graecas pertinere, multo magis genuinam formam superesse ipsius contextus constitutionum Latinarum: hic enim ope codicum a nobis excussorum ad tantam integritatem restitui potuit, quantam uix in Digestis ex antiquissimo Codice Florentino recuperare licuit.

CAPVT III

DE HVIVS EDITIONIS ADORNATIONE

Quamquam editoris officium postulat, ut quantum fieri possit pristina libri forma restitatur, tamen in Codice Iustiniano edendo partim ob commoditatem lectorum partim propter infelicia traditionis fata nonnulla immutanda erant. ita adlegandi usus flagitauit, ut numeri titulorum rubricis constitutionibusque praeponerentur: quos olim ab Iustiniana compilatione afuisse eis uidetur probari quae Mommsen ad Digesta (praef. p. X. XI) attulit. codices nostri *V* et *S* utrisque numeros addiderunt, ille Graecos hic Latinos. cum *V* consenserunt archetypon codicis *F* et libri Graecorum iureconsultorum. codices Epitomae auctae non numerant nisi rubricas³: codices Bononienses utrosque numeros omittunt praeter recentiores quosdam uelut *W* et *K*, qui rubricarum numeros restituerunt⁴.

Rubricas titulorum nota *R* (i. e. rubrica) circumsaepsi codicem *V* et Digesta secutus, quamquam pro certo affirmari nequit eam re uera ad Iustinianum Codicem pertinuisse. ex reliquis libris manu scriptis *F* eam notam non agnoscit nisi ante rubricam, omnino omittunt *S* et nisi memoria me fallit *PL*: Bononiensium alii (*RM*) eam itidem omittunt, alii utroque loco exhibent (sic alter librarius in *Q*), alii (u. g. *CT*) cum *D* modo utroque loco modo altero utro modo neutro ponunt.

Ea autem lex, quam Iustinianus in describendo opere ipsius iussu confecto obseruari iusserat, ut compendiorum scripturae usu penitus remoto omnia litteris perscriberentur⁵, quominus in inscriptionibus et subscriptionibus constitutionum a me in hac editione obseruaretur, librorum culpa effectum est, qui haud diu post legem latam, ut *V* et Collectio XXV capitulorum demonstrant, in eam consuetudinem quae ante Iustiniani legem obtinuerat relapsi sunt. cum uero codices in notis adhibendis non ita inter se consentiant, ut non ab uno alteroue nobis recedendum sit, cum prioribus Codicis Iustiniani editoribus eam consuetudinem secutus sum, quam uetustati placuisse codex *V* et libri manu scripti Codicis Theodosiani testantur. itaque in inscriptionibus notas *imp.* *impp.* *imppp.* *impppp.* *a.* *aa.* *aaa.* *aaaa.*⁶ *pp.*⁷ *pu.* constanter adhibui. reliquas dignitates codices modo plene perscribunt

¹ Ea utrum ab antiquo interprete an postea addita sint, plerumque diiudicari nequit. ² Cf. 288, 4 (Addenda). ³ In excerptis *A* et *Ambr.* etiam constitutionum numeri citantur, cf. *D* ad 41, 31. ⁴ In *W* librarius insipidus praeter rubricas etiam notas *constitutio Graeca* minio pictas ad numerorum computationem uocauit. ⁵ Cf. c. Cordi § 5 (p. 5, 35). ⁶ Pro *imppp.* *impppp.* *aaa.* *aaaa.* *V* et *C* fere constanter scribunt *impp.* *aa.*: *impp.* uulgo etiam in *PLR* legitur, alii cum *S* scribunt *impr.*: cum reliquis faciunt libri manu scripti Codicis Theodosiani. ⁷ In *P* uulgo, in *L* rarius scribitur *ppo.*, quae nota in libris manu scriptis Codicis Theodosiani usu uenit.

modo notant. equidem illum potius modum secutus notis dignitates non expressi nisi in eis inscriptionibus, in quibus plenae scripturae auctorem habui nullum. nomina propria constanter perscripsi, codices imperatorum nomina pleraque, magistratuum priuatorumque ea quae saepius redeunt per compendia reddere solent ac ne pro diuersis quidem nominibus eadem compendia usurpare dubitant. unde in imperatoribus quidem dubia orta non sunt nisi in nominibus Iustini et Iustiniani uel Constantini et Constantii et Constantis¹ restituendis: magistratuum quoque nomina pleraque satis nota sunt, ut compendiorum explicatio nullam difficultatem praebet. contra priuatorum nomina compendiorum ambiguitate laborant, nec quam late ea pateat, certis finibus circumscribi potest. nam in his nominibus cum *V* passim compendiis utatur², *PLR* parcius ea adhibent, paucissima compendia *CM*, nulla *S* admittit³. eos autem codices qui nomina perscribere solent in tradendis nominibus non ubique antiquissimorum exemplarium integritate niti, sed librarios recentiores nomina in archetypo notis expressa interdum suoapte ingenio explicauisse his exemplis illustratur⁴:

- 276, 12 alexandro *SRM*, alex. *PL*, alexi *C*
- 279, 15 pomponio *SCM*, pomp. *PL*, pompilio *R*, pompeiano *WE*, pompiniano *Bamberg*.
- 288, 3 diocl. *PLCM*, dioclitiano *R*, om. *S*
- 303, 36 maximiano *P^aCRM*, maximino *S*, maximo *PL*
- 376, 28 crispino *SM* cum 4, 2, 10, crispo *VPLCR*
- 376, 33 alexandro *SCM*, alex. *PL*, alexander *R*
- 395, 24 ualent. *V*, ualerio *S*, ual. *PL*, ualentino *CRM*
- 442, 18 maximo *SCM*, max. *PL*, maximiano *N*
- 443, 15 theodoro *SCMN*, theod. *PL*
- 491, 9 maximo *SQ*, max. *LD*, maximiano *CRM*
- 503, 13 alexandro *SR*, alex. *V*, alexandrae *PLCM*
- 526, 25 iulio *SM*, iul. *V*, iuliano *CR*
- 534, 18 maximae *SR*, max. *V*, maximi *CM*
- 631, 24 nicomedi *SPLC*, nic. *V*, nicomeni *R*, nicommodo *M*
- 687, 6 alexandrae *C*, alexandriae *S*, alexd. *PL*, alx. *R*, alexander *M*
- 722, 3 theodoro *SPLM*, theod. *V*, thed. *R*, theodosius *C*
- 762, 8 diodeti *S*, diocl. *PL*, dioc. *CR*, dioclitiano *M*
- 824, 13 theod. *L*, th. *DR*, et theod. *C*, theodote *M*

Licet igitur in his nominibus plene edendis neque *S* neque reliquos codices sequi dubitauerimus, tamen tenendum est nihil nos eorum testimonio impediri, quominus, sicubi tradita lectio aliquam offensionem habeat, u. g. pro Valerio uel Valerianum uel Valentinum uel Valentinianum substitui uel Theodorum in Theodosium Theodotumue emendari posse credamus. saepius etiam dubitandum est, utrum ad uirum an ad mulierem rescriptum sit in Codice, quippe quorum nomina similia eadem nota indicari soleant⁵. ubi ne sic quidem idoneum integri nominis testem habuimus, ipsum scripturae compendium a codicibus traditum in editione nostra typis exprimendum curauimus⁶.

Atque adeo maiore notarum licentia subscriptiones constitutionum in libris manuscriptis abundant: fere enim omnia quae eis continentur uerba per compendia scripta sunt. eaque in codicibus epitomatis adeo degenerauerunt, ut iam non compendia sed corruptelae potius dicenda sint. sic codices epitomati menses⁷ et consules singulis litteris primis solis significant (u. g. 310, 26. 315, 10. 357, 33. 394, 21. 595, 11): *Sirmii* contrahunt in *sir.* uel *sr.*, *Thessalonicae* in *thesl.* (8, 6), *Seuero* in *su.* (507, 1), *Pompeiano* in *pom.* (215, 12), *Rufino* in *ru.* uel *rf.* (200, 13. 345, 11), *Saeculare* in *sel.* (410, 2), *Tatiano* in *ta.* (260, 14), *Alexandro* itemque *Auiola* in *al.* (335, 7. 394, 21), *Pontiano* in *pon.* (392, 10),

¹ Cf. appendix I p. *22 not. 1 ² Ad priuatos homines pertinentia haec occurrunt: *alex. ant. april. aur. max. nic. sab. seu. theod.*, cf. Apographum huius codicis a me editum p. 83. 84 ³ Semel tantum pro *Philippo* in *S* legitur *philipp.* ad 8, 40, 25 ⁴ De aliis eiusmodi temptaminibus in *S* obuiis cf. Heimbachii praefatio p. IX. ob eandem causam in *V* 394, 13 *pomponio* pro *pompeiano* et 753, 13 *iustinus* pro *iustinianus* scriptum est
⁵ Cf. 395, 31. 483, 32. 503, 13. 526, 18. 687, 6. 722, 6 ⁶ 288, 3. 824, 13. 840, 25 ⁷ Pro *Febr. Sept. Nou. Dec.* in *PL* passim legitur *f. s. n. d.*: quin etiam pro *Mart.* et pro *Mai.* eandem notam *m.* incuria librariorum interdum admisit, cf. 655, 7

Constantino in cons. (388, 21), *Theodosio in thed. uel the.* (401, 25. 416, 12), *Tiberiade in tiberi.* (310, 19), *Aristobulo in aris.* (369, 29), *Nouembres in nu.* (367, 16), *Iulias in in.* (297, 19). equidem in subscriptionibus secundum consuetudinem, quae in *V* et in Theodosiano Codice praeualet, locum consulatumque ubique perscripsi, reliqua fere notis expressi. eam autem dubitationem, quam locorum uocabula primae et secundae declinationis numero singulari expressa iniciunt, utrum in genetium an in ablatium casum declinanda sint, ita expediui, ut libri unius alteriusue manu scripti traditionem seruarem, etiam si meliores codices compendiis uterentur, genetium autem casum restituerem, ubi loci nomen in nullo codice plene perscriptum esset. scilicet num primitus u. g. *Sirmio* uel *Mediolano* scriptum fuerit, ex Iustiniani Codicis libris manu scriptis diiudicari nequit.

Ac ne in orthographia quidem editionis constituenda a librorum manu scriptorum traditione non recedere potui, cum unusquisque liber in hac re partim communem aevi sui morem partim propriam librarii licentiam repraesentet. in paucis tantum consensus et constans omnium codicum usus ad communem fontem referri uidetur posse, u. g. in eo, quod nullus codex formas *iidem iisdem Sirmii Patauii* agnoscit¹, cum in aliis uocabulis *i* duplex uulgo non contrahatur. his igitur similibusque exceptis eam orthographiam etiam inuitis libris manu scriptis restituendam esse putavi, quam Iustiniano aevo obtinuisse uetustissimis codicibus docemur, ut tamen in eis, quae optimi illius temporis auctores promiscue ponunt, constantem scribendi morem eligerem et constanter tenerem².

In textu Codicis edendo litterae obliquae adhibitae sunt, ubicumque lectio aliqua contra librorum manu scriptorum auctoritatem recepta est uel, licet in aliquo codice extet, ex recentiore potius emendatione quam ex uetere archetypo enata uidetur esse. excepimus tamen ex hoc more supplementa subscriptionum et in libris X—XII Codicis inscriptionum quoque supplementa ex Codicibus Gregoriano Hermogeniano Theodosiano petita, quae uulgaribus litteris expressimus. eae constitutiones Graecae, quarum non possunt nisi indices restitui, ab integris constitutionibus ita distinctae sunt, ut in illis uersuum initia intra solitum spatium retraherentur (u. g. p. 69. 70).

In inum paginae marginem primo loco congeessimus recensum eorum codicum, qui ad singulas paginas a nobis adhibiti sunt. quod si quae constitutiones in uno alteroue ex his codicibus uel omissae uel postea additae uel transpositae sunt, id intra uncinos post codicis notam collocatos indicauimus: item si quid damni uel maiore aliqua litura uel alio casu nescio quo codex ceperat. idem ne in codicum epitomatorum argumentis enotandis obseruarem, ingens qua hi insignes sunt lacunarum transpositionum supplementorum multitudo nobis persuasit. itaque intra uncinos potius eas rubricas (*R*) easque constitutiones uniuscuiusque paginae quae in codicibus epitomatis extant eo ordine, quo in his leguntur, enumerauimus, et praeterea supplementa manus secundae suo loco intra uncinos quadratos addita nota *p* uel *l* uel *d* inseruimus. sic u. g. quod in p. 212 scriptum est *P* (30, 2 [3 *p*] 4. 31 *R* 1 [33 *p*] 32 *R*), hoc significat in codicis *P* prima manu olim non extitisse nisi 30, 2. 4. 31 *R* 1. 32 *R*, deinde eiusdem codicis manum secundam *p* suo loco 30, 3, falso loco titulum 33 suppluisse³. Graecas constitutiones a codicibus epitomatis et a Bononiensibus ubique abesse non singillatim adnotauimus, sed Graecarum potius auctores diserte indicauimus.

¹ Verba *adicere conicere obicere subicere* huc non traho, quippe cum in his uerbis non tam Iustiniana aetas sola quam constans bonae Latinitatis traditio *i* simplex tueatur

² Hanc igitur constantiam in talibus obseruauimus qualia sunt *sed atque illud*, *s* post *x* elisum uel seruatum in compositis (scripsi igitur exempli gratia *exserere*, *sed extare* etc.), praepositiones *ad cum (con)* *in ob sub* etc. in compositis assimilatae uel non assimilatae (scripsi igitur e. g. *obtinere inrogare*, *sed componere immittere*, etc.) et in similibus: non obseruauimus in eis quae ad declinationem uel ad uerborum formationem pertinent, ueluti in *parentum parentium*, *meliore meliori*, *contrectare contractare* etc., in quibus optimorum in quoque loco codicum traditionem secutus sum: idem etiam in *ualetudo ualitudo* inuitus feci

³ Numero maiore solo, qui integrum titulum in libro manu scripto extare indicat, ibi quoque usi sumus, ubi codex epitomatus eam tituli partem, quae in pagina d. q. a. legitur, integram recepit. ita p. 274 scripsimus *L* (32), licet constitutiones 8. 11 huius tituli in proximis huius editionis paginis expressae in *L* omissae sint

In adnotationibus huic codicum notitiae subditis, ad quas numeri textui interspersi remittunt, partim coniecturae ad textum corruptum emendandum proponuntur, partim pristina constitutionis forma refertur, qualis ea fuit, priusquam a compilatoribus Iustinianis mutaretur. ceterum saepe incertum est, utrum codicum nostrorum discrepantia a pristina constitutionis forma iam a compilatoribus Iustinianis effecta sit, an ex pristina illa forma contextum codicum nostrorum emendare liceat.

Tertia denique adnotationum series in imo paginarum huius editionis margine proposita apparatus criticum ad uersus editionis digestum complectitur, in quem eae codicum lectiones quae orthographiam spectant receptae non sunt, nisi forte pertinent ad uocabula quaedam inusitata uel ad nomina propria de quorum lectione dubitari possit. neque magis singulorum codicum lectiones distinxi, sicubi complures codices eandem scripturae discrepantiam ita exhibent, ut tantum in minutis orthographicis inter se dissentiant: sed in eiusmodi scripturae discrepantia enotanda retinui eam orthographiam, quam ex codicibus ceterum inter se consentientibus is codex praebet, cuius nota primum locum occupatura erat. itaque u. g. ubi *P* pro *existimare* scripsit *extimare*, *C* *aestimare*, *RM* *estimare*, in apparatu meo dicitur sic: *extimare PCRM*. praeterea singularia quaedam unius alteriusue codicis tacitus fere suppressi, uelut quod modo in hoc modo in illo libro miniator primam constitutionis litteram adpingere oblitus est, uel quod *S* pro inscriptione *idem aa. et cc.* uulgo *idem a. et c.* dedit, uel quod *R* formas *coniungium legyptimus* amat uel *M* saepissime *pote est* dedit etc.

Denique restat, ut absoluta hac editione, quae anno 1872 typis describi coepta est, et cuius fasciculi quattuor inde ab anno 1873 paulatim publici iuris facti sunt, laetissimum munus obeam, ut grato animo memoriam recolam beneficiorum, quae plurima ad hoc opus perficiendum in me collata sunt. atque principium fecerunt academiae litterarum Monacensis et Berolinensis, quae piae causae in uiri illustris F. C. de Savigny memoriam conditae reditus per quattuor annos mihi delegauerunt, quorum ope itineribus per Germaniam Italiam Galliam Britanniam peragendis bibliothecarum thesauros ad hanc editionem parandam excuterem. neque minores gratias rofero regis Borussiae ministerio, cui litterarum cura commissa est: cuius benigna commendatione effectum est, ut ex bibliothecis Berolinensi Casinensi Montispezzulana Oxoniensibus Parisiensi, quarum bibliothecarum omnium liberalitatem satis praedicare non possum, codices praestantissimi mihi conferendi transmitterentur. praeterea idem ministerium, postquam impensarum in ipsam editionem consumendarum moles temporum iniquitate praeter expectationem cresceret, impensarum partem non exiguam in se recepit. inter eos autem, qui ope consilio me adiuuerunt, primo loco Theodorus Mommsen mihi nominandus est: cui cum inter corrigendum plagulas a prelo madentes per tot annos transmissem, eas numquam recepi, quin aut egregiis emendationibus aut benignis adhortamentis scaterent, quibus emendationis uia ab egregio amico demonstraretur. praeterea commodissimum adiumentum mihi praestitit insignis liberalitas Zachariae a Lingenthal, qui cum indices Graecos et scholia saeculi sexti ad singulas Codicis constitutiones conscripta in suum usum ad ordinem Codicis composuisset, id opus ultro mihi concessit¹). Idem uir doctissimus ad redintegrandos hiatus constitutionum 5, 17, 12, 12, 33, 8, quos ex incertis litterarum umbris in libro Veronensi extantibus restituere mihi non contigit, sagacissima supplementa suppeditauit. praeterea de Graecis constitutionibus emendandis optimum amicum Rudolphum Hercher numquam frustra consului. alia contulerunt alij, quorum ut uoluntatem erga me non in hoc opere solo expertus sum, ita necessitudinem continuis mutisque muneribus confirmatam numquam mihi defuturam esse spero. partem eorum uirorum in capite primo et passim in apparatu critico data occasione commemorauimus, semel hic commemoratum esse uolo Guilelmum Studemund, quo fidellorem et in adiuuando promptiorem amicum non habeo.

¹ Vide Zeitschrift für Rechtsgeschichte 10 p. 49

ADDENDA ET CORRIGENDA

- p. 8 ad u. 10 *numen M cum BΣ* (κ.π.) ἡ θεία
- p. 9 u. 26 *pLCRM*
- p. 10 u. 10 *dele uirgulam post ῑ* τριάς
u. 39 *dele 'pLCRM': deinde scribe c. 5. 6 extant etc.*
- p. 13 u. 19 Ὀλκπιῶς *scr.*
u. 41 *cum libris* πραχθῆναι ποτε (μὴ γένοιτο), *restituere*
- p. 19 u. 1 *scr.* Imppp.
ad u. 8 *mutandine] C, mutandi R^a cum libris ad l. gem., uel mutandi R^aM*
- p. 20 ad u. 27 *constant. om. C Cui. | a. om. C Cui.*
- p. 24 *not. 1 praestat cum Herchero διάλυσιν restituere*
- p. 25 u. 16 *σωματείων Zachariae emendat in σωμάτων*
- p. 27 u. 1. 2 *pro μὴ δὲ Zachariae mauult μὴδέ*
u. 20 *ἔξοῦται] uox corrupta: expectes ἔξωθῆται*
u. 26 *ἐνοίκιον] Ἐνοικίων Zachariae*
u. 34 *ὑπογράφοντος] ὑπογράφοντων Zachariae cum Nomoc. 10, 1: οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ πρό-
ταξιν ἔγγραφον τοῦ πατριάρχου τοῖς λογισμοῖς ὑπογράφουσι τὸ 'ἀνέγνω'*
- p. 28 u. 8 *αὐτοῦ τοῦ] αὐτοῦ τούτου Bodleianus 3399 (teste Zachariaeo) recte*
ad u. 28 *et orphanotrophis (—phiis PL)] PLM Const., orphanotrophis S et index S,
orphanotrophis CR*
ad u. 30 *mon. et] index S (Heimbach) PLCM Const., mon. et de SC
eorum et] index S PLCM Const., eorum et de PR*
- p. 30 u. 1 *et 3 in inscriptione fuerit imp. Iulianus A., in subscriptione Iuliano A. 1111 et
Sallustio cons. (= a. 363)*
- p. 35 u. 28 *iunge 1, 12, 6. 9, 30, 2*
- p. 36 ad u. 14 *ut religiosissimi antistites] T^a cum Nomoc., ut religiosissimus antistes R,
om. T^a*
u. 24 *urbis] uiri religiosissimi (uel reuerentissimi) uertit Nomocanon (in τῷ εὐλαβε-
στάτῳ ἐπισκότῳ) recte*
- p. 38 *not. 2: d. k. Ian. legerint Iustiniani: fuisse olim d. s. k. Ian. Dioscorumque extremo
anno 472 Erythrio successisse puto*
u. 5 *iunge c. 33 h. t.*
- p. 39 u. 29 *iunge c. 32 h. t.*
- p. 40 u. 31 *ποιεῖν delendum uidetur*
- p. 42 u. 17 *δοκιμάσαι] δοκιμάσαιεν Hercher*
u. 25 *λίτρας] λίτρων scr. (Zachariae)*
u. 30 *ἐπισκόπους] ἐπισκόπων scr. (Zachariae)*
- p. 45 *not. 1 dele*
- p. 46 u. 11 *pro ὑπὸ τῆς σῆς ex Nomoc. restituere παρα τῆς σῆς*
u. 16 *δὲ αὐτῶν] διὰ τῶν Zachariae*
- p. 47 u. 11 *δείξαι] δείξαι Hercher*
u. 37. 38 *cum Nomoc. scribendum est οὔτε αὐτοὺς οὔτε τὰς τούτων μητέρας οὔτε*
ad u. 38 *οὐδὲ διὰ Coll.¹ ex emend., οὐδὲ Coll.¹ ante emend., οὔτε Nomoc., οὐ διὰ Coll.²*

- p. 48 u. 14 καταναγκάζειν] *expectes καταναγκάζεσθαι*
u. 15 ἐμφάνειν καὶ *scr.*
u. 17 *pro* ξενοδόχος ἢ (*Nomoc.*) *praestat ξενοδοχοῖη (Coll.) restituere*
- p. 49 u. 31 βουληθῇ] ἡβουλήθη *scr.* (ἐβουλήθη *Nomoc.*)
- p. 50 u. 25 προσθῆναι] προσθεῖναι *scr.*
u. 28 *restituē κακούς*), ἀλλ' ... συντονία' (*hoc enim loco, non post κακούς, uerbum finitum desiderari uidetur*)
- p. 51 u. 11 διὰ πάντων] διὰ παντός (*sic Bodleianus 3399*) *magis placet Zachariaeo*
- p. 52 u. 17 *iunge* 1, 5, 22. 3, 29, 37. 6, 22, 12
- p. 53 u. 16 *post ἀκτημοσύνης ex Bodleiano 3399 (Coll.) suppl.* νουθετοῦντα καὶ
u. 22 *not.* 1 *uidetur potius indicari* 10, 35, 4, *cf. p.* 921 *ad u.* 21
u. 28 μηδὲ] μηδὲν αὐτόν *Bodleianus 3399*
u. 30 *not.* 2 τὸ νῦν *Hercher*
u. 38 στρατεύεσθαι] στρατεῦσαι *Bodleianus 3399*
- p. 54 u. 39 αὐτό] αὐτοῖς *Bodleianus 3399 recte*
- p. 55 u. 2 *hiatum a me animaduersum Zachariae ex Bodleiano 3399 sic expleuit*: ὀφειλόμενον τοῦτο αὐτὸ τὸν λαβόντα τοῦ λοικοῦ παραχωρεῖν τῇ τὴν ἀσπασιν ἐλομένῳ, ὥστε μέντοι μὴ θαρρεῖν
u. 7 μέντοιεν, τοῖς κοινῶς *cum Bodleiano 3399 scr.*
u. 8 *not.* 2 *del.*
u. 9 *not.* 3 *iunge* 5, 17, 11. 7, 24, 1? 11, 48, 24?
- p. 56 *ad u.* 18 *in* (*in om. L*) *sanctimonialem conuersacionem PLRM*
- p. 57 u. 20 *nauiiter e libris restituē*
- p. 58 u. 15 ... 18 *mendum notis meis 2 et 3 indicatum deletis uerbis* (u. 16) πρὸς τὸν συμβαλόντα *bene sustulit Hercher*
ad u. 29 *ius*] *eius index SM^a | curamque et reu. pontif.] Const. CM^a, curam S, curamque index S, curamque pontificalis PL etc.*
ad u. 30 *pertinent*] *pertinē S, pertinet index S*
u. 31 *cf. ad* 4, 63, 1 (*in notis inferioribus pro Iuliano nepote suo scribi debuit Iuliano sororis suae filio*)
- p. 59 u. 3 *constitutionis 2 gemina occurrit* 7, 65, 4a
pu.] fuerit proconsuli Africae
- p. 61 *ad u.* 11 *rauennae] P^aL, rauenna Th., rau. et D*
ad u. 22 *s. a. Th. Hal.: in Sirmond. rectius est d. iiii non. dec. rauennae etc.*
ad u. 27 *felice et t. cons.*] *Th. Hal. D, om. PL*
- p. 62 *ad u.* 12 *aliquid tuetur l. gem.: tale quid conicit Mommsen*
ad u. 13 *quidem ... 16 aduocationis] aduocationis P^a, per subreptionem adscripsit, mox deletis uerbis aduocationis per subreptionem uerba 13 quidem ... 16 aduocationis suppl. P^a: cf. praef. p. XXXIII sq.*
ad u. 20 *d. prid.] dai. D h. l., d. rpid. D ad c. 8*
u. 21 *not.* 3 *iunge* 1, 18, 13. 5, 6, 8. 5, 30, 3
u. 29 *ex l. gem.* 10, 27, 3 (*non* 10, 28, 2) *restituenda est inscriptio* Ἀυτοκράτωρ Ἀναστάσιος Α.
- p. 63 u. 4 μακρῶν
u. 5 *et* 10 *in margine a.* 491—505 *suppl.*
u. 6 *supple inscriptionem* Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς
u. 23 *not.* 2 *iungendae sunt* 4, 2, 17. 4, 20, 18. 4, 21, 17. 4, 30, 15? 5, 15, 3. 10, 22, 4
- p. 64 *not.* 5 *iunge* 3, 10, 2? 10, 40, 2 (*ad* § 16)
- p. 65 u. 8. 43 [10, 30, 4
u. 36 καθιδρύσεις] καθιδρύσεις *Hercher*
u. 39 χρυσούς
u. 40 κομίσαιτο] κομίζοιτο *uel* κομίσαιτο *Hercher*
- p. 66 u. 5 ἐπούσης
u. 22 συγχωρίσαιεν ... μνηύσαιεν *Hercher*
not. 1 τῶν αἰτιῶν τῶν *Hercher*

- p. 69 u. 24 d. xv k. Nou. scribendum esse ad l. gem. (p. 678, 23) probavi
- p. 70 u. 12 ἐπὶ τριετίαν
- p. 72 u. 17 ὑφ' ᾧ] ὑφ' ὧν Hercher
u. 35 coniunctis lectionibus Coll. et Nom. restituendum uidetur φυλάττοντες διατηρήσουσι
- p. 74 u. 24 ... 28 et p. 75 u. 3, 4 de supplementis ex Th. a me restitutis cf. praefationem p. XVII
- p. 76 not. 5 iunge 1, 7, 5. 1, 9, 18
- p. 77 u. 28 supplementum ex Auth. et B petatum neque Const. h. l. neque Paratitla ad Const. 2 agnoscunt: cf. praefationem p. XVII
- p. 79 ad u. 29 inscriptio Haloandrina fortasse aberravit ex c. 19 h. l.
- p. 80 u. 3 ἀμελήσαντας] ἀμελήσαντες Hercher
u. 4 παρὰνίβαλον (sic recte B) αὐτοῦς scr.
u. 16 ἐπύχεται B recte
- p. 81 u. 10, 11 deleta nota 1 pro αἰσθανόμενοι ... μετέχοντες scribendum uidetur αἰσθόμενοι ... μετέχουσι
- p. 82 u. 33 οὔτε] οὐδέ Hercher
u. 36 (not. 2) ποιούντων] ποιούμενοι scr.
- p. 83 u. 30 ἔχῃ] ἔχῃ scr.
u. 43 τυχόν (pro τυχών) recte Nomoc.
u. 46 φωραθείη] φωραθῇ Hercher
- p. 84 dele notam 2
- p. 86 u. 15 v] iiii scr., cf. Zeitschrift für Rechtsgeschichte 11 p. 179
ad u. 22 baptismum index S, baptisate PL | iteretur] heretur index S
- p. 87 ad u. 28 grat. a. iiii et merobaude Hal. h. l.
- p. 88 u. 27 seqq. c. 6 extat in S: inde uaria lectio sic mutanda est: 28 enim om. S | seruus S | inuitus S | uel] PL Nou. Theod., res u S, seu CRM | ex] et P¹L' 29 in effandam S, neffandam uel ineffandam P² | ritumue] statumque S | traduxerit] S Nou., transduxerit PL, transduxit CRM (in textu traduxerit restituendum)
- p. 89 ad u. 9 licet S, licent index S
u. 15 corrige quodcumque: in nota adde quodcumque firmare B (ἐπισκόμειν τοῦτο)
- p. 90 u. 10 pro nota 1: c. 4 aut anni 368 aut anni 370 aut anni 373 est
ad u. 22 suam] SCM, suas R
- p. 91 u. 4 d. iiii non. cum Th. scr.
- p. 92 ad u. 25 additamentum neminem Samaritam agnoscunt etiam Paratitla ad Const. 2. 7: cf. praefationem p. XVII
- p. 94 ad u. 4 a. vii et constante iiii] a. viii et const. (sic) iiii (lili P²) PL, iiii et constante iiii aa. (= a. 346) Th. male
ad u. 17 adde: iam salubri] διὰ τοῦ σωτηριώδους B
- p. 96 dele notam 1
- p. 97 ad u. 15 Haloandri subscriptio ad c. 3 pertinet
- p. 98 ad u. 27: cf. Addenda ad p. 97, 15
- p. 99 u. 19 iunge 1, 3, 27. 9, 30, 2
ad u. 30 locis] τῶν νόμων B, sed τοῖς τόποις Const.
- p. 101 ad u. 6 k.] non. 1, 3, 27. 9, 30, 2
- p. 102 ad u. 14 auditorium] CRM², audito auditorio P², in auditorio P²L²?, auditorio L²M²
- p. 103 u. 5 ad c. 4 cf. 11, 71, 5
- p. 112 ad u. 26 inclutae] F, inclitae CRM
- p. 117 u. 30 F (17, 2) P (18 R 2) L (ut P) CRM
- p. 118 u. 1 iungenda uidetur 3, 44, 8
ad u. 19 quae in PL est subscriptio, possit pertinere ad c. 11
- p. 119 ad u. 7 subscriptio 19, 11 non post 1, 18, 13, sed post 1, 19 rubricam legitur
ad u. 10 imperatoris index S PL²C, imp. S | offerendi index S, offerendo S
u. 24 cum fastis (contra Hal.) Constantio C. scr.
- p. 120 u. 1 pp.] pu. scr.
u. 3 post Oct. suppl. [acc.]

- p. 120 *ad u. 7 s. a. D post 19 rubricam*
- p. 121 *ad u. 14 thebeste Th. D h. l., the deste D ad 20, 1*
ad u. 22 interpellatum S, Imperatum index S
u. 23 AA. et CC. (cum PLCRM) et u. 25 Diocletiano v et Maximiano IIII AA.
(cum D) scr.
- p. 122 *ad u. 4 dele uerba: fortasse ex 23, 4, et adde: k.] u k. PLD*
ad u. 21 diuersas index S | et] et de C | praugmaticis index S
u. 25 a. 222
- p. 123 *u. 6 pro Nicetium (sic SC) Hirschfeld (Röm. Verwaltungsgeschichte p. 135 not. 2)*
cum P scribit Vincentium propter lapidem C. I. L. VI n. 1759
u. 10 fortasse iungendae sunt 12, 19, 10. 12, 59, 9
- p. 124 *u. 19 et Albino cons.] cons. scr., cf. PL et 12, 40, 9*
u. 27 adde codicem M transponere 24, 2. 3 (haec notitia in sequentem paginam
typographi uitio aberrauit)
- p. 125 *u. 25 Clemente scr., cf. appendices p. *47 not. 4*
- p. 135 *u. 10. 27 p. 136 u. 27. 30 p. 137 u. 16 pro semissaliis restituendum esse semis-*
salibus ostendit inscriptio C. I. L. V n. 8739, cf. Lydum de mag. 1, 46 ἀρματούρα
σεμισσαλία
- p. 138 *u. 4 numero II post AA. deletio annum 365 recte restituit Clossius*
- p. 139 *ad u. 17 pro zetae restituendum esse xitae (sic M) uel xtitae (cf. C) suadent Pro-*
copius de bello Pers., qui constanter scribit Σίτας, et Ioh. Malalas, qui cum altero
loco (p. 429) Ζίττας, altero (p. 470) Ζίττα appellat
- p. 142 *ad u. 20 in R initio c. 3 usque ad 21 cognitionem etc.*
- p. 143 *ad u. 14 rubricam om. SCRMB*
ad u. 15 locum ex dictato de consiliariis Haenel in Iuliani Epit. p. 199 sic edidit:
lege primo libro codicis anastasianas constitutiones etc.: cf. etiam Lydum de mag. 2, 27
ad u. 23 in B Fabroti (6, 1, 45) hic index extat: Φροντίζειν ὀφείλουσιν οἱ ἄρχοντες
τῶν ἐπαρχῶν, ἵνα μὴ βλαβῶσι τὰ πατριμονία χωρία
ad u. 26 (non 28) ὁμοκίνων B
ad u. 28 notam sic corrige: nec tamen sine causa Heimbachius dubitat, num ad
hunc titulum pertineat constitutio, cuius argumentum ad comitem sacrarum largi-
tionum (= κόμης θησαυρῶν) spectat. breuiorem indicem exhibent B Fabroti (6, 1, 46):
Ἐπὶ τοῖς προσαγγελθείσιν ὡς φισαλίοις πράγμασι σφραγὶς οὐκ ἐπιτίθεται παρὰ τοῦ κόμητι
τῶν θησαυρῶν ἡμῶν πρὸ τελείας τῶν ζητουμένων διακρίσεως
- p. 146 *u. 18 post Ian. intercidit dies quo constitutio accepta est*
- p. 147 *u. 3 et 7 olim in inscriptione fuerit imp. Iulianus A., in subscriptione Mamertino*
et Neuita cons. (a. 362)
u. 29 post Mediolani periit dies quo constitutio accepta est, ut data sit anno 389
- p. 148 *u. 9 πρὸ μιᾶς*
- p. 149 *ad u. 1 in S rubr. tituli 41 ante tit. 40 extat, rubr. tituli 42 in fine libri primi*
collocatur
ad u. 7 de quadrimenstrum (quadrimensuum index S) tam ciuiliū quam militarium S
- p. 150 *ad u. 23 iunge 10, 74, 1. 11, 2, 5*
- p. 151 *u. 2 pro XIII (Hal.) restitue XIIII cum LD et legibus iungendis | VIII et ... 3 cons.]*
iiii et thedoti. iii cons. D, om. PL
- p. 152 *ad u. 5 ne] de SRM?*
- p. 153 *u. 3 post Nou. supplendum uidetur [acc. ...]*
- p. 154 *u. 17 a. 479*
- p. 157 *u. 1 iungendae uidentur 2, 7, 18. 19 (d. vi k. Ian. Const. Longino cons.). 2, 12, 27.*
3, 3, 6. 3, 10, 1. 7, 51, 5 (d. vii k. April. post cons. Longini)
- p. 158 *ad u. 17 propria sedes index S, proprias sedes SM*
- p. 159 *ad u. 2 ab] P^oL, a SCRMB*
- p. 160 *ad u. 14 non tyrici, sed tyr. libri ad Th. 1, 29, 2, om. Th. 8, 15, 4*
u. 17 a. 368 uel 370 uel 373
u. 21 pro II cons. non III cons., sed IIII cons. (a. 373) scr.

- p. 163 ad u. 13 antonino] antonio *L*
u. 18 adde II 23, 1, 36
ad u. 19 rationem *pLCRM* | fides] fides ueri *M*, ἡ πίστις *B* | s. a. *Hal.*
u. 21 adde II 23, 1, 37
u. 27 *L* (1 *R* 1...5)
- p. 166 u. 7 et 11 a. 222 scr.
ad u. 12 cf. appendicem I p. 77 not. 1
u. 17 de supplemento cf. praefationem p. XVII
- p. 167 ad u. 15 pactumeio] cf. praefatio p. XXIII not. 5
ad u. 17 contrahere] ὑπαντίαν ποιῶν *B*
- p. 168 ad u. 12 aa.] *A*, aa. cc. *PL*, ipsis v et III *Hal.*, diocl. v et max. III aa. 1, 18, 5
ad u. 18 thilallo (thirallo *L**) *L*
ad u. 32 singulis ipso] singuli *S*
u. 31 adde 3, 28 usque ad u. 33 potest extare in *S*
u. 35 (3, 20 collocatur post 3, 25)
- p. 169 ad u. 12 praerogativa *BΣ* (κ.π.) contra l. gem.
ad u. 25 initia] πλειονα *BΣ* (κ.π.)
- p. 171 u. 28 secundum Thalelaeum (*BΣ* apud Heimb, sub num. 1 inde a uerbis ἐπειδὴ δὲ ὁ θεματισμός) collatis *B* olim initium constitutionis ita fere legebatur: Si super possessione, quae tibi per filium tuum ex matris eius hereditate quacsita est rel.: in uersione ipsa constitutionis *B* cum libris nostris consentiunt
- p. 172 ad u. 7 probari oportet] ἀποδείξαι δύνασθαι *B* (κ.π.)
- p. 173 u. 36 emenda: *R* (4, 19...22. 26. 23. 27. 24)
ad u. 11 aa.] *PL*, ipsis aa. *Hal.*
- p. 174 ad u. 17 dele uerba cc.] cc. c. *P*
- p. 175 u. 9 not. 2: fortasse iungendae sunt 6, 23, 14. 6, 42, 29
ad u. 11 not. 3 VIII 6, 42, 29: VI om. 6, 23, 14
ad u. 23 subsecutis] gestis *Th.*, συμπεφωνημένοις *BΣ* (κ.π.)
- p. 176 ad u. 4 eo] *ALM Th.*, in eo *PCR*
u. 12 iunge 8, 17, 11, cui inscribitur imp. Leo A.
ad u. 23 s. a. *S Hal. PL*
- p. 177 u. 26 iunge 7, 65, 4
ad u. 26 pu.] *PR*, pp. *SLCM Th.*
- p. 180 u. 30 not. 2 uerba si praesens ... examine a Mommseno deleta omittit etiam index Thalelaei (*BΣ*)
- p. 182 u. 22. 23 cf. addenda ad p. 157 u. 1
- p. 184 u. 3 pro Iul. uidetur Ian. scribendum, cum secundum 1, 4, 19 Constantino pp. Eustathius ante XI k. Mai. successerit
- p. 186 ad u. 19 post *BΣ* adde: αὐξανίσθω ἢ πολυπλασιαζίσθω τῆς ἐκδημίας αὐτῶν ἰ δρίμος *BΣ* (κ.π.)
- p. 187 ad u. 10 Zachariae (kritische Vierteljahrschrift 16 p. 224) recte monuit Thalelaeum ad c. 18 h. t. citare 3, 1, 13 § 9, huic autem loco restituendam esse constitutionem ab Iustino de aduocatis pp. Orientis emissam, quam respicit initium c. 28, quod hucusque non recte ad c. 26 § 2 relatum esse inde apparet, quia c. 26 agit de aduocatis praefecti urbis et aliud absentiae spatium continet: nam idem plane quod c. 28 deperditam constitutionem sanxisse colligitur ex *BΣ* 8, 1, 35 (Thalelaei): ἡ Ἰουστίνου διάταξις ἢ νομοθετήσασα τὸν παρὰ τοῖς ἐπάρχαις νομοθετοῦντα (συνηγοροῦντα *Ruhnken* recte) καὶ [τὸν] τῆς βασιλίδος πόλεως ἀποστάντα ἢ χωρὶς κομεάτου ἐπὶ διατίαν ἢ μετὰ τοῦ κομεάτου ἐπὶ πενταετίαν ... (ἐκ τῆς γνώσεως ἀφαιρεθῆναι uel similia perierunt)
- p. 188 u. 3 iunge 10, 19, 1. 12, 61, 1 *Th.* 1, 12, 1. 11, 1, 2
u. 5 post Treuiris 12, 61, 1 inserit acc. xv k. Mart. Karthagine
- p. 189 ad u. 2 adde: aduocationis index *S*
- p. 190 ad u. 33 post Graeca ex *C* exscripta lege: h' al' HYOPIAHANEY TINOC DIKAIACYBO CTACEWCAYCHHCYITAPXΩNMHCNICTAO Laurentianus bibl. aed. 99 (non *W*), om. *RM*

- p. 191 *ad u. 20 consa.] et consa. Hal., om. D*
u. 21 praestat omittere et CC. et subscriptionem referre ad a. 290, cf. appendicem I
*p. *14 not. 2*
u. 32 A^u (11, 20, 22, 12 R)
in not. 2 scr.: fuitne quae in eum de quo quaeris dicta est, infamem fecisse
(Mommson)?
- p. 192 *ad u. 9 quae exerceri ... solet] ἤν εἰωθε ... ἐγγυμνάζειν BΣ (κ.π.) | s. a. Hal.: in*
L est d, in D est subscriptio c. 2, cui praemittuntur haec: pp. li. πῶ ἀπείαρ
u. 19 10, 60, 1 geminam non esse demonstravi p. 939 not. 2: secundum BΣ olim
sic fere scriptum fuerit: neque honoribus fungi reum criminis constitutum nec
defensionem causae suscipere ... incognitum non est
- p. 193 *dele notam 1*
- p. 195 *u. 2 pro d. scr. pp. cum PL*
not. 2 agendam u. d. litem]
- p. 196 *u. 3 τοῖς διακτηταῖς*
u. 5 notae 2 numerum colloca post ταῖς δίκαις
u. 27 pro ἀφ' οὗ Hercher proponit ὑφ' οὗ
- p. 197 *u. 20 cum c. 2 iunge 4, 4, 1. 4, 26, 13. 8, 15, 8. 11, 48, 17. 12, 60, 4*
not. 2 iungenda uidetur etiam Th. 10, 3, 5 (d. vi k.)
- p. 198 *u. 26 post censemus B addunt: καὶ τινες ὡς τῆς ἰδικῆς οὐσίας τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως*
φροντίζοντες: quae dubito utrum uerum supplementum praestent an ex Thalelaci
adnotatione originem ducant
- p. 199 *ad u. 13 in litem index S L, inlicite C*
ad u. 20 cura] καὶ ὡς βούλει φύλαξον αὐτὰ addunt B
- p. 200 *ad u. 19 utili, quod apud Thalelacum ante pupillae inseritur, non agnoscit BΣ*
38, 6, 6 (Theod.)
- p. 202 *ad u. 15 uleris] κινῶν κατ' αὐτῶν τὴν περὶ διοικήσεως τῶν πραγμάτων ἀγωγὴν παρὰ τῷ*
ἀρχοντι τῆς διοικήσεως B, quasi exciderit apud praesidem prouinciae
- p. 203 *ad u. 21 quae uim SL, quae uis index S, quae uico etc.*
- p. 204 *ad u. 11 post distrahere secundum B (προσφερομένου τοῦ τιμήματος τοῖς ἀγορασταῖς)*
addendum est oblato emptori pretio, quod tueretur etiam S his uerbis: de eo qui
uolenter: et repetat et det pretium
ad u. 17 donationis] πράσεως B contra Theodori indicem (Meermannii Thesaurus VI
p. 869) οὐ μόνον αἱ κατὰ βίαν γινόμεναι πράξεις ἀνίσχυραί εἰσιν, ἀλλὰ καὶ αἱ δωρεαὶ καὶ
ἐπερωτίσεις καὶ διαλύσεις βίᾳ γινόμεναι ἀνατρέπονται
ad u. 18 contractus uel obligationis legit uel emendauit Thalelaeus: συναλλάγματος
ἢ ἰνοχῆς B
- p. 205 *u. 14 ante causa B addunt a praetore ex glossema*
u. 34 R^a om. 20, 4 (non 20, 1)
- p. 207 *ad u. 25 τὴν εἰς ἀκέραιον ἀποκατάστασιν*
- p. 208 *ad u. 29 II om. Hal.*
- p. 209 *ad u. 16 rem iudicata S (Bluhme) index S, iudicatam rem index P*
- p. 211 *ad u. 1 seuerae] SC, seuerio R, seu. PL, om. M*
ad u. 13 perfectam ante fecit inserunt B (κ.π.): τέλειαν ἐποιήσατο διορεάν
- p. 212 *u. 13 post AA. cum CM insere et CC.*
ad u. 30 facta SRM^a
- p. 213 *u. 30 deletio unco post [33 p] scribe: P ([33 p] 32 R 2. 34. 35)*
- p. 215 *ad u. 15 aquirat L*
ad u. 25 in integro restitutio (restitutio S^a) S
- p. 219 *u. 18 pro impetraverint B habent εἰδήσαν ἢ δικαιολογοῦνται ἔχειν male*
- p. 221 *ad u. 26 possit S, potest index S*
- p. 222 *u. 4 postulata in integrum rest.] ἔταν τις ἐκαλίσθηται κατὰ ἀποφάσεως, ἢ μὴ ἐκαλίσθηται*
μὲν, αἰτίσθαι δὲ ἀποκατάστασιν B, quasi praecesserit appellatione interposita uel:
crediderim tamen ea ab interprete addita esse, cf. 7, 62, 3
ad not. 2: Zachariae monuit additamentum non agnoscere Theodorum, cuius index

extat in Prochiro aucto 31, 31: ὁ στρατιώτης ἐντὸς ἑαυτοῦ ἔχει ἀποκατάστασιν μὴ ἀντικειμένης αὐτῷ παραγραφῆς

- p. 223 u. 5 *post a. 254 tolle interrogationis signum*
p. 223 u. 28: a. 290 uel 293
p. 225 u. 11. 12 *pro Constantino C. v (Hal.) cum Th. Constantio scr.*
p. 227 u. 8: a. 290 uel 293
p. 230 u. 2 *calumnia S*
p. 231 u. 6 *pro praestiterit requiritur praestet (Hal.), cf. B (παράσχοι Coisl., παράσχει, Fabrot.)*
p. 232 u. 8 *pro pp. leges iungendae rectius d. habent*
p. 234 u. 16 *διοικηται] διατηται Zachariae, cf. B*
u. 22. 23 *ex B Coisl. sic restitue τ συνδικαστοῦ ἢ καὶ ἀλόγως παραιτησάμενος ὡθισθή-*
σεται: μετὰ γὰρ προκάταρξιν δικαστὴς ἕτερος
p. 235 u. 1 *ponere delet Mommsen*
u. 4 *pro causis malim casibus retinere*
ad u. 14: parte fug.] eiusque parte (partem R^b) fug. PL^a?R^b
p. 236 *ad u. 31 (non 32) immutatum R*
p. 237 *ad u. 27 iuris] iures P^a?*
p. 238 u. 37 *uel liti apparente uel cum Bamberg. 1 D 3 (ex emend.) litem apparante scr.*
(lite apparante C^bM^b)
p. 239 *ad u. 27 diuersos S contra indicem S*
p. 240 u. 6 *post ἀρχῶν, intercidit et*
p. 241 u. 17 c. 5 *citat Theodorus Nou. 82 c. 6 Nou. 86 c. 4*
p. 244 u. 8 *D. prid. non. Mart.*
p. 248 u. 6 *Helpidio*
ad u. 6 epitome Aegidiana non in M, sed in N^a c. 1 extremae substituta est
u. 22 *post CRM dele haec: cf. ad u. 6*
p. 249 *ad u. 21 his] his rebus Th.*
p. 250 *ad u. 9 praescriptionem A¹LM*
ad u. 11 hac lege] in hac lege A, lege PL^aR^b, lege hac L^b, leges R^a
p. 253 *ad u. 29 et om. PL^a contra B*
p. 254 u. 6 *conuenitur, uel ai*
ad u. 9 tam publicis quam (quam et S) priuatis S index S
p. 255 *ad u. 26 aliane] uel S, a uel index S*
u. 32 *P (22 R 1. 2 et 22, 3...6 post 26, 1)*
p. 256 *ad u. 32 in P (non in L) est subscriptio 26, 2: Contius subscriptionem ex 10, 40, 8*
restituit secutus Cuiacium, qui has leges iungendas esse opinatus est
p. 257 *ad u. 1 iunge 12, 1, 17*
p. 258 *ad u. 2 fori] foris S | possent S contra indicem S*
p. 259 *ad u. 13 catullo (catl' P hoc loco) P*
p. 261 *ad u. 7 sotherico SPL*
u. 32 *iure successionis om. BΣ (κ.π.)*
p. 263 u. 6 *k. om. Hal.*
p. 265 *ad u. 38 dele uerba: id. om. P*
p. 267 *ad u. 17 pro A^a scribe A^a*
p. 271 *ad u. 27 const. PC, cons. L, constantinus SRM*
p. 272 u. 20. 21 *uerba fructibus ... potest uidentur post 19 coguntur inserenda esse*
u. 22 *ex Haloandro restitue Senero A. 11 et*
p. 273 u. 9 *aut CC. in AA. cum Mommseno mutandum aut April. pro Aug. scr.*
p. 274 u. 25 *qui eum possidet*
p. 275 *ad u. 23 quasdam] quasdam ex his PLM^b*
p. 281 *ad u. 30 contemplatione] P^aM^a, magis cont. P^bLR*
ad u. 34 et de] S (Bluhme) index S APLC, et RM
p. 282 *ad u. 3 eo sciente duxisti] eduxisti S*
u. 4 *recte mobillium habere libros APLM^a apparet ex S et ex Graecis, qui triennii*
tempus constitutum esse intellegunt

- p. 282 *ad u. 16 diuersa] SCR^M, aduersa PL: in textu restitue diuersa*
ad u. 26 possit] non potest S | more uetere S
ad u. 34 debitam seruitutem S
u. 37 adde in S extare initia c. 2. 3. 5. 7. 9
- p. 283 *ad u. II quidem om. S | qui] si S*
ad u. 7 uicini non licet S
u. 37 adde in S extare c. 12 et initia c. 10. 11
- p. 284 *ad u. 24 c. II om. S*
ad u. 27 de familia herciscunde (—dis index S) iudicium S et index S
- p. 285 *u. 1 uxor ... 2 fuit et u. 6 si quid ... 7 fuerit et u. 25 si qua ... consistat ex-*
tant in S
ad u. 1 cui dotem] cum dote S
ad u. 2 ei] eius S
ad u. 6 hereditatem S
u. 39 L (c. 6. 7. 3. 8)
- p. 286 *c. 11 et c. 13 usque ad u. 11 reuocanda extant in S*
ad u. 3 ac] et S
ad u. 4 oportere] oportet et S
ad u. 11 hereditatem diuidenda S, hereditatem diuidendam PLR
ad u. 21 diuisione conuentione facta CR^bM^b
ad u. 27 sed et pLCR
- p. 287 *initia c. 18. 22. 23. 24 extant in S*
ad u. 1 pater] paterno S, bis P^b
ad u. 23 seruum] rerum S
ad u. 27 pactum S | aduersum S
ad u. 33 et] ex S
- p. 288 *u. 3 ex ... quaesita (adquisita S) extant in S*
ad u. 4 contra Thalelaci additamentum cf. Vat. fr. 274. 277. 278. 281.
- p. 289 *ad u. 27 iudicii] iudicio S*
- p. 293 *ad u. 3 Sallustio pp. om. libri Codicis Theodosiani cum Consult. 3, 10 recte, cum*
Flauio Sallustio pp. Galliarum a. 362 successerit Mamertinus, Sallustius Secundus
autem hoc tempore pp. Orientis in legibus non appelletur nisi Secundus: for-
tasse Sallustii nomen huc aberrauit ex subscriptione Th. 2, 12, 1
- p. 295 *u. 15 P (42) L (42) CRM*
- p. 296 *ad u. 16 annum 529 tuctur etiam Iohannes Malalas p. 451 Dindorf*
- p. 302 *ad u. 30 maximo SCR^M, max. PL*
- p. 304 *u. 15 dele uirgulam post uersatus (cf. Gothofredum ad Th. 9, 22, 1 contra BΣ)*
ad u. 16 ambienti] ἀπὸντι BΣ (κ.π.)
ad u. 18 not. 4 iunge 4, 20, 18. 4, 21, 17. 4, 30, 14. 15? 5, 15, 3
- p. 305 *ad u. 30 byzantil om. PL*
- p. 310 *u. 29 pp. prid. k. Iun. (sic L, ian. Hal. P)*
- p. 318 *ad u. 21 sed] ἀλλὰ καὶ BΣ (κ.π.)*
- p. 322 *ad u. 3 deruloni] APLCM*
u. 24. 25 restitue Mariniano et Asclepiodoto cons. et adde notam: mar. et ascl.]
Hal. hoc loco et ad 6, 7, 3, ascl. et mar. Th. h. l. et ad 6, 7, 3 cum reliquis
legibus iungendis: lectio a nobis recepta conuenit fastis Occidentalibus nec potest
interpolatione Haloandri restituta esse, cum ipse in fastis a se compilatis Orien-
talem consulatus denominationem adoptauerit
ad u. 26 index B extat etiam in Prochiro aucto 27, 116 (Zachariae, Ius Graeco-
Rom. IV)
- p. 323 *ad u. 1 ἐὰν δὲ βουλευθῇ, Prochiron*
ad u. 3 ψευδόμενος Prochiron
ad u. 4 ἐστὶ] ἐστὶ Prochiron
ad u. 5 καὶ] ἢ καὶ Prochiron
ad u. 12 quodcumque] APLC^b, quicumque M^b, quocumque RM^b, in quocumque C^b

- p. 323 ad u. 29 § 4—6 indicis B extant in Prochiro aucto 27, 145
 ad u. 31 ἰστί] ῥ̄ Prochiron
 ad u. 32 ἀπολέσθι Prochiron
- p. 324 ad u. 1 ἐάν ... 3 μαρτυρίας extant in Prochiro aucto 27, 146
 ad u. 4 index B extat in Prochiro aucto 27, 156: quod in BΣ 28, 4, 47 haec constitutio Zenoni adscribitur, id errore factum esse uidit Reitz ad Theophilum p. 943. secundum Iohannem Malalam (ed. Dindorf p. 437) ea ab Iustiniano a. 528 lata est | in margine ad hanc et sequentes constitutiones cita B 21, 1, 40 sqq. non II 20, 1
 u. 19 not. 1 iunge 4, 2, 17. 4, 21, 17. 4, 30, 14. 15? 5, 15, 3
- p. 325 u. 26 post c. 20 iteratam esse 1, 5, 21 probare uidentur B 21, 1, 45
- p. 328 u. 1 not. 1 iunge 4, 2, 17. 4, 20, 18. 4, 30, 14. 15? 5, 15, 3
 u. 6 a partibus] partibus mauult Bruns (Die Unterschriften der Römischen Rechtsurkunden p. 125), ut instrumenta ■ tabellione absoluta intellegantur: cf. tamen BΣ (Heimbach p. 503) ῥ̄ ὑπέγραψαν μὲν (οἱ διαλυόμενοι), οὐκ ἔτιλιναι δὲ τὸν χάρτην ὁ νομικὸς, ῥ̄ καὶ ἐτελέσθη, οὐκ ἀπέλυσαν δὲ αὐτὸν ἀλλήλοις οἱ διαλυσάμενοι et deinde τὸ πᾶν τῆς συστάσεως τῶν ἐγγράφων ῥ̄ παρὰ τῶν μερῶν ἀπόλυσιν ἐνεργεῖ
- p. 329 ad u. 25 s. a. Hal. L^b et PL ad c. 12
 ad u. 26 constantinop.] L et L^b, om. Hal. P
- p. 332 ad u. 24 bouem] πρόβατα (oues) BΣ (κ.π.)
 u. 27 a. 290 uel 293
 u. 30 A^u (22 R 1. 4)
- p. 333 ad u. 28 rationibus] ἀποδείξεων (probationibus) B (κ.π.)
 u. 37 A^u (24 R 2. 3)
- p. 335 ad u. 7 al. (non alex.) aa. cons. PL
- p. 339 u. 27 uel legationis om. Greg., addidisse compilatores testatur Thalelaeus
- p. 346 u. 29 not. 3 iunge 4, 2, 17. 4, 20, 18. 4, 21, 17. 4, 30, 15? 5, 15, 3
- p. 350 u. 13 restitue D. k. Nou. Constantinopoli post cons. Lampadii et Orestis uu. cc. (a. 531): id enim et die requiritur et magis librorum PL lectioni (d. k. nou. lamp. et hor. aaa. c. uel hor. aa. uc.) conuenit
- p. 351 ad u. 28 (non 30) etiam] et C etc.
 ad u. 30 (non 32) sibi om. C
- p. 354 u. 5 post moderari (ut uidetur) B inserunt: εἰ δὲ πρὸς οἶκον εὐαγῇ τὸ θάνατον εἴη, τότε πάντες οἱ εἰρημένοι μόνον τὸν ἀπὸ τετάρτου ἑκατοστῆς τόκον λαμβανέτωσαν, quod confirmat BΣ 25, 1, 11 sch. 7: τὸν δὲ ἀπὸ τετάρτης ῥ̄ ἐκκλησία μόνη [ἀπαιτεῖται], non agnoscit Theodorus (BΣ): cf. Nou. 120 c. II § 2 (ed. Usenbrüggen p. 531 u. 13)
- p. 355 ad u. 7 cf. Theodorus Nou. 106, qui quinque huius tituli constitutiones citat, et Epitome 17, 58, quae numerum c. 3 confirmat
- p. 356 ad u. 9 II] bis Coll., om. PL
- p. 363 u. 4 a. 293
 ad u. 12 exhiberi conueniat quae ... diuidit (non diuidi) PLRM^a
 ad u. 21 aurelio] S, om. libri
- p. 369 u. 10 seqq.: εἰ τις πωλήσῃ, ἔρρωται ῥ̄ πρᾶσις· ἐπὶ τούτῳ δὲ μόνον ἔρρωται, ἐφ' ᾧ τὸν ἀγοράσαντα μὴ ἄλλως ἀναγκάζεσθαι ἀποδοῦναι ταῦτα τὰ πρόσωπα, ἐάν μὴ ἢ τὸ τίμημα λάβῃ ... ῥ̄ ἀνδράποδον αὐτοῖς ὅμοιον B, quae collato Th. (si quis infantem a sanguine quoquo modo legitime comparauerit uel nutriendum putauerit, obtinendi eius seruitutis habeat potestatem: ita ut, si quis post seriem annorum ad libertatem eum repetat uel seruum defendat, eiusdem modi alium praestet aut pretium quod potest ualere exsoluat) suadent scribendum esse si quis ... uendiderit, emptor obtinendi c. s. h. f. (= ἔρρωται ῥ̄ πρᾶσις), uenditione in hoc tantummodo ualente, ut liceat ipsi etc. (= ἐπὶ τούτῳ δὲ μόνον ἔρρωται, ἐφ' ᾧ)
 ad u. 15 huiusmodi] ὑπὲρ τούτου B
- p. 371 ad u. 29 exactor] ὁ ἀγοραστής B (κ.π.)
- p. 373 u. 3 forlasse 11, 59, 2 iungenda est
- p. 375 u. 7 Imp. Antoninus

- p. 376 *ad u. 20. 21. 37 pro D substitue d*
- p. 377 u. 23 ²Idem
- p. 378 *ad u. 11 aurelio] S, om. libri*
u. 31 ei cuius
- p. 380 u. 22 porcione *L* (porcionem *P* teste *A. Wilmanns*)
- p. 381 u. 11 Imp. Antoninus
- p. 383 u. 25 Primum (non primum) scribendum esse recte monuit *Zachariae*
- p. 393 u. 23 fidem (idem *VCR^aM^b*) exh. debent om. *M^a*
u. 29 *VA^m* (65 *R* 3)
- p. 400 *ad u. 5 breuior index in medio mutilus extat in Epitoma 7, 36: 'Εάν προσαγάγη τὸν κανόνα καὶ μὴ δέξηται αὐτὸν εἶσαι τριοῖν ἱστοῶν ὁ ἐμψυτεύσας, διαμαρτυρεῖσθαι αὐτὸν ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τοῖς ἐπάρχοις, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις κατὰ τῷ ἀρχοντὶ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ τότε κερδαινέτω αὐτὰ καὶ μῆτε τοῦ μέλλοντος χρόνου ἀπαιτεῖσθω ὅτε διαμαρτύρεται αὐτόν, ὁ ἐμψυτευτὴς ἀπαλλάττεται τῆς ἐμψυτεύσεως*
- p. 401 u. 6 prohibetur
- p. 402 u. 1 *not. 1 iunge 1, 4, 16. 1, 18, 13. 5, 6, 8. 5, 30, 3*
- p. 404 *ad u. 2 καὶ εἰς ὑπερώτησιν*
u. 9 potest (sic *C* cum *B* et *BΣ Theod.*) pro potes (sic *PLMN* cum *l. gem.*) scrip-
sisse *Iustinianos testatur Thalelaeus (BΣ)*: τὸ μὲν οὖν παλαιὸν ῥητὸν ἄλλως εἶχε καὶ
ἄλλως ἐθεματίζετο ἡ διάταξις· εἰλεγόμεν γάρ, ὅτι ἡ γυνὴ ὑπερωτίσασα αὐτὸν οὐ δύναται
ἀπαιτεῖν ὡς μὴ, συστάσης τῆς μνηστείας. νῦν δὲ τοῦ ῥητοῦ ἱστῶτος ἔχοντος ἀνάγκη εἰπεῖν,
ὅτι καὶ δόσις παρηκολούθησε καὶ νῦν ἐκείνός ἐστιν ὁ βουλούμενος ἀπαιτεῖν
- p. 413 u. 13 incremento cum *N* legit *BΣ* (κ.π.) προσθήκη
- p. 414 *ad u. 29 c. 29 data est aut eodem die, quo 1, 4, 33 (k. Nou. a. 534), aut paulo antea*
- p. 416 *ad u. 10 Cynegius pp. non quadrat ad a. 393, sed pertinet ad a. 354—389*
ad u. 18 derelinquat Paris. 4517 Th.
ad u. 22 tantummodo PLC
- p. 417 u. 26 *AA.² Mario*
- p. 418 u. 22 contractae et filius
u. 25 adultam quondam suam
- p. 421 *ad u. 20 alliam om. PLC*
- p. 426 *ad u. 14 in libro Monacensi Graeco 62 fol. 84 haec ad c. 11 pertinentia leguntur:*
ὁ γε μὲν Θαλελαῖος, ἡ τοῦ νόμου γλῶσσα, ὁ τὰ ἐν βάρβει τούτου διαλυκαίνων καὶ διατα-
φῶν ἀριστα, ἐν τῇ ια' διατάσσει τοῦ θ' τι'. τοῦ ε' βί. τοῦ κώδ. ὑποθετικῶς ἐρμηνεύειν ὁ
τί ποτε πάλαι ἦν τὸ ἐξ ἀπαιδίας σύμφωνον, καὶ παριστῶν μετατιθεμένην ἀπὸ τῶν δευτερο-
γαμούντων γονέων τὴν κληρονομίαν εἰς τοὺς τοῦ παιδὸς κληρονόμους, ταῦτα ῥητιῶς οὕτω
φησὶν· ὅλον λόγου χάριν συνεφώνησεν ἐξ ἀπαιδίας τὸ ἡμισυ, ἐξ ἐνὸς παιδὸς τὸ ὁμόμοιρον, ἐκ
δύο τὸ πᾶν· διαλύθη ὁ γάμος δύο παίδων ὄντων· ἔλαβε τὴν πᾶσαν προῖκα· ἐτελεύτησαν
οἱ δύο παῖδες, ἰδευτερογάμησεν. οὐ μένει λοιπὸν εἰς τὴν προῖκα πᾶσαν ἐξουσίαν, ἀλλ' εἰς
μόνον τὸ ἐξ ἀπαιδίας μέρος. τὸ δὲ ἕτερον φυλάξει τοῖς τῶν παίδων κληρονόμοις
- p. 427 *ad u. 20 dotantia tuetur etiam BΣ 23, 1, 11 (sch. r)*
- p. 429 *ad u. 35 postea om. M^a cum B, scilicet propter S, 17, 12, ad quam constitutionem respicit etiam adnotatio Thalelaei (BΣ)*
- p. 431 *ad u. 31 Antiochiae] Anchialo Mommsen*
ad u. 35 Antiochiae] Pantichi Mommsen
- p. 440 u. 25 ante interposita Iustiniani deleuisse uidentur stipulatione: iisdem supra u. 23
debentur uerba legitime confectam
u. 27 *not. 2 iunge 4, 2, 17. 4, 20, 18. 4, 21, 17. 4, 30, 14. 15?*
- p. 441 u. 18 inter uiuos ea
u. 38 *P* (16 *R* 3...3)
- p. 442 *ad u. 18 maximo] max. PL, maximiano aug. N*
- p. 443 *ad u. 15 theodoro] theod. PL*
- p. 448 u. 10 *not. 2 iunge 1, 3, 53. 7, 24, 1? 9, 13, 1. 11, 48, 24?*
- p. 450 u. 1 *not. 1 Zachariae talia temptat* θεσπίζομεν τοιγαροῖν μὴ εἶναι τοῖς παισὶν, εἴτε
ὑπεφύσσοι εἴτε emancipᾶτοι εἶναι

- p. 450 u. 4. 5 *Zachariae supplet* [αὐτοὺς οὐδὲ λύσιν αὐτοῦ προβαίνειν παρά γνώμην]
 u. 5 *idem post* τῶν γονίων *supplet* συγχωροῦμεν
 u. 9. 10 *idem legit* καὶ γὰρ ἀνοήτων οἰόμεθα κατάξιον τοῖς μὲν πατράσιν
- p. 451 *ad* u. 13 *pretium* ... *id*] τὸ ἐγκείμενον τῇ προικῇ συμβολαίῃ τίμημα μόνον καταβάλλεται *B*
ad u. 16 *nej nec RM*
- p. 453 u. 2 *et* 6 a. 290 uel 293
- p. 456 *not.* 2 *cf. scholia Veronensia* n. 93 ἡ διάταξις αὕτη Κωνσταντίνου οὕτως κεῖται
- p. 463 u. 9 Constantini lege] *Th.* 3, 17, 2
- p. 469 u. 29 Helpidophoro *in textu, in nota:* ilpidoforo *S*, helpideforo *C*, helphidoforo *R*, helpidiforo *Q*, phidophoro *M*
- p. 475 *ad* u. 19 s. a. *Hal.*: *in indice titulorum libro quinto Codicis praemisso ante* 5, 38 *rubricam post consulatum lampadii et orestis (orestris R*) inserit R*
- p. 479 u. 37 *P* (43, [1 *p*] s. 44 *R* 1)
- p. 480 u. 21 *adde* [B 38, 5, 8
ad u. 22 *post teneantur B addunt:* τῇ ὡςπερ κατ' ἐπιτρόπων ἀγωγῇ
 u. 24 *adde* [B 38, 5, 7
- p. 482 u. 24 *iunge* 5, 56, 1 (pp. non. Iun.)
- p. 483 *ad* u. 24 alexandro] *SCM*, alex. *VPL*, andro *R*
- p. 486 u. 1 Laeto II et Cereale
- p. 487 u. 11 *iunge* 5, 51, 2 (pp. non. Iul.)
- p. 489 *ad* u. 2 s.] d. *L utroque loco*
- p. 490 *ad* u. 32 aemiliano] aeliano *Hal.*
- p. 493 u. 8 Imp. Anastasius
- p. 494 *ad* u. 11 sollemnia] τῶν εἰωθόντων *BΣ* (κ.κ.)
- p. 495 *ad* u. 25 pp. k.] pp. • k. *Clinton: cf. appendicem I p. *8 not. 3*
- p. 501 *not.* 2 *iunge* 7, 62, 17
- p. 502 u. 32 a. 303
- p. 506 *dele not.* 1
ad u. 16 xv k. sept.] ui k. nou. *L*
ad u. 17 consularem] comitem sacrarum largitionum *Gothofredus, cf.* 10, 3, 6
 u. 27 de furtis et de
- p. 510 *ad* u. 5 *pro non]* et non *C^aRM^a pone tempore]* tempore et *C^aRM^a*
- p. 515 u. 8 καὶ μήτε αὐτὸς δ. α. μήτε εἰς ξ. π. α. μήτε *scr.*
 u. 19 ὑπηρεσιῶν
- p. 519 u. 38 συμβαίη
- p. 521 u. 33 *L* (*om.* 6, 5. 7)
- p. 522 *ad* u. 13 ascl. et marin. *Th.*, *cf. addenda ad* 322, 24
 u. 23 a. 290 uel 293
- p. 525 *ad* u. 31 d. III id. mart. ipsis aa. et cons. *Hal.*
- p. 530 u. 1 a parte propter 6, 61, 6 addidisse uidentur Iustiniani, *cf.* 3, 36, 18
 u. 5 uerba quam habuit p. s. m. tempore, dotem non conferenti noli mutare, immo refer uerba quam habuit ad dotem: *cf. Fein Collation p.* 341
- p. 533 u. 3 *corrigere* minor annis ex lege constitutis
- p. 534 u. 36 cons.
- p. 535 *ad* u. 29 *post c.* 3 *rubricam huius tituli scribere coepit P^a*
- p. 536 *ad* u. 7 maximum] *SCR*, maximianum *dett.*, max. *V*: Maximinum *scr.*
- p. 537 *ad* u. 32 apertae sint (siūt *L*) et *om.* *V^a*
- p. 539 u. 31 *not.* 1: *iunge* 2, 4, 36? 6, 42, 29
 u. 32 *not.* 2: VI *ins.* 2, 4, 36, VIII *ins.* 6, 42, 29
- p. 560 u. 8 *dele notam* 4
- p. 567 u. 35 *P* (32, 4. 33 *R* 1. 2)
- p. 576 u. 39 *M* (*transponit* 38, 1 *R*)
- p. 580 u. 8 inferre] inferri *Huschke*
- p. 583 u. 24 *iunge* 2, 4, 36 (VI id. Dec.)? 6, 23, 14 (id. Dec.)

- p. 586 u. 37 *A*¹ (43, 3 usque ad u. 23 quinquaginta) *PLCRM*
- p. 591 u. 28 στρατιώταις] συστρατιώταις *proponit Zachariae*
- p. 606 u. 25 Catullino
- p. 607 nota 3 prior pertinet ad u. 22 Florentio pp.
- p. 611 u. 6 Iul.] Ian. *Mommsen*
- p. 625 post 6, 61, 8 *intercidisse plures constitutiones colligitur ex Theodori Nou. 22 c. 36, qui citat c. 11 h. l.*
- p. 637 u. 18 *dele cons.*
ad u. 27 suam socio] *PL*, suam suo socio *Vtinensis CRM*
- p. 641 u. 7 a. 290 uel 293
- p. 643 u. 16 *intercidit subscriptio restituta a Cuiacio in recitationibus ad Codicem h. l., qui citatis Dig. 48, 19, 33 sic pergit: unde opinor in inscriptione h. l. 1 sic esse legendum: 'impp. Antoninus et Verus AA.' uel, ut in quibusdam libris 'imp. Antoninus A.' suppresso nomine fratris, ut saepe fit alias: et similiter in subscriptione huius legis hoc modo: 'data xvi kalend. Iulias ipsais Antonino et Vero Augg. cons.' apparet igitur consules subscriptionis non tam tueri coniecturam de inscriptione prolatam quam propter hanc a Cuiacio emendatos esse*
- p. 644 ad u. 12 uiacrium *S*
- p. 648 ad u. 16 consensum impersonaliter usurpatum esse uult *Thalelaeus (BΣ)*, quasi non habuerit dedisse, male omnino et contra *BΣ (κ.π.)*
- p. 649 u. 33 *P* (16, 10, 12...14, 16, 17)
- p. 650 u. 36 *P* (c. 17, 18, 20...22, 24, 25)
- p. 651 u. 37 *P* (c. 25, 26, 29...34)
- p. 655 ad u. 15 ut] *PLR^aM^a* cum *BΣ (κ.π.)*, an ut *C*
- p. 659 u. 6 *inngendae uidentur* 1, 3, 53, 5, 17, 11, 9, 13, 1 (d. xv k. Dec. Constantinopoli dn. Iustiniano pp. A. III cons.)
- p. 662 u. 33, 34 *deletis notis* 4 et 5 *sic restitue: uel triennium, quod (sic C) in rebus mobilibus . . . iusto titulo possessionis ante[cedente posse]ssoris iusta dotentio*
- p. 664 u. 35, 36 et omissam fortasse addiderint Iustiniani propter 8, 36, 5 (*Francke collato Paulo* 5, 2, 5)
u. 36 bona fido est Iustinianorum, cf. *Paul. l. c.: agitur enim de seruitutibus longo tempore possessis*
- p. 678 u. 2 *pro poterint (sic libri) potuerint scr.*
u. 29 incertus esse apparebat
- p. 682 ad u. 18 nec] libri cum epistula Gregorii M. 13, 45, ne *Th.*
- p. 687 u. 8 permittitur] perimitur *scr.* (male *B*: εἰν δὲ τις αὐτὰς μὴ ἀντιθῆται καὶ ἀπόφασις παρακολουθῆσαι, οὐκ ἐστὶ δυνατόν διὰ ταύτην τὴν πρόφασιν ἐκκλητὸν ἐπιδικῶναι, εἰν ἣ τις μείζων τῶν καὶ ἑκαυτῶν)
ad u. 23 oportuisse] *C^a Th.*, oportuisset *L^a*, tuisse *M^a*, potuiscet *PL^aM^a*, potuissio *C^aR* cum *B*
- p. 690 u. 33 post 53, 3 *p* supplet 1. 3, 7...9
- p. 692 u. 29 *P* (56 *R* 1...3, 57)
- p. 693 u. 33 *P* (57, 2, 3, 7, 58 *R* 1, 2: 58, 3 ante 53)
- p. 695 ad u. 33 pp. III] *L Miraeus*, pp. IIII *iaa phylli (uel im phylli.) p. a. et P*
- p. 697 u. 18 Catullinum
- p. 702 u. 23 notae 1 hanc substitue: ἐπειδὴ *del.* (*Hercher*)
- p. 709 u. 29 a. 373
- p. 722 ad u. 20 pancratio pu.] pag. ri. *P*
- p. 726 u. 32 *P* (8, 2, 3, 6 *R*, 7, 1, 5, 9 *R* 2, 10 *R* 2, 9, 1)
- p. 729 u. 10 προσθίσω, ὃ τι δέποτε
u. 12 εἰ βουληθεῖη, τό
u. 16 not. 3 ἀσφάλειαν] ἀσάφειαν *Henricus Jordan*
u. 25 not. 5 ὥσπερ ἰδεῖν] ὥστε ἰδεῖν?
- p. 730 u. 14 not. 4 εἴτε] ἐκί τε?
- p. 734 u. 5 Philippis] Philippopoli (*Gothofredus*)?

- p. 734 u. 15 Idem AAA. et
p. 736 u. 35 iunge 11, 32, 3
p. 737 u. 31. 32 *lectio librorum PL ducit ad a. 200 (cf. appendicem I p. *2 not. 5)*
p. 741 u. 8 [II 25, 2, 65
u. 12 adde [B 25, 2, 66
p. 742 ad u. 32 v] *leges iungendae, om. Th. Hal.*
p. 750 ad u. 24 ea] *C^bM*, et eas *PL^aR^b*, eas *L^b*, et ea *C^a*
p. 752 ad u. 37 et hodieque] *P^aM^a*, et hodie *P^bL^aR*, hodieque *CM^b*, et hodie cum *L^b*
p. 758 u. 7 praestare
p. 761 u. 11 *index c. 4 cum Zachariaeo ex B 27, 1, 3, quae hucusque male ad c. 3 trahebantur, restituendus est hic: Ἐάν τις νειόμενος ἀκίνητον πρᾶγμα ὑπομνησθῇ παρά τινος καὶ ἡτηθῇ, τίως ἀποκαθιστάτω αὐτό. εἰ δὲ ἐξεποίησεν αὐτό, πεμπέσθω ὁ ἐνάγων ἐπὶ νομῆς αὐτοῦ. εἰ δὲ τι ἀντεῖπεν βούλεται ὁ νῦν ἔχων αὐτό, παρὰ τῷ αὐτῷ δικαστῇ λεγέτω μὴ ἔχων φόρου ἢ ἀξίας παραγραφὴν ἢ ζωνῆς. — argumentum c. 3 h. t. extat in Nouella Theodori 112 c. 3*
p. 766 u. 25 adde *V* ante *P*
p. 769 ad u. 4 liberum fuit *M^b* (non *P*)
p. 770 ad u. 8 uel] *sic* (non aut) *P*
p. 779 ad u. 29 maximiano] *SPLC^aM*, max. *VR*
p. 782 ad u. 24 aa. iv et iii aa. cons. *Hal.*
p. 795 u. 13 Oct.³ CC. cons.
ad u. 18 conditione *LR^bM^b*
p. 813 u. 3 not. 3 suo salutem addit *Th.*
u. 25 [Th. 9, 2, 2 II 60, 35, 15
p. 816 ad u. 3 libras auri (aurei *L^a*) *LDCRM*, auri libris *Th.*
p. 821 ad u. 24 c. 7 h. t. citat *BΣ* 60, 34, 42
p. 822 ad u. 27 *Nomocanonis* 9, 30 *uerba in adnotatione mea exscripta non ad Cod. 9, 9, 7, sed ad Dig. 48, 5, 14, 8 (= B 60, 37, 15, 8) pertinere uidit Zachariae*
p. 823 ad u. 8 domino *D*
p. 824 not. 2: cf. *Praefatio* p. XXVIII
p. 826 ad u. 14 praestigiae] praestigia *DRM*, τὰ ἰχνη (= uestigia) *BΣ* (κ.π.)
p. 830 u. 7 Catullinum
p. 833 u. 23 A. iii cons.
p. 837 ad u. 25 d.] cf. *Th.* 9, 4, 6
p. 841 ad u. 17 tenebantur] *Th.*, teneantur (teneant *R^a*) libri, u. s. not. 2
p. 845 not. 5 (cf. p. 844 not. 5)
p. 850 u. 12 [Th. 9, 28, 1. 2
p. 851 ad u. 3 et] ἡ καὶ *BΣ* (κ.π.): ad uel ducit adnotatio *Thalaelai* (*BΣ* Cuius)
p. 852 u. 32 *L* (31. 32 *R* 2...6)
p. 856 ad u. 3 *Zacharias monuit etiam Balsamonem ad Nomoc. 9, 36 duas huius tituli constitutiones citare*
p. 865 u. 30 a. 290 uel 293
p. 867 u. 31 Catullinum
p. 873 u. 14 consciscentium
ad u. 14 in adnotatione critica adde: consciscentium] *W^b*, conscientium *CRQ*
p. 874 u. 37 *L* (om. c. 4...6)
p. 877 not. 1 aut accepta pro d. scr., aut, quod probabilius est, d. xv k. Dec. [acc. ...]
Hadrumeto, ut data sit a. 364
p. 880 u. 26 παρὰσκηται
p. 885 ad u. 4 impr. car. car. et num. aaa. *Z*
p. 886 u. 4 παλατιῶν μηδὲ ὑπαβαινέτω
u. 32 καὶ μηδὲ οὕτως
u. 38 παρεχέσθω, ἱκαστος
u. 44 συγχωρεῖται
p. 888 ad u. 18 a. orioni c. r. p. om. *I*

- p. 889 *ad u. 21 antiocho*] *O, om. KI*
- p. 890 *ad u. 12 uires non posse*] *K^aO^aI^a*
- p. 891 u. 21 ἀφορίζεσσαν
u. 22 Ὀληφιν] Ὀλειφιν *Zachariae*
u. 30 ἀφορίζεσθω
- p. 895 u. 23 ἀφωρισμένην
- p. 900 *not. 3 emendatio Gothofredi non conuenit itineri Valentiniani*
- p. 902 u. 29 συνταλεστήν
- p. 906 *ad u. 14 uoluisset*] *edd., uoluisset et libri*
u. 30 *Buchholtz iungit* 10, 62, 4
- p. 907 *ad u. 17 aa.] a. K | zotico*] *Paris. 4429, zoico O, om. KI*
- p. 909 u. 14 a. 373 (*non 370*)
- p. 912 u. 25 fuerat
ad u. 29 solacium] *X Th., solatia KOI*
- p. 920 u. 25 muniis
- p. 940 u. 4 *Buchholtz iungit* 10, 32, 5 (pp. vi id. ... *Maximo II et Aquilino cons. a. 286*),
recte opinor: in inscriptione igitur et CC. cum O omittendum est
- p. 941 u. 8 *pro Iul. Triueris fuerit Iul. [acc. ...] Triueris*
- p. 945 *ad u. 20. 21. 24. 27. 28 errore meo Harleianus 5117 pro Oxoniensi Corp. Christ. 73*
citatus est
- p. 950 *ad u. 4 Contius 1566 e libro manu scripto argumentum, ut ipse opinatus est,*
Graecae constitutionis hoc edidit: indictionibus trino lustro digestis auri primo
pro rebus functio praeter annum canonem indicitur: aurumque quod ex tali
collatione dependitur est lustrale. quindecim uero annorum spatium, in se quin-
quennii continens trina lustra, primo aurum, secundo argentum, tertio aes ex-
soluere collatores perurget. in lustra uero conglomeratio per subadiuvas mello-
proximos adiutores et arcarios ad hoc officii deputatos sub forma exactionis
inserta hoc expedito cursu perstringat. quae siue ex margine siue ex contextu
libri sui descripsit, Bononiensis cuiusdam scholion ad tituli rubricam compositum
esse Witte et Biener recte censuerunt
u. 21 d. k. Iun. Romae] *Constantium a. d. 1111 k. Iun. ab urbe profectum esse*
testatur Ammian. 16, 10, 20
- p. 951 u. 1 *index c. 3 extat in Legibus naual. § 48 (Leunclauii I. G. R. II)*
- p. 953 u. 15 *index c. 1 extat in Legibus naual. § 49*
- p. 954 *not. 10 Honorio VIII et*
- p. 956 u. 26 Auxonium
- p. 963 u. 15 Auxonio
ad u. 22 decuriae] *K^a Th., curio K^bOI*
- p. 965 *ad u. 25 constantio pu.] Th. 15, 1, 53, pu. Contius, theophilo pu. Cui., om. KOI*
Th. 14, 9, 3
- p. 972 *ad u. 11. 14, item p. 973 ad u. 7 p. 974 ad u. 1. 32 pro Cui. 1577 substitue Cui. 1584*
- p. 978 u. 22 *not. 2 impertitos*] *impetrata?*
- p. 982 *ad u. 6 indicem B edidit Zachariae Beiträge zur Kritik und Restitution der Basi-*
liken p. 35
ad u. 7 nisi] *εἰ καὶ ἀπὸ συνηθείας τὸ χωρίον τοῦτο οὐκ εἶχεν B*
- p. 984 u. 8 *restitue Iul. cum Cui. 1562 et legibus iungendis (Iun. Cui. 1577 errore opinor)*
- p. 995 *ad u. 25 impp. ualens et gratianus aa. ad anthemium pp. Cui.*
- p. 998 u. 5 *post Valentinianus intercidit AA.*
- p. 1014 u. 24 *not. 8 adde: cf. etiam ad 2, 15, 1*
- p. 1057 u. 2 αἰρετωνεσσ] αἰρετώταρον *Hercher* | *pro κόμης (sic V) hic et infra u. 11. 16*
κόμητος scr.
u. 3 ἑ. ἄλλας] ἡ τὰς ἄλλας *emendat Hercher* | *pro στρατιάς et infra u. 5 pro στρατιάς*
(sic V) στρατείας scr.
- p. 1058 u. 16 *index c. 3 extat in Legibus militar. § 2 (Leunclauii I. G. R. II p. 249)*
- p. 1060 u. 16 *index c. 15 extat in Legg. mil. § 7*

- p. 1070 u. 10 *ἐαυτοῖς*
p. 1096 *ad* u. 27 erythrio pp.] *O Cui., om. KI*
p. *1 a. 161 *adde* xvi k. Iul. 7, 12, 1?
a. 169—180 Imp. Antoninus A. ·
p. *2 a. 193—211 sine cons.: *adde* 10, 62, 1 *et scribe* 7, 12, 1?
a. 197 v id. Ian. 2, 11, 2 | xv k. Febr. 2, 18, 2
a. 201 *ad consulatum adde hanc notam:* muc. et fab. cons. 5, 12, 1
vii k. Mart. 5, 58, 1
p. *3 a. 207 v k. Iul. 8, 16, 2
a. 208 iii k. Iun. *Quintiliano* 7, 45, 1
a. 211 vi k. Mai. 6, 37, 3
a. (204) 211—217 sine cons. *pro* 8, 45, 1. 8, 47, 3...5 *scribe* 9, 45, 1. 9, 47, 3...5
ad not. 8 *adde* a. 213 5, 23, 1
p. *4 a. 213 non. Iul. (Iun. 5, 56, 1) 5, 51, 2~5, 56, 1. 7, 65, 1 | xii k. Nou. 3, 32, 2 |
id. Dec. 9, 23, 2
a. 214 *supple* II non. Febr. 5, 31, 1
p. *5 a. 216 vi id. Mart. Romae 2, 18, 7
a. 222—235 sine cons. *adde* 10, 40, 2
a. 222 iii k. Mai. *dele* 7, 4, 3 | prid. id. Sept. 2, 3, 8~7, 4, 5? | iii k. Nou. 3, 32, 3
sine die 7, 4, 3? 4?
p. *6 a. 223 iii k. Iun. 7, 8, 5 | iii k. Oct. 2, 3, 9. 4, 48, 3~8, 56, 1
a. 224 id. Ian. *9, 9, 8 | vii k. April. 8, 1, 1~8, 10, 3~8, 52, 1 | iii id. Sept. 6, 20, 2
p. *7 a. 227 iii (?) k. Ian. 9, 22, 3
a. 229 prid. id. Mai. 2, 12, 11~5, 61, 1
p. *8 a. 238—244 sine cons. *pro* 7, 46, 1. 2 *scribe* 7, 46, 3. 4. 7, 48, 2 *et adde* 7, 72, 3
p. *9 a. 244—249 sine cons. *adde* 7, 57, 6. 9, 49, 5. 11, 31, 1
a. 244 ii id. Mart. 3, 42, 6
p. *10 a. 245 k. Ian. 6, 39, 2
a. 252 xi k. Mai. 2, 18, 16
p. *11 a. 259 iii k. Iun. 4, 22, 1
adde a. 270 Antiochiano et Orfito cons.: vii k. Nou. 1, 23, 2 (*adscriptur imp.*
Alexandro)
a. 283 viii k. Ian. 2, 55, 2
p. *12 a. 284—292 sine cons.: 10, 64, 2 *emenda in* 10, 65, 2
a. 286 xiii k. Iun. 8, 15, 5 | vi id. ... (*in fine huius anni*) 10, 32, 5~10, 62, 4
p. *13 viii id. Sept. 4, 49, 4. 6, 42, 19. 8, 53, 8
p. *14 u. 5 *dele* 10, 62, 4
a. 293 xvii k. Febr. 8, 17, 7 | v k. Mai. *adde* *8, 53, 10
p. *15 non. Iun. Philippop. 2, 12, 17 | v id. Iul. 8, 42, 14 | prid. non. Nou. 4, 23, 2
p. *18 a. 303 vi id. Iun. Dorostolo *Alexandro* 5, 73, 4 | x k. Dec. Dechioppe *Firmino* 3, 3, 4
p. *23 a. 353 iii id. Aug. *ad Euagrium* pp. 12, 46, 3 | not. 3 iii om. 2, 19, 11
p. *25 a. 364 *adde* xv k. Dec. [acc. ...] Hadrumeto Valentiniano et Valente AA. cons.
ad Dracontium uic. Afr. 10, 1, 8?
p. *26 a. 368 *dele* iii id. Apr. *Olybrio* pu. 9, 47, 19? | xiii k. Dec. Marc. *Auxonio* pp.
12, 39, 1 | id. Dec. Marc. *ad Auxonium* pp. 11, 8, 4
a. 369 v non. Mai. Marc. *ad Auxonium* pp. 12, 37, 4
p. *27 u. 4 *ad Claudium* pu.
u. 7 indictione xii *Auxonio* pp. 11, 13, 1
a. 370 *dele* pp. Beryto k. Ian. *ad Modestum* pp. 10, 32, 26? | *adde* iii id. April.
Olybrio pu. 9, 47, 19
a. 373 *adde* pp. Beryto k. Ian. *ad Modestum* pp. 10, 32, 26

EXPLICATIO SIGNORVM NOTARVMQVE

I In textu litteris inclinatis indicatur ab auctoritate librorum manu scriptorum discessum esse: cf. p. XXXXIII. his notis usi sumus:

in inscriptionibus *com(es)*¹ *s(acrarum)* *l(argitionum)*: *com(es)* *r(ei)* *p(riuatorum)*: *mag(ister)* *mil(itum)*: *pp.* (praefectus praetorio): *pw.* (praefectus urbi): *sal(utem)*: *vic(arius)*: *u(ir)* *p(erfectissimus)*

in subscriptionibus *d(ata)*: *dn.* (domino nostro): *iun(iore)*: *np.* (nobilissimo puero): *pp.* (ante diem 'proposita', in consulatibus annorum 528. 533. 534 'perpetuo'): *s(ubscripta)*: *s(ub) d(ie)* [cf. p. XXVIII]: *uc.* (uiro clarissimo): *uu. cc.* (uiris clarissimis)

II Prope marginem dextrum intra cancellos [] adnotauimus, si quae constitutiones aut extant in iuris Antejustiniani libris, uelut in Codicibus Gregoriano (Greg.) Hermogeniano (Hermog.) Theodosiano (Th.), in Nouellis post Theodosianum Codicem editis, in fragmentis Vaticanis (Vat.) aliisque, aut in iuris Iustiniani compilatione alio loco (siue in hoc ipso Codice, quem numeris solis adlegauimus, siue in Institutionibus (Inst.) uel Digestis (Dig.)) redeunt: harum constitutionum si quae adeo a compilatoribus mutatae sunt, ut longum fuisset diuersitatem antiquioris contextus uel geminae legis plene in notis inferioribus adscribere, id nota 'mut.' numero postposita indicatum est. intra eosdem cancellos citantur Basilica (B) eorumque scholia (BΣ) aliaeque iuris Byzantini collectiones, quarum plenior recensio ex Heimbachii indice (Basilica ed. Heimbach uol. VI p. 338 seqq.) petendus est. sicubi autem loci intra hos cancellos adlegati non integram constitutionem complectuntur, ad eum uersum in quo desinunt intra cancellos locus ille uncinis circumsaepus repetitur, u. g. p. 91, 29 p. 269, 11. 31.

In margine dextro praeter paginae uersuum numeros consulatum qui in subscriptionibus uel inscriptionibus constitutionum commemorantur anni post Christum natum indicati sunt.

III Infra textum 1) notitia codicum ad singulas paginas plene collatorum posita est: u. p. XXXXIII.

2) In medio adnotationis laterculo et emendationes propositae sunt et pristina constitutionis forma indicata est, u. p. XXXXIII.

3) Infima denique adnotatio continet apparatus criticum (u. p. XXXXIII). in quo litteris singularibus haec notantur:

A = lex Romana canonice compta: *A*¹ est Parisiensis 1246 saec. X, *A*² Vercellensis XV saec. VIII (uide supra p. VIII)

B = Basilica secundum editionem Heimbachii (Lipsiae 1833—1850) et supplementum Zachariaei (Lipsiae 1846)

BΣ = scholia Basilicorum

B (κ.π.) et *BΣ* (κ.π.) indicant τὸ κατὰ πόδας

C = Casinas 49 saec. XI uel XII (u. p. VII)

c = supplementa manus secundae

D = Darmstadiensis 2000 saec. XII (u. p. VI)

d = supplementa manus secundae

¹ Et in hoc nomine et in iis quae sequuntur simul omnes casus praeter nominatum eadem notae indicant.

- E* = Lipsiensis 883 saec. XII (u. p. VIII)
F = Monacensis Lat. 6375 ad 3, 12, 2...3, 17, 1 (u. p. VIII)
F = Digesta Florentina ad 1, 17
G = Fuldensis 153 saec. XII ad 3, 43
H = Harleianus 5117 ad 3, 43
I = Parisiensis 4421 saec. XI ad 9, 13, 1 (u. p. VIII)
I = Vindobonensis 2130 saec. XIII ad libros X—XII (u. p. VIII)
K = Parisiensis 4537 saec. XII ex. (u. p. VIII)
L = Parisiensis 4516 saec. XI (u. p. VI)
l = supplementa manus secundae
M = Montispezzulanus H 82 saec. XII (u. p. VII)
N = Parisiensis 16910 saec. XII (u. p. VIII)
O = Oxoniensis Bodleianus 3361 saec. XIII (u. p. VIII)
P = Pistoriensis 66 saec. X—XI (u. p. V)
p = supplementa manus secundae
Q = Berolinensis 275 saec. XII (u. p. VIII)
R = Berolinensis 273 saec. XI—XII (u. p. VII)
S = Summa Perusina (u. p. XI)
T = Berolinensis 272 saec. XII (u. p. VIII)
U = Vercellensis 127 saec. XII ad p. 1—6 huius editionis
U = Berolinensis 274 saec. XII ad 11, 48
V = Veronensis LXII saec. VI—VII (u. p. V)
W = Vaticanus 1427 saec. XII (u. p. VIII. X)
X = Oxoniensis Orielensis A. 2. 7 saec. XIII (u. p. VIII. XXXVIII)
Y = Bambergensis D 1 5 saec. XIII ad 1, 27
Z = Parisiensis 15423 saec. XIII (u. p. XXXVIII)
c d l p uide *C D L P*

Praeterea haec per compendia scripta sunt:

- Ambr.* = excerpta codicis Ambrosiani G 58 sup. (u. p. VIII)
Chalc. = concilium Chalcedonense
Coll. = Collectio XXV capitulorum (u. p. X)
Coll.^c = Parisiensis Coislin. 209 saec. X, *Coll.^o* = Parisiensis 1326 saec. XII,
Coll.ⁱ = Laurentianus pl. X n. 10 saec. XII, *Coll.^o* = Parisiensis 1320 saec. XII,
Coll.^r = Parisiensis 1334 saec. XI
Const. = Constitutionum ecclesiasticarum collectio (u. p. X)
Const.^o = Parisiensis 1326, *Const.ⁱ* = Laurentianus pl. X n. 10, *Const.^r* =
Parisiensis 1334
Contius = lectiones librorum manu scriptorum in Contii editionibus enotatae (u. p. XIII)
Cui. = lectiones Cuiacianae editionis (u. p. XIII)
Dig. = Digesta Iustiniani
Ephes. = Ephesina synodus
Epil. = Epitome iuris (Zachariae, Ius Graeco-Romanum II)
Greg. = Codex Gregorianus
Greg. = Gregorii Magni epistula 13, 45 (u. p. VIII)
Hal. = Haloandri editio 1530 (u. p. XI)
Hermog. = Codex Hermogenianus
Inst. = Institutiones Iustiniani
Lond. = Londiniensis musei Britannici Reg. 11 D I (u. p. XXV)
Mir. = editio Miraei 1550 (u. p. XII)
Nomoc. = Nomocanon XIII titulorum (u. p. X)
Nomoc.^d = Dublinensis s. trinit. 494, *Nomoc.^m* = Monacensis 122, *Nomoc.ⁿ*
= Ambrosianus L. 49 sup.
Nou. = Nouellae constitutiones siue Iustiniani, qui citantur secundum numerum col-
lectionis 168 nouellarum, siue Theodosii et Marciani ad editionem Haenelii
(Lipsiae 1844) citatae

- Parat.* = Paratitla ad *Const.*
'Pox. = Al 'Poxai ad editionem Zachariaei (Lipsiae 1836)
Russ. = lectiones librorum manu scriptorum in Russardi editione (Lugduni 1562) enotatae (u. p. XIII)
Sirm. = constitutiones ab Iac. Sirmondo editae, ad editionem Haenelii (Lipsiae 1844) citatae
Syn. = Synopsis Basilicorum (Zachariae, Ius Graeco-Romanum V)
Th. = Codex Theodosianus
 notis *Th.^a* *Th.^b* scripturam pristinam et emendatam (u. i.) in eis partibus distinxit, quarum non extat nisi unus liber manu scriptus
Thal. = Thalelaeus Graecus Codicis interpres Iustiniani aequalis
Vat. = fragmenta Vaticana ex editione Mommseni (Berolini 1860)
Vtinensis = excerpta codicis Vtinensis (u. p. VIII)
 ^{a b c} litterulae ad codicum notas adscriptae distinguunt scripturam pristinam (u. g. *R^a*), emendatam (*R^b*), hanc denuo emendatam (*R^c*)
 ^{i v} litterulis ad codicum notas adpositis distinximus scripturam codicis (u. g. *P^v*) a varia lectione in eodem codice praemisso vocabulo uel sine *alias* enotata (*P^v*)
def(icit) codicis notae praemissum significat litura uel hiatus in eo codice latius textus spatium obscuratum esse uel intercidiisse, quam ad quod scripturae discrepantia ex reliquis codicibus descripta pertineat
inc(ertus) ibi notae codicis praemittitur, ubi sola ea uerba uel litterae de quibus agitur aut litura aut emendatione oblitterata sunt
 libri dixi, ubi in lectione huic vocabulo praemissa libri manu scripti quos contuli omnes consentiunt
dett. = deteriores codices, eis uidelicet quos integros excussimus
edd. = editiones saeculi XV uel XVI, in libris X—XII Codicis eae quae Haloandrinam praecesserunt
s. a. = subscriptionis auctores: cf. p. XXVII
 ? interrogationis signum codicum notis postpositum, quod ad proxime praecedentem notam solam referendum est, indicat non certo quidem, probabiliter tamen illa in codice dispecta esse
 ** his stellulis singulae codicum litterae quae perierunt indicantur
 Praeterea has quae in communi omnium usu sunt notas passim adhibui:
 add(idit) *em(endauit)* *h(oc)* *l(oco)* *h(oc)* *t(itulo)* *l(ex)* *gem(ina)* *om(isit)*
 pr(incipium) *u(ide)* *i(nfra)* *u(ide)* *s(upra)*

CODEX IVSTINIANVS

¹LIBER PRIMVS

- I De summa trinitate et ut nemo de ea publice contendere audeat**
- II De sacrosanctis ecclesiis et de rebus et privilegiis earum**
- III De episcopis et clericis et orphanotrophis et brephotrophis et xenodochis et monachis et privilegio eorum et castrensi peculio et de redimendis captiuis et de nuptiis clericorum uetitis seu permissis**
- IIII De episcopali audientia et de diuersis capitulis, quae ad ius curamque et reuerentiam pontificalem pertinent**
- V De haereticis et Manichaeis et Samaritis**
- VI Ne sanctum baptismum iteretur**
- VII De apostatis**
- VIII Nemini licere signum saluatoris Christi uel in silice uel in marmore aut sculperere aut pingere**
- IIII De Iudaeis et caelicolis**
 - X Ne Christianum mancipium haereticus uel paganus uel Iudaeus habeat uel possideat uel circumcidat**
 - XI De paganis sacrificiis et templis**
 - XII De his qui ad ecclesias confugiunt uel ibi exclamant**
 - XIII De his qui in ecclesiis manumittuntur**
 - XIIII De legibus et constitutionibus principum et edictis**
 - XV De mandatis principum**
 - XVI De senatus consultis**
 - XVII De ueteri iure enucleando et auctoritate iuris prudentium qui in Digestis referuntur**
 - XVIII De iuris et facti ignorantia**
 - XVIII De precibus imperatori offerendis et de quibus rebus supplicare liceat uel non**
 - XX Quando libellus principi datus litis contestationem facit**
 - XXI Ut lite pendente uel post prouocationem aut definitiuam sententiam nulli liceat imperatori supplicare**
 - XXII Si contra ius utilitatemque publicam uel per mendacium fuerit aliquid postulatatum uel impetratum**
 - XXIII De diuersis rescriptis et pragmaticis sanctionibus**
 - XXIIII De statu et imaginibus**
 - XXV De his qui ad statuas confugiunt**
 - XXVI De officio praefectorum praetorio Orientis et Illyrici**
 - XXVII De officio praefecti praetorio Africae et de omni eiusdem dioeceseos statu**
 - XXVIII De officio praefecti urbis**
 - XXVIII De officio magistri militum**
 - XXX De officio quaestoris**
 - XXXI De officio magistri officiorum**
 - XXXII De officio comitis sacrarum largitionum**
 - XXXIII De officio comitis rerum priuatarum**

¹ Hunc indicem titulorum ex Codice ipsius rubricis restitui: cf. praef. p. XX

LXVI

- XXXIIII De officio comitis sacri patrimonii
- XXXV De officio proconsulis et legati
- XXXVI De officio comitis Orientis
- XXXVII De officio praefecti Augustalis
- XXXVIII De officio uicarii
- XXXVIII De officio praetorum
- XXXX De officio rectoris prouinciae
- XXXXI Vt nulli patriae suae administratio sine speciali permissu principis permittatur
- XXXXII De quadrimenstruis tam ciuilibus quam militaribus breuibus
- XXXXIII De officio praefecti uigilum
- XXXXIII De officio praefecti annonae
- XXXXV De officio ciuiliu iudicum
- XXXXVI De officio iudicum militarium
- XXXXVII Ne comitibus rei militaris uel tribunis lauacra praestentur
- XXXXVIII De officio diuersorum iudicum
- XXXXVIII Vt omnes tam ciuiles quam militares iudices post administrationem depositam per quinquaginta dies in ciuitatibus uel certis locis permaneant
- L De officio eius qui uicem alicuius iudicis obtinet
- LI De adessoribus et domesticis et cancellariis iudicum
- LII De annonis et capitu administrantium uel adessorum aliorumue publicas sollicitudines gerentium uel eorum, qui aliquas consecuti sunt dignitates
- LIII De contractibus iudicum uel eorum qui sunt circa eos et inhibendis donationibus in eos faciendis et ne administrationis tempore proprias aedes aedificent sine sanctione pragmatica
- LIII De modo multarum quae ab iudicibus infliguntur
- LV De defensoribus ciuitatum
- LVI De magistratibus municipalibus
- LVII De officio iuridici Alexandriae

LIBER SECVNDVS

- I De edendo
- II De in ius uocando
- III De pactis
- III De transactionibus
- V De calculi errore
- VI De postulando
- VII De aduocatis diuersorum iudiciorum
- VIII De aduocatis fisci
- VIII De errore aduocatorum uel libellos seu preces concipientium
- X Vt quae desunt aduocationi partium iudex suppleat
- XI De causis, ex quibus infamia alicui inrogatur
- XII De procuratoribus
- XIII Ne liceat potentioribus patrocinium litigantibus praestare uel actiones in se transferre
- XIII De his, qui potentiorum nomine titulos praediis adfigunt uel eorum nomina in lite praetendunt
- XV Vt nemo priuatus titulos praediis suis uel alienis imponat uel uela regalia suspendat
- XVI Vt nemini liceat sine iudicis auctoritate signa imprimere rebus, quas alius tenet
- XVII Ne fiscus uel res publica procurationem alicui patrocinii causa in lite praestet
- XVIII De negotiis gestis
- XVIII De his quae ui metusue causa gesta sunt
- XX De dolo malo
- XXI De in integrum restitutione minorum uiginti quinque annis
- XXII De filio familias minore

LXVII

- XXIII De fideiussoribus minorum
- XXIII Si tutor uel curator interuenerit
- XXV Si in communi eademque causa in integrum restitutio postuletur
- XXVI Si aduersus rem iudicatam
- XXVII Si aduersus uenditionem
- XXVIII Si aduersus uenditionem pignoris
- XXVIII Si aduersus donationem
- XXX Si aduersus libertatem
- XXXI Si aduersus transactionem uel diuisionem minor restitui uelit
- XXXII Si aduersus solutionem a debitore uel a se factam
- XXXIII Si aduersus dotem
- XXXIII Si aduersus delictum suum
- XXXV Si aduersus usucapionem
- XXXVI Si aduersus fiscum
- XXXVII Si aduersus creditorem
- XXXVIII Si ut se hereditate abtineat
- XXXVIII Si ut omissam hereditatem uel bonorum possessionem uel quid aliud adquirat
- XXXX In quibus causis in integrum restitutio necessaria non est
- XXXXI Qui et aduersus quos in integrum restitui non possunt
- XXXXII Si minor se maiorem dixerit uel probatus fuerit
- XXXXIII Si saepius in integrum restitutio postuletur
- XXXXIII De his qui ueniam aetatis impetrauerunt
- XXXXV Si maior factus ratum habuerit
- XXXXVI Vbi et apud quem cognitio restitutionis agitanda sit
- XXXXVII De reputationibus, quae fiunt in iudicio in integrum restitutionis
- XXXXVIII Etiam per procuratorem causam in integrum restitutionis agi posse
- XXXXVIII In integrum restitutione postulata ne quid noui fiat
- L De restitutione militum et eorum qui rei publicae causa afuerunt
- LI De uxoribus militum uel eorum qui rei publicae causa absunt
- LII De temporibus in integrum restitutionis tam minorum aliarumque personarum quae restitui possunt, quam heredum eorum
- LIII Quibus ex causis maiores in integrum restituuntur
- LIII De alienatione iudicii mutandi causa facta
- LV De receptis
- LVI De satisfando
- LVII De formulis et impetratione actionum sublati
- LVIII De iureiurando propter calumniam dando

LIBER TERTIVS

- I De iudiciis
- II De sportulis et sumptibus in diuersis iudiciis faciendis et de exsecutoribus litium
- III De pedaneis iudiciis
- III Qui pro sua iurisdictione iudices dare dariue possunt
- V Ne quis in sua causa iudicet uel sibi ius dicat
- VI Qui legitimam personam in iudiciis habent uel non
- VII Vt nemo inuitus agere uel accusare cogatur
- VIII De ordine iudiciorum
- VIII De litis contestatione
- X De plus petitionibus
- XI De dilationibus
- XII De feriis
- XIII De iurisdictione omnium iudicum et de foro competenti
- XIII Quando imperator inter pupillos uel uiduas uel miserabiles personas cognoscat et ne exhibeantur
- XV Vbi de criminibus agi oportet

LXVIII

- XVI Vbi de possessione agi oportet
- XVII Vbi fideicommissum peti oportet
- XVIII Vbi conueniatur qui certo loco dare promisit
- XVIII Vbi in rem actio exerceri debet
- XX Vbi de hereditate agatur et ubi scripti heredes in possessionem mitti postulare debent
- XXI Vbi agi oportet de ratiociniis tam priuatis quam publicis
- XXII Vbi causa status agi debeat
- XXIII Vbi quis de curiali uel cohortali aliaue condicione conueniatur
- XXIII Vbi senatores uel clarissimi ciuilitate uel criminaliter conueniantur
- XXV In quibus causis militantes fori praescriptione uti non possunt
- XXVI Vbi causae fiscales uel diuinae domus hominumque eius agantur
- XXVII Quando liceat sine iudice unicuique uindicare se uel publicam deuotionem
- XXVIII De inofficioso testamento
- XXVIII De inofficiosis donationibus
- XXX De inofficiosis dotibus
- XXXI De petitione hereditatis
- XXXII De rei uindicatione
- XXXIII De usu fructu et habitatione et ministerio seruorum
- XXXIII De seruitutibus et de aqua
- XXXV De lege Aquilia
- XXXVI Familiae erciscundae
- XXXVII Communi diuidendo
- XXXVIII Communia utriusque iudicii tam familiae erciscundae quam communi diuidendo
- XXXVIII Finium regundorum
- XXXX De consortibus eiusdem litis
- XXXXI De noxalibus actionibus
- XXXXII Ad exhibendum
- XXXXIII De aleae lusu et aleatoribus
- XXXXIII De religiosis et sumptibus funerum

LIBER QVARTVS

- I De rebus creditis et de iureiurando
- II Si certum petatur
- III De suffragio
- III De prohibita sequestratione pecuniae
- V De condictione indebiti
- VI De condictione ob causam datorum
- VII De condictione ob turpem causam
- VIII De condictione furtina
- VIII De condictione ex lege et sine causa uel iniusta causa
- X De obligationibus et actionibus
- XI Ut actiones et ab herede et contra heredem incipiant
- XII Ne uxor pro marito uel maritus pro uxore uel mater pro filio conueniatur
- XIII Ne filius pro patre uel pater pro filio emancipato uel libertus pro patrono conueniatur
- XIII An seruus ex suo facto post manumissionem teneatur
- XV Quando fiscus uel priuatus debitoris sui debitores exigere potest
- XVI De actionibus hereditariis
- XVII Ex delictis defunctorum in quantum heredes conueniantur
- XVIII De constituta pecunia
- XVIII De probationibus
- XX De testibus
- XXI De fide instrumentorum et amissione eorum et antapochis faciendis et de his quae sine scriptura fieri possunt

LXVIII

- XXII Plus ualere quod agitur quam quod simulate concipitur
- XXIII De commodato
- XXIII De actione pigneraticia
- XXV De exercitoria et institoria actione
- XXVI Quod cum eo qui in aliena est potestate negotium gestum esse dicitur, uel de peculio seu quod iussu aut de in rem uerso
- XXVII Per quas personas nobis acquiritur
- XXVIII Ad senatus consultum Macedonianum
- XXVIII Ad senatus consultum Velleianum
- XXX De non numerata pecunia
- XXXI De compensationibus
- XXXII De usuris
- XXXIII De nautico fenore
- XXXIII Depositi
- XXXV Mandati
- XXXVI Si seruus se emi mandauerit
- XXXVII Pro socio
- XXXVIII De contrahenda emptione
- XXXVIII De hereditate uel actione uendita
- XXXX Quae res uenire non possunt et qui uendere uel emere uetantur
- XXXXI Quae res exportari non debeant
- XXXXII De eunuchis
- XXXXIII De patribus qui filios distraxerunt
- XXXXIII De rescindenda uenditione
- XXXXV Quando liceat ab emptione discedere
- XXXXVI Si propter publicas pensitationes uenditio fuerit celebrata
- XXXXVII Sine censu uel reliquis fundum comparari non posse
- XXXXVIII De periculo et commodo rei uenditae
- XXXXVIII De actionibus empti et uenditi
 - L Si quis alteri uel sibi sub alterius nomine uel aliena pecunia emerit
 - LI De rebus alienis non alienandis et de prohibita rerum alienatione uel hypotheca
 - LII De communium rerum alienatione
 - LIII Rem alienam gerentibus non interdici rerum suarum alienatione
 - LIII De pactis inter emptorem et uenditorem compositis
 - LV Si seruus exportandus ueneat
 - LVI Si mancipium ita uenierit, ne prostituatur
 - LVII Si mancipium ita fuerit alienatum, ut manumittatur uel contra
 - LVIII De aediliciis actionibus
 - LVIII De monopolis et de conuentu negotiatorum illicito uel artificum ergolaborum-que nec non balneatorum prohibitis illicitisque negotiationibus
 - LX De nundinis
 - LXI De uectigalibus et commissis
 - LXII Vectigalia noua institui non posse
 - LXIII De commerciis et mercatoribus
 - LXIII De rerum permutatione et de praescriptis uerbis actione
 - LXV De locato et conducto
 - LXVI De emphyteutico iure

LIBER QVINTVS

- I De sponsalibus et arris sponsaliciis et proxeneticis
- II Si rector prouinciae uel ad eum pertinentes sponsalia dederint
- III De donationibus ante nuptias uel propter nuptias et sponsaliciis
- III De nuptiis
- V De incestis et inutilibus nuptiis

- VI De interdicto matrimonio inter pupillam et tutorem seu curatorem liberosque eorum
- VII Si quacumque praeditus potestate uel ad eum pertinentes ad suppositarum iurisdictioni suae adspirare temptauerint nuptias
- VIII Si nuptiae ex rescripto petantur
- VIII De secundis nuptiis
 - X Si secundo nupserit mulier, cui maritus usum fructum reliquerit
 - XI De dotis promissione uel nuda pollicitatione
 - XII De iure dotium
 - XIII De rei uxoriae actione in ex stipulatu actionem transfusa et de natura dotibus praestita
 - XIII De pactis conuentis tam super dote quam super donatione ante nuptias et paraphernalis
 - XV De dote cantata et non numerata
 - XVI De donationibus inter uirum et uxorem et a parentibus in liberos factis et de ratihabitione
 - XVII De repudiis et indicio de moribus sublato
 - XVIII Soluta matrimonio dos quemadmodum petatur
 - XVIII Si dos constante matrimonio soluta fuerit
 - XX Ne fideiussores uel mandatores dotium dentur
 - XXI Rerum amotarum
 - XXII Ne pro dote mulieri bona mariti addicantur
 - XXIII De fundo dotali
 - XXIII Diuortio facto apud quem liberi morari uel educari debent
 - XXV De alendis liberis ac parentibus
 - XXVI De concubinis
 - XXVII De naturalibus liberis et matribus eorum et ex quibus casibus iusti efficiuntur
 - XXVIII De tutela testamentaria
 - XXVIII De confirmando tutore
 - XXX De legitima tutela
 - XXXI Qui petant tutores uel curatores
 - XXXII Vbi petantur tutores uel curatores
 - XXXIII De tutoribus et curatoribus illustrium uel clarissimarum personarum
 - XXXIII Qui dare tutores uel curatores et qui dari possunt
 - XXXV Quando mulier tutelae officio fungi potest
 - XXXVI In quibus causis tutorem habenti tutor uel curator dari potest
 - XXXVII De administratione tutorum et curatorum et de pecunia pupillari feneranda uel deponenda
 - XXXVIII De periculo tutorum et curatorum
 - XXXVIII Quando ex facto tutoris uel curatoris minores agere uel conueniri possunt
 - XXXX Si ex pluribus tutoribus uel curatoribus omnes uel unus agere pro minore uel conueniri possunt
 - XXXXI Ne tutor uel curator uestigal conducat
 - XXXXII De tutore uel curatore qui satis non dedit
 - XXXXIII De suspectis
 - XXXXIII De in litem dando tutore uel curatore
 - XXXXV De eo qui pro tutore negotia gessit
 - XXXXVI Si mater indemnitate promiserit
 - XXXXVII Si contra matris uoluntatem tutor datus sit
 - XXXXVIII Vt causae post pubertatem adsit tutor
 - XXXXVIII Vbi pupilli educantur
 - L De alimentis pupillo praestandis
 - LI Arbitrium tutelae
 - LII De diuidenda tutela et pro qua parte quisque tutorum conueniatur
 - LIII De in litem iurando

LXXI

- LIIII De heredibus tutorum
- LV Si tutor non gesserit
- LVI De usuris pupillaribus
- LVII De fideiussoribus tutorum seu curatorum
- LVIII De contrario iudicio
- LVIII De auctoritate praestanda
- LX Quando curatores uel tutores esse desinant
- LXI De actore a tutore seu curatore dando
- LXII De excusationibus et temporibus earum
- LXIII Si falsis adlegationibus excusatus est
- LXIII Si tutor rei publicae causa aberit
- LXV De excusatione ueteranorum
- LXVI Qui numero liberorum se excusant
- LXVII Qui aetate
- LXVIII Qui morbo
- LXVIII Qui numero tutelarum
- LXX De curatore furiosi uel prodigi
- LXXI De praediis uel aliis rebus minorum sine decreto non alienandis uel obligandis
- LXXII Quando decreto opus non est
- LXXIII Si quis ignorans rem minoris esse sine decreto comparauit
- LXXIII Si maior factus sine decreto factam alienationem ratam habuerit
- LXXV De magistratibus conueniendis

LIBER SEXTVS

- I De fugitiuis seruis et libertis mancipisque ciuitatum artificibus et ad diuersa opera deputatis et ad rem priuatam uel dominicam pertinentibus
- II De furtis et de seruo corrupto
- III De operis libertorum
- IIII De bonis libertorum et de iure patronatus
- V Si in fraudem patroni alienatio facta est
- VI De obsequiis patronis praestandis
- VII De libertis et eorum liberis
- VIII De iure aureorum anulorum et de natalibus restituendis
- VIII Qui admitti ad bonorum possessionem possunt et intra quod tempus
- X Quando non petentium partes petentibus ad crescant
- XI De bonorum possessione secundum tabulas
- XII De bonorum possessione contra tabulas, quam praetor liberis pollicetur
- XIII De bonorum possessione contra tabulas liberti, quae patronis uel liberis eorum datur
- XIII Vnde liberi
- XV Vnde legitimi et unde cognati
- XVI De edicto successorio
- XVII De Carboniano edicto
- XVIII Vnde uir et uxor
- XVIII De repudianda bonorum possessione
- XX De collationibus
- XXI De testamento militis
- XXII Qui facere testamentum possunt uel non possunt
- XXIII De testamentis: quemadmodum testamenta ordinantur
- XXIII De heredibus instituendis et quae personae heredes institui non possunt
- XXV De institutionibus et substitutionibus seu restitutionibus sub condicione factis
- XXVI De impuberum et alius substitutionibus
- XXVII De necessariis et seruis heredibus instituendis uel substituendis
- XXVIII De liberis praeteritis uel exheredatis
- XXVIII De postumis heredibus instituendis uel exheredandis uel praeteritis

LXXII

- XXX De iure deliberandi et de adeunda uel acquirenda hereditate
- XXXI De repudianda uel abstinenda hereditate
- XXXII Quemadmodum aperiantur testamenta et inspiciantur et describantur
- XXXIII De edicto diui Hadriani tollendo et quemadmodum scriptus heres in possessionem mittatur
- XXXIII Si quis aliquem testari prohibuerit uel coegerit
- XXXV De his quibus ut indignis auferuntur et ad senatus consultum Silanianum
- XXXVI De codicillis
- XXXVII De legatis
- XXXVIII De uerborum et rerum significatione
- XXXVIII Si omissa sit causa testamenti
- XXX De indicta uindicta et de lege Iulia miscella tollenda
- XXXI De his quae poenae nomine in testamento uel codicillis relinquuntur
- XXXII De fideicommissis
- XXXIII Communia de legatis et fideicommissis et de in rem missione tollenda
- XXXIII De falsa causa adiecta legato uel fideicommisso
- XXXV De his quae sub modo legata uel fideicommissa relinquuntur
- XXXVI De condicionibus insertis tam legatis quam fideicommissis et libertatibus
- XXXVII De usuris et fructibus legatorum uel fideicommissorum
- XXXVIII De incertis personis
- XXXVIII Ad senatus consultum Trebellianum
 - L Ad legem Falcidiam
 - LI De caducis tollendis
 - LII De his qui ante apertas tabulas hereditates transmittunt
 - LIII Quando dies legati uel fideicommissi cedit
 - LIII Vt in possessionem legatorum uel fideicommissorum seruandorum causa mittatur et quando satisfacere debet
 - LV De suis et legitimis liberis et ex filia nepotibus ab intestato uenientibus
 - LVI Ad senatus consultum Tertullianum
 - LVII Ad senatus consultum Orfitianum
 - LVIII De legitimis heredibus
 - LVIII Communia de successionibus
 - LX De bonis maternis et materni generis
 - LXI De bonis, quae liberis in potestate constitutis ex matrimonio uel aliter acquiruntur, et eorum administratione
 - LXII De hereditatibus decurionum nauiculariorum cohortalium militum et fabricensium

LIBER SEPTIMVS

- I De uindicta libertate et apud consilium manumissione
- II De testamentaria manumissione
- III De lege Fufia Caninia tollenda
- III De fideicommissariis libertatibus
- V De dediticia libertate tollenda
- VI De Latina libertate tollenda et per certos modos in ciuitatem Romanam transfusa
- VII De seruo communi manumisso
- VIII De seruo pignori dato manumisso
- VIII De seruis rei publicae manumittendis
- X De his qui a non domino manumissi sunt
- XI Qui manumittere non possunt et ne in fraudem creditorum manumittatur
- XII Qui non possunt ad libertatem peruenire
- XIII Pro quibus causis serui praemium accipiunt libertatem
- XIII De ingenuis manumissis
- XV Communia de manumissionibus

LXXIII

- XVI De liberali causa
- XVII De adsertione tollenda
- XVIII Quibus ad libertatem proclamare non licet et de rebus eorum, qui ad libertatem proclamare non prohibentur
- XVIII De ordine cognitionum
 - XX De collusione detegenda
 - XXI Ne de statu defunctorum post quinquennium quaeratur
 - XXII De longi temporis praescriptione, quae pro libertate et non aduersus libertatem opponitur
 - XXIII De peculio eius qui libertatem meruit
 - XXIII De senatus consulto Claudiano tollendo
 - XXV De nudo ex iure Quiritium tollendo
 - XXVI De usucapione pro emptore uel transactione
 - XXVII De usucapione pro donato
 - XXVIII De usucapione pro dote
 - XXVIII De usucapione pro herede
 - XXX Communia de usucapionibus
 - XXXI De usucapione transformanda et de sublata differentia rerum Mancipi et nec Mancipi
 - XXXII De acquirenda et retinenda possessione
 - XXXIII De praescriptione longi temporis decem uel uiginti annorum
 - XXXIII In quibus causis cessat longi temporis praescriptio
 - XXXV Quibus non obiciatur longi temporis praescriptio
 - XXXVI Aduersus creditorem
 - XXXVII De quadrienni praescriptione
 - XXXVIII Ne rei dominicae uel templorum uindicatio temporis exceptione submoneatur
 - XXXVIII De praescriptione triginta uel quadraginta annorum
 - XXXX De annali exceptione Italici contractus tollenda et de diuersis temporibus et exceptionibus et praescriptionibus et interruptionibus earum
 - XXXXI De aduulionibus et paludibus et de pascuis ad alium statum translatis
 - XXXXII De sententiis praefectorum praetorio
 - XXXXIII Quomodo et quando iudex sententiam proferre debet praesentibus partibus uel una absente
 - XXXXIII De sententiis ex periculo recitandis
 - XXXXV De sententiis et interlocutionibus omnium iudicum
 - XXXXVI De sententia, quae sine certa quantitate prolata est
 - XXXXVII De sententiis, quae pro eo quod interest proferuntur
 - XXXXVIII Si non a competenti iudice iudicatum esse dicatur
 - XXXXVIII De poena iudicis, qui male iudicauit, uel eius, qui iudicem uel aduersarium corrumpere curauit
 - L Sententiam rescindi non posse
 - LI De fructibus et litis expensis
 - LII De re iudicata
 - LIII De executione rei iudicatae
 - LIII De usuris rei iudicatae
 - LV Si plures una sententia condemnati sunt
 - LVI Quibus res iudicata non nocet
 - LVII Comminationes epistulas programmata subscriptiones auctoritatem rei iudicatae non habere
 - LVIII Si ex falsis instrumentis uel testimoniis iudicatum erit
 - LVIII De confessis
 - LX Inter alios acta uel iudicata aliis non nocere
 - LXI De relationibus
 - LXII De appellationibus et consultationibus
 - LXIII De temporibus et reparationibus appellationum seu consultationum

LXXIII

- LXIII Quando prouocare necesse non est
- LXV Quorum appellationes non recipiantur
- LXVI Si pendente appellatione mora interuenerit
- LXVII De his qui per metum iudicis non appellauerunt
- LXVIII Si unus ex pluribus appellauerit
- LXVIII Si de momentaria possessione fuerit appellatum
- LXX Ne liceat in una eademque causa tertio prouocare uel post duas sententias iudicum, quas definitio praefectorum roborauerit, eas retractare
- LXXI Qui bonis cedere possunt
- LXXII De bonis auctoritate iudicis possidendis seu uenundandis et de separationibus
- LXXIII De priuilegio fisci
- LXXIII De priuilegio dotis
- LXXV De reuocandis his quae per fraudem alienata sunt

LIBER OCTAVVS

- I De interdictis
- II Quorum bonorum
- III Quod legatorum
- III Vnde ui
- V Si per uim uel alio modo absentis perturbata sit possessio
- VI Vti possidetis
- VII De tabulis exhibendis
- VIII De liberis exhibendis seu de ducendis et de homine libero exhibendo
- VIII De precario et de Saluiano interdicto
- X De aedificiis priuatis
- XI De operibus publicis
- XII De ratiociniis operum publicorum et de patribus ciuitatum
- XIII De pignoribus
- XIII In quibus causis pignus tacite contrahitur
- XV Si aliena res pignori data sit
- XVI Quae res pignori obligari possunt uel non et qualiter pignus contrahatur
- XVII Qui potiores in pignore habeantur
- XVIII De his qui in priorum creditorum locum succedunt
- XVIII Si antiquior creditor pignus uendiderit
- XX Si communis res pignorata sit
- XXI De praetorio pignore et ut in actionibus etiam debitorum missio praetorii pignoris procedat
- XXII Si in causa iudicati pignus captum sit
- XXIII Si pignus pignori datum sit
- XXIII De partu pignoris et omni causa
- XXV De remissione pignoris
- XXVI Etiam ob chirographariam pecuniam pignus teneri
- XXVII De distractione pignorum
- XXVIII Debitorem uenditionem pignorum impedire non posso
- XXVIII Si uendito pignore agatur
- XXX De lutione pignoris
- XXXI Si unus ex pluribus heredibus creditoris uel debitoris partem suam debiti soluerit uel acceperit
- XXXII Si pignoris conuentionem numeratio secuta non sit
- XXXIII De iure domini impetrando
- XXXIII De pactis pignorum et de commissoria lege in pignoribus rescipienda
- XXXV De exceptionibus siue praescriptionibus
- XXXVI De litigiosis
- XXXVII De contrahenda et committenda stipulatione
- XXXVIII De inutilibus stipulationibus

- XXXVIII De duobus reis stipulandi et duobus reis promittendi
 - XXXX De fideiussoribus et mandatoribus
 - XXXXI De nouationibus et delegationibus
 - XXXXII De solutionibus et liberationibus
 - XXXXIII De acceptilationibus
 - XXXXIII De euictionibus
 - XXXXV Creditorem euictionem non debere
 - XXXXVI De patria potestate
 - XXXXVII De adoptionibus
 - XXXXVIII De emancipationibus liberorum
 - XXXXVIII De ingratiss liberis
 - L De postliminio et de redemptis ab hostibus
 - LI De infantibus expositis liberis et seruis et de his qui sanguinolentos emptos uel nutriendos acceperunt
 - LII Quae sit longa consuetudo
 - LIII De donationibus
 - LIII De donationibus quae sub modo uel condicione uel ex certo tempore conficiuntur
 - LV De reuocandis donationibus
 - LVI De mortis causa donationibus
 - LVII De infirmandis poenis caelibatus et orbitatis et decimarum sublati
 - LVIII De iure liberorum

LIBER NONVS

- I Qui accusare non possunt
- II De accusationibus et inscriptionibus
- III De exhibendis uel transmittendis reis
- IIII De custodia reorum
- V De priuatis carceribus inhibendis
- VI Si reus uel accusator mortuus fuerit
- VII Si quis imperatori maledixerit
- VIII Ad legem Iuliam maiestatis
- IIII Ad legem Iuliam de adulteriis et de stupro
- X Si quis eam cuius tutor fuerit corruerit
- XI De mulieribus qui seruiss propriis se iunxerunt
- XII Ad legem Iuliam de ui publica seu priuata
- XIII De raptu uirginum seu uiduarum nec non sanctimonialium
- XIIII De emendatione seruorum
- XV De emendatione propinquorum
- XVI Ad legem Corneliam de sicariis
- XVII De his qui parentes uel liberos occiderunt
- XVIII De maleficis et mathematicis et ceteris similibus
- XVIII De sepulchro uiolato
- XX Ad legem Fabiam
- XXI Ad legem Viselliam
- XXII Ad legem Corneliam de falsis
- XXIII De his qui sibi adscribunt in testamento
- XXIIII De falsa moneta
- XXV De mutatione nominis
- XXVI Ad legem Iuliam de ambitu
- XXVII Ad legem Iuliam repetundarum
- XXVIII De crimine peculatus
- XXVIII De crimine sacrilegii
- XXX De seditiosis et his qui plebem audent contra publicam quietem colligere
- XXXI Quando ciuili actio criminali praeiudicet et an utraque ab eodem exerceri potest

LXXVI

- XXXII De crimine expilatae hereditatis
- XXXIII Vi bonorum raptorum
- XXXIII De crimine stellionatus
- XXXV De iniuriis
- XXXVI De famosis libellis
- XXXVII De abigeis
- XXXVIII De Nili aggeribus non rumpendis
- XXXVIII De his qui latrones uel in aliis criminibus reos occultauerint
- XXXX De requirendis
- XXXXI De quaestionibus
- XXXXII De abolitionibus
- XXXXIII De generali abolitione
- XXXXIII Vt intra certum tempus criminalis quaestio terminetur
- XXXXV Ad senatus consultum Turpillianum
- XXXXVI De calumniatoribus
- XXXXVII De poenis
- XXXXVIII Ne sine iussu principis certis iudicibus liceat confiscare
- XXXXVIII De bonis proscriptorum seu damnatorum
 - L De bonis mortem sibi consciscentium
 - LI De sententiam passis et restitutis

LIBER DECIMVS

- I De iure fisci
- II De conueniendis fisci debitoribus
- III De fide et iure hastae fiscalis et de adiectionibus
- III De uenditione rerum fiscalium cum priuatis communium
- V Ne fiscus rem quam uendidit euincat
- VI De his qui ex publicis rationibus mutuam pecuniam acceperunt
- VII Poenis fiscalibus creditores praeferrī
- VIII De fiscalibus usuris
- VIII De sententiis aduersus fiscum latis retractandis
- X De bonis uacantibus et de incorporatione
- XI De delatoribus
- XII De petitionibus bonorum sublati
- XIII De his qui se deferunt
- XIII Si liberalitatis imperialis socius sine herede defecerit
- XV De thesauris
- XVI De annona et tributis
- XVII De indictionibus
- XVIII De superindicto
- XVIII De exactionibus tributorum
- XX De superexactionibus
- XXI De capiendis et distrahendis pignoribus tributorum causa
- XXII De apochis publicis et descriptionibus curialium
- XXIII De canone largitionum titulorum
- XXIII Ne operae a collatoribus exigantur
- XXV De immunitate nemini concedenda
- XXVI De conditis in publicis horreis
- XXVII Vt nemini liceat in coemptione specierum se excusare et de munere sitoniae
- XXVIII De collatione donatorum uel releuatorum aut translatorum seu adaeratorum
- XXVIII De collatione aeris
- XXX De discussoribus
- XXXI
- XXXII De decurionibus et filiis eorum et qui decuriones habentur quibus modis a fortuna curiae liberentur

LXXVII

- XXXIII Si libertus aut seruus ad decurionatum adspirauerit
- XXXIII De praediis curialium sine decreto non alienandis
- XXXV Quando et quibus debetur quarta pars ex bonis decurionum et de modo distributionis eorum
- XXXVI De imponenda lucretiuis descriptione
- XXXVII De praebendo salario
- XXXVIII Si curialis relicta ciuitate rus habitare maluerit
- XXXVIII De municipibus et originariis
- XXXX De incolis et ubi quis domicilium habere uidetur et de his qui studiorum causa in alia ciuitate degunt
- XXXXI De honoribus et muneribus non continuandis inter patrem et filium et de interuallis
- XXXXII De muneribus patrimoniorum
- XXXXIII Quomodo ciuilia munera indicuntur
- XXXXIII De his qui sponte munera susceperunt
- XXXXV De his qui a principe uacationem acceperunt
- XXXXVI De uacatione muneris
- XXXXVII De decretis decurionum super immunitate quibusdam concedenda
- XXXXVIII De excusationibus munerum
- XXXXVIII De quibus muneribus et praestationibus nemini liceat se excusare
 - L Qui aetate se excusant
 - LI Qui morbo
 - LII De his qui numero liberorum uel paupertate excusationem meruerunt
 - LIII De professoribus et medicis
 - LIII De athleticis
 - LV De his qui non impletis stipendiis sacramento soluti sunt
 - LVI Quibus muneribus excusantur ii, qui post impletam militiam uel aduocationem per prouincias suis commodis uacantes commorantur et de priuilegiis eorum
 - LVII De conductoribus uectigalium fisci
 - LVIII De libertinis
 - LVIII De infamibus
 - LX De reis postulatis
 - LXI De his qui in exilium dati uel ordine moti sunt
 - LXII De filiis familias et quomodo pater pro his teneatur
 - LXIII De periculo successorum parentis
 - LXIII De mulieribus in quo loco munera sexui congruentia et honores agnoscant
 - LXV De legationibus
 - LXVI De excusationibus artificum
 - LXVII De potioribus ad munera nominandis
 - LXVIII Si propter inimicitias creatio facta sit
 - LXVIII De sumptuum recuperatione
 - LXX Si post creationem quis decesserit
 - LXXI De tabulariis scribis logographis et censualibus
 - LXXII De susceptoribus praepositis et arcariis
 - LXXIII De ponderatoribus et auri illatione
 - LXXIII De auri publici prosecutoribus
 - LXXV De his quae ex publica collatione illata sunt non usurpandis
 - LXXVI De auro coronario
 - LXXVII De irenarchis
 - LXXVIII De argenti pretio quod thesauris infertur

LIBER VNDECIMVS

- I De tollenda lustralis auri collatione
- II De nauiculariis seu naucleris publicas species transportantibus
- III De praediis nauiculariorum

LXXVIII

- IIII De nauibus non excusandis
- V Ne quid oneri publico imponatur
- VI De naufragiis
- VII De metallariis et metallis et procuratoribus metallorum
- VIII De murilegulis et gynaeceariis et procuratoribus gynaecei et de monetariis et bastagariis
- VIIII De uestibus holoneris et auratis et de intinctione sacri muricis
- X De fabricensibus
- XI De ueteris numismatis potestate
- XII Nulli licere in frenis et equestribus sellis et in balteis margaritas et smaragdos et hyacinthos aptare et de artificibus palatinis
- XIII De classicis
- XIIII De decuriis urbis Romae
- XV De priuilegiis corporatorum urbis Romae
- XVI De pistoribus
- XVII De suariis et susceptoribus uini et ceteris corporatis
- XVIII De collegiatis et chartopratis et nummulariis
- XVIII De studiis liberalibus urbis Romae et Constantinopolitanae
- XX De honoratorum uehiculis
- XXI De priuilegiis urbis Constantinopolitanae
- XXII De metropoli Beryto
- XXIII De canone frumentario urbis Romae
- XXIIII De frumento urbis Constantinopolitanae
- XXV De annonis ciuilibus
- XXVI De mendicantibus ualidis
- XXVII De nautis Tiberinis
- XXVIII De frumento Alexandrino
- XXVIII De Alexandriae primatibus
- XXX De iure rei publicae
- XXXI De administratione rerum publicarum
- XXXII De uendendis rebus ciuitatis
- XXXIII De debitoribus ciuitatum
- XXXIII De periculo nominatorum
- XXXV De periculo eorum qui pro magistratibus interuenerunt
- XXXVI Quo quisque ordine conueniatur
- XXXVII Ne quis liber inuitus actum rei publicae gerere cogatur
- XXXVIII Iniuncti muneris sumptus ad omnes collegas pertinere
- XXXVIII De his qui ex officio quod administrauerunt conueniuntur
- XXXX De solutionibus et liberationibus debitorum ciuitatis
- XXXXI De spectaculis et scaenicis et lenonibus
- XXXXII De expensis publicorum ludorum
- XXXXIII De aquaeductu
- XXXXIII De gladiatoribus penitus tollendis
- XXXXV De uenatione ferarum
- XXXXVI De maiuma
- XXXXVII Vt armorum usus incio principe interdictus sit
- XXXXVIII De agricolis censitis uel colonis
- XXXXVIII De capitacione ciuium censibus eximenda
- L In quibus causis coloni censiti dominos accusare possunt
- LI De colonis Palaestinis
- LII De colonis Thracensibus
- LIII De colonis Illyricianis
- LIII Vt nemo ad suum patrociniū suscipiat uicos uel rusticanos eorum
- LV Vt rusticani ad nullum obsequium deuocentur
- LVI Non licere metrocomiae habitatoribus loca sua ad extraneum transferre

LXXVIII

- LVII Vt nullus ex uicanis pro alienis debitis uicanorum teneatur
- LVIII De censibus et censitoribus et peraequatoribus et inspectoribus
- LVIII De omni agro deserto et quando steriles fertilibus imponuntur
- LX De fundis limitotrophis et terris et paludibus et pascuis limitaneis uel castellorum
- LXI De pascuis publicis et priuatis
- LXII De fundis patrimonialibus et saltuensibus et emphyteuticis et eorum conductoribus
- LXIII De mancipiis et colonis patrimonialium et saltuensium et emphyteuticariorum fundorum
- LXIII De fugitiuis colonis patrimonialibus et emphyteuticis et saltuensibus
- LXV De collatione fundorum patrimonialium et emphyteuticorum
- LXVI De fundis rei priuatae et saltibus diuinae domus
- LXVII De fundis et saltibus rei dominicae
- LXVIII De agricolis et mancipiis dominicis uel fiscalibus siue rei priuatae
- LXVIII De praediis tamiacis et de his qui ex colonis dominicis aliisque liberae conditionis procreantur
- LXX De diuersis praediis urbanis et rusticis templorum et ciuitatum et omni redditu ciuili
- LXXI De locatione praediorum ciuilium uel fiscalium siue templorum siue rei priuatae uel dominicae
- LXXII De conductoribus et procuratoribus siue actoribus praediorum fiscalium et domus Augustae
- LXXIII Quibus ad conductionem praediorum fiscalium accedere non licet
- LXXIII De collatione fundorum fiscalium uel rei priuatae uel dominicae uel ciuitatum uel templorum
- LXXV De priuilegiis domus Augustae uel rei priuatae et quarum collationum excusationem habent
- LXXVI De grege dominico
- LXXVII De palatiis et domibus dominicis
- LXXVIII De cupressis ex luco Daphnensi uel Perseis per Aegyptum non excidendis uel uendendis

LIBER DVODECIMVS

- I De dignitatibus
- II De praetoribus et honore praeturae et gleba et folli et septem solidorum functione sublata
- III De consulibus et non spargendis ab his pecuniis et de praefectis et magistris militum et patriciis
- III De praefectis praetorio siue urbis et magistris militum in dignitatibus exaequandis
- V De praepositis sacri cubiculi et de omnibus cubiculariis et priuilegiis eorum
- VI De quaestoribus magistris officiorum comitibus sacrarum largitionum et rei priuatae
- VII De primicerio et secundocerio et notariis
- VIII Vt dignitatum ordo seruetur
- VIII De magistris scriniorum
- X De comitibus consistorianis
- XI De comitibus et tribunis scholarum
- XII De comitibus rei militaris
- XIII De comitibus et archiatris sacri palatii
- XIII De comitibus qui prouincias regunt
- XV De professoribus qui in urbe Constantinopolitana docentes ex lege meruerint comitiuam
- XVI De decurionibus et silentiariis
- XVII De domesticis et protectoribus

- XVIII De praepositis labarum
- XVIII De proximis sacrorum scriniorum ceterisque qui in sacris scriniis militant
 - XX De agentibus in rebus
 - XXI De principibus agentum in rebus
 - XXII De curiosis
 - XXIII De palatinis sacrarum largitionum et rerum priuatarum
 - XXIII De stratoribus
 - XXV De castrensianis et ministerianis
 - XXVI De decanis
 - XXVII De mensoribus
 - XXVIII De priuilegiis eorum qui in sacro palatio militant
 - XXVIII De priuilegiis scholarum
 - XXX De castrensi omnium palatinorum peculio
 - XXXI De equestri dignitate
 - XXXII De perfectissimatus dignitate
 - XXXIII Qui militare possunt uel non et de seruis ad militiam uel dignitatem adspiciantibus et ut nemo duplici militia uel dignitate et militia simul utatur
 - XXXIII Negotiatores ne militent
 - XXXV De re militari
 - XXXVI De castrensi peculio militum et praefectianorum
 - XXXVII De erogatione militaris annonae
 - XXXVIII De excoctione et translatione militarium annonarum
 - XXXVIII De militari ueste
 - XXXX De metatis et epidemeticis
 - XXXXI De salgamo hospitibus non praebendo
 - XXXXII De commeatu
 - XXXXIII De tironibus
 - XXXXIII De litorum et itinerum custodia
 - XXXXV De desertoribus et occultatoribus eorum
 - XXXXVI De ueteranis
 - XXXXVII De filiis officialium militarium qui in bello moriuntur
 - XXXXVIII De oblatione uotorum
 - XXXXVIII De numerariis actuariis et chartulariis et adiutoribus scriniariis et exceptoribus sedis excelsae ceterorumque iudicum tam ciuilium quam militarium
 - L De cursu publico angariis et parangariis
 - LI De tractoriis et statuiis
 - LII De apparitoribus praefectorum praetorio et priuilegiis eorum
 - LIII De apparitoribus praefecti urbis
 - LIII De apparitoribus magistrorum militum et priuilegiis eorum
 - LV De apparitoribus proconsulis et legati
 - LVI De apparitoribus comitis Orientis
 - LVII De cohortalibus principibus corniculariis et primipilaribus
 - LVIII De apparitoribus praefecti annonae
 - LVIII De diuersis officiis et apparitoribus iudicum et probatoriis eorum
 - LX De exsecutoribus et exactoribus
 - LXI De lucris aduocatorum et concussionibus officiorum siue apparitorum
 - LXII De primipilo
 - LXIII Publicae laetitiae uel consulum nuntiatores uel insinuatores constitutionum et aliarum sacrarum uel iudicialium litterarum ex descriptione uel ab inuitis ne quid accipiant immodicum

℞ DE NOVO CODICE COMPONENTO ℞

IMPERATOR IVSTINIANVS AVGVSTVS AD SENATVM.

Haec, quae necessario corrigenda esse multis retro principibus uisa sunt, interea tamen nullus eorum hoc ad effectum ducere ausus est, in praesenti rebus donare communibus auxilio dei omnipotentis censuimus et prolixitatem litium amputare, multitudine quidem constitutionum, quae tribus codicibus Gregoriano et Hermogeniano atque Theodosiano continebantur, illarum etiam, quae post eosdem codices a Theodosio diuinae recordationis aliisque post eum retro principibus, a nostra etiam clementia positae sunt, resecanda, uno autem codice sub felici nostri nominis uocabulo componendo, in quem colligi tam memoratorum trium codicum quam nouellas post eos positas constitutiones oportet. Ideoque ad hoc maximum et ad ipsius rei publicae sustentationem respiciens opus efficiendum elegimus tanto fastigio laborum tantaeque sollicitudini sufficientes IOHANNEM uirum excellentissimum ex quaestore sacri nostri palatii consularem atque patricium, LEONTIVM uirum sublimissimum magistrum militum ex praefecto praetorio consularem atque patricium, PHOCAM uirum eminentissimum magistrum militum consularem atque patricium, BASILIDEM uirum excellentissimum ex praefecto praetorio Orientis et patricium, THOMAM uirum gloriosissimum quaestorem sacri nostri palatii et ex consule TRIBONIANVM uirum magnificum magisteria dignitate inter agentes decoratum, CONSTANTINVM uirum illustrem comitem¹ largitionum inter agentes et magistrum scrinii libellorum sacrarumque cognitionum, THEOPHILVM uirum clarissimum comitem sacri nostri consistorii et iuris in hac alma urbe doctorem, DIOSCORVM² et PRAESENTINVM disertissimos togatos fori amplissimi praetoriani. Quibus specialiter permisimus resecatis tam superuacuis, quantum ad legum soliditatem pertinet, praefationibus quam similibus et contrariis, praeterquam si iuris aliqua diuisione adiuuentur, illis etiam, quae in desuetudinem abierunt, certas et breui sermone conscriptas ex isdem tribus codicibus, nouellis etiam constitutionibus leges componere et congruis titulis subdere, adicientes quidem et detrahentes, immo et mutantes uerba earum, ubi hoc rei commoditas exigebat, colligentes uero in unam sanctionem, quae in uariis constitutionibus dispersa sunt, et sensum

C (= *Casinas* 49) *W* (= *Vaticanus* 1427) *U* (= *Vercellensis* 127: euauerunt u. 1...4 donare commun, deficient nonnulla in u. 5...10. 23...26)

¹ sacrarum ins. (edd., uide *Dig. e. Tanta* § II I p. XXVIII*, 21 Mommsen)

1 inñ domini nostri ih'u christi codicis dompni iustiniani repete praelectionis lib. i. incip. ℞ de nouo codice componendo *C*, incipit liber domini iustiniani codicis repet. prael. de codice faciundo *W*: u. i. p. 7, 1 2 imp. ... senatum om. *W* | senatum] libri, senatum urbis Constantinopolitanae *Hal.*, fortasse ex c. Cordi (p. 4, 21) 5 censuimus et] *WU*, uolumus censem igitur *C* | amputare et prolixitatem litium *W* 7 diuinae om. *W*^a 9 colligi] collectas *C*, deficit *U* 10 oportet] esse oportet *C* 11 respicientes *C* | eligimus *W*^a 12 fastidio *C* 13 ex quaestore] exquestorem

WU?, et questorem *C* | sacri nostri pal.] *W*, nostri pal. *C*, om. *U*? | leontium ... 14 patricium om. *U*? 13 subtilissimum *W* 14 magistrum militum] *WU*, om. *C* | ex] et *C* 15 excellentissimum *C* | atque] ac *C* 16 ex] et *C* 17 exconsulem *CWU* | magistria *C* 18 gentes *CW*^a | illustrissimum *U* | comite *U*? 19 agentes om. *W*^a 21 togataos *W*^a | quibus] quibus omnibus *W*^a 24 desuetudine *C* | certo *C* | conscriptis *C* 26 et bis *W*^a | et] etiam *W* | eorum *W* | exegerit *U* 27 in uariis] *CW*, uariis *U* | constitutionibus] sanctionibus uel const. *W*^a

earum clariorem efficientes, ita tamen, ut ordo temporum earundem constitutionum non solum ex adiectis diebus et consulibus, sed etiam ex ipsa compositione earum clarescat, primis quidem in primo loco, posterioribus uero in secundo ponendis et, si quae earum sine die et consule in tribus ueteribus codicibus uel in his, in quibus nouellae constitutiones receptae sunt, inueniantur, ita his ponendis nullaue dubietate super generali earum 3 robore ex hoc orienda, sicut et illas uim generalis constitutionis obtinere palam est, quae ad certas personas rescriptae uel per pragmaticam ab initio datae eidem nouo 3 codici propter utilitatem sanctionis inditae fuerint. Haec igitur ad uestram notitiam ferre properauimus, ut sciatis, quanta nos diurna super communi utilitate cura sollicitat, 10 studentes certas et indubitatas et in unum codicem collectas esse de cetero constitutiones, 10 ut ex eo tantummodo nostro felici nomine nuncupando codice recitatio constitutionum in omnibus ad citiores litium decisiones fiat iudiciis. DATA ID. FEBR. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. II CONS.

a. 528

✠ DE IVSTINIANO CODICE CONFIRMANDO ✠

IMPERATOR IVSTINIANVS PIVS FELIX INCLITVS VICTOR AC TRIVMPHATOR 15
SEMPER AVGVSTVS MENAE VIRO ILLVSTRI PRAEFECTO PRAETORIO II EX
PRAEFECTO HVIVS ALMAE VRBIS AC PATRICIO.

Summa rei publicae tuitio de stirpe duarum rerum, armorum atque legum ueniens uim-
que suam exinde muniens felix Romanorum genus omnibus anteponi nationibus omnibusque
dominari tam praeteritis effecit temporibus quam deo propitio in aeternum efficiet. istorum 20
etenim alterum alterius auxilio semper uiguit et tam militaris res legibus in tuto collocata
est, quam ipsae leges armorum praesidio seruatae sunt. merito igitur ad prima communium
rerum sustentationis semina nostram mentem nostrosque labores referentes militaria quidem
agmina multiplicibus et omnem providentiam continentibus modis correximus tam ueteribus
ad meliorem statum breui tempore reductis, quam nouis non solum exquisitis, sed etiam recta 25
dispositione nostri numinis sine nouis expensis publicis constitutis, legum uero praesidia
1 primo servando positas, deinde nouas ponendo firmissima subiectis effecimus. Sed cum sit
necessarium multitudinem constitutionum tam in tribus ueteribus codicibus relatarum quam
post eorum confectionem posterioribus temporibus adiectarum ad breuitatem reducendo cali-
ginem earum rectis iudicum definitionibus insidiantem penitus extirpare, ad hoc commune 30
praestandum beneficium deo praesule prono animo nos dedidimus et electis uiris gloriosissimis

CWU

1 consticionum U 2 ipsa] prisca U^a, om.
W | earum compositione W 5 his] hi
sicut inuenimus W^a 6 hoc om. U | gene-
ralis uim W 7 rescriptae] U, perscriptae
CW | pragmaticam] U^a, pr. sanctionem CWU^b
8 sanctiones U^a | inditae] U, inclite C, in-
dulte W 9 diuturna W | super] U^a, super
rerum CWU^b | communium W | sollicitet W
10 indubietas U^a | collectas] condictas U
12 decisiones] W^b, dictiones W^a, diuisiones
CU | s. a. CW Russardus | id.] idus CW
Russ. : dn.] dompno CW 13 iustinus W |
pp.] imperat. Russ. | ii cons.] C, ii et ss. W,
u. cons. libri Russardi 14 de codice con-
firm. iust. W | iustiniano] nouo C 15 iusti-
nianus] iustinianus a. CW, inc. U 16 uiro
illustri] ui. CW, uc. U | praefecto prae-
torio] papa U | ex praefecto] ex praecepto
ab h. u. constitutionis textum incipientes CW
17 ac] constantinopolitanae (constantini W) ac

CW | patricii CW 18 summae C, summi W^a
19 muniens] muniens uel muniens C 20 effi-
cit C | deo] deo officio U^a 21 alterum]
alter C | auxilio semper alterius W | eguit
W | res om. C | toto collata C 22 ipsi C |
praesidio] podio W | prima c. r. sustenta-
tionis semita C, primam c. r. sustentationis
semina U^a, prima (uel primam) c. r. susten-
tationem semitam W, primam c. r. susten-
tationem U^b 23 laboresque nostros W
24 omni prouidentia C | tam] et tam W
25 meliorum U^a | reductis] U, ductis C, de-
ductis W 26 nominis C | sine] sine C, sepe
W^aU^b : nouis expensis] non expensis U^a |
publice U^a | legum uero praesidia] U^a, om.
CWU^b 27 firmissima] firmas C, prima U^a
28 consticionum U | relatarum codicibus W
29 earum W 30 insidiantur (uel -- ter) C
31 edidimus CWU | et om. W | gloriosissi-
mis W

tam doctrina legum quam experientia rerum studioque pro re publica indefesso et laudabili proposito pollentibus sub certis finibus magnum laborem commisimus, per quem tam trium ueterum Gregoriani et Hermogeniani atque Theodosiani codicum constitutiones quam plurimas alias post eosdem codices a Theodosio diuinae memoriae ceterisque post eum retro principibus, a nostra etiam clementia positas in unum codicem felici nostro uocabulo nuncupandum colligi praecepimus: tollendis quidem tam praefationibus nullum suffragium sanctioni conferentibus quam contrariis constitutionibus, quae posteriore promulgatione uacuae sunt, similibus etiam praeter eas, quae eadem paene sanciendo diuisionem iuris aliquam facere noscuntur, ex qua diuidendo uetera nouum aliquid nasci uidetur, multis insuper aliis ad rectam huiusmodi codicis compositionem pertinentibus isdem prudentissimis uiris a nostro numine mandatis. Et nostro studio pro re publica instituto suum praesidium deus omnipotens adnuit. ad istum enim laborem et tanti operis consummationem electi uir excellentissimus ex quaestore nostri palatii consularis ac patricius IOHANNES et uir sublimissimus ex praefecto praetorio consularis atque patricius LEONTIVS uirque eminentissimus magister militum consularis atque patricius PHOCAS et uir excellentissimus ex praefecto praetorio per Orientem et patricius et nunc praefectus praetorio per Illyricum BASILIDES et uir gloriosissimus quaestor sacri nostri palatii et ex consule THOMAS, immo et uir magnificus magisteria dignitate inter agentes decoratus TRIBONIANVS uirque illustris comes¹ largitionum inter agentes et magister scrinii libellorum et sacrarum cognitionum CONSTANTINVS et uir illustris ex magistro et iuris doctor in hac alma urbe THEOPHILVS, uiri etiam disertissimi togati amplissimi fori tuae sublimitatis DIOSCORVS atque PRAESENTINVS omnia, quae eis mandauimus, cum sedula et peruigili industria moderataque digestionem cum² dei auxilio ad prosperum tulerunt terminum et eundem nouum Iustinianum codicem nobis obtulerunt ita compositum, ut et rebus profuturus esset communibus et nostro conuenisset imperio.

Hunc igitur in aeternum ualiturum iudicio tui culminis intimare prospeximus, ut sciant omnes tam litigatores quam disertissimi aduocati nullatenus eis licere de cetero constitutiones ex ueteribus tribus codicibus, quorum iam mentio facta est, uel ex iis, quae nouellae constitutiones ad praesens tempus uocabantur, in cognitionalibus recitare certaminibus, sed solis eidem nostro codici insertis constitutionibus necesse esse uti, falsi crimini subdendis his, qui contra haec facere ausi fuerint, cum sufficiat earundem constitutionum nostri codicis recitatio adiectis etiam ueterum iuris interpretatorum laboribus ad omnes dirimendas lites, nullaue dubitatione emergenda uel eo, quod sine die et consule quaedam positae sunt, uel quod ad certas personas rescriptae sunt, cum omnes generalium constitutionum nim obtinere procul dubio est. sed et si quae earundem constitutionum detractis uel additis uel permutatis certis uerbis, quod et ipsum praefatis excellentissimis uiris specialiter permisimus, compositae sunt, nulli concedimus ex libris ueteris iuris interpretatorum aliter eas habentes recitare, sed solam iuris interpretatoris sententiam commendare, ut tunc teneat, cum minime aduersetur eiusdem nostri codicis constitutionibus. Si quae uero

CWU

¹ sacrarum *ins.* (edd., cf. p. 1 not. 1) ² tum (*Mommsen*)?

1 pro re publica] U, rei publicae CW 3 plurimas alias] alias plures U 5 a nostra etiam clementia (dem. U)] WU^a, nostrae etiam clementiae C, nostra etiam dementia U^a | uocabulo] nomine U | nuncupandum U
6 praecipimus C | nullum suffr. sanctioni conferentibus] W^aU, om. CW^a 9 aliquid] aliquod W^a?U 11 nomine CU^a | instituit U^a
12 annuat W | confumationem U 13 uir] uir ele W^a | ex quaestore] U^a, exquaestor WU^a, et quaestor C 14 ex] et C 15 atque] ac W
16 orientem W^a, oriente U | praefecto C
17 gloriosissimus W^a | nostri sacri W | et om. U | consularis W, consul U^a | thoma C
18 gentes W 19 gentes W^a | sacrarum C |

cognitionum W^a 20 ex magistro] CU^a, ex magisterio W, et magistri U^a 21 fori tuae] fortunae C | quae omnia W 22 eis] U, ei C, om. W | peruigili industria] per industriam C
24 profuturis C 25 perspeximus C 27 ueteribus] uentibus U 29 uti] et C 30 haec] CU, hoc W 31 ueterum etiam U | lites dirimendas W 32 eo] CU, ex eo W | positae] U, compositae CW 34 et] U, om. CW | erundem earundem W^a 35 permissis W^a?, permittatis U 36 nullis CW | ueterum CW | interpretatorium C 37 habentibus W | interpretatorum W^a | sententiam] U, scientiam CW 38 qua C

pragmaticae sanctiones, quae minime in eodem nostro codice receptae sunt, ciuitatibus forte uel corporibus uel scholis uel scriniis uel officiis uel alicui personae impertitae sunt, eas, si quidem aliquod priuilegium speciali beneficio indulgent, omni modo ratas manere, sin uero pro certis capitulis factae sunt, tunc tenere, cum nulli nostri codicis aduersantur constitutioni, praecipimus. sed et si qua regesta in tui culminis iudicio uel in aliis iudiciis 5 ciuilibus uel militaribus uel apud principia numerorum pro publicis expensis uel quibuscumque titulis ad publicum pertinentibus posita sunt, ea etiam, prout communis rei commoditas 5 exigit, firma esse censemus. Illustris igitur et magnifica auctoritas tua pro innato sibi circa rem publicam nostrasque dispositiones explendas studio ad omnium populorum notitiam eundem codicem edictis ex more propositis peruenire faciat, ipso etiam textu 10 codicis in singulas prouincias nostro subiectas imperio cum nostra diuina subnotatione mittendo, ut eo modo ad omnium notitiam eiusdem nostri codicis constitutiones ualeant peruenire, ut extantibus¹ festis diebus, id est ex die sexto decimo kalendas Maias praesentis septimae indictionis consulatu Decii uiri clarissimi recitationes constitutionum ex eodem 14 nostro codice fiant. DATA VII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO VIRO CLARISSIMO CONSVLE. a. 529

X DE EMENDATIONE CODICIS IVSTINIANI ET SECVNDA EIVS EDITIONE X

IN NOMINE DOMINI NOSTRI IHESV CHRISTI IMPERATOR CAESAR FLAVIVS
IVSTINIANVS ALAMANNICVS GOTHICVS FRANCICVS GERMANICVS ANTICVS
ALANICVS VVANDALICVS AFRICANVS PIVS FELIX INCLITVS VICTOR AC TRIVM- 20
PHATOR SEMPER AVGVSTVS SENATVI VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE S.

Cordi nobis est, patres conscripti, semper nostri animi curas rebus omnibus anidissime impendere, ut nihil a nobis coeptum imperfectum relinquatur. igitur in primordio nostri imperii sacratissimas constitutiones, quae in diversa uolumina fuerant dispersae et quam plurima similitudine nec non diuersitate uacillabant, in unum corpus colligere omni- 25 que uitio purgare proposuimus. et hoc iam per uiros excelsos et facundissimos perfectum est et a nobis postea confirmatum: quod geminae constitutiones nostrae quae ante positae 1 sunt ostendunt. Postea uero, cum uetus ius considerandum recepimus, tam quinquaginta decisiones fecimus quam alias ad commodum propositi operis pertinentes plurimas constitutiones promulgauimus, quibus maximus antiquarum rerum articulus emendatus et coar- 30 tatus est omneque ius antiquum superuacua prolixitate liberum atque enucleatum in nostris 2 institutionibus et digestis reddidimus. Sed cum nouellae nostrae tam decisiones quam constitutiones, quae post nostri codicis confectionem latae sunt, extra corpus eiusdem codicis

CWU

¹ ex instantibus?

1 edem *W*^a 2 scholis] *W*^a*U*, scopis *C*, scl' (vel sol') scolis *W*^a 3 aliquod] aliquid *U* | omni] eas omni *W* | sin] *CU*, si *W* 5 regesta] *W*^a*U*^a, regesta *C*, aduersantur *U*^a 9 uestrasque *W*^a 12 ut eo bis *U*^a 13 ut] et *U*^a | diebus] diebus paschalibus *U* | kalendarum maiarum *W*, καλανδῶν ἀπριλίων *Chronicon paschale* (ed. Dindorf I p. 619) 14 indiciones consulatus *U* | decii] decem *C* 15 fierent *C* | s. a. *CWU* *Russardus* | vii] *CWU*, vi alii velut *Paris*. 4519, ubi est rome ni, *Patauinus* 686 *Russardus* | april. constantinop.] ulp' ep. *W* 16 de ... 17 editione] *CU*^a, de codice emendando et secunda

ediciónem *W*, om. *U*^a 18 in ... christi] *CW*^a, deo et domino nostro iesu christo auxiliante *U*, om. *W*^a | flauius cesar *W*^a 20 alanicus om. *W* | uandalicus *W* | ac triumphator] tibi *W* 21 senatu *U* | uerbis *W* | .] *W*, om. *CU* 22 animi curas nostri *W* | omnibus rebus *W* 24 nostri imperii] *U*, nostri *C*, nostro *W* 25 uacillabant] *CW*^a, dilacerabant *U* 27 et a] a *U*^a 28 cum uetus] conuentus *U*^a | recipimus *C* 29 deciones *U*^a | operis] ordinis *U* 30 et coartatus om. *U*^a 31 in om. *U* 32 constitutionibus *CWU* | reddigimus *C*, reddimus *U*^a 33 post] praeter *U*

diuagabantur et nostram prouidentiam nostrumque consilium exigere uidebantur, quippe cum earum quaedam ex emersis postea factis aliquam meliore consilio permutationem uel emendationem desiderabant, necessarium nobis uisum est per TRIBONIANVM uirum excelsum magistrum, ex quaestore et ex consule, legitimi operis nostri ministrum, nec non uirum magnificum quaestorium et Beryti legum doctorem DOROTHEVM, MENAM insuper et CONSTANTINVM et IOHANNEM uiros eloquentissimos togatos fori amplissimae sedis easdem constitutiones nostras decerpere et in singula discretas capitula ad perfectarum constitutionum soliditatem competentibus supponere titulis et prioribus constitutionibus eas adgregare.

3 Supra dictis itaque magnificis et prudentissimis uiris permisimus haec omnia facere et, si qua emendatione opus fieret, hanc facere non titubante animo, sed nostra auctoritate fretos, constitutiones uero superfluas uel ex posterioribus sanctionibus nostris iam uacuatas, uel si quae similes uel contrariae inuenirentur, circumducere et a prioris codicis congregatione separare et tam imperfectas replere quam nocte obscuritatis obductas noua eliminationis luce retegere, ut undique non solum institutionum et digestorum uia dilucida et aperta pateret, sed etiam constitutionum nostri codicis plenum iubar omnibus clareat, nulla 15 penitus nec simili nec diuersa nec inusitata relictis, cum nemini uenit in dubium quod repetita praelectio probauit, hoc satis ualidum satisque case formosum. in antiquis etenim libris non solum primas editiones, sed etiam secundas, quas repetitae praelectionis ueteres nominabant, subsecutas esse inuenimus, quod ex libris Vlpiani uiri prudentissimi ad Sabi-

4 num scriptis promptum erat quaerentibus reperire. His igitur omnibus ex nostra confectis 20 sententia, cum memoratus Iustinianus codex a praedictis gloriosissimis et facundissimis uiris purgatus et candidus factus omnibus ex nostra iussione et circumductis et additis et repletis nec non transformatis, nobis oblatus est, iussimus in¹ secundo eum ex integro conscribi non ex priore compositione, sed ex repetita praelectione, et eum nostri numinis auctoritate nitentem in omnibus iudiciis solum, quantum ad diuales constitutiones pertinet, 25 frequentari ex die quarto kalendarum Ianuariarum quarti nostri felicissimi consulatus et Paulini uiri clarissimi, nulla alia extra corpus eiusdem codicis constitutione legenda, nisi postea uaria rerum natura aliquid nouum creauerit, quod nostra sanctione indigeat. hoc etenim nemini dubium est, quod, si quid in posterum melius inueniatur et ad constitutionem necessario sit redigendum, hoc a nobis et constituatur et in aliam congregationem 30

5 referatur, quae nouellarum nomine constitutionum significetur. Repetita itaque iussione nemini in posterum concedimus uel ex decisionibus nostris uel ex aliis constitutionibus, quas antea fecimus, uel ex prima Iustiniani codicis editione aliquid recitare: sed quod in praesenti purgato et renouato codice nostro scriptum inueniatur, hoc tantummodo in omnibus rebus et iudiciis et obtineat et recitetur. cuius scripturam ad similitudinem nostrarum 35 institutionum et digestorum sine ulla signorum dubietate conscribi iussimus, ut omne, quod

CWU

¹ in *del.* (Contius)

1 deuagabantur CU, deuagarentur W 2 earum om. W | uel emendationem om. W
4 ex quaestore] exquestorem W, et questorem CU | ex consule] consulem CWU | legitimum U^a | ministrum] ministrum magnificum C
5 quaestorium et] U^a, et quaestorium C, quaestorium et theophilum et WU^b | beryti legum] Russardus, beritelesum CW, berytilesium (—lesi. U^a) U | doctorem] et d. WU^b | menan U 7 singulas W^a? | discreta CW^aU^b | perfectorum W 8 prioribus] prioribus sub U | constitutionibus om. W 9 uiris om. U^a
10 fieret] CU^a, fuerit WU^b | facere] U^a, facerent CWU^b | titubande U^a | freti WU^b
12 et om. W | prioris CU, propriis W^a, proprii W^b | congregationem C 13 et tam] etiam C | implere W | noua eliminationis] W^b, noue limitationis CU, noua eliminationis W^a

15 pareret U 16 similia C | aduersa C
17 praelectio] W^b, lectio C, praelacio W^a, prolectio U | famosum U | etenim] enim W
18 repetitas lectiones C, repetitas praelectiones W 19 ex] ex his W | uulpiniani W
21 cum memoratus] commemoratus CU, memoratus W | et] ac C 24 priori recompositione C | sed ... et enim om. C | prolectione U | nominis CW 25 nitente C 26 nostri quarti W 27 eiusdem] U, eius CW | eligenda U 28 aliquod W 29 nemini (—nem U^a) dubium est] CU, dubium est nemini W
30 redigendum om. U^a | et a nobis W | alia congregatione C, aliam constitutionem U
31 constitucionum significantur W^a 32 ex dec.] in ex dec. U^a 34 purgato] U, puro CW | nostro codice W 35 iudiciis] in iudiciis W, indicis U^a 36 sine] et sine C

a nobis compositum est, hoc et in scriptura et in ipsa sanctione purum atque dilucidum clareat, licet ex hac causa in ampliorem numerum summa huius codicis redacta est.
 6 Vt igitur, sanctissimi atque florentissimi patres, nostri labores vobis manifesti fiant et per omne tempus obtineant, hanc praesentem legem ad frequentissimum ordinem uestrum duximus destinandam. D. XVI K. DEC. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. IIII ET PAVLINO S VC. CONSS. a. 534

CWU

1 dispositum *W* | hoc et | *C*, et *W*, et hoc
U^a, hoc *U*^b | adaque *W*^a 2 est om. *U*^a
 3 atque | *CW*, et *U* | patres | conscripti
 patres *W* | manifestum *W*^a 5 destinan-
 dum *U*^a | s. a. *C Taurin. F II 15 Bamberg.*

I D 5 Miraeus Russardus | xvi | *C*, xiii *Taur.*,
 xiii *Bamb. Russ.* | constant. . . . 6 cons.
 om. *Miraeus* | constantinopoli | cap. *C* | dn.]
 dompno *C Bamb.*, domino *Taur. Russ.*
 6 uc.] uic. *C*

IN NOMINE DOMINI NOSTRI IHESV CHRISTI
CODICIS

DOMINI NOSTRI
I V S T I N I A N I
SACRATISSIMI PRINCIPIS
REPETITAE PRAELECTIONIS
LIBER PRIMVS.

5

I

R DE SVMMA TRINITATE ET DE FIDE CATHOLICA ET
VT NEMO DE EA PVBLICE CONTENDERE AVDEAT R 10

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA.²) AD POPV- [Th. 16, 1, 2 II 1, 1, 1
LVM VERBIS CONSTANTINOPOLITANAE. Cunctos populos, quos clementiae nostrae regit tem-
peramentum, in tali uolumus religione uersari, quam diuinum Petrum apostolum tradidisse
Romanis religio usque ad nunc ab ipso insinuata declarat quamque pontificem Damasum
sequi claret et Petrum Alexandriae episcopum uirum apostolicae sanctitatis, hoc est ut 15
secundum apostolicam disciplinam euangelicamque doctrinam patris et filii et spiritus sancti
SpLCRM (incipit u. 11)

¹ iunge 9, 29, 1 ² edictum ins. Th.

1 ... 6 cum hoc titulo conueniunt Vatic. Pa-
lat. 762 Berol. 408 Azo h. l. et initio libri II,
nisi quod omnes omittunt 3 nostri et Berol.
post 5 sacrat. princ. inserit iuris periti, Azo
autem h. l. ante eadem uerba addit perpetui
augusti, quae ipsa Palat. in subscriptione
libri primi uerbis sacrat. princ. substituit.
nostri, quod reposui ex inscriptione Digesto-
rum et Institutionum, sublatum uidetur praua
explicatione notae dn. librorum nostrorum
lectiones tam hoc loco quam in subscriptio-
nibus librorum haec sunt: in P h. l. est in
nomine domini imperatoris iustin., in fine
libri I et III codicis (-ci alt. l.) iustiniani
repetite praelectionis, in reliquis libris aut
omittitur titulus aut non est nisi codicis
iustiniani (in fine libri VI PL habent in-
cip. VII eiusdem domni iust.). L h. l. om.
inscriptionem, in fine libri I. VIII habet
codicis iustiniani repetite promulgationis, in
fine libri II codicis iustiniani, in reliquis
nihil. C om. titulum h. l. (u. u. 10 et p. 1, 1)
et in plerisque subscriptionibus, in fine libri

I et III habet codicis domni (domni abest
alt. l.) iustiniani repetite praelectionis. R h.
l. et in fine libri I et III habet codicis
iustiniani repetitae praelectionis, in fine libri
II et III et R^b in fine libri I et III codi-
cis iustiniani caesaris et augusti (uel aa.) re-
petitae praelectionis, in reliquis nihil. M h.
l. et in plerisque subscriptionibus titulum
om., in fine libri I habet codicis iustiniani
repetite praelectionis, in fine libri II codicis
iustiniani 9 et de] R index R (u. p. 8, 7)
Const., et S pLC 10 de ea] ex ea R hoc
loco (u. p. 8, 7) | contendere audeat] con-
trahere audeat R^a (u. p. 8, 7), contend. aud.
in christi nomine incipit capitulum primum C
11 imppp.] impr. pp. S, imp. L, ipp. R,
impr. M | ualent.] et ualent. S pL, ualenti-
nus RM | aaa. om. R 12 temperamentum]
Th. S Uercell. 127, imperium pLCRM, το
χρῆτος B(κ.π.) 14 ad nunc] Th. SM^a, nunc
pLM^a, adhuc R, huc C | ab ipso om. S (Bluhme)
15 clarat S

- 1 unam deitatem sub pari maiestate et sub pia trinitate credamus. Hanc legem sequentes Christianorum catholicorum nomen iubemus amplecti, reliquos uero dementes uesanosque iudicantes haeretici dogmatis infamiam sustinere¹, diuina primum uindicta, post etiam motus nostri, quem ex caelesti arbitrio sumpserimus, ultione plectendos. D. III X. MART. 4
THESSALONICA GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 380
- 2 IDEM AAA. EVTROPPIO PP. Nullus haereticis mysteriorum locus, nulla [Th. 16, 5, 6 || 1, 1, 2] ad exercendam animi obstinatoris dementiam pateat occasio. sciant omnes, etiamsi quid speciali quolibet rescripto per fraudem elicitum ab huiusmodi hominum genere impetratum sit, non ualere. arceantur cunctorum haereticorum ab illicitis congregationibus turbac: unius et summi dei nomen ubique celebretur: Nicaenae fidei dudum a maioribus traditae 10 et diuinae religionis testimonio atque adsertione firmatae obseruantia semper mansura teneatur². Is autem Nicaenae adsertor fidei et catholicae religionis uerus cultor accipiendus est, qui omnipotentem deum et Christum filium dei uno nomine confitetur, deum de deo, lumen ex lumine, qui spiritum sanctum, quem ex summo rerum parente speramus et accipimus, negando non uiolat, apud quem intemeratae fidei sensu uiget incorruptae trinitatis 15 indivisa substantia, quae Graeco uerbo³ οὐσία recte credentibus dicitur. haec profecto nobis magis probata, haec ueneranda sunt. Qui uero isdem non inserviunt, desinant affectatis dolis alienum uerae religionis nomen adsumere et suis apertis criminibus denotentur: ab omnium submoti ecclesiarum limine penitus arceantur, cum omnes haereticos illicitas agere intra oppida congregationes uetemus. ac si quid eruptio factiosa temptauerit, 20 ab ipsis etiam urbium moenibus exterminato furore propelli iubemus, ut cunctis orthodoxis episcopis, qui Nicaenam fidem tenent, catholicae ecclesiae toto orbe reddantur. D. III ID. IAN. CONSTANTINOPOLI EUCHERIO ET SYAGRIO CONSS. a. 381
- 3 Αὐτοκράτορες Θεοδοῖος καὶ Οὐαλεντιανὸς ΑΑ. Ὁρ- [Ephesina syn. (Mansi V, 417) Nomoc. 12, 3] μίσδα ἐπάρχῳ πραιτωρίων. Θεσπίζομεν πάντα⁴, ὅσα Πορφύριος ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ ματίας θλαυνόμενος 25 ἢ ἑτερός τις⁵ κατὰ τῆς εὐσεβοῦς τῶν Χριστιανῶν θρησκείας συνίγραψε, παρ' οἰσδήποτε εὐρισκόμενα περὶ παραδίδοσθαι. πάντα γὰρ τὰ κινούμενα τὸν θεὸν εἰς ὀργὴν συγγράμματα καὶ τὰς ψυχὰς ἀδικούντα οὐδὲ εἰς ἀκοὰς ἀνθρώπων ἐλθεῖν βουλόμεθα. Ἐπεὶ θεσπίζομεν⁶ τοὺς ζηλοῦντας τὴν ἀσεβῆ Nestorioῦ πίστιν ἢ τῇ ἀθεμίτῳ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ ἀκολουθοῦντας, εἰ μὲν ἐπίσκοποι εἴεν ἢ κληρικοί, τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν ἐκβάλλεσθαι, εἰ δὲ λαϊκοί, ἀναθεματίζεσθαι⁷. ἐξουσίαν ἔχοντων τῶν βουλο- 30 μένων ὀρθοδόξων τῶν ἐπομένων τῇ εὐσεβείᾳ ἡμῶν νομοθεσίᾳ δίχα φόβου καὶ βλαβῆς δημοσιεύειν
- S (1, 1) p (1, 1) L (1, 1) CRM: c. 3 extat in Coll.⁹¹ Const.⁹¹ B 1, 1, 3

¹ nec conciliabula eorum ecclesiarum nomen accipere ins. Th. ² Photiniana labis contaminationis, Ariani sacrilegii uenenum, Eunomiae perfidiae crimen et nefanda monstruositas nominibus auctorum prodigia sectarum ab ipso etiam aboleantur auditu ins. Th. ³ quae Graeci adsertione uerbi Th. ⁴ Θεσπίζομεν τοίνυν ὥστε πάντα praemissa praefatione Ephes. ⁵ ἢ ἑτερός τις om. Ephes. ⁶ ὥστε ins. Ephes. ⁷ κατὰ τὰ ἤδη νομοθετηθέντα παρὰ τῆς ἡμετέρας θειότητος ins. Ephes.

1 sub pari (parili Th.) maiestate] maiestatem S | et s. p. trin. om. p 4 diuinam primum uindictam S 4 nostri motus R | ex om. p | plectendo S | s. a. Th. S pL Atr. 265 | III | ui S, u Atr. 6 thessalonica] Th., thesal. Atr., thesl. L, thesi. p, om. S | gratiano] grau. Atr. | v et th. aa.] a. v et th. a. 1 Th. | v] ual. S | aa. cons.] aaa. S (Bluhme et Niebuhr) pL, ma. S (Heimbach) 7 idem] de fide catholica et ut nemo de ea publice contendat dem R | aaa.] aa. C | ministeriorum R 8 hominum] omnium M^a | imperatum R^a 9 sit] est Th. 10 numen M | nicene RM 11 mensura M^a | teneatur is] Bamberg. I D 3 cum Th., teneat is CM, teneat. R 12 nice- nee autem RM | et om. R^a 14 quem ex s. r. p. speramus et accipimus] libri, qui id quod ex s. r. p. speramus et (et habet Quesnell., om. rel.) speramus Th.: ὅς το πνεῦμα

τὸ ἅγιον τὸ ἐκ τῆς ἀνωτάτω φύσεως πιστεύει καὶ ἀποδέχεται B(x.π.), ubi uerba negando non uiolat trahuntur ad sequens comma: μὴ ἀρνεῖσθωσαν οἱ μυηθέντες τῆς ἀμοιμήτου πίστεως τὴν ὁμολογίαν. ἀπμάστοι τῆς αἰδίου τριάδος ἡ ἀδιαίρετος ὑπόστασις 15 sensu] Th. C, sensus RM 16 οὐσία] Th. CB, ωσὺα RM 17 probata magis R 21 moenibus R 22 s. a. Th. Atr. 265 23 eucherio (euchebio Atr.) et syagrio] Th. Atr., fl. euch. et fl. syagrio Con- tinus temere restituit, ut uidetur, ex plenioribus subscriptionibus, quae in actis concilii Constantinopolitani leguntur 24 inscriptio extat in Coll. Const. 26 τῶν χριστιανῶν εὐσεβοῦς θρησκείας B Fabrot., εὐσεβοῦς om. B Coisl. 151, εὐσεβοῦς θρησκείας τῶν χριστιανῶν Ephes. 27 πρὸς (al. εἰς) ὀργὴν τὸν θεόν Ephes. | τὰς om. Const.

3 αὐτοὺς καὶ ἐλέγχειν. Ἐπειδὴ δὲ ἦλθεν εἰς τὰς εὐσεβεῖς¹ ἡμῶν ἀκοάς, ὡς τινες διδασκαλίας τινὰς
 συνίγραψαν καὶ ἐξέθεντο ἀμφιβόλους καὶ οὐκ ἀκριβοῦς συμφωνούσας τῇ ἐκτεθείσῃ ὀρθοδόξῃ πίστει
 παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου τῶν συνελθόντων ἐν Νικαίᾳ καὶ ἐν Ἐφέσῃ ἁγίων πατέρων καὶ Κυρίλλου
 τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης τοῦ γεγονότος τῆς μεγάλης Ἀλεξανδρείων πόλεως² ἐπισκόπου, κελεύομεν τὰ
 μὲν γεγονότα τοιαῦτα συγγράμματα ἢ πρὸ τούτου ἢ καὶ νῦν ἐμπίπρασθαι καὶ διαφερόντως τὰ
 Νεστορίου³, καὶ τελείῳ ἀφανισμῷ παραδίδοσθαι⁴, ὥστε μηδὲ εἰς ἀνάγνωσιν τινος ἐλθεῖν· τῶν τὰ
 τοιαῦτα συγγράμματα ἢτοι βιβλία εἶναι καὶ ἀναγινώσκειν ἀνεχομένων τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν ὑφορωμέ-
 νων· τοῦ δὲ λοιποῦ μηδὲν ἐξεῖναι παρὰ τὴν ἐκτεθείσαν πίστιν, καθάπερ εἰρήκαμεν, τὴν ἐν Νικαίᾳ καὶ
 ἐν Ἐφέσῃ λέγειν τι ἢ διδάσκειν. D. XIII K. MART. CONSTANTINOPOLI ZENONE ET POSTUMIANO 9
 CONSS. a. 449

4 IMP. MARCIANVS A.⁵ PALLADIO PP.⁶ Nemo⁷ clericus [conc. Chal. (Mansi VII, 475) B 1, 1, 4
 uel militans uel alterius cuiuslibet condicionis de fide Christiana publice turbis coadunatis
 et audientibus tractare conetur in posterum, ex hoc tumultus et perfidiae occasionem
 1 requirens. Nam iniuriam facit iudicio reuerentissimae⁸ synodi, si quis semel iudicata ac
 recte disposita reuoluere et publice disputare contendit, cum ea, quae nunc de Christiana 15
 fide a sacerdotibus, qui Chalcedone conuenerunt, per nostra praecepta⁹ statuta sunt, iuxta
 apostolicas expositiones et instituta sanctorum patrum trecentorum decem et octo et cen-
 2 tum quinquaginta definita esse noscuntur. Nam in contemptores huius legis poena non
 deerit, quia non solum contra fidem uere expositam¹⁰ ueniunt, sed etiam ludacis et paganis
 3 ex huiusmodi certamine profanant ueneranda mysteria. Igitur si clericus erit, qui publice 20
 tractare de religione ausus fuerit, consortio clericorum remouebitur: si uero militia prae-
 ditus sit, cingulo spoliabitur: ceteri etiam huiusmodi criminis rei, si quidem liberi sint¹¹,
 de hac sacratissima urbe pellentur, pro uigore iudiciario etiam competentibus suppliciis
 subiugandi, sin uero serui, seuerissimis animaduersionibus plectentur¹¹. D. VII ID. FEBR. 21
 CONSTANTINOPOLI SPORACIO CONS. a. 452

CRM: de c. 3 u. p. 8

¹ καὶ θεοτάτας ins. Ephes. ² τῆς Ἀλεξανδρείων μεγαλοπόλεως Ephes. ³ καὶ διαφερόντως τὰ
 Νεστορίου om. Ephes. ⁴ παραδοθῆναι Ephes. ⁵ impp. Valentinianus et Marcianus AA.
 Auth. (inser. om. Auth. 2141. 2147) cum Chal. ⁶ universis populis Auth., πρόθεμα τοῖς
 πολίταις ἡμῶν Κωνσταντινουπολίταις Chal. (cf. plenioris inscriptionis uersio apud Mansi VII,
 121) ⁷ nemo itaque uel clericus aliis praemissis Auth. ⁸ reuerentissimae Auth., τῆς ἁγίας
 conc. Chal. ⁹ a sacerdotibus ... praecepta om. Auth. cum Chal. ¹⁰ fidem bene com-
 positam Auth. cum Chal. (ἐν διατεθείσῃ) ¹¹ si quidem l. sint et infra sin uero serui ...
 plectentur om. Auth. cum Chal.

2 ἀμφιβόλους Coll. 5 πρὸ καὶ πρὸ Ephes. 6 μήτε
 Ephes. 6 τῶν τὰ Const. Ephes., τῶν Coll. B
 8 τὴν ἐν ἐν τε Ephes. | s. a. Coll. Const. | d.]
 Coll., α: Const. | constantinop. ... 10 cons.
 om. Const. 11 ut Graecus huius constitu-
 tionis textus insertus est actis concilii Chal-
 cedonensis, ita Latinae constitutionis integrae
 authenticum legitur in collectionibus cano-
 num Quesnelliana (Mansi VII, 475, Ballerinii
 in opp. Leonis M. III, 242, cf. Maassen
 Quellen u. Litteratur des canon. Rechts I
 p. 331) et Hispana: utriusque recensionis
 Latinae collationes mihi praestitit Maassenii
 liberalitas, qui Quesnellianae libros duos ex-
 cussit Vindobonenses 2141 saec. IX, 2147 saec.
 IX uel X, Hispanae uariam lectionem con-
 gessit ad editionem Gonzalezii (Matriti 1821).
 authenticam constitutionem indicaui nota
 Auth.: si qua diuersitas est inter libros col-
 latos, adposui aut numeros 2141. 2147 aut
 Hisp.: singulares lectiones omisi, ubi reli-
 qui libri cum Codicis scriptura consentiunt
 12 uel alt. | et alt. Auth., ἡγουν ἑτέρας conc.
 Chal., ἡτε ἄλλης B | turbis] terminata Auth.
 Hisp., aliquid terminata Auth. 2147, aliquid

terminabit Auth. 2141: συναγομένων ὄγλων
 conc. Chal. 14 nam] nam et RM | reue-
 rentissimae] reuerentissimus scribitur con-
 stanter in libris huius et Theodosiani Codi-
 cis neque in ullo uel ueteri uel recentiore
 libro manu exarato inuenire potui scriptu-
 ram reuerendissimus 17 statuta Auth. 2141.
 2147 18 definita] CR⁵ cum Auth. Chal. B,
 definita in hac regia urbe pL, in hac regia
 urbe definita R⁵ M | in contemptores] et (et
 om. R) contemptoribus pLR 19 quia] qui
 pL | uere expositam] ὀρθῶς ἐκτεθείσης B
 20 huiusmodi Auth. 21 consortio] a con-
 sortio R cum Auth. 2147 ex emend. et Hisp. |
 si ... 22 spoliabitur om. C | huiusmodi] τοι-
 οῦτου B, huius Auth. cum Chal. (τούτου)
 23 sacratissima] sanctissima Auth., ἱερωτάτης
 B, βασιλίδος Chal. | pellantur C | suppliciis]
 iudiciis pL 24 s. a. Auth. Chal. pLQ
 Atreb. 265 Miraeus | d. vii id.] Chal., dat.
 vi id. Q, dat. iii id'm. Atr., d. viii id. (k. p)
 pL Mir.: data vii kal. Auth. 25 constantino
 pL⁵ Q Mir., constantino L⁵, c sap. Atr. | spo-
 racio cons.] sporagio consuli Q, om. pL Mir.

- 5 Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος. Τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως, ἥνπερ κηρύττει ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία, κατ' οὐδένα τρόπον κατισμὸν δεξαμένης ἀκολου-
 θοῦντες ἡμεῖς τοῖς τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν μετ' ἐκείνους διαπρεψάντων ἐν ταῖς ἀγίαις τοῦ
 Θεοῦ ἐκκλησίαις διδάγμασι δίκαιον εἰήτημεν ἅπασι ποιῆσαι φανερόν, ὅπως ἔχομεν περὶ τῆς ἐν ἡμῖν
 ἐλπίδος, ἀκολουθοῦντες τῇ παραδόσει καὶ ὁμολογίᾳ τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς 5
 1 ἐκκλησίας. Πιστεύοντες γὰρ εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα μίαν οὐσίαν ἐν τρισὶν ὑποστά-
 σεσι προσκυνοῦμεν, μίαν Θεότητα, μίαν δύναμιν, τριάδα ὁμοούσιον. ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν
 ὁμολογοῦμεν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ Θεόν, τὸν πρὸ αἰώνων καὶ ἀγρόνως ἐκ τοῦ
 πατρὸς γεννηθέντα, τὸν συναῖδιον τῷ πατρί, τὸν ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, κατελθόντα
 ἐκ τῶν οὐρανῶν, σαρκιωθῆναι ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἀγίας ἐνδόξου ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου 10
 Μαρίας, καὶ ἐνανθρωπήσαι σταυρόν τε ὑπομείναι, ταφῆναι τε καὶ ἀναστῆναι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ· ἐνὸς καὶ
 2 τοῦ αὐτοῦ τὰ τε θαύματα καὶ τὰ πάθη, ὥσπερ ἐκουσίως ὑπέμεινε σαρκί, γινώσκοντες. Οὐ γὰρ ἄλλον
 τὸν Θεὸν λόγον καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν ἐπιστάμεθα· ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμοούσιον τῷ πατρὶ
 κατὰ τὴν Θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. ἔμεινε γὰρ τριάς ἢ τριάς,
 καὶ σαρκωθέντος τοῦ ἐνὸς τῆς τριάδος Θεοῦ λόγου· οὔτε γὰρ τετάρτου προσώπου προσθήκην ἐπι- 15
 3 δέχεται ἡ ἀγία τριάς. Τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων ἀναθεματίζομεν πᾶσαν αἵρεσιν, ἑξαίρετως δὲ
 Νεστορίον τὸν ἀνθρωπολάτριν, τὸν διαιροῦντα τὸν ἓνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ
 Θεοῦ καὶ Θεὸν ἡμῶν, καὶ μὴ ὁμολογοῦντα κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν τὴν ἀγίαν ἐνδοξὸν ἀειπάρθενον
 Μαρίαν Θεοτόκον, ἀλλὰ ἄλλον μὲν τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς Θεὸν λόγον λέγοντα, ἄλλον δὲ τὸν ἐκ τῆς
 ἀγίας ἀειπαρθένου Μαρίας, χάριτι δὲ καὶ οὐκ ἐκείνῃ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν λόγον Θεὸν αὐτὸν γεγενῆσθαι· 20
 οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Εὐτυχίᾳ τὸν φρενοβλαβῆ, τὸν φαντασίαν εἰσάγοντα ἀρνούμενόν τε τὴν ἐκ τῆς ἀγίας
 ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας ἀληθινὴν σάρκωσιν, τουτέστι τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, καὶ μὴ ὁμο-
 λογοῦντα κατὰ πάντα ὁμοούσιον τῷ πατρὶ κατὰ τὴν Θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ
 τὴν ἀνθρωπότητα· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ Ἀπολλινάριον τὸν ψυχοφθόρον, τὸν ἄνουν λέγοντα τὸν
 κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸν ἡμῶν καὶ σύγχυσιν ἦτοι φουρμὸν εἰσάγοντα 25
 τῇ ἐνανθρωπήσει τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντας τοὺς τὰ αὐτῶν φρονήσαντας ἢ φρονούντας.
 4 Εἰ γὰρ τινες μετὰ ταύτην ἡμῶν τὴν προαγόρευσιν καὶ τὴν τῶν κατὰ τόπον Θεοφιλεστάτων ἡμῶν ἐπι-
 σκόπων πληροφορίαν εὐρεθῶσι τοῦ λοιποῦ γνώμης ἐναντίας ὄντες, μὴ προσδοκήσωσι συγγνώμης ἀξιω-
 θῆναι· κελεύομεν γὰρ τοὺς τοιούτους ὡς ὁμολογουμένους αἰρετικούς τῷ προσήκοντι ὑποβάλλεσθαι 29
 σωφρονισμῷ. DAT.
- 6 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Κωνσταντινουπολίταις¹. Τὸν σω- [Chronicon paschale ed. Dindorf I. p. 630
 τῆρα καὶ δεσπότην τῶν ὅλων², Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν θεραπεύοντες διὰ πάν-
 των σπουδάζομεν, ὅσον ἐνδέχεται νοῦν καταλαμβάνειν ἀνθρώπινον, μιμῆσθαι τὴν αὐτοῦ συγκατά-
 1 βασιν. Καὶ εὐρόντες τινὰς τῇ νόσῳ καὶ μανίᾳ κρατούμενους τῶν ἀσεβῶν³ Νεστορίου καὶ Εὐτυχοῦς
 τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγίας⁴ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἀρνούμενους τὴν ἀγίαν 35
 ἐνδοξὸν ἀειπάρθενον Μαρίαν Θεοτόκον εἰπεῖν κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν, ἰσπουδάσαμεν τούτους τὴν
 2 ὀρθὴν τῶν Χριστιανῶν διδαχθῆναι πίστιν. Οἱ δὲ ἀνιάτως ἔχοντες, κρύπτοντες τὴν ἑαυτῶν πλάνην
 περιέρχονται, καθὰ μεμαθήκαμεν, τὰς τῶν ἀπλουστέρων ψυχὰς ἐκταράσσοντες τε καὶ σκανδαλίζοντες
 pLCRM: c. 5 extat in Nomoc.^m 1, 1 Const.^{rs} B 1, 1, 5. 6 (ad c. 5 contuli Coisl. 151)

a. 527?

¹ Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Ἰουστινιανὸς εὐσεβῆς νικητὴς τροπαιοῦχος μέγιστος ἀεισεβαστος Αὐγουστος πολί-
 ταις ἡμετέροις Chron. ² ἀπάντων Chron. ³ τῶν ἀσεβῶν om. Chron. ⁴ ἀγιωτάτης Chron.

1 constitutiones grece W | αὐτοκρ. ἰουστ. αὐγ.]
 Const., om. Nomoc. B: αὐτοκράτορος ἰουστι-
 νιανοῦ ἰδοῦτον πρὸς πάντας ὑπηκόους Continus |
 ἀγία] Nomoc. B, ἀγιωτάτη Const.^{rs}, de Const.ⁱ
 non constat 3 τῶν ἁγίων ... 4 ἐκκλησίαις om.
 Nomoc. 8 ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἀγρόνως Nomoc.
 10 ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου] Nomoc. B, καὶ
 ἀειπαρθένου Const. 11 ταφῆναι τε] Nomoc.
 Const. B Fabrot., καὶ ταφῆναι B Coisl. 15 ἐν-
 δοξον] Const. B, ἐνδοξον καὶ Nomoc. 19 τοῦ]
 Nomoc. B, τοῦ Θεοῦ Const. 20 μαρίας] Const.
 B Fabrot., καὶ (καὶ om. Coisl.) Θεοτόκου μα-
 ρίας Nomoc. B Coisl. 21 μὴν] Nomoc. B,
 μὴν δὲ Const. | εὐτυχία] Nomoc. B, εὐτυχί-
 Const.^o Const.ⁱ post emend., εὐτυχίαν Const.^r

Const.ⁱ ante emend.? 22 Θεοτόκου καὶ ἀει-
 παρθένου Nomoc. 24 δι] δὴ Nomoc. 26 ἀν-
 θρωπίσει Nomoc. ante em. | ἢ] τε ἢ B 27 τῶν
 om. Const.^{rs} et Const.ⁱ ante emend. | ἐπισκό-
 πων ἡμῶν Nomoc. 28 πληροφορίαν] εὐθε-
 ρίαν Nomoc. 29 ὡς om. Const. | ὁμολογι-
 μένως Nomoc. 30 s. a. Const.^r: ad a. 527
 ducit c. 6 § 3 h. i. 31 ὁ αὐτὸς β. κωνστ.]
 Const., om. Nomoc. B 32 ἡμῶν Θεὸν Chron.
 (Dind.) Const.ⁱ | θεραπεύειν Chron. 34 καὶ
 om. Chron. | νόσω καὶ μανίᾳ] B Chron., νόσω
 καὶ ἀσείβεια Nomoc., νοσομανία Const. 6 ἀει-
 παρθένον] παρθένον Nomoc. | ἰσπεύσαμεν Const.
 37 ἔχοντες] ἔχ. καὶ Chron. | κρύπτοντες τ. ἑ.
 πλάνην om. Const. 38 τε om. Chron.

3 καὶ ἑναντία τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας λέγοντες. Ἀναγκαῖον τοίνυν ἐνομήσαμεν καταλῦσαι μὲν τὰς τῶν αἱρετικῶν ψευδολογίας, σαφηνίσαι δὲ πᾶσιν, ὅπως δοξάζει ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία, κηρύττουσι δὲ οἱ ταύτης ὁσιώτατοι ἱερεῖς, οἱ καὶ ἡμεῖς ἐπόμενοι φανερά καθιστάμεν τὰ περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος, οὐ καινίζοντες πίστιν, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἐλέγχοντες τὴν μακίαν τῶν φρονούντων τὰ τῶν ἀσεβῶν αἱρετικῶν. ὅπερ καὶ ἤδη ἐν προομίοις τῆς ἡμετέρας βασι- 5
4 λείας πράξαντες πᾶσι κατάδηλον ἐποιήσαμεν². Πιστεύομεν γὰρ εἰς ἓνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα, μίαν οὐσίαν ἐν τρισὶν 5
5 ὑποστάσεσιν προσκυνοῦντες, μίαν θεότητα, μίαν δύναμιν, τριάδα ὁμοούσιον. Ἐκ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν ὁμολογοῦμεν τὸν κύριον ἡμῶν³ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ θεὸν ἀληθινόν⁴, τὸν πρὸ αἰώνων καὶ ἀχρόνως⁵ ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα, τὸν συναΐδιον 10
τοῦ πατρὸς, τὸν ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, σαρκωθῆναι⁶ ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἁγίας ἐνδόξου ἀειπαρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας καὶ ἐνανθρωπήσαι⁷ σταυρόν τε ὑπομῖναι ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, ταφῆναι τε καὶ ἀναστῆναι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἐνός καὶ 6
τοῦ αὐτοῦ τὰ τε θαύματα καὶ τὰ πάθη, ὅπερ ἱουδαίως ὑπέμεινεν σαρκί, γινώσκοντες. Οὐ γὰρ ἄλλον τὸν θεὸν λόγον καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν ἐπιστάμεθα, ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμοούσιον τοῦ πατρὸς κατὰ 15
τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. ὥς γὰρ ἐστὶν ἐν θεότητι τέλειος, οὕτως ὁ αὐτὸς καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τέλειος⁸. τὴν γὰρ καθ' ὑπόστασιν ἑνωσιν⁹ δεχόμεθα καὶ ὁμολο-
γοῦμεν. ἔμεινε γὰρ τριάς ἡ τριάς καὶ σαρκωθέντος τοῦ ἐνός τῆς τριάδος θεοῦ λόγου· οὔτε γὰρ τετάρ- 7
του προσώπου προσθήκην ἐπιδέχεται ἡ ἁγία τριάς. Τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων ἀναθεματίζομεν πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ Νεστόριον τὸν ἀνθρωπολάτρεν καὶ τοὺς τὰ αὐτοῦ φρονήσαντας ἢ φρονούν- 20
τας, τοὺς διαίρουσας τὸν ἓνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ θεὸν ἡμῶν καὶ μὴ ὁμολογοῦντας κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν τὴν ἁγίαν ἐνδοξὴν ἀειπαρθένον Μαρίαν θεοτόκον, τουτίστι μὲν τῆς θεοῦ, ἀλλὰ δύο υἱοὺς λέγοντας, ἄλλον μὲν τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς θεὸν λόγον, ἄλλον δὲ τὸν ἐκ 25
τῆς ἁγίας ἀειπαρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας, χάριτι δὲ καὶ σχέσει καὶ οἰκειώσει τῇ πρὸς τὸν θεὸν λό-
γον θεὸν αὐτὸν γεγενῆσθαι, καὶ ἀρνούμενους καὶ μὴ ὁμολογοῦντας τὸν δεσπότην ἡμῶν Ἰησοῦν 30
Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ θεὸν ἡμῶν, τὸν σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα καὶ σταυρωθέντα ἓνα εἶναι τῆς ἁγίας καὶ¹⁰ ὁμοούσιου τριάδος. οὗτος γὰρ μόνος ἐστὶν ὁ συμπροσκυνούμενος καὶ συνδο-
8 ξαζόμενος τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ἀναθεματίζομεν δὲ καὶ Εὐτυχίαν τὸν φρενοβλαβῆ καὶ τοὺς τὰ αὐτοῦ φρονήσαντας ἢ φρονούντας, τοὺς φαντασίαν εἰσάγοντας ἀρνούμενους τε τὴν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας ἀληθινὴν σάρκωσιν τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 30
τουτίστι τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, καὶ μὴ ὁμολογοῦντας αὐτὸν ὁμοούσιον τοῦ πατρὸς κατὰ τὴν θεότητα
9 καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα¹¹. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ Ἀπολλινάριον τὸν ψυχοφθό-
ρον καὶ τοὺς τὰ αὐτοῦ φρονήσαντας ἢ φρονούντας, τοὺς ἄνουν¹² λέγοντας τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ θεὸν ἡμῶν καὶ σύγχυσιν ἤτοι φυρμὸν εἰσάγοντας τῇ ἐνανθρωπήσει τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ πάντας τοὺς τὰ αὐτῶν φρονήσαντας ἢ φρονούντας. D. ID. MART. 35
DN. IUSTINIANO PP. A. III CONS. a. 533

Nomoc.^m 1, 1 Const.^{vi} B 1, 1, 6

¹ καὶ om. Chron. ² 1, 1, 5 ³ τὸν κύριον ἡμῶν om. Chron. ⁴ θεὸν ἀληθινόν om. Chron. ⁵ καὶ ἀχρόνως om. Chron. ⁶ καὶ σαρκωθέντα Chron. ⁷ ἐνανθρωπήσαντα Chron. ⁸ ὥς γὰρ ... τέλειος om. Chron. ⁹ ἐνότης Chron. ¹⁰ ἁγίας καὶ om. Chron. ¹¹ καὶ ὁμοούσιον η. κ. τ. ἀνθρωπότητα om. Chron. ¹² τοὺς ἀνθρωπὸν μόνον Chron.

2 δέ] τί (sic) Nomoc. | ὅπως| Nomoc. Chron., ὅπως τε Const. B | δοξάζη Nomoc. Const.⁹ Const.¹ ante em. 3 οἱ ταύτης| Const.⁹, οἱ αὐτῆς Chron., ταύτης οἱ Const.¹, οἱ ταύτης οἱ Nomoc. ex emend., inc. Const.¹ Nomoc. ante em. 5 καὶ ἤδη| Nomoc. Chron., ἤδη καὶ Const. B | ἐν] ἐν τοῖς Chron. 8 ἐσχάτου Chron. 9 υἱόν| Nomoc. Chron., τὸν υἱὸν Const. B 11 δι' οὗ τὰ| δι' οὗ Chron. 12 ἀειπαρθένου καὶ θεοτόκου| Chron., θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Nomoc., καὶ ἀειπαρθένου θεοτόκου Coll.¹⁹, παρθένου καὶ θεοτόκου B 13 καὶ ταφῆναι καὶ ἀναστῆσαι Chron. | τῇ| καὶ Nomoc. 14 τὰ τε πάθη καὶ τὰ θαύματα Const. | σαρκί| Chron., ἐν σαρκί Nomoc. Const. B: cf. p. 10, 12 et 13, 11 17 γὰρ| δι Chron. 20 ἡ| τε ἡ

Const. B 21 ἐνά om. B | χριστόν| χριστόν ὡς ἔφαμεν B 22 ἀειπαρθένον| καὶ ἀειπαρθένον Const. 23 τοῦ| θεοῦ Nomoc., om. Chron. 25 θεὸν αὐτόν| Nomoc. Const.¹ Const.⁹ ex emend., καὶ θεὸν αὐτόν Chron., αὐτόν Const.⁹ ante emend. B | καὶ ἀρν.] ἀρν. Chron. 27 ὁ προσκυνούμενος Nomoc. ante emend. 29 ἡ| Chron. Nomoc., τε ἡ B, τε καὶ Const. | τε] δι Chron. | ἁγίας παρθένου| ἀειπαρθένου B, ἁγίας ἀειπαρθένου Chron. 30 σάρκωσιν| γέννησιν Const. | καὶ| Chron. Const., καὶ θεοῦ καὶ Nomoc. B 33 καὶ om. Nomoc. | ἢ φρονούντας| καὶ συμπροσκυνώντας Nomoc. 35 ἡ| τε ἡ Const.⁹, τε καὶ Const.¹ | s. a. Const.: p. 12, 1...3 ex- tant etiam in B 36 cons. Const.

Τὸ αὐτὸ Ἐφεσίοις, τὸ αὐτὸ Καισαρεῦσι, τὸ αὐτὸ Κυζικηνοῖς, τὸ αὐτὸ Ἀμιδηνοῖς Τραπεζουντίοις Ἱεροσολυμίταις Ἀπαμεῦσιν Ἰουστινιανουπολίταις Θεουπολίταις Σεβαστηνοῖς Ταρσεῦσιν Ἀγκυρανοῖς.

7 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἐπιφάνιος τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμένης πατριάρχῃ. Γινώσκειν βουλόμενοι τὴν σὴν ἁγιωσύνην πάντα τὰ εἰς ἐκκλησιαστικὴν ὁρῶντα κατάστασιν ἀναγκαῖον ἡγησάμεθα ταύταις πρὸς αὐτὴν χρήσασθαι ταῖς θείαις 5 συλλαβαῖς καὶ δι' αὐτῶν δῆλα αὐτῇ καταστῆσαι τὰ κινηθέντα, ἅπερ καὶ αὐτὴν εἰδέναι πεπεισμέθα.

1 Εὐρόντες γάρ τινες ἀλλοτρίους τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, τῇ τῶν ἀσβεβῶν Νεστορίου καὶ Εὐτυχίου ἀκολουθοῦντας πλάνῃ καὶ ταῖς τούτων βλαστημίαις κεχρημένους, θείον προεβήκαμεν ἡδίκτον, ὅπερ καὶ ἡ σὴ γινώσκει ἁγιωσύνη, δι' οὗ τὴν τῶν αἰρετικῶν μανίαν ἡλέξαμεν, οὐδὲν παντελῶς ἐναλλάξαντες ἢ ἐναλλάττοντες ἢ παρελθόντες τῆς μέχρι νῦν σὺν θεῷ κρατούσης 10 ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, καθὰ καὶ ἡ σὴ γινώσκει μακαριότης, ἀλλὰ διὰ πάντων φυλάττοντες τὴν κατάστασιν τῆς ἐνώσεως τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν τῆς πρὸς τὸν ἁγιώτατον πάπαν τῆς 2 πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ πατριάρχῃν, πρὸς ὧν καὶ τὰ ὅμοια τούτοις γεγράφαμεν. Οὕτε γὰρ ἀνεχόμεθα τι τῶν εἰς ἐκκλησιαστικὴν ὁρῶντων κατάστασιν μὴ καὶ τῇ αὐτοῦ ἀναφίρεσθαι μακαριότητι, ὡς κεφαλῇ οὐσῇ πάντων τῶν ἁγιωτάτων τοῦ θεοῦ ἱερέων, καὶ ἐπειδὴ, ὅσας ἐν τούτοις ταῖς μέρεσιν αἰρετικοὶ 15 ἀνεφύησαν, τῇ γνώμῃ καὶ ὀρθῇ κρίσει ἐκείνου τοῦ σεβασμίου θρόνου κατηργήθησαν. Ἐκ γὰρ τῶν παρουσῶν θείων ἡμῶν συλλαβῶν μαθήσεται ἡ σὴ ἁγιωσύνη τὰ παρ' ἡμῶν προτεθειμένα, ἐφ' ᾧ τοὺς ἐπιχειροῦντας πονηρῶς νοεῖν ἢ ἐρμηνεύειν τὰ παρ' ἡμῶν ὀρθῶς ἐν τῷ ἡδίκτῳ λεγθέντα ἐκ τῶν 4 παρουσῶν θείων ἡμῶν ἐλέγχεσθαι συλλαβῶν. Ὀλίγοι τινὲς ἄπιστοι καὶ ἀλλότριοι τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἀντιπέν Ἰουδαϊκῶς ἐθάρρησαν πρὸς τὰ παρὰ πάντων τῶν ἱερέων 20 ὀρθῶς κρατούμενα καὶ δοξαζόμενα καὶ κηρυττόμενα, ἀρνούμενοι τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ θεὸν ἡμῶν, τὸν σαρχωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἁγίας ἐνδόξου ἀειπαρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας καὶ ἐνανθρωπήσαντα καὶ σταυρωθέντα ἕνα εἶναι τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος, συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ὁμοούσιον τῷ 25 πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, παθητὸν σαρκί, τὸν 5 αὐτὸν ἀπαθῆ θεότητα. Παραιτούμενοι δὲ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ θεὸν ἡμῶν ὁμολογεῖν ἕνα εἶναι τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος δῆλοι εἰσι καὶ ἐλέγχονται τῇ τοῦ ἀσβεβοῦς Νεστορίου ἀκολουθοῦντες πονηρᾷ διδασκαλίᾳ, κατὰ χάριν αὐτὸν λέγοντες υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ ἄλλον τὸν θεὸν λόγον καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν λέγοντες. οὕς ἀναθεματίζομεν καὶ τὰ αὐτῶν δόγματα καὶ τοὺς τὰ αὐτῶν φρονήσαντας ἢ φρονούντας ὡς ἀλλοτρίους ὄντας τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ καθολι- 30 κῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας. Πάντες γὰρ οἱ ἱερεῖς τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ εὐλαβέστατοι τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων ἀρχιμανδρίται ἀκολουθοῦντες τῇ τῶν ἁγίων πατέρων παραδύσει καὶ μηδὲν παντελῶς ἐναλλάξαντες ἢ ἐναλλάττοντες τῆς μέχρι νῦν κρατούσης, καθὰ εἴρηται, ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, συμφώνως ὁμολογοῦσι καὶ δοξάζουσι, κηρύττοντες τὸν δεσπότην ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ θεὸν ἡμῶν, τὸν πρὸ αἰώνων καὶ ἀχρόνος ἐκ τοῦ 35 πατρὸς γεννηθέντα καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρχωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἁγίας ἐνδόξου ἀειπαρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας καὶ ἐνανθρωπήσαντα καὶ 7 σταυρωθέντα ἕνα εἶναι τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος. Ὁμοούσιον γὰρ αὐτὸν ἴσμεν τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, παθητὸν σαρκί, τὸν αὐτὸν ἀπαθῆ θεότητα, συμπροσκυνούμενον τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. οὐ γὰρ ἄλλον τὸν θεὸν λόγον καὶ 40 ἄλλον τὸν Χριστὸν ἐπιστάμεθα, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμοούσιον τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ

Nomoc.^m 1, 1 (c. 7 repetitur in 1, 5) *Const.*⁹¹ B 1, 1, 6. 7

1 τὸ αὐτὸ καισαρεῦσι τὸ αὐτὸ κυζ. τὸ αὐτὸ] *Const.*, καισαρεῦσι κυζικηνοῖς B 3 ὁ αὐτός... 4 πατριάρχῃ] *Const.*, ἐπιφανίῳ ἀρχιεπισκόπῳ B, *om. Nomoc.* 7 τινας] τινας αὐτοὺς B 9 ἁγιωσύνη γινώσκει B 10 οὐδέ] *Nomoc.* 11 καθὰ καὶ] καθὼς *Nomoc.* 14 ἀναγράφεσθαι B 15 ἁγιωτάτων] *Nomoc.* B, ὁσιωτάτων *Const.* 16 ὀρθῇ γνώμῃ καὶ *Nomoc.* | ἐκείνου *om. Nomoc.* | κατηργήθησαν] B, κατηργήθησαν *Nomoc.* *Const.*⁹⁰, κατηγορήθησαν *Const.*¹ 17 ἡ ἁγιωσύνη ἢ σὴ *Nomoc.* 18 ἡδίκτῳ] *sic scribitur in Const.*⁹, cui convenit ἡδίκτον in *Nomoc.* et *Const.*⁹¹; in B scribitur ἡδίκτον | ἐκ τ. π. θείων ἡμῶν] *Const.*, ἐκ τ. π. ἡμῶν θείων (θείων *om.*

Nomoc. 1, 1 ante emend.) *Nomoc.*, *om.* B 19 καὶ ἀλλότριοι *om. Nomoc.* 20 τῶν *om.* B 22 ἁγίας] ἁγίας καὶ B 23 καὶ θεοτόκου Μαρίας] Μαρίας τῆς θεοτόκου *Nomoc.* 1, 1, Μαρίας *emendatum* in θεοτόκου Μαρίας *Nomoc.* 1, 5 | εἶναι *om. Nomoc.* 25 ἡμῖν τὸν αὐτὸν] τῷ πατρὶ B 27 ἡμῶν *om. Nomoc.* 30 τοῦ θεοῦ καθολικῆς] *Const.*, καθολικῆς B, *om. Nomoc.* 31 πάντες... ἐκκλησίας *om. Nomoc.* et *Const.*¹ ante emend., n. p. 15, 25 33 μηδέ *Nomoc.* | κρατούσης *om. Const.* 40 συμπροσκυνούμενον... p. 13, 1 θεότητα] B, *om. Nomoc.* *Const.*: excidisse ea propter homocoteleuton apparet ex p. 15, 34 seq.

ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, παθὲν σαρκί, τὸν αὐτὸν ἀπαθῆ θεότητι.
 8 Ὡς γάρ ἐστιν ἐν θεότητι τέλειος, οὕτως ὁ αὐτὸς ἐν ἀνθρωπότητι τέλειος· τὴν γὰρ καθ' ὑπόστασιν
 9 ἑνωσιν δεχόμεθα καὶ ὁμολογοῦμεν. Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ, ὁ πρὸ αἰώνων
 καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθεὶς, ὁ αὐτὸς καὶ ἐκ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν κατελθὼν ἐκ τῶν οὐρανῶν
 καὶ σαρκωθείς ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἁγίας ἐνδόξου καὶ θεοτόκου Μαρίας καὶ ἐνανθρωπήσας, 5
 τουτέστιν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν θεὸς ἐστὶ, διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἁγίαν
 ἐνδοξὸν ἀειπαρθένον Μαρίαν κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν μητέρα θεοῦ λέγομεν, οὐχ ὡς τοῦ θεοῦ λόγου
 τὴν ἀρχὴν ἐξ αὐτῆς λαβόντος, ἀλλ' ἐκ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν κατελθόντος ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ ἐξ
 10 αὐτῆς σαρκιωθέντος καὶ τεχθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος. Ὅν ὁμολογοῦμεν, καθὰ εἴρηται, ὁμοούσιον
 εἶναι τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, τοῦ αὐτοῦ 10
 11 τὰ τε θαύματα καὶ τὰ πάθη, ἅπερ ἐκουσίως ὑπῴκει σαρκί, γινώσκοντες. Ταῦτα τοίνυν ἐστὶν, ἅπερ
 διὰ τοῦ θείου ἡμῶν εἰρηκότες ἡδίκτου τοὺς αἵρετικούς ἡλέγημεν, ὥτινι θείῳ ἡδίκτῳ καὶ πάντες οἱ
 εὐρεθέντες ἐνταῦθα ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι καὶ εὐλαβέστατοι ἀρχιμανδρίται ἅμα τῇ σῇ ἀγιωσύνῃ καθυ-
 ἔγραψαν, ἀκολουθοῦντες διὰ πάντων ταῖς ἁγίαις τέτρασι συνόδοις καὶ τοῖς παρ' ἐκάστης αὐτῶν δια-
 τυπωθείσι, τουτέστι τῆς τε ἐν Νικαίᾳ τῶν τη' καὶ τῆς ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ πόλει τῶν ρν', καὶ 15
 τῆς ἐν Ἐφέσῳ προτίρας καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι, δῆλου πᾶσι καθιεστῶτος, ὅτι τὸν πᾶσι τοῖς ἅμα ἡμῖν
 πιστοῖς τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας παραδοθέντα ὅρον τῆς πίστεως, τουτέστι τὸ
 ἅγιον μᾶθημα ἥτοι σύμβολον κρατούμεν τε καὶ φυλάττομεν, τὸ παρὰ τῶν τη' ἁγίων πατέρων ἐκτεθὲν,
 ὅπερ καὶ οἱ ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ πόλει ρν' ἅγιοι πατέρες σαφηνίσαντες ἐτράνωσαν, οὐχ ὡς ἑλλει-
 πῶς ἔχοντος αὐτοῦ, ἀλλ', ἐπειδὴ οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ οἱ μὲν ἀθετεῖν ἐπεχείρησαν τὴν τοῦ ἁγίου 20
 πνεύματος θεότητα, οἱ δὲ τὴν ἐκ τῆς ἁγίας ἀειπαρθένου θεοτόκου Μαρίας ἀληθινὴν σάρκωσιν τοῦ
 θεοῦ λόγου ἡρνήσαντο, διὰ τοῦτο γραφικαῖς μαρτυρίαις τὸ αὐτὸ ἅγιον μᾶθημα οἱ εἰρημῖνοι ρν' ἅγιοι
 12 πατέρες σαφηνίσαντες ἐτράνωσαν. Τοῦτο καὶ αἱ λοιπαὶ ἅγαι σύνοδοι, τουτέστιν ἡ ἐν Ἐφέσῳ προτίρα
 καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι, τῇ αὐτῇ πίστει ἀκολουθήσασαι ἐδίδξαντο καὶ ἐφύλαξαν καὶ τὴν ἁγίαν ἐνδοξὸν
 ἀειπαρθένον Μαρίαν θεοτόκον ἐκήρυξαν καὶ τοὺς μὲν ὁμολογοῦντας αὐτὴν θεοτόκον ἀνεθεμάτισαν. 25
 13 Ὁμοίως δὲ ἀνεθεμάτισαν καὶ τοὺς ἕτερον σύμβολον ἢ ἅγιον μᾶθημα παραδιδόντας παρὰ τὸ ὑπὸ
 μὲν τῶν τη' ἁγίων πατέρων ἐκτεθὲν, σαφηνισθὲν δὲ καὶ τρανωθὲν παρὰ τῶν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ
 14 πόλει ρν' ἁγίων πατέρων. Καὶ ἡ μὲν ἐν Ἐφέσῳ προτίρα τὸν τε ἀσεβῆ Νεστόριον [καὶ τὰ αὐτοῦ δόγ-
 ματα καθέλει τε καὶ ἀνεθεμάτισε καὶ τοὺς τὰ αὐτοῦ φρονήσαντας ἢ φρονοῦντας καὶ τοὺς συναινέσαντας
 15 αὐτῷ ἢ συναινούντας ἀνεθεμάτισεν. Ἡ δὲ ἐν Χαλκηδόνι ἁγία σύνοδος καθέλει τε καὶ ἐξίβαλε τῶν 30
 ἁγίων τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν καὶ ἀνεθεμάτισε καὶ τὸν ἀσεβῆ Ἐὐτυχία καὶ τὰ αὐτοῦ δόγματα καὶ τοὺς
 τὰ αὐτοῦ φρονήσαντας ἢ φρονοῦντας καὶ τοὺς συναινέσαντας αὐτῷ ἢ συναινούντας· καὶ πάντας τοὺς
 αἵρετικούς καὶ τὰ αὐτῶν δόγματα καὶ τοὺς τὰ αὐτῶν φρονήσαντας ἢ φρονοῦντας ἀνεθεμάτισεν.
 16 Ὁμοίως δὲ ἀνεθεμάτισε καὶ Νεστόριον καὶ τὰ αὐτοῦ δόγματα καὶ τοὺς τὰ αὐτοῦ φρονήσαντας ἢ
 17 φρονοῦντας καὶ τοὺς συναινέσαντας αὐτῷ ἢ συναινούντας. Ἡ αὐτὴ δὲ ἐν Χαλκηδόνι ἁγία σύνοδος καὶ 35
 τὴν τοῦ μεγάλου Προκλου πρὸς Ἀρμενίους γραφεῖσαν ἐπιστολὴν περὶ τοῦ χρῆναι λέγειν τὸν δεσπότην
 ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ θεὸν ἡμῶν ἵνα τῆς ἁγίας τριάδος διὰ τῆς οἰκείας
 18 ἀναφορᾶς ἐδιδάτο τε καὶ ἐβεβαίωσεν. Εἰ γὰρ τὰς εἰρημῖνας τέσσαρες ἁγίας συνόδους παρεξελθῶμεν ἢ
 τὰ παρ' αὐτῶν διατυπωθέντα, δίδομεν ἄδειαν τοῖς καθαιρεθείσιν ὑπ' αὐτῶν αἵρετικαῖς καὶ τοῖς αὐτῶν
 19 δόγμασι τὴν ἑαυτῶν λῶμην πάλιν εἰς τὰς ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἐνδείκνυσθαι. Ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται 40
 πραχθῆναι, μὴ ποτε γένοιτο, ἐπειδὴ αἱ εἰρημῖναι τέσσαρες ἅγαι σύνοδοι διὰ τῶν οἰκείων δογμάτων
 20 τοὺς αἵρετικούς καὶ τὰ τούτων δόγματα ἐξέβαλον. Καὶ εἴ τις πρὸς μίαν τῶν εἰρημῖνων ἁγίων συνόδων
 ἀμφιβάλλει, πρόδηλός ἐστιν ἐκείνα φρονῶν τὰ δόγματα τὰ παρ' αὐτῆς ἐκβληθέντα τε καὶ ἀναθεματισθέντα.
 21 Μηδὲς τοίνυν μάτην ἡμᾶς ταραξάτω ἐλπίδι ματαίᾳ κρατούμενος, ὅτι ἡμεῖς ἐναντίον τι τῶν εἰρημῖνων
Nomoc.^m 1, 1. 5 *Const.*^o B 1, 1, 7

4 ὁ *om. libri, cf. p. 16, 5* | τῶν *om. Nomoc.*
 5 καὶ θεοτόκου] *Const.*, ἀειπαρθένου καὶ θεοτόκου
Nomoc. 1, 5 B, θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου *No-*
noc. 1, 1 9 ὅν *om. Const.* | καθὼς *Nomoc.*
 10 ἡμῖν *om. Const.*¹ *ante emend.* B 11 τε *om.*
Const. 14 τέτρα B | ἐκάστοις *Nomoc.* 15 τε *om.*
Nomoc. (τῆς τε ἐν νικαίᾳ *om. Nomoc.* 1, 1 *ante*
emend.) 16 προτίρας] τῆς προτίρας *Const.* 18 τε
om. Nomoc. 19 οὐχ ὡς ... 23 ἐτράνωσαν *om.*
Nomoc. 21 θεοτόκου] *Const.*, καὶ θεοτόκου B
 22 εἰρημῖνοι *om. Const.*^o | ρν' ἅγιοι *om. B*, ἅγιοι

*om. Const.*¹ *ante emend.* 23 λοιπαὶ] *Nomoc. B*,
 ἄλλαι ἀπάσαι *Const.* | ἀειπαρθένον] καὶ ἀειπ. *No-*
noc. 29 ἐθεμάτισε B 33 ἀνεθεμάτισαν *Nomoc.*,
om. B 38 παρεξελθῶμεν (—θόμεν *Const.*¹)
Const. B, ἐξελθῶμεν *Nomoc.* 40 πάλιν *post*
ἐκκλησίας collocat Nomoc. 41 μὴ ποτε] *Schoell*,
 ποτὲ μὴ *libri* 42 τούτων] αὐτῶν *Const.*¹ B | ἐξέβα-
 λον δόγματα *Nomoc.* 43 ἀμφιβάλλει] *Nomoc.* 1, 1
 B, ἀμφιβάλλων *Nomoc.* 1, 5, ἀμφιβάλλοι *Const.* |
 αὐτῶν *Const.* 44 μάτην] *Nomoc.* 1, 1 *Const.*,
om. Nomoc. 1, 5 B | ὑμᾶς *Const. B* | τι *om. Const.*

ἀγίων δ' συνόδων ἐπράξαμεν ἢ πράξομεν ἢ πραχθῆναι παρὰ τινος συγχωρήσομεν ἢ περιαιρεθῆναι τὴν
 τῶν αὐτῶν ἀγίων δ' συνόδων ὅσιν μνήμην ἐκ τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας διακτύχων ἀνεξόμεθα.
 22 Πάντας γὰρ τοὺς παρ' αὐτῶν καθαιρεθέντας καὶ ἀναθεματισθέντας καὶ τὰ τῶν καθαιρεθέντων δόγ-
 23 ματα καὶ τοὺς τὰ αὐτῶν φρονήσαντας ἢ φρονούντας ἀναθεματίζομεν. Ὅθεν εὐχίσθω ἡμῖν τε καὶ τῇ
 ἡμετέρα πολιτεία ἢ μακαριότης σου, πάντας περὶ τοῦ ἡμετέρου σκοποῦ καὶ τῆς περὶ τὴν ἀμώμητον
 πίστιν σπουδῆς διδάσκουσα τε καὶ πληροφοροῦσα. D. VII K. APRIL. CONSTANTINOPOLI DM. IUSTI-
 NIANO PP. A. III CONS. a. 533

8 GLORIOSISSIMO ET CLEMENTISSIMO FILIO IUSTINIANO AVGVSTO IOHANNES EPIS- [B. 1, 1, 8
 COPVS VRBIS ROMAE. Inter claras sapientiae mansuetudinis uestrae laudes, christianissime
 principum, puriore luce tamquam aliquod sidus irradiat, quod amore fidei, quod caritatis 10
 studio, edocti ecclesiasticis disciplinis, Romanae sedis reuerentiam conseruatis et ei cuncta
 subicitis et ad eius deducitis unitatem, ad cuius auctorem, hoc est apostolorum primum,
 1 domino loquente praeceptum est: 'paece oues meas'. Quam esse omnium uere ecclesiarum
 caput et patrum regulae et principum statuta declarant et pietatis uestrae reuerentissimi
 testantur affatus. patet igitur in uobis impletum fore, quod scripturae loquuntur: 'per me 15
 2 'reges regnant et potentes scribunt iustitiam'. Nihil est enim, quod lumine clariore prae-
 fulgeat, quam recta fides in principe: nihil est, quod ita nequeat occasui subiaccere, quam
 uera religio. nam cum auctorem uitae uel luminis utraque respiciant, recte et tenebras
 3 respuunt et nesciunt subiaccere defectui. Quam ob rem, gloriosissime principum, uotis
 omnibus exorabitur diuina potentia, ut pietatem uestram in hoc ardore fidei, in hac deuo- 20
 tione mentis, in hoc integrae religionis studio sine defectu sui in tempora longiora conser-
 uet: hoc enim et sanctis credimus ecclesiis expedire. scriptum est enim: 'labiis regit rex',
 4 et iterum: 'cor regis in manu dei et ubi uoluerit, inclinabit illud'. Hoc est enim, quod
 uestrum firmat imperium, hoc, quod uestra regna conseruat. nam pax ecclesiae, religionis
 5 unitas, auctorem facti in sublime prouectum grata sibi tranquillitate custodit. Neque enim 25
 parua ei uicissitudo a potentia diuina tribuitur, per quem nullis rugis ecclesia diuina
 secernitur, nullis insertis maculis uariatur. scriptum est enim: 'quia cum rex iustus sederit
 6 'supra sedem, non aduersabitur sibi quicquam malignum'. Proinde serenitatis uestrae
 apices per Hypatium atque Demetrium sanctissimos uiros fratres et coepiscopos meos
 reuerentia consueta suscepimus: quorum etiam relatione comperimus, quod fidelibus populis 30
 proposuissetis edictum¹ amore fidei pro submouenda haereticorum intentione secundum
 apostolicam doctrinam, fratrum et coepiscoporum nostrorum interueniente consensu. quod
 quia apostolicae doctrinae conuenit, nostra auctoritate confirmamus.

7 Textus autem epistulae talis est:

VICTOR IUSTINIANVS PIVS PELIX INCLITVS TRIUMPHATOR SEMPER AVGVSTVS IOHANNI 35
 8 SANCTISSIMO ARCHIEPISCOPO ALMAE VRBIS ROMAE ET PATRIARCHAE. Reddentes honorem

CRM: c. 7 dedi ad Nomoc.^m 1, 1. 5 Const.^o B 1, 1, 7: c. 8 extat in collectione canonum
 Auellana (= Au., cf. Maassen Quellen u. Litter. des canon. Rechts I p. 337); praeterea
 § 7. 8. 22...24 repetuntur in epistula Iustiniani ad Agapetum (Mansi VIII, 845), quam
 eadem collectio exhibet. utrumque caput collatum habeo ex libro Vaticano 4961 saec. X
 uel XI: ubi inter se uariant, Au. 1 notauit integram constitutionem, Au. 2 epitomatam

¹ Prouerb. 8, 15

² Prouerb. 16, 10 (μαντεῖον ἐπὶ φελέσει βασιλέως)?

³ Prouerb. 21, 1

⁴ Prouerb. 20, 8

⁵ 1, 1, 7

1 τινος} Nomoc. 1, 1 B, τινων Nomoc. 1, 5,
 τισι Const. | τὴν om. Nomoc. 2 συνόδων om.
 Const.^o, deficit Const.^o | (αὐτῶν) εἰρημίνων Const. |
 ἐκκλησίας} ἐκκλησίας οἷας B 5 ἢ om. Const.^o B
 6 s. a. Const.^o | dς iuii ka. pr. cp. dniust.
 pp. ass. Const.^o, asi ui ii ka pr. cra.
 niust. ppa. ss. Const.^o 8 clementissimo et
 gloriosissimo M 9 urbis romae om. Au. |
 mansuetudinis} Au. RM, et mansuetudinis C:
 ἐν τῇ λαμπρότητι τῆς ἡμετέρας πραότητος B
 10 itaque R | purior C 11 sedi Au.: τοῦ
 Ῥωμ. θρόνου B 12 apostolum C: τὸν τῶν
 ἀποστόλων πρῶτον B 13 uero omnium Au.,

uere om. M: πασι αὐτῶν τῶν ἐκκλησιῶν B
 15 placet R^a 16 potentem Au. 17 ne-
 queant M^a 18 cum om. R 19 respuunt |
 respiciunt Au., ἀποπτύουσα B 20 ut | vel R
 23 dei} Au. CR cum B, dei est M 24 ser-
 uat C 26 rugis} regulis R^a 27 insertis
 maculis} ἐγκακεντρισμαῖς νόμοις B 28 sibi |
 ei C 31 proposuissetis} CAu., proposuistis
 RM, προτεθείκατι B | seditum Au. 32 quia
 quod R, qui quod M 34 textus ... est
 om. C | epistulae} apostolice Au. 1 35 io-
 hannes Au. 1

apostolicae sedi et uestrae sanctitati, quod semper nobis in uoto fuit et est, ut decet
 patrem honorantes uestram beatitudinem omnia quae ad ecclesiarum statum pertinent
 festinamus ad notitiam deferre uestrae sanctitatis, quoniam semper magnum nobis fuit
 studium unitatem uestrae apostolicae sedis et statum sanctarum dei ecclesiarum custodiri,
 9 qui hactenus obtinet et incommote permanet nulla intercedente contrarietate. Ideoque
 omnes sacerdotes uniuersi orientalis tractus et subicere et unire sedi uestrae sanctitatis
 10 properauimus. Et in praesenti ergo quae hic commota sunt, quamuis manifesta et indubi-
 tata sint et secundum apostolicae uestrae sedis doctrinam ab omnibus semper sacerdotibus
 firme custodita et praedicata, necessarium duximus, ut ad notitiam uestrae sanctitatis per-
 11 ueniant. Nec enim patimur quicquam quod ad ecclesiarum statum pertinet, quamuis
 manifestum et indubitatum sit quod mouetur, ut non etiam uestrae innotescat sanctitati,
 quia caput est omnium sanctarum ecclesiarum. per omnia enim, ut dictum est, properamus
 12 honorem et auctoritatem crescere uestrae sedis. Manifestum igitur facimus uestrae sancti-
 tati, quod pauci quidam infideles et alieni sanctae dei catholicae atque apostolicae ecclesiae
 contradicere Iudaice ausi sunt aduersus ea, quae ab omnibus sacerdotibus secundum
 13 uestram doctrinam recte tenentur et glorificantur atque praedicantur, denegantes dominum
 nostrum Ihesum Christum unigenitum filium dei et deum nostrum, incarnatum ex sancto
 spiritu et sancta atque gloriosa uirgine et dei genetrice Maria hominem factum atque
 crucifixum, unum esse sanctae et consubstantialis trinitatis, coadorandum et conglorifican-
 dum patri et spiritui sancto, consubstantialem patri secundum diuinitatem et consubstan-
 14 tialem nobis eundem ipsum secundum humanitatem, passibilem carne, eundem ipsum im-
 passibilem deitate. Recusantes enim dominum nostrum Ihesum Christum unigenitum filium
 dei et deum nostrum fateri unum esse sanctae et consubstantialis trinitatis uidentur Nestorii
 malam sequentes doctrinam, secundum gratiam dicentes eum filium dei et alium dicentes
 15 deum uerbum et alium Christum. Omnes uero sacerdotes sanctae catholicae atque aposto-
 licae ecclesiae et reuerentissimi archimandritae sacrorum monasteriorum sequentes sanctita-
 tem uestram et custodientes statum et unitatem sanctarum dei ecclesiarum, quam habent
 ad apostolicam uestrae sanctitatis sedem, nihil penitus immutantes de ecclesiastico statu,
 qui hactenus obtinuit atque obtinet, uno consensu confitentur et glorificant, praedicantes
 dominum nostrum Ihesum Christum unigenitum filium et uerbum dei et deum nostrum, 30
 ante saecula et sine tempore de patre natum, in ultimis diebus descendisse de caelis et
 incarnatum ex spiritu sancto et sancta atque gloriosa uirgine et dei genetrice Maria, natum
 et hominem factum et crucifixum unum esse sanctae et consubstantialis trinitatis, coado-
 15 randum et conglorificandum patri et sancto spiritui. Nec enim alium deum uerbum et
 alium Christum cognoscimus, sed unum atque eundem ipsum consubstantialem patri secun- 35

Au. (u. p. 14) CRM

1 in uoto] inuito *R^a*, in uol'o *Au.* | est] est
 et *M* contra *B* | docet *C* 2 ad om. *Au.* 1
 3 festinamus *R^a* | uestrae sanct. deferre *M*: εἰς
 γνῶσιν ἀναφέρειν τῆς ἡμετέρας (scr. ὑμετ.) ἁγιω-
 σύνης *B* | nobis magnum *R*, μεγάλη ἡμῖν *B*
 4 custodire *M*, διαφυλάττεσθαι *B* 6 uenire
RM^a, ἐνωθῆναι *B* 7 quae hic commota
 sunt] *Au.*, quae commota sunt *RM*, cui haec
 commota sunt *C*: τοὺς ταῦτα ἀνακινίσαντας ...
 ἀναγκάσιον ᾤθημεν, ἵνα εἰς γνῶσιν ... ἀνέλ-
 θωσιν *B* | quamuis] quam *C* | indubita *R*
 & apostolicae] κατὰ τὴν ἀποστολικὴν τοῦ ὑμε-
 τέρου θρόνου διδασχὴν *B* | ab om. *M* 10 quic-
 quam quod] *Au.* *C*, quicquid *RM*: τὸ ὅτι οὖν
 ... ἀνῆκον *B* 14 quidam] *C* cum *B* et loco
 simili p. 12, 19: ὀλίγοι τινές, quidem *Au.*
RM | alienae *R* | dei] sedi *Au.*, τοῦ θεοῦ *B*
 15 iudaice] *Au.* *C*, iudaice atque apostatice
RM: atque apostatice om. et *B*, ubi tamen
 spatium uacuum sequitur post ἰουδαϊκῶς, et
 c. 7 § 4 (p. 12, 20) | ausi] uisi *Au.* 16 tene-
 rentur *Au.* | denegantes om. *Au.* 17 deum]

dominum *Au.* *R*, θεόν *B* 18 spiritu sancto *M*,
 ἁγίου πνεύματος *B* | uirgine] ἀειπαρθένου *B* |
 et] *Au.* *CM*, om. *R*: καὶ θεοτόκου *B* 19 con-
 substantialis *C* | et] atque *R* 20 spiritu
Au. 21 eundem ipsum] *Au.* *R*, om. *CM*,
 τὸν αὐτόν *B* | passibilem carne om. *C* 22 enim
 om. *M* 23 deum] dominum *Au.* *CR*, θεόν *B*
 24 eum (unum *C*) f. dei et alium dic.] *Au.* *C*,
 alium *M^a*, om. *RM^a*: λέγοντες αὐτὸν θεόν καὶ
 ἄλλον τὸν θεὸν λόγον *B*, cf. p. 12, 28 26 sa-
 crorum] *Au.* cum *B* ἱερῶν, sanctorum *CRM*
 27 quam] *Au.* *R* cum *B*, quem *C*, que *M* |
 haebant *R*, ἔχουσι *B* 28 ad apostolicam u. s.
 sedem] *Au.* *CM^a* cum *B*: πρὸς ἀποστολικὸν
 ... θρόνον, ab apostolica u. s. sede *RM^a*
 29 praedicantes om. *Au.* contra *B* κηρύττοντες
 30 deum] *C*, dominum *Au.* *RM*, θεόν *B*
 32 sancta] *CRM* cum *B*, ex sancta *Au.* | et
 dei] dei *Au.*, καὶ θεοτόκου *B* 34 glorifican-
 dum *C*, συνδοξαζόμενον *B* | uerbum] uerum
 legit *Thalelaeus*: θεὸν ἀληθινόν *B* | et alium]
 alium *C* contra *B* 35 patrem *R^a*

dum diuinitatem et consubstantialem nobis eundem ipsum secundum humanitatem, passi-
 16 bilem carne, eundem ipsum impassibilem deitate. Vt enim est in diuinitate perfectus, ita
 idem ipse et in humanitate perfectus est: in una enim subsistentia unitatem suscipimus et
 17 confitemur, quod dicunt Graeci τὴν καθ' ὑπόστασιν ἑνωσιν ὁμολογοῦμεν. Et quoniam unigenitus
 filius et uerbum dei, ante saecula et sine tempore de patre natus, idem ipse et in ultimis
 diebus descendens de caelis, incarnatus ex sancto spiritu et sancta atque gloriosa uirgine
 et dei genetrice Maria et homo factus, dominus noster Ihesus Christus proprie et uere
 deus est, ideo et sanctam et gloriosam uirginem Mariam proprie et uere dei matrem
 dicimus: non quia deus uerbum principium ex ipsa sumpserit, sed quod in ultimis diebus
 18 descendit de caelis et ex ipsa incarnatus et homo factus natus est. Quem confitemur et 10
 credimus, sicut dictum est, consubstantialem esse patri secundum deitatem et consubstan-
 tialem nobis eundem ipsum secundum humanitatem, eiusdem miracula et passiones, quas
 19 sponte carne sustinuit, cognoscentes. Suscipimus autem sancta quattuor concilia, id est
 trecentorum decem et octo sanctorum patrum, qui in Nicaea congregati sunt, et centum
 quinquaginta sanctorum patrum, qui in hac regia urbe conuenerunt, et sanctorum patrum, 15
 qui in Epheso primo congregati sunt, et sanctorum patrum, qui in Chalcedone conuenerunt,
 20 sicut uestra apostolica sedes docet atque praedicat. Omnes ergo sacerdotes sequentes
 21 doctrinam apostolicae uestrae sedis ita credunt et confitentur et praedicant. Vnde pro-
 perauimus haec ad notitiam deferre uestrae sanctitatis per Hypatium et Demetrium beatis-
 simos episcopos, ut nec uestram sanctitatem lateat, quae a quibusdam paucis monachis 20
 22 male et Iudaice secundum Nestorii perfidiam denegata sunt. Petimus ergo uestrum pater-
 num affectum, ut uestris ad nos destinatis litteris et ad sanctissimum episcopum huius
 almae urbis et patriarcham uestrum fratrem, quoniam et ipse per eosdem scripsit ad
 uestram sanctitatem festinans in omnibus sequi sedem apostolicam beatitudinis uestrae,
 manifestum nobis faciat, quod omnes, qui praedicta recte confitentur, suscipit uestra 25
 sanctitas et eorum, qui Iudaice ausi sunt rectam denegare fidem, condemnat perfidiam.
 23 Plus enim ita et circa uos omnium amor et uestrae sedis crescit auctoritas et quae ad uos
 est unitas sanctarum ecclesiarum inturbata seruabitur, quando per uos didicerint omnes
 beatissimi episcopi eorum, quae ad uos relata sunt, sinceram uestrae sanctitatis doctrinam.
 petimus autem uestram beatitudinem orare pro nobis et dei nobis adquirere prouidentiam. 30
 24 Et alia manu: Diuinitas te seruet per multos annos, sancto ac religiosissime pater.
 DATA VIII ID. IVN. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PERPETVO AVGVSTO III CONSVLE. a. 533

Au (u. p. 14) *CR* (u. 11 case ... 15 urbe conue in *litura*) *M*

1 eundem ipsum] *Au. CR*, om. *R^aM*: τὸν αὐτὸν *B* 2 in diuinitate] *Au. RM*, in dei-
 tatem *C*: ἐν θεότητι *B*, quae uoc. θεότης ex-
 primere solent et deitatem et diuinitatem
 3 substantia *RM* | unitatem] *Au. C*, deita-
 tem *RM*, ἑνωσιν *B* | suscepimus *Au.*, ἀπο-
 δεχόμεθα *B* 4 τὴν καθ' ὑπόστασιν ἑνωσιν
 ὁμολογοῦμεν] tinctati postea sin eno sino
 molagoumen *Au.*, THNTACIN *C*, TNN KATH
 THOCTACINE *R*, TENKATHHOCTACINE *M*,
 THNKATHTOCICINENOCINAMOAOOTORMEN
Uindob. 2267: μίαν γὰρ τὴν καθ' ὑπόστασιν
 ἑνωσιν ἀποδεχόμεθα καὶ ὁμολογοῦμεν, ὅπερ οἱ
 Ἕλληνες καθ' ὑπόστασιν ἑνωσιν *B*: uocabulum
 ὁμολογοῦμεν agnoscunt etiam *NT Paris.* 4519,
cf. p. 11, 17 et 13, 2 | et ante quoniam uel
 ante 5 uerbum om. *M* 6 incarnatus] καὶ
 σαρκωθείς *B*, *cf. p. 13, 5* | spiritu sancto *Au. M*,
 ἁγίου πνεύματος *B* 7 et om. *C contra B* |
 generice *R^a* | et homo] et om. *B*, confirmat
 c. 7 § 9 h. t. 8 est] et est *C*, et *Au.* | et om.
R contra B | et gl.] atque gl. *RM* 9 quod]
 ὅτι καὶ *B contra c. 7 § 9* 10 factus] *Au. C*,
 factus est et *R^a*, factus et *R^aM*: ἰσαρκώθη
 καὶ ἄνθρωπος ἐγενήθη *B* 14 nicena *C*

15 conuenerunt et] congregati sunt et cen-
 tum quinquaginta *C*: συνελθόντων καὶ τῶν
 ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συν-
 ἀδριασθέντων *B* | et sanctorum ... 16 sunt
 om. *R^a*? 16 primo om. *C contra B* (u. s.) |
 calchedone *Au.*, calcedone *R*, calcedona *CM*
 17 ergo] uero *R^a*, τοίνυν *B* 18 praedicant]
Au. C, dicunt *RM*, κηρύττουσιν *B* 19 uestrae
 sanctitatis deferre *M*, ἀναφέρειν τῆς ὑμετέρας
 ἁγιοσύνης *B* 21 denegati *R^a* 22 uestris
 ad nos destinatis litteris] *Au. C cum B*:
 τῶν ὑμετέρων πρὸς ἡμᾶς σταλέντων γραμμάτων,
 uestras ad nos destinatis (destinetis *M*)
 litteras *RM* 23 patriarchiam *M^a* | per eos-
 dem] κατὰ τὰ αὐτὰ *B* 24 consequi *Au.* |
 beatitudinis] scripta beatitudinis *C*: τῷ ἀπο-
 στολικῷ θρόνῳ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος *B*
 27 plus] amplius *C*, πλείον *B* | amor et]
 amore *C* 28 inturba *M^a* | didicerunt *RM^a*
 29 horum] *Au. C*, eorum *RM*, αὐτῶν *B*
 31 et alia manu] *Au.*, et subscriptio *C*, item
 et s. *R*, hec s. *M*, om. *B* 32 s. a. *Au.* |
 constantinopoli dn.] constantino *Au.* | in]
 in *Au.*

25 Liqueat igitur, gloriosissime imperator, ut lectionis tenor et legatorum uestrorum relatio
patefecit, nos apostolicis eruditionibus studere, cum de religionis catholicae fide ea sapitis,
ea scripsistis, ea populis fidelibus publicastis, quae, sicut diximus, et sedes apostolica docet
26 et patrum ueneranda decreuit auctoritas et nos confirmauimus in omnibus. Opportunum
est ergo uoce clamare prophetica: 'Iucundetur caelum desuper, effundant montes iucundi-
27 tatem et colles laetitia laetabuntur'. Haec igitur in tabulis cordis fideles scribere, haec
28 ut pupillas oculorum conuenit obseruare. Neque enim quisquam est, in quo Christi caritas
feruet, qui tam rectae, tam uerae confessionis uestrae fidei refragator existat, cum impieta-
tem euidenter Nestorii Eutychisque et omnium haereticorum damnantes, unam ueram
catholicam fidem domini et dei nostri saluatoris Ihesu Christi magisterio institutam et pro-
29 pheticis apostolicisque praedicationibus ubique diffusam et sanctorum per totum orbem
confessionibus roboratam, patrum atque doctorum sententiis adunatam et nostrae doctrinae
30 consentaneam inconcusse atque inuiolabiliter deuota deo et pia mente seruat. Soli etenim
uestris professionibus aduersantur, de quibus diuina scriptura loquitur dicens: 'posuerunt
'mendacium spem suam et mendacio operiri sperauerunt'²: et iterum qui secundum prophe-
31 tam dicunt domino: 'recede a nobis, uias tuas scire nolumus'³, propter quos Salomon
dicit: 'semitas propriae culturae errauerunt, colligunt autem manibus infructuosa'⁴. Haec
est igitur uestra uera fides, haec certa religio, hoc beatae recordationis, ut diximus, patres
omnes praesulesque Romanae ecclesiae, quos in omnibus sequimur, hoc sedes apostolica
praedicauit hactenus et inconuulse custodit: huic confessioni, huic fidei quisquis contra-
32 dictor extiterit, alienum a sancta communione, alienum se ipse ab ecclesia iudicauit esse
catholica. Nos enim in Romana Cyrum cum sequacibus suis inuenimus ciuitate, qui de
Acoemetensi monasterio fuit, quos apostolicis suasionibus ad rectam fidem et uelut oues, quae
perierant errantes, ad ouile contendimus reuocare dominicum, ut agnoscerent secundum
33 prophetam⁵ linguae balbutientes loqui quae ad pacem sunt. Non credentibus autem per nos
primus apostolorum Esaias prophetae uerba dicit: 'pergite lumini ignis uestri et flammae,
'quam accendistis'⁶. sed obduratum est cor eorum, ut scriptum est⁷, ut non intellexerent,
et pastoris uocem oues, quae meae non erant, audire minime uoluerunt. In quibus ser-
uantes ea, quae ab ipsorum sunt statuta pontifice, eos minime in nostra communione re-

Au. (u. p. 14) CRM

¹ cf. *Iesaias* 45, 8. 44, 23. 55, 12. *Psalm.* 95, 11. 97, 8 ² *Iesaias* 28, 15 ³ *Iob* 21, 14
⁴ *Sap. Salom.* 15, 4? ⁵ *Iesaias* 32, 4 ⁶ *Iesaias* 50, 11 ⁷ *Iesaias* 6, 10. 11. cf. *Iohannes*
10, 26. 27

1 'Ιωάννου ἐπισκόπου Ῥώμης (ἀντίγραφον *add.*
Nomocanon 1, 1 *Pitra* p. 459) *praemittunt* B |
et] ut M, καὶ B | relatio R 2 eruditio-
nis M^a | de relig. cathol. fide] relig. cathol.
fidei C: τὰ περὶ τῆς εὐσεβοῦς καθολικῆς πίστεως
ταῦτα φρονεῖν B 3 populis] *Au. C cum B*:
ταῦτα τοῖς πιστοῖς λαοῖς δημοσιεύειν, protulisti
RM | sedes (sedis *Au.*) apostolica docet] *Au. C*
cum B: ὁ ἀποστολικὸς θρόνος διδάσκει, sedis
apostolicae doctrina RM 4 in om. M 5 est
om. *Au.* | uoce clamare] *Au.*, clamare uoce C,
uoce proclamare R^a M, uoce... et proclamare R^a:
φωνὴν κραῖναι προφητικὴν B | iucundetur] *Au. C*
cum B τερφθῆτω, tibi habundetur (habundet
M^a) RM | effundant] et fundant M 6 laetitia]
iusticia C | fideles] *Au. C*, fidelis R, fideliter M:
quasi esset fidelium, B uertunt τῶν πιστῶν
7 pupilla] *factum ex publica Au.* | obseruare]
Au. C, obseruari RM, διαφυλάττειν B | christi
om. M^a 9 eutychisque et] M, eutyches uel
et *Au.*, et eutichis uel C, eutychisque uel R:
καὶ εὐτυχοῦς καὶ B: alias *declinari solet in*
eutychetis, u. g. 1, 5, 8 10 et (et om. C)
propheticis apostolicisque] *Au. C*, propheticis-
que RM, καὶ τοῖς προφητικαῖς καὶ ἀποστολικοῖς B

12 patrum ... adunatam om. B 13 solite
enim *Au.* 15 mendacio operiri] *Au. C cum B*:
τῷ ψεύδει καλύπτεσθαι, mendatium (mendatii
M^a) operi RM | sperarunt M 16 domino] deo
R, τῷ κυρίῳ B | nolumus *Au.* | quos] *C cum B*:
περὶ ὧν, quod *Au. RM* | salamon R 17 se-
mita C | infructuosam *Au.*, fructuosa RM,
ἄκαρπα B 18 uestra om. C contra B
19 seqmur R | hoc] haec *Au.*, τοῦτο B 21 a
sancta] *Au. C*, sane a RM: alienum a s. comm.
om. B | alienum se] se R 22 in] et *Au.* |
suis sequacibus M | ciuitatem *Au.* | de] *Au. C*
cum B ἀπό, om. RM 23 acoemetensi] acy-
metensi RM, aquimetensi *Au.*, acimentensi C,
τῶν ἀκομήτων B | quos om. *Au.*, et legit
Thalelaeus: εὐρομεν ... καὶ ... ἐσπύσαμεν ἀν-
καλίσαι B | et om. RM contra B 24 ad-
cognoscerent C 25 non credentibus] *C cum B*
τοῖς μὴ πιστεύουσι, non credente *Au.*, ad non
credentes RM | per] ad R, δι' B 26 lumini]
C cum B τῷ φωτί, lumine *Au. RM* 27 quem *Au.*
28 me minime C contra B | uoluerunt] C,
uoluerant *Au.*, ualuerunt RM, ἠθάρησαν B |
obseruantes R, φυλάξαντας B 29 recipi-
mus *Au.*, ἀπεδεξάμεθα B

cepimus et ab omni ecclesia catholica esse iussimus alienos, nisi errore damnato doctrinam
 34 nostram quantocius sequi habita regulari professione signauerint. Aequum quippe est,
 35 nt, qui nostris minime oboedientiam commodant statutis, ecclesiis habeantur extorres. Sed
 quia gremium suum numquam redenntibus claudit ecclesia, obsecro clementiam uestram,
 nt, si proprio errore deposito et praua intentione depulsa ad unitatem ecclesiae reuerti
 uoluerint, in nostra communione receptis indignationis uestrae remoueatis aculeos et nobis
 36 intercedentibus benigni animi gratiam condonate. Deum autem et saluatorem nostrum
 Ihesum Christum exoramus, quatenus longaeuis et pacificis uos dignetur custodire tempori-
 bus in hac uera religione et unitate et ueneratione apostolicae sedis, cuius principatum ut
 37 christianissimi et pii conseruatis in omnibus. Praeterea, serenissime principum, laudamus
 legatorum uestrorum personas, Hypatii et Demetrii fratrum et coepiscoporum nostrorum,
 38 quos clementiae uestrae gratos fore ipsa manifestauit electio. Nam tantae causae pondus
 non nisi perfectis in Christo potuisset iis iniungi, tantae uero pietatis, tantae reuerentiae
 39 plenos affatus nisi per amantes minime dignaremini destinare. Et alia manu: Gratia domini
 nostri Ihesu Christi et caritas dei patris et communicatio spiritus sancti sit semper uobiscum,
 15 pilissime fili. Item subscriptio: Omnipotens deus regnum et salutem uestram perpetua pro-
 tectione custodiat, gloriosissime et clementissime fili imperator Auguste. D. VIII K. APRIL.
 ROMA DN. IUSTINIANO PP. A. IIII ET PAVLINO IUNIORE VC. CONSS.

a. 534

II

✠ DE SACROSANCTIS ECCLESIIS ET DE REBUS ET PRIVILEGIIS EARVM ✠

20

1 IMP. CONSTANTINVS A. AD POPVLVM. Habeat unusquisque licentiam [Th. 16, 2, 4 B 5, 1, 1
 sanctissimo catholicae uenerabilique concilio decedens bonorum quod optauit relinquere.
 non sint cassa iudicia. nihil est quod magis hominibus debetur, quam ut supremae uolun-
 tatis, postquam iam aliud uelle non possunt, liber sit stilus et licitum¹ quod iterum non
 25 redit arbitrium. PP. V NON. IUL. ROMAE CRISPO II ET CONSTANTINO II CC. CONSS.

a. 321

Au. (1, 8: u. p. 14) p (2, 1) L (2, 1) CRM

¹ licens Th.

1 iussimus esse M 2 significauerint C, σφρα-
 γισθῶσιν B 3 ecclesiis] ab eccl. M 4 redeun-
 tibus numquam M contra B 5 institutione
Au. 6 recepti *Au.* M 9 uero H, ἀλλ᾽ οὐ B
 11 nostrorum] *Au.* C cum B: συνεπισκόπων ἡμῶν
om. RM 13 potuisset iis] scripsi auctore
Mommseuo, potuisset *Au.* C, potuisset RM:
 καὶ γὰρ τοῦ τοιούτου πράγματος τὸ φορτικόν εἰ μὴ
 διὰ τελείων ἐν Χριστῷ ἡδυνήθητε συζῆσαι το-
 σαύτης εὐσεβείας, τοσαύτης αἰδοῦς πεπληρωμένους
 ὄντας καὶ φιλουμένους οὐδαμῶς ἂν ἀποστείλαι
 ἱκνῶσθε B, unde apparet *Thalelaeum locum*
male intellectum ita emendasse, quasi scrip-
tum fuerit nam t. c. pondus nisi per perfec-
 tos in Christo potuisset coniungere, tantae
 pietatis, tantae reuerentiae plenos et amantes,
 minime dignaremini destinare [uero] uerae M
 14 plenus C | affatus *Au.* | et alia manu]
Au., *om.* CRMB, cf. p. 16, 31 15 dei patris]
 Θεοῦ καὶ πατρός B | sancti spiritus R, τοῦ
 ἁγίου πνεύματος B | uobiscum] M, uobiscum
amen Au. CR: amen non agnoscunt B
 16 item subscr. *om.* B, item ... 17 auguste
om. *Au.* | et salutem uestram] C cum B: τὸ
 βασιλεῖον καὶ τὴν ὑμετέραν σωτηρίαν, uestrum

RM 17 auguste impr. M contra B | s. a.
Au. CH^b Paris 4515 Atreb. 265 Bamberg.
 I D 5 Contius 1562. 1566 | VIII] *Au.* CH^b
 Bamb. Cont., uii Par., viii Atr. | roma ...
 15 cons. *om.* *Au.* | roma] CH^b, rome Par.
 Bamb., *om.* Atr., ante VII collocat Cont. |
 dn. ... 15 cons. *om.* W^b Bamb. | dn.] dom.
 Atr., *om.* C 15 iustinianum Atr. | pp.] Cont.,
om. C Par. Atr. | a.] aa. Atr. | III ... cons.
om. Cont. 1562 | III *om.* Cont. 1566 | paulino
 iunior uc.] paulo iunio reum Par., paulino
 (paulini C) uc. (uic. Atr.) C Atr. Cont. 1566. |
 cons.] cc. cons. C, cc. scs. Par. 20 et de
 rebus] Const., *om.* R^a M^a, et rebus R^b M^b
 23 sanctissimoq L^a | catholicae] C^a Th, catholi-
 quodque ac pL^a, catholiquoque L^b, catholico
 C^a RM 24 non] CM^a Th., et non pLRM^b |
 causa M^a | nihil] CRM^a Th., et nichil pL | de-
 betur] C^a Th., debeat pLC^a RM | supre-
 mae p | uoluntati C? 25 iam aliud] pLCM,
 aliud R, aliud iam Th. (Vatic. Epored., iam
 aliud Oxon.) | uelle] uelit p, ueli. L^a | liber
 sit stilus] liberum sit tempus PR^a 26 s. a.
 Th. C Atreb. 265 | v *om.* C | romae *om.* Atr. |
 cons. C

- 2 IMPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. PANCHEATIO PV. [Th. 9, 17, 6 B 5, 1, 2] Nemo apostolorum uel martyrum sedem humanis corporibus existimet esse concessam. D. III K. AVG. HERACLIAE EVCHERIO ET SYAGRIO CONSS. a. 391
- 3 IDEM² AAA. CYNEGIO PP. Nemo martyres distrahat, nemo mercetur. [Th. 9, 17, 7 B 5, 1, 3] 4 D. IIII K. MART. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS. a. 396
- 4 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIVS AA. ARTIO PV. Non plures quam nongenti quinquaginta decani sacrosanctae huius amplissimae urbis deputentur ecclesiae nullique his [4, 63, 5] addendi mutandique uel in defuncti locum substituendi pateat copia: nulli alii corporatorum praeter praedictum numerum per patrocinia immunitate concessa negataque omni [4, 63, 5] nouationis facultate similia uindicandi his, quae in honorem uel necessaria obsequia sacrosanctae ecclesiae indulta sunt. D. XII K. SEPT. EUDOXIOPOLI HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409
- 5 IDEM AA. MELITIO PP. Placet rationabilis consilii tenore [Th. 16, 2, 40 Sirm. 11 B 5, 1, 4] perpenso destrecta moderatione praescribere, a quibus specialiter necessitatibus ecclesiae urbium singularum habeantur immunes. prima quippe illius usurpationis contumelia depellenda est, ne praedia usibus caelestium secretorum dedicata sordidorum munerum faece uexentur¹. nihil extraordinarium ab hac superindicticiumue flagitetur, nulla⁴ translationum sollicitudo gignatur², postremo nihil praeter canonicam illationem, ⁶quam aduenticiae necessitatis sarcina repentina depoposcerit, eius functionibus adscribatur. si quis contra uenerit, post debita ultionis acrimoniam, quae erga sacrilegos iure promenda est, exilio²⁰ perpetuae deportationis uratur. D. VIII K. IVK. RAVENNA HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONSS. a. 412
- 6 IDEM AA. PHILIPPO PP. ILLYRICI. Omni inuouatione [Th. 16, 2, 45 B 5, 1, 5 Nomoc. 1, 5, 9, 1] cessante uetustatem et canones pristinos ecclesiasticos, qui nunc usque tenuerunt, et per omnes Illyrici prouincias seruari praecipimus, ut, si quid dubietatis emergerit, id oporteat²⁵ non absque scientia uiri reuerentissimi sacrosanctae legis antistitis urbis Constantinopolitanae, quae Romae ueteris praerogatiua lactatur, conuentui sacerdotali sanctoque iudicio reservari. D. PRID. ID. IUL. EVSTATHIO ET AGRICOLA CONSS. a. 421

CRM

¹ iunge 3, 44, 14 ² idem confirmant Th. et 3, 44, 14: debuit esse imppp. Valentinianus Theodosius et Arcadius ³ nulla iugationem, quae talium priuilegiorum sorte gratulatur, muniendi itineris constringat iniuria ins. Th. Sirm. ⁴ pontium instauratio nulla ins. Th. Sirm. (u. c. 7) ⁵ non aurum ceteraque talia poscantur ins. Th. Sirm. ⁶ mutato quod uoc. in quam (u. i.) etiam et inserendum fuit a compilatoribus

1 ualentinus M, et ual. C | pachrat. M | pu. | pp. CR 2 humanis Th., humanis CRM: ou δὲ θάρπεν Const., similiter B | existimet C, estimet RMTh. 3 s. a. Th. CW^b Atreb. 265 | d. iii. r. omissis reliquis W^b | iii | iii Th. | heracl. Th., eraclio C, eraclius Atr. 4 pp. | prefecto M | martyrem Th., τοὺς ἁγίους μάρτυρας Const., λαίψανα ἁγίων B 5 s. a. Th. CW^b Atreb. 265 | iii | Th. et 3, 44, 14, iii CW^b, om. Atr. | constant. ... cons. | cap. hon. Atr., r. W^b | constantinopolim C | np. | nouo puero C 6 ipp. M | aa. om. C | etio C, decio RM | pu. | pp. C | non | ne... (nemo?) M^a | nongenti quinquag. M^a, ρν Const., sed ρν Paratitla ad h. l. (p. 1251) 7 deputantur M^a 8 mutandique C cum l. gem., mutandi R^a, uel mutandi R^bM 9 patrocinium R 11 s. a. CW^b Contius 1562 | xii | C, ux W^b, vi Cont. 1562, vii Cont. 1571 | eudoxiopoli ... 12 cons. om. W^b | viii (xxviii C) et th. iii aa. | C, a. viii et th. iunior a. iii Cont., insolita plane tam huic quam Theodosiano Codici notatione 13 pp. | p. M | consilii Th. Sirm. C, concilii RM

14 destrecta Th. Sirm., districta CR^bM, distracta R^a | praescribere Th. Sirm., perscribere CR^bM, perscribere R^a 15 primo Sirm. 16 dicata Th. Sirm. | faece libri cum Th. (Vatic. ante emend. facce, Epored. Paris. 4106 fasce), fasce Sirm. 17 ab hac C^b Th. Sirm., abhanc R^a, abhinc C^bR^bM: ab hac deleta iugationis mentione (not. 3) iam non habet, quo referatur | superindicticiumue Th., superindicticium M, superindictumue R^a, superindictum uel C, superindictumue R^b 18 gignatur Th. Sirm. C, signetur RM | quam libri, quod Th., quod ante praeter Sirm.: μόνον δὲ τὸν κάνων συντελοῦσι καὶ τὰς ἀναγκαίας ἐπιγνώσκουσι συνωνάς Const. 19 depoposcerit Th. Sirm. C, poposcerit RM 21 s. a. Th. Sirm. C | iiii C | iun. | Th. C, iul. Sirm. | viii | a. iiii C | v aa. | aa. iii Sirm., om. C 22 cons. C 23 pp. | praefecto M | yllarici C 24 qui quos M | et om. Th.: καὶ κατὰ πᾶσαν Nomoc. 25 ut | tum Th.: καλεῖται ὡς ἐάν τις Nomoc. 26 abque M^a | antistitis C | constantinopolitane M 28 s. a. Th. C | cons. C

- 7 IDEM AA. ASCLEPIODOTO PP. Ad instructiones itinerum [11, 15, 4 Th. 15, 3, 8 B 5, 1, 4] pontiumque etiam diuinas domos et venerabiles ecclesias tam laudabili titulo libenter adscribimus, quia non est inter sordida munera numeratum. D. XV K. MART. CONSTANTINOPOLI ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS. a. 423
- 8 IMP. THEODOSIVS A. ISIDORO PP. ILLYRICI. Sacrosancta Thessa- [10, 16, 12 Th. 11, 1, 33 5] lonicensis ecclesia ciuitatis¹ aperte sciat propriae tantummodo capitationis modum beneficio mei numinis subleuandum nec externorum grauamine tributorum rem publicam ecclesiastici nominis abusione laedendam. D. VI ID. OCT. CONSTANTINOPOLI VICTORE CONS. a. 424
- 9 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. CYRO PV. Qui sub praetextu deca- [11, 18, 1] norum seu collegiatorum, cum id munus non impleant, aliis se muneribus conantur sub- 10 trahere, eorum fraudibus credidimus obuian- dum, ne quis sub specie muneris, quod minus exequitur, alterius muneris oneribus releuetur, ne argentariorum uel nummulariorum mu- 1 nera declinentur ab his, qui dici tantum collegiati uel decani festinant. Ideoque si quis eorum sub nudae appellationis uelamine collegiatum se seu decanum appellat, sciat pro se alium subrogandum, qui praedicto muneri sufficiens adprobatur, subrogatione² uidelicet 15 memoratorum uel eorum qui moriuntur primatum eius qui subrogatur admissio iudicio: ab hac dispositione nemine se excusante sacrosanctarum ecclesiarum reuerentia. D. X K. APRIL. THEODOSIO XVII ET FESTO CONSS. a. 439
- 10 IDEM AA. FLORENTIO PP. Iubemus nullam nauem ultra duorum [11, 4, 2 Nou. Theod. 5, 1] millium modiorum capacem ante felicem embolam uel publicarum specierum transuentionem aut priuilegio dignitatis aut religionis intuitu aut praerogativa personae publicis utili- 20 tatibus excusari posse subtractam: nec si caeleste contra proferatur oraculum, siue ad- 1 notatio sit siue diuina pragmatica, prouidentissimae legis regulas expugnare debet. Quod etiam in omnibus causis cupimus obseruari, ut generaliter, si quid eiusmodi contra ius uel utilitatem publicam in quolibet negotio proferatur, non ualeat. quidquid enim in fraudem³ 25 iustius legis quolibet modo fuerit attemptatum, id nauigii quod excusatur publicatione corrigimus. D. VIII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS. a. 439
- 11 IDEM AA. AD TAVRVN PP. Neminem angariis uel parangariis uel [10, 49, 2 B 5, 1, 6] plaustris uel quolibet munere excusari praecipimus, cum ad felicissimam expeditionem numinis nostri omnium prouincialium per loca, qua iter arripimus, debeant nobis ministeria 30 exhiberi, licet ad sacrosanctas ecclesias possessiones pertineant. D. XIII K. MART. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. VI ET NOMO CONSS. a. 445
- 12 IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA. PALLADIO PP. Priuilegia, quae [Nomoc. 2, 1] generalibus constitutionibus uniuersis sacrosanctis ecclesiis orthodoxae religionis retro prin- 1 cipes praestiterunt, firma et illibata in perpetuum decernimus custodiri. Omnes sane prag- 35 maticas sanctiones, quae contra canones ecclesiasticos interuentu gratiae et ambitionis

CRM

¹ excepta, ita tamen ut *ins. l. gem. cum Th.* ² subrogationi (*Mommson*)? ³ ualeat, cum haud dubie subreptionem arguat precatoris. sed ne praesentis iuris uideatur impunita contemptio, quidquid in fraudem *Nou. Theod.*

1 pp.] *Th.*, om. *libri* 2 domus *CM* 3 s. a. *Th. C* | constantinopoli om. *C* 5 a. om. *R* | pp.] p. *M* | illyr. om. *R* | thesaloniensis *M* 7 nominis *C*, muneris *M* 8 numinis *R*^a | s. a. *Th. C* | uictore) uictore uc. *Th.* 9 ualentinus *RM* 10 substrahere *C* 11 credimus *M* | numeris *C* | quod) quae *C* 12 alterius om. *R* 13 tantummodo *l. gem.* | quis) aliquis *C* 14 appellationibus *C* | se seu dec.] seu dec. (*R*^a *M*, seu dec. se *R*^b et in *l. gem. K*, se uel dec. *O* in *l. gem.* 17 s. a. *C* cum *l. gem.* (*Cuiacius*): dat. ualentiniano a. v et anatolio cons. *Contius* 1562 19 aa.] a. *M* | pp.] praefecto *M* | nauim *R* 20 capacem] *libri cum l. gem.*, capacitatem *Nou. Theod.*: πλοίων ὑπὲρ διαρχίους μωδίους δεχόμενον *Const.* | embola *C*

21 praerogativa] priuilegio *R* 22 subtracta *C* 23 siue sit *Nou.* | expugnare] *C*, oppugnare *l. gem. Nou.*, excusare *RM* | debet *C* 24 huiusmodi *Nou.*, et in *l. gem. O* | uel utilitatem] *RM* cum *l. gem.*, contraue utilitatem *Nou.*, utilitatemque *C* 26 temptatum *C* 27 s. a. *Nou. C* et in *l. gem. Cuiacius* | viii] *C*, vii *Nou.*, ix *Cui.* | constant om. *C. Cui.* | a om. *C. Cui.* | festo] festo uc. *Nou.* 28 aa.] a. *M* | pp.] p. *M* | angariis] ab angariis *l. gem.* 30 nominis nostri *C*, nostri numinis *M* | quae *C* | inter *M*^a 31 s. a. *C l. gem.* 32 vi] xii *C* | nemo cons. *C* 33 ualentinus *RM* | marcus *RM* | pp. om. *M* 35 in om. *C* | custodire *C*, φυλάττεσθαι *Nomoc.*

- 2 elicita^e sunt, robore suo et firmitate uacuat^a cessare praecipimus. Et quia hu- (Nomoc.)
manitatis nostrae est prospicere egenis ac dare operam, ut pauperibus alimenta non desint,
salaria etiam, quae sacrosanctis ecclesiis in diuersis speciebus de publico hactenus mini-
strata sunt, iubemus nunc quoque inconcussa et a nullo prorsus imminuta praestari libera-
litate huic promptissimae perpetuam tribuimus firmitatem. D. PRIDIE ID. NOV. CONSTAN- 5
TINOPOLI MARCIANO A. CONS. a. 451
- 13 IDEM AA. PALLADIO PP. Generali lege sancimus, siue uidua siue diaco- [Nou. Marc. 5
nissa uel uirgo deo dicata uel sanctimonialis mulier, siue quocumque alio nomine religiosi
honoris uel dignitatis femina nuncupatur, testamento uel codicillo suo, quod tamen alia
omni iuris ratione munitum sit, ecclesiae uel martyrio uel clerico uel monacho uel pau- 10
peribus aliquid uel ex integro uel ex parte in quacumque re uel specie credidit seu credi-
derit relinquendum, id modis omnibus ratum firmumque consistat, siue hoc institutione
siue substitutione seu legato aut fideicommisso per uniuersitatem seu speciali, siue scripta
siue non scripta uoluntate fuerit derelictum: omni in posterum in huiusmodi negotiis am- 11
biguitate submota. D. X K. MAI. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO VIII ET ANTHEMIO CONS. a. 455
- 14 IMP. LEO ET ANTHEMIVS AA. ARMASIO PP. Iubemus nulli posthac archiepiscopo in
hac urbe regia sacrosanctae ecclesiae praesidenti, nulli oeconom^o, cui res ecclesiastica
gubernanda mandatur, esse facultatem fundos uel praedia urbana seu rustica, res postremo
immobiles aut in his praediis colonos uel mancipia constituta aut annonas ciuiles cuius-
cumque suprema uel superstitis uoluntate ad religiosam ecclesiam deuolutas sub cuiuscum- 20
que alienationis specie ad quamcumque transferre personam, sed ea praedia diuidere
1 quidem, colere augere et ampliare nec ulli isdem praediis audere cedere. Verum siue
testamento quocumque iure facto seu codicillo uel sola nuncupatione, legato siue fideicom-
misso, aut mortis causa aut alio quocumque ultimo arbitrio aut certe inter uiuentes habita-
largitate siue contractu uenditionis siue donationis aut alio quocumque titulo quisque ad 25
praefatam uenerabilem ecclesiam patrimonium suum partemue certam patrimonii in fundis
praediis seu domibus uel annonis mancipiis et colonis eorumque peculiis uoluerit pertinere,
inconcussa ea omnia sine ulla penitus imminutione conseruent, scientes nulla sibi occasione
uel tempore ad uicissitudinem beneficii colorati uel gratiae referendae, donandi uel certe
uolentibus emere alienandi aliquam facultatem permissam, nec si omnes cum religioso 30
2 episcopo et oeconom^o clerici in earum possessionum alienatione consentiant. Ea enim,
quae ad beatissimae ecclesiae iura pertinent uel posthac forte peruenerint, tamquam ipsam
sacrosanctam et religiosam ecclesiam intacta conuenit uenerabiliter custodiri, ut, sicut ipsa
3 (1) religionis et fidei mater perpetua est, ita eius patrimonium iugiter seruetur illaesum. Sane,
si haec nostrae perennitatis statuta audaci spiritu et mento sacrilega quisquam oeconom^o- 35
rum uel hominum temeranda crediderit, ipse quidem, qui proteruo ausu ecclesiastica
praedia donationis uel emptionis seu commutationis aut cuiuscumque contractus alterius
nomine nisi eo quo nunc statuimus acquirere uel habere temptauerit, omnem huiusmodi
fructum propriae temeritatis amittat et pretia quidem et munera, quae eius rei gratia data
fuerint oeconom^o seu aliis quibuscumque personis, ecclesiae lucris et commodis adquirantur. 40

CRM

2 pauperibus *M* 3 etiam quae] *RM*, quae
etiam *C* | de publico] duplico *M*^a 4 immi-
nuta] immutata *M* 5 s. a. *C*: apud *Con-*
tium 1562 est dat. aetio et studio cons.
6 cons. *C* 7 palladio om. *R*^a pp.] p. *M*
sancimus] sancimus ut *Nou. Marc.* 8 uel]
seu uel siue *Nou.* 9 nuncupatur] *C*, nun-
cupetur *Nou.*, nuncupata *RM* 10 clerico]
C *Nou.*, clero *RM*, κληρικῷ *Const.* 11 ex
integral] *C* *Nou.*, in integro *RM* | in] ex *M*
seu crediderit om. libri *Nou.* 12 siue sub-
stitutione om. *C* 13 uel specialiter *Nou.*:
ἐξαιρετικῶς ἰδίῳ καὶ κατ' ὀνόμαζα *Const.*
14 in h. negotiis] de h. negotio *Nou.* 15 s. a.
Nou. *C* | constant. om. *C* | ual. viii et an-

themio cons.] *C*, anthemio uc. cons. *Nou.*
16 pp.] p. *M* 17 regia urbe *M* 18 guber-
nandam *C*^b rusticas *M*^a 19 colonus *C*^b |
mancipias *M*^a 20 superstiti *M*: deuoluta
RM^a 22 colore *R*^a | ullis idem *C* | re-
cedere *C* 23 factu *M*^a | siue] seu *R*
24 causa mortis *R*^a 27 peculiis] periculis *C*^b
28 ea om. *M*: imminutione] *RM*, immuta-
tione *C* | conseruentur *M* 29 uel certe]
certe *C* 30 uoluntatibus *M*^a | permissa *C*^b
33 custodire *C*^b 36 omnium *M* | quidem
om. *M*^a 38 statuemus *RM*^b | uel habere
om. *RM* 39 et mun.] *RM*, uel. mun. *C*:
καὶ τὰς τιμὰς καὶ εἴ τι δέδωκεν ἕτερον *Const.* |
rei] *C*, om. *RM* 40 alii *R*

4 Praedia autem et in his omnia constituta ab ipsis clericis et temporalibus oeconomis cum fructibus seu pensionibus et accessionibus totius medii temporis uindicentur, ut tamquam penitus a nullo empta uel uendita teneantur, quia ea, quae contra leges fiunt, pro infectis
 5 (2) habenda sunt. Oeconomus autem, qui hoc fecerit, immo fieri passus fuerit uel in quacumque prorsus huiusmodi uenditione seu donatione uel commutatione nisi ea quam praesenti lege concedimus, postremo in quacumque alienatione consenserit, commissa sibi oeconomatus administratione priuetur deque bonis eius quodcumque exinde incommodum ecclesiae contigerit reformetur heredesque eius et successores ac posterius super hoc facto siue consensu competenti ab ecclesiasticis actione pulsantur: his tabellionibus, qui huiusmodi contractuum uetitorum ausi fuerint instrumenta conscribere, irreuocabilis exilii animaduersione
 6 (3) plectendis: his quoque iudicibus uel ius gestorum habentibus, qui huiusmodi donationum uel contractuum gesta confecerint, dignitatis propriae et bonorum omnium spoliatione damnandis. Sane ne omnis religiosus oeconomicus prouisionis commodae uia et occasio uenerandis ecclesiis profutura uideatur exclusa, id, quod utile plerumque iudicatur, cautelae obseruatione necessario procedere concedimus. Si quando igitur uir religiosus oeconomicus huius
 7 regiae urbis ecclesiae perspexerit expedire, ut desideranti cuiquam certarum possessionum atque praediorum, urbanorum scilicet siue rusticorum, ad ius ecclesiasticum pertinentium temporaria usus fructus possessio pro ipsius petitione praestetur, tunc eius temporis, quod inter utrosque conuenerit, siue in diem uitae suae ab eo qui desiderat postuletur, pactum cum eo qui hoc elegerit ineat oeconomicus atque conscribat, per quae et tempus, intra quod hoc praestari placuerit, statuatur et manifestum sit, quid quacumque acceperit ad uicem huius beneficii gratia, praestando quidem ecclesiastici praedii pro tempore usu fructu, post statutum autem tempus et placitum temporum reddituum proprietate ad ius et dominium ecclesiasticum recurrente firmiter: ita scilicet, ut siue completo spatio, quod inter eos fuerit constitutum, seu mortis suae tempore, si hoc quoque conuenerit, is, qui possessionem
 8 ecclesiasticam et¹ certorum reddituum usum fructum habendi gratia pacto interueniente suscepit, non minus quam alterius tantae quantitatis, quanta acceperat redditus, cum ipso praediorum dominio et rebus immobilibus eorumque colonis et mancipiis ecclesiae derelinquat. Nisi enim hac condicione pacta inita fuerint, ea quoque decernimus non ualere, sed possessionem ecclesiasticam tamquam nullo iure transcriptam in ipsius iure
 9 ac dominio permanere et ab ecclesiasticis siue oeconomicis decernimus uindicari. D. CONSTANTINOPOLI IORDANE ET SEVERO CONSS.

a. 470

15 *Αὐτοκράτωρ Ζήνων Α.*

Εἰ τις δωρεὰν κινητῶν ἢ ἀκινήτων ἢ αὐτοκινήτων [B. 5, 1, 7] πραγμάτων ἢ οἰουδήποτε δικαίου ποιήσῃτο εἰς πρόσωπον οἰουδήποτε μάρτυρος ἢ ἀποστόλου ἢ προφήτου ἢ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, ὥς μέλλων εὐκτήριον οἶκον οἰκοδομεῖν εἰς μνήμην, οὐκ ἐπὶ ὀνόματι τῆς εὐσεβείας
 35 διατυποῖ δωρεὰν, τὴν αὐτὴν δωρεὰν, εἰ μόνον τὴν πρᾶξιν τῶν ὑπομνημάτων κατὰ τὰς θείας διατάξεις ἐνεργάσῃ, ἐφ' ᾧ τούτο ἀναγκαῖόν ἐστι μαθεῖν, κρατεῖν καὶ ἐν ἀπαιτήσει ἐκ παντός εἶναι τρόπου, καὶ ἀρχθέντος ἢ καὶ μὴ ἀρχθέντος, ἀλλὰ προδηλωθέντος μόνον διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ εὐαγούς οἰκοδομηματος ὁ φιλοτιμούμενος τὴν οἰκίαν δηλώσῃ γνώμην, ὥστε καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ κληρονόμους τοῖς εὐσεβῶς ἐπηγγελλέμενοις ἐνόχους ὄντας καὶ προδηλούμενον, οἷς εἴρηται, ἐκ τῆς δωρεᾶς εὐαγὲς εὐκτήριον
 40 οἰκοδομεῖν καὶ οἰκοδομηθέντι ἢ οἰκοδομουμένῳ τὴν ἐκ τῆς αὐτῆς φιλοτιμίας ὁνελλιπῶς παρέχειν ἀπό-

CRM: c. 15 extat in Nomoc.^{md} 2, 1¹ et del.

2 et accessionibus] C cum Const. καὶ ἐπιζημάτων, om. RM 5 huiusmodi C | quam] Q^a, quae CRM 6 yconomus RM^a 7 administratione M^a | denique C 8 contingerit M | posteris C 13 commoda M 16 prospexerit libri 17 ad] et R^a 18 temporaria] R, tempora... C^a, temporalis C^aM | usufructus R | quo C 19 die libri 20 elegerit] desiderat M | ineat] hiniat M^a | quae] quem R^a 21 praestare M | manifestissimum (—mus R^a) R | quid quacumque] C, quid quae-

cumque R^a?, quid (quod M) quicumque R^aM | acceperit] R, accepit M, om. C | ad inuicem RM 22 aecclesiasti R^a | usufructus RM 23 redditum RM^a | proprietatis C 24 currente R | firmetur C 26 reddituum om. C^a | usu C | fructuum R 28 ipso] C^aM, ipsorum R 31 s. a. Contius 1562 33 inscriptionem restitui ex c. 16 (idem a.) | ἢ αὐτοκ. πραγμάτων] Nomoc.^a, πραγμάτων ἢ αὐτοκ. Nomoc.^m 36 τὴν αὐτὴν δωρεὰν om. Nomoc.^m 39 δηλώσει Nomoc.

- 1 λαυσι. Τὰ δὲ αὐτὰ καὶ ἐπὶ ταῖς τῶν καλουμένων ξηνοδογείων ἢ νοσοκομείων ἢ πτωχείων οἰκοδο-
 2 μείσθαι, καθ' ὃν προεῖρηται τρόπον, ἐπαγγελθέντων δωρεαῖς κατὰ πάντα τρόπον κρατεῖται. Ἀδείας
 διδομένης τοῖς κατὰ τύπον θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις ἔτοι τοῖς εὐλαβεστάτοις οἰκονόμοις τὴν ἐκ ταύτης
 ἡμῶν τῆς θείας διατάξεως ἀρμόζουσαν ἀγωγὴν κινεῖν κατ' αὐτῶν ἐφ' οἷς εὐσεβῶς ἐπηγγέλαντο.
 3 δικαστικῆς, ὅπερ καὶ λέγειν ἀπρεπὲς, θεομένων ἀνάγκης. Ἐπὶ τούτῳ μέντοι τοῦ ὅρου, ἐφ' ᾧ τε 5
 πληρωθέντων τῶν δοκούντων τούτῳ τοῦ νόμου καὶ τῆς εὐσεβοῦς τῶν δωρησαμένων ἐπαγγελίας ἔργου
 παραδοθείσης συγχωρεῖσθαι κατὰ τὰ δόξαντα τοῖς φιλοτιμησαμένοις καὶ κατὰ τοὺς ἐπιτεθέντας αὐτοῖς
 ὅρους προβαίνειν τὴν τῶν δωρηθέντων διοίκησιν.

- 16 IDEM A. SEBASTIANO PP. Decernimus, ut antiquatis ac infirmatis funditus, [Nomoc. 1. 5
 quae contra ipsum orthodoxae religionis deum quodammodo facta sunt, in integrum 10
 restituantur universa et ad suum ordinem reuocentur, quae ante profectionem nostrae
 mansuetudinis de orthodoxae religionis fide et sanctissimarum ecclesiarum et martyriorum
 statu firmiter obtinebant: his, quae contra haec tempore tyrannidis innouata sunt tam
 contra venerabiles ecclesias, quarum sacerdotium gerit beatissimus ac religiosissimus epis-
 copus patriarcha nostrae pietatis pater Acacius, quam ceteras, quae per diuersas prouin- 15
 cias collocatae sunt, nec non et reuerentissimos earum antistites seu de iure sacerdo-
 talium creationum seu de expulsionem cuiusquam episcopi a quolibet illis temporibus facta
 seu de praerogativa in episcoporum concilio uel extra concilium ante alios residendi uel
 de priuilegio metropolitano uel patriarchico sub isdem impiis temporibus, penitus antiquan-
 dis, ut cassatis et rescissis, quae per huiusmodi sceleratas iussiones aut pragmaticas 20
 sanctiones aut constitutiones impias siue formas subsecuta sunt, quae a diuae recordationis
 retro principibus ante nostrum imperium et deinceps a nostra mansuetudine indulta uel
 constituta sunt super sanctis ecclesiis et martyriis et religiosis episcopis clericis aut mo-
 nachis, inuiolata seruentur. Sacrosanctam quoque huius religiosissimae ciuitatis [Nomoc.]
 ecclesiam matrem nostrae pietatis et Christianorum orthodoxae religionis omnium et eius- 25
 dem regiae urbis sanctissimam sedem priuilegia et honores omnes super episcoporum
 creationibus et iure ante alios residendi et cetera omnia, quae ante nostrum imperium uel
 nobis imperantibus habuisse dignoscitur, habere in perpetuum firmiter regiae urbis intuitu
 iudicamus et sancimus. D. XVI K. IAN. POST CONS. ARMATI VC.

a. 477

- 17 Αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος Α. Θεσπίζομεν τὰ ἐπὶ τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῇδε 30
 τῆς βασιλίδος πόλεως (ἣ συνυπάγεται προσήκει καὶ τοὺς ἀγιωτάτους οἴκους, ὧν αὕτη τὰ τε πράγματα
 καὶ τὴν τῶν καλουμένων διαρίων καὶ λοιπῶν δαπανημάτων εἰς ἐαυτὴν ἀνεδέξατο γορηγίαν) ὁρισθέντα
 καὶ κρατήσαντα μένειν ἐφ' ἑαυτῶν ἀσάλευτα καὶ ἄτρωτα κατὰ πάντα τρόπον φυλαττόμενα· βιβλῖα
 δὲ εἶναι καὶ πάντα τὰ προνόμια τὰ τῇ αὐτῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῦ θρόνου ταύτης τῆς βασιλίδος
 1 πόλεως καθ' οἷονδήποτε χρόνον ἢ τρόπον ὑπάρχοντα καὶ ἐποφειλόμενα. Ἐθεσπίζομεν, ὥστε πᾶσαν 35
 ἐκποίησιν πραγμάτων ἀκινήτων ἢ πολιτικῶν σιτηρεσίων τοῖς σεβασμίαις οἰκοῖς διαφερόντων ἢ διοισόν-
 των καθ' οἷονδήποτε τρόπον γινομένην ἢ μελετωμένην ἢ ἐπινοεῖσθαι δυναμένην σχολάζειν· πλὴν εἰ

CRM: c. 15 extat in Nomoc.^{ms} 2, 1, c. 17 pr. in Nomoc.^{ms} 1, 2, c. 17 § 1 in Nomoc.^{ms} 2, 2

¹ desideratur enumeratio venerabilium domuum, ad quam remittitur p. 24, 5 προδηλωθέντων
 quamque Const. indicat his uerbis: αἱ δὲ ἄλλαι ἐκκλησίαι καὶ μοναστήρια καὶ ξηνοδογεία καὶ
 ὀρφανοτροφεία τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ τῆς περιουχίδος αὐτῆς καὶ τὰ ὑπὸ τὴν χειροτονίαν τοῦ ἀρχιεπισκό-
 που αὐτῆς ἢ τῶν παρ' αὐτοῦ χειροτονουμένων μητροπολιτῶν καὶ τῶν ἐξ ἐκείνων χειροτονουμένων

2 ἐπαγγελθέντων Nomoc.⁴ 5 ἀπρεπὲς] ἴσθιν
 ἀπρεπὲς Nomoc.^{ms} 9 antiquitatis ac infirmi-
 tatis R^a 10 integro C 11 prouocentur C^a
 12 martyrum CM, μαρτυρίων Nomoc. 13 tam
 om. C^a 14 religiosus C, ὁσιώτατος No-
 moc. 15 agatius R quae per diuersas
 om. C 16 collecta R antistes C 17 cuius-
 cumque R 19 patriarcha C, πατριάρχου
 Nomoc. 21 sanctiones om. C et spatio
 uacuo relicto M^a: τῇ πραγματικῷ τύπου No-
 moc. | a diuae] C, autem R, autem a diue
 M: ἀπὸ τῶν (τῶν errore om. Pitra) τῆς θείας
 λήξεως ὀνωτέρων Nomoc. 25 et ei.] ei. CR

26 regiae om. RM 29 s. a. Contius 1566 |
 post cons. armati uc.] ita recte consulatum
 Beckius restituit, cum Basilisci tyrannis
 (u. u. 13) hoc demum anno oppressa sit: ar-
 mato u. c. cons. Contius 30 constitutiones
 gree W, constitutio graeca Bamb. I D 3
 Paris. 4534 | αὐτοκρ. ἀναστάσιος restitutum
 secundum testimonium Nouellae 7 pr. | θε-
 σπίζομεν] ita incepisse constitutionem con-
 firmant paratilla ad Const. 1, 3 (p. 126n)
 34 μεγάλῃ Nomoc.^{ms} ante emend., μεγάλη ἀγιω-
 τάτῃ Nomoc.^{ms} ex emend. Nomoc.⁴ 37 δυνα-
 μένων Nomoc.^{ms}

μήπου χρείας τινός ἀναγκαίας καὶ ἐπιωφελοῦς τοῖς αὐτοῖς σεβασμίαις οἰκοῖς ἀνακυπτούσης λυσιτελῆς εἴη τοῖς ἢ πρᾶσις τοῦ τοιούτου πράγματος ἢ ὑποθήκη ἢ ἀνταλλαγή ἢ διηνεκῆς ἐμφύτευσις, τουτέστιν ἐπειδὴν τὰ τιμήματα τοῦ πιπρασκομένου πράγματος εἰς διελύττωσιν¹ γρεῖν, οὐκ ἀπλῶς οὐδ' ὡς ἔτυχε συστάντων, ἀλλ' ἐκ διαδοχῶν τινῶν ἦτοι κληρονομιῶν ἢ ἐξ αἰτιῶν ἀναγκαίων καὶ χρεωδῶν ἐν τῶν προδηλωθέντων σεβασμίων οἰκῶν ἐπακειμένῳ, ἢ καὶ εἰς πράγματος αὐτοῖς ἑτέρου χρεωδεστέρου τε² καὶ ἀναγκαιοτέρου κτῆσιν καὶ ἀγορασίαν μᾶλλον προχωρεῖν, ἢ καὶ εἰς ἀνανέωσιν ἦτοι ἐπιμείλειαν τοῦ αὐτοῦ οἴκου κατεπείγουσαν καὶ μακρᾶς ἀναβολῆς οὐκ ἀνεχομένην δαπανᾶσθαι· τῶν αὐτῶν αἰτιῶν καὶ ἐπὶ τοῖς δανείσμασι καὶ ταῖς ἐπ' αὐτοῖς ὑποθήκαις τῆς κωλύσεως ἐξηρημένων· τὰ δὲ τῆς ἀνταλλαγῆς, ὅταν ἐπὶ χρεωδεστέρω κατὰ τὸν ἴσον τρόπον καὶ ἀναγκαιοτέρω καὶ πρόσδοτον ἀξίαν καὶ οὐκ ἐλάττωνα τοῦ διδομένου πράγματος ἐν τῶν αὐτῶν σεβασμίων οἰκῶν περιποιεῖν δυναμένῳ ἐπιζητῆται· τὰ δὲ 10 τῆς ἐμφυτεύσεως, ἵνῃκα ἢ τῆς προσόδου μηδαμῶς ἀπομειοῖτο ποσότης ἢ καὶ ἄπορον εἴη παντελῶς τὸ διδόμενον· ἐπὶ γὰρ τοῖς τοιούτοις πράγμασι τοῖς μὴδὲν μὲν κέρδος δι' ἄπορίαν προσφέρουσι, ζημίαν δὲ προστριβομένοις οὐδὲ δωρεὰς τοῖς αὐτοῖς οἰκοῖς ἢ ἐκχωρήσεις ἀπαγορεύομεν.

- 2 Τὸ δὲ γινόμενον οὐκ ἄλλως ἰσχύει, εἰ μὴ μία τῶν εἰρημένων αἰτιῶν ἐν ὑπομνήμασι φανερωθῇ, ἐν μὲν Βυζαντίῳ παρὰ τῷ μαγιστροκλήνῳ, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις παρὰ τοῖς ἐκδίκαις, προκειμένων 15 τῶν ἀγίων γραφῶν, καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἐκκλησιῶν παρόντων τῶν οἰκονόμων καὶ τῶν ἐνδημούντων κληρικῶν, ἐπὶ δὲ τῶν μοναστηρίων δεῖ παρῆναι τοὺς ἡγουμένους καὶ τοὺς ἄλλους μοναχοὺς, ἐπὶ δὲ τῶν πτωχείων τοῦ διοικητοῦ καὶ τῶν ὑπουργούντων καὶ τῶν πτωχῶν, ἐπὶ δὲ τῶν ξενώ- νων τοῦ διοικητοῦ καὶ τῶν εὐρισκομένων πάντων ὑπουργῶν τῆς διοικήσεως καὶ ὁμοίως ἐπὶ τῶν ὀρφανοτροφείων, ὥστε κρατεῖν τὸ τοῖς κλείουσιν ἀρέσκον· συναινοῦντος καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῶν 20 τόπων, ἐν οἷς τοῦτο σὺνῆθες ἐπιγίνεσθαι. Μὴ δυναμένου τοῦ μαγιστροκλήνου ἢ τοῦ ἐκδίκου παραιτεῖσθαι καταλαμβάνειν τὸν σεβάσμιον οἶκον, ἐν ᾧ ἡ τοιαύτη συνίσταται πρᾶξις, ἀζημίως καὶ ἐκδικούντων³ αὐτὴν. ὑπόκεινται γὰρ ἐκ παραβάσεως ποινῇ χρυσοῦ λίτρων κ'. Καὶ μετὰ ταῦτα γίνεται συμβόλαια μνημονεύοντα τῶν αἰτιῶν καὶ τῆς τῶν ὑπομνημάτων πράξεως καὶ τῆς 3 προσηγορίας τῶν παραγενομένων καὶ παρ' ᾧ συνίστη. Εἰ δὲ τι τῶν εἰρημένων παροφθῇ, ὁ 25 μὲν δανειστής καὶ ὁ ἀγοραστής ἐκπίπτει τοῦ πράγματος καὶ τοῦ γρεῖος καὶ τῶν τιμῶν· ὁ δὲ λαβὼν εἰς ἀνταλλαγὴν καὶ οὐπὲρ ἔδωκε καὶ οὐπὲρ ἔλαβεν ἐκπίπτει· ὁ δὲ εἰς ἐμφυτεύσιν ὑπὲρ τὴν ἰδίαν ζῶν λαβὼν ἢ δωρεὰν ἢ ἐκχώρησιν ἀπηγορευμένην ἀναδίδωσιν ὅπερ εἴληφε καὶ ποσό- 4 τητα ἑτέραν, ἥς ἀξίον ἐστὶ τὸ δοθέν. Χώραν δὲ ἔχει τὰ εἰρημένα καὶ ἐπὶ τοῖς μέλλουσι 5 γίνεσθαι ἐκκλησιαστικοῖς καὶ τοῖς ἰσομένοις εὐαγίσιν. Ἰπόντων δὲ κινητῶν ἐξωθεν [Nomoc. 2, 2 30 τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀρκούντων εἰς τὰς εἰρημένας αἰτίας ἀργεῖ τῶν ἀναγκαίων ἀκινήτων καὶ τῶν ἄρτων ἢ ἐκποίησις καὶ ἡ ὑποθήκη.
- 18 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.
Ἡ διάταξις ἀφορίζει τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως ἑβδομήκοντα λίτρας χρυσοῦ πρόσδοτον εἰς τὸ τὰς κηδείας ἀδαπάνους ἐν Κωνσταντινουπόλει γίνεσθαι καὶ μέχρι τῶν νίων τει- 35 χῶν καὶ Βλαχέρναις· αἱ γὰρ Συκαὶ μέρος εἰσὶ τῆς πόλεως. Ὅριζι κατὰ τῶν παραβαινόντων ποινὴν ἀνὰ πενήκοντα χρυσοῦ λίτρων.

CRM: c. 17 § 1 extat in Nomoc.^{ms} 2, 2: indices c. 17 § 2...5 c. 18 dedimus ad Const.^o

¹ διελύττωσιν (Pitra)? ² ἐκτιθέντων (Zachariae)?

3 διελύττωσιν] Nomoc., ἐκλύττωσιν Const.¹, εὐλύ- ττωσιν Const.² | οὐχ] οὐχ ὡς Nomoc.⁴ 5 αὐταῖς Nomoc.^{ms}, αὐτοῖς Nomoc.⁴ 11 ἐπιμειοῖτο No- moc.^{ms} 12 διὰ Nomoc.⁴ 16 ἐνδυναμούντων Const.^o 18 τοῦ διοικητοῦ καὶ τῶν ὑπουργούν- των] *genetivus et in his et in sequen- tibus, quasi praecederet παρόντων, potius ex lapsu epitomatoris quam ex librariorum errore videtur positus* 19 καὶ] καὶ πάντων Const.^o 20 ὀρφανοτρόφων Const.^o 21 συνί- θως Const.¹ | μὴ ... 22 παραιτεῖσθαι om. Const.¹ 23 καὶ ἐκδ.] ἐκδ. Const.^o 25 παροφθῇ Const.^o 27 ἔλαβεν] Const.^o, εἴληφεν Const.¹ 30 ὑπόν- των δὲ] ὑπὸ τῶνδε Const.^o 31 ἀργεῖ] Nomoc., ἀρχεῖ Const.^o 33 ὁ αὐτὸς βασιλεὺς] *inscrip- tionem petivimus ex Nou. 59 pr., qua lau- dantur duae Anastasii constitutiones, qua-*

rum altera numerum decanorum seu colle- giatorum urbis Constantinopolitanae auxil (cf. Nou. 43 pr. c. 4 h. 1.), altera certum redditum sepulturis eiusdem urbis impenden- dum assignavit (Ἀναστασίου δὲ τοῦ τῆς εὐσε- βούς λήξεως οὐ μόνον τοῖς ἐργαστηρίοις ἐκείνοις πενήκοντα καὶ ἑκατὸν προσθέντος, ἀλλὰ καὶ πρόσδοτον ῥητὴν φιλοτιμησαμένου κατὰ δύο πραγ- ματικούς τύπους, ἰφ' ᾧ τὸ ἐκ τῆς αὐτῆς προσόδου ἀθροίζομενον χρυσίον προχωρεῖν εἰς τὰ διδόμενα παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων οἰκονόμων τοῖς πρὸς τοῦτο πονουμένοις) 34 in paratitlo ad Const. 1, 3 (p. 1266) *excidisse videtur initium con- stitutionis, nisi forte idem fuit, a quo ordi- tur epitome* (ἡ μεγάλη ἐκκλησία Κωνσταντινου- πόλεως) | χρυσοῦ λίτρων Const.¹ 35 τειχῶν om. Const.¹

- 19 IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. Illud, quod ex ueteribus legibus [B 5, 1, 5 Nomoc. 2, 1 licet obscure positum a quibusdam attemptabatur, ut donationes super piis causis factae, licet minus in actis intimatae sint, tamen ualeant, certo et dilucido iure taxamus, ut in aliis quidem casibus uetera iura super intimandis donationibus intacta maneant: si quis uero donationes usque ad quingentos solidos in quibuscumque rebus fecerit uel in sanctam ecclesiam uel in xenodochium uel in nosocomium uel in orphanotrophium uel in ptochotrophium uel in ipsos pauperes uel in quamcumque ciuitatem, istae donationes etiam citra actorum confectionem conualescant: sin uero amplioris quantitatis donatio sit, excepta scilicet imperiali donatione, non aliter ualeat, nisi actis intimata fuerit: nulli danda licentia quacumque alia causa quasi pietatis iure subnixa praeter eas, quas specialiter exposuimus, 10 introducenda ueterum scita super intimandis donationibus permutare. D. DN. IUSTINIANO PP. A. II CONS. a. 528
- 20 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.
Μηδὲ ἀπὸ θείου τύπου ἢ ἀρχικῆς προσταξίως ἢ οἰουδήποτε δικαστηρίου στρατιω- [B 5, 1, 9 τικῇ σίτησις εἰς εὐκτηρίους οἴκους ἢ κληρικούς ἢ μοναστήρια μεταγείσθω, ὡς ἐλλειπόντων δὴθεν 15 τοῖς ἀριθμοῖς σωματείων.
- 21 IDEM A. DEMOSTHENI PP. Sancimus nemini licere sacratissima atque arcana [Nomoc. 2, 2 uasa uel uestem ceteraque donaria, quae ad diuinam religionem necessaria sunt (cum etiam ueteres leges ea, quae iuris diuini sunt, humanis nexibus non illigari sanxerunt) uel ad uenditionem uel hypothecam uel pignus trahere, sed ab his, qui haec suscipere ausi fuerint, 20 modis omnibus uindicari tam per religiosissimos episcopos quam oeconomos nec non etiam sacrorum uasorum custodes: nullam eis actionem relinquendam uel super recipiendo pretio uel fenore exigendo, pro quo res pignoratæ sunt, sed omnibus huiusmodi actionibus 1 respuendis ad restitutionem earum modis omnibus coartari. Sin autem uel conflata sunt uel fuerint uel alio modo immutata uel dispersa, nibilo minus uel ad ipsa corpora uel ad 25 pretia eorum exactionem competere siue per in rem siue per conductionem siue per in factum actionem, cuius tenor in multis et uariis iuris articulis saepe est admissus, excepta 2 uidelicet causa captiuitatis in locis, in quibus hoc (quod abominamur) contigerit. Nam si necessitas fuerit in redemptione captiuorum, tunc et uenditionem praefatarum rerum diuinarum et hypothecam et pignorationem fieri concedimus, cum non absurdum est animas 30 hominum quibuscumque causis¹ uel uestimentis praeferri: hoc obtinente non solum in futuris negotiis, sed etiam in iudiciis pendentibus. a. 529
- 22 IDEM A. DEMOSTHENI PP. Sancimus res ad uenerabiles ecclesias uel xenones [B 5, 1, 10 uel monasteria uel ptochotrophia uel brephotrophia uel orphanotrophia uel gerontocomia CRM: indicem c. 20 dedi ad B

¹ idem habuit Thalelaeus: πράγματα Nomoc. (κ.π.): uasis edd.

1 iustinianus] M, iustin. C, iustinus R | a. om. R | pp.] praefecto M | ex om. R 2 ut om. M^a 6 in arphanotr. C, in om. M | uel in ptochotrophium uel in ipsos pauperes] Const.: ἢ πτωχέων ἢ εἰς αὐτοὺς τοὺς πτωχοὺς, uel brephotrophium uel tochotrophium uel in ipsos pauperes C, uel in ipsos pauperes (om. uel in ptochotrophium) RM, ἢ βρεφοτροφίον ἢ πτωχέων Nomocanonis editiones, sed in uno libro ἢ βρεφ. deest secundum Pitram 7 quacumque ciuitate CM: εἰς πόλιν Const. B | istae om. M 8 auctorum M^a | si C | donationi R^a 10 quamcumque aliam causam ... subnixam ... introducendo C 11 donationibus] permutationibus R | subscriptionem ex coniectura restituit Contius 1576, confirmat N^a ad u. 13 13 constitutio graeca Bamb. I D 3 Paris. 4534, domini iustin. perpetui aug. constitutio graeca N^a: inscriptio ex c. 19 restituta est 14 breuiorem indicem exhibet Const.: οὐτε κατὰ θεῖον τύπον οὐτε κατὰ πρόσταξιν τῶν ἀρχόντων ἔστι μεταγείν

στρατιωτικῆς σιτήσεως εἰς εὐαγέας οἴκους ἢ κληρικούς 14 ἀρχικῆς προσταξίως] Fabrot., ἀρχιεπισκόπου πράξεως Coistin. 17 idem] CM, imp. iustinianus R 19 diuini iuris M, θείου δικαίου Nomoc. 20 ypotheticam R^a 22 etiam om. C | nullam eis actionem relinquendam] C cum Nomoc. μηδεμίαν αὐτοῖς ἀγωγὴν καταλαμβάνειν, nulla eis actione relinquenda RM 23 pro] per R^a | pigneratae RM^a 25 uel fuerint om. W^a cum Nomoc. | inminuta M 26 exactione C, actionem R | per cond.] CM^a, cond. RM^a: εἴτε διὰ ἑνὸς εἴτε κοινῆς εἴτε διὰ ἑνὸς καὶ τοῦ κοινῆς Nomoc. | siue] si C^a 28 locis] CM^a cum Nomoc.: ἐν τοῖς τοποῖς ἐν οἷς, locis his RM^a | abhominantur R^a 29 redeptione R^a 30 hypothecarum C^a | pignorationem] CR, pignorationes M: ὑποθήκας καὶ ἐνεχύρασι(v) Nomoc. | fieri] poni C, γενέσθαι Nomoc. 33 pp. om. M | exonenes C 34 uel mon.] M^a, mon. CRM^a | ptochotrophia] M, locotrophia C, ptochia R | bephotrophia RM | uel gerontocomia post ptochotrophia collocat M

uel si quid aliud tale consortium descendentes ex qualicumque curiali liberalitate siue inter uiuos siue mortis causa siue in ultimis uoluntatibus habitat lucratiuorum inscriptionibus liberas immunesque esse: lege scilicet, quae super huiusmodi inscriptionibus posita est, in aliis quidem personis suum robur obtinente, in parte autem ecclesiastica uel aliarum domuum, quae piis consortiis deputatae sunt, suum uigorem pietatis intuitu mitigante. cur enim non faciamus discrimen inter res diuinas et humanas, et quare non competens praerogativa caelesti fauori conseruetur? Quae oportet non solum in casibus, quos futurum tempus creauerit, sed etiam in adhuc pendentibus et iudiciali termino uel amicali compositione necdum sopitis obtinere. RECITATA SEPTIMO MILIARIO HVIVS INCLITAE CIVITATIS IN NOVO CONSISTORIO PALATII IVSTINIANI¹.

a. 529

- 23 IDEM A. IULIANO PP. Ut inter diuinum publicumque ius et priuata commoda competens discretio sit, sancimus, si quis aliquam reliquerit hereditatem uel legatum uel fideicommissum uel donationis titulo aliquid dederit uel uendiderit siue sacrosanctis ecclesiis siue uenerabilibus xenonibus uel ptochiis uel monasteriis masculorum uel uirginum uel orphanotrophiis uel brephotrophiis uel gerontocomiis nec non iuri ciuitatum, relictorum uel donatorum uel uenditorum eis sit longaeua exactio, nulla temporis solita praescriptione coartanda. Sed et si in redemptione captiuorum quaedam pecuniae uel res relictae uel legitimo modo donatae sunt, et earum exactionem longissimam esse censemus. Et nobis quidem cordi erat nullis temporum metis huiusmodi actionem circumcludi. sed ne uideamur in infinitum hanc extendere, longissimum uitae hominum tempus eligimus et non aliter eam actionem finiri concedimus, nisi centum annorum curricula excesserint: tunc enim tantummodo huiusmodi exactionem euanescere sinimus. Siue itaque memoratis religiosissimis locis uel ciuitatibus hereditas siue legatum siue fideicommissum fuerit relictum, uel donatio uel uenditio processerit in quibuscumque rebus mobilibus uel immobilibus uel se mouentibus siue pro redemptione captiuorum quaedam fuerint derelicta uel donata, sit eorum paene perpetua uindictio et ad annos centum, secundum quod dictum est, extendatur nulla alia exceptione temporis inhibenda, siue contra primas personas siue contra heredes uel successores earum moueatur. In his autem omnibus casibus non solum personales actiones damus, sed etiam in rem et hypothecariam secundum nostrae tenorem constitutionis², quae legatariis et³ hypothecarias donauit, et supra dictis omnibus unum tantummodo terminum uitae suae imponimus, id est centum metas annorum. Haec autem omnia obseruari sancimus in iis casibus, qui uel postea fuerint nati uel iam in iudicium deducti sunt. D. V K. APRIL. LAMPADIO ET ORESTE VV CC. CONSS.

a. 530

- 24 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς. Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων καὶ διαφερόντως τῶν προσήκοντων τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως τῇ ἡμετέρᾳ καὶ πάντων μητρί, ἣτις κεφάλαιόν ἐστι τοῖν ἄλλων ἀπασῶν, ποιούμενοι πρόνοιαν θεοπιζομεν παροικικῇ μὲν δικαίᾳ μηδεμίαν τοῦ λοιποῦ γίνεσθαι ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐκδοσιν, ἀλλ' ἀναιρεῖσθαι τὸ μηδενὶ νόμῳ γνωρίζμενον ὄνομα. Τὰ μέντοι λοιπὰ συναλλάγματα, ὅσα ἐφέται τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας ποιεῖν, ἐξείναι αὐτοῖς τίθεσθαι, πρὸς οὓς ἂν δοκιμάσωσι, διὰ τῶν ἐνδοξοτάτων ἢ μεγαλοπρεπεστάτων ἐμπράκτων ἀρχόντων ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως πρὸς γὰρ

CRM: c. 24 pr. § 1. 2 extat in Nomoc.^m 1, 5¹ D. III (?) k. Nou. Decio uc. cons. suppl.² 6, 43, 1³ fideicommissariis ins. (u. i.)

1 quod *M* 3 positae sunt *C* 4 obtinentes in partem a. ecclesiasticam *C* 5 piis] his *M* | cur] quo uel qui *C*^a 6 facimus *RM*^b 7 quae oportet] oportetque *C* 8 iudiciali *R*^a | termino uel amicali] termino (a?) amicali *R*^a || s. a. CRM Russardus¹ rec. septimo om. *R* | recitate *M* 11 pp.] p. *M*, diuinam *M* 12 sit post 11 ut collocat *C* 14 exenonibus *C* 15 berphotrophiis *M* | ciuitatum *C* | donatorum uel relictorum *R* 16 nulla] *RM*, nulla alia exceptione nulla *C* (cf. u. 26) 17 et om. *M*^a | legimo *M*^a 18 sint *C* 19 nulli *C* | actiones *M* | in] si in *C* 20 eligimus] *M*,

elegimus *CR* 21 etenim *C* 22 huiusmodi *RM* | scinimus *M*^a 23 uel fideicommissum *M* | derelictum *RM* 24 mobilibus om. *M*^a 25 redeptione *R* | poenae *R* 27 tempore *R* 28 moueantur *C* 29 ypothecariam *R*^a, ypothecarias *M* | tenorem nostrae *C* 30 et hypothecarias] *CR*^a, et ypothecariis *R*^b *M*, et fideicommissariis et hypothecariam *N*^a 31 omnia om. *M* | obseruare *R* 32 iis] his *CRM* | iam] *RM*, alias *C* | s. a. Anselmus: d. dn. iustiniano pp. a. Constitus 1562 33 oresto *Ans.* 34 constitutio graeca *WQ* | inscriptionem om. *Nomoc.* 37 ἀναιρεῖσθαι *Nomoc.*

- τούτους κατ' οὐδένα τρόπον ποιέσθαι αὐτοὺς οἰανδήποτε ἐκδοσιν ἀκινήτων πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ
 δι' ἄλλου παρεπιθεμένου προσώπου ἐπὶ περιγραφῇ τῆς θείας ἡμῶν διατυπώσεως συγχωροῦμεν,
 εἴτε τινὰ οἰκειότητα οὗτος ἔχει πρὸς τὸν ἄρχοντα τὸν ἐπὶ τῇ ἐξουσίᾳ τελούντα, εἴτε διὰ παλαιᾶς
 2 οἰκειότητος νεωστὶ παρ' αὐτοῦ πρὸς τοῦτο παρεῖληπται. Γινωσκόντων μὲν αὐτῶν τῶν Θεοφιλεστάτων
 οἰκονόμων, ὥς, εἴ τι παρ' αὐτὰ γένοιτο, τὴν τοῦ ἐκδικουμένου πράγματος διατίμησιν οἰκοῦν αὐτοὶ 5
 καταθέσθαι συναχθῆσονται τῇ ἀγιωτάτῃ, μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ· τῶν δὲ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐκκλησίαν χωροῦν-
 των ἐνδοξοτάτων μεγαλοπρεπεστάτων ἐμπράκτων ἀρχόντων, ὥς, εἴ καὶ πᾶσι περινενοημένοις λαθεῖν
 σπεύσαιεν τρόποις καὶ πρόσωπα τοιαῦτα παρενθῆεν, ὥστε οἶονται λήσειν μέχρι παντός, ὅτι περ ἑαυτοῖς
 τὸ πρᾶγμα πράττουσιν, ὅμως μετὰ ταῦτα διαφαινομένης τῆς ἀληθείας ἀκυρωθήσεται μὲν παντελῶς τὸ
 συναλλάγμα, ποινῆς δὲ χάριν καὶ αὐτοὶ τὴν τοῦ πράγματος καταθήσουσι τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκ- 10
 κλησίᾳ διατίμησιν.
- 3 Εἰ δὲ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον πείσει ἡ ἀναγκάσει περιελθεῖν εἰς αὐτὸν ἐκκλησιαστικὸν πρᾶγμα,
 καὶ τὸ πρᾶγθὲν ἄκυρον καὶ τὸ δοθὲν ὑπὲρ τούτου εἰς πρόσωπον τῆς ἐκκλησίας ἀποδίδεται αὐτῇ
 καὶ πρὸς τοὺς εἰρημένους ὑπόκειται ποινῇ καὶ γρυσίου λιτριῶν αὐτὸς καὶ ὁ τὸ πρᾶγμα δούς, καὶ ὁ
 λαβὼν ἐπὶ τὸ παρασκευάσαι γενέσθαι τὸ συναλλάγμα τὸ δοθὲν αὐτῷ διπλοῦν δίδωσι, καὶ 15
 4 πάντα προσκυροῦνται τῇ ἐκκλησίᾳ. Περαιτέρω τῶν καὶ ἐτῶν ἀκινήτων τῇ ἐκκλησίᾳ οὐ μισθοῦται.
 5 Μόνους εὐπόρους δὲ τὰ ἐκκλησιαστικά ἐμψυτεύειν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὀφείας, καὶ μὴ
 περαιτέρω αὐτοῦ τοῦ ἐμψυτευομένου καὶ δύο ἐξῆς κληρονόμους, καὶ μὴ κουφίζειν πλέον τοῦ ἔκτου
 6 μέρους τοῦ σωζομένου κανόνος ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐκδόσεως. Εἰ δὲ βλάβῃ τὸ πρᾶγμα, ἐνστα-
 7 μένου τοῦ χρόνου ἐξεοῦται καὶ τὴν ζημίαν ἀποθεραπεύει. Εἰ δὲ ῥαθυμῆσῃ ὁ οἰκονόμος ἢ 20
 4 (25) ἀπόροις ἐκδοῖ, ἐπιγινώσκει τὴν βλάβην. Οἱ χαρτουλάριοι τῆς ἐκκλησίας τῆς μεγάλης οὔτε διὰ
 μίσου προσώπου δύνανται λαβεῖν ἀκινήτων αὐτῆς κατὰ μίσθωσιν ἢ ἐμψύτευσιν ἢ ἕτερον τρόπον.
 9 Γίνονται οἱ χαρτουλάριοι ἡγουμένου λιβελλοῦ καὶ φέροντος ὑπογραφὴν τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ
 10 οἰκονόμου. Καὶ ἐάν τις αὐτῶν φανῇ κλέπτων ἢ παραδιδούς ἢ ἄλλως ἀνεπατήδειος, ἐξεστὶ τῷ
 11 πατριάρχῃ καὶ τοῖς οἰκονόμοις ἐκβάλλειν αὐτὸν τοῦ καταλόγου. Γίνονται δὲ εἰς σκρίνιον τῆς 25
 Ἀνατολῆς χαρτουλάριοι ιε', εἰς τὸ Ἀσιανῆς ιε', εἰς τὸ Πόντου ιε', εἰς τὸ ἐνοίκιον ιε', εἰς τὸ
 Θράκης η', εἰς τὸ τοῦ Ἀντιόχου ε', εἰς τὸ τοῦ Καλοποδίου ε', εἰς τὸ τοῦ ἀναλώματος ι', εἰς τὸ
 12 τῶν ληγάτων θ'. Καὶ λαμβάνουσι λόγῳ συνηθειῶν ἐπὶ μὲν τοῖς ἐμψυτευτικαῖς συμβολαῖς
 13 πεντηκοστάς, ἐπὶ δὲ τοῖς μισθωτικαῖς καὶ λοιποῖς συναλλάγμασιν ἑκατοστήν. Εἰ δὲ ὑπὲρ τὸν
 εἰρημένον ἀριθμὸν γίνηται χαρτουλάριος, ἐκπίπτει καὶ δίδωσι τῇ ἐκκλησίᾳ ιε' λίτρας, καὶ ὁ 30
 14 ποιῶν αὐτὸν κα'. Μετὰ ζητήσεως ἀκριβοῦς οἱ οἰκονόμοι λογιζέσθωνσαν γνώμῃ τοῦ πατριάρχου
 τὴν γινομένην δαπάνην τοῖς ἐμψυτευταῖς καὶ μισθωταῖς καὶ διοικηταῖς, ἐκάστου μὲν [Nomoc. 10, 1
 οἰκονόμου ζητούντος τὰ τῆς ὑφ' ἑαυτὸν διοικήσεως, τῶν δὲ λοιπῶν κατὰ πρόσταξιν ἑγγραφον
 τοῦ πατριάρχου τοῖς λογιζομένοις ὑπογράφοντος τὸ ἀνέγνω· καὶ τὸ χωρὶς τοιαύτης πα- (Nomoc.)
 15 ρατηρήσεως λογιζόμενον οἰκοῦν οἱ οἰκονόμοι διδῶσιν. Τῆς δὲ λογιζομένης δαπάνης καὶ τῶν 35
 εἰσκομιζομένων χρημάτων λαμβάνουσιν οἱ χαρτουλάριοι ἑκατοστάς· ὁ δὲ πλέον λαμβάνων καὶ
 τῆς ὑπουργίας τοῦ χαρτουλαρίου καὶ τῆς ἱερατικῆς ἀξίας ἐκπίπτει παραχρῆμα.
- 16 Ἐκείνο δὲ Θεσπιζόμεν, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς Θεοφιλεστάτους οἰκονόμους τοὺς τε νῦν ὄντας καὶ
 κατὰ καιρὸν ἐσομένους κατὰ μῆνα ἢ τότε μάλιστα κατὰ δύο μῆνας ποιέσθαι τοὺς λογισμοὺς πρὸς τοὺς
 ἀρχαρίους τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, εἰδότες ὥς, εἴ τοῦτο καταρραθυμῆσαιαν, κινδύνου πειρα- 40
 θίσονται.
- 25 (26) Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουλιανὸς ἐπάρχῃ πραιτωρίων. Ἐπειδὴ περ ἐν πολλαῖς ἤδη διαθήκαις εὗρομεν
 τοιαύτας ἐνστάσεις, καθ' ὥς τ' ἐξ ὁλοκλήρου τις ἔγραψε τὸν δεσπότην ἡμῶν Χριστὸν κληρονόμον, μὴ
 c. 24 § 1. 2 extat in Nomoc.^m 1, 5, c. 24 § 16 in Nomoc.^m 9, 1, c. 25 in Coll.⁹¹: indices
 c. 24 § 3...15 dedi ad Const.⁹¹

a. 530

2 δι') τις Nomoc.: δι' ἑαυτοῦ ἢ μίσου προσ-
 ὥπου Const. 6 συνεχθῆσονται Nomoc.^m 7 με-
 γαλοπρεπεστάτων] μεγαλοπρεπεστάτων Nomoc.^m ante
 emendationem 8 σπεύσαιεν ἐν τρόποις Nomoc.
 13 πρᾶγθην] πρᾶγμα Const.¹ 20 ῥαθυμῆσει
 Const.⁹ 21 ἐπιγινώσκειν Const.¹ a uerbis
 οἱ χαρτουλάριοι constitutionem incipiunt edi-
 tiones cum Const. editoribus: quocum facit
 Const.⁹, cum in Const.¹ ea continentur ante-
 cedentibus et in Const.¹ (qui liber solus nu-
 meros constitutionibus adponit) caput sequens

numeretur KC': quod uerius esse apparet ex
 Nomoc. 9, 1 et 10, 1, ubi § 16 dicitur esse
 constitutionis 24, et ex Nomoc. 2, 1, cui se-
 quens constitutio est καὶ, idemque habuit Theo-
 dorus Bestes, cum ad Nomoc. 10, 1 (Pitra
 p. 580) contendat se ad 1, 5 exscripsisse lau-
 datam constitutionem, cuius initium sit Παν-
 των τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων 30 γίνεται
 Const.¹ 33 ἑγγραφον] Nomoc., ἄγραφον Const.
 35 Θεοφιλεστάτους] Schoell, φιλιεστάτους Nomoc.
 40 τούτου Nomoc.^m 43 τῶν om. Coll.⁹

- προσθεῖς εὐκτήριον οἶκον μηδενα, ἢ αὐτὸν τὸν δεσπότην ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξ ἡμισείας ἢ ἐξ ἑτέρων ἀνίστων μερῶν, ἕτερον δὲ τινα ἐξ ἡμισείας, ἢ ἄλλης μοίρας (ἥδη γὰρ πλείοσι διαθήκαις κατὰ τοῦτον γενομέναις τὸν τρόπον ἐνετύχουμεν), καὶ πολλὴν ἀδελφίαν ἐντεῦθεν οὖσαν κατὰ τοὺς παλαιούς ὀριζόμενους. Καὶ τοῦτο ἐπανορθούμενοι θεσπίζομεν, εἰ μὲν τὸν δεσπότην ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν γράψαι τις κληρονόμον ἢ ἐξ ὁλοκλήρου ἢ ἐκ μέρους, ἀντικρυς δοκεῖν τὴν κατὰ τὴν αὐτὴν πόλιν ἢ τὴν κώμην ἢ τὸ χωρίον, ἐφ' ἧς καθίστηται ὁ τελευτήσας, ἀγιοτάτην ἐκκλησίαν ἐνίστασθαι κληρονόμον καὶ εἰς ὁλοκλήρον τὴν ἐνστασιν ἀπαιτεῖσθαι παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων αὐτῆς οἰκονόμων, ἢ εἰς τὸ μέρος καθ' ὅσον κληρονόμος γραφῇ αὐτοῦ τοῦ κρατούντος, εἰ καὶ ληγάτον ἢ fideicommissum καταλειφθεῖ καὶ ταῦτα διαφέρειν ταῖς ἀγιοτάταις ἐκκλησίαις, ἐφ' ὥστε εἰς πτωχῶν ἀποτροφήν αὐτὰ προχωρεῖν.
- 1 Εἰ δὲ ἐνὺς τῶν ἀγίων ἀρχαγγέλων ἐμνήσθη ἢ τῶν προσκυνητῶν μαρτύρων, μὴ ποιησάμενος οἴκου 10 μνηεῖαν (τοῦτο ὕπερ ἔσμεν παρὰ τινος διατυπωθῆναι καίτοι τῶν ἐπιφανῶν γεγονότος καὶ τῇ περὶ νόμους καὶ λόγους ἐνευδοκιμηκότος παιδείας), εἰ μὲν ἔστι κατὰ τὴν πόλιν ἐκείνην ἢ τὴν ἐνορίαν αὐτῆς εὐκτήριος οἶκος εἰς τιμὴν ἐκείνου τοῦ σεβασμιωτάτου ἀρχαγγέλου ἢ τοῦ ἀγιοτάτου μάρτυρος, αὐτὸν δοκεῖν γεγράφθαι κληρονόμον· εἰ δὲ οὐκ ἔστι κατὰ τὴν αὐτὴν πόλιν ἢ τὴν ἐνορίαν τοιοῦτος οἶκος, τηλικαῦτα τοὺς κατὰ τὴν μητρόπολιν σεβασμίους οἴκους· καὶ εἰ κατ' αὐτὴν γοῦν εὑρεθῇ τοιοῦτός τις οἶκος, 15 ἐκείνῳ δοκεῖν τὸν κλῆρον ἢ τὸ πρεσβείον ἢ τὸ fideicommissum καταλειφθῆναι· εἰ δὲ μηδὲ ἐκείσε φανῇ τοιοῦτός τις οἶκος ὧν, αὐτῇ τὰς κατὰ τόπον ἀγιοτάτας ἐκκλησίας καὶ τοῦτο λαμβάνειν.
- 2 Δηλονότι ταῖς ἀγιοτάταις ἐκκλησίαις ἅπαντες οἱ λοιποὶ δικαίως παραχωροῦσιν οἶκοι, πλὴν εἰ μὴ γένοιτο πρόδηλος ὁ τελευτήσας ἕτερον μὲντοι ἐνθυμηθεὶς ὄνομα προσθῆναι, ἕτερον δὲ εἰπὼν· διὰ τὸ καὶ τι τοιοῦτον ἡμᾶς γνόντας κατὰ τινα διαθήκην ἐπὶ τοῦ Πόντου γενέσθαι κακέισε πάλιν τὸ ἀληθὲς ἀντὶ 20
- 3 τοῦ γεγραμμένου παρασκευάσαι κρατῆσαι. Εἰ μὲντοι ὁ μὲν διαθέμενος ῥητὸν μὴ θείῃ τόπον, εὑρεθῇ δὲ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἢ τῇ περιοικίδι εὐκτήρια πολλὰ καθεστῶτα, εἰ μὲν ἐν τινι τούτων συγχωρῶς ὁ τελευτήσας ἐφοῖτα, καὶ τινα πρὸς αὐτὸ μείζονα εἶχε προσπάθειαν, ἐκείνῳ δοκεῖν κα-
- 4 ταλελεῖσθαι τὸ πρεσβείον· Εἰ δὲ οὐδὲν τοιοῦτο εὑρίσκοιτο, μᾶλλον ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐνδεεστέροι οἶκῳ καὶ ὀνομένῳ βοηθείας δοκεῖν τὸ τοιοῦτο καταλειφθῆναι πρεσβείον ἢτοι τὴν κληρονομίαν. D. 25
- XIII K. NOV. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530

III

R DE EPISCOPIS ET CLERICIS ET ORPHANOTROPHIS
ET BREPHOTROPHIS ET XENODOCHIS ET ASCETERIIS
ET MONACHIS ET PRIVILEGIO EORVM ET CASTRENSI 30
PECVLIO ET DE REDIMENDIS CAPTIVIS, ET DE NVPTIIS
CLERICORVM VETITIS SEU PERMISSIS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. CLERICIS SALVTEM DICIT. Iuxta sanctionem, quam Th. 16, 2, s B 3, 3, 2
dudum meruistis¹, et uos et mancipia uestra nullus nouis collationibus obligabit, sed uacatione 34
gaudebitis. praeterea neque hospites suscipietis. D. VI K. SEPT. PLACIDO ET ROMULO CONSS. a. 343
P (3R) L (3R) CRM: 2, 25 ex Coll.⁹

¹ τοῦ αὐτοῦ? ² meruisse perhibemini Th.

2 γάρ] γὰρ καὶ Const.⁹ 8 fideicommissum Coll.⁹, fidicommissum Coll.⁹ 12 ἐνευδοκιμηκό-
τας Coll.¹ 16 ἐκεῖνα Coll.¹ ante emend. | fide-
commissum | fidicommissum Coll.⁹, fideicom-
mids Coll.¹ | μηδέ] μὴ Coll.¹ 17 τόπον] τὸν
τόπον Coll.⁹ 19 μὲντοι] μὲν τι Coll.¹ ex emend. |
προσθῆναι Coll.¹ ante emend.? 21 παρασκευά-
σασθαι κρατῆσαι Coll.⁹, κρατῆσαι παρασκευάσαι
Coll.⁹ 23 αὐτὸν Coll.¹ | ἐκεῖνο Coll.⁹ 25 δοκεῖ
Coll.¹ | s. a. Coll.: δ. xiii k. NOM. CRLA. MRC.
TOR uc. cons. Coll.⁹, δ. xiii. k. nom. CRLA.
MRC. TOR. uc. cons. Coll.¹ 28 et orphano-
trophis (- phiis L) LM Const., orphanotro-
phis S, orphanotrophis PCR 29 et brepho-

trophis et xenodochis] S Const., om. PL, et
totiis M⁹, et tochiis et xenodochiis R, betho-
trophis et totiis M⁹, et brephotrophis et pto-
chiis et xenodochiis C | asceteriis] Const.,
asciteriis SC, asisteriis PLRM 30 et] PLRM
Const., et de SC | priuilegio] S (de S indice
non constat), primilegione Const.⁹, primile-
gion Const.¹, priuilegiis PLCRM | et] PLCM
Const., et de SR | castrense S, castrensis
ind. S R 31 et de] ede L⁹, et Const. et
de nuptiis ... 32 permissis om. S in textu |
et de] CR ind. S Const., et PLM 32 seu |
uel ind. S 33 constantinus SRM, const. C |
clericis s. dicit] sal. S 34 et uos] uos R
35 s a. Th.

- 2 IDEM A.¹ FELICI EPISCOPO. Omnis a clericis indebitae conuentionis [Th. 16, 2, 11 B 3, 3, 3] iniuria et iniquae exactionis repellatur improbitas nullaue conuentio sit circa eos munerum sordidorum. et cum negotiatores ad aliquam praestationem competentem uocantur, ab his uniuersis istiusmodi strepitus conquiescat. si quid enim uel parsimonia uel prouisione uel mercatura, honestati tamen conscia, congesserint, in usum pauperum atque egentium ministrari oportet aut id, quod ex eorundem ergasteriis uel tabernis conquiri potuerit et colligi, collectum id religionis aestiment lucrum. Verum etiam hominibus eorundem, qui operam in mercimoniis habent, diui principis, id est nostri genitoris, statuta multimoda observatione canerunt, ut idem clerici priuilegiis pluribus redundarent. Itaque extraordinariorum a praedictis necessitas atque omnis molestia conquiescat. Ad parangariarum quoque praestationem non uocentur nec eorundem facultates atque substantiae. Omnibus clericis huiusmodi praerogatiua succurrat, ut coniugia clericorum ac liberi quoque et ministeria, id est mares pariter ac feminae, eorumque etiam filii immunes semper² ab huiusmodi muneribus perseuerent. D. VIII ID. DEC. MEDIOLANO, LECTA V K. IAN. APVD ACTA 14 CONSTANTIO A. VIII ET IULIANO C. II CONSS. a. 357
- 3 IDEM A.³ AD TAVRVM PP. De his clericis, qui praedia possident, [Th. 16, 2, 15 B 3, 3, 4] sublimis auctoritas tua non solum eos aliena iuga nequaquam statuet excusare, sed etiam pro his, quae ab ipsis possidentur⁴, eosdem ad pensitanda fiscalia perurgueri. uniuersos namque clericos possessores dumtaxat prouinciales pensitationes fiscalium translationesque faciendas recognoscere iubemus. DATA EPISTVLA PRID. K. IUL. MEDIOLANO CONSTANTIO A. 20 X ET IULIANO C. III CONSS. a. 360
- 4 IDEM A. AD TAVRVM PP. Officiales⁵ rationales, si exhibitione cursus seu [Th. 9, 4, 7] primipili necessitate neglecta, interuersa etiam ratione fiscali ad clericatus honorem putauerint transeundum, ad priorem condicionem retrahantur⁶. Si uero obnoxii ratiociniis uel necessitatibus non sint, sub notione iudicum officiis consentientibus, si id probabilis uitae⁷ studium postularit, transferantur nec cessionem metuant facultatum. Quod si clandestinis artibus putauerint inrependum, ⁷duas concedant liberis aut, si proles defuerit, propinquis u propria substantia portiones tertiam sibimet retenturi: si uero propinquorum necessitudo defuerit, geminae portiones officiis in quibus militant relinquuntur, portione tertia tantummodo retenta. D. III K. SEPT. TAVRO ET FLORENTIO CONSS. 29 a. 361

P (3, 2.3) L (3, 2.3) CRM

¹ et Iulianus C. *ins. Th.* ² a censibus et separati *ins. Th.* ³ et C. *ins. Th.* ⁴ etiam his quae ipsi possident *Th.* ⁵ beneficiarii uel officiales *Th.* ⁶ fiscali ad ecclesias putauerint transeundum, curialium retrahantur exemplo *Th.* ⁷ ad curialium similitudinem *ins. Th.*

1 idem] impr. const. (consti. P) PL | clericis M^a 3 negotiatoribus P^aL^a, negociatori P^b 4 parsim. | si parsim. R^a 5 honesti L^a | in id' in M^a, id in M^b 6 ministrare C^a | oportet] C Th., oporteat PLRM | id om. M | ex om. PL 7 id] magis C | aestimet C, existiment M^b | hominibus] ab hominibus Th. 8 mercimoniis P^a?, mercionibus L^a | statuta genitoris Th. | multimodis P^a? L, multimodi P^b? 9 cabuerunt C^a | compluribus Th. | extraordinariorum] C Th. Const., extraordinariorum munerum PLRM 10 parangariarum] C Th. cum Const.: οὗτε παραγγαρίας, parangariae PL, parangariam RM 12 succurrant P et sic uel succurratur L | coniugia R 13 mare C | ab om. C 14 s. a. Th. PLD | mediolano ... 15 cons. Th., medi. iacta. u k. ian. apud acta const. a. x. D, om. PL 16 ad taurum] tauro S | pp.] p. M^a 17 eos solum M | statuit PM^a 18 pensitandam P^a | perurgueri] Th., perurguere libri:

οἱ κληρικὸι ... μὴ μόνον τὰ ἀλλότρια, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴδια κτήματα ἐκποιουσατεύεωσαν B | uniuersos] unde uniuersos PL^a 19 pensitatione C 20 s. a. Th. PL | data ... 21 cons.] Th., couss. d. k. iul. P, d. k. iul. L 22 idem a. | R Th., impp. (impp. om. S) constantinus et constans aa. (a. M^a) SCM, quae lectio falsa omnino, cum ad annos 337 ... 340 pertineat, tamen quemadmodum in hos libros irrepere potuerit, uix intellegas | pp.] p. M | officialis C | rationales] RM Th. (ubi tamen emendatum est rationalis), om. C: οἱ ταξιῶται ἢ οἱ καθολικιστοὶ Const. 23 principali R | neglecta C^a | rationem C 24 si] C Th., sin RM 25 sunt R | iudicium R^a | studium] et studium M | postulauerit RM 26 nec] ne M^a 27 defuerint CR^a 28 e] ex C^aM^b | tertiam sibimet retenturi] C Th., tertia sibimet retenta R, tertiam sibimet retineant (reineat M^a) M | nero om. C 29 militantur R^a? 30 retentata Th. | s. a. Th. Continus 1562

- 5 IMP. IOVIANVS A. SECVNDO PP. Si quis non dicam rapere, sed [Th. 9, 25, 2 Nomoc. 9, 2
attemptare tantum matrimonii iungendi causa sacratissimas uirgines¹ ausus fuerit, capitali
poena² ferietur. D. XI K. MART. ANTIOCHIAE IOVIANO A. ET VARRONIANO CONSS. a. 364
- 6 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD CATAPHRO- [Th. 16, 2, 24 B 3, 3, 5
NIVM. Presbyteros diaconos subdiaconos atque exorcistas et lectores, ostiarios etiam³ per- 5
sonalium munerum expertes esse praecipimus. D. III NON. MART. GRATIANO A. III ET
MEROBANDI CONSS. a. 377
- 7 PARS ACTORVM HABITORVM IN SACRO CONSISTORIO APVD IMPERATORES GRATIA- [Th. 11, 39, 8
NVM VALENTINIANVM ET THEODOSIVM CONSVLATV SYAGRI ET EVCHERII VIRORVM CLARISSI- 9
MORVM DIE III K. IVL. CONSTANTINOPOLI. IMP. THEODOSIVS A. DIXIT: Nec honore nec a. 351
legibus episcopus ad testimonium flagitatur. ITEM DIXIT: episcopum ad testimonium dicen-
dum admitti non decet: nam et persona oneratur⁴ et dignitas sacerdotis excepta confunditur.
- 8 IDEM AAA. PAVLINO PRAEFECTO AVGVSTALI. Presbyteri citra iniuriam quae- [Th. 11, 39, 10
stionis testimonium dicant, ita tamen, ut falsa non simulent. ceteri vero clerici, qui eorum
gradum uel ordinem sequuntur, si ad testimonium dicendum petiti fuerint, prout leges 15
1 praecipunt, audiantur. Salua tamen sit litigatoribus falsi actio, si forte presbyteri, qui
sub nomine superioris loci testimonium dicere citra aliquam corporalem iniuriam sunt
praecepti, hoc ipso, quod nihil metuant, uera suppresserint. multo magis etenim poena
sunt digni, quibus cum plurimum honoris⁵ per nostram iussionem delatum est, occulto in- 19
ueniuntur in crimine. D. VIII K. AVG. ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 355
- 9 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. TA- [Th. 16, 2, 27 Nomoc. 1. 28
TIANO PP. Nulla nisi emensis sexaginta annis⁶ secundum praeceptum apostoli ad diaco-
nissarum consortium transferatur. D. XI K. IVL. MEDIOLANO VALENTINIANO A. III ET
NEOTERIO CONSS. a. 390
- 10 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. THEODORO PP. Si quis in [Th. 16, 2, 31 Sirmond. 14 25
hoc genus sacrilegii proruperit, ut in ecclesias catholicas intruens, sacerdotibus et ministris
P (3, 5...8. 10) L (3, 5...8. 10) Ambr. (3, 5. 7...9) CRM: c. 10 in Gregorii M epist. 13, 45

¹ uel uiduas uolentes uel inuitas ins. Th. ² sententia Th. ³ et omnes perinde qui primi
sunt ins. Th. ⁴ in consistorio ins. Th. ⁵ dehonatur Th. ⁶ honoris om. Th. ⁷ cui
uotiuu domi proles est ins. Th.

1 secundo] ad secundum Th. | pp.] prae-
fecto M 2 attemptare tantum] uel attemp-
tare Th.: tantum non agnoscit Nomoc.: ἀλλὰ
πειράσαι | matrimonium R | sacratas Th. cum S,
εὐλαβεστάτας Nomoc. | ausus fuerit om. C
3 poena ferietur Ambr. M, ferietur poena R,
ποινὴ ὑποβληθήσεται (non ἀποβλ.) Nomoc.
s. a Th. PLD Ambr. | xi om. Ambr. | mart.
... cons. om. PL | antiochiae] Th., om. D

Ambr. | a. om. D Ambr. | uriniano D | cons. om. D
4 impp. R | ual'. gr. et ual'. (ua-
lens C) PLC, ualentinianus gratianus et
ualens R, ualentinus gratianus ualerius M,
ualentinianus et ualens et gratian. S | cata-
phronium] Th. CM, cataconium S, capta-
phronium PR, captathronium L 5 phores-
biteros L^a | et om. M | hostiarias M^a 6 prae-
cepimus C | s. a. Th. D: in PL est d., in
Veron. 151 initium inscriptionis sequentis est
affricum a. iu et uerobando ss., item in Bru-
gensi 347 affric. a. iii et merobande | iii et
om. D 8 pars ... 10 constantinopoli om.
S Ambr. | habitorem om. PL | sacro] CRM,
om. Th. PL | imperatorem PL 9 consulu
... 10 constantinopoli om. RM | consulu
d. cons. PL | siapris et utheriis PL | uir.
clar. om. Th. 10 die] dat. C | iii] PLC,
iii Th. | impp. P | a. dixit] a. max. PL^a,

edixit Ambr. | episcopus nec honore nec le-
gibus Th. | honore L^a 11 legentibus Ambr. |
flagitetur PLRM^a | episcopus L^a CR^a | ducen-
dum Ambr. 12 admitti] CM Th., adduci PL,
addici R | sacerdotis] CM^a Th., sacerdotii
PLRM^a, sacerdotum Ambr. | confunditur. d. L,
confunduntur Ambr. 13 inscriptionem om.
Ambr. | aaa.] a. SPLCM | praefecto] pp. CR
14 falsum R | eorundem PLRM^a 15 con-
sequuntur Th. 17 sub] C Th., suo PLRM
Ambr. | aliquem Ambr. 18 uerum C. uer. (e?)
Ambr. | sumpserint PL^a M^a | etenim magis
Ambr. | pene C 19 est om. R 20 s. a.
Th. PLD Ambr. | a. (a. I Th.) et bautone
cons. Th. Ambr., bautoni cons. D, om. PL
21 impp. R | ualens R, ualentinus M | theod.
et arc. aaa. (aa. Ambr.) | et theod. aa. S
22 titiano R, tantiano Ambr. | pp.] p. M |
emansis Ambr.^a | sexaginta] CM^a? Ambr. Th. S,
quingenta CRM^a, ἑξήκοντα Nomoc. 23 ad]
a R | s. a. Th. Ambr. | ualentiniano a. iii]
ualentium Ambr. 24 neoterio] neoterio uc. Th.
25 Gregorio et Ambr. haec const. est unde-
cima: caue tamen cogites de hiatu librorum
nostrorum, quibuscum facit Const.: uerisi-
milis est ex c. 7 in aliquo libro capita
duo effecta esse | pp.] p. M | quis] q̄ Ambr.
26 ut] et C

nel ipso cultu locoque aliquid importet iniuriae, quod geritur, a prouinciae rectoribus
 1 animaduertatur. Atque ita prouinciae moderator sacerdotum et catholicae ecclesiae mi-
 nistrorum, loci quoque ipsius et diuini cultus iniuriam capitali in conuictos siue confessos
 reos sententia nonerit uindicandum nec expectet, ut episcopus iniuriae propriae ultionem
 deposcat, cui sanctitas ignoscendi¹ gloriam dereliquit: sitque cunctis² laudabile factas atro-
 ces sacerdotibus aut ministris iniurias ueluti publicum crimen persequi ac de talibus reis
 2 ultionem mereri. Quod si multitudo uiolenta ciuilis apparitionis executione et adminiculo
 ordinum possessorumue non potuerit praesentari, quod se armis aut locorum difficultate
 tueatur, praesides prouinciarum etiam militari auxilio per publicas litteras appetito compe-
 tentem uindictam tali excessui imponere non morentur³. D. VI K. MAI. MEDIOLANO HONORIO 10
 A. IIII ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398

11 ⁴IDEM AA. EVTYCHIANO PP. Ecclesiis, quae in posses- [Th. 16, 2, 33 B 3, 3, 6 Nomoc. 1, 30
 sionibus, ut adsolet, diuersorum, nicis etiam uel quibuslibet locis sunt constitutae, clerici
 non ex alia possessione uel uico, sed ex eo, ubi ecclesiam esse constiterit, ⁵ordinentur, ut
 propriae capitationis onus ac sarcinam recognoscant: ita ut pro magnitudine uel celebritate 15
 uniuscuiusque uici ecclesiis certus iudicio episcopi clericorum numerus ordinetur. D. VI K.
 AVG. MAIZO HONORIO A. IIII ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398

12 ⁶IDEM AA. EVTYCHIANO PP. Si quis curialis clericus fuerit [Th. 9, 45, 3 mut. Nomoc. 1, 6
 ordinatus nec statim conuentione praemissa pristinae conditioni reddatur, is uigore et
 sollertia iudicantium ad pristinam sortem uelut manu mox iniecta reuocetur. clericis enim 20
 ulterius legem⁷ prodesse non patimur, quae cessione patrimonii subsecuta decuriones cleri-
 cos esse non uetabat. D. VI K. AVG. MAIZO HONORIO A. IIII ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398

13 IDEM AA. SAPIDIANO VICARIO AFRICAE. Si eccle- [Th. 16, 2, 34 II 60, 54, 20 Nomoc. 1, 2
 siae uenerabilis priuilegia cuiusquam fuerint uel temeritate uiolata uel dissimulatione ne-
 glecta, commissum quinque librarum auri condemnatione plectetur. D. VII K. IUL. BRIXTAE 25
 THEODORO CONSS. a. 399

P (c. 10. 11. 13) L (c. 10. 11. 13) Ambr. (c. 10. 13) CRM: c. 10 usque ad u. 7 mereri
 omissis 4 nec ... 5 dereliquit extat in Gregorii M. epist. 13, 45

¹ solam ins. Th. Sirm. ² non solum liberum, sed etiam ins. Th. Sirm. ³ praesides ...
 morentur] iudices Africani armatae apparitionis praesidium datis ad uirum spectabilem
 comitem Africae litteris praelato legis istius tenore deposcant (deposcent Sirm.), ut rei
 talium criminum non euadant Th. Sirm. ⁴ iunge 1, 3, 12; 1, 4, 6, 7; 7, 62, 29 Th. 16, 2, 32
⁵ eatenus ins. Th. ⁶ iunge 1, 3, 11 et quae ibi laudantur ⁷ Th. 12, 1, 121

1 in ipso cultu *M*^a, in ipso culto (occulto *P*^a)
PLCRM Ambr., ipso cultui *Th.*, ipsi cultui
Sirm., ipso culto *Greg. epist.*: ἐν τῷ καὶ
 ἐκκλησίᾳ ἢ ἐπισκόπῳ ἢ κληρικῷ ἢ ἀποστόλῳ τι πρά-
 ξωσιν ἐν τῷ τόπῳ ἢ τῇ λειτουργίᾳ *Const.* | loco-
 que] loco *PLRM*^a | aliquam importet iniu-
 riam *C*, aliquot imp. iniuriae Ambr. | quod
 geritur *om. C* | prouinciarum rect. *R*, rect.
 prouinciae *M* 2 ecclesiae catholicae *M*
 3 ipsis *P*^a | capitali] et capitali Ambr. | in
om. Ambr. | conuictos *C*, conuictos *M*^a | con-
 fessos reos] confessos seu *Greg. ep.*, con-
 fessores reos *M*^a? 4 sentia Ambr. | uindi-
 candam *RM*^b | nec] non Ambr. | iniuriae *R*^a |
 propriae *om. C* 5 sanctitati cognoscendi gl.
 dereliquit Ambr. 6 crimen publicum *PL*
Sirm. | rei *Greg. epist.* 7 quod similitudo
Ambr. | ciuilis] *L*^b Ambr. *Th. Sirm.*, a ciuilis
PRM, a ciuilis *L*^a, per ciuilis *C* | executione
C, et executione Ambr. 8 praesentari]
Mª Ambr. *Th. Sirm.*, flagitari *PLCRM*^a | se]
 si se *P*^a*L*^a 9 tueantur *P*^a*L* 10 s. a. *Th.*
Greg. epist. PL Ambr.: in *Sirm.* est d. xviii
 k. febr. dd. nn. honorio ix et theodosio v aa.

conss. rauenna | vi] *Greg. ep. PL*, vii *Th.*,
 viii Ambr. | honorio ... 11 conss. *om. PL* |
 honorio a. iiii] honorato Ambr. 12 aa.]
 a. *SM* | ecclesiis] *C Th. cum Nomoc.* τὰς
 ἐκκλησίας, in ecclesiis *PLRM* 13 ut adsolet]
 uelut assolet fieri *PL* | clerici post 14 consti-
 terit collocat *M* 14 uicos *C* 16 unuscuius-
 que *P*^a, uniuscuiusque *R* | uici]uici *R*^a |
 certo *H*^a | s. a. *Th. PL* 17 minizo ... conss.
om. PL | minizo *Th.* 19 nec *om. C* 20 iudi-
 cantum *Th.* | uelut] *C Th.*, ueluti *RM* | reuo-
 centur *M* 21 legem ulterius *M* | clericos non
 uetabat esse *R*, esse clericos non ueta-
 bat *Th.*: κληρικούς εἶναι οὐκ ἐπέωλεσεν *Nomoc.*
 22 s. a. *Th.* 23 idem (item *R*^a) aa. (a. *SM*)]
 impr. archadius et honorius Ambr. | sapidiano]
SC Th., saphidiano Ambr., fidiano *PLM*, phy-
 diano *R* | uicario] pp. *S* | africae] *Th.*, *om.*
reliqui 24 cuiuscumque *PLR* 25 libra-
 tum *M*^a | plectatur *Th.*, σωφρονίζεσθω *Nomoc.* |
 s. a. *Th. PL* Ambr. | vii] *Th. Ambr.*, ui *PL* |
 brixiae] brixia et Ambr. 26 theod. cons.]
 Ambr., theod. uc. cons. *Th.*, *om. PL*

- 14 IDEM AA. HADRIANO PP. Quicumque residentibus sacerdotibus [Th. 16, 2, 35 mut. B 3, 1, 1] fuerit episcopali loco et nomine detrusus, si aliquid uel contra custodiam uel contra quietem publicam moliri fuerit deprehensus rursusque sacerdotum petere, a quo uidetur expulsus, procul ab ea urbe, quam conturbauit¹, centum millibus uitam agat. nec nostra adeat secreta nec impetrare rescripta speret, sed etiam impetratis careat: defensoribus etiam eorum indignationem subituris. D. PRID. NON. FEBR. RAVENNA STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400
- 15 IDEM AA. STYDIO PV. Conuenticula illicita extra ecclesiam [Th. 16, 2, 37 mut. Nomoc. 3, 14] in priuatis aedibus celebrari prohibemus, proscriptionis domus periculo imminente, si dominus eius in ea clericos noua ac tumultuosa conuenticula extra ecclesiam celebrantes suscepit. D. III K. SEPT. CONSTANTINOPOLI HONORIO A. VI ET ARISTAENETO CONSS. a. 404
- 16 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. ANTHEMIO PP. Quisquis censibus [Nomoc. 1, 34] fuerit adnotatus, inuito agri domino ab omni temperet clericatu, adeo ut etiam, si in eo uico, in quo noscitur mansitare, clericus fuerit, sub hac lege religiosum adsumat sacerdotium, ut et capitationis sarcinam per ipsum dominum agnoscere compellatur et ruralibus obsequiis quo maluerit subrogato fungatur, ea scilicet immunitate indulta, quae certae capitationis uenerandis ecclesiis relaxatur: nullo contra hanc legem ualituro rescripto. D. PRID. K. MART. HONORIO A. VIII ET THEODOSIO A. III CONSS. a. 409
- 17 IDEM AA. MONACHIO PP. Placet nostrae clementiae, ut nihil commune clerici [Th. 16, 2, 42] cum publicis actibus uel ad curiam pertinentibus, cuius corpori non sunt adnexi², habeant. 20
- 1 Praeterea eis qui parabalani uocantur neque ad quodlibet publicum spectaculum neque ad curiae locum neque ad iudicium accedendi licentiam permittimus, nisi forte singuli ob causas proprias et necessitates iudicem adierint aliquem lite pulsantes uel ab alio ipsi pulsati uel in communi totius corporis causa syndico ordinato: sub ea definitione, ut, si quis eorum haec uiolauerit et breuibus parabalani eximatur et competenti supplicio subiungatur nec umquam ad eandem sollicitudinem reuertatur. D. III K. OCT. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. VII ET PALLADIO CONSS. a. 416

P (c. 15...17) *L* (c. 15...17) *Ambr.* (c. 14) *CRM*

¹ infecit *Th.* ² cuius c. n. s. adnexi *om. Th*

1 idem aa. (a. *SM*) | impr. archadius et honorius *Ambr.* | tritiano *S* | pp. | p. *M* | quicum *Ambr.* 2 detrusus nomine *Th.* | aliquid uel | *C Ambr. Th.*, aliquid *RM* | contra quietem | quietem *M* 3 petere a quo | *RM Th.*, praeterea quo *Ambr.*, praeterea quod *C* 5 audeat *C* | caret *Ambr.* | def. etiam eorum | *Ambr. R.*, etiam def. eorum *C*, def. eorum etiam *M* 6 s. a. *Th. Ambr.* | ravenna *om. Ambr.* | stilicone et auer. ss. *Ambr.* 8 aa. | a. *SM* | studio pu. | *SPL Th.*, studio pp. *C*, studio praef. urbis *R*, studio p. *M* | conuenticulam illicitam libri contra parat. ad *Const.* 1, 1, p. 1242 διὰ τ. α' ἢς ἡ ἀρχὴ conuenticula | extra *L*^a 9 praescriptionis *LC* | domus | domus *L*^a 10 clericos *om. PL* | noua ac tumultuosa conuenticula | *Th. cum Nomoc.*: τὰς καὶ νῦν καὶ θορυβώδεις ποιῆσθαι συνόδους nouam ac (et *PLR*) tumultuosam (tumultuosam *P*^a) conuenticulam *PLCRM* | extra *M* 11 suscepit | susc. clericos *L uel L*^a | s. a. *Th. PL* | III | *Th.*, III *PL* | VI et ar. cons. *om. PL* 12 impr. pp. aug. hon. et theod. *S* | anthemio p. *M* 13 agro *R*^a | tempore *M*^a 14 clericatus *C*: κληρικὸς γίνηται *Nomoc.* 15 et *om. C*: ἵνα καὶ *Nomoc.* | capitationis *M*^a | ruralibus | curialibus *ed. Noremb. cum Nomoc.* ταῖς βουλευτικαῖς

ὑπηρεσίας 16 subrogato *om. P*^a | indulta immunitate *PL*, τῆς ἀτελείας συγχωρουμένης *Nomoc.* 17 ualituro rescripto | *Q cum Nomoc.*: μηδεμίαν κατὰ τοῦδε τοῦ νόμου ἰσχυροῦσης ἀντιγραφῆς, ual. umquam rescr. *PL*, umquam ual. rescr. *CRM* | s. a. *PL Contius* 1562: diem solum habent *PL*, apud *Cont.* est dat. honorio a. VIII et theodos. III cons.: de *Contianarum subscriptionum fide conseras praefationem* 19 aa. | a. *SPLM* | monachio *PLRM* | pp. | p. *M* 20 actibus | *Th.*, actionibus libri, πράξεις *Const.* 21 parabalani | *P cum Const.*, parabalani *C Th.*, parabolani *LR*, parabolani *M*^a, parabolani *M*^a, cf. ad u. 25. p. 33 u. 1. 4. 9 | spectaculum *C* 22 accendi *M*^a | permittimus | *M Th.*, permittimur *C*, ammittimus *PLRM* | singuli *om. PL* 23 proprias causas *M* | et (ac *C*) necessitates | ex necessitate *PL* | aliquem | alium *C*^a | litem *C* | aliquo *PL* | pulsanti *M*^a, pyleati *C* 24 communis totius corp. causas *P*^a, communes totius corp. causas *P*^a *L* | syndico | iudicio *P*, inc. *L*^a | denotione *C* 25 parabalani | *PUM*^a?, parabolani *L*^a *R*, parabolani *L*^a, parabolani *M*^a *Th.* 26 s. a. *Th. PL* | III | *Th.*, VIII *PL* 27 VII *om. PL*

- 18 IDEM AA. MONAXIO PP. Parabalanin, qui ad curanda debiliū aegra cor- [Th. 16, 2, 13] pora deputantur, sescentos constitui praecipimus, ita ut pro arbitrio uiri reuerentissimi antistitis Alexandrinae urbis de his, qui ante fuerant et qui pro consuetudine curandi gerunt experientiam, sescenti parabalanin ad huiusmodi sollicitudinem eligantur, exceptis uidelicet honoratis et curialibus. Si quis autem ex his naturali sorte fuerit absumptus, 5 alter in eius locum pro uoluntate eiusdem sacerdotis exceptis honoratis et curialibus subrogetur, ita ut hi aescenti uiri reuerentissimi sacerdotis praeceptis ac dispositionibus obsecundent et sub eius cura consistant: reliquis, quae dudum latae legis¹ forma complectitur, super his parabalanin uel de spectaculis uel de iudiciis ceterisque sicut iam statutum est custodiendis. D. III NON. FEBR. CONSTANTINOPOLI HONORIO XII ET THEODOSIO VIII AA. 10 CONSS. a. 418
- 19 IDEM AA. PALLADIO PP. Eum, qui probabilem saeculo [Th. 16, 2, 44 Nomoc. 8, 14] disciplinam agit, decolorari consortio sororiae appellationis non decet. quicumque igitur cuiuscumque gradus sacerdotio fulciuntur uel clericatus honore censentur, extraneorum sibi mulierum interdicta consortia cognoscant: hac eis tantum facultate concessa, ut matres 15 filias atque germanas intra domorum suarum saepta contineant: in his enim nihil scaeuī criminis aestimari foedus naturale permittit. Illas etiam non relinqui castitatis hortatur affectio, quae ante sacerdotium maritorum legitimū meruere coniugium: neque enim clericis incompetenter adiunctae sunt, quae dignos sacerdotio uiros sui conuersatione fecerunt. D. VIII ID. MAI. RAVENNA THEODOSIO A. VIII ET CONSTANTIO III CONSS. a. 420
- 20 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. AD TAVRVM PP². Si quis³ pres- [Th. 5, 3, 1]byter aut diaconus aut diaconissa aut subdiaconus uel cuiuslibet alterius loci clericus aut monachus aut mulier, quae solitariae uitae dedita est, nullo condito testamento decesserit nec ei parentes utriusque sexus uel liberi uel si qui agnationis cognationisue iure iunguntur uel uxor extiterit, bona, quae ad eum uel ad eam⁴ pertinuerint, sacrosanctae ecclesiae 25 uel monasterio, cui fuerat destinatus aut destinata⁵, omnifariam socientur. Exceptis his facultatibus, quas forte censibus adscripti uel iuri patronatus subiecti uel curiali conditioni obnoxii clerici uel monachi cuiuscumque sexus relinquunt: nec enim iustum est bona seu peculia, quae aut patrono legibus debentur aut domino possessionis, cui quis eorum fuerat adscriptus, aut ad curias pro tenore dudum latae constitutionis⁶ sub certa forma 30 pertinere noscuntur, ab ecclesiis uel monasteriis⁷ detineri: actionibus uidelicet competenter sacrosanctis ecclesiis uel monasteriis⁷ reseruatis, si quis forte praedictis condicionibus obnoxius aut ex gestis negotiis aut ex quibuslibet aliis ecclesiasticis actibus obligatus obierit. D. XVIII K. IAN. ARIOVINDO ET ASPARE CONSS. a. 434

P (c. 20) *L* (c. 20) *Ambr.* (c. 20 usque ad u. 26 socientur) *CRM*

¹ c. 17 h. t. ² et patricium addit Th. ³ episcopus aut ins. Th. ⁴ uel ad eam om. Th. ⁵ aut destinata om. Th. ⁶ Th. 5, 2, 1 ⁷ uel monasteriis om. Th.

1 aa.] a. SM | monachio R, maximo M | pp.] p. M | parabalanin] parabalani C Th., parabolanin M^a, parabolani RM^b, cf. ad u. 4. 9 et ad p. 32 u. 21. 25 2 sexcentos C, sexcentum R, sexcentos esse M | pro arbitrio] N Th., per arbitrium CRM, κατὰ δογματικὰν Const. | utri R 3 antistites C | antea M | qui om. C 4 sexcenti CRM | parabalanin] parabalani C Th., parabolanin R, parabolani M 5 adsumptus CR^a 6 per uoluntatem R | eiusdem M^a | honeratis R 7 hii CM^a | sexcenti CRM 9 parabalanin] parabolanin RM^a, parabolanin C, parabolani M^b, parabalani Th. 10 s. a. Th. 12 aa.] a. SM | pp.] p. M | disciplinam saeculo C 13 ait R^a 14 extraneorum R^a 16 domum R^a, domum R^b | scaeuī] M^a Th., scaeuī CRM^b 17 aestimari] RM Th., existimare C | naturalis M^a | etiam] Th., enim libri: εἰ δὲ καὶ

γὰρ καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας εἶχον Nomoc. 19 clericum competenter M^a? 20 s. a. Th. 21 ualentinus M | aa. om. Ambr. | pp.] p. M 22 aut subd.] C Th., seu subd. PLRM Ambr. | altius R^a | uel monachus C 24 cognationi suae Ambr., cognationis suae M^a, cognitionisue R 25 ad eam] eam Ambr. M | pertinuerint] C Th., pertinuerunt P^aL^a Ambr. M, peruenerunt P^aL^aR 26 cui] PL Ambr. M^b Th., cui forte CRM^a | omnifariae C 27 iure PL 28 cuiuscumque] uel c. CR 29 pecunia R^a | cui om. C^a 30 fuerit PL | curias] M Th., curiam PLCR 31 uel] aut M | competenter] R^a Th., competentibus PLCR^aM uel M^b 32 obnoxiiis P^a 33 aliis] aliis esse R | actibus] Th., actionibus libri, cf. p. 32, 20 34 s. a. Th. D: in L est dat. | ariouindo ... cons. om. D

- 21 IDEM AA. THOMAE PP. Ad similitudinem tam episcoporum orthodoxae fidei quam presbyteri et diaconi ii, qui honorario titulo illustrem dignitatem consecuti sunt, [10, 32, 60] per substitutos periculo suarum facultatum curiae muneribus satisfacere non uentur. D. V K. MART. CONSTANTINOPOLI EVDXIO ET DIOSCORO CONSS. a. 442
- 22 IDEM AA. FLORENTIO PP. Si qua per calumniam postulatio super criminali- [B 3, 1, 2] 5 bus causis apud competentem iudicem deposita exhibitionis causa fuerit sacrosanctae religionis antistitis, triginta pondo auri condemnatione publicis calculis inferenda ut percella- 1 tur, praecipimus. Quin etiam omnia priuilegia, quae sacrosanctis ecclesiis confugarum aut clericorum, decanorum uel aliorum ecclesiasticorum causa legibus sunt praestita, intacta 2 atque illibata seruari. Praeterea iubemus, ut omnes clerici atque monachi, qui de suis 10 ciuitatibus ad hanc almam urbem ecclesiastici negotii uel religionis causa proficiscuntur, litteris episcopi, cui unusquisque iter faciens obsequitur, muniti adueniant: scituri quod, si citra hanc fiduciam accesserint, sibi met imputabunt, quod non clerici uel monachi esse putabuntur. D. III ID. FERR. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. 17 ET NOMO CONSS. a. 445
- 23 IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA. PAL- [conc. Chalc. mut. (Mansi VII, 499) Nomoc. 9, 9] 15 LADIO PP¹. Quoniam uenerabilis recordationis Flavianus huius almae urbis episcopus cum² uenerabili synodo innumerabilium paene sacerdotum, qui Chalcedone conuenerunt, tanto ac tali decoratus est testimonio, ut Eutyches, qui contra senserat, cum sceleratis dictis suis ab omnibus uno ore damnaretur, aboleatur quidem Eutychetis damnosa memoria, Flauiani autem laudabilis recordatio reueletur. D. CONSTANTINOPOLI PRIDIE NONAS IULIAS SPO- 20 RATIO CONSS. a. 452
- 24 IDEM AA. PALLADIO PP. Id, quod pauperibus testamento uel codicillis relinquitur, non ut incertis personis relictum euanescat, sed modis omnibus ratum firmumque consistat. D. VIII K. MAI. ANTHEMIO CONSS. a. 455
- 25 ³IMP. MARCIANVS A. CONSTANTINO PP. Cum clericis in iudicium uocatis [Nomoc. 9, 1] 25 pateat episcopalis audientia, uolentibus tamen actoribus, si actor disceptationem sanctissimi archiepiscopi noluerit experiri, eminentissimae tuae sedis examen contra catholicos sub uiro reuerentissimo archiepiscopo huius urbis clericos constitutos uel contra reuerentissimum oeconomum tam de ipsius quam de ecclesiasticis negotiis sibi met nouerit expetendum neque in ullo alio foro uel apud quemquam alterum iudicem eosdem clericos litibus irretire et 30 1 ciuilibus uel criminalibus negotiis temptet innectere. Memorati autem reueren- [(Nomoc.)
- P (c. 22. 24. 25) L (c. 22. 24. 25) CRM

¹ Orientis, Valentiniano pp., Illyrici, Tatiano pn., Vincomalo magistro diuinarum officiorum et consuli designato add. Chalc. ² in (u. i.)? ³ iungenda uidetur 1, 4, 13

1 aa.] a. SM | themo C | pp.] p. M 2 presbyterorum et diaconorum MP: οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ Const. compilatores nescio an scribere uoluerint tam episcopi o. f. quam presbyteri et diaconi ad similitudinem eorum qui: nam de illustribus cautum iam fuerat anno 436 (Th. 12, 1, 187): uerba tamen loci gemini traditam lectionem tueri uidentur [hi R | illustrem M^a 4 s. a. l. gem. 5 aa.] a. SM uel M^b | florentiano S, florentino CR 7 antistitis] L^aR, antistiti P^aCM, sanctitati PL^a | pondus PL | aurei R | ut om. M^a 8 confugarunt R 9 decanorum uel al. eccl. om. C, decanorum om. PL | praestita sunt C 12 unusquisque] unusquisque eorum PLMP: γράμμασι τοῦ ἐπισκόπου ἑνὸς ἑκάστου, οὕτως τὴν πορείαν ποιοῦσιν Const. | adueniant R^a 13 accesserint] egressi fuerint R | quod] qui R 14 s. a. Pithoci: in L est d.: Continus 1562 commenticiam subscriptionem adposuit d. theodosio a. xvii et festo cons. | a. vi] iii Pithoci 15 apud Mansium l. c. et Latinus

et Graecus constitutionis authenticae textus legitur | ualentinus RM | marcus CR | aa. om. M 16 pp.] p. M | cum uenerabili (uenerabilis RM) synodi libri: μετὰ τῆς σεβασμοτάτης συνόδου Nomoc. 17 sacerdotium M^a | conuenerant C, conuenerint R | 18 decoratus est om. M^a 19 orbe C | dampnantur C | fabiani C 20 altem R | s. a. Chalc. | sporacio cons.] sporacio uc. et qui fuerit nuntiatus consulibus Chalc. 22 idem] impp. ual. et marc. PL | pp.] p. M 23 relictum] legatum PL^a | omnibus modis C 24 s. a. PL Pithoci: d. viii k. om. rel. PL, d. k. maii Anthemio cons. Pithoci 25 impp. theod. et ual. aa. ad taurum pp. (ex c. 20) P^a | marcus P^aLCR conuocatis PL 26 pateat om. R | episcopali R uel R^b | auctoribus R | disceptatione R 27 amplissimae PL, imminetissime R 29 tam de] tandem R | ipsis P^a, suis M | nouerit] erit PR, ... L^a | neque in ullo] M^a, quod in nullo PL, neque ullo C, qui nullo R, neque in nullo M^b 30 inretinere L^a 31 reuerentissimo R^b, inc. R^a

- tissimi clerici orthodoxarum ecclesiarum, quae sub uiro religioso antistite huius inclitae urbis sunt, in causa, in qua uel ipsi uel procuratores, quos pro se dederint, sententiarum auctoritate pulsantur, executoribus, per quos coeperint conueniri, fideiussorem sacratissimae huius urbis ecclesiae oeconomum uel defensorem praebeant, qui usque ad 1a quinquaginta libras auri fideiussor existat. Ipse uero reuerentissimus oeconomus almae 5 huius urbis ecclesiae lite pulsatus fideiussorem pro se non praebeat, utpote qui et aliorum 1b clericorum fideiussor futurus est, sed fidei suae committatur. Quodsi lis diuersorum (excepto reuerentissimo oeconomus) clericorum, quae agitata sit, memoratam summam uidetur excedere, clericus lite pulsatus det executori pro residua quantitate cautionem suam: cui nullum tamen insertum erit iusiurandum, quia ecclesiasticis regulis et canone a beatissimis 10 2 episcopis antiquitus instituto clerici iurare prohibentur. Statuimus autem, ut executoribus idem reuerentissimus oeconomus uel alii diuersi clerici sub beatissimo archiepiscopo huius splendidissimae cinitatis sententiarum tuarum auctoritate commoniti solidos duos tantummodo dent pro commonitione sua et pro institutione procuratoris, si per eum uoluerint 3 litigare. Quod circa alios quoque diuersos apparitores eminentiae tuae in his, quae ex 15 consuetudine praebentur officio, obseruari in causis praedictorum clericorum iubemus, ut litis sumptus uel expensae a clericis pauciores humanioresue praestentur. D. a. 456?
- 26 IMP. LEO A. VIVIANO PP. Decernimus, ut posthac neque monachi aut qui- [B 1, 1, 10] cumque alius cuiuslibet status aut fortunae in aedes publicas uel in quaecumque loca populi uoluptatibus fabricata uenerabilem crucem et sanctorum martyrum reliquias illicite 20 inferre conentur uel occupare audeant ea, quae uel ad publicas causas uel ad populi oblectamenta constructa sunt. cum enim religiosae aedes non desunt, possunt ibi, consultis prius ut oportet religiosissimis episcopis, reliquias martyrum non quorundam usurpatione, sed arbitrio reuerentissimorum antistitum collocare. ideo patientiam et modestiam suam, quam leges nostrae et publica disciplina et ipsorum monachorum nomen exposcit, studiose 25 unusquisque tam monachus quam cuiuslibet alterius professionis retineat et perpetuo obseruare procuret. D. XV K. OCT. PATRICIO CONS. a. 459
- 27 IDEM A. ERYTHRIO PP. Quisquis emensis militiae suae stipendiis expletisque [B 3, 3, 7] officiis sine muneribus, quae cuiusque conditioni aut consuetudine uel lege debebat, ad consortium se contulerit clericorum et inter ministros uerae orthodoxae fidei maluerit et 30 elegerit numerari, nullius prorsus sententiae acerbitate reuocetur nec a dei templis quibus se consecrauit inopportunitate intentionibus abstrahatur, sed isdem beatissimis ministeriis securus permaneat et quietus, ad quae post longi laboris lassitudinem ob reliquae uitae requiem consilio meliore protractus est: his actionibus, si quae contra eum eiusque patrimonium legitima intentione competunt, pro iuris ordine responsurus: exceptis primipilaribus, 35 quos praeceptis tui culminis et publicis utilitatibus in perpetuum esse subiectos sacratissimae constitutionis statuta sanxerunt. D. PRID. NON. MART. CONSTANTINOPOLI LEONE A. III CONS. a. 466
- 28 IDEM A. NICOSTRATO PP. Nulli licere decernimus, si testamento heres sit [Nomoc. 2, 1] institutus seu ab intestato succedat seu fideicommissarius uel legatarius inueniatur, dispo-
P (c. 25) L (c. 25) CRM

1 religiosi R, reuerentissimo PL | antiste C, inc. R^a | inclitae] almae PL 2 sententiarum] sent. tuarum L^bM 3 fideiussorem C 4 huius om. C | qui] cui PL 5 hyconomus R^a 7 sed om. M 8 uideretur C, uideatur R 9 excedere] ecclesiae exc. L^a 10 tamen nullum C | canonibus C 11 atiquitus M^a | institutis C | ut] in C 12 beatissimo] reuerentissimo RM 13 duos solidos tantummodo CR, duos tantummodo solidos M 14 uoluerit C 15 paritores P^a | in] ex PL 16 ut litis] L^bM^b, ut utilitatis PL^a?, utilis C^b, ut... C^b, utilitas R, ut illis M^a 17 pauperiores M^a | s. a. L: fortasse restituenda subscriptio 1, 4, 13: d. viii .. april. uarane et iohanne cons. 18 uiuiano] R, bebiano S, iuliano CM | pp.] p. M 19 alius] CM, alii R: μήτε άλλος (sic

Coisl., άλλοι Fabrot.) ολασδήποτε στάσεως B | aut fort.] CM, atque fort. R, η τυχής B | quacumque CM^b 26 unusquisque] ut un. R 27 s. a. Pithoci 28 erithio M | militiae R^a 29 quae om. RM^a | cuiuscumque M^a | conditione RM^b | lege] C, qua lege R, que lege M, από νόμου B | debebat] C, debebatur RM^a, debebantur M^b 31 nullus R | a dei] ei R^a 32 importunis M | mysteriis CR 33 permanet R | ad quae] W, atque CRM 34 meliori C | est om. RM 35 primispilariis M^a, primipilariis M^b 37 statuta] decreta C | s. a. Pithoci 38 idem a.] libri cum S, idem et anthemius aa. Hal. | pp.] p. M | si] M^a cum Nomoc. εάν, siue CRM^b 39 dispositiones C, την διατύπωσιν Nomoc.

sitionem pii testatoris infringere uel improba mente uiolare, adserendo incertum esse legatum uel fideicommissum, quod redemptioni relinquitur captiuorum, sed modis omnibus
 1 exactum pro uoluntate testatoris piae rei negotio proficere. Et si quidem testator significauerit, per quem desiderat redemptionem fieri captiuorum, is qui specialiter designatus
 est legati seu fideicommissi habeat exigendi licentiam et pro sua conscientia uotum adim- 5
 pleat testatoris. sin autem persona non designata testator absolute tantummodo summam
 legati uel fideicommissi taxauerit, quae debeat memoratae causae proficere, uir reuerentis-
 simus episcopus illius ciuitatis, ex qua testator oritur, habeat facultatem exigendi, quod
 huius rei gratia fuerit derelictum, pium defuncti propositum sine ulla cunctatione ut con-
 2 uenit impleturus. Cum autem uir religiosissimus episcopus huiusmodi pecunias pio relictas 10
 arbitrio fuerit consecutus, statim gestis interuenientibus earum quantitatem et tempus quo
 eas susceperit apud rectorem prouinciae publicare debet. post unius uero anni spatium
 et numerum captiuorum et data pro his pretia eum manifestare praecipimus, ut per omnia
 impleantur tam piae deficientium uoluntates: ita tamen, ut religiosissimi antistites gratis et
 sine ullo dispendio praedicta gesta conficiant, ne humanitatis obtentu relictas pecuniae 15
 3 iudiciorum dispendiis erogentur. Quodsi testator, qui huiusmodi legatum uel fideicommis-
 sum non designata persona reliquit, barbarae sit nationis et de eius patria aliqua emer-
 sit ambiguitas, uir reuerentissimus episcopus ciuitatis eius, in qua idem testator defunctus est,
 itidem habeat legati seu fideicommissi petitionem defuncti propositum modis omnibus imple-
 4 turus. Quodsi in uico uel in territorio testator mortem obierit, illius ciuitatis uir reueren- 20
 5 tissimus episcopus exactionem habebit, sub qua uicus uel territorium esse dignoscitur. Et
 ne pium defunctorum propositum improba fraudatorum calliditate celetur, quidquid pro
 huiusmodi causa a testatore relictum fuerit, uniuersi, qui id quocumque modo cognouerint,
 uel in uiri clarissimi rectoris prouinciae uel in urbis episcopi notitiam deferendi habeant
 liberam facultatem: nec delatoris nomen suspicionemque formident, cum fides atque in- 25
 dustria eorum tam laude quam honestate non careat ac pariter pietate, cum ueritatem
 in publicas aures lucemque deduxerint. D. XV K. SEPT. CONSTANTINOPOLI ANTHEMIO II
 CONS.

a. 468

29 Ἀυτοκράτορες Λέων καὶ Ἀνθέμιος ΑΑ. Ζήνωνι στρατηγῷ. Οἱ ἐν τοῖς μοναστηρίοις διατρέβοντες
 μὴ ἐχέτωσαν ἐξουσίαν ἐξέναι τῶν μοναστηρίων ἢ καὶ ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ ἢ καὶ ἐν ἑτέραις πόλεσιν 30
 ἀναστρέφεσθαι, ὑπεξαίρουμένων μόνων τῶν καλουμένων ἀποκρισταρίων, οἷς ἄδειαν παρέχομεν ἐθέλουσι
 1 διὰ μόνας ἀναγκαίας ἀποκρίσεις εἰσέναι. Καὶ οὗτοι δὲ αὐτοὶ οἱ ποιούμενοι τὰς εἰσόδους φυλαττέσθω-
 σαν περὶ θρησκείας ἢ δόγματος διαλέγεσθαι, ἢ συμβουλαῖς τις πρὸς στάσιν ἢ ταραχὴν ὀρώσας τὰς
 ἀπλουστέρως ψυχὰς τοῦ δήμου παρατρέπειν· γινώσκοντες, ὡς ἀμελοῦντες τῶν προστεταγμένων παρὰ
 CRM: c. 29 extat in Coll.¹ et B 1, 1, 9

¹ c. 29 huic loco restituta est auctoritate Const.: numerum 29 confirmant paratitla ad Const. 1, 1 (p. 1242) et libri plerique Nomoc. 11, 4, cum alii habeant x'. temporis quidem ratione habita c. 29 et 30 transponi debent: uideamus tamen, ne error sit compilatorum, qui consulatum Zenonis et Marciani (c. 31) confuderint cum consulatu Marciani (c. 32...34)

1 infringere *M*^a 2 redeptioni *R* 3 rei] regi *R* | negotium *CM*, inc. *R*^a: τοῦ ἐναιβουῆ πράγματος τὴν τάξιν τελειῶσαι *Nomoc.* | testatorum *R* 5 habet *M* | sua conscientia] *M*^b cum *Nomoc.* τῇ αὐτοῦ συνειδήσει, sua scientia *C*, scientia *R*, qua scientia *M*^a 8 habet *M* 10 implecturus *C*^u | reuerentissimus *R*: εὐλαβέστατος *constanter in hac constitutione pro reuerent. et religios. Nomoc.* | relictis *C*^u 14 tam om. *M* cum *Nomoc.*: αἱ εὐσεβεῖς | ita tamen ut rel. ant. om. *CM* | religiosissimi antistites] *T*^b, religiosissimus antistes *R*: οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι *Nomoc.*, om. *T*^b 15 conficiant] *M*^a, conficiuntur *C*, conficiat *R*, conficiuntur *M*^b, τελειώσουσι *Nomoc.* | relictu *R*^a 17 designata *M* | relinquat *M* 18 eius ciui-

tatis *C* 19 itidem] et idem *CM*^a, idem *RM*^b, om. *Nomoc.* 20 religiosissimus *C* 21 qua] *R*, quo *CM*: τῆς πόλεως... ὑφ' ἣν *Nomoc.* 22 calliditatum *M*^a | celaretur *RM*, κρυβῇ *Nomoc.* 23 fuerit relictum *C* 24 rectoris prouinciae clarissimi *M* | notiam *M*^a 25 liberam facult.] *RM*, facult. liberam *C*: ἐλευθέραν ἐχέτωσαν ἄδειαν *Nomoc.* | suspicionemque] *C*, susceptione *R*, suspitione *M*, καὶ τὴν ὑπόληψιν *Nomoc.* 26 non careant quam honestate *M* | ueritate *CM*^b | in] im *R*^a 27 itemque *R* | s. a. *Pithoci* 30 καὶ ἐν ἑτέραις] ἐν ἑτέραις *B* 31 ὑπεξαίρουμένων] *B* *Chisl. Coll.*¹ ex emend., ὑπεξηρμημένων *Coll.*¹ et *Coll.*¹ ante emend., ὑπεξηρημένων *B* sec. *Fabrot.* | ἐθέλουσι] *Coll.*, θέλουσιν εἰς τὰς πόλεις *B*

τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας τῇ τῶν νόμων ὑποβληθήσονται ἀσθηρῶς. D. K. IVN. CONSTANTINOPOLI
LEONE A. IIII ET PROBIANO CONSS.

a. 471

- 30 (31) IDEM A.A. ARMASIO PP. Si quemquam uel in hac urbe regia uel in ceteris [Nomoc. 1, 6
prouinciis, quae toto orbe diffusae sunt, ad episcopatus gradum prouchi deo auctore con-
tigerit, puris hominum mentibus nuda electionis conscientia sincero omnium iudicio pro-
1 feratur. Nemo gradum sacerdotii pretii uenalitate mercetur: qualiter quisque mereatur,
2 non quantum dare sufficiat aestimetur. Profecto enim quis locus tutus et quae causa esse
poterit excusata, si ueneranda dei templa pecuniis expugnantur? quem murum integritati
aut uallum fidei prouidebimus, si auri sacra fames penetralia ueneranda proserpit? quid
3 denique cautum esse poterit aut securum, si sanctitas incorrupta corrumpitur? Cesset
altaribus imminere profanus ardor auaritiae et a sacris adytis repellatur piaculare flagitium.
ita castus et humilis nostris temporibus eligatur episcopus, ut, locorum quocumque per-
4 uenerit, omnia uitae propriae integritate purificet. Non pretio, sed precibus ordinetur
antistes. tantum ab ambitu debet esse sepositus, ut quaeratur cogendus, rogatus recedat,
5 inuitatus effugiat. Sola illi suffragetur necessitas excusandi. profecto enim indignus est
sacerdotio, nisi fuerit ordinatus inuitus, cum sane quisquis hanc sanctam et uenerandam
antistitis sedem pecuniae interuentu subiisse aut si quis, ut alterum ordinaret uel eligeret,
aliquid accepisse detegitur, ad instar publici criminis et laesae maiestatis accusatione pro-
6 posita a gradu sacerdotii retrahatur. Nec hoc solum deinceps honore priuari, sed perpe-
tuae quoque infamiae damnari decernimus, ut eos, quos facinus par coinquinat et aequat, 20
utrosque similis poena comitetur. D. VIII ID. MART. CONSTANTINOPOLI ZENONE ET MAR-
CIANO CONSS.

a. 469

- 31 (32) IDEM A.A. DIOSCORO PP. Orphanotrophos huius inclitae urbis nulla subtilitate iuris
obsistente eorum quidem qui pupilli sunt quasi tutores, adolescentium uero quasi curatores
sine ullo fideiussionis grauamine in emergentibus causis tam in iudicio quam extra iudi- 25
cium, ut opus exegerit, ad similitudinem tutoris et curatoris personas et negotia eorum, si
qua possint habere, defendere ac uindicare iubemus: ita uidelicet, ut praesentibus publicis
personis, id est tabulariis, aut interuenientibus gestis in hac quidem inclita urbe apud
uirum perfectissimum magistrum census, in prouinciis uero apud moderatores earum uel
defensores locorum res eorum eis tradantur, a quibus sunt custodiendae: ut, si quas ca- 30
rundem rerum propter fenus forsitan uel aliam urgentem causam uel eo quod seruari
non possunt alienare¹ perspexerint, prius habita aestimatione licebit eis alienationis inire
contractum, ut pretia eorum², quae exinde colliguntur, ab isdem personis custodiantur.
1 Huiusmodi autem pium atque religiosum officium pro tempore orphanotrophos ita peragere
P (c. 30) L (c. 30) CRM

¹ alienari debere? ² earum?

1 s. a. Coll. | d. k. un. cpi. eonea. uetpro-
uiano cons. Coll., d. k. un. cpi. onca.
uetprouiano cons. Coll., dc. un. cpi. eonea.
uetprouianos ss. Coll. 3 idem aa. | idem
a. SCM, idem aug. R, imp. leo a. PL | ar-
masio S | quemquam] quem Ambr. | regia
hurbe M 4 urbe L^a 5 omnium C | nu-
dae PL | conscientia] W, scientia PLCRM,
συνειδήσει Nomoc. 6 qualiter] PLC, quan-
tum RM 7 sufficiat dare P^aL, dare om. P^a |
quis] qui R | excusata esse poterit C, poterit
esse excusata M 8 expugnantur L^a, ex-
pugnantur CRM | integritatis CR^aM^b, inc. R^a:
καθ' αὐτότητι Nomoc. 9 prouidemus M^a | auri
ari L^a 10 cesset] cesset aut M^a 11 et om.
P^a | piaculare] C^aR^bM^b, iaculare PLC^aR^aM^a,
ἀπειβίς Nomoc. | flagium M^a 12 eligatur tem-
poribus M 14 antistites PL | ab] amb R^a
17 sedem antistitis C, antistis sedem R, an-

tistitis sedem M^a | si quis] CM^b, is qui PLRM^a |
ordinaret ut alterum M | eligerit M^a 18 et]
uel C | praeposita PL 20 eos om. M^a | par
facinus CM^b, par om. M^a 21 committetur C,
committetur PLR^aM^a, comittetur M^b, com-
mittatur R^b: δὲ ... ἐπακολουθεῖν Nomoc. | s. a.
PLD Miracus Pithoci | mart. | mae. D | zenone
et marcano cons. | D, zenone PL Mir., ze-
none et marco Pithoci: cf. pag. 36 not. 1
23 aa.] a. SCM, ag. R | addioscoro S |
indite R 24 pupilli] R, pupillorum CM
26 opes C | exegeret M^a | personas et] C, per-
sonarum R, personarum et M 27 possunt M |
ac] RM, et C 28 id est] uel M | ininter-
uenientibus C 30 locorum] eorum R | eis]
ad eos R | a om. M^a | earum M 32 pro-
spexerint M^a | existimatione R 33 contrac-
tus R | colligantur M

conuenit, ut minime ratiociniis tutelaribus seu curationibus¹ obnoxii sint. graue enim atque iniquum est callidis quorundam, si ita contigerit, machinationibus eos uexari, qui propter timorem dei a parentibus atque substantiis destitutos minores sustentare ac uelut paterna affectione educare festinant. D. K. IVN.² CONSTANTINOPOLI MARCIANO CONS.

a. 472

- 32 (33) IDEM AA. ERYTHRIO PP. Omnes, qui ubicumque sunt uel posthac fuerint [Nomoc. 9, 1 5
orthodoxae fidei sacerdotes et clerici, cuiuscumque gradus sunt, monachi quoque in
causis ciuilibus ex nullius penitus maioris minorisue sententia iudicis ad extranea iudi-
cia pertrahantur aut prouinciam uel locum aut regionem quam habitant exire cogantur.
nullus eorum ecclesias uel monasteria propria, quae religionis intuitu habitant, relinquere
miserabili necessitate iubeatur, sed apud suos iudices ordinarios, hoc est prouinciarum 10
rectores, locis quibus degunt et ecclesiarum ministeriis obsecundant, omnium contra se
agentium suscipiant actiones, ut his saltem horis atque temporibus, quibus religiosos uiros
a turbulenta obseruatione praetorii uacare contigerit cumque eos ad tempus petitorum in-
tentio calumniosa laxauerit, ad sua se monasteria et uenerabiles ecclesias conferentes
sapienti animo, precatione sollicita faciliusque de proximo sacrosanctis altaribus obsecun- 15
dent in suis laribus et domiciliis constituti. In hac autem regia urbe si quando cuiuscum-
que rei causa episcopos uel presbyteros ceterosque clericos, qui sacrosanctis ecclesiis
obsequuntur, siue monachos ex aliis quibuscumque prouinciis contigerit reperiri, quos
tamen in litem quisquam uocare uoluerit, in nullo alio sit licitum memoratos cuiquam pul-
sare iudicio, nisi in tuae sublimitatis dumtaxat examine, ubi eis et beatitudinis honor de- 20
bitus reseruetur et oratorum adfluens in defensionibus copia large praestetur. Praeterea
cum in prouinciis ex eius qui regit prouinciam fuerint sententia uel interlocutione conuenti,
siue illi sacerdotes seu cuiuscumque gradus clerici siue monachi habeantur, dummodo ap-
probentur orthodoxi, qui in propriis causis contractibusue pulsantur, non alios quam
ecclesiae propriae defensores seu quos oeconomos appellant fideiussores praebeant, ne, 25
dum executoris pertinax et auara proteruitas extraneos fideiussores flagitat, multiplex
innoxiae paupertati adfligatur³ incommodum. In hac autem regia urbe inuenti ex quacum-
que prouincia uenientes, cum in tuae amplitudinis iudicio, quod eis solum delegauimus,
lite pulsati fuerint, reuerentissimi orthodoxae fidei sacerdotes certe oeconomi aut ecclesiae
defensores seu clerici in causis ciuilibus suis siue ecclesiasticis nulla praebendi fideiussoris 30
molestentur iniuria, sed aut uicariis fideiussionibus contradantur, quas tamen stipulationum
sollemnis cautela uallauerit, aut cautionibus et professioni propriae ac facultatum suarum

P (c. 32) L (c. 32) CRM

¹ curatoris (Mommesen cum Const. κουρατωρικῆς) ² Ian.? ³ infligatur (M)?

1 conuenerit M^a? | rationis M^a | sunt M 3 dei
apparentibus R 4 datum kal. iunii mar.
cons. Pithoci 5 aa.] M, aaa. PL, a. SC,
ag. R | erithio PLR, inc. M^a | ubicumque] L,
ubique PCRM: όπουδήποτε Nomoc. 6 gra-
dus sunt (sint M^b) | PLCM^b, sint ordinis R,
gradus M^a: οπουδήποτε βαθμού Nomoc. 7 nul-
lis I^aL^a 8 protrahantur C uel C^b | prouin-
cia uel loco aut regione PL: τὴν ἐπαρχίαν ἢ
τὸν τόπον ἐξίεναι Nomoc. 9 nullus] μηδὲς γάρ
Nomoc. | regionis R^a 11 et ecclesiarum] CM^a,
ecclesiarum RM^b, ecclesiae PL: καὶ ταῖς ἐκ-
κλησιαστικαῖς ὑπηρεσίαις παθαργούσι Nomoc. |
obsecundent libri | omnium] M, omniumque
PLCRM^b: πάσας τὰς τῶν ἐναγόντων αὐτοῖς ὑπο-
δεχίσθωσαν ἐναγωγὰς (sine copula) Nomoc.
12 excipiant RM^b, ὑποδεχίσθωσαν Nomoc. |
saltem his C 13 petitoris M^a 14 monast.
et uener. eccl. se M 15 solita R | facilis-
que L^a, que om. M^a 16 urbe regia RM, βασι-
λίδι πόλει Nomoc. | cuiusque M^a 17 uel om. C
19 tamen] tunc PL^a | lite P^aR 21 praesta-
tur L^a 22 ex] et ex C | eis C^b 24 qui
om. P^a | ue om. M^a 26 exsecutorum R, ex-

ecutoris M^a | pertinax] et p. PL | propter-
uitas PL^a | fideiussores] R^a cum Nomoc:
ἐξωτικὸν ἐγγυητὴν ἀπαρτῶν, idoneos fid. PL, et
idoneos fid. CM, fid. idoneos R^b | flagitet
P^aCR^b 27 paupertatis I^aR^a? | adfligatur]
R^bM^b, affligat PLCRM^a | regia urbe] C, urbe
regia (regio P) PL, urbe inclita RM, ἐν τῇ βασι-
λίδι πόλει Nomoc. 28 eis] ei C 29 fidei om. C |
defensores ecclesiae M 30 fideiussoris] PL,
fideiussores CRM: ἐγγυητὴν δὲ μηδὲνα ἀπαι-
τεῖσθωσαν Nomoc. 31 sed aut u. f. e., quas
tamen (tunc PL) stip. ... aut cautionibus
(cautioni R) et professioni propriae (pro-
fessione propria PL) ac (ac om. PL^a) f. s.
obl. committantur (committentur PLR)] ἀλλ'
ἢ ἀλλήλους ἐγγυάσθωσαν ἢ ὁμολογίας ἐνυπο-
θήκου καὶ νομίμης γινομένης καὶ ὑποθήκην τῶν
ἰδίων αὐτῶν οὐσιῶν ἔχουσης (excidit quod
Latine est committantur) Nomoc., ἢ ἀλλοις
(rectius ἀλλήλους Nomoc.) ἐγγυῶνται ἢ ὁμο-
λογίας ἐνυποθήκου ποιῶσιν Const.: Nomoc.
nescio an eo ducat, ut comma quas tamen
stip. soll. caut. uallauerit collocemus post
32 professioni propriae

- 4 obligationibus committantur. Hoc nihilo minus observando, ut in causis ecclesiasticis nul-
lum alium conueniri fas sit nisi eum, quem dispensatorem pauperum, id est oeconomum
ecclesiae, episcopi tractatus elegerit (hunc enim sine dubio a sacerdote conuenit ordinari):
5 quem tamen conuentum defensoris ecclesiae fidei committi praecipimus. ¹Executoribus in
minoribus quidem iudiciis omnibus in ipsa conuentione sacerdotum seu clericorum non
amplius quam unum semissem aut sperantibus aut etiam audentibus accipere. si uero
apparitor tuae magnitudinis ex sententia tuae sedis amplissimae in prouincia degentes eos
monuerit, iubemus non amplius eum quam duos solidos sportularum nomine percipere.
in hac uero urbe magnifica idem apparitor tuae magnitudinis uno aureo sportularum gratia
a prouincialibus clericis contentus sit, quantaelibet summae qui conuentus fuerit exponatur 10
6 obnoxius. Praeterea nullus executor uexare contumeliis clericos ullos, nullis impulsione
molestare, nullis exprobrare conuiciis aut corporalibus iniuriis fatigare conetur: his, qui
huiusmodi aliquid aggressi fuerint, post amissionem cinguli et patrimonii ultima protinus
7 animaduersione plectendis. Priuilegiis sane singulis quibuscumque sacrosanctis ecclesiis
orthodoxae fidei, xenodochiis siue ptochiis tam generaliter quam specialiter attributis per- 15
petuo reseruandis, nullis eas earumque sacerdotes aut clericos cuiuslibet gradus aut mo-
nachos uel ptochos aut xenodochos orthodoxae fidei deputatos extraordinariis muneribus
praecipimus praegruari. eas enim sarcinas oneris, quas plerisque personis diuersa ratione
8 remittimus, imponi beatissimis uiris nostro saeculo inconueniens esse iudicamus. Praeterea
ne cui temeritas sua lucratiua concedatur *et* ut impudens calumniantium refrenetur auda- 20
cia, iubemus, quotiens ii, qui sacerdotes seu clericos seu monachos ceterosque superius
designatos uel in tuae magnitudinis examine uel in prouinciali iudicio proposita actione
conuenerint, si causa cognita conuicti fuerint sine iusta eos et legitima petitione pulsasse,
omnes eis legitimas expensas sumptusque, quos ab exordio coeptae controuersiae ipsorum
uitio tolerasse eos constiterit, redhibere cogantur, ut hac saltem censurae iustissimae for- 25
midine reuocati improbis adsidue conflictationibus occupati adquiescant se iam sopitis cla-
moribus iurgiorum magistra deinceps necessitate retinere. DATVM CONSTANTINOPOLI PRIDIE
NONAS APRIL. MARCIANO CONS. a. 472
- 33 (34) IDEM AA. ERYTHRIO PP. Sacrosanctae orthodoxae fidei episcopi atque pres- [B3, 3, 8
byteri, diaconi quoque, qui semel probatis moribus integritate castissima ad hunc gradum 30
meruerint peruenire, ea, quaecumque in eodem clericatus gradu locoque uiuentes adquirere
PL Ambr. (c. 33) CRM

¹ ante § 5 excidit caput de non orthodoxis executoribus (u. i.)

1 minis P^a 2 id est] uel P^aL^a 3 episcopi
tractatus] episcopus et totus status P, inc. L^a:
οὗς ἂν ὁ ἐπίσκοπος προχειρίσται Nomoc. 4 de-
fensores C^a | executoribus] complura excidisse
docet Nomoc., ubi post § 4 habentur haec:
ἐκβιβαστὴς δὲ μὴ ὡν ὀρθόδοξος κατὰ ἐπισκόπου
ἢ κληρικοῦ μὴ κομπλευέσθω. ἀλλ' αὐτὸ (αὐτοὶ
σερ.) τὴν ἀρχὴν μὴδὲ κομπλευέσθωσαν οἱ αἵρε-
τικοί. ἐὰν δὲ στρατεύσῃ καὶ κομπλευθῇ κατὰ
ὀρθόδοξον ἐπισκόπου ἢ κληρικοῦ οἰουδὲν ποτε βαθ-
μοῦ, κεφαλικῶς τιμωρεῖσθω (τιμωρεῖσθωσαν No-
moc.). ὀρθόδοξος δὲ ὡν ὁ ἐκβιβαστὴς ἀπὸ μὲν
ἀποφάσεως ἔττονος δικαστοῦ ἐκβιβάζων ἡμῖν
νόμιμα λαμβανέτω σφόδρουλον: quae confir-
mantur paratitlo ad Const. 1, 5 (p. 1290)
ὁ ἐκβιβαστὴς ὀρθόδοξος ἔστω. καθ' ὅλον γὰρ αἵρε-
τικὸν οὐ θέμις στρατεύεσθαι, omittuntur ut in
libris nostris = Theodoro (= Const.) 5 om-
nibus om. R | ipsam conuencionem PL | seu]
se L^a 6 audientibus accipere P^a, acci-
pere audentibus M | si uero] uerum si R
7 ex sententia] exetenti. M^a 8 hac] ha L^a
10 a om. PL | tentus M^a 12 exprobare PLCM
13 omissionem R 14 animaduersionem P^a,
omissionem M^a | aecclis sacrosanctis M^a

15 ptochis M^a | stochiis R | setialiter P 16 gra-
dus] gradus sint R 17 ptochios CR^a, pto-
chis M^a | xenodochios C, senotochios R^a,
xenodochis M^a 18 enim om. PLR: τὰς γὰρ
τοιαύτας Nomoc. | honeros P^a 19 uiris om. P
20 temeritatis P^a | et ut] edd., sed PLR^a, sed
ut CR^aM, καὶ ἴνα Nomoc. | refrenetur] CR^aM,
frenetur PL, refrenatur R^a | audacitas C^a
21 hi PLR | seu om. R | seu] aut C, ac R
22 uel in] uelud C | tuae] tu. P, tuo R^a |
exanimae PL 23 conuenerit R^a | si] inuenti
si P, si L^a 24 ipsorum uitio tolerasse
eos] eos praestitisse R 25 salutem P^a, saltim
RM | censura M^a 26 reuocati] territi M^a | se
iam] RM^a, iam PLC, ... M^a 27 magistra deinceps
necess. retinere om. P^a | s. a. Pithoci: in
L est d. 29 idem aa.] idem a. SPLCM, idem
ag. R, impr. leo aa. Ambr. | erithirio PL, erytho
Ambr., eutichio M | pp.] papa Ambr. | orfodoxae
L | episcopos atque presbyteros diac. Ambr.,
episcopi atque byteris diaconis M^a 30 quo-
que om. M^a | hos gradus Ambr. 31 meruerint
peruenire] Ambr., meruerunt peru. PLRM^a,
peru. meruerint C, meruerit peru. M^a? | ea
om. CM^a | gradulo quoque P, gradu L^a

et habere potuerint, etiamsi in patris auique aut proau potestate constituti sunt et adhuc superstites habentur, tamquam bona propria uindicerent: de his, si quando eis libitum fuerit, testandi uel donandi uel quolibet alio titulo alienandi libera facultate concessa, ut ea bona quoquo tempore numquam fratribus uel sororibus aut ex his genitis conferantur, sed ad eorum filios posteros et quoscumque extraneos heredes perueniant nec a patribus auis aut 5 proauis, sed ab ipsorum liberis tamquam praecipua uindicerentur, certe his procedant, quibus ipsi id peculium uel inter uiuos alienatione habita uel mortis tempore ultima et uere cognita uoluntate concesserint. D. PRID. NON. APRIL. MARCIANO CONS.

a. 472

- 34 (35) IDEM AA. DIOSCORO PP. Omnia priuilegia, quae a retro principibus aut a nostra serenitate uel iudiciariis dispositionibus aut liberalitatibus pro singulis quibuscumque tem- 10 poribus uel consuetudine siue circa ius metatorum siue in aliis quibuslibet rebus praestita sunt orphanotrophio siue asceteriis uel ecclesiis aut ptochiis seu xenodochiis aut monasteriis atque ceteris hominibus etiam ac rebus iuris eorum ad curam Niconis uiri religiosissimi presbyteri et orphanotrophi uel ad eos, qui post eum loco eius successerint, pertinentibus ad similitudinem Zotici beatissimae memoriae, qui prius huiusmodi pietatis 15 officium inuenisse dicitur, per hanc pragmaticam sanctionem firma illibataque in perpetuum custodiri decernimus. ualde etenim hoc uidetur esse necessarium, cum exinde sustentatio uel educatio orphanis atque egenis et usibus ecclesiasticis uel ptochiis uel asceteriis com- 1 paretur. Domns etiam aliasque res superius nominatas ad curam memorati uiri pertinentes uel postmodum quolibet modo ad eius sollicitudinem uel qui post eum ad eiusdem orpha- 20 notrophii curam uocati fuerint peruenturas ad instar maioris uenerabilis ecclesiae huius inclitae urbis omnibus priuilegiis, quae eadem sancta ecclesia uel nunc adipiscitur uel postea merebitur, perpetuo potiri pietatis intuitu decernimus. D. X K. IAN. CONSTANTINO- POLI MARCIANO CONS.

a. 472

- 35 (36) Ἀντοκρίτωρ Ζήραν Α. Πᾶσαν πόλιν εἴτε ἀνανεωθεῖσαν κατὰ τοὺς προλαβόντας [B 3, 1, 3 25 γρόνους εἴτε οὐκ οὕσαν μὲν πρότερον, διὰ δὲ βασιλικῆς φιλοτιμίας ἀποδειχθεῖσαν πόλιν ἔχειν ἐκ παντὸς τρόπου ἀχώριστον καὶ ἴδιον τὸν ἐπιμελησόμενον τῶν κατ' αὐτὴν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐπίσκοπον θεσπίζομεν· μηδὲν παντάπασιν οὕσης ἀδείας δι' οἰουδῆποτε τρόπου, μηδὲ μὴν διὰ θείας βασιλικῆς κελεύσεως ἀφαιρεῖσθαι πόλιν οἰανδῆποτε τοῦ τῆς ἰδιαζούσης ἐπισκοπῆς ἢ καὶ τῆς ἀφορισθείσης αὐτῇ περιοικίδος ἢ ἄλλου τινὸς δικαίου καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἢ καὶ ἄλλως ὅπωςδῆποτε πόλεσιν ἑτέραις 30 1 ὑποτελῇ ποιεῖν. Τοῦ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶντος καὶ ποιεῖν περριωμένου ἢ τῶν ἤδη ἀνανεωθεισῶν πόλεων ἢ καὶ τῶν πολιθθέντων τύπων ἢ μετὰ ταῦτα τυχόν ἀνανεουμένων ἢ πολιζομένων τὸ τῆς ἰδιαζούσης ἐπισκοπῆς ἀφαιρεῖσθαι δίκαιον ἢ ἄλλο τι παραιρεῖσθαι τῶν παρασχεθέντων ἢ καὶ παρασχεθησομένων αὐταῖς προνομίων μὴ μόνον ἢ ἐπιχειρήσεις ἔστω ματαία, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τοῖς κοινῶς καὶ ἰδίᾳ λυσι- τελοῦσιν ἐκάστῳ μαχόμενος ἀτιμωθεὶς τῶν ὄντων γυμνούσθῃ· τῶν αὐτῶν κρατούντων ἐπιτιμίων καὶ 35 2 κατὰ τοῦ καθὼς προεῖρηται ἐπιχειροῦντος καὶ διὰ βασιλικῆς τοιοῦτόν τι πράττειν ἀντιφωνήσεως. Ταῦτα P (c. 33) L (c. 33) Ambr. (c. 33) CRM: c. 35 integra extat in Nomoc.^m 1, 20, c. 35 pr. § 1 in Nomoc.^m 1, 2

1 auique PL | potestate aut proau Ambr., aut prau potestate M^a 2 libitum eis R 3 uel donandi] donandi Ambr. 4 quocum- que Ambr. R, quoque M^a | numquam] num- quam ad diuisionem ueniant numquam M^b | his] illis PL, eis CM | conferentur I^m 5 per- ueniunt R^a 6 iudicentur Ambr.^a | procedant] PL^bCRM^b, qui procedant L^a, procedunt M^a, lucro cedent Ambr., lucra procedant M^c 7 ipse I^m | id] ad Ambr.^a | habita alienatione CR | uere] iuri Ambr. M^b,M^c 8 uolun- tate om. Ambr. | s. a. Ambr. Pithoci: in PL Miraco est subscriptio c. 36 | marco Pith. | cons. om. Ambr. 9 aa.] a. SCM, ag. R | pp. om. M | aut a] aut CR 10 iudicariis R^a | qui- busque M^a 11 consuetudine] M cum Const. καὶ τὰ ἐκ συνηθείας, constitutione CR | mercato- rum R 12 assisteriis CRM | tochiis CR, pho- tochiis M | xenodochis M^a 13 ac om. M | niconis] CRM^b, nicon M^a, C^b, yco-

nomi M^b 14 presbyteri] epb'ri C^b | orpha- notrophii R 15 zotici] C, iotici RM 16 firma a ill. R^a 17 necessariam M^a 18 genis M^a | uel] CR, ac M | tochiis R, photochiis M | assisteriis C, asciteriis R, assisteriis M 19 su- perius] per ius M^a 20 orphanotrophii R^a 22 eadem sancta ecclesia] M^b, ad eandem sanctam ecclesiam CRM^a 23 perpetuo po- tiri] CM^a, perpotiri RM^b | s. a. Pithoci Con- tius 1562 | x k.] Pithoci, non. Cont. 24 marco Pithoci] coss. Cont. 25 constitutio greca MW | inscriptionem restitui ex c. 36 | ἀνε- νειώθη Nomoc. 1, 20 26 οὕσαν ... πόλιν] Nomoc. 1, 2, οὕσα πρότερον διὰ β. φ. ἀπεδείχθη πόλιν No- moc. 1, 20 | ἔχει Nomoc. 1, 20 27 κατὰ ταύτην Nomoc. 1, 20 28 μίτε Nomoc. 30 πολ. ἑτέρας ὑποτελεῖ Nomoc. 1, 2, ὑποτελεῖ πολ. ἑτέρας No- moc. 1, 20 31 δεῖ] Schoell, om. Nomoc. 32 τω- γῶν Nomoc. 1, 2 33 περιαιρεῖσθαι Zachariae 34 τοῖς] τῆς Nomoc. 1, 2 36 τι om. Nomoc. 1, 2

δὲ γενικῶς διατάξαντες καὶ εἰς νοῦν εὐληφότες τὴν κατάστασιν τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν τῶν δια-
κειμένων ὑπὸ Τόμιν τῆς τῶν Σκυθῶν ἐπαρχίας καὶ ὅτι οὐκ ἔγχωρεῖ τὰς αὐτὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας
συνεχεῖ βαρβάρων ἐπιδρομαῖς καταβλαπτομένας ἢ καὶ ἄλλως πως πένια συζώσας ἑτέρως διασωζέσθαι,
εἰ μὴ διὰ τῆς τοῦ Θεοφιλοῦς ἐπισκόπου Τόμιως, ἥτις ἐστὶ καὶ τοῦ ἔθνους μητρόπολις, τυγχάνοιεν προ-
μηθείας, θεσπίζομεν ὑπεξαίρεσθαι τῆς παρούσης θείας νομοθεσίας καὶ μηδαμῶς αὐτὰς ὑπάγεσθαι τῇ
3 ταύτης ἀνάγκῃ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ οὐκείου σχήματος μένειν. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπεξαίρεσθαι τῶν
ἐπὶ τοῦ παρόντος νενομοθετημένων βουλόμεθα καὶ τὴν ἐναγγος πολιθεύσαν κατὰ τὸ Ἰσχυρῶν ἔθνος
πρὸς τιμὴν καὶ θεραπείαν τοῦ καλλινίκου μάρτυρος Κόνωνος πόλιν, τούτεστι τὴν Λεοντοπολιτῶν,
ὥστε καὶ αὐτὴν, ὡπερ νῦν ἔχει σχήματος, διαμένειν διὰ τὸ (πολλῶν σφόδρα φιλονεικηθέντων, εἴτε
αὐτὴν προσήκει ἰδιαζόντως τυχεῖν ἐπισκόπου, εἴτε ὑπὸ τὴν φροντίδα καὶ πρόνοιαν τοῦ Θεοφιλιστάτου 10
ἐπισκόπου τῆς Ἰσαυροπόλεως συντελεῖν) δεδόχθαι πόλιν μὲν αὐτὴν εἶναι καὶ τῶν πολιτικῶν ἀνελλιπῶς καὶ
εἰς πλῆρες ἀπολαύειν δικαίων, ὑπὸ δὲ τὴν φροντίδα τοῦ μνημονευθέντος ἐπισκόπου διὰ παντὸς διαμένειν.

36 (37) IDEM A. SEBASTIANO PP. Iubemus adscripticiorum creationes secundum [Nomoc. 11, 3
ueterem constitutionem, nisi dominorum possessionum, unde oriundi sunt, euident concur-
rerit consensus, nullius penitus esse momenti, sed isdem fundorum dominis, qui faciendae 15
creationi non sicut dictum est euidenter consenserint, ius proprium ad similitudinem cete-
rorum colonorum in suos adscripticios exercendi, tamquam si nulla creatio intercessisset,
tribui facultatem. idemque hoc super illis quoque agricolis decernimus obseruari, qui cum
essent adscripticiae nexibus condicionis conscripti¹, solitariam uitam uidelicet appetentes
quibuslibet sese monasteriis contra uoluntatem dominorum fundorum duxerint offerendos. 20
1 Seruos sane sociari clericorum consortiis uolentibus quoque et consentientibus [Nomoc. 1, 36
dominis modis omnibus prohibemus, cum liceat eorum dominis, data seruis prius libertate
2 licitum eis ad suscipiendos honores clericorum iter, si hoc uoluerint, aperire. Omnes [(Nomoc.)
praeterea uirorum clarissimorum prouincias moderantium sententiis absque ulla priuilegii
differentia (qui tamen praesidali iurisdictioni subiecti sunt, siue episcopi uel quilibet clerici 25
aut monachi aut cuiuslibet sint condicionis) pariter respondere decernimus: nulla in poste-
rum uiris clarissimis prouinciarum rectoribus ad loca, in quibus incusatae personae con-
sistunt, perueniendi necessitate penitus imponenda, cum non solum legibus, uerum etiam
naturali quoque iuri conueniat, quos res exegerit, iudicialibus ad iudicium uocari sententiis,
non ipsos iudices, quod dici etiam iniustum est, ad subiectos deduci, sed per datos ab his 30
iudices causae examinationem in locis ubi incusati degunt procedere. D. v k. APRIL. CON-
STANTINOPOLI THEODORICO CONS.

a. 484

37 (38) IDEM A. SEBASTIANO PP. Seruis, si dominorum fuerint uoluntate muniti, [Nomoc. 11, 3
solitariam uitam participandi licentia non denegetur, dum tamen eorum domini non igno-
rent, quod si seruis suis ad monasteriorum cultum migrandi tribuerint facultatem, eorum- 35
dem seruorum dominio, donec idem serui in eodem monachorum habitu durauerint, spo-
liandos: alioquin, si relictā forte uita solitaria ad aliam se condicionem transtulerint,
certum est eos ad seruitutis iugum, quam monachicae professionis cultu euaserant, reuer-
suros. D. ID. APRIL. THEODORICO CONS.

a. 484

P (c. 37) L (c. 37) CRM: c. 35 integra extat in Nomoc.^m 1, 20, c. 35 § 2 in Nomoc.^m 1, 2

¹ constricti (dett.)?

11 δεδόχθαι Nomoc. 14 institutionem R, διατάξιν Nomoc. | possessionum R^a 16 creatio-
nis M^a | ad similitudinem ceterorum colono-
rum] dett. cum Nomoc.: ἐξέστω πάντα πράττειν
ἐπ' αὐτοῖς, ὅσα καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἐναπογράφοις
ἔστι πράττειν, om. libri mei et Herrmanni
17 exercendis R^a 19 conditionibus M^a? |
uitam solitariam M 20 duxerunt M | offe-
rendo Mⁿ 21 sociari om. R 22 modis
omnibus post 23 uoluerint collocat M | licet R |
dominas R^a | prius] edd. cum Nomoc.: Δευ-
θερούτω πρότερον αὐτόν, propriis libri 25 pre-
sidalis M^a | quibuslibet R 26 sunt C 29 quo-
que om. M 30 his] ipsis C 31 ubi] quibus C |
s. a. Pithoei et PLD Miraeus ad c. 33 | april.]

PLD Mir., ian. Pithoei: cf. diem c. 37 | const.
theod. cons.] Pithoei, theod. xxx. v co cons.
D, om. PL Mir.: xxxv in D, si tollas Grae-
cas, numerus sequentis est constitutionis |
33 constitutiones graece hoc loco inserunt W
Paris. 4534, cf. p. 42 u. 3 | uoluntate fuerit M?
34 participandi R^a | degetur M 35 quod si |
P^aL^aC, si P^aL^aR^aM: οἱ δούλοι μοναχοὶ ἀπωλύτως
γίνονται εἰδότην τῶν δεσποτῶν καὶ ὅτι συναينوῦν-
τες τοῖς δούλοις μοναχοῖς γενομένοις τῆς ἐπ' αὐτοῖς
δεσποτείας γυμνοῦνται Nomoc. 36 durauerit C |
spoliandos] spoliandos esse censemur P^aL^a
37 alioquin (= alioquoniam) M^a | se] PL^aR^a,
sese L^aCR^aM 38 monachi PL^a 39 s. a. Pi-
thoei: in PLDR Miraeo est subscriptio 1, 4, 5

- 38 (39) Οἱ τὰ ἴδια μοναστήρια καταλιμπάνοντες οὐ λαμβάνουσιν ἅ προσήγαγον αὐτοῖς κινητὰ ὅσης
 1 δήποτε ποσότητος ὄντα, καὶ μὴ συνίστη πρᾶξις ὑπομνημάτων ἐπ' αὐτοῖς. Ἐκτὸς δὲ ταῖς δωρεαῖς
 τῶν ἀκινήτων δεῖ τὰ νόμιμα φυλάττεσθαι, ἐπεὶ οὐκ ἀναιρεῖται τῷ δωρησαμένῳ ἡ ἐκκλήσις.
 2 Καὶ τοῦτο δὲ θεσπίζομεν, ὥστε μηδένα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἢ χωρεπισκόπων ἢ περιοδεύ-
 τῶν ἢ κληρικῶν ἄκοντας τοὺς λαϊκοὺς συναλύνειν πρὸς τὴν τῶν καρποφοριῶν τῶν ἐν τοῖς τόποις 5
 καλουμένων ἀπαρχῶν ἤτοι προσφορῶν ἔκτισιν ὥσπερ τι τέλος ταῦτα μεθοδεύοντας, ἢ καὶ γεωργίας
 μὲν, ἐν κλήρῳ δὲ καταλεγόμενοις, καὶ μάλιστα ἐκείνοις, οἳ μὴδ' ὑπὸ δεσποτεῖαν εἰσὶν αὐτῶν τῶν θεο-
 φιλεστάτων ἐπισκόπων ἢ τῶν κατ' αὐτοὺς ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν, ἢ τὰς καλουμένας ἀγγραφείας ἢ
 ἑτέρας τοιουτοτρόπους ἐπαχθείας ἢ ὑπηρεσίας ἐκφέρειν μὴδ' ἀφορισμοὺς τούτων ἕνεκα τῶν αἰτιῶν ἢ
 ἀναθεματισμοὺς τούτοις ἐπάγειν καὶ τῆς τῶν ἁγίων μυστηρίων μεταλήψεως καὶ αὐτοῦ τοῦ σεβασμίου 10
 καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος, ὅπερ καὶ λέγειν ἀθέμιτον, ἐντεῦθεν ἀποστερεῖν (τοῦτο γὰρ παρά-
 τινων πεπονθῆναι μεμαθήκαμεν καὶ κώμας ὅλας ἤτοι καὶ ἄγρους καὶ κληρικοὺς κατὰ ταῦτόν καὶ τοὺς
 ἔξω κληρικοὺς καθεστῶτας ὑπὸ τοῖς τοιούτοις ἀφορισμοῖς ἤτοι ἀναθεματισμοῖς γενομένοις¹) τῆς τοιαύτης
 ἀτοπωτάτης καὶ πάσης δυσσεβείας γενοῦσης² καὶ εἰς ὕβριν αὐτῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὁρώσης πράξεως
 κατὰ πάντα τρόπον εἰργομένης καὶ μηδενὸς ἔθους κρατεῖν δυναμένου τὴν οὕτως ἄλογον ἀπαίτησιν εἰσά- 15
 3 γοντος. Καὶ γὰρ ἔστι πρόδηλον, ὡς προσήκει μάλιστα ἕκαστον ἐκ τῶν οἰκείων πόνων ἐκόντα τῷ θεῷ
 καὶ τοῖς ὑπηρετούμενοις αὐτῷ προσφέρειν, ὅπερ ἂν αὐτὸς δοκιμάσῃ, οὐ μὴν συνωθῆσθαι πρὸς τοῦτο
 καὶ ἀναγκάζεσθαι καὶ ἀποροῦντα ἴσως καὶ οὐδὲ τῶν ἐκ τῆς γεωργίας καρπῶν διὰ τινος συμβαινούσας
 4 ὅλα εἰκὸς ἀφορίας ἀπολαύοντα. Διὰ γὰρ τοῦτο τὴν μὲν ἀνάγκην κυλύομεν, τὴν δ' αὐθαίρετον γινώ-
 5 μην τῶν προσφερόντων οὐ μόνον οὐκ εἰργομεν, ἀλλὰ καὶ ἀποδεχόμεθα. Διὸ καὶ μεγίστοις ἐπιτιμίοις 20
 ὀχυροῦντες τὰ παρ' ἡμῶν ὀρισθέντα παρακελευόμεθα τὸν θαρροῦντά τι παραβῆναι τῶν προαναφερο-
 μένων αὐτῆς τε τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας, ἣν ἐγκυχεῖσται καὶ τῶν αὐτῆς πραγμάτων ἐκωθέσθαι καὶ
 πάντα δὲ τοιοῦτόν τι πράττειν ἐπιχειροῦντα τῶν πραγμάτων ἀποκινῆσθαι τῶν διαφερόντων τοῖς
 οἰκείοις³, ὧν τὴν φροντίδα ἐμπέπιστευται, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς διοικήσεως, ἐκείπερ ἀνάξιον ἑαυτὸν ταύτης
 καὶ αὐτῆς τῆς ἱερωσύνης δεικνύσι. πρὸς τούτοις δὲ καὶ χρυσίου λίτρας δέκα προστίμηαι σωφρονίζεσθω. 25
 6 Τὰ δὲ παρ' ἡμῶν διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ πραγματικοῦ νόμου τυπωθέντα κρατεῖν καὶ παραφυλάττεσθαι
 θεσπίζομεν κατὰ ταύτην μέντοι μόνην τὴν βασιλίδαν πόλιν καὶ τὴν αὐτῆς ἐνορίαν καὶ τοὺς λοιποὺς
 τόπους καὶ κλίματα ὑπὸ τὴν χειροτονίαν τοῦ θρόνου τῆςδε τῆς ἐνδόξου πόλεως καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ
 χειροτονουμένων θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν ἐπισκόπων, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς ὑπὸ τῶν αὐτῶν
 μητροπολιτῶν ἐπισκόπους τὴν ἐπισκοπὴν ἤτοι ἱερωσύνην καὶ τοὺς τὰς λοιπὰς τὰς μνημονευθείσας ἑγεί- 30
 μονίας τε καὶ φροντίδας παραλαμβάνοντας τοῖς αὐτοῖς ὑπάγεσθαι τύποις καὶ τούτοις παραφυλάττειν.
- 39 (40) Θεσπίζομεν μηδένα δύο ἡγείσθαι μοναστηρίων, ἀλλὰ εἶναι μὲν ταῦτα ὑπὸ τὸν τῆς ἐνορίας καθ' ἣν
 διάγουσι, θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον, ἕκαστον δὲ ἡγούμενον ἔχειν ἓνα, ἐφ' ᾧ τε τῇ μὲν τοῦ ἡγουμένου
 καταστάσει καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ γινόμενοις ἐκινδυνεύειν τὸν ἐπίσκοπον, τῇ δὲ τῶν μοναχῶν τὸν
 ἡγούμενον· καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον πᾶσαν εὐταξίαν φυλάττεσθαι καὶ μηδένα⁴ τοῦ λοιποῦ κατὰ 35
 σύγχυσιν ἢ ἐπήρειαν μάλιστα παρὰ τῶν τὸ εὐαγὲς τοῦτο σχῆμα περιβεβλημένων γίνεσθαι· ὅπερ χρή-
 νων τε καὶ εἰς τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον διηγεκῶς παραφυλάττεσθαι.

c. 38, 2...7 extat in Nomoc.⁴ 6, 1, c. 39 in Nomoc.^m 1, 20 et Nomoc.^{ma} 11, 3: indicem
 c. 38 pr. § 1 dedimus ad Const.^{rs}

¹ γενομένους (Mommson)? ² γεμούσης (Schoell)? ³ οἰκοίς? ⁴ μηδέν (Zachariae)?

1 constitutio greca incipit Q: hoc loco, non ante c. 37 (u. p. 41 u. 33) excidisse Graecas constitutiones probant et Const. et numeri isdem constitutionibus in testimoniis infra allatis adpositi | principium c. 38 laudatur in Epit. 8, 39 his uerbis: ο γενόμενος μοναχος ουκ αναλαμβάνει εξερχόμενος του μοναστηριου, οσα εδωρησάτο κινητα πράγματα τῷ μοναστηρίῳ, καὶ ὑπερβαίνουσιν τὰ φ' νομίσματα καὶ πρᾶξις ὑπομνημάτων ἐν αὐτοῖς οὐ προήλθε. quocumq. conuenit H² 47, 1, 66: ὡς καὶ αἱ παρὰ μοναχῶν προσελθούσας καὶ χωρὶς πράξεως εἰς μοναστήρια δωρεαὶ τὸ κύρος ἔχουσι, καὶ ὑπερβαίνουσι τὰ φ' νομίσματα 6 uerba καὶ ... ἐπισκόπων repetuntur in No-

noc^{ma} 9, 9 10 μεγαλήψεως Nomoc. 14 τῆς om. Nomoc. 19 ἀπολαύονται Nomoc. 31 τοῖς Nomoc. 32 index h. c. in Const. hic est: τὰ μοναστήρια τελοῦσιν ὑπὸ τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἐνοριῶν αὐτῶν· καὶ τοὺς μὲν ἡγουμένους ἐπιβλέπουσιν οἱ ἐπίσκοποι, τοὺς δὲ μοναχοὺς οἱ ἡγούμενοι. οὐ γίνεται δὲ ἡγούμενος δύο μοναστηρίων. unde haud recte conicias constitutionis initium desiderari 32 ἡγείσθαι om. Nomoc.^m 11, 3 | ἀλλά] ἀλλ' Nomoc. 11, 3 | τὸν om. Nomoc.⁴ 11, 3 | καθ' ἣν] καθόν Nomoc.^m 11, 3 33 ἓνα om. Nomoc.^m 11, 3 37 τε om. Nomoc. 1, 20

40 (41) IMP. IUSTINVS A. ARCHELAO PP. Repetita promulgatione non [6, 23, 23 Nomoc. 8, 13 solum iudices quorumlibet tribunalium, uerum etiam defensores ecclesiarum huius almae urbis, quos turpissimum insinuandi ultimas deficientium uoluntates genus irrepserat, praemonendos censemus, ne rem attingant, quae nemini prorsus omnium secundum constitutionum praecepta quam census magistro competit. absurdum etenim clericis est, immo etiam opprobrium, si peritos se uelint disceptationum esse forensium: feriendis temeratoribus huius sanctionis poena quinquaginta librarum auri. D. XIII K. DEC. CONSTANTINOPOLI IUSTINO A. II ET OPILIONE CONSS. a. 524

41 (42) Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α. Ἀταρβίῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων. Πᾶσαν αἰεὶ ποιούμενοι πρόνοιαν τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν εἰς τιμὴν τε καὶ δόξαν τῆς ἁγίας ἀγράντου καὶ ὁμοουσίου τριάδος, δι' ἧς σώζε- 10 σθαι ἡμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὴν κοινὴν πολιτείαν πεπιστεύκαμεν, ἀκολουθοῦντες δὲ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων περὶ τοῦ ἀνεπιλήπτου ὀφείλιν χειροτονεῖσθαι τοὺς ἱερέας, οἵτινες μάλιστα διὰ τῶν οἰκείων εὐχῶν τὴν εὐμένειαν τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ τοῖς κοινῶς περιποιεῖν ἐτάχθησαν πράγμασι, διὰ τοῦ παρόντος νόμου θεσπίζομεν, ὅσῳκις ἂν ἐν οἰαδήποτε πόλει ἱερατικὸν θρόνον σχολάσαι συμβαίῃ, ψήφισμα γίνεσθαι παρὰ τῶν οἰκούντων τὴν αὐτὴν πόλιν ἐπὶ τρισὶ τοῖς ἐπὶ ὀρθῇ πίστει καὶ βίου σεμ- 15 νότητι καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς μεμαρτυρημένοις, ὥστε ἐκ τούτων τὸν ἐπιτηδειότερον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προχειρίζεσθαι. Εἰ γὰρ οἱ ἅγιοι καὶ ἔνδοξοι ἀπόστολοι οἱ τὴν ἱερωσύνην παρὰ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν δεξάμενοι καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν τὴν γῆν πληρώσαντες καὶ τὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν ἅπασι παραδιδωκότες οὐδὲ αὐτῆς τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ζωῆς αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἐφείσαντο, πῶς οὐ δίκαιόν ἐστι τοὺς ὑπεισιόντας εἰς τὴν αὐτῶν τάξιν καὶ ἐγκαθισταμένους τῶν ἁγιωτά- 20 των ἐκκλησιῶν ἱερέας καθαρὰν κεκτηῖσθαι προαίρεσιν καὶ τῶν μὲν χρημάτων ὑπερφρονεῖν, πᾶσαν δὲ 2 (1) τὴν ἑαυτῶν ζωὴν εἰς τὸν φιλάνθρωπον ἀνατείνειν θεόν; Ὅστε προσήκει τοιοῦτους ἐπιλέγεσθαι καὶ χειροτονεῖσθαι ἱερέας, οἳ οὐκ ἔστιν οὔτε τέκνα οὔτε ἔγγονοι, ἐπειδὴ οὐχ οἷόν τι ἐστὶ τὸν περὶ τὰς βιωτικὰς ἡσχολημένον φροντίδας, ὥς οἱ παῖδες μάλιστα τοῖς γονεῦσι παρέχουσι, τὴν πᾶσαν σπουδὴν τε 3 καὶ εὐνοίαν περὶ τὴν θεῖαν λειτουργίαν καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά ἔχειν πράγματα. Τινῶν γὰρ διὰ τὴν εἰς 25 θεὸν ἐλπίδα καὶ διὰ τὸ τὰς ἑαυτῶν περισῶσαι ψυχὰς προστρεχόντων ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς ταύταις προσφερόντων καὶ καταλιμπανόντων ἐπὶ τῷ εἰς πτωχοὺς καὶ πένητας καὶ ἑτέρας εὐσεβεῖς ταύτας δαπανᾶσθαι χρείας, ἄτοπόν ἐστι τοὺς ἐπισκόπους εἰς οἰκείον ταῦτα ἀποφέρεισθαι 4 κέρδος ἢ περὶ ἴδια τέκνα καὶ συγγενεῖς καταναλίσκειν. Χρὴ γὰρ καὶ τὸν ἐπίσκοπον μὴ ἐμποδιζόμενον προσπαθεῖν σαρκικῶν τέκνων πάντων τῶν πιστῶν πνευματικὸν εἶναι πατέρα. διὰ ταῦτα τοίνυν 30 5 (2) ἀπαγορεύομεν τὸν ἔχοντα τέκνα ἢ ἐγγόνους χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον. Τοὺς δὲ νῦν ὄντας ἐπισκόπους ἢ μέλλοντας γίνεσθαι θεσπίζομεν μηδαμῶς ἔχειν ἐξουσίαν διατίθεσθαι ἢ δωρεῖσθαι ἢ καθ' ἑτέραν οἰανδήποτε περίνοιαν ἐκποιεῖν τι τῆς ἑαυτῶν περιουσίας, ἦν μετὰ τὸ γενέσθαι ἐπίσκοποι ἐκτήσαντο ἢ ἀπὸ διαθηκῶν ἢ ἀπὸ δωρεῶν ἢ καθ' ἕτερον οἰανδήποτε τρόπον, πλὴν εἰ μὴ μόνον, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐπισκο- 35 πῆς ἐξ οἰαδήποτε αἰτίας ἔσχον ἢ μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν ἀπὸ γονέων καὶ θεῶν καὶ ἀδελφῶν εἰς αὐτοὺς

PLCRM: c. 41 extat in Coll.⁹¹ Nomoc.^m 1, 6. 23. 24

1 iustinus] CR⁹M, iustinianus SPLR⁹ | archie-
lio C 2 tribunalium] PLC⁹R⁹, protribuna-
lium R⁹C⁹M cum libris loci gemini: τοῖς τυ-
χοῦσι διαστασίς τῶν ἐπαρχιῶν Nomoc., unde
conicias Thalelaeus habuisse protribunalium
idque emendasse in prouinciae tribunalium
3 quos] quod uidetur legisse Thalelaeus:
ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκδίκους τῶν ἐκκλησιῶν τῆςδε
τῆς λαμπρᾶς πόλεως, ὑπὲρ ἀσχυρότατον ἐμπα-
νίσσθαι τὰς ἐσχάτας τῶν τελευτησάντων βουλή-
σεις τῷ γένει ἐνέσκηψε Nomoc. | praemonendos]
l. gem. cum Nomoc. παραινοῦντες, punien-
dos P⁹L⁹, remouendos P⁹L⁹CRM 4 cen-
semus] esse censemus (—mis L⁹) PL: esse
non habuit Thalelaeus, cum uoc. censemus
ad sequentia trahat: παραινοῦντες θεσπίζομεν,
μὴ τοῦ πράγματος καθάφοντο Nomoc. 5 cen-
sus (cens. L⁹) magistro] LRM, magistro P,
magistro census C, τῷ τῶν κήρων μαγίστρω
Nomoc. | enim M | est immo etiam] L⁹C,
estimo etiam PM⁹, est etiam immo R, aestimo

ymmo etiam M⁹, inc. L⁹, ἐστὶ μενούγγε καὶ
Nomoc. 6 disceptatio^m R⁹, disceptationis
M⁹? | esse foriensium P⁹, forensium esse M
7 penae C, pecna L⁹ | s. a. l. gem. D, ubi
tantum est d xui k. et Londin. reg. 9 C XI,
ubi est constantinus gr. (uoluit constitutio
graeca) data xiiii kl. iulii iustio et opilione
consulibus 9 const. greca iustinianus R⁹,
constitutiones grece Paris. 1534, constitutio
greca post inscript. c. 48 (quae continua-
tur) M | inscriptionem om. Nomoc. 12 ἀνε-
πιλήπτως Nomoc. 14 ἂν om. Nomoc. 15 τρισὶ]
τρὶσι προσώποις Nomoc. 19 ἐφείσαντο ὑπὲρ τῆς
ἡμετέρας σωτηρίας Nomoc. 20 ἐστὶ om. Coll.⁹
22 τούτους Coll.⁹ 23 τόν] τό Coll.¹ ante emend.
25 εἰς] Nomoc. Coll.⁹, εἰς τὸν Coll.¹ 27 τῷ]
τό Coll.⁹ Coll.¹ ante emend. 28 ταύτας] No-
moc. Coll.¹, ταῦτα Coll.⁹ 30 πάντων τῶν]
Nomoc., πάντων Coll. 34 ἀπὸ δωρεῶν] δω-
ρεῶν Nomoc. 35 ἔσχον Coll.⁹ | αὐτοὺς] αὐτοὺς
τι Coll.

- 6 περιῆλθεν ἢ καὶ περιελεύσεται. Πάντα δὲ, ὅσα μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐξ οἰασδήποτε αἰτίας, καθὰ
εἴρηται, χωρὶς τῶν εἰρημένων προσώπων εἰς αὐτοὺς περιῆλθε, τῇ παρ' αὐτῶν ἐπισκοπούμενι, ἀγιωτάτῃ
ἐκκλησίᾳ διαφέρειν κελεύομεν καὶ ἐκδικεῖσθαι παρ' αὐτῆς, οὐδενὸς ἑτέρου προσώπου δυναμένου ἐκ τού-
7 του εἰς οἰκίον ἀπενεγκεῖν κέρδος. Τίς γὰρ ἂν ἀμφισβητήσῃ, ὡς οἱ τούτοις τὰς ἰδίας οὐσίας κατα-
λείψαντες ἢ καὶ καταλιμπάνοντες ἢ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον παραπέμψαντες ἢ παραπέμποντες οὐκ
ἀφωράκασιν εἰς τὴν αὐτὴν ἱερωσύνην καὶ πιστεύσαντες, ὡς οὐ μόνον τὰ παρ' αὐτῶν καταλειφθέντα
8 (3) εὐσεβῶς δαπανήσουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίας αὐτῶν οὐσίας τούτοις προσθήσουσι, τοῦτο ποιούσι; Τῆς δὲ
γενικῆς ἡμῶν ταύτης νομοθεσίας μόνον ἐξαιρούμεν τὰ περιγινόμενα οἰασδήποτε πράγματα Ἐπιφανίῳ τῷ
ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς εὐδαιμονος ταύτης πόλεως καὶ πατριάρχῃ μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας· ἐπὶ
γὰρ τῷ ἀπὸ τοῦ παρόντος μέλλουσιν αὐτῷ προσγίνεσθαι κρατεῖν τὰ παρ' ἡμῶν διατυπωθέντα καὶ 10
9 (4) τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ προσήκειν ταῦτα θεσπίζομεν. Μετὰ δὲ τὴν τῶν θεοφιλεστάτων ἐπι-
σκόπων τελευτὴν τοὺς κατὰ καιρὸν οἰκονόμους λόγους ἀπαιτεῖσθαι τῶν παρ' αὐτῶν καταλειμμένων
10 (5) πραγμάτων καὶ τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ προσήκειν ἐκ ταύτης ἡμῶν τῆς νομοθεσίας ὀφειλόντων. Καὶ
αὐτοὺς δὲ τοὺς οἰκονόμους κατὰ κρίσιν καὶ δοκιμασίαν γίνεσθαι κελεύομεν, εἰδότας, ὡς παντὶ τρόπῳ
καθ' ἑκάστον ἑναυτὸν λόγους ὑφέξουσιν τῷ ἀγιωτάτῳ ἐπισκόπῳ τῆς οἰκείας διοικήσεως καὶ πᾶν, ὅπερ 15
ἂν φανείν τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα καταβλάψαντες ἢ κέρδος οἰκίον ποιησάμενοι, τοῦτο τοῖς ἐκ-
κλησιαστικοῖς ἀποδιώσουσι πράγμασιν· ὥστε, εἰ μὲν περιόντες τοὺς τοιούτους ὑπόσχοιεν λόγους, γίνεσθαι
τὰ εἰρημένα, εἰ δὲ τελευτήσαιεν πρὶν τοὺς αὐτοὺς λόγους ὑποσχεῖν, τότε τοὺς αὐτῶν κληρονόμους
ὑπαχθῆναι τῇ τοιαύτῃ ζητήσει καὶ συνελαθῆναι πρὸς ἀποκατάστασιν πάντων, ὧν ἂν ἐντεῦθεν φανείν
11 (6) ὀφειλόντες. Δεῖν δὲ ἠτήθημεν καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς τὴν φροντίδα ἀναδεδεγμένοις ἢ καὶ ἀναδεχομένοις τῶν 20
τε εὐαγῶν ξενῶνων καὶ νοσοκομείων καὶ πτωχείων καὶ ὀρφανοτροφείων καὶ βρεφοτροφείων διατυπιῆσαι.
καὶ γὰρ αὐτοῖς πᾶσαν ἄδειαν ἀναιρούμεν τοῦ τὰ κτηθέντα αὐτοῖς μετὰ τὸ παραλαβεῖν τὰ εἰρημένα
φροντίσματα ἢ κατὰ διαθήκας ἢ καθ' ἕτερον οἰασδήποτε τρόπον ἢ περίνοιαν εἰς ἕτερα μετατιθεῖναι
πρόσωπα, πλὴν εἰ μὴ ὅσα πρώην ἔτυχον ἔχοντες ἢ μετὰ ταῦτα ἀπὸ γονέων ἢ θείων καὶ ἀδελφῶν εἰς
12 αὐτοὺς περιῆλθε. Πάντα δὲ, ὅσα τοῖς εἰρημένοις εὐαγέσιν οἴκοις προσήκει ἢ εἰς τοὺς τούτων προεστιῶ- 25
τας μετὰ τὸ τὴν τοιαύτην ἀναδεξασθαι φροντίδα περιῆλθεν ἢ περιελεύσεται, τοῖς αὐτοῖς εὐαγέσι δια-
13 φέρειν οἴκοις καὶ εὐσεβῶς περὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς ὄντας ἢ θεραπευομένους διοικεῖσθαι κελεύομεν. Πρόδηλον
γάρ ἐστιν, ὅτι ὁ καταλιμπάνων ἢ δωρούμενος ἐγγράφως ἢ ἀγράφως ξενοδόχῳ ἢ νοσοκόμῳ ἢ πτωχο-
τρόφῳ ἢ ὀρφανοτρόφῳ ὑπὲρ τούτου δίδωσιν, ἵνα δι' αὐτοῦ εὐσεβῶς διοικηθῇ, ὡς καὶ πολλὴν εὐσεβείας
14 ἀφορμὴν αὐτοῦ ἔχοντος διὰ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ φροντιζομένους. Καὶ οὐ δίκαιόν ἐστι τοῦτον, ὅπερ προ- 30
φάσει τῶν ὑπ' αὐτοῦ φροντιζομένων λαμβάνει, μὴ περὶ αὐτοὺς ἢ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἀναλίσκειν, ἀλλ'
εἰς ἴδιον αὐτὰ πρόσωπον ἀποφέρεσθαι καὶ οἰκίον κοιεῖσθαι κέρδος τοῦ φόβου τοῦ θεοῦ καταφρο-
15 νήσαντα. Τίς γὰρ τὸν τὴν τοιαύτην ἔχοντα φροντίδα μὴ νομίσῃ διὰ τοῦτο ταύτην ἀναδεξασθαι, ἵνα
16 (7) μὴ μόνον ὅσα αὐτῷ ἐξωθεν περιγίνεται, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἔτυχεν ἐσχληκῶς περὶ αὐτὴν δαπανήσῃ; Ἐτι
καὶ τοῦτο κελεύομεν, ὅσα μετὰ τὴν θεόντως παρὰ τῶν τοιούτων προσώπων γινομένην περὶ τοὺς ὑπ' 35
αὐτῶν φροντιζομένους δαπάνην καὶ ἐπιμέλειαν περὶ τε τὰ πράγματα καὶ τοὺς οἴκους ἐκπεριττεῦσαι συμ-
17 βαίῃ, ταῦτα προχωρεῖν εἰς ἀγορασίαν προσόδων. Πανταχοῦ γὰρ ἡμῖν σκοπὸς εἰς ἐπίδοσιν ἡτοι αὐξήσιν
ἄγεσθαι τὰ εἰς εὐσεβεῖς ἀφωρισμένα γρείας πράγματα· οὕτως γὰρ ἕκαστος ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς τι
πράξει βουλόμενος προθυμότερον ἐπιδώσει, ἔαν τὰ παρ' αὐτοῦ παρεχόμενα εὐσεβῶς μέλλειν διοικεῖσθαι
18 (8) πιστεύσῃ. Εἰ δὲ συμβῇ τινὰ τούτων παύσασθαι τῆς φροντίδος, ἧς εἶχε, θεσπίζομεν τοῦτον¹ εἰς 40
τόπον αὐτοῦ καθισταμένου μετὰ τοῦ φόβου τοῦ δεσπότης θεοῦ λόγους ἀπαιτεῖσθαι πάσης τῆς παρ'
αὐτοῦ γενομένης διοικήσεως, καθὰ τῇ θείᾳ ἡμῶν ταύτῃ περιέχεται νομοθεσίᾳ, εἰδότος καὶ τοῦ μετ'
19 (9) αὐτὸν καθισταμένου, ὡς τῷ δεσπότῃ θεῷ τὸν ὑπὲρ τούτου λόγον ὑφείκει. Ἐτι θεσπίζομεν, καθὰ τοῖς
θείοις διώριστα κανόσι, μήτε ἐπίσκοπον μήτε χωρεπίσκοπον μήτε περιοδευτὴν μήτε πρεσβύτερον μήτε
20 ἄλλον οἰασδήποτε ἁξίας κληρικὸν ἐπὶ δόσει χειροτονεῖσθαι. Ἀλλὰ μηδὲ οἰκονόμον ἢ ἐκκλησιάρχικον 45

Coll.^{co}: § 6...10. 19...23 extant etiam in Nomoc.^m 1, 6. 23. 24

¹ παρὰ τοῦ *ins.* (*similiter Heimbach*)

1 καὶ *om.* *Coll.^s Nomoc.* 3 τούτων *Coll.¹ ex emend. Nomoc.* 4 οἰκίον] οἰκίον τί *Nomoc.* 5 καὶ καταλ.] καταλ. *Coll.^s* 7 δαπανήσουσιν *Coll.¹ Coll.¹ ex emend.* | τούτοις *om.* *Coll.^s* 8 περιγινόμενα *Nomoc.* 9 εὐδαιμονος ταύτης] εὐδαιμονεστάτης *Coll.^s* 13 ἐκ] *Coll.¹ ex emend. Nomoc., ἢ ἐκ Coll.^{co} et Coll.¹ ante emend.* 15 ἀγίῳ *Coll.¹* 16 καταλείψαντες *Coll.^s* 17 ἀποδώσουσι *Nomoc.* |

γενέσθαι *Coll.* 18 τοὺς αὐτοὺς] αὐτοὺς *Nomoc.* 19 συνελαθῆναι] *Nomoc.*, συνελθῆναι *Coll.* | φανείν ἐντεῦθεν *Nomoc.* 20 ἀναδεξαμένοις *Coll.^s* 22 πᾶ- σιν (*emend. in πᾶσι*) *Coll.¹* 24 πρώην] πρότερον *Coll.¹* 26 εὐαγέσιν οἴκοις διαφέρειν *Coll.¹* 28 ὁ *om.* *Coll.¹ ante emend.* 33 τὴν *om.* *Coll.¹ ante emend.* 34 παραγίνεται *Coll.¹* 36 αὐτοῦ *Coll.^{co} Coll.¹ ante emend.* 40 εἰς] εἰς τὸν *Coll.^s*

- ἢ ξηνοδόχον ἢ νοσοκόμον ἢ πτωχοτρόφον ἢ ὀρφανοτρόφον ἢ βρεφοτρόφον ἢ τὸν ἐπὶ τῆς πτωχείας
 παρασχόντα τι γίνεσθαι, ἀλλὰ κατὰ κρίσιν καὶ δοκιμασίαν τῶν κατὰ τόπον θεοφιλεστάτων ἐπισκό-
 21 πων τούτους προβάλλεσθαι. Εἰ δὲ τις εὐρεθῇ προφάσει τῶν εἰρημένων χειροτονιῶν καὶ φροντισμάτων
 διδούς τι ἢ λαμβάνων, εἴτε ἐπίσκοπος εἴη εἴτε κληρικός, καὶ τὸν παρέχοντα καὶ τὸν λαμβάνοντα
 ἔξω τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῦ κλήρου γίνεσθαι κελεύομεν, μετὰ τὸ ὑπὸ τὴν κατάκρισιν αὐτοὺς εἶναι τοῦ
 22 δεσπότη τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ τις διὰ προστασίας γένηται¹ καὶ εὐρεθῇ διδούς τι, τὸν γινόμενον ἔξω τοῦ
 23 κλήρου γίνεσθαι κελεύομεν. Εἰ δὲ οἰκονόμος ἢ ἐκκλησιέδικος ἢ χωρεπίσκοπος ἢ περιοδευτής ἢ ξηνο-
 δόχος ἢ νοσοκόμος ἢ πτωχοτρόφος ἢ ὀρφανοτρόφος ἢ βρεφοτρόφος ἢ ὁ καλούμενος ἐπὶ τῆς πτωχείας
 παρασχόν τι φανείη ἐπὶ τῇ τῇ τοιαύτῃ ἑαυτῷ περιποιησάμενος φροντίδα, καὶ τοῦτον ἀποκινεῖσθαι τῆς
 24 (10) τοιαύτης φροντίδος κελεύομεν. Ἐπὶ θεοπίστοις πάντας τοὺς κληρικούς τοὺς ἐν ἐκάστῃ ἐκκλησίᾳ δι' ἑαυ- 10
 τῶν ψάλλειν τὰ τε νυκτερινὰ καὶ τὰ ὁρθρινὰ καὶ τὰ ἑσπερινὰ καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ ὁσπασμῷ τὰ ἐκκλη-
 σιαστικά πράγματα κληρικούς φαίνεσθαι, ὄνομα μὲν ἔχοντας κληρικῶν, μὴ ἐπιτελοῦντας δὲ τὸ πρᾶγμα
 25 τοῦ κληρικοῦ πρὸς τὴν λειτουργίαν τοῦ δεσπότη τοῦ Θεοῦ. Ἄτοπον γὰρ ἐστὶν αὐτῶν γραπτὰς ἀνάγκης
 ἐπαγομένης αὐτοῖς ψάλλειν. εἰ γὰρ πολλοὶ τῶν λαϊκῶν διὰ τὸ τὴν οἰκίαν ὠφελῆσαι ψυχὴν ταῖς ἀγιω-
 τάταις ἐκκλησίαις προσεδρεύοντες σπουδαῖοι περὶ τὴν ψαλμωδίαν δείκνυνται, πῶς οὐκ ἄτοπον τοὺς 15
 26 κληρικούς τοὺς ἐπὶ τούτῳ τεταγμένους μὴ πληροῦν τὸ οἰκείον ἐπάγγελμα; Διὸ παντὶ τρόπῳ τοὺς κλη-
 ρικούς ψάλλειν κελεύομεν καὶ καταζητέσθαι αὐτοὺς παρὰ τῶν κατὰ καιρὸν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων
 καὶ δύο πρωτοπρεσβυτέρων ἐκάστης ἐκκλησίας καὶ τοῦ καλουμένου ἀρχοντος ἤτοι ἐξάρχου καὶ τοῦ
 ἐκδίκου ἐκάστης ἀγιωτάτης ἐκκλησίας, καὶ τοὺς μὴ εὐρίσκομένους ἀμίμπτως ταῖς λειτουργίαις προσκαρ-
 27 τεροῦντας ἔξω τοῦ κλήρου καθίστασθαι. Οἱ γὰρ καταστίσαντες ἑτοίχοι κτίσαντες τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας 20
 ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ τῆς κοινῆς πολιτείας κατέλιπον αὐταῖς οὐσίας, δι' ὧν ὠφείλον αἱ θείαι
 λειτουργίαι γίνεσθαι, ἐφ' ὧτε διὰ τῶν λειτουργούντων ἐν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις εὐλαβεστάτων
 28 κληρικῶν θεραπεύεσθαι τὸν δεσπότην Θεόν. Ἄδειαν δὲ παρέχομεν παντὶ προσώπῳ τῷ γινώσκοντι
 29 (11) τούτων τι παραβαινόμενον τοῦτο προσαναγγέλλειν καὶ φανεροῦν. Τὰ δὲ παρ' ἡμῶν θεοπισθύντα 25
 πέρατι παραδοῦναι καὶ εἰς ἔργον ἀχθῆναι μετὰ τῆς τοῦ Θεοῦ εὐμενείας κελεύομεν, ὑφορωμένων τῶν 25
 παραβαίνειν ταῦτα τολμώντων πρῶτον μὲν τὸν ἐκ τῆς τοῦ δεσπότη τοῦ Θεοῦ κρίσεως κίνδυνον, ἔπειτα δὲ
 καὶ τὰς ἐγκειμένας τῇ αὐτῇ νομοθεσίᾳ ποινάς. D. K. MART. CONSTANTINOPOLI DN. IUSTINIANO
 PP. A. II CONS. a. 525
- 42 (43) Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἐπιφάνιῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ πατριάρχῃ. Πᾶσαν αἰ-
 ποκούμενοι πρόνοιαν τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν, δι' ὧν καὶ τὴν ἡμετέραν βασιλείαν κρατύνεσθαι καὶ 30
 τὰ κοινὰ πράγματα τῇ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ χάριτι τειχίζεσθαι πεπιστεύκαμεν, ἀλλὰ μὲν καὶ τὰς
 ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ψυχὰς σπουδάζοντες περισώζεσθαι καὶ τούτου χάριν ἐπιμελούμενοι
 διὰ παντὸς τοῦ μήτε τὰ συμφέροντα ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις καθ' ὁμοῦν πόλιν οὐσῶν τρόπῳ
 τινὶ κατολιγωρεῖσθαι μητὲρ τὰς ἐν αὐταῖς θείας λειτουργίας ἐκ τῆς τῶν θεοφιλεστάτων ἱερέων ἀπουσίας
 ἐμποδίζεσθαι ἢ μὴ προσηκόντως ἐπιμελεῖσθαι, ἀλλὰ μηδὲ τὰ τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν ἐκδαπανᾶσθαι 35
 πράγματα διὰ τε τῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ διὰ τῶν ἐνταῦθα περὶ τε τοὺς ἀνιόντας ἱερέας καὶ τοὺς σὺν
 αὐτοῖς ὄντας κληρικούς ἢ οἰκίας δαπανωμένων, ὥστε πολλάκις καὶ δανείων γίνεσθαι χρεῖαν καὶ τὸ
 ἐντεῦθεν ἔρχεσθαι βάρος ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας, πρὸς τὸ μηδὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν
 πραγμάτων δεόντως προϊέναι διοίκησιν παρὰ τὸν τῆς ἀποδημίας τῶν θεοφιλεστάτων ἱερέων καιρὸν,
 1 ταύταις πρὸς τὴν σὴν μακαριότητα ταῖς θείαις συλλαβαῖς χρῆσασθαι δεῖν ὡμῆθμεν. Δι' ὧν αὐτῇ 40
 παρακελευόμεθα καταστήσῃ πασι φανερόν τῶς κατὰ τὰς μητροπόλεις ἐκάστης ἐπαρχίας ὑπ' αὐτῇ τε-
 ταγμένους ὁσιωτάτους ἱερεῖς, ὡς οὐ προσήκει τινὰ τούτων ἢ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις τῆς ἐπαρχίας πόλεσι
- Coll.⁹¹ Nomoc.^m 1, 6. 23. 24 (c. 41 § 20...23. c. 42)

¹ γίνετο (Kochler)?

1 ἢ βρεφοτρόφον om. Coll.¹ 2 παρασχόντα] Nomoc., παρέχοντα Coll. | γενέσθαι Coll. | τό-
 πον] τὸν τόπον Coll.⁹ 4 εἴτε κλ.] ἢ κλ. Coll. |
 λαμβάνοντα καὶ τὸν παρέχοντα Nomoc. 5 μετὰ
 7 κελεύομεν om. Nomoc. 8 ὁ om. Coll.⁹ |
 ἢ βρεφοτρόφος om. Coll. 9 τῷ (emendatum
 ex τῶν Coll.¹) Coll.⁹¹ Nomoc., τὸ Coll.⁹ |
 αὐτῷ Coll.⁹¹ | φροντίδα] αὐτῷ φροντίδα Coll.⁹
 13 ἄπονον Coll.⁹ 17 καιροῦς Coll.⁹ 18 καὶ
 τοῦ ... 19 ἐκκλησίας om. Nomoc.¹ 25 πέ-
 ραι Coll.⁹ 26 τὸν] τῶν Coll.⁹ Coll.¹ ante

emend. 27 καὶ om. Coll.¹ | τῶς ἐγκειμένους Coll.⁹ |
 s. a. Coll. | δ. kac. martir dñ iustini ppa ii
 cons. Coll.⁹, δ. kac. mart cr dñ iustini ppa ii
 cons. Coll.⁹, dka. lamart cr dno iustini ppa ii
 cons. Coll.¹ 29 inscriptionem om. Nomoc.
 31 χάριτι] βοήθεια Nomoc. 34 μηδέ libri
 36 σὺν] ἐν Nomoc. 38 τὴν om. Coll.⁹ 39 τῶν
 om. Coll.⁹¹ 40 χρῆσασθαι συλλαβαῖς Nomoc.
 41 ὑπ'] ἐπ' Nomoc. 42 ἱερεῖς] ἐπισκόπους
 Coll.⁹ | προσήκειν Coll.⁹

- ταῖς ὑπὸ τῶ μητροπολίτῃ τεταγμέναις θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων κατ' οἰκίαν γνώμην δίχα θείας ἡμῶν
ιδιᾶς προσταξέως ἀπολυμπάνειν μὲν τὴν παρ' αὐτοῦ διοικουμένην ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν, εἰς δὲ τὴν εὐδαί-
μονα ταύτην ἀνέναι πόλιν οἰουδὴποτε πράγματος ἀνακύπτοντος, ἀλλὰ πέμπειν ἐνταῦθα ἓνα ἢ δύο τοῦ
ὑπ' αὐτὸν εὐαγοῦς κλήρου καὶ ποιεῖν φανερά τῇ ἡμετέρᾳ εὐσεβείᾳ, περὶ ὧν δέονται, ἢ δι' αὐτῶν ἐξ
εὐθείας προσιόντων ἡμῖν ἢ διὰ μέσης τῆς σῆς μακαριότητος, οὕτω τε τυγχάνειν δικαίας τε καὶ συντόμου 5
2 τῆς ἡμετέρας βοηθείας. Εἰ γάρ τι τῶν εἰς ἡμᾶς φερομένων τοιοῦτον ἡμῖν εἶναι φανείη, ὡς δεῖσθαι τῆς
αὐτῶν τῶν θεοφιλεστάτων ἱερέων παρουσίας, τηλικαῦτα παραγενέσθαι προσταξόμεν αὐτούς. δίχα δὲ
τοιαύτης θείας ἡμῶν κελεύσεως οὐδένα παραγίνεσθαι συγχωροῦμεν· εἰδότος τοῦ ταῦτα ὑπερβαίνοντος
καὶ τὴν ὀρθῶς καὶ ὁσίως εἰσνεχθεῖσαν παρ' ἡμῶν ἐπὶ τῇ τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν τιμῇ παραφυλακὴν
παρεξιώντος, ὡς οὐ μικρὰς ἀγανακτήσεως πειραθήσεται, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀφορισμὸν γενήσεται, εἰ μὲν 10
μητροπολίτης εἴη, ὑπὸ τῆς σῆς μακαριότητος, εἰ δὲ τῶν ὑπὸ τὸν μητροπολίτην πόλεων, δι' αὐτοῦ τοῦ
μητροπολίτου. χρηματικὴν γὰρ ποινὴν ὀρίσαι κατὰ τῶν ὑπερβαινόντων τὴν θείαν ἡμῶν ταύτην δια-
τύπωσιν οὐκ ἀναγκαῖον φήθημεν, ὡς ἂν μὴ εἰς τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας ἢ ἐντεῦθεν περισταίῃ βλάβη,
3 οἷν τὰ πράγματα πάσης μειώσεως ἐλεύθερα μένειν σπουδάζομεν. Ταῦτα τοίνυν εἰς τὴν ἐκάστου γνώσιν
τῶν ὑπ' αὐτῇ τεταγμένων θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν ἐπισκόπων ἀγαγεῖν ἢ σὴ ὁσίως σπουδασάτω 15
καὶ τὰς παρ' ἐκάστου πεμπομένας ἀποκρίσεις διὰ τε τῶν μητροπολιτῶν καὶ δι' αὐτῶν τῶν λοιπῶν τῆς
ἐπαρχίας πόλεων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, ᾧ περὶ τούτων μεμαθήκασι, εἰς τὴν ἡμετέραν εὐσεβίαν
ἀνεγκαθῖν. D. K. MART. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. II CONS. a. 529
- 43 (44) Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηναῖ ἐπάρχῳ πραιτωρίων. Τῆς τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν καὶ τῶν εὐαγῶν
μοναστηρίων προνοοῦντες σεμνότητος ἀπαγορεύομεν πᾶσι τοῖς οἰκοῦσι μοναστήρια συνδικαιτᾶσθαι γυναῖξι 20
μοναστρίαις ἢ πρόφασιν τινα ἐπινοεῖν τοῦ κοινωνίαν τινα πρὸς αὐτὰς ἔχειν (τοῦτο γὰρ δικαίαν ὑπόψιν
εἰσάγει τοῦ συνεχῶς καὶ ἡνίκα ἂν βούλοιντο συντυγχάνειν αὐταῖς), ἀλλ' οὕτω κεχωρισμένους εἶναι, ὥστε
μηδεμίαν μετουσίαν πρὸς ἀλλήλους καθ' οἵαντι αἰτίαν ἔχειν αὐτοὺς μηδὲ ἐξευρίσκεσθαι τινα πρόφασιν
1 ἢ τούτοις ἢ ἐκείναις τῆς μετ' ἀλλήλων διαγωγῆς. Ἀλλὰ μόνους μὲν καθ' ἑαυτοὺς ἀνδρας ἐν ἐκάστῳ
μοναστηρίῳ διάγειν τῶν καθ' οἵαντι αἰτίαν πλησιαζουσῶν αὐτοῖς μοναστηρίων κεχωρισμένους, μόνους δὲ 25
καθ' ἑαυτὰς γυναῖκας οὐκ ἀναμιγνυμένας ἀνδράσιν ὑπὲρ τοῦ πᾶσαν ὑπόνοιαν ἀσέμνου συνδιαγωγῆς
2 παντελῶς ἀναιρεθῆναι. Ἀλλ' εἰ μὲν ἀνδρας εἴεν οἱ πλείονες, προσήκει προνοία τῶν ἐν ἐκάστῃ πόλει
θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τὰς γυναῖκας εἰς ἕτερον ἐπιτήδειον τόπον μεθίστασθαι καὶ δοθῆναι μοναστή-
3 ριον αὐταῖς, ἐν ᾧ δεῖται καθ' ἑαυτὰς τοῦ λοιποῦ σεμνῶς διατῆσθαι. Εἰ δὲ πλείονες εὐρεθῶνται αἱ
γυναῖκες οὔσαι ἢ καὶ ἰσάριθμοι, τοὺς μὲν ἀνδρας μεθίστασθαι, τὰς δὲ γυναῖκας ἐν τῇ μοναστηρίῳ μένειν. 30
4 Ὅστι μέντοι τὰ πράγματα τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου κινητὰ καὶ ἀκίνητα καὶ αὐτοκίνητα τοὺς ἐξιόντας
5 πρὸς τοὺς μένοντας κατ' ἀναλογίαν μερίζεσθαι. Ταῖς δὲ ἀναγκαίαις ἀποκρίσεσι τῶν καθ' ἑαυτὰς μο-
ναζουσῶν γυναικῶν ἓνα γέροντα παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς πόλεως ἀφορίζεσθαι, εἰς δὲ τὸ
τὰς θείας ἐκτελεῖσθαι λειτουργίας καὶ τῆς ἀγίας αὐταῖς μεταδίδεσθαι κοινωνίας ἓνα πρεσβύτερον καὶ ἓνα
διάκονον σεμνοῦ βίου τυγχάνοντας δίδεσθαι τοὺς μόνους τὰ εἰρημένα πράττειν ὀφειλοντας, οὐ μὴν διαι- 35
6 τᾶσθαι καὶ συνοικεῖν αὐταῖς. Τούτων γὰρ δὴ φυλαττομένων καὶ αὐτοῖς εὐδαίμων ὁ βίος ἔσται τοῖς
μονάζειν αἰρουμένοις καὶ τὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν πολιτείας πράγματα ἐτοιμοτάτης τεύχεται τῆς τοῦ φιλανθρώπου
7 θεοῦ βοηθείας. Ἄ μὲν οὖν ὑπὲρ τῶν κοινῶν πραγμάτων καὶ νῦν καλῶς ἔχειν ἐδοκιμάσαμεν, ταῦτά
ἐστί, καὶ πεποιθήμεν, ὡς οὐ μικρὰ κἀνταῦθα διαφανήσεται προστιθεμένη τούτοις ἐκ τῆς θείας ἡμῶν
8 (1) ταύτης διατάξεως ὠφέλεια. Δεῖ δὲ παραφυλακῆς ἀκριβεστάτης εἰς τὸ κατὰ μηδένα τρόπον ὑπερβαίνεισθαι 40
ταῦτα, ἥτις οὐκ ἄλλως ἂν γένοιτο ἢ τῶν θεοφιλεστάτων ἐκάστης πόλεως ἐπισκόπων ἐφορώντων ἐπιμελῶς
τὰς τῶν μοναχῶν τῶν διαγόντων ἐν μοναστηρίοις τεταγμένους ὑπὸ τῶν αὐτῶν φροντίδα διατριβάς, καὶ εἰ
τινος αἰσθοντο τοιοῦτου πταίσματος, πᾶσι τρόποις εἰργόντων τὸ παρ' αὐτῶν ἐγχειρούμενον καὶ ποιναῖς
μὲν ὑπαγόντων τοὺς μετὰ τὴν ἡμετέραν ἀπαγόρευσιν εἶτι τῶν αὐτῶν ἀνεχομένους, ἀναγκάζοντων δὲ τὰς
- Coll.^{ca}: c. 42 extat etiam in Nomoc.^m 1, 6. 23. 24*

3 ἀνέναι πόλιν οἰουδὴποτε π. ἀ. ἀλλά] *Coll.*,
πόλιν ἀνευ οἰουδὴποτε π. ἀ. ἀνέναι ἀλλά *Nomoc.*
4 ὑπ' αὐτοῦ *Coll.*¹ ante emend. 6 φερομένων *om.*
Nomoc. 7 τῶν *om. Coll.*¹ ante emend. 9 τι-
μήν *Coll.*^c 10 ὡς] *Nomoc.*, *om. Coll.* 11 ὑπὸ
τῆς] παρὰ τῆς *Nomoc.* 12 παραβαίνοντων *No-*
noc. | ταύτην ἡμῶν *Coll.*^o 13 ἢ (ἢ *om. Coll.*^c)
ἐντεῦθεν περισταίῃ] ἢ ἐντεῦθεν *Coll.*^o 15 αὐτῇ]
αὐτόν *Nomoc.* | μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων
Coll.^o *Nomoc.* 1, 6. 23, ἐπισκόπων καὶ μητρο-
πολιτῶν *Nomoc.* 1, 24 16 δι' αὐτῶν τῶν λοι-

πῶν] λοιπῶν τῶν *Coll.*^o 18 ἐνεκαθῖν *Coll.* | s. a.
Coll. | d. ic. mart. constān iustini pp a. ll
cons. *Coll.*^c, δ χ li map. tconst. dñ iustini.
ppall cons. *Coll.*^o, δ χ 9map. tcon stdñ iustini
pp. all cons. *Coll.*¹ 20 μοναστήρια *Coll.*^c
ante emend. 22 βούλοιο *Coll.*¹ ante emend.
23 εὐρίσκεσθαι *Coll.*¹ 24 ἀλλήλους *Coll.*^o
30 εὐάριθμοι *Coll.*¹ ante emend. 36 ὁ βίος
εὐδαίμων *Coll.*^o 40 ὠφέλεια *Coll.*^{ca} et *Coll.*¹
ante emend.

- 9 αὐτῶν διατριβὰς καθαρὰς καὶ κεχωρισμένας εἶναι γυναικείας συνδιαγωγῆς. Καὶ αὐτοῖς γὰρ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις, εἰ μέλλοιεν ὀρθῶς τὰ περὶ τούτου διαλογίζεσθαι, γνώριμόν ἐστιν, ὡς ἐκ τοῦ φυλάττεσθαι τὴν σεμνὴν ταύτην τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν διαγωγὴν καὶ μηδὲν ἀπρεπὲς ἢ ἀσεμνον αὐτῇ προσγίνεσθαι τὸν φιλόανθρωπον θεὸν εὐμενῇ τὰ κοινὰ πράγματα τῆς ἡμετέρας ἔξει πολιτείας.
- 10 (2) Ἄλλ' ὡς ἂν μηδὲ αὐτοὶ οἱ θεοφιλεστάτοι ἐπίσκοποι πάρεργον ἡγήσωνται τὸ θείον ἡμῶν τοῦτο παράγ- 5 γελμα, γινώσκειν αὐτοὺς βουλόμεθα, ὡς, εἰ τις αὐτῶν φανείη μὴ σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ ταῦτα διερευνώμενος ἢ διαφανέν τὸ πταῖσμα μὴ κατὰ τοὺς εἰρημένους ἐπανορθῶν τρόπους, ἐνοχος μὲν ἔσται τῷ κρῖματι τοῦ δεσπότου θεοῦ καὶ νῦν δὲ ἐπ' αὐτὸν ἥξει τὰ τῆς βασιλικῆς ἡμῶν κινήσεως καὶ περὶ αὐτὴν
- 11 (3) κινδυνεύσει τὴν ἱερωσύνην, οὐδὲ ἄλλης μείζονος ἐνδεούσης ἀγανακτήσεως. Ἦ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὴν θείαν ἡμῶν ταύτην νομοθεσίαν φανεράν καταστησάτω τοῖς ἐν ἐκαστῇ μητροπόλει θεοφιλεστάτοις ἐπισκό- 10 ποῖς καὶ τοῖς λαμπροτάτοις ἄρχουσι τῶν ἐπαρχιῶν, προστιθίμενος τὸ καὶ αὐτοῖς, εἰ δεήσοι, πᾶσαν διδόναι βοήθειαν τοῖς εὐλαβεστάτοις τῶν πόλεων ἐπισκόποις, ἐφ' ᾧ ταῦτα κωλύειν, ἀπερ ἀνααιρεθῆναι προσετάξαμεν, καὶ εἰ τι βραθυμίᾳ χρωμένους αὐτοὺς εὗροιεν, φανεράν ἡμῖν ταύτην δι' οὐκείας ποιῆν μηνύσεως, ὡς ἂν ἅπαντες εἰδέναι τὰ παρ' αὐτῶν ὀφειλόντα διαφυλάττεσθαι καὶ τὴν ἐξ ἀμελείας διω- 12 ρισμένην ποιήν. Φροντίσειάν τε οἱ θεοφιλεστάτοι μητροπολίται τοῦ καὶ τοῖς ἄλλοις εὐλαβεστάτοις τῶν 15 πόλεων ἐπισκόποις τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας ποιῆσαι φανερόν τὸν θείον ἡμῶν τοῦτον νόμον καὶ παρεγγυῆσαι
- 13 (4) πᾶσιν ἀγρύπνῳ σπουδῇ ταῦτα φυλάττειν, δεδιόσι τὸ διορισθὲν ἐπιτίμιον. Ἰπὲρ δὲ τοῦ μὴ παρελ- 20 χυθῆναι τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς θείας ἡμῶν ταύτης νομοθεσίας, ἀλλὰ μηδὲ αὐτοὺς τοὺς εὐλαβεστάτους μοναχοὺς τοὺς ἐπὶ τοῦ παρόντος συνδιατιωμένους μοναστριαῖς ὀλίγον νομίσει χρόνον αὐτοῖς ἐνδεδοσθαι πρὸς τὸν ὀφειλόντα γενέσθαι χωρισμόν, ἐνιαυσιαῖον τοῦτον ὀρίζομεν, ψηφίζομενον ἄφ' οὗπερ ἂν ἔμφανῆς 20 ὁ θεὸς ἡμῶν οὗτος νόμος γένηται, ὥστε μετὰ τὴν τοῦ ἔτους παραδρομὴν, εἰ φανείη τὰ τῆς κοινῆς διαίτης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μένοντα σχήματος, ἀρμόσαι παντὶ τρόπῳ τὰς ἐγκειμένας τῷ θεῷ ἡμῶν νόμῳ τούτῳ ποιᾶς. D. XV K. FEBR. DECIO CONS.
- 44 (45) Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουλιανῷ ἐπάρχῳ κραιτωρίων. Τῶν ἱερῶν κανόνων μηδὲ τοῖς θεοφιλεστάτοις πρεσβυτέροις μηδὲ τοῖς εὐλαβεστάτοις διακόνοις ἢ ὑποδιακόνοις γαμῖν μετὰ τὴν τοιαύτην χειροτονίαν 25 ἐφίενται, ἀλλὰ μόνοις τοῖς εὐλαβεστάτοις ψάλλαι τε καὶ ἀναγνώσταις τοῦτο συγχωρούντων ὁρῶμεν τινὰς περιφρονοῦντας μὲν τῶν ἱερῶν κανόνων, παιδοποιουμένους δὲ ἐκ τινων γυναικῶν, αἷς ἀρμοσθῆναι 1 κατὰ τὸν ἱερατικὸν θεσμόν οὐ δύνανται. Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ κοινὴ τοῦ πράγματος ἐν μόνῃ τῇ τῆς ἱερωσύνης ἦν ἐκπτώσει, τοὺς δὲ θεῖους κανόνας οὐκ ἔλαττον τῶν νόμων ἰσχύειν καὶ οἱ ἡμέτεροι βού- 30 λονται νόμοι, θεσπίζομεν κρατεῖν μὲν ἐπ' αὐτοῖς τὰ τοῖς ἱεροῖς δοκοῦντα κανόνων, ὡς ἂν εἰ καὶ τοῖς 30 πολιτικαῖς ἐνεγέγραπτο νόμοις, καὶ πάντας αὐτοὺς τῆς τε ἱερωσύνης, τῆς τε θείας λειτουργίας, τῆς τε 2 ἀξίας αὐτῆς ἣν ἔχουσι γυμνοῦσθαι. Καθάπερ γὰρ τοῖς εὐαγέσι κανόνων ἀπηγόρευται τὰ τοιαῦτα, οὕτω καὶ κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους τὸ πρᾶγμα κεκωλύσθαι καὶ πρὸς τῇ εἰρημένῃ τῆς ἐκπτώσεως ποιῆ 3 μηδὲ εἶναι γνησίους τοὺς ἐκ τῆς τοιαύτης ἀτόπου συνδιαφθορᾶς τεχθέντας ἢ τιχτομένους, ἀλλὰ τῆς ἐκ τῶν 35 τοιαύτων σπερμάτων μετέχειν αἰσχύνῃς. Τοιούτους γὰρ αὐτοὺς τίθεμεν, ὅποιους οἱ νόμοι τοὺς ἐξ ἰγέ- 35 στων ἢ νεφारीων τεχθέντας γάμων διορίζουσιν, ὥστε μηδὲ φυσικοὺς ἢ νόθους νοσίσθαι, ἀλλὰ πανταχόθεν ἀπηγορευμένους καὶ διαδοχῆς γονέων ἀναξίους, οὔτε δωρεὰν λαμβάνειν παρ' αὐτῶν δυναμένους οὐδὲ αὐτοὺς οὐδὲ τὰς τούτων μητέρας οὐδὲ διὰ παρενθέτων προσώπων, ἀλλὰ πασῶν τῶν εἰς αὐτοὺς γινο- 4 μένων παρὰ τῶν πατέρων φιλοτιμιῶν ὑπὸ τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν, ἐξ ἧς εἰσὶν οἱ τοῦτο ἀμαρτάνοντες, 4 ἐρχομένων. Ὅπερ γὰρ οἱ ἱεροὶ κανόνες κωλύουσι, τοῦτο καὶ ἡμεῖς διὰ τῶν ἡμετέρων εἴργομεν νόμων. 40 5 Εἰ δὲ καὶ ἐσχηματισμένη τις γένοιτο δῆθεν ἐνοχὴ ἐν προσποιήσει δανεικῶν ἢ ἄλλων συμβολαίων ὑπεύθυνον ποιούσα δῆθεν τὸν τῆς τοιαύτης φθορᾶς μετασχόντα, καὶ ταύτην ἀνίσχυρον εἶναι βουλόμεθα καὶ τὴν τῶν τοιαύτων δόσιν οὐκ εἰς τὸ πρόσωπον, εἰς ὅπερ ἐκτίθεται τὰ τῆς συγγραφῆς, ἀλλ' εἰς τὴν

a. 529

Coll.⁹¹: c. 44 extat etiam in Nomoc.^m 1, 2

1 καὶ κεχ.] κεχ. Coll.¹ ante emend. 2 λογίζεσθαι Coll.⁶ 6 τις] τι Coll.¹ ante emend. 7 μὴ om. Coll.¹ 10 φανεράν νομοθεσίαν Coll.⁹ 11 δεύ- 12 σε Coll.⁹ 12 ἐφ'] ὑφ' Coll.¹ ante emend. 13 προστάξει Coll.⁹ 20 ψηφίζομένου Coll.⁹ 21 οὗτος νόμος] Coll.⁴ νόμος οὗτος Coll.⁹ 23 s. a. Coll. | δ. χυ. kai. febr. decio (desio Coll.¹) cons. Coll. 24 inscriptionem om. Nomoc. | τῶν ἱερῶν κανόνων confirmant Para- titla ad Const. 1, 2 p. 1250 | θεοφιλεστάτοις Coll.⁶ 26 ἀφίεντων Nomoc. | εὐλαβεστάτους om. Nomoc. ante emend. | τε om. Nomoc. | συγχωροῦντας ὁ

τ. καταφρονοῦντων Nomoc. 28 θεσμόν] βαθμόν Coll.¹ 31 ἐγέγραπτο Nomoc. 32 αὐτῆς ἀξίας ἢς ἔχουσι Nomoc. | γάρ om. Nomoc. 34 γνη- 35 σιους] τούτους γνησίους Nomoc. 35 τοὺς] Coll.⁶ ex emend. Coll.¹ Nomoc., τῶν Coll.⁶ ante emend. Coll.⁹ 37 παρ' αὐτῶν λαμβάνειν Coll.⁶ | οὔτε αὐτοὺς οὔτε τὰς τ. μ. οὔτε Nomoc. 38 οὐδὲ 39 διὰ] Coll.¹ ex emend. Nomoc., οὐδὲ Coll.¹ ante emend., οὐ διὰ Coll.⁹ 39 ὑπό] ἐπὶ No- 40 moc. 40 ἱερο Coll.¹ ante emend. 41 δανειῶν 42 Nomoc. 43 εἰς ὅπερ] ὅπερ Nomoc. | ἐκτίθεται] 43 Nomoc., ἐκτίθεται Coll. | ἀλλ' εἰς] ἀλλὰ Nomoc.

ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν ἔρχεσθαι. D. XV E. NOV. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

- 45 (46) Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουλιανῷ ἐπάργων πραιτωρίων. Θεσπίζομεν, εἰ τις τελευτῶν εὐσεβῆ ποιῶντο διατύπωσιν ἢ κατὰ ἐνστάσεως τρόπον ἢ κατὰ λεγάτον ἢ κατὰ fideicommissum ἢ κατὰ mortis causa δωρεάν ἢ καθ' ἕτερον οἰονδήποτε νόμιμον, εἴτε ἐπισκήψῃ τῷ κατὰ καιρὸν ἐπισκόπῳ πρόνοιαν δ τίθεσθαι τοῦ πληρωθῆναι τὰ παρ' αὐτοῦ βεβουλευμένα, εἴτε καὶ σιγήσει τοῦτο, εἴτε καὶ τούναντιον ἀπαγορεύσειεν, ἀνάγκην ἔχειν τοὺς κληρονόμους τὸ ἐπιταχθέν ποιεῖν καὶ πληροῦν ἐκ τρόπου παντός· εἰ δὲ τοῦτο ἔχοντες μὴ ποιήσαιν, τηλικαῦτα τοὺς κατὰ τόπον θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους περιεργάζεσθαι 1 ταῦτα καὶ ἀπαιτεῖν αὐτοὺς πάντα πληροῦν κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ τελευτήσαντος. Ἄλλ' εἰ μὲν οἰκοδομῆν ἐκκλησίας ἐπιτάξειεν ὁ διαθίμενος, εἰσω τριετίας πάντως παρασκευάζειν αὐτὴν πληροῦσθαι, εἰ δὲ ξε- 10 νῶνος ποιήσιν, εἰσω ἑνὸς ἑνιαυτοῦ μόνον τοῦτο ποιεῖν ἀναγκάζεσθαι, ὡς ἱκανοῦ τοῦ χρόνου τούτου καθεστῶτος πληρῶσαι τὰ βεβουλευμένα τοῖς τετελευτηκόσι· δυνατόν ὃν καὶ ὀκτον μισθῶσασθαι καὶ 1a τοὺς ἀρρώστους ἐγκατακλίνειν, ἄχρις οὗ τὰ τῆς οἰκοδομίας τοῦ ξενῶνος περαιωθῇ. Εἰ δὲ τινα δοῦναι πρὸς ἅπαρ εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας προσταχθεῖν, παραγρῆμα καταναγκάζειν αὐτοὺς τοῦτο ποιεῖν, τουτίστι μετὰ τὴν τῆς διαθήκης ἐμφάνησιν, καὶ τὸ καταδικῆσθαι τὸν κλῆρον ἢ τὸ πρεσβείον τοὺς τούτοις τετι- 15 1b μνημένους. Εἰ δὲ παρέλθοι ὁ εἰρημένος χρόνος καὶ μήτε ἡ ἐκκλησία ἢ ὁ ξενῶν οἰκοδομηθῇ μήτε ξενοδόχος ἢ ὁ τοῦτο ἐπιτεταγμένος, τηλικαῦτα αὐτοὺς τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἀπαιτεῖν τὰ ὑπὲρ τούτου καταλειμμένα καὶ εἰς τοῦτο προσηκόντως ἐπιζητούμενα καὶ ποιῆσθαι καὶ τὰς οἰκοδομίας τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν καὶ τὴν τῶν ξενῶνων ἢ γερωντοκομείων ἢ ὀρφανοτροφείων κατασκευὴν ἢ πτωχο- 20 τροφείων ἢ νοσοκομείων ποιήσιν ἥτοι τῶν αἰχμαλώτων ἀγορασίαν ἢ ἑτέραν οἰονδήποτε πρᾶξιν εὐσεβῆ τῷ τελευτήσαντι δόξασαν, προβάλλεσθαι δὲ τοὺς ταῦτα διοικήσαντας ξενοδόχους ἢ ὀρφανοτρόφους ἢ βρεφοτρόφους ἢ γερωντοκόμους ἢ ἀπλῶς τῶν εὐσεβῶν πράξεων διοικητάς τε καὶ ἐπιμελητάς, οὐκ ἔτι δυναμένων μετὰ τὴν τοῦ εἰρημένου χρόνου διαδρομῆν καὶ τὴν εἰρημένην ἀγνωμοσύνην τῶν τοῦτο μὴ ποιησάντων ἐμβάλλειν ἑαυτοὺς εἰς τὴν τῶν εἰρημένων πραγμάτων διοίκησιν ἢ τοὺς θεοφιλεστάτους 2 ἐπισκόπους ἀφιστᾶν τῆς αὐτῶν διοικήσεως. Τῶν λαμπροτάτων ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν ἀνάγκην ἐπιτι- 25 2a θέντων τοῖς κληρονόμοις ἐκ τρόπου παντός ταῦτα πληροῦν. Καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῖς παλαιαῖς δηγόρεται νόμοις ἀνάγκην ἐπιτιθέναι πληροῦν τὰς τῶν τελευτώντων βουλάς τοὺς ἔχειν ἐφιεμένους, ἅπερ ἐκείνοι 3 κατέλιπον. Τοὺς δὲ θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, εἰ μὲν τινας ῥητῶς οἱ τελευτῶντες ἐπιστήσαιεν τοῖς πράγμασιν, ὅλον ξενοδόχους ἢ πτωχοτρόφους ἢ νοσοκόμους ἢ βρεφοτρόφους ἢ ὀρφανοτρόφους ἢ γερωντοκόμους ἢ παραμοναρίους ἢ οἰκονόμους ἢ ἀπλῶς τῶν εὐσεβῶν πράξεων διοικητάς, ἐκείνους μὲν εἴαν 30 ἔχεσθαι τῆς διοικήσεως, αὐτοὺς δὲ μὴ διοικεῖν μὲν, τὴν δὲ διοίκησιν αὐτῶν ἐποπτεύειν καὶ ὀρθῶς μὲν ἔχουσιν ἐπαινεῖν, κατὰ τι δὲ παραβαινομένην ἐπανορθοῦν, κακίστης δὲ τῆς διοικήσεως γινομένης καὶ ἀπελαύνειν ἐκείνους καὶ ἑτέρους ἐγκαθιστᾶν ἑνοσύντας τὸ τοῦ μεγάλου θεοῦ δέος, καὶ τὴν φοβερὰν τῆς μεγάλης καὶ ἀτελευτήτου κρίσεως ἡμέραν, πρὸς ἣν αὐτοὺς ἀποβλέποντας προσήκει πάντα πράττειν μετὰ 3a τῆς πρὸς θεὸν συντεταγμένης γνώμης. Εἰ δὲ μὴ ῥητῶς τινας οἱ τελευτῶντες ἐπιστήσαιεν ταῖς διοικήσεσιν, 35

Coll.⁹¹: Nomoc.^m 1, 2 (c. 44), Nomoc.^m 2, 1 (c. 45)

1 s. a. Coll. | δ γυ. k. noembr cp. lambe. tor uu cc. cons. Coll.^a, δ. γυ. k. nombr. en. lampetop. uucc. cons. Coll.⁹ 3 inscriptionem om. Nomoc. | τελευτῶν post 4 διατύπωσιν collocat Nomoc. 4 κατὰ λεγάτον] λεγάτον Nomoc. 5 νόμιμον] τρόπον νόμιμον Nomoc. | τῷ] τὸ Nomoc.^m 7 τόπου Nomoc.^m 8 ποιήσουσι (περιποιήσουσι Nomoc.^m ante emend.) Nomoc. 9 εἰ μὲν om. Nomoc. | οἰκοδομῆν Coll.¹ et ut uidetur Coll.⁹ ante emend. 10 ἐπιτάξειεν Coll.¹ ante emend. | πάντων Coll.¹ ante emend. | αὐτοὺς Coll.⁹ | εἰ] εἰς Coll.⁹ 11 ἑνιαυτοῦ ἑνὸς Nomoc. | μόνον om. Nomoc. | τούτου om. Coll.¹ 12 βεβουλευμένα] κατὰ βούλησιν Nomoc. | ὃν] Nomoc., οὖν Coll. | οἰκους Nomoc. 13 οἰκονομίας Coll.⁹ | περαιωθῇ] Coll.⁹ ex emend. Coll.¹, περαιωθῇ Coll.⁹ ante emend., περαιωθῇ Coll.⁹, τελειωθῇ Nomoc. 14 παραγρῆμα Coll.⁹ ante emend. | καταναγκάζει Coll.¹ ante emend. | ποιεῖν τοῦτο Nomoc.^m 15 τούτοις] τοιούτοις Coll.¹ ante emend. Nomoc.^a 16 οἰκοδομηθῇ Nomoc. 17 ξενοδόχος ἢ] Nomoc., ξενοδοχοίη

Coll.⁹, ξενοδόχοι ἢ Coll.⁹, ξενοδόχοι ἢ Coll.¹ 18 οἰκοδομίας Coll.⁹ 19 τὴν om. Coll. 20 ποιήσιν post 19 γερωντοκομείων collocat Nomoc.^m 21 εἰ] δὲ (δὲ om. Nomoc.^m ante emend.) καὶ Nomoc. | ταῦτας Coll.¹ | ὀρφανοτρόφους ἢ βρεφοτρόφους] Coll., πτωχοτρόφους ἢ βρεφοτρόφους ἢ ὀρφανοτρόφους Nomoc. 23 τὴν om. Nomoc.^m | χρόνου om. Nomoc. | μή om. Coll.⁹ 24 αὐτοὺς Nomoc.^m ante emend. 25 ἐφιστᾶν Coll.⁹ | ἐπιτιθέντων Nomoc.^m 26 ταῦτα] πάντα Nomoc.^m 27 ἐπιτιθέναι] Coll.¹ ex emend. Nomoc., ἐπιθεῖναι Coll.⁹, ἐπιτιθέναι Coll.¹ ante emend. | βουλήσεις Nomoc. | ἀφιεμένους Nomoc.^m 28 τῶς om. Nomoc.^m 29 ξενοδόχ. (sic) ἢ πτωχοτρόφον ἢ νοσοκόμ. ἢ βρεφοτρόφον ἢ ὀρφανοτρόφον ἢ γερωντοκομ. ἢ παραμοναρίον ἢ οἰκονόμον Nomoc.^m 31 αὐτὸς Nomoc.^m ante emend., τοὺς Coll.⁹ | εἰ] μὲν Coll.¹ ante emend. 34 καὶ] Coll.⁹ ante emend., om. Nomoc. | ἡμέρα Nomoc.^m 35 συντεταμένης Coll.¹ ex emend. Nomoc.

ἀλλ' ἐν τῇ τῶν κληρονόμων ἐξουσίᾳ τὸ πᾶν ἀπόθιντο, οἱ δὲ ῥαθυμήσαιεν, τηλικαῦτα αὐτοὺς τοὺς
 θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους καὶ διοικεῖν καὶ προβάλλεσθαι πτωχοτρόφους ἢ νοσοκόμους ἢ ξηνοδόχους
 ἢ ὀρφανοτρόφους ἢ βρεφοτρόφους ἢ γεροντοκόμους ἢ οἰκονόμους ἢ παραμοναρίους ἢ διοικητάς, κἀν-
 ταῦθα τὸ πρὸς τὸν μέγαν θεὸν κατὰ νοῦν ἔχοντας σέβας, ὥστε ἐκ τρόπου παντὸς καὶ ἐκ πάσης ὁδοῦ
 4 καὶ ἐκ πάσης μηχανῆς εἰς ἔργον ἄγεσθαι τὰ εὐσεβῶς διατεταγμένα. Ὑπὲρ δὲ τοῦ χρόνου παντός, ὃν δ
 ἂν ὑπέρθοντο πράξαι τὰ διατυπωθέντα οἱ γεγραμμένοι κληρονόμοι, ἀπαιτεῖσθαι αὐτοὺς καὶ καρπούς
 καὶ προσόδους καὶ πᾶσαν νόμιμον ἐπαύξησιν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς τοῦ διαθεμένου τελευτῆς θεσπιζομεν,
 οὐ σκοπομένης τῆς μογας ἀπὸ προκατάρξεως ἢ αἰτιάσεως, ἀλλ' αὐτῷ τῷ νόμῳ δοκούσης γίνεσθαι
 5 τῆς καλουμένης μογας χώραν λαμβανούσης τῆς τῶν καρπῶν καὶ τῶν τοιούτων προσθήκης. Αὐτοῦ
 τούτου κρατοῦντος, εἰ καὶ μὴ παρὰ κληρονόμου, ἀλλὰ παρὰ fideicommissarii ἢ ληγαταρίου κατα- 10
 λειφθεῖν τὸ τοιοῦτο εὐσεβὲς πρεσβεῖον καὶ τοῦτο καταδείχεται ὁ τῷ πρεσβεῖῳ τετιμημένος· καὶ τη-
 καῦτα δὲ ἄδειαν εἶναι τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις ἀπαιτεῖν τοὺς τοιούτους τισὶ τετιμημένους πράξαι
 6 τὰ διαταχθέντα. Εἰ δὲ ῥαθυμήσαιεν οἱ κατὰ τύπον θεοφιλεστάτοι ἐπίσκοποι τοῦτο πράξαι, ἴσως ἐκ-
 θεραπευθέντες παρὰ τῶν γεγραμμένων κληρονόμων ἢ legatariorum ἢ fideicommissariariorum, ἄδεια ἴσται
 καὶ τῷ μητροπολίτῃ τῆς ἐπαρχίας ἢ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς ἐκείσε διοικήσεως ταῦτα μανθάνοντι ἀναζητεῖν 15
 καὶ καταναγκάζειν τὸ εὐσεβὲς ἔργον ἢ τὴν εὐσεβῇ φιλοτιμίαν ἐκ τρόπου πληροῦσθαι παντός καὶ παντὶ
 τῷ βουλομένῳ τῶν πολιτῶν τοῦτο πράττειν· κοινοῦ γὰρ ὄντος τοῦ τῆς εὐσεβείας λόγου κοινὰς προσήκει
 καὶ τὰς σπουδὰς τῆς τούτου καθιστάναι πληρώσεως· ἔχοντος παντὸς ἄδειαν ἐκ τοῦδε ἡμῶν τοῦ νόμου
 6b κινεῖν τὸν ex lege condictionis καὶ ἀπαιτεῖν τὰ καταλειμμένα πληροῦσθαι. Εἰδότες τοῦ ῥαθυμοῦντος
 τούτων θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου, ὡς καὶ αὐτὸς πρὸς ταῖς ἐξ οὐρανοῦ ποιναῖς καὶ βασιλικῆς κινήσεως 20
 7 ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἀμελείας πειραθεῖται. Ὅπως δ' ἂν ἐτι μείζονι φόβῳ κατασχεθέντες οἱ κληρονόμοι τῶν
 τελευτώντων ἢ οἱ ταῖς τοιαύταις ὅλως ἀγαθαῖς πράξεσι βεβαρημένοι μὴ τὴν τούτων ποίησιν διαναβάλ-
 λουντο, καὶ τοῦτο θεσπιζομεν, ὥστα, εἰ ἐνοχληθέντες παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων οἱ τούτοις
 τετιμημένοι εἴτα διαναβάλλουντο, ὡς καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων εἰσπράξεως δεηθῆναι, τηλικαῦτα μὴ μόνον
 7b αὐτοὺς ἀπλοῦν τὸ καταλειμμένον εἰσπράττεσθαι, ἀλλὰ πάντως διπλάσιον. Εἰ γὰρ ἐν ταῖς καλαισῖς ἦν 25
 τινα θέματα, ἐφ' ὧν ἐξ ἀρνήσεως διπλάσια τὰ τῆς καταδίκης ἵπείγετο, πῶς οὐ κἀνταῦθα τοὺς μηδὲ ἐκόν-
 τας ποιήσαντας, ἀλλὰ καὶ χρόνον ἀναμείναντας καὶ ὕστερον ὀχληθέντας παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπι-
 σκόπων εἴτα μὴδὲ τούτοις εὐθὺς εἴξαντας, δεηθέντας δὲ καὶ ἀρχικῆς ὀχλήσεως, τῇ τοῦ διπλασίου ἀπαι-
 8 τήσει προσήκει σωφρονίζεσθαι; Εἰ δὲ οἱ τελευτῶντες τοὺς ἑαυτῶν κληρονόμους βουλευθῆεν, ἥνικα μέλλοιεν
 τελευτᾶν, πράξιν τινα πληροῦν εὐσεβῆ, ἀλλ' οὐκ ἐν τῇ αὐτῶν ζωῇ, καὶ τοῦτο φυλάττεσθαι καὶ μὴ ἐν 30
 μέσῳ τοὺς κληρονόμους ἀναγκάζεσθαι πράττειν τι, ὧν ὁ διαθίμενος μετὰ τὴν αὐτῶν τελευτὴν βουλευθῇ
 γενέσθαι, τελευτῶντας δὲ αὐτοὺς ἀνάγκην ἔχειν ἐκ τρόπου παντὸς ταῦτα πληροῦν. ἀναβολῆς δὲ τινος
 9 παρὰ τῶν ἐκείνου κληρονόμων γενομένης ἀνάγκῃ ταῦτα γίνεσθαι, ἅπτερ ἔμπροσθεν διευκύνσαμεν. Εἰ δὲ
 τινα τῶν καλουμένων ἀνναλίων πρεσβεῖων καταλειφθεῖν ἢ δωρηθεῖν κλήρῳ τυγόν ἢ μοναστηρίοις ἢ ἀσκη- 35
 τρίαῖς ἢ διακονίσσαις ἢ πτωχείοις ἢ ξηνώσιν ἢ νοσοκομείοις ἢ βρεφοτροφείοις ἢ τοῖς τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλη-
 σιῶν πτωχοῖς ἢ ἀπλῶς συστήμασι τισιν εὐαγίσιν ἢ ὅλως οὐκ ἀπηγορευμένοις τῶν ἐκ πλήθους ἡθροισμένων,
 βουλευθῆεν δὲ κατὰ τινα καιρὸν οἱ τηλικαῦτα εὐρισκόμενοι χρυσίον ὑπὲρ τῆς τοιαύτης πράξεως λαβόντες
 διαλύεσθαι, μὴ ἔκιστω τοῦτο ποιεῖν μηδὲ τὸ γινόμενον κύριον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐκπτωσιν τῶν χρημάτων
 10 ὁ ταῦτα ὠνησάμενος ἢ διαλυσάμενος ὑπομένειτω. Ἐπεὶ τοιγαυ ἀνάγκῃ τοῖς μὲν ἐν τῇ μέρει τοῦ χρόνου
 γινομένοις εἶναι χρημάτων ἀφθονίαν, τοῖς δὲ γε ἐπαγενομένοις παντελῇ τῶν καταλειμμένων στέρησιν, 40

Coll.⁹¹ Nomoc.⁹⁴ (usque ad n. 32 πληροῦν)

1 οἱ] εἰ Coll.⁹¹ 4 μέγα Nomoc.⁹⁴ 6 τὰ δια-
 τυπωθέντα om. Coll.⁹¹ 8 οὐ σκ. τ. m.] οὐν
 σκ. τ. m. οὐκ Nomoc.⁹⁴ 9 προσδήκης Coll.⁹¹ |
 αὐτοὺς Coll.⁹¹ ante emend. 10 τούτου] τοῦ
 Coll.⁹¹ | ἀλλὰ παρὰ] ἀλλά Coll.⁹¹ | fideicommissarium
 Coll.⁹¹, fideicommissarium Coll.⁹¹, fideicommissa-
 rium (n̄ deletum) Coll.⁹¹, φιδικομισσαρίου No-
 moc.⁹⁴ | ἢ ληγατ. om. Nomoc.⁹⁴ | καταλείφθη No-
 moc.⁹⁴ 12 τοιούτους Coll.⁹¹ ante emend. | τισὶ
 om. Nomoc.⁹⁴ 13 διατεταγμένα Nomoc.⁹⁴ 14 ληγα-
 тариῶν ἢ φιδικομισσαρίων Nomoc.⁹⁴ | ἄδειας Coll.⁹¹
 Coll.⁹¹ ex emend., ἄδειαν Nomoc.⁹⁴ 15 τῷ]
 τόν Coll.⁹¹ | τῆς ἐπαρχίας μητροπολίτη Nomoc.⁹⁴ |
 ἢ] ἢ καὶ Coll.⁹¹ | ἀναζητεῖν] καὶ ἀναζητεῖν Coll.⁹¹
 16 ἀναγκάζειν Nomoc.⁹⁴ | παντὶ] ἀντὶ Coll.⁹¹ ante

emend. 18 καθιστάναι καὶ τὰς σπουδὰς τῆς
 τούτου Nomoc.⁹⁴ 19 ex lege condictionis Coll.⁹¹,
 ἐξ λεγε κονδικτίων Nomoc.⁹⁴ | πληροῦσαι Coll.⁹¹
 ante emend. | καταρραθυμοῦντος Nomoc.⁹⁴ 21 ἔτι]
 ἐπὶ Coll.⁹¹ | τελευτησάντων Coll.⁹¹ 22 ἀγαθαῖς]
 ἄγεσθαι Coll.⁹¹ | διαβάλλουντο Coll.⁹¹ ante emend.
 23 εἰ ἐνοχληθέντες] Coll.⁹¹, ἐνοχληθέντες Coll.⁹¹
 ante emend., εἰ ὀχληθέντες Coll.⁹¹ ex emend.,
 οἱ ἐνοχληθέντες Nomoc.⁹⁴ 24 διαβάλλουντο No-
 moc.⁹⁴ 26 διπλά Nomoc.⁹⁴ | ἵπείγετο Coll.⁹¹, ἐπεί-
 γετο Nomoc.⁹⁴ 27 ποιήσαντας Coll.⁹¹ Coll.⁹¹ ante
 emend. 28 τούτους Coll.⁹¹ ante emend. 31 αὐ-
 τοῦ Coll.⁹¹ | βουλευθεῖ Coll.⁹¹ ante emend., ἐβου-
 λήθη Nomoc.⁹⁴ 33 γινομένης Coll.⁹¹ 34 ἀσκη-
 τρίαῖς Coll.⁹¹ 35 τοῖς om. Coll.⁹¹

- οὐ φυλαχθήσεται δὲ οὐδὲ αὐτὸ τὸ τῶν ἀνναλίων ὄνομα οἷδὲ ἡ διηγετικὴ τοῦ τελευτήσαντος μνήμη, δι'
 τὴν καὶ τὸ ἀννάλιον τοῦτο καταλείπειν, ἀλλ' εὐθὺς ἀποσβεσθήσεται τῇ τῶν καταλειμμένων συνα-
 11 πλούμενον ἐκποιήσει. Μένειν τοίνυν διηγετικῶς αὐτοὺς ἐνεχυμένους ταῖς τοιαύταις δόσεσι θεωροῦμεν,
 ὥστε καὶ εἴ τις γένοιτο ἐκποίησις, καὶ ταύτην ἄκυρον εἶναι καὶ τοὺς ὑπεδῆποτε προσησμένους τῶν
 εὐαγίων οἰκων ἄδειαν ἔχειν κινεῖν καὶ ἀπαιτεῖν αὐτά, οὐδεμιᾶς χρόνου παραγραφῆς ἀντικειμένης αὐτοῖς 5
 12 διὰ τὸ καθ' ἕκαστον ἔτος τὴν τοιαύτην τίκεσθαι ἀγωγὴν. Ἄλλ' ὑποθήκην εἶναι τὰ τοῦ καταλείψαν-
 τος πράγματα τοῖς τοιοῦτοις πρεσβείοις, ὥστε ἄδειαν ἔχειν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὸ ἱκανὸν ταῖς
 εὐαγείαις πράξεσι περιγίνεσθαι οὐ μόνον ἐπὶ ταῖς καταλειμμένοις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ καρποῖς αὐτῶν καὶ
 προσόδοις καὶ πάσῃ νομίμῃ ἐπαυξήσει¹ χρονίας, καθὰ προείρηται, οὐδὲ τοῖς κατέχουσι παραγραφῆς
 13 ἀρμόζειν δυναμένης, ὅπως ἂν τις ἀριθμήσει χρόνον. Πλὴν εἰ μὴ μετὰ τοῦ τε τῷ ἀνναλίῳ πρεσβείῳ 10
 βεβαρημένου τοῦ τε κατὰ τοὺς ἱερατικούς κανόνας καὶ τοὺς ἡμετέρους νόμους προεστῶτος τῆς τοιαύτης
 ἀπαιτήσεως γένοιτο σύμφωνον βουλούμενον πρόσδοον ἀντὶ τοῦ ἀνναλίου πρεσβείου δοθῆναι παρὰ τούτου
 τοῦ βεβαρημένου εὐθαλῇ καὶ δημοσίῳ πολλοῖς οὐχ ὑποκειμένην, ἀλλὰ καὶ προσθήκην ἔχουσαν πάντως
 μὲν οὐκ ἐλάττωνα τοῦ τετάρτου μέρους τῆς καθαρᾶς προσόδου, ἐπεὶ τοιγα ὅπως ἂν μετὰ αὐτῶν
 14 ἐπὶ τὸ πλέον δόξειεν. Εἰ μὲν γάρ τι τοιοῦτο ἐγγράφον γένηται σύμφωνον καὶ δοθῇ ἡ τοιαύτη πρόσ- 15
 δοὺς καὶ ἀναληφθεῖ ἐγγράφῳ συνθήκαι καὶ διαλύσει καὶ τοῦτο ἐμφανὲς ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων
 κατασταίη, ἀργεῖν τὴν ἀπαίτησιν τοῦ ἀνναλίου ληγᾶτος κατὰ τοῦ ταύτῃ βεβαρημένου θεωροῦμεν, αὐτὴν
 δὲ τὴν πρόσδοον ἀντὶ τοῦ πρεσβείου καθεστάναι διηγετικῶς εἰς τοῦτο ἀφωρισμένην καὶ ἐκποιεῖσθαι παρ'
 15 οὐδενὸς καθ' οἷονδῆποτε ἐκποίησεως σχῆμα δυναμένην. Οὐδενὸς δὲ τοιοῦτου παρακολουθοῦντος ὑπο-
 κείσθαι διηγετικῶς κατὰ τὸ ἐμπροσθεν παρ' ἡμῶν εἰρημένον τῇ δόσει τῶν ἀνναλίων πρεσβείων τοῖς 20
 τοιοῦτοις βεβαρημένους θεωροῦμεν, ὥστε τὸ ὄνομα καὶ τὴν μνήμην τοῦ τελευτήσαντος τοῦ τε ἀνναλίου
 πρεσβείου ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων διηγετικῶς διασώζεσθαι. D. XV K. NOV. CONSTANTINOPOLI LAM-
 RADIO ET ORESTE CONS. a. 530
- 46 (47) Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουλιανῷ ἐπάρχῳ πραιτωρίων. Τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν νόμοις οἰόμεθα χρῆναι καὶ
 τοῦτον προσθεῖναι τὸν ἐξ ἀρετῆς, ἀλλ' οὐκ ἐκ χρόνων τὰς εὐαγείας ἡγεμονίας παρέχοντα, ὥστε ἐπὶ 25
 τῶν εὐαγίων μοναστηρίων ἢ ἀσκητηρίων μὴ πάντως τελευτῶντος τοῦ ἡγουμένου ἢ τῆς ἡγουμένης τὸν
 ἐφεξῆς ἢ τὴν δευτέραν γενέσθαι (σύνισμεν γὰρ τῇ φύσει οὔτε πάντας ὁμοίως ἀγαθοὺς οὔτε πάντας ἐν
 ἴσῳ ποιούσῃ κακοὺς)¹ ἀλλ' ὅν ἂν ὁ τε ἀγαθὸς βίος καὶ σεμνὸς τρόπος καὶ ἡ περὶ τὴν ἀσκήσιν συντομία,
 καὶ τὸ κοινὸν τῶν λοιπῶν μοναχῶν πλήρωμα ἢ τὸ πλείστον αὐτῶν ἐπιτήδειον πρὸς τοῦτο νομίσει καὶ
 1 τῶν ἀγίων εὐαγγελίων προκειμένων ἔλκετο, ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν καλεῖσθαι. Ὅστε, εἰ μὲν ὁ πρῶτος 30
 μετὰ τὸν τελευτήσαντα χρηστὸς εἴη καὶ μοναχῶν ἄρχειν ἄξιος, ἐκείνων τῶν ἄλλων προκρίνεσθαι· εἰ δὲ
 2 ὁ μετ' ἐκείνων, ὁμοίως ἐπ' αὐτὸν φέρεσθαι τὴν τοῦ ἡγουμένου ψῆφον. Εἰ δὲ οὐδεὶς τούτων ἄξιος φαί-
 νοιτο, τηλικαῦτα τὸν ἐκ πάντων ἐπιτήδειον, οἷονδῆποτε ἂν εἴη βαθμῶ, προχειρίζεσθαι ἡγούμενον, βίου
 τε ὄντα σεμνοῦ καὶ πολιτείας σεμνῆς καὶ περιστάζειν τοὺς πιστευθέντας αὐτῷ δυνάμενον² προσῆκον ὃν
 πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἀνθρώπων ἐπιστάσιαν οὐκ ἐκ χρόνων οὐδὲ ἐκ κλήρων οὐδὲ ἐκ τυχερῶν περι- 35
 στάσεων, ἀλλ' ἐξ ἐπιλογῆς καὶ ἐκ τοῦ καλλίονος γίνεσθαι καὶ τὴν παρὰ πάντων μαρτυρίαν εἶναι τῇ
 3 (1) τάγματι τάξιν. Γνώριμα δὲ ταῦτα γίνεσθαι τῷ κατὰ τόπον θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ, ὥστε αὐτὸν
 μανθάνοντα τὸν ἐπιλεχθέντα καὶ ὀρθῶς ἔχειν τοῦτο δοκιμάζοντα σύμφηρόν τε γίνεσθαι τοῖς ἐπιλεξαμέ-
 4 νοις καὶ προάγειν αὐτὸν ἐπὶ τὴν τοῦ ἡγουμένου τάξιν. Δοκιμάζειν δὲ δεῖ τὴν αὐτῶν ἐπιλογὴν τὸν κατὰ
 καιρὸν πατριάρχην καὶ τοὺς κατὰ τόπον θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, ἔχοντας καὶ αὐτοὺς τὸ κρῖμα τοῦ 40
 δεσπότη τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν εὐλαβουμένους, εἰ μὴ κατ' ἐπιλογὴν, ἀλλὰ πρὸς τι πάθος
 ἀποβλέψαντες ἀνθρώπινον τὴν προβολὴν ποτήσονται· ἐχόντων αὐτῶν καὶ ἐν τούτῳ τῷ βίῳ καὶ ἐν τῇ
 μέλλοντι τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ ποινὴν, ὅλα τῆς αὐτῶν ἀμελείας πολλὰς ψυχὰς ἀμαρτημάτων αἰτίας παρεχο-
 5 (2) μένης. Τούτων πάντων καὶ ἐπὶ τῶν εὐλαβεστάτων γυναικῶν ἢ παρθένων τῶν ἡγουμένων εὐαγίων
 6 (3) ἀσκητηρίων ἢτοι μοναστηρίων κρατούντων. Τῆς λοιπῆς ἱερατικῆς τάξεως ἀπάσης τῆς τοῦ θεοῦ λειτουργ- 45
 Coll.⁹¹

¹ verbum finitum desideratur

1 δὲ οὐδὲ] δὲ Coll.⁹ 5 αὐτά] Coll.¹ post emend.,
 τὰ Coll.⁹ Coll.¹ ante emend. | ἀντικειμένοις
 Coll.⁹ 8 παραγίνεσθαι Coll.¹ 9 πᾶσιν Coll.¹
 ante emend. 11 ἱεροῦς Coll.¹ | προεστῶτος Coll.¹
 ante emend.² | προεστῶτος Coll.⁹ Coll.¹ ex
 emend. 14 ἐλάττον αὐτοῦ τετάρτου Coll.⁹ 19 δυ-
 ναμένου Coll.⁹ Coll.¹ ante emend. 21 βεβαρη-
 μένους Coll.⁹ Coll.¹ ante emend. 22 s. a. Coll. |

d xu k. Ndu. cpa. mretor ss Coll.¹, δ xu.
 du. cpa. mretor ss Coll.⁹ 25 προσδοῦναι Coll.¹
 ante emend. 27 ἀφεξῆς Coll.⁹ 31 καὶ om. Coll.¹
 ante emend. 34 τε om. Coll.¹ 37 τάγματι Coll.¹
 ante emend., πράγματι Coll.⁹ Coll.¹ ex emend. |
 τόπον] τὸν τόπον Coll.⁹ 41 τι] τὴν Coll.¹ ante
 emend. 42 ἀποβλέψαντας Coll.⁹ 43 τοῦ om.
 Coll.⁹ 45 ἀσκητηρίων ἢτοι om. Coll.¹

ρίας κατὰ τοὺς ἑαυτῆς βαθμοὺς προϊούσης καὶ οὐδὲν ἐκ τοῦ παρόντος ἡμῶν καινιζομένης νόμου.

D. XV K. DEC. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE CONSS.

a. 530

- 47 (48) Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῃ πραιτωρίων. Θεσπίζομεν μηδὲνα εἰς ἐπισκοπὴν προχειρίζεσθαι, πλὴν εἰ μὴ τὰ τε ἄλλα χρηστὸς καὶ ἀγαθὸς εἴη καὶ μήτε γυναικὶ συνοικίῃ μήτε παίδων εἴη πατήρ, ἀλλ' ἀντὶ μὲν γυναικὸς προσκαρτεροίῃ τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, ἀντὶ δὲ καίδων ἅπαντα τὸν Χριστιανικὸν καὶ ὀρθόδοξον ἔχοι λαόν, γινώσκων οὕτως ἐξ ἀρχῆς τὰ περὶ τῆς διαδοχῆς τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἡμᾶς διατυπῶσαι¹ καὶ μετὰ ταύτης τῆς ἐννοίας προελθεῖν τὸν νόμον καὶ τοὺς παρὰ ταῦτά¹ τι πράττοντας ἢ πράξαντας ἀπάσης ἐπισκοπῆς ἀναξίους εἶναι. Οἱ γὰρ μετὰ ταύτην ἡμῶν τὴν διάταξιν ποιῆσαι τινὰς ἐπισκόπους παρὰ τὴν ταύτης δύναμιν ἢ γενέσθαι θαρρήσαντες οὔτε ἐν ἐπισκόποις ἔσονται οὔτε μενοῦσιν ἐπὶ τῶν ἱερῶν, ἀλλ' ἐξισταθίντες αὐτῶν ἐτίροις δούσουσι χώραν χειροτονίας ἀκριβοῦς τε¹⁰ καὶ τῷ θεῷ διὰ πάντων ἀρεσκούσης. D. III K. AVG. CONSTANTINOPOLI POST CONSS. LAMPADII ET ORESTIS.

a. 531

- 48 (49) IDEM A. IOHANNI PP. Si quis ad declinandam legem Falcidiam, cum de- [Nomoc. I, 2] siderat totam suam substantiam pro redemptione captiuorum relinquere, eos ipsos captiuos scripserit heredes, ne uideatur quasi incertis personis heredibus institutis iudicium suum¹⁵ oppugnandum reliquisse, sancimus huius talem institutionem pietatis intuitu ualere et non esse respuendam. Sed et si pauperes quidam scripserit heredes et non inueniatur certum ptochium vel certae ecclesiae pauperes, de quibus testator cogitauerit, sed sic incerto uocabulo pauperes fuerint heredes instituti, simili modo et huiusmodi institutionem ualere² decernimus. Et si quidem captiuos scripserit heredes, ciuitatis, in qua testator larem²⁰ fouere ac degere noscitur, episcopus et oeconomus hereditatem suscipiant et omnimodo in redemptione captiuorum procedat hereditas sine per annuos redditus sine per uenditionem mobilium seu se mouentium rerum: nullo penitus ex hoc lucro uel oeconomio uel episcopo uel sacrosanctae ecclesiae relinquendo. si enim propter hoc a speciali herede recessum est, ut non Falcidia ratio inducatur, quomodo ferendum est hoc, quod in sacro uenit,²⁵ per Falcidiam uel aliam occasionem minui? Vbi autem indiscrete pauperes scripti sunt heredes, ibi xenonem eius ciuitatis omnimodo hereditatem nancisci et per xenodochum in aegrotantes fieri patrimonii distributionem, secundum quod in captiuis constituimus: uel per reddituum annuorum erogationem uel per uenditionem rerum mobilium uel se mouentium, ut ex his res immobiles comparentur et annuus uictus aegrotantibus accedat. quis enim pau-³⁰ perior est hominibus, qui et inopia tenti sunt et in xenonem repositi et suis corporibus laborantes necessarium uictum sibi non possunt afferre? Licentia omnimodo danda et in priore et in secunda specie et actionem mouere et debita exigere, ut in captiuos uel in aegrotantes consumantur. si enim heredum eis et ius et nomen dedimus, sine Falcidia tamen legis emolumento, necesse est eos et debita exigere et creditoribus respondere.³⁵

CRM: c. 46. 47 ex Coll.⁹¹

c. 41 § 2 h. t.

¹ ἑαυτοὺς Coll.¹ ante emend. | νόμους Coll.¹
² s. a. Coll. | δ xu. k. dec. cpl. ampe. torcon. ss. Coll.², δ xu. k. decepl. ampe. et orconss. Coll.², dyu. " adeopl. ampe. torconss. Coll.¹
⁴ συνοικίῃ Coll. ⁵ χριστιανικῶν Coll.¹ ante emend. ¹⁰ ἀλλὰ Coll.⁹⁰ ¹¹ s. a. Coll. | d. iu k. aug. ep. post cons. lampetor Coll.², diu. k. auscepostcong. lamp. etor Coll.², dyu. k. aus. c. post cons. lampetor Coll.¹ ¹³ idem] impr. iustinianus S | iohanni] idis S ¹⁴ redemptione R ¹⁶ relinquisse M ¹⁷ sed et] sed RM^a: ἀλλὰ καὶ Nomoc. | quidam] CRM^a, quidem M^b: ἐὰν πτωχοὺς τινὰς γράφῃ κληρονόμους Nomoc.: quidam ab Iustinianis ponitur pro quis et quisquam cf. 4, 32, 28 ¹⁸ tochium M^a ²⁰ decernimus om. Nomoc. | et si] si CM^a, καὶ εἰ Nomoc. ²¹ degerere R | oeconomus] M^b cum Nomoc. (libri κληρονόμος) et Const., iconomi CRM^a ²² procedant R^a

²³ seu] R, uel CM | nulli p. e. h. l. uel episcopo uel oeconomio legit Thalelaeus: μηδὲν παντελῶς ἐκ τούτου κέρδους ἢ τῷ ἐπισκόπῳ ἢ τῷ οἰκονόμῳ ἢ τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ περιλαμβανόμενου Nomoc. | yconomomo M^a ²⁴ a] ab M ²⁵ inducatur ratio M¹ modo om. M^a | in sacro uenit (uenerit M) | ἐν τῷ ἱερῷ ἔλθεν Nomoc. ²⁷ exenonem R | exenodochium C, exenodochum M ²⁸ captiuos CRM: ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις Nomoc. ²⁹ annanum erogatione R^a | per om. C | se] sese C ³⁰ pauperior est omnibus C, pauperiorem omnibus M^a: πτωχότερος ἐστὶν ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων Nomoc. ³¹ exenonem R | repositi] sunt repositi C ³² sibi uictum C, τροφὴν ἑαυτοῖς Nomoc | licentiam R^a | omnino M, παντὶ τρόπῳ Nomoc. ³³ εἰς τοὺς ἀρρώστους καὶ τοὺς αἰχμαλώτους Nomoc. ³⁴ eis] eis episcopis et yconomis R^b M, αὐτοῖς Nomoc. ³⁵ necesse M^a

- 5 Sin autem ampliores in ciuitate xenones uel ptochia sint, ne incerta uideatur pecuniarum
datio, tunc ei xenoni uel ptochio, qui pauperior esse dignoscitur, easdem res uel pecunias
adsignari: hoc uidelicet discutiendo a uiro reuerentissimo locorum antistite et sub eo con-
6 stitutis clericis. Sin autem nullus xenon in ciuitate inueniatur, tunc secundum de captiuis
sanctionem pro tempore oeconomus sacrosanctae ecclesiae uel episcopus hereditatem accipiat 5
et sine Falcidiae ratione pauperibus, qui in ciuitate sunt uel penitus mendicantes uel alia
7 sustentatione egentes, eadem pecuniae distribuuntur. Haec tamen omnia locum habere
sancimus, quando non certi xenonis uel certi ptochii uel certae ecclesiae nominatio a testa-
tore subsecuta est, sed incertus est eius sensus. sin autem in personam certam uel in
certam uenerabilem domum respexit, ei tantummodo hereditatem uel legatum competere 10
8 sancimus, nulla Falcidia nec in hac parte intercedente. In omnibus autem huiusmodi
casibus caelestes iracundias sacrosanctarum rerum administratores expectent, si quaecum-
que lucrum ex huiusmodi gubernationibus sibi adquisierint uel si hoc committi ab alio
senserint et non grauissima poena et interminatione quod perperam factum est studeant
corrigen. D. x k. SEPT. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS 15
VV. CC. a. 531
- 49 (50) IDEM A. IOHANNI PP. Cum lege Leoniana¹ uiris reuerentissimis episcopis et presbyteris
et diaconis peculium habere quasi castrense concessum est, eo addito, ut in ipso testari
possint, dubitabatur, si huiusmodi testamenta debent de inofficiosi querella expugnari, cum
de omnibus personis, quae huiusmodi peculia meruerunt, eadem fuerat quaestio exorta. 20
1 Sancimus itaque uiris reuerentissimis episcopis et presbyteris et diaconis, qui tale peculium
(id est quasi castrense²) possident, super his tantummodo rebus, quae quasi castrensium pe-
culi sunt, non solum ultima condere secundum leges tamen elogia licere, quod ex Leo-
niana constitutione descendit, sed etiam eorum ultimas uoluntates, super his tantummodo
habitas, de inofficiosi querellae minime subiaccere. D. k. SEPT. CONSTANTINOPOLI POST 25
CONS. LAMPADII ET ORESTAE. a. 531
- 50 (51) IDEM A. IOHANNI PP. Si quis in conscribendo instrumento sese [2, 3, 29 Nomoc. 9, 1
confessus fuerit non usum fori praescriptione propter sacerdotii praerogatiuam, sancimus
non licere ei³ aduersus sua pacta uenire et contrahentes decipere, cum regula est iuris
1 antiqui omnes licentiam habere his quae pro se introducta sunt renuntiare. Quam [(2, 3, 29) 30
generalem legem in omnibus casibus obtinere sancimus, qui necdum per iudicalem senten-
tiam uel amicalem conuentionem sopiti sunt. D. k. SEPT. CONSTANTINOPOLI POST CONS.
LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. a. 531
- 51 (52) IDEM A. IOHANNI PP. Generaliter sancimus omnes uiros reuerentissimos [Nomoc. 9, 13
episcopos nec non presbyteros seu diaconos et subdiaconos et praecipue monachos, licet 35
non sint clerici, immunitatem ipso iure omnes habere tutelae siue testamentariae siue legi-
P (c. 49...51) L (c. 49...51) CRM

¹ c. 33 h. t. ² id est quasi castrense *del. (Rummel)* ³ sancimus nemini licere *l. gem.*

1 ciuitates xenones *R^a*, ciuitate exenones *R^bM^a* | photochia *M* 2 pauperiorem *R^a*
4 exenon *CRM^a* 5 accipiant *M^a* 7 tamen
autem *R*: καὶ ταῦτα μὲν *Nomoc.* 5 certis
xen. *R^a*, certe xen. *M^a* | ptochii *M^a* | nota-
tio *R* 9 est | modus est *R^a* 10 ei | et *C*
11 falcidia | falda *M^a* | autem *om. R*: ἐν πᾶσι δὲ
τοῦτοις *Nomoc.* 13 adquisierunt *C* 15 s. a.
Pithoci qui habuerunt datum x kal. sep-
temb. cp. lamprid. et orest. uu. cc. consulibus
17 idem | impr. iustinianus *S* 18 castiense *M^a* |
est *om. M^a* 19 testamenta ... 20 huiusmodi
om. M^a | deberent *RM^b* 20 quae *R* | pecu-
lia mer. | *L^aR^b*, pecunias mer. *P^aL^aM*, pecu-
lias mer. *P^a*, poecuniam mer. *R^a*, mer. pecu-
lia *C* | fuerit *C* 21 diaconibus *CRM^b* 23 con-
cedere *C* 24 eorum etiam *PL* 25 de | deinde

M^a, om. C | querela *PC* | in *PL Miraco* ad-
ditur subscriptio d. non. febr., quae per-
tinere uidetur ad 1, 4, 5, praue autem sup-
pleta est a Contio 1566 in hunc modum d.
non. febr. ep. post cons. lamp. et orestae
anno II: ad hanc Contii subscriptionem *Pi-
thoci adnotant ex libris suis* kalend. septemb.,
omnino recte, si tollas anno II 27 idem |
impr. iustinianus *S* | sese instrumento *R^a*
24 perscriptione *M^a* 29 aduersus | contra *C* |
pacta sua *l. gem.* 30 his | τοῦτων *Nomoc.* |
introducunt] *PL* cum *l. gem.* et *Nomoc.* ἐξ-
αριθμῶν, indulta *CRM^b*, inducta *R^a* 31 le-
gem *om. M^a* | diuicalem *M^a*? 32 uel *om. R^a* |
compositionem *R* | s. a. *l. gem.*: in *L* est d.
34 idem | impr. iustinianus *S* 35 seu | καὶ
Nomoc. 36 munitatem *M^a*

timae siue dativae: et non solum tutelae esse eos expertes, sed etiam curae, non solum pupillorum et adultorum, sed et furiosi et muti et surdi et aliarum personarum, quibus
 1 tutores uel curatores a ueteribus legibus dantur. Eos tamen clericos et monachos huius-
 modi habere beneficium sancimus, qui ad sacrosanctas ecclesias uel monasteria permanent,
 non deuagantes neque circa diuina ministeria desides, cum propter hoc ipsum beneficium
 2 eis indulgemus, ut aliis omnibus derelictis dei omnipotentis inhaereant ministeriis. Et hoc
 non solum in uetere Roma uel in hac regia ciuitate, sed in omni terra, ubicumque Chri-
 stianorum nomen colitur, obtinere sancimus. D. K. NOV. POST CONS. LAMPADII ET
 ORESTIS VV. CC.

a. 531

- 52 (53) Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πρατωρίων. Θεσπιζομεν μηδένα παντελῶς μῆτε βουλευτὴν 10
 μῆτε ταξεύτην ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον τοῦ λοιποῦ γίνεσθαι, οὐδὲν ἑφαπτομένου τοῦδε τοῦ νόμου
 τῶν τοιαύτης ἱερωσύνης πρότερον ἡξιωμένων, τοῦ λοιποῦ δὲ μηδένα παντελῶς ἐκ τῆς εἰρημένης ὄντα
 τύχης εἰς τὰς βηθείσας ἱερατείας ἀναβαίνειν, καὶ μάλιστα εἰ καὶ ἤδη λειτουργήσας ἢ τοῖς ταξευτικαῖς
 1 ὑπηρετήσας ἔτυχεν ἐπιτάγμασι. Τὸν γὰρ ἐντεθραμμένον εἰσπράξει σφοδραῖς καὶ τοῖς διὰ τοῦτο ὡς
 εἰκὸς ἐπισυμβαίνουσιν ἀμαρτήμασιν οὐκ ἂν εἴη δίκαιον ἄρτι μὲν εἶναι ταξεύτην ἢ βουλευτὴν καὶ πρᾶτ- 15
 τειν τὰ πάντων πικρότατα, εὐθύς δὲ ἱερέα χειροτονεῖσθαι περὶ φιλανθρωπίας τε καὶ ἀκτημοσύνης ὑφη-
 γούμενον δόγματα· πλὴν εἰ μὴ, ἐκ νηπίας ἑλκείας καὶ οὐπω τὴν ἑφηβον ἐκβάσης ἔτυχε τοῖς εὐλαβεστά-
 τοις μοναχοῖς ἐγκαταλειγμένος καὶ διαμείνας ἐπὶ τοῦτου τοῦ σχήματος· τηνικαῦτα γὰρ ἐφίμεν αὐτῷ
 καὶ πρεσβυτέρῳ γενέσθαι καὶ εἰς ἐπισκοπὴν ἰλθῆναι, πρόδηλον ὄν, ὡς, ἵνα τοιοῦτόν τι γίνηται καὶ ἄξιος
 τῆς ἱερατείας φανῇ, τηνικαῦτα ἄδειαν ἔχει μένειν ἐπὶ τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῦ λειτουργεῖν ἀπηλλάχθαι, 20
 τὴν τετάρτην μόντοι μοῖραν τῆς αὐτοῦ περιουσίας ἀπάσης παρέχων τοῖς βουλευταῖς καὶ τῇ δημοσίῳ
 κατὰ τὸν ἐναγχος ἐπὶ τοῖς τεταρτημορίοις τεθέντα παρ' ἡμῶν νόμον¹, ἢ μόνῳ τῇ δημοσίῳ, εἴγε ταξευ-
 2 τικῆς τύχης ἐτύχχανεν ὢν. Εἰ δὲ καὶ ἐν τοῖς εὐλαβεστάτοις ἀρχιμανδρίταις ταχθεῖη καὶ διαμείνῃεν ἐν
 αὐτοῖς, καὶ οὕτως αὐτῷ δίδομεν τὴν τῆς τύχης ἀτελείαν, τὴν τετάρτην κἀνταῦθα μοῖραν τῆς αὐτοῦ
 περιουσίας, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, παρεχομένῳ ἄλλως δὲ οὔτε ἐκείνῳ χειροτονεῖσθαι συγχωροῦμεν 25
 3 οὔτε τῇ χειροτονουῦντι τοιοῦτόν τι πράττειν ἐφίμεν. Γινωσκούσης τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ὡς ταῦτα παραφυ-
 λακτέον ἅπασιν τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις ποιήν ὑφορωμένοις περὶ αὐτὴν τὴν ἱερωσύνην, εἰ τι τοι-
 οῦτο πράξαιεν, πρὸς τὸ μηδὲ τὸν χειροτονούμενον τῆς ἱερωσύνης ἀπολαύειν, κἂν εἰ πρότερον οἰονδήποτε
 βαθμὸν ἱερατείας ἐπέειχεν, ἀλλ' ἐν ἰδιωταῖς τετάχθαι καὶ τὰς λειτουργίας ἐκτελεῖν, αἷς ὑπέκειτο πρό-
 4 τερον. Ἄπερ ἅπαντα κρατεῖν εἰς τὸν ἐφεξῆς βουλόμεθα χρόνον, ἐπειδὴ τοίνυν² πρῶτον ὑφ' ἡμῶν ἐξεύ- 30
 ρηται, οὐ προσαπτομένου παντελῶς τοῦδε τοῦ νόμου, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, τῶν ἅπαξ τοιαύτης
 ἱερωσύνης ἀξιοθέντων, ἀλλ' ἐξουσίαν ἔχόντων αὐτῶν δι' ὑποκαταστάτων λειτουργεῖν κατὰ τὴν Θεοδοσίου
 5 (1) καὶ Οὐαλεντιανοῦ τῶν τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διάταξιν τὴν πρὸς Θωμᾶν ἀντιγεγραμμένην³. Πρὸς τού-
 τοις κἀκεῖνο δίκαιον εἶναι καὶ κρατεῖν καὶ πολιτεύεσθαι θεσπιζομεν, ὅπερ τεθὲν ἐξ ἀρχῆς καὶ πολιτευ-
 σάμενον οὐκ ἴσμεν ὅπως παρωῖται. μεμνήμεθα γὰρ Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου τῶν τῆς εὐσεβοῦς λήξεως 35
 ἐντυχόντες διατάξει⁴ βουλομένη τοὺς κληρικούς, εἴπερ ἀμελῆσαντες τύχοιεν τῆς ἑαυτῶν τάξεως καὶ εἰς
 οἰανδήποτε ἐνοπλον στρατείαν παραγγεῖλαιεν ἢ καὶ καθηρημένοι παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων
 στρατεύεσθαι τολμήσαιεν, ἐκβάλλεσθαι μὲν αὐτοὺς τῆς στρατείας ἧς ἔτυχον, παραδίδοσθαι δὲ ταῖς
 τῶν πόλεων βουλαῖς, ὑπουργήσοντας τὸ λοιπὸν τῇ δημοσίῳ, ἐπειδὴ καὶ τῇ τοῦ δεσπότου Θεοῦ λατρείᾳ

PLCRM: : c. 52 extat in Coll.⁹¹, c. 52 pr. ... § 4 in Nomoc.^m 1, 6. 23

¹ haec constitutio extitisse putanda est aut in titulo nono libri decimi, quem laudant Pa-
 ratitla ad h. l., aut in fine tituli 32 eiusdem libri ² νῦν? ³ c. 21 h. l. ⁴ Th. 16, 2, 39

1 eos esse CM: εἶναι ἀπείρους αὐτοὺς Nomoc.
 4 habere ... monasteria om. L^a | monaste-
 rio M^a 5 circa] certa R^a | ministeria] M^a,
 misteria PLCRM^b, λειτουργίας Nomoc. | cum
 om. PL | praeter R^a 6 inherent PL | myste-
 riis CRM, λειτουργίας Nomoc. 7 solum in]
 solum PL^a | sed in] sed PL 8 nomine M^a |
 s. a. Pithoei | lamprid. Pithoei 10 consti-
 tutio graeca W Paris. 4534 15 ἢ] Nomoc.,
 καὶ Coll. 16 τε καὶ ἀκτημοσύνης ὑφηγούμενον]
 τε καὶ ὑφηγούμενον Coll. (τε καὶ del. in Coll.⁹),
 τε καὶ ἀκτημοσύνης νομοθετοῦντα Nomoc. 15 κα-

τηλεγμένος Nomoc. 1, 6, κατελειγμένος Nomoc.
 1, 23 20 φανείη (φαν. τῆς ἱερατείας Coll.⁹) libri
 21 τοῖς] ἢ τοῖς Nomoc. 22 ἐπὶ om. Nomoc.
 23 διαμείνη Coll., διαμείνοι Nomoc. 24 ἑαυ-
 τοῦ Nomoc. 25 ἐφθήμεν εἰπόντες Coll.^c, εἰπόντες
 ἐφθαμεν Coll.⁹ | δὲ οὐδέ Coll.^c, δὲ οὐτ' Nomoc.
 28 τὸ] τῷ Coll.⁹ Coll.¹ ex emend. | εἰ om. No-
 moc. 29 τετάχθω Nomoc. 31 τὸν Coll.¹
 33 εὐσεβοῦς] θείας Coll.^c | διατάξεων Coll.⁹ Coll.¹
 ante emend. 35 μὲν] Coll.⁹ Coll.¹ post emend.,
 μὲν οὖν Coll.^c Coll.¹ ante emend.

- 6 κατὰ τὸν τῆς στρατείας τρόπον εὐτυχὸν ἀπεικονίζοντες. Ἄπερ κρατεῖν ἐκ τοῦδε ἡμῶν θεσπιζόμεν τοῦ νόμου, κελύοντες αὐτοὺς εὐθύς καὶ παραγρῆμα τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐξ ἧς εἰσί, γίνεσθαι βουλευτάς, εἰ μὴ σφόδρα εὐπορίαν ἔχῃ βουλευτῶν ἡ πόλις, ἐπείτοιγε τῆς γείτονος ἢ καὶ πορρωτέρω μέχρι μιᾶς ἐπαρχίας 7 ἑτέρας, ἐνθα μάλιστα βουλευτῶν καθίστησθαι ἀπορία. Εἰ δὲ ἀφανεῖς, ὡς εἰκός, γένοιτο, ἀδειαν δίδομεν τοῖς βουλευταῖς εὐθύς ἐπιβαίνειν τῶν προσηκόντων αὐτοῖς πραγμάτων καὶ ταῦτα κατέχειν καὶ τὸ ἱκανόν 8 ἑαυτοῖς κατὰ τὸν νόμον ἐντεῦθεν ποιεῖν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς οὐδὲποτε βαθμοῦ κρατεῖν εἰς τὸ διηγεῖς θεσπιζόμεν καὶ ἐπὶ τοῖς ἤδη πεπλημμεληκόσι κρατεῖν τὸν νόμον βουλό- 9 μενοι, διότι καὶ πρότερον ἦν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τινα διάταξιν¹ εὐρομεν περὶ μοναχῶν διαλεγομένην καὶ βουλομένην αὐτοὺς μὴ καταλιμπάνειν τὰ οἰκία μοναστήρια μηδὲ θορυβεῖν τὰς πόλεις, ἦν καὶ πρὸς τινα νενομοθετῆσθαι καιρὸν πινες ὑποπτεύουσι, δεῖν ᾠθήσθαι ἀφορμὴν ἐντεῦθεν λαβόντες τελειότερόν τι καὶ 10 εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον καὶ τοῦτο ἐπανορθῶσαι· ὥστε μηδεὶν τοῦ λοιποῦ τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν ἀδειαν εἶναι τοῦ τοιοῦτό τι πράττειν καὶ καταλιμπάνειν μὲν τὸ μοναχικὸν σχῆμα, περιβάλλεσθαι δὲ τὴν οὐρανὸν στρατείαν ἢ ζώην ἢ ἀξίαν ἢ τὸν ἐν δικαστηρίοις μεταδιώκειν βίον καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ 11 θεραπείας τὰς ἀνθρωπίνους ἀσχυλίας ἀνθαιεῖσθαι ἢ γινώσκειν. Ὡς καὶ ὁ τοιοῦτό τι πράττων ἐπι- δουθήσεται τῇ βουλῇ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐξ ἧς ἐστίν, ἢ ἑτέρας, καθὰ πρότερον εἰπόντες ἔφθηνεν, εἰ 12 μὲν χρημάτων εὐπορίῃ, καὶ χρηματικὰς ὑποστησόμενος λειτουργίας, ἐπείτοιγε τὰς εἰς σῶμα φερούσας· κἀνταῦθα ἀδείας οὐσης ταῖς βουλαῖς, καθάπερ εἰπόντες ἔφθηνεν, εἰ ἀφανεῖς γένοιτο, ἐταλαμβάνεσθαι 13 τῶν πραγμάτων καὶ τὸ ἱκανόν ἑαυταῖς κατὰ τὸν νόμον ποιεῖν. Ἐν ᾧ πᾶσι δὲ τοῖς θύμασιν, ἐφ' ὧν λαμβάνειν ἀπὸ τῶν τοιούτων αἰτιῶν τὰ βουλευτήριά τι προστάττομεν, βουλούμεθα τὴν μὲν ἡμίσειαν τούτων μῦθραν τοῖς βουλευτάς κομίζεσθαι μὴ ἐν χρυσίῳ, ἀλλ' ἐν ἀκινήτῳ κτήσει ἢ οὔτῃ ἢ οὐνομένη 20 κατὰ τὸν ἐμπροσθεν φοιτήσαντα παρ' ἡμῶν νόμον, τὴν δὲ ἡμίσειαν τῇ γενικῇ τραπέζῃ τῆς σῆς ὑπεροχῆς εἰσφέρεσθαι, ὥστε καὶ τὸν σὺν θρόνον προνοεῖν ἀγρύπνως μηδὲν τοιοῦτο διαλαθεῖν, ἀλλ' ἅμα τῷ γίνεσθαι τι τὴν προσήκουσαν ὑπὲρ τούτου ποιεῖσθαι θεραπείαν, πλὴν εἰ μὴ νῦν γοῦν ἔχοντες οἱ τοιοῦτοι ἀπόθουιντο μὲν τὴν στρατείαν ἢ ἀπλῶς ὕπερ ἔχουσι σχῆμα, εἰς δὲ τὸν μοναχικὸν αὐθις ἀκριβῶς τε καὶ ἀληθῶς ἐπανελθοῖεν βίον καὶ τοῖς εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς ἐγγραφῆναι σπεύσαιν. εἰ γὰρ τοῦτο πρά- 25 ξαιεν εἰσω ἑναυτοῦ ἑνός, ἀφ' οὗπερ ὁ παρὼν θεὸς ἡμῶν γέγονε νόμος, ἀφίμεν αὐτοῖς τὴν ποινὴν, 12 ἀρκεῖν αὐτοῖς τὸν ἐκ τῆς ἀσκήσεως ἡγούμενος σωφρονισμόν. Ταῦτα δὲ κρατεῖν εἰς τὸν ἐφεξῆς βουλό- μεθα χρόνον, οὐδὲ ἐκείνους ἔξω τῆς εἰρημένης καταλιμπάνοντες ποινῆς, ὅσοι ἀπὸ τῆς ἡμῶν βασιλείας καίτοι μοναχοὶ καθεστῶτες τοιοῦτό τι πεπράχασι. τὸ γὰρ ἐμπροσθεν ἅμα μὲν διὰ φιλανθρωπίαν, ἅμα 13 (2) δὲ τὸν χρόνον ἐρυθριῶντες ὀφείμεν, ἐπεὶ μηδὲ σαφῶς νενομοθετημένον ἐμπροσθεν ἦν. Ἐτι τοῦτο 30 θεσπιζόμεν, εἴτε πατὴρ εἴτε μήτηρ εἴτε ἑτέρος τις ἐξ ἀπαιδίας ἀποκατάστασιν ἢ ὑποκατάστασιν ἐπα- γάγοι τισὶν εἴτε ἄρρεσιν εἴτε θηλείαις, οἱ δὲ πρὸς γάμον ἐλθεῖν διὰ τὸν τῆς ἀσκήσεως οὐχ ἔλονται τρόπον, περαιοῦσθαι τὰς τοιαύτας ἀποκαταστάσεις ἢ ὑποκαταστάσεις καὶ ἔχειν αὐτοὺς ἐξουσίαν εἰς ὅν βούλονται τρόπον, εὐσεβῇ μέντοι, τὰ ἐντεῦθεν ἀμφοῦν καὶ τῷ δαπανᾶν περιόντας ἢ καταλιμπάνειν 14 αὐτοὺς παιδοποιεῖν οὐκ ἀναγκαζομένους. Τὴν αὐτὴν δὲ νομοθεσίαν καὶ ἐπὶ γυναιξὶ παρθενευούσαις καὶ ἐπὶ τοῖς γαμῖν ὅλως κεκωλυμένοις εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς ἐπεκτείνουμεν καὶ ἀνατίθεμεν καὶ ταύτην τὴν 15 (3) χάριν Θεοῦ τῶν ἡμετέρων χρόνων ἀξίαν. Ἐτι θεσπιζόμεν, εἴτε ἀνὴρ ἐπὶ μονήρῃ βίον ἐλθεῖν βουλη- θεῖη εἴτε γυνὴ τὸν ἄνδρα καταλιπούσα πρὸς ἀσκήσιν ἐλθοῖ, μὴ τοῦτο αὐτὸ ζημίας παρέχειν πρόφασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν οἰκία πάντως λαμβάνειν, ὥστε τῇ γυναικὶ τὴν προῖκα εἶναι λαβεῖν τὴν αὐτῆς καὶ τὴν 40 πρὸ γάμου διωρεῖαν τῷ συνοικήσαντι, τὸ δὲ ἐκ τούτου κέρδος μὴ κατὰ τὴν ἐκ ῥεπουδίου διάζευξιν ἐκ- δικεῖν ἢ μένειν παρὰ τῷ μὴ ἀποταξαμένῳ, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐκ θανάτου σύμφωνον, οἷα δοκοῦντος τοῦ ἀφισταμένου τῷ τῆς μετὰ τῶν ἄλλων² διαίτης ἀναχωρεῖν τότε ἐπὶ τῷ συνοικεσίῳ τεθνάναι, διὰ τὸ τῷ

Coll.⁹¹ Nomoc.^{md} 2, 1 (§ 13. 14)

¹ c. 29 h. t. ² μετ' ἀλλήλων?

2 εὐθύς καὶ παραγρῆμα αὐτοῦς Coll.⁶ 3 ἔχοι Coll.¹ 6 αὐτὰς Coll.⁹ 9 μὴ om. Coll.⁶ Coll.¹ ante emend. 12 τοῦ Coll.¹ ex emend., τὸ Coll.⁶ Coll.¹ ante emend., om. Coll.⁹ 14 ἀσχυλίας om. Coll.⁹ 16 ὑποστησόμενος Coll.⁶ Coll.¹ ante emend. 17 γένοιτο Coll.¹ ante emend. 19 τι om. Coll.¹ ante emend. 20 οὐσία Coll.¹ | ὀνομασμένη Coll.⁹ 21 φυτῖσαντα Coll.⁶ 24 εἰς Coll.¹ 28 οὐδὲ ... ποινῆς ante 27 ταῦτα

collocat Coll.¹ ante emend. 31 εἴτε ἑτερος Coll.¹ ἢ ἑτερος Nomoc. | ἢ ὑποκατάστασιν om. Coll.¹ 33 ἢ ὑποκαταστάσεις om. Coll.⁹ Nomoc. | ὅν οἶον Nomoc. 34 τόπον Nomoc. | ἀσεβῇ No- moc. | καθιστοῦν Nomoc. | παρόντας Nomoc.⁴ ante emend. 35 εἰ om. Coll.¹ ante emend. | καταλειφθῇ Nomoc. 42 παρὰ Coll.⁹ 43 τότε Coll.⁶, τὸ δὲ Coll.¹ ante emend.

συνοικήσαντι παντελῶς ἀχρηστον εἶναι· καὶ ὅπερ ἂν ἡ τῶν προικῶν συμβολαίων δεῖξειεν δύναμις ἐκ τῶν ἀπὸ τελευτῆς συμφώνων ὀφειλόμενον¹ τοῦ μὴ θαρρεῖν τὴν γυναῖκα πρὶν ἐν αὐτὸν διελθεῖν εἰς ἕτερον ἰδεῖν συνοικίσιον διὰ τὴν τῆς γονῆς ἀδελφίαν· ἀλλ' εἴ τι μελλοὶ γίνεσθαι τοιοῦτο, τηλικαῦτα στελλεσθαι διαίσιον κατὰ τοῦτο δὴ τὸ καλούμενον bona gratia παρὰ τοῦ μὴ τὴν ἀσκησιν ἐλαμένου προσώπου, οὕτως τε πράττειν ἃ βούλεται, τῶν κέρδων κατὰ τὸν ἔμπροσθεν εἰρημένον τρόπον προσ-
 γινομένων αὐτῶ· ὁπλοῦν τοῦ κερδαινομένου ἐκ τῆς τοιαύτης αἰτίας ἐκ τρόπου παντός, εἰ καὶ ἐπὶ τῶν προτέρων γάμων ἢ ἡ γυνὴ ἢ ὁ ἀνὴρ μείνῃ, ἐν τοῖς κοινῶς παισὶ τοῖς ἐκ τούτου τοῦ γάμου γενομένοις, εἴ τινα εἴη², φυλαττομένου. D. V K. DEC. CONSTANTINOPOLI POST CONS. LAMPADI ET ORESTIS. a. 531

- 53 (54) ¹ IDEM A. HERMOGENI MAGISTRO OFFICIORVM. Raptores uirginum uel uiduarum [9, 13, 1 uel diaconissarum, quae deo fuerint dedicatae, pessima criminum peccantes capitis supplicio 10 plectendos fuisse¹ decernimus, quod non solum ad iniuriam hominum, sed ad ipsius omni-
 1 potentis dei irreuerentiam committitur. Qui itaque huiusmodi crimen commiserint et qui eis auxilium tempore inuasionis praebuerint, ubi inuenti fuerint in ipsa rapina et adhuc flagrante crimine comprehensi a parentibus sanctimonialium uirginum uel uiduarum uel diaconissarum aut earum consanguineis uel tutoribus seu curatoribus, conuicti interficiantur. 15
 2 Sin autem post commissum tam detestabile crimen aut potentatu raptor se defendere aut fuga euadere potuerit, in hac quidem regia urbe tam uiri excelsi praefecti praetorio quam uir gloriosissimus praefectus urbis, in prouinciis autem tam uiri eminentissimi praefecti praetorio per Illyricum³, quam magistri militum per diuersas nostri orbis regiones nec non uiri spectabiles praefectus Aegypti⁴ et uicarii et proconsules et nihilo minus⁵ uiri specta- 20
 biles duces et uiri clarissimi rectores prouinciarum nec non alii cuiuslibet ordinis iudices, qui in locis inuenti fuerint, simile studium cum magna sollicitudine adhibeant, ut eos possint comprehendere et comprehensos in tali crimine post legitimas et iuri cognitatas probationes sine fori praescriptione durissimis poenis adficient et mortis condemnent supplicio. [9, 13, 1]
 3 Bona autem eorum, si hoc commissum fuerit uel in sanctimonialem uirginem, quae in 25 asceterio uel monasterio degit, sine eadem uirgo diaconissa constituta sit siuenon, eidem monasterio uel asceterio, ubi consecrata est, addicentur, ut ex his rebus et ipsa solacium habeat, dum uiuit, sufficiens et res omnes sacrosanctum asceterium seu monasterium pleno
 4 habeat dominio. Sin autem diaconissa cuiuscumque ecclesiae sit, in nullo autem monasterio uel asceterio constituta est, sed per se degit, raptoris eius substantia ecclesiae, cuius 30 diaconissa est, adsignetur, ut ex his facultatibus ipsa quidem usum fructum, dum superest, ab eadem ecclesia consequatur, ecclesia uero omnem proprietatem et plenam possessionem earundem rerum nostro habeat beneficio: nemine uel iudice uel alia quacumque persona
 5 hoc audente contemnere. Poenas autem, quas praediximus, id est mortis et bono- [9, 13, 1

Ambr. (c. 53) CRM: c. 52 ex Coll.⁶⁰

¹ nonnulla uidentur excidisse ² εἰ τινες εἴεν (Augustinus)? ³ iunge 5, 17, 11 ⁴ fuisse om. l. gem. ⁵ et Africam addit l. gem. (u. i.) ⁶ uel comes Orientis addit l. gem. ⁷ omnes ins. l. gem.

4 uona gratia Coll.⁶, bonasratia Coll.¹, βονα-
 gratia Coll.⁹ 8 s. a. Coll.: d u. k dec. cpl'os.
 tcons. ampeter Coll.⁶, δ u. k. dec. cp. Post
 cons. lamp etor Coll.⁶, d u. k de c cp Post
 cons. lampeter Coll.¹ 9 idem] impr. iusti-
 nianus S, leo Ambr. | emogeni M^a 11 ad
 ipsius] ipsius CRM^a 12 reuerentiam Ambr.
 CRM et in loco gem. libri plerique | itaque]
 ita R^a 13 ibi R 14 a] ap M^a | uel dia-
 conissarum om. R 15 earum] eam Ambr. |
 seu] uel l. gem 16 detestabilem C, detesta-
 bilis M^a 17 fuga om. C | euadare Ambr. |
 uiri excelsi praefecti] confirmat Const. ol ὑπαρ-
 χος | praetorii C | quam] quam M^a 18 uir]
 Ambr. cum l. gem., om. CRM | in] uel R^a |
 tam om. M^a 19 praetorii CRM^a, praeterii R^a |
 illyricum] Ambr. CR^a, illyricum et africam R^a M

cum l. gem.: cum praefectura Africae anno
 insequenti instituta sit (1, 27, 1), prioribus
 Codicis titulis iam absolutis additamentum
 istud hoc loco omisum uidetur 20 uiri
 spectabiles praef.] Ambr. C, uir spectabilis
 praef. RM cum libris in l. gem. | expectabi-
 les M^a 22 similes R, simile(m?) M^a 23 com-
 prehendere et om. Ambr. | legitimas proba-
 tiones iuri cognitatas R | cognitatas] probatas
 Ambr.^a 24 mortis] forti Ambr. 25 fue-
 rint R^a | uirginum M^a 26 asisterio hic et
 infra CR, assistorio h. l., infra assisterio M
 27 addicantur R 29 cuiusque M^a | in] Ambr.,
 om. CRM | autem] tamen C? 30 sed] uel M |
 eius om. C 31 ut om. Ambr. | his om. C
 33 habet M 34 haec M | mortis et] uel
 mortis ac M

rum amissionis, constituimus non tantum aduersus raptores, sed etiam contra eos, qui hos comitati in ipsa inuasione et rapina fuerint. ceteros autem omnes, qui conscii et ministri huiusmodi criminis reperti et conuicti fuerint uel eos susceperint uel quamcumque opem eis intulerint, siue masculi siue feminae sunt, cuiuscumque condicionis uel gradus uel dignitatis, poenae tantummodo capitali subicimus, ut huic poenae omnes subiaceant, siue uolentibus siue nolentibus sanctimonialibus uirginibus seu aliis supra dictis mulieribus tale facinus fuerit perpetratum. D. XV. K. DEC. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. III CONS. a. 533

- 54 (56) IDEM A. IOHANNI PP. Deo nobis auxilium praebente omnia, quae pro honore sanctae catholicae ecclesiae ad dei placitum fieri properamus, legibus constituere et operibus adimplere desideramus. Et iam quidem multa cum eius auxilio statuimus, quae ecclesiasticae doctrinae statui conueniunt, in praesenti autem hoc pia deliberatione duximus corrigendum, quod hactenus contra dei timorem fiebat. Cognitum etenim nobis est, quod, si quis sponsus uel sponsa post datas aut acceptas arras uoluisset se diuino deputare seruitio et a saeculari conuersatione recedere ac sanctimonialem uitam uiuere atque in dei timore permanere, compellebatur uir quidem ea quae arrarum nomine dederat amittere, sponsa uero duplum id quod acceperat reddere. quod nostrae mansuetudini satis religioni esse contrarium uisum est. Vnde per praesentem legem in perpetuum ualituram iubemus, ut, si quis sponsus uel sponsa desiderauerit saeculi istius uitam contemnens in sanctimonialium conuersatione uiuere, sponsus quidem omnia, quae arrarum nomine futuri causa coniugii dedisset, sine ulla inminutione recipiat, sponsa autem non duplum, sicut hactenus, sed hoc tantum sponso restituat, quod arrarum acceperat nomine, et nihil amplius reddere compellatur, nisi quod probata fuerit accepisse. Nam et maritis et uxoribus qui saeculo renuntiant iam anteriore lege¹ a nobis prouisum est, ut, siue maritus siue uxor religionis causa a coniugio recesserit et solitariam uitam elegerit, unusquisque eorum res suas recipiat, quas uel pro dote uel ante nuptias donatione praestiterat, et hoc tantummodo lucri nomine consequatur ab eo qui solitariam uitam elegerit, quod debuit legitime uel ex pacto per casum mortis exigere. Hoc etiam cognitum nobis correctione nostra dignum esse iudicamus, ut, si quis in parentum potestate constitutus uel constituta uel forsitan huiusmodi iure absolutus uel absoluta elegerit se uel monasterio uel clero sociare et reliquum uitae suae tempus sanctimonialiter degere uoluerit, non liceat parentibus uel easdem personas quocumque modo abstrahere uel propter hanc tantummodo causam quasi ingratum a sua hereditate uel successione repellere, sed necesse sit eis omnimodo, cum ultimam uoluntatem suam siue per scripturam siue alio legitimo modo conficiant, quartam quidem portionem secundum leges nostras eis relinquere; sin autem amplius uoluerit largiri, hoc eius uoluntati concedimus. Sin uero ultimam uoluntatem parentes neque testamento neque alio ultimo elogio declarasse monstrati fuerint, omnem parentum substantiam heredes, quibus ab intestato competit,

P (c. 54) *L* (c. 54) *Ambr.* (c. 53) *CRM*

¹ c. 52 § 15 h. t.

1 amissionem *C* | constituimus post 2 fuerint collocat *l. gem.* | hos comitati | cum eis comites *C* 3 fuerint et conuicti *C* | eos | qui eos *l. gem.* | quamcumque *Ambr.*^a 4 intulerit *C* | sunt | *Ambr.* *M.* sint *CR* 5 poena *R* | subiacent *M*^a | uolentibus siue *om.* *Ambr.* 6 aliis praedictis *RM* 7 s. a. *Ambr.* cum *l. gem.* | 8 *om.* *Ambr.* 9 idem | impr. iustinianus *S* 11 autem | uero *R* 12 etenim *om.* *L*^a | quod | quo *M*^a | quis | quis est *R*^a 13 post datas et acceptas arras post seruitio collocat *C* | aut | *PL*, et *C*, uel *RM* | uoluisse *PL* | se | sed *M*^a | a *om.* *PL* 14 ac | ad *M*^a | sanctimoniali uita *CM*^b 15 compellebantur *M*^a | sponsam *L*^a 16 mansuetudinis *PLCM* 17 in | te in *R*^a 18 desiderauit *CM*^a, desiderauerint *R* | contemnere *CR*^b | in (*in om.* *L*)

sanctimonialem conuersacionem *PRM*, ac sanctimonialium conuersatione *C* 19 coniungi *R* 20 diminutione *CR*^a*M*^b 21 nomine acceperat *C* 23 anteriori *C* | ut | unde *R* 24 uitam | uitam hoc *R* | accipiat *R* 25 consequantur *L* 28 parentum *CRM* | absolutos uel absoluta *M*^a 29 uel clero | clero *R*^a | et | *PL*, et per *CRM* | suae uitae *C* 30 degere | uiuere *CM* 31 causa *L* | ingratam | ingratum *R*^a | hereditate *M*^a 32 ultimam | legitimam *M*^a 33 legitimo modo *L* | conficiunt *L*^a 34 amplius uoluerit | *PL*, et amplius uoluerit eis *CRM* | uoluntate *L*^a*RM*^a 35 sin | *PL*, si *CRM* | neque test. | test. *PL* | elogio *P*^a 36 demonstrati *L* | fuerint | sunt *R* | parentum *CRM* | concept *R*

secundum leges nostras sibi defendant: nullo eis impedimento ex sanctimoniali conuersa-
 7 (2) tione generando, siue soli siue cum aliis ad successionem uocantur. Huius perpetuae nostrae
 legis beneficia eos uolumus obtinere, qui in monasterio uel clericatu perseuerauerint. nam
 si qui eorum, de quibus praesentem legem posuimus, sanctimoniale uitam elegerint, ad
 saecularem autem conuersationem remeauerint, iubemus omnes eorum res ad iura eius 5
 8 (3) ecclesiae uel monasterii a quo recesserint pertinere. His ita dispositis repetita lege iube-
 mus, ut nullus Iudaeus uel paganus uel haereticus seruos Christianos habeat. quod si in-
 uenti in tali reatu fuerint, sancimus seruos modis omnibus liberos esse secundum antero-
 9 rem nostrarum legum¹ tenorem. In praesenti autem hoc amplius decernimus, ut, si quis
 de praedictis Iudaeis uel paganis uel haereticis habuerit seruos nondum catholicae fidei 10
 sanctissimis mysteriis imbutos et praedicti serui desiderauerint ad orthodoxam fidem uenire,
 postquam catholicae ecclesiae sociati fuerint, in libertatem modis omnibus ex praesenti lege
 eripiantur: et eos tam iudices prouinciarum quam sacrosanctae ecclesiae defensores nec
 non beatissimi episcopi defendant, nihil pro eorum pretio penitus accipientibus dominis.
 10 Quod si forte posthac etiam ipsi domini eorum ad orthodoxam fidem conuersi fuerint, non 15
 liceat eis ad seruitutem reducere illos, qui eos ad fidem orthodoxam praecesserunt: sed si
 11 quis talia usurpauerit, poenis grauissimis subiacebit. Haec igitur omnia, quae pietatis in-
 titutu nostra sanxit aeternitas, omnes iudices et religiosissimi antistites siue Africanarum dioe-
 ceseos, in qua maxime huiusmodi uitia frequentari cognouimus, siue aliarum prouinciarum
 gnauiter et studiosissime obseruare procurent. nam contemptores non solum pecuniaria 20
 multa, sed et capitis supplicio ferientur.

55 (57) Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐκάρχῃ πραιτωρίων. Ὁ παρὼν νόμος εἰς ἐτέρου νόμου γεγραμμένου
 παρ' ἡμῶν² ἀναφέρεται μνήμην, ὃν δὴ καὶ αὐτὸς ἐπικυρῶσαι μετὰ τινος καλλίονος ἐμήθημεν γρῆναι
 προσθήκης, μείζονα ποινὴν κατὰ τῶν πλημμελούντων ἐκφέροντες, οὐχ ὅτι ταῖς αὐξήσεσι χαίρομεν τῶν
 πονῶν (οὐδὲν γὰρ ἡμῖν οὕτως ὡς φιλανθρωπία καταθύμιον), ἀλλ' ἵνα τῷ ὀείῃ τῆς τιμωρίας τοὺς ἁμαρτὰ- 25
 1 νων προσηρημένους τοῦ πλημμελεῖν εἰρξώμεν. Ἰσμεν τοίνυν γράψαντες νόμον λέγοντα μηδεμίαν εἶναι παρ-
 ρησίαν τοῖς τῶν ἀγιοτάτων ἐκκλησιῶν οἰκονόμοις ἢ τοῖς προεστώσι ξενίων ἢ νοσοκομείων ἢ πτωχείων
 ἢ μοναστηρίων εἴτε ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων συστημάτων, ὧν ἡ προλαβούσα
 διάταξις μέμνηται, τὰ διηνεκῶς αὐτοῖς καταλειμμένα, ἅπερ ἀνάγια καλοῦσιν οἱ νόμοι, κατὰ τι σύμφω-
 νον ἢ χρυσίου διαπυράσκειν ῥήτου ἢ ἐκποιεῖν ἄλλως καθ' οἷονδῆποτε τρόπον καὶ τοῖς ἐφεξῆς ἀναρῆναι 30
 τὴν ἐντεῦθεν παραφυγὴν καὶ τοὺς πρέποντας τῷ νόμῳ προστεθείκαμεν λογισμούς, ὡς οὐκέτι διὰ ταύτην
 τὴν ἐγγείρησιν οὐδὲ τῆς προσηγορίας τοῦ ἀναλλίου σωζομένης, εἰ μὴ μέλλοι δίδωσθαι κατ' ἔτος, ἀλλὰ
 2 πρὸς ἅπαξ καταβληθὲν εἴτα τελείως ἐξαπόλοιτο. Τοῦτον αὐτὸς μετὰ τινος προσθήκης ἀνανεούμενοι
 τὸν νόμον θεσπίζομεν, εἰ τις ἢ τῶν εὐλαβεστάτων οἰκονόμων ἢ ξενοδόχων ἢ νοσοκόμων ἢ πτωχοτρό-
 φων ἢ γεροντοκόμων ἢ βρεφοτρόφων ἢ ὀρφανοτρόφων ἢ ἀρχιμανδριτῶν ἢ τῶν ἄλλων τῶν περιεχομένων 35
 τῇ προτέρᾳ ἡμῶν θεῇ διατάξει προσώπων τὸ διηνεκῶς καταλειφθὲν τοῖς εὐαγίστιν οἴκοις, ὧν προΐσταν-
 ται, εἴτε ἐν χρυσίῳ εἴτε ἐν ἄλλοις πράγμασι πειραθεῖται μεθιστᾶν εἰς τὸ μὴ δοκεῖν εἶναι διηνεκῆς, ἀλλ'
 ἐπὶ διαλύσειν ἢ πράσειν ἢ τισιν ἄλλαις μηχαναῖς τοῦ διηνεκῆς αὐτὸ μένειν παῦσαι πειραθεῖται παρὰ
 τὴν δύναμιν τοῦ παρ' ἡμῶν ἱδρὸς φοιτήσαντος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις θεῷ νόμου, μηδεμίαν ἔχειν παντελῶς
 ἄδειαν τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ, καὶ εἰ πράξει, ἄκυρον εἶναι τὸ γινόμενον καὶ ἄδειαν εἶναι τῷ μετ' αὐτὸν 40

PLCRM: c. 55 extat in Coll.⁹¹ et inde a § 1 in Nomoc.⁹² 2, 1

¹ 1, 5, 20, 6. 1, 10, 2 ² c. 45 § 9 h. 1.

2 huius] huius autem C 3 perseuerauerit C
 4 elegerent M^a 5 autem om. M 6 a] PLC,
 ex RM 7 christianos seruos RM 8 reatu]
 religioniatu R^a | omnibus modis CRM 9 in]
 de P 10 uel haer.] aut haer. C | fidei om. M^a
 11 sanctissimus M^a | ministerils PLM 12 liber-
 tate R 14 dominus M^a 15 orthodoxam M^a
 16 reducere eos qui illos C, illos reducere
 qui eos M | orthodoxam M^a | praecesserint M
 17 usurpauerint M^a | poenis] penitus C | in-
 titutu M^a 18 religiosissimis P^a | antistes R |
 seu L | dioceseos PLCRM 19 huiusmodi
 om. R 20 nauiter P^a?CRM^a, grauiter P^aL |

studiose CM^a 21 capitalis R^a 22 consti-
 tutio greca post rubr. tituli sequentis inse-
 rit R, de constitutione graeca W 25 φιλαν-
 θρωπία Coll.^c ante emend. 26 τοίνυν om. Nomoc.
 27 ἢ τοῖς] Nomoc., ἦτοι Coll. 29 ἐγκατα-
 λειμμένα Nomoc. | τι] τι Nomoc.^m 30 οἷονδῆ-
 τινα Nomoc.^m 31 προστεθείκαμεν Coll.^c, προσ-
 εθήκαμεν Nomoc. 33 τιλιν Nomoc. 36 θεῖα
 ἡμῶν προτέρα Nomoc. 37 ἀλλ' ἐπειδὴ ἀλύσεις
 Coll.^c ante emend. 38 διαπράσεις Nomoc. |
 αὐτὸν Nomoc.^d 39 νόμου ἐπὶ τοῖς τοιούτοις
 (om. θεῷ) Nomoc. 40 εἰ πράξει] εἰσπράξει
 Coll.⁹¹, εἰ πράξουσιν Nomoc.^d | γινόμενον Nomoc.

τῆς αὐτῆς ἀντιληφόμενῃ φροντίδι 7 καὶ τούτου βαθυμήσαντος, ὡς εἰκός, τοὺς ἐφεξῆς ἅπαντας εὐθὺς ἀνακαλεῖσθαι τὸ γινόμενον καὶ οὕτως ἀκυρὸν ἀποφαίνειν, ὡς ἂν εἰ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἔτυχε προελθόν, ὥστε καὶ τοὺς ἐν μέσῳ καρποὺς καὶ τόκους καὶ πᾶσαν ὠφέλειαν ἐπὶ τὸν εὐαγῆ φέρεσθαι πάντως οἶκον, 3 τῶν ἐν μέσῳ τυλμηθέντων κατὰ πάντα τρόπον ἀργούντων. Ἀνὼρὶ μὲν γὰρ ἐκάστῃ δρόμος εἰς ἐστὶ τοῦ βίου παρὰ τοῦ θεμιουργοῦ δεδομένος, οὗ τέλος ἐστὶ πάντως ὁ θάνατος· τοῖς δὲ εὐαγέσιν οἴκοις 4 καὶ ταῖς αὐτῶν συστάσεσιν ἀτελευτήτοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ φυλαττομένοις οὐκ ἔνεστιν οὐδὲ κατὰ τὰς κτήσεις ἐπάγεσθαι τι πέρασ, ἀλλ' ἕως ἂν διαμένωσιν οἱ εὐαγεῖς οἴκοι (μένουσι δὲ ἄχρι παντός καὶ μέχρι γε αὐτοῦ τοῦ τῶν αἰώνων τέλους, ἕως οὗ τὸ Χριστιανῶν ὄνομα παρ' ἀνθρώποις ἐστὶ τε καὶ προσκυνεῖται), δικαίως μένειν καὶ τὰς διηγεαίας καταλιμπανομένας χορηγίας ἢ προυσόδους ἀθανάτους ἀεὶ ταῖς εὐσεβείαι 5 πράξεσι ταῖς μηδεπώποτε παυομέναις ὑπηρετοῦμαι. Τὸν δὲ τοιοῦτό τι πλημμελήσαντα καὶ ἀπο- 10 δόσθαι τὸ πρᾶγμα χρυσίου ἢ κατ' ἄλλην τινὰ πρόφασιν θαρρήσαντα βλάβην μὲν μηδεμίαν ἐπάγειν κατὰ τὸ ἐμπροσθεν εἰρημένον τοῖς καθ' ὧν ταῦτα ἐπραξαν¹ οἴκοις, ἀλλ' ἐκείνους μὲν καὶ τὸ χρυσίον ἢ τὸ πρᾶγμα κερδαίνειν, ὕπερ εἰλόφασι, καὶ οὐδὲν ἥττον τὸ καταλειμμένον ἀπαιτεῖν διόχα τῆς οἰασοῦν ἐλαττώσεως, αὐτὸν δὲ τὸν τοῦτο πράξαντα κληρονόμους τε αὐτοῦ καὶ διαδόχους καὶ τὰ τοῦτου πράγ- 15 ματα ἐνέχεσθαι τῷ πρὸς αὐτὸν συναλλάξαντι καὶ περιποιεῖν αὐτῷ² τόγε ἐπὶ τοῦ οἰκείου προσώπῳ καὶ 15 τοῖς πράγμασι τοῖς ἑαυτοῦ πρὸς τὸν συμβαλόντα τὸ ἀζήμιον, ὅπως ἂν πρὸς μὲν τὸν εὐαγέστατον οἶκον, ὅνπερ οὐ δέον κατεβλάψῃ, μηδεμίαν ἐλπίζου τῶν δεδομένων ἀνάληψιν 7 τοῦ γεγονότος σύστασιν, ὅσον δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν συμβαλόντα πᾶσαν ἔχοι³ παρὰ τῶν νόμων ἄδειαν χαρεῖν ἐπ' αὐτὸν καὶ κλη- 20 ρονόμους αὐτοῦ καὶ τὰ αὐτοῦ πράγματα καὶ τὸ δεδομένον, εἰ ἰσχύσειεν, εἰσπράττειν, ἵνα, εἰ μὴ τῇ πρὸς θεὸν εὐλαβείᾳ, τῷ δέει γοῦν τῆς ἰδίας αὐτῶν περιουσίας καὶ τῶν οἰκείων κληρονόμων ὀκνηρότεροι γί- 20 νοιντο πρὸς τὰς τοιαύτας συνθήκας, ἃς ὡμολογημένως ἐπ' οὐδενὶ χρησιμῶ πράττουσιν, ἀλλ' ἢ χρέμασι 5 διαφθαρέντες ἢ παθῶν τινων ἐλάττους γεγονότες. Ἄπερ ἅπαντα διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ νόμου κο- λῶντες καὶ ταῦτον τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν ἐγγραφεῖν νόμοις θεσπιζόντες ἀνστήθμεν αὐτὸν τῷ δεσπότη τῶν ὅλων θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, καλὴν τινα καὶ πρέπουσαν αὐτῷ θυσίαν καὶ ταύτην προσ- 25 ἄγοντες. D. PRID. ID. SEPT. CONSTANTINOPOLI DN. IUSTINIANO PP. A. III ET PAVLINO VC. 25

CONSS.

a. 534

III

X DE EPISCOPALI AVDIENTIA ET DE DIVERSIS CAPI- TULIS, QVAE AD IVS CVRAMQVE ET REVERENTIAM PONTIFICALEM PERTINENT X

30

1 ⁴IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD IULIANVM COMITEM ORIENTIS⁵. [Th. 13, 1, 5 mut. Negotiatores, si qui ad domum nostram pertinent, ne commodum mercandi uideantur ex-
P (4, [1 p] 2. 3. R) L (4, 2. 3. R) CRM: 3, 55 extat in Coll.^{col} Nomoc.^{md} 2, 1

¹ ἐπραξεν (Herrmann)? ² αὐτῷ del. ³ scribendum uidetur ὁ συμβαλὼν πᾶσαν ἔχει aut, quod mauult Zachariae, τὸν συμβαλόντα πᾶσαν ἔχειν ⁴ iunge 4, 63, 1 ⁵ Secundo pp. Th.

1 ὠφελῆς Coll.^o 2 γινόμενον Nomoc. 3 καὶ om. Nomoc. 6 φυλαττομέναις Coll.^o | ἔνεστιν οὐδὲ] ἐνεστι Coll.^o 7 οἱ om. Nomoc. | μέχρι] ἄχρι Nomoc. 8 παρὰ Coll.^o Nomoc. | τε om. Nomoc. 9 δικαίον Nomoc. | διηγεαίας Nomoc.^m | ἀεὶ om. Nomoc. 10 μηδέποτε Nomoc.^m | τι om. Nomoc.^o 11 κατὰ Nomoc. 17 οὐ δέον] οὐδὲν Nomoc. | δεδομένων Coll.^o 19 εἰ] εἴγε Nomoc. | ἐν Nomoc. 20 τῆς Coll.^o Nomoc., τῇ τῆς Coll.^o Coll.^o ante emend., τῷ τῆς Coll.^o ex emend. | γίνονται Coll. 22 διαφθεύροντες Coll.^o ante emend. | θεοῦ om. Coll.^o 23 ἀντι- τίθμεν Coll.^o ante emend., καὶ ἀνατίθμεν No- moc. | τῶν ὅλων δεσπότη Nomoc. 24 Ἰησοῦ χριστῷ om. Nomoc. | θυσίαν αὐτῷ Nomoc.^m 25 s. a. Coll. | d prid. Id sept. cp dn. iustini. a. pp. im. et paulino u e con Coll.^o, δ prid. isept. cpdn. iu. Coll.^o, d prid. Id. sert. cop. dn.

iustiniappimetpaulino uc. con Coll.^o 29 quae] quia M^o | ius] eius M^o | curamque et reu. pontif.] Const. CM^o, curam S, curamque pon- tificalis PL, curamque reuerentia pontifica- lem R, curam reuerentiam M^o 30 pertinent ante 29 curamque collocat Const. 31 imp. valentinianus (—tinus CRM) | et] imp. p | aa. om. C | iuliano comiti or. S, a iuliano co- mite or. M: Iuliani nomen, quem imperante adhuc Iuliano nepote suo diem obiisse testa- tur Ammianus 23, 1, 4, dubito num mero errore adscripserint compilatores tam huic loco quam 4, 63, 1, an in alia Theodo- siani Codicis constitutione inuenerint, quae nonnulla ad h. c. formandam contribuerit 32 si om. p | ne] nec p | modum Montisp. 83 ex emend.

cedere, Christianos, quibus uerus cultus est, adiuuare pauperes et positos in necessitate prouideant¹. D. XV K. MAI. CONSTANTINOPOLI DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364

2 IDEM AA.² AD CLAUDIVM PV. Si clericus ante definitivam [Th. 11, 36, 20 mut. Nomoc. 9, 1 sententiam frustratoriae dilationis causa ad appellationis auxilium conuolauerit, multam quinquaginta librarum argenti, quam contra huiusmodi appellatores sanctio generalis im-
ponit, cogatur expendere. hoc autem non fisco nostro uolumus accedere, sed pauperibus fideliter erogari. D. VIII ID. IUL. VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS. a. 369

3 IMPPA. GRATIANVS VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS [Th. 9, 38, 8 B 7, 17, 26 AAAA. NEOTERIO PP. Nemo deinceps tardiores fortassis affatus nostrae perennitatis expectet: exequantur iudices, quod indulgere consueuimus. ubi primum dies paschalis extiterit, 10
1 nullum teneat carcer inclusum, omnium uincula soluantur. Sed ab his secernimus eos, qui-
2 bus contaminari potius gaudia laetitiamque communem, si dimittantur, animaduertimus. Quis enim sacrilego diebus sanctis indulgeat? quis adultero uel stupri³ uel incesti reo tempore castitatis ignoscat? quis non raptorem uirginis⁴ in summa quiete et gaudio communi per-
3 sequatur instantius? Nullam accipiat requiem uinculorum, qui quiescere sepultos quadam
sceleris immanitate non sinit: patiat⁵ tormenta ueneficus, maleficus, adulterator uiolator-
que monetae: homicida et parricida⁶ quod fecit semper expectet: reus etiam maiestatis de
4 domino, aduersus quem talia molitus est, ueniam sperare non debet. His ergo [Th. 9, 38, 6
tali quoque sub absolutione damnatis indultum nostrae serenitatis eo praecepti fine con-
cludimus, ut remissionem ueniae crimina nisi semel commissa non habeant, ne in eos liberali- 20
tatis Augustae referatur humanitas, qui impunitatem ueteris admissi non emendationi potius
quam consuetudini deputarunt. D. V K. MART. MEDIOLANO ARCADIO A. ET BAVTONE VC.
CONSS. a. 385

P (4, [1 p] 2. 3 R) L (1, 2. 3 R) Ambr. (1, 2) CRM: in S transponuntur c. 4. 3

¹ Negotiatores si qui ad domum nostram pertinent, si modo mercandi uideantur exercere sollertiam et Christianos, quibus si uerus est cultus, adiuuare pauperes et positos in necessitatibus uolunt, potiorum quoque homines uel potiores, si possi (potiores ipsos, si *Mommsen*) tamen his mercandi cura est, ad necessitatem pensitationis adhibeas Th. ² idem AAA. (i. e. Valentinianus Valens et Gratianus) Th. recte ³ uel stupri om. Th. ⁴ uirginis om. Th. ⁵ et parricida om. Th.

1 cristianus p | positos in ecessitate p, in necessitate positos M 2 prouideant] pro-
cedere p, prouideant episcopi W: *diuersi plane textus et magis ad 4, 63, 1 accedentis indicium est in Const.: εἰ καὶ τοῦ θελοῦ οἰκονομῶν οἱ πραγατευταὶ, διδοῦσι τὰ πραγατευταὶ τῶν: obscurior est S: hereticum ad publicum pertinet (quae uerba ad rubricae finem recte trahere uidetur Heimbach). in negotiis christianis non ledatur | quamuis dubitari possit, num recte subscriptio suppleatur ex Th. 13, 1, 5, quae non conueniat cum inscriptione, tamen Haloandri subscriptio (d. xv kal. mart. constantinop. ualentiniano et ualente aa. cons.) Theodosianam magis confirmat quam refutat, cum constet Haloandrum in priore parte operis nimis temerarium fuisse in consulum nominibus aut restituendis aut emendandis 3 idem] imp. ual. et ual. PL, ualentinus et ualens Ambr. | pu.] Th. Ambr., pp. SPLCRM 4 ad om. M^a | multa LM^a, multandi Ambr. 5 argenti] auri C^a | generales M^a 6 hoc] Th. cum Nomoc. τοῦτο, hanc libri | nostrum R^a | accedere] ad-
dere Ambr. 7 s. a. Th. Hal Ambr. | viii] vi Hal. | np.] iii Ambr. 8 in S est in-
scriptio c. 4 | imppp. (impp. CR) gr. ual.*

(ualentinus RM) th. et (et om. PL) arc. aaaa. (aaa. L, aa. C) libri, idem aaa. (= gr. ual. et th.) Th. 9 anteotario R, ad nepterium Th. 10 extiterint PL 11 omnia PLR | soluan-
tur] OTh., dissoluantur PLCRM^b, dissoluamus M^a | quibus] RM^aTh., a quibus PLCM^b 12 aduertimus Th. 13 sacrilegio L^a | adul-
terio L^a | stupri L, strupi R: στρουπρον ἔχκε-
στον πλημμελοῦντος Const. incesto R 14 rap-
tores R | uirginis] παρθένων ἄρπαξ B, similiter Const. | persequitur PL^a 15 instantis P^aL^a,
instantiis R^a 16 paciantur PLM^b | uenefi-
cis maleficis P^a, uenefici malefici^a P^aL, maleficus ueneficus CR | adulterator uiola-
torque] C, adulteratorque Th., adulter uiola-
torque PLRM 17 et om. R: τὴ φονεὺς ἢ
πατροκτόνος B (etiam] autem C, enim R
18 aduersum Th. | sperare ueniam C 19 tali
quoque sub] RTh., tali sub PLM^a, sub tali C^a |
absolutione] R^a? Th., astrictione PLCRM^b 20 non] sunt non C | ne] nec CRM | augustae
liberalitatis (libertatis M^a) M 21 referat C |
humanitatis M^a 22 deputauerunt R | s. a.
Th. 9, 38, 8 Hal. PL | v] Th., om. Hal. PL |
mart.] maii Hal. | mediolano ... 23 cons.
om. PL, mediolano om. Hal. | a.] a. 1 Th. |
uc.] Hal., om. Th.

- 4 ¹IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. [Th. 15, 7, 12 Nomoc. 11, 12] Mimae et quae ludibrio corporis sui quaestum faciunt publice habitu earum uirginum, quae deo dicatae sunt, non utantur. D. III K. IVL. HERACLEAE ARCADIO A. III ET HONORIO A. II CONSS. a. 394
- 5 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. GENNADIO PRAEFECTO [Th. 14, 27, 1 Parat. ad Const. 1, 5 5] AVGVSTALI. Archigerontes et dioecetae ergasiotanorum non nisi Christiani dirigantur². quod officium tuum sollicite obseruet excubiis. D. NON. FEBR. CONSTANTINOPOLI. PP. ALEXANDRIAE EVTYCHEO ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396
- 6 ²IDEM AA. EVTYCHIANO PP. Addictos supplicio [7, 62, 29 Th. 9, 40, 16 Parat. ad Const. 1, 3] et pro criminum immanitate damnatos nulli clericorum uel monachorum, eorum etiam, quos synoditas uocant, per uim atque usurpationem uindicare liceat ac tenere, sed [7, 62, 29] reos⁴ ad locum poenae sub prosecutione pergentes nullus teneat aut defendat. Sed sciat se cognitor triginta librarum auri multa, primates officii capitali esse sententia feriendos, nisi usurpatio ista aut protinus uindictetur aut, si tanta clericorum aut monachorum audacia est, ut bellum potius quam iudicium futurum esse existimetur, ad clementiam nostram com- 15
missa referantur, ut nostro arbitrio mox seuerior ultio procedat. Ad episcoporum sane culpam ut cetera redundabit, si quid forte in ea parte regionis, in qua ipsi populos Christianae religionis doctrinae insinuatione moderantur, ex his, quae fieri hac lege prohibuimus, 2
a monachis perpetratum esse cognouerint nec uindicauerint. Quibus [7, 62, 29 Th. 11, 30, 57] in causa criminali humanitatis consideratione, si tempora suffragantur, interponendae pro- 20
uocationis copiam non negamus. D. VI K. AVG. MNIZO HONORIO A. III ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398
- 7 ³IDEM AA. EVTYCHIANO PP. Si qui ex consensu apud sacrae legis antisti- [Nomoc. 9, 1] tem litigare noluerint, non uetabuntur, sed experientur illius (in ciuili dumtaxat negotio) arbitri more residentis sponte iudicium. quod his obesse non poterit nec debet, quos ad 25
praedicti cognitoris examen conuentos potius afuisse quam sponte uenisse constiterit. D. VI K. AVG. MEDIOLANI⁶ HONORIO A. III ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398
- 8 IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA.⁷ THEODORO PP. [Sirmond. 18 Nomoc. 9, 1] Episcopale iudicium sit ratum omnibus, qui se audiri a sacerdotibus elegerint⁸, eamque illorum iudicationi adhibendam esse reuerentiam, quam uestris referre⁹ necesse est potestatibus, 30
P (4, 6. s) L (4, 6. s) Ambr. (4, 4) CRM: in S transponuntur c. 4. 3

¹ iunge 11, 41, 4 ² ergasiotanorum numero deligantur (om. non nisi Christ.) Th. ³ iunge 1, 3, 11. 12; 1, 4, 7 Th. 16, 2, 32 ⁴ sed reos] reos etiam tempore prouocationis emenso praemissis aliis Th. ⁵ iunge c. 6 h. t. et quae ibi laudantur ⁶ Mnizo? ⁷ debuit esse impp. Honorius et Theodosius AA. ⁸ adqueuerint Sirmond. ⁹ deferri Sirmond. (u. i.)

1 impp. CR | et arc. et CR | aa. Ambr. C
2 quae] quid R^a, qui R^b | faciunt quaestum C | publice] E^b Th. cum Nomoc. δημοσίως, pu-
blico Ambr. CRM 3 dicatae R | s. a. Th.
5 honorius arcadius (om. et) S | praef. (pp. C) aug.] C Th., pp. SRM^b, deficit M^a 6 archi-
gerontas R | dioecetae] CM^b Th., diotete R^a, diocete R^bM^a | ergasiotanorum C, ergasiocto-
narum M 7 sollicitis M, sollice Th. | s. a. Th. et PLD ad 1, 3, 37 | d. n. febr. alexandri. a.
euticheo om. rel. PL, d. n. a. euticheo. d. non. febr. alexandri. a. euthiceo archadio iii et hon. iii R D 9 idem a. M, imppp. th. arc. hon. aaa. (aaa. om. P) PL, impp. archa-
dius et honorius ag. R | eutyichiano] rino R | adiectos PC 10 uel om. R 11 liceat ac
tenore R^a, ac tenere liceat M 12 pergentes sub prosecutione C | teneat] aut teneat Th. 13 se] re M^a | primates] et primates CRM^b 14 aut mon.] ac mon. Th., r Const. 15 fu-
turum] factum PL, facturum C 16 arbitrio

post procedat collocat Th. 17 religionis R^a | populo Th. 18 prohibimus M^a, prohibe-
mus M^b 19 nec] ne C 20 tempora si R^a | imponende L^a 21 s. a. Th. utroque loco PLD | k. aug.] kag. D | mnizo (mnyzo Th. 9, 40, 16) ... 22 cons.] Th., mni. ehonorio aa. ui pttbeuti. eliano c. ss. D, om. PL 23 eutu-
chiano S, iutichiano M | pp.] p. M | leges R^a | antistites R, επισκόπου Nomoc. 25 prae-
sidentis aut legit aut emendauit Thalelacus (Nomoc.): προκαθίζομένου | nec] ne M^a | quod his seqq.] aliter legit Thalel.: ἥτις αὐτοῖς οὐ δυνήσεται ἀποστῆναι (οὐδὲ γὰρ ὀφείλει) ὅπερ τοῖς προρηθῆσι δικαζομένοις δικαστήριον προσῆλθε καὶ ἐκ προαιρέσεως καὶ συναίνεσεως συνίστη Nomoc. | ad] a M^a 26 conuentus CM^a | adfuisse M | conuenisse C | s. a. Hal. 28 impp. CR | ho-
noriu] et hon. C | aaa.] aa. C 29 sit ratum] libri cum Nomoc. ἴστω δεκτή, ratum sit Sir-
mond. 30 necesse est referri C, ἀναφέρειν ἀναγκαῖόν ἐστι Nomoc.

- a quibus non licet pronocare. per iudicum quoque officia, ne sit cassa episcopalis¹ cogni-
tio, definitioni executio tribuatur. D. ID. DEC. BASSO ET PHILIPPO CONSS. a. 408
- 9 ²IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. CAECILIANO PP. Iudices do- [Th. 9, 3, 7 B 6, 3, 39
minicis diebus productos reos e custodia carcerali uideant interrogent, ne his humanitas
clausis per corruptos carcerum custodes negetur: uictualem substantiam non habentibus 5
faciant ministrare libellis duobus aut tribus diurnis uel quot existimauerint commentarienses³
decretis, quorum sumptibus proficiant alimoniae pauperum: quos ad lauacrum sub fida
1 custodia duci oportet. Multa iudicibus uiginti librarum auri et officiis eorum eiusdem pon-
deris constituta, ordinibus quoque trium librarum auri multa proposita, si saluberrima sta-
tuta contempserint. nec deerit antistitum Christianae religionis cura laudabilis, quae ad 10
observationem constituti iudicis hanc ingerat monitionem. D. VIII K. FEBR. RAVENNAE
HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409
- 10 IDEM AA. CAECILIANO PP. Mathematicos, si non parati [Th. 9, 16, 12 B 1, 1, 21 Nomoc. 3, 2
sint codicibus erroris proprii sub oculis episcoporum incendio concrematis catholicae reli-
gionis cultui fidem tradere numquam ad errorem praeteritum redituri, non solum urbe 15
1 Roma, sed etiam omnibus ciuitatibus pelli decernimus. Qui si hoc non fecerint et contra
clementiae nostrae salubre constitutum in ciuitatibus fuerint comprehensi uel secreta erroris
sui et professionis insinuauerint, deportationis poenam excipiant. D. K. FEBR. RAVENNA
HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409
- 11 ⁴IDEM AA. THEODORO PP. Christianos proximorum locorum [Th. 5, 5, 2 mut. Sirmond. 16 20
uolumus sollicitudinem gerere, ut Romanos captiuos qui reuersi fuerint nemo teneat, nemo
iniuriis aut damnis adficiat. D. III ID. DEC. RAVENNA HONORIO VIII ET THEODOSIO III
AA. CONSS. a. 409
- 12 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. [11, 41, 6 Th. 15, 8, 2 mut. Parat. ad Const. 1, 3
FLORENTIO PP. Si lenones patres uel domini suis filiabus uel ancillis peccandi necessitatem 25
imposuerint, liceat filiabus uel ancillis episcoporum implorato suffragio omni miseriarum
necessitate absolui. D. XI K. MAI. FELICE ET TAVRO CONSS. a. 428
- 13 ⁵IMP. MARCIANUS A. CONSTANTINO PP. Decernimus, ut, quicumque catho- [Nomoc. 9, 1
licarum ecclesiarum, quae sub uiro religiosissimo archiepiscopo huius almae urbis sunt,
reuerentissimum oeconomum siue de ecclesiasticis siue de propriis et ad ipsum solum per- 30
tinentibus causis uel quemcumque alterum earundem ecclesiarum clericum aliqua voluerit
lite pulsare, apud memoratum beatissimum archiepiscopum causam dicat in negotiis audien-
P (c. 9. 10. 12) L (c. 9. 10. 12) CRM

¹ episcopalis om. Sirmond. ² iunge 1, 55, 7...9; 4, 20, 11 Th. 9, 2, 6; 9, 31, 1; 9, 36, 2;
9, 37, 4 ³ confirmant B: commentariensi Th. ⁴ iunge 8, 50, 20 ⁵ fortasse iungenda
est 1, 3, 25

1 a om. R^a | pronocari libri (pronocari non
licet M) cum Sirmond., ἐκαλῆσθαι Nomoc. |
iudicum (iudicium C^m) quoque (quorum-
cumque P^aL) officia] per publicum quoque
officium Sirmond., κατὰ τῶν ἀρχόντων τὰ
ἐφεξῆς κρατούντων Nomoc. 2 s. a. Sirmond.
Hal.: in D est subscriptio c. 15, in PL non
est nisi d. 3 dominicis] omnibus domini-
cis Th., ἐν ταῖς κυριακαῖς B 4 e] de RM^a | et
interrogant C. interrogant M^a 5 corruptos R
6 ministrari D Th. | libellis duobus] libri
cum Th. et B: δεύτερον καὶ τρίτον ἀφορίζομένων
τῶν κομνηναρσιῶν λιβελλῶν | commentarienses R
7 sub fida] subsidia C 9 constituta PL^bC
11 iudicii PLⁱ | gerat L, ignerat RM^a | notio-
nem C] s. a. Th. Hal. PL^bD | viii] Th. PL^bD, vii
Hal., viiii L, xii loci iungendi praeter Th 9,
37, 4 | k.] idus Hal. | febr.] s. D | rauenna Th.
12 viii] viiii PL^bL 13 aa.] a. SM | mathemati-
cos] PL^bCMTh., mathematici PL^bR cum B:
οἱ μαθηματικοὶ | si non] nisi Th. 14 sint]
PL^bTh., sunt L^aCRM | crematis M^a 15 cultu

P^a? | numquam] P^aM^aTh. cum B Nomoc., et
numquam PL^bCRM^b 16 romano P^a, ro-
mana R | etiam om. PL^a | qui] libri cum B:
οἵτινες, quod Th. 17 nostrae om. R | sa-
lubre] U cum Th. et B ὑγιῶς, saluberrimae
PL^bCRM^b, salubere M^a | deprehensi Th., συλ-
ληφθῶσι B 18 s. a. Th. Hal. PL | k. febr.
... 19 consa. om. P^a | k.] viii k. P^a (ex c. 9?) |
febr.] septemb. Hal. | rauenna] Th. P^a, rau. L,
rauennae Hal. 20 aa.] a. SM | pp.] p. M
22 aut] uel R | s. a. Th. Hal.: in Sirmond.
est: d. III non. sept. rauennae basso et phi-
lippo uu. cc. consa. accepta xvi k. ian. | iii]
iii Th. | rauenna] Th., om. Hal. 24 imp. P |
ualentinus RM | aa. om. C 25 uel domini]
et domini Th. | filiabus] libri cum l. gem.,
filiis Th. | necessitatem R^a 26 imposuerint]
CM, posuerint PL, imposuerunt R 27 s. a.
Th. Hal. PLD | xi] Th., xiii PL, xii D, om.
Hal. | felice et t. consa. om. PLD 28 mar-
cus CR | a. om. R 29 religiosus C, ὁσιώτατος
Nomoc. 31 clerico. M^a 32 causa R

- 1 dis fidem ac sinceritatem geminam praebitorum et sacerdotis et iudicis. Volentibus tamen actoribus pateat episcopale iudicium: ac nullus, qui huiusmodi intendit in sacrosanctas ecclesias uel praedictos clericos actionem, ad religiosissimum antistitem cognitorem ducatur inuitus. D. VIII APRIL. VARANE ET IOHANNES CONS. a. 456
- 14 Αυτοκράτωρ Λέων αὐτῷ ὄντι. Μῆτε δοῦλον μῆτε ἐλεύθερον σῶμα τολμάτω τις εἰς πορνείαν προάγειν ἢ προϊστάται, μῆδὲ εἰ θυμελικὸς εἴη ἢ ἄλλως σκληρὸς. εἰ δὲ δοῦλον εἴη τὸ προσταθέν², ἐκδικεῖσθαι εἰς ἐλευθερίαν παρὰ παντὸς προσιόντος δίχα τινὸς δαπάνης τοῖς κατὰ τύπον ἄργουσιν ἢ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις. Οἷς μελήσει τὸ μῆδὲ ἄκουσαν γυναῖκα δοῦλην ἢ ἐλευθέραν συνεῖναι συγχωρεῖν μέμοις ἢ χοροῖς ἢ ἄλλην θίαν ἐν τοῖς θεάτροις ἐκτελεῖν ἀναγκάζεσθαι.
- 15 IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. NICOSTRATO PP. Nemo uel in foro magnitudinis [2, 6, 9] tuae uel in prouinciali iudicio uel apud quemquam iudicem accedat ad togatorum consortium, nisi sacrosanctis catholicae religionis fuerit imbutus mysteriis. sin autem aliquid quoquo modo uel quadam machinatione factum uel attemptatum fuerit, officium quidem sublimitatis tuae centum librarum auri iacturam pro condemnatione sustineat, idem uero quicumque ausus fuerit contra prouidum nostrae serenitatis decretum officium aduocationis per subreptionem adipisci et prohibitum patrocinium praestiterit, aduocationis officio remotus stilum proscriptionis atque perpetui exilii specialiter sustinebit: scituris etiam prouinciarum rectoribus, quod is, sub cuius administratione aliquid huiusmodi fuerit attemptatum, partis bonorum dimidia proscriptionem et poenam exilii per quinquennium sustinebit. D. PRIDIE K. APRIL. CONSTANTINOPOLI ANTHEMIO A. II CONS. a. 469
- 16 IDEM AA. ERYTHRIO PP. Si legibus prohibita non sint speratae nuptiae [5, 1, 5 mut. et post arras sponsalicias sponsa coniugium sponsi propter religionis diuersitatem recusauerit, si quidem probatum fuerit ante datas easdem arras sponsalicias hoc idem mulierem uel parentes eius cognouisse, sibi debeant imputare. si uero horum ignari sponsalicias arras susceperint uel post arras datas talis causa paenitentiae intercesserit, isdem tantummodo redditis super alterius simpli poena liberi custodiantur. quod simili modo etiam de sponsis super recipiendis nec ne arris praestitis custodiri censemus. D. K. IUL. CONSTANTINOPOLI MARCIANO CONS. a. 472
- 17 Όταν ἐν τινὶ πόλει σιτώνου γένηται χρεῖα, κατὰ δογμασίαν καὶ ἐπιλογὴν καθ' ἑκάστην πόλιν ἐπισκόπου καὶ τῶν ἐν τοῖς κτήτοσι πρωτευόντων γινέσθω ἡ ἐπὶ αὐτῷ προβολή, οὐ κατὰ
- P (c. 15) L (c. 15) URM: c. 14 extat in Coll.⁹¹: de c. 17 u. i.*

¹ Λέων Α. τῷ? ² προσταθέν? ³ iunge 1, 18, 13. 5, 6, 8

1 geminam] καθαρωτάτην *Nomoc.* | praediturum *C* 2 tendit *C* 4 inuitus *om. C* | *s. a. Hal.* | uarane] uarari *Hal.* 5 incipit constitutio graeca *R* 10 imp. *PL* | anthemius *M^a*, antonino *S* | niconstrato *L* | pp.] p. *M* 11 tnae] tiae uel stiae *P^a* | prouintiale *M^a* | consortio *L^a* 12 sacrosanctae *PL* | fuerit bis *P^a* | ministeriis *PL* 13 uel quadam] *R* cum *l. gem.*, uel *om. PLUM* | officium] officium aduocationis per subreptionem *C* (*uide mox*) | quidem ... 15 officium aduocationis per subreptionem] aduocationis *P^a*, per subreptionem *adscriptis*, *mox deletis* per subreptionem *suppleuit* quidem ... 15 aduocationis (*omissis suo loco per subreptionem*) *P^b*, ita ut, qui non obseruet expunctionem, scribere possit, ut est supra in *C* 14 uero *om. C* 15 quocumque *P^b* (*emend. P^a*) 16 patrociniū] beneficium *P^aL^a* 17 atque] ac *R* | sustinebat *P^a* 18 administatione *M^a* | aliquid *M* | aptemtatum *M* 19 proscriptione *PLR^a*, prescriptionem *C* | quinquennium *L^a* 20 *s. a. l. gem. Hal. PL et D tam h. l. quam ad c. 8* | d. prid.] dai. *D h. l.* | april.] aug. *Hal.* | constantinopoli *om. D utr. l.* | anthemio

(antemoo *D^a ad c. 8*) a. ii cons.] anthemio *D h. l., om. PL* 21 aa.] a. *SM* | erythrio *R*, cythrio *M* | pp.] p. *M* | sunt *C* 22 et p. a.] p. a. autem *l. gem.* | coniugium *R* 23 hoc idem ... 21 sponsalicias *om. M^a* 24 uel] uelle (*uellē R^a?*) *C^aR* | sponsalias *R^b*, sponsa... *R^a* 25 intercessit *C* 26 etiam *om. C* 27 *s. a. Hal. cum l. gem.* | iul.] *Hal.*, iun. *l. gem.* | constantinopoli] *l. gem., om. Hal.* 28 marciano cons.] *l. gem.*, martiano et zenone cons. *Hal.* 29 constitutio graeca *Vindob. 2268 Paris. 4534 alii: dedi supra epitomen 10, 28, 2, quam in hac lege geminam esse constat ex Const., omissa § 1, quae neque in Const. indicetur et aliena sit ab huius tituli argumento. in Const. ita est: ἐπιλογὴ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν πρώτων οἰκητόρων γίνεται ὁ σιτώνης ἀπὸ τῶν στρατευομένων ἐν τῇ ἐπιχωρίᾳ τάξει ἢ τῶν πληρωστάτων ἢ τῶν μελλόντων στρατεύεσθαι καὶ ὁ παραβαίνων τριάκοντα λίτρας προσπιμάται. nerisimile est h. c. incipere isdem uerbis quibus c. 2, i. e. θισπιζομεν σιτώνην. praeterea propter c. 19 aut huic aut sequenti legi restituenda est inscriptio αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος Α.*

τὸ δοκοῦν ταῖς προβαλλομένοις οὐδὲ ἐφ' οἷς ἂν βουλευθῆσαν προσώποις, ἀλλὰ μόνων τῶν ἐπὶ τῆς χώρας ἐκείνης ταξιωτῶν τῶν στρατευομένων καὶ τῶν ἀποθεμένων τὴν τάξιν, διὰ τῶν εἰρη-
μένων προσώπων πρὸς τὴν σιτωνίαν προβαλλομένων, ἐπειδὴ εὐχερίστερον οὗτοι ταῖς δημοσίαις
χρεῖαις ἐντετραπμένοι ἐκ μακάρων χρόνων τὸ τῆς σιτωνίας διανύουσι βάρος. ὁ δὲ παραβαίνων
ἢ παραβαθῆναι συγχωρῶν τὸν νόμον λ' χρυσίου λίτρας ἐπιτίμιον καταβάλλειτω.

18 θισπίζομεν

Οἱ ὑφ' ἐστῶτες καὶ τῇ παραφυλακῇ προσκαρτεροῦντες στρατιῶται ἐν ταῖς σεδέτοις αὐτῶν τὸ προσ-
φερόμενον εἶδος ἐκ τῶν ἐν τῇ πόλει ἢ τῇ ἐνορίᾳ αὐτῆς γεωργουμένων δεχέσθωσαν ὑπὲρ τῶν
ἀνόνων αὐτῶν δοκιμασίᾳ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ ἀρχόντος ἢ τοῦ ἐκδίκου ἐξ ἀπολείψεως τοῦ
ἀρχόντος καὶ οὐκ ἀναγκάζεται ὁ συντελεστὴς ἀπαργυρισμὸν διδόναι.

19 IDEM A. EVSTATHIO PP. Iubemus eos tantummodo ad defensorum curam per- [1, 55, 11
agendam ordinari, qui sacrosanctis orthodoxae religionis imbuti mysteriis hoc imprimis sub
gestorum testificatione, praesente quoque religiosissimo fidei orthodoxae antistite, per de-
positiones cum sacramenti religione celebrandas patefecerint. ita enim eos praecipimus
ordinari, ut reuerentissimorum episcoporum nec non clericorum et honoratorum ac posses- 15
sorum et curialium decreto constituentur. D. XIII K. MAI. SABINIANO ET THEODORO CONS. a. 505

20 Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α.

Οὐδεὶς στρατεύεται, εἰ μὴ ἐν ὑπομνήμασι μαρτυρηθῇ ἐπὶ τριῶν ἐπὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων Χριστιανὸς
ὁριζόμενος, συνσταμένης τῆς πράξεως παρὰ τῷ ἀρχοντι, ἐνθα μέλλει στρατεύεσθαι, δύο νομισμάτων
ὑπὲρ αὐτῆς διδομένων. εἰ δὲ τοῦτο παραμεινῇ, δίδωσιν ὁ ἀρχὼν πεντήκοντα λίτρας καὶ ἡ 20
τάξις αὐτοῦ κ' καὶ ὁ στρατευσάμενος ε' καὶ ἐκβάλλεται καὶ οἱ ψευδομαρτυρήσαντες σωματικῶς
τιμωροῦνται καὶ αἱ ποινὰι ταῖς πρὸ βᾶτοις εἰσάγονται κινδύνῳ τοῦ κόμητος.

21 IDEM A. MENAE PP. Si praesens quidem sit, qui pecuniam numerasse [1, 30, 14, 6. 7
uel alias res dedisse scriptus est, aliquam uero administrationem in prouinciis gerat, ut
difficile esse uideatur denuntiationem eidem non numeratae pecuniae mittere, licentiam da- 25
mus ei, qui memorata exceptione uti uelit, alios iudices adire et per eos manifestare, cui
exceptionem huiusmodi obicit, factam a se super non numerata pecunia querellam esse.
1 Quod si non sit alius administrator ciuilis uel militaris uel per aliquam causam difficile sit
ei qui memoratam querellam opponit adire eum et ea quae dicta sunt facere, licentiam
damus et per uirum reuerentissimum episcopum eandem suam exceptionem creditori mani- 30
2 festare et ita tempus statutum interrompere. Quod etiam in exceptione non numeratae
dotis locum habere receptum³ est. D. K. IUL. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO A. II CONS. a. 528

CRM: de c. 17. 18 u. i., c. 20 dedimus ad indicem Const.¹

¹ iunge 12, 37, 19 ² iungendae sunt 5, 15, 3. 10, 22, 4, fortasse etiam 4, 30, 15 ³ cer-
tum l. gem. ⁴ Iun. (5, 15, 3. 10, 22, 4)?

1 μόνων Cuiacius 6 supra dedi indicem
Const.¹: initium et alium indicem constitu-
tionis tradunt Paratitla ad Const. 1, 3: β.
α' τί. δ' διατ. ὑ' ἡς ἢ ἀρχή· θισπίζομεν. ἡνίκα
ὁ στρατιώτης διαβάλλει περὶ καλλωνῆς τῶν παρε-
χόμενων αὐτῷ εἰς λόγον ἀννωνῶν εἰδῶν, χρή
τῶν ἐπίσκοπον προνοεῖν ὑποτελῶν καὶ μὴ συγχω-
ρεῖν αὐτοὺς διατρέφεσθαι ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν
ἢ ὑφ' ἐστῶτες Coll.¹, ἐφεστῶτες Coll.¹ | τὸ ἐν ταῖς
σεδέτοις αὐτῶν Coll.¹ 9 τοῦ ἀρχόντος Coll.¹,
τῶν ἀρχόντων Coll.¹ 10 ἀπαργυρισμὸν Coll.¹,
παρὰ τὸ δέον ἀπαργυρισμὸν Coll.¹ 11 eustacio S,
eustachio CR, eustochio M | pp. om. M | de-
fensorum CM, defensoris R 13 dispositiones M
14 sacramentis C^u, sacramente M^a | celebra-
dis C^u 15 possessorum M^a 16 s. a. Hal.:
dubitari possit de mense, cum Eustathium
hoc et insequenti anno pp. Orientis fuisse
constet (cf. imprimis 2, 7, 23), eam autem
praefecturam Constantinum adhuc kal. Iuliis
huius anni tenuisse testetur 2, 7, 22: sed

facilius in c. 22 emendes Iun. pro Iul. 17 in-
scriptionem restitui ex c. 21, cf. Cedren. I
p. 642 (Bekker) 18 ἐπὶ τριῶν Const.¹, ὑπὸ τριῶν
ἀξιολύτων προσώπων Const.¹ 20 ὑπὲρ αὐτῆς
παρ' αὐτοῦ Const.¹ | λίτρας | λίτρας χρυσίου Const.¹
21 ε' | δὲ δέκα Const.¹ 22 καὶ αἱ ποινὰι | αἱ
ποινὰι Const.¹, διαπραΰσκοντες καὶ αἱ τιμαὶ αὐ-
τῶν Const.¹ 23 idem imp. iustinianus S |
pp.] p. M | praesens quidem CR cum l. gem.,
pr. quidem non C^u, quis pr. M^a, quidem
pr. M^a | pecunias l. gem. 24 administatio-
nem M 25 eidem non R^a M, ei ... non C^u,
ei de non C^u, ei de R^a | numerata pecunia C |
mitterem C^u 26 eos] eos ei l. gem. | cui
M^a cum l. gem., qui CRM^a 27 non om. C^u
28 si ... alius non sit C | administrator M^a
29 eum ... facere om. C^u | et om. M^a 30 da-
mus et] ei damus l. gem. 31 interrompere R^a |
quod] quae l. gem., τοῦτο Const. 32 s. a.
Hal. l. gem. | dn. iustiniano] ipso l. gem.

- 22 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ ἐπάρχῳ πραιτωρίων. Οὐδένα ἐμβάλλεσθαι ἐν φυλακῇ διὰ [9, 1, 6
προστάξεως τῶν κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν ἢ ἐν ἐπαρχίᾳ ἐνδόξων ἢ περιβλέπτων ἢ λαμπροτά-
των ἀρχόντων ἢ τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκδίκων βουλόμεθα. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐμβληθέντων ἢ ἐμβαλλομένων
1 τοὺς θεοφιλεστάτους τῶν τόπων ἐπισκόπους μίαν ἐκάστης ἐβδομάδος ἡμέραν τὴν τετράδα ἢ τὴν παρα-
σκευὴν τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς διερευνᾶσθαι καὶ σὺν ἀκριβείᾳ μανθάνειν τὰς τῆς αὐτῶν κατοχῆς αἰτίας
καὶ εἴτε οὐκ εἶται τυγχάνοιεν ὄντες εἴτε ἐλεύθεροι, εἴτε ἐπὶ χρήμασιν εἴτε ἐπὶ ἄλλοις ἐγκλήμασιν εἴτε ἐπὶ
2 φόνοις ἐμβαβλημένοι. Παρασκευάζειν τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ περιβλέπτους καὶ λαμπροτάτους ἀρχοντας
ταύτης τε τῆς εὐδαίμονος πόλεως καὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνα πράττειν ἐπ' αὐτοῖς, ἅπερ ἔ. πρὸς τοὺς
ἐνδοξοτάτους ἐπάρχους περὶ τούτου καταπεμφθεῖσα θεία ἡμῶν διαγορεύει διάταξις, ἀδείας δεδομένης τοῖς
κατὰ καιρὸν θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις, εἰ τινα ῥαθυμίαν ἴδοιεν γινομένην παρὰ τῶν κατὰ καιρὸν ἐνδο-
10 ξοτάτων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων καὶ λαμπροτάτων ἀρχόντων ἢ παρὰ τῶν πειθομένων αὐτοῖς τάξεων,
ταύτην μηνύειν, ὡς ἂν ἡ προσήκουσα κατὰ τῶν ῥαθυμούντων ἐνεχθεῖη κίνησις. D. XV K. FEBR.
CONSTANTINOPOLI DECIO CONS. a. 529
- 23 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ ἐπάρχῳ πραιτωρίων. Ἰδιωτικὰς φυλακὰς πᾶσι τρόποις [9, 5, 2 II 3, 1, 4
ἐν πόλεσιν ἢ ἐν κώμαις ἀπαγορεύομεν καθίστασθαι, αὐτῶν δηλαδὲ τῶν κατεχομένων προνοία τῶν κατὰ
15 τόπον θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῆς κατοχῆς ἀφιμένων. D. XII³ K. FEBR. CONSTANTINOPOLI
DECIO CONS. a. 529
- 24 IDEM A. DEMOSTHENI PP. Nemini licere uolumus¹, siue ab ingenuis genitoribus [8, 51, 3
puer paruulus procreatus siue a libertina progenie siue seruili condicione maculatus ex-
positus sit, cum puerum in suum dominium uindicare siue nomine domini siue adscripticiae
20 siue colonariae condicionis: sed neque his, qui eos nutriendos sustulerunt, licentiam con-
cedi penitus (cum quadam distinctione) eos tollere: sed nullo discrimine habito ii, qui ab
huiusmodi hominibus educati uel nutriti uel aucti sunt, liberi et ingenui appareant et sibi
adquirant et in posteritatem suam uel extraneos heredes omnia quae habuerint, quo modo
uoluerint, transmittant. haec obseruantibus non solum praesidibus prouinciarum, sed etiam
25 uiris religiosissimis episcopis. D. XV K. OCT. CHALCEDONE DECIO VC. CONS. a. 529
- 25 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Δημοσθένει ἐπάρχῳ πραιτωρίων. Ὅσα περὶ τῶν καλουμένων [3, 43, 1 B 3, 1, 5
κύβων ἤτοι κόττων καὶ τῆς τούτων κωλύσεως ἡμῖν νενομοθέτῃται, ταῦτα ἀδειαν δίδομεν καὶ τοῖς θεο-
φιλεστάτοις ἐπισκόποις καὶ ἀνερευνᾶν καὶ γινόμενα παύειν καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας διὰ τῶν λαμπροτάτων
ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν πατέρων καὶ τῶν ἐκδίκων τῶν πόλεων ἐπὶ σωφροσύνην ἐπανάγειν. 30
D. X K. OCT. CONSTANTINOPOLI DECIO CONS. a. 529
- 26 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουλιανῷ ἐπάρχῳ πραιτωρίων. Περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἔτος ταῖς πόλεσι
προσιουσῶν πολιτικῶν προσόδων ἢ πόρων ἐκ δημοσίων ἢ ἐξ ἰδιωτικῶν χρημάτων παρὰ τινων αὐταῖς
ἢ καταλμπανομένων ἢ δωρουμένων ἢ ἄλλως ἐπινοουμένων ἢ περικοιτησομένων, εἴτε εἰς ἔργα εἴτε
εἰς σιτωνίαν εἴτε εἰς δημόσιον ὄλκον εἴτε εἰς ἐγκαύσεις βαλανείων εἴτε εἰς λμμένας εἴτε εἰς τειχῶν ἢ 35
πύργων οἰκοδομὰς ἢ γεφυρῶν ἢ ὁδοστρωσιῶν ἐπανόρθωσιν ἢ ἁπλῶς εἰς τὰς τῶν πολιτικῶν χρεῖας
προχωρούντων, εἴτε ἀπὸ δημοσίων εἴτε ἀπὸ ἰδιωτικῶν ὡς εἴρηται προφάσεων, θεοπίζομεν εἰς ταῦτον
Ambr. (c. 24) CRM: c. 22. 23. 25 extant in Coll.⁹¹, c. 26 in Coll.⁹¹

¹ iunge c. 23 h. 1. 9, 5, 2. 9, 47, 26 ² iunge c. 22 h. 1. 9, 4, 6. 9, 47, 26 ³ xv (c. 22 h. 1.)?
⁴ sancimus nemini licere l. gem. ⁵ iunge 12, 40, 12 (ad § 8)

1 constitutiones graecae Walii | ἐπάρχῳ Coll.⁹¹ |
οὐδένα confirmant Parat. ad Const. 1, 3 | ἐν
φυλακῇ | Coll.⁹¹, εἰς φυλακὴν Coll.⁹¹ 10 εἰ τινα |
Coll.⁹¹ 12 s. a. Coll.⁹¹ | d. xu. k. febr. const.
decio cons. Coll.⁹¹, dxul c. febrconstdecio
cons. Coll.⁹¹ 14 ἰδιωτικὰς confirmant Parat.
ad Const. 1, 3, quorum argumento quaedam
addita sunt ex l. gem.: integrum caput ex-
hibere Coll. apparet ex B et Const. 16 τό-
πον | τὸν τόπον Coll.⁹¹ | ἀφισταμένων Coll.⁹¹ |
s. m. Coll.⁹¹ | d. xii. k. febr. cp. decio cons.
Coll.⁹¹, d. xi. l. 4 febr. cp. decio cons. Coll.⁹¹
18 idem a.] impr. iustinianus a. S, impr.
theodosius et archadius et | honorius aug. (cx

c. 4) Ambr. | demostenis S 19 seruili] a
seruili Ambr. 20 sit] sit (in lit.) siue C
21 licentiam concedi penitus] Ambr. C⁹¹ cum
l. gem., licentiam concedimus penitus C⁹¹,
licentia competit RM 22 ab om. M 24 po-
teritatem Ambr.⁹¹, potestarietatem M⁹¹ | quo
modo uoluerint om. C 25 obseruationibus R⁹¹
26 iuris R | s. a. Ambr. cum l. gem.: in Hal.
est subscriptio c. 26 | xv] l. gem., om. Ambr. |
chalcedone ... cons.] cap. x qss. Ambr.
27 haec constitutio graeca R 28 κόττων |
πόπων Coll.⁹¹ 31 s. a. Coll. 32 πραιτωρίων |
ἑίων Coll.⁹¹ 35 ἐγκαύσεις Coll.⁹¹ | λμμένας | Au-
gustinus, λμνας Coll. 36 οἰκοδομίας Coll.⁹¹

συνόντας τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον τρεῖς τε τῶν εὐπολήπτων καὶ ἐν ἅπασι προεχόντων κατὰ τὴν πόλιν ἵτους ἑκάστου ἐποπτεύειν τε τὰ γενόμενα ἔργα καὶ παρασκευάζειν μετρεῖσθαι καὶ λογοθετεῖν τοῖς ταῦτα διοικούντας ἢ διοικύσαντας, καὶ ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων φανερὸν γίνεσθαι τὸ πεπληρωθῆαι τὰ ἔργα, ἢ δεδιοικῆσθαι τὰ τε σιτωνικὰ χρήματα τὰ τε λουτριωνικὰ ἢ περὶ ὁδοστρωσίας ἢ περὶ ὀλοκοῦς ὕδατων ἢ ἕτερα τοιαῦτά τινα. Ἄπερ ἅπαντα ἀμείωτα μένειν εἰς τὸν ἅπαντα βουλόμεθα χρόνον καὶ ἐπὶ τῆς πράξεως τῶν ὑπομνημάτων δηλοῦσθαι, ὡς ἀνεύθυνός ἐστιν ὁ ταῦτα διοικήσας ἢ καὶ ὑπεύθυνος μὲν ὦφθη, τὸ δὲ ὀφειλόμενον ἀπιδῶκεν· καὶ οὕτως ἔχειν ἀσφάλειαν τὸν ταύτης τετυχηκότα τῆς πράξεως. στελοῦμεν γὰρ ἡμεῖς, ἡνίκα ἂν βουλευθῆμεν, τὸν ἡμῖν δοκούντα, ὃς ἐποπτεύσει τὰ [10, 31, 4] παρ' αὐτῶν γενόμενα λογοθετῆσαι καὶ, εἴπερ ὀρθῶς ἔχοντα εὖροι, ψῆφον ποιήσεται τὸ ἀσφαλὲς αὐτοῖς καὶ κληρονόμοις αὐτῶν καὶ διαδόχοις τελείως περιποιούσαν, ἐφ' ᾧ μηκέτι δευτέρων λόγων ἢ ζητήσεων ἀφορμὰς ὑπολείψεται. πάντων ἐπὶ τῶν ἀγίων εὐαγγελίων οὕτως σὺν ἀκριβείᾳ πραττομένων, ὡς τῆς ἡμετέρας αὐτοῖς ἐπιστησομένης, ἡνίκα ἂν βουλευθῆμεν, ἐξετάσεως. Χρη μέντοι σπεύδειν τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ποιουμένους τοὺς λογισμούς, ὥπως, ἂν τὰ ἔργα εἰς ἀπέραντα τῆς δαπάνης ἀφορισθῇ, καθ' ἑκάστου ἔτος ἐπιμελῶς γένοιτο ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀνανεούμενα πόρων τε καὶ προσόδων. Εἰ μέντοιγε μὴ βουλευθῇ λογισμούς ὑποσχέιν ὁ ταῦτα διοικήσας μηδὲ ἀνάσχοιτο τοῦ θεοφιλέστατου τῶν τόπων ἐπισκόπου καὶ τῶν κτητόρων τῶν πρὸς τοῦτο ἀφιωρισμένων εἰς λογισμούς αὐτὸν καλούντων, τηλικαῦτα ἀναγκάζεσθαι τοῦτο πράττειν διὰ τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως, ζημίας πάσης χωρὶς συνωθούμενον, ἐφ' ᾧτε πᾶσι τρόποις λογισμούς ὑπάρχειν τῷ θεοφιλεστάτῳ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρωτεύουσιν τῶν πόλεων καὶ τὸ φαινόμενον 4 (1) ἐποφειλεσθαι παρ' αὐτοῦ ἀποδοῦναι τῇ πόλει. Πᾶσαν δὲ ἄδειαν ἀναιρούμεν τοῖς ἡμετέροις ἀρχουσι 20 πέμπειν ἐν ταῖς χώραις discussoras ἢ λογοθέτας ἢ ἐξισωτάς ἐπὶ ταῖς τῶν δημοσίων λογισμῶν ἐξετάσεσιν· ἀλλ' εἰ τι τοιοῦτο πράττειν παρὰ γνώμην ἡμετέραν, τηλικαῦτα, εἰ μὲν θεῖός τις τύπος κατὰ συναρπαγὴν πορισθῇ, ἄδειαν εἶναι τῷ θεοφιλεστάτῳ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ προσδέχεσθαι μὲν τὸν θεῖον τύπον, μηνύειν δὲ εἰς ἡμᾶς, ὥπως ἂν ἡμεῖς γνοίημεν, εἴτε κατὰ θεῖαν ἡμῶν πρόσταξιν πρὸς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν γεγραμμένην εἴτε κατὰ συναρπαγὴν γέγονεν, ὥστε εἰ κατὰ τινα γενόμενος φανείη συναρπα- 25 γήν, τηλικαῦτα τὸ γενόμενον ἄκυρον εἶναι κίνδυνόν τε ὑποστῆναι τὸν τοῦτο πορισάμενον. Εἰ δὲ τις τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων πεμφθῇ ψῆφος ἢ καὶ κομμωντιώριον ἢ πρόσταγμά τι καὶ λογοθέσιον περὶ τούτων τῶν προειρημένων κεφαλαίων ἐπατραπεῖη, παντὶ βουλόμεθα τρόπῳ τὸν θεοφιλέστατον τῆς πόλεως ἐπίσκοπον καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει πρωτεύοντας μὴ προσιεσθαι ταῦτα, ἀλλὰ ἄδειαν εἶναι καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἡγουμένῳ καὶ αὐτοῖς γε δὴ τοῖς κτήτοσι καὶ πολιταῖς διωθῆσθαι τὰς τοιαύτας προστάξεις 30 καὶ μηδὲ ὀβολὸν εἶναι ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας παρέχειν. εἰ δὲ τοῦτο βραθυμήσειεν ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος, ἔξει μὲν δυσμενῇ τὸν δεσπότην θεὸν καὶ βασιλικὴν ἀγανάκτησιν ἀναμενίτω, ὅτι σιγὴν ἐσίγησεν 6 (2) ἀνελιυθίραν τε καὶ ἱερατικῆς παρρησίας ἀναξίαν. Ἀλλὰ καὶ εἰ τις ἐμφανίζει κατὰ χώραν ἢ [12, 63, 2] ἀρχόντων οἰωνοῦντος ἢ ὑπάτων προαγωγὰς ἢ γενικὸς τύπους τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ἢ καὶ ἑτέρου τινὸς τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων, ἢ καὶ διατάξεων ἢ θεῶν κομμωντιωρίων ἢ γραμμάτων γενικῶν μέντοι 35 ἐμφανίσαις ποιῶτο ἢ καὶ ἀνδριάντων βασιλικῶν καθιδρύσεις, μὴ εἶναι τούτῳ παρρησίαν περαιτέρω ἐξ νομισμάτων ἐφ' ἑκάστη μηνύσει ἢ ἐφ' ἑκάστῳ τύπῳ ἢ ἐκάστῃ διατάξει ἢ θεῶν κομμωντιωρίῳ ἢ γράμματι γενικῷ ἢ ἀνδριάντων καθιδρύσει κομίζεσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν εἰς ἣν ταῦτα παρῆλθεν, ὥστε, ὅπως ἂν ἔχοι πόλεις ἢ ἐπαρχία, μηδὲν αὐτῷ διαφέρειν, ἀλλὰ τοὺς ἐξ ὁρίων κομίζεσθαι χρυσούς. 7 Εἰ δὲ τι πλῆρον κομίσαιτο, τοῦτο τετραπλάσιον ἀποδοῦναι, ἄδειαν ἔχοντος καὶ τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου 40 τοῦτο κωλύειν, πάνταυθὰ τῶν ἰσῶν ἐπικαιμένων ποινῶν, τοῦτ' ἔστι τῶν ἀνὰ δέκα τοῦ χρυσοῦ λιτρῶν τῷ τε τῆς ἐπαρχίας ἡγουμένῳ τῇ τε πειθομένῃ τάξει καὶ τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ, εἴπερ ἐνδοῖεν 8 (3) αὐτοῖς ὑπεραπατεῖν βουλομένοις, ἀλλὰ μὴ πᾶσι τρόποις τοῦτο κωλύουσιν. Οὐδὲν δὲ παν- [10, 31, 1] τελῶς ἐφίεμεν τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων τοιούτους τινὰς τύπους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκπέμπειν περὶ τῆς τῶν ὑδρορρόων ἤτοι ὑπονόμων ἀνακαθάρσεως ἢ περὶ τῆς τῶν οἰκοδομημάτων πρὸς τοῖς τέχεσι καθαιρέσεως 45 7 τῶν ἐν ταῖς στοαῖς γενομένων καταλύσεως ἢ τῶν καλουμένων προδουλειῶν καὶ ἱρεσιῶν τύπων ἤτοι

Coll.⁹⁹

1 εὐπολήπτων] *Augustinus cum* 'Pop. p. 159 n. 71: καὶ τρεῖς εὐπολήπτους, ἐνυπολήπτων *Coll.⁹⁹ Coll.¹ ante emend.*, εὐπολήπτων *Coll.¹ ex emend.* 3 τὸ] *Coll.¹ ex emend.*, τῷ *Coll.⁹⁹*, τῷ *uel* τὰ *Coll.¹ ante emend.* 5 ἀμείωτα ... ἅπαντα *om. Coll.⁹⁹* 14 ἀφορισθῇ *om. Coll.¹* 16 αὐτῶν *Coll.¹ ante emend.* 20 δὲ *om. Coll.¹* 21 λογισμῶν] λόγων *Coll.¹* 24 ἡμεῖς *om. Coll.⁹⁹*

27 ἢ καὶ] ἢ *Coll.⁹⁹* 28 τῶν] δὲ τῶν *libri* 29 ἀλλ' *Coll.¹* | εἶναι *om. Coll.⁹⁹* 36 καθιδρύσεις *ei* 38 καθιδρύσει *Coll.¹ ante emend.* 43 κωλύουσιν *Coll.⁹⁹ Coll.¹ ex emend.* 44 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις] *Coll.⁹⁹*, περὶ τὰς (*em. ex* τὰς) ἐπαρχίας *Coll.¹* 45 ἀνακ.] ἢ ἀνακ. *Coll.⁹⁹ Coll.¹ ante emend.* 46 καταλύσεως] *Mommson*, καταλύσεων *Coll.*

- μεσοστύλων ἀνατροπῆς ἢ περὶ εἰκόνων ἢ τοιοιτοτρόπων ὅλως ἐπιναιῶν ἢ πολιτικῶν ἀπλῶς ζητήσεων· ἀλλ' ἐξίστω τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει πρωτεύουσιν καὶ τοῖς τῶν ἐπαρχιῶν ἡγουμένοις καὶ κτήτοσι καὶ κολίταις τοιούτου τινὸς ἐμφανισθέντος τύπου μὴ προσέσθαι τοῦτον, ἀλλὰ κωλύειν καὶ διωθεῖσθαι πάντα ἐκβιβασμὸν καὶ πᾶσαν εἰσπραξιν ἐντεῦθεν ἐπαγομένην, τῆς
- 9 (4) αὐτῆς ἐπούσης κοινῆς καὶ κατὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, εἰ μὴ τούτο κωλύσαιεν. Δεῖ δὲ τὸν 3
θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον τὸν τε πατέρα τοὺς τε λοιποὺς ἐν ὑπολήψει κτήτορας προνοεῖν τοῦ μηδένα
τόπον πολιτικὸν ἢ δημοσίον πρὸς τῷ τείχει ἢ ἐν ταῖς δημοσίαις στοαῖς ἢ πλατείαις ἢ ὁπουδήποτε καί-
μενον συγχωρεῖν ὑπὸ τινος ἀλόγως κατέχεσθαι μηδὲ ἐκδιδόναι πολιτικὸν τινα τόπον χωρὶς ἡμετέρου
- 10 (5) θείου τύπου τοῖ. Τοὺς δὲ αὐτοὺς καὶ τὰ περὶ τῶν καλουμένων νομῶν τοῦ ὕδατος δευλαδὴ τῶν ἐκ
θείου τύπου τισὶν ὑπεργμένων ἀναζητεῖν καὶ μὴ τὸν μὲν πλείον τὸν δὲ ἑλαττον τοῦ προσήκοντος ἔχειν. 10
- 11 (6) Ἀλλ' οὐδὲ προφάσει ἐγγυητικῶν ζημίαις τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς ὑποβάλλεσθαι συγχω- [3, 2, 4, 3...5
ροῦμεν ἢ ὑπὲρ στάσεως ἐντολέως· ἀλλ' εἰ μὲν ἀκίνητον ἔχοιεν οὐσίαν ἀξιόχρεων οἱ ὑπομνησθέντες,
ὅρκου γραμματεῖον ἐκτίθεσθαι μόνον· εἰ δὲ οὐκ ἔχοιεν, τῆνικαῦτα μὲν ἐγγύην ἄχρι τῆς ἡδὴ κρατούσης
- 12 ποσότητος παρέχειν, χωρὶς μίντοι ζημίας ἀπάσης. Εἰ δὲ ἀμφισβητεῖν οἱ πράκτορες περὶ τῆς τῶν
ἐγγυητῶν ἀξιοπιστίας ἢ τῆς διωμοσίας, κοινῇ συνιόντας εἰς ταῦτό τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον τὸν τε 13
πατέρα τὸν τε ἐκδικον τῆς πόλεως κρίνειν τὸν ἀξιόπιστον φαινόμενον ἐγγυητὴν πρὸς τὴν τῆς ἐναγωγῆς
ποσότητα καὶ ἀνάγκην ἔχειν τὸν πράκτορα δέχεσθαι τοῦτον ἐγγυώμενον, μηδὲν κομιζόμενον ὑπὲρ
- 13 ἐγγυητικῆς ἢ ἐξωμοσίας. Πλὴν εἰ μὴ ἐξ ἰδικῆς ἡμῶν ἢ τινος τῶν μεγίστων ἀρχόντων προσταξείας
κελευσθεῖν τὸ πρόσωπον ἀγαγεῖν, ἐγγυητῇ μὴ καταπιστεύσας· τῆνικαῦτα γὰρ ἄδεια ἔσται τῷ πράκτορι
- 14 ἐγγυητὴν μὴ κομιζεσθαι καὶ τοῦτο μίντοι πράττειν χωρὶς ἀπάσης ζημίας. Κάνταῦθα τῶν αὐτῶν κρα- 20
τούντων ἐπιτιμίων κατὰ τε τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου καὶ τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἀρχον-
τος, εἰ τι τούτων παραβαθῆναι συγχωρήσαιεν ἢ παραβαινομένου τινὸς μὴ θάττον ταῦτα μηνύσαιεν.
- 15 (7) Δηλαδή μὴ συγχωρούντων αὐτῶν μηδὲν πλείον τι τοῦ διωρισμένου μέτρου τῇ ἡμετέρᾳ δια- [12, 63, 2
τάξει προφάσει σκορτούλων κομιζεσθαι μηδὲ διαγραφὴν ἐξ οἵαςδήποτε αἰτίας ἐν ταῖς πόλεσιν ἐξ ἀνάγκης
γίνεσθαι, πλὴν ἢ μόνον ἐκείνων τῶν αἰτιῶν, ἃς¹ περὶ τὰς ἐμφανίσεις τῶν προαγωγῶν καὶ τῶν δια- 23
τάξεων καὶ θείων ἢ γενικῶν κομμωνικωρίων ἢ τύπων ἢ γραμμάτων καὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων, περὶ
ῶν ἐν τοῖς ἡμῶν ἐνομοθετήσαμεν καὶ ὡς ἂν ὑπὲρ ἰδίας ὠφελείας καὶ συντηρίας οἱ τῆς πόλεως
βουλευθεῖεν εἰς ἔργα πολιτικὰ τυχόν ἢ εἰς σιτωνίαν ἢ εἰς ἑτέραν ἀρέσκουσιν ἅπασιν αἰτίαν κατὰ φιλο-
τιμίαν ποιήσασθαι, ἐξ ὧν τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ὠφελήθησεται· φυλαττομένων κατὰ τῶν παραβαίνειν
ταῦτα ἐπαχειρούντων καὶ μὴ εἰς ἡμᾶς ἀγόντων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῶν ἡδὴ παρ' ἡμῶν ἡπειλη- 30
μένων. Δεῖ δὲ τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον ἐκάστης πόλεως πάντα γινώσκοντα τὰ παρ' [(12, 63, 2)
- 16 (8) ἡμῶν ἐπὶ τούτοις διατεταγμένα καὶ μὴν καὶ² ἀπαργυρισμοῦ μητάτων καὶ κωλύσεως ἀφοπλισμῶν καὶ
τούτων, ὅσα περιέχεται τῇ θείᾳ ἡμῶν διατάξει³ τῇ περὶ τούτων ἐν κοινῷ γεγραμμένῃ, πείρας ἐπιτιθέναι
προσῆκον. D. VIII K. IVL. CHALCEDONE LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 27 IDEM A. IVLIANO PP. De creationibus curatorum, qui furiosis utriusque [B 37, 4, 11 35
sexus dantur, necesse nobis visum est constituere, quemadmodum eas celebrari oportet. Et si quidem pater curatorem furioso uel furiosae in ultimo elogio here- [5, 70, 7, 5. 6
dibus institutis uel exhereditatis dederit (ubi et fideiussionem cessare necesse est paterno
testimonio pro satisfactione sufficiente), ipse qui datus est ad curationem perueniat, ita
tamen, ut in prouinciis apud praesides carum, praesente eis tam uiro religiosissimo loco- 40
rum antistite quam tribus primatibus, actis internuenientibus, tactis sacrosanctis scripturis
depromat⁴ omnia se recte cum utilitate furiosi gerere neque praetermittere, quae utilia
CRM, c. 26 ex Coll.⁹¹

¹ αἰτιῶν τῶν (Hercher)? ² περὶ ins. ³ 12, 40, 12 ⁴ edicat l. gem.

1 εἰκόνων ἢ Coll.⁹, εἰκόνων ἢτοι Coll.⁹¹ 4 δια-
θεῖσθαι Coll.⁹ ante emend., διαθεῖσθαι Coll.¹
ante emend. 6 ἐπίσκοπον τὸν om. Coll.¹
8 τινος) τινων Coll.⁹ 10 προσήκοντος Coll.⁹¹
12 ἀξιόχρεον Coll.⁹ 13 κρατούσης om. Coll.¹
ante emend. 15 συνιόντα Coll.⁹¹ 20 μὴ
om. Coll.⁹ 21 ἀρχοντος τῆς ἐπαρχίας Coll.⁹
ante emend. 25 καὶ om. Coll.¹ 32 ἀπα-
ργυρισμοῦ Coll.¹ 33 ἐκτιθέναι Coll.¹ ante
emend.? 34 s. a. Coll. Hal. ad c. 24: diiii.
k. iul. calchedonae lampetor cons. (con

Coll.⁹) Coll., d. chalcedone viii kal. iul.
lampadio et oreste uu. cc. cosa. Hal. 35 idem]
Impr. iustinianus S | a.] aa. C | furiosius R
36 constituere ... 38 necesse est om. R^a |
celebrari] R^b, celebrare CM 37 eloquio C^a
38 ubi] R^b cum l. gem., ibi CM 39 satis-
donatione C^a | sufficiente R | ipse] ut ipse M
40 ut om. C 41 prim. actis] actis prim. R,
prim. et actis l. gem. | tantis C^a 42 omnia
se] omni. C^a, omnia C^b | recte] recte et l.
gem. | quae] ea quae l. gem.

furioso esse putaverit, neque admittere, quae non utilia esse existimaverit: et inventario cum omni subtilitate publice conscripto res suscipiat et eas secundum sui opinionem disponat sub hypotheca rerum ad eum pertinentium, ad similitudinem tutorum et adulti curatorum.

- 2 Sin autem testamentum quidem parens non confecerit, lex autem curatorem utpote adgnatum uocauerit uel eo cessante aut non idoneo forsitan existente ex iudiciali electione curatorem ei dare necesse fuerit, tunc scilicet et in prouinciis apud praesidem cuius-
cumque prouinciae et uirum religiosissimum episcopum ciuitatis nec non tres primates creatio procedat, ita ut, si quidem curator substantiam idoneam possidet et
sufficientem ad fidem gubernationis, et sine aliqua satisfactione nominatio eius procedat. sin autem non talis eius census inueniatur, tunc et fideiussio in quantum possibile est ab eo
3 exploretur. Creatione omnimodo sacrosanctis scripturis propositis in omni causa
celebranda, ipso autem curatore, cuiuscumque substantiae uel dignitatis est, praefatum sacramentum pro utiliter rebus gerendis praestante et inventarium publice conscribente et hypotheca rerum curatoris modis omnibus adhibenda, quatenus possint undi-
que res furiosi utiliter gubernari. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE
VV. CC. CONSS.

- 28 IDEM A. IULIANO PP. Tam dementis quam furiosi liberi cuiuscumque
sexus possunt legitimas contrahere nuptias, tam dote quam ante nuptias donatione a curatore eorum praestanda: aestimatione tamen in hac quidem regia urbe excellentissimi praefecti urbis, in prouinciis autem uirorum clarissimorum earum praesidum uel locorum antistitum tam opinione personae quam moderatione dotis et ante nuptias donationis statuenda, praesentibus tam curatoribus dementis quam furiosi nec non his¹, qui ex genere eorum nobiliores sunt, ita tamen, ut nulla ex hac causa oriatur uel in hac regia urbe uel in prouinciis iactura substantiae furiosi uel mente capti, sed gratis omnia procedant, ne tale hominum infortunium etiam expensarum detrimento praegrauetur. D. K. OCT. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

- 29 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουλιανῷ ἐπαρχῷ πραιτωρίων. Θεσπίζομεν μηδὲνα τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν εἴτε παρὰ τινος συγκληρικοῦ εἴτε παρὰ τῶν καλουμένων λαϊκῶν τινος εὐθὺς καὶ ἐκ πρώτης ἐν αἰτίᾳ γίνεσθαι παρὰ τοῖς μακαριωτάτοις πατριάρχαϊς διοικήσεως ἐκείτης, ἀλλὰ πρῶτον κατὰ τοὺς ἱεροὺς θεσμοὺς παρὰ τῇ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ, καθ' ἣν ὁ κληρικὸς διάγει· εἰ δὲ ὑπόπτως ἔχει πρὸς ἐκείνον, παρὰ τῇ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπῳ τοῦτο πράττειν· εἰ δὲ ὡς εἰκὸς πῦρ δὲ τὰ κατ' ἐκείνον αὐτὸν ἀρίστοι, τηλικαῦτα πρὸς τὴν εὐαγῇ σύνοδον τὴν τῆς χώρας ἄγειν αὐτὸν δικασόμενον, τριῶν ἅμα τῇ μητροπολίτῃ συνόντων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῶν κατὰ τὴν τάξιν τῆς χειροτονίας πρωτευόντων
1 καὶ τὴν δίκην ἐν τάξει τῆς ὅλης συνόδου κατεξεταζόντων. Καὶ εἰ μὲν στερχθεῖ τὰ κεκρυμμένα, πραγ-
2 μάτων ἀπηλλάχθαι. Εἰ δὲ οἰηθεῖ βεβλάφθαι, τηλικαῦτα ἐπικαλεῖσθαι τὸν μακαριώτατον πατριάρχην
τῆς διοικήσεως ἐκείνης, καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ κρινομένοις πάντως ἡμῖναι, ὥσαντι ἔτυχεν ἐξ ἀρχῆς αὐτὸς

CRM (transponit c. 31. 28): c. 29 extat in Coll.^{vi} et in Nomoc.^{md} 9, 1

¹ tam cur. dem. uel fur. quam his l. gem.: fuitne tam dem. quam fur. cur. n. n. h. (Mommesen)?

1 putauerint C | non utilia esse R, non utilia furioso esse C, non utilia M, inutilia l. gem. | existimauerint C 2 solempnitate M | conscripto res | cum scriptoribus C 4 adgnatum | in agnatum C 5 idoneo | ideo C | existente | eistente M^a? 6 dari M | et in | in M 8 idoneum M^a | et | R l. gem., om. CM 10 et | et si C 11 creationum C | sacris l. gem. 14 hypotheca rerum | hypothecarum C^a | res om. M 15 s. a. Hal. cum l. gem. 17 idem | impr. iustinianus S, imp. mar. PL | iubano R^a | pp. | p. M, om. C 18 donation. C^a, donationi R^a 19 q idem in hac R 20 eorum PL^a 21 personae quam moderatione | P^aL^aM cum l. gem. et Const.: τῆς ὑπολήψεως τῶν προσώπων καὶ τοῦ πόσου τῶν ἐπιειδομένων, quam moderatione P^aL^a, quam moderatione personae CR |

statuendas C^a, constituenda l. gem. 23 urb'e L^a 24 furiosi | uel furiosi R | uel | l. gem., uel dementis uel libri 25 hominum | omnium M^a | expensorum C^a | s. a. PLD cum l. gem. | d. k. oct. | d i k. cc. D | constantinopoli ... 26 cons. | l. gem., cap. u (u uenit ex numero tituli sequentis) P, cp. sequente litura, in qua scripta est rubrica tituli sequentis, L, cp. lamp. et honorio uu. cc. cons. D 27 constitutiones graecae W | inscriptionem om. Nomoc. | κληρικῶν Nomoc. 28 καὶ om. Nomoc. 31 τῆς πόλεως Nomoc. | οὗτοι libri | αὐτῷ Coll.ⁱ 32 τὴν om. Nomoc. | αὐτῷ Coll.ⁱ | δικασόμενον Coll.ⁱ 33 συνόντων Coll.ⁱ Nomoc. 34 κατεξεταζόντων | Nomoc., καὶ ἐξεταζόντων Coll.ⁱ Coll.ⁱ ante emend., ἐξεταζόντων Coll.^o Coll.ⁱ ex emend.

- 3 ἡρημένος δικαστής. Κατὰ γὰρ δὴ τῶν τοιούτων ἐπισκοπικῶν ἀποφάσεων οὐκ εἶναι χώραν ἐκκλησίᾳ τοῖς
 4 πρὸ ἡμῶν νενομοθίτῃται. Τοῦ αὐτοῦ τούτου φυλαττομένου καὶ εἴπερ ἐπίσκοπος ὁ μεμφθεὶς εἴη εἴτε
 παρὰ τινος τῶν καλουμένων λαϊκῶν εἴτε παρὰ τινος τῶν θεοφιλεστάτων κληρικῶν εἴτε καὶ παρ' ἑτέρου
 5 τινος θεοφιλοῦς ἐπισκόπου. Τὸ γὰρ εὐθὺς τὰς αἰτιάσεις ἀποτίθεσθαι παρὰ τοῖς ἀγιωτάτοις πατριάρχεις
 καὶ τοῖς αἰτιωμένοις εἰς ἑτέραν ἀπάγεσθαι χώραν παντελῶς ἀπαγορευόμεν, πλὴν εἰ μὴ τὴν αἰτίαν
 τις ἐπὶ τούτῳ θείῃ, ἐφ' ᾗτε παραπεμφθῆναι τὴν ὑπόθεσιν τοῖς τῆς χώρας θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις
 τηλικαῦτα γὰρ ἄδεια μὲν εἶναι τὴν αἰτίαν ἀποτίθεσθαι καὶ παρὰ τοῖς θεοφιλεστάτοις [B 3, 1, 6
 πατριάρχεις, γράμματα δὲ γίνεσθαι πρὸς τινὰ τῶν κατὰ τύπον θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, ὥστε αὐτὸν
 6 (1) ἀκροάσασθαι τῆς ὑποθέσεως κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ὑφ' ἡμῶν ὑπηρετούμενον τρόπον. Οὐ μὲν [(B)
 τούτῳ ἄδειαν παρέχειν τοῖς εὐλαβεστάτοις κληρικαῖς κατεῖναι καὶ ἀμετρία τῶν καλουμένων σπορτούλων
 7 τοῖς ὑπομνησκομένοις ἐπιτρέβειν, ὅπως δὴ τι μέχρι νῦν ἀμαρτάνεσθαι μεμαθήκαμεν. Ἐφ' ἑκάστῳ
 γὰρ προσώπῳ τῶν καλουμένων οὐ περαιτέρω τῆς ἑκτῆς τοῦ νομίσματος μοίρας κατὰ πρόφασιν σπορ-
 τούλων δίδουσθαι συγχωροῦμεν τοῖς παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων πατριαρχῶν καὶ μητροπολιτῶν στελλο-
 μένοις, ἢ εἴπερ ἐπίσκοπος εἴη ὁ μεμφθεὶς, ἄχρι νομισμάτων ἕξ ἐφ' ᾧ δὴποτε ποσότητι καὶ οἰαδὴποτε
 8 αἰτία παρέχεσθαι μόνον καὶ πλέον τούτου μηδέν. Ταῦτοῦ τούτου κρατοῦντος καὶ ἐπὶ τῶν μητροπολι-
 τῶν, ὅταν παρ' αὐτοῖς ἀποτεθῇ τις αἰτία κατὰ τινος τῶν ὑπ' αὐτοῖς ἐπισκόπων ἢ τῶν τῆς ἐπαρ-
 χίας ἐκείνης κληρικῶν. εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν δικῶν συστέλλαι τὸ τῶν σπορτούλων καὶ δαπα-
 νημάτων μέτρον ἐσπεύσαμεν καὶ τοῦτο νομοθεσίᾳ παραδοῦναι συνειδόμεν, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν
 9 (2) ἐκκλησιαστικῶν μέμφειν τὴν συμμετρίαν φυλάττεσθαι νομοθετοῦμεν. Εἰ μὲντοι παραπεμφθείσης τῆς
 ὑποθέσεως παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου πατριάρχου ἢ τινος τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν ἢ ἄλλῳ τῶν
 θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐνεχθεῖ ἤψφος καὶ μὴ στερχθεῖ παρὰ θατέρου μέρους ἐκκλητός τε γίνηται,
 τηλικαῦτα ἐπὶ τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον φέρεσθαι τὴν ἔρεσιν καὶ εἰς κατὰ τὸ μέχρι νῦν κρατοῦν ἐξε-
 10 (3) τάξεσθαι. Εἰ δὲ τις τολμήσει παρὰ ταῦτά τι πράξει, ἀναδοίσει μὲν πᾶν ὅσον εἴληφε τῷ ὑπερ-
 πραχθέντι διπλάσιον, γενήσεται δὲ καὶ ὑπὸ ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτίμιον παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν ἀγιωτάτου
 11 (4) πατριάρχου ἢ τοῦ θεοφιλεστάτου μητροπολίτου, τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκβαλλόμενος καταλόγων. Τὰς
 δὲ αἰτιάσεις, εἰ μὲν εἰς ἐκκλησιαστικὴν ὁρμὴν τὸ πρᾶγμα κατὰστασιν, ἕξ ἀνάγκης παρὰ μόνους
 γίνεσθαι τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις ἢ μητροπολίταις ἢ παρὰ ταῖς εὐαγέσι συνόδοις ἢ τοῖς θεο-
 φιλεστάτοις πατριάρχεις κελεύομεν· εἰ δὲ πολιτικὰ τὰ τῶν ἀμφισβητήσεων εἴη, ἰκόντας αὐτοῖς τὰς
 τοιαύτας ζητήσεις παρὰ τοῖς εἰρημένους θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις προτιθέναι συγχωροῦμεν, ἄκοντα δὲ
 οὐκ ἀναγκάζομεν, ὄντων αὐτοῖς τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων, εἴπερ ἐκεῖνα μᾶλλον ἂν θελωτο, παρ'
 12 (5) ὅς ἐστι καὶ ὑπὲρ ἐγκλημάτων δικάζεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ τινες τῶν θεοφιλεστάτων πατριαρχῶν ἐν ταῖς
 ἐπαρχίαις, ἐν αἷς εἰσὶ, καὶ μητροπολιτικὸν ἔχουσι σῆμα, τινὲς δὲ καθ' ὅλην τὴν διοίκησιν τὰς χειρο-
 τονίας ποιοῦνται τῶν ὑπ' αὐτοῖς θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων εἴτε μητροπολιτῶν εἴτε τῶν ἄλλων, ἐπ'
 αὐτοῖς ἐκεῖνα θεσπιζόμεν, ἅπερ ἐπὶ τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν ἤδη διετάξαμεν. αὐτὸς γὰρ ἂν
 καὶ μητροπολίτης δικαίως καλεῖτο ὁ τὴν ἐξουσίαν τῶν ὑπὸ τὴν μητρόπολιν ἐπισκόπων ἐκ τῶν θείων
 ἔχων κανόνων. D. XV K. NOV. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE CONSS. B. 530

30 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννης, ἐπάρχῳ πραιτωρίων. Θεσπιζόμεν ταῖς κηδεμονίαις τῶν νέων, [B 37, 4, 11
 εἴτε τῆς πρώτης εἴτε τῆς δευτέρας εἰς ἡλικίας, ἢ καὶ ἑτεροὶ τινες ὅς ὁ νόμος δίδωσι κηδεμόνας, εἴπερ
 ἄχρι πεντακοσίων χρυσῶν καὶ² μόνον τὰ τῆς περιουσίας εἴη τῶν νέων, μὴ τὴν τῶν ἀρχόντων τῶν

Coll.⁹¹ Nomoc.^{md} 9, 1 (c. 29 usque ad § 11)

¹ 3, 2, 4 ² καὶ del. (Herrmann)

1 εἰρημένος Coll.¹ | ἐπισκόπων Coll.¹ | ἐκκλητίου No-
 moc. 2 τοῦ om. Nomoc. | εἴπερ] εἰ Nomoc. | παμ-
 φθεῖς Coll.¹ ante emend. Nomoc.^{md} 3 τῶν καλ.
 ... κληρικῶν] Nomoc. cum Coll. Paris. 1321,
 τῶν καλ. λαϊκ. Coll.⁹¹, τῶν θεοφ. κληρ. τῶν καλ.
 λαϊκ. Coll.¹ 4 ἀγιωτάτοις ... 7 παρὰ τοῖς om.
 Nomoc.^{md} 5 ἀπέχισθαι Nomoc.^{md} 9 τὸν] τό
 Coll.¹ ante emend. | τίπον Coll.¹ ante emend.
 12 ἐγκαλουμένων Coll.¹ ex emend. Coll.⁹¹ | ὡ
 post 13 δίδουσαι collocat Nomoc. | τὴν ἑκτὴν
 τ. ν. μοῖραν Coll. | νομίσματος] μηνός Nomoc.^{md}
 13 περί Coll.⁹¹ 14 εἴη ὁ μεμφθεὶς (πεμφθεῖς
 Coll.¹) Coll., ὁ πεμφθεὶς εἴη Nomoc. cum Const.:
 ἢ ἐνθα ἐπίσκοπος ὁ πεμφθεὶς εἴη] [B] καὶ Coll.¹
 ante emend. 15 ταύτου] αὐτοῦ Coll.¹ 16 τινος]

Nomoc. Coll.¹ ex emend., τινος καὶ Coll.⁹¹ Coll.¹
 ante emend.: τινος ἢ proponit Augustinus
 17 δικῶν om. Coll.¹ ante emend. 18 μέτρον]
 πληθος Nomoc. 20 θεοφιλεστάτων om. Nomoc.
 21 τε om. Coll.¹ ante emend. Nomoc. 22 ἐπαρ-
 χικόν Coll.¹ ante emend. | ἄφρσιν Coll.⁹¹ Coll.¹
 ante emend. 23 τις] τι Coll.⁹¹ | ἐσπραχθέντι
 Nomoc.: διπλοῦν δίδωσι τὸ ὑπερπραχθέν Const.
 26 ἕξ] ἕξ καὶ Coll.⁹¹ Coll.¹ ante emend.
 27 μητροπολίτας Coll.¹ ante emend. 28 τὰ
 om. Coll.¹ 29 εἰρημένους om. Nomoc. | ἄκον-
 τας Coll.¹ 33 τῶν] Coll.¹ ante emend.? No-
 moc., εἴτε καὶ Coll.¹ ex emend. Coll.⁹¹ 36 s. a.
 Coll. 39 κηδεμονίας Coll.¹

- ἐπαρχίῳ περιμένει χειροτονίαν μηδὲ δαπάναις μεγάλας περιβάλλεσθαι, τῶν ἀρχόντων ἴσως οὐδὲ ἐνδη-
μούντων ταῖς πόλεσιν ἐκείναις, ἐν αἷς προῖναι τὴν κηδεμονίαν συμβαίνει, ἀλλὰ παρὰ τῇ τῆς πόλεως
ἐκείνης ἐκδίκῃ ἢ στρατηγῇ, κατὰ τὴν Ἀλεξανδρίῳ παρὰ τοῦ ταύτης iuridico, ἅμα τῷ Θεοφιλεστάτῳ
ταύτης ἐπισκόπῳ ἢ καὶ δημοσίοις προσώποις, εἴγε εὐποροῖη τούτων ἢ πόλις, γίνεσθαι τὰς χειροτονίας τῶν
κηδεμόνων, ἐγγυητοῦ τε πρὸς τὸ μέτρον τῆς οὐσίας διδομένου κατὰ τὴν τῶν εἰρημένων προσώπων κρίσιν 5
καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων προϊόντων, ὅποσα ἐπὶ τῶν κηδεμόνων ἐγγυητοῦ τε πρὸς τὸ μέτρον¹ εἴθιπται,
μόνης τῆς τῶν προσώπων ἐναλλαγῆς, παρ' οἷς ταῦτα πράττεται, διὰ τὸ τῶν νῦν χρήσιμον ἀπὸ τῆς
1 παρούσης νομοθεσίας εἰσαγομένης. Πάντων δηλονότι ἐπὶ μόνῃ δύο νομισμάτων δύοσι πραττομένων,
διόπερ μάλιστα ἡ τῆς αὐτῆς τεθεῖται διάταξις· ποινῆς ἐπιχειμένης, εἴ τις πλέον λαβεῖν θαρρήσειεν ἢ
ἀναβάλλοιτο καταστῆσαι τὴν κηδεμονίαν ἐλπίδι μείζονος κέρδους, καὶ οὐ μόνον τριπλάσιον ἀναδιδόντος III
2 πᾶν ὅπερ ἂν λάβῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ φροντισματος ἀποκινουμένου. Ἦνικα δὲ ἂν παρὰ ἐκδίκῃ
γίνοντο αἱ τῶν κηδεμόνων προβολαί, παρόντος καὶ τοῦ Θεοφιλεστάτου τῆς πόλεως ἐπισκόπου, ἐν
αὐτοῖς τοῖς τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἀρχείοις ἀποτίθεσθαι τὰ πραττόμενα θεσπίζομεν, ὥστε εἶναι δη-
νεκῇ τοῦ πράγματος μνήμην καὶ μὴ παραπόλλυσθαι τοῖς τυχοῦσι τῆς κηδεμονίας τὴν ἐνταῦθεν ἀσφάλειαν.
3 Τῶν ἐπὶ τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως κηδεμονιῶν παρὰ μόνῳ τῷ λαμπροτάτῳ πραιτίῳι πραττομένων, 15
καθάπερ ἤδη νουνομοθέτηται. D. IIII K. AVG. CONSTANTINOPOLI POST CONS. LAMPADII ET ORESTIS. a. 531
31 IDEM A. IOHANNI PP. Sancimus, si quando afuerit is, qui res alienas [7, 40, 2 B 7, 1, 3
uel creditori obnoxias detinet, et desiderat dominus rei uel creditor suam intentionem pro-
ponere et non ei licentia sit absente suo aduersario qui rem detinet uel infantia uel furore
laborante et neminem tutorem uel curatorem habente uel in summa² potestate constituto, 20
licentia ei detur adire praesidem uel libellum ei porrigere et hoc in querimoniam deducere
1 intra constituta tempora et interruptionem temporis facere. Sin autem nullo poterit modo
praesidem adire, saltem ad episcopum locorum eat et suam manifestare uoluntatem scriptis
deproperet. D. CONSTANTINOPOLI K. OCT. POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
32 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς. 25
Ἐάν ἐπὶ τρεῖς ἐκαυτοὺς ὁ μὲν ἐμφυτευτὴς προσφέρῃ τῷ δεσπότῃ, τὸν τῆς ἐμφυτεύσεως [4, 66, 4
κανόνα, ὁ δὲ δεσπότης ἀναβάλλεται δεῖξασθαι αὐτὸν ἢ ἐν τῇ βασιλίδι πόλει διάγων ἢ ἐν ἐπαρ-
νίαις, ἔξιναι τῷ ἐμφυτευτῇ προσάγειν αὐτῷ τὸ ἐμφύτευμα καὶ μελλούσης παραιουῖσθαι τῆς τριετίας,
εἰ μὴ ἀνάσχοιτο λαβεῖν, σφραγίζειν αὐτὸ καὶ ἐπαμартύρεσθαι περὶ τούτου ἢ τὸν ἐνδοξότατον

CRM: c. 30 extat in Coll.^{ro}, indicem c. 32 dedimus ad B 20, 2, 4

¹ πρὸς τὸ μέτρον del. (cf. u 5) ² magna l. gem.

3 iuridico] Coll.^r, iurioico Coll.^o, imrioico Coll.^l 5 δύοσι Coll.^l ante emend. 12 γί-
νοντο] γονοιτο Coll.^r ante emend. | περιβολαί Coll.^l | ἐπισκόπου τῆς πόλεως Coll.^o 14 μὴ om.
Coll.^o 16 s. a. Coll.: d. iu. k. aug. cp. postconsul. amp. etor Coll.^r, d. iu. k. augcp. post consiamp ̄etor Coll.^o, dia. caus. c̄post cons lamp. etor Coll.^l 17 affuerit C, abfue-
rit RM 18 abnoxias R, obnoxia. M^a 19 uel laborante furore RM 20 habentem R | summa] sua R^a 21 licentia] eandem rem sua auctoritate usurpare sed per se ipsum (per se ipsum om. M^a) licentia M contra l. gem. B Const. | praesidem] pr. prouinciae CM contra l. gem. et B | ei om. RM: λίβελλον αὐτῷ ἐπιδοῦναι B | quaerimonia C 22 in-
terruptionem temp. (temp. om. RM) facere] R.M cum B: ὥστε λίβελλον αὐτῷ ἐπιδοῦναι καὶ τοῦτον εἰς μέμην ἀγαγεῖν ἐντὸς τοῦ ὠρισμένου χρό-
νου, interruptionem temporis facere et suffi-
cere hoc ad plenissimam interruptionem C cum l. gem.: ἢ λίβελλον ἐπιδοῦναι καὶ ὁ χρόνος ἐκλύπεται Const. 23 locorum om. C 24 s. a. Hal. | cc.] cc. coss. Hal. 25 constitutiones (graeae) W alii: inscriptio restituta est ex antecedentibus capitibus 26 indicem B 20, 2, 4 potius ad locum geminum pertinere tam

ordo persuadet (B 20, 1...3 = Cod. 4, 66, 1...3) quam finis indicis, qui 4, 66, 2 eiusdem tituli esse dicit: uidetur tamen utrique legi communis esse, cum in P^{op}. 25, 19. 26, 3 Basilicorum locus referatur ad c. 32. integram legem geminatam esse apparet ex Const.: Ἀναβαλλομένου τοῦ δεσπότης δεῖξασθαι τὸ ἐμφύτευμα ἄδειαν ὁ ἐμφυτευτὴς ἔχει σφραγίζειν αὐτὸ καὶ ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ πέρατι τῆς τριετίας ἐπαμартύρασθαι τοῦτο παρὰ τοῖς ὑπάρ-
χοις ἢ τῷ ἐπάρχῳ ἢ παρὰ τῷ προσφύρῳ τοῦ παραιτουμένου ἀρχόντι ἢ παρὰ τῷ πατριάρχῃ τοῦ δεσπότης δυνάστου ὄντος, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις παρὰ τῷ ἀρχόντῃ ἢ, μὴ ἐνδημούντος αὐτοῦ, παρὰ τῷ ἐκδίκῳ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως, καθ' ἣν ἴσθιν ὁ παραιτούμενος, καὶ τὴν τοῦ ἐνὸς αὐτῶν προσλαβεῖν μαρτυρίαν· καὶ εἰ μηδὲ οὕτως δεῖξεται, οὔτε τὸ ἐμφύτευμα (dehuit esse ἢ ἐμφύτευσις) λύεται καὶ κερδαίνει τὸ τίλος ὁ ἐμφυτευτὴς καὶ τοῦ ἐξῆς χρόνου, ἕως ἂν ὁ δεσπότης στείλῃ δια-
μαρτυρίαν ἀπατηῶν· ἐξ ἐκείνου γάρ, οὐ μὴν ὑπὲρ τοῦ προλαβόντος χρόνου λήφεται καὶ ἐπὶ τριετίαν μετὰ τὴν διαμαρτυρίαν ἀγνωμονοῦντα τὸν ἐμφυ-
τευτὴν ἐξεοῦσθαι δυνατὰ. breuiores indices ex-
hibent Epitome 7, 36 et P^{op}at 26, 3 2° ἐπα-
μαρτύρασθαι B

- ἐπαρχον τῆς πόλεως ἢ τοὺς ἐνδοξοτάτους ἐπάρχους τῶν ἱερῶν πραιτωρίων ἢ τὸν πρόσφορον ἄρχοντα, ὥστιν ὑπόκειται ὁ τοῦ χωρίου δεσπότης¹. ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις ἢ παρὰ τῷ ἄρχοντι ἢ ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ ἄρχοντος παρὰ τῷ ἐκδίκῳ τῶν τόπιον ἢ παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως, καθ' ἣν ὁ δεσπότης τοῦ κτήματος διάγει, πράττειν περὶ τούτου, ὥστε καὶ τὴν ἐξ ἐνὸς τῶν εἰρημένων προσώπων προστεθῆναι τῷ πράγματι μαρτυρίαν. Καὶ εἰ μὴδὲ οὕτως ἔλθοι λαβεῖν 5
προσαγόμενον τὸ ἐμφύτευμα ὁ δεσπότης¹, κερδαίνεται μὲν αὐτὸ ὁ ἐμφυτευτής, μηδεμίαν ἀγωγὴν ἔχοντος εἰς ἀπαίτησιν αὐτοῦ τοῦ δεσπότη. Μῆτε δὲ ἡ ἐμφύτευσις λυισθῶ παρατρεχούσης τῆς τριετίας μῆτε τῶν ἐρεξῆς ἐνιαυτῶν ἀπαιτεῖται τὸν εἰσθότα κανόνα ὁ δεσπότης, ἕως ἂν αὐτὸς ἄνωθεν ὀχλήσας τῷ ἐμφυτευτῇ καὶ διαμαρτυρίαν αὐτῷ στείλῃς ἄρξῃται αἰτεῖν τὸν ἐμφυτευτικὸν κανόνα· τότε γὰρ οὐ μὴν τοῦ προλαβόντος χρόνου παντὸς ἀπαιτεῖται τὸν κανόνα ὁ δεσπότης, 10
ὡς αὐτὸς αἴτιος τοῦ μὴ λαβεῖν αὐτὸν γεγωνῶς, τοῦ δὲ τρέχοντος χρόνου μετὰ τὴν διαμαρτυρίαν αὐτοῦ ἀπαιτεῖται τὸ ἐμφύτευμα. Ἐάν δὲ ἐπὶ πριετὶν μετὰ τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ δεσπότη μὴ καταβάλλῃ ὁ ἐμφυτευτής εὐγνωμόνως τὸν κανόνα, ἀκολούθως ἐξουθεῖται αὐτὸν ὁ δεσπότης τῆς ἐμφυτεύσεως κατὰ τὴν δευτέραν τούτου τοῦ τίτλου διάταξιν.
- 33 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τοῖς πανταχοῦ γῆς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις. Θείαν ἐποιησάμεθα διάταξιν 15
οὐδὲν συγχωροῦντες οὐδὲ ἀκουσαν γυναῖκα δούλην ἢ ἐλευθέραν εἰς σκηνὴν ἢ ὀρχήστραν καθέλκειν οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι βουλομένην κωλύειν ἢ τοὺς ἐγγυητὰς τοὺς αὐτῆς ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου χρυσίον ῥητὸν ὁμολογήσαντας ἀπαιτεῖν. Ἄλλ' εἰ τι τοιοῦτο γένοιτο, κωλύεσθαι ταῦτα παρὰ τε τῶν λαμπροτάτων τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχόντων καὶ παρὰ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων διαταξάμεθα δόντες ἄδειαν τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις ἅμα τῷ λαμπροτάτῳ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι καὶ ἄκοντας 20
ἄγειν πρὸς ἑαυτοὺς τοὺς βιασμένους ἢ τοὺς ἀπαλλάττεσθαι τῆς ἐργασίας κωλύοντας καὶ δημοσίαν μὲν αὐτῶν ποιῆν τὴν οὐσίαν, ἐκείνους δὲ τῆς πόλεως ἐξαλύνειν. Εἰ δὲ ὁ τὴν ἐπαρχίαν ἰθύνων αὐτὸς ὁ βιαζόμενος εἴη ἢ τὴν ἐκ τῆς εἰρημένης ἐργασίας ἀπαλλαγὴν κωλύων, δίδομεν² ἄδειαν καὶ μόνοις τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις προσεῖναι τὴν ταῦτα πάσχουσαν ἢ τὸν αὐτῆς ἐγγυητὴν, τοὺς δὲ ἐναντιοῦσθαι τῷ τὴν ἀρχὴν ἔχοντι καὶ μὴ συγχωρεῖν ἀδικεῖν ἢ, εἰ μὴ γένοιτο πρὸς τοῦτο ἱκανοί, μηνύειν εἰς τὴν 25
βασίλειαν, ὥστε ἐξ ἡμῶν τὴν προσηκουσαν ἐξενεχθῆναι ποινὴν, τῶν ἐγγυῶν καθάπαξ λυομένων καὶ τῶν ἐγγυητῶν ἀζημίῳ φυλαττομένων· ἄδειαν δίδοντες ταῖς ἀπαλλακτομέναις τοιαύταις γυναῖξιν ἐλευθέραις καὶ εὐγενέσιν οὖσαις πρὸς γάμον χωρεῖν νόμιμον, καὶ εἰ τυγχάνοιεν ταῖς σεμνοτάταις ἀξίαις οἱ ταύτας λαμβάνοντες κεκοσμημένοι, μηκέτι δεομέναις βασιλικῆς ἀντιγραφῆς, ἀλλὰ κατ' ἐξουσίαν τὸν γάμον πραττούσαις, γαμικῶν μὲντοι συμβολαίων ἐκ τρόπου παντὸς μετὰ αὐτῶν γινομένων· τὰ αὐτὰ 30
3 (1) καὶ περὶ τῶν θυγατέρων τῶν σκηναίων διαταξάμενοι. Τὴν μὲν οὖν εἰρημένην διάταξιν καὶ ἐν τῷ πίμπῳ βιβλίῳ τῶν πασῶν διατάξεων³ τούτου δὴ τοῦ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἐπωνύμου βιβλίου πρὸς τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς ἀντιγεγραμμένην τεθείκαμεν. Ἐπειδὴ δὲ ἐχρῆν διὰ τῆς παρούσης νομοθεσίας καὶ ὑμῖν τοῖς πανταχοῦ γῆς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις ταῦτα ποιῆσαι φανερά, διὰ τοῦτο συνελόντες τὰ κατ' ἐκείνην ἀφηγήσει πλατυτέρα νομοθετηθέντα τήνδε τὴν θείαν διάταξιν ποιούμεθα καὶ πρὸς ὑμᾶς, ὅπως 35
τὴν ἱερατικὴν διασώζοντες σεμνότητα καὶ σωφροσύνης ἀντεχόμενοι ταῦτα φυλάττοτε, τότε ἐκ τοῦ μεγάλου θεοῦ δέος καὶ βασιλικὴν ἀγανάκτησιν, εἰ τι τούτων παραβαίητε, λογιζόμενοι. D. K. NOV. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. III ET PAVLINO VC. CONSS. a. 531
- 34 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἐπιφανίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης [Nomoc. 9, 27 πόλεως καὶ οἰκουμένης πατριάρχῃ. Σφόδρα πιστεύομεν, ὡς ἡ τῶν ἱερῶν καθαρότης τε καὶ εὐκοσμία 40
καὶ ἡ πρὸς τὸν δεσπότην θεὸν καὶ σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν συντονία καὶ αἱ παρ' αὐτῶν ἀναπεμπόμεναι διηνεκεῖς εὐχαὶ πολλὴν εὐμένειαν τῇ καθ' ἡμᾶς πολιτείᾳ καὶ αὐξήσιν παρέχονται, δι' ὧν ἔστιν ἡμῖν καὶ βαρβάρων κρατεῖν καὶ γίνεσθαι κυρίους ἐκείνων, ἃ πρόσθεν οὐκ εἰχομεν. καὶ ὅσῳπερ
c. 33. 34 extant in Coll.¹ (Coll.¹ deficit in u. 31 τῶν σκη), c. 33 pr. ... § 2 in Nomoc.^m 13, 21, c. 34 in Nomoc.^m 9, 27: indicem c. 32 dedimus ad B

¹ ἢ τὸν πατριάρχην τοῦ δεσπότη τοῦ δυνάστου ὄντος ex Const. (cf. p. 69) ins. ² ἔδομεν? ³ 5, 4, 29

10 τοῦ om. B 15 inscriptionem om. Nomoc. 17 ἢ] Nomoc., om. Coll. 18 τι] τις Nomoc. 21 πρὸς τε αὐτούς Nomoc. 23 δίδομεν] Nomoc., διδοῦσαν Coll.¹, διδοῦς Coll.² 24 πάσχουσαν] Coll.¹ ante emend. Nomoc., παρασχούσαν Coll.² Coll.¹ ex emend. | τοὺς] Coll.¹ ex emend. Nomoc., τὸν Coll.² Coll.¹ ante emend. 25 εἰ om. Coll. 25 καὶ] καὶ Coll.¹ 29 ταῦτα Nomoc. | τὸν

om. Coll.² 31 καὶ] δὲ καὶ Nomoc. | περὶ τῶν] περὶ Coll.¹ ante emend. | εἰρημένην οὖν Coll.¹ 37 s. a. Coll. 38 constantinopoli] CR. (pro CR.) Coll. 39 inscriptionem om. Nomoc. 40 εὐκοσμία Nomoc.^m ante emend. 41 συντονία Coll.² 42 εὐχαὶ διηνεκεῖς Nomoc. | εὐμένειαν τῇ καθ' ἡμᾶς πολιτείᾳ] Coll., ἡμῶν εὐμένειαν Nomoc. 43 κύριοι Nomoc.

ἂν τὰ τῆς αὐτῶν αὐξῆται σεμνότητος τε καὶ κοσμιότητος, τοσούτω καὶ τὴν ἡμετέραν πολιτείαν ἐπι-
δόναι πιστεύομεν. εἰ γὰρ οἱ μὲν παρέχοντο βίον σεμνόν τε καὶ πανταχόθεν ἀνεπληπτον, τὸν δὲ
λοιπὸν ἅπαντα λαὸν νοουθετεῖεν, ὥστε πρὸς τὴν αὐτῶν σεμνότητα βλέποντα τῶν πολλῶν ἁμαρτημάτων
ἀπέχεσθαι, πρόδηλον, ὡς ἐντεῦθεν αἱ τε ψυχαὶ πᾶσι βελτίους ἔσονται καὶ βραδίως ἡμῖν ἐνδοθήσεται
1 παρὰ τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ φιλανθρωπία προσήκουσα. Ταῦτα τοίνυν 5
ἡμῖν ἀνασκοπούμενοι προσήγγελλται παραδόξως τινὰς τῶν εὐλαβεστάτων διακόνων, ἔτι γε μὴν καὶ πρε-
σβυτέρων (τὸ γὰρ ἔτι πορρωτέρω τούτου καὶ εἰπεῖν ἐρυθριώμεν, φαμέν δὴ τὸ τῶν θεοφιλῶν ἐπισκό-
πων), ὡς τούτων τινὲς οὐκ αἰσχύνονται οἱ μὲν αὐτόθεν κύβων ἄπτεσθαι καὶ τὴν οὕτως ἀσχήμονα καὶ
αὐτοῖς τοῖς ἰδιούταις παρ' ἡμῶν¹ κατὰ τὸ πλείστον ἀπηγορευμένην θείαν² μετιῖναι, οἱ δὲ τὴν τοιαύτην
παιγνίαν οὐκ αὐτουργοῦσιν, ἀλλ' ἢ κοινωνοῦσι τοῖς πράττουσιν ἢ κἀθηνται θεαταὶ πράξεως ἀτόπου, καὶ 10
θεῶνται μὲν σὺν ἐπιθυμίᾳ πάσῃ τὰ πάντων ἀτοπώτατα, λόγων δὲ ἀκούουσι βλασφημῶν, οὓς ἐν τοῖς
τοιούτοις ἀνάγκη γίνεσθαι, μολύνουσι τε τὰς ἑαυτῶν χεῖρας τὰς τε ὁράσεις τὰς τε ἀκοὰς οὕτω κατε-
γνωσμένοις καὶ ἀπηγορευμένοις παιγνίοις· οἱ δὲ καὶ ἀπαρακαλύπτως ἢ ταῖς τῶν ἱππῶν ἀμύλλαις ἢ
παραβάλλουσιν ἢ καὶ προκαλοῦνται τινὰς ὑπὲρ τῆς τῶν ἱππῶν ἡττης ἢ νίκης, ἢ δι' ἑαυτῶν ἢ διὰ
τινῶν ἑτέρων οὐκ εὐσχημόνως τὰ τοιαῦτα παίζοντες, ἢ τῶν ἐν σκηνῇ καὶ θυμῶν θεαταὶ γίνονται 15
παιγνίων, ἢ ταῖς ἐν θεάτροις τῶν μαχομένων πρὸς τὰ θηρία μάχαις παραγίνονται καὶ οὐκ ἐννοοῦσιν,
ὡς καὶ τοῖς ἄρτι μωοιμένοις καὶ τῶν προσκυνητῶν ἀξιουμένοις μυστηρίων αὐτοὶ προκηρύττουσιν ἀποτάτ-
τεσθαι τῇ τοῦ ἀντικειμένου δαίμονος λατρείᾳ τε καὶ πάσῃ πομπῇ, ἧς οὐκ ἐλάχιστον μέρος τὰ τοιαῦτα
2 καθίστηκε. Πολλάκις μὲν αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα φυλάττεσθαι προηγορεύσαμεν· ὁρῶντες δὲ συχνὴν τὴν
περὶ τούτων γινομένην ἡμῖν προσαγγελίαν εἰς ἀνάγκην ἤλθομεν ἐπὶ τὸν παρόντα νόμον διὰ τὴν ὑπὲρ 20
εὐσεβείας ἀφικεῖσθαι σπουδὴν καὶ ἅμα μὲν ὑπὲρ τῆς ἱερωσύνης αὐτῆς, ἅμα δὲ ὑπὲρ τε τοῦ κοινῇ τῇ
3 πολιτείᾳ συμφέροντος. Καὶ θεοσπίζομεν μηδὲνα μῆτε διάκονον μῆτε πρεσβύτερον καὶ πολλῷ μᾶλλον
ἐπίσκοπον (ὅπερ καὶ ἀπιστον ἴσως ἂν δόξειεν, ὧν ἐν ταῖς χειροτονίαις εὐχαὶ τε εἰς τὸν δεσπότην ἀνα-
πέμπονται Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν καὶ ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου καὶ προσκυνητοῦ γίνεται πνεύματος καὶ ταῖς
αὐτῶν κεφαλαῖς ἢ ταῖς χερσὶν ἐπιτίθεται ἢ ἐπιδίδοται τὰ ἁγιώτατα τῶν παρ' ἡμῖν μυστηρίων, ὅπως 25
ἂν αὐτοῖς τὰ αἰσθητήρια πάντα καθαρὰ τε γένοιτο καὶ καθιερωθεῖη θεῷ) μηδὲνα τοίνυν τούτων τολμᾶν
τοῦ λοιποῦ μετὰ τόνδε τὸν θείον ἡμῶν νόμον ἢ κυβεῖν τὴν οἰανοῦν τῶν κύβων παιδιάν ἢ τοῖς τούτο
πράττουσι κοινωνεῖν ἢ παρακαθεῖσθαι καὶ τέρπεσθαι καὶ συνδιατίθεσθαι τοῖς γινομένοις ἢ παραβάλλειν
ταῖς δημῶδεσι ταύταις θείαις, ἃς ἔμπροσθεν εἰπόντες ἔφθημεν, καὶ τι τῶν ἐπ' αὐταῖς ἀπηγορευμένων
4 ποιεῖν, ἀλλὰ πάσης πρὸς ταῦτα μετουσίας τὸ λοιπὸν ἀπέχεσθαι. Τὸ γὰρ ἤδη προειληφός, εἰ καὶ ἀνα- 30
ζητεῖν ἐχρῆν ἢ καὶ μὴ³ μετιῖναι προσηκόντως, ὅμως διὰ φιλανθρωπίαν συγχωροῦμεν, τὴν ἐκ τοῦ πα-
ρόντος νόμου παρατήρησιν ἅπασιν εἰς τὸν λοιπὸν ἐπιτιθέντες χρόνον. προσήκον γὰρ ἔστιν αὐτοῖς
νηστείας τε καὶ ἀγνείας καὶ ταῖς ἀσκήσεσι τῶν θείων λόγιων καὶ ταῖς ὑπὲρ πάντων σχολάζειν εὐχαῖς,
5 ἀλλὰ μὴ ταῦτα καταλιμπάνοντας τῶν παντάπασι βεβήλων τε καὶ ἀπηγορευμένων ἄπτεσθαι. Ταῦτό
δὲ τούτο θεοσπίζομεν καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν, ὑποδιακόνων τε καὶ ἀναγνωστῶν φαμέν, ὅπερ καὶ 35
αὐτοὶ τῆς τε ἱερᾶς τραπέζης καὶ παντός τοῦ περὶ τὰς ἁγιωτάτας ἐκκλησίας κόσμου καθεστᾶσιν ὑπουργοί
τε καὶ ὑπηρεταὶ καὶ τὰ θεία μεταχειριζόμενοι λόγια τὰς ἱερὰς ἡμῖν ἐκ τῶν εὐαγίων ἡμῶν βιβλίων οἱ
6 (4) μὲν ἀναγινώσκουσι γραφάς, οἱ δὲ ὕμνοῦσιν ᾠδαί. Εἰ δὲ τις τοῦ λοιποῦ τοιοῦτό τι πράττων φανείη
καὶ προσαγγελθεῖη τοῦτο ἢ κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν τῇ σῇ ἀγιωσύνῃ ἢ κατὰ τὰς ἐπαρχίας
τοῖς ὑπ' αὐτὴν τεταγμένοις θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις, ὧν τὴν χειροτο- 40

Coll.^{9a} (Coll.¹ incipit u. 25 προσκυνητοῦ) Nomoc.^m 9, 27

¹ 3, 43 ² παιδιάν (Mommisen)? ³ μὴ del. (Hercher)

1 κοσμιότητος] σεμνότητος Coll.⁹ 2 τε om. Nomoc. 6 γε om. Nomoc. 7 θεοφιλεστάτων Coll.⁹ 9 κατὰ τὸ πλείστον παρ' ἡμῖν (sic) Nomoc. 10 οὐκ αὐτουργοῦσιν] Coll., οὐ καταργοῦσιν Nomoc. | πράξεως ἀτόπου] Coll., πάσης ἀτόπου πράξεως Nomoc. 12 μολύνουσι τε] μολύνουσι Nomoc. 13 ἀπηγορευμένοις] Coll., ἀπεγνωσμένοις Nomoc. | ἢ παραβ.] παραβ. Nomoc. 14 ὑπὲρ τῆς ... 15 ἑτέρων] ἐπὶ τοι (sic) ἑαυτῶν κέρδεσιν ἢ ζημίαις Nomoc. 15 εὐσχήμονα Nomoc. 17 ὡς] ὅτι Nomoc. 18 ἧς] οὗς Nomoc. 19 πολλάκις] καὶ πολλάκις Nomoc. 20 ἡμῖν γινομένην Coll.⁹ 21 ὑπὲρ τε] Coll.¹, ὑπὲρ Coll.⁹, καὶ ὑπὲρ Nomoc. 23 ἐν

om. Nomoc. | εὐχαὶ τε] εὐχεται Coll.⁹ 25 τὰ om. Nomoc. 26 συντίθεσθαι Nomoc. 29 καὶ] ἢ καὶ Nomoc. | ἐπ'] ἐν Nomoc. 30 προειληφός Nomoc. 31 ἢ καὶ] Nomoc., καὶ Coll.⁹ Coll.¹ ex emend., καὶ ... Coll.¹ ante emend. 32 ἐπιτιθέντες χρόνον] Coll., ἐπιτίθεσθαι χρή Nomoc. 33 τε om. Nomoc. 34 ἄπτεσθαι] ἔχεσθαι Nomoc. 35 ἐπὶ] περὶ Nomoc. | τε om. Coll.¹ Nomoc. 36 τε om. Nomoc. | κόσμου ἐκκλησίας Nomoc. | καθεστῶσιν Coll.¹ 37 ἡμῶν] ἡμῖν Coll.⁹, om. Nomoc. | οἱ μὲν om. Nomoc. 39 τοῦτο] τὸ τοιοῦτον πλημμελημα Nomoc. 40 τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους Coll.⁹ Coll.¹ ante emend.

- νίαν ὁ τῆς σῆς μακαριότητος ποιεῖται θρόνος, καὶ τοιαύτη τις ἐπιλθῶι μέμψις ἢ διακόνῳ ἢ πρεσβυτέρῳ καὶ πολλῶι μᾶλλον τινι τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τὴν σὴν ἐνταυθαῖ μακαριότητα καὶ ταῖς ἐπαρχίαις τοῖς ὑπὸ σε θεοφιλεστάτους μητροπολίτας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόπους ταῦτα σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ κατὰ τὴν τῆς ἱερουσύνης τάξιν ζητεῖν καὶ ἀνερευνᾶν, μηδὲ πάρεργον ποιείσθαι τὴν ἐξέτασιν, ἀλλὰ καὶ μαρτύρων ἀξιοπίστων ἀκούειν καὶ διὰ πάσης ὁδοῦ χωρεῖν, ὥστε τὸ ἀληθὲς λαβεῖν. ὥσπερ 5
- 7 γὰρ αὐτοὺς τῶν τοιούτων εἰργομένῳ, οὕτω καὶ συκοφαντεῖσθαι παρά τινων κωλύομεν. Καὶ εἰ πανταγόθεν τῆς ἐξετάσεως τῶν θείων προκειμένων λογίων γινομένης ἀληθὺς ἔχειν ἢ μέμψις φανεῖη καὶ ἀποδειχθεῖη διάκονος ἢ πρεσβύτερος ἢ κυβεύων ἢ κοινῶν τοῖς κυβεύουσιν ἢ ταῖς τοιαύταις παρακαθήμενος ματαιότησιν ἢ ταῖς εἰρημέναις παραβάλλων θείαις ἢ καὶ ἴσως τις τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων (ὅπερ οὐδὲ εἴσεσθαι πιστεύομεν ὁλως) τοιαύτης τινὸς ἀνάσχηται θείας ἢ τοῖς κυβεύουσι προσ- 10
- καθισθῆναι καὶ συνδιατίθεσθαι τοῦ λοιποῦ θαρρήσειε, τὸν τοιοῦτον εὐθὺς ὑπὸ τῆς σῆς μακαριότητος ἢ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ἢ τοῦ γε θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου, ὅφ' ὃν τέτακται, εἴπερ τις τῶν εἰρημένων εἴη κληρικῶν, τῆς ἱεράς ἀφορίζεσθαι λειτουργίας, ἐπιτίθεσθαι τε αὐτῷ κανονικὸν ἐπιτίμιον καὶ ὀρίζεσθαι χρόνον, ὥσπερ ἐντὸς προσηκόν ἐστιν αὐτὸν νηστείας τε καὶ ἱεστίαις χρωμένον τὸν μέγαν ἐξιλάσκεσθαι 15
- 8 θεὸν ὑπὲρ τοῦ τοιούτου πλημμελήματος. Καὶ εἰ μὲν ἐπὶ τὸν ὀρεσθέντα χρόνον ὁ τὸ τοιοῦτον ἐπιτίμιον δεχόμενος μείνειε δάκρυσι τε καὶ μετανόᾳ καὶ νηστείᾳ καὶ τῇ πρὸς τὸν δεσπότην θεὸν εὐχῇ ἄφεςιν τοῦ πλημμελήματος ἑκατῶν, τηλικαῦτα τὸν ὅφ' ὃν τέτακται ταῦτα ἀκριβῶς μανθάνοντα καὶ περιεργαζόμενον κοινὴν μὲν ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖν εὐχὴν γίνεσθαι, σὺν πάσῃ δὲ ἀκριβείᾳ παρεγγυᾶν αὐτῷ τοῦ λοιποῦ τῆς τοιαύτης ἱερουσύνης ὕβρεως ἀπέχεσθαι· καὶ εἰ νομίσειεν αὐτὸν αὐτάρκως πρὸς μετάνοιαν ἔλθειν, τη- 9
- καῦτα τῆς ἱερατικῆς αὐτῇ μεταδιδότω φιλανθρωπίας. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸν ἀφορισμὸν εὐρεθεῖη μήτε 20
- γνησίως τῇ μετανόᾳ χρωμένος περιφρονῶν τε τοῦ πράγματος καὶ καθαρῶς ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου κατελθόμενος τὴν ψυχὴν, οὕτως μὲν αὐτὸν ὁ ἱερεὺς ὅφ' ὃν τελεῖ τῶν ἱερατικῶν ἐκωθεῖται καταλόγιον
- 10 παντάπασιν αὐτὸν καθαιρῶν. Ὁ δὲ οὐκέτι παντελῶς ἄδειαν ἔχει πρὸς ἱερατικὴν ἔλθειν τάξιν· ἀλλ' εἰ μὲν ἔχοι περιουσίαν, τὸ τῆς πόλεως ἐκείνης βουλευτήριον, καθ' ἣν ἱεράτο πρότερον, ἢ εἴπερ οὐκ ἔχοι βουλευτήριον ἢ πόλιν, ἕτερον βουλευτήριον τῆς ἐπαρχίας, ὅπερ μάλιστα χρήζει βουλευτοῦ, παρα- 25
- λήφεται τοῦτον τὸ λοιπὸν ἅμα τῇ περιουσίᾳ δουλεύοντα· εἰ δὲ οὐκ ἔχοι, ταξιώτης τὸ λοιπὸν ἔσται τῆς ἐπιχωρίου τάξεως ἀντὶ τοῦ πρόσθεν ἱερέως καί, ἐπειδὴ τὴν τοῦ θεοῦ τάξιν ἐκλείπειν, ἔσται
- 11 (5) ταξιώτης ἐπιχώριος, ταύτην ἑαυτοῦ τὴν αἰσχύνην ἀντὶ τῆς ἐμπροσθεν τιμῆς ἐπιθείς. Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα θεσπίζομεν ἐπὶ μὲν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως τὴν σὴν φυλάττειν ἀγιωσύνην καὶ τοὺς καθ' ἐκάστην ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν ἐκδικούς τε καὶ οἰκονόμους, οἷς ἐπιμελὲς ἔσται τὰ τοιαῦτα καὶ ἀναζητεῖν 30
- καὶ προσαγγέλλειν καὶ τοῖς ἀλίσκομένους ἀφαιρῆσθαι τῆς δεδομένης αὐτοῖς παρὰ τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν σιτήσεως τε καὶ χορηγίας· ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις οἱ τε ὑπὸ τῇ σῇ μακαριότητι τεταγμένοι θεοφιλέστατοι μητροπολίται καὶ πρὸς γε οἱ ὑπ' αὐτοὺς θεοτιβεῖς ἐπίσκοποι καὶ οἱ τούτων ἐκκλησιαρχοὶ καὶ οἰκονόμοι καὶ αὐτοὶ τὸν ἴσον τρόπον, καθ' ὃν περ ἐμπροσθεν εἵπομεν, τῷ πράγματι χρωμένοι καὶ
- 12 τὸ ἱερατικὸν σῖβας πανταγόθεν ἀνεπιληπτόν τε καὶ ἀμώμητον φυλάττοντες. Παραφυλάξουσι δὲ ταῦτα 35
- καὶ οἱ ἐνδοξότατοι τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων ὕπαρχοι, φάμεν δὲ τοὺς τῆς ἑοίας ἐπὶ ταῖς ὑποτεταγμένοις εἴνεσι τῇ αὐτῶν δικαιοδοσίᾳ οἱ τε τῆς Ἰλλυρίδος οἱ τε τῆς Ἀφρων προεστώτες διοικήσεις καὶ αἱ παιθόμεναι τάξεις αὐτοῖς καὶ οἱ λαμπρότατοι τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντες καὶ οἱ τῶν πόλεων ἐκδικοί, αὐτοὶ μὲν οἱ τὰς μεγάλας ἀρχὰς ἄρχοντες ἀγανάκτησιν ἡμετέραν ὑφορούμενοι, αἱ δὲ παιθόμεναι τάξεις αὐτοῖς δέκα χρυσίου λιτρῶν ἀγωνιώσαι ποιήν, ἄρχοντες δὲ ἐπιχώριοι μεῖζους τε καὶ ἑλάττους καὶ αἱ 40

Coll.⁹¹ Nomoc.⁹² 9, 27

1 ἐπιλθῶ Coll.⁹¹ | μέμψις] μέμψις ἀναγνωστῇ Nomoc. 2 ἐνταυθα Nomoc. 4 παρίργω Nomoc. 8 διάκονος] ἀναγνώστης ἢ ὑποδιάκονος ἢ διάκονος Nomoc. | κοινῶν Coll.⁹¹ ante emend. 10 ἀνάσχοιτο Coll.⁹¹ | κυβεύουσι] Nomoc., κυβεύουσιν ἢ Coll. 12 τοῦ γε] τοῦ Nomoc. 14 αὐτὸν om. Nomoc. 15 τὸ om. Coll. 16 μείνει] μείνη Coll.⁹¹ Nomoc., μείνοι Coll.⁹² | νηστεία] τῇ νηστείᾳ Coll.⁹², μετανόια Nomoc. ante emend. | ταῖς π. τ. δ. θ. εὐχαῖς Coll.⁹¹ ex emend. Nomoc. 18 ποιεῖν εὐχὴν γίνεσθαι] Coll., ποιείσθαι Nomoc. 19 ἀπέχεσθαι om. Coll.⁹² | πρὸς his Nomoc. ante emend. 20 καὶ om. Coll.⁹¹ 21 καθαροῖς] προφανῶς Nomoc. 22 οὕτως] οὕτως Coll., αὐτὸς Nomoc. 24 ἔχει Nomoc. 25 ἔχει Nomoc. ante emend. | χρήζει Nomoc. 26 ἅμα]

ἅμα τῇ περὶ Coll.⁹¹ | δουλεύοντα] Nomoc. δουλεύοντα Coll. 28 εὐχώριος Nomoc. | περιθείς Nomoc. 30 ἐκκλησίας Nomoc. | ζητεῖν Nomoc. 31 τῆς δεδομένης Coll.⁹², τοῖς δεδομένοις Nomoc. | τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας Nomoc. 32 τοὺς τε ὡ. τ. σ. μακαριότητι τεταγμένους θεοφιλεστάτους μητροπολίτας καὶ πρὸς γε τοὺς ὑπ' αὐτοῖς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους καὶ τοὺς τούτων ἐκκλησιαρχοὺς καὶ οἰκονόμους οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ Nomoc. 34 καθ' om. Nomoc. | εἵπομεν τ. π. γ. καὶ (καὶ om. Nomoc.) τὸ ἰ. σ. πανταγόθεν] Coll.⁹¹ Nomoc., om. Coll.⁹² 35 φυλάττοντες] διατηροῦσι Nomoc. 36 ἐπὶ] ὑπὸ Nomoc. 38 ἐκδικοί] Coll.⁹¹ ante emend. Nomoc., ἐκδικοὶ Coll.⁹¹, ἰδικοὶ Coll.⁹² Coll.⁹¹ ex emend. 39 ἄρχοντες] ἔχοντες Nomoc. | ἡμετέραν ἀγανάκτησιν Coll.⁹² Nomoc.

- πειθόμεναι τάξεις αὐτοῖς καὶ πρὸς γε οἱ τῶν πόλεων ἐκδικοὶ ἀνὰ πέντε χρυσίου λιτρῶν ποινὴν εὐλα-
 βούμενοι, εἰ ταῦτα μαθόντες μὴ προσαγγελίαιεν καὶ αὐτοὶ τοῖς ἱερεῦσι, τουτέστιν ἢ τοῖς θεοφιλεστάτοις
 ἐπισκόποις ἢ τοῖς ὀσιωτάτοις μητροπολίταις ἢ τοῖς ἐκάστης διοικήσεως ἀγνωτάτοις πατριάρχαις, καθ'
 ἣν ἂν ἕκαστος τελοῖη χῶραν, ὥστε ἐκείνους ταῦτα μαθόντας κατὰ τὸ ἔμπροσθεν διωρισμένον ἅπαν
 ἐπεξελεῖν, καὶ, ἐπειδὴν παρ' αὐτῶν ὁ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀλούς¹ καθαιρεθῇ, μὴ τῇ βουλῇ τῆς πόλεως
 13 ἢ τῇ τάξει τοῦτον παραδοθῆναι παρασκευάσαιεν. Καὶ ὁ ἐνδοξότατος ὑπαρχος τῆς εὐδαίμονος ταύτης
 πόλεως ταῦτα παραφυλάξει, εἴπερ ἐπὶ ταύτης ἀμαρτάνοιτο τῆς βασιλίδος ἡμῶν πόλεως, ἅμα τῇ πει-
 θομένῃ αὐτῇ τάξει, αὐτὸς μὲν ἀγανάκτησιν ἡμετέραν ὑφορώμενος, ἡ δὲ αὐτοῦ τάξις δέκα χρυσίου
 14(6) λιτρῶν εὐλαβουμένη ποινὴν. Ἄλλ' ἡμεῖς μὲν ταῦτα νομοθετικῶς πεπράχαμεν. ἐκείνο δὲ τῶν ἀνιομο-
 λογημένων ἐστίν, ὡς ἡμῖν μὲν ἀφωσιῶται πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν τῶν ἱερίων σεμνότητος.
 15 Εἰ δὲ αὐτοὶ τε παραβαίνουσιν τῶν τεταγμένων καὶ παραπροσκοιοῦντο καὶ μὴ ἐπεξίοιεν, ἀλλὰ τινα δῆθεν
 φιλανθρωπίαν οὐκ ἐπαινετὴν ἔλουντο, πρὸς² τὰς ἐξ οὐρανοῦ ποινὰς ἔχουσι καὶ τὴν ἐκείθεν κρίσιν, ἣτις
 αὐτοῖς ἐν αὐτῇ τοῦ τοῦ θεοῦ παραστήσεται βήματι, τὴν οὐκ εὐπρεπῇ παραπροσποίησιν ἐλέγχουσά τε
 16 καὶ μετιούσα. Εἰ δὲ καὶ τις τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων μαιζόνων τε καὶ ἐλαττόνων ἢ ταξιωτῶν ἢ
 ἐκδικῶν ἢ μαθῶν ταῦτα μὴ μηνύσειεν ἢ ἐπεξελεῖν ἐξόν ῥαθυμήσειεν ἢ καὶ τὸ πρᾶγμα μισθοῦ κατα-
 17 προδοίη, ἴστω, ὡς πρὸς ταῖς ἠπειλημέναις παρ' ἡμῶν ποιναῖς ἔξει καὶ τὴν παρὰ τοῦ μεγάλου
 θεοῦ τιμωρίαν ἐπομένην καὶ ἔνοχος ἔσται ταῖς ἀραῖς ἀπάσαις ταῖς τοῖς ἱεροῖς περιεχομέναις βιβλίαις.
 17 (7) Ὅσπερ δὲ ταῦτα ἡμῖν δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ διὰ τὴν τοῦ δεσπότητος νενομοθέτηται θεραπείαν, οὕτω
 καὶ ἐκείνο προστίθεμεν, ὥστε τὰς ἐξετάσεις σὺν ἀκριβεῖα γίνεσθαι καὶ μηδὲνα συκοφάντην ἐπανίστασθαι
 18 τισι καὶ ψευδοκατηγορεῖν ἢ ψευδομαρτυρεῖν ἐν τοῖς τοιούτοις. Καθάπερ γὰρ τοῖς ἱερεῦσιν, εἴ τι τοιοῦτο
 πράξαιεν, τηλικαύτας ἐπεθήκαμεν ποινὰς, οὕτω καὶ τοῖς συκοφαντεῖν αὐτοὺς πειριωμένοις τὰς ἐξ οὐρανοῦ
 καὶ τῶν ἡμετέρων νόμων ποινὰς ἐπικεῖσθαι βουλόμεθα, εἰ προσαγγελίαντες εἴτα ἐπεξελεῖν μὴ βουλη-
 θείεν ἢ συστήναι ταῖς τοιαύταις κατηγορίαις οὐκ ἰσχύσαιεν· πανταχόθεν τῆς ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης,
 ἣν διὰ πάσης τιμῶμεν πράξεως καὶ μάλιστα ἐν τῇ θίσαι τῶν νόμων, ἀντεχόμενοι. D. PRID. NON. 24
 NOV. CONSTANTINOPOLI IVSTINIANO PP. A. III ET PAVLINO VC. CONSS. a. 534

V

R DE HAERETICIS ET MANICHAEIS ET SAMARITIS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD DRACILIANVM. Privilegia, quae contem- [Th. 16, 5, 1 B 3, 3, 10
 platione religionis indulta sunt, catholicae tantum legis observatoribus prodesse oportet.
 haereticos³ non solum his privilegiis alienos esse uolumus, sed et diuersis muneribus 30
 constringi et subici. PP. K. SEPT. GERASTI CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO CONSS. a. 326
 PLCRM: 4, 34 extat in Coll.⁹⁰ Nomoc.⁹⁰ 9, 27

¹ μή ins. (Mommson) ² ταῖς ἐξ ἡμετέρων νόμων suppl. ³ autem atque schismaticos ins. Th.

2 αὐτοῖς Nomoc. | τουτέστι τοῖς (om. ἦ) Nomoc.
 5 ἐπεξελεῖν Coll.¹², ἐξελεῖν Coll.⁹⁰ Nomoc. |
 μὴ Coll., ἢ Nomoc. || καὶ ὁ ἐνδ. | ὁ ἐνδ. δὲ
 Nomoc | ταύτης τῆς εὐδαίμονος Coll.⁹ 11 τι
 τε Nomoc., om. Coll. | τινα | τι Coll.⁹ 12 ταῖς
 ἐξ οὐρανοῦ ποιναῖς Nomoc. 14 ἢ ταξ. | ταξ.
 Coll. 15 ἐξόν | ἐξ ὧν Coll.⁷ Coll.¹ ante emend.
 16 πρὸς om. Nomoc. | μεγάλου θεοῦ Coll.¹,
 θεοῦ μεγάλου Coll.⁹, θεοῦ Nomoc. 17 ταῖς
 ἀραῖς ... περιεχομέναις | τοῖς τοῖς ἱεροῖς περιεχομέ-
 νοις Nomoc. | βιβλίαις Coll. 18 νενομοθέτηται
 (emend. ex νενομοθετήται) Nomoc. 20 ψευ-
 δομαρτυρεῖν ἢ ψευδοκατηγορεῖν Nomoc. | ἐν | ἐπὶ
 Nomoc. 21 πράξειεν Coll. | τοῖς σ. α. πειρω-
 μένοις (—νοὺς Coll.¹ ante emend.) τὰς (τάς om.
 Coll.¹ ante emend.) ... ποινὰς ἐπικεῖσθαι Coll.,
 τοὺς σ. α. πειριωμένους ταῖς ... ποιναῖς ὑποκείσθαι
 Nomoc. 22 εἴτα Nomoc., εἴτε Coll. 23 ἰσχύ-
 σαιεν Coll.⁹ | πανταχόθεν ... ἀντεχόμενοι Nomoc.,

om. Coll. 24 s. a. Coll. 25 uc.] us. Coll.¹
 27 et man.] SC Const., man. PLRM | samari-
 tanis S, samariis LM², satanis M² 28 inscrip-
 tionem aut in litura aut in uacuo spatio ad-
 dit P² | dracilianum S Th., gratilianum P² LM,
 gracilianum R, gracillianum C 29 tatum M² |
 obseruationibus P² L¹ 30 his | ab his Th. |
 et] C² M, etiam Th., om. PLR, inc. C² | di-
 uersis] C² Th., aduersis PLR, ad diuersis M²,
 a diuersis M², inc. C²: διαφοροῖς B 31 s. a.
 Th. Hal. P² (aut in litura aut in uacuo spa-
 tio) LD | pp.] d. pp. P² L, id. ii D, d. prid.
 Hal. | sept.] ser. PL, s. D | gerasti PLD,
 gerasto Th., om. Hal. | constantino (—tini D)
 a.] constantio Hal. | vii] Th., ii Hal., om.
 PLD | et constantio (constant. PL) cons. |
 et constantio c. cons. Th., et constante cons.
 Hal., et constante tamquam inscriptionem
 sequentis constitutionis (quae est 1, 7, 5) D

- 2 IMPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. [Th. 16, 5, 5 B 1, 1, 22 Nomoc. 12, 2
AD HESPERIVM PP. Omnes uetitae legibus et diuinis et imperialibus constitutionibus hae-
reses perpetuo conquiescant et nemo ulterius conetur quae repperit¹ profana [Th. 16, 5, 24
praecepta uel docere uel discere: ne antistites eorundem audeant fidem insinuare, quam
non habent, et ministros creare, quod non sunt: ne per conuentiam iudicantium omnium-
que, quibus per constitutiones paternas super hoc cura mandata est, eiusmodi audacia
neglegatur et crescat. Haereticorum autem uocabulo continentur et latis ad- [Th. 16, 5, 28
uersus eos sanctionibus debent succumbere, qui uel leui argumento iudicio catholicae reli-
gionis et tramite detecti fuerint deuiare. D. III NON. AVG. MEDIOLANO. ACC. XIII K. SEPT. 9
AVSONIO ET OLYBRIO CONSS. a. 379
- 3 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. CLEARCHO PV. [Th. 16, 5, 30 B 1, 1 23 Nomoc. 12, 2
Cuncti haeretici procul dubio nouerint omnia sibi loca² adimenda esse, siue sub ecclesia-
rum nomine teneantur siue³ diaconica appellantur uel etiam decanica, siue in priuatis
domibus uel locis huiusmodi coetibus copiam praebere uideantur: his aedibus uel locis
priuatis ecclesiae catholicae uindicandis⁴. Ad hoc interdicatur his omnibus ad litaniam 15
faciendam noctu uel die⁵ profanis coire conuentibus: statuta uidelicet condemnatione cen-
tum librarum auri contra officium sublimitatis tuae uel praesidale quinquaginta⁶, si quid
huiusmodi fieri uel in publico uel in priuatis aedibus concedatur. D. V NON. MART. CON-
STANTINOPOLI ARCADIO IIII ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396
- 4 IDEM AA. ET THEODOSIVS A. SENATORI PP. Manichaeos [Th. 16, 5, 40 B 1, 1, 21 Nomoc. 6, 3 20
seu Manichaeas uel Donatistas meritissima seueritate persequimur. huic itaque hominum
generi nihil ex moribus, nihil ex legibus sit commune cum ceteris. Ac primum quidem
uolumus esse publicum crimen, quia quod in religione diuina committitur, in omnium
fertur iniuriam. quos bonorum etiam publicatione persequimur: quae tamen cedere iubemus
proximis quibusque personis, ita ut ascendentium uel descendendum uel uenientium ex 25
latere cognatorum usque ad secundum gradum uelut in successione ordo seruetur.
quibus ita demum ad capiendas facultates esse ius patimur, si non et ipsi pari conscientia
polluantur. Ipsos quoque uolumus amoueri ab omni liberalitate et successione quolibet
titulo ueniente. Praeterea non donandi, non emendi, non uendendi, non postremo contra-
hendi cuiquam conuicto relinquimus facultatem. In mortem quoque inquisitio tendatur. 30
nam si in criminibus maiestatis licet memoriam accusare defuncti, non immerito et hic

CRM

¹ quae repperit] perpetrare quae repperit nec illicita habere concilia, nusquam Th.
² huius urbis ins. Th. ³ quae ins. Th. (u. i.) ⁴ eccl. cath. uind.] fisco nostro adcorporan-
dis Th. (cf. p. 77 u. 28) ⁵ interdiu (interdic libri) Th. ⁶ uel praesidale quinquaginta om. Th.

1 impp. C, mpp. R | grat.] grat. et CR | ualen-
tinus CRM | aa. C 2 sperium S, eperium M^a |
omnis R | et diuinis et] Q Th., et diuinis CRM
3 perpetuum M, imperpetuum C | et] RM cum
B et Nomoc. καὶ μηδεὶς, om. C | reperit R,
inc. C^a 4 uel discere] discere C | ne] R Th.,
nec CM, μηδεὶς B Nomoc. | insinuare M 5 quod]
qui M | ne] W Th., nec C, neque R^b M, ne
quod R^a | cohibentiam C, conuentiam RM^b,
conuentiam M^a | iudicantium R 6 hoc] hec M |
audientia C 9 s. a. Th. 16, 5, 5 Hal. | aug. ...
sept.] Th., mediol. Hal. 11 clearcho pu.] Th.,
de archepu. S, clearchorum C, clearcho R,
cleriacho M 12 sub om. M 13 siue diac.]
εἴτε διακονικά B | uel etiam] siue R | decanica]
RMB, decanica C cum Th. Vat., diaconica
alii libri Th. 14 huiusmodi ... locis om. Th.
15 eccl. cath. uind.] ὑπὸ τῶν καθολικῶν ἐκκλη-
σιῶν διεκδικουμένων B 16 nocte M | conuen-
tibus] Montisp. 83 Th., conuentionibus CRM
condempnationem M^a 17 quinquaginta M
quidem M 18 in publico] impudicis C | uel in

priu.] priu. C | s. a. Th. Hal. | non.] kal. Hal. |
constantinopoli om. Hal. 20 aa. et theod.
a.] R, aa. C, theod. a. M | ad senatorem C |
pp.] pu. WQ cum Th. Vaticano 21 per-
sequuntur C 22 nihil ex legibus] uel legi-
bus C 23 religione diuina] C Th., religio-
nem diuinam RM 24 quae tamen ... 28 pol-
luuntur suppluimus ex Th. auctoritate B:
παρὰχωροῦμεν δὲ τῆς τούτων περιουσίας καὶ δη-
μευομένης τοῖς ἀνιούσι καὶ κατιούσι καὶ ἐκ πλα-
γίου συγγενέσι καὶ κατιούσιν (καὶ κατ. del.) αὐτῶν
ἕως δευτέρου βαθμοῦ, ἵνα μὲντοι ὁ ἐγγύτερος τῶν
βαθμῶν προσημαῖται. τότε δὲ τούτοις τοῖς συγγε-
νέσι τῶν Μανιχαίων ἢ Δονατιστῶν τὴν τοιαύτην
παρὰχωροῦμεν οὐσίαν, εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ τῇ ὁμολο-
γῇ συνειδῇσαι γράνουνται: omittunt hoc comma
libri cum Nomoc. et Const. 28 ammouere C
29 emendi non uendendi] M Th., uendendi
non emendi CR: οὐδὲ ἀγοράζειν οὐδὲ πωλεῖν B
30 cuique Th. | relinquimus] W Th., tribui-
mus CRM | morte C | tendit Th.

- 5 debet subire iudicium. Ergo et suprema illius scriptura irrita sit, siue testamento siue
 6 codicillo siue epistula siue quolibet genere reliquerit uoluntatem¹ qui Manichaeus fuisse
 7 conuincitur: *hoc quoque casu eadem illa circa gradus superius comprehensos condicione*
 8 *seruata*. Sed² nec filios heredes existere aut adire permittimus, nisi a paterna prauitate
 9 discesserint: delicti enim ueniam paenitentibus damus. In eos etiam auctoritatis [Th. 16, 5, 35 5
 10 aculei dirigantur, qui eos domibus suis damnanda prouisione defendunt. Seruos [Th. 16, 5, 40
 11 insuper³ extra noxam esse uolumus, si dominum sacrilegum euitantes⁴ ad ecclesiam catho-
 12 licam seruitio fidelior transierint. D. VIII K. MART. ROMAE HONORIO VII ET THEODOSIO II
 13 AA. CONSS. a. 407
- 5 ¹IMP. THEODOSIVS A. ET VALENTINIANVS C. FLORENTIO PP. [Th. 16, 5, 63 Nomoc. 6, 3 10
 14 Ariani et Macedoniani, Pneumatomachi et Apollinariani et Nouatiani siue Sabbatiani,
 15 Eunomiani, Tetradiatae siue Tessaescaedecatitae, Valentiniani, Papianistae, Montanistae
 16 seu Priscillianistae uel Phryges uel Pepuzitae, Marcianistae, Borboriani, Messaliani, Euty-
 17 chitae siue Enthusiastae, Donatistae, Audiani, Hydroparastatae, Tascodrogitae, Batrachitae,
 18 Hermeiecciani, Photiniani, Pauliani, Marcelliani, Ophitae, Encratitae, Apotactitae⁶, Sacco- 13
 19 phori et, qui ad imam usque scelerum nequitiam peruenerant, Manichaei nusquam [B 1, 1, 25
 20 in Romano solo conueniendi orandique habeant facultatem. Manichaeis etiam de ciuita-
 21 tibus expellendis et ultimo supplicio tradendis⁷, quoniam nihil his⁸ relinquendum loci est,
 22 in quo ipsis etiam elementis fiat iniuria, cunctisque legibus, quae contra eos ceterosque qui
 23 nostrae fidei refragantur olim latae sunt diuersisque prolatae temporibus, semper uiridi 20
 24 obseruantia ualitoris siue de donationibus in haereticorum conuenticula, quae ipsi audacter
 25 ecclesias nuncupare conantur, factis⁹ siue ex ultima uoluntate rebus qualitercumque relictis
 26 siue de priuatis aedificiis, in quae domino permittente uel coniuente conuenerint, uene-
 27 randae nobis catholicae uindicandis ecclesiae siue de procuratore, qui hoc nesciente domino
 28 fecerit, decem librarum auri multam uel exilium, si sit ingenuus, subituro, metallum uero 25

CRM

¹ uoluntatis Th. ² alioquin Th. ³ etiam Th. ⁴ reuerentes Th. ⁵ iunge 1, 6, 3 ⁶ Ere-
 mitae ins. Const. ⁷ et ultimo supplicio tradendis om. Th. ⁸ omnibus ins. Th. ⁹ con-
 uenticula ... factis] factis ecclesias Th.

2 relinquerit C 3 hoc quoque ... 4 seruata
 ex Th. suppleta sunt auctoritate B: ἡ ἄλλην
 διακρίσει βούλησιν, εἰ μὴ ἄρα πάλιν περὶ ἓνα
 τῶν ἀνόντων ἢ κατιόντων ἢ ἐκ πλαγίου συγγε-
 νῶν τῶν ἄχρι δευτέρου βαθμοῦ ἢ τοιαύτη βού-
 λησις παρὰ τοῦ Μανιχαίου γέγονε· τότε γὰρ ἐρρω-
 ται ἡ περὶ τούτων βούλησις, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω,
 ὅτε μὴ ἦσαν οἱ συγγενεῖς Μανιχαῖοι: om. libri
 cum Nomoc. Const. 4 heredes om. Th. |
 audire C^a | paterna om. C 5 discesserint
 R^aM^a | delicta R^a | paenitentiae C | auctoris C
 6 defendunt C | seruus C^a 7 insuper M^a
 8 de seruitio fideliores (—re M^a) CM^a | s. a.
 Th. Hal. | mart.] Th., maii Hal. 10 imp.
 theod. a. et ualentinus c. (c. om. M) CM,
 imp. theod. et ual. aa. S Th., imp. theod.
 et ualentinus ag. cesares R 11 adriani R |
 pneumatomachi] Th. 16, 5, 11 cum Const.,
 praeneumatomachi CRM | apollinariani] R^aM
 Th. 16, 5, 12. 14. 33 Const., apolliniani C,
 apollinariani R^a | nouatiani om. C, ναυαπτιανοί
 Const. contra Th. 16, 5, 59. 65 12 euno-
 miani] Th. Const., eunomaniani (ennom. C)
 CRM | tetradiatae ... ualentiniani om. Const. |
 thesasseriscedecatitae C, thesariscedecati-
 cae R, thesariscac decathicae M | papianistae]
 Const., papinianistae C, papioniste RM^a, papi-
 nistae M^a 13 priscianiste M | uel phryges
 uel pepuzitae om. C | pepusitae RM contra

Th. 16, 5, 59 Const. | μαρκιωνισταί Const. contra
 Th. | borboniani M | euty chitae] Const., euchi-
 tae C Th., eutichete R, euthitae M 14 enti-
 siaste R, euchisiaste C, enthusiastae M, enthy-
 siastae Th., ἐνθουσιασταί Const. | audiane R^a |
 idroparastae (idpop. R^a) R | tascodrogitae] RM,
 tascodiogitae C, ascodrogitae Th. 16, 5, 65,
 tascodrogae Th. 16, 5, 10, ἀσκοδρογοί Const.,
 τασκοδρογοί c. 18 § 3 h. t., tascodrogi c. 19
 § 4, c. 21. 22 h. t. | batrachitae] CM^a, batra-
 chiste M^a, βατραχίται Const., om. R 15 her-
 meiecciani] M, hermeiaciani C, herinei et ciani
 R, om. Th. Const. | photiniani R, om. Const. |
 paliani C, paulini M | offitiae C | encratitae]
 Th. 16, 5, 11 Const., encratistae CR, encras-
 tite M | apotacite R | sarcofori C, saccofoni R
 16 inam M | peruenerunt Th. 17 romano
 loco M, romanum locum C: ἐν Ῥωμαίων ἰθά-
 ρει B | ueniendi C, ueriendi M, συνιέναι B |
 habeat M | ciuitatibus] facultatibus C 18 de-
 dendis M 19 eos] hos Th., τούτων B 20 di-
 uersisque prolatae (latae C)] CM, diuersisque
 promulgatae Th., diuersis prolatae R: οἱ ...
 ἡδὲ ἐσθνήχθησαν ἐν διαφοραῖς χρόνοις B | sem-
 per] siue pro C 21 ualitori C | quas C |
 audacter] R, audaciter CM 22 cogantur C
 23 in quae] R Th., inique C, in quibus M |
 cohibente CM, conueniente R^a 25 si om. C |
 subituro metallo C

- 2 post uerbera, si seruilis conditionis sit. Ita ut nec in publico conuenire loco nec aedificare sibi quasi¹ ecclesias nec ad circumscriptionem legum quicquam meditari ualeant, omni ciuili et militari, curiarum etiam et defensorum et iudicum sub uiginti librarum auri inter-
 3 minatione prohibendi auxilio. Illis etiam in sua omnibus manentibus firmitate, quae de militia poenisque uariis de diuersis sunt haereticis promulgata, ut nec speciale quidem⁵ beneficium aduersus leges ualeat impetratum. D. III K. IVN. CONSTANTINOPOLI FELICE ET TAVRO CONSS. a. 428
- 6 ²IDEM AA. LEONTIO PV. Damnato portentuosae super- [Th. 16, 5, 66 B 1, 1, 26 Nomoc. 3, 2] stitionis auctore Nestorio nota congrui nominis eius inuratur gregalibus, ne Christianorum appellatione abutantur: sed quemadmodum Ariani lege diuinae memoriae Constantini³ ob¹⁰ similitudinem impietatis Porphyriani a Porphyrio nuncupantur, sic ubique participes nefariae sectae Nestorii *Simoniani* uocentur, ut, cuius scelus sunt in deserendo deo imitati, eius uocabulum iure uideantur esse sortiti. Nec uero impios libros nefandi et sacrilegi Nestorii aduersus uenerabilem orthodoxorum sectam decretaque sanctissimi coetus antistitum Ephesi habiti scriptos habere aut legere aut describere quisquam audeat: quos dili-¹⁵ genti studio requiri ac publice comburi decernimus. Ita ut nemo in religionis disputatione aliquam supra dicti nominis⁴ faciat mentionem aut quibusdam eorum habendi concilii gratia in aedibus aut uilla aut suburbano suo aut alio quolibet loco conuenticulum clam aut aperte praebat: quos omni conuentus celebrandi licentia priuari statuimus: scientibus uni-²⁰ uersis uiolatorem huius legis publicatione bonorum esse coercendum. D. III NON. AVG. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO XV ET VALENTINIANO IIII AA. CONSS. a. 435
- 7 ⁵IDEM AA. FLORENTIO PP. Curiales omnium ciuitatum, onerosis quin [Nou. Theod. 3 § 6] etiam militiae seu diuersis officiis facultatum et personalium munerum obligatos suis ordinibus, cuiuscumque sectae sint, inhacere censemur, ne uideamur hominibus execrandis contumelioso ambitu immunitatis beneficium praestitisse, quos uolumus huius constitutionis²⁵ auctoritate damnari. D. PRID. K. FEBR. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVI ET FAVSTO CONSS. a. 438
- 8 ⁶IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA. PALLADIO PP. Qui- [B 1, 1, 27 Nomoc. 3, 2] cumque⁷ in hac sacra urbe uel in Alexandrina ciuitate uel in omni Aegyptiaca dioecesi CRM

¹ quasi om. Th. ² constitutionis non epitomatae, quae et Latine et Graece emissa est, exemplum Graecum extat in actis synodi Ephesinae apud Mansium 5, 413 ³ extat in So-
 cratis hist. eccles. 1, 9 (cf. Hanel Corpus legum p. 200) ⁴ fuitne aliam quam supra dicto
 nomine (u. i.)? ⁵ iunge 1, 7, 5. 1, 9, 19 ⁶ iunge 1, 7, 6 ⁷ quicumque ergo uel aliis
 praemissis Auth.

1 seruilis M^a | conditioni M | publicum conu.
 locum C 2 scriptionem C | legum om. C |
 ualeat (ual'eat R^a?) CR 3 iudicium M 4 in
 om. C | manentibus omnibus M 5 poenisque
 u. de d. sunt (sunt om. R) haereticis R Th.,
 penae C^a, penis C^b, poenisque u. et de d.
 hereticis sunt M | promulgatae ita ut Th.
 6 ualeant M | impetratum C Th., impetrari
 RM | s. a. Th. Hal. | III k. iun. const. Th.,
 const. III k. iul. Hal. 8 leontiano R | pu.
 Th., pp. SRM, pp. urbis C 9 ne] nec CM
 10 constantine R^a 12 simoniani Th. cum B
 Nomoc., nestoriani libri | deo imitati Th., de
 humanitati C, deum imitati RM, deo et imi-
 tati W 13 et sacrilegi CM cum syn. Ephes.:
 τοῦ ἀθεμίτου τε καὶ ἱεροσύλου, et sacrilegii R,
 sacrilegii Th. 14 honorabilem R 16 dis-
 putationem M 17 aliquam supra dicto no-
 mine Th.: μηδὲ μνήμην τῶν ἀπολλυμένων ἀν-
 θρώπων ἐν τῇ τῆς θρησκείας διαλέξει ἑτέρῳ ἢ
 τῷ Σίμωνος ὀνόματι ποιεῖσθαι syn. Ephes. | aut
 ut M 18 conuenticulum RM | clam] dam M^a
 19 conuentus] coetu C | licentiam R^a 20 s. a.

Th. Hal. [non.] Th., kal. Hal. 21 xv et ual.
 IIII aa. cons. Hal., a. xv et qui fuerit
 nuntiatus Th. 22 pp.] p. M | curialem R |
 honorosis M 24 inherere M^a | uideantur R
 25 quos om. M^a 26 damnare Nou. | s. a.
 Nou. Hal. | constantinopoli om. Hal. | et
 fausto cons. Hal., cons. et qui fuerit nun-
 tiatus Nou. 28 hac constitutione iteratur
 altera ex parte consona, quae Graece ex-
 tat in actis concilii Chalcedonensis (Mansi
 7, 501): ipsam integram seruauerunt col-
 lectiones canonum Quesnelliana (Mansi 7,
 517 Ballerini in opp. Leonis M. 3, 242,
 cf. Maassen Quellen u. Litt. des canon. Rechts
 1, 332) et Hispana: utriusque collectionis
 libros Maassen in meum usum contulit eos-
 dem, de quibus dixi ad 1, 1, 4 | imp. ual.
 (ualentinus RM) et marcianus (marcus CR)
 aa.] imp. marcianus a. Auth. recte, cum
 Valentinianum ante datam constitutionem
 mortuum esse subscriptio testetur 29 in
 al.] Auth. cum B, al. libri | dioecesi CRM

diuersisque aliis prouinciis Eutychetis profanam peruersitatem sequuntur et ita non credunt, ut trecenti decem et octo sancti patres tradiderunt catholicam fidem in Nicæna ciuitate fundantes, centum quoque et quinquaginta alii uenerabiles episcopi, qui in alma urbe Constantinopolitana postea conuenerunt, et sicut Athanasius et Theophilus et Cyrillus sanctae recordationis episcopi Alexandrinae ciuitatis credebant, quos etiam Ephesina synodus (cui beatae memoriae Cyrillus praefuit, in qua Nestorii error expulsus est) in uniuersis secuta est, quos et nuper uenerabilis Chalcedonensis synodus est secuta, prioribus conciliis sacerdotum ex omni prorsus parte consentiens nihilque adimens sacrosancto symbolo neque adiciens, sed Eutychetis dogmata funesta condemnans: sciant *se* esse haereticos Apollinaristas: Apollinaris enim facinorosissimam sectam Eutyches et Dioscorus monte sacrilega 10 sunt secuti. Ideoque hi omnes, qui Apollinaris uel Eutychetis peruersitatem sequuntur, illis poenis, quae diuorum retro principum constitutionibus contra Apollinaristas uel serenitatis nostrae postmodum sanctione contra Eutychianistas uel hac ipsa augustissima lege 2 contra eosdem decretae sunt, nouerint se esse plectendos. Idcirco Apollinaristae, hoc est Eutychianistae (quibus etsi est in appellatione diuersitas, tamen in haeresis prauitate con- 15 iunctio et dispar quidem nomen, sed idem sacrilegium) siue in hac alma urbe diuersisque prouinciis siue in Alexandrina ciuitate siue intra Aegyptiacam dioecesim sunt neque ita credunt, ut praedicti uenerabiles patres credebant, neque uiro reuerentissimo Alexandrinae urbis antistiti Proterio fidem orthodoxam tenenti communicant, episcopos uel presbyteros aliosque clericos creare et habere prohibemus¹: scientibus tam his Eutychianistis uel 20 Apollinaristis, qui ausi fuerint cuiquam episcopi uel presbyteri uel clerici nomen imponere, quam his, qui passi² fuerint impositum sibi nomen sacerdotale retinere, poenam exilii cum facultatum suarum amissione se subituros. Vniuersi praeterea Apollinaristae uel Eutychianistae non ecclesias non monasteria sibi construant, parasynaxes et conuenticula tam diurna quam nocturna non contrahant neque ad domum neque ad possessionem cuiusquam neque 25 ad monasterium uel quemcumque alterum locum operaturi sectae funestissimae congregentur. Quod si fecerint et hoc factum fuisse domino uolente constiterit, post rem in examine iudicis adprobatam domus uel possessio, in qua conuenerint, *fisco sine dilatione societur*, monasterium uero eius ciuitatis orthodoxae ecclesiae, in cuius territorio est, iubemus addici. Si uero 5 ignorante domino, sciente uero qui pensiones domus exigit uel conductore uel *procuratore* 30

CRM

¹ episcopos quoque et presbyteros aliosque clericos illis creare et habere non liceat *aliis praemissis Auth.* ² conati *Auth.*

1 diuersitatem *C* 4 sicut *om.* *M^a* | athenasius *R* 5 episcopus alexandriae *R* | etiam et *R^a* 6 momorie *M^a* 5 sacrosancto] *Auth.*, sacrosanctae *CRM* 9 dogma funestum *M* | *se*] *Auth.*, *om.* *CRM* 10 facinorosissimum *R* eutychetis *C* 11 hi omnes] *M^a*, hi (hii *C*) homines *CRM^a*, omnes hi *Auth.* | sequuntur peruersitatem *M* 13 postmodum sanctionem *R^a*, sanctione postmodum *Auth.* | ipsas *R^a* | angustissima *R* 14 *se om.* *R* 15 prauitate] prauitate et *C^a* 17 siue] seu *Auth.* | intra aegyptiacam dioecesim (diocesi *C*) | in aegyptiaca diocesi *Auth.*, ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ διοίκησει *B* | neque] et neque *C* 18 alexandriae *R* 19 προαίριον *B* contra *Auth.* 20 clericos *C*, diaconos *M^a* | fabere *R^a* 21 apollinaristas *R^a* 22 passi] ἀνασχόμενοι *B* | sibi *om.* *C* 23 *se*] *RM*, esse *C*, *om.* *Auth.* | uel eutychianistae *om.* *M^a* 24 parasynaxis *CM*, parasynaxis *R* | conuenticulam tam diurnam quam nocturnam *CR* 25 non *om.* *M* | possessionem] *Q* *Auth.* cum *B*: μήτε ἐν οἴκῳ ἢ κτήματι τινος, possessiones *CRM* 26 uel] uel ad *Auth.*, ἢ ἐκ *B* | quaecumque *RM^a* |

operaturi] *Auth.* 2141, operadores *Auth.* 2147 (*ex emend.*) *Hisp.*, operari *CR^a*, opera *R^a*, operatum *M*: λειτουργήσαντες (*scr.* λειτουργήσοντες) τὰ τῆς πενήθιμου θρησκείας *B* 27 postremo in *CM^a* 28 approbata *C* | domus uel possessio] *C* *Auth.*, domum uel possessionem *RM*, ὁ μὲν οἶκος ἦτοι τὸ χωρίον *B* | conuenerit *C*, cominerint *M^a* | fisco sine dilatione societur monasterium uero] *Auth.* cum *B*: τοῦ φίσκου ἀνυπερβίτως προσκυρωθήσεται, uel monasterium libri cum *Const.*: ἐπὶ τὸν οἶκον ἢ τὴν κτῆσιν, ἐνθα συνῆλθον, ἢ ἐκκλησία λαμβάνει, *cf.* p. 74 *not.* 4 30 si uero] *C* *Auth.*, sin uero *R*, siue *M* | pensiones] *M* *Auth.*, pensionem *CR* | conductore uel procuratore uel actore] *Auth.*, auctore *C*, actore *M*, conductore uel actore *R*, εἰδότες δὲ τοῦ ἐνοικιολόγου ἢ τοῦ μισθωσαμένου τὸν τόπον ἢ τοῦ προκουράτωρος *B*: apparet igitur interpretores uerba eo qui p. d. exigit, quae ad omnes qui sequuntur personas pertinent, ab iis separasse et aut procuratorem aut actorem iis contineri rati horum alterutrum quasi bis positum eiecisse

uel actore praedii parasynaxes et conuenticula interdicta collegerint, conductor uel procurator siue actor uel quicumque eos in domum uel in possessionem uel in monasterium receperint ac passi fuerint illicitas parasynaxes conuentusque celebrari, si uilis et abiectae condicionis sunt, fustibus publice et in poenam suam et in aliorum coerceantur exemplum, si honestae uero personae sunt, decem libras auri multae nomine fisco nostro cogantur in-
 6 (4) ferre. Nullum praeterea Apollinaristam uel Eutychianistam ad aliquam iubemus adspirare militiam. si qui uero in quacumque militia inuenti¹ fuerint militare, soluti cingulo honestorum hominum et palatii communione priuentur nec in aliqua nec in qua² nati sunt
 7 ciuitate uel uico aut regione uersentur. Si qui uero in hac alma urbe nati sunt, tam
 8 (5) sacratissimo comitatu quam omni per prouincias metropolitana ciuitate pellantur. Nulli
 9 insuper Eutychianistae uel Apollinaristae publice uel priuatim aduocandi coetus et circulos contrahendi et de errore haeretico disputandi ac peruersitatem facinorosi dogmatis adse-
 10 rendi tribuatur facultas. Nulli etiam contra uenerabilem Chalcedonensem synodum liceat aliquid uel dictare uel scribere uel edere atque emittere aut aliorum scripta super eadem
 11 re proferre. Nemo huiusmodi habere libros et sacrilega scriptorum audeat monumenta
 12 seruare. quod si qui in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur.
 13 Eos uero qui discendi studio audierint de infausta haeresi disputantes, decem librarum auri, quae fisco nostro inferendae sunt, iubemus subire dispendium. ultimo etiam supplicio
 14 coerceantur, qui illicita docere temptauerint³. Omnes uero huiusmodi chartae ac libri, qui funestum Eutychetis, hoc est Apollinaris, fuerint dogma complexi, incendio concremen-
 15 tur, ut facinorosae peruersitatis uestigia ipsa flammis ambusta depereant. aequum namque
 16 est, ut immanissima sacrilegia par poenae magnitudo percellat. Scientibus moderatoribus prouinciarum eorumque apparitionibus, defensoribus etiam ciuitatum, quod, si ea, quae legis huius religiosissima sanctione custodienda decreuimus, aut neglexerint aut aliqua permiserint temeritate uiolari, denarum librarum auri multam fisco cogantur inferre: in-
 17 super etiam existimationis suae periculum sustinebunt. D. K. AVG. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. VIII ET ANTHEMIO CONSS.

a. 455

CRM

¹ militiam nisi cohortalinam uel limitaneam. si qui uero extra cohortalinam uel limitaneam inuenti *Auth.* ² nec in alia quam in ea in qua *Auth.* ³ ultimo ... temptauerint *om. Auth.*

1 parasynaxes et conuenticula interdicta] *Auth.*, parasynaxis et conuenticula interdicta (conuenticulum interdictum *R*) *RM*, parasynaxis et conuenticulum interdictam *C*, παρὰ συναξίς ἢ σύνοδος ἀπηγορευμένη *B* 2 in monasterium (—rio *CR*)] *CRM*^a, monasterium *M*^p *Auth.*: ἢ ἐν μοναστηρίῳ *B* 3 ac] aut *C*] parasynaxis *C*, parasynaxis *RM*] celebrare *Auth.* 2141. 2147: αὐτοὺς ποτῆσαι τὴν παρὰ συναξίν *B* 4 conditioni *CM*] in aliorum] aliorum *C*] coarceantur *RM* 5 uero honeste *C* 6 expirare *C* 7 militiam ... militia] *RM*, et si *C*: μηδὲς Ἀπολλιναριστὴς στρατευέσθω. εἰ δὲ εὐρεθῇ στρατευόμενος, γυμνούσθω *B*] militare] *C Auth.* *B*, militari *RM*] soluto *Auth.* 8 commune *R*] in aliqua nec] libri cum *Const.*: οὔτε ἄλλη πόλει οὔτε ἐν ἡ ἐγενήθησαν ἢ ἐγχωρίῳ διάγουσιν. uereor tamen, ne haec uerba ut superiora (p. 77 u. 25) interpolata sint ad indicem Anatolii (i. e. *Const.*), cum Thalelaeus idem uideatur habuisse quod legitur in *Auth.*: καὶ μηδὲ ἐν ἄλλῃ πόλει οὐ (cuamuit ei, ut recte conicit Heimbachius minor) μὴ ἐν ἡ ἐτίγθησαν *B (Coisl.)*] ciuitate nati sunt *C* 9 aut] ac *Auth.*, ἢ κλίματι *B*] in] in quacumque militia inuenti fuerint *R*^a 10 per prouincias] prouintia *M* 11 super *M*] uel priu.] per priu. *R*] aduocandi] *Auth.*, ad conuocandi libri: συνόδους ποιεῖν *B* 12 here-

ticorum *M*] dagmatis *M*^a 14 super eadem re scripta *Auth.*] scripta] dicta uel scripta *C contra B Auth.* 15 liberos *C*] et *om. R*] monumenta] *C Auth.*, monumenta *RM* 16 criminibus] omnibus *R*, criminibus *M*^a] dampnantur *R*^a 17 eas *R*] audierint] *E alii cum Auth.* et *B* ἀκούουσιν, adierint *CRM* 18 subire iubemus *M* 19 coerceantur] *C cum B* ὑποβαλλέσθωσαν, cohercentur *RM*] qui *om. C*] temptauerint docere *C*, docere temptauerint *R*^a] huiusmodi] *M Auth.*, huiusmodi *CR* 20 apollinarii *RM* 21 peruersitati *C*] ipsa] *Auth.* cum *B* αὐτὰ τὰ ἔγγραφα, ita *CRM*] ambusta] *C Auth.*, combusta *RM*] depereant] *dett. Auth.*, pereant *CRM*] aequum] ac qui *C* 22 prae-cellat *C* 23 apparitionibus] *RM Auth.* 2141, apparitoribus *C Auth.* 2147 ex emend. *Hisp.*, αἱ τοῦτων τάξεις *B*] etiam] et *C*] quae] quod *C* 24 custodiendo *C*] aut aliqua] ad aliqua *C* 25 fisco] *RM Auth.*, fisco nostro *C*] cogantur] *CRM Auth. Hisp.*, cogentur *Auth.* 2141. 2147: ἀπατηθήσονται *B* 26 etiam] *RM*, et *C*, *om. Chalc.*: πρὸς δὲ τοῦτοις καὶ *B*] examinationis *R*, aestimationis *M*] s. a. *Auth.* et 1, 7, 6: in *Hal. est subscriptio c. 9*] d.] d. sub die *Auth.* 411 *Hisp.* 27 ualentiniano a.] 1, 7, 6, diuo ualentiniano *Auth.*] anthemio] anthemio uiro clarissimo *Auth.*

9 *Αὐτοκράτωρ Αἰών Α.*

Ἀνθρώπων καὶ ὅσων εἶναι λογισμένοι τοὺς αἰρετικούς ἐπιτρέπομεν θάπτεσθαι ταῖς [B 1, 1, 25] νενομισμέναις ταφαῖς.

D. CONSTANTINOPOLI ID. AVG. CONSTANTIANO ET RVFO CONSS.

a. 457

- 10 IDEM A. ERYTHRIO IT. Si qui orthodoxae religionis emptione uera uel ficticia aut 5 quocumque alio iure uel titulo praedia et possessiones resque immobiles, in quibus orthodoxae fidei ecclesiae uel oratoria constituta sunt, in haereticae sectae et contraria orthodoxae fidei sentientem quamcumque personam transferre uoluerint, nullam huiusmodi uel inter uiuos habitam uel secreto iudicio compositam ualere uolumus uoluntatem, etiamsi ab orthodoxae fidei uenditore uel quocumque modo alienatore commenticio sub qualibet occa- 10 sione fuerit adsignata: sed irrita omnia huiusmodi documenta et tamquam penitus nec scripta esse censemus. Haec enim praedia et possessiones, quae in haereticas personas quocumque modo translatae fuerint uel collatae, fisci nostri uiribus decernimus uindicari. 1 Sine enim apud dominos possessoresue orthodoxos ea praedia maneant seu ad fisci nostri iura peruenerint, necesse est in his ecclesias et oratoria constituta diligentius et sollicitius 15 instaurari. nostrae enim serenitatis undique ad hunc exitum prouidentia ducit, ut omnipotentis dei templa, in quibus nostrae fidei instituta perdurant, cultu adsiduo per omnia saecula rediuiua seruentur. Nec enim dubitari potest, quod si in haereticos ueniant possessiones, in quibus uerae fidei ecclesiae uel oratoria constituta sunt et integritas colitur, omnimodo ab his deseri atque destitui, omni cultu uacare, omnibus sacris et solitis uiduari 20 mysteriis, omni splendore priuari, nullis populorum conuentionibus, nullis clericorum observationibus celebrari et ex hoc sine dubio easdem ecclesias perire ruere complanari. nec enim de earum instauratione haeretici poterunt aliquando cogitare, quas penitus esse nolabant. quae omnia resecantes ad praesentem legem peruenimus.

a. 466—472?

- 11 Θεσπίζομεν τοὺς τὴν ὁλεθρίαν τῶν Μανιχαίων αἰρουμένους πλάνην μηδε- [B 1, 1, 29 Nomoc. 12, 2] 25 μίαν ἔχειν παρρησίαν ἢ ἀδειαν καθ' οἷονδ' ἔποτε τῆς καθ' ἑμᾶς πολιτείας διάγειν τόπον· εἰ δὲ ποτε φανῶν ἦτοι εὐρεθῶν, ὑπάγεισθαι κεφαλικῇ τιμωρίᾳ.

D. V ID. AVG. BOETHIO VC. CONS.

a. 487 uel 510

- 12 *Αὐτοκράτορες Ἰουστίνος καὶ Ἰουστινιανός ΑΑ.*

Τοὺς αἰρετικούς [Nomoc. 12, 2]

CRM: c. 9. 11 dedi ad indices B (u. i.), c. 12 extat in B Coislin. 151 (1, 1, 30), quae contuli

1 const. graeca Paris. 4534. inscriptionem restitui ex c. 10 (uide ad u. 4). cum in libro primo Basilicorum libri manu scripti qui exstant saepius uerba ipsa constitutionum Graecarum indicibus substituerint nec soleant indices prima persona loqui, fortasse hoc loco uerba, non indicem constitutionis tenemus. breuiores h. c. indices exhibent Const.: οἱ (ἀπαντες δὲ οἱ Const.) αἰρετικοὶ κατὰ τὸ νενομισμένον θάπτονται et BΣ 60, 69, 1 (= Nomoc. 12, 2 p. 602 Pitra): τοῖς νενομισμένοις καὶ οἱ αἰρετικοὶ παραδιδόσθων ταφαῖς 4 s. a. Hal. ad c. 8 | constantio Hal. 5 idem a.] M, idem aa. C, idem ag. R, iustinianus a. S: lectio aa. sumpta uidetur ex c. 8, ut non indicet Anthemii nomen adiectum fuisse, cuius nomen in paucioribus constitutionibus ad Erythrium datis legitur | erithio RM | si qui] CRM, si quis Q^a W cum parat. ad Const. 1, 2, sed infra u. 8 est uoluerint | emptio C, uenditione R^b M 7 oratorio M | contrariae M 8 nullum C 9 ab] C, om. RM 10 conuentio C | fuerit occasione R 11 adsignati C | penitus nec (non R) CR, nec penitus M 14 enim om. M | orthodoxos] R^b M, orthodox C, orthodoxe R^a | teneant C | ad om. C | fisci R^a 15 peruenerant R^a | ecclesiis C | solitius M 16 ducitur C 18 reditina M | ueniant] ueniant tales M 20 omni] et omni M | solitos induere C 21 ministeriis M | spendoro M 23 earum] anim M^a | heredes M | poterunt] C,

potuerunt RM 24 subscriptionem, quam Hal. subiungit anni 487 uel 510, transmotam esse ex capite sequenti, sicut supra ad c. 8 factum est, ex inscriptione intellegitur: Erythrii praefectura non occurrit nisi annis 466 et 472 25 constitutio graeca M, constitutiones graece W. de Basilicorum textu, quem recepinus, idem ualet, quod diximus ad c. 9 h. t. | in Const. ita est: ὅπουδ' ἔποτε οἱ Μανιχαῖοι εὐρισκόμενοι κεφαλικῶς τιμωροῦνται, in Nomoc. (= Ecloga): Μανιχαῖος ἐν Ρωμαϊκῷ τόπῳ διάγων ὁφθεῖς ἀποτεμνέσθω 28 s. a. Hal. ad c. 10: cum constitutiones anni 487, de quibus solis constat, 1, 51, 13 et 7, 51, 5, habeant post cons. Longini, c. 11 probabilis anno 510 adscribitur 29 inscriptionem restitui ex c. 20 § 4 h. t.: fortasse huc pertinent, quae Hal. post subscriptionem c. 11 habet: imp. iustinianus a. demostheni pp. constitutio graeca, ut inde supplendum sit Δημοσθίνῃ ἐκάρχῳ πρατωρίων: nam alias bis tantum Latinae inscriptiones Graecarum constitutionum traditae sunt utraque auctoritatis dubiae, cum altera (3, 43, 1) pertineat ad constitutionem in Latinum uersam, alterius (4, 24, 1) non extare uerba ipsa manifestum sit | τοὺς αἰρετικούς] confirmant Parat. ad Const. 1. 3. 9 (uox Latina haereticos, quam priore loco addunt editiones, non adest in Const.^{ro})

ἡμεῖς μὲν διὰ τοῦτο καὶ συνέναι καὶ προσηγορίαν ἔχειν ἰδίαν συνεχωρήσαμεν, ἵνα τὴν καρτερίαν ἡμῶν
 1 αἰσχυρθέντες σωφρονήσωσιν ἰκόντες καὶ πρὸς τὰ καλλίω μεταβάλωσιν. Τοὺς δὲ εἰσῆλθί τις οὐκ ἀνεκτὴ
 τάλμα καὶ τῆς τῶν νόμων ἀμελήσαντας παραγγελίας στρατείαις, ὧν οὐκ ἐξ' ἑμῶν μετεῖναι τοῖς τοιοῦτοις
 2 αὐτὰ τὰ τῶν βασιλικῶν συμβούλων δηλοῖ γράμματα, παρενέβαλεν αὐτούς. Αἵρετικούς δὲ καλοῦμεν
 τοὺς ἄλλους, ὡς τοὺς γε καταράτους Μανιχαίους καὶ τοὺς τούτοις παραπλησίους, οὐδὲ ὀνομάζεσθαι
 3 γοῦν ταύτην οὐδὲ φαίνεσθαι που παντελῶς οὐδὲ χραινεῖν ὧν ἂν ἐφάφονται. Ἀλλὰ τοὺς μὲν
 Μανιχαίους, ὥσπερ εἰρήκαμεν, οὕτω καὶ ἀπελαύνεσθαι δεῖ καὶ μηδὲ τὴν προσηγορίαν αὐτῶν ὑπομένειν
 μηδὲνα μηδὲ περιορᾶν, εἴπερ ἐν τῷ αὐτῷ διάγῃ τοῖς ἄλλοις ὁ τὴν ἀθείαν ταύτην νοσήσας ἄνθρωπος,
 4 ἀλλὰ καὶ ταῖς εἰς ἴσχατον τιμωρίαις ὑπάγεσθαι τὸν ὀποιδὴ γῆς φαινόμενον Μανιχαῖον. Ἐπὶ δὲ τοῖς
 ἄλλοις αἵρετικοῖς, ὅποιος ἂν ὥσὶ ποτε πλάνης ἢ προσηγορίας (αἵρετικὸν γὰρ πάντα καλοῦμεν, ὅστις 10
 μὴ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ὀρθοδόξου καὶ ἁγίας ἡμῶν ὑπάρχει πίστεως), ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς
 τὴν πολυθείαν πειραμένους εἰσάγειν Ἑλλήσι καὶ ἐτι τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς Σαμαρείταις οὐκ ἀνακτῆσθαι
 μόνον τὰ τῶν ἡδὴ κειμένων νόμων συνείδομεν καὶ ποιῆσαι τῷ νῦν τούτῳ νόμῳ βεβαιότερα, ἀλλὰ
 διορίσασθαι καὶ πλείω, δι' ὧν ἀσφάλεια μὲν περιέσται μείζων καὶ κόσμος καὶ τιμὴ τοῖς τῆς εὐαγούς
 5 ἡμῶν μετέχουσι πίστεως. Λίσσέσθαι δὲ ὑπάρχει πᾶσιν, ἔφαμεν, ὅτι τοῖς μὴ τὸν θεὸν ὀρθῶς προσκυ- 15
 6 νοῦσι καὶ τὰ τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν ἀπέχεται. Οὐδὲνα τοίνυν τῶν ἡδὴ ἐξηθέντων οὔτε μετέχειν
 ἀξιώματος καθάπαξ οὐδενός οὔτε ζώην περιβάλλεσθαι οὔτε πολιτικὴν οὔτε στρατιωτικὴν οὔτε εἰς τάξιν
 τελεῖν οὐδεμίαν, πλὴν τῆς τῶν καλουμένων κοορταλίνων (ταύτη γὰρ ἐκ γένους ὑποκειμένους αὐτούς
 ἐνίχεσθαι βουλόμεθα¹, ὥστε μένοντας αὐτούς ἐπ' αὐτῆς καὶ πάντα πληροῦντας ἐξ ἀνάγκης καὶ πᾶν
 βάρος ὑπομένοντας, ὅπερ ἔστι τῆς αὐτῆς στρατείας, εἰργεσθαι τούτῳ μὲν προκοπῆς, τοῦτο δὲ τοῦ 20
 κατὰ τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ἐκβιβασμοῦ δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἔνεκεν χρεῶν) προστάττομεν. τῆς
 ἐξ αὐτῶν γυνῆς ὑποκειμένης δηλονότι τῇ τοιαύτῃ τύχῃ, καὶ αὐτῶν μέντοι, εἰ μεταξὺ διαλαθεῖν ἡδυνή-
 7 θησαν, εἰς ταύτην ἀγομένων. ἐκ τῆς κακῆς αὐτῶν δόξης ἔχειν τινὰ παραίτησιν². Τοὺς δὲ αὐτοὺς αἵρε-
 τικούς οὔτε ἐκδίκου οὔτε πόλεως πατρὸς μετεῖναι φροντίδα συγχωροῦμεν, ὥστε μὴ προφάσει τῆς ἐντεῦ-
 θεν ἀδείας ἐπηρεάζειν τοῖς τε ἄλλοις Χριστιανοῖς καὶ διαφερόντως τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις, καὶ 25
 τοῦ δικάζειν ἑαυτοῖς ἢ ψηφίζεσθαι τινα περιποιεῖν ἐξουσίαν, καθὰ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν νενομοθέτηται.
 8 Οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς σοφωτάτοις συντετάχθαι τῶν δικῶν ῥήτορσιν αὐτοὺς ἐῷμεν, οἷς οἰκιοτέρων ἔστιν ἢ
 κατὰ τοὺς πολλοὺς τὸ τῶν θείων δογμάτων ὀρθῶς αἰσθάνεσθαι, ὥσπερ καὶ τὸν βίον ἐν λόγοις ἔχουσιν.
 9 Ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄντας μὲν αἵρετικούς καὶ ἐτι πρὸ τούτων Ἑλλήνας ἢ Ἰουδαίους ἢ Σαμαρείτας καὶ τοὺς
 τούτοις ὁμοίους, μετασχόντας δὲ τινος ἡδὴ τούτων ὥσπερ ἐμνήσθημεν καὶ τυχόντας ἀξιώματος ἢ τοῦ 30
 καταλόγου τῶν τὰς δίκας ἀγορευόντων ἢ στρατεῖαν περιβεβλημένους ἢ ζώην ὅποιαν οὖν ἐκβληθῆναι τῆς
 10 πρὸς ταῦτα μετουσίας παραχρῆμα παρακελευόμεθα. Καθαρεύειν γὰρ τὰ ῥηθέντα πάντα τῆς τῶν
 τοιοῦτων νῦν τε καὶ διὰ παντός βουλόμεθα κοινωνίας, οὐκ ἐπὶ μόνῃς ταύτης τῆς ἐνδόξου πόλεως, ἀλλ'
 11 ἐπὶ πάσης ὅλως ἐπαρχίας καὶ τόπου παντός. Ὅπερ ἔστιν οὐ καθάπαξ καινόν· τὰ γοῦν ταῖς κλείσταις
 τῶν στρατειῶν θεία διδόμενα τῆς ζώης σύμβολα προσκείμενον ἔχει τὸ δεῖν ὀρθόδοξον εἶναι τὸν ταύτης 35
 12 μεταλαμβάνοντα. Πλὴν ἀλλ' ἡμέτερον ἂν εἶναι καὶ τοῦτο δοκοῖη τῶν ἀνακτῆσθαι αὐτὸ καὶ μὴ
 περιδόντων, καθάπερ ἐμπροσθεν, ἀμελούμενόν τε παρ' ἐνίων καὶ μέχρι μόνων γραμμάτων κείμενον·
 τὰ πράγματα γὰρ οὐχ οὕτως νομίζοντο ἂν ἴδια τῶν τὴν ἀρχὴν εὐρόντων, ὡς τῶν τοῖς εὐρεθείσι χρῆ-
 13 μένων ἀρίστα. Εἰ δὲ παρὰ τὸ προστεταγμένον ὑφ' ἡμῶν ἀμαρτηθεῖ τι, τὸν μὲν τῶν κεκωλυμένων
 ἐφαθάμενον οὐκ ἀνόνητον μόνον τῆς ἐγχειρήσεως ἀποδείκνυμεν καὶ παντελῶς μετέχειν αὐτὸν κωλύμεν, 40
 14 ἀλλὰ καὶ λ' χρυσίου λιτρῶν ποινῇ ζημιούμεν. Οἷς δὲ διαφέρει τὸ τοὺς τοιοῦτους ἐγγράφειν τῷ δη-
 μουσίῳ καὶ ἀπογράφεσθαι, τούτοις, εἰ μαθόντες τὸ πεπλανημένον αὐτοῦ τῆς δόξης ὅμως προσήκοντο
 15 καὶ οὐκ ἀντίτερον οὐδὲ ἀσπῆλσαν, ποινὴν ἐπιτίθεμεν χρυσίου λιτρῶν ἡ'. Οὐ μὴν οὐδὲ τὰς ἀρχὰς
 ἀθώους ἀφίμεν, εἴπερ, οὐς ἐκ τῶν κεκωλυμένων ὑφ' ἡμῶν ὄντας γινώσκουσι, τούτους ἀνάσχοιντο
 ταῖς οἰκείαις ἐναριθμεῖσθαι τάξεσιν (ὑπεξηρημένης δηλονότι τῆς τῶν κοορταλίνων στρατείας), ἀλλὰ 45
 16 ποινὴν καὶ παρ' αὐτῶν ν' χρυσίου λιτρῶν εἰσπράττομεν. Ἐφ' ὅποσιν δὲ ἂν τῶν εἰρημίων κεφα-
 λαίων ἀρμόσαι συμβαίῃ τὴν ποινὴν, ὁ μεγαλοπρεπέστατος κόμης τοῦ ἱερωτάτου ταμεῖου τὴν ἀπαίτησιν

B 1, 1, 30

¹ ὧν οὐκίτι? ² *uerba* u. 23 ἐκ τῆς ... παραίτησιν *praemissis* καὶ μὴ *colloca post* 19 βουλόμεθα

4 παρενέβαλεν] *Schoell*, παρενέβαλον Π | δηλοῖ
 ... αἵρετικούς] *B¹*, αἵρετικοὶ γράμματα αα αααααα (αἵρε-
 τι?) *B²* ὁ ἐφάφονται *B* 8 νοσήσας] *sic B*
 9 ὀποιδὴ *B* 10 αἵρετικὸν ... 11 πίστεως *exstant*
in Nomoc.^{ms} 12, 2 *praemissis* *his*: τοῦτο δὲ τὸ

μέρος τῆς διατάξεως οὐκ ἔστιν εἰς τὰ βασιλικά, ἐν δὲ
 τῷ πλάτει τοῦ κώδικος ἔχει οὕτως. 14 μελίζω *B¹*
 16 ἀπέχεται] *Heimbach*, ἐπύχεται *B* 15 κοορτα-
 λίνων *B* 35 νομίζοντο *B¹* 42 ὅμως] *sic B*
 45 *post* τάξεις *nihil euangelii in B* | κοορτελίνων *B*

- 17 αὐτῆς πωήσεται καὶ τοῖς θείοις εἰσεύσει πριβάτοις. Ἐννοίαν μὲντοι λαμβάνοντες, ὅτι Ἰούθους πολλάκις τοῖς καθωπιωμένοις ἐγγράφομεν φοιδεράτοις, ὡς οὔτε ἡ φύσις οὔτε ὁ φθάσας βίος τοὺς τοιούτους ἐνέ-
 18 θηκε λόγους, συγχωρῆσαί τι τῆς ἀκριβείας αὐτοῖς συνειδόμεν καὶ γινόμενων ἀνέχεσθαι φοιδεράτων καὶ τιμωμένων, ὃν ἂν ἡμῖν παρασταῖ τὸν τρόπον. Εἰδότες δέ, ὡς διάφοροι πολλάκις τοῖς οὐκ ὀρθοδόξοις γονεῦσιν αἱ γνώμαι γίνονται, τοῦ μὲν πατρὸς ἢ τῆς γε μητρὸς τῇ τῶν ὀρθοδόξων πίστει προσεγγεῖν 3
 τοῖς κοινούς παῖδας βουλομένου, πατρὸς δὲ ἀντιτείνοντος, ἰσχυροτέραν εἶναι καὶ τοῖς ὅλοις ἐπικρατε-
 στίραν τὴν γνώμην προστάττομεν τοῦ πρὸς τὴν ὀρθοδόξον πίστιν τοὺς παῖδας ἄγοντος· μεθίξει τε γὰρ
 19 ἐν μέρει τὸ γινόμενον τῆς τῶν τεκόντων γνώμης καὶ προσίσταται τὸ τὰ βελτίω νενικηκέναι. Βοηθοῦντες δὲ κακείοις τοῖς παισίν, ὡς οἱ μὴ μετέχοντες τῆς εὐαγαῦς ἡμῶν πίστεως μισοῦσι πατέρες, ἀμάρτημα μὲν οὐδὲν ἔχοντες ἐγκαλίσαι τῶν ἐν τοῖς νόμοις κεκωλυμένων, διότι δὲ τῆς τῶν γονέων αἰσθανόμενοι 10
 πλάνης, τῆς εὐαγαῦς ἡμῶν μετέχοντες πίστεως, διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικοῦ νόμου θεσπιζόμεν καὶ τροφῆς τὸν πατέρα τοῖς τοιούτοις μεταδιδόναι πρὸς τὸ τῆς οὐσίας τῆς ἑαυτοῦ μέτρον καὶ τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν ἄλλην διαίταν, ἀλλὰ μὴ καθάπερ τιμωρίαν ἀπαιτοῦντα, διότι τὴν ψυχὴν ἐπληρωθῶθησαν, λιμώττοντας περιορᾶν καὶ τῶν εἰς τὸν βίον ἀποροῦντας, καὶ που οἱ ἑνδοκίαν ἐπανελθεῖν ἐπὶ τὴν ἐμπροσθε
 20 πλάνην, ὃ μὴδὲ λέγειν καλόν, ἀναγκαζομένους. Ἀλλὰ προῖκα ταῖς διὰ τοῦτο λελυπηκυῖαι θυγατράσι 15
 καὶ τὰς πρὸ τῶν γάμων δωρεὰς τοῖς ἄρρεσιν, ὡς οὐδὲν ἕτερον ἐγκαλεῖν δύνανται τῶν ἐν τοῖς νόμοις ἀπηγορευμένων, ἐκ παντὸς ἐπιδιδότωσαν τρόπου, καθάπερ ὁ τῆς οὐσίας αὐτῶν λόγος ἐφίησι, καὶ συνοικί-
 κειν τὰς μὲν ἀνδράσι, τοὺς δὲ γυναῖκι κατὰ τὸν νόμον, ὀρθοδόξοις μὲντοι προσώποις καὶ τοῦ πράγ-
 ματος ἀξίοις. δεινὸν γὰρ καὶ παντελῶς ἀνόσιον τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑπὸ τῶν παιδῶν θεραπευ-
 μένους ἐκ τοιαύτης χαλεπαίνειν αὐτοῖς προφάσει, ἣν ἀμείνους ἦσαν ζηλοῦντες, οὐκ ἀμυνόμενοι. 20
 21 Προνοήσουσι δὲ τῶν προστεταγμένων τούτων ὑφ' ἡμῶν ἐπὶ μὲν τῆς μεγίστης ταύτης πόλεως οἱ τὰς ἐνδόξους ἔχοντες ἀρχάς, καθάπερ ἐκάστη διαφέρει, κατὰ δὲ τὰς ἐπαρχίας οἱ τούτων ἡγούμενοι εἴτε
 22 μείζους εἴτε ἐλάττους, καθάπερ ἐκάστη πρόσφορον. Ἐπιμελὲς δὲ καὶ τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ πατριάρχῃ τῆς μεγίστης ταύτης πόλεως καὶ τοῖς ὁσιωτάτοις ἐπισκόποις ἔσται τῶν ἄλλων πόλεων τοῖς τε τοῖς πατριαρχικοῖς καὶ τοῖς τοῖς μητροπολιτικοῖς ἔχουσι θρόνους καὶ τοῖς ἐλάττοσι τὸ συμπαρα- 25
 τηρεῖν καὶ συνεπισκοπεῖν, εἰ βεβαίως ταῦτα διασώζεται, καὶ μηνύειν ἐφ' ἡμᾶς, ὅπως καὶ μετὰ πλείονος, εἰ δέοι, σφοδρότητος τοῖς βραθυμοῦσι τῶν περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως διορισθέντων ἐπεξερχώμεθα. **a. 527**
- 13 Οἱ ὀρθοδόξοι παῖδες τῶν αἵρετικῶν μὴ ἀμαρτήσαντες κατ' αὐτῶν ἀμείων λαμβάνουσι τὸ ἐξ ἀδιαθέτου αὐτοῖς ἀρμόζον· καὶ ἡ παρὰ ταῦτα γενομένη τελευταία βούλησις ἀκυροῦται, φυλαττο-
 1 μένων τῶν ἐλευθεριῶν, εἰ μὴ κατὰ τινά νόμον κωλύονται. Εἰ δέ τι πλημμελῆσουσιν εἰς τοὺς 30
 2 γονεῖς, κατηγοροῦνται καὶ τιμωροῦνται. Ἐχουσι δὲ καὶ ἡμαρτηκότες τὸ τέταρτον τῆς οὐσίας
 3 αὐτῶν κατὰ διαθήκας. Ταῦτά καὶ περὶ Ἰουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν.
- 14 Οἱ αἵρετικοὶ συνακτῆρια ποιεῖν οὐ δύνανται ἢ παρασυνάξεις ἢ συνόδους ἢ χειροτονίας ἢ βαπτίσματα ἢ ἐξάρχους ἔχειν ἢ πατριάς ἢ ἐκδικίας ἐγγχειρίζεσθαι ἢ φροντίζειν ἢ διοικεῖν χωρία οἱ ἑαυτῶν ἢ διὰ παρενθίτων προσώπων ἢ τι τῶν ἀπηγορευμένων ποιεῖν. ὁ δὲ παραβαίνων ἐσχάτως κινδυνεύει. 35
- 15 Τῶν ἀτυχησάντων τὴν τῶν Μανιχαίων ἀσεβῆ πλάνην οὐ μόνον ἐφ' ὅσον περίεσι [Nomoc. 12, 2 πεινῆς ἀξίων ὄντων, ἀλλὰ καὶ τοῦ μετὰ τὴν αὐτῶν τελευταίην μὴ ὡς ἐκεῖνοι βούλονται μὴδὲ ὡς ἐξ ἀδιαθέτου δίδωσιν ὁ νόμος τὴν οὐσίαν αὐτῶν δίδωσθαι, τῷ παρόντι θείῳ πραγματικῷ νόμῳ χρώ-
 μεθα πρὸς τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, οἱ οὐ προστάττομεν διερευνᾶσθαι τὰς οὐσίας τῶν ταύτῃ κατα-
 σχεθέντων τῇ νόσῳ· καὶ εἰ μὲν παῖδες αὐτῶν εἴεν ἢ τινες τῶν κατιόντων ἐλεύθεροι τῆς τοιοῦτοτρόπου 40
 μανίας ὑπάρχοντες, ἴασαι τούτους τῆς ἐκ τοῦ νόμου δεδομένης αὐτοῖς οὐσίας μετέχειν· εἰ δὲ ἕτεροί
 τινες συγγενεῖς τῶν τελευτησάντων ἢ κατὰ τελευταίαν ἐκεῖνων (ὑπὲρ ἀπηγόρευται) βούλησιν εἰς τὸν κλῆρον αὐτῶν καλοῖντο ἢ δωρεὰν παρὰ τοιούτου προσώπου περιόντις ἔτυχον κομισάμενοι ἢ καὶ ληγάτῳ ὄνθ' ἐν παρ' αὐτοῦ τιμηθέντες, πάντως αὐτῶν ἀφελίσθαι τὴν οὐσίαν ἢ τὰ δεδωρημένα ἢ τὰ ληγατευθέντα πράγματα καὶ τῷ δημοσίῳ προσκυρῶσαι λόγῳ.

c. 12 et 15 extant in libro Coisliniano Basilicorum (1, 1, 30. 31), quem post Heimbachium rursus contuli: u. 36 τῶν ἀτυχησάντων ... 38 δίδωσθαι edidit Fabrotus (B l. c.) ex Paris. 1352: c. 13. 14 dedi ad indices Const.¹

¹ αἰσθάνονται (Schoell)?

[1 εἰσεύσει] sic B 8 τέκοντων B^b, τε κόντων B^a 13 ἐπληρωθῶθησαν B 15 μήτι B 20 post argumentum § 20 Balsamon ad Nomoc. 12, 2 (Voeltz p. 1064) ita notat: τὸ δὲ τιμωρεῖσθαι τοὺς ὀρθοδόξους παῖδας πλημμελοῦντας κατὰ αἵρε-

τικῶν γονέων οὐκ ἐξελέφθη εἰς τὰ βασιλικά: quae uidentur pertinere ad c. 13 § 1 27 ἐπεξερχώμεθα B 32 καὶ περὶ edd., περὶ Const.¹ 34 ἔχειν edd., εἶναι Const.¹ 35 οἱ edd., γὰρ Const.¹ 39 κατασχεθέντων sic perspicue B

- 16 Εἰ τις ἐκ τῆς ἀσεβοῦς τῶν Μανιχαίων θρησκείας εἰς τὴν ὀρθὴν καὶ ἀληθινὴν πίστιν [Nomoc. 12. 2
μετέλθοι καὶ μετὰ τὴν τῶσαύτην ἡμῶν φιλανθρωπίαν καὶ τὰς πολλὰς προαγορεύσεις καὶ τοὺς ἐνδεδο-
μένους ἐπὶ τῇ μεταμελείᾳ καιροὺς εὐρεθῇ τῷ λοιποῦ τὰ τῆς προτέρας πλάνης διαπραττόμενος ἢ συν-
διάγων καὶ τὴν τυχούσαν ὁμιλίαν πρὸς τινὰ τῶν τῆς αὐτῶν ὁλεθρίας πλάνης ποιούμενος καὶ μὴ
παραχρῆμα τοῦτον ἢ συγχῶν παραδῶ τοῖς μεγαλοπρεπεστάτοις ἢ περιβλέπτοις ἢ λαμπροτάτοις ἄρχου- 5
σιν ἢ μηνύσῃ, ταῖς ἐσχάταις ἔσται τιμωρίαις ὑπεύθυνος, οὐκ ἀναχωρῶν εἰς τινα σπηΐν οὐδὲ περινοίας
1 τισὶν ἀναβάλλεσθαι τὰς ἐπικειμένους αὐτῷ ποινὰς ὀνύμενος. Πάσῃ δὲ σπουδῇ χρησάσθηνσαν οἱ ἐν
ἀξίαις ἢ στρατείαις ἢ συστήμασι τιπὶ καταλεγόμενοι διερευνήσασθαι, μὴ τις ἐν αὐτοῖς τῆς ἀπηγυρευ-
μένης ταύτης μανίας ἔστί, καὶ τὸν εὐρισκόμενον φανεροῦν, εἰδότες ὡς, εἴποτε τοιοῦτός τις ἐν αὐτοῖς
εὐρεθῇ καὶ ποιναῖς ὑποβαλλόμενος κατάθῃτο, ὡς ἐγινώσκετο τοιοῦτος ὢν ἐκείνους, οὐδὲ αὐτοὶ τὴν 10
ἀρμοδίαν τιμωρίαν ἐκφεύξονται, εἰ καὶ μὴ τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ πλάνης ἐτύγχανον ὄντες. τὰ αὐτὰ γὰρ
2 ἁμαρτάνειν δοκοῦσιν οἱ γινώσκοντες μὲν τὸν ἁμαρτάνοντα, μὴ ποιοῦντες δὲ τοῦτον κατάδηλον. Ἐνω-
σκέτωσαν τοίνυν ἅπαντες, ὡς οὐδεμιᾶς τεύξονται φιλανθρωπίας οἱ μετὰ τὴν μετάνοιαν καθ' οἷον ὅποτε
τρόπον γινομένην πάλιν ἐν ταῖς τῶν Μανιχαίων μυσαραῖς βλαστημίαις ἀλισκόμενοι, καὶ σπουδαζέτωσαν
καθαρᾷ καὶ ἀμεταβλήτῳ γνώμῃ τὴν τε τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν ἐκ τῆς τῶν κρείττωνων ἐπιλογῆς καὶ 15
3 τὴν ἡμετέραν εὐμένειαν ἐφελέχυσασθαι. Ἐκείνους δὲ θεσπίζομεν, εἰ τις ἔχων βιβλία τῇ πανταχόθεν
ἀσεβείᾳ τῶν Μανιχαίων πλάνῃ προσήκοντα μὴ ταῦτα ὁῦλα ποιήσῃεν, ἐφ' οἷον καταφλεχθῆναι καὶ παν-
τελῶς ἐξ ἀνθρώπων ἀφανῇ γενέσθαι, ἢ καὶ καθ' οἷον προφασιν εὐρεθῇ παρ' αὐτῷ τὰ τοιαῦτα
4 βιβλία, ὁμοίως καὶ αὐτὸν ποινὴν ὑποστῆναι τὴν προσήκουσαν. Ἐκείνους δὲ μάλιστα τῶν ἐσχάτων
τιμωριῶν ἀξίους εἶναι κρίνομεν, ὅσοι προσποισάμενοι τὸ ἀπολιμπάνειν τὴν ἀσεβῆ ταύτην πλάνην καὶ 20
εἰς τὴν σωτηριώδεις τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν μετέναι δόγμα μετὰ ταῦτα χαίροντες φαίνονται τῇ τῶν
ὁλεθρίων ἀνθρώπων συνδιαγωγῇ καὶ τὰ ἐκείνων θάλλοντες καὶ πάντα τρόπον αὐτοῖς τὰ ἀσεβήματα
5 συγχρύπτοντες. (Ὡς γὰρ πάλαι μὲν ἐν τοῖς ἀσεβεῖσι κατατριβόντες συλλόγοις, μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ σεπτοῦ
τῶν Χριστιανῶν ἀξιοθίντες δόγματος οὕτως ἂν ἐν ἀσφαλείᾳ μένουν, εἰ μηδὲν τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων
ἐκείνων φανείεν κεκοινωνήκοτες τῆς γούν τυχούσης ὁμιλίας, ἢ, εἰ τισιν¹ αὐτῶν ὁμίλησαν, τοῦτον εὐθὺς 25
ἐκφαίνοντες καὶ παραδιδόντες νομίμῳ δικαστῇ (διὰ τοῦτον γὰρ μόνου δεῖξουσιν ἅπασιν, ὡς οὐ κατὰ
τινα δυσσεβῆ προσποιήσιν, ἀλλ' ὀρθῇ διανοίᾳ τῷ ἁγίῳ καὶ προσκυνητῷ δόγματι προσκεχωρήκασιν).
ὡς, εἴγε τούτοις ἀμελήσαντες ἐντυγχάνοντες μὲν τοιοῦτοις ἀσεβεῖσι ἀνθρώποις ἀλοῖεν, σπουδαζόντες δὲ
λανθάνειν αὐτοὺς καὶ μὴ παραδίδωσθαι τοῖς νόμοις, ἀναξίους ἑαυτοὺς πάσης συγγνώμης ἐντεῦθεν ἀπο-
φαίνοντες τὰς προσηκούσας καὶ τοῖς πρωτοτύπως ἡσεβηκόσι δικαίως ἐπενεχθεῖσας ποινὰς ὑφείκουσιν. 30

17 Τῆς ἁγίας

- Αἱ τῶν Σαμαρειτῶν συναγωγαὶ καθαιροῦνται καί, ἐὰν ἄλλας ἐπιχειρήσῃ ποιῆσαι, τιμωροῦνται.
1 Οὐ δύνανται δὲ διαδόχους ἔχειν ἐκ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου, πλὴν ὀρθοδόξων, οὔτε διωροῦν-
ται ἢ ἄλλως ἐκποιῶσι τοῖς μὴ οὖσιν ὀρθοδόξοις· ἀλλὰ ὁ φύσος αὐτὰ ἐκδικεῖ προνοία τῶν
ἐπισκόπων καὶ τῶν ἀρχόντων. 35

- 18 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς. Πάντων ποιοῦντων² πρόνοιαν τῶν συμφερόντων τοῖς ἡμετέροις
ὑπεκχόους ἐκείνου μάλιστα πάντων ὡς πρώτου καὶ τῶν ἄλλων ἀναγκαιοτάτου πεφροντίκαμεν τοῦ τὰς
αὐτῶν σώζειν ψυχὰς διὰ τοῦ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἅπαντας καθαρᾷ διανοίᾳ πρεσβεύειν, καὶ τοῦτο μὲν
τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοιούσιν τριάδα προσκυνεῖν τε καὶ δοξάζειν, τοῦτο δὲ τὴν ἁγίαν ἐνδοξον καὶ ἀειπάρθενον
1 Θεοτόκον Μαρίαν ὁμολογεῖν τε καὶ σέβειν. Καὶ δὴ πλείστους εὐρόντες ἐν διαφόροις πλανημένους αἰρέ- 40
σεσι διὰ σπουδῆς ἐποησάμεθα παραινέσει τε ταῖς τὸν Θεὸν θεραπεύουσας ἐπὶ τὴν ἀμείνω μεταστῆσαι
γνώμην αὐτοῦ καὶ θείοις ἐδίκτοις, ἐτι δὲ καὶ νόμοις ἐπανορθῶσαι τὴν οὐκ ὀρθῶς ἱμπεσοῦσαν ταῖς
αὐτῶν διανοαῖς προαίρεσιν παρασκευάσαι τε τὴν ἀληθῆ καὶ μόνην σωτηριώδη τῶν Χριστιανῶν πίστιν
2 ἐπιγνώναί τε καὶ πρεσβεύειν. Καὶ ταῦτα γέγονεν ἐπὶ τε ταῖς ἄλλαις αἱρέσεσι καὶ διαφερόντως ἐπὶ τοῖς

c. 16 extat in B Coislin. 1, 1, 32, quae post Heimbachium rursus contuli (u. 1 εἰ τις ...
5 ἄρχουσιν edidit Fabrotus ex B Paris. 1352): c. 18 in Nomoc.^m 1, 10, c. 17 dedi ad in-
dicem Const.¹

¹ τινι? ² ποιοῦντες?

2 προαγορεύσεις] sic B 3 διαπραττόμενος] B^b,
διαπραττόμενος B^a 5 ἢ συγχῶν] sic B 6 μην-
ύσει B 10 εὐρεθῇ B 31 Justiniani hanc
legem esse testantur Nou. 129 pr. et 144 pr. |
τῆς ἁγίας] ita initium referunt Paratitla ad
Const. 4 32 καθαιροῦνται Const.¹ 33 δὲ]

[δὲ οἱ αὐτοὶ Const.¹ | οὔτε] οὔτε γὰρ Const.¹
35 ἀρχ. καὶ τῶν ἐπισκ. Const.¹ 36 inscriptio-
nem om. Nomoc., restitui ex c. 17 et 19
40 Θεοτόκον om. Nomoc. ante emend. | πλαν-
ημένοις Nomoc.

- 3 ἀνοσίους Μανιχαίους, ὧν εἰς μέρος οἱ Βορβορίται, περὶ ὧν παρ' ἡμῶν ῥητὰ διατίθεται¹. Ἄ δὲ περὶ
 τῶν Σαμαρειτῶν ἔτυχον ἤδη νομοθετήσαντες², κρατεῖν καὶ ἐπὶ τοῖς Μοντανισταῖς καὶ Τασκοδρουγοῖς
 καὶ Ὀφίταις θεσιπίζομεν, τουτίστιν ὥστε μήτε συναγωγὴν τινα τυλμᾶν αὐτοὺς ἔχειν ἢ³ λόγων ἢ πρά-
 ξειων ἀτιβῶν τε καὶ καταγελάστων οἱ συνόντες μεθ' ἑαυτοῦ, μήτε τὴν αὐτῶν οὐσίαν δύνασθαι τινι
 παραπέμπειν ἢ κατὰ κληρονομίας ἢ κατὰ φιδοκομίστου δίκαιον ἐν διαθήκαις ἢ ἐξ ἀδιαθέτου, καὶ εἰ
 συγγενῆς, καὶ εἰ τις ἐξωτικὸς ἐκείνος εἴη· πλὴν εἰ μὴ τὴν ὀρθόδοξον ἀσπάζοιτο πίστιν ὁ πρὸς τὴν
 αὐτῶν καλούμενος διαδοχὴν ἢ παρ' αὐτῶν γραφόμενος κληρονόμος ἢ τινι φιδοκομίστῳ τιμηθεῖς.
 4 Ἐπὶ δὲ ταῖς ἄλλαις ἀπάσαις αἵρεσιν (αἵρεσις δὲ καλούμεν τὰς παρὰ τὴν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν
 ἐκκλησίαν καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν φρονούσας τε καὶ θρησκευούσας) τὸν ἤδη τεθέντα νόμον παρὰ τε
 ἡμῶν καὶ τοῦ τῆς θείας λήξεως πατρὸς ἡμῶν⁴ κρατεῖν βουλόμεθα, ἐν ᾧ οὐ μόνον περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ 10
 καὶ Σαμαρειτῶν καὶ Ἑλλήνων τὰ προσήκοντα διατίθεται· ὥστε τοὺς τὰ τοιαῦτα νοσοῦντας μήτε
 στρατεύεσθαι μήτε τινὸς ἀξιώματος ἀπολαύειν, ἀλλὰ μηδὲ ἐν σῶματι διδασκάλου παιδείας δῆθεν
 τινος τὰς τῶν ἀπλουστέρων ψυχὰς εἰς τὴν ἑαυτῶν ἀνθελκεῖν πλάνην καὶ κατὰ τοῦτο ποιεῖν αὐτοὺς
 ἀργυτέρους περὶ τὴν ἀληθῆ καὶ καθαρὰν τῶν ὀρθοδόξων πίστιν, μόνους δὲ ἐκείνοις διδάσκειν καὶ
 5 σιτήσεως δημοσίας τυγχάνειν ἐφίμεν τοῖς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως οὖσιν. Εἰ δὲ τις ὑπὲρ τοῦ στρατεῖν 15
 ἢ συνηγορεῖν ἢ ἀξίωμα ἢ δημοσίον φρόντισμα ἔχειν προσποιησάμενος τὴν ἀληθινὴν καὶ ὀρθόδοξον
 πίστιν ἀσπάζοιτο καὶ ὑποκρίσῃ ταύτῃ⁵ προσελθὼν φανείη γαμετὴν ἢ παῖδας ἔχων τῆς κατεγνωσμένης
 ἀντιποιουμένης αἵρεσεως καὶ μὴ προσπαγᾶτοί τούτους εἰς ἐπίγνωσιν τῶν ἀληθινῶν, κελεύομεν αὐτὸν πάν-
 τος μὲν ἐκβάλλεσθαι τῆς συνηγορίας ἢ στρατείας ἢ ἀξιώματος ἢ δημοσίου φροντισματος· εἰ δὲ
 λανθάνων διαμείνῃ, μὴ δύνασθαι τι τῶν αὐτῷ προσήκόντων κατὰ ὁμωρᾶν ἢ ἕτερον οἰονοῦν συνάλ- 20
 λαγμα ἐκποιεῖν εἰς αἰρετικὸν πρόσωπον ἢ⁶ τελευταίαν βούλησιν· τὰ δὲ καταλιμπανόμενα προσύποκ
 αἰρετικῶς καὶ τὴν αἰρετικῶς καταφερομένην ἐξ αὐτοῦ κληρονομίαν ἐκδικεῖσθαι παρὰ τοῦ δημοσίου⁷, τῶν
 ὄντων ταῖς ἀληθείαις ὀρθοδόξων Χριστιανῶν δυναμένων ἢ παρὰ ζῶντος αὐτοῦ τι λαβεῖν ἢ τελευτῶντος
 6 κληρονομεῖν. Καθόλου γὰρ τοὺς ἐν ἀξίαις ἢ στρατείαις ἢ συνηγορίαις γινόμενους ἢ καὶ πληροῦντας καὶ
 πάντας τοὺς ὅλως μετασχόντας οἰασδήποτε δημοσίας φιλοτιμίας ἢ συγκροτήσεως κελεύομεν παρὰ μόνων 25
 ὀρθοδόξων Χριστιανῶν κληρονομεῖσθαι ἢ παίδων ἢ συγγενῶν ἢ ἐξωτικῶν παρ' αὐτῶν καλουμένων.
 7 Καὶ γὰρ κωλύομεν παντελῶς τούτων μετέχειν, φαρμέν δὴ τῶν παρὰ κληρονομίας ἢ ὁμωρᾶς ἢ ἑτέρας
 αἰτίας καταφερομένων εἰς αἰρετικὸν πρόσωπον. εἰ δὲ φανείη τις τοιοῦτόν τι πράττειν, τὰ κατὰ τοῦτον
 8 διδόμενα ἢ καταλιμπανόμενα τὸν τρόπον ἐκδικεῖσθαι τῷ δημοσίῳ. Εἰ δὲ τις ἀνὴρ αἰρετικὸς ὀρθο- 30
 δόξῳ γυναικὶ συνοικοίῃ ἢ τῶναντίον αἰρετικῇ γυνὴ ὀρθόδοξον ἄνδρα ἔχει, τὰ τούτων τέκνα πᾶσι 30
 τρόποις ὀρθόδοξα γίνεσθαι προπτάτομεν· καὶ εἰ συμβαίῃ τινὰς μὲν τῶν αὐτῶν παίδων ὀρθοδόξους
 γενέσθαι, τινὰς δὲ καθ' οἰανοῦν πρόρασιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἢ καὶ ἑτέρας αἵρεσεως μέναι, μόνους τοὺς
 ὀρθοδόξους κληρονόμους εἶναι τοῦ πατρὸς τε καὶ τῆς μητρὸς, τῶν μεινάντων ἑτεροδόξων οὐδεμίαν
 9 πάροδον πρὸς τὴν μητρῴαν καὶ πατρῴαν κληρονομίαν ἔχόντων. Εἰ δὲ καὶ πάντες οἱ τῶν οὕτω συνοι- 35
 κούντων ἀλλήλοις παῖδες ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένοιεν πλάνης, τότε τούτους μὲν καὶ ἐκβάλλεσθαι τῆς ἀμφο- 35
 τέρων γονέων κληρονομίας· εἰ δὲ τις φανείη συγγενῆς καθ' οἰονδήποτε βαθμὸν τῶν οὕτω συνοικούντων
 τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τοῦτον εἰς τὸν ἀμφοτέρων κληρὸν καλεῖσθαι· μηδενὸς δὲ ὀρθοδόξου Χριστια-
 νοῦ συγγενεὺς φαινομένου τὸ ἱερώτατον ἡμῶν ταμεῖον τὰς ἐκείνων λαβεῖν οὐσίας· τοῦ κατὰ καιρὸν
 μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος τῶν θείων ἡμῶν πριβάτων καὶ τῆς ὑπηρετουμένης αὐτῷ σχολῆς διὰ
 πάσης ἐπιμελείας τὰ παρ' ἡμῶν διατυπωθέντα διερευνημένων καὶ τὰς ἐκ τοῦ παραβαθῆναι τι τῶν 40
 10 προειρημένων ἀρμόττειν μελλούσας τούτων οὐσίας ἐκδικούντων. Εἰ δὲ τις τῶν παρ' ἡμῶν κεκωλυ-
 μένων, τουτίστιν Ἑλλήνων ἢ Μανιχαίων ἢ Σαμαρειτῶν ἢ τῶν τούτοις παραπλησίον αἰρετικῶν, ὅλως
 ἢ στρατεία τυχὼν ἢ ἀξίᾳ ἢ συνηγορίᾳ ἢ οἰωδήποτε δημοσίῳ φροντισματι παραγγελλεῖεν ἢ παιδεύειν
 θαρρήσειεν ἢ δημοσίαν κομιζέσθαι σίτησιν ἢ τι πράττειν ὅλως τῶν ἀπηγορευμένων, μὴ γένοιτο δὲ
 κατὰ ἄλλος παρὰ πάσης τάξεως ἐνταῦθα τε καὶ κατὰ χώραν στρατιωτικῆς τε καὶ πολιτικῆς, ἢ ταῦτα 45
 διαφέρει, αὐτὸς μὲν ὁ πλημμελής, ἐπειδὴν φωραθῇ, ταῖς ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημέναις ὑποπεσεῖται
 πιναῖς· οἱ δὲ ταῦτα μὴ προσαγγελλαντες, εἴτε ἐν τάξεσιν εἶναι, εἴτε ἐν ἄλλαις ὑπηρετοῦντο ἀρχαῖς, εἰς

Nomoc.^m 1, 10

¹ c. 15, 16 h. l. ² c. 19 h. l. ³ ἐν τῇ (Hercher)? ⁴ c. 12 h. l. ⁵ τοιαύτη (Schoell)?
⁶ κατὰ ins. ⁷ § 1 collocanda videtur post 22 δημοσίου

11 διατίτασθαι *Nomoc.* | μήτε στρατ. | μὴ στρατ. *moc.* 43 τυχόν *Nomoc.* 45 τε] δι *Nomoc.*
Nomoc. ante emend. 39 ὑπηρετουμένης *No-* *ante emend.* 47 ἄλλως *Nomoc.*

- ὡς ταῦτα ἀναφίρεται, εἴκοσι χρυσίου λιτρῶν καταθήσουσι ποινὴν ἐφ' ἑκάστη προσώπῳ, καὶ πάσι, δι' ὁμοίως ἀρχῇ στρατιωτικῇ τε καὶ πολιτικῇ ἐνταυθα τε καὶ κατὰ γῶραν τριάκοντα λιτρῶν χρυσίου
- 11 ἔπεσθαι πρόστιμον. Εἰ δὲ καὶ ὑπεξέλθοι¹ καὶ εἰσπράξει τὴν ποινὴν καὶ δείξειεν ἑαυτὴν οὐκ ἀμελοῦσαν τῶν νομοθετηθέντων, ποινῆς δὲ² ἐφ' οἵουδ' ἂν ποσὶ προσώπου ἢ θέματος ἀρμοττεύσης, θεσπίζομεν ταύτην τὸν μεγαλοπρεπέστατον κόμητα τοῦ ἱερωτάτου ταμείου εἰσπράττειν τε καὶ ὑποδέχεσθαι καὶ τοῖς 5 θεοῖς εἰσχομίζειν πριβάτοις γινώσκοντα ὥς, εἰ μὴ καὶ αὐτὸς διὰ τῆς ὑπηρετουμένης αὐτῇ τῶν καθυσταμένων παλατινῶν σχολῆς, καὶ αὐτῇ δὲ ἡ σχολὴ κατὰ πάντα τρόπον τὰ τοιαῦτα ἀνγκυεύσει καὶ τοὺς ὑπευθύνους εἰσπράξειεν, αὐτὸς μὲν πεντήκοντα χρυσίου λιτρῶν ποινὴν καταθήσει, ἡ δὲ πειθομένη αὐτῷ σχολὴ τὸ ἐπηνεγμένον πρόστιμον πρὸς τῷ κατὰ τῆς σχολῆς καὶ τὴν εἰς σῶμα ποινὴν ἀρμόττειν, εἰ μὴ τῶν παρ' ἡμῶν νενομοθετημένων ἀντιλάβοιτο, πρὸς τὸν ἑαυτῆς ἀποβλέπουσα κίν- 10
- 12 δυνον. Τὴν δὲ αὐτὴν ἐπιμέλειαν ἔχειν καὶ τοὺς ἑκάστης πόλεως θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους διερευνέμενους αἰεὶ τὰ καθ' ἑκάστην πόλιν ὑπεναντίον τῆς θείας ἡμῶν ταύτης νομοθεσίας παρ' οἵτινοςοῦν ἐγχειρούμενα καὶ ταῦτα φανερά τῇ λαμπροτάτῃ τῆς ἐπαρχίας ἀρχόντι καθιστάν, ὥς ἂν ἐκείνος ἔργῳ παραδοίῃ τὰ παρ' ἡμῶν εὐσεβῶς προσεταγμένα· ὥς εἴγε θεάσονται οἱ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενον βραδύμως τῷ πράγματι χρώμενον, προσήκει τοῦτο φανερόν ἡμῖν αὐτοῖς ποιεῖν, 15 ἵνα τοὺς βραδυμήσαντας τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίαις ὑποβάλλωμεν, οἷς ὑπαχθῆναι τοὺς ἀμαρτάνοντάς τι τῶν
- 13 προειρημένων ἐθεσπίσαμεν. Εἰδότεων καὶ τῶν κατὰ τύπον θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, ὥς εἰ τις τούτων ἀμελήσειαν, ἔξουσι μὲν πρὸς τὸν δεσπότην θεὸν καὶ τὴν αἰώνιον αὐτοῦ κρίσιν, διελεγχομένης δὲ τῆς αὐτῶν βραδυμίας καὶ περὶ αὐτῆς κινδυνεύουσι τῆς ἱερωσύνης.
- 19 IDEM A. DEMOSTHENI PP. Cognouimus multos esse orthodoxos liberos, quibus nec 20 pater nec mater orthodoxae sunt religionis. et ideo sancimus, non tantum in casu, ubi alter orthodoxae religionis est, sed etiam in his casibus, in quibus uterque parens alienae sectae sit, id est pater et mater, ii tantummodo liberi ad eorum successionem siue ex testamento siue ab intestato uocentur et donationes seu alias liberalitates ab his accipere possint, qui orthodoxorum uenerabili nomine sunt decorati: ceteris liberis eorum, qui non 25 dei omnipotentis amorem, sed paternam uel maternam impiam adfectionem secuti sunt, ab
- 1 omni beneficio repellendis. Liberis autem orthodoxis non existentibus ad agnationem uel 2 cognitionem eorum, orthodoxas tamen, easdem res uel successiones peruenire. Quod si nec agnatio nec cognatio recta inueniatur, tunc easdem res fisci nostri uiribus uindicari.
- 3 (1) Sed ne uideamur morientibus quidem genitoribus liberis prouidere, uiuentibus autem nullam 30 inferre prouidentiam, quod etiam ex facto nobis cognitum est, necessitatem imponimus talibus genitoribus orthodoxos liberos secundum sui patrimonii quantitatem alere et omnia eis praestare, quae ad quotidianam uitae conuersationem sufficiant: sed et dotes pro filiabus uel neptibus dare et ante nuptias donationes pro filiis uel nepotibus perscribere, in omni casu secundum uires patrimonii huiusmodi liberalitatibus aestimandis, ne propter 35
- 4 diuini amoris electionem paterna uel materna fuerint liberi prouisione defraudati. Omnibus uidelicet, quae nostrae constitutiones de poenis paganorum et Manichaeorum et Borboritarum et Samaritarum et Montanistarum et Tascodrogorum et Ophitarum ceterorumque haereticorum causa constituerunt, ex hac nostra lege confirmandis et in perpetuum ua- 39
- litis.

a. 529

CRM: c. 18 extat in Nomoc.^m 1, 10¹ ἐπεξέλθοι? ² τε?

2 ἐνταυθα τε καὶ ἐν ταῦτά τε Nomoc. 10 ἀποβλέπουσα Nomoc. 12 ὀντιννοσοῦν Nomoc. 18 ἔξουσι Nomoc. 20 idem] impr. iustinianus S | aa. C | demostenis S | pp.] p. M 21 nec mater om. R^a 22 aliter C^a | rel. est] sunt rel. C | aliae M^a 23 ii] huius (huic?) C^a | ex om. RM 26 uel] et C 27 agnitionem C^aR^a 28 cognitionem R | orthodoxas (-xam M^b) tamen] RM, si orthodoxae sunt C uel C^a 29 nec. agn. nec cogn. recta (pia C) C, uel agn. (agnatio M^a) uel cogn. recta non (non om. M^a) RM | fisci] a fisci C 30 autem] quidem R^a 33 ad] a R^a 34 neptibus] nepotibus C^aM^a | filiis]

filiis et R^a | praescribere RM 37 borboritarum] M et c. 15 § 2 h. l., barbaritarum C, borboritanorum R 38 samaritarum C | et montanistarum ... ophitarum om. C | montanistarum RM | tascodrogorum R, tadroscogorum M: uide ad p. 75, 14 | et om R | orfitarum RM | que om. M^a 39 causam M^a | ex] et ex C 40 huic constitutioni Hal. subiungit subscriptionem d. constantinop. X k. decemb. lampadio et oreste un. cc. cons., quam sicut priores (uide ad c. 6. 10) sequenti constitutioni attribuere debemus, cum hoc tempore Demosthenes non fuerit pp.

- 20 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς κόμῃτι τῶν πριβάτων. Ἐγνώμεν τοὺς [Nomoc. 12, 2 ἀνοσίους αἰρετικούς καὶ μετὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους¹ καὶ τὴν γενομένην ἐπ' αὐτοῖς κίνησιν ἐπὶ τολμᾶν καὶ ἀθροῖζεσθαι καὶ προβάλλεσθαι τινες τῆς ἑαυτῶν μανίας ἡγουμένους τε τούτους καὶ ἐξάρχους καλεῖν καὶ βαπτίσματα ποιεῖν καὶ βούλεισθαι χρῆσθαι προνομίοις τισίν, ἵνικα² τῶν ἁγίων περιβόλων καθίστηται αὐτῶν τὰ ἐργαστήρια, ὡς μόνους τοὺς τὴν ὀρθὴν τιμῶντας πίστιν χρῆσασθαι προσήκει. 5
- 1 Διὰ τοῦτο τοίνυν θεσπίζομεν τὴν σὴν ὑπεροχὴν καὶ νῦν αὐτοῖς ἀπειπεῖν, μάλιστα μὲν μηδὲ ἐν ἄλλῳ τινὶ τόπῳ, διαφορόντως δὲ ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, μηδὲ τινες συνάξεις μηδὲ βαπτίσματα ποιεῖν μηδὲ τολμᾶν τοῦ τῆς προσκυνητῆς κοινωνίας ὀνόματος ἢ πράγματος ἀπεισθαι, ὥστε μόνων καθίστηται ἴδια τῶν τὴν ὀρθὴν πρεσβεύοντων δόξαν καὶ τὸ προσκυνητὸν τῶν Χριστιανῶν ὄνομα 10
- 2 προσηκόντως θεραπεύοντων. Ἄλλ' οὐδὲ τοὺς ἔχοντας ἐργαστήρια ἴσω τῶν ἁγίων περιβόλων χρῆσθαι 10 τις προνομίοις προφάσει τῶν ἐργαστηρίων συγχωροῦμεν, γινώσκοντας, ὡς, εἰ καὶ μετὰ τοῦτο τὸ θείον ἡμῶν κήρυγμα φανείεν οἰουδένποτε τῶν ἀσηγορευμένων ἀπτόμενοι, ἢ ἐν τῇ βασιλίδι ταύτῃ πόλει ἢ ἐν ἑτέραις χώραις ἢ παρασυνάξεις ἢ βαπτίσματα τολμῶντες ποιεῖν ἢ τὴν ἀρρητον αὐτοῖς διδόναι κοι- νωνίαν ἢ τι τῶν κεκωλυμένων ποιοῦντες, ὑπαχθήσονται ποιναῖς προσηκούσαις καὶ ὥς ὑπομένειν ἀνάγκη τοὺς ἐναντιούμενους τοῖς νόμοις καὶ τὴν αὐτῶν μὴ φυλάττοντας δύναμιν· εἰδότες τῶν τοὺς ἑαυτῶν 15 οἴκους εἰς τὸ παρασυνάξεις ποιεῖν παρεχόντων αὐτοῖς, ὡς ταύτην ὑφείξουσι τὴν ποινὴν, ἣν αἱ προλαβοῦ- 3
- 3 σαι θεῖαι λέγουσι διατάξεις. Καὶ ταῦτα μὲν κοινῇ περὶ πάντων τῶν αἰρετικῶν. Ἰδικῶς δὲ ἐπὶ τοῖς ἀνοσίοις Μοντανισταῖς θεσπίζομεν, ὥστε μηδένα συγχωρεῖσθαι τῶν καλουμένων αὐτῶν πατριαρχῶν καὶ κοινωνῶν ἢ ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων ἢ διακόνων ἢ ἄλλων κληρικῶν, εἴπερ ὅλως αὐτοὺς τοῖς ὀνόμασι τούτοις καλεῖν προσήκει, κατὰ ταύτην διατρίβειν τὴν εὐδαίμονα πόλιν, ἀλλὰ πάντας ἐξελαύνεσθαι, 20 ὅπως ἂν μὴ τῶν ἀτόπων αὐτῶν μύθων τινὲς τῶν ἀπλουστέρων κατακούσαντες καὶ ἀκολουθοῦντες ταῖς 4 ἀσεβείαις αὐτῶν διδασκαλίαις τὰς ἑαυτῶν διαφθείρουν ψυχάς. Ἄλλ' οὐδὲ εἰσω τῶν εὐαγῶν ὅρων πραγματεύεσθαι ὅλως συγχωροῦμεν, ὥστε μὴ τὰ εὐαγῇ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως μυστήρια γίνεσθαι 5 αὐτοῖς ἐκπυστα βεβήλοις τε οὐσι καὶ καθαρᾷ πάσης εὐαγοῦς ἀκοῆς ἀναξίοις. Κωλύεσθαι δὲ θεσπι- ζομεν αὐτῶν καὶ τὰ ἀσελγῇ συσσίτια καὶ τὰ ἀσεβῇ καὶ κατεγνωσμένα συμπόσια, ἐν οἷς συνιόντες τὰς 25 τῶν ἀπλουστέρων θηρεύειν πειρῶνται ψυχάς. δεῖ γὰρ καθάπαξ κωλυῖσθαι τούτους τοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ὀρθὴν μεταστάντας πίστιν αὐτοῖς ἀσεβῶς διαιτᾶσθαι τοῖς τὰ αὐτὰ νοσοῦσιν καὶ ἴσως ἐκ τῆς συν- 6 διαγωγῆς καὶ διαίτης πάλιν ἐπὶ τὴν προτίραν ἐπανιέναι κακοδαμονίαν. Κωλύομεν δὲ αὐτοὺς καὶ ἀνδράποδα ἐμπορεύεσθαι, μήποτε ταῦτα τοῖς συνθηρσκειταῖς ἀποδόμενοι παρασκευάσαιεν αὐτὰ τῆς 7 ἑαυτῶν κακοδοξίας γενέσθαι. Ὁμοίως δὲ κωλύομεν τοῖς ἐκ τῆς τῶν αὐτῶν Μοντανιστῶν οὐσι θρη- 30 σκείας διδασθαι τινὰ παραψυχὴν κατὰ πρόφασιν τῶν καλουμένων ἀξιωματικῶν, οἷς ἐκ τῶν μεγίστων δικαστηρίων καὶ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας εἰωθῇ τι χορηγεῖσθαι προφάσει τῆς συνεχοῦς αὐτοῖς πενίας, ἣν οὐκ ἂν εἴη προσῆχον τοῖς ἐκ τῆς εἰρημένης χορηγεῖσθαι θρησκείας, ὕγιες μὲν ἢ μέτριον οὐδ' ὅτιοῦν ἐχούσης, παρὰ πάντων δὲ δικαίως μισουμένης τε καὶ κατεγνωσμένης· ὥστε καὶ αἱ 35 τις αὐτοῖς ἀλογον νόμιμοι προστασίαι, καὶ τοῦτον σωφρονίζεσθαι δέκα χρυσίου λιτρῶν ποινῇ θεσπίζομεν. 35
- 8 Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα παραφυλάττεσθαι βουλόμεθα παρὰ τε τῆς σῆς ὑπεροχῆς καὶ τῶν τὰς ἀρχὰς τῶν ἔθνων ἐχόντων, τὴν αὐτὴν κοινὴν ὑφορωμένης καὶ τῆς πειθομένης σοι τάξεως καὶ τῶν ἐπιχωρίων τάξεων, εἰ μὴ ταῦτα φυλάξαιεν· ἐπικαιμένης οὐδὲν ἔττον ἀγανακτήσεως καὶ τοῖς αἰὲν τὴν ἀρχὴν ἔχουσιν, 1 ἔς νῦν ἢ σὲ προῖστηκεν ὑπεροχῇ, εἰ τι τῶν θεσπισθέντων ἢ αὐτοὶ παραβαίεν ἢ παραβαθῆναι συγχω- 10 ρήσαιεν, καὶ τῶν ἀρχόντων τῶν ἔθνων, εἰ τούτου βραθυμήσαιεν, ὁμοίως δέκα χρυσίου λιτρῶν σωφρο- 11 νιζομένων ποινῇ. D. CONSTANTINOPOLI X K. DEC. LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 21 IDEM A. IOHANNI PP. Quoniam multi iudices in dirimendis litigiis [B 1, 1, 34. 21, 1, 45 nos interpellauerunt, indigentes nostro oraculo, ut eis reseretur, quid de testibus haereticis CRM: c. 20 extat in libro Coisliniano 151 B 1, 1, 33, quem contuli: pr. habet etiam Paris. 1352 (Fabrotus), c. 20 § 6 est etiam in Nomoc.^{ma} 4, 14, § 7 in Nomoc.^{ma} 8, 7

¹ c. 14. 18 h. t. ² εἰσω ins. (Heimbach)

1 constitutio graeca W | inscriptionem om. B: ad comitem rerum priuatarum directam esse constitutionem apparet ex § 5 collata Const. i. f. καὶ ὁ κόμης τῶν πριβάτων: fortasse sup- plendum Φλώρω, cf. 7, 37, 3 3 τε] sic (non δέ) B 25 καταγνωσμένα B 28 δὲ αὐτοῖς] τοῖς Ἰουδαίοις Nomoc.^m 32 μεγάλης om. No- moc.^m | τι om. Nomoc. 33 ἔν] ἢ Nomoc.^d

34 οὐδ' ὅτιοῦν] B, οὐδὲν Nomoc. | δέ om. No- moc.^m | δικαίως om. Nomoc.^d 41 s. a. Hal. ad c. 19 42 idem] impr. iustinianus S | a.] aa. C 43 nostro indigentes C: ἐπιεισό- μνοι τῆς ἡμετέρας B 1, 1, 34 (κ.π.) | reseretur] Hal., reseruetur C, resonetur M, respondeat- tur R: ἀποκριθῶμεν B (κ.π.)

- statuendum sit, utrumne accipiantur eorum testimonia an respuantur, sancimus contra orthodoxos quidem litigantes nemini haeretico uel etiam his qui Iudaicam superstitionem colunt esse in testimonia communionem, siue utraque pars orthodoxa sit siue altera.
- 1 Inter se autem haeticis uel Iudaeis, ubi litigandum existimauerint, concedimus foedus permixtum et dignos litigatoribus etiam testes introduci, exceptis scilicet his, quos uel 5 Manichaeus furor (cuius partem et Borboritas esse manifestissimum est) uel pagana superstio detinet, Samaritis nihilo minus et qui illis non absimiles sunt, id est Montanistis et Tascodrogis et Ophitis, quibus pro reatus similitudine omnis legitimus actus interdictus est.
- 2 Sed et his quidem, id est Manichaeis et Borboritis et paganis nec non Samaritis et Montanistis et Tascodrogis et Ophitis, omne testimonium sicut et alias legitimas conuersationes 10 sancimus esse interdictum: aliis uero haeticis tantummodo iudicialia testimonia contra orthodoxos, secundum quod constitutum est, uolumus esse inhibita. Ceterum testamentaria testimonia eorum et quae in ultimis elogiis uel in contractibus consistunt, propter utilitatem necessarii usus sine ulla distinctione permittimus, ne probationum facultas angustetur. 14
- D. V K. AVG. CONSTANTINOPLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 22 1 IDEM A. IOHANNI PP. Diuinam nostram sanctionem, per quam [B 1, 1, 35 Nomoc. 12, 2 iussimus neminem errore constrictum haeticorum hereditatem uel legatum siue fideicommissum accipere, etiam in ultimis militum uoluntatibus locum habere praecipimus, siue communi iure siue militari testentur. D. K. SEPT. POST CONSVLATVM LAMPADII ET 19 ORESTIS VV. CC. a. 531

VI

R NE SANCTVM BAPTISMA ITERETVR R

- 1 IMPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. [Th. 16, 6, 2 B 3, 1, 6, Nomoc. 4, 13 AD FLORIANVM VICARIVM ASIAE². Antistitem, qui sanctitatem baptismatis [Th. 16, 6, 1 illicita usurpatione geminauerit, sacerdotio indignum esse censemus. eorum [Th. 16, 6, 2 25 enim³ condemnamus errorem, qui apostolorum praecepta calcantes Christiani nominis P (7, 5, 6 R 2) L (ut P) CRM

¹ iunge 1, 3, 49. 3, 28, 37. 6, 22, 12 ² Africae Th. ³ enim om. Th.

1 sancimus ... 2 litigantes om. M^a | contro R^a 2 qui iud.] iud. R^a? 3 orthodoxas R^a 4 haetici uel iudaei legit Thalelaeus: ἐν ἑαυτοῖς δὲ οἱ αἱρετικοὶ ἢ οἱ Ἰουδαῖοι ἐάν δεκαζόμενοι φανῶσι B (κ.π.) | extimauerit R 5 dignum M^a | etiam] et C | introduci M^a | his] et his R | uel quos C 6 manichaeus] C, manicheticus (—cos M^a) RM, μανηχαῖος B (κ.π.) | patrem C | et om. C: καὶ τοὺς βορβορίτας B (κ.π.) | pagana superstio] poena superstitioni C, ἡ ἑλληνικὴ θρησκεία B 7 non absimile R, non adsimiles M^a, nominabus similes C, οὐκ ἀνόμοιοι B | montanistas C, non tam istis R 8 tascodrogis] RM, ascodrugis C, ἀσκοδροῦγοι B 1, 1, 34, τασκοδροῦγίταις B et BΣ 21, 1, 45: uide ad p. 75, 14 | interductus M^a 9 sed et] C cum B (κ.π.) ἀλλὰ καὶ, sed RM | et borb.] C cum B καὶ βορβορίταις, borb. RM | moritanistis M 10 tascodrogis] RM, scodrigis C, ἀσκοδροῦγοις B 1, 1, 34 12 ceterum] R^aM, contra C, cetera R^b, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς B (κ.π.) 13 et om. C: καὶ τὰς κατὰ διαθήκας μαρτυρίας αὐτῶν καὶ τὰς ἐν ταῖς τελευταῖαις βουλήσεσι B | uel in] uel M, καὶ ἐν B 14 sine] C cum B, eis sine RM 15 s. a.

Hal. | ante c. 22 inserunt const. graeca Bamberg. I D 3 Paris. 4534 Londin. reg. 9 C XI, quod debuit collocari ante c. 21, ubi est in W: hoc loco nihil desiderari probat Const. 16 idem] impr. iustinianus S | a.] augusti R | pp.] p. M 17 errorem CM^a: τῇ πλάνῃ κατεχόμενον B (κ.π.) | hereditatem] ἡ κληρονομίαν B (κ.π.) 19 militari iure siue communi C: εἴτε κοινῷ δικαίῳ εἴτε στρατιωτικῷ B (κ.π.) | s. a. Hal. | post ... 20 cc.] lampadio et oreste uu. cc. II coss. anno VI imperii iustiniani Hal., in addendis autem tam hoc loco quam ad 3, 28, 37 proposuit post cons. lamp. et orest. uu. cc. anno secundo: exigitur annus 531 cum propter leges iungendas tum quia in k. Sept. 531 permultae constitutiones incidunt, in k. Sept. 532 alia nulla 22 rubricam ante 1, 5, 22 collocat R | baptismate PL 23 impp. CR | ualentinianus gr. et ualens S, ualent. gr. et ual' C, ualens gr. et ualentinus R, ualentinus gr. et ualerius M 21 ad] a M, om. S | florianum] SCR, florianus M, flauianum Th. | uicario M | baptismi Th. 25 sacerdotum R^a 26 christi R

sacramenta sortitos alio rursus baptismo non purificant, sed incestant, lauacri nomine polluentes. D. XVI K. NOV. CONSTANTINOPOLI GRATIANO A. IIII ET MEROBAUDE CONSS. a. 377

- 2 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP. Si quis [Th. 16, 6, 2 Nomoc. 4, 10, 13] rebaptizare¹ quempiam de mysteriis catholicae sectae fuerit detectus, una cum eo qui particulare crimen commisit (si tamen criminis per aetatem capax sit, cui persuasum sit) ultimo² 5 supplicio percellatur. D. XII K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LUCIO CONS. a. 413

- 3 ²IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. [Th. 16, 5, 65, 4 B 1, 1, 36. 60, 54, 22 Nomoc. 12, 2] FLORENTIO PP. Nulli haereticorum danda est³ licentia uel ingenuos uel seruos proprios, qui orthodoxorum sunt initiati mysteriis, ad suum rursus baptismum deducendi, nec uero illos, quos emerint uel qualitercumque habuerint necdum suae superstitioni coniunctos, pro- 10 hibendi catholicae sequi religionem ecclesiae. Quod qui fecerit uel, cum sit ingenuus, in se fieri passus sit uel factum non detulerit, exilio ac decem librarum auri multa damnabitur: 2 testamenti et donationis faciendae utrique deneganda licentia. Quae omnia ita custodiri decernimus, ut nulli iudicum liceat delatum ad se crimen minori aut nulli coercitioni mandare, nisi ipse id pati uelit, quod aliis dissimulando concesserit. D. III K. IVN. CONSTAN- 15 TINOPOLI FELICE ET TAVBO CONSS. a. 426

VII

R DE APOSTATIS R

- 1 IMP. CONSTANTIVS A.² AD THALASSIVM PP. Si quis lege uene- [Th. 16, 8, 7 B 60, 54, 22] rabili constitutus⁴ ex Christiano Iudaeus effectus sacrilegis coetibus adgregetur, cum accu- 20 satio fuerit comprobata, facultates eiusdem dominio fisci iubemus⁷ uindicari. D. V NON. IVL. MEDIOLANO CONSTANTIO A. VIII ET IULIANO C. II CONSS. a. 357
- 2 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD [Th. 16, 7, 3 B 60, 54, 23] HYPATIVM PP. Si quis defunctum uiolatae atque desertae Christianae religionis accusat eumque in sacrilegia templorum uel in ritus Iudaicos⁸ transisse contendit eaque gratia 25 testari minime potuisse confirmat, intra quinquennium iuge, quod inofficiosis actionibus constitutum est, proprias exserat actiones futurique iudicii huiusmodi sortiatur exordium. D. XV K. IVN. PATAVI MEROBAUDE II ET SATVRNINO CONSS. a. 383
- 3 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS [Th. 16, 7, 4 B 60, 54, 24 Nomoc. 9, 39] AAA. FLAVIANO PP. Ii, qui sanctam fidem prodiderint et sanctum baptismum haeretica 30

P (7, s. 6 r. 2, 7 r. 1) L (ut P) CRM

¹ rebaptizasse Th. ² ultimo] statuti prioris Th. ³ iunge 1, 5, 5 ⁴ est om. Th. ⁵ et Iulianus C. ins. Th. ⁶ destituta (I. Gothofredus: u. i.)? ⁷ iussimus Th. ⁸ uel ad Manichaeorum dedecus ins. Th.

1 russus M^a 2 pollientes M^a | s. a. Th. 16, 6, 2 Hal. 3 ad anthemium Th. | pp. om. R 4 rebaptizare] ἀναβαπτίζων Nomoc. 4, 10 Const., ἀναβαπτίζας Nomoc. 4, 13 | quemquam PL | ministeriis PLRM | catholicae P | peculiare PL^a 5 capax criminis sit per aetatem R | persuasum P, persuasum L^a 6 s. a. Th. Hal. PL | XII] XV Hal. | constant.] cap. P (ubi cap. lucio cons. fortasse suppleuit P^a) L | lucio cons. PL, lucio uc. cons. Th., lucio et herodiano uu. cc. cons. Hal. 7 valentinus RM 9 baptismata R 11 sequi catholice R^a | ingenuis M^a 12 multam C^a 13 faciendi R | utriusque M^a?, utrisque M^a | denegandi R 14 coercionem RM, correctioni C 15 s. a. Th. Hal. | iun.] Th. Hal. ad 1, 5, 5, ianuar. Hal. h. l. 16 in S loco quartae h. l. constitutionis adiciuntur inscriptio et summa 1, 7, 6, quae suo loco redeunt (etsi summa non isdem uerbis) 18 de apostatis PL, de apostaticis M^a 19 con-

stantius] Th., const. PL, constantinus SCRM | a. om. PL | ad (a M) thalassium] ad thassalam C, tauro S 20 constituta Th. | ex] PL Th., et ex CRM | sacrilegiis C | aggregatur R 21 approbata R^a, approbata R^a | eiusdem] eius Th. | domini fisco P^a | s. a. Th. Hal. | v om. Hal. 22 mediol. om. Hal. | VIII] Th., VIII Hal. | II om. Hal. 23 impp. CR | valentinianus (—tinus RM)] et ual. S | aaa. om. R 25 in] Th., qui uel in C, ad R, uel ad (a M^a) M | temporum C 26 quod] C Th., quod de RM 27 exserat] CM^a Th., exserat M^a, exigit R 28 s. a. Th. Hal. Bamberg. I D 3 | XII] Hal. Bamb., XII (alias XI uel XV) Th. | iun. pataui] Th., ianuar. Hal., ian. pataui Bamb. | merobaude II et saturnino] Th. et in addendis Hal., grati. et III et merobaude Hal. h. l., merobalde et saturnino Bamb. 29 impp. CR | valentinus RM | et theodosius et CR 30 aa. C | II] III M^a | prodiderint] Th., perdiderint C, perdiderunt RM | sanctam R^a

- superstitione profanauerint, a consortio omnium segregati sint, a testimoniis alieni, testa-
menti, ut ante iam sanximus¹, non habeant factionem, nulli in hereditate succedant, a
1 nemine scribantur heredes. Quos etiam praecepissemus procul abici ac longius amandari,
nisi poenae uisum fuisset esse maioris uersari inter homines et hominum carere suffragiis.
2 Sed nec umquam in statum pristinum reuertentur, non flagitium morum oblitterabitur pae- 5
nitentia neque umbra aliqua exquisitae defensionis aut muniminis obducetur, quoniam qui-
dem eos, qui fidem quam deo dicauerant polluerunt et prodentes diuinum mysterium in
3 profana migrauerunt, tueri ea quae sunt commenticia et concinnata non possunt. Lapsis
etenim et errantibus subuenitur, perditis uero, hoc est sanctum baptismum profanantibus,
nullo remedio paenitentiae, quae solet aliis criminibus adesse², succurritur. D. V ID. MAI. 10
CONCORDIAE TATIANO ET SYMMACHO CONSS. a. 391
- 4 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. BASSO PP. Aposta- [Th. 16, 7, 7 B 60, 54, 25
tarum sacrilegum nomen singulorum uox continuae accusationis incesset et nullis finita
1 temporibus huiusmodi criminis arceatur indago. Quibus quamuis praeterita interdicta
sufficiant, tamen etiam illud iteramus, ne, postquam a fide deuiauerint, testandi aut 15
donandi quippiam habeant facultatem. sed nec uenditionis specie facere legi fraudem
sinantur, totumque ab intestato Christianitatem sectantibus propinquis potissimum defera-
2 tur. In tantum autem contra huiusmodi sacrilegia perpetuari uolumus actionem, ut uni-
uersis ab intestato uenientibus etiam post mortem peccantis absolutam uocem insimulationis
congruae non negemus: nec illud patiemur obstat, si nihil in contestatione profano dicatur 20
3 uiuente perductam. Sed ne huius interpretatio criminis latius incerto uagetur errore, eos
praesentibus insectamur oraculis, qui nomine Christianitatis induti sacrificia uel fecerint
uel facienda mandauerint: quorum etiam post mortem comprobata perfidia hac ratione
plectenda est, ut donationibus testamentisque rescissis ii, quibus hoc defert legitima suc-
cessio, huiusmodi personarum hereditate potiantur. D. VII ID. APRIL. RAVENNAE THEO- 25
DOSIO A. XII ET VALENTINIANO C. II CONSS. a. 426
- 5 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. [Nou. Theod. 3 § 4 B 60, 54, 26
Eum, quicumque seruum seu ingenuum, inuitum uel suasionem plectenda, ex cultu Christianae
religionis in nefandam sectam ritumue transduxerit, cum dispendio fortunarum capite pu-
niendum censemus. D. PRID. K. FEBR. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVI ET FAUSTO 30
CONSS. a. 438

P (7, 5) L (7, 5) CRM

¹ c. 2 h. t. ² prodesse Th. ³ iunge Th. 16, 8, 28 ⁴ iunge 1, 5, 7. 1, 9, 19

1 profanauerunt RM | sunt C | a | Th., om. CR, in M 2 iam ante C | sanximus C | habent R 3 etiam | C Th., iam RM | praecepissemus | C Th., praeciperemus R, praecepimus M | abici | ambigi R | amandari | C^a Th., man- dari RM, emandari C^a 5 reuertentur | C Th., reuertantur RM | flagitium R^a 6 exquisita R | adducetur M^a 7 dedicauerant C | pollue- rint C 8 migrarunt Th. Montispezz. 83, migrauerint C | commenticiae C 10 s. a. Th. Hal. Bamberg. I D 3 | v | ui. Bamb. | mai. concordiae | Th., mar. concordia et Bamb., iul. Hal. 11 titiano Hal. | sumacho (om. cons.) Bamb. 12 ualentinus RM | basso | florentio C 13 uox | C Th., uoce RM 15 etiam om C | postquam | quam Th. 16 habet M^a | speciem C | legis C | fraudem | add. Th., fraude C. fraudes RM 17 sing- nantur M^a | christianitate C 18 huiusce- modi contra C, contra huiusmodi Th | per- petuam C 19 insimulationis | M. insimula- tioni Th., simillationis C, simulationis R 20 congruentiam C | negamus R 21 per-

ductum | C^a Th., perductam C^a, productum RM: xāv μὴ πριόντος αὐτοῦ προκατήργη B, similiter Const. | criminis | communis R 22 no- men Th.: τὸ ὄνομα Χριστιανότητος ἐνδεδυμέ- νος BΣ (κ.π.) | sacrifici R^a 23 etiam | et C 24 recisis C | ii | hi C, hii a R | defert | C Th., deferat M, deferetur R | succes- sione M 25 s. a. Th. Hal. Bamberg. I D 3 | vii | Th., viii Hal., vi Th. 16, 8, 29, xiii Bamb. | rauennae | et rau. Bamb. 26 a. xii (x Bamb.) et ual. c. ii | Bamb., xii et ual. ii aa. Th., xiii a. et maximo Hal. 27 ualentinus R 28 uel | PL Nou. Theod., seu CRM | ex | et P^aL^a 29 in nefandam | nefandam uel ineffandam P^a | transduxerit | PL, transduxit CRM, traduxerit Nou. | dis- penso uel dispenso. P^a | puniendum | punien- dum esse C 30 s. a. Nou. Theod. Hal.: in PL est subscriptio 1, 9, 5 | constantinopoli om. Hal. | xvi et fausto cons. | ita 1, 5, 7, xvi cons. et qui fuerit nuntiatus Nou., xv et ualentiniano iii aa. cons. Hal.

- 6 ¹IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA. ²PALLADIO PP. Eos, qui ³catho- [B 60, 54, 27
licarum ecclesiarum clerici uel orthodoxae fidei monachi relicto uero orthodoxae religionis
cultu ⁴Apollinaris uel Eutychetis haeresin et dogmata abominanda sectati sunt⁵, omnibus
poenis, quae⁶ prioribus legibus aduersus haereticos constitutae sunt, iubemus teneri et
extra ipsum quoque Romani imperii solum repelli, sicut de Manichaeis praecedentium ⁷
legum statuta sanxerunt. D. K. AVG. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. ⁸VIII ET AN-
THEMIO CONSS.

a. 455

VIII

R NEMINI LICERE SIGNVM SALVATORIS CHRISTI VEL
IN SILICE VEL IN MARMORE AVT SCVLPERE AVT 10
PINGERE R

- 1 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. EVDOXIO PP. Cum sit [B 1, 1, 11 Nomoc. 1, 1
nobis cura diligens per omnia superni numinis religionem tueri, signum saluatoris Christi
nemini licere uel in solo uel in silice uel in marmoribus humi positis insculpere uel pin-
gere, sed quocumque reperitur tolli: grauissima poena multando eo, si quis contrarium ¹⁵
statutis nostris temptauerit, specialiter imperamus. D. XII K. IVN. HIERIO ET ARDABVRIO
CONSS.

a. 427

VIII

R DE IVDAEIS ET CAELICOLIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. CLAVDIO TRYPHONINO. Quod Cornelia Saluia [Nomoc. 6, 3. 12, 9 20
universitati Iudaeorum, qui in Antiochensium ciuitate constituti sunt, legauit, peti non
potest. D. PRID. K. IUL. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 ¹Ο κράτιστος τοῦ ἔθνους ἡγούμενος ταῖς σωματικαῖς ὑπηρεσίαις [Ροκ. 3, 9
τῇ τῆς θρησκείας ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἀργεῖν εἰσώδατε, μὴ ἐνοχλεῖσθαι ὑμᾶς προνοῶσι.
P (S. 9 R) L (S. 9 R) CRM: 9, 2 extat in Nomoc.⁴ 7, 4

¹ iunge 1, 5, 8 ² imp. Marcianus A. Auth. (cf. ad p. 9, 11) ³ eos uero qui antehac
Auth. ⁴ monachi fuerunt et relicto uero et (et om. Auth. 411) orthodoxo omnipotentis
dei cultu Auth. ⁵ uel postea sectabuntur ins. Auth. ⁶ uel hac uel ins. Auth. 411 Hisp.,
uel ins. Auth. 2141. 2147 ⁷ diuo Valentiniano Auth.

1 de authentico huius constitutionis et de
cuius subsidiis uide p. 76, 28 | ualentinianus
... pp. om. R | ualentinus M | marcus M,
max. C | aa. | aa. et cc. C | eos qui confir-
mant Parat. ad Const. 3 ² fidei ... ortho-
doxae om. C | relictis R² ³ heresis dogmata C |
secuti R | sunt | C Auth., fuerint RM ⁵ pelli
Auth. ⁶ s. a. Auth. Hal. | d. | d. sub die
Auth 411 Hisp. | anthemio | Hal. in addendis,
auieno Hal. h. l., anthemio uiro clarissimo
Auth. ⁹ nemi L | licet S | sigillum Const.¹¹ |
christi | ita Const. (Latine et Graece) et index
Coisl. Basilicorum (Heimb. I, p. XVI not. h),
christi humi SL, christi huo P, christi humo
CRM ¹⁰ aut in marm. S, seu in marm. R,
seu marm. M | aut sculperere aut | sculpiere uel S
¹¹ pingnere LM, pignore R, scribere Const.,

ἐγγράφειν index Coisl. ¹² imp. PL | ualent.
et theod. S, theod. et ualentinus RM ¹⁴ in-
pingnere PL, pingnere RM¹⁵ ¹⁵ sed | W
cum B: ἀλλὰ καὶ εὐπιστόμενον, om. PLCRM |
quocumque P¹L¹CR | eo om. PLC ¹⁶ s. a.
Hal. PLD Bamb. I D 3 | XII | Hal. D, xiii
PL Bamb. | iun. | Hal. iul. Bamb., ian. PLD |
hierio et om. PLD Bamb.: quae lectio si
uera est, etiam de anno 447 cogitare possis
²⁰ imp. ant. a. | impp. et R, impp. antio-
chus M | claudio | SC, claudio et R, et clau-
dius aa. M | tryphonino | S, trifonio CR,
triphoni pp. M | saluia | CRM, aquilia S,
σάλβια Nomoc. ²¹ in om. C | antiochien-
sium C? ²² s. a. Hal. Bamberg. I D 3 |
d. prid. | Hal., pp. Bamb. | albino Bamb.

- 3 IMP. CONSTANTINVS A. AD EVAGRIVM PP. Iudaeis et maioribus [Th. 16, 2, 1 B 60, 54, 29 eorum et patriarchis uolumus intimari, quod, si quis post hanc legem aliquem, qui eorum feralem fugerit sectam et ad dei cultum respexerit, saxis aut alio furoris genere, quod nunc fieri cognouimus, ausus fuerit attemptare, mox flammis dedendus est et cum omnibus suis participibus concremandus. D. xv k. Nov. MVRGILLO CONSTANTINO A. III ET LICINIO III CONSS. a. 315]
- 4 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. REMIGIO MAGISTRO [Th. 7, 2, 2 B 1, 1, 37 Nomoc. 12, 2 OFFICIORVM. In synagoga Iudaicae legis uelut hospitii merito inruentes iubeas emigrare: quos priuatorum domus, non religionum loca habitationum merito conuenit attingere. D. 9 PRID. NON. MAI. TREVIRIS VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS¹. a. 365]
- 5 IMPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. HYPATIO PP. [Th. 12, 1, 99 Iussio, qua sibi Iudaeae legis homines blandiuntur, per quam eis curialium munerum dabatur immunitas, rescindatur. D. XIII K. MAI. MEDIOLANI MEROBAYDE II ET SATVRNINO CONSS. a. 383]
- 6 IMPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS [Th. 3, 7, 2. 9, 7, 5 B 1, 1, 39 Nomoc. 12, 2 15 AAA. CYNEGIO PP. Ne quis Christianam mulierem in matrimonium Iudaeus accipiat neque Iudaeae Christianus coniugium sortiatur. nam si quis aliquid huiusmodi admiserit, adulterii uicem commissi huius crimen obtinebit, libertate in accusandum publicis quoque uocibus relaxata. D. PRID. ID. MART. THESSALONICA THEODOSIO A. II ET CYNEGIO CONSS. a. 386]
- 7 IDEM AAA. INFANTIO COMITI ORIENTIS. Nemo Iudaeorum morem suum in [B 1, 1, 39 coniunctionibus retinebit nec iuxta legem suam nuptias sortiatur nec in diuersa sub uno tempore coniugia conueniat. D. III K. IAN. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ARVDANTIO CONSS. a. 393]
- 8 IMPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA³. EVTY- [Th. 2, 1, 10 B 1, 1, 10 25 CHIANO PP. Iudaei Romano communi iure uiuentes in his causis, quae⁴ tam ad superstitionem eorum quam ad forum et leges ac iura pertinent, adeant sollemni more iudicia omnes- P (9, 3. 8. 6) L (9, 3. 8. 6) CRM

¹ ita etiam Th., error tamen subest aut loco aut consulibus, cum hoc anno Valentinianus Treuiris non fuerit ² iunge Th. 12, 1, 100 ³ idem (= impp. Arcadius et Honorius) AA. Th. ⁴ non ins. Th. (u. i.)

1 impp. P | a. om. CM | ad euagrium] ad esigrauo S 2 post] potest C²? 3 fugerit] PLM Th., effugerit CR 5 s. a. Th. Hal. PLD Bamberg. I D 3 | xv k. nou.] k. xu. non. P, ... nou. L² | murgillo] Th., const. Hal., cp. PL, cap. D, om. Bamb. | const. ... 6 cons. om. P² | III] u Hal., iul. uel iut P², iul. L Bamb., iub. D 6 latinio PLD Bamb. | III] Th., u Hal., uii PL Bamb., uii uel u et D | cons. om. D 7 ualentinus RM | aa. om. S | renagio S 8 synagogam Th.: ἐν τῇ συναγωγῇ ... ἐφορμῶντας B | uelut hospitii] N, ueluti hauspitio (hosp. M) CM, uelut ospitio R, hospitii uelut Th.: ὡσανεὶ τοὺς ξενίας λόγῳ ἐφορμῶντας B 9 domos C | attinere Th., ἔχειν B | s. a. Th. Hal. Bamberg I D 3 10 mai.] Th. Bamb., mart. Hal. | treuiris om. Hal. Bamb. 11 impp. C, mpp. R | grat. ualentinianus] N Th., grat. et ualentinus M, ualentinianus (ualentinus R) grat. CR | ad hypatium Th. 12 quam R | iudaeae] R² Th., iudaicae CR² M | dabatur] C, debebatur RM, datur Th. 13 s. a. Th. Hal. Bamberg. I D 3 et PL ad 1. 7, 5 | XIII] Th., xiii Th. 12, 1, 100, xviii Hal. Bamb., xiii PL | merobalide PL Bamb. | saturnio L 14 cons. om. PL

15 impp. PLC, ipp. R | ualentinus RM | theod. et arcadius aaa.] M Th., gratianus et theod. aaa. S, theod. aa. PL, et ualens et arc. aa. C, et theod. et archadius augusti R 16 ginegio SPLM, cincio C | matrimonio Th., πρὸς γάμον B (κ.π.) 17 neque] ne quis PL | iudei P² | coniugium sortiatur] C² R Th., coniugio societur PL, coniugium sortietur (sotietur M²) C² M | quis] quid C² 18 huius] P² L Th., huiusmodi CRM, om. P² 19 s. a. Th. Hal.: in PL est subscriptio c. 15 | mart. thess. om. Hal. 21 aaa.] M, a. S, aa. C, aug. R 22 conuictibus R | retinebit] CR, retineat M, συζευγνύσθω B | suas R: κατὰ τὸν ἰδίον νόμον γαμίζω B 23 conueniant R | s. a. Hal. Bamberg. I D 3 | ian. constant. om. Bamb. | et] et. Bamb. 24 cons.] constitutores Bamb. 25 impp. PLCR | gratianus] gord. PL | ualentinus RM | aaa.] aa. C | ad eutyechianum Th. 26 pp. om. PCR | romano et communi N Th., communi romano M: τῷ Ῥωμαϊκῷ κοινῷ νόμῳ B | in] de Th., ἐν B | tam] confirmant B: ὅτινα πρὸς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν καὶ πρὸς τὴν ἀγορὰν καὶ τοὺς νόμους καὶ τὸ δίκαιον προσήκουσι, quibuscum conuenit Const. 27 ac] et PL | pertinerit M²

- 1 que Romanis legibus conferant¹ et excipiant actiones. Si qui uero ex his communi pac-
tione ad² similitudinem arbitrorum apud Iudaeos³ in ciuili dumtaxat negotio putauerint
2 litigandum, sortiri eorum iudicium iure publico non uentur. Eorum etiam sententias⁴
iudices exequantur, tamquam ex sententia cognitoris arbitri fuerint attributi. D. VI NON. 1
FEBR. CONSTANTINOPOLI HONORIO A. IIII ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398
- 9 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. AD IUDAEOS. Nemo [Th. 16, 8, 10 B 1, 1, 41 Nomoc. 12, 2
exterus religionis Iudaeorum Iudaeis pretia statuet, cum uenalia proponuntur. iustum est
enim sua cuique committere. itaque rectores prouinciarum⁵ uobis nullum discussorem aut
moderatorem esse concedent. quod si quis sumere sibi curam praeter uos proceresque
uestros audeat, eum uelut aliena appetentem supplicio coercere festinent. D. III K. MART. 16
CONSTANTINOPOLI ARCADIO IIII ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396
- 10 IDEM AA. EVTYCHIANO PP. Quicumque ex Iudaeis obnoxii curiae com- [Th. 12, 1, 163
probantur, curiae mancipientur. D. III K. IAN. THEODORO CONS. a. 399
- 11 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTIEMIO PP. Iudaeos quodam festi- [Th. 16, 8, 18
uitatis suae sollempni Aman ad poenae quondam recordationem incendere et sanctae crucis 15
adsimulatam speciem in contemptu Christianae fidei sacrilega mento exurere prouinciarum
rectores prohibeant, ne locis⁶ suis fidei nostrae signum inmiscant, sed ritus suos citra
contemptum Christianae legis retineant, amissuri sine dubio permissa hactenus, nisi ab illi-
citis temperauerint. D. IIII K. IVN. CONSTANTINOPOLI BASSO ET PHILIPPO CONSS. a. 408
- 12 ¹IDEM AA. IOVIO PP. Caelicolarum nomen inauditum [Th. 16, 8, 19 B 1, 1, 12 Nomoc. 12, 2 20
quodammodo⁷ nouum crimen superstitionis uindicauit. ii, nisi⁸ ad dei cultum uenerationem-
que Christianam conuersi fuerint, his legibus, quibus praecipimus haereticos adstringi, se
1 quoque nouerint attinendos. Aedificia autem eorum, quae nescio cuius dog- [Th. 16, 5, 43
matis noui conuentus habent, ecclesiis uindicentur. certum est enim, quidquid [Th. 16, 8, 19
a fide Christianorum discrepat, legi Christianae esse contrarium. D. K. APRIL. RAVENNA 23
HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409
- 13 ¹⁰IDEM AA. IOHANNI PP. Die sabbato ac reliquis [Th. 2, 8, 26. 8, 8, 8 B 1, 1, 43 Nomoc. 12, 2
sub tempore, quo Iudaei cultus sui reuerentiam seruant, neminem aut facere aliquid aut
ulla ex parte conueniri debere praecipimus (ita tamen, ut nec illis detur licentia [(Th.)
eodem die Christianos orthodoxos conuenire, ne Christiani forte ex interpellatione Iudaeo- 30
rum ab officialibus praefatis diebus aliquam sustineant molestiam), cum fiscalibus [Th. l. c.
commodis et litigiis priuatorum constat reliquos dies posse sufficere. D. VII K. AVO. RA-
VENNAE HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONSS. a. 412

CRM

¹ inferant Th. ² sane si qui per compromissum ad Th. ³ uel patriarchas ex consensu
partium ins. Th. ⁴ prouinciarum ins. Th. ⁵ prouinciae Th. ⁶ locis confirmat Th.: fuitne
elogiis (Mommson)? ⁷ iunge 1, 12, 2 et Th. 2, 8, 25 ⁸ idem Th.: fuitne quondam,
modo (Mommson)? ⁹ intra anni terminos addit Th. ¹⁰ iunge Th. 16, 8, 20

1 romani M^a | conferant] προσκυπτήσαν B,
καίτωσαν Theod. (Heimb. not. i), ἐνέχουσι
Const. | expiant R^a | quis P^a | ex his uero M
2 putauerunt R 3 sententias] CM^a Th.,
sententiis PLM^a, sententiam R 4 cognito-
ris om. M^a | fuerint R | s. a. Th. Hal. PL |
vi] iii Th. 5 febr. ... consa. om. PL | con-
stant. om. Hal. 6 et om. CR | ad iudaeos]
iudeis S 7 regionis M^a | proponuntur] T Th.,
proponerentur M, praeponerentur CR | est
om. C 8 cuique] E Th., cuicumque CRM
9 praepier M^a 10 eum] RM, cum C, tum
Th.: οὗς τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμῶν τιμωρεῖ-
σθω B | alia CR | coerceri Th. | s. a. Th.
Hal. 13 s. a. Th. Hal. | theodoro cons.]
theodoro uc. cons. Th., theodosio a. 1 et
rumoridio cons. Hal. 14 quodam] Th.,

quosdam CRM 15 sollempni aman] Th., sol-
lempnia CRM: οἱ Ἰουδαῖοι μὴ ἐν σχήματι τοῦ
Ἀμάν τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ καίτωσαν Const. |
quandam CM 16 adsimulatam CR 17 citra]
infra Th., contra C 18 nisi] ni R 19 tempt-
tauerint CR^a, temptauerunt M^a | s. a. Th.
Hal. | iii] Th., iii Hal. | constant. om. Hal.
21 ii] hi R 22 fuerit C 23 noueritis R |
attingendos CM^a? 24 habeant RM | uindi-
cetur M^a 25 a] M^b Th., om. CRM^a | s. a.
Th. 16, 8, 19 27 sabbata Th. 28 uene-
rantiam M 29 pcipimus R 30 ne chris-
tiano M^a? 32 s. a. Th. Hal. 33 hono-
rio viii et th. v] Hal. cum Th. 16, 8, 20,
hon. viii et th. iii (= a. 409) Th. 2, 8, 26,
8, 8, 8

- 14 IDEM AA. PHILIPPO PP¹. Nullus tamquam Iudaeus, cum sit in- [Th. 16, s. 21 B 1, 1, 44
nocens, obteratur nec expositum eum ad contumeliam religio qualiscumque perficiat: non
passim eorum synagogae uel habitacula concrementur uel perperam sine ulla ratione lae-
dantur, cum alioquin, etiam si sit aliquis sceleribus implicitus, idcirco tamen iudiciorum
uigor iurisque publici tutela uidetur in medio constituta, ne quisquam sibi ipse permittere
ualeat ultionem. Sed ut hoc Iudaeorum personis uolumus esse prouisum, ita illud quoque
monendum esse censemus, ne Iudaei forsitan insolescant elatique sui securitate quicquam
praecepta in Christianae reuerentiam cultionis admittant. D. VIII ID. AVG. CONSTANTINOPOLI
HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONSS. a. 412
- 15 IDEM AA. AVRELIANO PP². Si qua inter Christianos et Iudaeos [Th. 16, s. 22 mut. B 1, 1, 45
sit contentio, non a senioribus Iudaeorum, sed ab ordinariis iudicibus dirimatur. D. XIII
K. NOV. CONSTANTINOPOLI HONORIO X ET THEODOSIO VI AA. CONSS. a. 415
- 16 IDEM AA. ASCLEPIODOTO PP. Iudaei et bonorum pro- [Th. 16, s. 26 B 1, 1, 46. 60, 54. 29
scriptione et perpetuo exilio damnabuntur, si nostrae fidei hominem circumcidisse eos uel
circumcidendum mandasse constiterit. D. V ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI ASCLEPIODOTO
ET MARINIANO CONSS. 15 a. 423
- 17 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. IOHANNI COMITI [Th. 16, s. 29 Nomoc. 12, 2
SACRARVM LARGITIONVM. Iudaeorum primates, qui in utriusque Palaestinae synedriis no-
minantur uel in aliis prouinciis degunt, periculo suo anniuersarium canonem de synagogis
omnibus palatinis compellentibus exigant³ ad eam formam, quam patriarchae quondam
coronarii auri nomine postulabant: et hoc, quod de occidentalibus partibus patriarchis con-
ferri consueuerat, nostris largitionibus inferatur. D. III K. IVN. CONSTANTINOPOLI FLO-
RENTIO ET DIONYSIO CONSS. a. 429
- 18 (19) IDEM AA. FLORENTIO PP. Hac uictura [Non. Theod. 3 § 2...5 mut. B 1, 1, 47 Nomoc. 12, 2
in omne aetum lege sancimus neminem Iudaeum⁵, quibus omnes administrationes et digni-
tates interdictae sunt, nec defensoris ciuitatis fungi saltem officio nec patris honorem adri-
pere concedimus⁶, ne acquisiti sibi officii auctoritate muniti aduersus Christianos et ipsos
plerumque sacrae religionis antistites uelut insultantes fidei nostrae iudicandi uel pronun-
tiandi quamlibet⁷ habeant potestatem. Illud etiam pari consideratione rationis arguentes
praecipimus, ne qua Iudaica synagoga in nouam fabricam surgat, fulciendi ueteres per- 30
P (c. 15. 16) L (c. 15. 16) CRM

¹ per Illyricum addit Th. ² pp. II Th. ³ periculo ... exigant] quaecumque post excessum patriarcharum pensionis nomine susceperunt, cogantur exsoluere. in futurum uero periculo eorundem anniuersarius canon de synagogis o. p. c. exigatur. Th. ⁴ iunge 1, 5, 7. 1, 7. 5 ⁵ neminem Samaritam ins. (u. i.) ⁶ nec p. h. a. concedimus om. Nou. ⁷ quod uelint Nou.

1 pp. om. S 2 perficiat (—ciant E^a) E Th., proficiat CRM | non] M Th., nec CR, μηδὲ B 4 etiam] et C 5 ipse] N^b Th. cum B: μηδὲ αὐτὸς αὐτῶν, ipsi CRM 6 ita] it M^a 7 monendum C | forsitan] fortiter M^a 8 praecepta in christianae reuerentiam cultionis] Th. cum B: προπετίς τι κατὰ τῆς τῶν Χριστιανῶν θρησκείας, praecipites in christianae (—nam CR) reuerentiam ultionis CRM | s. a. Th. Hal 9 hon. x et th. vi Hal. 10 idem] impp. hon. et theod. PL | aa. | a. C | aurelio PL, oriliano CR | iudeos et christianos P 11 contentio] W^b Th., intentio PLCRM, φιλονεικία καὶ δίκη B | senatoribus R | iuditiis M | s. a. Th. Hal et PLD tam hoc loco quam ad c. 6 h. l. d. xiiii PL utroque loco, om. D h. l. 12 constant. ... cons. om. P ad c. 6 P^a h. l. L utr. l., constant. om. Hal. D ad c. 6 | x] XII Hal | et ... cons. om. D ad c. 6 | VI] II PD uel D^a, viii Hal. 13 asclepiodoro SRM | pp. om. C | praescriptione C 14 eos om. R

15 s. a. Th.: in PL Miraco est subscriptio c. 18, apud Hal. est d. kal. decemb. superioribus cons. 17 impp.] mp. R | ualentinus RM | aa. om. R 18 largitionum R^a | in om. M | palestrinae C, palastrinae R 20 quondam R 21 hoc om. Th. | partibus] Bamberg. I D 3 Th., om. CRM | conferre R 22 consueuerant C | nostris] omnis nostris R^a | inferantur C | s. a. Th. 25 iudaeum] excidisse neminem samaritam docent B: πάντων Ἰουδαίων καὶ πάντων Σαμαρειτῶν ... ἀπαγορεύεσθαι, quibuscum conuenit Nou neminem Iudaeum neminem Samaritam ad honores et dignitates accedere: Samaritarum mentionem omittunt Nomoc. et Const. 26 nec] ne R | saltem CM | patriae libri: μηδὲ ἐκδοῦναι πόλεως μηδὲ πατέρας γίνεσθαι B, ἢ πατέρ πόλεως Nomoc. 27 ne] nec RM, ἵνα μή B | acquisitis R 28 sacrae | rel. R^a 29 habent CR | arcetes Nou., ἀναπληροῦντες B 30 qua] M^b Nou., que CRM^a: ἵνα μηδεμία B

- 2 missa licentia, quae ruinam minantur. Quisquis igitur uel infulas ceperit, quaesitis dignitatibus non potiat, uel si ad officia uetita subrepserit, his penitus repellatur, uel si synagogam extruxerit, compendio catholicae ecclesiae nouerit se laborasse: et qui ad honores et dignitates inrepserit, habeatur, ut antea, condicionis extremae, etsi honorariam illicite promeruerit dignitatem: et qui synagogae fabricam coeperit non studio reparandi, cum
3 damno auri quinquaginta librarum fraudetur ausibus suis. Cernat praeterea [B 60, 54, 30] bona sua proscripta, mox poenae sanguinis destinandus, qui fidem alterius expugnauit peruersa doctrina. D. PRID. K. FEBR. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS¹. a. 439

X

R NE CHRISTIANVM MANCIPIVM HAERETICVS VEL 10
PAGANVS VEL IVDÆVS HABEAT VEL POSSIDEAT
VEL CIRCVMCIDAT R

- 1 ²IMP. CONSTANTIVS A. AD EVAGRIVM. Iudaeus seruum Chris- [Th. 16, 9, 2. 4 B 60, 54, 31] tianum nec comparare debet nec largitatis uel alio quocumque titulo consequatur. quod si aliquis Iudaeorum mancipium uel Christianum habuerit uel sectae [Th. 16, 9, 1. 2 mut. 15] alterius seu nationis crediderit ex quacumque causa possidendum et id circumciderit, non solum mancipii damno multetur, uerum etiam capitali sententia puniatur. ipso seruo pro praemio libertate donando. D. ID. AVG. CONSTANTINOPOLI CONSTANTIO II ET CONSTATE CONSS. a. 339
- 2 *Ἀποκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α.* [B 60, 54, 32]
Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος καὶ Σαμαρείτης καὶ πᾶς μὴ ὡς ὀρθόδοξος οὐ δύναται Χριστιανὸν ἀνδράποδον 20
ἔχειν, ἐπεὶ καὶ αὐτὸ ἐλευθεροῦται καὶ ὁ κτησάμενος δίδωσι τοῖς περιβάτοις λ' λίτρας.
D. III K. IUL. CONSTANTINOPOLI.

XI

R DE PAGANIS SACRIFICIIS ET TEMPLIS R

- 1 IMP CONSTANTIVS A. AD TAVRVM PP. Placuit omnibus locis [Th. 16, 10, 4 Nomoc. 12, 4 25] atque urbibus uniuerſis claudi protinus templa et accessu uetito omnibus licentiam delinquendi
P (10. 11 R 1) L (10. 11 R 1) CRM: 10, 2 dedi ad indicem Const.

¹ Theodosio A. xvi et Fausto cons. (a. 438) 1, 5, 7 cum Nou. (u. i.) ² iunge Th. 16, 8, II

1 infulas *M^a* | adquisitis *Nou.* 2 si syn.] *W* cum *B* si δὲ καὶ, si *om.* *CRM* 3 contholicae *R^a* | nouerit] *M*, nouerint *CR*, γνωσκέτω *B* 4 inrepsit *Nou.* | ut antea] in tantam *R* | etiamsi *Nou.* 5 promeruit *R*, et meruerit *C* 6 fraudulentur *M* 7 proscriptas «mo» pene *M^a*, proscripta poenae mox *Nou.* | expugnauerit *C* 8 doctrinae *R^a* | s. a *Nou.* *Hal.* et *PL Miraeus* ad c. 16 | constant. *om.* *Hal.* *PL Mir* | a. *om.* *Mir.* | xvii (xiii *PL*) et festo cons.] *Hal.* *PL Mir.*, xvi cons. et qui fuerit nuntiatus *Nou.* 10 ne iudeus uel hereticus aut pag. christ. manc. habeat *C* 11 aut iudaeus *R* | habeat *om.* *R* | uel poss.] poss. *PL* 12 uel circ.] *PLM Const.*, aut circ. *S*, ac circ. *CR* 13 constantius] *Th.* 16, 8, 6, constantinus *SRM Th.* 16, 9, 2, const. *PL*, constant. *C* | euacrium *S* 14 debeat *P^a* | largitate *C* | consequantur *M^a* 15 aliqui. *P^a*, aliquid *M^a* | haberit *R* 16 seu *om.* *C* | nationis *R^a* | id *om.* *P^a* 17 etiam] et *C* 18 libertati *PLM^a* | s. a *Th.* 16, 9, 2 *Hal.*:

in *PLD* est d. iiii (xiii *D*) k. iul. cp. est. (est *D*) greca cons. (cp. ... cons. suppl. *P^a*), quae pertinent ad c. 2: *Hal.* in addendis emendat const. a. viii et const. c. vi 19 constitutiones graece *W*, uide *PLD* ad u. 18 | inscriptionem petiui ex 1, 3, 51, 5 20 in *B* ita est: πᾶς μὴ Χριστιανὸς οὐδέστιν ἔχων Χριστιανὸν τριάκοντα χρυσῶν καταθήσει λίτρας τῷ δημοσίῳ, εἰς ἐλευθερίαν ἀρπαζομένου τοῦ οὐκέτου. ad h. c. spectant etiam glossae nomicae s. u. περιβάτων (*Otto thes.* III, 1788): αἰρετικοὶ ἔχοντες Χριστιανούς δούλους καὶ ἀφαιροῦνται τούτους καὶ δίδωσι τοῖς περιβάτοις λη. (sic) χρυσίου 22 s. a. *PLD* ad c. 1 (uide u. 18) | III] xiii *D* 24 paganis sacrificiis] *SM^a Const.* *Th.* 16, 10, sacrificiis paganis *PLCRM^a* | et templis *om.* *M^a* 25 imp. constantius] impr. constantinus *SCR*, imp. const. *PL*, idem *M* | placuit post 26 templa collocat *M^a* | omnibus] *PLM Th.*, in omnibus *CR*: ἐν πᾶσι τρόποις πάσαις ταῖς πόλεσι καὶ τόποις ἀποκλεισθῶ *Nomoc.* 26 delinquendi *P*

- 1 2 perditis abnegari. Volumus etiam cunctos sacrificiis abstinere. Quodsi quis aliquid forte huiusmodi perpetraverit, gladio ultore sternatur. facultates etiam perempti fisco decernimus vindicari et similiter puniri¹ rectores prouinciarum, si facinora vindicare neglexerint. D. K. DEC. CONSTANTIO A. VII ET CONSTATE III CONSS. a. 354
- 2 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. CYNEGIO PP. [Th. 16, 10, 9 B 1, 1, 12] 5
Ne quis mortalium ita faciendi sacrificii sumat audaciam, ut inspectione iecoris extorumque praesagio uanae spem promissionis accipiat uel, quod est deterius, futura sub execrabili consultatione cognoscat. acerbioris etenim imminet supplicii cruciatus eis, qui contra uetitum praesentium uel futurarum rerum explorare temptauerint ueritatem. D. VIII K. IVN. 9
CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 365
- 3 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MACROBIO² ET PROCLIANO VICA- [Th. 16, 10, 15 B 1, 1, 13] 14
RIO³. Sicut sacrificia prohibemus, ita uolumus publicorum operum ornamenta seruari. ac ne sibi aliqua auctoritate blandiantur, qui ea conantur euertere, si quod rescriptum, si qua lex forte praetenditur: abreptae huiusmodi chartae ex eorum manibus ad nostram scientiam 14
referantur. D. III K. FEBR. RAVENNAE THEODORO CONSS. a. 399
- 4 IDEM AA. APOLLODORO PROCONSVLI AFRICAE. Ut pro- [Th. 16, 10, 17 B 1, 1, 14 Nomoc. 8, 19] 20
fanos ritus iam salubri lege submouimus, ita festos conuentus ciuium et communem omnium laetitiam non patimur submoueri. unde absque ullo sacrificio atque ulla superstitione dam-
nabili exhiberi populo uoluptates secundum ueterem consuetudinem, iniri etiam festa con-
uiuia, si quando exigunt publica nota, decernimus. D. XIII K. SEPT. PATAVI THEODORO 20
CONSS. a. 399
- 5 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. POPULO CARTHAGIN/ENSI. [Th. 16, 10, 20 B 1, 1, 15] 25
Omnia loca, quae sacris error ueterum deputauit, nostrae rei iubemus sociari. quod autem ex eo iure ubienique ad singulas quasque personas uel praecedentium principum lar-
gitas uel nostra maiestas uoluit peruenire, id in eorum patrimoniis aeterna firmitate per-
duret. ea uero, quae multiplicibus constitutis ad uenerabilem ecclesiam uolumus pertinere,
Christiana sibi merito religio uindicabit. D. III K. SEPT. RAVENNAE HONORIO X ET THEO-
DOSIO VI AA. CONSS. a. 415
- 6 IDEM AA. ASCLEPIODOTO PP. Christianis, qui uel uere sunt uel [Th. 16, 10, 24 B 1, 1, 16] 30
esse dicuntur, specialiter demandamus, ut Iudaeis ac paganis in quiete degentibus nihilque
P (11, 1. 6) L (11, 1. 6) CRM

¹ affligi Th. ² pp. Hispaniarum addit Th. ³ quinque prouinciarum addit Th. ⁴ secun-
dum diui Gratiani constituta ins. Th.

1 denegari R^a | etiam | et C | sacrificii M^a |
quis aliquid f. h. perpetraverit g. u. sternatur |
Th. cum Nomoc.: εἰ δὲ τις τι τοιοῦτον ἀμόρη,
διὰ ξίφους κολαζέσθω, aliquid (aliquod PL) f.
h. perpetraverint g. u. sternantur PLCRM
2 etiam | et C 3 facinorosa R 4 s. a. Th. PL:
apud Hal. est d. prid. non. mart. arbitrone
et lolliano cons. (= a. 355) | constantio | ep.
const. PL: sed Constantius hoc anno Con-
stantinopoli (= cp.) non fuit | a. om. Th. | VII |
III Th., VIII PL | III Th. P^a L, III P^a 5 impp. C,
mpp. R | ualentinus RM | cinegio S, cineio CR
6 extrorumque C 7 execrabili M^a 8 consul-
tione M^a | suppl. cruc. eis | M Th., eis (ei R)
suppl. cruc. CR 9 temptauerunt M^a | s. a.
Th. Hal. | VIII | VII Hal. 10 constant. om.
Hal. | a. | a. 1 Th., om. Hal. | bautone | bau-
tone uc. Th. 11 procliano S, praeliano
CRM | uicariis SM 12 sacrificia | M Th.,
sacrificia templorum CR, τὰς θυσίας B 13 qui
ea | quia R | euertere | C^a M Th., auertere C^a R
14 abreptae | M, arreptae CR, erutae Th.,
ἀφαίρεσθω B 15 s. a. Th. apud Hal. est:

d. XIII kal. febr. constantinop. theodosio et
rumoridio cons. (= a. 403) | theodoro uc.
cons. Th. 17 iam salubri | M^a Th., tam
salubri iam CR, salubria M^a? | submoui-
mus | M Th., summonemus CR, ἐξεβάλομεν B |
festus R^a | ciuiliam M 18 licentiam C
19 exhibere ... iniri M, exhibere ... inire Th.,
γίνεσθαι B | populo | Th. cum B τῷ δήμῳ,
populorum libri | uoluntates C | etiam | et C
20 si quando | W Th. cum B εἴποτε, quando
CRM | s. a. Th. Hal. | XIII | VIII Hal. | patavi
theod. (theod. uc. Th.) cons. | Th., honorio VII
et theodosio II aa. cons. Hal. 22 populo
carth. om. Th. | cartaginensis S, cartaginensi
CRM 23 rei | reipublicae C 24 quasque |
W Th., quascumque CRM 26 uero | autem
Th. | uolumus CM, ἡβουλήθημεν B 27 s. a.
Th. Hal. 29 aa. | a. SPL | adsclepiodoto PL,
asclepidoto M^a | christianus R | uel uere | C
Th., uere PLRM: καὶ ... καὶ B 30 dicunt
PL | demandauimus PL | in quiete | C Th.,
quiete PLRM, ἐν ἡσυχίᾳ B | nihilque | Th.
cum B καὶ μηδὲν, nichil PLRM, et nichil C

temptantibus turbulentum legibusque contrarium non audeant manus inferre religionis auctoritate abusi. nam si contra securos fuerint uiolenti uel eorum bona diripuerint, non ea sola quae abstulerint, sed conuicti in duplum¹ quae rapuerint restituere compellantur.

1 Rectores etiam prouinciarum et officia et principales cognoscant se, si non ipsi talia uind-
dicent, sed fieri a popularibus hoc permiserint², ut eos qui fecerint puniendos. D. VI ID. 6
IUN. CONSTANTINOPOLI ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS.

a. 423

7 IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA. PALLADIO PP. Nemo uenerantis [B 1, 1, 17
adorantisque animo delubra, quae olim iam clausa sunt, reseret. absit a saeculo nostro
infandis execrandisque simulacris honorem pristinum reddi, redimiri sertis templorum im-
pios postes, profanis aris accendi ignes, adoleri in isdem thura, uictimas caedi, pateris uina 10
1 libari et religionis loco existimari sacrilegium. Quisquis autem contra hanc serenitatis
nostrae sanctionem et contra interdicta sacratissimarum ueterum constitutionum sacrificia
exercere temptauerit, apud publicum iudicem reus tanti facinoris legitime accusetur et
2 conuictus proscriptionem omnium bonorum suorum et ultimum supplicium subeat. Consocii
etiam ac ministri sacrificiorum eandem poenam, quae in illum fuerit inrogata, sustineant, 15
ut hac legis nostrae seueritate perterriti metu poenae desinant sacrificia interdicta cele-
3 brare. Quod si uir clarissimus rector prouinciae post accusationem legitimam et post cri-
men in cognitione conuictum tantum scelus dissimulauerit uindicare, quinquaginta libras
auri ipse iudex, quinquaginta etiam officium eius confestim fisco nostro inferre cogatur. 19
D. PRID. ID. NOV. MARCIANO A. CONS.

a. 451

8 IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. DIOSCORO PP. Nemo ea, quae saepius paganae [B 1, 1, 18
superstitionis hominibus interdicta sunt, audeat pertemptare, sciens, quod crimen publicum
1 committit qui haec ausus fuerit perpetrare. In tantum autem huiusmodi facinora uolumus
esse resecanda, ut, etiamsi in alieno praedio uel domo aliquid tale perpetretur, scientibus
uidelicet dominis, praedium quidem uel domus sacratissimi uiribus aerarii addicetur, domini 25
nero pro hoc solo, quod scientes consenserint³ sua loca talibus contaminari sceleribus, si
quidem dignitate uel militia quadam decorantur, amissione militiae uel dignitatis nec non
rerum suarum proscriptione plectentur, priuatae uero condicionis uel plebei constituti post
cruciatus corporis operibus metallorum perpetuo deputabuntur exilio.

a. 472?

9 Προσάττομεν τοὺς ἡμετέρους ἀρχοντας τοὺς τε κατὰ τὴν βασι- [Nomoc. 12, 9 30
λίδι πόλιν ταύτην καὶ κατὰ τὰς ἐπαρχίας διὰ πάσης χωρὶν προθυμίας οἰκοθὲν τε καὶ παρὰ τῶν
θεοφιλεσιτάτων ἐπισκόπων τὰ τοιαῦτα διδασκομένους πάντα τὰ τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας ἀσεβήματα
νομίμως ἀναζητεῖν, ὥς ἂν μὴτε γένοιτο καὶ γινόμενα τιμωροῖτο· εἰ δὲ ὑπερβαίνει τὰς ἐπιχωρίους
ἀρχάς ἢ τούτων ἐπανόρθωσις, εἰς ἡμᾶς ταῦτα φέρεσθαι, ὥστε μὴ ἐπ' αὐτοὺς τὴν τῶν ἀμαρτημάτων
1 αἰτίαν καὶ κίνησιν εἰσθῆναι. Μηδὲν δὲ ἐξίστω μὴτε ἐν διαθήκῃ μὴτε κατὰ θωρεὴν καταλειπέναι ἢ 35

P (c. 6) L (c. 6) CRM: c. 9 extat in Basilicorum libro Coisliniano 151 (B 1, 1, 19), quem
post Heimbachium contuli, pr. usque ad n. 33 τιμωροῖτο ex B Paris. 1352 edidit Fabrotus

¹ in triplum et quadruplum Th. ² si non ... permiserint] si fieri permiserint Th. ³ con-
cesserint Hal. cum B (συνεχώρησαν)

1 inferre manus PL 2 diripuerunt R | non]
nec R 3 conuicti Th., ἀγγόμενοι B | ra-
puerint] P^a Th., rapuerunt P^a LCRM 4 et
officia] officia Th., καὶ ἡ τάξις B | et princi-
pales] CRM Th. cum B καὶ οἱ πρωτεύοντες,
principalia PL | cognoscant R^a 5 s. a. Th.
Hal. PLD | VI id.] PL cum Th. (ubi tamen
Taurin. habet vi k.), VII id. Hal., u k. (?) D
6 iun.] ian. D | const. asclepiodoto] cp. aspio-
doto P, cpas. piodoto L, aspidoto D | mar-
ciano (om. cons.) PL 7 ualentinus RM |
marcus CRM 8 causa M^a 9 reddere C^a,
reddere C^a | sertis] se istis C, septis M^a
10 potest M^a | profanis aris] τοῖς βεβήλοις
βαίμοις B, prophanis sacris Q^a, prophanos
aris Q^a, prophanos sacris (sacros R^a) CRM |
cendi C^a 11 liberari R | regionis M | lo-

cum CM | extimari R, aestimari M | autem]
ha. cem C^a 12 dicta M^a | sanctissimarum R
13 temptauerunt M^a | apud] ad C | tantis C
14 proscriptione C 15 ac] nec non M 16 se-
ueritate] edd., serenitate libri | metu] et metu
M^a | interdicta celebrare om. R 17 actus-
actionem M^a 18 quinquaginta om. C 20 s. a.
Hal. | cons.] et adelphio cons. Hal. 21 anto-
nius M 24 etsi C 25 quidem om. C: αὐτὸς
μὲν ὁ οἶκος B | sacratissimis CR | addicientur R,
προσκυρωθήσεται B 26 quod scientes] M,
qui scientes C, quiescentes R 28 plectan-
tur M | plebei CRM 29 operis R | depu-
tentur CR, παραδοθήσονται B 30 consti-
tutiones grece W | προσάττομεν confirmant
Paratitla ad Const. 3 33 γινόμενα B Coisl.
35 δι om. Nomoc.

διδόναι τι προσώποις ἢ τόποις ἐπὶ συστάσει τῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ δυσσεβείας, εἰ καὶ μὴ τοῦτο ἰδικῶς
 τοῖς τῆς βουλῆσεως ἢ διαθήκης ἢ δωρεᾶς περιέχοιτο ῥήμασιν, ἀλλως δὲ τὴν ἀληθείαν καταληφθῆναι
 2 παρὰ τῶν δικαζόντων δύναται. Τὰ δὲ οὕτω καταλιμπανόμενα ἢ δωρούμενα ἀφαιρείσθω μὲν ἐκείνων
 τῶν προσώπων ἢ τόπων, ὡς δεῖται ἢ καταλείπεται, προσκυρούσθω δὲ ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς τὰ
 τοιαῦτα πρόστιπα οἰκεῖ ἢ καὶ ὑφ' αἷς οἱ τοιοῦτοι διάκεινται τόποι, ὥστε καθ' ὁμοιότητα τῶν πολι- 5
 3 τικῶν δαπανᾶσθαι προσόδων. Πάντων τῶν ἐπιτιμιῶν, ὅσα παρὰ τῶν προβεβασλευκῶν κατὰ τῆς
 Ἑλληνικῆς ἠπειλήται πλάνης ἢ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως εἰσενήνεκται, κυρίων καὶ βεβαίων διτνεκῶς
 ὄντων τε καὶ διὰ τῆς παρούσης εὐσεβοῦς νομοθεσίας φυλαττομένων.

- 10 Ἐπειδὴ τινες εὐρηγναι τῇ τῶν ἀνοσιῶν καὶ μυστῶν Ἑλλήνων κατεχόμενοι
 πλάνη κακῶς πράττοντες, ἅπερ εἰς δικαίαν ὀργὴν κινεῖ τὸν φιλόανθρωπον θεόν, οὐδὲ τὰ περὶ τούτων 10
 ἀδιόρθωτα καταλιπεῖν ὑπέστημεν, ἀλλὰ γνόντες, ὡς τὴν τοῦ ἀληθινοῦ καὶ μόνου θεοῦ καταλιμπανόντες
 προσκύνησιν εἰδώλους ἀλογίστῳ πλάνη θυσίας προσέφερον καὶ πάσης ἀνοσιότητος μεστὰς ἰορτὰς ἐπιτελοῦν,
 τοὺς μὲν ἤδη ταῦτα ἡμαρτηκότας μετὰ τὸ ἀξιωθῆναι τοῦ ἁγίου βαπτίσματος πρὸς τὰ ἐλεγχθέντα αὐτῶν
 ἁμαρτήματα ἐκδικῆσαι τῇ προσήκοντι, καὶ ταῦτα φιλοανθρωπότερον, ὑπεβάλομεν· τοῦ δὲ λοιποῦ διὰ
 τοῦ παρόντος νόμου προαγορεύομεν ἅπανιν, ὡς οἱ μὲν γινόμενοι Χριστιανοὶ καὶ τοῦ ἁγίου καὶ σωτηριώ- 15
 δους ἀξιούμενοι καθ' ὁσονδήποτε χρόνον βαπτίσματος, εἰ φανείν ἐτι τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐμμένοντες
 1 πλάνη, τιμωρίαις ἐσχάταις ὑποβληθήσονται. Ὅσοι δὲ μήπω τοῦ προσκυνητοῦ βαπτίσματος ἤξιώθησαν,
 τούτους προσήκει καταδῆλους ἑαυτοὺς ποιῆν, ἢ κατὰ τὴν βασιλεύουσαν ταύτην πόλιν ἢ ἐν ἐπαρχίαις
 διάγοντας, καὶ προσεῖναι ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις ἅμα γαμεταῖς καὶ παισὶ καὶ παντὶ τῷ κατ' αὐτοὺς
 οἴκῳ καὶ διδάσκεσθαι τὴν ἀληθινὴν τῶν Χριστιανῶν πίστιν, οὕτω δὲ ἐκδιδαχθέντας καὶ καθαροῦς 20
 ἀποβαλόντας τὴν προτέραν πλάνην ἀξιοῦσθαι τοῦ σωτηριώδους βαπτίσματος, ἢ τούτων ὀλιγωροῦντας
 εἰδέναι, ὡς οὔτε μεθεξουσί τινος τῶν τῆς ἡμετέρας πολιτείας οὔτε οὐσίας κινητῆς ἢ ἀκινήτου κύριοι
 εἶναι συγχωρηθήσονται, ἀλλὰ παντὸς ἀφαιρείντες πράγματος ἐν ἐνδεῖα καταλειφθήσονται πρὸς τῷ
 2 καὶ ταῖς ἀρμοδίαις ὑποβληθῆναι ποιναῖς. Πᾶν δὲ μάθημα παρὰ τῶν νοσοῦντων τὴν τῶν ἀνοσιῶν
 Ἑλλήνων μανίαν διδάσκεσθαι κωλύομεν, ὥστε μὴ κατὰ τοῦτο προσποιεῖσθαι αὐτοὺς παιδεύειν τοὺς 25
 εἰς αὐτοὺς ἀθλίως φοιτῶντας, ταῖς δὲ ἀληθείαις τὰς τῶν δῆθεν παιδευομένων διαφθεῖρειν ψυχάς· ἀλλὰ
 μηδὲ ἐκ τοῦ δημοσίου σιτήσεως ἀπολαύειν αὐτοὺς, οὐκ ἔχοντας παρρησίαν οὐδὲ ἐκ θείων γραμμάτων
 3 ἢ πραγματικῶν τύπων τοιούτου τινὸς ἄδειαν αὐτοῖς ἐκδικεῖν. Εἴτε γὰρ ἐνταῦθά τις εἴτε κατὰ χώραν
 φανείη τοιοῦτος ὢν καὶ μὴ προσδραμῶν ταῖς ἁγιωτάταις ἡμῶν ἐκκλησίαις μετὰ τῶν οἰκείων, ὡς εἴρη-
 4 ται, καίδων καὶ γαμετῶν¹, ταῖς προδηλουμέναις ὑποπισσῆται ποιναῖς καὶ τὰς μὲν αὐτῶν οὐσίας ἐκδικῆσαι 30
 τὸ δημόσιον, αὐτοὶ δὲ ἐξορία παραδοθήσονται. Εἰ δέ τις ἐμφωλεύων τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ θυσίας ἢ
 καὶ εἰδωλολατρίας ἁμαρτάνων ἀλῶ, οὗτος ταῖς ἐσχάταις ὑπαχθήσεται τιμωρίαις, ὥς οἱ Μανιχαῖοι, ταύ-
 τὸν δὲ εἰπεῖν ἰστί, καὶ βορβορίζεται δικαίως ὑφίστανται· καὶ γὰρ καὶ τούτους ὁμοίους ἐκείνους εἶναι κρί-
 5 νομεν. Κακῆνο δὲ νομοθετοῦμεν, ὥστε τὰ τούτων τέκνα μικρᾶς ἡλικίας ὄντα παραχρῆμα καὶ δίχα
 τινὸς ἀναβολῆς τυγχάνειν τοῦ σωτηριώδους βαπτίσματος, ὡς τῶν ἤδη τὴν ἡλικίαν προβεβηκότων δεο- 35
 μένων τοῦ προσεδρεύειν ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις κατὰ τοὺς θείους κανόνας καὶ τὰς θείας ἐκδι-
 δάσκεσθαι γραφάς, οὕτω τε γνησίας ἀντιλαμβάνεσθαι μετανοίας καὶ τὴν παλαιὰν ἀποσεισασμένους
 πλάνην τοῦ προσκυνητοῦ τυγχάνειν βαπτίσματος· τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον βεβαίως ἂν δεξαιντο καὶ
 διαφυλάττειν τὴν ἀληθινὴν τῶν ὀρθοδόξων πίστιν καὶ ὡς πάλιν ἐπὶ τὴν παλαιὰν μεταβάλοιεν πλάνην.
 6 Ὅσοι δὲ ἂν προφάσει τοῦ στρατεῖαν ἢ ἀξίωμα ἢ οὐσίαν ἔχειν αὐτοὶ μὲν ἐσχηματισμένως προσήλθον ἢ 40
 προσήλθοιεν τῷ σωτηριώδει βαπτίσματι, τὰς δὲ αὐτῶν γαμετάς ἢ τοὺς παῖδας ἢ τοὺς ἄλλους τοὺς
 κατὰ τὸν αὐτῶν ὄντας οἶκον ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς καταλείψαιεν πλάνης, τούτους προστάττομεν δη-
 μιεύεσθαι τε καὶ καθάπαξ μὴ μετέχειν τῆς ἡμετέρας πολιτείας, ἀλλὰ καὶ τιμωρίαις ὑποβάλλεσθαι ταῖς

c. 9. 10 extant in Basilicorum libro Coisliniano 151 (B 1, 1, 19. 20), quem contuli, c. 9
 § 1...3 in Nomoc.^m 6, 3, c. 10 in Nomoc.^m 1, 10. 4, 4. 7 et usque ad n. 13 βαπτίσματος
 in Nomoc.^a 4, 4

¹ γαμετῆς?

6 in B tam a § 3 quam a c. 10 caput in-
 cipit, quod induxit Heimbachium, ut a πάν-
 των c. 10 inciperet: recte Nomocanonem
 divisisse capita docet index c. 9 relatus ad
 Nomoc. 12, 9, qui desinit in πάντα (scr. πάν-
 των), ὅσα κατ' αὐτῶν ἢ ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν προσ-
 ενήνεκται, καὶ ἐντεῦθεν βεβαιουμένων 7 κυρίως
 καὶ βεβαίως Nomoc. 14 ὑπεβάλομεν] B, υπο-

βάλλομεν Nomoc. 15 γινόμενοι B | καὶ] οἱ καὶ
 Nomoc. 18 ἐπαρχία Nomoc. 22 εἰδέναι] εἶναι
 B^a? 23 τῷ] τὸ Nomoc. 1, 10 27 μηδὲν B
 28 τύπων om. B 31 ἢ καὶ] B, ἢ Nomoc.
 34 τὰ] Nomoc., „ B^a, καὶ τὰ B^b | παραχρῆμα
 om. B 35 δεξαιντο ἂν βεβαίως Nomoc. 39 ἐπι-
 βάλοιεν Nomoc. 41 τοὺς παῖδας] παῖδας B
 τοὺς ἄλλους om. Nomoc. 42 αὐτῶν Nomoc.

7 αὐτῶν ἀξίαις, ὡς αὐτόθεν ὄντας φανεροὺς μὴ καθαρὰ πίστει τοῦ ἁγίου τυχεῖν βαπτίσματος. Ταῦτα τοίνυν ἐπὶ ταῖς ἀλιτηρίαις Ἑλλήσι τε καὶ Μανιχαίοις, ὧν Μανιχαίων μέρος εἶναι καὶ Βορβορίτας δεδήλωται, νομοθετοῦμεν.

XII

R DE HIS QVI AD ECCLESIAS CONFVGIVNT VEL IBI
EXCLAMANT R

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. ARCHELAI PRAEFECTO AVGVSTALI. [Th. 9, 45, 2 B 1, 1, 48] Iudaei, qui reatu aliquo uel debitis fatigati simulant se Christianae legi uelle coniungi, ut ad ecclesias confugientes euitare possint crimina uel pondera debitorum, arceantur nec ante suscipiantur, quam debita uniuersa reddiderint uel fuerint innocentia demonstrata purgati. 10 D. XV K. IVL. CONSTANTINOPOLI CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397
- 2 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. IOVIO PP. Fideli ac deuota² praecep- [Th. 16, 8, 19] tione sancimus nemini licere ad sacrosanctas ecclesias confugientes abducere: sub hac uide- licet definitione, ut, si quisquam contra hanc legem uenire temptauerit, sciat se ad maiestatis 11 crimen esse retinendum. D. K. APRIL. RAVENNAE HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409
- 3 Αὐτοκράτορες Θεοδόσιος καὶ Οὐαλεντινιανὸς ΑΑ. Ἀντιόχῳ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἐπάρχῳ [B 5, 1, 11 καὶ ὑπάτῳ. Ἀντιώχῳσαν τοῖς δεδιόσιν οἱ ναοὶ τοῦ μεγάλου θεοῦ· οὐ γὰρ μόνον τὰ θεία θυσιαστήρια καὶ τὸ εὐκτήριον τοῦ ναοῦ τὸ τετραγώνων τοίχων περιβολῇ τειχιζόμενον εἰς ἀσφάλειαν συντελεῖν τῶν προσφερόντων θεοσπίζομεν, ἀλλ' εἰ τι καὶ περαιτέρω τούτου τυγχάνει ἄχρι τῶν τελευταίων θυρῶν τῆς ἐκκλησίας³ εἰς βωμὸν τοῖς προσφυγοῦσιν εἶναι προσταττόμεν, ὥστε μεταξὺ τοῦ ναοῦ, ὃν τῷ 20 προειρημένῳ τρόπῳ περιπεφράχθαι διεγράψαμεν, καὶ τῶν πρώτων μετὰ τοὺς ὀσμυσίους τύπους τῆς⁴
- P (12 R 1) L (12 R 1) Ambr. (12, 2) CRM: 11, 10 extat in B 1, 1, 20 Nomoc.^m 1, 10. 4, 4. 7, 12, 2 in Gregorii M. epist. 13, 45: 12, 3 suppleuimus ex Th. 9, 45, 4, ubi Latinum exemplum praecedit: § 3 est etiam in Nomoc.^m 9, 27: integra constitutio (= Eph.) extat in actis synodi Ephesinae (Mansi 5, 437)

¹ iunge 1, 9, 12 et Th. 2, 8, 25 ² deo ins. Th. ³ ὧν τοῖς εὐχασθαι προσηρημένοις πρώτον ἐπιβαίνειν συμβαίνει ins. Eph. cum rec. Lat.: quas oratum gestiens populus primus ingreditur ⁴ ἁγίας ins. Eph.

3 quod ad tempus attinet, haec constitutio posterior uidetur esse altera 1, 5, 18, ubi pagani non Manichaeis, sed ceteris haereticis aequantur 5 ecclesia S, ecclesiam M | uel ibi exclamant | SPL¹C, ubi exclamant L²?, uel exclamant RM, et clamoribus ibi utuntur Latine et Graece Const. 7 imp. PC | praef. (pp. CRM) augustali (—lis S) | pp. PL 9 nitare Th. | antea PLC 11 s. a. Th. Hal.: in PLD est subscriptio c. 4 12 imp. om. Greg. | iouiano S, oberio R | ac deuota | Greg. Ambr. CM Th., deuotaque R 13 adducere Ambr. C 14 quis R | temptauerint Ambr. | ad mai. crimen | Th., mai. crimen Greg., mai. crimine Ambr. CM, mai. criminis R 15 s. a. Th. Hal. Greg. Ambr. | k. | x kal. Hal. | rauen-nae | Th., om. Hal. Greg. Ambr. | honorio VIII (septies Greg., uii Ambr.) et th. III aa. | constantio et const. Hal. 16 constitutio graeca W Paris. 4534. Iustinianum ad instar Theodosiani Codicis Latinum huius constitutionis exemplum praemisisse Graeco conici possit ex Parat. ad Const. 1, 3 (p. 1268): β. α' τ. ιβ' διατ. γ' τς ἡ ἀρχὴ pateant ἀντιώχθησαν. uideamus tamen, ne uox Latina similiter atque ad 1, 5, 12 (p. 79, 29) suppleta sit ab editoribus: abest enim tam hoc loco in libris Paris. Graec. 1324. 1334, quas contulit Bie-

ner (Revision des Iust. Codex p. 29), quam a Parat. ad Const. 1, 4 (p. 1282), nec intellegitur, cur Latinam constitutionem libri nostri cum S omiserint | inscriptionem om. Ephes. | αὐτοκράτορες ... aa. | idem aa. Th.: u. ad 1, 5, 12 17 ἀντιώχθησαν | Th., ἀντιώχθησαν Ephes. cum Parat. ad Const. 1, 3 et 1, 4, ἀντιώχθησαν uel ἀντιώχθησαν alii libri Ephes. | τοῖς δεδιόσιν | Ephes., ταῖς αἰδουσίᾳ Th., timen-tibus recensio Latina | ναοὶ τοῦ | Eph., ναοῦ Th. | μόνον | Th., μόνον Eph. 16 τὸ εὐκτήριον τοῦ λαοῦ Eph., τὸν εὐκτήριον ναόν Th., oratorium templi rec. Latina | τὸ τετραγώνων τοίχων | Eph., τῶν τετραγώνων θοικῶν Th.^a, τῶν τετταρῶν τῶν θοικῶν Th.^b, quadripartito parietum saeptu rec. Lat. 19 θεοσπίζομεν Th. 20 προσφεύγουσιν Eph. | ὃν τῷ ... 98, 1 τα παρεγ-καίμενα | ὃν τῷ προειρημένῳ τρόπῳ περιπεφράσθαι διεγράψαμεν τρόπῳ περιπεφράσθαι διεγράψαμεν (τρόπῳ π. διεγράψαμεν del. manus prima) τῶν ἀχρι τῶν πρώτων μετὰ ... θυρῶν παρεγκείμεν (παρεγκείμενον manus secunda) Th., ἐν τῷ προειρημένῳ τύπῳ προσφυγῆς διεγράψαμεν καὶ τῶν πρώτων μετὰ ... θυρῶν τὰ παρεγκείμενα Eph.: ut inter templum, quod parietum descripsimus cinctu, et post loca publica ianuas primas ecclesiae quidquid fuerit interiaceus rec. Lat.

ἐκκλησίας θυρῶν τὰ παρεγκείμενα, εἴτε ἐν οἰκίαις ἢ κήποις ἢ αὐλαῖς ἢ λουτροῖς ἢ ἐν στοαῖς τυγχάνει, τοὺς εἰσδύντας προσφυγας καθ' ἰμοιότητα τοῦ¹ ναοῦ φυλάττειν· καὶ μηδένα τούτοις² ἱεροσύλους ἐπιβάλλειν χεῖρας, ἵνα μὴ ὁ τοῦτο τολμῶν ἐν συμφορᾷς ἑαυτὸν ἰδίων καὶ αὐτὸς ἑξαίτων βοήθειαν κατα-
 1 φύγῃ. Τοῦτο δὲ τῶν διαστημάτων πλάτος διὰ τοῦτο³ συνεχωρήσαμεν, ἵνα μὴ τινι τῶν προσφευγόντων ἐν τῷ τοῦ θεοῦ ναῷ ἢ ἐν τοῖς ἁγίοις θυσιαστηρίοις μένειν ἢ ἐσθίειν ἢ καθεύδειν ἢ παννυχίζειν ἑξῆ, τῶν 5 μὲν κληρικῶν τῆς θρησκείας χάριν τοῦτο κωλύοντων, τῶν προσφύγων δὲ τῆς εὐσεβείας ἕνεκα φυλαττόντων.
 1a Ὅπλα δὲ ἢ ἐν σιδήρῳ ἢ ἐν ἑτέρῳ εἶδει ἀμυντηρίου τοὺς προσφεύγοντας οὐδαμῶς ἔχειν ἢ ἐπιφέρεισθαι ἐντὸς τῆς⁴ ἐκκλησίας προστάττομεν, οὐ μόνον ἐκ τῶν θείων ναῶν καὶ θυσιαστηρίων, ὡς τὰ λοιπά, ταῦτα κωλύοντες, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκημάτων καὶ διαιτῶν καὶ κήπων καὶ λουτρῶν καὶ αὐλῶν 2 καὶ στοῶν. Τοὺς τοίνυν δόξα ὕπλων τῷ ἁγίῳ οἴκῳ τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὸ ἅγιον⁵ θυσιαστήριον ἐν 10 οἰκωδέποτε ἔδνει ἢ κατὰ ταύτην τὴν πόλιν προσφεύγοντας ὑπνοῦν ἐν τῷ ναῷ ἢ τοῖς θυσιαστηρίοις καὶ τροφῆς μεταλαμβάνειν παρὰ τῶν κληρικῶν προσήκει κωλύεσθαι ἐκτὸς τινος ὕβρεως, δεικνύντων τὰ διαστήματα ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς περιβάλοις διὰ τὴν τῶν προσφύγων ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν ἀφουρισθέντα καὶ διδασκόντων τιμωρίαν κεφαλικὴν κατὰ τῶν προπετιῶς ἐπιόντων αὐτοῖς ὀρίσθαι. οἷς ὁ πρόσφυξ εἰ μὴ πείθεται, τότε προτιμάσθω τῆς φιλανθρωπίας⁶ ἢ θρησκείας καὶ ἐκ τῶν θείων εἰς τοὺς 15 3 προλεχθέντας τόπους χωρίζεσθω ἢ θρασύτης. Τοὺς δὲ μετὰ ὅπλων τὰς ἁγίας ἐκκλησίας καταλαμβάνοντας προηγουμένως μὲν μὴ ποιεῖν τοῦτο ὑπομνήσκωμεν· ἐὰν δὲ ἐν οἰκωδέποτε τότῳ τῆς ἐκκλησίας ἢ ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἢ περὶ τὸν ναὸν ἢ καὶ ἐκτὸς τούτου τυγχάνωσιν, παραχρῆμα τὰ ὅπλα αὐθεντία τοῦ ἐπισκόπου παρὰ μόνων τῶν κληρικῶν αὐστηρότερον ἀναγκαζομένους ἀποτίθεσθαι προστάττομεν, διδομένης αὐτοῖς ἐλπίδος καὶ ὕρκου⁷, ὡς τῇ θρησκείᾳ μᾶλλον ἢ τῇ τῶν ὕπλων ἐπικουρίᾳ ὀχυρωθήσονται. 20 4 Ἐὰν δὲ τῇ ἐκκλησιαστικῇ φωνῇ ὑπομνησθέντες μετὰ τούτων καὶ τηλικαύτας παραγγελίας τὰ ὅπλα μὴ ἀποθῶνται, ἔξυμνησθείσης τῆς θρησκείας παρὰ τε τῆς ἡμετέρας γαληνότητος καὶ τῶν ἐπισκόπων τῷ θεῷ τῆς ἀπολογίας δοθείσης, ἐνόπλιον εἰσπεμφθέντων ἀποσπασθήσονται καὶ πάσαις ταῖς συμφο- 5 ραῖς ὑποβληθήσονται. Οὐ μὲν δόξα γνώμης ἢ κελύσειος τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἡμῶν τῶν τε δικαστῶν τῶν κατὰ τὴν δόξαν πόλιν καὶ οὐκωδέποτε τυγχανόντων τὸν ὀπλισμένον ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν γρη⁸ παρα- 25 δίδοσθαι, ἵνα μὴ, πολλοῖς κατὰ τῶν ἀθλίων τοιαύτης ἀδιαφόριος ἐξουσίας δοθείσης, πύγχνος τις ἐκ τούτου γίνεσθαι μίλλης καὶ ταραχῆ. D. X K. APRIL. CONSTANTINOPOLI BASSO ET ANTIOCHO CONSS.

a. 431

c. 3 suppleta est ex Th. 9, 45, 4

¹ ἐνδοτάτου *ins.* (u. i.) ² τούτοις] εἰς τὸ ἐξωθείσθαι τούτους *Eph. cum rec. Lat.: ad extrahendos eos* ³ διὰ τοῦτο] ἐν καιρῷ τοῦ φόβου εἰς ἄδειαν τοῦ διάγειν, μᾶλλον δὲ τοῦ περινοστεῖν, φιλανθρωπῶς *Eph.* ⁴ ἁγίας *ins. Eph.* ⁵ ὁσιώτατον *Eph.* ⁶ πρᾶότητος *Eph.* ⁷ θάρρους *Eph.*

1 ἢ ἐν κήποις εἴτε ἐν αὐλαῖς ἢ λουτροῖς ἢ καὶ ἐν στοαῖς *Eph.* | κήποις *Th.* | ἐν στοαῖς] ἐντολῆς *Th.*^a | τυγχάνει *Th.* 2 εἰσδύνοντας *Eph.* | τοῦ ἐνδοτάτου ναοῦ *Eph. cum rec. Lat. interioris templi* 3 ἵνα μὴ] *Th.*, μήπου γε *Eph.* | τοῦτο] τοῦ *Th.* | συμφοραῖς *Th.* 4 τοῦτο δὲ] *Th.*, τὸ δὲ τοιαῦτον *Eph.*, hanc autem spatii latitudinem *rec. Lat.* | προσφευγόντων (*in marg.* προσφευγόντων) *Eph.*, confugientium *rec. Lat.* 5 ναῷ ἢ] *Eph.*, ναῶν *Th.*^a, ναῶν *Th.*^b, templo et *rec. Lat.* | ἁγίοις] *Eph. cum Lat. sacrosanctis altaribus*, ἀγῶς *Th.*^a, ἀγῶς *Th.*^b | θυσιαστηρίοις *Th.*^a | παννυχίζεσθαι *Eph.* 6 τοῦτο ante 4 τῶν collocat *Eph.* | τῶν πρ. δὲ] *Th.*, καὶ τῶν πρ. *Eph.* 7 δὲ ἢ] *Th.*, δὲ *Eph.* | σιδήρῳ ἢ] σιδηρίῳ *Th.* | ἐν ἑτέρῳ εἶδει ἀμυντήρια (*alias* ἐν ἑτέρῳ ἀμυντηρίῳ) *Eph.*, ἐν ἑτέρῳ ἀμυντηρίου *Th.*: arma quoque in quouis telo ferro uel specie (*scribi debuit in ferro uel quauis teli specie*) *rec. Lat.* 9 οἰκ. καὶ διαιτῶν καὶ κήπων καὶ λουτρῶν *Th.*, οἰκ. καὶ ἐλῶν (*al.* διαιτῶν) καὶ κήπου καὶ λουτροῦ *Eph.*, cellulis domibus hortulis balneis *rec. Lat.* 10 τοὺς] τοὺς *Th.* | ἁγίῳ] ἀπὸν *Th.* | καὶ] εἰ καὶ *Th.* 11 ἔδνει] ἐνεῖ *Th.* | ἦτοι] *Th.*, ἢ καὶ ἐν *Eph.*: intra templum siue ipsum altare *rec. Lat.* 12 τροφῆς] *Th.*, ἐπ' αὐτοῖς

(*alias* ἀπ' αὐτῆς τροφῆς) *Eph.*: uel omnino cibum capere *rec. Lat.* | κωλύεσθαι *Th.* | ἐκτὸς τινος ὕβρεως ante παρὰ collocat *Eph.* 15 πρόσφυξ] προσφυξί *Th.*, perfuga *rec. Lat.* | θρησκεία καὶ] *Eph.*, θρησκεία *Th.* 16 ἢ θρασύτης] *Eph.*, νερασυτῆς *Th.* | δὲ om. *Nomoc.* | ἁγίας] ἀτίας *Th.*, ἁγιωτάτης *Nomoc.*: εἰσιόντας εἰς τοὺς ἁγιωτάτους ναοὺς *Eph.*: ἐκκλησίας bis *Nomoc.* 17 τοῦτο (*al.* τούτους uel τούτου) μὴ ποιεῖν *Eph.* | ἐὰν] ἐκὰν *Th.* | τόπου om. *Nomoc.* 18 τυγχάνουσιν *Nomoc.* 19 αὐστηρότερον] *Cuiacius ad rec. Lat.*: a solis clericis uenerius conueniri, ἢ αὐστηρότερον *Th.*, καὶ αὐστηρότερα ὑπὲρ τῆς αὐτῶν αὐστηρίας *Eph.*, om. *Nomoc.* | διδομένης *Eph.* 21 φωνῇ ὑπομνησθέντες] φωνῇ υποληψθέντες *Th.* 23 τῷ om. *Eph.* 24 καὶ] ἢ καὶ *Eph.* | τε om. *Eph.* (*alias* αdest) 25 τὴν δόξαν] τὴνδε τὴν *Eph.* | καὶ] *Th.*, ἢ καὶ *Eph.*, uel *rec. Lat.* 26 τις om. *Eph.* 27 s. a. *Th.*: in *Eph. pro hoc die subiungitur dies quo lex proposita est*: νόμος προετίθη ἰνδοκτιῶνος (*uel* — *u*) τεσσαρεσκαίδεκάτῃ μηνὶ Φαρμουθὶ β', id est vii id. Mai. anni eiusdem | basso et antiocho cons. | scripsi ex more compilatorum, antiocho u. cons. (*ita rec. Lat., u. cons. om. Th. h. l.*) et qui fuerit nuntiatus *Th.*

- 4 IDEM AA. HIERIO PP. Si seruus cuiusquam ecclesiam altariaue arma- [Th. 9, 45, 5 II 5, 1, 13
tus nullis hoc suspicantibus inopinatus intruerit, exinde protinus abstrahatur uel certe con-
tinuo domino uel ei, unde eum tam furiosa formido proripuit, indicetur eique mox abstrahendi
1 copia non negetur. Sed si armorum fiducia resistendi animos insania impellente conceperit,
abripiendi extrahendique eum domino, quibus potest id efficere uiribus, concedatur. quod 3
si illum etiam confici in concertatione pugnaque contigerit, nulla erit eius noxa nec con-
flandae criminationis relinquetur occasio, si is, qui ex statu seruili in hostilis et homicidae
condicionem transiit, occisus sit. D. V K. APRIL. CONSTANTINOPOLI VALERIO ET AETIO
CONSS. a. 432
- 5 IMP. MARCIANVS A. AD POPVLVM. Denuntiamus uobis omnibus, ut in sacrosanctis eccle- 10
siis et in aliis quidem uenerabilibus locis, in quibus cum pace et quiete uota competit
celebrari, abstineatis omni seditione. nemo conclamationibus utatur, nemo moueat tumult-
tum aut impetum committat uel conuenticula collecta multitudine in qualibet parte ciuitatis
uel uici uel cuiuscumque loci colligere aut celebrare conetur. nam si quis aliquid contra
leges a quibusdam sibi existimet perpetrari, liceat ei adire iudicem et legitimum postulare 15
praesidium. sciant sane omnes, quod, si quis contra huius edicti normam aut agere ali-
quid aut seditionem mouere temptauerit, ultimo supplicio subiacebit. D. III ID. IUL. CON-
STANTINOPOLI MARCIANO A. CONS. a. 451
- 6 IMP. LEO A. ERYTHRIO PP. Praesenti lege decernimus per omnia loca ualitura [B 5, 1, 14
(excepta hac urbe regia, in qua nos diuinitate propitia degentes, quotiens usus exegerit, 20
inuocati singulis causis atque personis praesentanea constituta praestamus) nullos penitus
cuiuscumque condicionis de sacrosanctis ecclesiis orthodoxae fidei expelli aut tradi uel
protrahi confugas nec pro his uenerabiles episcopos aut religiosos oeconomos exigi, quae
debeantur ab eis: qui hoc moliri aut facere aut nuda saltem cogitatione atque tractatu
ausi fuerint temptare, capitali et ultima supplicii animaduersione plectendi sunt. ex his 25
ergo locis eorumque finibus, quos anteriorum legum praescripta sanxerunt, nullos expelli
aut eici aliquando patimur nec in ipsis ecclesiis reuerendis ita quemquam detineri atque
1 constringi, ut ei aliquid aut uictualium rerum aut uestis negetur aut requies. Sed si qui-
dem ipsi refugae apparent publice et se in sacris locis offerunt quaerentibus conueniendos,
ipsi, seruata locis reuerentia, iudicum quibus subiacent sententiis moneantur, responsum 30
2 daturi, quale sibi quisque perspexerit conuenire. Quod si in finibus ecclesiasticis latitant,

P (c. 5. 6) L (c. 5. 6) Ambr. (c. 5) CRM: c. 6 pr. ad 23 confugas et 24 qui hoc ... 28 re-
quies habet Gregorii M. epistula 13, 45

1 hemerio S, imerio C, erminio R, hermio M |
altiaue R 2 inopinus Th. | certe C Th.,
om. RM 4 si om. M^a 5 abripiendi ex-
trahendique C, eripiendi extrahendique RM,
abripiendique Th. 6 illud M^a | confici Th.,
configi CRM^b, confugi M^a | eius erit C |
conflandae criminationis M Th, conflandi
criminis CR 7 relinquatur C 8 condi-
tione C | transiit M, prosiluit C, transili-
uit R, transiuit Th. | sit occisus RM | s. a.
Th. Hal. et PLD ad c. 1 | ualeriano PL,
ual. r D | et aetio cons. Hal., et terio
cons. D, om. PL, et qui fuerit nuntiatus Th.
10 inscriptionem om. Ambr. | marcus R | in
om. M 11 cum con R^a 12 omni ab
omni CR^a moueatur P^a 13 committant M^a |
conuenticula Ambr., conuenticulam PLCRM |
ciuitate Ambr. 14 uel uici ... loci om.
Ambr. | cuiusque PL 15 legem L | sibi ex-
istimet (exstimet PL) PL, existimet Ambr. C,
existimet (aestimet M) sibi RM | perpetrari
... postulare om. P^a | perpetrare Ambr. | ei
adire audire Ambr. 16 quod quo R^a,
quo M^a | quis q Ambr. | huius huiusmodi PL |

edicti normam] Ambr. CM, normam edicti
PL, ad edicti normam R 17 subiacebit
supplio M | s. a. Hal. Ambr.: in L est d. |
constant.] cap. Ambr., ipso Hal.: in Egna-
tiano fuerit ip. pro cp. 18 a. cons. | aqss.
Ambr., a. et adelphio cons. Hal. 19 a.
om. P | cirithirio PL, erithyo M | lege om. R^a
20 exempta R | quotiens et quotiens Greg.
21 inuocatis Greg. 22 cuiusque PL^a |
tradi trahi Greg. | uel Greg. M, aut PLCR
23 confugas] profugas P, ... fugas L^a |
episcopus L^a | cynomos P, ycoomos uel
ycomos L^a 24 debentur RM^b | nuda sal-
tem (saltem LR^b) nudas alteri R^a, nuda
salté. P 25 supplicia C | plectendi sunt |
Greg. PL^aCR^a, plectendis L^bR^bM: α τινος ...
τολμήσουσι, ... υποβαλλίσθωσαν B 26 que
om. Greg. | antiquorum PL 27 aliquem
Greg. | in om. Greg. 28 aliquid ei PL
29 appareant C? | offerunt ... 30 locis om.
R^a? 30 ipsi C, ipsis PLRM 31 qua-
les PL | prospexerit PLRM, prospexit C |
ecclesiasticis finibus M

religiosus oeconomus seu defensor ecclesiae uel certe, quem his negotiis commodiorem auctoritas episcopalis elegerit, reconditam latentemque personam decenter sine ullo incom-
 3 modo monitus, intra fines ecclesiae si inuenitur, praesentet. Cum autem monitus fuerit in publico priuatoque contractu actione ciuili, in eius sit arbitrio siue per se seu, si magis elegerit, instructo sollemniter procuratore directo in eius iudicis, cuius pulsatur sententiis, 5
 4 examine respondere. Sed si hoc facere detractat aut differt, iudiciorum legumque solitus ordo seruetur. itaque si res immobiles possidet, post edictorum sollemnia sententia iudicantis usque ad modum debiti bonorum eius siue praediorum traditio seu uenditio celebre-
 5 tur. Quod si res mobiles habet easque extra terminos occultat ecclesiae, sententia iudicantis et executoris sollicitudine perquisitae, quocumque occultantur, erutae pro aequitatis 10
 6 tramite modoque debiti publicis rationibus priuatisque proficiant. Sane si intra fines habentur ecclesiae uel apud quemlibet ex clericis absconditae siue depositae fuisse firmantur, studio et prouidentia uiri reuerentissimi oeconomi siue defensoris ecclesiae diligentia inquisitae quolibet modo ad sacrosanctam ecclesiam peruenientes proferantur, ut pari aequitatis ordine ex isdem bonis fisco uel rei publicae siue creditoribus et quibuscumque iustis peti- 15
 7 toribus ad modum debiti consulatur. Sicubi depositae uel commendatae dicuntur, inquirendi tantam uolumus esse cautelam, ut, si sola suspitione apud aliquem adserantur absconditae, de sua etiam conscientia satisfacere auctoritate uenerabilis antistitis iubeatur.
 8 Adicientes, quod ea, quae de principalibus personis decreuimus, etiam in fideiussorum siue mandatorum seu rerum ad eos pertinentium uel familiarium et sociorum uel participum et 20
 omnino in isdem causis obnoxiorum personis praecipimus obseruari, scilicet si ipsos quoque secum confugae intra ecclesiarum terminos habere uoluerint, ut ex eorum quoque bonis publica debita priuataque soluantur et per eos rerum ubicumque depositae sunt pro-
 9 (5) cedat inquisitio. et haec quidem de ingenuis liberisque personis. Sane si seruus aut colonus uel adscripticius, familiaris siue libertus et huiusmodi aliqua persona domestica uel 25
 condicioni subdita conquassatis rebus certis atque subtractis aut se ipsum furatus ad sacrosancta se contulerit loca, statim a religiosis oeconomis siue defensoribus, ubi primum hoc scire potuerint, per eos uidelicet ad quos pertinent, ipsis praesentibus pro ecclesiastica disciplina et qualitate commissi aut ultione competenti aut intercessionem humanissima procedente, remissione ueniae et sacramenti interueniente securi ad locum statumque proprium 30
 reuertantur, rebus, quas secum habuerint, reformandis. diutius enim eos intra ecclesiam non conuenit commorari, ne patronis seu dominis per ipsorum absentiam obsequia iusta

PLCRM

1 religiosus *M^a* | uel] *M^b* cum *Const.*: ἡ τοῦ ἐπιτροπομένου, *om.* *PLCRM^a* | quem] que *P^a*
 2 latenteque persona *P^a* | decentur *P^a*, dicentur *L^a* 4 priuatoque *CRM^a* | si *om.* *CM*
 5 procurare *C* | iudicii *P^a* | examine sententiis *C* 6 detractat] *P^aL^aCR*, detractet *P^aL^b*, detractat *P^bM* 7 sollemnia sententia] sollemnia et sententiam *PL^a?*, sollemnium sententia *L^b*, sollemnium citationem (recit. *R^aM^a*) sententia (*deficit M^a*) *CRM*: μετὰ τὰ ἐξ ἑδους νενομισμένα ἢ τῶν πραγμάτων ἐκδοσις τῇ ἀποφάσει τοῦ κρίνοντος ... ἐκτελεσθῶ *B*, νομίμως edictis καλοῦνται *Const.* 8 usque ... 9 iudicantis *om.* *M^a* | celebratur *P^a* 9 res *om.* *P^a* | habet mobiles *C* | que *om.* *R^a* | sententiae iudicantes *C* 10 excutoris *M^a* | pro] per *R*
 11 modumque *C* | hebentur *M^a* 12 aq]ud *R^a* 14 sacro *om.* *PL^a* | peruenientis *P^a*, pertinentes *R^a* 15 isdem] indem *R^a* 16 si-
 cubi] et sicubi *L* | depositae] *C*, positae *PL^aRM*, posita *L^b*, ἐναποτεθειμένα *B* | uel] sint uel *PL* | commendata *L^b* | dicantur *R* | inquirendi tantam u. e. cautelam] *R^b*, inquirenda tantum (tanta *M^a*, tali *M^a*) u. e. cautela *PLCM*, inquirendi tanta u. e. tutela *R^a*: ἐκζητῆσθαι βουλόμεθα κατὰ τὴν (τὴν *om.* *No-*

noc. 9, 27) τοιαύτην ἀσφάλειαν *B* 17 suspitione *C*, suspectatione *PL^a*, suspicione *L^aM*, suspectione *R* | aliquem] quemlibet *CR* | ex-
 erantur *C* | abscondita *L^b* 18 uenerabili *R* | antistiti *R^a* 19 principibus *P^a* | etiam] *R^bM^b* cum *B* καὶ ἐπὶ τῶν ἐγγυητιῶν, *om.* *PLCRM^a* | siue mand. bis *R^a* 20 familia-
 rum *P^aC*, famularium *R^a*, οικείων *B* 21 omnimodo *CR*, ὅλως *B Const.* | obnoxium *M^a* | percipimus *M^a* | si] si ** *L^a*, *om.* *C* | ipsis *P^aL^a* 22 ex *om.* *P^a* 23 priuataque de-
 bita *M* | ubique *R* | sint *CM* | praecedat *CR^a* 24 haec] *LM* cum *B* ταῦτα, hoc *PCR* 25 uel] aut *R* | adscriptus *P*, asclititius *R^a* 26 sub-
 tractis *R* | furatus] furatus est *C* 27 se contulerit (contul... *P^a*) loca] *PL*, loco se contulerit *C*, loca contulerit *RM* | a] *L^bR^b* cum *B* παρὰ τῶν, *om.* *PL^aCR^aM* | religiosis-
 simis *C*, θειοσιβιστάτων *B* 28 pertinent] *C* cum *B* πρὸς οὓς ἀνήκουσιν, pertinet *PLRM* 29 competenti ultione *CR*, ἐκδοχῆσι ἀρμοδία *B*
 30 loca *R* 31 habuerunt *L* | diutius *P^a* | enim *om.* *PL^a* contra *B* | ecclesias *CRM*, ἐκκλησίαν *B* 32 patroni *R^a* | seu] suis uel *C* contra *B*: τοῖς πάτρωνι καὶ τοῖς δεσπόταις

- 10 (6) denegentur et ipsi per incommodum ecclesiae egentium et pauperum alantur expensis. Inter haec autem, quae sedulo ad religiosi oeconomii siue defensoris ecclesiae sollicitudinem curamque respiciunt, erit etiam illud obseruandum, ut singulorum intra ecclesias confugientium personas causasque incessanter conquirant, denique iudices uel eos, ad quos causae et personae pertinent, instantius instruant, ut aequitatis conuenientiam diligentius exequantur. 5

D. FRID. K. MART. CONSTANTINOPOLI LEONE A. III CONS.

a. 466

- 7 Ὁ ἔχων ἀγωγὴν ἢ πρᾶγμα πρὸς τινὰ μὴ θορυβείτω τὰς ἐκκλησίας δι' [B 5, 1, 15 BΣ 60, 61, 2
ἑαυτοῦ ἢ δι' ἑτέρου, ἀλλὰ προσίτω τοῖς ἀρχουσιν. εἰ δὲ τοῦ βασιλέως ἐπὶ ἀμαρτήμασι χρήζει
διὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτὸν διδασκέτω. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν σωφρονίζεται.
- 8 Ὅσας ἐξ ἔθους κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς ἐν τῇ ἀγιοτάτῃ, μεγάλη ἐκκλησίᾳ ἢ καὶ ἐν [B 5, 1, 16 10
ἄλλαις ἐκκλησίαις προλεμεν, ἐπιτρέπομεν τῷ ἐνδοξατάτῳ ἡμῶν κοιαίτωρι τὰς αἰτήσεις τῶν δεο-
μένων διγχεσθαι τε καὶ εἰς ἡμᾶς φέρειν. Ὁ δὲ παραγὰς ἢ ἐκβοήσῃσι χρώμενος κατὰ τὸν τῶν
1 ἑορτῶν καιρὸν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἢ καὶ ἐν ἄλλαις ἐκκλησίαις ἐκπεσέτω μὲν εὐθείως τοῦ
πράγματος, καὶ εὐλογον ἔχειν τι δοξείεν, ἐκβληθήσεται δὲ παρὰ τοῦ ἐπάρχου καὶ τιμωρίας
2 ὑποβληθήσεται. Δυνατὸν δὲ πρόσωπον δεδιώς διὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν προσίτω ἢ τῶν 15
ἐκκλησιαρχῶν.

XIII

R DE HIS QVI IN ECCLESIIIS MANVMITTUNTUR R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD PROTOGENEM EPISCOPVM. Iam dudum [B 48, 14, 2 Nomoc. 13, 41
placuit, ut in ecclesia catholica libertatem domini suis famulis praestare possint, si sub 20
adspectu plebis adistentibus Christianorum antistitibus id faciant, ut propter facti memo-
riam uice actorum interponatur qualiscumque scriptura, in qua ipsi uice testium signent.
unde a uobis quoque ipsis non immerito dandae et relinquendae sunt libertates, quo quis
uestrum pacto uoluerit, dummodo uestrae uoluntatis euident apparet testimonium. D. VI 24
ID. IVN. SABINO ET RVFINO CONSS.

a. 316

- 2 IDEM A. OSIO¹. Qui religiosa mente in ecclesiae gre- [Th. 4, 7, 1 B 48, 11, 3 Nomoc. 13, 41
mio seruilis suis meritam concesserint libertatem, eandem eodem iure donasse uideantur,
quo ciuitas Romana sollemnitatibus decursis dari consueuit. sed hoc dumtaxat his, qui
sub adspectu antistitum dederint, placuit relaxari. clericis autem amplius concedimus, ut,
P (12, 6. 13 R 1) L (12, 6. 13 R 1) Ambr. (13, 1) CRM: c. 7 dedimus ad indicem Const.,
c. 8 ad indicem B

¹ episcopo add. Th.

1 egentium PL^aRM^a 2 autem om. PL^a |
regiosi M^a 3 etiam | enim P, e... L^a, et C |
confugiendum R^a, fugientium M^a 4 inter-
cessanter P^a | perquirant M^a | denique | ἐπειτα
δι' B | iudiceindices L^a | et personae om. C
5 ut | R, et PLM, om. C, ωστε Const., quo
cum conueniunt B | aequitas C, hequitatis M^a
6 s. a. Greg. Hal. PL | d.) legem grecam d. PL |
constant. om. Hal. | a. III om. PL | cons. PL
7 constitutiones graece W alii: de PL uide
n. 6 | in B 5, 1, 15 est: μηδὲς παραγὰς εἰς
εὐαγγέλιους οἴκους ἐκβοῶν ποιείτω, ἀλλὰ τοῖς
ἀρχουσιν προσίτω ἢ διὰ ἀρχιεπισκόπου τῷ βασιλεῖ
τὴν σφοδρότατην ἐννοῶν τιμωρίαν ὁ τὸν παρόντα
νόμον παραβαίνειν 9 in Const. est: ὁ τοῦ
βασιλέως εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἐν ἑορτῇ
πρῶντος ἐκβοήσῃσι χρώμενος ἐκπίπτει τοῦ πρᾶγ-
ματος καὶ διὰ τοῦ ἐπάρχου ἐκβαλλόμενος σωφρο-
νίζεται. ὁ δὲ διὰ δυνατόν προσωπον τῇ ἐκκλησίᾳ
προσφεύγων διδασκέτω τὴν βασιλείαν διὰ τοῦ
πατριάρχου καὶ τῶν ἐκκλησιαρχῶν 10 μεγάλῃ

sic B 11 καὶ om. Fabrot. 12 εἰς ἡμᾶς |
Coisl., ἡμῶν Fabr. | ἢ | Coisl., καὶ Fabr. 13 με-
γάλη | μεγ. κωνσταντινουπόλεως Coisl. | ἄλλαις |
ἄλλαις μεγάλαις Fabr. 15 ecclesia S 19 imp. |
impp. antoni M^a | protogene S, protegenem
PLM, proteginem R, progeniem Ambr. |
episcoporum Ambr. 21 antistibus Ambr.
22 auctorum Ambr. | inponatur PL, inter-
donatur Ambr. | scriptura in qua ipsi | scrip-
turam quasi Ambr. | uicem PL | signant P^a,
sigent R, sinent uel siuent M^a, inc. L^a
23 a uobis | κατ' ἡμῶν et infra τῷ ἡματίῳ |
συμφώνῳ Nomoc., αὐτοὶ δὲ οἱ ἐπίσκοποι Const.
quo ... 24 uoluerit om. P^aL^a 24 pactum
uoluerint P^a | s. a. Hal. PD Ambr. | vi id. |
Hal. D, vii. d. P, vii. d. Ambr. 25 iun.
... cons. om. P | iun. | septb. Ambr. | et) e
Ambr. 26 asio C | ecclesia M^a 27 serui-
lis CR^a | eodem | CM^b Th., eo R, M^a |
uidentur C 28 sollempnibus C | dare RM^b

cum suis famulis tribuunt libertatem, non solum in conspectu ecclesiae ac religiosi populi plenum fructum libertatis concessisse dicantur, uerum etiam cum postremo iudicio dederint libertates seu quibuscumque uerbis dari praeceperint, ita ut ex die publicatae uoluntatis sine aliquo iuris teste uel interprete competat directa libertas. D. XIII K. MAI. CRISPO II 4 ET CONSTANTINO II CONSS.

a. 321

XIII

R DE LEGIBVS ET CONSTITUTIONIBVS PRINCIPVM
ET EDICTIS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. SEPTIMIO BASSO RV. Inter aequitatem iusque [Th. 1, 2, 3 B 2, 6, 6] interpositam interpretationem nobis solis et oportet et licet inspicere. D. III NON. DEC. 10 SABINO ET RVFINO CONSS. a. 316
- 2 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM². Quae ex relationibus [B 2, 6, 7] uel suggestionibus iudicantium per consultationem in commune florentissimorum sacri nostri palatii procerum auditorium introducto negotio statuimus uel quibuscumque corporibus aut legatis aut prouinciae uel ciuitati uel curiae donauimus, nec generalia iura sint, sed leges 15 fiant his dumtaxat negotiis atque personis, pro quibus fuerint promulgata, nec ab aliquo retractentur: notam infamiae subituro eo, qui uel astute ea interpretari uoluerit uel impetrato impugnare rescripto, nec habituro fructum per subreptionem elicit: et iudices, si dissimulauerint uel ulterius litigantem audierint uel aliquid allegandum admiserint uel sub quodam ambiguitatis colore ad nos rettulerint, triginta librarum auri condemnatione plectendi sunt. D. VIII ID. NOV. RAVENNAE THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 426
- 3 IDEM AA. AD SENATVM². Leges ut generales ab omnibus aequabiliter in [B 2, 6, 8] posterum obseruentur, quae uel missa ad uenerabilem coetum oratione conduntur uel inserto edicti uocabulo nuncupantur, siue eas nobis spontaneus motus ingesserit siue precatio uel relatio uel lis mota legis occasionem postulauerit. nam satis est edicti eas nuncupatione censi uel per omnes populos iudicum programme diuulgari uel expressius contineri, quod principes censuerunt ea, quae in certis negotiis statuta sunt, similium quoque causarum fata componere. Sed et si generalis lex uocata est uel ad omnes iussa est pertinere, uim obtineat edicti; interlocutionibus, quas in uno negotio iudicantes protulimus

P (14 R 1. 2) L (14 R 1. 2) CRM

¹ iungendae sunt c. 2. 3 h. t. 1, 19, 7: 1, 22, 5: Th. 1, 4, 3: uide etiam 6, 55, 11 et quae ibi laudantur ² urbis Romae addit Th. 1, 4, 3

1 tribuunt] M Th. cum Nomoc. παρέχωσιν, tribuerint CR 2 etiam] et C | dederint libertatis M^a, libertates dederint Th., δέδοται τὰς ἐλευθερίας Nomoc. (κ.π.) 3 dare M 4 testes C | directa] W Th., recta CRM^a, recte M^b: ἡ ὁρθὴ ἐλευθερία Nomoc., directam ἀρμόσαι ποιεῖ Const. | s. a. Th.: apud Hal. est d. kal. mart. omissis reliquis 7 legionibus M^a 8 dictis C 9 septimio] Th., om. libri cum S | basso] ad bassum S | pu.] R Th., pp. SCR^a, p. M, om. PL | iusque] PL Th., et ius CRM^b, et iusque M^a 10 s. a. Hal. PL: in D est subscriptio c. 4 11 sabino ... cons. om. PL 12 imp. PL | valentinus RM ex om. PL^a 13 communi M^a 14 auditorium] CRM^b, audito auditorio P^aL^b, in auditorio P^bL^a?, auditorio M^a | stituimus M^a 15 donatui- mus R^a | nec] ea P^a, et I^b? M^a?, hec R^a, .. L^a, om. I^x | sunt PCM | sed] et PM^a 16 nec] ne P 17 astute] statuta PL^a? | uoluerint C 18 elicit] edicti PL^aM^a, eli-

cito C^b | quasi esset iudice (sic M^b) si dissi- mulauerit u. u. l. audierit u. a. allegandum admiserit u. s. q. a. colore ad nos rettu- lerit t. l. a. c. plectendo (sic P^a), ita uer- tunt R: τὸν δικαστὴν δέ, εἴτε παραπροσποιήσεται καὶ βοηθήσει ... εἴτε ... δεηθῇ περὶ τούτων εἰς βασιλεία, τριάκοντα χρυσίου λιτρῶν προστίμῃ κατα- δικαζέσθω 19 allegandum] intellegendum M^a 20 colere M^a | plect. sunt] plectendis R^b, plectendis M^a (u. s.) 21 s. a. Hal. PLD | d. viii] viii D | rau. PL, rab. D, om. Hal. | xii et ual. ii (valentii D) aa. cons. | D, a. xi et ual. caesare cons. Hal., om. PL 22 aa. | a. S | ut] et M^a | equaliter M^a 23 conseruentur C | missae C^b cum BΣ: αἱ ... ὁρατίωνος γενομένης κατεπείμθησαν | condian- tur R^a 24 precario M^a 25 relatio uel] rela- tione M | occasione C 27 quod] uel quod M | ea] et ea C^bM 28 et om. M 29 obti- neant C | in uno] immo R^a | permittimus R

nel postea proferemus, non in commune praedictantibus, nec his, quae specialiter quibusdam concessa sunt ciuitatibus uel prouinciis uel corporibus, ad generalitatis obseruantiam pertinentibus. D. VIII ID. NOV. RAVENNAE THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS.

a. 426

4 IDEM AA. AD VOLVSIANVM PP. Digna uox maiestate regnantis legibus alligatum se principem profiteri: adeo de auctoritate iuris nostra pendet auctoritas. et re uera maius imperio est submittere legibus principatum. et oraculo praesentis edicti quod nobis licere non patimur indicamus. D. III ID. IVN. RAVENNAE FLORENTIO ET DIONYSIO CONSS.

a. 429

5 IDEM AA. FLORENTIO PP². Non dubium est in legem committere eum, qui uerba legis amplexus contra legis nititur uoluntatem: nec poenas insertas legibus euitabit, qui se contra iuris sententiam scaeuas praerogatiua uerborum fraudulenter excusat. nullum enim pactum, nullam conuentionem, nullum contractum inter eos uideri uolumus subsecutum, qui contrahunt lege contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum interpretationes tam ueteres quam nouellas trahi generaliter imperamus, ut legis lator, quod fieri non uult, tantum prohibuisse sufficiat, cetera quasi expressa ex legis liceat uoluntate colligere: hoc est ut ea quae lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed pro infectis etiam habeantur, licet legis lator fieri prohibuerit tantum nec specialiter dixerit inutile esse debere quod factum est. sed et si quid fuerit subsecutum ex eo uel ob id, quod interdicente lege factum est, illud quoque cassum atque inutile esse praecipimus. Secundum praedictam itaque regulam, quam ubique seruari factum lege prohibente censuimus, certum est nec stipulationem eiusmodi tenere nec mandatum ullius esse momenti nec sacramentum admitti. D. VII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS.

a. 439

6 IDEM AA. FLORENTIO PP. Quod fauore quorundam constitutum est, quibusdam casibus ad laesionem eorum nolumus inuentum uideri. D. K. AVG. THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS.

a. 439

7 IDEM AA. CYRO PP. ET CONSULI DESIGNATO. Leges et constitutiones futuris certum est dare formam negotiis, non ad facta praeterita reuocari, nisi nominatim etiam de praeterito tempore³ adhuc pendentibus negotiis cautum sit. D. NON. APRIL. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. V ET ANATOLIO CONSS.

a. 440

8 IDEM AA. AD SENATVM. Humanum esse probamus, si quid de cetero in publica uel in priuata causa emergerit necessarium, quod formam generalem et antiquis legibus non insertam exposcat, id ab omnibus antea tam proceribus nostri palatii quam gloriosissimo coetu uestro, patres conscripti, tractari et, si uniuersis tam iudicibus quam uobis placuerit, tunc allegata dictari et sic ea denuo collectis omnibus recenseri et, cum omnes consenserint, tunc demum in sacro nostri numinis consistorio recitari, ut uniuersorum consensus nostrae serenitatis auctoritate firmetur. Scitote igitur, patres conscripti, non aliter in posterum legem a nostra clementia promulgandam, nisi supra dicta forma

P (14, 5 [6 p]) L (14, 5. 6) D (ad 14, 7) CRM: particulae c. 5 extant in S

¹ iunge 4, 65, 30 ² Orientis et ex consule addit Nou. ³ praeterito tempore del. (Mommson)

2 uel corp.] siue corp. M 3 s. a. Hal. | XII ... aa.] a. XII et ualent. caesare (a. in addendis) n Hal. 5 aa.] a. SM | magestatis M | allegatum R^aM^a? 6 printipem se M | profuturi R^a 7 imperium C | quod] quam quod M 8 s. a. Hal. et D ad c. 1 | rauen-nae] rab. D | florentino D 9 aa.] a. SM | est om. C^a | legem] lege C 10 contra leges R^a 11 sententia P^a, sententias Nou. | scaeuas] Mª Nou., in seua PL^a, seua I^bCRM^b 13 prohibentes S 14 imperamus ... 15 tantum om. P^a 15 quasi] SP^aL^aCM Nou., que P^aL^a, que quasi R | ex om. SC 16 ea] lege ea L^a | legibus C 18 debere esse Nou. | et om. CR | si quid] quod P^a, si quod L^a, si qui. M^a 19 id om. P^a | interdicente C^a |

factum est lege Nou. 20 qua C | seruari] non seruari P^aL^aCM^a 21 huiusmodi CR | illius L^a 22 s. a. Nou. Hal. PL | constant. ... 23 cons. om. PL 23 festo] festo uc. Nou. 24 aa.] a. SM | pp.] p. M 25 s. a. Hal.: in L est dat. 27 aa.] a. SDM | cipro S | et cons. des. om. SD, et om. M 28 ad] et D^a | fata M^a 29 adhuc] et adhuc M: περί τῶν προλαβόντων πραγμάτων ἐκ ἡρτημένων (πρ. ἰ. ἡ. om. Fabrot.) B | s. a. Hal. 31 aa.] a. SC 32 uel in] uel M 33 antea om. R 35 allegata] Russardus, legata CR^aM, legem R^b, id est allegata ad legata supra uersum adnotat Berol. 236 36 nominis libri 37 praescripti R 38 non aliter om. M^a | permulgdam R^a

fuerit observata. bene enim cognoscimus, quod cum uestro consilio fuerit ordinatum, id ad beatitudinem nostri imperii et ad nostram gloriam redundare. D. XVI K. Nov. AETIO III ET SYMMACHO CONSS.

a. 446

- 9 IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA. AD PALLA- [Nou. Marc. 4 B 2, 6, 14 Epit. 1, 32
DIVM PP. Leges sacratissimae, quae constringunt omnium uitas, intellegi ab omnibus de-
bent, ut nniuersi praescripto earum manifestius cognito uel inhibita declinent uel permissa
sectentur. si quid uero in isdem legibus latum fortassis obscurius fuerit, oportet id impera-
toria interpretatione patefieri duritiamque legum nostrae humanitati incongruam [(Nou.)
emendari. D. PRID. NON. APRIL. CONSTANTINOPOLI AETIO ET STVDIO VV. CC. CONSS.

a. 454

- 10 *Ἀντοκράτορες Αἰῶν καὶ Ἀνθέμιος ΑΑ.*

10

Πάντες κατὰ τοὺς νόμους πολιτεύσθωσαν, καὶ ἐν τῷ θεῷ διαφέρουσιν οἰκω.

[B 2, 6, 15]

D. VI ID. FEBR. ANTHEMIO A. II CONSS.

a. 469

- 11 IMPP. LEO ET ZENO AA. Cum de nouo iure, quod inueterato usu [B 2, 6, 16 Epit. 1, 34
non adhuc stabilitum est, dubitatio emergat, necessaria est tam suggestio iudicantis quam
sententiae principalis auctoritas. D. X K. MAI. LEONE IVNIOR E A. CONSS.

a. 474

- 12 IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Si imperialis maiestas causam cogni- [B 2, 6, 17
tionaliter examinauerit et partibus cominus constitutis sententiam dixerit, omnes omnino
iudices, qui sub nostro imperio sunt, sciant hoc esse legem non solum illi causae, pro qua
1 producta est, sed omnibus similibus. Quid enim maius, quid sanctius imperiali est maie-
state? uel quis tantae superbiae fastidio tumidus est, ut regalem sensum contemnat, cum 20
et ueteris iuris conditores constitutiones, quae ex imperiali decreto processerunt, legis
2 (1) uicem obtinere aperte dilucideque definiunt? Cum igitur et hoc in ueteribus legibus in-
uenimus dubitatum, si imperialis sensus legem interpretatus est, an oporteat huiusmodi
regiam interpretationem obtinere, eorum quidem uanam scrupulositatem tam risimus quam
3 corrigendam esse censuimus. Definimus autem omnem imperatoris legum interpretationem 25
siue in precibus siue in iudiciis siue alio quocumque modo factam ratam et indubitatum
haberi. si enim in praesenti leges condere soli imperatori concessum est, et leges inter-
4 pretari solum dignum imperio esse oportet. Cur autem ex suggestionibus procerum, si
dubitatio in litibus oriatur et sese non esse idoneos uel sufficientes ad decisionem litis illi
existiment, ad nos decurritur et quare ambiguitates iudicum, quas ex legibus oriri euenit, 30
aures accipiunt nostrae, si non a nobis interpretatio mera procedit? uel quis legum aenig-
mata soluere et omnibus aperire idoneus esse uidebitur nisi is, cui soli legis latorem esse
5 concessum est? Explosis itaque huiusmodi ridiculosis ambiguitatibus tam conditor quam
P (14, 9. 12) L (14, 9. 12) CRM: c. 10 dedi ad indicem B

¹ iunge 5, 5, 7

1 nostro *M*^a 2 ad uestram CRM^b | s. a. Hal.
3 cons.] cos. Hal. 4 imp. P | ualentinus RM |
marcus CRM: aa.] aa. ad S, a. P 5 pp.] p. M,
om. CR | ab omnibus intelligi M | debent ut
debentur P^a, deberet (uel deberent) ut R^a
6 inhabita R^aM^a, prohibita (alias uel habita)
Nou. | detinet R^a 7 isdem] his P^a | for-
tassis fuerit illatum (latum M^b) obscurius M |
id] M Nou., id ab PLCR | impetoria R^a
8 nostra humanitate PL 9 emendare PLM^a |
s. a. Nou.: apud Hal. est subscriptio c. 10,
item in P, ubi est gege graeca d. ui., et in L,
ubi est d. ui. gons. graeca. quod Hal. in
addendis adnotat alias rectius actio et stu-
dio, sumpsit ex Nou. apud Sichardum
10 constitutio greca P^aW alii, u. s. | inscrip-
tionem restitui ex subscriptione 11 τοὺς
om. Fabrot. 12 s. a. Hal. PL ad c. 9 Cuiac-
ius Obseru. 12, 31 | VI] VIII Cuiac | id. ...
cons. om. PL | a. II] a. XI Cuiac., om. Hal.

13 impr. zeno a. palladio pp. S, impp. I. et
z. aa. gerio M^b | inueterato M^a 14 emer-
git M 15 s. a. Hal. 16 imp. om. S | ne-
mosteni C 18 nostro imp. sunt] PL, imp.
nostro sunt CR, nostro sunt imp. M | solum
om. R^a 20 regale P^a 21 et om. R | ue-
teres P^aLM^a, inc. P^a | conditoris M^a 22 ui-
cem] PL M, uim CR, cf. Gai. 1, 5 | lucide-
que L | in om. P^a 23 debitatum PL | lege
M^a | oportet C 24 scrupulositatem] PLC,
subtilitatem RM 25 censemur R | omne
PL | imperatorum LM | interpretationem R
26 factam om. P^a 27 in om. PL | est om. P^a |
legem M 28 solummodo PL, solo M^b |
dignum imp. esse] PLM, esse dignum imp.
CR | ex] et M 29 ad dicionem P^a 30 quas]
que M^a | legibus] legibus quas P^a 31 a
om. PL | qui R 32 et om. R | solis L |
latori P^a 33 explosit L^a

interpres legum solus imperator iuste existimabitur: nihil hac lege derogante ueteris iuris conditoribus, quia et eis hoc maiestas imperialis permisit. RECITATA SEPTIMO MILLIARIO VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE IN NOVO CONSISTORIO PALATHI IVSTINIANI. D. III K NOV. DECIO VC. CONS.

a. 529

XV

5

R DE MANDATIS PRINCIPVM R

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD EYSIG- [Th. 1, 3, 1 B 2, 6, 18
NIVM PP¹. Si quis adserat cum mandatis nostris se uenisse² secretis, omnes sciant nemini
quicquam, nisi quod scriptis probauerit, esse credendum nec ullius dignitate terreri, siue
ille tribuni siue notarii siue comitis praeferat dignitatem³, sed sacras nostras litteras esse 10
quaerendas. D. XVI K. IVL. VERONAE. ACCEPTA PRID. K. AVG. MEROBAVDE II ET SATVR-
NINO CONS.

a. 383

- 2 Αὐτοκράτορες Ἰουστίνος καὶ Ἰουστινιανὸς ΑΑ.

Θεσπιζομεν μηδὲνα τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων μεγίστων ἢ μέσων ταῖς οικείαις ἐγγράφειν
ψήφοις, ὡς θεῖον βήματι προσετάξαμεν ἀγώγιμον γενέσθαι τινὰ ἢ διάξιμον ἢ ἄλλο τι ψηφισθῆναι 15
τῶν ὅσα πράττεται παρ' αὐτοῖς, πλὴν ὅσον ἐν ταῖς τῶν δικαστιῶν ἢ συνδικαστιῶν δόξεσιν ὀρθῶς
φαίρεσθαι τὰς ψήφους τὰς μνημονευούσας ἄγραφον ἡμετέραν γεγενῆσθαι θεῖαν κέλευσιν τὸν δικα-
στην διδοῦσαν ἢ συνδικαστήν. Ὡσαύτως καὶ τὸν ἐνδοξότατον κοιναίστωρα τοῦ θεοῦ ἡμῶν παλα-
τίου καὶ τοὺς περιβλέπτους βεφερενδάρους τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ὀρθῶς τὴν ἄγραφον ἡμῶν
θεῖαν κέλευσιν τὴν γενομένην ἐπὶ τοῖς προσιοῦσιν καὶ δικαστῇν ἤτοι συνδικαστῇν αἰτοῦσιν ἢ ἄλλο 20
τι τῶν εἰς τὰς δίκας τεινόντων διὰ καταθέσεως παρασκευάζειν. γίνεσθαι φανεράν· ἐπὶ τούτῳ
γὰρ δὴ καὶ μόνῳ τὴν τῆς ἀγράφου κελύσεως μνήμην γίνεσθαι συγχωροῦμεν.

a. 527

XVI

R DE SENATVS CONSVLTIS R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD SENATVM. Quamuis 25
consultum senatus perpetuam per se obtineat firmitatem, tamen etiam nostris legibus idem
P (14, 12. 15. 16, 1) L (ut P) CRM: 15, 2 dedi ad indicem B 2, 6, 19 (u. i.)

¹ proconsulem Africae rectius Th. ² uenire Th. ³ potestatem Th.

1 legum interpres M 2 et om. P^a | hoc
eis C^oR, bis eis C^a | s. a. Hal. PLD Bodl.
Laud. Lat. 3 Continus 1562 | recitata ... 3 iusti-
niani om. Hal. | urbis miliaria Bodl. 3 con-
stant. | ep. Bodl. | consistorio palatio PLD,
palatio consistorii Cont. | d.] die Bodl. | III]
PL Bodl., vi Hal., III D 1 decio (d'oio D) uc.
cons. | Hal. D, decio u. e. c. ss. Bodl., om. PL
6 rubricam om. R 7 imp. P, impp. LCR |
grat. ualentinianus (et ual. PL, ualentinus
M) et th. | PLM Th., ualent. (ualentinus R)
et th. grat. CR, ualent. th. et arcadius S |
aaa. | aa. C | euxinum S, eusignum C, eusi-
guum R 9 redendum M^a | illius PL, ullius
esse R^a | dignitatem R^a 10 illi M | praeferat]
Th., proferant PM, proferat L uel L^aCR |
sed] ad M^a 11 quaerendas] credendas libri
Th. praeter Paris. 4404 | s. a. Th. Hal.: in
P est lex graeca d. ui. k., in L d. ui. k. lex
graeca, qui dies num pertineat ad c. 2 an
ad 16, 1 uel 18, 1, definiiri non potest | XVI]
sic uel xv uel xvii Th. | ueronae ... aug.]

heracleae Hal. | II] iterum Th. 13 consti-
tutio graeca Hal. W, cf. ad u. 11 | inscrip-
tio restituta est ex Nou. 124 c. 4, ubi est:
ἐπειδὴ δὲ ὁ νόμος τοῦτο μὲν τοῦ τῆς εὐσεβοῦς
λέξεως πατρὸς ἡμῶν τοῦτο δὲ καὶ τῆς ἡμετέρας
γαληνοῦτος διευτύωσε μηδὲν τρόπον τοὺς δικα-
στὰς ταῖς ἰδίαις ψήφοις ἐγγράφειν, ὥστε βασιλικῶ
βήματος ἀγράφως προσεγεχθέντος κελευσθῆναι τι-
νας διαγθῆναι ἤτοι παραστῆναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς
περιβλέπτους βεφερενδάρους τὰς ἡμετέρας κελεύ-
σεις κατὰ τὸ προσῆκον ποιεῖν φανεράς c. q. s.
14 Θεσπιζομεν seqq. | indicis haec sint an ipsa
constitutionis uerba, non constat: cf. ad
1, 5, 9 20 γενομένην Coisl. 21 τεμνόντων
Coisl. 22 de die uide ad u. 11 24 rubricam
om. P (u. u. 26) R | consulto C 25 impp.
PLC, mpp. R | ualentinianus] ual. ec. lent.
PL, ualentinus RM | et om. R | aa. SC |
senatum] senatum de senatus consulto PL,
deficit M^a 26 consultum senatus] PL^a? RM,
consultus senatus L^b, senatus consultum C |
optineant PL | etiam] et C | idem] id C

prosequimur adicientes, ut, si quisquam speciali supplicatione eliciendum aliquod rescriptum temptauerit, ut transire ei formam liceat statutorum, tertia patrimonii parte multatus et damnatus ambitus crimine maneat infamis. D. VII K. AVG. HERACLEAE RICOMERE ET CLEARCHO CONSS.

a. 384

2

5

XVII

R DE VETERI IVRE ENVCLEANDO ET AVCTORITATE IVRIS PRVDENTIVM QVI IN DIGESTIS REFERVNTVR R

- 1 IMP. IUSTINIANVS A. TRIBONIANO VIRO EMINENTISSIMO QVAESTORI SACRI PALATII¹.
Deo auctore nostrum gubernantes imperium, quod nobis a caelesti maiestate traditum est, 10
et bella feliciter peragimus et pacem decoramus et statum rei publicae sustentamus: et ita
nostros animos ad dei omnipotentis erigimus adiutorium, ut neque armis confidamus neque
nostris militibus neque bellorum ducibus uel nostro ingenio, sed omnem spem ad solam
referamus summae prouidentiae trinitatis: unde et mundi totius elementa processerunt
1 et eorum dispositio in orbem terrarum producta est. Cum itaque nihil tam studiosum in 15
omnibus rebus inuenitur quam legum auctoritas, quae et diuinas et humanas res bene
disponit et omnem iniquitatem expellit, repperimus autem omnem legum tramitem, qui ab
urbe²) condita et Romuleis descendit temporibus, ita esse confusum, ut in infinitum exten-
datur et nullius humanae naturae capacitate concludatur: primum nobis fuit studium a
sacratissimis retro principibus initium sumere et eorum constitutiones emendare et uiae 20
dilucidae tradere, quatenus in unum codicem congregatae et omni superuacua similitudine
et iniquissima discordia absolutae uniuersis hominibus promptum suae sinceritatis prae-
2 beant praesidium. Hocque opere consummato et in uno uolumine nostro nomine prae-
fulgente coadunato, cum ex paucis et tenuioribus releuati ad summam et plenissimam iuris
emendationem peruenire properaremus et omnem Romanam sanctionem et colligere et 25
emendare et tot auctorum dispersa uolumina uno codice indita ostendere, quod nemo alius³
neque sperare neque optare ausus est, res quidem nobis difficillima, immo magis impossi-
bilis uidebatur. sed manibus ad caelum erectis et aeterno auxilio inuocato eam quoque
curam nostris reposuimus animis, deo freti, qui et res penitus desperatas donare et con-
3 summare suae uirtutis magnitudine potest. Et ad tuae sinceritatis optimum respeximus 30
ministerium tibi quoque primo et hoc opus commisimus, ingenii tui documentis ex nostri codicis
ordinatione acceptis, et iussimus quos probaueris tam ex facundissimis antecessoribus

P (16, 1) *L* (16, 1) *CRM*: ad 17, 1. 2, quae sunt praefationes Digestorum, repetiimus
lectiones libri Florentini (= *F*) ex editione Mommseni

¹ imp. Caesar Flavius Iustinianus pius felix inclutus uictor ac triumphator semper Augustus
Triboniano quaestori suo salutem *Dig.* ² Roma ins. *Dig.* ³ alius om. *Dig.*

1 persequimur *CR* | eligendum *PL* | aliquid *PL*
2 ei liceat formam *M* | parte patrimonii mul-
tatur *C* 3 abitus *PL* | s. a. *Hal.*, cf. ad
p. 105 u. 10 5 *Gracciae constitutionis notam*
hoc loco inuenerunt Pithoci, cf. ad p. 105, 10
7 uetere *R* | et ... 8 referuntur om. *R* 8 re-
ferunt *S*, leguntur *M* 9 iustinus *M* | a.
om. *C* | uiro | *SCM*, om. *R* 10 deo | de eo
F^{ac} | gubernantes | *F*ⁿ, gubernates *F*ⁿ, guber-
nante *CRM* | imperium *M* | a) ac *F*¹ | maes-
tate *F* 11 decoramus *F*¹ | statutum *F* 12 ere-
gimus *F* | adiutoriam *F*¹ 13 nostris | nostris *F*
14 summae *F*¹ 15 orbe *CR* | est | et *F*¹
16 omnibus *F*¹ | bene n. *F*^{ac} 17 omne *CR*
18 in om. *F*¹ 19 a om. *F* 20 principis *F*¹
21 diluciae *F* | codicem om. *R*^a 22 nequis-

sima *M*¹ suae | sine *R*^a, suex *M*^a? | snce-rita-
tis *F*¹ 23 praesidium *F*¹ | hocque | hoc
quoque *M*^a | et om. *F* | uolunt *M*^a 24 ex |
et *C* | releuati | *CM*, releuati *F*, reuelatis *R*^a,
releuatis *R*^b 25 emendatione *C* | propere-
mus *C* | romam *M*^a | et emend.] emend. *M*^a
26 tota auctorum *F* | dispersu *R*^a | uno co-
dice | *FCM*^b, uno codici *R*, uni codici *M*^a |
ostendete *R*^a 27 neque sperare | sperare *CR* |
nobis | nobilis *R*^a | difficilema *F*¹ 28 erec-
tis et | erecti *F*¹ | aeterno | externo *R* 29 re-
prosuimus *C*ⁿ | animus *FM*^a | uesperatas *F*²,
uespetas *F*¹, desperatas *R*, desperatus *C*ⁿ |
coniummare *F*¹ 31 ingenui *C* 32 anteces-
soribus | ex antec. *F*¹

quam ex uiris disertissimis togatis fori amplissimae sedis ad sociandum laborem eligere. his itaque collectis et in nostrum palatium introductis nobisque tuo testimonio placitis totam rem faciendam permisimus, ita tamen, ut tui uigilantissimi animi gubernatione res
 4 omnis celebretur. Iubemus igitur uobis antiquorum prudentium, quibus auctoritatem conscribendarum interpretandarumque legum sacratissimi principes prae-buerunt, libros ad ius
 5 Romanum pertinentes et legere et eliminare, ut ex his omnis materia colligatur, nulla (secundum quod possibile est) neque similitudine neque discordia derelicta, sed ex his hoc colligi, quod unum pro omnibus sufficiat. quia autem et alii libros ad ius pertinentes scripserunt, quorum scripturae a nullis auctoribus receptae nec usitatae sunt, neque nos eorum uolu-
 6 mina nostram inquietare dignamur sanctionem. Cumque haec materia summa numinis
 10 liberalitate collecta fuerit, oportet eam pulcherrimo opere extruere et quasi proprium et sanctissimum templum iustitiae consecrare et in libros quinquaginta et certos titulos totum ius digerere, tam secundum nostri constitutionum codicis quam edicti perpetui imitationem, prout hoc uobis commodius esse patuerit, ut nihil extra memoratam consummationem possit esse derelictum, sed his quinquaginta libris totum ius antiquum, per millesimum et
 15 quadragesimum paene annum confusum et a nobis purgatum, quasi quodam muro uallatum nihil extra se habeat: omnibus auctoribus iuris aequa dignitate pollentibus et nemini quadam praerogativa seruanda, quia non omnes in omnia, sed certi per certa uel
 6 meliores uel deteriores inueniuntur. Sed neque ex multitudine auctorum quod melius et aequius est iudicatore, cum possit unius forsitan et deterioris sententia et multos et maio-
 20 res in aliqua parte superare. et ideo ea, quae antea¹ in notis Aemilii Papiniani ex Ulpiano et Paulo nec non Marciano adscripta sunt, quae antea nullam uim obtinebant partim² propter honorem splendidissimi Papiniani, non statim respuere, sed, si quid ex his ad repletionem summi ingenii Papiniani laborum uel interpretationem necessarium esse perspexeritis, et hoc ponere legis uicem obtineas non moremini: ut omnes qui relati fuerint
 25 in hunc codicem prudentissimi uiri habeant auctoritatem tam, quasi et eorum studia ex principalibus constitutionibus profecta et a nostro diuino fuerint ore profusa. omnia enim merito nostra facimus, quia ex uobis omnis eis impertietur auctoritas. nam qui non subtiliter factum emendat, laudabilior est eo qui primus inuenit. Sed et hoc studiosum uobis esse uolumus, ut, si quid in ueteribus non bene positum libris inueniatis uel aliquod
 30 superfluum uel minus perfectum, superuacua similitudine³ semota et quod imperfectum est repleatis et omne opus moderatum et quam pulcherrimum ostendatis. hoc etiam nihilo minus obseruando, ut, si aliquid in ueteribus legibus uel constitutionibus, quas antiqui in suis libris posuerunt, non recte scriptum inueniatis, et hoc reformatis et ordini moderato

FCRM

¹ antea *del.* (Mommsen) ² partim *om.* *Dig.* ³ longitudine *Dig.*

1 iuris *R* 2 placiti *F*¹*C* 3 commisimus *M*
 4 igitur | iugitur *F*², iugetur *F*¹ | nobis *R* |
 conscribendarum *om.* *C* 5 interpretenda-
 rumque *F*, que *om.* *C* | principis *M* 6 om-
 nis | *F*, omnibus *CRM* 7 possibile | sibile *F*¹ |
 sed | et *C* 8 quia autem | qui ante *R*, qui
 autem *M* | alios *RM*², aliis *M*² 9 a *om.* *F*¹
 10 dignamus *F* | summa | *F*, a summa *CR*,
 a summi *M* | numinis | *FM*, nostri nominis *CR*
 11 libertate *M*² 12 sanctissimum | *FM*,
 sacratissimum *CR* | templum *om.* *R*² | ius-
 titia *F*¹ 13 ius | usi *F*²?, *om.* *F*¹ | tam |
 tan *F*² | constitutionem *F* 14 potuerit *CR*,
inc. *M*² 15 quinquaginta *om.* *R* 16 qua-
 dragesimum *R*²*M*² 17 iuris | uiris *C* 18 qui-
 dam *M*² | non | nomn *F* | in omnia | sin on-
 nia *F*¹ | certi | cert *F*¹ 19 melius et aequius |
FM, equius et melius *CR* 20 est *om.* *M*² |
 iudicatore *C* | unius (in ius *M*²) forsitan | *CRM*,

an *F* | sentena *M* | multas *F* 21 antea |
 ante *F*¹*R* | notis | libris *CR*² | aemilii *F*, eme-
 lii *R* | papiani *R* 22 non | non et *M* | quae |
 et quae *C* | antea | ante *R* | obtinebant | habe-
 bant *M* 23 paniani *M*², papiani *M*² | quid ex
 his | quis *M*² 24 uel *om.* *R*² | interpretatio-
 nem | *F*, interpretationum *CRM* | prospexeri-
 tis *CR* 25 uicens *F*¹? | moremini *F*¹ 26 hoc
 codice *M* | habent *C* | tam quasi et | *F*, tam-
 quam et si *CRM* 27 perfecta *C* | a *om.* *F*¹ |
 fuerant *F*, fuerit *C* | ora *M*² | diffusa *M*
 28 auctorita *F*¹ | non *om.* *F*¹*C*² 29 sed et |
 sed *R*² | studium *C* | nobis *R*²?, e uobis *M*²
 30 aliquid *C* 31 superuacua similitudine
 semota et quod imperfectum | superua ...
 | longitu | semota ... | quod *mar-*
gine reciso *F*², *om.* *F*¹ 32 nichilo *M*² 34 po-
 suerunt | insuerunt *F*¹

tradatis: ut hoc uideatur esse uerum et optimum et quasi ab initio scriptum, quod a uobis electum et ibi positum fuerit, et nemo ex comparatione ueteris uoluminis quasi uitiosam scripturam arguere audeat. cum enim lege antiqua, quae regia nuncupabatur, omne ius omnisque potestas populi Romani in imperatoriam translata sunt potestatem, nos uero sanctionem omnem non diuidimus in alias et alias conditorum partes, sed totam nostram esse uolumus, quid possit antiquitas nostris legibus abrogare? et in tantum uolumus eadem omnia, cum reposita sunt, obtinere, ut si aliter fuerant apud ueteres conscripta, in contrarium autem in compositione inueniantur, nullum crimen scripturae imputetur, sed nostrae electioni hoc adscribatur. Nulla itaque in omnibus praedicti codicis membris antinomia (sic enim a uetustate Graeco uocabulo nuncupatur) aliquem sibi uindicet locum, sed sit una concordia, una consequentia, aduersario nemine constituto. Sed et similitudinem (secundum quod dictum est) ab huiusmodi consummatione uolumus exulare: et ea, quae sacratissimis constitutionibus quas in codicem nostrum redeimus cauta sunt, iterum poni ex ueteri iure non concedimus, cum diuulsum constitutionum sanctio sufficit ad eorum auctoritatem: nisi forte uel propter diuisionem uel propter repletionem uel propter pleniorum indaginem hoc contigerit: et hoc tamen perraro, ne ex continuatione huiusmodi lapsus oriatur aliquid in tali prato spinosum. Sed et si quae leges in ueteribus libris positae iam in desuetudinem abierunt, nullo modo uobis easdem ponere permittimus, cum haec tantummodo obtinere uolumus, quae uel indiciorum frequentissimus ordo exercuit uel longa consuetudo huius almae urbis comprobauit, secundum Saluii Iuliani scripturam¹, quae indicat debere omnes ciuitates consuetudinem Romae sequi, quae caput est orbis terrarum, non ipsam alias ciuitates. Romam autem intellegendum est non solum ueterem, sed etiam regiam nostram, quae deo propitio cum melioribus condita est auguriis. Ideoque iubemus duobus istis codicibus omnia gubernari, uno constitutionum, (B) altero iuris enucleati et in futuro codice componendi²: uel si quid aliud a nobis fuerit promulgatum institutionum uicem obtinens, ut rudis animus studiosi simplicibus enutritus facilius ad altioris prudentiae redigatur scientiam. Nostram autem consummationem, quae a uobis deo adnuente componetur, digestorum uel pandectarum nomen habere sancimus, nullis iuris peritis in posterum audentibus commentarios illi applicare et uerbositate sua supra dicti codicis compendium confundere: quemadmodum et in antiquioribus temporibus factum est, cum per contrarias interpretantium sententias totum ius paene conturbatum est: sed sufficiat per indices tantummodo et titulorum subtilitatem quae paratitla nuncupantur quaedam admonitoria eius facere, nullo ex interpretatione eorum uitio oriundo. Ne autem per scripturam aliqua fiat in posterum dubitatio, iubemus non per

FCRM

¹ Dig. 1, 4, 32 pr. ² in futurum (fuiturum *F^{ue}*) codicem compositi Dig.

1 tradatis] traditis *F* | ut] et *C* 2 elac-
tum *F*¹ | ibi] ubi *R*^a | comparatione] com-
parat *R*^a, paratione *M*^a 3 scripturam *F*²,
sempuram *F*¹ | quae om. *C* | nuncupatur *M*^a
4 in om. *C* 5 sactionem omne *F*¹ diuidi-
mus] *F*, diuisimus *CRM* 6 quid possit ...
uolumus om. *R*^a 7 si] et si *F*, om. *M*^a |
fuerit *C* | uetere *F*¹ 8 autem] aut *C* | po-
sitione *F*¹, compositionem *M* 9 elictioni *F*
10 sibi] si *F*¹ | locum uindicet *M* 11 con-
sequentia *F*¹ | nemine] minime *R* 13 sacra-
tissimus *F*¹ | redeimus] *F*² (*M*^a, redigimus *F*¹,
redigimus *RM*^a | cauta] incauta *R*^a 14 ue-
tere *F*, inc. *M*^a | constitutionum] constituto *F*¹ |
sufficiat *C* 15 uel] *R*^a, ue *F*, om. *C* | diuisionem]
eorum diuisionem *CR* | propter letionem *F*¹,
propter repletionem *C* | pleniorum *F* 16 con-
tingerit *M* | ne] nec *R* 17 praeto *F*^{ue} |
spinosam *M*^a | leges sin *F*^{ue}, legis in *R*^a

18 in] *F*², i *F*¹, per *CRM* | destuetudinem *F*¹
19 haec] hoc *R* | ordo] or *F*¹ 21 indicat]
iniudicat *R*^a, indicat recte *C* | sequi *FM*^a,
sequi et legem *CRM*^a 22 urbis *F*¹ | ipsa *C*
23 nostram *F* | cum om. *CR* 24 que om. *F*¹ |
uno] umno *F*^{ue} 25 in om. *M*^a 26 in con-
stitutionum *R*^a | obtinens] obtinere *CR* | sim-
pliciter *R* | enutriut *F*¹ 28 a om. *F*¹ | ad-
uente *F*¹ | componitur *CRM* 29 peritis]
petis *F*¹ | audientibus *CR*^a | illi] illi in poste-
rum audentibus commentarios *F*^{ue} 30 dicti
codicis] dicto dicis *F*¹ | et in] n *F*¹, et *C* |
temporibus om. *F*¹ 31 interpretationum *CR*^a
32 iudices *CM* | et (et om. *F*¹ *C*) titulorum]
ut * et de nus (= numerus) uocando titulo-
rum *R*^a | suptilitatem *F*^{ue} | quae παρατίτλα
nuncupantur *F*², quae paratitla nuncupan-
tur (= patur *CRM*^a) *CRM*, om. *F*¹ 33 ad-
monitaria *R*

- sig/orum captiones et compendiosa aenigmata, quae multas per se et per suum nitium antinomias induxerunt, eiusdem codicis textum conscribi: etiam si numerus librorum significatur aut aliud quicquam: nec haec etenim per specialia sigla numerorum manifestari, sed
 14 per litterarum consequentiam explanari concedimus. Haec omnia igitur deo placido (B) facere tua prudentia una cum aliis facundissimis uiris studeat et tam subtili quam celer- 5
 rimo fini tradere, ut codex consummatus et in quinquaginta libros digestus nobis offeratur in maximam et aeternam rei memoriam deque omnipotentis prouidentiae argumentum nostrique imperii uestrique ministerii gloriam. DATA OCTAVO DECIMO KALENDAS IANVARIAS
 CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VIRIS CLARISSIMIS CONSVLIBVS. a. 530
 2 IMP. CAESAR FLAVIUS IVSTINIANVS A.¹ AD SENATVM ET [c. Δεδοκεν (Dig. I p. xxxiii¹) 10
 OMNES POPVLOS. Tanta circa nos diuinæ humanitatis est prouidentia, ut semper aeternis liberalitatibus nos sustentare dignetur. post bella enim Parthica aeterna pace sopita post-
 que Vandalicam gentem ereptam² et Carthaginem, immo magis omnem Libyam Romano imperio iterum sociatam et leges antiquas iam senio prae-grauatas per nostram uigilantiam
 prae-buit in nouam pulchritudinem et moderatum peruenire compendium: quod nemo ante 15
 nostrum imperium umquam sperauit neque humano ingenio possibile esse penitus existi-
 mauit. erat enim mirabile Romanam sanctionem ab urbe condita usque ad nostri imperii tempora, quae pacis in mille et quadringentos annos concurrunt, intestinis proeliis uacil-
 lantem hocque et in imperiales constitutiones extendentem in unam reducere consonan-
 tiam, ut nihil neque contrarium neque idem neque simile in ea inueniatur et ne³ geminae 20
 leges pro rebus singulis posita usquam appareant. namque hoc caelestis quidem prouidentiae peculiare fuit, humanae uero imbecillitati nullo modo possibile. nos itaque more solito ad immortalitatis respeximus praesidium et summo numine inuocato deum auctorem et totius operis praesulem fieri optauimus et omne studium Triboniano uiro excelso ma-
 gistro officiorum et ex quaestore sacri nostri palatii et ex consule credidimus eique omne 25
 ministerium huiusmodi ordinationis imposuimus, ut ipse una cum aliis illustribus et pru-
 dentissimis uiris nostrum desiderium adimpleret. nostra quoque maiestas semper inuesti-
 gando et perscrutando ea quae ab his componebantur, quidquid dubium et incertum in-
 ueniebatur, hoc numine caelesti erecta emendabat et in competentem formam redigebat.
 omnia igitur confecta sunt domino et deo nostro Ihesu Christo possibilitatem tam nobis 30
 1 quam nostris in hoc satellitibus praestante. Et principales quidem constitutiones duodecim

FCRM

¹ In nomine domini dei nostri Ihesu Christi imperator Caesar Flavius Iustinianus Alamanicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Vandalicus Africanus pius felix inclutus uictor ac triumphator semper Augustus Dig. ² peremptam (Mommson)? ³ nec (Mommson)?

1 siglorum] sinplorum *F*¹, singulorum *F*², signorum *CRM* 2 etiam si] et *C* 3 nec haec etenim] *F*², ne etenim *F*¹, nec enim hoc *CR*, nec enim • (et?) haec *M* | signa *CRM* 4 igitur omnia *F* 5 quam bis *F*¹ 6 et in] et *F*¹ | libris digestis *C*, libros digestis *M*^a 7 prouidentiae] *F*², prudentiae *F*¹, prouidentiam (prouidentiae *M*^b) et *CRM* | augmentum *M*^a 8 nostrique] nostri *C* | s. a. *F* Hal. | data] R data *F* | oct. dec.] *F*, xiiii Hal. | calendis ianuariis *F* 9 constantinopoli] Hal., om. *F* | et] fe *F*¹ | consulibus R *F* 10 imp. (imppp. *M*) c. fl.] mpp. cesarius flavius *R*, imp. *S* | iustinus *M* | et omnes populos om. *S* | et] *F*, et ad *CRM* 11 eternus *M*^a 12 liberalitatis *M*^a | sustentare] sustare *R*^a 13 libuam *F*¹ 14 societam *F*¹ | senio] seruo *C* 15 prae-bui *F*² | nauam *F*¹ 16 umquam] *F*², quam *F*¹ | sperauit] separauit *F*¹, s. perauit *M*^a | estimauit *C* 17 usque *F*¹ 18 in]

im *F* | et quadr.] et in quadr. *CR* | intestinis] et intestinis *CR*^a | uacillantem] ualillattem *F*¹ 19 et imperiales *F*¹ *CR*, et in imperialis *M*^a | constitutiones *F*¹ 20 nihil om. *R*^a | idem neque contrarium *C* 21 prouidentia *F*¹ 23 inuocatum *M*^a 24 oportuimus *F*¹ | tribuniano *CRM* *constanter* 25 ex quaestore] *F*, exquaestori *CR*^b, quaestori *R*^a *M* | palatii nostri *M* | et om. *M* | ex consule] *F*, exconsuli *CR*^b *M*, consuli *R*^a 26 misterium *M* | huiusmodi *CR*^a | aliis] *CRM*, aliis uiris *F*: καὶ τισιν ἄλλοις ἐνδόξοις τε καὶ σοφοῖς ἀνδράσι c. Δεδοκεν | et prud.] inprud. *F*² 28 componebatur *F*^a *M*^a, contionebantur *R*^a | inueniatur *R*^a 29 hoc numine] *F*², hoc nominae *F*¹, cum numine *CR*^a *M*^b, cum nomine *R*^b, cetmune *R*^a, cum minime *M*^a | erecta] *F*, recte *CRM* 30 et om. *M* | possibilitem *M*^a 31 praestande *R*^a

libris digestas iam ante in codicem nostro nomine praefulgentem contulimus. postea uero maximum opus adgredientes ipsa uetustatis studiosissima opera iam paene confusa et dissoluta eidem uiro excelso permisimus tam colligere quam certo moderamini tradere. sed cum omnia percontabamur, a praefato uiro excelso suggestum est duo paene milia librorum esse conscripta et plus quam tricies centena milia¹ uersuum a ueteribus effusa, quae necesse esset omnia et legere et perscrutari et ex his si quid optimum fuisset eligere. quod caelesti fulgore et summae trinitatis fauore confectum est secundum nostra mandata, quae ab initio ad memoratum uirum excelsum fecimus, et in quinquaginta libros omne quod utilissimum erat collectum est et omnes ambiguitates decisae nullo seditioso relicto. nomenque libris imposuimus digestorum seu pandectarum, quia omnes disputationes et decisiones in se habent legitimas et quod undique fuit collectum, hoc in sinus suos receperunt, in centum quinquaginta paene milia uersuum totum opus consummant. et in septem partes eos digessimus, non perperam neque sine ratione, sed in numerorum naturam et artem respicientes et consentaneam eis diuisionem partium conficientes. 2 Igitur prima quidem pars totius contextus, quae Graeco uocabulo *πρωτα* nuncupatur, in 15 3 quattuor libros seposita est. Secundus autem articulus septem libros habet, qui de iudiciis appellantur. In tertia uero congregatione omnia quae de rebus nominantur contulimus, octo libris eis deputatis. Quartus autem locus, qui et totius compositionis quasi quidam inuenitur umbilicus², octo libros suscepit. in quibus omnia quae ad hypothecam pertinent reposita sunt, ut non a pignoratitia actione in libris de rebus posita multum distarent: alio libro eodem inserto uolumine, qui aedilicium edictum et redhibitoriam actionem et duplae stipulationem, quae de euictionibus proposita est, continet, quia haec omnia titulis emptionum et uenditionum consentanea sunt et praedictae actiones quasi pedisequae illarum ab initio processerunt, in uetustioris quidem edicti ordinatione in loca deuia et multo distantia deuagantes, per nostram autem prouidentiam his congregatae, cum oportuerat ea quae de eodem paene loquuntur in confinio ponere. alius itaque liber post duos primos nobis excogitatus est de usuris et traiectionibus pecuniis et de instrumentis et testibus et probationibus nec non praesumptionibus. et memorati tres singulares libri iuxta compositionem de rebus positi sunt. post hos si qua de sponsalibus uel nuptiis uel dotibus legibus dicta sunt reposuimus, tribus librorum uoluminibus ea concludentes. de tutelis autem et curationibus geminos libros conscripsimus. et memoratam ordinationem octo librorum mediam totius operis reposuimus, omnia undique tam utilissima quam pulcherrima iura continentem. Quintus autem exoritur nobis digestorum articulus, in quo de testamentis et codicillis tam priuatorum quam militum omne, quidquid antiquis dictum est,

FCRM

¹ trecenties decem milia *Dig.* ² quoddam inuenitur umbilicum *Dig.*

1 codicem nostro] *F²R*. codice nostro *F¹*. codice nostro *CM* | praefulgente *CM* 2 maximus *F¹*, magnum *M* | uetustati *F¹* | iam] iam *F¹* | et] est *F¹* 3 moderamini] *CR¹M²*, moderamine *FR²M²* 4 omnia] per omnia *C* | praefecto *F¹* | est] et *F¹* 5 librarum *M²* | uersum *F¹* 6 esset *om. F¹* | perscrutare *F²*, perscruta *F²* 7 summa et trinitatis *F¹* | fauare *M²* 9 decisae *F* 10 quia] qui *F¹* 11 decisiones *F* | undique] undi *F¹* 12 suos *om. F¹* | receperunt] *F²CRM*, reciperunt *F²*, reperunt *F²* | in] id est *M* | quinquaginta *F¹* | uersum *F* 13 difessimus *F¹* 14 consentaneam *F²* 15 quae] quem *F²* | *πρωτα* *F*, *πρωτα* *CR*, *πρωτα* *M* 16 libro *F¹*, libros *R²* 17 appellantur] *F¹M²*, appellatur *F²CRM²* | intulimus *M²*, intulimus *M²* 18 octauo *F¹* | eis] ei *CR²* 19 octo libros suscepit] qui et totius compositionis *M²*

20 repositam *R²* | ut non] *FC*, non ut *RM* | a pignoratitia] *CRM*, pignoratitia *F* | multum *F* 21 eodem inserto uolumine] *FM*, eidem inserto uolumini *CR* 22 duplae] *F²M*, dupla *F¹*, duplam *CR* | euictione *C²* | quia] qui *F¹* 23 emptionum] optionum *F²* 25 nostra *M²* | congregare *M²* | oportuerat *F²* 26 qua *F¹* | in] in suo *C* | post] praeter *C* | duos *CRM* 27 primus *CR* 28 nec non praesumptionibus] *CRM*, nec non praesumptionibus in extremo margine iam lacero suppl. *F²*, *om. F¹*: καὶ ἀποδείξεων τε καὶ προλήψεων *c. Διδωκεν* 29 qua] quae *F²* | sponsabilis *M²*, sponsabilibus *M²* | uel nupt.] et nupt. *CR* 31 et de curationibus *CR* | ordinatione *M* 32 libroprimum *F¹* 33 quo] quem *F* 34 et] *F²*, uel *CRM*, *om. F¹*: περὶ διαθηκῶν καὶ χοδαλλῶν *c. Διδωκεν* | antiquitus *CRM* | est *om. F¹*

inueniat quis depositum: qui de testamentis appellatur¹. de legatis autem et fideicommissis
 6a quinque librorum numerus adgregatus est. Cumque nihil tam peculiare fuerat, quam ut²
 legatis quidem legis Falcidia narratio, fideicommissis autem senatus consulti Trebelliani,
 singulis libris utrique eorum applicatis tota pars quinta in nouem libros coadunata est.
 solum autem senatus consultum Trebellianum ponendum esse existimauimus: captiosas
 etenim et ipsis ueteribus odiosas Pegasiani senatus consulti ambages et utriusque senatus
 consulti ad se tam supernuacuas quam scrupulosas diuersitates respuentes totum ius super
 6b his positum Trebelliano senatus consulto adiudicauimus. Sed in his nihil de caducis a
 nobis memoratum est, ne causa, quae in rebus non prospere gestis et tristibus temporibus
 Romanis increbuit calamitatibus, bello coalescens ciuili, nostris remaneat temporibus, quae 10
 fauor caelestis et pacis uigore firmavit et super omnes gentes in bellicis uictoriis³ posuit.
 7 ne luctuosum monumentum laeta saecula inumbrare concedatur. Sexta deinde pars digesto-
 rum exoritur, in quibus omnes bonorum possessiones positae sunt, quae ad ingenuos, quae
 ad libertinos respiciunt: ut et ius omne, quod de gradibus et affinitatibus descendit, legi-
 timaeque hereditates et omnis ab intestato successio et Tertullianum et Orfitianum senatus 15
 consultum, ex quibus matres et filii inuicem sibi heredes existunt, in geminos libros con-
 tulimus, bonorum possessionis multitudinem in compendiosum et manifestissimum ordinem
 7a concludentes. Post haec ea, quae de operis noni nuntiationibus damnique infecti et pro
 aedificiis dirutis et eorum insidiis et quae de aqua pluuiaria arcenda ueteribus auctoribus
 placita sunt, nec non de publicanis et donationibus tam inter uiuos quam mortis causa 20
 7b conficiendis cauta legibus inuenimus, in librum singularem deduximus. De manumissio-
 7c nibus autem et de liberali causa alius liber respondit: Quemadmodum et de acquisitione
 tam domini quam possessionis et titulis qui eam inducunt multae et uariae lectiones uni
 7d sunt insertae uolumini: Alio libro deputato his, qui iudicati uel in iure confessi sunt, et
 de bonorum detentionibus et uenditionibus et ut ne quid in fraudem creditorum fiat. 25
 7e Postque haec omnia interdicta glomerata sunt: et deinceps exceptiones et de temporum pro-
 xilitatibus et de obligationibus et actionibus liber iterum singularis extenditur: ut praefata
 8 sexta pars totius digestorum uoluminis octo libris definiatur. Septimus autem et nouissi-
 mus articulus digestorum sex libris formatus est. quo de stipulationibus seu uerborum obli-

FCRM

¹ depositum duobus libris qui de testamentis appellantur requiritur (Mommson) ² ut del., nisi excidit adiungeretur (Mommson) ³ periculis Dig. (u. i.)

1 repositum CRM^a | qui ... appellatur | τὰ
 δὲ διὰ περὶ διαθηκῶν ... συνηγόρομεν εἰς ἐννέα
 βιβλίων ἀριθμὸν, ὧν ἡγέται μὲν τὰ περὶ διαθη-
 κῶν καὶ κοδικιλλίων, ... οὗτο καθίσταται καὶ de
 testamentis ἐπιγεγραμμένα c. Δίδωκεν | et | FM.
 uel CR 2 cumque nihil ... 3 falcidia (fal-
 cidia F¹) narratio | καὶ ἐπειδήπερ ὁ τοῦ Fal-
 cidii λόγος προσεγίγνετο καὶ ἀρμόδιος ἦν τῇ τῶν
 ἀρχαίων καὶ φιδεϊομίσσων ἰδιότητι c. Δίδωκεν
 3 senatus consulti | ex senatus consulti C
 4 applicatis C | tuta F¹ | quinta pars M
 libris M^a | est | et F¹ 5 captiosas M^a 6 et
 ipsis | F, ipsis CRM | odiasas F | pagasiani R
 7 ad | et ad C | tam | sectam C | superleuas F^a |
 scrupulos F¹, scrupulosas M^a | diuersitas M
 super his | superbus F¹ 8 trabelliano R | sed |
 sed et CR 9 prospere | pere F¹ | tristis F
 10 romanis | non pros regestris et tristis tem-
 poribus romanis F¹ | increbuit F², hore-
 buit F¹ | clamatibus M^a | bello | uel bello M
 coalensens F | ciuibi F¹ | nostris | F¹, in
 nostris F²CRM | remaneat temporibus quae
 fauor caelestis om. F¹ 11 uigor CRM | et
 omnes gentes in uellicis periculis superpo-
 suit F¹, et super omnes gentes in bellicis

uictori periculis posuit F² 12 ne | nec M
 luctuosum F¹, luctuasum reposuit, mox a de-
 leuit F² | saesaecula F¹ | inumbra F^a 13 om-
 nes possessiones bonorum CR | quae ad in-
 genuos (iungenuos F¹) quae | F, quae tam
 ad ingenuos quam CRM 14 ut et | F¹, et
 F²CRM | ius omnes F¹, omne ius C 15 he-
 reditatis CRM | omneis F^a 16 mater F.
 μητρες c. Δίδωκεν 17 possessionis F¹
 18 quae om. F¹ | denuntiationibus M^a | pro
 pr F^a 19 pluuiali C, pluuiana R^a | ar-
 genda F 20 placida C | publicanis et | pu-
 blican M^a | tam | CRM, nam F 22 aque-
 sitione F¹ 23 indicunt RM^a | lectionis M^a |
 unia sunt F¹, uni om. C 24 inseptae F
 in iure | iniuria C | et de | et R 25 et uen-
 ditionibus | F²C, et de uenditionibus RM,
 om. F¹, καὶ πράξεις c. Δίδωκεν 26 haec |
 hoc R | gloriamerata F¹, glomera R^a | ex-
 ceptiones et | FCM, exceptiones sed R 27 et
 actionibus | exactionibus F¹ 28 totium F
 uolumus M^a 29 fomatus M^a | quo | CRM.
 quos F | seu (si M^a) uerborum obligati-
 bus om. F¹

gationibus et fideiussoribus et mandatoribus, nec non nouationibus et solutionibus et acceptilationibus et de praetoriis stipulationibus omne quod ius inuenitur¹ gemino uolumine
 8a inscriptum est, quod in libris antiquis nec numerari possibile fuit. Et post hoc duo terribiles libri positi sunt pro delictis priuatis et extraordinariis nec non publicis criminibus, qui omnem continent seueritatem poenarumque atrocitatem. quibus permixta sunt et ea
 quae de audacibus hominibus cauta sunt, qui se celare conantur et contumaces existunt: et de poenis, quae condemnatis infliguntur uel conceduntur, nec non de eorum substantiis.
 8b Liber autem singularis pro appellationibus nobis excogitatus est contra sententias tam
 8c ciuiles quam criminales causas finientes. Cetera autem omnia, quae ad municipales uel de decurionibus et muneribus uel publicis operibus uel nundinis et pollicitationibus ac di- 10
 uersis cognitionibus et censibus uel significatione uerborum ueteribus inuenta sunt quaeque regulariter definita, in se recepit quinquagesimus, totius consummationis perfectus.
 9 Quae omnia confecta sunt per uirum excelsum nec non prudentissimum magistrum ex quaestore et ex consule TRIBONIANVM, qui similiter eloquentiae et legitimae scientiae artibus decoratus et in ipsis rerum experimentis emicuit nihilque maius nec carius nostris umquam 15
 iussionibus duxit: nec non per alios uiros magnificos et studiosissimos perfecta sunt, id est CONSTANTINVM uirum illustrem comitem sacrarum largitionum et magistrum scrinii libellorum sacrarumque cognitionum, qui semper nobis ex bona opinione et gloria sese commendauit: nec non THEOPHILVM uirum illustrem magistrum iurisque peritum in hac splendidi-
 dissima ciuitate laudabiliter optimam legum gubernationem extendentem: et DOROTHEVM 20
 uirum illustrem et facundissimum quaestorium, quem in Berytiensium splendidissima ciuitate leges discipulis tradentem propter eius optimam opinionem et gloriam ad nos deduximus participemque huius operis fecimus: sed et ANATOLIUM uirum illustrem magistrum, qui et ipse apud Berytienses iuris interpretis constitutus ad hoc opus adiectus est, uir ab antiqua stirpe legitima procedens, cum et pater eius Leontius et auus Eudoxius post 25
 Patricium inclutae recordationis quaestorium et antecessorem et Leontium uirum gloriosissimum praefectorium et consularem atque patricium filium eius optimam sui memoriam in legibus reliquerunt: nec non CRATINVM uirum illustrem et comitem sacrarum largitionum et optimum antecessorem huius almae urbis constitutum: qui omnes ad praedictum opus electi sunt una cum STEPHANO, MENA, PROSIDOCIO, EUTOLMIO, TIMOTHEO, LEONIDE, 30
 LEONTIO, PLATONE, IACOBO, CONSTANTINO, IOHANNE, uiris prudentissimis, qui patroni quidem sunt causarum apud maximam sedem praefecturae, quae orientalibus praetoriis

FCRM

¹ quod inuenitur ius (*Mommsen*)?

1 fideiussoribus] de fideiussoribus CRM 2 de om. R 3 numerare R | hoc] FM^a, haec CRM^b | terribiles F, terribilis M^a 4 sunt pro delicti bis F¹ | et] FC, om. RM 5 omne M^a 6 hominus F | cauta (causa F¹ altero loco) ... 9 causas bis F^{ac} | se celare] selare F altero loco | conatur F¹ altero loco 8 tam i ciuiles F^{ac} altero loco 9 quae ad municipales uel de (de om. F¹) decurionibus] F, quae pro municipalibus uel decurionibus CRM: ὑπόστα δὲ ὑπὲρ τε πολιτῶν ὑπὲρ τε βουλευτῶν c. Διδωκεν 10 ac] et F 11 et censibus om. F¹ | uel sign.] et sign. CR, uel significationibus M | ueteribus] a ueteribus M^b, auteribus M^a 12 se] sese F | recepit] F, recipit CRM | quinquagesimos M^a | consummationis] conditionis R^aM^a 13 confecta] perfecta C^a | excelsum ... magistrum bis F^a | et (ex R^b) quaestorem et ex (ex om. RM) consulem CRM 15 et in] e in F¹ | rebus M^a | nec] ne M^a | capius F¹ 17 libellorum] librorum

CRM 18 sese] reso F¹ 19 splendidissima F 21 uirum om. F¹ | illustrem M^a | quaestorium] F, quaestorem CRM | quem] quo F¹ | uerutiensium F, beritensium CRM | splendidissimam F^{ac}, splendidissima F^{ac} 23 antolium M^a 24 uerytiensens F², uerutiensens F¹, beritrihenses CR, beritenses M | hoc] huc M^a | adiectus CRM 25 stipre F | legitima F | endosius CR | post ... 27 filium eius om. F¹ | post] qui post F²CRM: ἀναφέρει γοῦν εἰς Λεόντιον τε καὶ Εὐδόκιον ἄνδρας ἐπὶ νόμοις μετὰ Πατρίκιον ... καὶ Λεόντιον ... δικαίως τε διαμαρτυροῦν c. Διδωκεν 27 praefectorem F², praefectorum M, ἀπὸ ὑπάρχων c. Διδωκεν 28 relinquunt RM | non] non et RM | cretinum R | et comitem sacrarum largitionum bis F^{ac} 29 et optimum bis C | ad] apud CR^a 30 mena] monatio C | eutalmio C, eutolino R, eutolinio M | timotheo om. F¹ | leonido RM 31 constantino] et constantino RM | uiris] iuris R^a

praesidet, omne autem suae uirtutis testimonium undique accipientes et a nobis ad tanti operis consummationem electi sunt. et, cum omnes in unum conuenerunt gubernatione TRIBONIANI uiri excelsi, ut tantum opus nobis auctoribus possint conficere, deo propitio in¹
 10 quinquaginta libros opus consummatum est. Tanta autem nobis antiquitati habita est reuerentia, ut nomina prudentium taciturnitati tradere nullo patiamur modo: sed unusquisque 5 eorum, qui auctor legis fuit, nostris digestis inscriptus est: hoc tantummodo a nobis effecto, ut, si quid in legibus eorum uel supernacuum uel imperfectum aut minus idoneum uisum est, uel adiectionem uel deminutionem necessariam accipiat et rectissimis tradatur regulis. et ex multis similibus uel contrariis quod rectius habere apparebat, hoc pro aliis omnibus positum est unaque omnibus auctoritate indulta, ut quidquid ibi scriptum est, 10 hoc nostrum appareat et ex nostra uoluntate compositum: nemine audente comparare ea quae antiquitas habebat his quae nostra auctoritas introduxit, quia multa et maxima sunt, quae propter utilitatem rerum transformata sunt. adeo ut et si principalis constitutio fuerat in ueteribus libris relata, neque ei pepercimus, sed et hanc corrigendam esse putauimus et in melius restaurandam². dominibus etenim ueteribus relictis, quidquid legum 15 neritati decorum et necessarium fuerat, hoc nostris emendationibus seruauimus. et propter hanc causam et si quid inter eos dubitabatur, hoc iam in tutissimam peruenit quietem,
 11 nullo titubante relictis. Sed cum prospeximus, quod ad portandam tantae sapientiae molem non sunt idonei homines rudes et qui in primis legum uestibulis stantes intrare ad arcana eorum properant, et aliam mediocrem eruditionem³ praeparandam esse censuimus, 20 ut sub ea colorati et quasi primitiis omnium imbuti possint ad penetralia eorum intrare et formam legum pulcherrimam non coniuuentibus oculis accipere. et ideo TRIBONIANO uiro excelso, qui ad totius operis gubernationem electus est, nec non THEOPHILO et DOROTHEO uiris illustribus et facundissimis antecessoribus accersitis mandauimus, quatenus libris, quos ueteres composuerunt, qui prima legum argumenta continebant et institutiones uo- 25 cabantur, separatim collectis, quidquid ex his utile et aptissimum et undique sit elimatum et rebus, quae in praesenti aeuo in usu uertuntur, consentaneum inuenitur, hoc et capere studeant et quattuor libris reponere et totius eruditionis prima fundamenta atque elementa ponere, quibus iuuenes suffulti possint grauiora et perfectiora legum scita sustentare. admonuimus autem eos, ut memores etiam nostrarum fiant constitutionum, quas pro emen- 30 datione inris promulgauimus, et in confectione institutionum etiam eadem emendatione ponere non morentur: ut sit manifestum et quid antea uacillabat et quid postea in stabilitatem redactum est. quod opus ab his perfectum ut nobis oblatum et relectum est, et prono suscepimus animo et nostris sensibus non indignum esse iudicauimus et prae-

FCRM

¹ praedictos *ins. Dig.* ² hoc corrigendum esse putauimus et in melius restaurandum *Dig. (n. i.)*

³ emendationem *Dig.*: τὴν μετρίαν εἰσαγωγὴν c. *Διδωκεν*

1 praesidet] possidet *R*^a | omne] *FR*^a, omnes *CR*^a*M* | suae] siue *R*^a | et a] a *M* 2 electi *F*¹ | gubernationem *R*^a*M* 3 triboniani *FCRM* | ut] in *C* 4 opus *om. M*^a | consummatum *F* | nobis] *F*¹*CR*, a nobis *F*²*M* | antiquitatis *CR* 5 ut] aut *F* | sed] sed et *M* 7 affecto *R* | uel superu.] superu. *C* | aut] uel *F* 9 ex] in *F*: ἐκ πολλῶν c. *Διδωκεν* | apparebit *R*^a 10 omnibus] hominibus *R* | indultate *R*^a 11 nemine (nomine *C*^a) audente comparare ea quae *om. F*¹ 12 habeat *R*^a*M*^a | his] et *F*: παρατιθέναι τὰ γινόμενα ὧν τοῖς ἐμπροσθεν c. *Διδωκεν* | auctoritac *F*¹ | quia] qua *C* | maxime *F*¹ 13 quae *bis F*^a | principalibus *F* 14 releta *F* | pepercimus *F*¹ | et] *FM. om. CR* | hoc corrigendum *F*¹ 15 restaurandum *F* | relictis *F* | quidquid] quid *F*¹ 16 ueteri-

tati *C* | fuerat] *F*, fuerit *CR*, fuit *M* 17 dubitabatur *M*^a | peruenit] repuenit *F* 18 portandandum *M*^a | tantae] tantam *R* | sapientiae *F*¹ 19 uestibulis legum *CR* | stantes] *F*², tantes *F*¹, stant et *M*, stant *R*, stantes et *C* 20 arcan *F*¹ | medicrem *M*^a, mediorum *F*¹ 22 pulcherrima *R* 24 antecessoribus *M*^a | arcessitis *R* | mandauimus *F*^a 25 uocabuntur *R* 27 uenturtur *F*¹ | hoc] uoc *F*¹ 28 quattuor] in quattuor *C* | totius serudit. *F*^a 29 sita legum *M* 30 nostrarum fiat *F*¹, fiant nostrarum *CR* | quas] quam *F*¹ 31 confectionem *C* | eadem (eandem *M*) emendatione] *FM*, eandem emendationem *CR* 32 manifestum *F*^a | quid antea] *FM*^a, quod antea *CRM*^a | quid postea] *F*, quod postea *CRM* | stabilitate *CR* 33 pedactum *F* | relictum *R*

dictos libros constitutionum vicem habere iussimus: quod in oratione nostra, quam eis-
 12 dem libris praeposuimus, apertius declaratur. Omni igitur Romani iuris dispositione
 composita et in tribus voluminibus, id est institutionum et digestorum seu pandectarum
 nec non constitutionum, perfecta et in tribus annis consummata, quae ut primum separari
 coepit, neque in totum decennium compleri sperabatur: omnipotenti deo et hanc operam
 ad hominum sustentationem piis obtulimus animis uberesque gratias maximae deitati red-
 didimus, quae nobis praestitit et bella feliciter agere et honesta pace perpotiri et non
 tantum nostro, sed etiam omni aeno tam instanti quam posteriori leges optimas ponere.
 (13) omnibus itaque hominibus eandem sanctionem manifestam facere necessarium esse perspexi-
 mus, ut sit eis cognitum, quanta confusione et infinitate absoluti in quantam moderationem
 et legitimam ueritatem peruenierunt: legesque in posterum habeant tam directas quam com-
 pendiosas omnibusque in promptu positas et ad possidendi libros earum facilitatem ido-
 neas: ut non mole diuitiarum expensa possint homines superuacuae legum multitudinis
 adipisci uolumina, sed uilissima pecunia facillime eorum comparatio pateat tam ditioribus
 13 (14) quam tenuioribus, minimo pretio magna prudentia reparanda. Si quid autem in tanta
 legum compositione, quae ab immenso librorum numero collecta est, simile forsitan raro
 inueniatur, nemo hoc uituperandum existimet, sed primum quidem imbecillitati humanae,
 quae naturaliter inest, hoc inscribat, quia omnium habere memoriam et penitus in nullo
 peccare diuinitatis magis quam mortalitatis est: quod et a maioribus dictum est, deinde
 sciat, quod similitudo in quibusdam et his breuissimis adsumpta non inutilis est, et nec
 20 citra nostrum propositum hoc subsequendum: aut enim ita lex necessaria erat, ut diuersis
 titulis propter rerum cognitionem applicari eam oporteat, aut, cum fuerat aliis diuersis
 permixta, impossibile erat eam per partes detrahi¹, ne totum confundatur, et in his par-
 tibus, in quibus perfectissimae uisiones expositae ueterum fuerant, quod particulatim in
 eas fuerat sparsum, hoc diuidere ac separare penitus erat inciuile, ne tam sensus quam
 25 aures legentium ex hoc perturbentur. Similique modo si quid principalibus constitutio-
 nibus tantum est, hoc in digestorum uolumine poni nullo concessimus modo, quasi con-
 stitutionum recitatione sufficiente: nisi et hoc raro ex isdem causis, quibus similitudo
 15 adsumpta est. Contrarium autem aliquid in hoc codice positum nullum sibi locum uindi-
 cabit nec inuenitur, si quis subtili animo diuersitatis rationes excutiet: sed est aliquid
 nonum inuentum uel occulte positum, quod dissonantiae querellam dissoluit et aliam
 16 naturam inducit discordiae fines effugientem. Sed et si quid forsitan praetermissum est,
 quod in tantis milibus quasi in profundo positum latitabat, et, cum idoneum fuerat poni,
 obscuritate innotum necessario derelictum est: quis hoc apprehendere² recto animo
 possit? primo quidem propter ingenii mortalis exiguitatem: deinde propter ipsius rei ni-
 30 tium, quod multis inutilibus permixtum nullam sui ad eruendum praebuit copiam: deinde
 FCRM (u. 36 inutilibus ... p. 115 u. 4 perferebant in litura scripsit M^b)

¹ distrahi (Hal.)? ² reprehendere (dett.)

1 habere F^a | quod | quod et F 2 praeposui-
 mus] FC, propositum RM 3 et in
 FM, et CR | in institutionum M 4 in om. M
 separari] F¹, sperari F² CRM 5 coeperit R^a
 sperauabatur F^{ac} | et om. C 6 maximareci-
 tati F¹ | reddidimus] CRM^b, reddimus F¹ P¹ V¹,
 reddidimus M^a 7 praestitit] CM, praestitet F,
 praetiterit R | perpotiri] F, potiri CRM | non
 no F 8 nostrum M^a 9 esse om. F | per-
 speximus] F, prospeximus CRM 10 infinita-
 te] F cum c. ἰδιότητος συγγένειος, iniquitate
 CRM | quantam] quam F 11 perueni M^a?
 12 promptu] F², pro F¹, prompto CRM
 eorum C^a | facilitatem] FCM^a, felicitatem R,
 felicitates M^b | idoneam C 13 moles C
 diuitiarum R | expensa F¹ 14 uoluminas
 sed F^{ac} 15 in tanta legum F, legum in
 tanta CM, legum in tanta autem R | com-

positionem M^a 16 simili F | raro] F^{ac},
 raro inueni raro F^{ac} 17 imbecillitate F¹ M^a
 18 in nullo F¹ 19 diuitates M^a 20 breui-
 simis F¹ | et nec] etne F 22 cognitionem] F,
 cognitionem CRM 23 eam om. F¹ | totus M^a |
 confundantur F¹ 24 perfectissimae F¹ | ui-
 siones] F, uisiones CRM 25 separum F¹ |
 ne] ue F¹ 26 que om. M 27 modo con-
 cessimus R, concessimus modo M^a 28 reci-
 tationes sufficite F¹ 29 adsumpta et F¹
 30 diuersitates C | est om. R 31 quod]
 quos F 32 effugientem M^a | praetermissum
 F^{ac} 34 obscuritate F | necessarium RM^a |
 quis] qui C 35 primum CR | ingenii C
 exiguitatem F 36 sui] F, sibi CRM | eru-
 diendum CM^b | copiam] F² CM^b, propriam F¹,
 curam R^b, inc. R^a | dein F¹

quod multo utilius est pauca idonea effugere, quam multis inutilibus homines praegravari.
 17 Mirabile autem aliquid ex his libris emerit, quod multitudo antiqua praesente breuitate paucior inuenitur. homines etenim, qui antea lites agebant, licet multae leges fuerant positae, tamen ex paucis lites perferebant uel propter inopiam librorum, quos comparare eis impossibile erat, uel propter ipsam inscientiam, et uoluntate iudicum magis quam 5 legitima auctoritate lites dirimebantur. in praesenti autem consummatione nostrorum digestorum e tantis leges collectae sunt uoluminibus, quorum *et nomina* antiquiores homines non dicimus nesciebant, sed nec umquam audiebant¹. quae omnia collecta sunt substantia amplissima congregata, ut egena quidem antiqua multitudo inueniatur, opulentissima autem breuitas nostra efficiatur. antiquae autem sapientiae librorum copiam maxime Tri- 10 bonianus uir excellentissimus praebuit, in quibus multi fuerant et ipsis eruditissimis hominibus incogniti, quibus omnibus perlectis, quidquid ex his pulcherrimum erat, hoc semotum in optimam nostram compositionem peruenit. sed huius operis conditores non solum ea uolumina perlegerunt, ex quibus leges positae sunt, sed etiam alia multa, quae, nihil uel utile uel nouum in eis inuenientes, quod exceptum nostris digestis applicarent, optimo 15 18 animo respuerunt. Sed quia diuinae quidem res perfectissimae sunt, humani uero iuris condicio semper in infinitum decurrit et nihil est in ea, quod stare perpetuo possit (multas etenim formas edere natura nouas deproperat), non desperamus quaedam postea emergi negotia, quae adhuc legum laqueis non sunt innodata. si quid igitur tale contigerit, Augustum imploretur remedium, quia ideo imperialem fortunam rebus humanis deus praepo- 20 nit, ut possit omnia quae nouiter contingunt et emendare et componere et modis et regulis competentibus tradere. et hoc non primum a nobis dictum est, sed ab antiqua descendit prosapia: cum et ipse Iulianus legum et edicti perpetui subtilissimus conditor in suis libris hoc rettulit, ut, si quid imperfectum inueniatur, ab imperiali sanctione hoc repleatur². et non ipse solus, sed et diuus Hadrianus in compositione edicti et senatus con- 25 sulto, quod eam secutum est, hoc apertissime definiuit, ut, si quid in edicto positum non inueniatur, hoc ad eius regulas eiusque coniecturas et imitationes possit noua instruere 19 auctoritas. Haec igitur omnia scientes, patres conscripti et omnes orbis terrarum homines, gratias quidem amplissimas agite summae diuinitati, quae uestris temporibus tam saluberrimum opus seruauit: quo enim antiquitas digna diuino non est uisa iudicio, hoc uestris tem- 30 poribus indultum est. hasce itaque leges et adorate et obseruate omnibus antiquioribus quiescentibus: nemoque uestrum audeat uel comparare eas prioribus uel, si quid dissonans in utroque est, requirere, quia omne quod hic positum est hoc unicum et solum obseruari censemus. nec in iudicio nec in alio certamine, ubi leges necessariae sunt, ex aliis libris, nisi ab isdem institutionibus nostrisque digestis et constitutionibus a nobis compositis uel 35 promulgatis aliquid uel recitare uel ostendere conetur, nisi temerator uelit falsitatis crimini *FCRM* (u. 1...4 perferebant in litura scripsit *M*^b)

¹ audierant (*Mommsen*)? ² *Dig.* 1, 3, 11

1 est] et *F*^a | idonea effugere] *F*, idoneae effugere *CRM*^b | praegravare *F*¹ 2 aliquid *R* | emerit] *FM*, emergerit *CR* 3 agebant ... 4 lites *om.* *M*^a | multa *F*¹ 5 uoluntatem *CM*^a | iudicium *M*^a 6 legitima *M*^a | praesentem autem consummationem *M*^a 7 e tantis] et antiquis *C* | et nomina] *F* cum *c.* *Didamov*: οὐδὲ τὰς προσηγορίας, nomina et *CRM* | homines *om.* *CR* 8 sed *om.* *M*^a | substantiam *RM*^a 9 quidam *M* 10 sapientia *F*¹ 11 excellentissimis *F* | eruditissimis *M*^a 12 ignoti *M*^a 15 in eis inuenientes] *RM*, inuenientes in eis *C*, eis inuenientes *F* | nostris] in nostris *R* 16 quia *F*^a 17 in infinitum] *CR*, in finitum *FM* | decurret *F*¹ 18 formas sedere *F*^a | mergi *F*¹ 19 innouata *F* 20 imperialem *M*^a | prae-

posuit] *FM*, proposuit *CR* 21 et emendare] emendare *C* 22 dictum] dictum edictum *F*^a | ab antiqua] ab antiqua *R* 23 prosapia cum *F*^a, prosapia sed *R* | et edicti] edicti *CR* | in *om.* *CRM* | senatus *C*^a 24 retulerit *R* | quid imperfectum *F*¹ | imperiali *F*^a | sanctione *F* 25 diuis *M*^a | aedictis *M*^a 26 eam] eum *F*¹ | definitiuit *F* | positum] *F*, posito *CRM* 27 inuenitur *F*¹ 28 scientias *F*¹ | et in transitu a u. ad u. bis *F* 29 uestris *F* | temporis *C* | saluberrimam *M*^a 30 uestris] nostris *M* 31 hasce] has *C*, hasce *M*^a 32 quiescentibus *F* 33 quia *om.* *F*¹ | hic *om.* *R*^a 34 censemus *F*^a | in alio] *F*, in aliquo *RM*, aliquo *C* 35 nostrisque digestis et constitutionibus bis *F*¹ 36 uel recitare] recitare *CR* | crimini] *Q*, crimine *FCRM*

subiectus una cum iudice, qui ei audientiam accommodabit¹, poenis gravissimis laborare.
 20 Ne autem incognitum nobis fiat, ex quibus veterum libris haec consummatio ordinata est,
 iussimus et hoc in primordiis digestorum nostrorum inscribi, ut manifestissimum sit, ex qui-
 bus legis latoribus quibusque libris eorum et quot milibus hoc iustitiae Romanae templum
 20a aedificatum est. Legis latores autem vel commentatores eos elegimus, qui digni tanto
 opere fuerant et quos *et* anteriores piissimi principes admittere non sunt indignati, omni-
 bus uno dignitatis apice impertito nec sibi quodam aliquam praerogativam vindicante, cum
 enim constitutionum vicem et has leges obtinere censuimus quasi ex nobis promulgatas,
 quid amplius aut minus in quibusdam esse intellegatur, cum una dignitas, una potestas
 21 omnibus est indulta? Hoc autem, quod *et* ab initio nobis visum est, cum hoc opus
 fieri deo adnuente mandabamus², tempestivum nobis videtur et in praesenti sancire, ut
 nemo neque eorum, qui in praesenti iuris peritiam habent, nec qui postea fuerint audent
 commentarios isdem legibus adnectere: nisi tantum si velit eas in Graecam vocem trans-
 formare sub eodem ordine eaque consequentia, sub qua voces Romanae positae sunt
 (hoc quod Graeci κατὰ πόδα dicunt), et si qui forsitan per titulorum subtilitatem adnotare
 15 maluerint et ea quae παράτιτλα nuncupantur componere. alias autem legum interpreta-
 tiones, immo magis perversiones eos iactare non concedimus, ne uerbositas eorum aliquid
 legibus nostris adferat ex confusione dedecus. quod et in antiquis edicti perpetui com-
 mentatoribus factum est, qui opus moderate confectum huc atque illuc in diuersas sen-
 tentias producentes in infinitum detraxerunt, ut paene omnem Romanam sanctionem esse
 20 confusam. quos si passi non sumus, quemadmodum posteritatis admittatur uana discor-
 dia? si quid autem tale facere ausi fuerint, ipsi quidem falsitatis rei constituentur, uolu-
 mina *autem* eorum omnimodo corrumpentur. si quid uero, ut supra dictum est, ambiguum
 fuerit visum, hoc ad imperiale culmen per iudices referatur et ex auctoritate Augusta
 22 manifestetur, cui soli concessum est leges *et* condere et interpretari. Eandem autem poe-
 nam falsitatis constituimus et aduersus eos, qui in posterum leges nostras per siglorum
 obscuritates ausi fuerint conscribere. omnia enim, id est et nomina prudentium et titulos
 et librorum numeros, per consequentias litterarum uolumus, non per sigla manifestari, ita
 ut, qui talem librum sibi parauerit, in quo sigla posita sunt in qualemcumque locum libri
 uel uoluminis, sciat inutilis se esse codicis dominum: neque enim licentiam aperimus ex
 30 tali codice in iudicium aliquid recitare, qui in quacumque sua parte siglorum habet mali-
 tiam. ipse autem librarius, qui eas inscribere ausus fuerit, non solum criminali poena
 secundum quod dictum est plectetur, sed etiam libri aestimationem in duplum domino

FCRM

¹ qui eorum audientiam patiat *Dig. (u. i.)* ² c. 1 § 12 h. l.

1 ei (eis *F*²) audientiam accommodabit] *F*²CRM, eorum audientiam patiat *F*¹ |
 ponis *M*^a 2 ne] nec *M* | haec] hoc *R*^a 3 primordiis *F* | inscribis *M*^a | ex] *F*¹,
 et *R*^a *M* 4 latoribus *M*^a | quod *FCM*^a | hoc] *quod M*^a | romanum *M*^a 5 eos *bis F*¹ | eli-
 gimus *C* 6 fuerant] rant *F*¹ | quos et] *F*,
 quos *CRM* | admittere *F* | tere non sunt
 indignati omnibus *bis F*^{ac} | indignitati *F*¹
altero loco 7 apicem *F*^{ac} | quodam] *CRM*,
 cuidam *F*^{ac}, cuidam *F*^{ac} | uidicante *F*
 & concensuimus *M*^a | promulgatis *R*^a 9 una
 potestas] et una potestas *CR* 10 et] *F*,
om. CRM 11 aduente *F*², aduentem *F*¹ |
 mandauimus *C* 12 neque nemo *C* | ha-
 beant *M* | nec qui] *CRM*, neque *F* | fuerint]
CRM, ficerent *F* | audeant *CRM* 13 com-
 mentario *C* | isdem] hisde *F*¹ | adnectem *C* |
 uelint *CR*, uelut *M*^a | greca uoce *C* 14 qua]
 qua et *F* | uoce *F* 15 κατὰ πόδα dicunt] *FT*,
 κατανόδα dicuntur *M*, dicunt καλῶδα *CR* |

per titulorum] periculorum *M*^a 16 ea] a *F*^a |
 paratitla *F*, παρατίτλα *M*^a, λαπατίτλα *R*, ααρα-
 τίτλα *C*, paratitia *M*^b | nuncupatur *F*^a | legum
om. R^a 17 peruersionis *M*^a | eos *om. M*^a |
 ne] nec *M* 18 deducis *F* | et *om. CR*
 19 opus *F*¹ 20 producentes] producentes
 contrahentes *F*¹ 21 quos] *F*, quod *CRM*
 22 ausi] aut si *F* 23 autem] *F*, *om. CRM* |
 corrumpantur *M* | abignum *F* 24 fuerit
 ausum *F*¹, uisum fuerit *M* | iudices *M*^a | et
om. C | auctoritatem augustam *F*¹ 25 cui]
 qui *F*¹ | solum *R* | concensum *F* | et con-
 dere] *F*, condere *CRM* | interpretare *F*
 26 siglorum] *F*, signorum *CRM* 27 ausi]
 aut si *F*^{ac} | est et] est *M* | titulus *M*^a
 28 sigla] *F*, signa *CRM* 29 parauerit] *F*,
 parauerint *RM*, comparauerint *C* | sigla] *F*,
 signa *CRM* 30 uoluminis] uominis *F*¹ |
 esse codicis se *M* | dominum] nominum *F*¹
 31 siglorum] *F*, signorum *CRM* | malitias *F*
 32 scribere *CR* | ausus] ausu *F*¹ | poenas *F*^{ac}

reddat, si et ipse dominus ignorans talem librum uel comparauerit uel confici curauerit. quod et antea a nobis dispositum est in constitutione¹, quam² ad legum professores dimissimus. Leges autem nostras, quae³ in his codicibus, id est institutionum seu elementorum et digestorum uel pandectarum posuimus, suum obtinere robur ex tertio nostro felicissimo tancinus consulatu⁴, praesentis duodecimae indictionis tertio kalendas Ianuarias, in omne aeuum ualiturus et una cum nostris constitutionibus pollentes et suum uigorem in iudiciis ostendentes in omnibus causis, siue quae postea emergerint siue in iudiciis adhuc pendent nec eas iudicialis uel amicalis forma compescuit. quae enim iam uel iudiciali sententia finita sunt uel amicali pacto sopita, haec resuscitari nullo uolumus modo. bene autem properauimus in tertium nostrum consulatum et has leges edere, quia maximi dei et domini nostri Ihesu Christi auxilium felicissimum cum uostrae rei publicae donauit, cum in hunc et bella Parthica abolita sunt et quieti perpetuae tradita, et tertia pars mundi nobis adcreuit (post Europam enim et Asiam et tota Libya nostro imperio adiuncta est) et tanto operi legum caput impositum est, omnia caelestia dona nostro tertio consulatu indulta.

Itaque omnes indices nostri pro sua iurisdictione easdem leges suscipiant et tam in suis iudiciis quam in hac regia urbe habeant et proponant, et praecipue uir excelsus huius almae urbis praefectus. curae autem erit tribus excelsis praefectis praetoriis tam orientalibus quam Illyricis nec non Libycis per suas auctoritates omnibus, qui suae iurisdictioni suppositi sunt, eas manifestare. DATA SEPTIMO DECIMO KALENDAS IANUARIAS CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. III CONSULE.

a. 533

XVIII

R DE IVRIS ET FACTI IGNORANTIA R

- 1 IMP. ANTONINVS A. MAXIMO MILITI. Quamuis, cum causam tuam ageres, [B 57. 1. 34] ignorantia iuris⁵ propter simplicitatem armatae militiae allegationes competentes omiseris, tamen si nondum satisfeceris, permitto tibi, si coeperis ex sententia conueniri, defensionibus tuis uti. D. VII K. MAI. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 2 IDEM⁶ A. SEXTIO IUVENALI. Cum ignorantia iuris excusari⁷ facile [Greg. 3, 6, 1 B 2, 4, 11] non possis, si maior annis hereditati matris tuae renuntiasti, sera prece subueniri tibi desideras. PP. XV K. NOV. ARRIANO ET PAPO CONSS. a. 243

P (18 R 2) L (ut P) FCRM

¹ c. Omnem § 8 Dig. I p. XXX² dispositum est et in Latina constitutione et in Graeca, quam Dig. cum c. *Διδομεν* (u. i.) ³ requiritur quas (delt.) ⁴ a. 533 ⁵ ignorantia iuris fortasse del. (Mommien) ⁶ imp. Gordianus Greg. ⁷ iuris ignorantiam excusare Greg.

2 ante CRM disdispositum M | est om. CR | constitutione (—nem M^a) | F²CRM, et in latina constitutione et in graeca F¹ 3 in om. C^a | in institutionum M 5 sanximus C | calendis ianuariis F² 6 pollentes ... 7 siue in (siue quae in C) iudiciis | pollentes et suum uigorem in iudiciis ostendentes in omnibus pollentes et suum uigorem in iudiciis F¹, et suum ... pollentes *deleuit et in marg. add.* ... stendentes || ... mibus cau || ... siue quae post || ... emergerint || ... e in iudiciis F² 8 nec | esc F¹ | formam F^{2c} | iudicialis M^a 9 haec | hae F¹, hoc CR 10 properamus CR | tertio nostro consulatu CRM | maximae CRM 11 nostri hesu F | eum | F, aeuum CRM | nostra F¹ 12 et bella | bella C 13 et tota | tota RM | libua F¹ | est et | et C 14 opere FR | omniaque R | consulatu indulta FRM, consulatu indulta sunt C 15 omnes itaque F | suis M | suspiciant F¹ | et | F, om. CRM 16 habent R | praeponant M^b,

praepon.(e?)nt M^a 17 armae F¹ | curae | iure RM^a | tribus exceptis R^a?, exelsis tribus M^b, alias exceptis tribus M^a 18 illuricis F | libucis F¹ 19 suppotiti C^a | s. a. F Hal. c. *Διδομεν* | constantinopoli (const. om. c. *Διδ.*) dn. ... cons. | Hal. c. *Διδομεν*, iustiniano domino nostro ter consule (consulet F¹) F 22 facti ignorantiam S, factis ignorantiae (—tia L^b) PL 23 antonius M | gereres R^a, inc. M^a 25 nondum | non R^a | satisfeceris R^a | sententia | tentia R^a, sentia M^a 26 s. a. Hal., cf. ad p. 105, 11 | asperis Hal. 27 idem | SCRM, imp. ant. PL | sextio | Greg., om. libri | iuuenili SPL, iuuenali R^a 28 possit PLM | sera | frusta PL¹ 29 s. a. Greg. Hal. D, ubi ea tam h. l. quam post inscriptionem 16, 1 legitur: in PL est pp. | pp. ... nou. | Greg. D, d. xiii kal. maii Hal. | arriano ... cons. | adrian. et bass. D ad 16, 1

- 3 IMP. PHILIPPVS A. MARCELLAE. Si emancipata a patre intra an- [Por. 24, 34 B 2, 4, 12
num bonorum possessionem petere cessasti, praetendere iuris ignorantiam nullis rationibus
potes. PP. XVI K. IVL. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. IVLIANAE. Si post diuisionem [B 2, 4, 13
factam testamenti uitium in lucem emerit, ex his, quae per ignorantiam confecta sunt, s
praeiudicium tibi non comparabitur. ostende igitur apud correctorem uirum clarissimum
amicum nostrum testamentum uel fide ueri deficere uel iuris ratione stare non posse, ut
infirmata scriptura, quae testamenti uice prolata est, solidam successionem obtineas. D.
VIII ID. IVL. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO III AA. CONSS. a. 290
- 5 IDEM AA. ET CONSTANTIVS ET MAXIMIANVS NOBILISSIMI CC. MARTIALI. [B 2, 4, 14 10
Cum falsa demonstratione mutari substantia ueritatis minime possit, respondendo id quod
paternum erat ex maternis esse bonis nihil egisti. D. PRID. K. IAN. DIOCLETIANO V ET
MAXIMIANO III AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. TAVRO ET POLLIONI. Si non transactionis causa, sed in- [B 2, 4, 15
debitam errore facti olei materiam uos Archantico stipulanti dare spopondisse rector 15
animaduertit prouinciae, reddito quod debetis residui liberationem condicentes audiet.
D. V K. MAI. CC. CONSS. a. 294
- 7 IDEM AA. ET CC. ZOE. Error facti necdum negotio finito, nemini nocet: [B 2, 4, 16
nam causa decisa uelamento tali non instauratur. D. VI NON. IVL. CC. CONSS. a. 294
- 8 IDEM AA. ET CC. DIONYSIAE. Cum testamentum nullo iure constiterit, ex [B 2, 4, 17 20
eius, quae ab intestato successit, professione sola uelut ex testamento liberos per errorem
profitentis orcinii uel proprii liberti, si non ipsius accessit iudicium, cum errantis uoluntas
nulla sit, effici non potuerint. D. V K. SEPT. CC. CONSS. a. 294
- 9 IDEM AA. ET CC. GAIO ET ANTHEMIO. Non idcirco minus, quod a uobis [B 2, 4, 18
uelut a liberis debitam accepisse pecuniam Samus dicitur, cum nullus sit errantis consen- 25
sus, mouere status quaestionem prohibentur eius heredes. D. VI ID. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 10 IDEM AA. ET CC. AMPHIAE. Cum quis ius ignorans indebitam pecuniam per- [B 2, 4, 19
soluerit, cessat repetitio. per ignorantiam enim facti tantum repetitionem indebiti soluti
competere tibi notum est. D. V K. IAN. CC. CONSS. a. 294
- 11 IMP. CONSTANTINVS A. VALERIANO VICARIO³. Quamuis in lucro nec [Th. 3, 5, 3 B 2, 4, 20 30
feminis ius ignorantibus subueniri soleat, tamen⁴ contra aetatem adhuc imperfectam locum
hoc non habere retro principum statuta declarant. D. III K. MAI. GALLICANO ET SYM-
MACHO CONSS. a. 330

P (18, 3...5. 10. 7. 11) L (ut P) CRM

¹ iunge 2, 3, 20 ² pp. k. 2, 3, 20 ³ Valeriano agenti uicariam praefecturam Th. ⁴ ta-
men om. Th.

1 intra om. P^a 2 possessionem bonorum CR |
cessari M^a | iuris om. C^a 3 s. a. Hal. PLB |
pp. | d. Hal. | peregrino ... cons. | pelegrino
et miliano cons. D, om. PL 4 imp. ...
5 per om. M^a | max. et diocl. S | iuliano M^a,
quod non satis firmant B (ἀποδεικνύς ... διλό-
μενος ... παθόν), cum in talibus non semper
presse sequantur Latina 6 correctorem PL^b,
rectorem L^aCRM 8 s. a. Hal. PL | d. VIII |
Hal., uiii PL 9 diocl. ... cons. om. PL
10 idem ... cc. | impr. constantinus et maxi-
mianus aa. et centum S, idem aa. (a. M) et
cc. PLM, idem aa. C, idem aug. et maxi-
mianus nobiles cesares R | martiali | mar-
tiali pal. S, marceliani PL 12 s. a. Hal.:
in PL est pp. 14 aa. | a. M | lauro R | et |
i C 16 animauertit CR 17 s. a. Hal.
18 aa. | a. M | zoe | dionisie S (u. u. 20),
gop. PL 19 s. a. Hal.: in PL est d. (d.

om. P) xu k. mar. cc. cons., quae quo per-
tineant nescio | cc. | cc. III Hal. 20 aa. et
cc. | a. S, aa. et CR | dionysiae | zoe S
(u. u. 18) 21 liberos | liberos uel liberos M^a,
liberos M^c contra B: Δευδύρους κατὰ πλάνην
ἀπογραφάμενος 23 potuerit C | s. a. Hal. |
cc. | cc. III Hal. 24 et cc. om. M | et
anthemio om. S | quod | qui M^a? 25 samus |
CRM^c, sans M^a?, sans M^b | concessus R^a
26 s. a. Hal. | cc. | cc. v Hal. 27 aa. et cc. |
a. S, aaa. et cc. P | anphyo S, anfy M
29 post est rubricam huius tituli uidetur re-
petuisse R^a | s. a. Hal. PL et PL ad c. 11 |
k. ... cons. om. PL h. l. | ian. | Hal., iun.
PL ad c. 11 | cc. | PL, cc. v Hal. 30 uica-
rio | iii. c. L 31 subueri M^a | attamen CRM
32 hec M | s. a. Th. Hal.: in PL est sub-
scriptio c. 10 | III Th., III Hal.

- 12 ¹IMPP. VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AA. ²FLAVIANO PP. *ILLY- [Th. 1, 1, 2 B 2, 4, 21*
RICI ET ITALIAE. Constitutiones principum nec ignorare quemquam nec dissimulare per-
 mittimus. D. VI K. IVN. VINCENTIAE TATIANO ET SYMMACHO CONSS. a. 391
- 13 ³IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. ERYTHRIO PP. Ne passim liceat mulieribus [B 2, 1, 22
 omnes suos contractus retractare in his, quae praetermiserint uel ignorauerint, statuimus, 5
 si per ignorantiam iuris damnum aliquod circa ius uel substantiam suam patiantur, in his
 tantum casibus, in quibus praeteritarum legum auctoritas eis suffragatur, subueniri. D. K.
 IUL. MARCIANO CONSS. a. 472

XVIII

R DE PRECIBVS IMPERATORI OFFERENDIS ET DE QVI- 10
 BVS REBVS SVPPPLICARE LICEAT VEL NON R

- 1 ⁴IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. FIRMINAE. Licet seruilis condicio [B 2, 5, 1
 deferendae precis facile capax non sit, tamen admissi sceleris atrocitas et laudabilis fidei
 exemplum super uindicanda caede domini tui hortamento fuit, ut praefecto praetorio iuxta
 adnotationis nostrae decretum demandaremus (quem adire cura), ut auditis his, quae in 15
 libello contulisti, et reos inuestigare et seuerissimam uindictam iuxta legum censuram exi-
 gere curet. D. VIII ID. OCT. ⁵DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO III AA. CONSS. a. 290
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. SEVERO PV. Quotiens rescripto nostro ⁶mo- [Th. 1, 2, 5 B 2, 5, 2
 ratoria praescriptio remittitur, aditus supplicandi pandatur. quod autem totius negotii
 cognitionem tollit et uires principalis negotii exhaurit, sine graui partis alterius dispendio 20
 conuelli non potest. nec praescriptionis igitur peremptoriae relaxatio petatur. ⁷D. X K.
 IUN. NICAENAE PAVLINO ET IULIANO CONSS. a. 325
- 3 IDEM A. AD POPVLVM. Nec damnosa fisco nec iuri contraria postulari oportet. [B 2, 5, 3
 PP. VIII K. OCT. ROMAE CONSTANTINO A. VIII ET CONSTANTINO C. III CONSS. a. 329
- 4 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. FLORO PP. [Th. 1, 2, 5 B 2, 5, 4 25
 Vniuersa rescripta, quae in debitorum causis super praestandis dilationibus promul- [Th.
 gantur, non aliter ualeant, nisi fideiussio idonea super solutione debiti praebeatur. D. VIII
 K. MART. CONSTANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO CONSS. a. 382

P (18, 12, 13, 19 R 3, 4) L (ut P) CRM

¹ iunge 4, 38, 14 ² imppp. Valentinianus Theodosius et Arcadius AAA. Th., imppp. Gra-
 tianus Valentinianus et Theodosius AAA. 4, 38, 14 ³ iunge 1, 4, 16, 5, 1, 5, 5, 6, 8,
 5, 30, 3 ⁴ iunge 7, 13, 1 ⁵ pp. VII id. Dec. 7, 13, 1 ⁶ praedictum uel ins. Th.
⁷ nec contra edictum supplicetur addit Th.

1 imp. PL | valentinus CRM | flaviano R |
 pp. | p. M | illyrici et italiae | Th., om. libri
 3 s. a. Th. Hal. PL | vi | Th., iii Hal. PL |
 iun. | Th., iul. Hal. PL | uincentiae om. Hal.
 PL | zacione PL | et symmacho cons. om. PL
 4 imp. PL | leo a. et anthemius a. L, leo et
 anthemio M | erythrio PL, erithio M | pp. |
 p. M | ne | no. M^a 5 retractare M^a | igno-
 rauerit R 7 tantummodo C | s. a. Hal. PL:
 in D est subscriptio 19, 6 8 marciali cons.
 PL, martiano et zenone cons. Hal. 10 im-
 peratoris PL^aC | offerendo S | quibus rebus |
 PLR, sed in P adeo male exaratum, ut
 minus accurate inspicienti uideatur esse
 quibuebs correctum in quibus, quibus CM
 11 supplicari CM | licet C 12 imp. M |
 aa. | aa. cc. M | seruilis R^a 13 differende M^a |
 laudilis M^a 14 uindicandam cedem M^a |
 ortamento M^a | praetorio | pp. M | iuxta |

iusta... M^a 15 quae | qui M^a 17 s. a. Hal.
 18 pu. | T Th., pp. SCR, p. M 19 aditus |
 abditum M^a? 20 cognitione M^a | uiris M^a
 21 s. a. Th. Hal. 22 iun. nicaeae | Th., iul.
 Hal. | cons. | uu. cc. cons. Th. 23 a. | aa. C
 24 s. a. Hal. PL | pp. ... romae | PL, d. prid.
 kal. octob. Hal. | const. a. VIII (VII Hal.) ...
 III | Hal. in addendis, constantio II et con-
 stante cc. Hal. h. l., om. PL 25 ordinem
 c. 4 et 5 h. l., quem propter temporis ratio-
 nem inuertit Hal., confirmant libri cum S
 et B | impp. PLCR | ualent. grat. S, grat.
 et ual. PL, grat. ualentinus CRM | et om. CR |
 aaa. | aa. CR | floro | PL Th., florentio SRM,
 florentino C | pp. | p. M 27 solutionem R
 uel R^b | praebeantur L | s. a. Th. Hal. PL
 28 constant. ... cons. om. PL | cons. | uu.
 cc. cons. Th.

- 5 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD VOLVSIANVM PP. Si quis aduersus [B 2, 5, 5] praefectorum praetorio sententias duxerit supplicandum uictusque fuerit denuo, nullam habebit licentiam iterum super eadem causa supplicandi. D. xv k. OCT. ROMAE VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 6 ¹IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ISIDORO PV. Vniuersis simul hanc ob- [B 2, 5, 6] seruantiā remittimus, ut, a quocumque liberae condicionis constituto uel seruo supplicante impetratum fuerit rescriptum, minime requiratur, per quem preces oblatae sunt. D. ii NON. SEPT. CONSTANTINOPOLI VARANE CONS. a. 410
- 7 ²IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM³. Rescripta contra [B 2, 5, 7] ius elicitā ab omnibus iudicibus praecipimus refutari, nisi forte aliquid est, quod non laedat alium et prosit petenti uel crimen supplicanti indulgeat. D. viii id. NOV. RAVENNAE THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 426
- 8 IDEM AA. FLORENTIO PP. Instrumentorum exempla non prosit precibus ad- [B 2, 5, 8] iunxisse, sed necesse sit eorum in supplicatione uim exprimi, ut responsuro principi uera precatio rem aperiat cognoscendam, solis, cum necessitas exegerit, uerbis precibus inserendis, quorum de sensu inter partes ita dubitari contigerit, ut etiam merito nostrum expectetur iudicium. D. vi k. APRIL. CONSTANTINOPOLI FLORENTIO ET DIONYSIO CONSS. a. 429

XX

R QVANDO LIBELLVS PRINCIPI DATVS LITIS CONTESTATIONEM FACIT R

20

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. REMIGIO PRAEFECTO AVGVSTALI. [Th. 1, 2, 10 B 2, 5, 9] Dubium non est contestationem intellegi etiam, si nostrae fuerint tranquillitati preces oblatae, easque aduersus heredem quoque eius in quem porrectae sunt uel ab herede eius qui meruerit exerceri. D. xii k. APRIL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396
- 2 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Temporales actiones, quae per oblationem [B 2, 5, 10] precum et ad eas rescriptiones perpetuantur, definire necessarium esse duximus, ne quis putet ad alias etiam, quae certis taxantur temporibus, hoc pertinere. sciant igitur omnes eas tantummodo per oblationes precum et ad eas rescripta perpetuari, quae a praetore constitutae annali tempore coartatae sunt. D. k. APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO VC. CONSS. a. 529

P (19, 1. 20 R 1) L (ut P) CRM

¹ iunge 8, 57, 2. 8, 58, 1 ² iunge 1, 14, 2 et quae ibi laudantur ³ urbis Romae addit Th. 1, 4, 3

1 ualentinus et ualens CR, ualerius et ualentinus M | uelosianum M | pp.] praefectum M
2 praetorias R, praetorium M^a? 3 supplicando R^a | s. a. Hal. 5 pu.] praefecto urbis (urbis in litura R) CR, pp. S, p. M
6 remittimus C, permittimus RM | a om. R | liber M^a | conuentionis M^a? | seruo] sed uo R^a 7 requirantur M | s. a. D ad 18, 13, qui habet d' ii n. s. cā (uel ē et) uar. cons.: loci iungendi om. constant.: apud Hal. est d. iii id. nou. theodosio a. vii et palladio cons. (a 416), quod pugnat cum praefectura Isidori 9 imp. P | ualentinus RM
10 est om. M 11 supplicanti PL cum B τῶν δευδίντων, supplicantibus CRM | s. a. Hal.: in P^aLD et subscriptio c. 8, inc. P^a 13 pp.]

p. M 14 principi R^a 15 rem] al' rem R^a, deficit M^a [solis] sol'i R^a 16 contigit M 17 s. a. Hal. et P^aLD ad c. 7 | k. om. LD | florentio] Hal. D, horentio P^aL 19 litis om. C | contestatione L 20 faciat M 21 honorius et arcadius S, archadius s. honorius M^a | praefecto] pp. C | augustali om. M 24 heredem] heredes CR | sint L 25 meruerit] M Th., meruit PLCR | s. a. Th. Hal. PLD | xii] xiii Th. | constantinopoli om. Hal. | iii et hon. iii aa. cons.] Th., et honorio aa. (aa. v in addendis) cons. Hal., iii et honorio PLD (in D additur subscriptio 21, 2 27 iustinus RM^a | pp.) p. M | oblatione M^a, oblationes M^b 29 haec M 31 s. a. Hal.

XXI

R VT LITE PENDENTE VEL POST PROVOCATIONEM
AVT DEFINITIVAM SENTENTIAM NVLLI LICEAT
IMPERATORI SVPPPLICARE R

- 1 IMP. ALEXANDER A. CAPERIO. Licet, postquam supplicasti, priusquam re- [B 2, 5, 11 5
scriptum impetrare, praeses provinciae uir clarissimus pronuntiauerit, cum tamen a sen-
tentia non prouocaueris, rescriptum, quod postea secutum esse suggeris, ad retrahenda
quae decreto terminata sunt non patrocinatur. D. K. MART. LVIQ ET MAXIMO CONSS. a. 232
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. PETRONIO PROBIANO SVO SALVTEM. [Th. 11, 30, 6 mut. B 2, 5, 12
Supplicare causa pendente non licet, nisi uel actorum uel pronuntiationis editio denegetur. 10
qui autem terminatam rescripto uel consultatione quaestionem exquisito suffragio refricare
conabitur, in omnem litis aestimationem aduersario suo² protinus condemnatur: omni uenia
deneganda, si quis contra haec supplicare temptauerit. D. ID. AVG. ARELATO. PP. ID. OCT.
THEVESTE SABINO ET RVFINO CONSS. a. 316
- 3 IDEM A. AD VNIVERSOS PROVINCIALES. Qui licitam prouocatio- [Th. 11, 30, 17 B 2, 5, 13 15
nem omiserit, perpetuo silere debet nec a nobis impudens petere per supplicationem
auxilium. quod si fecerit, desiderio suoc arebit et ignominiae poena notabitur⁴. D. K. (Th.)
AVG. PP. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI BASSO ET ABLABIO CONSS. a. 331

XXII

R SI CONTRA IVS UTILITATEMVE PVBLICAM VEL PER 20
MENDACIVM FVERIT ALIQVID POSTVLATVM VEL
IMPETRATVM R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. GREGORIO. Non idcirco minus is, [B 2, 5, 14
cui a nostro rescripto cognitio delata est, iudicare potest, quod ex gestis quaedam in pre- 24
cibus omissa proponis. D. V NON. MAI. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO III AA. CONSS. a. 290
- 2 IDEM AA. ET CONSTANTIVS ET MAXIMIANVS CC. STATIAE. Praescriptione [B 2, 5, 15
mendaciorum opposita, siue in iuris narratione mendacium reperiatur siue in facti siue in
P (21 R 2. 3. 22 R 1) L (ut P) CRM

¹ iunge 7, 62, 13 ² aduersario suo om. Th., habent B ³ iunge 3, 13, 4? 3, 19, 2. 7, 62, 19.
8, 36, 2 et Th. 2, 26, 3. 3, 30, 4. 11, 34, 1 ⁴ quod si fecerit, deportationis poena plec-
tendus est Th.

2 puocationem R^a 3 aut] ante C | defini-
tiua sententia S, diffinitiva sententiam PL
4 imperatori om. R^a 5 capario R, inc. M^a |
scriptum M^a 6 imperares R^a, impetrare-
tur M^a? 7 secutus C | suggesteris RM |
retrahendam C 8 patrocinantur M^a | s. a.
Hal. 9 a. om. P | petronio] Th., om. libri
10 actor P^a | negetur M^a 11 termitam M^a |
rescriptio P^a | consultatione M^a | replicare C
12 omni l. estimatione C | omnia C^aR^a
13 temptauerint R | s. a. Th. Hal. PLD et
D post 20, 1 | aug.] a. D h. l., aan. D ad
20, 1 | arelato ... 14 cons. om. PL | are-
late Hal., relato D ad 20, 1 | id. oct. the-
ueste om. Hal. 14 thebeste Th. D h. l.,
thodeste D ad 20, 1 | sabino et] Th., se-
uero et Hal., sabn. D ad 20, 1, et bri
D h. l. 16 per suppl. petere C, petere

supplicationis M^a 17 auxilium] M^a Th.,
temptet auxilium CR. auxilium temptet M^a |
carebit suo M | poenae R | s. a. Th. Hal.,
fortasse et P^a, ubi est d. k. ... in P^aLD
est subscriptio 22, 5 18 aug. pp. k. om.
Hal. | constant. om. Hal. 20 utilitatem-
que C | publica P^a, om. S | uel per menda-
cium om. P^aC 21 fuerit quid S. aliquid
fuerit C | uel] ū S 22 interpellatum S
23 aa.] S, aa. et cc PLCRM | is] id L^a
24 potest] petere R^a? | gestis R 25 oppo-
nis M^a | s. a. Hal. D | d. v om. D | mai.
anai. D | III et m. III] Hal., II et mai.
III D 26 aa. et constantius et maximianus
cc.] Hal., quod confirmari uidetur Decreto
Gratiani c. 16 C. 25 q. 2, ubi est impp. dio-
cletianus et maximianus et constantius, aa.
et cc. CRM, a. S | statiae C

- tacendi fraude, pro tenore ueritatis, non deprecantis adfirmatione, datum iudicem cognoscere debere et secundum hoc de causa conuenit ferre sententiam. D. K. DEC. SIRMI CC. CONSS.¹ a. 294
- 3 IMP. CONSTANTINVS A. AD BASSVM PP. Puniri iubemus decem librarum auri [B 2, 5, 16] multa iudices, qui uetuerunt precum argui falsitatem. D. K. OCT. CONSTANTINO A. III ET LICINIO C. III CONSS. a. 313
- 4 IDEM A. AD BARBARVM POMPEIANVM CONSVLAREM CAMPANIAE. Etsi [Th. 1, 2, 6 M 2, 5, 17] non cognitio, sed executio mandatur, de ueritate precum inquiri oportet, ut, si fraus interuenit, de omni negotio cognoscatur. D. III ID. NOV. AQVIS DALMATIO ET ZENOPHILO CONSS. a. 333
- 5 ²IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM. Etsi legibus con- [B 2, 5, 18] 10 sentaneum sacrum oraculum mendax precatore attulerit, carcat penitus impetratis et, si nimia mentientis inuenitur improbitas, etiam seueritati subiaceat iudicantis. D. VIII ID. NOV. RAVENNAE THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 426
- 6 IMP. ANASTASIUS A. MATRONIANO PP. Omnes cuiuscumque maioris uel [B 2, 5, 19] minoris administrationis uniuersae nostrae rei publicae iudices monemus, ut nullum re- 15 scriptum, nullam pragmaticam sanctionem, nullam sacram adnotationem, quae generali iuri uel utilitati publicae aduersa esse uideatur, in disceptatione cuiuslibet litigii patiantur proferri, sed generales sacras constitutiones modis omnibus non dubitent obseruandas. D. K. IUL. CONSTANTINOPOLI a. 491?

XXIII

20

R DE DIVERSIS RESCRIPTIS ET PRAGMATICIS
SANCTIONIBVS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. SVPERO. Si libellum de communi causa tu fraterque tuus [B 2, 5, 20] dedistis, quamuis rescriptum ad unius personam directum sit, utrique tamen prospectum est. 24 D. ID. IUL. ALEXANDRO A. CONSS. a. 223
- 2 IDEM³ A. EPAGATHO. Falso adseueratur auctoritatem rescriptorum deuoluto [B 2, 5, 21] spatio anni obtinere firmitatem suam non oportere, cum ea, quae ad ius rescribuntur, perennia esse debent, si modo tempus, intra quod allegari uel audiri debeat, non sit comprehensum. D. VII K. NOV. ANTIOCHIANO ET ORFITO CONSS. a. 270
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CRISPINO PRAESIDI PROVINCAE [B 2, 5, 22] 30 PHOENICE. Sancimus, ut authentica ipsa atque originalia rescripta et nostra manu P (22, 3. 5. 6. 23 R 1) L (ut P) CRM

¹ AA. cons. (= a. 293 *Mommsen Zeitsfolge* p. 356)? ² iunge 1, 14, 2. 3. 1, 19, 7 ³ debuit esse imp. Claudius (u. i.)

1 tenore| ten...am M^a | affirmatio R^a, adfirma (ē?) M^a 2 hoc| C, haec RM | s. a. Hal. 3 pp.| p. M (more suo pro pp.), om. SPLCR 4 s. a. Hal. D: in PL est d. u. k. om. rel., fortasse ex 23, 4 | III et I. c. III cons. | Hal., III et Licinio D 6 a. | augusti R | barbarum pompeianum | Th., pompeianum CR, pompeio S, pontianum M | cons. camp. om. S 7 sed| cognoscatur sed M^a 8 s. a. Th. Hal. | aquis om. Hal. 9 cons. | uu. cc. cons. Th. 10 ualentinus RM 12 nimia| mia M^a | improbitas inuenitur R | s. a. Hal. et P^aLD ad 21, 3 | VIII D, VII Hal., VIII P^aL 13 rauenae om. Hal. | XII | XXII D, om. L 14 anastasio M | pp. | p. M | omnes | omnes ...s P^a | maiores M^a 15 nostrae om. PL 17 aduersata P, aduersa L^a | uiduatur M^a | disceptationem PL, disceptione R, descreptionem M^a | litigii

uel (uel delent M^a) negotii M | proferre M 18 s. a. Hal. PLD Miraeus 19 constantinopoli | const. halliano (haliano D^a) et aslepiodoto D (ex 23, 3) 21 in S est rubrica tituli sequentis | et | et de C 23 fraterque dedistis | scripsi cum B: ὁ παρὶ κοινοῦ πραγματος παρὰ τῶν δύο λιβελλοῦ δοθεῖς, fraterque (fraterue P^aL^a) t. uendidistis (uendidisti P^a, attulisti uel dedisti P^aL^a) PL, fraterue t. dedisti CRM | quamquam CR^a | est om. P^a 25 s. a. Hal. PLD | a. cons. (cons. D) | D, a. II et marcello cons. Hal., om. PL 26 idem | S cum libris, imp. claudius Hal. | pagatho S | aueratur M^a 27 anni R^a | firmitatem M^a | oportere | optinere R^a | perpetua C 28 intra (inter R) quod | CR, in quo M | debeant M 29 s. a. Hal. 30 aa. | aa. et cc. M 31 feniciae CR, pheniciae M, om. S | autentica R^a | ipsa illa M^a | et nostra | ex n. C, ex n. etiam RM

subscripta, non exempla eorum, insinuentur. D. PRID. K. APRIL. HANNIBALIANO ET ASCLEPIODOTO CONSS.

a. 292

4 IMP. CONSTANTINVS A. AD LVKITANOS. Si qua beneficia personalia¹ [Th. 1, 1, 1 B 2, 5, 23] sine die et consule fuerint deprehensa, auctoritate carcant. D. VII K. AVG. SAVARIAE 4 PROBIANO ET IVLIANO CONSS.

a. 322

5 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD NICETIVM PRAEFECTVM ANNONAE. Sacrilegii instar est diuinis super quibuscumque administrationibus uel dignitatibus promulgandis obuiare beneficiis. D. K. FEBR. MEDIOLANI ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS.

a. 355

6 IMP. LEO A. HILARIANO MAGISTRO OFFICIORVM ET PATRICIO. Sacri affatus, [B 2, 5, 25] 10 quoscumque nostrae mansuetudinis in quacumque parte paginarum scripserit auctoritas, non alio uultu penitus aut colore, nisi purpurea tantummodo scriptione illustrentur, scilicet ut cocti muricis et triti conchylii ardore signentur: eaque tantummodo fas sit proferri et dici rescripta in quibuscumque iudiciis, quae in chartis siue membranis subnotatio nostrae 1 subscriptionis impresserit. Hanc autem sacri encausti confectionem nulli sit licitum aut 15 concessum habere aut quaerere aut a quoquam sperare: eo uidelicet, qui hoc adgressus fuerit tyrannico spiritu, post proscriptionem bonorum omnium capitali non immerito poena plectendo. D. VI K. APRIL. IORDANE ET SEVERO CONSS.

a. 470

7 IMP. ZENO A. SEBASTIANO PP. Vniuersa rescripta, siue in personam precantium siue ad quemlibet iudicem manauerint, quae uel adnotatio uel quaeuis pragmatica² 20 sanctio nominetur, sub ea condicione proferri praecipimus, si preces ueritate nituntur, nec aliquem fructum precator oraculi percipiat impetrati, licet in iudicio adserat ueritatem, nisi quaestio fidei precum imperiali beneficio monstretur inserta. Nam et uir magnificus quaestor et uiri spectabiles magistri scriniorum, qui sine praefata adiectione quaecumque diuinum responsum dictauerint, et iudices, qui susceperint, reprehensionem subibunt et, qui illicite 25 dictata scribere ausi fuerint cuiuscumque scrinii memoriales seu pragmaticarii uel adiutores 2 (1) primicerii, amissione cinguli ferientur. Pragmaticas praeterea sanctiones non ad [B 2, 5, 27] singulorum preces super priuatis negotiis proferri, sed si quando corpus aut schola uel officium uel curia uel ciuitas uel prouincia uel quaedam uniuersitas hominum ob causam publicam fuderit preces, manare decernimus, ut hic etiam ueritatis quaestio reseruetur. 30 D. X K. IAN. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM ARMATI.

a. 477

XXIII

R DE STATVIS ET IMAGINIBVS R

1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. THEODORO PP. Si quis iudicum accepisse aeneas uel argenteas uel marmoreas statuas extra imperiale beneficium in administratione positus 35

P (23, 4. 5) L (ut P) CRM

¹ si qua posthac edicta siue constitutiones Th. ² quaeue adnotatio quaeue pragmatica (Mommson)? ³ iunge 8, 11, 13

1 s. a. Hal., cf. D ad p. 122 u. 19 3 ad om. S | lysitanos SPRM, iulianos C 4 s. a. Hal. PL, fortasse et PL ad 22, 4, ubi est d. u k. | VII | Th. Hal., u | PL h. l., u PL ad 22, 4 | aug. sauariae | Th., april. Hal. PL 5 probiano ... cons. om. PL | cons. | uu. cc. cons. Th. 6 imp. PL, imp. CR | ualentinus RM | et theod. et L'aaa. post annonae collocat P | nicentium R, nicenum M, uincentium P, uicentium L | praefectum | pp. C, praefatum M 7 diuini PL | uel dignitatibus om. P¹ 8 s. a. Hal.: in P¹ L est subscriptio 24, 4, in P¹ legitur d. u. 10 leo a. | antonius M | hilariano | S, illariono M, iuliano CR | patricium S 12 lustrentur M¹, deficit M¹ 13 et | uel M¹, de-

ficit M¹ 14 siue | siue et C 15 encausti | M, encaustri CR¹, encastru R¹ 16 a om. M | eo om. M | hoc | C, haec RM 17 post proscriptione C, proscriptione (om. post) R | plectendo pena M 18 s. a. Hal. 19 pp. om. CR 20 quaeuis | W¹, quae ius C, quamuis RM 22 adserat | C, asseuerat RM | ueritate C 24 uiri | uiris CM¹ | praefati C 30 manare | M¹, manere CRM¹? | ut | et M | hic | C, his RM, ἐκ τούτων B | etiam | etiam et C 31 s. a. Hal. | armati | basilisci u et armatii Hal. 33 in S est rubrica tituli sequentis 34 honorius et arcadius a. S | theodosio S, theodore M | pp. om. M | iudicium RM¹ 35 beneficia R¹ | positus M¹

detegetur, emolumenta, quae acceperit in ea positus dignitate, quam polluit, cum extortis titulis uel praesumptis in¹ quadruplum fisco nostro inferat simulque noucrit existimationis suae poenam se subiturum. nec eos sane a periculo pudoris haberi uolumus immunes, qui adulandi studio aut metu inconstanti ignauia transire quae sunt interdicta temptauerint.

D. XII K. IAN. MEDIOLANI HONORIO A. IIII ET EVTYCHIANO CONSS.

a. 398

- 2 IMP. THEODOSIVS A. ET VALENTINIANVS C. AETIO PP. Si quando nostrae [Th. 15, 4, 1] statuae uel imagines eriguntur seu diebus, ut adsolet, festis siue communibus, adsit iudex sine adorationis ambitioso fastigio, ut ornamentum diei uel loco et nostrae recordationi sui probet accessisse praesentiam. D. III NON. MAI. THEODOSIO A. XI ET VALENTINIANO C. CONSS.

a. 425

- 3 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. In nostrae serenitatis imaginibus ac statu is erigendis priuatae collationis iniuriam propulsari praecipimus, ne quid in eo suum collator agnoscat. D. III NON. APRIL. THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS.

a. 439

- 4 IDEM AA. AD NOMVM COMITEM ET MAGISTRVN OFFICIORVM. Et uirtutum praemia tribui merentibus conuenit et aliorum honores aliis damnorum occasionem fieri non oportet. idcirco quotiens uel iudicibus nostris uel cuilibet alii statua fuerit a quocumque collegio seu officio uel in hac sacratissima ciuitate uel in prouinciis postulata, nequaquam ex discriptione sumptus colligi patimur, sed eius, cuius ad honorem petitur, expensis propriis statuam collocari praecipimus. D. V K. APRIL. THEODOSIO A. XVIII ET ALBINO CONSS.

a. 444

XXV

20

R DE HIS QVI AD STATVAS CONFVGIVNT R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. CYNEGIO PP. Qui [Th. 9, 44, 4] ad statuas uel uitandi metus uel creandae inuidiae causa confugerint, si certas habuerint causas, quibus confugere ad imperatoria simulacra debuerint, iure ac legibus uindicerentur. si uero probati² fuerint artibus suis inuidiam inimicis creare uoluisse, ultrix in eos sententia proferatur. D. PRID. NON. IUL. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS.

a. 366

P (25) L (25) CRM

¹ quam polluit extortis titulis uel praesumptis, in (*Mommsen*)? ² proditi *Th.*

1 detegitur *C* | extotis *M*^a 2 noucrit | nominauerit *R* | extimationis *R*, extimationes *C* 3 immines *M*^a 4 inconstantis ignauiae *M*, inconstanti ignauiae *R*^b | transire | et transire *M* 5 *s. a. Hal.* 6 impp. *CR* | a. (a. om. *C*) et ualentinianus *c.* | *C Th.*, et ual. (ualentinus *RM*) aa. *SR*^b*M.* et ualentinus augusti cesar *R*^a | etio *CR*, attio *M* 7 festiuis *RM* 8 fastigio | *W*^c *Th.*, fastidio *CRM* | et om. *C* | recordationi | *Th.*, recordationis *CRM* 9 praesentiam | *Th.*, praesentia *CRM* | *s. a. Th. Hal.* non. | *Th.*, kal. *Hal.* | a. xi et ual. *c.* | *Th.*, xiii et ual. iii aa. *Hal.* 11 impp. ... aa. | idem a. *M* | ualentinus *R* | florenti *CR* 12 erigendis | *ergedis M*^a 13 eo | *CM*, eas *R* | *s. a. Hal.* 14 aa. | a. *SRM* | nomum | *S*, anomum *C*, nonium *R*, nomium *M* | et om. *M* | magistro *S* 16 cuilibet | ciuilibus *R* | statuam *C* | affuerint *M*^a 17 seu |

siue *M* 18 discriptione | *C*, descriptione *R*, discreptione *M* 19 staturam *C*^a | *s. a. Hal.* et *P*^b*L* ad 23, 5 | xviii ... albino | viii *P*^b*L* 21 rubricam om. *M*^a | de his | de officio praefecti praetorii origentis et hilirici et de his *R* | statuam *PL* 22 imp. *P*, impp. *LCR* | ualentinus *R*, ualentinus *M* | theod. | et theod. *PLCR* | et arc. aaa. | aaa. et arc. ut supra *S* | quinogio *S*, sinogio *R* | pp. om. *PL* | qui | hii qui *C* 23 euitandi *Th.* | si certas habuerint post 24 uindicerentur collocat *M* | certas | cognititas *PL* 24 iure | et iure *R* 25 sin *Th.* | uero | ue *R*^a | fuerit *R*^a | in eo sententia *C*, in eos sententias *M*^a, sententia in eis *P* 26 *s. a. Th. Hal. PL* | constantinopoli ... euodio (euodio ue. *Th.*) | *Th. Hal.*, cap. bon. non. p. teuodio *P*^b, cap. hon. nou. pteuodio *L*, om. *P*^a

XXVI

R DE OFFICIO PRAEFECTORVM PRAETORIO ORIENTIS
ET ILLYRICI R

- 1 IMP. ALEXANDER A. THEODOTO. Libellus praefecto praetorio datus pro con- [B 6, 4, 6] 4
testatione haberi non potest. D. PRID. K. OCT. AGRICOLA ET CLEMENTINO CONSS. a. 230
- 2 IDEM A. RESTITUTO. Formam a praefecto praetorio datam, etsi generalis sit, [B 6, 4, 7]
minime legibus vel constitutionibus contrariam, si nihil postea ex auctoritate mea innoua-
tum est, seruari aequum est. D. ID. AVG. SEVERO ET QUINTIANO CONSS. a. 235
- 3 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. TA- [Th. 1, 5, 9 mut. B 6, 1, 5]
TIANO PP. Si quos indices vel propter aduersam et longinquam corporis valetudinem vel 10
propter negligentiam aut furtum vel simile aliquod uitium sublimitas tua inutiles esse
reppererit, his ab administratione remotis et uice eorum aliis subrogatis furibusque poenis
legitimis subactis ad nostrae mansuetudinis scientiam non crimina, sed uindicta referatur.
D. VI NON. MAI. MEDIOLANI TIMASIO ET PROMOTO CONSS. a. 389
- 4 IDEM AAA. ADDEO COMITI ET MAGISTRO VTRIVSQUE MILITIAE. [Th. 1, 5, 10 B 6, 4, 9] 15
De ordinario iudice semper illustris est cognitio praefecturae, licet militari uiro ab eo facta
fuerit iniuria. D. PRID. ID. IAN. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABUNDANTIO
CONSS. a. 393
- 5 IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. ANTHEMIO PP. Si qui [Th. 1, 5, 14]
posthac uelut indebitis oneribus grauati ad preces crediderint conuolandum, sine de navi- 20
culariis rationibus sine transuentionibus, rescripta, quae de omnibus his atque huiusmodi
ordinationibus emitti contigerit, ad sedem sublimitatis tuae rescribantur. D. VII ID. DEC.
CONSTANTINOPOLI STILICHONE II ET ANTHEMIO CONSS. a. 405
- 6

XXVII

25

R DE OFFICIO PRAEFFECTI PRAETORIO AFRICAE ET DE
OMNI EIVSDEM DIOECESEOS STATV R

- 1 IN NOMINE DOMINI NOSTRI IHESV CHRISTI IMPERATOR CAESAR FLAVIVS IVSTINIANVS
ALAMANNICVS GOTTHICVS FRANCICVS GERMANICVS ANTICVS ALANICVS VVANDALICVS AFRI- 30
CANVS PIVS FELIX INCLITVS VICTOR AC TRIUMPHATOR SEMPER AVGVSTVS ARCHELAO PRAE-
FECTO PRAETORIO AFRICAE. Quas gratias aut quas laudes domino deo nostro Ihesu Christo

P (26 R 3) *L* (ut *P*) *CRM* (transponit 24, 3. 2: u. 7 riam si nihil ... S est et c. 4. 5 in
litura perierunt, titulus 27 omittitur), *Q* (contuli ad tit. 27)

¹ iunge Th. 1, 7, 2

2 rubr. hoc loco om. R (cf. ad p. 124, 21) |
praetorum PL. praefecti R | praetorii SR,
um. M 4 constatione M^a 5 non potest
haberi M | s. a. Hal. 6 restuto S | etsi |
CRM^a, et M^a, si W cum B: xpatitotav ei
... rictor yevxol ovtes 7 contrariam C, con-
traria R 8 s. a. Hal. 9 imp. PL, impp. R |
valentinus R | et theod. et R | ticiano PL
10 pp. om. PL | et | uel L | longinquam L
11 aliquid PL, aliquo R^a 12 aliis | in aliis C
14 s. a. Th. Hal.: in P^aLD est subscriptio
40, 6 | vi | Th., vii Hal. 15 comitem R |
magister S, magistrum R 16 est inlustris C |
facta fuerit | Th. Q, fuerit facta CR 17 s. a.
Th. Hal. | id. | Th. h. l. et Th. 1, 7, 2, kal.

Hal. 19 hon. | et hon. R | quis R 20 ue-
luti R | crediderit C^a (emend manus prima) R
21 transuect. | de transuect. Th. | rescripta
quae post 22 ordinationibus collocat Th. |
s. a. Th. Hal. | vii id. | Th., idib. Hal.
23 constantinopoli om. Hal. 24 constitutio
graeca W Paris 4534 alii 26 de inoffitio Q |
praefecti om. R | praetorii Q^a, om. S | et de |
et Q 27 omni c. d. statu om. S | eidem C |
dioeceseos RQ 28 in ... christi om. SQ |
imp. caesar | imperatores R^a, imperator Q |
caesar flavius om. S | flavianus Q 29 ala-
mannicus ... 30 semper om. S | francius Q |
ualdalicus R 30 nictor inclitus Q | sem-
perque R | archalao Q

- 1 exhibere debeamus, nec mens nostra potest concipere nec lingua proferre. Multas quidem
et antea a deo meruimus largitates et innumerabilia circa nos eius beneficia confitemur,
pro quibus nihil dignum nos egisse cognoscimus: praë omnibus tamen hoc, quod nunc
deus omnipotens per nos pro sua laude et pro suo nomine demonstrare dignatus est, ex-
cedit omnia mirabilia opera, quae in saeculo contigerunt, ut Africa per nos tam breui tem- 5
pore reciperet libertatem, ante centum et quinque annos a Vuandalis captiuata, qui ani-
2 marum fuerant simul hostes et corporum. Nam animas quidem diuersa tormenta atque
supplicia non ferentes rebaptizando ad suam perfidiam transferebant: corpora uero liberis
3 natalibus clara iugo barbarico durissime subiugabant. Ipsas quoque dei sacrosanctas
4 ecclesias suis perfidiis maculabant: aliquas uero ex eis stabula fecerunt. Vidimus uenera- 10
biles uiros, qui abscissis radicibus linguis poenas suas mirabiliter loquebantur: alii uero
5 post diuersa tormenta per diuersas dispersi prouincias uitam in exilio peregerunt. Quo
ergo sermone aut quibus operibus dignas deo gratias agere ualeamus, quod per me, ulti-
mum seruum suum, ecclesiae suae iniurias uindicare dignatus est et tantarum prouinciarum
6 populos a iugo seruitutis eripere? Quod beneficium dei antecessores nostri non meruerunt, 15
quibus non solum Africam liberare non licuit, sed et ipsam Romam uiderunt ab eisdem
7 Vuandalis captam et omnia imperialia ornamenta in Africam exinde translata. Nunc uero
deus per suam misericordiam non solum Africam et omnes eius prouincias nobis tradidit,
8 sed et ipsa imperialia ornamenta, quae capta Roma fuerant ablata, nobis restituit. Ergo
post tanta beneficia, quae nobis diuinitas contulit, hoc de domini dei nostri misericordia 20
postulamus, ut prouincias, quas nobis restituere dignatus est, firmas et illaesas custodiat
et faciat nos eas secundum suam uoluntatem ac placitum gubernare, et uniuersa Africa
sentiat omnipotentis dei misericordiam et cognoscant eius habitatores, quam a durissima
captiuitate et iugo barbarico liberati in quanta libertate sub felicissimo nostro imperio de-
9 gere meruerunt. Hoc etiam deprecantes exoramus precibus sanctae et gloriosae semper 25
uirginis et dei genetricis Mariae, ut, quidquid minus est rei publicae nostrae, per nos,
ultimos seruos suos, restituat in suo nomine deus et dignos nos faciat seruitium eius ad-
10 (1) implere. Deo itaque auxiliante pro felicitate rei publicae nostrae per hanc diuinam legem
sancimus, ut omnis Africa, quam deus nobis praestitit, per ipsius misericordiam optimum
auscipiat ordinem et propriam habeat praefecturam, ut sicut Oriens atque Illyricum, ita et 30
11 Africa praetoriana maxima potestate specialiter a nostra clementia coretur. Cuius sedem
iubemus esse Carthaginem et in praefatione publicarum chartarum praefecturis aliis eius
12 (2) nomen adiungi, quam nunc tuam excellentiam gubernare decernimus. Et ab ea auxiliante
deo septem prouinciae cum suis iudicibus disponantur, quarum Tingi et quae proconsu-
laris antea uocabatur, Carthago et Byzacium ac Tripolis rectores habeant consulares: reli- 35
quae uero, id est Numidia et Mauritania et Sardinia, a praesidibus cum dei auxilio
13 (3) gubernentur. Et in officio quidem tuae magnitudinis nec non pro tempore uiri magnifici
praefecti Africae trecentos nonaginta sex uiros per diuersa scrinia et officia militare decer-
nimus. in officiis uero consularium ac praesidum quinquaginta homines per singula officia

CRQ

1 exhibere debeamus] exhibeamus Q 4 om-
nip. deus Q, omnip. om. C | monstrare R
5 contingerunt R^a | africam C 6 antea C |
quinque] R, quinquaginta CQ | a] au R, om. C
7 fuerunt C | quidem] quem R^a 8 ad] in R^a? |
inuidiam transferebat Q 9 iugo] uiro Q^a |
quoque dei] CQ, dei etiam R 10 aliqua Q |
eis] CQ, his R 12 post] per Q | perage-
runt Q 15 a om. Q | dei] dei de R^a | me-
ruerint Q 16 africa C | et om. R 17 cap-
tam et omnia] capta C | imperiali C | africa
CRQ 18 prouincias] pro C 19 et om. R |
capta roma] C, captiua a roma RQ | oblata Q^a
20 post] post omnes R^a | protulit Q | de
om. C | misericordiam Q 23 omnipotentis]
R, om. CQ | quam a] RQ, quam C 24 cap-
tiuitate] ciuitate Q | quanta] qua Q | impe-

ratore R 25 et om. R | gloriosae R^a, glo-
riosissime Q 26 genetriis R 27 in om. Q
29 nobis deus Q | optimum susc. ordinem] Q.
optimum opus susc. ordinem C, optimam
ansc. hordinationem R 30 praefecturam R^a
31 pretoria C | a om. C 32 praefationem C |
nomen eius R 33 ea] eo C | auxiliantem C,
auxiante Q^a 34 deo om. C | tingi et quae]
tegi atque R, zegy et que Q, zeigi quae C,
tingi quae ed. Noremb. 35 et] e Q | byza-
cium] C, bizantium RQ | rectores ... 36 id
est om. C | numidia mauritania C | et] ac R |
a om. C 37 magnifici] R^aQ, magnifici ac C,
magnificae R^a 38 militari R^a 39 consula-
rum Q^a | quinquaginta h. p. s. officia] id est
h. p. s. off. quinquaginta Q

14 (4) esse sancimus. Quae vero emolumenta siue magnificentia tua siue consulares et praesides
et quid unusquisque ex officio eorum de publico consequi debet, notitia subter adnexa
15 (5) declarat. Optamus ergo, ut omnes iudices nostri secundum voluntatem et timorem dei et
nostram electionem atque ordinationem sic suas administrationes gubernare studeant, ut
nullus eorum aut cupiditati sit deditus aut uolentias aliquas uel ipse inferat uel iudicibus
aut officiis eorum aut quibuscumque aliis collatoribus inferre permittat. licet enim per
omnes prouincias nostras deo inuante festinemus, ut illaesos habeant collatores, maxime
tamen tributariis dioeceseos Africanæ consulimus, qui post tantorum temporum captiuita-
16 tem meruerunt deo inuante per nos lumen libertatis adspicere. Ergo iubemus omnes uio-
lentias et omnem anaritiam cessare et iustitiam atque ueritatem circa omnes nostros tribu-
tarios reseruari. sic enim et deus placatur et ipsi possunt celerius, sicut collatores alii
17 (6) nostrae rei publicae, releuari atque florere. Sportulas etiam ab officio tam uiri magnifici
praefecti Africani quam reliquorum iudicum sic exigere iubemus, quomodo in nostris legibus
est dispositum et ab omni re publica nostra custoditur, ut nullus audeat quocumque tem-
18 pore uel quocumque modo earum excedere quantitatem. Hoc etiam praesenti sanctione
credimus ordinandum, ut non multa dispendia pro completionem chartarum uel codicillorum
uel in nostro laterculo uel in scriniis praefecti praetoriorum per Africam iudices sustinere
uideantur, quia, si ipsi dispendiis laesi non fuerint, nullam habeant necessitatem eiusdem
19 nostrae Africae tributarios praegravandi. Iubemus ergo, ut indices dioeceseos Africanæ
tam ciuiles quam militares in nostro laterculo pro codicillorum atque chartularum promo-
tionis suae consuetudinibus nihil ultra quam sex solidos praebeant, at uero in scrinio
20 praefectorum non ultra duodecim solidos cogantur inferre. Quem modum si quis exces-
serit, ipse quidem iudex triginta librarum auri dispendio subiacebit, officium uero eius non
solum simile dispendium, sed et capitale periculum sustinebit. nam si aliquis ex quacum-
que parte ausus fuerit inssiones nostras excedere et non festinauerit cum dei timore eas
21 seruare, non solum dignitatis aut substantiae periculum sustinebit, sed etiam ultimo supplicio
subiacebit.

21 Et est notitia deo auxiliante:

Pro annonis et capitu pro tempore praefecti praetorio per totam Africam auri libras
centum.

30

Pro annonis consiliariorum auri libras uiginti.

Pro annonis cancellariorum auri libras septem.

22 Item officiis eius ita:

In scrinio primo hominibus decem pro annonis XVIIIIS, pro capitu XIIIS, fiunt solidi
CXLVIIS. ita: numerario pro annonis VI annona solidorum V et pro capitu IIII capitus
solidorum IIII, fiunt solidi XLVI. secundo pro annonis III annona solidorum V et pro
capitu II capitus solidorum IIII, fiunt solidi XXIII. tertio pro annonis II annona solidorum
V et pro capitu IS capitus solidorum IIII, fiunt solidi XVI. quarto quinto et sexto

CRQ: ad notitiam (inde a. u. 28), quam om. Q, adhibui Bamberg. I D 5 = F

1 et (ac Q) praes. et] id est C 2 debent C 3 nol. dei et timorem et R 4 studeat R 5 aut om. R | cupiditas Q^a | sit om. R | aut om. R | inferas C | aut a iudicibus seu ab officiis R 6 liceat Q 7 inleses C | maxima C 8 dioeceseos CRQ | consulaemus C 9 meruit Q | lumen liberalitatis Q | uolentiam R^a 10 omnem] ad Q 11 enim et] C, enim R, et enim Q 13 indicium R 14 rei C | ut] et R 15 etiam] etiam in Q 16 credidimus R | ut] et R | completionem RQ 17 praefecta Q 19 ut om. Q | dioeceseos CRQ 20 atque] ac R | cartularum Q 24 solum bis Q | similem C 25 excederere Q 26 dignitates Q 28 de numeris huius notitiae restituendis agitur in libro meo Kritik des Just. Codex p. 138 seqq. | et est ... auxiliante om. R, et est ... 34 scrinio primo

om. F 29 praefecti praetorio] C, i. pp.] R | librarum C 31 consiliariorum] C, consularum R | uiginti] R, cxx C 32 libras] liber R 34 omnibus F | XVIIIIS] C, xiiii sic R, xiiiiis F | pro capitu] kapit. CF, cap. R, pro capi. Miraeus | XIIIS] C, xii R 35 CXLVIIS] C, cxliii R, cxliiis F | ita] item F | numerari R | annonis] annis C | VI annona] C, vii annos R, om. F | et pro] et R | capitu] capito C, cap. RM et sic deinceps fere constanter in libris nostris omnes huius uocis casus notantur: uide quae dixi l. c. (u. 28) p. 150 | IIII] C, vii R, om. F 36 solido F | XLVI ... 128, 3 fiunt solidi om. F | XLVI ... 37 XXIII] xxxvi. in R | III] Miraeus, iiii C 38 V et] C, om. R | capitu] cap. C, capite R | IIII] R, iii C | XVI] C, xu R

ad annonas IS annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum IIII, fiunt solidi XXXIIIS. reliquis quattuor ad annonas I annona solidorum V et ad capitum S capitis solidorum IIII, fiunt solidi XXVIII.

- 23 In scrinio secundo ut supra scriptum est. in scrinio tertio ut supra scriptum est. in scrinio quarto ut supra scriptum est. 5
- 24 In scrinio primiscrinii, quod est subadiuuae, hominibus decem annonae XIII capita XIS, fiunt solidi CXVI. ita: primiscrinio pro annonis III annona solidorum V et pro capitu II capitis solidorum IIII, fiunt solidi XXIII. secundo pro annonis II, annona solidorum ut supra scriptum est, et pro capitu IS, capitis solidorum ut supra scriptum est, fiunt solidi XVI. tertio et quarto pro annonis IS, annona solidorum ut supra scriptum est, et pro 10 capitu I, capitis solidorum ut supra scriptum est, fiunt solidi XXIII. reliquis hominibus sex ad annonam I annona solidorum V et pro capitu I capitis solidorum IIII, fiunt solidi LIII.
- 25 In scrinio commentariensis hominibus duodecim annonae XVII capita XIIIS, fiunt solidi CXLIII. ita: primo commentariensi annonae III annona solidorum V, pro capitu II 15 capitis solidorum IIII, fiunt solidi XXIII. sequentes homines tres ad annonas II annona solidorum V, pro capitu IS capitis solidorum IIII, fiunt solidi XLVIII. reliqui homines octo ad annonam I annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum IIII, fiunt solidi LXXII.
- 26 In scrinio ab actis hominibus decem annonae XIII capita XII, fiunt solidi CXVIII. ita: primo annonae III pro annona I solidi V, capita II capitis solidorum IIII, fiunt solidi 20 XXIII. secundo et tertio ad annonas II pro annona I solidi V et ad capitum IS capitis solidorum IIII, fiunt solidi XXXII. reliquis septem ad annonam I annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum IIII, fiunt solidi LXIII.
- 27 In scrinio libellorum hominibus sex annonae VIIS capita VIS, fiunt solidi LXIIIS. ita: primo annonae II pro annona solidi V, pro capitu IS capitis solidorum IIII, fiunt solidi 25 XVI. secundo annona IS pro annona solidi V, pro capitu I capitis solidorum IIII, fiunt solidi XIS. reliquis hominibus quattuor ad annonas I annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum IIII, fiunt solidi XXXVI.
- 28 In schola exceptorum hominibus sexaginta annonae LXXIII capita LXII solidi DCXVIII. ita: primo et secundo ad annonas III pro annona solidi V et ad capita II capitis solidorum 30

CRF

1 ad ann. IS] C, et ann. R | et] e R | capitum I] capita C, cap. omissis I ... 2 capitum R | solidorum] solidi C 3 sol. III] C, sol'i tres R | XXVIII] CF, xxviii R 4 in scrinio tertio ut s. s. est om. R 6 quod est] C, quod R, ut est quod est F | subadiuuae] CR, sua iube F | XIII] CF, xiii R | kapiti C, cap. R, kap. F 7 XIS] CR, xs F | CXVI] CR, cxvi F | primiscrinii R | III] RF, iii C | V et om. R | capitu] C, cap. RF 8 capitis] capite R | solidi CF, sol. R | III ... solidorum om. R | solidorum] sol. C, solidi F 9 et pro ... est om. C | et] R, ui F | pro] F, om. R | IS capitis] i. cap. R, if F | solidorum] sol. R, solidi F | est] est et F | fiunt ... 10 scriptum est om. R 10 tertia et quarta F | solidorum] C, ut solidorum F | et pro ... 11 est om. C 11 I] R, om. F | est] R, est et capt. capt. solidi F 12 ad annonam I] C, ad non. i. F, om. R | solidorum V] solidi u CF, sol. R | pro cap. I] C, cap. ad RF | solidorum solidi C, sol. RF 14 in om. F | commentariensi RF | duodecim] x R | XVII] cūciili R | capitu C, cap. RF | XIIIS] CR, iiiiis F 15 CXLIII] CR⁶, c. sol. xliii R^a, cliii F | ita om. CRF | III] CF, iis R | V ... 16 solidorum om. R | capitu] C, cap. F 16 solidi C, sol. F | III] iii R | annona] RF, om. C 17 solidi C, sol. RF | capitu] C,

cap. RF | III] iii R | XLVIII] Miracul. xlviii CF, xlviii R | relique R 18 solidi C, sol. RF | ad] C, om. RF | I capitis] R, i. capita F, om. C | solidorum] solidi C, sol. RF | LXXII] CR, xxviii F 19 hoibus R, nominibus F | decem om. C | fiunt om. CRF | CXVIII] CF, exviii R 20 annona I solidi] CF, sol. ann. R | V] C, ui RF | capita II] cap. ii C, cap. ii R, om. F | solidi C, sol. RF | III ... 21 annona I solidi om. R 21 I om. F | et ad] C, et R, ad F 22 III] CF, ui R | septem] xviii CF, xiii R | annona] C⁶, ad ann. C^a, om. RF | solidi CR, sol. F 23 I] if R | capitis om. F | solidi C, sol. RF | III] C, ui R, uiiii F | solidi om. F 24 sex] CR, vii F | VIIS] C, iiiiis R, uis F | VIS] C, ui F, om. R | LXIIIS ... 25 solidi om. F | ita] R, item a C 25 annona om. R | pro cap. ... 26 solidorum III om. R 26 annona IS] if CF | capitis solidorum] solidi C, sol. F 27 XIS] CR, xii F quattuor om. F | ad bis R | V om. R | ad] F om. CR | I om. C 28 capitis om. CRF 29 schola] R⁶ F, scolo C, sel R^a | sceptorum F | hominibus] pro hominibus C | sexag. (x R) ann. LXXIII] RF, lxviii C | DCXVIII] CF, cxviii R 30 secunda R | ad annonas] anno. CR, ann. F | V] CF, ui R | II] C, i RF

rum III, fiunt solidi XLVI. aliis hominibus quinque ad annonas II annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum III, fiunt solidi LXX. reliquis hominibus decem ad annonas IS annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum III, fiunt solidi CXV. reliquis hominibus quadraginta tribus ad annonas I annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum III, fiunt solidi CCCLXXXVII.

- 29 In schola singulariorum hominibus quinquaginta annonae LIIS capita L solidi CCCCLXIIIS. ita: primo annonae II annona solidorum V, capitis I capitis solidorum III, fiunt solidi XIII. secundo tertio et quarto ad annonas IS annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum III, fiunt solidi XXXIIIS. reliquis hominibus quadraginta sex ad annonam I annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum III, fiunt solidi CCCCXIII. 10
- 30 In schola mittendariorum hominibus quinquaginta annonae LIIS capita L solidi CCCCLXIIIS. ita: primo annonae II annona solidorum V, capitis I capitis solidorum III, fiunt solidi XIII. secundo tertio et quarto ad annonam IS annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum III, fiunt solidi XXXIIIS. reliquis hominibus quadraginta sex ad annonam I annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum III, fiunt solidi 15 CCCCXIII.
- 31 In schola cursorum hominibus triginta annonae XXIIIS capita XXX solidi CCLXXXIIIS. ita: primo annonae II annona solidorum V, capitis I capitis solidorum III, fiunt solidi XIII. secundo et tertio et quarto ad annonam IS annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum III, fiunt solidi XXXIIIS. reliquis hominibus uiginti sex ad annonam I 20 annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum III, fiunt solidi CCXXXIII.
- 32 In schola nomenclatorum hominibus duodecim annonae XIII capita XIIIS solidi CXV. ita: primo annonae II annona solidorum V, capitis IS capitis solidorum III, fiunt solidi XVI. reliquis hominibus undecim ad annonam I annona solidorum V et ad capitum I capitis solidorum III, fiunt solidi XCVIII. 25
- 33 In schola stratorum hominibus sex annonae VII capita VI solidi LVIII. ita: primo annonae II annona solidorum V, capitis I capitis solidorum III, fiunt solidi XIII. reli-

CRY

1 solidi] Y, sol. et R | XLVI ... 3 solidi om. C | ad ann.] R, ann. Y | II] Y, n R 2 et ad] et R, ad Y | III] Y, om. R | LXX ... 3 solidi om. Y | decem] Miraeus, xiii R 3 IS annona] i. ann. Miraeus, om. R | V] Miraeus, ui R | CXV] CY, cxii R 4 quadraginta tribus] CY, xiiii R | ann. sol. V] CY, cap. sol. iiii R | ad om Y 5 III] CY, iii R | solidi om. Y | CCCLXXXVII] C, cccxxxiii R, cclxxxvi Y 6 singulariorum] C, singularium R, singularum Y | quinquaginta] Y, in C, uel R | LIIS] CR, lis Y | L sol.] solidos C, i sol. R, ii sol. Y | CCCCLXIIIS] Y, cclxiiis C, cclxiii. f R 7 annonae II] anno. ii CR, anno secundo Y | I capitis] i capita C, i cap. Y, i R | sol. III] fiunt solidi] sol. C 8 XIII] C, xxiii R, iiii Y | IS] us Y | I cap. om. C 9 solidorum] sol. i R | XXXIIIS] C, xxxiis R, xxxiii sol. Y | hominibus om. CRY | quadr. sex] Y, lui C, xliii R | ad ann.] ann. C 10 V] ui R | et ad] et R | capitu solidi C | III] ui R | CCCCXIII] C, cccxiii R, cccxiiii Y 11 hominibus quinquaginta] CY, hominum i R | LIIS] CY, luf. R | capita ... 12 CCCCLXIIIS om. Y 12 CCCCLXIIIS] C, cccxiis R | annonae] anno C, anno ann. R, ann. Y | II] CR, ii. i secundo et tertio Y | capitis I capitis] cap. sol. ui et cap. i R 13 III] iiii R | XIII ... 14 fiunt solidi om. R | tertio] et tertio Y | et ad] Miraeus, et CY 14 III] fiunt sol.] Miraeus, iiii sol. fiunt sol. Y, om. C | XXXIIIS] CR, xxxiii Y |

quadr. sex] xliii C 15 ad ann. I] ann. i. ann. sol. u. et cap. sol. iu. fiunt sol. xxxiis. reliquis hominibus lxvi ad ann. primo R | V] ui R | et ad ... III om. R | capitis om. Y 16 CCCCXIII] C, cccxiu R, cccxiiii Y 17 cursorum] sororum Y | hominum R | annonae ... XXX fiunt om. C | annonae] ann. Y, aann. R | XXXIIIS] xxiii R, xxiis Y | cccxxii. f. R, cccxiis C, cclxxxii Y 18 annonae II] anno secundo Y | I capitis] i. kapitu C, i. cap. Y, om. R | III] iiii R | fiunt om. Y 19 XIII ... 20 solidi om. R | et ad] Y, et C 20 capitis ... fiunt om. Y | XXXIIIS] Miraeus, xxxs C, xxxiii R, om. Y | uiginti ... 21 fiunt solidi om. C 21 capitu] I] Y, cap. R | III] ui R | fiunt solidi] R, om. Y | CCXXXIII] CY, xxx R 22 nomenclatorum] Miraeus, numenculator C, nomenclatorum R, nummel'atorum Y | hom.] hoib R | solidi] CRY, fiunt solidi Miraeus | CXV ita] CY, cxui. ta R 23 annonae] i. anno Y^a, anno Y^b | II ann.] xii ann. C, ii ann. ii R, anno secundo Y | IS capitis om. Y | IS] f. R | III] ui R 24 undecim] xii R | I annona] Miraeus, ann. Y, om. CR | V] uii R | et ... 25 III] cap. ui R 25 XCVIII] Y, xciii C, xxui R 26 stratorum] CR, statorum Y | hominum R | sex] C, xu R, sexto Y | annonae VII] C, ann. ii R, anno. septimo Y | LVIII] CY, i. uiii R 27 II] C, secundo RY | annona om. C | V ... sol. III om. R | I capitis] C, cap. Y | sol. III] fiunt om. C

quis hominibus quinque ad annonas I pro annona solidos V et ad capitum I pro capitu solidos III, fiunt solidi XLV.

- 34 In schola praeconum hominibus decem annonae XI capita XS solidi XCVII. ita: primo annonae II pro annona solidos V, capitus IS pro capitu solidos III, fiunt solidi XVI. reliquis hominibus nouem ad annonam I pro annona solidos V et ad capitum I pro capitu solidos III, fiunt solidi LXXXI.
- 35 In schola draconariorum hominibus decem annonae XI capita XS solidi XCVII. ita: primo annonae II pro annona solidos V, capitus IS pro capitu solidos III, fiunt solidi XVI. reliquis hominibus nouem ad annonam I pro annona solidos V et ad capitum I pro capitu solidos III, fiunt solidi LXXXI. 10
- 36 In scrinio operum hominibus uiginti annonae XXVIII capita XXI, solidi CCXXIII. ita: primo annonae III pro annona solidi V, capita II pro capitu solidi III, fiunt solidi XXIII. reliquis hominibus tribus ad annonas II pro annona solidi V et ad capitum I pro capitu solidi III, fiunt solidi XLII. reliquis aliis hominibus sex ad annonam IS pro annona solidi V et ad capitum I pro capitu solidi III, fiunt solidi LXVIII. reliquis aliis hominibus decem ad annonam I pro annona solidi V et ad capitum I pro capitu solidi III, fiunt solidi XC. 15
- 37 In scrinio arcae hominibus uiginti annonae XXVIII capita XXI solidi CCXXIII. ita: primo annonae III pro annona solidi V, capita II pro capitu solidi III, fiunt solidi XXIII. reliquis hominibus tribus ad annonas II pro annona solidi V et ad capitum I pro capitu solidi III, fiunt solidi XLII. reliquis aliis hominibus sex ad annonam IS pro annona solidi V et ad capitum I pro capitu solidi III, fiunt solidi LXVIII. reliquis aliis hominibus decem ad annonam I pro annona solidi V et ad capitum I pro capitu solidi III, fiunt solidi XC. 20
- 38 In schola chartulariorum hominibus quinquaginta annonae LVIII capita LIIS solidi D. ita: primo annonae III pro annona solidi V, capita II pro capitu solidi III, fiunt solidi XXIII. reliquis hominibus tribus ad annonas II pro annona solidi V et ad capitum IS pro capitu solidi III, fiunt solidi XLVIII. reliquis aliis hominibus sex ad annonam IS pro annona solidi V et ad capitum I pro capitu solidi III, fiunt solidi LXVIII. reliquis aliis hominibus quadraginta ad annonam I pro annona solidi V et ad capitum I pro capitu solidi III, fiunt solidi CCCLX. 25
- 39 Fiunt homines CCCXCVI, annonae CCCXCXVIII solidorum IICCCCXC, capita CCCXXS solidorum MDCLXXXII, fiunt solidi IIIICLXXII. 30

CR (om. 15 LXVIII ... 131, 8 solidos) Y

1 pro annona] R, i Y, om. C | et ad] et Y |
I pro capitu] R, i. cap. Y, om. C 2 III] in R | XLV] CF, xiii R 3 in sola Y^a |
praeconum] R, praecorum C, pretonum Y |
hominum R | annonae ... 4 annonae II om. C |
XI] Vindob. 2255, xii RF | XS] x. F. R, xii F 4 II] R, om. Y | cap. IS pro om. Y |
III fiunt solidi om. Y | XVI] CF, xiii R 5 nouem] uiii C | I pro annona om. C 6 III] pro ann. sol. R 7 draconariorum] C, draconorum R, draconarum F | hominum R |
annonae] ad ann. R | XI] xii R | XS] CR, xi F | XCVII] Y, xcvi C, xciii R 8 ann. II pro annona] ann. pro ann. R, anno. secundo anno pro ann. Y, om. C | V] C, ii R, xi F |
IS] R, unusemis C, ii F | capitu] cap. i F | III] u R 9 XVI] xiii R | et ad om. CRF | I om. R 10 III fiunt solidi] CF, solidi II fiunt R | LXXXI] C, lxxx RF 11 XXVIII] CR, xxiii F | CCXXIII] CF, cxxvi R 12 annonae] anno R^a | II pro cap. om. C | III] u R 13 XXIII (xxvi R) ... 14 fiunt

solidi om. C 14 III] Y, om. R | XLII] C, xxii R, lxii F | hominibus aliis Y | IS] C, ii Y, om. R 15 solidi V om. R | capitu] capitu C | sol. III fiunt] u ad R | LXVIII] CF, lxx R 16 ad om. F | I pro annona] Y, om. C 18 archae C 19 V cap. II pro cap. sol.] Y, om. C 20 I] Y, i. in C 21 sex] Miraeus, iii Y, om. C | IS] C, ii F 22 ad cap. I] C, cap. prio F | LXVIII] C, lxiii F | aliis] F, om. C 23 decem] C, ex Y | I] primo Y 25 chartulariorum] C, cartularum F | quinquaginta] Y, i C | LVIII] Miraeus, lvi C | LIIS] C, lii Y 26 pro ann.] per ann. F 27 et ad] Y, et C | IS] C, ii Y 28 pro capita C | aliis] C, om. F | IS] C, ii F 29 LXVIII] C^a, lxiii C^a, lxiii Y 30 aliis] C, om. F 31 CCCLX] Miraeus, ccccl C, cccclx Y 32 CCCXCXVIII] C, cccxviii Y | CCCXXS] i. cccc C, cccxxi Y 33 solidorum ... IIIICLXXII] fiunt solidi iiii lxii Mdclxxxii C, fiunt solidi iiii. lxxiii. xd. lxxxii Y

- 40 Item pro annonis et capitu consularis¹ solidi CCCCXLVIII. officiorum eius solidi CLX².
- 41 Pro tempore medicis hominibus quinque annonae XLVIII capita XVIIIIS solidi CCCCXVIII. ita: primo pro annonis XV capitibus VI solidi IC. secundo pro annonis X capitibus V solidi LXX. reliquis hominibus tribus ad annonas VIII et ad capita IIS³ solidi CL.
- 42 Grammaticis hominibus duobus ad annonas X et ad capita V, ad solidos LXX. sophistis oratoribus hominibus duobus ad annonas X, ad capita V, ad solidos LXX.
- 43 Haec igitur, quae pro disponendis ciuilibus iudicibus Africae eorumque officiis, id est tam scriniariis amplissimae eius praefecturae quam cohortalibus, per hanc diuinam constitutionem statuimus, tua magnitudo cognoscens ex kalendis Septembribus futurae tertiae decimae indictionis effectui mancipari obseruarique procuret atque edictis publicis omnibus innotescant: his scilicet, qui ordinati fuerint a tua sublimitate secundum praesentem diuinam constitutionem, firmitatem sui status in perpetuo habituris. nam deo iuuante de militaribus iudicibus et de officiis eorum et de alio nostro exercitu per aliam sanctionem³ statuimus. 15
- EMISSA LEX CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. IIII ET PAVLINO CONSS. a. 534
- 2 IDEM A. BELISARIO MAGISTRO MILITVM PER ORIENTEM. In nomine domini nostri Ihesu Christi ad omnia consilia omnesque actus semper progredimur. per ipsum enim imperii iura suscepimus, per ipsum pacem cum Persis in aeternum confirmauimus, per ipsum acerbissimos hostes et fortissimos tyrannos deiecimus, per ipsum multas difficultates supera- 20 uimus, per ipsum et Africam defendere et sub nostrum imperium redigere nobis concessum est, per ipsum quoque, ut nostro moderamine recte gubernetur et firme custodiatur, confidimus. Vnde iam per eius gratiam ciuiliu administrationum iudices et officia singulis Africanis prouinciis constituimus attribuentes, quid emolumentorum unusquisque percipere debeat. ad eius igitur prouidentiam etiam nunc animum nostrum referentes et armatas mili- 25 tias et duces militum ordinare disponimus. Sancimus itaque, ut dux limitis Tripolitanae prouinciae in Leptimagnensi ciuitate sedes interim habeat, dux uero Byzacenae prouinciae in Capsa et Thelepte ciuitatibus interim sedeat, dux autem Numidiaae prouinciae in Constantinensi ciuitate sedes interim habeat, dux autem Mauritaniae prouinciae in Caesariensi 2 ciuitate interim sedeat. Iubemus etiam, ut in traiectu, qui est contra Hispaniam, quod 30 Septem dicitur, quantos prouiderit tua magnitudo, de militibus una cum tribuno suo, homine prudente et deuotionem seruante rei publicae nostrae per omnia, constituas, qui possit
- CR (incipit 8 LXX) F (usque ad u. 8) Q (inc. u. 17): ad u. 1...8 contuli edit. Miraei

¹ consularis] pro tempore consularis Tingitanae prouinciae? ² post CLX desiderantur et Tingitanae prouinciae officia et notitiae reliquarum sex prouinciarum: u. § 12 ³ c. 2 h. t.

1 consularis] Vindob. 2255, consulariis C, consulares F, censualium Miraeus | CCCCXLVIII | cccxlviij F | officiorum] Miraeus, officialem C, officit F 2 CLX ... 3 solidi om. F 3 pro tempore medicis] praetor med' C, pt medi Miraeus XLVIII | C, xlviii Miraeus | XVIIIIS | C, XVIII Miraeus 4 CCCCXVIII | C, CCCXVIII Miraeus, ccccxviii F | primo pro] primo C | capitibus] cap. libri | VI | u C | IC | c CY, V Miraeus 5 capitibus] cap. libri | V | ii C | et ad] et F | IIS | C, iii F, II Miraeus 7 V | C, ii F Miraeus | sophistae C, sortitas F Miraeus 8 LXX | lx C 10 scriniariis apliss. R | cohortalibus R 11 tua] tuae C | ex om. R | septembr.] sempb'. R^a 12 emancipari R^a | hi R 13 innotescant] Mommsen, innotescat libri 14 de om. R 16 s. a. C Contius 1562: in C est tantum emissa lex, apud Contium dat. constantinop. dn. iustiniano pp: de anno 534 constat tam propter instantem XIII indictionem (u. 11), quae incidit in hunc annum, quam propter subscriptionem sequentis legis, quae § 15 initium emolumentorum ad eius-

dem indictionis initium remittit: praeterea uoc. statuimus (u. 15) indicat c. 1 et 2 eodem tempore emissas esse 17 a.] na. R | belisario (uil. C) CR, blisiano Q | magistri C | militi R, militiae Q | orienti Q 18 actu Q^a 19 iura imperii Q cum | C, in R, om. Q | ipsos acerbissimos Q 20 deiecimus Q 21 et africam] CR, affricam Q | sub nostrum imperium] C, sub (sub om. R) nostro imperio RQ | nobis redigere R | nconcesum Q^a 22 gubernentur et f. custodiantur Q 23 iam] C, om. RQ 24 quid emolum.] RQ, quidem molum. C 25 ad] C, atque ad RQ | prudentiam C 26 ordinari R | disposuimus Q | limitis] C, litis R, militis Q 27 leptimagnensi C, leptimagne R, leptimagenti Q | bizacenae R, bizancenae Q 28 teleptae C, lepte RQ | autem] CR, uero Q | constantinensi] RQ, caesariensi C 29 sedes om. Q 30 interim sedeat] RQ, sedes interim habeat C | traiecto CR 31 quanto R | prouiderit CQ | hominem prudentem C 32 constituas] constitutis RQ, constitutis C

et ipsum traiectionem semper seruare et omnia, quaecumque in partibus Hispaniae uel Galliae seu Francorum aguntur, uiro spectabili duci nuntiare, ut ipse tuae magnitudini referat. In quo traiectione etiam dromones, quantos prouideris, ordinari facias. In Sardinia autem iubemus ducem ordinari et eum iuxta montes, ubi Barbaricini¹ uidentur, sedere habentem milites pro custodia locorum, quantos et ubi tua magnitudo prouiderit. Et omnes diligenter pro commissis suae custodiae prouinciis inuigilent et ab omni hostium incursione subiectos nostros tueantur illaesos et festinent, die noctueque dei inuocando auxilium et diligenter laborando, usque ad illos fines prouincias Africanas extendere, ubi ante inuasionem Vandalorum et Maurorum res publica Romana fines habuerat et ubi custodes antiqui seruabant, sicut ex clusuris et burgis ostenditur. Maxime autem ciuitates, quae prope clusuras et fines antea tenebantur, cum essent sub Romano imperio constitutae, auxiliante diuina misericordia, cum hostes per partes expelluntur, festinantes comprehendere atque manere et in illis locis duces et milites per partes accedant, ubi antea fines et clusurae prouinciarum erant, quando integrae Africanae seruabantur sub Romano imperio prouinciae: Quod deo adnuente, cuius auxilio nobis restitutae sunt, speramus cito nostris prouenire temporibus, et ut in securitate et pace prouinciae cum antiquis finibus integrae seruentur et uigiliis ac laboribus deuotissimorum militum et cura spectabilium pro tempore ducum custodiantur illaesa, quoniam ita conuenit, ut semper custodes fines prouinciae seruent, ne detur hostibus licentia incurrendi aut deuastandi loca, quae nostri subiecti possident. Quantos autem milites siue pedestres siue equites per unumquemque litem qui debent² ad custodiendas prouincias et ciuitates, tua magnitudo, prout considerauerit, ordinet et nobis referat, ut, si prouiderimus sufficientem esse ordinationem, confirmemus eam, sin autem perspexerimus et aliquid amplius fieri, ut eam augmentemus. Quid autem dux stipendiorum nomine pro se suisque hominibus et quid eius officium consequatur, hoc subdita declaratur notitia. Sicut ergo praedictum est, interim nunc duces ac milites secundum nostram dispositionem in locis seu ciuitatibus quibus inssimus sedeant, donec deo auxiliante nobis ac rei publicae nostrae per labores nostros in illis locis constitui possint, in quibus uniuscuiusque prouinciae antiquus limes constitutus erat, quando florente Romana re publica memoratae prouinciae integrae tenebantur. Pro limitaneis uero ordinandis (quia necessarium nobis esse uidetur, ut extra comitatenses milites per castra milites limitanei constituentur, qui possint et castra et ciuitates limitis defendere et terras colere, ut alii prouinciales uidentes eos per partes ad illa loca se conferant) exemplum fecimus unius numeri limitaneorum, ut secundum exemplum, quod nos misimus, per castra et loca, quae prouiderit tua magnitudo, eos ad similitudinem nostri exempli ordinet, sic tamen ut, si

CRQ

¹ Barbari uicini (*Mommsen*)? ² qui [praesunt habere] debent (*Mommsen*)?

1 serseruare Q | uel] seu R 2 auguntur C |
duce Q | ut] et C 3 traiectione etiam C, etiam
traiectione R | domones Q | ordinare Q | facias
... 4 ordinari om. C 4 duces Q | eum] R,
cum C, eos Q | barbaricini] C, barbaricinae
RQ | habentes CQ 5 ibi RQ | prouiderit C, prouiderit Q 6 inuigilent Q 7 studeantur C |
et] ut CQ, om. R | inuocando auxilium Q,
auxilium inuocando (—dum R^a) R 8 prouinciae africanas C | inuisiones R^a | guandalorum C 9 et] R, uel CQ | fines Q 10 clausuris Q | burris R | quae] qui C | clausuris Q 11 sub] sub nostro R 12 partes] partes accedant Q | festinante comprehendere *Bamb.* D I 3, festinate comprehendere RQ, festinate comprehendite C 13 antea fines] tantae affines C | clausura Q 14 integra C | romano] omni nostro R 15 quod om. R | deo] de eo Q | adnuente R | prouenire] CR^a, subuenire R^a, profinire Q 16 et ut] R, et CQ |

obscuritate Q | et pace] paceque R | reseruentur Q 18 custodiatur R | fines] suides C 19 aut] et R 20 quanto CQ | militem Q | seu equ. R | unumquemque R 21 tua magn. (magn. tua Q) prout considerauerit] CQ, ut tuam magn. consperit (—rint R^a) R 22 prouiderimus] CR, prudentissimus Q 23 prosperimus Q | et] ut C | eam] C, ea RQ 24 officio R^a | consequatur] R, consequerit C, consequitur Q | hoc] hoc in RM 25 declarata C, declaretur Q | ac] aut Q 26 sedeant] secundant Q 27 nostros] uestros R^a, om. R^a | construi Q 29 re] rei CQ | militaneis Q 30 comitatenses] comitem sex R | milites] R, militis C, limites Q 31 possunt Q | limitis] CR, et limites Q | ut] C, ut et R, et ut Q 32 exemplum] et exemplum Q | facimus Q 33 muneris Q, inc. R^a | loca et castra Q 34 prouiderit] Q, prouiderit C, praeuiderint R

inueneris de prouinciis idonea corpora, aut de illis, quos antea milites habebant, limitaneo-
rum constituas numero in unoquoque limite, ut, si forsitan commotio aliqua fuerit, possint
ipsi limitanei sine comitatensibus militibus una cum ducibus suis adiuuare loca, ubi dis-
positi fuerint, non longe limitem exeuntes nec ipsi limitanei nec duces eorum, ut nullum
etiam dispendium a ducibus uel ducianis praedicti limitanei sustineant, nec aliquas sibi 5
consuetudines de eorum stipendiis per fraudes ad suum lucrum conuertant. haec autem
9 non solum in limitaneos uolumus obseruari, sed etiam in comitatenses milites. Et unum-
quemque ducem et tribunos eorundem militum iubemus, ut semper milites ad exercitatio-
nem armorum teneant et non concedant eos diuagari, ut, si quando necessitas contigerit,
possint inimicis resistere: et nullum audeant duces aut tribuni commeatalem de ipsis 10
dimittere, ne, dum sibi lucrum studeant conficere, incustoditas nostras relinquant pro-
9a uincias. Nam si usurpauerint memorati duces uel officia eorum seu tribuni commeatalem
de militibus relinquere aut aliquod lucrum de eorum emolumentis subripere, hoc non
9b solum in quadruplum iubemus publico dependere, sed etiam dignitate eos priuari. Magis
enim debent duces et tribuni supra deputata sibi emolumenta secundum labores suos de 15
nostra largitate remunerationem sperare et non de commeatis militum aut de eorum stipen-
diis lucrum sibi adquirere, quoniam ideo ordinati sunt milites, ut per ipsos prouinciae
uindicerentur: praecipue cum sufficienter et ipsis ducibus et officiis eorum emolumenta prae-
stitimus et semper prouidimus unumquemque secundum labores suos ad meliores gradus et
10 maiores dignitates perducere. Postquam uero deo placuerit et per tuam magnitudinem 20
limes omnis in antiquum statum peruenerit et bene ordinatus fuerit, tunc, ubicumque
necessitas emergerit, uiri spectabiles duces inuicem sibi, quando usus exegerit, auxilium
praebeant, ut prouinciae seu limites eorum uigiliis et laboribus deo iuuante illacsi custo-
11 dianantur. Sicut autem iubemus audaces et feroces contra inimicos iudices ac milites nostros
esse, sic uolumus eos mites et beneuolos circa collatores nostros existere et nullum dam- 25
num nullamque laesionem in eos efficere. si autem quisquam de militibus ausus fuerit
quancumque laesionem tributariis nostris inferre, peticulo uiri spectabilis ducis seu tribuni
12 et principis digna uindicta afficiatur et indemnes tributarii nostri custodiantur. Si uero
pro quibusdam causis interpellatio apud nostros iudices facta fuerit, iubemus non amplius
sportularum nomine, quam nostris legibus definitum est, executores accipere, poenam eis- 30
13 dem legibus insertam ex transgressione formidantes. Cum autem deo adiuuante Africanae
nostrae prouinciae per tuam magnitudinem secundum nostram dispositionem ordinatae et
limites in antiquum statum reducti et omnis Africa sic detenta fuerit, sicut erat, cum ergo
haec omnia deo iuuante, praesente tua magnitudine, disposita et perfecta fuerint et per
labores tuos antiquos fines omnis Africa receperit, et docuerit¹ nos de omni ordinatione 35
totius Africanae dioeceseos, id est quanti et qui milites in quibus locis uel ciuitatibus

CRQ

¹ docueris (*Russardus*)?

1 inueneris] muneris Q | idonea corpora de
prouinciis C | ante Q | habeant Q 4 limi-
tum Q 5 ductianis R | aliqua C 7 comi-
tenses limites Q | et unumq.] ut unumq. R
9 marmorum C | deuagari RQ | uti R 10 pos-
sunt Q | aut tribuni om. R | de ipsis comea-
talem R 11 ne] nec R | inconditas R |
relinquat C, delinquant Q 13 aliquid R |
subripere] C, sibi adquirere R, adquirere Q |
haec R 14 quadruplo CQ | etiam] etiam et
CRQ | dignitatibus R 15 debent duces] CR,
iudices debent Q | secundum labores] sed
secundum Q 16 aut de] aut Q 18 iudi-
cibus Q 19 prouidimus CQ | et] et ad Q
20 producere RQ | placuerit deo R | per tuam]
perpetuam R 22 necessitas om. Q | quando]
quoniam R 23 milites C | laboribus] labor.
eorum R 24 et feroces om. C | inimicos]

iniquos Q 25 mites] edd., milites CRQ |
et beneuolos] ac benignos R 26 illesio-
nem R | afficere Q | ausus fuerit] R, se usur-
pauerit C, sesurpauerit Q 27 quacum-
que R | uiris C, uirs uoluit, mox uiri scrip-
sit R | seu] et Q | tribunis R* 28 et] R,
ex CQ | principis C | efficiatur RQ, efficien-
tur C | et] ut Q | detributarii C | custodia-
tur Q 29 facta ... amplius bis Q | non
amplius iubemus R 30 sportularem C |
eisdem] ex eisdem C 31 adiuuante] C,
iuuante R, annuentae Q 32 per tuam] per-
petuam R 33 milites C | antiquam Q | et
omnis] omnis C, omnes RQ | detanta R*
34 per] prae C 35 antiquos Q | omnis]
omnes Q 36 dioeceseos RQ | qui] quos Q |
ciuitatibus] RQ, militibus C

- constituti sunt et quanti limitanei in quibus locis uel *limitibus* constituti sunt, tunc iubemus
 14 tuam magnitudinem ad nostram clementiam remeare. Interea uero si aliquas ciuitates seu
 castella per limitem constituta peruiderit tua magnitudo nimiae esse magnitudinis et prop-
 ter hoc non posse bene custodiri, ad talem modum eas construi disponat, ut possint per
 15 paucos bene seruari. Cum autem magnitudo tua omnibus dispositis ad nos remeare iussa
 fuerit, tunc duces uniuscuiusque limitis, quotiens pro componendis ciuitatibus aut castris
 et pro stipendiis suis ac pro annonis aliquid opus habuerint, celerius ad uirum magnificum
 praefectum per Africam significant, ut ipse, quae necessaria fuerint, festinet facere, ne
 16 aliqua protractio prouinciis noceat. Ea uero, quae ipse fecerit uel quae adhuc necessarie
 procuranda sunt, postea et memoratus uir magnificus praefectus Africae et uiri spectabiles
 17 duces et de aliis omnibus quae ibi aguntur frequenter ad nos referant, ut bene facta con-
 firmemus et, quae opportunius debent fieri, ex nostra dispositione peragantur. Hoc etiam
 decernimus, ut duces, qui ordinandi sunt per Africanos limites, nihil amplius in sacratis-
 simo palatio cuilibet personae aut dignitati uel in praetorio per Africam praefecturae uel
 17a magisteriae potestati praebeant, nisi quantum subter adnexa declarat notitia. Nam si quis
 amplius, quam in subdita notitia taxatum est, usurpanerit seu acceperit, triginta libras auri
 multae dependat nomine, cum et periculo indignationis nostrae serenitatis subiacebit: nulla
 alia qualibet persona aut dignitate aut officio accipiente aliquid ab eis praeter illos, quo-
 18 rum nomina in subiecta notitia continentur. Ad haec iubemus, ut deo iuuante unusquisque
 dux seu eorum officia, secundum quod notitia subter adnexa detinet¹, emolumenta sua ex
 20 tributis Africanæ prouinciæ ex kalendis Septembribus instantis felicissimæ tertiæ decimæ
 indictionis percipiant.
- 19 Et est notitia: deo uolente debent delegari ducibus et eorum officiis in Africa consti-
 tutis pro annonis et capitu per singulos annos praebeendis ita:
- 20 Viro clarissimo duci Tripolitanae prouinciæ et hominibus eius annonae CXC, singulis
 annonis solidi V, capita CLVIII, singulis capitibus solidi III, simul fiunt pro annonis et
 capitu solidi MDLXXXII.
- 21 Adessori ducis et officio eius hominibus quadraginta annonae XCVIS, singulis annonis
 solidi V, capita XLVIII, singulis capitibus solidi III, simul fiunt pro annonis et capitu
 solidi DCLXXXIIS. diuiduntur sic:

*CR (desinit in u. 29: u. i.) Q (desinit in § 18): ad notitiam adhibui Bamberg I D 5 (= Y)
 et editionem Miraei*

¹ continet (*edd.*)?

1 constituti] collati *R* | et quanti ... sunt
om. *Q*, et *om.* *R* | limitanei] *R*, militarei *C* |
 militibus *CR* 2 alias *C* 3 prouiderit *RQ*
 4 eas] ea *Q* | construi *Q* | disponas *C* | pos-
 sit *R* 5 tua magnitudo *Q* 7 ad] ac *Q*
 8 perfectum *R* | significantur *R* | fuerint]
 el fuerit *Q* 9 pronuntiis *R* | necessari *Q*
 10 sunt procuranda *Q* | praefectus *om.* *Q* |
 uiris spectabilis *C* 12 peragantur] omnia
 peragantur *R* 13 duces] *CR*, indices *Q* |
 ordinati *Q* 14 uel] aut *C* | in] *Q*, *om.* *CR*
 15 magisteriae potestatis *C*, magisteria po-
 testatis *R*, magisterii potestatis *Q* 16 sub-
 ditas *Q* | est *om.* *R* | seu acceperit] se ac-
 cipere *CQ*, acceperit *R* 17 cum *om.* *R* |
 indignationis] dignitatis *Q* | nulla alia qua-
 libet *om.* *C* 19 in] el *Q* 20 emolumenta] *R*,
 et emol. *C*, et ne molum. *Q* 21 septem-
 bris *Q* | decimæ *om.* *Q* 23 et est notitia
om. *F* | est] haec *Mir.* | deo] eo *F* | uolente]
 auxiliante *C* | debet *Mir.* 24 pro] per *R* |
 praebeendis annos *F* 25 uiro clarissimo] *C*,
 clariss. uiro *Mir.*, uero *R*, uero sacratis-

simo *F* | omnibus *F* | eius ... CXC *om.* *R* |
 ann. CXC] *C*, annis ex *F*, *om.* *Mir.* | singu-
 lae annonae *C*, singula annona (ann. *F*) *RF*,
 singulis (*om.* ann.) *Mir.* 26 CLVIII] *C*,
 cluiii *R* *Mir.*, cluiii si *F* | singuli capiti *C*,
 singul' cap. *R*, singulis cap. *F*, singulis ca-
 put. *Mir.*: uoc. capitus casus omnes dein-
 cept fere scribuntur cap. | III ... 27 capitu
om. *R* *Mir.* 27 MDLXXXII] *C*, xdlxxxii *F*,
 declxxxii *R*, DCCLXXXII *Mir.* 28 duci
RF | eius hominibus] *CF*, ac hom. eius
R *Mir.* | annonae XCVIS *rel.*] ann. xc et
 reliqua item uiro clarissimo duci bizancenae
 et hominibus qui similiter. item uiro claris-
 simo duci numidiae prouintiae et hominibus.
 item u. c. duci sardiniae insulae et homini-
 bus eius similiter *om.* *rel.* *R* | singulas au-
 nonas *C*, singuli ann. *F*, singulis annis *Mir.*
 29 solidi ... singulis *om.* *Mir.*, solidi *om.* *F* |
 capita] kapitu *C* | singulorum cap. solidos *C*,
 singuli capt. *F* 30 DCLXXXIIS] *C*, dclxxxiii
F *Mir.* | sic *om.* *C*

- 22 Adessori uno annonae VIII capita III.
 primicerio uno annonae V capita II.
 numerario uno annonae III capita II.
 ducenariis quattuor ad annonas IIS, fiunt annonae XIII, et ad capitum IS, fiunt capita VI.
 centenariis sex ad annonas IIS, fiunt annonae XV, et ad capitum I, fiunt capita VI.
 biarchis octo ad annonas II, fiunt annonae XVI, et ad capitum I, fiunt capita VIII.
 circitoribus nouem ad annonas II, fiunt annonae XVIII, et ad capitum I, fiunt capita VIII.
 semissaliis undecim ad annonam IS, fiunt annonae XVIS, et ad capitum I, fiunt ca- 10
 pita XI.
- 23 Item uiro clarissimo duci Byzacenae prouinciae et hominibus eius annonae CXC, singulis
 annonis solidi V, capita CLVIII, singulis capitibus solidi III, simul fiunt pro annonis et
 capitu solidi MDLXXXII.
- 24 Adessori ducis et officio eius hominibus quadraginta annonae XCVIS, singulis annonis 15
 solidi V, capita XLVIII, singulis capitibus solidi III, simul fiunt pro annonis et capitu
 solidi DCLXXIIIS. diuiduntur sic:
- 25 Adessori uno annonae VIII capita III.
 primicerio uno annonae V capita II.
 numerario uno annonae III capita II.
 ducenariis quattuor ad annonas IIS, fiunt annonae XIII, et ad capitum IS, fiunt 20
 capita VI.
 centenariis sex ad annonas IIS, fiunt annonae XV, et ad capitum I, fiunt capita VI.
 biarchis octo ad annonas II, fiunt annonae XVI, et ad capitum I, fiunt capita VIII.
 circitoribus nouem ad annonas II, fiunt annonae XVIII, et ad capitum I, fiunt ca- 25
 pita VIII.
 semissaliis undecim ad annonam IS, fiunt annonae XVIS, et ad capitum I, fiunt ca-
 pita XI.
- 26 Item uiro clarissimo duci Numidiaae prouinciae et hominibus eius annonae CXC, singulis
 annonis solidi V, capita CLVIII, singulis capitibus solidi III, simul fiunt pro annonis et 30
 capitu solidi MDLXXXII.

CF Miraeus

1 adessori uno] adessoribus in añ. C, as-
 sessori in *Mir.*, assessorii in *F* | III om. C
 2 uno] in *CF Mir.* | V] C, VIII *Mir.*, om. *F*
 3 numerario ... II om. *Mir.* | uno] i *F*, uno
 in C | III] a iiii *F*, om. C 4 quattuor] III
Mir. | ad annonas] ann. C | IIS] C, iiii *F*,
 VI *Mir.* | annonae] autem C | XIII om. *Mir.* |
 capitum IS] *F*, cap. C, capitis *Mir.* 5 ca-
 pita VI] capitum capit. *Mir.* 6 centenris *F* |
 ad om. *Mir.* | annonas om. *F* | IIS] *CF*, V
 sunt *Mir.* | XV] *CF*, IV *Mir.* | ad om. *F* |
 capita VI ... 7 II fiunt om. *Mir.* | VI] C, ii *F*
 7 diarcis C, uarchis *F* | ad] a *F* | I] III
Mir. | fiunt] fiunt ann. xui *F* 8 ad anno-
 nas ... capita om. *Mir.* | XVIII] C, xiiii *F* |
 ad om. *F* 10 semessaliis C, semisaliis *F*,
*cf. officia sequentia: latet in hoc uerbo cor-
 ruptela gradus cuiusdam militaris* | XVIS]
F Mir., xui C 12 uiro clar.] uicariis C |
 bicancine *F* | omnibus C | annonas C | CXC]
 cxx *F* | singulae ann. C, singuli ann. *F*, sin-
 gulis in ann. *Mir.* 13 singuli capiti C, sin-
 guli cap. *F*, singulis cap. *Mir.* | III] VV
Mir. 14 MDLXXXII ... 17 solidi om. *Mir.* |
 MDLXXXII] C, xdlxxii *F* 15 adessori
 ducis] C, adersordis *F* | singulas ann. C, sin-

guli ann. *F* 16 singulorum capitu C, sin-
 guli cap. *F* 17 solidi om. C | DCLXXIIIS]
 clxxxiiis C, delxuiis *F*, DCLXX omnes
Mir. | diuiduntur sic] *Mir.*, diuiduntur C, sic *F*
 18 adessor. *F* | uno] i *F*, in. *Mir.*, om. C
 19 uno] i. *F*, in C *Mir.* 20 uno] i. *F*, in
 C *Mir.* | III] VI *Mir.* | II] VIII *Mir.* 21 du-
 cenarii *F*, ducenario *Mir.* | IIS] III *Mir.* |
 annonae] anni C | et ad cap. IS om. *Mir.*
 22 capita] ann. cap. *F* | VI] II *Mir.* 23 ad
 ann.] añ. C | IIS fiunt om. *Mir.* | cap. VI ...
 24 fiunt om. *Mir.* | VI] C, ii *F* 24 uiarci C,
 biarcis *F* | cap. VIII] uiui cap. *F* 25 an-
 nonae] anni C, tamen *F*, om. *Mir.* | I om.
Mir. | fiunt] fiunt ann. XIII *Mir.* 27 semi-
 saliis *Mir.*, similis aliis C, s. aliis *F* | IS]
 III *Mir.* | XVIS] *F*, xui C, XIII *Mir.* | ad
 cap. I fiunt om. *F*, cap. I fiunt om. *Mir.*
 29 numidiaae] uizacenae C | eius om. *F* | sin-
 gularum ann. C, singuli ann. *F*, singul. ann.
Mir. 30 V] VIII *Mir.* | CLVIII] luii *F* |
 singulari kap. C, singuli cap. *F*, singulis
 cap. *Mir.* | III] VIII *Mir.* | pro ann. et cap.
 sol. om. *F* 31 MDLXXXII] C, xdlxxii *F*,
 CCCLXXXIV *Mir.*

- 27 Adessori ducis et officio eius hominibus quadraginta annonae XCVIS, singulis annonis solidi V, capita XLVIII, singulis capitibus solidi III, simul fiunt pro annonis et capitu solidi DCLXXIIIS. diuiduntur sic:
- 28 Adessori uno annonae VIII capita III.
 primicerio uno annonae V capita II. 5
 numerario uno annonae III capita II.
 ducenariis quattuor ad annonas IIIS, fiunt annonae XIII, et ad capitum IS, fiunt capita VI.
 centenariis sex ad annonas IIS, fiunt annonae XV, et ad capitum I, fiunt capita VI.
 biarchis octo ad annonas II, fiunt annonae XVI, et ad capitum I, fiunt capita VIII. 10
 circitoribus nouem ad annonas II, fiunt annonae XVIII, et ad capitum I, fiunt capita VIII.
 semissaliis undecim ad annonas IS, fiunt annonae XVIS, et ad capitum I, fiunt capita XI.
- 29 Item uiro clarissimo duci Mauritaniae prouinciae et hominibus eius annonae CXC, singulis annonis solidi V, capita CLVIII, singulis capitibus solidi III, simul fiunt pro annonis et capitu solidi MDLXXXII. 15
- 30 Adessori ducis et officio eius hominibus quadraginta annonae XCVIS, singulis annonis solidi V, capita XLVIII, singulis capitibus solidi III, simul fiunt pro annonis et capitu solidi DCLXXIIIS. diuiduntur sic: 20
- 31 Adessori uno annonae VIII capita III.
 primicerio uno annonae V capita II.
 numerario uno annonae III capita II.
 ducenariis quattuor ad annonas IIIS, fiunt annonae XIII, et ad capitum IS, fiunt capita VI. 25
 centenariis sex ad annonas IIS, fiunt annonae XV, et ad capitum I, fiunt capita VI.
 biarchis octo ad annonas II, fiunt annonae XVI, et ad capitum I, fiunt capita VIII.
 circitoribus nouem ad annonas II, fiunt annonae XVIII, et ad capitum I, fiunt capita VIII.
 semissaliis undecim ad annonas IS, fiunt annonae XVIS, et ad capitum I, fiunt capita XI. 30
- 32 Item uiro clarissimo duci Sardiniae insulae et hominibus eius annonae CXC, singulis
- CY (om. § 29...31) Miraeus*

1 XCVIS sing. ann. (singulae ann. C, singuli ann. F) et capit. Mir. 2 XLVIII XLIX Mir. | singuli cap. C, singuli cap. F Mir. | sol. III | solid. V capit. XLVII. II singulis capit. sol. III Mir. | pro] per F | annonis] ann. ui F 3 dclxxiiis C, dclxxiii F, clxius Mir. 4 uno] Y, in Mir., om. C | VIII cap. ... 6 annonae om. F | VIII] C, XIII Mir. | III] C, VI Mir. 5 uno] in C, om. Mir. | V cap. II] C, cap. III Mir. 6 uno] Y, in C Mir. | capita ... 7 annonas IIIS om. Mir. 7 ducenarius F | IIS] C, iii F | XIII] XVI Mir. | et ad] et F | IS fiunt cap. om. Mir. 8 VI ... 9 cap. VI om. Y | VI] C, V Mir. 9 centenarius ... VI om. C | sex] Bamb. D I 3, om. Mir. | ann. XV] Bamb. D I 3, duodecim Mir. | I fiunt] Bamb. D I 3, om. Mir. 10 biarcis Y | ad annonas ... cap. VIII om. Mir. | II] Y, uinas C | annonae ... capita om. Y 11 II om. F | XVIII] CXXVII Mir. | et ad] Mir., et CF | I] III Mir. 13 semissaliis] C, semis aliis Mir., s alii F | IS] II Mir. | XVIS] C,

xif F, XVI Mir. | I] III Mir. 15 ducis C | singularum annonarum C, singulis ann. Mir. 16 CLVIII ... 17 et capitu om. Mir. | cluii C | singulorum cap. C | simul fiunt om. C 17 MDLXXXII] C, CCCLXXXV Mir. 18 duci C | XCVIS sing. ann. om. C, sing. ann. ... 19 sing. cap. solidi om. Mir. 19 singulares cap. C | III] C, IIS Mir. | fiunt simul Mir. | pro om. C 20 DCLXXIIIS] clxxxiiis C, DCLXXIIIS Mir. 21 uno] in C Mir. | VIII] ii C, IX Mir. 22 uno] in C Mir. | II] C, I Mir. 23 uno] in C Mir. | III om. Mir. | II] III Mir. 24 quattuor] C, III Mir. | XIII et ad] C, et Mir. | IS] C, III Mir. 25 VI] II Mir. 26 sex] IX Mir. | IIS fiunt ann. om. Mir. | XV] X Mir. | capitum I] caput III Mir. | VI] V Mir. 27 uiar- cis C | ad annonas ... cap. VIII om. Mir. 28 nouem om. Mir. | II] VIII Mir. | I] ii C, III Mir. 29 VIII ... 30 ad cap. I om. Mir. 30 semisaliis xl ad C 32 uiro clar.] uicario C | dduci F^a | et om. Y | singulas ann. C, singulis ann. F Mir.

annonis solidi V, capita CLVIII, singulis capitibus solidi III, simul fiunt pro annonis et capitu solidi MDLXXXII.

- 33 Adessori ducis et officio eius hominibus quadraginta annonae XCVIS, singulis annonis solidi V, capita XLVIII, singulis capitibus solidi III, simul fiunt pro annonis et capitu solidi DCLXXXIIS. diuiduntur sic: 5
- 34 Adessori uno annonae VII capita III.
 primicerio uno annonae V capita II.
 numerario uno annonae III capita II.
 ducenariis quattuor ad annonas IIS, fiunt annonae XIII, et ad caput IS, fiunt capita VI. 10
centenariis sex ad annonas IIS, fiunt annonae XV, et ad caput I, fiunt capita VI.
 biarchis octo ad annonas II, fiunt annonae XVI, et ad caput I, fiunt capita VIII.
 circitoribus nouem ad annonas II, fiunt annonae XVIII, et ad caput I, fiunt capita VIII. 15
 semissaliis undecim ad annonas IS, fiunt annonae XVI, et ad caput I, fiunt capita XI.
- 35 (20) Item notitia consuetudinum, quas in sacro laterculo et in praetorio amplissimae praefecturae per Africam, iam in officio magistri militum pro tempore dux praebere oportet uniuscuiusque limitis sic: in sacro laterculo solidi VI: in officio magisteriae militum potestatis pro insinuandis administrationis suae diuinis nostrae serenitatis affatibus solidi XII: in officio amplissimae praefecturae per Africam pro insinuandis eiusdem chartis solidi XII. 20
- 36 (21) Gloria itaque tua, quae per hanc pragmaticam sanctionem nostra statuit aeternitas, effectui mancipari obseruarique praecipiat. EMISSA LEX IDIBVS APRILIBVS CONSTANTINO- 24
 POLI DN. IVSTINIANO PP. A. III ET PAVLINO VC. CONSS. a. 534

XXVIII

R DE OFFICIO PRAEFECTI VRBIS R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD VOLVSIANVM PV. Stu- [Th. 1, 6, 5 B 6, 4, 10
 dentibus nobis statum urbis et annonariam rationem aliquando firmare, in animo subiit
 eiusdem annonae curam non omnibus deferre potestatibus. ac ne praefectura urbis ab- 30
 rogatum sibi aliquid putaret, si totum ad officium annonarium redundasset, eidem praefecturae sollicitudinis ac diligentiae necessitatem mandamus, sed non ita, ut lateat officium
 CR (incipit u. 18, transponit 28, 1 R 3. 4. 2) M (om. 27. 28, 1) Q (ad 28, 1) Y (desinit in
 u. 4 cap. sol. III) Miraeus (ad u. 1...17)

1 V cap. ... et cap. solidi om. Mir. | singuli kap. CF | simul] Y, om. C 2 MDLXXXII] C, xdlxxxii F, CCLXXXII Mir. 3 assessoribus F | sing. (singuli F) ann. sol. om. C 4 V om. Mir. | singuli cap. CF | III] C, iii F, VIII Mir. | fiunt om. C 5 solidi om. Mir. | dclxxxiiis C, CLCLXXXVI Mir. 6 uno] in C, om. Mir. | VIII] uii C, VIII et Mir. | III] C, III Mir. 7 uno] in C Mir. | V] II Mir. | II] III Mir. 8 uno] in C Mir. | ann. III] C, annum Mir. | II] III Mir. 9 ad om. Mir. | IS] III sunt Mir. 10 cap. VI ... 13 I fiunt om. Mir. 11 centenariis ... 12 VI om. C 13 uiarcis C | XVI] xu C | cap. VIII] C, et cap. VIII Mir. 14 ad om. Mir. | et ad] ad Mir. | I] III Mir. 16 semissaliis ... 17 XI] om. C | semisaliis Mir. | IS fiunt annonae om. Mir. | XVI] XVI sunt Mir. | I] III Mir. 18 et in] C, et R 19 iam] Mommsen, tam CR cum Vindobon. 2255. 2267: iam intellege,

donec Africa tota recuperetur, a quo tempore codicilli ducibus u praefectis insinuentur, cf. c. 1 § 19 h. l. | magistro militis C 20 VI] C Vindob. 2255. 2267, xu R 21 administrationis suae] C, diuinae administrationibus seu R 23 quae om. R 24 praecipiat] R, principia C | s. a. Vindob. 2267 Paris. 4518 Miraeus: in C est tantum emissa lex | constantinop.] ep. Paris., cap. Vind. 25 dn.] dominio Vind. | pp. a. ... cons. Con- tins 1562, pp. ui et paulino uo. Vind., om. Paris. Miraeus 28 valentinus RQ | uolusionum R | pu.] pp. S, pp. urbis Q 29 nobis Q | rationem ... annonariam Th (Mediol.), antonariam rat. R | adfirmare Q | subiit] subiit et Q 30 deferre] Q Th., deferri CR | ac] et Q | abrogatum C, adrogatum Q 31 putauerit C | annonarum CQ 32 ac dilig.] C Th., om. RQ | necessitate CR

- annonariae praefecturae, sed ut ambae potestates, in quantum sibi negotii est, tueantur civilem¹ annonam sitque societas muneris ita, ut inferior gradus meritum superioris agnoscat atque ita superior potestas se exserat, ut sciat ex ipso nomine, quid praefecto debeatur annonae. D. II NON. APRIL. MEDIOLANI VALENTINIANO ET VALENTE AA. II CONSS. a. 368
- 2 IDEM AA. AD AMPELIVM PV. Quod promulgatis sanctionibus tua sinceritas [B 6, 4, 11] 5 perscriptum esse non nescit, etiam ex praecepto nostro competenter observet nec quasdam personas de provincia existimet auocandas nisi tantummodo suos officiales et homines populares huius almae urbis seditioni obnoxios. a. 371—373
- 3 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD [Th. 1, 6, 7 II 6, 4, 12 Epit. 14, 1] RVFINVM PV. Praefectura urbis cunctis quae intra urbem sunt antecellat potestatibus, 10 tantum ex omnium parte defibans, quantum sine iniuria ac detrimento alieni honoris usurpet. D. III ID. IUL. VALENTE A. V. ET VALENTINIANO IVN. CONSS. a. 376
- 4 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. SEVERINO [Th. 1, 10, 4 B 6, 4, 13] COMITI SACRARVM LARGITIONVM. Omnia corporatorum genera, quae in Constantinopolitana ciuitate³ uersantur, uniuersos quoque ciues atque populares praefecturae urbanae regi 15 moderamine recognoscas. D. XVII K. MAI. MEDIOLANI TATIANO ET SYMMACHO CONSS. a. 391
- 5 IMP. THEODOSIVS A. CONSTANTIO PV. Primicerius adiutorum tuae sedis [Th. 1, 6, 12] officii per biennium, quod in eodem gradu ex consuetudine priscae ordinationis emeruit, curam insuper personarum usurpatione omni atque ambitione cessante suscipiat: hoc etiam adiecto, ut, si quis ex memorato ordine uel condicionis humanae fine praeuentus uel alia 20 quacumque ratione militiae gradum propriae amisisse monstrabitur, solitae ambitionis iniuria uacante locum is, qui iuxta matriculae ueritatem sequitur, obtineat. D. XIII K. IAN. CONSTANTINOPOLI VICTORE CONS. a. 424

XXVIII

R DE OFFICIO MAGISTRI MILITVM R

25

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS¹ AAA. AD EVSIGNIVM PP. [B 6, 4, 14] Viri illustres comites et magistri peditum et equitum in provinciales nullam penitus habeant potestatem, nec amplissima praefectura in militares uiros. a. 386—387
- 2 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. AD HYPATIVM MAGISTRVM MILITVM [Th. 1, 7, 4] PER ORIENTEM. Apparitores statutos officii tui ad aliud iudicium trahi minime oportebit². 30
- CR (u. p. 137) M (om. 28, 1) Q (ad 28, 1)

¹ civilem om. Th. ² iunge 12, 58, 1 ³ urbe Th. ⁴ debuit esse Valentinianus Theodosius et Arcadius ⁵ apparitores officii tuae praestantiae ad aliud (aliud cod.) iudicium trahi ex auctoritate sacrorum rescriptorum minime oportebit Th.

1 annonariae om. Th. | est negotio Th. 2 ita om. W Th. 4 s. a. Th. 5 ampelium] W^b, amphelium S, amnelium C, amplium R, deficit M | pu.] R, pp. C, om. S, deficit M 6 perscriptum] C, scriptum R, praescriptum M | non escit R | nec] C, ne RM 7 estimet RM | auocandas] C, aduocandas MS, deuocandas R | suos] sub R, suos sub M 8 pupillares R | huus M^a | seditioni M^a 9 mpp. R | ual. et gr. et ualer. C, ualentinus gradi et ualens R, ualerius gr. et ualentinus M, ualens om. S | aaa.] aa. S, om. R 10 druginum R | pu.] Th., pp. SC, p. M, om. R | praef. (praefectus M) urbis om. C 11 partem C | delibans] Th., deriuans CR, deuians M, ελκυσίος Epit. | usurpet] C Th., usurpat RM 12 s. a. Th. Hal. | iii id.] Th., vi kal. Hal. | v et ual. iun.] Hal., iii et ual. ii cons. Th. 13 mpp. R | ualent. theod. et arc.] theod.

ualentinianus (-tinus M) et arc. SM, ual. et arc. et theod. C, theod. ualens arch. R | aa. seuerine S 14 comiti] comentario M 15 ciuitate] ciuitana ciuitate M^a | quoque] que M^a 16 recognoscas] Th., se cognoscant C, cognoscas M, cognoscant R | s. a. Th. 17 constantio] Th., constantino CRM, deficit S: cf. Th. 14, 9, 3. 15, 1, 53 | pu.] p. M, pp. Th. 18 officiis R | emeruit] C Th., meruit RM 19 usurpationem M^a 20 solitem R^a 21 uacantem M | iuxta] ius C | matriculam R | sequetur Th. | s. a. Th. 23 uictore uc. cons. Th. 25 magistratum R, deficit M^a 26 mpp. R | grat. ual. (ualentinus M) SCM, ualentinus grat. R | pp.] p. M 27 et mag.] mag. C | prouintialibus RM 29 honorio et theodosio S | magistro SR 30 alius M^a | tradi R | oportebat M

sciat igitur illustris magnificentia tua sub te, siue ciuilliter siue criminaliter appetantur, eos litigare debere. D. ID. DEC. CONSTANTINOPOLI CONSTANTIO ET CONSTATE CONSS. a. 414

3 IMP. ZENO A. SEBASTIANO PP. Eos, qui ultra statutos in officio magisteriae [B 6, 4, 15 per Orientem potestatis militant, ciuiliū quoque iudicū sententiis super quolibet negotio subiacere: ipsis quin etiam statutis in tributariis collationibus ciuiliū quoque iudicū dispositionibus procul dubio parituris. a. 475-485

4 IMP. ANASTASIUS A. IOHANNI MAGISTRO MILITVM PER ILLYRICVM. Milites de [B 6, 4, 10 locis, in quibus consistunt, ad alia loca sine speciali nostrae serenitatis auctoritate nullatenus transferri praecipimus, nec eorum expensae in locis, in quibus consistunt, minuantur. sed si forte quaedam arguens et necessaria causa emergerit, utilitati ac securitati publicae tam amplissimam praetorianam praefecturam quam tuam sedem sine ulla procrastinatione prospicere protinus oportet et suggestiones ad nostras aures destinare, indicantes tam loca, de quibus milites transferendi sunt, quam ea, ad quae peruenire eos oportet, nominaque fortissimorum numerorum, in quibus idem milites referuntur, nec non quantitatem annonarum et ante omnia causam, ob quam idem milites transferendi sunt, ut post talem suggestionem a nostra auctoritate competentia procedant. 15

5 IMP. IVSTINIANVS A. ZETAЕ VIRO ILLVSTRI MAGISTRO MILITVM PER ARMENIAM ET PONTVM POLEMONIACVM ET GENTES. Cum propitia diuinitate Romanum nobis sit delatum imperium, sollicita cura cauta diligentia pertractantes perspeximus oportere etiam partibus Armeniae et Ponto Polemoniaco et gentibus proprium magistrum militum per hanc legem 20 constituere, tuamque magnitudinem, quae nobis ex ante gestis optime commendata est, idoneam ad talem fore dignitatem confidentes elegimus certasque prouincias, id est magnam Armeniam, quae interior dicebatur, et gentes (Anzetenam uidelicet, Ingilenam, Asthianenam, Sophenam, Sophanenam, in qua est Martyropolis, Balabitenam) et primam et secundam Armeniam et Pontum Polemoniaco tuae curae cum suis ducibus commisimus, comite 25 Armeniae penitus sublato, certosque subdidimus numeros, non modo quos in praesenti nouos constituimus, sed etiam de praesentalibus et Orientalibus et aliis agminibus segregatos, non tamen quantitatem eorum agminum minuentes: sed quia plures eis addidimus sine rei publicae grauiamine et sine augmento sumptuum, aliquantos subtraximus, ita tamen, ut et post hanc subtractionem ampliores remanserint, quam usque ad nostra felicia fuerant 30 tempora.

6

CRM

1 appetuntur Th. 2 s. a. Th. | cons. | uu. cc. cons. Th. 3 pp.] p. M 4 sententiis ... 5 iudicū om. M 5 statutis in] R, statuti sint C | tributariis R^a 7 honestasius M | mag. mil. om. R | magistri S 9 nec] ne C: μηδὲς ἢ μεταπερίτω ... ἢ τὰς ἀνόνας μειούτω B | in locis in] M, locis in C, in locis R 10 sed] et C | arguens M | ac securitati om. M^a | publ.] rei p. R 12 loca] de loca R 13 ea] ei R | nomina quoque R 14 numerum R | quantitate C 15 causa CM | ut om. C | pos M^a 16 ad nostram auctoritatem R, a om. C | competentia M^a 17 pro c. 5 S inserit titulus XXVIII constitutio graeca et latina: cf. ad u. 32 | iustinus M | zite M, zitte R, zitite C | uiro i. m. militum om. R | militi M 18 pontum] potitum C^a | polemoniaco] M, polimoniaco C, palemoniaco R | gentem R | propria M^a | dignitate R 19 pertractantibus R | prospexi-

mus CRM 22 tale R | id est] uel M | armeniam magnam C^a 23 anterior R | anzetenam] C cum Nou. 31, 1, 3, anzittenam R, antigenam M | ingilenam] C, et ingilenam RM | asthianenam] M cum Nou. cit., astinenam R, mustinenam C 24 sophenam sophonenam M, sophonenam C, et sophonenam R, et sophanenam W: cf. Nou. cit.: Τζοφανήνη τε καὶ Ἀνζητήνη ἢ Τζοφανή | marinopolis C | balabitenam] uel auizenam C, uel abitenam R, uel abitaneam M: Ἀσθανήνη ἢ καὶ Βαλαβιτηνή καλούμενη Nou. cit. 25 polymoniaco C, palemoniaco R | suis] tuis R 26 penitus] pontus R | subdimus R 28 quia] qui RM^a | addimus RM^a | sine rei] possessionem rei C 29 sumptum R | ut et] C, ut RM 30 nostra] R, nostram C, nostrae M 31 tempora] pta (= praeterita) M^a? 32 constitutio graeca W et omissa rubrica sequente R, uide S ad u. 17

XXX

R DE OFFICIO QVAESTORIS R

- 1 IMP. THEODOSIVS A. SALLYSTIO QVAESTORI. Totius minoris laterculi [Th. 1, 5, 2 B 6, 6, 3] curam¹ scias ad tuae sublimitatis sollicitudinem pertinere, ita ut tuo arbitratu ex scrinio memoriae totius minoris laterculi dignitates, hoc est praepositurae omnes, tribunatus et praefecturae castrorum² iuxta consuetudinem priscam clementiae meae auctoritate deinceps mittantur³. D. VI K. MAI. CONSTANTINOPOLI VICTORE CONS. a. 424
- 2 IDEM A. HELIONI COMITI ET MAGISTRO OFFICIORVM. Omnes minoris [Th. 1, 5, 3 B 6, 6, 3] laterculi dignitates, quae sub cura quidem ac sollicitudine uiri illustris quaestoris esse antea uidebantur, postea uero uel uniuersae uel mediae ad magistrorum militum potestatem dis-¹⁰ positionemque transierant, placuit nunc clementiae meae uetusti temporis more renouato ad prisca deinceps iura reuocare. D. III K. MAI. SVpra scripto CONS. a. 424
- 3 IMP. ANASTASIVS A. EVSEBIO MAGISTRO OFFICIORVM. Officia et condiciones, [B 6, 6, 4] quae pertinent ad uiros deuotos in sacro scrinio memoriae militantes, nemini liceat sub quacumque occasione sine ulla diuinac subscriptionis liberalitate peragere: eo, quicumque¹⁵ in hoc fuerit postea facinore conuictus, publicatione bonorum suorum multando, officio quoque rectoris prouinciae, in qua non allegato super gerenda sollicitudine sacro rescripto aliquis ausus fuerit eandem curam sibimet usurpare, trium librarum auri dispendio feriendo. D. K. MART. CONSTANTINOPOLI ANASTASIO A. ET RVFO CONSS. a. 492

XXXI

20

R DE OFFICIO MAGISTRI OFFICIORVM R

- 1 IMP. CONSTANTIVS A.² AD AGENTES IN REBVS. Priuilegiis dudum [Th. 1, 9, 1 B 6, 1, 57] scholae uestrae indultis integris reseruatis, ad ducenam etiam et centenam et biarchiam nemo suffragio, nisi labore⁶ unusquisque perueniat, principatum uero adipiscatur matricula decurrente, ita ut ad curas agendas et cursum illi exeant, quos ordo militiae uocat et²⁵ laborum. Adiutor praeterea, in quo totius scholae status et magistri securitas constituta est, idoneus probitate morum ac bonis artibus praeditus nostris per magistrum obtutibus offeratur, ut nostro ordinetur arbitrio. D. ET PP. ROMAE IN FORO TRAIANI K. NOV. EVSEBIO ET HYPATIO CONSS. a. 359
- 2 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. [Th. 1, 9, 2 B 6, 1, 59 Epit. 14, 9] AD PRINCIPIVM MAGISTRVM OFFICIORVM. Nemo agentum in rebus ordinem militiae atque³⁰

CRM

¹ Sallustio uiro illustri comiti et quaestori. Laterculi curam totius Th. ² castrorum om. Th. ³ emittantur Th. ⁴ iunge 12, 22, 3 et Th. 6, 29, 4. 5 ⁵ et Iulianus C. addit Th. ⁶ suffragio nisus, labore (Mommsen: suffragio, sed per laborem Th.)? ⁷ militiaeque Th.

3 sallustio quaestori om. S | quaestoro R
4 ex] E cum Th. et B, et CRM 5 later-
culis C | dignitatem CM | praepositurae omnis
C, praeposito per omnes M 6 castrorum M^a |
auctoritas C, auctoritatem M^a 7 mittatur C
s. a. Th. Hal. | vi k. mai. | Hal., vii k.
nou. Th. | uictore uc. cons. Th., castino
et uictore cons. Hal. 8 helioni S | ma-
gistri SM^a | omnis M | minores C Th. 9 cura
citra C | sollicitudinem CM^a 11 clementiae
CM | uetus C, uetusti M^a? 12 s. a. Th. Hal. |
supra scriptis cons. Hal., uictore uc. cons. Th
13 anastasio M | a om. M | ad eusebium
altero loco S (nam quod habet loco c. 4,
nihil aliud est nisi altera c. 3 epitome) |

magistri et altero loco magister S, migistri M^a |
conductiones R, conductionem S 15 occasio-
nem C | largitate R | eo] qeo M^a 16 fue-
rint in hoc R | postea om. C 18 aliquid C
19 s. a. Hal. | rufino Hal. 21 rubr. om. M^a?
22 constantinus M 23 integris] et integris R |
contenam M^a 24 uero] non R 25 ut
om. R^a | cursuum R | exeantur C | et] eius C
26 labor Th. | praeterea R | societas R | est
constituta M 27 ac] et C 28 s. a. Th.
Russardus | d. et om. Russ. | k. nou. ...
29 cons. om. Russ. 30 impp. C, mpp. R |
ualentinus M | aaa. ... officiorum om. M,
aaa. om. R 31 principum SR | magistri SC

stipendia praeuertat, etiamsi nostri numinis per obreptionem detulerit indultum: ac si quis¹ formam istiusmodi docebitur obtulisse, in locum, ex quo indecenter emergerat, reuertatur, ut is gradu ceteros antecedit, quem stipendia longiora uel labor prolixior fecerit anteire. PP. HADRYMETI VII ID. MART. POST CONS. ARCADI A. ET BAYTONIS. a. 386

3 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. PHLEGETIO COMITI [Nou. Theod. 21 B 6, 1, 59] 5
ET MAGISTRO OFFICIORVM. Scholarium nostrorum deuotio, probata nostris parentibus, circa nostrae maxime serenitatis affectionem enituit. inde quidquid ad fouenda seruandaque eorum priuilegia postulatur, statim credidimus admittendum. ideoque suggestionem [12, 29, 1] tui culminis approbantes uiris spectabilibus comitibus scholarum uerberandi regradandue senatores ac ducenarios licentiam denegamus. ea namque, quae tali commotione digna sunt, 10 ad tuae sublimitatis uolumus referri notitiam. D. XV K. MAI. CONSTANTINOPOLI CYRO VC. CONS. a. 441

4 ²IDEM AA. NOMO MAGISTRO OFFICIORVM. Curae perpetuae [Nou. Theod. 24, 1, 5 B 6, 1, 60] tui culminis credimus iniungendum, ut super omni limite sub tua iurisdictione constituto, quemadmodum se militum numerus habeat castrorumque ac clusurarum cura procedat, 15 quotannis significare nobis propria suggestione procuret. D. PRID. ID. SEPT. CONSTANTINOPOLI MAXIMO II ET PATERIO CONS. a. 443

5 IMPP. IVSTINVS ET IVSTINIANVS AA. TATIANO MAGISTRO OFFICIORVM. Iube- [B 6, 1, 61] mus eum ad militiam deuotissimorum scholarium de cetero peruenire, qui nostrum meruit iudicium, nec licere pro tempore tui culminis administrationem habenti sine huiusmodi 20 probatoria aliquem inter eosdem uiros deuotos scholares suis referre praeceptionibus: sed sciat is, qui sine sacro rescripto ad eandem peruenire militiam ausus fuerit, non solum ea se priuari, uerum etiam poenae uiginti librarum auri subici. Illud etiam obseruari de cetero uolumus, ut, si quis locus statutorum scholarium in quacumque schola uacauerit, ille subrogetur, quem nostra pietas per sacrum rescriptum uacantem subire locum prae- 25 ceperit. Ad haec quadrimenstruos breues eorundem scholarium cura tuae sublimitatis et pro tempore uiri excellentissimi magistri officiorum conscribi uolumus et eos sacro scrinio laterculi praestari ibi deponendos, ut semper notitia eorundem scholarium certa sit neque publico damnum aliquod infligatur. D. X K. MAI. CONSTANTINOPOLI MAVORTIO VC. CONS. a. 527

CRM

¹ quis om. Th. ² iunge 1, 46, 4. 11, 60, 3

1 uerba praeuertat ... 4 hadrimeti (sic) redeunt post initium 33, 3 (p. 142, 20) R | peruertat R h. l. | nominis CR h. l. M Th. 2 formam istiusmodi] formam amisit eiusmodi M | loco C | decenter R^a alt. l. | emis-
serat R alt. l. | reuertatur om. R h. l. 3 accedat R h. l. | quae C | longiora] me-
liora M | laborum R^a alt. l. 4 s. a. Th.: R alt. l. et Miracus habent pp. adrimeti |
s. et bautonis] scripsi secundum solitam anni superioris denominationem, a. i et bautonis
uc. Th.: compilatores scripsisse potius credi-
derim honorio np. et euodio cons. 5 aa. om. M | phlegetio] Nou., plegetio SC, phle-
tegio R, filegechio M | comiti et om. Nou. 6 magistri S | probata] Nou., probata a CRM
7 maxime om. CM | affectionem] uel affec-
tionem R, affectione M^a | fouenda] tuenda C |
seruandaue Nou. 8 postulatus C | credidi-
mus] CR, credimus M Nou. | ideoque] inde
Nou. | suggestionem M^a 9 conutibus M | re-

gradandine] M^a l. gem. Nou., regrandine M^a,
degradandine C, sedintegndine R 10 ac] et CR 11 referre R | notiam M^a | s. a. Nou.
13 aa.] a. SM | nomo] Nou., nonno S, mono
CM, neeomo R | curae] iure RM^a 14 tuae R^a |
credidimus M | indulgendum C 15 nume-
rum C, numeri M^a? | habet C | ac clausura-
rum C, occlusariarum R, ac clusarum M,
ac luxuriarum Nou. 16 procures Nou. | s. a.
Nou. Hal. | prid.] 11 Hal. 17 cons. Hal.,
uu. cc. cons. Nou. 18 iustinianus et iusti-
nus R, iustinus et om. S | aa.] a. S 19 sco-
larum M | ceterorum C 20 administratione
M^a | habentis M 21 praeceptionibus] R,
praescriptionibus CM 23 etiam] omne C |
poenae] M, poena CR | obseruare M | de
cetero] decernere M 24 ut] C, ut et RM |
staturorum M | uocauerit C 25 uocantem C |
perceperit C 26 scolariorum C 27 exlen-
tissimi R 28 ibidem ponendos C 29 ali-
quid C | s. a. Hal.

XXXII

R DE OFFICIO COMITIS SACRARVM LARGITIONVM R

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. LIMENIO COMITI SACRARVM [Th. 1, 10, 7 B 6, 31, 1] LARGITIONVM. Palatinis haec cura debet esse praecipua, ut, periculo proprio notariis destinatis, super negligentia iudicum, si ita res exegerit, conquerantur, ne eorum sit impunita
1 desidia. Iudices quoque de eorum nominibus referre conuenit, quos commodis propriis
2 magis quam utilitatibus publicis studere praeuiderint. Breues etiam quadrimestrui ad officium palatinum nouerint dirigendos aurumque exactum ad sacras largitiones sine ulla dilatione esse mittendum. D. III K. MART. MEDIOLANI VINCENTIO ET FRAVITO CONSS. a. 401

XXXIII

R DE OFFICIO COMITIS RERVM PRIVATARVM R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD HONORATVM CONSVLAREM BYZACH. [B 6, 1, 105] Si quid negotiorum fuerit actitatum, in quibus aliquid commodi fiscalis appareat, ad officium rei priuatae tua grauitas acta transmittat, ut instructione percepta, quid sibimet iuris auxilio
14 debeatur, agnoscat. D. VI K. IAN. VALENTINIANO ET VALENTE AA. II CONSS. a. 368
- 2 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MINERVIO COMITI RERVM PRI- [Th. 1, 11, 1 B 6, 1, 106] VATARVM. Ad palatinorum curam et rationalium officia omnium rerum nostrarum et totius perpetuarii, hoc est emphyteuticarii¹, iuris exactio reuertatur. D. X K. IAN. MEDIOLANI CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397
- 3 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. VRSACIO COMITI RERVM PRIVATARVM. [B 6, 1, 107] 20 Si quis iudicum uir illustris uel praefectus urbi cognitionem comitiuae priuatarum examini debitam sibimet uindicandam censuerit uel tuitionem contra eiusdem sedis statuta praestiterit, ad quinquaginta librarum auri illationem poenae nomine eius officium teneatur, quam decet in articulo exigi mansuetudinis nostrae aerario sociandam. D. VI ID. AVG. 24
RAVENNAE CONSTANTIO ET CONSTATE CONSS. a. 414

CR (u. ad u. 20) M

¹ hoc est emphyteuticarii om. Th.

3 aa. M | liminio RM | sacr. larg. om. M
4 praecipue Th. 5 negligentiam CTh. | conquiritur R, conquerantur Th. | ne] nec Th.
6 hominibus M 7 restudere R | praeuiderint] M Th., prouiderint C, prouiderunt R
8 nouerint C, nouerint R | dirigendos M | largitionis M^a 9 esse mittendum] mittatur Th. | s. a. Th Hal. habet: d. III kal. maii. honorio VII et theodosio II aa. cons. (= a. 407), qui consules etsi non omnino quadrent ad inscriptionem, tamen ex coniectura additi uidentur: sane Graecae constitutionis, quae post c. 1 perierit, neque in ullo libro hiatus notatur neque cum Heimbachio huic loco restituere licet B 6, 1, 104, quae secundum ordinem Basilicorum et indicem Coislinianum ad B 6, 1 est tituli 44 (u. ad p. 143, l. 28)
12 ualentinus RM | ualens] ualer. C | aa. ad] et M | honorium C | bizantii M 13 fuerint C
14 praecepta C | quod M 15 s. a. Hal.
16 ante l. 2 Miraeus inserit rubricam de officio comitis sacri palatii alienam tam a Theodosiano codice, quem Iustiniani inde n titulo 26 presse sequuntur, quam a libris quos uidi omnibus et ab indice Coisliniano

ad B 6, 1 ed. Heimbach. l p. XVI | honorius et arcadius S | aa. om. M | minerio S, minoruio R | com. rerum priuatarum] CR, pp. M, com. rei priuatae Th. 17 ad om. R | cura R | et] et ad Th. | rationabilium C 18 hoc est] nel Cuiacius contra B: οἱ παλατῖνοι ... τὰ βασιλικά πράγματα (= omnium rerum nostr.) καὶ τὸν ἐμphyτευτικὸν κανόνα (= et ... emphyteuticarii) μεθοδεύουσιν | emphyteuticarii R | s. a. Th. Hal. | x om. Hal. 20 in R initio c. 3 usque ad 9 cognitionem continuatur finis 31, 2 (quae constitutio integra suo loco legitur) inde n p. 141, 1 praeuertat, deinde scribitur mpp. archad. et honorius liminio comiti (= 32, 1 inscr.) ceu supra et tertia haec, mox sequitur c. 3 integra | theod. et hon. R alt. l. | aa. om. R alt. l. M | utsocio R alt. l., ursiano M | comiti om. C | rerum priuat.] rei publicae M 21 uiri C | uel om. R alt. l. | praefecti C | urbis R | comitiuae] R, comitisue C, comiti rerum M, ἀνέχουσιν τῷ κέρμει τῆς ἰδικῆς περιουσίας B 22 exagmini C | sibimet] sibi R | tuitione M^a 23 quinquaginta M | illatione M 24 satiandam M^a | s. a. Hal. 25 constante] constantino Hal.

- 4 Μὴ διαγίτω τινὰ τῶν ἐπαρχεωτῶν προφάσει δημοσίων πραγμάτων ὁ κόμης τῆς ἰδικῆς [B 6, 1, 105] περιουσίας διχα θείας ἐπιτροπῆς μηδὲ τῷ μηνύοντι τὴν κρίσιν καταπιστευέτω τοῦ πράγματος.
- 5 ¹ Μήτε ὁ κόμης τῆς ἰδικῆς περιουσίας μήτε τις ἕτερος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἢ ἐν [B 6, 1, 109] ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχόντων τὸν περὶ θησαυροῦ καταμηνύοντα προσδεχέσθω. εἰ δὲ περὶ τινος ἑτέρου προσαγγέλλει, ὑπὸ ἐγγύην εὐθὺς οὐχ ἥττον πέντε λιτρῶν γινέσθω· καὶ μηδὲ τις σφραγὶς ἢ ἀναγραφή καὶ καινισμὸς ὁ τυχὼν ἐπὶ τοῖς προσαγγελθείσι προσερχέσθω πράγμασι πρὸ διακρίσεως ἐγγράφου. καὶ εἰ μὲν ὁ κατηγορούμενος πάρεστι, κρινέσθω παρὰ τῷ κόμητι τῆς ἰδικῆς περιουσίας τὸ πρᾶγμα, εἰ δὲ ἐν ἐπαρχίᾳ διάγει, παρὰ τῷ ἀρχόντι ἢ τῷ ἀφοριζομένῳ δικαστῇ, τῶν φισκοσυνηγόρων ἢ, ἐν ἀπορίᾳ τούτων, ἑτέρων ὑπὲρ τοῦ κατηγοροῦ προῖκα λεγόντων. γινέσθω δὲ τῶν συνηγόρων ἐξίσωσις καὶ ἀναιρεῖσθω τὸ καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ κατηγοροῦ δαπανήματα τὸν 10 ἐναγόμενον ποιεῖν· τούτου φυλαττομένου καὶ ἐπὶ τοῦ δίκας τινὰς τῷ φίσκῳ κινουόντος. καὶ μηδεὶς αὐτῶν πρὸ τελείας ἐκκαλέσθω τοῦ πράγματος κρίσεως.

XXXIII

R DE OFFICIO COMITIS SACRI PATRIMONII R

- 1 *Ἀντοκράτωρ Ἀναστάσιος Α.* 15
Τῆς ἰδικῆς ἐφευρεθείσης οὐσίας τῷ δημοσίῳ ἢ ἐφευρεθισομένης προβεβλήσθω ἢ κα- [B 6, 1, 102] λείσθω κόμης τῆς ἰδικῆς κτήσεως, κατὰ μίμησιν τοῦ κόμητος τῆς ἰδικῆς περιουσίας αὐτῇν διοικῶν· πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὸν οὐσι γεωργοῖς ἢ παροίκιοις ἢ ἐμφυτευταῖς τῶν αὐτῶν ὄντων προνομίων, ὧν οἱ ὑπὸ τὸν πραιπόσιτον καὶ τὸν κόμητα τῶν οἰκείων ἀπολαύουσι, καὶ παρὰ μόνῳ κόμητι τοῦ τῆς ἰδικῆς κτήσεως κινεῖτωσαν καὶ ἐναγέσθωσαν. οἱ δὲ τοῦ τῆς ἰδικῆς κτήσεως 20 ταξεύονται τοῦ κόμητος τῆς ἀπανταχοῦ ἰδικῆς² περιουσίας ἐχέτωσαν προνόμια.
- 2 ¹ Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.
Φροντίζετωσαν οἱ τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντες καὶ αἱ τούτων τάξεις οἰκείῳ κινδύνῳ μη- [B 6, 1, 103] δεμίαν τὰ τῆς ἰδικῆς κτήσεως κτήματα βλάβην ὑφίστασθαι ἢ τὴν ἐξ αὐτῶν μειοῦσθαι πρόσδοον ἢ ἐμπαίζεσθαι. ἐξίστω δὲ τῷ κόμητι τῆς ἰδικῆς κτήσεως καὶ προστιμᾶν αὐτοῖς καὶ μετὰ τὴν 25 ἀρχὴν τὴν γενομένην ἀνασῶσαι βλάβην, ἀλλὰ μηδεμίαν δεχέσθωσαν ἀπύρων ἢ ὁμοκλήσεων ἐπιβολήν.
- 3 ¹ Μηδὲ παρὰ τοῦ κόμητος τῶν θησαυρῶν ἑμῶν τις ἢ σφραγὶς ἢ ἀναγραφή προσερχέσθω [B 6, 1, 104] πρὸ τῆς τοῦ πράγματος διακρίσεως ἐπὶ τοῖς προσαγγελθείσι πράγμασι· καὶ ἐνταῦθα τὰ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνου ποιούντος δαπανήματα, καὶ μὴ δυναμένου πρὸ τελείας ἐκκαλέσασθαι ψήφου. 30

Graecarum constitutionum indices dedimus ad B (u. i.)

¹ 33, 3 et 34, 3 videntur iungendae esse ² οἱ δὲ τοῦ [κόμητος] τῆς ἰδικῆς κτήσεως ταξεύονται [τὰ τῆς τάξεως] τοῦ κόμητος τῆς ἀπ' ἀρχῆς ἰδικῆς (Zachariae)?

1 seqq. Graecarum constitutionum mentio et 31 R exciderunt in S (ubi om. etiam 33, 3) CRM^a, 34 R post 35, 1 pro 36 R, quam ibi scripsit M^a, restituit M^b. in W post 33, 3 legitur consteōs graece, sequitur 35, 1. 34 R, deinde constitutiones graece, tum 35 R 2. in Vaticano Palat. 763 post 33, 3 est: de officio et de officio comitis sacri patrimonii, sequitur 35, 1 et const. g., deinde 35 R 2. quae desiderantur, restituimus duce Heimbachio ex B collato indice Coisliniano ad B 6, 1 (Heimbach I p. XVI not. w): cum enim secundum indicem huic Basilicorum titulo inter 1, 52 (= B 6, 1, 101) et 1, 42 (= B 6, 1, 110. 111) insertae sint constitutiones tituli 34, deinde tituli 33, patet ea, quae sequuntur 1, 33, 3 (= B 6, 1, 107) eiusdem tituli 33 esse, quae antecedunt 1, 33, 1 (= B 6, 1, 105) pertinere ad titulum sequentem 7 πάρεισι] sic (non ἀπεισι) B 11 ἐναγόμεν B^a 14 rubricam om. CRM^b,

post 35, 1 collocat M^b, cf. ad u. 1 15 officium comitis sacri patrimonii institutum esse ab Anastasio testantur glossae nomicae (Otto thes. 3, 1776): πατρίμονιάλια, ὅσα ἱερατοῦ βασιλεὺς ἑαυτῷ κτᾶται, ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐφευρὼν καὶ τὴν προσηγορίαν ταύτην καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόμητος τοῦ πατρίμονίου: duas minimum leges huius tituli esse Anastasii colligitur ex dictato de consiliariis (Zeitschr. f. gesch. RW. 5, 343): lege primum librum codicis anastasianes constitutiones subiectas titulo de officio patrimonii 18 αὐτοῦ B 22 de inscriptione u. ad u. 15 25 ἰδικῆς (non ἰδίας) B 28 ὁμοκλήσεων B 29 fortasse et haec constitutio ab Anastasio data est, u. ad u. 15: nec tamen sine causa Heimbachius dubitat, num ad hunc titulum pertineat constitutio, cuius argumentum ad comitem spectet: nisi forte error est epitomatoris, qui u. 28 scribere debuerit τῶν ἰδικῶν ἑμῶν

XXXV

R DE OFFICIO PROCONSVLIS ET LEGATI R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AELIANO PROCONSVLI AFRICAE. Legati [Th. 1, 12, 3 B 6, 2, 19] non solum ciuiles, sed etiam criminales causas audiant, ita ut, si sententiam in reos ferendam peruiderint, ad proconsules eos transmittere non morentur. D. K. OCT. CONSTANTINO 5 A. VI ET CONSTANTINO C. CONSS. a. 320
- 2 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. SIMPLICIO PROCONSVLI ASIAE. [Th. 1, 12, 3 B 6, 2, 20] Officium Hellesponti consularis aeternae recordationis patrem serenitatis nostrae adiut et expositis suis incommodis, quibus a uicarianis apparitoribus urgebatur, orauit sub tuae sublimitatis agere potestate. cuius allegationes humanae procliuius pium principem commo- 10 uerunt: quod et nos obtinere censemur¹. D. VIII K. APRIL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO IIII ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396

XXXVI

R DE OFFICIO COMITIS ORIENTIS R

- 1 IMP. LEO A. PUSAEIO PP. Titulos, qui Alytarchiae et Syriarchiae muneribus [B 6, 1, 73] 15 in prima Syria deputati sunt, per officia tam uiri spectabilis comitis Orientis quam uiri clarissimi rectoris prouinciae flagitari praecipimus. Alytarchiae quidem ludi cura uiri spectabilis comitis Orientis et eius officii, Syriarchiae uero sollicitudine uiri clarissimi moderantis prouinciam eiusque apparitionis exercentur, nullique penitus curialium, nec si uoluerint, idem munus uel honorem subeundi licentia permittatur. D. V ID. NOV. CON- 20 STANTINOPOLI BASILISCO ET HERMINERICO CONSS. a. 465

XXXVII

R DE OFFICIO PRAEFECTI AVGVSTALIS R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. FLO- [Th. 1, 14, 1 mut. II 6, 1, 91] RENTIO PRAEFECTO AVGVSTALI. Omnia tributa per Aegyptiacam dioecesin cura et pro- 25 uidentia claritatis tuae a moderatoribus prouinciarum exigere iubemus. si qui tamen ex CRM (36 R ante 35, 2 collocat M^a)

¹ quod ... censemus om. Th. ² haec constitutio iungendane sit cum 10, 44, 3, pro certo affirmari non potest, quia non apparet, Continus subscriptionem c. 3 ex libro restituerit an argumenti quadam affinitate motus ex hac constitutione suppleuerit

3 antoninus S | a. om. M | iuliano S | pro-
consul' C 4 etiam | et Th. | criminalis C |
audiatur C, audient M 5 peruiderint | Th.,
prouiderint CRM | merentur C | s. a. Th. |
constantino a. et constantancio consul. Th.,
quae rectius trahuntur ad a. 320 quam ad
a. 326 (Constantino A. VII et Constantio C.
conss.), quo Tertullus proconsul fuit (9, 24, 2)
7 aa. om. M | ad simplicium proconsule S
8 consularis | proconsularis R | patrem | edd.
cum Th., patres CRM | et | ut R 9 urge-
batur M^a Th. 10 potestate | Th., potesta-
tem CRM | allegationis CM^a | pius R^a | com-
memorauerunt M 11 s. a. Th. | IIII et h.
III aa.] ita scribere solent Iustiniani, a. IIII

et h. a. Th. 15 pusaeo | SM, piseo C,
phuseo R | pp.] praefecto S, p. M | alitar-
giae et auarigiae C, alitarcha et siriarcha R,
alitarca et siriaca M: in B scribitur 'Αλυ-
ταρχίας et Συναρχίας 16 comes M 17 aly-
tarchiae ... 18 officii om. R | alitargiao C
18 siarchie M | sollicitudinem R 19 appa-
ritionibus C | que om. R 20 promittatur M |
s. a. Cuiacius observ. 2, 13 et liber Charon-
dae 21 armerico Cui. Char. 23 de officio
prouinciae M^a 24 imppp. ... augus-
tali | imp. alexander a. iulianae (— 40, 1) M^a |
impp. C, mpp. R | ualentinus R | theod. | et
theod. CR 25 dioecesin in CR, dioecesim M |
prouisione RM 26 quis C | ex | de C

possessoribus siue militaribus siue non militaribus ad inferenda quae debent audaces extiterint, eos per militare etiam auxilium, si opus exegerit, ad solutionem compelli censemus.

D. XIII K. MART. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS.

a. 386

- 2 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. [Th. 1, 14, 2 B 6, 1, 92] 5
Praefectus Augustalis ordinariorum sub se iudicum examinandi flagitia et super his referendi, non amouendi uel puniendi habeat potestatem. D. PRID. NON. DEC. CONSTANTINO-
POLI OLYBRIO ET PROBINO CONSS. a. 395

XXXVIII

R DE OFFICIO VICARII R

- 1 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. ANTONIO PP. [Th. 1, 15, 7 B 6, 1, 112] 10
In ciuilibus causis uicarios comitibus militum conuenit anteferri, in militaribus negotiis¹
comites uicariis anteponi, quotiensque societas in iudicando contigerit, priore loco uicarius
ponderetur, comes adiunctus accedat: si quidem praefecturae meritum ceteris dignitatibus
antestet et uicaria dignitas ipso nomine eius se trahere indicet portionem et sacrae cogni-
tionis habeat potestatem et iudicationis nostrae soleat repraesentare reuerentiam. D. VIII 15
ID. IAN. GRATIANO A. III ET MEROBAUDE CONSS. a. 377
- 2 IDEM AAA. AD HESPERIVM PP. Relationes uicariorum, si quando [Th. 1, 15, 8 B 6, 1, 113]
usus attulerit, ad nostram mansuetudinem referantur. relationes enim iudicum libenter
audimus, ne administratorum decrescere uideatur auctoritas, si eorum consulta ueluti pro-
fanorum preces a nostris adytis repellamus. D. XII K. FEBR. GRATIANO A. III ET MERO- 20
BAUDE CONSS. a. 377

XXXVIII

R DE OFFICIO PRAETORVM R

- 1 IMP. CONSTANTIVS A. AD SENATVM. Praetori deferitur haec iuris- [Th. 6, 4, 16 B 6, 7, 6]
dictio sancientibus nobis, ut liberale negotium ipso disceptator examinet, sane interponi 25
ab eo decreta conueniet, ut, siue in integrum restitutio deferenda est, probatis dumtaxat
causis ab eodem etiam² interponatur decretum, seu tutoris dandi seu ordinandi curatoris³,
impleatur ab eo interpositio decretorum: quippe cum apud eum quoque adipisci debeat
patronorum iudicio sedula seruitus libertatem. nec sane debita filiorum uotis patrum uota
cessabunt, ut patente copia liberos suos exuant potestate, magis propriis obsequiis man- 30
cipatos, cum sese intellegant his obsequii plus debere, a quibus sese meminerunt uinculis
sacris⁴ exutos. D. III K. IAN. EVSEBIO ET HYPATIO CONSS. a. 359

CRM

¹ negotiis om. Th. ² etiam om. Th. ³ tutores dandi seu ordinandi curatores (Herrmann)?
⁴ uinculis curiae Th.

1 inferendam C | existerint M 2 militari R^a
3 s. a. Th. 4 imppp. ... august. om. M |
mpp. R | theod. (et ins. R) arc. et hon. (hon.
et arch. S) | SCR, valentinianus teod. et
archad. Th. | rupho S, rufus R | pp. praef.
augustalis | pf. augustali praefectus augustali R
5 et | ac Th. | hiis R 6 admonendi C, ad-
monendi M | s. a. Th. 9 rubr. om. M^a
10 inscr. om. M | imppp. ualens gr. et ualent.
aaa. | idem a. ualens gr. et valentinianus aaa.
Th., impr. ualent. (mpp. ualentinus et R)
ualens et gr. aaa. SR, impp. ualent. et arc.
aa. C 11 conueniat C 12 comitis M | que |
M Th., om. CR | priori R 14 antestet et |

edd, antestet RM Th., anteste C | tradere C
15 s. a. Th. 17 inscr. om. M^a | aa. C |
ad eserium S, desperio R | renelationes M
18 deferantur Th. | relationis enim iuditium M
19 audiuius Th. 20 s. a. Th. 23 rubri-
cam om. M^a | praetoris S 24 inscript. om.
M^a | constantinus SR, constant. C | a. om. R
25 examine C 26 in om. R | restituto C |
referenda C 28 debeat | iubeat Th. 29 iudi-
ciorum R^a | seruitus | sed uitiis R 30 pa-
rente CM | potestatem R 31 obsequiis R |
a om. Th. | sese | se R | meminerint M 32 s.
a. Th. Hal. | III Th., VI Hal.

- 2 ¹IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA. TATIANO PV. Tres tantummodo [B 6, 7, 7] praetores electae opinionis in hac urbe per singulos annos iudicio senatus praecipimus ordinari, qui competentes causas et debitos actus integre disceptare atque tractare debent, ut hi tamen tres ex his, qui proprium larem in hac alma urbe habeant, non ex provinciis eligantur. nec si qui forte propter aliquas causas ad hanc urbem de provinciis venerit, ad praeturae munus uocetur, sed hi tantummodo, ut dictum est, qui hic domicilium fouent, ita ut nec ipsi sumptus quosdam inferre cogantur inuiti, sed habeant spontaneae liberalitatis arbitrium. D. XV K. IAN. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. VII ET AVIENO CONSS. a. 450

XXX

R DE OFFICIO RECTORIS PROVINCIAE R

10

- 1 IMP. ALEXANDER A. IVLIANAE. Potest de falso causam cognoscens praeses [B 6, 1, 74] provinciae incidentem proprietatis quaestionem dirimere. D. VI K. APRIL. MAXIMO II ET VRBANO CONSS. a. 234
- 2 ²IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMUM. Praesides provinciarum [Th. 1, 16, 4 B 6, 1, 75] oportet, si quis potentiorum extiterit insolentior et ipsi vindicare non possunt aut examinare aut pronuntiare nequeunt, de eius nomine ad nos aut certe ad praetorianae praefecturae³ scientiam referre: quo provideatur, qualiter publicae disciplinae et laesis tenuioribus consulatur. D. IIII K. IAN. TREVIRIS IANVARIO ET IVSTO CONSS. a. 325
- 3 ⁴IDEM A. AD PROVINCIALES. Iustissimos et uigilantissimos indices [Th. 1, 16, 6 B 6, 1, 76] publicis adclamationibus collaudandi damus omnibus potestatem, ut honoris eis auctiores proferamus processus et in contrario iniustos et maleficos querellarum uocibus accusandi, ut censurae nostrae uigor eos absumat. nam si uerae uoces sunt nec ad libidinem per clientelas effusae, diligenter inuestigabimus: praefectis praetorio et comitibus, qui per provincias constituti sunt, provincialium nostrorum uoces ad nostram scientiam referentibus. PP. K. NOV. CONSTANTINOPOLI BASSO ET ABLABIO CONSS. a. 331
- 4 IDEM A. AD PERICLEM PRAESIDEM. In officiales praefectorum cursum publicum laniantes uel praua contra utilitatem publicam molientes vindicandi tibi dedimus potestatem, ita ut P (40 R 1. 5. 2. 3) L (ut P) CRM

¹ iunge 12, 2, 1 ² iunge 12, 46, 2 ³ ad grauitatis tuae Th. ⁴ iunge Th. 1, 16, 7

1 *inscript. om. M^a | marcus C | titiano R | pu.] CRM^a et 12, 2, 1, pp. S* 2 *electi M^a | iudicio ... 4 provinciis scripsit in uacuo spatio, ut uidetur, alia manus fere coeua in M* 3 *et] RM, ac C | actus | accutos M* 4 *ut] M, et CR | hii CM | ex his tres R, ... ex his M^a | urbe alma R* 5 *quis R | alias RM | uenerit R* 6 *praefecturae C | uocetur] CM, deferatur R | hii CM | foueret C* 7 *cogatur inuitus C | spontaneum R* 8 *subscriptionem restituit Contius 1566 fortasse ex loco iungendo, ad quem Cuiacius adnotauit consonas esse subscriptiones | ualentiniano VII et albieno Contius cum Cuiacio ad 12, 2, 1* 9 *constitutio graeca post 39, 2 inserit Contius 1566, post 40 R Contius 1562: in B titulus 6, 7, qui respondet Cod. 1, 39, desinit in c. 2, ante 6, 1, 74 (= Cod. 1, 40, 1) legitur Cod. 1, 36, 1 | ante 40 R S inserit 41 R* 11 *a om. P | iulianae] PCR, iuliano i. L, iuliano SM | praesens P^a 12 s. a. Hal. PLD | d. vi] Hal., pp. d. ii PLD | april. ... 13 consa] Hal., ap. mai. ii et urban. D, om. PL* 14 *maximum] maxi-*

mum preside S, similiterque in Th. (Ambrosiano) praesidem (sic pro praesides) provinciae trahitur ad inscriptionem: Maximum fuisse pp. apparet ex not. 3 et ex 12, 46, 1 15 *potiorum M^a Th.* 16 *nos] eos P* 17 *tenuioribus] minoribus Th, ἀναγνώσκων B* 18 *s. a. Th. Hal. PLD | IIII] Th. cum l. iung., v Hal. PLD | ian. treuiris ianuario (trib. ianuriano D) et iusto consa.] Th. D, ian. PL, mail probiano et iuliano consa. Hal.* 20 *publicae P^aC^a | profer. eis hon. auct. R^a, hon. profer. eis auct. R^b | honores R, honorem Th. | auctores uel auctore P^a, auctoris L* 21 *prosuccessus M^a | et e] CRM, et ex PL, et Th. | iniustus et maleficus q. u. accusandis (= di M) M Th.: post accusandi P^aL inserunt damus potestatem* 22 *adsumat CM, assumat P^a | sint CR* 24 *nostorum M^a | conscientiam M* 25 *s. a. Th. Hal. PLD | pp.] Th., d. prid. Hal., d. PLD | nou. const. om. Hal. | basso et abl. consa. om. P^a, et ablabilio om. P^aLD* 26 *periclem] S, peridem CRM | laniantes] praehantes M*

praefectos de eorum culpa facias certiores. D. ¹ x k. Nov. NICOPOLI CONSTANTIO ET ALBINO CONSS.

a. 335

- 5 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD APRONIANVM PV. Potioris gradus [B 6, 1, 77] iudicibus ab inferioribus competens reuerentia tribuatur. sed ubi publica tractatur utilitas, etsi minor iudex ueritatem inuestigauerit, nulla maiori irrogatur iniuria. sane qui insignia dignitatis ad hoc exercet, ut indignis iniuriis existimet afficiendos eos, qui officia cum potestate moderantur, non declinabit nostrae indignationis aculeos. D. v k. Ivn. ANCYRO DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS.

a. 364

- 6 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. CYNEGIO PP. [B 6, 1, 78] Cinitas Rhodiorum iniuriam suam non tam decenter quam sero conquesta est. unde in- 10 uiolabili obseruatione sancimus, ut, quoniam tempore hiemis nauigatio saepe periculosa est, semper incerta, in illis quinque urbibus, quae potiores esse ceteris adseruntur, uicissim hiemandum sibi iudices recognoscant quod si cuiquam tale existat ingenium, ut praecepta nostra contemnat, quinquaginta ab eo argenti librae, centum ab eius officio, si aliter factum fuerit, fisci uiribus inferantur. D. v id. DEC. CONSTANTINOPOLI ARCADIO ET BAVTONE 15 CONSS.

a. 385

- 7 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. CYNEGIO PP. Qui [B 6, 1, 79] ordinariam gesserit dignitatem, quidquid ex uenturae delegationis titulis profligauerit, cum dispendio pudoris atque fortunae de propriis facultatibus intra prouinciam positus inferre 19 debebit. D. vii k. Ivn. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS.

a. 386

- 8 IDEM AAA. CYNEGIO PP. Ne quis iudicum in prouincia sua praefectianum [B 6, 1, 80] uel palatinum uel militem uel ex his etiam omnibus, qui antea in huiusmodi officiis fuerunt commorati, intercessorem (id est exsecutorem) cuiusquam litigatoris petitione in quolibet seu priuato seu publico negotio putet esse tribuendum. nam peccantem circa consulta caelestia cum suo officio non solum detrimentum famae, sed etiam patrimoniorum damna comitentur. 25 D. non. AVG. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS.

a. 386

- 9 IDEM AAA. POLEMIO PP. ILLYRICI. Nullus prouinciae moderator [B 6, 1, 81 Epit. 11, 9] angustissimam urbem sine iussione adire audeat. nam si quem patuerit contra decreti nostri praecepta uenisse, is congrua condemnatione plectetur. D. x k. IAN. MEDIOLANI POST 29 CONSULATVM TIMASII ET PROMOTI.

a. 390

- 10 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. LIMENIO COMITI SACRARVM [cf. 1, 32, 1 B 6, 1, 82] LARGITIONVM. Nullum palatinis tibi obsecundantibus cum prouincialibus uolumus esse commercium: sed iudices scire debebunt hoc sibi praecipue esse commissum, ut ipsi a prouincialibus exigant et consueta deposcant, palatinum uero possessor non horreat, qui non sibi, sed iudicibus atque officiis praeceptus est imminere. D. vi k. APRIL. 35

- 11 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. THEODORO PP. [Th. 1, 16, 11 II 6, 1, 83 Epit. 11, 29]

P (c. 5. 2. 3) L (ut P) CRM

¹ reddita uel pp. (u. i.)?

1 culpas *M*^a | faciat *R* | s. a. *Hal.* | d.] *proximo die Constantinus fuerat Constantino- poli secundum Th. 16, 8, 5. 16, 9, 1* 3 imp. *L* | ualentinus et ualens *C*, ualentinus et uale- rianus *M* | ad apronianum] *M*, ad probia- num *S*, ad apromatum *PL*, ad pronianum *CR* | pu.] pum *PL*, p. *M* 4 ubi] tibi *C*^a 5 etsi] si *M*^a | nestigauerit *RM*^a 6 exer- cere *C* | adfaciendos *C* 7 eculeos *PL*^t | s. a. *Hal.* *PLDR* | iun.] *Hal.* *R*, iul. *PLD* | an- cyro ... 8 cons.] ancyrodi *PL*, ancyro diuo iouiano et baron. cons. *D*, ancyro *R*, arintheo et modesto cons. *Hal.* 9 mpp. *R* | ualenti- nus *M* | aa. *C* | cynegio] ciro *S* 10 rhodiorum] phodiorum *RM*, fodiorum *C*: ἐν ταῖς πέντε πρου- χούσαις πόλιν τῶν Ῥοδίων *B* | sero] sacro *R* 11 hiemis] hyclnis *R* 13 giemandum *M* | sibi] sub *M*^a | recognoscat *M* 14 quinqu-

gninta *M* 15 s. a. *PLD* ad 1, 26, 3 | v] ii *D* | const.] cap. *PLD* 17 impp. *C*, mpp. *R* | ualen- tinus *CRM* | aa. *C* | pp.] p. *M* 18 dignitatem] potestatem *Q* alii | uenturae delegationis] τοῦ μᾶλλοντος ἐνιστοῦ *B* 20 s. a. *Hal.* 21 aa. *C*, a. *S* | pp.] p. *M* 22 uel palatinum om. *R* contra *B* | fuerint *M* 23 id est] idem *C* | excusatorem *M* | petitionem *CM* 24 triben- dum *M*^a 25 famiae *C*, famae *R*^a, infame *M*^a | committentur *CR* 26 s. a. *Hal.* 27 poli- mio *S*, pollemio *M*, plentio *CR* 29 s. a. *Hal.* 31 limenio] elimino et polymio *S*, ubi c. 10 bis extat, lunenio *M* | comiti sacre largitio- nis *M*, consularum *S*. alt. *L*, comiti om. *CR* 33 commeritum *C* | ipsi] ipsa *M* 35 s. a. *Hal.* 36 impp. honorius et theod. aa.] *SWQ* cum *Th.*, impp. archadius et honorius et theod. angusti (aa. *C*) *CRM* | pp.] p. *M*

- Moderatores prouinciarum curam gerere iubemus, ne quid potentium procuratores perperam inliciteque committant. D. VI K. DEC. RAVENNAE BASSO ET PHILIPPO CONSS. a. 408
- 12 IDEM AA. MONAXIO PP. Omnes per prouincias apparitores pro inueterata [B 6, 1, 84] auctoritate iuxta motum iudicis nudatos uerberibus, si ita res tulerit, subiaccere praecipimus, ut et facilis exsecutio rerum publicarum sit et officiorum insolentia comprimatur et iudicum seueritati competens reddatur auctoritas. D. VI K. IAN. HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONSS. a. 412
- 13 Μη γινέσθωσαν κεχαρισμένα περὶ τοὺς ἄρχοντας ψηφίσματα, ἀλλὰ κωλυέσθωσαν παρ' αὐτῶν, καὶ πρὸς μιᾶς καὶ μόνης ἡμέρας ἐν τῷ μίλλειν ἐπιβαίνειν τῆς ἐπαρχίας τὸ μηνῶν αὐτῶν πεμπέσθω διάταγμα. ἐπὶ κλοπῇ δὲ ἀλούς ἢ ἐγκλήματι τινι οὐ μόνον περὶ αὐτὴν τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὴν οὐσίαν κινδυνεύσει. [B 6, 1, 85]
- (13) 14 IMP. LEO A. CONSTANTINO PP. Si quis cohortalibus adhuc obsequiis [12, 57, 14 B 6, 1, 86] obligatus regimen prouinciae uel cingulum cuiuslibet militiae dignitatisue quoquo modo meruit, contra licitum usurpatis impetratisue careat, etiamsi ultronea nostra liberalitate ius gerendae prouinciae uel militiae seu dignitatis cuiuspiam sibi iactauerit fuisse delatum. D. VII ID. AVG. CONSTANTINOPOLI LEONE A. III ET PROBIANO CONSS. a. 471
- (14) 15 IDEM A. CONSTANTINO PP. Nulli iudicum, qui prouincias regunt, in ciuitatibus, [B 6, 1, 87] in quibus sacra palatia uel praetoria sunt, liceat relictis his priuatorum sibi domus ad habitandum ueluti praetoria uindicare, sed sacratissima modis omnibus inhabitare palatia seu praetoria, ut hac necessitate compellantur eorum reparationi prouidere. Vbi autem et palatium est et praetorium, palatium quidem habitationi praesidis, praetorium autem suscipiendis conseruandisque speciebus publicis horreorum uice uel aliae necessariae rei deputetur. 2 Quod si quis aliquando dissimulare temptauerit, protinus eum atque officium quinquaginta librarum auri multam ad reparandum sacrum quod neglexerit palatium soluere sancimus. a. 471?
- 16 Μη περιοράτω ἢ αὐτὸς ζημούτω ἢ ἄλλως βλαπτέτω τὸν συντελεστὴν ὁ ἄρχων, κίνησιν βασιλικῆν ἀγωνιῶν καὶ τὴν γενομένην ἐπιγινῶναι ζημίαν. [B 6, 1, 88] 25
- 17 Τοὺς ληστεύοντας ἢ παραπλήσια πταίοντας συλλαμβανέτωσαν καὶ ἀρμοδίως οἱ ἄρχοντες τιμωρεῖτωσαν· τοὺς ἐν στρατείᾳ δὲ ὄντας οἱ πρωτεύοντες αὐτῶν παραδιδότωσαν, δέκα τοῦ παραβαίνοντος καταβάλλοντος λίτρας. [B 6, 1, 89]

CRM: indices c. 13. 16. 17 ex B restituti sunt

1 prouinciarum . . . procuratores bis R^a | prouinciae Th., τῶν ἐπαρχιῶν B | quid] M^b cum Th., qui CRM^a | potentum R 2 inliciteque Th., incesteque CR, iniusteque M, ἀτοπον B, ἀδικήτως Epit. | s. a. Th. Hal. | VII] Th. libri meliores, VIII Th. libri alii, VI Hal. | cons. | uu. cc. cons. Th. 3 idem aa. (a. S, aaa. M) | imp. arc. et hon. et theod. aa. C | monachio R 4 modum M^a, morum C^a | nudatis M 5 sit] sit M 6 s. a. Hal. 8 constitutio graeca RW: huic loco Zachariae restituendos censet indices Epit. 14, 10. 11: τὸν οἰανδῆποτε ἀρχὴν παραλαμβάνοντα παντὸς ἀπείχεσθαι κέρδους, τοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου σιτήσεσιν ἀρκούμενον, διὰ τὸ καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ προῖκα λαμβάνειν. ὁ κλέπτων ἢ δίδους ὑπὲρ τοῦ ἀρξαι δημεύεται καὶ βασανισθεὶς ἐξορίζεται. neque tamen prior potest non pertinere ad Nou. 8 et uero similis est alterum ex eadem Nou. c. 8 § 1 sumptum esse 12 si quis] quisquis l. gem. | cohortalibus CR^b, coartaribus R^a, cohortalibus M^a 13 regimen] uel regimen l. gem. | dignitatis uel M | quoquo] quo M

14 usupatis R | imperatiuae C, impetratiue R | ultranea nostra liberalitate M, ultro in ea libertate CR^b 15 regende M | cuiusquam sibi actauerit C 16 s. a. Hal. l. gem. | VII id. aug.] Hal., VI K. IAN. l. gem. | constant.] l. gem., om. Hal. 17 a. constantino] augusti R 18 his relictis M | hibitandum R 20 ut] in M | compellantur bis M^a 22 uel om. C 23 officium] CR, offitium eius M 24 apud Hal. est subscriptio anni 513 haec d. VI ID. FEB. clementino et proba cons. quae pertinet ad alteram utram Graecarum quae sequuntur constitutionum, probabiliter ad ultimam 42, 2 | quae in S sequuntur post c. 15, sunt c. 9. 10 et summa c. 12 iuncta cum inscriptione c. 14 25 constitutiones graece W Paris. 4534: excidisse constitutiones duas, quarum indices leguntur in B post c. 15, inde colligitur, quod a B 6, 1, 91 incipit titulus 1, 37, inter quem et titulum 40 secundum indicem Coislin. (Heimbach I p. XVI not. w) intercedit 1, 41, id est B 6, 1, 90

XXXI

R VT NVLLI PATRIAE SVAE ADMINISTRATIO SINE
SPECIALI PERMISSV PRINCIPIS PERMITTATVR R

- 1 Μηδὲς Αὐγουστάλιος ἢ ἀνθύπατος ἢ βικάριος ἢ κόμης Ἀνατολῆς εἰς τὴν οὐκ εἰσὶν ἐπαρ- [B 6, 1, 110]
χίαν γινέσθω, ἰδικῆς ἐπὶ τούτῳ χηρεύων κελεύσεως. 5

XXXII

R DE QVADRIMENSTRVIS TAM CIVILIBVS QVAM
MILITARIBVS BREVI BV S R

- 1 Οἱ ἄρχοντες καὶ αἱ τούτων τάξεις ἀνυπερθέτως μετὰ τῆς ἀληθείας καὶ ἀκριβείας ἐκ- [B 6, 1, 110]
πεμπέτωσαν τὰ τετραμηνιαῖα βρεβία, πεντήκοντα λίτρας χρυσοῦ καὶ τῆς ζώνης καὶ τῆς ἀξίας 10
ἀφαίρεσιν ὑφορῶμενοι, εἰ τις γένοιτο μίμψις κατὰ τοῦτο τὸ μέρος. τὸ δὲ αὐτὸ ἔστω καὶ κατὰ
τοῦ τρακτευτοῦ πρόστιμον μὴ ἀναφέροντος ἐγγράφως ἐπὶ τὸν ἐπαρχὸν τὴν γενομένην βραθυμίαν.
- 2 Μόνος ὁ τριβοῦνος ἢ ὁ τὴν τάξιν αὐτοῦ πληρῶν βικάριος μετὰ τοῦ δομεστίκου καὶ τοῦ [B 6, 1, 111]
ἀκτουαρίου καὶ τῶν ὀπτιῶνων καὶ τοῦ νομεραρίου ἤτοι τοῦ βοηθοῦ τὰ τετραμηνιαῖα βρεβία
ὑπογράφων καὶ ὄρκον ἐγγράφον ὑποτελῶν, ὡς ἀληθῆς ἐμήνυσαν, ἐκπεμπέτω. 15

indices 41, 1. 42, 1. 2 restituti sunt ex libro Coisliniano 151 Basilicorum, quem post Heim-
bachium contuli

1 D. vi id. Febr. Clementino et Probo cons. (a. 512) suppl. (u. i.)

1 hunc et sequentem titulum, quos om. CRM, tuentur W et Paris. 4534, in quo rubricae titulorum 41...43 continuo scriptae sunt omissa mentione Graecarum constitutionum: numeros confirmat index Coisl. (l. c.): in Vindob. 2267 rubr. tit. 41 adest suo loco cum nota const. graeca, rubr. tit. 42 collocatur post 45, 2: in S rubr. tit. 41 extat ante tit. 40, tit. 42 omittitur 2 sine (sinon W) ap. permissu (sub ins. S) principis (—pi W^a) SW, om. index Coisl. (l. c.) 4 const. graeca W Vindob. 2267. Charondas adnotat: haec lex repetitur in ult. infra de crim. sacrileg.: cum autem unam tantum constitutionem hoc titulo contineri testetur BΣ 23, 1, 34, non potest in eo repetita fuisse 9, 29, 3, quae indici supra relato gemina non est, cum ipsa generaliter patriae administrationem interdicit nulla mentione habita spectabilium iudicum, quos solos index excludit. quamobrem Charondae adnotatio aut non venit ex libro aut erravit qui adnotavit. inscriptionem αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος Contius 1562 restituisse videtur ex adnotatione Haloandri, qui in libris recentioribus inuenit rubricam h. t. ad modum constitutionis redactam praemissa inscriptione idem A. (Hal. enim 40, 15

attribuerat Anastasio propter subscriptionem). Witte (Leges rest. p. 145) in libro quodam Heidelbergensi nomen Leonis inuenit 7 quadrimenstruis] Vindob. 2267, quadrimenstriis W: tam ciuilibus] Vindob., om. W 8 militaribus] W, criminalibus Vindob. breuib. om. libri, restituimus auctoritate Th. 11, 25 de quadrimenstruis breuib. et indicis Coisl. περί τετραμηνίων ἤτοι (scrib. περί τετραμηνιαίων) πολιτικῶν ἢ στρατιωτικῶν βρεβίων 9 constitutiones graece an aa. W: recte huic loco restitutos esse B 6, 1, 110. 111 tam ex argumento sequitur quam ex loco, quem secundum indicem Coisl. (l. c.) tenet hic titulus inter 1, 33 (= B 6, 1, 104...109) et 1, 38 (= B 6, 1, 112. 113) Charondam inscriptionem imppp. theodos. arcad. et honor. aaa. rufino pp., quam hoc loco in libro Auredano se inuenisse affirmat, non ex hoc, sed ex Th. 11, 25, 1 exscripsisse mihi persuasum est. fortasse priori h. t. constitutioni ex W (an aa.) restituenda est inscriptio αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος Α., nec improbabiler alteri subiungenda subscriptio, quam Hal. ad 40, 15 exhibet (p. 148, 24), ut ei inscribatur ὁ αὐτὸς βασιλεὺς 14 βρεβία B

XXXIII

R DE OFFICIO PRAEFECTI VIGILVM R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. NEBRIDIO PV. Praefecti uigilum huius urbis nihil de capitalibus causis sua auctoritate statuere debent, sed si quid huiusmodi euenerit, culmini tuae potestatis referre, ut de memoratis causis celsiore sententia iudicetur.

XXXIII

R DE OFFICIO PRAEFECTI ANNONAE R

- 1 Ἡ διάταξις φανερόν προστεθείσα μέτρον τῇ χορηγίᾳ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πολι- [B 6, 1, 99
τικῶν ἀνόνων διορίζει καὶ πῶς τὰς μεταθέσεις δεῖ τῶν σιτηρεσίων προβαίνειν, πρόστιμον τοῖς 10
μὲν πειθομένοις ποιοῦσα.
- 2 Ἀναφέρει τὴν ἐκ παλαιοῦ γενομένην ἐπὶ τοῖς πολιτικοῖς ἄρτοις μείωσιν ἢ διάταξις καὶ [B 6, 1, 100
κυροῖ τοὺς μὲν ὑπόντας μὲν, πρὸ τούτου πραθίντας δὲ κατὰ τὴν ἀπάτην τῶν ἀννονεπάρχων καὶ
τῶν λογογράφων τῶν βεγείωνων.

D. VIII ID. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. 15
ANNO SECVNDO.

a. 532

XXXV

R DE OFFICIO CIVILIVM IVDICVM R

- 1 IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. [Th. 1, 20, 1 B 6, 1, 114 Epit. 14, 34
CVRTIO PP. Honorati, qui lites habere noscuntur, his horis, quibus causarum merita uel 20
fata panduntur, residendi cum iudice non habeant facultatem. D. III NON. FEBR. ROMAE
BASSO ET PHILIPPO CONSS.
- 2 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP. Si quis pro publicis [B 6, 1, 115
functionibus, quae flagitantur, aliquo se defendere temptet munimine, adeat iudicem et
promat, quae duxerit adserenda: quem si iudex, quod non arbitramur, minus audire 25

a. 408

P (45) L (45) CR (om. 43 R et collocat 43, 1 post 45, 1) M: indices 44, 1. 2 restituti sunt
ex B (Coisl. 151)

2 de officium S | praefecti | pp. M 3 impp. C, mpp. R | ualentinus CRM | theodosius | et theod. CR | aa. C | nibidrio M, nobrio S, neindrio CR | pu. | S, p. M, om. CR, cf. 11, 20, 1 a. 386 | praefectum M | uillum M^a? 4 capitibus R | quis R 5 culminae C | referri CRM 6 in Paris. 4518 subiungitur subscriptio anni 532, quae uidetur pertinere ad 44, 2 5 RM^b coniungunt hanc rubricam cum sequenti ita: de officio praefecti annone et ciuiliu iudicum constitutio graeca (const. gr. om. M^b), rubricam om. SCM^a, habet W: numerum confirmat index Coisl. (l. c.) 9 constitutiones graece ante rubr. h. t. Paris 4534, constitutiones W hoc loco, u. R ad u. 8: recte ad hunc titulum relativos esse indices B 6, 1, 99, 100 non minus ex argumento constat quam ex loco, quem huic titulo index Coisl. l. c. inter 1, 46 (= B 6, 1, 98) et 1, 52 (= B 6, 1, 101) attribuit 15 s. a. Paris. 4518 ad 44, 1, ubi est uili idem marcp. post gs. laiop. et

horeste uu. clarissimorum anno secundum et Laurent. aed. Flor. eccl. 68, qui post 43 rubr. habet n id. mar. cp. post. 9 v. lamp. uu. clarissimi anni ii 17 de R uide ad u. 8 | de officium S 19 imppp. (impp. PL) arc. hon. et (et hon. et M) theod. aaa. (aaa. om. M) | SPLM Th., impp. ualent. theod. et arc. aa. C, idem aug. R 20 curtio om. P^a, cario P^bLM | pp. | p. M, om. PL | lites | C Th., litem PLRM | horis quibus bis R^a?, saltem horis quibus R^b | mer. uel | uel mer. R^a aut uel mer. uel R 21 fata | CRM^b cum Th. libris melioribus, facta PLM^a Th. dett. | pandantur P^aL^aRM^a, penduntur dicuntur P^aL^a, penduntur C^bM^b, penduntur C^a | habent PLC | s. a. Th. Hal. PL: in Dest subscriptio c. 2 | romae ... 22 cons. om. PL | romae | Th., rauennae Hal. 22 cons.] uu. cc. cons. Th. 23 theodosius M^a | antiemio PL^b, antiemie- mio L^a, antennio M | pp. | p. M | qui P^a 24 minime C 25 adserenda M^a | quod | qui R^a

maluerit, ipse quidem administrator triginta librarum auri, apparitio uero eius quinquaginta feriatum dispendio. D. XIII K. AVG. CONSTANTINOPOLI HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS.

a. 409

XXXVI

R DE OFFICIO IUDICVM MILITARIVM R

5

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS¹ AAA. COMITIBVS [Th. 1, 21, 1 II 6, 1, 93] ET MAGISTRIS VTRIVSQUE MILITIAE. Numquam omnino in negotiis priuatorum uel tuitio militaris² uel exsecutio tribuatur. D. PRID. ID. FEBR. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABUNDANTIO CONSS. a. 393
- 2 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. MONAXIO PP. Praecipimus, [B 6, 1, 94 Epit. 12, 39] 10 ne quando curiales uel priuatae condicionis homines ad militare exhibeantur iudicium uel contra se agentum actiones excipiant uel litigare in eo cogantur. interminationem autem quinquaginta librarum auri aduersus comitianum officium proponi decernimus, si quid contra haec aliquando temptauerit. D. VI K. SEPT. EVDOKIOPOLI THEODOSIO A. VII ET 14 PALLADIO CONSS. a. 416
- 3 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. ANATOLIO MAGISTRO MILITVM. [B 6, 1, 95] Nemo de his, qui in uirorum spectabilium ducum officiis militauerint, scholae agentum in rebus quacumque subreptione post completam militiam societur, ne agendi uices uiri clarissimi principis accipiat facultatem. si quis autem aduersus haec nostrae perennitatis decreta uenire conetur, militia spoliatus proscriptionis poena pro parte bonorum tertia con- 20 stringatur. D. V K. FEBR. CONSTANTINOPOLI MAXIMO II ET PATERIO CONSS. a. 443
- 4 ³IDEM AA. NOMO MAGISTRO OFFICIORVM. Duces limitum et [Nou. Theod. 24 B 6, 1, 96] 25 praecipue, quibus gentes quae maxime cauendae sunt adpropinquant, in ipsis limitibus commorari et milites ad proprium⁴ redigere numerum imminentibus magisteriis potestatibus diuturnisque eorum exercitationibus inhaerere praecipimus. Castrorum quin etiam refectionis 25 clusuriarumque curam habeant⁵. Quibus cum principe castrorumque praepositis pro laborum uicissitudine limitaneorum militum⁶ duodecimam annonarum partem, distribuendam uidelicet inter eos magisteriae potestatis arbitrio, deputamus. D. PRID. ID. SEPT. CONSTANTINOPOLI MAXIMO II ET PATERIO CONSS. a. 443

P (45. 46, 1) L (45) CRM

¹ Imppp. Theodosius Arcadius et Honorius rectius Th. ² militis Th. ³ iunge 1, 31, 4. 11, 60, 3 ⁴ antiquum Nou. Theod. ⁵ castrorum quin etiam ipsis luxuriarumque pro antiqua dispositione curam refectionemque mandamus Nou. Theod. ⁶ limitanei tantum militis Nou. Theod.

1 uoluerit PL | uero om. L 2 s. a. Hal. PL et D ad c. 1 | XIII k.] Hal., iiiiix P, xiiii LD | VIII et ... 3 cons.] uiii et theodoti. iii cons. D, om. PL 5 de officium S | iudicium militarium (—tari S) | SCM Th. 1, 21, mil. iud. R 6 impp. PC, mpp. R | ual. theod. et arc.] SQW, ual. theod. et hon. PCR, ho (ho del.) ualerius honorius et theod. M | aa. C 7 magistri S | utriusque] usque P | in] omni R^a, om. Th | tutio R 8 s. a. Th. Hal. P | constant. om. P | III] in P 9 cons.] u. c. cons. Th. 10 impp. hon. et theod.] SQ, impp. theod. et hon. CR, idem aa. M | manasio C, moanasio R | pp.] p. M 11 curiales] R, curialis CM 12 agentum] R, argentum C, agentum M | ligare M^a 13 comititium M | quidem M 14 s. a. Hal. Paris. 4518 | eudoxio politeo. dam ypalatio cons. Paris., eudoxiopoli om. Hal. 16 ualent. et theod. S |

anatholium S, anotalio R | mag. mil.] | m R, magistro militi M 17 in uirorum] iniuriarum M^a | ducum om. C | officiu C^a | militauerit CRM: possis etiam hoc retinere, si supra pro de his scribas dehinc | argentum C 18 uice M 19 nostro R 20 inuenire M^a | conabitur M | spoliatur C | proscriptiones M^a | constringantur CR 21 s. a. Hal. 22 nomo] M Nou. Theod., non. S, nemo C, nemio R | magistri S | limitum] Nou. Th., militum CRM 23 sunt cauendae CR 24 magistris M 25 diuturnae M^a | castrorum M^a 26 luxuriarumque CRM, luxuriarumque Nou. Th., κλουριων B | principe] M Nou. Th., principem C, principibus R, τῷ ἀρχοντι B | pro latorum M 27 limitaneorum M^a | duodecam M^a | scilicet CR 28 s. a. Nou. Th. Hal. | pridie] 11 Hal. 29 cons.] uu. cc. cons. Nou. Th.

- 5 Ἀρκεῖσθω τοῖς ἐξ ἔθους σιτηρεσίοις ὁ δοῦξ καὶ τοῖς ἐκ τῆς δωδεκάτης τῶν ἐκ τῶν [B 6, 1, 97
πολεμίων ληφθέντων μοίρας ἐν χρυσῷ διδομένης παρὰ τῶν ἐνδοξῶν ἐπαρχῶν καὶ μηδὲν ἕτερον
ἢ κατὰ ἀπαίτησιν ἢ κατὰ ἐκουσίαν τοῦ διδόντος προαίρεσιν κομίζεσθω.

XXXVII

R NE COMITIBVS REI MILITARIS VEL TRIBVNIS
LAVACRA PRAESTENTVR R

- 1 IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. ANTHE- [Th. 7, 11, 1 mut. B 6, 1, 98
MIO PP. Omnem inquietudinem a curiis et ciuitatibus praecipimus prohiberi nec ulla
priuata ab his succendi balnea ad tribunorum uel ducum aliorumue militarium comi-
tum usus nec adaerationem aliquam pro hac causa profligari. illustribus enim tantum 10
uiris comitibus ac magistris militum (si tamen id uoluerint) hoc ministerium indulgemus:
dupli poena uiolatoribus huius sanctionis imminente. D. V K. DEC. CONSTAN- [Th. 7, 11, 2
TINOPOLI ARCADIO A. VI ET PROBO CONSS. a. 406

XXXVIII

R DE OFFICIO DIUERSORVM IVDICVM R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD DOMITIVM CELSVM VICARIVM. Nemo iudex [Th. 1, 22, 1
officialem ad eam domum, in qua mater familias agit, cum aliquo praecepto existimet esse
mittendum, ut eandem in publicum protrahat, cum certum sit debita eius, quae intra
domum considerato sexu semet contineat, domus eius uel cuiuscumque rei habita distrac-
tione, publicis necessitatibus posse seruari. quod si quis in publicum matrem familias 20
posthac crediderit protrahendam, inter maximos reos citra ullam indulgentiam capitali
poena plectetur. D. III ID. IAN. TREVIRIS SABINO ET RVFINO CONSS. a. 316
- 2 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD PRINCIPIVM PV. [B 6, 1, 116
Singuli quique iudices sciant celsioribus uiris et his, quorum nonnumquam iudicio pro-
uehantur, honorificentiam esse debitam praestandam, nec in subscriptionibus suis fratres 25
audeant nominare, apparitione multanda, cuius haec cura est. D. ID. FEBR. RICOMERE
ET CLEARCHO CONSS. a. 384
- 3 IDEM AAA. CONSTANTIO¹ PP. GALLIARVM. Sciant [12, 29, 2 mut. Th. 6, 26, 5 B 6, 1, 117
principes et cornicularii et primates officiorum, iudices etiam², ternas libras auri a suis
P (48) L (48 R 1. 2. 50 R 48, 3) CRM: index 46, 5 restitutus est ex B

¹ Constantiano (6, 55, 9 Th. 15, 14, 8)? ² iudices etiam tuentur B (μετὰ τῶν ἀρχόντων),
om. l. gem. cum Th.

1 constitutio graeca W Hal. alii 5 ne] de
RM? | militaribus S | uel] no M | tribus R
6 praesentetur S, praestantur R 7 imppp.
arc. (impp. archad. et R) hon. et theod. aaa.
RM Th., impr. honorius et arcadius aa. S,
impp. arc. et hon. et th. aa. C 8 pp.] p. M |
ullas priuatas ... balneas Th. 9 succendi] Th.,
succendendi C, succedendi RM, ὑποκαυθῆναι
B | militiarum R 10 adrationem M | pro-
frigari C, configari R 11 magistris] C Th. B,
magistro RM | uoluerit CR^a 12 s. a. Th. Hal. |
constant. om. Hal. 13 cons.] uc. cons. Th.
16 ad domitianum celsum uicarium PL, a
domitio celso uicario M 17 estimet RM
18 publico M | eius] eis L^a 19 considera-
tos C 20 seruari] relaxari PL, proser-
uari R 21 credidit PLR | intra R, in M^a
22 s. a. Th. Hal. PL | III id. ian. treu.] III

id. august. Hal., treuiris ... cons. om. PL.
23 impp. PLC, mpp. R | ualent. (ualentinus M)
theod.] ualt. et theod. PL, theod. u. R | aa.
C, om. L | ad principium] M, principibus S,
ad principem PL, ad principes CR | pu.] S,
pum PL, p. M, populi CR 24 quoque C |
uiris] iuris P | quorum] qui PL: ὡν τῇ κρείσσει
R | proproueuntur L^a? 25 esse deb.] PL,
deb. esse CRM, in prosubscriptionibus CR |
suis] RM, sunt C, om. PL 26 numerare R^a |
multandam C, mulcta P^a | haec om. P^a | s. a.
Hal. PL | ricomere (richom. Hal.) ... 27 cons.]
chomere PL 28 idem] imp P^a | aa. PLC |
constantio] M l. gem. Th., constantino PLCR |
pp.] p M | gallinarum R 29 primates] prin-
cipes PL' | iudicesque etiam PL | a] ex
l. gem. deficit Th.

facultatibus eruendas, si honoratis uiris, quibus etiam consistorium nostrum ingrediendi facultas praebetur, secretarii iudicum non patuerit ingressus aut reuerentia non fuerit in salutatione delata aut sedendi cum iudice societas denegata. D. VI ID. NOV. TREVIRIS TIMASIO ET PROMOTO CONSS.

a. 389

XXXVIII

5

R VT OMNES TAM CIVILES QVAM MILITARES IVDICES
POST ADMINISTRATIONEM DEPOSITAM PER QVINQVA-
GINTA DIES IN CIVITATIBVS VEL CERTIS LOCIS
PERMANEANT R

- 1 IMP. ZENO A. SEBASTIANO PP. Nemo ex uiris clarissimis praesidibus prouinciarum uel 10
consularibus aut correctoribus neue qui administrationis maioris infulas meruerint, id est
uiri spectabiles proconsules uel praefectus Augustalis aut comes Orientis aut cuiuslibet
tractus uicarius aut quicumque dux uel comes cuiuslibet limitis uel diuinarum comes
domorum, postquam sibi successum fuerit, audeat excedere de locis, quae rexisse noscitur,
1 antequam quinquaginta dierum constitutus numerus finiatur. Sed per id tempus praesides 15
quidem et consulares nec non correctores in metropoli, spectabiles uero iudices tam ciuiles
quam militares in ciuitatibus administratae dioeceseos illustrioribus publice, nec domi uel
intra sacrosanctos terminos uel regiones aut potentes domos latitantes, sed in celeberrimis
locis ante omnium quos nuper gubernauerant ora uersentur, ut pateat omnibus facultas
libera super furtis aut criminibus querimoniam commouendi, ita ut ab omni defensio 20
iniuria prouisione post eum administrantis ac periculo officii nec minus curialium et
defensoris ciuitatis, iuratoria tantum cautioni commissus, postquam fuerit in querimoniam
2 deuocatus, pulsare uolentibus (ut dictum est) pro legum ratione respondeat: Nec ullam ante
praeinitum tempus de prouincia discedendi excusationem ei tribuat uel diuina reuocatoria
uel codicilli alterius administrationis oblata uel praeceptum amplissimae tuae sedis, ut 25
alterius prouinciae moderatoris uices obtineat, aut praeceptum praefatae uel alterius ciuilis
seu militaris cuiuscumque potestatis, ut quamcumque sollicitudinem publicam gerat aut ex-
hibeatur uel deducatur, aut postremum cuiuslibet artis astutia, cuiuscumque occasionis
excogitata calliditas excludatur, ut modis omnibus, quae pro uniuersarum prouinciarum
3 salute sancimus, sortiantur effectum. Quod si quis temeritate punienda saluberrimam 30
legem circumscribendam uel uiolandam crediderit, licet et maiestatis reus non immerito
indicaretur, attamen quinquaginta librarum auri multam publicis calculis inferre cogetur:
simili poena plectendo, qui post eum administratione suscepta minime eum curauerit honeste
4 (1) retinendum aut super eius fuga protinus referendum. Administrationem autem deponere
non uolumus decessorem, antequam successor ad prouinciae fines peruenerit, licet litteris 35

P (48) L (48) CRM

1 eruendas] *C l. gem. Th.*, seruandas *PLRM*,
eruandas *M* | honoratis *PL* | quibus *om. R* |
consistorio nostro *R*, consisto. nostrum *M* |
ingredi. e. difficultas (*sic*) *P* | patuerint *R* |
3 societate negata *R* | *s. a. Th. Hal. P^oL*,
inc. P^o | treuiris (*tyberiadē Hal.*) ... 4 cons.]
missa ad antiochum (*ex 50, 2 inscr.*) *P^oL* |
4 cons.] uu. cc. cons. *Th.* 6 omnem *S* |
indices *om. R^o*, ante tam collocat *M* 7 posi-
tam *R^o* 8 certis] aliis *M* 9 permaneat *R* |
10 zeno] *ge R* | pp.] *p. M* | prouinciarum
praesidibus *R* 11 insulas *R*, infulas *M* |
meruerunt *C* 13 limitis] *Q*, militis *RM*, mi-
litiae *C* 14 fuerat *M* | quae] quos *M* | rescidi-
disse *R* 15 quaginta *M* 16 correctore *R* |

in *om. M* 17 nec] *CR*, uel *M* 18 domus *C*
19 omnes *M* | gubernauerat *CRM* | libera
facultas *M* 20 querimonia *C* | commonendi *M*
21 ac (*a M*) periculo] siue periculum *R*
22 ciuitatum *CR* 24 tribuit *R* | euocato-
ria *R* 26 moderatori uice *C*, me.eratoris
uices *R^o* 28 cuiuscuiuslibet *R* | astuti *C* | oc-
casioni *CR* 29 calliditas *M* | modis *om. M* |
uniuersarium *C* | prouinciarum *om. C* 30 sor-
tiantur eff.] *C*, sanciantur eff. *R*, eff. sotia-
tur *M* | salub.] ad salub. *C* 31 circumscri-
bendam *M* | uiolandam *M* 32 multa *C*
33 eum curau.] curau. *C* 34 referendum]
requirendum *C* | non uolumus deponere *M*
35 quam ante *C* | deperuenerit *M*

- 5 (2) ad eum seu programme uel edicto ad officium et prouinciales usus fuerit. Ipse autem, qui praesentem fugiens non obseruauerit legem, ubicumque repertus fuerit, licet in hac florentissima ciuitate, ad prouinciam sine ullo penitus obstaculo praeceptione tui culminis, cura etiam uiri clarissimi rectoris prouinciae, in qua repertus fuerit, deducetur, per sex mensuum curricula ibidem moraturus, quatenus interea minime crimina possint uel furta
6 celari. Officium etiam, quod eum (debito tamen honore seruato) non prohibuerit contra
7 (3) legis tenorem discedere, triginta librarum auri dispendio ferietur. Quod si intra [B 6, 3, 9] quinquaginta dierum numerum fuerit forte pulsatus et praefato elapso tempore necdum finita lis fuerit, ciuilitur quidem super furtorum sceleribus pulsatus dato procuratore instructo post quinquaginta dies protinus habeat licentiam discedendi: accusatione uero super crimi-
8 (4) perdurabit. Sciant autem uniuersi iudices, apud quos uel administrationis iure uel ex praecepto amplissimae tuae sedis huiusmodi controuersiae ciuilitur uel criminaliter uentilantur, intra uiginti dierum spatium debere se praefata litigia, postquam orta fuerint, terminare. nam si supersederint, ipsos quidem decem librarum auri condemnationem subire censemus, 15 accusationem uero seu ciuilem intentionem semel in iudicium deductam praefato modo legitime terminari. D. V ID. OCT. CONSTANTINOPOLI ZENONE A. II CONS. a. 475

L

R DE OFFICIO EIVS, QVI VICEM ALICVIVS IVDICIS
OBTINET R

20

- 1 IMP. GORDIANVS A DOMITIO PP. In causa, quae spectat ad utilitatem rei publicae, eum, qui uice praesidis prouinciae administrat, potuisse cognoscere in dubium non uenit. sane si in aliquo captum est ius rei publicae, iuxta scita diuorum principum defensores rei publicae (si modo adesse fiduciam negotio putant) restitutionis auxilium possunt flagitare. 21
D. III NON. NOV. SABINO II ET VENUSTO CONS. a. 240
- 2 MANDATA IMPP. THEODOSII ET VALENTINIANI AA. MISSA AD ANTIOCHVM PP. PER REFERENDARIVM, QVAE SIC HABENT: Suggestente magnificentia uestra docta imperialis aeternitas debere eos, qui praeceptione principali seu uestrae sedis amplissimae tueri locum rectorum prouinciarum noscuntur, auctoritatem habere tutores seu curatores petentibus dare, decretum etiam interponere ad alienandas minorum similiumque eis personarum seu 30 curialium facultates, emancipationes quoque legibus celebrare et omnia quae ad iurisdictionem rectoris prouinciae pertinent actitare, praecipere dignata est pro dispositione uestrae celsitudinis praefatas huiusmodi sollicitudines peragendi habere licentiam. D. PRID. ID. OCT. CONSTANTINOPOLI HIERIO ET ARDABVRE CONS. a. 427

P (50 R 2) L (50 R 48, 3. 50, 2) CRM

1 grammate *M*^a | edictis *C* 3 obstaculo
om. *C* 4 deducitur *R*^a 5 mensium *M*^a
interea *M*^a | possint furta uel crimina *M*^a
6 eum | eam *R*^a 9 lis | res *M*^a | instructo *M*^a
10 habet *M*^a | accusationem *CM* 13 uentilantur *M*^a 14 se om. *M*^a 15 condemnationes subicere *R* 17 s. a. *Hal.* 19 officium *S* | uice *R* | iudicis om. *M* 20 optinent *S*, administrat *R* 21 impp. *C* | pp.] *R*, uicarum *S*, om. *CM* | quae spectat | *C*, spectata *R*, que inspectat *M* 22 prouinciam *M* 23 in aliquo | mali quo. *M*^a | ius | huius *C* | scita | *M*, sit a *C*, sita a *R* 24 possint *M*^a 25 s. a. *Hal.* *Taurin.* *F* II 12 | d. III non. nou.] *Hal.*, pp. III non. feb. *Taur.* 26 man-

data ... 27 habent] impr. theod. et ualentinianus aa. antiocho pp. *S*, antiochum per referendarium quae sic habent *PL* (cf. ad p. 153, 3), mandata impp. th. et ualentini augusti (aug. om. *M*) missa ad antiochum (missa antiocho *C*) pp. *CM*, mandata impp. th. et ual. augusti missa antiocho pp. referendarum q. s. h. *R* 27 imperialis *M*^a 29 auctoritate *C* | dare seu curat. petent. *CR* 30 minorumque *CR* | seu] siue *PL* 31 iurisdictionem *P*^a 32 dignatus est *L*^a, dignatus est *R*, dignitate est *C*, est om. *M*^a 33 praefatos *M*^a | licentiam abere *P*^a*L*, habere om. *P*^a | s. a. *Hal.*: in *L* est d. 34 ardabario *Hal.*

LI

R DE ADSESSORIBVS ET DOMESTICIS ET CANCELLARIIS
IVDICVM R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. PAVLINO. Studiorum labor meretur, [B 6, 1, 62] ut hi, qui in publicis administrationibus constituti sociari sibi consiliorum participes cupiunt, 5 spe praemiorum atque honorificentia sua prouocent eos, quorum prudentiam sibi putant esse necessariam, non metu terribili et necessitate incongrua libertati. D. PRID. ID. IVL. TIBERIADAE MAXIMO II ET AQVILINO CONSS. a. 286
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. AD BASSVM PP. Praesides non per adsessores, sed [B 6, 1, 63] per se subscribant libellis. quod si quis adsessori subscriptionem inconsultis nobis permiserit, 10 mox adsessor qui subscripsit exilio puniatur: praesidis uero nomen ad nos referri iubemus, ut in eum seuerius uindictetur. D. XV K. SEPT. CONSTANTINO A. VI ET CONSTANTINO C. CONSS. a. 320
- 3 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MESSALAE PP. Consiliarios iudicum et [B 6, 3, 13] cancellarios et eos, qui domesticorum funguntur officio, post depositam administrationem 15 quinquaginta dies in prouincia residere praecipimus. Pro confesso autem tenebitur, qui accusatus huiusmodi personam subtraxerit: eaque in quadruplum restitui iubemus, quae desiderantur ablata, ut duplum spoliatus accipiat, duplum noster fiscus adquirat. D. VI K. IAN. MEDIOLANI THEODORO CONSS. a. 399
- 4 IDEM AA. ET THEODOSIVS A. AD CAECILIANVM VICARIVM. Domesticus iudicis [B 6, 1, 64] a publicis actibus arceatur. quod si necessitatibus publicis sese conuictus fuerit miscuisse, 20 statim eum ad maioris potestatis examen deduci oportet, ut competens in eo uindicta promatur. D. VI ID. APRIL. HONORIO A. VI ET ARISTAENETO CONSS. a. 404
- 5 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. SELEVCO PP. Nemo in prouinciis, qui semel domesticus uel cancellarii ministerium gesserit, ad eandem obseruationem aliqua ambitione 25 iterum remeare concedatur. D. III ID. DEC. RAVENNAE AA. X ET VI CONSS. a. 415
- 6 IDEM AA. VITALIANO DVCI LIBYAE. Nemo de domesticis ducum [Th. 5, 1, 16 B 6, 1, 65] uel comitum militarium, officiis eorum connumeratus¹, post completum sui temporis actum ad eandem rursus sollicitudinem audeat adspirare: decem auri librarum condemnatione proposita, si quis hanc uiolare uoluerit sanctionem: eadem poena officio quoque coercendo², 30 si per ambitionem uel auaritiam ex his aliquid temerari concesserit. D. VIII K. NOV. CONSTANTINOPOLI HONORIO A. XI ET CONSTANTINO II CONSS. a. 417
- 7 ³IDEM AA. EVSTATHIO PP. Velut castrense peculium filii [Th. 1, 35, 2 B 6, 1, 66. 31, 3, 5] P (51, 7) L (51, 7) CRM

¹ nemo de numerariis tui officii seu domesticis uel scriniariis siue adiutoribus Th. ² proposita Th. ³ iunge 2, 7, 4

2 et domesticis om. S | et om. M | cancellariis R^a 3 iudicum om. M^a 4 maxim. et diocl. S | ineretur R 6 putant esse] putantes M 7 s. a. Hal. 8 tiberiade ... cons.] ita emend. Mommsen, tyberio et maximo cons. Hal., idem in addendis tyberiano et dione cons. 9 a. om. R | pp.] CRM, pu. S | sed] et R 10 subscribant] M, subscribent CR 11 ad nos] et hiops M^a 12 s. a. Hal.: in Paris. 4518 est pp. 14 impp.] ip. M | et hon. aa.] a. S, aa. om. M | messalino p. M 15 accipiat] M, accipiat ut R, accipiat et C | s. a. Hal. 19 theodoro cons.] theodosio et rumoridio cons. (= a. 403) Hal., sed neque imperatorum nomina neque Messalae praefectura huic anno conueniunt: cf. ad 1, 9, 10. 1, 11, 3

20 idem aa. et theod. a. (a. om. CR) CR, impr. theod. et archadius aa. S, ip. theodosius M | celicianum uicarium R, cecilio uicario M 21 a] ac R | sese] esse R 22 maiores M^a | uindicta promatur in eum M 23 s. a. Hal. 25 ambitione] obseruatione M 26 s. a. Hal. 27 aa.] a. SM 28 connumeratos M 29 rursus soll.] M Th., soll. rursus CR | decem om. C | librarum auri M | condemnationem M^a 30 eandem poena C, eandem poenam M 31 ex his] M Th., et id CR | aliquod CR | s. a. Th. Hal. | VIII] Th., VII Hal. 32 constantinop. om. Hal. | cons.] uc. cons. Th. 33 aa.] a. SR | eustathio] W Th., eustachio PLM, eustasio CR, asclepiodoto S (u. p. 156, 4) | castense M^a

familias adsessores etiam post patris obitum vindicent, qui consiliis propriis administratores iuuare consueuerunt, si quid licitis honestisque lucris coadunare potuerint. D. x k. APRIL. CONSTANTINOPOLI HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS.

a. 422

- 8 IDEM AA. ASCLEPIODOTO PP. Nullus iudicum ad prouinciam sibi [Th. 1, 35, 3 B 6, 1, 67] commissam quemquam secum ducere audeat, cui domestici uel cancellarii nomen imponat, nec profectum ad se undecumque suscipiat, ne famae nota cum bonorum publicatione plectatur. periculo enim primatum officii cancellarios, sub fide gestorum ex eodem officio electos iudicibus adplicari iubemus, ita ut post depositam administrationem² nec militiam deserant et prouincialibus praesentiam sui exhibeant, quo uolentibus sit accusandi eos facultas. si enim idonea causa exegerit, ad detegenda iudicis flagitia et quaestioni eos subdi oportet. D. PRID. k. IUN. CONSTANTINOPOLI ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS.

a. 423

- 9 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. AD TAVRUM PP. Si post depositam administrationem iudicum praesentiam uel exhibitionem domesticorum querimonia prouincialium aut curialium uel aliqua publica necessitas postulauerit, per eosdem administratores, quorum domestici fuerint, iudicio legibusque tradantur. D. v NON. IUL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XIV ET MAXIMO CONSS.

a. 433

- 10 IDEM AA. FLORENTIO PP. In consiliariis obseruari censumus, ut in eum, qui in sua prouincia ultra quattuor menses moderatoribus adsederit aduersus leges antiquas et diuorum retro principum scita¹, proscriptio bonorum et accusatio publici criminis immineat, nisi per caeleste oraculum uel amplissimae tuae sedis praeceptionem sese defendat. D. XIII k. FEBR. THEODOSIO XVII ET FESTO CONSS.

a. 439

- 11 IDEM AA. ZOILO PP. ORIENTIS. Non parum adsessoribus magistratuum maiorum quam ipsis iudicibus nostrae beniuolentiae liberalitas tribuenda est. ideoque consiliarios uirorum illustrium praefectorum tam praetorio quam huius inclitae urbis eminentissimorumque magistrorum militum nec non etiam uiri illustris magistri officiorum, siue praedicto officio iam functi sunt seu fungentur in posterum, post depositum etiam officium ab omni [12, 9, 1] indictionis onere seu ciuiliu seu militarium iudicum prorsus immunes esse praecipimus, ut nec ab amplissima quidem sede tui culminis eis ulla molestia super suscipiendo quolibet grauamine⁴ penitus iniungatur: quinquaginta librarum auri officio tui culminis damnatione multando, si quid aduersus statuta clementiae nostrae innouari concesserit. D. v k. MART. THEODOSIO A. XVIII ET ALBINO CONSS.

a. 444

- 12 IMPP. VALENTINIANUS ET MARCIANUS AA. PALLADIO PP. Liccat omnibus iudicibus illustri praeditis potestate consiliarios sibi eosdem secundo ac tertio et saepius iniungere, quia qui semel recte cognitus est, ob hoc solum non debet, quod iam probatus est, improbari. D. VALENTINIANO A.

a. 450 uel 455

P (51, 7) L (51, 7) CRM

¹ ex eodem officio *om. Th.* ² per continuum triennium *ins. Th.* ³ Th. 1, 35, 1 ⁴ priuato uel publico *ins. l. gem.*

1 etiam *om. Th.*: ὡσανεὶ ἰδιόκτητον ἔχτω πικρούλιον καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν ... ἐκδικαίτω B | amministratorum *res R*, administrat... *M^a* 2 consueuerunt *CR* | quis *M^a?* | licitis | dignis *PLM^b* | quoadiuuare *CR^a* | potuerunt *CM* | *s. a. Th. Hal.*: in *L* est d. | x *om. Hal.* 4 asclepiodoto | eustasio *S* (*u. p.* 155, 33) 5 deducere audeant *R* 7 periculum *M* | priuatum *R* | cancellarios *R* | iustorum *R* 8 elector *M?*, electionibus *R* | adplicari | et applicari *R* | positam *M^a* 9 exhibeat *R* | eas *R^a* 10 facultas *Th. libri plerique* | idoneam causam *R* | tegendam *M^a*, tegenda *M^b* 11 *s. a. Th. Hal.* | iun. const. | *Th.*, iul. *Hal.* | cons. | uu. cc. cons. *Th.* 12 valentinus *M* | aa. *om. M* | pp. | p. *M*, *om. SCR* | administratione *M* 13 iudicium *M^a* 14 alia *M* 15 *s. a. Hal.* 17 florentio | *SW*, floriano *CR*, floro *M* |

pp. | p. *M* 20 caelestem *CR* | tuae *om. CR* | praeceptione *M* 21 *s. a. Hal.* 22 pp. | p. *M* | partum *R* | maiorum magistr. *M* 23 liberalitatis *M* | consiliarius *M* 25 magistrorum *M* | etiam | *M*, etiam et *CR* | magistri | et magistri *C* 26 fungentur | signentur *R* | depositum | debitum *CR* 27 indictione *C* | seu mil. | uel mil. *R* 28 ut nec ... eis *om. R* | nec ab | ne ab *C*, nec *M* | scipiendo *R^a* 29 iniungantur *R* 30 mulctanda *R^a* | aduersus contra *R* | concesserint *R^a* | *s. a. Hal.* 32 martianus et valentinianus *S*, valentinus et martianus *M* | pp. | p. *M* 33 praediti *C* | ac tertio | actio *R^a*, a tertio *M^a* 34 non debet ob hoc solum *M* | probatum *CR* 35 *s. a. Contius* 1562: apud *Hal.* est subscriptio c. 13

13 *Αὐτοκράτωρ Ζήνων Α.*

[B 6, 1, 71. 7, 1, 1]

Μηδέποτε χωρὶς τῶν ἀρχόντων οἱ συμπόνου αὐτῶν δικάζουσιν τὰ ἐκείνων τιθέντες ὀνόματα.

D. VI K. IVL. POST CONSULATVM LONGINI.

a. 487

14 IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Nemo ex his, qui aduocati cau- [B 6, 1, 72. 7, 1, 2
sarum constituti sunt uel fuerint, et in hac regia urbe in quocumque iudicio deputati et 5
in aliis omnibus prouinciis nostro subiectis imperio audeat in uno eodemque tempore tam
aduocatione uti quam consilarii cuiuscumque magistratus, quibus res publica gerenda
committitur, curam adripere, cum sat abundeque sufficit uel per aduocationem causis per-
fectissime patrocinari uel adsessionis officio fungi, ne, cum in utrumque festinet, neutrum
bene peragat: sed siue aduocatus esse maluerit, hoc cum debita sollertia implere possit, 10
uel si adsessionem elegerit, in ea uidelicet permaneat, ita tamen, ut post consilarii sollici-
tudinem depositam liceat ei ad munus aduocationis reuerti. Nec sit concessum cuidam
duobus magistratibus adsidere et utriusque iudicii curam peragere (neque enim facile cre-
dendum est duabus etiam necessariis rebus unum sufficere: nam cum uni iudicio adfuerit,
altero abstrahi necesse est sicque nulli eorum idoneum in totum inueniri), sed altera ad- 15
2 sessione penitus semota unius magistratus esse contentum iudicio. Nec callidis machinatio-
nibus huiusmodi legem putet quis esse circumscribendam et, si non consilarii signum quod
solum est chartis imponat, sed alias quasdam litteras excogitatas adsimulauerit, existi-
mari ei licere fungi quidem memorato officio, sub huiusmodi tamen umbra latere, cum in
legem committunt hi, qui uigorem eius scrupulosis et excogitatis artibus eludere festinant. 20
3 Neque sibi blandiri quemquam oportet, quod et praesentis legis aculeos possit euadere,
quemadmodum et anteriores leges super hac re positas deludebat. si quis etenim in tali
commisso fuerit inuentus, sciat se de matriculis aduocatorum penitus esse delendum et
decem librarum auri multam nostris priuatis largitionibus illaturum, per uirum illustrem
comitem rerum priuatarum exigendam, et aliam maiorem regalis culminis subiturum offen- 25
sam, cum nec ipse iudex, qui hoc fieri passus est et sciens prudensque hoc commiserit,
4 sine imperiali commotione remanebit: Eadem poena subiciendo etiam eo uel eis, qui in
his causis, quarum patrocinium adepti sunt quibusque aduocationem suam praestiterint,
adsessionis cuiuscumque magistratus colore audeat uel audeant iudicare, ne adfectionis
suae aduocationis memor incorrupti iudicis non possit nomen perferre. D. V K. OCT. 30
CHALCEDONE DECIO VC. CONS.

a. 529

15

p (51, 14) L (51, 14 in fine libri primi) CRM: indicem c. 13 restituimus ex B

1 constitutio graeca R Hal. alii: inscriptio
restituta est ex subscriptione 2 αὐτῶν om.
B 6, 1, 71 | δικάζουσιν] magis ad uerba con-
stitutionis accedere uidetur BΣ 7, 1, 1 μήτε
τὰς προκατάρξεις ποιέουσιν μήτε τὰς ἀποφάσεις
3 s. a. Hal. ad c. 12 | longini] decii et longini
Hal., cf. 2, 7, 17. 4, 20, 14. 7, 51, 5. 9, 5, 1
4 iustinus a. demostani p. M 5 in quoc.]
quoc. M 6 que om. M 7 cuiusque CR |
magistratus M^a 8 sat] satis p^a LCM^a 11 as-
sessione C 12 licea L^a | minus M^a 13 enim
om. pL 14 duobus L 15 sicque] sic
denique p | sessione p 18 assimilauerit R |
existimare C 19 quid R | latere (latore R^a)
umbra CR | cum] e cum R^a 20 lege CM |

hii M | scrupulosis L | et om. L 21 quem-
qua M | et] LM, qui et p, et de CR | acu-
leo CR 22 deludeat CR^a 23 fuerit in-
uentus commisso M | de] et p, e L | aduo-
catorium C | deludendum p 25 et] et in C |
criminis R^a 26 hoc comm.] comm. M
27 commoratione M^a 28 adepti p 29 ad-
sessionis] Contius cum B: εἴτα τῷ αὐτῷ σχή-
ματι δικάζων συμπόνου, adsessiones libri | co-
lore] W, colere pLCRM | uel audeant] uel
audebit p, om. M 30 proferre M | s. a.
Hal. L 31 calchedone L 32 Graccam
Iustiniani constitutionem hoc loco desiderari
eiusdem argumenti, cuius est c. 13 h. 1., ex
Non. 60 c. 2 colligitur

LII

R DE ANNONIS ET CAPITV ADMINISTRANTIVM VEL
ADSESSORVM ALIORVMVE PVBLICAS SOLLICITVDINES
GERENTIVM VEL EORVM, QVI ALIQVAS CONSECVTI
SVNT DIGNITATES R

5

- 1 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. Omnibus tam B 6, 1, 101
uiris spectabilibus quam uiris clarissimis iudicibus, qui per prouincias siue militarem siue
ciuilem administrationem gerunt, nec non comiti commerciorum, magistro aeris siue pri-
uatae rei, rationali per Ponticam atque Asianam dioecesi et adseessoribus iudicum singu-
lorum in praebendis solaciis annonarum hic fixus ac stabilis seruabitur modus, ut ea pro 10
annonis et capitu dignitati suae debitis pretia consequantur, quae particularibus delegatio-
nibus soleant contineri. D. III K. IVN. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO XVII ET FESTO CONS. A. 439

LIII

R DE CONTRACTIBVS IVDICVM VEL EORVM QVI SVNT
CIRCA EOS ET INHIBENDIS DONATIONIBVS IN EOS 15
FACIENDIS ET NE ADMINISTRATIONIS TEMPORE
PROPRIAS AEDES AEDIFICENT SINE SANCTIONE
PRAGMATICA R

- 1 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Quicumque ad- B 6, 3, 23 ed. Fabrot. et 51 ed. Heimb.
ministrationem in hac florentissima urbe gerunt, emere quidem mobiles uel immobiles res 20
uel domus extruere non aliter possint, nisi specialem nostri numinis hoc eis permittentem
1 diuinam rescriptionem meruerint. Donationes uero omnimodo recusent, scientes non esse
uvalidas eas in quibuscumque rebus et quacumque aestimatione, nisi post administrationem
depositam uel specialiter in scriptis donator eandem donationem ratam habuerit uel tem-
pus quinquennale praeterierit, in quo nulla querella super isdem donationibus uel ab ipso 25
2 donatore uel ab successoribus eius facta sit. Prouincias uero moderantibus non solum
donationes, sed etiam emptiones quarumcumque mobilium uel immobilium rerum praeter
eas, quae ad alimonias uel uestem pertinent, et aedificationes, licet sacri apices aliquid
eorum permiserint, penitus interdicimus. nec ratum sit, quod his donatione uel uenditione
datum est, licet quinquennale tempus post depositam administrationem excesserit uel con- 30
3 sensus donatoris uel uenditoris post eandem administrationem adiectus sit. Haec autem
etiam ad domesticos et consiliarios eorum trahi necessarium duximus, illud etiam adicientes,
4 ut nec per interpositam personam aliquid eorum sine periculo possit perpetrari. Quae
etiam ad praeterita negotia referri sancimus, nisi transactionibus uel iudicationibus sopita 34
sint. D. V¹ ID. DEC. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO A. 11 CONS. a. 525

CRM

¹ III (*Zeitschrift für Rechtsgesch.* 11 p. 173)?

2 capitis administrationum S 3 publica-
rum M 4 eorum om. R | secuti RM 5 sunt]
sunt ut C 6 ualentinus M 7 prouinciam CR
8 comiti bis M^a | magistrorum M 9 asyam C |
dioecesi M^a 11 annona M | dignitati W,
dignitatis CRM | debetis M^a | consequatur CR |
denegotionibus M 12 s. a. Hal. 15 in] et
in SM 16 administrationis tempore] in ad-
ministrationibus M 17 sedes SM | sine sanc-
tione pragmatica] CM^a, om. SRM^a 19 iusti-

nus M | monae R 20 mobile R | uel] et M,
ñ B (Fabr.) 21 specialiter C | eis] ei M
22 meruerunt M 24 depositam] deposita
sunt M 25 qua M^a | ab] a M 29 per-
miserunt CR^a | sit ... 30 est] est ... sit CRM |
uel uenditione] aut uenditionem M 30 ad-
ministratione M 31 uenditoris] uenditoris
his M 32 ducimus CR 34 indicatione M |
posita C 35 sunt R | s. a. Hal.

LIII

R DE MODO MVLTARVM, QVAE AB IVDICIBVS
INFLIGVNTVR R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. FIRMO. Multa damnum famae non irro- [B 43, 7, 1 4
gat. D. V ID. APRIL. ANTONINO A. ET GETA VTRISQVE II CONSS. a. 205
- 2 IMP. ALEXANDER A. DECIMO. Procuratores meos, id est rationales, indicen- [B 43, 7, 2
dae multae ius non habere saepe rescriptum est. D. XIII K. SEPT. MODESTO ET PROBO
CONSS. a. 225
- 3 IMP. GORDIANVS A. CELERI. Curator rei publicae, qui Graeco uocabulo [B 43, 7, 3
logista nuncupatur, multandi ius non habet. D. ID. SEPT. GORDIANO A. ET AVIOLA 10
CONSS. a. 239
- 4 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTRO- [B 43, 7, 4 Epit. 14, 80
PIO PP. Illustres uiros praefectos praetorio usque ad quinquaginta librarum auri multas,
cum peccatum grauissimum erit, sinimus peruenire. D. VIII ID. IAN. GRATIANO V ET THEO- 14
DOSIO AA. CONSS. a. 350
- 5 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD PRAETEXTA- [Epit. 14, 81
TVM PP. Multarum seuera compendia aerario nostro protinus esse quaerenda nullus ignoret,
nisi ipse index id, quod ad poenam admissi facinoris exculpitur, uel publicis operibus uel
cursui publico uel aliis necessariis causis specialiter deputauerit. D. V ID. SEPT. AQVI- 19
LEIAE RICOMERE ET CLEARCHO CONSS. a. 384
- 6 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MESSALAE PP. Eos, qui ordi- [B 43, 7, 5 Epit. 14, 78
nario prouincias iure moderantur, erga eorum personas, quos culpa reddit obnoxios, ultra
1 duarum unciae auri multam condemnare non patimur. Proconsularem uero potestatem,
si multandi necessitas imminet, senarum unciae auri summa cohibebit: in qua forma
2 etiam comes Orientis atque praefectus Augustalis erit. Ceteri uero spectabiles indices et 25
qui uice uestra administrationis gubernacula susceperunt, ultra tres auri uncias sibi in-
3 tellegant licentiam denegandam. Id quoque obseruandum a moderatore esse censemus, ut
in unius correptione personae, si ad id continuatio peccati impulerit, trinae tantum in
4 annum condemnationis sub praestituta summa seueritas exseratur. Quod si quis praedictum
modum excesserit, huius auctor admissi condemnato ad dupli restitutionem, fisco uero 30
5 nostro ad inferendam eam quantitatem, quam multae nomine inflixerit, retinebitur. Nec
tamen ad huiusmodi legis moderationem pertinere se credant, qui in peculatibus aut manu-
biis, id est depraedationibus concussionibus furtis atque aliis flagitiis, quae coerceri sene-
P (54 R [1 p] 6 usque ad u. 31 eam: finem c. 6 suppl. p) L (II, 7, 14. I, 54 R [1 l] 6) CRM

¹ iunge 4, 44, 17. 9, 41, 17. 10, 32, 51

2 rubricam in uacuo spatio om. P^a | ab] P^aL, a CRM 3 infliguntur] infliguntur et defensoribus cinitatum (ex tit. 55) P^aL, infliguntur R 4 damnum] penae damnum p 5 s. a. Hal.: in Paris. 451^s est pp. 6 a. om. R | decimo] SW, decimo CR, decimo M | id est] ητοι B | multae indicendae M | 7 scriptum R | s. a. Hal. 9 qui] M, quae CR 10 loysta uocatur M | s. a. Hal.: in Paris. 451^s est pp. 12 impp. CR | gordianus CR, ualgratianus M^a | ualentinus et theod. CRM, theod. et ualentinianus S | aa. SC 13 praefecto C | multas om. M^a 14 sinimus R, sanctimus M, sic nimis C | s. a. Hal. 16 impp. CR | ualentinus M | aa. C | praetextumtum R^a 17 pp.] populum | seua M | ignores C 19 s. a. Hal. 20 richomere Hal. 21 honorius et archadius S | messalem PL, messalino M 22 reddidit C, deficit R^a 23 auri om. M^a |

multam] W, summam PLM^a, muleta R^b, mulctarum C, multa summam M^b, deficit R^a | patitur P^aLⁱ, deficit R^a | proconsularem u. potestatem M, proconsulares u. potestates R^b, deficit R^a 26 uestra] Hal., uestrae libri: οἱ ἐν τούτοις τῶν ὑπάρχων διοικήσιν πεπιστευμένοι Epit. | gubernacu L^a | susceperint CR, suspenderunt P^a | uncias P^a? 27 denegatam M | quoque] que PL 28 correptione] W, correctione PLCRM | ad id] adit P^a, adit uel adit L^a | peccantis M, peccatis L^b | trinam CR^a 29 condemnationem C, condemnatione R, condemnationis suae M | sub praestituta] PLM^b, sub (sup uel super R^a) praestatuta RM^a, super institutos C | quis] qui PL 30 excesserint P^aL | condemnatus PLR^bM^b | ad] a PL^a | constitutionem C | uero om. C 31 influxerit R 32 sc] sed C | peculiaribus C

rius conuenit, fuerint deprehensi, scilicet ut scripta per indices memoratos, in cuiuslibet
 6 fuerit dirigenda dispendium, sententia proferatur. Nec putent factu facile esse, ut aut prae-
 cipiti persuasione condemnent quem culpa non ingrauat, aut erubescenda uarietate iudicii
 pro arbitrio proprio immutandum esse quod lex iusserit, nisi paupertas condemnati hoc
 persuaserit. D. XII K. SEPT. THEODORO CONS. a. 399

LV

R DE DEFENSORIBVS CIVITATVM R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. SENECAE DEFENSORI. Si quis de [Th. 1, 29, 2] tenuioribus ac minusculariis rebus interpellandum te esse crediderit, in minoribus causis, id est usque ad quinquaginta solidorum summam², acta iudicialia³ conficias, scilicet ut, si 10
 quando quis uel debitum iustum uel seruum, qui per fugam fuerit elapsus, uel quod ultra delegationem dederit postulauerit, uel quodlibet huiusmodi⁴, tua disceptatione restituas. ceteras uero, quae dignae forensi magnitudine uidebuntur, ordinario insinuato rectori. D. V K. IUL. TYRICI VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 2 IDEM AA. AD PROBVM PP. Defensores ciuitatum non ex decurionum seu [Th. 1, 29, 3 mut.] 15
 cohortalium corpore, sed ex aliis idoneis personis huic officio deputentur. D. III NON. NOV. ISDEM CONSS. a. 365
- 3 IDEM AA. ET GRATIANVS A. AD SENATVM. Vtli ratione prospectum [Th. 1, 29, 5 mut.]
 est, ut innocens et quieta rusticitas peculiaris patrocini, id est defensoris locorum⁵, beneficio fruatur, ut apud eum in pecuniariis causis litigandi habeat facultatem. D. III ID. 20
 AVG. HIERAPOLI VALENTINIANO ET VALENTE AA. VTRISQVE III CONSS. a. 370
- 4 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. THEODORO DEFENSORI CIVI-
 TATIS. In defensoribus uniuersarum prouinciarum erit administrationis haec forma et tem-
 pus quinquennii spatii metiendum: scilicet ut imprimis parentis uicem plebi exhibeas, descriptionibus rusticos urbanosque non patiaris addligi, officialium insolentiae, iudicum 25
 procacitati salua reuerentia pudoris occurras, ingrediendi, cum uoles, ad iudicem liberam habeas facultatem, superexigendi damna uel spolia plus petentium ab his, quos liberorum loco tueri debes, excludas, nec patiaris quicquam ultra delegationem solitam ab his exigi, quos certum est nisi tali remedio non posse reparari. D. XI° NON. IAN. CONSTANTINOPOLI 29
 ARCADIO ET BAYTONE CONSS. a. 385

p (54, 6. 55, 3) L (54, 6) CRM

¹ iunge Th. 8, 15, 4 ² id est ... summam om. Th. ³ iudicialia om. Th. ⁴ horum Th.
⁵ id est def. loc. om. Th. ⁶ numerus corruptus est

1 fuerint conuenit CR | scriptam CR^a 2 fue-
 rint p | dirigenda M^a | referatur C^a. seria-
 tur C^a | factu facile] W^b, factum facile pLM,
 facile factum CR 3 persuasionem C | con-
 demnet p | grauat M^a | aut om. M | iudicii]
 aut iudicii M 4 pro arb. proprio (proprio
 ho L^a) | proprio arb. M | lex iussit] CR^a,
 iusserit pLR^bM | haec M 5 s. a. Hal. |
 theodoro cons.] loci iungendi, theodosio a. II
 et cynegio cons. Hal. 7 def. ciu.] officio
 defensorum C 8 imp. ... aa.] S Th.,
 imp. (mpp. R) ualentinus a. CR, imp. ua-
 lentinus et ualerius aa. M | senice S, serie-
 cae C | defensori om. S Th. 9 tenuioribus
 M^a | minusculariis CRM^b, minusculariis M^a |
 rebus om. Th. | crediderint M^a 10 summa R |
 conficias] M Th., conficiat CR^b, conficiant R^a |
 scilicet om. CR 12 quolibet CR | discrep-
 tione M^a 13 quae] qui CR | forensi magni-
 tudine om. C | magnitudinem M | s. a. Th.
 Hal. | v k. iul. tyrici] Th., xv kal. ianuar.
 terici Hal. 15 aa.] augustus CR | ad

probianum S, probo Th. | defensorem M
 16 cohortalium C | copore M^a | ex] M Th.,
 om. CR | deputetur M | s. n. Th. Hal. 17 is-
 dem] ualentiniano et ualente aa. Th. 18 idem
 aa. et gr. a. ad] idem a. et gratianus ad S,
 imp. ualens et ual. a. ad p. idem a. C, dem
 et gr. augusti ad R, idem imp. grat. ad M |
 senatum] senatum defensoribus ciuitatum p
 19 specularis p 20 perfruatur M | s. a. Th.,
 qui deficit in III, Hal. 21 III] II Hal. :
 emendauit cum Vesmio et propter locum, ubi
 data est const., et propter antecedentem in
 Th. constitutionem 22 imp. C, mpp. R |
 ualentinus RM | aa. C | def. ciuit. om. S
 23 uniuersarium C 24 spatiis R | metuen-
 dum] C, mentiendum M | parentis] M^a, pa-
 rentes M^a, parentibus CR 25 urbanosque]
 suburbanos M 26 saluam M^a | accuras C |
 uolens C, uoleris M^a? | ad uicem C 27 super-
 exigendi] dett., superexhibendi CRM 29 tale
 R | s. a. Hal.

- 5 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. POTAMIO PRAE- [Th. 1, 29, 7
FECTO AVGVSTALI. Defensores nihil sibi insolenter, nihil indebitum vindicantes nominis
sui tantum fungantur officio: nullas infligant multas, seniores non¹ exerceant quaestiones,
plebem vel decuriones ab omni improborum insolentia et temeritate teneantur, ut id tan-
tum, quod esse dicuntur, esse non desinant. D. III NON. MART. CONSTANTINOPOLI ARCA- 5
DIO A. II ET RVFINO CONSS. a. 392
- 6 IDEM AAA. TATIANO PP. Per omnes regiones, in quibus fera et periculi [Th. 1, 29, 8
sui nescia latronum feruet insania, probatissimi quique et districtissimi defensores adsint
disciplinae et quotidianis actibus praesint, qui non sinant crimina impunita coalescere:
removeantur patrocina, quae feruorem reis et auxilium scelerosis impertiendo maturari 10
scelera fecerunt. D. V ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS. a. 392
- 7 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS² AA. CAECILIANO PP. Defensores ciuitatum [Th. 9, 2, 5
oblato sibi reos⁴ in ipso latrocinio vel congressu violentiae aut perpetrato homicidio stupro
vel raptu vel adulterio deprehensos et actis publicis⁵ sibi traditos expresso crimine⁶ cum
his, a quibus fuerint accusati, mox sub idonea prosecutione ad iudicium dirigant. D. PRID. 15
K. IAN. MEDIOLANI STILICHONE II ET ANTHEMIO CONSS⁷. a. 405
- 8 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. CAECILIANO PP. De- [Parat. ad Const. 1, 3 (p. 1269)
fensores ita praecipimus ordinari, ut sacris orthodoxae religionis imbuti mysteriis reueren-
tissimorum episcoporum nec non clericorum et honoratorum ac possessorum et curialium
decreto constituentur: de quorum ordinatione referendum est ad illustrissimam praetoria- 20
nam potestatem, ut litteris eiusdem magnificae sedis eorum solidetur auctoritas. Quod si
quid a qualibet persona contra publicam disciplinam in laesionem possessorum fieri cogn-
uerint defensores, referendi habeant potestatem ad illustres et magnificos viros praefectos
praetorio et illustres viros magistros equitum et peditum, magistros etiam officiorum et
comites tam sacrarum largitionum quam rerum priuatarum. D. XII K. FEBR. RAVENNAE 25
HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409
- 9 IDEM AA. CAECILIANO PP. Iubemus cura ac solertia defensorum mi- [Th. 11, 8, 3 mut.
nime possessores maioribus mensuris et ponderibus a susceptoribus praegravari, sed eos
deprehensos ad iudicium dirigi cum ipso commissae fraudis indicio. Illud etiam fieri per-
mittimus, ut, si provincialibus nostris contestari iniurias seu laesiones suas cupientibus 30
actorum confectio a defensoribus denegetur, licentia eis tribuatur querellae propriae libel-
lum conscriptum eo tenore, quo fuerat contestandum, in frequentioribus ciuitatum locis
proponendi conueniendique scribas, tabularios et cetera officia publica commonenda, per quae
libellum colligi oportebit atque inuitis supra memoratis personis sub actorum confectione
ingerendi⁸, quorum quaestione fides possit inquiri: qua probata in eos, quos gestorum 35

CRM

¹ seniores non] nullas Th. ² iunge 1, 4, 9 et quae ibi laudantur ³ impp. Honorius et Theodosius Th. ⁴ in carcerem non mittant sed ins. Th. ⁵ municipalibus Th. ⁶ prosecutionibus arguentium ins. Th. ⁷ d. XII k. Febr. Ravennae Honorio VIII et Theodosio III AA. conss. (a. 409) Th. ⁸ ingeri (Th.)?

1 impp. C, mpp. R | valentinus RM | theod. | et theod. CR | aa. C | patronio C, apostatio M | praef. (pp. C) aug. | C, aug. S, pp. RM 3 seniores M 4 decurionem R^a 5 esse dicuntur] M Th, exsequuntur CR | s. a. Th. Hal. 6 conss.] uc. conss. Th. 7 aa. C, a. S | aratiano M^a, gratiano M^b 8 seruet C | districtissimi M 9 codianis M^a | sinant] sciant C | impunitate Th. | calescere CR 10 removeantur] Th., removeant CRM | fauorem Th. | maturatis C 11 fecerint RM | s. a. Th. Hal. | constantinopoli om. Hal. | conss.] uc. conss. Th. 12 honorius et archadius S: quam ob causam compilatores diuersae constitutionis imperatores et subscriptionem hoc loco posuerint retento Caeciliano pp. anni 409, haud intellegas |

defensor M 13 ipso] pso M^a | congresso M^a | stupro R, strupo M^a 14 adultero C 15 a] M Th., ex CR | sub] super M | prosecutione] Th., persecutione CRM | s. a. Hal. 17 cecilio SCRM 18 sacris om. CR | imbuti religionis M 22 quid] qui M | quolibet R | in laes.] illes. CRM^a | possessorium R uel R^b 23 et ... 24 illustres om. C 24 praetorium R, praetorium M^a 25 comitem R | s. a. Hal. | XII] loci iungendi, xv Hal. 27 cecilio SCRM 28 mensuris] M Th., om. CR | a] ac R | praegravati C 30 ut] et M^a | nostris om. R | iniurias seu] iniurie M 31 auctorum R, actor M | confessio R | a om. M 32 tenore] Th., tempore CRM | contestandam (uel —da) R^a 33 commonenda] M Th., commonendi CR | per om. M 34 confectionem C

petitam confectionem negasse constiterit, uigor iudiciarius exseratur. D. XII K. FEBR. RA-
VENNAE HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS.

a. 409

- 10 IMP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. CYRO PP. Nulli defensorum licere decer-
nimus, si de publica sollicitudine uoluerit se liberare, nisi diuinos adfatus intima-
uerit tuae sublimitatis iudicio, triginta librarum auri poenam tam moderatoribus prouinciarum quam
ceteris iudicibus uel temeratoribus sacri nostri oraculi subituris, si neglecta fuerit aucto-
ritas principalis. D. XV K. SEPT. CONSTANTINOPOLI CYRO VC. CONSS.

a. 441

- 11 IMP. ANASTASIVS A. EVSTATHIO PP. Iubemus eos tantummodo ad defensorum 1, 4, 19
curam peragendam ordinari, qui sacrosanctis orthodoxae religionis imbuti mysteriis, hoc
imprimis sub gestorum testificatione, praesente quoque religiosissimo fidei orthodoxae
antistite, per depositiones cum sacramenti religione celebrandas patefecerint. ita enim
eos praecipimus ordinari, ut reuerentissimorum episcoporum nec non clericorum et hono-
ratorum ac possessorum et curialium decreto constituentur. D. XIII K. MAI. SABINIANO
ET THEODORO CONSS.

a. 505

LVI

15

R DE MAGISTRATIBVS MVNICIPALIBVS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD FLORENTIVM PP. Decuriones ad magistratum Th. 12, 1, 8
uel exactionem annonarum ante tres menses uel amplius nominari debent, ut, si querimonia
eorum iusta uideatur, sine impedimento in absoluendi locum alius subrogetur. D. ID. APRIL.
CONSTANTINOPOLI SEVERO ET RVFINO CONSS.
- 2 IMP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD GERMANIVM. Magistratus conficiendorum
actorum habeant potestatem. D. XIII K. IAN. GRATIANO NP. ET DAGALAIPO CONSS.

a. 323

a. 366

LVII

R DE OFFICIO IVRIDICI ALEXANDRIAE R

- 1 IMP. LEO ET ANTHEMIVS AA. ALEXANDRO DVCI ET PRAEFECTO AVGVSTALI. Iube-
mus apud Alexandrinae dumtaxat clarissimae ciuitatis iuridicum licitum et concessum esse
singulis quibusque uolentibus donationis conscriptae sollemniter instrumenta reserare,
eisdemque robur adiciet gestorum series apud eundem uirum confecta, tamquam si apud
uirum clarissimum moderatorem prouinciae uel magistratus uel defensorem plebis habita-
uisse diceretur. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI ZENONE ET MARCIANO CONSS.

a. 469

S (57, 1) CRM (M transponit 57 R 56, 2): 55, 11 om. libri, restituta est ex l. gem. (u. i.)

¹ iunge Th. 11, 30, 12 ² pp? (u. i.) ³ fortasse iungenda 8, 52, 3

1 petita R | s. a. Th. Hal. | XII XI Hal. 3 ua-
lentinus CRM | aa. om. M | cyro pp. | curia-
libus et defensoribus S 4 solitudine CR
5 poena RM 7 s. a. Hal. 8 excidisse unde-
cimam h. t. constitutionem apparet ex Parat.
ad Const. 1, 3: ἡ δὲ α' τοῦ αὐτοῦ τίτλου (i. e.
βι. α' τίτ. vi) διατ. ζητεῖ τὸ πρότερον ἐπὶ πράξεως
υπομνημάτων παρόντος τοῦ τῆς πόλεως ἐπὶ σκοποῦ
μεθ' ὅρκου δόσεως αὐτὸν κατατίθεσθαι, ὅτι τῆς
τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει θρησκείας. cuius argu-
mento ita conuenit cum 1, 4, 19, ut eam
hoc loco iteratam fuisse dubitari non possit
16 munic. et munic. S 17 florentinum C,
deficit M^a | pp. om. Th. | ad ac M 18 ex-
actione C | querimoniam M 19 uideant M |
aliud R | s. a. Th. Hal. | d. ... 20 constant.
sic et Th. 11, 30, 12: Constantinopolim By-
zantio substituerint Theodosiani Codicis con-

fectores, pro d. fuerit pp., cum eodem die
Constantinus Sirmii commoratus sit, cf. 3,
12, 3 21 ualentinus et ualens R, ualenti-
nus et ualerius M | aa. a. S, om. CM | ger-
manum S, germinianum C, ermonianum R
22 s. a. Hal. | XIII k. | kal. XIII Hal. 24 officio
iuridici (iurici S, iuridicum R) iuridico M |
alexandriae S 25 impp. om. S | anthemio S,
antonius M^a | et] atque R | praefecto] pp. R^a M
26 confessum R 27 quibusque CRM, qui-
buscumque S | donationes S | reserare] ser-
uare S 28 eisdem C, eiusdemque M | con-
fectam M | tamquam] quam S 29 modera-
torem] confecta mod. S | uel mag.] id est
mag. S | defensorem] SM, defensores CR
30 s. a. S | dato S | k. | VII id. 8, 52, 3 | con-
stantino S | marco S

LIBER SECVNDVS

I

R DE EDENDO R

- 1 IMP. PIVS ANTONINVS A. MANILIO. Ipse dispice, quemadmodum pecuniam, B 7, 18, 14 quam deposuisse te dicis, deberi tibi probes. nam quod desideras, ut rationes suas ad- 5 uersaria tua exhibeat, id ex causa ad iudicis officium pertinere solet. PP. IIII K. OCT. SABINIANO II ET SEVERO CONSS. a. 155
- 2 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. FAVSTO. Is, apud quem res agitur, B 7, 18, 15 acta publica tam criminalia quam ciuilia exhiberi inspicienda ad inuestigandam ueritatis 9 fidem iubebit. PP. NON. IVL. SEVERO A. ET ALBINO CONSS. a. 194
- 3 IDEM AA. VALENTI. Edita actio speciem futurac litis demonstrat, quam B 7, 18, 16 emendari uel mutari licet, prout edicti perpetui monet auctoritas uel ius reddentis decernit aequitas. D. III K. SEPT. SEVERO III ET ANTONINO AA. CONSS. a. 202
- 4 IMP. ANTONINVS A. EPAPHRODITO. Qui accusare uolunt, probationes habere B 7, 18, 17 debent, cum neque iuris neque aequitatis ratio permittat, ut alienorum instrumentorum 15 inspiciendorum potestas fieri debeat. actore enim non probante qui conuenitur, etsi nihil ipse praestarit, obtineat. PP. V ID. MART. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 5 IMP. ALEXANDER A. VALENTINIANAE. Non est nouum eum, a quo petitur B 7, 18, 19 pecunia, implorare rationes creditoris, ut fides constare possit. PP. VII ID. MART. 19 MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 6 IDEM A. VRANIO. Iustum est desiderium eius a quo petitur, licet nomine B 7, 18, 19 publico, ut rationibus publicis exhibitis constet, quantum sub nomine suo solutum sit. PP. XVI K. DEC. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 7 IDEM A. VALENTI. Procurator priuatae rationis instrumentorum, quae com- B 7, 18, 20 munia tibi esse dicis cum fisco, describendorum facultatem secundum morem fieri iubebit: 25 et si quando res exegerit ad fidem petitionis² tuae apud alium iudicem praebendam aliquid

P (1 H 1...4 [5 ad 2, 2 suppl. p]) *L* (1 H 1...4) *CRM*

¹ iunge 3, 9, 1 ² firmanz Graeci (πρὸς πίστιν τῆς σῆς ἐναγωγῆς τὴν ὑφειλουσαν παρ' ἄλλου δικαστῆ παρασχεθῆναι): petitioni (Mommson)?

4 pius antoninus] *Bamberg. I D* 3, pius *PLCRM*, seuerus *S*: *Thalelacus ad c. 8 h. t.* (*B 7, 18, 21*) adnotat: ἐν τῇ πρώτῃ διατάξει Πίος ὁ καὶ Ἀντωνίνος ἐνομοθέτησεν | a. om. *RM* | manlio *S*, amilio *M*? 5 debere *C* | aduersarius tuus *PL*, ἡ ἀντίδικος *B* 6 s. a. *Hal. PL* | IIII *Hal.*, III *PL* 7 sabino *Hal.* | consa.] et ss. *PL* 8 impp. seu. et antonius *M*, impr. antonius et seu. *S* 9 criminalia (—liter *R*) quam ciuilia | τὰ δημόσια ὑπομνήματα καὶ εἰς τὰ χρηματικὰ καὶ εἰς τὰ ἐγκληματικά *B* | exhibere *PL*, παραχρῆσθαι *B* 10 s. a. *Hal. PL* | non.] non. *PL* | seuerus a. et om. *PL* | consa.] et ss. *P* 11 ualenti | *C*, ualent. *PL*, ualentini *R*, ualerio *M*, et ualentinianus *S* 12 dicti *P* | reddentes *R* 13 s. a. *Hal. PL* |

III k.] *PL*, II kal. *Hal.*, k. 3, 9, 1 | IIII] II *PL* 14 impp. *P* | antonius *M*, antino *PL* | phafrodito *S* 15 aliorum *PL*, ἄλλοις *B* 16 etsi nihil ... praestarit (praestiterit *M*) | *L*¹*C*²*R*³*M*⁴ cum *B* ὁ ἐναγόμενος εἰ καὶ μηδὲν παράσῃ, nihil ... praestare (praestare uel praestare... *L*, praestarit *M*?, praestiterit *M*, inc. *C*) *PL*¹*C*²*R*³*M*⁴ | s. a. *Hal. PL* | aspris *PL*, et aspris *Hal.* 19 ualentine *SM* 19 rationes] *Paris. 4517* cum *B* τοὺς λόγους, rationem *pCRM* | fides] fides ueri *M*, ἡ πίστις *B* 21 uranio] *S*, uranio pp. *CR*, uriano *M* 23 s. a. *Hal.* 24 ualentini *CR* 25 dicis cum fisco] *CRM*, μετὰ τοῦ δημοσίου λέγει *B* (κ.κ.) 26 iudicem om. *M*

eorum proferri, desiderante eo qui convenitur, ut id fiat, praecipiet. PP. x κ. MART. FVSCO ET DEXTRO CONSS.

a. 225

- 8 IDEM A. FLORO. Et quae a diuo Antonino patre¹ et quae a me² rescripta [B 7, 18, 21] sunt, cum iuris et aequitatis rationibus congruant. nec enim diuersa sunt uel discrepantia, quod multum intersit, ex parte eius, qui aliquid petit quique doli exceptione submoueri ab intentione petitionis suae potest, rationes promi reus desideret, quibus se posse instruere contendit (quod utique ipsa rei aequitas suadet), an nero ab eo, a quo aliquid petitur, actor desideret rationes exhiberi, quando hoc casu non oportet originem petitionis ex instrumentis eius qui convenitur fundari. PP. κ. OCT. FVSCO ET DEXTRO CONSS.

a. 225

II

10

R DE IN IVS VOCANDO R

- 1 IMP. ALEXANDER A. TRYPHONI. Sicut bonis moribus conuenit reuerentiam [B 7, 8, 20] manumissoris uxori praeberi, ita re exigente in ius eam sine permissu praetoris uocari prohibitum est. PP. IIII κ. APRIL. AGRICOLA ET CLEMENTINO CONSS. a. 230
- 2 IMP. GORDIANVS A. NOCTVRNO. Venia edicti non petita patronum seu patro- [B 7, 8, 27] nam eorumque parentes et liberos, heredes insuper, etsi extranei sint, a libertis seu liberis eorum non debere in ius uocari ius certissimum est: nec in ea re rusticitati uenia praebeatur, cum naturali ratione honor eiusmodi personis debeatur. cum igitur confitearis patroni tui filium sine permissu praesidis in ius uocasse, poenam edicto perpetuo praestitutam rescripto tibi concedi temere desideras. PP. VIII ID. NOV. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. 20 a. 239
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ROXANAE. Qui in potestate patris [B 7, 9, 28] agunt, aduersus eos experiri non possunt. si igitur emancipata es, uenia edicti petita hoc facere non prohiberis. quod et in matris persona obseruandum est. PP. VIII ID. NOV. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS. 24 a. 287
- 4 Ὁ ἀπαξ αἰτιασάμενός τινα ἐν τῇ βασιλίδι πόλει ἢ ἐν ἐπαρχίαις μετὰ ὑπόμνησιν προσ- [B 7, 8, 29] ενεχθείσαν αὐτῷ μηκέτι τὸν αὐτὸν ὑπεύθυνον μηδὲ ἐγγράφως μηδὲ ἀγράφως αἰτιάσθω, τούτῃσι 1 μὴ ποιέτω κατ' αὐτοῦ προστελεύσεις ἀγράφως, ἀλλὰ τῷ πρώτῳ δικαστῇ παραμέντω. Ὁ δὲ τὴν ὑπόμνησιν δεξάμενος εἰ καὶ εἰς ἑτέραν μετασταίῃ τάξιν, στρατεύσάμενος τυχὸν ἢ κληρικὸς γενόμενος, ἀποκρινέσθω πάντως ἐν τῷ πρώτῳ δικαστηρίῳ τῷ κατὰ τὴν προτέραν αὐτοῦ τάξιν 30 νομισθῇντι προσφόρῳ, μηδεμίαν ἔχων φόρου παραγραφὴν. Ὁ δὲ ἀπαξ αἰτιασάμε- [Epit. 14, 53] νος, ἐὰν μετὰ τὸ προσενεχθῆναι τὴν ὑπόμνησιν τῷ αἰτιαθέντι εἰς ἕτερον αὐτὸν καλέσῃ δικαστήριον ἐπὶ ταῖς αὐταῖς αἰτίαις, καὶ τὸ ἀζήμιον ποιέτω τῷ αἰτιαθέντι καὶ τῆς δίκης ἐκπίπτειν, εἰ καὶ δικαίαν εἴχεν ἀγωγὴν.

P (2) L (2) CRM: index 2, 4 restitutus est ex B

¹ patre etiamsi glossema esse appareat ex c. 1 h. 1., id tamen legisse compilatores probant B: Ἀντωνίνου τοῦ πατρός ² c. 5 h. 1.

1 s. a. Hal. 3 floro] SM, pectoro CR 6 suae petitionis M | rationes] C, utrum rationes RM 9 s. a. Hal. 11 uocandum S 12 impp. PC | tryphoni] S, trrifino P, trifino L, trophinio CR, trosimo M 13 permissio CR 14 s. a. Hal. PL | IIII] iii PL | agricolis et clemen. PL 15 impp. P | nocturnio CR, inc. C^o | uenia] gratia PL | patronam] patronum R^a 16 sint] CM, sunt PLR 18 huiusmodi CR | confiteariis P^a 19 permissio CR | praestitam M^a 20 s. a. Hal. LD | auiola] auaiol'. L 22 aa.] S, aa. (s. R) et cc. PLCRM | roxanae] M, rogane S, romanae PL, rosane CR^b, om. R^a 23 eos] P^a L'CR cum B Coisl. κατ' αὐτῶν, eum P^a L'M cum B Fabroti κατ' αὐτοῦ: anacoluthon fortasse resectis quibusdam ortum

esse monuit Mommsen | es] eis C^o? | petita om. R 24 s. a. Hal.: in L est dat. 25 III] II Hal. 26 constitutio graeca R Hal. et post rubr. de pactis C | in BΣ 24, 6, 19 hoc caput ita refertur: εἴτε γάρ τις ἐν Ῥώμῃ εἴτε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἡτιάσατο τινα ἐν δικαστηρίῳ τινὶ καὶ μεθ' ὑπόμνησιν ἐν ἑτέρῳ πάλιν αὐτὸν ἡτιάσατο δικαστηρίῳ, πρῶτον μὲν ποιεῖ τῷ φεύγοντι τὸ ἀζήμιον, ἔπειτα δὲ ἐκπίπτει τῆς ἀγωγῆς. 27 μήτε ἐγγρ. μήτε B Coisl. 31 § 2 in Epit. indicatur sic: οὐκ αἰτιάται τις ἐν αὐτῷ τινα εἰς πολλὰ δικαστήρια, ἐπεὶ καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὸ δαπλοῦν καὶ τῆς δίκης ἐκπίπτει. duplum nec BΣ 24, 6, 19 (u. s.) agnoscit 32 τῷ αἰτιαθέντι τὴν ὑπόμνησιν B Coisl. | καλέσῃ B Coisl.

III

R DE PACTIS R

- 1 IMP. SEVERVS A. PHILINO. Conditionis incertum inter fratres non iniquis B 11, 1, 62 rationibus conuentione finitum est. cum igitur uerbis fideicommissi pettum a patre tuo profiteris, ut, si uita sine liberis decederet, hereditatem Licinio Frontoni restitueret, pactum eo tempore de sextante Frontoni dando, cum liberos Philinus non sustulerat, interpositum non idcirco potest iniquum uideri, quod facta, sicut placuit, diuisione diem suum, te filio eius superstite, functus est. PP. VII K. DEC. SEVERO A. II¹ ET VICTORINO CONSS. a. 200
- 2 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. CLAUDIO. Post uenditionem hereditatis B 11, 1, 63 a te factam, si creditores contra emptores actiones suas mouisse probare potueris eosque 10 eas spontanea suscepisse uoluntate, exceptione taciti pacti non inutiliter defenderis. PP. PRID. ID. FEBR. SEVERO III ET ANTONINO AA. CONSS. a. 202
- 3 IDEM AA. RESTITVTO. Seruus creditoris meliorem causam domini facere B 11, 1, 64 potest: in deterius autem reformare nouo pacto non potest obligationem recte constitutam. 14 PP. VIII K. APRIL. SEVERO III ET ANTONINO AA. CONSS. a. 202
- 4 IDEM AA. VALERIAE. Postquam liti de praedio motae renuntiasti, causam B 11, 1, 65 finitam instaurari posse nulla ratio permittit. PP. III ID. FEBR. ALBINO ET AEMILIANO CONSS. a. 206
- 5 IMP. ANTONINVS A. DEMAGORAE. Creditori tuo si partem pecuniae exsoluisti, B 11, 1, 66 de parte uero non petenda inter te et eum conuenit ob causas negotiaque eius, tuo patro- 20 cinio fideque defensa, ea obligatione partim iure ciuili partim honorario liberatus es. nam exceptio perpetua pacti conuenti uel doli residui petitionem repellit, cum et solutum per ignorantiam repeti potuisset. PP. VIII K. AVG. ROMAE ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 6 IDEM A. IVLIAE BASILIAE. Pacta, quae² contra leges constitu- Consult. 1, 7 B 11, 1, 67 25 tionesque uel contra bonos mores³ fiunt, nullam uim habere indubitati iuris est. PP. V K. AVG. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 7 IDEM A. IVLIO MAXIMO. Debitori tuo si heres extitisti, actio, Greg. 1, 1, 1 B 11, 1, 68 quam contra eum habuisti, adita hereditate confusa est. sed si eam hereditatem⁴, postea- 30 quam in iudicio⁵ obtinuisti, ei tradidisti, quem sententia superaueas, ea condicione pacto- que, ut tam ceteris creditoribus quam tibi in eo, quod tibi deberetur, si eam hereditatem non adisses, satisfaceret, pacti conuentionisque fides seruanda est. Quae si non seruantur,

A¹ (3, 6) P (3 R 2...4 [5 p] 6. 7) L (3 R 2...7) CRM

¹ A. II rectius abesset ² ab inuitis ins. Consult., om. B ³ uel contra bonos mores om. Consult., habent B ⁴ hereditatem om. Greg. ⁵ quoque ins. Greg.

2 de C uide ad p. 164, 26 3 a om. R | philippo S 5 litinio C 8 functus esset CM^b, functum esse M^a | s. a. Hal. 9 rubr. de pactis praemittit R^a | impp. s. et ant. (antonius SR) aa.] imp. antonius a. M^a | plandio C, plandio R 10 a om. R^a | si creditores om. M^a 11 utiliter P^a | s. a. Hal. PL 12 id.] k. PL | seuerus ... aa.] seuerus a. iii PL 13 aa.] a. SR^aM | restuto S 14 constituam M^a 15 s. a. Hal. PL | aprilis P | iii et ant. aa.] a. iii PL 16 aa.] a. SM | motae] more C^a 17 instaurare PL, ἀνα-
καταστήσαι B | s. a. Hal. PL | albino et aem.] sabino PL 19 antonius S | a. demagorae] eandem agrote pL^b, eandem agrote L^a | ireditori R^a 20 uero om. pL 21 ea] seu L^b,

s. L^a | obligagatione M | partim (partem C^a) iure] iure R | honorio M^a 22 solutu L 23 potuisse pL | s. a. Hal. pL | viii k. ... 24 cons.] k. aug. viii pL 25 a.] aa. PL | iuliae] Consult., om. libri 26 mores bonos M | s. a. Consult. A Hal. PL | v] Cons., iii A, om. Hal. PL 27 antonino ... cons.] aton. a. iii et bab. cons. PL, antonino a. vi et albino cons. Cons., iisdem cons. Hal., om. A 28 a.] aa. PL | iulio] Greg., om. libri | si debitori tuo Greg. | extisti P^a 29 postquam R 30 in] PLM^b Greg., eam in CM^a, om. R | ei (et uel ex Greg.) tradidisti] PL Greg., tradidisti ei CRM 31 debetur PLRM^b 32 faceret satis P^aL

ex stipulatu, si modo pacto subiecta est¹, actio dabitur. PP. III K. AVG. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS.

a. 213

- 8 (9) ²IMP. ALEXANDER A. AVRELIO DIONYSIO. Cum, posteaquam [Consult. 9, 11, 1, 8 B 11, 1, 70] aduersarius matris tuae uictus esset, matrem tuam circumuenerit, ut ei caueret³ nullam se controuersiam de seruis moturam, id pactum mala fide factum irritum est, et cum ex ea conuentione cum matre tua agi coeperit, iudex eam liberabit⁴. PP. PRID. ID. SEPT. ALEXANDRO A. CONS.

a. 223

- 9 (8) IDEM A. MVCATRAULI. Si pascenda pecora partiaria (id est ut fetus eorum [B 11, 1, 69] portionibus, quibus placuit, inter dominum et pastorem diuidantur) Apollinarem suscepisse probabitur, fidem pacto praestare per iudicem compellitur. PP. III K. OCT. ALEXANDRO A. CONS.

a. 223

- 10 ⁵IDEM A. NICAEE. Legem, quam dixisti, cum dotem pro alumna dares, [5, 14, 1 B 11, 1, 71] seruari oportet. nec obesse tibi potuit, quod dici solet ex pacto actionem non nasci: tunc enim hoc iure utimur⁶, cum pactum nudum est: alioquin cum pecunia datur et aliquid de reddenda ea conuenit, utilis est condictio. PP. III K. MART. ALBINO ET MAXIMO CONSS.

a. 227

- 11 IDEM A. CAPITONI. Ex conuentione quidem, qua pactam [4, 47, 1 B 11, 1, 72 Epit. 11, 4] nouercam tuam cum patre tuo dicis, cum fundum in dotem daret, ut *et tributa ipsa agnosceret et creditoribus*, quibus fuerant praedia obligata, usuras solueret, actio tibi aduersus eam competere non potest, et si pactum in stipulationem deductum probetur. sed si fundus aestimatus ita, ut pars instrumenti significat, in dotem datus est, ex uendito actio, ut placitis stetur, competit. PP. NON. DEC. IPSE A. III ET DIONE II CONSS.

a. 229

P (3, 7. 9. 9 [10 p] 11) L (3, 7. 9. 8. 10. 11) CRM (CRM transponunt c. 9. 8: u. i.)

¹ si (si om. alii) modo transactio facta est Greg. ² Augenda uidetur 7, 4, 5 ³ ut pacisceretur Consult. ⁴ quia de re iudicata pacisci nemo potest add. Consult. ⁵ loco gemino inscribitur impp. Seuerus et Antoninus AA. Nicae, subscribitur pp. VII K. Febr. Albino et Aemiliano cons. (a. 206): u. i. ⁶ hoc dicimus l. gem.

1 subiecto P^a | post dabitur edd. addunt uel praescriptis uerbis actio, si stipulatio non interuenit contra Greg.: eodem modo sententiam suppleuit Thalelai adnotatio (BΣ): εἰ δὲ μὴ γέγονεν [sc. ἐπερώτησις], ἡ πραισωρίπτις ἀπολύει: cf. 2, 4, 6 | s. a. Greg. Hal. PLD | III Hal. D, uel uel uel Greg., III PL | k. om. PL | aug. | aug. rome D: cum consentiant Greg. Hal. PL, locus errore suppletus uidetur, fortasse ex c. 5 | a. III Hal. D, III Greg., iul. PL 2 balbino | bab. P^a, ualente Greg. 3 c. 8 et 9 transponunt libri cum S: restituimus cum Hal. ordinem temporis ex B (scil. Coisl. 152, cum editiones ordinem a Fabroto inuersum sequantur) | impp. P | aurelio Consult. 9, 11, om. libri et Consult. 1, 8 5 monituram P^a | male PL | et] ut PL^a? 6 s. a. Consult. Hal. PL | prid.] II Consult. 1, 8 7 a. cons.] Consult., a. cons. PL, II et marcello cons. Hal. 8 a. | aa. PL | mucatrauli S, mucratauli PLM, mucrataulio CR | partic. (ua?)aria P 10 compellitur libri, συνωδιδύσεται B | s. a. Hal. PL 11 cons.] cons. PL, a. II et marcello cons. Hal. 12 cum in loco gemino conueniant nomina eius qui rescriptum meruit et alterius consulum, non possumus non de errore a compilatoribus in altero utro loco commisso cogitare | nige S, niche pLCR 13 potuit] debet l. gem., δύναται B 15 ea] ei C^a? | conditio RM^a | s. a. Hal. 16 qua] quam R^a 17 suam L^a |

tuo om. P^a | et trib. ipsa agnosceret et] om. libri, praeterquam quod P in marg., L supra uersum adnotant: alias ut (ut om. P) tributa ipsa agnosceret: suppleui ex loco gemino, ubi omittitur et prius, et ex BΣ (κατὰ πόδα): ἵνα καὶ τὰ δημόσια τελέσματα αὐτῇ ἐπιγνῇ καὶ τοῖς δανειστοῖς ... τοῖς τόκοις καταβάλῃ, quocum conueniunt et index Thalelai (B) et adnotationes eiusdem. neque tamen casu ea uerba excidisse inde apparet, quod et Epit. et BΣ 29, 5, 26 de tributis tacent: immo consulto deleta sunt ab iis, qui cum Thalelaco (BΣ adnot. Σήμερον p. 652) crediderunt de tributis soluendis actionem denegandam esse propter 4, 47, 2, ideoque in fine loci gemini, qui de his solis tractat, legerunt non competit: alii etiam hoc loco idem interpretatione sola adsequi se posse putauerunt, u. g. auctor scholii recentioris Ζήτει p. 655: κατὰ γοῦν τὴν διάταξιν ἐκείνην (4, 47, 1) καὶ τὴν ἐκ ἐκείνης κειμένην διάταξιν ἐν τῷ αὐτῷ τίτλῳ ... καὶ τὴν παρούσαν διάταξιν τὴν ἐξ ἱμπτὸ θεματίζειν ἐνδυνάμως κινεῖσθαι κατὰ τῆς γυναικὸς ἐπὶ τῇ πῶν τόκων καταβολῇ, οὐ μὲν καὶ τῇ τῶν τελεσμάτων δόσει, item BΣ καὶ μὴν (p. 653) ad finem 19 stipulatione R 20 si] et si l. gem.: εἰ δὲ ὁ ἀγρὸς BΣ (κ.π.) | funditus P^a | estimatur PL^a, existimatus RM 21 competit] ἀπολύει BΣ (κ.π.), non competit P^a L^a, scilicet ex l. gem. | s. a. Hal. PL | III PL | dione II) dionysio Hal.

- 12 ¹ IDEM A. FLACCILLAE. Pacta nouissima seruari oportere tam iuris quam [B II, 1, 73] ipsius rei aequitas postulat. quapropter si conuentione quae praecessit diuersa pars usuram se non esse consensit, et maxime si, ut proponis, id etiam apud acta praesidis adseuerauit, actionem, quae super prima conuentione fuerat, exercere non prohiberis. PP. III 4 K. MART. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS. a. 230
- 13 IMP. MAXIMINVS A. MARINO. In bonae fidei contractibus ita demum ex pacto [B II, 1, 74] actio competit, si ex continenti fiat: nam quod postea placuit, id non petitionem, sed exceptionem parit. PP. V ID. IAN. MAXIMINO A. ET AFRICANO CONSS. a. 236
- 14 IMP. GORDIANVS A. CAECILIO MILITI. Si pacto, quo poenam aduersarium [B II, 1, 75] tuum promisisse proponis, si placito non stetisset, stipulatio subiecta est, ex stipulatu agens 10 uel id, quod in conuentionem deuenerat, ut fiat, consequeris uel poenam stipulatione comprehensam more iudiciorum exiges. nam bona aduersarii tui in te transferri citra sollemnem ordinem frustra deprecaris. PP. K. APRIL. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 15 IMP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS NOBILISSIMVS C. [B II, 1, 76] PACTVMEIO. Pactum, quod dotali instrumento comprehensum est, ut, si pater uita funge- 15 retur, ex aequa portione ea quae nubebat cum fratre heres patri suo esset, neque ullam obligationem contrahere nec libertatem testamenti faciendi mulieris patri potuit auferre. PP. X K. MART. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 250
- 16 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. DIAPHANTO. Cum proponas filios [B II, 1, 77] testamento scriptos heredes rogatos esse, ut qui primus rebus humanis eximeretur, alteri 20 portionem hereditatis restitueret, quoniam precariam substitutionem fratrum consensu remissam adseris, fideicommissi persecutio cessat. PP. III ID. FEBR. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 17 IDEM AA. DEXIMACHO. Pactum, quod bona fide interpositum docebitur, et [B II, 1, 78] si scriptura non existente aliis probationibus rei gestae ueritas comprobari potest, praeses 25 prouinciae secundum ius custodiri efficiet. PP. VIII K. IUL. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 18 IDEM AA. IULIO ET AEMILIO. Si creditores uestros ex parte debiti admisisse [B II, 1, 79] quemquam uestrum pro sua persona persoluentem probaueritis, aditus rector prouinciae pro sua grauitate, ne alter pro altero exigatur, prouidebit. PP. VII ID. IAN. DIOCLETIANO III 30 ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 287

A¹ (3, 12 bis. 17) P (3, 12. 14. 13 [15 p] 16...18) L (3, 12. 14. 13. 15...18) CRM

¹ iunge 3, 42, 4

1 a.] aut A altero loco | flaccillae A¹ alt. l. A¹ utr. l. CR, facile S, facillae LA¹ alt. l., facillae PM^b, falcille M^a 2 ipsius om. R | rei om. A alt. l. | conuentioni A alt. l., conuentionis A alt. l. | processit P¹ L¹, praecesserit R, praecepit M^a? | pars] prae P^a 3 se om. C^a | concessit M^a | adseuerauerit A¹ alt. l., asserauit P^a 4 quae super p. c. fuerat (fuerit A) | ἡ τις πρὸς (παρὶ Fabrot.) τοῦ πρώτου συμφώνου ὑπὲρ καὶ ἡρμοττα B (x.π.): loco igitur male intellecto Thalelacus emendauit prae pro super: prima scilicet conuentione ea est, quae pactum de non petendo antecessit | non om. L^a | s. a. A Hal. PL et D ad c. 14: hoc loco D subscriptionem c. 13 habet | III k.] k. iiii P, iiii k. L 5 agricola ... cons. om. A | clemente] PL, clecoerte D, clementino Hal. 6 imp. P | maximianus SPM, maximus R, max. LC | marino] S, mariano PL, mario CRM 7 fiat] sit PL 8 exconceptionem R^a | s. a. Hal. et D ad c. 12 | v] uir D | maximino a.] masimo D 9 a. om. P | caelio CR 10 promissae R | stipulato P^a 11 conuentione PLCM | consequens P^a, consequens L^a | stipulationi M,

in stipulatione R 13 s. a. Hal. PL | a. II om. PL | cons. om. PL 14 ualentinus R, ualerius M | gallus R, gallianus M | et] ex C, om. M | ualeriano (—nus M) nobili cesari (caesar C, c. M) pLCM, ualentinus nobilis cesar R, ualerianus a. nouies et consul S 15 pactumeio] G, om. SpLCRM 16 s. a. Hal.: in L est dat. 19 aa.] aa. et cc. PL | diapanto S, diophanto CM 20 scriptos h'eres L, heredes scriptos C | rogasse ut M^a | eximeretur P^a 21 fratrem L^a 22 persecutione P^a | s. a. Hal. PLD | maximo II] Hal. D, maix. P, maximo L 24 a. adeximmacho S, aa. dechimacho PL, a. deximecho M 25 si om. M^a | aliis] AP^a, tamen si (si om. M^a) aliis P^b L^b RM, (uel) aliis C^a 26 s. a. Hal. PLD | VIII k.] Hal., non. PL, nou. D | max. II et aqu. cons. (cons. om. PL) | PLD, iisdem cons. quibus supra Hal. 27 iuliano S | et om. PL | nostros P^a | admisisse] a. o(?) misisse P^a, ad...isse L^a, .. (ex?) admisisse M^a, deficit R^a 29 persona ... 30 pro sua om. R^a 30 alter pro] alter prae uel alteri C^a | s. a. Hal. PL | VII] Hal., iiii PL | III] II Hal. (in addendis em.)

- 19 IDEM AA. VICTORIANO MILITI. Licet inter priuatos huiusmodi scriptum, quo B 11, 1, 80 comprehenditur, ut is qui superuixerit alterius rebus potiatur, nec donationis quidem mortis causa gestae efficaciter speciem ostendat, tamen cum uoluntas militum, quae super ultimo uitae spiritu deque familiaris rei decreto quoquo modo contemplatione mortis in scripturam deducitur, uim postremi iudicii obtineat proponasque te ac fratrem tuum ad discrimen proelii pergentes ob communem mortis fortunam inuicem pactos esse, ut ad eum, qui superstes fuisset, res eius, cui casus finem uitae adtulisset, pertinerent, existente condicione intellegitur ex fratris tui iudicio, quod principalium constitutionum prompto fauore firmatur, etiam rerum eius compendium ad te delatum esse. PP. XIII K. DEC. SIRMI IPSIS III ET 9 III AA. CONSS. a. 290
- 20 IDEM AA. ET CC. MARTIALI. Traditionibus et usucapionibus dominia rerum, B 11, 1, 81 non nudis pactis transferuntur. PP. K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 21 IDEM AA. ET CC. EVSEBIO. Cum proponas inter uos sine scriptura placuisse fratrum tuorum successiones aequis ex partibus diuidi, et transactionis causa probari possit hanc intercessisse conuentionem, exceptione te tueri potes, si possides: quod si aduersarius tuus teneat, ex hoc placito nullam actionem esse natam, si tibi stipulatione non prospexisti, debes intellegere: nec aduersario tuo transactione uti concedendum, nisi ea quae placita sunt paratus est adimplere. PP. K. MAI. THIRALLO AA. CONSS. a. 293
- 22 IDEM AA. ET CC. ARCHELAE. Pactum curatoris recipere minorem quantitate paciscentis adultae aetatis suffragium, ne noceat, efficiet. tutores enim et curatores exigentes pupillis et adultis debitum, non etiam remittentes praestant obligationis liberationem. PP. XVIII K. DEC. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 23 IDEM AA. ET CC. HONORATO. Filius paciscendo uel debitum accipiendo nihil detrahit patris obligationi. PP. XVII K. DEC. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 24 IDEM AA. ET CC. DOMNAE. Si actionem legati uel fideicommissi, quam aduersus heredes mariti quondam tui habuisti, te adfectione heredum aliis remisisse probetur, exceptionem pacti contra debitores instituenti actiones nocere tibi minime posse intellegis. PP. XVII K. IAN. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 25 IDEM AA. ET CC. EVHEMERO. Debitorum pactionibus creditorum petitio nec tolli nec mutari potest. S. III K. MAI. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 26 IDEM AA. ET CC. CORNELIAE. Pactum successorum debitoris ex lege duodecim tabularum aes alienum hereditarium pro portionibus quaesitis singulis ipso iure diuisum in solidum unum obligare creditori non potest: quod et in honorario succedentibus
- A^ul* (3, 20) *P* (3, 20. 21 [22 *p*] 23. 24. 25 [26 *p*]) *L* (3, 20. 21. 23. 24. 25) *D* (ad 3, 26) *CR* (3, 20 collocatur post 3, 2. 5) *M*

¹ iunge 1, 18, 5 ² d. prid. k. 1, 18, 5 ³ iunge 6, 30, 7. 6, 53, 6

1 aa.] a. *M* 2 suprauixerit *M* | nec] ne *M^a* | mortis quidem *RM* 4 in scripturam] scriptura *C* 5 postremis *M^a* 7 fines *M^a* | pertineret *M^a* 9 s. a. *Hal.* | firmi *Hal.* 11 aa. et cc.] a. *S*, a. acesar. *M*, aa. et concc. *A^u* | domina *P^a* 12 factis *C^u?*, pactis. *R^a* | s. a. *A Hal. PL* | aa.] *A*, aa. et cc. *PL*, ipsis v et iii *Hal.* 13 aa. et cc.] a. *S*, a. et c. *M* | scripturas *P^a* 14 successionibus *P^aL^a?* | possit transact. causa prob. *C* 16 stipulationem libri 17 concedendo *CR^b* 18 s. a. *Hal. PL* | thirallo aa. cons.] *P*, thisallo *L?*, fausto ii et gallo coss. *Hal.* 19 aa. et cc.] a. *p*, a. et c. *M* | archelio *R*, archilao *M*, om. *p* 20 efficiat *p*, efficiet *C^u*, efficiet et *C^b*, efficeat *R* | etenim et *p* | curatoris *R^a* 21 pupilli et adulti *C* | obligationes *p* 22 s. a. *Hal.* | aa.] ipsis vii et vi aa. *Hal.* 23 aa. et cc.] a. *S*, aa. et co. *P*, aa. *C*, a. et c. *M* | uel] aut *M* 24 detrahat *P^a* | obligationem *L^a* | s. a. *Hal. PL*: in *D* est subscriptio c. 24

pp.] s. *P*, om. *L* | viii *PL* | aa.] ipsis vii et vi aa. *Hal.* 25 aa. et cc.] aug. *S*, deficit *M* | domnae] *PL*, domnede *S*, dominae *CR*, deficit *M* 26 quondam mariti *R*, mariti quondam *M* 28 s. a. *Hal. PL* et *D* ad c. 23 | xvii] viii *D* | sirmi aa.] sirmi (sire *D^a*) *PLD*, cc. iii *Hal.* 29 aa. et cc.] a. *S*, a. et cc. *M* | eumero *M*, eumero *SC*, euchemero *PL* 30 s. a. *Hal. PL* | sirmi cc.] cc. iii *Hal.* 31 aa. et cc.] a. *S*, aa. *p* | corneliae] eumero *p* | pacto *pDRMⁱ*, τὸ σύμφωνον *BΣ* (κ.π.) | ex lege seqq.] idem legerunt Graeci: τὸ σύμφωνον τοῦ διαδόχου τοῦ χρεώστου ἐκ τοῦ νόμου τοῦ δυοδεκαδελτου τὸ χρεὸς τὸ κληρονομαιὸν κατὰ τὰ μέρη τὰ κτηθέντα αὐτῷ τῷ νόμῳ διαπερθεὶν εἰς ὁλοκληρον ἐνοχον ποιῆσαι αὐτὸν τῷ δανειστῇ οὐκ ἡδύνατο *BΣ* (κ.π.): expectes pactum succ. deb. in solidum aes alienum hereditarium ex lege duodecim tab. pro portionibus q. s. i. i. diuisum unum obligare creditori non potest (similiter *BΣ*) 32 diuiso *p* 33 non potest creditori *R* | et om. *M* | in om. *D*

iure locum habebit. de chirographis itaque communibus exhibendis cum coherede uel non perfectis in diuisione placitis conuenire quanti tua interest potes. PP. III ID. OCT. VARIANI CC. CONSS.

a. 294

27 IDEM AA. ET CC. AVRELIO CHRYSIMO. Petens ex stipulatione, quae placiti [B 11, 1, 88] seruandi causa secuta est, seu antecessit pactum seu post statim interpositum sit, recte 5 secundum se ferri sententiam postulat. S. VI ID. NOV. HERACLEAE CC. CONSS.

a. 294

28 IDEM AA. ET CC. LEONTIO. Si certis annis quod nudo pacto conuenerat [B 11, 1, 99] datum fuit, ad praestandum in posterum indebitum solutum obligare non potuit eum qui pactum fecit, nisi placitis stipulatio intercessit. S. III NON. DEC. BVRTVDIZI CC. CONSS.

a. 294

29 IMP. IUSTINIANVS A. IOHANNI PP. Si quis in conscribendo in- [1, 3, 50 mut. II 11, 1, 90] 10 strumento sese confessus fuerit non usurum fori praescriptione propter cingulum militiae suae uel dignitatis uel etiam sacerdotii praerogatiuam, licet ante dubitabatur, siue oportet eandem scripturam tenere et eum, qui hoc pactus est, non debere aduersus suam conuentionem uenire, uel licentiam ei praestari decedere quidem a scriptura, suo autem iure uti: 1 sancimus nemini licere aduersus pacta sua uenire et contrahentes decipere. Si enim ipso 15 edicto praetoris pacta conuenta, quae neque contra leges nec dolo malo inita sunt, omnimodo obseruanda sunt, quare et in hac causa pacta non ualent, cum alia regula est iuris 2 antiqui omnes licentiam habere his quae pro se introducta sunt renuntiare? Omnes itaque iudices nostri hoc in litibus obseruent, et huiusmodi obseruatio et ad pedaneos iudices et ad compromissarios et arbitros electos perueniat scituros, quod, si neglexerint, etiam litem 20 suam facere intellegantur. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC.

a. 531

30 IDEM A. IOHANNI PP. De quaestione tali a Caesariensi aduocatione inter- [B 11, 1, 91] rogati sumus: si duabus uel pluribus personis spes alienae fuerat hereditatis ex cognatione forte ad eos deuoluendae, pactaque inter eos inita sunt pro aduentura hereditate, quibus 25 specialiter declarabatur, si ille mortuus fuerit et hereditas ad eos perueniat, certos modos in eadem hereditate obseruari, uel si forte ad quosdam ex his hereditatis commodum perueniret, certas pactiones euenire. et dubitabatur, si huiusmodi pacta seruari oportet. 1 Faciebat autem eis quaestionem, quia adhuc superstitie eo, de cuius hereditate sperabatur, huiusmodi pactio processit et quia non sunt ita confecta, quasi omnimodo hereditate ad 30 eos peruenerit, sed sub duabus condicionibus composita sunt, si ille fuerit mortuus et si 2 ad hereditatem uocentur hi qui pactionem fecerunt. Sed nobis omnes huiusmodi pactiones

P (3, [26 p] 27...30) L (3, 27...30) D (ad 3, 26) CRM

¹ Nou. (Mommson *Zeitfolge* p. 438)?

1 habet D³C, abest D², ξα BΣ (κ.π.) | cum coherede ... 2 conuenire] μετά τοῦ συγκληρονόμου ὑμῶν ... ἐνάγειν BΣ (κ.π.) 2 diuisionem R | tua] tui pD | potest R | s. a. Hal. 4 aa. et cc.] a. S | aurelio om. SC | cresinio R | existipulatione P^a || post statim] postea PM, p^a... L^a, post pactum statim R^a: εἴτε (μετά τῆν ἐπερώτησιν ins. Coisl.) εὐθὺς παρεντέθη B (κ.π.) | interposita P^aC^a? || se ferri] seueri PC^aR, .. ferri uelri L^a, M^a, inc. C^a: ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐνεχθῆναι B (κ.π.) | postulas M, postulat post 5 recte collocat C | s. a. PL Miraeus | eracl' PL 7 aa. et cc.] a. S | conuenerat nudo pacto C 8 fuerit P^aLC^a | pactum qui P^aL, pactum om. P^a 9 placiti P, placiti C^a, pacti L | stipulati P^a | s. a. Hal. PL Miraeus: in D est subscriptio 2, 4, 5 | s. | sd. PL | non.] nou. P | burtodixi cc. cons. PL, burtodis (burtodixi Mir.) ipsis VIII et VII aa. coss. Hal. Mir. 10 iustinus M | in conscribendo P^a, in scribendo M^a 12 sacerdotii om. M^a | antea CRM

13 scriptionem RM^a? | suam om. M | conuentionem] scriptionem R 14 praestare PLC^a | decere P^a | a] a sua C 15 sua pacta l. gem. | ipso] et ipso CM^a, om. PL 16 pacto P^aR^a 17 ualent] PL, ualeant CRM, ισχύουσι BΣ (κ.π.) 18 indulta RM^a, ἀσυνεχθέντα BΣ (κ.π.) 19 huiusmodi M^a 20 commissarios P^a | perueniant M^a | scituros] R cum BΣ (κ.π.) γινώσκοντας, situris P, scituris L, scituri CM^a, scituro M^a 21 suam om. M | intelligant R | s. a. Hal. PL | k.] ck. PL 22 creste P, hores. L 23 idem] impr. iustinianus S | aa. P^aC | pp.] p. M | cesariense P^a 24 si] PLC^aM^a cum BΣ (κ.π.) εἰ μὲν δυσὶν, om. C^aRM^a | duobus P^aLM | pluribusmis pers. L^a 26 peruenerit RM^a, ἐλθοι BΣ (κ.π.) | certus modus L 27 hereditatem obs. L^a 28 pationes P^a | seruare C^a 29 eis] eius P^aL, ad eis M^a | quie P^a, qua L^a 30 hereditas ad eos peru. sit sed C: τῆς κληρονομίας εἰς αὐτοὺς ἐλευσομένης ἀλλ' BΣ (κ.π.) 32 hii RM, οὗτοι BΣ (κ.π.) | pactiones PL

odiosae uidentur et plenae tristissimi et periculosi euentus. quare enim quodam uiuente
 3 et ignorante de rebus eius quidam paciscentes conuenerunt? Secundum ueteres itaque
 regulas sancimus omnimodo huiusmodi pacta, quae contra bonos mores inita sunt, repelli
 et nihil ex his pactionibus obseruari, nisi ipse forte, de cuius hereditate pactum est, uolun-
 tatem suam eis accommodauerit et in ea usque ad extremum uitae spatium perseuerauerit: 5
 tunc etenim sublata acerbissima spe licebit eis illo sciente et iubente huiusmodi pactiones
 4 seruare. Quod etiam anterioribus legibus et constitutionibus non est incognitum, licet a
 nobis clarius est introductum. iubemus etenim neque donationes talium rerum neque hypo-
 thecas penitus esse admittendas neque alium quendam contractum, cum in alienis rebus
 contra domini uoluntatem aliquid fieri uel pacisci secta temporum meorum non patitur. 10
 D. K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. a. 531

III

R DE TRANSACTIONIBVS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. CELERIO. Neque pactio neque transactio cum quibus- [B 11, 2, 18
 dam ex curatoribus siue tutoribus facta auxilio ceteris est in his, quae separatim commu- 15
 niterue gesserunt uel gerere debuerunt. cum igitur tres curatores habueris et cum duobus
 ex his transegeris, tertium conuenire non prohiberis. D. K. MAI. GENTIANO ET BASSO
 CONSS. a. 211
- 2 IDEM A. LVTATIAE. Cum te proponas cum sorore tua de hereditate trans- [B 11, 2, 19
 egisse et id/propter certam pecuniam te ei debere cauisses, etsi nulla fuisset quaestio heredi- 20
 tatis, tamen propter timorem litis transactione interposita pecunia recte cauta intellegitur.
 ex qua causa si fisco soluisses, repetere non posses: si non soluisses, iure conuenireris. PP.
 III ID. AVG. ANTONINO A. IIII ET HARBINO CONSS. a. 213
- 3 IMP. ALEXANDER A. TVLLIAE. Age cum Geminiano, quod pater eius curator [B 11, 2, 20
 tibi datus negotia tua gesserit, et si apud iudicem negabit se actione teneri, quoniam trans- 25
 actio et Aquiliana stipulatio interposita est, iudex contemplatione iudicii, quod est bonae
 fidei, quaeret, de quanta pecunia nominatim transactum sit: et si apparuerit de minore
 transactum, quantam pecuniam reliquam ex administratione curae deberi probatum fuerit,
 soluere eum iubebit, quod non in stipulationem Aquilianam obligationis curae tantum de-
 ductum est, quanti erat quantitas pecuniae quae debebatur. D. PRID. ID. AVG. MAXIMO II 30
 ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IDEM A. NVMDIO. Actione administratae curae ab eo, qui legitimae aetatis [B 11, 2, 21
 annos compleuit, in Aquilianam stipulationem deducta et per acceptilationem extincta nul-
 lam aliam superesse nisi de dolo intra concessa tempora non ambigitur, nisi specialiter 31
 etiam de dolo transactum est. PP. II NON. MART. ALEXANDRO A. II ET MARCELLO CONSS. a. 226

P (3, 30. 4 R 1. 2) L (3, 30. 4 R 1. 2) D (4, 1. 2) CRM

2 conuenerunt] προσέρχονται BΣ (κ.π.) | ita-
 que ueteres R 3 huiusmodi om. R | mores
 bonos M 4 forte ipse C, αὐτὸς τυχόν BΣ (κ.π.)
 5 eis suam C, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ BΣ (κ.π.) 6 enim
 CRM | acerbissima sublata R^a 7 seruari L^a |
 etiam] et etiam PLC, ὅπῃ καὶ τοῖς BΣ (κ.π.) |
 legibus] et l. L^a, inc. C^a 8 yhypoteticas M^a
 10 dom. uoluntate PL, uoluntatem dom. R |
 meorum] morum L^a, ἡμετέρων BΣ (κ.π.)
 11 s. a. Hal. PL | cc.] cc. cons. PL 13 de
 transactionibus et pactis R^a? 14 antonius
 RM^a | caeleri PL 15 siue] se L^a, seu L^b |
 facto R^a, deficit C^a 16 uel ger. deb. om. P^a
 17 s. a. Hal. PL | mai.] mia. P^a | gentiano
 ... 18 cons.] gestiniano PL 19 a.] aa. P |
 lutatiae] M, iusticiae S, lutitutiae P^a, lutita-
 tiae P^bL, luciae C, lucatiae R | de hered.
 cum sor. tua C | hereditate P 20 et ideo

propter PLR^aM^a, et ideo CR^bM^b: διὰ τοῦτο
 δὴλὴν ποσότητα χρεωστῆν B 21 intelligatur C
 22 si om. P^a | fisco] resecta quaedam esse in-
 dicat adnotatio Thalelclaei: τοῦτο τὸ τοῦ φίσκου
 πρόσωπον τὸ μὲν παλαιὸν μακροτέρου τινὸς ἑδίοτο
 λόγου καὶ θεματισμοῦ. νῦν δὲ τοῦ ῥήτου τῆς
 διατάξεως ἐναλλαχέντος εἰκότως καὶ ἐγὼ τὸν θε-
 ματισμὸν ἐνέλλαξα | uoluisses M^a | si] et si R,
 si uero C, εἰ δὲ B (κ.π.) | non soluisses] P^aL^aM^b,
 uoluisset (- ses L^a) P^aL^a, non soluisses tamen
 CRM^a: εἰ δὲ μὴ κατέβαλε, νομίμως ἐναγθήσῃ
 B (κ.π.) | conuenireris P^a | s. a. Hal. PL
 23 anthonio PL 24 iulie M 27 quære-
 ret R^aM^a, ζητήσῃ B (κ.π.) 29 curae] R^a,
 purae CR^bM, τῆς κουρατωρείας B (κ.π.)
 30 quanti] quanta edd. cum B (κ.π.): ἐπειδὴ
 οὐ τοσοῦτον ... κατηνέχθη, ὅση ἦν ἡ ποσότης |
 s. a. Hal. 32 actionem R^a 35 s. a. Hal.

- 5 IDEM A. . . . EVOCATO. Cum te transegiſſe cum herede quondam tutoris tui [B 11, 2, 22] profitearis, ſi id poſt legitimam aetatem feciſti, fruſtra deſideras, ut a placitis recedatur. licet enim, ut proponis, nullum inſtrumentum interceſſerit, tamen ſi de fide contractus confeſſione tua conſtet, ſcriptura, quae probationem rei geſtae ſolet continere, neceſſaria non 4
eſt. PP. K. MART. ALBINO ET AEMILIANO CONSS. a. 227
- 6 IDEM A. POMPONIIS. Cum mota inofficioſi querella matrem ueſtram cum [B 11, 2, 23] diuerſa parte tranſegiſſe ita, ut partem bonorum ſuſciperet et a lite diſcederet, proponatis, inſtaurari quidem ſemel omiſſam querellam per uos, qui matri heredes extitiſtiſti, iuris ratio 1
non ſinit. Verum ſi fides placitis praeſtita non eſt, in id quod intereſt diuerſam partem recte conuenietis: aut enim, ſi ſtipulatio conuentioni ſubdita eſt, ex ſtipulatu actio com- 10
petit, aut, ſi omiſſa uerborum obligatio eſt, utilis actio, quae praepreſcriptis uerbis rem geſtam demonſtrat, danda eſt. PP. VIII ID. IAN. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS. a. 230
- 7 IMP. GORDIANVS A. LICINIO TIMOTHEO EVOCATO. Transactionis [Greg. 1, 2, 2 B 11, 2, 24] placitum ab eo interpoſitum, cui cauſae actionem, non deciſionem litis mandatiſti, nihil pe- 14
titioni tuae derogauit. PP. X K. IAN. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 236
- 8 IDEM A. IVNIO MILITI. De alimentis praeteritis ſi quaestio deferatur, tranſigi [B 11, 2, 25] poteſt, de futuris autem ſine praetore ſeu praefide interpoſita tranſactio nulla auctoritate iuris cenſetur. PP. XIII K. IAN. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 9 IDEM A. AGRIPPINO. Si ſuper poſſeſſione, quae tibi quaesita eſt, cum [B 11, 2, 26] quaestione patereris a fratre uxoris tuae, pactum conuentum et ſtipulatio inter uos, ut 20
adlegas, interpoſita eſt, ut, ſi intra diem certum idem aduerſarius tuus decem aureos tibi numeraret, poſſeſſione ei cederes, uel, ſi eam inferre quantitatem non curaret, ulterius quaestione non patereris, et is qui ita ſpouendit promiſſo ſatis non fecit, conſequens eſt te ad quem res pertinet uim ab eo pati non debere: cuius rei gratia uir clariſſimus praes- 25
ses prouinciae interpellatus uim prohibebit, praecipue cum, etiamſi in rem diuerſae parti actio competeret, huiusmodi pactione propter utilem exceptionem poſſet ſubmoueri. PP. VI
ID. APRIL. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 10 IMP. PHILIPPVS A. APOLLOPHANIAE. Fratris tui filius de paterna ſucceſ- [B 11, 2, 27] ſione ac ſtatu etiam nunc contra fidem ſanguinis itemque placitorum quaestione inferre parum probe poſtulas. nullus etenim erit litium finis, ſi a tranſactionibus bona fide inter- 30
poſitis coeperit facile diſcedi. PP. PRID. K. APRIL. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 11 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS NOBILISSIMVS CAE- [B 11, 2, 28] SAR GALIANO MILITI. De fideiſcommiſſo a patre inter te et fratrem uiciſſim dato, ſi alter ueſtrum ſine liberis exceſſerit uita, interpoſita tranſactio rata eſt, cum fratrum concordia remoto captandae mortis alterius uoto improbabili retinetur. et non poteſt eo caſu res- 35
cindi, tamquam circumuentus ſis, cum pacto tali conſenſeris, cum neque eam cui ſubueniri ſolet aetatem agere te proponas nec, ſi ageres, iſdem illis de cauſis in integrum reſtitutionis auxilium impetrare deberes. PP. XV K. DEC. VALERIANO ET GALLIENO AA. VTRIS-
QVE II CONSS. a. 255

P (4, [5 p] 6. 7. 10) L (4, 5...7. 10) CRM

1 euocato] S, euocatio pLCR, euacato M |
quandam R^a 2 profiteris R | etate L | feciſti
om. p^a | a om. pL^a 3 de fide] CM^a cum B
(κ.π.) περί τῆς πίστεως, fide p, ** (ſi?) fides L^a,
fides L^aRM^a 5 s. a. Hal. et D ad 2, 3, 25 |
pp. vii k. mar. albino et emilio conss. D
6 aa. PL | pomponiis] M, pomponius S,
ponpino uel ponpinus P^a, ponpiniis P^aL^a,
ponpinus L^a, pomponio CRM^a | inofficio L^a |
querellam L^a? M^a? 10 ſtipulatio] ſtipula-
tioni P^aL^a? | actio om. M^a 12 s. a. Hal. PL |
a. gricola PL | clemente] PL, clementino Hal.
13 a.] a. cesares R | lucinio PL, licuiniio R,
calinnio M^a | timotheo euocato] Greg., om.
reliqui 15 s. a. Greg. Hal. PL: in D eſt
ſubſcriptio c. 8 18 s. a. Hal. et D ad c. 7 |

xiiii] dē xuii D 21 dies centum M^a, ἐντὸς
ῥητῆς ἡμέρας B (κ.π.) | idem aduerſ. tuus] W,
idem (id eſt CR^a) adu. CRM, οὗτος ὁ ἀντι-
δικός σου B (κ.π.) 22 poſſeſſionem libri: τῆς
κτήσεως αὐτοῦ παραχωρήσεις B (κ.π.) 26 s. a.
Hal. 28 imp. phil. a. P, imp. gord. et
phil. auguſti R | a. om. C 29 nunc] non PL^a,
al. nec al. nunc L^a, n... M^a 31 diſci L^a |
s. a. Hal. PL | april. om. PL | emitiano L^a?,
miliano Hal. 32 imp. ... ualerianus (ua-
lerius S) nobiliſſimus (nobiles R, numero C,
om. S) c. gaiano (gaio S) mil.] imp. ualerius
a. gaiano milite et galieno et ual. M^a 33 et] C,
ac RM 34 uitam RM^a? | interpoſitam R^a
37 agere te] agentem R^a | de om. C 38 s. a.
Hal.

- 12 ¹ IDEM AA. PRIMO. Praeses prouinciae aestimabit, utrum de dubia lite trans- [B 11, 2, 29] actio inter te et ciuitatis tuae administratores facta sit, an ambiciose id, quod indubitate deberi posset, remissum sit. nam priore casu ratam manere transactionem iubebit, posteriore nocere ciuitati gratiam non sinet. PP. XVI K. MART. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 13 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. PROCLAE. Interpositas metus [B 11, 2, 30] causa transactiones ratas non haberi edicto perpetuo continetur. nec tamen quilibet metus ad rescindenda ea, quae consensu terminata sunt, sufficit, sed talem metum probari oportet, qui salutis periculum uel corporis cruciatum contineat. Ad uim tamen uel dolum arguendum qualitas causae principalis non sufficit: unde si nihil tale probari potest, consensu quaestiones terminatas minime instaurari oportet. Sed quoniam eum, cum quo te transegisse commemoras, ex ancilla tua natum seruum esse adseueras, si uera sunt, quae precibus complexa es, alia ratio pactum reformat: nec enim dubii iuris est dominos cum seruis suis paciscentes ex placitis teneri atque obligari non posse. S. IIII NON. APRIL. BYZANTII IPSIS IIII ET III AA. CONSS. a. 290
- 14 IDEM AA. SOPATRAE. Si diuersa pars contra placitum agere nititur, aequitatis ratio suadet refusa pecunia, cum et tu hoc desideras, causam ex integro agi. PP. IIII NON. IUL. IPSIS IIII ET III AA. CONSS. a. 290
- 15 IDEM AA. PONTIO. Vt responsum congruum accipere possis, inserte pacti exemplum: ita enim intellegemus, utrum sola conuentio fuit, an etiam Aquiliana stipulatio nec non et acceptilatio secuta fuerit: quae si subdita esse illuxerit, nullam aduersariae tuae petitionem hereditatis uel in rem specialem competere palam fiet. PP. XV K. AVG. IPSIS IIII ET III AA. CONSS. a. 290
- 16 IDEM AA. ET CC. CAECILIO. Causas uel lites transactionibus legitimis finitas imperiali rescripto resuscitari non oportet. S. V ID. MART. AA. CONSS. a. 293
- 17 IDEM AA. ET CC. MARCELLO. Cum proponas ab ea, contra quam supplicas, litem quam tecum habuit transactione decisam eamque acceptis quae negotii dirimendi causa placuerat dari nunc de conuentione resiliisse, ac petas uel pacto stari uel restitui data, perspicias, si quidem de his reddendis manente transactionis placito statim stipulatione, si contra fecerit, prospexisti et quinque et uiginti annis maior fuit, quod exceptionem pacti et actionem datorum habeas: quod si nihil tale conuenit, exceptio tibi, non etiam eorum quae dedisti repetitio competit securitate parta. PP. V ID. IUN. IPSIS AA. V ET IIII CONSS. a. 293
- 18 IDEM AA. ET CC. VALENTINIANO. Transigere uel pacisci de crimine capitali excepto adulterio non prohibitum est. in aliis autem publicis criminibus, quae sanguinis poenam non ingerunt, transigere non licet citra falsi accusationem. S. III K. SEPT. AA. CONSS. a. 293

P (4, 13, 14, 16, 18) L (ut P) C (transponit c. 15, 14) RM

¹ h. c. composita uidetur ex duabus constitutionibus, quarum altera extat in Consult. 9, 14: Impp. Val. et Gall. AA. et Val. C. Aurelio. Praeses prouinciae ... et ciuitatis tuae ordinem facta sit, an de re iudicata, quia de re iudicata pacisci nemo potest. Pp. III K. Iun. Aemiliano et Basso cons. s.

1 aa.] augustus S, a. M | primo] primo prae-
sidi prouinciae S | existimabit R 2 indubi-
tare C^a 3 posse M^a | priori C 4 noceri ciui-
tati gratia (-tia, M^a) C^a M^a? : ἡπὶ βλαβῇ γενισθῶσι
τῇ πόλει τὴν πρὸς σὲ χάριτα B | sinet] consi-
stiaet R^a, consentiaet R^b | s. a. Hal. 5 pro-
cule S, prode L 7 probare L^a 10 oportet]
potest P^a | te om. C 11 seruum] s. tuum C,
δούλον εἶναι B (κ.π.) 12 complexus P^a L^a R^a M^a |
ratione P^a L^a? | deformat P^a, reforma L^a
13 suis seruis P^a LR, seruis om. P^a, μετὰ δού-
λων ἰδίων B (κ.π.) | s. a. Hal. PL | s. IIII] s.
d. III PL 14 bysanti P, bisanti L 15 aa.]
a. S, aa. et cc. PLCRM | aduersa C | aequi-
tatis L^a 16 s. a. Hal. PLD | IIII] Hal. D,

iul. PL 17 et III om. D 18 aa.] a. M |
congruens CM^a 19 intelligimus CRM, νοῦνο-
μεν B (κ.π.) 20 quas si subditas M 21 s. a.
Hal. 23 et cc.] CM, om. SPLR | caucas R^a
24 s. a. Hal. PL | s. v id. mart. ipsis v et IIII
aa. cons. Hal., sd. ui. id. mai. ag. cons. PL
25 aa. et cc.] a. S, augusti R 26 acceptis]
acc. iis M^a 27 placuit C, placuerit M |
nunc] ac nunc C, • nunc M^a? 28 data] de-
bita RM^a | reddentis R^a 29 et q. et uiginti]
quinque et xx CM, et uxx R | quo R^a
30 quo R^a 31 competat secur. parta R,
facta competat secur. M^a | s. a. Hal. 32 aa.
et cc.] a. S 33 criminis L^a 34 s. a. Hal.
PL | s. IIII] sd. IIII PL

- 19 IDEM AA. ET CC. IRENAEO. Sub praetextu instrumenti post reperti trans- B 11, 2, 36
actionem bona fide finitam rescindi iura non patiuntur. sane si eam per se uel per alium
subtractis, quibus ueritas argui potuit, decisionem litis extorsisse probetur, si quidem actio
superest, replicationis auxilio doli mali pacti exceptio remouetur, si uero iam perempta est,
infra constitutum tempus tantum actionem de dolo potes exercere. S. XIII K. OCT. SIRMI 5
AA. CONSS. a. 293
- 20 IDEM AA. ET CC. ANTISTIAE. Non minorem auctoritatem transactionum B 11, 2, 37
quam rerum iudicatarum esse recta ratione placuit, si quidem nihil ita fidei congruit huma-
nae, quam ea quae placuerant custodiri. nec enim ad rescindendum pactum sufficit, quod
hoc secunda hora noctis intercessisse proponas, cum nullum tempus sanae mentis maioris 10
quinque et uiginti annis consensum repudiet. S. III K. OCT. AA. CONSS. a. 293
- 21 IDEM AA. ET CC. GEMINIANO. Cum ea, quae transactionis causa dari aut B 11, 2, 38
retineri conuenit, uelut emptorem eum quem accipere placuerat obtinere praescribitur, his
quae simulate geruntur pro infectis habitis frustra ficti pretii postulatur numeratio. S. V 11
NON. OCT. IPSIS AA. CONSS. a. 293
- 22 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Si maior transegisti, ad rescindendam trans- B 11, 2, 39
actionem de dolo contestatio non sufficit. S. K. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 23 IDEM AA. ET CC. TATIANO. Nec intentio creditorum Archimedorum, cui alios B 11, 2, 40
successisse profiteris, si obligatus pro eo non fuisti, tenere potest. sed haec integro negotio
tractari conuenerat: nam cum iam quaestionem transactione decisam et a te dari placitam 20
numeratam pecuniam proponas, huius indebiti soluti praetextu improbe tibi petitionem de-
cerni postulas, cum, etsi tantum in stipulationem fuisset deducta, indebiti promissi uela-
mento defendi non posses. D. VIII ID. MART. CC. CONSS. a. 294
- 24 IDEM AA. ET CC. VICTORINO. Si quidem ex causa transactionis acceptis B 11, 2, 41
his, quae instrumento continentur, nihil amplius peti conuenit, aduersariam tuam excep- 25
tionis auxilio defendi perspicis. sin uero certam quantitatem quasi solam ab ea debitam
reddere se debere sine litis decisione confessa est, tam eam quam residuam debiti partem
petere minime prohiberis. S. V¹ NON. APRIL. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 25 IDEM AA. ET CC. MARCELLAE ET CYRILLAE. Si maiores quinque et uiginti B 11, 2, 42
annis cum patruo siue auunculo uestro transegistis uel ei debita donationis causa sine ali- 30
qua condicione remisistis, non idcirco, quod hoc huius hereditatis captandae causa, id est
spe futurae successionis, uos fecisse proponatis, aliis ei succedentibus instaurari finita de-
bent. S. II ID. APRIL. CC. CONSS. a. 294
- 26 IDEM AA. ET CC. DIONYSIADAE. Transactione matris filios eius non posse B 11, 2, 43 11
seruos fieri notissimi iuris est. S. ID. APRIL. CC. CONSS. a. 294

P (4, 19. 20 [25. 21 p] 26) L (4, 19. 20...22. 25. 26) D (ad 4, 23. 24) CR (4, 20...22. 26. 23.
27. 24) M

¹ II (Mommson)?

1 aa. et cc.] a. S, aa. L | bereneo S, ireno
PLR | instr. post] R, post instr. PLRM
2 finita C uel C^oRM^o | eam] eas L^a: eam
refer ad aduersariam, cuius mentio in prae-
missis resecta est a compilatoribus 3 sub-
tractis] PLR^aM^a, subtractis instrumentis
CR^oM^o, scilicet instrumentis in marg. P^o:
ὑπελείπετο τὰ δικαιώματά σου B | potest R 4 re-
mouebitur L^a 5 potest PL^a | s. a. Hal. PL |
s. XIII] PL, d. III Hal. 7 cc.] consul S |
antistiae] SC, antistite PLR, antiste M | trans-
actionem P^a 8 humanae fidei congruit C
9 placuerat C | residendum M^a 10 hoc] ho
L^a, om. R^a 11 et bis R | s. a. Hal. PL |
s. III] sd. xvi PL 12 id. aa. et cc.] id. a. S,
impr. R 13 conuenerat p, conuen... L^a |
perscribitur M 14 gerantur L^a | enumera-
tio R | s. a. Hal. 16 residendam M 17 s. a.

Hal. PL | aa.] ipsis aa. Hal. 18 aa. et cc.]
a. S, impr. et cesares R, a. et cc. M | ticiano
RM | nec] hec uel hac R^a, ne M^a | artimedorum
DUM, artimederi R 19 profitearis D^aR | te-
nere] DM cum B (x.π.) ἔρρωσθαι, teneri CR^o,
inc. R^a 20 et a te om. M^a 21 petitionem D
22 tantam D | deductam D^a 23 posse M^a |
s. a. Hal. 24 aa. et cc.] a. S 25 his
om. CM^a 26 prospicis M^a | quantatem R^a |
solam] sol M^a | ea] eo R^a? 27 se debere om. M
28 s. a. Hal. 29 et cyrillae] W, et quiril-
lae C, om. SpLM | uiginti quinque L 30 uest-
tro om. p 31 eius M | cause p^a 32 eis C
33 s. a. Hal. pL | s. II id.] iiii k. p, xiii
k. L | cc.] aa. pL (uacuo spatio relicto ante
aa. in L) 34 aa. et cc.] a. S | dionysia-
dae] M^o, dionisie SC, dionisie de PLR, dio-
nisi de M^a? 35 s. a. Hal. P

- 27 IDEM AA. ET CC. CATONI. Sanam mente, licet aegram corpore recte trans- [B 11, 2, 44
igere manifestum est, nec postulare debueras improbo desiderio placita rescindi ualitudinis
corporis aduersae uelamento. S. VII ID. MAI. CC. CONSS. a. 294
- 28 IDEM AA. ET CC. SAPPARUTAE. Sine apud acta rectoris prouinciae siue sine [B 11, 2, 45
1 actis, scriptura intercedente uel non, transactio interposita est, hanc seruari conuenit. Sed 5
quoniam, ut certum quid accipias, conuenisse te, licet sine scriptura, proponis nec huius
rei causa stipulationem secutam esse, quamuis ex pacto non potuit nasci actio, tamen
rerum uindicatione pendente, si exceptio pacti opposita fuerit, doli mali uel in factum re-
plicatione usa poteris ad obsequium placitorum aduersarium urgere. D. III NON. IUL. 9
CC. CONSS. a. 294
- 29 IDEM AA. ET CC. MARCIAE. Sub praetextu specierum post repertarum ge- [B 11, 2, 46
nerali transactione finita rescindi prohibent iura. error autem circa proprietatem rei apud
alium extra personas transigentium tempore transactionis constitutae nihil potest nocere.
S. IIII K. OCT. CC. CONSS. a. 294
- 30 IDEM AA. ET CC. ANTONINO. Transactione finita, cum ex partibus tuis [B 11, 2, 47 15
magis dolum intercessisse quam eorum, contra quos preces fundis, confitearis, instaurare
graue nec non crimosum tibi est. S. V ID. OCT. CREVI¹ CC. CONSS. a. 294
- 31 IDEM AA. ET CC. PROCVLO. Si de certa re pacto transactionis interposito [B 11, 2, 48
hoc comprehensum erat nihil amplius peti, etsi non additum fuerat 'eo nomine', de ceteris 19
quaestionibus integra permaneat actio. PP. III ID. OCT.² BYZANTII CC. CONSS. a. 294
- 32 IDEM AA. ET CC. CYRILLO. Si causa cognita prolata sententia, sicut iure [B 11, 2, 49
traditum est, appellationis uel in integrum restitutionis sollemnitate suspensa non est, super
iudicato frustra transigi non est opinionis incertae. proinde si non Aquiliana stipulatione
et acceptilatione subsecuta competentem tibi actionem peremisti, praeses prouinciae usitato 24
more legum rebus pridem iudicatis effectum adhibere curabit. S. VIII K. NOV. CC. CONSS. a. 294
- 33 (34) IDEM AA. ET CC. EUCHRYSIO. Si pro fundo, quem petebas, praedium cer- [B 11, 2, 50
tis finibus liberum dari transactionis causa placuit, nec eo tempore minor annis uiginti
quinque fuisti, licet hoc praedium obligatum post uel alienum pro parte fuerit probatum,
1 instaurari decisam litem prohibent iura. Ex stipulatione sane, si placita seruari secuta est,
uel, si non intercessit, praescriptis uerbis actione ciuili subdita apud rectorem prouinciae 30
2 agere potes. Si tamen ipsas res apud te constitutas, ob quarum quaestionem litis inter-
cessit decisio, fiscus uel alius a te uindicauit, nihil petere potes. S. V ID. NOV. MELAN-
TIADE CC. CONSS. a. 294

*A*¹ (4, 27) *P* (4, 27. 29...32 [33 *p*]) *L* (4, 27. 29...32) *D* (ad 4, 24. 33) *CR* (4, 27. 24. 28. 33.
29...32) *M*

¹ Cebri (*Boecking*)? ² Nou. (*Mommsen Zeitfolge p. 438*)?

1 aa. et cc.] a. S, aa. cc. *L*^a, a. et c. *R* |
sanam m. l. aegram] *scripsi cum B* (x.π.):
τὴν ὑγιαίνουσαν τὸν λογισμὸν, εἰ καὶ ἀσθενοῦσαν
τῷ σώματι, sana m. l. egra *M*^a, sana m. l.
egro *A*, sana (sane *P*^a) m. l. aegrum *P*^a*L*,
sanum m. l. aegrum *I*^a*CRM*^a: etiam catoni
recte se habet, cum uirum pro muliere preces
obtulisse supponat *Thalelaeus* | transignere *R*
2 debuerat *L*^a | placito *P*^a | rescindendi *A*,
ἀνασπασθῆναι *B* (x.π.) 3 s. a. *Hal. PL* | vii]
iiii *PL* 4 aa. et cc.] a. S | sapparutae] *C*,
saffatrute *S*, apharutte i *D*, apparute *R*,
afarute *M* | prouinciae om. *D*^a 7 nasci] nam
si *D*^a 9 usus *DRM* uel *M*^a | poterit *C*^a? |
aduersarium] *DCM*, aduersarium tuum *R* |
s. a. *Hal.* 13 transgentium *R*, transien-
tium *M*^a | constituta *M*^a, inc. *R*^a 14 s. a.
Hal. PLD | iii] ui *PL*, lui *D* 15 antonino]
SCM, antonio *PLR* 16 instaurari *CM*^a,
ἀνανεῶσαι *B Fabrot.*, ἀνανεωθῆναι *B Coisl.*

17 s. a. *Hal. PL* | s. v] ad. *PL* | creui] *PL*,
crebro *Hal.* | cc.] cc. c. *P*^a 18 interpo-
sita *P*^a 20 maneat *C* | s. a. *Hal. PL* |
iii om. *PL* | bizantio *PL* 21 sentia *L*^a
22 in om. *C*^a*R* 23 frustra] nec frustra *L*^a |
si] etsi *R* 24 et acceptilatione om. *P*^a*M*^a:
καὶ ἀποχῆς καὶ ἀμεριμνίας ἐπακολουθησάσης *B*
(x.π.) | permisisti *PL*^a | uisitato *P*^a 25 s. a.
Hal. PL | nou.] non. *L* 26 ordinem c. 33
et 34 in libris nostris uerum esse apparet
ex *S B h. l. et BΣ* 11, 1, 76, ubi c. 34 cita-
tur sub numero λδ' | aa. et cc.] a. p, aa. *C* |
euchrusio *C*, eucrasio *S*, eudirusio *D*, euche-
rifio *R*, euclirufio *M*, om. p 29 ex stip. sane
(plane *C*) si] plane si ex stip. p 30 inter-
cesserit *R* | ratione *M*^a | agere prouinciae
DCM 31 potest *pR*^a*M*^a | tamen si *R* | ipsa
res apud te constituta p | quorum *R* 32 po-
test *pR*^a*M*^a | s. a. *Hal.*

- 34 (33) IDEM AA. ET CC. PTOLMAIDI. Cum donationis seu transactionis causa [B 11, 2, 51] administratae tutelae debiti scientes uos obligationem fratri uestro remisisse proponatis nec umquam uolenti dolus inferatur, frustra de dolo querimini, nec ad implendum promissum hereditatis propriae pollicitatione quisquam adstringitur. PP. VI¹ ID. NOV. CC. CONSS. a. 294
- 35 IDEM AA. ET CC. AMMONIO. Transactionem, quae domini translatione uel [B 11, 2, 52] 5 actione parata seu perempta finem accepit, cum eam amicis etiam interuenientibus re uera ostenditur processisse, metus uelamento rescindi postulantis professio detegit improbitatem. S. VIII K. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 36 ² IDEM AA. ET CC. ACHILLEO. Si cum liberis maior annis uiginti quinque [B 11, 2, 53] transegisti, quamuis dari tibi placita repraesentata necdum probentur nec offerant haec 10 qui conueniuntur, ne quid amplius ab ipsis exigi possit, exceptionis proficit aequitas. S. VI³ ID. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 37 IDEM AA. ET CC. BASILISSAE. Promissis transactionis causa non impletis [B 11, 2, 54] poenam in stipulationem deductam, si contra factum fuerit, exigi posse constituit. S. XII K. 14 IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 38 ⁴ IDEM AA. ET CC. THEODOTIANO. Transactio nullo dato uel retento [6, 31, 3 B 11, 2, 55] seu promisso minime procedit. S. VIII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. ⁵ a. 294
- 39 IDEM AA. ET CC. MARCIANAE. Quamuis eum qui pactus est statim paeni- [B 11, 2, 56] teat, transactio rescindi et lis instaurari non potest: et qui tibi suasit intra certum tempus 19 licere a transactione recedi, falsum adseuerauit. S. D. V K. IAN. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 40 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTRO- [Th. 2, 9, 2 B 11, 2, 57] PIO PP. Vbi pactum uel transactio scripta est atque Aquilianae stipulationis et acceptila- tionis⁶ uinculis firmitas iuris innexa est, aut subsecutis secundum leges⁷ accommodandus est consensus aut poena una cum his quae data probantur ante cognitionem causae, si et aduersarius hoc maluerit⁸, inferenda est. D. III NON. IVN. CONSTANTINOPOLI EVCHERIO 25 ET SYAGRIO CONSS. a. 381

A¹ (1, 38. 39) P (4, 35...39) L (ut P) D (ad 4, 40) CR (4, 35. 34) M

¹ v (cf. ad p. 174, 26)? ² fortasse iungenda est 6, 23, 14 ³ vi om. 6, 23, 14 ⁴ iunge 2, 6, 4. 6, 19, 1 ⁵ sine die CC. cons. l. gem. ⁶ et acceptilationis del. (u. i.) ⁷ Vbi pactum conscriptum est atque Aquilianae stipulationis uinculis firmitas iuris innexa, aut gestis secundum legem Th. ⁸ si et adu. hoc maluerit om. Th.

1 ptholomaidae S, palomaidi C, tollomaidi M, cyrillo phitolemaidi R: cyrillo uidetur sump- tum esse ex c. 32, alioquin foret cyrillae et, cum feminas duas remisisse debitum sup- ponat Thalelaeus 2 uos] uero R^a 4 pro- pie M^a | s. a. Hal. 5 aa. et cc.] a S | ammonio | M, admonio S, hamoniti PL, am- moniti R, hammoni C | translatione uel] trans- lationem R^a 6 peracta P^a L^a, p^asta M^a | seu] su P^a L^a, siue P^a | eam] C cum B (κ.π.) αὐτήν, ea PLRM | etiam om R 7 postulatis M^a? | improbitatem om. P^a 8 s. a. Hal. PL | s. VIII K.] sd. n. P, s. n. L 9 idem ... quinque bis R^a | aa. et cc.] a. S, augustus et cc. R alt. l. | anchylleo S, ancille C, achileo M^a | cum liberis om. libri, suppleni ex BΣ (κ.π.): εἰ μετὰ Δευτέρων μελ- ζων ... διλυσω, quocum conueniunt B: εἰ μετὰ Δευτέρων διαλύσεται τις et adnotatio Thalelaei: οὐ δύναται τοῦτο νοῆσαι περὶ τέκ- νων· τὰ γὰρ παλαιὰ ῥήτὰ τῆς διατάξεως ἐναγω- γὴν εἶχεν λέγουσαν· εἰ δὲ μετὰ δούλων διλυσω· πρὸς οὖν ἀντιδιαστολὴν ἐκείνων τῶν δούλων κεί- ται ὡς μετὰ Δευτέρων 10 transegiste P^a | haec] aec (u, hoc R, ταῦτα BΣ (κ.π.) 11 ab] amb R^a | perfecit M^a | s. a. Hal. PL 13 et cc. om. PLR | balissae M | transactionibus M^a |

impetis P^a 14 fuerat P^a | posset M^a | con- stitit] P^a RM cum B (κ.π.) ὁμολόγηται, constat P^a LC | s. a. Hal. PL | xii] xiii PL 16 et cc. om. SPC | theodosiano S, theodotiono P^a, theo- datione C | nulla R^a | promisso seu retento C 17 s. a. Hal. PL | nicom.] uic. PL 18 aa. et cc.] a. S, aa. PL, aug. R | marciae S 19 inter R^a 20 a (at A¹) transactione] transactionemne R^a | asseuerauerit PL | s. a. Hal. PL | s. d. v] PL, s. Hal. | cc. om. PL 21 inscriptionem c. 39 habet R | impp. C | ualentinus M | aa. C | eutropio pp. om. D 22 ubi pactum (pactio C) ... et (atque C) acceptilationis ... 23 innexa est] ἐνθα σύμφωνον ἔ' διάλυσις γέγραπται καὶ τοῖς τῆς Ἀκουλιανῆς ἐπερωτήσεως δεσμοῖς ἢ βεβαίω- σις τοῦ νόμου ἰδομένη BΣ (κ.π.): consentit igitur cum Th. in omittendis uerbis et ac- ceptilationis, quae ut subintellegenda ad- sumpsit Thalelaeus et in indice (= B) ἐπά- γοντα καὶ Ἀκουλιανὴν ἐπερωτήσιν καὶ ἀποχὴν καὶ ἀμερμνίαν et in adnotatione (BΣ Ἐρωτήσις p. 722), ita alii in contextu suppluerunt 23 leges] τοῖς νόμοις BΣ (κ.π.) 24 assen- sus C | si et] CM, sciet R^a, si DR^a, ἐὰν ὄλως καὶ ὁ ἀντίδικος τοῦτο βουληθεῖ BΣ (κ.π.) 25 est om. M^a | s. a. Th. Hal.

- 41 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. RVFINO PP. Si quis maior [Th. 2, 9, 3 II 11, 2, 58] annis aduersus pacta uel transactiones nullo cogentis imperio libero arbitrio et uoluntate confecta putauerit esse ueniendum uel interpellando iudicem uel supplicando principibus uel non implendo promissa, eas autem inuocato dei omnipotentis nomine eo auctore solidauerit, non solum inuratur infamia, uerum etiam actione priuatus restituta poena, quae 5 pactis probatur inserta, et rerum proprietate careat et emolumento, quod ex pacto uel transactione illa fuerit consecutus: itaque omnia eorum mox commodo deputabuntur, qui 1 intemerata pacti iura seruauerint. Eos etiam huius legis uel iactura dignos iubemus esse uel munere, qui nomina nostra placitis inserentes salutem principum confirmationem initarum esse iurauerint pactionum. D. V ID. OCT. CONSTANTINOPOLI OLYBRIO ET PROBINO 10 CONSS. a. 395
- 42 IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. ERYTHRIO PP. Si ex falsis instrumentis [B 11, 2, 59] transactiones uel pactiones initae fuerint, quamuis iusiurandum his interpositum sit, etiam ciuilitate falso reuelato eas retractari praecipimus: ita demum ut, si de plurimis causis uel capitulis eadem pactiones initae fuerint, illa tantummodo causa uel pars retractetur, quae 15 ex falso instrumento composita conuicta fuerit, aliis capitulis firmis manentibus: nisi forte etiam de eo, quod falsum dicitur, controuersia orta decisa sopiatur. D. K. IUL. CONSTANTINOPOLI MARCIANO CONSS. a. 472
- 43 IMP. ANASTASIVS A. THOMAE PP. ILLYRICI. Iubemus in omnibus litigiis [B 11, 2, 60] iam motis et pendentibus seu postea super seruili uel adscripticia condicione mouendis 20 transactiones celebrandas uel iam celebratas, si non alio iuri cognito modo eas uacillare contigerit, uires suas obtinere nec ob hoc uideri tenorem earum titubare, quod pro condicione seruili uel adscripticia confectae sint. D. XV K. DEC. PATRICIO ET HYPATIO CONSS. a. 500

V

R DE CALCULI ERRORE R

25

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AVRELIO QVARTO. Erro- [B 11, 2, 1] rem calculi, siue ex uno contractu siue ex pluribus emergerit, ueritati non adferre prae- iudicium saepe constitutum est: unde rationes etiam saepe computatas denuo retractari posse, si res iudicatae non sunt uel transactio non interuenit, explorati iuris est. sed et A^u (4, 41) P (4, 41...43. 5) L (ut P) CRM

¹ iunge 2, 7, 21. 7, 39, 5

1 honorius] theodosius S | pp.] p. M | qui A 2 annis] AM^aTh., annis xx quinque PLRM^a, xxii annis C: μεζων των κε' ενιαυτων BΣ (κ.π.) | aduersum Th. | parta C^a | cogentis] AP^aR^aM^a (uel M^a) Th., cogenti M^a?, cogente P^aLCR^a | libero] sed libero Th. contra BΣ (κ.π.) 3 confecta] Th. cum BΣ (κ.π.) καὶ βουλῆσει συγκα- μένη, ubi male trahitur ad uoluntate, confectas libri | interpellandum LR^a | principi C^a 4 eas autem] CRM^a cum BΣ (κ.π.) ταύτας δὲ τὰς διαλύσεις, eas A, ea autem PLM^a, ea quae Th. | eo] LM Th., in eo PCR, τῇ αὐτοῦ αὐ- θεντία BΣ (κ.π.) | solidauerint A (sed A^a ante emend. —rit) 5 inuratur] Th. cum BΣ (κ.π.) ἐγκλεισθῶ, intratur A, inuratur M^a, nota- tur L^aCRM^a, notantur PL^a 6 et rerum] PLCRM^a cum BΣ (κ.π.) καὶ τῆς τῶν πραγ- μάτων δεσποτείας, rerum AM^a, earum rerum Th., et rerum earum M^a 7 illa] illa tum PL, ἐκείνης εἰληφεν BΣ (κ.π.) | itaque] quae Th., τογαροῦν BΣ (κ.π.) | eorum] quorum M^a?, om. R | commoda AM^a | qui] PLM^a Th., eis (ei. C^a, ei R) qui ACRM^a: πάντα παραχρῆμα τὰ

κέρδη ἀποριζέσθω ἐκείνοις, οἵτινες BΣ (κ.π.) 8 seruauerit R | legis] litis Th.: τούτου τοῦ νομίμου BΣ (κ.π.) | actura A | esse iubemus PLR 10 esse iurauerunt M, iurauerit esse R | s. a. Th. A Hal. PL | constant. ... 11 cons. om. A | probo PL 12 antonius M^a | eri- thirio PL, enthrio R, titirio M 13 ius- iurandum] iurandum R^a, inc. C^a | interposi- tum ... 14 retractari om. L^a 14 retracturi P^a 15 hedem C | pactiones] PL^aR^a, pactiones seu (uel L^a) transactiones L^aCRM^a 16 ex] in M, om. PL^aR^a: τὸ ἐκ τῶν πλαστικῶν συμβο- λαίων εἰς διάλυσιν ἐνεχθέν B 17 de eo] deo M^a | s. a. Hal. PL 18 marciano cons. PL, mar- tiano et zenone cons. Hal. 19 imp. R^a | anastasius M | a. om. P | pp.] p. M 21 iam] etiam R, tam M^a | uiri R 22 contingerit M | nec] ne C | titubari PLR^a 23 sunt C | s. a. Hal. PL | xv om. PL | cons. om. S 25 cal- culi errorem P, errore calculi C 26 et cc. om. M | aurelio] SR, aur. PL, ario M, om. C 29 et om. R

si per errorem calculi uelut debitam quantitatem, cum esset indebita, promisisti, conditio liberationis tibi competit. D. VI K. MART. AA. CONSS.

a. 293

2

VI

R DE POSTVLANDO R

3

1 IMP. ANTONINVS A. ARTEMIDORO. Cum a praefecto Aegypti perpetuo causas agere prohibitus non appellaueris, placitis obtempera. PP. III K. AVG. SABINO II ET ANVLLINO CONSS. a. 216

2 IMP. ALEXANDER A. POLYDORO. Nec ceterorum liberti, nedum mei quidem, [B 9, 1, 11] si¹ ita sunt litteris eruditi, ut patrocinia desiderantibus praestare possint, prohibentur hoc⁹ facere. PP. NON. MART. IVLIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224

3 IMP. GORDIANVS A. FLAVIANO. Si sub specie honorarii, quod aduocato us- [B 9, 1, 12] que ad certum modum deberi potuisset, eam quantitatem, quam desiderio complecteris, te daturum cauisti et, quasi mutuam pecuniam accepisses, eam te redditurum promisisti, nec temporis spatio gesto negotio consensum ac fidem accommodasti, competenti exceptione non numeratae pecuniae tutus es et ex hac causa cautionem interpositam usitato more¹⁵ potes condicere. PP. V ID. IVN. SABINO II ET VENUSTO CONSS. a. 240

4 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. THEODOTIANO. Ve- [6, 19, 1 B 9, 1, 13] lamento absentiae patroni causae rursum ad finitas quaestiones redire quis frustra conatur. S. IIII² K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294

5 IMP. CONSTANTINVS A. HELLADIO. Si qui aduocatorum existi- [Th. 2, 10, 3 rest. B 9, 1, 14] mationi suae immensa atque illicita compendia praetulisse sub nomine honorariorum ex ipsis negotiis quae tuenda susceperint emolumentum sibi certae partis cum graui damno litigatoris et depraedatione poscentes fuerint inuenti, placuit, ut omnes, qui in huiusmodi scaeuitate permanserint, ab hac professione penitus arceantur. D. III K. APRIL. PAVLINO²⁴ ET IVLIANO CONSS. a. 325

6 IMP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD OLYBRIVM PV. Quis- [Th. 2, 10, 5 B 9, 1, 15] quis uult esse causidicus, non idem in eodem negotio sit aduocatus et index⁴, quoniam al-
1 quem inter arbitros et patronos oportet esse delectum. Ante omnia autem uniuersi [(Th.) aduocati ita praebeant patrocinia iurgantibus, ut non ultra, quam litium poscit utilitas, in licentiam conuiciandi et maledicendi temeritate prorumpant: agant, quod causa desiderat: 30 temperent ab iniuria. nam si quis adeo procax fuerit, ut non ratione, sed probris putet esse certandum, opinionis suae imminutione quatiatur. nec enim conuentia commodanda est, ut quisquam negotio derelicto in aduersarii sui contumeliam aut palam pergat aut sub-

P (5. 6 R 4. c) L (ut P) CRM

¹ mei, si quidem (Mommson)? ² iunge 2, 4, 38. 6, 31, 3 ³ VIII (2, 4, 38)? ⁴ defensor sit et quaesitor Th.

1 uelut] uelut(d?) C^a, uel R^a? | quantiaa-tem L^a | esse M^a 2 s. a. Hal. PL | d. vi] s. iii PL 3 constitutionem Graecam in fine huius tituli excidisse adnotant Russardus Continus Augustinus 6 antonius M^a, anastasi-
s S | artumidoro R | causam C 7 s. a. Hal. | amulino Hal. 8 apollodoro (om. a.) S | libertiniorum R^a | necdum M^a? | mei] ei C^a,
10 C^a 9 praestari CM | possunt R | hoc] id M 10 s. a. Hal. | et] ii et Hal. 11 cla-
uiano C 15 negotio gesto R | exexceptione M^a 16 s. a. Hal. 17 aa. et cc.] aa. et c. S, aa. PLCR, a. cc. M | theodatiano S 18 rursus R^a |
questioes R | qui R^a 19 s. a. Hal. PL: in loco gemino est sine die et consule | iii] iii L 20 belladio SCM | aestimationis C^a?, extima-
tion] R, estimationi M^a 21 sub om. Th. 22 emolumentum] et emol. C 24 saeu-

tate RM^a, cecitate C, seueritate M^a | s. a. Hal. 26 ualentinus R, ualerius M | ualens] ualent. P, ualentinus RM | ad olybrium] olybrio Th. |
pu.] PR Th, pp. SLCM 27 aliquod PM^a?, aliq^u L^a, aliquid R^a 28 delictum M^a, de-
lictum C^a, conflictum P^aL^a | uniuersa P^a 29 possit CM^a | in licentiam c. et m. temeritate] licentiam (-tia M^a) c. et m. temeritate
PLR^aM, in licentiam c. et m. temeritate CR^a: eis ὑβριν καὶ προπητεῖαν ἐκφέρωνται BΣ 31 tem-
perent] temperent se R^a | fuerat C | probis M^a 32 imminutione (-nem L^aR^a) quatiatur] PLR^aM^a cum BΣ: τῇ σημείωσει (leg. μειώσει)
τῆς ἰδίας λήψεως σαθρωθήσεται BΣ, imminutio-
nem (imminutionem CM^a) patietur CR^aM^a | coibentia M^a | commodata R^a 33 sui om. M^a |
peragat PLCM^a, προάγεται BΣ

- 2 dole. Praeterea nullum cum eo litigatore contractum, quem in propria recepit fide, ineat
 3 aduocatus, nullam conferat pactionem. Nemo ex his, quos licebit accipere uel decebit,
 4 aspernanter habeat, quod sibi semel officii gratia libero arbitrio obtulerit litigator. Nemo
 5 ex industria protrahat iurgium. Apud urbem autem Romam etiam honoratis, qui hoc
 putauerint eligendum, eo usque liceat orare, quousque maluerint, uidelicet ut non ad turpe
 compendium stipemque deformem haec adripiatur occasio, sed laudis per eam augmenta
 quaerantur. nam si lucro pecuniaque capiantur, ueluti abiecti atque degeneres inter uilis-
 6 simos numerabuntur. Quisquis igitur ex his, quos agere permisimus, uult esse causidicus,
 eam solam, quam sumit tempore agendi, sibi sciat esse personam, quousque causidicus est,
 nec putet quisquam honori suo aliquid esse detractum, cum ipse necessitatem elegerit standi 10
 et ipse contempserit ius sedendi. PP. X K. SEPT. VALENTINIANO ET VALENTE AA. II CONSS. a. 365
- 7 IDEM AA. ET GRATIANVS A. AD OLYBRIVM PV. Prouidendum est, ne hi, quos [B 8, 1, 16
 in foro aut meritum nobilissimos fecerit aut uetustas, in una parte consistant, aliam a
 1 radibus atque tironibus necesse sit sustineri. Atque ideo si in uno auditorio duo tantum
 prae ceteris fuerint uel plures, quorum fama sit hilarior, in iudicantis officio sit, ut par 15
 causidicorum distributio fiat et exaequetur partibus auxilium singulorum et aequa diuisio
 2 procedat. Si quis uero monitus a indice ea excusatione, quae nequeat comprobare, cuicum-
 que parti patrociniū denegauerit, careat foro, sciat etiam numquam sibi ad agendum co-
 3 piam posse restitui. Si quis autem ex litigatoribus detectus fuerit separatim tractasse cum
 pluribus et aduersario suo tali fraude subtraxisse paris defensionis copiam, ostendet procul 20
 dubio iniquam a se litem foueri et auctoritatem iudicis a se lusam experietur. D. K. MART.
 TREVIRIS VALENTINIANO ET VALENTE III AA. CONSS. a. 370
- 8 IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. NICOSTRATO PP. Nemo uel in foro [1, 4, 15 B 8, 1, 17
 magnitudinis tuae uel in prouinciali iudicio uel apud quemquam iudicem accedat ad toga-
 torum consortium, nisi sacrosanctis catholicae religionis fuerit imbutus mysteriis. sin autem 25
 aliquid¹ quoquo modo uel quadam machinatione factum uel attemptatum fuerit, officium
 quidem sublimitatis tuae centum librarum auri iacturam pro condemnatione sustineat, idem
 uero, quicumque ausus fuerit contra prouidum nostrae serenitatis decretum officium ad-
 uocationis per subreptionem adripere et prohibitum patrociniū praestiterit, aduocationis
 officio remotus stilum proscriptionis atque perpetui exilii specialiter sustinebit: scituris 30
 etiam prouinciarum rectoribus, quod is, sub cuius administratione aliquid huiusmodi fuerit
 attemptatum, partis bonorum dimidia proscriptionem et poenam exilii per quinquennium
 sustinebit. D. PRID. K. APRIL. CONSTANTINOPOLI ANTHEMIO A. II CONS. a. 465

VII

R DE ADVOCATIS DIVERSORVM IVDICIORVM R

35

- 1 IMP. ANTONINVS A. DOLONI. Si patronum causae praeuaricatum putas et im- [B 8, 1, 19
 plueris accusationem, non deerit aduersus eum pro temeritate commissi sententia, atque
 P (6, 6. 7. 7 R) L (6, 6. 7. 7 R [1 I]) D (ad 7, 1) CR (u. 26 officium ... 32 bonorum dimi
 in litura litteris coartatis scripsit R^b) M

¹ tale quid (Mommson)?

2 accipere] exigere accipere L^a 3 asper-
 natur PL^aM^a, aspernantur L^b, καταφρονή-
 xiως BΣ | gracia L^a 4 romanam R 5 eo |
 quo M^a | licet M 6 deformem M 7 ueluti
 om. L^a | degeneres P^a 9 sumet P^a, sumit L^a |
 sciant PL^a 11 et om. M | edendi R^a | s. a.
 Th. Hal. PL: in Th. est acc. XII k. sept.
 ipsis aa. cons. | 11 om Th. (u. s.) Hal. 12 aa. |
 a. et c. S | et grat. a. (aa. PLC) om. M | pu.
 pp. CM, om. R | hii CR 13 aut mer.] au-
 mer L^a 15 pluris M^a | iudicatis L^a 16 cau-
 sidicorum R^a | aequetur C 17 procedit P^a
 18 ad agendum] PLM, agendi CR 19 cum

plurimis M, μετά πολλῶν BΣ, μετά πάντων B
 21 faueri C^a? | iudicis a se (asse M^a) lusam |
 iudicis exclusus C: διαπαίζει τὴν τοῦ ἀρχόντος
 αὐθεντίαν BΣ | experitur R^a | s. a. Hal. PL |
 k.) x k. PL 22 treuiris ... cons. | cc. iii ualt.
 et ualent. iiii aa. PL, treuiris ualent. et ual.
 aa. utrisque iii cons. Hal. 23 imp. C | an-
 toninus SM^b, antonius M^a 24 prouintili R^a
 26 quodam C^a? | factum om. M^a 31 ali-
 quod M 33 s. a. Hal. cum loco gemino
 35 iuditorum M^a 36 daloni CR, alon. I |
 priuatumricatum R^a? 37 commissi H^aR^a:
 κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀμαρτήματος BΣ (x.π.)

ita de principali causa denuo quaeretur. quod si non docueris praeuaricatum, et calumnia notaberis et rebus indicatis, a quibus non est prouocatum, stabitur. PP. III K. OCT. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS.

a. 213

2 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD ANTONIVM PP. Qui necessario patriae suae debent municipio functiones, eos decurionibus adgregatos nolumus euagari, permittentes tamen, ut in negotiis causidicorum fungantur officiis et in ciuitatibus propriis subeant munia curiarum, ita tamen, ut non contra rem publicam ciuitatis, in qua honorem hunc consecuti sunt, eis adesse permittatur. D. XV K. SEPT. RAVENNAE VALENTE VI ET VALENTINIANO II AA. CONSS.

a. 375

3 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. AD AFRICANVM PV. Ne quis ex corpore togatorum, minime curialibus nexibus illigatus¹, prouinciales suscipiat functiones, scilicet ut et ambientibus claudatur ingressus et inuitis necessitas auferatur. D. III NON. AVG. CONSTANTINOPOLI ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS.

a. 396

4 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. EVSTATIHO PP. Fori tui culminis et uniuersorum iudiciorum aduocati quidquid ex huiuscemodi professione uel ipsius occasione quaesierint uel quaesierunt, id post patris obitum praecipuum ueluti peculium castrense ad exemplum militum proprio dominio ualeant uindicare. D. X K. APRIL. CONSTANTINOPOLI HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS.

a. 422

5 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. CYRO PV. Quidquid animi largitate et munificentia praestitimus principali togatis per Orientem eminentissimae praefecturae reuerentia studiorum, id sibi praesenti sanctione praestitum esse cognoscant patroni causarum illustris urbariae praefecturae. D. VII K. IAN. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS.

a. 426

6 IDEM AA. AD FLORENTIVM PP. Sancimus, ut aduocatis, qui apud tuam magnificentiam causas acturi sunt, a nullo iudice, nec ab ipsa eminentissima praefectura, sollicitudo ulla penitus iniungatur: sed nec aduocatis prouinciarum uel spectabilium iudicum quisquis existimet aliquid iniungendum. nulla igitur togatis inspectio, nulla ingeratur peraequatio, nulla operis instructio, nulla discussio, nullum ratiocinium imponatur, nullum denique aliud eis mandetur praeter arbitrium in eodem² dumtaxat loco⁴, ubi aduocationis exercetur officium: quinquaginta librarum auri poena officio feriendo, quod legis istius regulas temerare temptauerit. D. XIII K. MAI. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS.

a. 439

P (7 R 4) L (7 R [1 l] 4 [6 l]) D (ad 7, 1) CRM

¹ minime c. n. illigatus om. Th. ² iunge 1, 51, 7 ³ eo (u. i.)? ⁴ in ea dumtaxat prouincia Nou.

1 quereretur IR | docuerit M^a | et om. D
2 s. a. Hal.: in l est subscriptio c. 3
3 albino Hal. 4 impp. C | ualens | ualerius M |
et ualerius R, et ualerius M | aa. C | pp. |
p. M | necessariam ... 5 functionem C 5 debet M^a, om. R^a 7 in] et in C 5 eisdem C |
s. a. Hal. 10 impp. ... hon.] imp. hon. et M |
aa. (a. M) ad africanum] SM, africanum CR.
aa. africano Th. | pu.] pp. M, pp. permittatur C 12 ut et] M Th., ut C, et ut R |
s. a. Th. Hal. et l ad c. 1 | d. III (III) non. aug. const. (const. om. l) pp. const. III non. aug. Th. 13 archad. et hon. III a. cons. l 14 theodosius] archadius PLCR | eustathio] S, eustachio PLR, estachio C, eustasio M cum libris Th. | fori] for L^a 15 ex huiuscemodi] eiuscemodi M | uel ipsius occasione om. C 16 quaesierint uel quaesierunt] quaesierunt P^aL, quaesierint P^aCR, quesierunt uel quesierint M: emendandi ex BΣ: εἰ τι ἀντιδικήσαν ... κτίσασθαι ἢ εἰ τι ἡδὴ ἐκτήσαντο, idemque indicatur lectione librorum Th., quorum alii (Monacensis)

habent quaesitura uel conquesierunt, alii (Paris. 4403) quaesierunt uel conquisierunt | id] M cum Th. et BΣ: τοῦτο μετὰ τὴν ... τελευταίαν, id etiam PLCR | praecipium P^a, pretium R^a 17 s. a. Th. Hal. PL | x k.] k. x P | constant. om. PL 18 honorio] dd. nn. honorio Th. 19 ualerius M | ciri C | pp.] pium C, id M^a, om. M^b 20 principalis (u. uel C^b | orrigentem M^a 21 praesenti sanctionem C^b, praesentis sanctione R^b, praesentis actione R^aM^a 22 s. a. Hal. 24 idem] impp. hon. et theod. l | aa.] a. et c. S | ad florentium] florentio S, ad faustinum l 26 iniungantur C | spectabilium M^a 27 quis] quis Nou. | aliquid om. l | adiungendum C^bR 28 instructio] CR Nou. (Ottob.), exstructio IM Nou. (Paris. 4420) 29 nullum den.] nihil den. Nou. | eodem] ἐκείνῳ B, αὐτῷ BΣ 30 officium M | quod] qui IM 31 legis istius] CM Nou., legis istius l, istius legis R | temptauerint CR | s. a. Nou. Hal.: in l est subscriptio c. 13 | XIII k. mai.] Nou., VIII kal. mart. Hal.

- 7 IDEM AA. THALASSIO PP. PER ILLYRICVM. Isdem privilegiis isdemque im- [B 8, 1, 22
munitatibus potiri togam illustrissimae per Illyricum praefecturae, quibus fruitur toga per
Orientem praetorianae sedis excelsae, decernimus. D. VII ID. SEPT. CONSTANTINOPOLI
THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS. a. 439
- 8 IDEM AA. CYRO PP. CONSVLI DESIGNATO. Cum aduocatio praetoriana cen- [B 8, 1, 23 5
tum quinquaginta numero togatis minime uel imminuendo uel augendo concludatur, iubemus
eos, qui ex his ad fisci patronatum peruenerint, a cohortis uel alterius uilioris condicionis
nexibus cum liberis quandocumque genitis liberos custodiri postque tale officium depositum
annumque completum aduocatorum consortio¹ abscedere cum comitiua consistoriana: omne-
que, quod togatis fori celsitudinis tuae quolibet casu quolibet acquiritur titulo, ut castrense 10
sibimet uindicare nec patribus uel auis paternis earum rerum commodum adquirere legis istius
auctoritate decernimus: his omnibus etiam ad urbicariae praefecturae aduocationem tra-
hendis. D. III K. IAN. VALENTINIANO A. V ET ANATOLIO CONSS. a. 440
- 9 IDEM AA. APOLLONIO PP. Si quis de togatis fori celsitudinis tuae uel Illyri- [B 8, 1, 24
ciana seu urbicariae praefecturae siue de his, qui in prouincialibus iudiciis causarum patro- 15
cinium profitentur, electione tuae sedis regendae prouinciae munus potestatemque suscepit,
post peractam integre ac sine ulla opinionis labe administrationem ad illud officium, unde
abstractus est et unde sibi uitae subsidia comparabat, remeandi habeat facultatem nec
causas orare denuo quadam prohibeatur inuidia. D. XII K. SEPT. CONSTANTINOPOLI EV- 19
DOXIO ET DIOSCORO CONSS. a. 442
- 10 IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA. PALLADIO PP. Binos, qui priores [B 8, 1, 25
fori tuae sedis inueniuntur, ad patronatum fisci singulis quibusque annis accedere paribus
dignitatis et priuilegiorum insignibus ambiendos praecipimus, quibus antehac utebatur is,
qui solus creabatur fisci patronus. D. XIII K. IUL. CONSTANTINOPOLI SPORACIO CONS. a. 452
- 11 IMP. LEO A. VIVIANO PP. Nemini licere sancimus aliquem sub adsidendi [B 8, 1, 26 25
colore statutis centum quinquaginta aduocatis, quos sibi eminentissima praefectura in con-
siliu adsumpserit, adgregare. Non aliter uero consortio aduocatorum tuae sedis aliquis
societur, nisi prius in examine uiri clarissimi rectoris prouinciae, ex qua oriundus est, prae-
sentibus cohortalibus gesta conficiat, quibus aperte pateat cohortali statui ac fortunae
eundem minime subiacere, si praesens uir clarissimus rector prouinciae fuerit in eius exa- 30
mine²: si uero afuerit, apud defensorem sui oppidi gesta conficiat. Iuris peritos etiam doc-
tores eorum iubemus iuratos sub gestorum testificatione depromere, esse eum, qui posthac
subrogari uoluerit, peritia iuris instructum: filios autem togatorum excellentiae tuae, qui
uel nunc causas agunt uel futuris temporibus actitauerint, ceteris supernumerariis anteferri.
- 3 (2) Illud insuper decernimus, ut etiam his, qui ultra centum quinquaginta aduocatos emi- 35
nentissimae tuae sedis reperiuntur, liceat et apud uirum spectabilem proconsulem uel prae-

CRM

¹ senatores factos *ins.* (u. i.) ² si praesens ... examine *del.* (Mommson)

1 tolasio CM | per illirici eisdem R 2 per
illyricum om. R^a | fuerit togam R 3 s. a.
Hal. 5 pp.] p. M | consuli designato | Con-
tius 1562. om. libri 6 agendo M^a | conclu-
dantur M 7 ad fisci om. M | alteris R^a |
8 quandocumque genitis | M cum BΣ (κ.π.)
τῶν ὁτεδήποτε γεννηθέντων, quinque genitis R,
quingentis C 9 consortio abscedere | ex ...
σωματίου γινόμενους αὐτοὺς συγκαλητικοὺς ἀρ(στα-
σθαι BΣ (κ.π.), idemque supplementum *redit*
et in indice Thalelaei (BΣ) συγκαλητικὸν αὐτὸν
γενόμενον *et in adnotatione eiusdem ad h. l.* |
cum om. M^a | comitiuam consistorianam CR:
μετὰ τῆς ἀξίας τοῦ κόμητος τοῦ κονσιστοριανοῦ
BΣ (κ.π.) | omnemque C 10 quolibet casu
om. C contra BΣ κατ' ὁτανδήποτε τυχόν
11 istis C 13 s. a. Hal. 14 aa.] aug. M |
foris C | illuricianae M^a 16 electione | M,
et electione R, ut lectioni C, κατ' ἐπιλογὴν

BΣ (κ.π.) | redendae R^a | susceperint CR
17 peracta M | ac om. M | labe ab eo adm.
ad aliud R 18 subsidiae R^a 19 s. a. Hal.
21 ualentinus RM | marcus CRM | sinos R
22 priore R | fori om. M | patronatus M |
quibusque | quibus C 23 praecimus M^a
24 carebatur fisci C, fisci creabatur M |
s. a. Hal. | herculano et asporatio cons. Hal.
25 a. om. M | iuniano R | pp. om. M
26 quos | C, quo R, quem M 27 consor-
tium M 28 rectores C^a | est | es M 29 co-
hortalibus CR | conficiat | ὑπομνήματα πράγματι,
BΣ | pateant M | cohortali CR, cohortalis M |
statue M^a 30 praeses CR 31 abfuerit M,
adfuerit R, affugerit C | suo R^a 32 iuratos |
iuratores M | postea CR 33 perita M^a 34 as-
titauerint R | supernumerariis C 35 ultra |
ultra a M^a 36 sedis tuae CM

fectum Augustalem uel comitem Orientis, uiros etiam spectabiles uicarios et apud rectores prouinciarum negotia perorare. D. K. FEHR. CONSTANTINOPOLI MAGNO ET APOLLONIO CONSS.

a. 460

- 12 IDEM A. EVSEBIO PP. ILLYRICI. Sancimus patronum fisci iudicio celsitudinis tuae iam non quotannis, sed biennio pro uetere consuetudine finem officii sui sortiri: saluis eidem 5 consortio priuilegiis omnibus, quae a retro principibus meruit, manentibus. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI BASILIO ET VIVIANO CONSS.

a. 463

- 13 IMPP. LEO ET ANTHEMVS AA. ALEXANDRO DVCI AEGYPTIACI LIMITIS ET PRAEFECTO AVGVSTALI. Petitionem uirorum disertissimorum aduocatorum Alexandrinae splendidissi- 10 mae ciuitatis, quam de fori sui matricula et fisci patrono obtulerunt, merito admittentes hac sanctione decernimus quinquaginta statutos haberi eorumque nomina pro tempore ma- triculae conficiendae inscribi et eos aduocationis officium in iudicio tam uiri spectabilis praefecti Augustalis quam uiri spectabilis ducis Aegyptiaci limitis petentibus adhibere, ce- 15 teros uero ultra memoratum numerum constitutos apud alios iudices eiusdem Alexandrinae ciuitatis perorare, filiis scilicet statutorum in loco deficientium supernumerariis anteponen- dis: egredientem autem post biennium fisci patronum contemplatione laborum exconsulari moderatoris prouinciae dignitate decorari: licentia facultateque ei non deneganda, cum usus 1 exegerit, tam pro se quam pro filiis parentibus et uxoribus nec non etiam personis ex trans- uerso latere usque ad quartum gradum constitutis patrociniū suum adhibere. Quando 20 autem fisci patronum mori contigerit, gradu eum sequentem sine ulla dilatione in loco eius subrogari, heredibus defuncti nihil exinde sibi commodi adquiri posse speraturis: cunctis priuilegiis, quae hactenus habuisse noscuntur, nec non his, quae suggestio tuae magnitu- dinis continet, etiam in posterum intactis inuiolatisque seruandis, quatenus huiusmodi de- lato eis liberalitate nostrae serenitatis honore possint in otio et tranquillitate reliquum tem- 25 pus uitae suae peragere, nulla eis inuitis sollicitudine ingerenda. D. XIII K. SEPT. ANTHE- MIO CONS.

a. 468

- 14 IDEM AA. CALLICRATI PP. ILLYRICI. Aduocati, qui dirimunt ambigua fata causarum suaeque defensionis uiribus in rebus saepe publicis ac priuatis lapsa erigunt, fatigata repa- rant, non minus prouident humano generi, quam si proeliis atque uulneribus patriam pa- rentesque saluarent. nec enim solos nostro imperio militare credimus illos, qui gladiis cli- 30 peis et thoracibus nituntur, sed etiam aduocatos: militant namque causarum patroni, qui gloriosae uocis confisi munimine laborantium spem uitam et posteros defendunt. D. V K. APRIL. CONSTANTINOPOLI ZENONE ET MARCIANO CONSS.

a. 469

- 15 IMP. LEO A. DIOSCORO PP. Post duos fisci patronos, qui ex anterioribus [B 8, 1, 27 constitutionibus] isdem beneficiis muniuntur, sexaginta quattuor togatos, qui in praesenti 35 sunt, a primo usque ad sexagesimum quartum imperialibus beneficiis perfrui censemus, quibus fisci patroni liberique eorum honorati sunt. His quoque illud adiciendum esse sta- tuimus, ut, si quis patronatus fisci adeptus gradum fatalem diem obierit, uniuersa totius

p (7, 14) L (7, 14 ante I, 54) CRM

1 c. 10 h. t.

1 augustale R | etiam M 2 s. a. Hal. 4 aa. C | non iam M 5 officio C | sortiris aliis C | eidem R^aM, eiusdem C, et... (iam?) R^a 6 a om. M | s. a. Hal. 8 alexandro] sergio S, cf. 1, 57, 1 | egyptiaci limites S, aegyptiali mil. C, aegyptiali mil sequente uacuo spatio R, egyptiaci militis M | et praef. aug. om. SC 9 petitiones R | alexandriae R 11 hanc M^a | maricule R^a 13 prefectis M | augustali R | aegyptiacia R, aegyptiatici (uoluit aegyptii) M | militis C 14 alexandriae CR 16 contem- plationem C 17 moderationis R | prouin- tiali R^a | dignitate om. C | facultatemque CM | denegandam M uel M^a 18 pro filiis] pro- uintis R^a | tranverso R 19 ad om. R 20 au- tem] ante R | eum sequentem] consequente M

21 heredibus] haec rebus R | sibi] sibi non R 22 qui suggestione C 23 dato R 24 in otio] initio R | uitae suae tempus M 25 sol- lic. inger. inuitis C | s. a. l ad c. 6 26 consa. l 27 idem] imp. leo et anthemus (anthemio L) pL | callicrati] LM, callicatri Sp, calliorati CR 29 pelis p^a?, praelis M^a 30 solos nostros nostro L^a, nostro solos C, ~~nostros~~ solos nostro M^a | clypeis uel clipeis pLCM, glip- peis R 31 patroni causarum R 32 s. a. Hal. 34 mpp. R | dioscoro pp.] ad dios- coro S 35 constitutionibus om. M | toga- tis RM 36 quartum] initum C, §8 B et BΣ 37 honerati R | addicendum C 38 patrona- tus] M, patronus CR | gratus R | fatalem M^a

anni solacia, ex quo hoc idem officium peragere coeperit, ad heredes seu successores suos, sine liberi siue extranei fuerint, transmittendi tam ex testamento quam ab intestato liberam habeat facultatem. D. XVII K. IVN. CONSTANTINOPOLI MARCIANO CONS.

a. 472

- 16 IMPP. LEO IVNIOR ET ZENO AA. IUSTINIANO PV. Ad similitudinem sexaginta [B 8, 1, 28] quattuor aduocatorum fori amplissimae praetorianae praefecturae quindecim tantum ex foro 5 tuae magnitudinis, qui in praesenti gradus primos obtinent, post fisci uidelicet patronum, isdem priuilegiis nostrae mansuetudinis beneficio perfruantur, quibus fisci patroni liberique eorum muniantur. D. XVII K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LEONE IVNIORE A. CONS.

a. 474

- 17 IDEM AA. PAVLO PP. PER ILLYRICVM. Iubemus aduocationem fori tui culminis in cen-
tum quinquaginta, sicut antea constitutum fuerat, aduocatos concludi eundemque numerum, 10
quotiens uel professionis fine uel morte uel quocumque casu fuerit imminutus, electione
magnificae tuae sedis impleri, ita ut in praesenti quidem et hinc usque ad biennium ad
plenitudinem supra definiti numeri subrogandi sine ulla cohortalis aut cuiuslibet deterioris
condicionis quaestione succedant: salua uidelicet aduersus eos apparitionibus si qua com-
petit actione, quam certum est, postquam fisci patronatus officio impleto exierint, euanes- 15
cere: post lapsum uero biennium foro tuae magnificae potestatis inseri postulantes non
aliter, nisi sub gestorum confectione minime eos cohortali condicioni subiacerere patefactum
1 fuerit, admittantur. Cuncta sane priuilegia, quae magnificae per Orientem praefecturae ad-
uocatis ex diuinis retro principum seu inclitae recordationis Leonis uel nostris sanctionibus
indulta sunt, tuae quoque gloriosissimae sedis causidicis absque ulla discretionis competere 20
per hanc in aeternum ualituram legem sancimus.

a. 474

- 18 Οὐδείς ἐπιτιμᾷ τοῖς ἐν τάξει οὐσι δικολόγοις, εἰ μὴ μόνον ὁ τῶν πραιτωρίων ἐπαρχος. [B 8, 1, 29]

- 19 Ἦτε παρὰ τινὶ τῶν ἀρχόντων ἤτε παρὰ διαιτηταῖς δύο συνήγοροι διδραχμένους ἀνα- [B 8, 1, 30]
βαλλίσθωσαν τὴν τοῦ πράγματος κρίσιν προφάσει τρίτου δικολόγου, ἀλλ' ἀναπερθέτως τὴν δίκην
δικολογείτωσαν οἱ δύο παρόντες.

23

D. VI K. IAN. CONSTANTINOPOLI LONGINO CONS.

a. 486

- 20 (VIII, 1) IMP. ANASTASIVS A. EVSEBIO MAGISTRO OFFICIORVM. Suggestionem uiri [B 8, 1, 31]
illustris comitis priuatarum et proconsulis Asiae duximus admittendam, per quam nostrae
serenitatis auribus intimaui fori sui aduocatos communi petitione magnopere postulasse,
ut, postquam aduocationis deposuerint officium, dignitate quadam nostra liberalitate po- 30
tiantur. iubemus itaque post depositum, ut dictum est, praefatum officium unumquemque

CRM: c. 18 restituimus ad indicem B, c. 19 ad indicem BΣ

¹ fortasse iungenda est 2, 12, 27

1 hoc om. C 2 ab om. R 3 habeant R |
s. a. Hal. | festo et marciano cons. Hal.
4 imp. M | leo om. R | zenon S | aaa. M | ius-
tinianus S, et iustiniano R, iustino M | pu.)
pp. CR, p. M: constat autem ex constitu-
tione ipsa et ex Graecis agi de foro praef-
ecturae urbanae 7 isdem] his M 8 s. a.
Hal. 9 aa.] a. S, aaa. M | culminis om. C |
centum] Bamberg. I D 3 secundum Herr-
mann, om. CRM: cf. de praefectura Orien-
tis c. 8, 11 h. l. 10 ante R | concludendi R
11 sine R | casu] causa C 12 magnificae
tuae] M, tuae magnificae R, tuae magnificen-
tiae C | hinc] C, om. RM 13 plenitudinem] C,
pleniorum RM^b, pleniorum M^a | cohortalis CR
14 questiones M | si qua] quae C 15 patro-
natum M | impleti C 16 biennium R | mag-
nificentiae CR | potestate C 17 nisi sub]
uisibus M | eos] hos C | cohortali CR | con-
ditionis M 20 causidicis R | descriptione M^a
21 apud Hal. subiungitur subscriptio anni
486, quae uidetur ad c. 19 pertinere (u. i.)
22 de aduocatis diuersorum iudicium hoc loco

inserunt RM contra SC: quam rubricam ni-
hil esse nisi repetitionem rubricae superioris
apparet ex numeris sequentium titulorum, qui
extant in PL (uide additamentum) et ex per-
multis citationibus (u. g. BΣ 8, 1, 36. 40). post
rubricam M addit haec constitutio graeca est,
alii ut Paris. 4534 Bamb. I D 3 hoc loco
habent constitutio graeca: et hoc loco, non
ante c. 17 Graecas constitutiones inserendas
esse probant tam subscriptio Haloandri ad
c. 17 suo loco nota quam BΣ 8, 1, 26, ubi
c. 17 citatur numero 17, 23 breuiorem indicem
exhibent B: δίκη οὐχ ὑπερίθεται, καὶ μὴ εὐρε-
θῶσιν ἐν αὐτῇ τρεῖς συνήγοροι· δύο γὰρ ἀρκούσιν
26 s. a. Hal. ad c. 17: ex subscriptione resti-
tuenda est inscriptio aut ὁ αὐτὸς βασιλεὺς, si
etiam c. 18, quod ueri simile est, adscribis
Zenoni, aut αὐτοκράτορ Ζήνων Α. | longino
cons.) decio et longino cons. Hal. 28 co-
mite C | admittendam M 29 serenitatis M^a |
foris sui RM, foris tui C | magno opere RM^a
30 officia CR | nostrae R, nostrea M^a 31 iu-
bemus] M, iubemus eos CR

eorum, qui in praesenti sunt uel postea matriculis eorum pro tempore fuerint inserti, clarissimi primi ordinis comitis perfrui dignitate, quatenus et tempore quietis fructum praetitorum laborum consequantur proque fide atque industria erga clientes suos comprobata priuatae condicionis hominum multitudine segregati clarissimis merito connumerentur. D. II K. IAN. CONSTANTINOPOLI ANASTASIO A. II CONS.

a. 497

- 21 (2) ¹ IDEM A. THOMAE PP. PER ILLYRICVM. Aduocatos amplissimae tuae sedis, qui pro tempore ad fisci patroni gradum et officium prouehuntur, una cum liberis iam natis uel postea procreandis ab omni cohortalis seu cuiuslibet deterioris condicionis uinculo immunes ac liberos cum patrimonio suo conseruari praecipimus, cum constet hoc iam pridem tam aduocatis amplissimae praetorianae per Orientem quam magnificae urbicariae praefecturae sacris constitutionibus² esse indultum et non dubium sit non tantum eas, sed etiam sublimissimae tuae sedis germanas esse potestates. D. XII K. DEC. PATRICIO ET HYPATIO CONS.

a. 500

- 22 (3) IDEM A. CONSTANTINO PP. ³ Iubemus pro tempore primatem aduocatorum fori [B 8, 1, 32] uiri illustris comitis Orientis per biennium fisci patroni fungi officio et solacia sibi communi consensu deputata per idem biennium consequi, hoc quoque transacto professionem aduocationis deponere: consortio uidelicet eorundem aduocatorum ad quadraginta tantummodo uiros redigendo, ita ut, si qui superflui sunt iam eidem consortio sociati, de aduocationis officio minime reiciantur, nemine alio eis adiciendo, donec quadraginta uirorum numerum aduocatorum consortium excedere contingat. Ad haec eos, qui, prout statutum est, fisci patroni deposuerint officium, postea quoque non prohiberi singulos tam pro se quam pro iugali sua et socero et socru nec non genero et nuru liberisque propriis, colonis et seruis ad se pertinentibus aduocationis fungi officio. Nec aedículas eorum metatorum onere molestari, si tamen in una tantummodo suae domo singuli talem praerogatiuam sibi uindicare maluerint. Pro sportulis praeterea modum, quem notitia nobis porrecta declarat, tam pro his quam pro colonis et seruis eorum custodiri, neminique praeberi licentiam eundem modum circa sportularum exactionem contra eos excedendi. Nec de cetero quemquam, antequam per statuta tempora legum eruditioni noscatur inhaesisse, supra dicto consortio sociari. Et filios aduocatorum uel adhuc in tali constitutorum officio uel eorum, qui fisci patronatum deposuerunt, superstitem uel mortuorum, extraneis ad idem officium accedentibus anteponi eique gratis et sine sumptibus sociari, si et ipsi, prout dispositum est, solito tempore legum doctrinam meruerint. Vt autem his, qui fisci patroni officium adepti sunt uel fuerint, non tantum superstilibus, sed etiam morte praeventis prospiciatur, tam ad heredes fisci patroni, qui semel ad talem gradum uocatus sit, solacia eius transire hisque seruari, quam ipsos, qui fisci patronatum iam deposuerunt uel postea deposuerint, minime cuiuslibet actus publici sollicitudinem uolentes subire compelli nec exhibitionis seu

CRM

¹ iunge 2, 4, 43. 7, 39, 5 ² c. 8 h. l. ³ c. 22 isdem uerbis repetitur in c. 24

1 in praesenti] insenti *R*^a, inserti *R*^b | post *C* | matculis *R* 2 primi] *M* cum *B* πρώτου τάγματος, om. *CR* | et om. *M* 3 consequuntur *R* | proque] *M*, pro qua *CR*: ἵνα ... καρπὸν ... προφίρωνται ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιμελείας ... ἀποχωρίζομενοι τοῦ τῶν ἰδιωτῶν τάγματος *BΣ* | erga] ga *M*^a | clientes] dientes *R* 4 numerentur *R*, συναριθμοῦμενοι *BΣ* | s. a. Hal. 6 a.] aa. *C* | sedis] his *R* 7 ad] af *M*^a | patronatus *M* 8 postea om. *M* | cohortalis *C*, cohortali *R* 9 matrimonio *M* | praecipimus] *CR*, decernimus *M* 11 constitutionibus *M*^a 12 sedes *M*^a | potestatem *R* | s. a. Hal. | xv 2, 4, 43 14 pro tempore] propter *H* 15 illustris uiri *R* | fungi om. *M* | solacio *C* 17 eodem *R*^a 18 ita] itaque *R* | iam] etiam *R* | idem *C* 19 officiorum *M* | reiciantur *R*, re-

citantur *C* | ediciendo *M* | donec] *M*, nec *C*, ne *R*: ἕως ὅτε εἰς τοὺς τεσσαράκοντα περισταίησαν *BΣ*, similiter *B* 20 hoc *R*, inc. *M*^a | prout] ut pro *R* | statum *M*^a 21 deposuerunt *RM* | officio *M* 22 iugalia *R*, iugalis *M*^a | socrum *C* 23 officio fungi *M* 24 molestare *R*^a | si tamen] sit non *R* | unam *R* | domum *C*, domu *M* | singula *C* 26 quam pro] quam *M* | colonis] colonis illis *C* 28 antequam om. *R* | eruditione *M*^a | inhaesisse *C*^a, inesse *M* 29 in om. *M* | officio uel eorum om. *C* 30 officio *M* 32 soluto *C* | meruerunt *C* | his om. *M* 33 adepti *C* | mortem *M*^a 34 sit om. *C* 35 uel p. deposuerint (deposuerunt *C*) om. *M* 36 actas *M*^a? | uolentes *C* | subire] *M*, se subire *OR*

deductionis onere nisi speciali auctoritate nostra molestari et in prouincia incusandos per sententiam uiri spectabilis comitis Orientis utpote competentis iudicis conueniri atque litigare decernimus. D. K. IUL. CONSTANTINOPOLI SABINIANO ET THEODORO CONSS.

a. 505

- 23 (1) IDEM A. EVSTATHIO PP. Laudabile uitaeque hominum necessarium aduo- [B 8, 1, 33]
 1 cationis officium maxime principalibus praemiis oportet remunerari. Ideoque iubemus uiros
 2 clarissimos fisci pro tempore patronos fori tuae celsitudinis sollempni die festiuitatis kalen-
 3 darum Ianuariarum ipsius tantummodo anni, per quem tale peragunt officium, inter spec-
 4 tabiles sacri nostri consistorii comites divina nostrae serenitatis manu puncti consequi so-
 5 lacium. Et postquam tale deposuerint officium, si quidem filios ingenuos habeant, eos
 6 clarissimorum notariorum inseri consortio tribunorum, sacras solitas epistulas sine quadam
 7 suffragii solutione percepturos. Et si quis per sententiam sublimitatis tuae monitus super
 8 agnito debito uel agnita causa, quae ingeritur ei, confessionem exponere paratus sit, eam
 9 non arbitro delegato, sed tunc temporis fisci patronis uel alterutri eorum, si alter adesse
 10 non possit, pro more tamen solito sub actorum testificatione intimari. Quotiensque de
 11 nuptiis quis sine dotalibus instrumentis mutuo contrahendi matrimonium animo celebratis
 12 super adfectu suo, liberis ex huiusmodi coniugio iam extantibus uel necdum procreatis,
 13 legitimis adlegationibus uti maluerit, eas apud eosdem pro tempore fisci patronos uel alter-
 14 utrum, ut dictum est, eorum gestis interuenientibus commendari, ita uidelicet, ut iuri cogui-
 15 tae adlegationes absentibus personis, si quae competunt, seruentur intactae. His insuper,
 16 quicumque apud uiros gloriosos pro tempore consules mancipia sua libertate donare uolue-
 17 rint, antelatos fisci patronos ad easdem libertates peragendas propriam aduocationis uocem
 18 accommodare: Aliis nihilo minus privilegiis, quae iam pridem memoratis uel fisci patronis,
 19 uel adhuc aduocationis pro tempore peragentibus officium togatis diuersis modis indulta
 20 sunt, ex hac etiam sanctione nostra in sua stabilitate duraturis. D. XII K. DEC. CONSTAN-
 21 TINOPOLI AREOBINDO ET MESSALA CONSS.

a. 506

- 24 (5) IDEM A. SERGIO PP. Petitiones uirorum disertissimorum fori praesidialis secundae
 Syriae prouinciae aduocatorum cum competenti moderatione censuimus admittendas et inbe-
 1 mus¹ pro tempore primatem eorum per biennium fisci patroni fungi officio et solacia sibi
 2 communi consensu deputata per idem biennium consequi hocque transacto professionem
 3 aduocationis deponere: consortio uidelicet eorundem aduocatorum ad triginta tantummodo
 4 uiros redigendo, ita ut, si qui superflui sunt iam eidem consortio sociati, de aduocationis
 5 officio minime reiciantur, nemine alio eis adiciendo, donec triginta uirorum numerum aduo-
 6 catorum excedere consortium contingat. Ad haec eos, qui, prout statutum est, fisci patroni
 7 deposuerint officium, postea quoque non prohiberi singulos tam pro se quam pro iugali sua
 8 et socero et socru nec non genero et nuru liberisque propriis, colonis et servis ad se per-
 9 tinentibus aduocationis fungi officio. Nec aedículas eorum metatorum nomine molestari, si
 10 tamen in una tantummodo suaeque domo singuli talem praerogatiuam sibi uindicare malue-

CRM

¹ c. 24 inde ab hac uoce est repetitio c. 22

1 dedicionis R | nisi | iussi M | prouinciam C |
 inaccusandos R, accusandos C 2 uiri spect.
 om. R | comiti R | atque om. R 3 s. a. Hal.:
 pro iul. fortasse scribendum ian. propter
 1, 4, 19, ubi uide 4 aa. C | eustachio CR |
 pp. | pp. uc. S 7 ianuarium RM 8 nostri
 om. M | puncti | R^b M cum B (ποίντων) et BΣ,
 puncti R^a, functi C | consequens C 9 post-
 quam | post R 11 munitus C, monitis R
 13 non om. R | arbitrio CM^a, διχαστῆ BΣ |
 patronus R^a | alter | aliter C, altera R 14 pro-
 sit R | intimare R | que om. R 15 quis
 sine | M^a, quae sine C, quasi non R, quis
 siue M^b | instruentis M^a | matrimonium | nu-
 merum M 16 affectus C | coniugio R | iam |
 tam M 17 uti maluerit | intimauerit R: καὶ
 βούλεται κατὰ πρᾶξιν ὑπομνημάτων καταδίδαι

BΣ | eas (eos M^a) ... alterutrum om. R
 18 iure C | cogniti M 19 seruetur C 20 man-
 cipiam suam M 21 eandem R, eas M | ad-
 uocationes M^a 22 ammodare M^a | nilhomi-
 nus M | commemoratis M 23 aduocationes M |
 inadulta M 24 transactione C | s. a. Hal.
 25 areouinio Hal. 26 inscriptionem om.
 M^a | sertio R | petitionum M^a | praesidati R
 27 competente M 28 primates C | bien-
 nium ... 29 idem om. R^a, idem suppl. R^b
 29 consensu | consensu in husu M | deputa-
 tam M 30 tantummodi M^a 31 rediendi M^a |
 quis RM 32 reiciantur R | alios M | do-
 nec | C, nec RM 33 hoc R | statum M^a
 34 deposuerunt M 35 socro M^a | agenero M |
 seuis M^a 37 in om. M | domus C | singu-
 lari M

3 rint. Pro sportulis praeterea modum, quem notitia nobis porrecta declarat, tam pro his
 quam pro colonis et seruis eorum custodiri, neminique praebere licentiam eundem modum
 4 circa sportularum exactionem contra eos excedendi. Nec de cetero quemquam, antequam
 per statuta tempora legum eruditioni noscatur inhaesisse, supra dicto consortio sociari.
 5 Et filios aduocatorum uel adhuc in tali constitutorum officio uel eorum, qui fisci patrona-
 tum deposuerunt, superstitem uel mortuorum, extraneis ad idem officium accedentibus
 anteponi eique gratis et sine sumptibus sociari, si et ipsi, prout dispositum est, solito tem-
 6 pore legum doctrinam meruerint. Vt autem his, qui fisci patroni officium adepti sunt uel
 fuerint, non tantum superstitibus, sed etiam morte praeventis prospiciatur, tam ad heredes
 fisci patroni, qui semel ad talem gradum uocatus sit, solacia eius transire hisque seruari, 10
 quam ipsos, qui fisci patronatum iam deposuerunt uel postea deposuerint, minime cuiuslibet
 actus publici sollicitudinem nolentes subire compelli nec exhibitionis seu deductionis onere,
 nisi speciali auctoritate nostra, molestari et in prouincia incusandos per sententias uiri
 clarissimi prouinciam in qua degunt moderantis, utpote competentis iudicis, conueniri at- 14
 que litigare decernimus. D. K. DEC. ANASTASIO ET AGAPITO CONSS. a. 517

25 (6) IMP. IVSTINVS A. MARINO PP. Restituendae sunt clarissimis eloquentiae luminibus
 sexaginta auri librae, quas sub imperio Zenonis divae memoriae¹ pedaneis deputatas arbitris
 nec non fideiussorum uires aestimantibus, tamen auferendas credidit parca posterioris sub-
 tilitas principis, ut iam liberalitate nostri numinis uiri clarissimi fisci patroni praefatam
 auri summam sine fraude annis singulis consequantur, ab amplissima tua sede pari lance 20
 in utrumque diuidendam. nam uniueris redditur, quod pro uoto omnium primatibus in-
 1 dulgetur. Sacras insuper epistulas, quibus adprobantur uiri clarissimi tribuni praetoriani
 et notarii, non unius tantum nomine, sed alterius quoque² unius praestandas perspicimus,
 2 siue suos filios siue quos alios duxerint illustrandos. Ad haec altiore beneficio codicillos,
 quibus illustris honoratur dignitas, consequantur, quos unius solum nomine eisdem uiris 25
 facundissimis daturos nos pollicemur profuturos scilicet alteri eorum altero concedente, seu
 3 qui³ ex prouinciis suis uel ex amicis uoluerint, in prouinciis tamen degentibus. Licentiam
 eis praeterea facimus binos homines annis singulis itidem offerendi nostram adoraturos pur-
 puram, statutis inserendos praesentalibus domesticis, unum equitum, alterum scholae pedi-
 tum, in uacantem eorum locum, qui defuncti sunt, nullo, dum supererant, de militia uenum- 30
 danda pacto cum eis interposito, quorum eiusmodi conventiones intersunt, ita tamen, ut
 idem uiri facundissimi, cum offerendos eosdem crediderint homines, bina solidorum pro
 singulis millia nihilque amplius nouerint dependenda uiris magnificis comitibus dicatissimo-
 rum domesticorum, id est equitum quidem pro eo, qui inter equites meriturus est, peditum
 autem pro eo, qui inter pedites inserendus est: solitis uidelicet statim stipendiis nec non 35

CRM

¹ cf. ad 3, 1, § ² et ins. (Mommсен collato Graeco εἰς καὶ ἑτέρος) ³ cui?

1 praeterea R | notia M 3 exactione R
 4 per statuta RM^b, praestatuta C, persti-
 tuta M^a | eruditio C 6 deposuerunt | uel
 adhuc M | superstitum C 7 autemponi R |
 depositum C 8 meruerant C, meruerunt M |
 adepti C 9 fuerunt M | mortem R | here-
 dem M 10 quit R^a | solacia | in solatia CR |
 hisqui M 11 quam | ita c. 22, quamque CR,
 tamquam M | deposuerint u. p. deposuerunt C,
 uel p. deposuerint om. R 12 honore M
 13 incausandos C 14 prouintia M | mode-
 ratis M | competentes iudices R | s. a. Hal. |
 anastasio | anatolio Hal. 16 inscriptionem
 om. M^a | iustinianus SC | marino M^b et 5,
 27, 7, marono R, martiano S, matrono C |
 restituendo M | luminibus WQ, nominibus
 CRM 17 qua C | diuine M | deputatis C,
 deputes M | arbitris M 18 parca M, pro
 patre CR 19 iam | tam M | libertate R |

nominis CRM | uiri | auri M | fisci om. C |
 praefata C, praefati R 20 anni singuli M |
 consequatur C | tuae C 21 quod | quidem C |
 omnibus R 22 epistulas M^a 23 alteris R |
 unis R 24 quos | CR, quosdam M | codicillis C
 25 honeratur C | dignatas R | hisdem M
 26 facundissimos R^a | datos R | nos M, non
 CR | pollicentur R 27 degentibus | R, ele-
 gentibus C, decedentibus M 28 annis sin-
 gulis sit idem C, anni singuli sit idem M |
 nostra moderaturos C 30 quidem functi M |
 nullo M, nulli CR | supererat CR 31 huius-
 modi CR 32 auferendos eisdem CR | bi-
 nas M | pro | per CR 33 millia | militia R |
 dependendum C, dispendenda R^a | dicato-
 rum R, ducatorum C 34 eo ... 186, 1 pro
 bis R | qui C, quod M, om. R utroque loco |
 meriturus Hal., meritis libri 35 inseren-
 dum M^a | solitus M | statum M | dispendiis C

4 ceteris solaciis isdem tironibus deputandis sine quolibet alio dispendio. Allis etiam priuilegiis potiantur, quae diuersis temporibus consecuti sunt siue per augustos apices seu dispositiones et sententias amplissimae tuae sedis. nam qui nouis digni iudicati sunt, ii multo magis in anterioribus quoque sunt adiunandi. D. K. DEC. CONSTANTINOPOLI IPSO A. ET 4
EVTHERICO CONS.

a. 519

- 26 (7) IDEM A. THEODOTO PV. Per hanc legem decernimus, ne, antequam in [B 5, 1, 34] octuaginta tantum uirorum numerum fori tui culminis togatorum collegium deductum fuerit, adspirare quis qualibet arte concedatur aut possit, nisi uel eorum filii, qui triginta priorum obtinent numerum, facundiae studiis eruditi, gratis uidelicet et sine ullo suffragio, aut fortasse exteri non ultra duos per annos singulos, facundia et ipsi conspicui taxati fuerint: 10
nullo deinceps, postquam in octuaginta uirorum numerum redacti fuerint, superare quolibet rursus ambitione uel astutia quantitatem ausuro. Interdicenda quoque cunctis licentia praeuertendi progressus seriem, quam ipsius temporis ordo suppeditat, et ut in mercatorum contractibus loca permutandi et adhuc tirones iam interesse ueteribus. Hoc etiam pronuntiandum censemus, ne quis ex his in aliis degat regionibus relicta obseruatione glorificae tuae sedis. nouerit etenim, qui post nomen impetratum patroni litium ultra trium annorum spatium ex sacratissima hac urbe morandum duxerit, nec nuncupationem togati nec privilegia uirorum eiusmodi concedenda sibi, ut nec repetitis ex industria praedictae 15
sedis auctoritatibus protrahatur aut multiplicetur peregrinationis excursus. Quorum omnium si quid uel minimum quocumque tempore fuerit uiolatum, uiginti primates eiusdem 20
ordinis et qui pro tempore sollicitudinem ab actis in amplitudinis tuae gerent officio, adiutores etiam eorum denis singulis libris auri ferientur, quod aduersus imperialia consulta serenitatis nostrae tendentibus non statim obiecerint intercessionem legis praesentis aut non restiterint et omni nisu prohibuerint, ne quid temptetur contrarium: cum nec in administratores sublimissimae tuae sedis, si non intentis custodierint disposita salutaria et, ut 25
non temerentur, prospexerint, poena deerit decem auri librarum. Sescenti autem aurei, quibus pro tempore fisci patronus fori tuae celsitudinis ad exemplum priorum temporum ex arca tui iudicii consolatur, ne post decursum celerem aduocationis et labores gloriosos egenus exeat, non, ut saepe contigit, incerto die praestentur, sed cum¹ medium iter peruenerint patrocini rerum fiscalium, id est kalendis Octobribus, per annos singulos sine 30
cunctatione solventur. Quidquid insuper privilegiorum retro principum sacris adfatibus uel auctoritate tribunalis cuius interest huic eidem ordini datum ostenditur, inuiolatum seruari. Cumque lite quisquam eorum pulsatus fuerit seu ciuilibus causae² certaminis aut cri-

CRM (om. c. 26) T (ad c. 26)

¹ ad ins. (εἰς τὸ μέσον ἐνεχθεῖη BΣ) ² causa?

1 sinec M^a | etiam om. R 2 potiuntur M | angustos C, augtos R | dispositione R 3 nouis | Mommsen, nobis libri | hii | i M^a?, om. M^b 4 adhibendo M^b, adhibendo M^a | s. a. Hal. 6 c. 27 ante c. 26 collocat S | idem | impr. iustinianus S | theodoto | ita nomen scribitur in 1, 30, 13 et a Procopio hist. arc. p. 64 (Dindorf), theodoro SCRT, item libri ad 9, 19, 6 | pu. | S, pp. CRT 7 octoginta R | fuerat C 8 qualibet arce T, qua libertate C | posset T | nisi uel | nichil C | priorum om. T 9 facundiae | C, facundi R, facundia et T | et om. T | aut | et T | fortassis T 10 et | et studiis et T^o 11 in om. T | octoginta R 12 ambitio C | quantitatem ausuro | T^o, quantitate (—tem T^o) mansuro CRT^o 13 in om. T 15 ex his om. T: μηδὲς αὐτῶν BΣ | rationibus R, religionibus T^o | redita R 16 nouerint CRT | enim T 17 spatia C 18 privilegio R | huiusmodi T | sibi | sunt T | repetiti R | praeditae T 19 protrahatur | Mommsen, protrahantur libri: οὐδ' ... δύνανται ... ἢ περιελθεῖν

ἢ πολυπλασιάζειν τοὺς τῆς ἐκδημίας αὐτῶν γρόνους BΣ | excessus T 20 quid | quidem R | primatus T 21 in om. T | gerunt T 22 singulis CRT | imperia CR 23 pendentibus T | obiecerint C, obicerint R, obiecerunt T | praesentis | pr. huius R 24 restituerint R | omni nisu | C, omnino non RT | temptetur | teptet uti C | in om. C | administrationes T 25 intente | ante C | deposita R, dispositas T^o | et ut ... 26 decem auri om. R 26 deerit | decernitur T | sexcentis a. aureis C 27 pro tempore | pro emptore C | patronus (patron R, patronis T) ... consolatur (consolatur libri) παρεχόμενοι τῇ φεικτικῇ BΣ: consolatur passiuè usurpatum restituendum esse uidit Mommsen 28 area C | decursum | Q, discursum CRT 29 ut non R | praestetur C | inter C | peruenerit T 31 soluantur C 32 fidem T | ordini datum | T cum BΣ: δίδεται τοῖς συνηγόροις τοῦτου φόρου, ordinatum CR 33 eumque R | litem C | ciuiles RT

minalis quaestionis obtentu, hic uel in prouinciis, cum per concessum tempus eorum adesse quomquam euenit, nullos exsecutores sportulas adsequi nec, qui controuersiis mouendis inseruiunt aut excipiendo seu praeparando uel officio quolibet alio, quocumque nomine sumptum exigendum censere. D. ID. FEBR. CONSTANTINOPOLI IVSTINO A. II ET OPILIONE CONSS.

a. 524

- 27 (8) IDEM A. ARCHELAO PP. Nemo excepta Menandri fisci patroni persona speret de cetero permutationum saltibus superiore gradu captato fruiturum se beneficiis, quae patronis aerarii seu dum officium exhibent causis fiscalibus aut post expletum agmen impertita monstrantur. D. XII K. SEPT. IVSTINO A. II ET OPILIONE CONSS.

a. 524

- 28 (9) IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. De constitutione diuinae recordationis [B 8, 1, 35] 10 Iustini, patris nostri super togatis amplissimae tuae sedis prolata¹ Illyriciani aduocati postulauerunt a nobis eis clarum fieri, si locum etiam circa eos possit habere, siue cum com-
1 meatu sine sine commeatu iudicio eiusdem sublimitatis afuerint. Sancimus itaque talem legem generaliter in persona eorum tenere, ut, si quis sine commeatu ultra continuum bien-
nium afuerit uel cum commeatu ultra quinquennium, de matricula penitus aboleatur: nulla 15
licentia ei danda gradum suum uindicare nec iterum uiris disertissimis togatis eiusdem sedis adsistere. perfruantur igitur aduocati eiusdem sublimitatis hac nostra generali sanc-
tione.

a. 531—534

VIII (VIII)

R DE ADVOCATIS FISCO R

20

- 1 IMP. ANTONINVS A. CLAUDIO. Cum te fisci causam agitas proponas, quam- [B 8, 1, 36] 20
uis te salarium percepisse neges, tamen placitis adquiesce. eos enim, qui causam fisci egissent, prohibitum est aduersus fiscum patrociniū praestare. PP. XIII K. IAN. ANTO-
NINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. FREQUENTI. Potes auctoribus nobis [B 8, 1, 37] 25
aduersus fiscum quoque patrociniū exhibere priuatis, dum eam scilicet causam, quam
CRM (om. 7, 26. 27) T (ad 7, 26. 27)

¹ c. 26 h. t.

2 adesse om. C | nullos | confirmat BΣ μηδὲ
ἐξ ἐκβεβαστίς | qui controuersias inserunt (om.
mouendis) R: προετοιμάζοντες τὰς δίκας BΣ
4 censurae T | s. a. Hal. 6 ante c. 27
Graecam constitutionem excidisse testantur
Augustinus et Russardus, u. i. ad u. 10 |
idem | impr. iustinianus S | aa. T | arche-
lao R | pp. | perpetuo T, om. R | ex accepta T
7 permutationem CT | se | sed C | quae | T,
quae de CR 8 aerarii | parare C | exhibeat R
9 monstratur R | s. a. Hal. | iustino a. 11 |
iustiniano Hal. 10 ante c. 25 in Capitu-
piano 19 legitur ii. const. grece, in Bam-
berg. D I. 3 constitutio graeca. possis de
Iustiniani constitutione cogitare, quam Tha-
lclacus ad c. 18 h. t. indicat his uerbis:
ἡμερον δὲ διάταξις τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως
ἡμῶν ἀντιγραφείσα πρὸς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἐπάρ-
χους παρακελεύεται τοὺς ἄρχοντας, ἵνα καὶ παρὰ
τὴν αἰτίαν τῶν δικολόγων ὑπερθεσις γίνεταί ἐν
τῇ δίκῃ, τρεῖς χρυσίου λίτρας πρόστιμον ἐπιφέρειν
τὰς δικολόγους καὶ τοῦτο ἀπαιτεῖσθαι διὰ τῶν
πρβατανῶν παλτινῶν: in Nouellarum enim
collectionibus ea non inuenitur. quam tamen
non posse suppleri nisi post c. 28 satis pro-
bat inscriptio c. 28, in qua nullus, quod

sciamus, liber habeat idem pro imp. iusti-
niano: quin etiam fieri potest, ut nota Grae-
carum constitutionum a loco suo aberrauerit
et referenda sit ad c. 18 et 19 h. t., cum
in titulo ab epitomatis libris fere omisso et
in Bononiensibus libris recentioribus paula-
tim expleto (ut uidere licet ex E, qui non
habet nisi c. 1. 4. 14 et quidem collocatas
post titulum sequentem, W, qui omittit c. 2.
3. 5. 7...13. 15...24. 26...29, et M) turbari
ordinem obuium sit | iustinus M | diuiae CR
11 illiriciam R | postulauerint CM 12 si
locum | R, locum C, soli cum M^a, solo cum
M^b: εἰ χεῖραν δύναται εἶναι BΣ (κ.π.) | pos-
sint R | cum commeatum M 13 sine | non R^a |
eidem R | affuerint CRM^b 14 in | etiam in R:
γενικῶς εἰς τὸ πρόσωπον BΣ (κ.π.) 15 affue-
rit C, abfuerit RM^b | cum | C, cum a M,
om. R: ἢ μετὰ κομμάτου BΣ (κ.π.) 16 suum |
suum gradum su M^a | iuris R 17 aduoca-
tis M 20 aduocatus S 21 antonius SRM^a |
fiscis M^a 23 s. a. Hal. 25 ualerius R,
ualerius M | galianus M | frequenti | afre-
quenti M, om. S | potest ... exhiberi CRM^b,
δύνη ... συνηγορεῖν καὶ δικολογεῖν B 26 quo-
que om. C | ea M^a | causam om. R

tu, cum fisci aduocatus fueras, forte tractasti, suscipere declines. PP. VI K. MART. VALE-
RIANO II ET GALLIENO AA. CONSS.

a. 254

- 3 IMP. CONSTANTINVS A. AELIANO PROCONSULI AFRICAE. Fisci [Th. 10, 15, 1 B 8, 1, 36
aduocatus poenam metuens caueat, ne fiscalia commoda occultet neue nullo negotio ex-
istente fisci nomine priuatis audeat calumnias commouere. D. VI ID. NOV. TREVIRIS CON-
STANTINO A. III ET LICINIO C. III CONSS.

a. 313

- 4 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD AM- [Th. 11, 30, 41 B 8, 1, 39
MIANVM COMITEM RERVM PRIVATARVM. Rationales priuatae rei causis uel sacri aerarii
praesidentes examen praesente fisci aduocato suscipiant. PP. XVII K. IAN. MEROBAUDE II
ET SATVRNINO CONSS.

a. 353

VIII (X)

R DE ERRORE ADVOCATORVM VEL LIBELLOS SEV
PRECES CONCIPIENTIVM R

- 1 IMP. ALEXANDER A. AVRELIAE. Ea, quae aduocati praesentibus his quorum [B 8, 1, 40
causae aguntur adlegant, perinde habenda sunt, ac si ab ipsis dominis litium proferantur¹. 15
PP. K. MART. ALBINO ET MAXIMO CONSS. a. 227
- 2 IMP. GORDIANVS A. ROGATO MILITI. Errores eorum, qui desideria (id est [B 8, 1, 41
preces) scribunt, ueritati praeiudicium adferre non posse manifestum est. et ideo si con-
demnationem, cuius mentionem libello insertam esse proponis, manifeste probare potes non
intercessisse, adlegationes tuas laedi non oportere is, qui super negotio disceptaturus est, 20
non ignorat. PP. X K. IUL. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. VLPIAE. Sententiis finita [B 8, 1, 42
negotia rescriptis reuocari non oportet. nec enim quae constituta sunt, ut aduocatorum
error litigatoribus non noceat, tibi etiam opitulari possunt, cum te praesentem neque cau-
sae palam ex continenti, id est triduo proximo, contradixisse neque post sententiam appel- 25
lationis remedio, si tibi haec displicebat, usam proponas. D. VI K. SEPT. VIMINACII CC.
CONSS.² a. 294

P (9 R 1. 3) L (9 R 1. 3) CRM

¹ plenius fuisse rescriptum in Gregoriano Codice dicit Thalelaeus: ταύτη, τῇ διατάξει τὸ παλαιὸν προσέκειτο, ὅτι δύνανται παρόντες οἱ πρόσφυγες εὐθὺς μίμνεσθαι κατὰ τῆς τοῦ δικολόγου πλάνης, καὶ διὰ τοῦτο ὡς μὴ μεμψόμενοι ὑπομένουσι πρόκριμα. ἀλλὰ περιέλειπον νῦν τοῦτο τὸ ῥητὸν οἱ περιφανεῖς κωδικοῦνται ὡς τῆς τρίτης διατάξεως τούτου τοῦ τίτλου σαφέστερον αὐτὸ λεγούσης² AA. CONSS. (= a. 293 Mommsen)?

1 fueras bis R^a, fuerat M^a | tracturi M^a? | s. a. Hal. 3 emiliano S 4 ne om. C^a | ullo CM^a 5 uomini R^a | calumpniis C^a | s. a. Th. Hal. | VI] uii Hal. | treuiris] tyberiade Hal. 6 III et I. c. III] III et I. III (om. c.) Th. 7 impp. C, mpp. R | ualens R, ualentinus M | ad damiano S, ad amnum M^a, inc. M^a 8 rer. priu. om. S, inc. M^a | causas R^a | sacris errariis R 9 praesidentis R, presidente M^a | examen praesente om. C | aduocatione Th.: φισκοσυνηγόρου BΣ | s. a. Th. Hal. | pp. xvii] d. xiii Hal. 12 errore] rore M^a | uel om. M^a | libellum S, libellis PL, libello R | seu] uel M 13 prece R | concipientia M^a

14 impp. P, inc. M^a | aurelio P^a, deficit M^a 15 agantur PL^a? | liteum M^a 16 s. a. Hal. PL 19 probari potest C, probari potes M^a? 21 s. a. Hal. 22 et cc. om. SM 23 ut] PLM, id est ut CR: ὅτι νενομοθέτηται ἡ τῶν συνηγόρων πλάνη τοὺς δικαζομένους μὴ βλάπτει BΣ (κ.π.) 24 ligatoribus M^a | possunt] oportet possunt P^a | praesentem] M^a cum BΣ (κ.π.) αὐτὴν παροῦσαν, praesente PLCRM^a 26 hoc C^a | displicebat] C cum BΣ (κ.π.) εἰ ἀπαρῆσκει σοι ἡ ἀπόφασις, displicebant PLRM | usum PL^a? C^a M^a, χρησαμένην BΣ (κ.π.) | s. a. Hal.

X (XI)

R VT QVAE DESVNT ADVOCATIONI PARTIVM IVDEX
SVPPLEAT R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMINIANVS AA. AD HONORATUM. Non dubitan- [B 8, 1, 43
dum est iudici, si quid a litigatoribus vel ab his qui negotiis adsistunt minus fuerit dic- 5
tum, id supplere et proferre, quod sciat legibus et iuri publico convenire. S. XVI K. MART.
DIOCLETIANO IIII ET MAXIMIANO III AA. CONSS. a. 290

XI (XII)

R DE CAVSIS, EX QVIBVS INFAMIA ALICVI INRO-
GATVR R

10

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONIVS AA. MANILIO. Infamiae detri- [Greg. 1, 3, 1 mut. B 21, 3, 1
mentum minime tibi adfertur ob id solum, quod in carcerem coniectus es vel vincula
tibi iussu legitimi iudicis iniecta sunt. PP. SINE DIE ET CONSVLE.
- 2 IDEM AA. VERENNIO. Neque furti neque vi honorum raptorum neque peculatus [B 21, 3, 2
damnatus intellegi potest, qui, cum plus debiti nomine tributorum exegisset, in duplum a 15
praeside condemnatus est. PP. V ID. IAN. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 3 IDEM AA. METRODORO. Etsi senerior sententia dici debuit, tamen, cum pro- [B 21, 3, 3
consul uir clarissimus certis rationibus motus mitiorem sententiam dixerit et ordine decu-
rionum te biennio abstinere iussit, transacto tempore non esse te in numero infamium pa-
lam est eo, quod ἐξ ἀντιδιαστολῆς post biennium remisisse tibi prohibitionem decurionatus 20
index uidetur. PP. X K. IAN. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 4 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. VENUSTIANO. Si Posidonium in tempus [B 21, 3, 4
anni relegatum secundum sententiam non excessisse proconsulis probaueris, quinque annis
exilio temporario damnandum inter infames haberi non oportet, quando sententiae seueri-
tas cum ceteris damnis transigere uideatur. PP. VI K. MART. SATVRNINO ET GALLO 25
CONSS. a. 198
- 5 IDEM AA. AMBROSIO. Decuriones quidem, item filios decurionum fustibus castigari pro-
hibitum est: uerum si iniuriam te fecisse proconsul uir clarissimus pronuntiauit, ignominia
notatus es. PP. K. IUL. SATVRNINO ET GALLO CONSS. a. 198

A^u (11 R bis. 1) P (10. 11 R) L (10. 11 R) CRM

2 ut] et index P | deessunt M^a | aduocationi] P index PM, aduocatione L, aduocatorum S, aduocatis CR | iude M^a 3 suppleat] impleant uel acciones index P, in M post suppleat litura est 4 aa. om. R 5 iudicem R 6 s. a. Hal. PL [8.] d. PL 7 IIII et m. IIII IV et m. II (in addendis V et m. IIII) Hal., et m. III PL 9 de] ex A altero loco | ex om. index PM^a, deficit M^a | alicui infamia A 11 impp. seu. et ant. aa.] SW Greg., imp. seuerus a. ACRM | manilio] Greg., magnua-lio A, manualio SCR, manualio M 13 s. a. Hal. Laurent. aed. eccl. 68 | consule] sins Laur. 14 aa.] a. SM, a. et cc. C, augusti et cesares R | uerennio] CM, sereno S, erennici R 16 s. a. Hal. 17 aa.] W, a. SCR M | metrodoro S secundum Bluhmum | uerior M^a | debuit] potuit M^a? 18 clarissimis M^a 19 iussit] C, iussit et RM^a, iussit ex M^a: ἐκλέυσαι,

παρελθόντος τοῦ χρόνου B (κ.π.) 20 ἐξ ἀντιδιαστολῆς] ex antiactolae RN, egantidiacto ant M^a, ex attilia iacto ANC Paris. 4536, om. CM^a: ὅτι ἐκ τῆς ἀντιδιαστολῆς μετὰ τὴν διετίαν συγκεχωρημέναι ... δοκεῖ B (κ.π.) | remisisse R^a 21 s. a. Hal. 22 antonius S | possidoneum R, possidodnium M^a 23 anni om. C^a | excisse R^a 24 temperario R^a | damnandum] C^aM, damnando C^aR, καταδικασθέντα B: damnandum legit Patricius, cum secundum Thalelaeum (BΣ) locum ita explicuerit, infamiam non propter quinquennale exilium, sed propter prioris iudicis seueritatem remissam esse, qui iniuriarum actione priuata conuentum non pecuniaria condemnatione, sed publica poena adflixisset 25 s. a. Hal. 27 ambrosio om. S | item] et M 29 s. a. Hal.

- 6 IDEM AA. IVSTO. Ad tempus in opus publicum dati pristinum quidem statum [B 21, 3, 5] retinent, sed damno infamiae et post impletum tempus subiciuntur. PP. VII ID. DEC. GETA ET PLAVTIANO CONSS. a. 203
- 7 IMP. ANTONINVS A. DEMETRIO. Nemo ob id, quod bonis paternis se abstinit, [B 21, 3, 6] infamis est. PP. V ID. IAN. ANTONINO A. ET GETA VTRISQUE II CONSS. a. 205
- 8 IDEM A. VLPICIAE. Furti si condemnata es, citra verbera quoque fustium famae [B 21, 3, 7] damnum subiisti. quod si res furtiva, quam alter subripuit apud te ignorantem comperta est, non laesit existimationem tuam sententia durior. PP. X K. MART. ANTONINO A. ET GETA VTRISQUE II CONSS. a. 205
- 9 IDEM A. LAETO. Neminem sequitur infamia ob defensa negotia publica patriae [B 21, 3, 8] suae. PP. XII K. MART. ANTONINO A. ET GETA VTRISQUE III CONSS. a. 208
- 10 IDEM A. SEVERO. Iniuriarum ex persona quoque serui damnatus infamia nota- [B 21, 3, 9] tur. PP. III K. AVG. ISDEM CONSS. a. 208
- 11 IMP. ALEXANDER A. IRENAEO. Debitores qui bonis cesserint, licet ex ea causa [B 21, 3, 10] bona eorum uenerint, infames non fiunt. PP. X K. MAIAS MAXIMO II ET AELIANO CONSS. 15 a. 223
- 12 IDEM A. DONATO. Si te expilasse hereditatem sententia praesidis constitit, non [B 21, 3, 11] ex eo, quod non et alia tibi poena inrogata est, furti improbioris infamiam euitasti. PP. K. IUL. IULIANO II ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 13 IDEM A. IVVENTIO. Ea, quae pater testamento suo filios increpans scripsit, in- [B 21, 3, 12] famas quidem filios iure non faciunt, sed apud bonos et graues opinionem eius, qui patri displicuit, onerant. XIII K. NOV. IPSE A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 14 IMP. GORDIANVS A. IOVINO. Nullam existimationis infamiam auun- [Greg. 1, 3, 2 B 21, 3, 13] culus tuus pertimescat, ictibus fustium subiectus ob crimen habita quaestione¹, si sententia 24 non praecessit ignominiae maculam inrogans. PP. VI K. SEPT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 235
- 15 IDEM A. SVLPICIAE. Decreto amplissimi ordinis luctu feminarum deminuto [B 21, 3, 14] tristior habitus ceteraque hoc genus insignia mulieribus remittuntur, non etiam intra tempus, quo lugere maritum moris est, matrimonium contrahere permittitur, cum etiam, si nuptias alias intra hoc tempus secuta est, tam ea quam is, qui sciens eam duxit uxorem, etiam si miles sit, perpetuo edicto labem pudoris contrahit. PP. XVII K. IUL. GORDIANO A. ET 30 AVIOLA CONSS. a. 239
- 16 IDEM A. DOMITIANO. Fustibus caesum, cui per praekonem ita dictum est: [B 21, 3, 15] *κατηγορίαν ἀνευ τινὸς δικαίας ὑποστάσεως οὕτως ἀγενῆς ὑπάρχον μὴ ἐνίστασθαι* ut calumniatorem *A¹* (11, 8. 10) *P* (11, 8 [10 p] 12 [14. 15 p]) *L* (11, 14. 8. 10. 12. 15) *CR* (transponit 11, 8. 6. 11. 14. 9. 10. 12. 13. 15. 7) *M*

¹ ob crimen habita quaestione om. *Greg.*

1 publicus *R^a* 2 dampnum *R^a* | s. a. *Hal.* 4 quod ... abstinit] *expectes* quod bona paterna, quibus se abstinit, uenerunt 5 s. a. *Hal.* | II utrisque *Hal.* 6 furti si] *C.* furtis *A.* si furti *PLRM* | citra] et citra *A* 8 estimationem *PL^aC* | s. a. *Hal.* *PL* | x] xu *PL* | antonino ... 9 utrisque] geta *PL* 10 a.] aa. *C* | leo *R* 11 s. a. *Hal.* 12 inscriptionem om. *p* | a.] aa. *C.* om. *M* | damnatus] damnatus ... (dominus *L^b*) *L* 13 s. a. *Hal.* in *L* est dat., in *D* est subscriptio c. 20 14 irenaeo] *M.* erineo *S.* herino *R.* herennio *C^b* | debitores om. *C^a* | liceat *C^a* 15 uenerint *R.* uenerint *M^a* | s. a. *Hal.* in *Laurent. aed. eccl.* 68 extat pp. x 17 a. om. *L^a* | exspoliasse *P^aL^a* | hereditate *L* | sententiam *P* | consistit *R.* constitit *M^b* 19 s. a. *Hal.* *PL* | k. iul.] iii k. *PL* 20 iuventino *C.* iuventio *R.* suos *C* 22 honorant *R^a* | s. a. *Hal.* | dionysio *Hal.*

23 a. om. *M* | iouiano *pL*, souiano *R* | existimationis *p^a*, aestimationis *C* 24 pertimescet *Greg.*, *εὐλαβείσθω B* 25 processit *PLRM* | s. a. *Greg. Hal.* | pp. vi] *Greg.*, d. *Hal.* 26 ulpicianae *S.* supliciae *PL^b*, uincentio suppliciae *R^a* | ordinis *p^a* 27 tristis(?) orbitus *M^a* | huiusmodi generis *p^aL^aM^b*, huius generis *C^b* | non om. *M^a* 28 quod *pL* 29 is] hi *L* 30 sint *pL^a* | labet *pL^a* | pudores *C^b* | contrahi *R^b*, om. *p.* inc. *L^a* | s. a. *Hal.* in *L* extat d. 32 cui] sui *M^a* 33 κατηγορίαν ἀνευ τινὸς δικαίας (δικαίας τινὸς *B*) ... ἐνίστασθαι *R.* KATHOPIANANETINOCΔIACHTOCTACEΩC OYTΩC AΓENHCYHAPXΩN NINENICTACO *C.* h'ATHOPIAHANETINOCΔIKAICTHOCTACEΩCHHCYTAPXΩHMHENICTAO *W.* om. *RM.* uersionis loco *C^b* addit: accusationem sine aliqua iusta persona fit (uoluit sic?) ignobilis est non sed stabilis | ut om. *R*

uideri notatum ideoque esse famosum manifestum est. PP. III K. AVG. SABINO ET VENUSTO CONSS.

a. 240

- 17 IDEM A. MAGNO. Verbum precibus insertum potius uerecundiam onerare, quam [B 21, 3, 16] nullam existimationis maculam uidetur adspargere. etenim cum non causa cognita dictum est 'συκοφαντής', sed ad postulatum patroni interlocutione iudicis responsum sit, nequaquam hoc infamiam inrogat. PP. VIII K. OCT. ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS.

a. 242

- 18 IDEM A. ANTIOCHO. Non damnatos quidem dumtaxat iniuriae, sed pactos [B 21, 3, 17] quoque perpetuum infamat edictum. uerum pactos eos demum, qui ullos aduersariis nummos pro mala conscientia ex transactione numerassent, in hac causa placuit intellegi. ceterum simplex eius rei gratia integram existimationem illibatamque conseruat. quod si iureiurando decisa contentio est, nemo dubitauerit, quin religionem absolutio iudicantis sequatur. PP. XIII K. IAN. SAECVLARE II ET DONATO CONSS.

a. 260

- 19 IMPP. CARINVS ET NUMERIANVS AA. ARISTOCRATI. Interlocutio praesidis, quae [B 21, 3, 18] indicta est, infamem eum de quo quaeris fecisse non uidetur, cum non specialiter ob iniuriam uel admissam uim condemnatus, sed ita praesidis uerbis grauatus est et admonitus, ut ad melioris uitae frugem se reformet. PP. XVII K. FEBR. CARINO II ET NUMERIANO AA. CONSS.

a. 284

- 20 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. FORTVNATO. Improbum fenus [B 21, 3, 19] exercentibus et usuras usurarum illicite exigentibus infamiae macula inroganda est. PP. XVI K. MART. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

- 21 IDEM AA. ET CC. STATIO. Si fratres tui minores dumtaxat aetate in ludicrae artis ostentatione spectaculum sui populo praeuerunt, inuiolatam existimationem obtinent. D. V K. SEPT. IPSIS AA. CONSS.

a. 293

- 22 IDEM AA. ET CC. DOMITIANO. Fidem rumpens societatis cum infamiae periculo suo nomine pro socio conuentus ad faciendum satis urgetur. D. VI ID. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

XII (XIII)

R DE PROCVRATORIBVS R

- 1 DIVVS PIVS SEVERO. Cantio ratihabitionis tunc exigitur a procuratore, quod [B 8, 2, 75] tiens incertum est, an ei negotium mandatum est. PP. III ID. OCT. GALLICANO ET VETERE CONSS.

a. 150

A¹ (11, 20. 12 R) P (11, 20. 22. 12) L (11, 20. 22. 12) CRM

¹ scribi debuit impp. Valerianus et Gallienus AA. et Valerianus C. ² firmant Graeci (ἤτις ἐπεβλήθη BΣ κ.π.): fuitne quae in eum de quo quaeris dicta est (Mommson)?

1 notatum] mutatum R^a? | esse] uideri R. εἶναι B | s. a. Hal. 3 magno] magno ideoque esse famosum (ex u. 1) M^a 4 existimationis M^a 5 συκοφαντής B (κ.π.), CYKΦANTIC R, CYΦANTIC C, sicofantis M^a, om. M^a | sed ad] et d. M^a, ad M^b | postulandum R. postulatum M^a 6 irrogauit C, irrogatur M^a?, ἐπαλά B (κ.π.) | s. a. Hal. 7 anthiocum S 8 aduersario C 10 rei] C, om. RM | grata M^a | integram] R, integram aduersariis (aduersariis in litura) C, integram pacti M 11 quin] qui R^a | absolutio R | sequatur om. R^a 12 s. a. Hal. 13 imp. C, idem impp. M | carinus] S^b, gratianus carinus S^a, carus CR, carmenius M | numerius R, numeranus M | aristocrati M 14 de] dem M^a | quereris CRM^a, que roris M^a?, ζητέας B (κ.π.) 15 sed] R^aM, sit sed CR^b | est om. M 16 s. a.

Hal. 18 fortunato] SAM, furtuno PLCR 19 inlite M^a, om. R | s. a. A Hal. PL et D ad c. 10 | pp. xvi] s. xvii Hal., dat. xui D 20 ipsis] dioc. et max. D | iii et iii] APL, ni et ter. A^a, om. Hal. D | cons.] et cons. Hal. 21 aa. et cc.] Q, a. S, aa. CRM 22 ostensionem R | estimationem R, xtimationem M^a 23 s. a. Hal. | cons.] et cons. Hal. 24 aa. et cc.] C, a. S, augusti et consules R, aa. M 25 minime M^a | s. a. A Hal. PL | d.] s. PL, om. A | nic. cc. cons. om. A 29 seuerio] Q^b, seuerus a. S, seu. PL, seuerus CR, seueros M^a | ratihabitionis L^a, ratiabitionis R^a | procuratore M^a 30 ei negotium] PLM, negotium ei CR: ἐὰν αὐτῷ τὸ πρᾶγμα ἐντίταλται BΣ(κ.π.) | est] sit R | s. a. Hal. PL | pp. iii] Hal., iii acc. PL | gallico PL | uetere] uenusto Hal., uenustio P, uenustio L

- 2 DIVI FRATRES SEXTILIAE. Cum rem pecuniariam esse dicas, potes per ma- [B 8, 2, 76
ritum tuum sollemnibus impletis appellationi aduersariae respondere, cum appellationes pe-
cuniariae etiam per procuratores exerceri ab utraque parte litigantium possunt. ACCEPTA
VIII K. AVG. IPSIS III ET II CONSS. a. 161
- 3 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. POMPONIO. Eum, qui res agit heredum, [B 8, 2, 77 5
a quibus tibi deberi fideicommissum dicis, euoca ad praetorem uirum clarissimum, qui aut
respondere tibi cogetur aut administratione negotiorum secundum formam iurisdictionis
1 prohibebitur. Deliberabit autem praetor, si non defendat heredes, *debeatne te mittere in*
possessionem, secutus iurisdictionem, quae exerceri aduersus indefensos solet. PP. X K. SEPT. 9
CILONE ET LIBONE CONSS. a. 204
- 4 IDEM AA. SATVRNINO. Quia absente te iudicatum dicis, aequum est restitui [B 8, 2, 78
tibi causae defensionem: nec oberit tibi, quod uxor tua interfuit iudicio aut etiam adque-
uit sententiae, cum aliena negotia per mulieres non aliter agi possunt, nisi in rem suam
et proprium lucrum mandatae sunt eis actiones. PP. PRID. NON. IAN. APRO ET MAXIMO 14
CONSS. a. 207
- 5 IMP. ANTONINVS A. PANCRATIAE. Actionem ei, qui absentis nomine agere uult, [B 8, 2, 80
si non eum defendat, denegari oportere iam edicto perpetuo expressum est. PP. III K. MART.
DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 6 IDEM A. MARCIANO. Reum criminis constitutum defensionem causae [10, 60, 1 B 8, 2, 79
suscipere non posse, antequam purgarit innocentiam suam, incognitum non est². D. VI 20
K. MART. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 7 IDEM A. MACRINO MILITI. Militem nec pro patre uel matre uel uxore nec [B 8, 2, 81
ex sacro rescripto procuratorio nomine experiri oportet, cum neque defensionem alienam
suscipere uel redimere negotia uel quasi suffragatorem accedere utilitate publica permittatur. 24
PP. VIII ID. MART. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 8 IDEM A. MANSVETO. Quod quis sibi debitum exigere tibi mandauit, ante litis [B 8, 2, 82
contestationem tu alii petendum mandare non potes. PP. VIII K. SEPT. MAXIMO II ET
AELIANO CONSS. a. 223

A¹ (12, c) P (12, 2 [3 p] 4. 5. 8) L (12, 4...6. 8) CRM

¹ Imp. Alexander A. recte l. gem. ² fuit fere: reum criminis constitutum neque nouos honores adpetere debere nec defensionem causae suscipere posse, antequam purg. inn. suam, et a diuis parentibus nostris et a me saepe rescriptum est (u. i.)

1 diui] idem a. diui (diue S^a) S | sextiliae] stirie M 2 tuum om. BΣ (κ.π.): διὰ τοῦ ἀνδρός | aduersariae] adu. tuae def. cum BΣ (κ.π.): τῆς ἀντιδίκου σου 3 s. a. Hal. PL 4 III et II] III et III PL, om. Hal. 5 in-
scriptionem om. p | aa. om. M | pompiano L, pompenio R 6 ad] apud C | qui] firmant BΣ (κ.π.): προσκάλεσαι πρὸς τὸν λαμπρ. πραι-
τορα, ὅστις προσκληθεὶς ἢ ἀποκρίνασθαι σοι ἀναγκασθήσεται 7 tibi cogetur] R cum BΣ (u. s.), tibi cogitur M, cogetur tibi pLC |
aministratio pL 8 prohibebitur] ita Latine BΣ | si non defendat heredes] si non defen-
dantur (—duntur L^b) h. L^bCM, si ipse eos non defendat (—dit p) h. pR, inc. L^a: εἰ μὴ δε-
φενδεύσῃ, τοὺς κληρονόμους ὁ διοικητὴς BΣ (κ.π.) |
debeatne te mittere in poss.] mittere in poss. pL^a, utrum te debeat mittere in poss. C, utrum mittere in poss. (te ins. R^b) debeat R, an (utrum M^b) mittere te (te mittere L^b) in poss. debeat L^bM: *suppleui* debeatne te se-
cundum BΣ (κ.π.): εἰ ὀφείλει πᾶνσαι σε εἰς νομὴν 9 s. a. Hal.: in L est d. 11 aa.] a. LCM, om. S | saturnino] pancratio (ex u. 16) S | iudicatum bis L^a, def. C^a 12 cau-
sae] τὴν τῆς δίκης ταύτης ἐναγωγὴν B (κ.π.) 13 alter M^a 14 andate M^a | s. a. Hal. PL

apro] aprl'. P, ap. L 16 pancratio S | ac-
tiones R | absentes R^a 17 denegare M^a | s. a. Hal. PL | pp. III] PL, III Hal. 18 duobus] d. et Hal. 19 reum] rerum M^a? | constitu-
tum] constitutum est L^a | *anterior constitu-
tionis forma qualis fuerit, apparet tam ex l. gem., ubi est: reos criminis postulatōs nouos honores adpetere non debere, ante-
quam purgarint innocentiam suam, et a diuis parentibus nostris et a me saepe rescriptum est, quam ex BΣ (Thal.): ταύτην τὴν διατάξιν Δομῆνος μὲν καὶ Δημοσθένης καὶ Εὐδόξιος οἱ πανάριστοι ἐπὶ πολιτικῆς δίκης ἐνόουν, ἐπειδὴ τὸ παλαιὸν ἡ διάταξις αὕτη ἔλεγε: μὴδὲ τιμὰς δύν-
νασθαι πράττειν τὸν ὑπὸ κατηγορίαν ἐγκλημα-
τικὴν γενομένον* 20 purgarit] A. purgaret pLCRM, πρὶν καθάρη (καθαίρη cod. Haen.) B |
incomitum A^a, ingonitum p^a | non om. A | s. a. Hal. et l. gem.: in L est d. | d. om. Hal. 22 marino S, magrino CRM | militi] SM^a (*uide mox*), om. CRM^b | militem om. M^a | nec] M cum B καὶ ... καὶ, uel CR 23 sacro] acro M^a |
experi R 24 negotium R | permittatur] M, permittitur CR 25 s. a. Hal. 26 tibi om. C 27 constitutionem C | potest R^a | s. a. Hal. PL | pp. VIII] VIII Hal., pp. PL | II om. PL

- 9 IDEM A. AVFIDIO. Qui stipendia merent, suis negotiis superesse inoffensa B 8, 2, 83 disciplina possunt: nec potest dici eum, qui honesta et uerecunda praecedente causa mandatas sibi actiones exercuerit, alieno negotio fungi, cum, licet intentio ex persona alterius bona fide sumatur, hunc tamen rem suam gerere non ambigitur. quod militibus meis interdici non modo absurdum, uerum etiam iniquum est. SINE DIE ET CONSVLE. 5
- 10 IDEM A. CASTRICIAE. Si procurator ad unam speciem constitutus officium B 8, 2, 84 mandati egressus est, id quod gessit nullum domino praeiudicium facere potuit. quod si plenam potestatem agendi habuit, rem indicatam rescindi non oportet, cum, si quid fraude uel dolo egit, conuenire eum more iudiciorum non prohiberis. PP. III K. MART. ALBINO 9 ET MAXIMO CONSS. a. 227
- 11 IDEM A. SEBASTIANO. Neque tutores neque curatores ex sua persona [5, 61, 1 B 8, 2, 85] in re pupilli uel adolescentis procuratorem facere possunt, sed actorem constituere debent. 1 Pupillus autem uel pupilla uel adultus uel adulta tam ad agendum quam ad defendendum 2 tutore seu curatore internueniente procuratorem ordinare possunt. Ipsi autem tutores et curatores post litis contestationem a se factam ad exemplum procuratorum, qui litem con- 15 testati sunt, dare procuratores non prohibentur. PP. FRID. ID. MAL. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 12 IDEM A. FRONTINO MILITI. Exigendi a filio tuo mandati, qui se defensionem [B 8, 2, 86] tuae offerebat, duplici ratione necessitas non fuit, aut quod defendere quis siue libertus sine extraneus sine mandato potest (satisfactione tamen pro defensione praestita et alia 20 procul dubio observatione subiecta), aut quod filius, etiamsi ultro actionem patris nomine 1 dirigat, mandatum probare non cogitur. Sane quod necdum legitimam aetatem idem filius tuus complenerat, ob hoc quidem depellere procuratore eum iudex non iniuste potuit. sed multo iustus fuit uel huiusmodi defensorem audire, quam absentem quasi contumacem et 24 indefensum graui condemnatione adficere. V K. OCT. AGRICOLA ET CLEMENTINO CONSS. a. 230
- 13 IMP. GORDIANVS A. VICIANO MILITI. Ita demum super lite persequenda, [B 8, 2, 87] quam tibi mater mandauit, actionem intendere potes, si, cum primo litem contestareris, non est tibi eo nomine opposita praescriptio militiae: quod nec, cum appellatio agitur, tibi obici poterit. nam si integra res est, ratio perpetui edicti acceptam tibi non permittit alieno 29 nomine actionem intendere. III ID. IAN. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 14 IDEM A. SABINIANO. Non hoc minus sententia aduersus te lata iuris ra- [B 8, 2, 88] tione substitit, quod aduersaria tua minor uiginti quinque annis constituta causam suam marito sine curatore agendam mandauit. minoribus etenim aetas in damnis subuenire, non in rebus prospere gestis obesse consuevit. PP. III NON. OCT. GORDIANO A. II ET POM- 34 PEIANO CONSS. a. 241

P (12, 10. 11. 14) L (12, 10. 11. 14) CRM

¹ iunge 5, 61, 1

1 ausilio M | suis om. R^o | sine offensa disciplinae C 3 intentio] scripsi ad BΣ (κ.π.): και εἰ ἰντεντίων ἐκ προσώπου ἄλλου μετὰ πίστεως καλῶς λαμβάνεται et BΣ (adnot.): εἰ καὶ alieno nomine τὴν ἰντεντίονα ποιῆται, contentio libri 4 hunc] nunc legit BΣ (κ.π.) νῦν ὅμως τὸ ἴδιον πρᾶγμα χειρίζεν 5 s. a. Hal. 6 castie M 7 dominio P^a 9 agit M^a | indeorum P^a | prohiberis] CR, prohibebitur PL^a M^a, prohibeberis L^b, prohibeatur M^b, κωλυθήσῃ BΣ (κ.π.) | s. a. Hal. PL | mart.] Hal., septb. PL 10 maximo om. PL 11 sua] ua M^a 12 re] rem CR 13 adulta] ad a uoluit, mox adulta emendauit P | agenda P^a (emend. manus prima) 14 seu] s. seu P^a 15 cotestationem M^a | exempla R^a 16 non prohibentur dare procuratores CR, παρασχῆν προκουράτωρας (—τωρα BΣ) οὐ κωλυθήσονται B et BΣ | s. a.

Hal. PL | pp. om Hal. | a. om. PL 17 dictione PL 18 a.] augusti R | militi] S, om. libri 20 alia] ala M^a 21 accinem M^a 23 procurationis C 25 s. a. Hal. 26 uiciano] SCM, iuliano R | litem persequendam C^a 27 intentare M | potes] M, possis R, posses C: δύνασαι BΣ (κ.π.) 28 eo tibi M | proscriptio M^a 30 s. a. Hal. 31 sabiniano] sauino militi S: militi ortum est ex initio c. 15 litem: omissa enim summa c. 8 h. t. inscriptiones c. 5...19 ad summas c. 9...20 adscripsit S | non hoc] noc P^a, no. L^a, nec eo P^aR, non C, non eo L^b, non (nn M^a) ideo M: οὐ διὰ τοῦτο ἔττον B (κ.π.) 32 substitit] PLM cum B (κ.π.) συνέστηεν, subsistit CR | constitua P^a 34 s. a. Hal. PL | pp. om. Hal. | non.] nou. P^a (emend. m. 1) 35 cons.] cc. cons. Hal.

- 15 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CORNIFICIO. Litem te [B 8, 2, 89] redemisse contra bonos mores precibus manifeste professus es, cum procuracionem quidem suscipere (quod officium gratuitum esse debet) non sit res illicita, huiusmodi autem officia non sine reprehensione suscipiantur. PP. III NON. APRIL. AA. CONSS. a. 293
- 16 IDEM AA. ET CC. PACONIAE. Procuratorem uel actorem praedii, si non [B 8, 2, 90] specialiter distrahendi mandatum accepit, ius rerum dominii uendendi non habere certum ac manifestum est. unde si non ex uoluntate domini uendentibus his fundum comparasti, peruides improbum tuum desiderium esse dominium ex huiusmodi emptione tibi concedi desiderantis. S. NON. APRIL. BYZANTII AA. CONSS. a. 293
- 17 IDEM AA. ET CC. MARDONIO. Inuitus procuracionem suscipere nemo cogitur nec eandem ultra, nisi prouocationis causa¹, extendere. sed nec defensionem absentis subire compellitur, cum fidem susceptam implere sufficiat. PP. NON. IUN. PHILIPPOPOLI DIOCLETIANO V ET MAXIMIANO IIII AA. CONSS. a. 293
- 18 IDEM AA. ET CC. DIONYSIAE. Alienam suscipere defensionem uirile officium est et ultra sexum muliebrem esse constat. filio itaque tuo, si pupillus est, tutorem [II 8, 2, 92] pete. S. XII K. FERR. SIRMII CC. CONSS. a. 294
- 19 IDEM AA. ET CC. FIRMO. Si pretium, quod² actoribus alienis fundum uel [B 8, 2, 93] seruum citra mandatum tibi distrahentibus dedisti et neque praecessisse neque secuta contractum domini declaretur uoluntas, in rem autem eius id pretium cessisse prouinciae praeses causa cognita perspexerit, hoc tibi restitui³ iubebit. S. PRID. ID. MART. CC. CONSS. a. 294
- 20 IDEM AA. ET CC. AD VERINVM PRAESIDEM SYRIAE. Nihil arbitramur inter- [B 8, 2, 94] esse, utrum ab initio an coepta iam lite negotium ad personam procuratoris transitum fecerit. D. X K. OCT. DEMESSO CC. CONSS. a. 294
- 21 IMP. CONSTANTINVS A. AD CONCILIVM PROVINCIAE AFRICAE. Maritus citra [II 8, 2, 95] mandatum in rebus uxoris cum sollemni satisfactione et alia obseruatione intercedendi habeat liberam facultatem, ne feminae persequendae litis obtentu in contumeliam matronalis pudoris inreuerenter inruant nec⁴ conuentibus uirorum uel iudiciis interesse cogantur. ⁵Sin

P (12, 15...19 [20 p] 21) L (12, 15...19. 21) CRM

¹ nisi prouocationis causa *addiderunt Iustiniani* (u. i.) ² *firmit Graeci*: quod *del.* ³ secundum formam perpetui edicti *ins.* (u. i.) ⁴ *nec del.* (Mommson) ⁵ *sin ... suscepit* procurator *Th.*

1 et cc.] et comites *R*, om. *SM* 2 procuratione *R* 3 deberet *R* 4 suscipiantur | *CM*, suscipiuntur *PLR* | s. a. *Hal.* *PL* | non.] non. *P^a* | aa.] cc. *Hal.* 5 aa. et cc.] a. *S*, augusti et contra *R*, a. et cc. *M* 6 detrahendi *L* | ius] ius cu *P^a* | dominii uendendi] *PL^aM^a?*, dominium (uel ni pro in)ndendi *C^a?*, dominium uendendi *L^bC^aRM^b* 8 peruides] *R^a*, prouide *PL*, prouides *CR^aM* | desiderium tuum *R* | concedi tibi *R* 9 desideranti *PL(C^aR^a?)M^b*: εξαγοῦντος τὴν διασπότην τοῦ πράγματος ἀρμόζειν ἑαυτῷ *BΣ(κ.π.)* | s. a. *Hal.* *PL* | byzantii] *Hal.*, buza. *PL^b*, buzata *L^a* | aa.] cc. *Hal.* 10 a. et c. *S* | procuratorem *L^a* | nemo] non *R* | cogetur *C*, ἀναγκάζεται *BΣ(κ.π.)* 11 ultra eandem *R*, eandem ult. *M^a* | nisi prou. causa] τοῦτο τῆς ἐκκλήτου μὴ προσκείμενον τῇ παλαιᾷ διατάξει προσεῖσθαι νῦν οἱ περιφανίστατοι κωδικοῦνται *BΣ* 12 sufficiat] non sufficiat *P^a* | s. a. *Hal.* *PL* pp.] d. vi *Hal.* philippopoli] pnii. *PL* 13 diocl. v et max. iiii (iiii om. *PL*) aa.] *PL*, cc. *Hal.* 14 aa. et cc.] a. *S* | mardonio dionisiae *L^a* | salienam *M^a* | officium est] *PL^aCRM^b*, officium *L^bM^a*: ἀνδρὶ πρόπον ἐστὶν ὀφφίσιον *BΣ(κ.π.)* 15 et] ut *R* 16 s. a. *Hal.* *PL* | s. om. *Hal.* | xii] xiiii *PL* 17 aa. et cc.] a. *S*, aa. con *M* | si pretium (pre-

cum *L^a*) quod (quo. *M^a*) seq.] εἰ τὸ τίμημα, ὅπερ δίδωκας, τοῖς διοικηταῖς τῶν ἀλλοτρίων πραγμάτων ἀγρὸν τῇ τὸν δούλον χωρὶς μανδάτου παρασχοῦσι δίδωκας καὶ μήτε *BΣ(κ.π.)*: *apparet igitur Graecos idem habuisse, quod hodie legitur, sed hiatum expleuisse iterando uoc.* dedisti post quod | alienum *L^a* 14 citra] cura *C* | et neque praecessisse (praecesse *P^a*) melius abesset, adest tamen apud Graecos 19 id] idem *CM*, τὸ τίμημα *BΣ(κ.π.)* | cessisse *P^a*: προεχωρηκίνα *BΣ(κ.π.)* 20 perspexerit] *CM*, prospexerit *PLR* | restituit *C^a* | iubebit] uidebit *R^a*: ante iubebit excidisse secundum formam perpetui edicti docent *BΣ(κ.π.)*: αὐτὸ τοῦτο σοι ἀποκαταστήναι κατὰ τὸν τύπον τοῦ διηνεκοῦς ἐδίκτου κελεύσει et *BΣ(ad-not.)* προσκίται εἰς τὸ κατὰ πόδας κατὰ τὸν τύπον τοῦ διηνεκοῦς ἐδίκτου | s. a. *Hal.* *PL* | s. om. *Hal.* 21 aa. et cc.] a. *S* | praeside *Sp?* 22 an coepta] accepta *M^a*, an accepta *R* 23 s. a. *Hal.* 24 imp. *P* | affricane *M* 25 mandatum] modum *P^a* | sollempne *R^a* | obseruatione] seruatiōne *M^a* | intercedenda *R^a* 26 in om. *PLRM^a* 27 nec] ne *R*: ἵνα μὴ αἱ γυναῖκες ... παρὰ τὴν ... αἰδῶ ταῖς τῶν ἀνδρῶν συνόδοις ἢ καὶ ἐν δικαστηρίῳ παρεμβάλλειν ἑαυτὰς ἀναγκάζονται *BΣ* | conuenientibus *M^a*

autem mandatum suscepit licet maritus sit, id solum exsequi debet, quod [Th. 2, 12, 4] procuratio emissa praescripserit. D. III ID. MART. HADRYMETO CONSTANTINO A. III ET LICINIO III CONSS.

a. 315

22 IDEM A. AD BASSVM PV. Procuratoribus institutis et post contestatam litem [B 8, 2, 96] dominis effectis ii qui mandauerant non habeant facultatem negotia persequendi, nisi ca- pitales inimicitiae uel morbus uel alia necessaria causa intercesserit: tunc enim etiam in- uitis his transferri lis potest. D. XIII K. IVL. CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS.

a. 319

23 IMP. IULIANVS A. SECVNDO PP. Nulla dubitatio est post causam [Th. 2, 12, 1 B 8, 2, 97] in iudicio agitatam¹ utpote dominum litis procuratorem effectum etiam post excessum eius, qui agendam uel defendendam litem² mandauerat, posse inchoatam causam³ iurgiumque finire, quippe cum et procuratorem posse eum instituere⁴ ueteres iuris uoluerunt conditores. LECTA APVD ACTA PRID. NON. FEBR. IULIANO A. III ET SALLVSTIO CONSS.

a. 363

24 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. PAN- [Th. 2, 12, 3 B 8, 2, 98] CRATIO PV. Licet in principio quaestionis persona debet inquiri procuratoris, an ad agen- dum negotium mandatum a domino litis habeat, tamen si falsus procurator inueniatur, nec⁵ dici controuersiae solent nec potest esse iudicium. D. PRID. NON. APRIL. CONSTANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO CONSS.

a. 382

25 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. TATIANO PP. Quicumque prae- torianae uel urbanae praefecturae sublimissimae fastigium uel magisterium militare uel con- sistorianae comitiuae insignia meruerit dignitatis uel proconsulare ius dixerit aut uicarii fuerit administratione subfultus, si quid ab eo uel infertur iurgium uel refertur, procura- toris personam in negotii sui iura substituat. quod si quis sanctionis huius statuta trans- gressus iudiciis sese iurgaturus ingesserit, careat eius litis sorte, cuius non per procurato- rem expectauit euentum. Iudex nihilo minus, qui contra fecerit, nouerit a se uiginti libras auri, ab officio quoque suo tantundem ponderis exigendum. D. XVIII K. OCT. ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS.

a. 392

26 IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. ANTHEMIO PP. In pecu- niariis controuersiis, etsi specialiter hoc praecepti uel sententiae minime designat auctoritas, passim unicuique, si tamen ita maluerit, per procuratorem respondendi tribuimus faculta- tem: nisi forte quosdam, iustiores nonnumquam ob causas, uehementior maximi iudicis uocabit auctoritas. D. PRID. ID. OCT. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. ET PROBO CONSS.

a. 406

P (c. 21...24. 26) L (c. 21...24. 26) CRM

¹ publicatam Th. ² agendam u. d. causam] defensionem Th. ³ litem Th. ⁴ et ad heredes suos inchoata transmittere ins. Th. ⁵ iunge 8, 4, 6 ⁶ In principio quaestionis persona debet inquiri et utrum ad agendum negotium mandato utatur accepto: quibus rite et sollemniter constitutis potest esse sententia: praeteritis autem his nec Th.

2 s. a. Hal. PL | d. III] Hal., pp. III PL | adri- mēti Hal. | III et lic. III] et lic. caesare utrisque II Hal. 4 a.] aa. PLR | pu.] S, pinum R, pp. M. om. C 6 moribus P^aC^aR^a | intercesserint PL, interserint M | enim om. M | etiam om. C 7 his om. M^a | s. a. Hal. | v et licinio c.] et licinio caes. II (in addendis v) utrisque Hal. 8 impp. P | iulianus] philippus S, deficit M^a 9 domini L^a 10 de- ferendam C^a 11 ueteres] Th. R^b, ueteris PLCM, uteris (uel utis) R^a | uoluerint PM 12 s. a. Th. Hal. | apud acta prid.] II Hal. 13 impp. PLCR | ualentinianus] gal. PL, gallerius R, ualentinus M | aaa. om. M | pan- chratum R 14 pu.] pum P^a, piū R, pp. C, p. M | in bis R^a | debetur P^aL 15 habet R | si om. R^a 16 s. a. Th. Hal.: in PL est sub- scriptio c. 26 | prid. non.] Th., II kal. Hal. 17 anthemio (in addendis 'antonio' alias 'eucherio') Hal. 18 impp. C, mpp. R | ual. th. et arc.] ualerius theodoro et archadio R^a,

gratianus galerius theodosius R^b, ualentinus th. et arch. M 19 sublimae C^a? | milita- res R 20 insignia] C, insignibus RM^b, in- sign. M^a | meruit R | dignitates C^a? R^aM^b | dixit R 21 quid] C^aRM^b, quod C^a, qui- dem M^a | iurgium uel refertur om. C^a? 22 instituta R 23 per om. M^a | procura- tores RM 25 s. a. Hal. 27 impp. PLCR | honorius et (et om. LCR) theodosius (theo- sius M) | non. theod. P | anthemo p. in M | 28 controuersiis] causis M | praeceptae P^a | sentiae M^a 29 maluerint PLCR 30 cau- sam R | uehementiores PL^a?C^aM^b | maximi iudicis] quasi esset sedis uestrae, ita de hoc loco tractat Thalelaeus in adnotatione τῆς καθ' ὅρας τῆς ὑμετέρας 31 s. a. PL hoc loco et ad c. 24 Miraeus | d.] dd. PL^b ad c. 24, pp. dd. L^a ad c. 24 | oct. om. PL ad c. 24 | constant. ... cons. om. PL h. l. | const. arc. bis PL ad c. 24 | cons. | c. cons. ci P ad c. 24, cc. cons. L ad c. 24

- 27 Ἐπειδὴ συνέβαινε τοὺς αὐτοὺς ἐντολίαις καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων ὄντας καὶ [B 9, 2, 100
τῶν λογιωτάτων διαιτητῶν εἶναι καὶ ἐντεῦθεν εἰκότως ὑπερθέσεις ἐγίνοντο ταῖς δίκαις, μὴ σχο-
λαζόντων τῶν ἐντολίων καὶ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἀρχουσιν παραμένειν καὶ τοῖς διαιτηταῖς, ἐνομοθε-
τησεν ἐν προουμίαις ἡ διάταξις ἄλλους μὲν εἶναι ἐν τοῖς μεγίστοις δικαστηρίοις τῶν ἐνδοξοτάτων
ἀρχόντων τοὺς ἐντολίαις, ἄλλους δὲ τοῖς αὐτῶν λογιωτάτοις διαιτηταῖς ὑπηρετούμενους¹ ταῖς 5
1 δίκαις. Πάλιν δὲ ἵνα μὴ πολλάκις ὁ αὐτὸς ἐντολεύς καὶ παρὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις καὶ
παρὰ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἀρχοντι δοθῇ, καὶ ἐμποδίζηται πάλιν τὰ δικαστήρια, νομοθετεῖ μηδέποτε
2 τὸν αὐτὸν ἐντολίαις δύο ἐνδοξοτάτοις ἀρχουσι παραμένειν ἥτοι προσεδρεύειν. Ἐπειδὴ καὶ συνέβαινε
ἢ τίμνοντος τὴν δίκην τοῦ διαιτητοῦ ἐκκλήτῳ χρήσασθαι τὸν καταδικαζόμενον ἢ ἀποροῦντος τοῦ
διαιτητοῦ πρὸς τὴν τομὴν τῆς ὑποθέσεως ἀναφορᾷ χρήσασθαι τὸν διαιτητὴν πρὸς τὸν ἐνδοξοτάτον 10
ἀρχοντα, οὗτινός ἐστιν διαιτητής, καὶ ἐντεῦθεν ἡ δίκη ἢ ἀρχιτέλεια παρὰ διαιτητῇ λέγεται μετα-
φέρεσθαι παρὰ τῷ ἐνδοξοτάτῳ αὐτοῦ ἀρχοντι, νομοθετεῖ ἡ διάταξις μὴ τὸν ἀρξάμενον τῆς δίκης
ἐντολίαις παρὰ τῷ διαιτητῇ αὐτὸν περαιοῦν τὴν δίκην παρὰ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἀρχοντι, ἀλλὰ μετεν-
ταλμα γίνεσθαι παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐντολίαις τὸν τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἀρχοντι παρεδρεύοντα, μηδεμίαν
δαπάνης ὡς ἐπὶ προβολῇ ἐντολίαις γινομένης ἐπὶ τούτῳ τῷ μετεντάλματι, μηδὲ καινῆς ἱκανοδοσίας 15
διὰ τοῦτο τὸ μετεντάλμα ἀπαιτούμενης· ἀλλὰ καὶ τὴν *iudicatum solui* καὶ τὴν *ratam rem* οὕτως
ἐξ ἀρχῆς ὑπαγορεύεσθαι, ὡς περιέχεσθαι αὐταῖς καὶ τὰ δαπανήματα τοῦ τοιούτου μετεντάλματος,
ἵνα ὁ ἐγγυώμενος τὴν μίαν τούτων τῶν ἱκανοδοσιῶν ὑπερωτάται ὅτι ὁμολογῶ καὶ τοῦτον τὸν
παρὰ τῷ διαιτητῇ ἐντολίαις ἐπὶ τῇ *iudicatum solui* ἢ τῇ *ratam rem* ἐγγεγυῆσθαι, καὶ εἰ συμβῇ ἐξ
ἀναφορᾶς τοῦ διαιτητοῦ ἢ ἀπὸ ἐκκλήτου διδομένης κατὰ τῆς αὐτοῦ ψήφου μετενεχθῆναι τὴν δίκην 20
εἰς τὸ μέγιστον δικαστήριον, οὗτινός ἐστιν ὁ διαιτητής, καὶ τὸν ἐκ μετεντάλματος μέλλοντα εἶναι
3 ἐντολίαις ἐν τῷ μεγίστῳ δικαστηρίῳ κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον ἐγγεγυῆναι. Ἐὰν γὰρ μὴ ταῦτα
πάντα παραφυλαχθῇ, εἰ μὲν² ἐν τῶν μεγίστων δικαστηρίων ἡ νομοθεσία παραβῇ τῇ προσφύρῳ
σκρινίῳ, πέντε λίτρων χρυσοῦ καταθήσει ποινὴν· εἰ δὲ παρὰ διαιτηταῖς ἡ νομοθεσία παραβῇ,
ἢ τῆς δίκης πληρωτῆς ὁ προσεδρεύων τῷ λογιωτάτῳ διαιτητῇ μιᾶς χρυσίου λίτρας ἀπαιτηθήσεται 25
ποινὴν, οἱ δὲ ἄλλοι δύο οἱ ἐκ τῶν τάξεων ἀφωρισμένοι τῷ διαιτητῇ ἥτοι ἐκ τῶν σχολῶν δύο χρυσοῦ
λίτρων ἀπαιτηθήσονται πρόστιμον· αὐτὸς δὲ ἐντολεύς, ἀφ' οὗ τι παραβῇ, πληγαῖς σωζομένησθαι
παρὰ τοῦ ἀρχοντος ἢ τοῦ διαιτητοῦ, κεκωλυμένος τοῦ λοιποῦ ἐντολεύς ἐν δικαστηρίῳ δίδουσθαι.
28 Ἐὰν ὁ ἐγγυητής τοῦ ἐντολίαις μὴ ὀρίσῃ χρόνον καὶ εἴπῃ τυχὸν ὅτι ἐγγυᾶται αὐτὸν, καὶ [Ροπ. 10, 5
τελευτήσῃ ἢ ἀφανὴς γένηται, καὶ συμβῇ τοῦτο γενέσθαι, ἐντὸς ἧς ἡμερῶν ὑφείλει ἕτερον προβάλ- 30

indicem 12, 2: *restituimus ex B et B2, capita duo indicis* 12, 29 *ex* Ροπ.

¹ *fortasse iungenda est* 2, 7, 19 ² τὰς δίκας? ³ ἐν *ins.* (Zachariae)

1 *const. graeca Bamberg. D I 3: dedimus indicem Thalelaei ad libros Basilicorum tam Ruhnkenianum et Haenelianum, descriptos e codice Augustini quam Coislinianum* 151, *reiectis tamen, quoad uidere licuit, solitis Basilicorum interpolationibus: initium indicis plenius extat in adnotatione Thalelaei (B2): praeterea ad ipsius constitutionis uerba referenda sunt, quae habentur in fine eiusdem adnotationis*: σημειῶσαι δὲ αὐτῶν (ἐκ τῶν Zachariae) προουμιῶν τῆς διατάξεως, ὅτι εἰσαγωγίμους δίκας ἐκείνας μόνας καλεῖ πανταχοῦ τὰς παρὰ ἀρχουσιν εἰσαγομένας, οὐ μὲν τὰς παρὰ διαιτηταῖς πραττομένας | Ἐπειδὴ ... ἢ μὴ | B2, ἡ διάταξις ἀπαγορεύει δύο δικαστηρίων τὸν αὐτὸν εἶναι ὁρμίσιον ἐντολίαις, ἀλλὰ ἄλλους μὲν ... δίκαις καὶ μήτε B 2 τῶν λογ.] τούτων τῶν λογ. B2, *ubi praemittitur*: εἰσὶ τινες ἐν τῇ βασιλίδι πόλει διαιτηταὶ καὶ παρὰ τῶν ἐνδοξοτάτων στρατηγῶν καὶ παρὰ ἄλλων ἀρχόντων διδόμενοι, οἳ παραπίμπνυνται αἱ τῶν δικῶν ἀκροάσεις ἢ τοῖς αὐτῶν] τοῖς αὐτοῖς B Ruhn. Haen., τοῖς B Coisl., τῶν αὐτῶν B2, *ubi om.* ὑπηρετούμενους ταῖς δίκαις 12 ἀρχοντι] ἢ παρ' ἑτέρῳ ἐνδοξοτάτῳ ἀρχοντι Haen.: *excidit fortasse magistratus urbanus* 14 γένεσθαι Ruhn. Haen. 15 ὡς *om.* Coisl. |

γενομένης Coisl. | καινῆς] Coisl., καινῆς Ruhn. Haen. 16 τὴν *iudicatum solui* καὶ τὴν *ratam rem*] τὴν ἐπὶ τῇ τῶν κριθησομένων ἐκπληρώσει ἱκανοδοσίαν καὶ τὴν ἐπὶ τῇ ἀποδοχῇ ἀσφάλειαν *libri: uerba Latina seruauerunt B2* 15 ὁμολογῶ] *Cuiacius (Coisl.?)*, ὁμολογῶ Ruhn. Haen. 19 ἐπὶ τῇ *iudicatum solui* ἢ τῇ *ratam rem*] ἐπὶ τῇ τῶν κριθησομένων ἐκπληρώσει ἢ τῇ ἱκανοδοσίᾳ (ἢ τὴν ἱκανοδοσίαν *Cuiacius et Fabrotius ex Coisl.?) libri: excidisse ratam rem testatur scholion ad h. l.*: τῇ ἰουδικάτον σόλουι· τῇ ῥάτα ῥέμ 22 πάντα ταῦτα Coisl.? 23 παραφυλαχθεῖν Coisl. 24 χρυσοῦ λίτρων Coisl. 25 ἐκ τῶν σχολ.] αὐτῶν σχολ. Ruhn. Haen. 27 ἐντολεύς] ὁ ἐντολεύς Cui. Fabr. (Coisl.?) 28 δίδουσθαι] γίνεσθαι (Coisl. 29 *capita duo supra scripta ultimae huius tituli constitutionis esse docent Ροπ. clausula hac*: ὡς βι. β' τοῦ κώδ. τί. ιβ' διάτ. τελευτ., ἥτις οὐκ ἐστὶν εἰς τὰ βασιλικά. *duarum huius libri quae extant recensionum supra dedi plenior ex Cuiacio, breuioris, quam ex codice Lipsiensi edidit Zachariae, diuersitatem infra adnotauit: uerendum tamen, ne in illa nonnulla explanandae epitomae gratia addita sint* | ὀρίσει Cui. | καὶ εἴπῃ ... 30 γένεσθαι] ὅτι ἐὰν τελευτήσῃ ἢ ἀφανὴς γένηται ὁ ἐντολεύς Lips.

- 1 λισθαι. Ἐάν τελευτήσῃ ἡ ἀφανὴς γίνηται ὁ ἐπὶ δίκῃ παρὰ τινος δοθεὶς ἐντολεύς, μετὰ [Ροκ. 19, 16
 τὴν κ' ἡμέραν τοῦ προτιθεμένου παρὰ τοῦ ἄρχοντος διατάγματος περὶ τοῦ προβληθῆναι ἄλλον ἐξ
 μηνῶν ἔχει προθεσίαν ὁ πρωτότυπος ἐν ἀπουσίᾳ ὧν πόρρω διακειμένης ἐπαρχίας εἰς τὸ ἕτερον
 προβάλλεσθαι ἢ αὐτὸς παραγενέσθαι. εἰ γὰρ μὴ ἔστι μακράν, ἐκ τοῦ ἄρχοντος ὀρίζεται προθεσίαν.

XIII (XIII)

5

R NE LICEAT POTENTIORIBVS PATROCINIVM LITIGANTI-
 BVS PRAESTARE VEL ACTIONES IN SE TRANSFERRE R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ARISTOVLO SALVTEM. [B 7, 9, 1
 Diuine admodum constituit diuus Claudius consultissimus princeps parens noster, ut iac-
 tura causae adficerentur ii, qui sibi potentiorum patrociniū aduocassent, ut hoc proposito 10
 metu iudiciariae lites potius suo Marte discurrerent, quam potentiorum domorum opibus
 1 niterentur. Quem palam est in tantum prouincialium quaestionibus¹ esse commotum, ut
 huius sanctionis rectores prouinciarum custodes et contemptae rei uindices fecerit, scilicet
 ut in actores seu procuratores in subsidia negotiorum uel usurpatos gratia uel redemptos
 2 seuera sententia uindicarent. Quare cum intersit et uniuerse omnium et praecipue tenuio- 15
 rum, qui saepe importunis potentium intercessionibus opprimuntur, inter litigatores audien-
 tiam tuam impertire debebis: nec metuas, ne praeiudices clarissimis uiris, cum diuus Clau-
 dius huius rei rectorem prouinciae et disceptatorem et, si res postularet, ultorem specialiter
 fecerit. D. III ID. SEPT. AA. CONSS. a. 293
- 2 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. IOHANNI PP. Si cuiuscumque [Th. 2, 13, 1 B 7, 9, 2 20
 modi cautiones ad potentium fuerint delatae personas, debiti creditores iactura multentur.
 aperta enim credentium uidetur esse uoracitas, qui alios actionum suarum redimunt ex-
 actores. D. V ID. IUL. RAVENNA HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS. a. 422

XIII (XV)

R DE HIS, QVI POTENTIORVM NOMINE TITVLOS PRAE- 25
 DIIS ADFIGVNT VEL EORVM NOMINA IN LITE PRAE-
 TENDVNT R

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIUS AA. MESSALAE PP. Animaduer- [Th. 2, 14, 1 B 7, 10, 1
 timus plurimos iniustarum desperatione causarum potentium titulos et clarissimae priuilegia
 PLCRM

¹ questibus (Mommson)? ² iunge Th. 8, 5, 59

1 ὁ ἐπὶ δίκῃ παρὰ τινος δοθεὶς ἐντολεύς om. Lips.
 2 τοῦ προτιθεμένου ... ἄλλον om. Lips.
 3 πόρρω ... εἰς τὸ om. Lips. 4 μακρά Lips.
 5 patrociniā index P | litigatoribus LM |
 6 uel ... transferre om. index P 7 et cc.
 om. SM | salute P^a, β. salute P^b, inc. L^a
 10 efficerentur R^a | hi PL 11 metu om. P^aL^a |
 iudiciariae R^aM^a | litis L^a | discurrent PL^a
 13 et cont. rei (... pro rei C^a) CM, cont.
 rei P^aR, cont. rei et P^aL 14 redemptore P^a,
 redemptor L^a 15 intersint PL^a | et uniu.
 uniuersae PL | tennorum P 16 inoportu-
 nis R, deficit C^a | opprimerentur M | liga-
 tores P^a, deficit C^a 17 impertiri R | nec
 ne R^a | ne] nec P^aLR^aM^a, ne C^a 18 et
 om. PL | disceptator R^a | postulari P^aL^a,
 postulat C 19 s. a. Hal.: in PL est subscrip-
 tio c. 2 | aa.] aa. III et II Hal. 20 honorius]
 non. P | et om. PL 21 modi cautiones]

Th. P^aL^aR^aM^a, modi actiones P^aL^aC^aR^aM^a,
 mod...actiones C^a, actiones modi R^a, γραμμα-
 τείον B | potentiorum PLR | fuerit M^a |
 personis P^a | creditoris L^a | mulcentur C^a
 22 uoracitas uid. esse credentium R | uora-
 titas PL 23 s. a. Th. Hal. et PL tam hoc
 loco quam ad c. 1 | d. v] d. P h. l. L utr. l.,
 dd. P ad c. 1 | rauenna om. Hal. | hono-
 rio] honr. a. PL ad c. 1, non. a. PL h. l. |
 XIII et ... couss. om. PL h. l. | XIII] VII Hal.
 (in addendis XIII) | x aa.] aa. PL ad c. 1,
 II aa. Hal. (sed in addendis x aa.) 24 de]
 ne index P^a | potentioribus index P | praesi-
 diis index P 26 adfigunt (affligunt R) ...
 praetendunt om. index P | uel] uel libellos
 uel C | litem P, lete L 28 archadium M |
 mensale S, mesalino M | pp. om. R 29 des-
 peratione] desper R^a

- 1 dignitatis his, a quibus in ius uocantur, opponere. Ac ne in fraudem legum aduersario-
rumque terrorem his nominibus abutantur et titulis, qui huiusmodi dolo scientes coniuvent,
2 adficiendi sunt publicae sententiae nota. Quod si nullum in hac parte consensum prae-
buerint, ut libelli aut tituli eorum nominibus aedibus adfigantur alienis, eatenus in eos qui
3 fecerint uindicetur, ut adfecti plumbo perpetuis metallorum suppliciis deputentur. Quisquis
igitur lite pulsatus, cum ipse et rei sit possessor et iuris et titulum illatae sollemniter pul-
sationis exceperit, contradictoriis libellis aut titulis alterius nomen crediderit ingerendum,
eius possessionis aut causae, quam sub hac fraude aut retinere aut euitare temptauerit,
amissione multetur nec repetendae actionis, etiam si ei probabilis negotii merita suffragan-
4 tur, habeat facultatem. Eos sane, qui se sponte alienis litibus inseri patiuntur, cum his
neque proprietas neque possessio competat, ueluti famae suae prodigos et calumniarum
redemptores notari oportebit. D. xv k. DEC. MEDIOLANI STILICHONE CONS. a. 400

XV (XVI)

¶ VT NEMO PRIVATVS TITVLOS PRAEDIIS SVIS VEL
ALIENIS IMPONAT VEL VELA REGALIA SVSPENDAT ¶ 15

- 1 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. FLAVIANO PP. Regiae maiestatis est, ut nostrae
tantum domus et patrimonia titulorum inscriptione legantur. omnes igitur intellegant publico
iuri esse deputandum id, cui nomen dominicum praescribitur. D. III K. DEC. RAVENNAE
BASSO ET PHILIPPO CONSS. a. 406
- 2 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD FLORENTIVM PP. Ne quis uela [B 7, 11, 1] 20
regia suspendere uel titulum audeat sine praeceptione iudicis competentis rebus alienis im-
ponere, quas quocumque modo qualiscumque persona possideat, licet non dominus, licet
1 iniustus possessor ac temerarius inuasor qui possidet doceatur. Eum autem, qui hoc facere
ausus fuerit, si plebeius est, ultimo subdi supplicio, si clarissimus uel curialis uel miles uel
clericus, proscribendum deportandumque non solum ciuitate Romana, sed etiam libertate 25
2 priuari censemus, executoresque huius legis omnes iudices esse oportere. Deponendi autem
uel frangendi titulos uel etiam conscindendi uela non solum eis, ad quorum praeludicium
tale aliquid contra fas contraque leges committitur, sed omnibus tam liberis quam seruis
sine metu calumniae uel accusatione criminis licentiam ministramus, decernentes iudices
eorumque officia tricenis libris auri multari, si talem accusationem uel admittant uel depo- 30
sitam scribi concedant. D. xv k. IVL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO
CONSS. a. 439

PLCRM

1 fraude PLUM 2 que om. L^aR^b | terrore PLM, terroreque R | abutantur R^a, abutabun-
tantur P^a | coniuvent] cohibent C^a?, coniuue-
riunt C^aR^b, commouerint R^a 3 prae-buerunt C
4 titulis R^a 5 uindicentur P^aL^aM^a | sup-
pliis L | deputetur L^a 6 et titulum] titulum R^a
7 nomen] tamen nomen L^a | inserendum Th.,
ἐνδύσθαι B 10 habeant R | se] Th., om. PLC^aM,
ante inseri collocat C^a, post inseri habet R
11 possessione L^a | uelut R 12 s. a. Th.
Hal. PL | xv] v Th. | stilichone L | cons.] P,
const. L, uc. cons. Th., et aureliano cons. Hal.
14 ut ... praediis om. index P | titulus SC^a
15 aliis PL | uel uela] uel ad S, uela P^aL^aC^a |
regia suspendant M 16 theodolus R | fla-
uiano pp.] hoc tempore Theodorus pp. Italiae
fuit nec potest pro Flauiano scribi Flauius,
ut cum Iac. Gothofredo cogitemus de Flauio
Mantio Theodoro, cum rarissime addatur
praenomen, numquam autem id solum in

inscriptione proferatur. quare non impro-
babiliter Rubenius in fastis Relandii p. 556
Flavianum intellegit cum qui fuit sub Theo-
dosio II et hanc constitutionem iungendam
censet cum Th. 11, 1, 36, cui subscribitur
d. III k. Mai. Rau. Basso et Antiocho cons.
(a. 430) 17 publico] u P^a 18 iure C^a |
domini C^a | perscribitur C | s. a. Hal. PL |
d.] dd. PL 20 imp. C | ualentinus RM | ad
florentium] florentio S 21 regia om. M^a |
praeceptiones P^a | alienis om. M, inc. C^a
22 quas quocumque] quascumque P^a, quas
quocumque M^a 23 ac] PLR^b, uel CM,
ut R^a | hoc facere om. R^a 25 proscriptum
deportatumque (que om. M) L^b CM | libertate]
CM, libertate eum PLR 26 priuare P^a
27 fraudendi P^a | eis om. R^a 28 que om. M^a
30 que om. RM^a | uel adm.] adm. PL, adm.
uel et adm. C^a? 31 s. a. Hal. PL | xv]
xui PL | constant. om. Hal. | a.] aa. PL

XVI (XVII)

R VT NEMINI LICEAT SINE IVDICIS AVCTORITATE
SIGNA IMPRIMERE REBUS, QVAS ALIVS TENET R

- 1 IMP. PROBVS A. OCTAVIANO. Saep̄ rescriptum est ante sententiam signa B 7, 11, 2 rebus, quas aliquis tenebat¹, imprimi non oportere. et ideo ea rebus aut fructibus apud te s constitutis illicite imposita poteris ipse licite detrahēre, ut amotis his causa, quae ex officio tibi infertur, terminetur. D. IIII K. IVL. PROBO A. II ET LYOPO CONSS. a. 279
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CRAVGASIO. Rebus, quas alius B 7, 11, 3 detinet, imprimere signa nemini licet, etiam si suas uel obligatas sibi eas esse aliquis adfirmet. 10

XVII (XVIII)

R NE FISCVS VEL RES PVBLICA PROCVRATIONEM ALI-
CVI PATROCINII CAUSA IN LITE PRAESTET R

- 1 IMP. GORDIANVS A. LEGITIMO ET ALIIS. Rei publicae uiribus adiuuari te B 7, 11, 4 sub obtentu quantitatis, quam eidem rei publicae debes, contra iuris rationem desideras. 15
PP. VIII ID. IAN. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 2 IDEM A. TERTVLLIO. Cum adlegas partem rerum uel actionum dimidiam fisco, B 7, 11, 5 quo magis uiribus eius protegaris, uelle te donare, huiusmodi litium donationem admitti temporum meorum disciplina non patitur. unde ius tuum, si quod tibi competit, citra inuidiam fisci mei tueri sollemniter cura. S. VI NON. AVG. GORDIANO A. II ET POMPEIANO 20
CONSS. a. 241
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AMPHIONI. Abhorret sae- B 7, 11, 6 culo nostro sub praetextu debiti procurationem contra priuatos fiscum praestare. D. VIII K. IAN.² PHILIPPOLI AA. CONSS. a. 293
- 4 IDEM AA. ET CC. ACHILLI. Ad fraudem creditoribus faciendam inuidiam fis- B 7, 11, 7 calem contra saeculi nostri tranquillitatem implorari non decet. redde itaque fisco nostro quod debes, ac si conuentus uelut a creditore fueris, quem tibi numerasse pecuniam negas, exceptione non numeratae pecuniae secundum leges uti potes. D. XVI K. IAN. SIRMI CC. 25
CONSS.³ a. 294

PLCRM

¹ alius tenent (*Mommsen*)? ² Iun. (*Mommsen*)? ³ AA. cons. (= a. 293, *Mommsen*)?

2 ut] et index P 3 signum RM | imprime rebus index P | aliud R^a? | tenent index P^a, detinet M 4 impp. pobus P^a | octouiano L, octauio M, octabio C 5 tenebit C | apud te constit. aut fructibus R 6 illicite P, illicito L^a 7 s. a. Hal.: in PL est subscriptio 17, 3 8 et om. S | aa.] aa. et cc. C | craugasio] S, graukasio M, grafio PLCR | quam R^a 9 liceat C 12 re P^a | publicas] procuratorem M^a | alicuius R^a 13 patrocinii causa om. PL^a | in litem L, illicite C | praestent PL index P, prestat M 14 impp. P | a. legitimo] CM, a. c. legitimis PLR | rei] rei geste R^a? | uiribus] ita manifesto libri mei idque solum conuenit rubricae tituli, non iuribus, quasi priuilegiis municipum uti uoluerit qui preces obtulit: ἐκ τῆς πόλεως βοτ-θηθῆναι B (κ.π.) praemisso quod pater ciui-

tatis procurationem debitoris suscipere uoluerit 16 s. a. Hal. PL | pp. viii] iii Hal. | gordiano ... cons. om. PL 17 idem] impr. gordianus S | a.] augusti R | tertullio CR 19 eorum P^a | quid PLR 20 s. a. Hal. PL | s. vi] pp. vii PL | ii et p. cons.] iiii PL 22 impp. d. et max.] idem CR | et cc. om. SPL | ambiphioni R, antihioni M? | aborreat R | saeculo] a saeculo M 23 fiscum praestare om. P^a | s. a. Hal. et PL ad 16, 1 | d. viii k. ian. philippoli] viiii k. ian. philippo. PL 24 aa.] cc. Hal. | con. ss. PL 25 aa. et cc.] a. S | fraudem cr. faciendam] M, fraudes cr. faciendas PLCR: ἐξ τῶ γενιάσαι περιγραφῆν B (κ.π.) 26 quod fisco nostro M 28 legem M | potest R^a | s. a. Hal.: in PL est subscriptio 18, 6

XVIII (XVIII) R DE NEGOTIIS GESTIS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. SOPATRAE. Cum tutores filiorum tuorum B 17, 2, 1 suspectos faceres eisdemque tutores seu¹ curatores peteres, munere pietatis fungebaris: quae causa non admittit negotiorum gestorum actionem, ut sumptus, quos in ea lite fecisti, a repetere possis, cum etiam, si quis pro adfectione domestica aliquos sumptus fecerit, nulla ratione eos petere potest. PP. III NON. OCT. DEXTRO ET PRISCO CONSS. a. 196
- 2 IDEM AA. RVFINAE. Contra impuberes quoque, si negotia eorum urgentibus B 17, 2, 2 necessitatis rationibus utiliter gerantur, in quantum locupletiores facti sunt, dandam actionem ex utilitate ipsorum receptum est. quae tibi quoque iure decernetur, quod sumptus 10 in pupillum, quem Romae tutorum petendorum gratia duxisti, fecisse te adlegas, si non matertera eiusdem² se facere paratam propriis impendiis ostenderit. PP. XV K. FEBR. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 3 IDEM AA. HADRIANO. Siue pro fratre coherede pecuniam soluisti, negotiorum B 17, 2, 3 gestorum actione experiri potes, siue pignoris liberandi gratia debitum uniuersum soluere 15 coactus es, actionem eandem habebis uel iudicio familiae herciscundae, si non est inter uos redditum, eam quantitatem adsequeris. PP. VIII K. FEBR. ANVLLINO ET FRONTONE CONSS. a. 199
- 4 IDEM AA. CLAVDIO. Qui pupillae negotia tutoris mandato suscepit, pro B 17, 2, 4 tutore negotia non uidetur gessisse, sed negotiorum gestorum actione pupillae tenebitur. 19 PP. III NON. DEC. FABIANO ET MUCIANO CONSS. a. 201
- 5 IDEM AA. TROPHIMO. Officio nec minus obsequio liberti functus negotiorum B 17, 2, 5 gestorum actionem contra patroni filias pupillas habere non potes. PP. XIII K. IUL. GETA ET PLAVTIANO CONSS. a. 203
- 6 IDEM AA. GALLO. Curatorem tibi quidem patris testamento datum dicis: B 17, 2, 6 quod non potest uideri iure factum. quod si, ut proponis, administrationi se miscuit, nego- 25 tiorum gestorum actio tam aduersus eum quam contra heredes eius tibi competit. PP. APRO ET MAXIMO CONSS. a. 207
- 7 IMP. ANTONINVS A. EUPHRATAE. Si ab eo, qui negotia tua gessit, heres ex B 17, 2, 7 duabus uncis institutus es, etiamsi adeas hereditatem, in reliquis decem uncis aduersus coheredem competit tibi petitio, si quam aduersus defunctum habuisti actionem. PP. VI 30 ID. MART. ROMAE SABINO II ET ANVLLINO CONSS. a. 216

P (18 R 2...4. 7) L (ut P) CR (u. 29 ... p. 201, 6 aduersus in litura perierunt) M

¹ tutores seu *addiderunt Iustiniani* (u. i.) ² mater eius idem (ή μήτηρ αὐτοῦ ἀποδείξει ἑτοιμον ἑαυτὴν εἶναι οὐκ αἰεὶ ἀναλώμασι ταῦτά ποιεῖται B κ.π.)?

3 antonius S 4 eiusdem (om. que) R^a, eisdem R^b | tutores seu curatores | τῆς παλαιᾶς διατ. κουράτορα μεμνημένης πρὸς τὸ σαφέστερον καὶ ἄμαχον μεταφράσθη νῦν ἡ διατ. ἐπιτροπὸν θεματίσασα παρὰ τῆς μητρὸς αἰτηθῆναι B Δ (Thal.) 6 *ad uerba* cum etiam ... 7 potest Thal. *adnotat*: τοῦτο τὸ ῥητὸν ἐξ ἄλλης διατ. παρήγαγον καὶ συνήμizan οἱ περιφανίστατοι κωδικοῦται | sumptus M^a 7 s. a. Hal. 8 idem aa. | C, idem a. SM, imp. seuerus et antoninus aa. PLR 9 necessitas L^a | generantur M^a | locupletiores R^a | danda accione P^a 10 eorum PLR: διὰ τὸ καὶ αὐτοῖς νηπίοις συμφέρον B (κ.π.) | decernetur M cum B (κ.π.) δοθήσεται B (κ.π.), decernitur L^b CR, decernimus P, decerni L^a 11 petendo R^a | to om. R^a 12 materteram M | se om. R^a M | ostenderis M^a | s. a. Hal. PLE | xv | x Hal. 15 actionem R | potest R^a, notes L^a? | siue | quod siue P, quod siue L^a 17 creditum M^a | s. a. Hal. PLE | anullino ... cons.) an-

cul. PL, ancolonic frontonie E 18 claudio] SM, glaudio C, gracho PLR | pupillae qui R | mandata M^a | suscepit R 19 pupilla PL, .pupilla M^a: utili ante pupillae uidetur legisse Thal.: οὐδὲ τὴν περὶ ἐπιτροπῆς δόναται κατ' αὐτοῦ κινῆσαι οὐδὲ τὴν περὶ διοικήσεως ἀγωγὴν, ἀλλὰ τὴν οὐτιλ(αν B 20 s. a. Hal. PLE | non. dec.) nō dcon E | dec. ... cons. om. PL | marciano E 21 trophimo] SM, trophemo C, trophono R | liberiti R^a? 22 actione R^a | potest CR | s. a. Hal. 24 aa. om. C 26 s. a. Hal. E et PL ad 17, 4 27 apro] ā. pro PL 28 imp. ant. (antonius M^a) a.] SM, imp. ant. P^a, imp. seu. et ant. P^a L, idem a. C | euprate S 29 es etiamsi adeas] es etiam ad eandem P, es etiamsi ad eam L^a, est etiamsi adeas C^a? : εἰ καὶ ὑπεσῆλθες B (κ.π.) 30 si] sa L^a | s. a. Hal. PLE 31 mart.] Hal., mai. PLE | II om. Hal. | anullino PL, anolino E

- 8 IDEM A. SEVERO. Aduersus eos, qui negotia tua gesserunt¹, negotiorum gesto- [B 17, 2, 8]
rum iudicio ciuilliter consiste: nec tibi oberit, si propter occupationes militares eam litem
tardius fuisses exsecutus, cum hoc genus actionis longi temporis praescriptione excludi non
possit. PP. VI K. AVG. ANTONINO A. ET ADVENTO CONSS. a. 215
- 9 IDEM A. SALLYSTIO². Si pecuniam a debitore tuo Iulianus exegit eam- [s, 37, 3 B 17, 2, 9] 5
que solutionem ratam habuisti, habes aduersus eum negotiorum gestorum actionem. PP.
VIII K. MART. PRAESENTE ET EXTRICATO CONSS. a. 217
- 10 IMP. ALEXANDER A. SECVNDO ET ALIIS. Si seruum alienum non inutilem [II 17, 2, 10]
domino constitutum aegrum curastis et negotium utiliter gessistis, competenti uobis actione
sumptus recuperare potestis. PP. XII K. DEC. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 11 IDEM A. HERENNIAE. Alimenta quidem, quae filiis tuis praestitisti, reddi [B 17, 2, 11]
tibi non iusta ratione postulas, cum id exigente materna pietate feceris. si quid autem in
rebus eorum utiliter et probabili more impendisti, si non et hoc materna liberalitate, sed
recipiendi animo fecisse ostenderis, id negotiorum gestorum actione consequi potes. PP. 14
XII K. FEBR. ALBINO ET MAXIMO CONSS. a. 227
- 12 IDEM A. THEOPHILO. Si filius pro patre suo debitum soluit, nullam actio- [II 17, 2, 12]
nem ob eam solutionem habet, siue in potestate patris, cum solueret, fuit, siue sui iuris
constitutus donandi animo pecuniam dedit. si igitur pater tuus sui iuris constitutus pro
patre suo negotium gerens non praecedente mandato debitum eius soluit, negotiorum gesto- 19
rum agere cum patruis tuis potes. PP. K. AVG. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS. a. 230
- 13 IDEM A. AQUILAE. Quod in uxorem tuam aegram erogasti, non a socero [II 17, 2, 13]
repetere, sed adfectioni tuae debes expendere. in funus sane eius si quid eo nomine quasi
recepturus³ erogasti, patrem, ad quem dos rediit, iure conuenis. PP. VIII K. NOV. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS. a. 230
- 14 IDEM A. VRBO. Si mandatum solius mariti secutus tam ipsius quam uxo- [B 17, 2, 14] 25
ris eius negotia gessisti, tam tibi quam mulieri inuicem negotiorum gestorum competit actio.
ipsi sane qui mandauit aduersus te mandati actio est: sed et tibi aduersus eum contraria,
si quid forte supererogasti. PP. X K. MART. MAXIMO II ET VRBANO CONSS. a. 234

P (c. 9...14) L (c. 9...14) C (u. 16 si ... 20 potes in littura c) R (u. 1...6 aduersus in littura) M

¹ fuit Aduersus curatores (u. i.) ² suppl. Hadriano ex loco gemino, qui hoc nomen solum habet ³ exciderunt fortasse sumptus ab heredibus (u. i.)

1 c. 8 et 9 temporis gratia transposuit Hal. contra libros et BΣ [a.] SM, aa. PLC | aduersus ... gesserunt (gesserint C, amminis- trauerunt PL¹) | compilatores haec mutasse docet Thal. (BΣ): ἐπειδὴ τὸ παλαιὸν ῥητὸν ταύτης τῆς διατ. κουράτορος ἐμνημόνευσε καὶ ὑπὲρτατο ἢ διατ. κατὰ κουράτορος διερχταν νε- γοτιογεστόρουμ παρέχουσα, καλῶς καὶ τελείως μετεποιήθη τῶν τὸ ῥητὸν, ἵνα μηδὲν ἢ τὸ ἀντι- κείμενον 2 ciuilliter M^a, om. L^a | tibi om. P^a 3 actiones L^a | non possit (posset P^a) ex- cludi PL, ἀποκλείσθαι οὐ δύναται B (κ.π.) 4 s. a. Hal. PL | pp. vi] vi Hal., pp. viii PL | a. om. Hal. | et aduentio] iii PL 5 a.] aa. PL | si seqq. | quae resecta esse indicat Thal. (BΣ), ea extant in loco gemino | exi- git M^a 6 actionem neg. gestorum M | s. a. Hal. PL cum l. gem. 7 viii] vi l. gem. | extricato] albino PL 8 si seruum seqq. | adnotationis Thal. (BΣ) quae supersunt non- nihil a compilatoribus immutatum esse in- dicant 9 et neg. ut. gessistis] scripsi ad B (κ.π.) ἐπιμελήσασθε αὐτοῦ καὶ χρησίμως τὰ πράγ- ματα ἐχειρίσατε, τῇ ἀρμοζούσῃ ὑμῖν ἀγωγῇ τὸ ἀνάλογον ἀναλαβεῖν δύνασθε, et om. PL, post gessistis collocant CRM 10 s. a. Hal. PL | dec. om. PL | cons.] Hal. in addendis, cons. L,

ss. i. P, II et marcello coss. Hal. hoc loco 11 erene S. hermio M 12 exigente pietate materna M | feceris] p..... P^a 13 proba- bili more] probabiliter C | hoc] L^bCM, haec PL^aR 14 fecisse] fecisse • (uel ••) M^a | ostendens PL^a? | s. a. Hal. PL 16 a.] augusti R | theophilo L | debitum om. R | soluerit cR 17 in om. M^a 18 constitu- tus] P^bcM^a, constitutus si L^bRM^a, constitutus ••• P^a, deficit L^a | constitutis R^a, deficit L^a 19 soluens L^a 20 patruis tuis potes] cM, patruis tuis debet P^a, patruis debes P^bL^bR^b,uis R^a, patre suo debes P^aL^a, inc. L^a: κατὰ τῶν θελῶν σου οὐ δύνασαι B (κ.π.), sed οὐ ex dittographia ortum esse apparet ex BΣ | s. a. Hal. PL | agricolae PL | clemente] Mi- racus, clemen. PL, clementino Hal. 21 a.] augusti R | aquiliae R | quod in] id quod R^a, id quod in R^b | secero P^a 23 recepturus] recepturus sumptus ab heredibus Latine Thal. (BΣ) eaque uerba explicat, quasi sint constitutionis | conuenit P^aR^a, conueni M^a, μεθοδεύεις B | s. a. Hal. PL | nou.] non. PL | agricolae P^a 24 clemente] PL, clemen- tino Hal. 25 a.] aa. P 27 actio est] actione R^a | contrariam C 28 s. a. Hal.

- 15 IMP. GORDIANVS A. MUCIANO. Si paterno adfectu priuignas tuas aluisti seu B 17, 2, 15 mercedes pro his aliquas magistris expendisti, eius erogationis tibi nulla repetitio est. quod si ut repetiturus ea, quae in sumptum misisti, aliquid erogasti, negotiorum tibi gestorum intendenda actio est. PP. VI ID. IUL. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 16 IMPP. GALLVS ET VOLVSIANVS AA. EVTYCHIANO. Si negotium sororis B 17, 2, 16 5 tuae gerens pro ea tributa soluisti, uel mandante ea uel rogante id fecisti, negotiorum gestorum actione uel mandati id, quod soluisse te constiterit, recipere poteris. PP. XI K. MAI. GALLO ET VOLVSIANO CONSS. a. 252
- 17 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CLAVDIAE. Curatoris B 17, 2, 17 etiam successores negotiorum gestorum utili conuentos actione tam dolum quam latam cul- 10 pam praestare debere nec ad eos officium administrationis transire ideoque nullam alienandi eos res adultae potestatem habere conuenit. D. XIII K. IAN. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 18 IDEM AA. ET CC. POMONIO. Ob negotium alienum gestum sumptuum fac- B 17, 2, 18 torum usuras praestari fides bona suasit: quo iure contra eos etiam, quorum te necessitate compulsum negotium gessisse proponis, per iudicium negotiorum gestorum uteris. D. VIII 15 K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 19 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Ab uno herede pro solido re ueluti com- B 17, 2, 19 muni uenumdata de pretio coheres uenditoris negotiorum gestorum ratam faciens uenditio- nem agere potest. D. ID. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 20 IDEM AA. ET CC. OCTAVIAE. Tutori uel curatori similis non habetur, qui B 17, 2, 20 20 citra mandatum negotium alienum sponte gerit, quippe superioribus quidem muneris neces- sitas administrationis finem, huic autem propria uoluntas facit ac satis abunde sufficit, si 1 cui uel in paucis amici labore consulatur. Secundum quae super his quidem, quae nec tutor nec curator constitutus ultro quis administrauit, cum non tantum dolum et latam culpam, sed et leuem praestare necesse habeat, a te conueniri potest et ea, quae tibi ab 23 eo deberi patuerit, cum usuris compelletur reddere. De ceteris uero, quae ab aliis tui constituta iuris detenta exacta non sunt, ab hoc, qui nec agendi quidem propter exceptio- nis obstaculum facultatem habere potuit, exigere non potest: et idcirco aduersus eos, quos res tuas tenere dicis, detorquere tuas petitiones debes. D. VIII K. MAI. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 21 IDEM AA. ET CC. MITRAE. Si cognati tui seruos suos manumiserunt, hoc, B 17, 2, 21 30 quod eos administrasse res uestras contendis, eorum impedimentum libertati fieri non potuit. quin autem¹ ex actu praecedenti post manumissionem, si utriusque temporis administratio non conexa, sed separata sit, conueniri non posse procul dubio sit. D. VI K. OCT. VIMI- NACII CC. CONSS. a. 294

P (c. 15...19) L (15...19) CRM

¹ autem firmant B: fuitne etiam?

1 imp. P | munciano P, municiano L | effectu P^oL^o 2 eius om. R | est) ἴστα: B (κ.π.) 3 ut om. PL^oC: ὡς ἀναληφόμενος B (κ.π.) | sumptu R 4 est actio R | s. a. Hal.: in PL non est nisi pp. id. cons., sed iul. gord. aberrauit in u. 5 5 gallienus SPLCR, gallianus M | uelosianus PL | aa.] a. iul. gord. (ex u. 4) PL | euthiachiano L^o, euthia in- cepit, mox scripsit euthichianus P 6 tri- buta] arbitraria L^o | mandanti P^o 7 reci- pere P^o | poterit L^o | s. a. Hal. PL 8 gal- lieno PL 9 imp. P | et ccc. P, om. S 10 conuentus P^oR^o | actiones R^o 12 s. a. Hal. PL, nisi forte quae in PL est sub- scriptio potius pertinet ad c. 18 | d. XIII] uiii PL | aa.] a. PL 13 aa. et cc.] a. S | pomponio R 14 eos] R cum B (κ.π.) κατ' ἐκείνων, hos PLUM 15 utere L^oCR^o, sed R utere (uteris R^o) collocat ante per | s. a. Hal. PL, fortasse et PL ad c. 17 | d. VIII]

uili PL 16 aa. om. PL 17 aa. et cc. (cesar M^o) | a. S | alexander M^o | coherede CR, κληρονόμου B (κ.π.) | rei u. communis uenumdate (uenumdat... M^o) PL^oM^o 18 ra- tam] u...er?)am P^o 19 potes M | s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 21 20 aa. et cc.] a. S 22 amministrationi R^oM | suf- ficit] ficit M^o 23 amicis R^o 25 sed et] C cum B (κ.π.) ἀλλὰ καί, sed RM 26 pa- tuerint CM^o | compelle C^oR, compelli C^o, συνωδείται B (κ.π.) 27 ab] ob C, inc. M^o | nec] ne M^o 29 s. a. Hal. 30 metrae S, mithae M^o, mithirae M^o 31 res uestras] RM, rem uestram C, rem tuam Q: τὰ σὰ πράγματα B (κ.π.) | eorum impedimentum] RM, ea res impedimento C, ἐμποδίσαι τῇ τοῦτων ἐλευθερίᾳ B 32 manumissione R^o 33 sed om. R^o | con- uenire M | sit] fit M | s. a. Hal. et PL ad c. 19 | d. vi] iii PL | uiminacii] ui. miniano PL 34 cc. om. L

- 22 IDEM AA. ET CC. EVLOGIO. Negotium gerentes alienum non interveniente speciali pacto casum fortuitum praestare non compelluntur. D. XI¹ K. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 23 ²IDEM AA. ET CC. THEODORO. Negotiis gestis non in rem, sed in personam est actio. D. XII K. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 24 IMP. IVSTINIANVS A. IULIANO PP. Si quis nolente et specialiter prohibente domino rerum administrationi earum sese immiscuit, apud magnos auctores dubitabatur, si pro expensis, quae circa res factae sunt, talis negotiorum gestor habeat aliquam aduersus dominum actionem. Quam quibusdam pollicentibus directam uel utilem, aliis negantibus, in quibus et Saluius Iulianus fuit, haec decidentes sancimus, si contradixerit dominus et eum res suas administrare prohibuerit, secundum Iuliani sententiam nullam esse aduersus eum contrariam actionem, scilicet post denuntiationem, quam ei dominus transmisit nec concedens ei res eius attingere, licet res bene ab eo gestae sint. Quid enim, si dominus adspexerit ab administratore multas expensas utiliter factas et tunc dolosa adsimulatione habita eum prohibuerit, ut neque anteriores expensas praestet? quod nullo patimur modo: sed ex quo die attestatio ad eum facta est uel in scriptis uel sine scriptis, sub testificatione tamen aliarum personarum, ex eo die pro faciendis meliorationibus nullam ei actionem competere, super anterioribus autem, si utiliter factae sunt, habere eum actionem contra dominum concedimus sua natura currentem. D. XV K. DEC. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE CONSS. a. 530

XVIII (XX)

20

R DE HIS, QVAE VI METVSVE CAUSA GESTA SVNT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. FELICI. Persecutionem eorum, quae ui uel furto ablata sunt, etiam si postea interciderunt, integram esse iure responsum est. PP. X K. DEC. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IDEM A. ALEXANDRO. Cum te non solum cauisses, uerum etiam soluisse pecuniam confitearis, qua ratione ut uim passus restitui quod illatum est postules, perspicere non potest, quando uerisimile non sit ad solutionem te properasse omissa querella de chi-rographo utpote per uim extorto, nisi et in soluendo uim te passum dicis. PP. VI K. IUL. ALEXANDRO A. II ET MARCELLO CONSS. a. 226
- 3 IMP. GORDIANVS A. GAIO. Si ui uel metu fundum auus tuus distrahere coactus est, etiamsi maxime emptor eum alii uendidit, si tamen tu auo tuo heres extitisti, ut tibi reddito a te pretio restituatur, postquam placuit in rem quoque dari actionem, secundum formam perpetui edicti adito praeside prouinciae poteris postulare, si modo qui secundo loco comparauit longae possessionis praescriptione non fuerit munitus. PP. VI ID. AVG. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238

A¹ (19 R bis) *P* (18, 23, 23. 19 R 1. 3) *L* (18, 23, 23 [24 I] 19 R 1. 3) *CRM*

¹ numerus emendandus est ex die c. 23 ² cf. 6, 19, 2

1 et c. S, et cesare M^a, om. R | elogio PL
2 non om. P^a | s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 24 3 aa. et cc. (cesare M^a) a. S, a. et cc. PL | theodoro CM, theodore S, theodosio PLR 4 est om. R^a | s. a. Hal. PL | d. XII] XU PL | nicomediae] nicom. et PL 5 iuliano] SR, iohanni ICM | pp.] p. M 6 eorum I^a | sese] se R | miscuit M^a 7 factae] sacrae R^a | talis] administrator talis R | gestor] I^aR^aM^a, gestorum I^aCR^aM^a 8 directam M^a 9 saluus I | dicentes M^a | contradixerit] contra R^a 11 contrariam] uel directam uel utilem contrariam I^a 13 aspexit I | et om. I^a | adsimulatione C 15 attestatio] attestatio I^a | uel in] ut in I^a 16 aliena-

rum IM | proficiendis R^a 17 facta I^aR 18 dominos IM^a, inc. M^a | s. a. Hal. et PL ad c. 22 | XV K.] PL, kal. XIII Hal. | dec. om. PL 21 quae uim SL, quae uico index P, qui I^a, quia ui R^a?, qui ui M^a | metuue S | gesta sunt] gerunt S, factum est L 22 alexander M 23 intercederint C | responsum est iure M | s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 2 25 a.] a. et c. R 28 dicas M | s. a. Hal. et PL ad c. 1 | pp. om. PL 29 alexandro ... cons. om. PL 30 impp. P | galo S, cf. ad p. 204, 29 | distrahere M^a 32 precia P^a | quoque] L^aCM cum B: καὶ τὴν ἀγογὴν, quidem PL^aR^a, inc. R^a 34 s. a. Hal. PL 35 aug.] ap. PL

- 4 IDEM A. PRIMO ET EVTYCHETI. Si per vim uel metum mortis aut crucia- [B 10, 2, 25]
tus corporis uenditio uobis extorta est et non postea eam consensu roborastis, iuxta per-
petui formam edicti intra annum quidem agentes, quo experiundi potestas est, si res non
restituatur, quadrupli referetis condemnationem, scilicet reddito a uobis pretio: post annum
uero causa cognita eadem actio in simplum permittitur: quae causae cognitio eo pertinet, 5
ut ita demum decernatur, si alia actio non sit. PP. III NON. AVG. GORDIANO A. ET AVIOLA
CONSS. a. 239
- 5 IDEM A. RUFO MILITI. Non interest, a quo uis adhibita sit patri et patruo [B 10, 2, 28]
tuo, utrum ab emptore an uero sciente emptore ab alio, ut ui metuae possessionem uen-
dere cogentur. nam si adhibita ui compulsi sunt possessiones suas quae maiore uale- 10
bant minimo distrahere, iurisdictionis tenore, ut id quod improbe factum est in priorem
statum reuoluatur, impetrabunt. PP. VI K. IAN. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 6 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. POLLAE. Ad inuidiam [B 10, 2, 29]
alicui nocere nullam dignitatem oportet. unde intellegis, quod ad metum arguendum, per
quem dicis initum esse contractum, senatoria dignitas aduersarii tui sola non est idonea. 15
PP. III K. MAI. HERACLIAE CC. CONSS. a. 294
- 7 IDEM AA. ET CC. COTVI. Si donationis uel transactionis uel stipulationis [B 10, 2, 30]
uel cuiuscumque alterius contractus obligationis confectum instrumentum metu mortis uel
cruciatu corporis extortum uel capitales minas pertimescendo adito praeside prouinciae
probare poteris, hoc ratum haberi secundum edicti formam non patietur. D. II NON. IAN. 20
AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. TROPHIMO. Cum te domus et horti uenditionem fecisse [B 10, 2, 31]
sub spe recipiendi, quod de frumento feceras, instrumentum uel timore, ne ad ciuilia mu-
nera nominareris, proponas et rescindi uenditionem ueluti metus causa factam desideres,
intellegis ad ratum non habendum contractum metum huiusmodi prodesse non posse. D. XI 25
K. SEPT. VIMINACH AA. CONSS. a. 293
- 9 IDEM AA. ET CC. HYMNODAE. Metum non iactationibus tantum uel con- [B 10, 2, 32]
testationibus, sed atrocitate facti probari conuenit. D. K. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 10 IDEM AA. ET CC. FAVSTINAE. Accusationis institutae uel futurae metu alie- [B 10, 2, 33]
nationem seu promissionem factam rescindi postulantis improbum desiderium est. D. VI 30
K. FERR. CC. CONSS. a. 294
- 11 IMP. CONSTANTIVS A. AD EVAGRIVM PP. Si per impressionem quis aliquem [B 10, 2, 34]
metuens saltem in mediocri officio constitutum rei suae in eadem prouincia uel loco, ubi
tale officium peragit, sub uenditionis titulo fecerit cessionem, et quod emptum fuerit reddatur
A^u (19, 4. 7. 9 bis) *P* (19, 4. 7 [5 p] 9...11) *L* (19, 4. 7. 5. 9...11) *CR* (*R^a* om. 19, 5) *M*

¹ AA. cons. (a. 293, Mommsen)? ² Iun. (Mommsen)? ³ iunge 2, 20, 6. 2, 31, 2. 4, 44, 8

⁴ Aureliae Euodiae 4, 44, 8

1 a.] aa. *PLC* | entycheti] *ACM*, eutyctiti *S*,
euthichio *PLR* | cruciatu] *L^bCM* cum *B*
κατὰ φόβον θανάτου ἢ τὰς κατὰ τοῦ σώματος
βασάνους (uerit debuit ἢ τῆς ... βασάνου), cru-
ciatum *APL^aR*, cf. u. 19 2 uobis] a uobis
P^aL^aR | exorta *P^aL^a* | roborasti si iuxta *C*
4 referitis *C^a* 5 in om. *A* 6 altera *M^a* |
s. a. Hal.: in *PL* est subscriptio c. 5
8 aa. *pL* | rufo *C* 9 emptore om. *p^a* |
possessiones *p* 10 maiora *pLR*, maior.. *M^a*,
πλεονος ἤσαν ἀξια *B* 11 iurisdictione *L^a* |
id om. *C* | priore statu *M* 12 *s. a. Hal.* et
PL ad c. 4: in *L* hoc loco est d. | a. om. *PL*
13 aa. et cc.] aa. *S*, a. et c. *R* | pollie *S* |
inuidiam *R^a* 15 initium *C^a* | sola om. *M^a*
16 *s. a. Hal.* 17 idem] impr. diocl. et
max. *PL* | a. et c. *SR*, aa. cesares *M* | cy-
toi *S*, tusco *M* 19 cruciatu] *ALR^aM*, cru-
ciatu *PCR^b*: φόβω θανάτου ἢ βασάνων *B* |
extortum *L* | prouinciae om. *M^a* 20 hoc]

ho *L^a* | *s. a. Hal.*: in *PL* est subscriptio c. 8
22 trophimio *S*, atrophimo *M*, rophino *C*
23 timore *C^a* 24 uelut *M^a* 25 habenda-
dam *C^a* | *s. a. Hal.* et *PL* ad c. 7 | d. om. *PL*
26 uiminiano *PL* | aa.] cc. *Hal.*, om. *PL*
27 aa. et cc.] *M*, a. *S*, a. et c. *PL*, a. et
cc. *CR* | ymmo *S*, hinnode *C*, inode *M* | iac-
tationibus t. uel contestationibus] *P^aL^aR*.
iactationibus t. uel contestatione (—nem *M^b*)
eius *M*, iactationis t. uel contestationis *P^aL^a*,
iactationibus t. uel contestatione metus *AL^bC*.
ταῖς κραυγαῖς ἤτοι φόβου μόνου *B* 28 atrocita-
tem *PLR*, τῇ τραχύτητι ... ἀποδείκνυσθαι *B* |
s. a. Hal. *PL* | d. om. *L* | k. om. *P^a* | dec.
om. *P* | aa.] cc. *Hal.* 29 aa. et cc.] a. *S*, a. et c.
PL, a. et cc. *R* | faustinae] gallo *R* ex c. 3? |
accusationes *P^a* 30 *s. a. Hal.* *PL* | d. vi] u *PL*
31 cons. om. *PL* 32 constantinus *SCM* |
euacrium *S*, euastrium *PLR^b*, eustrium *R^a* |
pp. om. *CM* 33 constitutus *P^aL^aR^a*

et nihilo minus etiam pecunia retineatur: simili poena seruanda, si qui uel coniugis uel amici nominibus abutentes praedam tamen¹ sibi adquirunt. D. x k. OCT. AQUILEIAE CONSTANTIO A. VII ET CONSTANTIO CONSS.

a. 354

- 12 IMP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. AD POPULVM. Venditiones [Th. 3, 1, 9 B 10, 2, 35] donationes transactiones, quae per potentiam extortae sunt, praecipimus infirmari. D. XIII 5 k. MART. CONSTANTINOPOLI HONORIO X ET THEODOSIO VI AA. CONSS.

a. 415

XX (XXI) R DE DOLO MALO R

- 1 IMP. SEVERUS ET ANTONINUS AA. CLEMENTINAE. Si fideiussor a creditore [B 10, 3, 41] pignora emit, oblata quantitate sortis et usurarum tibi dominium cum fructibus, quos bona fide percepit, consultius restituet, ne fidei ruptae gratia de dolo possit actio exerceri. AC-
CEPTA D. III ID. MAI. PLAVTIANO ET GETA CONSS. a. 203
- 2 IMP. ANTONINUS A. AGRIPPAE. De dolo actio, cum alia nulla competit, [B 10, 3, 42] causa cognita permittitur. D. NON. NOV. GENTIANO ET BASSO CONSS. a. 211
- 3 IMP. GORDIANUS A. AQUILINO. Non possunt obesse tibi tempora, quae in [B 10, 3, 43] 15 actione de dolo solent computari², quibus rei publicae causa, ut adlegas, occuparis: sed exinde tibi incipiet tempus cedere, ex quo muneribus liberatus facultatem agendi intra praestituta tempora coeperis obtinere. PP. ID. AVG. SABINO II ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 4 IMP. DIOCLETIANUS ET MAXIMIANUS AA. ET CC. MENANDRAE. Cum pro- [B 10, 3, 44] 20 ponas inter te et eum, quem in contubernio ancillam tuam sibi coniunxisse memorasti, placuisse, ut tibi pro eadem daret mancipium, intellegis, quod, si manumisisti uel ei tradidisti et ille manumisit, reuocandae libertatis potestatem non habes, sed solum, si necdum statutum tempus excessit et fidem placiti rumpat, desiderare debes de dolo tibi decerni actionem. quod si penes te dominium eius remansit, adito praeside prouinciae cum natis hanc potes recuperare, si nulla moueatur status quaestio. D. III k. MAI. HERACLIAE CC. 25 CONSS.³ a. 294
- 5 IDEM AA. ET CC. APHRODISIAE. Si superstitute patre per emancipationem tui [B 10, 3, 45] iuris effecta matri successisti rebusque tuis per legitimum tutorem patrem eundemque manumissorem administratis postea transegisti cum eo bona fide, perspicis, quod, si pactum tantum factum sit, petitio tua per exceptionem submouetur, si uero nouatio legitimo modo 30 intercessit et acceptilatio subsecuta est, nullam tibi iam superesse actionem. sane si laesa es immodice liberatione sollemniter per nouationem atque acceptilationem tributa, non de
- A¹* (19, 12 bis) *P* (19, 11. 12. 20, 3. 5. *R* 2) *L* (19, 11. 12. 20 *R* 3. 5. 2) *CR* (20, 3 collocatur post 20, 5: *R^a* om. 20, 1) *M*

¹ talem (delt.)? ² firmant *B* (κ.π.): οὐ δύνανται ἀντιλέσθαι σοι οἱ χρόνοι, αἵτινες ... εἰσῆσαι καταλογίζεσθαι: fuitne non possunt tibi tempora in actione de dolo computari (*Mommsen*)?
³ AA. cons. (a. 293: *Mommsen*)?

1 pecuniae retineantur *C* | seruanda] probanda *R* | quis *M^a* 2 acquirit *M* | s. a. Hal. *PL* | d. om. Hal. | x om. *L* | constantio ... 3 cons. om. Hal. 4 aa.] a. *R* 5 s. a. Th. Hal.: in *PL* est subscriptio 20, 1 6 honorio ... aa.] ipsis aa. VIII et III Hal. 8 rubricam aut post c. 1 collocat aut tam ante quam post c. 1 habuit *M^a* | de dolo malo] *P^a* ante c. 2, de collationibus *P^a* ante c. 3 9 aa. om. *CR* | clementinae] *SM*, clementiae *C*, clementianae *R* 11 percepit *C* | restituit (*C^a*?) | possit de dolo *R* | s. a. Hal. et *PL* ad 19, 12 | acc. d. III] II *PL* 12 plautiano ... cons.] plauciantiano (plauciantiano *L*) et zeta II pp. *PL* 13 imp. *P*, imp. *R* | antoninus bis *PL* | aa. *R*, om. *PL* | agrippae *R^a* 14 promittitur *C* | s. a. Hal.:

in *PL* est subscriptio c. 5 15 imp. *R* | a. om. *PLR* | aquilo *PL* 16 actionem *CR*: ἐν τῇ ἀγωγῇ *B* (κ.π.) | cause *P^a* | occupari *R^a* 17 tibi om. *L* | excedere *L* 18 praestita *LM*, ὁρισθέντων *B* (κ.π.) | s. a. Hal. 19 et cc. om. *S* | menandro *R* 20 tuontubernio *C^a* 26 s. a. Hal. 27 idem] imp. diocl. et max. *PLR* | aa. et cc.] a. *S*, a. et c. *P*, aa. et c. *L*, a. et cc. *R* | phrodisiae *PL*, amphrodisae *C*, amphrodisae *M* 28 rebusque tuis om. *P^a*, que om. *P^aLR*: καὶ τῶν σῶν πραγμάτων *B* 29 aministrasti *P^a*, aministrastis *L^a* 30 exceptiones *R* | legitimum *P^a* 31 intercesse-rit *PL* | sine *M^a* 32 es immodice] *L^aR^a*, es id est multum modica *PL^a*?, es *R^a*, immodice es *CM* | tributa] secuta tributa *L^a*

dolo propter paternam uerecundiam, sed in factum actio tibi tribuenda est. D. id. IVN. AA. CONSS.

- 6 ¹IDEM AA. ET CC. HYMNODAE². Dolum ex insidiis perspicuis probari con- a. 293
uenit. D. K. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 7 IDEM AA. ET CC. SEBASTIANO. Si maior quinque et uiginti annis heredi- a. 294
tatem fratris tui repudiasti, nulla tibi facultas eius adeundae relinquitur. sane si eius ux-
oris tibi substitutae dolo factum est, actionem de dolo contra eam exercere potes. D. XVI
K. MAI. CC. CONSS. a. 294
- 8 IMP. CONSTANTINVS A. AD SYMMACHVM VICARIVM. Optimum a. 319
duximus non ex eo die, quo se quisque admissum dolum didicisse memorauerit, neque intra
anni utilis tempus, sed potius ex eo die, quo adseritur commissus dolus, intra continuum
biennium de dolo actionem moueri, siue afuerit siue praesto est is, qui dolum se passum
esse conqueratur. omnes igitur sciant neque incipiendae post biennium neque ante com-
pletum biennium coeptae, post biennium finiendae doli actionis concessam licentiam. D. VIII
K. AVG. NAISSE CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS.

XXI (XXII)

R DE IN INTEGRVM RESTITVTIONE MINORVM VIGINTI QVINQVE ANNIS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. PLOTIANAE. Illud inspiciendum est, num inofficiosi a. 223
querellae uel palam uel tacita dissimulatione sit renuntiatum. nec hoc autem in personam
tuam cadere posse auxilium, quod aetati impertitur, ostendit. D. V ID. IVL. MAXIMO II
ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IDEM A.³ ALEXANDRO. Eo tempore, quo soror tua auxilio iuuabatur aetatis, a. 238
si patris intestati bonorum possessionem accipere debuit, licet quinque filios superstites
habuerit, non tamen ideo minus ad edicti praerogatiuam pertinet, scilicet si nunc per aeta-
tem beneficium restitutionis largitur. PP. VIII ID. AVG. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ATTIANO. Si curato- a. 293
rem habens minor quinque et uiginti annis post pupillarem aetatem res uenum dedisti,
hunc contractum seruari non oportet, cum non absimilis ei habeatur minor curatorem
habens, cui a praetore curatore dato bonis interdictum est. si uero sine curatore consti-
tutus contractum fecisti, implorare in integrum restitutionem, si necdum tempora praefinita
excesserint, causa cognita non prohiberis. D. XIII K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS.

P (20, 5. R 2. 6...8. 21 R 3) L (20, 5. 2. 6...8. 21 R 3) CR (R^o om. 21 R 1. 2) M

¹ iunge 2, 19, 9. 2, 31, 2. 4, 44, 8 ² Aureliae Euodiae 4, 44, 8 ³ scribi debuit imp. Gordianus A.

1 dolo] do L^a | pro paterna uerecundia R^a |
facto L^a | s. a. Hal. et PL ad c. 2 | d. om. PL
2 aa.] cc. emend. in aa. et Hal. 3 idem]
imp. diocl. et max. PL | aa. et cc.] CM,
a. S, a. et c. P, aa. et c. L, a. et cc. R
hynode (uel hyrode) S, etymnodae PR, inode M
4 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 7 | aa.]
cc. Hal. 5 a. et c. SPL, a. et cc. R
7 eum R^a | s. a. Hal. PL et PL ad c. 6 |
d. om. PL utroque loco 8 cc. cons.] cc.
c. ss. P ad c. 6, cc. c. cons. L ad c. 6
9 ad] a L | uicarium] SCR^aM, uicari. R^a,
uicc. PL, uic. alias ue. Th. 10 diximus CM^a |
memorauerit] M^a Th., memorauit PLCRM^a
11 commissum si dolus C^a, commissus .. du-
lus M^a 12 affuerit PLC, abfuerit R^aM^a,
deficit R^a 13 queratur M^a, conqueritur C^a,

deficiunt C^aR^a 14 coeptae] copetae P^a |
post] neque post C | acciones P^a | s. a. Th.
Hal.: in PL est subscriptio 21, 2 15 naesso
Hal. 17 in om. P index P | minorum om. L^a |
uiginti quinque annis] SM, om. PLC 20 pa-
lam uel] palam M^a | renuntiandum C^a | per-
sona tua C 21 s. a. Hal. 23 quod M^a |
iuuabatur] M^a, iuuatur CM^a, ωνύρωτο B
26 s. a. Hal. et PL ad 20, 8 | pp.] dat. PL |
aug. pio] non. plo. PL 27 c. 5 ante c. 3
collocat S | imp. PR | aa. et cc.] aa. S, a. et
c. P, aa. et c. L, et cc. R | attiano] SC,
aciano PL, acciano M^a, antonio R, deficit M^a
28 rem M | uendedisti R 29 curatorem]
tutorem M^a 30 si uero bis L^a 31 in om. R^a |
finita PL 32 s. a. Hal. R: in PL est sub-
scriptio c. 4 | d. ... cons.] xiii k. eracl. R

- 4 ¹IDEM AA. ET CC. ISIDORO. Si minorem te quinque et uiginti annis fuisse, B 10, 4, 54
cum contraheres, ostenderis, et tempora restitutionis praestituta excessisse ab aduersario
tuo comprobatum non fuerit, praeses prouinciae in integrum restitutionis dare tibi auxilium
debeat. D. V K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 5 ²IDEM AA. ET CC. RVFO. Minoribus in integrum restitutio, in quibus se B 10, 4, 55 5
captos probare possunt, etsi dolus aduersarii non probetur, competit. Ante impletum etiam
quintum et uicesimum annum de his, in quibus se minores captos existimant, posse in inte-
grum restitutionem implorare certissimi iuris est. D. V K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. SENTENTIAE. Si intra aetatem, cui succurri solet, in inte- B 10, 4, 56
grum restitutionis lis inchoata est nec ei a te renuntiatum est, mors eius, contra quem 10
haec fuerat implorata, fraudi tibi esse non potest. D. V K. MAI. SIRMII CC. CONSS. a. 294
- 7 IDEM AA. ET CC. SEVERAE. De tutela auunculi eiusdemque tutoris, cui B 10, 4, 57
falso aetate probata praestitisti liberationem, quem ignarum aetatis tuae non fuisse tam
officium tutelae quam sanguinis proximitas arguit, si necdum statutum tempus excessit, ex 14
causa in integrum restitutionis heredes eius conuenire potes. D. XI. K. AVG. CC. CONSS. a. 294
- 8 ³IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. IULIANO PROCONSVLI AFRI- Th. 2, 16, 3 B 10, 4, 58
CAE. Minoribus ⁴ in his, quae uel praetermiserint uel ignorauerint, innumeris auctoritatibus
constat esse consultum. D. PRID. NON. MART. RAVENNAE CONSTANTIO VC. CONS. a. 414
- 9 ⁵IMP. ZENO A. AELIANO PP. Non uidetur circumscriptus esse minor, qui B 10, 4, 59 10
iure sit usus communi. D. K. IAN. BASILIO ⁶ CONS. a. 480

XXII (XXIII)

R DE FILIO FAMILIAS MINORE R

- 1 (2) ¹IMP. GORDIANUS A. CANDIANO MILITI. Si frater tuus, cum mutnam pecu- B 10, 5, 1
niam acciperet, in patris fuit potestate nec iussu eius nec contra senatus consultum con-
tractum est, propter lubricum aetatis aduersus eam cautionem in integrum restitutionem 25
potuit postulare. PP. III NON. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 2 (1) IDEM A. TRYPHONI MILITI. Filius familias, si minor uiginti quinque annis pro B 10, 5, 2
extraneo fideiussit, in integrum restitutionem postulare non prohibetur. sed et si pro patre
suo fideiussor extitit eique diem suum functo non successit, in integrum restitutionem postu- 29
lare potest. D. K. IUL. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241

P (21, [4 p] 5. 8. 9. 22 *R* 2. 1) *L* (21, 4. 5. 8. 9. 22 *R* 2. 1) *C* (transpon. 22, 2. 1)
R (*R*^a om. 21, 6. 7, transpon. 22, 2. *R* 1) *M*

¹ iunge 2, 24, 4 ² uide ad 5, 11, 4 ³ iunge 3, 6, 3 ⁴ et mulieribus et minoribus *Th.*
⁵ iunge 5, 12, 28. 5, 75, 6 ⁶ uc. ins. 5, 75, 6 ⁷ iunge 4, 13, 1

1 idem] impp. (imp. p) diocl. et max. *pL* |
aa. et cc. *M*, a. *SpL*, a. et cc. *CR* | isidoro
om. *pL*^a | uiginti et quinque *LM* 2 cum
om. *R*^a | praestita *C*^a 4 s. a. *Hal.* *pl* et *PL*
ad c. 3 | d. om. *PLl* | v] vi *Hal.* | heradio
a. cō. (a. cc. *L*) ss. *PL*, om. *pl* 5 inscriptionem
om. *R*^a | aa. et cc.] a. *SL*, a. et c. *P* |
ruphos *M* | se] se esse *PLR*: *ἑαυτοὺς περιγραφέντας* *B* 8 s. a. *Hal.*: in *PL* est subscriptio
c. 5 9 sententiae *C* 10 a te] ante *M*^a
11 fuerant *M* | s. a. *Hal.* 13 quem] que *M*^a?
14 proximitatis *C* | si necdum] *M*^b, nec *C*,
nec uel . nec *M*^a: καὶ μηδὲ *B*, ut tamen
condicionis particula (si) ad initium capitis
reiecta sit 15 s. a. *Hal.* 16 imp *R*. | aa.]
a. *PLR* 17 ignorauerit *C* | auctoribus *L*^a
18 s. a. *Th.* *Hal.* *PLR* et *PL* ad c. 5 | prid.
om. *Hal.* | non. om. *PL* hoc loco | mart.]
maii *Hal.* | rauennae] *Th.*, om. *Hal.* *PLR* |
constantio uc. cons.] *Th.* *Hal.*, const. cons.

PLR 19 a.] augusto *R* | alieno *PRM* | pp.]
p. *M* 20 usus] u. us (ustus?) *P*^a | s. a. *PL*
Miracus | d.] d. v 5, 75, 6 | cons.] *P*, con. cons.
L. et constante cons. *Miracus* 22 filius *L*
23 impp. *P* | candidiano *S*, cantiano *R*, can-
dido 4, 13, 1 24 potestatem *M* | nec contra]
contra *PL*^a | consultus *PL*^a 25 libricum *C*^a |
adu. eam caut. in int. rest. (rest. in int. *M*) |
CM cum *B* ὑπεναντίον ταύτης τῆς ἀσφαλείας
ἤγουν τοῦ χειρογράφου τὴν εἰς ἀκέρειαν ἀποκα-
τάστασιν, in int. rest. adu. eam caut. *PLR*
26 s. a. *Hal.* *I*^b *L* 27 tryphoni] *SCM*, cris-
pino *PLR* | si filius familias *R* | annis *xxii*
PLR, τῶν εἰκοσι πέντε ἑκαυτῶν *B* 28 pro
patre] pater *R*^a? 29 fideiussor] uidetur scri-
bere uoluisse suo, mox emendauit fideiussor *P* |
diem suum defuncto *PL*^a, die suo functo *CR*^b |
cessit *P*^a | restitutione *P* 30 s. a. *Hal.* *PL* |
d.] pp. *PL* | a. ii om. *PL* | cons.] concons. *L*

XXIII (XXIII)

R DE FIDEIVSSORIBVS MINORVM R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. MYRONI. Postquam in integrum aetatis B 10, 6, 1 beneficio restitutus es, periculum euictionis emptori, cui praedium ex bonis paternis uendisti, praestare non cogeris. sed ea res fideiussorea, qui pro te interuenerint, excusare non potest. quare mandati iudicio, si pecuniam soluerint aut condemnati fuerint, conuenieris, modo si eo quoque nomine restitutionis auxilio non iuuaris. PP. VI. K. OCT. SEVERO A. ET ALBINO CONSS. a. 194
- 2 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CVRIONI. Si ea, quae tibi uendit possessiones, interposito decreto praesidis aetatis tantummodo auxilio adiuuantur, non est B 10, 6, 2 dubium fideiussorem ex persona sua obnoxium esse contractui. uerum si dolo malo apparuerit contractum interpositum esse, manifesti iuris est utrique personae tam uenditricis quam fideiussoris consulendum esse. S. VI K. MAI. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 287

XXIII (XXV)

R SI TVTOR VEL CVRATOR INTERVENERIT R

- 1 IMP. ANTONINVS A. MARCIANAE. Si iam puberes utriusque sexus parentum B 10, 7, 1 hereditatem adistis, sed etiam nunc in ea aetate estis, ut eo, quod paternae hereditati uos obligastis, in integrum restitutionis auxilium accipere debeatis, adite per procuratores nostros praesidem prouinciae. quod si legitimam aetatem implestis idque tempus, quo in integrum 20 restitui possitis, excessit, curatores uestros, si aduersus eos nondum experti estis, iudicio secundum formam iuris conuenite. PP. II NON. APRIL. LAETO ET CEREALE CONSS. a. 215
- 2 IMP. ALEXANDER A. MARCIANAE. Minoribus annis uiginti quinque etiam in B 10, 7, 2 his, quae praesentibus tutoribus uel curatoribus in iudicio uel extra iudicium gesta fuerint, in integrum restitutionis auxilium superesse, si circumuenti sunt, placuit. 25
- 3 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. NICOMEDI. Etiam in his, quae B 10, 7, 3 minorum tutores uel curatores male gessisse probari possunt, licet personali actione a tutore uel curatore suum consequi possint, in integrum restitutionis auxilium eisdem minoribus dari iam pridem placuit. D. III NON. MAI. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 256
- 4 ¹IDEM AA. ET CC. ISIDORO. Si creditor non uestram personam, sed curato- B 10, 7, 4 rum secutus cum ipsis contractum habuit et ab ipsis stipulatus est, nullam ei prorsus aduersus nos actionem competere manifestum est. V K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293

P (23. 24 R 2...4) L (ut P) CRM

¹ iunge 2, 21, 4

3 aa.) a. P, ad M | minori CM | in om. M^a
4 es) est R^a 6 soluerit R | conuenieris PL^aR^b,
conuenieris R^a, ἐναρξήσῃ B (κ.π.) 7 s. a.
Hal. M: in PL est subscriptio 24, 1 | pp |
M, om. Hal. | vi) iii M | a. om. M 9 dio-
cletiano et maximiano R | aa.) a. P 10 iuu-
tur L^bM, iubatur C 12 manifesti iuris) T
cum B (κ.π.): προδῆλου νομίμου, manifestum
PLCR, manifesta res M 13 s. a. Hal. M |
s.) pp. M | vi) u M^a | mai. diocl. ii et max.
aa. cons. Hal., mar. diocletianus et maxi-
mianus cons. M 17 antonius R | parentum
RM^b 18 nunc etiam R | ut) in R^a, ut in R^b,
ἵνα διὰ τοῦτο B 19 adito ... praeside R^a? |
curatores RM^a: διὰ τῶν διοικητῶν B (κ.π.)
20 implesti R 21 excessit) M cum B (κ.π.)
ὁ καιρὸς ... ἐξῆλθε, excessistis CR 22 s. a.

Hal. M et PL ad 23, 1 | ii non.) Hal., pr.
k. PLM | et cereale (—li Hal.) cons.) sce-
reale PL 23 imp. P | marciano PLR |
uiginti quinque annis M 24 in om. M
25 in PLM Miraco additur subscriptio c. 3
26 aa. et c. P, augusti et cesares N | nicho-
demi R^b, inc. R^a 28 suum) suo PM^a, τὸ
ἴδιον B | possint) L, possit P, possunt CRM |
eidem R^a 29 s. a. Hal. PLM et PLM Mi-
racus ad c. 2 | d. iii) pp. iii PLM Miracus
mai. max.) mar. max. PL hoc loco, max.
mar. PL ad c. 2, mar. maximiano M utro-
que loco, mart. maxi. Miracus | aquilo PL
h. l., aquiliano M ad c. 2 31 aduersum R
32 s. a. Hal. PL | v) ui PL | heracliae) Hal.,
neracl. PL

- 5 IDEM AA. ET CC. VALENTINO. Etiam tutoribus uel curatoribus distrahenti- [B 10, 7, 5
bus uel alias contrahentibus minores tam restitui rebus propriis quam tutorum uel cura-
torum damna sequi, nullo eis praeiudicio per electionem generando, placuit. VI ID. DEC.
CC. CONSS. a. 294

XXV (XXVI)

5

R SI IN COMMUNI EADEMQVE CAUSA IN INTEGRVM
RESTITVTIO POSTVLETVR R

- 1 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. DOMITIO APHOBIO. Nec [B 10, 8, 1
si maior quinque et uiginti annis soror uestra fuit, uobis non mandantibus nec ratam trans-
actionem habentibus de iure uestro quicquam minuire potuit. nam si cognitis quae ges- 10
serit his consensum post uiginti et quinque annos aetatis commodastis, quamuis illa minor
pro portione propria restitutionis auxilium implorare possit, uobis tamen ad communican-
dum edicti perpetui beneficium eius aetas patrocinari non potest. S. III ID. AVG.² CC.
CONSS. a. 294

XXVI (XXVII)

15

R SI ADVERSVS REM IUDICATAM R

- 1 IMP. ALEXANDER A. IVLII. Minus ex tutelae iudicio consecuti de super- [B 10, 9, 1
fluo habere actionem ita potestis, si tempore iudicii minores annis fuistis et nunc bene-
ficio aetatis uobis largitur. ceterum si post legitimam aetatem sententia prolata est,
iterato eandem actionem de isdem speciebus inferre non potestis. PP. V K. FEBR. POM- 20
PEIANO ET PELIGNIANO CONSS. a. 231
- 2 IMP. GORDIANVS A. SERENAE. Si, cum pater tuus te in sua potestate esse [B 10, 9, 2
minimeque emancipationem a se factam ualere diceret, pro consule super causa cognoscens
te eius potestati subiectam pronuntiauerit, cum aduersus eam sententiam in integrum resti-
tui postules, is qui prouinciam regit in impertienda cognitione suas partes secundum leges 25
exhibebit. PP. XV K. DEC. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 3 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. AELIANAE. Aduersus sententiam eius, [II 10, 9, 3
qui tunc uice principis iudicauit, in integrum restitutionis auxilium apud praetorem seu
praesidem prouinciae clarissimum uirum flagitare nequaquam potes: nam aduersus eius
sententiam, qui uice principis cognouit, solus princeps restituet. PP. XVIII K. NOV. PHI- 30
LIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245

P (24. 25. 26 R 3) L (24. 25. 26 R 3) C (u. 26 bebit ... 210, 3 nam in litura) RM

¹ iunge 4, 51, 4. 8, 42, 18 ² Febr. (4, 51, 4. 8, 42, 18)?

1 aa.] a. C | cc.] cons. S | ualent. PLR, ua-
lentino M^a | uel om. L^a 2 uel alias contr.
om. L^a 3 dampnasse qui M^a | s. a. Hal.
PLM | vi id. dec.]d. dec. • M 8 impp.
diocl. et max. aa. et cc.] idem aa. PLR, et cc.
om. S | domitio] 4, 51, 4. 8, 42, 18, om. libri |
aphobio] CM^a, aphonio S, amphobio PL,
amphibibo R, inc. M^a 11 et om. C, quin-
que et uiginti M | acomodastis M 12 pro-
priae PL: eis τὸ ἴδιον μέρος B | implorare
possit] L^aM cum B: αἰτῆσαι δύνανται, implo-
rasset PL^aCR 13 reperpetui P^a | patrocini-
ari M^a | s. a. Hal.: in PL est subscriptio
26, 1 16 rem iudicata S (Bluhme), iudi-

catam rem index P 17 iulio S 18 tunc
om. M^a 20 eisdem M | s. a. Hal. M et PL
ad 25, 1 | k. om. PL | ponponio M? 21 pe-
ligno Hal., peliano PL, pel... M 23 cognos-
cens te] M^a cum B διαγνώσαντι, cognoscente
C^aRM^a, cognoscente te C^a 24 potestatis R
25 impertiendam cognitionem M 26 s. a.
Hal. M | xv] u M^a | dec. pio et] Hal., inc. M
27 a. om. PR | et phil. c.] Paris. 4517, om.
SPLRM | heliane C, alienae PLR, elianem
M^a, iulianae S 28 iudicant L^a 30 uice]
in uice M^a | s. a. Hal.: in PL est subscrip-
tio c. 5

- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VRBANO. Cum et minores uos [II 10, 9, 4] esse adfirmetis et indefensos, nullum uobis praeiudicium fieri praeses provinciae pro sua grauitate curabit. nam si iusta defensione tutorum uel curatorum uobis adistente aliquid statutum est, intellegitis in integrum restitutionis auxilium uobis esse necessarium: eodem obtinente etiam, si per procuratorem uestrum legitime ordinatum lis agitata est. D. XVI 5 K. MAI. MAXIMO ET AQUILINO CONSS. a. 256
- 5 IDEM AA. ET CC. MARCIANO. In rem pupilli uel adulti contra tutores seu [B 10, 9, 5] curatores a praeside lata sententia restitutionis auxilium non minus, quam si quid aduersus eos fuisset statutum, implorare minores posse constat. D. K. NOV.¹ NICOMEDIAE CC. 9 CONSS. a. 294

XXVII (XXVIII)

R SI ADVERSVS VENDITIONEM R

- 1 IMP. ALEXANDER A. FLORENTINO MILITI. Si minor annis uiginti quinque [B 10, 10, 1] emptori praedii causti nullam de cetero te esse controuersiam facturum, idque etiam iureiurando corporaliter praestito seruare confirmasti, neque perfidiae neque periurii me auctorem futurum sperare tibi debuisti. D. VI K. SEPT. 15
- 2 ¹IMP. CONSTANTINVS A. AD POPVLVM. In integrum restitutione [Th. 2, 16, 1 B 10, 10, 2] minoribus aduersus commenticias uenditiones et aduersus tutorum seu curatorum² insidias sanctionum praesidio cautum esse non dubium est. D. ID. MART. SIRMI IPSO A. VII ET 19 C. CONSS. a. 326

XXVIII (XXVIII)

R SI ADVERSVS VENDITIONEM PIGNORIS R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SABINAE ET ALIIS. Etiam ad- [B 10, 11, 1] uersus uenditiones pignorum, quae a creditoribus fiunt, minoribus subueniri, si tamen magno detrimento adficiantur, iam pridem placuit. si igitur pignori captis praediis ac distractis 25 enorme damnum ex huiusmodi uenditione passos uos ostenderitis, praesertim cum hodieque nos minores esse adfirmetis, auxilium restitutionis uobis impertietur. D. X K. DEC. SIRMI IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290

A^{ul} (27 R 1) *P* (26, 4 [5 p] 27. [28 R 1 p]) *L* (26, 4. 5. 27. 28 R 1) *C* (u. 1...3 nam in *litura*) *R* (*transpon.* 26, 5. 4) *M*

¹ fortasse d. k. Dec. uel d. viii k. Dec. scr. ² iungendae sunt 5, 37, 22. 5, 72, 4, fortasse etiam 4, 32, 25 ³ seu curatorum om. *Th.*

1 impp. diocl. et max. aa.] *SM*, id. a. et c. *PLR* [urbiano *S* 5 s. a. *Hal.*: in *L* extat d. solum: in *M* subscriptio erasa est, ut tamen ad finem apparere uideantur aquilino consa., cf. ad u. 7 7 aa. et cc.] aa. *M*, a. *SpLCR* [marciano] *SCM*, aquilino *pL* (u. u. 6), aquiliano *R* [rem] re *pL* 5 delata *M*^a [si iquid *L*^a 9 min. impl. posse constitit *C*, constat min. impl. posse *M*] s. a. *Hal.* et *PL* ad c. 3 [d.] x *P* [nicomediae cc. consa.] nicom. cc. ss. *PL*, aa. consa. *Hal.* 12 donationem *L*^a 13 a. om. *R* [florentio *SR*, florentini *C*, deficit *M*^a 14 idque] atque *A*^a, id quod *R* 15 perfidiae *R*^a 16 s. a. *Hal.*: in *PL* est subscriptio 25, 1 17 restitutionem *PRM*^a 18 aduersis *R*^a

19 s. a. *Th.* *Hal.* *M* [sirmi ipso a. vii et c. consa.] *Th.*, sirmi constantio ii et constante cc. consa. *Hal.*, sirmi ipso a. viii *M*^a, in quo pro certo leguntur si... uiii nec uidetur quicquam post viii extitisse 22 uenditiones *R*, uendition. *M*^a [pignoris] *S index P CRM*, pignorum *pL* cum *B* τῶν ἐνυπόπτων 23 aa.] *SLM*, aa. et cc. *C*^a, om. *pR*, inc. *C*^a [et aliis om. *S* 24 uenditionis *R* 25 detrimento] precio *pL*^a [pigneri uel pignerl. *R*^a, pignori. *M*^a? 26 enorme] magnum enorme *C* [passas *C*] que om. *R*^a *M*^a 27 affirmatis *pL* [impertitur *M*] s. a. *Hal.* et *PL* ad 27, 1: in *L* hoc loco extat dat. [d. x kal. dec.] *Hal.*, pp. xii k. mai. *PL* 28 iii et iii aa.] iii et tercis aug. *PL*, aa. *Hal.*

- 2 IDEM AA. ET CC. SEVERAE ET CLEMENTIANAE. Rem, quam a patre uestro [B 10, 11, 2] quondam creditor eius obligatam sibi distraxit, per aetatem uestram postulantium reuocari desiderium non habet rationem. Quod iuris est et si extraneo successistis: nam si creditor non bona fide uersatus est, ipsum magis uel tutores siue curatores uestros, qui hanc uenundari passi sunt, conuenite. D. XIII K. MAI. SIRMI CC. CONSS. a. 294

XXVIII (XXX)

R SI ADVERSVS DONATIONEM R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. THEODOTAE. Si quae res ante [B 10, 12, 1] nuptias congruenti moderatione a minore annis marito sponsaliorum tempore, etiam curatore praesente, tibi donatae sunt, obtentu aetatis non reuocabuntur. S. III NON. NOV. 10 DIOCLETIANO A. ET ARISTOBVLO CONSS. a. 295
- 2 IDEM AA. ET CC. MIDAE. Si in te ac fratrem tuum emancipatos pater [B 10, 12, 2] noster fecit donationem, in alium postea transferendo portionem eius nihil uobis abstulit: nec, si frater tuus sibi quaesiti praedii rustici partem donanti patri consensit, dominium ab eo discedere potuit propter senatus consulti auctoritatem, nec auxilium in integrum resti- 15 tutionis in hac re necessarium est. In aliis uero rebus, quae etiam sine decreti recitatione alienari possunt, si, postquam sibi donatae fuerint, postea alii donanti eandem patri uoluntatem in minore aetate accommodauit nec praestituta tempora restitutionis excessit, hoc auxilium implorare potest. D. VIII K. IAN. AA. CONSS. a. 293

XXX (XXXI)

20

R SI ADVERSVS LIBERTATEM R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. ANNIAE. Si post decretum praetoris uiri [B 10, 13, 1] clarissimi, qui fideicommissariam libertatem deberi pronuntiauit, Secundus, quem conditioni non paruissse conquereris, manumissus non est, aetas tua litis instaurationem admittit. quod si libertatem quamuis indebitam dedisti, non posse eam reuocari intellegis, sed dam- 25 num, quod ob eam causam illatum est, iudicio negotiorum gestorum a curatoribus tuis esse sarcendum. PP. II K. IUL. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 2 IMP. GORDIANVS A. SOLANAE. Etsi minor annis, ut adlegas, constituta ser- [B 10, 13, 2] uum tuum ab eo circumscripta in consilio manumisisti, tamen uindictae impositio, qua P (29. 26, 2. 30 R 2) L (29. 28, 2. 30 R 2) CRM

¹ iunge 5, 71, 8

1 idem] impp. diocl. et max. PLR | aa. et cc. a. S | seueri R, om. M | et clementianae] clementiae R, om. SM | quem R* | a om. L^a 2 credior L^a | reuocare M 3 successisti C 4 sine] CM, uel PLR 5 uenundare poss. sunt P^a | s. a. Hal. PL | d. XIII k. mai.] iii k. mar. PL | cc. om. PL 8 impp. diocl. et max.] idem C | aa.] augusti et cc. CR 10 tibi om. C | s. a. Hal. PL | s.] pp. PL | nou.] nou. P 11 a. om. Hal. | aristobolo Hal., aristobozo PL | cons.] con. ss. P, cc. cons. L 12 aa. et cc.] a. S | midae] C, mede M, medie S, dimidia PLR: Thal. (B) fratrem preces obtulisse narrat | in] inter C | ac] PC, et RM, et in L 13 in] ad M 14 concessit C 17 posteaquam CM | donatae fuerint] W, donata fuerit PL, donata fuerint CRM | eadem R* 18 praestita R, inc. M^a | excessit] PLCRM, excesserunt E

cum B: οἱ ἀφωρισμένοι χρόνοι ... ἐξῆλθον 19 implorari M | s. a. Hal.: in PL est subscriptio 30, 3 22 anniae] ad anniae M 23 fideicommissam CR, φιδικομισσαρίαν B (κ.π.) | secundo legit Thal. secundum B (κ.π.): εἰ μετὰ τὴν ὁπόρασιν τοῦ λαμπρ. πραίτωρος, ὅστις τὴν φιδικ. ἐλευθερίαν χρεωστείσθαι ἀπεφάνετο Πέτρω, ... οὐκ ἠλευθερώθη: sed fortasse scribendum Πέτρος 25 indebitā + aedisti uel indebita(m?) aedisti C^a | reuocare M^a 27 ser-tiendum M^a | s. m. Hal. 28 impp. P | a. om. C | solanae] SC, solariae R, solanie M | annis] uiginti annis ed. Mogunt. cum B (κ.π.) τοῖς εἰκοσιν ἐνιαυτοῖς: quod effectum est ex consilii adhibiti commemoratione, nec in talibus magna auctoritas est B, quorum indices in hac parte interpolationibus sca- tent 29 circumscriptam C^a | imposito L^a

libertas iusta munitur, nec obtentu quidem aetatis rescindi potest. indemnitati uero tuae, a manumisso scilicet sarcindae, ab eo cuius iurisdictio est, quatenus iuris ratio permittit, consuli debet. PP. VI ID. MART. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS.

a. 241

- 3 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. MARTHONAE ET SABINILLAE. Quos [B 10, 13, 3] retrahi in seruitutem postulatis, si non in consilio causa cognita, cum minores annis viginti fuissetis, manumisistis, non per in integrum restitutionem, sed ipso iure persequi potestis. quod si probata causa libertas praestita est, restitutio in integrum contra libertatem locum habere non potest. Si tamen in ea re culpa seu fraude liberti eiusdemque curatoris ratio uestra laesa sit, sarciri damnum ab eo qui hoc intulit praeses prouinciae curabit, non dubitaturus etiam grauiorem executionem adhibere, si quid tam aperta fraude commissum est, ut puniendum in liberto crimen deprehendatur. PP. VIII K. OCT. SAECVLARE II ET DONATO CONSS.
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. TATIANO. In iudicio de liberali causa sententiam pro libertate latam ne quidem praerogativa minoris aetatis sine appellatione posse rescindi ambigi non potest. PP. VIII ID. IAN. NICOMEDIAE DIOCLETIANO VIII ET MAXIMIANO VII CONSS.

a. 260

a. 303

XXXI (XXXII)

R SI ADVERSVS TRANSACTIONEM VEL DIVISIONEM
MINOR RESTITVI VELIT R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. HONORATO. Cum in integrum pupilla restituta rescindi transactionem uel diuisionem placuit, tu quoque actionibus, quas pridem habuisti, utaris.
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. HVMNODAE². Si ex persona minorum in integrum restitutio aduersus transactum propter aetatis auxilium imploreter, tibi quoque agenti ex integro uel replicatione contra exceptionem pacti uel, si peremptam constet pristinam obligationem, ex instauratione negotii tributa actione consulendum est. D. K. DEC. CC. CONSS.³

a. 294

XXXII (XXXIII)

R SI ADVERSVS SOLVTIONEM A DEBITORE VEL A SE
FACTAM R

30

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. SOTERI. Exemplo ceterorum debitorum tutores etiam quae ex administratione tutelae debent curatoribus sol-
- P (30, 2 [3 p] 4. 31 R 1 [33 p] 32 R) L (30, 2...4. 31 R 1, 33. 32 R) CRM

¹ iunge 2, 19, 9. 2, 20, 6. 4, 44, 8 ² Aureliae Euodiae 4, 44, 8 ³ AA. cons. (= a. 293, Mommsen collatis locis iungendis) ⁴ iunge 2, 45, 2

1 indemnitati. C^a, indemnitate R^a 2 ad manumissos P^a | ratio | dicio PL^a? 3 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 4 4 ualentinus et gallus R, ualerius et galianus M | aa. om. pR | marthonae | L, marthoniae p^aR, matrone SCM | et sabinillae om. SM^b 5 postulastis R^a, posula(n?)tis p | cum om. p^a | minoris L^a | anni L | uiginti] xxu p^aR^b 6 manumisisti p^aL^a | restitutione L^a, fortasse et p 11 deprehendatur M | s. a. Hal. et PL ad 29, 2: in L hoc loco extat d. [viii] uiii PL 13 aa.] SPLR, aa. et cc. CM | titiano M 15 posse] possit PL | s. a. Hal. PL et PL ad c. 2 | pp. viii] PL hoc loco, uiii PL ad

c. 2, d. vi Hal. | nicom. om. Hal. | diocletiano ... 16 cons.] PL hoc loco, ipsis aa. v et iiii cons. Hal., om. PL ad c. 2 18 uel diuisionem M^a, uel depositionem S, uel depositionem uel diuisionem PL, τὴν διαίρεσιν B 10, 14 rubr. 20 aa. om. P | in om. M^a 22 utaris] PL^a, uteris L^aCRM: ἀρχῆς δόναται B | subiungitur subscriptio 32, 2 in PL Miraco 23 et cc. om. S | chymdone S, inodo M 25 uel om. R^a | replicatio C 27 s. a. Hal. 29 aduersus] ad index P^a | solutione M^a | debitorem S | a se] se M^a 30 facta RM^a 31 et cc. om. SM

uentes liberantur, sed ante tempus in integrum restitutioni praestitutum edicto perpetuo permissum beneficium implorari et, an sit tribuendum, per causae cognitionem aestimari potest. D. VI ID. FEBR. CC. CONSS.

a. 294

- 2 ¹IDEM AA. ET CC. LAVRINAE. Indebito legato, licet per errorem iuris a [B 10, 15, 2] minore soluto, repetitionem ei decerni, si necdum tempus, quo restitutionis tribuitur auxilium, excesserit, rationis est. D. XV K. APRIL. SIRMI CC. CONSS.

a. 294

XXXIII (XXXIII)

R SI ADVERSVS DOTEM R

- 1 IMP. ALEXANDER A. VALENTI. Quoniam circumuentam dicis sororem tuam [B 10, 16, 1] omnia bona in dotem dedisse, an ueritas adlegationi adsistat, si ad te hereditas sororis 10 tuae uel bonorum possessio pertinuit et tempora nondum praeterierint, intra quae legibus conceditur ex persona defuncti postulare in integrum restitutionem, praeses prouinciae praesente diuersa parte examinabit. D. VI ID. IUL. MAXIMO ET PATERNO CONSS.

a. 233

XXXIII (XXXV)

R SI ADVERSVS DELICTVM SVVM R

13

- 1 ²IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. LONGINO. In criminibus quidem aetatis [B 10, 17, 1] suffragio minores non iuuantur: etenim malorum mores infirmitas animi non excusat. sed cum delictum non ex animo, sed ex contractu uenit, noxa non committitur, etiamsi poenae causa pecuniae damnum inrogatur: et ideo minoribus et in hac causa in integrum restitu- 10 tionis auxilium competit. D. ID. OCT. SEVERO II ET VICTORINO CONSS.
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. PROCVLAE. Licet in de- [B 10, 17, 2] lictis aetate neminem excusari constet, matri tamen, quae filiis tutorem aetatis lubrico lapsa non petiit, eorum minime denegari successionem conuenit, cum hoc in maioribus matribus tantum obtineat. V NON. MART. CC. CONSS.

a. 200

a. 294

XXXV (XXXVI)

25

R SI ADVERSVS VSVCAPIONEM R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ISIDORAE. Contra eos, [B 10, 18, 1] qui res minorum tenent, si usucapione dominium adquisierunt, restitutionis auxilium eis decerni debet. D. K. MAI. SIRMI CC. CONSS.

a. 294

A¹ (34 R 1) P ([33 p]) 32 R 2. 34. 35) L (33. 32 R 2. 34. 35) CR (u. 17 suffragio ad finem in litura scripta sunt, ut uidetur, a manu prima) M

¹ iunge 7, 2, 11 ² iunge 2, 36, 1

1 restitutionis R | praestitutum RM 2 cogni-
tum M^a 3 s. a. Hal. | XVI 7, 2, 11 | cc.] aa.
(= a. 293) 7, 2, 11 male 4 idem aa. et cc.]
impp. diocl. et max. PL | laurinae R 5 de-
cerni ei M, ei om. R | nectidum L^a 6 ex-
cessit RM | s. a. Hal. PL et PL Miraeus ad
31, 1 | d.] pp. PL Mir. ad 31, 1, om. PL hoc
loco | april.] mar. PL h. l. | cc. om. PL h. l.
8 aduensus M 9 ualent] SCM, ualent. L,
ualant. p, ualentini R 10 an] * M^a, om. pL^a |
allegationis R, allegationi tue W cum B ταῖς
διδασκαλίαις σου | hereditates R^a 13 s. a. Hal.
18 ex contractu] AL^aRM^a cum B ἀπὸ συναλ-
λάγματος, extra PL^aC^aM^a, contractu C^a | no-
xia L^a, nota C^a? 19 erogatur R | et in]

in PL^a, καὶ ἐν ταύτῃ B 20 s. a. Hal. PLM |
seuero (a. ins. Hal.) 11 et uict. cons.] se-
uero s...do (secundo?) M 21 et cc. om. S,
deficit M^a | proconsule C, proculae R^a, de-
ficit M^a | edictis M^a 22 excusare PL^aM, ἐξ-
κουσασθαι B | constat PL | plubrico L^a
23 matribus maioribus PL, μᾶλλον μητρῶν R
24 s. a. Hal. PL Miraeus | cc. cons.] cc. ss. P,
ubi saepius ss. male ponitur pro cons., cc.
Mir. 26 usumcapiationem S, capionum M^a
27 imp. R | et cc. om. S | ysidoro S 28 mi-
norum] W cum B τῶν ἀνίβων, minoris
PLCRM | eis] ei M, om. C 29 s. a. Hal.
PL | d. om. PL

XXXVI (XXXVII) R SI ADVERSVS FISCVM R

- 1 ¹IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. LONGINO. Si Probus in minore aetate [B 10, 19, 1] constitutus circumuentus a Rufino dispensatore nostro uenditionem rei praecipiti animo pretio longe minore contrahere festinauit, iuris publici fiscus noster in iure restitutionis sequetur auctoritatem. D. ID. OCT. SEVERO ET VICTORINO CONSS. a. 200
- 2 IMP. ALEXANDER A. ANTIOCHO ET ALIIS. Si aduersus priuatos in integrum [B 10, 19, 2] restitutionem tam tu quam fratres tui desideratis, praesidis prouinciae uiri clarissimi notio est isque causa cognita aestimabit, an auxilium quod imploratis conferri in uos debeat. quod si aduersus fiscum id postulatis, intellegitis procuratorem meum una cum praeside, praesente fisci patrono, adire uos debere. D. K. AVG. ALEXANDRO A. II ET MARCELLO CONSS. a. 226
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. LAVRENTIO. Edicto quidem diui Marci parentis nostri res minorum exceptae nihil tuum adiuuant desiderium, si quidem debiti causa patris minoris uel etiam ipsius praedia uenumdata quinquennii praescriptionis nullam admittunt quaestionem. Sed quoniam per collusionem siue fraudem tunc temporis procuratoris nostri nimis exiguo pretio fundum tuum cum mancipiis uenumdatum adseueras, si aditus rationalis noster tuis adlegationibus adesse fidem nec seruata sollemnitate hastarum animaduertit, fisco te satisfaciente renocata uenditione fundum tibi restitui iubebit. D. ID. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294

XXXVII (XXXVIII) R SI ADVERSVS CREDITOREM R

- 1 IMP. ANTONINVS A. PRVNICO. Cum et ipse confitearis cum Zenodora minore uiginti quinque annis contraxisse nec docere potuisse praetori uiro clarissimo ex eo contractu locupletiores factam, intellegis eam merito in integrum restitutam. D. VI NON. MAI. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 2 IMP. GORDIANVS A. GAIANO. Si, ut adlegas, minor annis pecuniam fenori accepisti nec ea in rem tuam uersa est, aduersus cautionem, per quam eo nomine te obligasti, in integrum restitutionis auxilium potes sollemniter postulare. PP. III NON. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 236

P (37) L (37) D (ad 36, 1) CR (u. 1...13 laurentio in litura a prima, ut uidetur, manu scripta sunt: 36, 2 suppl. R^b) M

¹ iunge 2, 34, 1

3 imp. D | aa. (a. D) longino om. R | minore aetatem R^a 4 praecipiti R^a 6 sequatur D. sequitur R, ἀκολουθήσει B | s. a. Hal. M | dat. id. oct. severo et victorino (om. cons.) litteris fere erasis M?, d. severo a. II et victorino cons. Hal. 8 restitutionem M 9 existimabit M | au] an M^a, om. C^a | conferre M^a 11 s. a. Hal. 13 max. et diocl. S | et cc. om. SR | laurentino C 14 res om. C^a | exceptae] exceptae personae C^a 16 conclusionem R^a 17 nimis]

nominis R M^b: καθολικοῦ ἡμῶν πάντο ἑλαχίστου B 20 s. a. Hal. 23 imp. P | antonius M^a | a. om. R | pro unico M | confitearis] PL, profitearis CRM, ὁμολογῆς B 25 factam] factam esse R | restituta R | s. a. Hal. PLM (fere erasum) | d.] pp. PLM? | mai. messala (mensalo PL) et sabino] PL, aug. largo et messalino Hal., μα... M 27 imp. PL | fenoris R, tenori M^a 29 potest C^a? | s. a. Russardus. in PL Miraco est subscriptio 38, 2

XXXVIII (XXXVIII)

R SI VT SE HEREDITATE ABSTINEAT R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA.¹ FLORENTIO ET ALIIS. [Greg. 2. 4, 1 mut. B 10, 21, 1] Si uos paternae hereditati non miscuistis, ob eam rem testificatio necessaria non fuit, cum fides ueritatis uerborum adminicula non desideret. quod si pro herede gessistis uel bonorum possessionem accepistis, propter aetatem, cui subueniri solet, in integrum restitutionis auxilium accipere debetis. PP. V NON. MART. SATVRNINO ET GALLO CONSS. a. 195
- 2 IMP. GORDIANVS A. HERODOTAE. Si, cum aui tui testamento te heredem [B 10, 21, 2] reliquissent, hereditates eorum non adisti, liberum tibi est repudiata paterna successione per in integrum restitutionis auxilium, quo te aetatis iure dicis esse munitam, hereditatem parentum tuorum, licet antea non adisti, nunc obtinere. PP. III NON. FEBR. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241

XXXVIII (XXX)

R SI VT OMISSAM HEREDITATEM VEL BONORVM POSSESSIONEM VEL QUID ALIVD ADQVIRAT R

- 1 IMP. GORDIANVS A. PROTAE. Minores uiginti quinque annis non tantum in [B 10, 22, 1] his, quae ex bonis propriis amiserunt, uerum etiam si hereditatem sibi delatam non adierint, posse in integrum restitutionem postulare iam dudum placuit. PP. ID. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 236
- 2 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. SARAPIADI. Ad bonorum [B 10, 22, 2] possessionem in paternis rebus omissam minores in integrum restitutionis admitti beneficio iam pridem placuit. restituti autem decreto bona quae habuerunt mortis tempore patris debent conferre. D. XVI K. NOV. SIRMII CC. CONSS.² a. 294

XXX (XXXI)

R IN QVIBVS CAVSIS IN INTEGRVM RESTITVTIO NECESSARIA NON EST R

- 1 IMP. ALEXANDER A. MUTATO. Minoribus quinque et uiginti annis, praesertim qui per tutores uel curatores non defenduntur, non obesse, si mortem defuncti non
- P (38 R 2. 39. 41 R 2. 40, 1 R) L (38 R 2. 39. 41 R 2. 40, 2 R 1) CRM

¹ Veterlis ins. Greg. ² AA. cons. (= a. 293, Mommsen)?

2 ut se her. (hereditatem S) SL¹CM², iuste her. PL³?, iuste ab her. se index P, ab her. se R, si actia her. M⁴: εὖν τις ἐαυτὸν τῆς κληρονομίας ἀπόστη B 10, 21 rubr. | abstineant S 3 florentio SR, florentino CM, frontino Greg. 4 paterna hereditate M⁵, in paterna hereditate C⁶ | adminiculam (uel —las) R⁷ 7 s. a. Greg. Hal. | v non. mart.] Greg., vi non. maii Hal. ~ imp. gord.] idem PL | herodiae R 9 relinquissent L | hereditatem RM 11 ante L⁸ | adistis M⁹, adsti R | s. a. Hal. PL et PL Miracus ad 37, 2 12 ii om. PL hoc loco | et pomp. cons. om. PL Mir. ad 37, 2 14 si ut] sicut PL¹⁰, si C¹¹R¹², inc. C¹³ | omissa C¹⁴RM¹⁵, inc. C¹⁶ 15 possessione R, possessionum M¹⁷ | quid om. M | adquiratur S, equirat L, requirat R¹⁸ 16 imp. P | protae] aprotae M, om. S, deficit R¹⁹ 17 ex om. M,

def. R²⁰ | amiserint R²¹M, def. R²² | dalatam P²³ 15 s. a. Hal. PL | id.] iiii id. P, iii id. L | pontiano cons. | pontia. cc. cons. PL 20 et cc. om. SM | sarapiadi CR, sarapidi S, serapiac PL, serapiadi M | ad bonorum] aonorum P²⁴, bonorum C 21 restitui R²⁵ 22 tempore mortis C 23 s. a. Hal. M: in PL est subscriptio 41, 1 | x kl. nou. sirmit cons. (om. d. et cc.) uidetur habere M 25 in integro restitutio S, restitutio in integrum C. in integrum om. PLR: εἰς ὁλόκληρον ἀποκατάστασις B 10, 23 rubr. 26 non est necessaria C, non om. index P²⁷ 27 imp. alex. a.] imp. ual't. I²⁸ | mutato om. R²⁹ | quinque et uig.] CM, quinque uig. R, xxu PL 28 uel PL cum B, et CRM | defuncti CR cum B, parentis defuncti PL, defuncti parentis M³⁰

ulciscantur, innumeris duorum parentum meorum ac meis rescriptis continetur. V ID. MAI. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS.

a. 229

- 2 ¹IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. THEODOTAE. [B 10, 23, 2] Adulescentiae tempus non imputari in id quinquennium liberis, cuius praescriptio seram inofficiosi mouentibus quaestionem opponi solet, manifeste ante rescripsimus. impleta igitur aetate legitima non est in integrum restitutio necessaria, quia non integratio amissae causae his datur, sed integra ipsa causa seruatur. PP. II ID. AVG. TVSCO ET BASSO CONSS.

a. 258

- 3 ²IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. DECIMO CAPLVSIO. In minorum [B 10, 23, 3] persona re ipsa et ex solo tempore tardae pretii solutionis recepto iure moram fieri creditum est, in his uidelicet, quae moram desiderant, id est in bonae fidei contractibus et fidei- commissis et in legato. PP. XII K. OCT. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

- 4 ²IDEM AA. ET CC. STRATONICAE. Si tutor tuus, qui pro tutelari officio [5, 42, 3 II 10, 23, 4] non cauerat, iudicio expertus est, contra ⁴eum lata sententia iuri tuo officere non potuit, nec ea quae ab eo gesta sunt ullam firmitatem obtinent. frustra igitur in integrum restitutionis auxilium desideras, quando ea, quae ab eo gesta sunt, qui legitimae administrationis perso- nam sustinere non potuit ², ipso iure irrita sunt. S. XVIII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

- 5 IMP. IUSTINIANVS A. IOHANNI PP. Sancimus fauore imperfectae aetatis ex- ceptionem non numeratae pecuniae ab initio minoribus non currere, ne, dum in integrum restitutionem expectamus, aliquod emergat obstaculum, per quod huiusmodi beneficio minor uti non potest, ne substantia eius subuertatur ⁷. Sed humanius est latius eandem legis interpretationem extendere, in omnibus casibus, in quibus uetera iura currere quidem temporales praescriptiones aduersus minores concesserunt, per in integrum autem restitutionem eis subueniebant, eas ipso iure non currere. melius etenim est intacta iura eorum seruari, quam post causam uulneratam remedium quaerere. uidelicet exceptionibus triginta et quadraginta annorum in suo statu remanentibus. D. K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONS. LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

XXXI (XXXII)

R QVI ET ADVERSVS QVOS IN INTEGRVM RESTITVI
NON POSSVNT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. CONONIDI. In consilio quidem cognoscentis de resti- tutione in integrum esse oportet, num is, qui se minorem annis laesum esse dicat, diligens

[B 10, 24, 1] 30

P (40 [1 p] R 2 [4 p] 5. 41) L (40, 2 R 1. 1. 5. 41) CRM

¹ iunge 3, 28, 16 ² iunge 4, 49, 5 ³ fortasse iungenda est 4, 6, 11 ⁴ aduersus l. gem. ⁵ qui ... potuit om. l. gem. ⁶ xvii 4, 6, 11 ⁷ aut uerba ne s. e. subuertatur delenda sunt cum B (u. i.) aut cum Mommseno scribendum expectantibus aliquod ... potest, substantia e. subuertatur

1 ulciscuntur PL | innumeris C. numerosis PLR²M², om. R²M² | parentum R | s. a. Hal. M | v ... 2 cons. Hal., ui id. alex. a. alex. a. iii ... M (sed et haec incertissima sunt) 3 imp. P | gallianus M | et ual. (ualerius R) c. SR, et ual. PL, om. CM | theodora PL 5 inofficioso PL²C²M² 7 s. a. Hal. PL | 11 id. Hal., prid. PL, id. 3, 28, 16 | balso PL² 8 aa. M, a. S, aa. et cc. C, cesares R | caplusio om. libri, restitui ex 4, 49, 5 9 personam C² 11 legato C²M cum B: καὶ ἐπὶ τοῦ λεγάτου, legati C², legatis R | subscriptionem restitui ex 4, 49, 5 12 idem imp. R | aa. et cc. a. S, a. et c. pL, aa. l. gem., cf. ad u. 16 | stratoniae C | pro telari R² 13 potuerit pL 14 eam L² 15 quando quandoque pL 16 s. a. Hal. cum l. gem. | s. pp. l. gem. | ian. l. gem., nouembr. Hal. | cc. cons. Hal., diocletiano iii et maximiano cons. (= a. 287) l. gem.

17 imp. P | iustinus M² | iohanne PL, om. R 18 muneratae M² | non concurrere PL²CR, μή τρέχειν B | ne (nec M²) dum ... 20 sed] ἵνα μὴ ἐν ὅσῳ τὴν εἰς ἀνέριον αἰτίαν ἀποκατάστασιν ἀναμένουσι, τί ποτε ἀναφανῆ ἔναντιον, δι' οὗ τῇ τοιαύτῃ εὐεργεσίᾳ ὁ ἑλαττων χρησασθαι οὐ δύναται. ἀλλὰ B 19 aliquid L²M² | amergat M², emenat R² 20 possit CM², pos... M², δύναται B | sed] ... P², om. L² | eandem] eandem M² | extendere legis interpr. CRM 21 in quibus om. L², in om. P | concurrere R 22 concesserunt] iusserunt RM² | restitutiones ei C 23 non concurrere PL²R², non concurrere R², μή τρέχειν B | seruare PL²C, φυλάττεσθαι B 24 et] C cum B καὶ, uel PLRM 25 s. a. Hal. PL | post cons. ... 26 cc.] post lampadium et orestem uu. cc. cons. Hal., p. con. ss. PL 28 et om. index P²M | quos] hos M² | restitutio C²

pater familias fuerit actibusque publicis industrium se docuerit, ut lapsum eum per aetatem uerisimile non sit. Verum si causa cognita circumuentus deprehendatur, propter hoc solum uelut praescriptione a solito auxilio remoueri non debet, quod urgentibus patriae necessitatibus decurio minor annis creatus sit uel propagandae suboli liberorum educatione prospexerit. PP. x k. OCT. LVPO ET MAXIMO CONSS.

a. 232

- 2 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum apud ueteres dubitabatur, an liberi [B 10, 24, 2] parentes suos uel liberti patronos in querimoniam deducere possint quasi non rite in eos uersatos, et quidam existimabant nullam esse contra huiusmodi personas in integrum restitutionem, pondere naturali uel patronali reuerentia huiusmodi petulantiae refragante, nisi uel ex magna causa uel aduersus turpem eorum personam, alii autem personarum quidem uel causae distinctionem respuendam esse censuerunt, tunc autem tantummodo dandam esse restitutionem putauerunt, cum minor ex sua simplicitate se deceptum, non ex dolo patris uel patroni circumscriptum esse dicat: quod¹, ut maneat in omnibus honor parentibus et patrono uel patronae illibatus atque intactus, sancimus nullo modo neque aduersus parentes utriusque sexus neque aduersus patronum uel patronam dari restitutionem. nam personarum reuerentia omnem eis excludit restitutionem, cum procul dubio est etiam ipsas personas cauere, ne quid suae opinioni contrarium existat. D. k. SEPT. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC.

a. 531

XXXXII (XXXXIII)

R SI MINOR SE MAIOREM DIXERIT VEL PROBATVS FVERIT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. MAXIMIANAE. Si, cum minor annis uiginti quinque [B 10, 25, 1] esses, tabulis quae sunt² tuarum professionum oblati tibi aetatem quasi maior annis uiginti quinque decepta probasti, in integrum restitutionem intra statutum legibus tempus etiam post impletam aetatem de omnibus intra aetatem aduersus te gestis postulare apud eum, cuius de ea re iurisdictio est, potes. PP. XII k. APRIL. MAXIMO II ET AELIANO CONSS.
- 2 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VITALIO. Si is, qui nunc minorem se adseuerat, fallaci maioris aetatis mendacio te decepit, iuxta statuta iuris, cum errantibus, non etiam fallentibus minoribus publica iura subuenerunt, in integrum restitui non debet. D. II k. DEC. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS.
- 3 IDEM AA. ET CC. THEODOTAE. Si alterius circumueniendi causa minor aetate maiorem te probare adspectu laboraueris, cum malitia suppleat aetatem, restitutionis auxilium tam sacris constitutionibus quam rescriptorum auctoritate denegari statutum est.
- 1 Quod si per iniuriam uel circumuentionem aduersarii hoc fuerit factum, durat beneficium,

P (41, 2. 40 [1 p] R 2 [4 p] 5. 42) L (41, 2. 40, 2 R 1. 1. 5. 42) CRM

¹ quo de (Mommson: u. i.)? ² quae sunt] quasi (Mommson cum B ὡσαυτὶ)?

1 actibusq. C², et actibus R 2 depren-
datur M 4 sit] W², om. CRM, ἡχειροτο-
νῆθη B | librorum R^a 5 prospexit RM | s. a.
Hal. et PL ad 39, 2 | x] xi PL 6 impp. P |
iohanni] iohannes R, om. M | an] aut PL
7 querimonias C, querimonia M^a | possunt
P^aC, possit M^a 8 esse om. RM^a, εἶναι B |
personam C | restitutionis L^a 10 causam P^a
13 uel] uel ex R | quod] confirmant B: ὅπερ
ἵνα μὲν ἐν πᾶσιν ἡ τιμὴ ..., θεωρεῖται 14 et]
edd. cum B (κ.π.) τοῖς πατέρεσι καὶ τῷ πατρίωνι
ἡ τῇ πατριωνίᾳ, om. PLCRM | aduersus ...
15 neque om. P^a 16 eis] ei C²? M^a 17 quis
s. o. contrarius PLR^a: μηδὲν ... ἐναντίον B |
s. a. Hal. PL | d.] id. PL | constant. ...
18 orestae uu. cc.] Hal., cc. ss. lampadio
et horeste PL 20 si] si cum PL: ἐὰν ᾗτων

B 25, 1 rubr. | maiorem] maiorem esse PL
contra B | probatum CM 22 impp. PL |
maximine S, maximae R, maximo M^a, inc. M^a
23 maior] minor P^a, inc. R^a | annis om. C
25 intra aetatem] PLR^aM^a, intra eam aeta-
tem C, intra eam R^aM^a?, ἐντὸς τῆς ἐνώ-
μου ἡλικίας B | eum] eam P^a 26 de ea re
cuius M | est bis R^a | s. a. Hal. PL | XII]
xu PL | max. ii et beliano (biano PL^b) cons.
PL, maximo et paterno cons. (= a. 233)
Hal. 27 aa.] aa. et cc. CR 28 iuris cum]
cum uiris P 29 subueniunt M^a cum B (κ.π.)
συνέρχονται 30 s. a. Hal.: in PL est sub-
scriptio c. 4 | III] II Hal. 31 aa. et cc.]
a. S 32 suplet C 34 fuit M^a | durabit
PRM^a, dula... L^a, ἔρρωται B

- 2 quo minoribus causa cognita subueniri solet. Aditus itaque praeses prouinciae probationis
aetatis examinata causa, si tuum dolum non reppererit intercessisse, ac te minorem tunc
3 fuisse probaueris, causa cognita in integrum restitui prouidebit. Si tamen in instrumento
per sacramenti religionem maiorem te esse adseuerasti, non ignorare debes exclusum tibi
esse in integrum restitutionis beneficium, nisi palam et euidenter ex instrumentorum pro-
4 latione, non per testium depositiones te fuisse minorem ostenderis. Huiusmodi autem sacra-
mento corporaliter praestito nullum tibi superesse auxilium perspicui iuris est. D. XIII K.
OCT. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 4 IDEM AA. ET CC. LIVIO. Cum circa probandum annorum numerum apud [B 10, 25, 1]
rectorem prouinciae erratum esse proponas et in huiusmodi causis etiam filiis familias mi-
noribus subueniri admissum sit, ea quae in prece contulisti praesidem prouinciae exami-
nare conuenit: qui si aestimata aetate tua maiorem annis falsa opinione te praesumpsisse
ex probationum luce cognouerit, erga minoris personam fidem ueri sequetur. D. VI ID.
DEC. AA. CONSS. a. 293

XXXXIII (XXXXIII)

13

R SI SAEPIVS IN INTEGRVM RESTITVTIO POSTV-
LETVR R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. ROMANO ET ALIIS. Si post sententiam [B 10, 26, 1]
proconsulis contra uos latam desiderastis in integrum restitui nec obtinuistis, frustra, ut
rursum ea quaestio in integrum restitutionis agitetur, desideratis: appellare enim debuistis, 20
si uobis sententia displicebat. sed si adhuc in ea aetate estis, cui subueniri solet, appel-
landi ius uobis restituimus. PP. V K. AVG. CILONE ET LIBONE CONSS. a. 204
- 2 IMP. ALEXANDER A. IVSTO MILITI. Quamquam curatores pupillae uicti sunt, [B 10, 26, 2]
cum in integrum restitui pupillam desiderabant, cum tamen nouis defensionibus causam
instrui posse dicas, adeant curatores uxoris tuae et petant, ut causas in integrum restitu- 25
tionis agant. PP. V K. AVG. ALEXANDRO A. II ET MARCELLO CONSS. a. 226
- 3 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. ANICIAE. In una eademque causa [B 10, 26, 3]
iteratum in integrum restitutionis auxilium non iure, nisi nouae defensiones praetendantur,
posci saepe rescriptum est. PP. II K. IVL. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244

XXXXIII (XXXXV)

30

R DE HIS QVI VENIAM AETATIS IMPETRAVERVNT R

- 1 IMP. AVRELIVS A. AGATHOCLETI. Eos, qui ueniam aetatis impetrauerunt, [B 10, 27, 1]
etiamsi minus idonee rem suam administrare uideantur, in integrum restitutionis auxilium
P (12, 3. 43 R 1. 44) L (ut P) CRM

1 quo] quia PL, quod M^a | subuenire M^a
2 reperierit PL, repperit CR 3 in instr.]
instr. PL^aR 4 te om. P^a 5 nisi] si PL^a
6 depositionem R; maiorem PL^a? 7 s. a.
Hal. 8 aa.] cc. Hal. 9 aa. et cc.] a. S,
aa. M | libio SCR^aM 11 precem C: ἐν τῇ
δεήσει B 12 existimata C, extimat. R^a
13 sequitur C^a? | s. a. Hal. et PL ad c. 2 |
d. vi id.] pp. ui k. PL 14 aa.] cc. Hal.
18 si post 19 latam collocant PLC contra B
19 restitutionem RM: ἀποκαταστήναι B | rur-
sus ut RM contra B ἵνα πάλιν 20 in inte-
grum restitutionis om. PLUR^a contra B ἡ
ζήτησις τῆς εἰς ἀκέραιον ἀποκαταστάσεως 21 ea
om C^a | subuenire L^a 22 restituemus R |
s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 3 | chi-
lone Hal. 23 a.] augusto R | quemquam R^a

21 in om. R | pupilla desiderabat C, τὴν
ἀνῆβον ἐπιζητούν B 26 s. a. Hal. 27 et
phil. c.] C, et phil. centum S, cesar R,
om. M | aniciae] M, anicae C, maniniciae S,
iniciae R 28 iteratum om R | non] im-
petrare non posse non M^a 29 se prae-
scriptum M^a | s. a. Hal. et PL ad c. 1 | II |
prid. PL | et aemiliano om PL 31 his |
eis L | impetrauerint index P 32 imp. P |
aurelius PLUR, aurelianus M^a | a.] augusto
R | agathocleti S (Heimbach), agathocleto S
(Bluhme), gathocleti C, cathocleti M^a, ca-
tho... M^a aetatis] CRM^a cum B: οὐκ ὀνεί-
συν γυνώμην ἡλικίας εἰληχέναι, aetatis principali
clementia PLM^a, ut uidetur, ex c. 3 (p. 219,
20) 33 minimus M^a | suam rem R, τὰ ὀκεία
πράγματα B | ministrare RM

impetrare non posse manifestissimum est, ne qui cum eis contraheret principali auctoritate circumscriptus esse uideatur. PP. K. IUL. AVRELIANO A. ET CAPITOLINO CONSS.

a. 271

- 2 IMP. CONSTANTINVS A. AD VERINVM PV. Omnes adulescentes, [Th. 2, 17, 1 mut. B 10, 27, 2] qui honestate morum praediti paternam frugem uel auorum patrimonia gubernare cupiunt et super hoc imperiali auxilio indigere coeperint, ita demum aetatis ueniam impetrare audeant, cum uicesimi anni metas impleuerint, ita ut post impetratam aetatis ueniam idem ipsi per se principale beneficium adlegantes non solum praescriptorum annorum numerum probent, sed etiam testibus idoneis aduocatis morum suorum instituta probitatemque animi et testimonium uitae honestioris edoceant. Feminas quoque, quas morum honestas mentisque sollertia commendat, cum octauum et decimum annum egressae fuerint, ueniam aetatis impetrare sancimus. sed eas propter pudorem ac uerecundiam feminarum in coetu publico demonstrari testibus non cogimus, sed percepta aetatis uenia annos tantum probare testibus uel instrumentis, misso procuratore, concedimus, ut etiam ipsae in omnibus negotiis tale ius habeant, quale mares habere praescripsimus, ita tamen, ut praedia sine decreto non alienent. Sed senatores quidem clarissimi uiri in hac regia urbe commorantes apud sublimitatem tuam, ceteri uero apud praetorem, in prouinciis autem omnes apud earum rectores de suis moribus et honestate perdoceant. Hi uero, qui contra memoratam dispositionem ueniam aetatis impetrauerint, sciant eam nullas uires obtinere. PP. III K. IUL. ROMAE CRISPO II ET CONSTANTINO II CC. CONSS.

a. 321

- 3 IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. Eos, qui ueniam aetatis principali clementia impetrauerunt uel impetrauerint, non solum alienationem, sed etiam hypothecam minime posse sine decreti interpositione rerum suarum immobilium facere iubemus, in quarum alienatione uel hypotheca decretum illis necessarium est, qui necdum ueniam aetatis meruerunt, ut similis sit in ea parte condicio minorum omnium, siue petita siue non sit aetatis uenia. D. VIII ID. APRIL. DECIO VC. CONSS.

a. 529

- 4 IDEM A. AD SENATVM. Si quis aliquid dari uel fieri uoluerit et legitima aetatis fecerit mentionem uel sic absolute dixerit 'perfectae aetatis', illam tantummodo aetatem intellectam esse uideri uolumus, quae ex uiginti quinque annorum curriculis completur,

PLCRM

¹ d. v id. April. Thessal. ins. Th. ² iunge 5, 74, 3 ³ iunge 3, 38, 12. 5, 4, 24. 5, 20, 2. 6, 25, 6

1 eis] his RM | contraheret ... 2 circumscriptus (- tum R^a) esse uideatur R cum B: ἵνα μὴ, ὁ μετὰ τούτων συναλλάττων ... περιγεγραμμένος εἶναι δοξῇ, contraherent ... 2 circumscripti esse uideantur PLCM 2 s. a. Hal. PL | k.] uiii k. PL | a. et capit. om. PL 3 imp. const. aa. P | uenerium S | pu.] S, praefectum urbis C, pp. PLRM, om. Th.: λέγει δὲ ταῦτα πρὸς τὸν ἐπαρχὸν τῆς πόλεως B ad u. 15 sublimitatem tuam 4 auorum] maiorum Th., τῶν πάππων B 5 super hoc om. Th., habent B 6 uicesimi PL | idem] id ē (= est) P 7 perscriptorum PL, praescriptorum R 8 praebeant PL | institutam PL | que] quae L^a | animis M^a 9 et testimonium] R^a, testimonium PLCRM: nostram lectionem firmat Thal. (B): τὴν τῶν τρόπων τῶν ἰδίων προαίρεσιν καὶ δοκιμωτάτης (τὴν δοκιμότητα τῆς Μοιμσεν) ψυχῆς καὶ τῆς ζωῆς τὴν τιμότητα προαποδεικνύωσι | honesteioris L^a | est doceant L 10 aetatis om. C 11 feminarum om. Th., habent B | in coetu] M^a Th. cum B ἐν συνόδῳ, coetui PLCRM^b 12 testibus] Th. CR^bM^b cum B τοῖς μαρτυροῦσιν, om. PLRM^a | percerta P^a, per certam L^a, perceptam L^a, praecepta C^a | ueniam L | pro-

bare tantum RM | testibus] testibus quinque P^aL^aCM^a contra Th. et B, u testibus R^b 13 etiam] etiam et PLC: ἵνα καὶ αὐτοὶ B | negotiis] contractibus Th... πράγμασιν B 14 mares] males R^a, uiros Th. | praescripsimus] N^a Th., rescripsimus PLCRM, προεγράψαμεν B 15 hac om. PL^a | urbe] ciuitate PL 16 praetores R | rectorem R 17 hii R 18 eam] eas PL^a | s. a. Th. Hal. PL | pp.] d. Hal. | iii om. PL | ian. P^a, iul. Hal. 19 u et constantino ii cc. cons.] Th., u et constantino caes. u cons. Hal., et const. ii et con. ss. PL: scribi debuit, ut proposuit Iac. Gothofredus, Crispo iii et Constantino iii CC. cons. (= a. 324), nam huic anni soli conueniunt et praefectura Verini et Thessalonicae in subscriptione 20 imp. P | institutus RM^a | pp.] pu. S 23 alienationem uel ypothecam C, alienationem uel ipothecca M^a 25 s. a. Hal. PL | viii] uiii P | uc. om. PL | cons. Hal. 26 idem] impr. iustinianus S | et om. PL^a 28 quae] qui P^a, ex] e R, om. PL | curriculum P^a | completur] L^bC, compellitur P^a, complectitur P^aL^a, impletur M, impleatur R

non ab imperiali beneficio suppletur. et praecipue quidem in substitutionibus uel restitutionibus hoc intellegi sancimus: nihilo minus autem et in aliis, nisi specialiter quisquam addiderit ex uenia aetatis uelle aliquid procedere. D. XI K. AVG. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

XXXXV (XXXXVI)

5

R SI MAIOR FACTVS RATVM HABVERIT R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. EVTYCHIANO. Si inter B 10, 29, 1 minores quinque et uiginti annis uel scriptura interposita uel sine scriptura facta sine dolo diuisio est eamque post legitimam aetatem ratam fecerunt, manere integram debere conuenit. S. VIII K. MAI. AA. CONSS. 9
- 2 ¹IDEM AA. ET CC. SOTERI. Qui post uicesimum quintum annum aetatis ea B 10, 29, 2 quae in minore aetate gesta sunt rata habuerunt, frustra rescissionem eorum postulant. D. ID. FEBR. CC. CONSS. a. 293

a. 294

XXXXVI (XXXXVII)

R VBI ET APVD QVEM COGNITIO RESTITVTIONIS
AGITANDA SIT R

15

- 1 IMP. ANTONINVS A. SEVERO. Si quid a procuratore meo iudicatum est, id B 10, 29, 1 per in integrum restitutionem praesidis sententia non potest rescindi. princeps enim solus contra sententiam procuratorum suorum in integrum restituere solet. PP. VI K. DEC. 19
- LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. AQUILINAE. Quoniam ea, quae B 10, 29, 2 in transactione dari placuerat, te tradidisse proponas, consequens est, si de his repetendis per in integrum restitutionem uel quamcumque aliam causam putaueris agendum, eius adire te prouinciae praesidem, in qua domicilium habent quos conuenis.
- 3 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum scimus esse dubitatum de restitu- B 10, 29, 3 25 tionibus, quae in integrum postulantur, siue tantummodo apud iudicem, cui aliqua iurisdictio est, examinari eas oportet, siue et apud pedaneos iudices, siue eas minores uiginti quinque annis petierint siue maiores, secundum quod anterioribus sanctionibus uel ueteris iuris uel nostris declaratum est: sancimus non solum apud iudices pro tribunali huiusmodi causae cognitiones proponi, sed etiam apud eos iudices, quos augusta dederit maiestas aut nostrae 30 rei publicae administratores uel in hac regia ciuitate uel in prouinciis, ut uideatur ipse, 30
- P* (44. 45. 46 *R* 1. 2) *L* (ut *P*) *CRM* (*M*^a transponit 46 : *R*)

¹ iunge 2, 32, 1

1 non] *CRM* cum *B* συμπληροῦται, οὐκ ἀπό, et non *PL* | suppletur *L*^a*RM*^a | uel] et *R* 2 hoc om. *P* | in om. *PL*^a 3 audierit *M*^a | procedere] procedere prodere *P*^a | s. a. *Hal.* *PL* | xi k. aug.] *PL* cum locis iungendis, ix k. april. *Hal.* 4 nu. cc.] uc. *PL* 6 haberit *M*^a 7 et cc. om. *S* 8 xxu *PL* | scripturam (uel scriptam) int. *R*^a | sine dolo facta *RM*, γέγονε δίχα δόλου *B* 10 s. a. *Hal.* *PL* | s. om. *PL* | cons.] et cons. *Hal.*, om. *PL* 11 aa. et cc.] a. *S* | sotheri *SR*, sothiri *M*, sortiri *PL*, sortiti *C* | uigesimum *PL* 12 habuerint *PL* 13 s. a. *Hal.* *PL* | d. om. *PL* | id.] vi id. 2, 32, 1 15 ubi] ibi index *P* | cognitio re-

stitutionis] restitutio *P* index *P* *M*, restitutionis *L*: ἡ διάγνωσις τῆς καταστάσεως *B* 10, 29 rubr. 16 agenda *C* | est *S* 17 imp. ant. a. seuerus (seuerus *R*^a?) | impp. seu. et ant. *PL* (in *P* bis scribitur) 18 in om. *P* 19 s. a. *Hal.* *PL* | vi k. dec.] xui k. april. *PL* 20 laeto et cereali *Hal.* 21 aa.] aa. et cc. *CR* 22 in om. *M* | placuerit *C* 23 te adire *RM* 24 habeant *R* | conuenis] conuenis oportet *PLR*^a | in *PL* *Miraso* additur subscriptio c. 3 25 iustus *R* 27 et apud] *M* cum *B* εἰς καὶ, apud *CR*^a, apud *R*^a 28 petierunt *R* αἰτή- σουσιν *B* | iuris] iuris est *M* 29 nostri *M*

qui iudicem destinauerit, utpote pro tribunali cognoscens et in integrum dare restitutionem
 1 et causas eius examinare: sic etenim non difficilis erit causarum examinatio. Sed ne quis
 ita effuse intellectum nostrae constitutionis audeat esse trahendum, ut etiam apud compro-
 missarios iudices uel arbitros ex communi sententia electos uel apud eos, qui dantur a
 iudicibus, qui propriam iurisdictionem non habent, sed tantummodo iudicandi facultatem, s
 putet huiusmodi extendi sanctionem, cum hos generaliter uolumus tales causas dirimere,
 qui uel certae administrationi, cui et iurisdicatio adhaeret, praepositi sunt uel ab his fuerint
 2 dati, et multo magis si a nostra maiestate delegata eis causarum sit audientia. Sed ne
 quid penitus dubitandum relinquatur, et hoc addendum esse censemus, ut eis tantum quos
 supra enumerauimus liceat de in integrum restitutione disceptare, siue hoc specialiter eis 10
 fuerit mandatum, quod et ueteribus non fuerat incognitum, uel si generaliter iudices dati
 sunt, uel in aliis speciebus, inciderit autem quaedam quaestio restitutionis. D. III K. SEPT.
 CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. a. 531

XXXXVII (XXXXVIII)

R DE REPVTATIONIBVS, QVAE FIVNT IN IVDICIO IN 15 INTEGRVM RESTITVTIONIS R

1 IMP. SEVERVS A. TATIANO. Qui restituitur in integrum, sicut in damno [B 10, 30, 1
 morari non debet, ita nec in lucro: et ideo quidquid ad eum peruenit uel ex emptione uel
 1 ex uenditione uel ex alio contractu, hoc debet restituere. Sed et si intercessor minor
 2 uiginti quinque annis interuenit, in ueterem debitorem debet restitui actio. Sed et cum 20
 adiit minor hereditatem et restituitur, mox quidquid ad eum ex hereditate peruenit, debet
 3 praestare. Verum et si quid dolo eius factum est, hoc eum praestare conuenit. SINE DIE
 ET CONSULE.

XXXXVIII (XXXXVIII)

R ETIAM PER PROCVRATOREM CAVSAM IN INTEGRVM 25 RESTITVTIONIS AGI POSSE R

1 IMP. ALEXANDER A. LICINIANO. Causam in integrum restitutionis, si qua com- [B 10, 31, 1
 petit, etiam per procuratorem agi posse placet. D. XIII K. OCT. POMPEIANO ET PELIGNO
 CONSS.

a. 231

P (47. 48) L (47. 48) CRM

1 et in] in C: διὰ τὴν ἐξ ἀρίστων
 δοῦναι ἀποκατάστασιν B 2 causam RM, τὰς
 αἰτίας B | quis ita] quesita M^a 3 compri-
 missarios M^a 7 aderit CRM^a, προσπίπτει B |
 propositi RM 8 delagata M^a 10 supra
 numerauimus R, supra numerauimus M
 11 fuerat] fuerit M 12 speciebus] M^a cum B
 αἰτίας, specialibus CRM^a | s. a. Hal. et PL
 Miraeus ad c. 2 13 constant. (const. om.
 Hal.) ... uu. cc.] cap. post ἑ. ἑ. ss. lamp.
 et horesta (hores. L) PL, cap. post tertium
 consulatum lampadii et orestis Mir. 15 iudi-
 cium L^a RM, iudium P, deficit L^a 17 imp.

seuerus a.] SR, impp. (impr. L) alexander
 aa. PL, imp. antoninus a. C, imp. a. M |
 tatiano] SC, titiano PLRM 18 uel ex
 uend. om. R^a 19 et om. PL: εἰ δὲ καὶ B
 20 xx et u M | interuenit] RM^a, interuenerit
 PLCM^a 22 uerum] uerum cum C | eum]
 eam C | s. a. Hal. PL | si non (siñ L) die
 et cons. PL 25 etiam] etiam et S | per]
 apud L | causa PL 26 restitutioni M^a? |
 possit S 27 impp. P | liciano P, luciano L,
 licinio R | causa PLM 28 s. a. Hal. PL |
 d. xiii] pp. xui PL | deligno PL

XXXVIII (L)

R IN INTEGRVM RESTITVTIONE POSTVLATA NE QUID
NOVI FIAT R

- 1 ¹IMP. GORDIANVS A. SECYNDINO MILITI. Postulata in integrum restitutione [B 10, 32, 1] omnia in suo statu esse debere, donec res finiatur, perspicui iuris est, idque curabit is, ad 5 cuius partes ea res pertinet. PP. XII K. IYL. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239

L (LI)

R DE RESTITVTIONE MILITVM ET EORVM QVI REI
PVBLICAE CAUSA AFVERVNT R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. CHILONI. Si Valerianus centurio cohortis [B 10, 33, 1] 10 duodecimae Alpinorum ante uita decessit, quam possessionem acciperet, heres eius ex persona defuncti restitutionis auxilium intra annum utilem ita recte implorabit, si Valerianus post exactos dies, quibus bonorum possessio defertur, in militia defunctus est. PP. K. NOV. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 2 IMP. ALEXANDER A. PETRONIO CENTVRIONI. Si quid de bonis eorum, qui [B 10, 33, 2] 15 rei publicae causa absentes sunt, deminutum est actioneue qua competente eis aliquis liberatus fuit, in integrum restitutio perpetua iurisdictione intra annum utilem permittitur. PP. XIII K. NOV. ALEXANDRO A. CONSS. a. 222
- 3 IDEM A. FLAVIO ARISTODEMO MILITI. Quod tempore militiae de bonis ali- [B 10, 33, 3] cuius possessum ab aliquo est, posteaquam is rei publicae causa abesse desiit, intra annum 20 utilem² amota praescriptione temporis medii possessionem uindicare permissum est: ultra autem ius possessoris laedere contra eum institutum non oportet. PP. NON. IAN. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 ³IMP. GORDIANVS A. MESTRIANO. Ignorare non debes eorum, qui rei publi- [B 10, 33, 4] cae causa sine dolo malo absunt, si absentes boni uiri arbitrato non defenduntur, bona 25 tantum possideri, uenditionem autem in id tempus differri, quo rei publicae causa abesse desierint. D. XII K. IAN. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 5 ³IDEM A. SECYNDINO MILITI. Neque rei publicae causa absentibus nec aliis [B 10, 33, 5] maioribus ad titulum in integrum restitutionis pertinentibus praescriptionem quadriennii post factam a fisco uenditionem obesse posse manifestum est. PP. VI ID. MAI. SABINO 30 ET VENUSTO CONSS. a. 240

P (49 praemissis ex libro tertio 19 R 1. 2: 50 R extat in indice titulorum) L (49) D (ad 50, 2) C (inde a u. 24 gordianus in litura a manu fere aequali = c) RM

¹ cf. ad 2, 50, 4. 5 ² uel rescissa usucapione, si rem militis possessor usucepit uel secundum B ins. (u. i.) ³ fortasse inscriptiones c. 4 et 5 permutandae sunt et iungenda c. 4 cum 2, 49, 1

2 ne quid noui fiat in int. rest. post. C | integro M^a | restitutionis S, restitutio P, restitutionem R index R 3 nouum R index R M^b, inc. M^a 4 impp. PL | secundo SPL, secundini C 5 is om. M^a 6 partem C | s. a. Hal.: in PL est subscriptio 50, 1 8 et om. M 9 adfuerunt S, abfuerint R, affuerunt CM, adfuerint index P 10 imp. M | chilo S | ualerianus | εὐν κοῦρτιος Βαλεριανὸς πρότερον ἐτελεύτησεν B: κοῦρτιος uidetur corruptela uocis centurio uel cohortis esse 11 uitae cessit R^b, uitam concessit CM, uiuissit R^a 12 implorauit R, ἐξαιτεί B 13 s. a. Hal. et PL ad 49, 1 14 et rufino conss. om. PL 15 petronio SR, petrono C, patronio M, patrocinio D 16 casa R^a | est |

esse D | actioneue R^a, actione.. C^a | quam D | deliberatus D, inc. R^a 18 s. a. Hal. | cons. | II et marcello conss. (= a. 226) Hal. 19 flauio SM, flauiano C, florentio R 20 is R^bM^b, his qui CM^a, his . R^a | intra seqq. | ἐντός ἐνιαυτοῦ ὁρισμένου ἢ ἀνασφραζομένης τῆς διὰ χρήσεως κυριότητος, εἰάν διὰ χρήσεως ἐκτίσται τὸ πρᾶγμα τοῦ στρατιώτου ὁ τοῦτο νεμόμενος, ἢ ἀναφρονιμένης τῆς τοῦ μακροῦ χρόνου παραγραφῆς διεδικηθῆν αὐτὸ ἐπιτίτραπται B 21 possessionem] possessionem eius M | ultra seqq. | καὶ μὴ δὲ ὑπὸ τοῦ νεμηθέντος καταβλάπτεσθαι B male 22 oportet] C^bM^b cum B δὲ, oportere (C^aR^bM^a, oportere R^a | s. a. Hal. 26 autem in id om. M^a? 27 s. a. Hal. 28 secundi M 29 praescriptione R^a 30 s. a. Hal.

- 6 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. GERMANO CENTVRIONI. Si, cum mi- [B 10, 33, 6
litaribus laboribus operam dares, creditoris tui heredes possessiones sibi obligatas dis-
traxerunt, poteris adito praeside prouinciae in integrum restitutionem impetrare retractata-
que uenditione recipies possessiones, oblato ante debito uel pretio, si minus debito fuisset. 1
PP. III NON. APRIL. VALERIANO ET GALLIENO AA. CONSS. a. 251?
- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. MARINAE. Quae a patre [B 10, 33, 7
geruntur, non decet pro disciplina militari a filiis ad irritum deuocari, praesertim cum nec
patrem tuum in rebus humanis agentem adfirmes conquestum fuisse super huiusmodi con-
tractu. D. NON. FEBR. CC. CONSS. a. 291
- 8 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Sancimus his solis, qui in expedi- [7, 35, 8 B 10, 33, 8 10
tionibus occupati sunt, ea tantummodo tempora, quae in eadem expeditione percurrunt, tam
in exceptionibus declinandis quam in petendis in integrum restitutionibus eis opitulari: illis
temporibus, per quae citra expeditionis necessitatem in aliis locis uel in suis aedibus de-
gunt, minime eos ad uindicanda memorata priuilegia adiuantibus. D. VI¹ ID. APRIL. CON- 14
STANTINOPOLI DECIO VC. CONSS. a. 529

LI (LII)

R DE VXORIBVS MILITVM VEL EORVM QVI REI
PVBLICAE CAUSA ABSVNT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. SECVNDINAE. Temporalibus actionibus exclusis mulie- [B 10, 35, 47
ribus, quae cum maritis rei publicae causa absentibus peregrinatae sunt, ad exemplum mi- 20
litum subueniri solere non est ignotum. PP. III NON. DEC. ALEXANDRO A. II ET MAR-
CELLO CONSS. a. 226
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. QVINTILIANO. Ei, quae [B 10, 35, 48
diutissime fuit cum marito qui militiae operam daret, non officit praescriptio longi tem-
poris: sed quia huiusmodi diutinae absentiae commenta callide adhibita atque composita 25
obesse omnino non debent, decernimus, ut, si talis mulier domum ad se pertinere monstra-
uerit, quae in absentia eius uendita est, refuso pretio, quod re uera solutum est, eandem
recipiat. D. VIII K. DEC. IPRIS AA. CONSS. a. 293

LII (LIII)

R DE TEMPORIBVS IN INTEGRVM RESTITVTIONIS TAM 30
MINORVM ALIARVMQVE PERSONARVM, QVAE RESTITVI
POSSVNT, QVAM HEREDVM EORVM R

- 1 IMP. GORDIANVS A. PVDENTI MILITI. In his, in quibus laesus es, cum minor [B 10, 34, 1
annis uiginti quinque esses, toto militaris expeditionis tempore auxilium restitutionis postu-
D (30, 5) C (u. 1...4 possessiones in litura scripsit c) RM

¹ iunge 6, 21, 17 ² VIII (Zeitschrift für Rechtsgeschichte 11 p. 174)?

1 valentinus R | gallianus M 3 impetrata R^a |
retractataque R^a, retractata R^a, ractaque M^a,
retractaque CM^a, καὶ ἀναφύλαττοις B 4 pos-
sessionem CM^a, τὰ κτήματά σου B 5 s. a. Hal.
6 diocletiano et maximiano R | et cc. om. S
7 ad interitum C 8 patrem tuum] pa-
rentum M^a | eiusmodi CM 9 s. a. Hal.
10 iustinus R | qui in] militibus qui in R^a,
militibus qui l. gem., τούτοις μόνοις οἵτινες
ἐν ταξιδίοις ἀπασχολούμενοι εἰσὶν B 11 tam]
tamen R^a 13 expeditionibus R^aM^a, ex-
peditionum D cum l. gem., τοῦ ταξιδίου B |

sedibus M^a, οἴκοις B | degentibus D 14 uin-
dicandam mem. pr. M^a, uindicandum hoc
priuilegium l. gem.: ἐκδικητὰ τὰ μνημονευθέντα
προνόμια B | s. a. Hal. | vi id.] k. l. gem.,
iii id. 6, 21, 17 19 temporibus M^a 21 so-
lerunt R^a | s. a. Hal. 23 diocletiano et
maximiano R | et cc. om. SM 24 cum om. R^a
25 diuinae M^a 26 pertinentem R, perti-
nere M^a: ἀποδείξει ... ταύτῃ προσήκων B
27 eandem] eam C 28 s. a. Hal. | aa.] aa. et
Hal. 32 heredi C^a 33 prudenti M | in qui-
bus] quibus M

lare potes: tempus etenim post impletam minorem aetatem praestitutum ex die missionis iuxta rationem iuris computari debet. PP. III NON. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS.

a. 238

- 2 IDEM A. SECVNDINO MILITI. Si intra legitimam aetatem uel, ea impleta, [B 10, 34, 2] nondum exacto tempore praestituto pater tuus in fata concessit tuque ei heres extitisti et intra uiginti quinque annos uel post eam aetatem intra id tempus, quod ad in integrum restitutionem defuncto supererat, nomen militiae dedisti, praeses prouinciae causa cognita per in integrum restitutionem ex persona defuncti subueniri tibi prouidebit. D. XI K. NOV. PIO ET PONTIANO CONSS.

a. 239

- 3 IDEM A. MVCIANO MILITI. Si intra annos, quibus in integrum restitutionis [B 10, 34, 3] auxilium indulgetur, constitutus es uel eo tempore nomen militiae dedisti et expeditione occupatus es, continuatum beneficium restitutionis per usucapionem, licet ante militiam suppleta sit, non patitur te dispendio rei familiaris affligi. D. VIII K. NOV. PIO ET PONTIANO CONSS.

a. 238

- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. DIONYSIO. Ex persona [B 10, 34, 4] fratrum, si tibi eorum quaesita successio est, potes contra quem supplicas agere, non ignorans, quod, si minores quinque et uiginti annis militauerunt fratres tui atque in militia diem functi sunt, in integrum restitutionis eis tempus non cesserit, sed omne ad successorem transmiserint. S. VIII K. IAN. PHILIPPOLI CC. CONSS.²

a. 294

- 5 IMP. CONSTANTINVS A. AD BASSVM. Ea, quae de temporibus [Th. 2, 16, 2 mut. B 10, 34, 5] in integrum restitutionum legibus cauta sunt, custodiri conuenit, et si forte quis beneficio nostro aetatis ueniam fuerit consecutus, ex eo die, quo indulgentia nostra in iudicio competentis fuerit intimata eique administratio rei propriae permissa³, ut ad persequendas in integrum restitutionum finiendasque causas iure tempus habeat praestitutum, ita tamen, ut numquam minoribus uiginti quinque annis constitutis de his, quae ante impetratam ueniam aetatis gesserunt, auxilium in integrum restitutionis denegetur. Si quando sane in minoris iura successerit minor, minime prohibeatur, cum quintum et uicesimum aetatis suae annum transierit, in integrum restitutionis beneficio uti tempore illibato. Quod si maioris fuerit minor iura nactus, quantum ad eas pertinet causas, quas ex persona maioris fuerit consecutus, tantum temporis ad exponendas in integrum restitutionis decidendasque causas accipere debet, quantum defuncto, cuius heres aut bonorum possessor docebitur extitisse, reliquum fuerat. Cum uero maior successionem fuerit adeptus minoris, si quidem ciuili iure ab intestato uel ex testamento successerit, mox cum fuerit adita⁴ hereditas, si uero honorario iure, ex quo bonorum possessio fuerit accepta, examinando in integrum restitutionis negotio solida sine ulla diminutione tempora supputentur. D. NON. OCT. ROMAE⁵ CONSTANTINO A. ET LICINIO VTRISQUE II CONSS.⁶

a. 312

CR (inde a u. 26 minime in litura) M

¹ iunge 3, 32, 4 ² k. Iun. AA. cons. (= a. 293, Mommsen)? ³ reserata Th. ⁴ cum creta fuerit uel adita Th. ⁵ d. VII K. Aug. Naisso. pp. Romae non. Oct. Th. ⁶ Constantino A. v et Licinio C. cons. (= a. 319, u. i.)?

1 praestitum R, pristinum M^a 2 s. a. Hal. 4 ei] eius R 5 in om. CRM 7 s. a. Hal. 9 mutano R, muniano 3, 32, 4 10 indulgeretur CR | es om. M | expeditioni CM^a 12 patimur R^a | s. a. Hal. | VIII] XII 3, 32, 4 14 et cc. om. SM | dionio R^a 15 ignoras R^a 16 si] et si R: δι' εαν B | militiam C | diem] die R^b, de M: τὴν ἡμέραν αὐτῶν ἀποδύρησαν B 17 non concesserit C^a 18 s. a. Hal. 19 ad bassum om. S 20 restitutionis RM, τῶν ἀποκαταστάσεων B (κ.π.) 21 fuerit om. C^a 22 promissa R^a 23 restitutiones E^b Th. contra B: ἐπελευθέρως τὰς τῶν ἀποκατάσεων καὶ πληρωτῆς δίκας: cf. ad u. 29 | iure] iuge Th., νομίμως B | praestitum R, praestitutum M^a? 25 sane om. R^a 26 annum aetatis suae M,

τῆς ἡλικίας ἑαυτῶν B (κ.π.) 27 in integrum] integri Th. et sic u. 29 et 33: τῆς εἰς ἀνέριον ἀποκαταστάσεως ubique B 28 causas] actiones Th., τὰς αἰτίας B 29 restitutionis] CM^a cum B: εἰς τὸ ἐκδίδωαι τῆς εἰς ἀνέριον ἀποκαταστάσεως καὶ περαιῶσαι τὰς δίκας, restitutiones M^a Th. | dicendasque M^a 32 ex om. M | successit C 33 examinando] M^a Th., examinando ac terminando CM^a contra B: εἰς τὸ κινηθῆναι τὸ τῆς εἰς ἀνέριον ἀποκαταστάσεως πρᾶγμα 34 immutatione C, ὑπερδίδωαι B | s. a. Th. Hal. 35 constantino a. VIII et constantio (sic libri) c. cons. (= a. 329) Th.: ad a. 319 ducunt et locus, quo data est constitutio (cf. 2, 20, 8), et praefectura urbana Bassi

- 6 IDEM A. AD IVLIANVM PV. Petendae in integrum restitutionis tem- [Th. 2, 7, 2 B 10, 34, 6
poribus obseruatis, si dilatio ab actore petatur, quae intra metas restitutionis¹ ualet artari,
eandem quocumque flagitante causis cognitis tribui oportebit. sin uero eiusmodi postulan-
tur curricula, quae intra spatium² receptum angustari non queunt (quippe si in confinio
legitimi temporis petantur, et eius terminos prorogabunt), dilationem petitori denegari con- 5
ueniet: in eius enim arbitrio fuerat tunc inferre litigium, cum petita dilationis mora spatio
1 superstitute posset includi. Quod si defensio rei³ dilationis suffragium postulauerit, eandem
adserta causa citra obstaculum temporis deferri sancimus, quia nequaquam in ipsius steterat
potestate, quando litigio pulsaretur. dari igitur debet, etsi impetrata dimensio sese ultra tem-
poris definitionem⁴ proferat. qua dilatione, si a reo⁵ impetretur, etiam actor in requirendis 10
probationibus uti minime prohibetur. D. XIII K. AVG. PP. ROMAE AD SENATVM CONSTAN-
TINO C. V ET MAXIMO CONS. a. 327
- 7 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Superuacuum differentiam utilis anni in [B 10, 34, 7
integrum restitutionis a nostra re publica separantes sancimus et in antiqua Roma et in
hac alma urbe et in Italia et in aliis prouinciis quadriennium continuum tantummodo nu- 15
merari ex die, ex quo annus utilis currebat, et id tempus totius loci esse commune: ex
differentia enim locorum aliquod induci discrimen satis nobis absurdum esse uisum est.
1 Quod non solum in minorum restitutionibus, quibus utilis annus incipit currere, ex quo
nicesimi sexti anni dies illuxerit, sed etiam in maiorum hoc idem adhiberi sancimus, ut et
hic pro utili anno memorata continuatio temporis obseruetur ad interponendam contesta- 20
2 tionem finiendamque litem. Et quemadmodum omnis minor aetas excipitur in minorum
restitutionibus, ita et in maiorum tempus, in quo rei publicae causa afuerint uel aliis
legitimis causis quae ueteribus legibus enumeratae sunt fuerint occupati, omne praecipitur,
et sit non absimilis in hac parte minorum et maiorum restitutio. D. K. SEPT. CONSTAN- 24
TINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. a. 531

LIII (LIII)

R QVIBVS EX CAVSIS MAIORES IN INTEGRVM RESTI-
TVNTVR R

- 1 IMP. ANTONINVS A. AEMILIANO. Si propter officium legationis ad me bona [B 10, 36, 1
fide factae absens et indefensus condemnatus es, instaurationem iudicii iure desideras, ut 30
ex integro defensionibus tuis utaris. nam eos quoque qui legationis officio funguntur in
eo privilegio esse, quo sunt qui rei publicae causa absunt, receptum est. PP. V NON.
MART. DVOBVS ASPRIS CONS. a. 212

P ([52, 7 p] 53 R) L (52. 53 R) CR (u. 1 ... 2 obseruatis in litura) M

¹ metas lege comprehensas Th. ² lege ins. Th. ³ rei possidentium Th. ⁴ ultra consti-
tutionis regulam Th. ⁵ a possessore Th.

1 pu.] C Th., pp. SM 3 sin] si in uel
sim M^a | huiusmodi RM^a, eiusmodi M^a
4 queunt] potuerunt uel queunt (qui eunt
C^a) C | confinitio R 5 et om. C^a | petitoris
derogari R^a, petitori de...gari M^a 7 in-
cludi M^a | suffragia Th. 8 adsertam cau-
sam C 9 potestatem R^aM^a? | dare C^a | di-
mersio R^a, dilatio C 10 actor om. R^a | in
requirendis] Th., inquirendis C, pro requiren-
dis RM 11 prohibetur R^a, prohibebitur CM
s. a. Th. Hal. | pp. romae ad senatum] Th.,
romae Hal. 13 iustinus M^a | a. om. M
utilis L^a | in om. R 14 a] qua arnita L^a |
separentes M^a | antiquam romam R^a 16 an-

nis R^a | currebant R^a | totus loci R^a, totis
locis M^a 17 enim om. p^a | aliquid pL | cri-
men p^a 18 utliis L^a | ex] in R^a 19 uige-
simi pL | et ut R, ut om. M^a 20 hic] huic M^a,
h... R^a | constationem M^a 22 affuerint CM^a,
abfuerint pLRM^a 23 causis om. L^a | legi-
bus] legibus si propter officium L^a | nume-
ratae R^aM 24 sit non] si R^a | et maio-
rum] maiorumque pL | s. a. Hal. pL | con-
stant. ... 25 cc. om. pL 25 cc.] cc. cons. Hal.
29 antoninus M^a | miliano C. amiliano M 30 et
om. B (κ.π.) ἀπὸν ἀδικήματος | es] est C^a?
32 s. a. Hal. 33 duobus] duobus et Hal.

- 2 IDEM A. DIONYSIO. Si idcirco apud arbitrum praesentiam tui facere non [B 10, 36, 2] potuisti, quod sub custodia militari iussu praesidis detinebaris, idque in ueritate esse praesidi provinciae probaueris, accipies causae instaurationem. PP. XIII K. OCT. LAETO ET CEREALE CONSS. a. 215
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. PROCVLO DECVRIONI. In con- [B 10, 36, 3] tractibus, qui bonae fidei sunt, etiam maioribus officio iudicis causa cognita publica iura subueniunt. D. NON. AVG. DIOCLETIANO A. II ET ARISTOBVLO CONSS. a. 285
- 4 IDEM AA. PRISCIANO. Res publica minorum iure uti solet ideoque auxilium [B 10, 36, 4] restitutionis implorare potest. D. II ID. NOV. DIOCLETIANO A. II ET ARISTOBVLO CONSS. a. 285
- 5 IDEM AA. ET CC. LICINIANO. Si ab hostibus cum patre ac matre captus, [B 10, 36, 5] post his ibi defunctis legis Corneliae beneficio reuersus successiones eorum quaesisti, exemplo utilis actionis quae in integrum restituta datur cum exceptionis annuae quae huic obici solet obiectu res uindicare non prohiberis. D. XVI K. MAI. CC. CONSS. a. 294

LIII (LV)

R DE ALIENATIONE IVDICII MUTANDI CAUSA FACTA R 15

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CATVLO. Cum in rem [B 10, 37, 13] actioni possessio pariat aduersarium, alienatione etiam iudicii mutandi causa celebrata in integrum restitutio edicto perpetuo permittatur, intellegis, quod si rem, ne secum agatur, qui possidebat uenundedit et emptori tradidit, quem elegeris conueniendi tibi tributam 19 esse iure facultatem. D. VI K. DEC. VIMINACIO CC. CONSS. a. 294

LV (LVI)

R DE RECEPTIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. NEPOTIANAE. Ex sententia arbitri ex compromisso iure [B 7, 2, 53] perfecto aditi appellari non posse saepe rescriptum est, quia nec indicati actio inde praestari potest et ob hoc inuicem poena promittitur, ut metu eius a placitis non recedatur. 25 sed si ultra diem compromisso comprehensum indicatum est, sententia nulla est, nec ullam poenam committit qui ei non paruerit. PP. VIII K. AVG. ROMAE ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213

P (53, 2...5. 54. 55) L (ut P) C (transponit 53, 5. 1) RM

¹ Oct. (Mommsen)?

1 idem] imp. (impp. P) alex. a. PL | arbitrium R^a | tui] tuam C^a 2 quod sub] quia PL^a, quia sub L^b, quo sub M^a ueritatem PL 3 s. a. Hal. PL | XIII k.] xiiii P | laeto et cereale (cereali Hal.) cons.] et cereale PL 5 dioclitiano et maximiano R^a | aa.] a. P, aa. et cc. CR | decurione M, om. C 7 s. a. Hal. et PL ad c. 4: hoc loco PL habent subscriptionem c. 5 | d.] pp. PL | diocl.] diod. PL | a. II om. Hal. | aristobole P | cons. om. PL 8 aa.] aa. et cc. CR | publico P^a 9 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 3 | a. II om. Hal. 10 aa. et cc.] a. S, aa. PL, a. a cesare M | licinniano L, licimiano C, liconiano R | ac] PLC, et RM | captus] captus es RM contra B ληρθέντας μετά ταύτα 11 his ibi] ibi is M^a, ibi M^b | defunctus C^a 13 obiti R | s. a. Hal. PL et PL ad c. 3 | d. xvi] xiii PL utroque loco | k. om. P ad c. 3 15 de causa facta

de alien. iud. mut. PL^a 16 dioclitiano et maximiano R | aa. et cc.] aa. S, a. et c. P, aa. et c. L | catulio CR 17 actioni p. p. aduersarium] L^bR^b, actionem (actiacionem P^a, actio^a R^a, action^a M^a) p. p. aduersario PL^aCR^aM: ἡ, ... ἀγωγῇ ἀντιδικῶν ὑμῶν οὐδε τὸν νεμόμενον B | alienationem R^a | iudicii om. L^a | mutanda P^a 18 permittitur PL^aR^a 19 possidebit P^a 20 iuris PL^a | s. a. Hal. PL | d. om. PL | uiminatio PL, uiminatii Hal. | cc. om. PL 22 de receptis arbitris R contra BΣ 21, 1, 44. 22, 5, 11 p. 539 23 impp. P | constantinus S | nepotentianae M | sentia R^a | iure perf. aditi] I^b, iure perf. addicti CRM^a, iure perf. addicta M^a, iure adita P^a, addicti (ad^a L^a?) iure perf. L 24 appellare PLCRM 25 permittatur M^a 27 apparuerit P^a | s. a. Hal. PL | viii] xi PL | a. III et balbino] iii et balbo PL

- 2 IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMERIANVS AAA. CLEMENTI. Si contra com- [B 7, 2, 54] promissum aduersarius tuus apud electum arbitrum praesentiam sui facere detrectauit, placitae poenae uidetur obnoxius. PP VIII K. IAN. CARO ET CARINO CONSS. a. 283
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. PETRONIAE. Arbitrorum [B 7, 2, 55] ex compromisso sententiae non obtemperans, si sordes uel euidentis gratia eorum qui arbitri- 5 trati sunt intercessit, aduersus filiam tuam agentem ex stipulatu exceptione doli mali uti poteris. sed et ex doli clausula, quae compromissi stipulationi subici solet, filiam tuam conuenire non uetaberis. PP. III ID. IAN. IPSIS AA. CONSS. a. 293
- 4 IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Ne in arbitris cum sacramenti religione eligendis periurium committatur et detur licentia perfidis hominibus passim definitiones iudi- 10 cum eludere, sanctissimo arbitrio et huiusmodi rem censemur esse componendam. Si igitur inter actorem et reum nec non et ipsum iudicem fuerit consensus, ut cum sacramenti religione lis procedat, et ipsi quidem litigatores scriptis hoc suis manibus uel per publicas personas scripserint uel apud ipsum arbitrum in actis propria uoce deposuerint, quod sacramentis praestitis arbiter electus est, hoc etiam addito, quod et ipse arbiter iuramentum 15 praestitit super lite cum omni ueritate dirimenda, eius definitionem ualidam omnimodo custodiri et neque reum neque actorem posse discedere, sed tenere omnifariam, quatenus oboedire ei compellantur. Sin autem de arbitro quidem nihil tale fuerit uel compositum uel scriptum, ipsae autem partes litteris hoc manifestauerint, quod iuramenti nexibus se 20 illigauerint, ut arbitri sententia stetur, et in praesenti casu omnimodo definitionem arbitri immutatam seruari, litteris uidelicet eorum similem uim obtinentibus, siue ab initio hoc fuerit ab his scriptum uel praefato modo depositum, dum arbiter eligebatur, siue post definitiuam sententiam hoc scriptum inueniatur, quod cum sacramenti religione eius audientiam 25 amplexi sunt uel quod ea quae statuta sunt adimplere iurauerunt. Sed et si ipse solus arbiter hoc litigatoribus poscentibus et uel scriptis uel depositionibus, ut dictum est, manifestum facientibus praestiterit iuramentum, quod cum omni ueritate liti libramenta imponat, similem esse etiam in praesenti casu prioribus eius definitionem et eam omnimodo 30 legibus esse uallatam. Et in his omnibus casibus liceat uel in factum uel conductionem ex lege uel in rem utilem instituere, secundum quod facti qualitas postulauerit. Sin autem in scriptura quidem aut depositione nihil tale appareat, una autem pars edicat iuramentum 35 esse praestitum, quatenus arbitrari stetur sententia, huiusmodi litigatorum uel solius arbitri sermones minime esse credendos, cum et, si quis iusiurandum datum esse non iudice supposito nec hoc scriptura partium testante concesserit, incerti certaminis compositio, quae inter homines imperitos saepe accidit, non aliquid robur iudicatis inferat, sed in huiusmodi 6 casu haec obtineant, quae ueteres super arbitris eligendis sanxerunt. Si quis autem post 38 arbitri definitionem subscripserit ἐμμένειν uel στοιχεῖν uel πληροῦν uel πάντα ποιεῖν uel διδέναι (Graecis enim uocabulis haec enarrare propter consuetudinem utilius uisum est), etiam non adiecerit ἐμολογῶ, et sic omnimodo per actionem in factum eum compelli ea facere quibus

P (55, 2) L (55, 2) CRM

1 impp. PLRM^a | carinus et carus et M | numerius S, nūm. R, numerarius M | aaa.) a. PL 2 arbitrium L^a | detractauit CRM; placitis (uel placitae) poenis R^a 3 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 5 4 et cc. om. SR 5 arbitri M 6 intercesserit R | agentem] agitarem R^a 7 sed et] R^b cum B ἀλλὰ καὶ, sed CR^aM | stipulatione C^b 8 dubitaueris C | s. a. Hal. | aa.) aa. et Hal. 9 demontheni R 10 definitiones iudicum] per definitiones iudicium R^a 11 ludere M | et om. M^a 13 plublicas M 14 scripserunt C | sacramentis] sacris R^a 17 et] censemur et C^a: cens. et n. reum del. C^b | auctorem R^a 15 arbitrio R 21 mutata R^a, innotata M^a 22 ab his om. M^a | debebatur R^a | siue post] pu. M^a | definitam R 24 curauerint C | et si om. R^a | ipse] ip M^a 25 et uel] CR^bM^a,

uel M^b, et uel sine R^a | dictum] scriptum R^a? 27 causa R^a? M 29 instituere] CR^a, actionem inst. R^b, inst. actionem M 30 edicat] CR^bM^b, se dicat R^a, dicat M^a 31 praestitutum R^a | arbitrati C 32 credendos esse M | quid R 33 incerti om. M^a 34 robur] T^b, rubor T^a, rebus CR^aM^a, robur R^b, robur rebus M^b 35 senserunt C 36 subscripserunt C | ἐμμένειν ... διδέναι] Cuiacius, EMMENIN uel TOIXEIM uel NANPORY (uel et pro Y)N uel NANTANOYM uel DIHONAI R, emmenoi einuestoinechein uel HAHPOIN uel nantanoien uel aiaonai M, EMMENIM uel CTOIXEIN uel HAHPOIN uel DANTAHIOIEIN uel AIAONAI Taurin. F II 15, om. C 37 gregis M^a | etenim R | narrare R 38 omologos C, OMOAOTW R, OMOΔOHOI M | compelli R

- consensit. qualis enim differentia est, si huiusmodi uerbis etiam ὁμολογῶ adiciatur uel
 7 huiusmodi uocabulum transmittatur? Si enim uerba consueta stipulationum et subtilis,
 immo magis superuacua observatio ab aula concessa est, nos, qui¹ nuper legibus a nobis
 scriptis² multa uitia stipulationum multasque ambages scrupulososque circuitus correximus,
 cur non et in huiusmodi scriptura totam formidinem ueteris iuris amputamus, ut, si quis
 haec scripserit uel unum ex his, adquiescere eis compellatur et ea ad effectum omnimodo
 perducere? cum non est uerisimile haec propter hoc scripsisse, ut tantum non contradicat,
 sed ut etiam ea impleat, aduersus quae obuiam ire non potest. RECITATA SEPTIMO MI-
 LIARIO IN NOVO CONSISTORIO PALATII IVSTINIANI. D. III K. NOV. DECIO VC. CONS. a. 529
- 5 ³ IDEM A. IVLIANO PP. Cum antea sancitum fuerat in arbitris eligendis, quos neque
 poena compromissi uallabat neque iudex dederat, sed nulla praecedente sententia communis
 electio, ut in illorum sententia stetur, procreabat, si quidem pro parte pulsata forma arbi-
 tralis procederet, exceptionem ei ueluti pacti generari, sin autem pro actore calculus po-
 neretur, nihil ex eo procedere ei praesidii: sancimus in eos arbitros, quos praediximus
 et quos talis consensus elegerit sub eo pacto in scriptis uel non in scriptis habito, ut
 eorum definitioni stetur, si quidem subscripserint, postquam definitio procedit, quod non
 displicet ambabus partibus eorum sententia, non solum reo exceptionem ueluti pacti gene-
 rari, sed etiam actori ex nostro numine in factum actionem, quatenus possit sententia eius
 executioni mandari, sed⁴ in hac quidem regia ciuitate ab officio eminentissimae praefecturae
 uel eius, cuius forum pars sequitur fugientis, in prouinciis autem tam per moderatores quam
 1 apparitiones eorum, uel per iudices, quorum regimen pars pertimescat pulsata. Sin autem
 minime quidem post sententiam subscripserint arbitri formam amplecti, sed silentio eam
 roborauerint et non intra decem dies proximos attestatio missa fuerit uel iudici uel aduer-
 sariis ab alterutra parte, per quam manifestum fiat definitionem non esse amplectendam,
 tunc silentio partium sententiam roboratam esse et fugienti exceptionem et agenti memora-
 2 tam actionem competere. Altera autem parte recusante secundum praefatum modum et
 implere statuta minime cupiente nihil fieri praeiudicium neque pari uel exceptionem reo
 uel actori actionem, exceptis uidelicet arbitris, qui cum sacramenti religione electi sunt
 secundum nouellam nostri numinis constitutionem⁵: tunc etenim ea omnia seruari, quae
 3 (1) lege nostra super huiusmodi audientia definita sunt. Licet non ignoramus Iulii Pauli opi-
 nionem et aliorum prudentium certorum, qui tetigerunt quidem huiusmodi quaestionem,
 quam in praesenti adgredimur, non autem perfectissime peregerunt, sed usque ad quasdam
 temporales actiones standum esse existimauerunt, plenius tamen et generaliter definimus
 conuentum in scriptis apud compromissum iudicem factum ita temporis interruptionem in-
 4 (2) ducere, quasi in ordinario iudicio lis fuisset inchoata. Ad haec [BΣ 21, 1, 14. 22, 5, 11 p. 539 a.
 generaliter sancimus in his, quae apud compromissarios acta sunt, si aliquod in factum
 respiciens uel professum est uel attestatum, posse eo et in ordinariis uti iudiciis. D. VI
 K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONS. a. 530

CRM

¹ ab aula c. est nos qui | aboleri c. est nosque (Mommson)? ² 6, 23, 25. 8, 37, 11 ³ iunge
 4, 20, 20 ⁴ et? ⁵ c. 4 h. l.

1 homologos C, ΟΜΟΛΟΓΟ R^a, ΟΜΟΛΟΓΟ R^b, ΟΜΟΛΟΓΩ M 2 subtilis M^a 3 nos | nos-
 que M^a 4 scrupulosque R^a 5 in om. C |
 totam om. R^a 6 eis om. R 7 producere
 CR^aM | est | est ei R | haec | hoc R 8 sed |
 sed et C | s. a. Hal. M | recitata ... 9 iusti-
 niani M, om. Hal. 9 d. III ... cons. om. M
 10 idem | impr. iustinianus S | pp. om. M |
 sanctum R^aM^a | fuerit M 11 poenam C |
 communis ... 12 sententia om. R^a 13 prae-
 cederet R^a | exceptionem ei | exceptio M^a |
 proponeretur C 14 praecedere R | praesi-
 dium C 15 talis | tali R^a | uel non in
 scriptis om. R^a 16 subscripserat C 17 am-

babus | ab aliis R^a | generi R^a 18 nomine
 CRM 22 arbitrio R^a 23 attestatio ... ad-
 uersariis (rio R^b) | adtestationis R^a 24 fiat |
 ei fiat C 26 competente R^a 27 parari M^a
 29 nominis CRM | opinionem R^a 31 certo-
 rum | R^aM^b, ceterorum R^aM^a, certatorum R^b,
 et ceterorum C 32 apertissime C 34 in-
 terruptione R 35 ad haec | M^b, hec M^a,
 hoc CR 36 actitata M^a, ac...ta M^a, om. R^a |
 si om. R^aM^a 37 attestatum | adprobatum C |
 et om. M | s. a. Hal. Contius 1562 et PL ad
 c. 2 35 april. const. | PL Contius, om. Hal. |
 lampadio | inamp. PL | uu. cc. cons. | a. c.
 ss. P, a. c. cons. L

- 6 IDEM A. IOHANNI PP. Sancimus mulieres suae pudicitiae memores et operum, B 7, 2, 56 quae eis natura permisit et a quibus eas iussit abstinere, licet summae atque optimae opinionis constitutae arbitrium in se susceperint uel, si fuerint patronae, inter liberos suam interposuerint audientiam, ab omni iudiciali agmine separari, ut ex earum electione nulla poena, nulla pacti exceptio aduersus iustos eorum¹ conuentores habeatur. D. K. SEPT. 5
CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE. a. 531

LVI (LVII)

R DE SATISDANDO R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. Non est iuris incerti B 7, 14, 17 eum, qui apud acta factus est agentis procurator, non compelli ratam rem dominum habi- 10
turum satisfacere: hoc enim casu ueluti praesentis procuratorem interuenire cf. Dig. 3, 3, 65
1 intellegendum est. Itaque etsi postea mutata uoluntate procuratorem esse noluerit, tamen
2 iudicium, quo quasi procurator expertus est, iudex ratum habere debet. Sin autem
ei ab aduersario opposita fuerit in ipso litis exordio defensionis adlegatio, etiam ipse
quasi absentis in hac parte procurator satisfactionem super excipienda lite praestare cogi- 15
tur, qua non praecedente lis quae ei mandata est ulterius procedere a iudice non con-
3 ceditur. Rei autem procurator uel defensor, etiam sub gestorum testificatione factus, in
ipso litis limine iudicatum solui satisfactionem in omnibus causis praestare cogitur. D. VIII
K. NOV. CC. CONSS. a. 294

LVII (LVIII)

20

R DE FORMVLIS ET IMPETRATIONE ACTIONVM SVB-
LATIS R

- 1 IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS AA. MARCELLINO PRAESIDI PHOENICE. Iuris for-
mulae aucupatione syllabarum insidiantes cunctorum actibus radicitus amputentur. D. X 24
K. FEBR. CONSTANTIO III ET CONSTANCE II AA. CONSS. a. 342
- 2 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. HIERIO PP. Nulli Th. 2, 3, 1 B 7, 14, 18
prorsus non impetratae actionis in maiore uel minore iudicio agenti opponatur exceptio, si
aptam rei et proposito negotio competentem eam esse constiterit. D. X K. MART. CON-
STANTINOPOLI TAVRO ET FELICE CONSS. a. 428

P (55, 6. 56) L (55, 0. 56) CRM

¹ reorum (*Mommsen: u. i.*)? ² *iunge* 5, 3, 17. 5, 4, 22. 5, 11, 6. 6, 18, 1. 6, 24, 11. 6, 61, 2

1 idem] impr. iustinianus S | a.] aaa. PL |
iohannes R 2 atque (et C) optimae om. PL^a
3 susceperunt RM | inter] RM^a, et inter
PLCM^a | liberos P^a 4 interposuerunt CRM |
eorum PL^aCRM^a 5 eorum (earum P^aLM)
conuentores] earum contemptores E, ποιῆς
ἀπαίτησιν ἢ παραγραφὴν τοῖς δικάζομένοις B: uox
conuentor suspecta est, cum uix ubi extet |
s. a. PL Miracul 6 constant. ... orestae] cp.
cp. p. su. lamp. et horeste P. cp. p. sūlamp.
et horeste L, constantinopo. lampadio et oreste
conss. Mir. 8 satisficendo R^a 9 aa. et cc.]
aa. SM, a. et c. P, aa. et c. L 10 pro-
curator] cur.or L^a | compellendi P^a 12 etsi]
ut si R^a, e. si M^a | procurator P^aLC^a: εἰ καὶ
... ὁ δεδιωκὼς αὐτὸν ἐντολὴν ἀνακαλίσσεται τῶν

πρὸς αὐτὸν ἐντολὴν B | uoluerit P^a, nouerit M^a
13 ratam P^a 14 aduers.] adu. suo CRM
16 qua] quasi P^a, quia R^a | litis L | proce-
cedere P | condicetur R 17 etiam] uel
etiam PL^a | gestorum] actorum P^aL 18 s. a.
Hal.: in PL est subscriptio 57, 2 21 im-
petrationem S. interpretatione R^a 23 impp.
constantinus et constans aa. C, impp. c. a.
(a. om. R^b) et constantius augusti R, imp.
constans a. M | pheniciae R 24 aucupa-
tioni R^b, aucupationi R^a | s. a. Hal. 26 ua-
lentinus R, ualerius M | gerio M 28 eam
om. R extiterit M | s. a. Th. Hal. M, ubi
scripta est post 55, 1 inscr., et PL ad 56, 1 |
mart. const.] maii Hal., mar. M 29 tauro et
felice (—ci M) | PLM, felice et tauro Th. Hal.

LVIII (LVIII)

R DE IVREIVRANDO PROPTER CALVMNIAM DANDO R

- 1 ¹IMP. IUSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. In omnibus causis, siue propter B 7, 14, 19 litteras fuerit certatum siue propter instrumenta siue propter quicquam aliud, in quo necessitas probationis incumbit, sancimus non aliter easdem probationes praestare compelli, nisi prius qui eas exposcit iuramentum de calumnia praestauerit, quod non causa differendi huiusmodi proposuit adlegationes: nam sacramenti timore contentiosa litigantium instantia compescitur. Ne autem perperam in quaestionem seruorum quidam nenientes sui animi crudelitatem exercent, non aliter concedi eis qui quaestionem seruorum exposcunt ad hoc uenire uel a iudicibus audiri, nisi prius tactis sacrosanctis scripturis deponant, quod non odio seruorum uel propter offensas coheredum ad hoc uenerunt, sed quia aliter rerum hereditariarum ueritatem exquirere uel ostendere non possunt. D. XII K. OCT. CONSTANTINOPOLI² DECIO VC. CONS. a. 529
- 2 ²IDEM A. IULIANO PP. Cum et indices non aliter causas dirimere concessimus nisi sacrosanctis euangelis propositis et patronos causarum in omni orbe terrarum, qui Romano imperio suppositus est, prius iurare et ita perferre causas disposuimus³: necessarium duximus et praesentem legem ponere, per quam sancimus in omnibus litibus, quae fuerint post praesentem legem inchoatae, non aliter neque actorem neque fugientem in primordio litis exercere certamina, nisi post narrationem et responsionem, antequam utriusque partis aduocati sacramentum legitimum praestent, ipsae principales personae subeant iusiurandum. et actor quidem iuret non calumniandi animo litem mouisse, sed existimando bonam causam habere: reus autem non aliter suis adlegationibus utatur, nisi prius et ipse iurauerit, quod putans se bona instantia uti ad reluctandum peruenerit; et postea utriusque partis uiros disertissimos aduocatos, quod iam dispositum est a nobis, iusiurandum praestare, sacrosanctis uidelicet euangelis ante iudicem positis. Sin autem uel dignitas uel sexus personae non concesserit eam ad iudicem peruenire, in domo litigantis sacramentum procedere, altera uidelicet parte uel procuratore eius praesente. Quod obseruari oportet et si tutores uel curatores uel aliae quaedam sint personae, quae administrationem alienarum rerum auctoritate legitima gerunt. conuenit enim et ipsos iureiurando adfici, quia ipsi causam scientes ita ad eam perueniunt. neque enim pupillus neque adultus uel aliae huiusmodi personae, sed ipsi, qui pro eis tutelam uel curam uel aliam legitimam gerunt administrationem, scire possunt causam et ita ad iudicium peruenire eo, quod ex animi sui sententia iurent. Et licet uera causae natura alia forsitan est, tamen quod quisque credit et existimat, hoc esse iurandum: omnibus aliis iuramentis, quae uel ex praeteritis descendunt legibus uel a nobis disposita sunt, in sua firmitate duraturis. Sin autem afuerit

PLCRM

¹ iunge 9, 41, 18 ² d. xv k. Oct. Chalcedone (9, 41, 18)? ³ iunge 3, 1, 15. 16 ⁴ 3, 1, 14

2 iureiurandum *M*^a? | dono *P*, om. *M* 3 iustinus *R*, iustianus *M*^a | ad demostheni *S*, demonstreni *L*, demonstani *M*, demensit *R* 4 fuerint ceptae *P*^a, fuerit cep... *M*^a, inc. *L*^a | instrumentum *PL* | aliud | uel aliud *P*^a? *L*^a 5 compellit *P*^a 6 praestauerint *R*^a | causam differendo *PLRM*^a 7 praeposuit *RM* | allegationem *PLC* | timore | timorem . *P*^a, timorem *L*^a 8 constantia *C*^a | questione *CM*^a 10 hoc | hos *PL*^a?, τοῦτο *B* | uel | non *P*^a? *L*^a | quo *M*^a 11 quia | qui *R*^a 12 hereditarium ueritate *PL* | exquirere | alii exquirere *R*^a, adquirere *M* | s. a. Hal.: in *L* ex tat d. 14 idem | impr. iustinianus *S* | a. om. *M* | et om. *P*^a? *R*^a | concedimus *PLM*^a, con...imus *M*^a 15 euageliis *L* | orbe om. *R*^a 17 quem *C*^a | litigus (*sic*) *R*^a 18 fuerunt *M*

auctorem *R*^a 19 in primo exordio *RM*,ordio *L*^a | rationem *P*^a 20 aduotis *P*^a | legitimum om. *PL*^a contra *B* τὸν νόμον 21 ius om. *L*^a 22 estimando *PL* 23 et om. *PL* | ipse | pse *R*^a 24 quod | *R*^a? *M*^a cum *B*: ὅστις ἴδῃ διατυπωθεὶς ἐστὶ παρ' ἡμῶν ὅπως, secundum quod *PLCR*^a? *M*^a 26 dignitatis *P*^a | personae om. *R* | consenserit *PL* | domum *RM*^a 28 sunt *PL*^a | amministrationes *M*, τὴν διοίκησιν *B* 29 ipsis *M*^a 30 causas *RM*^a | eas *R* | peruenient *PLCM*^a, ἱσχυόντα: *B* | nec enim *PL* 31 qui om. *PL*^a 32 auditum *P*^a 33 scientia *M* | et om. *R* | uera causa *PLC*^a? *RM*^a, uerae causae *C*^a? *M*^a: ἡ ἀληθὴς τῆς δίκης φύσις *B* 35 duratur... (u?) *P*^a, durantibus *M*^a | afuerit) *M*^a, abfuerit *PLCM*^a, affuerit *R*

alterutra pars et per procuratorem causa agitur, non ante licentiam habeat actor litem exercendam suo procuratori mandare, nisi prius actis interuenientibus in prouincia qua
 3a degit sacramentum calumniae subeat. Similique modo si reus afuerit et forsitan uel per iudicatum solui stipulationem procuratorem ordinauerit uel defensor pro eo interuenerit, et ipse uel praesente actore per se uel per instructum procuratorem uel etiam absente eo, si hoc iudex perspexerit, inter acta iuramentum praestiterit, quod reum dare antea dispositum
 4 est. Sed quia ueremur, ne forsitan quidam collusionem aliqua utentes remittere uideantur sibi huiusmodi sacramentum et ex praedicta dissimulatione nostram sanctionem deludant, sancimus omnes iudices, licet ex compromisso cognoscant, uigorem suum exercentes, quia non pro commodo priuatorum, sed pro communi utilitate praesentem legem posuimus, mi-
 10 nime pati tale sacramentum remitti, sed omnimodo hoc et ab actore et a fugiente exigi, ne paulatim uideatur huiusmodi res defraudari et sacramentum uel principalium personarum
 5 uel aduocatorum ex quacumque parte mutilari. Hoc etiam huic legi addendum esse sancimus, ut, si quis pro alio litem mouere uoluerit nullo mandato prolato, sed per fideiussionem ratam rem dominum habiturum suam personam firmauerit, ne uel ex hac machinatione
 15 lex circumscribi uideatur, sancimus, si quid tale in posterum emergerit, siue pro una persona quis litem mouere uoluerit siue pro aliquo corpore uel uico uel alia uniuersitate, fideiussionem quidem solitam praestare, litem autem ulterius minime procedere, nisi intra a iudice statuendum tempus faciat personas principales sacramentum subire, uel praesente aduersario, si hoc maluerit, uel alio pro eo agente, uel penitus altera parte cessante
 20 inter acta apud defensorem locorum huiusmodi sacramentum uel ab ipso pro quo agitur uel plurima parte uel idonea uniuersitatis procedat. Quod si actor noluerit subire sacramentum calumniae et hoc legitime fuerit approbatum, non liceat ei penitus ad litem peruenire, sed cadat ab instituta actione quasi improbus litigator, et tristitia iudicum ei cum
 7 sancta interminatione occurrat et ab iudicio cum quam longissime expellat. Sin autem reus
 25 hoc sacramentum subire recusauerit, in his capitulis, quae narratione comprehensa sunt, pro confesso habeatur et liceat iudici sententiam proferre, quemadmodum et ipsa rei qualitas suggererit. Sic enim non lites solum, sed etiam calumniatores minuentur, sic pro iudiciis putabunt sese omnes in sacrariis sisti. si enim et ipsae principales litigantium partes per iuramentum lites exercent et causarum patroni praestant sacramentum et ipsi
 30 iudices propositis sanctis scripturis tam causae totius faciant examinationem quam suum proferant arbitrium, quid aliud, nisi pro hominibus deum in omnibus causis iudicem esse
 3a credendum est? Antiqua itaque calumnia quiescente et eius ambagibus constitutio nostra dilucida et compendiosa in terris clareat omnibus et sit maximum dirimendarum causarum
 9 remedium. Sed praedictum sacramentum in litibus quidem quae necdum sunt inchoatae
 35 10 praestari uolumus in ipso litis primordio. Sin autem causae adhuc pendentes inueniantur uel post litem contestatam et post solitas iudiciales cautelas iam praestitas, si quidem praesto fuerit utraque persona et in eadem ciuitate uel in territorio eius moratur, et in his

PLCRM

1 causa] *PLC* cum *B*, eius causa *RM* 3 afuerit] *M*^a affuerit *PL*^a*M*^b, abfuerit *L*^b*CR* | uel per] *CR*^a? cum *B* τὴ δια, per *PLR*^b*M* 5 per se om. *P*^a | eo absente *PLC*, ἀπόντος αὐτοῦ *B* | si om. *M*^a 6 prospexerit *RM* | antea dare *L*, dare ante *RM*, δίδοναι ἔδωκε *B* 11 pacti *P*^a*L* | et ab] ab *RM*, καὶ ἐκ *B* 12 paulatim *M*^a 13 parte] *T* cum *B* μέρος, causa *PLCRM* | addendum esse sancimus ut (ut om. *R*) si
 16 sancimus] *confirmant B*: προσθετέον θεσπίζομεν εἶναι ὅτι εἰ τις ... θεσπίζομεν 14 litem pro alio *PL*, ὑπὲρ ἄλλου δίκην *B* fidei-
 iussione *R*^a 15 hac om. *L*^a 16 solitam] ita *M*^a | a iudice intra *PL*, intra iudice *C*^a, intra audice *R*^a, ἐντός τοῦ παρὰ τοῦ δικαστοῦ *B*
 20 uel penitus *M*^a, uel om. *R*^a 21 agit *M* 22 uniuersitatis] *M*^b cum *B* *Fabrot.*: τὸ τοῦ ἐπιτηδαιοτάτου τῆς ὁμάδος, uel uniuersita-

tis *PLCR*^a? *M*^a, uel uniuersitate *R*^b cum *B* *Coisl.*: τὴ τοῦ ἐπιτηδαιοτάτου τῆς ὁμάδος | auctor *P*^a 24 iudicium *M* 25 sancta] *CR*^a*M* cum *B* διαπισθείσης, summa *PLR*^b*M*^a | ab] a *RM*^b 26 narratione] *L*^b*CM* cum *B* τῇ διηγήσει *B*, pro narratione *PL*^a*R*^a, enar-
 ratione *R*^b 27 confessa *PL*^a? | proferre sententiam *PL*, ἀπόφασιν προτενεχθῆναι *B* | et ipsa] ei ipsa *RM*^a?, αὐτῷ αὐτῇ *B* *Fabrot.*, sed αὐτῷ om. *B* *Coisl.* 28 litem *R*^a 29 pu-
 tabant *P*^a | si enim *L*^a, sicut etenim *R*^a | et om. *C* contra *B* 32 nisi] non *R*^a | hominibus] omnibus *R*^a | esse in omn. causis iudicem *C* 33 ambagibus *C*^a? *M*^a | constituto nostro *R*^a 34 compendiosa *P* 37 solutas *M*^a, ἀσπαστας *P*^a | quidem] quid *R*^a 38 in his] his *PL*

- litibus sacramentum locum habere et in primo post hanc legem ingressu compelli ius-
 11 iurandum praestare. Sin autem una pars afuerit, ne uideatur propter absentiam personae
 lis differri et aliquid contrarium eueniat nostro proposito et, quod pro compendio litium
 introductum est, in aduersariam figuram transformetur, iubemus praesentem quidem per-
 sonam omnimodo dare sacramentum, absenti autem in pendentibus dumtaxat litibus se-
 12 cundum quod praedictum est hoc concedi. Sin autem utraque principalis persona afuerit,
 ne diutius lites protelentur, etiam sine datione sacramenti lites pendentes suo decurrant
 tramite. PP. X K. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS
 VV. OO.

a. 531

PLCRM

1 compelli] eam compelli *M* 2 abfuerit *PLR*^b |
 absentias *C* | personali *M*^a, personalem *M*^b
 3 lis] • *R*^a, om. *M* | deferri *C* | quod] quid *M*^a |
 pro] ex *PL*, *in* *ap* *B* 4 introductum est] in-
 troduc (uel —duc) *M*^a | quidem praesentem *L*^a,
 τὸ παρὸν μὲν *B* 6 concedi] remitti con-
 cedi *R* | si *C* | abfuerit *PLCR*^b *M*^b 7 lites] uel
 lites *M* | protelentur *PLM*^a, protulenter *C*^a,
 pendentetelentur *R*^a | decurrent *PLC*, *τρεχέ-
 τωσαν* *B* 8 s. a. *PL*, qui habent: pp. x k.
 mar. cap. pont. et ss. sula et horessita. xi.
 cons. quam subscriptionem *Hal.* restituit
 pp. iiii kal. august. iustiniano a. iiii et pau-
 lino uc. cons. (= a. 534), eam aut omnino
 commenticiam esse aut saltem non ad hunc
 locum pertinere constat tam ex praefectura
Iuliani, quae incidit in annos 530 et 531,
 quam ex eo, quod haec constitutio citatur
 in *Inst.* (4, 16, 1) promulgatis d. xi k. Dec.
 533. de Graeca constitutione in fine tituli

amissa, ad quam referatur subscriptio *Ha-
 loandrina*, cogitari non licet, cum c. 2 ulti-
 mam h. l. esse testentur *BE* 22, 5, 34 (sch. 9)
 et 47 | ad finem huius libri editores inde a
Russardo adscribunt additamentum n *Iusti-
 niano Codice* alienum, compositum ut uide-
 tur undecimo demum saeculo (cf. *Merkel*
apud Savigny Geschichte des Röm. Rechts 4
 p. 575). uerba sunt haec: Idem. Pateat
 omnibus nostram rem publicam procuranti-
 bus conuenticulam seu conspiracyem iuris-
 iurandi religione uel quoquo modo compo-
 sitam a nostra maiestate prohiberi et de-
 testari: unde huius rei fautores et socios
 ab omni publico honore sibi commissio in-
 famiae nota priuamus, non habentibus autem
 ad ullum publici honoris gradum accedendi
 licentiam penitus amputamus. eiusdem ad-
 ditamenti mentionem facit *Odofredus* ad
 finem libri octauo (u. *Savigny l. c.* p. 370).

LIBER TERTIVS

I

R DE IVDICIIS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. CLEMENTI. Iudicio coepto usu- [B 7, 6, 1 Synopsis p. 619
rarum stipulatio non est perempta. superest, ut debitorem eius temporis, quod non est in 5
iudicium deductum, conuenire possis. PP. K. APRIL. ANTONINO A. II ET GETA II CONSS. a. 205
- 2 IDEM AA. VALERIO. Licet iudice accepto cum tutore tuo egisti, ipso iure [B 7, 6, 2
actio tutelae sublata non est; et ideo si rursus eundem iudicem petieris, contra utilem
exceptionem rei iudicatae, si de specie de qua agis in iudicio priore tractatum non esse
adlegas, non inutiliter replicatione doli mali uteris. PP. VI K. IAN. FAVSTINO ET RVFO 10
CONSS. a. 210
- 3 IMP. ALEXANDER A. FAVSTINAE. Quotiens quaestio status bonorum discepta- [B 7, 6, 3
tioni concurrit, nihil prohibet, quo magis apud eum quoque, qui alioquin super causa
status cognoscere non possit, disceptatio terminetur. PP. VI ID. FEBR. IVLIANO II ET 14
CRISPINO CONSS. a. 224
- 4 IDEM A. POPILIO. Si, cum tibi pretium praediorum a curatoribus comparato- [B 7, 6, 4
rum reputaretur et instrumenta emptionis traderentur, quaestionem omissae euictionis non
mouisti, intellegis semel finitam litem instaurari non oportere. PP. K. AVG. MODESTO ET
PROBO CONSS. a. 226
- 5 IMP. GORDIANVS A. MARCELLO. A iudice iudex delegatus iudicis dandi non [B 7, 6, 5 20
habet potestatem, cum ipse iudiciario munere fungatur, nisi a principe iudex datus fuerit.
PP. III NON. SEPT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 236
- 6 IDEM A. IVNIAE. Sernus in iudicio interesse non potest nec, si condemnatio [B 7, 6, 6
aliqua in personam eius facta sit, quod statutum est subsistit. D. XV K. SEPT. GOR- 24
DIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. et CC. IRENAE. Cum debitoris tui [B 7, 6, 7
seruum, tibi pignoris iure obligatum bona domini sui quondam rebus humanis exempti tenere
profitearis, aduersus eum dari tibi actiones contra ius postulas, si quidem inter seruum et
P (om. 1, 3) L (om. 1, 3) CRM

6 stipulatio (stip. bis M^a) non est] stipula-
tione L | debitores PL, dentorem M^a, τὸν
χρεώστην B | quo P^a 6 s. a. Hal. PLM |
ant. a. II (III M)] M, ant. II Hal., int. aa.
III PL | et om. L | geta II] Hal., geta PLM
7 aa.] a. S | ualeri C, ualentinus R | iure]
iudice P^aL^a? 9 agis] gis L^a 10 utiliter R^a |
s. a. Hal.: in PD est subscriptio c. 3, in
LM erasa est 12 faustino R, deficit M^a
14 s. a. Hal. et PL ad c. 2 | VI] III PL
15 crispo P 16 a.] aa. C | popilio] S, pu-
pilio R, apopilio C, popilianae PL, popi-
rio M^a, deficit M^a | precia ... 17 reputaren-
tur PL, το τίμημα λογιζόμενος B 17 instru-
mentum C | traderetur C | quaestione R^a |

euictionem L^a, uictionis R^a 18 oportere]
posse C | s. a. Hal. PL 20 impp. P | iudi-
cis] iudicii P^aL^a, indices L^a 21 habeat PL |
iudicario C^aM^a, iudica uoluit, mox emend.
iudiciario P 22 s. a. Hal. PL | III non.]
ui nu. PL | probo et pontio PL 23 liniae C,
iunio R, deficit M^a | in iud.] iud. PL 24 per-
sona PLR^a | est] esse R^a, om. P^aL^a | s. a.
Hal. M, sed in M non apparet nisi finis
auiola cons. reliquis erasis: in PL est sub-
scriptio c. 7 26 aa. et cc.] aa. SM, a. et
c. PL | herine S, hyrenae PL, hirennae C,
hireneae RM | cum] et cum P^a 27 oblig-
tum L^a | quendam R^a | excepti M^a 28 tibi
dari RM | quidem] quid R^a

- liberum consistere iudicium nullum possit. ad possessionem itaque pignorum magis officio iudicis uenire te conuenit quam illicita postulare. S. XIII K. MAI. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 8 ¹IMP. CONSTANTINVS ET LICINIUS AA. AD DIONYSIVM. Placuit in omnibus [B 7, 6, 8] rebus praecipuam esse iustitiae acquiratque quam stricti iuris rationem. D. ID. MAI. 4 VOLVSIANO ET ANNIANO CONSS. a. 314
- 9 ²IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM. Iudices oportet imprimis [Th. 2. 18, 1 mut. B 7, 6, 9] rei qualitatem plena inquisitione discentere et tunc utramque partem saepius interrogare, ne quid noui addere desiderent, cum hoc ipsum ad alterutram partem proficiat, siue definienda causa per iudicem siue ad maiorem potestatem referenda sit. D. PRID. ID. IAN. 9 SIRMI CRISPO II ET CONSTANTINO II CC. CONSS. a. 321
- 10 IDEM A. AD SEVERVM PV. Nulli prorsus audientia praebeatur, qui [Th. 2. 18, 3 B 7, 6, 10] causae continentiam diuidit et ex beneficii praerogativa id, quod in uno eodemque iudicio poterat terminari, apud diuersos iudices uoluerit uentilare: poena ei ex officio iudicis imminente, qui³ contra hanc supplicauerit sanctionem atque alium super possessione, alium super 11 principali quaestione iudicem postulauerit. D. III K. AVG. PAVLINO ET IULIANO CONSS. a. 325
- 11 Κατὰ τοὺς νόμους οἱ διοικηταὶ τὰς ὑποθέσεις τεμνέτωσαν πρὸς τὸ φαινόμενον αὐτοῖς [B 7, 6, 11] δίκαιον καὶ μὴ φοβέτωσαν βασιλικὴν ἀντιγραφὴν παράνομόν τι ποιῆσαι αὐτοῖς κελεύουσιν ὡς ἀνίσχυρον.
- 12 Πάντες οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ θεῖοι δικασταὶ συντόμως τὰς δίκας τεμνέτωσαν· καὶ τις [B 7, 6, 12] δικαζομένων πολλάκις τῷ προσφύρῳ δικαστῇ προσελθὼν μὴ δι' ἀναγκαίαν αἰτίαν ὑπερτεθείη, 20 προσίτω τῷ βασιλεὶ τὴν ἐκείθεν ἀναμένειν βούλῃαν. Εἰ δὲ καὶ παραιτῶται τις τὸν δικαστὴν εὐλόγως πρὸ προκατάρξεως, ἐκ θείας προσελύσεως ἑτέρου τεύχεται δικαστοῦ ἢ συνδικαστοῦ· εἰ δὲ καὶ εὐλόγως παραιτησάμενος ὀφθῇσεται μετὰ προκατάρξιν, δικαστὴς ἕτερος ἢ συνδικαστὴς μὴ αἰτείσθω. Παρ' ἐνὶ δὲ δικαστῇ τὸ πᾶν κινεῖσθω τῆς ὑποθέσεως· καὶ ἀπρόσφορος οὗτος ἐπὶ 25 τινὶ δόξῃ κεφαλαίῳ, ἐξ οικείας ψήφου ἐπὶ τὸν πρόσφυρον αὐτὸ παραπεμπέτω. δεύτερον γὰρ τις ἢ πλεον αἰτιασάμενος καὶ τὰς ἐκ τῆς δευτέρας αἰτίας κατὰ τὸ διπλάσιον καταθήσει ζημίας καὶ ἔγγυων χωρὶς τῆς ἐξωμοσίας ἐκ τῆς δευτέρας ὑπομνήσεως παρὰ τῷ πρώτῳ κινήσει δικαστῇ. a. 527?
- 13 IMP. IUSTINIANVS A. IULIANO PP. Properandum nobis uisum est, ne lites [B 7. 6, 13] fiant paene immortales et uitae hominum modum excedant, cum criminales quidem causas iam nostra lex⁴ biennio conclusit et pecuniariae causae frequentiores sunt et saepe ipsae 30 materiam criminibus creare noscuntur, praesentem legem super his orbi terrarum ponent.
- PLCRM: c. 11 restituimus ad indicem Epitomae 14, 49, c. 12 ad indicem B

¹ iunge 7, 22, 3 ² iunge 7, 62, 16 ³ poena proposita, si quis Th. ⁴ c. 12 h. t. uel 9, 4, 6?

1 nullum possit iudicium CRM 2 postulare] te postulare PL^a? | s. a. Hal. et PL ad c. 6 | s. om. PL | XIII] xui PL | cc.] cc. et Hal. 3 et lic. aa.] R, et cilicinius aa. C, a. et licinius S, et licinianus P, et licianus L, et licinius aa. et cesares M | ad] a M 4 s. a. Hal. PL | d. id.] d. p. id. PL, d. III k. 7, 22, 3 5 et anniano om. PL 6 inscriptionem om. M^a | imp. PM^b | a. om. P | maximianum PL. max. R 7 plenam L¹ | utraque parte R^a 8 desiderent] iderent P^a | hoc om. M^a | ulterutram R, alterutrum M^a 9 sit ante causa collocat Th. | s. a. Th. Hal. PL | d. prid.] Th., d. II Hal., pp. PL 10 sirmi] Hal. P, sirmi. L, sirnio Th. | crispo II et const. II uu. cc. cons. libri Th., crispo II et PL, licinio V et crispo cons. Hal. 11 pu.] pp. SR. om. CM 12 et] ut PL^a? | beneficia P^a 13 poterit PL, inc. C | ei] CRM^a, om. PLM^b | ex om. M^a 14 supplicauerint R^a | possessione alium] possessione R^a 15 s. a. Th. Hal.: in PL est d. xui k. inl. cap. lamp. et horeste uc. cons., quae pertinent fortasse ad c. 13 uel 14 | iuliano et paulino Th.

16 hic constitutiones diuersae duae sunt cap. ui. (scr. xi) et ii. dec. PL, hic constitutiones graecae duae sunt R, duae constitutiones graecae Hal. | breuiorem indicem c. 11 exhibent B: τῆς ἀκριβείας τῶν νόμων ὁ δικαστὴς φρονιζέτω, μηδὲν τοῖς παρανόμοις βῆθεσι παραβασίως προσίτων. indicem uelut Theodori Augustinus et Cuiacius ediderunt hunc: ὁ παρῶσα διάταξις κελεύει μηδέποτε τὸν δικαστὴν παρὰ τὸ δίκαιον καὶ τὸ νόμιμον κρίνειν, καὶ πρόσταξιν δεῖσθαι βασιλικὴν διοριζομένην αὐτῷ δικάσαι παρὰ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ τὴν μὲν πρόσταξιν παραβλέψασθαι, τὴν δὲ ἀπόφασιν αὐτοῦ δίκαιον ποιῆσαι καὶ νόμιμον: quem ex Ecloga librorum I. X Bas. sumptum esse Zachariae me docuit 21 c. 12, quam in c. 16 § 1 sibi uindicat Iustinianus, propter inscriptionem c. 13 Iustino et Iustiniano una imperantibus adscribenda uidetur 22 et ... 23 προκατάρξιν] B Fabrot., ἢ καὶ ἀλόγως παραιτησάμενος, ὠδισθῆσεται· μετὰ γὰρ προκατάρξιν B Coisl. 25 αὐτῷ B Coisl. 26 τὰς om. B Fabrot. 27 iustinianus] iustianus M, iulianus S | est uisum R 29 quaedam R^a 30 causae] causae quae et C 31 orbe PR^a, horb. L^a

- 1 dam, nullis locorum uel temporum angustiis coartandam ponere. Censem us itaque omnes
lites super pecuniis quantaecumque quantitatis, siue super condicionibus siue super iure
ciuitatum seu priuato fuerint illatae, super possessione uel dominio uel hypotheca seu ser-
uitutibus uel pro aliis quibusdam causis, pro quibus hominibus contra se litigandum est,
exceptis tantummodo causis, quae ad ius fiscale pertinent uel quae ad publicas respiciant
functiones, non ultra triennii metas post litem contestatam esse protrahendas: sed omnes
iudices, siue in hac alma urbe siue in prouinciis maiorem seu minorem peragunt administra-
tionem, siue in magistratibus positi sunt uel ex aula nostra dati uel a nostris proceribus
delegati, non esse eis concedendum ulterius lites quam triennii spatio extendere. hoc [(H)
etenim iudicialis magis esse potestatis nemo est qui ignoret: nam si ipsi uoluerint¹, nullus
2 tam audax inuenitur, qui possit inuito iudice litem protelare. Et si quidem pars actoris
cessauerit, quatenus multiplici dilatione reus fatigetur, et triennii metae post litem contesta-
tam iam prope finem ueniant, ut semenstre tempus tantum ei supersit, licentia erit iudici
per executores negotii actorem requirere, parte fugiente ex una parte actoris absentiam in-
cusante et iudicibus omnimodo suas aures huiusmodi quaestioni reserantibus, et si per
tres uices hoc fuerit subsecutum, decem dierum spatio per unumquemque introitum desti-
nato, et nec ita actoris pars fuerit inuenta et neque per se neque per procuratorem in-
2a structum peruenerit, tunc iudicem negotii acta apud se confecta conspiciere: Et si quidem
nihil sufficiens actitatum est, ex quo possit termino causae certa fieri coniectura, non solum
partem fugientem ab observatione iudicii relaxare, sed etiam in omnes expensas, quae con-
suetudo modo circa lites expendantur, eum condemnare, uera quantitate earum sacramento
fugientis manifestanda et omni cautela, quam super lite reus exposuit, reddenda: quae etsi
2b remanserit, uiribus uacuabitur. Sin autem ex gestis apud se habitis parte actoris minime
inuenta possit inuenire uiam, ex qua manifestum ei fiat, quid statuendum sit, et ab-
sente actore, si eum meliorem causam habere perspexerit, pro eo ferre sententiam non
moretur et praesentem reum absentis actori condemnare, expensis tantummodo litis, quas
reus legitime se expendisse iurauerit, condemnatione excipiendis, quia hanc poenam actori
2c et meliorem causam habenti propter solam absentiae contumaciam imponimus. Nullo peni-
tus ei regressu ad eandem litem conseruando: sed actor contumax cadat omnimodo lite,
si reus absoluetur: sin uero aliqua condemnatio contra reum pro absente actore profera-
tur, quam forsitan non sufficientem sibi actor putauerit fugitiuus, nullo modo iterum ean-
dem litem resuscitare concedimus. et haec quidem poena actori fiat imposita. Sin autem
reus afuerit et similis eius processerit requisitio, quemadmodum pro persona actoris edixi-
mus, etiam absente eo eremodiciu contrahatur et iudex, secundum quod ueteribus legibus
cautum est, ex una parte cum omni subtilitate causam requirat et, si obnoxius fuerit in-
uentus, et contra absentem promere condemnationem non cesset, quae ad effectum perdu-
catur: et per res et facultates fugientis uictori satisfiat, siue ipse iudex ex sua iuris-

PLCRM

¹ noluerint (edd.)?

2 conditionis uoluit, mox conditionibus scrip-
sit P 3 seruitutis uoluit, mox emend. ser-
uitutibus P 4 causis] U, casibus PLCRM
hominibus] dell., omnibus PLCRM | flagitan-
dum PLⁱ 5 pertinent fiscale CRM | quae] quod
LCR^aM^b, inc. M^a | respiciat CR^aM 6 con-
testate P^a, contestatas P^bL 7 prouintia PL
seu] siue C | administratione R^a 8 sunt] C,
sint PLRM | nostri M^a | dati] dicti P^a | a]
ex R 9 cedendum R^a | litem PL | triennii
spatio] C^b, triennium patimur PLC^aRM
10 enim C | migis L^a | ignorat PL, igno-
rent M^a 11 protrahere P^aLⁱ 12 meta C
13 iam om. R^aM^a | ueniat C | ei] eis RM
14 auctorem M^a | parte] eiusque parte (par-
tem R^b) PL^a?R^b 15 et iud.] iud. PLR^b
16 uices] iudices M^a | fuerit] fiat RM^a?

subsecuto M^a | destinatum M^a 19 acci-
tatum P^a | terminus M^a? | causa R^a | con-
iectura] argumentatio coniectura L^a 20 fu-
gientem] praesentem PL^a | in om. PL^aM^a
22 fugientis] praesentis PLⁱ | et] sit et P^a |
supra litem PL | quia R^a | etsi] si M 23 gres-
tis R^a 24 quid] quod R 26 quam C
27 legime M^a | excipiendas R^a 28 et om. PL
29 lite] de lite CRM^b 30 absoluitur M^a | si
CRM 33 affuerit C^aR^aM^a, abfuerit PLC^aR^aM^b |
perquisitio M^a | diximus R 34 etiam om. M |
absente reo C, eo absente M | heremodi-
cum M^a | contrahatur] e contrah. P^a | quod]
quod et M 36 et] CR^bM, etiam R^a, om. PL |
ad affectum R^a, adfectum PL^aM^a 37 et
fac.] ac fac. R

dictione hoc facere potest, sine per relationem ad maiorem iudicem hoc referatur et ex eo legitima uia contra res contumacis aperiatur: nulla licentia ei uel alii personam eius solam praetendenti concedenda contradicendi, cum in possessionem ex huiusmodi causa actor mittitur: nec si reuersus fuerit et noluerit fideiussiones dare et possessionem recuperare, audiatur: in huiusmodi etenim casibus omnem ei contradictionem excludimus. 5

4 Cum autem eremodiciu uentilatur siue pro actore siue pro reo, examinatio sine ullo obstaculo celebretur. cum enim terribiles in medio proponuntur scripturae, litigatoris absentia dei praesentia repletur nec pertimescat iudex appellationis obstaculum, cum ei, qui contumaciter abesse noscitur, nulla est prouocationis licentia, quod et in ueteribus legibus esse 5 statutum manifestissimi iuris est. Huiusmodi autem sententia prope finem triennii profertur, pro quo et praesentem legem induximus. si enim in anteriore tempore, in quo larga temporis superest dilatio et spes absenti relicta fuerit reuertendi, alterutra pars cessauerit, in sola expensarum datione et absolutione forsitan praestetur poenalis sententia, non autem tunc mors litis et condemnatio in absentem introducatur, quae in his tantummodo 6 casibus accidunt, in quibus triennii effluentis imminet formido. Sine autem alterutra parte absente siue utraque praesente lis fuerit decisa, omnes iudices, qui sub imperio nostro constituti sunt, sciant in expensarum causa uictum uictori esse condemnandum, quantum pro solitis expensis litium iurauerit, non ignorantes, quod, si hoc praetermiserint, ipsi de 7 proprio huiusmodi poenae subiacebunt et reddere eam parti laesae coartabuntur. Et haec de alterutra parte litigantium contumaciter absente nobis statuere uisum est ad aequitatis 20 rationem omnia corrigentibus. Sin autem utraque parte imminente et litem peragere cupiente iudex eam accipere noluerit uel propter amicitias uel inimicitias uel turpissimi lucri gratia uel per aliud quicquam uitium, quod miserrimis animis huiusmodi iudicum innasci potest, litem ipse ausus fuerit protelare et propter hoc triennium fuerit transactum, iudex, si quidem in magistratu positus est uel in maiore dignitate usque ad illustratus gradum, 25 decem libras auri priuatis nostris largitionibus inferre per scholam palatinam compellatur: sin autem iudex minor fuerit, trium librarum auri multa plectetur per eandem scholam exigenda et nostro aerario applicanda, et eo remouendo alter iudex in locum eius subrogetur sub similis poenae formidine: his omnibus locum habentibus, cum unus iudex omnem 30 causam ab initio peragat. Sin autem in medio triennio uel morte iudicis uel alia inrecessibili occasione iudicium fuerit mutatum, tunc, si quidem ex triennio annale tempus uel amplius residet, in quo alius iudex causae imponitur, intra reliquum tempus causa finiatur: sin autem minus quam annale sit, tunc omne quod deest repleatur, ut non in minore per- 9 fecti anni tempore litem possit subrogatus iudex tam discutere quam terminare. Illo procul dubio obseruando, ut, si neque per alterutram litigantium partem uel per iudicem steterit, quominus lis suo Marte decurrat, sed per patronos causarum, licentia detur iudici et eos duarum librarum auri poena adficere per scholam palatinam exigenda et similiter publicis rationibus adgreganda, ipso uidelicet iudice in sua sententia hoc ipsum manifestante, quod per patronos causae uel fugientis uel agentis dilatio facta est uel per omnes uel quosdam ex his: necessitate aduocatis imponenda, ex quo litem peragendam susceperint, eam 40 usque ad terminum, nisi lex uel iusta causa impediat, adimplere, ne ex eius recusatione

PLCRM

1 relationem *P^a* | et *om.* *R^a* 2 uia | die uia *M^a* | res | reus *L^a* 3 solam *om.* *M^a* 4 mittetur *C*, mittatur *R^aM^a* | fideiussionem (fidemias. *M^a?*) *M* 5 in *om.* *M^a* | huiusmodi *L* 6 heremodicum *M^a* | eximatio *P^a* 7 celebratur *M^a* | praeponuntur *PL* 8 repletur *CR* 11 enim in | enim *PLR* 12 reuertenti *P^aL^a* | alterutra pars | altera pars (uel pars) *P^a* 13 sola | sola ipsa *PL^a?* 14 his | eis *M* 15 accedunt *PLCM^a* | affluentis *C* 17 expensarum in *M* | uictum | *R^a*, *om.* *PLCR^aM* 18 solitis | litis *L^a?* *M^a* 20 altera *PL* | contumaciter | et cont. libri | iussum *C^a?* *M^a* 21 corrigentes *PL* 22 eas

P^aLCM^a | uel inimicitias *om.* *R^a* 23 gratiam libri | quodquam *R* | miseris *M* | huiusmodi *L* | iudicium *L^a?* *M^a* 24 triennium *om.* *L^a* 25 magistratus *C^a* | meliore *M* | usque | usque si quidem *P^a* 26 palestinarum *PL* 27 fuerat *R* 28 exigendam *R^a* | surregetur *P^aL* 29 simili *P^aLCM^a*, deficit *R^a* 30 triennii *CR*, *om.* *M* 32 immutatum *R* 33 deest | esse *P^a*, deest si *L^a* 34 anni *om.* *PL* 35 alteram *PL*, alterutrum *C^a*, *om.* *R^a* 36 per *om.* *C^a* | et | ut *P^aL^a*, *om.* *P^a* 37 eas *R^a* 38 quosdam | per quosdam *C* 41 lex | uel ex *P^a*, lex uel ex *P^a*, lex uel *L^a*, lis *C^a?* | implere *PL* | ne ex | nec *C*

- fiat causae dilatio: honorariis scilicet a clientibus, qui dare possint, disertissimis togatis omnimodo praestandis et, si cessauerint, per executores negotiorum exigendis, ne et per huiusmodi machinationem causae merita protrahantur, nisi ipse litigator alium pro alio
 10 patronum eligere maluerit. Haec autem omnia in his nobis cauta sunt, quibus perfectae
 11 aetatis constitutis arbitrium suum pro omnibus causis sufficit. Sin uero causae uel pupil-
 lorum uel adulatorum sint uel aliorum sub cura agentium masculorum uel feminarum, ut
 per tutores uel curatores uel actores uel procuratores eorum agantur, et eorum desidia
 triennium fuerit elapsum et causa ceciderint, litem quidem nihilo minus suum habere uigo-
 rem, omnem autem iacturam, quae ex hac causa oritur, ad tutores et curatores et fide-
 iussores eorum heredesque et res eorum et omnes, quorum in hac causa legitime interest, 10
 redundare: sin autem non sufficiat pupillis uel minoribus eorum substantia, tunc in quo
 fuerint detrimentum perpassi, in integrum restitutionis auxilium eis superesse. D. VI
 K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 14 IDEM A. IULIANO PP. Rem non nouam neque insolitam adgredimur, sed antiquis qui-
 dem legislatoribus placitam, cum uero contempta sit, non leue detrimentum causis infe- 15
 rentem. cui enim non est cognitum antiquos iudices non aliter iudicalem calculum accipere,
 nisi prius sacramentum praestitissent omnimodo sese cum ueritate et legum obseruatione
 1 iudicium esse disposituros? Cum igitur et uiam non inusitatum inuenimus ambulandam et
 anteriores leges nostrae, quae de iuramentis positae sunt, non minimam suae utilitatis ex-
 perientiam litigantibus praebuerunt et ideo ab omnibus merito collaudantur, ad hanc in per- 20
 petuum ualituram legem peruenimus, per quam sancimus omnes iudices siue maiores [B 7, 6, 14
 siue minores, siue qui in administrationibus positi sunt uel in hac regia ciuitate uel in orbe
 terrarum, qui nostris gubernaculis regitur, siue eos, quibus nos audientiam committimus uel
 qui a maioribus iudicibus dantur uel qui ex iurisdictione sua iudicandi habent facultatem uel
 qui ex recepto (id est compromisso, quod iudicium imitatur) causas dirimendas suscipiunt uel 25
 qui arbitrium peragunt uel¹ ex auctoritate sententiarum et partium consensu electi, et gene-
 raliter omnes omnino iudices Romani iuris disceptatores non aliter litium primordium accipere,
 nisi prius ante iudicalem sedem sacrosanctae deponantur scripturae: et hoc permaneat non
 solum in principio litis, sed etiam in omnibus cognitionibus usque ad ipsum terminum et de-
 2 finitiuae sententiae recitationem. Sic etenim attendentes ad sacrosanctas scripturas et dei 30
 praesentia consecrati ex maiore praesidio lites diriment scituri, quod non magis alios indicant,
 quam ipsi iudicantur, cum etiam ipsis magis quam partibus terribile iudicium est, si litiga-
 tores quidem sub hominibus, ipsi autem deo inspectore adhibito causas perferunt trutinandas.
 3 Et hoc quidem iusiurandum iudiciale sit omnibus notum et Romanis legibus optimum a nobis
 accedat incrementum et ab omnibus iudicibus obseruandum: et si praetereatur, contemptoribus 35
 4 (1) periculosum sit. Patroni autem causarum, qui utrique parti suum praestantes ingrediuntur
 PLCRM

¹ uel del. (cf. Bethmann-Hollweg Civilprocess 3, 184)

1 a clientibus] adientibus L², audientibus L¹,
 accligentibus M^a | dari PL | possunt P² |
 disertissimis R 2 si cessauerint R | ne et |
 et ne R^a, ne R^b 3 alium] alio L 4 his |
 hominibus his P, omnibus his L | perfec-
 tis P^a 5 causis om. CRM 6 sunt R |
 uel] a uel L^a | gentium M^a ut] et PL,
 om. M^a 7 uel cur.] cur. CR | uel act. uel
 proc. om. PL: χορηγῶν δὲ δικαζόμενος ἢ ἐπι-
 τροπος ἢ κατὰ νόμον ἱερέας ἐπορεύοντες οὐσίας B |
 et] etsi M 8 elapsum] transactum PL | ce-
 ciderit I^aC^aM^a 9 hac om. R^a | et fideiusso-
 rum P^a, et om. C² 10 in] ex M^a 11 in
 quod C^aM^a? 12 fuerit M^a | s. a. Hal. PL,
 fortasse et PL ad c. 10, ubi uide 13 et
 oreste uu. cc. cons. om. PL hoc loco
 14 idem] impr. iustinianus S | aa. C | incog-

nitam I^a 15 legum C | placitai L^a 17 praes-
 titissent L^a 18 esse ante 17 cum collocat M^a,
 om. M^b | et] . (et?) et P^a, om. R 20 lau-
 dantur PL, collaudantur M^a 22 in om. R |
 ministrationibus PL^a 23 que M | regun-
 tur M 25 recepto] rescripto I^aL^a | com-
 promissis I^aM^b, quod iud. imitatur] edd.,
 qui (• uel •• I^a, om. I^aL^aC) iud. imitan-
 tur (imi-tantur (•) libri 26 uel ... electi |
 uel qui ... electi sunt C | auctoritate I^aR^a
 27 iuris] iures I^a? 28 iudicalem R | depo-
 nuntur PL | hoc permaneat] ee permaneant M
 29 terminum ipsum R | diffinitae PL^a 31 praes-
 entiae R | ex] et R^a | dirimant M 33 ha-
 bito C 34 iud. sit omn. notum] RM, sit
 iud. omn. not. PL, sit omn. not. iud. C
 35 et ab] ab C 36 sit om. M^a | suum om. R

- auxilium, cum lis fuerit contestata, post narrationem propositam et contradictionem obiectam in qualicumque iudicio maiore seu minore uel apud arbitros siue ex compromisso uel aliter datos uel electos sacrosanctis euangelis tactis iuramentum praestent, quod omni quidem uirtute sua omnique ope quod iustum et uerum existimauerint clientibus suis inferre procurent, nihil studii relinquentes, quod sibi possibile est, non autem credita sibi causa cognita, quod improba sit uel penitus desperata et ex mendacibus adlegationibus composita, ipsi scientes prudentesque mala conscientia liti patrocinantur, sed et si certamine procedente aliquid tale sibi cognitum fuerit, a causa recedant ab huiusmodi communione sese penitus separantes: hocque subsecuto nulla licentia concedatur spreto litigatori ad alterius aduocati patrocinium conuolare, ne melioribus contemptis improba aduocatio subrogetur. Sin autem plurimis patronis adhibitis et iuramento ab omnibus praestito quidam ex his causa procedente patrocinandum esse crediderint, quidam recusauerint, exeant quidam recusantes, uolentes autem remaneant: causae etenim terminus manifestare poterit, qui timidius quique audacius iudicium uel reliquerint uel protulerint: nec in hac parte litigatoribus danda licentia alios pro recusantibus subrogare D. IIII¹ K. APRIL. LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 15 ²IDEM A. IULIANO PP. Sancimus omnes iudices siue in hac florentissima ciuitate siue in prouinciis, si quando absens persona citata postea apparuerit, non aliter ei iudiciale adytum reuelare, sed omnem claudere ei iudiciorum copiam, nisi prius omnia damna restituat ex huiusmodi uitio aduersariis eius inflictis siue circa ingressus litis siue circa honoraria aduocatorum uel alias causas, quae in iudicio uertuntur: aestimatione iudicis quantitate eorum definienda, postquam iuratum ab eo fuerit qui fecit expensas: exsecutoribus negotiorum modis omnibus dispositiones eorum adimplentibus: scituris iudicibus nostris et exsecutoribus, quod, si hoc praetermiserint, ex sua substantia huiusmodi detrimentum laesis resarcire compellantur. quod et in pedaneis iudicibus obseruari censemus, licet non citati, sed requisiti litigatores mala conscientia afuerint. D. X K. MAI.³ CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 16 ⁴IDEM A. IULIANO PP. Apertissimi iuris est licere litigatoribus iudices, antequam lis inchoetur, recusare, cum etiam ex generalibus formis sublimissimae tuae sedis statutum est necessitatem imponi iudice recusato partibus ad eligendos uenire arbitros et sub audientia eorum sua iura proponere. licet enim ex imperiali numine iudex delegatus est, tamen quia sine suspitione omnes lites procedere nobis cordis est, liceat ei, qui suspectum iudicem putat, antequam lis inchoetur, cum recusare, ut ad alium curratur libello recusationis ei porrecto, cum post litem contestatam neque appellare posse ante definitiuam sententiam iam statuimus⁵ neque recusare posse, ne lites in infinitum extendantur: eodem scilicet exsecutore necessitatem partibus per ordinarium iudicem et omne ciuile auxilium imponente et arbitros eligere et apud eos uenire et sic litem apparente, quasi arbitri fuerint PLCRM

¹ VI (cf. *Zeitschrift für Rechtsgesch.* 11 p. 177)? ² iunge 2, 58, 2 et c. 16 h. t. ³ Mart.? ⁴ iunge 2, 58, 2 et c. 15 h. t. ⁵ c. 12 § 1 h. t. et 7, 62, 36

1 lis] lex C^a | contestate L^a | praepositam C
4 que om. L^a | et] et C^a, est et R | existi-
mauerit P^a, estimauerint R 5 studiis R |
sibi credita L 8 aliquod C | recedunt PL |
modi om. CR^a 9 hoc quoque L^a | spreto |
C^aM^a, exp^oto (= expreto) PL^aCR^aM^a | litiga-
tore M^a 12 causis P^a, causae P^aL^a | prae-
cedenti P^aL^a, procedenti P^aL^a | quidam M^a
13 maneat M | terminos P^aL^a | manistare
PL^a | poterint P^aL^a 14 timidus P^aL^a? |
quisque M^a | reliquerunt (relinq. R) uel pro-
tulerunt CR, nec] ne PL 15 s. a. Hal. et
ut uidetur PL ad c. 10 | IIII k. april.] Hal,
xii k. iul. PL 16 uu. cc.] uc. PL 17 idem]
impr. iustinianus S | a. om. S (Heimbach) |
iuliane P^a 18 iudicalem libri 19 nego-
tiorum PL^a 20 uitio] iudicio C | aduersa-

rii M^a | honoraria R^a 23 negotiorum L^a |
quorum C^aR 24 praeterierint M 25 re-
sarciri PL | compellantur] PL, compellun-
tur CR, compellentur M | et] etiam PL | cen-
suimus C | citati] citati M^a 26 affuerint PL,
abfuerint C^aR^aM^a | s. a. Hal. PL | constant. ...
27 uu. cc. (uc. PL)] lampadio et oreste uu.
cc. cons. Hal. 28 idem] impr. iustinianus S |
aa. C | antequam] quam P^a 29 inchoetur
lis C | geralibus M^a 31 praepone PL^aCR |
numine] notamine P^aL 32 suspicione PL |
ei] eis C^a 33 recurratur CM, currant R^a
34 ei] R^a, om. C 35 posse] oportet C,
oportet M^a | lis (litem P^a) ... extendatur PL |
eodem] in eodem P^aL^aR^aM^a 37 imponere L^a |
lite P^aLCR^aM

ab imperiali culmine delegati. quod et, si ab imperiali maiestate iudex delegatus non sit, sed ab alio culmine, obtinere censemur. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC.

a. 531

- 17 IDEM A. IOHANNI PP. Certi iuris est, quod concessa est militaribus homi- B 7, 6, 15 nibus iudicandi facultas. quid enim obstaculi est homines, qui cuiusdam rei peritiam habent, de ea iudicare? cum scimus et militares magistratus et omnes tales homines per usum cottidianum iam esse approbatos, ut et audiant lites et eas dirimant et pro sui et legis scientia huiusmodi altercationibus fines imponant. D. K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

- 18 IDEM A. IOHANNI PP. Cum specialis iudex siue ab augusta fortuna siue ab B 7, 6, 16 iudiciali culmine in aliqua prouincia, ubi incusatus degit, datus sit et una pars suspectum eum sibi esse dicit, ne forsitan absente persona iudicis et in alia ciuitate eiusdem prouinciae commorante compellatur longo itinere emenso recusationis libellum ei incusatus offerre, sancimus, si quidem praesto est praeses prouinciae in illa ciuitate, ubi de ea re dubitatur, licere ei, qui suspectum sibi esse iudicem dicit, ipsum praesidem adire et hoc facere in actis manifestum; sin autem non est moderator prouinciae in praefato loco, haec eadem apud defensorem locorum uel duumuiros municipales gestis apud eos habitis celebrare et iudicem quidem eum recusare, ilico autem, id est intra triduum proximum, sine ulla dilatione compelli arbitrum uel arbitros eligere et apud eos litigare, ne et datus iudex remoueat et alter non eligatur; electione uidelicet arbitri, si uariatum inter partes fuerit, simili modo uel praesidis prouinciae, si adest, uel defensoris locorum uel magistratuum municipii arbitrio dirimenda et exsecutore negotii, cui mandata est huiusmodi causae exactio, imminente et statuta ab arbitris effectui mancipante, nisi fuerit prouocatum. tunc enim ipse, qui iudicem antea dedit qui suspectus uisus est, appellatione trutinata formam causae imponat legitimam. D. ID. NOV. POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

II

R DE SPORTVLIS ET SVMP TIBVS IN DIVERSIS IUDICIIS FACIENDIS ET DE EXSECVTORIBVS LITIVM R

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD PO- Th. 8, 5, 2 B 7, 6, 17 TITVM VICARIVM. Quisquis fuerit exhibitus, usque ad negotii terminum ab eo apparitore, cui primum traditus fuit, obseruari eum decernimus: si qua praesumptione fuerit haec mansuetudinis nostrae posthabita praeceptio, primiscrinio qui iussa temerauerit quinque librarum auri condemnatione multando. D. VIII K. NOV. AVSONIO ET OLYBRIO CONSS.

a. 379

P (1, 16, 17. 2 *R* 1) *L* (ut *P*) *CRM*

¹ k.?

1 et om. *PLR*^a 2 s. a. *Hal.* *PLM* | d. x k. mar. const. p. post. cons. lamp. et horeste (hor. *L*) uc. *PL*, d. v. kal. maii. constantinop. lampadio et oreste uu. cc. cons. *Hal.*, d. x. k. immpp. *M* 4 idem | impr. iustinianus *S* | aa. *C* 7 ut et | *CR*, et ut *PL*, ut *M* | suis *PL* 8 scientia | sententiae *P^aLⁱ*, sententia *P^aLⁱ* | altercationes *L^a* | imponere *C* | s. a. *Hal.* *PL* | constant. ... 9 cc. | cp. post cons. *PL*, lampadio et oreste uu. cc. cons. *Hal.* 10 idem | impr. iustinianus *S* | aa. *C* | ab | a *M* 12 sibi | esibi *R^a* 13 libellum ei | *RM^a*, ei libellum *C*, ei om. *M^a* 14 praeses prouinciae est *M* | dubitabitur *C*, deputabatur *R^a* 22 et om. *M^a* | huiusmodi | ha-

iusmodo +++++oribus *M^a* | causa exactione *M^a* 23 imm. et | et imm. et *C^aR^a*: *ἡτοιμασμένον καὶ B* | stuta ab arbitris *M^a*, arbitris statuta (om. ab) *C* | tunc | et tunc *R^a* 24 ipse | et ipse *C* | dedit antea *C* | trucinata *M^a* 25 s. a. *Hal.* | post ... cc. | lampadio et oreste cons. *Hal.* 27 sportulis et | protuli. *P^a* | in | et *M^a* | diuersos *S* 28 facientibus *M^a* 29 imp. *PLCR* | gratianus | gal. *P* | ual. | et ual. *S*. ualentinus *CM* | aa. *PC* | pontium *M* 30 apparitore post 31 eum collocat *Th.* 31 fuerat *Th.* | obseruare *PL* | haec | huius *PL* 32 qui | quod *R^a* 33 libra *C^a* | s. a. *Th.* *Hal.*: in *PL* est subscriptio 3, 4 | VIII k. nou.) *Th.*, kal. iul. mediolani *Hal.*

- 2 *Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α. δοῦναι Θηβαῖδος.*
Οἱ τὰ διατάγματα κομίζοντες τῶν μελλόντων ἄρχιν πολιτικὴν ἢ στρατιωτικὴν ἄρχιν [B 7, 6, 18
δεκαπέντε μόνους χρυσούς ἐκ τῆς ἐπαρχίας κομίζέσθωσαν· εἰ δὲ πλέον λάβωσι, τὸ τετραπλάσιον
διδότωσαν μὴ δυνάμενοι πρὶς ἀπολογίαν προφέρειν, ὡς παρ' ἐόντων τὸ περιττὸν εἰλῆφασιν.
- 1 *Ἄλλ' ἄχρι μὲν τῶν ἐνταῦθα γενικῇ τ' διατάξει· λοιπὸν δὲ ἰδικὸν ὀρίζει πρόστιμον κατὰ τοῦ δ
δοῦναι Θηβαῖδος, πρὸς ὃν ἀντεγράφη, καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν τὴν αὐτὴν παραληφόμενους ἄρχιν,
μὴ τοὺς παραβαίνοντας τὴν νομοθεσίαν τὴν ὀρισμένην ἀπαιτοῦσι ποινὴν.*
- 3 *IDEM A. IVLIANO PP. Omnibus iudicibus licentiam praestamus, siue his, qui- [B 7, 6, 19
bus a nostro numine lites mandantur, illustribus uel spectabilibus uel clarissimis uel togatis
fori cuiusque praefecturae uel aliis quibusdam, uel his, qui ex nostris iudicibus delegandas 10
lites accipiunt, exsecutores si cessauerint causas eis instructas offerre, et remouere ab
exsecutione eos et alios idoneos supponere uel etiam multis adficere, sed si quidem illustres
sint iudices, usque ad sex solidorum summam, sin autem alii, usque ad tres tantummodo
aureos, et ad iudices quorum interest referre, quatenus militia exuti poenas luant corpo-
1 rales. Nostris autem amplissimis iudicibus licentia sit et maiores poenas et corporales 15
maculas exsecutoribus imponere, si male fuerint circa lites uersati, ut sciant non esse cau-
sas a se deludendas nec lucri gratia aliquod eis uitium imponendum. D. V' K. APRIL. LAM-
PADIO ET ORESTE CONS.*
- 4 *Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουλιανῶ ἐπάρχῳ πραιτωρίων. Προαγορεύομεν*
Ὁ ἐγκριζόμενος δημοσίας τ' ἰδιωτικὰς χρεῖας παρὰ βασιλείῃς ἢ παρὰ τινος τῶν [B 7, 6, 20 20
ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων ὑπομνησκέτω μὲν τὸν ἐναγόμενον καὶ πρὶν ἐμφανίσαι αὐτῷ τὰς τοιαύτας
κελεύσεις (ἴσθ' ὅτι γὰρ χρή ἀγνοεῖσθαι αὐτάς) μήτε δὲ συνηθείας λαμβανέτω παρ' αὐτοῦ μήτε
ἐκβεβαζέτω αὐτόν, εἰ μὴ τὸ ἴσον τῆς θείας ἢ μεγίστης κελεύσεως ἐκδῶ αὐτῷ, ἐξ ἧς ὑπέμνησεν
1 αὐτόν. Εἰ δὲ ἄλλου τινὸς ἀρχοντος δημοσίαν ἢ ἰδιωτικὴν πρόσταξιν ἔχει ἢ τοῦ κατὰ χώραν
ἀρχοντος, μὴ ἐκβεβαζέτω τὸν ἐναγόμενον μηδὲ συνηθείας κομίζεσθω, εἰ μὴ ἐμφανίσαι πρότερον 25
τῷ ἀρχοντι τῆς ἐπαρχίας, ὥστε δύνασθαι ἐκείθεν ἐκλαβεῖν τοὺς αἰτιαθέντας, καὶ βιβλίον αὐτοῖς
2 ἐκδοθεῖν τ' γραφὴν ἐκ τῶν ἐγκληματοικῶν. Εἰ δὲ μὴ γενομένων τούτων ὑπόμνησιν προσφέρει
ἢ συνηθείας ἀπαιτεῖ ὁ ἐκβεβαστής, ἐξίστω τῷ ἐναγομένῳ ἀπωθεῖσθαι αὐτόν.
- 3 *Ἄλλ' οὐδὲ προφάσει ἐγγυητικῶν ζημιῶν τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς ὑποβάλλεσθαι συγχω- [1, 4, 26, 11...13
CRM: indices c. 2, 4 § 1. 2 dedimus ad B, c. 4 § 3 restituimus ex l. gem.*

a. 530

¹ vi (cf. *Zeitschrift für Rechtsgesch.* 11 p. 177)? ² iungendae sunt c. 5 h. t. 10, 31, 4, 12, 40, 12. 12, 63, 2, *fortasse etiam* 3, 10, 2. 7, 45, 15

1 hic constitutiones graeca PL, constitutio graeca R, greca M, graeca constitutio iustini-
niani a. Hal. | inscriptionem restitui ex c. 3
(idem A.) et ex § 1 (u. 6) 2 principium
indicis extat in Synopsi, legitur autem πο-
λιτικῆς τ' στρατιωτικῆς ἀρχης. epitomen Latinam
huius, ut uidetur constitutionis adscriptam
ad finem 3, 43, 2 edidit Contius 1562 hanc:
qui pragmaticum adfert praeceptum, uiginti
solummodo aureos accipiat et nihil amplius,
ne, si plus accipiat, in quadruplum restituere
compellatur: praeside prouinciae, qui contra
hoc statutum agere permiserit, decem libra-
rum auri poena puniendo. eandem in Vatic.
Palat. 758 eodem loco inuenit Biener (*Bei-
trage* p. 77) | τὸν . . . παραληφόμενον B Coisl.
δ idem) impr. iustinianus S | aa. C, aaa. M
10 cuiusque R^a | his om. M^a 12 superponere
CRM | sed confirmant B ἀλλ' εἰ μὲν 13 sex
om. R^a 14 referri RM | militiae C 16 ma-
culant R^a 17 a se] C^a, ad se C^a, om. RM |
ludendas C, eludendas R | aliquid CM |
s. a. Hal. 19 lex iii constitutio graeca hic
in his titulo qui minus est in greco S. hic
(hec M) constitutio graeca RM | inscriptio

restituta est ex loco gemino: uocem ini-
tialem προαγορεύομεν tradunt Paratitla ad
Const. 1, 3 et 1, 4 (editiones priore loco
produnt ἀπαγορεύομεν contra libros quos in-
spexi Paris. 1326. 1334 et Laurent. Med.
pl. X c. 10) 26 ἐκβαλεῖν B Coisl. 29 itera-
las esse hoc loco 1, 4, 26, 11...13 apparet
ex B: μήτε δὲ προφάσει ἐγγυῶν ἀλόγως ζημιού-
σθωσαν οἱ ὑποτελεῖς παρὰ τῶν πρακτόρων ἢ
ὑπὲρ στάσεως ἐντολέων, ἀλλ' εἰ μὲν ἀκίνητον
κτῆσιν ἔχουσιν, ἐξαμοσίας ἐκτιθέσθωσαν γραμμα-
τεῖον, εἰ δ' οὐκ ἔχουσιν, ἐγγυητὴν ἕως πεντήκοντα
χρυσίου λιτρῶν παρεχέτωσαν ἀζημίως ἀμφιβο-
λίας δὲ γινομένης περὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἐγγυη-
τοῦ ἢ περὶ τοῦ ὕψους τῆς ἐξαμοσίας, παρὰ τῷ
ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἐκ-
δικῷ τὰ περὶ τούτου κρινέσθω, ἀνάγκην ἔχοντος
τοῦ πράκτορος δεγέσθαι τὸν κρινόμενον ἀξιώπιστον
ἐγγυητὴν, μηδὲν ὑπὲρ τοῦ ἐγγυητοῦ ἢ τῆς ἐξαμο-
σίας κομίζομενον. εἰ δὲ ἐκ θείας κελεύσεως ἢ
μεγίστης προστάξεως ἐπιτραπείη πάντως τὸ πρόσ-
ωπον ἀναγαγεῖν καὶ μὴ καταπιστεῦσαι αὐτὸ ἐγ-
γυητῇ, τότε ἐξίστω αὐτῷ μὴ λαμβάνειν ἐγγυητὴν,
ἀλλὰ διάγειν τὸ πρόσωπον ἀζημίως καὶ μετὰ πά-
σης φειδούς.

ροῦμεν ἢ ὑπὲρ στάσεως ἐντολέως. ἀλλ' εἰ μὲν αἰνήτην ἔχοιεν οὐσίαν ἀξιογράων οἱ ὑπομνησθέντες, ὅρκου γραμματεῖον ἐκτίθεσθαι μόνον· εἰ δὲ οὐκ ἔχοιεν, τηλικαῦτα μὲν ἐγγύην ἄχρι τῆς ἡδὴ κρατούσης ποσότητος παρέχειν, χωρὶς μὲντοι ζημίας ἀπάσης. Εἰ δὲ ἀμφισβητοῖεν οἱ [Parat. ad Const. 1, 3, 4] πράκτορες περὶ τῆς τῶν ἐγγυητῶν αξιοπιστίας ἢ τῆς διαμοσίας, κοινῇ συνόντα εἰς ταῦτό τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον τὸν τε πατέρα τὸν τε ἑκδικον τῆς πόλεως κρίνειν τὸν ἀξιοπίστον φαινόμενον ἐγγυητὴν 5 πρὸς τὴν τῆς ἐναγωγῆς ποσότητα καὶ ἀνάγκην ἔχειν τὸν πράκτορα δέχεσθαι τοῦτον ἐγγυώμενον, μηδὲν 5 κομιζόμενον ὑπὲρ ἐγγυητικοῦ ἢ ἐξωμοσίας. Πλὴν εἰ μὴ ἐξ ἰδικῆς ἡμῶν ἢ τινος τῶν μεγίστων [(Parat.)] ἀρχόντων προστάξεως κελυσθεῖν τὸ πρόσωπον ἀγαγεῖν, ἐγγυητῇ μὲν καταπιστεύσας· τηλικαῦτα γὰρ ἀδεία ἔσται τῷ πράκτορι ἐγγυητὴν μὴ κομιζέσθαι καὶ τοῦτο μὲντοι πράττειν χωρὶς ἀπάσης ζημίας¹.

6 Ὁ δὲ θεοφίλης τῶν τόπων ἐπίσκοπος, εἴαν συγχωρήσῃ παραβαθῆναι τὸν νόμον ἢ μὴ μὲν 10 7 κατὰ τοῦ παραβαίνοντος, καὶ τῷ θεῷ προσκρούει καὶ βασιλικῆς πειραθήσεται κινήσεως. Ὁμοίως 8 δὲ καὶ ὁ ἀρχὼν τῆς ἐπαρχίας, εἰ ῥαθυμήσῃ τοῦ νόμου, καὶ παύεται τῆς ἀρχῆς καὶ δημευθεὶς 9 θανατικῶς ἐφορίζεται. Μὴ λαμβανέτωσαν δὲ οἱ ἐπιδιδόντες τὰ βιβλία ἢ τὰς γραφὰς πράκτορες καὶ τὰς ἐντυχίας ἢ τὰ συμβόλαια περαιτέρω τῆς διωρισμένης τῇ μετὰ ταῦτα διατάξει παραμυθίας 15 ἢ παραβαίνοντες ὑποκείμενοι τῶν ἐπιτιμῶν αὐτῶν.

D. VIII K. IVL. CHALCEDONE LAMPADIO ET ORESTE CONS.

a. 530

5 ² Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουλιανῷ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

Διάταξις ἐστὶ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ἥτις τοῖς τῶν ὑποδίσειων ἐκβιβασταῖς λόγῳ σπορτοῦλων ῥητόν τι δίδεσθαι παρεκλεύσατο πρὸς τὴν ποσότητα τὴν τῇ βιβλίῳ τῆς αἰτιάσεως ἐμφορομένην· ὅλον λόγου χάριν μέχρι ἐκατὸν νομισμάτων ὥρισε δίδεσθαι τὸ ἥμισυ τοῦ νομίσματος, εἰ δὲ 20 μείζων εἴη ποσότης, πλείονα εἶναι καὶ τὰ σπύρτουλα.

D. VIII K. IVL. CHALCEDONE LAMPADIO ET ORESTE CONS.

a. 530

6 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς

24

D. K. IVN. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. III CONS.

a. 533

CRM: 2, 4 § 3...5 *restituimus ex loco gemino*, § 6...8 *dedimus ad indicem* B, 2, 3 *ad relationem Theophili* 4, 6, 21

¹ καὶ μετὰ πάσης φειδοῦς *addunt* B ² *iungendae sunt* c. 4 h. l. 1, 4, 26, 10, 31, 4, 10, 40, 12, 12, 63, 2, *fortasse etiam* 3, 10, 2, 7, 45, 15

2 ἄχρι τῆς ἡδὴ χρ. ποσότητος] ἕως πεντήκοντα χρυσίου λιτρῶν B 10 *pro* § 6. 7 *in loco gemino legitur*: πάνταυθα τῶν αὐτῶν κρατούντων ἐπιτιμῶν κατὰ τε τοῦ θεοφιλέστατου ἐπισκόπου καὶ τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἀρχόντος, εἰ τι τούτων παραβαίνοντος τινὸς μὴ θάπτον ταῦτα μὲνσαιεν. *unde collatis* B *et* c. 26 § 5 *fin. non temere* § 6 *ita fere restituendam proponam*: ὁ δὲ θεοφιλέστατος τῶν τόπων ἐπίσκοπος εἰ τι τούτων παραβαθῆναι συγχωρήσαιεν ἢ παραβαίνοντος τινὸς μὴ θάπτον ταῦτα μὲνσαιεν, ἔα μὲν δυσμενῇ τὸν δεσπότην θεόν καὶ βασιλικὴν ἀγανάκτησιν ἀναμένετω 12 καὶ παύεται] B *Fabrot.*, παύεται B *Coisl.* 13 *πρακτῆρας* B 16 *subscriptio ex loco gemino repetita est* 17 c. 5 *coniungendam esse cum iis, quae in not. 2 enumerantur, probabiliter coniecit Witte Leges restitutae* p. 159 *ex* c. 4 § 8, *ex* 1, 4, 26, 15 *et* *ex* 1, 4, 29, 5, quae paucis post mensibus data est. *perperam igitur Cuiacius observ.* 12, 22 *subscriptio* anni 533, quam in fine huius tituli invenit, *ad* c. 5 *tamquam ultimam*

restituit: immo et subscriptio et inscriptio peti debent ex 1, 4, 26 *et* 12, 63, 2. *argumentum Theophili supplendum est ex Inst.* 4, 6, 25 *item ex lege condicticia a nostra constitutione oritur in quadruplum condemnationem imponens his exsecutoribus litium, qui contra nostrae constitutionis normam a reis quicquam exegerint. praeterea huius constitutionis obiter meminerunt Nou. 17 c. 3 (cf. scholion 13 ad Iuliani Epit. Nou. p. 180 Haenel) Nou. 82 c. 7 pr. Nou. 86 c. 9: ex eadem fortasse repetitum est, quod habetur in Nou. 124 c. 3 quadruplum exigi a comite rerum priuatarum, ut simplum reddatur ei a quo ablatum est, triplum cedat fisco, priuatis etiam permitti resistere exsecutoribus, qui plus quam liceat exigere conentur 22 s. a. loci iungendi 23 desiderari constitutionem Iustiniani posteriorem c. 5 colligitur ex subscriptione quae sequitur edita a Cuiacio observat. 12, 22, male autem relata ad c. 5 (u. s.)*

III

R DE PEDANEIS IUDICIBVS R

- 1 IMP. GORDIANVS A. VICANIS. Procuratori nostro non uice praesidis agenti II 7, 3, 28 dandi iudices inter priuatas personas non competere facultatem manifestum est: et ideo si, ut adlegatis, inter priuatas personas is cuius meministis arbitros dandos putauit, sententia 5 ab eis prolata nullo iure subsistit. PP. K. FEBR. ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS. a. 242
- 2 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. DICVNT: Placet nobis praesides de his causis, in quibus, quod ipsi non possent cognoscere, antehac pedaneos iudices dabant, notionis suae examen adhibere, ita tamen ut, si uel per occupationes publicas uel propter 10 causarum multitudinem omnia huiusmodi negotia non potuerint cognoscere, iudices dandi 1 habeant potestatem. Quod non ita accipi conuenit, ut etiam in his causis, in quibus solebant ex officio suo cognoscere, dandi iudices licentia permissa credatur. quod usque adeo in praesidium cognitione retinendum est, ut eorum iudicia non deminuta uideantur, dum tamen de ingenuitate, super qua poterant et ante cognoscere, et de libertinitate praesides 14 ipsi diiudicent. D. XV K. AVG.² CC. CONSS. a. 294
- 3 EXEMPLVM SACRARVM LITTERARVM EORVNDem AA. ET CC. AD SERAPIONEM. B 7, 3, 29 Placet, ut iudicibus, si quos grauitas tua disceptatores dederit, insinues, ut delegata sibi negotia lata sententia determinant: nec in his causis, in quibus pronuntiare debent et pos- sunt, facultatem sibi remittendi patere ad iudicium praesidiale cognoscant, maxime cum, et si iudicatio alicui litigatorum parti iniusta uideatur, interponendae pronocationis potestas 20 a sententia ex omni causa prolata libera litigatoribus tribuatur. D. VIII K. APRIL. ANTIOCHIAE CC. CONSS.³ a. 294
- 4 IDEM AA. ET CC. FIRMINO. Placuit, quotiens pedanei iudices dati post litem B 7, 3, 30 contestatam uel ad aliud iudicium necessario dirigantur uel publicae utilitatis ratione in alias prouincias proficiscantur uel diem obierint atque his rationibus negotiis coeptis finis 25 non possit adhiberi, alium in locum eorum iudicem tribui qui negotium examinet, ne eiusmodi casibus interuenientibus impedimentum aliquod in persequendis litibus adferatur. D. X K. DEC. DECHIOPE⁴ DIOCLETIANO VIII ET MAXIMIANO VII AA. CONSS. a. 303
- 5 IMP. IULIANVS A. SECVNDO PP. Quaedam sunt negotia, in quibus super- Th. 1, 16, 8 fluum est moderatorem expectare prouinciae: ideoque pedaneos iudices, hoc est qui negotia 30 humilliora disceptent, constituendi damus praesidibus potestatem. D. V K. AVG. ANTIOCHIAE MAMERTINO ET NEVITTA CONSS. a. 362
- 6 ⁶ *Ἀποκριτὰς Ζήνων Α.* a. 486 uel 487
- P (3 R 5) L (3 R 5) CRM

¹ iungendae uidentur 3, 11, 1. 7, 53, 8. 7, 62, 6 ² April. 3, 11, 1 ³ CC. III cons. (= a. 300, Mommsen)? ⁴ locum corruptum esse monet Mommsen *Zeitfolge* p. 445 ⁵ plenior extat in inscriptione edita in C. I. L. III, 459 ⁶ iunge 1, 51, 13 (d. VI k. Iul. post cons. Longini) 2, 7, 18, 19 (d. VI k. Ian. Constantinopoli Longino cons.) 2, 12, 27, 3, 10, 1. 7, 52, 5 (d. VII k. April. post cons. Longini)

2 pedaneis] padeis C 3 uicanis] C, uicani SR, uicariis M | non] non in C⁵ 5 putauit om. M⁶ 6 s. a. Hal. 7 et cc. dicunt] R, et cc. C, om. SM 9 ita om. RM¹⁰ 11 habebant M¹² 12 adeo in] ad M¹³, adeo M¹⁴ 13 praesidium C¹⁵ 15 s. a. Hal. 16 exempla R | litterarum om. S | a. et c. S, om. C | sara- pionem M 17 delagata R 18 et possunt om. M²¹ 21 tribuatur] conferatur M²² | s. a. Hal. 23 firmio M 24 ad om. M²⁵ | iudi- cium] in iudicium C²⁶ 26 loco CR | huius- modi M 28 s. a. Hal. et PL ad 3, 2, 1 | dec. dechioppe dioc. viii et cerio max. vii aa. cons. PL, tyberio et maximo cons. Hal. 29 impp. P | secundus R 30 expectari Bamb. D I 3 Th. 31 discentent R³² | disti- tuendi Th. | s. a. Th. Hal.: in PL est sub-

scriptio 4, 1 33 hic constitutio graeca R, haec constitutio graeca est M, constitutio graeca post rubr. sequentem Hal.³⁴ inscrip- tionem restitui ex Nou. 82 pr. § 1. 2. 10, secundum quam Zeno unicuique iudicio urbis Constantinopolitanae certos quosdam arbitros pedaneos attribuit, quibus causae delega- rentur, iisque necessitatem iniunxit sumptus rependendos uictori ab aduersario exami- nandi: eadem constitutione LX auri libras arbitris deputatas, sed postea ab Anastasio ademptas esse testatur 2, 7, 25 pr. prae- terea ad h. c. referenda sunt Paratitla ad Iuliani Nou. epit. c. 283 sqq. (Haenel p. 208): innouat constitutiones zenonis de arbitris positam in tertio libro titulo competenti quos greci diethetas appellabant

III

R QVI PRO SVA IURISDICTIONE IUDICES DARE DARIVE
POSSVNT R

- 1 ¹IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. CYRO PP. In causarum delega- B 7, 3, 31
tionibus illud consultissime praecipimus observari, ut ita valeant, si ad iurisdictionem per- 5
tineant delegantis. Quod si quis alienae iurisdictionis causam crediderit delegandam, nec
praecepto cognitorem datum parientiam accommodare censemus et, si contra leges obtem-
peraverit deleganti, omnia, quae ab ea delegatione geruntur, ita pro infectis haberi praecipi-
mus, ac si ipsi qui delegauerant alienae iurisdictionis iudices resedissent, ut nec appellandi
2 quidem necessitas uictis aduersus eas sententias imponatur. Haec, nisi iudices a nobis 10
specialiter delegantibus dati aliis causas delegauerint iudicandas: nam his delegantibus nullo
personarum causarumque habito tractatu appellationum ad eos iure iudicia remeabunt.
D. XIII K. IVN. VALENTINIANO A. V ET ANATOLIO CONSS. a. 440

V

R NE QVIS IN SVA CAUSA IUDICET VEL SIBI IUS
DICAT R 15

- 1 ²IMPPP. VALENS GRATIANUS ET VALENTINIANUS AAA. AD GRAC- Th. 2, 2, 1 mut. B 7, 3, 32
CHVM PV. Generali lege decernimus neminem sibi esse iudicem uel ius sibi dicere debere.
In re enim propria iniquum admodum est alicui licentiam tribuere sententiae. LECTA K. DEC. 19
VALENTE V ET VALENTINIANO AA. CONSS. a. 376

VI

R QVI LEGITIMAM PERSONAM IN IUDICIIS HABENT
VEL NON R

- 1 IMP. GORDIANUS A. CANDIDAE. Si, cum esses² pupillaris aetatis, sine tuto- B 7, 19, 1
ris auctoritate cum aduersario consisteres, praeses prouinciae aduersus te pronuntiavit, 25
minime auctoritate iudicati nititur quod statutum est. D. ID. DEC. GORDIANO A. ET
AVIOLA CONSS. a. 239
- 2 ¹IMPP. DIOCLETIANUS ET MAXIMIANUS AA. ET CC. AURELIAE AGEMACHAE. B 7, 19, 2
In rebus, quae priuati iudicii quaestionem habent, sicut pupillus tutore auctore et agere
P (6 R 1. 2. 5) L (ut P) CRM

¹ iunge 7, 62, 32. 7, 63, 2 ² iunge 4, 20, 10 ³ esses del. ⁴ iunge Val. 326

2 dices dare R^a, dare iudices M, dare om. S
4 th. et ualentinus R, ualentinus et th. M |
aa.] a. S | pp.] p. M 5 consubtilissime R^a
7 patientiam edd. | obtemperauerint M 8 de-
legantis R^a, delegati M^a | habere R 9 de-
legauerint C^a 10 quidem] qui M^a 11 alias C^a
13 s. a. Hal. et PL ad 3, 5 | XIII] Hal., xui PL,
xii 7, 63, 2 | iun.] PL 7, 63, 2, ian. Hal. |
v om. Hal. 15 uel] SLR, uel ne PCM | sibi
ius] sibi is P^a, ius sibi R 17 impp. PCR,
impr. pp. S | ualent. grat. et ualens C, ualens
(ualent. M^a) grat. et ualerius M | aa. C | ad
gracchum (graecum PL) pu. (pp. CM) om. S

19 s. a. Th. Hal. PL | lecta] d. Hal. PL
20 ualente vi et ualentiniano II aa. Hal.,
sed in addendis ual. v et ualent. aa., ualen-
tinianus a. et ual. aa. PL 22 in iudiciis] in-
ditiis M^a | habent (habeant R) uel non om. P,
uel non om. M^a 24 impp. PR | sine] et sine M
26 s. a. Hal. PL | d. id. ... 27 cons.] Hal.,
pp. u id. dec. u. a (dec. um. L) et aū. ss. PL
29 et cc. om. S | aureliae] Vat., om. libri |
agemachae] M Vat., agemacho S, agemathae
PL, gemachae CR 29 in rebus ... habent
(habeant P) PL, in re ... habet CRM: ἐν τοῖς
ἰδιωτικοῖς δικαστηρίοις B | priuari P^a | actore M^a

et conueniri potest, ita et adultus curatore consentiente litem et intendere et excipere debet. D. XVIII K. FEBR. CC. CONSS.

a. 294

- 3 IMP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. IULIANO PROCONSULI [Th. 4, 22, 6 B 7, 19, 3] AFRICAE. Momentariae possessionis actio¹ exerceri potest per quamcumque personam. sub colore autem adipiscendae possessionis obrepticia petitio alteri obesse non debet, maxime cum absque conuentione personae legitimae initium iurgium uideatur. nihil autem opituletur conuentio circa minorem habita, cum id rectius circa curatorem debuerit custodiri. D. PRID. NOV. MART. RAVENNAE CONSTANTIO ET CONSTATE CONSS.

a. 314

VII

R VT NEMO INVITVS AGERE VEL ACCVSARE COGATVR R 10

- 1 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA.² CAMERIO. Inuitus agere uel [B 7, 19, 4] accusare nemo cogitur. D. ID. OCT. CARINO II ET NUMERIANO CONSS.

a. 284

VIII

R DE ORDINE IVDICIORVM R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. MARCELLINAE. Adite praesidem prouinciae et ruptum esse testamentum Fabii Praesentis agnatione filii docete. neque enim impedit notionem eius, quod status quaestio in cognitione uertitur, etsi super causa status cognoscere non possit: pertinet enim ad officium iudicis qui de hereditate cognoscit uniuersam incidentem quaestionem quae in iudicium deuocatur examinare, quoniam non de ea, sed de hereditate pronuntiat. D. XIII K. DEC. GETA ET PLAVTIANO CONSS.
- 2 IMP. ANTONINVS A. MAGNILLAE. Si quaestio tibi generis ab his, quos fratres patrueles esse dicis, non fit, adito praeside et accepto iudice familiae erciscundae experire. quod si de ea re quaestio erit, prius de natiuitatis ueritate secundum iuris formam quaeri idem uir clarissimus curae habebit. PP. X K. AVG. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS.
- 3 IMP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. DEMETRIO. Cum ciuili disceptationi principaliter motae quaestio criminis inciderit uel crimini prius instituto ciuili causa adiungitur, potest iudex eodem tempore utramque quaestionem sua sententia dirimere. PP. NON. . . . GALLIENO A. V ET FAVSTINO CONSS.
- 4 IMP. CONSTANTINVS A. AD CALPURNIANVM. Quoniam ciuili quaestione intermissa saepe fit, ut prius de crimine iudicetur, quod utpote maius merito minori praefertur: ex quo criminalis quaestio quocumque modo cessauerit, oportet ciuilem causam uelut ex

P (6, 2. 5. 7. 8 R [2 p] 3. 4) L (6, 2. 5. 7. 8 R 2...4) CRM

¹ iunge 2, 21, 8 ² momenti actio Th. ³ Imp. Diocletianus A. (Hal.)?

1 conuenire L^aR^a 2 s. a. Val. Hal.: in PL est subscriptio c. 3 | XVIII k. febr.] Val., VIII k. ianuar. Hal. 3 iuliano om. M | proconsule S, perfecto M 4 africa M, om. S 5 adipiscendae] adi de M^a | obrepta Th. 6 initum M^a, inc. C^a 7 id om. C 8 s. a. Th. Hal. et PL ad c. 2 | prid.] II Hal. | constante] constantino Hal. 10 cogitur C, nemo cogitur R (cf. u. 12) 11 aa.] aa. et cont. PL, aa. et cc. RM | nemo inu. agere uel acc. cog. C 12 accusare] causare M^a | s. a. Hal.: in PL est subscriptio 8, 2 15 edite R^a 20 s. a. Hal. 21 antonius R | a. om. p | magnellae pLM, agnelle S, magnillae R 22 dicas L^aCRM | fit] sit CR^a |

iuditio M, iudice iudicio R^a: κλησον την άγωγην την διαποιουσαν τον κληρον τη φαμιλια B 24 s. a. Hal. et PL ad 7, 1 | x] u PL | aug.] ag. aug. PL | antoniano PL | IIII] III P, ui L 25 imp. . . . aa.] idem aa. PL | ualentinianus S, ualerius M | gallianus M | disceptatione P^aM^a 26 moti C^a | incideret P | crimine CM: ετε πρωτοτύπως χρηματικης ζητήσεως κινουμένης έγκληματοική ζητήσεως παρεμπόση ή πρότερον του έγκληματοικού κινήδιντος χρηματική τις άναφυή II | institutos C^a? 27 eodem] eo PL^aR: κατά τον αυτόν χρόνον B | suam C^a | sentia R^a | s. a. PL Miracis 28 non.] non. P^a (emendat manus prima) 29 imp. P | ad om. M | calpurnianum R, calpurnianum M 31 cessauerat R

integro in iudicium deductam discingi, ut finis criminalis negotii ex eo die, quo inter partes fuerit lata sententia, initium civili tribuat quaestioni. D. ID. MART. NEPOTIANO ET FACVNDIO CONS.

a. 336

VIII

R DE LITIS CONTESTATIONE R

5

- 1 ¹IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. VALENTI. Res in iudicium deducta non uidetur, si tantum postulatio simplex celebrata sit uel actionis species ante iudicium reo cognita. inter litem enim contestatam et editam actionem permultum interest. lis enim tunc uidetur contestata, cum iudex per narrationem negotii causam audire coeperit. D. K. SEPT. SEVERO III ET ANTONINO AA. CONS.

a. 202

X

R DE PLVS PETITIONIBVS R

- 1 ²Αὐτοκράτωρ Ζήνωνι Α.

Πᾶς τῶν ἐναγόντων καὶ ἄρρενες καὶ γυναῖκες πρὸ τῆς ὁρισμένης προθεσμίας τῶν [B 7, 6, 21] χρεῶν ἐνάγοντες καὶ κατὰ τοῦτο τὸν ἐναγόμενον βλάπτοντες ἄλλον τοσοῦτον περιμενέωσαν 15 χρόνον, μηδὲνα τόκον ἐν τῷ μέσῳ λαμβάνοντες, ὅσον αὐτοὶ προφθάσαι τὴν προθεσίαν ἐπιχειρήσαν, καὶ τοῦ χρόνου δὲ τούτου παρατρέχοντος μὴ ἄλλως ἐναγέτωσαν, εἰ μὴ τὰ δαπανήματα τῆς πρώτης εἰσόδου τὰ ὑπὲρ τῆς μεθοδείας συμβάντα τῷ διαδίκῳ καταβάλωσιν. Ἐάν δὲ ἐπίτροποι ἢ κουράτωρες ἐν χρόνῳ ἢ ποσότητι πλείον ἐπαχειρήσωσιν ἀπαιτῆσαι τοὺς τῶν κηδευομένων χρεώστας, οὐδὲν καταβλαπτέωσιν οἱ ἐπιτροπευόμενοι ἢ κουρατωρευόμενοι, αὐτοὶ δὲ οἱ ἐπίτροποι 20 ἢ κουράτωρες ἐπιγινωσκέτωσαν αὐτοῖς τὴν ἐντεῦθεν συμβαίνουσαν ζημίαν. Οἱ δὲ κληρονομία ἐκδικοῦντες πράγματα ἢ λόγους ἐπιτροπικούς ἢ κουρατωρείας ἀπαιτοῦντες καὶ οἱ κατὰ ἀφηλίκων ἢ μειζόνων περὶ διοικήσεως κινοῦντες ἢ παραθήκας ὑφ' ἑτέρων δεδομένας ἀπαιτοῦντες ὡς αὐτοὶ τῶν παραθεμένων διάδοχοι γινόμενοι μηδὲν ἐκ τῆς ὑπεραπαιτήσεως ζημιούσθωσαν ὡς δικαίαν ἔχοντες τῆς ἀγνοίας αἰτίαν· τότε δὲ ὁ ὑπεραπαιτῶν ζημιούσθω, ὅτε προφανῶς ἠλέγχθη πλεο- 25 νεκτῶν. Εἰ δὲ τις εἰς ἑλάττω τῆς ἀληθείας διατηρήσῃ τὴν ἑαυτοῦ δίκην, μὴ προσεχέτω τούτῳ ὁ δικάζων, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀληθῆ ποσότητα τὴν ψῆφον ἐκφερέτω.

a. 486 uel 487

- 2 ³Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α.

Ἐάν τις τῶν ἐναγόντων ἐν τῷ διαπεμπομένῳ παρ' αὐτοῦ βιβλίῳ πλείονα ποσότητα [B 7, 6, 22] τεθεικῶς πλείονος ζημίας αἰτίας τῷ αἰτιαθέντι γένηται, τριπλασίονα δίδωτω τὴν παρ' αἰτίαν αὐτοῦ 30 συμβᾶσαν τῷ διαδίκῳ ζημίαν. ἀληθῆς δὲ ποσότης τῆς ἐναγωγῆς νοείσθω, εἰς ἣν ὁ δικάζων ἐκφέρει τὴν ψῆφον.

PLCRM: indices 10, 1. 2 restituimus ex B

¹ iunge 2, 1, 3 ² iungendae uidentur 3, 3, 6 et quae ibi laudantur ³ iungendae uidentur 3, 2, 5 et quae ibi laudantur

[discingi] Mommsen cum B Coisl. διαζών-
νοσθαι, distingui libri | inter] in P^o 2 fuerat
PLR | questione P^o | s. a. Hal. PL 3 fa-
cundo] Hal., faustino PL 5 contestationi-
bus S 6 iudicio C 9 per om. P^o | ne-
gotii om. C | s. a. Hal.: in PL est sub-
scriptio 10, 3 | k.] III k. 2, 1, 3 12 plus]
pluribus R^o 13 haec constitutio greca est
M hoc loco, constitutio (lex PL) greca SPLR
ante rubricam. inscriptionem restitui ex
Inst. 4, 6, 33°. 34 et 4, 12, 10 14 B 7,
6, 21 uere pertinere ad Zenonis legem colli-
gitur ex Inst. l. c., in quibus ea quae con-
tinentur pr. et § 3 Zenonianae constitutioni

attribuuntur: principium indicis extat in
Synopsis (Zach. p. 678) et Ecloga: de epi-
toma Latina u. ad u. 29 | πᾶς τῶν ἐναγόν-
των om. B Coisl. Ecloga 17 τοῦ χρόνου
δὲ τούτου] χρόνου δὲ Syn. | ἐναγίσθωσαν Ecl. |
μὴ] μὴ καὶ Syn. 19 ἀδίκῳ Syn. | κατα-
βάλωσιν] fortasse ex ipsa Zenonis constitu-
tione ueniunt quae adduntur in Inst. 4,
12, 10: ut actores tali poena perterriti tem-
pora litium doceantur obseruare 22 διεκδι-
κοῦντες B Coisl. 23 διδομένας] διδομένων δι-
δομένας B Coisl. 25 ὁ ἀπαιτῶν B Fabr.
28 inscriptionem restitui ex Inst. 4, 6, 24, 33°
29 uersionem Latinam editam a Contio 1571

- 3 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Odiosas contrahentium calliditates ampu- [B 7, 6, 23]
tare properantes censemus, ut, si quis certa quantitate sibimet debita super ampliore pe-
cunia per dolum et machinationem cautionem exegerit et ad iudicium debitorem uocauerit,
si quidem ante inchoatam litem calliditatis eum paeniteat et ueritatem debiti confessus
fuerit, nullo eum dispendio praegrauari: sin autem et liti praebuit exordium et in certami- 3
nibus negotii permanens arguatur de adiecta falsi quantitate, non solum ea, sed etiam toto
debito eum fraudari: transactionibus scilicet et secundis confessionibus, siue insinuae sint
siue non, etiam in hoc casu suam obtinentibus firmitatem: talibus etenim cautionibus hoc
obicere non oportet. D. XV K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET 9
ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO. a. 532

XI

R DE DILATIONIBVS R

- 1 1IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. DICVNT: Quoniam ple- [B 7, 17, 11]
rumque euenit, ut iudex instrumentorum uel personarum gratia dilationem dare rerum ne-
cessitate cogatur, spatium instructionis exhibendae postulatum dari conueniet. Quod hac 13
ratione arbitramur esse moderandum, ut, si ex ea prouincia ubi lis agitur uel persona uel
instrumenta poscentur, non amplius quam tres menses indulgeantur: si uero ex continenti-
bus prouinciis, sex menses custodiri iustitiae est: in transmarina autem dilatione nouem
2 menses computari oportebit. Quod ita constitutum iudicantes sentire debebunt, ut hac
ratione non sibi concessum intellegant dandae dilationis arbitrium, sed eandem dilationem, 20
si rerum urgentissima ratio flagitauerit et necessitas desideratae instructionis exegerit,
non facile amplius quam semel nec ulla trabendi arte sciant esse tribuendam. D. XV
K. APRIL.² CC. CONSS. a. 291

P (10. 11 [R p] 1) LCRM

¹ iungendae uidentur 3, 3, 2. 7, 53, 8. 7, 62, 6 ² Aug. 3, 3, 2

in libro Harleiano 5117 musei Britannici
repperit Hachius hanc: Zenonis diuae me-
moriae uestigiis inhaerentes (insistentes *Cont.*)
praesenti lege decernimus, ut, quicumque ante
tempus debitum exegerit, tanto tempore ultra
constitutum tempus manifesta plus petitione
sine (sinon *Harl.*) usurarum acceptione ex-
pectet: nec tunc agere ante potest, quam
omnia damna parti aduersae (diuersae *Cont.*)
restituatur. (§ 1) tutores uero et (tutores uel
Cont.) curatores talia perpetrantes ipsi dam-
nabuntur. (§ 2) exceptis his, qui res heredi-
tarias petunt aut rationes tutelae uel curae,
siue qui (qui *om. Cont.*) negotiorum gesto-
rum (negotia *Harl.*) agunt contra minores seu
maiores (mai. seu min. *Harl.*), uel qui depo-
sita (—tum *Cont.*) repetunt quasi ex succes-
sione. (§ 3) qui autem minus petit (petiit
Harl.) in iudicio, in nullo laeditur (ledetur
Harl.) (§ 4 — c. 2) si quis uero maiorem,
quam sibi deberetur (debetur *Cont.*), quanti-
tatem in libello conuentionis inseruit (inser-
uerit *Cont.*), in triplum parti aduersae resti-
tuere compelletur (—atur *Cont.*), quidquid
(quod quis *Harl.*) ex hac causa sportularum
nomine exsecutoribus (exsecut. *om. Harl.*)
amplius dederit (dedit *Cont.*). in Harleiano
praemittitur inscriptio imp. iust. uerino no-

mine Verini adsumpto ex 3, 12, 1, subiun-
gitur const. a dno. petro de cardona (non
cordona) translata de greco in latin. cuius
uersionis initium quidem ad ipsius consti-
tutionis uerba accedere uidetur, a uerbis
autem quicumque ante continet epitomen
c. 1 et 2 1 a. *om. M* | odiosas *L*^a 2 am-
pliores pecuniam *PL*^a*CR* 3 clamauerit *M*
4 callid.] et c. *R* 5 eum] eo *R*^a | praegra-
uare *PL*^a | praebat *P*^a 6 quantitate falsi
L^a, falsi *om. L*^a 7 defraudari *CR* 8 hec
obic. *M* 9 s. m. *Hal.* et *PL* ad 9, 1 | const.
post cons. (post et ss. *PL*) 1. et orestis uu. cc.
(orest. uc. *PL*) anno sec.] *PL*, lampadio et
oreste uu. cc. cons. *Hal.* 13 aa. *om. R* |
et cc.] cons. *L* | dicunt *om. S* 14 gratia-
rum *P*^a 15 quod] qui *P*^a 16 morandum *P*^a
17 indulgeatur *PL* 18 iustitia *PLM* 19 com-
putare *M*^a | iudicantes constitutum *PL* | con-
sentire *PL*^a? 21 exierit *M*^a 22 scient *PLM*^a |
tribuendum *PLR*^a*M*^a | s. a. *Hal.* *PL* | d. ...
23 cons.] *Hal.*, pp. uu. k. apl. caesariae
cc. ss. (caesariae cons. *L*) *PL*: caesariae
ortum est ex caesaribus (cc. ss. in *P* sac-
pius scribitur pro cons.), constitutionem
autem, siue April. scribas siue Aug., Sirmii
datam esse necesse est

- 2 IMP. CONSTANTINVS A. AD VRBVM VICARIVM. Si quando quis [Th. 2, 7, 1 B 7, 17, 12] rescriptum ad extraordinarium iudicem reportauerit, dilatio ei penitus deneganda est: illi autem, qui in iudicium uocatur, danda est ad probanda precum mendacia uel proferenda aliqua instrumenta uel testes, quoniam instructus esse non potuit, qui praeter spem ad alie- 4 num iudicium trahitur. D. II NON. MART. VOLVSIANO ET ANNIANO CONSS. a. 314
- 3 IDEM A. PROPVTVRO PRAEFECTO ANNONAE. Siue pars siue integra dilatio [B 7, 17, 13] fuerit data, eo usque iudicis officium conquiescat, donec petiti temporis defluerint curricula. feriae autem, siue repentinae siue sollemnes sint, dilationum temporibus non excipiantur, sed his connumerentur. D. VII ID. FEBR. SIRMI LICINIO V ET CRISPO CONSS. a. 318
- 4 IDEM A. AD CATVLLINVM PROCONSVLEM AFRICAE. A procedente iudice dila- [B 7, 17, 14] tionem non conuenit postulari, etiamsi utraque parte praesente tribuatur, cum non alias nisi causa cognita indulgeri queat et cognitio causae non interpellatione planaria, sed considente magis iudice legitime colligatur, et, si forte dilationis petitio fuerit improbata, suscepta quaestio per sententiam iudicis dirimatur. D. V ID. FEBR. SIRMI LICINIO V ET 11 CRISPO CONSS. a. 318
- 5 IDEM A. AD MAXIMVM. Cum a nobis fuerit ad appellationem consultatio- [B 7, 17, 15] nemue rescriptum, siue sit primo iudicio petita dilatio siue ea tributa non sit siue nec petita quidem, eam dare cuiquam non licebit eadem ratione, qua nec in iudiciis quidem cognitionum nostrarum dilatio tribui solet. PP. ROMAE VIII K. APRIL. PROBIANO ET IVLIANO CONSS. a. 322
- 6 IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS AA. AD PETRONIVM VICARIVM [Th. 2, 7, 3 B 7, 17, 16] AFRICAE. Inter priuatos et fiscum si aliqua lis mota fuerit, utrique parti petendae dilationis per defensores suos copia non est deneganda, si hoc commoditatis ratio postulauerit. D. V ID. APRIL. AQVILEIAE ACYNDINO ET PROCVLO CONSS. a. 340
- 7 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MESSALAE PP. Nec de statu [Th. 2, 7, 4 B 7, 17, 17] ac patrimonio litigantibus in transmarina etiam dilatione mensuum nouem spatia egredi 23 concedatur. D. XII K. DEC. THEODORO CONS. a. 399

XII

R DE FERIIS R

- 1 IMPP. CONSTANTIVS ET MAXIMIANVS AA. ET SEVERVS ET MAXIMINVS NOBILISSIMI CC. VERINO. Quoniam consulis, an similis obseruantia a nobis adiciendarum 30
A¹ (12) P (11, 2, 5, 4, 6. [12 R p]) L (11, 2, 5, 4, 6. 12 R) CRM

¹ iunge Th. 10, 15, 3

1 ante c. 2 in P deleta est rubrica xi
impp. P | ad ursum] aduersum PL^b, aduersus L^a | uicarium] uice comiti M 2 extrema-
ordinarium P^a 3 iuditio PLR | precum bis P^a,
pretium M^a 5 iudicem Th., διακριπτον B
s. a. Th. Hal. P, in L subscriptio crasa est:
11] pri. P | et anniano om. P 6 a.] aa. C |
praef. annonae] praefecturio annone S, pp.
anone M, paunone R 7 data] dilata M^a? |
defluerunt CR, difluerunt M 9 s. a. Hal.
10 a. om. M^a | proconsule S | a om. PL^a pro-
cedente] proc. nero PL^a? CR: οὐ γὰρ προϊόντα
τὸν ἀρχοντα ἐν ἀγορᾷ ἀλλὰ ἐν τῇ προδεδειγμένῃ B
11 utramque L^a, ex utraque M^a 12 ple-
naria P^b CRM^a | consistente L^a 13 et]
PLR^b M^a cum B, ut uidetur. ut CM^b, et
ut R^a 14 quesitio PL | iudicis] dati iudi-
cis CR^b | s. a. Hal. 15 dari PL | quia
PL^a? 19 s. a. Hal. PL et PL ad c. 4 |
april.] pp. L ad c. 4 prob. et iul. cons.
om. PL hoc loco | pribino (pripino P^a) PL
ad c. 4 20 impr. constantinus a. et con-

stantius c. S, impp. constantius et consti.
aa. PL, impp. constans et constantinus aa. C,
impp. constantinus et constantius augusti R,
imp. constans a. M | patronium PL, preto-
rem M, praet..... R^a 21 pendendae P^a
22 suos om. L^a 23 s. a. Th. Hal: in PD
est subscriptio 12, 1, in L crasa est, ut non
appareat nisi d. 24 messalino M 25 trans-
marinam etiam dilationem C | mensium R^b M
26 concedatur] conc. dilatio C | s. a. Th.
Hal. M | XII] VI Hal. | theodoro cons. M,
theodoro uc. cons. Th., eutropio et theodoro
coss. Hal. 28 de feriis obseruandis R,
rubricam om. M^a? 29 impp. constantius
(—tinus SMR) et maximianus (maxentius C,
maximus R) | imp. diocl. anth. et max. A |
et seuerus] seu. A, seuerus M, et seuerus
idem a. S | maximinus] max. A, maximus S,
maximianus CR, probo M | nobilissimi (no-
biles CR) cc. uerino] CR, nou. cc. seuerino A,
nouies cesar uirino S, et uerino cons. M
30 nobis] nobis sit A^a

feriarum, quae rebus feliciter gestis proueniunt, ad appellationum quoque tempora porrigenda sit, Verine carissime, rescribi placuit experientiae tuae, ut in causis prouocationum iugiter et sine additamento eiusmodi dierum tempora scias seruari debere et supra dictorum dierum in appellationum causis minime fieri adiectionem. D. NON. . . . APOLLONIO SUPERIORIS CONSTANTIO V ET MAXIMIANO V CC. CONSS.

a. 305

- 2 (3) IMP. CONSTANTINVS A. ELPIDIO. Omnes iudices urbanaeque plebes et artium officia cunctarum uenerabili die solis quiescant. ruri tamen positi agrorum culturae libere licenterque inseruiant, quoniam frequenter euenit, ut non alio aptius die frumenta sulcis aut uineae scrobibus commenduntur, ne occasione momenti pereat commoditas caelesti prouisione concessa. PP. V NON. MART. CRISPO II ET CONSTANTINO II CONSS.

a. 321

- 3 (4) IDEM A. AD SEVERVM. A nullo iudice praesumi decet, ut auctoritate sua ferias aliquas condant. nec enim imperiales ferias uocari oportet, quas administrator edixerit, ac per hoc, si nomine eximuntur, etiam fructu carebunt. D. ID. APRIL. SIRMI SEVERO ET RVFINO CONSS.

a. 323

- 4 (5) IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD OLYBRIVM PV. Publicas ac fiscales causas tua sinceritas etiam feriatis geminis mensibus, hoc est sine aliqua intermissione, discingat. Pistoriis quoque causis isdem diebus ratum in futurum examen adhibebit. III NON. MAL. TYBERIADE¹ VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS.

a. 369

- 5 (6) IDEM AAA.² ALBVCIANO VICARIO MACEDONIAE. Quadraginta diebus, qui auspicio caerimoniarum paschale tempus anticipant, omnis cognitio inhibeatur

^{A¹} P (12, 2. 3. 5. 6) L (12, 2. 3. 5. epitome Aegidiana [u. i. ad u. 6] 6) Ambr. (12, 2) CRM (cf. ad u. 6)

¹ Treuiris (I. Gothofredus)? ² Imppp. Gratianus Valentinianus et Theodosius AAA.? (u. i.)

1 quae] qui M^a | perueniant A¹R 2 sit uerine carissime] se tueri nec A | experientae M^a 3 sciat A¹ | seruare C^a 4 in om. A | s. a. PD ad 11, 6, ubi est d. nn. apollonio superioris sū et maximus cc. cons. (cc. et ss. D) 6 p in margine ad c. 4...S h. t. adnotauit epitomen tituli legis Romanae Visigothorum de feriis (2, 8) eam, quam edidit Aegidius, repetiuit Haenelius in editione legis Romanae (p. 43. 44): eadem in uerborum ordinem recepta est in L, ubi extat post c. 6, in W, ubi praemissa inscriptione impp. theod. a collocatur post c. 2, et in M, ubi substituta est uerbis | porrigenda ... 4 adiectionem. locum secundae h. t. constitutionis occupauit inde ab editione Noremburgensi. uerba epitomae secundum pLW haec sunt: ut (et in W^a, ut in W^b) die dominico emancipare ac manumittere licet (liceat W), reliquae causae uel lites quiescant. et a die octauo kalendarum iuliarum (iulii W) usque ad (in W) kalendas aug. messinae (mensis L) feriae concedantur (—datur L) et a kalendis (—da p, usque ad ... kalendis om. W) aug. (augusti W^a, del. W^b) usque in decimum kalendarum (kalenda p) septembris agendarum causarum tribuatur licentia. a decimo autem (die ins. pL) kalendarum septembris usque in idus octobris uindemiales feriae (uindemiales feria LW) concedatur. sanctum (sancto pL) etiam (quoque W) diem paschae nec non (nec non om. W) et diem natalis domini (domini om. p) et epiphaniae, septem qui antecedunt (praecedunt W) et septem qui secuntur sine strepitu (sine strep. om. p) uolumus obseruari (obs. uol. W). ut iudaei die (ut in die L)

sabato nulla actione perturbentur (pertheuntur p): in W pro ut iudaei ... perturbentur est: et quod contra hoc factum erit, modis omnibus irruatur | impp. P | a. om. A | hispidio S, epidio M | urbanique Ambr., que om. A 7 uenerabili om. A cum B | quiescat A¹ Ambr. 8 libenterque A | inserant PL¹ | uenit Ambr. 9 ne] nec A^a Ambr. R | commendata Ambr. 10 s. a. Ambr. Hal. PLM | pp. v] Ambr. PL. dat. u M, d. Hal. | mart.] mai. Ambr. M | ii et const. ii cons.] ii et consu. Ambr., om. M 11 a] a. R^a | debet CR | actoritate C^aR^a 12 condant] concedant A¹A^a, concedat A^a, ὁρίζω B | administrator dixerit PL, amministrator eduxerit C, administratores dixerint AM^a: αὐτὰρ τοῦ ἀρχοντος ὁρίζουσαι B 13 nomina PLC^a | s. a. Hal. PD | sirmi om. PD | seuerus ... 14 cons. om. Hal. 15 impp. CR, imp. A | ualentinus RM, ualens] et ualens RM, et ualent. A | aa. C, om. R | pu.] CR, pp. M, om. AS 16 feriatis] de fer. A 17 disingat pist.] Mommsen, distinguat (—gato A¹) ist. A, distinguat pist. PLCRM | in om. C 18 s. a. Hal. | et uict. om. Hal. 19 idem] imppp. gratianus valentinianus et theodosius Th. (libri Vatic et Taurin.), imppp. ualentinianus grat. et theod. lex Rom. Visigothorum, impp. ual. ualens et grat. PL | aa. C | albuciano] Th., luciano ASPLCM, luciniano R | macchidonee S | quadrag.] in q. CR^a cum Nomoc. (x. π.): ἐν ταῖς τῆς μ' ἡμέρας, sed contra Th. et Parat. ad Const. 2 (τῆς τ' ἀρχῆς quadraginta) 20 sacrimoniary A | anticipent A¹C | omnes cognationes inhibeantur A contra Th. B Nomoc.

criminalium quaestionum. D. VI K. APRIL. THESSALONICAE GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS.

a. 380

- 6 (7) IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS [Th. 2, 8, 19 B 7, 17, 23 Nomoc. 7, 1
1 AAA. ALBINO PV. Omnes dies iubemus esse iuridicos. Illos tantum manere feriarum dies
fas erit, quos geminis mensibus ad requiem laboris indulgentior annus accepit aestiuus
2 fernoribus mitigandis et autumnis fetibus decerpendis. Kalendarum quoque Ianuariarum
3 consuetos dies otio mancipamus. His adicimus natalicios dies urbium maximarum Romae
atque Constantinopolis, quibus debent iura differri¹, quia et ab ipsis nata sunt, sacros quo-
que paschae dies, qui septeno uel praecedunt numero uel sequuntur, dies [Th. 15, 3, 3 mut.
etiam natalis atque epiphaniarum Christi et quo tempore commemoratio apostolicae passio-
nis totius Christianitatis magistrae a cunctis iure celebratur: in quibus etiam praedictis
4 sanctissimis diebus neque spectaculorum copiam reseramus. In eadem [Th. 2, 8, 18. 19 et 8, 8, 3
observatione numeramus et dies solis, quos dominicos rite dixere maiores, qui repetito in
5 se calculo reuoluuntur. Parem necesse est habere reuerentiam, ut ne apud ipsos arbitros
uel a iudicibus flagitatos uel sponte delectos ulla sit agnitio iurgiorum, nostris etiam diebus,
6 qui uel lucis auspicia uel ortus imperii protulerunt. In quindecim autem paschalibus [(Th.)
diebus compulsio et annonariae functionis² et omnium publicorum priuatorumque debitorum
differatur exactio. D. VII ID. AVG. ROMAE TIMASIO ET PROMOTO CONSS.

a. 389

- 7 (8) IDEM AAA. TATIANO PP. Actus omnes seu publici seu priuati [Th. 2, 8, 21 B 7, 17, 24
diebus quindecim paschalibus conquiescant³. in his tamen emancipandi et manu- [Th. 2, 8, 1
mittendi cuncti licentiam habeant, et super his acta non prohibeantur. D. VI K. IVN. CON-
STANTINOPOLI ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS.

a. 392.

- 8 (10) IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP. Prouin- [Th. 9, 35, 7 B 7, 17, 25
ciarum iudices moneantur, ut in quaestionibus latronum et maxime Isaurorum nullum qua-
dragesimae nec uenerabilem pascharum diem existiment excipiendum, ne differatur scelera-
torum proditio consiliorum, quae per latronum tormenta quaerenda est, cum facillime in
hoc summi numinis speretur uenia, per quod multorum salus et incolumitas procuratur.
D. V K. MAI. CONSTANTINOPOLI BASSO ET PHILIPPO CONSS.

a. 408

- 9 (11) IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. ARMASIO PP. Dies festos, dies⁴ maiestati [B 7, 17, 27
altissimae dedicatos nullis uolumus uoluptatibus occupari nec ullis exactionum uexationibus

A^u Ambr. (12, 9) PL (cf. ad p. 248, 6) CRM

¹ deferre Th. (u. i.) ² et ann. funct. compulsio? ³ sequestrentur Th. ⁴ dei (Mommson)?

1 s. a. Th. Hal. | vi om. Hal. | gratiano ...
2 cons. om. Hal. | v et th. aa. (uel th. uu.
cc.) | lex Rom. Visig., u et th. i aa. Th. Tau-
rin., a. vi et th. a. i. Th. Vatic. 3 imp. A,
impp. PLCR | ual. | ualentinus et M 4 aa. C |
pu. | pp. A, pum. M | iuridicos | iure iuridicos
PL^aM^b | tantum | tamen L^a | die L 5 ac-
cipit PL, συγκαταστήται B | aestiuus f. m.
et autumnus | Th., aestiuus quidem f. m. et
autumnus C, aestiuos f. m. et autumnos
APLRM 6 fructibus A | decerpendis om. R^a
7 adiciamus C 8 constantinopoli APL,
constantinopolim M^a | quibus (in quibus
P^aLR^bM^b) d. iura (illi A) differri (deferri
AC) | idem legerunt Graeci: γρή ... ἀργείν τὰ
δικαστήρια B | nati R^a 9 paschales R | pro-
cedunt C^a, praecedunt R^a 10 epiphania-
rum CR | christi et q. t. com om. A 11 a
om. A^aL^a | celebrantur M 12 sanctissimis
om. A | in e. o. numeramus om. P^aL^a 13 quos
om. L^a 14 parem | et p. A^a | est om. M^a |
ut | et C 15 a iudicibus | iudiciis Th. 2,
8, 15, in (uel e) iudiciis Th. 8, 8, 3 | electos
PLCR | sagtio P^a | iuriorum R 16 aupa-
cia R^a | paschalis PL^a, paschalicis L^aR^a

17 funciones PL^aC^aR^b | et | M, om. APLCR |
publicorum | publicorum annorum P 18 s. a.
Th. 2, 8, 19 A Hal. PL | vii | Th., uū A, ii
Hal., s. ii. (= gii) PL | timasio | etiamisio PL
19 a. S, aa. C | actus ... publici om. M^a |
seu publ. | publ. PLCM^b 20 mancipandi A |
manumittendi R^a 21 prohibentur M | s. a.
Th 2, 8, 21 A Hal. PL | vi k. | Th., E. A Hal.,
s. k. s. PL | iun. | Th., ian. A Hal. PL | const.
arc. a. | Th., cap. arc. PL, carch. A^a, arch. A^a,
arc. a. Hal., 22 cons. om. PL 23 an-
themio R, ad anthemium Th. 24 iudces R^a,
praesides P^aL^a | moneatur R^a | ut | et C | in
... isaurorum (isauriorum P^aLR^b) | in isauo-
rum latronum quaestionibus Th, τοὺς ληστές
καὶ τοὺς ἰσαύρους B 25 nec | uel PL | ne |
nec CRM 26 quaerendi L^a | famime R^a
27 speretur | pet. (petitur?) C^a | multarum L^a
28 s. a. Th. Hal. PL | mai. | mart. Hal. |
constant. om. Hal. PL 29 antoninus M,
anno. L, nnto. P, anthimo A^a Ambr., an-
chimo A^a | armosio Ambr., anthemio C |
maiestatis A^aC^a 30 uolumptatibus P | exac-
tionum uexationibus (uaxat. M^a) | exactioni-
bus uexationibus (—busque A^a) A

- 1 profanari. Dominicum itaque diem semper honorabilem ita decernimus uenerandum, ut a cunctis exsecutionibus excusetur, nulla quemquam urgeat admonitio, nulla fideiussionis flagitetur exactio, taceat apparitio, aduocatio delitescat, sit idem dies a cognitionibus alienus, praeconis horrida uox silescat, respirent a controuersis litigantes, habeant foederis interuallum, ad se ueniant aduersarii non timentes, subeat animos uicaria paenitudo, pacta 3 conferant, transactiones loquantur. Nec tamen haec religiosi diei otia relaxantes obscaenis quemquam patimur uoluptatibus detineri. nihil eodem die sibi uindictae scaena theatrialis aut circense certamen aut ferarum lacrimosa spectacula: etiam si in nostrum ortum aut 3 natalem celebranda sollemnitas inciderit, differatur. Amissionem militiae, proscriptionem patrimonii sustinebit, si quis umquam hoc die festo spectaculis interesse uel cuiuscumque 10 iudicis apparitor praetextu negotii publici seu priuati haec quae hac lege statuta sunt crediderit temeranda. D. V ID. DEC. CONSTANTINOPOLI ZENONE ET MARCIANO CONSS. a. 469

XIII

DE IVRISDICTIONE OMNIUM IUDICUM ET DE FORO COMPETENTI R

15

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA.¹ SEVERO ET ALIIS. Non quidem fuit iudex procurator noster in lite priuatorum: sed cum ipsi eum iudicem elegeritis et is consentientibus aduersariis sententiam tulerit, intellegitis uos adquiescere debere rei ex consensu uestro iudicatae, cum et procurator iudicandi potestatem inter certas habeat personas et uos, 1 incongruum eum esse uobis iudicem scientes, tamen audientiam eius elegistis. Quod et in 20 aliis similibus iudiciis tam in actionem proponentis quam in exceptionem opponentis persona locum habebit. D. II ID. IAN. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ALEXANDRO. Iuris ordinem conuerti postulas, ut non actor rei forum, sed reus actoris sequatur: nam ubi domicilium habet reus uel tempore contractus habuit, licet hoc postea transtulerit, ibi tantum 25 eum conueniri oportet. PP. VI K. SEPT. AA. CONSS. a. 293
- 3 IDEM AA. ET CC. IVDÆ. Priuatorum consensus iudicem non facit eum, qui [B 7, 3, 29] nulli praestit iudicio, nec quod is statuit rei iudicatae continet auctoritatem. S. VI K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 4 IMP. CONSTANTINVS A. AD VNIVERSOS PROVINCIALES. Nemo post litem con- [B 7, 3, 40] 30 testatam ordinariae sedis declinet examen, nec prius praefecti praetorio aut comitis Orientis uel alterius spectabilis iudicis imploret auxilium, sed appellatione legibus facta ad sacrum auditorium ueniat. PP. K. OCT.² BASSO ET ABLABIO CONSS. a. 331

A^{nt} (12) *Ambr.* (12) *F* (incipit u. 23) *P* (om. 13, 1) *L* (ut *P*) *CRM*

¹ debuit esse imp. Antoninus A. ² fortasse Sept. scribendum, ut iungantur 1, 21, 3 et quae ibi laudantur

1 semper] *PLR*, ita semper *A* *Ambr.* *CM*
 2 exsecutionibus *om.* *A* 3 taceat] *tatiat*
Ambr. ^a | item *PL^a* | a cognitionibus *al.* | *A^cR*,
 a cogitationibus *al.* *Ambr.*, *al.* a cognit. *A*,
 agnitionibus *al.* *PLC^aM* 4 uox silescat]
 uerba silescant *M* | prospirent *A*, respice(?)
 rent *M^a* | habeant] et h. *PL* 5 ad se] *A*
Ambr. *L^aM^a*, ad sese *R^a*, simul ad se *PL^aM^a*?,
 simul ad sese *CR^b* | aduersarii *om.* *Ambr.* |
 uoluntaria plenitudo *Ambr.* | pacta] exsecutio-
 nibus pacta *A* 6 religiosae *PL^aRM* | dei *L^a*
 7 patimur] non p. *M* | uoluntatibus *PL* |
 theatrialis *M^a* 8 aut circ.] uel circ. *PL*
 9 natale *A* *Ambr.* *M* | amissione *A^aPLM* |
 praescriptionem *A^aLM*, proscriptionemque *R*
 10 hodie *R^a* | quicumque *Ambr.* 11 praetextu
 negotii *M^a* | hac lege] in hac l. *A*,
 hac *PL^a*, lege hac *L^b*, leges *R^a*, lege *R^b* |

12 s. a. *A* *Ambr.* *Hal.* *PL* | v] *A*, G *PL*,
om. *Ambr.* *Hal.* | constant. zenone] zeno *A*
 16 seuerio] seuerio pp. *C* | fuit quidem *C*?
 17 consentibus *R* 19 iudicandi] indicandi *R^a*
 21 tam] tantum *R^a* | accione ... exceptione *R* |
 personam *R^a* 22 s. a. *Hal.* 23 max.] ma-
 ximian. iustiniani *F* | aa. et cc.] *C*, aa.
SFPLRM 24 ut] et *L^a* | reus] reum *P^a* |
 actoris] actor res *F* 25 contactus *L^a* 26 s. a.
F *Hal.* *PL* | pp. ... cons.] d. vi id. octob.
Hal. 27 aa. et cc.] *C*, a. S, aa. *FPLRM* |
 iudee *M* 28 is] i *M^a*, *om.* *R^a*? | s. a. *F*
Hal. *PL* | s.] *F*, d. *Hal.*, *om.* *PL* 29 aa.]
 aa. et *Hal.* 30 uniuersas *M* 31 praefecti
om. *F* | praetorii *R^a* 32 uel] aut *M* | spec-
 tacula] *PL^a*? 33 s. a. *F* *Hal.* *PL* | pp.] d.
Hal. | passo *F* | ablabio] *F* *Hal.*, balbino *PL*

- 5 **IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. VINCENTIO PP. GALLIARVM.** In criminali [B 7, 3, 41] 1
negotio rei forum accusator sequatur. Is uero, qui suam causam siue criminalem siue ciuilem sine caelesti oraculo in uetito uocabit examine aut exsecutionem poposcerit militarem, actor quidem propositi negotii actione multetur, reus uero pro condemnato habeatur: et tribuni siue uicarii capitalem sibi animaduersionem subeundam esse cognoscant, si uel suam 3
uel militum exsecutionem interdictam praebuerint. D. XV K. IAN. MEDIOLANI CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397
- 6 **IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP.** Magisteriae potestati [B 7, 3, 42] 1
inter militares uiros uel priuato actore in reum militarem etiam ciuilium quaestionum audiendi concedimus facultatem, praesertim cum id ipsum e re esse litigantium uideatur con- 10
stetque militarem reum nisi a suo iudice nec exhiberi posse nec, si in culpa fuerit, coer-
ceri. D. V K. MAI. CONSTANTINOPOLI LVICIO VC. CONSS. a. 413
- 7 **IMP. ANASTASIVS A. CONSTANTINO PP.** Periniquum et temerarium esse per- [B 7, 3, 43] 1
spicimus eos, qui professiones aliquas seu negotiationes exercere noscuntur, iudicum, ad quos earundem professionum seu negotiationum cura pertinet, iurisdictionem et praeceptiones 15
declinare conari. Quapropter iubemus huiusmodi hominibus nec cuiuslibet militiae seu cin-
guli uel dignitatis praerogatiuam in hac parte suppetere, sed eos, qui statutis in quacum-
que militia connumerati sunt uel fuerint seu dignitatem aliquam praetendunt, sine quadam
fori praescriptione his iudicibus tam in publicis quam in priuatis causis oboedire compelli,
ad quorum sollicitudinem professionis seu negotiationis, quam praeter militiam, ut dictum 20
est, exercent, gubernatio uidetur respicere, ita tamen, ut ipsis nihilo minus iudicibus, sub
quorum iurisdictione militia seu dignitas eorum constituta est, procul dubio respondeant.
- 2 His uidelicet, quicumque contra eius¹ tenorem uenire temptauerint, militiae cingulo seu
dignitatis honore pro tali conamine spoliandis. D. XV K. MART. CONSTANTINOPOLI PROBO 24
ET AVIENO CONSS. a. 502

XIII

**R QVANDO IMPERATOR INTER PVPILLOS VEL VIDVAS
VEL MISERABILES PERSONAS COGNOSCAT ET NE
EXHIBEANTVR R**

- 1 **IMP. CONSTANTINVS A. AD ANDRONICVM.** Si contra pupillos uiduas² [Th. 1, 22, 2 B 7, 3, 37] 30
uel diutino³ morbo fatigatos et debiles impetratum fuerit lenitatis nostrae iudicium, memo-
rati a nullo nostrorum iudicum compellantur comitatu nostro sui copiam facere. quin
immo intra prouinciam, in qua litigator et testes uel instrumenta sunt, experiantur iurgandi
F (13) *P* (om. 13, 6) *L* (ut *P*) *CRM*

¹ legis? (u. i.) ² uiduasue (Mommson)? ³ diutino om. Th.

1 honor. et arcad. *C* | uicentio *F* 2 qui | qui
in uel cui *R*^a 3 uetito uocauit *FPLC^aR^aM*.
ue... *C*^a, uetito uetauit *R*^a? | poposceret *PL*^a?
4 prepositi neg. *F*^a, neg. propositi *R*^a 5 sub-
eunde *F*^a, subeundam *M*^a 6 s. a. *F Hal.*:
in *P* est subscriptio c. 7, in *L* crasa est |
xv | *F*, v *Hal.* 8 potestatis *C*^a 10 e re |
aere *F*, more *C^aRM*, *C*^a: *ἐκείνη, καὶ τοῖς*
διαζομίνους τοῦτο συμπίπτει *R* 11 que | *R*^a,
om. *C*^a 12 s. a. *F Hal.* | constant. om. *Hal.* |
uc. om. *F* 13 imp. *P* | a. om. *R* 14 pro-
fessionis *R*^a | negationes *R*^a | exercere nos-
cuntur om. *C*^a | iudicium *FP*^a 15 earum *C*^a,
earundem *R*^a | professionem *M*^a | negatio-
num *R*^a | praeceptionem *PLC* 16 decli-
nari *C*^a | conari | uari *L*^a, cenari *R*^a | omnibus

PLRM 17 uel om. *C* | statis *L*^a, inc. *C*^a
15 militiam *F* 20 ad | aq *L*^a | professiones seu
negotiationes (negatiat. *F*^a) *F* | quas *PLM*^a |
praeter | *M*^a, propter *FPLCRM*^a 21 ut | in *R*^a
22 seu | siue *PR* 23 quicumque | qui *P*^a |
eius | eius legis *Q*: οἱ δὲ τοῦτο παραποιέμενοι *B* |
temptauerunt *F* 24 spoliandis om. *M*^a | s. a.
F cum *P* ad c. 5: in *PL* hoc loco extant d.
xu. k. 25 abiens *FP* 27 uel uiduas | *SF*.
et uiduas *PLCRM*^a, uiduas *M*^a 28 uel |
et *C* | mirabiles *F*, miserabilis *L*^a 30 ad
andronicum | andronico *Th.* | uiduas | uel ui-
duas *FUR*^a 31 diuturno *R* 32 iudicium *M*^a |
commutatui *R*^a | sui | cui *F* | quin immo | qui
nimio *P*^a 33 prouinciam | uinitiam *F*^a | liti-
gatores *M* | et | aut *C*

fortunam atque omni cautela seruetur, ne terminos prouinciarum suarum cogantur excedere.

- 1 Quod si pupilli uel uiduae alique fortunae iniuria miserales iudicium nostrae serenitatis orauerint, praesertim cum alicuius potentiam perhorrescunt, cogantur eorum aduersarii examini nostro sui copiam facere. D. xv k. iul. constantinopoli optato et pavlino 4
CONSS. a. 334

XV

R VBI DE CRIMINIBVS AGI OPORTET R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. LAVRINAE. Quaestiones eorum crimi- [B 7, 5, 76]
num, quae legibus aut extra ordinem coercentur, ubi commissae uel inchoatae sunt uel ubi
reperiuntur qui rei esse perhibentur criminis, perfici debere satis notum est. PP. iiii non. 10
OCT. DEXTRO II ET PRISCO CONSS. a. 196
- 2 IDEM¹ AA. ET CC. NICAE. Sciens liberum uenundando plagii crimen com- [B 7, 5, 77]
mittit. ab eo itaque, qui super hoc queri potest, aditus competens iudex, si is, quem
puerum ingenuum uendidisse proponis, ibi degit, causam cognoscat. S. prid. non. febr. 14
SIRMI CC. CONSS. a. 294

XVI

R VBI DE POSSESSIONE AGI OPORTET R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD FESTVM PROCONSULEM AFRICAE. [B 7, 5, 78]
Vbi aut uis facta dicitur aut momentaria possessio postulanda est, ibi loci iudicem ad-
uersus eum qui possessionem turbat conuenit iudicare. D. viii k. iun. gratiano 20
NOBILISSIMO PVERO ET DAGALAIFO CONSS. a. 366

XVII

R VBI FIDEICOMMISSVM PETI OPORTET R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. DEMETRIO. Fideicommissum ibi peten- [II 7, 5, 79]
dum esse, ubi hereditas relicta est, dubitari non oportet. PP. viii k. sept. cilone 25
ET LIBONE CONSS. a. 204

A^{ul} (15 R 1. 16) *F* (desinit in 25 pp. viii) *PLCRM*

¹ scribi debuit impp. Diocletianus et Maximianus

1 fortuna *PLM* | omnes *PL*, omnis *M*^a,
inc. *M*^a | excidere *F* 2 quod | qui *P*^a | alie-
que *P*^a*L*^a 4 s. a. *Th* *F Hal. PL* | xv] *Th*,
om. *F Hal. PL* | constantino. p. optato *PL*
7 ubi] hibi *L*^a, om. *A* 8 imp. *L* | laurinae]
SACM, laurinae *FPL*, laurinae *R* 9 com-
missa uel inchoata] *PL*^a, commissae (com-
missa *R*^a, commissae *M*^a) uel inchoatae (in-
chote *F*^a) *AFL*^a*CRM*: Graecus interpret
locum intellexit ut *R*^a: ἡ ὁπου ἡμάρτηται γυμ-
νάζεται, ἡ ὁπου ἡρχεται ἡ περὶ αὐτὸν δίκη *B*
10 repperiantur *F* | qui rei esse perh. om. *A* |
nostrum *A* | s. a. *F Hal. PL* | iiii] iii *PL*
11 ii om. *Hal.* | crispo *F* 12 aa. et cc.] a. *S* |

nicene *M* 13 utique *P*^a*R*^a*M*^a, utrique *P*^a?,
utque *L*^a | si om. *L*^a*M*^a? 14 purum *R*^a |
ubi *L*^a*C*^a*R*^a*M*^a | cognoscit *P*^a, cognoscit *C*^a |
s. a. *F Hal. PL* | s. prid.] *F*, prid. *PL*, d. ii
Hal. 17 ubi om. *A* | possessionibus *A*
18 ualentinus *RM* | festum] fiscum *A* | pro-
consule *S*, proconsul *M* 19 aut uis] aut
ius *P*^a, autem uis *L*, om. *A* | postulandae
ibi *A*^a 20 possessionem *F*^a | s. a. *F Hal. PL*
21 bilissimo puero *F*, nobili puero *PL*, om.
Hal. | dagalaifo] bacapho *PL* 23 oportet]
potest *S* 24 aa. om. *F*^a 25 dubitare *C* |
s. a. *F Hal. PL* | chilone libri | ii om. *Hal.*

XVIII

R VBI CONVENIATUR QVI CERTO LOCO DARE PROMISIT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. HERACLIDAE. Qui certo loco se soluturum pecuniam [B 7, 5, 80] obligat, si solutioni satis non fecerit, arbitraria actione et in alio loco potest conueniri: in qua uenit aestimatio, quod alterutrius interfuit suo loco potius quam in eo in quo petitur solui. D. VI ID. MART. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225

XVIII

R VBI IN REM ACTIO EXERCERI DEBET R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. PANCRACTIO. In rem actio [B 7, 5, 81] 10 non contra uenditorem, sed contra possidentem competit. frustra itaque desideras non tecum congregari, sed cum auctore tuo dominium uindicantem, cum te possidere contendas. nam si denuntiasti ei qui tibi uendidit, intellegit euictionis periculum. nec enim iurisdictionis forma in eadem prouincia constitutis tam petitore quam possessore ob auctoris personam, quem in alia prouincia dicis consistere, debet immutari. D. ID. APRIL. AA. CONSS. a. 293
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. AD VNIVERSOS PROVINCIALES. Si quis alterius nomine quolibet modo possidens immobilem rem litem ab aliquo per in rem actionem sustineat, debet statim in iudicio dominum nominare, ut, siue in eadem ciuitate degat siue in agro siue in alia prouincia sit, certo dierum spatio ab iudice finiendo eoque ad notionem eius perducendo, uel ipse in locis in quibus praedium situm est perueniens uel procuratorem mittens actoris intentiones excipiat. Si uero post huiusmodi indultum tempus minime hoc quod dispositum est facere maluerit, tamquam lite quae ei ingeritur ex die, quo possessor ad iudicium uocatus est, ad interrompendam longi temporis praescriptionem contestata iudex, utpote domino possessionis nec post huiusmodi humanitatem sui praesentiam faciente, edictis legitimis proponendis eum citare curabit et tunc in eadem uoluntate eo permanente negotium summam 25 discutiens in possessionem rerum actorem mitti non differet, omni adlegatione absenti de principali quaestione seruata. D. X K. AVG. BASSO ET ABLABIO CONSS. a. 331
- 3 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. Actor rei forum, [B 7, 5, 82] siue in rem siue in personam sit actio, sequitur. sed et in locis, in quibus res propter quas contenditur constitutae sunt, iubemus in rem actionem aduersus possidentem moueri. 30 D. X K. IUL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO ET BAVTONE CONSS. a. 385

P (18. 19, 3: 19 R 1. 2 post II 49, 1) LCRM

¹ iunge 1, 21, 3 et quae ibi laudantur

2 conueniantur M | promittit PL 4 imp. P | eracleae S, heracliae C 5 facerit P^a | loco | co L^a 7 s. a. Hal. PL | d. vi id. mart. | pp. u id. (u idid. P^a) mai. PL | II om. Hal. | D exhiberi SM^a | debet SRM, debeat C, debeat uel esse queat P, debeat uel queat L 10 et cc. om. SR | penebracio PL 12 dominum M^a 13 intellegis PL^bM^b, intellegas L^a? 14 personam om. R^a 15 quam M^a | aliam prouintiam M, prouincia om. PL | s. a. Hal. 16 imp. PR | ad uniuersos | ad PL, aduersus R 18 ut om. PL^a | eodem | edem M^a 19 eaque R^a | notationem L^a, notationem R^a? 20 auctoris P^a 21 excipiat | W, excipiet

PLCRM | si | P^aC, sin P^bLRM | quod om. P^aM^a 22 uoluerit PL | die | que L^a 23 interrupendam P 24 huiusmodi L | proponendis | faciendis PLⁱ 25 uoluntatem M^a | eo | R^bM, eodem PLCR^a | summam M^a 26 differet M 27 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 3: in M post inscriptionem c. 3 adest basso et albino: d. k. aug. pp. k. sept. constant. leges iungendae 28 imp. PLCR | ualentinus CM, et ualerius R | aa. SC, om. P: basso et albino addit M (ex subscr. c. 2) 29 et om. PL^a 31 s. a. Hal. et PL ad c. 2 | x] xuii PL | constantinopoli ... cons. | const. a. PL, constant. om. Hal.

XX

R VBI DE HEREDITATE AGATVR ET VBI SCRIPTI HEREDES IN POSSESSIONEM MITTI POSTVLARE DEBENT R

- 1 ¹IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. MESSIAE. Illic, ubi res hereditarias B 7, 5, 53 esse proponis, heredes in possessionem rerum hereditariorum mitti postulandum est. ubi 5 autem domicilium habet qui conuenitur uel, si ibi ubi res hereditariae sitae sunt degit, hereditatis erit controuersia terminanda. PP. VII K. MAI. SAECVLARE ET DONATO CONSS. a. 260

XXI

R VBI AGI OPORTET DE RATIOCINIIS TAM PRIVATIS QVAM PVBLICIS R

- 1 ²IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AVRELIO GERONTIO. B 7, 5, 54 Eum, qui aliena negotia sine ex tutela siue quocumque alio titulo administravit, ubi haec gessit, rationem oportet reddere. S. XIII K. SEPT. AA. CONSS.³ a. 293
- 2 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. MACEDONIO MAGISTRO MILITVM. Nemo B 7, 5, 85 post depositum cingulum priuatae uitae redditus ob negotium, quod militiae causa est ei 15 exortum, praestandi ratiocinii gratia eius numeri, in quo militauit uel quem ipse gessit, a quocumque pulsatus, fori praescriptionibus utatur. unumquemque enim super huiusmodi causis, id est publicis, quas dum militaret exercuit, super ratiociniis militaribus, per quae suos contubernales adflixisse adscritur, in militari oportet iudicio respondere, in quo et instructio sufficiens et nota testimonia et uerissima possunt documenta praestari. D. PRID. 20 K. IUN. CONSTANTINOPOLI ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS. a. 423

XXII

R VBI CAUSA STATUS AGI DEBEAT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. AVRELIO ARISTOCRATI. Quae a te, cum tibi seruiret, B 7, 5, 86 refugit et in aliam prouinciam se contulit, libertatem sibi uindicans non iniuria eo loco 25 A^u (22 R 1) P (om. 21, 2) L (om. 21, 2) CRM

¹ iunge 8, 1, 2 ² iunge 4, 50, 7, 72, 9 ³ Diocletiano VII et Maximiano VI AA. cons. (= a. 299) 7, 72, 9 (u. i.)

2 hereditate S (Heimbach) | scriptum haeres S
3 possessione M | debet S, debeant R 4 ualerius C, ualt. PL gallianus M 5 hereditarium L¹ 6 dominicalium P^a | habeat PL sunt | W, sint PLCRM 7 hereditariis P^a erit | egit R^a | terminandi R^a | s. a. Hal. PL pp.] d. Hal. | seculari Hal. 9 tam publicis quam et priuatis S 11 aa. om. R | et cc. om. S | aurelio suppleni ex: 4, 50, 7 | gerontio | SM, generatio PL, gerentio C, genrentio R 12 quacumque R^a?, .. quacumque M^a, ex quocumque M^b 13 s. a. M cum 7, 72, 9: in PL est subscriptio c. 2: apud Hal. est d. VII K. aug. annibatione et asclepiodoto cons., quod et ipsum fortasse ex c. 2 uenit, ubi consules omittit, ut inuento in Egnatiano libro nomine solius Asclepiodoti propter inscriptionem restituerit consules anni 292 | aa.] ita

etiam ad 4, 50, 7 legisse Iustinianos ex ordine constitutionum constat 14 theodisius R^a | aa. maced. om. M | machedonium magistri S | militi M 15 post] potest C^a | uitae om. M^a | ei exortum est M 16 rationis M^a 17 huiusmodi RM 18 id est publicis | ἑκαστος γὰρ περὶ ὁρισμένων αἰτιῶν B | rationis M^a 19 affluxisse R^a, adstixisse M 20 s. a. Hal. M et PL ad c. 1, fortasse et Hal. ad c. 1 (ubi uide) | prid.] II Hal. 21 iun.] ian. M | constant. ... mariniano] cons. acledoto (cons. cledos. L) et marino PL, asclippiodoto et marin. M, om. Hal. 23 status causa M | debet S 24 impp. PR | aurelio] C, aureliu R^b, aur. PLM, om. SA, deficit R^a | aristocrati ACR^aM, arestocrati S, aristogratis PL, deficit R^a | seruire R^a 25 aufugit M^a | iniuria] iuri A

- litigare compellenda est, unde quasi fugitia recessit. ideoque remittere eam in qua seruiret praeses provinciae qui eo loco ius repraesentat curae habebit: sed non ubi deprehensa est audiri debet. PP. XIII K. SEPT. POMPEIANO ET PELIGNO CONSS. a. 231
- 2 IMP. DECIVS A. ET DECIVS ET QUINTVS CC. FELICI. Procuratores nostros status causas examinare non posse omnibus notum est. PP. K. DEC. DECIO A. II ET GRATO CONSS. a. 250
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ZENONID/. Si in possessione libertatis constituta es, cum in status etiam quaestione actor rei forum sequi debeat, ibi causam liberalem agi oportet, ubi consistit quae ancilla dicitur, licet senatoria dignitate actor decoretur. D. PRID. ID. APRIL. BYZANTIO AA. CONSS. a. 293
- 4 IDEM AA. ET CC. SISINNIAE. Si ex possessione servitutis in libertatem quis [B 7, 5, 88] 10 proclamat, ibi agi oportere status causam, ubi domicilium constitutum habet qui se dominum dicit, non est ambigui iuris. D. II NON. MART. BYZANTIO¹ CC. CONSS. a. 294
- 5 IDEM AA. ET CC. DIOGENI PRAESIDI INSVLARVM. Iam dudum a nobis statutum est, ut, si quae causae libertinitatis et servitutis in provinciis inter fiscum et priuatos exorerentur, ad rationalem vel magistrum priuatae rei, hoc est unde mota est quaestio, remitterentur, si quae uero ingenuitatis essent, a rectore provinciae examinarentur. D. III NON. AVG. CC. CONSS. a. 294
- 6 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. In litibus, in quibus utrum ingenuus an [B 7, 5, 89] libertinus sit aliquis quaeritur, quinquennii diuisionem, post quod diuino auditorio opus esse ueteres leges praecipiebant, in posterum cessare sancimus et huiusmodi lites etiam 20 post memoratum tempus ad exemplum ceterarum uel in provinciis apud earum moderatores uel in hac alma urbe apud competentia maxima iudicia examinari. quod etiam, si clarissima persona super tali condicione uel etiam serui quaestionem patiatur, tenere censumus. D. III NON. AVG. a. 528 uel 529

XXIII

25

R VBI QVIS DE CVRIALI VEL COHORTALI ALIAVE CONDICIONE CONVENIATUR R

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. FLORENTINO IV. Si quis uel curiae uel officiis iudicium aut aliis quibuscumque corporibus obnoxius intra provinciam ab his erit quos an fugerat comprehensus, non expectata eius iudicis notione, sub quo per ambitum coeperat militare, penitusque emendicati honoris praescriptione submota ab iudice, qui in locis A¹ (22 R 1. 4) P (22 R 1. 2. et 22, 3...5 post 26, 1) L (22 R 1. 3. 4. 2. 24 R 1. 22, 5) CRM

¹ Mommsen in loco erratum censet ² iunge 10, 32, 48 et Th. 6, 2, 15, 12, 1, 153...155

1 qua] APLRM^a. provincia qua CM^b, provincia in qua M^c 2 presentat M^a | reprehensa APL 3 uideri P^aL¹ | s² a. Hal. PL | XIII] xii PL | pompeio et religino (relig. L) PL 4 imp. (impp. P) ant. a elidoro inscribunt (ex 26, 4) PL | et quintus cc.] coetus c. S, quietus c. CRM | felici] felici procuratori nostri (ex initio legis) S | causam PLC 5 s. a. Hal. PL | decio a. ii et grato] aa. a. ii et grto P, aaa. ii et grto L 6 et cc. om. SM | xezonide S, zenoniae PLCRM, senodide W | si om. L^a | possessionem PL^aCR 7 es] est PL¹CR | questionem PLCM^a 8 consistat C 9 s. a. Hal. PL | d. om. PL | prid. id. apr. byz.] PL, ii id. maii Hal. | aa. om. PL 10 aa. et cc.] aa. a. cc. P^a, a. S | sisinne S, sisinniae C, sinme M | positione A 11 ibi] ubi P^a | oportet C | habent A 12 s. a. Hal.: in L extat d. 13 aa. et cc.] a. S | praesidi] prae-

fec. C. deficit M^a | est om. R 14 exorirentur CRM^a 15 rei om. PLR^aM^a | est] esset M 16 examinarent P | s. a. Hal. PL | d.] pp. PL 17 cc. om. PL 18 impp. P 19 quod om. P | adiutorio C^a, cf. Dig. 40, 14, 2. 4 20 esset C^a 21 eorum M^a 23 uel om. P | questione PC^a 24 s. a. Hal.: in P est subscriptio 23, 2. subscriptio Halaandrina uereor ne corrupta sit, cum die III non. Aug. annorum 528 et 529, in quos incidit Menae praefectura, nullae praeterea constitutiones datae sint: fortasse fuit d. III id. Dec. Constantinopoli dn. Iustiniano pp. A. II cons. (a. 528), ut iungendae sint 4, 32, 26. 7, 39, 8 26 de om. R | consortali M | aliaue] uel S 27 conuenitur S 28 florentio S, florentio CR, flore M | pu.] pp. S, po. M 30 notitia CR 31 ab] a C^aR | quis R

aditus fuerit, audiatur manifestarumque rerum probatione conuictus eorum societati quos declinauerat adgregetur. D. XII K. AVG.¹ MEDIOLANI CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397

- 2 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. CYRO PP. Hac per- [Nou. Theod. 7, 2 mut.]
petua lege sancimus prouincialibus iudiciis non posse fori praescriptionem opponere eos,
qui ad curiam uocantur uel cohortalibus deberi dicuntur officiis uel aliis corporibus
obnoxii sunt, eos etiam, qui superexactiones uel concussiones perpetrasse firmentur:
exceptis uidelicet his qui armata militia praediti sunt, uel aliis qui spe- [Nou. Theod. 7, 3 mut.]
ciali beneficio principali sese defendant, ita tamen ut, cui ex militari- [Nou. Theod. 7, 4 mut.]
bus uiris curiae nomen uel cohortalis officii quaestio ingeratur, rector prouinciae super
eius nomine tam ad sedem tuae magnificentiae quam ad magisteriam uel ad competen- 10
tem referat potestatem, ut hi, qui uelut debiti postulentur, prouinciali iudicio destinati
1 ibi euentum iudicii expectent, ubi iura moueri praecipunt huiusmodi quaestiones. Super
publicis autem functionibus et debitis nemini liceat fori praescriptionem opponere praeter
2 eos qui specialiter excepti sunt. Ceteros excelsae tuae sedis et rectorum prouinciarum in
quolibet negotio declinare minime posse iudicium decernimus, ita ut, [Nou. Theod. 7, 2 mut.] 15
qui tam saluberrimam legem pertinaciter uiolare temptauerint, sciant a moderatoribus pro-
uinciarum aduersus se tamquam in contumaces sententiam proferendam. D. XI K. OCT.
CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. V ET ANATOLIO CONSS. a. 440

XXIII

R VBI SENATORES VEL CLARISSIMI CIVILITER VEL 20
CRIMINALITER CONVENIANTVR R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD OCTAVIANVM COMITEM HISPANIARVM. [Th. 9, 1, 1 Nomoc. 9, 30]
Quicumque non illustris, sed tantum clarissima dignitate praeditus² uirginem rapuerit uel
fines aliquos inuaserit uel in aliqua culpa seu crimine fuerit deprehensus, statim intra pro-
uinciam in qua facinus perpetravit publicis legibus subiugetur nec fori praescriptione uta- 25
tur. omnem enim huiusmodi³ honorem reatus excludit. D. PRID. NON. DEC. SERDICAE
ACC. V NON. MART. CORDUBAE GALLICANO ET BASSO CONSS. a. 317
- 2 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD SENATVM. Sena- [B 7, 5, 90]
tores in pecuniariis causis, siue in hac urbe siue in suburbanis degunt, in iudicio tam
praetorianae quam urbicariae praefecturae nec non magistri officiorum (quotiens tamen 30
ad eum nostrae pietatis emanauerit iussio), in prouinciis uero ubi larem fouent aut ubi
maiorum bonorum partem possident et adsidue uersantur respondebunt. D. K. MART.⁴

P (24 R 1. 2) L (24 R 1) CRM

¹ Ian. (loci iungendi)? ² quicumque clarissimae dignitatis Th. ³ huiusmodi om. Th.
⁴ iunge Th. 9, 1, 13 ⁵ lecta in senatu III id. Febr. Valente v et Valentiniano AA. cons. (a. 376: Th. 9, 1, 13)?

1 auditus R^a | fuerat RM^a? | manifestatu-
rumque M^a | quod C^a? (cf. ad u. 4) 2 s. a.
Hal. 3 ualentinus CM 4 sancimus] sancimus
quos declinauerat adgregetur (ex u. 1. 2) C^a |
prouincialis R 5 curiam] C Nou. curias RM
aliis] in aliis R 6 firmanur Nou. 7 ar-
matae militiae R | sint M | aliis] abis C^a
11 hii CM | debita M^a | postulantur M 12 ibi
ubi C^a | quaestiones] alias questiones hactio-
nes M^a 14 qui] C, et qui R. etiam qui M
17 s. a. Nou. 7, 2 Hal. P ad 22, 6 | xi]
xii Hal., xu P uel P^a 15 constant. om.
Hal. | ual. a. v et anat. uc. cons. Nou.,
ual't. aaa. u. et anatorio ss. P, cyro uc.
cos. Hal. 21 conueniatur PLC 22 impp. P |
constantius M^a | a. om. P | octauum PM,
octauum LC | spaniorum S 23 illustris] C
cum Nomoc. (κ.π.) συγκαταχτός, illustri PLRM |
uel f. a. inuaserit om. C 24 uel in] uel C |

statim] Th. cum Nomoc. (κ.π.) παραγράφῃ.
om. libri 25 in] sit in L^a | leg. subiug.
(subiung. C)] CM Th., subiug. leg. PLR,
νόμοις υποβαλλίσθῃ Nomoc. (κ.π.) 26 s. a.
Th. Hal. PL | prid.] II Hal. | serdicae ...
27 cordubae om. Hal. PL 28 imppp. (impp. P)
ualens (ualerius M) grat.] impp. grat. CR |
ualentinus PM | aaa.] aa. SC, augusti R |
ad] a M 29 hac] hac alma M^a | sub-
urbanis P^a | tam] tamen P 31 emanaue-
rat R^a | foueat C^a, nouent M^a 32 maio-
rum C^a | conuersantur PM^a | s. a. Hal.: in
PL est subscriptio 26, 2 | mart.] mart. ualen-
tiniano a. et neoterio cons. (= a. 390) Con-
tinus 1566, quod etsi non quadret ad in-
scriptionem, ex parte uerum esse potest, ut
Valentiniani nomen inuenisset Continus in
libro suo, suppleuisset alterum

- 3 IMP. ZENO A. ARCADIO PP. Quotiens uiro forte patricio uel ex patricio uel [B 7, 5, 91] ei, quem praetorianae uel urbicariae amplissimae sedis administratio illustrauit, uel consulari uiro, quem tam ordinaria processio quam sacra nostrae pietatis pariter sublimauit oratio, quique magisteriae potestatis sudoribus clarus factus est, uel ei, qui magistri officiorum uel quaestoris officio functus aut sacri nostrae pietatis cubiculi praepositus post depositam administrationem senatorio ordini sociatus est, aut cui nostra serenitas domesticorum scholam regendam mandauit cuius sacros nostri numinis thesauros aut res priuatas nostrae pietatis uel serenissimae Augustae nostrae coniugis gubernandas iniunxit, post depositam uidelicet administrationem crimen publicum priuatumue, cui tamen non per procuratorem respondere liceat, in hac alma urbe uel in prouinciis commoranti ingeratur, nullius alterius iudicis nisi nostrae pietatis huiusmodi esse cognitionem uel sacri tantummodo cognitoris, cui nostra serenitas huiusmodi negotii audientiam uice sua sacris apicibus mittendis mandauerit, ita tamen, ut apud talem iudicem, nullius officii uel scholae intercedente ministerio, more atque habitu sacrarum consultationum absque ulla uidelicet obseruatione dierum fatalium introductae causae uiris deuotissimis sacri nostri scrinii libellensibus sollemnina implentibus, audiantur: eo qui in crimen uocatus erit, ne quas ante probationes iniurias patiatur, sedendi quoque in aliqua secretarii parte, quae iudicibus inferior, altercantibus uero superior esse uideatur, habituro licentiam. Adeo autem tantarum honores dignitatum duximus augendos, ut nec sacro quidem cognitori, nec postquam crimen fuerit patefactum, contra huiusmodi uiros uel eorum substantias statuendi aliquid concedamus facultatem, sed hoc solummodo in huiusmodi uiros uice quoque principis audituro licebit, ut intentatum apud se crimen, si patefactum fuisset, ad principalem referat notionem.
- 1a Ultionis autem tantis inferendae dignitatibus modus non nisi in principis residebit arbitrio, cum sit certum oportere accusatoris calumniam (reo uidelicet protinus absoluendo) inconsulta quoque nostra serenitate prout leges sanciant coerceri, nisi forte accusator quoque non minoris quam reus sit dignitatis: in hoc namque casu super coercenda huiusmodi accusatoris calumnia non immerito consulenda erit principalis auctoritas. Viros autem illustres in hac inclita urbe degentes, qui sine administratione honorariis decorati fuerint codicillis, licet talem praerogatiuam nostrae iussionis meruerint, ut quod non egerint uideantur egisse, in criminalibus causis magnificae tuae sedis et illustrissimae urbicariae praefecturae nec non etiam uiri magnifici magistri officiorum (quotiens tamen ad eius iudicium specialis nostrae pietatis emanauerit iussio) sententiis respondere decernimus, ita ut huiusmodi modi uiri sedendi quidem in cognitionibus dicendis minime sibi uindicent facultatem. Sciant autem ipsi quoque nec de se uel suis facultatibus iudicatuos aliquid nec probatis criminibus, nisi prius ad nostram pietatem rettulerint, posse statuere. Quotiens autem uiri illustres in prouinciis constituti (non hi tamen, quorum cognitio ad nostram maiestatem uel ad uice nostri numinis auditurum pertineat) in querimoniam fuerint criminalem uocati, et sedendi, cum celebratur cognitio, in secretariis iudicantium ius consequantur et iudices patefactis quoque criminibus ferendis contra huiusmodi uiros uel facultates eorum sententiis abstineant, dum nostrae pietatis ad suas meruerint relationes responsum: supplicio uidelicet, quod accusatoribus patefacta eorum calumnia ingerendum est, nec apud prouinciales indices, si non, sicut superius dictum est, similem dignitatem habeant, differendo.
- D. CONSTANTINOPOLI.

a. 465—486?

CRM

1 a. om. S 2 illustrat C^aRM^b, illustrat. C^a: ἀποδείκνυμι B 4 quique] qui uel CR 5 propositus M 6 ordine C^a 7 nominis CRM 8 pietatis] partis CR | gubernandam M^a 9 publicum ... tamen om. C 10 licet R | nullus C^a 14 more om. M^a | consultationum M^a | obseruationem C^a 15 sacris C 16 audiantur M^a | crimine CRM^b | quas] que R 17 sedent. C^a | aliquo C^a 19 cognitori] CM, cognitori nostro R 20 aliquod M^a | concedimus libri 21 audituro] C^a, auditori RM^b,

audituri M^a, inc. C^a: ἀποδείκνυμι B 22 intantum C | noticionem R 23 ultionem R^a 27 calumniam M^a 28 inclita om. M 29 egerunt C 31 etiam] et M | eius] ius C^a | iudicium] offitium iuditium M^a 32 ut] uel M 33 sciant autem om. C^a 36 constitutis C^a | hii M | ad uice] M^a, uice RM^b, ad iudicem C 37 nominis M | auditorum C^aM^b, auditorem M^a 38 celebrantur C^a 42 habent C 43 s. a. Contius 1562

XXV

R IN QVIBVS CAVSIS MILITANTES FORI PRAESCRIP-
TIONE VTI NON POSSVNT R

- 1 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. [Nou. Theod. 7, 1 B 7, 5, 92] 5
Omnes omnino domesticos et agentes in rebus et quaecumque alia praetenditur militia uel
dignitas sub moderatoribus prouinciarum pro functionibus publicis respondere nulla fori
praescriptione ualitura sancimus, si hac qui exiguntur publica debita uti temptauerint.
1 Immo et in aliis priuatis actionibus occupatos uolumus respondere, qui per prouincias
negotiantur uel conductorum uocabulis, cum non armata militia praediti sunt, defenduntur,
siue domorum diuinarum siue uirorum potentium seu cuiuslibet condicionis sunt conductores, 10
nisi forte commeatum ad rem propriam componendam unius anni indutias ostenderint se
2 accepisse. Eadem forma seruanda in his etiam, qui mercandi et militandi sacra beneficia
meruerunt, ut etiam ipsi rectoribus prouinciarum respondeant. D. XIII K. FEBR. CONSTAN-
TINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS. a. 439

XXVI

R VBI CAVSAE FISCALES VEL DIVINAE DOMVS HOMI-
NVMQVE EIVS AGANTVR R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. DIOSCORO. Non defensae mortis quae- [B 7, 5, 93]
stionem apud procuratores nostros non oportere tractari quis ignorat, nec bona fisco peti
posse, quam si de crimine constiterit apud eum, cui conuictis poenam interrogare licet? plane 20
defunctis homicidii reis apud procuratores quoque causam agendam esse ratio permittit.
PP. VII ID. MAI. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
2 IDEM AA. ARISTAE. Non animaduertimus, cur causam ad officium procura- [B 7, 5, 94]
torum nostrorum pertinentem ad proconsulis notionem aduocare uelis. nam cum hoc quae-
ratur, an pater tuus mortem sibi consciuerit metu alicuius poenae ac propterea bona 25
fisco debeant uindicari, iam non de crimine aut poena mortui, sed de bonis quaerendum
est. D. XII K. OCT. APRO ET MAXIMO CONSS. a. 207
3 IMP. ANTONINVS A. HELIODORO. Procurator meus, qui uice praesidis prouinciae non
fungitur, sicut exigere poenam desertae accusationis potest, ita iudicare, ut ea inferatur 29
sententia sua, non potest. D. X K. SEPT. LAETO ET CEREALE CONSS. a. 215
4 IMP. ALEXANDER A. MAXIMAE. Cum uendente procuratore meo emisse te praedia dicas,
1 pretium eorum necessario soluere debes. Cum his, quibus mandantibus eadem praedia
emisse te et tradidisse dicas, agente te procurator meus, si eius audientiam elegeris, cognoscet,

P (26 R 1. 20, 3...6. 26, 3. 4) L (26 R. 22, 5) CRM

2 milites R^b, miles R^a | perscriptionem S
3 possent S 4 ualentinus CM 5 omni-
modomesticos R^a | et om. Nou.: *δομestικοὶ καὶ*
μαγιστρίωνοι B Coisl. | militia uel] militiae Nou.:
στρατεῖαν ἔχοντες ἢ ἀξίαν B 6 pro om. Nou.
7 debita publica Nou. 8 malumus Nou. |
prouinciam C 9 negotiantur] Nou. cum B
ὑποπεσμένοι, otiantur R^b Mⁱ, sociantur R^a Mⁱ,
sociatur C 10 seu] siue M 11 commeatu
(alias commeatum) Nou.: *εἰ μὴ ἄρα ἀδελφὴν*
λαβόντες εἰς τὸ διοικῆσαι τὰ καθ' ἑαυτοὺς πρὸς
ἐνιαυτὸν ἀπελείφθησαν B | se om. Nou. 12 ser-
uata Nou. | sacra] diualia Nou. 13 s. a.
Nou. Hal. | XIII] III Hal. | febr. (alias mai.)
Nou., om. Hal. 16 cause fiscalis SM, causa

fiscalis C | diuini M^a | hominemque L 17 agun-
tur S 19 oportet C 20 quam] quod P,
aliqua (aliqua C^b) quod C | consisterit R |
cui om. P | conuictis uel conuinctis C
21 defunctus C 22 s. a. Hal. P | laterano P |
et ruf. cons. om. P 24 nationem C 25 me-
talli cuius C 27 s. a. Hal. et P ad 24, 2 |
et maximo om. P 28 imp. P | heliodoro P,
aliodore M 29 potest] non potest P | in-
seratur P 30 s. a. Hal.: in P est sub-
scriptio c. 5 | cereali Hal. 31 imp. P |
a. om. R | maximo S | emissa P, emississe M |
dicis P^a 32 his om. C | praedia M^a 33 emi-
sisse R^a | te om. C

ut pecuniam quae pretii nomine tibi debetur et usuras quae fisco soluendae sunt consequi possis. PP. III ID. OCT. MAXIMO ET PATERNO CONSS.

a. 233

- 5 IMP. CONSTANTINVS A. AD VR SVM. Ad fiscum pertinentes causas rationalis decidat, omnibus concussionibus prohibendis. D. NON. FEBR. CONSTANTINO A. III ET LICINIO IIII 4 CONSS.

a. 315

- 6 IDEM A.¹ AD ITALICVM. Si quis aduersus conductorem nostrum aliquid agendum crediderit, uiro illustri comiti rerum priuatarum referri oportet, ne et iudici estimationis et officio eius salutis discrimen imminet. D. K. FEBR. CONSS.²

- 7 IDEM A.³ AD BVLEPHORVM RATIONALEM SVMMAE REI. Dominicis colonis [B 7, 5, 96] 10 et patrimonialibus grauitatem tuam censuimus disceptatricem esse debere. duces enim et praepositos limitum et castrorum et rectores prouinciarum euocandis et arcessendis colonis abstinere oportet. D. XVI K. MART. LIMENIO ET CATVLLINO CONSS.

a. 349

- 8 IDEM A.⁴ AD TAVRVM PP. Cum aliquid colonus aut seruus rei priuatae [B 7, 5, 97] nostrae contra disciplinam publicam adseratur perpetrare, ad iudicium rectoris prouinciae 15 venire cogendus est, sic uidelicet, ut praesente rationali uel procuratore domus nostrae inter eum et accusatorem causa tractetur et, si facinus fuerit adprobatum, iuris seueritas exseratur. D. V NON. MART. SIRMI DATIANO ET CEREALE CONSS.

a. 358

- 9 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD PHILIPPVM VICA- [Th. 10, 4, 1 mut. B 7, 5, 98] 20 RIVM. Vniuersi fiduciam gerant, ut, cum quis eorum ab actore¹ rerum priuatarum nostrarum sine a procuratore fuerit uexatus iniuriis, super eius contumeliis uel depraedationibus deferre querimoniam sinceritati tuae uel rectori prouinciae non dubitet et ad publicae sententiam uindictae sine aliqua trepidatione conuolare. quae res cum fuerit certis probationibus declarata, sancimus et edicimus, ut, si in prouincialem hanc audaciam quisquam moliri fuerit ausus, publice uiuus concremetur. D. III NON. IUL. HERACLIAE VALENTI- 25 NIANO ET VALENTE AA. CONSS.

a. 365

- 10 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD POLEMIVM PP. [B 7, 5, 99] Nullum ex officio rationalis, qui exactioni uel chartis inseruiat, in allo iudicio adduci oportet, nisi forte cuiuspiam caput accusatio legibus instituta pulsauerit. D. III K. MAI. 29 ARCADIO ET BAVTONE CONSS.

a. 385

- 11 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. ARTAXI PRAEPOSITO SACRI CVBI- [B 7, 5, 100] CVLI. Hac lege sancimus, ut, siue agat domorum nostrarum colonus aut inquilinus aut P (26, 4. 6...9) CRM

¹ impp. Constantius et Constans AA.? ² ex 11, 75, 1 d. VIII k. Febr. Bononiae Placido et Romulo cons. (= a. 343) restituit Herrmann ³ AA.? ⁴ scribi debuit imp. Constantius A. ⁵ Si quis ab actore incipit Th.

1 sunt] C, sint PRM 2 s. a. Hal. 4 s. a. Hal. et P ad c. 3 | constantino a. iu et licinio cons. P, constantinop. feliciano et titiano Hal. 6 itaricum M | agendum] esse agendum P^a 7 iniusti M | ne] nec C | estimationis PR 8 s. a. Hal.: in P est subscriptio c. 7 10 idem a.] impp. const. a. P | bulepherum P^a, pulepherum P^a, boleforum M | rationalem summae rei om. S 11 enim] etenim P 12 militum PCRM^a | et uocandis et P 13 s. a. Hal. P et P ad c. 6 | mart.] febr. P hoc loco | limenio et catulio (call' P hoc loco) P, om. Hal., sed in addendis suppl. licinio 14 a.] aa. C 16 si uidelicet P^a, si uidelicet P^a? 18 exoratur R | s. a. Hal. P | dacianus et cereale P, arbitrone et lolliano (= a. 355) Hal. 19 impp. ualent. et ualer. (ualentinus et ualerius M) aa. CM, imp. ual. a. P | ad phil. uic. (uic. om. M) sumptum est ex Th. 10, 4, 1, cui inscribitur

imp. constantinus a. ad philippum uicarium urbis, anni scilicet 313 20 cum] si Th., om. P | priuatorum P^aR^a 22 differre R^a | querimonia C | et om. PC | publicam PCRM 23 scientiam PM | cum] si P 24 edisicimus M^a | prouintia P, prouintia^a R^a | quisquis P 25 concrementur C | s. a. Hal.: in P est subscriptio c. 11 | heracliae uidetur additum ex subscriptione Th. 10, 4, 1 (d. III non. mart. heracleae constantino a. III et licinio III cons.), cum Valentinianus hoc die Mediolani, Valens Caesareae constiterit 27 impp. C | grat.] grat. et R, om. S | ualentinus et theod. M, theod. et ualentinianus. S | aa. SC | polymium S, polimum R 28 abduci C 29 s. a. Hal. 31 ualentinus M | aa.] a. S | arcaxi S, artaxati R | praeposito] pp. SM | sacri p cubic. R^a 32 hanc legem R, om. C, inc. M^a | nostrorum CR^a

seruus seu pulsetur ab aliquo super criminali uel ciuili negotio, non alibi quam tui culmi-
nis ac uiri spectabilis comitis domorum petatur examen: nullius adlegatione super fori
praescriptione penitus admittenda. D. V ID. APRIL. EVDOXIO ET DIOSCORO CONSS.

a. 442

XXVII

R QVANDO LICEAT SINE IVDICE VNICVIQUE VINDICARE
SE VEL PVBLICAM DEVOTIONEM R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD PRO- [Th. 9, 14, 2 B 60, 39, 16
VINCIALES. Liberam resistendi cunctis tribuimus facultatem, ut quicumque militum uel
priuatorum ad agros nocturnus populator intrauerit aut itinera frequentata insidiis ad-
gressionis obsederit, permissa cuicumque licentia dignus ilico supplicio subiugetur ac mor- 10
tem quam minabatur excipiat et id quod intendebat incurrat. melius enim est occurrere
1 in tempore, quam post exitum vindicare¹. Vestram igitur uobis permittimus ultionem et,
quod seruum est punire iudicio, subiugamus edicto: nullus parcat militi, cui obuiare telo
oporteat ut latroni. D. K. IUL. TATIANO ET SYMMACHO CONSS. a. 391
- 2 IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. HADRIANO PP. Opprimendorum 15
desertorum facultatem prouincialibus iure permittimus. qui si resistere ausi fuerint, in his
uelox ubicumque iubemus esse supplicium. cuncti etenim aduersus latrones publicos deser-
toresque militiae ius sibi sciant pro quiete communi exercendae publicae ultionis indultum.
D. V NON. OCT. THEODOSIO A. ET RVMORIDO CONSS. a. 403

XXVIII

20

R DE INOFFCIOSO TESTAMENTO R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. VICTORINO. Cum de inofficioso matris suae [B 39, 1, 34
testamento filius dicere uelit aduersus eum, qui ex causa fideicommissi hereditatem tenet,
non est iniquum hoc ei accommodari, ut perinde fideicommissarius teneatur, ac si pro he- 24
rede aut pro possessore possideret. PP. V K. IUL. FALCONE ET CLARO CONSS. a. 193
- 2 IDEM AA. LVCRETIO. Quamuis de inofficioso testamento acturum te bono- [B 39, 1, 35
rum possessionem accepisse proponas, tamen scriptis heredibus auferre possessionem
iniuri est. D. III K. DEC. DEXTRO II ET PRISCO CONSS. a. 196
- 3 IDEM AA. IANVARIO. Si mater filiis duobus institutis tertio post testa- [B 39, 1, 36
mentum suscepto², cum mutare idem testamentum potuisset, hoc facere neglexisset, 30
A¹ (26 R) P (27. 28) L (27. 28) CRM

¹ uindicari Th. contra B: ἐπιζητέιν ἑαυτῶ τὴν ἐκδίκησιν ² fuit nato (u. i.)

1 alibi] ab alio M^a 3 admittenda sit M |
s. a. Hal. et P ad c. 9 | eudoxio et dioscoro
conss.] P, om. Hal. 5 quando] SM, ubi
uel quando PLCR | licet C | unicuique sine
iudice C 6 se uel] set P^aL, uel P^a, se uel
se R^a | deuotione L 7 impp. LCR | ualen-
tinus M | et theod. et P, a. et theod. et L |
aa. C 9 ad] uel ad C | nocturnos L^aC^a |
aggressionis L^a 10 cuiquam P^aL^a, cui... C^a,
cuique C^a | dignus] P^aLM Th., dign... C^a,
dignos P^a, digno C^aR | subiugetur PL^aC^a
11 minebatur R 12 permittimus ultionem
uobis L 13 seruum] saeuum P^aL^a, ser... C^a |
subiugamus C | obuiari Th. | telo om. L^a
14 s. a. Th. Hal. PL | iul.] iun. PL 15 impp.
arc. hon. et theod. aa. C, imppp. arc. et
hon. et theod. aaa. PL, impr. (imppp. M)

hon. arch. et theod. aaa. SM, impp. arch.
et theod. augusti R | hadriano] ad adriano S
16 permittimus R^a 17 desertosque P 19 s. a.
Hal. PL | rumoridae PL, rumoridio Hal.
21 de inofficiosis testamentis A 23 uelim R^a
24 proinde libri 25 s. a. Hal. PL | pp.] p.
PL | falcedone et cloro PL 26 aa.] a. S
27 auferre] ἀφαρτίσθαι B (κ.π.) 28 s. a.
Hal. PL | d. III] pp. III PL | u om. Hal.
29 aa.] a. S | duobus filiis M | institutis] i.
heredibus PLR^a 30 suscepto] τὸ ἀρχαῖον
ῥητὸν τῆς διατάξεως τεχθέντος μνήμην εἶχεν μετὰ
τὴν διαθήκην· σήμερον δὲ ἀφῆρθε τὸ τεχθέντος
καὶ ἐγένετο συληφθέντος B^a (Thalelaeus) |
cum mut.] commut. R^a | hoc] et hoc L^aC^aM,
inc. C^a

- merito utpote non iustis rationibus neglectus de inofficioso querellam instituere poterat.
- 1 Sed cum eam in puerperio uita cessisse proponas, repentini casus iniquitas per coniecturam maternae pietatis emendanda est. quare filio tuo, cui nihil praeter maternum fatum imputari potest, perinde uirilem portionem tribuendam esse censemus, ac si omnes filios
- 2 heredes instituisset. Sin autem heredes scripti extranei erant, tunc de inofficioso testamento actionem instituere non prohibetur. PP. VIII K. IUL. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 4 IDEM AA. SOTERICO ET ALIIS. Cum ex causa fideicommissi secundum decretum praetoris in libertate morati sitis, filios etiam susceperitis, quamvis postea domini uestri testamentum inofficiosum sit pronuntiatum agente filio, non est aequum fieri uobis libertatis quaestionem. PP. VI ID. MART. ANTONINO III ET GETA II CONSS. a. 208
- 5 IMP. ANTONINVS A. AELIO. Si pater tuus post litem contestatam uel postquam propositum habuisset inofficiosum fratris testamentum dicere te herede relicto decessit, causam coeptam uel quocumque modo illi placitam exsequi non prohiberis. PP. PRID. NON. OCT. GENTIANO ET BASSO CONSS. a. 211
- 6 IDEM A. INGENVO. Cum quaeritur, an filii de inofficioso patris testamento possint dicere, si quartam bonorum mortis tempore testator reliquit, inspicitur. PP. VII K. IUL. ROMAE DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 7 IDEM A. SECVNDINO. Neptem defuncti actione de inofficioso testamento, quamvis pater eius emancipatus fuerat defunctus, experiri posse ignorare non debes. PP. VI K. IUL. ROMAE LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 8 IDEM A. FLORENTINO¹. Parentibus arbitrium diuidendae hereditatis inter liberos admittendum non est, dum non minus, qui pietatis sibi conscius est, partis quae intestato defuncto potuit ad eum pertinere quarta ex iudicio parentis obtineat. Qui autem agnouit iudicium defuncti eo, quod debitum paternum pro hereditaria parte persoluit uel alio legitimo modo, etiamsi minus quam ei debebatur relictum est, si is maior uiginti quinque annis est, accusare ut inofficiosam uoluntatem patris quam probauit non potest. PP. VII ID. FEBR. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 9 IDEM A. ROMANAE. De inofficioso testamento militis uel iure militari uel civili facto nel centurionis uel tribuni numeri nec filios posse queri ius certum est. PP. ID. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 10 IDEM A. QVINTILIANO. Si heredum Quintiani, quem patrem tuum esse dicis, aduersus quos de inofficioso testamento acturus eras, iure successionis bona ad fiscum pertinent, uel ipsius Quintiani bona utpote uacantia fiscus tenet, causam apud procuratorem meum agere potes. PP. II ID. AVG. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223

P (28, 3...5. 7. 8. [6 post 29, 3 p]) L (28, 3...5. 7. 6 post 29, 3) CRM

¹ fortasse iungenda est Greg. 3, 1, 1: Imp. Antoninus A. Aurelio Pontio Ingenuo. Fructus ante litem contestatam perceptos malae fidei possessores restituere placuit. PP. XII K. IUL. Romae duobus Aspris cons. ² iunge 6, 30, 2 ³ imp. Alexander A. Flor. militi 6, 30, 2

1 potuerat R, poterit M^a 2 casus] causis R^a 3 paterne P^aL^a, del. P^a | aut propraeter aut propter C^a | factum P^aL^a 4 impunitari L^a | proinde libri 6 s. a. Hal. PL | laterano PL 7 aa.] a. S | sotherico S, sotherio M | causis R | secundum decr. praet. om. C^aR^a 8 libertatem C uel C^aM | comorati M 9 inofficioso L^a | liberatis M^a 10 s. a. Hal. PL | pp.] p. PL | in] ii Hal., et geta ii om. PL 11 imp. anastasius a. S, id. aa. M 12 te herede relicto] C^aR^aM^a cum B: μετὰ ταῦτα τελευτήσῃ, παραπέμπει αὐτὴν εἰς τοὺς κληρονόμους, nec derelicto PLC^a? R^aM^a? 13 s. a. Hal. PL | prid.] ii Hal. 14 quentiano P 15 idem a. (aa. M) ingenuo (ingenio CM) | imp. ant. a. aelio (ex c. 5) pL | filii de i. patris] fratres de i. fratris pL^a? contra B BΣ 16 si quartam] quarta p, quartam L^a | mor-

tis] quae m. pL^aM^a | s. a. Hal. 17 duobus] duobus et Hal. 18 a.] aa. M | accionem PLCRM uel M^a 19 fuerit PLR | experri M^a | s. a. Hal. PL 20 ii om. Hal. | cereali Hal. 21 a.] aa. M | florentio SC, secundino PL | arbitrium om. M^a 22 pietatis bis P^a? | sibi] meritis sibi P^aL^aC 23 intestamento L^aC^a | defuncti L^a | quartam PR^a? M^a, id est quartam L | obtineant M^a 24 agnouit M^a | debitum] de...debitum P^a 25 modo] m. uel PL^a? R^a? M^a | debeat PL 26 inofficiosum C^aR^a? | patris uolunt. PL | s. a. Hal. PL 27 vii] vi 6, 30, 2 28 a.] aa. M 29 filios R^a | certum est om. M^a | s. a. Hal. 31 a.] aa. M | quintiani] CM^a, quintiniani R, quintianum M^a?, Κοιντινίου BΣ (κ.π.) | quam R^a 33 quintiani] CRM, Κοιντινίου BΣ (κ.π.) 34 potest C^a | s. a. Hal.

- 11 IDEM A. INGENVO. In harenam non damnato, sed sua sponte harenario constituto legitimae successiones integrae sunt, sicuti ciuitas et libertas manet, sed si testamentum parens eius fecit, neque de inofficioso testamento accusatio neque bonorum possessio ei competit: nam talem filium merito quis indignum sua successione iudicat, nisi et ipse similis condicionis est. PP. IIII K. IAN. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 12 IDEM A. LICINIANO ET DIOGENIANO. Si pater puellae, cuius uos curatores [B 39, 1, 41] esse dicitis, filio ex semisse, ipsa autem ex triente et uxore ex reliquo sextante scriptis heredibus, fidei filiorum commisit, ut, si quis eorum intra uiginti quinque annos aetatis decederet, superstitibus portionem suam restitueret, praeterea uxori, ut id, quod ex causa hereditatis ad eam peruenisset, filiis post mortem suam restitueret, fideicommisit, calumpnio- 10 sam inofficiosi actionem aduersus iustum iudicium testatoris instituere non debetis, cum ex huiusmodi fideicommissaria restitutione tam matris quam fratris eius portio ad eam poterat peruenire. PP. NON. DEC. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 13 IMP. GORDIANVS A. PRISCIANO. Cum duobus heredibus institutis, uno ex quinque, altero ex septem unciiis, aduersus eum qui ex septem unciiis heres scriptus fuerat iusta 15 querella contendisse, ab altero autem uictum fuisse adlegas, pro ea parte, qua resolutum est testamentum, cum iure intestati qui obtinuit succedat, neque legata neque fideicommissa debentur, quamuis libertates et directae competant et fideicommissariae praestari debeant. PP. III K. FEBR. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 14 IDEM A. PRISCO. Eum, qui inofficiosi querellam delatam non tenuit, a falsi [B 39, 1, 42] 20 accusatione non submoueri placuit. idem obseruatur et si e contrario falsi crimine instituto uictus postea de inofficioso actionem exercere maluerit. PP. VI K. DEC. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 15 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. APHRODISIAE. Filiam praeteritam a [B 39, 1, 43] 25 matre ad successionem eius citra inofficiosi querellam adspirare non posse explorati iuris est. PP. V K. AVG. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 16 IMP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS NOB. C. THEO- [B 39, 1, 44] 30 DOTAE. Contra maiores uiginti quinque annorum duplicem actionem inferentes, primam, quasi testamentum non iure sit perfectum, alteram, quasi inofficiosum, licet iure perfectum, praescriptio ex prioris iudicii mora quinquennalis temporis non nascitur, quae officere 30 non cessantibus non potest. PP. ID. AVG. TVSCO ET BASSO CONSS. a. 258
- 17 IMP. CARINVS ET NUMERIANVS AA. FLORAE. Cum filium tuum te prae- [B 39, 1, 45] 35 terita sororem heredem instituisse proponas, inofficiosi querellam apud praesidem prouinciae persequi potes. PP. PRID. ID. FEBR. CARINO II ET NUMERIANO AA. CONSS. a. 284
- 18 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. FAVSTINAE. Cum te pietatis [B 39, 1, 46] 35 religionem non uiolasse, sed mariti coniugium quod fueras sortita distrahere noluisse ac A^a (c. 17) P (c. 12. 14...18) L (ut P) D (ad c. 13) CRM

¹ iunge 2, 40, 2

1 a.] aa. M | harena M 2 integrae] ..te-
gres M^a | sicut R 3 eius om. M^a | fecit]
non fecit C^a 4 sua om. R^a 5 s. a. Hal.
6 a.] aa. M | liciano M, iuliano C | curatores
uos M 7 ex emissae M^a | sextante] ex-
sestante C^a 9 decederit PL | praeterea ...
10 restitueret bis L^a 10 restituere C^a
11 actionem] calumpniam accionem P^a | ad-
uersum M 13 s. a. Hal.: in PL est sub-
scriptio c. 13 14 imp. D 15 auiciis uel
uiciis R^a | aduersus ... unciiis (uiciis R^a)
heres] herer... M^a | scriptis M^a | iustam
querellam C^a, iustam quaerella M^a 17 iure]
iure qui M^a | fideicommissa ... 18 competant
et om. M^a 18 defendentur I^a | competent D^a
19 s. a. Hal. D et PL ad c. 12 | pp.] pp.
a. P^a 20 a.] augusti R, crispo C | que-

rela delata PL^a | a om. PL 21 e] ex R
22 uinctus M^a | s. a. Hal. PL | vi] viii PL |
a. om. PL 24 imp. R | a. et philippus c.]
a. ad filippum c. PL, cesar R^a, a. M | astro-
disiae C, afiodisiae R^a 26 s. a. Hal. PL |
aug.] ap. PL | taciano cc. ss. P, taciano cc.
conss. L 27 ualerius M | et om. L | gal-
lius M | aa. om. S | et ual. om. M, et om. L |
nob. c.] nouies viii S, nob' cum PL, nobi-
lis c. CR, om. M 28 annis C^a 29 iure
non PL 31 s. a. Hal. PL | tusco] iusto PL
32 carinus] carus carinus C | numerius M |
praeteritam C^a 33 sorore PL^a 34 con-
sequi PL, praesequi R^a | potest PL^aC^a |
s. a. Hal. PL | prid.] ii Hal. | ii om. PL |
aa. om. PL 35 imp. R | aa.] SR^a, aa. et cc.
PLCR^aM 36 coniugium R | noluisse C^a

propterea offensum atque iratum patrem ad exheredationis notam prolapsus esse dicas, inofficiosi testamenti querellam inferre non uetaberis. PP. NICOMEDIAE XVI K. MART. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286

- 19 IDEM AA. APOLLINARI. Si filia tua turpiter et cum flagitiosa foeditate uiuit, ut a successione tua eam excludendam putes, si non inconsulto calore, sed ex meritis eius ad id odium incitatus es, postremi iudicii liberum arbitrium habebis. D. XV K. IUL. SIRMI IPSIS V ET IIII AA. CONSS. a. 293

- 20 IDEM AA. ET CC. SABINIANO. Filia in orbitate patris relictā cum marito, [B 39, 1, 47] cui matre uolente nupsit, colens concordiam iustas offensionis post eiusdem matris paenitentiam causas non praestat nec ex momentariis uoluntatibus matris nupta atque uidua esse iure compellitur. D. NON. IAN. SIRMI CC. CONSS. a. 294

- 21 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Fratris uel sororis filii, patrui uel auunculi, amitae etiam et materterae testamentum inofficiosum frustra dicunt, cum nemo eorum qui ex transuersa linea ueniunt exceptis fratre et sorore ad inofficiosi querellam admittatur. de falso sane per accusationem criminis queri non prohibentur. D. VI ID. FEBR. CC. CONSS. a. 294

- 22 IDEM AA. ET CC. STATILLAE. Si maritus tuus facto testamento te quidem ex asse scripsit heredem, filia autem quam habuit in potestate exheredata facta minime probetur nihilque ei relictum est neque iustas causas offensae praestitisse conuincatur, eam de inofficioso testamento patris querentem totam hereditatem obtinere posse non ambigitur. Quod si iam obtinuit uel postea uincat, quodcumque maritus mortis suae tempore debuisset tibi perhibetur, idem ab ea reddi oportet. D. ID. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294

- 23 IDEM AA. ET CC. PHILIPPAE. Testamenti factionem per testationem uos interdixisse matri profitentes iustitiam offensae manifeste testamini. D. V ID. SEPT. CC. CONSS. a. 294

- 24 IDEM AA. ET CC. SVCCESO. Testamentum militis filii familias in castrensi peculio factum neque a patre neque a liberis eius per inofficiosi querellam rescindi potest. D. III NON. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294

- 25 IDEM AA. ET CC. MENODOTO. Filiis matrem, quae de mariti moribus secus suspicetur, ita posse consulere iure compertum est, ut eos sub hac condicione instituat heredes, si a patre emancipati fuerint, atque eo pacto secundum tabulas bonorum possessionem patrem cum re accipere non uideri, qui condicione minime obtemperauit, neque ei nomine filiorum inofficiosi eo modo actionem posse competere, quibus nullam iniuriam fecerit mater, sed potius putauerit prouidendum, restituere debet. D. III NON. IUL. ANTIOCHIAE TITIANO ET NEPOTIANO CONSS. a. 301

A^u (c. 19. 21. 23) P (c. 18. 20. 19. 21. 22. 23 [25 p]) L (c. 18. 20. 19. 21. 22. 23. 25) CRM

¹ d. xv k. Ian. Sirmi ipsis 1111 et 111 AA. cons. (= a. 290: Mommsen)? ² iunge 5, 12, 17 ³ restituere debet del.

1 patrum C^u? | exheredationis R 2 s. a. Hal. PL | pp. nicom. xvi k. mar. ma. et aquili. cons. PL, s. kal. maii. maximo ii et aquilino cons. Hal. 4 aa.] a. S. A., aa. et cc. C | apollinari SR | si] fi M^a | turpiter] eo quod turpiter PL | cum om. P^a 5 eam om. R | putes] potest A^u | inconsulto A | meritis (mentis A) eius] me M^a 6 id] s. M^a, om. PL | postremis iudiciis PL^a | liberarum R^a | s. a. Hal. PL | d.] pp. PL 7 v et 111] et 111 PL, om. Hal. 8 idem] impr. dioclit. et maxim. S | aa. et cc.] aa. S, aa. et co. P | sabinianae PL, saluiano R, sabiniane M 9 nupsit M | iustam offensionis ... 10 causam P, iusta offensionem ... causas L^a 10 non om. M^a | commentariis PL^a 11 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 21 12 aa. et cc.] a. S | alexandro] tatile (cf. ad u. 16) S transpositis c. 22. 21. 20 | filiis L^a | auunculis M^a 14 qui] quae C | transuersa A^u, transuersa P, transuersa C^u | uenit AM^a 15 s. a. Hal. PL

et PL ad c. 20 | d.] pp. PL ad c. 20 | vi id. febr. om. Hal. 16 aa. et cc.] a. S | statillae PL, tatile S ad u. 12 CM, alexandro S h. l. 17 potestatem PLRM^a | exheredatam factam RM^a 18 iustam causam PL, causas om. C^u 20 tantam C^u? 20 quod] qui P^a | uindicat PL^aR | maritos R^a 21 prohibetur PC | rediit R^a | s. a. Hal. PL | d.] s. PL 22 aa. et cc.] a. S, augusti cesare R, et cc. M^a | philippo SP 23 matris M^a | s. a. Hal. PL | d. v] s. ui PL 24 aa. et cc.] augustus S | successio M, om. S | castrensis R 25 a patre neque om. C^u | s. a. Hal. 27 aa. et cc.] a. S | menodoto C, menodote SR, medato PL^a, medoto M, serapioni suo salutem medato L^a | filius L^a 29 emancipati R 30 qui] cum PL | minime] minime filiorum R^a | obtemperabit PLCR^a? M 31 filiorum nomine C 32 s. a. Hal. PL | 111] 111 L 33 antiochiae ... cons. om. PL

- 26 IDEM AA. ET CC. SERAPIONI SVO SALVTEM. Ex tribus unciis herede insti- B 39, 1, 51
tuto filio intra pubertatis annos directam non inutiliter a patre fieri substitutionem certum
est. D. V K. SEPT. NICOMEDIAE DIOCLETIANO VIII ET MAXIMIANO VIII AA. CONSS. a. 304
- 27 IMP. CONSTANTINVS A. AD LUCRIVM VERINVM. Fratres uel Th. 2, 19, 1 mut. B 39, 1, 52
sorores uterini ab inofficiosi actione contra testamentum fratris uel sororis penitus arcean-
tur: consanguinei autem durante uel non agnatione contra testamentum fratris sui uel
sororis de inofficioso quaestionem mouere possunt, si scripti heredes infamiae uel turpitu-
dinis uel leuis notae macula adsparguntur uel liberti, qui perperam et Th. 2, 19, 3 mut.
non bene merentes¹ maximisque beneficiis suum patronum adsecuti instituti sunt, excepto
seruo necessario herede instituto. D. ID. APRIL. SIRMIO CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. 10
CONSS. a. 319
- 28 IDEM A. AD CLAUDIUM PRAESIDEM DACIAE. Liberi de inofficioso querellam Th. 2, 19, 2
contra testamentum parentum mouentes probationes debent praestare, quod obsequium
debitum iugiter, prout ipsius naturae religio flagitabat, parentibus adhibuerunt, nisi scripti
1 heredes ostendere maluerint ingratos liberos contra parentes extitisse. Sin autem mater 15
contra filii testamentum inofficiosi actionem instituat, inquiri diligenter iubemus, utrum
filius nulla ex iusta causa laesus matrem nouissima laeserit uoluntate nec luctuosam ei et²
2 legitimam reliquerit portionem, ut testamento remoto matri successio deferatur³. Si tamen
mater inhonestis factis atque indecentibus machinationibus⁴ filium forte obsedit insidiisque
eum uel clandestinis uel manifestis appetiit uel inimicis eius suas amicitias copulauit atque 20
in aliis sic uersata est, ut inimica eius potius quam mater crederetur, ut hoc probato inuita
etiam adquiescat filii uoluntati. D. VIII ID. FEBR. SERDICAЕ CRISPO II ET CONSTANTINO II
CC. CONSS. a. 321
- 29 ⁵IMP. ZENO A. SEBASTIANO PP. Quoniam nouella constitutio diui Leonis⁶ B 39, 1, 53
ante nuptias donationem a filio conferri ad similitudinem dotis quae a filia confertur prae- 25
cepit, etiam ante nuptias donationem filio in quartam praecipimus imputari. Eodemque
modo cum mater pro filia dotem uel pro filio ante nuptias donationem uel auus paternus
aut maternus uel auia paterna aut materna pro sua nepte uel pro suo nepote uel proauus
itidem uel proauia paterna aut materna pro sua pronepte uel pro suo pronepote dederit,
A^u (c. 27. 28) PLCRM

¹ meritis (Mommson)? ² et] nec Th. ³ si tamen defuncto consanguinei agnati non sunt
superstites ins. Th. ⁴ uotis Th. ⁵ iunge 5, 3, 18 ⁶ 6, 20, 17

1 aa. et cc.] a. S | sarapioni S, serapionio C |
suo sal. om. M | salute S | tribuis uitis R^a
3 s. a. Hal. PL | diocletiano ... aa.] cc.
Hal. | max. VIII] max. P, maxx. L 4 con-
stantio A | ad lucrum uerinum] Th., ad
uerianum S, ad uerinum PL, ad uerinum M^a,
uerino ACR 5 ab P^aLⁱ | inofficioso M^a
6 durantes A | agnatione] ad agnitionem A,
cognitione P^a, agnatione L^a, agnitione R |
fratris om. A 7 de inofficiosi A^a, deinde
officiosi Aⁱ 8 lenis A | nota macule PL^aR^a |
aspinguntur AⁱC, aspargantur M^b 10 seruo
om. A | s. a. Th. Hal. PL | april.] aug. Hal. |
sirmii Hal., sir. PL | constant. a v et lic. c.]
Th. 2, 19, 1 Hal. in addendis (ex Sichardo),
crispo et const. PL, crispo II et constan-
tino caes. II Hal. hoc loco: cum libri in
die et loco consentiant cum Th., in consu-
libus dissensio non potest inde orta esse,
quod compilatores subscriptionem mutau-
erint ex alia Constantini constitutione, quam
praeter Th. 2, 19, 1. 3 ad hoc caput concin-
nandum adhibuerint: quo casu etiam tempo-

ris ordinem turbassent: immo subesse uidetur
error archetypi communis librorum PL et
Egnatiani 12 a.] aa. A | claudium om. M |
daciae] SAM Th., prouinciae PLCR | inoffi-
ciosi AC^a 14 naturae ipsius Th. | adhibue-
rint M 15 heredes] heredes sese A 17 iusta
om. P^a | matrem om. A | nouissima] A Th.,
in nouissima PLCRM | lesit M | nec] eo quod
nec PL^a, eo nec M^b | luctuosam P^a | et]
e M^a 19 indecedentibus M^a, indice-
bus P^a | machinationibus om. A | abscedit R^a
21 sic] si sic A | est om. A | probato] pro
uoto A 22 uoluntatem A, uoluntate L |
s. a. Th. Hal. PL | viii] Th., uii PL, iiii Hal. |
serdicae om. PL | prisco P, crispo c. Th. |
II cc] II c. Th., caes. II Hal., om. PL
24 a om. PL | pp. om. PL 25 quae ad
filiam R^a 26 in om. R^a 28 paterna uel
materna L, materna aut paterna C | sua
om. L^a | nepote] pronepote L^a 29 itidem]
sit idem PL | paterna uel materna P, paterni
aut materni C^aM^a? | nepte C | pronepote]
nepote C, pronepte uel pro suo nepote M^a

non tantum eandem dotem uel donationem conferri, uerum etiam in quartam partem ad excludendam inofficiosi querellam tam dotem datam quam ante nuptias donationem praefato modo uolumus imputari, si ex substantia eius profecta sit cuius de hereditate agitur. D. K. MAL. IP80 A. II CONS. a. 479

- 30 ¹IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Omnimodo testatorum uoluntatibus prospicientes magnam et innumerabilem occasionem subuertendae eorum dispositionis amputare censemus et in certis casibus, in quibus de inofficiosis defunctorum testamentis uel alio modo subuertendis moueri solebat actio, certa et statuta lege tam mortuis consulere quam liberis eorum uel aliis personis, quibus eadem actio competere poterat: ut, siue adiciatur testamento de implenda legitima portione siue non, firmum quidem testamentum sit, liceat uero his personis, quae testamentum quasi inofficiosum uel alio modo subuertendum queri poterant, id quod minus portione legitima sibi relictum est ad implendam eam sine ullo graamine uel mora exigere, si tamen non ingrati legitimis modis arguantur, cum eos scilicet ingratos circa se fuisse testator edixit: nam si nullam eorum quasi ingratorum fecerit mentionem, non licebit eius heredibus ingratos eos nominare et huiusmodi quaestionem introducere. et haec quidem de his personis statuimus, quarum mentionem testantes fecerint et aliquam eis quantitatem in hereditate uel legato uel fideicommisso, licet minorem legitima portione, reliquerint. Sin uero uel praeterierint aliquam eorum personam iam natam uel ante testamentum quidem conceptam, adhuc uero in uentre constitutam, uel exheredatione uel alia eorum mentione facta nihil eis penitus reliquerint, tunc uetera iura locum habere sancimus, nullam ex praesenti promulgatione nouationem uel permutationem acceptura. Imputari uero filiis aliisque personis, quae dudum ad inofficiosi testamenti querellam uocabantur, in legitimam portionem et illa uolumus, quae occasione militiae ex pecuniis mortui eisdem personis adquisitione posse lucrari eas manifestum est, eo quod talis sit militia, ut uendatur uel mortuo militante certa pecunia ad eius heredes perueniat, ita tamen, ut ille gradus eiusdem militiae inspiciatur, quem morte testatoris militans obtinet, ut tanta ei pecunia in legitimam portionem computetur, quantam dari statutum est, si in eo gradu mortuus esset is, qui militiam ex pecuniis testatoris adeptus est. Exceptis solis uiris spectabilibus silentiariis sacri nostri palatii, quibus praestita iam specialia beneficia tam de aliis capitulis quam de pecuniis super memorata militia a parentibus eorum datis, ne in legitimam portionem eis computentur, rata esse praecipimus: in ceteris uero personis praedictam observationem tenere uolumus. D. K. IVN. CONSTANTINOPOLI IVSTINIANO A. II CONS. a. 528
- 31 ²IDEM A. MENAE PP. Quae nuper ad testamenta conseruanda nec facile retractanda sanximus³, ut ratione Falcidiae minime illis personis derelicta, quae ad inofficiosi testamenti querellam ex prioribus uocabantur legibus, non periclitentur testamenta, sed quod deest legitimae portioni, id est quartae parti ab intestato successionis, tantum repleatur, exceptis illis quibus nihil in testamento derelictum est, in quibus prisca iura illibata seruauimus, etiam ad testamenta sine scriptis facienda locum habere sancimus. D. III ID. DEC. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. II CONS. a. 526

PLCRM

¹ iunge 6, 23, 24. 6, 41, 1 ² iunge 6, 23, 26 ³ c. 30 h. l.

1 uearum R 3 ex] haec R^a | profecto C^a | de om. M^a 4 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 30 5 testamentorum L^a | proficientis R^a 6 magnam] maga inceptit, mox emend. P 7 et in] et in his M^a 8 certa bis P^a? | statuta R^a 11 quasi om. PL^aR^bM^a | poterat R^a 12 est om. PL^a | eam om. P^aL 13 ingrati leg. modis non CR | aggrauantur Rⁱ 14 testor M^a | dixit C 16 haec] hoc LC^a 17 hereditatem R | legitimam portionem C^a 18 relinquerint R 19 conceptum P^a | uente L^a 20 mentionem C^a | eis] ei PLM | relinquerint R 21 praesentis M^a | uel permutationem om. R^a 22 ad om. PL | testamento L^a

23 illas P^aL^aC^a?. illam R^a?M^a 24 mortuis R^a | hisdem L^bCM^a, (e?)isdem L^a | adquisitione R^a | malicia P^a 25 uendetur P 26 morte] in morte C | militantis M^a? 27 ei om. C 28 adeptus PL 30 memoratam miliciam PL | ne] non PLR^a, non e R^a? 31 computetur PLM 32 s. a. Hal. PL et PL ad c. 29 | a.] aa. PL ad c. 29 | cons. PL utroque loco 33 idem] impr. iustinianus S | meniac P^a | retracta M^a 34 sanctimus L^a?, sancimus C^a | officiosi P^a 35 quod] quidem R^a 36 quarta pars PLC^aM 37 in testamento nichil LR 38 s. a. Hal. PL | in] n Hal. | id. om. P 39 dn.] dec. PL | pp. om. Hal | cons. PL

- 32 IDEM A. MENAE PP. Quoniam in prioribus sanctionibus¹ illud statuimus, [B 39, 1, 54
ut, si quid minus legitima portione bis derelictum sit, qui ex antiquis legibus de inofficioso
testamento actionem mouere poterant, hoc repleatur nec occasione minoris quantitatis
testamentum rescindatur, hoc in praesenti addendum esse censemus, ut, si condicionibus
quibusdam uel dilationibus aut aliqua dispositione moram uel modum uel aliud grauamen
introducunt eorum iura, qui ad memoratam actionem uocabantur, minuta esse uideantur,
ipsa condicio uel dilatio uel alia dispositio moram uel quodcumque onus introducens tolla-
tur et ita res procedat, quasi nihil eorum testamento additum esset. D. 11² K. APRIL.
CONSTANTINOPOLI DECIO VC. CONS. a. 529
- 33 IDEM A. DEMOSTHENI PP. Si quis suo testamento maximam quidem por- [B 39, 1, 55 10
tionem libero derelinquat, minusculam autem alii uel aliis de sua stirpe progenitis, ipsam
tamen legitimam siue in hereditate uel in legato uel in fideicommissio, ut non possit locus
de inofficiosi testamenti querellae fieri, et ille quidem, qui ex paruulo genitoris sui con-
sequitur substantiam, eam suscipere maluerit, qui autem ex maiore parte eam amplexus
est, siue unus uel si plures sint, non statim et sine contentioso proposito uel ulla mora 15
eam restituere uoluerit, sed expectato iudiciorum strepitu et multis uariisque certaminibus
habitis post longum tempus ex sententia iudicis uix eam reddiderit, crudelitatem eius com-
petenti poena adgredimur, ut, si haec fuerint subsecuta, non tantum in quod testator uoluit
eum restituere condemnetur, sed etiam aliam tertiam partem quantitatis, quae fuerat in
testamento derelicta, modis omnibus reddere, ut auaritia eius legitimis ictibus feriatur: aliis 20
omnibus, quae in eodem testamento uel elogio scripta sunt, pro sui tenore ad effectum
perducendis. Legis autem ueteris iniquitatem tollentes, ut non diutius erubescat posita,
quam Iulius Paulus in suis scripsit quaestionibus, hanc piissimam adgredimur sanctionem.
cum enim infantem suum non posse ingratum a matre sua uocari scripsit neque propter
hoc ab ultima suae matris hereditate repelli, nisi hoc odio sui fecerit mariti, ex quo infans 25
progenitus est, hoc iniquum iudicantes, ut alieno odio alius prae grauetur, penitus delenda
esse sancimus et huiusmodi causam liberis non tantum infantibus, sed etiam quam-
cumque aetatem agentibus opponi minime concedimus, cum possit sub condicione emanci-
pationis hereditatem suam mater filio derelinquens et patris odium punire et iuri filii sui
minime nocere nec suam naturam fallere. satis enim crudele nobis esse uidetur eum qui 30
non sentit ingratum existimari. D. XV K. OCT. CHALCEDONE DECIO VC. CONS. a. 529
- 34 IDEM A. IOHANNI PP. Si quis filium suum exheredatum fecerit alio scripto [B 39, 1, 56
herede, reliquerit autem ex eo nepotem uel uinum uel in uentre nurus suae constitutum,
deliberante uero scripto herede filius decesserit, nulla hereditatis petitione ex nomine
de inofficioso constituta uel praeparata omne adiutorium nepotem dereliquit. nec enim 35
pater nepoti aliquod ius, cum decesserit, contra patris sui testamentum dereliquit, quia

PLCRM

¹ c. 30. 31 h. t. ² II fortasse delendum est (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 174) ³ iunge
5, 9, 10

1 idem] impr. iustinianus S 2 legitimam
portionem C^v 3 nec] C^v cum B (x.π.): καὶ
ὅτι μὴ, ne PLC^vRM 4 hoc] hoc et C
contra B 5 moram P^v | uel aliud] aliud C^v
6 introducentes P^v, intraducere M^a | uoca-
buntur M 7 ipsa] et ipsa PL^a contra B
8 procederet PLC^v?RM^a, προβαῖν praecedente
ἀναμνησθῆναι B (x.π.) | esse R^a | s. a. Hal. PL
11] prid. PL 9 constant. om. Hal. | uc.
om. PL 10 idem] impr. iustinianus S | de-
monstreni L^a, domestini M, moene S | pp.
om. PL 11 alii] alio C, aliis M^a? 12 siue
om. M | hereditatem C^v | in fid.] fid. R^aM
13 de inofficioso testamento RM^a | querela
PLC^v | et om. C^v? | qui] quid R^a 15 siue]
si RM, inc. C^v | uel si] CRM, uel ipsi PL
non om. P^aL | praeposito M | ulla mora]

clamore C, mora M 16 noluerit PL | in-
specto PLR^a, inspecto... R^a 17 sententiis PR,
ententia M^a | redigerit M^a 18 in quod P^aL^a,
in id quod C^vM, in (hoc ins. P^a) quo P^aL^aR,
inc. C^v 19 eum om. C | fuerit M 20 aliis]
liis M^a 21 scripte M^a | pro om. R^a 22 tol-
lentem R^a 23 aggredimur piissimam L
24 suum om. CM 25 chditate P^a, inc. P^a |
sui fecerit] id fecerit P^a, fecerit sui P^aL
27 et] RM, ut PLC | causa PL 29 iuri]
uiri C^v, inc. L^aR^a 30 nec om. P^a 31 s. a.
Hal. PL | xv] PL, xii Hal. | chalcedone
om. Hal. | cons. PL 32 idem] impr. iusti-
nianus S | exhereditatum R 33 uel om. C^vR |
uinum R^a | uentrem C^vR | deliberande L
34 pecione P^a 35 nepoti P^aL^aM^a? | dere-
linquit PL | neque C^vM, ... C^v 36 qua L^a

postea et adita est ab extraneo hereditas et superuixit auo pater eius, ut neque ex lege Vellaea possit in locum patris sui succedere et rescindere testamentum. et hoc nonnulli iuris consulti in medio proponentes inhumane reliquerunt. Sed nos, qui omnes subiectos nostros et filios et nepotes habere existimamus adfectione paterna et imitatione, secundum quod possibile est omnium commodo prospicientes iubemus in tali specie eadem iura nepoti dari, quae filius habebat, et nisi praeparatio facta est ad inofficiosi querellam instituendam, tamen posse nepotem eandem causam proponere: et si non heres apertissimis probationibus ostenderit ingratum patrem nepotis circa testatorem fuisse, testamento remoto ab intestato eum uocari, nisi certa quantitas patri eius minor parte legitima relicta est: tunc etenim secundum nouellam nostri numinis constitutionem¹ repletio quartae partis nepoti superest, si qua patri eius compete-¹⁰ bat: et perfruat¹¹ nostro beneficio a uetustate quidem neglectus, a nostro autem uigore recreatus, nisi pater adhuc superstes uel repudiavit querellam uel quinquennium tacuit, scilicet post aditam hereditatem. D. III² K. AVG. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. a. 531

- 35 ³IDEM A. IOHANNI PP. Si quando talis concessio imperialis processerit, per [B 39, 1, 57] 15 quam libera testamenti factio conceditur, nihil aliud uideri principem concedere, nisi ut habeat consuetam et legitimam testamenti factionem. neque enim credendum est Romanum principem qui iura tuetur huiusmodi uerbo totam observationem testamentorum multis uigiliis excogitatam atque inuentam uelle euertere. Illud etiam sancimus, ut, si quis a patre 1 certas res uel pecunias accepisset et pactus fuisset, quatenus de inofficiosi querella aduersus testamentum paternum minime ab eo moueretur, et post obitum patris filius cognito paterno testamento non agnouerit eius iudicium, sed oppugnandum putauerit, uetere iurgio exploso huiusmodi pacto filium minime grauari secundum Papiniani responsum, in quo definiuit meritis magis filios ad paterna obsequia prouocandos quam pactionibus adstrin- 1a gendos. Sed hoc ita admittimus, nisi transactiones ad heredes paternos filius celebrauerit, 2 in quibus apertissime iudicium patris agnouerit. Et generaliter definimus, quando pater minus legitima portione filio reliquerit uel aliquid dederit uel mortis causa donatione uel inter uiuos sub ea condicione, ut haec inter uiuos donatio in quartam ei computetur, si filius post obitum patris hoc quod relictum uel datum est simpliciter agnouerit, forte et securitatem heredibus fecerit quod ei relictum est accepisse, non adiciens nullam sibi 30 superesse de repletionem quaestionem, nullum filium sibi facere praeciudicium, sed legitimam partem repleti, nisi hoc specialiter siue in apocha siue in transactione scripserit uel pactus fuerit, quod contentus relicta uel data parte de eo quod deest nullam habet quaestionem: 3 tunc etenim omni exclusa querella paternum amplecti compellitur iudicium. Quae omnis sanctio suas radices extendat non solum ad filium uel filiam, sed etiam ad omnes personas, 35 quae de inofficioso querellam contra mortuorum ultima elogia possunt mouere. D. X. SEPT. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. a. 531

A⁴ (c. 35 pr.) PLCRM

¹ c. 30 h. 1. ² III (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 179)? ³ iunge c. 36 et 6, 2^a, 4

1 pater auo PL 2 uellaea) L^bR^b, nouella PR^a, uelleia R^aM^b, inc. L^aC^aM^a | nonnulli iuris consulti hoc PL 3 praepo-
nentes C^a | relinquerunt P, reliquerint L^a 5 omnium] de omnium R, de his omnium C | commoda PLC^aM^b | perspicientes PLCRM^a? | iura] iura ab ultima patris sui hereditate P^aL^a? 6 habeat PL^a | ad] ad de P 9 enim M 10 nominis libri | nepotis M^a 11 pater R^a 13 quinquennio C^aM | s. a. Hal. PL | III] ii P, prid. L | const. om. Hal. 14 post cons. lamp. ii et horeste (hor. L) cons. (om. un. cc.) PL, lampadio et oreste cons. Hal. 15 inscriptionem om. A | idem] impr. iustinianus S | a.] augusti R | concessio A¹, consensio A^a, concessio M^a 16 concedatur PLR^b | cedere R^a | nisi] ni A¹, om. A^a 17 testa-

mentis A^a ex emend. A¹ | romanorum PL 19 excogitam A | euertere R^a, inc. C^a 20 in-
officiosi] PLC^aM^a, inofficioso C^aR^aM^b 22 ue-
teri C 23 exploso] W^r, expulso PLCRM | huiusmo-
do L^a | in quo] id quod C^a? 24 me-
ritis om. P^aL^a, meritis C^a | magis om. C^aR^aM |
uocandos P^aL^b, uocandis L^a | quam pact. ad-
stringendos om. L^a 25 hoc] hec P^aLR^b trans-
actionis R^a 28 ut haec] ut hoc P^a, et M^a |
quarta CR 29 forte] et forte M 31 prae-
iudicium R^a 32 apochas P^aL^a | transaccio-
nem PLM 33 conuentus L^a | habeat RM 34 enim C | exclusus CRM: πάσης αποκλει-
σμένης μέρους B | complellitur R^a 35 uel] uel
ad M 36 s. a. Hal. PL 37 constant. ...
uu. cc.] cp. (cap. P) lamp. et horeste (hor. L)
uu. cc. PL, lampadio et oreste cons. Hal.

- 36 ¹ IDEM A. IOHANNI PP. Scimus ante constitutionem² fecisse, qua cautum [B 39, 1, 55] est, si pater minorem debita portionem filio suo reliquisset, omnimodo, etsi non adiciatur
 1 uiri boni arbitrata repleti filio, attamen ipso iure inesse eandem repletionem. Quaerebatur
 itaque, si quis rem donatam uel inter uiuos uel mortis causa uel in testamento relictam
 agnouerit et pro parte sua habuerit, deinde eadem res euicta uel tota uel pro parte
 fuerit, an debeat ex nostra constitutione pars legitima post euictionem suppleri: uel si
 ex lege Falcidia minuantur legata uel fideicommissa uel mortis causa donationes, debet
 tamen ex hoc casu supplementum introduci: ne, dum totam Falcidiam accipere heres
 1a nititur, etiam totum commodum hereditatis amittat. Sancimus itaque in omnibus istis
 casibus, siue in totum euictio subsequatur siue in partem, emendari uitium et uel aliam
 rem uel pecunias restitui uel repletionem fieri, nulla Falcidia interueniente, ut, siue ab
 initio minus fuerit derelictum siue extrinsecus qualiscumque causa interueniens aliquod
 grauamen imponat uel in quantitate uel in tempore, hoc modis omnibus repleti et nostrum
 1b iuuamen purum filiis inferri. Repletionem autem fieri ex ipsa substantia patris, non si
 quid ex aliis causis filius lucratus est uel ex substitutione uel ex iure adcrendi, puta
 usus fructus: humanitatis etenim gratia sancimus ea quidem omnia quasi iure aduen-
 1c (1) ticio eum lucrari, repletionem autem ex rebus substantiae fieri. Cum autem quis extra-
 neo herede instituto filio suo restituere eum hereditatem suam, cum moriatur, disposuerit,
 uel in tempus certum restitutionem distulerit, quia nostra constitutio³, quae antea posita
 est, omnem dilationem omnem moram censuit esse abstrahendam, ut quarta pars pura et
 1d mox filio restituatur, in huiusmodi specie quid faciendum sit, dubitabatur. Sancimus ita-
 que quartae quidem partis restitutionem iam nunc celebrari non expectata nec morte here-
 dis nec temporis interuallo, reliquum autem, quod post legitimam portionem restat, tunc
 1e restitui, quando testator disposuit. Sic etenim filius suam habebit portionem integram et
 qualem leges et nostra constitutio definiuit, et scriptus heres commodum quod ei testator
 2 dereliquit cum legitimo moderamine sentiet. Illud praeterca sancimus, ut tempora de in-
 officiosi querellae ab adita hereditate secundum Vlpiani opinionem currant, Herennii Mo-
 destini sententia recusata, qui a morte testatoris ilico cursum de inofficioso querellae tem-
 poribus dabat, ut non liceat heredi quando uoluerit adire, ne per huiusmodi tramitem iterum
 2a filius defraudetur debito naturali. Sancimus itaque, ubi testator decesserit alio scripto
 herede et speratur de inofficioso querella, necessitatem habere scriptum heredem, si quidem
 praesto est in eadem commanens prouincia, intra sex mensuum spatium, sin autem seorsum
 utraque pars in diuersis prouinciis degit, tunc intra annale tantummodo spatium simili
 modo per continuum a morte testatoris numerandum omnimodo adire huiusmodi heredita-
 tem, uel manifestare suam sententiam, quod hereditatem minime admittit: expeditus etenim
 ita tractatus inducitur filio memoratam mouere querellam: sin uero scriptus heres intra
 statuta tempora minime adierit, per officium quidem iudicis scriptum compelli hoc facere.
 2b In medio tamen, id est a morte quidem testatoris, ante aditam autem hereditatem, etsi

PLCRM

¹ iunge c. 35 et 6, 28, 4 ² c. 30 h. t. ³ c. 31 h. t.

1 idem] impr. iustinianus S | fecisse] CRM²,
 fuisse relatum (relictam P²) PL²M², fecisse
 relatum L² 2 debitam R², om M² | adica-
 tur M² 3 eadem repletionem PL 5 uicta C
 6 fuerint M² | debeant M² 7 facidia L²
 8 tamen] tantum P² 9 in om. PL² | istis
 om. P² 10 parte C | emendare M | et om. PL
 11 replicationem C² 14 filius M² | non] nam
 PL²?, nam M² 15 quid] quidem P²? L | lucra-
 tus est filius PL | accrescedis P², accrescen-
 dis P²L² | putat P², ut puta M² 16 humani-
 tas L² | auentio M² 17 repletionem R | quis]
 si quis PL²R²M², inc. C²: si quis fortasse
 uerum est, ut qui legem composuit scribere
 uoluerit cum autem, si quis ..., dubitabatur:
 sancimus quartae (similiter B) 18 morie-

tur C 19 certum tempus M | ante R | com-
 posita PL 20 omnemque moram L, inc. R² |
 abstahendam M² 21 dubitatur C² 22 resti-
 tutionem] dett. cum B ἀποκαθίστασθαι, esti-
 mationem PLCRM | mortis P²L² 23 nec
 ... restat om. P² | temporibus L | qui L² |
 post] CRM², praeter P²LM²? | legitima por-
 tione P²L² 24 etenim] enim et M, etiam et C |
 suam om. C 25 legem C² | definiuit] dis-
 posuit C | scripus L² 27 querela PLC²RM
 30 defraudetur R², inc. C² 31 scriptum
 habere M 32 commanens in eadem C |
 mensium CM², mensum M² 33 annalem M²
 34 omnimodo om. PL 35 uel manifestare
 om. P² | praesentiam P²L² 36 ita contrac-
 tus P²L², tractatus ita C 38 in] ne in M²

decesserit filius, huiusmodi querellam, licet non se praeparauerit, ad suam posteritatem transmittet, ad extraneos uero heredes tunc tantummodo, quando antiquis libris insertam faciat praeparationem. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC.

a. 531

- 37 ¹ IDEM A. IOHANNI PP. Cum antiquis legibus declaratum est, ut militaria B 39, 1, 59 5
testamenta de inofficioso querellam euadant, multi alii casus emergunt, in quibus dubita-
1 tiones exortas sopiri necesse est. In castrensibus etenim pecuniis introducta est et alia
subdiuisio et peculii triplex inuenitur causa. uel enim paganum est peculium uel castrense
1a uel quod medietatem inter utrumque obtinet, quod quasi castrense nuncupatur. In tali
igitur peculio, quod quasi castrense appellatur, quibusdam personis licentia conceditur con- 10
dere quidem testamenta, sed non quasi militibus Tract. de pecuniis (Heimbach Anecd. 2 p. 257)
quo uoluerint modo, sed communi et licito et consueto ordine obseruando, quemadmodum
constitutum fuerat in consulibus et praefectis legionum et praesidibus prouinciarum et
omnibus generaliter, qui in diuersis dignitatibus uel administrationibus positi a nostra
1b consequuntur manu uel ex publicis salariis quasdam largitates. Sed hae quidem personae 15
testamenti faciendi habent potestatem in ipsis tamen tantummodo pecuniis, quae iam enu-
1c merata sunt, id est quasi castrensibus. Sed et ueterani, qui tempore quidem mili- (Tract.)
tiae sibi peculium adquisierunt, militiam autem deposuerunt, testari (licito tamen modo)
1d non prohibentur. In his itaque omnibus quasi castrensibus pecuniis dubitabatur, si contra
1e huiusmodi testamenta de inofficioso querellam extendi oportet. ²Sed prior quaestio erat, 20
si omnes qui quasi castrense peculium habent testari in hoc possint, quia non omnibus
passim, sed quibusdam personis hoc priuilegii loco concessum est: quia ³militibus quidem
et ueteranis testamenta facere in castrensi peculio undique concessum fuerat, sed militibus
quidem in expeditione constitutis iure suo, ueteranis autem iure communi: de aliis autem
personis omnibus, quae non per speciale priuilegium hoc acceperunt, si possint testari, 25
dubitatum fuerat, ut puta uiris disertissimis patronis causarum uirisque deuo- Tract. l. c.
tissimis memorialibus et agentibus in rebus nec non magistris studiorum liberalium, archiatri
1f (1) quoque et omnibus omnino, qui salaria uel stipendia percipiunt publica. In his itaque
omnibus sancimus, quia ad imitationem peculii castrensis quasi castrense peculium super-
uenit, omnibus ⁴, qui tale peculium possident, super ipsis tantummodo rebus, quae quasi 30
castrensis peculii sunt, ultima condere (secundum leges tamen) posse elogia: hoc (Tract.)
nihilominus eis addito priuilegio, ut neque eorum testamenta de inofficioso querella ex-
1g pugnentur. Si enim patronus aduersus res, quas libertus eius ex castris quaesivit sui
iuris indubitanter constitutus, praeteritus fuerit ab ingrato liberto, tamen contra eius-
modi peculium contra tabulas bonorum possessionem non habet secundum ueterum legum 35
sanctionem, quemadmodum oportet praefata peculia, quae ad instar castrensis peculii intro-
2 ducta sunt, de inofficioso querellae esse supposita? Sed haec obtinere oportet, donec in
sacris parentum suorum constituti sunt hi qui quasi castrense peculium possident. si enim
sui iuris efficiantur, procul dubio est eorum testamenta et pro ipsis rebus, quas antea ex
quasi castrensi peculio habebant, posse de inofficioso querellam sustinere, cum neque nomen 40

P (c. 36) L (c. 36) CRM

¹ iunge 1, 3, 49. 1, 5, 22 ² § 1e...2a epitomantur in 6, 22, 12 ³ requiritur nam ⁴ re-
quiritur omnes

1 parauerit M^a 2 liberis R^a 3 s. a. Hal.:
in PL est subscriptio 23, 4 5 idem] impr.
iustinianus S 6 inofficiosi R | alii om. R^a
7 sopori R^a | in castrensibus ... est om. R^a
8 etenim R 9 nuncupatur ... 10 castrense
om. R^a 10 castrensi M^a 12 uoluerunt M |
et licito] licito M^a 13 in om. C | praef. leg.]
ἐπάρχων λεγόντων Tract. (κ.π.) | praes.] in
praes. M 14 uel] atque M 15 publicis M^a |
haec M 16 numerata R 17 qui] quod in
(in add. R^b?) R 18 tamen] tantum R 20 de

inofficiosi R^b, dein... (de?)fficiosi R^a 21 non]
non in R 24 expeditionem C 25 possunt C
28 omnino om. R | percipiunt om. R^a | plu-
bica M 29 quia] quibus R^a 32 de inoffi-
ciosi RM^a 33 si seqq.] εἰ γὰρ ὁ πάτρων
κατὰ τῶν κτηθέντων τῷ ἀπελευθέρῳ ἰδιοκτήτῳ
παρουσίῳ οὐκ ἔχει τὴν κατὰ τῆς διαθήκης ἐναν-
τίωσιν B 34 praeteritus] et p. M^a, etsi p. M^b
35 peculia M 37 inofficiosi R 38 paren-
tium M^a | possidet M^a 39 eorum] et eo-
rum M | ante C 40 inofficiosi R

peculii permanet, sed aliis rebus confunditur et similem fortunam recipit, quemadmodum et ceterae res eorum, et unum congregatur ex omnibus patrimonium. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC.

a. 531

XXVIII

R DE INOFFICIOSIS DONATIONIBVS R

5

- 1 IMP. PHILIPPVS A. NICANORI ET PAPIANAE. Si, ut adlegatis, mater uestra ad deludendam inofficiosi querellam paene uniuersas facultates suas, dum ageret in rebus humanis, factis donationibus siue in quosdam liberos siue in extraneos exhausit ac postea uos ex duabus unciis fecit heredes easque legatis et fideicommissis exinanire gestiuit, non iniuria iuxta formam super inofficioso testamento constitutorum subueniri uobis utpote quartam 10 partem non habentibus desideratis. PP. XIII K. SEPT. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 2 IMP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. AETIAE. Pater si omne patrimonium [B 41, 4, 3] suum impetu quodam immensae liberalitatis in filium effudit, aut in potestate is permansit, et arbitri familiae eriscundae officio congruit, ut tibi quartam debitae ab intestato portionis praestet incolumem, aut emancipatus fuerit, et, quia donatio non indiget alieno ad- 15 miniculo, sed suis uiribus nititur, iuxta constitutiones is qui prouinciam regit ad similitudinem inofficiosi querellae auxilium tibi acquiritatis impertiet. PP. VI K. AVG. MAXIMO II ET GLABRIONE CONSS. a. 256
- 3 IDEM AA. AELIANO. Precibus quidem tuis proposita rescripta eos parentes [B 41, 4, 4] denotant, qui, cum testamento facto uiui patrimonium suum immensis donationibus exina- 20 nissent, inane nomen heredum liberis reliquissent. sed ad intestatos quoque eadem ratio acquiritatis extenditur. PP. X K. NOV. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 257
- 4 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CALPURNIAE ARISTAENETAE. Si [Val. 282] filius tuus immoderatae liberalitatis effusione patrimonium suum exhausit, praesidis prouinciae auxilio uteris, qui discussa fide ueri, si in integrum restitutionem ex filii persona competere 25 tibi ob improbabilem donationis enormitatem animaduenterit, in remouendis his quae perperam gesta sunt tibi subueniet. ideoque non est tibi necessarium aduersus immo- [Val.] dicas donationes auxilium ad instar inofficiosi testamenti. PP. III ID. FEBR. MEDIOLANI² MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 256
- 5 IDEM AA. COTTABEO. Si totas facultates tuas per donationes uacuefecisti, [B 41, 4, 5] 30 quas in emancipatos filios contulisti, id, quod ad submouendas inofficiosi testamenti que-

A^u (29 R 2. 3) *P* (29) *L* (29 R 1...3. 25, 6. 29, 4. 5) *CRM*

¹ iunge 8, 53, 6 ² Nicomediae (Mommson)?

2 eorum et] *Bamb. D I 3*, eorum .. *M^a*, eorum ad *M^b*, eorum et ad *R*, et eorum ad *C* | congregantur *RM* | *s. a. Hal.* 3 post cons. ... uu. cc.] lampadio et oreste uu. cc. cons. *Hal.*, sed in addendis emendauit post cons. ... uu. cc. anno secundo: ad annum 531 hanc const. pertinere constat et propter diem (cf. *Zeitschrift für Rechtsgesch.* 11 p. 185) et quia citatur in 6, 22, 12, quae eiusdem diei est 6 et papianae *R*, om. *P^a* | ad] a *M^a* | excludendam *C* 8 siue om. *C* | in extr.] extr. *PLR^a* 9 uiciis *R* | et] uel *CR* 10 super] de *R* | officioso *PL* 11 *s. a. Hal. PL* | pp.] p. *P* | xuii *PL* | tacione *PL* | cons. om. *PL* 12 galianns *M* | aetiae] *APLR*, actiae *C*, atie *M*, anthiae *S* | omni *L^a* 13 libertatis *C^a* | filio *R^a* | potestatem *C^a* | is] *ACR^a*, eius *PL^a*, eius is *L^bR^bM* 14 et om. *CR* | arbitrii *L^a* | intestatu *P^a* 15 aut]

aut si ante *P^a*, aut si *P^aR^bM^b*, aut.... *L^a* | indiet *P^a*, diget *M^a* 16 iuxta] iux *M^a* | prouincias *A* 17 de inofficioso *C* | *s. a. Hal. PL* | k. aug.] id. ian. *PL* | ii et glabrione] et glauiore *PL* 19 aa.] a. *SAⁱ* | adiano *R* 21 inane] *W^a*, et inane *APLCRM* | heredem *L^a* | sed] sed et *R* 22 *s. a. Hal. PL* | pp.] p. *L* | ipsis ... cons. om. *PL* 23 aa.] aa. et cc. *C* | calpurniae aristaenetae] *Val.*, aristinae *SPLCRM* 24 liberalitatis *P^a* | praesides *L^a* 25 utaris *Val.* | ueri fide *C* | in integrum] integrum *C^aR^aM^a*, integri *Val.* | compere *P^a* 26 qui *R* 27 tibi] si tibi *P^a* 28 testamenta *M^a* | *s. a. Val. Hal. et PL* ad 28, 36 | pp. iii] *Val.*, d. vi *Hal.*, ui *PL* | mediol. om. *Hal. PL* | ii om. *Val.* 30 aa.] aa. et cc. *C* | cottabeo *M* | uacui fecisti *L^a*, uacuas fecisti *CM^b* 31 quasi in *M^a* | submouendam i. t. querellam *CM*

rellas non ingratis liberis relinqui necesse est, ex factis donationibus detractum, ut filii uel nepotes, qui postea ex quocumque legitimo matrimonio nati sunt, debitum bonorum subsidium consequantur, ad patrimonium tuum reuertetur. D. II K. MART. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS.

a. 286

- 6 IDEM AA. DEMETRIANAE. Cum donationibus in fratrem tuum collatis facultates patris tui exhaustas esse eundemque patrem uestrum ea quae superfuerant codicillis inter uos diuississe proponas, si uoluntatem eius non agnouisti nec beneficio aetatis aduersus haec iuuari poteris nec tantum dos a patre data et fideicommissum continent, quantum ad submouendam querellam sufficiat, de enormitate donationum ad exemplum inofficiosi testamenti praeses provinciae iurisdictionis suae partes exhibebit. PP. VI K. MAI. CONSS. VT SVpra.

a. 286

- 7 IDEM AA. AVRELIO AMMIANO. Si mater tua ita patrimonium suum profunda liberalitate in fratrem tuum euisceratis opibus suis exhausit, ut quartae partis dimidium, quod ad excludendam inofficiosi testamenti querellam aduersus te sufficeret, in his donationibus quas tibi largita est non habeas, quod immoderate gestum est reuocabitur. PP. V ID. MAI. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS.

a. 286

- 8 IDEM AA. AVXANONI. Si liqueat matrem tuam interuertendae quaestionis inofficiosi causa patrimonium suum donationibus in unum filium collatis exhausisse, cum aduersus eorum cogitationes, qui consiliis supremum iudicium anticipare contendunt et actiones filiorum exhauriunt, aditum querellae ratio deponat, quod donatum est pro ratione quartae ad instar inofficiosi testamenti conuicti deminuetur. Nam quod uxor a marito in se matrimonii tempore donationis causa collatum emancipato filio communi consentiente domino donauit, uelut ex bonis patris, de cuius substantia prohibente matrimonio non potuit exire, datum accipi rationis est: in cuius bonis si idem consilium et euentus comprehendatur, lex, quam patrimonio matris ediximus, obseruabitur. PP. III ID. SEPT. CC. CONSS.

a. 294

- 9 IMP. CONSTANTIVS A. OLYBRIO. Non conuenit dubitari, quod immodicarum donationum omnis querella ad similitudinem inofficiosi testamenti legibus fuerit introducta et sit in hoc actionis utriusque uel una causa uel similis aestimanda uel idem et temporibus et moribus. D. XIII K. IVN. TAVRO ET FLORENTIO CONSS.

a. 361

XXX

R DE INOFFICIOSIS DOTIBVS R

- 1 IMP. CONSTANTIVS A. AD MAXIMUM PRAESIDEM CILICIAE. Cum omnia bona a matre tua dote dicantur exhausta, concordare legibus promptum est, ut ad P (29) L (29) CRM

¹ iunge Th. 2, 19, 4 ² et C. addit Th. ³ illud omnino dubitari non conuenit Th. ⁴ cum omnis hereditas dote dicatur exhausta Th.

1 detractum M^a 3 reuertetur C, reuertitur PLRM | s. a. Hal. PL | d. II pp. prid. PL 5 dimitrie S, demetrie M || patris] patres P^a 7 uos] uiuos PL | diuidisse P^a C^a R, diuississe M^a | poponas R^a 8 hoc PLR^b | iuuare M^a | dos] modo P^a Lⁱ | et om. P^a | fideicommissam L^a | continet CR^b 10 s. a. Hal. PL | VI om. Hal. | cons. ut supra om. PL 12 aurelio] Vat., om. libri | ammiانو] SCRm, mammiano PL, anniano Vat. 14 dimidiam Vat., dimidididum L^a | quod] patris quod R^a, quam Vat. | ad om. C | querela M^a | sufficere constat Vat. 15 immoderato C^a, immoderat R^a 16 s. a. Hal. PL: in Vat. legitur dat. nicomediae V non. mart. augustis III et II cons. | id. mai.] m. aaai. PL | maximo II (II om. PL) ... cons.] cons. ut

supra Hal. 17 auxanoni PL, auxoni C | tuam] uestram M 18 donis P^a 19 anticipare L^a | et act. filiorum om. R^a 20 datum PL 21 deminuitur PLR 22 matrimonii P | consent.] non consent. P^a 24 potuerit L | comprehenditur PL, comprendatur M 25 diximus CM | s. a. Hal. PL | pp. ... sept.] ui. id. x. PL 27 const. PLC, constantinus SRM 28 immocarum P^a, immedicarum R^a | omnis] CM^a Th., omnibus PLRM^b | similitudine L 29 fuerat R^a | inducta Th. 30 idem] eadem C | et temp.] temp. Th. | et moribus om. P^a | s. a. Th. Hal.: in PL est subscriptio 31, 3 | iun.] Th., iul. Hal. 33 constantinus S | d max. pr. cicilie bis M^a | sicilie SC, cicilie M 34 dote] CM^a Th., in dote RM^b

exemplum inofficiosi testamenti aduersus dotem immodicam exercendae actionis copia tribuatur et filiis conquerentibus emolumenta debita deferantur. D. XIII K. IAN. SIRMIO DATIANO ET CEREALE CONSS.

a. 358

XXXI

R DE PETITIONE HEREDITATIS R

5

- 1 IMP. TITVS AELIVS¹ ANTONINVS A. AVGVRIANO PROCONSVLII AFRICAE. Sena- [B 42, 1, 59
tus consultum auctore diuo Hadriano auo meo factum², quo cautum est, quid et ex quo
tempore euicta hereditate restitui debeat, non solum ad fisci causas, sed etiam ad priuatos
1 hereditatis petitores pertinet. Usuras uero pecuniarum ante litis contestationem ex die uen-
ditionis hereditariarum rerum ab eo factae qui antea possidebat collectas nec non etiam 10
fructus bonae fidei possessores reddere cogendi non sunt, nisi ex his locupletiores extiterunt.
2 Post litem autem contestatam tam fructus non uenditarum rerum, non solum quos perce-
perunt, sed etiam quos percipere poterant, quam usuras pretii rerum ante litis contestatio-
nem uenditarum ex die contestationis computandas omnimodo reddere compellantur. PP. 14
VI K. FEBR. CLARO ET CETHIGO CONSS. a. 170
- 2 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. MARCELLO MILITI. Si post motam con- [B 42, 1, 60
trouersiam Menecratis bonorum partem dimidiam Musaeus ab herede scripto quaestionis
illatae non ignarus comparauit, tam ipse quasi malae fidei possessor quam heredes eius
1 fructus restituere coguntur. Si uero uenditionem lite antiquiorem esse liquido probaretur,
ex eo die fructus restituantur, ex quo lis in iudicium deducta est. fructibus enim augetur 20
2 hereditas, cum ab eo possidetur, a quo peti potest. Emptor autem, qui proprio titulo pos-
sessionis munitus non est, etiam singularum rerum iure conuenitur. D. K. IUL. SEVERO
ET VICTORINO CONSS. a. 200
- 3 IDEM AA. EPICTAE. Hereditas materterae petita non infringit alterius here- [B 42, 1, 61
ditatis petitionem, quae uenit ex alia successione. sed et si quaestionis titulus prior in- 25
officiosi testamenti causam habuisset, iudicatae rei praescriptio non obstaret eandem here-
ditatem ex alia causa uindicanti. PP. V ID. AVG. GETA II CONSS. a. 205
- 4 IMP. ANTONINVS A. VITALIANO. In restituenda hereditate compensatio eius [B 42, 1, 62
habebitur, quod te in mortui infirmitate in sumptumque funeris bona fide ex proprio tuo 29
patrimonio erogasse probaueris. PP. VII K. MART. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 5 IDEM A. POSTVMIANAE. De hereditate, quam bona fide possidebas, si contra [B 12, 1, 63
te pronuntiatum est, in restitutione eius detrahatur, quod creditoribus eiusdem hereditatis
exsoluisse te bona fide probaueris: nam repeti a creditoribus, qui suum receperint, non
potest. PP. VI K. IUN. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 6 IMP. ALEXANDER A. FIRMINO. Si putas non iure tutores datos nepotibus [B 42, 1, 64 35
tuis, quod eos dicas in potestate tua esse, petere ab his hereditatem filii tui emancipati

P (31 R 2. [3 p] 4. 5) L (31 R 2...5) CRM

¹ Titus Aelius del. ² Dig. 5, 3, 20, §

2 s. a. Th. Hal. | d. IIII kal. iun. Hal. | sir-
mio om. Hal. 3 cereali Hal. 5 repeti-
tione SP 6 impp. C, imppp. M | ant. | et
ant. M | a. | aa. SM, aa. C, om. R^a | augu-
riano S, agori M | proconsule S 11 extite-
rint R 13 poterant R^a | rerum pretii C
14 s. a. Hal. 17 menecreatis PL^a, menecre-
tis L^b, menegratis C | muses P^aL^a 18 mala C^a
19 litem L^a antiquiores R | liquide C | pro-
batur C, probetur R^a 20 iudicio PLCK^a |
est] fuerit C 21 autem om. M^a 22 non est
etiam] P^a, est etiam P^aLCRM, est B: ὁ δὲ
ἀγοραστὴς ἀπὸ ἰδικοῦ τίτλου νεμόμενος, τοῦτέστιν
ὡς ἱγορακῶς, τῇ περὶ τῶν καθ' ἑκάστα κινου-
μένη ἐνάγεται καὶ οὐχὶ τῇ τῶν κληρονομαιῶν ἀπαι-

τήσαι | s. a. Hal. PL | seuerio] seuerio a. II Hal.,
a. n. PL 24 epictesidi R | hered.] si P^aL |
infringitur M^a 25 et om. pLRM^a | titulis M^a
27 s. a. Hal. et PL ad 29, 9: in pL hoc
loco extat pp. | pp. v id. aug.] ui id. iun.
PL | geta II conss. PL, geta et plautiano
conss. (= a. 203) Hal. 28 antonius M | a.
om. C | restituenda P^a 29 habebitur] indu-
citur PL, γένεσται B | in om. L^a | infirmi-
tatem PL 30 s. a. Hal. PL | VII om. Hal. |
IIII] III PL 31 fide om. M^a 32 restituo-
nem PLM | detrahatur PLR, detrahentur M^b,
retrahantur M^a | quod] quae M 33 bone C^a |
receperunt C, perceperint M^a 34 s. a. Hal.:
in PL est subscriptio c. 7 36 dicis P

non moreris, cuius commodum ad te pertinere dicis, iudice statuturo, an a praesidalibus actis discedendum sit, qui eis tutores dedit, cum in tua potestate negarentur esse. PP. x k. Ivl. IULIANO ET CRISPINO CONSS.

a. 224

- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. RESTITVTAE. Hereditatis petitionem, quae aduersus pro herede uel pro possessore possidentes exerceri potest, praescriptione longi temporis non submoueri nemini incognitum est, cum mixtae personalis actionis ratio hoc respondere compellat. A ceteris autem tantum specialibus in rem actionibus uindicari posse manifestum est, si non agentis intentio per usucapionem uel longum tempus explosa sit. PP. xi k. Avg. CC. CONSS.

a. 294

- 8 IDEM AA. ET CC. AURELIO ASTERIO. Liber nec ne fuerit testator, ante omnia disquiri debet, cum hereditas petatur. D. iii k. APRIL.² CC. CONSS.

10

a. 294

- 9 IDEM AA. ET CC. DEMOPHILIAE. Si scripti delatam sibi successionem cognati repudiauerunt et hanc honorario uel ciuili iure quaesisti, res hereditarias, quae in eadem causa durant, hereditatis petitione uindicare potes. D. iii k. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

- 10 IDEM AA. ET CC. THEODOTIANO. Si filius familias delatam sibi hereditatem per longum tempus detinuit, eo ipso utpote agnita hereditate patri suo eius commodum adquisisse uidetur. D. xiii k. IAN. CC. CONSS.

a. 294

- 11 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. AETERNALI PROCONSVLI ASIAE. Cogi possessorem ab eo qui expetit titulum suae possessionis edicere inciuile est praeter eum, qui dicere cogitur, utrum pro possessore an pro herede possideat. D. xii k. APRIL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO IIII ET HONORIO III AA. CONSS.

a. 396

- 12 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum hereditatis petitioni locus fuerat, exceptio adsumebatur, quae tuebatur hereditatis petitionem, ne fieret ei praeiudicium. magnitudo etenim et auctoritas centumuiralis iudicii non patiebatur per alios tramites uiam hereditatis petitionis infringi. Cumque multae uarietates et controuersiae ueterum exortae sunt, eas certo fine concludentes sancimus, si quis hereditatis petitionem uel suscepit uel suscipere sperat uel mouere⁴, alius autem superueniens uel ex deposito uel commodato uel legato uel ex fideicommisso uel ex aliis causis inquietare uel reum uel agentem ex persona defuncti crediderit sibi esse necessarium, si quidem pro legato uel fideicommisso hoc faciat, rem expeditae quaestionis esse, cum possit scriptus heres cautione interposita non differre hanc petitionem, sed recte exigere uel legatum uel fideicommissum sub cautela uel satisfactione pro qualitate personarum, quod, si non obtinuerint eius iura, restituet legatarius uel fideicommissarius ei datam pecuniam cum usuris ex quarta centesimae parte currentibus, uel agrum cum fructibus quos percepit, uel domum cum pensionibus, scilicet in utroque eorum expensis antea necessariis et utilibus deductis: uel si ipse maluerit litem quidem contestari, expectare autem hereditatis petitionis euentum, hoc ei liceat facere, ut restitutio, si competet, cum legitimis augmentis legatario uel fideicommissario accedat. Sin autem

P (31, 7...11 et 6 post 36, 17) L (31, 7...11) CRM

¹ iunge 6, 59, 4, 7, 16, 27 Consult. 6, 18 ² Sirmio ins. Cons. ³ iunge 6, 23, 17 ⁴ mouerit (u. i.)?

1 statuto P | a om. C 2 discendum M^a | esse om. M^a | s. a. Hal. 3 et] 11 et Hal. 4 imp. M | et cc. om. PM | restituta M^a | hereditatis L^a, hereditatis L^a 5 uel pro] uel C 6 si non] sine P^a 9 exclusa CM^a? | s. a. Hal. PL et PL ad c. 5 | cc. cons. om. PL utroque loco 10 aurelio] Consult. 6, 18, om. libri | asterio P^aL, sterio M^a, stesio M^a | nec] ne L^a 11 cum] antequam C contra B | petantur M^a | s. a. Hal. PL | d. om. PL cons. om. PL 12 demophole S 13 repudiauerint R^a | uel ciuili] ut ciuile M^a | quesiste M^a 14 s. a. Hal. PL | nicomediae cc. om. PL 15 theodotiono S, theodosiano PLRM 16 eius om. PL^a, commodum eius L^a 17 uideatur M^a | s. a. Hal. PL | xiii] ui PL | cc. cons. om. PL 18 proconsule L^a 19 asiae]

asiae africae PL, om. S | edicere] C Th., dicere PLRM 20 edicere Th. | s. a. Th. Hal.: in PL est subscriptio c. 12 21 iii et h. iii aa.] Th., et h. aa. iii et iii Hal. 23 ei om. R^a 24 enim R | centumuiralis R^a 26 fini CR^aM^a | qui C | uel suscep. ... 27 mouere] dell., uel suscep. om. CRM: ἡ ὑπερκατα ἡδὴ τὸν ἀγωγὴν ... ἡ ἀπὸ τῆς ἐνάτης αὐτῆς ἡ ἐνάτης πρὸς αὐτῆς B, quae uidentur legisse mouerit: sane eum, qui heredem se esse putat, hereditate nondum petita omnimodo teneri uix iustum est 28 ex fideic. uel ex] RM, fideic. uel C 29 si quidem] sibi C^a 31 sub] sub ea M 34 perceperit R, percipit M^a 35 ante R | ipse] ipse id est (ipse idem C) legatarius uel fideicommissarius CM^a 36 expect.] et expect. C

ex contractibus defuncti agatur contra possessorem hereditatis uel eius rei de qua agitur, si quidem res sint uel depositae uel commodatae uel pignori datae uel aliae quae extant, non differri sub praetextu hereditatis petitionis memoratum iudicium, quemadmodum, si pro fenerata pecunia uel alia personali actione agatur contra possessorem uel petitem, non
 1b debet iudicium differri, sed exitum suum accipere. Postquam etenim hereditatis petitionis
 iudicium finem accipiat, tunc inter petitem hereditatis et possessorem rationibus contractis
 non aliter possessor, si uictus fuerit, hereditatem restituere compellitur, nisi pro omnibus
 1c quae rite ab eo gesta sunt petitor ei satisfiat. Quod si petitor fuerit uictus, simili modo
 a possessore iudicis officio ei satisfiat uel, si hoc fuerit praetermissum, negotiorum gesto-
 2 rum uel ex lege condictione. Sin autem libertates uel a possessore uel a petitem fidei- 10
 commissariae petantur uel directae ipso iure dicantur competere, annale tantummodo spa-
 2a tium expectetur a morte testatoris numerandum. Et si quidem hereditatis petitionis iudi-
 cium intra id spatium terminum accipiat, secundum euentum iudicii et libertates uel effectum
 2b habeant uel euanescent. Sin autem tempus annale emanauerit, tunc libertatis fauore et
 humanitatis intuitu competant quidem directae libertates, ex fideicommissariis autem in 15
 libertatem serui eripiantur, ita tamen, si non falsum testamentum approbetur: sub ea sci-
 licet condicione, ut, si actores sint uel alias ratiociniis suppositi, et postquam perueniant
 in libertatem, necessitas eis imponatur res hereditarias et rationes reddere: iure patronatus
 3 nidelicet competente ei, qui ex legibus ad id possit uocari. Illo, ne in posterum dubitetur,
 obseruando, ut et ipsa hereditatis petitio omnimodo bonae fidei iudiciis connumeretur. D. 20
 K. SEPT. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. a. 531

XXXII

R DE REI VINDICATIONE R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. CAECILIAE. Etiam per alienum seruum [B 15, 1, 81]
 bona fide possessum ex re eius qui eam possidet uel ex operis serui adquiri dominium uel 25
 obligationem placuit. quare tu quoque si bona fide possedisti eundem seruum et ex num-
 mis tuis mancipia eo tempore comparauit, potes secundum iuris formam uti defensionibus
 1 tuis. Mancipium autem alienum mala fide possidenti nihil potest adquirere, sed qui tenet
 non tantum ipsum, sed etiam operas eius nec non ancillarum partum et animalium fetus 29
 reddere cogitur. PP. III NOM. MAI. EBORACI FAVSTINO ET RVFO CONSS. a. 210
- 2 IDEM AA. ARISTAENETO. Si inferiorem partem aedificii, quae solum con- [B 15, 1, 82]
 tingit, ad te pertinere probare potes, eam, quam uicinus imposuit, accessisse dominio tuo
 1 non ambigitur. Sed et id, quod in solo tuo aedificatum est, quoad in eadem causa manet,
 iure ad te pertinet. si uero fuerit dissolutum, materia eius ad pristinum dominium redit,
 A^u (32 R 1) P (32 R 1 [2 p]) L (32) CRM

¹ requiritur imp. Antoninus A.

2 uel sint C | commendatae R 6 finem ...
 12 iudicium om. R^a, *suppleuit manus coacua*
 7 erit C | restituere hereditatem C | compellatur C, compellatur R^b, ἀναγκάζεται B 9 a
 possessore ... satisfiat] C, possessor (a pos-
 sessore M^a) ... satisfiat R^b M | uel] quod R^b
 10 condictionem R^b, conditionem M^a 11 di-
 recto R^b 12 spectetur R^b M | numeratum R^b M^a
 13 intra] in M^a | terminum M^a 14 autem]
 atem M^a 15 ex] et C^a | fideicommissariis M^a
 17 aliis CM^a | peruenerint C 18 ei C | res
 hered. om. R^a 20 et om. M | s. a. Hal. et
 PL ad c. 11 21 post ... uu. cc.] lampadio
 et oreste cons. Hal., lamp. PL: anno 530
 Iohannes nondum pp. fuit 23 rei] re P^a

24 caeciliae om. P^a 25 operibus R: ex re
 uel ex operis Latine BΣ 26 si tu quoque
 PL: ἔθεν καὶ σὺ εἰ BΣ (κ.π.) 28 male R
 29 acillarum M^a 30 s. a. Hal. PL | etboraci
 fausto cons. (om. et rufo) PL 31 aa.] a. S |
 aristeno S, aristenete A, arestoneto C, aristi-
 neto R | contigit M^a 32 accisae R^a 33 sed
 et] A cum BΣ (κ.π.) ἀλλὰ καί, sed pLCRM |
 solo tuo] soluto L^a | quoad] C^a R^b M, quod
 ApLR^a, inc. C^a: ἐφ' ἑσόν BΣ (κ.π.) 34 iure]
 RM^a cum BΣ (κ.π.) κατὰ νόμον, et iure
 ApL^a C, ex iure L^b, s. iure M^a | ad] a L^a |
 pertinet] petim. M^a | dominum C^a R: πρὸς τὴν
 ἀρχαίαν δεσποσίαν BΣ (κ.π.)

siue bona fide siue mala fide aedificium exstructum sit, si non donandi animo aedificia alieno solo imposita sint. PP. XII K. NOV. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213

- 3 IMP. ALEXANDER A. DOMINAE. Mater tua uel maritus fundum tuum inuita [B 15, 1, 83] uel ignorante te uendere iure non potuit, sed rem tuam a possessore uindicare etiam non oblati pretio poteris. Sin autem postea de ea uenditione consensisti uel alio modo proprietatem eius amisisti, aduersus emptorem quidem nullam habes actionem, aduersus uenditricem uero de pretio negotiorum gestorum exercere non prohiberis. PP. III K. NOV. ALEXANDRO A. CONS. a. 222

- 4 IMP. GORDIANVS A. MVNIANO MILITI. Aduersus eos, qui a malae fidei [B 15, 1, 84] possessoribus fundum bona fide comparauerunt, ita tibi actio competit, si prius, quam usucapionem implerent uel longae possessionis praescriptionem adipiscerentur, dominium ad te peruenerit. PP. XII K. NOV. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238

- 5 IDEM A. HERASIANO. Domum, quam ex matris successione ad te pertinere [B 15, 1, 85] et ab aduersa parte iniuria occupatam esse ostenderis, praeses prouinciae cum pensionibus quas percepit aut percipere poterat et omni causa damni dati restitui iubebit. Eius autem quod impendit rationem haberi non posse merito rescriptum est, cum malae fidei possessores eius quod in rem alienam impendant, non eorum negotium gerentes quorum res est, nullam habeant repetitionem, nisi necessarios sumptus fecerint: sin autem utiles, licentia eis permittitur sine laesione prioris status rei eos auferre. PP. II ID. FEBR. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239

- 6 IDEM A. AVSTRONIO MILITI. Si ea pecunia quam deposueras is apud [B 15, 1, 86] quem collocata fuerat sibi possessiones comparauit ipsique traditae sunt, tibi uel omnes tradi uel quasdam compensationis causa ab inuito eo in te conferri iniuriosum est. PP. V ID. IUL. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239

- 7 IMP. PHILLIPVS A. ET PHILIPPVS C. AVRELIO ANTONIO. Partum [Greg. 3, 2, 3 B 15, 1, 87] ancillae matris sequi condicionem nec statum in hac specie patris considerari explorati iuris est. PP. XIII K. NOV. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245

- 8 IDEM A. ET C. PHILIPPO MILITI. Si, ut proponis, pars diuersa pecunia tua [B 15, 1, 88] quasdam nomine suo comparauit, praeses prouinciae utilem uindicationem obtentu militiae tibi eo nomine impertiri desideranti partes aequitatis non negabit. idem mandati quoque seu negotiorum gestorum actionem inferenti tibi iurisdictionem praebebit. PP. II NON. MART. PRAESENTE ET ALBINO CONSS. a. 246

- 9 IMPPP. CARVS CARINVS ET NUMERIANVS AAA. ANTONIO. Doce ancillam, de [B 15, 1, 89] qua supplicas, dotalem fuisse in notione praesidis: quo patefacto indubium erit uindicari ab uxore tua nequiuisse. PP. III K. MART. CARO ET CARINO AA. CONSS. a. 293

A¹ (c. 2. 7) P (c. [2 p] 3...7. 9) L (c. 2...7. 9) CRM

¹ funge 2, 52, 3 ² funge 4, 34, 3

1 male R^a | instructum M 2 sunt A²R | s. a. Hal.: in pL adest pp. 3 dominiae M, domine S, dominiae PL, domnae C, dominiae R 4 te om. R 5 alio] alio p M^a 6 quidem emptorem C 7 s. a. Hal. PL 8 a. cons.] cons. PL, a. II et marcello cons. (= a. 226) Hal. 9 gordianus om. M^a | muniano] SR, miniano P, miliano L, mucrano C, muciano 2, 52, 3, om. M | qui a) qui PL^a, qua M^b | mala C^a 11 implerent M^a | ad te om. M 12 s. a. Hal. PL | XII] XI PL, VIII 2, 52, 3 14 aduersa] alia PL¹ 15 damni dati] dampnitatis PR^a, dampnita L^a 16 habere R^a | mala fide C 17 negotio M^a 18 repetitionem P^a | utiles] utiles sumptus fecerit L 19 eis] esse C, ei M | priore R^a | s. a. Hal. PL | II] prid. PL 21 austronio mil.] 4, 34, 3, astronio S, Austronio PL, austronomio C,

ustronio M, ustroniosse R | ea] ex ea C^aM^a cum B ix τῶν ... νομισμάτων, om. PL¹ 22 collata PLC | possessionis L^a | ipseque P^a | traditi M^a 23 quasdam] quasdam ex his LM^b | s. a. Hal. PL | pp. v] d. 4, 34, 3 24 gordiano ... cons. om. PL 25 imp. phil. a. et phil. c.] Greg., imp. philippo A, idem a. et c. (cc. CRM) PLCRM, idem a. S | aurelio] Greg., om. libri | antonio om. C 26 statum] tantum P^a | consid.] consid. placet PL^a 27 s. a. Greg. Hal. PL | XIII] Greg., XIII Hal., x PL | philippo a. om. PL | ticiano PL 28 c.] cc. CM 31 praestabit C | s. a. Hal. 33 imp. PLCR | carinus et numerius et carmenius M | numerianus] noiano PL | aaa.] aaa. et c. S, aa. C | anthoni S, antonio PLR 34 ntione P^a | indubium] indubium non PLCR, dubium non M 35 s. a. Hal. PL | III] ui PL

- 10 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. IANVARIO. Cum super uernis B 15, 1, 90 manciple nulla instrumenta te habere adseueras, in iudicio, in quo negotium coeptum esse proponitur, id quod in precem contulisti postulare debuisti. iudex enim non ignorat seruorum dominia etiam citra instrumentorum exhibitionem aliis probationibus uel ipsorum 4 interrogatione posse ostendi. PP. VIII ID. FEBR. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 11 IDEM AA. ET CC. GAIANO. Si quis sciens agrum alienum seuit uel plantas B 15, 1, 91 imposuit, postquam eae radicibus terram fuerint amplexae, solo cedere rationis est. domini enim magis segetem uel plantas, quam per huiusmodi factum solum suum facit. Sane eum, qui bona fide possidens haec fecerit, per doli mali exceptionem contra uindicantem dominium seruare sumptus iuris auctoritate significatum est. D. III K. MART. SIRMI AA. 10 CONSS. a. 293
- 12 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Inciuile atque inusitatum est quod postulas, ut mancipium, quod tradidisti et hoc modo dominium eius transtulisti, inuito eo ex nostro rescripto tibi adsignetur. unde intellegis semel ancilla emptoris facta filios etiam postea natos eius dominium sequi, cuius mater eorum eo tempore fuit. sane de pretio, si 15 non te hoc probatum fuerit recepisse, conueni aduersarium tuum. D. VI ID. APRIL. AA. CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. EYTYCHIO. Ordinarii iuris est, ut mancipiorum orta quaestione prius exhibitis mancipiis de possessione iudicetur ac tunc demum proprietatis causa 19 ab eodem iudice decidatur. D. ID. APRIL. AA. CONSS. a. 293
- 14 IDEM AA. ET CC. SEPTIMAE. Cum a matre domum filii te sciente com- B 15, 1, 94 parasse proponas, aduersus eum dominium uindicantem, si matri non successit, nulla te exceptione tueri potes. quod si uenditricis obtinet hereditatem, doli mali exceptione, pro qua portione ad eum hereditas pertinet, uti non prohiberis. D. III K. IUL. AA. CONSS. a. 293
- 15 IDEM AA. ET CC. AVRELIO PROCVLINO. Quotiens duobus in solidum praedium iure distrahitur, manifesti iuris est eum cui priori traditum est in detinendo dominio 25 esse potius. Si igitur antecedenti tempore possessionem emisit ac pretium exsoluisse apud praesidem prouinciae probaueris, obtentu non datorum instrumentorum expelli te possessione non patietur. Erit sane in arbitrio tuo pretium quod dedisti cum usuris recipere, ita tamen, ut perceptorum fructuum et sumptuum ratio habeatur: cum et si cf. Vat. 315 30 ex causa donationis utrique dominium rei uindicetis, eum, cui priori possessio soli tradita est, haberi potius conuenit¹. D. XV K. OCT. AA. CONSS. a. 293
- 16 IDEM AA. ET CC. IANVARIO. Si in area communi domum aliquis extruxit, B 15, 1, 96 hanc uobis communem iuris fecit ratio. cuius portionem ab eo, qui bona fide possidens 34
- A^u (c. 15) P (c. 10. 12...16) L (ut P) CRM*

¹ Idem Vlpiae Rufinae. Cum ex causa donationis uterque dominium rei tributariae uindicetis, eum, cui priori possessio uel soli tradita est, haberi potius conuenit. Dat. xii kal. Mart. Dorocortoro Tiberiano et Dione cons. (a. 291) *Vat.*

1 aa.] aa. et cc. C, om. R | uernis] C^uM^r,
uniuersis PLRMⁱ, inc. C^u 2 adseueras P |
iudicium PL 3 prece R 4 approbationi-
bus M^a 5 s. a. Hal. PL | pp. om., sed in
addendis suppl. Hal. | ipsis om. PL | cons.
om. PL 6 aa. et cc.] c. S, a. et cc. C |
galano S, caiano C | seruit CRMⁱ | uel | aut C |
7 eae] he R^a | domino CRMⁱ 8 segetes C |
9 iudicantem R 10 s. a. Hal. 12 aa. et
cc.] a. S | alexi C 14 tibi om. P^a | intel-
legeris M^a | ancillae e. factae M^a, inc. R^a
16 te hoc] CM^b, hoc P^b, hoc ante P^aLR^aM^a,
te R^b | fuit C | conuenit P^a | s. a. Hal. PL |
d. vi] G Hal. | april. aa. cons. om. PL 18 aa.
et cc.] a. S | eutychio] M, euticio C, euti-
chiano S, cythithio PL, eutythio R 19 ex-
utis P^aLⁱC^uRM: *χρή πρότερον παραστήναι τὰ*

ἀνδράποδα B | dnm L^a 20 s. a. Hal. PL
21 aa. et cc.] a. S | septimiae PLM 22 ad-
uersum PL 23 poteris R 24 portione |
proportione M^a | permanet R | s. a. Hal. PL |
d. om. PL 25 aa. et cc.] a. S | aurelio] C,
aureli APLR, om. SM | proculini R | quo-
ties M 26 eum] ei L^a 27 potius] prio-
rem P^aLⁱ | tempore] tempore te PL, te non
agnoscunt BΣ (κ.π.) | possessionem M^a 28 pro-
uinciae om. A contra BΣ (κ.π.) | non] man R^a |
possessionem A^aL^a 29 non om. P^a 30 ut |
n L^a | cum om. A contra BΣ (κ.π.) | et
om. M^a 31 trad. soli A^a, soli om. BΣ (κ.π.)
32 haberi pot. | habere pot. causam R, *βελ-
τιονα εἶναι* BΣ (κ.π.) | s. a. A Hal. PL | xv] A,
ii Hal., xii PL | oct. aa. cons.] aug. A
34 fecerit P^aLC^uR^aM, *ἐποίησεν* BΣ (κ.π.)

aedificauit, si uelis uindicare, sumptus offerre debes, ne doli mali possis exceptione sub-
moueri. D. ID. NOV. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

- 17 IDEM AA. ET CC. SABINO. Si fundum uestrum, uobis per denuntiationem [B 15, 1, 97] admonentibus uolentem ad emptionem accedere, quod distrahentis non fuerit, non recte is contra quem preces funditis comparauit uel alio modo mala fide contraxit, tam fundum uestrum constitutum probantibus quam fructus, quos eum mala fide percepisse fuerit probatum, aditus praeses prouinciae restitui iubebit. D. XII K. DEC. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

- 18 IDEM AA. ET CC. CLARO. Re tua apud aliquem manente proprietatis error [B 15, 1, 98] nihil tibi nocere potuit, nisi alia contra te causa interuenerit. D. VIII K. IAN. AA. CONSS.

a. 293

- 19 IDEM AA. ET CC. CALLISTRATO. Indicia cetera, quae iure non respuuntur, [B 15, 1, 99] non minorem probationis quam instrumenta continent fidem: quo iure, si de proprietate domus ambigis negotiumque integrum est, uti non prohiberis. VIII K. IAN. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

- 20 IDEM AA. ET CC. QVARTILLAE. Non seruum, quem res tuas detinere ad- [B 15, 1, 100] seueras, sed eius dominum de rebus repetendis conueniendum esse perspicias. VI K. MART. CC. CONSS.

a. 294

- 21 IDEM AA. ET CC. HERODI. A possidentibus uindicata mancipia, quorum [II 15, 1, 101] dominium ad nos pertinere intenditis, si, posteaquam impleueritis intentionem, haec² non restituantur, iurisiurandi sollemnitate secuta condemnatio procedere debet. D. VI ID. OCT. CC. CONSS.

a. 294

- 22 IDEM AA. ET CC. DIODOTO. Certum est mala fide possessores omnes fruc- [B 15, 1, 102] tus solere cum ipsa re praestare, bona fide uero extantes, post litis autem contestationem uniuersos. D. III K. NOV. CC. CONSS.

a. 294

- 23 IDEM AA. ET CC. MAGNIFERO. Si mancipium tuum per uim uel furtum [B 15, 1, 103] ablatum alii ex nulla iusta causa distraxerunt, uindictanti tibi dominium soluendi pretii nulla necessitas inrogatur. D. XVI K. DEC. CC. CONSS.

a. 294

- 24 IDEM AA. ET CC. IULIANO. Nullo iusto titulo praecedente possidentes ratio [B 15, 1, 104] iuris quaerere prohibet dominium. idcirco cum etiam usucapio cesset, intentio domini non absumitur: unde hoc casu postliminio reuerso citra beneficium actionis rescissoriae directa permanet integra uindictio. D. XVI K. DEC. CC. CONSS.

a. 294

- 25 IDEM AA. ET CC. EUGNOMIO. Sollemnibus pensionibus rei pro alio satis- [B 15, 1, 105] facientem non interueniente uenditione solutionis causa minime dominum facit. D. XVI K. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

- 26 IDEM AA. ET CC. HELIODORO. Morae litis causam possessoris non in- [B 15, 1, 106] struunt ad inducendam longae possessionis praescriptionem, quae post litem contestatam in praeteritum aestimatur. D. X ID. DEC. CC. CONSS.

a. 294

A^u (c. 22) P (c. 16...25 [26 p]) LCRM

¹ fortasse 8, 43, 2 iungenda est ² confirmat BZ(κ.π.): haec del. (Mommson) ³ cf. 7, 33, 15 aut numerus mutandus est aut x k. scr.

1 malis P^a 2 s. a. Hal. PL | d. om. PL
4 ammonentibus P^a 5 precem PL^aR | fu-
distis C, funditis R^a 7 s. a. Hal. PL | XII
XIII PL | dec. ... cons. om. PL 9 alia
aliqua L^a | s. a. Hal. PL | d. VIII] GII Hal.,
d. VIII P, d. XIII L 10 certa P^aL^a, co-
(coepta?) P^a | qua M^a 12 que om. L^a |
s. a. Hal. PL | VIII] III PL 14 aa. om. PL |
herodi quartillae L^a | adseueras M 15 re-
petentisrepetis M^a | percipis R | s. a. Hal. PL
16 cc.] aa. PL 17 herodi] PL, yrodeae S,
gerochi C, ierochi R, georodi M 18 con-
tenditis C | postquam C 19 condemnatio-
nem facere debet C contra BZ(κ.π.) | s. a.
Hal. PL | d.] petita Hal. 20 cc. cons.
om. PL 21 diocletae uel diodetae P, diocle-
tae L 22 soluere PLR^a?, inc. M^a 23 uni-

uersis A | s. a. Hal. PL | III] ui PL 24 aa.
om. M^a | manifero R | uim] uim rerum C^a |
frurtum R^a 25 iusta om. P^a | pretium C
26 irrogetur CRM | s. a. Hal. PL | d. XVI] x
Hal. | cc. om. PL 27 praecedente titulo CRM
28 prohibebis M^a | cessit M^a, p...e cesset R^a
29 assumitur P, a...sumitur L^a, adsumitur M |
rescissoriae] res...sossoriae P^a 30 perti-
net C | s. a. Hal. PL | d. XVI] G. x Hal. |
dec. cc. om. L, k. dec. cc. om. P^a 31 eugo-
mio S, eugnomano P^a, eugnomono P^aL,
eugnomonio R, eunomio M | sollempni P^a |
aliis M | satisfaciente PLR^a 32 domi-
nium P^aLCR^aM^a | s. a. Hal. PL | XVI om. L^a
33 cc. cons. om. PL 34 helieodoro R,
eliodonro M^a 36 s. a. Hal.

- 27 IDEM AA. ET CC. PHILADELPHO. Seruum emptor non traditum sibi prae- B 15, 1, 107
sentem vindicare non potest. D. XVIII K. IAN. NICOOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 28 IDEM AA. ET CC. SOPATRO. Res alienas possidens, licet iustam causam B 15, 1, 108
nullam habeat tenendi, non nisi suam intentionem implenti restituere cogitur. D. VIII² K. I
IAN. CC. CONSS. a. 294

XXXIII

R DE VSV FRVCTV ET HABITATIONE ET MINISTERIO
SERVORVM R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. POSIDONIO. Si usus fructus omnium B 16, 8, 21
bonorum testamento uxoris marito relictus est, quamvis cautionem a te prohibuerat exigere, 10
tamen non aliter a debitoribus solutam pecuniam accipere poteris quam oblata secundum
formam senatus consulti cautione. PP. VI K. OCT. ANVLLINO ET FRONTONE CONSS. a. 199
- 2 IDEM AA. FELICI. Verbis testamenti, quae precibus inseruisti, usum fruc- B 16, 8, 25
tum legatum tibi animaduertimus. quae res non impedit proprietatis dominum obligare
creditori proprietatem, manente scilicet integro usu fructu tui iuris. PP. VI ID. MAI. AN- 15
TONINO A. II ET GETA II CONSS. a. 205
- 3 IMP. ANTONINVS A. ANTONIANO. Si patri tuo usus fructus legatus est, de- B 16, 8, 26
functo eo nihil ad te pertinet, cum morte eius, cui fuerat legatus usus fructus uel alio
modo adquisitus, ad proprietatem regredi solet. ³Usufructuario autem superstite cf. Vat. 42
licet dominus proprietatis rebus humanis eximatur, ius utendi fruendi non tollitur. PP. III 20
K. AVG. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 4 IMP. ALEXANDER A. VERBICIO. Usu fructu constituto consequens est, ut B 16, 8, 27
satisfactio boni uiri arbitrio praebeatur ab eo apud quem id commodum peruenit, quod
nullam laesionem ex usu proprietati adferat. nec interest, siue ex testamento siue ex
uoluntario contractu usus fructus constitutus est. PP. VI ID. MART. ALEXANDRO A. II 25
ET MARCELLO CONSS. a. 226
- 5 IDEM A. EVOCATO ET ALIIS. Si pater usum fructum praediorum in B 16, 8, 28
tempus uestrae pubertatis matri uestrae reliquit, finito usu fructu postquam uos adoleuistis,
posterioris temporis fructus perceptos ab ea repetere potestis, quos nulla ratione sciens de 29
alieno percepit. PP. K. APRIL. ALEXANDRO A. II ET MARCELLO CONSS. a. 226
- 6 IDEM A. STRATONICAE. Interest, usum fructum solum maritus tuus in dotem B 16, 8, 29
acceperit, an proprietatem quidem doti data sit, uerum pactum intercessit, ut moriente eo
tibi eadem possessio redderetur. nam usufructuarius quidem proprietatem pignori non
potuit: qui autem proprietatem aestimatam in dotem accepit, non ideo minus obligare eam
A¹ (32, 27. 33 R) P (om. 33, 6) L (om. 33, 6) CRM

¹ iunge 6, 59, 9 ² xv (6, 59, 9)? ³ Aurelio Loreo cui et Eneucentrio. Fructuario super-
stite licet . . . tollitur. Subscripta v id. Febr. Sirmi AA. v et III conss. (a. 293) Vat.

1 philadelpho PL, philadelphiae C | praesen-
tem om. L^a 2 s. a. Hal. PL | d. xviii
G. XII Hal. | nicom. cc. conss. om. PL 3 et
cc. om. L | sopatre M 4 impleti M^a | s. a.
Hal. P: in L extat d. | viii] x non P 7 abi-
tationem et ministerium S 9 aa.] aa. et
c. S | possidoni PR 10 relictos M^a | pro-
hibuerit L | exig] testamento exig] PL^a
contra B (x.τ.) 11 oblatam . . . 12 cautio-
nem praeberis (prae b. om. M^a) L^a? M | se-
cundum formam om. R^a 12 s. a. Hal. PL |
pp.) p. PL | anullino . . . conss. om. PL
13 aa.] aa. et cc. PL | feliciae P | usus R
14 tibi om. M^a | doninum M^a 15 s. a.

Hal. PL | id. . . . 16 conss.] aa. PL 17 a.
om. C | atoniano R, antonio C 18 nihil
om. M^a | fuerit PL | usu C 19 usufruc-
tuario R 20 s. a. Hal. PL 22 berbicio C |
constito M^a 25 uoluntaterio M^a | usu PC |
s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. || idib.
Hal. 27 a.] a. et c. (cc. L) PL | aduo-
cato C | et aliis om. S | pater] pater uester C,
papter M^a? 28 tempore PLC^a | postea-
quam CRM 29 posterioris temporis] poste-
riores PL^a | fructos R | perceptos om. M^a
30 s. a. Hal. 31 interest] inter R^a | usus R^a
32 accepit RM^a 33 ususfr. R | pignori C
34 existimatam R

potuit, quoniam soluto matrimonio restituenda tibi aestimatio eius fuit. PP. K. IVL. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS.

a. 230

- 7 IMP. GORDIANVS A. VLPiano MILITI. Eum, ad quem usus fructus pertinet, [B 16, 8, 30] sarta tecta suis sumptibus praestare debere explorati iuris est. proinde si quid ultra quam impendi debeat erogatum potes docere, sollemniter reposes. PP. K. FEBR. ARRIANO ET 5 PAPO CONSS.

a. 243

- 8 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. HIERONI. Neque fructua- [B 16, 8, 31] rium ad obtinendam proprietatem rerum, quarum usum fructum habet, neque successores eius ulla temporis ex ea causa tenentes praescriptio munit. VI K. IVL. AA. CONSS.

a. 293

- 9 IDEM AA. ET CC. AVXANVS AE. Vsu fructu matri tuae praediorum et man- [B 16, 8, 32] cipiorum relicto tam alienatio quam manumissio interdicta est. sane mancipia, quorum testamento ministerium matri relictum est, cum in his dominium non habet, nec tradendo cuiquam nec manumittendo ad testatoris heredem pertinentia quicquam facit. D. K. DEC. AA. CONSS.

a. 293

- 10 IDEM AA. ET CC. POMONIO. Si domina proprietatis uxori tuae usum [B 16, 8, 33] fructum locauit sub certa annua praestatione, morte conductricis ei quae locauit etiam utendi fruendi causa non est deneganda. D. XIII K. IAN. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

- 11 IDEM AA. ET CC. CLAVDIO THEODOTO. Habitatio morte finitur: nec [Val. 43 B 16, 8, 34] proprietatem qui habitationem habuit legando domini vindicationem excludit. SVBSCRIPTA 19 III K. OCT. VIMINACI CC. CONSS.

a. 294

- 12 IMP. IVSTINIANVS A. IVLIANO PP. Ambiguitatem antiqui iuris decidentes [B 16, 8, 35] sancimus, siue quis uxori suae siue alii cuicumque usum fructum reliquerit sub certo tempore, in quo uel filius eius uel quisquam alius peruenerit, stare usum fructum in annos, in quos testator statuit, siue persona, de cuius aetate compositum est, ad eam peruenerit siue non: neque enim ad uitam hominis respexit, sed ad certa curricula: nisi ipse cui 25 usus fructus legatus sit ab hac luce fuerit subtractus: tunc etenim ad posteritatem usum fructum transmitti non est possibile, cum morte usum fructum penitus extinguere iuris in- 1 dubitati sit. Sin autem talis fuerit incerta condicio, 'donec in furore filius uel alius quisquam remanserit', uel in aliis similibus casibus, quorum euentus in incerto sit, si quidem resipuerit filius uel alius, pro quo hoc dictum est, uel condicio extiterit, usum fructum 30 finiri: sin autem adhuc in furore is constitutus decesserit, tunc quasi in usufructuarii uitam eo relicto manere usum fructum apud eum. cum enim possibile erat usque ad omne uitae tempus usufructuarii non ad suam mentem uenire furentem uel condicionem impleri, humanissimum est ad uitam eorum usum fructum extendi. quemadmodum etenim, si decesserit usufructuarius ante completam condicionem uel furorem finitum, extinguatur usus fruc- 35 tus, ita humanum est extendi eum in usufructuarii uitam, etsi antea decesserit furiosus uel alia condicio defecerit. D. K. AVG. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

- 13 IDEM A. IVLIANO PP. Cum antiquitas dubitabat usu fructu habitationis legato, [B 16, 8, 36] et primo quidem cui similis est, utrumne usui uel usui fructui an neutri eorum, sed ius proprium et specialem naturam sortita est habitatio, postea autem si possit is cui habitatio 40 legata est eandem locare uel dominium sibi vindicare, auctorum iurgium decidentes com-

A¹ (c. 7) P (c. 7...11) L (ut P) CRM

1 quoniam] cum M^a? | existimatio R | s. a. Hal. et PL ad c. 4 2 clemente] PL, clementino Hal. 4 explorati A | est] et A | quid om. A 5 debet R | repositis AP^a L^a, repositis P^a | s. a. Hal. PL | arriano et papo om. PL 7 et cc. (c. 8) om. M | hieronine S, geroni CM, ethleroni R 8 quorum L^a | usu R | fructum om. P 9 s. a. PL Miraeus 10 ausanusa PLM, auxanisse C 11 manumisso M^a 13 heredum PL^a? R^a?, heredes M | s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 10 15 pompilio R, pomp. PL | uxori tuae om. M^a? 16 sub] su M^a 17 fruendi om. P^a | s. a. Hal. et PL ad c. 9 | d.

om. Hal. | xii PL | aa. om. PL 18 claudio] Val., om. libri | theodote PL, theodoro RM 19 qui] ea quae Val. | s. a. Val.: in PL est subscriptio c. 17 21 imp.] mpp. R^a 22 uxoris M^a | usus R 25 perspexit RM 26 usu C 27 est] T, est penitus CRM | usum fructum morte M | penitus om. M^a | dubitati R^a 28 sit] est RM^a | si C 31 si M | is om. C | constitutus M^a | usufructuarii R | uita CM^a 32 usus R, usu C | fructum M^a 33 usufructuarii R (item u. 35 et 36) 35 conditionem R^a 36 est] et M | extendi R^a 37 s. a. Hal. 39 usufructui CRM 40 si possit is] superstitis M^a

- 1 pendioso responso omnem huiusmodi dubitationem resecamus. Et si quidem habitationem reliquerit, ad humaniorem declinare sententiam nobis uisum est et dare legatario etiam locationis licentiam. quid enim distat, siue ipse legatarius maneat siue alii cedat, ut mercedem accipiat? Et multo magis, si habitationis usum fructum reliquerit, cum et nimiae subtilitati satisfactum uideatur etiam nomine usus fructus addito. In tantum etenim ualere habitationem uolumus, ut non antecellat usum fructum nec dominium habitationis speret legatarius, nisi specialiter euidentissimis probationibus ipse legatarius possit ostendere et dominium ei domus esse relictum: tunc enim uoluntati testatoris per omnia oboediendum est. Quam decisionem locum habere censemus in omnibus modis, quibus habitatio, constitui potest. D. XVIII¹ K. OCT. LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 14 IDEM A. IVLIANO PP. Antiquitas dubitabat, si quis fundum uel aliam rem [B 16, 4, 37] cuidam testamento reliquerit, quatenus usus fructus apud heredem maneat, si huiusmodi constat legatum. Et cum quidam inutile legatum esse existimabant, quia usus fructus numquam ad suam redit proprietatem, sed semper apud heredem remanet, et forsitan hoc existimabant, quia et secundus heres et deinceps successores unus esse uidentur et non potest huiusmodi usus fructus secundum ueterem distinctionem solitis modis extinguere, alii autem huiusmodi legatum non esse respuendum existimauerunt: tales altercationes decidentes censemus et huiusmodi legatum firmum esse et talem usum fructum una cum herede finire et illo moriente uel aliis legitimis modis eum amittente expirare. quare enim iste usus fructus sibi tale uindicat priuilegium, ut generali interemptione usus fructus ipse solus excipitur? 20 quod ex nulla induci rationabili sententia manifestissimum est. Et propter hoc et usum fructum finire et ad proprietatem suam redire et utile esse legatum sancientes huiusmodi paucissimis uerbis totam eorum ambiguitatem deleuimus. D. XV² K. OCT. LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 15 IDEM A. IVLIANO PP. Inter antiquam prudentiam dissensio incidit, si per [B 16, 8, 38] seruum usus fructus domino fuerit adquisitus et ex quibusdam casibus (multi enim rebus incidunt mortalibus) pars huiusmodi serui in alium peruenerit, utrum omnis usus fructus, qui antea per seruum ad aliquem peruenerit, apud eum remaneat an totus tollatur uel ex parte deminatur, ex parte autem apud eum resideat? Et super huiusmodi dubitatione tres sententiae uertebantur, una, quae dicebat ex particulari alienatione serui totum usum fructum deminui, alia in tantum usum fructum deminui, in quantum et seruus alienatur, tertia, quae definiebat partem quidem serui posse alienari, usum fructum autem totum apud eum remanere, qui ante seruum in solidum habebat. et in nouissimam sententiam et summum auctorem iuris scientiae Saluum Iulianum esse³ inuenimus. Nobis autem haec decidentibus placuit Saluii Iuliani admitti sententiam et aliorum qui in eadem fuerunt opinione, quibus humanius uisum est non interemptionem usus fructus studiosam esse, sed magis retentionem, quatenus, etsi pars serui alienetur, tamen nec pars usus fructus deperat, sed maneat secundum suam naturam integer atque incorruptus et, quemadmodum et ab initio fixus est, ita conseruetur ex huiusmodi casu nullo deterioratus modo. D. X⁴ K. OCT. LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 16 IDEM A. IVLIANO PP. Corruptionem usus fructus multiplicem esse ueteribus [B 16, 8, 39] placuit, uel morte usufructuarii uel capitis deminutione uel non utendo uel aliis quibusdam CRM

¹ XVIII del. (Zeitschr. für Rechtsgesch. 11 p. 178) ² XV del. (cf. not. 1) ³ isse? ⁴ X del. (cf. not. 1)

2 reclinare RM | usum M^a | dari M 4 usus R
5 tanto M 7 nisi ... legatarius om. R |
euidetibus M 8 ei om. R | esse domus R
10 s. a. Hal. 11 idem] impr. iustinia-
nus S 13 legatum inutile R 14 permanet C
15 unius W: non tam mendum subesse quam
minus apte significatum uidetur heredis he-
redem appellatione heredis contineri | uide-
tur RM^b 18 et huiusmodi] huiusmodi M
20 tale sibi M | usu fructus C 21 mani-
festissimus R^a, manifestum M | hoc et] hoc C

22 proprietatem] propri R^a 23 s. a. Hal.
25 idem] impr. iustinianus S | iulia M
27 utrum ... 28 peruenerit om. M^a 28 per-
maneat C | ex] et alia ex M^a, om. C 31 usus R |
et om. R 32 usus R 33 nouissima senten-
tia M 34 saluum R^aM^a | esse iulianum R |
autem om. C 35 placui M^a | fuerint R
36 quibus] quibus i R^a | humanum RM^b, hu-
manum s M^a | usu CRM 37 usu M 39 s. a.
Hal. 41 idem] impr. iustinianus S | usu M

non ignotis modis. sed de usu fructu quidem hoc indubitatum fuerat: de personali autem actione, quae super usu fructu nascitur, sine in stipulationem usus fructus deductus siue ex testamento relictus est, dubitabatur, morte quidem usufructuarii et capitis deminutione et eam tolli omnibus concedentibus, non utendo autem, si per annum uel per biennium forsitan eundem usum fructum non petierit usufructuarius, si personalis actio tollitur, altercantibus. 5

- 1 Sed nos haec decidentes sancimus non solum actionem quae pro usu fructu nascitur, sed nec ipsum usum fructum non utendo cadere, nisi tantummodo morte usufructuarii et ipsius rei interitu, sed usum fructum, quem sibi aliquis adquisiuit, hunc habeat, dum uiuit, intactum, cum multae et innumerabiles causae rebus incidunt mortalibus, per quas homines iugiter detinere quod habent non possunt, et est satis durum per huiusmodi difficultates 10 amittere quod semel possessum est, nisi talis exceptio usufructuario opponetur, quae, etiam si dominium uindicabat, poterat eum praesentem uel absentem excludere. Sed nec per omnem capitis deminutionem huiusmodi detrimentum imminere nostris patimur subiectis. quare enim, si filius familias fuerit is qui usum fructum habet, forte ex castrensi peculio, ubi nec usus fructus adquiritur ei¹, possessum, per emancipationem eum amittat? sed 15 secundum quod definitum est tunc eum tantummodo desinere, cum usufructuarius uel res pereat, et tantummodo eum cum anima uel rei substantia expirare, nisi praedictae exceptionis uigor reclamauerit. Excepta uidelicet tali capitis deminutione, quae uel libertatem uel ciuitatem Romanam possit adimere: et² tunc enim usus fructus omnimodo ereptus ad suam 19 reuertatur proprietatem. D. K. OCT. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 17 IDEM A. IOHANNI PP. Ex libris Sabinianis quaestio nobis relata est, per [B 16, 8, 40] quam dubitabatur, si usus fructus per seruum adquisitus uel per filium familias capitis deminutione filii magna uel media uel morte uel emancipatione uel serui quacumque aliena- 1 tione uel morte uel manumissione potest adhuc remanere. Et ideo sancimus in huiusmodi casibus neque, si seruus uel filius familias in praefatos casus inciderit, interrumpi patri uel 25 domino usum fructum qui per eos adquisitus est, sed manere intactum, neque, si pater capitis deminutionem magnam uel mediam passus fuerit uel morte ab hac luce fuerit exemptus, usum fructum perire, sed apud filium remanere, etiamsi heres a patre non relinquatur.
- 2 Vsum fructum enim per eum adquisitum apud eum remanere et post patris calamitatem oportet, cum plerumque uerisimile est testatorem contemplatione filii quam patris usum 30 fructum ei reliquisse. D. XV K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. a. 531

XXXIII

R DE SERVITVTIBVS ET DE AQVA R

- 1 IMP. ANTONINVS A. CALPVRNIAE. Si quas actiones aduersus eum, qui [Synopsis p. 269b] 35 aedificium contra ueterem formam extruxit, ut luminibus tuis officeret, competere tibi existimas, more solito exercere non prohiberis. is, qui iudex erit, longi temporis consuetudi-

*A*¹ (34 R 1) *P* (33, 17. 34) *L* (ut *P*) *CRM*

¹ In cuius potestate est *ins.* (Mommson) ² et *del.* (Mommson)

1 sed *om.* *M*^a | usus *R* 2 usu] usus *R* | usu *M* 4 et eam] eam *C*^a*M*^a | uel per] *R*, uel *M*, aut *C* 5 usus *R* | usufructuarius *R*, item u. 11 et 16 6 hoc nos *M* | sancimus *M* 7 usufructuarii *R*^a 8 usus *R*, usu *M*^a 10 habeant *R* 11 ammisisse *C* 12 nec *om.* *M*^a 13 non patimur *M*^a 14 castrense *C*^a 15 usu *M* | ei] *CRM*, patri ei *Q*^b 17 perat *M*^a 18 praclamauerit *C* 20 s. a. *Hal.* 21 idem] impr. iustinianus *SPL* | sabinianus *R*^a 22 usu *C* | adquiritur *PL* | per *om.* *PL* | capites *M*^a 23 magna] uel magna *C* 24 manumissione] emancipatione manumissione *P*^a | remare *M*^a 26 usus *R* | fructus *R*^a |

qui] quod *C*^a 27 ab] ex *C* 28 usus *R* | manere *P*^a*L*, deficit *P*^a | non *om.* *P*^a | relinquetur *PL* 29 usus *R* | manere *PL* | calamitates *R* 30 oportet *L*^a | est] est et *PLR* | contemplatione] *P*^a*M*^a, magis *super-* *scripsit* *P*^a, magis cont. *LR*, cont. magis *C*, potius post filii inserit *M*^b 31 s. a. *Hal.* et *PL* ad c. 11 | lampadii ... 32 cc.] lampadio (lamp. *L*) et or. uu. *PL* 34 et de] *APLC*, et *SRM* 35 antonius *M*, *om.* *A* | carphoniae *S*, calphurnae *R*^a, seapurnie *M* | si aquae sanctiones *A* 36 ut] uel *C*^a | luminibus *A* | officisset *PL*^a?, efficeret *R*^a | compere *P*^a | aestimas *A*¹, extimas *PLR*

- nem uicem seruitutis obtinere sciet, modo si is qui pulsatur nec ui nec clam nec precario possidet. PP. III ID. NOV. GENTIANO ET BASSO CONSS. a. 211
- 2 IDEM A. MARTIALI. Si aquam per possessionem Martialis eo sciente duxisti, II 58, 7, 2 seruitutem exemplo rerum immobilium tempore quaesisti. quod si ante id spatium eius usus tibi interdictus est, frustra sumptus in ea re factos praestari tibi postulas, cum in aliena possessione operis facti dominium, quoad in eadem causa manet, ad eum pertinet cuius est possessio. PP. K. IUL. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 3 IDEM A.¹ RICANAE. Et in prouinciali praedio constitui seruitus aquaeductus uel aliae seruitutes possunt, si ea praecesserint quae seruitutem constituunt: tueri enim placita inter contrahentes debent. quare non ignorabis, si priores possessores aquam duci per praedia prohibere iure non potuerunt, cum eodem onere perferendae seruitutis transire ad emptores eadem praedia posse. PP. K. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IDEM A. CORNELIO. Aquam quae in alieno loco oritur sine uoluntate eius, II 58, 7, 4 ad quem usus eiusdem aquae pertinet, praetoris edictum non permittit ducere. PP. ID. AVG. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 5 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. LVCIANO MILITI. Si quid pars aduersa contra seruitutem aedibus tuis debitam iniuriose extruxit, praeses prouinciae reuocare ad pristinam formam, damni etiam ratione habita, pro sua grauitate curabit. PP. K. FEBR. PRAESENTE ET ALBINO CONSS. a. 246
- 6 IMP. CLAVDIVS A. PRISCO. Praeses prouinciae usu aquae, quam ex fonte iuris tui profluere adlegas, contra statutam consuetudinis formam carere te non permittet, cum sit durum et crudelitati proximum ex tuis praediis aquae agmen ortum sitientibus agris tuis ad aliorum usum uicinorum iniuria propagari. PP. VII K. MAI. CLAVDIO A. ET PATERNO CONSS. a. 269
- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. IVLIANO. Si manifeste doceri B 58, 7, 5 possit ius aquae ex uetere more atque obseruatione per certa loca profluentis utilitatem certis fundis inrigandi causa exhibere, procurator noster, ne quid contra ueterem formam atque sollemnem morem innouetur, providebit. PP. IIII NON. MAI. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 8 IDEM AA. ET CC. ANICETO. Altius quidem aedificia tollere, si domus seruitutem non debeat, dominus eius minime prohibetur. in pariete uero tuo si fenestram Iulianus ui uel clam fecisse conuincatur, sumptibus suis opus tollere et integrum parietem restituere compellitur. D. K. IAN. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 9 IDEM AA. ET CC. ZOSIMO. Si in aedibus uicini tibi debita seruitute parietem altius aedificauit Heraclius, nouum opus suis sumptibus per praesidem prouinciae tollere compellitur. sed si te seruitutem habuisse non probetur, tollendi altius aedificium uicino non est interdictum. PP. V K. IUL.² SIRMI AA. CONSS. a. 293

A^m (c. 2. 4) PLCRM

¹ scribi debuit imp. Alexander A. ² Ian. (Mommson)?

1 ui] uin uel um *M^a* | nec clam] clam *R^a*
 2 s. a. Hal. PL | gentino PL 3 a.] aa. P |
 martialis A, marceoli *R^a* | deduxisti R
 4 mobilium *A¹PLM^a*, nobilium *A^a*, amobilium *R^a*
 5 praestare *R^a* 6 possesseone *P^a* |
 quod *APLM^a* | eadem] ea A | permanet R
 7 s. a. Hal. PL | iul.] iiii PL | II om Hal.
 8 ricine M | seruitutus *M^a* 10 ducti *R^a*
 11 prohiberi PL, prohib'eri *M^a* | potuerint *M^a* |
 honore *P^a* | proferendae PL | transisse CRM
 12 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 7
 13 idem] ee id. A 14 s. a. Hal. PL
 16 imp. PLC | a. om. PL | et phil. c. om. *M^a* |
 c. luciano] claudiano PL, cesar conclutiano R |
 diuersa CRM 17 seruitutem om. *M^a*
 18 s. a. Hal. PL | praesente ... 19 cons. om. PL
 20 claudianus R, gladius M | a.

om. PC | aquae usu (usum *C^a*) C 21 statuta C, statuti *M^a* | permittit PLCR^a 22 agmen aque M |
 scientibus *L^a* 23 s. a. Hal. PL | a. et paterno] aa. PL 25 imp. R | aa. |
 aa. et cc. C | iulio C, iul. PL | docere *M^a*
 26 per cepta *P^a* | perfluentis R 27 certos fundos *P^aL^a* |
 irrogandi *R^a* | formam om. C 28 atque bis *L^a* | s. a. Hal. PL et PL ad c. 3 |
 iiii non.] iiii non. L hoc loco, ui k. PL ad c. 3 | II om. PL hoc loco
 30 anicito C, niceto S, agniceto PL, anigero R 31 debeant *P^a*, debet C 32 cam *P^a*
 33 compellitur restit. PL, restit. compellitur C | s. a. Hal. PL 34 aa. om. PL
 35 aedificauit *M^a* | compelletur C 36 uicini *PL^a*, om. *R^a*? 37 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 10

- 10 IDEM AA. ET CC. NYMPHIDIO. Si tibi seruitutem aquae deberi praeses animaduuerit nec hactenus non utentem spatio temporis amisisse perspexerit, uti te iure proprio prouidebit. nam si hoc minime probetur, loco proprio facto opere dominus fundi continere aquam et facere, quominus ager tuus rigari possit, non prohibetur. PP. XI K. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 11 IDEM AA. ET CC. AVRELIO. Per agrum quidem alienum, qui seruitutem non debet, ire uel agere uicino minime licet: uti autem uia publica nemo recte prohibetur. D. XI K. NOV. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 12 IDEM AA. ET CC. VALERIAE. Non modus praediorum, sed B 58, 7, 10 Synopsis p. 2690 9 seruitus aquae ducendae terminum facit. PP. III K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 13 ²IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Sicut usum fructum, qui non utendo B 58, 7, 10 per biennium in soli rebus, per annale autem tempus in mobilibus uel se mouentibus deminuebatur, non passi sumus huiusmodi sustinere compendiosum interitum, sed et ei decennii uel uiginti annorum dedimus spatium², ita et in ceteris seruitutibus obtinendum esse censuimus, ut omnes seruitutes non utendo amittantur non biennio, quia tantummodo soli rebus adnexae sunt, sed decennio contra praesentes uel uiginti annorum spatio contra absentes, ut sit in omnibus huiusmodi rebus causa similis differentiis explosis. D. XV K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. a. 531
- 14 IDEM A. IOHANNI PP. Cum talis quaestio in libris Sabinianis uertebatur: B 58, 7, 11 quidam etenim pactus est cum suo uicino, ut liceat ei uel per se uel per suos homines per agrum uicini transitum facere iterque habere uno tantummodo per quinquennium die, quatenus ei licentia sit in suam siluam inde transire et arbores excidere uel facere, quidquid ei fuerit uisum, et quaerebatur, quando huiusmodi seruitus non utendo amittitur, et quidam putauerunt, si in primo uel secundo quinquennio per eam uiam non itum est, eandem seruitutem penitus tolli quasi per biennium ea non utendo deperdita, singulo die quinquennii pro anno numerando, aliis aliam sententiam eligentibus, nobis placuit ita causam dirimere, ut, quia iam per legem latam a nobis⁴ prospectum est, ne seruitutes per biennium non utendo depereant, sed per decem uel uiginti annorum curricula, et in proposita specie, si per quattuor quinquennia nec uno die uel ipse uel homines eius eadem seruitute usi sunt, tunc eam penitus amittat uiginti annorum desidia. qui enim in tam longo prolixoque spatio suum ius minime consecutus⁵ est, sera paenitentia ad pristinam seruitutem reuerti desiderat. Cum autem apertissimi iuris est fructus aridos conculcatione quae in area fit suam naturam et utilitatem ostendere, aliquis uicinum suum uetabat ita aedificium extollere iuxta suam aream, ut uentus excluderetur et paleae ex huiusmodi obstaculo secerni a frugibus non possent, quasi uento suam uim per omnem locum inferre ex huiusmodi aedificatione uetito, cum secundum regionis situm et auxilium uenti aream accedit. sancimus
- A¹ (c. 10...13) P (c. 10 suppl. p) LC (c. 10 collocat post c. 13) RM*

¹ requiritur Durostori (Mommson) ² iunge 7, 31, 1 ³ 3, 33, 16 ⁴ c. 13 h. t. ⁵ exsecutus (Mommson)?

1 idem] impp. diocl. et max. C | nymphidio] SA¹, nymphido PL, simphidio C, namphydio R, nifidio M, om. A² | debere AR² 2 non] te non C, om. A | utente AL³M⁴, utentes pL⁵? | amisse L⁶ | perspexerit A⁷C, aspexerit R, perspexeris M⁸ | uti te] A⁹C, uti re A¹⁰, ut iterum p, iterum L, uti ...terum R¹¹, uti iterum R¹², uti te iterum M¹³, inc. M¹⁴ | iuri pLM¹⁵ | prouidebit] iubebit C 3 loco] in loco R 4 irrigari CM | s. a. Hal. et PL ad c. 9 | pp.] d. PL 6 aurelio] SCRM, auri A, aureliano PL 7 s. a. Hal. PL 8 cc. om. PL 9 ualeriane PL, aureliae M 10 faciat PL¹⁶? | s. a. Hal. PL | pp. III k.] d. x PL | nicomediae om. Hal. 11 iustianus M | usus R 12 tempus] spa-

cium PL | in] im A¹⁷R¹⁸ 13 ei] in A 15 censemus PL | qua M¹⁹ 16 uel om. R 17 s. a. Hal. PL | d.] .. uel ... P 18 post ... cc. om. PL 19 idem] impr. iustinianus SC | a.] augusti R | sabianis M 21 uno] in uno LR 23 seruitutes L²⁰ | ammittitur M 27 ut] et R | perspectum R²¹M, .perspectum R²² 28 per-eant C²³, depereunt R²⁴ | posita P²⁵ 30 ea M | amittant PLCM²⁶, amitti R, amittatur M²⁷ | etenim CRM | in om. P²⁸ 31 est om. C²⁹ | poe-nitentiam P³⁰ | reuertere R³¹ 32 oridos L³² | aream CM 33 fit] sit R | aedificium] hedi-ficium suum PLR³³ 34 recluderetur C | ex om. C 35 possint PLR | ueto M³⁴ 36 cum om. M³⁵ | et om. M

itaque nemini licere sic aedificare uel alio modo uersari, ut idoneum uentum et sufficientem ad praefatum opus infringat et inutilem domino aream et fructuum inutilitatem faciat. D. XI K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC.¹ a. 531

XXXV

R DE LEGE AQVILIA R

5

- 1 IMP. ALEXANDER A. GLYCONIDI. Damnum per iniuriam datum immisso in B 60, 3, 58 siluam igne uel excisa ea, si probari potest, actione legis Aquiliae utere. PP. VII ID. NOV. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 2 IMP. GORDIANVS A. MYCIANO. Legis Aquiliae actione expertus aduersus II 60, 3, 59 eum, quem domum tuam deposuisse uel incendio concremasse damnoque te adfluxisse proponis, ut id damnum sarciatur, competentis iudicis auctoritate consequeris. quin etiam, si aqua per iniuriam alio deriuata est, ut in priorem statum restituatur, eiusdem iudicis cura impetrabis. PP. VIII ID. NOV. GORDIANO A. ET AVIOLA CONS. a. 239
- 3 IDEM A. DOLENTI. Ex morte ancillae, quam caesam conquestus es, tam B 60, 3, 60 legis Aquiliae damni sarciendi gratia actionem quam criminalem accusationem aduersus obnoxium competere posse non ambigitur. PP. V K. APRIL. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONS. a. 241
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ZOILO. Contra negantem B 60, 3, 61 ex lege Aquilia, si damnum per iniuriam dedisse probetur, dupli procedit condemnatio. D. XV K. MAI. HERACLIAE AA. CONS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. CLAUDIO. De pecoribus tuis, quae per iniuriam inclusa B 60, 3, 62 fame necata sunt uel interfecta, legis Aquiliae actione in duplum agere potes. D. XV K. NOV. AA. CONS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. PLINIO. De his, quae per iniuriam depasta contendis, ex B 60, 3, 63 sententia legis Aquiliae agere minime prohiberis. PP. XV K. NOV. CC. CONS. a. 204

XXXVI

R FAMILIAE ERCISCVNDAE R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. MARCIANO. Si non omnem paternam II 42, 3, 57 hereditatem ex consensu diuisisti² nec super ea re sententia dicta uel transactio subsecuta est, iudicio familiae erciscundae potes experiri. PP. VIII K. OCT. LATERANO ET RVFINO CONS. a. 197

A^ul (35 R 1...5) *PLCRM*

¹ D. xv k. Nou. Const. post cons. Lamp. et Or. uu. cc. anno secundo (*Zeitschrift für Rechtsgesch.* 11 p. 180)? ² diuisistis (*Mommsen cum B: διὰν ... διελοντό τινες*)?

1 nemine *M^a* | seruari *P^a* | uti *R* 2 utilitatem *C* | facit *R^a* 3 s. a. *Hal.* 6 liconidi *SM*, gluconidi *A*, ciconidi *C*, clyconidio *R* | per iuriam *P*, per iniuriam *M^a* 7 silua *C* | igni *A* | probare potes *PLM^b* | s. a. *Hal. PL* | vii | viii *PL* | nou. | non. *P* 8 alexandro a. cons. | a. cons. *P*, s. ... *L*, alexandro a. ii et marcello cons. (= a 226) *Hal* : alexandro in *PL* aberrauit in inscriptionem c. 2 9 luciano *A*, alexandro *PL* (ex subscr. c. 1) | legis aqu. actionem apertius *A*, si legis aqu. actione expertus es (es om. *R^b*) *PL^aR^b* contra *BΣ* (κ.π.) 10 disposuisse *R* | damnaque *R* | adfluxisse *R^a* 11 auctoritatem *A* | consequere *A*, consequeri *M^a* 12 alio | alueo *A*, alia *L^a*, ἀλλὰ-χού *BΣ* (κ.π.) | deriuata *PLR* | recipiatur *C*

13 impetrabit *C^b* | s. a. *Hal. PL* | id. om. *PL* | a. et auiola om. *PL* 14 dolentio *PL* | morte | more *C^b*, morte quam *M^a* | ea | est *L^a* 15 disarciendi *A* 16 s. a. *Hal.* : in *PL* est subscriptio c. 4 18 et cc. om. *SPM* 19 per iuriam *L^a*, per iniuriam *M^a*? | prohibetur *A* 20 s. a. *Hal.* et *PL* ad c. 3 | heracliani *PL* | aa. cons. om. *PL* 21 aa. et cc.] a. *S* | per iuriam *L^a*, per iniuriam *M^a*, iniuria *A* 22 actionem *PL* | potest *R^a* : s. a. *Hal.* 25 sententia *P^a* | s. a. *PL Miracus* | xv | *P*, u *L. Mir.* 27 de familia herciscunde iudicium *S*, de familiae (—lia *M^a*) herc. *CM^a* 30 iudio *M^a* | hercundae *P^a* | s. a. *Hal.* : *Q* laterano pro autiano scripsit in inscr. c. 2 : in *PL* est subscriptio c. 7

- 2 IMP. ANTONINVS A. AVITIANO. Vxor tua si mortuo patre tuo, cui dotem [B 42, 3, 58] numerauerat, cum heres ei extiteris, adhuc in matrimonio tuo fuit, familiae erciscundae actionem ad exsequendam dotem secundum iuris pridem placitum aduersus coheredes tuos nactus es eamque retines, etiam si postea, dum tibi nupta est, decessit. PP. 11 ID. FEBR.
- 3 IDEM A. RVFO. Aduersus coheredes diuidendae hereditatis iudicio secundum [B 42, 3, 59] 5 iuris formam experire. iudex datus, si quid a coherede etiam tuae portionis ex hereditate sublatum fuerit probatum, adiudicationibus factis secundum iuris formam eum tibi condemnabit. expilatae enim hereditatis crimen frustra coheredi intenditur, cum iudicio familiae erciscundae indemnitati prospiciatur. PP. VII . . . NOV.
- 4 IMP. ALEXANDER A. ANTONIO. Si filius familias fuisti et res mobiles uel [B 42, 3, 60] 10 se mouentes, quae castrensis peculii esse possunt, donatae tibi a patre sunt, eas quoque in cetero peculio castrensi non communes cum fratribus tuis habes. praedia autem, licet eunti tibi in castra filio pater donauerit, peculii castrensis non sunt. diuerso iure ea praedia habentur, quae ex occasione militiae filiis familias obueniunt: haec enim castrensi peculio cedunt. 15
- 5 IDEM A. STATILIAE. In ipsius mariti tui fuit potestate mutare, quod iratus [B 42, 3, 61] in seruos suos testamento cauerat, ut unus quidem in perpetuis uinculis moraretur, alter nero exportandus uenundaretur. proinde si offensam istam clementia flexit (quod, licet scriptura non probetur, uel aliis tamen rationibus doceri nihil impedit, praesertim cum posteriora eorum talia merita deprehenduntur, ut ira domini potuerit mitigari), nonissimam 20 eius uoluntatem arbiter familiae erciscundae sequetur.
- 6 IMP. GORDIANVS A. POMPEIO MILITI. Ea quae in nominibus sunt non recipiunt diuisionem, cum ipso iure in portiones hereditarias ex lege duodecim tabularum diuisa sunt. PP. [B 42, 3, 62]
- 7 IDEM A. AELIANO. Si qua fideicommissorum petitio inter coheredes consistat, praetor uel praeses prouinciae eius rei disceptator constitutus uel iudex familiae erciscundae iudicio aditus, ut uoluntas testatricis seruetur, suas partes debet accommodare. PP. K. SEPT. GORDIANO CONSS. a. 239 uel 241
- 8 IDEM A. TELESPHORO. Bona, quaecumque sunt tibi communia cum fratre [B 42, 3, 64] tuo ex hereditaria successione patris uel matris, cum eodem familiae erciscundae iudicio 30 experiens, ut diuidantur, impetrabis. PP. VI NON. ARRIANO ET PAPO CONSS. a. 243
- 9 IDEM A. NERVIAE. Non est ambiguum, cum familiae erciscundae titulus [B 42, 3, 65] inter bonae fidei iudicia numeretur, portionem hereditatis, si qua ad te pertinet, incremento fructuum augeri.
- 10 IDEM A. PHILOTERAE. Quotiens inter omnes heredes testator successionem [B 42, 3, 66] 35 diuidit ac singulos certis possessionibus cum mancipiis, quae in isdem sunt constituta, iubet esse contentos, uoluntati eius salua legis Falcidia auctoritate obtemperandum esse manifestum est: nec mutat, quod in sequentibus uerbis mancipia sua uniuersa nulla facta eorum
- P* (c. 8. 3. [6. 7 p]) *L* (c. 6...8. 3) *CRM* (c. 9 collocat post c. 13)

1 antonius *RM* | uitiano *RM* 2 numeraueras *R^aM^a* 3 ad *om. M^a* | coheres *M^a* 4 nactus *C^a* | s. n. *Hal.* 5 idem | imp. ant. *PL* | coheredes | coheredes tuos *M* | diuidendae *om. L^a* 7 approbatum iudicationibus *C* 8 intenditur *P^a?* 9 indemnitati | *P^a*, indemnitati eius *P^aLCRM* | prospicitur *PL* | s. a. *PL* 10 antonino *M* 11 se | sese *C* | eos *M^a* 14 ex occasione | occasionem *R*, ex casione *M^a* 16 stratille *M* | iratus (iratus es *C^a*) in seruos suos | *CR^a*, in seruos suos *R^a*, in seruos suos iratus *M*: ὀργισθεὶς κατὰ τῶν ἰδίων ὀρεσίων *B* (κ.π.) 17 moretur *C^a*, moreretur *R* 18 si *om. R^a* | offensum *R^a* | clementiam *R^a* 19 docere *C^a* | impendit *R* | cum | si *C* 20 poterit *CM*

22 pompeiano *M* | omnibus *M^a* 23 in portiones hereditarias | *edd. cum B* πρὸς τὰ κληρονομία μέρη, in portione hereditaria *PLM*, in portionem hereditariam *CR* 24 diuisa *R* | s. a. *pL* 26 uel *om. pL^a* | discept. const. rei *M* 27 addictus *C^aRM^a*, adductus *C^a*, addictus *M^a* | debebunt *pL* 28 s. a. *PL* ad c. 1: in *pL* hoc loco extat pp. | k. | aa. k. *PL* 29 a. | aa. *PL* | telesphoro *PLR*, teleforo *M* | cum fratre tuo *om. P^aR^aM* 30 iudicio *om. C* 31 experieris *P* | impetraberis *L^a* | s. a. *PL* | apriano *PL* 32 a. | augusti *R*, aa. *M* | ambiguus *M^a* 34 augere *M^a* 35 philophetae *R* 36 possessionibus *M^a* 37 uoluntatis *M^a*

discretionem commendanda putauit heredibus, cum utique his ea uideatur insinuasse, quibus etiam testamento relinquenda esse decreuit.

- 11 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. ANTONIAE. Inter filios ac filias bona [B 42, 3, 67] intestatorum parentum pro uirilibus portionibus aequo iure diuidi oportere explorati iuris est. PP. XV/ K. MART. CONSS. 5
- 12 IMPP. GALLVS ET VOLVSIVS AA. RVFO. Non ideo diuisio inter te ac [B 42, 3, 68] fratrem tuum, ut proponis, facta irrita habenda est, quod eam scriptura secuta non est, cum fides rei gestae ratam diuisionem satis adfirmet. PP. PRID. ID. MART. GALLO A. // ET VOLVSIANO CONSS. a. 252
- 13 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SATVRNINO. Certum est libe- [B 42, 3, 69] rorum peculia post mortem patris in hereditate diuidenda ad communionem esse reuocanda. frater autem et coheres tuus ob contractus, quibus uiuente patre etiam ignorante ipso obligatus fuit, conuenire te et alterum fratrem tuum coheredem uestrum ultra non potest, quam ut de peculio suo recipiat tantam quantitatem, in quantam condemnatus est his, cum quibus ipse contraxit. 15
- 14 IDEM AA. HERMIANO. Si familiae erciscundae iudicio, quae bona paterna [B 42, 3, 70] inter te ac fratrem tuum aequo iure diuisa sunt, nihil super euictione rerum singulis adiudicatarum specialiter inter uos conuenit, id est ut unusquisque euentum rei suscipiat, recte possessionis euictae detrimentum fratrem tuum et coheredem pro parte agnoscere praeestes prouinciae per actionem praescriptis uerbis compellet. 20
- 15 IDEM AA. ET CC. THEOPHILAE. Si diuisionem conuentione factam etiam pos- [B 42, 3, 71] sessio consensu secuta dominium pro solido rerum, quas pertinere ad patrem tuum placuit, ei firmavit, earum uindicationem habere potes, si patri tuo successisti. si uero placitum diuisionis usque ad pactum stetit, arbiter familiae erciscundae iudicio uobis datus commu- 24
- nionem inter uos finire prouidebit. a. 293
- 16 IDEM AA. ET CC. HERACLIANO. Filii patris testamentum rescindendi, si hoc [B 42, 3, 72] inofficiosum probare non possunt, nullam habent facultatem. sed si tam circa testamentum quam etiam codicillos iudicium eius deficiat, uerum quibuscumque uerbis uoluntas eius declarata sit, licet intestato ei fuerit successum, ex senatus consulto retentionis modo ser- uato familiae erciscundae iudicio aditum iudicem sequi uoluntatem oportere iuris auctori- 30
- tate significatur. D. VIII K. SEPT. AA. CONSS. a. 293
- 17 IDEM AA. ET CC. COMMODIANO. Coheredibus diuisionem inter se facientibus [B 42, 3, 73] iuri absentis et ignorantis minime derogari ac pro indiuiso portionem eum, quae initio ipsius fuit, in omnibus communibus rebus retinere certissimum est. unde portionem tuam cum redditibus arbitrio familiae erciscundae percipere potes, ex facta inter coheredes diui- 35
- sione nullum praedudicium timens. D. VII K. DEC. SIRM. AA. CONSS. a. 293

P (36, 11...15 [16 p] 17. 31, 6) L (36, 11...17) CRM

3 imp. R | a. et phil. c.) a. et c. phil. S, c. PL, a. M 4 parentum CM | uiribus P^a 5 s. a. PL: possit tamen ad c. 13 pertinere | xuii PL 6 imp. (imp. R) gallus (gall'us P) et u. aa. (aa. om. P) | imp. euulsiarius a. C | rufino S | ac) et CRM 7 eas R^a 8 s. a. PL | gallo n. et lusiano cons. PL 10 aa. saturninio PL, aa. et cc. saturnino C, saturnino augusti R 11 hereditatem diuidendam PLR 12 coheredes P^a | patre om. L^a 13 fuerit R 14 ut om. P^a 15 de subscriptione c. 13 u. ad u. 5 16 aa.) aa. et cc. C | herminio PL, herminiane M | familiae malie M^a 17 ac) et C | uictione M^a 18 adiudicaturum C^a | euentum M^a 19 et (et h. M^a) coheredem tuum (t. R^a) CRM 20 subscriptio, quam c. 14 adscribunt PL Miraeus, solita transpositione ex c. 16 huc aberrasse uidetur: nam ad h. c. non pertinere docet omissio Caesarum in inscriptione

21 diuisionem conuentione (—nem P^a) factam (factam om. L^a) | PLR^aM^a, diuisione conuentione facta C 22 consensum CM uel M^a | ad patrem tuum pertinere CRM 23 eorum C 24 ad] ap uel apud P^a | iudicii PLC^a?M^a 26 aa.) a. p | commodiano eraciliano (cf. u. 32) S, hereliano C | testamenti CM^a 27 probare non bis M^a | possint p | sed] M cum B (κ.π.), sed et PLCR | circa testamentum q. e. codicillos] eius testamento q. e. codicillis pL: τοῦτο μὲν περὶ διαθήκης τοῦτο δὲ περὶ κωδικίου B (κ.π.) 30 addictum CRM | iudicem om. p^a 31 s. a. PL ad c. 14: in L hoc loco extat s. | cons. om. PL 32 commodiano] lysigrati S (cf. u. 26 et p. 287, 8) 33 iuris R^a | pro indiuisione M^a | eum] eam P^aL^aR^a | in initio CM^a, innicio uel inuicio P^a 34 ipsius] eius C 35 familiae arbitrio M | coherede P^a 36 timensmens P^a, times L^a | s. a. PL Miraeus

- 18 IDEM AA. ET CC. DOMNAE. Filiae, cuius pater nomine res comparauit, si [B 42, 3, 74] non post contrarium eius iudicium probetur, per arbitrium diuidendae hereditatis praecipuas adiudicari saepe rescriptum est. his itaque, si patri successisti, quem nomine tuo quaedam comparasse dicis, aduersus sororem tuam apud praesidem prouinciae, si res integra 1 est, uti potes. In communi autem hereditate quin sumptus ab uno facti bona fide familiae erciscundae iudicio uel negotiorum gestorum actione seruari possint, non est ambiguum. D. XVIII K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 19 IDEM AA. ET CC. LYSICRATIAE. Incerti iuris non est in familiae erciscundae iudicio earum etiam rerum, quas ex coheredibus quidam de communibus absumpserunt uel deteriores fecerunt, rationem habendam eiusque rei ceteris praestandam indemnitem. D. XVIII K. 10 IAN. AA. CONSS. a. 293
- 20 IDEM AA. ET CC. PACTVMIAE. In familiae erciscundae iudicio ab uno pro [B 42, 3, 75] solido rei ueluti communis uenumdatae pretium non uenit, sed mandati, si praecessit, coheres uenditoris agere potest uel negotiorum gestorum, si ratam fecerit uenditionem. nam si uelut propriam unus distraxit ac pretium possideat, hereditas ab eo petenda est. 15 III . . . FEBR. CC. CONSS. a. 294
- 21 IDEM AA. ET CC. FORTVNATO. Si cogitatione futurae successionis officium [B 42, 3, 76] arbitri diuidendae hereditatis praeueniendo pater communis iudicio suo qualicumque iudicio suam declarauit uoluntatem, inter eos qui successerunt exemplo Falcidiae retentionis habita ratione familiae diuidendae causa datus arbiter (uirili praeterea portione eorum, quae 20 nulli specialiter uel generaliter adsignauit, facta diuisione) in adiudicando patris sequetur uoluntatem. VI K. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 22 IDEM AA. ET CC. DIONYSIO. Seruum communem non consentientibus cohe- [B 42, 3, 77] redibus, sed per errorem ad eum qui possidet pertinere credentibus tenens, cum omnis uerus titulus deficiat, suum non facit, sed in eo portiones hereditarias adsignatas penes 25 singulos successores remanere manifestum est. a. 294
- 23 IDEM AA. ET CC. HERMOGENI. Licet pacto diuisionis aduersus singulos [B 42, 3, 78] actio pro hereditariis portionibus creditori parata mutari non possit, tamen ad exhibendam fidem his quae conuenerant, stipulationis et iuris adhibito remedio, qui placitum excedit urgueri potest, cum et hoc omisso, si non contrarium conuenisse probaretur, praescriptis 30 uerbis conueniri potuisset. S. a. 294
- 24 IDEM AA. ET CC. SOCRATI. Filium, quem habentem fundum portionem [B 42, 3, 79] hereditatis fratribus et quibusdam aliis sub condicione uerbis precariis restituere sanxit testator, post eius euentum, hereditaria parte praedii in quartae ratione retenta, compensato praeterea quod a coheredibus uice mutua percepit et, si quid deest, in supplementum 35
- P (c. 18...22 [23 p]) L (c. 18...23) CRM*

¹ iunge 6, 20, 16

1 idem] imp. dioc. et max. PL | aa. et cc.] a. S | pater bis P^a 2 probatur C | arbitrium M 3 bone fidei C^a? 6 posse C | ambiguum est PL 7 s. a. PL, nisi ea transposita est ex c. 19 | xiii L 8 lysicratiae] CR, pactumleisigratae S (cf. u. 12 et 286, 32), lysignatiae PL, lisicrati M | incertis M^a 9 ex om. P^a | communionibus M^a | assumpserunt PL^aC, assumpserint M^a 10 habendam] hab. esse R, esse hab. M^a | eiusque rei] eius rei quae P^a, quae PL, inc. M^a | praestat PL, presta... M^a | s. a. PL Miraeus, cf. ad u. 7 | xviii] xiii P^a, xviii Mir. 12 fortunato pactumiae S (cf. u. 8, 17), pactumiae C, pactumioice R, pactummie M 13 inuenit P^aL | mandata M^a 14 fuerit L^a 15 possidet M^a 16 s. a. PL Miraeus 17 dionysio fortunato S (cf. u. 23) 18 suo om. M^a | qualicumque R^a 19 suam] suo R^aM^a | declarauerit C | qui] qui e. R^a, qui ei R^aM^a 21 sequatur M^a 22 s. a. PL | cc. om. PL 23 dionysio] C, ermogeni dianisio S (cf. u. 17, 27), dionisocli PL^a, diochmisocli L^a, dionisocli R^a, dionisodi R^a | coheredem R^a 24 tenens] ten... P^a, teneas et L^a | omni L^a 25 deficiens P^aL^a | fatiat M^a 26 permanere C | in PL additur subscriptio c. 24 27 socrati hermogeni S (cf. u. 32), hermogeniano C 28 ad] ed M^a 29 iuris M^a | qui] qui per M^a 30 contractum PL 31 conuenire L | posset M | s. habet L 32 socrati] dionysio S (cf. u. 23), sacрати M 33 fratribus hereditatis fratribus M^a 34 quarta R^a | rationem C

deducto, quod a ceteris in eo fundo soluitur supra quartam habens, reddere compelletur.
D. V K. IAN. CC. CONSS.

a. 294

- 25 IDEM AA. ET CC. DIOCL. Ex causa donationis uel aliunde tibi quaesita, si [B 42, 3, 80] aui successionem respueris, conferre fratribus compelli non potes. D. ID. APRIL. TVSCO 4
ET ANVLLINO CONSS.

a. 295

- 26 IMP. CONSTANTINVS A. AD BASSVM. Inter omnes dumtaxat heredes suos, qui ex quolibet uenientes gradu tamen pares uideantur esse, uel emancipatos, quos praetor ad successionem uocat, siue coeptum neque impletum testamentum uel codicillus seu epistula parentis esse memoratur siue quocumque alio modo scripturae quibuscumque uerbis uel iudiciis inueniantur relictas, iudicio familiae erciscundae, licet intestato ad successionem 10 liberi uocentur, seruatō senatus consulti auxilio defuncti dispositio custodiatur, etsi sollem-
1 nitate legum huiusmodi dispositio fuerit destituta. Si uero in huiusmodi uolun- [6, 23, 21, 3] tate designatis liberis alia sit mixta persona, certum est eam uoluntatem quantum ad illam dumtaxat permixtam personam pro nullo haberi. D. ROMAE K. . . . CRISPO II ET CON- 14
STANTINO II CC. CONSS.

a. 321

XXXVII

R COMMVNI DIVIDVNDQ R

- 1 IMP. ANTONINVS A. LVCIANO. Frater tuus si solam portionem praedii ad [B 12, 2, 32] se pertinentem distraxit, uenditionem reuocari non oportet, sed aduersus eum, cum quo tibi idem praedium commune esse coepit, communi diuidendo iudicio consiste: ea actione 20 aut uniuersum praedium, si licitatione uiceris, exsoluta socio parte pretii obtinebis aut pretii
1 portionem, si alius meliorem condicionem attulerit, consequeris. Quod si diuisio praedii sine cuiusquam iniuria commodē fieri poterit, portionem suis finibus tibi adiudicatam possidebis: hoc uidelicet custodiendo, ut post litis contestationem nemo nec partem suam ceteris eiusdem rei dominis non consentientibus alienare possit. PP. K. MART. ROMAE ANTONINO 25
A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMP. ALEXANDER A. AVITO MILITI. Si probatum fuerit praesidi prouinciae [B 12, 2, 33] fratrem tuum uineas communes pignori dedisse, cum partem tuam, quam in uineis habes, creditori obligare non potuerit, praeses prouinciae restitui tibi eam iubebit cum fructibus, quos creditor de parte tua percepit. Idem praeses prouinciae de diuisione uinearum inter 30
P (36, 25. 26. 37) L (ut P) CRM

¹ argumento similis, uerbis dissimilis est Th. 2, 23, 1 data ad Verinum eodem anno uel potius a. 324 (Crispo III et Const. III CC. cons.) IIII k. Sept.

1 soluetur R | compellitur R³M 2 s. a. Hal. et PL Miraeus ad c. 23 | d.] pp. PL Mir. | k.] 6, 20, 16, non. PL Mir. | cc. cons. om. PL Mir. 3 diocl.] PLCM, dioclitiano R, om. S 4 successiones R | repueris P³ | potest L³. post potes BΣ (κ.π.) addunt haec: ἰὰν γὰρ ταῦτα ὁ σὸς πάππος εἰς σὲ ἐν τῇ αὐτοῦ ὑπεξουσιότητι ὄντα εἰσῆγαγεν, ἀβοινατεύων ἑαυτὸν (σαυτὸν scr.) ἀπὸ τῶν ἐκείνου πραγμάτων τὸν χωρισμὸν αὐτῶν μάτην αἰτέῃς et antea 3 tibi reddunt αὐτεξουσίῳ ὄντι eadem-que redeunt in indice B: ea tamen additamentum Thaleluei esse disertis uerbis testatur scholion ὁ παραποιέμενος ut uidetur Theodori | s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 26 7 parens uideatur R³ 8 codicillos C³ | seu] sine L³C 10 inueniatur M³ 11 seruat L³ | auxilio bis P³ | custodiatur ... 12 dispositio om. P³ | custod.] fuerit destit custod. L³ | si om. M³ 12 uolun-

tate ... 13 eam om. R³ 13 permixta C | eam] in eam uel meam M³ | illum P³L 14 dumtaxat om. M³ | permixtam om. C | s. a. Hal. et PL ad c. 25 | romae] n. PL | et const. II cc. (caes. II Hal.) cons.] const. cons. PL 17 rubricam om. P³ | communi] de communi SP³LCRM | diuidendum S, diuidendo M 18 luciano] SPL, lucano CRM | solum R³ 20 coeperit R | consistere ea] consistente PL³, consistere e L³: κινεῖ τὸ κομοῦν διβιδούνδο· διὰ ταύτης δὲ τῆς ἀγωγῆς BΣ (κ.π.) 21 aut un.] autem un. uidetur legisse Thalelaeus: διὰ ταύτης δὲ τῆς ἀγωγῆς ὀλόκληρον τὸ κτῆμα BΣ (κ.π.) 23 poss possidebis M³ 24 nec om. PL³M³ contra BΣ (κ.π.) μηδεὶς μηδὲ 25 posset R³ | s. a. Hal. PL | ant. a. III] a. ui PL 27 uito CM 29 potuit C, potuerat R | eam tibi M, eam om. C, tibi om. BΣ (κ.π.) 30 de diu.] diu. M³

te et creditorem fratris tui cognoscet et iubebit eum accepta pecunia, quanti statuerit partem fratris tui ualere, eam partem quam de fratre tuo accepit tibi restituere aut¹ aestimata tua parte ad creditorem fratris tui data pecunia quanti aestimauerit eam transferre. PP.

II ID. SEPT. ALEXANDRO A. CONS.

a. 222

- 3 IDEM A. VERECUNDIANO. Ad officium arbitri, qui inter te et fratrem tuum [B 12, 2, 34] 5 diuidendis bonis datus fuerit, ea sola pertinent, quae manent communia tibi et illi. nam ea, quorum partem is uendidit, cum emptoribus tibi communia sunt et aduersus singulos 1 arbitrum petere debes, si ab illorum quoque societate discedi placeat. Cum autem regionibus diuidi aliquis ager inter socios non potest, uel ex pluribus singuli aestimatione iusta facta unicuique sociorum adjudicantur, compensatione inuicem pretii facta eoque, cui 10 maioris res pretii obuenerit, ceteris condemnato, ad licitationem nonnumquam etiam extraneo emptore admissio, maxime si se non sufficere ad iusta pretia alter ex sociis sua pecunia nincere uilius licentem profiteatur. PP. V NON. MAI. IULIANO ET CRISPINO CONSS.

a. 224

- 4 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. HERODAE. Si maior [B 12, 2, 35] 15 quinque et uiginti annis soror tua tecum res communes diuisit, quamuis non instrumentis, sed aliis probationibus earum direptam communionem probetur, stare finitis conuenit. 1 Quod si minor fuit nec tempus in integrum restitutioni praefinitum adhuc excessit, an in integrum propter diuisionem restitui debeat, causa cognita prouinciae praeses aestimabit. 2 Idem eorum etiam, quae uobis permanent communia, fieri diuisionem prouidebit, tam sumptuum, si quis de uobis in res communes fecit, quam fructuum, item doli et culpa, 20 cum in communi diuidendo iudicio haec omnia uenire non ambigitur, rationem, ut in omnibus aequalitas seruetur, habiturus. D. VIII ID. FEBR. CC. CONSS.

a. 294

- 5 IDEM AA. ET CC. SECVNDINO. In communionem uel societatem nemo com- [B 12, 2, 36] 24 pellitur inuitus detineri: quapropter aditus praeses prouinciae ea, quae communia tibi cum sorore perspexerit, diuidi prouidebit. D. VIII K. SEPT. CC. CONSS.

a. 294

XXXVIII

R COMMVNIA VTRIVSQVE IVDICII TAM FAMILIAE ERCISCVNDAE QVAM COMMVNI DIVIDVNDO R

- 1 IMP. ANTONINVS A. MARCO. Diuisionem praediorum uicem emptionis obti- [B 12, 3, 1] 29 nere placuit. PP. VI K. DEC. GENTIANO ET BASSO CONSS. a. 211
2 IMP. ALEXANDER A. EUPHRATAE. Etiam si is diuisioni arbitrum dedit, cui [B 12, 3, 2] ius dandi non fuit, tamen si socii quondam diuisioni consensum dederint, quod quisque eorum secundum placita possedit, pro parte socii dominium nactus est. PP. XVI K. DEC. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS. a. 229

S (37, 5) P (37, 2. 4. 5. 38) L (ut P) CRM

¹ te ins. (Mommson)

1 te om. P^a | cognouisset R^a | quanta M^a, inc. R^a 2 tui om. C contra BΣ (κ.π.) 3 quanta P | s. a. Hal.: in P est subscriptio c. 3, in L erasa est 4 cons.] II et marcello cons. (= a. 226) Hal. 6 tibi ... 7 communia om. M^a 7 singulorum R^a 8 quoque om. R^a | placet M^a 9 existimatione RM 11 maiores R^a | res pretii R, pretii M^a, pretii res CM^b 13 licitantem CM^b | s. a. Hal. et P ad c. 2 | mai. | mui. P^a | et crisp. cons. om. P 14 herodae] SCM, et herode PL^b R, et herede L^a 15 tecum om. Bamb. D I 3 cum BΣ (κ.π.) 16 sed] ἀλλὰ καὶ BΣ (κ.π.) | eorum R^a | direptam libri, διαρπιδναι BΣ (κ.π.) 17 maior M^a? | fuerit C | restitutionis CR^b | an] tamen P^a, tamen ut P^a, ... L^a

18 praeses prou. C cum BΣ (κ.π.) 20 si quis ... fructuum om. M^a | fecit communes C 21 diuidendo R 22 aequabilitas P^a L^b RM: τὸ ὅτι BΣ (κ.π.) | s. a. Hal. PL | d.] pp. PL 23 aa.] augti R | secundino om. C | commune S 24 ea quae] equa S 25 prospexerit M | prouideat S | s. a. Hal. SPL | d. ... cons.] sub die mse. iiii. S 27 comm.] de comm. C 28 diuidendum S, diuidendo R 29 antonius R | marto R, deficit M^a 30 s. a. Hal. PL 31 a. euphratae om. P^a, a. om. P^a | arbitrium L^a M^a | cui ius dandi] C^a R^a R^a M^a, cuius dandi C^a, cuius (cui ius P^a R^a, cui L^b) dandi licentia PLR^b? 33 placitum C | possederit M | natus M^a | s. a. Hal. PL | dec.] nou. PL a. III] a. a. PL

- 3 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. *AVRELIAE SE-* [Consultatio 2, 6 mut. B 12, 3, 3
VERAE. Majoribus etiam, per fraudem uel dolum uel perperam sine iudicio factis diuisionibus, solet subueniri, quia in bonae fidei iudiciis et quod inaequaliter factum esse constiterit, in melius reformabitur. PP. XVII K. IUL. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 4 IDEM AA. AD MAXIMUM. Si patruus tuus ex communibus bonis res com- [B 12, 3, 4 5
parauit sibi negotium gerens, non omnium bonorum socius constitutus, pro competentium portionum modo indemnitati tuae consuli oportet: et ideo rem emptam eum communicare contra formam iuris postulas. PP. XVI K. NOV. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 5 IDEM AA. ET CC. FRONTONI ET GLAFIRIONI. De instrumentis, quae com- [B 12, 3, 5
munia fratrem uestrum tenere proponitis, rector aditus prouinciae, apud quem haec collo- 10
cari debeant, aestimabit. PP. VI ID. FEBR. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. THESIDIANAE. Si cum patruo uestro hac condicione diui- [B 12, 3, 6
sionem fecistis, ut se nullum dolum malum adhibuisse iuraret, nec fidem placitis exhibuit, quominus res indiuisas requiratis, eorum placitum quae in diuisionem uenerunt nihil uobis 14
nocere potest. D. V K. APRIL. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 7 IDEM AA. ET CC. SEVERIANO ET FLAVIANO. Si fratres uestri pro indiuiso [B 12, 3, 7
commune praedium citra uestram uoluntatem obligauerunt et hoc ad uos secundum pactum diuisionis nulla pignoris facta mentione peruenit, euictis partibus quae ante diuisionem sociorum fuerunt, in quibus obligatio tantum constitit, ex stipulatu, si intercessit, alioquin quanti interest praescriptis uerbis contra fratres agere potestis. nam si fundi scientes 20
obligationem dominium suscepistis, tantum euictionis promissionem sollemnitate uerborum uel pacto promissam probantes, eos conueniendi facultatem habetis. D. II NON. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 8 IDEM AA. ET CC. NICOMACHO. Si inter uos maiores annis uiginti quinque [B 12, 3, 8
rerum communium diuisio relictā uel translata possessione finem accepit, instaurari mutuo 25
bona fide terminata consensu minime possunt. D. NON. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 9 IDEM AA. ET CC. DEMETRIANO. Familiae eriscundae uel communi diui- [B 12, 3, 9
dendo iudicium ita demum, si corpora maneant communia, agi potest. D. VI ID. DEC
NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 10 IDEM AA. ET CC. GALLICANO. Scriptura testamenti, qua specialiter omnia [B 12, 3, 10 30
diuisa continentur, quominus¹ res quarum testator non fecit mentionem heredes inquirere nihil impedit. SINE DIE ET CONSULE.
- 11 IMP. CONSTANTINVS A. GERVLO². Possessionum diuisiones sic fieri [Th. 2, 25, 1 II 12, 3, 11
oportet, ut integra apud successorem unumquemque seruorum uel colonorum adscripticiae
PLC (transponuntur 38, 6. 5. 7. 9. 8) RM

¹ quominus *del.* (Mommson) ² rationali trium prouinciarum *addit Th.*

1 aa.) a. et c. S, aa. et cc. C | aureliae seuerae] *Consult.*, seuerē W, seuerō SPLCRM 4 s. a. *Consult. Hal.* PL | xvii] xvi Hal., uii PL | iii et iii] iiii et ix PL, vi et constantio iii Cons., om. Hal. 5 aa.) a. et c. S, aa. et cc. M | tuus om. M^a II negotium tibi (sibi P^aL^a) PL, αὐτῷ τὸ πρᾶγμα BΣ (κ.π.) | non om. M^a | alicuius L^a, solum M^a | constitutis M^a, constitutus R^a 7 et om. C contra BΣ (κ.π.) | eum communicare] communicari R, λαμβόνει εἰς κοινὸν ἀγαγόν BΣ (κ.π.) 8 s. a. Hal. PL | iii] u PL 9 cc. om. PLR | frontoni et] CM, frontonie S, frontini et PL, frontino R | glafirioni] C, gallaphyroni S, glafirioni M, gapirioni PL, gaphirioni R 10 proponis C | collocari P^a 11 s. a. Hal. PL | pp.] d. PL | id.] id. k. L | cons.] cc. cons. L, cc. et cc. ss. P 12 thesianae PL 13 fecisti C^a | ut] et L^a | malum om. R | palacitis M^a 15 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 7 16 aa. et cc.) a. PL | indiuisio R^a

19 fuerint PL | ex stipulatu si] exstipulat (uel —latur) R^a | intercesserit R 20 scriptis P^a | contra fratres om. L^a 22 facto R^a | promissa PLR^a | s. a. Hal. PL et PL ad c. 6 | d. II om. PL utroque loco 23 cc.] aa. PL ad c. 6 | cons. om. PL utr. l. 24 nichomacho SLM, nichomatio C 25 relictā om. R^a | possessio P^aL^a 26 s. a. Hal. PL | cc. om. PL 27 S transponit c. 9 et 10 et omitta summa c. 11 ad inscriptionem c. 11 alteram summam c. 10 adponit 28 iudicio LR^a | s. a. Hal. 30 calliconio S, calligono R 31 continetur M^a | inquirere] P^aM^a, inquirerent C^aR^a, inquirent R^a, possint (possit L) inquirere P^aL, inquirere possint C^aM^a 32 s. a. Hal. PL | sine] f. sine L | cons. PL 33 in PL est inscriptio c. 10, cf. S ad u. 27 | gervlo] Th., cyrillo S, gerilo CM, cerylo R 34 possessionem R^a | diuisionem R | oportet R^a | possessorem Th.

condicionis seu inquilinorum proxima¹ agnatio uel adfinitas² permaneret. quis enim ferat liberos a parentibus, a fratribus sorores, a uiris coniuges segregari? igitur si qui dissociata in ius diuersum mancipia uel colonos³ traxerint, in unum eadem redigere cogantur. D. III K. MAI. PROCVLO⁴ ET PAVLINO CONSS.

a. 334?

- 12 ⁵IMP. IVSTINIANVS A. AD SENATVM. Illud aequitatis uouere rationibus bene nobis apparuit. si quis etenim pro filio suo ante nuptias donationem conscripserit uel dederit uel pro filia sua dotem et hoc quod dedit iterum in eundem reuertatur uel stipulatione uel lege hoc faciente, uel et si alio dotem uel ante nuptias donationem dante stipulationis paternae tenor uel forte legis hoc induxerit, ille autem testamento condito uel filios suos uel extraneos scripserit heredes et nihil de huiusmodi rebus, quae ad eum reuersae sunt uel 10 peruenierunt, disposuerit, inueniantur autem alii liberi eius res a paterna substantia lucrati uel per ante nuptias donationes uel dotes uel militiae causa, quas utpote testamento existente non coguntur conferre, tunc filius uel filia easdem res, quae ad patrem reuersae sunt uel peruenierunt, habeant praecipuas, ad simile tamen lucrum computandas, ut in praesenti casu tantum habeat ipsa uel ipse, quantum eius fratres ex patre sunt consecuti 15 secundum eos modos quos supra diximus et quos conferre propter testamentum non coar-
1 tantur. Sin autem nihil tale penitus in fratres eorum a patre collatum est, neque ipsos sibi praecipue hanc partem uindicare, sed, quasi paternae facta substantiae sit, inter omnes secundum institutionis tenorem diuidi. et haec quidem, si inter fratres patris elogium com-
2 positum sit. Sin autem extranei sint scripti heredes et nihil in testamento suo neque in 20 hac parte testator dixerit, tunc omnimodo praecipuum habeat filius uel filia, quod ad patrem reuertitur uel peruenit. si tamen minus in fratres collatum est, amplius autem ex huiusmodi casu ad patrem peruenit, illo quod ad similem quantitatem concurrat excepto cetera quasi paternae substantiae facta secundum modum institutionum diuidantur: illo procul dubio obseruando, quod, si minus sit quod pater ex huiusmodi causa habuit ea quantitate 25 quae in fratres collata est, tota huiusmodi portio ad eas personas perueniat, quarum occasione res ad patrem reuertitur. Ea igitur, quae in paterna persona diximus, obtinere uolumus etiam in auum et proauum paternum uel maternum et in matrem et in auiam uel proauiam paternam uel maternam. D. XI K. AVG. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE 29
VV. CC. CONSS.

a. 530

XXXVIII

R FINIVM REGVNDORVM R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. NICE- Epanagoge p. 263 II 38, 9, 14
PHORO. Regionem certam fundi propriis finibus eius mutatis dominus eius distrahere ac
residuum retinere non prohibetur. nec amplius emptor, quam quod ratione⁶ secundum uen- 35
A^u (39 R) P (om. 38, 12) L (om. 38, 12) CRM

¹ uel colonorum ... proxima om. Th. ² uel adfinitas om. Th. ³ uel colonos om. Th.
⁴ Optato (I. Gothofredus)? ⁵ iunge 2, 44, 4. 5, 4, 24. 6, 25, 6 ⁶ metatione?

1 seu] siue C | inquilinorum M^a? | proxima] C, proximorum PLRM | enim om. M^a 2 si om. Th. | quis P^a 3 in] un M^a | traxerit L, traxerunt Th. 4 redigere eadem Th. | s. a. Th. Hal., nisi forte Hal. subscriptionem restituerit ex Sichardo: in PL est subscriptio c. 12 5 iustinianus] const. C II pro] in M | conscripsit M 7 eum C 8 alio] ab alio RM^a 9 suos uel] suos seu C 11 peruenierunt] W, peruenerint CRM | liberi alii R 12 uel per dotes uel per ante nuptias donationes R 13 exigente C | inferre RM^a 14 peruenerint RM | computandae sunt RM^a?

15 habeant R^a 16 factam M 17 patris om. C 22 reuertetur M^a | collectum R^a, collatus M^a 25 casa M^a 26 occasionem M^a 27 res om. C 28 et proauum] uel proauum C | in auiam] auiam C | uel proauiam ... 29 maternam om. C 29 s. a. Hal. et PL ad c. 11, sed in L d. ... constant. erasa sunt 32 finium] de f. SC 33 impp. d. et m.] id. PL | et cc. om. M | nicyphoro S, hiephoro PL, nicophoro C, nichophoro M 34 proprii C | dominum ... 35 prohibemus PL^aR^a | eius om. C 35 amplius M^a | ratione] traditione proposuit Utiacius

- ditionis fidem ad se peruenit, uindicare potest praetextu terminorum temporis antecedentis uenditionem. D. ID. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 2 IDEM AA. ET CC. TATIANO. Successionum uarietas et uicinorum noui consensus, additis uel detractis agris alterutro, determinationis ueteris monumenta saepe permutant. 1 D. VIII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 3 ¹IMP. CONSTANTINVS A. AD TERTVLLIANVM². Si quis super iuris sui [Th. 2, 26, 1 mut. locis prior de finibus detulerit querimoniam, quae proprietatis controuersiae cohaeret, prius super possessione quaestio finiatur et tunc agrimensur ire praecipitur ad loca, ut pate- 1 facta ueritate huiusmodi litigium terminetur. Quod si altera pars, ne huiusmodi quaestio terminetur, se subtraxerit, nihilo minus agrimensur in ipsis locis iussione rectoris prouinciae 10 una cum obseruante parte hoc ipsum faciens perueniet. D. VIII K. MART. BESSI GAL- LICANO ET SYMMACHO CONSS. a. 330
- 4 IDEM A. AD BASSVM PP. Si constiterit eum, qui finalem detulerit [Th. 2, 26, 2 B 59, 9, 18 quaestionem, priusquam aliquid sententia determinetur, rem sibi alienam usurpare uoluisse, non solum id quod male petebat amittat, sed quo magis unusquisque contentus suo rem 15 non expetat iuris alieni, qui inreptor agrorum fuerit in lite superatus, tantum agri modum, quantum adimere³ temptauit, amittat. LECTA APVD ACTA XII K. IVL. GALLICANO ET SYM- MACHO CONSS. a. 330
- 5 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. NEOTERIO PP.⁴ [Th. 2, 26, 4 Quinque pedum praescriptione submota finalis iurgii uel locorum libera peragatur intentio. 20 PP. ALEXANDRIAE VII K. AVG. ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 385
- 6 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. [Th. 2, 26, 5 mut. B 59, 9, 20 Cunctis molitionibus et machinis amputatis decernimus in finali quaestione non longi tem- poris, sed triginta tantummodo annorum praescriptionem locum habere. D. PRID. NON. 24 NOV. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS. a. 392

XXX

R DE CONSORTIBVS EIVSDEM LITIS R

- 1 IMP. IVLIANVS A. SECVNDO PP. Explosis atque reiectis prae- [Th. 2, 5, 1 B 12, 3, 12 scriptionibus, quas litigatores sub obtentu consortium studio protrahendae disceptationis excogitare consueuerunt, siue unius fori omnes sint siue in diuersis prouinciis uersentur, 30 A^u (39, 5. 6) P (39. 40 [R p] 1) LCRM

¹ iunge 8, 4, 5 ² u. p. comitem dioeceseos Africae addit Th. ³ diripere Th. ⁴ k. n. addit Th.

1 peruenit C 2 s. a. Hal. PL | d. om. PL | cc.] aa. Hal. 3 idem aa. et cc.] impr. iustini-
nianus a. S | uarietas M^a 4 ueteris om. P^a |
monimenta P^aL^aR^aM^a, monumenta R^a 5 s. a.
Hal. PL | d. viii] pp. viii PL | cc.] aa. et
Hal. 6 constantinus] contan. P | tertillia-
num L, terturianum M | qui C | iuris sui C,
sui iuris sui L^a, sui iuris Th. 7 questio-
nem M | quae] quae cum L^aC | propieta-
tes L^a 8 possessionem C | agrimensur] men-
sor M^a 9 terminet C, est terminetur M^a,
deficit R^a 10 ipsius M^a 11 ipsum om. M^a |
s. a. Th. Hal. PL | viii] Th., xvi Hal., ui PL |
bessi] PL, ueronae Hal., om. Th. 13 a.]
aa. PL | pp.] CM cum Th. dett., pu. S cum
libris bonis Th., puc P, puc. L, praefecto
urbis R | consisterit R^a 15 repetebat C |
sed] sed et PL | quod CM^a | contentus suo

suorum P^a, suorum contentus P^aL 16 qui
... fuerit] is qui ... fuerit Th., si qui ...
fuerit C, qui ... si fuerit R^a | tanti C^aR^a
17 tetauit P^a? | s. a. Th. Hal. PLQ | lecta apud
acta] d. PL | xii (xiii Hal.) ... 18 cons.
om. Q | symmacho] sirmi PL 19 imp. LCR |
ualentinus thodosius M | et arcadius om. L |
aa. C | neoterio A, neoterio PL | pp. om. PL
20 prescriptio M^a | locorum om. P^a 21 s. a.
Th. Hal. PL | alexandriae om. Hal. PL | vii]
Th., viii Hal. PL | arcadio ... cons.] Th., apc
PL, arc. a. ii et rufo cons. (= a. 392) Hal.
22 imp. LCR | aaa. om. AR^a, aa. C | pp.
om. PL 23 machinationibus PLC^aR^a 24 s. a.
Th. Hal. PL | prid.] ii Hal. 25 constant.
om. Hal. | a. om. Th. 27 litis] militis S
28 iulius M | a. om. R 29 studium P^a | per-
trahendae LM 30 consueuerunt C^aR

nec adiuncta praesentia consortis uel consortium agendi uel respondendi iurgantibus licentia pro parte pandatur. D. III NON. SEPT. ANTIOCHIAE MAMERTINO ET NEVITTA CONSS.

a. 362

- 2 IMP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. SALLVSTIO PP. Commune [Th. 2, 12, 2 B 12, 3, 13] negotium post litem legitime ordinatam et quibusdam absentibus in solidum agi sine mandato potest, si praesentes rem ratam dominum habiturum cauere parati sunt, uel, si quod ab his petitur, iudicatum solui satisfactione firmauerint. PP. VI ID. DEC. DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS.

a. 364

XXXI

R DE NOXALIBVS ACTIONIBVS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. MARCELLO. Si extat corpus nummorum, quos ablatus [B 60, 5, 44] 10 ex patris tui hereditate ab eo, quem liberum esse constitit, adlegas, vindicare eos uel ad exhibendum agere non prohiberis. nam quamuis alias noxa caput sequatur et manumissus furti actione teneatur, quae in heredem non competit, cum tamen seruus a domino aliquid auferat, quamuis furtum committat, furti tamen actio non est nata neque aduersus ipsum, si postea manumissus est, locum habet, nisi furtiuas res et post manumissionem contractat. 15 PP. XIII K. DEC. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IMP. GORDIANVS A. QVINTILIANO ET ALIIS. Si serui uestri inscientibus [B 60, 5, 45] uobis uel etiam prohibentibus furtim arbores ceciderunt, quibus etiam propria poena iuxta legem saltui datam fuerat praestituta, frustra ueremini, ne ex persona eorum ultra noxae deditionem sitis obstricti, cum ex delictis seruorum domini ignorantes uel prohibentes, si 20 noxali actione conueniantur, ita condemnari debeant, ut aut noxae dedere aut condemnationem sufferre habeant in sua potestate. PP. III NON. IVN. GORDIANO ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 3 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. EVTYCHIO. Siue seruum [B 60, 5, 46] plagii paras accusare sollemniter, praesidem prouinciae adire non prohiberis, siue dominum eius sollicitati serui noxali iudicio uel furti malueris conuenire, suam tibi notionem praeses 25 prouinciae commodabit non ignorans, quod, si dominum elegeris et eo non consentiente quod intendis commissum probaueris, uel noxae dedendae uel damni sarciendi ac poenae praestandae habeat facultatem. PP. V NON. OCT. SIRMII AA. CONSS. a. 293
- 4 IDEM AA. ET CC. SOSIO. Si seruus ignorante domino uel sciente et pro- [B 60, 5, 47] hibere nequeunte res tuas ui rapuit, dominum eius apud praesidem prouinciae, si necdum 30 utilis annus excessit, quadrupli, quod si hoc effluxit tempus, simpli noxali iudicio conuenire potes: qui si noxae maluerit seruum dedere, nihilo minus cum ipso quantum ad eum peruenit experiri non prohiberis: nam si eo conscio et prohibere ualente, detracta noxae deditione conuentus ad summam condemnationis soluendam omnimodo compellendus est.
- 1 Sane si criminis publici accusationem propter uxorem tuam a seruo raptam intendendam 35

PLCRM

1 praesentia C^a | uel resp.] et resp. M
2 pandatur] quam datur R^a? | s. a. Th.
Hal. PL | antiochiae om. Hal. PL | mamertiano PL 3 imp. R | ualentinus RM | ualens] ualerius M | aa. sallustio om. R 5 quid P^aC^a | s. a. Th. Hal.: in PL est subscriptio 41, 1 | iouiniano a. et Hal. 9 noxalibus S 10 existat PLR^aM: oblatos R^a 12 sequatur (consequ. M^a) capud M | manusmissus R^a 15 furtiua C | et om. PL | contractat M 16 s. a. Hal. et PL ad 40, 2 | dec.] nou. PL 17 quintiliano R | nescientibus CM^a 18 furto C 19 fuerit PR | praestitata P^a 20 satis L^aR^a 21 conueniantur R^a | ut aut] CR^aM^a, aut PLM^a. ut R^a: ut uidentur legisse

Graeci: ἴνα δὲ νῆξαι B | condemnationes PLCR, τὴν καταδίκην B 22 offerre C | habent L | s. a. Hal. PL | iiii P | iun. om. PL 23 et cc. om. SM | eutycio c. S, eutycio C 24 plagii paras] plagiari. P^a, plagii P^aL 25 sollicitati P 26 prouinciae om. M | si] sibi P^a | et] ex M^a | eum non consentientem PLC^a 27 dedendo PL^a 28 habet L | s. a. Hal. PL | pp.] d. PL | oct.] cc. P^a 29 a. et c. S, a. et cc. R | solio PL | seruum R^a 30 rapuerit R | apud praesidem] a preside M^a 32 noxae L | quatum P^a 31 condemnationem C 35 publicis R^a | propter ... raptam bis L^a | intendendam P^aLM, intendendam R^a

putaueris, non contra dominum, sed contra eum, quem facinus commisisse proponis, hanc instituere debes. PP. XVIII K. IAN. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

- 5 IDEM AA. ET CC. MENOPHILO. Si tibi per furtum nec manifestum ancillam [B 60, 5, 48] seruus ope consilioque domini cum aliis rebus subtrahit, cum inter seruum et liberum ciuile iudicium consistere non possit, eum¹ ob hoc delictum dupli poenali actione et de 5 rebus propriis uindicatione uel condictione conuenire potes. S. V K. APRIL. CC. CONSS. a. 294

XXXII

R AD EXHIBENDVM R

- 1 IMP. ALEXANDER A. CRESCENTI MILITI. Si dominium ancillae, de qua agis, [B 15, 4, 21] ad matrem tuam pertinuit nec iure a patre tuo uenumdata est eiusque proprietatem tibi 10 uindicare paratus es, praeses prouinciae exhiberi eam iubebit, ut apud iudicem de rei ueritate quaeratur. PP. K. MAI. ALEXANDRO A. CONSS. a. 222
- 2 ²IDEM A. SYRO. Si criminis alicuius reus seruus postulatur, per ad exhiben- [B 15, 4, 22] dum actionem produci a domino, non celari debet. PP. XI K. DEC. ALEXANDRO A. CONSS. a. 222
- 3 IDEM A. FELICISSIMAE. Neque ad exhibendum actio neque proprietatis uin- [B 15, 4, 23] 15 dicatio, si nunc competit, propterea perempta est, quod aliquando aduersus te ad exhibendum actione aliter pronuntiatum est, quia commutatione litis alia res esse incipit. PP. K. SEPT. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 ³IDEM A. FLACCILLAE. Non ignorabit iudex instrumenta tui iuris, quae penes [B 15, 4, 24] diuersam partem fuisse probaueris, si ab eisdem non exhibeantur, iurisiurandi in litem 20 facultatem deferri tibi oportere. PP. III K. MART. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS. a. 230
- 5 IMP. GORDIANVS A. SABINIANO MILITI. Ad exhibendum actione non tantum [B 15, 4, 25] eum qui possidet, sed etiam eum teneri, qui dolo fecit, quominus exhiberet, merito tibi a non contemnendae auctoritatis iuris consulto Modestino responsum est. PP. II ID. FEBR. 24 GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 6 IMP. PHILIPPVS A. POLEMONIDI. Instrumenta ad ius tuum pertinentia par- [B 15, 4, 26] tem diuersam inuasisse adseuerans, si quidem crimen intendis, sollemnibus accusationibus⁴ 25 impletis fidem adseuerationi tuae fac, sin uero ad exhibendum intendis, iudiciorum more experire. PP. II ID. MART. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VITALIANO. Exhibitionis necessi- [B 15, 4, 27] 30 tate tenetur, qui facultatem habens culpam uel dolum in explendo praecepto committit, ita ut, qui rem deteriore exhibuit, aequitas exhibitionis proficiat, ut, quamuis ad exhibendum agi non potest, in factum tamen actio contra eum detur. PP. XVI K. IUN. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 8 IDEM AA. ET CC. PHOTINO. Si res tuas commodauit aut deposuit is, cuius [B 15, 4, 28] 35 precibus meministi, aduersus tenentem ad exhibendum uel uindicatione uti potes. Quod
- P (om. 42, 3) L (ut P) D (ad 42, 3) CRM

¹ erum (Mommsen)? ² iunge 9, 2, 2. 9, 35, 1 ³ iunge 2, 3, 12 ⁴ accusationis (Cuiacius)?

1 eum om. R | facinus C^o 2 s. a. Hal. PL | pp.] d. PL | ian.] PL, sept. Hal. 4 abstra- xit M 5 eum] αὐτὸν τὸν δεικνύον B 6 s. a. Hal. PL | s.] d. PL 5 ad] ubi ad PL | exhibendum] exhibendum actio in perso- nam et uiuit xxx annis C 9 a. om. PR 10 tuum pertinuit R^o 11 de rei (re R^o?) ueritate] rei ueritatem C 12 s. a. Hal. PL | cons. PL 14 perducit C | s. a. Hal.: in P est subscriptio c. 3, in L erasa est 15 feli- cissimo M 17 s. a. Hal. et P ad c. 2 18 aeliano] a. P 19 flauiochae S, facille UM 20 probauerit R^o | hisdem RM 21 s. a.

Hal. PL | clem. PL, clementino Hal. 22 sa- uianiano S^o, sabino PL, sabiano M 23 a non cont. auct.] non cont. auct. a R, ante cont. auct. M^o 24 s. a. Hal. PL | 11 om. PL 25 gordiano om. PL 26 a. om. C | poremo- nidi M 27 sollempnis L^o 28 asseueratio- nis PLRM | fac] facito C 29 s. a. Hal. PL | 11] prid. PL | peregrino] rer. PL 30 uita- lianus R^o?, uitorianis M 31 committat PL^o | ita] s. a. R^o, om. M^o 33 agi] cogi P^o L^o | facto PL^o | s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 8 35 aa. et cc.] a. S | potino S, fotino M 36 meministi R^o | uti bis M^o

si pactus sit, ut tibi restituantur, si quidem ei qui deposuit successisti, iure hereditario depositi actione uti non prohiberis: si uero nec ciuili nec honorario iure ad te hereditas eius pertinet, intellegis nullam te ex eius pacto contra quem supplicas actionem stricto iure habere: utilis autem tibi propter aequitatis rationem dabitur depositi actio. S. v k. 4

MAL. HERACLIAE AA. CONSS.

a. 293

- 9 IDEM AA. ET CC. FAVSTINO. Si ex quocumque contractu apud praesidem [B 15, 4, 29] prouinciae iure debitum cui oportuerat te reddidisse probaueris, chirographa tua, ex quibus iam nihil peti potest, et instrumenta ad eum contractum pertinentia tibi naturaliter liberationem consecuto exhiberi ac reddi iubebit. S. VIII K. SEPT. CC. CONSS.

a. 294

XXXIII

10

R DE ALEAE LVSV ET ALEATORIBVS R

- 1 *Ἀντοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀ. Δημοσθένει ἐπάρχῳ πραιτωρίων. Ἡ τῶν κύβων*
Aleorum lusus antiqua res est et extra operas pugnantis concessa, uerum pro tempore prodiit in lacrimas, milia extraneorum nominationum suscipiens. quidam enim

PLCRM: pro 43, 1 dedimus uersionem Latinam ad libros Harleianum 5117 (= H) WG, illi saeculo XII, his saeculo XIII adiectam

1 qui deposuit] quidem posuit *M*^a 3 ex *om.* *P^aC* | ex eius (eiusmodi *Bamb. D I 3*) pacto contra q. suppl. (c. q. s. *om. M*) | οὐδεμίαν ἀγωγὴν ἔχεις κατ' αὐτοῦ, καθ' οὗ ἐδείχθη, ἀπο τῶν τοιούτων συμφώνων *B*, quasi esset ex eiusmodi pacto contra eum contra quem suppl. 4 aequitates *M*^a | s. a. *Hal.* et *PL* ad c. 7 | s.] p. *PL* 5 heracl. *PL* | aa. *om. PL* 6 faustine *M* 9 liberatione *M*^a | s. a. *Hal. PL* | s.] pp. *PL* 11 in *S* tit. 43 collocatur post sequentem, in *R* rubrica et nota constitutionis graecae continuantur rubricae sequentis tituli | et] *SM*, et de *R*, uel de *C* 12 greg. lex graeca *S*, constitutio graeca *R*, haec constitutio graeca est *M*: inscriptionem restitui ex 1, 4, 25 quae gemella est h. c. § 3 | ἡ τῶν κύβων] ita ordiri h. c. testantur *Parat.* ad *Const.* 3 et 4 13 *Latina* constitutionis interpretatio, quam supra proposui ad libros *HWG* redactam, in *HW* ut in permultis aliis libris ad marginem suppleta est, in *G* addita est in folio, quod in medio libro quinto uacuum relictum erat, praemissis his hec const. debet esse s[upra] de relig. et sup. fu. et debet ibi legi. Imperator iustinianus iohani pp. hanc inscriptionem, quae redit in aliis libris uelut in *Paris.* 4523 *Veronensi* 160 (in *W* est impr.), falsam esse ex loco gemino constat: num autem omnino spuria sit, sicut eae, quae extant ad 3, 10, 2 et ad epitomen legis *Rom. Visig.* (p. 248, 6), an ueniat ex c. 2 h. l., definiri nequit. dubitari tamen non poterit, quin eiusdem originis sit, cuius est interpretatio, quam non ad constitutionem ipsam, sed ad epitomen quandam factam esse tam ex loco gemino quam ex indicibus *Anatolii* et *Thalelaci* apparet, ut Graeca qui uertit non inuenerit in libro codicis *Iustiniani*, sed aut in scholiis *Basilicorum* aliaue qua sylloga iuris *Graeci* aut in commentario aliquo codicis uelut *Isidori*.

index Thalelaci extat in *B* 60, 8, 5: Ἡ διάταξις κυλύει τὰ παίγνια καὶ πέντε ὑπεξαίρουμένων ὀρίζει καὶ τινα ἐπιτίμια κατὰ τῶν κυβεύοντων, ἐπιτρέπουσα καὶ τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως καὶ τοῖς ἀρχοῦσι τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῖς ἐπισκόποις ζητεῖν καὶ κυλῦειν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς γινόμενα συναλλάγματα ἀνατρέπειν. δίδωσι δὲ ἀγωγὰς ἐκ τῶν ἐπιτετραμμένων πέντε παγνίων καὶ ἀπαιτήσιν τῶν ἐντεῦθεν χρεωστηθέντων, δέκα λιτρῶν ἐπιτίμιον ὀρίζουσα κατὰ τῶν συγχωρούντων παραβῆναι τὴν διάταξιν. *Anatolii indicem* exhibet *Notos.* 13, 28: (§ 1) Ὁ ἱττηθεὶς εἰς κόττον οὐκ ἀπαιτεῖται καὶ καταβαλὼν ἀναλαμβάνει μετὰ διαδόχων ἀπὸ τοῦ νικησαντος καὶ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ διπνεκῶς καὶ πέρα τριακονταετίας. εἰ δὲ μὴ θέλουσιν ἀναλαβεῖν, ὁ θέλων καὶ μάλιστα ὁ τῆς πόλεως ἐν ᾗ τοῦτο γέγονε κατήρ ᾧ ἰδικος ἀπαιτεῖ καὶ δαπανᾷ εἰς ἔργα τῆς πόλεως. καὶ ἡ γενομένη ἐπὶ κόττῳ ἀσφάλεια ἀκυρὸς ἐστὶ καὶ ἀποδίδεται. εἰ δὲ καὶ τις ἐν σήματι κόττου ἱττηθῇ θερμῶς ἢ ἱτίρῳ ὤλῃ, οὐκ ἀπαιτεῖται. (§ 3) τῶν ἐπισκόπων ἀδείαν ἔχοντων ταῦτα ζητεῖν, βοηθοῦντων αὐτοῖς τῶν ἀρχόντων καὶ πατέρων καὶ ἐκδικῶν. (§ 4) μόνον δὲ παίζειν ἔξεστι μονόβολον καὶ κονδομονόβολον (μονίβολον καὶ κονδομονίβολον *libri*) καὶ κυντανον (καὶ *ins. libri*) κόνδακα χωρὶς τῆς κόρπης (ὀρπῆς *libri plerique*) καὶ περιχυτὴν καὶ ἱππικὴν ἀνευ τέχνης καὶ ἐπιβολῆς. (§ 5) καὶ οἱ μὲν σφόδρα πλούσιοι νομίματος ἑνὸς ἑκάστην σύνδεσιν παίζουνσιν, οἱ δὲ λοιποὶ πάνυ ἥττονος· τὸ δὲ πλεόν ἀπαιτήσιν οὐκ ἔχει καὶ διδόμενον ἀποδίδεται. προνοοῦσι τούτων οἱ ἀρχόντες, δέκα λιτρῶν ποινῆς ἐπιειμένης τοῖς παραβαίνουσιν ἢ συγχωροῦσι παραβαίνεσθαι. | lusus] *Augustinus*, usus *WG*, ludus *H* | extra aut corruptum est ex circa aut perperam uersum cf. *Dig.* 11, 5, 2, 1 | pugnantis] *W*^a, pugnatoribus *HG*, pugnatorum *W*^b | concessa *om. HG* 14 extraneorum nominantium *W*, extraneorum uenationum *H*, extraneorum nationum *G*

1 ludentes nec ludum scientes, sed nominationem tantum, proprias substantias perdiderunt
 2 die noctuque ludendo in argento apparatu lapidum et auro. consequenter autem ex
 3 hac inordinatione blasphemare conantur et instrumenta conficiunt. Commodis igitur
 4 subiectorum prouidere cupientes hac generali lege decernimus, ut nulli liceat in priuatis
 5 seu publicis locis ludere neque in specie neque in genere: et si contra factum fuerit, s
 nulla sequatur condemnatio, sed solum reddatur et competentibus actionibus repe-
 2 tatur ab his qui dederunt uel eorum heredibus aut his neglegentibus a patribus seu
 3 defensoribus locorum: Non obstante nisi quinquaginta demum annorum [*Ροπ.* p. 237, 67
 4 aliqua praescriptione: Episcopis locorum hoc inquirentibus et praesidium [*(Ροπ.)* 1, 1, 25
 5 auxilio utentibus. Deinde uero ordinent quinque ludos, ton monobolon ton [(1, 4, 25)] 10
 condomonobolon ke kondacca ke repon ke perichyten. Sed nemini permittimus etiam
 in his ludere ultra unum solidum, etsi multum diues sit, ut, si quem uinci contigerit,
 casum grauem non sustineat. non solum enim bella bene ordinamus et res sacras,
 sed et ista: interminantes poenam transgressoribus, potestatem dando episcopis hoc
 inquirendi et auxilio praesidium sedandi.

D. X K. OCT. CONSTANTINOPOLI DECIO CONS.

HWG

15

a. 529

1 ludentes] uel l. G | scientes ludum H, ludum
 facientes G | nominatione H, numeratione
 G | tamen HG | perdiderunt] ammisserunt G
 2 argentu L | lapidum om. G 3 inmodera-
 tione G | conantur] noscuntur G | conficiunt]
 concipiuntur G 4 prou. cup.] WH, prospici-
 entes G | decernimus] cernimus W^a | priu. seu
 publ. locis] W, publ. uel priu. uel domibus uel
 locis etiam G, priu. domibus seu locis publ. H
 5 neque] nec G | in specie neque in genere]
 HG, in genere neque in spetie W, inspicere
 edd. 7 hiis W | dederunt] G, dederint W,
 uicerint L | uel] et H, ut G | aut] aut et G |
 hiis W | a patr. seu def. locorum] W, seu
 fideiussoribus eorum G, seu (s. seu H^a) de-
 fens. eorum H: in fine § 1 desiderantur quae
 habet Nomocanon (u. s.) καὶ δαπανᾷ εἰς ἔργα τῆς
 πόλεως. καὶ ἡ γενομένη ἐπὶ κόττω ἀσφάλεια ἀκυρὸς
 ἐστὶ καὶ ἀποδίδεται. εἰ δὲ καὶ τις ἐν στήματι κότ-
 του ἡττηθῇ θερμῶς τῇ ἑτέρᾳ ὕλῃ, οὐκ ἀπαιτεῖται
 § non ... 9 praescriptione] HG, non o. nisi
 q. demum aliqua praeser. W: οὐκ ἀντίκειται
 χρόνος τοῖς ἀπαιτοῦσι τὸ καταβληθὲν εἰς τι τῶν
 ἀπηγορευμένων παιγνίων, εἰ μὴ μόνος ὁ πεντη-
 κονταετής index Anatolii (Ροπ.) 9 ad ipsius
 constitutionis uerba propius accedit locus
 geminus. antecesserint praeterea necesse est,
 quae leguntur in B (u. s.) eandem curam
 iniunctam esse praefecto urbi et praesidibus
 prouinciarum et, si qui contractus propter
 ludum initi fuerint, eos rescindendos esse |
 inquir.] prouidentibus G 10 utontibus auxi-
 lio H, auxilio prouidentibus G | deinde] dein-
 cept W | pro ordinent qui uertit ordinat
 uidetur scripsisse | tonmonobolon ... 11 pe-
 richyten] τὸ monolouon. toncondomolon. ke-
 tiudacca (uel ketuidacca) kenyon. keperi-
 chian H, bemolouon. gre. tonleodomeuolon
 retindoctahereponreppit hit W, conomo-
 nolon comodonoualon. keiquidalha. reipon.
 reiperusnā G. quae lectiones in singulos
 ludos ita describenda sunt: ton monobo-
 lon] ton monolouon H, bemolouon W,
 conomonolon G — ton condomonobolon]

ton condomolon H, ton leodomeuolon W,
 comodonoualon G — ke kondacca (= καὶ
 κόνδακα)] ketiudacca H, retindocta W, kei-
 quidalha G — ke repon] herepon W, rei-
 pon G, kenyon H — ke perichyten] kepe-
 richian H, reppit hit W, reiperusnā G.
 retinuit igitur interpret Graecum sermonem,
 quem neque intellexit et aut integrum non
 habuit aut ipse mutilauit: desiderantur enim
 quae sunt in Nomocanone (u. s.) κωντανός et
 ἐπιπικόν, nisi forte in repon latet ἵππον uel ἱππικόν.
 Graecis autem ipsis et rem et uerba diffi-
 cultates parasse probant qui interpretandi
 periculum fecerunt. ita in Nomocanonis libro
 Vatic. Palat. 408 indicem Anatolii in hunc
 modum mutatum inuenit Pitra: μόνον δὲ παίζειν
 ἐξεστὶ μονίβολον (supra uersum additur δρόμον)
 τὸν καὶ δρόμον καὶ κονδομονίβολον τὸ καὶ πτόδημα
 καὶ κυάντανον τὸν ὑποδύεντος εὐρεθέντα καὶ κόν-
 δακα χωρὶς ἀκοντίστερα λέγει τῆς πόρτης (supra
 uersum additur χωρὶς) περόνης αὐτοῦ τοῦ σιδῆ-
 ρου καὶ περιχυτὴν (supra uersum est πάλων)
 καὶ ἱππικόν ἀνευ τέχνης καὶ ἐπινοίας. similia
 leguntur apud Balsamonem ad h. l. (Voellus
 p. 1131): γίνωσκε δὲ, ὅτι μονίβολον λέγεται ὁ
 δρόμος, κοντομονόβολον τὸ πτόδημα, κυντανός
 κόνταξ χωρὶς τῆς πόρτης ἢ ἀκοντισμός ἀνευ πε-
 ρόνης ἴτοι σιδῆρου, ἀπὸ κυνίου τινος οὕτω κλη-
 θεῖς, περιχυτὴ ἡ πάλη καὶ ἱππικόν τὸ ἱπποδρόμον
 11 etiam in] G, in W, etiam H 12 hiis W |
 ludere] habere G | unum] dimidium G | sit
 diues W | quem] quidem G | contingerit G
 13 ante non solum supple ex Nomoc., quod
 supra unum solidum promissum fuerit, exigi
 non posse aut, si solum fuerit, repeli | et res]
 set etiam res W, sed et res G | istam W | ter-
 minantes G | poenam] poena, quae secundum
 Nomoc. et B est X auri librarum, statuitur
 in magistratus, qui aut legem exsecuti non
 fuerint aut ab aliis id fieri permiserint
 13 hoc] hec H | inquirentibus W, inqui-
 rend' G 15 sedandi] HG, sociandi W
 16 s. a. l. gem.

2 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.

1 Prohibemus etiam, ne sint equi lignei: sed si quis ex hac occasione uincitur, hoc ipse
recuperet: domibus eorum publicatis, ubi haec reperiuntur. Si autem noluerit reci-
pere is qui dedit, procurator noster hoc inquiret et in opus publicum conuertat. Simi-
liter prouideant iudices, ut a blasphemis et periuriis, quae ipsorum inhibitionibus
debent comprimi, omnes penitus conquiescant.

XXXIII

R DE RELIGIOSIS ET SVMP TIBVS FVNERV M R

- 1 IMP. ANTONINVS A. DIONYSIAE. Si ui fluminis reliquiae filii tui continguntur [B 59, 3, 1
uel alia iusta et necessaria causa interuenit, aestimatione rectoris prouinciae transferre eas 10
in alium locum poteris. PP. VIII K. NOV. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IDEM A. HILARIO. Inuito uel ignorante te ab alio illatum corpus in [B 59, 3 not.
puram possessionem tuam uel lapidem locum religiosum facere non potest. si autem uolun-
tate tua mortuum aliquis in locum tuum intulerit, religiosus iste efficitur: quo facto monu-
mentum neque uenire neque obligari a quoquam prohibente iuris religione posse in dubium 15
non uenit. PP. K. MAI. SABINO II ET ANVLLINO CONSS. a. 216
- 3 IMP. ALEXANDER A. PRIMO. Legatum a defuncto tibi relictum et quod [B 59, 3 not.
in funus uel morbum eius erogasse te boni uiri arbitrato probaueris, praeses prouinciae
soluti tibi iubebit. PP. V NON. IUL. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IDEM A. LICINIO. Si sepulchrum monumenti appellatione significas, scire [B 59, 3 not. 20
debes iure domini id nullum uindicare posse, sed et, si familiare fuit, ius eius ad omnes
heredes pertinere nec diuisione ad unum heredem redigi potuisse. Profana tamen loca, quae
circa id sunt, si semper uicinis aedificiis usui hominum destinatis cesserunt, eius sunt, cui
illa, quorum partes esse uisae sunt, ex diuisione obtigerunt. PP. VI NON. NOV. MAXIMO II 24
ET AELIANO CONSS. a. 223
- 5 IDEM A. CASSIO MILITI. Militis uoluntatem, quam circa monumentum sibi [B 59, 3 not.
faciendum testamento expressit, et mater et pater heredes eius negligere non debent. nam
etsi delatio hoc nomine praeteritis constitutionibus amota est, inuidiam tamen et conscien-
tiam circa omissum supremum huiusmodi officium et contemptum iudicium defuncti euitare 29
non possunt. PP. VIII K. MAI. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224

A¹ (44 R) P (44 [R p] 3) L (44 II 3) C (44 R collocat post c. 1) RM: pro 43, 2 dedimus
interpretationem Latinam ex libris HWG (cf. p. 295)

1 inscriptionem restitui ex c. 1 h. t.: cf. etiam
supra ad 295, 13 2 interpretatio Latina
huius constitutionis in libris HWG prae-
cedenti continuatur. Graeci indices extant
Thalelaci in B 60, S, 6: Ἡ διατάξις κωλύει
τὰ λεγόμενα ξύλινα ἱππικά, κίνδυνον ἀπαιτοῦσα
κατὰ τῶν παιζόντων καὶ δήμευσιν κατὰ τῶν οἰκῶν,
ἐν οἷς τὰ τοιαῦτα γίνονται παίγνια. δίδονται δὲ καὶ
ἀνάδοσις τοῦ ἡττηθέντι καὶ καταβαλόντι, ἢ ἐὰν
μὴ βούληται ἀναλαβεῖν, κελεύει ταῦτα εἰς ἔργα
δημόσια τῆς πόλεως ἐκείνης δαπανᾶσθαι, cf
Anatolii in Nomoc. 13, 28: Οὔτε τοῖς καλου-
μένοις ξυλίνους ἱππικοῖς οὔτε ἄλλῃ κυβεῖα παίζειν
ἐξεσι, πλὴν τῶν ἐπιτραπέντων ἐν τῇ προλαβούσῃ
διατάξει. καὶ οἱ τύποι, καθ' οὓς ἐν τοῖς τοιούτοις
ἱππικοῖς παίζουν, δημόσιοι γίνονται καὶ τὰ διδο-
μένα ἀποδίδονται, ἢ μὴ βουλομένων ἀναλαβεῖν
τῶν δεδοκότων ἀπαιτοῦνται διὰ τοῦ ἐπάρχου καὶ
τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχῶν καὶ προτρυφῶνται
τοῖς ἔργοις τῶν πόλεων [etiam] et W [lignei]
lieni G [uincerint W, uincat G] hoc ipsum
recuperetur W 3 eorum om. W [ubi haec

rep.] et G [sin H] noluerint H^a [re-
cuperare W 4 dederit W [procurator
noster] secundum Anatolium repetunt prae-
fectus uel praesides [et om. G] similiter et
iudices prouideant W 5 ut a peri. et
blasph. W, om. G [ipsorum] res W 6 de-
bet W [comprimi] puniri W [omnes] ho-
mines G, om. H 8 relig.] relig. locis L
et om. AR [funerum] in R sequitur rubrica
tit. 43 et const. gca 9 antonius M [diony-
siae] S, dioniae C, doniae R.M 11 s. a.
Hal. 12 te om. CR^a 13 sin M 15 obli-
gare R [in om. R 16 s. a. Hal. [sabino]
aquilino Hal. 17 primo] SCM, rimo PLR
18 probauerit L^a 19 s. a. Hal. PL [v]
ui PL [iul.] iū. PL 20 momenti R^a 21 id]
ad M^a [et om. CM 22 hereses M^a [diuisionem
R^aM [profana] proponat M^a 24 uisa R^bM^a]
s. a. Hal. 26 a.] augusti et cesares R
cassiano M 27 testamentum R^a [et mater]
mater CM^a 28 inuidam R^a 29 omissum] om-
nium omissum R^a [eiusmodi R^bM 30 s. a. Hal.

- 6 IDEM A. PRIMITIVO ET ALIIS. Monumentorum inscriptiones neque sepulchrorum iura neque dominium loci puri ad libertos transferunt. praescriptio autem longi temporis, si iustam causam initii habuit, vobis proficiat. PP. VIII K. IUL. IULIANO ET CRISPINO CONSS. [B 59, 3 not. a. 224]
- 7 IMP. GORDIANVS A. CLAVDIO. Statuas sepulchro superimponere uel monumento, quod te exstructarum profiteris, ornamenta quae putas superaddere non prohiberis, cum in iure suo eorum quae minus prohibita sunt unicuique facultas libera non denegetur. PP. III K. AVG. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. [B 59, 3, 7 5 a. 241]
- 8 IMP. PHILIPPVS A. IULIAE. Ius familiarium sepulchrorum ad adfines seu proximos cognatos non heredes constitutos minime pertinet. PP. XVI K. IUL. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. [B 59, 3 not. 10 a. 244]
- 9 IDEM A. ET PHILIPPVS C. FAVSTINAE. Locum quidem religiosum distrahi non posse manifestum est. uerum agrum purum monumento cohaerentem profani iuris esse ideoque efficaciter uenundari non est opinionis incertae. PP. VI K. DEC. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. [B 59, 3 not. 14 a. 245]
- 10 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. AQUILINAE. Si necdum perpetuae sepulturae corpus traditum est, translationem eius facere non prohiberis. PP. VIII ID. DEC. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS. [B 59, 3, 10 a. 267]
- 11 IDEM AA. GAUDENTIO. Obnoxios criminum digno supplicio subiectos sepulturae tradi non uetamus. PP. VIII ID. APRIL. IPSIS III ET III AA. CONSS. [B 59, 3 not. 29 a. 290]
- 12 IDEM AA. VICTORINO. Mortuorum reliquias, ne sanctum municipiorum ius polluat, intra ciuitatem condi iam pridem uetitum est. PP. III K. OCT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 13 IDEM AA. ET CC. DIONYSIO. Ius sepulchri tam hereditarii quam familiaris ad extraneos etiam heredes, familiaris autem ad familiam, etiam si nullus ex ea heres sit, non etiam ad alium quemquam qui non heres est pertinere potest. S. III ID. NOV. SIRMI CC. CONSS. [B 59, 3 not. 25 a. 294]
- 14 IDEM AAA. CYNEGIO PP. Nemo humanum corpus ad alterum locum sine Augusti adfatibus transferat. D. III K. MART. CONSTANTINOPOLI HONORIO NOB. PVERO ET EVODIO CONSS. [Th. 9, 17, 7 B 59, 3, 14 a. 386]
- 15 Ἐν οὐδενὶ τόπῳ οὐδὲν τέλος παρ' οὐδενὸς προσώπου ὑπὲρ τῶν διακομιζομένων σωμάτων παρέχεται. [B 59, 3, 15 30]

A^u (44, 12) *P* (44, 8...14) *L* (ut *P*) *CRM*: index c. 15 restitutus est ex *B*

¹ fortasse iungenda est 1, 18, 3 ² cf. 9, 49, 6 ³ idem Graeci (u. i.): heredes familiaris, [hereditarii] autem (Mommson)? ⁴ AA. cons. (a. 293, Mommson)? ⁵ iunge 1, 2, 3 ⁶ Imppp. Gratianus Valentinianus et Theodosius AAA. requiritur (u. i.)

3 s. a. Hal. 5 imp. gord. | Idem C | gladio R | profitearis C | 7 in iure suo | non iure suo R^a, iniurie sue M^a | quae | qui M^a | unicuiusque R | 8 s. a. Hal. 9 iuliano S | familiarum P^a 10 s. a. Hal. 12 idem | impr. philippus S | philippus om. R, et phil. c. om. CM | faustino PL 13 purum uero agrum C, purum om. M^a | monumento | momentomomento P^a | adherentem C 14 s. a. Hal. PL | a. om. PL 15 thiano PL 16 aa. | aa. et c. S, aa. et cc. C, om. R | aquilinae R, aquillie M 17 traditum est corpus R | s. a. Hal. PL | pp. | d. PL 18 dec. | febr. Hal. | III et max. | PL, IV et max. III Hal. 19 aa. | a. et c. S 20 tradi | traditum R | s. a. Hal. : in PL est subscriptio c. 13 21 aa. | a. et c. S | victorino om. PL | reliquias R^a | sanctum | secundum C^a | ius om. R^a 22 s. a. Hal. 23 et cc. om. PL | dionysio | victorino (ex u. 21) S | ius seqq. | eite ex autou tou τελευ-

τήσαντος ο τάφος ἐστὶ δεξάμενος τὴν ἀρχὴν εἴτε ἐξ ἄλλων πινῶν παρακαμφθεὶς εἰς τὸ τοῦ τελευτήσαντος πρόσωπον, δύνανται θάπτειν ἐν αὐτῷ οἱ κληρονόμοι, εἴτε συγγενεὶς εἰσιν εἴτε ἐξωτικοί. ἐν δὲ τῷ φαρμακίῳ τάφῳ, καὶ μὴ ἴσθι κληρονόμοι, οἱ ἀπὸ τῆς φαρμίας δύνανται θάπτειν B | familiaris PL 24 familiari M^a | nullos P^a 25 pertingere C | s. a. Hal. et PL ad c. 11 | s. | d. PL 27 idem aa. (augusti R) PLRM, idem aa. et cc. C, deficit S: idem aaa. in 1, 2, 3 et in Th. refertur ad Gratianum Valentinianum et Theodosium | humatum corpus nemo Th.: humanum etsi minus recte legatur, confirmant tamen B ἀνθρώπινον σῶμα, ut lectio humatum in dett. (u. g. W²) debeat emendationi 28 sine om. L^a | augustam fatibus L^a?, augustis affatibus C | s. a. Th. Hal. PL | III Th., III Hal. PL | mart. om. PL 29 nob. | nobili Hal PL | enodio PL 30 constitutio greca RM

LIBER QVARTVS

I

R DE REBVS CREDITIS ET DE IVREIVRANDO R

- 1 IMP. ANTONINVS A. HERCVLIANO. Causa iureiurando ex consensu utriusque [B 22, 5, 43] partis uel aduersario inferente delato et praestito uel remisso decisa nec periurii praetextu 3 retractari potest, nisi specialiter hoc lege excipiatur. PP. XV K. IVL. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMP. ALEXANDER A. FELICI. Iurisiurandi contempta religio satis deum [B 22, 5, 44] ultorem habet. periculum autem corporis uel maiestatis crimen secundum constituta diuo- 10 rum parentum meorum, etsi per principis uenerationem quodam calore fuerit periuratum, inferri non placet. PP. VI K. APRIL. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SEVERAE. In bonae fidei con- [B 22, 5, 45] tractibus nec non etiam in aliis causis inopia probationum per iudicem iureiurando causa cognita res decidi potest. PP. X K. SEPT. MAXIMO II ET AQVILINO CONSS. a. 286
- 4 IDEM AA. MAXIMAE. Si ad excludendam tutelae actionem pupillus ius- [B 22, 5, 46] iurandum tutori dedit, postea eandem litem exercere non prohibetur. PP. K. IVL. IPSIS IIII ET III AA. CONSS. a. 290
- 5 IDEM AA. IVLIANO. Cum etiam a pupillorum tutoribus uelut ab ipsis [6, 42, 20 B 22, 5, 47] pupillis relictis fideicommissa uideantur¹, super fideicommisso praeses prouinciae [6, 42, 20] cognoscet et, si id tibi relictum esse constiterit, reddi tibi efficiet. idem, si infitietur, ad 20 iusiurandum, ut desideras, tutorem adiget. PP. III NON. DEC. IPSIS IIII ET III AA. CONSS. a. 290
- 6 IDEM AA. BESSIO. Cum proponas partibus placuisse iurisiurandi religione [B 22, 5, 48] generis et ingenuitatis quaestionem decidi, praeses prouinciae iuxta decretum arbitri ad uoluntatis uestrae placitum amitae tuae filiis consulat. PP. V ID. FEBR. TIBERIANO ET 24 DIONE CONSS. a. 291

A^u (1 R 2) P (1 R 1...4 [5 p] 6) LCRM

¹ cum etiam ... uideantur] etiam ... debentur *l. gem.*

3 et de] *S (Bluhme) A^uC*, et *PLRM*, fide *S (Heimbach)* | iureiurandis *S* 4 antonius *M* | herculiano *R* 5 remisso] remisso sacramento *P^oL^a*: ὅρκου ... συγχωρηθέντος τη-
θείσα *B (κ.π.)* 6 *s. a. Hal.* *PL* 8 alexan-
der *om. S* 10 parentum] *ACR^b*, parentium
PLR^a | per *om. P^a* | colore *PLM^b*: κατὰ
τὰς διαφύσεις *Graeci* 11 *s. a. Hal.* *PL* |
k.] *Hal.*, id. *PL* 12 aa.] aa. et cc. *C*, a. *M*
13 aliis causis] *sic BΣ (κ.π.)*: ἐν ταῖς ἄλλαις
δίκαις, aliis ceteris causis *PLRM*, aliis causis
ceteris *L* 14 potest] *R cum B et BΣ (κ.π.)*:
τὸ πρᾶγμα δύναται γίνεσθαι, oportet *PLCM* |
s. a. Hal.: in *PL* est subscriptio c. 6 15 aa.]
aa. et cc. *C* | s.] s. si *L* | iusiurandam *P^o*

16 *s. a. Hal.* 18 aa.] aa. et cc. *C* | a
om. pL | uelut] uel *pL* 19 pupillis *om.*
l. gem. | fideicommisso] *CM*, fideicommissis
pLR^b, fideicommissis. *R^a?* 21 *s. a. Hal.*
pL cum l. gem. | III non.] *pL cum l. gem.*,
III kal. *Hal.* | dec. ... cons. *om. pL* 22 aa.]
a. et c. *S*, aa. et cc. *C* | bessio] *PLM*,
basso *S*, bessiae *R*, *om. C*: uiri nomen
scriptum est secundum *B* | proponis *R* | ius-
iurandi *R* 23 generis et ingenuit. (ingenut. *M^a*)
quaest.] res *P^a*, et ing. questionem ... *L^a*,
et generis et ing. quest. *L^b*: περὶ γένους καὶ
εὐγενείας *BΣ* | ad] et *C* 24 nostrae *P^a* | con-
sulae *R^a* | *s. a. Hal.* et *PL* ad c. 3

- 7 IDEM AA. ET CC. EVTYCHIANAE. Nec filius nec quisquam alius neque liti- [B 22, 5, 49] gando neque paciscendo, sed nec iusiurandum citra uoluntatem domini rei deferendo prae- iudicium ei facere potest. unde si citra mandatum tuum aliquid erga rem tuam filius tuus gessit nec ratum habuisti, nihil tibi oberit. S. ID. NOV. AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Actori delato uel relato iureiurando, si [B 22, 5, 50] iurauerit uel ei remissum fuerit sacramentum, ad similitudinem iudicati in factum actio competit. S. XII K. MAI. CC. CONSS. a. 294
- 9 IDEM AA. ET CC. MARCIANO. Delata condicione iurisiurandi reus (si non [B 22, 5, 51] per actorem, quominus de calumnia iuret, steterit) per iudicem soluere uel iurare, nisi referat iusiurandum, necesse habet. S. V K. MAI. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 10 IDEM AA. ET CC. PROTOGENI. In actione etiam depositi, quae super rebus [B 22, 5, 52] quasi sine scriptis datis mouetur, iusiurandum ad exemplum ceterorum bonae fidei iudicio- rum deferri potest. S. V K. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 11 IMP. IUSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Si quis iusiurandum intulerit et nec- [B 22, 5, 53] dum eo praestito postea, utpote sibi adlegationibus abundantibus, hoc reuocauerit, sanc- 15 mus nemini licere penitus iterum ad sacramentum recurrere (satis enim absurdum est redire ad hoc, cui renuntiandum putauit, et, cum desperauit aliam probationem, tunc denuo ad 1 religionem conuolare) et iudices nullo modo eos audire ad tales iniquitates uenientes. Si quis autem sacramentum intulerit et hoc reuocare maluerit, licere quidem ei hoc facere et alias probationes, si uoluerit, praestare, ita tamen, ut huiusmodi licentia usque ad litis 20 tantummodo terminum ei praestetur. Post definitiuam autem sententiam, quae prouocatione suspensa non sit uel quae, postquam fuerit appellatum, corroborata fuerit, nullo modo reuocare iuramentum et iterum ad probationem uenire cuidam concedimus, ne repetita lite finis negotii alterius causae fiat exordium. D. XV K. OCT. CHALCEDONE DECIO VC. CONS. a. 529
- 12 IDEM A. DEMOSTHENI PP. Generaliter de omnibus iuramentis, quae in [B 22, 5, 54] litibus offeruntur uel a iudice uel a partibus, definiendum est. cum enim iam increbuit iudices in plenissima definitione sacramentum imponere, euenit, ut prouocatione lite suspensa hi quidem, qui iusiurandum praestare iussi sunt, ab hac forte luce subtrahantur, proba- tiones autem rerum cadant, cum multum discrepat iuramentum hereditarium a principali sacramento. necessitate itaque rerum coacti et probationibus pinguius subuenientes ad 30 huiusmodi uenimus sanctionem. Omne igitur iuramentum, siue a iudicibus siue a partibus illatum uel in principio litis uel in medio uel in ipsa definitiua sententia, sub ipso iudice 1a (1) detur non expectata uel ultima definitione uel prouocationis formidine. Sed iuramento illato, cum hoc a partibus fuerit factum et a iudice approbatum uel ex auctoritate iudicis cuicum- que parti illatum, si quidem is cui imponitur sacramentum nihil ad hoc fuerit reluctatus, 35 et hoc¹ praestetur uel referatur, necessitate imponenda ei cui refertur relationis subire

PLCR (ante c. 7 crasa est c. 8, quae redit suo loco) M

¹ et hoc] hoc uel (u. i.)?

1 et cc. om. PL | eutichianae S, cytychianae PL | filiis P^a 2 sed om. BΣ (κ.π.) | citra] contra M, παρά γνώμην BΣ (κ.π.) | domini] L^aM^b cum BΣ (κ.π.): τοῦ δεσπότητος et adnota- tione Thalelaci: οὐδὲν πρόκριμα γίνεται τῷ πατρὶ τοῦ παιδὸς τὸν ὄρκον ἐπενεγκόντος, domi- nae PL^bCRM^a 3 citra] W^a cum BΣ (κ.π.) χωρὶς, contra PLCRM 4 nec] C cum BΣ (κ.π.): καὶ μὴ συνήνεσας, nec hoc PLRM | s. a. Hal. PL | s. om. PL | aa.] PL, aa. et Hal. 5 cc.] ccc. P 6 fuerit] PLM, sit CR 7 s. a. Hal. PL | s. om. PL 8 aa. et cc.] a. S | reus] res P^a 9 actionem P^a | stetiit L^a | 10 iusiurandum P^a | s. a. Hal. PL | s. om. PL | cc.] aa. Hal. 11 aa. et cc.] a. S | protogenio PL, deficit M^a 12 quasi] quas M^a | datis om. M^a 13 s. a. Hal. PL | s. v] uel PL

14 iustinianus a.] const. P, inc. L^a, iusti- nus a. M^a 15 eo] e L^a | hoc om. C 16 re- currere] C, percurrere PLRM | est om. PL 17 cum] L^aC^bRM^b, cui PL^bC^bM^a 18 con- uolare R^a | talem iniquitatem C 19 qui C 21 ei] eius M^a? 23 concedimus C | ne] nec M^a 24 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 13, in M est dat. 25 idem] impr. iustinianus S | a.] aa. et cc. C | demonstheni L | pp. om. PL | offeruntur in lite C 26 a partibus] parti- bus CM^b | increbuit] PLCM^b, increbuit RM^a 28 iussi] ausi P^aL^a, uisi M^a 29 autem om. PL | multo M^a | iuramentum] sacramen- tum C 31 sacramentum C 32 in princ.] princ. P^a 36 et hoc ... referatur] ἢ ἐπομ- νύσθω ἢ ἀντεπισπρίτω αὐτόν B | cui] CRM^a, cui cura P^aL^a, cui iure P^aL^aM^b

sacramentum, uel, si hoc recusauerit, quasi illato sacramento praestito causa uel capitulum decidatur, nullo loco prouocationi relinquendo. quis enip̄ ferendus est ad appellationis
 2 ueniens auxilium in his, quae ipse facienda procurauit? Sin autem is, cui sacramentum illatum est uel a parte uel a iudice, hoc subire minime uoluerit, licentiam quidem habeat sacramentum recusare, iudex autem, si hoc omnimodo praestandum existimauerit, sic cau- 3 sam dirimat, quasi uolente eo sacramentum sit recusatum, et ita cetera siue capitula siue totius negotii summa examinentur et lis suo Marte percurrat, nullo ei obstaculo obuian-
 2a Ipse autem, qui sacramentum sibi illatum dare recusauerit, uel hoc attestetur uel, si forte
 2b non audeat, habeat sibi in ultima prouocatione repositum auxilium. Et si iudex appella-
 tioni praesidens bene quidem illatum iusiurandum, non rite autem recusatum pronuntia- 10 uerit, res secundum quod iudicatum est permanebit. Sin autem non rite quidem illatum, recte autem recusatum sacramentum pronuntiauerit, tunc ei licebit emendare sententiam iudicis, quae quasi ex recusato sacramento processit, et nihil penitus nec praeiudicii nec iniusti dispendii cuicumque incurret, sed et causae cursus ab initio usque ad nouissimum
 3 terminum non impediatur et lis aequa lance trutinabitur. Siue autem illatum iuramentum 15 fuerit praestitum siue recusatum, ipsi parti quae hoc intulit nullum prouocationis remedium in hoc seruabitur, cum nimis crudele est parti quae hoc detulit propter hoc ipsum, quod
 4 iudex eius petitionem secutus est, superesse prouocationem. His de praesentibus personis
 4a statutis nec absentes nos fugiunt, sed etiam eos huic legi subiugamus. Et si persona non praesens inueniatur, cui sacramentum illatum est, lite forte per procuratorem uentilata, 20 necesse est uel ipsam principalem personam datis certis indutiis ad iudicem uenire, ut ea quae de sacramentis statuta sunt impleat uel, si iudex existimauerit in prouincia ubi degit sub actorum testificatione iuramentum ab ea uel dari uel referri uel recusari, hoc pro-
 4b cedere, ut singulis casibus euentus iam definitus imponatur. Licentia concedenda etiam parti alteri uel per se uel per procuratorem super hoc ipsum ordinatum adesse his, quae 25 do iuramento aguntur, uel si neutrum facere maluerit, et ex una parte, sub fide tamen
 4c gestorum, iuramentum praestari uel referri uel recusari. Expensis propter huiusmodi cau- sam praestandis officio iudicis trutinandis, an ab utraque parte uel altera oportet eas
 4d dependi. Nullo tamen ex hoc litibus impedimento generando, sed, donec ea procedunt, aliis uel capitulis uel litis membris a iudice examinandis et, postquam fuerint ei intimata 30 gesta super iuramento subsecuta, tunc iterum ad hoc capitulum iudice redeunte et eo
 4e adimpleto ad cetera perueniente. Omnibus aliis, quae de praesentibus sancita sunt, et in
 5 absentium parte obseruandis. In omnibus autem casibus, in quibus sacramenta praestan- tur, obseruationem iudicalem permanere censemus secundum personarum qualitatem, siue sub ipso iudice praestari oportet iuramentum siue in domibus, siue sacris scripturis tactis 35
 6 siue in sacrosanctis oratoriis. Similique modo in sua firmitate manere, quae de calumniae inreiuorando uel relato sacramento legibus cauta sunt uel a nobis uel a retro dinis princi- pibus inducta. non enim, ut aliquid derogetur antiquioribus legibus, haec prolata sunt,

PLCRM

2 nullo loco] nuloco *L*^a | prouocationis *C*
 3 ipse *om.* *CR* | autem *om.* *P*^a 4 illatum
 est] *L*^a*CRM*, relatum *L*^a, est relatum (re-
 lato *P*^a) *P*: ὡς πρὸς πρωτότυπος ὁ ὁρκὸς ἐπη-
 νύχθη *B* 5 existimauerit *LR* 6 sacramento *R*^a
 7 summa *om.* *R*^a | ei] eo *R*^a 8 illatum *R*^a |
 recusauerit *P*^a 9 in *om.* *M*^a | et si] *C*
cum *B*: καὶ εἰ μὲν, si *PLRM* 10 pronun-
 tiauerit] probauerit *C* 11 indicatum] *C*,
 iudicata *PLRM* 13 sacramento] *CRM*,
om. *PL* 14 incurrit *C* 15 trutinetur *C*,
 trutinabitur *R*^a | illatum *om.* *M*^a 17 ipsum
 hoc *R* 19 et *om.* *PL* 20 illatum] in-
 sertum *P*^a*L*^a 21 iudiciis *R*^a 22 estimau-
 erit *L*, existimauerit *RM* 23 auctorum *C* |
 ea] eo *PL*^a | uel dari] dari *C* 24 cabus *L*^a |

imponitur *L*^a 25 per procurat.] per cu-
 rat. *C*, procurat. *M*^a | quae] qui *C* 26 et
om. *C* 27 uel recusari *om.* *R*^a 28 truci-
 nandis *P*^a*L*^a*R*^a | altera] alterutra *P*^a*L*^a, .. *M*^a
 29 ex] *PLC*^a*M*, nec ex *R*, nec *C*^a 31 ca-
 pitulum] placitum *C* 32 adimpleo *L*^a |
 sancita] al^a (= alias) sancita *R*^a, sancta *M*^a
 33 seruandis *M*^a | autem *bis* *P*^a 34 secun-
 dum] et secundum *C* | praestari oportet iura-
 mentum siue sub ipso iudice *C* 35 iura-
 mentum *om.* *M*^a 36 sacrisanctis *C* 37 uel
 a retro] *PL*, et a retro *R*, et retro *CM*,
 ἢ τοῖς πάλαι βασιλευκόσιν *B* 38 inducta]
 indulta *C*, introducta *M*^a, διηγερμένα *B* |
 legibus *om.* *C*

sed ut, si quid deesse eis uidebatur, hoc repleatur. RECITATA SEPTIMO IN NOVO CONSISTORIO PALATII IVSTINIANI. D. III K. NOV. DECIO VC. CONS.

a. 529

- 13 IDEM A. IOHANNI PP. Cum quis legatum uel fideicommissum utpote sibi B 27, 5, 55 relictum exigebat et testamento forte non apparente pro eo sacramentum ei ab herede delatum est et is religionem suam praestauit, adfirmans sibi legatum uel fideicommissum 3 derelictum esse, et ex huiusmodi testamento id quod petebat consecutus est, postea autem manifestum factum est nihil ei penitus fuisse derelictum, apud antiquos quaerebatur, utrum iureiurando standum est, an restituere debet hoc quod accepit: uel, si re uera ei relictum fuerat legatum uel fideicommissum, si demus licentiam heredi Falcidiam, si competat, ex 1 hoc retinere. Nobis itaque melius uisum est repeti ab eo legatum uel fideicommissum 10 nullumque ex huiusmodi periurio lucrum ei accedere, sed et si uerum fuerit inuentum, quartae detentionem introduci (si tamen locum habeat), ne quis ex hoc delicto sibi lucrum impium adferre nostris legibus concedatur. D. XV K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC.

a. 531

II

16

R SI CERTVM PETATVR R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. MODESTINO. Neque aequam neque usi- II 23, 1, 45 tatam rem desideras, ut aes alienum patris tui non pro portionibus hereditariis exsoluatis tu et frater coheres tuus, sed pro aestimatione rerum praelegatarum, cum sit explorati iuris hereditaria onera ad scriptos heredes pro portionibus hereditariis, non pro modo 20 emolumentum pertinere. quod nec ipse ignorare uideris, cum creditoribus secundum formam iuris pro portione tua caueris. D. K. IUL. CILONE ET LIBONE CONSS.
- 2 IMP. ANTONINVS A. HERMOGENI. Quamuis pecuniam tuam Asclepiades suo B 23, 1, 46 nomine crediderit, stipulando tamen sibi ius obligationis quaesivit. quam pecuniam ut possis petere, mandatis tibi ab eo actionibus consequeris. PP. VII K. MAI. MESSALA ET 25 SABINO CONSS.
- 3 IMP. GORDIANVS A. SEMPRONIO. Eos, qui officium administrant, neque per B 23, 1, 47 se neque per suppositas personas tempore officii sui in prouincia fenus agitare posse saepe rescriptum est. PP. VIII K. SEPT. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS.
- 4 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. MAXIMO. Si absentis pecuniam nomine B 23, 1, 48 30 eius fenori dedisti ac reprobato nomine mandatis actionibus experiris, praeses prouinciae iurisdictionem suam praebebit. Idem, si cessare mandatum animaduenerit, utilem tibi aduersus debitorem eo nomine actionem competere non negabit. PP. XV K. MART. PRAESENTE ET ALBINO CONSS.

a. 204

a. 214

a. 239

a. 246

PLCRM

1 s. a. Hal. PL | septimo (septies Hal.) in nouo) uiii id. nou. PL^b, uiii id. dec. nou. L^a | consistorio P^a 2 iii k. nou.] Hal., k. aug. PL | cons. om. PL. 3 idem] impr. iustinianus S 4 et] ac C | ei] et P^a, ei et L 5 praestauit] PLCM, praestitit R 6 esse] esse sibi M | petebat] CR^aM^b, placebat PLR^aM^a 7 factum est] RM, est PL, est factum C | derelictum fuisse C 8 iureiurandum L^a | est] esset C | sistituere P^a? | deberet C | hoc om. L^a 9 fuerat] CR, fuerit PLM | demus] LRM, denique P, detur C | licentia C 10 est] est et R, est uel M^b 13 s. a. Hal. et PL ad c. 11 | post cons. ... 14 nu. cc.] pt. cons. lamp. et hort. uu. cc. cons. PL 16 petetur L^bC 18 ut aes] ues L^a | pro om. C^b 19 coheres om. B (κ.π.) |

exploratis P^a 21 emolumentis P^a | ipse om. PL^a: *ἄρα οὐδὲ αὐτός B (κ.π.)* | uideris] L^aCR^aM cum B (κ.π.): *δοῦναι*, debueris PLR^a | secundum om. L^a | iuris formam M 22 s. a. Hal. PLM | k. iul.] Hal. M, om. PL | cillone Hal. PL, cillone M | cons. om. M 23 imp. antoninus (antonius RM) | idem S | germogenii M 24 ius] us L^a | quaesivit M^a 25 s. a. Hal. M | p. vii k. mad. messalino et sabino consulibus M 27 sempronio PLM | officium] ex officio C, *ἐπὶ τῷ B et BZ* 29 s. a. Hal. PL | viii] Hal., uiii PL 30 imp. C | et phil. c. om. M | maximo] CRM, max. PL 31 eius om. M^a 33 eo nomine actionem] P^aL, eo actionem P^a, actionem eo nomine CRM | s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 9

- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ARISTODEMO ET PROCVLO. [II 23, 1, 49]
Si non singuli in solidum accepta mutua quantitate uel stipulanti creditori sponte uos obligastis, licet uni numerata sit pecunia uel intercessionis nomine hanc pro rea suscepistis obligationem, frustra ueremini, ne eius pecuniae nomine uos conuenire possit, quam alii
1 mutuo dedit, si intra praestitutum tempus rei gestae quaestionem detulistis. Ac multo 5
magis inanem timorem geritis, si pecunia numerata oleum susceptum instrumento sit collatum, cum, si reddendi stipulatio nulla subiecta est et huius rei est habita sollemnis contestatio, in suo statu remanente eo, quod uere factum intercessit, ex olei accepti scriptura nihil deberi manifestum est. S. V NON. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. NICANDRO. Si ex pretio debitae quantitatis facta noua- [B 23, 1, 50] 10
tione per stipulationem usuras licitas contra quem supplicas stipulatus es¹, falsa mutuae datae quantitatis demonstratio praemissa, cum obligationis non defecerat substantia, quominus usque ad modum placitum usurae possint exigi, nihil nocet. Si uero citra uinculum stipulationis tantum mutuum pecuniam datam conscriptum est et eius praestari fenus conuenit, simulatis pro infectis habitis huiusmodi placitum nihil de praecedenti mutauit obligatione. S. XV K. DEC.² AA. CONSS. 15 a. 293
- 7 IDEM AA. ET CC. PACTVMEIAE. Non unde originem pecunia quae mutuo datur [B 23, 1, 51]
habet, sed qui contraxit si³ propriam numeravit, in huiusmodi obligationibus requiritur. S. V NON. OCT.² SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. PROCVLO. Si pro mutua pecunia, quam a creditore poscebas, [B 23, 1, 52] 20
argentum uel iumenta uel alias species utriusque consensu aestimatas accepisti, dato auro pignori, licet ultra unam centesimam usuras stipulanti spondesti, tamen sors, quae aestimatione partium placito definita est, et usurarum titulo legitima tantum recte petitur. nec quicquam tibi prodesse potest, quod minoris esse pretii pignus quod dedisti proponis, quominus huius quantitatis solutioni pareas. S. XVII K. IAN. AA. CONSS. 24 a. 293
- 9 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Cum te in Gallia cum Syntropho certum [B 23, 1, 53]
auri pondus itemque numeratam pecuniam mutuo dedisse, ut Romae solueretur, precibus adseueras, aditus competens index, si duos reos stipulandi uel re pro solido tibi quaesitam actionem siue ab heredibus Syntropho procuratorem te factum animaduernerit, totum debi- 29
tum, alioquin quod dedisti solum restitui tibi iubebit. S. XV K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 10 IDEM AA. ET CC. EAI CRISPINO. Eo, quod a multis proprii debiti singu- [B 23, 1, 54]
lorum obligationis uno tantum instrumento probatio continetur, exactio non interpelletur. nam si pro pecunia quam mutuo dedisti tibi uinum stipulanti qui debuerant sponderunt, negotii gesti paenitentia contractum habitum recte non constituit irritum. S. PRID. NON. 34
FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 11 IDEM AA. ET CC. MAXIMIANO. Incendium aere alieno non exiit debitorem. [B 23, 1, 55]
S. II ID. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294

P (2, [10 p] 11. 8 post 10, 9) L (2, 10. 11. 8 post 10, 9) D (ad c. 7) C (transpon. 2, 10. 9) RM

¹ est (R^b)? ² mensis c. 6 uel 7 corruptus est ³ ut ins. (Q^b) ⁴ iunge 4, 49, 12

1 aa. et cc.] a. S, aa. M | aristodemo R
3 rea] C^a cum B: υπὲρ τῆς ῥυμῆος, re M^a,
reo R^aM^b, eo C^a 6 si] RM^a, si pro CM^b
9 s. a. Hal. 11 contra] CRM^a, ab eo
contra M^b 12 obligationis R^a 13 exgi M^a
14 tantum] tantummodo M 15 obligatio-
nem RM^a? 16 s. a. Hal. 17 pactumeiae] R,
pactumiae SC, pactumegie M 18 si] D^aCRM,
et si ? (et si non?) D^a | obligationibus] in
obl. R^a 19 s. a. Hal. 20 idem aa. et cc.]
imp. philip. (phill. P) a. PL 21 iumen-
tum PL, υποζύγια B | species] CRM, res PL,
ποδάρματα B | data R^a 22 unam om. Bam-
berg. D 1 3 cum B: αὐτὸ καὶ ὑπὲρ ἑκατοστῆν |

usuram M 23 partium placito] PL, pla-
cito (—ta R^a) partium CRM 25 s. a. Hal.
27 soluetur R^a 30 tibi] PLR, om. CM |
s. a. Hal. et PL ad c. 4 | s. om. PL | xv ...
conss.] xu k. ian. a. ss. P, καὶ αὐτὸν α. u. L?
31 egi] S ad 4, 49, 12, om. libri | cris-
pino] orispino uel drispino p | eo] et pL^a
32 obligationes p^a 34 s. a. Hal. pL et 4,
49, 12 | prid.] pL et 4, 49, 12, II Hal. | non.
... 35 cons. om. pL 35 cc.] 4, 49, 12,
aa. Hal. 36 maximiano] P^aCRM, maxi-
mino S, maximo P^aL 37 s. a. Hal.: in PL
est subscriptio c. 12 | cc.] aa. Hal.

- 12 IDEM AA. ET CC. THEOPHANIO. Si in rem communem cum Ione mutuam B 23, 1, 56 sumpsisti pecuniam nec re nec sollemnitate uerborum uos obligastis in solidum et post integrum soluisti, de restituenda tibi parte contra Ionem experiri, ut debitum posceres¹, iudice cognoscente potes. S. xv k. SEPT. CC. CONSS. a. 294
- 13 IDEM AA. ET CC. FRONTONI. Eum, qui mutuam sumpsit pecuniam, licet in B 23, 1, 57 5 res alienas, creditore non contemplatione domini rerum eam fenori dante, principaliter obligatum obnoxium remanere oportet. S. xvii k. NOV.² NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 14 IDEM AA. ET CC. HADRIANO. Mutuae pecuniae, quam aliis dedit, creditor B 23, 1, 58 9 citra sollemnitatem uerborum subscribentem instrumento non habet obligatum. SINE DIE AA.³ CONSS. a. 293
- 15 IDEM AA. ET CC. CHARIDEMO. Non aduersus te creditores, qui mutuam B 23, 1, 59 pecuniam sumpsisti, sed eius, cui hanc credideras, heredes experiri contra iuris euidenter postulas formam. S. v k. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 16 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. THEODORO PP. Quisquis iudici fene- B 23, 1, 60 15 brem pecuniam mutuauerit, si in provincia fuerit uersatus, quasi emptor legum atque provinciae, uel si quis collectarius honoris pretium dederit ambienti, exilii poena una cum ipso iudice plectetur. D. xvii k. NOV. BASSO ET PHILIPPO CONSS. a. 408
- 17 ⁴IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Super chirographariis instrumentis haec B 23, 1, 61 20 pro communi utilitate sancienda duximus, ut, si quis pecunias credere supra quinquaginta libras auri uoluerit uel super reddito debito securitatem accipere, cum amplius sit memorata quantitate, sciat non aliter debere chirographum a debitore uel creditore percipere, quam si testimonium trium testium probatae opinionis per eorum subscriptiones idem chirographum capiat. nam si citra huiusmodi obseruationem chirographum pro pecuniis memoratam auri quantitatem excedentibus proferatur, minime hoc admitti ab iudicantibus oportet. quod in futuris creditis uel debitorum solutionibus locum habere oportet. D. k. IVN. CONSTANTINO⁵ 25 NOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. II CONS. a. 528

III

R DE SVFFRAGIO R

- 1 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. Si qui desi- Th. 2, 29, 2 30 deria sua explicare cupientes ferri sibi a quoquam suffragium postulauerint et ob referendam uicem se sponsione constrinxerint, promissa restituant, cum ea quae optauerint consequantur: si artibus moras nectent, ad solutionem debiti coartandi sunt. Sed si quid eo nomine in auro uel argento uel ceteris mobilibus datum fuerit, traditio sola sufficiat et contractus
- P* (2, 13. 16. 13. 17. 3, [R p] 1) *L* (2, 15. 16. 13. 17. 3) *CRM*

¹ idem Graeci: aut indebitum poscere (Mommson)? ² Dec. (Mommson *Zeitsfolge* p. 368. 439)? ³ et (Mommson) uel CC.? ⁴ iunge 4, 20, 18. 4, 21, 17

2 nec soll.] sed soll. *R*^a | et post integrum] *Q*^b cum *BΣ* (κ.π.): καὶ μετὰ ταῦτα τελειὸν κατὰ βάλαις, etiam (etiam *M*^a) post integrum *R*^a*M*^a, et eam post integrum *R*^b*M*^b, et eam post integrum *C* 3 ut deb. posceres] ἵνα τὸ χρεὶς ἀπατήσῃς *BΣ* (κ.π.) 4 s. a. Hal. et *PL* ad c. 11 | s. xv] Hal., p. xiii *PL* 5 aa. et cc.] aa. *PL* | phontoni *PL*, frontino *C*, deficit *M*^a | creditore ... dante] *P*^a*L*^a*R*^b*M*^a, creditori ... danti *P*^b*L*^a*C*^a*R*^b*M*^b 7 s. a. Hal.: in *PL* est subscriptio c. 17 9 in instrumento *C* | s. a. Hal. 11 aa. et cc.] a. *PL* | caridimo *S*, tharidemo *M* 12 sumpsisti pecuniam *CM* | credideris *M*^a 13 s. a. Hal. *PL* nicomediae] nic. *PL*, om. Hal. 14 pp.] p. *M*, om. *PL* 15 mutuauerit *M*^a | fuerit] *P*^a*L*^a*C*^a*R*^b, fuit *P*^a*L*^a*R*^a*M* | atque] at *P*^a 16 nel om. *M*^a | poenae *L*^a | unam *P* 17 s. a. Hal. 18 pp.

om. *PL* 20 sit pro memorata *P*^a, memorata sit *C* 21 a deb. uel cred.] *P*^a*L*^a*R*^b*M*, a deb. *P*^a, a cred. uel a deb. *C* | percipere om. *L*^a 22 idem] id est *R*^a 23 contra *R* 24 excedentibus *R*^a | ab] a *R* 25 creditos *R*^a | s. a. Hal. et *PL* ad c. 13 | k.] *PL*, x k. Hal. 26 iustinum *P* | pp. om. Hal. | cons. *PL* 29 imppp. archad. et honor. et theod. aa. *C*, imppp. arch. bon. et theod. aaa. *M* | imppr. *L*, impp. *R* | honorium *P*^a | desidera *R*^a 30 postulauerit *R*^a, postularent *Th.* | ferendam *P*^a*R*^a 32 nectent] *Th.* *R*^a, nectant *PLC*^a*R*^b*M* | ad] ab *R*^a | sunt] *W* *Th.*, om. *PLC*^a*R*^b*M* 33 auro uel (uel in *RM*) argento] *Th.* *CRM*, aurum uel argentum *PL* | ceteris] *M*^a, in ceteris *Th.*, ceteris rebus *PLC*^a*R*^b*M* | data *P*^a | sufficiat] *Paris.* 4517 *Th.*, sufficiet *PLC*^a*R*^b*M*

- habebit perpetuam firmitatem, quoniam collatio rei mobilis inita integra fide hac ratione
 2 cumulat. Quod si praedia rustica uel urbana placitum continebit, scriptura, quae ea in
 alium transferat, emittatur, sequatur traditio corporalis et rem fuisse completam gesta
 testentur: aliter enim ad nouum dominium transire non possunt neque de ueteri iure dis-
 3 cedere. Quod si quis, dum solo commonitorio *de suffragio* nititur, bona duxerit occupanda, 5
 reus temeritatis ac uolentiae retinebitur atque in statum pristinum possessio reducetur, eo
 a petitione excluso, qui non dubitauit inuadere, quod petere debuisset. D. III NON. MART.
 CONSTANTINOPOLI ARCADIO III ET HONORIO II AA. CONSS. a. 394

III

R DE PROHIBITA SEQUESTRATIONE PECVNIAE R 10

- 1 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. IOHANNI PP. Quotiens ex [Th. 2, 28, 1 II 24, 1, 17]
 quolibet contractu pecunia postulatur, sequestrationis necessitas conquiescat. oportet enim
 debitorem primo conuinci et sic ad solutionem pulsari². quam rem non tantum iuris ratio,
 sed et³ ipsa aequitas persuadet, ut probationes secum adferat debitoremque conuincat pecu- 14
 niam petiturus. D. V ID. IUL. RAVENNAE HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS. a. 422

V

R DE CONDICTIONE INDEBITI R

- 1 IMPP. SEVERUS ET ANTONINUS AA.¹ MUCIANO. Pecuniae indebitae per erro- [B 24, 1, 14]
 rem, non ex causa iudicati solutae esse repetitionem iure conductionis non ambigitur. si
 quid igitur probare potueris patrem tuum, cui heres extitisti, amplius debito creditori suo 20
 1 persoluisse, repetere potes. Vsuras autem eius summae praestari tibi frustra desideras:
 actione enim conductionis ea sola quantitas repetitur, quae indebita soluta est. PP. III K.
 AVG. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
 2 IDEM AA.² SECVNDINAE. Si citra ullam transactionem pecuniam indebitam [II 24, 1, 19]
 alieno creditori promittere delegata es, aduersus eam quae te delegauit conductionem habere 25
 potes. PP. XIII K. IAN. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. PAMPHILO. Cum et soluta [B 24, 1, 20]
 indebita quantitas ab ignorante repeti possit, multo facilius quantitatis indebitae inter-
 positae scripturae condictio competit uel doli exceptio agenti opponitur. S. III NON. 29
 APRIL. BYZANTII AA. CONSS. a. 293

P (5, 2 suppl. p) LCRM

¹ iunge 2, 13, 2. 4, 26, 13. 5, 15, 8. 11, 48, 17. 12, 60, 4 ² solutioni succumbere Th.
³ cum iuris ratio tum Th. ⁴ debuit esse imp. Antoninus A. ⁵ A.? (cf. not. 4)

1 perpetem Th. | rei| regi R^a 2 scriptam P^a
 3 aliam P^a 4 dominium] P^aLC^aR^aM Th.,
 dominum P^aC^aR^a | uetere PLRM^a 5 de]
 Th., om. libri | suffragii R^a | utitur R^aM
 6 deducetur L | eo a] ea R^a 7 s. a. Th.
 Hal. PL | III] Hal. cum Th. Paris. 4404
 aliis, ui P, u L, IIII alii libri Th. 8 con-
 stant.] Th., om. Hal. PL | II aa. om. PL
 11 horius P | aa. om. M | quoties C 12 con-
 tracti M^a 14 et om. CM^a 15 s. a. Th.
 Hal. PL | v] Th. libri dett. cum legibus iun-
 gendis, vi Hal. PL, vii Th. libri boni | XIII]
 xui P, om. L 17 condicione SPLCRM^a
 et sic sapius 18 aa. om. M 19 ex causa]
 excusata L^a | iudicate R^a | abigitur R 20 igi-

tur quid R | debiti R 21 potest R^a 22 s. a.
 Hal.: in PL est subscriptio c. 2 24 aa.]
 CRM, a. S, aa. et cc. pL | secundini M
 si citra rel.] el χωρίς διαλύσιως χρήματα ὑδε-
 βίτως τῷ ἄλλοτρίῳ δανιστῇ ἐπερωτηθῆναι ἰδε-
 λεγατεύθης BΣ (κ.π.), quasi scriptum sit in-
 debite et omissum ullam 26 s. a. Hal. pL
 et PL ad c. 1 | XIII] Hal. pL h. l., xu PL
 ad c. 1 | k. ian. ... cons. om. pL h. l. |
 anton. a. IIII] ui PL ad c. 1 27 et cc.
 om. S, deficit M^a | pamphilio S^a | cum et]
 et om. BΣ: ὅποτε ἡ καταβληθῆσα 28 pos-
 set PL 29 s. a. Hal. PL | a. III] Hal., d.
 ui PL 30 byzantii om. PL?

- 4 IDEM AA. ET CC. HERACLIO. Ea, quae per infitiationem in lite crescunt, [B 24, 1, 21] ab ignorante etiam indebita soluta repeti non posse certissimi iuris est. sed et si cautio indebitae pecuniae ex eadem causa interponatur, condictioni locum non esse constat. S. v ID. APRIL. BYZANTII AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. ATTALO. Si a patre emancipatus ei non intra tempora [B 24, 1, 22] 5 praestituta iure honorario successisti, quidquid indebitum postea per errorem utpote patris successor dedisti, eius condictionem tibi competere non est incerti iuris. S. XIII K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. MNASEAE. Si per ignorantiam facti non debitam solutam¹ [B 24, 1, 23] quantitatem pro alio soluisti et hoc adito rectore prouinciae fuerit probatum, hanc ei 10 cuius nomine soluta est restitui eo agente prouidebit. S. VI ID. AVG. AA. CONSS. a. 293
- 7 IDEM AA. ET CC. DIONYSIAE. Fideicommissum uel legatum indebitum per [B 24, 1, 24] errorem facti solutum repeti posse explorati iuris est. S. V ID. SEPT. AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. ZIPARO. Creditoris falso procuratori soluenti aduersus [B 24, 1, 25] 14 eum indebiti repetitio, non obligationis liberatio competit. S. XV K. NOV.³ CC. CONSS. a. 294
- 9 IDEM AA. ET CC. GRATIANAE. Indebitum solutum sciens non repetit. Citra [B 24, 1, 26] mandatum autem ab alio re distracta dominus euicta re uel ob praecedens uitium satis emptori faciens non⁴ indebitum praetendere, sed per eiusmodi factum ratum contractum habuisse probans a se debitum ostendit solutum. S. III NON. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 10 IMP. IVSTINIANVS A. IULIANO PP. Si quis seruum certi nominis aut quan- [B 24, 1, 27] 20 dam solidorum quantitatem uel aliam rem promiserit et, cum licentia ei fuerat unum ex his soluendo liberari, utrumque per ignorantiam dependerit, dubitabatur, cuius rei datur a legibus ei repetitio, utrumne serui an pecuniae, et utrum stipulator an promissor habeat 1 huius rei facultatem. Et Vlpianus quidem electionem ipsi praestat qui utrumque accepit, ut hoc reddat quod sibi placuerit, et tam Marcellum quam Celsum sibi consonantes refert. 25 Papinianus autem ipsi qui utrumque persoluit electionem donat, qui et antequam dependat ipse habet electionem quod uelit praestare, et huiusmodi sententiae sublimissimum testem adducit Saluum Iulianum summae auctoritatis hominem et praetorii edicti ordinatorem.
- 2 Nobis haec decidentibus Iuliani et Papiniani placet sententia, ut ipse habeat electionem recipiendi, qui et dandi habuit. D. K. AVG. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTA 30 VV. CC. CONSS. a. 530
- 11 IDEM A. IULIANO PP. Pro dubietate eorum, qui mente titubante indebitam [B 24, 1, 28] soluerunt pecuniam, certamen legislatoribus incidit, utrumne id, quod ancipiti animo per- 1 soluerunt, possint repetere an non. Quod nos decidentes sancimus omnibus, qui incerto animo indebitam dederunt pecuniam uel aliam quandam speciem persoluerunt, repetitionem 35

PL (6, 7. 8 suppl. d) CRM

¹ firmant Graeci (u. i.): solutam del. (PL^a) uel solutamue scr. (Mommson) ² iunge 8, 41, 6
³ Durostoro ins. 8, 41, 6 ⁴ potest ins. (edd.)

1 heracleo S, heradio PLR? | inficationem R^a |
 litem C uel C^aM 3 s. a. Hal. PL 4 byz.
 aa.] biza. PL 5 aptalo M | ei] L^bCRM^a,
 es ei PL^aM^a 6 utputa M 7 s. a. Hal. PL |
 XIII] Hal., ulii PL 9 mnaseae] nasee W,
 masea S, maseas PL, mnasi C, manseas R,
 mansea M | solutam om. PL^a: τὴν ὑδρίαν
 καταβλήθεισαν ποσότητα BΣ (κ.π.) 10 au-
 dito C^a 11 s. a. Hal. P: in L est sub-
 scriptio c. 8 12 aa.] a. M 13 s. a. Hal. l |
 a.] ss. l 14 ziparo] PLCRM cum S in 8, 41, 6
 zeparo S h. l., derziparo et similia libri ad
 8, 41, 6 | soluente R^a 15 eum om. R^a | de-
 biti R | repecio M^a | s. a. Hal. lM et PL ad
 c. 16 | s.] PL cum 8, 41, 6, s. petit. Hal.,
 om. M | xv] Hal. M, xui PL, x sequentibus
 abscissis l, XII 8, 41, 6 | cc.] PL cum 8, 41, 6,
 aa. Hal. l, om. M 16 gratianae om. S

17 districta P^a 18 huiusmodi M | contrac-
 tum ratum M 19 s. a. Hal. PL | ini] Hal.,
 ui PL 20 qui C | ceruum L^a | quandam
 sol. quantit.] PL, quant. quandam (quon-
 dam R^a) sol. CRM 22 dependerit] solue-
 rit PL | rei] re R 23 et om. M 24 ac-
 cipit C 26 papianus R | autem om. PL |
 donat ... 27 electionem bis R^a 27 habet]
 PL, habeat CRM | quod] quos C 28 sal-
 uium] M, saluum P^aLCR, saluum P^a | et
 om. M^a | praetorii] PL, praetoriani CRM |
 edicto M^a 29 dicentibus P^a, dicentibus R,
 cidentibus M^a | electione PL^a 30 habet L^a,
 habebat C | s. a. Hal. PL | d.] s. PL |
 const. ... 31 cons.] lamp. pp. et hon. cc. PL
 32 idem] impr. iustinianus S | a.] aa. P^a |
 diubietate P^a? 33 incidit] intalit PL^a

non denegari et praesumptionem transactionis non contra eos induci, nisi hoc specialiter ab altera parte approbetur. D. K. OCT. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTA VV. CC. CONSS.

a. 530

VI

R DE CONDICTIONE OB CAUSAM DATORVM R

- 1 IMP. ANTONINVS A. CALLISTHENI. Pecuniam quam¹ te ob dotem accepisse [B 24, 1, 29] pactumque interpositum (ut fieri, cum iure matrimonium contrahitur, adsolet) proponis: impediēte quocumque modo iuris auctoritate matrimonium constare nullam de dote actionem habet² et propterea pecuniam, quam eo nomine accepisti, iure condictionis restituere debes et pactum, quod ita interpositum est, perinde ac si interpositum non esset haberi oportet. 10 PP. VI K. AVG. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 2 IMP. ALEXANDER A. ASCLEPIADI. Si, ut proponis, pater tuus ea lege sorori [B 24, 1, 30] tuae praedia ceteraque quorum meministi donauit, ut creditoribus ipsa satisfaceret ac, si placita obseruata non essent, donatio resolveretur, eaque contra fidem negotii gesti uersata est, non est iniquum actionem condictionis ad repetitionem rerum donatarum tibi qui patri 15 successisti decerni. PP. XIII K. DEC. ALBINO ET MAXIMO CONSS. a. 227
- 3 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. AVRELIO ET ALEXANDRO. Ea lege [B 24, 1, 31] in uos collata donatio, ut neutri alienandae suae portionis facultas ulla competeret, id efficit, ne alteruter eorum dominium prorsus alienaret, uel³ ut donatori uel heredi eius condicio, si non fuerit condicio seruata, quaeratur. PP. K. APRIL. VALERIANO III ET GALLIENO III 20 AA. CONSS. a. 257
- 4 IDEM AA. ET VALERIANVS C. AEMILIAE. Si, cum exiguam pecuniam re [B 24, 1, 32] uera susciperes, longe maiorem te accepisse cauisti eo, quod tibi patrociniū aduersarius repromitteret, cum dicas fidem promissi non secutam, ut libereris obligatione eius, quod non acceptum propter speratum patrociniū spopondisti, per condictionem consequeris. PP. V 25 K. MAI. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MARTIALI. Si militem ad nego- [B 24, 1, 33] tium tuum procuratorem fecisti, cum hoc legibus interdictum sit, ac propter hoc pecuniam ei numerasti, quidquid ob causam datum est, causa non secuta restitui tibi competens 25 iudex curae habebit. PP. X K. OCT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 6 IDEM AA. ET CC. CVRIONI ET PLOTIONI. Cum ancillam patrem uestrum ei, [B 24, 1, 34] contra quem supplicastis, dedisse proponatis, interest multum, utrumne donandi animo dedit, P (5. 6 R 3. 2. 4. 6) L (5. 6 R 3. 2. 4. 6) CRM

¹ quoniam (Mommson)? ² nulla de dote actio locum habet? ³ ne ... uel del. (Mommson)

2 s. a. Hal.: in PL est subscriptio 6, 1 5 conditionibus (condict. L¹) PL | causa L | doctorum M^a 6 antonius R | callistheni] SM, calistae C, calestini R 7 proponi M^a 8 nullam seqq.] οὐδὲ ἡ προὐχ. ἵσχυρ. υποκατάστασιν (scr. υπόστασιν) οὐδὲ ἡ παρὰ τῆς προουδὸς πρὸς ἀπαίτησιν ἀγωγὴ κινεῖται B 10 perinde ac si interpositum om. R^a | oportet] oportet potest M^a 11 s. a. Hal. M et PL ad 4, 5, 11 | II om. M 12 asclepiade S, asclepiada R^a, om. P^a 14 placita obseruata (seruata uel obseruata M^a) non essent] ita (placita P^a) obseruatum non esset PL: τὰ συμφωνηθέντα μὴ φυλάττει B (κ.π.) | resolveretur L^a | eque L^a uersa M^a 16 s. a. Hal. PLM | XIII] Hal., ut PL, III M | maximiano PL | cons. om. M 17 imp. CR | ualentinianus S | gallianus M | aa.] augustus R, om. M | aurelio] ar. PL | et alexandro (—drō M^a) SR^aM, et alex. PL,

et alexandrae R^a, om. C 18 ullam C^a 19 ne seqq.] τῷ μὲν νόμῳ ἡ ἐκποίησις οὐ κεκόλυται, ἡ δὲ ἐκποίησις κατέχεται τῷ τῆς ἀπαιτήσεως δικαίῳ B | alteruter] alterum I^aL¹, alterutrum C^a | prorsus L^a | heredi eius] PL, eius heredi CRM | condictio] conditio I^aL¹R^a 20 condicio] C^aR^aM^a, condictio C^aR^a, om. PL, inc. M^a | s. a. Hal. 22 idem] impp. ual. et gall. PL | aa.] a. SR | et ual. c.] et c. ualerio consuli S, om. M 23 aduers.] aduers. tuus C, ὁ διάδοχος B (κ.π.) 24 liberis P^aLR^a | obligationem P^a 25 s. a. Hal. PL: in M est pp. 26 et om. L 27 martiali] martiali militi S, marcelliani R 28 hoc om. R^a 29 tibi om. C^a 30 s. a. Hal. | aa. om. Hal. 31 aa.] a. P^aR | curioni] PLR, carioni S, cirioni CM | plotioni] PLCR, putioni S, plotoni M 32 supplicastis] P^aC cum B (κ.π.) ἰδὲ θῆκε, supplicatis P^aLRM

an ob manumittendam filiam, quam ancillam existimabat, cum perfecta quidem donatio reuocari non possit, causa uero dandi non secuta repetitio competat. S. II ID. MAL. AA. CONSS.

a. 293

- 7 IDEM AA. ET CC. GERONTIO. Si repetendi, quod donabas uxori eius, quem [B 24, 1, 35] ad proficiscendum tecum huiusmodi liberalitate prouocare proposueras, nullam addidisti con- 5 ditionem, remanet integra donatio, cum leuitati perfectam donationem reuocare cupientium iure occurratur. S. VII K. SEPT. AA. CONSS.

a. 293

- 8 IDEM AA. ET CC. FLAVIANO. Dictam legem donationi, si non impossibilem [II 24, 1, 36] contineat causam, ab eo qui hanc suscepit non impletam conditioni facere locum iuris dictat disciplina. quapropter si titulo liberalitatis res tuas in sponsam conferendo certam 10 dixisti legem nec huic illa, cum posset, paruit, successores ipsius de repetendis quae dederas, si hoc tibi placuerit, conuenire non prohiberis. S. III ID. FEBR. CC. CONSS.

a. 294

- 9 IDEM AA. ET CC. BIBULO. Si liber constitutus, ut filiae tuae manumittantur, [B 24, 1, 37] aliquid dedisti, causa non secuta de hoc tibi restituendo conditio competit. nam si quid seruus de peculio domino dederit, contra eum nullam actionem habere potest: sed domi- 15 num, qui semel accipere pecuniam pro libertate passus est, aditus rector prouinciae hortabitur salua reuerentia (fauore scilicet libertatis) placito suo stare. S. III ID. FEBR. SIRMI CC. CONSS.

a. 294

- 10 IDEM AA. ET CC. CONONIANAE. Pecuniam a te datam, licet causa, pro [II 24, 1, 38] qua data est, non culpa accipientis, sed fortuito casu secuta non est, minime repeti posse 20 certum est. S. III NON. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

- 11 IDEM AA. ET CC. STRATONICAE. Aduocationis causa datam pecuniam, si [B 24, 1, 39] per eos qui acceperant, quominus susceptam fidem impleant, stetisse probetur, restituen- dam esse conuenit. S. XVII² K. IAN. CC. CONSS.

a. 294

VII

25

R DE CONDICTIONE OB TURPEM CAUSAM R

- 1 IMP. ANTONINVS A. INGENVO. Si ex cautione tua conueniri coeperis, nullam [B 24, 2, 10] te pecuniam accepisse, sed ob turpem causam et quam fieri prohibitum est interpositam ei, qui super ea re cogniturus est, probandum est et eo impleto absolutio sequetur. SINE 30 DIE ET CONSULE.

- 2 IDEM A. LONGINO. Cum te propter turpem causam contra disciplinam tem- [B 24, 2, 11] porum meorum domum aduersariae dedisse profitearis, frustra eam restitui tibi desideras, cum in pari causa possessoria melior condicio habeatur. PP. XV K. DEC. LAETO II ET CEREALE CONSS.

a. 215

P (6, 7 suppl. p) LCRM

¹ fortasse iungendae sunt 2, 40, 4. 5, 42, 3 ² XVIII 2, 40, 4. 5, 42, 3

1 exstimabat II | dampnatio C^a 2 scuta L^a | competit PLR | s. a. Hal. 4 aa.] a. R 5 addisti pM^a, addii uel addis uoluit, mox scribendo emend. L 7 s. a. Hal pL | s. VII ... cons. Hal., s. III pL 9 continet L^a | conditionis R^a 10 disciplinam C^a 11 illa om. C | ipsius illius M | repetendis M^a 12 placuit M | s. a. Hal. PL | III Hal., III PL | cc.] aa. Hal., om. PL 13 aa.] a. M | bibulo C, bibillo R, birillo S, bibino PL 14 quid] quis P^a 15 actione M^a 16 hortabit M^a 17 staret R^a | s. a. Hal. PL | III Hal., III PL 18 cc.] aa. Hal., om. PL 19 cononianae PLCM, hononinae S, conianae R | a] ad C^a | pro qua M^a, per qua M^a,

per quam PLCR: ὑπὲρ ἧς B 20 fortuito C | subsecuta PL, secutam R^a 21 s. a. Hal. PL | nic. PL 22 statonice M^a aduocanis P^a 23 statuendam R^a 24 conp...uenit R^a | s. a. Hal. PL 26 de conditionem SL^a | turpem M 27 coeperis] poteris coeperis P^a 28 interposita PL^b, eo impleto interposita L^a: ἐπεθῆναι τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν B (κ.π.) 29 super ea re om. C^a | et] CR cum B (κ.π.) καὶ τοῦτου διαιθέντος, om. PLM | sequetur PLM cum B (κ.π.): παρακολουθήσει, sequitur CR | s. a. Hal. PL | a. sine die et cons. PL 31 a.] aa. et cc. C | propter] ob C 32 tibi om. M 33 causa] cau M^a | conditio M | habetur L, habebitur C | s. a. Hal.

- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. DIZONI MILITI. Quod euitandi [B 24, 2, 17] tirocinii causa dedisse te apud competentem iudicem ei de quo quereris indubia probationis luce constiterit, instantia eius recipies: qui memor censurae publicae post restitutionem pecuniae etiam concussionis crimen inultum esse non patietur. PP. III K. AVG. IPSIS III 4 ET III AA. CONSS. a. 290
- 4 IDEM AA. ET CC. RVFINO. Quotiens accipientis, non etiam dantis turpis [B 24, 2, 13] inuenitur causa, licet haec secuta fuerit, datum condici tantum, non etiam usurae peti possunt. S. VII ID. IAN. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. BITHO. Promercalem te habuisse uxorem proponis: unde [B 24, 2, 14] intellegis et confessionem lenocinii preces tuas continere et cautae quantitatis ob turpem 10 causam exactioni locum non esse. quamuis enim utriusque turpitudine uersatur ac soluta quantitate cessat repetitio, tamen ex huiusmodi stipulatione contra bonos mores interposita denegandas esse actiones iuris auctoritate demonstratur. S. VI ID. MAI. CC. CONSS. a. 294
- 6 IDEM AA. ET CC. EPTYCHIAE. Ob restituenda quae subtraxerat accipientem [B 24, 2, 15] pecuniam, cum eius tantum interueniat turpitudine, condictione conuentum hanc restituere 15 debere conuenit. D. XV K. IVN. CC. CONSS. a. 294
- 7 IDEM AA. ET CC. ZENONIDAE. Eum, qui ob restituenda quae abegerat [B 24, 2, 16] pecora pecuniam accepit, tam hanc quam quae per hoc commissum tenuit restituere debere conuenit, licet mortua uel alio fortuito casu perisse dicantur, cum in hoc casu in rem 19 mora fiat. D. V K. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294

VIII

R DE CONDICTIONE FVRTIVA R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. HERMOGENI. Praeses [B 60, 10, 21] prouinciae sciens furti quidem actione singulos quosque in solidum teneri, condictionis uero nummorum furtim subtractorum electionem esse ac tum demum, si ab uno satisfactum 25 fuerit, ceteros liberari iure proferre sententiam curabit. S. VI K. MAI. CC. CONSS. a. 294
- 2 IDEM AA. ET CC. ARISTAENETO. Ante oblationem interemptae rei furtivae [B 60, 10, 22] damnum ad furem pertinere certissimum est. D. K. MAI. CC. CONSS. a. 294

VIII

R DE CONDICTIONE EX LEGE ET SINE CAUSA VEL INIVSTA CAUSA R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. VLPIO. Licet ante tempus [B 24, 3, 1] debita exigi non possunt, tamen si te ex primipilo debitorem fisci constitutum ac patri-
P (7, 3. 5. 12, 3. 7, 4. 6. 7. 5. 9 R) L (7, 3. 3. 4. 6. 7. 8. 9 R) CRM

1 aa. om. R dryoni S 2 queris PLR 3 con-
sisterit R | instantiam C 4 multum C^o | s. a.
Hal. 6 aa.] a. R 7 interuenitur L^o, in-
teruenitur L^o | haec] ex R | condici concia M^o
8 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 5
9 idem] impp. dioc. et max. PL | aa.]
a. R | bitho promercalem] bithopro. merca-
lem PLC^oR, bithrobo. mercalem M, bicho-
poro mercalem C^o, bithio S | proponis uxo-
rem C, uxorem om. R^o 10 lencli M^o 11 tur-
pitudine utriusque R | uersatur] causa uers. R^o
13 esse] CM^o cum B (κ.π.): ἀπορίας εἶναι,
om. PLRM^o | monstratur C | s. a. Hal. PL
et PL ad c. 4 | s. om. PL h. l. | cc. cons.]
Hal., con. 22. P ad c. 4, cons. L ad c. 4,
aa. cons. PL h. l. 14 stituenda M^o 15 co-
uentum P^o 16 s. a. Hal. PL | d.] Hal., s. PL

17 zenonidae] SCM, zenonideae PL, zenoni-
clae R | obegerat C 18 tam] tamen R^o |
quam] quamque C 19 fortuito C 20 mo-
ram C^o | s. a. Hal. PL | d. v] Hal., s. u L,
s. ii P | nic. PL | cc.] PL, aa. Hal. 23 impp.
d. et m.] idem PL | aa. et cc. om. M | her-
mogeni] hermogeni praesidi prouincie S, er-
moni M 25 tunc C 26 fuit PL | procu-
rabit C | s. a. Hal. PL | s. vi k. mai.] PL,
dat. k. maiis Hal. | cc.] Hal., aa. PL 27 et
cc. om. PL | aristeneto SP, calisteneto M |
obligationem P^o 28 s. a. Hal. PL | d.] s. PL
cc.] co. P, om. L 30 ex] in S | et om. PL^o |
sine] ne S 32 aa. et cc.] W, aa. SCR,
om. M^o, deficit M^o | ulpiane C, deficit M^o
33 te om. R

monium tuum exhaustum praeses provinciae compererit, ut ad solutionis securitatem solum fenebris pecuniae subsidium superesse videatur, commonebit debitorem tuum, si saltem ipse soluendo sit, ut ante definitum tempus debita tibi repraesentet, ut fisco, cuius ob necessitates publicas causam potiore esse oportet, debita pecunia exsoluatur. S. XIII K. AVG. SIRMI CC. CONSS.¹

a. 294

2 IDEM AA. ET CC. SCYLACIO. Dissolutae quantitatis retentum instrumentum [B 24, 3, 2] inefficax penes creditorem remanere et ideo per conditionem reddi oportere non est iuris ambigui. S. III NON. APRIL. AA. CONSS.

a. 293

3 IDEM AA. ET CC. GALATIAE. Mala fide possidens de proprietate uictus [B 24, 3, 3] extantibus fructibus vindicatione, consumptis uero conditione conuentus horum restitu- 10 tionem parere compellitur. S. VI ID. FEBR. CC. CONSS.

a. 294

4 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Si non est numeratum, quod uelut accep- [B 24, 3, 4] tum te sumpsisse mutuo scripsisti, et² necdum transisse tempus statutum uel intra hunc diem habitam contestationem monstrando reddi cautionem praesidali notione postulare potes. 14 D. XVII K. IAN. CC. CONSS.

a. 294

X

R DE OBLIGATIONIBVS ET ACTIONIBVS R

1 IMP. GORDIANVS A. VALERIAE. Data certae pecuniae quantitate ei cuius [B 24, 3, 5] meministi in uicem debiti actiones tibi aduersus debitorem, pro quo soluisti, dicis esse mandatas et, antequam eo nomine litem contestareris, sine herede creditorem fati munus 20 implesse proponis. quae si ita sunt, utilis actio tibi competit. PP. V K. MAL. ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS.

a. 242

2 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. CELSO. Nominibus in dotem datis, [B 24, 3, 6] quamuis nec delegatio praecesserit nec litis contestatio subsequuta sit, utilem tamen marito actionem ad similitudinem eius qui nomen emerit dari oportere saepe rescriptum est. 25 PP. XIII K. FEBR. SAECVLARI II ET DONATO CONSS.

a. 260

3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. RVSTICIANO. Ob causas proprii [B 24, 3, 7] debiti locatoris conueniri colonos pensionibus ex placito satisficientes perquam iniuriosum est. PP. PRID. D. IAN. TIBERIADE MAXIMO II ET AQVILINO CONSS.

a. 266

4 IDEM AA. LICINIAE. Bonam fidem in contractibus considerari aequum est. [B 24, 3, 8] 30 PP. NON. OCT. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

5 IDEM AA. ET CC. CAMERINO ET MARCIANO. Sicut initio libera potestas [B 24, 3, 9] unicuique est habendi uel non habendi contractus, ita renuntiare semel constitutae obliga-

P (9, 2...4. 10, 1 R 3...5) L (9, 2...4. 10 R 1. 3...5) CRM

¹ S. XIII k. Mart. Sirmi AA. cons. (= a. 293: Mommsen)? ² et del. (Mommsen) ³ iunge 5, 74, 1

2 uidentur C^o 3 sit] fit R 4 publicis R^a | oportet] C, oporteat RM | s. a. Hal. 6 aa.] a. C | et cc. om. PL | scyllatio S, sculatio PLR, sillatio C, sillatio M 8 s. a. Hal. PL | aa.] cc. Hal. 9 aa.] a. C | galiciae C, gola- tie M | mala fide] C^oR^aM, male fidei PL, mala fidei C^oR^a 11 s. a. Hal. PL | s. VI id. febr.] PL, dat. Id. february Hal. 12 aa.] a. CR | cc.] c. C | acceptum] PL^aR^aM^a?, accepturum L^aCR^aM^a 13 hanc R 14 po- test R^a? 15 s. a. Hal.: in PL est subscrip- tio 10, 2 17 obligationibus M 18 ualiae S, deficit M^a | ei] eius PL^a 20 contestareris] CR^a, contesteris PLM^a, contesta- ris R^a, con-teris M^a | sine herede] in heredem PL^a 21 si ita] ta M s. a. Hal. 23 ualentinia- nus S | celsae R | datis] dotis R^a 24 nec

delegato R^a, delegatio non C | secuta R, consecuta M | sit om. M^a | tamen mar. ac- tionem om. M^a 25 dare R 26 s. a. Hal. M et PL ad 9, 4 | XIII] Hal., xiii PL, uix M | saec. II (II om. M) et donato] scl. II et d. PL 27 impp. diocl. et max.] idem PLR^a | aa.] SR^aM, aa. et cc. PLUR^a | rusticano R 28 ex] et uidetur legisse Thalelaeus: τὰς καὶ τῶν συναρτῶν μεθώματι B | placitis R^a | satis om. M^a 29 s. a. Hal. PL | tiberi. PL | II om. PL 30 aa.] PLM. aug. et c. S, aa. et cc. CR | lucinniae R, camerino et martiano C 31 s. a. Hal. PL | pp.] PL cum 5, 74, 1, III Hal. | ipsis III (iun. P^aL) et III] PL cum 5, 74, 1, om. Hal. 32 mortiano M, licinniae C (cf. a. 30) 33 uel non habendi om. P^a

tioni aduersario non consentiente minime potest. quapropter intelligere debetis uoluntariae obligationi semel uos nexos ab hac non consentiente altera parte, cuius precibus fecistis mentionem, minime posse discedere. D. NON. APRIL. BYZANTII AA. CONSS.

a. 293

6 IDEM AA. ET CC. MAVRICO. Si in solutum nomen debitoris sui tibi debitor dedit [B 24, 3, 10] tuus ac te in rem tuam procuratorem fecit, ¹pignora, quae specialiter uel generaliter habes ²obligata, perseguere. quod si ab his, quibus fuerant obligata, cum potiores erant, distracta probentur, ab emptoribus auocari non posse perspicis. D. VIII K. IUL.³ SIRMI AA. CONSS.

a. 293

7 ⁴IDEM AA. ET CC. EVELPISTO. Si a creditore nomen comparasti, ea pignora, [B 24, 3, 11] quae uenditor nominis consequi posset, apud praesidem provinciae uindica. nam si debitorum ex eius persona ⁵res obligatas tenentes non transferant⁶, iure communi pignora distrahere non prohiberis. Sane si creditoribus in ordine pignorum antecedentibus uenumdantibus qui possident comparauerunt uel longi temporis praescriptione muniti perhibentur, pignorum distrahendorum te non habere facultatem perspicis. S. III K.⁷ IAN. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

8 IDEM AA. ET CC. CRESCENTIONI. Si quidem donationis causa ei, quem [B 24, 3, 12] adfectione patris te dilexisse proponis, tuam accipere pecuniam permisisti, et hanc tuam liberalitatem remunerans te a procuratore suo aliam pecuniam sumere praecepit, rebusque humanis ante perceptionem fuit exemptus, nec quod dederas recuperare, cum perfectam habuit donationem, nec quod tibi dari mandauerat, necdum tibi traditum petere potes a procuratore. quod si mutuo dedisti nec a delegato dari nouandi causa stipulatus es, successores eius solutioni parere compellentur. S. XIII K. FEBR. SIRMI CC. CONSS.

a. 294

9 ⁸IDEM AA. ET CC. GLYCONI. Negantes debitores non oportet armata ui [B 24, 3, 13] terreri, sed petitor quidem non implente suam intentionem uel exceptione submoto absolui. conuictos autem condemnari ac iuris remediis ad solutionem urgeri conuenit. D. ID. FEBR. CC. CONSS.

a. 294

10 IDEM AA. ET CC. RVFINO. Aduersus debitorem electis pignoribus personalis [B 24, 3, 14] actio non tollitur, sed eo, quod de pretio seruari potuit, in debitum computato de residuo manet integra. D. III NON. APRIL. CC. CONSS.

a. 294

11 IDEM AA. ET CC. PAVLAE. Nimia credulitate circumuenta es, quia, quod [B 24, 3, 15] colonis in rem suam mutuo dedisti, a domino praedii postulare posse credidisti: nec ad eum obligandum actorum ipsius adiuuat te praesentia. D. VIII K. AVG. CC. CONSS.

a. 294

P (10, 5 [6 p] 7. 9. 2, 8. 10, 10. 11) L (10, 5...7. 9. 2, 8. 10, 10. 11) C (transpon. 10, 7. 8. 6) RM

¹ exciderunt superstitio eo ex eius persona (u. i.) ² Ian. (Mommson)? ³ iunge 9, 33, 3 ⁴ ex eius persona del. (u. i.) ⁵ offerant? ⁶ VII id. 9, 33, 3: id. ibi confirmatur die 9, 33, 4. 5, ut hoc loco k. die c. 5. 6 ⁷ Cuiacius iungit 7, 53, 9 (s. non. Nou. CC. cons.)

1 minime] libri, nemo Hal. cum B: οὐδείς
2 non om. P^a | fecisti R 3 recedere M |
s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 8 | aa.]
aa. et Hal. 4 maurico] pLCM, mauricosi R.
mauricio S 5 tuam] suam CM^a cum B²
(κ.π.): ἐν ῥῆμ σουαμ | pignora pL: excidisse
italia, qualia supra proponuntur, docent B²
(κ.π.): καὶ ἐποίησεν ἐν ῥῆμ σουαμ προκουράτωρα καὶ
περίεστι, δύνασθαι ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ τὰ ἐνέχυρα
ἀπερ et adnotatio Thalelaei: ἀντίθημι δὲ ὁ
ἥρωις Πατριχίος ἑαυτῷ τὴν διατ. α' τοῦτου τοῦ
τίτλου λέγων· τίνας ἔνεκεν περιόντα ἀπαγγέλλει
τὸν χρεώστην, ὅποτε ἐν ἐκείνῃ τῇ διατάξει καὶ
τελευτήσαντος αὐτοῦ τὴν οὐτίαν δέδωκε; καὶ
ἀπέλυσεν οὕτως· ὅτι ἡ διάταξις αὕτη οὐδαμῶς
τὴν οὐτίαν ἀνέλεν τελευτήσαντος αὐτοῦ, ἀλλὰ
ζῶντος αὐτοῦ μέμνηται, ὡς μέλλουσα ἀντιστάγειν
τὸ ἐκ eius persona: uide ad u. 10, cf. etiam
Zeitschrift für Rechtsgesch. 10, 62 | generaliter M^a | habes] ἔχεις B² (κ.π.): expectes
habet 6 ab om. pL^aM^a 7 auocari] M^a, euo-
cari pLR, reuocari C: ἐκ τῶν ἀγοραστῶν ...
ἀπατηθῆναι B² (κ.π.) | prospicis pLM | s. a.
Hal.: in p extant s. uiii 8 a. et c. PL |

uelpisto CM 9 nominis om. C | consequi] PLC, persequi RM | possit R^a | uendicas P^a
10 uerba ex eius persona uidentur ex u. 5, ubi desiderantur, huc translata esse | transferat P^a, προσφέρουσιν B | iure] iure pignoris P^aL^a 11 creditoribus] PLM^a, a cred. CRM^a | ordinem R | uendantibus M^a 12 tempore R^a 13 prospicis RM | s. a. Hal. 14 cc.] cc. et R | crescentioni] SR, crescentio CM 15 duxisse M^a | permisisti pecuniam C 16 remunerans R 17 desideras C^a | perfectum C^a 19 es] est C^a 20 s. a. Hal. et PL ad c. 8 | s. om. Hal. | sirmi om. Hal. 21 glyconi S 22 intentionem] conditionem L^a 23 conuictos R^a | urgeri P | s. a. Hal. PL | d. ... 24 cons.] Hal., pp. u. id. f. cons. PL 25 pignoribus bis M^a 26 de pretio] deptio R 27 integra] PLR, integra petitio CM | s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 11 28 idem] impp. dioc. et max. PLCR^a | paulinae S | crudelitate C^a | quia om. CM^a 29 a domino] ad omnino C^a | credidisti P^a 30 praesentia te adiuuat C | s. a. Hal. et PL ad c. 10 | VIII k. aug.] Hal., uili k. mai. (non mar.) PL

- 12 IDEM AA. ET CC. IOVINO. Ob aes alienum seruire liberos creditoribus iura [B 24, 3, 16] compelli non patiuntur. D. XIII K. NOV. CC. CONSS. a. 294
- 13 IDEM AA. ET CC. BARSIMIO. Eum, cui mutuum dedisti pecuniam, ad solu- [B 24, 3, 17] tionem urgere competenti debes actione. nam aduersus negotiatores, quos ex mercibus pecunias abstulisse tuo debitori proponis, nullam habes actionem. D. XI K. APRIL.¹ CC. 5 CONSS. a. 294
- 14 IDEM AA. ET CC. HERMODOTO ET NICOMACHO. Est in arbitrio uestro, per- [B 24, 3, 18] sonali debitoris heredes actione, an eum, qui ab his distracta sibi tradita pignora tenet, in rem Seruiana, si non longi temporis praescriptione munitus sit, an utrosque conueniat. 9 D. V K. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294

XI

R VT ACTIONES ET AB HEREDE ET CONTRA HEREDEM INCIPIANT R

- 1 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum et stipulationes et legata et alios [B 24, 3, 19] contractus post mortem compositos antiquitas quidem respuebat, nos autem pro communi 15 hominum utilitate recepimus², consentaneum erat etiam illam regulam, qua uetustas utebatur, more humano emendare. Ab heredibus enim incipere actiones uel contra heredes ueteres non concedebant contemplatione stipulationum ceterarumque causarum post mortem 1 conceptarum. Sed nobis necesse est, ne prioris uitii materiam relinquamus, et ipsam regulam a medio tollere, ut liceat et ab heredibus et contra heredes incipere actiones et obli- 20 gationes, ne propter nimiam subtilitatem uerborum latitudo uoluntatis contrahentium impediat. D. XV K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. a. 531

XII

R NE VXOR PRO MARITO VEL MARITVS PRO VXORE VEL MATER PRO FILIO CONVENIATUR R

25

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ASCLEPIODOTAE. Frustra dispu- [B 24, 4, 1] tas de contractibus cum marito tuo habitis, utrumne iure steterint an minime, cum tibi sufficiat, si proprio nomine nullum contractum habuisti, quominus pro marito tuo conueniri possis, quod nec, si sponte pro eo intercessisses, quicquam a te propter senatus consultum exigere iure potuisset. D. PRID. ID. APRIL. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. 30 CONSS. a. 287

PLCRM

¹ Nou. uel Dec. (Mommson)? ² 8, 37, 11

1 Iobino libri | seruire] obedire C | iura cre-
ditoribus C 2 s. a. Hal. PL | s. xui. k.
nou. (non. P) cons. (om. cc.) PL 3 bare-
simio M | ad] ab C 4 urgere P | debeas
actionem C 5 pecuniam C | habeas PL |
s. a. Hal. PL | d. xi] Hal., s. xui PL 7 her-
medito S, hermodo R^a | et nicomacho C^a, om. S
8 debitores C^a | actione] in accione P^aL |
sibi] s. R^a 9 in rem seruia M^a, seruiana
in rem C | an] an in P^a 10 s. a. Hal. PL |
d.] s. PL | nic. PL 12 actiones et] actione S

13 incipientur S, incipiat L^aC 14 a. om. M
16 recepimus] W, recipimus PLCRM, ἰδέσθαι
μαθα B (κ.π.) 19 uitiiis C^a 21 uoluntati
PL: τὸ πλάτος τῆς βουλῆσεως B (κ.π.) 22 s. a.
Hal. PL | xv] xii L | orestae] Hal., orest. PL |
uu. cc.] cons. PL 25 mater] matre PL^a,
patre S 26 aa.] aa. et cc. C, om. R | ccle-
piodote M^a, sclepiodote M^a | deputas PL^aM^a?
28 tuo om. M^a | conuenire P^aL 29 inter-
cessisse R^a 30 exigere iure] P^aL^aC^aRM, et
exigere iure P^a, exigere L^a, exigere C^a | s. a. Hal.

- 2 IDEM AA. TERENTIAE. Ob maritorum culpam uxores inquietari leges uetant. [B 24, 4, 2] proinde rationalis noster, si res quae a fisco occupatae sunt domini tui esse probaueris, ius publicum sequetur. D. III NON. SEPT. DIOCLETIANO¹ ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 287
- 3 IDEM AA. ET CC. CARPOPHORO. Cum te possessiones non in dotem pro [B 24, 4, 3] filia tua dedisse, sed ad sustentandam eam extra dotis causam filiae tuae praedia adsignasse⁵ proponas, ciuilium munerum uel onerum municipalium obtentu ex persona mariti eius², quomodo matres ex persona filiorum interpellari non possunt, cum neque maritum pro uxoris obligatione conueniri posse constat, nisi ipse pro ea se obnoxium fecit. certissimum enim est ex alterius contractu neminem obligari. III ID. SEPT. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 4 IDEM AA. ET CC. PHILOTERAE. Cum te ideo ex persona filii tui comme- [B 21, 1, 1] 10 mores conueniri, quod pro debitis eius aliquid intulisse uidearis, defensionibus tuis uti apud eum, cuius super ea re notio est, minime prohiberis, ut is ad solutionem alieni debiti urgueri te non patlatur. D. X K. SEPT. TITIANO ET NEPOTIANO CONSS. a. 301

XIII

R NE FILIVS PRO PATRE VEL PATER PRO FILIO EMAN- 15
CIPATO VEL LIBERTVS PRO PATRONO CONVENIATUR R

- 1 IMP. GORDIANVS A. CANDIDO MILITI. Neque ex eius filii persona, qui, cum [II 24, 4, 5] sui iuris esset, mutuam pecuniam accepit, pater eius, si non fidem suam obstrinxit, conueniri potest, neque ex eius quem in potestate habet, si sine eius iussu contractum est neque contra senatus consultum Macedonianum mutua data est, amplius dumtaxat de 20 peculio actionem sustinere cogitur. Quapropter pater quoque tuus, si ei pecunia a creditore fratris tui extorta est, ob quam reddendam non tenebatur, praesidis prouinciae auctoritate eam recuperabit. PP. III NON. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. NEOTERIO ET EVTOLMIO. Ne [B 24, 4, 6] contra iuris auctoritatem ab eo, qui patrem uestrum, a quo emancipatos uos dicitis, ad 25 munus ciuile deuocauerat, inquietemini, praeses prouinciae prouidebit. D. VIII K. FEBR. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 3 IDEM AA. ET CC. THEOGENI. Si filius familias inuito patre decurio creatus [B 21, 1, 7] fuerit, pro eo patrem inquietari non posse iure manifestissimo cautum est. S. X K. MAI.⁴ 29 SIRMI CC. CONSS. a. 294

P (om. 13, 3 et 12, 3 collocat ante 7, 4) L (om. 13, 3) CRM

¹ III ins. (Mommson) ² non facta non tenentur similiaue exciderunt ³ iunge 2, 22, 1
⁴ XVI (= XG: u. i.) k. Mart.?

1 aa.] PLM^b, a. et c. S, aa. et cc CR, a. M^a | terentinae PM, terontinae L | inquietare M^a 2 noster si | L^bCR^cM^b, nisi PL^a?, si R^bM^a, om. R^a 3 sequatur P^aLⁱ | s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 4 4 et cc. om. PL | carphoro S, rufino C | possessionem C | dote PLM 5 sed om. C^a | ad] a L^a | sustendam R^aM^a 6 onerum] M^b, honorum PLCR^b. hone. M^a, deficit R^a | obtentum C^a | mariti] mari P^a 7 matris C^a 8 conuenire C^a | se om. R 9 enim est] est eni C | s. n. Hal. 10 philotere S, filatere M 11 pro] per P^a 12 super ea re] superare P^a | noticio M 13 urgeri P^a | patitur L, patietur RM^a | s. a. Hal. et PL ad c. 2 15 ne] nec M^a | uel] nec M^a | mancipato M^a 16 uel] et R^a | conueniatur] uel seruus pro domino conueniatur PL: additamentum non agnoscit B 24, 4 rubr. 17 inscriptionem om. M^a |

impp C | candito S, candiano 2, 22, 1 | ex om. P^a 18 cesses C^a 19 inssu eius C | contractus PL^a 20 consuetus L | maced. | maced. si P^aL^aM^b | mutua] pecunia mutua R, mutua pecunia M^b | est data C 21 pater] filius P^aL^a? | tuus quoque C 22 exorta C^a 23 s. a. Hal. PL 24 aa.] aa. et cc. C | neuterio SM | eutolmio] S^bC. eutolmione R, eutolmio S^a secundum Bluhmum, eutolmio S^a sec. Heimbach, utelinio P^a, utelinio P^b, utelimio L, eutol. uel eutol. M^a, eutolimio M^b 25 mancipatos R^a 26 deuocauerit PL^a, aduocauerat C | s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 3 29 teogenii R 29 patre R^a | cautum est] RM^b, cautum M^a, declaratur C: ἀγγόρεται BΣ (κ.π.) | s. a. Hal. et PL ad c. 2 | s. x] PL, Gx Hal. 30 sirmi] L, om. Hal. P | cc.] Hal. L, ii P

- 4 IDEM AA. ET CC. ACHAEO. Patris nomine superstitis filium nec munerum [B 24, 4, 8] ciuilium nec debiti causa personali posse conueniri constat actione. S. XII K. MART. SIRM CC. CONSS. a. 294
- 5 IDEM AA. ET CC. LAMPETIO. Ex patroni uel domini contractu liberti uel [B 24, 4, 9] 4 serui conueniri non possunt. S. III ID. APRIL. CC. CONSS. a. 294

XIII

R AN SERVVS EX SVO FACTO POST MANVMMISSIONEM
TENEATUR R

- 1 IMP. SEVERVS A. IOVIANO. Quamuis cum statulibero contraxeris, tamen ex [B 24, 5, 1] ante gesto te non habere cum eo post impletam condicionem libertatis actionem scire 10 debes. PP. III ID. DEC. DEXTRO II ET PRISCO CONSS. a. 196
- 2 IMP. ANTONINVS A. BAETICO. Creditoribus tuis, qui tibi in seruitute pecu- [B 24, 5, 2] niam crediderunt, nulla aduersus te actio competit, maxime cum peculium tibi non esse legatum proponas. PP. III K. SEPT. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 3 IMP. ALEXANDER A. AVRELIO HERODI. Promissae tibi pecuniae a seruo [B 24, 5, 3] 15 tuo, ut eum manumitteres, si, posteaquam manumisisti, stipulatus ab eo non es, aduersus eum petitionem per in factum actionem habes. PP. ID. SEPT. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 4 IMP. GORDIANVS A. HERONI. Licet seruitutis tempore quae pecuniam matris [B 24, 5, 4] tuae subripuisse dicitur, ob eiusmodi admissum conueniri non poterat, ad libertatem tamen perducta (nam caput noxa sequitur) furti actione tenetur. PP. ID. SEPT. PIO ET PONTIANO 20 CONSS. a. 238
- 5 IDEM A. CHRESTO. Si, ut adlegas, antequam a domina manumittereris, fundos [B 24, 5, 5] eius coluisti posteaque adempto peculio libertate donatus es, ob reliqua, si qua pridem contracta sunt, res bonorum, quas postea propriis laboribus quaesisti, inquietari minime 24 possunt. PP. XVI K. DEC. ARRIANO ET PAPP CONSS. a. 243
- 6 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. FELICIANO. Siue serui [B 24, 5, 6] sunt ii, quorum precibus fecisti mentionem, domi eos conueni, quia inter dominos ac seruos iudicium constare nullum potest: siue post delictum manumissi sunt, ex antecedentibus post 1 datam libertatem eos nulla ratio iuris a dominis quondam conueniri patitur. Sane si post manumissionem quid illicite commiserunt, hoc apud praesidem prouinciae argue accepturus 30 ex iure sententiam. D. II ID. APRIL. BYZANTIO AA. CONSS. a. 293

PLCRM

¹ iunge 6, 2, 4

1 aa. et cc.] a. S | achaeo | aquaeo R^a, aquo eo R^b, augeo M 2 causam P^a | s. a. Hal. PL | a.] Hal., pp. PL 4 lampetio] PLCM. lampadio S, iampetio R | domini M^a 5 s. a. Hal. PL | s. III] PL, dat. Hal. 7 factu R | post] per S | manumissione L 8 teneatur] non teneatur S, ἐνέχεται B 24, 5 rubr. 9 iouiano] SM, iuliano PLC, iouentiano R 10 te om. R^a | conditionem M^a 11 s. a. Hal. PL | III] III PL 12 antonius RM | baetico] PLM, ueticho S, uetico C, uetito R 13 nullam C^b | te aduersus te L^a, aduersum te C 14 proponis R | s. a. Hal. PL | II om. Hal. 15 aurelio] 6, 2, 4, om. libri 16 eum] cum R^a | manumitteret R^a 17 petitionem] P^aL^aCRM cum S et BZ (Theod.) ad c. 1 h. t : πλὴν ὑπέχει τὴν γ' διατ. τοῦ προκειμένου τίτλου λέγουσαν τὸν δούλον ἐνάγεισθαι μετὰ ἐλευθερίαν,

nullam petitionem P^aL^a? cum B (Thal.): οὐδεμίαν κατ' αὐτοῦ ἀπαίτησιν ἔχεις: uide Dig. 4, 3, 7, 8 | s. a. Hal. PL 18 heroni] SPL, hieroni CR, geroni M | matri R 19 potuerat CM 20 producta C | noxia P^aL^aC^bM^a? | tenetur] non tenetur P^a, ἐνάγεται B | s. a. Hal. 22 chresto C | manumittereris] R^bM, manumitteris PLCR^a 24 inquietare L^aM^a 25 s. a. Hal : in PL est subscriptio c. 6 | ariano et pappo Hal. 26 et cc. om. S 27 hii CM^a, hi PLRM^a, ἐκείνοι B | mentionem R | domi] L^bC^bR^bM^a cum B: ἐν τῷ οἴκῳ σου τούτους μεθόδευσον, a dominis PC^a?R^aM^a, inc. L^a | conueni] L^bC^bR^bM^a cum B (u. s.), conueniri PC^aR^aM^a, conueni.. L^a | dominus R^a 29 quodam C 30 commiserunt R 31 s. a. Hal. et PL ad c. 5 | d. II] Hal., s. prid. PL | bizanio PL, byzantii Hal. | aa.] aa. II PL

XV

R QUANDO FISCVS VEL PRIVATVS DEBITORIS SVI
DEBITORES EXIGERE POTEST R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. VALERIANO. Propter aes alienum pupilli [B 24, 6, 68] res tutoris, qui nihil ex bonis eius tenet, pignori capi non oportet. PP. XI K. IVN. LATE- 5
RANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 2 IMP. ANTONINVS A. MARCO. Si in causa iudicati Valentis, quem tibi con- [B 24, 6, 69] demnatum esse proponis, nihil est, quod sine quaestione pignoris loco capi et distrahi possit, debitores eius conuenti ad solutionem auctoritate praesidis provinciae compelluntur. 9
D. VI¹ NON. APRIL. GETA CONSS. a. 205
- 3 IMP. GORDIANVS A. PRIMIANO. Si debitum non infitiantur hi, quos obnoxios [B 24, 6, 70] debitoribus fisci esse proponis, potest uideri non esse iniquum quod desideras, ut ad solu- tionem per officium procuratoris compellantur. nam si quaestio aliqua refertur, id con- cedi non oportere et ipse perspicis. PP. VI K. FEBR. SABINO II ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 4 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ZOSIMO. Non prius ad [B 24, 6, 71] eos, qui debitoribus fisci nostri sunt obligati, actionem fiscalem extendi oportere, nisi patuerit principales reos idoneos non esse, certissimi iuris est. S. XII K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. NANIDIAE. In solum nomine dato non aliter nisi man- [B 24, 3, 5] datis actionibus ex persona sui debitoris aduersus eius debitores creditor experiri potest. 19
suo autem nomine utili actione recte utetur. D. K. IAN. CC. CONSS. a. 294

XVI

R DE ACTIONIBVS HEREDITARIIS R

- 1 IMP. GORDIANVS A. HERMEROTI. Pecuniam, quam tibi a matre debitam [B 24, 7, 1] fuisse dicis, ab heredibus eius coheredibus tuis pro parte tibi competenti petere debes. sed et res, si quae tibi ob idem debitum obligatae sunt, persequi non prohiberis. PP. XI K. 25
MART. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 2 IMP. DECIVS A. TELEMACHAE. Pro hereditariis partibus heredes onera here- [B 24, 7, 2] ditaria agnoscere etiam in fisci rationibus placuit, nisi intercedat pignus uel hypotheca: tunc enim possessor obligatae rei conueniendus est. PP. XIII K. NOV. AEMILIANO ET 29
AQUILINO CONSS. a. 249

P (15 R 1. 2. 4. 5. 16 R 1. [3 p] 2) L (15, R 1. 2. 4. 5. 16 R 1. 3. 2) C (transpon. 16, 3. 2) RM

¹ III uel III?

2 debitoris] debitores SR^aM | suis M^a 3 de-
bitoris M | possunt C 5 pignore PL | s. a.
Hal.: in PL subscribitur p. ui n. ap. G.
conss., quae uidentur ad c. 2 pertinere
7 imp. antonius a. RM, imp. seu et ant.
aa. C | condemnatum] iudicatum PL: κατα-
δικασθῆς B 8 loca P^a 10 in PL est sub-
scriptio c. 3. subscriptio, quam PL ad c. 1
habent, cum non possit ad c. 1 pertinere,
cui soli secundum epitomas rationem attri-
buenda foret, non potest referri nisi ad c. 2,
eaque transpositio ita explicanda est, ut in
epitoma omissis primitus c. 2 et 3 subscriptio
c. 3 continuauerit c. 1, deinde c. 2 prae-
missa subscriptione c. 1 (quasi ea pars esset
inscriptionis c. 2) suppleta sit ante sub-
scriptionem c. 3. quod si uerum est, sicut
in 5, 72, 1 littera α. significat Geta et ducit
ad annum 205, qui eodem modo saepius
exprimitur (u. g. 4, 32, 5. 6, 9, 2): nec ob-

stat, quod hoc anno Seuerus et Antoninus
Augusti fuere, cum multae constitutiones
inde ab hoc tempore in inscriptionibus An-
toninum solum nominent 11 primiano] P^a,
bimiano S, primiano CRM | hii CM^a 13 com-
pelluntur R^a | referatur C, inc. R^a 14 et]
CM, etiam R | prospicis RM | s. a. Hal. et PL
ad c. 2 | 11 om. Hal. 15 imp. R | aa. et cc.]
aaa. et c. S, aa. M 16 ostendi PL | oport-
tet PL 17 s. a. Hal. PL | xii] Hal., u PL
18 nanidia] S, nanidia PLC, nanide R,
manide M | dato om. R^a 19 aduersus eius
debitores om. C | experri P^a 20 utitur C |
s. a. Hal. PL | cc. om. PL 22 de hereditariis
actionibus R 23 hermoroti R 24 fuis M^a
competente L^a 25 sequi C | s. a. Hal. PL
26 a. om. PL 27 telemachae PLR, te-
le..... M^a 29 s. a. Hal.: in PL est sub-
scriptio c. 3

- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. MAXIMAE. Heredem [B 24, 7, 3] mariti quondam tui de dote reddenda tibi conueni: personalem enim actionem contra debi-
tores hereditarios decerni tibi frustra postulas. PP. XIII K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 4 IDEM AA. ET CC. CRISPO. Sub praetextu aetatis pupilli debitoris hereditarii [B 24, 7, 4] creditorum exactionem differri non posse nimis euident est. unde cum te tutorem pro-
ponas, quemadmodum a pupillis creditoribus satisfiat, eniti debes. D. X K. DEC. SIRMI
AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. IVLIO. Vt debitum ante de hereditate tibi solvatur ac [B 24, 7, 5] tunc, si ad te pertineret, quaeri iubeamus, praepostera petitio est. etenim cum tibi socii
successionem quaesitam patuerit, debiti petitionem per confusionem extinguere non ambigitur. 10
D. PRID. NON. MART. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 6 IDEM AA. ET CC. DOMNO. Si adulta, cuius curam geris, pro triente [7, 72, 7 B 24, 7, 6] patruo suo, quem etiam tutelam eius administrasse proponis, heres¹ extitit nec ab eo quic-
quam exigere prohibita est, debitum a coheredibus pro posse petere non prohibetur, cum
ultra eam portionem qua successit petitio² non confundatur. nam aduersus adultam tuam 15
rescindi postulas testamentum, si quidem coheredes eius adeuntes hereditatem se etiam
obligant et, si non soluendo constituti probentur³, postulata separatio nullum ei damnum
fieri patietur. D. K. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 7 IDEM AA. ET CC. APOLAVSTO. Creditores hereditarios aduersus legatarios [B 24, 7, 7] non habere personalem conuenit actionem, quippe cum euidentissime lex duodecim tabu-
larum heredes huic rei faciat obnoxios. D. VI ID. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294

XVII

R EX DELICTIS DEFVNCTORVM IN QVANTVM HEREDES
CONVENIANTVR R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. MACEDONAE. [B 24, 7, 8 of. Hermog. 2, 1] 25
Post litis contestationem eo qui vim fecit uel concussionem intulit uel aliquid deliquit
defuncto successores eius in solidum, alioquin in quantum ad eos peruenit conueniri iuris
absolutissimi est, ne alieno scelere ditentur. D. V K. MAI. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- P (16 [3 p] 2. 5. 4. 7. 17) L (16, 3. 2. 5. 4. 7. 17) C (transpon. 16, 3. 2. 5. 4) R (16, 5
om. R^o) M

¹ Si uxor tua pro triente patruo suo heres *l. gem.* ² actio *l. gem.* ³ nam ... probentur] sin autem coheredes soluendo non sint *l. gem.*

1 imp. R | maximo S, deficit M^a | heredes M
2 tui mariti quondam C 3 s. a. Hal. et PL
ad c. 2: in pL hoc loco extat s. | pp.] d.
PL^b, om. L^a [XIII] Hal. L, xiii P 4 cris-
pino C | hereditariis P^a?P^rL^r 5 creditoris
P^rL^rC | actionem PL^a | tutore M^a 6 quem-
admodum] et q. R | debeas C^o | s. a. Hal.:
in PL est subscriptio c. 6 8 idem] imp.
dioc. et max. PLC | aa. et cc.] a. S, aa. P |
ut] et L^a?C^o de hereditate tibi] P^rC, here-
ditatem tibi P^rL^a, aditam hereditatem tibi L^b,
tibi de hereditate M | ac] at CM^a 9 iube-
mus PL^a 10 patuerit] C, paruerit PLM:
η ... ἀπέδωκε B | debiti petitionem per con-
fusionem] P^rL^rCM, debitum (uel debitum aa)
conditionem P^a, debiti conditionem (per conf.
addit L^b) P^rL^r 11 s. a. Hal. 13 patru M^a

14 coheredibus] R^o cum *l. gem.*, quoheredi-
bus eius CR^bM 15 nam aduersus seqq.] τὸ
δὲ ἀνατρέψαι τὴν διαθήκην οὐδὲν αὐτῇ συμβάλ-
λεται, ἀλλὰ καὶ βλάπτει B 16 etiam se C
17 obligent R^o | et] ac RM | si om. M^a |
postulata (postulatione R^a?) separatione CRM,
separatio postulata *l. gem.* 18 s. a. Hal. et
PL ad c. 4 | cc.] aa. Hal. 19 aa. et cc.] a. M |
apolausto] P, apoplausto S, apolaustro L,
aplausto C, apolansto R, aplauto M 20 ue-
nit P^a 21 rei] re M^a | s. a. Hal. PL 23 di-
lectis S | in] id est L^a 24 conueniatur PL^a
25 imp. ... aa.] imp. a. C | macedonie R
26 uel aliquid] ne al. C^a?, ue al. C^o 27 per-
uenerit C 28 est om. R | ditentur scelere C |
s. a. Hal. PL | v] ui PL | cc. om. PL

XVIII

R DE CONSTITVTA PECVNIA R

- 1 IMP. GORDIANVS A.¹ FELICI. Si pro alieno debito te soluturum constituisti, B 26, 3, 1
pecuniae constitutae actio non solum aduersus te, sed etiam aduersus heredes tuos perpetuo
competit. D. VII K. IVL. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 2 IMP. IVSTINIANVS A. IULIANO PP. Recepticia actione cessante, quae sollem- II 26, 3, 2
nibus uerbis composita inusitato recessit uestigio, necessarium nobis uisum est magis pecu-
niae constitutae naturam ampliare. Cum igitur praefata actio, id est pecuniae constitutae,
in his tantummodo a ueteribus conclusa est, ut exigeret res quae in pondere numero men-
sura sunt, in aliis autem rebus nullam haberet communionem et neque in omnibus casibus
longaeva sit constituta, sed in speciebus certis annali spatio concluderetur, et dubitaretur,
si pro debito sub condicione uel in diem constituto eam possibile est fieri et si pure con-
stitutata pecunia contracta ualeret, hac apertissima lege definimus, ut liceat omnibus consti-
tuere non solum res quae pondere numero mensura sunt, sed etiam alias omnes siue
mobiles siue immobiles siue se mouentes siue instrumenta uel alias quascumque res, quas
in stipulationem possunt homines deducere: et neque sit in quocumque casu annalis, sed
(siue pro se quis constituat siue pro alio) sit et ipsa in tali uitae mensura, in qua omnes
personales sunt actiones, id est in annorum metis triginta: et liceat pro debito puro uel in
diem uel condicionali constitui: et non absimilem penitus stipulationi habeat dignitatem,
suis tamen naturalibus priuilegiis minime defraudata: sed et heredibus et contra heredes
competat, ut neque recepticiae actionis neque alio indigeat res publica in huiusmodi casi-
bus adminiculo, sed sit pecuniae constitutae actio per nostram constitutionem sibi in omnia
sufficiens, ita tamen, ut hoc ei inhaereat, ut pro debito fiat constitutum (cum secundum
antiquam recepticiam actionem exigebatur et si quid non fuerat debitum), cum satis absur-
dum et tam nostris temporibus quam iustis legibus contrarium est permittere per actionem
recepticiam res indebitas consequi et iterum multas proponere conditiones, quae et pecu-
nias indebitas et promissiones corrumpi et restitui definiunt. Vt non erubescat igitur tale
legum iurgium, hoc tantummodo constitutatur, quod debitum est, et omnia, quae de recep-
ticia in diuersis libris legislatorum posita sunt, aboleantur et sit pecunia constituta omnes
casus complectens, qui et per stipulationem possint explicari. Et neminem moueat, quod
sub nomine pecuniae etiam omnes res exigi definimus, cum et in antiquis libris prudentium,
licet pecunia constituta nominabatur, tamen non pecuniae tantum per eam exigebantur, sed
omnes res quae pondere numero mensura constitutae sunt. Sed et possibile est omnes
res in pecuniam conuerti. si enim certa domus uel certus ager uel certus homo uel alia
res quae expressa est in constituendis rebus ponatur, quid distat a nomine ipsius pecuniae?
Sed ut et subtilitati eorum satisfiat, qui non sensum, sed uana nominum uocabula amplecti
desiderant, ita omnes res ueniant in constitutam, tamquam fuisset ipsa pecunia constituta,
cum etiam ueteres pecuniae appellatione omnes res significari definiunt et huiusmodi uoca-
bulum et in libris iuris auctorum et in alia antiqua prudentia manifestissime inuentum est.

P (18 R 1) L (ut P) CRM

¹ Impp. Diocletianus et Maximianus AA. et CC.?

3 soluturum PL 5 competit om. C^a | s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 2 6 pp. om. R^a 9 mensurae R^bM^b 11 cluderetur M^b, clude... M^a | dubitaretur] debita redderetur C^a 12 condicione M | constitutum C^a 13 hanc apertissimam legem C^a | definimus R 14 mensurae R^bM^b | etiam om. C: ἐν δὲ καὶ B | omnes alias M 15 siue immobiles] siue mobiles R^a, om. C: κινητὸν ἀκίνητον B | quas] quasi C^a 16 possint CRM | annali C 17 pro alio] alio R^a 18 metu C^a?

puro om. M^a 19 condicionali M 20 defraudatas R^a, defraudata sit R^b: ἀποστειρομένη B | sed et] RM cum B ἀλλὰ καὶ, set C 21 repetitiae R^a 22 sit] si M 24 et om. C | fuerit C 28 et om. R | repticia M^a 30 et per] per R^a 31 res omnes C 32 constituta pecunia R | non om. R^a 33 res omnes quae C 35 rebus] in rebus M^a 36 uana nominum] una .. M^a 37 fuisset] si fuisset CM^b 38 significare M

- 2 His uidelicet, quae argenti distractores et alii negotiatores indefense constituerint, in sua firmitate secundum morem usque adhuc obtinentem durantibus. D. x κ. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. a. 531
- 3 IDEM A. IOHANNI PP. Diui Hadriani epistolam, quae de periculo diuidendo [B 26, 3, 3] inter mandatores et fideiussores loquitur, locum habere et in his qui pecunias pro aliis simul constituunt necessarium est: aequitatis enim ratio diuersas species actionis excludere nullo modo debet. D. κ. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. a. 531

XVIII

R DE PROBATIONIBVS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. FAVSTINO. Vt creditor, qui pecuniam [B 22, 1, 35] petit, numeratam implere cogitur, ita rursum debitor, qui solutam adfirmat, eius rei probationem praestare debet. PP. PRID. κ. IVL. DEXTRO II ET PRISCO CONSS. a. 196
- 2 IMP. ANTONINVS A. AVLVSANO. Possessiones, quas ad te pertinere dicis, [B 22, 1, 36] more iudiciorum persequere. nec enim possessori incumbit necessitas probandi eas ad se pertinere, cum te in probatione cessante dominium apud eum remaneat. PP. XV κ. DEC. LAETO ET CEREALE CONSS. a. 215
- 3 IMP. ALEXANDER A. LEAENAE ET LVPO. Ex persona collegae aui uestri [B 22, 1, 37] conueniri non debetis, si eundem collegam tempore depositi officii soluendo fuisse ostenderitis. PP. V κ. IAN. POMPEIANO ET PELIGNO CONSS. a. 231
- 4 IDEM A. AVITO. Proprietatis dominium non tantum instrumento emptionis, sed [B 22, 1, 38] ex quibuscumque aliis legitimis probationibus ostenditur. PP. κ. NOV. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 5 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. SERTORIO. Instrumenta domestica seu [B 22, 1, 39] priuata testatio seu adnotatio, si non aliis quoque adminiculis adiuentur, ad probationem sola non sufficiunt. PP. VII ID. APRIL. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 6 IDEM A. ET C. ROMULO. Rationes defuncti, quae in bonis eius inueniuntur, [B 22, 1, 40] ad probationem sibi debitae quantitatis solas sufficere non posse saepe rescriptum est. Eiusem iuris est et si in ultima uoluntate defunctus certam pecuniae quantitatem aut etiam res certas deberi sibi significauerit. PP. ID. MAI. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 7 IMP. GALLIENVS A. SABINO. Exemplo perniciosum est, ut ei scripturae cre- [B 22, 1, 41] datur, qua unusquisque sibi adnotatione propria debitorem constituit. unde neque fiscum neque alium quemlibet ex suis subnotationibus debiti probationem praebere posse oportet. PP. PRID. NON. SEPT. GALLIENO A. V ET FAVSTINO CONSS. a. 262

A^u (19 R 2) P (18, 3. 19) L (ut P) CR (19, 1...5 inscr. in litura perierunt) M

¹ ordinem c. 3 et 4, quae transponendae fuissent, confirmant S et B

2 s. a. Hal. et PL ad c. 2 | constant. om. Hal. 3 uu. cc.] uc. P, ¹cc. L 4 idem] impr. iustinianus S 5 mandatore R | in om. R⁶ 6 diuersae PL⁷ 7 s. a. Hal. PL | constant. om. Hal. | post cons. lamp. et horreste (hor. L) uc. PL, post lamp. et orestae uu. cc. consulatum Hal. 12 nuatam P 13 s. a. Hal. PL 14 antoninus] iustinianus S, const. C | auluzano] A^u, auliizano A^u, aulciano S, alutano PL, anlozano C, auluxano M 16 s. a. A Hal.: in PL est subscriptio c. 3 | xv] Hal., aū. A^u, autem A^u 17 cereale] A, cereali Hal. 18 a. om. C | et luppo S, et iuppo C, om. P¹⁹ 19 solnenda P²⁰ | ostenderetis C 20 s. a. Hal. et PL ad c. 2 | v] Hal., u. lu PL 21 a. auito] S, a. uito PLCM 22 s. a. Hal. PL | alex. a.

cons. PL, alexandro a. iii et dione cons. (= a. 229) Hal. 23 philippus a. et om. PLM | c.] con M | serturioni S 24 quoque aliis R | adiunetur PLRM²⁵ 25 sufficit LR | s. a. Hal. PL | a. om. PL 26 a. et cc. PL, aa. et cc. C 28 in om. R | ultimo L²⁹ 29 quae sequuntur in B contra defunctum Idem haberi ipsius rationibus et testamento, in quibus se debere professus sit, ea Thalelaeus uidetur addidisse, cf. ad 3, 36, 25 | s. a. Hal. PL | mai.] PL, mart. Hal. | titiano] tē PL 30 gallus M³¹, gallus M³² 32 oporteat PL, portet M³³, ἀπολόγηται BΣ (κ.π.) 33 s. a. Hal. PL | pp. pri. non. sep. (sep. a L³⁴) gall. a. ii et faustino cons. PL, pp. iii non. mart. gallieno a. vii et sabinillo cons. (= a. 266) Hal.

- 8 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. PVBLICIO ET OPTATO. Frustra [B 22, 1, 47] ueremini, ne ab eo qui lite pulsatur probatio exigatur. PP. XIII K. DEC. BASSO ET QVINTIANO CONSS. a. 289
- 9 IDEM AA. ET CC. MARCIANAE. Cum te minorem quinque et uiginti annis [B 22, 1, 48] esse proponas, adire praesidem prouinciae debes et de aetate probare. D. ID. APRIL. AA. 5 CONSS. a. 293
- 10 IDEM AA. ET CC. ISIDORO. Neque natales tui, licet ingenuum te probare [B 22, 1, 44] possis, neque honores, quibus te functum esse commemoras, idoneam probationem pro filiae tuae ingenuitate continent, cum nihil prohibeat et te ingenuum et eam ancillam esse. D. 9 XVIII K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 11 IDEM AA. ET CC. ANTONIAE. Si scriptum heredem ab amita tua uel testa- [B 22, 1, 45] menti uitio uel quacumque alia ratione non posse obtinere hereditatem probari a te posse confidis, de hac hereditate apud rectorem prouinciae agere potes. S. V K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 12 IDEM AA. ET CC. CHRONIAE. Cum res non instrumentis gerantur, sed in [B 22, 1, 46] 15 haec gestae rei testimonium conferatur, factam emptionem et in uacuum possessionem inductum patrem tuum pretiumque numeratum quibus potes iure proditis probationibus docere debes. D. V NON. OCT. AA. CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. IUSTINO. Non epistulis necessitudo consanguinitatis, sed [B 22, 1, 47] natalibus uel adoptionis sollemnitate coniungitur, nec aduersus absentem hereditatis diui- 20 dundae gratia uelut contra fratrem pro ancilla petitus arbiter substantiae perimit ueritatem. 1 Sine itaque quasi ad sororem, quam ancillam te posse probare confidis, epistulam emisisti, siue familiae eriscundae quasi pro coherede petitus arbiter doceatur, fraternitatis quaestio per haec tolli non potuit. D. K. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 14 IDEM AA. ET CC. MUCIANO. Non nudis adseuerationibus nec euentita pro- [B 22, 1, 48] 25 fessione, licet utrique consentiant, sed matrimonio legitimo concepti uel adoptione sollemni filii ciuili iure patri constituuntur. si itaque hunc contra quem supplicas alienum esse confidis, per te uel per procuratorem adfirmationem eius falsam detege. D. K. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 15 IDEM AA. ET CC. ANTONINO. Vis eius, qui se dominum contendit, ad impo- [B 22, 1, 49] 30 nendum onus probationis seruo minime prodest. cum igitur aufugisse te de domo Seueri profitearis, uerum nec ab illo iusto initio, sed per uolentiam adseueres esse detentum, inquisito prius, an in possessionem libertatis sine dolo malo constitutus sis, tunc etiam, onus probationis qui debeat subire, per huiusmodi euentum declarabitur. D. VI K. IAN. 34 AA. CONSS. a. 293
- 16 IDEM AA. ET CC. PHILIPPO ET SEBASTIANAE. Sine possidetis praedia, quae [B 22, 1, 50] a patre communi sibi fratres emancipati donata contententes uindicant, ipsis incumbit facti probationis necessitas, siue ipsis ea praedia, quasi a patre uestro sibi donata, tenentibus uos heredes constituti patris petitis, ut intentionem uestram non constituisse detegant,

P (19, 8...10 [11 p] 12. 15. 16) L (19, 8...12. 15. 16) CRM

1 imp: R | aa. ... optato om. M? | aa. et cc. C | publico PL 2 s. a. Hal. PL | xiii] Hal., xvi PL | dec. om. Hal. | bassa P^a 4 minores L^a | uiginti et quinque C 5 s. a. Hal. PL | d.] s. PL 7 tales R^a 8 commemoros P^a 9 ingenuitatem L^a | s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 11 11 amita] miti M^a | testamenti] CR^aM^a, de testamenti pLR^aM^a 12 a te] hereditate L^a 13 de hac om. p^aL^a | s. a. Hal. pL et PL ad c. 10 | s.] Hal. pL h. l., d. PL ad c. 10 | v ... 14 conss.] iu. p, om. L h. l. | heracliae] Hal., heracl. P, heracl. L ad c. 10 14 aa.] aa. et Hal. 15 chroniae] R, chironiae S, cho. PL, throniae CM 16 conferantur R^a 18 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 14 | aa.] aa.

et Hal. 20 diuidendae M 21 ueluti R 24 s. a. Hal. 25 et cc. om. C | muciano] SW, municiano C, minutiano RM 28 s. a. Hal. et PL ad c. 12 30 antonino CRM^a, deficit M^a 31 proprobationis P^a | aufugisse PL^a, aufuisse L^aR^a 32 nec] ne R^a | adseueres esse detentum (detentum om. P^a) | PLM, detentum asseueres CR 33 possessione CR | liberatis R^a 34 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 16 36 a. et c. PL, et cc. om. C | philippo] S, philippae PLCRM, u. ad u. 39 38 ea om. M 39 constituti] PL^aCR^aM^a cum BΣ (κ.π.) πληρονόμοι γινόμενοι, constitutae L^aR^aM^a | constituisse PL^aM^a?, συνιστάσαι BΣ (κ.π.)

unde domini facti sunt, emergente quaestione docere compelluntur. D. x k. FEBR. CC. CONSS.

a. 294

- 17 IDEM AA. ET CC. PAVLINAE. Matrem tuam consecutam libertatem ac te [B 22, 1, 51] post editam, ut ingenua probari possis, ostendi conuenit. quod enim fratribus tuis nulla 4 mouetur quaestio, ad defensionem tuam nihil prodesse potest. D. v id. FEBR. CC. CONSS. a. 294
- 18 IDEM AA. ET CC. VIOLENTILLAE. Cum precibus tuis significes ignorante te [B 22, 1, 52] praedium eum cuius meministi sibi uelut a te donatum instrumentis inseri fecisse, si uera 1 sunt quae indidisti, nec ad nomen factae donationis fundus iste peruenit. Vnde adito iudice competenti probare te oportet contra tuam uoluntatem hunc fundum instrumento aduersarium tuum sibi adscribi laborasse, ut secundum tenorem rescripti nostri possis con- 10 sequi sententiam. D. vii id. APRIL. BYZANTII CC.¹ CONSS. a. 294
- 19 IDEM AA. ET CC. MENANDRO. Exceptionem dilatoriam opponi quidem [B 22, 1, 53] initio, probari uero, postquam actor monstrauerit quod adseuerat, oportet. D. xvi k. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 20 IDEM AA. ET CC. PHRONIMAE. Si de possessione seruitutis emptionis instru- [B 22, 1, 54] 15 mentis subtractis in libertatem proclamat Eutychia, cum petitori probationis onus incumbat, intentione sua defecta his inuari minime potest. nam si in seruitutem petatur, ad emptio- nis probationem non est iudiciis aliis opus, sed instrumentorum furtum monstrare sufficit. IIII NON. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 21 IDEM AA. ET CC. CRISPO. Ad probationem uti domini aliena subtrahentes [B 22, 1, 55] 20 instrumenta his minime possunt, quippe cum horum lectio non recitantes, sed quem tenor 1 scripturae designat, adiuuat. Cum itaque nec cetera probationum iudiciis reprobentur, iure competenti praediorum, quae in quaestionem ueniunt, dominium ad te ostende pertinere. nam res uindicantem ab emptore suos numeratos nummos adseuerantem erga probationem laborare non conuenit, si quidem huiusmodi, licet probetur, factum intentioni nullum praestet 23 adminiculum. S. vi id. DEC.² SINGIDVNI CC. CONSS. a. 294
- 22 IDEM AA. ET CC. AGATHOCLEAE. Ad probationem seruitutis Glyconis [B 22, 1, 56] matrem eius ac fratrem seruilia fecisse ministeria non sufficit, cum neque ingenuorum con- uentia coniunctis necessitudine praeiudicet neque de seruis ex eadem matre natis unus 29 libertatem adipisci prohibeatur. D. viii k. IAN. IPSIS CC. CONSS. a. 294
- 23 IDEM AA. ET CC. MENELAO. Actor quod adseuerat probare se non posse [B 22, 1, 57] profitendo reum necessitate monstrandi contrarium non adstringit, cum per rerum naturam factum negantis probatio nulla sit. D. viii k. IAN. CC. CONSS. a. 294
- 24 ¹IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA, AD ANTO- [Th. 11, 39, 7 B 22, 1, 58] NIVM PP. Iubemus omnes *deinceps*, qui scripturas suspectas⁴ comminiscuntur, cum quid 35

P (19, 16 [17. 18 p] 19. 22...24. 20 R 19, 20) L (19, 16...20. 22...24) CRM

¹ fuit AA. (Mommson, *Zeitfolge* p. 372. 429)
⁴ nefarias Th.

² fuit Sept. (Mommson l. l.) ³ iunge 9, 31, 1

1 sunt] sunt ne L^a | compelluntur M, ἀναγ-
χάζονται BΣ (κ.π.) | s. a. Hal. et PL ad c. 15 |
x] xiiii PL | cc.] PL, aa. Hal. 3 paulina M
5 moue M^a | s. a. Hal.: in pL extat s.
6 uolentille S, uiolenitillae R | significes (sic) p
7 a] ad L^a 8 indidicisti C^a 9 contra] et
contra M 11 s. a. Hal. pL | id. apr. ...
conss. om. pL | cc.] ut ex loco appareat datam
esse AA. conss. (= a. 293), ita ordo con-
stitutionum errorem compilationi ab initio
inhaesisse probat 12 quidem opponi
initio R 13 auctor C | s. a. Hal. PL |
xvi k. dec.] PL, xiiii kal. apr. Hal. 15 idem]
impp. dioc. et max. PL | et cc. om. P | pho-
nimae SPLCR, thronime M, phronine W
16 libertate CR | proclamans PL^a 17 inten-
tio L^aR^aM^a | seruitute PL^a 19 s. a. Hal.
21 his] M, om. CR: οἱ ἄλλότρια συμβόλαια

κρίτοντες τούτους οὐ δύνανται καχρῆσθαι R | reci-
tante R, inc. M^a 22 nec] ne C^a 25 huius-
modi M^a | praestet] RM, praestat C^a, prae-
stat C^a 26 s. a. Hal. | dec.] idem legisse
compilatores patet ex ordine constitutio-
num | cc.] aa. Hal. 27 agathodae S, glatho-
cleae PL, aglatoclae C, gatholaelaetae R,
gathogleae M | cliconis R 28 conuencia M^a
29 necessitudinem I^aR | praeiudicet R^a,
periuicet M^a | ex om. PL 30 s. a. Hal.
32 necessitate om. R | contrario PL^a 33 s. a.
Hal. | cc.] cc. et Hal. 34 impp. PL, imp.
RM | ualerius gr. et ualentinus M | aaa.] aaa.
et ccc. S, om. R | ad om. M 35 deinceps]
Th. cum BΣ (κ.π.): πάντας μετὰ ταῦτα, om.
libri | suspectas comminiscuntur (communis-
cuntur P^a) ita Latine BΣ | quid] quod R^a,
qui M^a

in iudicio prompserint, nisi ipsi adstruxerint ueritatem, ut nefariae scripturae reos et quasi falsarios esse detinendos. D. PRID. ID. LAN. TREVIRIS VALENTE VI ET VALENTINIANO II AA. CONSS.

a. 378

- 25 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. [Th. 9, 37, 3 B 22, 1, 59] FLOBO PP. Sciant cuncti accusatores eam se rem deferre debere in publicam uotionem, quae munita sit testibus idoneis uel instructa apertissimis documentis uel indiciis ad probationem indubitatis et luce clarioribus expedita.² D. XV K. IVN. CONSTANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO CONSS.

a. 382

XX

R DE TESTIBVS R

10

- 1 Κατὰ ἐγγράφου μαρτυρίας ἄγραφος μαρτυρία οὐ προσφίρεται. [B 21, 1, 25]
 2 IMP. ALEXANDER A. CARPO. Si tibi controuersia ingenuitatis fiet, defende [B 21, 1, 26] causam instrumentis et argumentis, quibus putas: soli etenim testes ad ingenuitatis probationem non sufficiunt. PP. X K. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
 3 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ROSAE. Etiam iure ciuili domestici [B 21, 1, 27] 15 testimonii fides improbatur. PP. III K. SEPT. VALERIANO III ET GALLIENO II AA. CONSS. a. 255
 4 IMPP. CARVS CARINVS ET NUMERIANVS AAA. AVRELIO. Solam testationem [B 21, 1, 28] prolatam nec aliis legitimis adminiculis causa approbata nullius esse momenti certum est. PP. VIII K. DEC. CARINO II ET NUMERIANO AA. CONSS. a. 284
 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CANDIDO. Eos testes ad ueri- [B 21, 1, 29] 20 tatem iuuandam adhiberi oportet, qui omni gratiae et potentatui fidem religioni iudicariae debitam possint praeponere. PP. V K. MAI. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 296
 6 IDEM AA. ET CC. TERTVLLIO. Parentes et liberi inuicem aduersus se nec [B 21, 1, 30] uolentes ad testimonium admittendi sunt. PP. III NON. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
 7 IDEM AA. ET CC. DIOGENI ET INGENVO. Nimis graue est, [Collatio 6, 14 B 21, 1, 31] 25 quod petitis urgueri ad exhibitionem partem diuersam eorum, per quos sibi negotium
 A^{ed} (20 R 5. 6) P (19, 24. 25. 20 R. 19, 20. 20, 2...7) LCRM: index 20, 1 ex B restitutus est

¹ iunge 9, 46, 9 ² Sciant cuncti, praemeditentur, ante praecaueant eam se rem deferre in p. n., q. m. sit testibus, instructa documentis, signis ad probationem luce clarioribus expedita Th. ³ c. 6 collocari debuit post c. 9

1 prompserint] M^o cum BΣ (κ.π.) προσέγκω-
 σιν, promerint PLCRM^a: libri Theodosiani
 uariant inter promiserint (Vatic. Paris. 4401),
 commiserint (Monac.), protulerint (Paris.
 4403) | adstruxerint] M^o Th, astrinxerint
 PLCRM^a, διδώσι BΣ (κ.π.) | et] Th. cum
 BΣ (κ.π.) καὶ ὡς, om. libri 2 s. a. Th. Hal. |
 treuiris] Th., tyberiae Hal. | ualente v et
 ualentiniano iun. coss. Hal. 4 impp. LR,
 imp. M | grat. ualent.] grat. et ualent. S,
 ualent. (ualentinus M) grat. CM, grat. om. R |
 aaa.] aaa. et c. S, aa. C 5 accusatores tue-
 tur BΣ (κ.π.) | offerre C 6 quae munita rel.]
 ὅπερ ἡ ὠχύρωται μάρτυσιν ἐπιτηδεύεις ἢ ἐξηρη-
 μένον φανεραῖς διδασκαλίαις ἢ μνήμασι πρὸς ἀπο-
 δεῖξιν ἀναμφιβάλοις καὶ τοῦ φωτός λαμπροτέροις
 εὐλυτόν ἐστι BΣ (κ.π.) 7 et] uel C | s. a. Th.
 11 lex i graeca S, constitutio graeca R. index
 Thalelaci, quem supra dedimus, isdem uerbis
 redit apud Theodorum (ἀγρ. μαρτ. κατὰ ἐγγρά-
 φου οὐ προσφ.) et in Epit. 13, 5 (φίρεται pro
 προσφίρεται) 12 capo M^a | controuersia R^a
 13 et argumentis om. L^a 14 s. a. Hal. PL |
 maximo om. PL 15 imp. R | ualentinia-

nus S | gallianus M | aa.] a. et c. S 16 testi-
 moii P | s. a. Hal. PL | sept.] Hal., iun. PL |
 ualeriano L | iii om. PL | ii aa.] iii aaa. P,
 iii aa. L 17 impp. PL, imp. R | carus]
 carus et C | carinus et num. (numerus M)
 aaa. (aaa. et c. S) | et carinus aa. meriano
 et PL | solam testationem] μόνην ἐνός ἀν-
 θρώπου μαρτυρίαν BΣ (κ.π.), ἐάν τις ἐνός ἀνθρώ-
 που κατὰθεῖσιν ἐν ἐκφραγίσματι προσφίρη B,
 quasi esset solam unius hominis testationem
 18 adminiculis M^a | causa approbata] Q^a,
 causam approbatam PLCRM: τῆς αἰτίας ἀπο-
 δεικνυμένης BΣ (κ.π.) 19 s. a. Hal. PL |
 carin. (car. L) ii et numer. coss. PL, caro
 et carino aa. coss. Hal. 20 imp. R | aa.]
 aa. et c. S | eos] hos R^a 21 adiuuandam A^a |
 gratia et potentatu APL | iudicariae AR^a
 22 proponere APL | s. a. Hal. PL 23 aa.]
 augti R 24 s. a. Hal.: in PL est sub-
 scriptio c. 7 25 et cc. om. PL Consult |
 diogeniae et ingenuo R, aurelio diogeni (om.
 et ingenuo) Consult. | gaue P^a 26 urgeri
 PM Consult. | aduersam N^o cum Consult.
 edit. 1563 (diuersam ed. 1586)

- fiat. unde intellegitis, quod intentioni uestrae proprias adferre debetis probationes, non aduersus se ab aduersariis adduci. D. VI K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. DERVLONI. Seruos pro domino, quemadmodum aduersus [B 21, 1, 32] eum interrogari non posse, pro facto autem suo interrogari posse non ambigitur. D.¹ K. 4 Nov. REGINASSI CC. CONSS. a. 294
- 9 IMP. CONSTANTINVS A. AD IVLIANVM PRAESIDEM. Iurisiurandi reli- [Th. 11, 39, 3 B 21, 1, 33] gione testes, priusquam perhibeant testimonium, iam dudum artari praecepimus et ut honestioribus potius fides testibus habeatur, simili more sanximus, et ut unius testimonium nemo iudicum in quacumque causa facile patiatu[r] admitti. et nunc manifeste sancimus, ut unius omnino testis responsio non audiatur, etiamsi praeclarae curiae honore praefulgeat. 10 D. VIII K. SEPT. NAISSI OPTATO ET PAVLINO CONSS. a. 334
- 10 ²IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD GRAC- [Th. 2, 2, 1 B 21, 1, 34] CHVM PV. Omnibus in re propria dicendi testimonia facultatem iura submouerunt. LECTA K. DEC. VALENTE V ET VALENTINIANO AA. CONSS. a. 376
- 11 ³IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. CAECILIANO PP. Quoniam [Th. 11, 39, 13 B 21, 1, 35] 15 liberi¹ testes ad causas postulatur alienas, si socii et participes criminis non dicantur, sed fides ab his notitiae postuletur, in exhibitione necessariarum personarum, hoc est testium, talis debet esse cautio iudicantis, ut his uenturis ad iudicium per accusatorem aut ab his, per quos fuerint postulati, sumptus competentes dari praecipiat. Idem iuris est et si [Th.] in pecuniaria causa testes ab alterutra parte producendi sunt. D. XII K. FEBR. RAVENNAE 20 HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409
- 12 ⁴IDEM AA. Libertorum aduersus patronos illicitas atque improbas [Th. 9, 6, 4 B 21, 1, 36] uoces poenae obiectione praeccludimus atque ita, ut non modo sponte prodire non audeant, sed nec uocati quidem in iudicium uenire cogantur. D. III ID. AVG. RAVENNAE ASCLE- 24 PIODOTO ET MARINIANO CONSS. a. 423
- 13 ⁵Ο τὰ ψευδῇ μαρτυρήσας πρότερον μὲν ἐπιπορεύει, δεύτερον δὲ καὶ ὡς πλαστογράφος [B 21, 1, 37] ἐνάγεται καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ τῆς μαρτυρίας ὑπονοηθεὶς ψεύδεσθαι βασάνοις ὑπόκειται.
- A^{u1} (20, 8, 9, 11, 12) PLCRM: index c. 13 restitutus est ex B (= Synopsis ed. Zachariae p. 701)*

¹ VIII ins. (Mommson) ² iunge 3, 5, 1 ³ iunge 1, 4, 9. 1, 55, 7...9. 9, 44, 2. Th. 9, 2, 6. 9, 31, 1. 9, 37, 4 ⁴ ingenui Th. ⁵ iunge 6, 7, 3. 9, 1, 21. 9, 2, 17. 9, 46, 10. Th. 1, 6, 11. 2, 1, 12

1 intentioni uestrae] PLRM^a cum Consult. ed. 1586, intentionis uestrae CM^a, intentiones uestras Consult. ed. 1577 | debeat Consult. 1586 2 aduersum Consult. | addici L^a | s. a. Consult. Hal. et PL ad c. II | d. vi] Hal., s. ui PL, pp. Consult. | aa.] PL, aa. et cc. Consult., cc. et Hal. 3 deruloni] PLCM, derulonio S, derulioni R 4 fato P^a | s. a. Hal. PL | d.] s. PL 5 reginase (rginase P^a) PL, nicomediae Hal. 6 a.] aa. A | iuliano praesid. (om. ad) PL, ad iul. pp. C 7 praecepimus] A^aAⁱ ex emend. M^a, praecipimus Aⁱ ante emend. PLCRM cum libris Th. 8 adhibeatur CM^a | more] AC Th., modo PLRM | sanximus A, sancimus PL, sanctimus RM^a | et ut] AC, ut PLRM^a, et M^a, et libri Th. 9 facile R^a 10 omnimodo A | testes L^a 11 s. a. Th. Hal. PL | naisso optato Th., nasioptano PL, arzi. optato Hal. 12 impp. L, imp. R | ualent. grat. et ual. PL, ualerius grac. et ualentinus M | aaa.] aaa. et c. S | grecum SC, gcm P, gcm L, graccum RM 13 pu.] pp. CM, om R | s. a. Th. Hal. PL | lecta] Th., d. PL, dat. v Hal. 14 aa.] iuniore Hal. 15 imp. R | et om. PL | aa.] aa. et c. S 16 liberti A, δευτεροι BΣ (κ.π.) |

causam R^a 17 exhibitionem AC 18 ut his] ut R^a 19 fuerant PL | idem... 20 sunt addiderunt Iustiniani propter c. 16 h. t. 20 testis R | producti P Lⁱ, ὀφείλει προσενεχθῆναι BΣ (κ.π.) | sint CM^a | s. a. Th. Hal. PL | xii] Th., xiii Hal. PL 21 viii] vii P, vi L 22 aa.] PLCM cum Th. (Val.), a. et c. S, aa. filiberto R: ad senatum addit 6, 7, 3 cum lege Rom. Visig.: plenam inscriptionem exhibet Th. 4, 10, 21 (= 6, 7, 3) hanc: consulibus praetoribus tribunis plebis senatui suo salutem dicunt | libertorum post 23 uoces collocant PL 23 praeccludimus A, praeccludimus PL 24 nec] ne Th. | in om. M^a | s. a. Th. Hal.: in PL est subscriptio c. 14 | viii] Th., iii Hal. 26 lex xiii greca S, constitutio graeca (est add. M) RM. in BΣ extant indices Theodori: ὁ ψευδομαρτυρῶν ὡς πλαστογράφος εὐθύνεται et Anatolii: πλαστογραφίας κρίνονται οἱ ψευδομαρτυροῦντες. δυσσεβοῦσι δὲ καὶ εἰς τὸ θεῖον ἐπιπορεύοντες. εἰ δὲ καὶ ὁ ἀδικηθεὶς μὴ ἐπεξέρχεται κατ' αὐτόν, ὁ δικαστής, εἰ συνίδοι καὶ τὰ τῆς δίκης δαπανήματα ὡς τῷ ἀδικηθέντι παρ' αὐτοῦ δοθῆναι, καὶ τοῦτο ποιήσει· πάντων τῶν πάλαι νενομοθετημένων περὶ τούτων βεβαίων μενόντων

- 1 Εἰ δὲ βουλευθῇ ὁ ἐκ τῆς ψευδοῦς μαρτυρίας καταδικασθεὶς πολιτικοῦς κινῆσαι κατὰ τοῦ ψευδο-
 2 μαρτυρήσαντος, λήφεται παρ' αὐτοῦ πᾶσαν ἣν ὑπέστη ζημίαν, πρὸς τῷ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν νόμων
 ὑρισμένην τιμωρίαν ὑφίστασθαι. Εἰ δὲ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρωτοτύπῳ δίκη ψευδάμενος ἐλεγχθῇ,
 ἔργον ἴστω τοῦ δικάζοντος ἢ εἰς πᾶσαν τὴν ὑπερομένην ἐκείνῃ, καθ' οὗ ἑμαρτύρησι, δίκην
 καταδικάζειν αὐτὸν ἢ εἰς ἑλαττον καὶ τιμωρίαις ὑποβάλλειν αὐτόν· φυλαττομένων πάντων τῶν
 ἤδη νομοθετημένων περὶ τῶν τὰ ψευδῇ μαρτυρούντων.
- 14 IMP. ZENO A. ARCADIO PP. Nullum penitus, cum semel ad iudicem quem- [B 21, 1, 34]
 libet, licet non suum, dicendi gratia testimonii fuerit ingressus, armatam forte militiam uel
 quamlibet aliam fori praescriptionem ad euadendum iudicis motum, quem uel testimonii
 uerborum improbitas uel rei qualitas flagitauerit, posse praetendere praecipimus, sed omnes, 10
 qui in civili scilicet causa suum praebeant testimonium, separato et tamquam ante iudicium
 interim deposito exceptionis fori priuilegio huiusmodi praesidio denudatos, ita iudicantis
 intrare secretum, ut, quodcumque aures eius offenderit, non dubitent sibimet formidandum:
 data cunctis iudicibus absque ullo praescriptionis obstaculo (sicut saepe dictum est)
 testes, quorum uoces falsitate uel fraude non carere perspexerint, pro qualitate uidelicet 15
 delicti animaduertendi licentia. D. XII K. IVN. CONSTANTINOPOLI LONGINO CONS. s. 486
- 15 Ἡ διάταξις ἀκολουθοῦσα τῇ πρὸ αὐτῆς ἐπιτρέπει τοῖς διαιτηταῖς ἐξουσίαν ἔχειν τοὺς τὰ [B 21, 1, 39]
 1 ψευδῇ μαρτυροῦντας ὑποβάλλειν σωφρονισμῷ τῷ δέοντι. Ἐὰν ἰδιωτικὴν μὲν ὑπογραφόμενοι
 τύχην, δύνανται βασανισθῆναι, ἢ, ἐὰν συνίδωσιν αὐστηροτέρας τὸ πρᾶγμα δεῖσθαι κολάσεως, καὶ
 2 διὰ τοῦ πραιτωροῦ τοῦ δήμου τούτους ἐπιστρέφειν. Εἰ δὲ ζώνην τυχὸν εἴη ὁ μάρτυς περιβεβλη- 20
 μένος καὶ μὴ δύναται παρὰ τοῦ διαιτητοῦ σωφρονισθῆναι, τότε γίνεσθαι μὲν ἀναφορὰν πρὸς τὸν
 ἄρχοντα τὸν πέμψαντα αὐτῷ τὴν ὑπόθεσιν τὰ περὶ τοῦ πράγματος μηνύουσιν, καὶ ἡ τοιαύτη
 ἀναφορὰ ἀζημίως ἐμφανισθῶ παρὰ τῷ ἄρχοντι, καὶ λοιπὸν ὁ ἄρχων δεχόμενος τὴν περὶ τῶν
 μαρτύρων ἀναφορὰν, εἰ μὲν εὖροι τὸ πρᾶγμα τελείως κεκρυμμένον ἐκ τῆς τῶν μαρτύρων, τὰ περὶ
 αὐτῶν τῶν μαρτύρων ἐξετάσας, παρέχει τὴν αὐτοτελῆ ψῆφον· ἐὰν δὲ συνίδῃ καὶ μετὰ τὴν τῶν 25
 μαρτύρων ἐξέτασιν δεόμενον τὸ πρᾶγμα ζητήσεως τινας, τηλικαῦτα πάλιν παραπεμπέτω τὰ λοιπὰ
 3 τοῦ πράγματος πρὸς τὸν διαιτητὴν. Ὅφειλε δὲ οὕτω τὰς μαρτυρίας κρίνειν, ὡς εἴρηται ἐν τῇ
 πρὸ ταύτης διατάξει, τουτέστιν ἵνα μηδεμίαν φόρου παραγραφὴν δύνωνται προβάλλεσθαι πρὸς
 4 ἀποφυγὴν τῆς κατ' αὐτῶν ἀγανακτήσεως, ὡς ἅπαξ ἐξουσίως ἐλόμενοι μαρτυρῆσαι. Ἐὰν δὲ τις
 τὸν ἴδιον ἀντίδικον περὶ συγγενείας ἀπαιτήσῃ συστάσει, λέγων αὐτὸν μὴ εἶναι συγγενῆ, καὶ 30
 ἐλεγχθῇ ψευδόμενος, ταύτην ἀπολαμβάνει τὴν τιμωρίαν, ἵνα, καὶ τὰς ἀληθείας ἴσθι συγγενῆς,
 ἀπολέσει τὰ ἐξ ἀδιαθέτου δικαία τὰ πρὸς ἐκείνον, ὃν ἀπῆλθε τὰς περὶ τῆς συγγενείας ἀποδείξεις.
 5 Μᾶλλον δὲ ἐπειδὴ τοῦτο τὸ προνόμιον εὐκαταφρόνητον ἦν, ἐκάστου λέγοντος, ὅτι, καὶ μὴ δουλ-
 αγωγίᾳ, οὐ πάντως ἐγὼ μᾶλλον κληρονομίαν αὐτόν, ἴσως γὰρ ἐπὶ διαθήκῃ τελευτᾷ, κλείει
 ἡ διάταξις τὸν ἀπαιτοῦντα γένους σύστασιν τίως πρὸ πάντων ὁμνῦναι, ὡς νομίζον μὴ εἶναι 35
 συγγενῆ τὸν διάδικον τοῦτο λέγει. καὶ εἰ μὲν ἐπομόσεται, δύναται κληρονομησάμενος, λοιπὸν δὲ
 6 μετὰ τὸν τούτου ὅρκον ὀφείλει ὁ τὰς συστάσεις ἀπαιτούμενος ταύτας παρασχέειν. Χρεῖα δὲ ἐν
 τῇ ἀποδείξει μαρτύρων πάντα, ἐὰν μὴ ὡς δικαιώματα πρὸς σύστασιν ἐπατήδαι· εἰ δὲ εἰσὶ δικαιώ-
 7 ματα, ἀρκούμεθα τρισὶ μάρτυσιν· εἰ δὲ τὸ δικαίωμα τοιοῦτόν ἐστι, ὥστε ἀντὶ πάντων ἀρκεῖν
 (ἴσως γὰρ ὑπόμνημα δημόσιον ἦν), τότε οὐδὲ δεόμεθα μαρτύρων. Ἐπιφέρει δὲ καὶ ἕτερον κεφάλαιον 40

A^u (20, 14) PLCRM: indices c. 13 et 15 restituti sunt ex B

1 βουλευθῇ] Syn., βουλευθῇ B | μαρτυρήσαντος (om. ψευδο) Syn. 5 καὶ] B cum B^z (Thal.) ἢ εἰς ἑλαττόν τι καὶ τιμωρίαις ὑποβάλλει, ἢ καὶ Syn. | αὐτὸν ὑποβάλλειν Syn. 7 zenon. P | iudicium (iudicum L^b) PL¹ 8 testimonii] ACM, testimonium PLR | uel om. M^a 10 homines C 11 praebeat P^a, praebent R | tamquam] tam M^a 12 fori om. M^a 13 intrate R^a | quodcumque] ALC^a, quicumque PM^a, quocumque RM^a, in quocumque C | offenderit] A^aP^aL^aC, offenderint A¹P¹L¹RM | dubitet C 14 saepe] prae C 15 nel] et P^a L^a 16 s. a. A Hal. et PL ad c. 12 | constant. ... cons. om. A, const. om. Hal.

longino (longino L) cons. PL, decio et longino cons. Hal. 17 constitutio graeca RM. indicem Thalelaci (B) dedimus ad re- censionem Cuiacii (Observ. 13, 38) et Fabri: inde a § 5 accedit Synopsis p. 483 (Zach.): indicum Theodori et Anatoliū particulae ex- tant in B^z 18 μὲν om. Cui. | ὑπογραφόμενοι τύχην] Fabr., ἐπιγραφόμενοι δίκην Cui. 21 περὶ] Cui., ἐπὶ Fabr. 24 μαρτύρων] καταθέσεις in marg. suppl. Fabr. 25 τῶν om. Fabr. | ἐξετάσας Cui. 29 αὐτόν Fabr. | ἐλόμενος Fabr. 30 τὸν om. Cui. | καὶ om. Cui. 32 ἀπόλειπε Cui. | ἀπαιτήσῃ Cui. 34 τελευτήσεται Cui. 40 οὐδὲ] Syn., οὐ Cui. Fabr.

λαιον ἢ διάταξις τοιούτων· εἰς τις ἐν ὑπομνήμασι καὶ ἐν συμβολαίῳ προσμαρτυρήσῃ, ἀνάγκην ἔχεται πᾶσι τρόποις καὶ δίκῃς ἐπὶ τῷ πράγματι κινουμένης μαρτυρῆσαι, καὶ ἕτερον φόρον ἐπαγράφεται· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο εἰπωμεν, βλάπτεται ὁ δεηθεὶς τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας.

- 16 Ἡ διάταξις καλεῖται μὴ μόνον ἐν ταῖς ἐγκληματικαῖς δίκαις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς χρηματι- [B 20, 1, 10]
καῖς ἕκαστον ἀναγκάζεσθαι μαρτυρεῖν μεθ' ὅρκου δόσεως, ὥστε ἐπίσταται, ἢ ὁμνύειν, ὡς οὐκ ἐπίσταται, ὑπεξηρημένων τῶν προσώπων τῶν ἀπὸ νόμου κωλυομένων μαρτυρεῖν καὶ τῶν ἄλλου-
1 στρίων καὶ τῶν ὑπερβεβηκότων αὐτούς, εἰ μὴ θάβος γίνηται τύπος. Καὶ εἰ μὲν ἐνδομοῦσιν ἐν
τῇ βασιλίδι πόλει, δι' οἰκείας φωνῆς μαρτυρεῖν, εἰ δὲ ἀπολιμπάνονται, στείλλεσθαι τοὺς τῶν
μεριῶν ἐντολίας, ἐφ' ᾧ καταθίσθαι, ὥστε ἐπίστανται, ἢ ἀπομόσασθαι, ὥστε ἀγνοοῦσι· δηλονότι
2 καὶ ἐπὶ τῆς ἐν ὑπομνήμασι μαρτυρίας τῶν αὐτῶν προσώπων ὑπεξηρημένων. Πάσας δὲ τὰς ἐπὶ 10
τούτοις διαλαλὰς καὶ τὰς παραγωγὰς ἀζημίους εἶναι τοῖς μάρτυσιν. a. 527?
- 17 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Si quis testibus usus fuerit idemque testes [B 20, 1, 41]
aduersus eum in alia lite producantur, non licebit ei personas eorum excipere, nisi osten-
derit inimicitias inter se et illos postea emersas fuisse, ex quibus testes repellere leges praeci-
piunt: non adimenda scilicet ei licentia ex ipsis depositionibus testimonium eorum arguere. 15
1 Sed et si liquidis probationibus datione uel promissione pecuniarum eos corruptos esse
ostenderit, eam etiam adlegationem integram ei seruari praecipimus. D. K. IVN. CONSTAN-
TINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. II CONS. a. 528
- 18 ἸΔΕΜ Α. ΜΕΝΑΕ ΠΡ. Testium facilitatem, per quos multa ueritati contraria [B 20, 1, 42]
perpetrantur, prout possibile est, ressecantes omnibus praedicimus, qui in scriptis a se 20
debita rettulerunt, quod non facile audientur, si dicant omnis debiti uel partis solutionem
sine scriptis fecisse uelintque uiles et forsitan redemptos testes super huiusmodi solu-
tione producere, nisi quinque testes idonei et summae atque integrae opinionis praesto fue-
rint solutioni celebratae hique cum sacramenti religione deposuerint sub praesentia sua
debitum esse solutum, ut scientes omnes ita ea statuta esse non aliter debitum uel partem 25
eius persoluant, nisi uel securitatem in scriptis capiant uel obseruauerint praefatam testium
probationem: his scilicet, qui iam sine scriptis debitum uel partem eius soluerunt, praesenti
1 sanctione merito excipiendis. Sin uero facta quidem securitas sit, fortuito uero casu uel
incendii uel naufragii uel alterius infortunii perempta, tunc liceat his qui hoc perpassi sunt
causam peremptionis probantibus etiam debiti solutionem per testes probare damnumque ex 30
amissione instrumenti effugere. D. K. IVN. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. II CONS. a. 528
- 19 ἸΔΕΜ Α. ΙΥΛΙΑΝΟ ΠΡ. Si quando inuitos testes in pecuniariis causis ex [B 20, 1, 43]
nostra lege¹ aliquis trahere maluerit, si quidem sua sponte fideiussionem suae personae
sine damno praestare uelint, hoc fieri, sin autem noluerint, non carcerali custodia detrudi,
1 sed sacramento eos committi censemur. Si enim pro toto litis certamine iuriurando cre- 35
dendum esse testium putauerunt hi qui eos produxerunt, multo magis praesentiam suam
A¹ (20, 17. 19 bis) PLCRM: indices c. 15 et 16 restituti sunt ex B

¹ iunge 4, 2, 17. 4, 21, 17 ² iunge 4, 21, 20 ³ c. 16 h. t.

1 εἰς τις seqq.] *plura ex constitutionis uerbis adfert adnotatio Anatolii* (B2): εἰ δὲ τις ἐν πόλει ἢ προαστείῳ αὐτοῦ ὦν μαρτυρίαν ἐγγράφον ἐνεμεί τιμι ἤγουν ἐπὶ καταθέσει τοῦτο πεποιήκει, μεταστελλέσθω ἀζημίως καὶ τὴν οἰκείαν βεβαιούτω μαρτυρίαν· εἰ δὲ μὴ, πάντων δεινότητος πείσεται ὁ τῇ ἐκείνου πιστεύσας μαρτυρίᾳ. 4 *Iustiniani hanc constitutionem esse constat ex c. 19 h. t. et 4, 21, 18: cum autem c. 17 non habeat idem A., restituenda uidetur inscriptio αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ καὶ Ἰουστινιανῶς ΑΑ., quae ad a. 527 pertinet | uerba B redeunt in Synopsi* (ed. Zachariae p. 493) 5 ὥστε ἐπίσταται μεθ' ὅρκου δόσεως Syn. | ἢ ὁμνύειν ὡς οὐκ ἐπίσταται Syn., om. B Paris. (1348) 7 μὴ] B, μήγε Syn. 8 εἰ δὲ seqq.] *melius haec referuntur in 4, 21, 18* 9 ἀπομόσασθαι Syn. 12 menci A¹, mencei A¹ 13 aduer-

sum P | eorum om. A | ostenderi R^a 15 ad-
mittenda A 17 s. a. Hal. PL | k.] VII k. Hal. |
const. om. Hal. | du.] domno PL 18 pp. ...
cons.] a. II cos. Hal., p. a. cons. PL 19 idem]
impr. iustinianus S | a.] augusti R 21 retule-
runt R^a | audiantur R | omnes R^a 26 persol-
uant] soluerunt persoluant R^a | perfectam M^a?
27 productionem C 28 securitas] per scrip-
turam securitas G^a cum B: εἰ δὲ γέγονε αὐ-
τοῖς ἀπόδειξις ἐγγράφος | fortuito CR^a 29 per-
passi] professi R^a 31 s. a. Hal. PL | con-
stant. om. Hal. | dn.] don. L h. t. | pp. a. II]
a. II Hal., pp. n. PL 32 inscr. om. M^a |
idem] impr. iustinianus S | a.] augusti R 31 fie-
runt L^a 35 toto] to M^a | iureiurando R^a
36 putauerint P^a LM, inc. P^a | produxerunt] A
altero loco R, produxerint A¹ altero loco,
PLCM, produxerant A^a alt. l.

- 2 testibus sacramento eorum credere debent. Sed cum oportet minime testes in huiusmodi casibus protelari et pro alienis commodis suas inuenire difficultates, disponimus non amplius testes obseruare iudices compelli postquam fuerint admoniti, nisi tantum quindecim dies, intra quos iudices provideant, quatenus cognitionem suscipiant, in qua testes necessarii uisi fuerint, ut omnimodo licentia eis concedatur et alterutra parte cessante et minime eos 5 obseruare uolente, si per exsecutores admoniti uenire noluerint, testes accipere et alterutra 3 parte praesente, quae eos introducit, testimonia eorum capere. His autem diebus effluentibus liceat quidem testibus decedere a iudice nullam habente licentiam eos, postquam afuerint, iterum retrahere: ipsum autem iudicem, si per eum steterit, quominus testimonium praestetur, parti laesae omnem iacturam pro huiusmodi causa illatam ex suis facultatibus 10 resarcire. D. XII K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTA VV. CC. CONSS. a. 530
- 20 ¹IDEM A. IULIANO PP. Cum apud compromissarios iudices testes fuissent [B 20, 1, 44] producti, uariatum erat, utrum deberet eorum depositionibus in iudicio litigator uti, an non esset audiendus. sancimus, si quidem in compromissis aliquid pro huiusmodi causa statutum est, hoc obseruari: sin autem nihil conuentum est, in huiusmodi casibus, si qui- 15 dem supersint testes, licentiam habere eum, contra quem depositiones eorum proferuntur, si eas recusauerit, concedere testes iterum adduci et non opponi eis, quod iam testimonium suum dederunt, uel, si hoc concedere minime maluerit, depositiones eorum quasi factas accipere, omni iure legitimo quod ei competit aduersus eas seruato: sin autem omnes ab hac luce subtracti sunt, tunc necessitatem ei imponi fide scripturae approbata, in qua deposi- 20 tiones eorum referuntur, eas quasi factas accipere. sin uero res permixtae fuerint et quidam ex his mortui, alii uiuentes, tunc in superstitum quidem testimonio eandem electionem seruari litigatori, aduersus quem testimonia proferuntur, in morientium autem personas depositiones eorum non esse respuendas: omni, secundum quod iam praediximus, aduersus eas et testes iure legitimo, quod ei competit aduersus quem proferuntur, integro reseruato. 25 D. VI K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTA VV. CC. CONSS. a. 530

XXI

R DE FIDE INSTRUMENTORVM ET AMISSIONE EORVM
ET ANTAPOCHIS FACIENDIS ET DE HIS QVAE SINE
SCRIPTVRA FIERI POSSVNT R

30

- 1 IMP. ANTONINVS A. SEPTIMIAE MARCIAE. Debitores tuos quibus- [Greg. 4, 2, 1 B 22, 1, 60] cumque rationibus debere tibi pecuniam si probaueris, ad solutionem compellet aditus praeses prouinciae²: nec oberit tibi amissio instrumentorum, si modo manifestis probationibus eos debitores esse apparuerit. PP. V ID. SEPT. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- A¹ (20, 19 bis) P (20, 19. 21) L (ut P) CRM*

¹ iunge 2, 55, 5 ² uir clarissimus addit Greg., om. BΣ (κ.π.)

1 sacramento] in s. PL 2 aplius R 3 tantummodo C | quidecim M^a 4 uideant M^a | cogitationem P^aL^a 6 excutores M^a 7 testimonia] PL, et test. ACRM 8 decedere] ACRM, discedere PL 10 praestaretur PL 11 resarcire] APLCM, res. disposuimus R | s. a. A. Hal. Berol. 272 Montisp. 83: in PL est subscriptio c. 20 | d. xv] A, dat. xii Hal., xi Ber., om. Mont. | constant. om. Hal. Ber. Mont. | oresta] A Hal., honr. Ber. Mont. | uu. cc. consa.] A, cons. Hal., cc. Mont., cs. Ber. 12 idem] impr. iustinianus S | a. om. M 13 deberet] C^aR^aM^a uel M^a, debet C^a?R^aM^a? 17 testimonium suum iam C 20 ei] CM^a,

om. RM^a | dispositionis R^a 21 res om. R^a 22 ex his] ex hisdem ex his R^a | alii] et alii R 23 testimonium C 26 s. a. Hal. et PL ad c. 19 | vi] Hal., uii PL | constant. om. Hal. | uu. cc.] uc. PL, om. Hal. 28 et] SPL^a, et de L^aCRM | ammissionem S 29 antapochis] L^aRM^a, apothecis S, in apochis PL^a, antopachis C, atapochis M^a | quae] CR, qui SPLM | sine] in C 31 antonius RM | a. om. M | septimiae] Greg., om. libri | marchiae PLR 32 tibi om. M^a | probauerit L^a 34 eos] eosdem Greg., τούτους BΣ (κ.π.) | apparuerint C^a | s. a. Greg. Hal.: in PL est subscriptio c. 4 | v om. Greg.

- 2 IMP. ALEXANDER A. MANILIANO. Si uteris instrumento, de quo alius accusatus falsi uictus est, et paratus es, si ita ulsum fuerit a quo pecuniam petis, eiusdem criminis te reum facere et discrimen periculi poenae legis Corneliae subire, non oberit sententia, a qua nec is contra quem data est appellauit nec tu, qui tunc crimini non eras subiectus, appellare debuisti. PP. III K. OCT. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 3 IDEM A. AELIANO. Si aduersarius tuus apud acta praesidis prouinciae, cum fides instrumenti quod proferebat in dubium reuocaretur, non se usum contestatus est, uereri non debes, ne ex ea scriptura, quam non esse ueram etiam professione eius constitit, negotium denuo repetatur. PP. III NON. MAI. ALEXANDRO A. II ET MARCELLO CONSS. a. 226
- 4 IMP. GORDIANVS A. MARCIANO. Illatae dispensatori pecuniae, si ob amissum instrumentorum casum probatione defeceris, inspectio rationum fiscalium fidem demonstrabit. D. II ID. FEBR. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 5 IDEM A. AVRELIO PRISCO ET MARCO MIL. Sicut iniquum est instrumentis ui ignis extinctis debitores quantitatum debitarum renuere solutionem, ita non statim casum conquerentibus facile¹ credendum est. intellegere itaque debetis non existentibus instrumentis uel aliis argumentis probare fidem precibus uestris adesse. PP. III K. IUL. SABINO II ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 6 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. LVSCIDI. Statum tuum natali professione perdita mutilatum non esse certi iuris est. D. XIII K. FEBR. NICOMEDIAE MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 7 IDEM AA. ZINIMAE. Si sollemnibus stipendiis honeste sacramento solutus es, licet super huiusmodi re instrumenta, ut dicis, facta perdita sunt, tamen, si aliis euidentibus probationibus ueritas ostendi potest, ueteranorum priuilegia etiam te usurpare posse dubium non est. D. XV K. IUN. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 8 IDEM AA. ALEXANDRAE. Si constiterit proprietatem possessionis de qua agitur apud uos esse, prouidebit iudex ex persona fructuarii nullum praecidium dominio comparari propter amissionem instrumentorum. D. XV K. MART. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 287
- 9 IDEM AA. ET CC. ARISTAENETO. Instrumentis etiam non interuenientibus semel diuisio recte facta non habeatur irrita. PP. VI K. IUL. AA. CONSS. a. 293
- 10 IDEM AA. ET CC. VICTORINO. Cum instrumentis etiam non interuenientibus uenditio facta rata maneat, consequenter amissis etiam quae intercesserant non tolli substantiam ueritatis placuit. D. VIII K. NOV. REGINASSI CC. CONSS. a. 294
- 11 IDEM AA. ET CC. THEAGENI. Emancipatione facta, etsi actorum tenor non existat, si tamen aliis indubiis probationibus uel ex personis uel ex instrumentorum incorrupta fide factam esse emancipationem probari possit, actorum interitu ueritas conuelli non solet. D. III ID. NOV. CC. CONSS. a. 294

P (21, [2 p] 3. 5. 6. 8...11) L (21, 3. 5. 6. 8...11) CRM

¹ facile *del.* (Mommson)

1 maniliano] SC, maliano pL, maniliono R, maliniano M 2 conuictus R | et] si uel et si R | es] C^a, est pLC^aRM 3 oberit pL^a 4 nec is] ne is pL 5 s. a. Hal.: in pL extant pp. iiii ■ idem] impr. alexander SPL | a.] augusti R 7 fidest L^a, inc. M^a | quod] qui !R^a | praeferebat L 8 ueteri L^a 9 s. a. M, ubi est prestito iii n. mad. alexandro et marcello (om. cons.): in Hal. est pp. iii non. decembr. maximo ii et aeliano cons. (= a. 223) 13 s. a. Hal. et PL ad c. 1 | d. ii] Hal., pp. prid. PL 14 aurelio] Greg., om. libri | mil.] PLC, militi RM, militibus quidam libri legis Rom. Vis. 15 solutionem] a solutione PL, absolutionem R^a 16 debitis P^a 17 adesse] adistere Greg. | s. a.

Greg. Hal.: in PL est subscriptio c. 7 18 iul.] iun. Hal. 19 imp. R | aa.] aa. et c. S | luscidi] S, lucidi PLCR, licidi M 20 prodita PL^aM^a | s. a. Hal. 23 prodita M^a 24 probationibus R 25 s. a. Hal. et PL ad c. 5 | xv k. iun.] Hal., xii k. iul. PL 27 fructuarii] PL, fructuariae CRM | dominio] d. uestro C^aR 28 s. a. Hal. PL | d.] pp. PL | iii] ii Hal. 29 aa.] ii aa. PL 30 aristinetto M, uictorino C 31 s. a. PL 32 et cc. om. C 34 s. a. Hal. PL | viii] xi PL | retinassi aa. cons. Hal. 35 theogeni S, teageniae RM 36 aliis] ab aliis PLR^a: τὰν ἑμῶν ἀλλὰ B^aS (κ.π.) | ex pers.] pers. M^a | ex instr] instr. R 37 mancipationem R^a 38 s. a. Hal. PL | d.] pp. PL | cc.] aa. Hal.

- 12 IDEM AA. ET CC. DIONYSIAE. Non ideo minus in uacuum inductus praedii [B 22, 1, 71] donationis causa possessionem, quod eius facti praetermissum instrumentum adseueratur, hanc obtinere potes. D. ID. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 13 IDEM AA. ET CC. LEONTIO. Apud eos, qui rem gestam ignorauerunt, amissionum instrumentorum habita testatio nihil ad probationem ueritatis prodesse potest. D. XVI K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 14 IDEM A. ET C. AD SEVERVM COMITEM HISPANIARVM. Scripturae [Th. 11, 39, 2 B 22, 1, 73] diuersae et fidem sibi inuicem derogantes ab una eademque parte¹ prolatae nihil firmitatis habere potuerunt. D. III NON. MAI. CONSTANTINOPOLI DALMATIO ET ZENOPHILO CONSS. a. 333
- 15 IMP. CONSTANTINVS A. AD POPVLVM. In exercendis litibus eandem uim obtinent tam fides instrumentorum quam depositiones testium. D.² ROMAE XII K. AVG. GAL-LICANO ET BASSO CONSS. a. 317
- 16 Ἐάν ἐναγόμενός τις ἀρνήσῃται χεῖρα ἰδίαν προφερομένην ἐν γραμματεῖῳ ἢ ἐν πυκτῇ [B 22, 1, 75] ἢ ἐν ἑτέρῳ χάρτῃ, εἰ μὲν ἀπὸ συγκρίσεως ἐλεγχθῇ, τουτέστιν αὐτοῦ ἑτέρας προφερομένης χειρὸς καὶ ἀντεταζομένης πρὸς τὴν ἐν τῷ γραμματεῖῳ κειμένην, διδόναι αὐτὸν λόγῳ προστίμου 15 τῷ ἐνάγοντι ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ψεύδους καὶ νομίσματα. Ἐάν δὲ ἡ συμβολαιογράφος παρενεχθῇ, παρ' ᾧ τὸ συμβόλαιον ἐγράφη, ἢ καὶ ἑτεροὶ τινες μαρτυροῦντες τῇ ἀληθείᾳ³, τότε αὐτὸν πρὸς τῷ ἐπιτίμῳ τῶν καὶ νομισμάτων οὐδὲ παρρησίαν δύνασθαι ἔχειν πρὸς τὸ ἀντιτιθέναι τὴν τῆς ἀναγυρίας παραγραφὴν, λέγοντα ὅτι, καὶ τὸ συμβόλαιον ἐγένετο, οὐκ ἐδόθησαν τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμένα, ἀλλὰ πάντως καταδικάζεσθαι, καὶ εἰ μὴδὲν αὐτῷ ταῖς ἀληθείαις καταβλήθῃ. 20
- 2 Ταῦτα μὲν, ἐάν ἐνάγηται τις ἐξ οἰκείου συναλλάγματος. εἰ δὲ ἐπίτροπός ἐστιν ἡ κουράτωρ ἑνὸς τῶν κουρατωρευομένων προσώπων, ἄρρην εἴτε θήλειαν κατὰ τὰς διατάξεις ἐπιτροπεύουσα τῶν ἰδίων παιδῶν, καὶ χεῖρα ἰδίαν προφερομένην ἐν τῷ συναλλάγματι τῶν ἐπιτροπευομένων ἢ κουρατορευομένων ἀρνήσεται, τηκαῦτα, εἰ μὲν ἀπὸ μόνης συγκρίσεως ἐλεγχθῇσαν ψευδόμενοι, παρέχειν αὐτοῖς τὰ καὶ νομίσματα· εἰ δὲ ἐκ παραγωγῆς συμβολαιογράφου ἢ μαρτύρων, τὴν 25 μὲν τῆς ἀναγυρίας παραγραφὴν μὴ ἀναιρεῖσθαι τοῖς ἐπιτροπευομένοις ἢ κουρατορευομένοις προσώποις (οὐδὲν γὰρ ἥμαρτον ἐκείνοι), αὐτοῖς δὲ τοὺς ἐπίτροπους ἢ κουράτορας ἑτέρους καὶ χρυσὸς λόγῳ προστίμου διδόναι τῷ ἐνάγοντι, ἐχόντων τῶν ἐπιτροπευομένων καὶ κουρατορευομένων σωζομένην αὐτοῖς τὴν τῆς ἀναγυρίας παραγραφὴν. οὐδὲ γὰρ δίκαιόν ἐστιν αὐτοῖς ἐξ ἄλλο-
- 3 τῶν ἀμαρτημάτων ζημιοῦσθαι. Ταῦτα περὶ τῶν ἐναγόμενων εἰποῦσα ἡ διάταξις ἔρχεται καὶ 30 εἰς τὸ τῶν ἐναγόντων πρόσωπον κελεύουσα, ἵνα, ἐάν ὁ ἐνάγων χεῖρα ἰδίαν ἀρνήσῃται κειμένην ἐν χάρτῃ, κατ' αὐτοῦ προφερομένην (τυχὸν ἐν ἀποληπτικῇ ὁμολογίᾳ), καὶ αὐτὸς ὁμοίως, εἰ μὲν ἐκ μόνης συγκρίσεως ἐλεγχθῇ, παράσῃ τὰ καὶ νομίσματα, εἰ δὲ ἐκ παραγωγῆς συμβολαιογράφου ἢ μαρτύρων, τηκαῦτα πᾶσι τρόποις ὑπολογίζεσθαι αὐτὸν τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀποδείξει περιεχόμενα, καὶ μὴ ταῖς ἀληθείαις καταβλήθῃσαν ἐπὶ αὐτοῦ. Ταῦτα, ἐάν οἰκίῳ ὀνόματι 35 ἐνάγηται. ἐάν δὲ ἐπίτροπός ἐστιν ἡ κουράτωρ, δίδωσι μὲν διπλάσιον τὸ ἐπιτίμιον τῶν καὶ νομισμάτων, ὁ δὲ ἐπιτροπευόμενος ἢ κουρατωρευόμενος δύναται ἀντιτιθέναι τῇ ἀποδείξει τὴν ἀναγυρίαν.

PLCRM: c. 16 dedimus ad indicem B

¹ c. 14 collocari debuit post c. 15. iunge 8, 53, 27 ² ab altera parte Th. ³ uel pp. uel d. pp. scr., ut. dies quo data est exciderit ⁴ τὴν ἀλήθειαν?

1 dioniside M 3 potes] L⁵ cum BΣ (κ.π.)
δυνήση, potest PL⁵CRM | s. a. Hal.: in PL
est subscriptio c. 20 | cc.] aa. Hal. 4 igno-
rauerint R⁵ 5 nihil] nichil M⁵ | ueritas M⁵ |
s. a. Hal. 7 idem a. et c.] S Th., idem aa.
(a. M) PLCRM | spaniorum S 8 dero-
gantes] d. uel repugnantes P⁵L⁵ | habere fir-
mitatis R 9 potuerunt] PL⁵ Th., pote-
runt L⁵CRM | s. a. Th. Hal. | non.] kal. Hal. |
constant. . . cons.] Th., uiminatili cc. cons.
Hal., probabiliter ex coniectura facta ad
inscriptionem (idem aa. et cc.) 11 s. a. Hal.
13 lex xui greca S, constitutio greca (R ad-

dil p) pR, sed R ante c. 15: B dedimus ad
recensionem Cuiacii (Obseru. 10, 8) et Fabroti
et ad Synopsin (ed. Zachariae p. 92) | ἢ ἐν
πυκτῇ Fabr., ἐν προκί Syn., om. Cui. 14 ἑτέ-
ρας αὐτοῦ Fabr. 16 νομίσματα κ' καὶ δ' Fabr.
18 ἐπιτίμῳ Fabr. 21 μὲν ἐάν] εἰ Fabr.
22 ἄρρην εἴτε] εἴτε ἄρρην εἴτε καὶ Fabr.
23 ἰδίων] οἰκίων Fabr. 25 τὰ καὶ νομίσματα]
καὶ νομίσματα Fabr. | δε] δε καὶ Syn. 27 οὐδέ
Syn. 29 ἔχόντων . . . 30 ζημιοῦσθαι abundant
29 οὕτε Fabr. 31 ἐάν ὁ] εἰ Cui. | ἀρνήσῃται
ante ὁ ἐνάγων collocat Syn. 35 ἐπὶ αὐτοῦ]
Cui. Syn., αὐτῷ Fabr. 36 ἐπιτίμιον Fabr.

- 17 ¹IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. Contractus uenditionum uel permuta- [B 22, 1, 76
tionum uel donationum, quas intimari non est necessarium, dationis etiam arrarum uel
alterius cuiuscumque causae, illos tamen, quos in scriptis fieri placuit, transactionum etiam,
quas instrumento recipi conuenit, non aliter uires habere sancimus, nisi instrumenta in
mundum recepta subscriptionibusque partium confirmata et, si per tabellionem conscriban- 5
tur, etiam ab ipso completa et postremo a partibus absoluta sint, ut nulli liceat prius, quam
haec ita processerint, uel a scheda conscripta, licet litteras unius partis uel ambarum
habeat, uel ab ipso mundo, quod necdum est impletum et absolutum, aliquod ius sibi ex
eodem contractu uel transactione uindicare: adeo ut nec illud in huiusmodi uenditionibus
liceat dicere, quod pretio statuto necessitas uenditori imponitur uel contractum uenditionis 10
1 perficere uel id quod emptoris interest ei persolvere. Quae tam in postea conficiendis
instrumentis quam in his, quae iam scripta nondum autem absoluta sunt, locum habere
praecipimus, nisi iam super his transactum sit uel iudicatum, quae retractari non possunt:
exceptis emptionalibus tantum instrumentis iam uel in scheda uel in mundo conscriptis, ad
quae praesentem sanctionem non extendimus, sed prisca iura in his tenere concedimus. 15
2 Illud etiam adicientes, ut et in posterum, si quae arrae super facienda emptione cuius-
cumque rei datae sunt siue in scriptis siue sine scriptis, licet non sit specialiter adiectum,
quid super isdem arris non procedente contractu fieri oporteat, tamen et qui uendere polli-
citus est, uenditionem recusans in duplum eas reddere cogatur et, qui emere pactus est,
ab emptione recedens datis a se arris cadat, repetitione earum deneganda. D. K. Ivn. 20
CONSTANTINOPOLI DN. IUSTINIANO A. II CONS. a. 528
- 18 IDEM A. MENAE PP. Iudices siue in hac inclita urbe siue in prouinciis ea [B 22, 1, 77
quae disposuimus² (ut possint, si hoc perspexerint, occasione testium in aliis locis degen-
tium litigantes uel procuratores eorum ibi destinare, ut depositionibus sub utriusque partis
praesentia factis res ad eos referatur) etiam in illis seruare uolumus, qui prolatis instru- 25
mentis fidem adhibere exiguntur, ut, si poposcerint in aliis locis id eis facere permitti et
hoc iuste peti iudex inuenerit, similis proferatur sententia, ut, postquam in locis oppor-
tunis fides instrumento data uel minus data fuerit, referatur negotium ad priorem iudicem.
D. VIII ID. APRIL. DECIO VC. CONS. a. 529
- 19 IDEM A. DEMOSTHENI PP. Plures, apochis uel reddituum uel usurarum per- [B 22, 1, 78 30
ceptis, si quando super his fuerit dubitatio exorta, eas habere negando ius agentium
faciunt uacillare, cum coloni ad dominum certantes et sibi iniquam forte libertatem uindi-
P (21, 17. 18) L (ut P) CRM

¹ iunge 4, 2, 17. 4, 20, 18 ² 4, 20, 16

1 permutationum P 2 donationum] donum L |
quos C | donationis P^aL^a? | etiam] etiarum R
3 in] in st L^a 6 completo C^a | postremo a]
postrema P^aR^a, postremo P^aL^aC^aR^aM 7 hoc
ita processerit PL 8 habeant C | aliquid M^a?
11 tam in] tam P^a 14 tantummodo R,
15 L^a | praescriptis C 15 tenere] CM, te-
neri PLR 16 et om. R | super facienda
emptione] CM, supra faciendam emptionem
PLR 17 sint R | in om. R 18 quid]
P^aLC, quod P^aRM | armis L^a | praece-
dente R 19 recusant R^a | qui] . qui P^aL^a,
is qui P^a 20 repetitione] exactione P^aL^a,
petitione C | s. a. Hal. PL | iun.] Hal., iul. PL
21 constantinopoli] Russardus, om. Hal. PL |
dn. ... cons.] Hal., domno iustinian. PL
22 inter c. 17 et 18 D inserit haec: id. a.
demonstheni pp. in bone fidei contractibus nisi
quis dolose uersatus fuerit stricti iuris iudicio
non tenetur. ceterum si aliquid contrarium
pactioni uel deminutum quomodolibet ibidem
apparuerit quod uenditor uel promissor tem-
pore conuentionis ignorauerit ei damnum non

affert. cum iusta et inexcusabilis ignorantia
bone fidei spondenti damnum nullatenus irro-
gat. quae unde ueniant, nescio, certe Iusti-
niani non sunt, sed ex c. 19, ad cuius mar-
ginem antea fortasse adscripta erant, in-
scriptio addita uidetur. in W post c. 17 lege-
batur constit. graeca, postea tamen deletum
hoc loco et adiectum ante c. 17: nec est cur
opinemur cum Wittio Leges rest. p. 179 con-
stitutionem excidisse inter c. 17 et 21: quam-
quam enim c. 21 in BΣ 22, 1, 58 citatur
sub numero αβ, tamen numeri huius editio-
nis confirmantur in BΣ 22, 3, 1, ubi ter
laudatur c. 20, in BΣ 21, 1, 33 et 22, 6, 10
(c. 22) [pp.] p. M, om. PL 23 prospexe-
rint RM 24 festinare P^a 25 seruare]
L^aCRM, seruari PL^a 26 in (ut in R) aliis
om. M^a | id eis] L^aCM, idem PR, inc. L^a |
permitti] L^aCM^a, permittant PL^a, permittat R,
promittatur M^a? | et] et si P^aL^aM^a 27 in-
uenerit] uiderit C 29 s. a. Hal. 30 redi-
tum M^a 31 denegando C 32 libertatem M^a

cantes uel debitores creditoribus suis temporalem praescriptionem opponere cupientes ad
 1 easdem infitiationes perueniunt. Quod resecantes iubemus, ut in praefatis casibus uel
 aliis priuatis similibus, si uoluerit is qui apocham conscripsit uel exemplar cum subscriptione
 eius qui apocham suscepit ab eo accipere uel antapocham suscipere, omnis ei licentia hoc
 facere concedatur: necessitate imponenda apochae susceptori antapocham reddere, ita
 tamen, ut si hoc is qui apocham conscribit facere neglexerit uel non curauerit, nullum ei
 praeiudicium ex eo, quod antapocham non recepit, generetur, cum hoc, quod pro quibus-
 dam introductum est, inferre eis iacturam minime rationi conuenit aequitatis. D. XII¹ κ.
 OCT. CHALCEDONE DECIO VC. CONS.

a. 529

- 20 ¹IDEM A. IULIANO PP. Comparationes litterarum ex chirographis fieri et [BZ 22, 3, 1 p. 519] 10
 aliis instrumentis, quae non sunt publice confecta, satis abundeque occasionem criminis
 1 falsitatis dare et in iudiciis et in contractibus manifestum est. Ideoque sancimus non
 licere comparationes litterarum ex chirographis fieri, nisi trium testium habuerint sub-
 scriptiones et prius litteris eorum fides imponatur uel ex ipsis hoc deponentibus (siue
 cunctis siue omnimodo duobus ex his) siue comparatione litterarum testium procedente, 15
 2 et tunc ex huiusmodi chartula iam probata comparatio fiat. Aliter etenim fieri compara-
 tionem nullo concedimus modo, licet in semet ipsum aliquis chartam conscriptam proferat,
 sed tantummodo uel ex forensibus uel publicis instrumentis uel ex huiusmodi chirographis
 3 quae enumerauimus comparatione trutinanda. Omnes autem comparationes non aliter fieri
 concedimus, nisi iuramento antea praestito ab his qui comparationes faciunt fuerit adfirma- 20
 tum, quod neque lucri causa neque inimicitias neque gratia tenti huiusmodi faciunt com-
 4 parationem. Et hoc obseruari tam in omnibus sacris scriniis nostris quam in apparitione
 omnis sublimissimae praefecturae nec non magisteriae potestatis ceterisque omnibus iudi-
 ciis, quae in orbe nostro constituta sunt, his omnibus in posterum obseruandis. compara-
 tiones etenim iam antea factas retractari extra periculum minime est. D. XIII² κ. APRIL. 25
 CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTA VV. CC. CONS.

a. 530

- 21 IDEM A. IULIANO PP. Cum quidam instrumentum protulerit uel aliam char- [B 22, 1, 79]
 tulam eique fidem imposuerit, postea autem persona, contra quam ista chartula uel instru-
 mentum prolaturum est, quasi falsum hoc constitutum redarguere niteretur, ne diutius dubi-
 tetur, utrum necessitatem ei qui protulit imponi oporteret repetita uice hoc proferre, an 30
 sufficiat ei fides iam pridem approbata, sancimus, si aliquid tale eueniat, eum, qui petit
 eam chartam iterum proferri, prius sacramentum praestare, quod existimans se posse falsum
 redarguere quod prolaturum est ad huiusmodi uenit petitionem. quid enim, si, cum nosset

P (21, 20, 21) L (ut P) CRM

¹ xv (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 175)? ² iunge 4, 20, 19 ³ xv (4, 20, 19)?

1 temporalem R 2 inficationes R^a | in om. C
 3 exempla M^a 4 uel antapocham suscipere)
 CR^bM^b cum B: ὁ ποιῶν ἀποδείξιν δύνῃται ἀπαι-
 τεῖν τὸν τὴν ἀπόδειξιν λαμβάνοντα δοῦναι ... ἴσον
 ... ἢ ἀναγκάζειν αὐτὸν ποιῆσαι αὐτῷ ἀνταποχρῆν,
 om. R^aM^a 5 anteapocham R^a 7 eo] o M^a |
 recipit R | pro busdam M^a 8 eis] is R |
 s. a. Hal. 10 idem] impr. iustinianus S | a.]
 augusti R | iuliano] iohanni S^a | pp.] p. M |
 fieri et aliis] fiere M^a 11 occasione P
 14 et] ut et RM^b, καὶ BΣ (κ.π.) | uel ex]
 I^aL^bC^bR^aM^a? cmm BΣ (κ.π.) ἢ ἔξ αὐτῶν, uel
 ex P^a, uel quibusdam ex L^a, uel C^bR^bM^b
 15 siue omnim.] omnim. C | siue compara-
 tio L^a, siue om. BΣ (κ.π.), agnoscit BΣ:
 καὶ αὐτοὶ οἱ μάρτυρες συνομολογήσωσιν, ὅτι ὑπέ-
 γραψαν, ἢ ἀρνοῦμενοι περὶ ἰδίας χειρὸς ἀπὸ συγ-
 κρίσεως τῶν ἰδίων γραμμάτων ἐλεγχθῶσιν 16 ex
 om. P^a | carcula R | fiat] PL, efficiatur CRM,
 γενιάθω BΣ (κ.π.) | aliter] naturaliter P^aR^bM^a,

ἄλλως BΣ (κ.π.) | enim C 17 concedimus ...
 18 sed ... 19 comparatione trutinanda (tru-
 cinanda LM^a) | ita plane Graeci: συγχωροῦμεν
 ... ἀλλὰ ... τῆς συγκρίσεως γενομένης BΣ (κ.π.) |
 chartulam C | 18 ex hui.] ex om. BΣ (κ.π.)
 19 numerauimus R 20 comparationem CM,
 τὰς συγκρίσεις BΣ (κ.π.) 21 gratiis C, gra-
 tia^a M^a, γάρρι BΣ (κ.π.) | tenti] tenentis P^aL^a?
 22 obseruari] CM cmm BΣ (κ.π.) φυλάττεσθαι,
 obseruare P^aLR | criniis RM 24 postremum
 P^aL^a 25 ante M | s. a. Hal. L et PL ad
 c. 12 26 constantinop.] L utr. loco om.
 Hal. P | horeste P, hor. L | uu. cc.] cc. L
 h. L, om. Hal. et PL ad c. 12 27 impr.
 iustinianus S | pp.] p. M 28 quem L 29 hoc
 om. M^a | constitutum P 31 ei] et P^aL |
 pridem iam CM | petiit C 32 eam om. C |
 chartam iterum] P^aL, cartam P^aM^a, iterum
 cartam CRM^b | proferre M | posse falso PL,
 falsum posse M 33 praelatum R | nosse M^a

deperditam esse chartam uel forte concrematam uel alio modo diminutam, hanc requiri
 1 adsimulans et ad difficultatem productionis respiciens huiusmodi facit petitionem? Et post-
 quam hoc ab actore uel petitore fuerit iuratum et inscriptionum pagina apud competen-
 tem iudicem deposita, tunc necessitatem imponi ei, qui protulit chartam de qua quæritur,
 iterum eam apud iudicem criminis proferre, quatenus possit apud eum crimen falsitatis
 2 uentilari. Sin autem dicat non esse sibi possibile eam ostendere, quia per fortuitos casus
 huiusmodi copia ei abrepta est, tunc subeat sacramentum, quod neque habet eandem char-
 tulam neque alii eam dedit nec apud alium uoluntate eius constituta est nec dolo malo
 fecit, quominus ea appareat, sed re uera ipsa chartula sine omni dolo deperdita est et
 productio eius sibi impossibilis est: et si tale subeat sacramentum, ab huiusmodi necessitate
 3 eum relaxari. Quod si prædictum iusiurandum subire minime maluerit, tunc quasi falsa
 chartula nullas habeat uires aduersus eum, contra quem prolata est, sed sit penitus uacuata:
 neque enim ulterius poenam produci contra eos qui non iurauerunt uolumus, cum forsitan
 4 quidam subtili reuerentia tenti nec uerum sacramentum præstare patiuntur. Eandem
 autem copiam ei præstamus, donec causa apud iudicem uentilatur. si enim iam plenissi-
 mum finem accepit et neque per appellationem suspensa est neque per solitam retractatio-
 nem adhuc lis uiuere speratur, tunc satis durum est huiusmodi querellæ indulgeri, ne in
 infinitum causae retractentur et sopita iam negotia per huiusmodi uiam iterum aperiantur
 et contrarium aliquid nostro eueniat proposito. D. V K. MART. LAMPADIO ET ORESTA 19
 VV. CC. CONS.¹ a. 530.

22 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.

Ἐάν τις ἀπατούμενος ἐν δικαστηρίῳ παραγαγεῖν δικαίωμα οὐ καθ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ [B 22, 1, 80
 καθ' ἑτέρου τινός, συμβαλλόμενον δὲ ἑτέρῳ τινί, παραιτεῖται τοῦτο προαγαγεῖν ὡς ἐκ τούτου

PLCRM: index c. 22 extat in B et omissis §§ 6 et 7 in Synopsi (ed. Zachariae p. 73)

¹ D. x k. Mart. post consulatum Lampadii et Orestis uu. cc. (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 178)?

2 huiusmodo L 4 necessitate R | quo L^a
 6 per om. M^a 7 ei] et R 8 est om. PL
 9 ea om. CM | uera om. C^aM^a | chartula PL,
 carta CRM 10 impossibiles P^a 11 quasi
 qua M^a 12 habet L | poenitus uacuata sit
 PL, si penitus uacuata M^a 13 iurauerint R
 14 quidem M^a | tenenti C^a 16 retractionem
 C^aRM^a 17 in om. P^aLR 18 retrantur M^a,
 retraantur M^b | et sopita] e sospita M^a 19 s. a.
 Hal. | mart.] mal. proponit Buchholtz (Sell,
 Jahrb. II p. 126), uix recte, cum inter
 kalendas April. et d. viii k. Iul. anni 530
 nulla alia constitutio emissa sit 21 con-
 stitutionis graecae nota in libris non ex-
 tat: inscriptionem suppleuimus 20 in BΣ
 extat summa Theodori, in Epanagoga 13, 10
 (= Epan. aucta 11, 18) index hic: Ἐάν τις
 ἀπατούμενος ἐν δικαστηρίῳ προκομίσαι ἴδιον δι-
 καίωμα, βλάβην μὲν ἑτέρῳ τινί παρέχον, ἑτέρῳ
 δὲ συμβαλλόμενον, ὃ δὲ οὐ βούλεται εὐλαβεῖσθαι
 λέγων τὴν ἀπὸ τῆς προαγωγῆς αὐτοῦ βλάβην εἰς
 τὸ οἰκτεῖον διαβαίνουσαν πρόσωπον, ὃ δὲ τὸ δι-
 καίωμα ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπιζητῶν διατείνεται βλάβην
 μὲν οὐδεμίαν ὑφίστασθαι τὸν αὐτοῦ δεσπότην,
 χρήμασι δὲ κλαπέντα ἢ ἄλλοις τις τρόποις οὐκ
 ἀμέμπτους ἀποκλίνοντα πλάττεσθαι αὐτὸν δι' ἰδίαν
 βλάβην μὴ ἐμφανίζειν τὸ ζητούμενον δικαίωμα,
 αὐτὸν δὲ τῇ ἀληθείᾳ διὰ τῆς ἀποκρυβῆς αὐτοῦ
 τὴν ἰσχάτην ζημίαν ὑφίστασθαι· κελευομέν τότε
 τὸν ἔχοντα τὸ δικαίωμα προκομίζειν αὐτό· εἰ δὲ
 ὡς ἀληθῶς βλάβην ἢ μέλλων αὐτὸ προάγειν

ὑφίσταται, μὴ ἀναγκάζεσθαι προκομίζειν αὐτό·
 οὐδὲς γὰρ ἀναγκάζεται βλάπτειν καὶ ζημιῶν ἑαυ-
 τόν. (§ 1) Εἰ μέντοιγε ὁ τὸ συμβόλαιον ἐπιζη-
 τῶν ἐπ' ὠφελείᾳ τῇ ἑαυτοῦ διατείνεται ἐπὶ πλείον
 μηδὲν ζημιουῖσθαι τὸν δεσπότην ἐκ τῆς τοῦ συμ-
 βολαίου προκομίδος, αὐτὸν δὲ ἐκ τοῦ μὴ ἐμφα-
 νίζεσθαι τὰ μέγιστα βλάπτεσθαι, ὅρκον ὁμνυτιῶ
 τηκαῦτα ὁ τὸ συμβόλαιον ἔχων αὐτός, ὡς περὶ
 τὴν ἰδίαν πίστιν (οὐσίαν Epanag. aucta) βλαπτό-
 μενος διὰ τοῦτο τὸν ἐπιζητούμενον οὐ παρέχει
 χάρτην. (§ 2) Ὁ δὲ ὅρκος σὺν τῷ ἀκριβεῖ
 διομνύεσθαι, καὶ ἵνα μὴ τὸ μὴ κερδαίνειν τυχόν
 τὰ ἐπαγγελθέντα αὐτῷ ἐπὶ τῷ μὴ προάγειν
 τὸν χάρτην αὐτὸ τοῦτο οἰκτεῖαν ὑποπλάττοι καὶ
 ὀνομαζοι ζημίαν ἢ τοιοῦτόν τι ὑπαινιττόμενος
 ἄλλο, λεπτομερέστερον ὑπεχέτω τὸν ὅρκον, λέγων,
 ὅτι οὔτε δι' ἑτερόν τι τοιοῦτον, ἀλλ' οὔτε διὰ
 χάριν ἢ διὰ φόβον καθ' οὐ τὸ δικαίωμα ἐπι-
 ζητεῖται, ἀλλὰ δι' οὐδὲν μὲν τῶν εἰρημίων
 παραιτεῖται τὴν προκομίδην τοῦ χάρτου, διὰ δὲ
 τὴν ὡς ἀληθῶς ἐλπίζομένην αὐτοῦ βλάβην ἰδίαν·
 καὶ οὕτω τοῦ ὅρκου προελθόντος μηκέτι ἀπαι-
 τεῖσθαι τὸν χάρτην ἐμφανίζειν. (§ 4) Εἰ δὲ μήτε
 βούλοιο τὸν εἰρημῖνον ὅρκον ὑπέχειν μήτε προ-
 αγαγεῖν τὸ δικαίωμα, γινωσκέτω, [ὅτι] πᾶσαν τὴν
 ἐκ τῆς ἀποκρυβῆς τοῦ συμβολαίου ζημίαν τῇ
 δεομένῃ τῆς ἐκείθεν ὠφελείας οἰκοθεν ὡς μὴ
 βουληθεὶς προκομίσαι τὸ δικαίωμα αὐτὸς κατα-
 θήσει 23 καθ' ἑτέρου] Syn., ἑτέρου B | τινί
 Syn., om. B

βλάβην εὐλαβούμενος, ὁ δὲ ἀπαιτῶν τὸν χάρτην προσερχθῆναι λέγει μηδὲν αὐτὸν ἀδικεῖσθαι,
 ἀλλ' ἢ χρήματα εἰληφέναι παρὰ τῶν μελλόντων ἐλέγχεσθαι ὑπὸ τοῦ προφερομένου δικαιώματος
 ἢ ἑτέραν τινὰ προβάλλεσθαι πρόφασιν, ἑαυτὸν δὲ μεγάλα βλάπτεσθαι μὴ προφερομένου τοῦ
 χάρτου, βούλεται μὲν ἡ διάταξις τὸν ἔχοντα τὸ δικαίωμα προφέρειν αὐτό, εἰ μηδὲν ἐκ τῆς προ-
 κομιδῆς αὐτοῦ μέλλει καταβλάπτεσθαι· εἰ δὲ τῇ ἀληθείᾳ βλάβην αὐτῷ ποιεῖ προφερόμενον τὸ
 δικαίωμα, μὴ ἀναγκάζεσθαι αὐτὸν προκομίζειν αὐτό, ἐπειδὴ συμφέρει αὐτῷ μᾶλλον κρύπτειν ἢ
 δημοσιεύειν αὐτό. Εἰ δὲ ὁ τοῦ συμβολαίου δεόμενος διαβεβαιούται μηδὲν αὐτὸν ἀδικεῖσθαι,
 ὅρκον διδόντω μόνον, ὡς νομίζων βλάβην περὶ τὴν ἰδίαν οὐσίαν ὑπομένειν ἐκ τῆς τοῦ συμβο-
 λαίου προκομιδῆς διὰ τοῦτο παραιτεῖται προκομίσαι. Ἵνα δὲ μὴ αὐτὸ τοῦτο τὸ μὴ κερδάναι
 τὰ ἐπαγγελθέντα αὐτῷ πρὸς τὸ μὴ κομίσαι τὸν χάρτην βλάβην οὐκίαν νομίζῃ, περιεργότερον
 παρεχίτω τὸν ὅρκον, λέγων, ὅτι οὐ διὰ τὸ λαβεῖν χρήματα ἢ ἑτέρον τι διὰ τὸ μὴ προκομίσαι
 τὸν χάρτην ἢ διὰ τὸ ἔχειν ἐπαγγελίαν δόσεως οὔτε διὰ φόβον ἐκείνου, καθ' οὗ ζητεῖται τὸ
 δικαίωμα, οὔτε διὰ φιλίαν αὐτοῦ παραιτεῖται τὴν τοῦ χάρτου προκομιδὴν, ἀλλ' ὡς ἐξ ὀρθοῦ
 περὶ τὴν ἰδίαν οὐσίαν μεγάλα βλαπτόμενος. Ὡς περ γὰρ ὁ νομιζόμενος εἰδέναι τὸ ἀληθὲς περὶ
 τινος ὑποθέσεως ἀναγκάζεται καὶ ἄκων πρὸς μαρτυρίαν, καὶ οὐδὲ εἰ ἐπαγγελίαν ἔχει χρημάτων
 ὑπὲρ τοῦ μὴ μαρτυρῆσαι οὐδὲ εἰ κατὰ φίλων ἔρχεται μαρτυρῆσαι, παραιτεῖται τὴν μαρτυρίαν,
 οὕτως οὐδὲ τὰ συμβόλαια ἀπαιτούμενος προσερχθῆναι οὔτε διὰ τὸ εἰληφέναι τι ἢ ἐπιζῆν λαμ-
 βάνειν οὔτε διὰ φιλίαν τῶν μελλόντων ἐκ τοῦ συμβολαίου βλάπτεσθαι δύναται τὴν προκομιδὴν
 αὐτοῦ παραιτεῖσθαι. Ἄλλ' εἰ μὲν τις ἐπομόσεται μὴ ἔχειν τὸ ζητούμενον δικαίωμα, μηδὲ ὅπως
 ἀναγκάζεσθαι προφέρειν ὅπερ μὴ ἔχει· εἰ δὲ οὐκ ἀνέχεται τὸν τοιοῦτον ὅρκον ὑποσχέιν, πάντως
 ἀναγκάζεσθαι προφέρειν τὸ ἐπιζητούμενον δικαίωμα· εἰ δὲ ἑαυτὸν ἀποκρύψει ὡς μήτε ὁμοῦσαι
 μήτε προαγαγεῖν τὸ δικαίωμα, πᾶσαν τὴν ἐκ τούτου συμβησομένην ζημίαν τῷ δεομένῳ τοῦ
 δικαιώματος οἰκοθεν καταβαλλέτω. Τῶν αὐτῶν κρατούντων καὶ εἰς τὰ ἀργυροπρατικά βρέβια
 ἢ τὰ παρ' ἑτέρων τιῶν συνταττόμενα, ἅπερ τις ἐπιζητεῖ προκομισθῆναι οὐ κατὰ τῶν τὰς
 πυκτὰς ταύτας συντεθεικότων, ἀλλὰ καθ' ἑτέρων τιῶν. Ταῦτα δὲ τότε κρατεῖν ἢ διάταξις
 βούλεται, ὅτι ἐπὶ τῆς αὐτῆς πόλεως διάγουσιν ὁ θέλων προκομισθῆναι τὸ δικαίωμα ἢ τὰς
 πυκτὰς καὶ ὁ τοῦτο λεγόμενος ἔχειν καὶ ὁ δικάζων τῇ ὑπόθεσιν· οὐδὲ γὰρ ἀναγκάζεσθαι δεῖ
 τὸν ἔχοντα δικαιώματα εἰς ἑτέραν χώραν ἐκπέμπειν αὐτὰ ἢ κινδυνεύειν ἐπ' αὐτοῖς διὰ τὴν ἑτέρου
 χρεῖαν. Εἰ μὲντοι καὶ ἐν ἑτέρᾳ χώρᾳ κείμενα τὰ δικαιώματα ἐπιζητεῖ προκομισθῆναι τις παρὰ
 τῷ ἐκδίκῳ τῶν τόπων καὶ ἐν ὑπομνήμασιν ἐμφανισθῆναι πρὸς τὸ λαβεῖν τὴν ἐπὶ τούτων πρᾶξιν
 καὶ χρῆσασθαι αὐτῇ ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ἐν ᾧ δικάζεται, τότε οὐδὲν ἔστι βαρὺ τὸ ἐν αὐτῇ τῇ
 πόλει, ἐν ᾗ ὑπάρχει τὰ δικαιώματα, προσάγεσθαι αὐτὰ καὶ ἐμφανίζεσθαι. Ἐκείνοι δὲ ἀναγκα-
 ζέσθωσαν προφέρειν πυκτὰς ἢ δικαιώματα οἱ καὶ μαρτυρεῖν κατὰ τινων ἀναγκαζόμενοι· καθ'
 ὧν γὰρ προσώπων ἄκων τις οὐ μαρτυρεῖ, κατὰ τούτων οὔτε προκομίζειν πυκτὰς ἢ δικαιώματα
 ἢ ἑτέρον τι ἀναγκάζεται τοιοῦτον. Πρόδηλοι δὲ εἰσιν ἐκ τῶν νόμων οἱ μὴ ἀναγκαζόμενοι κατὰ
 τινων μαρτυρεῖν ἄκοντες καὶ ἐκείνοι, καθ' ὧν οὐκ ἀναγκάζονται τινες μαρτυρεῖν. Οὐδενὶ δὲ
 ἔξεστιν ἄλλως ἀναγκάζειν προφέρεισθαι δικαιώματα εἰ μὴ ἐν αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ, παρ' ᾧ
 κινεῖται ἡ ὑπόθεσις, καὶ τότε δὲ ἀναλώμασι τοῦ ζητούντος γίνεσθαι τὴν προκομιδὴν τῆς πυκτῆς
 ἢ τῶν δικαιωμάτων. Χρὴ δὲ γίνεσθαι τὴν ἐμφάνειαν αὐτῶν πρὸς ἅπαξ μόνον· εἰ δὲ ἅπαξ
 προκομισθέντος τοῦ συμβολαίου ἐπιζητεῖ καὶ δεύτερον γενέσθαι τὴν προκομιδὴν αὐτοῦ ὁ τοῦτο
 δεόμενος, εἰ εὐλογον φανείη τῷ δικαστῇ τὸ καὶ δεύτερον προσερχθῆναι τὸν χάρτην, ὁ δὲ προ-
 κομίσας αὐτὸν ἔδη παραιτεῖται ἀπαρνούμενος τὴν δευτέραν προκομιδὴν λέγων ἀπολωλεκέναι τὸν

B Synopsis (om. § 6. 7)

1 προσερχθῆναι *B* | μηδὲν αὐτόν] *Syn.*, αὐτόν
 μηδὲν *B* 3 μεγάλα βλάπτεσθαι] *Syn.*, κατα-
 βλάπτεσθαι *B* | προφερομένου *B* 4 χάρτου] *B*,
 δικαιώματος *Syn.* 8 ἰδίαν οὐσίαν] *B*, οὐκίαν
 ὑπόστασιν *Syn.* : ἰδίαν πίστιν *Epan.*? (n. s.) 9 τὸ
 om. *B* 10 πρὸς τί] *Syn.*, πρὸ τοῦ *B* | νομί-
 ζοι *II* 13 φιλίαν] τὴν φιλίαν *Syn.* | ἐξ ὀρθοῦ]
ne punita: cf. *glossae nomicae* διόρθως = ἐξ
 ὀρθοῦ 15 χρημάτων *Syn.* 17 τὰ συμβόλαια] *B*,
 τὸ συμβόλαιον *Syn.* 18 τοῦ μελλόντος *Syn.*
 19 ἐπομόσεται *B* 20 τὸν τοιοῦτον] *Syn.*, αὐ-

τὸς τόν *B* 21 ἀναγκάζεσθαι *Syn.* | τὸ ζητούμε-
 νον *B* 22 προαγαγεῖν *Syn.* | δικαίωμα] *B*,
 δ. βουλόμενος *Syn.* 23 τῶν αὐτῶν *seqq.* | *huc*
pertinet BΣ 21, 1, 33: καίτοι δὲ ἐν τῇ κβ' διατ.
 τοῦ αὐτοῦ τίτλου, ὅτι ἐπὶ τῶν τραπεζιτικῶν λόγων
 ἀρκεῖ ὁμοίως ὁ καταγραφεὺς, καίτοι εἰς νοεῖται,
ymosum conf. BΣ A. l.: σημειώσαι, τότε καὶ
 ἐνός μαρτυρία δεκτὴ ἐστίν 33 τινος *Syn.*
 35 τοιοῦτον ἀναγκάζεσθαι *Syn.* 38 γενέσθαι
Syn. 39 τὴν] *Syn.*, καὶ τὴν *B* 40 δευτέραν
 γενέσθαι προκομιδὴν αὐτῶν *B* 42 τόν] καὶ τόν *B*

- 12 χάρτην ἢ ἄλλως πως μὴ ἔχειν εὐχέρειαν τῆς τούτου προκομιδῆς, ὅρκῳ μόνῳ τοῦτο αὐτὸ πιστεύ-
σθω καὶ μηκέτι ἀναγκασθῆναι προφέρειν αὐτόν. Τούτων κρατούντων οὐ μόνον ἐν τῇ βασιλίδι
πόλει, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ πολιτείᾳ.

XXII

R PLVS VALERE QVOD AGITVR QVAM QVOD SIMVLATE
CONCIPITVR R

- 1 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. RVFINO. In contractibus rei ueritas [B 22, 1, 81]
potius quam scriptura prospici¹ debet. PP. III K. IVN. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. SOTERI. Acta simulata, [B 22, 1, 82]
uelut non ipse, sed eius uxor comparauerit, ueritatis substantiam mutare non possunt. 10
quaestio itaque facti per praesidem examinabitur prouinciae. D. X K. MAI. CC. CONSS. a. 294
- 3 IDEM AA. ET CC. MARINAE. Emptione pignoris causa facta non quod [B 22, 1, 83]
scriptum, sed quod gestum est inspicitur. D. K. MAI. SIRMII CC. CONSS. a. 294
- 4 IDEM AA. ET CC. DECIO. Si quis gestum a se fecerit alium egisse scribi, [B 22, 1, 84] 14
plus actum quam scriptum ualet. D. VIII K. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 5 IDEM AA. ET CC. VICTORI. Si falsum instrumentum emptionis conscriptum [B 22, 1, 85]
tibi, uelut locationis quam fieri mandaueras, subscribere, te non relecto, sed fidem habente,
suasit, neutrum contractum in utroque alterutrius consensu deficiente constituisse procul
dubio est. D. XIII K. IAN. CC. CONSS. a. 294

XXIII

20

R DE COMMODATO R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. SISOLAE. Ea quidem, [B 13, 1, 24]
quae ui maiore auferuntur, detrimento eorum quibus res commodantur imputari non solent.
sed cum is, qui a te commodari sibi bouem postulabat, hostilis incursionis contemplatione
periculum amissionis ac fortunam futuri damni in se suscepisse proponatur, praeses prouin- 25
ciae, si probaueris eum indemnitatem tibi promisisse, placitum conuentionis implere eum
compellet. D. VI K. IVN. IPSIS AA. CONSS. a. 293
- 2 IDEM AA. ET CC. AVLIZANO. Cum eum, qui temporalis ministerii causa [B 13, 1, 25]
suscepit ancillam, ad restitutionem eius bona fides urgeat, consequens est socerum tuum
A (22 R 1. 4) P (22. 23 R 1 [2 p]) LCR (22, 3 om. R^a) M: index 21, 22 extat in B et Synopsi

¹ respici (Mommson)?

3 in fine huius tituli desiderari nonnullas
constitutiones non recte uiri docti college-
runt ex corruptis quibusdam citationibus:
nam quae in BΣ 21, 1, 38 laudatur διάτ. κβ',
nulla alia est nisi c. 16, in BΣ 22, 1, 79
pro κβ' διάτ. scribe κβ' διάτ., in BΣ 22, 1, 75
pro κδ' scribe κα' 5 simulante S, simulat R^a,
simulante M^a 6 concipitur om. R^a 7 imp. R |
ualerius SR, ualentinus M | gallius M | aa.]
a. et c. S, om. M 8 prospici] σκοπεῖσθω B |
s. a. PL | pp.] p. PL | iun.] P, m. L 9 imp.]
mp. R | aa. et cc.] et c. S 10 comparaue-
rat PLR 11 quaestione itaque facta PL,
quaestio itaque facta C^aRM^a | praesidem]
P^aL^aCM, praesides R^a, praesidem uel per
iudicem P^aL^aR^b | s. a. Hal.: in PL est sub-
scriptio c. 5 12 aa.] a. R | marinae] SCM,
maximae PLR 13 s. a. Hal. PL | k. mai.]

iii k. mar. PL | cc. om. PL 14 aa.]
a. M | fecerit et al. eg. scribit A: ὁσάκις τὸ
παρ' αὐτοῦ πραχθὲν γράψῃ παρ' ἄλλου γεγόνε-
ναι B 15 s. a. Hal. PL 16 uictorino R
16 fide habente P^a, fidem habentem L 18 sua-
sit] suasit littera quasi legit itera L^a, suasit
..... P^a | alterutriusque PCM^a, inc. L^a |
procul] pro M^a 19 s. a. Hal. PL et PL
ad c. 2 | xiii] Hal., xiii PL h. l., xu PL
ad c. 2 | k. ian. om. PL h. l. 22 imp.]
(imp. R) diocl. et max.] idem PL | aa. et
cc.] aa. et c. S, aa. PLC, om. RM | sisolae]
PLC, sulae S, sicolae R^a, senolae R^b, siso M
23 solent] ualent R 24 hostilis] et h. C
25 periculum L^a 26 probauerit P^a? 27 s. a.
Hal.: in PL est subscriptio c. 3 28 auliz-
ano] L uel L^aCM, aulozona S, aulizano L^a?,
alizano R | misterii M^a

huius rei causa tradidisse ancillam adito praeside prouinciae probare, ut fidem susceptam is aduersus quem supplicas compellatur agnoscere. S. PRID. NON. NOV. IPSIS AA. CONSS. a. 293

3 IDEM AA. ET CC. SOTERAE. De restituendis rebus, quas obligandas pro se [B 13, 1, 26] dederas, postquam debitum fuerit extenuatum, commodati actionem etiam aduersus heredes eius exercere potes. D. III ID. APRIL. SIRMI CC. CONSS. a. 294

4 IDEM AA. ET CC. FAVSTINAE. Praetextu debiti restitutio commodati non [B 13, 1, 27] probabiliter recusatur. D. XII K. DEC. IPSIS CC. CONSS. a. 294

XXIII

R DE ACTIONE PIGNERATICA R

1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. METRODORO. [B 25, 1, 43] 10

Οἱ ἐκ τοῦ ἐνεχύρου ληφθέντες καρποὶ ψηφίζονται εἰς τὸ χρεῖος καί, ἐὰν ἱκανοὶ γίνωνται πρὸς τὸ ὅλον χρεῖος, λύεται ἡ ἀγωγὴ καὶ ἀποδίδεται τὸ ἐνέχυρον. εἰ δὲ καὶ πλείονες εἰσι τοῦ χρεῖος οἱ καρποὶ, ἀποδίδονται οἱ περιττεύοντες.

PP. ID. OCT. APRO ET MAXIMO CONSS.

a. 207

2 IMP. ALEXANDER A. DEMETRIO. Quod ex operis ancillae uel ex pensionibus [B 25, 1, 44] 15 domus, quam pignori detineri dicis, perceptum est, debiti quantitatem releuabit. PP. K. OCT. ANTONINO III ET ALEXANDRO CONSS. a. 222

3 IDEM A. VICTORI. Creditor, qui praedium pignori sibi nexum detinuit, [B 25, 1, 45] fructus quos percepit uel percipere debuit in rationem exonerandi debiti computare necesse habet et, si agrum deteriore constituit, eo quoque nomine pigneraticia actione obligatur. 20 PP. VI ID. DEC. ANTONINO III ET ALEXANDRO CONSS. a. 222

4 IDEM A. HERMAEO ET MAXIMILLAE. Pactum uulgare, quod proposuistis, ut, [B 25, 1, 46] si intra certum tempus pecunia soluta non fuisset, praedia pignori uel hypothecae data uendere liceret, non adimit debitori aduersus creditorem pigneraticiam actionem. PP. XII 24 K. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223

5 IDEM A. DIOSCORIDAE. Si creditor sine uitio suo argentum pignori datum [B 25, 1, 47] perdidit, restituere id non cogitur: sed si culpa reus deprehenditur uel non probat manifestis rationibus se perdidisse, quanti debitoris interest condemnari debet. PP. XIII K. MAI. IVLIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224

6 IDEM A. TROPHIMAE. Quae fortuitis casibus accidunt, cum praecideri non [B 25, 1, 48] 30 potuerant, in quibus etiam adgressura latronum est, nullo bonae fidei iudicio praestantur: et ideo creditor pignora, quae huiusmodi causa interierunt, praestare non compellitur nec a petitione debiti submouetur, nisi inter contrahentes placuerit, ut amissio pignorum liberet debitorem. PP. ID. APRIL. FVSCO ET DEXTRO CONSS. a. 225

7 IDEM¹ A. IVLIANO. Creditor, qui fundos et domos pignori uel hypothecae [B 25, 1, 49] 35 accepit, damnum in decidendis arboribus domibusque destruendis ab eo datum in rationem

A (24 R 2. 4) P (23, 2 suppl. p) LCRM: indez 24, 1 restitutus est ex B Epit. 17, 61 Ecloga 22, 12 Prochiro 16, 2

¹ debuit esse Imp. Gordianus

1 causam R | tradidisse M^o 2 s. a. Hal. M: in L est s. | s.] dat. Hal. | non non. ip[sis] nou. M 3 et cc. om. L | soteriae PL 4 actione R 5 potest P^oL^oC^o | s. a. Hal. et PL ad c. 1 | cc.] PL, ipsi et Hal. 6 et cc. om. PL 7 s. a. Hal.: in PL est subscriptio 24, 1 | cc.] aa. et Hal. 9 pignoratitia PLUR, pigneratica S 10 lex i greca S, constitutio graeca deest (deest om. R) RM, graeca constitutio seueri et antonini aa. ad metrodororum Hal, ad quem inscriptio restituta est 11 πρὸς | εἰς Epit. 13 περιττεύοντες | B addunt δηλονότι κινουμένης τῆς κατὰ τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγῆς 14 s. a. Hal. et PL ad 23, 4 15 a. om. A | opere A, operibus C 16 detinere C |

s. a. Hal. PLM | pp.] dat. Hal. | k.] x k. M 17 ant. a. IIII (IIII om. PL) et | Hal. PL, om. M 19 fructos L | ratione PL 20 pignoratitia PLM^o 21 s. a. Hal. PL | vi id.] Hal., viii k. PL | IIII om. PL 22 hermaeo] SPLR, hereneo C, erine M | maxille S | proposuistis M^o 24 ademit CR, ἀναρῶ B | pignoratitiam PLM^o | s. a. Hal. PL 28 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 6 | et | II et Hal. 30 a.] aa. L^o | rophinae L | praecideri] M^o, prouideri PLCRM^o 32 causa] casu dett. 33 intra L, in R 34 s. a. Hal. et PL ad c. 5 | pp.] pp. viii PL 36 domibusque] in domibusque PLM^o | ratione C

- deducere cogitur et, si dolo uel culpa rem suppositam deteriore fecerit, eo quoque nomine
 1 pigneraticia actione tenebitur, ut talem restituat, qualis fuerat tempore obligationis. Cre-
 ditor autem necessarios sumptus, quos circa res pigneraticias fecit, exigere non prohibetur.
 PP. XIII K. AVG. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 8 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. SATVRNINO. Si nulla culpa seu segnitia [B 25, 1, 50] 5
 creditori imputari potest, pignorum amissorum dispendium ad periculum eius minime per-
 tinet. sane si simulata amissione etiam nunc eadem pignora, ut adseneras, a parte diuersa
 possidentur, aduersus eum experiri potes. PP. VIII K. MART. PRAESENTE ET ALBINO
 CONSS. a. 246
- 9 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. GEORGIO. Pignus in [B 25, 1, 51] 11
 bonis debitoris permanere ideoque ipsi perire in dubium non uenit. cum igitur adseueras
 in horreis pignora deposita, consequens est secundum ius perpetuum, pignoribus debitori
 pereuntibus, si tamen in horreis, quibus et alii solebant publice uti, res depositae sunt,
 personalem actionem debiti reposcendi causa integram te habere. PP. VI NON. MAI. MEDIO- 14
 LANI¹ AA. CONSS. a. 293
- 10 IDEM AA. ET CC. APOLLODORAE. Nec creditores nec qui his successerunt [B 25, 1, 52]
 aduersus debitores pignori quondam res nexas petentes, reddita iure debita quantitate uel
 his non accipientibus oblata et consignata et deposita, longi temporis praescriptione
 1 muniri possunt. Vnde intellegis, quod, si originem rei probare potes, aduersario tenente
 2 uindicare dominium debeas. Vt autem creditor pignoris defensione se tueri possit, extor- 20
 quetur ei necessitas probandi debiti uel, si tu teneas, per uindicationem pignoris hoc idem
 inducitur et tibi non erit difficilis uel solutione uel oblatione atque sollemni depositione
 pignoris liberatio. D. NON. MAI. IPSIS AA. CONSS. a. 293
- 11 IDEM AA. ET CC. AMMIANO. Pignoris causa res obligatas soluto debito restitui [B 25, 1, 53]
 debere pigneraticiae actionis natura declarat. quo iure, si titulo pignoris obligasti mancipia, 25
 per eandem actionem uti potes nec creditor citra conuentionem uel praesidalem iussionem
 debiti causa res debitoris arbitrio suo auferre potest. D. V K. IAN. SIRMI IPSIS CC.² CONSS. a. 294
- 12 IDEM AA. ET CC. HERASCO. Quominus fructuum, quos creditor ex rebus [B 25, 1, 54]
 obligatis accepit, habita ratione ac residuo debito soluto, uel si per creditorem factum
 fuerit, quominus solueretur, pignora quae in eadem causa durant restituat debitori, nullo 30
 spatio longi temporis defenditur. D. XII K. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294

XXV

R DE EXERCITORIA ET INSTITORIA ACTIONE R

- 1 IMP. ANTONINVS A. HERMETI. Seruus tuus pecuniam mutnam accipiendo ita [B 16, 1, 21]
 demum te institoria actione obligauit, si, cum eum officio alicui uel negotiationi exercendae 35

A (24, 12) P (24, 7 [9 p] 10 [11 p] 8. 12. 25) L (24, 7. 10. 11. 8. 9. 25) CRM

¹ in loco error inest ² AA. (Mommson Zeitfolge p. 373)?

1 fecit M 2 pignoraticia PLR 3 sumptus R | pignoraticias PLR 4 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 12: Russardus ad XIII adnotat III 5 impp. CR | et phil. c.] SCR, om. PLM | saturnio M, om. S | culpa L^a II creditorum putari PLⁱ, creditoris imputari C^a, creditorum imputari RM^a? 7 si om. R^a 8 eam R | experire M^a | s. a. Hal. 10 impp.] mp. R | et cc.] et c. S, om. pLURM | georgii S 11 asseueras R^a 12 pignora pLM^a? | pigneribus pLM^a 14 integra p, inc. R^a | s. a. Hal. 16 idem] impp. dioc. et max. PL | et cc. om. PL | appollodoreae C 17 aduersum P^a | pigneris M^a 19 possint RM | potest P^a 20 creditor P^a | pigneris M^a | possit] non posset PL^a? 21 debitum M | pigneris M^a 22 obligatione P^a | depositione sol-

lempni C 23 pignori P, pigneris M^a | s. a. Hal. | aa.] et Hal. 24 aa. et cc.] a. S | pigneris p^aM^a 25 pignoraticiae RM^a | pigneris pLM^a | obligastis pL^aR^a 26 nec] ne pL | praesidalem R 27 debita p^aLⁱ | auferri L | s. a. Hal. p | d. v k. ian. ... cons.] s. u. kalo. p | cc.] cc. et Hal. 28 aa. et cc.] a. S | herasco] ACRM, zanco (Heimbach) uel ianco (Bluhme) S, saturnino (ex c. 8) PL 29 rationem P^a 30 pignora M^a | eadem] ea PL 31 s. a. Hal. et PL ad c. 7 | XII] xu PL | niem. PL, om. Hal. 33 exercitua-ria S | actione et institoria M | et om. S | institutaria S, institutoria P^aL^a: λυττοῦσία et λυττοῦσις Gracii constanter 34 antonius M 35 institutoria P^aL^aC | cum] eum R^a | negotiatione L^a, negotioni R^a

praeponeret, etiam ut id faceret, ei permissum a te probetur. quod si ea actio locum non habet, si quid in rem tuam uersum probabitur, actione in eam rem proposita cogaris exsoluere. PP. VIII K. SEPT. DVOBVS ASPRIS CONSS.

a. 212

- 2 IMP. ALEXANDER A. CALLISTO. Ex contractibus seruorum quamuis de [B 18, 1, 22] peculio dumtaxat domini teneantur, de eo tamen, quod in rem eorum uersum est uel cum 5 institore ex causa cui praepositus fuit contractum est, in solidum conueniri posse dubium non est. PP. III K. MAI. ALEXANDRO A. CONSS.

a. 222

- 3 IDEM A. MARCIAE. Institoria tibi aduersus eum actio competit, a quo ser- [B 18, 1, 23] num mensae praepositum dicis, si eius negotii causa, quod per eum exercebatur, deposita 9 pecunia nec reddita potest probari. PP. NON. MAI. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS.

a. 230

- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ANTIGONAE. Et [B 18, 1, 24. 53, 1, 39] si a muliere magister nauis praepositus fuerit, ex contractibus eius ea exercitoria actione ad similitudinem institoriae tenetur. D. XVI K. NOV. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

- 5 IDEM AA. ET CC. GAIIO. Si mutuum pecuniam accipere Demetrio Domi- [B 18, 1, 25] tianus mandauit et hoc posse probare confidis, ad exemplum institoriae eundem Domitia- 15 num apud competentem iudicem potes conuenire. D. IIII K. NOV. IPSIS CC. CONSS.

a. 294

- 6 IDEM AA. ET CC. ONESIMAE. Qui secutus domini uoluntatem cum seruo [B 18, 1, 26] ipsius habuit contractum, ad instar actionis institoriae recte de solido dominum conuenit. D. XIII K. DEC. CC. CONSS.

a. 294

XXVI

20

R QVOD CVM EO QVI IN ALIENA EST POTESTATE NE- GOTIVM GESTVM ESSE DICTVR, VEL DE PECVLIO SEV QVOD IVSSV AVT DE IN REM VERSO R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. AELIO. Cum filius familias tutor aut [B 18, 2, 13] curator datur, pater tutelae uel negotiorum gestorum iudicio de peculio et de in rem uerso 25 conueniendus est. quod si uoluntate eius filius decurio sit creatus et a magistratibus tutor constitutus, pater in solidum satisfacere cogitur, cum id onus exemplo ceterorum munerum ciuiliu inductum intellegatur. D. VII ID. NOV. DEXTRO II ET PRISCO CONSS.

a. 196

- 2 IDEM AA. ANNIO. Eius rei nomine, quae cum filio familias contracta est [B 18, 2, 14] siue sua uoluntate siue eius in cuius potestate fuit, siue in peculium ipsius siue in rem 30 patris ea pecunia redacta est, et¹ si paterna hereditate abstinuit, actionem nisi in id quod facere possit non dari perpetui edicti interpretatione declaratum est. PP. VIII K. DEC. DEXTRO II ET PRISCO CONSS.

a. 196

P (25, 1. 2. 4...6. 26, 1. 3. 2) L (ut P) CRM

¹ et del.

1 proponeres libri | ei] quod ei P^aL^a? | pro-
missum P^a, permissum L^a 2 actionem C^a |
eam rem] CM, ea re PLR 3 s. a. Hal. M:
in PL est subscriptio c. 4 | VIII k.] uiii M |
asperis M, et aspris Hal. 4 callisto] SP,
callistro L, callisio C, gallisto R, calixto M
teantur L 6 institutore P^aC | propositus
PM^a 7 s. a. Hal. PL: cf. ad u. 8 |
alex. aa. cons. PL, alexandro a. II et mar-
cello cons. (= a. 226) Hal. 8 marciae S,
romae (ex subscr. c. 2?) martiae R^a | in-
stitutoria P^aC | competi M^a 9 dictis R^a
10 s. a. Hal. | clementino Hal. 11 et cc.] R,
om. PLCM | cauticone S 12 nauis] γυνή
μάγιστρον πλοίου προβαλλομένη BΣ 13 insti-
tutoriae P^aL^aC | s. a. Hal. PL et PL ad c. 1 |
d. XVI] PL utr. l, pp. XIII Hal. | k. nou. ...
cons. om. PL h. l. | aa.] PL ad c. 1, cc.

Hal. | cons. om. L ad c. 1 14 cc.] con-
sules C | galo S, gano R 15 haec C | pro-
bari L^aRM | institutoriae P^aL^aC 16 potest
L^aC^a | s. a. Hal. PL | IIII n PL | ipsis om. PL
17 idem aa. om. S | bonisimo S 18 institu-
toriae P^aL^aCRM^a 19 s. a. Hal. PL 21 quod]
quando S | in om. P^a | est om. S | gestum
esse negotium C, gestum om. S 22 dicetur
RM | seu] suo PL^a, uel M 23 aut] et C |
de in rem uerso] in rem uersum est R 24 aa.]
aa. et c. S 27 id] in id C 28 inductus PL |
s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 2 29 idem]
impp. seu. et ant. PLC | aa.] a. et c. S | hian-
nio R | enus L^a 30 eius om. C | in cuius]
cuius PL^aC | potestatis C 31 ea om. C | in
om. M^a 32 s. a. Hal. PLM et PL ad c. 1 |
vni] xiiii L^a ad c. 1, oct. M 33 n om. M |
cons. om. M

- 3 IMP. ANTONINVS A. ARTEMONI. Etiam si non mandante neque subscribente [B 19, 2, 15] neque iubente domina pecuniam mutuam seruo Priscæ dedisses, tamen ea quantitas si in rem dominae eius iustis erogationibus uersa est, de in rem uerso apud suum iudicem cam conueni, consecutus secundum iuris formam id quod tibi deberi apparuerit. D. III K. 4
IVL. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 4 IDEM A. LEONTIO. Si ex contractu patris iussu eius pecuniam accepisti [B 18, 2, 16] teque eius hereditate abstines, frustra uereris, ne a creditoribus eius conueniaris. D. V K. IAN. SABINO ET ANVLLINO CONSS. a. 216
- 5 IMP. ALEXANDER A. ASCLEPIADI. Nulla res prohibet filios familias, si pro [B 18, 2, 17] aliis maiores uiginti quinque annis fidelusserint, actione aduersus eos competenti teneri. 10 sed si dumtaxat de peculio tecum agatur, defensionibus, si quae tibi competunt, uteris. PP. VI ID. DEO. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 6 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS NOB. C. MATRONAE. Si seruus tuus sine permissu tuo accepta pecunia mutua in usurarum uicem habitandi facultatem concessit, nullo iure aduersarius tuus hospitium ex hac causa sibi uindicat, cum te serui 15 factum non obligauerit: et ingrediens rem tuam contra uim eius auctoritate competentis iudicis protegeris. D. XII K. IVL. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CRESCENTI. Ei, qui [B 18, 2, 19] seruo alieno dat mutuam pecuniam, quamdiu superest seruus, item post mortem eius intra annum de peculio contra dominum competere actionem uel, si in rem domini haec uersa 20 sit quantitas, post annum etiam esse honorariam non est ambigui iuris. Quapropter si quidem in rem domini uersa pecunia est, heredes eius conuenire potes de ea summa, quae 2 in rem ipsius processit. Si uero hoc probari non potest, consequens est, ut superstitute quidem seruo dominum de peculio conuenias uel, si iam seruus rebus humanis exemptus est uel distractus seu manumissus nec annus excessit, de peculio quondam aduersus eum 25 3 (1) experiri possis. Alioquin si cum libero rem agente eius, cuius precibus meministi, contractum habuisti et eius personam elegisti, peruides contra dominum nullam te habuisse actionem, nisi uel in rem eius pecunia processit uel hunc contractum ratum habuit. D. NON. APRIL. BYZANTII AA. CONSS. a. 293
- 8 (9) IDEM AA. ET CC. ISIDORO. Si ex alio contractu, non ex illicita mutui [B 18, 2, 21] 30 datione debitor extitisti uel quod patrem tuum in fide suscepisti, tam in patris positus potestate iure teneris, quam etiam morte genitoris tui iuris effectus: et si quidem patris heres extitisti, in solidum, alioquin in quantum facere potes, secundum edicti formam. sed et si emancipatione tui iuris factus es, similiter conueniri te posse debes intellegere. D. VI 34
ID. APRIL. BYZANTII AA. CONSS. a. 293
- 9 (8) IDEM AA. ET CC. DIOGENIO. Si mandator pro filio tuo extitisti uel iussu tuo cum eo quem in potestate tunc habuisti contractum est, intellegis et sorti et usuris te parere P (26, 3. 2. 4. 5 [c p] 7. 9. 8) L (26, 2. 4...7. 9. 8) CRM

1 antonius M | anthemoni S | mandante R^a
2 domina neque iubente PLC: μήτε ὑπογράφουσης] τῆς δεσποίνης BΣ(κ.π.) 4 id] in id R | debere R^a | s. a. Hal. PL | d. III K.] pp. III n. PL 5 II om. Hal. | cereali Hal. 6 aa. PLR | leontio] PLM, leucio S, leoticio C, lucio R 7 abstinens PL | s. a. Hal. PL | d.] pp. PL 8 sabino et anulio L, messala et sabino Hal. 9 asclepiade S 11 si quae t. comp. defensionibus C | competetur P^a, competent P^aL^a? 12 s. a. Hal. M: in PL est subscriptio c. 8 | pp. VII ID. seb. reliquis omissis M 13 ualerius S, ualentinus CM | gallius CM | aa. om. M | et om. LC | ualerius SM, ualer. p, ualis C | nob.] pL, nobilis C, om. SRM | c.] consul' C, om. M | matrona R 14 permissu pLCR^a | mutua] tua L^a | uice pLM 15 concessit] conuertit pL 16 auctoritates pL^a? 17 s. a. Hal. pL | pp. XU K. omissis reliquis pL 18 et cc. om. CM |

rescienti R 19 superest bis L^a, semper est M^a 20 competentem C^a 21 honoraria R | non] esse non C | in rem si quidem C 22 ost pecunia C 23 ut] et PL^a? 24 conueniatur L^a 25 quondam om. P^aL^a 26 experire PL | rem agente] remanente (—ti I^a) P, rem agentis L^a 27 provides libri | habuisse om. P^a 28 hunc] in hunc P^a | s. a. Hal. 30 ordinem c. 8 et 9, qui est in SCRM, non recte inuertere edd. cum PL probant et transpositio subscriptionum in libris epitomatis et dies constitutionum, cf. BΣ 18, 2, 14 sch. 75 | alio] alieno P^aL^a? 31 in fide] fide PL, in fidem M 32 tui] sui RM^a | patri L^aM^a 33 dicti C^a? 34 emancione M^a | tui] sui RM^a? | inintelligere M^a | s. a. Hal. PL et PL ad c. 5 | d.] s. PL h. l. 35 aa.] PL h. l. cc. Hal., om. PL ad c. 5 36 diogenio] PLC, dionisie S, diogeni RM 37 potestatem CL^a | parcere P^a, parere L^a, parare C

oportere, si te his omnibus obligasti, ut res quae pignoris iure detinentur liberari possint. quod si fideiussor creditae pecuniae intercessisti, teneri te ex ea obligatione explorati iuris est. D. III K. MAI. CC.¹ CONSS.

a. 294

- 10 IDEM AA. ET CC. APHRODISIO. Si liberam peculii administrationem habentes B 18, 2, 22 equas cum fetu de peculio serui uenundederunt, reprobandi contractum dominus nullam
1 habet facultatem. Quod si non habentes liberam peculii administrationem rem dominicam eo ignorante distraxerunt, neque dominium, quod non habent, in alium transferre possunt neque condicionem eorum seruilem scientibus possessionis iustum adferunt initium: unde non immerito nec temporis praescriptionem huiusmodi possessoribus prodesse manifestum est, ideoque res mobiles ementes etiam furti actione tenentur. D. V NON. OCT. SIRMI
CC.¹ CONSS.

a. 294

- 11 IDEM AA. ET CC. ATTALO. Cum ancilla contrahenti, quam iure non obligari constat, aduersus dominum in quantum locupletius eius peculium factum est ea superstite ac post mortem intra utilem annum dandam actionem non ambigitur. D. PRID. K. DEC. SIRMI
CC.¹ CONSS.

a. 294

- 12 IDEM AA. ET CC. VICTORI. Dominum per seruum obligari non posse ac B 18, 2, 24 tantum de peculio (deducto scilicet, quod naturaliter seruus domino debet) eius creditoribus dari actionem uel, si quid in rem eius uersum probetur, de in rem uerso edicto perpetuo declaratur. D. XIII K. FEBR. SIRMI CC. CONSS.

a. 294

- 13 ²IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. IOHANNI PP. Dominos ita Th. 2, 31, 1 B 18, 2, 25 20
constringi manifestum est actione praetoria, quae appellatur quod iussu, si certam nume-
1 rari praeceperint seruo actoriae pecuniam. Igitur in perpetuum edictali lege sancimus, ut, qui seruo colono conductori procuratori actoriae possessionis pecuniam mutuam det, sciat
2 dominos possessionum cultoresue terrarum obligari non posse. Neque familiares epistulas, quibus homines plerumque commendant absentem³, in id trahere conuenit, ut pecuniam⁴, 25
quam non rogatus fuerat, impendisse⁵ pro praediis mentiatur, cum, nisi specialiter ut pecu-
3 niam praestet⁶ a domino fuerit postulatus, idem dominus teneri non possit. Creditaque quantitate multari uolumus creditores, si huiusmodi personis non iubente domino nec
4 fideiussoribus specialiter acceptis fuerit credita⁷ pecunia. Sane creditori licen- Th. 2, 32, 1
tiam damus⁸, ut, si liber a rationibus quas gerebat⁹ fuerit inuentus actor seruus procu- 30
ratorue praediorum, utilis actio pateat de peculio. D. V ID. IUL. RAVENNAE HONORIO XIII
ET THEODOSIO X AA. CONSS.

a. 422

P (26, 9. 8. [10 p] 11...13) L (26, 9. 8. 10...13) CRM

¹ AA. (= a. 293: Mommsen)? ² iunge 2, 13, 2. 4, 4, 1. 8, 15, 8. 11, 48, 17. 12, 60, 4
³ commendantur absentium Th. ⁴ quoque ins. Th. ⁵ se ins. Th. ⁶ commodet Th.
⁷ commodata Th. ⁸ sane c. l. damus] hoc quoque creditoribus non negamus Th. ⁹ rege-
bat (u. i.)?

1 his om. R | pigneris M^a | librari P^a 3 s. a. Hal.: in PL est subscriptio 27, 2 4 aphrodisio] SR, fra-disio p^a, fraudisio p^bL, phrodisio C, anfrodisio M^a 5 aequam C, quas M^a | de peculio cum fetu CRM | uenundederint C, uendiderunt R^b | dominis C^a 6 habent p, h^at L^a | peculii om. C | domini pL^a 7 ignorante eo CRM | possint pL^aR^aM^a 8 condicionem L^a | serui pL^aM^a | possessionis C^a, possessioni C^b | initium] iudicium C^a 9 praescriptione R | huiusmodi L^a 10 ementes] a seruo ementes p^bL | s. a. Hal.: in pL extat s. non. omissis reliquis 12 et cc. om. PL 14 s. a. Hal. PL | prid. k. dec.] pri. d. P, pri. L | sirmi cc. cons.] cc. cons. Hal., sir.

ss. PL 16 uictori] SR^bM^a, latroni P^a, lactori P^bLR^a, lictori C 18 uersum] conuersum CM | rem] re P 19 s. a. Hal. PL | sirmi cc. cons. om. PL 20 honoribus M^a | pp. om. PL 22 auctoriae P^a 23 actoriae] actori quodue C^a | sciant C 24 dominus M 25 id] his R^a? | tradere PL^a 26 menciantur M 27 posset. L^a, poss. C^a, possunt R^a | que om. P^a 28 quantitate L^a 29 licentiam om. L^bR^aM^a 30 liber a rationibus] CRM^a, libertationibus P^aL^a?, liberationibus P^aP^bL^aM^a | fuerit quas regebat Th. | seruus] et s. C 31 s. a. Th. utroque loco Hal. PL | iul. ... 32 cons. om. PL | hon. x et th. vi aa. cons. Hal.

XXVII

R PER QVAS PERSONAS NOBIS ADQVIRITVR R

- 1 ¹IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MARCELLO. Excepta possessio- B 16, 9, 13
nis causa per liberam personam, quae alterius iuri non est subdita, nihil adquiri posse
1 indubii iuris est. Si igitur procurator non sibi, sed ei, cuius negotia administrabat, redinte-
gratae rei vindicationem pactus est idque pactum etiam stipulatio insecuta est, nulla domino
obligatio adquisita est. seruis autem res traditae dominis adquiruntur. D. K. IVL. IPSIS
III ET III AA. CONSS. a. 290
- 2 (3) IMP. IVSTINIANVS A. IULIANO PP. Si duo uel plures communem seruum B 16, 9, 14
habeant et unus ex his iussit, ut nomine suo seruus ab aliquo stipuletur decem puta 10
aureos uel aliam rem, ipse autem seruus non eius nomine² qui iussit, sed alicuius³ ex
dominis suis mentionem fecit et nomine illius stipulatus est, inter antiquam sapientiam
quaerebatur, cui adquiritur actio et lucrum, quod ex hac accidit causa, utrumne ei qui
1 iussit an ei cuius seruus mentionem fecit an ambobus. Cumque ex omni latere magna
pars auctorum multum effudit tractatum, nobis uerior eorum sententia uidetur, qui domino 15
qui iussit adferunt stipulationem et ei tantummodo adquiri dixerunt, quam aliorum, qui in
alias opiniones deferuntur. neque enim malignitati seruorum indulgendum est, ut liceat
eis domini iussione contempta sua libidine facere stipulationem et ad alium dominum, qui
eum forsitan corripit, alienum lucrum transferre: quod neque ferendum est, si seruus
impius domino quidem qui iussit minime oboediendum existimauerit, alii autem, qui forsitan 20
2 ignorat et nescit, repentinum adducit solacium. Quod enim saepe apud antiquos dicebatur
iussionem domini non esse absimilem nominationi, tunc debet obtinere, cum seruus iussus
ab uno ex dominis stipulationem facere sine nomine stipulatus est: tunc etenim soli ei ad-
quiri qui iussit: sin autem expresserit alium dominum, soli illi necesse est acquisitionem
celebrari: multo etenim amplius oportet ualere dominici nominis mentionem quam herilem 25
iussionem. D. XV K. DEC. LAMPADIO ET ORESTA VV. CC. CONSS. a. 530
- 3 (2) IDEM A. IOHANNI PP. Cum per liberam personam, si pecunia alterius B 16, 9, 15
nomine fuerit numerata, adquiritur ei cuius nomine pecunia credita est per huiusmodi
numerationem condictio, non autem hypotheca uel pignus, quae procuratori data uel sup-
posita sunt, dominis contractus adquiritur, talem differentiam expellentes sancimus et con- 30
ditionem et hypothecariam actionem uel pignus ipso iure et sine aliqua cessione ad
P (27 R 1. 2 [3 p]) LCRM (CR transpon. 27, 3. 2)

¹ cf. 4, 35, 9 ² nomine del. (Hal.) ³ alius cuius?

2 adquiritur nobis PL, nobis adquiritur R
3 aa.] aa. et c. S 5 iuris P^a | m] eius P^a
6 uendicionem M^a | factus C^a | idque] id
quod L^aR^a | astipulatio C^a 7 seruus C^aR^a |
queruntur R^aM | s. a. Hal. PL | d.] pp. PL
8 IIII et III aa.] et Hal. | cons. om. PL
9 ordinem c. 2 et 3, quem secuti sumus, tuen-
tur pLMB et BΣ 8, 2, 68 (Thal.), consen-
tiunt inscriptiones et dies c. 3, quem per-
tinere ad a. 531 ideo certum est, quia nulla
alia constitutio kalendis Nou. 530 data est
(cf. Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 169).
diuersum ordinem habent SCR habuitque
epitomator Codicis, qui subscriptionem c. 2
ad 26, 9 adiecit: praeterea c. 3 sub nu-
mero β citatur in BΣ 8, 2, 68 (Anonymi) BΣ
23, 1, 9 (p. 599. 600) BΣ 23 1, 46: at uereor,
ne numeri ab editoribus mutati sint | imp. R |
iuliano] ioh. S, menae R 10 habent R
11 aureis C 12 fecit mentionem CRM | anti-
quam] a. stipulationem R^a 14 fecit mentio-
nem CRM 16 aliorum] alios P^aL' 17 de-

ferunt PL^a 18 eis] ei L, om. P^a | ius-
sionem P^a | stipulationes CRM, postulatio-
nes R^a | ad om. P^a 19 alienum] in alie-
num P^aC 20 forsitan] et f. CM ut uidetur
cum BΣ ὅστις ἴσως καὶ ἀγνοεῖ εἰ καὶ ... ἐν
ἀλφειδίαν 22 debeat C 23 uno] imo M^a | sine]
et sine PL, inc. R | enim M | adquiri ei
CRM 24 acquisitionem] stipulationem M^a
25 celebrare M^a | dominici R^a 26 s. a.
Hal. PL et PL ad 26, 9 | xui PL utroque
loco | dec. om. P h. l. | lampadio ... cons.
om. PL h. l. | oresta] Hal., hr. P ad 26, 9,
hor. L ad 26, 9 | cons. om. PL ad 26, 9
27 idem] imp. iustinianus S | a.] aa. CR |
iuliano M | pecuniam C^a 28 fuerit ... no-
mine om. R^a | credita] tradita pL: ἰδανείσθη-
σαν BΣ (κ.π.) 29 pingus L | uel] pL, siue
CRM 30 et om. BΣ (κ.π.) 31 hypothe-
carum pL: pignus] RM cum BΣ (κ.π.) τὸ
ἐνέχυρον, pignoris pLC | cessatone P^a, cessio L,
cessatione M^a: κελύσειας (= iussione) BΣ
(κ. π.), sed ἐκχώρησιν B

- 1 dominum contractus peruenire. Si enim procuratori necessitas legibus imposita est domino contractus cedere actionem, quare non ab initio quemadmodum in personali actione cessio superuacua uidebatur, non etiam in hypothecis et pignoribus simili modo dominus contractus habeat hypothecariam actionem seu pignoris uinculum uel retentionem sibi adquisitam? D. K. NOV. LAMPADIO ET ORESTA VV. CC. CONSS.¹ a. 530

XXVIII

R AD SENATVS CONSVLTVM MACEDONIANVM R

- 1 IMP. PERTINAX A. ATILIO. Si filius, cum in potestate patris esset, mutuam [B 18, 4, 21 a te pecuniam accepit, cum se patrem familias diceret, eiusque adfirmationi credidisse te iusta ratione edocere potes, exceptio ei denegabitur. PP. X K. APRIL. FALCONE ET 10 CLARO CONSS. a. 193
- 2 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. SOPHIAE. Zenodorus cum sui iuris esse [B 15, 4, 11 publico uideretur aut patris uoluntate contraxit aut in eam rem pecuniam accepit, quae patris oneribus incumberet, uel suae potestatis constitutus nouatione facta fidem suam obligauit uel alias agnouit debitum, non esse locum decreto amplissimi ordinis rationis est. 15 PP. V K. MART. SATVRNINO ET GALLO CONSS. a. 198
- 3 IDEM AA. MACRINO. Si filius familias aliquid mercatus pretium stipulanti [B 18, 4, 11 uenditori cum usurarum accessione spondeat, non esse locum senatus consulto, quo fenerare filiis familias prohibitum est, nemini dubium est: origo enim potius obligationis 19 quam titulus actionis considerandus est. PP. ID. MART. SATVRNINO ET GALLO CONSS. a. 198
- 4 IDEM AA. CYRILLAE. Si permittente patre filio familias pecuniam mutuam [B 18, 4, 24 dedisti, senatus consulti potestas non interuenit, et ideo persecutio pignoris quod in bonis patris fuit non denegabitur, praesertim cum eidem filius heres extiterit, modo si nullus alius iure conuentionis ratione temporis et ordinis potior apparuerit. PP. XII K. MAI. 24 FABIANO ET MUCIANO CONSS. a. 201
- 5 IMP. ALEXANDER A. SEPTIMIAE MUSAEE. Macedoniani senatus [Greg. 3, 8, 1 B 18, 4, 26 consulti auctoritas petitionem eius pecuniae non impedit, quae filio familias studiorum uel legationis causa alibi degenti ad necessarios sumptus, quos patris pietas non recusaret, 1 credita est. Sed ex contractu filii post mortem eius de peculio actio in patrem compe- 2 tere ita demum potest, si anni utilis spatium petitionem non impedit. Sane si iussu patris 30 datum mutuum probetur, nec in quos usus uersa sit pecunia disquiri necesse est et perpetua
- P (27. 28 R 1. 3 [4 p] 5) L (27. 28 R 1. 3...5) CRM

¹ d. k. Nou. post consulatum Lampadii et Orestis uu. cc.?

1 procurator R^a 2 quare non ... 3 non etiam] ita plane BΣ (κ.π.): διὰ τὴν μὴ ἐξ ἀρχῆς ὥσπερ ἐπὶ τῆς προσωπικῆς ἀγωγῆς ἢ ἐκχώρησις περὶ τὴν δοξὴν, μὴ ἐν ταῖς ὑποθήκαις | in om. p^a 3 in om. pL^aC^a | pignoribus pLM^a 4 habebat R | pigneris pL^aM^a 5 s. a. Hal. pL | lampadio ... cons. om. pL 7 senatum SPL | consultus M 8 pertinax] sic libri cum S, aelius pertinax Hal. | aetilio M | filius] Primus uidetur legisse BΣ (κ.π.): ἰὼν Πρίμος ὑπεχούσιος ὡς ἐδανίστατο | adesset P^aL^a? 9 a om. C^a | affirmatione (sic) P^a, adfirmatione C 10 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 5 12 aa.] aa. et cc. S | sophio et zenodoro S, asofie M^a | zenodorus R^a 13 publice dett. (P^a) male: publicum intellege fiscum | uidebatur M | uoluntatem C^a | contraxit] uel contractum pater ratum habuit addunt B: ἢ τὸ παρ-

δὲν ὁ πατὴρ ἀπέδεξε, ex interpretatione ut uidetur 14 constitutus M^a 15 ratio C^a 16 s. a. Hal. 17 aa.] a. SPLC | stipulati P^a 18 actione R^a | senatui PL | fenerari C 19 filius L^a | prohibitum R 20 quam om. C^a | s. a. Hal. 21 aa.] a. CM 22 senatum C^a | pigneris pLM 23 idem pL, eiusdem R^a: αὐτὸ BΣ (κ.π.) 24 ordinis] CRM cum BΣ (κ.π.) τὰς τοῦ χρόνου καὶ τῆς τάξεως λογισμῶς, ordine pL | s. a. Hal. p | pp. xu omissis reliquis p 26 a. om. M | septimiae] Greg., om. libri 27 petitionem eius L^a, eius petitiones R 28 agenti Greg. | sup- tus P | recusat L^a, recusare C^a 29 patre C 30 impendit C 31 mutuum] ei Greg.: τὸ δάνειον B | iniquos L^a | et] Greg. cum BΣ (κ.π.): καὶ διηνεικῆς, sed libri cum B: ἀλλὰ διηνεικῆς

in patrem etiam mortuo filio actio est. PP. PRID. K. MART. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS.

a. 230

- 6 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. THEOPOMPO. Si filius tuus in potestate [B 16, 4, 26] tua agens contra senatus consultum Macedonianum mutuum sumpsit pecuniam, actio de 1 peculio aduersus te eo nomine efficaciter dirigi nequaquam potest. Quod senatus consulti 5 auxilium, licet filii familias meminit, ad nepotes et ad pronepotes porrigitur. PP. VI NON. MART. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS.

a. 245

- 7 IMP. IUSTINIANVS A. IULIANO PP. Si filius familias citra patris iussionem [B 16, 4, 27] uel mandatum uel uoluntatem pecunias creditas acceperit, postea autem pater ratum habuerit contractum, ueterum ambiguitatem decidentes sancimus, quemadmodum, si ab 10 initio uoluntate patris uel mandato filius familias pecuniam creditam accepisset, obnoxius firmiter constituebatur, ita et si postea ratum pater habuerit contractum, ualidum esse huiusmodi contractum, cum testimonium paternum respuere satis iniquum est. necesse est enim patris ratihabitionem principali patris mandato uel consensui non esse absimilem, cum nostra nouella lege¹ et generaliter omnis ratihabitione prorsus² trahitur et confirmat ea ab 15 initio quae subsecuta sunt. et haec quidem de priuatis hominibus sancienda sunt. Sin autem miles filius familias pecuniam creditam acceperit, siue sine mandato uel consensu uel uoluntate uel ratihabitione patris, stare oportet contractum, nulla differentia introducenda, ob quam causam pecuniae creditae uel ubi consumptae sunt. in pluribus enim iuris articulis filii familias milites non absimiles uidentur hominibus qui sui iuris sunt, et 20 ex praesumptione omnis miles non credatur in aliud quicquam pecunias accipere et expendere nisi in causas castrenses. D. XII.³ K. AVG. LAMPADIO ET ORESTA VV. CC. CONSS.

a. 530

XXVIII

R AD SENATVS CONSULTVM VELLEIANVM R

- 1 IMP. ANTONINVS A. LVCILLAE. Mulieribus, quae alienam obligationem sus- [II 26, 7, 65] 25 ciunt aut in se transferunt, si id contrahentes non ignorant, senatus consulto subuenitur. sed si pro aliis, cum obligatae non essent, pecuniam exsoluunt, intercessione cessante repetitio nulla est. PP. NON. DEC. CARVITI⁴ DVOBVS ASPRIS CONSS.
- 2 IDEM A. NEPOTIANAE. Frustra senatus consulti exceptione, quod de inter- [B 26, 7, 66] 30 cessionibus feminarum factum est, uti temptasti, quoniam principaliter ipsa debitorum fuisti. eius enim senatus consulti exceptio tunc mulieri datur, cum principaliter ipsa nihil debet, sed pro alio debitore apud creditorem eius intercessit: sin autem pro creditore suo aliis se obligauerunt uel ab eo se uel debitorem suum delegari passae sunt, huiusmodi
- P (28, 5...7 pr. 29 [R p] 1 [2 p]) L (28, 5...7 pr. 29) CRM

a. 212

¹ 5, 16, 25 ² retrorsus? ³ XII fortasse delendum est (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 178) ⁴ Carnuti (Mommson)?

1 in] etiam in L^a, om. C^a | mortuo] mortuo eo Greg.: μετά θάνατον τοῦ πατρὸς BΣ (κ.π.) | s. a. Greg. Hal. PL et PL ad c. 1, sed in L ad c. 1 plane erasa est | pp. om. P ad c. 1 | mart.] Greg., mai. Hal. P utr. l. L | agricola... 2 cons. om. PL h. l., et clem. cons. om. Ph. l. | clementino Greg. Hal. 3 impp. R | a. om. M | et phil. c.] SR, om. PLCM 6 et ad] CRM, ad PL | s. a. Hal. PL | pp. om. PL 7 a. om. PL | tician. PL | cons. om. PL 8 a.] a. et c. S, om. M | iuliano] ioh. S, tulliano C 10 dicentes C^a | quemadmodum P^a | si ab] sub R^a 12 et] ut P^a 13 iniquum est] iniquum R^a 14 rat. princ. patris om. C^a |

consensu CR^a 15 omnes R^a | ratihabitione C^a | ab initio quae] L^a C^a RM^a, quae ab initio PL^a C^a M^a 19 creditae] datae C 20 filius f. miles (milites R^a) non absimilis uidetur R | et ex] ex R 21 creditur C 22 s. a. Hal. 24 senatum SpLM | uelleianum] cf. Mommson ad Dig. 16, 1 rubr. 25 antonius M | lucillo S | obligatione L 27 exolunt M^a 28 s. a. Hal. PL | caruiti duobus aspris] P, caruntio nobis aspris L, gentiano et basso Hal. 29 neptiano S | de om. pL 30 factus p^a 31 enim om. R | consulum R^a 33 obligauerint RM | suum debitorem pL

senatus consulti¹ auxilium non habent. PP. III ID. AVG. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS.

a. 213

- 3 IDEM A. SERVATO. Si, cum ipse mutuum pecuniam acciperes, mater tua [B 26, 7, 67] contra amplissimi ordinis consultum fidem suam interposuit, exceptione tueri potest. PP. III ID. AVG. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS.

a. 213

- 4 IMP. ALEXANDER A. ALEXANDRIAE. Senatus consultum locum habet, siue [B 26, 7, 68] eam obligationem, quae in alterius persona constitit, mulier in se transtulerit uel participauerit siue, cum alius pecuniam acciperet, ipsa se constituit ab initio ream, quod et in rerum earum pro aliis obligationibus admissum est. Sed si praedia tua annis maior uiginti quinque uendidisti et pro marito pecuniam soluisti, deficit auxilium senatus consulti. PP. VI K. IAN. MAXIMO II ET AELIANO CONSS.

a. 223

- 5 IDEM A. POPILIAE. Si sine uoluntate tua res tuae a marito tuo pignori datae [B 26, 7, 69] sunt, non tenentur, quod si consensisti obligationi sciente creditrice, auxilio senatus consulti uti potes, quod si patientiam praestitisti, ut quasi suas res maritus obligaret, decipere uoluisti mutuum pecuniam dantem et ideo tibi non succurratur senatus consulto, quo infirmitati, non calliditati mulierum consultum est. D. XV K. IUL. IULIANO ET CRISPINO CONSS.

a. 224

- 6 IDEM A. TORQUATO. Si mater, cum filiorum suorum gereret patrimonium, [B 26, 7, 70] tutoribus eorum securitatem promiserit et fideiussorem praestiterit uel pignora dederit, quoniam quodammodo suum negotium gessisse uidetur, senatus consulti auxilio neque ipsa neque fideiussor ab ea praestitus neque res eius pigneratae adiunantur. Sin autem tutore se excusare uolente ipsa se interposuit indemnitate ei repromittens, auxilio senatus consulti uti minime prohibetur. Sin uero tutores petiit et sponte periculum suscepit, quominus teneatur, auctoritate iuris tuetur. PP. VI ID. OCT. MODESTO ET PROBO CONSS.

a. 228

- 7 IMP. GORDIANVS A. VIVIANO. Si sciens creditor a marito propter proprium [B 26, 7, 71] debitum fundum mulieris, licet ea consentiente, pignori accepit, propter senatus consulti auxilium uendendo eum dominium mulieri auferre nequiuit, nec tibi necesse est praestito pretio emptori uindicare, si matri heres extitisti. PP. XII K. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS.

a. 238

- 8 IDEM A. TRYPHONI. Si paternam obligationem non tantum masculini sexus, [B 26, 7, 72] uerum etiam filiae emancipatae in se receperunt, quamuis filiae uirilibus obligationibus eximantur propter exceptionem, quae ex senatus consulto Velleiano descendit, tamen filios in id quod se obligauerunt teneri filiarumque subducta persona patrem in id conueniri posse, in quo conueniretur, si filiae non intercessissent, dubium non est. Pignora tamen patris, etsi in posteriorem obligationem accepta sunt, sine dubio tenentur: sed et si in priore fuerunt, quatenus ad patrem per restitutoriam actionem redit, hactenus tenebuntur. PP. NON. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS.

a. 238

P (29 [2 p] 3 [7 p] 5 post 25) L (29, 2. 3. 7. 5 post 25) CRM

¹ senatus consulti del.

1 s. a. Hal. pL et M, ubi legitur post inser. c. 3 [III] Hal. pL, IIII M | id. ... 2 cons. om. pL | antonino a. IIII] antoni M^a, antonio M^a 3 a.] aa. R | cum] cum tu CM^a 4 amplissimum C | consultum] senatus c. R^a | tueri] PLM^a, tueri se CM^a, se tueri R, cf. u. 23 5 s. a. Hal. PL (in L fere crasa est) | antonio ... cons.] gandarum uel gandarum P^a, d in t emend. P^a, gandarum L 7 persona om. R^a | consistit R | participauerunt C^a, participauit M^a 8 aliis R^a | acceperit RM | ipsa] pecuniam ipsa R^a? | se const.] CM, const. se R 9 rerum] rebus C | suarum R^a? | sed] sed et R | annis maior] R, maior annis CM 10 et om. R | soluisti] s. et R^a 11 s. a. Hal. 12 a.] aa. P | popiliae] C, poplianae S, pupillae PLR, apopilie M | si om. M^a | pignerit M^a 13 obligatione P^a 15 succurratur CM^a | quod PL^a 16 s. a. Hal.: in PL est subscriptio c. 22 | et] II et Hal. 18 pig-

nera M | dedit] siue pecuniam dedit M^a 19 uidentur C^a 20 pignoratae R, pignere M^a | tutore om. C^a 21 se ipsa C | ei om. C 22 prohibentur C | sin] CR, si M | suscepit] M^a, suscepisset CRM^a 23 s. a. Hal. M | vi] oct. M 24 a. om. p 25 consentiente] p^aL^aR, consente p^a, sciente L^a, consentiente obligari eum CM^a, consenciente M^a | pignerit p^a | senatum (-tus C^a) consultum C 26 dominium mulieris] de dominio mulieris C, domonio mulieris M^a | nequid pL^a, nequid M^a 27 emptori R^a | uindicari L^a | matres R^a | s. a. Hal. pLM | pp. om. M | k. oct. ... cons. om. pL 28 tryphoni M 29 filiae uirilibus] filii uirilibus M^a? 30 extimantur R^a 31 se om. R 32 quod M | non om. R^a | pignora CM^a 33 etsi] et μὲν ἐλθὺν τὴν δαυτίαν ἐνοχλὴν ἰδοῦσαν B | posteriore obligatione M 34 priorem C^a | per om. C^a 35 s. a. Hal.

- 9 IDEM A. PROCVLO. Quamuis pro alio soluere possit mulier, tamen si prae- [B 26, 7, 73] cedente obligatione, quam senatus consultum de intercessionibus efficacem esse non ainit, solutionem fecerit eius senatus consulti beneficio munitam se ignorans, locum habet repetitio. PP. NON. IVL. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 10 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. TRYPHAENAE. Si aduersarius tuus non [B 26, 7, 74] cum marito tuo, sed tecum negotium gessit, reliqua conductionis, quae dicis esse contracta, obtentu eiusmodi obligationum non potes recusare. enimvero si, cum eodem fundos non tibi, sed marito tuo locaret, personam tuam ut idoneam secutus est, beneficio amplissimi ordinis, quod est factum de intercessionibus feminarum, te tueri potes. PP. XVIII K. SEPT. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 11 IDEM A. THEODORAE. Etiam constante matrimonio ius hypothecarum seu [B 26, 7, 75] pignorum marito remitti posse explorati iuris est. PP. VIII K. OCT. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 12 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. SEPIDVCAE. Si dotare filiam uolens [B 26, 7, 76] genero res tuas obligasti, pertinere ad te beneficium senatus consulti falso putas: hanc enim causam ab eo beneficio esse remouendam prudentes uiri putauerunt. PP. VIII K. MART. TVSCO ET BASSO CONSS. a. 258
- 13 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CONDIANAE. Si fenestris pecunia [B 26, 7, 77] iuxta fidem ueri a creditore tibi data est, siue tota quantitas fenoris siue pars eius in usum mariti processisse proponatur, decreto patrum non adiuuatis, licet creditor causam contractus non ignorauerit. D. III K. SEPT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 14 IDEM AA. ET CC. BASILISSAE. Mulierem contra senatus consulti Velleiani [B 26, 7, 78] auctoritatem non posse intercedere eademque exceptione fideiussorem eius uti posse iuris auctoritas probat. unde si mater tua marito quondam suo heres non extitit, satis idoneae exceptionis remedio tuta est. PP. VIII K. APRIL. BYZANTII CC. CONSS.¹ a. 294
- 15 IDEM AA. ET CC. AGRIPPINO. Si uxor pro marito contra senatus consul- [B 26, 7, 79] tum intercessura te rogauit mandatorio nomine pro ea tuam fidem adstringere, initio contractus per exceptionis auxilium obligationi tuae cohaesit securitas, qua conuentus defendi potes. PP. XVIII K. IVN. SIRMI CC.² CONSS. a. 294
- 16 IDEM AA. ET CC. RVFINO. Si mulier alienam suscepit obligationem, cum ei [B 26, 7, 80] per exceptionem Velleiani senatus consulti succurratur, creditori contra priores debitores rescissoria actio datur. PP. XVII K. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 17 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Si, cum pater uester a Callistrato mutuum [B 26, 7, 81] sumpsisset pecuniam, uelut hanc eius uxor accepisset, instrumentum conscriptum est, nec ad exceptionis tractatum ex senatus consulto uenientem peruenire necesse est, cum eam ueritatis substantia, constituta potior quam simulata gesta, tueatur. III ID. MART. CC. CONSS. a. 294
- 18 IDEM AA. ET CC. ZOTICO. Feminis alienas nouas uel ueteres obligationes [B 26, 7, 82] aliqua ratione suscipientibus subuenitur, nisi creditor aliqua ratione per mulierem deceptus
- P (29, 9 [11 p] 12. 13. 16. 18) L (29, 9. 11...13. 16. 18) CRM

¹ pp. VIII id. Apr. Byzantii AA. cons. (Mommson, *Zeitfolge* p. 374)? ² Ian. Sirmi AA. (Mommson *l. c.*)?

1 a.) augusti R | mulier pro alio solu. posait RM 3 repetitio om. M^a 4 s. a. Hal. 5 imp.] mpp. R | et phil. c. om. C, deficit M | typhine S, triphanae C, tryphonae R, deficit M 7 optentum C^a | obligationem R^a | fundus R^a 8 non tibi om. R^a 9 s. a. Hal. 11 a.) aa. R | theodoro C, hedora R 12 pignorum M | remitte p^a | s. a. Hal.: in pL ex-
fat pp. 14 ualerius CRM | et om. M | gal-
lus C, callius M | aa.] a. M | sepeduce S,
sepuduce R 15 putabis C 16 s. a. Hal. 19 prae P^a | usu PL 20 decretum C^a | ad-
iuuatur ris R^a 21 s. a. Hal. P: in L erasa

est | d. III k. sept.] pp. III k. P | III et III
aa. cons.] aa. et cosa. Hal., III P 22 aa. et
cc.] a. S | consultum R^a | uelliani R 23 que
om. C | uti] ut R^a 25 s. a. Hal. 27 inter-
cessura ... tuam om. M^a | adstringeres C^a M^a |
ab initio CM^a 29 potest C^a | s. a. Hal. 30
a. et c. M 31 uelliani R | debito re-
scissoria M^a 32 detur PLCR^a | s. a. Hal. PL
33 alexandrie S, alexandero R | callistrato] li-
costrato C 34 uxor eius C | accepisse C
35 tractatum] contractum C 36 potius C |
s. a. Hal. 38 ueteres uel nouas RM 39 ali-
qua] qua R^a | suscipientibus ... ratione om. M^a

sit: nam tunc replicatione doli senatus consulti exceptionem remoueri constitutum est. S. VI ID. NOV. ANTIOCHIAE¹ CC. CONSS.

a. 294

- 19 IDEM AA. ET CC. FAVSTINAE. Cum ad eas etiam obligationes, quae ex [B 26, 7, 83] mulieris persona calliditate creditoris sumpserunt primordium, decretum patrum, quod de intercessione feminarum factum est, pertinere edicto perpetuo declaratur, si tamen cre- 5 ditor, qui contrahere cum alio proposuerat, mulieris personam elegit, exceptione contra petitores secundum ea quae adseueras defendi potes. D. XVIII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

- 20 IDEM AA. ET CC. THEODOTIANO. Heredes quoque mulieris aduersus credi- [B 26, 7, 84] tores eadem exceptione, quae ex senatus consulto introducta est, uti posse non dubium 10 est. D. VIII K. IAN. IPSIS CC. CONSS.

a. 294

- 21 IMP. ANASTASIUS A. CELERI MAGISTRO OFFICIORVM. Iubemus licere mulle- [B 26, 7, 85] ribus et pro uno contractu uel certis contractibus, seu pro una uel certis personis seu rebus iuri hypothecarum sibi competenti per consensum proprium renuntiare, quodque ita gestum sit, hac auctoritate nostra firmum illibatumque custodiri: ita tamen, ut, si genera- 15 liter tali renuntiatione pro uno ut dictum est contractu seu certis contractibus uel ad unam uel certas res seu personas consensum proprium accommodantes usae sunt uel fuerint, eadem renuntiatio ad illos contractus et illas res seu personas quibus consensum proprium accommodauerunt uel accommodauerint coartetur, nec aliis quibusdam contractibus, quibus minime mulieres consenserunt uel consenserint, praetendentibus eam opponendi licentia prae- 20 beatur: his scilicet omnibus, quae in praesenti per hanc consultissimam legem statuimus, ad praeteritos nihilo minus contractus pro negotiis et controuersiis necdum transactionibus uel definitiis sententiis seu alio legitimo modo sopitis locum habituris. D. K. APRIL. ANASTASIO ET AGAPITO CONSS.

a. 517

- 22 IMP. IVSTINIANVS A. IVLIANO PP. Si mulier perfectae aetatis post [Poc. 25, 4 B 26, 7, 86] 25 intercessionem uel cautionem conscripserit uel pignus aut intercessorem praestiterit, sancimus, antiqua legum uarietate cessante, si quidem intra biennale iuge tempus post priorem cautionem numerandum pro eadem causa fecerit cautionem uel pignus aut intercessorem dederit, nihil sibi praeiudicare, quod adhuc ex consequentia suae fragilitatis in secundam 1 iacturam inciderit. Sin autem post biennium haec fecerit, sibi imputet, si, quod saepius 30 cogitare poterat et euitare, non fecit, sed ultro firmauit: uidetur etenim ex huiusmodi temporis prolixitate non pro aliena obligatione se illigare, sed pro sua causa aliquid agere et tam ex secunda cautione sese obnoxiam facere, in quantum hoc fecit, quam pignus aut intercessorem utiliter dare. D. XV K. APRIL. LAMPADIO ET ORESTE CONSS.

a. 530

- 23 IDEM A. IVLIANO PP. Antiquae iurisdictionis retia et difficillimos nodos [II 26, 7, 87] 35 resoluentes et superuacuas distinctiones exulare cupientes sancimus mulierem, si intercesserit, siue ab initio siue postea aliquid accipiens, ut sese interponat, omnimodo teneri et non posse senatus consulti Velleiani uti auxilio, siue sine scriptis siue per scripturam 1 sese interposuerit. Sed si quidem in ipso instrumento intercessionis dixerit sese aliquid

P (29, 18. 20. 23) L (ut P) CRM

¹ s. III id. Nou. Pantichi (Mommson l. c.)?

1 exceptione R^a 2 s. a. Hal. PL | s. VI] dat. v Hal. | antiochiae] sic Hal. PL 3 aa. et cc.] a. S, a. et c. M | faustinae] faustinecumine M 5 est om. C^a 7 potest M^a | s. a. Hal. M^b | d. om. M^b | nicomediae] nic. M^b 9 aa. et cc.] a. S | theodotiano] M, herodotiane S, theodosiano CR 10 eademque R^a 11 s. a. Hal. PL | d. VIII] s. uiii PL | ipsis om. PL 12 anastasius M | celeri om. S | magistri M 13 una] uno una M^a 14 iure M^a 16 ut] RM^a, ut et CM^b 17 unam uel] ...nam M^a 18 edem M^a | ad] R, in CM | illos] illum R^a | consensum] c. suum C 19 uel accommodauerint om. C | coarten-

tur C | contractibus] contractus et illas M^a 20 mul. consenserunt uel consenserint] RM^b, consenserant (—rint C^a) mul. uel consenserunt C, mul. consenserant M^a | pretentibus M^a 21 quae] qui C^a 23 seu] uel M | alio om. R | habituris] habetur M^a | s. a. Hal. 24 anastasio] anatolio Hal. 27 leguum M 31 enim R^a M^a 32 alia C | sese R | aliquod R | agere] ierere M^a 34 s. a. PL ad c. 5 | oreste] hor. PL 35 idem] impr. iustinianus S | a.] aa. PL 36 distinctiones C | exularet P^a? | cupientes M^a | mulier PL^a C^a 37 siue ab ... interponat om. P^a | sese] se P^a L 38 sine om. C^a

- accepisse et sic ad intercessionem uenisse et hoc instrumentum publice confectum inuenia-
tur et a tribus testibus consignatum, omnimodo esse credendum eam pecuniam uel res
1a accepisse et non esse ei ad senatus consulti Velleiani auxilium regressum. Sin autem
sine scriptis intercesserit uel instrumento non sic confecto, tunc, si possit stipulator osten-
dere eam accepisse pecunias uel res et sic subisse obligationem, repelli eam a senatus
1b consulti inuamine. Sin uero hoc minime fuerit ab eo approbatum, tunc mulieri superesse
auxilium et antiquam actionem aduersus eum seruari, pro quo mulier intercessit, uel ei
1c (1) actionem parari. Sed si minus idoneae mulieri constitutae aliquis pecunias uel res dedit,
ut pro eo se obligaret, mulieri quidem, quae re uera haec accepit, nullus pateat aditus ad
senatus consulti auctoritatem, creditori autem liceat aduersus eam uenire et quod potest 10
ab ea exigere et in reliquum debitorem antiquum adgredi, uel in partem, si aliquid a
2 muliere possit accipere, uel in totum, si ea penitus inopia fatigatur. Ne autem mulieres
perperam sese pro aliis interponant, sancimus non aliter eas in tali contractu posse se pro
aliis obligare, nisi instrumento publice confecto et a tribus testibus subsignato accipiant
homines a muliere pro aliis confessionem: tunc etenim tantummodo eas obligari et sic 15
omnia tractari, quae de intercessionibus feminarum uel ueteribus legibus cauta uel ab
3 imperiali auctoritate introducta sunt. Sin autem extra eandem obseruationem mulieres
susceperint intercedentes, pro nihilo habeatur huiusmodi scriptura uel sine scriptis obli-
gatio tamquam nec confecta nec penitus scripta, nec senatus consulti auxilium implo- 19
retur, sed sit libera et absoluta, quasi penitus nullo in eadem causa subsecuto.¹ a. 530
- 24 IDEM A. IULIANO PP. Veterum ambiguitatem decidentes sancimus, si quis, [B 26, 7, 86
ut seruo suo manumissionem imponat, mulierem acceperit obnoxiam sese pro certa quan-
titate facientem, si in libertatem seruum perduxerit, siue principaliter mulier sese obligauit
siue pro seruo hoc fecit, teneri eam, recte omnimodo senatus consultum Velleianum in hoc
1 casu tacere imperantes. Satis etenim acerbum est et pietatis rationi contrarium dominum 25
serui, qui credidit mulieri siue soli siue post serui promissionem, et libertatem seruo
imponere et suum famulum perdere et ea minime accipere, quibus fretus ad huiusmodi
uenit liberalitatem. D. K. AVG. LAMPADIO ET ORESTE CONSS. a. 530
- 25 ²IDEM A. AD POPVLYM VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE ET VNIVERSOS PRO- [B 26, 7, 89
VINCIALES. Generaliter sancimus, ut, si quis maior uiginti quinque annis siue masculus 30
siue femina dotem uel pollicitus sit uel sponderit pro qualibet muliere, cum qua matri-
1 monium licitum est, omnimodo compellatur suam confessionem adimplere. Neque enim
ferendum est quasi casu fortuito interueniente mulierem fieri indotatam et sic a uiro forsi-
tan repelli et distrahi matrimonium. cum enim scimus fauore dotium et antiquos iuris
conditores seueritatem legis saepius mollire, merito et nos ad huiusmodi uenimus sanctio- 35
2 nem. Nam si spontanea uoluntate ab initio liberalitatem suam ostendit, necesse est eum
uel eam suis promissionibus satisfacere, ut, quod ab initio sponte scriptum aut in polli-
P (29, 25. s. 23) L (ut P) CRM

¹ data est aut xv k. April. aut vi k. April. aut k. Aug. a. 530 ² iungenda uidetur 5, 13, 1

1 publice] PLM^a, et publice RM^a, om. C: *τὸ συμβόλαιον* B 2 subsigna-
tum M 3 senatum consultum C^a | uelleiam M^a
4 scripto C 5 pecuniam LCM^a | obligationi
CRM^a 6 si C^a | mulieris C 7 actionem] ob-
seruationem R^a | eam R^a 8 parari] R^aM^aM^a,
parit P^aL^aC^a?, pari P^aL^aC^aR^aM^a? | sed] sed
et C | idonea muliere constituta RM^a 9 haec]
RM, hoc PLC | accipit R^a | a s. c. auctori-
tate (—tem M^a) CM^a 11 antiquum debi-
torem RM | agredi P^a | parem P^a 12 toto
PL | fatigatur] laboratur fatigatur L^a, fati-
getur M 13 perperam om. C^a | se pro aliis
obl.] PL, pro aliis se obl. C, se obl. RM^a,
se obl. pro aliis M^a 14 publice ... sub-
signato om. R^a | confecto L^a | signato M

17 obseru.] quantitatem obseru. L^a 18 in-
tercedentes] homines int. C 19 nec] PLC,
ut nec RM 20 nullo] scripta nullo M^a | ean-
dem causam R^a | in PL additur subscriptio
30. 1 21 idem] impr. iustinianus S | am-
biguitates decidentes CR^a, ambiguitate tes R^a
22 sese] se C 23 libertate CR | produxerit
libri 25 ratione M^a 28 uenit liberta-
tem C, libertatem peruenit M | s. a. Merillius
29 idem] impr. iustinianus SPL | urbis om. S |
uniuersas C 30 sancimus generaliter C
31 quilibet P^a 32 suam om. PL^a: *τὴν ἰδίαν*
ἐμολογίαν B (κ.π.) 33 casu om. P^a | fortuito
CR^aM^a 34 dotum M^a 35 ad] ab M^a |
humodi ueniremus R^a 37 satis om. P^a |
pollicitatione R

citationem deductum est, hoc et ab inuitis postea compleatur, omni auctoritate Velleiani senatus consulti in hac causa cessante. D. K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS.

a. 531

XXX

R DE NON NUMERATA PECUNIA R

5

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. HILARO. Si pecuniam tibi non s, 32, 1 B 23, 1, 63 esse numeratam atque ideo frustra cautionem emissam adseris¹ et pignus datum probaturus es, in rem experiri potes: nam intentio dati pignoris neque numeratae² pecuniae non aliter tenebit, quam si de fide debiti constiterit. eademque ratione ueritas seruetur, si te possidente pignus aduersarius tuus agere coeperit. PP. K. SEPT. LATERANO ET RUFINO CONSS. 10 a. 197
- 2 IMP. ANTONINVS A. MATVRIO. Minorem pecuniam te accepisse et maioris B 23, 1, 64 cautionem interposuisse si apud eum qui super ea re cogniturus est constiterit, nihil ultra quam accepisti cum usuris in stipulatum deductis restituere te iubebit. D. ID. APRIL. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. 14 a. 213
- 3 IDEM A. DEMETRIAE. Si ex cautione tua, licet hypotheca data, conueniri B 23, 1, 65 coeperis, exceptione opposita seu doli seu non numeratae pecuniae compelletur petitor probare pecuniam tibi esse numeratam: quo non impleto absolutio sequetur. D. III K. IVL. LAETO ET CEREALE CONSS. a. 215
- 4 IDEM A. BASSO. Cum fidem cautionis agnoscens etiam solutionem portionis B 23, 1, 66 debiti uel usurarum feceris, intellegis de non numerata pecunia nimium tarde querellam te deferre. 20
- 5 IMP. ALEXANDER A. AVGVSTIANO. Aduersus petitiones aduersarii si quid B 23, 1, 67 iuris habes, uti eo potes. ignorare autem non debes non numeratae pecuniae exceptionem ibi locum habere, ubi quasi credita pecunia petitur, cum autem ex praecedenti causa debiti in chirographum quantitas redigitur, non requiri, an tunc cum cauebatur numerata sit, sed an iusta causa debiti praecesserit. 25
- 6 IDEM A. IVSTINO. Frustra opinaris exceptione non numeratae pecuniae te B 23, 1, 68 esse munitum, quando, ut fateris, in eius uicem qui erat obligatus substitueris te debitorem. PP. 30
- 7 IDEM A. IVLIANO ET AMMONIANO. Si quasi accepturi mutuam pecuniam B 43, 1, 69 aduersario cauistis, quae numerata non est, per conductionem obligationem repetere, etsi actor non petat, uel exceptione non numeratae pecuniae aduersus agentem uti potestis. PP. NON. NOV. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 8 IDEM A. MATERNO. Si intra legibus definitum tempus qui cautionem exposuit B 23, 1, 70 nulla querimonia usus defunctus est, residuum tempus eius heres habebit tam aduersus 35

P (29, 25. 5. 23. 30 R [1 p] 2...4 [6 p] 7. 8) L (29, 25. 5. 23. 30 R 1...4. 6...9) CRM

¹ adseris om. l. gem. ² redditae l. gem. recte

1 et] R cum B (κ.π.) ταῦτα καὶ παρὰ μὴ βουλευμένων, om. PLUM 2 causa] causa et hoc casu R | s. a. PL | post cons. l. et uestis] p. lamp. ss. P, post lampad. cons. L 6 imp. p 7 missam pL^aC^a 8 experi R^a 10 s. a. pL et PL ad 29, 23 cum l. gem. | pp. ... 11 cons.] l. gem., d. M. s. terano et rf. PL ad 29, 23, pp. prid. k. pL h. l. 12 antonius M | minorem] si m. R^a | maioris] maiorem C 14 s. a. PL 15 antonio et balnio (om. a. IIII et cons.) PL 16 a.] aa. R 17 opposita] L^aR^aM, posita PL^aCR^a, ἀντικείμενης B | compellitur CM 18 sequi-

tur C | s. a. PL 19 uereale PL 21 uel om. R^a 22 in PL additur subscriptio c. 7 25 causa praecedenti C 26 requiri] C^aR^aM^a, requiritur C^aR^aM^a 27 praecesserit] M^a, processerit CRM^a 28 idem] imp. alex. pL 29 fatearis C^a 30 s. a. pL 31 idem] imp. alex. PL | ammoniano] SR, thāniano PL, ammiano CM 33 non petat] petat PL^a | uel om. PL^a | gentem R^a 34 s. a. PL hoc loco et ad c. 4 | pp.] d. PL ad c. 4 | II om. PL ad c. 4 35 meternio C, maternio M | praefinitum C 36 heredes P^a

- 1 creditorem quam aduersus heredes eius. Sin autem questus est, exceptio non numeratae
 2 pecuniae heredi et aduersus heredes perpetuo competit. Sin uero legitimum tempus ex-
 cessit in querimoniam creditore minime deducto, omnimodo heres eius, et si pupillus sit,
 debitum soluere compelletur. PP. XII K. APRIL. MODESTO ET PROBO CONSS. a. 228
- 9 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ZOILO. Cum ultra hoc [B 23, 1, 71] 5
 quod accepit re obligari neminem posse constet et stipulatione interposita placita creditor
 non dederit, in factum dandam exceptionem conuenit: si necdum tempus, intra quod huius
 rei querella deferri debet, transiit uel intra hoc in testando iuri paritum sit, nihil ultra
 hoc quod accepisti sortis a te nomine praeses prouinciae exigere patietur. D. III ID. DEC. 9
 IPSIS . . .¹ CONSS. a. 293?
- 10 IDEM AA. ET CC. MYCAZANO. Adseueratio debitum solutum contendentis tem- [B 23, 1, 72]
 poris diuturnitate non excluditur. nec huic obloquitur, quod exceptio non numeratae pecu-
 niae certa die non delata querella prius euanescat, cum inter eum, qui factum adseuerans
 onus subiit probationis, et negantem numerationem, cuius naturali ratione probatio nulla
 est, et ob hoc ad petitem eius rei necessitatem transferentem magna sit differentia. 15
- 11 IDEM AA. ET CC. EVTYCHIANO. Si transactionis causa dare Palladio pecu- [B 23, 1, 73]
 niam stipulanti spopondisti, exceptione non numeratae pecuniae defendi non potes. D. III
 ID. APRIL.
- 12 ²IDEM AA. ET CC. SEVERIANO. Tam mandatori quam fideiussori non nume- [B 23, 1, 74]
 ratae pecuniae exceptio exemplo rei principalis competit. 20
- 13 IMP. IVSTINVS A. THEODORO PV. Generaliter sancimus, ut, si quid scriptis [B 23, 1, 75]
 cautum fuerit pro quibuscumque pecuniis ex antecedente causa descendentibus eamque
 causam specialiter promissor edixerit, non iam ei licentia sit causae probationes stipula-
 torem exigere, cum suis adquiescere deceat, nisi certe ipse a contrario per apertissima
 rerum argumenta scriptis inserta religionem iudicis possit instruere, quod in alium quem- 25
 quam modum et non in eum quem cautio perhibet negotium subsecutum sit. nimis
 enim indignum esse iudicamus, ut, quod sua quisque uoce dilucide protestatus est, id in
 eundem casum infirmare testimonioque proprio resistere.
- 14 ³IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. In contractibus, in quibus pecuniae uel [B 23, 1, 76]
 aliae res numeratae uel datae esse conscribuntur, non intra quinquennium, quod antea 30
 P (30, n. 9. 11...13) L (30, n. 14 pr. 9. 11...13) CRM

¹ ipsis AA. (Herrmann)? ² cf. 6, 44, 5 ³ iungenda est 5, 13, 3, fortasse etiam c. 15 h. t.

1 heredem M | eius om. C | questus P^a
 2 aduersum L^a | heredes PLC, heredem RM.
 τοῖς αὐτοῦ κληρονόμοις B | perpetuo C cum B
 δευτερώς, perpetuum PL, perpetua RM 3 de-
 ductum M^a | heredes P^a 4 compellentur C^a |
 s. a. PL 5 aa. et cc.] CRM, aa. et c. S,
 aa. PL | zoilo M | cum ... 6 constet] ini-
 tium constitutionis propter 4, 32, 28 mutatum
 esse docet Thalelaeus (BΣ): θαυμάσιόν τι λέγει
 ἡ διάταξις ἐνταῦθα καὶ ἀγνοούμενον πᾶσι τοῖς
 μὴ τὸν παλαιὸν θεματισμὸν τῆς διατάξεως ἐπιστα-
 μένοις. τὸν γὰρ παλαιὸν εἶχεν ἡ διάταξις, ὅτι
 κεφάλαιον καὶ τόκον χρεωστούμενός τις ἐποίησε
 γενέσθαι χειρόγραφον ὡς ἀπὸ κεφαλαίου χρεω-
 στημένης πάσης τῆς ποσότητος. καὶ ἔρρωται τοῦτο
 τὸ σχῆμα κατὰ τοὺς παλαιούς νόμους. ἀλλ' ἐπειδὴ
 σήμερον ἡ νεαρὰ διάταξις ἀνέβλεπε τὸ τοιοῦτο σχῆμα
 βουλομένη τόκον τόκου κατὰ μηδὲνα τρόπον ἀπαι-
 τεῖσθαι, πρὸς τοῦτο ἡ διάταξις εἶπεν, ὅτι ὀνόματι
 κεφαλαίου οὐ δύνασαι ἀπαιτεῖσθαι ὑπὲρ ὃ ἐλαβες,
 τουτίστι τοῖς τόκοις τοὺς προστεθέντας ἐν τῇ
 ἐπερωτῇ τοῦ κεφαλαίου οὐ δύνασαι ὡς κεφά-
 λαιον ἀπαιτῆσαι 6 acceperit PL | contet L |
 interposite L^a 7 conuenit si] ita plane
 Graeci: ἀντιτίθῃσι τὴν ἀναγραφὴν, ἵνα εἰσὶν

ὁ χρόνος ἐνδαφλεῖται B | infra RM 8 de-
 beat L^a : infra PLC | paratum P^aL^aC^a,
 paratus C^a: τὸ ἰκανὸν τοῖς νόμοις ἔγινετο B
 9 praeses PLCR, rector aditus M, rector W,
 ὁ ἀρχὼν B | patitur R^a | s. a. PL: subscriptio
 aut huc pertinet aut ad c. 10 10 consa.] cc.
 PL 11 solutum M^a 12 nec] ne M^a 13 certa
 die om. M^a 14 subiit (subigit C) probatio-
 nis] substitutionis R^a? | numeratione R 15 ob
 om. C | de subscriptione uide u. ad 9 16 et
 cc. om. P | eutyichiano] seueriano M 17 po-
 pondisti P^a | potest C^a | s. a. P 19 man-
 dori M^a 20 exexplo P^a | in PL subiungitur
 subscriptio 31, 3 21 iustinianus SPLM |
 theodoto] C ad u. 29 (u. i.), theodoro S
 C hoc loco RM: cf. ad 2, 7, 26 | pu.] PL, pp.
 SCR^aM | quis L^a 22 pecuis M^a | antece-
 denti C 23 ei iam M | probationis PLC^aM^a,
 inc. R^a 24 ipse certe R | om. PLCM^a
 25 scriptis] in scr. C 27 quisque sua C
 28 infirmare] PLC, infirmaret RM | resistere]
 PLCR^a, resistet R^a?, resisteret M 29 imp.
 iust.] SLR, idem CM | menae] theodoto (ex
 u. 21) C | pp. om. M

constitutum erat, non numeratae pecuniae exceptionem obicere possit, qui accepisse pecunias uel alias res scriptus sit, uel successor eius, sed intra solum biennium continuum, ut eo lapso nullo modo querella non numeratae pecuniae introduci possit: his scilicet, qui propter aliquas causas specialiter legibus expressas etiam lapso quinquennio in praeteritis temporibus adiuuabantur, etiam in posterum, licet biennium pro quinquennio statutum est, 5
 1 eodem auxilio potituris. Sed quoniam securitatibus et instrumentis depositarum [Pon. 11, 4] rerum uel pecuniarum talem exceptionem opponere litigatores conantur, iustum esse prospicimus huiusmodi potestatem in certis quidem casibus prorsus amputare, in aliis uero breui tempore concludere. ideoque sancimus instrumento quidem depositionis certarum rerum uel certae pecuniae securitatibusque publicarum functionum, sine in soli- [10, 22, 4] 10
 dum sine ex parte solutae esse conscribantur, illis etiam securitatibus, quas post confectionem dotalium instrumentorum de soluta dote ex parte uel in solidum exponuntur, 2
 nullam exceptionem non numeratae pecuniae penitus opponi. Super ceteris uero [(10, 22, 4)] securitatibus, quae super priuatis debitis a creditore conscribuntur partem debiti sortis uel usurarum nomine solutam esse significantes, uel adhuc feneraticia cautione apud cre- 15
 ditorem manente, solidi tamen debiti solutionem factam esse demonstrantes, uel etiam futuram esse redhibitionem instrumenti feneraticii promittentes, uel si qua alterius cuius-
 cumque contractus gratia, in qua numeratio pecuniarum uel datio certarum specierum scripta est, securitas similiter data sit depensas esse pecunias uel alias res uel partem earum significans, intra triginta tantummodo dies post huiusmodi securitatis expositionem 20
 connumerandos exceptionem non numeratae pecuniae posse obici, ut, si hi transacti fuerint, eadem securitas ab iudicantibus omnibus modis admittatur, nec liceat ei qui securitatem exposuit post excessum memoratorum dierum non esse sibi solutas uel pecunias uel
 3 alias res dicere. Illo uidelicet obseruando, ut, in quibus non permittitur exceptionem non numeratae pecuniae opponere uel ab initio uel post taxatum tempus elapsum, in his nec 25
 4 iusiurandum offerri liceat. In omni uero tempore, quod memoratae exceptioni taxa- [Pon.]
 tum est, licebit ei, cui talis exceptio competit, uel denuntiationibus scripto missis querellam non numeratae pecuniae manifestare ei, qui numerasse eam uel alias res dedisse instru-
 mento scriptus est, uel, si abesse eum his locis in quibus contractus factus est contigerit, in hac quidem alma urbe apud quemlibet ordinarium iudicem, in prouinciis uero apud uiros 30
 clarissimos rectores earum uel defensores locorum eandem querellam manifestare eoque
 5 modo perpetuam sibi exceptionem efficere. Sed si praesens quidem sit, qui pecu- [1, 4, 21]
 nias numerasse uel alias res dedisse scriptus est, aliquam uero administrationem uel in hac alma urbe uel¹ in prouinciis gerat, ut difficile esse uideatur denuntiationem ei mit-
 tere², licentiam damus ei, qui memorata exceptione uti uelit, alios iudices adire uel in 35
 hac alma urbe uel in prouinciis et per eos ei manifestare, cui exceptionem huiusmodi
 6 obicit, factam a se super non numerata pecunia querellam esse. Quod si in prouinciis uel³
 non sit alius administrator ciuilis uel militaris, uel per aliquam causam difficile sit ei qui memoratam querellam opponit adire eum et ea quae dicta sunt facere, licentiam ei damus
 per uirum reuerentissimum episcopum eandem suam exceptionem creditori manifestare et 40

L (30, 14 pr. usque ad u. 5 adiuuabantur) CRM

¹ uel in h. a. u. uel *om. l. gem.* ² denuntiationem eidem non numeratae pecuniae mittere *l. gem.* ³ in prouinciis uel *om. l. gem.*

1 constitutum *M^a* | qui coepisse *LM^a* 2 con-
 tinuum *om. M^a* 3 eo lapso] aelapso *C^a*,
 aelapso eo *C^a* | posset *R* 5 adiuuabatur *L* |
 statum *M^a* 6 petituris *R^a* 9 breuis *R^a*
 11 illis etiam] • etiam uel etiam *M^a* 12 uel
om. M^a 14 curitatibus *M^a* 16 solidi ta-
 men] solidam *R*, soliditatem *M^a*? | factum *R*
 19 data] aelata *C* 21 hii *CM^b* 22 omni *R^a*
 23 solutas uel pecunias] *CM*, solutam pecu-

niam *R* 25 et lapsum *R* 27 demutationi-
 bus *R^a* | scriptio *C^a* 28 manifestare ei] *RM^b*,
 ei manif. *C*, ei *om. M^a* 29 scriptus] *R^b*,
 inscriptus *CM^b*, scriptum *R^a*, inscriptum *M^a*
 32 pecuniam *l. gem.* 33 aliquam] uel al. *C*
 34 prouincias *M* | uideantur *M^a* | ei] e *M^a* |
 mittentem *C^a* 36 et] ut *C* | ei *om. l. gem.*
 39 nemoratam *R* | ei damus] damus et *l. gem.*

ita tempus statutum interrompere. quae¹ etiam in exceptione non numeratae dotis locum habere certum est. D. K. IVL.² CONSTANTINOPOLI IPso A. II CONS.

a. 528

- 15 ³IDEM A. MENAE PP. Si cui non numeratae pecuniae competere possit ex- [B 23. 1. 77] ceptio, etiam eo supersedente tali auxilio uti, uel praesente uel absente, creditores eius possint (siue ipsi conueniantur utpote res eius detinentes, ab his qui debita eius exigunt, 5 cui competit huiusmodi exceptio uel dotis uel alterius causae nomine, siue contra alios possidentes aliquam actionem ipsi moueant) possint⁴ in examinando negotio suis aduersariis eandem non numeratae pecuniae exceptionem opponere nec eo prohibeantur, quod principalis debitor ea numquam usus est: ita tamen, ut neque principali debitori neque fideius- sori eius aliquid praeiudicium generetur, si is qui eam exceptionem opposuit uictus fuit, 10 sed possint illi postea, si conueniantur, intra statuta scilicet tempora eadem se excep- tione tueri.

a. 528—529

- 16 IDEM A. IOHANNI PP. Indubitati iuris est non numeratae pecuniae excep- [B 23. 1. 78] tionem locum habere et in talibus nominibus uel feneratoriciis uel aliis cautionibus, quae etiam sacramenti habent mentionem. quae enim differentia est in huiusmodi exceptione, 15 siue iusiurandum positum est siue non, tam in feneratoriciis cautionibus quam in aliis instru- mentis, quae talem exceptionem recipiunt?

a. 531—532

XXXI

R DE COMPENSATIONIBVS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. DIANENSI. Et senatus censuit et saepe rescriptum est [B 24. 10. 25] 20 compensationi in causa fiscali ita demum locum esse, si eadem statio quid debeat quae petit. hoc iuris propter confusionem diuersorum officiorum tenaciter seruandum est. si quid autem tibi ex ea statione cuius mentionem fecisti deberi constiterit, quam primum recipies.
- 2 IDEM A. CLAUDIO ET⁵ ASCLEPIADI. Ex causa quidem iudicati solutum [B 24. 10. 26] 25 repeti non potest, capropter nec compensatio eius admitti potest. cum uero, qui iudicati conuenitur, compensationem pecuniae sibi debitaе implorare posse nemini dubium est.
- 3 IMP. ALEXANDER A. AETRIO CAPITONI. In ea, quae rei publicae te [B 24. 10. 27] debere fateris, compensari ea, quae ab eadem tibi debentur, is cuius de ea re notio est iubebit, si neque ex kalendario neque ex uectigalibus neque ex frumenti uel olei publici 30 pecunia neque tributorum neque alimentorum neque eius, quae statutis sumptibus seruit, neque fideicommissi ciuitatis debitor sis. PP. K. OCT. MAXIMO // ET AELIANO CONS. a. 223
- 4 IDEM A. FLAVIO ET⁵ LVCIANO. Si constat pecuniam inuicem deberi, ipso [B 24. 10. 28] iure pro soluto compensationem haberi oportet ex eo tempore, ex quo ab utraque parte debetur, utique quoad concurrent quantitates, eiusque solius, quod amplius apud alterum 35

P (31 R 4) L (ut P) CRM

¹ quod *l. gem.* ² Iun. (5, 15, 3. 10, 22, 4)? ³ *cf. p. 346 not. 3* ⁴ possint] pro se (Mommson)? ⁵ et del. (Mommson)

2 certum] receptum *l. gem.* | *s. a. liber, qui laudatur in Gundlingianis XL p. 437, cum locis geminis* | constantinopoli *om. liber laud.* | ipso a.] ita uidetur habuisse liber, dn. iustini- niano a. loci gemini 3 idem] impr. iusti- nianus S | menae] ioh. S 4 eo *om. C* | supersedentem *M^a* | uti] uti et *RM* | uel ab- sente *om. R^a* 5 possunt *C* 7 in] *R^bM^b*, *om. CR^aM^a* | negotiis suis aduersarius *C* 8 eo *om. R* | prohibeatur *M^a*? 9 ut neque pr. debitori *om. M^a* 11 possunt *C* | eadem] *C*, ea *RM* 13 idem] impr. iustinianus S | ex- ceptione *R* 15 etiam] et *C* | habeant *R* | exceptionibus *CM^b* 20 antonius *M^a*, an- toni *M^a* | a. dianensi] *CR*, a. ulpianensu *S*,

ac hanensi *M* 21 domum *C^a* 23 consti- tuerit *R^a* 25 a.] aa. *R* | claudio et] *S*, *om. libri* | asclepiadi] *CM*, asclepiadae *S*, sede- piadi *R* | ex] si ex *CR^aM^a*: τὸ μὲν ἐξ αἰτίας τῆς iudicati καταβληθὲν γενεσιγενέσθαι οὐ δύ- νεται *BZ* (κ.π.) | solutum *M^a* 28 hetrio *S*, *om. libri* | capitonii *M* 29 debere] bere *M^a* 31 status *M^a* | seruit] fuerit *M^a* 32 ciui- tatis] *R*, ciuitati *CM* | debitoris sis *M^a* | *s. a. PL ad 30, 12* | pp.] p. *L*, *om. P* | maximo ... cons.] max. et hel. cc. *PL* 33 flauio et] *S*, *om. libri* | iuliano *M* 34 solito *M^a* 35 utique] d utique *L^a*, *om. R^a* | quoad] quae ad *PL*, quod *R^a*, quoad ad *M^b* | concurren- tes *M^b*

- est, usurae debentur, si modo petitio earum subsistit. D. XVII K. OCT. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 5 IDEM A. HONORATAE. Etiam si fideicommissum tibi ex eius bonis deberi [B 24, 10, 29] constat, cui debuisse te minorem quantitatem dicis, aequitas compensationis usurarum excludit computationem, petitio autem eius, quod amplius tibi deberi probaueris, sola relinquitur. PP. a. 229
- 6 IDEM A. POLYDEUCEAE. Neque scriptura, qua cautum est accepta quae [B 24, 10, 30] negas tradita, obligare te contra fidem ueritatis potuit et compensationis aequi- [5, 21, 1] tatem iure postulas. non enim prius exsolui, quod debere te constiterit, aequum est, quam petitioni mutuae responsum fuerit, eo magis, quod ea te persequi dicis, quae a muliere¹ diuortii causa amota quereris. PP. XVI K. DEC. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 7 IDEM A. FLAVIO AVSONIO. Si ex uenditione pretium uenditori debetur, [B 24, 10, 31] compensationis ratio opponitur. aduersus fiscum enim solum emptores petitioni pretii compensationem obicere prohibentur. 15
- 8 IMP. GORDIANVS A. AVRELIO EMERITO MILITI. Si propter fructus ex pos- [B 24, 10, 32] sessione tua perceptos uiricus tuus debitor tibi constitutus est, cum id, quod a matre tua legatum est, a te petere coeperit, mutuo debitaе quantitatis apud eum qui super ea re iudicaturus est compensationem non immerito obicies.
- 9 IDEM A. LICINIAE EUCTEMONIDI. Eius, quod non ei debetur qui conueni- [B 24, 10, 33] tur, sed alii, compensatio fieri non potest. PP. ID. IAN. 20
- 10 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. IULIO NICANDRO. [B 24, 10, 34] Quoniam liberum fundum distractum proponis, post uero, ueluti praecedente emptionem obligatione, certum quid soluisse, si debitum a te apud praesidem prouinciae petatur, compensationem eius quod indebite soluisti potes opponere. 25
- 11 IDEM AA. ET CC. CLAUDIO² IULIO ET PAVLO. Si tutores pupillis officio [B 24, 10, 35] magistratus arguente nominastis ac pro his propter onus primipili pecuniam soluistis, superstitiosam geritis sollicitudinem, ne ab ipsis conventi hanc eis imputare minime possitis uel a uobis quicquam amplius exigatur, si tantum, quantum eis tutores debuerunt, uel uos nomine ipsorum maiorem quantitatem³ dedisse probetur. 30
- 12 IDEM AA. ET CC. LVCIO CORNELIANO. Inuicem debiti compensatione ha- [B 24, 10, 36] bita, si quid amplius debeas, soluens uel accipere creditore nolente offerens et consignatum deponens de pignoribus agere potes. PP. XVII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 13 IDEM AA. ET CC. AVRELIO BASSO. Si uelut in id debitum, quod sollem- [B 24, 10, 37] nium publicarum pensitationum debueras nomine, compensaturo tibi nihil petiturum postea Muciano scripsisti, redditis quae uenerant in compensationem non indebiti soluti repetitio, sed ante debiti competit exactio. 35

P (31, 4 [5. 7 p] 9. 12) L (31, 4. 7. 5. 9. 12) CR (31, 8 om. R^a) M

¹ a muliere om. L gem. ² Claudis (Mommson)? ³ maiorem quantitatem colloca ante uos

1 substitit R | s. a. PL | alex. et dion. cc. ss. (cc. cons. L) PL 3 honoratae M | si om. M^a 4 usarum R^a 5 computationes C 6 s. a. pL 7 polydeuceae] C cum l. gem., polydeucie S, polydeuci RM | scripta M^a 9 deberi R 11 s. a. l. gem. 13 flauio] S, om. libri | auxonio SR, aneconio pL, honorio C, hunoxio M 14 solum] p^aC^aR^aM, solummodo p^aLC^aR^a | compensationes C 16 aurelio emerito mil.] S, merito CM 17 constitutus M^a 20 idem] imp. gord. PL | a. om. P | liciniae] S, om. libri | euctemonidi] CR, euctemoni S, euthomenidi PL, euthomoni M 21 s. a. PL: fortasse pertinet ad c. 11 22 aa. et cc. (c. S)] SCR, om. M | iulio] S, om. libri | nicandro R, nichandro M 23 liberum fortasse legit et in uere emendauit Thalelaeus:

ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἀληθὲς ἄγρὸν πεπραμένον διματίζεις BΣ (κ.π.) | emptionis C^aRM^a? : προλαμβάνουσιν τὴν πρᾶσιν ἰνοχῆς BΣ (κ.π.) 24 quid] R^aM, quod R^a, om. C^a 25 quod] qui R^a | potest C^a 26 aa. et cc.] a. SPL | claudio] S, om. libri | iulio] SM, iuliae C, iuliano R | et paulo om. S | tutore M^a 29 solitudinem R | ipsis] his C | imputari R | possetis RM^a? 30 dedisse quantitatem C | de subscriptione u. ad u. 21 31 aa. et cc.] a. P | lucio] S, om. libri | cornelio C 32 debeat C^a | creditore om. R^a 33 pignorb. M | s. a. PL: nisi ea pertinet ad c. 13 | cc. cons.] cc. PL 34 aurelio] S, om. libri | publicorum R^a 36 soluti om. M^a 37 competi uel competis M^a | de subscriptione uide ad u. 33

- 14 IMP. IUSTINIANVS A. IOHANNI PP. Compensationes ex omnibus actionibus [B 24, 10, 38] ipso iure fieri sancimus nulla differentia in rem uel personalibus actionibus inter se ob-
 1 seruanda. Ita tamen compensationes obici iubemus, si causa ex qua compensatur liquida sit et non multis ambagibus innodata, sed possit iudici facilem exitum sui praestare. satis enim miserabile est post multa forte uariaque certamina, cum res iam fuerit approbata, s tunc ex altera parte, quae iam paene conuicta est, opponi compensationem iam certo et indubitato debito et moratoris ambagibus spem condemnationis excludi. hoc itaque iudices obseruent et non procliuiores in admittendas compensationes existant nec molli animo eas suscipiant, sed iure stricto utentes, si inuenerint eas maiorem et ampliorem exposcere indaginem, eas quidem alii iudicio reseruent, litem autem pristinam iam paene expeditam 10 sententia terminali componant: excepta actione depositi secundum nostram sanctionem, 2 in qua nec compensationi locum esse disposuimus.¹ Possessionem autem alienam perperam occupantibus compensatio non datur. D. K. NOV. LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

XXXII

15

R DE VSVRIS R

- 1 IMP. PIVS A. AVRELIO EVOCATO. Si interrogatione praecedente promissio [B 23, 3, 50] usurarum recte facta probetur, licet instrumento conscripta non sit, tamen iure optimo debentur. SINE DIE ET CONSULIBVS.
 2 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. LVCIO. Usuras emptor, cui possessio [B 23, 3, 51] 20 rei tradita est, si pretium uenditori non obtulerit, quamuis pecuniam obsignatam in depositi causa habuerit, aequitatis ratione praestare cogitur.
 3 IDEM AA. IVLIANO SERPIO. Quamuis usurae fenebris pecuniae citra uin- [B 23, 3, 52] culum stipulationis peti non possunt, tamen ex pacti conuentione solutae neque ut indebitae repetuntur neque in sortem accepto ferendae sunt. PP. V K. OCT. SEVERO III 25 ET ANTONINO AA. CONSS. a. 202
 4 IDEM AA. APRONIAE HONORATAE. Per retentionem pignoris usuras seruari [B 23, 3, 53] posse, de quibus praestandis conuenit, licet stipulatio interposita non sit, merito constitu-
 1 tum est et rationem habet, cum pignora condicione pacti etiam usuris obstricta sint. Sed enim in causa de qua agis haec ratio cessat, si quidem tempore contractus de minoribus 30 usuris petendis conuenit, postea autem, cum se² debitor praestaturum maiores repromisit, non potest uideri rata retentio pignoris, quando eo tempore, quo instrumenta emittebantur, non conuenerit, ut pignus etiam ad hanc adiectionem teneatur.

P (31, 14. 52 R 1. 2. 6. 3) L (ut P) CRM

¹ 4, 34, 11 ² si quidem, cum tempore ... postea autem se (Mommesen)?

1 compensationem C 2 rem] re L' | actionibus om. M^o 4 innodatur R^a | sed] si P^o? | facile P^oLR | praestari PL^b 5 mirabile PL^b 6 quae] quo C | uicta M^o 7 debito om. R^a | et] ut PL^a, uelut ex R^b, om. M^o | ambigimus M^o? | compensationis C | excludat PL^aR^b, excludit C^aR^a 8 ammittendas compensationes PL^a, admittendis compensationibus R 9 eas suscipiant] eis suscipiant P^a | et ampliorem om. C | expscere L^a 10 alio R^a 11 sententiam P^a | compescant P^aL^a | depositi] depai M^o 12 possessionum a. alienam C^a, possessiones a. alienas M 13 s. a. PL | or. uu. cc. cons.] hor. aaa. c. P, hor. aa. uc. L 17 a. aurelio euocato] aurelius S, a. euocato PLCR, euacato M | procedente R^a 18 instrumento RM^a, in instrumento PL^aM^o, in instrumenta L^a, instrumenta C | sint C | tamen] PLR^b, om. CR^aM | debetur PL 19 s. a. PL 20 aa.] a. et c. S | lucio] CM, lycio S, lo-

cio PLR 21 obtuleret P^a 22 causam CR | in PL est subscriptio c. 5 23 aa.] a. et c. S, a. PLM | serpio] S, om. libri | fen. pecuniae] ex fen. pecunia R^a 24 ut om. C 25 in sorte libri, ες κεφάλαιον BΣ (κ.π.) | accepta PL^a, acceptae L^bC, accept. M^a | s. a. PL (in L fere erasa) | III ... 26 cons.] aa. ii P, .. ii L: fortasse restituendum seuerio a. II (ut usu uenit in libris et fastis) et uictorino cons. — a. 200 27 aproniae] S, om. libri | retemptionem C | pigneris M 28 conuenerit C^aRM^b, conuenerat M^a? 29 pignora M^a | condicione M^a, inc. C^a | etiam] et C 30 agis] C^aR^a, addis C^a, adis R^bM^o, a... M^o | de minoribus ... 31 cum se] de .. M^o 31 praestaturum R | repromiserit C 32 pigneris M^a | eo om. R^a | mittebantur RM^a 33 adiectionem] W^b cum B ἐπὶ τῇ προσθήκῃ τοῦ τόκου, actionem CRM | teneatur] C, teneretur R^bM^o, tenerentur R^a, teneatur M^a

- 5 IDEM AA. VLTVMIO SABINO ET ALIIS. Aduersus creditorem usuras maiores II 23, 3, 54 ex stipulatu petentem, si probetur per certos annos minores postea consecutus, utilis est pacti exceptio. secundum quod tueri causam potestis etiam aduersus defensores ciuitatis maiores petentes ex cautione, si probaueritis semper quincunces amitam pupillorum uestro-
rum, quae maiores cauerat, rependisse. D. NON. IUL. GETA CONS. a. 205
- 6 IMP. ANTONINVS A. ANTIGONO MILITI. Si creditrici, quae ex causa pignoris B 23, 3, 55 obligatam sibi rem tenet, pecuniam debitam cum usuris testibus praesentibus obtulisti eaque non accipiente obsignatam eam deposuisti, usuras ex eo tempore quo obtulisti praestare non cogeris. absente uero creditrice praesidem super hoc interpellare debueras. 9
PP. III ID. FEBR. DVOBVS ASPRIS CONS. a. 212
- 7 IDEM A. DOMITIO ARISTAE0. Creditor instrumentis suis probare debet quae B 23, 3, 56 intendit et usuras se stipulatum, si potest. nec enim, si aliquando ex consensu praestitae sunt, obligationem constituunt. PP. III NON. OCT. ROMAE LAETO ET CEREALE CONS. a. 215
- 8 IDEM A. CLAUDIO DORYPHORO. Quamuis Bassa. cum pecuniam mutuam B 23, 3, 57 acciperet, minores usuras Menophano¹ sponderit et, nisi intra certum tempus eas soluisset, 15 ampliores (licitas tamen) promiserit, si post tempus cautioni praefinitum creditor easdem accepit nec maiores dari sibi postulauit ac per hoc non recessisse a minorum praestatione eum probari potest, eas usuras computari oportet, quarum in exactione creditor perseuerauit.
- 9 IDEM A. CANIO PROBO. Si per te non stetit, quominus intra tempora prae- B 23, 3, 58 finita pecuniam minorum usurarum solueres, sed per tutores filiorum creditoris, qui eam 20 accipere noluerunt, idque apud iudicem datum probaueris, eius temporis, quo per te non stetisse apparuerit, usurae maiores non exiguntur. quod si etiam sortem deposuisti, exinde ex quo id factum apparuerit, in usuras non conuenieris.
- 10 IDEM A. CRATO ET² DONATO MILITI. Usurae per tempora solutae non proficiunt ad dupli computationem. tunc enim ultra sortis summam usurae non exiguntur, quotiens 25 tempore solutionis summa usurarum excedit eam computationem.
- 11 (12) IMP. ALEXANDER A. AVRELIO TYRANNO. Frumenti uel hordei mutuo dati II 23, 3, 59 accessio etiam ex nudo pacto praestanda est. PP. K. MAI. MAXIMO II ET ABLIANO CONS. a. 223
- 12 (11) IDEM A. POPILIO. Ex praedio pignori obligato creditor post oblatam iure B 23, 3, 60 sibi pecuniam, quam non suscepit, si fructum accepit, exonerari sortis debitum certum est. 30
P (32, 6. 3. 7. 10...12) L (ut P) CRM (CM transpon. 12. 11)

¹ Menophanto (Mommsen)? ² et del. (Mommsen)

1 aa.] a. et c. S | ultumio] S, om. libri | subitiano S 3 etiam] et C 4 semper om. R^aM^a? : ἀπὸ πενταετηρίων BΣ (κ.π.) | uestro- rum] tuorum M^a? 5 rependisse] (ndisse in litura C) CRM^a, dependisse M^a: καταβεβλη- χέναι BΣ (κ.π.) | s. a. PL ad c. 2 | geta cons.] getae cc. PL 6 antonius M | anticono PLR | militi] S, om. libri | causa] casu R^a | pigne- ris M^a 7 tenet pec.] tenet p. tenet P^a, tenet et p. R 10 s. a. PL 11 aa. R, a. et c. S | domitio] S, om. libri | aristaeo] arestheo S, arist. cc. PL 12 se (se. L^a) stipulatum] ex stipulatu P 13 obligationes PL^a | s. a. PL: fortasse ea pertinet ad c. 10 14 a.] a. et c. S | claudio] S, om. libri | bassa] C^a, uas... C^a, uasa R^aM^a, iassa R^aM^a 15 spon- deret M^a | eam C 16 tamen licitas C, licite tamen R, .. licet tamen M^a 17 accipit C | praestatione eum bis M^a 18 probari po- test] Q, probare potest C^aR^a, probare pote- st C^aR^aM^a | in exactione] actione M^a 19 a.] a. et c. S | canio] S, om. libri | per te non stetit] R^a, constat per te non stetisse CR^a,

per te non stat (stat. M^a?) M | praefinita tempora C 20 pecuniam min. usurarum soluere] R^a, pecuniam min. usurarum soluere R^a, min. usuram soluere C, pecuniam min. usuram soluere (---ris M^a) M | credi- tores C^a | qui] quia C 21 noluerint M 22 ex- iguntur C 23 conueneris R, conueniris M^a 24 a.] a. et c. S | crato et] S, om. libri | militi] S, om. libri | usura M^a | non] . semper R^a? | ad] P^aCR^a, reo ad P^aLR^aM 25 uerba tunc ... 26 tempore post computationem iterat P^a | sortis summam] sortissimam M^a | de subscriptione uide ad n. 15 27 alex. a.] a. R | aurelio] S, om. libri | terrano S | mutui CR 30 etiam] et C | s. a. PL | ma- ximo II] macio PL 29 a.] a. et c. S | po- pilio] S, popillio M, popilo PLR, populio C | ex praediis pignori obligatis CR: ἐκ τοῦ κτή- ματος τοῦ εἰς ἐνέχυρον δίδωμένου BΣ (κ.π.) 32 sibi om. C: αὐτῷ νομίμως BΣ (κ.π.) | fruc- tus RM^a, καρπὸν BΣ (κ.π.) | est certum R | in PL additur subscriptio c. 14

- 13 IDEM A. EVSTATHIAE ET ALIIS. In bonae fidei iudiciis, quale est etiam [B 23, 3, 61] negotiorum gestorum, usurarum rationem haberi certum est. sed si finitum est iudicium sententia, quamvis minoris condemnatio facta est non adiectis usuris, nec prouocatio secuta est, finita retractanda non sunt: nec eius temporis, quod post rem iudicatam fluxit, usurae ullo iure postulantur nisi ex causa iudicati. 5
- 14 IDEM A. AVRELIO ARCASIANI. Si ea pactione uxor tua mutuam pecuniam [B 23, 3, 62] dedit, ut nice usurarum inhabitaret, pactoque ita ut conuenit usa est, non etiam locando domum pensionem redegit, referri quaestionem, quasi plus domus redigeret, si locaretur, quam usurarum legitimarum ratio colligit, minime oportet. licet enim uberiore sorte potuerit contrahi locatio, non ideo tamen illicitum fenus esse contractum, sed uilius con- 10 ducta habitatio uidetur. D. XI K. MAI. MAXIMO ET VRBANO CONSS. a. 234
- 15 IMP. GORDIANVS A. CLAUDIO PORTORIO. Cum adleges uxorem tuam ea [B 23, 3, 63] condicione mille aureorum numero quantitatem sumpsisse, ut, si intra diem certum debito satis non fecisset, cum poena quadrupli redderet quod accepit, iuris forma non patitur legem contractus istius ultra poenam legitimarum usurarum posse procedere. D. NON. M. 15 ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS. a. 242
- 16 IDEM A. FLAVIO SVLPICIO. Cum non frumentum, sed pecuniam fenori te [B 23, 3, 64] accepisse adleges, ut certa modiatio tritici praestaretur ac, nisi is modus sua die fuisset oblatum, mensurarum additamentis in fraudem usurarum legitimarum grauatum te esse contendis, potes aduersus improbam petitionem competente uti defensione. PP. 20
- 17 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. AVRELIO EVXENO. Si ea lege posses- [B 23, 3, 65] sionem mater tua apud creditorem tuum obligauit, ut fructus in uicem usurarum consequeretur, obtentu maioris percepti emolumenti propter incertum fructuum euentum rescindi placita non possunt.
- 18 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AVRELIO CASTORI. In- [B 23, 3, 66] 25 debitas usuras, etiam si ante sortem solutae non fuerint ac propterea minuere eam non potuerint¹, licet post sortem redditam creditori fuerint datae, exclusa iuris uarietate repeti posse pensa ratione firmatum est.
- 19 IDEM AA. ET CC. AVRELIAE IRENAEAE. Acceptam mutuo sortem cum usuris [B 23, 3, 67] licitis creditori post testationem offer ac, si non suscipiat, consignatam in publico depona, 30
1 ut cursus usurarum legitimarum inhibeatur. In hoc autem casu publicum intellegi oportet uel sacratissimas aedes uel ubi competens iudex super ea re aditus deponi eas disposuerit.
- P (32, 15...17. 19) L (ut P) CRM

¹ etiam ... potuerint confirmant Graeci, uidentur tamen debere explanationi interpretis

1 a.] a. et c. S | eustaciae S, eustatus CM, euathiae R | et aliis S secundum Bluhmum, om. libri | etiam] et C 2 rationem] tionem R^a 5 ullo iure om. M^a 6 a.] a. et c. S | aurelio] SQ, aurae CM, aureni R | arcasiani] S secundum Heimb., arasiani S sec. Bluhmum, om. libri | dedit pecuniam C 8 domimum M^a | redegit CM^a 9 legitimarum om. M^a | uberiore (uberioe. R^a) sorte] RM, uberior usurae C | poterit RM 10 contractum] pactum M 11 s. a. PL ad c. 11: in M subscr. crasa est | consa. om. PL 12 portorio] S, om. libri | allegas L^aCRM 13 condicione M^a | numero om. CM^a 14 reddere R^a | formam P^a 15 illius R | ultra] uel ultra PL^a? | in PL subscribitur d. n. m. attico et praetexta, quae referri possunt uel ad hanc uel ad seq. const.: in M subscr. crasa est 17 aa. R | flauio] S, om. libri | sulpio S, supplicio C 18 allegas CRM | modiatio PL^a | is om. M^a 19 adimentas R^a | fraude R | legitimarum usurarum R 20 aduersum R | improbam petitionem] improbatam scripsit, mox improbam petitionem repo-

suit P | pp. (p. L) extat in PL, in M subscr. crasa est: uide ad u. 15 21 impp. R | et phil. c.] SCR, om. PLM | aurelio] S, om. libri | euxeno] C, exuino (sic Bluhme, exiuno Heimb.) et aliis S, euxeni PL, euseni R, auxeno M 22 tuum om. BZ (κ.π.), uidetur tamen legisse Thalaelaus secundum adnotationem θαλαλαῦς δὲ, ὅτι οὐ γὰρ ἐν τῷ δόγματι, ὡς τῆς μητρὸς ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ κέρδους ἐνταπεινωμένης | in om. P^a | uice PL 23 euentum P^a 24 possint P^a | in PL additur subscriptio c. 22 25 impr. dioclitianus et maximianus et c. S, idem a. CRM | aurelio] S, om. libri | casturio R, castro M 26 sortes R^a 27 potuerunt C 28 pensa] RM^a, perpessa C^a, perpena C^aM^a | ratione] cione M^a 29 aa. et cc.] R, a. et c. S, a. PLC, a. et cc. M | aurelio] S, om. libri | cyrinaeae S, irineae PL, hireneae CR, yreneae M 30 creditori licitis C | post] pos L^a | offer ac] R^a, offer at PL^aC, offer.. L^aM^a, offert ac R^a, offer M^a | deponat PL^a 31 cursu R^a | legitimarum usurarum C 32 sacratissimam R^a

- 2 Quo subsecuto etiam periculo debitor liberabitur et ius pignorum tollitur, cum Seruiana etiam actio manifeste declarat pignoris inhiberi persecutionem uel solutis pecuniis uel si
3 per creditorem steterit, quominus soluatur. Quod etiam in traiecticiis seruari oportet.
4 Creditori scilicet actione utili ad exactionem earum non aduersus debitorem, nisi forte eas receperit, sed uel contra depositarium uel ipsas competente pecunias. 5
- 20 IDEM AA. ET CC. AELIO NICOPOLITANO. Constitutionibus sacris, quae ultra B 23, 3, 68 certum modum usuras fenebris exigere pecuniae prohibent, mandatoribus etiam uel fideiussoribus subuentum est: quibus quasi mandator uel fideiussor conuentus uti potes. SVB DIE
- 21 IDEM AA. ET CC. CHRYSIMONI. Si usuras praestari pignore dato conuenerat et B 23, 3, 69 in continenti, numeratione facta, postea uel ante, propter quod debitum solutionem feceras, 10 non designasti, habuit creditor in usuras tibi accepto ferendae solutae quantitatis facultatem.
- 22 IDEM AA. ET CC. COMINIO CARINO. Pignoribus quidem interuenientibus B 23, 3, 70 usurae, quae sine stipulatione peti non poterant, pacto retineri possunt. uerum hoc iure constituto, cum huiusmodi nullo interposito pacto tantum certae summae poenam praestari conuenisse proponas, nec peti nec retineri quicquam amplius et ad pignoris solutio- 15 nem urgeri te disciplina iuris perspicis. PP. ID. IUL. IPSIS CONSS.
- 23 IDEM AA. ET CC. IASONI. Oleo quidem uel quibuscumque fructibus mutuo B 23, 3, 71 datis incerti pretii ratio additamenta usurarum eiusdem materiae suasit admitti. D. III K. OCT. VIMINACI CC. CONSS. a. 294
- 24 IDEM AA. ET CC. CVLCIAE. Si mater tua maior annis constituta negotia B 23, 3, 72 quae ad te pertinent gesserit, cum omnem diligentiam praestare debeat, usuras pecuniae tuae, quam administrasse fuerit comprobata, praestare compelli potest. D. XIII K. DEC. IPSIS CC. CONSS. 20 a. 294
- 25 ¹IMP. CONSTANTINVS A. AD POPVLVM. Pro auro et argento et ueste facto B 23, 3, 73 chirographo licitas solui uel promitti usuras iussimus. 25
- 26 ²IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP.³ Eos, qui principali actione per excep- B 23, 3, 74 tionem triginta uel quadraginta annorum, siue personali siue hypothecaria, ceciderunt, non posse super usuris uel fructibus praeteriti temporis aliquam mouere quaestionem dicendo ex his temporibus eas uelle sibi persolui, quae non ad triginta uel quadraginta praeteritos annos referuntur, et adserendo singulis annis earum actiones nasci: principali enim actione 30 non subsistente satis superuacuum est super usuris uel fructibus adhuc iudicem cognoscere. Super usurarum uero quantitate etiam generalem sanctionem facere necessarium

P (32, 19 [20 p] 23. 21. 21. 21. 26) L (32, 19. 20. 23. 24. 21. 25. 26) CRM (transponit 32, 24. 23. 32, 25 om. M^a)

¹ I. Gothofredus iungit 2, 27, 2. 5, 37, 22. 5, 72, 4, quibus subscribitur d. id. Mart. Sirmi Constantino A. vii et Constantio C. cons. (= a. 326) ² iunge 7, 39, 8 ³ II ins. 7, 39, 5

1 tolletur PL 3 soluatur] PL, soluantur CRM | in traiecticiis] interiecticiis C 4 utili] ὑφάρκτου BΣ (κ.π.) | eorum P^aLR^a 5 recipere R^a | sed om. M^a | uel contra] libri cum B, uel om. BΣ (κ.π.) | competentes P^a, competent. R^a 6 aa. et cc.] a. C | aelio] aurelio S | nicopolitano S, om. libri 8 est] esse L^a, deficit M^a | mandatorum C^a | potest CR^aM^a | s. a. pL, ubi est sub d. 9 aa.] a. PLC | et cc.] et cesar C, om. PL | chresimoni S, chersimoni P^a, chersimioni P^aL, cresimoni C, resimioni R, chrosimioni M | praestari M^a | pignori PLC: ἀσφάλτου ἐνέχυρου BΣ (κ.π.) 11 designastis M^a | accepti offerendae PL^a, accepta ferendae R, accepto ferendae M^a 12 aa. et cc.] a. CM | cominio S, om. libri 14 nullo] M^a, iure nullo CRM^a: μηδενός τοιούτου συμφώνου γινόμενου BΣ (κ.π.) 16 percipis R | s. a. PL ad c. 17, ubi est: pp. id. iulii (iul. L) ipsia cc. 17 aa. et cc.] a. PLCM | iasoni] iaso-

niano cyliciae S (u. ad u. 21), iasone C 18 s. a. PL 19 ui. minaci PL | cc. cons. om. PL, ex loco suppluit Mommsen 20 aa. et cc.] a. PLCM | culciae] C, liciae PLR, glusie M: in S excidit c. 24, cf. ad u. 18 21 pertinet gesserit R, gesserit pertinet M^a | omne diligentia C 22 praestari CM^a | s. a. PL 23 cc. cons.] cc. PL 24 auro et] auro C | et ueste] καὶ ὑπὲρ ἐσθῆτος B: recte pro his proponit Ihering Jahrbücher für Dogmatik 12 p. 338, cf. tamen 4, 46, 3 ob uestium auri argentique debitum et 5, 37, 22 pr. aurum argentum gemmas uestes 25 in PL est subscriptio c. 27 26 impp. L | a. om. M | eos om. M^a | pro exceptione M 29 ex] .e M^a | eas] ea CM^a | quae non] quoniam PL^a?, non ante 31 referuntur collocat M 30 eorum L^aRM^a | actionem R 31 non subsistente] absistente PC, subsistente (uel absistente) L^a, absistente M^a 32 uero] autem C | quantitatem CR | gnalem L

- esse duximus, ueterem duram et grauissimam earum molem ad mediocritatem deducentes.
- 2 Ideoque iubemus illustribus quidem personis siue eas praecedentibus minime licere ultra tertiam partem centesimae usurarum in quocumque contractu uili uel maximo stipulari: illos uero, qui ergasteriis praesunt uel aliquam licitam negotiationem gerunt, usque ad bessem centesimae suam stipulationem moderari: in traiecticiis autem contractibus uel 3 specierum fenori dationibus usque ad centesimam tantummodo licere stipulari nec eam excedere, licet ueteribus legibus hoc erat concessum: ceteros autem omnes homines dimidiam tantummodo centesimae usurarum posse stipulari et eam quantitatem usurarum etiam in aliis omnibus casibus nullo modo ampliari, in quibus citra stipulationem usurae exigi 10 solent. Nec liceat iudici memoratam augere taxationem occasione consuetudinis in regione 11 obtinentis. Si quis autem aliquid contra modum huius fecerit constitutionis, nullam penitus de superfluo habeat actionem, sed et si acceperit, in sortem hoc imputare compelletur, interdicta licentia creditoribus ex pecuniis fenori dandis aliquid detrahere uel retinere siliquarum uel sportularum uel alterius cuiuscumque causae gratia. nam si quid huiusmodi factum fuerit, principale debitum ab initio ea quantitate minuetur, ut tam ipsa minuenda 13 pars quam usurae eius exigi prohibeantur. Machinationes etiam creditorum, qui ex hac lege prohibiti maiores usuras stipulari alios medios subiciunt, quibus hoc non ita interdictum est, rescentes iubemus, si quid tale fuerit attemptatum, ita computari usuras, ut necesse esset, si ipse qui alium interposuit fuisset stipulatus: in quo casu sacramenti etiam illationem locum habere sancimus. D. ID. I^o DEC. CONSTANTINOPOLI IVSTINIANO PP. 20 A. II CONS. a. 528
- 27 IDEM A. MENAE PP. De usuris, quarum modum iam statuimus, prauam quorundam interpretationem penitus remouentes iubemus etiam eos, qui ante eandem sanctionem ampliores quam statutae sunt usuras stipulati sunt, ad modum eadem sanctione taxatum ex tempore lationis eius suas moderari actiones, illius scilicet temporis, quod ante eandem 25 fluxit legem, pro tenore stipulationis usuras exacturos. Cursum insuper usurarum ultra duplum minime procedere concedimus, nec si pignora quaedam pro debito creditori data sint, quorum occasione quaedam ueteres leges et ultra duplum usuras exigi permittebant.
- 2 Quod et in bonae fidei iudiciis ceterisque omnibus in quibus usurae exiguntur seruari 29 censemus. D. K. APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO VC. CONS. a. 529
- 28 IDEM A. DEMOSTHENI PP. Vt nullo modo usurae usurarum a debitoribus [B 23, 3, 75] exigantur, et ueteribus quidem legibus constitutum fuerat, sed non perfectissime cautum. si enim usuras in sortem redigere fuerat concessum et totius summae usuras stipulari, quae differentia erat debitoribus, qui re uera usurarum usuras exigebantur? hoc certe 1 erat non rebus sed uerbis tantummodo leges ponere. Quapropter hac apertissima lege 35 definimus nullo modo licere cuidam usuras praeteriti uel futuri temporis in sortem redi-
- A^u (32, 27) PLCR (u. 6 licere ... 11 constitutionis in litura) M

¹ d. III id. (7, 39, 8)?

1 duximus] M, diximus PLCR | ueterem om. C 2 siue] sui C | eos R 3 usurarum] usurarum .. M^a, usurarum nomine M^b 4 licitam om. C contra B | ad essem R 7 omnes om. C cum S, ubi extant uerba ceteros autem homines dimidia (sic): αὐτὰρ τοῖς πάντες B 9 omnibus aliis L 10 occasionem P^aC, deficit R^a 11 quis] quid L^a 12 habet L | sorte PL | compellitur M 15 ut] ui M^a 17 prohibiti] RM^a, prob. sunt PLCM^b? | usuris postulari C | modios R^a | ita om. C 18 usuras computari CR 19 ut nec. esset] R, nec. est ut PL^a?, nec. esset L^bCM^a?, nec. est tamquam M^b 20 s. a. PL Contius 1571 | id. dec. om. Contius | iustin. a. pp. a. ii cons. PL, pp. a. ii om. Contius 22 idem a.] impr. iustinianus a. et c. S | quarum] quorum A | eorundam C 24 modicum (emend.

in A^u) A | . (per?) eandem sanctionem R^a 25 inlationis C | eius] eius legis C | illius scil.] AC, scil. illius PLRM | quod ante om. R^a 26 insuper om. C 27 pro debito] a debitore A 28 sint] AM^a?, sunt PLCRM^b | et om. CRM | promittebant C 29 bona fide R^a | usurae] usus A 30 censuimus P^a | s. a. PL hoc loco et ad c. 25 | constantin. om. PL ad c. 25 | uc. cons.] cc. PL ad c. 25, cons. PL h. l 31 idem] mpr. iustinianus S | demostheni R | pp.] p. M 32 et om. PL^a: καὶ τοῖς παλαιαῖς BΣ (κ.π.) | legibus quidem C 33 in sortem ... usuras om. P^a | et om. C 34 differentia erat] differat P, sic uel differat L^a 35 ponere] pponere P^a, imponere M^b | hac apertissima aper lege P^a, hanc apertissimam legem R^a 36 definiuimus PL^a | cuidam] PLRM, cuiquam C

gere et earum iterum usuras stipulari, sed, si hoc fuerit subsecutum, usuras quidem semper usuras manere et nullum aliarum usurarum incrementum sentire, sorti autem antiquae tantummodo incrementum usurarum accedere. PP. K.¹ OCT. CHALCEDONE DECIO VC. CONS.

a. 529

XXXIII .

5

R DE NAVTICO FENORE R

- 1
- 2 (1) IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SCRIBONIO HONORATO. Traiecticiam pecuniam, quae periculo creditoris datur, tamdiu liberam esse ab observatione communium usurarum, quamdiu naus ad portum appulerit, manifestum est. PP. III ID. MART. MAXIMO II ET AQVILINO CONSS. 10 a. 286
- 3 (2) IDEM AA. AVRELIAE COSMIANAE. Cum dicas pecuniam te ea lege dedisse, B 53, 5, 18 ut in sacra urbe tibi restitueretur, nec incertum periculum, quod ex nauigatione maris metui solet, ad te pertinuisse profitearis, non dubium est pecuniae creditae ultra licitum 11 te usuras exigere non posse. PP. PRID. ID. MART. MAXIMO II ET AQVILINO CONSS. a. 286
- 4 (3) IDEM AA. AVRELIAE IVLIANAE. Cum proponas te nauticum fenus ea condicione dedisse, ut post nauigium, quod in Africam dirigi debitor adseuerabat, in Salonitanorum portum naue delata fenebris pecunia tibi redderetur, ita ut nauigii dumtaxat quod in Africam destinabatur periculum susceperis, perque uitium debitoris, nec loco quidem nauigii seruato, illicitis comparatis mercibus quae naus continebat fiscum occupasse: amissarum 20 mercium detrimentum, quod non ex marinae tempestatis discrimine, sed ex praecipiti auaritia et inciuili debitoris audacia accidisse adseueratur, adscribi tibi iuris publici ratio non permittit.
- 5 (4) IDEM AA. ET CC. PVLLIO IVLIANO EVCHARISTO. Traiecticiae quidem pecuniae, quae periculo creditoris mutuo datur, casus, antequam ad destinatum locum naus perueniat, 25 ad debitorem non pertinet, sine huiusmodi uero conuentione infortunio naufragii non liberabitur. D. VIII ID. OCT. RETIARIAE CC. CONSS. a. 294

P (32. 33 R 2. 3. 5) L (ut P) CR (u. 17 quod ... 22 debitoris in litura) M

¹ d. xv k. (cf. *Zeitschrift für Rechtsgeschichte* 11 p. 175)?

1 et om. C | iterum] tamen R^a | stipulari ...
2 usuras om. P^a | si] CM, etsi I^aLR: ἀλλ' εἰ τοιοῦτόν τι παρακολουθήσει BZ (κ.π.) | semper usuras] RM cum BZ (κ.π.): ἀλλ' τότοις, usuras semper I^aL, semper P^a (u. ad u. 1) C
2 nullam R^a | sentire ... 3 incrementum om. M^a 3 s. a. PL | chalcedone] calc. P | uc. cons.] cc. PL 7 constitutio graeca RM, lex i greca uersiculum S 5 aa.] aa. et c. S, om. M | scribonio honorato] scribonio S, honorato libri | traiecticiam] traiecticiam quidem L, traiectiam R 9 debitoris L^a | ab obseruatione] obseruationem C 10 s. a. PL | 11 om. PL 12 aa.] a. et c. S, a. LM | aureliae] S, om. libri | cosmiane S, cosmiane PL, cosmanae R | te om. M 13 restitueretur C 14 metui M^a | profiteris PLM 15 subscriptio, quam supra dedi ex PL, ex instituto epi-

tomatoris potius ad c. 4 pertinet | 11 om. PL 16 aa.] a. et c. S, a. M | aureliae] S secundum Bluhmum, aureliane S sec. Heimb., om. libri | iulianae] SC, iuniae RM 17 post om. M^a | africa libri | dirigere C, diri.. M^a | salomonitarum M 18 nauem delatam C, naue delata M^a | africa C, asfrica M 19 perque] Mb, per C, perq.. M^a 20 mercedibus M^a 21 mercium om. C | maritae M^a | crimine M^a | auaritie ciuili M^a 22 accessisse C, -disse M^a 23 de subscriptione uide ad u. 15 24 idem] depositi idem R^a, in P ante c. 5 rubrica deleta est | aa. et cc.] et c. S | pullio iuliano] S, om. libri | eucarista S, fuscario C 25 dantur M^a 26 condicione C | fortunio P, infortunio... M^a 27 s. a. PL | retiariae cc. cons.] Mommsen, reuariae PL^a

XXXIII

R DEPOSITI R

- 1 IMP. ALEXANDER A. MESTRIO MILITI. Si incursu latronum uel Collatio 10, 4 B 13, 2, 35 alio fortuito casu¹ ornamenta deposita apud interfectum² perierunt, detrimentum ad heredem eius qui depositum accepit, qui dolum solum³ et latam culpam, si non aliud specialiter conuenit, praestare debuit, non pertinet. quod si praetextu latrocinii commissi uel alterius fortuiti casus⁴ res, quae in potestate heredis sunt uel quas dolo desiit possidere⁵, non restituuntur, tam depositi quam ad exhibendum actio, sed etiam in rem uindicatio competit. PP. III ID. IUL. MAXIMO II ET VRBANO CONSS. a. 234
- 2 IMP. GORDIANVS A. CELSINO MILITI. Usurae in depositi actione sicut in B 13, 2, 36 10 ceteris bonae fidei iudiciis ex mora uenire solent. D. K. NOV. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 3 *IDEM A. AVSTRONIO MILITI. Si depositi experiris, non immerito etiam usu- BΣ 13, 2, 36 ras tibi restitui flagitabis, cum tibi debeat gratulari, quod furti eum actione non facias obnoxium, si quidem qui rem depositam inuito domino sciens prudensque in usus suos 15 conuerterit, etiam furti delicto succedit. D. ID. IUL. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 4 IDEM A. TIMOCRATI MILITI. Si deposita pecunia is qui eam suscepit usus B 13, 2, 37 est, non dubium est etiam usuras debere praestare. sed si, cum depositi actione expertus es, tantummodo sortis facta condemnatio est, ultra non potes propter usuras experiri: non enim duae sunt actiones alia sortis alia usurarum, sed una, ex qua condemnatione facta 20 iterata actio rei iudicatae exceptione repellitur.
- 5 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. CLAUDIO. Propter B 13, 2, 38 instrumenta quidem, quae te deposuisses cum aduersario tuo dicis, ut residua pecunia quae ex conductione debebatur dissoluta ea reciperes, si id quod placuerat impleri, sequestrem potes conuenire. quamuis autem haec reddita non fuerint, tamen aduersus eum a quo fun- 25 dum conduxeras, si omne quod ex hoc contractu debebatur reddidisti, ipsis solutionibus tutus es. D. ID. IUL. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 6 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ANTONIO ALEXANDRO B 13, 2, 39 ET⁷ VLPIANO ANTIPATRA. Is, penes quem utrasque partes transactiones uel alia instru- 29 menta commendasse dicis, legem qua haec suscepit seruare necesse habet. a. 293

A¹ (34 R 1) P (34 R 1...4. 6) L (ut P) CRM

¹ uel a. f. casu om. Collatio ² ab eis ins. Coll. ³ dolum tantum (omissis et ... conuenit) Coll. ⁴ uel ... casus om. Coll. ⁵ uel quas ... possidere om. Coll. ⁶ iunget 3, 32, 6 ⁷ et del. aut n. 30 scr. dicitis

2 de depositi S, de depositis AL, de posit-
tis P, de deposito M^a 3 mestrio] deme-
trio S | militi] Collatio S, om. libri | si om.
Coll. 4 fortuito ACR | perierunt] CRM cum
Coll. Berol. Vind., perierint APL cum Coll.
Verc. | heredes Coll. 5 acceperit A | non
om. L^a 6 si] si ex Coll. | latrocinii R^a 7 for-
tuito A¹C^a, fortuiti P^a, | potestate] testate M^a
8 non restituuntur om. A | restituitur P,
inc. L^a | ad om. Coll. | etiam] et Coll. 9 s. a.
Coll. PL | III id.] PL, VI k. Coll. | II] bis Coll.,
om. PL 10 militi] S, om. libri 11 s. a. PL |
ponpiano PL 13 idem] imp. gordianus M |
a.] aa. R | autronio PLR, astroninae M | mi-
liti] S, om. libri | experiaris C | etiam om.
BΣ (κ.π.) 14 facis M 16 conuertit C,
conuertit M^a | succedit] ὑπερβιβεται BΣ
(κ.π.), succumbit C? | s. a. PL et 3, 32, 6 |
d. id.] PL, pp. v id. 3, 32, 6 | a. om. PL
17 timocrati S cum libris | militi] S, om. libri
18 usuras debere] R^aM^a, usuras P^aM^a, de-

bere usuras P^aLC, usuras deb... R^a: ἀναμ-
φιβόλως καὶ τόκους ὀφείλει παρασχέιν BΣ (κ.π.)
19 es] Q^a, est PLCRM^a, est .. M^a: ἐκίνας
BΣ (κ.π.) | facta condemnatio] RM, con-
dempnatio facta PLC: ἐγένετο ἡ καταδίκη BΣ
(κ.π.) | potes] Q^a cum BΣ (κ.π.) δύνασαι, po-
test PLCRM | propter om. M^a 21 inter-
rata C^a | in PL est subscriptio c. 5 22 ua-
lerius RM, ualent. C | gallus M | ualerianus
(ualerius SR) c.] cc. CM | propter] si p. C
23 te om. RM^a? : αὐτόν BΣ (κ.π.) 24 se-
questerem potest M^a 25 fuerant C 26 red-
didisti R^a | ipsi C^a 27 es] est C^aR^a, et
BΣ (κ.π.) | s. a. PL ad c. 4 | aemiliano ...
conss.] P, inc. L 28 aa. et cc.] et c. S |
antonio] S, om. libri | alexandro] SM, alexan-
drae PL, alex. C, alexandriae R 29 et
ulpiano antipater S, om. libri 30 ha-
bet] habet actio M^a | subscriptio quam hoc
loco posuerunt PL, uerisimilius c. 8 resti-
tuenda est

- 7 IDEM AA. ET CC. ANTIOCHO ATTICO CALPURNIANO DEMOCRATI. Desiderium tuum cum rationibus iuris non congruit. nam si custodiam pecuniae suscepisti, quam aliis a te datam instrumentum, quo hanc tibi reddi conscriptum profiteris, arguit, solutionem eius competentem improbe recusas. [B 13, 2, 10]
- 8 IDEM AA. ET CC. AVRELIO ALEXANDRO. Si is, qui depositam a te pecuniam accepit, eam suo nomine uel cuiuslibet alterius mutuo dedit, tam ipsum de implenda suscepta fide quam eius successores teneri tibi certissimum est. aduersus eum autem qui accepit nulla actio tibi competit, nisi nummi extant: tunc enim contra possidentem uti uindicatione potes. D. IIII K. MART. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 9 IDEM AA. ET CC. AVRELIO MENOPHILO ET CETERIS. Cum hereditas personam dominae sustineat, ab hereditario seruo, priusquam patri uestro successeritis, res commendatas secundum bonam fidem ab eius qui suscepit successoribus apud rectorem prouinciae petere potestis. PP. VII ID. NOV. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 10 IDEM AA. ET CC. SEPTIMIAE QVADRATILLAE. Qui¹ depositum non restituit, suo nomine conuentus et condemnatus² ad eius restitutionem cum infamiae periculo arguetur. SUBSCRIPTA PRIDIE IDVS DECEMBRES NICOMEDIA CC. CONSS. a. 294
- 11 IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Si quis uel pecunias uel res quasdam per depositionis accepit titulum, eas uolenti ei qui deposuerit reddere ilico modis omnibus compellatur nullamque compensationem uel deductionem uel doli exceptionem opponat, quasi et ipse quasdam contra eum qui deposuit actiones personales uel in rem uel hypothecarias praetendens, cum non sub hoc modo depositum accepit, ut non concessa ei retentio generetur, et contractus qui ex bona fide oritur ad perfidiam retrahatur. Sed et si ex utraque parte aliquid fuerit depositum, nec in hoc casu compensationis praepeditio oriatur, sed depositae quidem res uel pecuniae ab utraque parte quam celerrime sine aliquo obstaculo restituantur, ei uidelicet primum, qui primus hoc uoluerit, et postea legitima³ actiones integrae ei reseruentur. Quod obtinere sicut iam dictum est oportet et si ex una parte depositio celebrata est, ex altera autem compensatio fuerit opposita, ut integra omni legitima ratione seruata depositae res uel pecuniae prima fronte restituantur.
- 3 Quod si in scriptis attestatio non per dolum uel fraudem fuerit ei qui depositum suscepit ab alio transmissa, ut minime depositum restituat, hocque per iusiurandum adfirmauerit, liceat ei qui deposuit sub defensionis cautela idonea praestita res depositas quantocius recuperare. RECITATA SEPTIMO MILIARIO IN NOVO CONSISTORIO PALATHI IVSTINIANI. D. III K. NOV. DECIO CONS. a. 529
- 12 IDEM A. IOHANNI PP. Superuacuum ueterum differentiam e medio tollentes, si quis certum pondus auri uel confecti uel in massa constituti deposuerit et plures scripsit
- A^u (34, 10) P (34, s...10) L (ut P) CRM*

¹ dolo malo ins. *Collatio* ² et condemnatus om. *Coll.*

1 antiocho antico carpuniano (militi inserit S^o) democrati S, attico omissis reliquis libri 3 quo] M^o, quod CRM^o | reddit C 5 aurelio] S, om. libri | alexandrae R 9 s. a. PL ad c. 6, ubi est: d. iiii (iiii om. L) k. mr. sr. cc.: consules ex loco restituit Mommsen 10 aurelio] S, om. libri | menopolo S 11 dominae] de nomine P^o, inc. L^o | successissetis L^o R 12 suscepit C 13 s. a. PL | aa. cons.] cc. PL 14 septime SR | quadratillae] *Collatio*, om. libri cum S 16 s. a. *Collatio*: in PL est subscriptio c. 11 17 demostheni R 20 actionales R^o | in] per in R | uel] uel in C 21 hypothecariam M | accepit C 22 gereretur M^o | ex om. C 23 ex om. R^o 24 sed] CM, sed et R 26 ei] quoque ei M | sicuti C 27 altero R^o 28 le-

gima M^o 29 criptis M^o | adtestationem R^o 31 quantocius] quantum eius C 32 recipere uel recuperare C | recitata septimo mil. (recit. quattuor mil. Q, lecta a quatuor militario Russ., recitata septimiliario 'alias iiii' Cont.) in n. c. p. iustiniani habent Q Russardus Contius 1562: quae cum non redeant nisi in constitutionibus datis die III k. Nov. a. 529, dubitari non potest, quin, quae habent PL ad c. 10 d. iiii k. iiii d. cc., ea huc pertineant: nam ad c. 12, cui secundum epitomae condicionem restituenda forent, minime quadrant propter Iohannis praefecturam quae incipit a. 531 34 idem] impr. iustinianus S | a.] aa. R | ueterem C 35 massa] mensa C

heredes et unus ex his contingentem sibi portionem a depositario accepit, alter supersederit uel alias fortuito casu impeditus hoc facere non potuerit, et postea depositarius in aduersam inciderit fortunam uel sine dolo depositum perdiderit, sancimus non esse coheredi eius licentiam uenire contra coheredem suum et ex eius parte auellere, quod ipse ex sua parte consequi minime potuerit, quasi eo quod coheres accepit communi constituto, cum, s ubi certae pecuniae depositae fuerant et suam partem unus ex heredibus accepit, nemini ueniret in dubium bene eum accepisse partem suam et non debere aliam partem attingere. nobis etenim non uidetur esse homo obnoxius neque in massa neque in specie neque in pecunia numerata qui suam partem suscepit, ne industria poenas desidiae soluat. si enim et alius heres tempora opportuna quemadmodum coheres eius obseruasset, et suum uter- 10 que recipiebat et sequentibus altercationibus minime locus relinquebatur.

a. 531—532

XXXV

R MANDATI R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. LEONIDAE. Aduersus eum cuius negotia [B 14, 1, 63] gesta sunt de pecunia, quam de propriis opibus uel ab aliis mutuo acceptam erogasti, 15 mandati actione pro sorte et usuris potes experiri: de salario quod promisit a praeside prouinciae cognitio praebetur.
- 2 IMP. ANTONINVS A. STATIO MARCELLINO. Cum ex causa fideiussionis pecu- [B 14, 1, 64] niam patrem tuum exsoluisse proponas, habes mandati actionem, qua non solum pecuniam, sed etiam pignora in obligationem eam deducta potes consequi. PP. VIII. 20
- 3 IDEM A. GERMANO. Si pater tuus tibi sui iuris constituto actionem ad- [B 14, 1, 65] uersus debitores suos mandauit, potuit ipse praesens aduersus eos re integra experiri. si quid itaque ab eo apud iudicem actum est, rescindi nulla ratio patitur. PP. VI K. NOV. SABINO II ET ANVLLINO CONSS. a. 216
- 4 IMP. ALEXANDER A. AVRELIO VVLNERATO. Etiam si contrariam sententiam [B 14, 1, 66] reportauerunt, qui te ad exercendas causas appellationis procuratorem constituerunt, si tamen nihil culpa tua factum est, sumptus, quos in lite probabili ratione feceras, contraria mandati actione petere potes. S. VIII ID. IAN. 25
- 5 IDEM A. IULIANO. Si maritus sororis tuae tibi procurans petere bonorum [B 14, 1, 67] possessionem noluit, cum ipso tibi congregiendum est. quam querellam ita cum effectu 30 habes, si mandasse te, ut peteretur bonorum possessio, eumque neglexisse arguas.
- 6 IMP. GORDIANVS A. AELIO SOSIBIO MILITI. Si fideiussor pro reo patiente [B 14, 1, 68] fidem suam adstrinxit, mandati cum eo post exsolutam pecuniam uel factam condemnationem potest exercere actionem. PP. III NON. SEPT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238

P (35 R 4. 1...3. 7. 6) L (ut P) C (transpon. 35, 6. 7. 4. 5) RM

2 alias] C cum B (κ.π.) ἄλλως, alio RM^o.
om. M^a | fortuito CR 4 heredem C | ex eius
eius R^a 5 coheredes C^a, inc. R^a 6 partem
om. C 7 uenire CM^a | bene eum] bene R^a |
alteram R 8 homo] hoc modo C | in mas-
sam n. in speciem n. in pecuniam numeratam
CM: ἐν βώλῃ οὐτε ἐν αἰδαί οὐτε ἐν ἀργυρίῳ B
(κ.π.) 11 recipiebat] CM^a, inc. R^a, recipe-
ret M^b, reciperent R^b, ἀνιλάμβανε B (κ.π.) |
altercationibus M^a, om. R^a 13 mandati]
SM^b, demandatis P^aLCR, mandatis P^b, de
mandato M^a 14 leoni S, leoniae R^a, defi-
cit M^a 15 de pecunia ... erogasti om. M^a
16 actionem C | experi R | solaria R^a | a]
apud L 17 in PL adicitur subscriptio c. 6
18 impp. P | antoninus a. statio] S, anast.
a. C, anastasius a. M, ant. (uel antoninus)

a. PLR 19 qua] quia C^a 20 eam] PL^a?R
cum B: αἰς ταύτην τὴν ἐνοχίαν, om. L^aCM |
s. a. PL 21 a.] a. et c. S | sui] cf. Dig.
46, 2, 20 pr. 22 debitores ... aduersus
om. P^a | praeses R | experiri M^a 23 s. a. PL |
pp. ... 24 cons. | p. vi k. n. sab. P,
sab. L 25 aurelio] S, om. libri | sentiam L^a
27 tua om. L^a 28 s. a. PL 29 a.] aa. R
31 cumque R^a 32 impp. L | aelio] S^b, aure-
lio S^a, om. libri | sosibio] CR, sostlu S, sosi-
dio P, sosido L, sosibi M | militi] S, om. libri |
reo] eo M^a 33 cum eo post 33 potest col-
locat C | exolutum P^a 34 s. a. PL h. l. et
ad c. 1 | p. iii n. (nn. L) s. pio et pontiano
conss. PL h. l., d. iiii non. s. pio et pon-
tiano PL ad c. 1

- 7 IDEM A. AVRELIANO MILITI. Si litteras eius secutus, qui pecuniae¹ auctor [B 14, 1, 69] fuerat, ei qui tibi litteras tradidit pecunias credidisti, tam aduersus eum, qui a te mutuum sumpsit, quam aduersus eum, cuius mandatum secutus es, mandati² actio tibi competit.³
- 8 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS NOB. C. AVRELIO [B 14, 1, 70] LVCIO. Si tibi pupillorum pater, ut pecuniam in rem suam seruus eius crederes, mandauit⁴ et in hanc rem neque ipso praecipiente pignora sunt obligata, et mandati actione pupillos post mortem patris conuenire et exsequi ius obligationis pignorum poteris, si in solutione cessabitur. D. III K. IAN. AEMILIANO ET BARRO CONSS. a. 259
- 9 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MARCELLO. Cum per procura- [B 14, 1, 71] torem causam tuam laesam esse dicas, mandati actio aduersus eum tibi competit.⁵ 10
- 10 IDEM AA. ET CC. AVRELIO PAPIO. Si pro ea contra quam supplicas fide- [B 14, 1, 72] iussor seu mandator intercessisti et neque condemnatus es neque bona⁶ eam dilapidare postea coepisse comprobare possis, ut iustam metuendi causam praebeat, neque ab initio ita te obligationem suscepisse, ut eam possis et ante solutionem conuenire, nulla iuris ratione, antequam satis creditori pro ea feceris, eam ad solutionem urgueri certum est. 15 fideiussorem uero seu mandatorem exceptione munitum et iniuria iudicis damnatum et appellatione contra bonam fidem minime usum non posse mandati agere manifestum est. a. 293
- 11 IDEM AA. ET CC. AVRELIO GAIO. Procuratorem non tantum pro his quae [B 14, 1, 73] gessit, sed etiam pro his quae gerenda suscepit, et tam propter exactam ex mandato pecuniam quam non exactam, tam dolum quam culpam, sumptuum ratione bona fide habita, 20 praestare necesse est. D. . . . K. IVN.⁷ SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 12 IDEM AA. ET CC. FIRMO. Cum mandati negotii contractum certam acce- [B 14, 1, 74] pisse legem adseueres, eam integram secundum bonam fidem custodiri conuenit. unde si contra mandati tenorem procurator tuus ad te pertinentem fundum uendidit nec uenditionem postea ratam habuisti, dominium tibi auferre non potuit. PP. XVII K. IVN.⁷ SIRMI 25 AA. CONSS. a. 293

P (35, 7. 6. 9. 11. 12) L (ut P) C (transponit 35, 6. 7. 4. 5) RM

¹ pecuniae del. (Mommsen) ² mandati del. ³ post c. 7 in P ad marginem saec. XI adscripta est constitutio incertae originis, quae in L interponitur inter c. 7 et c. 8, in D inter c. 20 et c. 9: extat etiam in codice Parisiensi 3858C fol. 37b (= Par.), in quo est c. 420 collectionis canonum descriptae in Maassenii Biblioth. Latina iuris can. ms. p. 248 (cf. Hermes 4 p. 371). uerba sunt haec: imp. diocl. et maximianus aa. (sic Par., imp. iustinianus a. PLD) honorato. iudicem causidicum et procuratorem omnes, qui incesti matrimonii (= uio Par.) nati fuerint, fieri prohibemus et omnimodo nullam professionem recipere nisi tantum (et ius. PL) taxotalem (taneot. Par.) uel (et PLD) curialem, si necessitas accedat (accedit PLD). si uero prohibitum honorem ab aliquo susceperint (= rat PL^o), sacrilegii poena (penae PL) condemnabuntur. si quis ex praedictis aliquem in ius uocauerit patrocini causa, primum quidem omnino suis careat actionibus, siue iustam (iustis P^a, iustas D) habeat intentionem (int. hab. L, hab. intentiones D) siue non (siue i. h. i. s. non om. Par.), ita quoque, ut principali rescripto resuscitari (= re PL) non placeat (= cet Par. D): deinde quicquid damni aduersario acciderit, sacramento (sacramenti eius D) resarciatur ⁴ fortasse iungenda est 4, 27, 1 ⁵ D. k. iul. ipsis IIII et III AA. cons. (= a. 290) 4, 27, 1 ⁶ Ian.? ⁷ Ian. (Mommsen, Zeitfolge p. 375)?

1 a.] aa. R | militi] S, om. libri 2 tradidit] M, tradiderit PLR, tradit C | tam rel.] τὸν δαυε-
σάμενον ἰνοχον ἔχει καὶ τὸν ἐντελέμενον τῇ ἀπα-
ρίσει B | qui ... 3 eum om. M^a | mutuum R
3 sumpsit] s. pecuniam C | es] est C, om. R |
in PL est subscriptio. c. 5 4 imp. (imp. C)
ual. et gall. aa. et] impr. gordianus a. et
c. S, imp. ualerius et gallius (gallus M^a)
aa. et M | et ualerianus nob. c.] et ualerius
c. uiii S, et ualerius c. R, et c. ualinobis M,
om. C | aurelio] S, om. libri 5 licyo S,
om. M | pater pupillorum M | seruus R^a M^a |
crederis M^a 6 hanc re M^a, hac re M^b |
pupillos om. C 7 ius] us M^a 8 s. a. PL
ad c. 7 | aemiliano] mil. PL | cons. om. PL
9 aa.] aa. et c. S 10 inesse C | tibi com-

petit eum C | in PL est subscriptio c. 12
11 aa. et cc.] M, a. S, a. et cc. R, aa. C |
aurelio] S, om. libri 12 seu] uel C | con-
demn.] ei condempn. M^a 13 probari
possit M | ut iustam] et iusta C 14 pos-
sit M^a | solutionem] se M^a | conueniri C
15 ratione] rationem conuenire C | credito-
ris M^a 16 et om. M^a | iniuriam C 17 ap-
pellationem CM^a 18 aurelio] S, om. libri
19 gressit R^a 21 s. a. PL, qui habent d.
nn. k. iun. sirmi cons. 22 et cc. om. PL |
firmo] CRM, marcellino S (ex c. 9?), zo-
simo (ex c. 13) PL | certa acc. lege PL
23 domum M^a | afferre L^a | s. a. PL h. l. et
ad c. 9 | pp.] d. PL ad c. 9 | sirmi a. cc.
PL. h. l., cc. PL ad c. 9

- 13 IDEM AA. ET CC. ZOSIMO. A procuratore dolum et omnem culpam, non [B 14, 1, 75] etiam impronsum casum praestandum esse iuris auctoritate manifesto declaratur. D. K. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 14 IDEM AA. ET CC. HERMIANO. Si secundum mandatum Tryphonis ac Felicis [B 14, 1, 76] equos tua pecunia comparatos uel in solutum a proprio debitore tibi traditos uni de his 5 utriusque uoluntate dedisti, ad parendum placitis eos mandati iudicio conuentos bona fides arguet. D. VI K. APRIL. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 15 IDEM AA. ET CC. AVRELIO PRECARIO ATHENAEIO. Mandatum re integra [B 14, 1, 77] domini morte finitur. D. XVII K. MAI. CC. CONSS. a. 294
- 16 IDEM AA. ET CC. VZANDO. Ad comparandas merces data pecunia, qui [B 14, 1, 78] 10 mandatum suscepit fide rupta quanti interest mandatoris tenetur. III K. OCT. a. 294?
- 17 IDEM AA. ET CC. AVRELIO GORGONIO. Salarium incertae pollicitationis [B 14, 1, 79] peti non potest. a. 294?
- 18 IDEM AA. ET CC. TVSCIANO. Post solutionem a se factam, qui dari mutuo [B 14, 1, 80] mandauit, ab eo, pro quo intercessit, uel successoribus eius quod solutum est etiam cum 15 usuris post moram recte reddi postulat. D. VII K. OCT. SIRMI . . . CONSS. a. 294?
- 19 IDEM AA. ET CC. AVRELIO EUGENIO. Pretii rerum distractarum, quas uena- [B 14, 1, 81] les mandato praecedente acceperas, ultra licitum usuras ex stipulatione uel mora praestare, licet pignora data probentur, compelli non potes. S. XIII K. NOV. SIRMI . . . CONSS. a. 294?
- 20 IDEM AA. ET CC. AVRELIO EPAGATHO. Si contra licitum litis incertum [B 14, 1, 82] 20 redemisti, interdictae conuentionis tibi fidem impleri frustra petis. Quod si gratuitum mandatum suscepisti, secundum bonam fidem sumptus recte postulas.
- 21 IMP. CONSTANTINVS A. VOLVSIANO PP.¹ In re mandata non pecuniae solum, [B 14, 1, 83] cuius est certissimum mandati iudicium, uerum etiam existimationis periculum est. nam suae quidem quisque rei moderator atque arbiter non omnia negotia², sed pleraque ex 25 proprio animo facit: aliena uero negotia exacto officio geruntur nec quicquam in eorum administratione neglectum ac declinatum culpa uacuum est. a. 313—315?
- 22 IMP. ANASTASIVS A. EVSTATHIO PP. Per diuersas interpellationes ad nos [B 14, 1, 84] factas comperimus quosdam alienis rebus fortunisque inhiantes cessiones aliis competen-

P (35, 13...19) L (ut P) CR (u. 6 eos ... 14 a se et u. 23 non ... 26 negotia in litura a manu prima) M (transpon. 35, 18. 17)

¹ pu.? ² omnia ex re (u. i.)?

1 idem ... zosimo a om. M^a | aa. et cc.] Q^a, a. et c. S, aa. PLUR.M^a | zosimo] aurelio hermoniano S: unde aut hoc loco aut u. 4 supplendum est aurelio 2 esse] . R^a, om. M^a | s. a. PL 3 sirmi cc. cons.] sir. cc. PL 4 hermoniano S, germiano M: cf. ad u. 1 5 tuam pecuniam P^a 6 placidis M^a 7 s. a. PL | sirmi cc. cons.] sir. cc. PL 6 aurelio precario athenaeo] S, precario libri 9 domini om. M^a | dfinitur R^a | s. a. PL | cc. cons. om. PL, suppleuit Mommsen 10 omissa in- scriptione c. 16 antecedenti subiungit M^a | et cc. om. PL | zando S 11 mandatori M | subscriptionem habent PL, non tamen liquet, utrum ad hanc an ad sequentes constitutio- nes pertineat. quod ad consules huius con- stitutionis et c. 18 et 19 attinet, ex ordine temporis conicias eas omnes incidere in a. 294 (CC. cons.), ut aut dies subscriptio- nis in c. 16 mutandus aut subscriptio ad c. 18 referenda sit. cui tamen non conuenit quod legitur Sirmi in c. 18. 19, cum Dio- cletianus inde ab extremo mense Augusto anni 294 Sirmium non redierit: exeunte Septembri egit Viminacii, a d. XIII k. Nou. inter Transmariscam et Dorostolum. sub-

scriptio c. 19 fortasse pertinet ad 37, 2, ut scribendum sit AA. cons. 12 et cc. om. PL | aurelio] S, om. libri | gordiano S 14 turciano S, tusiano PLM, tusiano pp. C, om. R 15 quod] quo M^a 16 s. a. PL: cf. ad u. 11 17 et cc. om. PLC | aurelio] S, om. libri | eugenio pp. C | reum P^a 19 pig- nora data] pignorata L^a | s. a. PL: cf. ad u. 11 | sirmi . . . cons.] sir. et cc. P, sir. cons. L? 20 et cc. om. C | aurelio] S, om. libri | pegatho S, eupagotho pp. C, epa- gotho R, eupagato M 21 fidem tibi C 23 pp. om. M 24 certissimum est C 25 rei] ei M^a | negotia sed] M^a, negotia CRM^a: οὐ πάντα κατὰ τὸ πρᾶγμα, πολλὰ δὲ ἐξ οὐκείας ποιεῖ προαιρέσεως B, quasi scriptum fuerit non omnia ex re sed, eodemque ducit ad- notatio Thalclaei ἱκαστος ... διοικεῖ τὰ ἴδια πράγματα οὐ πάντως κατὰ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν, ἀλλὰ ἴδια βουλήσει αὐτὰ διοικεῖ 26 nec] ne C 28 eustathio] S, eustachio C, eusto- chio R, euchatio M 29 rebus] conuenire nulla iuris ratione antequam satis creditori pro e faceris eam ad solutionem rebus (uide p. 359, 14) M^a | que om. M^a | inhiantes] ante C

tium actionum in semet exponi properare hocque modo diuersas personas litigiorum uexationibus adficere, cum certum sit pro indubitatis obligationibus eos magis, quibus antea
 1 suppetebant, sua uindicare quam ad alios ea transferre uelle. Per hanc itaque legem iubemus in posterum huiusmodi conamen inhiberi (nec enim dubium est redemptores litium alienarum uideri eos esse, qui tales cessiones in se confici cupiunt), ita tamen, ut, si quis datis pecuniis huiusmodi subierit cessionem, usque ad ipsam tantummodo solutarum pecuniarum quantitatem et usurarum eius actiones exercere permittatur, licet instrumento
 2 cessionis uenditionis nomen insertum sit: Exceptis scilicet cessionibus, quas inter coheredes pro actionibus hereditariis fieri contingit, et his, quascumque uel creditor uel is qui res aliquas possidet pro debito seu rerum apud se constitutarum munimine ac tuitione
 10 acceperit, nec non his, quas in legatarios seu fideicommissarios, quibus debita uel actiones seu res aliae relictas sunt, pro his fieri necesse sit: nulla etenim tali ratione intercedente redemptor, sicuti superius declaratum est, magis existit, qui alienas pecuniis praestitis subiit
 3 actiones. Sin autem per donationem cessio facta est, sciant omnes huiusmodi legi locum non esse, sed antiqua iura esse seruanda, ut cessiones tam pro exceptis et specialiter enu-
 15 meratis quam aliis causis factae seu faciendae secundum actionum, quaecumque cessae sunt uel fuerint, tenorem sine quadam imminutione obtineant. D. X K. AVG. ABEVINDA ET MESSALA CONSS.

a. 506

23 IMP. IUSTINIANVS A. IOHANNI PP. Anastasio diuae memoriae principi iustis- [B 14, 1, 85
 sima constitutio conscripta est tam humanitatis quam beniuolentiae plena, ut ne quis
 20 alienum subeat debitum cessione in eum facta et amplius consequatur a debitore his, quae praestauit cessionis auctori, exceptis quibusdam casibus, qui specialiter illi sanctioni continentur. sed cum hi, qui circa lites morantur, eandem piam dispositionem in sua natura remanere minime concesserunt, inuenientes machinationem, ut partem quidem debiti uenditionis titulo transferant in alium creditores, reliquam autem partem per coloratam cedant
 25 donationem, generaliter Anastasianae constitutioni subuenientes sancimus nulli licere partem quidem debiti cedere pecuniis acceptis et uenditione actionum habita, partem autem donationis titulo uideri transferre, sed, si uoluerit, pure totum debitum donare et per donationem actiones transferre, non occulte nec per artes clandestinas pecunias suscipere, publice autem simulatam donationem celebrare, sed undique puram et non dissimulatam facere
 30 1 donationem: huiusmodi enim cessionibus non aduersamur. Si quis autem occulte aliud quidem agere conatur et pecunias pro parte accepit et uendidit particulatim actiones, partem autem donare simulat uel ipsi, qui emptionem actionis subiit, uel forsitan alii per suppositam personam (quia et hoc saepius perpetratum esse didicimus), huiusmodi machinationem penitus amputamus, ut nihil amplius accipiat, quam ipse uero contractu re ipsa
 35 persoluit: sed omne, quod superfluum est et per figuratam donationem translaturum, inutile esse ex utraque parte censemus, ut neque ei qui cedit actiones neque ei qui eas suscipere

CRM

1 proparare *M^a*, praeparare *M^b* cum *B* (κ.π.) παρασκευάζειν [litigiorum] *C* cum *B* (κ.π.) τὰς τῶν δεικνῶν ὀχλήσεις, litigatorum *RM* | uel exactionibus *M^a* 3 ea] *CM^b* cum *B* (κ.π.) ταῦτα, eos *R^a*, eas *R^bM^a* 4 inhibere *M^a* 5 esse *om.* *C* 6 utque *C* | lularum *M^a* 7 actionem *C*, τὰς ἀγωγὰς *B* (κ.π.) 8 inertum *R^a* 9 pro actionibus] probationibus *C* | is qui ... 10 possidet *om.* *C^b* 10 minime *C*, ... *M^a* 11 in] inter *C*, εἰς *B* (κ.π.) | accionis *M^a* 12 enim *C* 13 superius *R^b*, perius *R^a*, supra *CM^b*, super his *M^a*, ἀνωτέρω *B* (κ.π.) 14 legis *C*, νόμῳ *BΣ* (κ.π.) 15 exceptis] aectis *R^aM^a* | numeratis *M* 16 cessae] *CR^bM^b*, necesse *R^aM^a*: uel cessae legit *BΣ* (κ.π.): ἡ ἐξεχωρήθησαν ἡ 17 tenore *C* | s. a. Patavinus 688 19 anastasio d. m. principi] anastasio d. (dini *M^a*) m. principe *RM^a*, anastasio d. m. principis *C*, ab anastasio

d. m. principe *M^b*: Ἀναστασίῳ τῷ τῆς θείας μνήμης βασιλεῖ [συνεγράφη] *BΣ* (κ.π.) 20 ne] neque *R* 21 eum] eo *C* 22 praestabit *CR* | continetur *C^b* 23 hi] *RM^a*, hii *CM^b*: οὗτοι *BΣ* (κ.π.) | lite *C* 24 machinatione *R* 25 titulum *M^a* | creditores] *M* cum *BΣ* (κ.π.): μετανέγκων οἱ δανισταὶ εἰς ἕταρον, creditorem *CR* 26 constitutionis subuenientis *R^a* | parte *C*, parti *M^a* 27 et] pro legunt *BΣ* (κ.π.): χρημάτων ληφθέντων προ πράσεως τῶν ἀγωγῶν γενομένης 28 debitum totum *R* 29 actionis *C*: τὰς ἀγωγὰς *BΣ* (κ.π.) | non] *C* cum *BΣ* (κ.π.), hoc non *RM* | pecunias *om.* *M^a* contra *BΣ* (κ.π.) | autem (aut *M^b*) publice *M* 30 simultam *M^a* 33 emptione actionem *C*, emptione (—nem *M^b*) actionis partem *R^bM^a*: ἀγορασίαν τῆς ἀγωγῆς *BΣ* (κ.π.) 35 ipse *om.* *BΣ* (κ.π.) 37 ut] libri omnes, deficit *BΣ* (κ.π.)

curavit aliquid lucri uel fieri uel remanere uel aliquam contra debitorem uel res ad eum
 2 pertinentes esse utrique eorum actionem. Sed et si quis donationem quidem omnis debiti
 facere adsimulauerit, ut uideatur esse tota donatio, aliquid autem occulte susceperit, et in
 hoc casu hoc tantummodo exactionem sortiri, quod datum esse comprobetur, et si hoc a
 debitore persoluatur, nulla contra eum uel substantiam eius ex dissimulata donatione oria-
 3 tur molestia. Et iustum quidem fuerat hoc remedium debitoribus ab Anastasianis tempo-
 ribus impertiri, ex quibus etiam lex lata est, quam homines astute lacerandam esse existi-
 mauerunt. sed ne uideamur in tanta temporum nostrorum beniuolentia aliquid acerbius
 admittere, in futuris post praesentem legem casibus haec observari censemus, ut omne,
 quod contra legem Anastasianam excogitatum est, hoc in posterum nostro perfruat¹⁰
 remedio.

a. 531—532

24 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.

Ἡ παρούσα διάταξις μένηται μὲν τῆς Ἀναστασίου τοῦ τῆς θείας λήξεως διατάξεως [B 14, 1, 80]
 τῆς γενομένης περὶ τῶν ἐκχωρήσεων, ἣτις βούλεται τὸν χρήματα δεδοκὸτα καὶ ἀγωγὰς ἐκχωρη-
 θῆναι¹ μηδὲν πλέον ἀπαιτεῖν ἐκ τῶν ἐκχωρηθεισῶν ἀγωγῶν, εἰ μὴ μόνον ἅπερ δέδωκεν ὑπὲρ 15
 αὐτῶν. εὐροῦσα δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ διατάξει πρόσωπά τινα ὑπεξηρημένα κελεύει καὶ ἐπὶ τούτων
 τῶν προσώπων τὸ αὐτὸ νόμιμον κρατεῖν καὶ μηκέτι φυλάττεσθαι τὴν ἐν ἐκείνῃ, τῇ διατάξει γενο-
 μένην ὑπεξαίρεσιν, ἀλλὰ τὸν δεδοκὸτα χρήματα μόνον αὐτὰ λαμβάνειν μετὰ τῶν τόκων καὶ
 πλέον οὐδέν. εἰ δὲ δωρεὰ τις καθαρὰ γένοιτο ἀγωγῶν, τὴν ἐπὶ ταῖς δωρεαῖς ἐκχώρησιν ἰσχύειν 19
 βούλεται, εἰ μὴ ἄρα κατὰ περιγραφὴν ἐγίνετο.²

a. 531—534

XXXVI

R SI SERVVS SE EMI MANDAVERIT R

1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AVRELLAE DIONYSIAE. [B 14, 1, 87]
 Si extero seruus se mandauerit emendum, quamuis nec ex persona serui (quis hoc² liber
 mandare non potest) nec ex domini (quoniam qui mandat, ut a se res comparetur, inuti- 23
 liter mandat) consistere credebatur actio, tamen optima ratione, quia non id agitur, ut ex
 ipso mandato, sed propter mandatum ex alio contractu nascatur actio, domino quaeri pla-
 1 cuit obligationem. Si itaque domino ignorante emi te mandasti ac te nummos submini-
 strante peculiares soluti sunt, emptori minime liberatio per huiusmodi factum potuit per-
 uenire. nec tamen si tradita nec manumissa es, etiam mandati de ancilla et empti de 30
 2 pretio consequendo tam contrarias actiones ei exercere concedi placuit. Sane in illius
 arbitrio relictum est, utrumne mancipium an pretium consequi velit, cum ex peculio quod
 eius fuit solutio celebrata obligationis uinculo emptorem liberare non potuit. SVB DITA
 K. OCT. SIRM I P S I S A A. C O N S S.

a. 293

CRM: index c. 24 restitutus est ex B

¹ ἐκχωρηθέντα (Heimbach)? ² hoc habet etiam BΣ (κ.π.): ἐπειδὴ τοῦτο εὐαίθετος: fuitne nisi?

1 aliqua C 2 eorum om. R^a | sed | se M^a |
 omnis debiti facere | nominis R^a 3 adsimu-
 lauerint R^a | ut | et M^a | in om. R^a 4 hoc
 tant. | tant. R | exactione RM | esset M^a |
 comprobaretur R | a | ad M^a? 5 uel | et
 uel R | simulata C 6 fuerit R^a? 7 lata | CM^a.
 data RM^a? : ἀσυνέχθη BΣ (κ.π.) | est | et R^a |
 esse om. M | exstimauerunt RM 9 haec |
 edd. cum BΣ (κ.π.) ταῦτα, hoc CRM | ut |
 edd. cum BΣ (κ.π.) ὡς, et CRM | omnem R^a
 10 anasianam M^a | hoc | haec M, τοῦτο BΣ
 (κ.π.) 12 constitutio graeca RM: inscrip-
 tionem supplui 13 dedi indicem B ex

Coislin. 152 (secundum Heimb.) et Paris. 1352
 (sec. Cuiac. Obseru. 16, 16 et Fabrot.), ad
 finem indicis additur: Ἑλληνικὴ δὲ οὕσα τῆς
 κατὰ πόδα παραδόσεως οὐ δέεται κατὰ τὴν ἡμε-
 τέραν διάταξιν 17 ἐν ἐκείνῃ Coisl., ἐκείνη Fabr.,
 ἐκείνη Cui. 18 αὐτὰ λαμβάνειν | ἀντὶ λαμβάνειν
 Cui. | καὶ πλέον οὐδέν om. Cui. 22 se emi
 mandauerit | SC, emi mandauerit (—rat R)
 se RM 23 aurelio S, om. libri 25 non-
 mos M^a 30 es | est M^a, inc. R^a | epti R,
 ἔξ ἑμπετο BΣ (κ.π.) 31 actiones tam con-
 trarias C, οὕτως ἐναντίας ἀγωγὰς BΣ (κ.π.)
 32 mancipio M^a 33 s. a. Russardus

XXXVII

R PRO SOCIO R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AVRELIO. Societatem [B 12, 1, 83] uno pecuniam conferente alio operam posse contrahi magis obtinuit. D. III NON. MAI. 4
AA. CONSS. a. 2 3
- 2 IDEM AA. ET CC. PANNONIO. Cum proponas te praedium coniuncto dominio [B 12, 1, 84] cum patruo tuo comparasse in possessionemque tam te quam ipsum inductum, iuris ratio efficit, ut dominium fundi ad utrumque pertineat. sane quia pretium a te solo numeratum et sollemnibus pensitationibus cessante socio satisfactum esse dicis, iudicio societatis id quod eo nomine praestari oportuerit consequeris. 10
- 3 IDEM AA. ET CC. AVRELIO VICTORINO MILITI. Cum in societatis contrac- [B 12, 1, 85] tibus fides exuberet conueniatque aequitatis rationibus etiam compendia aequaliter inter socios diuidi, praeses prouinciae, si patrem tuum salinarum societatem participasse et non recepta communis compendii portione rebus humanis exemptum esse reppererit, commodum societatis, quod deberi iuxta fidem ueri constiterit, restitui tibi praecipiet. PP. VI K. 15
SEPT. . . . CONSS.
- 4 IDEM AA. ET CC. AVRELIO CELERI. Si societatis iure uel transactioni stipu- [B 12, 1, 86] latione subdita bonorum omnium aequis partibus inter te et Fabiam diuisionem recte fieri placuit, quo minus haec rata seruentur, nihil interest, utrumne testatus, qui fuerit obligatus, an intestatus rebus sit humanis exemptus. 20
- 5 IDEM AA. ET CC. AVRELIO THEODORO. Tamdiu societas durat, quamdiu [B 12, 1, 87] consensus partium integer perseuerat. proinde si iam tibi pro socio nata est actio, eam inferre apud eum, cuius super ea re notio est, non prohiberis. D. XII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 6 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. De societate apud ueteres dubitatum est, [B 12, 1, 88] si sub condicione contrahi potest: puta 'si ille consul fuerit' societatem esse contractam. sed ne simili modo apud posteritatem sicut apud antiquitatem huiusmodi causa uentiletur, sancimus societatem contrahi posse non solum pure, sed etiam sub condicione: uoluntates etenim legitime contrahentium omnimodo conseruandae sunt. D. PRID.¹ a. 531
- 7 IDEM A. IOHANNI PP. Sancimus ueterum dubitatione semota licentiam [B 12, 1, 89] habere furiosi curatorem dissoluere, si maluerit, societatem furiosi, et sociis licere ei renuntiare. et quemadmodum in omnibus aliis contractibus legitimam auctoritatem ei dedimus, ita et in hac parte eum permittimus competenter commodis furiosi prouidere. D. a. 531
CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS.

P (37 R 1. 3. 5 [6 p] L (37 R 1. 3. 5. 6) CRM

¹ d. prid. k. Mai. Constantinopoli post consulatum Lampadii et Orestis uu. cc.?

3 imp. d. et max.] idem PL | et cc. om. M | aurelia PL, aurelius R, aureli M 4 conferentem C | otinuit R^a | s. a. PL 5 aa. cons.] a. et cc. P, inc. L 6 inscriptionem om. M^a | pannonio] CR, pamponio M^b, aurelio uictorino militi (ex c. 3) S | proponis R, personas M^a 7 tuo om. C contra BΣ (κ.π.) | tam te] tante C^a | inductum] coniunctum M^a? 8 dominum M^a | solo] CR^bM^b, solum R^aM^a: παρὰ σοῦ μόνου BΣ (κ.π.) | numeratum] R, numer. est CM: ὑπὸ μὲν σοῦ καὶ BΣ (κ.π.) 9 iudicio] in iud. R 10 oportuerat M | de subscriptione uide ad p. 360, 11 11 aurelio uictorino militi] S ad c. 2, aurelio S h. l., uictorino PLCR, uictoriano M 12 exuberet conueniatque . . . diuidi] CM^b, exhiberi conueniat quae . . . diuidi PLRM^a | compedia M^a 15 s. a. P (in L penitus crasa est): fortasse pertinet ad c. 4 16 sep. cc. P 17 inscrip-

tionem om. M^a | aurelio] S, om. libri | si om. C | transactioni] ita BΣ (κ.π.): εἰ δίκαιον κοινωνίας ἢ τῇ διαλύσει ἐκπερωτήσεως ὑποβληθείσης, transactionis CRM | stipulationis R^a 18 inter] in R^a | fabiam] C^a, fam.iam C^aM^a, fam.iam R, faniam M^b: μεταξὺ σοῦ καὶ Φαβίου BΣ (κ.π.) 19 fuerat C 20 de subscriptione uide ad u. 15 21 aa.] a. M 23 est] ἔσται B (κ.π.) | non om. L^a | s. a. PL | nicomediae cc. cons.] nicom. cc. PL 25 societate] societat p^a 26 si sub] sub R^a | puta] ut puta CM^b 27 dissimili C | apud] ad pL | apud] W, ad pLCR, om. M 29 omnino M | s. a. pL 30 pp.] p. M | ueteri C | remota C 31 curatores M | si maluerit om. M^a 32 aliis omnibus M | ei] eis M 33 et om. C | hac om. M^a | eum] eis M^a | permitti R | s. a. Contius 1571 34 orest. Contius

XXXVIII

R DE CONTRAHENDA EMPTIONE R

- 1 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. AVRELIO PAVLO. Vendi- [B 19, 5, 11 Epit. 16, 43
tiones, etsi in alio loco quam in quo possessiones constitutae sunt fiant, non ideo irritae
esse creduntur. D. XII K. MAI. 5
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. AVRELIO AVITO. Emptionem et [B 19, 5, 12
uenditionem consensum desiderare nec furiosi ullum esse consensum manifestum est. inter-
missionis autem tempore furiosos maiores uiginti quinque annis uenditiones et alios quos-
libet contractus posse facere non ambigitur. D. VIII ID. MAI. MAXIMO // ET AQUILINO 9
CONSS. a. 266
- 3 IDEM AA. ET CC. VALERIAE VIACRAE. Si donationis causa uenditionis [B 19, 5, 13
simulatus contractus est, emptio sui deficit substantia. sane si in possessionem rei sub
specie uenditionis causa donationis, ut te aleret, induxisti, sicut donatio perfecta facile
rescindi non potest, ita legi, quam tuis rebus donans dixisti, parere conuenit.
- 4 IDEM AA. ET CC. AVRELIO LVCIANO. Cum res tibi donatas ab [Vat. 293 B 19, 5, 14 15
herede donatricis distractas esse proponas, intellegere debueras duplicari tibi titulum pos-
sessionis non potuisse, sed ex donatione et traditione¹ dominum factum frustra emis-
se, cum
rei propriae emptio non possit consistere, ac tunc demum tibi profuit, si ex donatione te
non fuisse dominum demonstratur. sane quoniam omnia bona tibi ab ea donata et tradita
dicis², ad hoc a filio facta uenditio rerum maternas adferre perfecta etiam donatione 20
poterit defensionem, ne uel exemplo inofficiosi testamenti possit haec auocare³. PP. IIII
K. IVN. AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. VMBIGAE GRATIAE. Cum ipse tutor nihil ex bonis pupilli quae
distrahi possunt comparare palam et bona fide prohibetur, multo magis uxor eius hoc 21
facere potest. D. VIII K. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. AVRELIO LVCRETIO. Si Gaudentius in matrem tuam titulo uendi-
tionis sine quadam fraude dominum mancipii transtulit, non idcirco, quod post inter eos
matrimonium et diuortium secutum dicitur, iuri eius quicquam derogatum est: quod uindi-
care, te matri tuae successisse probans, minime prohiberis.
- 7 IDEM AA. ET CC. AVRELIO ISIONI. Si ancillam ex emptione sibi [B 19, 5, 17 (Zach.) 30
quaesitam mater tua donatione a secundo marito postea se simulauit accepisse, tituli falsi
A^u (38 R) P (38 R 1. 2. 5. 7. 3. 6) L (ut P) CRM

¹ quod autem res tibi ab herede don. distr. esse pro[ponis, duplicari] tibi t. p. n. potuisse
constat, sed ex perfecta uenditione *Vat.*, ubi praecedunt alia ² uobis ab ea d. et tr. dicitur
tis *Vat.* ³ quibus omnibus praeses prouinciae notionem praebebit addunt *Vat.*

2 emptione] *SAR^aM^a*, uenditione et emptione
(epmt. P) *PLR^aM^a*, emptione et uenditione C
3 impp. ual. (ualerius *RM*) et gall. (gallia-
nus M) aa.] *SRM*, idem aa. et cc. *PL*, impp.
diocl. et max. aa. et cc. C | aurelio] *S*, om. libri
4 fiunt *PLR* 5 esse om. *P^a* | s. a. *PL* 6 impp.
d. et m.] idem *PL* | aurelio] *S*, om. libri |
aulo *S* 7 consensum om. *P^a* | nec] ne *L^a*
8 uenditiones] *PLM^a*, uenditionis *M^a*, uen-
ditionem *CR*: πρᾶσιν καὶ οὐκ ὀνδύποτε συνά-
λαγμα B 9 ambiguitur *M^a* | s. a. *PL* | II
om. *PL* 11 uiacre *S* (secundum *Bluhm*),
om. libri 12 defecit *CM* | possessione *M^a* |
13 donationis] *PL^aR^aM^a*, om. *L^aCR^aM^a*? |
donatio perfecta] *PL*, perf. don. *RM^a*, don.
(om. perf.) *CM^a* 14 tuis] suis *P^aL^a* | pa-
rere] *LM^a*, pareri *PCRM^a* | in *PL* additur
subscriptio c. 5 15 et cc. om. *M* | aurelio]

Vat. S, om. libri | liciano *S* 16 distractas
osse] dett. cum *Vat.* (u. s.), distractas *RM^a*,
distracta C, distractas tibi *M^a* 18 tum *GW^a*
Vat. | profuerit *Vat.* 19 demonstraretur C,
monstretur *Vat.* | bona om. *Vat.* | donata]
dona *M^a* 21 haec] *CR^aVat.*, hoc *M*, inc. *R^a* |
aduocare *CR^a* | s. a. *Vat.* 22 aa.] scripsi
ex more *Iustinianorum*, diocl. et maxi-
miano v et IIII *Vat.* 23 umbige *S*, om.
libri | gretiae *R* 25 potest] non p. *P^a* |
s. a. *PL* ad c. 3 | aa. cc. cons. *PL* 26 et
cc. om. *L* | aurelio] *S*, om. libri 27 man-
cipia *R^a* 28 uendicari *M^a* 29 te] te si C |
successisti C | in *PL* additur subscriptio c. 7
30 et cc. om. *PLM* | aurelio] *S*, om. libri |
isioni] *CRM*, lysinioni *S*, isitioni *PL* | ex-
emptionem uel exeptionem *R^a*, emption *P^a*

figmentum dominium ei duplicare uel auferre non potuit. S. NON. MART. SIRMI CC. CONSS.

a. 294

- 8 IDEM AA. ET CC. HERODI ET¹ DIOGENI. Si non donationis causa, sed uere [B 19, 5, 19] uineas distraxisti nec pretium numeratum est, actio tibi pretii, non eorum quae dedisti repetitio competit. D. XVII K. APRIL. CC. CONSS.

a. 294

- 9 ²IDEM AA. ET CC. SEVERO MILITI. Empti fides ac uenditi sine [B 19, 5, 19 (15 Heim.)] quantitate nulla est. placito autem pretio non numerato, sed solum tradita possessione istiusmodi contractus non habetur irritus, nec idcirco is qui comparauit minus recte possidet, quod soluta summa quam dari conuenerat negatur. sed et donationis gratia praedii facta uenditione si traditio sequatur, actione pretii nulla competente perficitur donatio. D. VIII K. APRIL. SIRMI CC. CONSS.

a. 294

- 10 IDEM AA. ET CC. AVRELLAE GORDIANAE. Si mater tua uelut ex bonis [B 19, 5, 20] patris praedium suum comparauit, cum rei propriae non consistat emptio et hanc simulatam proponas, huiusmodi placitum mutare substantiam ueritatis et ei nocere non potuit. D. VII ID. APRIL. CC. CONSS.

a. 294

- 11 IDEM AA. ET CC. AVRELIO PATERNO. Inuitum comparare uel distrahere postulantis causam iustam non continet desiderium. PP. III NON. DEC. CC. CONSS.

a. 294

- 12 IDEM AA. ET CC. AVRELIO PACIANO. Non idcirco minus emptio perfecta [B 19, 5, 19] est, quod emptor fideiussorem non accepit uel instrumentum testationis uacuae possessionis omisum est: nam secundum consensum auctoris in possessionem ingressus recte possidet. Pretium sane, si eo nomine satisfactum non probetur, peti potest: nec enim licet in continenti facta paenitentiae contestatio consensu finita rescindit.

- 13 IDEM AA. ET CC. AVRELIO DECIO LOLLIANO. In uendentis uel [B 19, 5, 19 Epit. 16, 45] ementis uoluntatem collata condicione comparandi, quia non adstringit necessitate contrahentes, obligatio nulla est. idcirco dominus inuitus ex huiusmodi conuentione rem propriam uel quilibet alius distrahere non compellitur.

- 14 ³IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. FLAVIANO PP. ILLYRICI⁴. Dudum proximis consortibusque concessum erat, ut extraneos ab emptione remouerent neque homines suo arbitratu uendenda distraherent. sed quia grauis haec uidetur iniuria, quae inani honestatis colore uelatur, ut homines de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti, superiore lege cassata unusquisque suo arbitratu quaerere uel probare possit emptorem, nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit. D. VI K. IUN. VINCENTIAE TATIANO ET SYMMACHO CONSS.

a. 391

- 15 IMP. IVSTINIANVS A. IULIANO PP. Super rebus uenumdandis, si [B 19, 5, 21 (25 Zach.)] quis ita rem comparauit, ut res uendita esset, quanti Titius aestimauerit, magna dubitatio

A¹ (38, 14) *P* (38, 8...12. 14) *L* (ut *P*) *D* (ad 38, 13) *CRM*

¹ et del. ² fortasse iungenda est 7, 26, 8 ³ iunge 1, 18, 12 ⁴ et Italiae addit *Th*.

1 auferre *PL*¹ | s. a. *PL* h. l. et ad c. 6 | a.] pp. *PL* ad c. 6 | sirmi cc. cons.] sir. *PL* h. l., sir. cc. *PL* ad c. 6 3 et cc. om. *CM* | herodi et] *S*, om. libri 4 nec ... dedisti om. *C*² 5 competit] tibi c. *R* | s. a. *PL* | cc. cons.] cc. *PL* 6 ad seuerum *PL*, seuerus *R* | militi] *S*, om. libri 5 habeatur *C* | is om. *M*³ 9 et] *RM*⁴ cum *B*: ἀλλὰ καί, om. *PLCM*⁵ 10 praedii *R*⁶? | proficitur *P*⁷*R*⁸ 11 s. a. *PL* | sirmi cc. cons.] sir. cc. *PL* 12 aurelio *S* (*Bluhme*), om. libri | gordianae] *SRM*, gordiano *PLC* 13 cum] et cum *R* | et hanc] hanc *C* 14 placito *R*⁹ 15 s. a. *PL* | cc. cons.] cc. *PL* 16 inscriptionem om. *M*¹⁰ | aurelio] *S*, om. libri 17 s. a. *PL* 18 cc. cons.] cc. *PL* 19 aa. et cc.] a. *S*, aa. *P*¹¹ | aurelio] *S*, om. libri | pactiano *C*, patiae *M* 20 testationis u. poss.] emptionis *P*¹²*L*¹³ 23 penit. contestatione *P*¹⁴*L*¹⁵, contestatio paenit. *C* |

rescindi *P* | in *PL* additur subscriptio c. 14 24 aurelio decio] *S*, om. libri | lolliano] *CM*, tolliano *R*, iuliano *SD* 25 uoluntate *DRM* | condicione *C*, conditio *R*, condicio.. *M*¹⁶ 26 idcirco] *M*¹⁷, et idcirco *DC*, idcircoque *RM*¹⁸ 28 imp. *A*¹⁹*L*²⁰*C*²¹*R* | grat. ualent. (ualentinus *M*) et theod.] *APLRM* cum *Th*. (idem), ualent. grat. et theod. *S*, grat. ualerianus theodorus *C*, ualent. theod. et arcadius *rectius* 1, 18, 12 | aa. *R* 29 pp.] p. *M* 30 arbitrio *RM* 31 uidentur *C* | inanis *R* | uelatur] uidetur *P*¹⁶*L*¹⁷, uideatur *R*¹⁸ 34 s. a. *Th*. *PL* et *PL* ad c. 12 | vi] u *PL* h. l. | iun.] ian. *PL* ad c. 12 | uincentiae ... symmacho] uicearcae et taciano *P*¹⁹*L* h. l., uicent. (uinc. *L*) et summaco *PL* ad c. 12 35 pp.] p. *M* | uendendis *R* 36 ita rem] res ista *C* | comparauerit *R* | existimauerit *C*

- 1 exorta est multis antiquae prudentiae cultoribus. Quam decedentes censemus, cum huius-
modi conuentio super uenditione procedat 'quanti ille aestimauerit', sub hac condicione
stare uenditionem, ut, si quidem ipse qui nominatus est pretium definierit, omnimodo secun-
dum eius aestimationem et pretia persolui et uenditionem ad effectum peruenire, siue in
scriptis siue sine scriptis contractus celebretur, scilicet si huiusmodi pactum, cum in scriptis
fuerit redactum, secundum nostrae legis¹ definitionem per omnia completum et absolutum
sit. Sin autem ille uel noluerit uel non potuerit pretium definire, tunc pro nihilo esse
uenditionem quasi nullo pretio statuto: nulla coniectura, immo magis diuinatione in poste-
rum seruanda, utrum in personam certam an in uiri boni arbitrium respicientes contra-
hentes ad haec pacta uenerunt, quia hoc penitus impossibile esse credentes per huius-
modi sanctionem expellimus. Quod et in huiusmodi locatione locum habere censemus.
D. K. AVG. LAMPADIO ET ORESTE CONSS.

a. 530

XXXVIII

R DE HEREDITATE VEL ACTIONE VENDITA R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. GEMINIO. Aes alienum here- [B 19, 4, 25 (Heimb.)] 15
ditate nomine fisci uendita ad onus emptoris bonorum pertinere nec fiscum creditoribus
hereditariis respondere certum et absolutum est. D. III NON. NOV.
- 2 IMP. ANTONINVS A. TITIO FLORIANO. Ratio iuris postu- [B 19, 4, 26 BΣ 19, 7 sch. 50]
lat, ut creditoribus hereditariis et legatariis seu fideicommissariis te conuenire uolentibus
tu respondeas et cum eo, cui hereditatem uenundedisti, tu experiaris suo ordine. nam ut 20
satis tibi detur, sero desideras, quoniam eo tempore, quo uenundabatur hereditas, hoc non
est comprehensum. quamuis enim ea lege emerit, ut creditoribus hereditariis satisfaciat,
excipere actiones hereditarias inuitus cogi non potest.
- 3 IMP. ALEXANDER A. QVINTIANO ET TIMOTHEO. Nominis uenditio et [S, 41, 1 II 19, 4, 27]
ignorante uel inuito eo, aduersus quem actiones mandantur, contrahi solet. D. VIII ID. 25
FEBR. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IDEM A. AVRELIO DIOGENI MILITI. Qui nondum certus de quan- [B 19, 4, 28 Epit. 16, 24]
titate hereditatis, persuadente emptore quasi exiguam quantitatem, eam uendidit, bonae
fidei iudicio conueniri², ut res tradat uel actiones mandet, non compellitur suoque iure 20
eorum persecutionem habet. D. XVII K. OCT. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 5 IDEM A. NONARIO ONESIMO. Emptor hereditatis actionibus mandatis eo iure uti
debet, quo is cuius persona fungitur, quamuis utiles etiam aduersus debitores hereditarios
actiones emptori tribui placuerit. PP. K. MART. IVLLIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 6 IDEM A. POMPONIO³ MILITI. Qui tibi hereditatem uendidit, [7, 10, 3 B 19, 4, 29 BΣ 47, 1, 34]
antequam res hereditarias traderet, dominus earum perseuerauit et ideo uendendo [7, 10, 3] 35

P (39 R 1. 3...6) L (ut P) CRM

¹ 4, 21, 17 ² conuentus? ³ Pompeio l. gem.

1 cultoribus prudentiae (pudentiae R^a?) R, cul-
toribus om. M 2 conueracio M^a 3 stare
uendicionem bis M^a | ut] et C, et ut R^a |
finierit M 4 exsolui C 5 si om. R^a 8 sta-
tutum M^a 11 quod et] que M^a 12 s. a.
Merillius 14 uel] et L^aC | actio uenditi S
15 imp. C | geminiano C, gemino R | here-
ditatem C 16 neque C 17 subscriptio
supra data, quam habent PL, aut huc per-
tinet aut ad c. 2 18 antonius M | titio] S,
om. libri 20 cui om. C 21 uenundebatur R
23 excipere act. her. inu.] W^aQ, excipere
act. her. inu. tamen CR, tamen excipere
acc. her. inu. M | de subscriptione uide ad
u. 17 24 quintiano et] S, om. libri | theo-

moto S 25 ignorare P^a | s. a. PL cum l.
gem. | d. VIII (uili P)] PL, pp. v l. gem.
26 II] l. gem., om. PL | cons. om. PL
27 aurelio] S, om. libri | diogeni om. C, de-
ficit M^a | militi] S, om. libri | certum C
28 persuadente C | exguam M^a 29 suoque]
PL^a, suo quoque L^aCRM: οὐκ ἀναγκάζεται
πληρῶσαι ..., ἀλλ' ὡς ἂν μὴ γενομένης τῆς
πραξέως καὶ τὰ πράγματα διακατέχει καὶ τὰ χρη-
δύναται ἀπαρτῆσαι Epit. 30 persecutionem M^a |
habeat C | s. a. PL | II om. PL 31 nonario
(nonario Bluhme)] S, om. libri | onesimae
RM, diogeni PL 32 is] his utitur C 33 s. a.
PL 34 pompinio R | militi] S, om. libri
35 perseuerauerit PLR

eas aliis dominium transferre potuit. sed quoniam contractus fidem fregit, ex empto actione conuentus quod tua interest praestare cogitur. PP. VIII K. IVL.¹ AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS.

a. 230

7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MANASEAE². Postquam eo de- B 19, 4, 30
cursum est, ut cautiones quoque debitorum pignori darentur, ordinarium visum est, ut
post nominis uenditionem utiles emptori, sic (ut responsum est) uel ipsi creditori postulanti
dandas actiones.

8 IDEM AA. ET CC. VIGILIANO. Ex nominis emptione dominium rerum obli- B 19, 4, 31
gatarum ad emptorem non transit, sed uel in rem suam procuratori facto uel utilis secun-
dum ea, quae pridem constituta sunt, exemplo creditoris persecutio tribuitur. S. xv. 10

9 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Certi et indubitati iuris est ad similitu- B 19, 4, 32
dinem eius, qui personalem redemerit actionem et utiliter eam mouere suo nomine con-
ceditur, et eum, qui in rem actionem comparauerit, eadem uti posse facultate. cum enim
actionis nomen generale est omnium siue in rem siue in personam actionum et apud
omnes ueteres iuris conditores hoc nomen in omnibus pateat, nihil est tale, quod differen- 15
tiam in huiusmodi utilibus actionibus possit introducere. D. K. NOV. CONSTANTINOPOLI
POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

XXXX

R QVAE RES VENIRE NON POSSVNT ET QVI VENDERE VEL EMERE VETANTVR R

20

1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. B 19, 1, 80 (Heimb.) Epit. 16, 50
FAVSTO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. Fucandae atque distrahendae purpurae uel in
serico uel in lana, quae blatta uel oxyblatta atque hyacinthina dicitur, facultatem nullus
possit habere priuatus. sin autem aliquis supra dicti muricis uellus uendiderit, fortuna-
rum se suarum et capitis sciat subiturum esse discrimen. 25

2 IDEM AAA. CARIOBAVDI DVCI MESOPOTAMIAE. Comparandi serici a barbaris facul-
tatem omnibus, sicut iam praeceptum est, praeter comitem commerciorum etiamnunc iube-
mus auferri.

3 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. AD SENATVM ET POPVLVM. B 19, 1, 81 Epit. 16, 49
Quia nonnunquam in diuersis litoribus distrahi publici canonis frumenta dicuntur, uen- 30
dentes et ementes sciant capitali poenae se esse subdendos et in fraudem publicam com-
mercia contracta damnari. D. XVII K. MART.⁴ CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397

P (39, 6. 9. 7 [8 *p*]) *L* (39, 6. 9. 7. 8) *C* (transponit 40, 4. 3) *RM*

¹ pp. vi k. Aug. *L. gem.* ² Mnaseae (cf. 4, 5, 6)? ³ iunge 11, 23, 2 et Th. 6, 2, 12. 13. 6, 4, 31. 12, 6, 24. 13, 5, 27. 13, 9, 5 ⁴ Mai. Mediolani (u. i.)?

1 actione om. *M*^a 2 s. a. *PL* cum loco ge-
mino | agr. et clem. cc. *PL* 4 aa.] aa. et
c. S. om. *M* | manaseae] *PLM*, manasee *S*,
manasae *C*, maneaseae *R* 5 ut post] *PL*^a? *C*,
post *L*^a *RM*; καὶ ὅτι ὁ ἀγοραστὴς τοῦ γραμμα-
τεῖος καὶ ὁ ὑποθήκη αὐτὸ λαβὼν δύναται καὶ ἡ
δανειστὴς καὶ ὁ ἀγοραστὴς κινεῖν τὰς ὑποθήκας
ἀγωγὰς κατὰ τοῦ χρεωστοῦ *B* (*Tipucitus*)
6 utilis *C*, inc. *M*^a 7 in *PL* est subscriptio
40, 3 9 procuratori] *pL*^a? *M*, procuratore
L^a *CR* | ntilis *p*^a 10 s. a. *pL* 11 iustinus *M*^a |
certi] aperti *P*^a *L*, aerti *P*^a 12 et ... 13 action-
nem om. *P*^a | suo nomine ... 13 actionem
om. *L*^a 13 posse] potest *R*^a 14 est om. *P*^a |
omnibusum *R*^a, dominium *C* 15 ueteris *L* |
in om. *C* 16 inducere *R* | s. a. *PL*, qui ha-
bent: d. k. nu. cp. cp. lamp. et hor. uu. cons.,

ubi cp. alterum corruptum est ex pc. 19 ue-
niri *RM*^a, uendere *S* 21 impp. *CR* | ua-
lentinus *RM*, ualerianus *C* | theodorus *C*, et
theodosius *M* | arcadius] arduinus *M* | aa.
CR, om. *M* 22 frausto *RM* | com. s. l.] *R*,
comiti *M*, consuli *C* | fugandae *C*, fuscandae *M*^a
23 syrico *C*, sirico *RM* | iantina *R*, iactina *M*^a
24 si *C* | dictis *C* 25 esse om. *C* 26 aa. *CR*,
a. *SM* | mesopotamiae om. *S* | a] et a *R*
27 est om. *C* | comitem] committere *C* 28 au-
ferre *R* 29 et] et ad *C* 30 litobus *M*^a |
distrari publi *M*^a, distrahen--(tibus?) blici *R*^a
31 poena *CM* | se om. *C* 32 contracta om. *C* |
s. a. *PL* ad 39, 7 | mart. caes. et attico
conss.] mar. caus. et attic. *PL*, mai. med.
caes. et att. cons. loci iungendi

- 4 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. FAVSTINO PP. Ne frumentum, quod [B 19, 1, 82] deuotissimo exercitui mittitur, in praedam lucrumque uertatur, hac sanctione decernimus, ut, quicumque hoc fuerint forte mercati, honestiores quidem stilum proscriptionis incurrant, inferiores autem uilioresque personae capitali supplicio subiaceant.

a. 410 uel 413:

XXXI

R QVAE RES EXPORTARI NON DEBEANT R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD THEO- [B 19, 1, 83 (Heimb.)] DOTVM: MAGISTRVM MILITVM. Ad barbaricum transferendi uini et olei et liquaminis nullam quisquam habeat facultatem ne gustus quidem causa aut usus commerciorum. a. 370—375
- 2 IMP. MARCIANVS A. CONSTANTINO PP. Nemo alienigenis barbaris cuius- [B 19, 1, 84] 10 cumque gentis ad hanc urbem sacratissimam sub legationis specie uel sub quocumque alio colore uenientibus aut in diuersis aliis ciuitatibus uel locis loricas et scuta et arcus sagittas et spathas et gladios uel alterius cuiuscumque generis arma audeat uenumdare, nulla prorsus isdem tela, nihil penitus ferri uel facti iam uel adhuc infecti ab aliquo distrahatur. perniciosum namque Romano imperio et proditioni proximum est barbaros, quos indigere 15 conuenit, telis eos², ut ualidiores reddantur, instruere. Si quis autem aliquid armorum genus quarumcumque nationum barbaris alienigenis contra pietatis nostrae interdicta ubicumque uendiderit, bona eius uniuersa proscribi protinus ac fisco addici, ipsum quoque capitalem poenam subire decernimus. a. 455—457

XXXII

R DE EVNVCHIS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. VRBINO DVCI MESOPOTAMIAE. Si quis post hanc [Nomoc. 1, 14] sanctionem in orbe Romano eunuchos fecerit, capite puniatur: mancipio tali nec non etiam loco, ubi hoc commissum fuerit domino sciente et dissimulante, confiscando. D. VI K. MART. 25
- 2 IMP. LEO A. VIVIANO PP. Romanae gentis homines siue in bar- [B 19, 1, 85 (Heimb.)] baro siue in Romano solo eunuchos factos nullatenus quolibet modo ad dominium cuiusdam transferri iubemus: poena grauissima statuenda aduersus eos, qui hoc perpetrare ausi fuerint, tabellione uidelicet, qui huiusmodi emptionis siue cuiuslibet alterius alienationis instrumenta conscripserit, et eo, qui octauam uel aliquod uectigalis causa pro his 30 A^u (42) C (transponit 40, 4. 3) RM

¹ Theodosium (I. Gothofredus)? ² quos ind. conu. telis, eis (Mommsen)?

1 pp.] p. M 2 uertantur RM^a | hanc C | sanctionem M^a 3 proscriptiones R^a | incurrunt M^a 4 subiacent CM^a | tempus constitutionis definiti ex praefectura Faustini, quae incidit in annos 410 (11, 2, 8) et 413 (12, 19, 5): incertior est coniectura I. Gothofredi hanc legem cum 11, 2, 8 iungendam esse 6 debeant] R, debent C, debet M, licet S 7 imp. CR | ualentinus RM, ualerianus C | ualens om. C | aa. CR, om. M | ad theod.] theodoto S 8 barbarum M^a 9 ne] C, nec RM 11 sacrat. urbem C 12 aduenientibus M | in om. M | uel locis om. C | lor. et] lor. CM | scutum R 13 spadas R | cuiusque R | generis R^a 14 facti iam] factum C, factu R | distrahatur bis R^a

17 nationum quarumcumque C, quarumcumque in actionum R^a 18 ac fisco] M, ad fisco CR 19 subicere C | de annis 455—457 constat, quia in codice Iustiniano Valentiniani nomen non omittitur. reliquae ad Constantinum pp. datae constitutiones (1, 3, 25, 1, 4, 13, 10, 22, 3 pertinent ad a. 456 22 ursino] SAM, aurelio sino R, aurelio ursino C | quis] quis autem C 23 urbe R | eunuchus CR^a | caput R^a | puniantur M^a 24 fecerit R | dissimulantem C, simulante R | s. a. A. 26 pp. om. S 27 facto C | dominum R^a 28 poenas grauissimas statuente C | hoc] A^aM, haec A^aCR | perpetrari CRM^a 29 qui] qui in R 30 aliquod] AC, aliquid RM | causa om. C

- 1 suscepit, eidem poenae subiciendo. Barbarae autem gentis ennuchos extra loca nostro imperio subiecta factos cunctis negotiatoribus uel quibuscumque aliis emendi in commerciis et uendendi ubi uoluerint tribuimus facultatem.

a. 457—465

XXXIII

R DE PATRIBVS QVI FILIOS DISTRAXERVNT R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AVRELIAE PAPIANAE. Liberos a parentibus neque uenditionis neque donationis titulo neque pignoris iure aut quolibet alio modo, nec sub praetextu ignorantiae accipientis in alium transferri posse manifesti iuris est. D. XVI K. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. PROVINCIALIBVS SVIS¹. Si quis propter nimiam paupertatem egestatemque uictus causa filium filiamue sanguinolentos uendiderit, uenditione in hoc tantummodo casu ualente emptor obtinendi eius seruitii habeat facultatem. Liceat autem ipsi qui uendidit uel qui alienatus est aut cuilibet alii ad ingenuitatem propriam eum repetere, modo si aut pretium offerat quod potest ualere, aut mancipium pro huiusmodi² praestet. D. XV K. SEPT. SERDICAЕ CONSTANTINO A. VIII ET CONSTANTINO C. III CONSS. a. 329

XXXIII

R DE RESCINDENDA VENDITIONE R

- 1 IMP. ALEXANDER A. AVRELIO MARONI MILITI. Si pater tuus per uim coactus domum uendidit, ratum non habebitur, quod non bona fide gestum est: mala fide enim emptio irrita est. aditus itaque nomine tuo praeses provinciae auctoritatem suam interponet, maxime cum paratum te proponas id quod pretii nomine illatum est emptori refundere. D. XI K. MART. ANTONINO ET ALEXANDRO CONSS. a. 222
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. AVRELIO LUPPO. Rem maioris pretii si tu uel pater tuus minoris pretii distraxit, humanum est, ut uel pretium te restituente emptoribus fundum uenditum recipias auctoritate intercedente iudicis, uel, si emptor elegerit, quod deest iusto pretio recipies. minus autem pretium esse uidetur, si nec dimidia pars ueri pretii soluta sit. PP. V K. NOV. DIOCLETIANO A. II ET ARISTOBVLO CONSS. a. 285
- 3 IDEM AA. ET CC. TITIAE ET MARCIANAE. De contractu uenditionis et emptionis iure perfecto alterutro inuito nullo recedi tempore bona fides patitur, nec ex A^u (42. 43. 44 R 2) P (43. 44) L (43. 44) CRM

¹ Italici suis Th. ² pro hoc eiusmodi (Mommson: u. i.)?

2 aliis] ab his C 3 uoluerit C | tribuimus A^u, tribuerint A^u | constitutiones ad Viuium pp. datae, quarum dies extat, sunt annorum 459 et 460 5 traxerunt A^u, traxerint A^u 6 et c. S, om. PL | aurelio S, om. libri | papianae AM, papinae S 8 nec] ne C | sub textu A | accipientes PLRM: προσήματι τῆς τοῦ λαμβάνοντος ἀγνοίας B | transferre R^uM | posse om. R^u | s. a. PL, qui habent d. xui (xu L) k. d. nic. cc. (om. cons.) 10 constantinus M | suis] sub A, om. SPL 11 sanguinolentus APLCRM^u 12 optinenti R^u | habet L, habeant M^u 13 licet R^u | alienus A 14 eum propriam M | quo A 15 huiusmodi] eo eiusmodi dett., ὅτι αὐτοῦ B, eiusdem modi alium (seruum suppl.) Th. | s. a. Th.

PL | sept. .. 16 cons.] s. PL 18 rescindende P^u 19 a. om. L | aurelio matroni militi S, maroni CRM, maxoni PL 20 gestum ... 21 fide om. R^u | gestum est] gestum PL 22 interponit C, interponens R^u | paratam P^u 23 s. a. PL, qui habent d. xi k. mr. ant. et alex. cc. 24 aurelio] S, om. libri 25 luppo ASP^uC, iuppo R | ut om. LC 26 uenditum om. R^u 27 iusto] de iusto PL^u | recipias edd. 28 ueri pr. sol. sit] AQ, fuerit pr. sol. P^uLR^u, fuerit ueri pr. sol. P^uC, fuerit iusti pr. sol. R^u, pr. sol. sit M^u, iusti pr. sol. sit M^u | s. a. PL, qui habent pp. u k. nou. pu. et aris. cc.: consulum restituit Beck 30 titiae et] S, om. libri 31 recedi] recedi side (uel fide) M^u

rescripto nostro. quo iure fiscum nostrum uti saepe constitutum est. D. VIII ID. FEBR. AA. CONSS.

a. 293

- 4 IDEM AA. ET CC. SEMPRONIO EVDXIO. Ad rescindendam uenditionem et malae fidei probationem hoc solum non sufficit, quod magno pretio fundum comparatum minoris dis- tractum esse commemoras. D. NON. APRIL. BYZANTIO AA. CONSS.

a. 293

- 5 IDEM AA. ET CC. CLAUDIO RVFO. Si dolo aduersarii deceptum uenditio- nem praedii te fecisse praeses provinciae aditus animaduenerit, sciens contrarium esse dolum bonae fidei, quae in huiusmodi maxime contractibus exigitur, rescindi uenditionem iubebit. Quod si iure perfecta uenditio est a maiore uiginti quinque annis, intellegere debes consensu mutuo perfectam uenditionem resolui non posse. D. XV K. NOV. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

- 6 IDEM AA. ET CC. NOVISIO GAIANO VETERANO. Non est probabilis causa, propter quam rescindi consensu factam uenditionem desideras. quamvis enim duplum offeras pretium emptori, tamen inuitus ad rescindendam uenditionem urgeri non debet.

a. 293

- 7 IDEM AA. ET CC. MUCATRAVLO MILITI. Ratas manere semper perfectas iure uenditiones uestra etiam interest. nam si oblato pretio rescindere uenditionem facile permittatur, eueniet, ut et si quid uos laboribus uestris a fisco nostro uel a priuato comparaue- ritis, eadem lege conueniamini, quam uobis tribui postulatis.

a. 293

- 8 IDEM AA. ET CC. AVRELIAE EVODIAE¹. Si uoluntate tua fundum tuum filius tuus uenumdedit, dolus ex calliditate atque insidiis emptoris argui debet uel metus mortis uel cruciatus corporis imminens detegi, ne habeatur rata uenditio. hoc enim solum, quod paulo minori pretio fundum uenumdatum significas, ad rescindendam emptionem inua- lidum est. quod² uidelicet si contractus emptionis atque uenditionis cogitasses substantiam et quod emptor uiliori comparandi, uenditor cariori distrahendi notum gerentes ad hunc contractum accedant uixque post multas contentiones, paulatim uenditore de eo quod petierat detrahente, emptore autem huic quod obtulerat addente, ad certum consentiant pretium, profecto perspiceres neque bonam fidem, quae emptionis atque uenditionis con- uentionem tuetur, pati neque ullam rationem concedere rescindi propter hoc consensu finitum contractum uel statim uel post pretii quantitatis disceptationem: nisi minus dimidia iuati pretii quod fuerat tempore uenditionis datum est, electione iam emptori praestita ser- uanda. D. K. DEC. AA. CONSS.

a. 293

- 9 IDEM AA. ET CC. DOMITIO CIOVALENSI. Pretii causa non pecunia numerata, sed pro eo pecoribus in solutum consentienti datis contractus non constituitur irritus. D. XV K. IAN. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

- 10 IDEM AA. ET CC. AEMILIO SEVERO. Dolus emptoris qualitate facti, non quantitate pretii aestimatur. quem si fuerit intercessisse probatum, non aduersus eum, in quem emptor dominium transtulit, rei uindicatio uenditori, sed contra illum cum quo contraxerat in integrum restitutio competit.

P (44, 3...6. 9. 10) L (ut P) CRM

¹ iunge 2, 19, 9. 2, 20, 6. 2, 31, 2 ² Hymnodae loci iungendi ³ quod del. (Mommson)

1 fiscum] et fiscum M | s. a. PL, qui habent d. viii id. f. aa. et cc. 3 et cc. om. C | simpronio S, om. libri | mala R 5 s. n. PL, qui habent d. nn. ap. bizantio cc. 6 clau- dio] S, om. libri 9 quinque et uiginti M 10 s. a. PL, qui habent d. xu k. n. sir. cc. (sir. cc. om. L) 12 inscriptiones c. 6 et 9 permutauerunt PL | nouisio gaiano et uete- rano S, gaiano CM, gathano PL ad c. 9 R | non] si non C | probalis M^a 13 uendicio- nem P^a? 14 urgeri C 15 et cc. om. C | mucatraulo] SR, mucrataulo C, mucra se- quentibus erasis M | semper om. M^a | iura R^a 16 obligato M^a 17 et om. M 19 et cc.

om. R | aurelio S, om. libri | eubodiae C 21 mortis] motis R^a | tegi M^a 22 minori] muri M^a | uenditum C 23 quod] quod et R^a 25 concedant C 27 respiceres C, prospici- res RM | conuenditionem R^a 28 neque] ne M^a, nec M^a | consensum R^aM^a 29 post om. R^a 30 uenditionis] iusto uend. C | ep- tori R^a 31 subscriptio restituta est ex locis iungendis 32 inscriptionem c. 6 et 9 per- mutauerunt PL | et cc om. R | domino PL | ciovalensi] S, om. libri 34 s. a. PL h. l. | sirmi aa. conss.] sir. cc. PL 35 emilio S, om. libri 37 uindicatio] uenditio R^a 38 in PL additur subscriptio c. 18

- 11 IDEM AA. ET CC. AVRELIAE MAGNAE. Venditor factum [B 19, 10, 73 BE uol. 2 p. 604] emptoris, quod eum tempore contractus latuit, post arguendo, non qui eo tempore scierit, quo id ageretur, et consensit, de dolo queri potest. Igitur cum patrem tuum, ut maius comprehenderetur instrumento pretium, quam rei quae distrahebatur esse conuenerat, con-
2 sensisse profitearis, propter hoc solum de circumscriptione frustra queritur. Sane si placitum pretium non probetur solutum uel in quantitatem debiti per errorem facti compensari cautum fuit, hoc reddi recte postulatur.
- 12 IDEM AA. ET CC. ANTIOCHO. Non idcirco minus uenditio fundi, quod [B 19, 10, 74] hunc ad munus sumptibus necessariis urgentibus non uilioris pretii uel urgente debito te distraxisse contendis, rata manere debet. illicitis itaque petitionibus abstinendo ac 10 pretium, si non integrum solutum est, petendo facies consultus.
- 13 IDEM AA. ET CC. AVRELIO NICAIE DECARIA. Si maior annis [B 19, 10, 75 Epit. 16. 61] uiginti quinque fundum distraxisti, propter hoc solum, quod ementi, ne compararet, socer tuus denuntiavit, emptionem a te rescindi bona fides non patitur.
- 14 IDEM AA. ET CC. AVRELIO BASILIDAE MILITI. Ea condicione distractis [B 19, 10, 76] 15 praediis, ut quod rei publicae debebatur qui comparauit restitueret, uenditor a se celebrata solutione quanti interest experiri potest, non ex eo, quod emptor non satis conuentioni fecit, contractus irritus constituitur. S. XV K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 15 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS [Th. 3, 1, 4 B 19, 10, 77 (84 Zach.)] AAA. AD HYPATIVM PP. Quisquis maior aetate¹ praedia etiam procul posita distraxerit, 20 paulo uilioris pretii nomine repetitionis rei uenditae² copiam minime consequatur. neque inanibus immorari sinatur obiectis, ut uires sibimet locorum causetur incognitas, qui familiaris rei scire uires uel merita atque emolumenta debuerat. D. VI NON. MAI. MEDIO- LANI MEROBAYDE II ET SATVRNINO CONSS. a. 383
- 16 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD [Th. 10, 17, 3 B 19, 10, 79] 25 MAGNILLVM VICARIVM AFRICAE. Si quos debitorum mole depressos necessitas publicae rationis adstringat proprias distrahere facultates, rei qualitas et reddituum quantitas aestimetur nec sub nomine subhastationis publicae locus fraudibus relinquatur et possessioni-
1 bus uiliore distractis plus exactor ex gratia quam debitor ex pretio consequatur. Hi postremo sub empti titulo perpetuo domini iure potiantur, qui tantum adnumerauerint 30 fisco, quantum exegerit utilitas priuatorum. etenim periniquum est, ut alienis bonis sub gratiosa auctione distractis parum accedat publico nomini, cum totum pereat debitori. D. XIII K. IUL. AQUILEIAE. ACC. ID. IAN. HADRVMETI POST CONSVLATVM TATIANI ET SYMMACHI VV. CC. a. 392
- 17 ³IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MESSALAE PP. Hi, [Th. 3, 1, 8 B 19, 10, 79 (96 Zach.)] 35 qui imposita munera ciuitatum fuga⁴ destituunt et ineundos furtim existimant esse con-
- P* (44, 10. 11. 13. 14) *L* (ut *P*) *C* (transponit c. 13. 14. 12: c. 14 inde u. 15 condicione, c. 12 et 15 usque ad u. 23 scire uire in litura scripsit c) *RM* (transponit c. 14. 13)

¹ atque administrandis familiarum suarum curis idoneus comprobatus ins. *Th.* eademque legerunt *B* (*Zach.*): εἰ τις ὡς μείζων τῶν καὶ ἐναυτῶν καὶ ἐπατηδῆως διοικῆσαι τὴν ἰδίαν φανιλίαν δοκῶσθαι, cf. *Tipucitum* (*Heimb.*): ὁ μείζων τῶν καὶ ἐναυτῶν καὶ ὁ συγγνώμην ἡλικίας λαβὼν
² paulo ... uenditae] etiamsi praedii forte totius quolibet casu minime facta distractio est, repetitionis in reliquum pretii nomine uilioris *Th.* ³ iunge 1, 54, 6. 9, 41, 17. 10, 32, 51
⁴ fuga munera ciuitatis *Th.*

1 aurelio *S*, om. libri 2 cum om. *PL* 3 quo] quod *PLR*^a 4 concessisse *M*^a? 6 prohibetur *M*^a 8 axiocho *S*, antiochononi *R* 9 uilioribus *M*^a | debito te] debitore *M*^a 10 illitis *M* 12 et cc. om. *PL* | aurelio nice decaria *S*, niceae *PL*, niceae *C*, niceae *M*, om. *R* 13 ne] nec *C* 15 et cc. om. *C* | aurelio basilidae militi] *S*, basilidae libri 16 ut] et ut *R* 17 expiri *P*, experi *R* 18 constituitur *R* | s. a. *PL* | nic. cc.] nico. *PL* 19 impp. *M*^a, imp. c, mpp. *R* | ualent. et theod.] ual. c, et ualentinus *M* 20 aa.

cRM | ad hyp.] ipatio *M* | pp.] p. *M*, om. *S* 21 repetitionis ... minime om. *R*^a 23 debueras *C*, debuerit *Th.* | s. a. *Th.* 25 impp. *C*, mpp. *R* | ualentinus *RM* | et arc. aaa. (aa. *C*) | aa. *R* 26 magnilium *C* | nicario *M* | publicis rationibus *R*^a 27 redditum *M* 28 nec] *Th.* cum *B* καὶ μὴ, ne libri | et] *Th.* cum *B* καὶ, ut libri | possessiones *C*^a 29 hii *C* 30 postemo *R*^a | empti] emp *M*^a | domini] *Q Th.*, dominio *CRM* | qui] hi qui *C* 32 actione *RM*^a 33 s. a. *Th.* 35 mesalino *M* | pp. om. *S*

tractus, intellegant sibi nihil haec profutura esse commenta et pretio emptorem fugae conscium¹ multandum esse, quod dederit. D. XII K. SEPT. THEODORO CONS.

a. 399

- 18 IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. NESTORIO [B 19, 10, 80 (87 Zach.)]
COMITI RERVVM PRIVATARVM. Vestium et argenti seu mancipiorum coemendorum, si
quando a priuatis nostris ea contigerit uenundari, palatini sciant sibi copiam denegatam: 5
poena in eos amissionis pretii exercenda. D. III K. IAN. R. ARCADIO a. 402 uel 40

XXXV

R QVANDO LICEAT AB EMPTIONE DISCEDERE R

- 1 IMP. GORDIANVS A. LICINIO RVFINO. Re quidem integra ab emp- [B 19, 5, 22 (Heimb.)]
tione et uenditione utriusque partis consensu recedi potest: etenim quod consensu con- 10
tractum est, contrariae uoluntatis adminiculo dissoluitur. at enim post traditionem inter-
positam nuda uoluntas non resoluit emptionem, si non actus quoque priori similis retro
agens uenditionem intercesserit.
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AVRELIO FELICI. Per- [B 19, 5, 22, 23]
fectam emptionem atque uenditionem re integra tantum pacto et consensu posse dissolui 15
1 constat. Ergo si quidem arrae nomine aurum datum sit, potes hoc solum² secundum fidem
2 pacti recuperare. Si uero partem pretii persoluisti, ad ea, quae uenditorem oportet ex
uenditione praestare, magis actionem quam ad pretii quantitatem, quam te dedisse signi-
ficas, habes. D. NON. APRIL. BYZANTII AA. CONSS. a. 293

XXXVI

20

R SI PROPTER PVBLICAS PENSITATIONES VENDITIO
FVERIT CELEBRATA R

- 1 IMP. ANTONINVS A. GEMINIO MATERNO. Venditionem ob tributorum cessaa- [B 19, 13, 1]
tionem factam reuocari non oportet neque priore domino pretium offerente neque credi-
tore eius iure hypothecae siue pignoris. potior est enim causa tributorum, quibus priore 25
loco omnia cessantis obligata sunt.
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. [Vat. 22 mutil. B 19, 13, 2 (Heimb.) Epit. 15, 57, 59]
ATINIAE PLOTIANAE. Si deserta praedia ob cessationem collationum uel reliqua tribu-
torum ex permissu praesidis ab his, quibus periculum exactionis tributorum imminet, dis-
tracta sincera fide iusto pretio sollemniter comparasti, uenditio ob sollemnes praestationes 30
1 necessitate facta conuelli non debet. Sin autem uenditio nulla iusta auctoritate prae- [(Vat.)]
sidis praecedente facta est, hanc ratam haberi iura non concedunt, idque quod frustra

P (45) L (45) CRM

¹ fugae conscium *om. Th.* ² *firmant B (u. i.): fuitne sit solum, potes hoc (Mommson)?*

1 hoc nihil sibi met esse profutura R 2 con-
scium ... dederit] ***** C^a | s. a. Th. | theo-
doro uc. cons. Th. 3 mpp. R | honorius]
et h. S | aaa.] aaa. et c. S, aa. CR | nesto-
rio C, nestorium S 4 rerum priu. *om. M* |
seu] seu et R 6 poenam CR^a | s. a. PL ad
c. 10 in quibus est d. iii k. ian. r. arc.: *sup-
plendum est aut* Rauennae Arcadio et Ho-
norio AA. v cons. (402) *aut* Romae Arca-
dio A. vi et Probo cons. (406). Nestorius
comes rei priuatae occurrit anno 401 in
11, 73, 1, a. 405 in 12, 23, 9 8 liceat] SC,
licet PLRM 9 impp. R | lycinio S, *om. libri*
11 at] L^bM^b, et PL^aCRM^a 12 emptiones
PL^a | prioris CR^aM^a 14 imp. R ~~et~~ cc. *om.*

SM | aurelio] S, *om. libri* 15 atque] et C
16 potest (potes P) ... 17 recuperari PL^aCR,
δύνασθαι τοῦτο μόνον ἀναλαβεῖν B 17 patem M^a |
soluisti CM 18 quam *om. M^a* | ad *om. PL^a*
19 s. a. PL, qui habent d. nn. ap. biz. a. cc.
(c. P) 22 fuerint S 23 impp. R | gemi-
nio] S, *om. libri* 24 facta C 25 siue] uel C |
omnia cess. obl. sunt priore loco C 27 aa.]
aa. et c. S, a. M 28 attinae S, *om. libri* |
paucione C | collationem R^a 29 ex per-
missu ... tributorum *om. R^a* 30 luxsto R^a |
sollemnibus (sollempniis R^a) praestationis ne-
cessitatem R 31 non *om. C^a* 32 hac M^a |
idque] id itaque II

gestum est reuocari oportet, ita ut indemnitati tributorum omnibus modis consulatur.

2 Quae omnia tractari cōuenit praesente eo, quem emptorem extitisse proponis.

3 IMP. CONSTANTINVS A. AD EGNATIVM FAVSTINVM PRAESIDEM [Th. 11, 9, 2 B 19, 13, 3 BAETICAE. Si quis fundum uel mancipia aliamue rem¹ ob cessationem tributorum uel etiam ob uestium auri argentique debitum, quae annua exactione soluuntur, occupata a conuento debitore et apud iudicem interpellatione celebrata, cum solutio cessauerit, sub hasta distracta comparauerit, perpetuam emptionis accipiat firmitatem. sin autem minoris forte persona fuerit inserta, necesse sit legitimae defensionis adesse uenditioni personam, nihilque intersit, utrumne officium summae rei procuratoris an certe rectoris prouinciae⁹ id quod debitum fuerit proposuerit². D. PRID. 1D. DEC. FELICIANO ET TITIANO CONSS. a. 337

XXXVII

R SINE CENSU VEL RELIQUIS FVNDVM COMPARARI NON POSSE R

1 IMP. ALEXANDER A. CAPITONI. Ex conuentione quidem, qua [2, 3, 11 B 19, 11, 1 (Heimb.) pactam nouercam tuam cum patre tuo dicis, cum fundum in dotem daret, ut tributa ipsa 15 agnosceret², actio tibi aduersus eam competere non potest, et si pactum in stipulationem deductum probetur. sed et si fundus aestimatus ita, ut pars instrumenti significat, in dotem datus est, ex uendito actio, ut placitis stetur, non competit⁴. PP. NON. DEC. IPSO A. III ET DIONE II CONSS. a. 229

2 IMP. CONSTANTINVS A. AD ANTONIVM MARCEL- [Th. 11, 3, 1 B 19, 14, 2 Epit. p. 378 not. 34 20 LINVM PRAESIDEM³. Rei annonariae emolumenta tractantes cognouimus hanc esse causam maxime reliquorum, quod nonnulli captantes⁵ aliquorum momentarias necessitates sub hac condicione fundos comparant⁷, ut nec reliqua eorum fisco inferant et immunes eos 1 possideant. Ideoque placuit, ut, si quem constiterit huiusmodi habuisse contractum atque hac lege⁸ possessionem esse mercatum, tam pro solidis censibus fundi comparati 25 quam pro reliquis uniuersis eiusdem possessionis obnoxius teneatur, cum necesse sit eum qui comparat censum rei comparatae agnoscere, nec licere cuidam⁹ rem [Th. 3, 1, 2 mut.

CRM

¹ aliamue rem *om. Th.* ² sin ... proposuerit] cum, si minoris forte p. f. i., n. sit quempiam legitimae defensionis indiguisset persona: praesertim cum ad iuris etiam praesentis et ueteris aequitatem illud quoque indulgendum esse ducamus, ut scilicet par condicio etiam in hac pignorum capione seruetur, quae ob fiscale debitum fuerint occupata, nihilque intersit, utrumue officium summae rei uel (uel *del.*: u. s.) procuratoris an certe rector prouinciae id quod debitum fuerit deleget, si etiam in hac debitores forte cessauerint condicione iuris expressa *Th.* ³ ut et tributa ipsa agnosceret et creditoribus, quibus fuerant praedia obligata, usuras solueret *l. gem.* ⁴ sed si ... actio ut pl. st. competit *l. gem. (u. i.)* ⁵ prouinciae Lugdunensis primae *addit Th.* ⁶ captati *Th.* ⁷ fundos opimos comparent et electos *Th.* ⁸ hoc genere *Th.* ⁹ alicui *Th.*

1 indemnitate C, dempnitate M^a 2 extitisset C, extitiss. M^a 3 ad egn. faust. praesidem (presidi S)] S *Th.*, faustino praesidi (pp. R, praesuli M) CRM 4 baeticae *om. C* | mancipium C, macipia M 5 quod C | debiti C 8 necesse] neces M^a | uenditionis C 9 procuratoris an certe rectoris] procuratores C 10 s. a. *Th.* 12 comparare CM^a 14 conuencioni M^a 15 pacta R | ipsa] illa C 16 stipulatione CR 17 deducta C | fundum C 18 uenditio R^a | actio *om. M^a* | non competit] CR^a? R^a M cum Grae-

cis, competit R^a? cum loco gemino, et ita uidetur scripsisse imperator: negatio autem et copula u. 17 et post sed insertaene sint a compilatoribus an debeantur Thalelaco (cf. BZ 29, 5, 26 *Euantiophanis et scholia recentiora ad B 11, 1, 72*), non liquet | s. a. *l. gem.* 20 antonium] S *Th.*, *om. libri* | marcellianum C 21 praesidem] *Th.*, praesidem annonariae S, *om. libri* 23 eos] eorum C 24 constiterat R 25 hac] ha M^a | solidis] soli... R^a, solitis Q^a 26 possessio M^a | obnoxius C 27 lucere R^a

sine censu comparare uel uendere. D. K. IUL. AGRIPPINAE CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS.

a. 319

- 3 IMP. IULIANVS A. AD SECVNDVM PP. Omnes pro his agris quos [Th. 11, 3, 3 B 19, 14, 3 possident publicas pensitationes agnoscant nec pactionibus contrariis adiuentur, si uenditor aut donator apud se collationis sarcinam pactione illicita uoluerit retinere, etsi [(B) 5 necdum translata sit professio censualis, sed apud priorem fundi dominum forte permaneat, dissimulantibus ipsis, ut non possidentes pro possidentibus exigantur. D. XIII K. MART. ANTIOCHIAE IULIANO A. III ET SALLVSTIO CONSS.

a. 363

XXXVIII

R DE PERICULO ET COMMODO REI VENDITAE R

10

- 1 IMP. ALEXANDER A. IVLIAE SECVNDINAE. Post perfectam uenditionem [B 19, 6, 14 omne commodum et incommodum, quod rei uenditae contingit, ad emptorem pertinet. auctor enim ex his tantum causis suo ordine tenetur, quae ex praecedente tempore causam euictionis parant, et ita, si ei denuntiatum est, ut causae agenda adesset, et non 11 absente emptore contra eum pronuntiatum est. D. K. SEPT.² MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IDEM A. GARGILIO IULIANO. Cum conuenit, ut singulae amphorae uini [Epit. 16, 6 certo pretio ueneant, antequam tradantur, imperfecta etiam tunc uenditione periculum 1 uini mutati emptoris, qui moram mensurae faciendae non interposuit, non fuit. Cum autem uniuersum quod in horreis erat postea uenisse sine mensura et clauis emptoribus traditas adlegas, perfecta uenditione quod uino mutato damnum accidit, ad emptorem pertinet. 20
- 2 Haec omnia locum habent non solum si uinum, sed etiam si oleum uel frumentum uel his similia uenierint et ea aut deteriora aut penitus corrupta fuerint. PP. V K. APRIL. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 3 IDEM A. DAPHENAE. Dolum auctoris bona fide emptori non nocere certi [B 19, 6, 15 iuris est. PP. III K. OCT. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IMP. GORDIANVS A. SILVESTRO MILITI. Cum inter emptorem et uenditorem [B 19, 6, 16 contractu sine scriptis inito de pretio conuenit moraque uenditoris in traditione non intercessit, periculo emptoris rem distractam esse in dubium non uenit. PP. XV K. IAN. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. AVRELIO LEONTIO. [Vat. 23 mutil. B 19, 6, 17 30 Cum speciem uenditam per uolentiam ignis absumptam dicas, si uenditionem nulla condicio suspenderat, amissae rei periculum te non adstringit. PP. III NON. NOV. ATVBINO DIOELETIANO A. II ET ARISTOBVLO CONSS. a. 295

V (incipit u. 20 pertinet) P (48) L (48) CRM

¹ Febr.? ² iunge 8, 56, 1

1 subscriptio restituta est ex Th. 11, 3, 1 3 iulianus iustin. C 4 aut] atque R 5 sarcina C | etsi] ut si C 6 translata M^a | professione C 7 possidentes pro possidentibus] possidentibus M^a s. a. Th. 11 iulie secunde S, iuliae om. libri 12 contigit M 13 tantummodo R | praecente M^a | causae euictiones pariant PL^a, causam euictionis sperant Rⁱ 14 ut] ob C 15 s. a. PL qui habent d. k. sep. max. 16 aa. R | gargilio] S, om. libri 17 certo] cum certo M^a | ueniant M^a 19 postea] positum postea P^r, positum M^a | uenisset PL^a? 20 alleges CR | post perfectam uenditionem M^a | accedit PLM^a 21 haec] haec autem U | habent] VL, habeant PCR^a 22 uenerint PL^a, uerint L^a, uenierunt R | s. a. V 24 dampnyae S,

ampnae PL, aphnae R | bona fide] V, bonae fidei PLCRM 25 s. a. VPL, cf. 8, 56, 1 | pp.] d. PL | oct.] mar. PL | 11 om. PL 26 imp.] imp. a. R | militi] S, om. libri 27 contractu] ** contractu V^a, contractus PL^a | initio VP^aL^aR^a | moramque C^a?M^a | traditione M^a 28 intercessisset R, intercesserit M | non uenit] conuenit V | s. a. VPL | pp. xv] V, d. xiii PL 29 a. om. PL 30 aa.] aa. et c. S, aa. et cc. CR^aM | aurelio] S Vat., om. libri 31 assumptam PLC, adsumptam RM^a | nullam P^aC, ulla M^a | condio P^a, condictio C^a 32 te non] rei C^a | constringit V?, astringat PL^a, adstringet Vat. | s. a. V: in Vat. extat pp., in PL est subscriptio c. 6 | III] sic uel ii uel iii V

- 6 ¹IDEM AA. ET CC. AVRELIO CYRILLO. Mortis casus ancillae distractae [B 19, 6, 76] etiam ante traditionem sine mora uenditoris dilatatam non ad uenditorem, sed ad emptorem pertinet, et hac non ex praeterito uitio rebus humanis exempta solutionem emptor pretii non recte recusat. S. XV K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

XXXVIII

5

R DE ACTIONIBVS EMPTI ET VENDITI R

- 1 IMPP. ANTONINVS A. AELIANAE. Aduersus eum, cui agrum uendidisti, uendi iudicio consiste: nec enim tibi in rem actio cum emptore, qui personaliter tibi sit obligatus, competit. PP. III ID. IVN. LAETO ITERVM ET CEREALE CONSS. a. 215
- 2 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. FLAVIO DOMITIANO. Venditi actionem ad recipiendum residuum pretium intendere aduersario tuo poteris. Nec quod in compensationem uenerit, quasi et tu inuicem deberes, id obesse tibi poterit, si in bonae fidei contractu, in quo maiores etiam uiginti quinque annis officio iudicis in iis quae dolo commissa sunt adiuuantur, iusto errore te ductum uel fraude aduersarii captum, quasi debitum id esset quod re uera non debebatur, pepigisse monstraueris. 15
- 2 Fructus quoque perceptos ante uenditionem contractam, quos, cum uenditioni non accessissent, eundem emptorem inuasisse proponis, eodem iudicio reposces. PP. ID. MART. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SERAPODORO. Ex arrali pacto [B 19, 8, 56] personalis dumtaxat paciscentibus actio praeparatur. PP. III ID. IUL. IPSIS III ET III AA. CONSS. 20 a. 290
- 4 IDEM AA. MVCIANO. Si traditio rei uenditae iuxta emptionis contractum procacia uenditoris non fiat, quanti interesse compleri emptionem fuerit arbitratus praeses prouinciae, tantum in condemnationis taxationem deducere curabit. 24
- PP. VIII ID. SEPT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 5 ²IDEM AA. ET CC. DECIMO CAPLYSIO. Curabit praeses prouinciae compellere emptorem, qui nactus possessionem fructus percepit, partem pretii quam penes se habet cum usuris restituere, quas et perceptorum fructuum ratio et minoris aetatis fauor, licet nulla mora intercesserit, generauit. PP. XII K. OCT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 6 IDEM AA. ET CC.³ NERATIO. Venditi actio, si non ab initio aliud conuenit, [B 19, 8, 61] non facile ad rescindendam perfectam uenditionem, sed ad pretium exigendum competit. S. VI ID. APRIL. BYZANTII AA. CONSS. a. 293

VP (48 [6 p] 49 R 1. 3. 4. 6) L (48. 49 R 1. 3. 4. 6) C (48. 49, 2. R 1. 3. 4. 6. 5: 49, 2 iteratur post 49, 17) RM

¹ iungenda uidetur 4, 49, 16 ² iunge 2, 40, 3 ³ Aurelio suppl. (u. i. S)

1 et cc. om. C | aurelio | S, om. libri | quirillo S, cirillae pLCM 2 etiam | et C 3 praeterio L^a | excepta C, sed (sed del. L^b) ex menta p^aLⁱ, exemptam M^a 4 s. a. V et PL ad c. 5: in pL hoc loco extat s. | xv | PL, xu uel xui V, xiii PL ad 4, 49, 16, uili V ad 4, 49, 16 | nicomediae (nic. V) cc. cons. om. PL 7 impp. P | antonius M | aelianae R | uenditi om. M^a 8 emptore R^a 9 s. a. V: in PL est subscriptio c. 2 10 impp. ... ual. c.] mpr. ualerius et galienus aa. et ualerius (nobilis ins. R^b) cesar R, imppp. ualerius et gallius et ualentinus aaa. M, et ual. c. om. C utroque loco | flauio | S, om. libri | domitiano om. R^a 11 residuum om. C altero loco 12 compensatione C | quasi et | et quasi et V, quasi C^a altero loco 13 in quo | quo R^a | maioris C alt. l. | uiginti et quinque M | annorum C^a alt. l. 14 te reductum et alt. loco deductum (om. te) C | fraudem R^a

15 non | ns C^a alt. l. | pegisse R^a 16 uendicionis M^a 17 inuasisse ... reposces om. R^a | s. a. V et PL ad c. 1: in D c. 3 sic inscribitur: imp. marti. emil. et basso ss | mart.] D, mast. (uix mai.) V, mai. L, miā P 18 et basso] bs. PL 19 imp. R | aa.] a. et c. S, aa. et cc. M | serapiodoro SC 20 s. a. VPL | iii] V, iii PL | iii et iii aa. cons.] cc. PL 22 aa.] a. S 23 prouicacia V 24 arbitratum V | prouinciae om. M^a 25 s. a. VPL | pp.] p. P | ipsis ... cons. om. PL 26 et cc. om. C | decimo | S cum 2, 40, 3, decimio VRM, decimidio C | caplusio | S, om. libri 28 habeant C | minor C 29 s. a. V 30 et cc. om. C | neratio | VM, narratio R^a, aurelio S, mutiano et heratio C, cf. c. 4 31 existendum C, exig(u?)endum I^a 32 s. a. VPL | s.] d. PL | byz. V, biz. PL | aa. cons.] cc. PL

7. IDEM AA. ET CC. DIODORO. Si seruos distraxisti ac pretium de peculio [B 19, 8, 62] eorum, quod ad te pertinebat, nesciens unde solueretur accepisti, consequens est integram te pretii actionem habere, cum proprii uenditoris nummi soluti non praestant emptori liberationem. S. XVII K. MAI. MELANTHIADAE AA. CONSS. a. 293
8. ¹IDEM AA. ET CC. AVRELIO EVSEBIO. Si pater tuus uenum [B 19, 8, 63 Epit. 10, 55] portionem suam dedit nec induxit in uacuum possessionem praedii, ius omne penes se eum retinuisse certum est. neque enim uelut traditionis factae uectigal exsolutum, si simulatum factum intercessit, ueritatem mutare potuit. Quapropter aditus praeses prouinciae, si animaduuerit in uacuum possessionem neque patrem tuum neque successores eius emptorem uel heredes ipsius quocumque loco factos induxisse, non dubitabit nihil esse translatum pronuntiare. et si te ex empto ad inducendum in uacuum possessionem perspexerit conueniri, aestimabit, an pretium sit exsolutum: ac si repperit non esse satis pretio factum, hoc restitui tibi prouidebit. S. V K. MAI. AA. CONSS. a. 293
9. IDEM AA. ET CC. AVRELIAE ZANIAE ANTIPATRAE. Si minor a uenditore [II 19, 8, 64] siue sciente siue ignorante dicebatur capitatio praedii uenditi et maior inuenta sit, in tantum conuenitur, quanto, si scisset emptor ab initio, minus daret pretii. sin uero huiusmodi onus et grauen functionis cognouisset, nullam aduersus uenditorem habet actionem. S. XV K. IUN. PHILIPPOLI AA. CONSS. a. 293
10. IDEM AA. ET CC. TITIO ATTALO. Cum uenditorem carnis fide conuentio- [B 19, 8, 65] nis rupta tempore placito hanc non exhibuisse proponas, empti actione eum quanti interest tua tunc tibi praestitam fuisse apud praesidem prouinciae conuenire potes. S. XVII K. IAN. AA. CONSS. a. 293
11. IDEM AA. ET CC. FLAVIAE EVCARPIAE. Si ancillam tibi ex causa uenditionis traditam uenditor manumisit, libertatem alienae factae praestare non potuit. quod si post uenditionem ante traditionem manumisit, pleno iure dominus constitutus ciuem Romanam facere non prohibebatur: tibi personali propter ruptam fidem contra uenditorem actione competente. S. X K. IAN. AA. CONSS. a. 293
12. ²IDEM AA. ET CC. EGI CRISPINO. Sicut periculum uini mutati, quod certum fuerat comparatum, ad emptorem, ita commodum aucti pretii pertinet. utque hoc uerum est, sic certae qualitatis ac mensurae distracto uino fidem placitis seruandam conuenit: quo non restituto non pretii quantitatis, sed quanti interest empti competit actio. S. PRID. NON. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
13. IDEM AA. ET CC. FLAVIO ALEXANDRO. Fructus post perfectum iure contractum emptoris spectare personam conuenit, ad quem et functionum grauen pertinet: uenditorque pretium tantum ac, si moram intercessisse probetur, usuras officio iudicis exigere potest. S. III NON. DEC. CC. CONSS. a. 294

VP (49, 7. 11. 8. 12. 13) L (ut P) D (ad 49, 10) C (49, 7. 11. 8. 9. 10. 12. 13) RM

¹ fortasse iungenda est 4, 52, 3 ² Iul. (Mommson, Zeitfolge p. 377)? ³ iunge 4, 2, 10

1 et cc. om. C | lysidoro S, diodoro C | pretio L^a 2 pertinebit V | unde | nexde V^a | soluetur PL^a 3 pretii om. V, τὴν τοῦ τιμήματος ἀγορῆς B | liberationem R^a 4 s. a. V: in PL est subscriptio c. 9 5 et cc. om. LCM | aurelio S, om. libri | uenum (benu V^a) p. s. dedit VR^bM. uenumdando p. s. dedit PL, uenumdedit p. s. C, uenumd...t p. s. dedit R^a 6 eum | cum C 8 intercessit factum CR 9 animaduueret V 10 quocumque V 11 ducendum M^a | in | ad C, eum in RM^b | possess. | p. praedii RM^b | perspexerit VPLRM 12 conueniri P | ac | a L^a 13 s. a. V 14 et cc. om. C | aurelio zanie S, om. libri 15 maior R^a 16 quanto V, quantum CRM 17 nullum V 18 s. a. V et PL ad c. 6 | s. | pp. PL | xui P^a | ian. L^a | aa. cons. om. PL 19 et cc. om. C | titio S, om. libri | talo CM | carnis om. R^a 20 ex-

hibuisset C | empti VQ, ex empti DCRM 21 tunc ... fuisse | si tunc ... fuisset (fuisse R^a) DCR | tibi praestita R, praestita tibi C | conueniri R^a | potest C | s. a. V 23 et cc. om. C | flauiae S, om. libri | eucarpe S 24 traditam | additam R^a 25 uedicionem M^a 26 prohibebitur V, prohibetur CR^b 27 s. a. VPL | s. | d. PL | aa. cons. | cc. PL 28 cc. om. P, et cc. om. C | egi S, om. libri | crispino SM cum 4, 2, 10, crispo VPLCR 29 acti R^a | atque PL | sic | si V^aPLCM^a 30 mensurae | m. qualitatis V | seruandam | s. esse CR | quod V 31 s. a. VPL | s. ... 32 cons. | V, prid. n. sir. cc. PL 33 et cc. om. CM | flauio S, om. libri | alexander R 34 spectare V, exspectare PLCRM | pertinet | peruenit R 35 quo VLR^bM^a, quoque PCR^aM^b | mora PLM | probatur PL 36 s. a. VPL | s. ... cons. | V, d. iii n. dec. PL

- 14 IDEM AA. ET CC. AVRELIO RVSONI. Emptor seruorum recte de his¹ tra- [B 19, 8, 68]
dendis et de eorum fuga itemque sanitate erroneae non esse aut noxa solutos repro-
mitti sibi recte postulat. S. V K.² DEC. CC. CONSS. a. 294
- 15 IDEM AA. ET CC. AVRELIO ANTONINO ARLIANO. Ultra modum tritici distracti citra
pactum in solutione mora non facta nihil emptor exigere potest. S. XV K. IAN. NICOMEDIAE 5
CC. CONSS. a. 294
- 16 IDEM AA. ET CC. AVRELIO CYRILLO. Post perfectam uenditionem fetus [B 19, 8, 69]
quidem pecorum emptori, uenditori uero sumptus, si quos bona fide fecerit, restitui debere
notissimum est. S. VIII K. IAN. CC. CONSS. a. 294
- 17 IDEM AA. ET CC. HERMIANO ET HERMIPO. Expulsos uos de fundo per [B 19, 8, 70] 10
uiolentiam a Nerone, quem habere ius in eo negatis, profitentes nullam uobis aduersus
eum, ex cuius uenditione fundum possidetis, actionem competere probatis. igitur ad instar
interdicti seu actionis promissae experiendum esse perspicitis.

L

R SI QVIS ALTERI VEL SIBI SVB ALTERIVS NOMINE 15
VEL ALIENA PECVNIA EMERIT R

- 1 IMP. ANTONINVS A. MERCATORI SECVNDO. Si pecunia patris fun- [B 19, 15, 1 (Heimb.)]
dus mancipiaque comparata sunt, tamen cum emptiones matris tuae nomine factas esse
proponis, ignorare non debes traditione matrem tuam dominam fuisse constitutam. plane
si pecuniae petitionem competere tibi propter numerationem pretii existimas, ciuilitur con- 20
siste. PP. III K. AVG. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMP. ALEXANDER A. SEPTIMIAE. Si emancipatis uobis [B 19, 15, 2 Epit. p. 391 not. 101]
fundos, quos nomine uestro, cum in potestate ageritis, pater emerat, tradidit uel in pos-
sessione eorum uoluntate patris fuistis, dominium adquisistis. D. XII K. APRIL. ANTO- 24
NINO ET ALEXANDRO CONSS. a. 222
- 3 IDEM A. FABIO PATERNO. Mancipia quorum meministi si, ut proponis, no- [B 19, 15, 3]
mine tuo itemque fratris tui cui successisti empta uobis tradita sunt, licet instrumento
emptionis matrem tuam pecuniam numerasse contineatur, persequi ea more indiciorum
non prohiberis. D. XV K. IUL. MODESTO ET PROBO CONSS. a. 228
- 4 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. AVRELIO CYRILLO. [B 19, 15, 4] 30
Quamuis instrumento emptionis socrus nomen inscripseris, tamen si possessionem tenes,
V (deficit in 13 esse per) P (49, 15 16. 50) L (ut P) C (post 49, 17 iteratur 49, 2) RM

¹ de his recte? ² id. (Mommson)? ³ iungenda uidetur 4, 48, 6

1 et cc. om. M | aurelio S, om. libri | rufoni
IRM, rosino S, rufoni C | emptor R^a 2 sa-
nitatem R^a 3 recte om. C | s. u. V 4 aa.
et cc.] a. C | aurelio S, om. libri | anto-
nino SCR, ant. V, antonio M | heliano S,
om. libri 5 solutionem VPLR | emptor
om. R^a | existere C | s. a. VPL | nicome-
diae] nic. VPL 7 et cc. om. C | aurelio
hermiano cyrillo pp. S, cyrillo libri: her-
miano omittitur 4, 48, 6 et uidetur adiectum
ex c. 17, quam omittit S 8 pecorum] prae-
torum C^a 9 s. a. V: in PL est d. xiii k. nic.
cc., quae utrum huc pertineant an ad c. 17,
incertum est | viii] V, xiii PL, xv 4, 48, 6
10 et cc. om. C | herminiano R | hermippo
pp. C, iermippo M^a | expulsus M^a 11 ne-
gratis C^a | profitentis R^a | uobis] uero M^a
12 eam R | uenditionem C | possidentis C^a
13 promissa] permissa CM^a | prospicitis C | de

subscriptione u. ad u. 9 15 alteri uel] alte-
rius S 16 aliena om. C 17 antonius M |
mercatori S, om. libri | secundo] SC, secun-
dino PLRM 18 emptionis R^a | tuae om. R
19 tradicionem M^a | constituta C 20 existi-
mans M^a 21 s. a. PL | a. IIII om. PL
22 septumae L, septimae CM 23 nomine]
m^a R^a | ageritis RM^a | emerit PL^aR | tra-
diderit PL^a? | possessionem CRM^a 24 fui-
sti C | adquisisti R | s. a. PL 26 idem]
imp. alex. PL | fauio S, om. libri | si] sic C |
nomini R 28 pecunias CM^a, pecunia M^a
29 s. a. PL 30 impp. ... ual. c. (ualerius
c. S, ualent. com. C)] imppp. (impp. L) ua-
lent. et gall. ual. aaa. PL, imp. ualerius et
gallienus et ualerianus cesar R, impp. uale-
rius et gallius aa. ualerio consuli et M | au-
relia] S, om. libri 31 inscripserit C | tenens
L^aRM

dominus effectus es. ob eam rem frustra calumniam mulieris, quamvis ipsa contractus tabulas habeat, formidas. D. III NON. MAI.

- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VERO. Cum propria pecunia [B 19, 15, 5 tua te comparante possessionem quondam uxoris tuae nomen tantummodo accommodasse dicas eandemque occasione custodiae suae commissorum instrumentorum contra bonam 5 fidem proprietatem eiusdem fundi usurpasse, rector prouinciae, pro sua exercitatione cognitum habens donationem a non domina uxore tua in filiam suam collatam nullum praeiudicium dominio tuo attulisse, docenti tibi ueritatem precibus tuis adsistere restituere eandem possessionem habita etiam fructuum taxatione curabit. D. PRID. ID. SEPT. IPSIS 9 III ET III AA. CONSS. a. 290
- 6 IDEM AA. ET CC. AVRELIO DIONYSIO. Multum interest, utrumne [B 19, 15, 6 Epit. 16, 40 uxore tua comparante pecuniam numerasti eique possessio tradita est, an contractu emptio- 1 nis a te nomine tuo habito tantum uxoris nomen post instrumentis scribi feceris. Nam si quidem uxor tua nomine suo emit eique res traditae sunt nec in te quicquam de his processit, non nisi de pretio aduersus eam, in quantum tu pauperior et illa locupletior 15 2 facta est, habes actionem. Quod si emisti quidem tu et tibi tradita possessio est, tantum autem nomen instrumento uxoris quondam tuae scriptum est, res gesta potior quam scrip- 3 tura habetur. Sin uero ab initio negotium uxoris gerens comparasti nomine ipsius, empti actionem nec illi nec tibi adquisisti, dum tibi non uis nec illi potes: quare in domini quaestione ille potior habetur, cui possessio tradita est. D. XIII K. SEPT. VIMINACIO AA. 20 CONSS. a. 293
- 7 IDEM AA. ET CC. AVRELIO GERONTIO. Cum per eos qui negotia tua gere- [B 19, 15, 7 rebant olei materiam te comparasse contractusque fidem pretio suscepto rupisse uendi- 25 torem proponas, si quidem ex empto his qui iuri tuo subiecti fuerint contrahentibus tibi quaesita est actio, per te uel cui mandaueris, si uero sui iuris constituti secundum man- datum tuum hunc contractum habuerunt ac sibi empti quaesierunt actionem, per eos uel quibus illi dederint mandatum adi competentem iudicem, qui secundum bonam fidem, quae in huiusmodi contractibus obseruari solet, satisfieri providebit. S. XIII K. SEPT. AA. CONSS. 2 a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. MAXIMAE VALENTINAE. Qui aliena pecunia comparat, non [B 19, 15, 8 30 e cuius nummi fuerunt, sed sibi tam actionem empti quam dominium, si tamen ei fuerit tradita possessio, quaerit. cum itaque de rebus communibus fratrem patruelem tuum quaedam comparasse contendas, de tua pecunia hunc conueniendo facies consultius. nam in rem de rebus ab eo comparatis tibi contra eum petitio non competit. D. PRID. NON. 34 FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294

P (50, 1...6. 5) L (ut P) CRM

¹ iunge 3, 21, 1, 7, 72, 9 ² Diocletiano VII et Maximiano VI AA. couss. (= a. 299) 7, 72, 9

1 factus R | es] es et C 2 habet L', ha-
bere L^o | reformidas CM, formulas R^o | s. a.
PL 3 aa.] aa. et ualerius c. S | uero] uo-
cato C, quod nescio an ortum sit ex euocato,
ut scribendum sit Vero euocato 4 te com-
parante possessionem] edd., comparante pos-
sessionem P^oL^o?, compare (-rante P^o) pos-
sessioni P^oL^oM, te comparante possessioni C,
te comparante (-rate R^o) possessiones R', te
compare possessioni R^o 5 dicis C^o 6 usur-
passe] us. d...s L^o | cognitam PL^o? R^oM^o?,
cognitiam R^o 7 donatione C 8 dominium
tuum R^o 9 taxationem C | s. a. PL 10 III
et III aa. om. PL 11 aaa. et cc. PL, a. et
c. SM 13 instrumento P^oL, instrumenta P^o?
14 his] eis C 16 est om. M^o | et om. C |
possessio est] possessionem C^o 17 instru-
mentum P^o | uxoris P | tuae quondam LC
18 si RM 19 quaesisti RM | potest C |
quare] qua P^o 20 possessio] CR, possessio

a domino PLM: ὅτινι ἡ νομὴ παραδόθη Epit. |
s. a. PL, nisi ea pertinet ad c. 7 | aa.
conss.] cc. PL 22 et cc. om. C | aurelio] S,
om. libri 23 te materiam CM^o, te mariam M^o |
rupisse] corrupisse C 24 fuerant RM 25 con-
stitui M^o 26 habuerint C | quaesierint R
27 dederit M^o | qui] qui uidelicet CM^o?
28 subscriptionem restitui ex 3, 21, 1, cf. ad
c. 20 30 aa. et cc.] a. et c. S, aaa. PL,
aa. CRM | maximae] S, om. libri | ualen-
tino PC, ualentinianae R 31 ei (eius C)
cuius nummi fuerunt (fuerunt nummi L^oR^o)
sed sibi] P^oL^oCR^oM^o, eius nomine cuius fue-
rant sed suo sibi P^o, eius nomine cuius fue-
rant nummi sed suo non ei cuius nummi fue-
rant sed sibi R^o, deficiunt L^oM^o | empti L,
om. R^o | ei] M^o | tamen] ... L^o, om. L^oCR^o
32 rebus] bus L^o 33 contrahendo P^o,
conuendo M^o | consultum R^o 34 s. a. PL
qui habent d. pr. n. f. sir. cc.

- 9 IDEM AA. ET CC. EMINIO RUPINIANO. Nihil prohibet altero pecuniam au- B 19, 15, 9
merante in alium uel utriusque contrahentis consensu uel certe uenditore tantummodo
uolente dominium transferri: eo etiam manifeste constituto, ut inter absentes per mediam
personam uel per nuntium uel per epistulam talis contractus perfici possit. D. V NON. 4
SIRMI CC. CONSS. a. 294

LI

R DE REBUS ALIENIS NON ALIENANDIS ET DE PRO- HIBITA RERVM ALIENATIONE VEL HYPOTHECA R

- 1 IMP. ALEXANDER A. CATTIANO MILITI. Si praesidi prouinciae pro- B 19, 8, 71 (Heimb.)
batum fuerit Iulianum nullo iure munitum seruos tuos scientibus uendidisse, restituere tibi 10
emptores seruos iubebit. quod si ignorauerint et eorum facti sunt, pretium horum tibi sol-
uere Iulianum iubebit. D. VIII¹ ID. IUL. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 2 IMP. GORDIANVS A. GRATIAE AELIAE. Distrahente ma- B 19, 8, 72 Epit. p. 405 not. 34
rito rem iuris tui, si consensum non accommodasti, licet sigillo tuo uenditionis instrumen-
tum fraude conquisita signaueris, eiusmodi tamen commentum emptori usucapione non 15
subsecuta uel longi temporis praescriptione non munito nullam praestitisse potest securi-
tatem.
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AVRELIO VALERIANO. Venditrici
succedenti hereditario iure perfectam recte uenditionem rescindere ac dominium reuocare
non licet: sed et si hoc ex persona sua uindicet, uel exceptione te doli mali, si hanc 20
uiam elegeris, tueri uel euicta re, etai defensione monstrata nolueris uti, quanti tua interest
poteris experiri. S. XVI K. NOV. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 4 IDEM AA. ET CC. DOMITIO APHOBIO. Mancipia patris, qui fundum a Phi- B 19, 8, 73
lippo conduxerat, successionem tibi quaesita domino fundi pro debitis in solutum mater tua
dando nihil tibi auferre potuit. et ideo si tu maior uiginti quinque annis effectus ab ea 25
negotium gestum non fecisti ratum, oblato debito, si non haec locator iure pignoris obli-
gata sibi uendidit, petere poteris. D. III ID. FEBR. CC. CONSS. a. 294
- 5 IDEM AA. ET CC. AVRELIO AEGRO. Si fundum tuum pater post emanci- B 19, 8, 74
pationem te non consentiente uenundedit neque ei successisti neque possidens longi tem-
poris praescriptione munitus est, eum tibi agentis rector prouinciae reddi efficiet. VIII ID. 30
M. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 6 IDEM AA. ET CC. AVRELIO RVFO. Nemo res ad te pertinentes Epit. p. 405 not. 34
non obligatas sibi nec ex officio uendendi potestatem habens distrahendo quicquam tibi
nocere potuit. D. K. NOV.

P (50, 9. 51 R 1. 2. 5...7. 3) L (ut P) CRM

¹ VIII? ² iunge 2, 25, 1. 8, 42, 18

1 et cc. om. C | eminio] S, om. libri | rufi-
niano] RM, rufiano S, rufiniano P, ru-
phino LC 2 utrisque PL^a | contrahentes M^a |
modo om. RM 3 dominio PL^a | trans-
ferre R^a | manifesto R^a 4 uel per nunt.]
ueluti p. n. PL^a contra B διὰ μέσου προσώ-
που καὶ δι' ἀγγέλου καὶ ἐπιστολῆς | talis om. C |
s. a. PL qui habent d. u. n. sir. cc. 7 et
de] et SR 8 alienationem S | uel] in PL^a |
epotheca S 9 gattiano S, tatiano C, ca-
triano M | militi] S, om. libri 11 empto-
rem CM^a? | ignorauerit M^a | horum] PL^a,
eorum L^aCRM | iulianum tibi soluere CRM |
12 s. a. PL | iul. iuliano] iul. PL 13 gra-
tiae S, graciae C, grae *** R, graeciae
PLM | helie S, om. libri 14 non] CR, non
ei PLM | commodasti PLR^aM^a 15 fraude

conquaesita R, fraudem conquisitam C | com-
mento I^a? L^aUR^a 17 in PL est subscriptio
c. 4 18 et cc. om. PL | aurelio] aurelio et
S, om. libri | ualeriano om. R 19 recte
om. M^a | uenditionem PL^a | ac] et PL 20 et
om. R^a | sua om. M^a 21 etsi] ex ai R^a
22 s. a. PL 23 domitio] S, om. libri | aph-
bio S, apobio C | patris] tris M^a 24 con-
duxerant M^a | tibi om. R 25 et om. M
27 s. a. PL ad c. 2 | iii om. 8, 42, 18 | febr.
cc. cons. 8, 42, 18, f. PL, aug. cc. cons.
2, 25, 1 28 idem] impp. dioc. et max. PL |
et cc. om. PLM | aurelio] S, om. libri | agio M
29 consentientem C 30 s. a. PL 31 sirmi
cc. cons.] sir. cc. P, om. L 32 aurelio] S,
om. libri | rufinae PL 34 s. a. PL

- 7 ¹IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Sancimus, siue lex alienationem [B 19, 8, 75 BZ 38, 9, 3] inhibuerit siue testator hoc fecerit siue pactio contrahentium hoc admiserit, non solum domini alienationem uel mancipiorum manumissionem esse prohibendam, sed etiam usus fructus dationem uel hypothecam uel pignoris nexum penitus prohiberi: similique modo et seruitutes minime imponi nec emphyteuseos contractum, nisi in his tantummodo casibus, ⁵ in quibus constitutionum auctoritas uel testatoris uoluntas uel pactionum tenor qui alienationem interdixit aliquid tale fieri permiserit. D. X.² NOV. CONSTANTINOPOLI³.

LII

R DE COMMVNIVM RERVVM ALIENATIONE R

- 1 IMP. GORDIANVS A. APOLLODORO EVOCATO. Si nulla usucapionis [B 19, 8, 76 (Heimb.)] 10 praerogatiua uel diuturni silentii praescriptio emptorem possessionis, quam a coheredibus patrum tui distractam suggeris, pro portione tua munit, in rem actio incolumis perseuerat: aut si receptum ius securitatem emptori praestatit, est arbitrium tibi liberum conueniendi eos, qui pro portione satis illicitam uenditionem celebrauerunt.
- 2 IDEM A. HERENNIANO MILITI. Multum interest, utrum coheredes tui posses- [B 19, 8, 77] 13 sionem communem distraxerunt, an uero fiscus, cum partis dominus esset, soliditatem iuxta proprium priuilegium uendidit. etenim si a fisco facta est uenditio, fidem eius infringi minime rationis est. si uero coheredes soliditatem uendiderunt, licet emptor ab his delegatus partem pretii fisco soluerit alteramque in cautionem deduxit, tamen portioni tuae ea uenditio non potest obsistere. ²⁰
- 3 ⁴IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AVRELIO EVSEBIO. Falso [B 19, 8, 78] tibi persuasum est communis praedii portionem pro indiuiso, antequam communi diuidendo iudicium dictetur, tantum socio, non etiam extraneo posse distrahi. PP. ID. FEBR. . . . CONSS.⁵
- 4 IDEM AA. ET CC. VLPIANO MILITI. Portionem quidem tuam militantis alie- [B 19, 8, 79] 25 nare frater tuus non potuit. eius autem partem pretio soluto tibi restitui postulare nec militari grauitati conuenit.⁶
- 5 IDEM AA. ET CC. OLYMPIANO. Si maior annis uiginti quinque uelut pro- [B 19, 8, 80] pria nesciens communia cum fratribus tuis praedia distraxisti, licet nullum instrumentum intercesserit nec quicquam specialiter conuenit, alienae portionis euictione secuta quanti ³⁰ interest emptoris solues.

P (51, 7, 3. 52 R 3. 5) L (ut P) CRM

¹ fortasse iungenda est 4, 54, 9 ² d. xv k. (4, 54, 9)? ³ post consulatum Lampadii et Orestis un. cc. (= a. 531) suppl., cf. Zeitschrift für Rechtsgeschichte 11 p. 185 ⁴ fortasse iungenda est 4, 49, 8 ⁵ S. v k. Mai. AA. cons. 4, 49, 8 ⁶ PP. id. Febr. CC. cons. suppl. (u. ad u. 23)

1 iust. a.] iustinus M, deficit P^a | pp.] p. M | siue lex] si quis P^a, siue P^b, si lex P^c, si L^a | alienatione P^aC 2 sine pacto C 5 seruitutis C 7 s. a. PL 10 gord. a.] alexander M | apolloro R | euocato] S, om. libri 11 emptoris R^a 12 tui om. C | munit RM 14 portione] p. tua M 15 a.] aa. C | hereiano S, herenniano M | militi] S, om. libri | multum] m. autem C | quodheredes C^a 16 dominis R^a 17 facta a fisco C 18 soliditatem R 20 ea] n M^a 21 imp. (imp. RM) d. et m.] idem PL | et max. aa.

et cc.] a. et max. a. et c. S | aurelio] S, om. libri | ensebion om. R 22 porcione PL | communis C | diuidendo R 23 dicetur PL R^a M^a | subscriptio supra posita, quam habent PL, uidetur magis ad c. 4 pertinere 25 tuam quidem C | militantis M^a 26 pater CR^a?, ἡ κοινὴ B 28 olimiano M 29 nesciens] P^a L^a?, nescienti P^b L^b RM^b, nescien.. M^a, nescienti alteri C | licet om. C 31 emptoris] PL, emptori CRM | in PL additur subscriptio 53, 1

LIII

R REM ALIENAM GERENTIBVS NON INTERDICI RERVM
SVARVM ALIENATIONE R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. PVBLIC/AE CAPRIOLAE. Non est inter- [B 19, 16, 1
dictum tutoribus uel curatoribus, etsi ex eo titulo indicati debitores sunt constituti, cum 5
sua causa res suas alienare. potuit ergo curator tuus fundum suum cum suo onere obli-
gare fisco nostro: nam et priuato potuisset. D. NON. IVN. ANTONINO ET GETA CONSS. a. 205

LIII

R DE PACTIS INTER EMPTOREM ET VENDITOREM
COMPOSITIS R

10

- 1 IMPP. ANTONINVS A. CLAVDIAE DIOTIMAE. Si ea lege praedium uendidisti, [B 19, 1, 88
ut, nisi intra certum tempus pretium fuisset exsolutum, emptrix arras perderet et domi-
nium ad te pertineret, fides contractus seruanda est. D. V ID. . . SABINO // ET ANVL-
LINO CONSS. a. 216
- 2 IMP. ALEXANDER A. CHARISIO MILITI. Si fundum parentes tui ea lege uen- [B 19, 1, 89 15
diderunt, ut, siue ipsi siue heredes eorum emptori pretium quandoque uel intra certa tem-
pora obtulissent, restitueretur, teque parato satisfacere condicioni dictae heres emptoris
non paret, ut contractus fides seruetur, actio praescriptis uerbis uel ex uendito tibi dabi-
tur, habita ratione eorum, quae post oblatam ex pacto quantitatem ex eo fundo ad ad- 19
uersarium peruenerunt. D. K. SEPT. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 3 IDEM A. FELICI MILITI. Qui ea lege praedium uendit, ut, nisi reliquum [B 19, 1, 90
pretium intra certum tempus restitutum esset, ad se reuerteretur, si non precariam pos-
sessionem tradidit, rei uindicationem non habet, sed actionem ex uendito. D. III ID. IUL.
- 4 IDEM A. CLAVDIO IULIANO ET PROCVLIANO. Commissoriae uen- [B 19, 1, 91 (95 Zach.)
ditionis legem exercere non potest, qui post praestitutum pretii soluendi diem non uindi- 25
cationem rei eligere, sed usurarum pretii petitionem sequi maluit.
- 5 IMP. GORDIANVS A. AVRELIO LONGINO EVOCATO. Initio uenditionis si [B 19, 1, 92
pactus es, ut is cui uendidisti possessionem pretii tardius exsoluti tibi usuras pensitaret,
non immerito existimas etiam eas tibi adito praeside ab emptore praestari debere. nam si
initio contractus non es pactus, si coeperis experiri, ex mora dumtaxat usuras tam ab 30
ipso debitore quam ab eo, qui in omnem causam empti suam fidem adstrinxit, de iure
postulabis.
- 6 IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMERIANVS AAA. OLYBRIO ROMVLO. Cum te [B 19, 1, 93
fundum tuum certae rei contemplatione inter uos habita exiguo pretio in alium transtulisse

P (54 R 1...4) L (ut P) CRM

2 ingerentibus R | interdicti M^a 3 alienatio-
nem SCM^b, alienationes R 4 impp.] mp. R |
aa.] aa. et c. S, om. M | publiciae] Q, publi-
cae SCRM | capriolae] S, om. libri 5 uel]
et C 6 honore R^a, here M^a 7 s. a. PL
10 positus S 11 claudiae] S, om. libri
12 pretium om. C | arram CR^a: τὸν ἀπα-
βαίνων B 13 ad] a C | pertinet C | s. a. PL
qui habent d. u id. cc. sau. et anul. (miul. L)
cc.: prius cc corruptum uidetur aut ex for-
ma Langobardica litterae a, ut supplendum
sit aug. (a. — aug. PL ad 2, 3, 7. 2, 17, 2.
3, 34, 4) aut ex oc., ut passim in PL scri-
bitur pro oct. 15 a. om. M | carisio S,
charisto PLC, carisio M | militi] S, om. libri
16 ipse C | heres PL^aR, here. M^a? 17 con-

dictioni C 18 paret] M^b, pareret PLCRM^a |
uel om. P^a | uedito uel uetuto P^a 19 ad
om. R^a 20 s. a. PL, qui habent d. k. s.
alex. aa. cc. 21 a.] aa. PLR | militi om. PL
22 non om. PL^a | precariam] praecipuam
PL^a 23 habeat PC | s. a. PL: possit ta-
men ad c. 7 pertinere 24 claudio iuliano
et proculiano] S, iuliano libri | commissariae
PL^a, om. C 25 praestitum PL^a 27 au-
relion longino euocato] S, longino libri 30 es]
est C | experiri] experiri debere (— re R^b)
R^bM^a 31 abstrinxit M 33 impp. C, mp. R |
carus] c. et C | numerius M | aaa.] aaa. et
c. S, aa. CR, aaa. et ccc. M | solubrio S,
om. libri | te] tu C

commemoras, poterit ea res tibi non esse fraudi, quando non impleta promissai fide domini tui ius in suam causam reuerti conueniat. et ideo aditus competens iudex fundum cuius mentionem facis restitui tibi cum fructibus suis sine ulla iudificatione sua auctoritate perficiet, praecipue cum diuersa pars receptis nummis suis nullam passa uideri possit iniuriam.

- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. FABIANO MVSCO. Si a [B 19, 1, 94] te comparauit is cuius meministi et conuenit, ut, si intra certum tempus soluta fuerit data quantitas, sit res inempta, remitti hanc conuentionem rescripto nostro non iure petis. sed si se subtrahat, ut iure domini eandem rem retineat, denuntiationis et obsignationis depositionisque remedio contra fraudem potes iuri tuo consulere. 10
- 8 IDEM AA. ET CC. AVXANONI. Tempore contractus inter emptorem et uen- [B 19, 1, 95] ditorem habitam conuentionem integram seruari, si ab ea posteriore non recedatur pacto, certum est.
- 9 IMP. IUSTINIANVS A. IOHANNI PP. Si quis ita paciscatur in uenditionis [B 19, 1, 96] uel alienationis contractu, ut nouo domino nullo modo liceat in loco uendito uel alio 15 modo sibi concessio monumentum extruere uel alio modo humani iuris eum eximere, sancimus, licet hoc apud ueteres dubitabatur, tale pactum ex nostra lege esse fouendum et 1 immutatum permanere. Forsitan enim multum eius intererat, ne ei uicinus non solum quem nollet adgregetur, sed et pro quo specialiter interdictum est. cum etenim uenditor uel aliter alienator non alia lege suum ius transferre passus est nisi tali fretus conuen- 20 tione, quomodo ferendum est aliquam captionem ex uaria pati eum interpretatione? D. xv k. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

LV

R SI SERVVS EXPORTANDVS VENEAT R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. PETRONIAE FLAVILLAE. Lege uendi- [B 19, 7, 12] 25 tionis exportata mancipia sub denuntiatione manus iniciendae libertatem ab emptore, uel qui successit in locum eius, antequam fides rumpatur, accipere possunt. Quae tamen fisco post manumissionem uindicantur et in perpetuam seruitutem eadem lege ueneunt, cum in 1 his ciuitatibus conuersantur, quas contrahentes exceperant. Ante manumissionem iniciendae manus facultas non denegatur atque ideo non petuntur in publicum. PP. xv k. OCT. 30 SEVERO A. II ET VICTORINO CONSS. a. 200
- 2 IDEM AA. SEZO NEDYMO. Si, ut manus iniunctionem haberes, cauisti tibi, [B 19, 7, 13] iure tuo uti potes. quod si hoc omisisti et poenam stipulatus es, homo quidem fisco com- missus est, tu uero nactus ex stipulatu actionem. in omnibus tamen quaeritur, an do- mini uoluntate in locum prohibitum uenerit. PP. vii k. NOV. SEVERO A. II ET VICTO- 36 RINO CONSS. a. 200

V (incipit u. 21 ex uaria) P (54, 8) L (ut P) CRM

¹ *inagenda uidetur* 4, 51, 7

1 commemoras C | quando om. R^a 2 adi- tus bis R^a 3 facis] satis R^a | ulla om. M^a | perficiet] M^a, periciet M^a, perficiet et CR 4 aduersa C | numinis suis R^aM, suis num- mis C | passam] R 6 impp.] mp. hic et deinceps fere constanter R | fauiano S, om. libri 7 is] aliquid is C | ut om. CR^a 8 prae- scripto R^a 9 obsignationis R^a 10 potest C | de subscriptione cf. ad p. 391, 23 11 auxo- noni S 12 obseruari C | ab om. PL | poste- riori L^a | recidatur PL^a 13 in PL subiungitur subscriptio 55, 2 14 pp.] p. M 16 cesao M^a 17 dubitatur M 18 non solum uicinus M 19 enim RM 20 aliter] W^a cum BΣ 11, 1, 60

(κ.π.): ὁπότε γὰρ ὁ πρῶτος ἢ ὁ ἄλλος ἐκποιῶν, alter CRM 21 s. a. V Merrillius 24 ueniat SM, deficit V 25 seuerus] et deuerus M^a, deficit V | aa.] aa. et c. S, deficit V | petro- nae R, petroni. ea C, deficit V | flauillae] S, om. libri | legem V^a 26 uel om. M^a 29 ueniunt CRM^a | in om. M^a 29 excepe- runt M | ante om. M^a 30 s. a. V 32 aa.] a. et c. S | sezo] S, om. libri | nedymosi si C 33 uti] uti haberes M^a 34 nanc- tus M^a | omnibus] rebus C | quaeretur R^a 35 s. a. V et PL ad 54, 8 | vii] viii PL | a. ii om. PL 36 cons. om. PL

- 3 IMP. ALEXANDER A. NOVIO LIBERTO. Ancilla, quae exportanda uenit nec [Epit. 16, 79] exportata est, sed ab emptore in eadem ciuitate morante empta et¹ manumissa est, aduersus legem uenditionis libera fieri non potuit: et ideo aditus a te procurator meus partibus suis fungetur. PP. III ID. MART. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IDEM A. AVRELIO PAPIAE. Moueor, quod te a seruis tuis dominum eorum [B 19, 7, 14] 5 uenisse adfirmas sub ea lege, ne in patria moreris, et ab eo, cui te prior emptor uenderat, manumissum esse dicis. Quare competens iudex aduersus eum, quem praesentem esse dicis, cognitionem suam praebabit et, si ueritas accusationi aderit, execrabile delictum 2 in exemplum capitali poena uindicabit. Sed quoad usque probaueris quae intendis, status tuus esse uidetur, qui in te post manumissionem deprehenditur. PP. XI K. IUL. IULIANO 10 ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 5 IDEM A. SEXTIANO SERAPIONI. Qui exportandus a domino de ciuitate sua [B 19, 7, 15] uenit, nec in urbe Roma morari debet: qui autem de prouincia certa, nec in Italia. si itaque contra legem constitutam factum probare potes, utere iure, quod propterea tibi com- 14 petit. PP. VII K. FEBR. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225

LVI

R SI MANCIPIVM ITA VENIERIT, NE PROSTITVATVR R

- 1 IMP. ALEXANDER A. SOCRATI. Praefectus urbis amicus noster eam, quae [B 19, 17, 1] ita uenit, ut, si prostituta fuisset, abducendi potestas esset ei, cui secundum constitutionem diui Hadriani id competit, abducendi faciet facultatem: quod si eum patientiam ac- 10 commodasse contra legem quam ipse dixerat, ut in turpi quaestu mulier haberetur, animaduenerit, libertate competente secundum interpretationem eiusdem principis perducere eam ad praetorem, cuius de liberali causa iurisdictio est, ut lis ordinetur, iubebit. nec enim tenor legis, quam semel comprehendit, intermittitur, quod dominum per plures emptorum personas ad primum qui prostituit sine lege simili peruenit. PP. III K. NOV. MAXIMO 25 II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IDEM A. SEVERO. Mulierem, quam ita uenisse adlegas, ne prostitueretur [B 19, 17, 1] aut, si prostituta fuerit, libera esset, per officium militare exhiberi apud tribunale oportet, ut, si controuersia referatur pacto (quod tamen si uerum est, libertas mulieri existente condicione competit), agatur causa apud eum cuius de ea re notio est. haec autem lex et 30 nisi in tabulas uenditionis inserta sit, quamuis epistula uel sine scriptis facta ostenditur, ualet. PP. K. DEC. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 3 IDEM A. AVRELIO AELIO. Eam, quae ita uenit, ne corpore quaestum faceret, [B 19, 17, 2] nec in caupona sub specie ministrandi prostitui, ne fraus legi dictae fiat, oportet. PP. ID. 34 IAN. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225

VCRM

¹ empta et del. (Mommsen)

2 nouio] VRM, anouio C, nobilio S | liberto] S, om. libri 2 est aed] CRM^a, esset VM^a? | empta] VM^a, in qua empta CRM^a 4 fun- gitor C | s. a. V 5 aurelio] S, om. libri 6 patriam C | et om. M^a | prior emptor] prio- rem V, priore emptor R^a 7 quaere R^a, om. C | compans R^a? 8 accusationis M^a | adierit C 9 quoad M^a | probaberis VCR uel R^a 10 in te] inter V | reprehenditur CRM^a | s. a. V 12 sextiano] S, om. libri | sarapioni SR 13 romana C | si itaque R^a 14 constitutum VR^aM^a 15 s. a. V | VII] sic uel III V 17 uenerit R, deficit V | pro- stitutum S, deficit V 18 socrati praefec- tus urbis] socrati (-te S) pp. SC, socrati pp. praefectus (p-... M^a) urbis M: initium con-

stitutionis usque ad praefectus ur perit in V 19 uenit] conuenit C | adducendi M^a | cui] cuius M^a, cui ius M^a | constitutione V 20 diu M^a | faciet] VC, impertiet RM^a, om. M^a 21 dixerit V | turpi] tempore M^a? 22 liber- tatem M^a 23 ut lis] VM^a, ut .lis M^a, ut ibi lis CRM^a 24 legis om. M^a | empto- rem V^a 25 s. a. V 27 seuero] S(om), se- uero praef. urb. VR, seuerio pp. (p. M) CM | ne om. M^a 28 prostituta] pro M^a | liberam esse CM^a, esset om. R | tribunale] M^a, tri- bunalem VC, tribunal RM^a 29 mulieris R 30 noticio M 31 in tabulas] V, tabulas M^a, tabulae CR^a, tabulis R^aM^a 32 ualet om. R^a | s. a. V 33 aurelius R | aelio] helio S, om. libri 34 cauponam C | ne] nec C | s. a. V

LVII

R SI MANCIPIVM ITA FVERIT ALIENATVM, VT MANV-
MITTATVR VEL CONTRA R

- 1 IMP. ALEXANDER A. PATRICENSI. Si¹ Patroclius, posteaquam te Hermiae [B 19, 7, 16
donationis causa dedit lege dicta, ut, si quindecim annis continuis seruisses, ad libertatem
perducereris ita, ut ciuis Romanus esses, tempore peracto, si modo Patroclius non con-
trariae uoluntatis fuerit aut si iam decesserit, ad libertatem peruenisti, quoniam placuit non
solum ad uenditos, sed etiam ad donatos eam legem, ut manumitterentur, pertinere, nec te
potuit semel translato dominio in Hermiam postea alii Patroclius uendere: et ideo non de
praestanda tibi libertate, quam ex constitutione iam fueras adeptus, litigare debuisti, sed
libertatem quam obtinueras defendere. PP. VI ID. NOV. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 2 IDEM A. EUTYCHIANO. Si ea lege Chreste seruum, sed naturalem filium [B 19, 7, 17
uenundedit, ut emptor eum manumitteret, quamuis non est manumissus, ex constitutione
diuorum Marci et Commodi ad Aufidium Victorinum liber est. PP. NON. DEC. ALEXANDRO
A. CONS. a. 222
- 3 IDEM A. FULCINIO MAXIMO. Si Iusta Saturnino puellam nomine Firmam agentem
tunc annos septem hac lege uendiderit, ut, cum haberet annos uiginti quinque, libera esset,
quamuis factum ab emptore praestandae libertatis pacto non sit insertum, sed ut libera
esset expressum, tamen constitutioni diuorum Marci et Commodi locus est. Ideoque im-
pleto uicensimo quinto anno Firma libera facta est nec obest ei, quod uicensimo septimo
anno manumissa est, quae iam ex constitutione libera erat: et is, quem post uicensimum
quintum annum ex te conceptum enixa est, ingenuus est. PP. X K. FEBR. IULIANO ET
CRISPINO CONSS. a. 224
- 4 IMP. GORDIANVS A. CORNELIAE IVCVNDAE. Si is, qui pretium pro [B 19, 7, 20 (Zach.)
te acceperat, ut statuto tempore te libertate donaret, moram repromissae libertati praestitit,
ex eo te liberam esse factam manifestum est, ex quo, cum posset dari libertas, non est
praestita. et ideo ex te natos ingenuos uideri procreatos non est incertae opinionis. PP. VI
K. MAI. SABINO ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 5 IDEM A. AVRELIO MARINO. Ea quidem mancipia, quorum uenditio [B 19, 7, 21 (Zach.)
eam legem accepit, ne ad libertatem perducantur, etiamsi manumittantur, nancisci liber-
tatem non possunt. neque enim condicio, quae personae eius cohaesit, immutari facto
eius qui ea lege comparauit potest. Nec tamen, poenae exactio si qua addita est condi-
cioni non seruatae, iustam exigendi tribuit causam. Qua igitur ratione te poterit uocare

VCRM

¹) si del. (Mommsen)

2 mancium R, deficit V 4 patricensio V?
6 producereris RM, produceris C. *** (per
Bluhme) ducereris V | ita om. R | ciues C |
temporis M^a? | contr. uolunt. non C 7 fue-
rat M | si iam] CRM, si etiam V?: ἢ καὶ
ἐπελεύτησιν B | decesserat CM 8 manumit-
teretur C 10 libertatem C, liberta M^a |
quam ... 11 libertatem bis R^a | adeptus R
11 defendere] deferre V^a | s. a. V | cons. V
12 a.] aa. R | eutuchiano V, eutichiano S,
eutichiano liberto C (recte fortasse), euti-
ciano. **** M^a, eunichiano libertus (liber-
tus del. R^b) R | chrestes V, chrestae R, chre-
stem M^a? | sed] seu C | filiam M^a 14 an-
fidium V | s. a. V 15 cons. V 16 a.
fulcinio] a. et c. fulcio S | maximo] S, om.
libri | si iusta] M^b, si iuxta R^b, iuxta VM^a,
iuxta R^a, cum pro iuxta C | puella C 17 es-
set] extitisset CR 18 pato V^a | sit] fit C

19 esset] it est C^a, esset et C^b | locus est]
VCM^a, in semestribus scriptae locus est R,
locus est in semenstribus scripte M^b: addi-
tamentum uenire uidetur ex Dig. 18, 7, 10 |
idemque R^a 20 uicesimo M, om. R^a | quod]
quod o R^a | uicens. (uiges. R, uices. M)
sept.] xxu C^a, xxui C^b 21 quem] quae C |
uigesimum R, uicesimum M 22 quintum
annum om. R^a | ex te om. M^a | enixa es V,
est enixa C | s. a. V 24 corneliae] S, om.
libri | iocundo S 25 libertatem CM^a | prae-
stitae C 26 factam] V, factam M^a, effec-
tam CM^b, confectam R | posse R^a, possit R^b M
27 procreatus C, procurator M^a | s. a. V
28 et uenusto] et uen non apparuit Bluhmio:
hodie u. 27 nis pp. ... 29 uenus perierunt
29 aurelio] S, om. libri | marcino R 30 le-
gem om. M^a | producantur libri 31 possint C
32 lege om. M^a 33 iustae C, iuxta M^a

ad officium procuratoris, qui eam legem uenditioni dedit, prospici non potest, cum nec in priuatorum contractibus fiscus se interponere debeat et litterae ad te missae personae factum, si non ipse manumiseris, non contineant. PP. XVI K. SEPT. SABINO ET VENUSTO CONSS. a. 240

- 6 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. HELVIDIAE RV- [B 19, 7, 22 (Zach.)] FINAE. Si puellam ea lege uendidisti, ut manumitteretur et, si manumissa non esset, centum aurei praestarentur, non seruata fide nihilo minus eam raptam u uestigio seruitutis ad libertatem, quae praestari potuit, constitit nec pecunia quasi rupta fide suscepta recte petetur, cum non mutata uenditoris uoluntate conditionis potestate post¹ manumittentis factum representari optima ratione placuit. S. XVI K. IVN. IPSIS AA. CONSS. a. 293

LVIII

10

R DE AEDILICIIS ACTIONIBVS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. DECENTIO VEROMILIO. Si non simpliciter, [B 19, 10, 60 (Heimb.)] sed consilio fraudis seruum tibi nescienti fugituum uel alio modo uitiosum quis uendidit isque fugitiuus abest, non solum in pretium serui uenditorem conueniri, sed etiam damnum quod per eum tibi accidit competens iudex, ut iam pridem placuit, praestari iubebit. PP. 15 III K. IVN. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 2 IMP. GORDIANVS A. PETILIO MAXIMO. Cum proponas seruum, quem pri- [B 19, 10, 61] dem comparasti, post anni tempus fugisse, qua ratione eo nomine cum uenditore eiusdem congrredi quaeras, non possum animaduertere: etenim redhibitoriam actionem sex mensum temporibus uel quanto minoris anno concludi manifesti iuris est. PP. K. DEC. GORDIANO 20 A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. AVRELIO MUCIANO. [B 19, 10, 69 (Zach.)] Si apud priorem dominum fugisse mancipium non doceatur, fuga post uenditionem inter- 1 ueniens ad damnum emptoris pertinet. Sin autem uenditor non uitiosum etiam in poste- rum fieri seruum temere promiserit, quamuis hoc impossibile esse uidetur, secundum fidem 2 tamen antecedentis uel in continenti secuti pacti experiri posse non ambigitur: posteriores enim casus non uenditoris, sed emptoris periculum spectant. Verum cum seruum quem comparaueras ad eum qui distraxerat redisse contendis, iudex competens perspectis omni- bus pro repertae rei qualitate proferre curabit sententiam. PP. XV K. MAI. MAXIMO II 29 ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 4 IDEM AA. Si praedium quis sub ea lege comparauerit, ut, si [B 19, 10, 63 (Heimb.)] displicuerit, inemptum erit, id utpote sub condicione uenditum resolui et redhibitoriam VP (58 R 1...3) L (ut P) CRM

¹ manumittendo moram factam similique uidentur excidisse

1 prospici non VRM, non prospici non C 3 non] V²?T², om. V uel V²CRM | continet VRM, continet C | s. a. V 4 diocletianus] docl. V | heluidie S (Bluhme), heloidie S (Heimb.), om. libri 5 et si] et M² 6 e om. R 8 petitur C | conditionis potestate] VC, contra conditionis potestatem RM², contradiccionis potestate M²? : τὸ δὲ πρόστιμον ἀπαλθῆναι οὐκ ἔχει, ἐκαστὴν ἢ τοῦ συμφωνίου δύναμιν τὴν ὀφειλουσαν παρὰ τοῦ πρώτου διωδύραν ἐκπύδῃαν B 9 s. a. V: s. XVI k. iun. incerta sunt, ipsis dubitans legit Bluhmius solus 11 diliciis SM, deficit V | act.] et act. S, deficit V 12 antonius M | a.] a. et c. V | decentio] SCM, dicentio PL, adecentio R, inc. V | ueromilio] S, om. libri 13 quis] quod M²? 14 isque] his qui M², is quidem PL²? 15 accedit V | praestare PL | s. a. VPL | pp.] V, d. PL 16 messala et sabino cons.] mens. sau. cc. P, om. L,

inc. V 17 peticio PLR | maximo] S, om. libri 18 fuisse CR² 19 redditoram R² | mensum] V, mensuum PL, mensium CRM 20 manifestissimi C | s. a. VPL | pp.] d. PL 21 a. om. PL | auiola(o?) P | cons. om. PL 22 aa.] aa. et c. S, aa. et cc. C | aurelio] S, om. libri 23 fuisse C | docetur PL 25 tenere C | impossibile hoc PL 26 antecedentis] ante M² | pacti secuti L 27 casus P² | spectant] V?, expectant PLCRM 28 prospectis libri | pro reppertae rei omnibus C 29 s. a. V: in PL est subscriptio 59, 2 | xv] sic uel xli V | max. II ** aquilino apperere uidentur in V: aquilino confirmatur inscriptione c. 4 in M (u. i.) 31 aa.] V, a. et c. S, aa. et cc. R, a. et cc. asiae C, aa. aquilino M (ex subscriptione uidelicet c. 3) | qui CM²? | ea] hoc CM | comparauit V (Bluhme)? | si om. M² 32 inemptum erit om. R²

- 1 aduersus uenditorem competere palam est. Idem obseruatur et si pestibilis fundus, ill est pestibulas uel herbas letiferas¹ habens, ignorante emptore distractus sit: nam in hoc etiam casu per eandem actionem eum quoque redhibendum esse. . . K. MART.
- 5 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS² AAA. NE- [Th. 3, 4, 1 B 19, 10, 54] BRIDIO PV. Habito semel bonae fidei contractu mancipioque suscepto et pretio soluto ita demum repetendi pretii potestas est ei qui mancipium comparauerit largienda, si illud, quod dixerit fugitium, poterit exhibere. hoc enim non solum in barbaris, sed etiam in prouincialibus seruis iure praescriptum est. D. III K. IVL. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS.

a. 396

LVIII

19

R DE MONOPOLIIS ET DE CONVENTV NEGOTIATORVM
ILLICITO VEL ARTIFICVM ERGOLABORVMQVE NEC NON
BALNEATORVM PROHIBITIS ILLICITISQVE PACTIO-
NIBVS R

- 1 Αἰτοκρατωρ Λέων Α. 15
-
- πωλῖος³ ἐν οἰκωδῆποτε τόπω ἢ πόλει οὐσιν μηδεμίᾳς ὕλης ἢ πράγματος κεχρησθῶ, μηδ' ἂν θείον
1 πορίσῃται τύπον, ὑπεξηρημένων τῶν ἁλῶν, μήτε δεήσεις ὑπαγορευέτω ἢ ἐπιδοῦναι τολμάτω. Ὅπως
γὰρ πανταχόθεν βέβαια μένοι τὰ καλῶς οὕτως καὶ εὐτεβῶς βεβουλευμένα καὶ νομοθετηθέντα, οὐδὲ
τὸν κατὰ καιρὸν μεγαλοπρεπέστατον κυαιστόρα ἢ τοὺς ἄλλους ἐνδοξοτάτους ἀρχοντας τοῦ θεοῦ παλα- 20
τίου ἢ τοὺς περιβλέπτους ἀντιγραφείας ἢ τὸν περίβλεπτον σικουνδοκῆριον ἢ τερτιοκῆριον τῶν λαμπρο-
τάτων τριβούνων ἢ τοὺς κατὰ καιρὸν περιβλέπτους βεφερενδαρίους ἀπειράτους βασιλικῆς κινήσεως
καταλείψομεν, εἰ τοῦ λοιποῦ τοιαύτας τινὰς προσδεῖξωνται δεήσεις ἢ τοιούτω τινὶ σπουδῇ συνεισενέγ-
κοιεν ἢ ὑπαγορεύοντες ἢ ὑποσημαινόμενοι ἢ συγγεστόισιν κεχρημένοι ἢ ἄλλην τινὰ βόπην ἢ χρεῖαν
2 συνεισφέροντες. Οἱ δὲ τούτοις προσεδρεύοντες, εἴτε μεμοριαῖοι εἴτε παλατῖνοι εἴτε ἄλλης στρατείας 25
εἶεν, οἰκωδῆποτε τρόπον τοιοῦτο γράφοντες ἢ διδάσκοντες ἢ ἄλλως γίνεσθαι σπουδάζοντες ἀφαίρεσιν
- V (u. 11...16 perierunt) CRM

¹ pestibiles herbas uel letiferas (Russardus)?
dius Th. ² μονοπωλῖος (Bluhme)?

² Imppp. Valentinianus Theodosius et Arca-

1 debitorem C | idem] id C 2 pestibulas
uel herbas letiferas] C, pestibulas (—lis M^a?)
uel herbam letiferam RM, pestiniles uel
letiferas herbas in V legit Bluhme uix
recte: αὐθνατοφόρους βοτάνας χιτῆται B |
in om. V (Bluhme)? 3 casu etiam C |
cautionem R^a | s. a. V: quae dedi, satis
certa apparent, Bluhmius in fine subscrip-
tionis deprehendere sibi uisus est sirmi cc.
conss. (= a. 294) omnino falsa, cum pug-
nent et cum inscriptione, secundum quam
constitutio ante a. 293 emissa est, et relin-
quatur lacuna decem fere litterarum inter
mart. et sirmi 4 impp. VC, mp. R | grat.] ual.
grat. M^a | ualerius R, ualentinus M | aa. VCR,
a. M | nedibrio C 5 pu.] VR Th., pp. SC,
p. M | bonae fidei] V^a Th., bona fidei C,
bona fide RM, bona fidei uel bona fide V^a:
γενωμένου ἀπαξ πιστέι καλῇ τοῦ συναλλάγματος B |
dissoluto Th. 6 pretii om. V? | potestas est]
potest M^a | si om. M^a, inc. V 7 dixerat R |
potuerit Th. | in barb.] barb. M^a 8 s. a. Th.:
in V Bluhmius numerum dici deprehendit
aut uiii aut iiii 9 consa.] uc. consa. Th.

11 rubrica euamuit in V | de] constitutio
graeca. de R | et de] et R, καὶ περὶ B 12 uel
artificium S (Bluhme), om. M^a | ergolaborum-
que] labarorumque C 13 balneotorum R
15 lex i. graeca S, constit. gr. M, u. R ad
u. 11. post inscriptionem, quam ex subscrip-
tione restituiamus, haud multum desiderari
inde colligitur, quod rubrica et initium huius
constitutionis in V occupauerunt uersus tre-
decim: quorum si decem attribuas rubricae
(litteris enim maioribus ut solet scripta tot
fere expleuerit), unum inscriptioni, sunt
reliqui duo litterarum plus minus quinqua-
ginta. breue constitutionis argumentum con-
iunctum cum indice c. 2 exhibet Tipucitus
ad B 19, 18, 1 (Heimbach) hoc: καὶ ἐτι μονο-
πωλῖον οὐκ ἔστιν ἔχειν οὐδὲ ἀπὸ θεοῦ τύπον,
ὑπεξηρημένων τῶν ἁλῶν (ἁλῶν scr.): ex ru-
brica conicias initio constitutionis actum esse
de conuentu negotiatorum illicito, cuius ne-
que in parte h. c. quae extat neque in c. 2
mentio fit 18 ὑπεξηρημένων V | ἁλῶν V ad-
iecto fortasse signo ~ inter λ et ω: ἁλῶν
Tipucitus (u. s.) 23 τοιοῦτο V^a.

3 ζώνης καὶ οὐσίας δυστυχήσουσιν. Ταῦτα τοίνυν εἰδὼς ἕκαστος τῶν ὑπαρχόντων ἐκ ταύτης ἡμῶν τῆς νομοθεσίας τὴν παρρησίαν ἔχων ἐκ' αἰείας κεχρήσθω τοῖς περὶ τούτων συναλλάγμασιν, ὧν οὐκ ἐστὶ κώλυσις ἔστιν. PP. III 1D. FEBR. LEONE A. V CONS.

a. 473

- 2 (1) IMP. ZENO A. CONSTANTINO PV. Iubemus, ne quis cuiuscumque uestis aut [B 19, 19, 1] piscis uel pectinum forte aut echini uel cuiuslibet alterius ad uictum uel ad quemcumque usum pertinentis speciei uel cuiuslibet materiae pro sua auctoritate, uel sacro iam elicito aut in posterum eliciendo rescripto aut pragmatica sanctione uel sacra nostrae pietatis adnotatione, monopolium audeat exercere, neue quis illicitis habitis conuentionibus coniuraret aut pacisceretur, ut species diuersorum corporum negotiationis non minoris, quam inter se statuerint, uenumdentur. Aedificiorum quoque artifices uel ergolabi aliorumque diuersorum operum professores et balneatores penitus arceantur pacta inter se componere, ut ne quis quod alteri commissum sit opus impleat aut iniunctam alteri sollicitudinem alter intercapiat: data licentia unicuique ab altero inchoatum et derelictum opus per alterum sine aliquo timore dispendii implere omnique huiusmodi facinora denuntiandi sine ulla formidine et sine iudicialiis sumptibus. Si quis autem monopolium ausus fuerit exercere, bonis propriis spoliatus perpetuitate damnetur exilii. Ceterarum praeterea professionum primates si in posterum aut super taxandis rerum pretiis aut super quibuslibet illicitis placitis ausi fuerint conuenientes huiusmodi sese pactis constringere, quinquaginta librarum auri solutione percelli decernimus: officio tuae sedis quadraginta librarum auri condemnatione multando, si in prohibitis monopolis et interdictis corporum pactionibus commissas forte, si hoc euenerit, saluberrimae nostrae dispositionis condemnationes uenalitate interdum aut dissimulatione uel quolibet uitio minus fuerit exsecutum. D. XVII K. IAN. POST CONSVLATVM TROCOND/.

a. 483

LX

R DE NVNDINIS R

25

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD PROBVM PP. Qui exercendorum mercatum aut nundinarum licentiam uel ueterum indulto uel nostra auctoritate meruerunt, ita beneficio rescripti potiantur, ut nullum in mercatibus atque nundinis ex negotiatorum mercibus conueniant, uel in uenaliis aut locorum temporali quaestu et commodo priuata exactione sectentur, uel sub praetextu priuati debiti aliquam ibidem concurrentibus molestiam possint inferre.

V (deficit in u. 30 sectentur) P (60) L (60) CRM

2 ὡς] ως V^a 3 cons. V 4 zenonius a. constantinus R | pu.] RM, pp. SC 5 echini R | alteris V 6 pertinentis specie V, pertinentes speciei C, pertinentis species M^a, ἀνήκοντος εἰδους B | cuiuslibet V^a?, cuiuslibet V^a | sacro] sacro rescripto aut pragmatica sanctio uel sacro M^a | elicito] electo V^a, elic... M^a 7 aut] uel CR | eliciendo M^a | pragmaticam sanctionem C | sacrae C | nostra R | adnotationem C 8 coniuraret aut pacisceretur] VM, coniurare aut pacisci CR: μονοπώλιον ἔχειν τολμάτω μήτε τις ἀδικίῳ γινόμενων συμφόρων συνομιλέτω ἢ συμφωνέτω B 10 uenumdentur R | ergolabi aliorumque R^a, ergola...rumque M^a 11 professorum C, professoris M^a 12 iniuncta C | solitudinem M^a | intercapiat RM^a 13 licentia data R | unicuique M^a 14 dispendiis V | omnique] V^aR^aM^a? cum B καὶ παντί, omniaque V^aR^aM^a, omnibusque C |

formine M^a 16 expoliatus RM | perpetuitatem C | damnetur exilii (exilio V) | dam... M^a | primitis M^a 18 conuenientis M^a | sese] esse M^a | quinquaginta] quinquaginta M^a | solutionem C 20 interdictis M^a 21 euenit M | condemnationis CR^a 22 s. a. V et PL ad 58, 3 | XVII] uiii PL | post cons. troc.] Hermann, aa. cons. troconde V, trac. P, trac. cons. L 25 nundinis] n. et mercationibus M^a 26 imp. ual. (valentinus RM) et ual. aa.] imp. ual. a. PL | pp.] pu. S 27 licentia PL 28 potiuntur R | mercantibus VPLCM^a | atque] patiantur atque C 29 in uenaliis] VCM^a, iuuenalibus P^aR^a, in uenaliis P^aLR^a, uenentalitis M^a? | aut] aut in L | commoda P^a, commod. R^a 30 praetextu priuatique P^a, praetextu priuatique M^a 31 possit PLCM^a | in PL additur subscriptio 64, 1

LXI

R DE VECTIGALIBVS ET COMMISSIS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. VICTORINO. Si iure manumissus es [B 56, 4, 1] ante quaestionem commissi motam, statum tuum uectigalis nomine conuelli non est aequum.
- 2 IDEM AA. IVNIO. Neque commissum, quod ante quinquennium factum dici- [B 56, 4, 2] tur, si lis anticipata non est, uindicari potest, neque pro re, quae in commissi causam cecidit, si ipsa non extat nec dolo supprimatur, pretium peti potest.
- 3 IDEM AA. INGENVO MILITI. Omnibus militibus nostris prospeximus, ne ob omissas professiones poena commissi tenerentur. proinde deposito hoc metu, si qua portoria de- bere te apparuerit, exsolue. 10
- 4 IMP. CONSTANTINVS A. AD IUNIVM RVFVM¹. Penes illum uectigalia manere [Th. 4, 12, 1] oportet, qui superior in licitatione extiterit, ita ut non minus quam triennii fine locatio concludatur nec ullo modo interrumpatur tempus exigendis uectigalibus praestitutum. quo peracto tempore licitationum iura conductionumque recreari oportet ac simili modo aliis 14 collocari. D. K. IVL. CRISPO C. II ET CONSTANTINO C. II CONSS. a. 321
- 5 IDEM A. MENANDRO. Vniuersi prouinciales pro his rebus, quas ad usum [Th. 4, 12, 2] proprium uel ad fiscum inferunt uel exercendi ruris gratia reuehunt, nullum uectigal a stationariis exigantur. Ea uero, quae extra praedictas causas uel negotiationis gratia por- tantur, solitae praestationi subiugamus: capitali poena proposita stationariis et [Th. 4, 12, 3] urbanis militibus et ceteris personis¹, quorum auaritia id temptari firmatur. D. III ID. 20 IVL. CRISPO II ET CONSTANTINO II CONSS. a. 321
- 6 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD FLORENTIVM COMI- [Th. 11, 12, 3 B 56, 4, 6] TEM SACRARVM LARGITIONVM. Omnium rerum ac personarum, quae priuatam degunt uitam, in publicis functionibus aequa debet esse inspectio. Hoc ideo dicimus, quia non- nulli priuatorum elicitas suffragio proferunt sanctiones, quibus uectigalia uel cetera eius- 25 modi, quae inferri fisco moris est, sibi adserant esse concessa. Si quis ergo priuatorum eiusmodi rescriptione nitatur, cassa eadem sit. uectigalium enim non parua functio est, quae debet ab omnibus, qui negotiationis seu transferendarum mercium habent curam, aequa ratione dependi: exceptis nauiculariis, cum sibi rem gerere probabun- [Th. 13, 5, 24] 29 tur. D. X K. MART. MEDIOLANI VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 7 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD ARCHELAVM [Th. 4, 12, 6] COMITEM ORIENTIS. Ex praestatione uectigalium nullius omnino nomine quicquam minua- P (61 R 5. 7) CRM

¹ consularem Aemiliae addit Th. ² ceteris personis] tertiis Augustan[is] Th.

3 aa.] aa. et c. S 5 aa.] a. et c. S, a. M | iulio M 6 lis] C, uel R^a, lite R^b, lite res M^a? licite res M^a | re] ea re C | quae om. M^a | commissam C 7 stat M^a 8 aa.] a. et c. S | ingenuo militi] militibus S | missas C 9 posito M^a | portaria C, potiora M^a 10 te om. M^a | exsolueret C, exsoluere M^a 11 iunium] S Th., om. libri | senes R^a 12 oportet CM | ut] W^a Th., om. CRM | fine] in finem C 13 interrumpatur R | exigendi uectigalium C | praestitutum] W^a Th., praestitutum CRM 14 licitationum] in lic. C | conditionumque R | recreari om. C 15 locari R | s. a. Th. 16 idem] imp. const. P | men. un. prou.] uniuersis prouincialibus C 17 inserunt P | exercendis CM^a, iuris M^a? | a] ab his a M^a 18 exigant P, exigatur M^a | nouationis R 19 propositam C 20 et ceteris] cetisque P^a, certisque P^b | quarum P | auari-

cio M^a | s. a. Th. 4, 12, 2 P 21 ii et const. ii (ii om. Th.)] Th., et cons. P 22 ualentinus RM | ualens] ualerius M | aa.] aa. et c. S | florentium] Th., florum SCR^aM, cf. 10, 72, 4 | comiti S 23 sacr. (sacras S) larg.] S Th., om. CRM 24 uitam] ut tam M^a? | esset M^a | diximus M | nonilli M^a 25 elicitas] Th., illicitas RM, illicita C | sanctione C, sanctionem M^a | huiusmodi R 26 adserant esse concessas C 27 rescriptionem M^a | functio est] functione sed C 28 mercium] mer R^a | labent C, habeant R 29 aequa] et qua R | debendi M^a | priuabuntur M^a 30 s. a. Th. 11, 12, 3 31 impp. C, impp. R | ualentinus M | ualens] et ualens CM | aa. CR, aaa. et c. S | ad archelaum] marcellum S, archelao S 32 comiti C | orienti C, om. S | omnimodo M

tur, quin octauas more solito constitutas omne hominum genus, quod commerciis uoluerit interesse, dependat, nulla super hoc militarium personarum¹ exceptione facienda. PP. BERYTO IIII K. FEBR. POST CONSULATVM VALENTINIANI ET VALENTIS AA.

a. 366?

- 8 IMPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. PAL- [Th. 4, 12, 8 B 56, 4, 8] LADIO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. A legatis gentium deuotarum ex his tantum speciebus, quas de locis propriis, unde conueniunt, huc deportant, octauarii uectigal accipiant: quas uero ex Romano solo, quae sunt tamen lege concessae, ad propria deferunt, has habeant a praestatione immunes ac liberas. D. PRID. NON. IVL. CONSTANTINOPLI. ACC. XII K. AVG. SYAGRIO ET EVCHERIO CONSS.

a. 381

- 9 IDEM AAA. PALLADIO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. Vsurpationem totius [Th. 4, 12, 9] 10 licentiae submouemus circa uectigal alabarchiae per Aegyptum atque Augustamniam [Th.] constitutum, nihilque super transductione animalium, quae sine praebitione solita minime permittenda est, temeritate per licentiam uindicari concedimus.

- 10 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. ANTHEMIO PP. Vectigalia, quaecumque quaelibet ciuitates sibi ac suis curiis ad angustiarum suarum solacia quaesierunt, siue illa functionibus curialium ordinum profutura sunt seu quibuscumque aliis earundem ciuitatum usibus designantur, firma his atque ad habendum perpetua manere praecipimus neque ullam contrariam supplicantium super his molestiam formidari.

- 11 IDEM AA. LAMPADIO PP.² Si quis sine persona mancipum, id est salinarum conductorum, sales emerit uendereue temptauerit, siue propria audacia siue nostro munitus 20 oraculo, sales ipsi una cum eorum pretio mancipibus addicantur.

- 12 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. GAISSONI COMITI SACRARVM LARGITIONVM. Quidquid contra uectigales largitionum titulorum uel pragmaticis sacris uel adnotationibus fuerit elicitum, effectu et uiribus carere censemus. D. VIII K. OCT. RAVENNAE.

a. 406—412

- 13 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLAVIANO PP. Exceptis his uectigalibus, 25 quae ad sacrum patrimonium nostrum quocumque tempore peruenerunt, cetera rei publicae ciuitatum atque ordinum aestimatis dispendiis, quae pro publicis necessitatibus tolerare non desinunt, reseruentur, cum duas portiones aerario nostro conferri prisca institutio disposuerat: atque hanc tertiam iubemus adeo in dicione urbium municipumque consistere, ut proprii compendii curam non in alieno potius quam in suo arbitrio nouerint constitu- 30 tam. Designatae igitur consortium portionis eatenus iuri ordinum ciuitatumque obnoxium maneat, ut etiam locandi quanti sua interest licentiam sibi nouerint contributam¹.

P (61, 7. 10. 12) CRM

¹ personarum om Th. ² pu. (Cohn, cf. Orelli inscr. 3, 7215a)? ³ fortasse iungenda est 11, 75, 5 ⁴ D. III K. Mai. Rauennae Basso et Antiocho cons. (a. 431) 11, 75, 5

1 quin] qui in PCM^a | more (mora R^a) solito] solitae Th. | omnem omnium M^a? | quod] qui P, quos C 2 s. a. Th. P | pp. ... 3 aa.] p. III K. f. P 4 impp. C | grat. ual.] Th., ual. (ualens C, ualentinus RM) grat. (et grat. M) SCRM | aa. CR, aaa. et c. S | palladioco militi R 5 largit. om. S. sacr. larg. om. CM 6 huc] a. M^a, hanc Th. | octauarii R | uectigal M 7 solo om. M^a | legibus R^a | deferuntur R 8 s. a. Th. 10 aa. CR, a. M, a. et c. S | comiti om. S | largitionum om. S, sacr. larg. om. CM 11 alabarchiae] C, arabarchiae RM, cf. Iustiniani edictum 2 c. 2. 3 Marquardt Röm. Staatsverwaltung 1 p. 289 | augustamnica C, angustamnica RM, augustanicam M^a 12 super transductionem C, sub transdictione R | sane R | inime M^a 14 honorius] hou. P, theodosius S | pp. om. M 15 ciuitatis C, nitates P | currus ad angustiarum R | quesierunt CM 16 profutura P^a | sunt om. CM | ciuitatum CR,

ciuitati M^a 17 destinantur CM | firmam P | his atque] atque P, atque his R^a | ad om. PM^a | hibendum R 18 contraria C | super] pro R | formidare RM^a 19 aa.] a. et c. S, a. M | mancipium R, nancipium M^a 20 uendereue C | uestro R | monitus M^a 21 earum M | precium M^a 22 gaistoni S, carsoni P | largitionum om. S, sacr. larg. om. CM 23 largitionum R | pragmaticas PCM^a | sacris uel CRM^a, sacris P, saris. M^a 24 illicitum M^a | s. a. P: locum Gaissonis, qui secundum Th. 9, 38, 11 a. 410 com. s. larg. fuit, a. 412 tenuit Probus, cf. Th. 8, 4, 24 25 ualentinus RM | a. M, aa. et c. S, et theodosius aa. R | floriano p. M 26 cetera] M^a, ceterarum CRM^a 29 disposuerit R | in conditione C, indictione R, inductione M^a | municipiumque RM^a 30 non in] non CR | alieno] ali. M^a | constituta R 32 etiam] iam R | maneat M^a | sua] sui CR^a

LXII

R VECTIGALIA NOVA INSTITVI NON POSSE R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. GAVIO VICTORINO. Non quidem temere permit-
tenda est nouorum uectigalium exactio: sed si adeo tenuis est patria tua, ut extraordinario
auxilio iuari debeat, adlega praesidi prouinciae quae in libellum contulisti: qui re dili-
genter inspecta utilitatem communem intuitus scribet nobis quae comperit, et an habenda
sit ratio uestri et quatenus, aestimabimus. PP. XII K. AVG.
- 2 IDEM AA. VENTILIO¹ CALLISTIANO. Vectigalia noua nec decreto ciuitatum institui
possunt.
- 3 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. AVRELIO TVSCO ET ALIIS. Non solent noua 10
uectigalia inconsultis principibus institui. ergo et exigere aliquid, quod illicite poscatur,
competens iudex uetabit et id quod exactum uidetur, si contra rationem iuris extortum est,
restitui iubebit.
- 4 IMP. CONSTANTINVS A. AD FELICEM PP. Si prouincialium nostrorum que- [B 56, 4, 16
rella de conductorum auiditate extiterit et probatum fuerit ultra uetustam consuetudinem 15
et nostrae terminos iussionis aliquid eos profligasse, rei tanti criminis perpetuo exilio pu-
niantur. sub conspectibus autem tuis uel eorum, qui tuae grauitati succedunt, licitationis
cura seruetur. PP. VII ID. MART. CARTHAGINE.

a. 333—336

LXIII

R DE COMMERCIIS ET MERCATORIBVS R

20

- 1 ²IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD IULIANVM COMITEM ORIEN- [Th. 13, 1, 5 mut.
TIS³. Negotiatores, si qui ad domum nostram pertinent, potiorum quoque homines necessi-
tatem debitam pensionum, ut honestas postulat, agnoscere moneantur, ut per cunctos, qui
emolumenta negotiationibus captant, tolerabiles fiant agnoscendae deuotionis effectus. 24
D. XV K. MAI. CONSTANTINOPOLI DIVO IOVIANO ET VAREONIANO CONSS.⁴ a. 364
- 2 IDEM AA. ET GRATIANVS A. TATIANO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. Non [B 56, 1, 20
solum aurum barbaris minime praebeatur, sed etiam si apud eos inuentum fuerit, subtili
P (62 R 2...4. 63 R) CRM

¹ Ventidio? ² iunge 1, 4, 1 ³ Secundo pp. Th. male: scribi debuit imp. Iulianus A ad
Iulianum com. Or. (u. i.) ⁴ fuerit Mamertino et Neuita cons. (u. i.)

2 rubricam om. R^aM^a 3 gauio] S, om.
libri | uictoriano C, uictori RM | temere
om. M^a 4 exactio om. M^a | tenuis est] te-
nuissem M^a 5 allegas praeses C, allega-
praeses M^a | qui re] qui C, inquire M^a
n spectra C | institutus C | an] in M^a | ha-
banda C 7 ratione C | uestribus M^a | et]
e R | quantinus M^a | s. a. Laurent. S. Crucis
plut. sin. 6 c. 4 8 idem] impp. sen. et ant. P |
aa.] a. M, a. et c. S, om. P | uentilio] S,
om. libri | gallistiano PR, calestiano M, cal-
listrato C | ciuitatum M^a, ciuitati uim C
10 ualerius RM, ualentinianus S | gallius M |
aa.] aa. et c. S | aurelio] S, om. libri | tuseo P
11 consultis P^a | et om. C 12 iudens R |
extortum PM^a 14 ad om. M | pp.] p. P
15 de om. C | auiditate M^a | extirrit P, ex-
titerint M | uetustas R 16 profligasset R^a
17 tuae] a tua C 18 s. a. P | pp.] p. P
20 rubricam om. R^a 21 ualentinus M |
orientis] orreorum C 22 quid ad d. n. per-

tinet C | potiorum] M^a Th., potiore uel po-
ciorum M^a, potentiorum C^aR, potiorum C^a |
necessitate d. pensionem R 24 negotiatio-
nis R | tolerabilis fiat C 25 s. a. Th., cf. ad 1,
4, 1: ad annum 362 ducunt cum locus tum
Iulianus com. Or., quem ineunte anno 363 obi-
isse constat: probabilius enim Secundum pp.
errore librarii ex Th. 13, 1, 4 in sequentem
constitutionem translatus quam et hic et ad
1, 4, 1 errore Iustinianorum Iulianum ei
substitutum esse conicitur, consules autem
anni 364 et imperatores compilatores Theo-
dosiani Codicis debere eo ueri simillimum
fit, quod idem plane fecerunt in 1, 40, 5 et
alias quoque huius temporis constitutiones
haud paucas simili modo pessum dederunt
26 idem aa. et gr. a.] idem a. et gr. aa. SC,
idem aa. et gr. R, ip. gratianus a. M | sta-
tiano M | largitionum R, om. S, sacr. larg.
om. CM

auferatur ingenio. si ulterius aurum pro mancipiis uel quibuscumque speciebus ad barbaricum fuerit translatum a mercatoribus, non iam damnis, sed suppliciis subiugentur, et si id iudex repertum non uindicat, tegere ut conscius criminosa festinat.

a. 374?

3 IMP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. THEODORO PP. Nobiliores natalibus [B 56, 1, 21] et honorum luce conspicuos et patrimonio ditiores perniciosum urbibus mercimonium exercere prohibemus, ut inter plebeium et negotiatorem facilius sit emendi uendendique commercium. D.

a. 408 uel 409

4 IDEM AA. ANTHEMIO PP. Mercatores tam imperio nostro quam Persarum regi subiectos ultra ea loca, in quibus foederis tempore cum memorata natione nobis conuenit, nondinas exercere minime oportet, ne alieni regni, quod non conuenit, scrutentur arcana. 10

1 Nullus igitur posthac imperio nostro subiectus ultra Nisibin Callinicum et Artaxata emendi siue uendendi species causa proficisci audeat nec praeter memoratas ciuitates cum Persa merces existimet commutandas: sciente utroque qui contrahit et species, quae praeter haec loca fuerint uenumdatae uel comparatae, sacro aerario nostro uindicandas et praeter earum ac pretii amissionem, quod fuerit numeratum uel commutatum, exilii se poenae 15

2 sempiternae subdendum. Non defutura contra iudices eorumque apparitiones per singulos contractus, qui extra memorata loca fuerint agitati, triginta librarum auri condemnatione, per quorum limitem ad inhibita loca mercandi gratia Romanus uel Persa comueuerit.

3 Exceptis uidelicet his, qui legatorum Persarum quolibet tempore ad nostram clementiam mittendorum iter comitati merces duxerint commutandas, quibus humanitatis et legationis 20 intuitu extra praefinita etiam loca mercandi copiam non negamus, nisi sub specie legationis diutius in qualibet prouincia residentes nec¹ legati reditum ad propria comitentur. hos enim mercaturae insistentes non immerito una cum his, cum quibus contraxerint, cum resederint, poena huius sanctionis persequetur.

a. 408 uel 409

5 IDEM AA. AETIO PV. Cessante omni ambitione, omni licentia quingentorum sexaginta 25 trium collegiatorum numerus maneat nullique his addendi mutandine uel in defuncti [1, 2, 3] locum substituendi pateat copia, ita ut iudicio tuae sedis sub ipsorum praesentia [1, 2, 3] corporatorum in eorum locum, quos humani subtraxerint casus, ex eodem quo illi fuerant corpore subrogentur: nulli alii corporatorum praeter praedictum numerum per patrocinia immunitate concessa. D. XII K. SEPT. EVDOKIOPOLI HONORIO VIII ET THEODOSIO 30 III AA. CONSS.

a. 409

6 IDEM AA. MAXIMINO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. Si qui inditas nominatim uetustis legibus ciuitates transgredientes ipsi uel peregrinos negotiatores sine comite commerciorum suscipientes fuerint depreheni, nec proscriptionem bonorum nec poenam perennis exilii ulterius euadent. Ergo omnes pariter, siue priuati seu cuiuspiam dignitatis 35 siue in militia constituti, sciant sibi aut ab huiusmodi temeritate penitus abstinendum aut supra dicta supplicia subeunda.

P (63, 3) CRM (om. u. 11 Nisibin ... 37 subeunda) E (ad 63, 4...6)

¹ ad sua redeant nec similiae exciderunt (Mommsen)

1 ingenuo R 2 subiungentur CRM^a | et om. CM^a 3 id om. M^a | tegerere M^a 4 theod. aa. om. P | aa. et c. S, aa. et cc. M | pp. om. P 5 conspicuos C, conspicuo .. M^a | exherere M^a 6 ut] uti C | plebeium et negotiatorem] CM cum B μεταξὺ ἰδιωτῶν καὶ πρᾶγματιστοῦ, plebem et negotiatores PR | uendendique] que M^a 7 s. a. Q^a 8 aa.] a. et c. S | pp.] p. M | mercatores R^a | regi] CM^a, regi-(s?) C, rei RE, deficit M^a 9 cum] E, com CRM | memoratam nationem C 10 exerceri M 11 nulli M^a | nizibin R, nezibin C, nizibim E | artaxata] W. artaxate CE, artaxatem R 12 ciuitates] causas ciu. R 13 existimet RE | committenda E | scientes C | et] quod E 15 earum] CE, earum rerum R | fuerunt E^a | exilii] et exilii RE | poena (penas C) sempiterna CE 16 earumque E | appari-

tionis C 17 condemnationem C 18 quarum C | limites RE | ad inhibita] adhibita CE | romanos C | persas] ipsa R 20 mercis C | duxerunt R 21 etiam] ista E | denegamus R 22 prouincias C, prouicia E^a | propriam CE 23 cum quibus] quibus C | contraxerunt R | cum resederint om. C 24 persequitur C 25 inscriptionem om. R | etio C, ethio E, azedio S | pu.] E, pp. SC | omnia amb. omnia C | quinquagintorum R 26 mutandine] C in loco gemino, mutandi CRE cum R^a ad l. gem. 27 ita ut] E, ut aut C, aut R 28 in] et in E | humanis E 29 subrogetur R 30 s. a. l. gem. 32 maximo S, maximiano C | comiti om. R | sacr. larg. om. C | quis C^a | indictas C, inclitas R 33 commerciorum R^a 34 praescriptionem C 36 ab om. C

LXIII

R DE RERV PERMVTATIONE ET DE PRAESCRIPTIS
VERBIS ACTIONE R

- 1 IMP. GORDIANVS A. THRASEAE MILITI. Si, cum patruus tuus uenalem pos- B 20, 3, 3
sessionem haberet, pater tuus pretii nomine, licet non taxata quantitate, aliam possessio-
nem dedit idque quod comparauit non iniuria iudicis nec patris tui culpa euictum est, ad
exemplum ex empto actionis non immerito id quod tua interest, si in patris iura successisti,
consequi desideras. at enim si, cum uenalis possessio non esset, permutatio facta est id-
que, quod ab aduersario praestitum est, euictum est, quod datum est (si hoc elegeris) cum
ratione restitui postulabis. D. VIII ID. NOV. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 236
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. PRIMITIVAE. Permutationem re II 20, 3, 4
ipsa utpote bonae fidei constitutam, sicut commemoras, uicem emptionis obtinere non in-
cogniti iuris est.
- 3 IDEM AA. ET CC. BARCIO LEONTIO. Ex placito permutationis re nulla B 20, 3, 5
secuta constat nemini actionem competere, nisi stipulatio subiecta ex uerborum obligatione 15
quaesierit partibus actionem.
- 4 IDEM AA. ET CC. LEONTIO. Cum precibus tuis expresseris placitum inter B 20, 3, 6
te et alium permutationis intercessisse eumque fundum a te datum uendidisse, contra
emptorem quidem te nullam habere actionem perspicis, cum ab eo suscepit dominium,
1 cui te tradidisse titulo permutationis non negasti. Secundum fidem autem placiti, si stipu- 20
latio subsecuta est, successores eius, cum quo contractum habuisti, conuenire non prohi-
beris: si uero nulla stipulatio intercessit, praescriptis uerbis actione, ut uel fides placiti
seruetur tibi uel, quod alterius accipiendi fundi gratia dedisti, causa non secuta resti-
tuatur.
- 5 IDEM AA. ET CC. THEODOLANAE. Quoniam adseris patrem tuum ei contra B 20, 3, 7 25
quem preces fundis ea condicione dedisse fundum, ut inuicem domum certam acciperet,
aditus praeses prouinciae placitis eum parere uel, si causam, propter quam fundus datus
est, sequi non perspexerit, condictionis ratione datum restituere, sicut postulas, iubebit.
- 6 IDEM AA. ET CC. PROTOGENI. Rebus certa lege traditis, si huic non pareat- B 20, 3, 8
tur, praescriptis uerbis incertam ciuilem dandam actionem iuris auctoritas demonstrat. 30
- 7 IDEM AA. ET CC. TIMOTHEO. Emptionem rebus fieri non posse pridem pla- B 20, 3, 9
cuit. igitur cum frumenti certam modiationem Callimacho et Acamato te dedisse, ut tibi
repraesentent olei designatum pondus adsereres, si placitis citra stipulationis sollemnitate
non exhibeant fidem, quantum dedisti, causa non secuta condicere pro desiderio tuo potes. 34
S. XIII K. NOV. CC. CONSS. a. 294

V (incipit u. 34 secuta) P (64, 1 R 2...4. 6 [7 p] 5) L (64 R 2. 1. 3. 4. 6. 5. 7) CRM

2 permutationem S | et de] et R 3 actio-
nem S 4 thraseae] SR, traset P, trasae L,
traseae C, tharusae M | militi] S, om. libri
uenalem] uela uel uelam P^a 6 quod om. M^a
euictam L^aC^a, euicta C^a 7 tuum PL | iure R
8 idque] id PC, id quod L^a: καὶ τοῦτο ΠΣ(κ.π.)
9 ab] a. (ad?) P^a, .. L^a | praestitutum P^a |
euictum est om. M^a 10 postulas R^a | s. a.
PL hoc loco et ad 60, 1 | d.] pp. PL h. l. |
VIII] det. PL ad 60, 1, ortum uidelicet ex
oct[auo] | pio et pon. cc. PL ad 60, 1, om.
PL h. l. 11 rei C^a 12 bona R^a | memo-
ras C 13 in PL subiungitur subscriptio c. 5
14 aa. et cc.] aa. M, a. S | barcio] S, om. libri
17 idem] impp. dioc. et max. PL | aa. et cc.]
CR. aa. PLM, a. S 18 permutationes C |
a] ad P^a(C^a) | uendidisset PL^a? 19 te nul-
lam habere] Q, nullam habere PLCR, nullam

habere te M | prospicis libri 20 negas R^aM^a |
sec. fid. autem pl. si] CR^a, si sec. f. a. pl.
P^aLM, si om. P^aR^a 21 subsecuta P^a, sub-
iecta C | eiusdem RM | prohibueris C 22 in-
tercesserit M 23 non consecuta R | resti-
tueretur PLC 25 et cc. om. PL | adseue-
ras CM | ei om. M^a 26 precem PLC | ea]
PL, hac CRM 27 eum] secum C | fundum R^a
28 prospexerit PLCM | condictionis LCRM |
datam PL^a | postulat M^a 29 protogeri M
31 inscriptionem om. M | e.(p?)mptionem L^a,
emptionem R^a 32 modiactionem pL^aM^a | ca-
mato C. achamoto R 33 repraesentet pCM^a,
represent.. L^a, repraesentetur L^a | placiti CM |
stipulationis R^a | sollemnita M^a? 34 pro
desiderio] rosidario I^a 35 s. a. V: in p
extat a.

- 8 ¹ IDEM AA. ET CC. PAVLINAE. Ea lege rebus donatis Candido, ut quod pla- [B 20, 3, 10
cuerat menstruum seu annuum tibi praestaret, cum huiusmodi conuentio non nudi pacti
nomine censeatur, sed rebus propriis dictae legis substantia muniatur, ad implendum placitum,
sicut postulas, praescriptis uerbis tibi competit actio. 8. NON. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294

LXV

5

R DE LOCATO ET CONDVCTO R

- 1 IMP. ANTONINVS A. IVLIO AGRIPPINO. Dominus horreorum [Collatio 10, 9 B 20, 1, 63
periculum uis maioris uel effracturam² latronum conductori praestare non cogitur. his
cessantibus si quid extrinsecus ex depositis rebus inlaesis horreis perierit, damnum deposi- 9
tarum rerum sarciri debet. PP. PRID. NON. IAN. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IDEM A. EPIDIO EPICTETO. Aduersus eos, a quibus extruenda aedificia [B 20, 1, 64
conduxisti, ex conducto actione consistens eo iudicio quod est bonae fidei debitum cum
usuris solitis consequeris. PP. K. IUL. ROMAE ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 3 IDEM A. FLAVIO CALLIMORPHO. Diaetae, quam te conductam habere dicis, [B 20, 1, 65
si pensionem domino insulae soluis, inuitum te expelli non oportet, nisi propriis usibus 15
dominus esse necessariam eam probauerit aut corrigere domum maluerit aut tu male in
re locata uersatus es. PP. VIII ID. IAN. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 4 IMP. ALEXANDER A. ARRIO SABINO. Et diui Pii et Antonini³ litteris certa [B 20, 1, 66
forma est, ut domini horreorum effractorum eiusmodi querellas deferentibus custodes ex-
hibere necesse habeant nec ultra periculo subiecti sint. Quod uos quoque adito praeside 20
prouinciae impetrabitis. qui si maiorem animaduersionem exigere rem deprehenderit, ad
2 Domitium Vlpianum praefectum praetorio et parentem meum reos remittere curabit. Sed
qui domini horreorum nominatim etiam custodiam repromiserunt, fidem exhibere debent.
PP. K. DEC. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 5 IDEM A. AVRELIO PETRONIO. Certi iuris est ea, quae uoluntate dominorum [B 20, 1, 67 25
coloni in fundum conductum induxerint, pignoris iure dominis praediorum teneri. quando
autem domus locatur, non est necessaria in rebus inductis uel illatis scientia domini:
nam ea⁴ quoque pignoris iure tenentur. PP. K. MART. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223

V A (65 R 3) P (64, s. 65 R 1...3) L (ut P) CRM

¹ cf. nota ad rubricam 8, 39

² effracturae Collatio

³ ex diui Pii Antonini (u. i.)?

⁴ firmant B: sine pacto suppl.

1 candido] L^oR^oM^o, a candido VP^oL^oR^oM^o.
a candido P^o, a canoide C: ο δαδωαίως τινι ἐπ'
ὃ λαμβάνειν κατ' αὐτοῦ B 2 annuam PL^o |
praestaret] praestari et PL^o, praestaret et L^o,
praestari R^o 3 substantiam C 4 s. a. VPL
et PL ad c. 2 | a.) d. PL ad c. 2, om. PL h. l. |
nic. cc. cons. V, nicomedi. cc. PL ad c. 2,
nicomedi cc. cons. PL h. l. 7 antonius M |
aa. R^o | iulio] S Collatio, om. libri (defi-
cit V) 8 ui maiorum (malorum P^o) PL^o, uis
maior M^o | effracturam] VL^oCM cum BΣ
(κ.π.) τὴν διόρυγην, ex fractura PL^oR | conduc-
tionibus C^o | cogitur] quo igitur C 9 peri-
ret P^o 10 sarciri] VCM^o Coll. cum BΣ (κ.π.),
ei resarciri PL^o?R, resarciri L^o, ei sarciri M^o |
s. a. V Coll.: in PL est subscriptio c. 2 |
pp. prid. non. ian.] V, pp. iii non. nou.
Coll. 11 ephidio S, om. libri | epicteto]
et piceto R, iepieteto M | a om. C 12 con-
dixisti ex conducto R^o, ex om. M^o, u. i. BΣ
(κ.π.) | actionem V: τῇ κοινδούκτι ἀγωγῇ ἐν-
στάμενος BΣ (κ. π.) 13 s. a. V et PL ad
c. 1 | a. iii om. PL 14 flauio] S, om. libri |
callimorpho diaetae] VA, calimorfo S, calli-

morfodia ede C, callimorphoniae ede (edem
PR) PLR, callimorphiae aedem (aede M^o?) M
16 insulae] VAM^o, in solido PLR, in solidum
C^oM^o, inc. C^o: ἐπ' ὅσον δίδωσι τὸ μισθώμα B |
soluis] VA cum B (u. s.), soluisti PLC^oRM,
inc. C^o 16 corrigere] cum corr. R | tu] cum
PL^oR^o 17 collata P^o, inc. L^o | uersus C |
s. a. VA: in PL est subscriptio c. 4 | mes-
sala et sabilio (om. cons.) A 18 arrio]
hario S, om. libri | et diui pii et] VC, ex
diui pii et R^o, ex diui pii R^oM | certe M^o |
20 subiecta C | sunt R 21 qui] qua R^o
rem depreh.] repreh. M^o 22 praetori V,
praetorii CM^o 23 qui] quia C^oRM^o | rei pro-
miserunt C | fidem (idem VCM^o) exh. debent
om. M^o 24 s. a. V et PL ad c. 3 | cons. V,
cc. PL 25 idem] impr. alex. PL | a.] aa. R |
aurelio] S, om. libri | patronio PL 26 in-
duxerunt M | iuris R^o 27 locatum M^o? |
necessario L^o, necessariam C, necessari M^o
29 ea] hac PL: ἐκ δὲ οἴκου μισθωθέντος, καὶ
ἀγροῦντος τοῦ δεσπότου τινὰ εἰσενεχθῆσαν, ὑπό-
κρινται B | s. a. VPL | pp.] d. PL | max. II
om. P, max. II et om. L

- 6 IDEM A. LVCILIO VICTORINO. Nemo prohibetur rem quam conduxit fruen- [B 20, 1, 68] dam alii locare, si nihil aliud conuenit. PP. V K. MART. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 7 IDEM A. SEPTIMIO TERENTIANO MILITI. Si, cum Hermes uestigal octaua- [B 20, 1, 69] rum in quinquennium conduceret, fidem tuam obligasti posteaque spatio eius temporis ex- pleto, cum idem Hermes in conductionem ut idoneus detineretur, non consensisti, sed cau- 5 tionem tibi reddi postulasti, non oportere te posterioris temporis periculo adstringi com- petens iudex non ignorabit. PP. V ID. IAN. ALBINO ET MAXIMO CONSS. a. 227
- 8 IDEM A. SABINIANO HYGINO. Licet certis annuis quantitibus fundum con- [B 20, 1, 70] duxeris, si tamen expressum non est in locatione aut mos regionis postulat, ut, si qua labe tempestatis¹ uel alio caeli uitio damna accidissent, ad onus tuum pertinerent, et quae euene- 10 runt sterilitates ubertate aliorum annorum repensatae non probabuntur, rationem tui iuxta bonam fidem haberi recte postulabis, eamque formam qui ex appellatione cognoscet seque- tur. PP. K. AVG. POMPEIANO ET PELIGNO CONSS. a. 231
- 9 IDEM A. AVRELIO FVSCO MILITI. Emptori quidem fundi necesse non est [B 20, 1, 71] stare² colonum, cui prior dominus locauit, nisi ea lege emit. uerum si probetur aliquo 15 pacto consensisse, ut in eadem conductione maneat, quamuis sine scripto, bonae fidei iudi- cio ei quod placuit parere cogitur. PP. VII ID. SEPT. MAXIMO // ET VRBANO CONSS. a. 234
- 10 IMP. GORDIANVS A. POMPONIO SABINO. Viam ueritatis ignoras in conduc- [B 20, 1, 72] tionibus non succedere heredes conductoris existimans, cum, siue perpetua condictio est, etiam ad heredes transmittatur, siue temporalis, intra tempora locationis heredi quoque 20 onus contractus incumbat. D. VIII K. MART. GORDIANO ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 11 IMP. PHILIPPVS A. AVRELIO THEODORO. Inuitos conductores seu heredes [B 20, 1, 73] eorum post tempora locationis impleta non esse retinendos saepe rescriptum est. PP. VI ID. AVG. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 12 IDEM A. ET PHILIPPVS C. AVRELIO NICAE. Damnum, quod per adgressu- [B 20, 1, 74] ram latronum in possessionibus locatis rei tuae illatum esse proponis, a domina earundem possessionum, quam nullius criminis ream facere te dicis, sarciri nulla ratione desideras. 25 PP. III K. NOV. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 13 IMP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. AVRELIO HERA- [B 20, 1, 75] CLIDAE. Si diuisa condictio fuit et in singulis pro partibus facta, alieno nomine con- 30 neniri uos non oportet. si autem omnes qui conducebant in solidum locatori sunt obli-

V P (om. 65, 7) L (om. 65, 7) CRM

¹ tempestatene? ² sinere suppl. (Mommson, cf. BΣ (κ.π.) ἰάν ... ἰχάν)

1 a.] aa. VR | lucillio S, om. libri | prohiben-
tur M^a 2 s. a. V: in PL est subscriptio c. 8
3 septimio gerentiano militi S, terentiano
libri 4 in om. VM^a 5 conditionem ut et
idoneus M | consensu V^a 6 te] te de RM^b |
pericula M^a 7 s. a. V Patavinus 688
Capilupianus 19 | max. cons.] mant. Cap.
8 aa. R | sauiniano S, om. libri | eginio S,
nigino L 9 aut] VC cum Graecis, ut PLRM |
labe] albae V, albe C, aluae PLⁱ, lue L^rRM^b,
lae M^a, cf. Dig. 19, 2, 15, 2 10 tempesta-
tum V^a, tempestatis uel tempestatus V^a |
addidissent C | tuus C | pertinent L | et] et
si L^a? | uenerunt PLRM 11 pubertate V^a,
p (uel pro) ubertate R^a | tu M^a | iuxtam C
12 eaque V^a, .. eamque L^a 13 s. a. V et PL
tam hoc loco quam ad c. 6 | pp.] d. PL ad
c. 6 | pomponio V P ad c. 8 L utroque loco,
pompino P h. l. | et pel. cons. om. PL h. l.
14 a.] a. et c. S | aurelio fusco militi S,
fusco VCRM, fusto PL | emptoribus C |
necesse P^a 15 colono M^a? M^a | cui] cu M^a |
uerum] nam PL: πλὴν ἰάν BΣ (κ.π.) 16 facto
M^a cum BΣ (κ.π.) ἀπό τινος φακτου: at pacto
legerunt et Thalelaeus (B): εἰ μὴ, ἀρα ἰάν

τοιούτω συμφώνῳ ἡγόρασε et Theodorus (BΣ)
εἰ μὴ ἀρα συνεφώνησε | concessisse C | ean-
dem C 17 pare M^a | cogetur L | s. a. VPL |
vii] V?, viii PL | ii (iii V) et om. PL |
cons. om. PL 18 gord. a.] antoninus C |
ponpinio P, ponpeio C | sauino S, om. libri |
ignorans R | conditionibus R^a 20 trans-
mutatur C | locationis] cum locationis R^a,
conductionis C 21 s. a. VPL | d. viii k.
mart.] PL, pp. ii k. ian. V? | gordiano et
auiola] g. et al. PL 22 phil. a.] const. a. V,
philippus a. et philippus c. S | aurelio] S,
om. libri 23 rescriptos P^a | s. a. VPL |
pp. vi] d. PL 24 peregrio V^a, perg. PL
25 et phil. c. aurelio (aur. om. VCR) nicae
(nicee S) | SVCR, nicae PL, et cc. nicae C,
niceae filippo consuli M 26 rei] regi C^a |
eorundem M^a 27 te om. C | resarciri R
28 s. a. V: in PL est subscriptio c. 13 29 c. 13
et 14 transponit S | imppp. P | et om. S | gal-
lianus M | et ualerianus (ual. V, ualerius SCR)
c.] ualerio consuli M | aurelio] S, om. libri |
heraclidae om. M, inc. P^a 30 condictio |
coniunctio R^a? | in om. V: ἐκ ἑκάστῃ BΣ (κ.π.)
31 sin M

- 1 gati, ius ei competens conueniendi quem uelit non debeat auferri. Habetis sane uos facultatem locatori offerendi debitum et, ut transferantur in uos ea, quae ob hanc conductionem ab his quorum nomine inquietamini obligata sunt, postulandi. PP. VIII ID. MART. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 14 IDEM AA. ET C. AVRELIO IULIO. Si hi, qui a uobis redemerant frumentum et hordeum annonae inferendum, accepta pecunia fidem fefellerunt, ex locato agere cum his potestis. PP. VIII K. IAN.¹ AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 15 IDEM AA. ET C. AVRELIAE EUPHROSYNAE. Si fundo a locatore expulsa ea, agere ex conducto potes poenamque, quam praestari rupta conuentionis fide placuit, exigere ac retinere potes. PP. ID. AVG. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 16 IDEM AA. ET C. AVRELIO TIMOTHEO. Legem quidem conductionis seruari oportet nec pensionum nomine amplius quam conuenit reposci. sin autem tempus, in quo locatus fundus fuerat, sit exactum et in eadem locatione conductor permanserit, tacito consensu eandem locationem una cum uinculo pignoris renouare uidetur. PP. III K. AVG. SAECVLARE II ET DONATO CONSS. a. 260
- 17 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. HOSTILIO HECTARIO. Praeses prouinciae ea quae ex locatione debentur exsolui sine mora curabit, non ignarus ex locato et conducto actionem, cum sit bonae fidei, post moram usuras legitimas admittere. PP. XV K. APRIL. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO III AA. CONSS. a. 290
- 18 IDEM AA. ANNIO VRSINO. Excepto tempore, quo edaci lucustarum pernicie sterilitatis uitium incessit, sequentis temporis fructus, quos tibi iuxta praeteritam consuetudinem deberi constitit, reddi tibi praeses prouinciae iubebit. PP. XI K. OCT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 19 IDEM AA. ET CC. IULIO VALENTINO. Circa locationes atque conductiones maxime fides contractus seruanda est, si nihil specialiter exprimat contra consuetudinem regionis. quod si alii remiserunt contra legem contractus atque regionis consuetudinem pensiones, hoc aliis praedictum non possit adferre. S. V K. MAI. HERACLEAE AA. CONSS. a. 293
- 20 IDEM AA. ET CC. AVRELIO CARPOPHORO. Qui rem propriam conduxit existimans alienam, dominium non transfert, sed inefficacem conductionis contractum facit. S. III K. MART.² HERACLEAE AA. CONSS. a. 293
- 21 IDEM AA. ET CC. ANTONIAE. Si olei certa ponderatione fructus anni locasti, de contractu bonae fidei habito propter hoc solum, quod alter maiorem obtulit ponderationem, recedi non oportet. D. VIII ID. OCT. SIRMI AA. CONSS. a. 293

V (deficit u. 32 in locasti) *A*¹ (65, 15) *PLCRM* (transponit c. 16. 15)

¹ Iun.? ² Mai. (Mommson)?

1 uelit] uelli *R*^a, uel. *M*^a | uos sane *CR* | facultates *om. M* 2 debiti *M*^a | et ut] *V*^a *L*^b *RM* cum *BΣ* (κ.π.) καὶ ἵνα, ut *PL*^a, et *C* | transferantur] transt uoluit, mox correxit *L* | conductionem *VR*, πιάθωσιν *BΣ* (κ.π.) 3 inquietimini *P* | postulandi *om. PL*^a | s. a. *V* et *PL* ad c. 12 | pp. *om. PL* 5 aa.] a. *SM*^b | et cc. *VPLCM*, *om. R* | aurelio] *S*, *om. libri* | hi] is *V*^a, i uel ii *V*^b, hii *M* | redemerant *P*^a | et hordeum] pro ilacione deum *M*^a | pecua *P*^a | fefellerunt *P*^a 8 idem a. *S*, impr. ual. a. *PL* | et cc. *VACM*, et *R*, *om. PL* | aurelio *S*, *om. libri* | euphrosime *S* | si] si de *CRM*^b | fundolatore *V*^a? | qua *C* 10 s. a. *VPL* | pp.] d. *PL* 11 aa.] a. *SPL* | et cc. *VCM*, c. *om. R* | aurelio] *S*, *om. libri* | theomotho *S* 12 pensionem *R*^a | reposcat *P*^a *L*^a? | in quo] ἐξ ὧν *BΣ* (κ.π.) 13 sit ex.] ex. est *C* | et in] et *R*^a 14 pigneris *M*^a | s. a. *V* 16 aa.] aa. et c. *S*, aa. et cc. *CM* | hostili *PL*, ostilo *R*, hostirii *M* | hectario] *S*, *om. libri* | praesidi prou. ex legis initio in-

scriptioni addit *S*, item in *V* haec uerba ad inscriptionem trahuntur 17 igitur *P*^a 18 actione *L*^b *C* | moras *PLC*: ἀπὸ υπαθίσσεως *B* | s. a. *V* 19 iii] sic uel u *V* | iii] iu *V* 20 aa.] a. et c. *S*, aa. et cc. *CR* | ursino] *S*, *om. libri* | quae edaci *C*, quodaci *M*^a | locustarum *VPLCRM*, lacustarum *C*^a 21 intercessit *P*^a *R*^b *M*^b | consuetunem *P* 22 s. a. *VPL* 24 a. et c. *S*, et cc. *om. PL* | iulio] *S*, *om. libri* | ualentino] *CRM*, ualent. *V*, ual. *PL*, ualerio *S* | locationis atque conductionis *P*^a, locationes acque conductiones *L* 26 pensionis *C*, regionis pensiones *L*^a 27 s. a. *V* 28 aa. et cc.] a. *S* | aurelio] *S*, *om. libri* | carphoro *V*, carphoro *S*, carpothoro *PL* | conduxit exist.] conduxistimans *V*^a 29 alienum *V* | non *om. L*^a | transfret *P* 30 s. a. *V*: in *PL* est subscriptio c. 21 31 inscriptionem *om. M*^a | et cc. *om. PL* | certo *V* | annus *R*^a 32 maiorem] marem *P*^a 33 recederi *C* | s. a. *PL* ad c. 20 | aa. cons. *om. PL*

- 22 IDEM AA. ET CC. PAPINIANO. Si hi, contra quos supplicas, facta loca- [B 20, 1, 84] tione temporis certi suas tibi locauerint operas, quatenus bona fides patitur, causa cognita competens iudex conuentionem seruari iubebit. a. 293
- 23 IDEM AA. ET CC. AVRELIO PRISCO. Ad probationem rei propriae siue de- [B 20, 1, 85] fensionem non sufficit locatio ei facta, qui post de dominio coeperit contendere, cum ne- scientia domini proprii et errantis nullum habeat consensum: sed ex euentu, si uictus fuerit¹, contractus locationis non constituisse magis declaratur. nemo enim sibi iure possessionem mutare potest². a. 293
- 24 IDEM AA. ET CC. AVRELIO ANTONINO. Contractus locationis conductionis- [B 20, 1, 86] que non interuenientibus etiam instrumentis ratus habeatur: secundum quod heredes con- ductoris, etsi non interuenerint instrumenta, non uxorem conuenire debes. sane de poste- riore tempore, quo conductricem ipsam proponis fuisse, adesse fidem precibus tuis probans pensiones integras ab ea pete. PP. VIII K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 25 IDEM AA. ET CC. AVRELIO EPAGATHO. Si quis conductionis titulo agrum [B 20, 1, 87] uel aliam quamcumque rem accepit, possessionem debet prius restituere et tunc de proprie- tate litigare³. III K. IAN. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 26 IDEM AA. ET CC. AVRELIO OPILIONI ET HERMIO. Si conductionis im- [B 20, 1, 88] pletis fidem, eius rei gratia factum instrumentum euanuit. quod si quid uestrum in fundo fuit uel ui direptum est, hoc restitui uobis praeses prouinciae iubebit. D. III K. MAI. CC. CONSS. a. 294
- 27 IDEM AA. ET CC. MAXIMIANO AGOPODI. Si tibi quae pro colonis conducti [B 20, 1, 89] praedii prorogasti dominus fundi stipulanti dare spondit, competens iudex reddi tibi iubebit. nam si conuentio placiti fine stetit, ex nudo pacto perspicis actionem iure nostro nasci non potuisse. a. 294
- 28 IDEM AA. ET CC. TVSCIANO NEONI. In iudicio tam locati quam conducti [B 20, 1, 90] dolum et custodiam, non etiam casum, cui resisti non potest, uenire constat. D. XV K. OCT. CC. CONSS. a. 294
- 29 IDEM AA. ET CC. AVRELIO IULIANO. Cum conductorem aedificia, quae [B 20, 1, 91] suscepit integra, destruxisse proponas, haec heredes etiam eius praeses prouinciae instau- rare aedificiorum inter uos habita ratione iubebit. 30
- 30 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. Cu- [Nou. Theod. 9 mut.] rialis neque procurator neque conductor alienarum rerum nec fideiussor aut mandator conductoris existat. alioquin nullam obligationem neque locatori neque conductori ex P (om. c. 27. 30) L (ut P) CR (transponit c. 27. 26) M

¹ fueris? ² finis c. 23 nemo ... potest pertinere uidetur ad finem c. 25 (u. i.) ³ iunge 1, 14, b

1 et cc. om. P²L, deficit P² | papiniano S, papiano RM, deficit P² 2 suas]as P² 3 in PL additur subscriptio c. 24 4 et cc. om. PL | aurelio] S, om. libri | prisco] PL, briso SM, fisco CR 5 coepit C | inscientia CR²M², scientia R²M²? 6 domini propria R?, proprii domini C | et] . L², om. R | habet L 7 poss. mut. pot.] locationis uel conductionis mut. pot. L², mut. pot. poss. L². comma nemo ... potest hoc loco legerunt Graeci: οὐδὲ γὰρ δυνατόν αὐτομάτως συναλλάξαι τινὰ ἑαυτοῦ τὸν τίτλον τῆς νομῆς καὶ ἀντὶ δεσπότου γίνεσθαι μισθωτὸν B 9 aurelio] S, om. libri | an- tonio C 11 interuenerit P² | posterioris (emend. ex posteris a manu prima) P², poste- riori L¹ 12 adesse] aesse M² 13 inte- gras] tuas C | s. a. PL hoc loco et ad c. 22 | aa. cons.] aaa. cc. PL ad c. 22, cc. PL h. l. 14 aurelio] S, om. libri | epigatho C, epa- zato M | titulo M | agrum] domum P²L¹

15 restituere prius M | tun M² 16 s. a. PL | sirmi aa. cons.] cc. sir. PL 17 aurelio] S, om. libri | opilioni et] PM, oponi et S², op- lioni (uel oplooni S²) et S²L, ophoni et C, om. R | hermio] C, thermonio S, hermo PL², hermosi L², ermoni R, iermioni M | impletis (impletis . L²?) fides (fidem L²) PL 18 eius- dem C 19 ui] uobis ui R | subreptum C | s. a. PL: fortasse pertinet ad c. 27 | cc. cons.] cc. PL 21 agopodi] S, om. libri 22 stipulati M² 23 prospicis libri | actio- nem] quaestionem CR²M²: ἀγωγὴ οὐ τίτρεται B 24 de subscriptione u. ad u. 19 25 tus- ciano] S, om. libri | ueoni R 26 etiam] ciam M² | s. a. PL 27 cc. cons.] et cc. PL 28 aurelio] S, om. libri 29 destruxisse L² | haec om. M² 31 ualentinus RM | aa.] a. et c. S | pp.] p. M | curalis M² 33 con- ductorum R | nulla C

huiusmodi contractu competere sancimus. D. VII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS.

a. 439

- 31 ¹IMP. LEO A. ASPARI MAGISTRO MILITVM. Milites nostros alienarum rerum [B 20, 1, 92] conductores seu procuratores aut fideiussores uel mandatores conductionum fieri prohibemus, ne omisso armorum usu ad opus rurestre se conferant et uicinis graues praesump- 5 tione cinguli militaris existant. armis autem, non priuatis negotiis occupentur, ut numeris et signis suis iugiter inhaerentes rem publicam, a qua aluntur, ab omni bellorum necessitate defendant. D. PRID. NON. IUL. CONSTANTINOPOLI LEONE A. CONS.

a. 458

- 32 IMP. ZENO A. ADAMANTIO PV. Ne cui liceat, qui aliquam domum alienam [B 20, 1, 93] uel locum aut ergasterium nomine conductionis accepit, alteri, qui post eum domini 10 uoluntate ad eandem conductionem accessit, litem inferre, quasi rem illicitam aut agenti damnosam temptauerit, sed patere facultatem dominis domos suas uel ergasteria uel loca cui uoluerint locandi, ipsis nihilo minus qui conduxerint ab omni super hoc molestia liberis conseruandis: nisi forte pacta per scripturam specialiter inita cum dominis uel cum his qui 1 postea conduxerunt, legibus uidelicet cognita, agentis intentionibus suffragantur. Quod si 15 quis huiusmodi controuersiam sacris iussionibus interdictam crediderit commouendam, II priuatus est, acriter caesus exilii subeat poenam, si militat, decem librarum auri dispendio feriat.

- 33 IDEM A. SEBASTIANO PP. Conductores rerum alienarum seu [s. 4, 10 mut. B 20, 1, 94] alienam cuiuslibet rei possessionem precario detinentes seu heredes eorum, si non eam 20 dominis recuperare uolentibus restituerint, sed litem usque ad definitiuam sententiam expectauerint, non solum rem locatam, sed etiam aestimationem eius uictrici parti ad similitudinem inuasoris alienae possessionis praebere compellantur. D. V K. APRIL. CONSTANTINO- POLI THEODERICO CONS.

a. 484

- 34 Ἐκατέρῳ ἡ διάταξις ἐπιτρέπεται καὶ τῷ μισθώσαντι καὶ τῷ μισθωσαμένῳ ἐξίνααι ἐντὸς [B 20, 1, 95] 25 ἐνιαυτοῦ λύειν τὴν μίσθωσιν καὶ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις, καὶ μὴ διδόναι πρόσ- τιμον ὡς ἐκ παραβασίας, εἰ μὴ ἄρα ἐν ἀρχῇ τοῦ συναλλάγματος ἀπειτάξαντο ἰδικῶς τῷ τοιούτῳ συμφώνῳ ἢ ἀγράφῳ ἀπέειπον.

- 35 IMP. IVSTINIANVS A. AD SENATVM. Licet retro principes multa de militibus, [B 20, 1, 96] qui alienas possessiones uel domus conductionis titulo procurandas suscipiunt, sanxisse 30 manifestum est, tamen quis res sic est contempta, ut neque interminationis sacratissimae constitutionis milites memores ad huiusmodi sordida audeant uenire ministeria et relictis studiis publicis signisque uictricibus ad conductiones alienarum rerum prosilire et armorum atrocitatem non in hostes ostendere, sed contra uicinos et forsitan aduersus ipsos miseros colonos, quos procurandos suscepunt, conuertere, necessarium duximus ad hanc sacratissi- 35 mam uenire constitutionem altius et plenius huiusmodi causam corrigentes. Iubemus itaque

A¹ (65, 32) *P* (om. c. 30. 31. 35) *L* (ut *P*) *CRM*: c. 34 *dedimus ad indicem B*

¹ iunge 12, 35, 15

1 s. a. Nou. Th. et 1, 14, 5 2 festo nc. cons. Nou. 3 a.] aa. *R^a*, om. *C* | aspero *R* | militam] mil. nō. *S* 4 ductores *R^a* | seu proc. om. *M^a* | aut] uel aut *C* 5 prae- sumptiones *R^a* 6 militares *R^a* 8 sub- scriptionem restitui ex 12, 35, 15 9 zeno] leo *M^a* | adamantium *SCR*, ad damatium *M* | pu.] pp. *SC*, p. *M* | liteat *P^a* 10 nomine] in integrum *C* 12 patre *P^a* | facultates *C* | domus *RM^a* | ergasterias *C* | loca] loca non (non del. *P^a*) locata *PL^a*? 13 locandis *C* | conduxerant *M* | libris *M^a* 14 pacta] fac- tam *C* | scripturas *PL* | iniecta *P^a* | cum his] his *CRM* 15 conduxerint *C* | legibus] l. et *L^a* | suffragentur *R* 16 quis] quis ut *P*, quis. *L^a* | crediderint *C* 17 subiit *C* 19 a.] aa. *R^a* | pp.] p. *M*, om. *P* | seu] sed et *A* 20 he-

res *P^a* 21 diffiniam *P^a* 22 solum] so- rinum *L^a* 23 s. a. l. gem. 25 lex xxxii greca *S*, constitutio graeca *R*. breuior in- dex extat in *Epit.* 7, 21: ἐξίνααι ἐντὸς ἐνιαυ- τοῦ λύειν τὴν μίσθωσιν ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις καὶ μὴδὲν διδόναι πρόστιμον ὡς ἐκ παραβασίας. εἰ μὴ ἄρα ἐν ἀρχῇ τοῦ συναλλάγματος ἀπειτά- ξαντο τοῦτω ἰδικῶς. praeterea c. 34 citatur in dictato de consiliariis his uerbis non prae- termittas illam pulcherrimam legem, qua cauetur licere intra annum sine poena a con- tractu in conductionibus recedere 26 μή] *B*, μηδέ *Synopsis* (*M* 13, 31 *Zach.*) 27 ἄρα om. *Syn.* | ἰδικῶς] *Syn.*, om. *B*, u. s. *Epit.* 32 mysteria *R^a* 33 conductionem *R* 34 auc- toritatem non in honestes *R^a*

omnes omnino, qui sub armis militant, siue maiores siue minores (milites autem appellamus eos, qui tam sub excelsis magistris militum tolerare noscuntur militiam quam in undecim deuotissimis scholis taxati sunt, nec non eos, qui sub diuersis optionibus foederatorum nomine sunt decorati) saltem in posterum ab omni conductione alienarum rerum temperare scituros, quod ex ipso contractus initio sine aliquo facto uel aliqua sententia cadant militia 5 et non sit regressus eis ad pristinum gradum neque a beneficio imperiali neque a consensu uel permissu iudicis, sub quo tolerandam sortiti sunt militiam: ne, dum alienas res conductionis titulo esse gubernandas existimant, suas militias suamque opinionem amittant, ex militibus pagani, ex decoratis infames constituti: et quod post huiusmodi conductionem, quam penitus interdiximus, a publico susceperint, et hoc sine aliqua mora uel procrastina- 10 tione reddere compellantur. Scituris et ipsis, qui suas facultates post hanc legem eis ad conductionem permiserint nostra lege eorum conamine uiolata, quod nulla eis exactio contra eos concedatur, ut, qui alieni appetens constitutus militem procuratorem elegerit, et suis 3 cadat redditibus. Pateat autem omnibus huiusmodi copia apud competentes iudices accusationis, ut, qui in hac causa delator existat, laudandus magis quam uituperandus intellegatur: poena, quam contra milites nostrorum praeceptorum contemptores et ipsos, qui eis conductionem rerum ad se pertinentium permiserint, statuimus, in futuris causis obtinente¹.

LXVI

R DE EMPHYTEVTICO IVRE R

1 IMP. ZENO A. SEBASTIANO PP. Ius emphyteuticarium neque conductionis [H 20, 2, 1] 20 neque alienationis esse titulis addicendum, sed hoc ius tertium sit constitutum ab utriusque memoratorum contractuum societate seu similitudine separatum, conceptionem definitionemque habere propriam et iustum esse ualidumque contractum, in quo cuncta, quae inter utrasque contrahentium partes super omnibus uel etiam fortuitis casibus pactionibus scriptura interueniente habitis placuerint, firma illibataque perpetua stabilitate modis om- 25 nibus debeant custodiri: ita ut, si interdum ea, quae fortuitis casibus sicut² eueniunt, pactionum non fuerint conuentione concepta, si quidem tanta emergerit clades, quae prorsus ipsius etiam rei quae per emphyteusin data est facit interitum, hoc non emphyteuticario, cui nihil reliquum mansit, sed rei domino, qui quod fatalitate ingruebat etiam nullo intercedente contractu habiturus fuerat, imputetur: sin uero particulare uel aliud leue damnum 30 contigerit, ex quo non ipsa rei penitus laedatur substantia, hoc emphyteuticarius suis partibus non dubitet adscribendum.

a. 476—484

2 IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. In emphyteuticariis contractibus [B 20, 2, 2] sancimus, si quidem aliae pactiones in emphyteuticis instrumentis fuerint conscriptae, easdem et in aliis omnibus capitulis obseruari et de relectione eius qui emphyteusin suscepit, 35 si solitam pensionem uel publicarum functionum apochas non praestiterit. Sin autem nihil super hoc capitulo fuerit pactum, sed per totum triennium neque pecunias soluerit neque

P (66 R 2) L (ut P) CRM

¹ D. xi k. Aug. Constantinopoli Lampadio et Oreste uu. cc. cons. (a. 530) suppl. Buchholtz recte, cf. Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 184 ² secus?

4 temporale R^a 5 ipsos contractus ab initio R^a, ipso contracta ab initio R^b 6 a benef.] benef. M | imperati M^a | consensu] concessu CM 7 permissu R | toleranda C, tollerandum R^a 9 infame C, ex infames M^a? 12 conductionem permiserint C | eorum om. R^a | eis] eas R^a 13 qui] quod R^a 14 redditibus tibus M^a? | copiam R^a | competens R^aM^a? | 15 existat ... 16 milites om. R^a 16 penam C, poe M^a | nostrorum (nostrarum M^b) praeceptionum CM, nostros (nos... R^a) praeceptorum R

17 conductione C | rerum ad se om. C | permiserunt R | optinentes C 19 de iure emphyteutico (—tentico P^a?) P 20 sebastianus R | pp.] p. M 23 esse om. C 24 inter] in R | fortis M^a 25 illibataque M 26 ut si om. R^a | quae] quae de CM^b 27 si] siq R^a | tante emergerint M | quae] qui R^a | per om. R 29 cui] cum C | remansit C | qui] per R^a | urgebat C 33 demonstent L | pp. om. M 34 sacchimus P 35 suscipit R 37 pecuniam C, pecunas P^a

apochas domino tributorum reddiderit, nolenti ei licere eum a praediis emphyteuticariis repellere: nulla ei adlegatione nomine meliorationis vel eorum quae emponemata dicuntur vel poenae opponenda, sed omnimodo eo, si dominus uoluerit, repellendo neque praetendente, quod non est super hac causa inquietatus, cum neminem oportet conuentionem uel admonitionem expectare, sed ultro sese offerre et debitum spontanea uoluntate persolvere, 5
 2 secundum quod et anteriore lege nostri numinis generaliter cautum est¹. Ne autem ex hac causa dominis facultas oriatur emphyteutas suos repellere et redditum minime uelle suscipere, ut ex huiusmodi machinatione triennio elapso suo iure is qui emphyteutam suscepit cadat, licentiam ei concedimus attestatione praemissa pecunias offerre hisque obaig-natis et secundum legem depositis minime deiectionis timere periculum. D. xv k. Oct. 10
 CHALCEDONE DECIO VO. CONS a. 529

3 IDEM A. IULIANO PP. Cum dubitabatur, utrum emphyteuta debeat cum [B 20, 2, 3] domini uoluntate suas meliorationes, quae Graeco uocabulo emponemata dicuntur, alienare uel ius emphyteuticum in alium transferre, an eius² expectare consensum, sancimus, si quidem emphyteuticum instrumentum super hoc casu aliquas pactiones habeat, eas ob- 15 seruari: sin autem nullo modo huiusmodi pactio posita est uel forte instrumentum emphyteuseos perditum est, minime licere emphyteutae sine consensu domini suas meliorationes aliis uendere uel ius emphyteuticum transferre. Sed ne hac occasione accepta³ domini minime concedant emphyteutas suos accipere pretia meliorationum quae inuenerint, sed eos deludant et ex hoc commodum emphyteutae depercat, disponimus attestationem domino 20 transmitti et praedicere, quantum pretium ab alio re uera accipit. Et si quidem dominus hoc dare maluerit et tantam praestare quantitatem, quantam ipsa ueritate emphyteuta ab alio accipere potest, ipsum dominum omnimodo haec comparare: Sin autem duorum mensuum spatium fuerit emensum et dominus hoc facere noluerit, licentia emphyteutae detur, ubi uoluerit, et sine consensu domini suas meliorationes uendere, his tamen personis, quae 25 non solent in emphyteuticis contractibus uetari ad huiusmodi uenire emptionem: necessitatem autem habere dominos, si aliis melioratio secundum praefatum modum uendita sit, accipere emphyteutam uel, ius emphyteuticum ad personas non prohibitas sed concessas et idoneas ad soluendum emphyteuticum canonem transponere si emphyteuta maluerit, non contradicere, sed nouum emphyteutam in possessionem suscipere, non per conductorem nec 30 per procuratorem, sed ipsos dominos per se uel per litteras suas uel, si hoc non potuerint uel noluerint, per depositionem in hac quidem ciuitate apud uirum clarissimum magistrum censuum uel praesentibus tabulariis per attestationem, in prouinciis autem per praesides uel defensores celebrandam. Et ne auaritia tenti domini magnam molem pecu- 35 niarum propter hoc efflagitent, quod usque ad praesens tempus perpetrari cognouimus, non amplius eis liceat pro subscriptione uel depositione nisi quinquagesimam partem pretii uel aestimationis loci, qui ad aliam personam transfertur, accipere. Sin autem nouum emphyteutam uel emptorem meliorationis suscipere minime dominus maluerit et attestatione facta intra duos menses hoc facere supersederit, licere emphyteutae et non consentientibus

PLCRM

¹ 8, 37, 12 ² non ins. (Mommsen) ³ adrepta (Mommsen)?

2 inpenemata C^u 3 poena PLRM | eos (eas L^a) ... repellendos neque praetendentes quod non sunt s. h. c. inquietati PL, eos ... repellendos neque praetendente quod non est ... inquietatus R | praetendentem C, praecedente M^a 6 et] .. C^u, om. L | anteriori R^aM | nominis P^aLRM, nomines I^a 7 domini C 10 leges R | s. a. Cuiacii notae in Cod.: in PL est subscriptio c. 3 11 cons.] III cons. Cui. 12 idem] impr. iustinianus S | aa. R | pp.] p. M | dubitatur R 14 spectare C^u 15 hoc casu] haec PL | habet L 17 emphyteutam CRM^a | suas om. M^a 18 hac] anc I^a, ha. M^a, om. R 19 minime P 20 emphyteuticae M^a | disposuimus L, imponi-

mus R^a? | adtestastionem P^a, attestatione R 21 accepi. M^a, accipi potest R^aM^a, 22 [dota B | hoc dominus C 22 quantam] quam M^a 23 comparere R^a | mensium M 24 emer-sum PL 26 emptonem P^a 28 emphite-tam R^a | ius ... 29 si emphyteuta] si ius (si ... C^u) ... emphyteuta (—tam C, si emph. M^a) CM 29 uoluerit C 30 nouum R^a | duc-torem R^a | nec per] uel CR, nec M^a 31 po-tuerit P^a 32 clarissimum om. C | magistro R 33 censium L | per] apud R, om. M 34 ce-lebranda C | auaritia L^a | tendi I^aL^a 36 per subscriptionem uel deposicionem PL | quin-quagesimum L^a 37 nouam R^a 39 consen-tibus R

6 dominis ad alios ius suum uel emponemata transferre. Sin autem aliter fuerit uersatus, quam nostra constitutio disposuit, iure emphyteutico cadat. D. XV K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

4 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.

Ἐάν ἐπὶ τρεῖς ἑνιαυτοὺς ὁ μὲν ἐμφυτευτὴς προσφέρῃ τῷ δεσπότῃ τὸν τῆς [1, 4, 32 B 20, 2, 4 5
ἐμφυτεύσεως κανόνα, ὁ δὲ δεσπότης ἀναβάλληται δεξασθαι αὐτὸν ἢ ἐν τῇ βασιλίδι πόλει διάγων
ἢ ἐν ἐπαρχίαις, εἶναι τῷ ἐμφυτευτῇ προσάγειν αὐτῷ τὸ ἐμφύτευμα καὶ μελλούσης περαιούσθαι
τῆς τριετίας, εἰ μὴ ἀνάσχοιτο λαβεῖν, σφραγίζειν αὐτὸ καὶ ἐπιμαρτύρεσθαι περὶ τούτου ἢ τὸν
ἐνδοξότατον ἐπαρχὸν τῆς πόλεως ἢ τοὺς ἐνδοξοτάτους ἐπάρχους τῶν ἱερῶν πραιτωρίων ἢ τὸν
πρόσφορον ἄρχοντα, ὥστιν ὑπόκειται ὁ τοῦ χωρίου δεσπότης· ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις ἢ παρὰ τῷ 10
ἄρχοντι ἢ ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ ἄρχοντος παρὰ τῷ ἐκδίκῳ τῶν τόπων ἢ παρὰ τῷ ἐπισκέπῳ τῆς
πόλεως, καθ' ἣν ὁ δεσπότης τοῦ κτήματος διάγει, πράττειν περὶ τούτου, ὥστε καὶ τὴν ἐξ ἑνὸς
τῶν εἰρημένων προσώπων προστεθῆναι τῷ πράγματι μαρτυρίαν. Καὶ εἰ μὴδὲ οὕτως ᾔλειτο
λαβεῖν προσαγόμενον τὸ ἐμφύτευμα ὁ δεσπότης, κερδαινέτω μὲν αὐτὸ ὡς ἐμφυτευτὴς, μηδεμίαν
ἀγωγὴν ἔχοντας εἰς ἀπαίτησιν αὐτοῦ τοῦ δεσπότη. Μήτε δὲ ἡ ἐμφύτευσις λύσθῃ παρατρεχούσης 15
τῆς τριετίας μήτε τῶν ἐφεξῆς ἑνιαυτῶν ἀπαιτεῖτω τὸν εἰωθότα κανόνα ὁ δεσπότης, ἕως ἂν αὐτὸς
ἄνωθεν ὀχλήσας τῷ ἐμφυτευτῇ καὶ διαμαρτυρίαν αὐτῷ στείλας ἄρξηται αἰτεῖν τὸν ἐμφυτευτικὸν
κανόνα· τότε γὰρ οὐ μὴν τοῦ προλαβόντος χρόνου παντὸς ἀπαιτεῖτω τὸν κανόνα ὁ δεσπότης,
ὡς αὐτὸς αἴτιος τοῦ μὴ λαβεῖν αὐτὸν γεγονώς, τοῦ δὲ τρέχοντος χρόνου μετὰ τὴν διαμαρτυρίαν
3 αὐτοῦ ἀπαιτεῖτω τὸ ἐμφύτευμα. Ἐάν δὲ ἐπὶ τριετίαν μετὰ τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ δεσπότη μὴ 20
καταβάλῃ ὁ ἐμφυτευτὴς εὐγνωμόνως τὸν κανόνα, ἀκολούθως ἐξωθεῖται αὐτὸν ὁ δεσπότης τῆς
ἐμφυτεύσεως κατὰ τὴν δευτέραν τούτου τοῦ τίτλου διάταξιν.

(a. 531—534)

PLCRM: index c. 4 restitutus est ex B

2 disposiit L^a | s. a. PL hoc loco et ad c. 2
3 hor. uu. cc. cons. PL h. l., hor. cc. PL
ad c. 2 4 ccs. graeca P, constitutio greca R:

idem W alii initio libri quinti praemittunt:
inscriptionem suppleuimus 5 de indice B
cf. ad l. gem. 18 τοῦ om. B

LIBER QVINTVS

I

R DE SPONSALIBVS ET ARRIS SPONSALICIIS ET PROXENETICIS R

- 1 ¹IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. BIANORI. Alii despon- [B 29, 1, 15 5]
sata renuntiare condicioni ac nubere alii non prohibetur. D. XVIII² K. MAI.³ AA.
CONSS. a. 293
- 2 ⁴IMP. CONSTANTINVS A. ET CONSTANTIVS C. AD PACATIANVM PV. [Th. 3, 5, 4 B 26, 1, 16]
Si is, qui puellam suis nuptiis pactus est, intra biennium exsequi nuptias in eadem prouincia
degens⁵ supersederit, eiusque spatii fine decurso in alterius postea coniunctionem puella 10
peruenerit, nihil fraudis ei sit, quae nuptias maturando uota sua diutius ludi non passa
est. D. PRID. ID. APRIL. MARCIANOPOLI PACATIANO ET HILARIANO CONSS. a. 332
- 3 ⁶IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. [Th. 3, 5, 10 rest. B 28, 2, 2]
EVTROPIO PP. Arris sponsaliorum nomine datis, si interea sponsus uel sponsa decesserit,
quae data sunt iubemus restitui, nisi causam, ut nuptiae non celebrentur, defuncta per- 15
sona iam praebuit. D. XV K. IUL. THESSALONICAE GRATIANO V ET THEODOSIO AA.
CONSS. a. 380
- 4 ⁷IMPP. HONORIUS ET THEODOSIVS AA. AD MARINIANVM PP. Si [Th. 3, 5, 12 B 29, 1, 18]
pater pactum de filiae nuptiis inferit et humana sorte consumptus ad uota non potuerit
peruenire, id inter sponsos firmum ratumque permaneat, quod a patre docebitur definitum, 20
nihilque permittatur habere momenti, quod cum defensore, ad quem minoris commoda per-
tinebunt, docebitur fuisse transactum. Periniquum est enim, ut contra patriam uolunta-
tem redempti forsitan tutoris aut curatoris admittatur arbitrium, cum plerumque etiam
ipsius feminae aduersus commoda propria inueniatur laborare consilium. D. III⁸ NON. 24
NOV. RAVENNAE HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS. a. 422

S (1, 3) *PLCMN*

¹ iunge 9, 12, 3 ² VIII (9, 12, 3)? ³ Heracliae ins. 9, 12, 3 ⁴ iunge Th. 3, 5, 5 ⁵ in
eadem prou. degens, quod op. Th., additum uidetur propter 5, 17, 2 ⁶ iunge 5, 2, 1.
6, 23, 16. 9, 49, 8. 12, 7, 1 et Th. 3, 5, 11. 4, 19, 1. 9, 27, 2. 9, 42, 9: eiusdem constitu-
tionis partes, quamquam ad diuersos directae, uidentur esse 5, 7, 1. 8, 36, 3 et Th. 8, 15, 6:
cf. etiam 5, 9, 1. 6, 56, 4 ⁷ iunge 5, 9, 4. 5, 18, 11. 5, 19, 1. Th. 3, 5, 12 ⁸ III leges
iungendae

3 de exsponsalibus *M* | arris et *L*^a, arris
om. *P*^a 5 et cc. om. *PLC* | dianori *C* | de-
sponsata] *W*^a, desponsatae libri: ἡ ἀλλοῦ
μνηστεύσασα *B* 6 s. a. *PL* | d. om. *P* | aa.
conss. om. *P* 8 imp. constant. a. et costa.
c. *N*, impp. const. et constan. aa. *PL*, impp.
constant. et constans aa. *C*, impp. constan-
tinus et constantius *M*, idem a. *Th.* | ad ca-
patianum *C*, ad paccatium *M*. pacatiano *Th.* |
pu.] *Th.*, pp. *CMN*, om. *PL* 11 peruene-
rat *C* | fraudi *C* | diutius om. *N*^a 12 s. a. *Th.*
PL | marc. ... conss.] marciano. polician. et
nilarin. cc. *PL* 13 impp. *C* | ualent.] et

ual. *PLCN*, ualentinus *M* | aa. *C*, om. *S*
14 pp.] p. *M*, om. *C* 15 causis *S* | cele-
brent *S* 16 praebuitur *S* | s. a. loci iun-
gendi 18 ipp. *N* | marinianum pp.] *Th.*,
marianum libri 19 pater pactum] pater pa-
ter *N*^a | de om. *P*^a *L*^a | aduocata *P*^a | poterit *N*
20 sponsos] *MN Th.*, sponsum (sponsus *P*^a) et
sponsam *PLC* 21 pertinebant *L* 23 etiam]
et *N* 24 aduersus] contra *PL* | inuenian-
tur *M*^a | s. a. *Th.* *PL* | d. ... 25 aa.] p. n.
d. rau. n. et the. *PL* 25 honorio] dd. nn.
honorio *Th.*

- 5 ¹IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. ERYTHRIO PP. Mulier iuris sui constituta arrarum sponsalium nomine usque ad duplum teneatur, id est in id quod accepit et aliud tantundem nec amplius, si post completum uicesimum quintum annum uel post impetratam ueniam aetatis atque in competenti iudicio comprobata huiusmodi arras suscepit: in simplum autem, id est tantummodo quod accepit, si minoris aetatis est, siue uirgo siue uidua sit, siue per se siue per tutorem uel curatorem uel aliam personam easdem arras acceperit.
- 1 Patrem uero uel matrem, legitimae uidelicet aetatis constitutos, siue simul siue separatim arras pro filia susceperint, auum autem uel proauum pro nepte seu pronepte, in duplum
- 2 tantummodo conuenit teneri. Quae ita custodiri censemus, si non propter personam uel condicionem aut aliam causam legibus uel generalibus constitutionibus interdictam futurum
- 3 arras praestitas tantummodo reddi consequens esse praecipimus. Hoc quoque his adicimus, ut etiam, si legibus prohibita non sint speratae nuptiae, post arras autem [1, 4, 16 mut. sponsalicias sponsa coniugium sponsi propter turpem uel impudicam conuersationem aut religionis uel sectae diuersitatem recusauerit uel eo, quod quasi uir coitum, ex quo spes
- 4 eius cognouisse, sibi debeant imputare. Sin uero horum ignari sponsalicias arras suscep- rint uel post arras datas aliqua iusta causa paenitentiae intercesserit, eadem tantummodo
- 5 redditis super alterius simpli poena liberi custodiantur. Quae omnia simili modo etiam de
- 6 sponsis super recipiendis nec ne arras praestitis custodiri censemus: quadrupli [(1, 4, 16) uidelicet poena, quae anterioribus legibus² definita erat, in qua et arrarum quantitas im- putabatur, cessante, nisi specialiter aliud ex communi consensu inter contrahentes de
- 7 eadem quadrupli ratione placuit. Extra definitionem autem huius legis si cautio poenam stipulationis continens fuerit interposita, ex utraque parte nullas uires habebit, cum in
- 8 contrahendis nuptiis libera potestas esse debet. D. K. IUL. CONSTANTINOPOLI MARCIANO CONS.
- 9 ¹Ἡ διάταξις βούλεται τὸν προξενούντα γάμον μάλιστα μὲν μηδὲν λαμβάνειν. εἰ δὲ [B 54, 15, 4 ὅλως ἀνέχεται λαβεῖν, εἰ μὲν μηδὲν συνεφώνησε περὶ τοῦτου, μηδὲν ὅλως λαμβάνειν· εἰ δὲ συνεφώνησε, μὴ ὑπὲρ τὴν εἰκοστὴν μύραν τῆς προικὸς καὶ τῆς προγαμίας δωρεᾶς ἐπιζητεῖν, 30 εἰ μὴ ἡ προῖξ ἄχρι διακοσίων λιτρῶν ἐστὶ χρυσοῦ· ἐλαττον δὲ εἰ βούλεται λαβεῖν, ἐπιτρέπεται αὐτῷ. Εἰ δὲ καὶ ὁσηοῦν ποσότητός ἐστιν ἡ προῖξ, περαιτέρω τῶν δέκα λιτρῶν τοῦ χρυσοῦ
- 1 οὐκ ἐπιτρέπεται τῷ προξενητῇ λαμβάνειν, οὐδὲ εἰ τελεία ἐστὶν ἡ προῖξ ἢ ἡ πρὸ γάμου δωρεά. Εἰ
- 2 δὲ παρὰ ταῦτά τις συμφωνήσει, μὴ ἀπαιτῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ καταβληθὲν ἀναδιδόσθαι, εἴτε

a. 472

PLCMN: index c. 6 ex B restitutus est

¹ iunge 1, 18, 3. 5, 6, 8. 5, 30, 3
Th. 3, 5, 11

² cf. 5, 2, 1 (p. 403 not. 3) 5, 8, 1 (p. 420 not. 2)

1 imp. N | anthemius] anton. C | aa.] aa. et cc. M | neritrio L, eritherio N, ericio M^o, deficit M^o | pp. om. C, deficit M^o | sui iuris L
2 teneantur M^o 3 uices. et quintum annum CMN, om. L^o 5 quod] qui L | uirgo siue om. C 6 se siue] se aut PL | uel cur.] PL, seu cur. C, aut cur. M, aut procuratorem N | alias personas PL | suscepit L^o
8 autem uel] aut PL, . uel M^o | nepote P^oC | pro pronepte L^oM^o, pro nepote N
10 aliquam C 11 utputa M 12 praeci- mus M^o, perspicimus N | hoc quoque his] PL, his quoque hoc C, his .. quoque M^o, his quo- que N 14 impudicam] prodigam L^oN | aut] uel N 15 coitum] P^oL^oCMN, conseptum P^o, conceptum P^oL^o 17 mulieres PL 18 spon- saliceas M^o | suscepit C 20 simplici N | etiam] et N 21 custodiri censemus bis N^o
22 quae] quae in CM^o | imputatur M 23 nisi

cialiter P^o | conseau P^o | de adem P^o 25 ex utraque] extraque M^o 26 debet esse M | s. a. L cum l. gem. | iul. constant. ... 27 cons.] iun. cap. mar. cons. ... grc. (id est const. graeca) L 28 constitutio graeca L (u. s.) N: excidisse hoc loco constitutionem de proxeneticis, cuius indicem supra exhibui- mus, testatur index Coislinianus ad B 54, 15: περὶ προξενητῶν β. ε' τοῦ κωδ. τιτ. α' διατ. ε' περὶ προξενητῶν γάμων: praeterea in libro Bam- berg. D I 3 ad rubricam h. t, adnotatur de proxeneticis agi in Graecis. Basilicorum textum ex libro deperdito edidit Cuiacius obseru. 11, 18: initium usque ad u. 33 λαμ- βάνειν extat in Synopsi II 31, 1 (Zach. p. 576), usque ad u. 30 ἐπιζητεῖν in Epit. 21, 16 aliis 29 δὲ] Cui. Epit., δὲ καὶ Syn. 30 προγα- μίας] Cui., πρὸ γάμου Syn. Epit. 32 ἡ προῖξ ἐστὶ Syn.

χρήματα λαβέν εἴτε πράγματα ἢ ἀνεδόθη αὐτῇ ὁμολογία χρέους ἢ ὅπως ἔλαβεν τι κινητὸν ἢ ἀκίνητον ἢ αὐτοκίνητον, κινουμένων τῶν ἀγωγῶν οὐ μόνον κατὰ τοῦ λαβόντος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν αὐτοῦ κληρονόμων, καὶ οὐ μόνον παρὰ τοῦ δεδωκότος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν αὐτοῦ κληρονόμων· εἰρισμένου δὲ καὶ χρυσίου λιτρῶν ἐπιτιμίου τοῖς παρὰ ταῦτα πράτταν ἐπιχειροῦσιν.

II

5

R SI RECTOR PROVINCIAE VEL AD EVM PERTINENTES SPONSALIA DEDERINT R

- 1 ¹IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTRO- [Th. 3, 6, 1 B 28, 1, 20
PIO PP. Si quis in potestate publica positus atque honore administrandarum prouinciarum,
qui parentibus aut tutoribus aut curatoribus aut ipsis quae matrimonium contracturae sunt 10
potest esse terribilis, arras sponsalicias² dederit, iubemus, ut deinceps, siue parentes sine
eadem mutauerint uoluntatem, non modo iuris laqueis liberentur poenaeque statutae ex-
pertes sint³, sed extrinsecus data pignora lucratius habeant, si ea non putent esse red-
1 denda. Quod ita late patere uolumus, ut non solum circa administrantes, sed et circa
administrantium filios nepotes ac⁴ propinquos, participes (id est consiliarios⁵) domesti- 15
2 cosque locum habeat⁶, quibus tamen administrator operam dederit. Impleri autem id
postea matrimonium non uetamus, quod tempore potestatis ob eas personas, de quibus
locuti sumus, arris fuerat obligatum, si sponsarum consensus accedat. D. XV κ. IVL.
THESSALONICAE GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 380

III

20

R DE DONATIONIBVS ANTE NVPTIAS VEL PROPTER NVPTIAS ET SPONSALICIIS R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. METRODORO. Multum interest, si ea, [B 28, 3, 1
quae donat uir futurus, tradiderit uxori et postea in dotem acceperit, an uero donandi
animo dotem auxerit, ut uideatur accepisse, quod non accepit. priore enim casu donatio 25
non impeditur, et res, quae in ea causa sunt, dotis effectae iudicio de dote peti possunt:
posteriore autem nihil actum est donatione et, quod in dotem datum non est, non potest
repeti.
- 2 IMP. ALEXANDER A. ATTALO. Si praesidi prouinciae probaueris, ut Eucliam [B 28, 3, 2
uxorem duceres, munera te parentibus eius dediasse, nisi tibi Euclia nupserit, restitui tibi 30
quod dedisti iubebit.

P (3, 3 R [2 p]) L (3, 3. 2 R) CMN

¹ iunge 5, 1, 3 et quae ibi laudantur ² arras sponsalicias] sponsalia Th. ³ poenaeque expertes sint quae quadruplum statuit Th., cf. 5, 1, 5, 4 ⁴ ac om. Th. ⁵ id est consil. om. Th. ⁶ locum habeat] censeamus Th.

7 dederit M 8 impp. C, imp. N, deficit M^a | ualentinus M^aN, ualer. C, def. M^a | theodorus C, def. M^a | aa. C, om. M^a, def. M^a 9 pp.] p. M^a, def. M^a 10 sunt] Th., sint libri 11 dederint N 12 eandem CM^a | mutauerim uel mutaueris M^a | statuae M | expertae C 14 et] etiam N, om. C 15 participes] C Th., ac p. MN | domesticosque M^a 16 habeant M | tamen om. N | id] id est C

17 ob eas potestatis M^a 18 sponsarum M^a | s. a. Th. 19 gratiano ... aa.] dd. nn. grat. a. v et theod. a. i Th. 21 uel] CN, et PLM 22 sponsaliciis] proxeneticis P^aL^a (cf. p. 401, 4) 23 seuerus et antonino N 25 dote C | casu] causa C 26 cauta C 27 dote C 29 eucliam] pC, euecliam L, euelea N, eutichiam M^a, inc. M^a 30 euclia] p, euecliam L, eueleam N, eueclia C, eutichia M^a, inc. M^a

- 3 IDEM A. MARCELLAE. Pollicitatione a fratre quondam tuo sponsalium causa [B 28, 3, 3] facta, et¹ si in stipulationem deducta ideo praestanda non fuerit, quoniam in dote uxor maritum fefellit, exceptionem aduersus actionem ex stipulatu recte obicies.
- 4 IMP. GORDIANVS A. MARCO. Quod sponsae ea lege donatur, ut tunc domi- [B 28, 3, 4] nium eius adipiscatur, cum nuptiae fuerint secutae, sine effecta est. PP. VIII K. DEC. 5 GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 5 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA.² THEODORAE. Ea, quae tibi [9, 9, 19] B 28, 3, 5 ut sponsae daturum se repromisit is, qui te ficto caelibatu, cum aliam matrem familias domi³ reliquisset, sollicitauit ad nuptias, petere cum effecta non potes, cum tu sponsa uxore domi posita non fuisti. ACCEPTA XV ID. MAI. ANTIOCHIAE TVSCO ET BASSO 10 CONSS. a. 258
- 6 IMP. AVRELIANVS A. DONATAE. Cum in te simplicem donationem dicas [B 28, 3, 6] factam esse die nuptiarum et in ambiguo possit uenire, utrum a sponso an a marito donatum sit, sic distinguendum est, ut, si in tua domo donum acceptum est, ante nuptias uideatur facta esse donatio, quod si penes se dedit sponsus, retrahi possit: uxor enim 15 fuisti.
- 7 IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMERIANVS AAA. IVNCIANAE. Si, cum ante [B 28, 3, 7] nuptias munera darentur, ita conuentum est atque huiusmodi conscripta pactio est, ut, si qua fors extitisset contra uoluntatem eius et matrimonium distraxisset, tunc quae data erant apud eum qui dedisset heredemue eius remanerent, potest qui eius hereditatem 20 accepit, cui pacta puella munera supra dicta lege susceperat, eadem iure postulare. PP. K. APRIL.
- 8 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. EUPHROSINO. Si ante [B 28, 3, 8] matrimonium maior quinque et uiginti annis constitutus sponsae suae, licet ante sponsalia, fundum donauit eamque in uacuum induxit possessionem, postea nullo titulo superstitem 25 uel testamento eundem relinquentem alienare potuisse certi ac manifesti iuris est. D. K. MAI. TIRALLO AA. CONSS. a. 293
- 9 IDEM AA. ET CC. IULIANO. Cum te sponsae filii tui quaedam donasse con- [B 28, 3, 9] fitearis, perfectam donationem rescindi nec nostro oportet rescripto, quam tua uoluntas 29 iurisque auctoritas fecit ratam. VIII K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 10 IDEM AA. ET CC. DIONYSIO. Si filiae tuae sponsus ei mancipium donauit [B 28, 3, 10] ac tu in eum iumenta liberalitatis ratione contulisti nec nuptiis secutis contra iuris ratio- P (3, 3 R [2, 4 p] s. 5...7. 9. 10) L (3, 3. 2 R 4. 8. 5...7. 9. 20 in. 10) CMN

¹ et del. (Mommson: u. i.) ² et C. ins. l. gem. ³ in prouincia l. gem.

1 pollicitationem ... 2 factam C | causa] sau P^a 2 et si seqq.] idem legerunt Graeci: τῆς ἐπαγγελίας ... γενομένης, εἰ καὶ εἰς ἀπωλή-τησιν κατενεχθῇ, διὰ τοῦτο οὐκ ὀφείλει παρασχε-θῆναι, ἰσχυρὴ ἐν τῇ προκτὶ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα ἠπάτησεν om. rel. B, εἰάν ἀπατήσῃ γυνὴ τὸν ἄνδρα περὶ τὴν προίκα καὶ μὴ πληρώσῃ αὐτὴν τὴν ὑπόσχετο ἐπίδοσιν καὶ κινήσῃ κατ' αὐτοῦ, ἐκβάλ-λεται δόλου παραγραφῇ B2 | stipulatione M | ido M^a | fuerunt N^a 3 obicis PL^a 4 gra-tianus M | sponte C^a 5 effectus M^a?, affectu N^a | s. a. L 6 auiola] auol. L^a 7 ualerius et gallus M | theodora] PL, theo-dosiae CMN, theod. libri ad l. gem. 9 re-linquisset PL | potest C 10 uxor P^a | s. a. L^b cum l. gem.: in CN extat accepta | xv] L^b, om. l. gem. | antiochia] ... 11 cons. om. L^b 12 impp. N | aurelius a. C, aug. aur. N 13 ab sponso CM^a 14 est ut] ut C | domu N^a 17 impp. LCN | et cari-

nus et C | numerius MN | aa. C | iuncia-nae] C, incianae PL, lucinianae M, lucia-nae N 18 huiusmodi L | scripta PL 19 qua] quando M | sors PLM^a 20 eius (ex eius P^a) her.] her. eius N 21 cui] ut C, quorum M^a, pro. quo cui M^a | puellam C | lege supra dicta N, lege praedicta C | susceperat om. P^a, post munera collocat L | iura PL 22 s. a. L^b 23 et cc. om. PLM 24 matrimonio PL | xx et u N 25 eandemque M | superstitite PLCM^a: οὐκ ἔστι δύνάται ἡ παρὼν ἐκποῦν B 26 ceti N^a | manifesti P^a | s. a. PL 27 cons. et cc. PL 28 idem aa. et cc.] impp. dioc. et max. aa. PL | iuliae PL | conf. perfectam donationem (perfecta donatione P) rescindi] PLN^a, perfecta donatione conf. rescindi C, conf. rescindi perfectam donationem M, de-ficit N^a 29 quam] que M^a 30 s. a. PL | aa. cons. om. PL 31 et cc. om. PL | ei] e M^a

nem quod dederat abstulit, non inuicem datorum restitutio, sed eius quod illicite rapuit repetitio competit.

- 11 IDEM AA. ET CC. NEAE. Si tibi res proprias liberalitatis causa sponsus [B 28, 3, 11] tuus tradidit, eo, quod ab hostibus postea interfectus est, irrita donatio fieri non potest.
- 12 IDEM AA. ET CC. TIMOCLEAE ET CLEOTIMAE. Si mater uestra filiae suae [B 28, 3, 12] sponso uel marito praedia sine ulla repetendi lege donauit et eum in uacuum induxit possessionem, nuptiis diuortio solutis perfecta non dissoluitur donatio. S. VI ID. FEBR. SIRM CC. CONSS. a. 294
- 13 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. De rebus in sponsam donationis gratia [B 28, 3, 13] collatis creditores mariti facti, si non prius obligatas sibi probent, eam conuenire minime 10 possunt.
- 14 IDEM AA. ET CC. AVRELIAE. Si consentiente matre sua sponsus filiae tuae [B 28, 3, 14] mancipia donauit et his acceptis in dotem non aestimatis in matrimonio post decessit, mater eademque heres eius pretium offerens restitutionem eorum improbe recusat.
- 15 IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM PV. Cum ueterum sen- [Th. 3, 5, 2 mut. B 28, 3, 15] 15 tentia displiceat, quae donationes in sponsam nuptiis quoque non secutis decreuit ualere, ea, quae largiendi animo inter sponso et sponsas iure celebrantur, redigi ad huiusmodi condiciones iubemus, ut, siue adfinitatis coeundae causa siue non ita, uel in potestate patris degentes uel ullo modo proprii iuris constituti tamquam futuri causa matrimonii aliquid sibi ipsi uel consensu parentum mutuo largiantur, si quidem sponsus uel parens 20 eius sortiri noluerit uxorem, id quod ab eo donatum fuerit nec repetatur traditum et, si quid apud donatorem resedit, ad sponsam et heredes eius submotis ambagibus transferatur. Quod si sponsa uel is in cuius agit potestate causam non contrahendi matrimonii praebuerit, tunc sponso eiusque heredibus sine aliqua deminutione per conditionem aut 2 per utilem in rem actionem redhibeantur. Quae similiter obseruari oportet et si ex parte 25 sponsae in sponsum donatio facta sit. D. XVII K. NOV.¹ CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319
- 16 IDEM A. AD TIBERIANVM VICARIVM HISPANIARVM. Si ab sponso [Th. 3, 5, 6 B 28, 3, 16] rebus sponsae donatis interueniente osculo ante nuptias hunc uel illam mori contigerit, dimidiam partem rerum donatarum ad superstitem pertinere praecipimus, dimidiam ad de- 30 functi uel defunctae heredes, cuiuslibet gradus sint et quocumque iure successerint, ut donatio stare pro parte media et solui pro parte media uideatur: osculo uero non interueniente, siue sponsus siue sponsa obierit, totam infirmari donationem et donatori sponso 1 uel heredibus eius restitui. Quod si sponsa interueniente uel non interueniente osculo donationis² titulo (quod raro accidit) fuerit aliquid sponso largita et ante nuptias hunc uel 35
- P* (3, 10...13. 16. 15. 17. 18. 4 *R* 1. 3, 14) *L* (ut *P*) *C* (inter c. 10 et 11 collocatur c. 20) *MN*

¹ pp. VI k. supra scriptas Romae ins. Th. ² sponsaliorum Th.

1 non] tibi non *C* contra *BΣ* (κ.π.) | datu-
rum *C*² 2 competit] tibi comp. *C* contra
BΣ (κ.π.) | quod in *PL* subscribitur u. (d.
u. *L*^b) id. feb. sir. cc. cons. (sir. cc. cons.
om. *P*), pertinere uidetur ad c. 12 3 aa.]
a. *C* | et cc. om. libri | noe *C*, neae *N* 5 aa.
et cc.] *N*, aa. *PLM*, a. *C* | timoclea et cleo-
timae *N*, eclectimae *P*^a, timodie *C*, eclecti-
mae et timocleae *P*^b*L*, timocleae dootimae *M* |
suae] tuae *C* 6 in uacuum eum *C* contra *BΣ*
(κ.π.) 7 diuotio *P*^a | s. a. *L* et *PL* ad c. 10 |
s. vi] *L* h. *L*, d. (d. om. *PL*^a) u. *PL* ad c. 10
aa. et cc.] *N*, aa. *PLM*, a. *C* 11 possint *CM*,
δύναται *BΣ* (κ.π.) 12 aa. et cc.] aa. *PL*,
a. *C* | aureliae] auri'. *PLN*, sirenio *C*: ἀντι-
γράψαι πρὸς τὴν μητέρα τῆς κόρης *BΣ* | tua *L*^a
13 receptis *M* | matrimonium libri, ἐν τῷ γάμῳ *B*
14 herede *L* | in *PL* est subscriptio 1, 1

15 maximianum *N* | pu.] pp. *C*, p. *M* 17 la-
giendi *L*^a | celebrentur *PL* | eiusmodi *MN*
18 iubebit *L*^a | coeundae *P*^a | siue] date sunt
siue *N* 21 sortiri] *PL*^a *Th.*, sortiri filium
L^b*CMN* cum *BΣ* (κ.π.) ἀληρώσασθαι τὸν υἱόν |
nec] ne *M*^a 22 et] et ad *L* | transferatur
ambagibus *C* 23 potestatem *PL* 24 sine
om. *M*^a 25 actionem om. *BΣ* (κ.π.) | redi-
beatur *C* 26 s. a. *Th.* *PL* | xvii] xiii *PL* |
constantino ... 27 cons.] *Th.*, cons. a. et
lic. cons. *L*^b, om. *PL*^a 28 aa. *PM*, aaa. *L* |
tiberium comes *L* | spaniarum *N*, spaniae *M* |
ab] *M*^a *Th.*, a. *PLCM*^a*N* 29 contingnerit *L*,
contingerit *N* 30 praecipimus] dicimus *N* |
ad] autem ad *C* 31 quodcumque *M*^a 32 di-
midia *PLN* | et om. *N*^a | exsolui *PL* | uidea-
tur solui pro parte media *N* 34 uel] siue *Th.* |
sponsam *C* | uel non interu.] uel non *C*, om. *N*

illam mori contigerit, omni donatione infirmata ad donatricem sponsam siue eius successores donatarum rerum dominium transferatur. D. ID. IVL. CONSTANTINOPOLI¹ NEPOTIANO ET FACVNDI CONSS.

a. 336

- 17 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. HIERIO PP. Mino- [Th. 3, 5, II BZ 47, 1, 66
ribus aetate feminis etiam actorum testificatione in ante nuptias donatione ad eas facta
omissa, si patris auxilio destitutae sint, iuste consulitur, ut firma donatio sit. D. X K.
MART. CONSTANTINOPOLI TAVRO ET FELICE CONSS.

a. 428

- 18 ¹IMP. ZENO A. SEBASTIANO PP. Si liberis ex priore matrimonio procreatis pater ad secundas migraverit nuptias uel non migraverit, nihil omnino filiis prioris coniugii ex donatione ante nuptias, quam ipse uel alius pro ipso uxori quondam eius matri communium
liberorum donauerat, seruare cogatur, quoniam et mater liberis ex priore matrimonio ex-
tantibus post secundas nuptias multoque amplius, si non fuerit alteri marito sociata, nihil
isdem filiis ex dote, quam patri eorum ipsa uel alius pro ea obtulerit, seruare compellitur.
D. K. MAL. ZENONE A.⁴ CONSS.

a. 479

- 19 IMP. IVSTINVS A.³ ARCHELAI PP. Si constante matrimonio consilium augendae dotis
inierit uel uxor forte uel eius nomine quilibet alius, nihilo minus marito quoque liceat seu
pro marito cuilibet alii tanto donationem ante nuptias additamento maiorem facere, quanto
dotis augetur titulus, nec obest in huiusmodi munificentia interdictas esse liberalitates
tempore nuptiarum: indulgendum est namque consensui communi partium, ne, cum nege-
tur augendae potestas donationis, dotis etiam pigrius constituatur augmentum. Idemque
licere praecipimus etiam in his matrimoniis, in quibus interdum accidit ante nuptias qui-
dem donationem nullam esse, solam uero dotem marito mulierem obtulisse, ut etiam tunc
muliere dotem augente liceat marito quoque donationem in uxorem suam eiusdem quanti-
tatis facere, quantum aucta dos continere dignoscitur: pactis uidelicet de redhibitione uel
retentione auctae dotis uel donationis, prout partes consenserint, pro iam statuto modo
ineundi siue iniungendis ueteribus pactis, quae initio nuptiarum de ante nuptias dona-
tione et dote principaliter constituenda inita sunt. Iura etiam hypothecarum, quae in
augenda dote uel donatione fuerint, ex eo tempore initium accipiant, ex quo eadem hypo-
thecae contractae sunt, et non ad prioris dotis uel ante nuptias donationis tempora refe-
rantur. Sed et si e contrario maritus et uxor ad deminuendam dotem et ante nuptias
donationem consenserint, licere eis ad similitudinem deminutionis quae in dote fit etiam
ante nuptias minuere donationem, ut pacta de amborum deminutionibus ineunda firma et
legitima esse intellegantur: exceptis uidelicet his casibus, in quibus aut maritus ex priore
matrimonio liberos habens ad secundas migraverit nuptias aut uxor similiter ex anteriore
matrimonio liberis ei existentibus secundo marito se iunxit. in hoc enim secundo matri-
monio uel a parte mariti uel a parte mulieris uel ab utraque, si hoc etiam euenerit, inter-
dictam esse deminutionem dotis et ante nuptias donationis, ne aliquid aduersus filios prioris
matrimonii machinari uideatur, censemus.

a. 527?

P (3, 16, 15, 17, 18) L (ut P) CMN

¹ accepta XIII k. Mai. Hispani ins. Th. ² iunge 2, 57, 2, 5, 4, 22, 5, 11, 6, 6, 16, 1, 6, 24, 11, 6, 61, 2 ³ iunge 3, 28, 29 ⁴ ipso A. II 3, 28, 29 ⁵ Impp. Iustinus et Iustinianus AA. (cf. c. 20 § 9 h. l.)?

2 donatorum N, inc. M^a | s. a. Th. L^b 4 imp. theodorus N | ualerianus C, ualerius M | aa. om. M | gerio M | pp.] p. M, om. PL 5 etiam] Th. N, et P^a LCM^b, n P^a, om. M^a | teestificatione P 6 consulitur M^a | s. a. Th. L uel L^b 7 constant. ... cons. om. L 8 imp. N | a. om. P | pp.] p. M, om. P | priore] primo M 9 secundus M^a | uel non migr. om. P^a | omnino nichil C, omnino om. L^b MN | filius L^a | priori M^a 10 quam ipse] qua nupae C | communium] comd'nium M^a 11 donauerit C 12 que om. C | nihil] nichil

omnino C 13 eisdem C | patre M^a | aliis PL | obtulit N 14 s. a. L^b 15 iustinianus C | archelegio M 16 ingerit N^a 18 in om. N 20 etiam dotis C | pigrius C, pig M^a? 21 licere om. M^a | quibus] qui M^a | ante nuptias qui- dem] quod M^a 24 de om. M^a 27 constitu- taenda N^a | sunt inita N | in] de in C 28 ini- tium om. M^a | eadem] eodem C 29 sint M | non om. C 30 n om. M 31 ei M^a 35 ex- tantibus N 36 a parte mulieris] mulieris C | euenerit] acciderit N 38 censemus om. M^a

- 20 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum multae nobis interpellationes factae sunt ad-
uersus maritos, qui decipiendo suas uxores faciebant donationes, quas ante nuptias anti-
quitas nominauit, insinuare autem eas actis interuenientibus supersedebant, ut ineffectae
maneant et ipsi quidem commoda dotis lucrentur, uxores autem sine nuptiali remedio
relinquantur, sancimus nomine prius emendato ita rem corrigi et non ante nuptias dona- 5
tionem eam uocari, sed propter nuptias donationem. Quare enim dotem quidem et con-
stante matrimonio mulier marito dare conceditur, donationem autem marito nisi ante
nuptias facere non permittitur? et quae huius rei differentia rationabilis potest inueniri,
cum melius erat mulieribus propter fragilitatem sexus quam maribus subueniri? Sicut
enim dos propter nuptias fit et sine nuptiis quidem nulla dos intellegitur, sine dote autem 10
nuptiae possunt celebrari, ita et in donationibus, quas mariti faciunt uel pro his alii,
debet esse aperta licentia et constante matrimonio talem donationem facere, quae quasi
antiphrasa possit intellegi et non simplex donatio. ideo enim et antiqui iuris condito-
res inter donationes etiam dotes connumerant. Si igitur et nomine et substantia nihil
distat a dote ante nuptias donatio, quare non etiam ea simili modo et matrimonio con- 15
tracto dabitur? Sancimus itaque omnes licentiam habere siue priusquam matrimonia con-
traxerint siue postea donationes mulieribus dare propter dotis dationem, ut non simplices
donationes intellegantur, sed propter dotem et propter nuptias factae. simplices etenim
donationes non propter nuptias fiunt, sed propter nuptias netitae sunt: et propter alias
causas et libidinem forsitan uel unius partis egestatem, non propter ipsam nuptiarum 20
adfectionem efficiuntur. Si igitur dote iam praestita maritus nulla ante nuptias facta
donatione donare mulieri res maluerit, ita tamen, ut dotis quantitatem non excedant, et
hoc ipsum significauerit, quod non simplicem faciat donationem, sed propter dotem iam
conscriptam et ipse ad donationem uenerit, licebit ei hoc facere et supponatur pactis
dotalibus huiusmodi donatio. et si quidem hoc fuerit specialiter expressum, pacta con- 25
uenta seruari oportet. Sin autem donatio quidem talis facta sit, utpote autem dotali
instrumento antecedente nulla pacta tali donationi post nuptias inserantur, re ipsa uidea-
tur esse hoc pactum, et secundum dotales conuentiones intellegantur et in tali dona-
tione pacta fuisse conuenta, ut aequis passibus utraque ambulet tam dos quam donatio.
Ita tamen, ut Leoniana constitutio¹, quae super exaequatione pactionum loquitur non in 30
quantitate, sed in partibus, maneat in his casibus intacta, et non solum ea immutilata
custodiatur, sed etiam nostra², quam de interpretatione eius fecimus ambiguitatem eius
tollentes: disparibus etenim pactionibus factis maiorem lucri partem ad minorem deducen-
dam esse censemus, ut eodem modo uterque minorem partem lucretur. Similique modo
si facta quidem fuerit talis donatio, quae antea quidem ante nuptias uocabatur, nunc 35
autem propter nuptias, non autem ante nuptias fuerit actis interuenientibus insinuata, licebit
et constante matrimonio eam insinuare, nullo obstaculo penitus ex nuptiarum interuentu
faciendo: si enim fieri eas post nuptias concedatur, multo magis insinuari. Similique modo
et ea constitutio³, quam pro augendis tam dotibus quam ante nuptias donationibus fecimus,
p (c. 20 usque ad 3 nominauit.) L (c. 20 usque ad 3 nominauit inter c. 9 et 10) C (c. 20
collocatur ante c. 11) MN

¹ 5, 14, 9 ² 5, 14, 10 ³ c. 19 A. t.

1 imp. N | iohanni om. N 2 antiquas M^a
3 nominauit et cetera reliquis omissis L,
nominauerit C | insinuari N 4 dotis com-
moda N | sine om. M^a 5 eam] eandem N |
uocari] nominari C | quidem om. C 7 mu-
lieri N | dare om. M^a 8 permittatur C
9 maribus] C, maritis MN | subuenire CN
10 fit] sit C 11 nuptie N | possint M |
faciunt mariti M 12 facere donationem N |
quae q. a. possit] C, quia q. a. haec (haec M)
possunt MN 15 ea] M, om. CN | simili] si

nullo N | contractu CM 16 matrimonio
M^aN^a | contraxerit N 17 donationis M^a |
dationem] N, dationes CM^a, donationes M^a
21 effectationem M^a 26 ut puta M 27 ac-
cedente N | post] propter N 30 leonita M^a
31 immutalita M^a 32 nostram M^a | faci-
mus M 33 actionibus N^a | maioris C,
cf. 5, 14, 10 35 si om. M^a | antea] an C
36 ante nuptias om. C | interuenientibus N^a
37 et] etiam N 38 conceditur C 39 et
om. M | agendis M^a

intacta illabataque conseruetur: omnibus uidelicet, quae de simplicibus donationibus inter maritum et uxorem constante matrimonio uel a ueteribus uel a nobis statuta sunt, in suo robore duraturis.

a. 531—532

III

R DE NVPTIIS R

5

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. POTITO. Cum de nuptiis puellae quae- B 28, 4, 25
ritur nec inter tutorem et matrem et propinquos de eligendo futuro marito conuenit, arbi-
trium praesidis prouinciae necessarium est. D. NON. MAI. ANVLLINO ET FRONTONE
CONSS. a. 199
- 2 IDEM AA. TROPHIMAE. Si nuptiis pater tuus consensit, nihil oberit, quod B 28, 4, 26 10
instrumento ad matrimonium pertinenti non subscripsit.
- 3 IDEM AA. VALERIAE. Libertum, qui patronam seu patroni filiam uel con- B 28, 5, 31
iugem uel neptem uel proneptem uxorem ducere ausus est, apud competentem iudicem
accusare poteris moribus temporum meorum congruentem sententiam daturum, quae huius- 11
modi coniunctiones odiosas esse merito duxerunt. ID. NOV. DEXTRO II ET PRISCO CONSS. a. 196
- 4 IMP. ALEXANDER A. PERPETVO. Liberi concubinas parentum suorum uxores ducere
non possunt, quia minus religiosam et probabilem rem facere uidentur. qui si contra hoc
fecerint, crimen stupri committunt. III ID. APRIL. MODESTO ET PROBO CONSS. a. 228
- 5 IDEM A. MAXIMAE. Si, ut proponis, pater quondam mariti tui, in cuius B 28, 4, 27
fuit potestate, cognitis nuptiis uestris non contradixit, uereri non debes, nepotem suum ne 20
non agnoscat.
- 6 IMP. GORDIANVS A. VALERIAE. Etsi contra mandata principum contractum B 28, 4, 28
sit in prouincia consentiente muliere matrimonium, tamen post depositum officium si in
eadem uoluntate perseuerauerit, iustae nuptiae efficiuntur: et ideo postea liberos susceptos
natosque ex iusto matrimonio legitimos esse responsum uiri prudentissimi Pauli² declarat. 25
XII K. SEPT. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 7 IDEM A. APRO. Si, ut proponis, post querellam de marito a filia ad te B 28, 5, 21
delatam dissociatum est matrimonium nec te consentiente ad eundem regressa est, minus
legitima coniunctio est cessante patris uoluntate, in cuius est potestate: atque ideo non
paenitente filia petitionem dotis³ repetere non prohiberis. PP. IIII K. NOV. SABINO ET 30
VENVSTO CONSS. a. 240

P (4 R 1. 3, 14. 4, 2. 3. 5. 6 [7 p]) L (4 R 1. 3, 14. 4, 2. 3. 5...7) C (3, 20 collocatur ante 3, 11) MN

¹ c. 3 collocari debuit ante c. 1 ² Dig. 23, 2, 65, 1 ³ non renitente filia petitioni dotis (Cuiacius: u. i.)?

2 constituta C 3 hanc constitutionem iam
anno 533 emissam fuisse indicant Inst. 2, 7, 3
6 seuerio et ant. N | petito LC 8 s. a. L^b
et PL ad 3, 14 | d.] L^b, pp. PL | ancolino L
ad 3, 14 | phontone PL, fontene L^b 9 consa.
om. L^b 10 aa.] a. M | consenserit C 11 per-
tinente N^a | scripsit L^a: in PL additur sub-
scriptio c. 4 12 uelerie PL 13 compen-
tem P 14 quae] quia P^aL^a?C, qui L^b: οὐκ ἔστι
χρόνοι BΣ (κ.π.) 15 coniunctiones odiosas]
N cum BΣ (κ.π.): τὰς τοιαύτας συναφείας μιση-
τίας, coniunctionem odiosam PLCM | deduxe-
runt PL^a, dixerunt C, ὑπολαμβάνουσι BΣ (κ.π.)
s. a. L^b | 11 om. L^b | consa. om. L^b 17 haec N
15 stupri C | s. a. PL ad c. 2 | probo] prisco
PL 19 a.] aa. PL | maximo C, maximian. N
20 nepotem suum ne] PL^aC, ut nep. suum
ne L^a, ne nep. suum MN 21 cognoscat C:
in PL additur subscriptio c. 7 22 a. om. P
mandati L^a 23 consentientem C 24 per-

seuerauerit] T cum B: ἐὰν ... στήρῃ τὸν ...
γάμον ἢ γυνή, perseuerauerint N, perseueraue-
runt PLCM: cf. Dig. 23, 2, 65, 1 26 s. a. L^b |
a. om. L^b | consa. om. L^b 27 a.] aa. M |
apro om. C | a. om. PL | filio N^a | ad te] a
te PL, om. BΣ (κ.π.) 28 egressa N^a 29 con-
iunctio est] coniunctionem (uel — ne) L^a | in]
perseuerauerunt in L^a | non paenitente filia
petitionem dotis (petitionis dotem N^a) | pLN,
non penitentem (uel — tes) filia petitione.
dotis M^a, non petente filia petitionem dotis
CM^b: lectionem librorum pLN^b confirmat
BΣ (κ.π.): διὰ τοῦτο μεταμεινένης τῆς θυγα-
τρὸς τὴν ἀπαίτησιν τῆς προικὸς ἀναλαμβάνειν οὐ
κωλύθη, ad quae Thalelaeus adnotat του-
τίστι ἀντιλογίᾳ τῆς ἀπαιτήσεως τῆς προικὸς
30 s. a. PL^b et PL ad c. 5 | pp. IIII] PL,
pp. IIII p, IIII L^b hoc loco | k. nou. ... 31
consa. om. p

- 8 IDEM A. ROMANO. In copulandis nuptiis nec curatoris, qui solam rei familiaris sustinet administrationem, nec cognatorum uel adfinium ulla auctoritas potest intervenire, sed spectanda est eius uoluntas, de cuius coniunctione tractatur. D. V K. MART. GORDIANO A. // ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 9 IMP. PROBVS A. FORTVNATO. Si uicinis uel aliis scientibus uxorem liberorum procreandorum causa domi habuisti et ex eo matrimonio filia suscepta est, quamuis neque nuptiales tabulae neque ad natam filiam pertinentes factae sunt, non ideo minus ueritas matrimonii aut susceptae filiae suam habet potestatem. 5
- 10 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. PAVLINAE. Cum te non ex senatore patre procreatam ob matrimonium cum senatore contractum clarissimae feminae nomen adeptam dicas, claritas, quae beneficio mariti tibi parata est, si secundi ordinis uirum postea sortita es redacta ad prioris dignitatis statum, deposita est.
- 11 IDEM AA. ALEXANDRO. Si inuita detinetur uxor tua a parentibus suis, [B 28, 4, 30] interpellatus rector prouinciae amicus noster exhibita muliere uoluntatem eius secutus desiderio tuo medebitur. 15
- 12 IDEM AA. SABINO. Ne filium quidem familias inuitum ad ducendam uxorem cogi legum disciplina permittit. igitur, sicut desideras, obseruatis iuris praeceptis sociare coniugio tuo quam uolueris non impedis, ita tamen, ut in contrahendis nuptiis patris tui consensus accedat. D. NON. NOV. DIOCLETIANO A. // ET ARISTOBVLO CONSS. a. 285
- 13 IDEM AA. ET CC. ONESIMO. Neque sine nuptiis instrumenta facta matrimonii ad probationem sunt idonea diuersum ueritate continente, neque non interpositis instrumentis iure contractum matrimonium irritum est, cum omissa quoque scriptura cetera nuptiarum indicia non sunt irrita. [B 28, 1, 31] 20
- 14 IDEM AA. ET CC. TITIO. Neque ab initio matrimonium contrahere neque dissociatum reconciliare quisquam cogi potest. unde intellegis liberam facultatem contrahendi atque distrabendi matrimonii transferri ad necessitatem non oportere. [B 28, 4, 32] 25
- 15 IDEM AA. ET CC. TITIANO. Vxorem libertam suam manuissori, si [Epanagoge 16, 20] non sit ex his personis quae specialiter prohibentur, ducere non est interdictum, et ex eo matrimonio iustos patri filios nasci certissimum est.
- 16 IDEM AA. ET CC. RHODONI. Patrem, qui filiam exposuit, at nunc adultam [B 28, 1, 33] 30 sumptibus et labore tuo factam matrimonio coniungi filio desiderantis fauere uoto conuenit. qui si renitatur, alimentorum solutioni in hoc solummodo casu parere debet.
- 17 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC.¹ Nemini liceat contra- [Coll. 6, 4, 5] here matrimonium cum filia nepte pronepte, itemque matre auia proauia et ex latere amita P (4, s. 9. 11...13 (14 p)) L (4, s. 9. 11...14) C (cf. ad u. 15) MN

¹ Exemplum edicti Diocletiani et Maximiani (AA. et ins.) nobilissimorum Caesarum Coll.

1 idem] imp. alex. PL 2 nec] ne P^a | uel] nec L^a 3 s. a. PL 4 a. 11 om. PL 5 a. om. C 7 natam] natura PL^a? N^a? | sint MN 8 suam] C, suae PLMN | in PLD huius constitutioni subiungitur subscriptio a. 285, quae ad c. 12 pertinere uidetur 9 imp. N 10 patre om. N^a 11 ademptam C | quae] que ob N^a 13 idem] impp. dioc. et maxi. PL | aa. alexandro] aa. et cc. C 14 exhibebita N^a 15 inter c. 11 et 12 C inserit constitutionem, quam alii libri alio loco exhibent, uelut C post c. 10, T post 5, 5, 2. eius uerba secundum hos tres libros haec sunt: imp. ualerianus (ual. CT) a. probo (probo om. G). ubi iuris (enim pro iuris C) auctoritas desit, ibi (ubi G^a) nullum matrimonium uideri (numerus pro matr. uideri C) contractum saepe rescriptum est. alienam eam esse ab hoc Codice apparet ex plurimis posteriorum constitutionum h. t. tam in B² 28, 4. 5 quam in Nomocitationibus, quarum numeri cum huius edi-

tionis numeris conueniunt 16 aa.] a. C | ne] nec L^a C^a MN 17 sideras obserua iuris conceptis P^a 18 impedis PL | in om. L^a | tui patris C 19 s. a. PLD tam hoc loco quam ad c. 9 | non. nou. ... cons.] nou. uou. PL h. l., non. nou. DD Dh. l., nou. diocli. et aristobulo cons. Dad c. 9, n. no. dic. et arist. cons. P ad c. 9, non. dec. et aristob. cons. L ad c. 9 20 aa. et cc.] a. C | oneffimo M 21 sunt om. P^a | non om. PL 22 omissa] amissa legit Thuletaeus: ἀπολλωνίου τοῦ συμφοραίου B. quoque om. N^a 23 inducia M^a 24 aa. et cc.] a. C | atilio C 25 reconciliare] reconciliare L^a 26 non] iuris non N^a | oporteres PL^a: s. initium fuerit subscriptionis 27 aa. et cc.] a. C, a. et cc. M 28 sint N^a | dicere N^a | et om. M 29 certum N^a 30 aa. et cc.] a. C | rudoni M, rodori N | filiam] f. suam C | at] ac N | adailtam N^a 31 matr.] in matr. CM^a | coniugi M^a | desideratis N^a 33 imp. N | et cc. om. M 34 neptem N^a | amata N^a

ac matertera, sorore sororis filia et ex ea nepte, praeterea fratris filia et ex ea nepte, itemque ex adfinibus priuigna nouerca nuru socru ceterisque, quae iure antiquo prohibentur: a quibus cunctos volumus abstinere. D. K. MAI. DAMASCO TVSCO ET ANVLLINO CONSS.

a. 295

- 18 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD SENA- [Th. 3, 7, 1 B 28, 4, 34 5
TVM. Viduae intra quintum et uicesimum annum degentes, etiam si emancipationis liber-
tate gaudent, tamen in secundas nuptias sine patris sententia non conueniant. Quod si in
condicionis delectum mulieris uoluntas *repugnat* sententiae propinquorum, placet admodum,
ut in uirginum¹ coniunctionibus sanctum est, habendo examini auctoritatem quoque iudi-
ciarum cognitionis adiungi. ut, si pares sunt genere ac moribus petitores, is potior aesti- 10
metur, quem sibi consulens mulier adprobauerit. Sed ne forte ii, qui gradu proximo ad
uiduarum successiones uocantur, et honestas nuptias impediunt, si huiusmodi rei suspicio
processerit, eorum uolumus auctoritatem iudiciumque succedere, ad quos, etiamsi fatalis
sors intercesserit, tamen hereditatis commodum peruenire non possit. D. XVII K. AVG. 14
GRATIANO A. II ET PROBO CONSS.

a. 371

- 19 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVTYCHIANO PP. Celebrandis inter consobrinos
matrimonii licentia huius legis salubritate indulta est, ut renocata prius iuris auctoritate
restitutisque calumniarum fomentis matrimonium inter consobrinos habeatur legitimum, siue
ex duobus fratribus siue ex duabus sororibus siue ex fratre et sorore nati sunt, et ex eo
matrimonio editi legitimi et suis patribus successores habeantur. D. III ID. IVN. NICAEA 20
STILICHONE II ET ANTHEMIO CONSS.

a. 405

- 20 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. AD THEODORVM PP. In coniunctione [B 28, 4, 35
filiarum in sacris positarum patris² expectetur arbitrium: si sui iuris puella sit intra quin-
tum et uicesimum annum constituta, ipsius quoque exploretur adsensus. si patris auxilio
destituta, matris et propinquorum et ipsius quoque requiratur adultae iudicium. Si uero 25
utroque orbatu parente sub curatoris defensione consistat et inter honestos competitores
matrimonii oriatur forte certamen, ut quaeratur, cui potissimum puella iungenda sit, si
puella cultu uerecundiae propriam noluerit depromere uoluntatem, coram positis propin-
quis iudici deliberare permissum sit, cui melius adulta societur⁴.

a. 408—409

- 21 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. BASSO PP. A caligato milite [BZ 28, 5, 20 30
usque ad protectoris personam et sine aliqua sollemnitate matrimoniorum liberam cum in-
genuis dumtaxat mulieribus contrahendi coniugii permittimus facultatem⁵.

a. 426

P (4, 18. 20. 21) L (4, 18. 20. 21) CMN

¹ pupillarum Th. ² iungenda uidetur 5, 8, 1 ³ patris ins. (Mommson) ⁴ D. k. Nou. Rauennae Honorio VIII et Theodosio III AA. cons. (a. 409) 5, 8, 1 ⁵ fortasse iungendae sunt 6, 7, 4 et Th. 4, 6, 7: cf. Th. 4, 6, 8 ⁶ D. III k. April. Rauennae Theodosio XII et Valentiniano II AA. cons. 6, 7, 4

1 sor. filia et] sor. filia C 2 ex om. C | nurum socrum N, socru nuru Coll. | quae om. N^a | antiquo iure Coll. 3 uolumus] W^a Coll., se uol. CMN | s. a. Coll. 5 imppp. ualent. ual. (imppp. ualens ualerius M, imp. ualent. et ualer. N) et gr. aaa.] MN, impp. ual. et ualen. aa. PL, imp. ualerianus a. C 6 uices. et quintum Th., xxu N | mancipacionis P^a 7 secundis nuptiis C | non sine p. sent. Th. 8 coniunctionis L^aCM^aN^a, coniunctionis N^a | delectum] MN^a? Th., dilectum C, delectum PL, delectu N^a | repugnat (certat Th.) sententiae] Th. cum B et de inuentione laudis, ubi ex Thalelaei supplemento praecedunt: et de inuentione o patre, ywomē toiv syγγenōiv [yaymēto], patri rep. (repugnant M^a) sent. (et addit M^a) CM, patris rep. (patris sententiae repugnant L^a) patris sent. et P^aL^aN, patris sent. rep. et P^aL^a | placeat N^a 9 sancitum M^a, sanctitum N | examine PL^a | iudicarie P 10 pares sint gen. MN^a, pares

gen. sunt P^a | ac] aut C | competitores C 11 ii] hi PLMN | proximior C 12 successio- nem PLC | et] L^aN, etiam Th., om. PL^aCM | huiusmodi] huius Th. 14 tamen] t. ad N | hereditas L | possint N | s. a. Th.: in PL est subscriptio c. 19 15 probo] probo uc. Th. 16 etitiano M^a 17 salubritatem N 19 ex duobus] duobus M^a, duobus M^a | duabus] duobus C | fratre] fratres M^a | sint N 20 legiti- m N | partibus N^a | s. a. M et PL ad c. 18 | niceae ... 21 anthemio] nicesticone primo P, nicesticone i. L, niceae om. M 22 theodo- rus N | ad theodorum] mucro C | coniunctio- nem PL 23 expetetur M 24 et om. N 26 pa- rentes C | honestas P^a 27 ut] P^aL^aM^a? N, et P^aL^aCM^a 28 noluerit C 29 iudicio PL^a | adulte N^a | in PL additur subscriptio c. 25 uel 26 haec: p. k. oct. cp. lamp. et or. uc. cons. 30 impp. theod. et ualenti- nus M, imp. theodoro et ualentino N | pp. om. N

- 22 ¹IDEM AA. HIERIO PP. Si donationum ante nuptias uel dotis in- [Th. 3, 7, 3. BΣ 28, 5, 20
strumenta defuerint, pompa etiam aliaque nuptiarum celebritas omittatur, nullus aestimet
ob id deesse recte alias inito matrimonio firmitatem uel ex eo natis liberis iura posse legi-
timorum auferri, inter pares honestate personas nulla lege impediens consortium, quod
ipsorum consensu atque amicorum fide firmatur. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI FELICE 5
ET TAVRO CONS. a. 428
- 23 IMP. IVSTINVS A. DEMOSTHENI PP. Imperialis beneuolentiae proprium hoc esse iudi-
cantes, ut omni tempore subiectorum commoda tam inuestigare quam eis mederi procure-
mus, lapsus quoque mulierum, per quos indignam honore conuersationem imbecillitate
sexus elegerint, cum competenti moderatione subleuandos esse censemus minimeque eis 10
spem melioris conditionis adimere, ut ad eam respicientes improvidam et minus honestam
electionem facilius derelinquant. nam ita credimus dei beneuolentiam et circa genus huma-
num nimiam clementiam quantum nostrae naturae possibile est imitari, qui cottidianis homi-
num peccatis semper ignoscere dignatur et paenitentiam suscipere nostram et ad meliorem
statum reducere: quod si circa nostro subiectos imperio nos etiam facere differamus, 15
1 nulla uenia digni esse uidebimur. Itaque cum iniustum sit seruos quidem [Nomoc. 13, II
libertate donatos posse per diuinam indulgentiam natalibus suis restitui postque huiusmodi
principale beneficium ita degere, quasi numquam deseruissent, sed ingenui nati essent, mulie-
res autem, quae scaenicis quidem sese ludis immiscuerunt, postea uero sprete mala condi-
tione ad meliorem migrare sententiam et inhonestam professionem effugerunt, nullam spem 20
principalis habere beneficii, quod eas ad illum statum reduceret, in quo, si nihil peccatum
esset, commorari potuerint: praesenti clementissima sanctione principale beneficium eis
sub ea lege condonamus, ut, si derelicta mala et inhonesta conuersatione commodiorem
uitam amplexae fuerint et honestati sese dederint, liceat eis nostro supplicare numini, ut
diuinos adfatus sine dubio mereantur ad matrimonium eas uenire permittentes legitimum: 25
1a His, qui eis coniungendi sunt, nullo timore tenendis, ne scitis praeteritarum legum in-
firmum esse uideatur tale coniugium, sed ita ualidum huiusmodi permanere matrimonium
confidentibus, quasi nulla praecedente inhonesta uita uxores eas duxerint, sine dignitate
praediti sint siue alio modo scaenicas in matrimonium ducere prohibeantur, dum tamen
1b dotalibus omnimodo instrumentis, non sine scriptis tale probetur coniugium. Nam omni 30
macula penitus direpta² et quasi suis natalibus huiusmodi mulieribus redditis neque uoca-
bulum inhonestum eis inhaerere de cetero uolumus neque differentiam aliquam eas habere
2 cum his, quae nihil simile peccauerunt: Sed et liberos ex tali matrimonio procreandos
suos et legitimos patri esse, licet alios ex priore matrimonio legitimos habeat, ut bona eius
tam ab intestato quam ex testamento isti quoque sine ullo impedimento percipere possint. 35
3 Sed etsi tales mulieres post diuinum rescriptum ad preces earum datum ad matrimonium
uenire distulerint, saluam eis nihilo minus existimationem seruari praecipimus tam in aliis
omnibus quam ad transmittendam quibus uoluerint suam substantiam et suscipiendam
4 competentem sibi legibus ab aliis relictam uel ab intestato delatam hereditatem. Similes
vero tale merentibus ab imperatore beneficium mulieribus illas etiam esse uolumus, quae 40
dignitatem aliquam, etsi non serenissimo principi supplicauerunt, ultronea tamen donatione
CMN

¹ iunge 2, 57, 2. 5, 3, 17. 5, 11, 6. 6, 18, 1. 6, 24, 11. 6, 61. 2 Th. 4, 6, 8 ² dirempta (Mommson)?

1 gerio M | donationem C 2 aestimet] libri cum Th. 3 deesset N^a 5 s. a. Th. 7 iustinus] M, iustinianus CN: Iustini hanc legem esse constat cum ex inscr. c. 24 tum ex c. 29 § 8 et Procopii hist. arc. c. 9 (ed. Dindorf p. 66) 9 honorem C, honore N^a 10 elegerunt C | conuimus N^a, cenamus M^a 11 honest. M^a, om. N^a 15 statum] C, eam st. M, st. eam N | si om. M^a 19 mala om. M^a 20 effugerint M 21 reducerent M^a | ni-

hil] C, nihil inhonesti (—ste N^a) MN 24 de-derunt M 25 eas] eis M^a 26 praetera-rum M^a 27 inualidum N^a 29 prohibe-bantur C 31 direptam CN 32 de cetero] decreto M^a 33 his] in his N | et om. M^a 34 priori N | habeant MN 35 praecipere N 38 uoluerit C 39 intestamento N^a 40 esse om. C 41 aliquam] aliquam habent M^a | supplicarunt MN^a?, supplicauerint N^a | ul-troneam t. donacionem MN

- ante matrimonium meruerint, ex qua dignitate aliam etiam omnem maculam, per quam
 5 certis hominibus legitime coniungi mulieres prohibentur, aboleri penitus oportet. His illud
 adiungimus, ut et filiae huiusmodi mulierum, si quidem post expurgationem prioris uitae
 matris suae natae sint, non uideantur scaenicarum esse filiae nec subiacere legibus, quae
 5a prohibuerunt filiam scaenicae certos homines in matrimonium ducere. Sin uero ante pro- 5
 creatae sint, liceat preces offerentibus inuictissimo principi sacrum sine ullo obstaculo
 mereri rescriptum, per quod eis ita nubere permittatur, quasi non sint scaenicae matris
 filiae: nec iam prohibeantur illis copulari, quibus scaenicae filias uel dignitatis uel alterius
 causae gratia uxores ducere interdicitur, ut tamen omnimodo dotalia inter eos etiam in-
 6 strumenta conficiantur. Sed et si a scaenica matre procreata, quae usque ad mortem suam 10
 in eadem professione durauit, post eius obitum preces imperatoriae clementiae obtulerit et
 diuinam indulgentiam meruerit liberationem maternae iniuriae et nubendi licentiam sibi con-
 donantem, istam quoque posse sine metu priorum legum in matrimonio illis copulari, qui
 7 dudum scaenicae filiam uxorem ducere prohibebantur. Immo et illud remouendum esse
 censuimus, quod etiam in priscis legibus, licet obscurius, constitutum est, ut matrimonia 15
 inter impares honestate contrahenda non aliter quidem ualeant, nisi dotalia instrumenta
 confecta fuerint, his uero intercedentibus omnimodo firma sint sine aliqua distinctione per-
 sonarum, si modo liberae sint et ingenuae mulieres, nullaue nefariarum uel incestarum
 7a coniunctionum suberit suspicio. Nam nefarios et incestos coitus omnibus modis amputa-
 mus, sicut et illos, qui praeteritarum legum sanctione specialiter uetiti sunt, exceptis uide- 20
 licet his, quos praesenti lege permisimus legitimique matrimonii iure muniri praecipimus.
 8 His itaque per hanc generalem legem ita constitutis et de cetero conseruandis, praeteritas
 etiam huiusmodi coniunctiones ex subiecto tempore factas secundum praedictam disposi-
 tionem iudicari praecipimus, ut, si quis talem uxorem ab initio nostri imperii, prout dictum
 est, iam duxerit et liberos ab ea procreauerit, iustos eos et legitimos et tam ab intestato 25
 quam ex testamento pater successores habeat et legitima in posterum nihilo minus ea
 uxore permanente procreandi quoque liberi legitimi sint. a. 520—523
- 24 IMP. IVSTINIANVS A. AD SENATVM. Sancimus, si quis nuptiarum fecerit men- B 28, 4, 36
 tionem in qualicumque pacto, quod ad dandum uel faciendum uel non dandum uel non
 faciendum concipitur, et siue nuptiarum tempus dixerit siue nuptias nominauerit, non aliter 30
 intellegi esse condicionem adimplendam uel extenuandam, nisi ipsa nuptiarum accedat festi-
 uitas, et non esse tempus inspiciendum, in quo nuptiarum aetas uel feminis post duodeci-
 mum annum accesserit uel maribus post quartum decimum annum completum, sed ex quo
 nota nuptiarum re ipsa processerint. sic etenim et antiqui iuris contentio dirimetur et
 immensa librorum uolumina ad mediocrem modum tandem peruenient. D. CONSTANTINO- 35
 POLI XI K. AVG. LAMPADIO ET ORESTE CONSS. a. 530
- 25 IDEM A. IULIANO PP. Si furiosi parentis liberi, in cuius potestate consti- B 28, 4, 37
 1 tuti sunt, nuptias possunt contrahere, apud ueteres agitabatur. Et filiam quidem furiosi
 marito posse copulari omnes paene iuris antiqui conditores admiserunt: sufficere enim
 2 putauerunt, si pater non contradicat. In filio autem familias dubitabatur. et Vlpianus 40
 quidem rettulit constitutionem imperatoris Marci, quae non de furioso loquitur, sed gene-
 raliter de filiis mente capti, siue masculi siue feminae sint qui nuptias contrahunt, ut hoc

CMN

1 aliam] *M*^a, et aliam *CM*^a*N* | omnibus *N*^a
 2 legitime *om. C* 3 huiusmodi *N* 4 matri *M*^a
 5 prohibuerint *C* | antea *N* 6 sunt *C* | in-
 iunctissimo *CM*^a | ullo *om. M* 7 meri *C* |
 ita nubere eis *C* | sunt *C* 9 gratias *C*^a |
 dotalia] talia *M*^a 10 confiteantur *C* | matre
om. M^a 11 durauerit *C* | imperatori *M*^a
 12 liberatione *N* 13 in *om. C* | matrimo-
 nium *M*^a 14 prohibeantur *CM*^a*N* 15 cen-
 semus *M* | in *om. N*^a 19 subierit *C* | citus *M*^a
 20 sanctioni *M*^a | uetiti *N*^a 21 que] nam-
 que *N*^a | praecipimus *libri* 22 et] *N, om.*
CM | praeteritas] et pr. *N* 24 iudicare *N*

25 procreauit *M*^a*N*, procreuit *M*^a 26 pater] *C*,
 patris *M*, patri *N* 27 procreati *C* 28 imp.
 iustinianus (iustinus *M*^a) | idem *C* 29 quale-
 cumque *N*^a | faciendum] ad f. *M* | uel non
 fac. *om. C* 30 nuptias *om. M*^a 31 condici-
 mus *C* | ad (ad *om. N*^a) complendam *libri* | uel
 extenuandam *om. N*^a 32 esset *C* 34 et-
 enim et] etenim *C* 35 perueniant *MN* |
s. a. Merillius 36 x1] x alii libri *Merillius*
 38 possint *N* | agitabatur *M*^a 39 copu-
 lare *N* | conditores antiqui *C* 40 iulianus
CMN^a contra *BΣ* 41 furiosi *C* 42 sunt *C* |
 contrahuntur *C* | haec *C*

facere possint etiam non adito principe, et aliam dubitationem ex hoc emergere, si hoc, quod in demente constitutio induxit, etiam in furiosis obtinendum est, quasi exemplo
 3 mente capti et furiosi filios adiuvante. His itaque dubitatis tales ambiguitates decidentes
 sancimus hoc repleti, quod diui Marci constitutioni deesse uidetur, ut non solum [1, 4, 28
 dementis, sed etiam furiosi liberi cuiuscumque sexus possint legitimas contrahere nuptias,
 4 tam dote quam ante nuptias donatione a curatore eorum praestanda: Aestimatione tamen
 in hac quidem regia urbe excellentissimi praefecti urbis, in prouinciis autem uirorum cla-
 rissimorum earum praesidum uel locorum antistitum tam opinione personae quam mode-
 ratione dotis et ante nuptias donationis constituenda¹, praesentibus tam curatoribus de-
 5 mentis uel furiosi quam² his, qui ex genere eorum nobiliores sunt: Ita tamen, ut nulla
 ex hac causa oriatur uel in hac regia urbe uel in prouinciis iactura substantiae furiosi
 uel mente capti, sed gratis omnia procedant, ne tale hominum infortunium etiam expensa-
 rum detrimento praegrauetur. D. K. OCT. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC.
 CONSS.

a. 530

26 IDEM A. IULIANO PP. Si quis alumnam suam libertate donauerit et in [B 28, 4, 35
 matrimonio suo collocauerit, dubitabatur apud antiquos, utrumne huiusmodi nuptiae legi-
 1 timae esse uideantur, an non. Nos itaque uetustam ambiguitatem decidentes non esse
 uetitum matrimonium censemus. si enim ex adfectu omnes introducuntur nuptiae et nihil
 impium neque legibus contrarium in tali copulatione spectamus, quare praedictas nuptias
 inhibendas existimauerimus? nec enim homo sic impius inueniatur, ut, quam ab initio 20
 loco filiae habuit, eam postea in suo collocauerit matrimonio, sed ei credendum est, qui
 eam ab initio non ut filiam educauit et libertate donauit et dignam esse postea suo puta-
 2 uit matrimonio. Ea uidelicet persona omnimodo ad nuptias uenire prohibenda, quam ali-
 quis, siue alumna sit siue non, a sacrosancto suscepit baptismate, cum nihil aliud sic
 inducere potest paternam adfectionem et iustam nuptiarum prohibitionem, quam huiusmodi 25
 nexus, per quem deo mediante animae eorum copulatae sunt. D. K. OCT. CONSTANTINO-
 POLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

27 IDEM A. IOHANNI PP. Sancimus nuptias, quae inter masculos et feminas [B 28, 4, 39
 maiores uel minores sexagenariis uel quinquagenariis lege Iulia uel Papia prohibita sunt,
 homines nolentes contrahere et ex nullo modo uel ex nulla parte tales nuptias impediri. a. 531 uel 532

28 IDEM A. IOHANNI PP. Si libertam quis uxorem habeat, deinde inter senatores scriba-
 tur dignitate illustratus, an soluatur matrimonium, apud Vlpianum quaerebatur, quia lex
 1 Papia inter senatores et libertas stare conubia non patitur. Nos igitur dei sequentes iudi-
 cium non patimur in uno eodemque conubio mariti felicitatem uxori fieri infortunium, ut,
 quantum uir in altum tollatur, tantum et coniux eius decrescat, immo magis penitus de- 35
 2 pereat. Absit itaque a nostro tempore huiusmodi asperitas et firmum maneat matrimonium
 et uxor marito concreseat et sentiat eius fulgorem stabileque maneat matrimonium ex

A^u (c. 26) CMN

¹ statuenda l. gem. ² dementis quam furiosi nec non l. gem.

1 possunt CN | etiam] N, et CM^b, om. M^a | mer-
 gere M^a 2 in dem.] dem. C 3 adiuvante] M^a?,
 adiuvantes CN, adiuvantem M uel M^b | am-
 biguitas uel ambiguita M^a 4 diui] diu M^a
 5 possunt C 6 a] ac N^a 7 quidem] M
 l. gem., om. CN | excellentissima M^a | pro-
 uincias N^a 10 sint N 12 procedebant N^a |
 infortunium M 13 incremento N | s. a. Me-
 rillius cum l. gem., fortasse etiam PL ad
 c. 20 (p. 410, 29) | constantinopoli om. Mer.
 15 quis] quis autem A | libertati C, liberta-
 tem N^a? 16 dubitatur C 17 nos] non N^a |
 uetustam] et istam C, uetustam M^a 18 intro-
 ducantur CM 19 neque] et A contra BΣ
 (κ.π.) | expectemus CM 20 inuenitur N
 21 loco om. N^a | suum coll. matrimonium C |

est om. A 22 ab] N cum BΣ (κ.π.), et ab
 ACM | libertatem M | et ... putauit] ut ...
 putaret A contra BΣ (κ.π.) 23 peruenire A
 26 s. a. A. Merrillius, fortasse etiam PL
 ad c. 20 (p. 410, 29) 27 uu. cc. cons. om. A
 28 iohanni] CN, iuliano M 29 uel minores
 om. CN^b, inc. N^a: ἡ διάταξις ἐπιτίθει τὸν μὲλλοντα
 τῶν ἑξ ἑαυτῶν συνάπτεσθαι τῇ ὁλίγον τῶν
 ὡς ἑαυτῶν B | sexagenarii uel quinquagena-
 rii M 30 ulla C | hanc constitutionem ante
 xv k. Nou. 532 datam esse colligitur ex
 6, 58, 12 31 iohanni] iuliano M^b, iulia M^a |
 scribantur CM^a 32 iulianum C | quia] quod M
 34 uxoris M^a 35 et om. MN 37 stabile-
 que M^a | maneat om. M^a

- 3 huiusmodi superuentu minime deminutum. Simili modo si priuati hominis filia ad liberti ueniat conubium et postea pater mulieris ad senatoris dignitatem fuerit elatus, taceat Papiae legis crudelissima sanctio et neque per hunc modum dissoluatur matrimonium inter
4 facti senatoris filiam et libertum, ne soceri prosperitas sine genero inueniatur. Melius est enim legis Papiae seneritatem in utroque casu compescere, quam eam sequendo hominum
matrimonia dispergere non ex uitio mulieris et mariti, sed ex prospera alterutrius partis fortuna: cum enim ex una radice uitium nascitur, consequens est, ut una lege tollatur. a. 531 uel 5

- 29 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πάσης
[Μ]ηδὲς τὴν μὴ βουλομένην ἐλάττω εἰς σκηνὴν μηδὲ τὴν ἐκουσίως κατελθοῦσαν κωλύει
ὑστερον βουλομένην ἡσυχάσαι μηδὲ προτροπὴν διδόντω καὶ λαμβανέτω αὐτῶν ἐγγύας περὶ τοῦ 18
1 μηκέτι ἀφίστασθαι τῆς σκηνῆς. Πᾶς οὖν ἐν οἰαδήποτε τάξει ὢν βίου ἢ οἰανδήποτε ἀρχὴν
ἀρχῶν εἰ τοῦτο ποιήσῃεν, ἐξίστω τῇ γυναικὶ καὶ τῷ ἀρχοντι προσεῖναι, εἰ μὴ αὐτὸς ἴσθιν
ὁ βιαζόμενος, καὶ τῷ ἐπισκόπῳ, ἵνα ἐκείνοι ἀποστήσωσι τὸν τὴν γυναῖκα βιαζόμενον, εἰδότες
ὡς, ἐὰν ἀντιστῇ, τῆς πόλεως ἐκβάλλεται καὶ δημεύεται. ταῦτα μὲν, εἰ τις ἐλάττει τινα πρὸς
2 τὴν σκηνήν. Εἰ δὲ τὴν ἐκουσίως κατελθοῦσαν κωλύει πάλιν ἀποστῆναι, καὶ ἡ τῶν ἐγγυνῶν 18
3 δόσις λυέσθω καὶ, εἰ τι ἀπειρήθησαν δοῦναι οἱ ἐγγυηταί, δευτέρᾳ λαμβανέτωσαν. Ὁμοίως δὲ [εἰ]
καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες ἀπειρήθησαν τι παρασχέιν, εἰς δευτέρᾳ ἀπολαμβάνετωσαν, τοῦ ἀρχοντος
4 καὶ τοῦ ἐπισκόπου ταῦτα ἐκβιβαζόντων. Καὶ αὐτὸ τὴν ἀρχὴν μηδὲ ἐγγύας ἐξίστω ἀπαιτεῖσθαι
5 τὰς εἰς σκηνὴν κατελθοῦσας περὶ τοῦ μηκέτι ἀφίστασθαι. Ἐξουσίαν ἔχοντας τοῦ ἐπισκόπου, ἐὰν
ὁ τῆς ἐπαρχίας ἀρχὼν ἴσθιν ὁ βιαζόμενος, ἐναντιοῦσθαι αὐτῷ καὶ ἀζημίους φυλάττειν τοῖς 20
ἐγγυητάς· εἰ δὲ μὴ ἐνδίδωσιν ὁ ἀρχὼν, ἐξίστω τῷ ἐπισκόπῳ μηνύειν, ὥστε τὸν ἀρχοντα ἀπο-
6 στῆναι τῆς ἀρχῆς καὶ δημευθῆναι καὶ διηνεκῶς ἐξορισθῆναι. Ἐξουσίας οὐσῃς ταῖς τοιαύταις
7 γυναιξὶ καὶ προσομιλεῖν γάμοις καὶ ἄνευ θείας ἀντιγραφῆς. Ἀλλὰ τ[αύτην τὴν] διάταξιν κρατεῖν
τοῖς ἰδίῳ χρόνοις, κωλυομένων πάντων τῶν ἐξ ἀρχῆς κωλυομένων γάμων, πλὴν τούτου τοῦ
8 νῦν ἐπινοηθέντος τοῦ ποτε μὲν δεομένου θείας ἀντιγραφῆς, νῦν δὲ οὐκέτι. Ταῦτα πάντα νομο- 25
θετήσασα ἡ διάταξις ἐπιφέρει τότε κρατεῖν, ἵνα καὶ μείνωσι σωφρονοῦσαι· εἰ γὰρ μετὰ τὸ γῆμαι
πάλιν βουλευθῶσι γενέσθαι σκηναί, οὐ μόνον τῆς εὐγενείας ἧς εἶχον ἐκπίπτουσιν, ἀλλ' οὐδὲ
μετίχουσιν οὐδεμιᾶς βοηθείας οὔτε ἐκ ταύτης οὔτε ἐκ τῆς Ἰουστίνου τοῦ τῆς θείας λέξεως δια-
τάξεως· ὑπόκεινται γὰρ στοίπερου ἐγκλήματι.

CMN: indicem c. 29 restitui ex Nomoc.¹ 13, 21

¹ c. 23 A. 1.

1 superuentum C | modi M^a 2 papie ta-
ceat N 3 et om. C 4 enim est N, enim
om. M^a 5 seneritatem om. M^a 6 alter-
utriusque M 7 radice] M^aN^a, ratione CM^a,
inc. N^a 8 const. g. post rubricam sequen-
tem N, cf. Paratitla ad Iuliani Epitomen
(Haenel p. 205): tituli de nuptiis relati in
V lib. codicis et constitutionem grecam ibi
positam (constitutio greca ibi positi sunt
libri) principis nostri de sceniciis latiore
efficit. inscriptionem restitui ex anteceden-
tibus const., πάσης reposui ex Paratitlis ad
Const. 3: ad ciuiles magistratus constitu-
tionem directam esse testatur 1, 4, 33, 3
9 argumentum huius constitutionis enarra-

tur in 1, 4, 33: breuiorem indicem Nomoca-
nonis liber Vaticanus 1981 exhibet, breuissi-
mum Parat. l. c. 18 αὐτό abundat, nisi forte
scr. καὶ τὸ κατ' ἀρχὴν 22 τῆς τοιαύτης Nomoc.^a
23 ἀντιγραφῆς] in 1, 4, 33 additur: καὶ εἰ
τυγχάνουσιν ταῖς σημαντάταις ἀξίαις οἱ ταύτας λαμ-
βάνοντες κεκοσμημένοι 25 οὐκέτι] desiderantur
quae refert 1, 4, 33 his uerbis: γαμικῶν μὲν-
τοι συμβολαίων ἐκ τρόπου παντὸς μεταξὺ αὐτῶν
γινομένων· τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῶν θυγατέρων τῶν
σκηναίων διαταξάμενοι et in indice Vatic. 1981:
αἱ δὲ τοιαῦται γυναῖκες εὐγενεῖς οὔσαι νομίμως
γαμοῦνται ἀξιωματικαῖς καὶ χωρὶς βασιλικῆς ἀν-
τιγραφῆς, μετὰ μόντοι προικῶν· τὰ αὐτὰ καὶ περὶ
θυγατέρων σκηναίων 29 στρούκτου Nomoc.

V'

R DE INCESTIS ET INVILIBVS NVPTIIS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. AMPHIGENI. Liberta eademque uxor tua, si a te inuito discessit, conubium cum alio non habet, si modo uxorem eam habere uelis.
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SEBASTIANAE. Neminem, qui sub [B 28, 5, 35] 5 ditione sit Romani nominis, binas uxores habere posse uulgo patet, cum et in edicto praetoris huiusmodi uiri infamia notati sint. quam rem competens iudex inultam esse non patietur. PP. III ID. DEC. DIOCLETIANO A. II ET ARISTOBVLO CONSS. a. 285
- 3 IMP. CONSTANTINVS A. PATROCLO. Cum ancillis non potest esse conubium: [Th. 12, 1, 6] 1 nam ex huiusmodi contubernio serui nascuntur. Ideoque praecipimus, ne decuriones in 10 gremia potentissimarum domorum libidine seruorum² ducente confugiant. si enim decurio clam actoribus atque procuratoribus nescientibus alienae fuerit seruae coniunctus, et mulierem in metallum trudi per sententiam iudicis iubemus et ipsum decurionem in insulam deportari, omnibus bonis eius³ ciuitati, cuius curialis fuerat, mancipandis, si patria potestate fuerit liberatus nullosque habeat liberos uel parentes uel etiam propinquos, qui 15 2 secundum legum ordinem ad eius successionem uocantur. Quod si actores uel procuratores loci, in quo flagitium admissum est, fuerint conscii uel compertum facinus promere⁴ noluerunt, metallo eos conuenit implicari. Si uero dominus hoc fieri permisit uel postea cognitum celauit, si quidem in agro id factum est, fundus cum mancipiis et pecoribus ceterisque rebus, quae cultui rustico sustententur, fisci uiribus uindicetur: si uero in 20 ciuitate id factum est, dimidiam bonorum omnium partem praecipimus confiscari poenam augentes, quoniam intra domesticos parietes scelus admissum est, quod noluit mox cognitum publicare. D. K. IUL. AQUILELAE CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319

A^u (5 R 1) P (5 R 1) L (5 R 1) C (cf. not. 1) MN

¹ huic titulo nonnulli libri quasi secundam constitutionem (uelut C Paris. 4517) uel tertiam (T) adscribunt epistolam Gordiani a Cuiacio primo editam in observationibus 1. 11 hanc: Imp. Gord. A. rationalibus. Manifestum (manifestissimum C Par.) est nuptiis contra mandata contractis dotem, quae data illo tempore, cum traducta est, (mandata [induta Par.^o] illo tempore contractis [contractus CT Par.^o] omissis dotem q. data et cum tr. est libri mei) fuerat (fuerit C, om. T Par.), iuxta (aut Par.^o) sententiam diui Severi fieri (fieri om. CT) caducam nec, si consensu (si consensum Par., sic casu T) postea coepisse (accepisse libri mei) uideatur matrimonium, in praeteritum commisso uitio potuit mederi. D. k. April. Antiochiae Gordiano A. et Auiola cons. (= a. 239: subscriptionem om. libri mei). Cuiacio epistolam ex libro patris sui suppeditauerat P. Pithoeus, qui liber num Codicis Iustiniani fuerit an fortasse legis Romanae Visigothorum, non liquet: Cuiacius enim postea (a. 1586) eam in appendicem Gregoriani Codicis contulit et demum in notis ad Codicem Iustinianum scriptis (ed. Fabroti Appendix p. 384) post 5, 5, 6 inseri iussit, ipse uero Pithoeus eam in exemplo Gregoriani Codicis adscripsit (cf. Haenel ad Greg. Cod. 5, 1): praeterea Pithoeana lectio ita egregie menda hiatusque communes librorum nostrorum tollit, ut ex eiusdem ordinis libris (tales enim fuisse Pithoeanos Codicis Iustiniani omnes satis consentaneum est) eam uenire uix credibile sit. Iustiniani certe Codicis ea epistula non est: nam neque huic neque antecedenti titulo uel, cui soli argumentum conuenit, titulo XII de iure dotium eam inserere permittunt Graeci, qui omnino huius editionis numeros confirmant (e. g. ad tit. IIII B uol. III, 179. 181 seqq. Nomoc. 13, 21, ad tit. V B IV, 507. V, 748, ad tit. XII B II, 335. III, 234. 265. 319. 379): accedit, quod libri ipsi huius Codicis eam quasi spuriam notant aut omitendo aut delendo (T^o) aut adscribendo non legitur (Bamberg. D I 3) ² seruorum om. Th. ³ omnibus bonis eius] bonis eius mobilibus et urbanis mancipiis confiscandis, praediis uero et rusticis mancipiis Th. ⁴ prodere Th.

2 nuptiis] const. g. (i. e. constitutio graeca) addit N, u. ad u. 414, 8 3 amphigeni N, amphigeno C, afigoni M 5 aa. om. N, deficit L^o 6 ditione] W^o cum B (κ.π.) ὑπὸ τὴν πολιτείαν, condicione APLCMN | sit] fit P | et om. C | aedictio P^o 7 sint] AN, sunt PLCM | inultam] multa M^o 8 s. a. A | diacli. A | cons. om. A 9 patrolio N 11 dedu-

cente CM^o 13 mulieres N° 14 mancipiandis M^o 16 legum om. C | eius] N Th., huius M^o, huiusmodi CM^o 17 fuerunt] Th., fuerint CMN | uel] uel p M^o 19 celauerit N | pecudibus CM 20 culta N^o | iuribus M | uendicentur C | sin M 22 agentes M^o 23 s. a. Th.

- 4 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD ANDROMACHVM COMITEM RERVVM PRIVATARVM. Qui contra legum praecepta uel contra mandata constitutionesque principum nuptias forte contraxerit, nihil ex eodem matrimonio, siue ante nuptias donatum siue deinceps quoquo modo datum fuerit, consequatur. idque totum, quod ab alterius liberalitate in alterum processerit, ut indigno indignaeue sublatum fisco uindicari sancimus: 5
- 1 Exceptis tam feminis quam uiris, qui aut errore acerrimo, non adfectato insimulatore, neque 2 ex causa ulli decepti sunt aut aetatis lubrico lapsi. Quos tamen ita demum legis nostrae laqueis eximi placuit, si aut errore comperto, aut ubi ad legitimos peruenerint annos, conjunctionem huiuscemodi sine ulla recrastinatione diremerint. D. VII K. MART.
- 5 IDEM AAA. CYNEGIO PP. Fratris uxorem ducendi uel duabus [Nomoc. Ioh. Antioch. 44] 10 sororibus coniungendi penitus licentiam submouemus, nec dissoluto quocumque modo coniugio. D. . . . K. DEC. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABUNDANTIO CONSS. a. 393
- 6 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EPTYCHIANO PP. Si quis incesti [Th. 3, 12, 3 mut.] 10 uetitique coniugii sese nuptiis funestauit, proprias quamdiu uixerit teneat facultates, sed 1 neque uxorem neque filios ex ea editos habere credatur. Nihil prorsus praedictis nec per 15 2 interpositam quidem personam uel donet superstes uel mortuus derelinquat. Dos si qua forte sollemniter aut data aut promissa fuerit, iuxta ius antiquum fisci nostri commodis 3 cedat. Testamento suo extraneis nihil relinquat, sed siue testato siue intestato legibus ei et iure succedant, si qui forte ex iusto et legitimo matrimonio editi fuerint, hoc est de 4 descendantibus filius filia nepos neptis pronepos proneptis, de ascendentibus pater mater 20 4 auus auia, de latere frater soror patruus amita. Testandi sane ita demum habeat facultatem, ut his tantum personis pro iuris ac legum quod uoluerit arbitrio relinquat, quas succedere imperialis praecepti tenore mandauimus: ita tamen, ut hereditate defuncti penitus arceatur, si quis ex his quos memorauimus in contrahendis incestis nuptiis¹ consilium inisse monstrabitur, successuro in locum illius, qui post eum gradum proximus inuenitur. 25
- 5 Ea sane, quae de uiris cauimus, etiam de feminis, quae praedictorum sese consortiis com- 6 maculauerint, custodiantur. Memoratis uero personis non extantibus fisco locus pateat. D. VI ID. DEC. CONSTANTINOPOLI ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396
- 7 ²IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA. PALLADIO PP. Humilem [Nou. Marciani 4, 1, 2. 3] 30 uel abiectam feminam minime eam iudicamus intellegi, quae, licet pauper, ab ingenuis 1 tamen parentibus nata sit. Vnde³ licere statuimus senatoribus et quibuscumque amplissimis dignitatibus praeditis, ex ingenuis natas quamuis pauperes in matrimonium sibi adsciscere,
- P* (5, 4. 6. 7) *L* (ut *P*) *CMN*

¹ participatum atque *ins. Th.* ² *iunge* 1, 14, 9 ³ *sed Nou.*

1 *impp. LC, imp. N* | ualentinus *M*, ualer. *C* | aa. *C* | antromacum *M* | comite *N* 2 mandata *om. C* | constituituciones (*om. que*) *P*²? 3 contraxerat *PL* 4 idque *L*²*MN*, idemque *PL*²?, ideoque *C* 5 praecesserit *PL* | indignaeue *PLN*² 6 exemptis *C* | iuris *M*² 7 legis nostrae | nostris *C* 8 ubi | ub *P*² | ad] a *N*² | peruerint *P*, pernenerunt *C* 9 dirimunt *C* | s. a. *L*²: in *PD* est subscriptio c. 5 10 aa. *CN*, aaa. et cc. *M* 11 sororibus *om. M*² 12 s. a. *PD* ad c. 4: in *P* est d. ro. k. dec. theod. a. iii et abiratio cons., in *D* d. p. lx. de. (dec. *D*²) cap. theod. a. iii cons. 14 nupcias *M*² | funestauit] *QT Th.*, funestauerit *PLCMN*², funesta... *N*² 15 nihil] ut nihil *Th.* | nec] *M*²*N*, neque *PLCM*², ne *Th.* 16 interpositas q. personam (—nas *M*²) *M* | donec *C* | superestes *P*² | uel] aut *PL* | derelinquit *P*²*L*² 17 sollemniter *om. M*² | fuerint *C* 19 derelinquat *Th.* | testato] testamento *C* 19 de *om. P*²*N*² 20 neptis nepos *M*² |

ascend.] *MN Th.* ascendentibus autem *PLC* 21 auus] auum *L*², auus *M*² | patruus *P* | testandi] et testandi *M* | sane *om. L*² | habeant *P*²*C*, habet *L* 22 tantummodo *P*²*LC* 23 succere *P*² | imperialis] imperia *I*² (= uel) *P*² | madauimus *P* | hereditate] *P*² *Th.*, ab her. *P*²*LCMN* | diem functi *Th.*, die functi *Q*² 25 inisse] missceri *M*²? | in] autem in *PL* 26 id sane quod *Th.* | iuris *CM*² | etiam] etiam et *N* | commacularint *MN* 27 custodiatur *Th.* | memoras *P*² | fisco] *N*² *Th.*, fisco nostro *PLCMN*² | locus pateat] *CMN Th.*, latus pateat aditus *PL* 28 s. a. *Th.* 29 imp. *N* | ualentinus et martianus *M*, ualer. et max. *C* | ad palladium *Nou.* | pp. *om. C* 30 paupera *CN*² 31 nata sit parentibus *N* | et] uel ex *C*, *om. N*² | amplissimis *om. C* 32 ingenuis] *M*²*M*²*N* *Nou.*, ing. tamen (tamen *om. L*²) parentibus *PLCM*²? | adsciscere] *Nou.* (*libri boni*), ascire *Q*² cum *dett. Nou. libris*, accipere *PLCMN*

2 nullamque inter ingenuas ex diuitiis et opulentiore fortuna esse distantiam. Humiles uero abiectasque personas eas tantummodo mulieres esse censemus: ancillam, ancillae filiam, libertam, libertae filiam, scaenicam uel scaenicae filiam, tabernariam uel tabernarii uel lenonis aut harenarii filiam, aut eam quae mercimoniis publice praefuit: ideoque huiusmodi inhibuisse nuptias senatoribus harum feminarum, quas nunc enumerauimus¹. D. PRID. 5
NON. APRIL. CONSTANTINOPOLI AETIO ET STUDIO CONSS. a. 454

8 IMP. ZENO² A. EPINICO PP. Licet quidam Aegyptiorum idcirco [Nomoc. Ioh. Antioch. 41 mortuorum fratrum sibi coniuges matrimonio copulauerint, quod post illorum mortem mansisse uirgines dicebantur, arbitrati scilicet, quod certis legum conditoribus placuit, cum corpore non conuenerint, nuptias re non uideri contractas, et huiusmodi conubia tunc 10 temporis celebrata firmata sunt, tamen praesenti lege sancimus, si quae huiusmodi nuptiae contractae fuerint, earumque contractores et ex his progenitos antiquarum legum tenori subiaccere nec ad exemplum Aegyptiorum, de quibus superius dictum est, eas uideri fuisse firmatas uel esse firmandas. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LEONIS 14
IUNIORIS. a. 475

9 IDEM A. SEBASTIANO PP. Ab incestis nuptiis uniuersi qui nostro reguntur imperio nouerint temperandum. nam rescripta quoque omnia uel pragmaticas formas aut constitutiones impias, quae quibusdam personis tyrannidis tempore permiserunt scelesto contubernio matrimonii nomen imponere, ut fratris filiam uel sororis et eam, quae cum fratre quondam nuptiali iure habitauerat, uxorem legitimam turpissimo consortio liceret amplecti, 20 aut ut alia huiusmodi committerentur, uiribus carere decernimus, ne dissimulatione culpabili nefanda licentia roboretur. a. 476—484

VI

R DE INTERDICTO MATRIMONIO INTER PVPILLAM ET TVTOREM SEV CVRATOREM LIBEROSQVE EORVM R 25

1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA.² MARIO. Senatus consulti auctoritatem, [B 28, 5, 38 quo inter pupillam et tutoris filium conubium saluberrime sublatum est, circumueniri rusticitatis et imperitiae uelamentis non oportet. PP. VII ID. FEBR. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215

A^{ul} (5, 8) *P* (5, 7, 8, 6 *R* 1.) *L* (ut *P*) *CMN*

¹ ideoque ... enumerauimus] quod quidem haud dubie credimus ipsum diuae memoriae Constantinum in ea quam promulgauit sanctione sensisse ideoque h. i. nuptias, ne senatoribus ... enumerauimus non tam conubia quam uitia iungerentur *Nou.* ² *Basilisci hanc constitutionem esse uidit Rossi Inscr. Chr. urb. Romae* 1 p. 383 ³ *debuisset esse imp. Antoninus A.*

1 gennas *P^aCM^a* | ex diu. om. *P^aL^a*, ex om. *C* | opulentiore *PL^aM^a?N*, apulentiore *C* | humiles] et hum. *P^a* | uero om. *C* 2 esse om. *M^a* 3 libertam] uel lib. *PL^a* | uel om. *N* | tabernarii] tabernariae filiam *CN^b* | uel om. *C* 4 leonis *P^a* | huiusmodi om. *N* 5 nunc om. *M^a* | numerauimus *C* | s. a. *Nou.* *Marc. L^bD*: in *L^b* est d. ii. non. a. rel. om., in *D* d. ii. non. accio et stadio cons. 6 cons.] uu. cc. cons. *Th.* 7 inscriptionem om. *A* | zono *L^a* | spinico *PL* | quidem *M^a* 8 in matrimonio *C* | copulauerint] *A*, copulauerunt *PLCMN* 9 arbitratis *P^a* | scilicet] *AN*, uidelicet *PLCM* | quod] quod et *A* 10 re] *AL^bM^bN*, esse *PL^aCM^a?*: ἐν ἰργῳ *Nomoc.* |

huiuscemodi *MN* 11 in praesenti (—te *M^a*) *CM*: διὰ δὲ τοῦ παρόντος νόμου *Nomoc.* 12 earumque] eas earumque *M^bN^b*, contra *Nomoc.*: εἰ τοιοῦτοι γίνονται γάμοι, καὶ τοὺς συναλλάξαντας αὐτοῖς καὶ τοὺς ἐκ τούτων τυχόμενους | genitos *M* 14 adfirmatas *A*, confirmatas *CM* | s. a. *PL* 16 sebastiano] *N*, seueriano *CM* | uniuerse *C^a* 17 scripta *M^a* | quoque om. *N^a* | formas om. *M^a* 19 matrimonio *M^a* | et eam] *CM^a*, eam *N^a*, uel eam *M^bN^b* 21 ut om. *C* | committentur *CM^a* 24 pillam *M* 25 seu ... eorum om. *N^a*, seu cur. om. *N^b* | libosque *C* 26 seuerio et antonino *N* | marino *C* 28 s. a. *PLD* | vii] iiii *D* | laeto ii] letorum *PL*, lectorum *D* | cere] *C*. ss. *D*

- 2 IMP. ALEXANDER A. BYRRIO. Mater pupillae cum tutore filiae suae uel [B 28, 4, 10] filio tutoris nuptias contrahere non prohibetur. PP. NON. NOV. MAXIMO // ET AELIANO CONSS. a. 223
- 3 IMP. GORDIANVS A. ROGATIANO. Cum proponas ei, quam matrimonio tuo [B 28, 4, 41] iunctam suggeris, post liberos susceptos curatorem patrem tuum datum, quem contendis 5 nec te in potestate habuisse: cum rite contractum matrimonium ex post facto uitari non potuerit, iusta interpretatione metuere non debes, ne liberi quos habetis non ex iusto 1 matrimonio suscepti uideantur. Vt autem omnis scrupulus auferatur, insistere pater tuus debet nec non et uxor tua, ut alius loco eius detur: habebit enim facultatem repetendae rationis negotiorum gestorum ab eo qui fuerit substitutus. 10
- 4 IMP. PHILIPPVS A. HYGIAE. Libertinum, qui filio suo naturali, quem in [B 28, 5, 37] seruitute susceperat, postea manumisso pupillam suam eandemque patroni sui filiam in matrimonio collocauit, ad sententiam amplissimi ordinis, qui huiusmodi nuptiis interdicendum putauit, pertinere dubitari non oportet.
- 5 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. APVLEIO. Curatorem adulto suo filiam [B 28, 4, 42] 15 suam nuptui collocare non posse falso tibi persuasum est. PP. XV K. SEPT. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 6 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. LVCIO. Si patris tui pupillam non- [B 28, 4, 43] dum reddita tutelae ratione uel post redditam nondum exacto quinto et uicesimo nec non etiam utili anno uxorem duxisti, nec matrimonium cum ea habuisse nec filium ex huius- 20 1 modi coniunctione procreasse uideri potes. Sane si hoc pater puellae, cum decederet, postulauit, et nuptiae rite contractae c filius uidetur iure susceptus. PP. ID. MAI. SAE- CVLARE II ET DONATO CONSS. a. 260
- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. PAREGORIO. Si tutor [B 28, 5, 38] uel curator pupillam uel adultam qu ndam suam sibi uel filio suo nullo diuino impetrato 25 beneficio in matrimonio collocauerit, manet infamia contra eum uelut confessum de tutela, quia huiusmodi coniunctione fraudem administrationis tegere laborauit, et dos data per conditionem repeti potest.
- 8 1 IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. ERYTHRIO PP. Si quis tutoris uel curatoris [B 28, 4, 44] nomine usurpato, id est pro tutore seu pro curatore uel negotiorum gestore res pupillae 30 administrauerit eamque sibi filione suo copulauerit, tales nuptias stare et non ad exemplum tutorum infirmari, ne ex huiusmodi subtili uel maligno tractatu matrimonia seu proles ex his progenita uel dos super his data uel promissa aliquam laesionem uel calumniam patian- tur. D. K. IUL. MARCIANO CONS. a. 469

P (6, 2. 5. 6. 8) L (ut P) CMN

¹ iunge 1, 4, 16. 1, 18, 13. 5, 1, 5. 5, 30, 3

1 a. om. PC | burrio] M, burio CN, burrito PL | tutore ... 2 tutoris] filiae suae uel filii (filio M^o) tutore M 2 filio] filiae L^a | s. a. PL | u] ui P, om. L 4 imp. gord.] idem C | rogationi C, rogatio M | matrimo- nio] in m. C 5 coniunctam C | patrem] parens M^a? 7 iusta interpretatione] E, ius- tam interpretationem (interpretationem M^a) CMN: fortasse scr. istam interpretationem 8 suscepti om. M^a | ut om. C | scripu- lus M^a 9 et om. M^a | repende M^a 12 ser- nitutem CN 13 eiusmodi N | nuptias C | intercidendum C, intercedendum M^a 14 per- nere M^a 15 imp. phil. (phil. om. N) a. et phil. c.] N, imp. phil. a. C, idem philippo

consuli M | apulegio C, apulie M 16 nup- tui] N^a, nuptu P^aL^aC, nuptiis P^aL^a?MN^a | s. a. PL | sept. ... 17 cons. om. PL^a 18 imp. ualent. N | galianus M 19 ratione tutelae C | uel] ut C | redditum P^aL | nec] anno nec C 20 habuisse] h. te CM^a 21 potest P^aLN | cederet M^a 22 rite] erant rite N | s. a. L^a | saeculare] secl'. L^a 25 suo] sub C 26 ma- trimonio] E, matrimonium CMN | uelut] N 27 et om. M^a 29 imp. N | anthemius] an- ton. C | erithio PLM, erithyrio N, theo- dorio C 30 seu pro] seu N^a | gestorum PLC 32 infirmari] inf. sancimus CM^aN^a | magno PL^aCM^a 33 progenitae P^a uel P^a | pacia- tur PLN 34 s. a. PL | marc. cons. PL

VII

R SI QVACVMQVE PRAEDITVS POTESTATE VEL AD
EVM PERTINENTES AD SVPPOSITARVM IVRISDICTIONI
SVAE ADSPIRARE TEMPTAVERINT NVPTIAS R

- 1 ¹IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. NEO- Th. 3, 11, 1 B 29, 5, 39 5
TERIO PP. Si quis ordinaria uel qualibet praeditus potestate circa nuptias inuitis ipsis
uel parentibus contrahendas, siue pupillae siue apud patres uirgines siue uiduae erunt,
siue *et* iuris sui. uiduae, denique cuiuscumque sortis, occasione potestatis utatur et mina-
cem fauorem suum inuitis his, quorum utilitas agitur, exhibere aut exhibuisse detegitur,
hunc, licet prohibitas nuptias non peregerit, attamen pro tali conamine multae librarum 10
auri decem obnoxium statuimus et, cum honore abierit, peractam dignitatem usurpare pro-
hibemus, tali scilicet poena, ut, si circa honorem eum, quo male usus est, uindicandum
statutis nostris ² parere noluerit, eam prouinciam, in qua sibi ³ usurpauerit, habitare per
1 iuge biennium non sinatur. Illo uidelicet adiciendo, ut et in potestate adhuc constituto liceat
personae, quam huiusmodi ambitu circumire temptauerit, confestim contestatione proposita 15
cum sua suorumque domo iurisdictionem eius euitare, curaturis hoc uniuscuiusque ciuitatis
2 defensoribus ⁴ et eiusdem iudicis apparitoribus. Et quidem si haec prauitas ordinarii iudicis
erit, uniuersa eius domus ratio atque omnia uel ciuilia uel criminalia negotia, quamdiu
3 idem in administratione fuerit, uicario competant. Sin autem uicarius uel similis potestatis
uim in huiusmodi contrahendo matrimonio molietur, uicissim ordinarius iudex intercessor 20
4 existat. Sin erunt uterque suspecti, ad illustrem praefecturam specialiter talium domorum,
quamdiu idem administrauerit, tuitio pertineat. D. XV K. IVL. THESSALONICAE GRATIANO V
ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 380

VIII

R SI NVPTIAE EX RESCRIPTO PETANTVR R

25

- 1 ¹IMPP. HONORIUS ET THEODOSIVS AA. THEODORO PP. Quidam Th. 3, 10, 1 B 28, 5, 40
uetusti iuris ordine praetermisso obreptione precum nuptias, quas se intellegunt non mereri,
de nobis existimant postulandas, saepe ² habere puellae consensum contingentes. qua-
1 propter tale sponsalium genus praesentis legis definitione prohibemus. Si quis igitur contra
hanc definitionem nuptias precum subreptione meruerit, amissionem bonorum et poenam 30
p (8 R 1) *L* (8 R 1 post 9, 2) *CMN*

¹ uide ad 5, 1, 3 ² statuti nostri sanctioni *Th.* ³ hoc *ins. Th.* ⁴ iudicibus *Th.*
⁵ iungenda uidetur 5, 4, 20 ⁶ saepe] se *Th.*

3 iurisdictionis *C* 4 temptauerit *libri*
5 *impp. CN* | ualentinus *M*, ualer. *C* | et]
6 *M* | theodorus *C* | aa. *C* | theodoro *M*, theo-
doro *C* (ex 8, 1) 8 siue et] *Th. cum BΣ*
(κ.π.), siue *libri* | utantur *C* 9 detegitur *MN*
10 licet ... conamine *om. Th. contra BΣ*
(κ.π.) | perhibitas *C* | peregit *N* 11 aurum *N^a*
13 statutis nostris] τοῖς κατ' ἑμὲν ὁρισθεῖσι *BΣ*
(κ.π.) | parare *N^a* | eam] semper eam *Th.*
contra BΣ (κ.π.) | in qua] in quam *CM^a*,
quam *M^a* | sibi] ἐν ᾗ αὐτὸν καταχρήσατο (i. e.
in qua male uersatus est) *BΣ* (κ.π.), ἐν ᾗ
τοῖς προνομίοις χρήσασθαι ἡβουλήθη *B* 14 *om. N^a* 15 circuire *M^a*, περιδραμεῖν *BΣ* (κ.π.)
16 uitare *N* 17 iuditiis *N^a* | et quidem]
equidem *Th.* | priuatas *C^a* 18 domus eius *M*,

eiusdem eius domus *N^a* 19 idem *om. M^a?* |
fuerint *CM^a?* | competunt *M* | si *Th.* 20 ma-
trim. contrah. *C* 21 sin] si *Th.?*, sin au-
tem *N* 22 idem] ibidem *M^a*, ob id idem *N^a* |
amministrauerit *CM* | tucio *M^a*, titio *C*, tu-
tela *Th.* | s. a. *Th.* | v ... 23 aa.] a. v et
theod. a. 1 *Th.* 25 rubricae] praemittit
subscriptionem 9, 2 26 imp. *N* | theodoro]
eutropio *C* (ex 9, 1) 27 precum nuptias]
precium *M^a* 28 de nobis] precibus *pL* |
existant *M^a*, aestimant *Th.* | puellae habere *N* |
confingentes *CM^a*, figentes *pL^a*, fingentes *L^a*,
confringentes *N^a* 29 diffinitionem *N^a*, dis-
tinctione *pL* | qui *C* 30 pretium *CM^a* |
merit *L^a*

deportationis subitum se esse non ambigat et amisso iure matrimonii, quod prohibita usurpatione meruerit, filios se ex hac coniunctione susceptos iustos non habiturum nec umquam postulatae indulgentiae adnotationisue¹ indulto efficacem se ueniae effectum meruisse: exceptis his, qui parentum sponsionem de nuptiis filiarum impleri desiderant uel sponsalia, hoc est arrarum data nomine, reddi sibi praecepto legum cum statuta² poena³ deposcunt. D. K. FEBR. RAVENNAE HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409

- 2 IMP. ZENO A. BASILIO PP. Nefandissimum scelus fratris sororisue filiae nuptiarum, quod sacratissimis constitutionibus sub grauissimae poenae interminatione damnatum est, iterato praesentis diuinae sanctionis tenore modis omnibus prohibemus. Precandi quoque in posterum super tali coniugio, immo potius contagio, cunctis licentiam denegamus, ut unusquisque cognoscat impetrationem quoque rei, cuius est denegata petitio, nec si per subreptionem post hunc diem obtinuerit, sibimet profuturam.

VIII

R DE SECVNDIS NVPTIIS R .

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. [6, 56, 4 BE uol. 3 p. 321] 15
EVTROPIO PP. Si qua mulier nequaquam luctus⁴ religionem priori uiro nuptiarum festi-
natione praestiterit, ex iure quidem notissimo sit infamis. Praeterea secundo [6, 56, 4]
uiro ultra tertiam partem bonorum in dotem ne det neque ei testamento plus quam tertiam
2 partem relinquat. Omnium praeterea hereditatum legatorum fideicommissorum suprema
uoluntate relictorum, mortis causa donationum sit expers. haec namque ab heredibus uel
coheredibus aut ab intestato succedentibus uindicari iubemus, ne in his, quibus correctio-
3 nem morum induximus, fisci uideamur habere rationem. His etiam amittendis, quae prior
maritus ei suprema reliquerit uoluntate, quamquam haec, quae mulieri a priore uiro relin-
quantur et per immaturum matrimonium uacuata esse coeperunt, primo a decem personis
edicto praetoris enumeratis, id est adscendentibus et descendentibus et ex latere usque ad
4 secundum gradum, scilicet gradibus seruatis, deinde praesumi a fisco iubemus. Eandem
quoque mulierem infamem redditam hereditates ab intestato, uel legitimas uel honorarias,
non ultra tertium gradum sinimus uindicare. PP. XV K. IAN.⁵ GRATIANO V ET THEODOSIO
AA. CONSS. a. 390
- 2 IDEM AAA. EVTROPIO PP. Si qua ex feminis perduto marito intra anni spa- [Th. 3, 9, 1] 30
tium alteri festinauit innubere (paruum enim temporis post decem menses seruandum adi-
cimus, tametsi id ipsum exiguum putemus), probrosis inusta notis honestioris nobilisque
personae et decore et iure priuetur atque omnia, quae de prioris mariti bonis uel iure
sponsalium uel iudicio defuncti coniugis consecuta fuerat, amittat. D. III K. IVN. CON- 34
STANTINOPOLI EVOHERIO ET SYAGRIO CONSS. a. 381

A^u (9, 2) P ([8, 1 p] 9 R 2) L (9 R 2. 8 R 1) CMN

¹ principis ins. Th. ² quadrupli Th. ³ fortasse iungendae sunt 5, 1, 3 et quae ibi lau-
dantur, ut in subscriptione Iul. pro Ian. emendetur ⁴ luctus om. L gem.

1 amissio M^a 2 meruerat C | ex hac coni.
susc. iustos] iuste hac ratione susc. Th. |
ambitum C 3 uel suae pLC | indultae pL
4 exemptis C | sponsione N 5 stata p^a
6 s. a. Th. | honorio] dd. nn. honorio Th.
7 zeno] leo C, cf. 9, 5, 1 | pp. om. C 8 quod]
quo N^a, om. C | sacris N 10 coniugio N |
immo p. contagio om. M^a 11 per om. C
15 impp. C, imp. N | ualerianus C, uale-
rius M | aa. C 16 etropio M | pp. om. C
17 famis M^a 18 ne] nec CN^a 20 uel] uel
a CN 21 coher.] coher. suis C | correctio-
nem C 22 admittendis C, amittentis M^a
23 relinquerit M^a | relinquuntur] M^a, relin-
quantur CM^a?, relinquuntur M^a?N 24 et

om. M | ceperint N | a om. C^aN^a 25 denume-
ratis M | descend. et ascend. (ascend. M^a) M
27 hereditatem C, hereditatis M^a 28 sum-
mus C | s. a. l. gem. 30 idem] imppp.
(impp. L) grat. ual. et theod. P | aa. C |
erinthio M | annis L 31 innubere] PLM^aN
cum libris quibusdam Th., nubere ACM^a,
iam nubere libri boni Th. 32 tamenetsi CM^a |
exguum M^a | probrosis A | iniusta A^aM^a |
honestioris om. C | nobilesque C 33 et] at-
que P^a, om. L^a | et iure] iure N | bonis
bis N^a 34 sponsaliorum Th. | s. a. Th.
APL et p ante 8 R | iun.] nou. p | con-
stant. ... 35 cons. om. A

- 3 IDEN AAA. FLORO PP. Feminae, quae susceptis ex priore matrimonio filiis [Th. 3, 8, 2 ad secundas post tempus luctui statutum¹ transierint nuptias, quidquid ex facultatibus priorum maritorum sponsalium iure, quidquid etiam nuptiarum sollemnitate perceperint, aut quidquid mortis causa donationibus factis aut testamenti iure directo aut fideicommissi uel legati titulo uel cuiuslibet munificae liberalitatis praemio ex bonis, ut dictum est, priorum² 5 maritorum fuerint adsecutae, id totum, ita ut perceperint, integrum ad filios, quos ex praecedente coniugio habuerint, transmittant uel ad quemlibet ex filiis (dummodo ex his tantum, quos tali successione dignissimos iudicamus), in quem contemplatione meritorum liberalitatis suae iudicium mater crediderit dirigendum. Nec quicquam eadem feminae ex isdem facultatibus abalienandi in quamlibet extraneam personam uel successionem ex alterius 10 matrimonii coniunctione susceptam praesumant atque habeant potestatem: possidendi tantum ac fruendi³ in diem uitae, non etiam abalienandi facultate concessa. nam si quid ex isdem rebus⁴ in alium quemlibet fuerit ab ea translaturum, ex maternis redintegrabitur facultati- 15 bus⁵, quo illibata ad hos quos statuimus liberos⁶ bona et incorrupta perueniant. Illud etiam addimus legi, ut, si aliquis ex isdem filiis, quos ex priore matrimonio susceptos 15 esse constabit, forte decesserit, matre iam secundis nuptiis funestata, aliis etiam ex eodem matrimonio progenitis liberis superstitibus, id, quod per eandem successionem ab intestato uel ex testamento suae posteritatis mater uidebitur consecuta, in diem uitae pro sibi debita portione sola tantum possessione delata, omne his qui supererunt ex priore susceptis matrimonio filiis relinquat nec super istiusmodi facultatibus testandi in quamlibet aliam extra- 20 neam personam uel quicquam alienandi habeat potestatem. Quod si nullam ex priore matrimonio habuerit successionem uel natus natue decesserint, omne, quod quoquo modo percepit, pleni proprietate iuris obtineat atque ex his nanciscendi dominii et testandi circa quem uoluerit liberam habeat potestatem. D. XV K. IAN. CONSTANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO 21 CONSS. a. 362
- 4 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. MARINIANO PP. Cum aliis sanctionibus iusserimus materna bona integra ad liberos peruenire, quod tamen mulier mariti largitate perceperit, ex eo tantum liberi coniugio procreati sibi speciale tamquam paternum nouerint uindicandum. Itaque si habens filios in secundas nuptias fortasse transierit, sponsaliciam largitatem, quam uir secundus contulerit in uxorem, tantummodo filii qui ex secundo 30 matrimonio suscepti sunt pro soliditate possideant, nec prosit liberis ex priore susceptis marito, quod mulier in tertia minime uota migrauerit. Quod si posterior uir sine liberis ex eodem matrimonio susceptis decesserit, quidquid ab eo ex sponsalium largitate uxor fuerit consecuta, id sibi iurique suo sciat esse collatum, etiamsi ex priore matrimonio donator
- P (9, 3) L (9, 3) CMN

¹ post t. l. statutum om. Th. ² ut d. e. priorum om. Th. ³ ac fruendi om. Th. ⁴ per fraudem scaeuioris animi ins. Th. ⁵ fuerit a possidente translaturum, maternas redint. compensationibus facultatum Th. ⁶ liberos] heredes Th. ⁷ iunge 5, 1, 4. 5, 18, 11. 5, 19, 1. Th. 3, 5, 12

1 aa. C 2 luctu N^a | transierunt M | nuptias post secundas collocat C 3 sponsaliorum Th., sponsalium N^a | perceperunt C | quidquid aut Th. 4 testamentis C, testament. M^a 7 ad] a M^a 9 nec] neque M^a | eadem feminae P^a, eadem femina M^a 10 abalienandi] Q^a Th., alienandi PLCMN^a, alien.. N^a 11 conjunct. matrim. N | praesumant atque habent L, praesumat atque habeat M^a 12 abalienandi] Q^a Th., alienandi PLC^aMN, alienan..di C^a 14 hos] eos C | quo P 15 addidimus C | aliquid P^a 16 eodem] priore C 17 per] per ex N^a 18 suae] fue M^a | debita sibi N 19 omnem C | suscepti Th. 20 relinquant N | istiusmodi L^a, huiusmodi M | aliam om. P^aLC 21 abalienandi Th., ali..di N^a |

habet L 22 habeat C | natas C | natue] Q^a Th., nataue PLCMN | decesserit CM | omnem C | quoquo] quo M^a | percepit] N Th., perceperit PLCM 23 pleno (plenae P^aL^a, pleni M) proprietatis iure P^aL^aMN^a, inc. N^a | atque] quae P^aL^a? | nanciscendi M^a | dominii] domu. N^a 24 habeat liberam P | s. a. Th. PL^a | xv] xxu P | ian. om. P | antonio] et ant. P 26 marino C, mariano N 27 tamen] tantum C | mariti] ex mariti C 28 percoeperat M | tantum] tamen C | libero C, liberi. M^a | procreatus C | nouerit CM^a?N 29 om. C | forte transierit nuptias M 32 migravit M 33 sponsaliorum N^a | fuerat C 34 id] idque N

- 3 filios reliquisse doceatur. Ad maternas sane ueniens uel ex hoc uel ex quolibet alio titulo facultates omnis posteritas ex quocumque suscepta uiro pro debita sibi portione, ut a
4 matre uel spontanea largitate uel per testamentum eius fuerit collata, possideat. Nos enim hac lege id praecipue custodiendum esse decreuimus, ut ex quocumque coniugio suscepti filii patrum suorum sponsalicias retineant facultates. D. III NON. NOV. RAVENNAE HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS. a. 422
- 5 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. Gene- [Nou. Theod. 14, 1] raliter censemus, quoquo casu constitutiones ante hanc legem mulierem liberis communibus, morte mariti matrimonio dissoluto, quae de bonis mariti ad eam deuoluta sunt seruare sanxerunt, isdem casibus maritum quoque quae de bonis mulieris ad eum deuoluta sunt 10 morte mulieris matrimonio dissoluto communibus liberis seruare, nec interesse, si alter pro marito donationem ante nuptias uel pro muliere dotem crediderit offerendam. Haec obseruari praecipimus, licet res ante nuptias donatae, ut adsolet fieri, in dotem a muliere redigantur. 2
Dominium autem rerum, quae liberis uel huius legis uel praeteritarum constitutionum auctoritate seruantur, ad liberos pertinere decernimus. itaque defuncto eo, qui eas 15 liberis reservabat, extantes ab omni possessore liberi uindicabunt, consumptas ab heredibus eius exigent, qui eas seruare debuerat. Alienandi sane uel obligandi suo nomine eas res, quae liberis seruari praeceptae sunt, eis qui reservaturi sunt adempta licentia est. Negotia 5 uero liberorum patri utiliter administrare concedimus. Diuidendi quoque res inter eos ipsos liberos parentibus pro suo arbitrio uel eligendi quem uoluerint licentiam non negamus. 20
(1) In his autem casibus, in quibus res ut paternas mater liberis communibus seruare praecepta est, hoc est ubi morte mariti matrimonio dissoluto mulier ad alias nuptias uenit, uel ubi ut maternas patrem liberis communibus seruare censuimus, hoc est ubi morte mulieris matrimonio dissoluto uir ad alias nuptias uenit, si hereditatem eius parentis qui prior mortuus est non adierint liberi, licebit eis, tamquam eius tantum res fuerint qui 25 posterior moritur, eas sibi uindicare, scilicet si uel eius qui posterior moritur² hereditatem crediderint adeundam, ne, quod fauore liberorum inductum est, quibusdam casibus ad laesionem eorum uideatur inuentum. Illud etiam humanis sensibus huic legi credidimus inserendum, ut eo quoque casu, quo lucratur uel mulier res, quae ad eam a marito perueniunt, uel maritus eas, quae ex bonis mulieris ad eum transeunt (hoc est ubi primum 30 matrimonium alterius morte dissoluitur nec superstes ad secundas nuptias uenit) si res uel maritus uel uxor (hoc est qui superstes est) non consumpserit uel alienauerit (quod eis ad secundas nuptias non uenientibus quasi rerum dominis concessum esse non dubium est) liberis liceat res a patre profectas ut paternas, a matre ut maternas accipere. D. VII ID. 34
SEPT. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS. a. 439
- 6 ³IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. ERYTHRIO PP. Hac edictali lege in perpetuum ualitura sancimus, si ex priore matrimonio procreatis liberis pater uel mater ad secunda uel
CMN

¹ iunge 6, 61, 3 ² qui posterior moritur om. Nou. ³ iunge 6, 20, 17. 6, 61, 4

1 relinquisse N 2 a om. M^a 4 hac] ha M^a | praecipue] precium M^a 5 facult. retineant C | s. a. Contius 1562 et Paris. 4517, in quo est non nou. Qui aū hon. et th. 7 theodosius] hon. N | et om. M^a? | ualer. C, ualerius M 8 censuimus M^a 10 quae om. M^aN^a 11 si alter ... 12 crediderit post 12 offerendam iterat N^a | seruari M, obseruare N^a 13 a om. M^a 14 uel huius ... auctoritate] Nou., per uis ... auctoritatem E, per huiusmodi ... auctoritatem CMN | praeterarum M^a 17 debuerant CM^aN cum multis libris Nou. | nomine suo N 18 seruare CM^a | praecepta M^a | adexempta M^a 19 rem M uel M^b | eos om. C 20 denegamus CM 21 liberis] l. ut N^a | ser-

uari M^a 22 dissol. matrim. C | uenerit CM 23 ut om. CM^a | censuimus] Q Nou., censem MN. constituimus C 24 uenit] Q Nou., uenerit CMN 25 adierunt C | res tantum C 26 eas ... moritur om. M^a 27 indictum Nou. | quibusdam] quibus M^a 28 etiam] enim C | humanibus C | credimus C 29 lucratur CM^a | a om. C, inc. N^a 30 perueniunt CM, inc. N^a 31 uenit] non uenientibus N^a 33 non] uenerint non M^a 34 a matre ut maternas om. N | s. a. Nou. 35 cons.] uc. cons. Nou. 36 imp. N | anthemio N, antoninus C | erythrio N | haec C | ualiditura M^a 37 liberis procreatis N | uel mater] materue MN

- tertia aut ulterius repetiti matrimonii nota migraverit, non sit ei licitum nouercae seu uirrico testamento uel sine scriptura seu codicillis, hereditatisue iure siue legati uel fideicommissi titulo plus relinquere, nec dotis aut ante nuptias donationis nomine seu mortis causa habita donatione conferre nec inter uiuos conscribendis donationibus (quae etsi constante matrimonio ciuili iure interdictae sint, morte tamen donatoris ex certis causis con- 5
1 firmari solent), quam filio uel filiae, si unus uel una extiterit. Quod si plures liberi fuerint, singulis aequas partes habentibus minime plus, quam ad unumquemque eorum peruenerit, 2
2 ad eorum liceat uirricum nouercamue transferri. Sin uero non aequis portionibus ad eosdem liberos memoratae transierint facultates, tunc quoque non liceat plus eorum nouercae uel uirrico testantem relinquere uel donare seu dotis uel ante nuptias donationis titulo 10
conferre, quam filius uel filia habet, cui minor portio ultima uoluntate derelicta uel data fuerit aut donata, ita tamen, ut quarta pars, quae isdem liberis debetur ex legibus, nullo
3 modo minuatur nisi ex his causis, quae de inofficioso excludunt querellas. Quam obseruationem in personis etiam aui et auiae, proau et proauiae, nepotum uel neptum, item pronepotum uel proneptum, siue in potestate siue emancipati emancipataeue sint, ex paterna 15
uel materna linea uenientibus¹, custodiri censemus. sin uero plus quam statutum est aliquid nouercae uel uirrico relictum uel donatum aut datum fuerit, id, quod plus relictum uel donatum aut datum fuerit, tamquam non scriptum neque derelictum uel donatum aut datum ad liberorum personas deferri et inter eas diuidi iubemus: omni circumscriptione, si qua per interpositam personam uel alio quocumque modo fuerit excogitata, cessante. 20
4 (1) His illud adiungimus, ut mulier in his casibus, in quibus ante nuptias donationes, ceteras etiam res a marito ad se deuolutas secundum priorum legum statuta liberis communibus ut paternas seruare compellitur (hoc est ubi morte mariti matrimonio dissoluto ad alias nuptias uenerit), immobilium rerum et mancipiorum annonarumque ciuiliu usu fructu
5 dumtaxat uitae suae temporibus potiatur, alienatione earum penitus interdicta: Mobilium 25
uero rerum, iustis pretiis aestimatione habita per eos, quos utraque pars elegerit, arbitros iudicatu-
ros interposito sacramento, simili modo usum fructum habeat, si idoneam fideiussionem praebuerit, quod eadem res mobiles uel earum pretium filiis et filiabus ex eodem matrimonio procreatis uel post mortem eorum nepotibus et neptibus ex isdem liberis procreatis, siue omnibus uel uno unaue superstite mori contigerit, secundum legum modum 30
6 restituat: Vel certe si fideiussiones idoneas praestare distulerit aut nequiu-
erit, praedictae res mobiles necdum matri a liberis traditae apud eodem manebunt: solutae uero eidem matri uel ab eadem detentae restituentur liberis, si tamen ab his fideiussio idonea matri fuerit oblata, qua cau-
eri debet, quod eidem superstiti pro usu fructu earundem rerum mobilium uel pretio, quo taxatae sunt, usurarum nomine centesimae partem tertiam annuis 35
quibusque temporibus praestare non differant, ita ut in eadem fideiussione hoc quoque
P (c. 6 usque ad 19 iubemus) L (ut P) CMN

¹ ex pat. uel mat. l. uenientibus collocari debent post 14 proauiae

1 tertia] ad tertia *M* | aut *om. C* 2 uel hereditatis *PL* | siue] seu *C* | uel] siue *N* 3 derelinquere *MN* | nomine] titulo nomine *L*^a 5 sunt *N* 6 una uel unus *MN*^a 7 peruenerit *PL*^a 8 uel nouercam *C* 9 memoratae] memoratis modis *M*^a*N* 10 testanti *C*, testante *N* 11 filia (filiam *M*^a?) uel filius *M* | derelicta *M*^a 12 eisdem *M* 13 de inofficioso] *CM*^a*N*, de inofficiosi *P*^a*M*^a, inofficiosi *P*^a*L* 14 auiae *om. M*^a | et proauiae] et *M*^a, proauis *N* | uel] et *M* | pronepotum (proneptum *C*^a) uel *om. N*^a 15 uel] et *PL* | potestatem *PL* 16 aliquid *om. PL* 17 datum aut donatum *M*, donatum aut donatum *P*^a | id ... 18 fuerit *om. C* 18 donatum aut datum fuerit] *M*, datum fuerit aut donatum *PL*, da-

tum aut donatum fuerit *N* | neque ... 19 datum *om. M*^a | aut datum uel donatum *C* 19 iubemus] iub. et cetera *sine constitutionis omissio PL* | circumscriptione *M* 20 excogitata *M* | censante *M*^a 21 donationem *N* 21 peruenerit *C* | et] e *C* | annonarum *om. M*^a | que] *C*, quoque *MN* | usum fructu dumtaxat *C*^a*N*, usum fructum taxat *C*^a 25 temporibus *om. N*^a 26 uero *om. CM* 28 uel *om. M*^a | pretium earum *N* 29 uel] ut *N*^a 30 siue] *MN*^a, si eam *C*, eam *post* superstite addit *N*^a | unaue] unaue e *N*^a 31 restituentur *N* 33 eadem tente *C*, ea detente *N*^a 34 fuerat *C* 36 quibuscumque *CM* | praestare] temperare *M*^a | ita] ita tamen *C*

caueatur, quod a filiis filiabusque et ex his genitis liberis, si ante eandem matrem omnes
 eos obire contigerit, omnes res praedictae mobiles secundum legum moderationem matri,
 7 ut ad eandem lucrum redeat luctuosum, restituentur. Erit itaque licitum utrilibet parti,
 quae fideiussionem praebuerit, si sibi commodum esse perspexerit, his rebus mobilibus uti
 frui easdemque dare *mutuo uel* obligare uel uendere, ut ex his maxime liberi adquirentes 5
 8 possint materno adfectui sine suo incommodo seruire. Sin autem utraque pars praedictam
 fideiussionem dissimulauerit aut forte offerre nequiverit, eadem res apud mulierem usque
 9 (2) in diem uitae suae manebunt. Omnibus uidelicet isdem maritalibus facultatibus, his etiam,
 quas habet habiturae est, tamquam si iure pignoris uel hypothecae suppositae sint, super
 eadem ante nuptias donatione uel rebus aliis ad eam ex mariti substantia deuolutis ex eo 10
 die, quo eadem res ad eam peruenerint, liberis obligatis, ut, si quis post traditas matri
 uel detentas ab ea res (si ita contigerit) contractum aliquem cum eadem muliere inierit,
 quae se repetitis nuptiis copulauerit, in uindicandis isdem suppositis rebus posterior habeatur,
 liberis, qui ex eodem matrimonio procreati sunt, et nepotibus neptibusque, qui ex his
 10 liberis geniti sunt, sine dubio praeponendis. Sin uero liberorum suorum adfectione seruata 15
 pater matris ad alias nuptias migrare noluerit, neque uir his, quae de bonis uxoris ad
 se transeunt, neque mulier rebus, quae ex substantia mariti ad se peruenerint, pro suo
 arbitrio uti uel eas uendere aut quocumque iure uel modo eas alienare uel pignoris iure
 11 siue hypothecae (si uoluerint) obligare, utpote domini earum, prohibebuntur. Extantes
 autem praedictas res, si non fuerint alienatae siue consumptae uel suppositae, licebit liberis 20
 uindicare etiam non aduentibus hereditatem parentum. D. II¹ K. MART. MARCIANO
 CONS.

a. 472

7 IMP. ZENO A. SEBASTIANO PP. In quibus casibus pater dotem, mater ante nuptias
 donationem uel alias res ad se ex altera parte deuolutas filiis utriusque sexus seruare
 praecepti sunt, si quem ex filiis uel filiabus ante patris uel matris obitum mori contigerit 25
 siue ante secundas nuptias siue postea, filio uel filia uel nepte aut nepote uel pluribus
 patre suo adhuc uiuo uel matre superstite derelictis, portionem, quae defuncto filio uel
 filiae debebatur uel lucrum ex ea non ad fratres uel sorores mortui, sed ad filios eius uel
 filias uel nepotes utriusque sexus aut pronepotes aui uel proauis superstitibus peruenire
 decernimus: eligendi uidelicet quos uoluerint ex liberis superstitibus non adempta licentia. 30
 D. K. MART. ILLO VC. CONS.

a. 478

8 ²IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Si quis prioris matrimonii filiorum ante secundas
 nuptias patris uel matris mortuus fuerit filiis a se uel nepotibus uel pronepotibus relictis,
 partem eius non ad fratres uel, si nullus alius frater uel soror sit, ad patrem uel matrem
 eius peruenire, sed ad filios uel nepotes uel pronepotes eiusdem mortuae personae sanc- 35
 mus, ut, siue unus siue plures sint, eam tantummodo partem uindicare possint, quae mor-
 1 tuo competit. Illud etiam certa sanctione definire censemus, ut, si quis uel si qua ex
 aliquo matrimonio filiis procreatis minime ad secundas uenerit nuptias, ut eo modo liceat
 quidem genitori res ex priore coniugio sibi adquisitas quo modo uoluerit alienare uel ad-
 ministrare, si quae uero earum minime sint alienatae, possint liberi etiam non aducentes 40

P (c. 7) L (c. 7) CMN

¹ V (6, 20, 17. 6, 61, 4)? ² iunge 5, 12, 29

1 caueantur M^a | gentis N^a 2 omnes om. M^a
 3 eandem] eam N 4 si om. M^a | prospexerit
 libri | frui uti N 5 mutuo uel] *edd.*, uel
 mutuo libri 7 fideiussionem CM | ea-
 dem M^a 9 habeat C | iure] uere C | pin-
 goris M^a 10 eandem a. n. donationem CN
 11 eadem M^a | res om. C | peruenerunt C
 12 detenta C | cum] cum alia cum M^a
 13 posteriores habentur N^a 14 his] his-
 dem N 15 proponendis C^a 16 de] ex N
 18 eas alien.] alien. N | pigneris M^a 19 siue]

seu N | uoluerit CM | prohibuntur M^a 20 pre-
 dicto N 21 parencium M^a | s. a. Hal. | mar-
 ciano et zenone cons. (= a. 469) Hal.
 26 secundas M^a | filia] filie N^a 28 debea-
 tur N | uel sor.] et sor. N 29 pronepotis L |
 uel om. C 30 uoluerit M | non om. M^a
 31 s. a. Hal. PL | illo (ello Hal.) uc. cons.
 om. PL 32 iustinus M 34 eius] eius uel C
 35 uel pron.] pron. M^a 37 diffiniri C | qua]
 que M^a? 38 nuptias uenerit C 40 sunt C |
 adentes M^a

- (2) paternam uel maternam hereditatem eas uindicare, certum esse sancimus¹, quod etiam illa de cetero uidebitur earundem fuisse rerum alienatio, quae in testamento genitoris uel specialiter relinquendo uel generaliter heredem instituendo facta sit. Talem uero licentiam filiis, ut etiam non adeuntes paternam uel maternam hereditatem lucra uindicarent, quae parens eorum ex matrimonio, quod secundo toro minime mutauit, sibi acquisita non alienauit, nullo modo eis concedimus, si paternam uel maternam hereditatem ab intestato ex parte (si forte alii etiam ex anteriore matrimonio morienti parenti filii sint) sibi adquisierint. In illo etiam ueterem sanctionem adimplentes praecipimus exemplo matris, [BZ 43, 4, 9] cuius res post secundas nuptias filiis ex priore matrimonio natis suppositae sunt ad conseruanda eis lucra, quae ex priore marito ad eam peruenerunt, patris quoque bona, quae 10 habet habiturusque est, filiis ex priore matrimonio natis post secundas eius nuptias ad ea conseruanda, quae ex eorum matre lucratus est, supposita esse. Illius etiam patris, [BZ] qui in sua potestate talem liberum uel liberos habens maternam eis substantiam uel ex materna linea ad eos deuolutam seruire compellitur, isdem liberis bona supposita esse ad conseruandas easdem maternas res decernimus: ita tamen, ut occasione talium hypothe- 15 carum neque patris neque matris filii ualeant administrationem perscrutari uel aliquam eis mouere super hoc quaestionem, cum perspicui iuris sit, etiamsi alienata sint eorum bona, quae extra memorata lucra uel maternas res sunt, ius hypothecae integrum isdem manere filiis. D. III ID. DEC. DN. IVSTINIANO A. II CONS. a. 528
- 9 IDEM A. MENAE PP. Quoniam praeteritae leges omnia, quae liberis ex priore matri- 20 monio procreatis mulier quidem secundo marito, uir autem uxori secundae dotis uel ante nuptias donationis nomine uel alio quocumque modo dederit uel reliquerit ampliora his, quae uni filio uel filiae ex anteriore matrimonio progenitis danda uel relinquenda sunt, reuocata ad solos filios ex priore matrimonio natos peruenire constituerunt nullaue in hac parte filiorum ex secundo matrimonio natorum mentio facta est, hoc quoque corrigentes 25 omnia quae memorato modo reuocantur non solum ad filios prioris matrimonii, sed etiam ad eos qui ex secundis nuptiis nati fuerint pertinere et in capita inter omnes diuidenda sancimus. Ad haec lucra, quae marito uel uxori ex dote uel ante nuptias donatione occa- sione repudii accedunt, indistincte post secundas eorum nuptias liberis ex priore coniugio procreatis ad similitudinem matrimonii morte dissoluti seruari nec de cetero repudii cau- 30 sam requiri uel aliam in ea re exquisitionem fieri. D. ID.² APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO VC. CONS. a. 529
- 10 IDEM A. DEMOSTHENI PP. Cum apertissime legibus cauetur ingratos liberos a maio- rum suorum hereditate merito esse repellendos, si hoc idem in suis elogiis conscripserint et re uera fuerit reuelatum, reclamare uidetur huiusmodi sanctioni diualis constitutio Leo- 35 nis inclitae recordationis, quam super filiis ex priore matrimonio procreatis conscripsit³.
- 1 Nam cum necessitas est patri uel matri, qui ad secunda uota migrauerunt, tantum prae- stare per quamcumque causam secundo marito uel nouercae, quantum filio uel filiae ex anterioribus nuptiis progenitis qui partem minimam habiturus est reliquerit, maxima ini- 2 quitas ex hac sanctione contra genitores efficiebatur. Liberi etenim scientes, quod omni- 40 modo aliquid sibi a genitoribus suis et nolentibus relinquendum est, et tantum, quantum
- CMN

¹ sancimus *del.* (Mommson) ² aut k. aut VIII id. scr. (*Zeitschrift für Rechtsgeschichte* 11 p. 174. 182) ³ c. 6 h. t.

1 certum *seqq.*] his demum contineri, quae certa definitione sancire Iustinianus censuit (p. 424, 37), inde colligitur, quod quae antecedunt non sunt nisi repetitio c. 6 § 10 3 requendo M^a 7 adquisierunt N 10 eis om. C | marito] matrimonio C | patri M^a 13 talem om. M^aN | eas C 14 comp. isdem lib. bona] C, bona comp. isdem lib. M^a, comp. bona eisdem lib. N^a, comp. isdem (eisdem N) lib. M^aN^a 16 filii ualeant] ualeant ualeant N 17 sit iuris N, iuris bis M^a

18 sint CM 19 s. a. Hal. 20 impr. iustinianus a. demostheni pp. S | matrimonii M^a 21 mulier] liber mulier N^a 25 mentio ante 24 in hac collocat C 27 omnes] eos C | diuidenda] C, diuidendas M^a, diuidi M^aN | 28 uel ux.] ux. M^a 29 recedunt N^a | eorum (eo M^a) nupt.] nupt. eorum N 31 s. a. Hal. 34 esse repell. merito C | conscripserit C 35 constitutioni M 37 secundum uotum C | migrauerint N 39 minimam] mutuum C 40 genitores] ge M^a

secundus maritus uel nouerca acceperit, cum omni licentia et lasciuia suos genitores iniuriis
 3 adficiabant. Quapropter sancimus ingratos re uera liberos neque hoc beneficium, quod
 diualis constitutio Leonis augustae memoriae eis praestitit, in posterum posse sibi uindi-
 4 care, sed quasi ingratos ab omni huiusmodi lucro repelli. Quam observationem in per-
 sonis etiam aui et auiae, proau et proauiae, nepotum uel neptum, item pronepotum et
 proneptum, siue in potestate siue emancipati emancipataeue sint, ex paterna uel materna
 5 linea uenientibus custodiri censemus. Sed quemadmodum genitoribus prouidimus, ita et
 innocuam posteritatem nullis adfici iniuriis patimur, ut non genitores, qui sese secundis
 nuptiis deuouerunt, irrationabile odium ad priores liberos forsitan habentes sine iusta
 6 ratione eos ingratos uocare concedantur. Eos etenim liberos huiusmodi beneficio defrau- 10
 dari uolumus, qui re ipsa ingrati circa suam antiquitatem ab heredibus genitorum liquidis
 et indubitatis probationibus conuicti fuerint ex huiusmodi casibus, qui antea priscis legibus
 enumerati sunt. D. XV K. OCT. CHALCEDONE DECIO VC. CONS. a. 529

11—18

X

15

R SI SECUNDO NUPSERIT MULIER, CUI MARITVS VSVM FRUCTVM RELIQUERIT R

1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. TATIANO PP. Si usum fruc-
 tum maritus rerum suarum decedens uxori reliquerit eaque in secundas nuptias consortium-
 que conuenerit, usum fructum, quem ex priore marito consecuta fuerit, amittat atque eum 20
 1 filiis ex die quo nupserit mature restituat. Quod si liberos ex priore matrimonio adhuc
 imbecillitas habebit infantiae nec muniet tutoris auxilium ac per huiusmodi occasionem
 mater quae relicta fuerant usurpauerit, omnia, cum legitime repetantur, cum competentibus

P (10) L (10) CMN

4 quasi N^a 5 proau et] proau C | uel] et N |
 neptium M^a | pronepotum et proneptium M^a.
 proneptum et pronepotum N 8 genitoris C |
 sese] se M^aN, sed in N collocatur post 9 nuptiis
 9 deuoluerunt CM^aN 12 coniuncti CM^a |
 ante C, antea a N 13 numerati C, eume-
 ratae M^a | s. a. Hal. | decio] et decio Hal.
 14 constitutio greca hoc loco G, post rubr.
 seq. tituli W. in Nouella 2 c. 1. 2 pr. Nou. 22
 c. 45 § 1 Nou. 68 laudatur Iustiniani con-
 stitutio, qua mortuis liberis eorum, qui se-
 cundas nuptias inierint, lucra nuptialia prio-
 ris matrimonii etiam ad extraneos liberorum
 heredes deferuntur, nisi ea ex pacto in casum
 orbitatis facto ad parentem superstitem perti-
 neant. quam constitutionem undecimam huius
 tituli fuisse colligitur ex Theodori Nouella-
 rum breuiario, qui ad Nou. 22 c. 45 laudat
 c. 3. 4. 5. 11 h. l. (Zachariae Anecdota p. 41 —
 BΣ 28, 14 sch. 31), ad Nou. 22 c. 47 § 2
 (= BΣ 28, 14 sch. 35, ubi tamen om. c. 11)
 c. 4. 11 h. l., et ex Epitoma 25, 16 ubi est:
 ὁ δευτερογαμήσιος τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου κέρδη
 τῶν αὐτοῦ παίδων προτελευτησάντων ἔχτω καὶ
 ἐκδικῆτω παρὰ τῶν ἔχοντων. ὡς ν. α. ξδ' (scr. ξη')
 βι. ε' τοῦ κωδ. τι. β' (scr. θ') διατ. ια' (sic liber
 Vindobon. 3 cum Epitoma ad Prochiron mu-
 tata 6, 23, id liber Vaticanus 2075 teste
 Zachariaeo). his autem numeris deceptus
 esse uidetur Augustinus, qui indicem ὁ δευ-
 τερογαμήσιος ex Paratitlis ad Const. huic loco

restituit, cum index ius antiquum contineat
 et ad Nouellae 68 partem eam referendus
 sit, qua lucra nuptialia iam ante c. 11 ad
 parentes delata huius constitutionis auctori-
 tate auferri uetuit: ceterum in Paratitlis
 index non extat, sed Eclogam ad Prochiron
 mutatam 2, 39 (Zachariae Ius Graeco-Rom. 4
 p. 73), qua Augustinus saepius usus est, cum
 suppeditasse probabiliter conicit Zachariae.
 rectius ad c. 11 referas adnotationem eidem
 indici in Epitoma adscriptam (= Epitome
 ad Proch. mut. 6, 24) Σημειῶσαι (σημ. om.
 Ep. ad Proch. mut.) ἐὰν ἐκ τοῦ προτέρου γά-
 μου παῖδες (οὐκ ins. Vindob. 3 Epit. ad Proch.
 mut.) ἐτίγθησαν ἢ τεγθίντες ἐτελεύτησαν, οὐκ
 ὀφείλει κερδᾶναι ἐξ αὐτοῦ τοῦ συνοικισίου τὸ
 δευτερογαμοῦν πρόσωπον, εἰ μὴ μόνον τὸ ἐξ
 ἀπαίδας χάσον. — Plures adhuc huius tituli
 constitutiones desiderari apparet ex BΣ
 28, 14 sch. 13, ubi laudatur c. 14, et ex
 Theodoro ad Nou. 22 c. 32 (= BΣ 28, 14
 sch. 15), ubi citantur c. 13 et 18 16 usu
 fructu (fructum M^a) M 17 reliquit PL
 18 imp. PLCN | ualerius M | aa. C | laciano
 PL, titiano N | usus C 19 suarum om. C
 21 qua C 22 muniet] minuentur C | occa-
 sione N 23 quae] e (uel ae) quae P^a, ea
 quae P^aLN^a | derelicta M^a | fuerint PL, fue-
 rat C | cum om. PLN^a | repetantur N: fuit
 fortasse repetentur

- 2 fructibus ad liquidum deducta ratione restituet. Haec de usu fructu, quem uir extremam constituens uoluntatem de rebus propriis uxori reliquerit. de usu fructu uero rerum ante nuptias donatarum ea seruari quae anteriores constitutiones decreuerunt sancimus. D. ID. MART. ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS. a. 392

XI

5

R DE DOTIS PROMISSIONE VEL NVDA POLLICITATIONE R

- 1 IMP. ALEXANDER A. CLAVDIO. Frustra existimas actionem tibi competere, [B 29, 1, 81] quasi promissa dos tibi nec praestita sit, cum neque species ulla nec quantitas promissa sit, sed hactenus nuptiali instrumento adscriptum, quod ea quae nubebat dotem dare promiserit. PP. K. AVG. POMPEIANO ET PELIGNO CONSS. a. 231
- 2 IMP. GORDIANVS A. HERODOTO. Si pro dote promissa usuras dare socer [B 29, 1, 82] tuns spondit, id quod deberi ostenderis competens iudex solui tibi praecipiet. PP. XII K. SEPT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 3 IDEM A. CLAVDIO. Si, cum ea quae tibi matrimonio copulata est nuberet, [B 29, 1, 83] is cuius meministi dotem tibi non addita quantitate, sed quodcumque arbitratus fuisset pro ea daturum se rite promisit et interpositae stipulationis fidem non exhibet, competentibus actionibus usus ad repromissi emolumentum iure iudiciorum peruenies: uidetur enim boni iuri arbitrium stipulationi insertum esse. PP. K. IAN. SABINO ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. RVFO. Si uoluntate [B 29, 1, 84] dotantis in dotali instrumento plura tibi tradita scripsisti quam suscepisti, intellegis de his quae desunt petendis pactum esse consecutum. S. NON. APRIL. AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. DASVMIANAE. Si pro te pater marito tuo stipulanti pro- [B 29, 1, 85] misit dotem, non tibi, sed marito contra successores soceri competit actio. D. VIII K. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 6 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. HIERIO PP. Ad [Th. 3, 13, 4 B 29, 1, 86] exactionem dotis, quam semel praestari placuit, qualiacumque sufficere uerba censemus, siue scripta fuerint siue non, etiamsi stipulatio² in pollicitatione rerum dotalium minime fuerit subsecuta. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI FELICE ET TAVRO CONSS. a. 428
- 7 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Si pater dotem pro filia simpliciter [B 29, 1, 87] dederit uel pro filio ante nuptias donationem fecerit, habeat autem filius uel in potestate constitutus uel forte emancipatus res maternas uel ex alio modo tales, quae acquisitionem
- P (10. 11 R [4 p] 6) L (10. 11 R 4. 6) CMN

¹ iunge 2, 57, 2. 5, 3, 17. 5, 4, 22. 6, 18, 1. 6, 24, 11. 6, 61, 2 ² etiamsi dictio uel stipulatio (omissis siue scr. f. s. non) Th.

1 fructibus om. M^a | ad] a L^a | liquidum P^a | restituet C, restituet et M | uir] ur P^a | extrema C 3 donacionum PL | s. a. Hal. 6 rubr. om. M^a 7 claudie SMN | existimans C 9 adscriptum] scriptum sit C 10 s. a. Hal. 11 heredito S | socer tuus usuras dare C 12 dissolui M^aN | s. a. Hal. 14 est] sit C 16 promiserit MN | actionibus competentibus N 17 promissi M^a | ad uerba uidetur ... 18 esse adnotat BS (Thalelaeus?) τοῦτο τὸ ῥητὸν νῦν προστίθηται τῇ διατάξει 19 stipulatione M^a | s. a. Hal. 19 imp. N | cc.] c. S, cons. pL | rufo] SN, rufino pLCM: cf. 2, 21, 5. 5, 14, 6 20 dotantis] Theodorus ita interpretatur, quasi scriptum sit donantis et u. 21 non petendis: ἐὰν ἐγγράφως τις donandi animo ὁμολόγησιν τι ἔχειν ἐν προκλήσει οὐ ἔλαβεν, οὐ δύναται τὰ λοιπὰ μεθοδεύειν.

καλῶς δὲ κείται τὸ donandi animo BΣ: βουλευόμενου αὐτοῦ (sc. τοῦ προκείμενου) B | dotalibus instrumentis pL | quam suscepisti om. C 21 pactum petentis p^aL, petendis om. p^a | consecuturum p^aL', concessum p^aL'C, inc. M^a | s. a. Hal. pLN | s. non. april. aa. cons. Hal., d. non. mai. pL, s. u. non. mai. N: fortasse haec const. iungenda est cum 2, 21, 5 (d. v k. Mai.) uel cum 5, 14, 6 (d. v non. Mai.) 22 dasumiano SM, dasimiano C 23 s. a. Hal. 25 theodorus C | ualentino N, ual'er. C, ualerianus M | hiero L, higerio C, gergio M^a 26 quam s. praestari bis L^a | pacuit P^a | qualicumque C | uerba sufficere C 27 etsi p^aL, etiam C^a, et P^a | pollicitatione P 28 fuerint C | s. a. Th. Hal. PL | x om. Hal. PL | constant. om. Hal. | felici et tauro cc. cons. PL 30 uel pro] uel C | habet C

effugiant, quarum usus fructus solus apud patrem remanet, vel quocumque modo poterat quasdam actiones contra patrem habere, dubitabatur apud ueteres, utrumne uideatur pater ex ipso debito dotis uel ante nuptias donationis fecisse promissionem uel dationem, ut sese ab huiusmodi nexu liberet, an debitum quidem remanet in sua natura, liberalitas autem paterna dotem uel ante nuptias donationem dare suggessit. Et in tali dubitatione multa pars legislatorum sese diuisit, alio etiam incremento huiusmodi quaestioni addito, si forte dixerit in instrumento dotali ex rebus paternis et maternis dotem uel ante nuptias donationem dare, utrum pro dimidia parte uidetur datio uel promissio facta esse, an pro rata portione utriusque substantiae. Vtramque igitur dubitationem certo fini tradentes sancimus, si quidem nihil addendum existimauerit, sed simpliciter dotem uel ante nuptias donationem dederit uel promiserit, ex sua liberalitate hoc fecisse intellegi, debito in sua figura remanente. neque enim leges incognitae sunt, quibus cautum est omnimodo patrum esse officium dotes uel ante nuptias donationes pro sua dare prole. Et liberalitas itaque talis maneat uera et inreuocabilis et puro nomine liberalitas, et debitum suam sequatur fortunam. Vbi autem ex rebus tam suis quam maternis uel aliis quae non adquiruntur uel ex suis debitis dixerit fecisse huiusmodi liberalitates, tunc si quidem penitus inopia tentus est, ex illis uideri rebus dotem uel ante nuptias donationem esse datam, quae ad filios uel filias pertinent. Si uero et ipse substantiam idoneam possidet, et in hoc casu de suo patrimonio dotem uel ante nuptias donationem dedisse intellegatur. poterat enim secundum suas uires dotem pro filia uel ante nuptias donationem pro filio dare et consentire filiis suis, quando uoluerint partem uel forte totam suam substantiam quam habent paternae liberalitati pro dote et ante nuptias donatione adgregare, ut re uera appareat, quid ipse uult dare et quid de substantia filiorum proficiascitur, ne, dum effuso sermone sese iacet, in promptum incidat sui periculum. D. K. NOV. POST CONSULATUM LAMPADII ET ORESTIS
VV. CC. a. 531

XII

R DE IVRE DOTIVM R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. NICEPHORO. Eiecta re, quae fuerat in [B 29. 1, 88] dotem data, si pollicitatio uel promissio fuerit interposita, gener contra socerum uel mulierem seu heredes eorum conditione uel ex stipulatione agere potest. Sin autem nulla pollicitatio uel promissio intercesserit, post euictionem eius, si quidem res aestimata fuerit, ex empto competit actio. Sin uero hoc non factum est, si quidem bona fide eadem res in dotem data est, nulla marito competit actio: dolo autem dantis interposito de dolo actio aduersus eum locum habebit, nisi a muliere dolus interpositus sit: tunc enim, ne famosa actio aduersus eam detur, in factum actio competit. PP. K. AVG. MUCIANO ET FABIANO CONSS. a. 201
- 2 IMP. ANTONINVS A. ALCIBIADI. Si stipulatio de restituenda portione dotis [B 29. 1, 89] datae subiecta est condicioque eius extitit, habet ex ea actionem, in cuius personam utiliter concepta commissaque est. Secundum quod si Polla soror tua de restituenda sibi P (12 R) L (12 R) CMN

3 uel dationem] *N*^s, uel donationem *CN*^c, uel donacione *M*^s?, uel daciones *M*^s, *om.* *N*^s | sese] se *M*^s 4 quidem] quod *M*^s 5 paternam *C* | multas *M*^s 6 questione *M* 7 in *om.* *CN* | et maternis] uel mat. *C.* *om.* *M*^s 8 datio] donatio *CM*^s 9 dubietatem *M*^s 12 est *om.* *C* 13 donacionis *M*^s 17 rebus uideri *M* | uel filias] uel ad filias *M* 18 sin *C* 19 dotem] prootem *C*^s? 20 pro *om.* *M*^s 21 partem] patere *M*^s? | suam *om.* *C* | habeant *C* 22 donatione ante nuptias *N* | quod *C* 23 quod *CN*^s | de] de sua *M* 24 sui incidat *C*, in-

dicat su *M*^s | s. a. *Hal.* | post ... 25 cc.] lampadio et oresta cons. *Hal.* 28 uenero *N* | nicephoro *M* 30 conditionem *C*^s | ex] *W.* *om.* *CMN* | stipulationem *C*^s 31 fuerint *C* 32 factum *om.* *N* 33 dote *M* | de *om.* *M*^s 35 s. a. *Hal.* *M* | pp.] *M*, pp. dat. *Hal.* | aug. m. et] mut.... *M* 37 antonius *M* | alcibiadidi *S* | stipulatio] *MN*^s cum *BΣ* (κ.π.), stip. utilis *CN*^s 38 datae] a te *C*^s | ex ea *om.* *C*: ἔξου κατ' αὐτῆς ἀγωγῆν *BΣ* (κ.π.) | persona *N* 39 polla] p.... *M*^s, pona *N*^s uel *N*^s, bona *C*

parte dotis habet actionem eo, quod mater uestra donandi animo passa est partem dimidiam dotis post obitum matris filiam stipulari, metuere non debet doli exceptionem, quod matri suae quae pactum interposuit heres ex minore quam dimidia portione extitit, nisi liquido probatum fuerit matrem eius mutasse dotis pacti voluntatem contentamque esse noluisse filiam suam pro portione hereditatis praelegationibus maritumque suum exactione liberari noluisse. PP. D. III K. AVG. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213

3 IMP. ALEXANDER A. EVPHEMO. Etsi dotis exactio defuncta in matrimonio [B 29, 1, 90] filia potuisset ad patrem pertinere, dotalibus tamen seruis maritus testamento directam et fideicommissariam libertatem iure dedit et praestita reuocari non debuit, cum et inter uiuos manumittendi mancipia dotalia constante matrimonio liberam maritus habet facultatem. 10 PP. VI ID. DEC. ANTONINO ET ALEXANDRO CONSS. a. 222

4 IDEM A. VALENTI. Nulla lege prohibitum est uniuersa bona in dotem [B 29, 1, 91] marito feminam dare. PP. IIII ID. IVL. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223

5 IDEM A. STATIAE. Quotiens res aestimatae in dotem dantur, maritus domi- [B 29, 1, 92] nium consecutus summae uelut pretii debitor efficitur. si itaque non conuenit, ut soluto 15 matrimonio res restituerentur et iure aestimatae sunt, retinebit eas, si pecuniam tibi offerat. D. III ID. APRIL. ALEXANDRO A. II ET MARCELLO CONSS. a. 226

6 IDEM¹ A. SVLPICIO. Auia tua eorum, quae pro filia tua in dotem dedit, [B 29, 1, 93] etsi uerborum obligatio non intercessit, actionem ex fide conuentionis ad te, si heres extitisti, transmittere potuit. nec enim eadem causa est patris et matris paciscentium, quippe 20 matris pactum actionem praescriptis uerbis constituit, patris dotis actionem profecticiae nomine competentem conuentione simplici minime creditur innouare. D. III ID. FEBR. MAXIMINO A. ET AFRICANO CONSS. a. 236

7 IMP. GORDIANVS A. MARCO. Cum a socero tuo pro uxore dos tibi daretur, [B 29, 1, 94] si ea in stipulationem deducta non est sub tempore dationis, sed postea, socer tuus tecum 25 paciscendo, si id non ex uoluntate filiae suae fecit, condicionem eius laedere non potuit. quandoque enim sola de dote experiens id pactum non debere ad sui dispendium operari de iure defenditur. PP. D. K. OCTOBRIBUS PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238

8 IDEM A. AGRIPPINAE. Etiam si non dotem reddi sibi mater, sed ea, quae in [B 29, 1, 95] dotem data sunt, ut eam sequerentur uel ad se pertineant in matrimonio defuncta filia, 30 stipulata sit, durante matrimonio filia decedente actionem ex stipulatu uideri quaesitam aequissimum esse iudicamus. cui consequens est, ut etiam id, quod additamenti causa in dotem datum est, eadem actione repetatur. PP. K. FEBR. SABINO ET VENUSTO CONSS. a. 240

9 IMP. DECIVS A. ET DECIVS C. VERBICANAE. Dotis tuae potio rem causam [B 29, 1, 96] magis esse conuenit quam rei publicae, cui postea idem maritus obnoxius factus est. PP. VI 35 ID. IVN. DECIO A. ET GRATO CONSS. a. 250

10 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. INGENVO. Cum dotem te aesti- [B 29, 1, 97] matam accepisse profitearis, apparet iure communi per pactum quod doti insertum est P (12, 4. 5) L (12, 4. 5) CMN

¹ scribi debuit Imp. Maximinus

1 partem C^o 2 stipulari filiam N 3 matris C^o uel C^oN 4 aliquando N° 5 praelegacionibus M^o 6 s. a. Hal. | d.] dat. Hal. 7 euphemo] S, euphremo C, eufimo M, euphremodotis N 8 dotalibus] et d. C 9 fideicommissam CMN^o | libertate C | reuocare C 10 mancipii dotalia N, mancipii dotalis C: ad haec uerba uidetur pertinere quod adnotat Thallaeus: τὸ παλαιὸν δotalίους (δotalίων Flor.) εἶχε, unde tamen, quid antiquitus scriptum fuerit, haud adsequaris | habeat M 11 s. a. Hal. 12 idem] imp. alex. PL¹ ualentiniano C | bona] bona maritum L^o | dote C

13 maritum L | s. a. Hal. PL | III] III L 14 statutae PL | dote PL 17 s. a. Hal. 19 si heres extitisti ad te N 20 eadem enim C^o, enim eandem N° 22 conuentioni C | s. a. Hal. 24 marcus M^o | dotis C 25 eam C^o | deductam C, ducta N | donationis M^o 27 de om. M^o 28 s. a. Hal. | d.] dat. Hal. 29 grippinae S 30 dote CN | sequeretur M^o 31 durante] dum ante C | decidentem C, decente M^o | ex stipulatio C 33 s. a. Hal. 34 c.] cc. N 35 postea om. M^o | s. a. Hal. 37 te dotem N 38 iure] in re C

formato contractu ex empto actionem esse. quis enim dubitet aestimationem a te mulieri deberi, cum periculo tuo res deteriores fiant uel augmenta lucro tuo recipiantur? PP. XII K. MAI. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS.

- 11 IDEM AA. ET CC. SEVERAE. De his, quae in dotem data ac directa com- [B 29, 1, 98]
memoras, mariti tui esse actionem nulla est dubitatio. D. X K. MAI. HERACLIAE AA. 5
CONSS. a. 293
- 12 IDEM AA. ET CC. RVFINAE. Ex pecunia dotali fundus a marito tuo com- [B 29, 1, 99]
paratus non tibi quaeritur, cum neque maritus uxori actionem empti possit adquirere ac
dotis tantum actio tibi competat. unde aditus praeses provinciae, si non te transegis-
se repperit, sed ex maiore dote partem consecutam, residuum restitui providebit. D. VIII 10
K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. CATVLAE. Si a matre uestra superstita aliquid ad uos [B 29, 1, 100]
pertinens in dotem scienti uitrigo uestro datum est, intellegis nullam firmitatem iuris dation-
nem habere, si neque pollicitatio neque stipulatio intercessit. D. PRID. K. MAI. HERA- 14
CLIAE AA. CONSS. a. 293
- 14 IDEM AA. ET CC. BASILISSAE. Mater pro filia dotem dare non cogitur [B 29, 1, 101]
nisi ex magna et probabili uel lege specialiter expressa causa: pater autem de bonis uxoris
suae inuitae nullam dandi habet facultatem. S. D. III NON. NOV.¹ PHILIPPOLI AA. CONSS. a. 293
- 15 IDEM AA. ET CC. VLPIANAE. Cum citra fidem etiam instrumentorum datam [B 29, 1, 102]
dotem aliunde probanti post diuortium quondam uxoris secundum bonam fidem restitui 20
debere constet, amissis etiam instrumentis sine dubio cetera probationum indicia iure pro-
dita non habentur irrita. D. VIII K. AVG.² SIRMII AA. CONSS. a. 293
- 16 IDEM AA. ET CC. AEMILIANO. Ante diuisionem soror tua intestato patri [B 29, 1, 103]
etiam ipsa succedens pro indiuiso portionem fundi communis in dotem dare non prohibe- 24
batur. D. NON. IUL.³ SIRMII CC. CONSS. a. 294
- 17 IDEM AA. ET CC. SABINIANO. Res, quarum usu fructu sibi deducto [B 29, 1, 104]
socrus in dotem dedit, uenundando auferre tibi nihil potest. D. NONIS IUL.⁴ SIRMII CC. CONSS. a. 294
- 18 IDEM AA. ET CC. MENESTRATO. Si socrus tua fundum deducto usu fructu [B 29, 1, 105]
uxori tuae donauit tibiue in dotem uxor quidem proprietatem, socrus autem usum fructum 30
dedit, uxore tua rebus humanis in matrimonio exempta fundum apud te remansisse secun-
dum placiti inter uos fidem non ambigitur. nam si acceptura certum quid annuum filiae
P (12, 13, 14, 16, 18) L (ut P) CMN

¹ Iul. (Mommson, Zeitsfolge p. 380)? ² uel Ian. (Mommson l. c.) uel Oct. uel Nou. uel Dec. scr. ³ Ian. (Mommson l. c.) ⁴ iunge 3, 28, 20 ⁵ Ian. (Mommson l. c. et 3, 28, 20)?

1 dubitat MN 2 s. a. Hal. 4 aa.] a. C | seuerio N | datam C | directa M^aN^a 5 s. a. Hal. 7 aa. et cc.] a. C, aug. N | rophino M, raphino N | tuo om. BΣ (κ.π.) 8 actionem M^a 10 dote partem] BΣ (κ.π.): ἐκ μέρους προικὸς μέρος, dotem partem C, dotem parte MN | consecuta C | restitui] rest. tibi BΣ (κ.π.): ἀποκαταστήναι σοι προνοήσαι | s. a. Hal. 12 idem] imp. dioc. et max. PL, om. S | aa.] a. C | et cc. om. PL | tatulie M 13 dote legit BΣ (κ.π.) ἐν προικὶ ... ἐδόθη | iuris dationem habere] BΣ (κ.π.): ἰσχύιν νομίμου τὴν δόσιν ἔχειν, iuris hab. PL^a, iuris hab. donationem L^b, donationem iuris hab. CMN 14 pollicitatio] obligacio PL, ἐπαγγελία BΣ (κ.π.) | s. a. Hal. PL | d. prid.] sd. ii P, sd. L | heracliae] herl' PL 16 aa.] a. C, om. S | mater ... non cogitur ... 17 pater autem ... 18 nullam] CMN cum B, neque mater ...

cogitur ... neque pater ... ullam PL^a, neque mater ... cogitur ... pater autem ... nullam L^b 17 magis P^a [et] uel M | uel lege] uel legis CN, et legis PL^a, et lege L^bM^b, et legi M^a: ἡ νόμος ἰδίως εἰρημένης B 18 habet P | s. a. Hal. PLN | a. d. III (iii L) non.] PL, d. non. Hal., iii N | nou.] mai. nou. L^a | phill. p. p. P, phill. p. L, philippi N | aa. cons. om. N 19 aa.] a. C, aug. N | ulpianae] SM, ulpiano CN 20 probandi C | uxori C 22 s. a. Hal. 23 aa.] a. C | aemiliano] SM, aemilio PLCN 24 fundi di P^a | prohibetur MN 25 s. a. Hal. 26 aa.] a. C | sabiniano] S cum 3, 28, 20, sabino CMN | usum fructum C 27 auferri C | s. a. Hal. 29 et cc. om. M | ministrato N 31 uxor C | in om. P^a | remansisse P^a 32 quid annuum] qui dampnum C^a

suae usum fructum locavit, mortua conductrice usus fructus extinguī minime potuit. D. XIII K. IAN.¹ SIRMI CC. CONSS.

a. 294

- 19 IDEM AA. ET CC. ACHILLI. Cum patrem pro filia dotem tibi dantem, si [B 29, 1, 106] post suam mortem in matrimonio constituta rebus humanis eadem eximatur, partem dimidiam dotis Ammiae reddi pactum proponas, post uero testamento facto cum aliis etiam 5 Ammiam heredem scripsisse nec Ammiam quicquam ex stipulatu petere uelle sanxisse, si quidem hanc sibi reddi secundum fidem pacti stipulatam Ammiam non probetur, ex alieno 1 pacto nec prorsus ei ulla competit actio. Si uero ex uerborum conceptione sibi quaesivit obligationem ac tibi testatorem prospexisse probetur, contra eam ex stipulatu post euentum condicionis petentem, quatenus accepit ex defuncti uoluntate quae fuit stipulata, 10 exceptione (salua Falcidia) uti potes. D. XIII K. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 20 IDEM AA. ET CC. TIBERIO. Pro oneribus matrimonii mariti lucro fructus [B 29, 1, 107] dotis totius esse, quos ipse cepit, uel, si uxori capere donationis causa permisit, eum in quantum locupletior facta est posse agere manifestissimi iuris est. D. V K. MAI. SIRMI 14 CC. CONSS. a. 294
- 21 IDEM AA. ET CC. AD GEMINVM. Si inter uirum et uxorem pactum sit [B 29, 1, 108] interpositum, ut, si matrimonium intra quinquennii forte tempora quoquo modo esset dissolutum, species aestimatae doti datae pretiis quibus aestimatae sunt redderentur, manifestum est non pretia specierum dari, sed ipsas species debere restitui, cum in placito specierum reddendarum idcirco pretiorum nomen uideatur adnexum, ne, si species aliqua 20 deminuta fuisset aut perditā, alio pretio quam quo taxata fuerat posceretur. D. NON. AVG. AGRIPPINAE CC. CONSS. a. 294
- 22 IDEM AA. ET CC. POLYBIANAE. Rem, quam pater in dotem genero pro [B 29, 1, 109] filia dedit nec recepit, alienare non potest. D. V K. OCT. ISDEM CC. CONSS. a. 294
- 23 IDEM AA. ET CC. DIOGENI. Si praedium uxor tua dotale uenundedit, [B 29, 1, 110] 25 sponte nec ne contractum habuerit, nihil interest, cum rei tibi quaesitae dominium auferre nolenti minime potuerit. D. V K. OCT. VIMINACI CC. CONSS. a. 294
- 24 IDEM AA. ET CC. AVRELIO ET LYSIMACHO. Si dotem marito libertae [B 29, 1, 111] uestrae dedistis nec eam reddi soluto matrimonio uobis in continenti pacto uel stipulatione prospexistis, hanc culpa uxoris dissoluto matrimonio penes maritum remansisse constitit, 30 licet eam ingratam circa uos fuisse ostenderitis. D. VI K. NOV. ANTIOCHIAE CC. CONSS. a. 294
- 25 IDEM AA. ET CC. EVTYCHIANO. Si mulier dotem a uiro dari stipuletur, [B 29, 1, 112] ut de ea testari possit, cum ordinationis testamenti cogitatio mortis² antecedens tempus significat nec condicionem, sed causam continet, intestata quoque muliere defuncta stipula- 34 tionem committi proficiet. D. III ID. NOV. ANTIOCHIAE CC. CONSS. a. 294
- 26 IDEM AA. ET CC. DEMOSTHENI. Si genero dotem dando pro filia pater [B 29, 1, 113] communis eam reddi tibi extraneo constituto stipulatus est, nec sibi cessante uoluntate nec tibi prohibente iure quaerere potuit actionem. D. VI K. IAN. IPSIS CC. CONSS. a. 294
- 27 IDEM AA. ET CC. POMPEIANO. Licet dos iure penes maritam remanserit, [B 29, 1, 114] 40 pro rebus tamen hereditariis successores, non maritus quondam, sollemnibus pensitationibus parere debent. S. VI K. IAN. SIRMI CC. CONSS. a. 294

P (12, 20, 22, 23, 27) L (ut P) CMN

¹ Febr. (Mommson l. c.)? ² morti?

1 s. a. Hal. PL | d. XIII] s. d. XIII PL
4 constitutam C 5 anniae M | etiam om. N
6 anniam M 7 prohibetur M^a 10 com-
petentem C 11 exceptone C^a | potest C^a |
s. a. Hal. 12 aa.] a. C | querio M 13 to-
tius] totis P^a | ipse] ip M^a | cepit N
14 s. a. Hal. PL | d.] sd. PL 16 aa.] ac. M |
ceminum N 18 dotis CM^a? N 21 quo] quod
UN | s. a. Hal. 23 polubianae P, polulubia-
nae L, libiane M 24 recipit PL^a | s. a. Hal.
PL | d.] su. P, s. L | oct.] P, mai. s. oct. L,

dec. Hal. | isdem om. PL 25 et om. P |
diogenio CN | dotalem C 26 contractum]
contractum ratum M^a 27 s. a. Hal. PL |
d.] sd. PL | minaci P 28 aa.] a. C | et
om. P | et lys.] elys. S 29 dedistis uestre N |
stipulationem C 30 culpam C^a 31 osten-
deretis M^a | s. a. Hal. 33 ordinationi C
35 s. a. Hal. 39 s. a. Hal. | cons.] et
cons. Hal. 40 hereditarius P^a | pensita-
tionibus om. N^a 41 debentur C^a | s. a.
Hal. PL | s.] sd. PL | VI om. L

- 28 ¹IMP. ZENO A. AELIANO PP. Mulier in minore aetate constituta dotem [B 29, 1, 115
marito consentiente generali uel speciali curatore recte dare et exigi potest, licet ipse
tempore creationis fideiussorem in minorem quam dos est quantitatem dicitur praestitisse.
1 Hoc idem obseruatur et si minor ante nuptias donationem consentiente, ut dictum est, 4
curatore fecerit. D. K. IAN. BASILIO² CONS. a. 480
- 29 ³IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Vbi adhuc matrimonio constituto mari- [B 29, 1, 116
tus ad inopiam sit deductus et mulier sibi prospicere uelit resque sibi suppositas pro
dote et ante nuptias donatione rebusque extra dotem constitutis tenere, non tantum mariti
res ei tenenti et super his ad iudicium uocatae exceptionis praesidium ad expellendum ab
hypotheca creditorem secundum praestamus, sed etiam si ipsa contra detentatores rerum 10
ad maritum suum pertinentium super isdem hypothecis aliquam actionem secundum legum
distinctionem moueat, non obesse ei matrimonium adhuc constitutum sancimus, sed ita eam
posse easdem res uindicare uel a creditoribus posterioribus uel ab aliis, qui non potiora
iura legibus habere noscuntur, ut potuisset, si matrimonium eo modo esset dissolutum, quo
dotis et ante nuptias donationis exactio ei competere poterat: ita tamen, ut eadem mulier 15
nullam habeat licentiam eas res alienandi uiuente marito et matrimonio inter eos consti-
tuto, sed fructibus earum ad sustentationem tam sui quam mariti filiorumque, si quos
1 habeant, abutatur. Creditoribus scilicet mariti contra eum eiusque res, si quas postea
forte adquisierit, integra sua iura habentibus: ipsis etiam marito et uxore post matrimonii
dissolutionem super dote et ante nuptias donatione pro dotalium instrumentorum tenore 20
integrali suo iure potituris. D. III ID. DEC. DN. IVSTINIANO A. II CONS. a. 528
- 30 IDEM A. DEMOSTHENI PP. In rebus dotalibus siue mobilibus siue immo- [B 29, 1, 117
bilibus seu se mouentibus, si tamen extant, siue aestimatae siue inaeestimatae sint, mulierem
in his uindicandis omnem habere post dissolutum matrimonium praerogatiuam et neminem
creditorum mariti, qui anteriores sunt, sibi potioram causam in his per hypothecam uindi- 25
care, cum eadem res et ab initio uxoris fuerant et naturaliter in eius permanserunt dominio.
non enim quod legum subtilitate transitus earum in mariti patrimonium uidetur fieri, ideo
1 rei ueritas deleta uel confusa est. Volumus itaque eam in rem actionem quasi in huius-
modi rebus propriis habere et hypothecariam omnibus anteriorem possidere, ut, siue ex
naturali iure eiusdem mulieris res esse intellegantur uel secundum legum subtilitatem ad 30
mariti substantiam peruenisse, per utramque uiam siue in rem siue hypothecariam ei ple-
2 nissime consulatur. Omnis autem temporalis exceptio, siue per usucapionem inducta siue
per decem siue per uiginti annorum curricula seu per triginta uel quadraginta annorum
metas siue ex alio quocumque tempore maiore uel minore introducta, ea mulieribus ex eo
opponatur, ex quo possint actiones mouere, id est opulentis quidem maritis constitutis 35
post dissolutum matrimonium, minus autem idoneis ex quo hoc eis infortunium illatum
esse claruerit, cum constante etiam matrimonio posse mulieres contra maritorum parum
idoneorum bona hypothecas suas exercere iam nostra lege⁴ humanitatis intuitu definitum
P (12, 28) L (12, 28) CMN

¹ iunge 2, 21, 9. 5, 75, 6 ² uc. ins. 5, 75, 6 ³ iunge 5, 9, 8 ⁴ c. 29 h. t.

1 emiliano S | minori N 2 dari PL' | ex-
igere PLM^aM^c | tempore creationis ipse N
3 minore quam (quan PL^a) dos est quan-
titate (—tem L) PLM 4 obseruantur M^a
5 curare P^a, curatorem C | s. a. Hal. | d.] d. v
5, 75, 6 | cons.] 2, 21, 9, uc. cons. 5, 75, 6,
II et armatio coss. Hal. 6 imp.] ipp. N |
iustinus M 7 prosp. u. r. sibi om. N^a 8 re-
busque] ex rebus quas C^a, rebus C^a 10 se-
cundum om. M^a 11 aliquam om. BΣ (κ.π.)
15 exactio ei] M cum BΣ (κ.π.), exactio ei
et C, ei exaccio N 18 habeat M: καὶ τοὺς
χορνοὺς αὐτῶν, εἰ ἔχουσιν, καὶ δας B 19 uxori C^a
20 dotem et a. n. donationem CN 21 s. a.

Hal. 22 idem] impr. iustinianus S 23 se] M^a,
sese CN, om. M^a 24 omne C 25 sibi pot.]
C cum BΣ (κ.π.), posse sibi pot. M, sibi pot.
posse N 26 eadem C | fuerunt M 27 uidea-
tur CN | ideoque C contra BΣ (κ.π.) 28 de-
lata C, ἐξηλαπται BΣ (κ.π.) 29 inpotheca-
riam N^a 30 eiusdem om. BΣ (κ.π.) | in-
tellegatur C contra BΣ (κ.π.) 31 hypoth.]
in hyp. C 33 curricula ... annorum om. M^a,
deficit M^a 34 uel minore om. N | introduc-
tam C, sit introducta M^a | ea] eam C 35 pos-
sunt M | est om. M^a 36 eis hoc M: ἔξ οὗ
αὐτῇ (αὐτῇ?) ἐκείνῃ, ἡ ἀτυχία BΣ (κ.π.) 37 mu-
lieris C 38 suas om. M^a

est: ficti diuortii falsa simulatione in huiusmodi causa, quam nostra lex amplexa est, stirpitus eruenda. RECITATA SEPTIMO IN NOVO CONSISTORIO PALATHI IVSTINIANI. D. III K. NOV. DECIO VC. CONS.

a. 529

- 31 IDEM A. IVLIANO PP. Cum quidam dotes pro mulieribus dabant siue B 29, 1. 118 matres siue alii cognati uel extranei, recte quidem eas mariti sine monumentorum obserua-
tione suscipiebant: cum autem mulier redhibitionem casus stipulabatur et huiusmodi fortuitus casus euenisset, ipsa mulier utpote a se non facta donatione propter hoc, quod monumenta deerant, necessitatem habebat actiones huiusmodi casus ad eum qui dotem dedit per cessionem transferre uel ipsas res reddere: et ita inueniebatur forsitan post pro-
1 lixa matrimonii annorum curricula et liberos forte editos infelix mulier indotata. Sancimus itaque, in huiusmodi omnibus casibus nullis monumentis rem indigere, sed in omni persona ratas esse huiusmodi donationes et mulierem dotem suam ipsam habere, cum fortuitus casus hoc lucrum ei addiderit, et firmiter hoc apud eam permanere, nisi ipse, qui ab initio dotem dederit¹, sibi dari huiusmodi casum stipulatus est: tunc etenim, cum neque ab initio suspicio aliqua liberorum concurrit, sed sibi omnem rem ille qui dotem dedit
2 pepigerit, huiusmodi tractatus habere locum non potest. Atqui in aliis omnibus casibus, in quibus ipse non stipulatus est, tristitiae suae mulier hoc proprium habeat solacium per
3 (1) actionem dotis. Similique modo si quis extraneorum (id est qui eum pro quo dat non in potestate habeat) pro alio ante nuptias donationem nupturae dedit mulieri et necessaria monumenta adhibuerit, cum excedat summam legitimam donatio, uel non minor mater
4 et in praefato casu simile anteriori uitium oriatur. Sin autem minor quantitas sit uel ita
5 (2) Praeterea sancimus, si quis in dotem uel praedia uel certum redditum uel aedes uel panes ciuiles sponndit uel promisit, si ex tempore matrimonii biennium transactum sit, ilico redditum uel pensionum nec non panis ciuilis quaestum eum praestare, etiamsi non fuerint
6 adhuc res principales traditae: et si tota dos in auro sit, itidem post biennium usuras usque ad tertiam partem centesimae praestari. Sin autem aliae res praeter immobiles uel aurum fuerint in dote, siue in argento siue in muliebribus ornamentis siue in ueste siue in aliis quibuscumque, si quidem aestimatae fuerint, simili modo post biennium et earum usuras ex tertia parte currere: aestimatione earum, quia et hoc apertius declarare oportet,
7 ea intellegenda, quae pro singulis speciebus facta est uel pro unoquoque genere dotalium specierum, id est pro argento uel pro ornamentis uel pro ueste aliisque speciebus, et non esse expectandam post singulas aestimationes unam coadunationem totius calculi, quod

CMN

¹ dotem dederit, ab initio?

1 est] est et CN | simulatione] E, dissimulatione CMN | in om. N 2 s. a. Hal. N | septies Hal. | d. ... 3 cons. om. N 4 idem] im. iust. S 7 utpote a] ut postea C 8 actionis C 9 forsitan om. N | post om. C 13 addiderit (addidit N) et firmiter] addi uel addi. M^a | haec M | apud] C, ad N, om. M | eam] eadem N 14 dotem ... 15 initio om. M^a | dedit N | casus N 15 liberorum uel liberorum M^a 16 atqui] M^aN, atquin M^a?, aut qui C | omnibus aliis C | casibus om. N 17 est stipulatus C | habet C 18 eum qui C | in potestate non C 20 legitimam summam N | non om. CM^a | minori N^a 22 habeat C 23 hoc cedat] ac-

cedat N | lucrum om. M^a | que om. C 24 hic ... casum] N, hoc ... casu CM 25 praefata C | quantitatis N^a 27 donatur M^a | eam N 28 dote N | uel] uel in M^a | praedium C, πρῆματα BΣ (κ.π.) | certe C^a 29 spondidit N 33 aurum] in auro M^a | fuerit N | dote] dotem MN, dotem datae C: εἰς τὴν ἐν κροῦν BΣ (κ.π.) | mulieribus CM^a 34 aestimatae ... 35 currere om. M^a 35 parte] CN BΣ (κ.π.), parte centesimae M | exstimationem C | quia om. C 36 eam intellegendam C 37 pro orn. uel pro (pro om. M) | CM cum BΣ (κ.π.), orn. uel N 38 esse] est C | expectandum M, spectandum N, ἀναμίσγειν BΣ (κ.π.)

7 satis scrupulosum et per nimiam subtilitatem perniciosum est. Sin autem minime res
mobiles fuerint aestimatae, ea post biennium observari, quae leges post litem contestatam
8 pro omnibus huiusmodi rebus definiunt. Sin uero res permixtae fuerint et partim in auro
partim in aliis rebus mobilibus uel immobilibus, pro iam facta diuisione omnia procedere.
licentia minime deneganda marito quando uoluerit dotem petere, ne is qui debet putet sibi
9 licentiam esse redditus uel pensiones uel usuras uel alias accessiones soluendi dotis solutio-
nem protelare: sed siue ante biennium siue postea uoluerit dotem pars mariti petere,
queat et secundum leges eam exigere. D. XII¹ K. APRIL. LAMPADIO ET ORESTE VV. CU.
CONSS.

a. 530

XIII

10

R DE REI VXORIAE ACTIONE IN EX STIPVLATV
ACTIONEM TRANSFVSA ET DE NATVRA DOTIBVS
PRAESTITA R

1 ²IMP. IUSTINIANVS A. AD POPVLVM VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE ET [B 29, 1, 119
VNIVERSOS PROVINCIALES. Rem in praesenti non minimam adgredimur, sed in omni paene 15
corpore iuris effusam, tam super rei uxoriae actione quam ex stipulatu, earum communio-
nes et differentias resecantes et in unum tramitem ex stipulatu actionis totum rei uxoriae
1 ius, quod dignum esse ualere censemus, concludentes. Rei uxoriae itaque actione sublata
sancimus omnes dotes per ex stipulatu actionem exigi, siue scripta fuerit stipulatio siue
1a non, ut intellegatur re ipsa stipulatio esse subsecuta. Eodemque modo et si inutiliter facta 20
est stipulatio: adiunari enim eam magis quam euanescere oportet. si enim, cum una in
instrumento stipulatio ualida inueniatur, et aliis inutilibus suam noscitur praestare forti-
tudinem, quare non ex nostra lege huiusmodi stipulationibus robur accedat legitimum?
est enim consentaneum nobis, qui censemus, et ubi supposita stipulatio non est, intellegi
1b (1) eam fuisse adhibitam, multo magis etiam, si inutilis est, ualidam eam effici. Et ut plenius 25
dotibus subueniatur, quemadmodum in administratione pupillarium rerum et in aliis multis
iuris articulis tacitas hypothecas inesse accipimus, ita et in huiusmodi actione damus ex
utroque latere hypothecam, siue ex parte mariti pro restitutione dotis siue ex parte mulie-
ris pro ipsa dote praestanda uel rebus dotalibus euictis, siue ipsae principales personae
dotes dederint uel promiserint uel susceperint, siue aliae pro his personae, et dos siue 30
1c aduenticia siue profecticia sit secundum ueteris iuris nominationem. Ita enim et imperitia
hominum et rusticitas nihil eis possit adferre praeiudicium. cum nos illis et ignorantibus
et nescientibus in hoc casu nostram induximus prouidentiam. si enim et stipulationes et
hypothecae inesse dotibus intellegantur et inutiles stipulationes emendantur, sic in poste-
rum causa inueniatur ualida et perfecta, quasi omnibus dotalibus instrumentis a pruden- 35
1d tissimis iuris coniectis. Et nemo putet nos haec sancire in his tantummodo dotibus, quae
instrumentis receptae sunt: nihil enim prohibet, etsi sine scriptis dos uel detur uel pro-
mittatur uel suscipiatur, simili modo intellegi factam stipulationem et hypothecam ex utra-
que parte, quasi fuerit scripta. et natura quidem ex stipulatu actionis haec intellegatur,
2 re uxoria in posterum cessante. Sed etsi non ignoramus ex stipulatu actionem stricto iure 40

CRMN (ad 12, 31)

¹ xv (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 177)? ² iungenda uidetur 4, 29, 25

1 et nimia subtilitate N | fuerint res mo-
biles N 3 adtiniunt C 4 mobilibus | uel
m. N contra BΣ (κ.π.) 8 et | CN BΣ (κ.π.),
hec et M^a, om. M^b | s. a. Hal. 11 re ux-
oria M^a, uxori (om. rei) S | actione om. C |
in om. S 12 actione CM | transfusam S |
dotalibus M^a 13 presta M^a 14 iustinus M^a
15 uniuersas M 16 re uxoria M^a | eorum
RM^a | communes R^a 18 ius ... uxoriae om. R^a

20 stipulatio] sticio M^a 21 adiunari ...
22 stipulatio bis R^a 21 unam C | in om. RM
26 pupillarum CR 27 acionem M 30 per-
sonis C^a 31 impertia R^a 33 nostram | in
nostram M^a 35 profecta M^a | dotalibus
om. C 36 iuris | RM, uiris C: ἐπιστολάτων
τοῦ νόμου BΣ (κ.π.) | sactire M^a 37 etsi |
et M^a | sine inscriptis C 38 modo om. M^a
39 fuerat RN | scriptam C

esse uallatam et non ex bona fide descendere, tamen, quia nouam naturam de dote stipu-
 2a latio sibi inuenit, accommodetur ei a natura rei uxoriae etiam bonae fidei beneficium. Et
 omnes quidem euentus, quos dos ex stipulatu habet, maneat pro sui natura exercens: si
 quid autem optimum ex rei uxoriae actione inuenimus, hoc in praesenti specialiter ei
 addimus, ut sit et noua ista ex stipulatu quam composuimus et non propria tantum, sed
 3 etiam ueteris actionis pulchritudine decorata. Primum itaque quid naturale sit ex stipulatu
 3a actionis, exponatur et ita, si quid ex actione rei uxoriae superuenerit, addatur. Sciendum
 itaque est edictum praetoris, quod de alterutro introductum est, in ex stipulatu actione
 cessare, ut uxor et a marito relicta accipiat et dotem consequatur, nisi specialiter pro dote
 ei maritus ea dereliquit, cum manifestissimum est testatorem, qui non hoc addidit, uoluisse
 4 eam utrumque consequi. Maneat ex stipulatu actionis ius ad successores et sine mora
 5 transmissionis incorruptum. Taceat in ea retentionum uerbositas. quid enim opus est indu-
 5a cere ob mores retentionem alio auxilio ex constitutionibus introducto? Vel ex qua causa ob
 res donatas retentio introducatur, cum sit donatori facultas per actionem in rem directam uel
 5b per utilem uel per conductionem suo iuri mederi? Sed nec retentio ob res amotas necessaria
 5c est, cum pateat omnibus maritis rerum amotarum iudicium. Sileat ob liberos retentio, cum
 5d ipse naturalis stimulus parentes ad liberorum suorum educationem hortatur. Ne uarium
 genus culpa mariti contra uxores excogitent, ut possint eadem retentione contra eas uti, cum
 iam etiam imperialibus constitutionibus statutum sit, si culpa mulieris dissolutum fuerit matri-
 5e monium, quid fieri oportet. Sed nec ob impensas in res dotis factas retentio satis esse nobis
 uidetur idonea. cum enim necessariae quidem expensae dotis minuunt quantitates, utiles
 autem expensae non aliter in rei uxoriae actione detinebantur nisi ex uoluntate mulieris,
 non ab re est, si quidem uoluntas mulieris intercedat, mandati actionem a nostra auctori-
 tate marito contra uxorem indulgeri, quatenus possit per hanc hoc quod utiliter impensum
 est obseruari: uel si non intercedat mulieris uoluntas, utiliter tamen res gesta est, nego-
 5f tiorum gestorum aduersus eam sufficit actio. Quod si uoluptariae sunt, licet uoluntate
 eius expensae, deductio operis quod fecit, sine laesione tamen prioris speciei, marito relin-
 quatur, ut sit omnium retentionum expeditus tractatus et ex stipulatu actio merito secun-
 6 dum sui naturam nullam accipiat retentionem. Illo procul dubio in ex stipulatu actione
 seruando, ut, si decesserit mulier constante matrimonio, dos non in lucrum mariti cedat
 nisi ex quibusdam pactionibus, sed ad heredes mulieris ex stipulatu actio secundum sui
 7 naturam transmittatur, siue expressa fuerit siue ex hac lege inesse intellegatur. Cum
 autem in exactione dotis ex stipulatu quidem actio naturaliter restitutionem dotis a parte
 mariti uxori ilico et in solidum fieri iubebat, rei uxoriae autem annua bima trima die in
 his quae pondere numero mensura consistunt exactionem pollicebatur, et non in solidum,
 35 sed quantum maritus facere potest, si non dolo malo suam deminuit substantiam, in hac
 parte rudem figuram ex stipulatu damus actioni, ut, si matrimonium fuerit dissolutum
 nullo pacto adhibito, in tantum quidem maritus condemnatur, in quantum facere potest,
 quia hoc aequissimum est et reuerentiae debitum maritali, si non dolo malo uersatus est:
 cautione uidelicet ab eo exponenda, quod, si ad meliorem fortunam peruenit, etiam quod
 40 minus persoluit, hoc restituere procuret. Exactio autem dotis celebretur non annua bima
 trima die, sed omnimodo intra annum in rebus mobilibus uel se mouentibus uel incorpora-
 libus: ceteris uidelicet rebus quae solo continentur ilico restituendis, quod commune utrius-
 7b que fuerat actionis. Sin autem supersederit res mobiles uel se mouentes uel incorporeales
 post annale tempus restituere uel ceteras res statim post dissolutum matrimonium, etiam 45

CRM

2 accommodatur C | ei a] e(a?) R^a | rei om. C
 3 maneat M^a | sua R | 4 re uxoria RM
 5 addicimus C | sit et] sit C | 6 quod CR
 9 et a] a C | 10 ea] ei C^a | testator M^a
 11 ius om. R^a | 15 iure R^a, om. C: τὸ ἴδιον
 δίκαιον διατηρεῖται BΣ (κ.π.) | 16 pateat]
 patre R^a | 18 possit C | 20 nobis esse M
 21 idoneam M^a | 22 re uxoriae R, re uxoria M
 23 uoluntate C^a | intercedant M^a? | actionem

mandati R | 26 uoluntariae CRM^a: εἰ δὲ τὰ
 εἰς τὴν ἐξουσίαν B | 27 relinquitur R^a | 28 in-
 tentionum R^a | expeditus C^a | contractus M |
 et om. M^a | actione M^a | 29 nullam om. M^a |
 accipit C | 31 sui] suam M^a | 34 rei uxo-
 riae] uxoria C | 37 dissolutum nullum R^a
 40 cautionem u. ab eo exponendam M^a, cau-
 tionem u. exponenda (om. ab eo) R^a | 42 mo-
 bilibet R^a | 44 supersederint C

28 *

usuras aestimationis omnium rerum, quae extra immobiles sunt, usque ad tertiam partem centesimae ex bona fide introducendas maritus praestet: fructibus uidelicet immobilium rerum parti mulieris ex tempore dissoluti matrimonii praestandis, similique modo pensionibus uel uecturis nauium siue iumentorum uel operis seruorum uel quaestu ciuiliū annorum et aliis quae sunt eis similia parti mulieris restituendis. Igitur et in sequenti capitulo sua ex stipulatu actio utatur natura, ut, si mulier a marito fuerit heres instituta et legis Falcidiae ratio emergerit, etiam dotis debitum liceat ei sicuti alia debita ex substantia mariti subtrahere et sic quartam partem deducere. Cumque ex stipulatu actio in his casibus quos enumerauimus propriam habeat naturam, necessarium est in sequenti tractatu ea exponere, quae uel communia sunt utriusque actionis, quae in solam ex stipulatu actionem colligi oportet, uel propria quidem rei uxoriae actionis, exinde autem ex stipulatu actioni accommodanda. Itaque partus dotalium ancillarum, id est quae aestimatae non sunt, uel quae serui dotalis ex quacumque causa nisi ex re mariti uel operis suis adquisierint, ad mulierem pertinere utraque actio similiter uoluit. Fetus autem iumentorum et omnia quae fructuum nomine continentur ad lucrum mariti pertineant pro tempore matrimonii, siue aestimata siue non aestimata sint. Sed et nouissimi anni, in quo matrimonium soluitur, fructus pro rata temporis portione debere utrique parti adsignari commune utriusque actionis est, in rebus scilicet non aestimatis. aestimatarum enim rerum maritus quasi emptor et commodum sentiat et dispendium subeat et periculum expectet. Cautione uidelicet defensionis in specie, in qua dotem suae uxoris uel nurus in familiae herciscundae iudicio praecipuam filius defuncti detrahit, secundum propriam naturam ex stipulatu actionis coheredibus suis praestanda. Videamus igitur, quali incremento ei de rei uxoriae actione accedente formare decet ex stipulatu actionem. cumque iuris certi et indubitati est, si parens per uirilem sexum adscendens dote pro filia uel nepte praestita emancipauerit eam uel ipse decesserit, in rei uxoriae actione dotem omnimodo ad mulierem pertinere, etsi fuerit exheredata (quod non erat in ex stipulatu actione: ibi etenim uelut aliae actiones in omnes heredes actio diuidebatur), acquissimum nobis uisum est et in ex stipulatu actione mulierem dotem suam praecipuam accipere, etsi emancipata uel exheredata sit uel cum aliis heredibus scripta. Quo a nobis recepto et aliae multae species promptum accipiunt exitum, cum dos possit et de inofficioso actionem excludere, maxime si sufficit ad quartam, et in collationem ferri, si intestatus pater familias decesserit, et testamento facto, quando hoc testator dixerit. quae omnia ex stipulatu actio a rei uxoriae actione accipit. Accedit ei et alia species a rei uxoriae actione. si quando etenim extraneus dotem dabat nulla stipulatione uel pacto pro restitutione eius in suam personam facto, quisquis is fuerat, mulier habebat rei uxoriae actionem: quod antea in ex stipulatu actione non erat. stipulatione autem uel pacto interposito stipulator uel is qui paciscebatur habebat uel ex stipulatu uel praescriptis uerbis ciuilem actionem. In praesenti autem non sic esse uolumus, sed si non specialiter extraneus dotem dando in suam personam dotem stipulatus est uel pactum fecerit, tunc praesumatur mulier ipsa stipula-

CRM

1 contra *R*^a 2 immolium *M*^a 3 partim *C*, patri *R*^a? | mulieri *M*^a 4 annorum *R*^a 5 eis] ei *CM* | partis *R*^a, modo parti *C* 9 naturam habeat *R*: *ἔχει φύσιν BΣ(κ.π.)* 10 quae in] uel quae in *C*, *ἀπὸ BΣ(κ.π.)* 11 propriam *C* | rei] rem *C*, *om. R*^a | actiones *M*^a?, actioni *M*^b 12 accommodandam *CM*^a 14 suis] sui *C* 15 et omnia] omniaque *R*, omnia *M*^a | pertinent *C*, protineant *R*^a | pro temp. matr.] propter matrimonium *R*, propter matrimonii *M*^a?, *κατὰ τὸν τοῦ γάμου χρόνον BΣ(κ.π.)* 16 exstimata non sunt *R* 18 rerum enim *C*^a 20 suae *om. C* 21 iudicium *C* 23 ei] et *C*, *.. M*^a | rei] re *C*, *om. R*^a | uxoria *CRM*^a | accedente ... actionem *bis R*^a | ex] et ex *C* contra *BΣ(κ.π.)* 24 nepte] pro nepte *RM*^b

25 rei] re *CM*^a 26 fuerat *CRM* | in *om. R* | actionem *R*^a | ibi (si ibi *C*) ... 28 actione *om. R*^a 27 in homines *C*^a 28 et *om. M*^a | etsi] et siue *C*, *καὶ BΣ(κ.π.)* 29 quo] quae *C* 31 si *om. M*^a | fieri *R*^a 32 testator *C*^a | re uxoria *CRM*^a contra *BΣ(κ.π.)* 33 accipit *R*, accipit *M*^a, *δέχεται BΣ(κ.π.)* | accidit *C*, accipit *R*^a? *M*^a, *προστίθεται BΣ(κ.π.)* | a] ab *RM* | re uxoria *CR*^a 34 nullam stipulationem *C* | peracto *R*^a | sua persona *M*: *ἐς ἴδιον πρόσωπον BΣ(κ.π.)* 35 habeat *M*^a | re *C* | quod] qui *R*^a ! in ex st. actione *om. C*, ex *om. M*^a: *οὐκ ἦν ἐν τῇ ex stipulatu ἀγωγῇ BΣ(κ.π.)* 36 stipulationem *C*^a 37 habeat *M*^a | perscriptis *C* 39 stipulationem] uideatur *R* (*ex p. 437, 3*)

- 13b tionem fecisse, ut ei dos ex huiusmodi casu accedat. Neque enim in hac specie volumus uideri extraneum tacitam stipulationem fecisse, ne, quod pro mulieribus introduximus, hoc aduersus mulieres conuertatur. Immo magis in huiusmodi dotibus, quae ab extraneis dantur uel promittuntur, ipsa mulier uideatur fecisse tacitam stipulationem, nisi expressim extraneus sibi dotem reddi pactus fuerit uel stipulatus, cum donasse magis mulieri quam 5
- 13c sibi aliquid ius seruasse extraneus non stipulando uidetur. Extraneum autem intellegimus omnem citra parentem per uirilem sexum adscendentem et in potestate dotandam personam
- 14 habentem: parenti enim tacitam ex stipulatu actionem donamus. Et hoc ex rei uxoriae actione simili modo ex stipulatu actioni accommodandum est. si quando etenim post solutum matrimonium dos a patre petebatur, si quidem rei uxoriae fuerat actio, non poterat 10 solus pater sine consensu filiae suae agere: et si necdum actione mota ab hac luce fuerat subtractus et si lis contestata esset, ad filiam quasi proprium patrimonium dos reuertebatur. Quod non erat in ex stipulatu actione: ibi enim et solus exactionem habebat consensu filiae non expectato et, si decedebat, ad suos heredes trans mittebat. sed rei uxoriae ius et in ex stipulatu actionem transponere satis humanum, satis pium, satis utile 15
- 15 matrimoniis est. Et cum lex Iulia fundi dotalis Italici alienationem prohibebat fieri a marito non consentiente muliere, hypothecam autem nec si mulier consentiebat, interrogati sumus, si oportet huiusmodi sanctionem non super Italicis tantummodo fundis, sed pro 15a omnibus locum habere. Placet itaque nobis eandem obseruationem non tantum in Italicis fundis, sed etiam in prouincialibus extendi. cum autem hypothecam etiam ex hac 10 lege donamus, sufficiens habet remedium mulier, et si maritus fundum alienare uoluerit.
- 15b Sed ne ex consensu mulieris hypothecae eius minuantur, necessarium est et in hac parte mulieribus subuenire hoc tantummodo addito, ut fundum dotalem non solum hypothecae titulo dare nec consentiente muliere maritus possit, sed nec alienare, ne fragilitate naturae 15c suae in repentinam deducatur inopiam. Licet enim Anastasiana lex¹ de consentientibus 25 mulieribus uel suo iuri repuntiantibus loquitur, tamen eam intellegi oportet in res mariti uel dotis quidem, aestimatas autem, in quibus dominium et periculum mariti est: in fundo autem inaestimato, qui et dotalis proprie nuncupatur, maneat ius intactum, ex lege quidem Iulia imperfectum, ex nostra autem auctoritate plenum atque in omnibus terris effusum et non
- 16 tantum Italicis et sola hypotheca conclusum. Illud etiam generaliter praesenti addere 30 sanctioni necessarium esse duximus, ut, si qua pacta intercesserint uel pro restitutione dotis uel pro tempore uel pro usuris uel pro alia quacumque causa, quae nec contra leges
- 16a nec contra constitutiones sunt, ea obseruentur. Sin autem repudio matrimonium fuerit dissolutum, omnia iura, quae ex Theodosiana² uel nostra³ lege descendunt, immutilata 16b custodiantur. Simili modo ea, quae Anastasiana⁴ legi⁴ pro his quae bona gratia separan-
- 16c tur enumerata sunt, firma illibataque permaneant. Et generaliter quidquid sacratissimis constitutionibus uel libris prudentium cautum est, quod non contrarium huic legi inueniatur, et hoc in sua maneat firmitate et ex stipulatu actioni adgregetur, licet in re uxoria 16d tractatum est. Quae omnia in his tantummodo dotibus locum habere censemus, quae post

CRM

¹ 4, 29, 21 ² 5, 17, 8 ³ 5, 17, 10 ⁴ 5, 17, 9

1 ex huiusmodi] ἐκ τοῦ αὐτοῦ BΣ(κ.π.) 3 dotis C 4 uideatur fecisse] R^o cum BΣ(κ.π.), uideatur om. R^o, fecisse uideatur CM | tacite M 6 aliquid ius] δίκαιον τίποτι BΣ(κ.π.) | seruasset R | extraneum C | extraneus R^o 7 dotandam] προκείμενον BΣ(κ.π.) 8 re uxoria C 9 actione R^o 10 patre] G cum BΣ p. 457 (κ.π.), patre eius CRM | re C¹ fuerit C 11 mota] rata R^o? 12 subtractus C | et si ... esset] etsi legit BΣ(κ.π.) εἰ καὶ ἡ δίκη προκαταρχέσθαι εἴη: scribi debuit erat pro esset | contesta M^a | quamsi R^o | matrimonium R^aM^a 13 in om. M^a | et om. M^a | actionem M | habeat M^a 14 spectato M | transmitat M^a | re uxoria ius C^o

15 et om. BΣ(κ.π.) | ex om. R 16 matrimonii R 17 consensitiebatur R^a 19 itaque placet M | obseruationem] obseruatio non est M^a | in om. M^a 21 habet] hanc R^a, habens M^a | fundus C^o, fundu C^o 22 ex] et R, . M^a | hanc partem M^a 24 nec] non R | mulier M^a | ne] nec C 26 iure R 27 existimatas R | aest. autem] RM, aest. C | et dominium M^a 28 non existimato R 29 perfectum C 30 inclusum R 32 quaecumque C 33 sint R | repudii C 34 lege om. M^a 36 innumerata R | remaneant CR 37 liberis M^a 38 et ex] ex M^a | actione R^a | adgregetur] adiungatur C

hanc legem datae fuerint uel promissae uel etiam sine scriptis habitae: instrumenta enim iam confecta uiribus suis carere non patimur, sed suum expectare euentum. D. K. NOV. LAMPADIO ET ORESTE CONSS.¹

a. 530

XIII

R DE PACTIS CONVENTIS TAM SVPER DOTE QVAM SVPER
DONATIONE ANTE NVPTIAS ET PARAPHERNIS R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA.² NICAEE. Legem, quam dixisti, [2, 3, 10 B 29, 5, 31] cum dotem pro alumna dares, seruari oportet, nec obesse tibi debet, quod dici solet ex pacto actionem non nasci: tunc enim hoc dicimus, cum pactum nudum est: alioquin cum pecunia datur et aliquid de reddenda ea conuenit, utilis est conditio. PP. VII K. FEBR. 10
ALBINO ET AEMILIANO CONSS. a. 206
- 2 IMP. ANTONINVS A. THEODOTAE. Fructus praediorum in dotem datorum si [B 29, 5, 32] secundum pactum sumptibus tuis tuorumque seruierunt, repeti non posse ambigere non debes. D. XI K. APRIL. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 3 IMP. GORDIANVS A. TORQVATAE. Quamuis pater tuus, cum te nuptui col- [B 29, 5, 33] 15 locaret, pactus sit, ut, si maritus tuus superstitibus filiis communibus in matrimonio decessisset, pars dotis liberorum nomine retineatur, eiusmodi tamen conuentio, quominus actionem integrae dotis habeas, proficere non potest. D. VI ID. IAN. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 4 IDEM A. AGATHO. Pactum dotale, quo matrem conuenisse cum patre tuo [B 29, 5, 34] 20 proponis, ut, si in matrimonio decessisset, tibi et fratribus tuis dos restitueretur, si stipulatio ex persona uestra, cum in potestate patris constituti non essetis, legitima minus intercessit, defuncta ea in matrimonio actionem uobis quaerere non potuit. sed si obligatione uerborum rite intercedente dotis petitionem habere potuisti, maxime si ad uinculum potestatis patriae non attigeris, petitionem exsequi³ non prohiberis. PP. V ID. IUN. SABINO ET 25
VENUSTO CONSS. a. 240
- 5 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CLAUDIO. Hereditas extraneis [B 29, 5, 35] testamento datur. cum igitur adfirmes dotali instrumento pactum interpositum esse uice testamenti, ut post mortem mulieris bona eius ad te pertinerent, quae dotis titulo tibi non sunt obligata, intellegis te nulla actione posse conuenire heredes seu successores eius, ut 30
tibi restituantur, quae nullo modo debentur. PP. NON. FEBR. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 6 IDEM AA. ET CC. RVFO. Si conuenit, ut in matrimonio uxore defuncta [B 29, 5, 36] dos penes maritum remaneret, profecticiae dotis repetitionem huiusmodi pactum inhibuisse

P (14 R 1. 2. 5) L (ut P) CR (13) M N (inde a. u. 5)

¹ D. K. Nou. Constantinopoli post consulatum Lampadii et Orestis (4, 29, 25)? ² *lex gemina adscribitur Alexandro cum subscriptione*, pp. III K. Mart. Albino et Maximo cons. (a. 227), cf. *consules ad* 2, 4, 5, 9, 36, 4 ³ sed obl. u. r. i. d. petitionem, maxime ... attigeris, exsequi (Mommson)?

1 etiam] W, iam RM, aliam C | enim om. M
2 suis om. M | s. a. Hal. N 3 lamp. ...
cons. om. N 5 tam super (per S) dotem
quam super (per S) donationem (donatione L^a,
donem P, donationes C) SPLCM 6 ante
nuptias donatione N 7 imp. seuerus N |
aa.] aa. et c. S | nicae] S cum l. gem., ni-
cetac PL, niceae CMN 8 dote C | debet]
potuit l. gem., ὀφείλει BΣ (κ.π.) | dicis C^a
9 enim om. C | hoc (haec L) dicimus] hoc
iure utimur l. gem., τοῦτο λέγομεν BΣ (κ.π.)
10 aliquid] alioquin M^a | ea om. M | s. a.
Hal. PL 11 albino ... cons. om. PL
12 antonius M 13 que om. N^a 14 s. a.

Hal. PL | d.] pp. PL | antonino ... cons.
om. PL 15 gordianus] georgius M^a?
17 pars] partis M^a | detineatur N 18 pot-
est] deb N^a | s. a. Hal. 21 tuis om. C |
restituatur M^aN 22 potestatem N 23 ea
om. N^a 24 potuisti M^a | ad om. M^a
25 patriae potest. C | adtingeris C, adti-
eris M^a, adtingeres M^aN^a | petitionem] eius
p. N | s. a. Hal. 27 imp. N | aa.] aa. et
c. S | claudie S 29 pernerent L | tibi bis M^a
30 ratione PLCN^a, ἀγωγῆς BΣ (κ.π.) 31 s. a.
Hal. PL | III et III aa.] III aa. PL, aa. et
Hal. 32 et cc. om. C 33 pene C | rema-
neret maritum N^a

explorati iuris est, cum deteriore causam dotis, in quem casum patri soli repetitio competit, pacto posse fieri auctoritate iuris saepissime sit responsum. D. V NON. MAI. IPSIS AA. CONSS.

a. 293

- 7 IDEM AA. ET CC. PHILETO. Pater, pro filia dotem datam genero ea prius [B 29, 5, 37] in matrimonio defuncta nepotibus pactus restitui, licet his actionem quaerere non potuit, 5 tamen utilis eis ex aequitate accommodabitur actio. D. XIII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

- 8 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. HORMISDAE PP. Hac lege [B 29, 5, 38] decernimus, ut uir in his rebus, quas extra dotem mulier habet, quas Graeci parapherna dicunt, nullam uxore prohibente habeat communionem nec aliquam ei necessitatem imponat. 10 quamvis enim bonum erat mulierem, quae se ipsam marito committit, res etiam eiusdem pati arbitrio gubernari, attamen quoniam conditores legum aequitatis conuenit esse fautores, nullo modo, ut dictum est, muliere prohibente uirum in paraphernis se uolumus immiscere. S. D. V ID. IAN. POST CONSULATVM PROTOGENIS ET ASTERII.

a. 450

- 9 IMPP. LEO ET ANTHEMIUS AA. NICOSTRATO PP. Ex morte cuiuscumque personae 15 siue mariti siue mulieris eandem partem, non pecuniae quantitatem, tam uirum ex dote quam mulierem ex ante nuptias donatione lucrari decernimus. Veluti si maritus mille solidorum ante nuptias donationem confecerit, licebit mulieri et minoris et amplioris quantitatis dotem offerre et marito similiter ante nuptias donationem: hoc tamen obseruandum est, ut quantam partem mulier stipuletur sibi lucro cedere ex ante nuptias donatione, si 20 priorem maritum mori contigerit, tantam et maritus ex dote partem, non pecuniae quantitatem, stipuletur sibi, si constante matrimonio prior mulier in fata collapsa fuerit. Et si pactum contra uetitum fuerit subsecutum, infirmum atque inualidum hoc esse, ut nulla ex 3 eo procedere possit exactio, praecipimus. Eadem custodiri censemus, siue pater pro filio siue mater siue ipse ducturus uxorem sui iuris constitutus siue quilibet alius pro eo ante 25 nuptias donationem nupturae dederit. Simili quoque modo, siue pater pro filia siue mater siue ipsa pro se, sui iuris uidelicet constituta, siue quilibet alius pro ea uxorem ducturo dotem dederit seu promiserit, quoniam et alio pro ea offerente dotem ipsa eam pro se uidetur offerre. Quod adeo uerum est, ut et ipsa ab alio pro se oblatam dotem in lucrum suum reposcat, nisi forte is qui eam obtulit statim, id est tempore oblationis seu promissionis, stipulatus uel pactus sit, ut sibi dos praedicta reddatur. D. XV K. SEPT. ANTHEMIO A. II CONS.

a. 468

- 10 IMP. IUSTINIANUS A. MENAE PP. Lege Leonis diuinae memoriae pacta lucro- [B 29, 5, 39] rum dotis et ante nuptias donationis paria esse sanciente nec adiciente, quid fieri oporteat, si hoc minime obseruatum sit, nos omnia clara esse cupientes praecipimus disparibus eis 35 factis maiorem lucri partem ad minorem deduci, ut eo modo uterque minorem partem lucretur. D. VIII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO VC. CONS.

a. 529

- 11 IDEM A. IOHANNI PP. Si mulier marito suo nomina, id est feneraticias [B 29, 5, 40] cautiones, quae extra dotem sunt dederit, ut loco paraphernarum apud maritum maneant, et hoc dotali instrumento fuerit adscriptum, utrumue habeat aliquas ex his actiones 40

P (14, 8) L (14, 8) CMN

1 explor. (expor. *Q*^a) iuris] *Q* cum *BS* (κ.π.) *φαιρῶν νομίμων*, iuris expl. *CMN* 2 iure *C* | *s. a. Hal.* 4 et cc. phileto] *ph. pp. C* 5 matrimonia *C* 6 tamen *seqq.*] τούτο τὸ ἐξῆς σημεῖον κατὰ χειρογράφων προσετέθη *BS* (*Thalclacus*) | commodabitur *N* | *s. a. Hal.* 8 imp. *N* | theodosius et ualerianus *M*, theodorus et ualer. *C*, theodoro et ualentino *N* | *aa.*] *aa. et c. S* | hormisda *S* | *pp. om. C* 9 quas] habet quia *L*^a | paraphetna *L*, pharasma *N* 10 habet *LC* | ei *om. N*^a 11 bonum enim *N* | ipsa *P* 14 *s. a. Hal. PL* | *s. d. ... asterii* (austurii cons. *PL*) | *d. id. Hal.* 15 imp. *N* | antoninus *S*, antonius *M*, anthemio *N* | *aa.*] *aa. et c. S* 16 ex dote *om. M*^a 15 quantitatis dotem] quantita-

tem *N*^a 19 tamen] tantum *C* 20 stipulatur *N* | ex a. n. donatione] et a. n. donationem *N*^a 21 contingerit *C* | et *om. M*^a 22 sibi] sibi lucro cedere *C* 23 fuerit contra uetitum *N* 24 possit *om. M*^a | pro *om. M*^a 25 alius quilibet *N* 26 quoque] que *M*^a 28 seu] siue *M* | ea] eas *M*^a | dotem offerente (-tem *M*^a) *M* | ipsa eam] ipsam *C*^a 29 et] *C*, *om. MN* 30 suum] sibi *C* | qui] quae *C* 31 sit uel pactus *C* | *s. a. Hal.* 33 impp. *N* | iustinus *M*^a | diuinae *MPN* 34 quod *C* | oportet *M* 35 eius pactis *C* 36 min. part.] min. lucri part. *C* 37 *s. a. Hal.* 38 idem] impr. iustinianus *S* | id est *om. M*^a 39 dedit *om. N*^a 40 habet *C*

maritus siue directas siue utiles, an penes uxorem omnes remaneant, et in quem euentum
 1 dandae sint marito actiones, quaerebatur. Sancimus itaque, si quid tale euenerit, actiones
 quidem omnimodo apud uxorem manere, licentiam autem marito dari easdem actiones
 mouere apud competentes iudices nulla ratihabitione ab eo exigenda, et usuras quidem
 eorum circa se et uxorem expendere, pecunias autem sortis quas exegerit seruare mulieri
 2 uel in causas, ad quas ipsa uoluerit, distribuere. Et si quidem in dotali instrumento hypo-
 thecae pro his nominatim a marito scriptae sunt, his esse mulierem ad cautelam suam
 contentam. sin autem minime hoc scriptum inueniatur, ex praesenti nostra lege habeat
 3 hypothecam contra res mariti, ex quo pecunias ille exegit. Antea etenim habeat ipsa mulier
 facultatem, si uoluerit, siue per maritum siue per alias personas easdem mouere actiones
 et suas pecunias percipere et ipsas cautiones a marito recipere, securitate ei competente
 4 facienda. Dum autem apud maritum remanent eadem cautiones, et dolum et diligentiam
 maritus circa eas praestare debet, qualem circa suas res habere inuenitur, ne ex eius
 malignitate uel desidia aliqua mulieri accedat iactura. quod si euenerit, ipse eandem de
 proprio resarcire compelletur. D. K. NOV. LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.¹ a. 530

XV

R DE DOTE CAVTA ET NON NVMERATA R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. DIONYSIAE. Dotem numeratio, non [B 29, 5, 41]
 scriptura dotalis instrumenti facit: et ideo non ignoras ita demum ad petitionem dotis
 admitti te posse, si dotem a te re ipsa datam probatura es. D. XIII K. AVG. CILONE ET 20
 LIBONE CONSS. a. 204
- 2 IMP. ALEXANDER A. PAPINIANAE. Quod de suo maritus constante matri- [B 29, 5, 42]
 monio donandi animo in dotem adscripsit, si eandem donationem legitime confectam non
 reuocauit, qui incrementum doti dedit, et durante matrimonio mortem obiit, ab heredibus
 mariti, quatenus interposita liberalitas munita est, peti potest. PP. NON. DEC. ALEXANDRO 25
 A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 3 ²IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. In dotibus, quas datas [Prochiron 9, 11 Porai 24, 10]
 esse dotalibus instrumentis conscribi moris est, cum adhuc nulla datio, sed pollicitatio
 tantum subsecuta sit, liceat non numeratae pecuniae exceptionem opponere non solum
 marito contra uxorem uel heredes eius morte mulieris uel repudio dissoluto matri- 30
 monio, sed etiam heredibus mariti, cuius morte dissolutum est matrimonium, socero etiam
 uel eius heredibus, si cum filio suo dotem suscepisse dotalibus instrumentis scriptum sit,
 omnique personae, quam dotem suscepisse una cum marito conscribitur, et eius similiter
 heredibus, ita tamen, ut intra annum tantum continuum a morte mariti uel mulieris uel
 missione repudii computandum ea licentia detur. D. K. IVN. DN. IVSTINIANO A. II 35
 CONSS. a. 526

P (15 R 1. 3) L (ut P) CMN

¹ d. k. Nou. Constantinopoli post consulatum Lampadii et Orestis uu. cc.? ² iunge 4, 30, 14

1 pene C | uxores CM | res maneat M
 2 sunt M | sancimus M^a 4 ratihabitione N^a
 5 earum N | circa] contra C | seruari M^a,
 seruaret N^a 7 sint MN 9 exigit N 10 si
 uoluerit facult. C 11 competenti N 12 et
 dolum (dlum N^a) N cum B: καὶ δόλον ἀπει-
 τίσται καὶ ἐπαρκεῖαν, dolum CM 13 circa]
 et circa N: ὅσῃν ἐπιδείκνυται περὶ τὰ ἴδια
 πράγματα B | ne] nec C | ex om. C 14 ac-
 cidat N | quid C | eandem] eam N 15 com-
 pellitur MN | s. a. Hal. | orestae Hal. 18 imp.

seuero et antonino N | aa.] aa. et c. S | dio-
 nisio C | dotes C^u 20 probata N^a | s. a.
 Hal. PL | d. xiii] Hal., proposita xu (ux P)
 PL | chilone Hal. P^aL, chiloniae P^a 21 li-
 berne PL 22 a. om. S | papiniano C, papi-
 nane M 23 dandi M^a 25 s. a. Hal. 27 iusti-
 nus M 28 dotalibus] et d. N^a 29 tan-
 tummodo C 30 eius heredes N 32 dotalibus
 ... 33 suscepisse om. P^aM^a 33 dotes L |
 conscribatur L 35 missionem N^a | com-
 putantium N^a | s. a. Hal.

XVI

DE DONATIONIBVS INTER VIRVM ET VXOREM ET A PARENTIBVS IN LIBEROS FACTIS ET DE RATIHA- BITIONE R

- 1 IMP. ANTONINVS A. TRYPHAENAE. Bona quondam mariti tui fiscus si nemine [B 30, 1, 64] 5
ei successore existente ut uacantia occupauit, donationes ab eo factae, si usque ad finem
uitae in eadem uoluntate permansit, reuocari non possunt. PP. III ID. IAN. DVOBVVS
ASPRIS CONSS. a. 212
- 2 IDEM A. MARCO MILITI. Si ancillam nummis tuis comparatam esse praesidi [B 30, 1, 65]
prouinciae probaueris donationisque causa focariae tuae nomine instrumentum emptionis 10
esse conscriptum, eam tibi restitui iubebit. nam licet cessante iure matrimonii donatio
perfici potuerit, milites tamen meos a focariis suis hac ratione fictisque adulationibus spo-
liari nolo. PP. XII K. MART. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 3 IDEM A. EPICRETO. Donatio mancipiorum aliarumque rerum, quas tibi ab [B 30, 1, 66]
uxore tua donatas dicis, si modo suae potestatis, cum donaret, fuit uel patris uoluntate 15
id fecit et in eadem uoluntate donationis usque ad ultimum diem uitae perseuerauit, ex
1 mea et diui Seueri patris mei constitutione firmata est. Sin autem post mortem filiae
facta est donatio a quondam socero tuo, etiam inter uiros ea perfici potuit. PP. III NON.
MART. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 4 IMP. ALEXANDER A. CLAUDIANO. Nec inter eas quidem personas, quarum [B 30, 1, 67] 20
iuri subiecti sunt uir et uxor quique in eorum potestate sunt, donationes iure ciuili fieri
possunt. PP. XVII K. OCT.
- 5 IDEM A. QVINTILLAE. Si, ut proponis, pater tuus, in cuius potestate fuisti, [B 30, 1, 68]
marito tuo genero suo instrumentum debitoris donationis causa dedit isque matrimonio
durante uita functus est ac postea a marito diuortisti, quod gestum est non ualet. PP. 25
ID. FEBR. ALRINO ET MAXIMO CONSS. a. 227
- 6 IDEM A. NEPOTIANO. Etiam si uxoris tuae nomine res quae tui iuris fuerunt [B 30, 1, 69]
depositae sunt, causa proprietatis ea ratione mutari non potuit, etsi donasse te uxori res
tuas ex hoc quis intellegat, cum donatio in matrimonio facta prius mortua ea quae libera-
1 litatem excepit irrita sit. Nec est ignotum, quod, cum probari non possit, unde uxor 30
matrimonii tempore honeste quaesierit, de mariti bonis eam habuisse ueteres iuris auctores
merito credidissent. PP. NON. DEC. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 7 IDEM A. THEODOTAE. Si ex uoluntate patris tui filio tutoris nupta es, col- [B 30, 1, 70]
lata in maritum donatio ipso iure irrita est. sed si matrimonium iure non ualuit, licet
ipso iure donatio tenuerit, quia tamen indigna persona eius fuit, qui nec maritus potest 35
dici, utiles actiones super reuocandis his tibi competunt. PP. K. OCT. LVPO ET MAXIMO
CONSS. a. 232

P (16, 3...5) L (ut P) CMN

2 a om. S 3 parente SM | in] inter L, om. N | pactis S | de] de dotis S | ratihabi-
tatione P 5 antonius M | triphime S, tri-
phone CN | si om. C 7 s. a. Hal., cf. ad
u 22 | duobus] d. et Hal. 12 suis] aui uel
anis N^a | hac ratione om. M^a | factisque
CM^aN | auocacionibus M 13 s. a. Hal.
14 idem] imp. ant. PL, imp. alex. C | epi-
ceto PL, epitheo M 16 in om. C | perseue-
rabit uite N | ex] N, et ex PL^{CM} 17 mea]
mea d L^a | confirmata MN 18 quodam N^a |
suo M^a | etiam] etiam ita N | s. a. Hal. PL |
III] III L 19 antonino om PL 20 imp.
alex.] idem C (u. u. 14) | claudiano] cl. pp. S
21 subiecta C^a | quique] qui quaeue MN^b: cf

ὑπερδούλοι τοῦ ἀνδρός B | iure om. C 22 s. a.
PL: apud Hal. est pp. III id. aug. duobus et
aspris cons. fortasse ex c. 1: idem c. 4
ante c. 2 collocant | pp.] p. PL 23 idem]
imp. alex. PL | fuisti potestate C 24 isque]
isque pater N 25 diuorsisti L, diuertisti MN |
ualebit PL? | s. a. Hal. PL 26 id.] u id. PL
27 idem a. nep.] imp. nepotianus a satiro C |
fuerint C 29 quid intellegit M^a | ea] ea
persona C 30 accepit CN^b | cum om. C
31 ueteris CMN^a 32 s. a. Hal. 33 tui
om. C 34 marito C 35 eius persona N |
dici potest C 36 his reuocandis C | s. a.
Hal.

- 8 IDEM A. LEONI. Si fructus eorum praediorum, quae in dotem accepisse te [B 30, 1, 71] dicis, matrimonii tempore uxorem tuam percipere passus es eosque uxor tua absumpsit, restitui tibi post diuortium oportere nulla ratione contendis. sin autem ab his locupletior facta est, in tantum potest conueniri. PP. V K. OCT. MAXIMO ET PATERNO CONSS. a. 233
- 9 IMP. GORDIANVS A. ORIGENI. Etsi de tua pecunia mancipia uxori tuae [B 30, 1, 72] 5 comparata sunt, tamen, si ei sunt tradita, eorum dominium non ad te, sed ad eam pertinet, pecuniae autem tantummodo repetitionem habes, siue negotium eius gerens numerationem fecisti siue in eam donationem conferens quantitatem pretii largitus es: etenim uel in solidum uel quatenus locupletior facta est actione cum ea competenti poteris experiri. 9 PP. VII K. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 10 IDEM A. VERIANO. Si maritus quondam uxoris tuae, cum sui iuris esset, in [B 30, 1, 73] eam praedia uel cetera donationis titulo contulit et in ea uoluntate usque ad mortem suam perseuerauit, ex oratione diui Seueri confirmata est donatio: ac si eas res pater defuncti iniuriose abstulit, per praesidem prouinciae eas restituere cogetur. nec enim, quasi maleficio eius sit maritus extinctus, crimen intendens sub praetextu accusationis quae donata 15 sunt auferre debuit, cum causa liberalitatis a criminatione separata sit. PP. III K. APRIL. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 11 IDEM A. MAXIMO. Sicut cessat petitio quantitatis, quam de suo maritus [B 30, 1, 74] uxori in menses singulos uel annos singulos proprii usus eius gratia promittit, ita ex ea causa nummi¹ soluti erogatique non dari repetitionem manifestum est. PP. V K. IUL. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. 20 a. 241
- 12 IDEM A. SECVNDINAE. Si maritus tuus creditores sortitus post factam in [B 30, 1, 75] te donationem fundum, quem ex donatione iuri tuo uindicas, isdem specialiter obligauit, eandem obligationem defensionis tuae firmitatem inrumperere intellegere debes, cum sit manifestum non solum ex huiusmodi obligatione, sed etiam ex donatione uel uenditione uel 25 alio quolibet modo rebus alienatis reuocatam esse a uiro in mulierem factam donationem. PP. VI K. FEBR. ARRIANO ET PAPPUS CONSS. a. 243
- 13 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. RVFINAE. Si quidem ante dona- [B 30, 1, 76] tionem possessionis in te iure, ut dicis, a marito collatam praedium ab eodem creditori obligatum fuit, alienationem eius saluo iure debiti (si tamen iuris ratio actionem eius non 30 t excludit) factam esse dubium non est. Quod si donatione iure celebrata eo, quod uel ante nuptias facta est uel in isdem casibus, in quibus etiam constante matrimonio donatio procedere potest, obligatio insecuta est, factum mariti, quem diem suum obisse memorasti, iuri tuo officere non posse certum est. PP. XII K. IUL. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 14 IDEM AA. OCTAVIANAE. Ex uerbis, quae in postremis iudiciis inserantur, [B 30, 1, 77] 35 licet ad fideicommissum uel legatum utilia sunt, non omnimodo legati uel fideicommissi persecutio datur, sed ita demum, si relinquendi studio huiusmodi uerba fuerint adscripta.

P (16, 9...12. 14) L (ut P) CMN

¹ nummi fortasse del. (Mommsen) ² cf. 8, 10, 5

1 letone M | accepisse te dicis] C, accepisti MN, cf. p. 443, 10 2 tuam om. C 3 ab] ex C 4 s. a. Hal. 5 imp. I^a | origeno C | uxori tuae mancipia C, mancipia tue uxori N 6 ad eam] eam I^a 7 habere N^a 8 fecisti] euisi C^a? | ea PL 9 competente CN 10 s. a. Hal. PL | vii] viii PL 11 ueriano] SPL, ueriano M, seueriano N, ualerio C | suis I^a 12 eam] ea CN^a | praediam I^a 13 perseuerauit] PLC cum S, durauit MN | seneri] s. patris mei PLM^a? cf. c. 3 | ac] at CM^aN^a | ea C 15 intendens L^a, intendis N^a | sub om. P^aCN 16 casa N^a | libertatis M^a | crimine C | s. a. PL: apud Hal. est subscriptio c. 12, quam ob causam ordinem c. 10 et 11 inuertit 17 a. om. PL 18 maximo] maximiano aug. N

19 uel annos sing. om. P^aN, sing. om. C | permittit PLC: εἰ ἐπαγγελῶ B | ex] et ex M^aN 20 numis N^a | soliti M^a | petitionem LCM^a | s. a. Hal. L^b | gord. a. ii et (et om. L^b) pomp. (pompeio L^b) consa. suo loco omissa ad subscriptionem c. 14 suppluit L^b 23 tuo] tui N 24 sit. man.] man. est N 26 in om. N^a 27 s. a. Hal. PL et Hal. ad c. 10 | vi] PL, vii Hal. ad c. 10, iii Hal. h. l. | ariano et pappo consa. Hal., om. PL 28 aa.] aa. et c. S 29 collatae C 30 eius om. M^a 31 donationem C 32 in isdem] isdem C | praecedere C 34 iuri] iuri N | s. a. Hal. 35 idem] imp. dioc. et max. PL | aa.] a. et c. S, a. C 36 fideicommissum ... legati uel om. M^a 37 fuerit I^a

- unde te uoluntatis, non iuris quaestionem in preces tuas contulisse palam est. Cum igitur lecto testamento animaduertimus maritum tuum ex praecedente donatione dominium tibi conseruasse securitatisque tuae ad obtinendam proprietatem cauisse, inditorum uerborum conceptio non fideicommissum relictum ostendit, sed ex senatus consulti auctoritate liberalitatem mariti tui, cui custodiendae etiam moriens prospexit, quatenus firmare potuit dominium, mortis tempore tibi esse addictam. PP. III NON. OCT. IPSIS AA. CONSS. a. 290
- 15 IDEM AA. IVSTINIANO ET ALIIS. Si non uerum contractum pater uester [B 30, 1, 78] gessit, sed sub specie uenditionis donationem possessionis in matrem uestram contulit nec ex bonis, quae in persona patris uestri permansisse uidebantur, ob primipilum indemnitati fiscali satisfieri potuit, licet in eadem donandi uoluntate perseuerasse eum probari potest, ex eadem possessione ad supplendam pecuniam, quae ex bonis ab eo relictis colligi nequiu- 10
t, conferendum est. Quod si liberalitatis tenorem mutata uoluntate pater tuus interruptit, in hereditate eius dominium resedissee nulla dubitatio est. PP. III K. FEBR. TIBERIANO ET DIONE CONSS. a. 291
- 16 IDEM AA. THEODORO. Si filii tui emancipati matris hereditatem sibi adqui- [B 30, 1, 79] 15
sierunt, proba apud praesidem provinciae non donandi animo te nomine uxoris tuae praedia comparasse, sed nominis dumtaxat eius titulo usum per possessionem rerum a uendi-
toribus tibi traditarum dominum esse effectum, ut comprehensa filiorum tuorum iniuria proprietatis ius incolume perseueret. nam si largiendi proposito id te fecisse constiterit, 19
pecuniae tibi persecutio competit. PP. VI ID. MART. TIBERIANO ET DIONE CONSS. a. 291
- 17 IDEM AA. ET CC. CAPITOLINAE. De his, quae extra dotem in domum [B 30, 1, 80]
illata a marito erogata commemoras, si quidem te donante consumpta sunt, intellegis ad-
uersus heredes non nisi in quantum locupletior fuit habere te actionem: si uero contra uoluntatem tuam, omnia tibi restitui oportere. SVB DIE VIII² K. MAI. HERACLIAE AA. 21
CONSS. a. 293
- 18 IDEM AA. ET CC. MATERNAE. A marito in uxorem donatione collata matri- [B 30, 1, 81]
monii tempore nec initio dominium transferri potest nec post, si diuortium intercesserit
uel prior persona quae liberalitatem accepit rebus humanis fuerit exempta uel ab eo qui donauit fuerit reuocata, potest conualescere. SVB DIE III K. IUL. SERDICAE AA. CONSS. a. 293
- 19 IDEM AA. ET CC. DIONYSIAE. Si constante matrimonio tibi mater domum [B 30, 1, 82] 30
tradidit, hanc in tuis fecit bonis. D. ID. IUL. PHILIPPOPOLI CC. CONSS.³ a. 294
- 20 IDEM AA. ET CC. CLAVDIAE. Creditor debito soluto de pignore liberato [B 30, 1, 83]
nihil ad uxorem debitoris quondam transferre potuit. sed nec consensus eiusdem debitoris
per eum qui creditor fuit accedens imaginariae factae uenditioni⁴ ad dominium trans-
P (16, 14...19) L (ut P) CMN

¹ iunge S, 42, 11 ² v S, 42, 11 ³ AA. cons. (a. 293: Mommsen)? ⁴ imaginariae factae uenditioni accedens?

3 inditorum PL, inditorum M^a | uerb. | c uerb. L^a 4 conceptione L | non fid. rel.] *** (nin?) commissum rel. non N^a, fideic. rel. non N^b | libertatem M^a, om. N^a 5 cui om. P^a | firmari P^aL^a 6 additam PL^aN^a, additum L^a | s. a. Hal. PL | iii | ui PL | ipsi et aa. cons. Hal., gor. a. ii pompeio ex c. 11 suppl. L^b, om. PL^a 7 aa.] a. et c. S, aa. et cc. PL | iustino M, iustin. a. N 9 personam N | indemnitas C^a 10 tatis- fieri P^a | eadem d. uoluntatem C^a, eandem d. uoluntatem N | pers. e. p. potest] PLC, perseuerauit MN 13 hereditatem PLCM uel M^b | recedissee C | s. a. Hal. L^b 15 aa.] a. C, a. et c. S, aa. et cc. PL | adquisie- rint O 16 donanti L | amo L^a 20 s. a. Hal. PL^aL^b vi | u PL^aL^b | tiberiano ... cons.] Hal. L^b, om. PL^a 21 cc.] cesare N | quae]

qui L^a 22 quidem] quid M^a | consumpta P 23 in] i N | locupletiores sunt hab. C: οὐκ ἐνάγιστα: ὁ κληρονόμος αὐτοῦ εἰ μὴ μόνον εἰς γίγνεαι πλουσιώτερος B | sin C 24 restitui tibi C, tibi om. N | s. a. Hal. PL | sub die] PL, pp. Hal., s. S, 42, 11 | her. aa. cons.] herod. a. cons. L^b, om. PL^a 26 idem ... matruae a om. M^a | aa. et cc. mat.] a. uale- rio C | donacinem M^a 28 accipit N 29 do- nauerit PLC | fuerat M | potest conu. om. M^a | s. a. Hal. PL | sub die] PL, d. Hal. | iii] iii P | iul. serdicac (serd. L^b) aa. cons.] L^b, iul. PL^a, septemb. aa. cons. Hal. 30 aa.] a. LCM | et cc. om. PLC | domum mater C 31 fecerit C | s. a. Hal. 32 aa. et cc.] a. C 33 debitoris] debito M^a | eiusdem] eius N 34 accedens om. M^a | ad] a M^a | domum C^a

- ferendum prodesse quicquam potuit, cum tam ea quae simulate aguntur quam quae in uxorem a marito donationis causa tempore matrimonii procedunt propter iuris ciuilis interdictum (cum proponas uxorem superstite marito rebus humanis exemptam) pro infectis habeantur. D. V ID. AVG. VIMINACI CC. CONSS.¹ a. 294
- 21 IDEM AA. ET CC. CACALIAE. Si propriis habitis contractibus quam acce- [B 30, 1, 84] 5
peras mutuam pecuniam pro marito donationis causa erogasti, cum nec ad dignitatem profuerit nec locupletior sit factus, intellegis nullam tibi contra eum competere actionem. D. III ID. AVG. VIMINACI CC. CONSS.¹ a. 294
- 22 IDEM AA. ET CC. ARSINOAE. Maritus manumissionis causa seruum mulieri [B 30, 1, 85] 9
constante matrimonio donare potest. S. K. AVG. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 23 IDEM AA. ET CC. CAECILIANAE. Si te in uacuum possessionem praedii [B 30, 1, 86]
socrus tua titulo donationis ante matrimonium uel post induxit, ad rescindendam donatio- nem paenitentia nihil proficit. S. K. NOV. BRUNDVSII² CC. CONSS. a. 294
- 24 IMP. CONSTANTINVS A. PETRONIO PROBIANO. Res uxoris, quae [Th. 9, 42, 1 B 30, 1, 87]
uel successione qualibet uel emptione uel etiam largitione uiri in eam ante reatum iure 15
peruenerant, damnato ac mortuo ex poena marito uel in seruilem condicionem ex poenae qualitate deducto³, illibatas esse praecipio nec alieni criminis infortunio stringi uxorem,
1 cum paternis maternisue ac propriis frui eam integro legum statu religiosum sit. Et donatio maritalis ante tempus criminis ac reatus collata in uxorem, quia pudicitiae prae-
mio cessit, obseruanda est, tamquam si maritum eius⁴ natura, non poena subduxerit. 20
2 Sin autem aqua et igni ei interdictum erit uel deportatio illata, non tamen mors ex [(Th.)
poena subsecuta, donationes a uiro in uxorem collatae adhuc in pendentem maneat, quia
nec matrimonium huiusmodi casibus dissoluitur, ita ut, si usque ad uitae suae tempus
maritus eas non reuocauerit, ex morte eius confirmantur: fisco nostro ad easdem res
nullam in posterum communionem habituro. D. III K. MART. SERDICAЕ CRISPO II ET 25
CONSTANTINO II CC. CONSS. a. 321
- 25 IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. Donationes, quae parentes in liberos [B 30, 1, 88]
cuiuscumque sexus in potestate constitutos conferunt uel uxor in suum maritum uel ma-
ritus in suam uxorem uel alteruter eorum in aliam personam, cui constante matrimonio
donare non licet, uel ipsae aliae personae in eam cui donare non poterant, ita firmas esse 30
per silentium donatoris uel donatricis sancimus, si usque ad quantitatem legitimam uel eam
excedentes actis fuerint intimatae. nam amplioris quantitatis donationem minime intimatam
1 nec per silentium eius qui donauit confirmari concedimus. Sin uero specialiter eas in
suprema uoluntate donator uel donatrix confirmauerit, sine ulla distinctione ratae habe-
buntur, ita tamen ut, si quidem ultra lege finitam quantitatem expositae minime actis 35
intimatae fuerint, specialis earum confirmatio ex eo tempore uim habeat, ex quo eadem

P (16, 23...25) L (ut P) CMN

¹ AA. cons. (a. 293: Mommsen)? ² Burtudizi (Mommsen)? ³ ac mortuo ... deducto] marito Th. ⁴ maritos eis Th.

1 simulata CM^a 3 imperfectis N 4 s. a. Hal. 5 aa. et cc.] a. et cc. M, a. C | calaliae] S, caucaliae C, maucaliae M, muca-
liae N 6 nec] haec N^b 7 profuerit] pr. marito tuo C 8 s. a. Hal. 9 aa. et cc.] a. et cc. M, a. C | arsinoae] N, arsiniae S, asi-
noen M, asmoen C 10 s. a. Hal. 11 aa. et cc.] a. et cc. M, a. C | possessiones P^a 12 tua om. N^a | post] post matrimonium id
est constante matrimonio N 13 paeniten-
tia om. L^a | s. a. Hal. L^b | brundusii om. L^b
14 petro S, patronio C, pretoni M^a | pro-
biano] Th., om. libri | quae uel] quamuis C
16 peruenerunt C | qualitate poenae C 17 illi-
bata C | criminis] cr. ac reatus P^a | infor-
tuno astringi C 18 ac] P^aM Th., bonis ac
P^aLC, rebus ac N | statum C^a, stitum M^a
19 collocata PL | in uxorem P | quia]

qua M^a, om. C 20 subduxerit C 21 igni] M^aN, ignis L, igni uel ignis M^a, igne PCM^b |
ei] eis P^a, om. M | tamen non N 23 ad] a P^a | tempus suae N, suae om. C 24 eam C |
renocauit M | ex] . M^a, om. PL 26 s. a. Th. Hal. PL^b | III om. L^b | serdicae] sardiniae
Hal., serd. PL | II et] et Hal. 26 constantio
Hal. II cc. om. Hal. P^aL^b 27 iustinus M
28 potestate] CM^a, potestate (poteste P) sua
PLM^b, sua potestate N 29 alterutra PL
30 donando P^a | ipsae] isae P^a | ea N | fir-
massesse per C^a 31 saccimus P^a | quantita-
tem] .quilitem P^a 32 actis] MN^b, in actis
PLC, om. N^a 34 supma L^a 35 leges P^a,
legendi C | actis (in actis P^aC) intimatae]
PLC, in actis insinuatae MN 36 habet L |
haedem PL

- 2 donationes confirmatae sunt. Sin uero uel non amplior sit donatio uel, cum amplior esset, in actis insinuata sit, tunc et silentium donatoris uel donatricis et specialis confirmatio ad illud tempus referatur, quo donatio conscripta sit: sicut et alias ratihabitiones negotiorum ad illa reduci tempora oportet, in quibus contracta sunt. nec in ceterum subtilem diuisionem facti uel iuris introduci posse. D. III ID. DEC. DN. IUSTINIANO A. II CONS. a. 528
- 26 IDEM A. MENAE PP. Donationes, quas diuinus imperator in piissimam regnam suam coniugem uel illa in serenissimum maritum contulerit, ilico ualere sancimus et plenissimam habere firmitatem, utpote imperialibus contractibus legis uicem obtinentibus minimeque opitulatione quadam extrinsecus egentibus. D. VIII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO VC. CONS. a. 529
- 27 IDEM A. IOHANNI PP. Si unus ex his, qui matrimonio fuerant copulati, in alium donatione facta ab hostibus captus est et in seruitutem deductus et postea ibi morte peremptus, quaerebatur, an huiusmodi liberalitas, quam antea fecit, ex hoc roborari uideatur an uacillare: et iterum si donator quidem in ciuitate Romana constitutus decesserit, mortis autem eius tempore is qui donationem accepit in captiuitate degebat et postea reuersus est, an uideatur et tunc donatio rata haberi. Cum itaque in utroque casu oportet angusto remedio causam dirimi, cum nihil aliud tam peculiare est imperiali maiestati quam humanitas, per quam solam dei seruatur imitatio, in ambobus casibus donationem firmam esse censemus. D. K. DEC. LAMPADIO ET ORESTA VV. CC. CONSS.¹ a. 530

XVII

20

R DE REPVDIIS ET IVDICIO DE MORIBVS SVBLATO R

- 1 IMP. ALEXANDER A. AVITIANAE. Matrimonium quidem deportatione uel aqua et igni interdictione non soluitur, si casus, in quem maritus incidit, non mutet uxoris adfectionem. ideoque dotis actio ipso iure non competit, sed indotatam esse eam, cuius laudandum propositum est, nec ratio acquitatis nec exempla permittunt. PP. NON. NOV. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 2 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. PAVLINAE. Liberum est tiliae tuae, si sponsum suum post tres peregrinationis annos expectandum sibi ultra non putat, omissa spe huius coniunctionis matrimonium facere, ne opportunum nubendi tempus amittat, cum posset nuntium remittere, si praesente eo consilium mutare uoluisset. PP. VII K. APRIL. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259

P (16, 25. 26. 17 R 2) L (ut P) C R (17 R 2) M N (usque ad u. 25)

¹ D. v k. Dec. Constantinopoli post consulatum Lampadii et Orestis uu. cc. (*Zeitschrift für Rechtsgeschichte* 11 p. 180)?

1 sit donatio om. C | aplior N | esset] sit N
2 in om. N 3 ratihabitiones P^aN^a 4 in] et in P^a 5 iuris] iniuriis M^a | s. a. Hal. PL | d. III] d. Hal., sub die III (III P) PL | dn. ... cons. om. PL 6 ante c. 26 rubricam de (de om. P^a) donatione regis in reginam uel reginae (—nam L^a?, —na L^b) in regem inserunt P^aL | idem] impr. iustinianus S | a.] aa. N | diuus CRM^b, diuis M^a 7 coniugem suam PL | illam in ser. mar. PL, in s. m. illa N, in om. M^a | uale P^a 8 imperiali uel imperialis M^a 9 s. a. Hal. PL | constant. om. Hal. 10 uc. cons.] cons. PL 11 a.] a. et c. S | qui in matrimonium C 12 et postea] postea N^a | morte ibi MN 13 ante N | reprobari N^a | uideatur M 15 captiuitatem N | degebat M^a 16 est

om. C | uideatur N 17 peculiare N^a | imperialis maiestatis N 18 sola N 19 s. a. Hal. 21 moribus] minoribus S | sublatis R 22 abitione S, abutione CMN 23 aqua et igni] M^b cum BΣ (κ.π.) secundum librum Florent. τῆ χωαστῆς ὑπερδουλοῦ et BΣ (Theod.) interdictus aqua et igni, aquae et ignis CM^aN cum BΣ (κ.π.) secundum Fabrot. 24 esse eam] C cum BΣ (κ.π.) εἶναι αὐτήν, eam M^a, esse N^a, eam esse M^bN^b 25 s. a. Hal. 27 ualerius M | et om. S | gallius M^a | aa. om. S | et om. M | ualens R, ualentinus M^a | c.] comes C, cons. M 28 sponsum] spon M^a | peregrinationes P^a | spectandum PLCR^b?M, spectando R^a 29 facere matrim. C 30 si] PLR, et si CM | eo] illo M 31 s. a. Hal. PL | VII] u PL | aemil. et b. cons. om. PL

- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. TVLLIO. Dubium non est omnia B 28, 7, 17
 1 omnino, quae consilio recte geruntur, iure meritoque effectum et firmitate niti. Quare si
 tu dotem pro muliere dedisti et ex morte eius repetitionem stipulatus es, circumscribendi
 autem tui causa ficto repudio matrimonium breui tempore rescissum est, res dotales, quas
 2 ante nuptias obtulisti, praeses prouinciae recipere te non dubitabit. Certum est enim
 daturum operam moderatorem prouinciae, ut, quae contra fas gesta sunt, fructum calliditatis
 3 obtinere non possint, cum nobis huiusmodi commenta displiceant. Imaginarios enim nuntios
 (id est repudia ¹) nullius esse momenti, siue nuptiis fingant se renuntiasse siue sponsalibus,
 etiam ueteribus iuris auctoribus placuit. D. II K. SEPT. TIBERIADAE IPSIS AA. CONSS. a. 290
 4 IDEM AA. ET CC. PISONI. Filiae diuortium in potestate matris non est. B 28, 7, 18 10
 D. III K. IAN. SIRMI CC. CONSS. ² a. 291
 5 IDEM AA. ET CC. SCYRIONI. Dissidentis patris, qui initio consensit matri- B 28, 7, 19
 monio, cum marito concordante uxore filia familias ratam non haberi uoluntatem diuus
 Marcus pater noster religiosissimus imperator constituit, nisi magna et iusta causa inter-
 1 ueniente hoc pater fecerit. Inuitam autem ad maritum redire nulla iuris praecepit con- 15
 2 stitutio. Emancipatae uero filiae pater diuortium in arbitrio suo non habet. D. V K.
 SEPT. ³ NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
 6 IDEM AA. ET CC. PHOEBO. Licet repudii libellus non fuerit traditus uel B 28, 10, 21
 cognitus marito, dissoluitur matrimonium. D. XVIII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
 7 IMP. CONSTANTINVS A. AD DELMATIVM. Vxor, quae in militiam profecto marito post 20
 interuentum annorum quattuor nullum sospitatis eius potuit habere indicium atque ideo
 de nuptiis alterius cogitauit nec tamen ante nupsit, quam libello ducem super hoc suo
 uoto conuenit, non uidetur nuptias inisse furtiuas nec dotis amissionem sustinere nec
 capitali poenae esse obnoxia, quae post tam magni temporis iugitatem non temere nec
 1 clanculo, sed publice contestatione deposita nupsisse firmatur. Ideoque obseruandum est, 25
 ut, si adulterii suspicio nulla sit nec coniunctio furtiua detegitur, nullum periculum ab his
 quorum coniugio erant copulatae uereantur, cum, si conscientia maritalis tori furtim esset
 niolata, disciplinae ratio poenam congruam flagitaret. D. NA/SSO FELICIANO ET
 TITIANO CONSS. a. 337
 8 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. HORMISDAE PP. Consensu licita matrimo- 30
 nia posse contrahi, contracta non nisi misso repudio solui praecipimus. solutionem etenim
 1 matrimonii difficiliorem debere esse fauor imperat liberorum. Causas autem repudii hac
 saluberrima lege apertius designamus. sicut enim sine iusta causa dissolui matrimonia
 iusto limite prohibemus, ita aduersa necessitate pressum uel pressam, quamuis infausto,
 2 attamen necessario auxilio cupimus liberari. Si qua igitur maritum suum adulterum aut 35
 homicidam uel ueneficum uel certe contra nostrum imperium aliquid molientem uel falsi-
 tatis crimine condemnatum inuenerit, si sepulchrorum dissolutorem, si sacris aedibus ali-
 quid subtrahentem, si latronem uel latronum susceptorem uel abactorem aut plagiarium
 uel ad contemptum sui domi suae ipsa inspiciente cum impudicis mulieribus (quod maxime
 etiam castas exasperat) coetum ineuntem, si suae uitae ueneno aut gladio uel alio simili 40
 modo insidiantem, si se uerberibus, quae ab ingenuis aliena sunt, adficiantem probauerit,

P (17, 4...6) L (ut P) C R (om. 17, 3) M

¹ id est repudia del.

² AA. cons. (a. 293: Mommsen)?

³ Dec. (Mommsen)?

1 aa.] aa. et c. S 2 maritoque M^a 7 nuntios
 om. M^a 8 fingatur M^a 9 s. a. Hal. 10 idem]
 impp. dioc. et max. PLR [aa. et cc.] aa. P^b,
 aa. et P^a? [phisoni S 11 s. a. Hal. 12 et
 om. P, et cc. om. CM] scyrioni] S, schirioni
 PLR, sirioni M, michroni C [inito M^a
 14 ratas R^a 15 haec R [fuerit R^a?] praec-
 cipit M 16 s. a. Hal. 19 aa. et cc.] a. et c. S,
 aa. PLCRM 19 matrimonio L [s. a. Hal.
 20 delmatium] S, malmatium RM, alma-
 chium C 21 ospitatis M^a 22 alteris R^a]
 hoc] M, hoc militum CR 24 pena CM 26 con-

iugio C [detegetur R^a, detegatur M^a 27 fur-
 tum R^a [esset] est R 28 flagitarit RM^a]
 s. a. Hal. [naesso Hal. 30 theodorus R^a]
 ualerianus R^a, ualerius M [ormisdem R]
 pp. om. R 31 dissolui M 32 imper-
 liberorum M^a, liberorum imperat C, inc. R^a
 36 ueneficium M^a 37 criminis CR^a, cri-
 men M^a [sepulchrorum] W, sepulchorum
 (- rem R^a) CRM 38 subtrahentem] M,
 molientem CR 39 sui om. R^a [ipsum in-
 spicientem R^a 40 suae] uae M^a [uitae
 om. R^a 41 ab] C, om. RM

tunc repudii auxilio uti necessariam ei permittimus libertatem et causas discidii legibus
 3 comprobare. Vir quoque pari fine claudetur nec licebit ei sine causis apertius designatis
 propriam repudiare iugalem, nec ullo modo expellat nisi adulteram, nisi ueneficam aut
 homicidam aut plagiariam aut sepulchrorum dissolutricem aut ex sacris aedibus aliquid
 subtrahentem aut latronum fautricem aut extraneorum uirorum se ignorante uel nolente
 conuiuia appetentem aut ipso inuito sine iusta et probabili causa foris scilicet pernoctan-
 tem, nisi circensibus uel theatralibus ludis uel harenarum spectaculis in ipsis locis, in
 quibus haec adsolent celebrari, se prohibente gaudentem, nisi sui ueneno uel gladio aut
 alio simili modo insidiatricem, uel contra nostrum imperium aliquid machinantibus con-
 sciam, seu falsitatis se crimini immiscentem inuenerit, aut manus audaces sibi probauerit
 10 ingentem: tunc enim necessariam ei discedendi permittimus facultatem et causas discidii
 4 legibus comprobare. Haec nisi uir uel mulier obseruauerint, ultrici prouidentissimae legis
 poena plectentur. nam mulier si contempta lege repudium mittendum esse temptauerit,
 suam dotem et ante nuptias donationem amittat nec intra quinquennium nubendi habeat
 denuo potestatem: aequum est enim eam interim carere conubio, quo se monstrauit in-
 15 dignam. Quod si praeter haec nupserit, erit ipsa quidem infamis, conubium uero illud
 4a nolumus nuncupari: insuper etiam arguendi hoc ipsum uolenti concedimus libertatem. Si
 4b uero causam probauerit intentatam, tunc eam et dotem recuperare et ante nuptias dona-
 tionem lucro habere aut legibus uindicare censemus et nubendi post annum ei, ne quis
 5 de prole dubitet, permittimus facultatem. Virum etiam, si mulierem interdicta arguerit
 20 attemptantem, tam dotem quam ante nuptias donationem sibi habere seu uindicare ux-
 oremque, si uelit, statim ducere hac iusta definitione sancimus. sin autem aliter uxori suae
 6 renuntiare uoluerit, dotem redhibeat et ante nuptias donationem amittat. Seruis scilicet
 seu ancillis puberibus, si crimen adulterii uel maiestatis ingeritur, tam uiri quam mulieris
 ad examinandam causam repudii, quo ueritas aut facilius eruatur aut liquidius detegatur,
 25 si tamen alia documenta defecerint, quaestionibus subdendis. super plagis etiam, prout
 dictum est, illatis ab alterutro commouendis easdem probationes (quoniam non facile quae
 7 domi geruntur per alienos poterunt confiteri) uolumus obseruari. Si uero filio seu filiis,
 filia seu filiabus extantibus repudium missum est, omne quicquid ex nuptiis lucratum est
 filio seu filiis, filiae seu filiabus post mortem accipientis seruari, id est si pater temere
 30 repudium miserit, donationem ante nuptias a matre seruari, si mater, dotem ipsam eidem
 uel eisdem¹ filio seu filiae patre moriente dimitti censemus: patri uidelicet uel matri in
 scribendis filiis heredibus, unum seu unam uel omnes si scribere uel uni ex his donare
 7a uelit, electione seruata. Nec ullam alienandi seu supponendi memoratas res permittimus
 facultatem: sed si aliquid ex isdem rebus defuerit, ab heredibus seu earum detentatoribus,
 35 si tamen non ipsos heredes scripserit aut scripti filii non adierint, praecipimus resarciri,
 8 ut etiam hoc modo inconsulti animi ad repudium mittendum detrimento retrahantur. Pac-
 tiones sane, si quae aduersus praesentia scita nostrae maiestatis fuerint attemptandae, tam-
 quam legum contrarias nullam habere uolumus firmitatem. D. V ID. IAN. PROTOGENE ET
 39 ASTERIO CONSS.

A. 449

9 IMP. ANASTASIUS A. THEODORO. Si constante matrimonio communi consensu tam
 mariti quam mulieris repudium sit missum, quo nulla causa continetur, quae consultissi-
 CRM

¹ seruari eidem uel eisdem, si mater, dotem ipsam (*Mommsen*)?

1 necessario *R* 3 nisi uen.] siue uen. *C*
 nec ullo] nullo *M*^a 4 plagiariam *R* | sepul-
 chrorum] *H*^a, sepulchrorum (—turum *M*^a) CRM
 5 uirorum om. *C* 6 et] aut *M* | probabilis *C*^a
 7 certensibus *R*, syrcensibus *M*^a 8 sc] si *C*^a
 10 crimine *C*^aRM^a 11 ingentem *R*^a | disce-
 denti *C* 12 obseruauerit *C* | ultrice *M*^a,
 ult. *R*^a 14 amittet CR | habet *R* 16 illud
 nol.] nullum uol. *R* 17 nuncupri *M*^a 18 do-
 nationis lucra *M* 24 ingaeretur *M* 25 ali-

quidius *M*^a 26 plagis *M* 29 filia] seu f. *R* |
 lucratus *R*, luctu. *M*^a 30 filiae filiis *R*
 31 mater] matre uel matrem *M*^a, mater te-
 mere repudium miserit *R* 33 unam] una *M* |
 si (*a* *M*^a) scr. uel uni ex (ex om. *M*^a) his
 don.] *M*, scr. uel uni ex his don. si CR
 34 seu bis *M*^a 36 adierint *R*^a 37 etiam
 om. CR 38 si quae] sine *C*^a 39 s. a. Hal.
 41 imp.] imp. c. *R* | theodoro] SCR?, th. pp.
 Hal., non constat de *M*

mae constitutioni diuae memoriae Theodosii et Valentiniani¹ inserta est, licebit mulieri non quinquennium expectare, sed post annum ad secundas nuptias conuolare. D. XV K. MART. ANASTASIO A. II CONS.

a. 497

- 10 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. In causis iam dudum specialiter definitis, ex quibus recte mittuntur repudia, illam addimus, ut, si maritus uxori ab initio matrimonii usque ad duos continuos annos computandos coire minime propter naturalem imbecillitatem ualeat, possit mulier uel eius parentes sine periculo dotis amittendae repudium marito mittere, ita tamen, ut ante nuptias donatio eidem marito seruetur. D. III ID. DEC. DN. IVSTINIANO A. PP. II CONS.

a. 525

- 11 ²IDEM A. HERMOGENI MAGISTRO OFFICIORVM. Iubemus, ut, quicumque mulierem cum uoluntate parentum aut, si parentes non habuerit, sua uoluntate maritali adfectu in matrimonium acceperit, etiamsi dotalia instrumenta non intercesserint nec dos data fuerit, tamquam si cum instrumentis dotalibus tale matrimonium processisset, firmum coniugium eorum habeatur: non enim dotibus, sed adfectu matrimonia contrahuntur. Si quis autem eam, quam sine dote uxorem acceperat, a coniugio suo repellere uoluerit, non alias ei hoc¹⁵ 1a facere licebit, nisi talis culpa intercesserit, quae a nostris legibus condemnatur. Si uero sine culpa eam reiecerit uel ipse talem culpam contra innocentem mulierem commiserit, compellatur ei quartam partem propriae substantiae pro rata portione persolvere, ut, si quidem quadringentarum librarum auri uel amplius uir substantiam habeat, centum libras auri mulieri praestet et nihil amplius, etsi quantamcumque substantiam possideat: sin uero²⁰ 1b minus quadringentis libris auri puta³ substantia eius fuerit, tunc quarta pars computatione facta purae substantiae eius usque ad minimam quantitatem mulieri detur. Eodem modo seruando et in mulieribus, quae indotatae constitutae sine culpa mariti constitutionibus cognita eos repudiauerint uel ipsae culpam innocenti marito praebuerint, ut ex utraque 1c parte aequa lance et aequitas et poena seruetur. Hoc lucro quartae partis filiis quidem²⁵ non extantibus ipsis uiro et mulieri competenti et ab his quo modo uoluerint disponendo, filiis autem et deinceps personis ex eodem matrimonio interuenientibus eis seruando ad similitudinem dotis et propter nuptias donationis per omnia, quae super his statuta sunt. 2 Inter culpas autem uxoris constitutionibus enumeratas et has addimus, si forte uxor sua ope uel ex industria abortum fecerit, uel ita luxuriosa est, ut commune lauacrum uiris³⁰ libidinis causa habere audeat, uel, dum est in matrimonio, alium maritum fieri sibi conata fuerit. Et in his enim causis locum habere constitutiones sancimus, quae de culpa tam mariti quam uxoris loquuntur, ut, quemadmodum dos et donatio propter nuptias perit, ita et mulieres indotatae in quartam partem, quam et uiris et mulieribus ex hac lege destina- 2a uimus, amissionis periculum sustineant. Iudicio de moribus, quod antea quidem in antiquis³⁵ legibus positum erat, non autem frequentabatur, penitus abolito: omnibus etenim causis requisitis et perlectis, quas antiquitas introducebat, nihil ualidum praeter eas, quas anteriores constitutiones et praesens dispositio introduxit, inuenimus. D. XV K. DEC. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. III CONS.

a. 533

V (incipit u. 6 annos) P (c. 11 usque ad 28 sunt [§ 2 usque ad 30 fecerit suppl. p])
L (c. 11 usque ad 30 fecerit) CRM

¹ c. 8 h. t. ² iunge 1, 3, 53. 9, 13, 1 ³ pura (u. i.)?

1 duae R^a | ualeriani R^a 2 sed] si R^a | s. a. Hal. 4 pp. om. R 5 illa libri | patrimonii R^a 6 duos] uos C, suos R^a 8 seruatur R^a | s. a. V Hal. 9 pp. om. Hal. 10 idem] impr. iust. S | a.] aa. PL | magistri SC 11 parentum RM^a | si om. M^a | affectione PL^a? R 12 nec] ne C 15 uxor P^a | hoc om. CM^a 16 a om. C | si] sin CM, deficit V 17 eam] ea C | reiecit V, reiecit PLCR^a 18 partem om. PL | ut] et PLR 19 quadringentarum VM, quadringetarum P | liberum V | uir] et si quantam uir P^a | habet L

21 quadringentis M^a?, fortasse et V | pura R^a? 24 repudiauerunt R | cupam L^a 25 aequa] et equa R | partes R^a 26 ipsi V^a? I^a LCR | competente R, competi M^a | quo] q^a R^a | uoluerit R^a 28 sunt] sunt et cetera P 29 enuntiatas R^a | addimus] dicimus L^a 30 ope] opere C | uiris] iuris M^a, cum uiris CR^a M^a 31 matrimonium M^a 32 et om. M^a | in om. C 33 perit] pert V^a 37 requisitus C 38 s. a. V Hal. | xv] xii Hal. | constant. om. Hal. 39 pp. a. III] a. II Hal.

ζομεν ... || || ||¹ εἴτε ἄρρενες εἴτε || θήλειαι, διὰ τὴν τὰ πρὸς τοὺς
[ὁμοζύγους κατα[στάντα] συ[ν]ικ[α]σίαν εἰς βλάβην καὶ ζημίαν τῶν || [τὰς προ[α]κ[α]ς [ἢ τὰς] προ[α]
γάμου δωρεὰς ἐπιδεδωκότων ἢ ὑποδεξαμένων γονέων ἄρρέων τε καὶ θηλειῶν· καὶ ὥσπερ ὁ γάμος
οὐκ ἂν² εἰ μὴ συναινέσει τῶν ἐχόντων [τοὺς] παῖδας ὑπε[ξ]ουσίους [οὕτως οὐδὲ λύειν τοὺς
γάμους παρὰ γνώμην] τῶν γονέων ... || κἂν εἴ τι τοιοῦτο παρὰ τῶν παίδων [με]λετηθεῖ, μηδε-
μίαν εἶναι κατὰ τῶν γονέων εἰσπαραξίν προικὸς ἢ προγαμίας δωρεᾶς, κἂν εἰ τύχοιεν αὐτοὶ ταύτας ἐπι-
δεδωκότας ἢ ὑποδεξάμενοι, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν τὸν τοῦτο πεπραχότα φέρεσθαι καὶ τὸν ἐντεῦθεν κίνδυνον·
ταύτην γὰρ τῆς κακουργίας ἐπιτίθειμεν τὴν κοινὴν τοῖς οὕτως ἀσεβῶς τοῖς πράγμασι χρωμένοις, ὡς καὶ
ἐαυτοῖς αἰσχύνην καὶ τοῖς γεγεννηκόσιν τὴν ἐντεῦθεν ἐνάγειν ἀπορίαν. καὶ γὰρ ἀνέητον ...³ καὶ
[ἄτ]οπον τοῖς μὲν πατράσιν ἀπηγορεύσθαι, καθάπερ Μάρκῳ τῷ φιλοσοφωτάτῳ τῶν αὐτοκρατόρων
ἰδούκει, διότι τῆς τῶν παίδων συναινέσεως διαλύειν τὸν γάμον μεγάλης ἐκτὸς καὶ ἀπαραιτήτου προφά-
σεως, τοῖς δὲ παισὶν ἴσως καὶ νίοις οὖσιν καὶ οὐδὲ τὸ συμφέρον ἐπισταμένοις ἢ καὶ ἐξεπίτηδες, καθά-
περ εἰπόντες ἴφθιμεν, κακουργοῦσιν δοθῆναι παρρησίαν ἐαυτοῖς μὲν αἰσχύνειν, ζημιῶν δὲ τοὺς
γεγεννηκότας. D. III ID. AVG. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. III ET PAVLINO
VC. CONSS.

a. 534

XVIII

R SOLVTO MATRIMONIO DOS QVEMADMODVM
PETATVR R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. GEMINAE. Dubium non est post aesti- B 29, s. 65
mationem dotis pactione vel stipulatione interposita, ut ipsae res, si dissoluto matrimonio 20
extarent, uxori reddantur, ancillas cum partu ex stipulatu iudicio restitui oportere. PP. III
ID. APRIL. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 2 IDEM AA. AQUILIAE. Secundum rationem iuris existimas restitui tibi debere B 29, s. 66
dotem a fisco, qui bona damnati patris tui suscepit. licet enim uiro quondam tuo pater 23
tuus heres extiterit, attamen iuri tuo hoc derogari non potest, cum et ipse pater sine
uoluntate tua nec exigere nec accipere dotem poterat. PP. PRID. NON. APRIL. APRO ET
MAXIMO CONSS. a. 207
- 3 IMP. ANTONINVS A. HOSTILIAE. Si ignorans statum Erotis ut liberum B 29, s. 67
dixisti et dotem dedisti isque postea seruus est iudicatus, dotem ex peculio recipies et si 30
quid praeterea tibi debuisset eum apparuerit. filii autem tui, ut ex libera nati incerto
tamen patre, spurii ingenni intelleguntur. PP. VI K. SEPT. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 4 IDEM⁴ A. APOLLONIO. Dos a patre profecta, si in matrimonio decesserit B 29, s. 68
mulier filia familias, ad patrem redire debet. PP. XVI K. SEPT. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225
V P (18 R 4) L (18 R 4) CR (u. 27 si ignorans ... 31 idem a. a suo loco omittit, deinde
c. 3 integram post c. 5 habet) M

¹ sic fere explendum: μὴ δύνασθαι τοὺς παῖδας, εἴτε ὑπεξούσιοι εἴτε emancipatoι εἶναι ² [σχί-
σιν? ³ ἂν τὴν fere requiritur ⁴ debuit esse imp. Alexander

1 ante εἴτε ἄρρενες dubia haec legi oran
ρατοπισιν: in prioribus latere emanci || patet
uidit Zachariae | διαλύειν | ιουγα... V? | τοὺς
... 2 συνοικία | Zachariae, τουμο ||
κατα... || κ... V? 2 ζημίαν | ξ pro ζ
legit Bluhme, cf. Prochiron 4, 21: οὐ δύναν-
ται οἱ παῖδες διαλύειν τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν γάμους
εἰς βλάβην καὶ ζημίαν τῶν ὑπὲρ αὐτῶν τὰς προίκας
ἢ τὰς προγαμίας δωρεὰς δεδωκότων 3 ὥσπερ
πρὸς V? 4 ... post || uidentur appa-
rere luθη adiecto fortasse: supra uersum
inter et η: antecedens uersus in ἂν desinat
an, sicut supra spatii ambitum secutus sup-
plenimus, litterae circiter duae perierint, non
constat 5 μελετηθεῖ | ... λ... V?, ἀπαρ-
τηθεῖ Zachariae || ἀνέητον ... καὶ ἄτοπον
ἀνοητον ... V?: post || Bluhme le-
git ωμ(nel σα)τα κατ' ἀξιον 10 φιλοσο-

φωτα V^a 14 aug.] a. uel a... V 17 soluto
de sol. PLR^a, deficit V | quemadm. dos PL,
deficit V 19 aa.] a. et c. S, deficit V |
geminæ] SC, geminæ M, gemillae R, de-
ficit V 20 interpositam M^a | ut] ut et CR
contra B 21 ancillas] et anc. M^a cum B |
ex stipulatu] CR cum BΣ (κ.π.), stipulati V,
stipulat M^a, stipulanti M^a | s. a. V Hal.
23 aa.] a. et c. S | aquirie M 25 heredes R
25 poterat dotem CR | s. a. V Hal. | pp.] d.
Hal. 28 antonius M^a | hostiliae] M, hosti-
lio SV, hostile R, utilio C | ignoras RM^a
29 dixisti V, d...isti M^a | isque] et is R
30 eam C 31 s. a. V Hal. | VI] III Hal. | II om.
Hal. | cereali Hal. 32 idem] imp. ant. PL |
pollino R | matrimonio] m. tuo R^a 33 s. a. V
Hal.: in PL est subscriptio c. 8 | XVI] V,
XVIII Hal. | fusco] fausto V | II om. Hal.

- 5 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. TAVRO. Si qui- B 28, 8, 69
dem uiuit apud hostes uxor tua, nondum frater eius quasi heres dotem repetere potest. si
nero diem functa est et hereditatem eius possit uindicare, dotis quoque repetitio ei iure
competit, cum in stipulatum deducta sit. PP. II NON. MAI. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 6 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ALEXANDRIAE ET NERONI. Si B 28, 8, 70 5
circumscripta matre uestra uiliore pretio dotales res aestimatae sunt, quid super huiusmodi
1 contractuum uitio statutum sit, nullo patet. Proinde si dolosis artibus mariti circumuen-
tam matrem uestram iniqua aestimatione circumscriptam apud praesidem prouinciae eu-
dentibus probationibus ostenderitis, quando possidentibus uobis ad obtinenda praedia etiam
doli mali exceptionis potestas opituletur, sciet, quatenus religionem iudicationis suae tem- 10
2 perare debeat. Sin autem etiam maritus in aestimatione grauatum se adleget, ueritate
3 examinata non amplius quam pretium iustum restituere compellatur. Haec tum locum
habent, cum res in natura sunt. si tamen extinctae sint, pretium, quod dotali instrumento
inditum sit, id¹ considerabitur. PP. VII K. NOV. IPSIS AA. CONSS. a. 290 uel 293
- 7 IDEM AA. ET CC. EROTIO. Filiae pecuniam adimere, quam habes in po- B 28, 8, 71 15
testate, minime prohiberis. nam si pro ea dotem dedisti, hanc constante matrimonio ne
consentiente quidem ipsa, matrimonio autem dissoluto inuita repetere non potes. S. V ID.
FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 8 IDEM AA. ET CC. SALLYSTIAE. Nec maritus, licet post diuortium in quan- B 28, 8, 72
tum facere possit condemnandus est, post idoneus factus, qui non reddiderat integrum, 20
residuam probabiliter solutionem recusat. at cum eius heredes in solidum conueniendos
non ambigitur, ne cum his soluendo factis experiri non possis, supersticiosam geris sollici-
tudinem. D. XIII K. APRIL. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 9 IDEM AA. ET CC. MARCIAE. Dotis actione successores mariti super eo, B 28, 8, 73
quod ei dotis nomine fuerat datum, conuenire debes. ingrediendi enim in possessionem 25
rerum dotalium, heredibus mariti non consentientibus, sine auctoritate competentis iudicis
nullam habes facultatem. S. D. VIII K. NOV. CC. CONSS. a. 294
- 10 IDEM AA. ET CC. EPIGONO. Si socero filiae tuae dotem dedisti, licet in B 28, 8, 74
eius positus potestate gener tuus rebus humanis exemptus sit, tamen non de peculio, sed
in solidum a te consentiente filia conuentum eum satis oportet facere. S. VII ID. NOV. 30
HERACLIAE CC. CONSS. a. 294
- 11 ²IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. MARINIANO PP. Si constante matri- Th. 3, 13, 3
monio maritus fatali fuerit sorte consumptus, dos, quae data dicitur uel promissa ex eius
uxoris facultatibus, ad eam³ reuertatur, nihilque sibi ex hoc defuncti heres audeat uindi-
care, quod ad mulierem recurrere fecit obitus maritalis. D. III NON. NOV. RAVENNAE 35
HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS. a. 422

V (desinit in u. 2 hostes) P (18, 10. 11) L (18, 10. 11) CRM

¹ id del. (edd.) ² iunge 5, 1, 4. 5, 9, 4. 5, 19 1. Th. 3, 5, 12 ³ feminam Th.

1 i. (pro impp.) ualerius gal'i. et ualens aaa.
et c. S, imppp. ualens galianus et ualeria-
nus aa. cons. M^a | ualentinus C | gallienus |
gallerianus R | c.] comes R, cons. M^a (u. s.) |
tauro om. S 2 reperi R^a 3 die R | et
om. R^aM^a 4 s. a. Hal. 5 aa.] aa. et c. S:
si constitutio anni 293 est, scribendum est
aa. et cc. | et ueroni CM, om. S 6 dota-
lis M^a 7 contractus CM^a? 8 iniqua M^a?
aestimationem M^a 9 quando] et q. C, inc. M^a
11 aestimationem CM | gratum R^a 12 tunc
RM^a, inc. M^a 13 habeant R | sunt] N,
sint CRM | sint om. CM^a 14 s. a. Hal.
15 et cc. om. R | erotio] S, herotico R, era-
tio M, herotioni C | potestatem M^a 16 per
eam M^a | nec] nec RM 17 non om. R^a | pot-
est M^a | s. a. Hal. 19 et cc. om. R | sallu-

striae RM 20 condemnatus R^a | reddide-
rit R 21 residuum C^aM^a? | at] aut C 22 am-
bigatur R^a | ne] nec RM^a | possit C^a, pos-
sis. M^a | solitudinem R 23 s. a. Hal. et
PL ad c. 4 | d. XIII] pp. XII PL | sirmi
cc. cons. om. PL 24 et cc. om. R | suc-
cessionem M^a? 25 ei] eis M^a?, om. C | pos-
sessionem M^a 27 habet R^a | s. a. Hal. | d.]
dat. Hal. 28 idem] impp. dioc. et max.
(d. et m. in litura R^a) PLR^a | et cc. om.
PLCR^a, inc. R^a | epigono] S, epygonio C,
epigorio R, epigo M 29 exeptus R | non
om. C^a? 30 s. a. Hal. 32 imp. L | theo-
dorus R | mariano PLCR | pp. om. R 35 ma-
ritalis] moritus R^a | s. a. Th. Hal. | III non.
nou.] non. decembr. Hal. 36 XIII et th.
X] VIII et th. III (= a. 409) Hal.

XVIII

R SI DOS CONSTATE MATRIMONIO SOLUTA FVERIT R

- 1 ¹IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. MARINIANO PP. Si con- Th. 3, 13, 3 II 25, 9, 1
stante matrimonio a marito uxori dos sine causa legitima² refusa est, quod legibus stare
non potest, quia donationis instar perspicitur obtinere, eadem uxore defuncta ab eius here-
dibus cum fructibus ex die refusae dotis marito restituatur, ita ut proprietates eiusdem
liberis ex eadem susceptis alienari contra leges³ a marito non possit. D. III NON. NOV.
RAVENNAE HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS. a. 422

XX

R NE FIDEIVSORES VEL MANDATORES DOTIVM
DENTVR R

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIUS AAA. CYNEGIO PP. Sine B 29, 9, 2
ex iure sine ex consuetudine lex proficiscitur, ut uir uxori fideiussorem seruandae dotis
exhibeat, eam iubemus aboleri. D. VIII NON. SEPT. EVCHERIO ET SYAGRIO CONSS. a. 381
- 2 IMP. IVSTINIANVS A. IVLIANO PP. Generali definitione constitutionem pristi- B 25, 9, 3 15
nam ampliastes sancimus nullam esse satisfactionem uel mandatum pro dote exigendum uel
a marito uel a parte eius uel ab omnibus qui dotem suscipiunt. si enim credendam mulier
se suamque dotem parti mariti existimauit, quare fideiussor uel alius intercessor exigitur,
ut causa perfidiae in conubio eorum generetur? D. X⁴ K. AVG. LAMPADIO ET ORESTA 19
CONSS. a. 530

XXI

R RERVM AMOTARVM R

- 1 IMP. ALEXANDER A. POLYDEYCAE. Compensationis aequitatem iure 4, 31, 6 B 28, 11, 31
postulas. non enim prius exsolui quod debere te constiterit aequum est, quam petitioni
mutuae responsum fuerit, eo magis, quod ea te persequi dicis, quae⁵ diuortii causa amota 25
quereris. Cum igitur apud competentem iudicem ex stipulatu conueniaris, apud (4, 31, 6)
eundem doce tui iuris res ablatas esse. PP. XVI K. DEC. ALEXANDRO A. III ET DIONE
CONSS. a. 229
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. SERENO. Diuortii gratia B 28, 11, 32
rebus uxoris amotis a marito uel ab uxore mariti rerum amotarum edicto perpetuo per- 30
⁷P (21) L (21) CRM

¹ iunge 5, 1, 4, 5, 9, 4, 5, 16, 11. Th. 3, 5, 12 ² sine causa legitima om. Th. ³ contra
leges om. Th. ⁴ x fortasse delendum (Zeitschrift für Rechtsgeschichte 11 p. 178) ⁵ a
muliere inserit l. gem.

2 soluto M^a 3 impp. h. et th.) idem R,
impp. M | aa.] aa. et c. S | mariano CRM
4 matrimonio R 5 prospicitur CR | eadem M^a,
om. R 6 marito ante 5 ab collocat Th. con-
tra BΣ (κ.π.) 7 liberis] a lib. Th.: παλδων
ἐξ αὐτῆς συλληφθέντων BΣ (κ.π.) | posset R^a |
s. a. Th. Hal. | III] v Hal. 8 rauennae om.
Hal. | VIII et theod. III (= a. 409) Hal. 10 ne
de S 11 deatur R 12 impp. CR | ualenti-
nus M | aa. CR | canegio R 13 ex cons.]
cons. M | proficiscatur RM^b 14 s. a. Hal.:
Gothofredus recte monuit consules non qua-
drare ad praefecturam Cynegii, quae ad an-

nos 384—389 pertinet 15 a. om. R | pp.
om R 17 parte] R^b cum B μίπου, patre
CR^aM | omnibus R | credendam] R, cr. esse
CM 18 pacti R^a, parte M^a | existimabit
CM, extimabit R 19 s. a. Hal. 22 rerum
amouitarum R, rebus amotis M^a, de rebus
amotis M^b 23 polidoche S, policaudecae L^a,
polideuci C, pollidencae R, apolideuci M
24 postulat R^a | deberi C^a 25 mutuae]
tuae R^a | ea] a PLC^aR^a | amota] amara R^a
27 s. a. Hal. PL | pp. XVI] pp. dat. v Hal.
29 et cc. om. R | seseno R, acenero C 30 a
marito amotis RM

mittitur actio. constante etenim matrimonio neutri eorum neque poenalis neque famosa actio competit, sed de damno in factum datur actio. D. V K. OCT. IPSIS AA. CONSS. a. 293

- 3 IDEM AA. ET CC. QVARTIONI. De rebus, quas diuortii causa quondam [B 28, 11, 33] uxorem tuam abstulisse proponis, rerum amotarum actione contra successores eius non in solidum, sed quantum ad eos pervenit, quod si res extent, dominii vindicatione uti non prohiberis. D. V¹ NON. DEC. IPSIS AA. CONSS. a. 293

XXII

R NE PRO DOTE MVLIERI BONA MARITI ADDICANTVR R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. APOLLINARIAE. Vt [B 28, 11, 34] uxori pro dote addicantur bona quondam mariti, iure prohibitum est. sane si nullo relicto 10 successore non idoneus decessit, secundum iuris formam, quatenus successionis modus patitur, indemnitati tuae consulere non prohiberis. D. V¹ NON. DEC. AA. CONSS. a. 293

XXIII

R DE FVND0 DOTALI R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. DIDAE. Si aestimata praedia data [B 29, 6, 19] 15 essent in dotem et conuenisset, ut electio mulieri seruetur, nihilo minus lex Iulia locum habet. est autem alienatio omnis actus, per quem dominium transfertur. PP. XII K. MART. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMP. GORDIANVS A. DOMITIANAE. Mariti, qui fundum communem cum alio [B 29, 6, 20] in dotem inaestimatum acceperunt, ad communi diuidendo iudicium prouocare non possunt, 20 licet ipsi possint prouocari. PP. V NON. OCT. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241

XXIII

R DIVORTIO FACTO APVD QVEM LIBERI MORARI VEL EDVCARI DEBENT R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CAELESTINAE. Licet neque nostra 25 neque diuorum parentum nostrorum ulla constitutione caueatur, ut per sexum liberorum inter parentes diuisio celebretur, competens tamen iudex aestimabit, utrum apud patrem an apud matrem matrimonio separato filii morari ac nutrirī debent. S. XVI K. IVL. BEROAE CC. CONSS.² a. 294

V (incipit u. 26 diuorum) P (21. 22 [23, 1 p]) L (21. 22. 25 R 1...3. 23, 1) CRM

¹ 11? ² Iun. Beroae AA. cons. (= a. 293: Mommsen)?

1 eorum R 2 competit actio R | s. a. Hal. PL | d. v] sub die nū PL | ipsis om. PL 3 et cc. om. R | quartino C 5 quantita- tem M^a 6 s. a. Hal. 9 ne] de S | mulie- ris L | mariti] SR, quondam mariti (ex u. 10) PLCM | addicantur C, addentur R^a 9 imp. diocl. et max.] C, idem PLR, imp. M^a, imp. idem M^a | et c. S, om. PLCRM | apollinari S, adplinariae M 10 nulle M^a 11 formam iuris R 12 s. a. Hal. 15 imp. C | aa.] aa. et c. S | didae] SpLRM, didiae C

16 et om. M^a | lectio R^a 17 omnes R^a | s. a. Hal. pL | pp.] pp. dat. Hal. | XII] III pL 19 domitiana] C, dominicae R, domitiae M 21 possint] possunt CR^aM^a, inc. R^a | s. a. Hal. 23 facta SM^a 24 deducari R | de- bent] SR, debeant CM 25 et c. S, om. RM 26 parentum CRM^a | constitutio R^a | caue- tur C 27 apud patrem an om. V^a 28 de- bent] VO^a, debeant CRM | s. a. V Hal. | XVI] VIII Hal. | ueronae Hal. 29 cc. om. V

XXV

R DE ALENDIS LIBERIS AC PARENTIBVS R

- 1 IMP. PIVS A. BASSO. Parentum necessitatibus liberos succurrere iustum est. B 31, 6, 10
SINE DIE ET CONSVLE.
- 2 DIVI FRATRES CELERI. Competens iudex a filio te ali iubebit, si in ea B 31, 6, 11 5
facultate est, ut tibi alimenta praestare possit. D. ID. APRIL. IPSIS III ET II AA. CONSS. a. 161
- 3 IDEM AA. TATIANAE. Si competenti iudici eum, quem te ex Claudio enixam B 31, 6, 12
esse dicis, filium eius esse probaueris, alimenta ei pro modo facultatum praestari iubebit.
idem, an apud eum educari debeat, aestimabit. PP. XIII K. MART. ROMAE RVSTICO ET 9
AQVILINO CONSS. a. 162
- 4 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. SABINO. Si patrem tuum officio debito promerueris,
paternam pietatem tibi non denegabit. quod si sponte non fecerit, aditus competens iudex
alimenta pro modo facultatum praestari tibi iubebit. quod si patrem se negabit, quaestio-
nem istam in primis idem iudex examinabit. PP. NON. FEBR. LATERANO ET RVFINO 14
CONSS. a. 197

XXVI

R DE CONCVBINIS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD POPVLVM. Nemini licentia concedatur constante matrimonio
concubinam penes se habere. PP. XVIII K. IVL. CAESARIAE CONSTANTINO A. VII ET C. 19
CONSS. a. 326

XXVII

R DE NATVRALIBVS LIBERIS ET MATRIBVS EORVM ET
EX QVIBVS CASIBVS IVSTI EFFICIVNTVR R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD GREGORIVM. Senatores seu Th. 4, 6, 3. cf. Nou. Marc. 4. 1
perfectissimos, uel quos in ciuitatibus duumviralitas uel sacerdotii, id est Phoenicarchiae 25
uel Syriarchiae¹, ornamenta condecorant, placet maculam subire infamiae et alienos² a
Romanis legibus fieri, si ex ancilla uel ancillae filia uel liberta uel libertae filia³ uel scae-
nica uel scaenicae filia uel ex tabernaria uel ex tabernarii filia uel humili uel abiecta uel
lenonis aut harenarii filia uel quae mercimoniis publicis praefuit susceptos filios in numero
legitimorum habere uoluerint aut proprio iudicio aut nostri praerogatiua rescripti: ita ut, 30
V P (25, R 1. 2 [3 p] 4) L (25 R 1...3. 23, 1. 25, 4) CR (26 om. R^a) M

¹ duumviralitas uel quinquennialitas uel flaminis uel sacerdotii prouinciae (om. id ... Sy-
riarchiae) Th., cf. Nou. 89 c. 15 ² peregrinos Th. ³ siue Romana facta seu Latina
ins. Th.

2 alendo S | ac (a CM^a) parentibus] a pa-
rentibus uel parentibus a liberis R, deficit V
3 a. om. PC, deficit V 4 s. a. V Hal. M |
et cons. V, om. M 5 celeris R 6 s. a. V
Hal. PL | III et II aa.] II et III aa. VPL, et Hal.
7 aa.] aaug. R, a. M, a. et c. S | iudici
eum] iudicium R^a | te om. pL | claudiano pL |
enixam p 9 educari] e-dicari M^a | s. a. V
Hal. pL | k. ... 10 cons. om. pL | rusticio V
11 impp. ... aa.] idem aa. (a. R) PLR 13 fa-
cultatum PLR, facultatium M^a | tibi om. R
14 s. a. V Hal. PL | laterano ... 15 cons.
om. PL 18 a. om. M^a 19 s. a. V Hal. |
pp.] V, d. Hal. | XVIII] XIX V? | caes. const.

a. uii et c. cons. (a. uii et c. cons. du-
biis) V, constantinis patre et filio cons. Hal.
22 et ex] et C, et uxoribus et ex R^a, om. M^a
23 quibus] tribus R^a, matribus R^a | effitiantur M
25 praefectissimos C | duumviri-
tas R | phenicarphiae R 26 syniarchiae C,
simarchiae R, siriacarchae M | placent M^a
27 ancilla (ancillam V uel V^a) uel ancillae]
uel ex ancilla C | liberta uel om. M^a 28 taber-
narii] tabernariae CR | abiecta] aniecta V^a?
29 uel his V^a | mercimoniis R^a | publice CR^a
30 uoluerint] CR Th., uoluerunt VQ | aut
om. M | aut om. M^a

quidquid talibus liberis pater donauerit, siue illos legitimos seu naturales dixerit, totum
 1 retractum legitimae suboli reddatur aut fratri aut sorori aut patri aut matri. Sed et
 uxori tali quodcumque datum quolibet genere fuerit uel emptione collatum, etiam hoc
 retractum reddi praecipimus: ipsas etiam, quarum uenenis inficiuntur animi perditorum,
 si quid quaeritur uel commendatum dicitur, quod his reddendum est quibus iussimus aut
 2 fisco nostro, tormentis subici iubemus. Sine itaque per ipsum donatum est qui pater dici-
 tur, uel per alium siue per interpositam² personam, siue ab eo emptum uel ab alio, siue
 ipsorum nomine comparatum, statim retractum reddatur quibus iussimus aut, si non existunt,
 3 fisci uiribus uindicetur. Quod si existentes et in praesentia rerum constituti agere nolue-
 4 rint pacto uel iureiurando exclusi, totum sine mora fiscus inuadat. Quibus tacentibus et
 dissimulantibus a defensione fiscali duum mensuum tempora limitentur, intra quae si non
 retraxerint uel propter retrahendum rectorem prouinciae interpellauerint, quidquid talibus
 filiis uel uxoribus liberalitas impura contulerit, fiscus noster inuadat, donatas uel commen-
 datas res sub poena quadrupli seuera quaestione perquirens. LECTA XII K. AVG. CAR-
 11 THAGINE NEPOTIANO ET FACVNDIO CONSS. a. 336

2 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA.³ ANTHEMIO PP. Matre uel [Th. 4, 6, 6 mut. B 32, 2, 1
 legitimis filiis uel nepotibus aut pronepotibus cuiuscumque sexus, uno pluribusue, existen-
 tibus bonorum suorum unam tantum unciam pater naturalibus filiis seu filiabus eorumque
 genetrici uel, si sola sit concubina, semunciam largiendi uel relinquendi habeat potestatem.
 quidquid uero ultra modum concessum relictum sit, legitimis liberis uel matri uel [Th.] 20
 ceteris successoribus iure reddetur. D. ID. NOV. CONSTANTINOPOLI STILICHONE II ET
 ANTHEMIO CONSS. a. 405

3 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD APOL- [Nou. Theod. 22, 1, 5. 7...9 B 32, 2, 2
 LONIVM PP. Si quis seu liber ipse seu curiae sit nexibus obligatus, et tradendi filios natu-
 rales⁴, uel omnes uel quos quemue maluerit, eius ciuitatis curiae unde ipse oritur et in
 1 solidum heredes scribendi liberam ei concedimus facultatem. Quod si cui non ex urbe,
 sed uico uel possessione qualibet oriundo naturales liberi contigerunt, eosque uelit sub
 definitione praedicta curiae splendore honestare et hereditatis opibus adiuuare, eius ciui-
 2 tatis adscribendi sunt ordini, sub qua uicus ille uel possessio censeatur. Quod si alterutram
 regalium ciuitatum patriam sortiatur, sit ei liberum susceptam ex inaequali coniugio subo-
 3 lem cuiuscumque ciuitatis decurionibus immiscere, dummodo ciuitas quae eligitur totius
 prouinciae teneat principatum. indignum est enim, ut, qui sacratissimae urbis ubere glo-
 riatur, naturales suos non illustris ordine ciuitatis illuminet. Haec siue postrema definiat
 siue donationem cuiuslibet quantitatis⁵ in liberos naturales pater conferat: et quod de sub-
 eunda sorte curiali seu testamento seu actorum fide constituat, ita ratum esse stabiliterque 35

VCRM

¹ et] et si Th. ² suppositam Th. ³ Idem (i. e. imp. Arcadius et Honorius) AA. et Theodosius A. Th. ⁴ naturales om. Nou. ⁵ habita ratione parentum ins. Nou.

1 siue] seu R | dixerit M^a 4 parum M^a
 5 quaerito R^a 7 siue] uel siue R | per
 om. R^a | emptum] emptum est C 8 exi-
 stant Th. 9 iuribus M. inc. V | existente et]
 VM^a Th., existente sed M^a, existant et CR
 constitutio V^a 10 toto M^a | inuadit R^a 11 a
 ... duum] ad defensionem fiscaliorum V | men-
 suum] RM^a Th., mensum V, mensium CM^a
 12 retrahendum om. M^a 14 seua CR^a |
 proquirens VQ | s. a. Th. V Hal. | lecta] d.
 Hal. 16 arc. et hon.] seu. et anton. C,
 inc. R^a | antemonio S, antonomio C, anto-
 nomio R^a | patre V^aM^a 17 aut pronepo-
 tibus bis V^a, aut pronepotibus aut pronep-
 tibus V^a, om. R 19 semunciam] V^aQ^a
 (secundum Mayerum seuunciam) M^a, seu-
 unciam V^a, semiunciam CRM^a | largiendi
 agendi C^a | habet R 20 liberis] filia CR

21 ceteri R | reddatur CRM | s. a. V Hal. M |
 constant.] V, cap. M, om. Hal. | 11] iii M
 23 theodorus R^a | ualentinus M, ualeria-
 nus R^a | ad apollonium] ad polonium C,
 apollonium R, apollonio Nou. 24 et] G^a
 cum Nou., .. V^a, om. CRM 25 uel omnes
 bis V | quemue] V Nou., quem uel M^a, uel
 quem M^a, que CR 27 oriunde M^a | con-
 tingerunt C 28 defensione R | praedictae M,
 praedicta (praedictae libri multi) et Nou. |
 cohonestare Nou. | hereditas R^a 29 cense-
 tur C | si om. M^a | aliterutram R, alterutrum M^a
 30 regnantium ciuitatem Nou. | sortiatur] CRM^a
 Nou., sortiatur V, sociatur M^a 31 ciuitatis
 om. R^a | modo om. R 33 inlumine M^a |
 siue ... 34 siue] siue cum ... siue cum Nou. |
 postremo M 34 donatione V | et] VM, ut CR,
 om. Nou. | de om. C^aM^a 35 fidem C^aM^a

- uolumus obseruari, ut, siue abstinendo hereditatibus siue abdicando donationes naturales liberi curialem uoluerint euitare fortunam posteaque paternarum opum uel in solidum uel ex parte reperti fuerint possessores, licet eas alienauerint, omnimodo ad condicionem, in qua
- 4 pater eos amplificatis opibus esse uoluit, etiam inuiti cogantur accedere. Et [(Nou. Theod.) si filiam naturalem uel filias habuit et eam uel eas curiali uel curialibus ciuitatis, ex qua s oriundus est uel sub qua uicus uel possessio unde oritur consistit, uel eius ciuitatis, quae principatum totius prouinciae tenet, matrimonio collocauit, haec eadem et in persona eius
- 5 uel earum ad exemplum marium obtinebunt. Quid enim interest, utrum [Nou. Theod. 22, 2, 11 per filios an per generos commoditatibus ciuitatum consulatur, et utrum nouos lex faciat curiales, an foueat quos inuenit? D. XVII K. IAN. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM 10 EVDOKII ET DIOSCORI. a. 443
- 4 IMP. LEO ET ANTHEMIVS AA. ARMASIO PP. Quoniam desideria morientium [B 32, 2, 3 ex arbitrio uiuentium non sine iusta ratione colligimus, et is, qui naturalem filium habens hortantibus legibus ultro ad instar legitimi filii municipalibus eum uoluit adgregare muneribus et donare patriae principalem, manifestauit notumque fecit sine dubio professione 13 certissima facultatum suarum omnium elegisse se adfectione debita successorem, cum certe huiusmodi personis adeo sacratissima constitutione¹ subuentum sit, ut nec renuntiandi eis aut alienandi uel repudiandi paternas hereditates aut donationes in fraudem curiae concedatur facultas, sed muneribus patriae susceptis patrimonia subire cogantur, nullam e diuerso calumniantium uocem penitus patiemur admitti, sed ipsum Philocalum et pater- 20 norum bonorum omnium ab intestato heredem et Bostrenae ciuitatis curiae principalem iniuncta uel iniungenda sibi munera subire ex eoque genitos uel nascendos filios similiter
- 1 paternae condicioni subiacere praecipimus. Et huiusmodi formam in omnibus causis, quae similiter in cuiuscumque ciuitatis ordine curiaque contigerint, in posterum decernimus obseruari. D. K. IAN. CONSTANTINOPOLI IORDANE ET SEVERO CONSS. a. 470
- 5 IMP. ZENO A. SEBASTIANO PP. Diui Constantini, qui ueneranda Christianorum fide Romanum muniuit imperium, super ingenuis concubinis ducendis uxoribus, filiis quin etiam ex isdem uel ante matrimonium uel postea progenitis suis ac legitimis habendis, sacratissimam constitutionem² renouantes iubemus eos, qui ante hanc legem ingenuarum mulierum (nuptiis minime intercedentibus) electo contubernio cuiuslibet sexus filios procreauerunt, 30 quibus nulla uidelicet uxor est, nulla ex iusto matrimonio legitima proles suscepta, si uoluerint eas uxores ducere, quae antea fuerant concubinae, tam coniugium legitimum cum huiusmodi mulieribus ingenuis, ut dictum est, posse contrahere, quam filios utriusque sexus ex earundem mulierum priore contubernio procreatos, mox quam nuptiae cum matribus eorum fuerint celebratae, suos patri et in potestate fieri et cum his, qui postea ex eodem 35 matrimonio suscepti fuerint, uel solos, si nullus alius deinde nascatur, tam ex testamento uolentibus patribus etiam ex integro succedere quam ab intestato petere hereditatem

VCRM

¹ c. 3 § 4 h. t. ² indicari uidetur constitutio, quae desideratur in Th. initio tituli 6, 1

1 hereditatibus] ab h. CR | donationis V
2 curiales u. e. fortuna (— nas M^b) M 3 con-
ductionem M^a 5 filias] filiam R^a | curiali
uel om. C | ciuitatibus R^a | quo M 6 ori-
dus V^a | quae R^a | unde] de M^a | eius] eo-
nius V^a 7 principatus CR^a | tenet om. R^a |
matrimonio] in m. CR 8 marium] V^a, marum
CRM 9 ciuitatum commoditatibus Nou. |
consulatur W^b Nou. 10 s. a. Nou. 22, 1 V
Hal. | xvii] Nou. V, xii Hal. | constant. om.
Hal. | post cons. eud. et diosc.] Nou., endoxio
et dioscoro cons. V Hal. 12 anthemios V,
anton. C, antonius M 13 collegimus VCM
14 legitimi filii ad instar R^a 15 sine] si non R
16 suorum V | legisse M^a | se] VM^b, om.
CRM^aM^c 18 aut] ut R | aut] ut R 20 filio-

calum C 21 bostrenae] Q^a, uostrenae V,
nostrae CRM, cf. Nou. 89 c. 2 22 simili-
ter] si mulier M^a 23 condici R^a | et] ut C
24 in om. M | contigerint] VM^b, contigerit RM^a,
contingerit C 25 s. a. V Hal. | iordane et
seuero cons.] Hal., quod confirmare uide-
tur inscriptio c. 5 in CR, iordane cons. V
26 sebastiano] seuero CR (ex u. 25?) |
fidem R^a 28 habentis M^a 30 minime om. M^a
31 nulla om. R^a | est] es V^a | proles] M,
prole VCR 32 noluerint R^a | uxorem R |
duxere M^a | ante R | fuerantur R^a | coniu-
gium R 33 filius M^a 34 mox quam] VQ,
postquam CRM 35 ferint V^a | celebrare R^a
36 solus CM^b 37 uolentibus ... intestato
om. M^a

- paternam: pactis, quae matrimonii tempore super dotalibus uel ante nuptias donationis rebus subsecuta fuerint, etiam ad ipsorum personas pertinentibus, ut una cum fratribus suis postea ex isdem parentibus forte progenitis, aut soli, si nullus alius sit procreatus, dotis et ante nuptias donationis pro tenore legum nec minus pactorum emolumenta recipiant. Hi uero, qui tempore huius sacratissimae iussionis necdum prolem aliquam ex ingenuarum concubinarum consortio meruerunt, minime huius legis beneficio perfruantur, cum liceat easdem mulieres sibi prius iure matrimonii copulare non extantibus legitimis liberis aut uxoribus ac legitimos filios utpote nuptiis procedentibus procreare, nec debeant, quos ex ingenua concubina dilato post hanc legem matrimonio nasci uoluerint, ut iusti ac legitimi postea uideantur, magnopere postulare. D. X K. MART. POST CONSVLATVM ARMATI. a. 477
- 6 IMP. ANASTASIUS A. SERGIO PP. Iubemus eos, quibus nullis legitimis existentibus liberis in praesenti aliquae mulieres uxoris loco habentur, ex his sibi progenitos seu procreandos suos et in potestate sua legitimosque habere propriasque substantias ad eos uel per ultimas uoluntates uel per donationes seu alios legi cognitos titulos si uoluerint transferre, ab intestato quoque eorum ad hereditatem uocandos, nec aliquam quaestionis seu altercationis exercendae sub qualibet astuta subtilique legum uel constitutionum occasione super his uel agnatis seu cognatis genitoris eorum uel quibusdam aliis superesse facultatem in posterum: nihilo minus, quisquis huiusmodi mulierem uxoris loco dotalibus instrumentis confectis habuerit, pro eius subole similem eandemque formam custodiri, ne adimatur ei licentia sibi quodammodo per liberos proprios suum patrimonium adquirendi.
- 1 Filios insuper uel filias iam per diuinos adfatus a patribus suis in adrogationem susceptos uel susceptas huius prouidentissimae nostrae legis beneficio et iuuamine potiri censemus. D. K. APRIL. ANASTASIO ET AGAPETO CONSS. a. 517
- 7 IMP. IUSTINVS A. MARINO PP. Legem Anastasii diuinae recordationis, quae super naturalibus filiis emissa est, in his ualere tantum casibus concedimus, qui nunc usque subsecuti sunt pro eiusdem legis tenore in matrimoniis tunc constantibus uel postea contractis, ita tamen, ut non aliunde progenitis subuenisse credatur quam non ex nefario nec incesto coniugio. Naturalibus insuper filiis seu filiabus ex cuiuslibet mulieris cupidine non incesta non nefaria procreatis et in paterna per adrogationem seu per adoptionem sacra susceptis ex diuinis iussionibus, siue antequam eadem lex inrepperit seu post eandem legem usque ad praesentem diem, non sine ratione duximus suffragandum, ut adoptio seu adrogatio firma permaneat, nullis prorsus improbanda quaestionibus, quasi quod impetrarunt lege quadam interdictum sit, quoniam, et si qua prius talis emergebat dubitatio, remittenda fuit mouente misericordia, qua indigni non sunt qui alieno laborant uitio. Sint itaque post eandem adrogationem seu adoptionem sui et in potestate patrum successionesque tam ex testamento quam ab intestato capiant, prout in adoptatis seu et in adrogatis constitutum est. In posterum uero sciant omnes legitimis matrimoniis legitimam sibi posteritatem quaerendam, ac si praedicta constitutio lata non esset. iniusta namque libidinum desideria nulla de cetero uenia defendet, nullum subleuabit nouum adminiculum praeter anteriorum dispositionum ordinem, non ante lata sanctio, quam ex hoc die resecandam pia

VCRM

1 patrimonii R^a | siper M^a 3 si soli si M^a | nullius V 4 dotes et a n. donationes C | peractorum R^aM 5 hii CR | huiusmodi CR | nondum CR 7 liceas R^a, licet R^b | patrimonii R^a 8 ac] VQ, aut CRM | legitimis filiis M^a 9 delato VM^b | ac] et R 10 magno opere RM | s. a. V Hal. | post ... armati] basilio 11 et armatio Hal. 12 muneris V^a | uxores loc. hab. C^a | ex] es V uel V^a 13 habere] hos h. M | eos uel] VQ, eos CRM 14 seu] VM, seu per CR | alias C | legi om. M^a | cognitum uel cognitus V? 15 ad eorum CRM | uocantes M^a 16 astutatuta V? 17 genitoribus M, om. C 18 mulieris uxores R^a 19 confestis M^a 20 quodam R^b,

quemadmodum C, inc. R^a | proprios] M^a, proprio V, proprium CRM^a | matrimonium R 21 rogationem R^a 23 s. a. V Hal. | anast.] V, anast. a. III Hal. (in addendis alias anatollo, scilicet ex 2, 7, 24. 4, 29, 21) 24 iustinianus M 27 ita] t. R^a | credantur V 29 paternam M^a 30 eandem R | seu] CRM, siue V? 31 dies V | adoptatio V 32 nullus M^a 35 seu] seu post R^a | successionis quae M^a 36 ab intestato] in testamento R^a, intestato R^b | et in] V, in M, om. CR 37 potestatem C 38 quaeredam V^a, quaeren M^a 39 defendat CRM^b 40 ante om. C | resecanda M

- suggererit ratio, non adrogationum uel adoptionum praetextus, quae ulterius minime feren-
dae sunt, non astutiae siue diuinis adfectandae litteris seu quibusdam illicitis ambiendae
machinationibus, cum nimis indignum, nimis sit impium flagitiis praesidia quaerere, ut et
petulantiae seruire liceat et ius nomenque patris, quod eis denegatum est, id altero legis
colore praesumant. D. V ID. NOV. CONSTANTINOPOLI IVSTINO A. ET EVTHERICO CONS. a. 519
- 8 ¹IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Humanitatis intuitu naturalibus patribus [B 32, 1, 3
hoc indulgemus, ut liceat eis nulla legitima subole uel matre subsistente naturalem uel
naturales filios matremque eorum non tantum ex tribus uncis, quod praeteritae leges per-
mittebant, sed etiam ex duplici portione, id est sex uncis, heredes scribere, ut, licet ab
intestato nullam communionem ad patris naturalis successionem haberent, ex suprema 10
tamen eius uoluntate permittatur eis usque ad praedictas sex uncias (si hoc scilicet natu-
ralis pater uoluerit) hereditatem eius capere, ita tamen, ut memoratam sex unciarum quan-
titatem in omnibus naturalibus filiis et matre eorum minime testator excedat. Quam et in
legatis et fideicommissis eis relinquendis et dotibus et donationibus, tam aliis quam ante
nuptias, usque ad aestimationem sex unciarum liberam similiter naturalibus eorum patribus 15
damus potestatem. Haec autem in futuris tantummodo testamentis uel ultimis uoluntatibus
uel dotibus uel donationibus locum habebunt. D. K. IAN. ²CONSTANTINOPOLI DN. IVSTI-
NIANO A. II CONS. a. 526
- 9 ³IDEM A. MENAE PP. Communium rerum esse utilitatem recte iudicantes lucidis et
omni ambiguitate segregatis legibus uti nostro subiectos imperio, ad praesentem sanctionem 20
uenimus, per quam omni dubitatione amputata, quae usque adhuc obtinebat, certissimum
facimus, ut, quotiens naturales filii curiali fortunae patriae sui genitoris adsignantur, uel
adhuc uiuente patre uel post eius obitum pro dispositione testamenti ab eo conditi, et eo
modo legitima iura in paterna successione adipiscuntur (quod recte fieri minime dubium
est), licet illustrem dignitatem, ex qua curialis fortunae liberatio competere non potest, 25
naturales filii antea meruerunt, ne permittatur eis contra substantiam ab eodem naturali
patre descendendum uel adscendentium uel ex latere cognationis uel agnationis iure eidem
patri coniunctorum, licet ipsi legitimi successores eidem naturali patri per memoratam
fortunam efficiantur, aliquod ius sibi uindicare. Quod et in his locum habebit, qui iam a
naturalis patre curiali conditioni traditi adhuc superstites sunt, eodem scilicet modo nec illis 30
contra substantiam eiusdem naturalis filii uel ex eo descendendum uel adscendentium uel
ex latere coniunctorum aliquod sibi ius uindicare ualentibus. Sed si quidem iste naturalis
filius siue postquam legitimus successor patri factus sit siue in antecedenti tempore filius
ex legitimo matrimonio uel alios descendentes liberos habeat, eos modis omnibus ad eius
successionem sine testamento morientis uocari nec curiae locum esse, praeterquam si quarta 35
portio bonorum eius eidem curiae debeat eo, quod nullus forte ex-mortui liberis curialia
munera peragere cogitur: illo uidelicet obseruando, ut ii, quos iste naturalis filius, postea-
quam fortunae curiali datus est, procreauerit, decuriones sine dubio sint et curialia peragere
V (desinit in u. 7 subsistente natu) CRM

¹ iunge c. 9 h. t. 10, 35, 3. 10, 44, 4. ² Iun. (c. 9 h. t.)? ³ iunge c. 8 h. t. 10, 35, 3. 10, 44, 4

1 ratio om. M^a | referendae CRM^b 2 adfectan-
dae ... 3 machinationibus | affeccionibus M^a |
ambigendae CR 3 flagitius C^a | et ut R
5 s. a. V Hal. | constant. om. Hal. 6 imp.
iust. a. | id. aa. R^a 7 matri V^a | subistente R^a
8 legis M^a 9 sex | ex sex RM^b 10 com-
munionem R | supra M^a 11 eis om. R^a? |
naturales R^a 13 testato C^a? 15 estima-
tiones (-nis C^a?) C 17 uel donationibus uel
dotibus C, uel dotibus om. R | habeant R^b,
hant R^a | s. a. Hal. 19 pp. | p. M | commu-
nionum M^a | iudicis M^a 20 segregandis R^a |
uti | ut M^a 21 quam om. M^a | adhoc CM |

optinbt uel optinebunt M^a 22 patre C
24 quod om. M^a 26 naturalis M^a | ne | C,
non RM 27 uel adscend. om. C | agnitio-
nis R^aM | idem M^a 28 coniunctorum R^a |
successoris M^a 29 aliquid M^a | uindicari M |
a om. M^a 30 conditioni C. condicione M^a?
31 naturales M^a | ex | a M 32 conjuncta-
rum R | aliquid M | ius om. M | ualentibus M^a |
natis R 33 legimus R^a | successore C
34 alio C | habet R 36 portio | por M^a |
curiali mun... M^a 38 procreauerint R | de-
cutiones R, decurionis M^a, et decuriones M^b |
curiali M^a

- 3 (1) munera compellantur. Sin uero sine liberis cuiuscumque gradus intestatus decesserit, si
 4 quidem matre superstite, tertiam quidem partem bonorum eius matrem habere, duas uero
 alias partes curiam, cui a patre datus est. Sin autem mater quidem defuncti non super-
 esset, alii uero cognati ex materna linea descendentes uel adscendentes uel ex latere
 uenientes ad eius uocentur successionem, tunc ea quidem, quae a patre naturali ad eum
 5 peruenerunt, eidem curiae competere: si quid uero filio posteaque legitimo successorii
 effecto uel a matre sua uel aliunde quocumque legitimo modo acquisitum sit, hoc ad proxi-
 6 mos maternos eius cognatos peruenire. Illo uidelicet obseruando, ut, sine matre eius super-
 stite siue ea ante filium mortua aliquis ex eius genere eiusdem curiae fortunam subire
 paratus sit, liceat ei se offerenti eidem curiae bona mortui, quae de substantia patris ad
 eum peruenerunt, capere muneraque peragere curialia, quo accedente mater defuncti, si
 adhuc supersit, non solum tertiam partem eorum, quae extra paternam substantiam filius
 7 eius aliunde adquisiuit, sed omnia ea uel ipsa sola uel cum coheredibus suis capiet. Ea
 uero, quae de successione naturalis filii post curialem condicionem morientis constituimus,
 non tantum in his locum habere debent, qui postea a patre suo naturali curiae dati fue-
 8 rint, sed etiam in illis, qui iam dati sunt, si tamen adhuc supersunt. Quod si ante prae-
 sentem sanctionem mortui sunt, minime ad eorum successionem eandem nostram sanctionem
 extendimus. Et quoniam omnimodo fauendum est curiis ciuitatum, illud etiam in hac parte
 addendum esse censem, ut liceat patribus naturales filios curiae patriae suae tradere
 non solum nulla eis legitima subole existente, sed etiam si filios uel alios liberos ex legi-
 9 timis matrimoniis procreatos habeant, et eo modo naturales quoque filios sibi legitimos
 successores efficere, ita tamen, ut minime eisdem patribus liceat per donationem uel ulti-
 mam uoluntatem amplius eidem naturali filio dare uel relinquere, quam uni filio ex matri-
 monio legitimo procreato dederit uel reliquerit, cui minima portio data uel relicta sit. D. K. 24
 10 IVN. DN. IUSTINIANO A. II CONS. a. 528
- 10 ¹ IDEM A. DEMOSTHENI PP. Cum quis a muliere libera [B 32, 1, 1 Prochiron auctum 5, 11
 et cuius matrimonium non est legibus interdictum cuiusque consuetudine gaudebat aliquos
 liberos habuerit, minime dotalibus instrumentis compositis, postea autem ex eadem adfec-
 tione etiam ad nuptialia peruenerit instrumenta et alios iterum ex eodem matrimonio liberos
 procreauerit, ne posteriores liberi, qui post dotem editi sunt, sibi omne paternum patrimo-
 nium uindicare audeant quasi iusti et in potestate effecti, fratres suos, qui ante dotem
 fuerant nati, ab hereditate paterna repellentes, huiusmodi iniquitatem non esse ferendam
 1 censem. Cum enim adfectio prioris subolis et ad dotalia instrumenta efficienda et ad
 posteriorem filiorum edendam progeniem praestitit occasionem, quomodo non est iniquissi-
 mum ipsam stirpem secundae posteritatis quasi iniustam excludere, cum gratias agere fra-
 2 tribus suis posteriores debeant, quorum beneficio ipsi sunt iusti filii et nomen et ordinem
 subsecuti. Neque enim uerisimile est eum, qui postea uel donationem uel dotem con-
 scripsit, et ab initio talem adfectionem circa mulierem non habuisse, quae eam dignam esse
 3 uxoris nomine faciebat. Quapropter sancimus in huiusmodi casibus omnes liberos, siue

CRM

¹ iunge 6, 57, 5

1 munia *M*^a | intestatus] uitae status *R*^a
 2 tertia q. parte *C* 3 a] ad *C* | est om. *C* |
 sin om. *M*^a | superest et alii *CM*^a 5 suc-
 cessiones *R*^a 6 eidem] ei *M*^a | successorii
 ... 7 legitimo om. *R*^a 7 modo] matrimo-
 nio *R*^a 9 ex om. *R*^a | eiusdem] eius *M*^a |
 subire paratus] sibi reparatus *C* 10 pa-
 ratus ... mortui] om. *R*^a | ei se] *C*, eis *M*^a,
 ei *M*^a | eodem *M*^a 11 carere *M*^a | munia-
 que *M* | accedente *M*^a | matre *M* 13 ea uel]
 uel *M*^a 14 conductionem *R* 15 locus *R*^a |
 a om. *M* 17 sint *M* 20 si] *R*^a, om. *CRM*

21 habent *R* | naturalis *M*^a 24 relinque-
 rint *M*^a | minimae *M*^a, nimia *R*^a | s. a. *Hal*.
 26 idem] impr. iustinianus *S* | aa. *R* | de-
 mostino *M*^a 27 cuiuscumque *R*^a | conduetu-
 dine *R*^a | gaudebit *CM*^a 28 expositis *M*^a?
 29 nuptiali *R*^a | peruenerint *M*^a, p. *spatio*
uacuo relicto *R*^a 30 posterioris *M*^a | editi
 om. *R*^a | matrimonium *R* 31 potestati *C*
 32 fuerat *M*^a | referendam *R* 33 priores
 suboles *M*^a 34 edendam] *M*^a*M*^c, educendam
CRM^a | prostitit *C* 35 stirpe *M* 36 poste-
 rioribus *M*^a 37 est om. *R* 38 habuisset *C*

ante dotalia instrumenta editi sunt siue postea, una eademque lance trutinari et omnes suos et in potestate suis existere genitoribus, ut nec prior nec iunior ullo habeatur discrimine, sed ii, qui ex isdem maioribus procreati sunt, et simili perfruantur fortuna. D. xv k. OCT. CHALCEDONE DECIO VC. CONS.

a. 529

- 11 ¹IDEM A. IULIANO PP. Nuper legem conscripsimus, per quam iussimus, si quis [Inst. 3, 1, 2] 5 mulierem in suo contubernio collocauerit ² non ab initio adfectione maritali, eam tamen, cum qua poterat habere conubium ³, et ex ea liberos sustulerit, postea uero adfectione procedente etiam nuptialia instrumenta cum ea fecerit filiosque uel filias habuerit, non solum secundos ⁴ liberos qui post dotem editi sunt iustos et in potestate esse patribus, sed etiam anteriores, 1 qui et his qui postea nati sunt occasionem legitimi nominis praestiterunt. Quam legem [(Inst.)] 10 quidam putauerunt sic interpretari, ut siue non progeniti fuerint post dotem conscriptam liberi siue etiam ab hac luce subtracti, non anteriores filios iustos haberi, nisi in utroque 2 tempore uiuentes et superstites liberi inueniantur. Quorum superuacuum subtilitatem penitus inhibendam censemus. sufficiat etenim talem adfectionem habuisse, ut post liberorum edi- 3 tionem et dotalia efficiant instrumenta et spem tollendae subolis habeant. Licet enim hoc 13 quod speratum est ad effectum non peruenit, nihil anterioribus liberis fortuitus casus derogare concedatur: et multo magis, si quis mulierem, quam in contubernio suo habuerat, praegnantem fecerit, postea autem adhuc grauida muliere constituta dotalia fecerit instru- menta et puer uel puella editus uel edita sit, iusta patri suboles nascatur et in potestate efficiatur et heres ei existat morienti siue ab intestato siue ex testamento. satis enim 20 absurdum est, si filii post dotem progeniti et anterioribus liberis adiutorium adferant, ipsum 4 puerum uel puellam sibi opitulari non posse. Et generaliter definimus et, quod super huiusmodi casibus uariabatur, definitione certa concludimus, ut semper in huiusmodi quaestionibus, in quibus de statu liberorum est dubitatio, non conceptionis, sed partus tempus inspiciatur: et hoc fauore facimus liberorum. et editionis tempus statuimus esse inspec- 25 tandum exceptis his tantummodo casibus, in quibus conceptionem magis approbari infantium condicionis utilitas expostulat. D. xv k. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTA VV. CC. CONSS.

a. 530

- 12 IDEM A. IOHANNI PP. Cuidam, qui iustum filium habebat, nepos accessit naturalis: si nepotis nomen huiusmodi suboli legibus accommodandum est, quaerebatur. uolebat enim 30 tali naturali nepoti ex suo legitimo filio iam defuncto progenito totam suam substantiam relinquere, quasi sacris constitutionibus tantummodo in filiis naturalibus prohibentibus totum patrimonium siue quantam partem uoluerit eis relinquere et certo fini partes eorum con- cludentibus. Huiusmodi autem dubitatio et in alia specie uentilata est. quid enim, si ex 1 naturali filio nepotem habet auus legitimum patri suo uel naturalem? In omnibus itaque 35 talibus dubitationibus cum nulla legitima consequentia in huiusmodi personis custoditur, sed interuentu subolis naturalis nihil ius legitimum subesse potest, ut necessitas relinquendi aliquid eis ex legibus imminet, liceat eis quantum uoluerint suae substantiae in eos con-

V (incipit u. 5 idem) CRM

¹ iunge 5, 29, 4. 5, 35, 3 ² copulauerit Inst. ³ coniugium Inst. ⁴ eos Inst.

2 postea R^a | habebatur R 3 ii om. M | s. a. Hal. 4 idem] impr. iustinianus S | aa. R | super C^a | leges R 6 adfectione R 7 procedente] M Inst., prae- cedente V, prae- cedente CR 8 ea] a V^a | secundum M^a 9 parentibus R 10 qui et] VM Inst., quia et C, quia et in R | p praestiterunt V^a, prae- stiterint C 12 in om. R 13 subtilitatem M^a 14 sufficit CR | enim R^a | edictionem C^a 15 et] V, etiam CRM | dotaliam M^a | effi- ciat CRM^a | habeat R 17 concedatur] V^a M^a, conceditur CR, concedantur M^a | habuerit M 18 autem ad grauidam mulierem constitu- tam M^a | strumenta M^a 19 patris R | su-

bolis M^a, inc. V 20 heredes R^a | ei] V, om. CRM | existant M^a, excitat R^a, exis... V 21 si] ut C^a, om. C^a M^a 23 casibus ... hu- iusmodi om. R^a 24 temporis C^a 26 con- ceptione VRM^a | adprobare M^a | infantum C 27 conditionis C^a | s. a. V Hal. | const. om. Hal. 28 oresta uu. cc.] oreste V? 29 idem] impr. iustinianus S | aa. VR | iuliano S 31 progenitor VM^a | suam om. R 33 quar- tam R^a | fini] CM, fine R, inc. V | partem R 34 alia] alia dubitatio R^a 35 naturali filio] naturalio R^a 36 talibus] talis V? 37 sed] si R^a | nihil] sic potius quam nullum V 38 uoluerit C

- 3 ferre, scilicet nulla legitima subole subsistente. Filiis enim naturalibus relinqui constitutiones quantum uoluerint ideo prohibuerunt, quia uitium patrum frenandum esse existimauerunt. in nepotibus autem non eadem observatio in praefatis speciebus custodienda est, ubi legitima minime suboles facit impedimentum. ea enim subsistente ueterum constitutionum tenorem in naturalibus filiis statutum et in nepotes extendimus. Sed haec in his tantummodo sancimus, in quibus uoluntate aliquid consecuti sunt. iura etenim ab intestato in aui successionem nemini eorum penitus aperimus. Et haec non solum eis accedere censemus a substantia aui paterni naturalis, sed etiam proani uel eius cognationis, si quid saltem huiusmodi uocabuli in tam degeneres homines extendere maluerint. 9
D. K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

XXVIII

R DE TUTELA TESTAMENTARIA R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. SPERATAE. Quem dicis tibi tutorem [B 37, 2, 33] testamento patronae datum, si administrationi se non miscuit, nulla actione tibi tenetur: neque enim iure datus tutor fuit. quod si administravit sponte res tuas, experiri aduersus eum actione negotiorum gestorum potes. PP. XVII K. AVG. APRO ET MAXIMO CONSS. a. 207
- 2 IMP. ANTONINVS A. SABINIANO. Etsi a patre tuo testamento iure tutor tibi [B 37, 2, 34] datus eo tempore, quo heres extitisti, in rebus humanis fuit, tamen codicillis alius tutor recte datus est et uterque propter uoluntatem testatoris tutor erit, nisi testamento datum pater alium codicillis dando reprobauerit: tunc enim posterior solus tutor erit. PP. 10. APRIL. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 3 IMP. ALEXANDER A. GORGIAE. Si tutores testamento uobis dati sunt, quamquam unus uestrum suae aetatis factus sit, id est pupillarem aetatem excesserit¹, tutela tamen uestra ad eum non pertinet. PP. V K. IAN. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IDEM A. FELICIANO. Mater testamento filiis tutores dare non potest, nisi [B 37, 2, 36] eos heredes instituerit. quando autem eos heredes non instituerit, solet ex uoluntate defunctae datus tutor a praesidibus confirmari. nullo uero ex his interueniente si res pupillares qui dati sunt administrauerint, protutela actione tenentur. PP. VII K. IVN. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 5 ²IMP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. DAPHNO. Si pupillorum pater alienum seruum, de quo postulas, et tutorem esse uoluit et liberum, ante tamen tutore alio pupillis dato, redimi et manumitti hunc apud praesidem et curatorem adiungi oportet. PP. III K. MART. SAECVLARE II ET DONATO CONSS. a. 260

V P (28 R) L (ut P) CR (transponuntur 28, 6. 3: inter 26, 4 et 6 rubrica erasa est) M

¹ id est ... excesserit del. ² iunge 7, 4, 10

1 subsistent R^a | consticionis M^a 2 uoluerit R | prohibuerint V?C | existimauerint M
3 obseruatione R | in praefatis in V 4 uerum R 5 nepotibus ostendimus CR | in om. R 6 sancimus M^a 8 censemus | sancimus CR 9 quid | quidem M^a | uocabulo (—li Bluhme) V, uocabulo CRM | degeneris M^a | maluerint V, maluerit CRM 10 s. a. V Hal. | const. ... uu. cc. (uc. V) V, lampadio et oresta coss. Hal. 12 de testam. tutela R 13 aa.] aa. et c. S 14 administratione M^a 15 datur R^a 16 potest R^a | s. a. V Hal. | xvii] sic uel xiiii uel xiiii V, om. Hal. 17 anthemius S, anastasius M | sanino S, et flauianus R 18 heredes R^a 19 utraque R^a 20 s. a. V Hal. | pp.] pp. xvi V, d. Hal.

21 duobus] d. et Hal. 22 gorgiae] VM, cordiae SR, gordie C | dati sunt uobis CR 23 unus] huius R^a? | suae] sluc R^a | pupillatorem R^a 24 pertinent M^a | s. a. V Hal. | pp.] d. Hal. 25 a.] aa. V | tutorem filiis testamento CR | dari V 26 eos om. C | non om. dett., cf. Dig. 26, 2, 4 | instituerint solent M^a 28 amministraverunt R | tenetur M^a, non tenentur R^a | s. a. V Hal. 29 et] ii et Hal. 30 imp. C | ualerius S | galianus M, gallus R | daphno S, daphnos R, om. C 31 uoluerit CR | et om. C | ante tamen VC, manente tamen M, tamen manente R | tutore alio] VQ, alio CRM^a, alio tutore M^a 33 s. a. V Hal. | saec. ii] seculari Hal.

- 6 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. DOMNAE. Si tibi pater auunculum testamento recte tutorem dedit nec is excusatus est, eum tutelae iudicio tam administratis quam neglectis, cum administrari deberent, apud competentem iudicem conueni secundum bonam fidem tibi satisfacere iussurum. S. NON. APRIL. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 7 IDEM AA. ET CC. TRYPHAENAE. Tutelae contra tutorem mota, quem testamento patris (si in eius fuisti potestate) datum proponis, reddi tibi si quid debetur competens index aditus iubebit. curatorem enim inutiliter in testamento dari non ambigitur. D. XVII K. MAI. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 8 IMP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. Tutor res etiam Graecis uerbis licet in testamentis relinquere, ut ita tutores dari uideantur, ac si legitimis uerbis eos testator dedisset. D. PRID. ID. SEPT. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO² CONSS. a. 439

XXVIII

R DE CONFIRMANDO TUTTORE R

- 1 IMP. ALEXANDER A. PRISCO. Testamento matris tutores dati excusare necesse non habent, nisi decreto secundum uoluntatem defunctae, et quidem inquisitione habita, dati fuerint. PP. III NON. MART. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 2 IDEM A. VALERIO. Neque per epistulam neque ex imperfecto testamento tutorem recte dari indubitati iuris est. sed uoluntas patris in constituendis tutoribus uel curatoribus in huiusmodi casibus a iudice, ad cuius officium haec res pertinet, seruari solet. secundum quae uereri non debes, ne tempus, antequam confirmareris, cesserit. PP. VIII ID. AVG. ALEXANDRO A. II ET MARCELLO CONSS. a. 226
- 3 IDEM A. SOSIANO. Si, ut proponis, pupillo cuius meministi pater inutiliter testamento tutores dedit et, priusquam ii confirmarentur, alii ab eo cuius interest dati sunt, id quidem, quod iure gestum est, reuocari non potest: an autem qui iudicium patris habent curatores eidem pupillo constitui debeant, aditus competens index perspectis utilitatibus eius aestimabit. PP. III ID. APRIL. MODESTO ET PROBO CONSS. a. 228
- 4 IMP. IUSTINIANVS A. IULIANO PP. Naturalibus liberis prouidentes damus licentiam patribus eorum in his rebus, quas quocumque modo eis dederint uel dereliquerint, scilicet intra praefinitum nostris legibus modum, etiam tutorem eis relinquere, qui debet apud competentem iudicem se confirmare et ita res gerere pupillares. D. XV K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTA CONSS. a. 530

V (desinit in 12 cons.) P (28, 6. 29 R 4) L (ut P) CRM

¹ iunge 6, 23, 21. 7, 2, 14 ² uc. ins. Nou. ³ iunge 5, 27, 11. 3, 35, 3

1 et max. om. S | et c. S, om. CRM | domine SPLR, prisco C (ex 29, 1) 2 cum | cum C | tutelae | tule P^a 3 administrare deberet CRM^b 4 s. a. V Hal. 5 a. et c. S, et cc. om. CR | triphime S | tutelae | VT^a, tutelam M^a, tutelae (tutel. C^a, tutela C^b) actione (—nem R) CRM^b 6 si in eius | VM^b, in eius R^a, sine ius M^a?, in cuius CR^b 7 uidebit R^a | etenim C | s. a. V Hal. 9 theodorus CR^a | ualentinus R^aM | florentinum S 10 licet om. M^a | testamentos R^a | dati Nou. libri boni 11 contestator R^a | s. a. Nou. V Hal. | const. om. V Hal. 12 xvii (xiii V) et festo | xiiii et maximo Hal. 15 a. om. R |

prisco. M 16 habeant R, habeat C | et quidem | M, equidem R^a, et quadam CR^b | inquisitionem M^a 17 s. a. Hal. | et | ii et Hal. 20 a iudice | anida C^a?, ad iudicem C^b | hae M^a | pertinent C 21 solet | solet et R^aM^b | ne | nec R^a 22 s. a. Hal. 23 a. | a. et c. S | sossiano C^a?, sassiano M | si ut | sicut R^a 24 ii | hi M 26 habeant RM | prospectis CRM^b, pro-ectis M^a 27 existimabit C | s. a. Hal. 28 pp. | p. M 29 quas quocumque | quascumque C | dereliquerint PR, relinquerint CM 30 praefatum C 31 apud | a P^a | s. a. Hal.

XXX

R DE LEGITIMA TUTELA R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. FIRMINAE. Ad auunculos nec masculorum
tutela ex lege duodecim tabularum deferuntur, cum solum patruis, si non excusauerint, 4
id ius tributum sit. PP. VIII K. IVN. IPSIS AA. III ET III CONSS. a. 290
- 2 ¹IDEM AA. ET CC. ASCLEPIODOTO. Ad agnatos pupilli iure legitimo sollicitudinem
tutela pertinere, nisi capitis deminutionem sustinuerunt, manifestissimum est. S. III NON.
APRIL.² AA. CONSS. a. 293
- 3 ³IMP. LEO A. ERYTHRIO PP. Constitutione diuae memoriae Constantini lege Claudia
sublata, pro antiqui iuris auctoritate saluo manente agnationis iure tam consanguineus (id 10
est frater⁴) quam patruus ceterique legitimi ad pupillarum feminarum tutelam uocantur.
D. K. IVL. MARCIANO CONS. a. 472
- 4 IMP. ANASTASIUS A. POLYCARPO PP. Frater emancipatus⁵, qui in germani sui uel
sororis successionem omnes inferiores seu prolixiores gradus non tantum cognatorum, sed
etiam agnatorum antecedere a nobis pro nostra dispositione⁶ iussus est, etiam ad legitimam 15
fratrum et sororum nec non liberorum fratrum tutelam, quasi minime patris potestate per
ius emancipationis relaxatus, si non alia iuri cognita excusatione munitus sit, nocari nec
sub praetextu capitis deminutionis alienum huiusmodi onere semet contendere sancimus.
D. K. APRIL. IOHANNE ET PAVLINO CONSS. a. 498
- 5 IMP. IUSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Nemo neque frater neque alius legi- [B 37, 4, 9 20
timus in tutelam siue ingenui siue liberti uocetur, antequam quintum et uicesimum annum
suae aetatis impleat. immineat enim ei pro sua tantummodo administratione periculum
1 nec alieno onere alius prae grauetur. Sic etenim et pupillis et adultis competens guber-
natio inducitur et naturalis ordo per omnia conseruabitur. cui⁷ enim ferendum est eundem
esse tutorem et sub tutela constitui, et iterum eundem curatorem et sub cura agere? haec 25
2 certe et nominum et rerum foeda confusio est. Discretis itaque omnibus uel datui uel
legitimi fiant tutores uel curatores ii, qui talis aetatis sunt, cui suarum rerum administratio
3 committitur, quorumque res possunt plenissimo iure hypothecarum teneri. Omnibus, quae
de successionibus tam ingenuorum quam libertorum prioribus legibus disposita sunt, in
suo robore duraturis nec aliquam imminutionem ex praesentis legis sanctione accepturis, 30
maxime in libertorum successionibus, ne uideantur ex eo, quod ad tutelae grauamen non
ueniunt, successionis emolumentum amittere. RECITATA SEPTIMO IN NOVO CONSISTORIO
PALATII IUSTINIANI. D. III K. NOV. DECIO VC. CONSS. a. 529

CRM

¹ iunge 5, 31, 9 ² Byzantii ins. 5, 31, 9 ³ iunge 1, 4, 16. 1, 18, 13. 5, 1, 5. 5, 6, 8
⁴ id est frater del. ⁵ fratrem emancipatum (sic W²) et u. 17 relaxatum expectes ⁶ quae
non extat, cf. ad 6, 57, 15, 1 ⁷ qui (Mommson)?

2 legima M 3 aa.] aa. et c. S | sfirmine M^a,
firmas CR 4 solis R^bM | patruus R^a 5 s. a.
Hal. ■ et cc. om. CR | asclepiodo C, as-
cepiodoro R | pupille M 7 deminutione M^a |
sustinuerint R^a | s. a. Hal. 9 leō M^a
11 quam patruus om. C^a | pupillarem M
12 s. a. Hal. | cons.] leges iungendae, et ze-
none cons. (= a. 469) Hal. 14 prolixo-
ris M^a 15 ad om. M^a 16 tutelam om.
C^aM^a, tutelam quasi om. R^a 17 relaxatur R^a
18 semet] R^b, se R^a, semet esse M^a, semel
ipsum CM^a | contenderet M^a 19 s. a. Hal.

20 iustinus R | pp. om. R 21 tutela R | liber-
tini R | uocentur M^a | suae aetatis annum M
22 immineat ... periculum om. R^a 23 nec]
ne C | onere] hore M^a | etenim et] M, ete-
nim C, enim R 24 indicitur M^a, om. R^a |
ferendus C 25 tutela ... et sub om. R^aM^a
27 ii] hi M^a 28 possint RM 29 liberto-
rum] libertori in M^a?, libertorum a C^aM^a |
legibus om. C 31 quod] qui C^aR^aM^a 32 suc-
cessionis] et s. M^b | s. a. Hal. M | septies
Hal., in septimo M 33 d. ... cons. om. M

XXXI

R QVI PETANT TVTORES VEL CVRATORES R

- 1 IMP. ANTONINVS A. CHRYSANTHAE. Admone adolescentem, aduersus quem [B 37, 6, 4] consistere uis, ut curatores sibi dari postulet, cum quibus secundum iuris formam consistas. qui si in petendis his cessabit, potes tu competentem iudicem adire, ut in dandis curatoribus officio suo fungatur. PP. II NON. FEBR. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 2 IDEM A. EPAPHRODITO. Patroni tui filii si eius aetatis sunt, ut res eorum [B 37, 6, 5] per tutores administrari debeant, cura adire praetorem et nomina edere, ex quibus tutores constituentur, ne, si cessaueris, obsequii deserti periculum subeas. PP. III NON. IVL. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 3 IDEM A. ATALANTAE. In locum tutoris defuncti uel in perpetuum relegati [B 37, 6, 6] alium dari tutorem filiis tuis idoneum ex eadem prouincia ab iudice competente postula, qui secundum officium suum utilitatibus eorum prouidebit. PP. III ID. IVL. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 4 IDEM A. DOMNINO. Si filiis debitoris tui non sunt necessarii, qui tutores [B 37, 6, 7] petant, potes ipse curare, ut accipiant, per quos legitime defendantur. PP. III ID. IVL. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 5 IMP. ALEXANDER A. FVSCIANAE. Amita tutores petere filiis fratris sui non [B 37, 6, 8] prohibetur. PP. V K. IVL. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 6 IDEM A. OTACILIAE. Matris pietas instruere te potest, quos tutores filio [B 37, 6, 9] tuo petere debes, sed et obseruare, ne quid secus quam oportet in re filii pupilli agatur. petendi autem filiis curatores necessitas matribus imposita non est, cum puberes minores anno uicesimo quinto ipsi sibi curatores, si res eorum exigit, petere debeant. PP. X K. OCT. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 7 IMP. GORDIANVS A. DIONYSIO. Admone eam, quae quondam pupilla tua [II 37, 6, 10] fuit, cum eam non tantum uiri potentem, sed etiam nupsisse proponas, ut sibi petat tutorem. quod si ea petere neglexerit, quo maturius possis rationes reddere administrationis, adito eo cuius super ea re notio est petere tutorem non uetaris. PP. VI ID. IAN. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 8 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MYSICO. Cum a matribus sedu- [B 37, 6, 11] lum petendi tutoris officium exigatur, non fortuiti casus impedimentis adscribantur, proponasque procuratorem, qui ad petendum pupillo tutorem a matre fuerat constitutus, a latronibus interfectum petitionem ex necessitate demoratam esse, ab hereditatis successione matrem repelli, cuius nullum uitium intercessisse adseris, perquam durum est. PP. V ID. MART. TIBERIANO ET DIONE CONSS. a. 291
- 9 IDEM AA. ET CC. ASCLEPIODOTO. Cum iure habenti tutorem tutor dari [B 37, 6, 12] non possit, intellegis matrem non officium pietatis in petendo tutore deseruisse, sed iure munitam merito filio suo tutorem non postulare. S. III NON. APRIL. BYZANTII AA. CONSS. a. 293

V (incipit u. 32 constitutus) P (31 R 1. 2. 4. 5. 5) L (ut P) CR (transponit 31, 6. 7. 4. 5) M

¹ iunge 5, 35, 1 ² iunge 5, 30, 2

3 crisante R, grisante CM 4 uis] ius CM? | consistis C, consistat M^a 5 andis P^a 6 s. a. Hal. 7 ephafrodito S, epastrodito R, epathorito M 8 per tutores] per t. uel curatores C | et] ut PL^a 9 si om. R^a | s. a. Hal. 11 talente C 12 dare M^a | ab] a CR^b 13 s. a. Hal. 14 cereali Hal. 15 domnino] CM, dnō S, donino PL, domo R | filii C 16 potest R, potes et M | s. a. Hal. PL | 11] iiii PL 17 laeto ... cons. om. PL | cereali Hal. 18 fuscanae R 19 prohibentur M^a | s. a. Hal. 20 otacillae] R, othacillae S, otalice C, otalie M | pietatis C^a |

tutoris M^a 22 impositi R^a 23 exegerit C | s. a. Hal. 24 et] ii et Hal. 25 a.] aa. S 26 tutorem petat C 27 quo] quod R^a M^a 28 re om. M | curatores C | uetaberis R | s. a. Hal. 30 aa.] aa. et c. S, aa. et cc. M 31 exgatur P^a | fortuitus R^a, fortuita M^a uel M^b 33 petitionemque L^b CR | demoratum V^b, demoratur V^a | successionem matre VM^a 34 perquam] quam V | s. a. V Hal. 36 a. et cc. C, et cc. om. R | asclepiodoro S, asclepiodote R 37 tutorem R 38 marito M^a | tutorem filio suo CR | s. a. V Hal. | byzantii] Hal., byz. V

- 10 IDEM AA. ET CC. PRISCO. Nepotibus fratris tui, si eorum mater in petendis [B 37, 6, 13] tutoribus debito non fungatur officio, petere tutores sollemniter potes. S. PRID. K. MAI. SIRM CC. CONSS. a. 294
- 11 IMP. ZENO A. DIOSCORO PP. Matres naturalibus etiam filiis ad similitudinem eorum, qui ex iustis ac legitimis nuptiis sunt procreati, petendorum tutorum necessitati subiaceant, nulla eis ignorantia iuris ad euitanda legibus uel sacris constitutionibus definita, si petitionem tutorum minus curauerint, profutura. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI ZENONE A. II CONS. a. 479

XXXII

R VBI PETANTVR TVTORES VEL CVRATORES R 10

- 1 IMP. ANTONINVS A. ARISTOBYLAE. Magistratus eius ciuitatis, unde filii tui [B 37, 5, 25] originem per condicionem patris ducunt uel ubi eorum sunt facultates, tutores uel curatores his quam primum secundum formam perpetuam dare curabunt. quod si filii tui neque possident quicquam in prouincia, ubi morantur, neque inde originem ducunt, restituti apud patriam suam et ubi patrimonium habent morabuntur, ut ibi¹ defensores legitimos² sortiantur. PP. K. OCT. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215

XXXIII

R DE TVTORIBVS ET CVRATORIBVS ILLVSTRIVM VEL CLARISSIMARVM PERSONARVM R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. PRO- [Th. 3, 17, 3 II 37, 5, 29] 20
CVLO PF. Illustris praefectus urbis adhibitis decem uiris e numero senatus amplissimi et praetore clarissimo uiro, qui tutelaribus cognitionibus praesidet, tutores curatoresue ex quolibet ordine idoneos faciat retentari. et sane id libero iudicio expertesque damni constituent indicantes. Et si regendis pupillaribus substantiis² singuli creandorum pares esse non possunt, plures ad hoc secundum leges ueteres conueniet aduocari, ut, quem coetus³ 25 ille administrandis negotiis pupillorum dignissimum iudicabit, sola sententia obtineat praefecturae, super cuius nomine, sollemnitate seruata, postea per praetorem interponatur decretum³. Itaque hoc modo remoti a metu qui consilio adfuerint permanebunt et par-
2 uulis adultisque clarissimis⁴ iusta defensio sub hac prudentium deliberatione perueniet.
- 3 (1) Quod tamen circa eorum personas censuisse nos palam est, quibus neque testamentarii 30 defensores neque legitimi uita aetate facultatibus suppetunt. nam ubi forte huiuscemodi homines offeruntur, si nihil ad defensionem suis priuilegiis comparabunt, ut teneri possint,

V P (31, 11. 32) L (ut P) CRM

¹ ut morabuntur, ibi (Mommson)? ² censibus Th ³ super ... decretum om. Th. ⁴ clarissimis om. Th.

1 idem] impr. diocl. et max. S | et c. S, om. CR | prisco S | in petendis] inpendis M^a
2 debito om. R | potest V | s. a. V Hal.
4 dissoro R | etiam naturalibus CR 5 ex huiusmodi V | ac] et CR | sunt om. V | tuorum P^a | necessitatibus CRM^a 6 subiacent C
7 tutoris C | s. a. V Hal. PL | constant. ...
8 cons. om. PL, const. om. V 8 II] in V
10 petant S 11 antonius M | aristolae PL
12 dicunt L^a M^a | facultates sunt (sint C) CR | uel curat. om. C 14 inde om. R^a? | restitui C^a, restiti R 15 habeant C | legitimi P^a L
16 s. a. V Hal. PL | pp.] p. PL | laeto ... cons. om. PL | cereali Hal. 18 curatora-

bus M^a | uel] et S, deficit V 19 clarissimorum R 20 impp. C, mpp. R | ualent.] ual. et CR, ualentinus M^a, deficit V | theodorus R | aa. CR 21 pu.] Th., pp. SCRM | urbis] rbi V 22 praetor R 23 idoneus M^a | expert.sque M^a, qui expertus R^a 24 iudicantes M^a | si] si in V, om. M^a | singulis C^a | patres R^a 25 ueteres leges CR | conuenit C | certus M^a 26 iudicauerit M, iudicarit Th. | solo V 28 paulli M^a 29 prudentium om. C | proueniet Th. 30 circa tamen C 31 neque] sane neque M | huiuscemodi] VQ Th., huiusmodi CRM

- 4 (2) iure praescribimus. Ceterum alia, quae in causis minorum antiquis legibus cauta sunt,
 5 (3) manere intemerata decernimus. In prouinciis autem curiales in nominandis tutoribus [Th.]
 et curatoribus clarissimarum personarum exhibeant debitam cautionem, et discriminis sui
 memores cognoscant indemnitati minorum obnoxias etiam suas deinceps esse facultates. 4
 D. III K. IAN. MEDIOLANI TIMASIO ET PROMOTO CONSS. a. 359
- 2 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AVRELIO PV. Generali lege
 prospectum est, ne qui ad illustrium senatorum tutelam curialibus occupati necessitatibus
 uocarentur. D. VIII K. AVG. THEODOSIO A. III ET ABVNDANTIO CONSS. a. 393

XXXIII

R QVI DARE TVTORES VEL CVRATORES ET QVI
DARI POSSVNT R 10

- 1 IMP. ALEXANDER A. AMBIVLO. Cum tibi in ea aetate constituto, ut, si de [B 37, 5, 30]
 statu constaret, per tutores siue curatores negotia tua administrari deberent, libertatis
 controuersiam fieri adleges, non oportuit impediri, quo magis liberali causa ordinata, quia
 interim pro libero habebaris, curator tibi daretur, per quem defendi causa tua potest. 15
 PP. K. NOV. ALEXANDRO A. CONSS. a. 222
- 2 IDEM A. ARTEMISIAE. Maritus etsi rebus uxoris suae debeat adfectionem, [B 37, 5, 31]
 tamen curator ei creari non potest. PP. K. IVL. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 3 IMP. PHILIPPVS A. DOLENTI. Luminibus captum curatorem habere falso [B 37, 5, 32] 19
 tibi persuasum est. PP. XIII K. AVG. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 4 IDEM A. EMERITO MILITI. Armatae militiae muneribus occupatus neque si [B 37, 5, 33]
 legitimus sit neque si ex testamento datus fuerit nec alio modo, etsi uoluerit, tutor aut
 curator fieri potest: sed si errore ductus res administrauerit, negotiorum gestorum actione
 conuenitur. PP. X K. AVG. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AELIANAE. Neque a [B 37, 5, 34] 25
 praeside alterius prouinciae neque a magistratibus municipalibus tutorem ortum ex alia
 ciuitate nec domicilium ubi nominatur habentem iure dari posse ab eo, cuius iurisdictioni
 subiectus non est, certissimi iuris est: neque cessatio iniuncti perperam officii ad periculum
 eius pertinet. S. XII K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. LEONTIO. Quod dicis matrem filiis tutores nolle petere, [B 37, 5, 35] 30
 super hac re adi praesidem prouinciae, cum, si eam neglexisse perspexerit, etiam ipse
 magistratus dare tutores uel nomina mittere, ut ab ipso decreto tribui possint, iubere non
 prohibeatur. PP. PRID. K. MAI. AA. CONSS. a. 293

V P (34 R 2. 3. 5. 6) L (ut P) CRM

¹ ad Leontium eodem die rescripta est 5, 71, 12

2 curiali M^a | numerandis C 3 persona-
 rum om. M^a 4 esse om. C 5 s. a. Th. V
 Hal. | III] VI Th. 6 imppp. (impp. V) ual.
 (valentinus M^a) theod. et arc.] VM, idem
 SCR | aa. VCR, aaa. et c. S | areliano M |
 pu.] pp. S, om. CR 7 ne qui] neque V^a |
 illustrium M^a 8 uocentur C | s. a. V Hal.
 10 dari S, deficit V | tutore M^a 11 dari] SL^a,
 dari non PL^aCR^aM, deficit VR^a 12 ambi-
 bolo SC, bibulo R | si om. R^a 15 liberto
 VM^a | haberis CM^a, habebis R^aM^a 16 s. a.
 V Hal. 17 idem] imp. alex. PL | a.] aa. V,
 om. R | artemesie SP^aL, deremidia R^a, dere-
 misiae R^a | uxori R 18 s. a. V Hal. 19 do-
 lentii V | habere] V, haberi R, habere debere

PL^aM^a, habere debere L^a, haberi debere M^a,
 debere haberi C: ο τοὺς ὑποθαλμοὺς ἰσχυρμί-
 νος οὐ κορυφαίωται B (Tipuc.) 20 s. a. V
 Hal PL | XIII] ui PL | peregrino ... cons.
 om. PL 21 aa. R | militi om. M | militiae
 armatae CM | occupatis M^a 23 si om. M^a |
 administrauerint V 24 s. a. V Hal. 25 et
 cc. (c. S) om. VPL 26 alteris L^a | a mag.]
 mag. R 27 iurisdictionis M^a 29 s. a. V
 Hal. | XII] sic uel xu V 30 et cc. om.
 PLCR | tutorem PL 31 super] sub CR^a |
 cum] qui CR^aM^a | eam] eam te V | prospe-
 xerit PLCR 32 ut] alias ut P^a | ipso]
 iso P^a | tribu R^a 33 s. a. V Hal. PL |
 pp.] p. PL | prid.] II Hal. | aa. om. PL

- 7 IDEM AA. ET CC. RVFO. In seruii condicione constitutum tutorem uel [B 37, 5, 36] curatorem a praeside dari non posse nullam habet iuris dubitationem. S. PRID. NON. IUL. PHILIPPOLI AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. EVELPISTO. Creditorem debitoribus tutorem datum non tantum petitionem non amittere, sed etiam ipsum sibi posse soluere non ambigitur. PP. V¹ NON. 5 IAN. CC. CONSS. a. 294
- 9 IDEM AA. ET CC. MAXIMIANO. Si sororis tuae filia, tutore legitimo patruo [B 37, 5, 37] constituto nec ullo excusato priuilegio, tutor datus es, cum habenti tutorem alium dari prohibeant iura, necessitatem administrationis ad eum pertinere nec te datione teneri non ambigitur. S. III K. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 10 IDEM AA. ET CC. FLORENTINO. Curatorem habenti neque adiungi nisi causa [B 37, 5, 38] cognita nec in loco eius alium substitui non ante priore remoto ambigui iuris non est: teque adfuturum damni, quod medio tempore negotiis pupillaribus contigit, esse succedaneum, cum actorem periculo tuo constituere debueris, nec iure magistratum in absentiam tuam alium creasse certum est. PP. III K. APRIL. CC. CONSS. a. 294
- 11 IMP. CONSTANTINVS A. ET CONSTANTINVS C. AD BASSVM PV. [Th. 3, 17, 1 B 37, 5, 39] In uniuersis litibus placet non prius puberem iustam habere personam, nisi interposito decreto aut administrandi patrimonii gratia aut in litem fuerit curator datus, ut iuxta praecedentia nostrae pietatis² statuta legitime initiatae litis agitata in iudiciis controuersia finiatur. D. III ID. OCT. AQUILEIAE CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319
- 12 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTROPIO PP. [B 37, 5, 40] Curator adulescenti ordinatus post inchoatam litem non potest sub praetextu specialis curatoris a se nominati aut litem contestatam deserere aut ab administratione se subtrahere. D. III K. OCT. CONSTANTINOPOLI EVCHERIO ET SYAGRIO CONSS. a. 381
- 13 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. MONAXIO PV. Ne magistratuum ulterius procedat licentia, plenius designamus, ne patrimonialem colonum siue alium, qui priuilegio ab hac nuncupatione defenditur, tutelae muneris adstringat officium. D. a. 409

XXXV

R QVANDO MVLIER TVTELAE OFFICIO FVNGI POTEST R 30

- 1 ⁴IMP. ALEXANDER A. OTACILIAE. Tutelam administrare uirile munus est, [B 38, 1, 46] et ultra sexum femineae infirmitatis tale officium est. PP. X K. OCT. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224

V (desinit in 17 nisi inter) P (34, 7. 8. 12. 35, 1) L (ut P) CRM

¹ II (Mommson)? ² prouisionis Th. ³ excidit fortasse constitutio gemina ei, quae extat in 1, 4, 30 ⁴ iunge 5, 31, 6

1 seruilis V uel V^a 2 s. a. V Hal. PL | s.] s. d. PL | prid.] II Hal. PL 3 phil. aa. cons. om. PL 4 euelpisto S, euelpisto L, helpisto C, eunelpisto M, eumelphio R 5 pet. non] pet. P^a | s. a. V Hal. 6 iun. Hal. 8 dare C 9 prohibet C, prohibebant R^a | nec] ne R | donatione R^a | teneri om. R^aM^a 10 abigitur V^a | s. a. V Hal. 11 et cc. om. CR | florentio S 12 non est] est R^a 13 adfuturum] R^aM, afuturum VC, futurum R^a 14 actore R | construere C | debueras R^aM | absentia tua C 15 s. a. V Hal. 16 a. et constantinus (constantinus CR, om. Th.) c. (cesar comes R) | CR Th., a. ad constantius caes. V, et constans aa. et c. S, et constans a. M | pu.] pp. urbis M 17 interdeposito R^a 18 in] ad Th. 19 prae-

cedentiam R^a | agitata in i. controuersie finiantur R^a, agitatae in i. controuersiae finiantur Th. 20 s. a. | Th. Hal. | III Hal. | V om. Hal. | c. om. Hal. 21 impp. LCR | ualentilianus M | theodorus R | aa. CR, om. M | pp. om. CR 22 sub] su M | praetex M^a 23 se subtr.] subtr. I^a 24 s. a. Hal. 25 theodorus R | menaxio RM, maximo S | pu.] pp. urbis C, ppfecto urbis R^a, pp urbi M, pp. S 26 procedatur C^aR^a | ne] neque C 27 s. a. Hal. 30 tutele officium S, officio tutele R, tutela BΣ 45, 1, 39 | potest] non p. BΣ l. c. 31 otatilie M, othaliciae S, octadie PL, octaciliae CR | uirile minus M^a, munus uirile CR 32 sexus PL | feminae M | s. a. Hal. | et] II et Hal.

- 2 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. TATIANO PP. [Th. 3, 17, 4] Matres, quae amissis uiris tutelam administrandorum negotiorum in liberos postulant, priusquam confirmatio officii talis in eas iure ueniat, fateantur actis sacramento praestito¹ ad alias se nuptias non uenire. Sane in optione huiusmodi nulla cogitur, sed libera in conditiones quas praestituimus uoluntate descendat: nam si malunt alia optare matrimonia, 5
2 tutelas filiorum administrare non debent. Sed ne sit facilis in eas post tutelam iure susceptam inruptio, bona eius primitus, qui tutelam gerentis adfectauerit nuptias, in obligationem uenire et teneri obnoxia rationibus paruulorum praecipimus, ne quid incuria, ne quid fraude deperat. His illud adiungimus, ut mulier, si aetate maior est, tunc demum petendae tutelae ius habeat, cum tutor testamentarius uel² legitimus defuerit uel privilegio a tutela 10 excusetur uel suspecti genere submoueat³ uel ne suis quidem per animi aut corporis ualitudinem administrandis facultatibus idoneus inueniatur. Quod si feminae tutelas refugerint et praeoptauerint nuptias⁴, tunc demum uir illustris praefectus urbis adscito praetore, qui impertiendis tutoribus praesidet, siue iudices, qui in prouinciis iura restituant, de alio ordine per inquisitionem dari minoribus defensores iubeant. D. XII K. FEBR. MEDIOLANO 15 VALENTINIANO A. III ET NEOTERIO CONSS. a. 390
- 3 IMP. IVSTINIANVS A. IULIANO PP. Si pater secundum nostram constitutionem⁵ naturalibus liberis in his rebus, quae ab eo in eos profectae sunt, tutorem non reliquerit, mater autem uoluerit eorum, siue masculi sunt siue feminae, subire tutelam, ad exemplum legitimae subolis liceat ei hoc facere, quatenus actis sub competenti iudice interuenientibus 20 iuramentum antea praestet, quod ad nuptias non perueniat, sed pudicitiam suam intactam conseruet et renuntiet senatus consulti Velleiani praesidio omnique alio legitimo auxilio suamque substantiam supponat. Et ita filiorum suorum uel filiarum naturalium tutricem eam existere sancimus: omnibus, quae pro matribus et liberis earum ex legitimo matrimonio progenitis diualibus constitutionibus cauta sunt, in huiusmodi matribus obseruandis. 25
2 Si enim in filiis iustis, in quibus et testamentariae et legitimae sunt tutelae, tamen matribus (his deficientibus) ad prouidentiam filiorum suorum uenire conceditur, multo magis in huiusmodi casibus, ubi legitima tutela euanesceat, saltem alias eis dari humanissimum est. D. XV K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530

XXXVI

30

R IN QVIBVS CAVSIS TVTOREM HABENTI TVTOR VEL CVRATOR DARI POTEST R

- 1 IMP. ANTONINVS A. TIBERIANO ET RVFO. Si in locum eius tutoris ad tempus dati estis, qui rei publicae causa aberat, isque iam finito munere quod ei iniunctum est abesse desiit, quin ad eius officium curamque pertineant negotia pupillae, ambigere 35
P (36 R) L (ut P) CRM

¹ sacr. praestito om. Th. ² testamentarius uel om. Th. ³ neque quisquam legitimus ad pares possit causas uocari ins. Th. ⁴ iunge 5, 27, 11. 5, 29, 4 ⁵ 5, 29, 4

1 impp. C, mpp. R | ualerianus R, ualer. C | theodorus R | arcadius | marcus CR | aa. CR | tatiano | tanato R 2 amissis M 3 ueniat | Q Th., eueniat CRM 4 se om. CR | in om. M²? | oppressione M | huiusmodi CR | nullo R²? | conditiones C², dictiones M² 5 praestituimus C | descendant CR, discedat M² 6 tutelam M | sit | scit R² 7 obligatione R 8 et om. C² | incuria | M² Th., incuriosae CRM²M² 9 deperiat M | tum Th.² 10 demum M² | petendae ... 11 excusatur C | ne | nec C 12 tum Th., M² | accito RM 13 in percipiendis C

15 per om. R² | uidebunt R² | s. a. Th. Hal. | mediolani Hal. 17 iustinus R 18 in eos om. M² | perfectae R² | relinquerit C²RM 19 sint M | exemplum R 20 competentis M² 21 peruenit M², peruenerit M² 22 conseruat C | uelleiani M² 23 filiarum | filiorum R² 24 eam om. M² | existere | M, esse CR | eorum R² 25 in om. M² 26 et testam.] testam. C | matribus his | matribus M² 28 dare R 29 s. a. Hal. 30 quibus | quibus autem R | habent PL² | tutor uel curator] uel curatorem S, tutor R² | possit L 34 ei | ei iam M

- 1 non debetis. Sed consultius feceritis, si praesidem prouinciae uirum clarissimum adieritis, ut is ad administrationem tutelae compellatur. PP. VIII K. AVG. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMP. ALEXANDER A. VALENTINO. Potuit quidem et debuit competens iudex [B 38, 1, 49] in locum excusati curatoris, licet pupillus alios quoscumque haberet tutores, dare. quam- 5 uis autem curator cum aliis in locum eius substitutus sis, tamen periculo administrationis ultra pubertatis tempora non adstringeris. PP. V ID. IVN. MODESTO ET PROBO CONSS. a. 228
- 3 IDEM A. HYLAE. Propter late diffusum (id est in diuersis locis [5, 62, 11 mut. B 38, 1, 49] constitutum)¹ patrimonium uel quod solus administrationi non sufficiat², an tibi tutelam administranti³ adiungi aliquos curatores oporteat, praeses prouinciae, si te non sufficien- 10 temprehenderit, aestimabit. PP. VIII ID. DEC. POMPEIANO ET PELIGNO CONSS. a. 231
- 4 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. EVPLOIO. Licet tutorem habenti [B 38, 1, 50] tutor dari non potest, tamen certis ex causis alius idoneus substitui sententia competentis iudicis solet, id est in locum suspecti, qui conuictus ac remotus est, et in locum excusati 14 uel defuncti uel relegati tutoris. PP. ID. MART.⁵ SAECVLARE II ET DONATO CONSS. a. 260
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ZENONI. Cum ob augmen- [B 38, 1, 51] tum facultatum curatores adiungi solent, non prius tutores dati administratione eorum libe- rantur. Sane si is qui administrauit tempore finitae tutelae fuit soluendo, secuti temporis periculum ad te pertinere non potuisse manifestum est. D. III K. APRIL. CC. CONSS. a. 294

XXXVII

20

R DE ADMINISTRATIONE TVTORVM ET CVRATORVM
ET DE PECVNIA PVPILLARI FENERANDA VEL
DEPONENDA R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. MODESTO. Frustra times administrare [B 38, 9, 15] res adolescentis, cuius curator es, ne ex hoc aliquis existimet commune periculum prioris 25 temporis te recepisse: sed ea, quae agenda putas, age et, quod magis interest omnium partium, insta, ut iudex inter te et tutores datus quam primum partibus suis fungatur. PP. XII K. OCT. ALBINO ET AEMILIANO CONSS. a. 206
- 2 IDEM AA. TIMONI ET HELPIDEPHORO. Aduersus curatorem adolescentis, cui [B 38, 9, 16] collegae dati estis, quam diu administratio communis durat, exerceri iudicium non potest. 30 PP. II K. MAI. APRO ET MAXIMO CONSS. a. 207
- 3 IMP. ANTONINVS A. EVMVSO. Sumptus in pupillum tuum necessario et ex [B 38, 9, 17] honestis iustisque causis iudici, qui super ea re cogniturus est, si probabuntur facti, accepto P (36, 5. 37 R) L (ut P) CR (37 R ante 36, 5 collocauit R^a) M

¹ id est ... constitutum *om. l. gem.* ² uel ... sufficiat *om. l. gem.* ³ tut. admin. *om. l. gem.* ⁴ iunge 5, 42, 2 ⁵ Mai. 5, 42, 2

1 consultus M^a 2 ad *om. R^a*, is ad *om. M^a* | *s. a. Hal.* 4 ualentino] CR, ualentio S, ualentiniano M 5 curatoris] C^aR^aM^b, curatores M^a, tutoris C^aR^bM^c: κουράτωρ BΣ (κ.π.) | quosque M, κουρούμους BΣ | haberes M^a | dare] *ita plane Graeci*: εἰ καὶ ὁ πούπυλλος ἄλλους εἶχεν ἐπιτρόπους, διδόναι BΣ (κ.π.) 6 sit M^a 7 adstringeris M^a | *s. a. Hal.* 8 ilae M, *om. S* | id est *om. M^a* 9 sufficiat antebis R^a 10 te insufficientem *l. gem.* 11 aestimabitur R^a | *s. a. Hal.* 12 ualens S | gallerius R | euploio] Q cum 5, 42, 2, euplogio M, eupolitio S, euphebo CR | tutori M^a, 13 aliis M^a 14 id est] idem C^a | qui ... excusati *om. M^a* | coniunctus R 15 legati R^a | *s. a. Hal.* | seculari Hal. 16 imp. L |

et cc. zenoni *om. R.* et cc. *om. C.* et *om. M^a* | zezoni S 19 *s. a. Hal.* 21 administrationem S 22 et pecunie M, et de pec. *om. R^b*, deficit R^a 24 modesto] modesto et altino R: altino nescio an ortum sit ex albino subscriptionis | timetis R 25 curat. res M^a, curator estis R^a, curatores estis CR^b | aliquid R^a 26 temporis te] M^b, ... M^a, temp. uos CR | putastis CR^a, putatis R^b | agite CR^b | interest] est inter R^a, inter M^a? 27 partum] p. est R^a | instate CR^b, instante R^a, ista M^a | te] uos CR | tutorem R 28 *s. a. Hal.* 29 ilpidoforo S, helphidoforo C, phidophoro M 30 diu] diuam R^a 31 *s. a. Hal.* 32 emuso R | ex *om. C^aRM^a*?

ferentur, etiamsi praetoris decretum de dandis eis non sit interpositum. nam quod a tutoribus siue curatoribus bona fide erogatur, potius iustitia quam aliena auctoritate firmatur. D. XIII K. SEPT. DVOBVS ASPRIS CONSS.

a. 212

- 4 IDEM A. PROCVLAE. Nisi eam pecuniam, quam constiterit libertum pater- [B 38, 9, 15] num tutorem filiae tuae rationi eius debere, uel deposuerit uel in praediorum comparatio- 5 nem conuerterit, remittetur ad praefectum urbis, secundum ea quae constituta sunt, arbitrio eius puniendus. PP. XII K. OCT. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS.

a. 213

- 5 IDEM A. RVFINO. Frustra tutores quondam adulescentium, quorum curam [B 38, 9, 19] administras, iudicatum facere detractant, cum exacta pecunia possit auctoritate praesidis 9 in depositi causam haberi. PP. K. IVL. LAETO II ET CEREALE CONSS.

a. 215

- 6 IMP. ALEXANDER A. PACIONO. Non est ignotum tutores uel curatores, si [B 38, 9, 20] nomine pupillorum uel adulatorum scientes calumniosas instituunt actiones, eo nomine con- demnari oportere, ne sub praetextu nominis eorum propter suas similitudines secure lites suas exercere posse existiment. PP. VI ID. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS.

a. 223

- 7 IDEM A. VALERIO. Tutelam pupillorum tuorum sic administrare debes, ne [B 38, 9, 21] aedificium, quod his relictum est, contra formam alienandi testamento datam uendas. PP. VI ID. IVL. MAXIMO II ET AELIANO CONSS.

a. 223

- 8 IDEM A. APRILI. Etsi scisses te curatorem datum nec administrasses, ceteris [B 38, 9, 22] curatoribus et administrationem peragentibus et sufficientibus damno praestando contra te actio dari non potest. si autem nescisses curatorem¹ datum, etiamsi soluendo ceteri non 20 sint, damni periculum ad te non redundabit. PP. VI ID. DEC. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS.

a. 229

- 9 IDEM A. MELITIAE. Si curatores habes hique dotare te² bonis tuis cessant, [B 38, 9, 23] adito praeside impetrabis, ut, quod moderatum est honestae personae, praestare cogantur. 24 PP. XVII K. MAI AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS.

a. 230

- 10 IDEM A. RVFINAE. Si liberti eiusdemque curatoris culpa seu fraude ratio [B 38, 9, 24] uestra laesa sit, sarciri damnum ab eo qui dedit praeses prouinciae curabit, non dubita- turus etiam grauiorem executionem adhibere, si quid tam aperta fraude commissum est, ut puniendum in liberto crimen deprehendatur. PP. XI K. AVG. AGRICOLA ET CLEMENTE 29 CONSS.

a. 230

- 11 IMP. GORDIANVS A. CAECILIO. Si bonam causam ea cuius tutor es habuit [B 38, 9, 25] et aduersus latam sententiam non appellasti seu post appellationem prouocationis sollemnia implere cessaueris, tutelae iudicio indemnitatem pupillae praestare debes. PP. V ID. AVG. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS.

a. 239

- 12 IDEM A. OCTAVIANAE. De his, quae in fraudem administrationis a tutore [B 38, 9, 26] gesta uel neglegenter acta a curatoribus eorum quibus successisti adlegas, agere debes, si modo annos legitimae aetatis implesti. neque enim ignoras non multum patrocinari fecunditatem liberorum feminis ad rerum suarum administrationem, si intra aetatem legitimam sunt constitutae. PP. III NON. OCT. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS.

a. 241

V (incipit 1 rentur etiamsi) CRM

¹ te ins. (T) ² de ins. (u. i.)

1 de om. M^a | nam] VQ, id nam R^aM^a, id namque CR^aM^a 3 s. a. V Hal. | d.] pp. Hal. | duobus et aspris Hal. 4 proculo M^a 6 remitteatur V, remittatur R, remittitur M^a 7 puniendi R | s. a. V Hal. | III] ii uel u V 8 frustra tores M^a | quarum R^a 9 detrec- tant RM^a | cum om. R^a 10 s. a. V Hal. | iul.] V?, iun. Hal. | cereali Hal. 11 pachonio S. piconio R 12 instituant V 13 sub] su M^a | sua V | simulaetates R^a | securi R 14 possit M^a | s. a. V Hal. | id.] k. id. V 16 quod] quidem M^a | s. a. V Hal. 18 april. V 20 si] VQ, sin CRM | necisses V uel V^a | etiamsi] etiam R | soluen M^a 21 sunt CM

ad] a M^a | redundant V | s. a. V Hal. | vi id.] V, vii k. Hal. | III] iu V? 23 meli- tia] VM, militiae CR, mellitae S | hique CRM | doctare M^a | te] de te C, de M 24 moderatum est] moderatores R^a?, mora- tum M^a 25 s. a. V Hal. | clemente] V, cle- mentino Hal. 26 si] li M^a, om. R^a 27 du- bitaturus] ignarus C 28 executionem M^a | aperte R^a 29 libertum M^a | deprehendan- tur M^a | s. a. V Hal. | clementino Hal. 32 post om. R^a 33 s. a. V Hal. | v om. Hal. 35 octauiano S, octauic M 36 gesta] uestra V, γεινησθα: B 37 ignotas R^a | non om. V contra B 39 s. a. V Hal.

- 13 IDEM A. LONGINO. Tutores debita pupillaria seu deposita reposcentes ad B 35, 9, 27 satisfactionem compelli non posse manifestum est. PP. VIII K. MAI. ARRIANO ET PAPO CONSS. a. 243
- 14 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. CLEMENTI. Rationes curae administratae B 35, 9, 28 ante impletum uicesimum et quintum annum durante officio posci iure non posse manifestum est. PP. PRID. NON. AVG. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 15 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. LICINIO. Si non subscripsisti B 38, 9, 29 quasi fideiussor, frustra uereris, ne ex ea intercessione, qua signasti ut curator, olim liberatus (ut adfirmas) sententia praesidis, ex officio curatoris conueniri possis. PP. PRID. NON. MART. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 287
- 16 IDEM AA. ET CC. PROCVLO. Non omni titulo rerum¹ pupilli potestatem B 38, 9, 30 alienandi tutores habent, sed administrationis tantum causa distrahentes, quae uenum eis dare licet, iustam causam possidendi comparantibus praestant. cum itaque donare nulla ratione res eorum quorum administrant negotia potestatem habent, uindicare dominium a possidentibus non prohiberis. S. X K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 17 IDEM AA. ET CC. MARTIALI. De successione sua tutores frustra timent, B 38, 9, 31 cum his qui tutelam administrauerunt testamenti factio non denegetur. nec de bonis suis donare aliquid prohibentur. S. XVI K. NOV. SIRMII AA. CONSS. a. 293
- 18 IDEM AA. ET CC. SOTERICO. Debitoribus pupillae pro officii ratione, B 38, 9, 32 tutorem te constitutum adseuerans ad te nominum periculo pertinente, parere solutioni denuntia. qui si satis non fecerint, in uenditione pignorum uti communi iure potes. S. PRID. K. IAN. SIRMII AA. CONSS. a. 293
- 19 IDEM AA. ET CC. VINDICIANO. Tutor licet absens decreto datus, si sciens B 38, 9, 33 se sollemniter non excusauerit, administrationi constituitur obnoxius. S. III ID. FEBR. SIRMII CC. CONSS. a. 294
- 20 IMP. CONSTANTINVS A. Pro officio administrationis tutoris uel Th. 3, 30, 1 B 38, 9, 31 curatoris bona, si debitores existant, tamquam pignoris titulo obligata minores sibi uindicare minime prohibentur. idem est et si tutor uel curator quis constitutus (Th.) res minorum non administravit. D. VII K. APRIL. TREVIRIS VOLVSIANO ET ANNIANO CONSS. a. 314
- 21 IDEM A. AD MAXIMUM PP. Pupillorum seu minorum Val. 249 Th. 3, 30, 2 B 38, 9, 35 defensores, si per eos donationum condicio neglecta est, rei amissae periculum praestent. D.³ III NOV. FEBR. ROMAE SABINO ET RVFINO CONSS. a. 316

V S (c. 14) P (37, 13. 14. 16 [19 p] 20. 21) L (37, 13. 14. 16. 19...21) C (transponit 37, 17. 18. 19. 16) R (transponit 37, 16. 15) M

¹ requiritur res (edd.) ² iunge 8, 53, 25 Consult. 9, 13 ³ pp. (Val.)?

1 idem] imp. gord. PL | poscentes M 2 s. a. V Hal. PL | pp.] p. PL | arriano ... 3 cons. om. P¹ 4 et phil. c. om. M | glementi M | curle S | administratae ante] administrante S 5 officium S | non posse posci iure C | posse] possi. M² 6 s. a. V S Hal. | pp. prid. non aug.] ppp. u. dā. S | a] a. II Hal. | tationo S 7 aa.] aa. et cc. M | subscripsisse V, scripsisti M² 8 filiussor V | ut om. M² 9 sententiam V uel V² | possit M² | s. a. V Hal. 11 idem] impp. dioc. et max. PL | et cc. om. PLCR 12 habeant CR | causa tantum M | uenundare eis PLCRM² 14 habeant C 15 s. a. V Hal. PL | s.] V. d. Hal. PL | x om. PL | heracliae] Hal., heracl. V, her. PL 16 et cc. om. CR 17 administrauerint M | testamento V | non] nunc M² | suis om. M² 18 s. a. V Hal. 19 et cc. om. CR | sotericho] V, sotherico SCRM | officio VR²

20 tut. te] tut. V | nominum] nonum R² | periculum M² | solutione R² 21 fecerit R² | potest VM² | s. a. V Hal. 23 et cc. om. CR | decerto M² 24 se om. pLM² | administrationis pL, administraciones M²? | s. a. V Hal.: in pL extat s. 26 a.] VPL Th., a. c. M, a. philiete C, a. fileto R, a. euphemianae Hal. | uel curatoris om. C 27 obligato M² | monores P² 28 uel curator om. L² 29 administrauerit M | s. a. V Hal. PL | treuiris om. V, treuiris ... 30 cons. om. PL 31 id. a.] id. a. et c. S, constantinus et caess. Val. | ad maximum] PLCR Th., maximo VM | pp.] pu. libri plerique Th. Consult.: cf. Mommsen ad Val. 249 in edit. min. 33 s. a. Th. V Hal.: in Val. extat pp. et cons. in foro diui reliquis abscissis [non.] k. V Hal. | romae om. V

- 22 ¹IDEM A. AD POPVLVM. Lex, quae tutores curatoresque necessitate adstrinxit, ut aurum argentum gemmas uestes ceteraque mobilia pretiosa, urbana etiam mancipia, domos balnea horrea atque omnia intra ciuitates uenderent omniaque ad nummos redigerent praeter
 1 praedia et mancipia rustica, multum minorum utilitati aduersa est. Praecipimus [B 39, 9, 36] itaque, ut haec omnia nulli tutorum curatorumue liceat uendere, nisi hac forte necessitate
 2 et lego, qua rusticum praedium atque mancipium uendere uel pignurare uel in dotem dare in praeteritum licebat, scilicet per inquisitionem iudicis, probationem causae, interpositio-
 2 nem decreti, ut fraudi locus non sit. Ante omnia igitur urbana mancipia, quia totius sup-
 2a plectilis notitiam gerunt, semper in hereditate et in domo retineant: nam boni serui fraudem fieri prohibebunt, mali, si res exegerit, sub quaestione positi poterunt prodere
 2b neritatem. Atque ita omnia obseruabunt, ut nec inuentaria minuere nec mutare uel sub-
 2b plectili necessarium est. Et tolerabilius est, si ita contigerit, seruos mori suis dominis, quam seruire extraneis. quorum fuga potius tutori adscribitur, siue negligentia dissolutam
 2c patiatur esse disciplinam, siue duritia uel inedia atque uerberibus eos adficiat. Nec enim
 3 dominos execrantur, sed magis diligunt, ita ut haec lex per hoc quoque melior antiqua sit:
 3 tunc enim remota seruorum custodia etiam uita minorum saepius prodebatur. Nec uero domum uendere liceat, in qua defecit pater, minor creuit, in qua maiorum imagines aut uidere fixas aut reuulsas non uidere satis est lugubre. ergo et domus et cetera omnia
 3a hereditas dabit, collapsum tutoris fraude depereat. Sed et si parens uel cuiuscumque heres est minor reliquerit deformatum aedificium, tutor testificatione operis ipsius et mul-
 4 torum fide id reficere cogetur: ita enim annui redditus plus minoribus conferent quam per
 4 fraudes pretia deminuta. Serui etiam, qui aliqua sunt arte praediti, operas suas commodo minoris inferent et reliqui, qui in usum minoris domini esse non poterunt quibusque ars
 5 nulla est, partim labore suo partim alimoniarum taxatione pascantur. Lex enim non solum contra tutores, sed etiam contra feminas immoderatas atque intemperantes prospexit
 5a minoribus, quae plerumque nouis maritis non solum res filiorum, sed etiam uitam addicunt². Huic accedit, quod ipsius pecuniae, in qua robur omne patrimoniorum ueteres posuerunt, fenerandi usus uix diuturnus, uix continuus et stabilis est: quo facto saepe intercidente
 6 pecunia ad nihilum minorum patrimonii deducuntur. Iam ergo uenditio tutoris nulla sit sine interpositione decreti, exceptis his dumtaxat uestibus, quae detritae usu aut
 7 corruptae seruando seruari non poterint. Animalia quoque supernacua mino-
 7 rum quin ueneant, non uetamus. D. ID. MART. SIRMI CONSTANTINO A. VII ET CON-
 STANTIO C. CONSS.

a. 326

V (desinit in 13 dominis) PLCRM

¹ iungenda est 2, 27, 2, fortasse etiam 4, 32, 25 ² idem B: § 5 collocata fuerit post § 2c

1 a.) a. et c. S | astringit PL, astrictixit R^a, abstringit M^a, abstrinxit M^b 2 argentum PL | uestesque PL | mobilia ... 3 atque om. L^a | peciosa P^a, precia M^a 3 intra ciu.) VQ, intra ciu. sunt M^a, quae intra ciu. sunt PLCRM^b 5 tuorum P^a | uel uel M^a | forte hac PL 6 qua] que R^a? M^a | uel] uel que V^a | pignore V | in dotem] ut donationem propter nuptias uel in dotem R | dare] dare uel V 7 praeterito PL^aCRM^a? | probat. caus.] et prob. cans. et CR, et prob. caus. M 8 ante] inter R^a | uerbana M^a 9 notitiam] non eciam M^a? | retineantur CR^aM^b, φυλαττισθωσαν B 10 mali ... 11 obseruabunt om. M^a 11 inuentario PLR, inuentari. M^a, inuentarum M^b | nec mutare om. L^a 12 ceteraque supplecti V, ceterisque supplectilibus P^aL^a, ceterasque supellectili M^a 13 est et] et P^aL^a, est L^b | tollerabilium L,

tollerabilios R^a, inc. M^a | moris P^aM^a 15 ducia P^a | inediae PL^a 16 dominus C^a | haec] in haec P^a | per] pro PLCR 18 deficit PLM^a 19 non uidere fixas aut reu. uidere M^b 20 permaneant] semper perm. M 22 est heres CR 23 referre P^aL^a | redditis M^a 24 diminuta C^aRM^a?, deminuant PL | arte praed. sunt CR | suas] suas P^a 25 relinqui M^a poterint CR^b, poterint R^a 26 est] estque M^a 27 etiam] eciam et M | contra] in... M^a | intemperantes M^a 28 nobis PL^a | res] alias res spem P^a, spem P^aL^a? | abdicunt L^bCR^b 29 accidit M^a | posuerint C 30 facto om. R^a 31 adducantur M^a 32 detri R^a | aut] seu M 33 potuerint PL 34 ueniant M^a | s. a. Th. Hal. PL | id.] in id. Th. contra 2, 27, 2, 5, 72, 4 | sirmi] Th. cum 2, 27, 2, om. Hal. PL cum libris ad 5, 72, 4 | et constantio (constantino Hal.) c. om. PL

- 23 IDEM A. FELICI. Si tutoris uel curatoris culpa uel dolo, eo [Th. 3, 30, 5 mut. B 38, 9, 37] quod uetigal praedio emphyteutico impositum minime dependere uoluissent, minori¹ fuerit amissum, damnum quod ei contigit ex substantia eorum resarciri necesse est. D. XIII K. MAL. CONSTANTINOPOLI DALMATIO ET ZENOPHILO CONSS. a. 333
- 24 ¹IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVTYCHIANO PP. Tutores uel [Th. 3, 30, 6 mut. 5] curatores, mox quam fuerint ordinati, sub praesentia publicarum personarum inuentarium 1 sollempniter rerum omnium et instrumentorum facere curabunt. Aurum argentumque et quidquid uetustate temporis non mutatur, si in pupilli substantia reperiatur, in tutissima custodia collocent, ita tamen, ut ex mobilibus aut praedia idonea comparentur aut, si forte (ut adsolet) idonea non potuerint inueniri, iuxta antiqui iuris formam usurarum crescat 10 accessio, quarum exactio ad periculum tutoris pertinet. D. VI K. MART. CONSTANTINOPOLI ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396
- 25 IMP. IVSTINIANVS A. IULIANO PP.² Sancimus creatione tutorum et curato- [B 38, 9, 38] rum cum omni procedente cautela licere debitoribus pupillorum uel adultorum ad eos solu- rum facere, ita tamen, ut prius sententia iudicialis sine omni damno celebrata [Inst. 2, 8, 2 15] 1 hoc permiserit. Quo subsecuto, si et iudex pronuntiauerit et debitor persoluerit, sequitur huiusmodi causam⁴ plenissima securitas, ut nemo in posterum inquietetur: non [(Inst.)] enim debet, quod rite et secundum leges ab initio actum est, ex alio euentu resuscitari. 2 Non autem hanc legem extendimus etiam in his solutionibus, quae uel ex redditibus uel ex pensionibus uel aliis huiusmodi causis pupillo uel adulto accedunt: sed si extraneus debitor 20 ex feneratoria forsitan cautione uel aliis similibus causis solutionem facere et se liberare desiderat: tunc enim eandem subtilitatem obseruari censemus. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 26 IDEM A. IOHANNI PP. Cum quaedam mulier testamento condito filium suum [B 38, 9, 39] praeterisset, idem autem filius, qui praeteritus erat, uel fratris uel extranei esset tutor uel 25 curator, qui scriptus a matre tutoris fuerat heres, in praesenti specie manifestissimum erat 1 stare tutorem uel curatorem in praecipiti loco. Siue enim auctoritatem suam uel consensum ad adeundam hereditatem praestare pupillo uel adulto minime uoluerit, ne ex hac causa sua iura aliquod patiantur praedudicium, satis ei imminet periculum tutelae uel utilis negotiorum gestorum actionis, ne pupillus uel adultus utpote ex illius tarditate laesus 30 litem ei ingerat: siue huiusmodi timore perterritus auctor fuerit pupillo uel adulto, aliud periculum emergebat: dum enim alii consentit, ipse sua iura perdit: uidebatur etenim 2 confirmare matris suae iudicium, quod oppugnandum esse existimabat. Et multae aliae
- P (c. 24) L (ut P) CRM

¹ id uel ius uel simile quid excidit ² a Theodoro Hermopolita (Heimbach Anecdota I p. 225 c. 24 citatur sub numero xi', in BΣ 28, 4, 37 c. 28 (§ 1a. 2b) sub numero xδ': quod errore factum esse inde patet, quod permultis locis huius editionis numeri confirmantur in annotationibus Thalelaei et Theodori ad h. l. (BΣ 38, 9, 14 seqq.) ³ constitutionem suggerente Triboniano ad Caesarienses aduocatos promulgatam esse referunt Inst. l. c. ⁴ solutionem Inst.

1 a.] a. et c. S 2 emphyteucio M^a | defendere M^a, minoris CR^aM | fuerint M^a 3 admissum CM^a | resarcire C^uRM^a | s. a. Th. Hal. | XIII Hal. 4 xenophilo Hal. 5 aa.] a. et c. S | euticiano PLR | pp. om. CR 6 publicarum | supplicarum M^a 8 imitatur R^a 9 collent I^a | tamen | tam M^a | comparentur ... 10 idonea om. R^a 10 asolent I^aM^a | potuerunt C | iuris formam | M Th, formam iuris PLCR | ad crescant R, ad crescent C 11 accessione CR^a | s. a. Th. Hal. PL | vi] Th, vii Hal., viii PL | const. ... 12 cons. om. PL 13 creationem C^uM^a 14 tutela R^a | pupillorum debitoribus R 15 iudicis R 16 quo subsecuto | quod assecuto M^a | pronunt.] hoc pr. C 17 causas R

15 ex alio | exilio R^a 19 legem bis M^a | ostendimus R^a | reddit.] h. reddit. R^a 20 accidunt C 21 deliberare R^a 22 desiderant C^u | obseruare R. om. M^a | s. a. Hal. R (del. R^a) | d. ... constantin. om. R 23 un. cc. om. R 24 idem | impr. iustinianus S 25 qui praetorius M^a | fratres M^a | esse M^a 26 manifestum R 27 staret R^a | uel curatorem om. R^a | in om. C^u 28 de adeundam hereditatem R^a, ad ead. m (eandem?) hereditatem M^a, de adeunda hereditate R^a 29 aliquid M^a | patiuntur R^a 30 negotiorum ... adultus om. R^a | pillus M^a | illis M^a 31 siue | si uero R^a | timore | errore R^a, terrore R^a | praeteritus R^a 32 consensit M | ipsa C^uR^a? 33 multae | in lite M^a | insuper aliae R

Insuper species oriuntur, ex quibus uerendum est tutori uel curatori circa suas res prae-
 3 iudicium, puta in hypothecis et aliis uariis casibus. Inuenimus autem generaliter definitum
 post officium depositum omnes actiones, quas tutor uel curator ex necessitate officii sub-
 4 ierit, in quondam pupillum uel adultum transferri. Quare tam optimo exemplo argumen-
 tati non et in aliis omnibus casibus, in quibus ueretur tutor uel curator, ne praeiudicium
 5 aliquid ei fiat, timorem eius remouemus? Damus igitur eis cum summa fiducia res pupil-
 lorum uel adutorum gubernare, scituris, quod lex nostra eis sua iura immutilata reservat
 nihil ex huiusmodi auctoritate uel consensu praeiudicii subituris. D. x k. SEPT. CONSTAN-
 TINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

27 IDEM A. IOHANNI PP. Constitutionem, quam nuper fecimus¹ disponentes, B 38, 9, 40 10
 quemadmodum debent solutiones in contractibus minorum causa fieri siue ex redditibus siue
 ex pensionibus siue ex aliis similibus causis, etiam in usuras extendimus, quae tamen non
 summatim neque ex multis annis collectae iam debentur, biennales metas et centum soli-
 dorum quantitatem minime excedentes. D. k. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM 14
 LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

28 IDEM A. IOHANNI PP. Sancimus neminem tutorum uel curatorum pupilli B 38, 9, 41
 uel adulti uel furiosi aliarumque personarum, quibus tam ex ueteribus quam ex nostris
 constitutionibus curatores creantur, defensionem quam pro lite susceperunt recusare, sed
 ab initio litis modis omnibus memoratas personas defendere et litem praeparatam secun-
 dum leges instruere scientes, quod et hoc munus necessarium est tam tutelae quam cura- 20
 1 fioni. Et si hoc recusauerint uel subire distulerint, non solum utpote suspecti amoveantur
 amissa eorum existimatione, sed etiam ex substantia sua omne detrimentum, quod antelatae
 1a personae ex recusatione defensionis sustineant, resarcire cogantur. Sed et si quis ex qua-
 dam interpellatione admonitus, propter litis instructionem² consuetam cautelam exposuerit,
 uel post litem contestatam, quam per se et non per procuratorem suscepit, uel demens 25
 uel furiosus factus fuerit, sancimus continuo curatorem ei in competenti iudicio ordinari
 cura et prouisione tam iudicis, sub quo lis uertitur, quam cognatorum et propinquorum et
 actoris, si uoluerit, ut non ab eo instituta lis diutius protrahatur: necessitatem habente
 2 creando curatore defensionem subire et cetera litis adimplere. Personis etiam, quae peri-
 culo proprio uel suae substantiae tutores uel curatores petierunt, siue matres forte fuerint 30
 uel quidam alii, compellendis eos, quos ordinauerint tutores uel curatores, praeparare talem
 2a subire defensionem. Vel si illi noluerint hoc facere et propter huiusmodi defensionis recu-
 sationem tutela uel curatione remoueantur, sic necessitatem imponimus memoratis personis
 alios tutores uel curatores ordinare in ipsis gestis, in quibus tutores uel curatores crean-
 2b tur, ex sua confessione declarantes talem subire defensionem. Ne autem tales personae 35
 sine prouisione debita relinquuntur uel contra eos agentium iura diutius protelentur, sanc-
 imus continuo, id est post recusationem defensionis, in casibus uidelicet, in quibus (sicut
 dictum est) hoc fieri possit, creationem aliorum tutorum uel curatorum celebrari: cognatis

P (c. 28) L (ut P) CRM

¹ c. 25 h. t. ² cum ins. (Mommsen)

2 puta ... definitum om. R^a | casibus] CR^b,
 causis M, δέματι BS (x.π.) 4 in] ut R^a |
 uel adultum om. M^a | transferre R | ar-
 gumentati (-tari M^a) non] M^aQ^a, argu-
 mentati (-tari C^a) nec non CM^b, argu-
 menti R^a, argumentati R^b | in om. M^a | om-
 nibus om. R | uertetur R^a 6 aliquid M^a
 8 auctoritatem uel consensum M^a | s. a. Hal.
 10 idem] impr. iustinianus S 11 solutionis
 (M^a 12 causis] casibus CR^bM, om. R^a,
 cf. p. 473, 20 | usuris C^a 13 summatim R^a |
 annis] neque a. R^a | iam] etiam C^a 14 s. a.
 Hal. M (ubi collocatur post 16 pp.) | k.] M,
 x k. Hal. | post om. M 15 uu. cc. om. M

16 idem] impr. iustinianus SPL 17 aliorum-
 que C^aR | ex tam R^a 18 constitutionis P^a,
 legibus CM | susceperint R 19 litis] lites C^a
 20 et om. PL | minus M^a | tute M^a 21 et]
 sed PL | suspecti] ammoti suspecti L^a
 22 estimatione R 23 sustineat P^a 25 uel]
 ut L | non per] non P^a 26 curat. ei con-
 tinuo R^a | ordinati L^a 28 instuta P 29 de-
 fensionis C^a? | quae om. P^a | periculum P^a,
 in periculo L^a 30 uel suae] et uel suae P^a? |
 petierunt ... 31 curatores om. M^a 31 quae-
 dam aliae CR | ordinauerit C^a 32 illi om. R^a
 33 tutela] a t. CM^b | sic om. L^bCRM 34 uel]
 et CM 37 causis C | in quibus uidelicet CR

- aliisque propinquis uel adfinibus uel creditoribus uel aliis quorum interest aduentibus uel admonentibus eos, qui secundum leges ius habent tutores uel curatores constituere.
- 3 Defensionem autem et nomen eius in hoc casu apertius declarantes, ne forte putauerint tutores uel curatores grauamen sibi imponi, illam decernimus defensionem eos subire, quae non satisfactione pro euentu litis constituitur, sed ut tantummodo litem secundum legum ordinem pro pupillo uel adulto aliisque personis instruant, licentiam ex hac nostra auctoritate habentes sine decreto res quarum gubernationem gerunt pro cautela litis sub-
- 4 signare. Omnem autem dubitationem pro defensione pupillorum et adultorum aliarumque personarum penitus amputantes sancimus omnes tutores uel curatores non alias creari, nisi prius cum aliis sollemnibus uerbis, quae pro gubernatione rerum tam in gestis quam in cautionibus ab his conscribuntur, et hoc specialiter expresserint, quod omnimodo sine ulla dilatione defensionem pro pupillis et adultis aliisque supra memoratis personis subire
- 5 eos necesse est. Hisque adicimus nullam neque in hoc capitulo ambiguitatem relinquentes tutoribus et omnibus curatoribus licere fructus, siue qui ex redditibus praediorum colliguntur siue ex substantia personarum quarum gubernationem habent inuenti fuerint, id est uinum et oleum et frumentum uel cuiuscumque speciei sunt, sine decreto distrahere iusto pretio, quod in his locis, in quibus uenditio celebratur, tunc temporis noscitur obtinere, et quae ex uenditione eorundem fructuum colliguntur pecuniae, cum alia pupillorum uel adultorum aliarumque personarum substantia administrentur. D. XII K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.¹

a. 531

XXXVIII

R DE PERICULO TUTORVM ET CVRATORVM R

- 1 IMP. ALEXANDER A. QVINTO. Et qui notitiae causa liberti tutores dantur, [B 37, 7, 60] quamuis soli administrandorum negotiorum pupillorum siue adultorum facultatem interdum non accipiant propter tenuitatem sui patrimonii, periculo tamen omnes sunt obligati, siue ea, quae scire deberent ex utilitate eorum, tutores siue curatores dissimulauerunt aut fraudem aliquam adhibuerunt uel cum aliis participauerunt aut, cum suspectos facere deberent, in officio muneris uel obsequio debito cessauerunt. PP. VIII K. FEBR. ALEXANDRO A. II ET MARCELLO CONSS.
- 2 IDEM A. SATVRO. Ad eos, qui in alia provincia tutelam administrant, periculum administrationis ex persona tutorum, qui in alia provincia res pupilli gerunt, non porrigitur. PP. NON. IVL. ALEXANDRO A. II ET MARCELLO CONSS.
- 3 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. GRATIANO. Si res pupillares, quas [II 37, 7, 62] horreo conditas habere aut etiam uenundare debuisti, in hospitio tuo, ut adseueras, uel ignis absumptae sunt, culpam seu segnitiam tuam non ad tuum damnum, sed ad pupilli tui spectare dispendium minus probabili ratione deposcis. PP. III K. APRIL. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS.

a. 226

a. 226

a. 245

P (37, 29. 38 R 2) L (ut P) CRM (26 ut ex ... 28 in litura latent) Q (ad u. 26...28)

¹ ut (Mommson)? ² D. xv k. Nou. ... uu. cc. anno secundo (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 180)?

1 uel adf.] et adf. CM 2 habeant R 3 in om. PL 4 inponere C^aM^a 5 tantummodo om. M | litem] in l. C 6 ordinem legum R | hac om. L 7 habente M^a 9 uel curatores] R^b cum B: πάντα ἐπιτροχον καὶ κουράτωρα, om. PLCR^aM 10 nisi] ni P^a | pro om. M^a | in gestis] gestis PL^a 12 supra] simul supra C 14 colligantur R 15 substantiae personaerum R^a | habeant R 16 et frum.] frum. PLR | specie L | sine] siue R^a 17 crelebratur P^a 19 aliarumque om. M^a | amministrent P | s. a. Hal. 22 periculum S

23 quanto M, quinto et quintotie S (scil. ortum ex et qui notitiae) | liberi R^a 24 ministrandorum M^a 26 deberent] CR, debent Q 27 suspectus R^a, susceptos C^a 28 muneris] CQ, muneris R^a, tutoris R^b | debito obsequio Q | s. a. Hal. 30 idem] imp. alex. PL | aliena LC 31 aliena prouincia LC, aliam prouinciam M^a 32 s. a. Hal. 33 et philippo cons. M, om. C 34 uenundere C 35 ignis] gnis R^a | tuam] stnam R^a 36 s. a. Hal.

- 4 IDEM A. ET C. FLORO. Tutoribus seu curatoribus fortuitos casus, aduersus B 37, 7, 63 quos caueri non potuit, imputari non oportere saepe rescriptum est. PP. XII K. SEPT. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SEVERO. Si tutor petitus uel B 37, 7, 64 testamento datus tutorem te constitutum esse non ex remissioris negligentiae uitio, sed iustae ignorationis ratione non didicisti idque liquidis probationibus ostenderis, periculo eius temporis, quod ignorante te transmissum est, non teneberis. PP. III ID. SEPT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 6 IDEM AA. ET CC. EPICTETO. Temporis, quod insequitur post tutelae trans- B 37, 7, 65 lationem, administrationis officio finito ad eos qui fuerunt tutores gerendae rei non pertinere periculum rationis est. S. V K. DEC. CC. CONSS. a. 294

XXXVIII

R QVANDO EX FACTO TVTORIS VEL CVRATORIS
MINORES AGERE VEL CONVENIRI POSSVNT R

- 1 IMP. ANTONINVS A. SEPTIMO. Iuliana, cuius tibi curatores condemnati sunt, B 37, 9, 8 15 si uicesimum quintum annum aetatis egressa est, actio iudicati utilis aduersus ipsam bona- que eius exercenda est. nam tutores curatoresque finito officio non esse conueniendos ex administratione pupillorum adolescentiumque saepe decretum est. PP. VIII K. IUL. ROMAE ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMP. ALEXANDER A. SOSANDRO. Etsi tutores tui, cum pecuniam pupillarem B 37, 9, 9 20 crederent, ipsi stipulati sunt, utilis actio tibi datur. PP. XV K. SEPT.
- 3 IMP. GORDIANVS A. PRVDENTIANO. Si in rem minoris pecunia profecta sit, B 37, 9, 10 quae curatoris uel tutoris eius nomine mutuo data est, merito personalis in eundem mino- rem actio danda est. PP. NON. SEPT. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. MAXIMIANAE. Si hi, qui B 37, 9, 11 25 te in pupillari aetate constituta fuerunt tutores, postea in administratione perseuerantes uel curatores constituti tua praedia locauerunt, eos competenter conueni: sed ex eorum contractu utilis tibi quaeri potuit contra successores conductoris actio. S. III NON. MART. AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. ONESIMAE. Per tutorem pupillo actio nisi certis ex causis B 37, 9, 12 30 quaeri non potest. D. ID. DEC. CC. CONSS. a. 294

P ([38, 4 p] 39 R 2...4) L (38, 4. 39 R 2...4) CRM

1 aa. et cc. R, a. et cc. M | fortuitus C
2 quod M^a | non oportere om. M^a | s. a. Hal.:
in pL extat pp. x 4 impp.] mp. R 5 re-
missionis C^aR^aM^b, re remissionis M^a | negle-
gentiae ... 6 ignorationis om. M^a? | negle-
gentio I^a 7 s. a. Hal. 9 aa. et cc.] a. S |
aepitecto R, episteto M 11 s. a. Hal. 13 ex]
de M, om. S 14 minoris C^aM^a | conuenire
SP^b, uenire P^a | possit P^a, possint P^bC
15 antonius M | septimo] S, septimio CM^a, sep-
timia M^b, septimio militi R | iuliana om. M^a |
sunt si] sint uel fuit M^a 17 non] o non R^a |
conuen. esse C 18 s. a. Hal. | iul., quod in
editione excidit, in addendis suppl. Hal.

20 imp. alex.] idem PL | sosandro] CR,
synandro S, zodandro PL, sorachoro M
21 s. a. PL 22 re R 23 tutori uel cura-
tori L^b, uel tutori om. L^a | nomine] PLM^b, no-
mine minoris CR^bM^a, nomine minoris eius R^a
24 s. a. Hal. PL 25 imp. R | et c. S,
om. PL | maxime S 26 fuerint PL^aR^a
27 competeter P^a | sed] sed et RM^b 28 con-
ductores I^a | actio] actio -- per tutorem pu-
pillo ... dari non potest M^a (sc. ex c. 5) |
s. a. Hal. PL | s.] sd. L 29 aa. cons. om.
PL 30 unisimae C, onissimae R 31 quaeri]
dari M | s. a. Hal.

XXX

R SI EX PLVRIBVS TVTORIBVS VEL CVRATORIBVS
OMNES VEL VNVS AGERE PRO MINORE VEL
CONVENIRI POSSVNT R

- 1 IMP. ANTONINVS A. MILTIADI. Ab uno ex tutoribus uel curatoribus posse [B 37, 7, 66] 5
causam minoris defendi. cum alii tutores uel curatores eum defendere noluerint, ignorare
non debes. PP. NON. NOV. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. ET LICINIUS C.¹ AD SYMMACHVM. Si diuisum [Th. 2, 4, 1, 1 B 37, 7, 67]
administrationis periculum per prouincias sit, his tantum omnibus insinuari conuenit et ab
ipsis inferri litem, qui in ea prouincia tutelae uel curae officium sustinent, ne de alijs pro- 10
uincijs defensores minorum ad iudicia producantur. D. PRID. NON. FEBR.² CONSTANTINO
A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319

XXXI

R NE TVTOR VEL CVRATOR VECTIGAL CONDVCAT R

- 1 IMP. ANTONINVS A. SEXTO. Competens iudex non ignorat non esse admit- [II 38, 13, 1] 15
tendos ad uectigalia conducenda eos, qui pupillorum uel adulescentium tutelam seu curam
1 administrant uel eius administrationis rationem nondum reddiderunt. Sed quamuis contra
interdictum ad uectigale conducendum accesseris, tamen, quoniam ultro me adisti, si tam
2 uectigali quam pupillis satisfeceris, falsi crimine carebis. Cum autem fisco iam obstrictum
postea tutorem esse dicas, periculo te³ excusare poteris. PP. VIII K. AVG. ROMAE ANTO- 20
NINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213

XXXII

R DE TVTORE VEL CVRATORE QVI SATIS NON DEDIT R

- 1 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. TITIO ET FLAVIANO. Si nondum [B 38, 9, 10] 15
uobis aetas legitima completa est, satisfactionem ab his, quos minus idoneos curatores uobis 25
ab aduersario, cum magistratu fungeretur, datos dicitis, postulate. prohibentur enim ab
administratione, nisi securitati uestrae satisfactione prospexerint. PP. NON. IUL. AEMILIANO
ET BASSO CONSS. a. 259
- 2 ⁴IDEM AA. ET VALERIANVS C. EUPLOIO. Et eum tutorem qui superest, si [B 38, 9, 11]
secundum praesidis praeceptum et iuris formam satis non dat, remoueri a tutela (si inopia 30
V (incipit u. 5 tutoribus) P (42 R) L (ut P) CRM

¹ et Licinius C. om. Th. recte: adiectum uidetur ex subscriptione ² Sirmio. accepta VIII
id. Mart. Corinthi ins. Th. ³ postea tutorum te subiectum esse dicas periculo, te
(Mommson)? ⁴ iunge 5, 36, 4

1 rubricam tituli 41 hoc loco habet R
3 unum S 4 possint C 5 antoninus]
authito M | melthiadi S, militiadi CM, casio
miletii R 6 minorum M | alijs M^a 7 s. a. V
Hal. 8 c.] consul M^a, om. S | ad symm.
om. M^a 9 per prouincias] prouincias M^a
10 inferre M^a | ea prouincia] ea pro V, eam
prouinciam C 11 producantur] R Th., per-
ducantur VCM | s. a. Th. V Hal. 12 v
om. Hal. 15 antoninus M 17 contra om. R^a
18 uectigalem VC^a, uectigal C^a RM | ultro
me] ultro e uel ultrone V^a, ultrone M^a
19 crimini C^a | iam] te iam C | abstrictum M^a
20 postea tut. esse] τότε πρὸς τὴν διατροπὴν

ἐκκλῆθῃ B excusari M^a | s. a. V Hal. 23 tu-
torum M^a | uel] et S | dedit] debet PL^a
24 impp.] mp. R | ual. et gall.] ualens gra-
tianus S | titio] SC, titio M, om. R, deficit V
25 aetas uobis R | legitimam V | completa
om. M^a | quo V 26 ab om. C^a | fungeren-
tur M^a ab om. M^a 27 ni prospex. secur.
uestrae satisd. R | s. a. V Hal. 28 et basso
om. V 29 aa.] a. S | et ual. c. om. C, et
om. M, ualerianus om. S | ual.] cc. R | c.]
caess. V, cons. M | euploio] V, euphoio S,
eupoloio C, eupolio R, euproio M 30 in
nopia M^a

- hoc faciat, sine infamia, si fraude, etiam cum nota) aditus provinciae rector iubebit: et in locum defunctorum alios idoneos substitui praecipiet, praesertim cum patrimonium pupilli
 1 noua hereditate auctum esse proponas. Tutores autem dati ab heredibus eorum, quos decessisse dicis, rationem tutelae reposcent. PP. ID. MAI.¹ SAECVLARE ET DONATO CONSS. a. 260
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA.² STRATONICAE. In dubium non [B 35, 8, 12 5;
 1 uenit tutores, qui non testamento dati sunt, administrandi potestatem nisi satisfactione
 1 emissa saluam tutelam fore non habere. Si igitur tutor, qui pro tutelari officio [2, 40, 4
 non cauerat, iudicio expertus est, aduersus³ eum lata sententia iuri tuo officere non
 2 potuit, nec ea quae ab eo gesta sunt ullam firmitatem obtinent. Frustra igitur in integrum
 restitutionis auxilium desideras, quando ea quae ab eo gesta sunt⁴ ipso iure irrita sunt. 10
 PP.⁵ XVIII K. IAN. NICOMEDIAE DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS.⁶ a. 257
- 4 IDEM AA. ET CC. TERTVLLO. Non omnium tutorum par similisque causa [B 35, 8, 13
 est. quapropter exemplo testamentarii confirmatum a praeside uel datum ex inquisitione
 non onerari satisfactione rem saluam fore pupillorum manifestum est, pluribus autem datis
 ex inquisitione tutoribus illum, qui satis secundum formam edicti rem pupilli saluam fore 15
 dedit, in administratione praeferrere iam dudum obtinuit. S. ID. DEC. NICOMEDIAE CC.
 CONSS. a. 294
- 5 IMPP. CONSTANTIVS ET MAXIMIANVS AA. ET SEVERVS ET MAXIMIVS CC. [B 35, 8, 14
 Tutor, qui satisfactionem, cum dare debuit, minime interposuit, nihil omnino ex bonis
 1 pupilli alienare potest. Posteaquam autem ad tutelae administrationem electus est, et 20
 bonorum possessionem pupilli nomine agnoscere eum potuisse et cetera eius, quae tempore
 artarentur, persequi debuisse aperte claret. D. XI K. IAN. CONSTANTIO V ET MAXIMIANO V
 AA. CONSS. a. 305

XXXIII

R DE SUSPECTIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. DOMITIAE. Libertum tuum et tutorem filii tui, si fraudulenter res
 eius administrare existimas, suspectum facere potes, modo si officium eius pubertate pupilli
 finitum non est. nam si eo iure tutor esse desiit, iudicio tutelae conueniendus est. PP.
 ID. AVG. ROMAE DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 2 IDEM A. LONGINO. Curatores quidem suo periculo, quanto tardius ad eos [B 37, 10, 12 30
 tutela transfertur, cessant. quod si id fraude factum existimas, suspectos eos postula: qui
 si submoueri meruerint, in locum eorum alios accipies. PP. ID. IAN. LAETO II ET CEREALE
 CONSS. a. 215

V P (42, s. 43 R) L (ut P) CRM

¹ Mart. 5, 36, 4 ² AA. et CC. *l. gem.* ³ contra *l. gem.* ⁴ qui legitimae administra-
 tionis personam sustinere non potuit *ins. l. gem.* ⁵ s. *l. gem.* ⁶ Nicomediae CC. cons. (= a. 294) *l. gem. recte, quamquam is annus hoc loco non conuenit temporis ordini*

1 provinciae rector provinciae V 2 prae-
 sertum M^a 3 actum CM^a | quos] que hos M^a?
 4 s. a. V Hal. 5 impp.] mp. R | aa.] aa. et
 c. S | strationicae VM, statronice C 6 iure
 tuo V, iura tua CM^a 9 nullam M^a 10 re-
 stitutionibus R^a 11 s. a. V Hal. 12 aa.
 et cc.] a. C | tertullio S | pars M^a 13 exem-
 plo ... 14 est] V. cum (causam cum R^a)
 exemplo ... sit CRM 14 honorarii M^a?
 15 inquisitioni-(bus?) C^a | illum om. R^a | pu-
 pilli CR, pupilli. M^a? 16 administratio-
 nem R | s. a. V Hal. 18 imp. R | const.]
 diocl. et max. const. L^a | aa. et om. CM |
 seu. et maximianus SVR, seu. et max. PL,
 maximo et seuero C, seuero et maximiano M |

cc.] cons. M, om. C 19 qui satis om. M^a |
 bonis] nouis V 20 ad] a C^a | et om. PL
 21 et om. C^a | que eius C | tempora C^a
 22 debuisset L^a | declaret V | s. a. V Hal. |
 d.] dix. Hal | v om. Hal. | max. in V,
 maximo (maximiano in addendis) H Hal.
 25 suspectis] s. rebus S, s. tutoribus C
 26 antonius M | tuum om. M^a 27 suspec-
 tum] susceptam spect. M^a | potest V | pu-
 pilli om. M^a 28 iudicio] in iudicio M | s. a. V
 Hal. 29 duobus] d. et Hal. 30 quando C
 31 id fraude] VE, in fraude C, fraude R,
 in fraudem M | postulas V | qui] qua R^a
 32 meruerunt M | s. a. V Hal. | coreali Hal.

- 3 IMP. ALEXANDER A. FORTVNATAE. Praeses prouinciae tutores filiorum [B 37, 10, 13] tuorum strictioribus remediis adhibitis omnimodo administrationis officium compellet agnoscere. quod si in eadem contumacia perseuerauerint, suspectos postulare, ut alii in locum eorum petantur, non prohiberis. PP. ID. IAN. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 4 IDEM A. THALIDAE. Etiam testamento patris tutorem datum suspectum [B 37, 10, 14] 5 postulare potes, si fraudem tutoris argueris. PP. V ID. SEPT. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 5 IDEM A. ASCLEPIADI. In postulandis suspectis tutoribus seu curatoribus [B 37, 10, 15] non uires patrimoniorum principaliter, sed an nihil segniter, nihil fraudulenter geratur, perpendi oportet. PP. VIII K. IAN. MAXIMO II ET PATERNO CONSS. a. 233
- 6 IMP. GORDIANVS A. FELICI. Pietatis fungeris munere, qui fratris tui filios, [B 37, 10, 16] 1 ut necessitudo sanguinis suadet, protegere conaris. Si igitur tutores uel curatores eorum non recte administrant, suspectis eis postulatis atque ostensis, ut alii in loco eorum constituantur, facile impetrabis. Quod si nihil in fraudem egerunt, uerum ita egeni sunt, 2 ut in eorum administratione fratris tui filiorum substantia periclitetur, an eis iniungendus 3 sit curator, qui idoneis facultatibus sit, rector prouinciae aestimabit. Remouendi autem licentia non solum parentibus utriusque sexus, sed etiam cognatis et extraneis et infamibus et ipsi cuius res administrantur, si non impubes sit, arbitrio cognatorum bonae opinionis constitutorum conceditur. PP. V ID. NOV. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 7 IDEM A. GORGONIAE. Eum, quem ut suspectum tutorem uel curatorem [B 37, 10, 17] 20 accusas, pendente causa cognitionis ab administratione rerum tuarum, donec causa finiatur, praeses prouinciae iubebit. alius tamen interea in locum eius in administratione rerum ordinandus est. PP. VII K. MART. SABINO II ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 8 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. PROCULO. Si non suspectum con- [B 37, 10, 18] tutorem tuum postulare ac remouere ab administratione bonorum pupilli curaueris, admitti 25 nequaquam potest ratio desiderii tui iam nunc postulantis tutelam tibi nomine eiusdem pupilli restitui. PP. XIII K. NOV. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 9 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AMMIANO. Suspectos [B 37, 10, 19] tutores ex dolo, non etiam eos, qui ob negligentiam remoti sunt, infames fieri manifestum 29 est. S. VIII K. MAI. CC. CONSS. a. 294

XXXVIII

R DE IN LITEM DANDO TUTORE VEL CURATORE R

- 1 IMP. ANTONINVS A. MILTIADI. Si quas petitiones aduersus pupillos tuos habes, dirigere eas potes, adistentibus causamque defendentibus contutoribus tuis, cum et, si alios tutores non haberent, ad hoc genus litis defendendae curatores accipere deberent. PP. XIII 33 K. AVG. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213

V (deficit in 28 et cc. ham) P ([43, 4 p] 44 R 1) L (43, s. 4. 44 R 1) CRM

2 strictionibus *R*^a | remed. adhib. *bis* *M*^a | compellit *C*^a 3 loco *CM* 4 s. a. *V* Hal. 5 a.] aa. *V*, a. et c. *pL*, a. et cc. *M* 6 potes] *VC*, possis *pL*, possis *RM* | tutori *V* uel *V*^a | s. a. *V* Hal. *pL*: apud Hal. est subscriptio c. 5 | v] *pL* et sic uel iii uel x *V* | id. ... 7 cons. om. *pL* | alex. *bis* *V* 8 idem] imp. alex. *PL* | asclepiodi *R* 9 patrimonium *L* | segn. nihil] segn. *P*^a | generatur *M*^a 10 s. a. *V* Hal. et Hal. ad c. 4 | viii] *V* Hal. ad c. 4, vi Hal. h. l. 11 pietatis] si aetatis *R*^a | fingeris *M*^a | munere qui] muneris *C*^a 13 non ... eorum om. *M*^a | locum *CM*^a 14 quod om. *C*^a | in (* *M*^a) fraude *M*, fraude (om. in) *C* | egeni ... 15 admin. fra om. *V*^a (suppl. manus 2) 15 eis] his *V* | iungendus *R*, adiungendus *C* 16 ido-

neus *M* | existimabit *R* 17 infamibus] ne muta: infamibus enim hoc casu pro aliis postulare permittitur: affinibus, quod habet *M*^a, collocari non potuisset post extraneis 18 impuberes sint *C* 19 s. a. *V* (euanidis nou. ... cons.) Hal. 20 a.] a. et c. *S* | quem] que *M*^a 21 cognacionis *M*^a | ab om. *M*^a 22 administracionem *M* 23 s. a. *V* Hal. 24 et phil. philippo *M* 26 potest] post *M*^a 27 s. a. *V* Hal. | xiiii Hal. 28 impp.] mp. *R* | damiano S. amiano *M* 30 s. a. Hal. 32 lite *RM* | tutorem uel curatorem *S*, uel cur. om. *R* 33 antonius *M* | a. om. *C* | meltiadi *SC*, militiadi *PLRM* 34 potest *P*^a 35 haberetur *M*^a | defendere (uel defende) *C*^a | s. a. Hal. *PL* | xiiii] xiiii *P*, iii *L* 36 antonino ... cons. om. *PL*

- 2 IMP. ALEXANDER A. EVARISTO. An tibi partis fundi paterni vindicatio [B 36, 9, 39]
1 competat, is cuius de ea re notio est aestimabit. Respicere autem debes officium, in quo
te esse tutorem dicis, ne ob eiusmodi petitionem euictione secuta ultra pretii quantitatem
auctoris heredem pupillum tuum oneres, qui laudatus per te defendi debeat, cum aut com-
2 pensationis rationem habere aut contrario tutelae iudicio experiri possis. Sed ne tuum ius, 5
si quod habes, impediatur, ad eam rem defendendam, quae aduersus te vindicantem agenda
erit, curatores pupillo petuntur. PP. XII K. MAI. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 3 IMP. GALLIENVS A. VALERIO. Ad protegendam causam tutor siue curator [B 37, 6, 15]
datus conueniri non potest administrationis periculo, cum sola suscepti negotii tutela
mandata est. si nihil igitur, ut adlegas, praeter negotium gessisti, frustra conueniris. PP. 10
K. APRIL. VALERIANO ET LVCILLO CONSS. a. 265
- 4 IDEM A. IRENAEO. Ad litem datus tutor si quid bona fide erogasti, a contutoribus
more solito exigere potes. PP. K. NOV. PATERNO ET ARCESILAO CONSS. a. 267
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. TIGRANI. Siue ex testamento siue
iure legitimo fratris tui filiorum tutelae onus ad te pertineat, uereri non debes de his quaes- 15
tionibus, quas aduersus fratrem quondam tibi fuisse dicis, cum, si qua emergerit lis, pro-
curatore dato et illis curatore ad litem constituto et sollemnitati iuris, ubi tutor exigitur, et
indemnitati utriusque prospici possit. S. IIII K. MAI. CC. CONSS. a. 294

XXXV

R DE EO QVI PRO TUTORE NEGOTIA GESSIT R

20

- 1 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. MARCELLO. Etiam mulieres, si res pupillares
pro tutore administrauerunt, ad praestandam rationem tenentur. PP. AEMILIANO ET BASSO
CONSS. a. 259
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. MARCO. Non utiliter nominatus
tutor pupillorum agendo nomine, licet ex eorum persona iniunctam impleat intentionem, 25
exceptione 'si tutor non est' submonetur. D. NON. DEC. CC. CONSS. a. 294

XXXVI

R SI MATER INDEMNITATEM PROMISERIT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. BRVTIAE. Suo potius periculo magistratus tutores quos petisti
dederunt, quam tu contra sexus condicionem alicui ex ea obligatione obstricta es, quod 30
tuo periculo tutores filiis tuis dari postulasti. PP. III ID. MART. MAXIMO // ET VRBANO
CONSS. a. 234
- 2 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. ASCLEPIADI ET MENANDRO. Quaedam [B 38, 5, 22]
pupillorum uestrorum a matre itemque suo paterno administrata eorumque nomine indem-
nitate nobis promissam esse adseueratis. quae si ita sunt et idem pupilli legitimae aetatis 35
effecti non aduersus matrem suam itemque anum, sed contra uos congregari malunt, non
P (44, 4. 45 R 1) L (ut P) CR (45 R 44, 5 transponit R^a) M (transponit 44, 4. 2. 3)

1 euaristo] S, euaresto PLCR, uaresto M |
partis] patris M^a 3 tutoris C^a 4 cum
om. M^a? 5 tute M^a | ne] nec M^a? 6 ha-
bet M^a | agendi R^a 7 petantur C^a | s. a.
Hal. | et] ii et Hal. 8 gallius M | prote-
gandam R^a | siue curator om. R contra B
9 sola] ea sola C | suscepti (—ta alt. l.)
negotii bis R^a 10 gesti M^a | s. a. Hal.
11 luciano Hal. 12 idem] imp. gall. PL |
a.] a. et c. S | hyrineo S 13 s. a. Hal. PL |
paterno ... cons. om. PL 14 imp. R |

tigrano C | ex om. M^a 17 illis] lis R^a | sol-
lemnitate R^a M^a 18 indemnitate M^a | utris-
que M^a | s. a. Hal. 21 imp. R | ualerius S |
si mulieres C 22 teneantur C | s. a. Hal.
24 aa. et cc.] et c. S 25 iniunctas i. in-
tenciones M 26 non om. C^a R^a | s. a. Hal.
29 bruttie curie S, brutiae CR, butio M
31 tutore M^a? | s. a. Hal. | ii] iii Hal. 33 et
phil. c.] et philippo cons. M, om. R | et me-
nandro om. S 34 indemnitate ... 451, 1
immerito bis R^a 36 facti M^a | anium R alt. l.

7 FEB 1876

immerito indemnitate ab his praestari desiderabitis, quos et administrationem suo periculo pridem suscepisse proponitis. PP. III ID. IUL. PRAESENTE ET ALBINO CONSS. a. 246

- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. GALANO. Ob tutorem [B 34, n. 23] non idoneum a matre petitem frustra uobis eam teneri contenditis, cum non, nisi specialiter eius periculo dari decreto fuisset comprehensum, ex ea obligatione obstricta est. S. 5 K. DEC. AA. CONSS. a. 293

XXXXVII

R SI CONTRA MATRIS VOLVNTATEM TVTOR DATVS SIT R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. TERTIO. Si contra matris ultimam [B 34, n. 24] 10 uoluntatem Fuscium filio communi tutorem datum probaueris, eum sine damno existimationis a tutela remouendum praetor decernet. quae rescriptio, si in fraude conuictus fuerit, non suffragabitur. PP. XIII K. MART. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197

XXXXVIII

R VT CAUSAE POST PUBERTATEM ADSIT TVTOR R 13

- 1 IMP. PHILIPPVS A. DEXTRO. Tutores, qui necdum administrationis rationem¹ [B 38, 9, 11] ad curatores transtulerunt, defensionis causarum pupillarum adistere oportere saepe rescriptum est. Et ideo, si (ut proponis) instrumenta, quibus adseri possunt causae prouocationis, etiam nunc hi quorum meministi apud se detinent, aditus praeses provinciae periculi sui 19 eos admoneri praecipiet. PP. XII K. NOV. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245

XXXXVIII

R VBI PVPILLI EDVCENTVR R

- 1 IMP. ALEXANDER A. DIONYSODORO. Educatio pupillorum tuorum nulli [B 38, 2, 7] 1 magis quam matri eorum, si non utricum eis induxerit, committenda est. Quando autem inter eam et cognatos et tutorem super hoc orta fuerit dubitatio, aditus praeses provinciae 25 inspecta personarum et qualitate et coniunctione perpendet, ubi puer educari debeat. Sin autem aestimauerit, apud quem educari debeat, is necessitatem habebit hoc facere, quod praeses iusserit. PP. VII ID. FEBR. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. GRATAE. Vtrum nepos [B 38, 2, 8] tuus ex filia apud te an patrum suum morari debeat, ex singulorum affectione et qui 30 magis ad suspicionem ex spe successionis propior sit, aestimabitur. S. XVIII K. NOV.² NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294

P (49 R 1) L (ut P) D (ad 46, 3) CRM

¹ reddiderunt neque administrationem secundum B ins. (Mommsen) ² Ian. (Mommsen)?

1 praeparari M^a? 2 s. a. Hal. 3 imp. D. mp. R | galano S 5 s. a. Hal. 10 imp. C. mp. R | aa.] a. C 12 praeter C^a | decernit M | fraudem CRM | conuictus R^a 13 suffragabit M^a? | s. a. Hal. 15 rubricam om. R^a | post om. M^a | adsit] hac sit S 16 administrationis rationem] C, administrationem R, administraciones M: οἱ ἐπίτροποι οἱ μηδέπω λόγους τῆς ἐπιτροπῆς ἐπιδεσποῦντες μηδὲ μετανεχόντες τὴν διοίκησιν ἐπὶ τοὺς κουράτωρας B 17 causarum om. R | pupillarum CM, pupillarium R^a | oportet R^a 18 si om. M^a?

19 nunc om. R | aditus M^a 20 s. a. Hal. 22 pupilli edocentur S, pupillus educetur CR 23 dionysodoro] LR, dionisodoro P, dionisodoro CM | edu. to P^a | tutorum PR^a M^a 25 cognatam et tutores R^a 26 condicione M^a? | sin ... 27 debeat om. P^a R^a 27 is] si M^a | quod] quem (P^a M^a: ἀνάγκην ἔχοντος τοῦ κελευομένου πᾶσι τρόποις λαμβάνειν τὸν ἀνηβον B 28 s. a. Hal. 30 an] an apud Q^a 31 suspicionem M^a? | prior CRM, ἑγγύτερος R | s. a. Hal.

L

R DE ALIMENTIS PUPILLO PRAESTANDIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. FAVSTINO. Pupillus, si ei alimenta a tutore suo non [B 36, 2, 9] praestantur, praesidem prouinciae adeat, qui, ne in alimentorum praestatione mora fiat, 1 partibus suis fungetur. Idem est et si de statu pupilli seu adulti et de bonis eius contro- 5 uersia pendeat. PP. VI ID. IUL. ROMAE LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 213
- 2 IMP. ALEXANDER A. AVFIDIO. Quod plerumque postulatur, ut arbitrio prae- [B 38, 2, 10] toris alimenta pro modo facultatum pupillis uel iuuenibus constituentur, pro officio suo hi 1 qui aliena negotia gerunt, ne apud iudicem controuersiam habeant, faciunt. Ceterum si bonus uir et innocens tutor arbitrio suo aluit pupillos (quod interdum etiam necesse est 10 fieri, ne¹ secreta patrimonii et suspectum aes alienum, quod melius est interim taceri quam, cum de modo bonorum quaeritur, ultro proferri et apud acta ius dicentis contra utilitatem pupillorum signari), non dubio accepto ferre debebunt ea, quae uir bonus arbi- 2 trabitur merito ad exhibitionem educationis ministeria studiaque erogata esse. Nec feren- dus est iuuenis, qui, cum praesens esset studiisque eruditus atque alius est, si ea per alium 15 se consecutum non probet, sumptusque² recuset, quasi uento uixerit aut nullo liberi hominis studio imbui meruerit. PP. NON. DEC. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223

LI

R ARBITRIUM TUTELAE R

- 1 IMP. ANTONINVS A. LEONI. Cum tutelae administratae ratio a te peti [B 38, 3, 26] coeperit, neque neritati neque iustis probationibus officit, quod (ut dicis) testator modum patrimonii sui uerbis testamenti ampliauit uel minuit. PP. V K. OCT. ROMAE DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 2 IDEM A. PRAESENTINO. Nomina paternorum debitorum si idonea fuerunt [B 38, 3, 27] initio susceptae tutelae et per latam culpam tutorum minus idonea tempore tutelae esse 25 coeperunt, iudex qui super ea re datus fuerit dispiciet: et si palam dolo tutoris uel manifesta negligentia cessatur, tutelae iudicio damnum, quod ex cessatione accidisset, pupillo praestandum esse statuere curabit. PP. NON. IUL. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 3 IDEM A. VITALIO. Curator, qui post decretum praesidis, sublata pecunia, [II 39, 3, 28] quae ad comparisonem possessionis fuerat deposita, praedium sibi comparauit, elige, utrum 30 malis in emptione tibi negotium eum³ gessisse, an, quia in usus suos conuersae pecuniae sunt, legitimas usuras ab eo accipere: secundum quae iudex tutelae iudicio redditus partem religionis implebit. PP. III K. IUL. ROMAE LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215

V (incipit 11 est interim) P (51 R) L (ut P) CRM

¹ ne] *requiritur* propter ² que *del.* (Hal.) ³ curator ... negotium eum] curatorem ... negotium?

2 pupillorum SR | prestandae S 3 anto-
nius M 4 in om. R 5 fung...tur M^a |
adulti] aduci M^a 6 s. a. Hal. 7 ausidio R,
euphido M 8 hi om. M 9 qui] qui in C^a
10 et] aut M 12 ultro om. M^a | dicendis V
13 debebunt om. M^a 14 merito] digne
ac merito R | educionis M^a | stuaque M^a
15 praesens esset (pr. esse M^a, pr. aut R^a)
studiisque] pro censu studiis *proponit Momms-*
sen | est om. R | alium] ali.m in M^a? 16 con-
secutus V | prohibet C^aM^a? | quasi] et quasi R
17 studioque C^a | umbui R^a? | s. a. V Hal.
19 arbitrum P^a, de arbitro P^aL, de arbi-
trio R^a, deficit M^a 20 antonius M 21 suf-

ficit R^a 22 testamentum R^a | s. a. V Hal. |
romae om. Hal. | duobus] d. et Hal., deficit V
24 praesenti R | fuerint R^aM 25 tutorum]
τοῦ ἱππρόπου B, cf. u. 26 26 eam rem M
27 negligencia manifesta M | cessatur] VC,
cessatum est RM | quod] qui M^a? | ex ces-
satione] excusacione M^a 28 esse] est esse R^a |
s. a. V Hal. 29 curator qui ... 31 negotium
eum gessisse] κουράτωρ τις ... ἡγόρασεν ἰδίῳ
ὀνόματι ἀγρόν. δίδοται ἐξουσία τῷ ἑαύτῳ ἢ τὸν
ἀγρόν λαβεῖν B | praesidi M^a 30 ad] a M^a
31 malis] aliis M^a | in emptionem] inuencio-
nem M^a? | egisse C | conuersit R^a? 33 s. a. V
Hal. | romae om. Hal. | cereali Hal.

- 4 IMP. ALEXANDER A. AGLAO. Eum, qui bonis paternis secundum edicti for- [B 39, 3, 29]
 1 mam abstentus est, hereditariis actionibus conueniri nulla ratio suadet. Nec ad rem facit,
 quod aduersus curatores, si non consulte abstentus sit, actio competat: nihil quippe in ea
 quae ex officio gesta sunt uel geri debebunt ueniet¹, sed culpa solum quantique interfuit
 2 eius non fuisse abstentum aestimatur. Cui consequens est, ut, si propter eam causam
 transegeris cum *curatoribus*, nulla aduersus te creditoribus patris tui petitio competat.
 PP. III K. MAI. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 5 IMP. GORDIANVS A. VICTORINO. Omnes tutores seu heredes eorum, qui [B 39, 3, 30]
 administrauerunt tutelam, ad eundem iudicem ire debere iam pridem constitutum est. cum
 igitur patrem tuum cum alio tutelam administrasse adlegas, praeses prouinciae eundem iudi- 10
 cem aduersus te atque heredes contutorum patris tui dare debet, quatenus quisque con-
 demnari debeat, examinaturum. PP. X K. AVG. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 6 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SEPTIMO ET CONONI. Cum inter- [B 39, 3, 31]
 dictae uenditionis uitium etiam pretii fraude tutor uester cumulasse proponatur, non dubi-
 tabit praeses prouinciae, quando uenditionem confirmare uoluistis, residuum pretium cum 15
 1 usuris uenditae a tutore possessionis celeriter uobis restitui iubere. Quod autem petitis ab
 heredibus eius qui uendidit pretium uobis exsolui, superfluo a nobis desideratis, quia nec
 praesidis experientiam possit latere, tutores qui gesserint siue heredes eorum ob ea negotia,
 quae per eos administrata sunt, principali loco conueniri debere, ceteris ob culpa ratio-
 nem non seruati detrimenti periculo substitutis, uel, si pariter administrasse doceantur, 20
 etiam aduersus unum liberum experiundi arbitrium competere, ita ut actiones, quas ad-
 uersus alios habetis, ad electum transferantur. PP. IIII K. SEPT. IPSIS III ET III AA.
 CONSS. a. 290
- 7 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Quidquid tutoris dolo uel lata culpa uel [B 39, 3, 32]
 leui culpa siue curatoris minores amiserint uel, cum possent, non quaesierint, hoc etiam 25
 in tutelae siue negotiorum gestorum utile iudicium uenire non est incerti iuris. S. PRID.
 ID. APRIL. AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. DALMATIO. Tutores tutelae conueniri longi temporis [B 39, 3, 33]
 praescriptio non prohibet. unde si his transactione uel nouatione atque acceptilatione
 liberationem non praestitisti, apud rectorem prouinciae quaecumque tibi debentur repetere 30
 non prohiberis. S. XVI K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 9 IDEM AA. ET CC. IULIANO. Tutorem quondam, ut tam rationem quam si [B 39, 3, 34]
 quid reliquorum nomine debet reddat, apud praetorem conuenire potes. quamuis enim
 V P (51, 4. 7. 12 [8 p]) L (51, 4. 7. 12. 9) CR (R^a om. 10 eundem ... 15 prouinciae) M

¹ debuerunt (sic Hal.) uenient?

[imp. alex.] idem PL | agleo R^a, agla M |
 qui] qui a P 3 curatores] V cum B, cura-
 tores seu curatores R^a, curatores uel tutores
 PLCR^aM, tutores W^a | competat] ei c. (con-
 petit M) PLRM | in ea quae] eorum quae in
 ea uidetur legisse aut emendasse Thal.: οὐδὲ
 γὰρ τὴν κληρονομίαν κατεδίκατο, ὡς οὐδὲν (scr.
 οὐδέ) νῦν κινεῖ κατὰ τῶν ἐπιτρόπων ἢ κουρατώριον
 ὡς κακῶς διοικησάντων τὰ τῆς κληρονομίας ἐκείνης
 πράγματα B 4 gereri V | culpam PL | so-
 lum] V, solummodo PLCRM 5 fuisset R^a
 6 transegeris M^a | curatoribus] scripsi cum
 BZ (κ.π.), cur. uel tutoribus VCRM, tutori-
 bus uel cur. PL | competit M^a 7 s. a. V
 Hal. P | cons. V 9 tutelae R^a | iudicem
 uenire V, om. R^a | iam pridem om. R^a 12 s. a.
 V Hal. 13 aa.] a. et c. S | bononi S 15 fir-
 mare R^a 17 pretium qui uendidit R | super-
 fluo] et s. C^a, ex s. C^aR^aM^a?, superflu. M^a,
 fluo a nobis in paginae exitu om. V 18 ob]
 ad M^a 19 ob] sub M^a 20 seruanti C^a |
 detrimento R^a 21 competeret R 22 habes

VCR^a | transferantur] VR^a?, transferas C,
 transferatis R^aM | s. a. V Hal. 24 idem]
 impp. dioc. et max. PL | et cc. om. PLM |
 andro R | lata] leui L^a | uel leui culpa] VC,
 uel leui RMP, om. PLM^a: πρόσκειται εἰς τὸ
 κατὰ πόδας τῇ λαβῇ κούλπαν BZ, quae cum
 adnotentur ad B κατὰ δόλον τῶν ἐπιτρόπων,
 uerba uel lata culpa fortasse delenda sunt
 cum L^a (u. s.) 25 uel ... quaesierint om. C |
 possent] dett., possint V?PLRM | adquisie-
 rint R 26 in om. L^a seu L | s. a. V Hal.
 28 delmatio S | conuenire M^a 29 uel noua-
 tione atque acceptilatione] atque acc. p^aL^a,
 aut acc. M^a, atque nouatione L^a: uel noua-
 tione tuentur B: εἰς οὖν μὴ γέγονι διάλυσις
 ἤτοι διὰ μεταθέσεως καὶ ἀπογῆς ἀναρθεῖ ἢ
 ἀγωγῇ, om. index Theod. (BZ) εἰ μὴ γέγονι
 ἀκαταστάσις ἢ διάλυσις 30 praestiti M^a |
 petere pLC, ἀπατεῖν B 31 s. a. V Hal.:
 in pL extat s. | xiv Hal. 32 iulianae R,
 iul. V 33 reliquorum M^a | apud om. M^a

matrem tuam susceptis bonis uestris indemnitate pro hac administratione tutori se praestitutam promississe proponatur, tamen aduersus tutorem tibi tutelae, non aduersus matris successores ex stipulatu competit actio. S. PRID. K. IAN. AA. CONSS.

a. 293

- 10 IDEM AA. ET CC. POMONIO. Si defunctus tutelam uestram administravit, [B 38, 3, 35] non rerum eius dominium uindicare uel tenere potes, sed tutelae contra eius successores tibi competit actio. Debitum autem aliis indicis probari oportet. nam quod neque ipse neque uxor eius quicquam ante administrationem habuerunt, non idoneum huius continet indicium: nec enim pauperibus industria uel augmentum patrimonii, quod laboribus ac multis casibus quaeritur, interdicendum est. S. XI K. FEBR. SIRMI CC. CONSS.

a. 294

- 11 IDEM AA. ET CC. CHRYSIANAE. Tutor post puberem aetatem puellae si [B 38, 3, 36] in administratione conexa perseuerauerit, tutelae actione totius temporis rationem praestare cogitur. sin autem post finitam administrationem in isdem rebus minime se immiscuerit, temporis quod insequitur periculum ad eum non pertinet. S. V K. DEC.¹ ANCHIALO CC. CONSS.

a. 294

- 12 IDEM AA. ET CC. QVINTILLAE. Tutelae actio tam heredibus quam etiam [B 38, 3, 37] contra successores competit. S. X K. DEC. SIRMI² CC. CONSS.

a. 294

- 13 IMP. IVSTINIANVS A. IULIANO PP. Veteris iuris dubitationem decidentes [B 38, 3, 39] sancimus. si quidem tutor uel curator pro substantia pupilli uel adulti aliquid ubicumque dixerit ad maiorem quantitatem eam reducens, siue pro utilitate pupilli uel adulti siue per solam simplicitatem siue per aliam quamcumque causam, nihil ueritati praeiudicare, sed hoc obtinere, quod ipsius rei inducit natura et mensura pupillaris uel adulti ostendit substantiae. Sin autem inuentario publice facto res pupillares uel adulti conscripserit et ipse per huiusmodi scripturam confessus fuerit ampliorem quantitatem substantiae, non esse aliud inspiciendum nisi hoc quod scripsit, et secundum uires eiusdem scripturae patrimonium pupilli uel adulti exigere: neque enim sic homo simplex, immo magis stultus inuenitur, ut et in publico inuentario contra se scribi aliquid patiatur. Illo procul dubio obseruando, ut non audeat tutor uel curator res pupillares uel adulti aliter attingere uel ullam sibi communionem ad eas uindicare, nisi prius inuentario publice facto secundum morem solitum res eis tradantur: nisi testatores qui substantiam transmittunt specialiter inuentarium conscribi uetauerint. Scituris tutoribus et curatoribus, quod, si inuentarium facere neglexerint, et quasi suspecti ab officio remoueantur et poenis legitimis, quae contra eos interminatae sunt, subiacebunt et postea perpetua macula infamiae notabuntur, neque ab imperiali beneficio absolutione huiusmodi notae fruituri. D. K. AVG. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

LII

35

DE DIVIDENDA TUTELA ET PRO QUA PARTE QVISQUE TUTORVM CONVENIATUR

- 1 IMP. GORDIANVS A. OPTATO. Si post finitum administrationis officium collegae tui indemnitate praestandae idonei fuerunt posteaque, dum non conueniuntur, minus
V P (51, 12 [4 p] 13) L (51, 12. 8. 13) CR (omissis 38 imp. gord. ... 39 posteaque finem 52, 1 ad 51, 13 adscripsit et 52 R ad 52, 2 adposuit R^o) M

¹ Nou. (Mommson)? ² Sirmi del.

1 tutoris RM^a 2 promissae M^a 3 s. a. V Hal. 6 competit actio tibi M | conprobari M 7 admin.] admin. eius M 8 augmentum M^a | ac] V, et CRM 9 s. a. V Hal. | x Hal. 10 chrusiano M, lysitaniae S, casiane C | uherem R^a 13 s. a. V Hal. | v] V?, om. Hal. 15 etiam] actio R^a, om. PLR^b 16 s. a. V Hal. | x om. V 17 iustinianus M | iucris L^a 18 substantiam V 20 pro sua simplicitate P^a L^a R^a M, deficit R^a | praeiudicari L^a 21 sten-

dit V uel V^a 22 confecto C | pupillaris L^a | conscripseret R^a 23 per om. R^a | scriptura R^a | confusus M^a? | esse non aliud est R^a, non aliud esse R^b 24 inscripsit PLM 26 ut et] ut R 29 ei L^b | dantur M^a? | testatores P^a 30 uetuerint CM^b 32 macula infamiae] infamia M 33 fruitur... (int?) P^a | s. a. V Hal. PL | k.] idib. Hal. | const. om. PL 34 cc. consa.] ee. V^a, ee. d. s. (s?) V^b? 36 et om. M^a 37 tutor R 39 indemnitate M^a

idonei effecti sunt, uitium alienae cessationis ad dispendium tuum pertinere iuris ratio non patitur. PP. VI ID. MAL. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS.

a. 241

- 2 IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMERIANVS AAA.¹ PRIMIGENIO. Si diuisio ad- [B 38, 14, 2] ministracionis inter tutores siue curatores in eodem loco seu prouincia constitutos necdum fuit, licentiam habet adulescens et unum eorum eligere et totum debitum exigere, cessione uidelicet ab eo aduersus ceteros tutores seu curatores actionum ei competentium facienda.
- 1 In diuisionem autem administratione deducta siue a praeside siue a testatoris uoluntate unumquemque pro sua administratione conuenire potest, periculum inuicem tutoribus seu curatoribus non sustinentibus, nisi per dolum aut culpam suspectum non remouerunt uel tarde suspicionis rationem mouerunt, cum alter eorum non soluendo effectus sit, uel suspi- 10 cionis causam agendo sua sponte iura pupilli prodiderunt. Nec prodest eis dicentibus contutorem suum non administrasse pupillares res. Sin uero ipsi inter se res administra- 3 tionis diuiserunt, non prohibetur adulescens et unum ex his in solidum conuenire, ita ut actiones, quas aduersus alios habet, ad electum transferat. PP. HEMESAE XV K. APRIL. 14 CARINO II ET NVMERIANO AA. CONSS.

a. 264

- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ZOTICO. Licet tutorum [B 38, 14, 3] conuentione mutuum periculum minime finiatur, tamen eum qui administrauit, si soluendo sit, in primo loco eiusque successores conueniendos esse non ambigitur. S. III K. OCT. CC. CONSS.

a. 294

LIII

20

R DE IN LITEM IVRANDO R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. ASCLEPIODOTO. Aduersus heredem [B 38, 15, 1] tutoris ad transferendam tutelam iudicem accipiens tempore litis ad puberem instrumenta pertinentia restitui desiderabis. quod si dolo non exhibeantur, in litem iurandi tibi facultas erit, modo si quondam pupillo debitam adfectionem ad uincula quoque religionis extendere 25 uolueris. PP. K. AVG. GETA II CONSS.
- 2 IMP. ANTONINVS A. SEVERO. Is, qui rationes tutelae seu curae reposcit, [B 38, 15, 2] inuitus in litem iurare compelli non potest. sed uolens ita demum audiendus est, si heres per longam successionem tutoris instrumenta pupillaria dolo² circumueniendi pupilli gratia 1 exhibere non uult. Sin uero neque dolus neque lata culpa neque fraus heredis conuincetur, 30 omissa iurisiurandi facultate iudex de ueritate cognoscet, quae etiam argumentis liquidis inuestigari potest. PP. XI K. OCT. DVOBVS ASPRIS CONSS.
- 3 IDEM A. PRISCIANO MILITI. Summa sententia comprehensa, [Consultatio 8, 5 B 38, 15, 3] quam cessantibus curatoribus quondam tuis iudex secutus iurisiurandi a te prolatis religio- 35
- V P (53 R 2) L (ut P) CRM

a. 205

a. 212

¹ Impp. Carinus et Numerianus AA. (edd.)? ² dolo del. (Mommson)

2 s. a. V Hal. | vi] sic potius quam iii V | mai.] V, mart. Hal. 3 impp. VC, mp. R | carinus] c. V | et om. M | aaa.] aaa. et c. S, aa. VCR | primogenio S 5 elige M^a 6 ei] eis V 7 administrationem V^b, admiserat rationem V^a? | uoluntatem V^a 9 reue- runt M^a 10 suspicionis M^a | remouerunt C^a | sit om. M^a | suspencionis M^a 11 perdid- erunt R^a | decentibus R^a 12 ipsis V^a, uisi R^a? 13 prohibentur M^a 14 s. a. V Hal. | emis- sae V, emissa Hal. | xii Hal. 15 caro V | aa. om. V 16 tutorem conuencionem M^a? 17 peculum V^a 18 in primo] VH^a, primo in CRM | esse om. M^a | s. a. V Hal. 21 lite SRM 22 aa.] aa. et c. S | asclppio M^a, ascleppio M^b,

om. S 23 ad] ut M^a? | iudices R | acti- pies M^a 25 erit] et V^a 26 s. a. V Hal. | geta ii cons. V, antonino a. ii et geta ii cons. Hal. 27 antoninus] alexander M | seu] se M^a | poscit PM^a 28 sed] sed si C^a | per longam si heres successionem P^a, si heres pro longa successione RM, διὰ τῆς μακρᾶς διαδοχῆς BΣ (κ.π.) 30 conuincitur M^a cum BΣ (κ.π.) ἐλέγχεται, conuincatur M^b 31 iudex de ueritate om. V^a (suppl. m. 2): ὁ δικάτης περὶ τῆς ἀληθείας BΣ (κ.π.) 32 s. a. V Hal. | duobus] d. et Hal. 33 prisciniano M^a | mi- liti] Consult., om. libri | sententiam comprae- hensam M^a 34 tuis] quis VC, ** M^a | per- lati Consult.

nem in condemnationem deduxit, minui pacto non potuit. PP. K. IVL. LAETO II CEREALE CONSS.

a. 215

- 4 IMP. GORDIANVS A. MVCIANO. Alio iure est tutor, alio heres eius. tutor B 38, 15, 4 enim inuentarium ceteraque instrumenta si non proferat, in litem iusiurandum aduersus se potest admittere: at enim heres eius ita demum, si reperta in hereditate dolo malo non exhibeat. Sed cum aduersus ipsum tutorem litem contestatam esse dicatis, transferentibus in heredes eius actionem praeses provinciae partes suas exhibebit non ignorans, nisi exhibeantur instrumenta, quatenus iuxta formam constitutionum partes suas debeat moderari. PP. VII K. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS.

a. 238

- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ARTEMIDORO. Licet ad- B 38, 15, 5 uersus heredes ob non factum inuentarium iusiurandum in actione tutelae praetermitti placuerit, iudicem tamen uelut ex dolo tutoris aliis iudiciis instructum aduersus eos ferro sententiam conuenit. S. VIII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

LIII

R DE HEREDIBVS TVTORVM R

15

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. FVSCIANO. Heredes tutoris ob negligentiam, quae non latae culpa comparari possit, condemnari non oportet, si non contra tutorem lis inchoata est neque ex damno pupilli lucrum captatum aut gratiae praestitum sit. PP. VI ID. MART. LATERANO ET RVFINO CONSS.
- 2 IMP. ANTONINVS A. VALENTINIANO ET MATERNO. Pater uester tutor uel B 38, 7, 10 curator datus si se non excusauit, non ideo nos minus heredes eius tutelae uel utili iudicio conueniri potestis, quod eam tutelam seu curam non administrasse dicitis: nam etiam cessionis ratio reddenda est. Prius tamen propter actum suum eos conueniendos esse qui administrauerint saepe rescriptum est. PP. XI K. MART. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS.
- 3 IDEM A. AVITAE. Aduersus heredes quondam tutoris tui tutelae actione B 38, 7, 11 consistet. in iudicium autem ueniet etiam id, quod tibi tutor ex causa fideiussionis debuit. PP. III NON. IVL. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS.
- 4 IMP. ALEXANDER A. FRONTINO. Heredes eorum, qui tutelam uel curam B 38, 7, 12 administrauerint, si quid ad eos ex re pupilli uel adulti peruenit, restituere coguntur: et in eo autem, quod tutor uel curator administrare debuit nec administrauit, rationem reddere eos debere non est ambigendum. PP. VIII K. NOV. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS.

a. 197

20

24

a. 213

a. 213

a. 229

LV

R SI TVTOR NON GESSERIT R

35

- 1 IMP. ALEXANDER A. ZOTICO. Certum est non solum eos qui gesserunt, sed B 38, 16, 1 etiam qui gerere debuerunt tutelam teneri etiam in ea, quae a contutoribus seruari non

V P (53, 4. 54 R 1. 1) L (ut P) CR (transponit 54, 1 R) M

1 s. a. Consult. *V Hal.* | k.] x k. *V* | cereali *Hal.* 4 lite *PL* | aduersum *PL* | se] se pro debet *M*^a 5 hereditatem *L* 6 dicas *L* 7 in] *V*, uobis in *PLCRM* | actiones *M* | exhibebit ... 8 partes suas *om.* *R*^a | exhibebit bis *P*^a 9 s. a. *V Hal. PL* | vii] ui *PL* | pio et *om.* *PL* 10 arthemidoro *M* 11 herede uel heredo (s uel m) *V*, heredem *CRM*^a? 12 instructum *M*^a 13 s. a. *V Hal.* 15 de her. tut.] sic Latine *BΣ* 17, 2 sch. 42 16 imp. *L* | aa.] aa. et c. *S, om. R* | heredis *L*^a 18 gratia *RM*: κατὰ χάριν παρεχώρησεν *B* | prestitum *M*^a 19 s. a. *V Hal. PL* | vi] u *L* 20 anto-

nus *M* | a. ualentiniano (ualent. *V*, ualenti *R*) et] *SVR*, a. C, ualentinus aa. *M* 21 heredis *M*^a | utile *M*^a 22 eam] cum *M*^a | dictos *V* 23 est] non est *C*^a 24 saepe rescr.] se perscr. *R*^a | s. a. *V Hal.* 26 a.] aa. *V* | uitae *M* | heredem *M* | actione *om.* *M*^a 27 consistet *V* | etiam *om.* *M*^a 28 s. a. *V Hal.* | iii] iv *Hal.* 30 administrauerunt *PLCM* | adultae *C* 32 s. a. *V Hal.* | iii] ii *V* 36 iotico *M*? 37 gere *M*^a | tutela *R*^a *M*^a, tutel. *M*^a: οἱτινες χειρίζων ὠφελον την ἐπιτροπὴν *B*

- 1 potuerunt, si modo, cum suspectos facere deberent, id officium omiserunt. Tu autem, etsi contra patronum tuum famosam actionem instituere non potuisti, prouidere [B 38, 16, 1] tamen, ne quid tutelae deesset, necessariis postulationibus apud eum, cuius de ea re iurisdictio fuit, potuisti. PP. PRID. ID. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IDEM A. IVSTO. Qui se non immiscuerunt tutelae uel curae, ex persona [B 38, 16, 2] eorum, qui gesserunt et idonei sunt, non onerantur. si qua uero sunt, quae, cum geri debuerunt, omissa sunt, latae culpa ratio omnes aequaliter tenet. PP. VIII K. MAI. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224

LVI

R DE VSVRIS PVPILLARIBVS R

10

- 1 IMP. ANTONINVS A. PRAESENTINO. Tutorem uel curatorem pecuniae, quam [B 38, 17, 1] in usus suos conuertit, legitimas usuras praestare debere olim placuit. PP. NON. IVN. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMP. ALEXANDER A. AMPLIATO. Eius, quod ex causa tutelae debetur, usu- [B 38, 17, 2] ras praestari oportere dubium non est, quamuis aliis pro partcipe muneris necessitas solutionis inrogetur, quia id non alias contingit, quam si cessatio contutoris in suspecto faciendo imputari possit. PP. XIII K. IUL. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 3 IDEM A. VITALIO. Si pecuniam pupillarem neque idoneis hominibus cre- [B 38, 17, 3] dere neque in emptionem possessionum conuertere potuisti, non ignorabit iudex usuras eius a te exigi non oportere. PP. ID. APRIL. MODESTO ET PROBO CONSS. a. 225
- 4 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AVRELIO. Pupillus [B 38, 17, 4] agere uobiscum actione tutelae compelli non potest. Verum aduersus futuram calumniam et ut, si quid ei debetis, cursus eius inhibeat usurarum, denuntiationibus frequenter interpositis ad iudicium eum prouocate ac, si rem dissimulatione proferat, actis apud praesidem prouinciae factis uoluntatis uestrae rationem declarate: quo facto tam uobis ipsis 25
- 2 quam securitati filiorum uestrorum consulatis. Quod et in curatoribus locum habet. PP. III ID. FEBR. SIRMIO CC. CONSS. a. 294

LVII

R DE FIDEIVSSORIBVS TVTORVM SEV CVRATORVM R

- 1 IMP. ALEXANDER A. FELICI. Eligere debes, utrum cum ipsis tutoribus uel curatoribus 30 heredibusue eorum an cum his, qui pro eis se obligauerunt, agere debeas uel, si ita malis, diuidere actionem. nam in solidum et cum reo et cum fideiussoribus agi iure non potest. PP. X K. FEBR. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224

V P (56 R 1. 3) L (ut P) CRM

1 cum] eos C, • R^a | emiserunt R^a 2 etsi] si M^a 3 deesset] esset R^a | necessarius R^a 4 fuit om. V uel V^a, τὸν γὰρ B | s. a. V Hal. cum l. gem. | prid.] II Hal. | mai.] V^a cum l. gem., mai. a. uel mai. x V^a, decembr. Hal. 5 cui R^a | non] in non M^a | miscuerunt C, immiscuerit R^a 6 onerentur V, honorantur M^a, βαρύνται B E (x. n.) | sunt om. M 7 debuerint CK^a M | omissa sunt] omiserunt C | s. a. V Hal. 8 et] II et Hal. 10 rubricam om. R^a | usuribus S 11 praesento P^a 12 legitimam V^a, legitima V^b | s. a. V Hal. PL 13 antonino ... cons. om. PL | IIII] sic uel III V 14 eius] eius M^a, • R^a 16 non id RM^a, non in M^a, deficit V | contigit C | in] uis M^a 17 s. a. V Hal. | et]

II et Hal. 18 idem] imp. alex. PL | uitaliam V | idoneus L^a 19 emptione M^a 20 s. a. V Hal. 21 imp. M, mp. R | aurelio] VCM, aurelio et uultatio R, c. 4 om. S: uultatio uel, ut alias legitur, uitalio ex inscriptione c. 3 suppletum uidetur 22 actionem R^a | adu. futuram] aduersuturam M^a 23 quid] quidem V | debitis M^a | interpositus R 24 eum om. C 25 facti M^a | declarata M^a 26 securitate M^a | filiorum om. M^a | s. a. V Hal. 27 id. febr.] V, kal. sept. Hal. 30 felici] R, sirmimo M (cf. u. 27 sirmi). om. SC, euanuit V | cum om. V 31 heredibusue] V, seu heredibus CRM | eis] his M^a, • M^a 32 sol. et] sol. R^a 33 s. a. V Hal. | x om. V | et] II et Hal.

- 2 IDEM A. PRISCO. Non est ambigui iuris electo reo et solvente fideiussorem [B 38, 7, 13]
 1 liberari. Et ideo si simpliciter acceptus est fideiussor in id, quod tutor seu curator debi-
 turus esset, cum proponas tutorem seu curatorem condemnatum soluisse, quid dubium est
 2 liberatum esse fideiussorem? Plane si stipulatio rem saluam fore interposita est uel cautum
 est in id, quod a tutore seu curatore seruari non potest, manet fideiussor obligatus ad
 supplendam tibi indemnitate[m]. PP. VIII K. AVG. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225

LVIII

R DE CONTRARIO IUDICIO R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. STRATONI. Si pro iudicato contutore [B 38, 18, 1]
 pecuniam soluisti, nullum iudicium tibi contra pupillum competit, ut delegetur tibi aduer-
 sus liberatum actio. quod si nomen emisti, in rem suam procurator datus heredes eius
 iudicati poteris conuenire. PP. VII K. MART. FABIANO ET MUCIANO CONSS. a. 201
- 2 IMP. ANTONINVS A. PRIMITIVO. Si non ex propria culpa solus pupillae [B 38, 18, 2]
 condemnatus es, sed absens et indefensus adqueuisti, cum ex causa iudicati satisfacere
 coeperis, actiones aduersus contutores tuos mandari tibi a pupilla desiderabis uel utili
 actione uteris. PP. PRID. ID. OCT. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 3 IDEM AA. ET CC. THESIDI. Si pater tuus, quem et priuigui sui tutelam [B 38, 18, 3]
 administrasse proponis, testamento recte facto, pupillo etiam quondam suo herede instituto
 decessit, quoniam non nisi pro portione hereditaria tutelae petitionem confusione constet
 extingui, pro residua parte succedentem patri tutelae te conuenit apud competentem iudi-
 cem reddere rationes. Qui secundum bonam fidem, eorum etiam, quae patrem tuum in re
 eius erogasse dicis, admissa compensatione, reliqui (si quid amplius debetur) faciet condem-
 nationem. Quod si sciens amplius in rem suam erogatum agendum propterea tutelae non
 putauerit, eum contrario iudicio conuenire potes. S. XVIII K. IAN. CC. CONSS. a. 294

LVIII

R DE AVCTORITATE PRAESTANDA R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ANTONIANO. Ne- [8, 37, 1 B 37, 8, 23]
 que tutoris neque curatoris absentia quicquam stipulationi pro pupillo habitae² nocet.
 SINE DIE ET CONSS.³
- 2 IDEM AA. ET CC. SERENAE. Nec actiones sine tutoris auctoritate in aetate [B 37, 8, 24] 30
 pupillari constituta remittendo quicquam amittere poteris. S. XVII K. MAI. CC. CONSS. a. 294
- V P (59 R [1 p] 2, ubi desinit in 30 tutoris) L (59 R 1. 2) D (59 R 1. 2) CRM

¹ scribi debuit impp. Diocletianus et Maximianus
 k. Febr. CC. cons. (= a. 294) l. gem.

² pro pupillo habitae om. l. gem. ³ S. XVII

1 a.] a. et c. S 2 si om. M^a 3 soluisset
 fuisse M^a | qui M^a 6 s. a. V Hal.: et
 dextro cons. post 9 seuerus extat in T |
 VIII] VII Hal. | II om. V | dextro V 9 aa.]
 aa. et c. S, aa. et cc. C 11 nomina VQ,
 την ... ἀγωγὴν B | eius] V, om. CRM 12 con-
 uenire poteris R | s. a. V Hal. | fabiano V
 13 solus] solus culpa V 15 actiones] W
 cum BΣ (κ.π.) τὰς ἀγωγὰς, actionem V CRM |
 contutore tuo V | utili] nili R^a 16 s. a. V
 Hal. | prid.] II Hal. | duobus] d. et Hal.
 17 aa. et cc.] a. et c. S, a. M | thesidi S
 19 petitionis confusionem M^a? | constat M

20 competem M^a 21 rationem M, ἀντιπο-
 πικους λόγους B | res M 22 admissa] ad-
 iussa R^a 23 protutela R^a 24 potuerit R |
 eum] tum R^a | s. a. V Hal. 27 imp. DR |
 antheniano S, antoniaco M, deficit V 28 sti-
 pulatione V, stipulationem R^a | pupillo] p.
 uel adulto pLD 29 s. a. V Hal. | et] aa.
 (= a. 293) Hal. 30 idem] impp. (imp. D)
 diocl. et max. PLD | et cc. om. PL | nec
 ne PLD | auctoritate M^a 31 constitutus VC,
 constitutas M^a? | s. a. V Hal.: in L est sub-
 scriptio c. 3 | k.] kalendas V

- 3 IDEM AA. ET CC. GAIO. Eum, qui a pupillo sine tutoris auctoritate [7, 26, 9 B 37, 9, 25] distrahente comparavit, longi temporis spatium non¹ defendit. S. VIII ID. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 4 IMPP. IUSTINIANVS A. IULIANO PP. Clarum posteritati facientes sancimus [B 37, 9, 26] omnimodo debere et agentibus et pulsatis in criminalibus causis minoribus uiginti quinque annis adesse curatores uel tutores, in quibus casibus et pupillos leges accusari concedunt, cum cautius et melius est cum suasionem perfectissima et responsa facere minores et litem inferre, ne ex sua imperitia uel iuuenali calore aliquid uel dicant uel taceant, quod, si fuisset prolatum uel non expressum, prodesse eis poterat et a deteriore calculo eos eripere. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS 9 VV. CC. a. 531
- 5 IDEM A. IOHANNI PP. Veterem dubitationem amputantes, per quam testam² [B 37, 9, 27] mentarii quidem uel per inquisitionem dati tutoris et unius auctoritas sufficiebat, licet plures fuerant, non tamen diuersis regionibus destinati, legitimi autem uel simpliciter dati omnes consentire compellebantur, sancimus, si plures tutores fuerint ordinati, siue in testamento paterno siue ex lege uocati siue a iudice uel ex inquisitione uel simpliciter dati, et 15 unius tutoris auctoritatem³ omnibus tutoribus sufficere, ubi non diuisa est administratio uel pro regionibus uel pro substantiae partibus: ibi etenim necesse est singulis pro suis partibus uel regionibus auctoritatem pupillo praestare, quia in hoc casu non absimiles esse testamentariis et per inquisitionem datis legitimos et simpliciter datos iubemus eo, quod 20 fideiussionis onere praegrauantur et subsidiariae actionis adminiculum speratur. Sed haec omnia ita accipienda sunt, si non res quae agitur solutionem faciat ipsius tutelae, ut puta si pupillus in adrogationem se dare desiderat. etenim absurdum est solui tutelam nec con- 25 sentiente, sed forsitan et ignorante eo, qui tutor fuerat ordinatus. Tunc etenim, siue testamentarii siue per inquisitionem dati siue legitimi siue simpliciter creati sunt, necesse est omnes suam auctoritatem praestare, ut, quod omnes similiter tangit, ab omnibus compro- 30 betur. Quae omnia simili modo et in curatoribus obseruari oportet. D. X. SEPT. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

LX

R QVANDO CVRATORES VEL TVTORES ESSE
DESINANT R

30

- 1 IMP. ANTONINVS A. HERMILLAE. Si curatores tutoribus adiuncti sunt, puber- [B 34, 19, 1] tate pupilli tam tutorum quam curatorum adiunctorum officium finiri ideoque alios propter aetatis infirmitatem curatores esse dandos manifestissimum est. PP. IIII K. AVG. ROMAE ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. MENIPPO. Tutoris offi- [B 35, 19, 2] cium ex sola uoluntate pupilli non finiri certissimum est. S. XIII K. FEBR. CC. CONSS. a. 294

V (desinit in 22 desiderat) L (59, 3. 4. 60 R 2) D (59, 3. 4. 60, 2) CRM

¹ longi t. sp. non] nullum spatium l. gem. ² in ins.

1 gano D 2 descendit R^a | s. a. V Hal. L et L ad c. 2 | VIII] L utr. l., IIII magis quam uii uel ui uel iii V, III Hal. | id.] kal. Hal. 3 iuliano] iohanni LDM | posteritatis D 4 pulsantibus C 5 et pup. leges] adultos et pup. leges M^a?, leges (..... L^a) adultos et pup. LD 6 perfectissim et V^a | respon M^a 7 iuuenili LDM^b | calore ali om. V^a, calore suppl. manus 2 8 perlatum D | expresse- sum M^a | et bis R | a om. L^a 9 s. a. V Hal. uu. cc.] uc. V 12 tutoris et unius] tutores unus M^a 13 religionibus V 14 compellabantur R 15 et om. M^a 16 omnibus ... 18 auctoritatem om. R^a | omnibus V, pro

omnibus M^b 17 singulos R^bM 18 reli- gionibus V | absimilis R^a 19 eo] et C^a 20 praegrauentur C | subdariae M^a | speran- tur M^a? 21 ipsi RM 23 enim C | testa- mentariae R^a 26 s. a. Hal. 30 designant S, desinunt M 31 antonius M | ermile M | impubertate M^a 32 adiunctorum om. M^a | finire M^a 33 s. a. Hal. 35 imp. D | me- nippo] mene pp. SLD, meni papae R: quae nescio an eo ducant, ut spurium sit hoc nomen et ex c. 3 suppletum sit, quemad- modum factum est ad 5, 37, 20. 5, 56, 4 36 s. a. Hal.

- 3 IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. Indecoram observationem in examinanda B 39, 12, 3 marum pubertate ressecantes iubemus: quemadmodum feminae post impletos duodecim annos omnimodo pubescere iudicantur, ita et mares post excessum quattuordecim annorum puberes existimentur, indagatione corporis inhonesta cessante. D. VIII ID. APRIL. CONSTANTINO-
POLI DECIO VC. CONS. a. 529

LXI

R DE ACTORE A TUTORE SEV CURATORE DANDO R

- 1 IMP. ALEXANDER A. SEBASTIANO. Neque tutores neque curatores ex sua 2, 12, 11 persona in re pupilli uel adulescentis procuratorem facere possunt, sed actorem consti-
1 tuere debent. Pupillus autem uel pupilla uel adultus uel adulta tam ad agendum quam 10
2 ad defendendum, tutore seu curatore interueniente, procuratorem ordinare possunt. Ipsi etiam tutores et curatores post litis contestationem a se factam ad exemplum procuratorum, qui litem contestati sunt, dare procuratores non prohibentur. PP. PRID. ID. MAI. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONS. a. 229
- 2 (1) IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ALPHOCRATIONI¹. Si sui 37, 8, 19 15
iuris constituti filii tui matri successerunt, licet te tutorem eorum esse probetur, tamen non per procuratorem, sed actorem decreto constitutum a te res eorum te absente peti conuenit. S. NON. IAN. SIRMI CC. CONS. a. 294

LXII

R DE EXCUSATIONIBVS ET TEMPORIBVS EARVM R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. AVIOLAE. Falsa suasionem credis te B 38, 1, 52
propterea, quod spado sis, immunitatem a tutelis habere. PP. K. MAI. CILONE ET
LIBONE CONS. a. 204
- 2 IDEM AA. AVENTIANO ET COSCONIO. Si curatores dati estis generaliter nec B 39, 1, 53
decreto significatum est Italicarum tantum rerum uobis munus adiunctum, adire debetis 25
competentem iudicem, ut uos a prouinciali administratione liberet. quod si factum fuerit, petent sibi in prouincia curatores adulescentes. PP. VIII K. SEPT. CILONE ET LIBONE CONS. a. 204
- 3 IDEM AA. CRISPINO. Excusationis quidem tuae, si ingenuus libertino tutor B 38, 1, 54
datus es, certa causa est. sed cum te praeses prouinciae audiendum non putauerit 30
propter praescriptionem, quasi tardius adires, nec a decreto prouocaueris, intellegis paren- dum esse sententiae. PP. ID. MART. ALBINO ET AEMILIANO CONS. a. 206
- 4 IMP. ANTONINVS A. AGATHODAEMONI. Amplissimi ordinis consulto, qui B 38, 1, 55
pupillam suam uxorem ducit, nuptias contrahere non intellegitur et tamen infamis consti-
L (61 R 2. 62 R) D (ut L) CRM: de 61, 1 u. i.

¹ Harpocratiōi (Mommson)?

1 examinanda marum] *M*, examinanda *C*,
examinandarum *R* 2 pubertatem *R*^a *M*^a
3 iudicantem (uel —tes) *R*^a 4 s. a. *Hal*.
7 auctore *L*^a | seu a tutore *S* 8 c. 1, quam
libri cum *S* et *B* omittunt, ex 2, 12, 11 restituta
est propter adnotationem Thalelaei ad c. 11
(B² 8, 2, 55): αὕτη δὲ ἡ διάταξις αὐτολεξεῖ καὶ
ταὶ ἐν τῷ ε' βιβλ. τίτλ. ζα' ἢ α' τοῦ τίτλου,
τῶν περιφανεστάτων κωδικιευτῶν εἰς συντομωτέραν
ἀκρόασιν τοῦ νομίμου καὶ ἐν τούτῳ καὶ ἐν ἐκείνῳ
τῷ τίτλῳ καλῶς βαλλόντων αὐτήν. *de librorum*
lectione u. ad c. 11 15 impp. diocl. et max.]
idem *LDC* | et cc. om. *M* | alfocratrioni *L*,

alphogratiōe *C*, alphogratiō *S*, alfocra-
tionis *D*, alphocratiōi *R*, alfocratiōi *M*
16 matris *M*^a 17 actore *M*^a | constituto *R*^a |
te absente] ente *R*^a 18 s. a. *Hal*. 20 exe-
cutionibus *L*^a, exsetionibus *R*^a | teporibus *L* |
eorum *S*, om. *C* 21 aa.] aa. et c. *S*, om. *R*
22 s. a. *Hal*. 24 aa.] a. et c. *S* | aben-
tiano *S*, habentiano *CR*, bemiano *M* | cos-
monio *S*, choschonio *M* 26 actum *M* 27 cu-
ratoris *R*^a | s. n. *Hal*. 29 idem aa.] impr.
antoninus a. *S* 32 s. a. *Hal*. 33 antonius *M* |
a. om. *M*^a | agatho demoniso *S*, agothomoni
(agath. *R*^b) *R*, agatoni *M* 34 intellitur *M*^a

- 1 tuitur. Sed si tu Demetriae, cum eam in matrimonio haberes, absens et ignorans curator constitutus es, potes esse securus, dum tamen alius substituatur. non enim debet ignorantia maritorum amplissimi ordinis consulto fraus quaeri. PP. XI K. IVL. SABINO ET ANULLINO CONSS. a. 216
- 5 IMP. ALEXANDER A. BASSIAE. Libertos a tutela uel cura liberorum patroni seu patronae nullam excusationem impetrare amplissimus ordo auctore diuo Marco censuit. et ideo nec illud prodesse eis debet, quominus curatores etiam inuiti patroni seu patronae liberis dentur, quod eorundem tutelam administrauerunt. [B 38, 1, 56] 5
- 6 IDEM A. MAXIMO. Quinquaginta dies, qui praefiniti sunt ad professionem excusationis his qui tutores seu curatores dati sunt, ex eo die cedere, ex quo decretum praetoris aut testamentum parentis notum factum erit ei qui ad munus uocatus fuerit, ipsa constitutio quae hoc induxit sanxit. Sed si quis in eius temporis computatione ab eo cuius de ea re notio fuit iniuriam passus non prouocauit, adquiescere rebus iudicatis debet. PP. III NON. MAI. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 7 IDEM A. ANTONINO. Neque a tutela neque a cura ideo quis excusatur, quod creditor siue debitor eius est, cui tutor siue curator datus est, sed participem in munere habere debet, ut (si res exegerit) is qui alieno auxilio eget defendatur. PP. III ID. IVL. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 8 IDEM A. MAXIMO. Coloni (id est conductores) praediorum ad fiscum pertinentium hoc nomine excusationem a muneribus ciuilibus non habent ideoque iniunctae tutelae munere fungi debent. PP. III K. FEBR. FVSCO ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 9 IDEM A. ROMANO. Frater tuus non ideo a tutela uel cura excusari debet, quod oculum amisit. proinde intellegis munus susceptum eum deserere non posse. PP. K. FEBR. MODESTO ET PROBO CONSS. a. 228
- 10 IDEM A. CRISPINO. Exactores tributorum tanto tempore, quanto rationem tributariam tractauerunt, non solum ab oneribus, sed etiam a tutelis uacationem habere dubitare non debuisti. D. ID. AVG. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 11 IDEM A. HYLAE. Testamento tutor datus, ut a bonis his excuseris, quae pupilli tui in alia provincia quam unde es ubique moraris possident, intra quinquagesimum diem postulare debuisti. Quod si facere cessasti, excusatio quidem temporis praescriptione submouetur, sed propter late diffusum patrimonium an tibi adiungi aliquos curatores oporteat, praeses provinciae, si te insufficientem deprehenderit, aestimabit. PP. VIII ID. DEC. POMPEIANO ET PELIGNO CONSS. a. 231
- 12 IMP. GORDIANVS A. VALENTINO. Voluntaria tutelae munera privilegiis nihil derogant. PP. XI K. NOV. PIO ET PONTIANO CONSS. [B 38, 1, 62] 34 a. 238
- 13 IDEM A. APOLLINARI. Nec senatorum quidem liberti, nedum ceterorum, propterea, quia patronorum negotia gerunt, a muneribus ciuilibus habent immunitatem. tantummodo etenim unus senatoris libertus, qui patroni negotia gerit, habet a tutela siue cura uacationem. PP. X K. FEBR. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239

L (62, 5..9) D (62, 5..9. 12) CRM

¹ non sufficientem *l. gem.*

2 constitutus] ordinatus const. R^a est R^a | potest R^a, potens M^a 3 s. a. Hal. 4 anulino] aemiliano Hal. 5 basiae LD, bysiae S, basiae CR, de M non constat 6 excusationem impetrari M^a 7 eis om. M^a 9 maximo] S, maximiano CRM, max. LD | qui] quae D^a 10 seu] siue D 11 minus R^a 12 induxit hoc M | eius] eis D^a 13 adquiesce rebus L^a 14 s. a. Hal. | et] ii et Hal. 15 antonino] SC, antonio LDRM 17 s. a. Hal. L | iii] ui L iuliano ii et cr. coss. Hal., om. L 19 aa. R 20 a] in R | habeant DR 21 s. a. Hal. 23 admisit M^a | minus M^a | s. a. Hal. L 24 modesto ... cons. om. L 25 quantum M^a

26 solu M^a | honoribus C, λειτουργίων (= muneribus) B | sed etiam om. M^a | uocationem R^a habere om. M^a 27 s. a. Hal. 28 excuseris C, excusetur R^a 31 summouentur M^a ? | alios R 32 existimabit R | s. a. Hal. cum l. gem. 34 in S est inscriptio c. 11 | ualentino] LM, ualentiano D^a, ualentiniano D^aCR | uoluntariae M^a 35 s. a. Hal. 36 nec ne M^a ? | necdum C, ne... M^a 37 gerant CR | habeant R 38 gerant R^a, erit M^a | habet (habet M^a) post 39 uacationem collocat M 39 cura uacat.] uacationem M^a | s. a. Hal.

- 14 IDEM A. HERACLIDAE. Seueriter praeses prouinciae exsequetur, si animad- [B 38, 1, 64]
uerterit auunculum tuum propterea nominari tutorem, ut metu eiusmodi creationis a ma-
1 gistratibus iniuriam redimat. Quin etiam si aliqua ei excusatio competit et non alia causa
nominatus est, quam ut lite fatigetur, quod in eam rem absumptum fuerit, is qui eum
nominauit iuxta formam constitutionum ei reddere cogetur. PP. ID. SEPT. GORDIANO A. 3
ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 15 IDEM A. TAVRO. Quamquam in tutela detentus eo, quod excusatio quam [B 38, 1, 65]
obiciebas non est admissa, prouocationis auxilium flagitares et in medio tempore hi quo-
rum meministi in adulta aetate agere coeperunt, tamen non eo minus causa interpositae
prouocationis propter periculum administrationis eius temporis iudiciorum more examinanda 11
est. PP. VIII K. NOV. ARRIANO ET PAPP CONSS. a. 243
- 16 IMP. PHILIPPVS A. THEODOTO. Si, ut adlegas, his tutor datus es, cum qui- [B 38, 1, 66]
bus disceptationem hereditatis tibi esse proponis, et tempora antiquitus excusationibus
praestituta etiam nunc opitulantur, adire praesidem prouinciae potes, formae super ea re
statutorum principalium obtemperari pro sua grauitate iussurum. PP. X K. AVG. PERE- 15
GRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 17 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. EPAGATHO. Licet orationis sub [B 38, 1, 67]
diuo Marco habitae uerba deficiant, is tamen, qui post contractas nuptias nurui suae
curator datur, excusare se debet, ne manifestam sententiam eius offendat et labem pudoris 19
contrahat. D. VI ID. IAN. VALERIANO II ET LVCILLO CONSS. a. 265
- 18 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. SABINO. Tutores nomi- [B 38, 1, 68]
1 natos appellationem interponere necesse non habere certissimi iuris est. Quapropter, licet
non appellasti, si quam te excusationem habere confidis, intra tempus, quod diui Marci
2 constitutione praescriptum est, hac apud praesidem prouinciae uti non prohiberis. Nam
quod omnium bonorum patrem pupilli usum fructum reliquisse quondam uxori suae pro- 25
ponis, ad excusandos uos a tutela non est idoneum. D. NON. APRIL. CC. CONSS. a. 294
- 19 IDEM AA. ET CC. DIONYSIO. Inusitatam rem desideras, de tutela filii te [B 38, 1, 69]
dimitti postulans, quod te posse contrario tutelae iudicio matrem eius conuenire contendis.
SINE DIE ET CONSS. a. 294
- 20 IDEM AA. ET CC. CHARITINO. Curator adultis nominatus, quorum tutor [B 38, 1, 70]
antea fueris, inuitus in administratione teneri non potes. proinde si dies excusationibus
praefinitus nondum excessit, uti competenti defensione potes. S. X K. DEC. NICOMEDIAE
CC. CONSS. a. 294
- 21 IDEM AA. ET CC. PARAMONO. Quod res cum uterinis fratribus tibi com- [B 38, 1, 71]
munes esse profitearis, ad excusationem tutelae non est idoneum, cum harum diuisio cura- 35
tore dato fieri possit. S. XVIII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 22 IDEM AA. ET CC. HERMODORO. Si tutor nominatus decreto praesidis habens [B 38, 1, 72]
excusationem absolutus es, ad te non pertinere periculum administrationis manifestum est.
D. XIII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 23 IDEM AA. ET CC. NEOPHYTO. Humanitatis ac religionis ratio non permittit, [B 38, 1, 73]
ut aduersus sororem uel filios sororis actionum necessitates tutelae occasione suscipias,
cum ipsius etiam pupilli, cui tutor datus es, aliud exigere uideatur utilitas, scilicet ut eum

L (62, 21) D (62, 21) CRM (om. 62, 19)

1 eraclicae S, hereclide R, eracliter M? |
anumaduerterit M^a 2 huiusmodi M 3 quin
etiam qui M^a 4 lite fatigetur | litigetur M^a |
ea res M^a? | assumptum C, absumptam R^a,
adsumptum M 5 s. a. Hal. 7 tauro om. S |
tutelam C 8 flagitarius M hii RM^a 9 me-
ministi | menasti M^a? | causae R^a 10 pro-
uocati M^a 11 s. a. Hal. | ariano et pappo
Hal. 12 tutor his M 14 praestita M^a |
super ea re | M^a, super ea CR, om. M^a
15 s. a. Hal. 17 ualerius S | galianus M |
ephegato S, epagotho R 19 excusare C |

ne om. M^a 20 s. a. Hal. | luciano Hal.
23 quan M^a, om. R^a 24 constitutioni M | uti |
ut R^a 25 relinquisse R 26 s. a. Hal. 27 aa.
et cc.] a. S | ad tutelam R^a 29 s. a. Hal. R |
et cons.] consules R 30 caritino M 31 fue-
rit M 32 potest R^a | s. a. Hal. 34 idem |
impp. (imp. D) diocl. et max. LD | et cc.
om. L | paramonio S, paramoni LD, para-
mano C, ramoni R, paromoni M | quod |
quoniam DRM^a 36 posset R | s. a. Hal.
37 armodorum S 39 s. a. Hal. 40 religi-
nis M^a 41 sororem om. M^a 42 pupillis M^a

- 1 tutorem potius habeat, qui ad defensionem eius non inhibeat adfectu. Iuxta formam igitur, quam consulti dedimus, praetorem adiri oportet, ut et iusto tuo desiderio et pupilli ipsius commodo consulatur. S. VI K. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 24 IMP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. FLAVIANO PP.¹ Excusationem [Th. 3, 31, 1 B 38, 1, 74] nauiculariis tutelae sine curae batenus ipsis tribuimus, ut in huiusmodi officiis minoribus 5 sui tantum corporis obligentur. D. III NON. MART. MEDIOLANI STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400
- 25 IMP. ANASTASIUS A. ANTIOCHO PRAEPOSITO SACRI CVBICVLI. Viros claris- [B 38, 1, 75] simos sacri nostri palatii silentarios circa latus nostrum militantes de tutelis et curationi- 9 bus excusari sancimus. D. K. IAN. IOHANNE CONS. a. 499

LXIII

R SI FALSIS ADLEGATIONIBVS EXCVSATVS SIT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. LYSIMACHO ET DIOTIMO. Si absentibus necessariis [B 38, 1, 76] personis uel his, qui sua sponte nos defendere uolebant, non competentibus adlegationibus, qui uobis tutores aut curatores dati erant, liberati esse a munere uisi sunt, ne eis circum- 15 uenisse iudicis religionem prosit, praeses prouinciae audiet uos et, si iniustum decretum extorsisse eos apparuerit, exinde ad eos periculum administrationis pertinere pronuntiabit, ex quo dati sunt. PP. XII K. MAL. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. AVLVZANO. Tutores, quos postea [B 38, 1, 77] quam bona pupillorum administrauerunt a praeside prouinciae quasi re integra excusari 20 se impetrasse adseueras, periculum administrationis euitare minime posse manifestum est. PP. XIII K. IVN. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 3 IDEM A. ET C. OTANI. Si, ut proponis, pars diuersa administratione tute- [B 38, 1, 78] lae seu curae tuae itemque fratris tui ambitione potius quam iuris ratione se excusauit, periculo iniuncti muneris minime liberatus est. SINE DIE ET CONSVLE. 25

LXIII

R SI TVTOR REI PVBLICAE CAUSA ABERIT R

- 1 IMP. GORDIANVS A. GVTTIO. Qui tutores uel curatores dati rei publicae [B 38, 1, 79] causa afuturi sunt, ad tempus se excusare debent a tutela, ne etiam medii temporis peri- 1 culo obstringantur. Quod quidem et tu si fecisti, eius interualli quo afuisti periculum non 30 debes pertimescere. quod si id praetermisisti, ut priore loco is conueniatur qui admini- strauit, de iure postulabis. PP. ID. MART. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- S (62, 25) L (64 R) CRM

¹ pu. Th.

2 pupillis M^a 3 s. a. Hal. | cc.] tusco et anulino (= a. 295) in addendis Hal.: cf. Mommsen Zeitfolge p. 443 5 nauicularius R | tutae R^a | muneribus R^a 6 s. a. Th. Hal. | stil. et aur.] aa. Hal. 5 antiocho M | prepositos M, pp. C^aR | sacri cub.] cubili R 9 silentianos S, silentarios R | latus nostrorum S | tutelis] utilis M^a 10 s. a. Hal. | cons.] et asclepione cons. Hal. 12 si] de S | elegationibus M^a, adsertionibus S, excusationibus R | excusansus S, excusatum R, excusatu M^a 13 alex.] anastasius M | tisi- macho CM, antisymmacho S, simacho R | et diot. om. C, et om. S 14 uos om. M^a

15 tutores] tures M^a | uisi] CR^aM^b, iussi R^aM^a 16 audiet ... 20 prouinciae om. R^a 19 s. a. Hal. 19 et phil. c. om. M^a | anligiano S, aulicano R^b 21 possit R^a 22 s. a. Hal. 23 aa. (ag. R) et cc. CR | otani] SR, octani C, octanii M | amministracioni. M^a 24 iuris] tutoris R^a 25 per. ini. mun. om. M^a | libera- rata R^b | s. a. Hal. R | die] et die R | con- sules R 27 causa abfuerit L, causauerit S 28 guttio] S, gutio M, gurtio R, gratio C 29 afuturi CM^a? | ad] a M^a 30 adfuisti M^a? 31 is om. R 32 de om. M^a | postularis C, postulabit R^a | s. a. Hal.

- 2 IDEM A. REGINIO. Certum est eos, qui rei publicae causa abesse desierunt, B 38, 1, 80 ab omni noua tutela anno uacare debere. PP. V K. MART. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS.

a. 241

LXV

R DE EXCVSATIONE VETERANORVM R

5

- 1 IMP. ANTONINVS A. SATVRNINO. Qui causaria missione sacramento post B 39, 1, 81 uiginti stipendia soluuntur, et integram famam retinent et ad publica priuilegia ueteranis concessa pertinent. PP. VII ID. AVG. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMP. GORDIANVS A. CELERI VETERANO. Quod placuit ueteranos tantum- B 39, 1, 82 modo conueterani filiorum seu militum, et quidem unam tutelam seu curam eodem tem- 10 pore administrare compelli, eo pertinet, ut, si aliis dati fuerint, intra sollemnia tempora causas excusationis apud competentem iudicem deferant. PP. III K. IUL. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239

LXVI

R QVI NVMERO LIBERORVM SE EXCVSANT R

15

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. CLAVDIO HERODIANO. Qui Wat. 247 rest. B 38, 1, 83 ad tutelam uel curam uocantur. Romae quidem trium liberorum incolumium numero, quorum etiam status non ambigitur, in Italia uero quattuor, in prouinciis autem quinque habent excusationem. PP. NON. APRIL. GETA ET PLAVTIANO CONSS. a. 203
- 2 IMP. ANTONINVS A. MARCELLO. Neque filia amissa in numero prodest ad B 38, 1, 84 20 declinanda municipalia munera neque nepotes numerantur, quorum pater superest, cum suo nomine patri prosunt. D. ID. IUL. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213

LXVII (LXVIII)

R QVI AETATE R

- 1 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. SEVERO. Pater tuus si maior est annis B 38, 1, 85 25 septuaginta, ad tutelam seu curam deuocatus excusare se sollemniter potest. PP. XIII K. APRIL. PRAESENTE ET ALBINO CONSS. a. 246

S (65, 2) L (64, 2. 67) D (64, 2. 67) C (transponit 65, 1 R) R M (transponit 68, 67)

1 idem] impr. gord. LD | regnio S, regioni LD | pupliae R^a | desierint M^a 2 uocare R^a | s. a. Hal. L | gordiano ... 3 cons. om. L 6 antonius M, anastasius S | causari (a?)missione C^a, causaria amissione R^a, causa.. admissione M^a 7 infamiam M^a 8 pertinet M^a | s. a. Hal. 9 secleri M | ueteranus M^a 10 cumueterani S | militarum S | una tutela (—lam M^a) securam (—ra M^a) SM 11 administrante S | compelli ... 12 excusationis om. S 12 deferat S, defe..rant M^a | s. a. Hal. 15 se om. C | excusat R, excuserit C 16 claudio] Vat., om. libri 17 ad] a M^a | uocatur R 19 habeant R | s. a. Hal. 20 admissa M | numero] uero M^a 22 prosunt] sunt M^a |

s. a. Hal. 24 qui] p R^a | aetate] etate se excusat R, etate se excusat a tutela M 25 a. om. S | et phil. c.] et cc. LD, om. M | seuro R | est om. M^a 26 ad] ad tuaginta ad L^a | excusare se] excusare D, excusari M | s. a. Hal. ad 68, 1: idem hoc loco subscriptionem 68, 1 habet itemque inscriptiones harum legum permutauit. in quem errorem eo adductus uidetur, quod ex Egnatiano in editionem Noremburgensem subscriptiones ordine transcripserit neque attenderit ad ordinem titulorum 67 et 68 diuersum in Egnatiano ab editione (in hac enim transponuntur ut in M), deinde cum animaduertisset inscriptiones non quadrare ad subscriptiones, illarum transpositione uitium emendandum putarit

LXVIII (LXVII)
R QVI MORBO R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. SABINO. Luminibus captus aut surdus [B 38, 1, 46] aut mutus aut furiosus aut perpetua ualitudine tentus tutelae seu curationis excusationem 4 habent. PP. V ID. SEPT. CILONE ET LIBONE CONSS. a. 204

LXVIII
R QVI NVMERO TVTELARVM R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. POMPEIANO. Si tres tutelae uel curas [B 38, 1, 87] eodem tempore non defunctorie susceptas administras, onere quartae tutelae uel curationis 10 pupillorum seu adolescentium non grauaberis. Finito autem officio pubertate pupillorum uel aetate adolescentium aliae substitui possunt, licet nondum ratio tutelae siue curae 2 administratae reddita sit. Sed imperfectae diuersae species uacationis, licet permixtae, ad excusationem non proficiunt. scire igitur debes eum, qui duos filios habet et duas tutelae administrat, excusationem non mereri. PP. III ID. OCT. ANTONINO A. II ET GETA II 14 CONSS. a. 205

LXX
R DE CVRATORE FVRIOSI VEL PRODIGI R

- 1 IMP. ANTONINVS A. MARINIANAE. Curatores impleta legitima aetate pro- [B 38, 10, 18] digis uel furiosis solent tribui. PP. III K. AVG. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 2 IMP. GORDIANVS A. ANICIO. Orationis diui Seueri beneficium, quo posses- [B 38, 10, 19] siones rusticas sine decreto praesidis pupillorum seu adolescentium distrahi uel obligari 20 prohibutum est, non iniuria etiam ad agnatum furiosi porrigitur. Si igitur citra decretum praesidis fundus mente capti etiam ab agnato eius tibi pignori nexus est, uinculum pignoris in eo non consistit, utilem tamen aduersus eum personalem actionem, si ob eius utilitatem 24 pecunia mutua accepta est, poteris habere. PP. K. IAN. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 3 IDEM A. AVRELIANO. Si pater tuus mentis compos non est, pete ei cura- [B 38, 10, 20] tores, per quos, si quid gestum est, quod reuocari oporteat, possit causa cognita in pristinum statum restitui. PP. VII ID. APRIL. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ASCLEPIODOTO. Cum [B 38, 10, 21] repudiante furiosam sui iuris constitutam marito, qui solus repudiare potuit, quaedam 30 matrem furiosae marito quondam eius instrumenta confecisse significas, intellegis nihil eam contra furiosam disponere potuisse, cum eius ad eam iure non pertinuerit defensio. S. ID. APRIL. BYZANTII AA. CONSS. a. 293

L (68. 70 R 1) D (ut L) CRM

2 morbo] m. detinetur M 3 aa.] a. S
4 inualitudine DM^a 5 habeant R, habet M^b |
s. a. Hal. ad 67, 1, cf. ad p. 494 u. 25
7 tutelarum] t. se excusat M 9 honore R^a |
quarae M^a | uel] R, seu M, et C, ἢ B
10 graueberis C^a 12 scilicet RM^a 13 non
om. M^a | habent M^a, habet R^a 14 s. a. Hal.
17 curatores S 18 antonius M | marinia-
nae] CM, marine S, martianae L, matiane D,
marianae R | prodigis] uel prodigiis M^a

19 s. a. Hal. 20 anicio] nichio S 22 etiam
om. R^aM^a | ad dagatum M^a | purrigetur R^a
24 utiles t. a. e. personales actiones M | uti-
litates C, ὠφελειαν B 25 mutuata M | s. a. Hal.
26 aurelio C, aurelle M 28 s. a. Hal.
29 et cc. om. S 30 furiosam s. i. consti-
tutam marito] N^b cum B, furiosa s. i. con-
stituta (—tam M^a) maritum (marito C^a?)
CRM 31 instrument M^a 32 iure] est
iure M^a | s. a. Hal.

- 5 ¹IMP. ANASTASIUS A. AD POPVLVM. Ne lucrum quidem antea indebitae successionis emancipato uel emancipatis deputasse, nihil uero de oneribus tutelae prospexisse uideamur, curatores nihilo minus eos pro duodecim tabularum lege furiosis fratribus et sororibus utpote legitimos existere hac legis sanctione decernimus.
- 6 ²IMP. IVSTINIANVS A. IVLIANO PP. Cum aliis quidem hominibus conti- [II 38, 10, 22 5
nuum furoris infortunium accidit, alios autem morbus non sine laxamento ingreditur, sed
in quibusdam temporibus quaedam eis intermissio peruenit, et in hoc ipso multa est diffe-
rentia, ut quibusdam breues indutiae, aliis maiores ab huiusmodi uitio inducantur, anti-
quitas disputabat, utrumne in mediis furoris interuallis permanet eis curatoris intercessio,
1 an cum furore quiescente finita iterum morbo adueniente redintegratur. Nos itaque eius 10
ambiguitatem decidentes sancimus, cum incertum est in huiusmodi furiosis hominibus,
quando resipuerint, siue ex longo siue in propinquo spatio, et impossibile est et in confinio
furoris et sanitatis cum saepius constitui et per longum tempus sub eadem esse uarietate,
ut quibusdam uideatur etiam paene furor esse remotus, curatoris creationem non esse
finiendam, sed manere quidem eum, donec talis furiosus uiuit, quia non est paene tempus 15
in quo huiusmodi morbus desperatur: sed per interualla, quae perfectissima sunt, nihil
curatorem agere, sed ipsum posse furiosum, dum sapit, et hereditatem adire et omnia alia
facere, quae sanis hominibus competunt: sin autem furor stimulis suis iterum eum accen-
derit, curatorem in contractus uocari, ut nomen quidem curatoris in omne tempus habeat,
effectum autem, quotiens morbus redierit, ne crebra uel quasi ludibriosa fiat curatoris 20
creatio et frequenter tam nascatur quam desinere uideatur. D. K. SEPT. LAMPADIO ET
ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 7 ³IDEM A. IVLIANO PP. Cum furiosus, quem morbus detinet perpetuus, in [B 39, 10, 23
sacris parentis sui constitutus est, indubitate curatorem habere non potest, quia sufficit ei
ad gubernationem rerum, quae ex castrensi peculio uel aliter ad eum peruenerint et uel 25
ante furorem adquisitae sunt uel in furore obueniunt, nel in his, quorum proprietas ei
1 tantummodo competit, paterna uerecundia. Quis enim talis adfectus extraneus inueniatur,
ut uincat paternum? uel cui alii credendum est res liberorum gubernandas parentibus
1a derelictis? Licet Tertullianus iuris antiqui interpres libro singulari, quem de castrensi
peculio condidit, tali tractatu proposito uideatur obscure eandem attingere sententiam, 30
1b tamen nos hoc apertissime introduximus. Sin autem parentes ab hac luce decedere con-
tingerit, nostra constitutio ⁴, quam promulgauimus de his quae in testamento furioso relin-
2 quenda sunt uel substitutione eorum, in suo robore maneat. Sin autem perpetuus furiosus
sui iuris sit, tunc in paterna quidem hereditate, quae quasi debita ad posteritatem suam
deuoluitur, nulla est iuris ueterum dubitatio, cum ilico apparet et ⁵ suis heres suis extat 35
3 parentibus. Sin autem ex alia quacumque causa hereditas ad eum uel successio perueniat,
tunc magna et inextricabilis uetustissimo iuri dubitatio exorta est, siue adire hereditatem
uel bonorum possessionem petere furiosus possit, siue non, et si curator eius ad bonorum
CRM

¹ c. 5 pars fuit constitutionis de successione ab intestato emancipatorum latae, quam lau-
dant 5, 30, 4 (k. Apr. a. 498) et Inst. 3, 5, 1, sustulit 6, 58, 15, 1 ² iunge c. 7 h. t.
et 6, 22, 9 ³ iunge c. 6 h. t. et 6, 22, 9 ⁴ 6, 26, 9 ⁵ et] quod (Mommson)?

2 amancipato uel amancipatis M^a 3 eos
nihilominus R 4 legitimus C^a 6 acce-
dit M^a 7 intermissio M^a 9 inuallis M^a |
permaneant RM 10 finita] RM^a? M^a, finitus
et C, finit M^a | adueniente R^a | redintegre-
tur CM^a | eius om. M^a 11 furoris M 12 re-
sipuerunt R | in] CM, ex R | et imp.] imp. C
13 tepus R 14 remotus] remissus et M^a?
16 speratur M^a | sed om. R^a 18 sane R^a |
omnibus M 19 contractus uocari] C, con-
tractu suo uocari R, contractu suo coniungi
(coniungi M^a) M | omnem M^a 20 quoscians R^a?

curatores M^a 21 frequentes M^a | s. a. Hal.
23 a.] a. et c. S 24 indubietate M^a 25 ad
gub.] a gub. M^a | peruenerint et] CM, per-
uenerunt R 26 adquis.] ei adquis. RM
28 credum M^a | gubernat R^a? 29 antiqui]
anquis M^a? | interpres R^a 30 eadem M^a
31 decere M^a | contingerit M^a 32 promulga-
mus M^a 33 institutione R^a 34 paternam q.
hereditatem M 35 iuri R^a M^a | appareret R^a |
heredes R^a | suis om. R^a 36 eum] eam R^a
37 uetustissimi M^a | adire] ad re R^a 38 pe-
tere ... 497, | possessionem om. R^a | ad] a M^a

- possessionem petendam admitti debeat. et iuris auctores ex utroque latere magnum habuere
 3a certamen. Nos itaque utramque aciem auctorum certo foedere compescentes sancimus furio-
 sum quidem nullo modo posse uel hereditatem adire uel bonorum possessionem agnoscere:
 curatori autem eius licentiam damus, immo magis necessitatem imponimus, si utilem esse
 successionem existimauerit, eam bonorum possessionem agnoscere, quae antea ex decreto
 dabatur, et ad similitudinem bonorum possessionis habere, cum petitio bonorum possessionis
 Constantiniana lege¹ sublata est et ab ea introducta observatio pro antiqua sufficit petitione.
 4 Sed cum antiquitas in curatore furiosi multas ambages constituit, quemadmodum ab eo cautio
 uel satisfactio detur, uel pro quibus rebus uel quibus personis, et si omnis curator talem
 praestabat cautelam, necessarium nobis uisum est, ut humano generi consulentes omnem
 quidem obscuritatem et inextricabilem circuitum tollamus, compendioso autem et dilucido
 remedio totum complectamur. et prius de creatione curatoris, qui furiosis utriusque sexus
 5 datur, sancientes tunc et aliis certum finem imponimus. Et si quidem parens² cura- [1, 4, 27
 torem furioso uel furiosae in ultimo elogio heredibus institutis uel exheredatis dederit (ubi
 et fideiussionem cessare necesse est paterno testimonio pro satisfactioe sufficiente), ipse qui
 datus est ad curationem perueniat, ita tamen, ut in hac florentissima ciuitate apud urbi-
 cariam praefecturam deducatur, in prouincia autem apud praesidem eius, praesente ei tam
 uiro religiosissimo locorum antistite quam tribus primatibus, et actis³ interuenientibus tactis
 sacrosanctis scripturis edicat⁴ omnia se recte et⁵ cum utilitate furiosi gerere neque praeter-
 mittere ea⁶, quae utilia furioso esse putauerit, neque admittere, quae inutilia⁷ existimauerit. 20
 5a Et inuentario cum omni subtilitate publice conscripto res suscipiat et eas secundum sui
 opinionem disponat sub hypotheca rerum ad eum pertinentium ad similitudinem tutorum et
 6 adulti curatorum. Sin autem testamentum quidem parens non confecerit, lex autem cura-
 torem utpote agnatum uocauerit, uel eo cessante aut non idoneo forsitan existente ex iudi-
 ciali electione curatorem ei dare necesse fuerit, tunc secundum praefatam diuisio- [(1, 4, 27) 25
 nem in hac quidem florentissima ciuitate apud gloriosissimam urbicariam praefecturam
 creatio procedat: sed si quidem nobilis sit furiosi persona, etiam florentissimo senatu
 conuocando, ut ex inquisitione curator optimae atque integrae opinionis nominetur. sin
 uero non talis persona sit, etiam solo uiro gloriosissimo praefecto urbis praesidente hoc
 6a procedat. Et si quidem curator substantiam idoneam possidet et sufficientem ad [1, 4, 27 30
 fidem gubernationis, et sine aliqua satisfactioe nominationem eius procedere: sin autem
 non talis eius census inueniatur, tunc et fideiussio in quantum possibile est ab eo exploretur.
 6b Creatione quidem omnimodo sacris⁸ scripturis propositis in omni causa celebranda, ipso
 autem curatore, cuiuscumque uel substantiae uel dignitatis est, praefatum sacramentum pro
 utiliter rebus gerendis praestante et inuentarium publice conscribente, quatenus possint 35

CRM

¹ 6, 9, 9, quae est Constantii, non Constantini (Κωνσταντινου B et BΣ) ² pater l. gem.
³ ita tamen, ut in prouinciis apud praesides earum praesente eis tam ... primatibus, actis
 l. gem. ⁴ depromat. l. gem. ⁵ et om. l. gem. ⁶ ea om. l. gem. ⁷ quae non utilia esse
 l. gem. ⁸ sacrosanctis l. gem.

1 et om. M^a | actores R | habuerunt CM^b.
 hab...e M^a 2 aciem] a...nem M^a 3 agnos-
 cere] petere M 5 existimauerit RM | ante M
 6 bonorum poss. hab.] hab. M^a 7 const.]
 habere const. R^a | ea] eo M | obseruacione M^a
 8 curatorem CRM 9 datur M^a | rebus uel]
 et rebus et pro M^a. rebus et pro M^b 11 ex-
 tricabilem C | dilucido C^a, inc. R^a 12 re-
 medi M^a | totum bis R^a? 13 aliis] in aliis R
 14 furioso uel his M^a | elogio M^a | exheredi-
 tatis C^a, exheredatur R 15 testimonio] l.
 gem., testamento CRM 16 datus] dam-
 tus M^a | urbicariam R 17 eius] prouinti R^a |
 ei] M^a cum l. gem. (not. 3), etiam R cum B:
 παρόντος καὶ τοῦ ἐπιστάτου, et M^a, om. C

18 et] e. R^a, om. Q 19 sacri-sanctis M^a, sanc-
 tis om. R | dicat R | recte se R | gerere]
 agero RM | neque] et neque C 20 puta-
 uerit] existimauerit M | quae] ea quae C | uti-
 lia R^a | existimauerit] putauerit M 21 eos R^a,
 eas uel ea M^a 22 et om. M^a 23 non con-
 fecerit] M cum l. gem., non fecerit C, num-
 quam fecerit R 24 ad agnatum C^a | ido-
 neum R, ideo M^a | ex] et M^a 25 dari C
 27 sed si ... 30 procedat om. R^a 28 ex
 quisicione M 30 idoneum] non eam M^a |
 et sufficientem] eo suficiente M 31 nomi-
 natio C 32 talis eius] talis R | inuenitur R |
 tunc om. R 33 celebrandi M^a 34 uel
 subst.] subst. M 35 prestande M^a

- 6c undique res furiosi utiliter gubernari. In prouinciis uero his omnibus obseruandis, ut apud praesidem cuiuscumque prouinciae et uirum religiosissimum episcopum ciuitatis nec non tres primates memorata creatio procedat, eadem obseruatione et pro iureiurando et pro inuentario et satisfactione et hypotheca rerum curatoris modis omnibus adhibenda.
- 7 Tali itaque ordinatione in curatore furiosi disposita, si quid postea ad furiosum [(1, 4, 27)]⁵ peruenierit siue ex hereditate uel successione uel legato uel fideicommisso uel alio quocumque modo, hoc furioso accedat et hoc cum alia eius substantia manibus curatoris tradatur, inuentario etiam super his rebus scilicet faciendo: et sub eius cura constitutur,
- 8 quatenus, si quidem resipuerit furiosus et acquisitionem admiserit, ipsi restituantur. Sin autem in furore diem suum obierit uel in suam sanitatem perueniens eam repudiauerit,¹⁰ si quidem successio est, ad eos referatur, uolentes tamen, id est uel substitutum uel ab intestato heredes uel ad nostrum aerarium: eo scilicet obseruando, ut hi ueniant ad successionem, qui mortis tempore furiosi propinquiore existant ei ad cuius bona uocabantur, si non in medio erat furiosus, omni satisfactione uel cautione, quam per inextricabilem
- 9 circuitum ueteris iuris auctores induxerunt, radicitus excisa. Legatis autem procul dubio¹⁵ uel fideicommissis ceterisque acquisitionibus furioso adquirendis et substantiae eius adgregandis: sin autem ipse resipuerit et noluerit ea admittere et aperte haec resipuerit uel heres eius hoc fecerit, a substantia eius ilico separandis, quasi nec fuerant ab initio ad eum deuoluta, et legitimum tramitem ambulantes, substantiam furiosi neque praegravantibus neque adiuantibus. Sin autem curator furiosi secundum nostram legem nominatus²⁰ decesserit, sub eodem modo eademque obseruatione alius creabitur: quemadmodum et, si
- 11 suspectus reperiatur, alter subrogatur. quod etiam ueteribus legibus placuit. Haec autem omnia, quae¹ de creationibus curatorum cum per nouam definitionem introducta sunt, futuris casibus imponantur et neque antea facti curatores remoueantur neque aliquid nouum eis accedat, sed antiquo ordine statuti in antiquos quantum ad creationem permaneant termini²⁵ nos: cautione uidelicet uel satisfactione, quae antiquitus fuerat introducta, super postea uenientibus ad furiosos successionibus minime praestanda. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

LXXI

R DE PRAEDIIS VEL ALIIS REBUS MINORVM SINE
DECRETO NON ALIENANDIS VEL OBLIGANDIS R

30

- 1 IMP. ANTONINVS A. MVCIANO. Venditio quidem praedii, quod iure pignoris [(II 38, 9, 42)]
uel in causa iudicati captum et distractum est, ad senatus consultum, quod de alienandis
praediis pupillorum uel adolescentium auctore praetore uel praeside prouinciae factum est,
1 non pertinet. Sed si etiam nunc in ea actate es, cui subueniri solet, aditus competens³⁵
iudex, an te in integrum restituere debeat, praesente diuersa parte causa cognita dispiciet.
PP. XII K. DEC. DVOBVS ASPRIS CONSS.
- 2 IMP. GORDIANVS A. CLEARCHO ET APHRODISIO. Non est uobis necessaria [(B 38, 9, 43)]
in integrum restitutio, si tutores uel curatores uestri possessionem, licet pignori nexam,
1 uendiderunt. Quod si creditores id fecerint, ita demum iuxta formam edicti beneficium⁴⁰

a. 212

L (71 R) D (71 R) CRM

¹ quae del.

1 uero] autem *M* 2 religiosum *R*, religiosissimum *M*^a 4 adhibetadhibenda *M*^a 7 stantia ... 8 super *bis* *R*^a | curatoribus *M*^a 9 resipuerit *R*^a 10 sua sanitate *M* 12 eo] eos *M*^a 13 propinquiore *R*^a | existunt *M* | bona] res *R* | uocabuntur *C*, *ἐκαλούντο* *B* 14 extricabilem *C* 15 induxerint *R*^a 16 adquirendi *M*^a | et *om* *M*^a 17 resipuerit] resipuerit *M*^a 18 fuerunt *R* 19 substantia *M*^a ? 21 obseruatione] ordinatione *C* 23 curatorum ... 24 casibus *om*. *M*^a 27 euenientibus *R* | *s. a. Hal.* cum *l. gem.*

31 uel oblig. *om. D* 32 antoninus *M* | muciano] *SW*, minuciano *CRM* 33 ad] a *M*^a | alienandis ... 34 auctore] *C*^a, non (non *om.* *R*^a *M*^a) alienandis ... nisi (sine *C*^a) auctore (a tutore *M*^a) *C*^a *RM* cum *B*: τὸ δόγμα ... τὸ κωλύον πραγθῆναι χωρὶς ἐγγράφου αποφάσεως 35 ea *om. M*^a | competens *bis* *M*^a 37 *s. a. Hal.* | duobus] *d. et Hal.* 38 cordianus *M* | cleareo *M*^a ? 39 tutoris *M*^a | curatores] *c.* uel protutores *C* contra *B* | uestri ... 40 creditores *bis* *R*^a

- tibi impertietur, si fraudulenta uenditione, participante consilium emptore, damnum tibi inflictum esse doceatur. PP. III K. FEBR. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 3 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. THEODOSIANO ET ALIIS. Cum [B 38, 9, 14] emancipatis uobis praedium adquisitum foret, alienari a patre eodemque curatore sine praesidis auctoritate non potuit, maxime si, tamquam suum esset, non tamquam pupillare uendiderit, illibataque uobis persecutio eius manet. PP. III NON. IAN. TVSCO ET BASSO CONSS. a. 258
- 4 IDEM AA. MITHRIDATI. Non solum per uenditionem rustica praedia uel [B 38, 9, 45] suburbana pupilli uel adulescentes alienare prohibentur, sed neque transactionis ratione neque permutatione et multo magis donatione nec alio quoquo modo ea transferre et dominio suo possunt. Igitur et tu si fratribus tuis per transactionem fundum dedisti, uindicare eum potes. sed si quid inuicem ab eis ex eodem pacto consecutus es, id mutuo restituere debebis. PP. XV K. MAI. SAECVLARE II ET DONATO CONSS. a. 260
- 5 IDEM AA. SERENO. Etsi praeses decreuerit alienandum uel obligandum [B 38, 9, 46] pupilli suburbanum uel rusticum praedium, tamen actionem pupillo, si falsis adlegationibus circumuentam religionem eius probare possit, senatus reseruauit: quam exercere tu quoque non uetaris. PP. III K. MAI. SAECVLARE II ET DONATO CONSS. a. 260
- 6 IMPPP. CARVS CARINVS ET NUMERIANVS AAA. VARO. Minorum possessio- [B 38, 9, 47] nis uenditio, per procuratorem delato ad praetorem uel praesidem prouinciae libello, fieri non potuit, cum ea res confici recte aliter non potest, nisi apud acta causis probatis, quae uenditioni necessitatem inferant, decretum sollemniter interponatur. PP. NON. MART. CARO ET CARINO AA. CONSS. a. 283
- 7 IDEM AAA. ISIDORO. Si ad resoluendam donationem, quam in emancipatum [B 38, 9, 48] te pater contulerit, minor annis cautionem emisisti, cum huiusmodi scriptura contra senatus consulti auctoritatem data sit, non oberit iuri tuo. PP. VI ID. SEPT. HEMESAE CARO ET CARINO AA. CONSS. a. 283
- 8 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. THEODOTAE. Praedia rustica, [B 38, 9, 49] quae contra senatus consultum donata esse ante nuptias sponsaliorum nomine precum tuarum confessio ostendit, cum proprietas ad te propter iuris interdictum transire non potuerit, in dominio mariti permansisse palam est. PP. III NON. NOV. DIOCLETIANO A. II ET ARISTOBULO CONSS. a. 285

V (incipit u. 1 consilium) P (71, 3 inde a u. 6 pp. 5. 6. 8) L (71, 3. 4. 7. 8. 6. 8) D (ad 71, 4) CRM

¹ iunge 2, 29, 1

1 imperietur M^a | consilio emptoris RM: *ἰὰν ὁ ἀγοραστὴς ἐκονῶνται τῇ ... περιγραφῇ* II
2 docetur R, doceantur M | s. a. V Hal.
3 imp. V | ualerius galienus aaa. S, ualerius et gallus aa. M | theodosiano S | et aliis om. M 4 emancipati V^a 5 praesidis] praedii R^a 6 maneat M | s. a. V Hal. PL 8 idem] impp. (imp. D) ual. et gall. LD | aa. | a. et c. S II adulescentis VLD^aCR, adoloscetes (—tis M^a) M: adulescentis uidetur legisse Thalelaeus, cum suppleret tutores et curatores: οὐ μόνον πεπράσκειν κεκώλυνται οἱ ἐπίτροποι καὶ οἱ κουράτωρες B | alienari LD^aC^aRM^a, πεπράσκειν B (u. s.) 10 permutatione] per commutatione (—nem D) LD, permutacionis M^a | donationem D, donacionis M^a | alio quoquo] aliquo ... D^a, aliquo RM | ea] eam L^a | e] scripsi, a LDC^aM^a, om. VCR^a, sine decreto a R^aM^a | domino D^a, dominio M 11 possunt] posuit R^a | tu om. LDR | disti M^a 12 quid] qua M 13 de-

bes R | s. a. V Hal. L | saeculare (seculari Hal.) ... cons. om. L | II om. V 14 aa.] a. S, aa. et cc. M | serene S | nel oblig. om. M^a 16 reseruaberit C, reseruabit M 17 uetares R^a | s. a. V Hal. PL | seculari Hal. | II om. VPL 18 impp. VPLC, imp. R | carinus] c. V, et carinus PLCM | numerianus R^a, numerius M | aa. VCR | ouaro S 19 per curatorem P^a 21 inponatur M | s. a. V Hal. PL | pp.] s. Hal. | martiae V, maii Hal. | aa. om. VPL 23 idem aaa. (a. S, aa. VCRM) isidoro (asidoro R)] impp. car. et carin. a. et numer. aa. uaro (ex c. 6) L 24 contulerat M? | emisisti] LR, ei misisti V, ei emisisti CM 25 consultum V | data om. M^a | obierit M^a | s. a. V Hal. | septembriae V, decembr. Hal. | emisae V, om. Hal. 26 aa. om. V 27 aa. om. M 28 precium M^a?, pressum L^a 29 ad] a M^a 30 mariti om. R^a | s. a. V Hal. | III] sic uel IIII V | a. II om. Hal. 31 aristobolo Hal.

- 9 IDEM AA. MUCIANO. Etsi is, quem praedium rusticum minoris distraxisse [B 38, 9, 50] adfirmas, curatoris officio functus id fecit, uenditio tamen contra diui Seueri orationem
1 facta praesidis sententia non immerito rescissa est. Pignora sane, quae ob euictionis periculum idem curator ex rebus propriis tibi obligauit, non prohiberis persequi. PP. NON. 4
NOV. DIOCLETIANO A. II ET ARISTOBULO CONSS. a. 295
- 10 IDEM AA. GRATO. Praediorum, quae sine decreto alienata sunt, dominium [B 38, 9, 51] tibi persequenti praeses opem feret. apud quem si illuxerit non uniuersa pretia, quae curatoris tuo data sunt, in patrimonium tuum processisse, pro ea dumtaxat pecuniae parte conueniri te permittet, quam in facultates tuas erogatam esse constiterit. PP. V ID. AVG. 9
IPSI III ET III AA. CONSS. a. 290
- 11 IDEM AA. TROPHIMO. Si quidem sine decreto minor annis patronus tuus [B 38, 9, 52] rusticum praedium uenundedit, supernacuum est de uili pretio tractare, cum senatus consulti auctoritas retento dominio alienandi uiam obstruxerit. Si uero iure interposito decreto uenditionem uili pretio eius possessionis, cuius uires ignorabat, fecit, iuxta perpetui edicti auctoritatem in integrum restitutio causa cognita ei praebetur. PP. XII K. DEC. 15
IPSI III ET III AA. CONSS. a. 290
- 12 IDEM AA. ET CC. LEONTIO. Ob aes alienum tantum causa cognita praesidali decreto praedium rusticum minoris prouinciale distrahi permittitur. S. PRID. K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. ZENONILLAE. Etiam uectigale uel patrimoniale siue emphyteuticum praedium sine decreto praesidis distrahi non licet. S. VIII K. SEPT.² SIRMI AA. CONSS. 20
a. 293
- 14 IDEM AA. ET CC. FRONTONI. Vtere uiri prudentissimi Papiniani responso [B 38, 9, 55] ceterorumque, quorum precibus fecisti mentionem, sententiis ac doli mali exceptionem oppone, pretium ob eorum debitum solutum probans, si sortem cum usuris, quae fisco deberentur, pupilli non offerentes fundos prouinciales citra decretum praesidis uenundatos cum fructibus petant. S. XVIII K. DEC. AA. CONSS. 25
a. 293
- 15 IDEM AA. ET CC. SABINAE. Si minor uiginti quinque annis praedium rusticum, cum aliud deberes, sine decreto in solutum dedisti, dominium a te discedere non permisit senatus consulti auctoritas. S. VIII K. DEC. AA. CONSS. 29
a. 293
- 16 IDEM AA. ET CC. EUTYCHIAE. Si praedium rusticum uel suburbanum, quod [B 38, 9, 57] ab urbanis non loco, sed qualitate scernitur, in pupillari aetate constituta tutore auctore uel adulta sine decreto praesidis prouinciae in qua situm est uenundedisti, secundum sententiam senatus consulti dominium eius siue ius a te discedere non potuit, sed uindictio-
1 nem eius et fructuum, uel his non existentibus conductionem competere constitit. Emptor 35
autem si probare potuerit ex ceteris facultatibus oboedire te muneribus siue honoribus non potuisse, ad utilitates praeterea tuas cessasse pecuniam, quam pretii nomine sumpseras,

V P (71, 9...13. 15. 16) L (ut P) CRM

¹ ad Leontium eodem die data est 5, 34, 6

² Oct. (Mommsen)?

3 recisa PL 4 idem] id est L^a | persequi non prohiberis C | s. a. V Hal. 5 a. 11 om. Hal | aristobolo Hal. 7 si om. M^a | non] in P^a 8 procedisse M^a 9 te conueniri M | permittit R | s. a. V Hal. | pp. v] s. VI Hal. 10 III et III aa. (aa. om. V)] aa. et Hal. 11 trophinio R 12 uenundedit P | supernacuum P^a, supernacua R^a 13 obstrinxerit PLM^b, ἀπὸρραξεν B 14 uires] iuris M^a 15 s. a. V Hal. PL | pp.] s. Hal. | xiii PL 16 ipsis ... cons. om. PL | III et III aa.] aa. et Hal. 17 et cc. ora. M | alienus P^a | ptantum M^a 18 prouincialem M^a | promittitur P^a | s. a. V Hal. PL | s. prid.] V, d. II Hal. PL 19 heracliae (heracl. V) aa. (cc. Hal.) cons. om. PL

20 zenoni S | uel patrimoniale om. V^a (suppl. m. 2) | siue om. L^a 21 s. a. V Hal. PL | s.] d. Hal. PL | VIII] III P, III L | aa.] cc. Hal. 23 frontoni] S.M. phrontonio VCR | respondo M^a? 25 ob] ab M^a | fisco] fisco quao R^a 26 contra R 27 s. a. V Hal. | s. XVIII] d. VIII Hal. | aa.] ipsi cc. Hal. 30 consultum V | s. a. V Hal. PL | s.] V, sd. PL, d. Hal. | aa.] cc. Hal. 31 eusticie S, euthutiae M 33 in qua situm] quaesitum R^a, in qua s. tum M^a uenundisti R^a 34 ius a te] iussa te L^a, iusta V^a 36 poterit P^a | mun. et (siue R) honoribus PLR^aM^a, τιμὰς ἢ λειτουργίας B 37 utilitatis L^a | praetereas V^a | pecunias R^a

doli exceptionis auxilio pretium cum usuris, quas praestatura esses, et sumptus meliorati praedii seruare tantummodo potest. S. VI ID. APRIL. ANCHIALO¹ CC. CONSS. a. 294

17 IDEM AA. ET CC. PHILIPPO. Inter omnes minores nec commune praedium [B 38, 9, 58] sine decreto praecidis sententia senatus consulti distrabi patitur. nam ad diuisionis causam prouocante tantum maiore socio eius alienationem et sine decreto fieri iam pridem s obtinuit. S. VII ID. DEC. CC. CONSS. a. 294

18 ²IMP. CONSTANTINVS A. ET CONSTANTIVS³ C. AD SEVERVM⁴. Si⁵ [Th. 3, 32, 2 II 39, 9, 59] minores uel ex patris nomine uel ex suo, debitis dumtaxat fiscalibus ingruentibus, uel ex priuatis contractibus reperiantur obnoxii, decreti interpositio a Constantiniano praetore celebranda est, probatis examussim causis, ut patefacta rerum fide firma uenditio perse- 10 ueret. D. XV K. IAN. SERDICAЕ PROBIANO ET IULIANO CONSS. a. 322

LXXII

R QVANDO DECRETO OPVS NON EST R

1 IMP. ANTONINVS A. VALENTI MILITI. Si probare potes patrem pupilli, cuius [B 38, 9, 60] tutorem conuenisti, consensisse, ut reddito tibi praedio pretium reciperaret, id quod con- 15 uenit seruabitur. neque enim in ea re auctoritas praesidis necessaria est, ut tutorum sollicitudini consulatur, si uoluntati defuncti pareant. PP. IIII K. IAN. ANTONINO A. II ET GETA II CONSS. a. 205

2 IMP. AVRELIANVS A. PVLCHRO. Illud requirendum est, an adito principe [B 38, 9, 61] Saturninus uir clarissimus specialiter ius uenditionis acceperit. ad instar enim praesidialis 20 decreti concessio principalis accedit. PP. BYZANTII ID. IAN. SINE CONSS.

3 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. STRATONICIANO. Prae- [B 38, 9, 62] dium rusticum uel suburbanum a minore uiginti quinque annis alienari sine decreto prae-
V P (71, 16. 18. 72 R 1. 3) L (ut P) CRM

¹ aut Anchialo del. cum VPL aut ser. s. v k. Nou. ² iunge 7, 62, 7 ³ Constantinus (edd.)? ⁴ inscriptio et subscriptio huius legis ex Th. 3, 32, 1 petita uidetur (u. i.) ⁵ etsi Th.

1 praedium V^a | praestaturus VC^a, praestitura R 2 s. a V Hal. PL | s.] s. d. PL, d. Hal. | apriliae V | anchialo om. VPL 3 philippus R 4 sententia om. C | consultum C 5 alien. eius R | et om. M^a 6 s. a. V Hal. | s.] d. Hal. 7 imp. (impp. M) const. a. et constantius c. (const. c. PL, constant. cesar R, constantio consuli M) ad seuerum] impp. omissis reliquis Th., idem (= imp. constantinus) a. iuliano pu. 7, 62, 17, quae et ipsa ex Th. 3, 32, 2 descripta est. cum consonent inscriptio et subscriptio h. c. cum proxime praecedentibus in Th. (nam quod ibi in libro Taurinensi omittitur Caesaris mentio, uitium huiusmodi rarum est), aut lapsu suo Iustinianos eas huc transtulisse uerisimile est aut, cum forte a libris eorum ut a Taurinensi inscriptio subscriptioque abessent, temere eas ex antecedenti constitutione suppluisse. ne inuigendae quidem cum hac legis inscriptio ueri speciem habet, cum quia Iulianus urbis Romae praefectus a. 326...329 non quadrat ad Constantinianum praetorem, qui pertinet ad Constantinopolim, tum quia inscriptio libri Taurinensis impp. indicat hanc constitutionem posteriorem esse Constantino Magno. praefectum urbi autem compilatores inscriptioni 7, 62, 17 inseruerunt eo, quod eam ita mu-

lauerant, ut prouocatio ad praefectum urbi fieret: id enim requirere uidebatur, ut ipsa constitutio ad hunc magistratum data esset. nomen uidentur sumpsisse ex subscriptione, quam eandem fuisse in c. 17 et in hac consentaneum est: neque ignorabant praeterea Iulianum circa haec tempora praefectum urbi fuisse | seuerum si minores] seuerum .. res V? (certe non incipit sen) 8 min. uel ex] min. uel x L^a, min. ex R 9 a] CR Th., om. VPLM | constantino R^a 10 examussim] Th., examinatissimis VQ^a, examinatisque PLCRM 11 s. a. Th. 3, 32, 1 (u. s.) V Hal. | XII Hal. | serdicae om. Hal. 13 decretus S | sit M 14 antonius M, deficit V | ualenti militi (auliti R)] PLR, ualenti SC, ualentini M, deficit V 15 concessisse PL | praetio praedium V, praedio precii M^a | reciperaret] V, recuperaret PLCR, reciperet M^a 17 uoluntate C^a | pareantur M^a, perca-tur R^a, pareatur R^b | s. a. V Hal. PL | pp. 1111] V, proposita u PL, d. vi Hal. | 11 et geta 11] V, et geta Hal., ii. g. PL 19 aurelius RM 20 uir clar.] aug. M^a | praesidialis M 21 consensio R^a, concensio M^a, αἰδωνος B | accediat M^a | s. a. V Hal. | pp. byzantii (byz. V) ... cons.] V, d. idib. ianuar. Hal. 22 et cc. om. SR | straniciano S

aidis, nisi parentis uoluntas seu testatoris, ex cuius bonis ad minorem peruenit, super alienando eo aliquid mandasse deprehendatur, nulla ratione potest. PP. xv k. APRIL. NICOMEDIAE TVSCO ET ANVLLINO CONSS.

a. 295

- 4 ¹IMP. CONSTANTINVS A. AD POPVLVM. Et sine interpositione [5, 37, 22, 6 mut. B 38, 9, 63] decreti tutores uel curatores quarumcumque personarum uestes detritas et superuacua animalia uendere permittimus. D. ID. MART. SIRMI CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS.

a. 326

LXXIII

R SI QVIS IGNORANS REM MINORIS ESSE SINE DECRETO COMPARAVIT R

10

- 1 IMP. GORDIANVS A. FELICI. Si ea, quae in iura tutoris hereditario titulo [B 10, 4, 60] successit, possessionem tuam uendidit, si ut pupillarem distraxit, emptor, qui sciens a tutoris herede mercatus est, cum officium morte finiatur, alienam rem comparando de temporis interuallo nullam potuit adquirere defensionem: si uero ut suam distraxit ignoransque rem alienam emptor comparauit, neque statim per traditionem possessionis dominus effectus est, sed tantummodo aduersus te statuti temporis, cum te legitimae aetatis esse non diffitearis, potest uti praescriptione. PP. v ID. SEPT. PIO ET PONTIANO CONSS.
- 2 IDEM A. CRISPINAE. Si contra amplissimi ordinis decretum possessiones [B 10, 4, 61] tuae distractae sunt, conueni earum possessorem, ut, si ita probaueris gestum, et possessio retrahatur et fructus uniuersi reuocentur, si non bona fide emptorem fuisse qui emit constiterit. PP. xvi k. IAN. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS.
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AGATHAE. Possessiones [B 10, 4, 62] rusticae uel suburbanae sine causae cognitione et interpositione decreti contra senatus consultum alienatae nec a secundo emptore recte tenentur, nisi statutum temporis spatium intercesserit. PP. ID. FEBR.² NICOMEDIAE CC. CONSS.
- 4 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Quoniam aduersus emptorem, ad quem ex [B 10, 4, 63] persona eius, cui contra senatus consultum donata res est, iusto titulo interueniente ea res de qua lis est transitum fecit, requirere oportebit, an praesente priore domino et maiore effecto sine controuersia bonae fidei decennio uel absente uiginti annis qui quaestionem patitur possessor fuisse monstretur. quod si apud grauitatem tuam manifeste constiterit, sine ulla cunctatione habita longi temporis praescriptione petitem oportebit excludi. D. VI ID. IUN. DOROSTOLO DIOCLETIANO VIII ET MAXIMIANO VII AA. CONSS.

a. 236

a. 241

a. 294

a. 304

VPLCRM

¹ iunge 2, 27, 2. 4, 32, 25? ² Dec. (Mommson)?

2 eo] ea V | s. a. V Hal. PL | pp. xv] d. xii Hal. 3 nicomediae (nic. V) ... cons. om. PL | tusco et aquilino V, aa. (= a. 293) Hal. 4 populum] philippum R 6 s. a. V Hal. PL cum l. gem. | sirmi ... 7 cons. om. PL | sirmi const. a.] l. gem., constantino a. Hal., cp. (= constantinopoli) V | constante V 7 c.] caes. iii Hal. 10 compara- uerit RM 11 in iura] iniuria V^a | hereditario] VC, hereditario uel honorario PLRM: ἐπι- τροπος ἐτελεύτησεν ἐπὶ γυναικὶ τινὶ κληρονόμῳ B 12 ut] ut in R^a? 13 firmatur M^a 14 sin R 15 emptor rem alienam PLR | per] post PL | traditionem M^a | possessio M^a 16 statim M^a,

statim R^a 17 s. a. V Hal. PL | pp.] d. Hal. | id.] k. id. V 20 inuersi M^a 21 s. a. V Hal. PL | pp. xvi] pp. xii potius quam pp. xii V, d. xvi Hal. | ian.] iul. PL, om. Hal. | ii om. PL | popeiano PL 22 et c. S, om. PLM | possessiones] p. tuae R 23 sur- urbane R | cognitionis R^a 24 alienare M^a | tenentur recte M 25 s. a. V Hal. | pp.] d. Hal. 26 aduersus] ad P^a 27 est] et V^a 28 transitum est C^a | dominio M^a 29 bona fide PLRM 30 patitur bis M^a 31 sine] et sine C 32 s. a. V Hal. | id. om. V | doro- stoli Hal. | diocl. viii et max. viii (uel viii) a. cons. V, cc. cons. Hal.

LXXIII

R SI MAIOR FACTVS SINE DECRETO FACTAM
ALIENATIONEM RATAM HABVERIT R

- 1 ¹IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. LICINIAE. Cum proponas cura- [B 10, 4, 64]
torem patris tui non interposito praesidis decreto praedium rusticum heredi creditoris seu
tutori eius destinasse nennmdare eamque uenditionem deceptum patrem tuum ratam habuisse,
si minore pretio distractum praedium est et inconsulto errore lapsum patrem tuum per-
peram uenditioni consensum dedisse constiterit, non ab re erit superfluum pretii in com-
pensationem deducti: quod praesidis prouisione fieri conuenit, cuius sollertiae congruum
est, si diuersa pars bonam fidem non amplectatur, in arbitrio eius ponere, an uelit posses- 10
sionem cum fructibus restituere, ita ut fenebris pecunia cum competentibus usuris resti-
tuatur. PP. NON. OCT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 2 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Si sine decreto praesidis praedia tua a [B 10, 4, 65]
tutore tuo alienata sunt nec speciali confirmatione uel, si bona fide possessor fuisset,
statuti temporis excursu id quod perperam est actum fuerat stabilitum, praeses prouinciae 15
possessionem in ius tuum retrahet. D. K. IAN. SIRM I AA. CONSS. a. 293
- 3 ²IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Si quando sine decreto minorum uel [B 10, 4, 66]
adhuc sub curatoribus constitutorum uel per ueniam aetatis eorum curam excedentium res
alienantur uel supponuntur, et ad perfectam aetatem idem minores prouecti longo silentio
querellam huiusmodi tradiderint, ut inutilis alienatio uel suppositio diuturno silentio robo- 20
retur, certum tempus ad talem confirmationem praefinitum esse censemus. Ideoque prae-
cipimus, si per quinque continuos annos post impletam minorem aetatem (id est uiginti
quinque annos) connumerandos nihil conquestus est super tali alienatione uel suppositione
is qui eam fecit uel heres eius, minime retractari eam occasione praetermissionis decreti,
sed sic tenere, quasi ab initio legitimo decreto fuisset alienata res uel supposita. Cum 25
autem donationes a minoribus nec cum decreto celebrari possunt, si minor uel post ueniam
aetatis rem immobilem donationis titulo in alium (excepta propter nuptias donatione) trans-
scripserit, non aliter hoc firmitatem habebit, nisi post uiginti quinque annos impletos inter
praesentes quidem decennium, inter absentes autem uicennium donatore adquiescente
effluxerit: ut tamen in heredis persona illud tantummodo tempus accederet, quod post eius- 30
dem heredis minoris aetatem silentio transactum sit. D. VIII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI
DECIO VC. CONS. a. 629

VPLCRM

¹ iunge 4, 10, 4 ² iunge 2, 44, 3

2 decretum S, deficit V | factam om. SM^a,
deficit V 3 ratam habuerit om. M^a, deficit V
4 imp. diocl. et max.] idem PLR, deficit V |
aa.] aa. et c. S, aa. et cc. PCR, deficit V |
lucillae PL, deficit V | cum] um C | procu-
ratorem V contra B 6 tutoris P^aC^aM^a? |
destinat R^a? 7 lapsum om. R^a 8 uen-
dicione M^a? | ab re] habere V | compensa-
tione PL 10 pras P^a, par M^a 12 s. a. V Hal.
PL | pp.] d. Hal. | non.] u nonas PL | ipsis ...
aa.] pio et pontiano (a. 238) Hal. 13 alexan-
dro] SR, alex. V, alexandrae PLCM | si
om. M^a | praesidis om. R^a 14 aliena P^a | spe-
cialis R^a 15 excrsu P^a | factum PL 16 pos-
sessionem om. R^a | in ius tuum] iniustum
V.M^a?, in ius tuum R^a | s. a. VPL: apud

Hal. est d. vii kal. ianuar. pio et pontiano
coss. | d.] s. d. PL | ian.] iun. PL 17 mo-
norum P^a 18 sub] sed R^a 19 ad] a P^a
20 tradiderunt R, tradiderit M^a 22 conti-
nuos annos]dos P^a | minorum VL
23 consequaestus V 24 heredes R | re-
trahi P^aR^a, retrahit R^a 25 teneri PLR^aM,
enim R^a 26 a minoribus] ammoribus R |
nec cum] ne cum PL, nec R | possint RM
29 determinum R^a | uicennium L^aM | dona-
tores L | adquiescite M 30 effluxit R |
accidit L^a, acciderit M^a 31 otatem here-
dis minoris RM | s. a. V Hal. PL | viii om.
Hal. | constant. om. Hal. 32 uc. om. VPL |
conss. VPL

LXXV

R DE MAGISTRATIBVS CONVENIENDIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. MVCIANO. Si magistratus a tutoribus seu curatoribus, [II 38, 8, 15] quos tibi dederunt seu nominauerunt, stipulati sunt se eo nomine indemnes futuros inque eam rem fideiussores acceperunt extra rem saluam fore satisfactionem, actio, quam
1 aduersus tutores seu curatores tuos instituisti, alienam obligationem non resoluit. Sed aduersus magistratus qui curatorem dederunt actio utilis ita demum competit, si uniuersis bonis excussis reuocatisque, quae eum in fraudem alienasse constiterit, indemnitati tuae in
2 solidum satisfieri non potuit. Quam si exercueris, mandatis tibi ab eis actionibus aduersus fideiussores quos acceperunt consistere potes, licet utilem actionem sine cessione habeas. 10
ACCEPTA NON. IAN. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 2 IMP. ALEXANDER A. PATERNO. In heredes magistratus, cuius non lata [II 38, 8, 16] culpa idonee cautum pupillo non est, non solet actio dari. PP. III NON. IVL. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 3 IMP. GORDIANVS A. APRONIANO. Si tu et collega tuus, cum magistratu [B 38, 8, 17] 15 fungeremini, minus idoneum tutorem dedistis cautionemque idoneam non exegistis nec alias seruari pupillo indemnitas potest et utrique soluendo estis, pro uirili parte in uos actionem dari non iniuria postulabis. D. VIII K. NOV. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 236
- 4 IDEM A. ARRVNTIANO. Aduersus nominatorem tutoris uel curatoris minus [B 38, 8, 18] idonei non ante perueniri potest, quam si bonis nominati itemque fideiussoris eius nec 20 non collegarum quoque, ad quorum periculum consortium administrationis spectat, excussis non sit indemnitati pupilli uel adulti satisfactum. PP. ID. MART. ATTICO ET PRAE-TEXTATO CONSS. a. 242
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. EVGENIAE. In magistra- [B 38, 8, 19] tus municipales tutorum nominatores, si administrationis finito tempore non fuerint sol- 25 uendo nec ex cautione fideiussionis solidum exigi possit, pupillis quondam in subsidium indemnitis nomine actionem utilem competere ex senatus consulto, quod auctore diuo Traiano parente nostro factum est, constitit. D. VII ID. DEC. IPSIS ET¹ CONSS. a. 291?
- 6 ²IMP. ZENO A. AELIANO PP. Cum sit adiecta praetoris sententia generalem [B 38, 8, 20] curatoris administrationem mandantis et, quod eam pro more sequitur, decretum pariter 30 sit compositum, manifestum est non curatoris dationem fuisse inuvalidam, sed in aestimanda adultae substantiae scribae uitium, qui, tamquam non amplius ducentis libris auri patri-
1 monium ualeret, fideiussorem acceperat, intercessisse. In quo casu non curatoris erit ratio³ reprehendenda, si qua laesio rebus minoris illata fuisse aduersus legum ordinem comprobe-
tur, sed⁴ super negligentia uel dolo scribae, qui ueram substantiae taxationem passus est 35 occultari, legibus erit agendum. D. V⁵ K. IAN. BASILIO VC. CONS. a. 460

V (desinit in 11 aspris cons.) P (75, 6 usque ad u. 30 decretum) L (75, 6) D (75, 6) CRM

¹ et] CC.? ² iunge 2, 21, 9. 5, 12, 28 ³ datio (Herrmann)? ⁴ sed colloca ante 31 si
⁵ v om. 2, 21, 9. 5, 12, 28

3 antonius M | seu cur. om. R 4 tibi
om. M^a | dederunt] C, dederint VRM | nomi-
nauerint RM | futuros] V cum B, futuros et
si quid praestitissent repetituros CRM 5 fide-
iussionis M^a | acceperint M | satisfactione V,
satisfactionem C | seu] se V^a 7 utilis actio R
8 eum] cum R^a M^a, eum cum M^b | alienasse
in fraude R, fraude alienasse (om. in) M
10 potest VM^a | successione R^a 11 s. a. V
Hal. P | non.] nonas V | duobus] d. et Hal.
13 actio non solet R | s. a. Hal. | et] II et Hal.
15 aproniano] M, prouiano S, aprouiano R,
afrontiano C (u. u. 19) 16 dedisti R | exegisti R
17 potest] post M^a | actione R 18 postu-

labit M | s. a. Hal. 19 arruntiano] S, arun-
tiano R, arontiano M, afrontiano C 20 fide-
iussores R^a M^a 21 expectat RM 22 s. a.
Hal. 24 cc.] c. S | eugeniae om. R 25 fue-
runt RM 26 posset M^a | subsidium] soli-
dum R^a M^a 28 est] esse R | s. a. Hal.
29 aemiliano LCM, et liano D | praetoris M |
generali L 30 mandatis P^a L^a | quod eam]
quondam M^a | pariter] partem M^a 31 com-
positum] compositum ** (s. L^a?) L^a R^a | cu-
ratores M^a 32 ucium M^a 33 casu non
om. R^a | erat R 34 ordinationem LD, or-
dinem bis R^a 36 s. a. Hal. LQ | bacilio L^a |
uc. om. LQ cum legibus iungendis

LIBER SEXTVS

I

R DE FVGITIVIS SERVIS ET LIBERTIS MANCIPIISQVE CIVITATVM ARTIFICIBVS ET AD DIVERSA OPERA DE- PVTATIS ET AD REM PRIVATAM VEL DOMINICAM PERTINENTIBVS R

- 1 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. AEMILIAE. Seruum fugitiuum [B 60, 7, 6
sui furtum facere et ideo non habere locum nec usucapionem nec longi temporis prae-
scriptionem manifestum est, ne fuga seruorum dominis suis ex quacumque causa fiat dam- 9
nosa. PP. V ID. DEC. MAXIMO II ET AQVILINO CONSS. a. 286
- 2 IDEM AA. ET CC. POMPEIANO. Requirendi fugitinos potestatem fieri dominis [B 60, 7, 7
praesidialis officii est. PP. III K. MAI. CC. CONSS. a. 294
- 3 IMP. CONSTANTINVS A. ET LICINIVS C. AD PROBVM. Si fugitiui serui depre- [B 60, 7, 8
hendantur ad barbaricum transeuntes, aut pede amputato debilitentur aut metallo dentur 14
aut qualibet alia poena adficiantur. SINE DIE ET CONSVLE. a. 317—323
- 4 IMP. CONSTANTINVS A. AD VALERIANVM. Quicumque fugitiuum seruum in [B 60, 7, 9
domum uel in agrum inscio domino eius susceperit, eum cum pari alio uel uiginti solidis
1 reddat. Sin uero secundo uel tertio eum susceperit, praeter ipsum duos uel tres alios uel
praedictam aestimationem pro unoquoque domino repraesentet: in minorum persona tuto-
2 ribus uel curatoribus poena simili imminente. Quod si ad praedictam poenam soluendam 20
is qui susceperit minime sufficiat, aestimatione competentis iudicis castigatio in eum pro-
3 cedat. Quod si seruus ingenuum se esse mentitus sub mercede apud aliquem fuerit, nihil
4 is qui eum habuit poterit incusari. Sane mancipium torqueri oportet, ut manifestetur,
utrum propter lucrum capiendum callide a domino ad domum uel agrum eius qui suscepit
5 immissus est, an non. Quod si maligne factum esse ex serui interrogatione patuerit, seruo 25

A¹ (1 R 1. 4) LDCRM

3 seruis fugitiuis R | et ... 6 pertinentibus] et reliqua A | et] et de S | et mancipiis M
4 ciuitatum] cuiusque (cuiuscunque S^b) ciuitatem S | ad (a D) diuersa opera] diuerse opere R | deputatus S 5 privatam] publicam M^a 7 imp. D | dioclitiano et maximo A | aa.] aa. et cc. CR, om. M | et-chelie S 8 usumcapionem A, usucapione R | praescriptione R 9 ne] nec R^a 10 s. a. Hal. LQ Veronensis 180 | pp. v] s. Hal. | maximo ... cons. om. Q | II om. L | aquil. cons.] aquis et ss. Veron. 11 aa. et cc.] aa. R, a. M | popeiano R | fugitiui M^a 12 praesidialis M^a | s. a. Hal. L | pp. iii] d. Hal | cc.] a. c. L 13 imp. const. a. et licin. (liciani S) c.] S, imp. const. et licin. aa. LCRM cum Th. 4, 11, 1 (a. 414), quae ad eundem Probum data uidetur, imp. const. aa. D | proba-

tum SM | fugitiui serui si R 14 barbaricos M, ἐπὶ τὸ βαρβαρικόν B 15 efficiantur R^a | sine die et cons.] Hal., sd. et cons. pp. L 16 a. om. M | uerianum LD, ualerium M | seruum fugitiuum R, om. A^a ante emend. 17 domum uel in agrum A, domum uel in agro LD, domo uel in agro CRM | uel uig.] uel cum uig. M, uig. D^a 18 duo A^aC^a 19 uno seruo quoque M^a, unoquoque seruo M^b | praesentet L | personam LM 20 suscepit R | competentibus iudicibus M^a | castigationes in eum procedant L^aR 21 seruus] s. fugitiuus R | se esse ingenuum (genuum M^a) LDRM, se om. C 22 habuerit LDM | torqueri] tutoris torqueri L^a, toqueri M^a? 23 accipiendum R | uel] uel ad LD | suscepit D 25 missus R | factum esse] facies. R^a

etiam suo eum qui hoc fecerit priuari oportet et ad fiscum pertinere mancipium. D. v k. IUL. THESSALONICAE GALLICANO ET BARDO CONSS.

a. 317

- 5 IDEM A. AD IANVARIVM. Mancipia diuersis artibus praedita, quae ad rem [B 60, 7, 12] publicam pertinent, in isdem ciuitatibus placet permanere, ita ut, si quis tale mancipium sollicitauerit uel auocandum crediderit, cum seruo altero sollicitatum restituat, duodecim solidorum summa inferenda rei publicae illius ciuitatis, cuius mancipium abduxit: libertis quoque artificibus, si sollicitati fuerint, cum eadem forma ciuitati reddendis: ita ut pro fugitiuo seruo, si sollicitudine defensoris non fuerit requisitus et reuocatus, idem defensor duo uicaria mancipia exigatur, nec beneficio principali nec uenditione in eius persona iam de cetero ualituris. D. xvi k. MART. CONSTANTINO A. v ET LICINIO C. CONSS.

a. 319

- 6 IDEM A. AD TIBERIANVM COMITEM HISPANIARVM. Cum seruum quispiam [B 60, 7, 11] repetit fugitium et alius uitandae legis gratia, quae in occultantes mancipia certam poenam statuit, proprietatem opponet, uel in uocem libertatis eum animauerit, ilico nequissimus uerberis super quo ambigitur tormentis subiciatur, ut aperta ueritate disceptationi terminus fiat. Quod non solum utrisque iurgantibus proderit, sed etiam seruorum animos a fuga poterit detertere. D. xv k. SEPT. CONSTANTINOPOLI PACATIANO ET HILARIANO CONSS.

a. 332

- 7 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD FELICEM CONSVLAREM. Si quis seruum fiscalem putauerit occultandum, non solum eum restituere, sed etiam duodecim libras argenti poenae nomine fisci uiribus dependere compellatur. D. ii id. APRIL. GRATIANO A. ii ET PROBO CONSS.

a. 371

- 8 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. ALBINO PV. ROMAE. Si qui publicorum seruorum fabricis seu aliis operibus deputati tamquam propriae conditionis immemores domibus se alienis et priuatarum aucillarum consortiis adiunxerint, tam ipsi quam uxores eorum et liberi confestim conditioni pristinae laborique restituantur. D. viii k. AVG. TIMASIO ET PROMOTO CONSS.

a. 389

II

R DE FVRTIS FT DE SERVO CORRVPTO R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. THEOGENI. Si pecunia tua mandanti- [B 60, 6, 18] bus seruis quidam praedia comparauerunt, eligere debes, utrum furti actionem et condemnationem an mandati potius inferre debeas. neque enim aequitas patitur, ut et criminis A^u (1, 4. 2 R) P (2, 1 inde a u. 30 patitur) L D (usque ad u. 30) CRM

¹ ad Ianuarinum similis argumenti data est 11, 68, 2 anni incerti

1 s. a. A Hal. L 2 thessalonicae (thessaloni. L) om. Hal. | cons. om. A 3 a.] aa. LD | praedicta M^a | ad rem publicam | LDR. ad rei publicae C. a. re. publica. M^a, ad rei publicae ius M^b 4 placet ciuitatibus C 5 uel | et R | aduocandum DM^a | rediderit M^a 6 summam inferendam M^a | abduxerat C, adduxit M 7 si om. M^a | ciuitatis L^a 8 seruo om. M^a 9 exigatur | extat L¹ | iam om. DRM^a 10 cero M^a inc. R^a | s. a. Hal. L | xvi | xu L | mart. ... cons. | con. auclitino cons. L 11 a.] aa. LD | ad tiberianum in spatio uacuo om. S | comes D | spaniorum S, ispaniorum LD, hispanorum R 12 euitandae C? 13 uoce LDM 14 uerberis | seruus (seruum D) uerberis L^a D^a | quo | quem LD¹ | disceptatione L^a, diceptationis R^b M, discepici R^a 15 a om. R^a 16 deterteri C | s. a. Hal. L | xv k. sept. | xui k. nou. L | constant. om. Hal. | et hil. om. L 17 imp. LCR, imp. D | ualentinus et ualerius et R, ualerius ualens

et M, ualens et om. S | aaa.] aa. CR, a. a. a. a. D, aa. et c. S | ad | a D^a | consulem M: comitem sacrarum largitionum proponit Gothofredus: Felicem consularem Macedoniae uel Campaniae a. 365 nominat Consult. 9, 7, eodem anno Felicem uicarium Macedoniae laudat Th. 2, 1, 5 18 qui C | seuum M^a 19 duodecim M^a | argenti libras R | iuribus M | deprehendere R | s. a. Hal. L | ii | prid. L 20 grat. a. ii | gra. iix L 21 imp. LDC, mpp. R | ualentinus R, ualerius M | theod. et | et theod. (theodotius R^a) et LDRM, et theod. C | aa. SCR | pu. (praefecto urbe D) romae om. R 22 operibus | op. publicis R^a: εἰς τεχνὰς τινὰς ἢ ἄλλα ἔργα τῆς πόλεως B | conditions D^a 23 et | seu R | priuatorum C^a R^a, inc. C^a | adiunxerunt CM (M^a uoluit adiunxerit) 24 ipsis M^a | et labori R 25 s. a. Hal. 28 aa.] aa. et c. S | theogenis R, diogeni S | si | si ex M 29 comparauerunt praedia M | debes | potest R^a

- causam persequaris et bonae fidei contractum impleri postules. D. XI K. MAI. SEVERO A. II ET VICTORINO CONSS. a. 200
- 2 IDEM AA. NEGOTIATORIBVS. Inciilem rem desideratis, ut agnitas res furti- [B 60, 6, 19] uas non prius reddatis, quam pretium fuerit solutum a dominis. curate igitur cautius negotiari, ne non tantum in damna huiusmodi, sed etiam in criminis suspicionem incidatis. s PP. III K. DEC. CILONE ET LIBONE CONSS. a. 204
- 3 IMP. ANTONINVS A. SECVNDO. Si nondum rem templo diuino dedicatam [B 60, 6, 20] uitricus tuus furto abstulit, habes aduersus eum furti actionem. PP. VI ID. SEPT. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 4 IMP. ALEXANDER A. AVRELIO HERODI. Aduersus eum dumtaxat, quem [B 60, 6, 21] 10 seruum tuum sollicitasse dicis, si eum deterioris animi fecit, serui corrupti agere potes. quod si sollicitatum occultauit, etiam furti cum eo agere potes. quas actiones etiam per procuratorem exercere minime prohiberis. PP. ID. SEPT. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 5 IDEM A. CORNELIO. Ciuile est, quod a te aduersarius tuus exigit, ut rei, [B 60, 6, 22] 15 quam apud te fuisse fatearis, exhibeas uenditorem. nam a transeunte etiam ignoto emisse dicere non conuenit uolenti euitare alienam boni uiri suspicionem. PP. III K. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 6 IDEM A. PYTHODORO. Alienum seruum sine uoluntate domini qui sciens [B 60, 6, 23] nendit seu donauit uel alio modo alienauit, nihil domino diminuere potest: et si contractet uel apud se detinuerit, furtum facit. PP. VI K. IAN. MAXIMO II ET AELIANO 20 CONSS. a. 223
- 7 IDEM A. DATO. Si is, cui te pecuniam ad matrem tuam perferendam [B 60, 6, 24] dedisse proponis, parua quantitate numerata reliquam in usus suos conuertit, furtum fecit. PP. PRID. ID. IVN. MODESTO ET PROBO CONSS. a. 228
- 8 IDEM A. VALENTI. Etiam furti actione tributorum exactor tenetur, si [B 60, 6, 25] 25 non cessante te in tributoria exactione sciens, quod nihil deberetur, ancillam tui iuris abduxit aut uendit. quae res facit, ut nec emptor usucaperet uindicatioque tibi ipsius competat. PP. X K. MART. POMPEIANO ET PELIGNO CONSS. a. 231
- 9 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AEDESIO. Subtracto [B 60, 6, 26] 30 furto uel ui abrepto mancipio, quamuis hoc rebus humanis non oblatum fuerit exemptum, tam ad raptorem quam ad forem periculum redundabit et uterque eorum poena legitima coercebitur. S. VII ID. FEBR. SIRMI AA. CONSS. a. 293

A^u (2, 2) *P* (2, 2 [3 *p*] 4...7. 9) *L* (2, 2...7. 9) *CRM*

¹ iunge 4, 14, 3

1 persequeris *L* | impleri *R*, implere *PLCM* | s. a. Hal. *PL* | d.] pp. *PL* | seuerus ... 2 cons. | su. a. ii et uic. ss. *PL*, seuerus et albino cons. (= a. 194) Hal. 3 ante c. 2 in *P* rubrica deleta est | idem | id. a. imp. seuerus et antoninus *A*, impp. (imp. *P*) seu. et ant. *PLR* | aa.] a. et c. S. aa. et cc. *M* 4 nom. om. *R^a* | solitum *A¹* 5 negotia (m uel tu) *A^a*, om. *L^a* | suspicionem *PLRM* II s. a. *A* Hal. *PL* | III om. Hal. | cilone ... cons. om. *L* | chilone Hal., chil. *P* | liuone *A*, diu. *P* 7 antonius *M* | a. om. *M* | secundo om. *R* | dedicata *L* 8 furto om. *M^a* | s. a. Hal. *L^b*: in *pL^a* extat pp. | VI] II *L^b* 9 cereali Hal. 10 a. om. *M* | aureliano *R* | herodi om. *SR^b* 12 quod ... potes om. *L^a* | eo] *PL^bM*, eodem *CR* | quas] quam *R^a* 13 s. a. Hal. *PL* | cons. *PL* 14 aduers. tuus a te *R*, a te ad te aduers. tuus *M^a* 15 fateris *P^aLR* 16 suspes- tionem *PLR* | s. a. Hal.: in *PL* uidetur esse subscriptio c. 6 (u. i.) 19 philodoro *S*, pitu-

doro uel pitidoro *M^a* | quis *P* 19 uel] seu *R* 20 furtum] etiam furtum *CM* contra *B* | s. a. *P* hoc loco et *PL* ad c. 5: in *L* est subscriptio c. 7, apud Hal. est pp. k. mai. iuliano II et crispino cons. (= a. 224). praetuli fidem librorum epitomatorum, quia probabilius de fraude Haloandri cogitatur, quam, quod rarissime euenit, in epitomatis subscriptionem a loco suo in antecedentem constitutionem aberrasse statuitur 22 pecunia *M^a*, pecuniae *M^b* 23 numerata] muta *M^a* | facit *C^b* 24 s. a. Hal. *P* h. l. *L* ad c. 6: in *L* h. l. subscriptio crasa est | prid. om. Hal. | medesto *P* 25 actionem *M^a* 26 non cessante te] ... cessante *M^a* | ancillam *M^a* | adduxit *M* 28 competit *M* | s. a. Hal. 29 imp. *L* | et cc. om. *M* | hesidio *S*, edisio *RM* 30 haec *R^a* | ablatum *R^a*, προσ- τήκη *BΣ* (κ.π.) 32 s. a. Hal. *PL*, cf. *M* ad p. 508, 1 | s.] d. *PL* | firmi *P* | aa. cons. om. Hal.

- 10 IDEM AA. ET CC. VALERIO. Si abducta mancipia furto uel plagio uenum- B 60, 6, 27
data praeses prouinciae perspexerit, cum nec ab emptore propter cohaerens uitium, ante-
quam ad dominum possessio reuertatur, usucapi possunt, et te ei cuius fuerunt successisse
reppererit, restitui tibi prouidebit. SINE DIE ET CONSS.² a. 293
- 11 IDEM AA. ET CC. DEMOSTHENI. De his, quae subtraxisse nouercam pupilli B 60, 6, 28
tui precibus significas, rectorem adi prouinciae, qui si eam, posteaquam dominus rerum is
pro quo supplicas factus est, aliquid furatam cognouerit, non ignorat in quadruplum mani-
festi, nec manifesti uero dupli actione furti constituta condemnationem formare. D. VII
K. SEPT. VIMINACIO AA. CONSS. a. 293
- 12 IDEM AA. ET CC. QVINTILLAE. Ancillae subtractae partus apud furem B 60, 6, 29
editi, priusquam a domino possideantur, usucapi nequeunt: matris furem etiam eorum
1 causa furti teneri conuenit actione. Quapropter furti actione et condictione uel aduersus
possidentem uindicatione de mancipiis uti non prohiberis, cum altera poenam continens
2 alterius electione minime tolli possit. Nam extra poenam rei persecutionem esse nulla
iuris quaestio est, cum etiam hi qui aliena mancipia comparauerunt, si hanc causam non 15
ignorant, furti actione tenentur. D. ID. OCT. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. DOMNO. Post decisionem furti leges agi prohibent. quod B 60, 6, 30
si non transegisti, sed de sublati partem tantum accepisti, residuam uindicare uel con-
dicere et actione furti apud praesidem agere potes. D. K. DEC. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 14 IDEM AA. ET CC. DIONYSIO. Eos, qui a seruo furtim ablata scientes B 60, 6, 31
susceperint, non tantum de susceptis conuenire, sed etiam poenali furti actione potes.
D. VIII K. IAN. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 15 IDEM AA. ET CC. SOCRATIAE. Furti actione minime teneri successores B 60, 6, 32
ignorare non debueras. de instrumentis autem ablati in rem actione tenentem conuenire 24
potes. D. III K. IAN. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 16 IDEM AA. ET CC. ARTEMIDORO ET ALIIS. Si seruum uestrum nutriendum B 60, 6, 33
qui susceperat uenundedit, furtum commisit. D. K. OCT. VIMINACII CC. CONSS. a. 294
- 17 IDEM AA. ET CC. CONONI. Quamuis etiam hereditatis expilatae crimine pro- B 60, 6, 34
miscuis usus exemplo actionis furti ream uxorem fieri non patiat, tamen heredes idem-
que filii super his, quae de patris bonis possidet, aduersus eam in rem actione experiri non 30
prohibentur. D. ID. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 18 IDEM AA. ET CC. DIONYSODORO. In eum, qui ex naufragio uel incendio B 60, 6, 35
cepisse uel in his rebus damni quid dedisse dicitur, infra annum utilem ei cui res abest
quadrupli, post in simplum actionem proditam praeter poenam olim statutam edicti forma 34
perpetui declarat. S. III K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294

PLCRM (transponit 2, 15. 14)

¹ fortasse iungenda est 7, 32, 6 ² d. Id. April. Byzantii AA. cons. 7, 32, 6

1 ualerio] sirmi M, om. S | mancipia M^a
2 prospexerit libri 3 ad] a M^a | domi-
nium C | usucapi] haec usucapi CM 4 s. a.
Hal. PL | consule Hal. 7 pro] de M 8 nec
manifesti om. P^a | duplici M^a | condemptio-
nem P | formari M | s. a. Hal. PL | d.] s. PL
9 uiminatii cc. cons. Hal. 10 quintae CRM,
om. S 11 nequunt M^a | furorem M^a |
horum CM 12 furti actione] furti C^a | con-
dictione CR 13 uenditione M^a | de ... 14 elec-
tione om. P^a | altera] al... actio M^a 14 al-
teri R^a | tolle P^a | nulla esse R 15 hii
RM^a | comparauerint C 16 ignorent CM |
s. a. Hal. PL | d.] s. PL | aa.] caesaribus Hal.
17 dionisio domno L^a (u. u. 20) | quod] qui R^a
18 tantum om. M | residua C | condere P^a
19 actionem M | praesidem] pr. prouinciae M |
s. a. Hal. PL | d.] s. PL | sirmi aa. (cc.

Hal.) cons. om. PL^a 20 aa.] a. M | et cc.
om. LM | seruis M 21 susceperunt C |
conueniri L | possunt PL, 22 s. a. Hal. PL |
d. viii] s. vii P, vii L 23 aa.] a. M | et cc.
om. PLRM | socratae M, socrae R 24 non]
te non M^a | sublati R | actionem PL^a?
25 s. a. Hal. PL | d. iii] s. PL | aa.] cc.
Hal. 26 et cc. om. M | et aliis om. SM
27 quis PLM^a | uenundederit R | s. a. Hal. PL |
d.] s. PL | uiminatii] uim. PL 28 et cc.
om. M | cocononi L^a, conomi C, canoni R |
etiam om. CM | hereditastis L^a 29 ream]
eam I^a 30 quae de] quod R^a | possident L^a |
actione om. M^a 31 s. a. Hal. PL | d.] s. PL
32 dionisiodoro SPLCR, dyosiodoro M
33 cui] CM^a, cuius PLRM^a 31 proditam
actionem R 35 s. a. Hal. PL | s. iii] d.
Hal | nicom. om. PL

- 19 IDEM AA. ET CC. MNESITHEO. Falsus procurator depositum recipiendo uel [B 60, 6, 36] aes alienum exigendo citra domini uoluntatem furtum facit ac praeter rei restitutionem actione dupli furti nec manifesti conuenitur. SINE DIE ET CONSVLE.
- 20 IMP. IUSTINIANVS A. IULIANO PP. Si quis seruo alieno suaserit aliquam [B 60, 6, 37] rem domini sui subripere et ad se deducere, seruus autem hoc domino manifestauerit et domino concedente res eius ad iniquum huiusmodi suasionis auctorem pertulerit, et ipse inuentus fuerit rem detinere, quali tenetur actione is qui res suscepit, utrumne pro occasione furti an pro seruo, quia eum corrumpere uoluit, ut non solum furti, sed etiam serui corrupti is obligetur, ueteres dubitauerunt. Nobis itaque eorum altercationes decidentibus placuit non solum furti actionem, sed etiam serui corrupti contra eum dare. [Inst. 4, 1, 5] 10 licet enim seruus deterior minime factus est, tamen consilium corruptoris ad perniciem probitatis serui introductum est: et quemadmodum secundum iuris regulas furtum quidem non est commissum, quia is uidetur furtum committere, qui contra domini uoluntatem res eius contractat, ipse autem furti actione propter dolum suum tenetur, ita et serui corrupti contra eum actio propter suum uitium non ab re extendatur, ut sit ei [Inst. 4, 1, 9] 15 poenalis actio imposita, tamquam re ipsa fuisset seruus corruptus, ne ex huiusmodi impunitate et in alium seruum, qui possit corrumpi, hoc facere pertemptet. D. K. AVG. [Inst.] LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 21 IDEM A. IULIANO PP. Apud antiquos quaerebatur, si seruus, quem aliquis [B 60, 6, 38] bona fide possidebat, furtum commiserit alienarum rerum uel ipsius apud quem constitutus 20 est, si ipse qui bona fide eum detinet noxalem furti actionem aduersus uerum dominum 1 habet, uel ipse ab eo qui furtum passus est praedicta conuenitur actione. Cumque generalis regula ab antiqua prudentia exposita est huiusmodi hominis gratia, pro quo noxalem furti actionem suscipere aliquis compellitur, aduersus alium furti actionem habere non concedenda, quidam ita eam per coniecturam interpretati sunt, aduersus bona fide quidem 25 possessorem nullo modo furti actionem extendi, ipsi autem, si furtum fuerit passus, aduersus uerum dominum furti actionem noxalem recte decerni: tunc autem bona fide possessorem furti nomine quod passus est noxalem actionem contra dominum habere posse, quando seruus sub domini sui fuerit constitutus possessione: et pro his rebus posse eum aduersus dominum habere actionem, non solum quas seruus subtraxerit iam apud eum 30 constitutus, sed et pro his quas furatus est, quando fugit quidem a bona fide possessore, 2 adhuc autem nondum sub domini sui manibus fuerit constitutus. Quam interpretationem prisca quidem iura per coniecturam introducebant: nos autem altius et uerius ad eam 3 respicientes generalem regulam sic ab initio esse prolatam accipimus. Cum igitur bona fide possessor domini cogitatione furem possidet, merito, donec apud eum constitutus est, 35 et aliis tenetur noxali actione, si extranei furtum a seruo fuerint passi, et ipse aduersus uerum dominum non habet actionem secundum regulam dicentem: qui habet aduersus alium furti actionem, ipse ea teneri non potest. Sin autem desinat in serui retentione et ille apud uerum dominum fuerit inuentus, tunc ipse quidem noxali furti actione minime potest teneri, aduersus uerum autem dominum habet ipse furti noxalem actionem, id est pro 40 rebus, quas uel nunc furatus est, cum est apud uerum dominum, uel antea, postquam bona P (c. 19) L (c. 19) CR (u. 24 compellitur ... 36 serui perierunt) M N (ad u. 24 ... 38)

1 nesitheo C, menestheo PL (quod duceret ad Menesthio), nestieo M, mennae R, theofalsus S 2 contra R^a 3 nec manif. furti CM, furti non manif. R | s. a. Hal. L 4 pp. om. M | aliquam r. d. s. subripere et ad se deducere] C, ut aliquam (aliquem R^a) r. d. sui surriperet (r. d. suscipere M^a) et ad (a M^a) se deduceret (duceret R) RM 6 rem M | protulerit R | et om. M^a 7 rem om. M^a | res om. M^a | suscepit M 8 qui R | ut] aut dett. | serui om. M^a 9 is om. M^a | altercationes] dubitationes M 10 actione R 12 secundum om. M^a | quidem ... 13 furtum om. R^a 14 rem R | contractat] R, contractet C, contractet M 17 poscit R^a | s. a.

Hal. 19 idem] impr. iustinianus S | iulio M | si om. M^a 23 modi om. CM^a | pro] per R^a 25 condens M^a | coniecturam M^a | bone fidei M: βόνα φίδε fere constanter BΣ ad h. l. | quidem om. M^a 26 possessores C contra BΣ | ipsi N 28 noxales actiones M 29 possessionem N 31 et] etiam N 32 manibus domini sui MN 33 iura om. M^a | introducebant per coniecturam M | uerus M^a 34 bone fidei M^aN 36 et aliis] et ab aliis CM^aN^a 37 uerum om. N^a | alios C, cf. u. 24 38 ea] ab aliis ea C | retentionem R 40 autem dominum uerum R | noxal. act. furti R 41 antea postquam] antequam M^a

- 4 fide possessoris retentionem excesserit necdum apud uerum dominum factus. Et sic iterum regulae generali casus euenit consentaneus: qui enim habet tunc furti actionem aduersus dominum, ipse aliis teneri furti actione non potest. sic ex tempore omnibus discretis uetustissima dubitatio nostro foedere conquiescat et bona fide possessor in parte certa temporis et habeat actionem et non teneatur, et ipse dominus in alio tempore non 5 teneatur actione et in alio sub actione constitutur. De eo autem, qui liber constitutus ab alio bona fide tenetur, si furtum commiserit, recte et sine aliqua dubitatione dicitur posse eum, quia liber est cognitus, et ab ipso qui bona fide eum detinet pro furto conueniri, et bona fide possessorem, si ab extraneo furtum liber commiserit, non posse conueniri, sed ipsam pro suo furto respondere, quia generalis regula de seruo prolata est, et 10 pro eo, qui non seruus, sed liber et suae potestatis est, noxalem moueri actionem impossibile nostrisque legibus incognitum est. D. K. OCT. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 22 IDEM A. IULIANO PP. Manifestissimi quidem iuris est furto perpetrato ei [B 60, 6, 39] 1 competere furti actionem, cuius interest, ne furtum committatur. Sed quaerebatur apud anti- 15 quos legum interpretes, si quis commodauit alii rem ad se pertinentem et ipsa res subtracta est, an furti actio aduersus furem institui possit ab eo qui rem utendam accepit, idoneo scilicet 1a constituto, quia et ipse commodati actione a domino pro ea re conueniri potest. Et hoc quidem paene iam fuerat concessum, ut habeat ipse actionem, nisi inopia noscitur labo- 1b rare: tunc enim furti actionem domino competere dicebant. Sed ea satis increbuit dubi- 20 tatio, si tempore quo furtum committebatur idoneus erat is qui rem commodandam accepit, postea autem ad inopiam peruenit, antequam moueatur actio quae ei antea compete- 1c reuerti, cum et hoc quaerebatur, an in hoc casu furti actio ambulatoria sit nec ne. Sed omnem talem tractatum alia sequitur subdiuisio, si ex parte soluendo sit is qui rem uten- 25 dam accepit, ut possit non in totum, sed particularem solutionem ei facere, an habeat 1d furti actionem uel non. Tales itaque ambiguitates ueterum, immo magis, quod melius dicendum est, ambages nobis decidentibus in tanta rerum difficultate simplicior sententia placuit, ut in domini sit uoluntate, siue commodati actionem aduersus res acci- [Inst. 4, 1, 16] 25 pientem¹ mouere desiderat siue furti aduersus eum qui rem subripuit, et alterutra earum 30 1e electa dominum non posse ex paenitentia ad alteram uenire. Sed si quidem furem elegerit, illum qui rem utendam accepit penitus liberari: sin autem quasi commodator ueniat aduersus eum qui rem utendam accepit, ipsi quidem nullo modo competere posse aduersus furem furti actionem, eum autem, qui pro re commodata conuenitur, posse aduersus furem furti habere actionem, ita tamen, si dominus sciens rem esse subreptam aduersus eum qui 35 2 eam accepit² perueniat. Sin autem nescius et dubitans rem non esse apud eum commodati

V (incipit u. 6 qui liber) *P* (c. 22: pro u. 30 et alterutra ... p. 511, § suscepit habet: et cetera sic legitur in institutionum liber liii. cp. i usque ad illum finem) *L* (ut *P*, nisi quod pro liber illi *L*^a habet lib. cp., *L*^b lib.) CRM

¹ aduersus eum qui rem commodatam accepit *Inst.* ² eum cui res commodata fuit *Inst.*

1 necdum] nec *C* | et] *C*^b, est *RM*, est et *C*^b: καὶ εὐρίσκεται πάλιν σωζόμενος ὁ κανὼν *B* | sic iterum] si contra *R*^a 2 generalis *R*^a*M*^a | euenit] *M*^b cum *B* (u. s.), euenit et *CR*, eueniunt et *M*^a 3 aduersus *M*^a | aliis] ab aliis *CR* | actionem *R*^a | sic] *C*, et sic *RM* 4 decretis *M*^a | nostra *M*^a | bonae fidei *M* 5 habet *R* | non] et non *C*^b*RM*^a 6 in om. *M*^a 7 ducitur *V*^a 8 et om. *M*^a 9 ab om. *RM* | conueniri] eum c. *RM* 12 s. a. *V* Hal. 13 uu. cc.] uc. *V* 14 idem] impr. iustinianus *SPLR* | iuliano] iohanni *M* 17 posse *M*^a | rem] ē *R*^a 18 quia] qui *R*^a | et om. *I*^a 19 ipsi *C*^b | habet *R*^a | dinoscitur *PL*, dignoscatur *R* 20 dicebatur *M*^a | satis] satisfactio- 21 ne *V*^a | increbuit *V*^a*C*^b*R*^b, increpuit *R*^a*M*^a

21 is om. *PL*^a | commodatam *RM* 22 antequam *C*^b | ante comp. *R* 23 ei semel *PLR* | remanere *R*^a | ad] a *M*^a 24 an] an et *M* 25 contractatum *L* 26 in totum] introitum *M*^a | habet *LR*^a 27 uel] an *PLR* 28 est dicendum est *M*^a, est dicendum *M*^b 29 res (rem *M*) accipientem] actionem cipientem *R*^a, res om. *PR*^b 30 subripit *P* | alterutra earum (eorum *R*^b) electa] cetera sicut legitur in inst. *R*^a? (u. s. ad *P*) 31 uenire] uenire actionem *R* *Inst.*, peruenire *M* 32 illum] illud *V*^a, eum *V*^b?, illum *M*^a | quasi om. *C* *Inst.* 34 actionem ... 35 furti om. *V*, bis *R*^a 35 qui eam acceperit *C*, cui res commodata fuit *R* *Inst.* 36 peruenit *R* *Inst.*, perueniet *M*

- actionem instituit, postea autem re comperta uoluit remittere quidem commodati actionem, ad furti autem peruenire, tunc licentia ei concedatur et aduersus furem uenire, nullo obstaculo ei opponendo, quoniam incertus constitutus mouit aduersus eum qui rem utendam accepit commodati actionem, (nisi domino ab eo satisfactum est: tunc etenim omnimodo furem a domino quidem furti actione liberari. suppositum autem esse ei, qui pro re sibi commodata domino satisfecit), cum manifestissimum est, etiam si ab initio dominus actionem instituit commodati ignarus rei subreptae¹, postea autem hoc ei cognito aduersus furem transiuit, omnimodo liberari eum qui rem commodatam suscepit², quemcumque causae exitum dominus aduersus furem habuerit: eadem definitione obtinente, siue in partem siue in solidum soluendo sit is qui rem commodatam accepit. Sed cum in secunda [(Inst.)] dubitatione incidebat, quid statuendum sit, si quis rem commodatam habuerit, quam aliquis furto subtraxerat et lite pulsatus condemnationem passus fuerat non tantum in rem furti-
nam, sed etiam in poenam furti, et postea dominus rei uenerit omnem condemnationem accipere desiderans utpote ex suae rei occasione ortam, alia dubitatio incidit ueteribus, utrumne rem tantummodo suam uel eius aestimationem consequatur, an etiam summam
3a poenalem. Et licet ab antiquis uariatum est et ab ipso Papiniano in contrarias declinante sententias, tamen nobis haec decidentibus Papinianus, licet uariauit, eligendus est, non in prima, sed in secunda eius definitione, in qua lucrum statuit minime ad dominum rei peruenire: ubi enim periculum, ibi et lucrum collocetur, nec sit damno tantummodo deditus
4 qui rem commodatam accepit, sed liceat ei etiam lucrum sperare. Cum autem in confinio earum dubitationum tertia exorta est, quare non et eam decidimus? cum enim apertissimi iuris est non posse maritum constante matrimonio furti actionem contra suam uxorem habere, quia lex ita atrocem actionem dare in personas ita sibi coniunctas erubuit, huius-
4a modi incidit ueterum sensibus quaestio. Quidam etenim re sibi commodata huiusmodi rei furtum a sua muliere passus est: et dubitabatur, utrumne domino rei furti actio contra mulierem praestatur, an propter necessitatem causae et maritus eius utpote commodati
4b actioni suppositus potest habere furti actionem. Et auctores quidem iuris satis et in hac specie contra se iurgium exercuerunt: ex praesente autem lege et anterioribus nostris decisionibus, quae in ista positae sunt constitutione, potest et haec species apertius dirimi.
4c Si enim domino dedimus electionem ad quem uoluit peruenire, siue ad eum qui rem commodatam accepit, siue contra eum qui furtum commisit, et in hac specie maritus quidem propter matrimonii pudorem non furti, sed rerum amotarum actionem habeat, si ipsum

V (u. 8 suscepit ... 16 antiquis et u. 25 rei furti ... p. 512, 2 mulierem fere euauerunt)
PL (PL inde a u. 8 quemcumque) CRM

¹ ignorans rem esse subreptam Inst. ² accepit Inst.

1 instituit ... actionem om. R^a 3 quoniam] RM^b Inst, quod iam VC, om. M^a 4 omnino R^a 5 actionem R^a 7 accusationem M^a | ignorans rem esse subreptam R Inst. | subreptae M^a 8 transibit RM | omnimodo R^a 9 habuerit adu. furem M | in partem (—te M) sine in solidum CM Inst. et ita uidetur habuisse V, in quo apparent clausulae uersuum hae: definiti] — arte... — sit i... — datam accepit: in solidum siue in partem (parte LR) PLR cum B ēte eis τελειον εὐπορος εἴτε εἰς μέρος 10 qui om. R^a | commodatam C^a | secunda dubitatione] V? (extat — a dubitatione) PLM^a?, secundam dubitationem CRM^b 11 incidebant RM 12 fuerat] I^a L^a M, fuerit I^a L^a CR 13 poena RM | rei dominus R 14 utpote] ut postea M^a | orta PL 15 tammodo P^a | existimationem M 17 hoc R 18 definitionem L | in qua lucrum seqq.] οὐ μόνον τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ποινὴν δίδωσι τῷ δεσπότῃ τοῦ πράγματος. ὃν γὰρ τρόπον

αὐτῷ τῷ δεσπότῃ κινδυνεύεται ἢ τοῦ πράγματος ἀπώλεια, τὸν αὐτὸν τρόπον κερδαίνειν ὀφείλει B male, cf. BΣ (Theod.): κινεῖ ὁ χρησάμενος τὴν φοῦρτι, καὶ ἢν ἀπαιτῇ δι' αὐτῆς ποινὴν κερδαίνει | ad] a M^a 19 enim] enim uel PL^a | ibi] ubi L^a | ne scit R | aeditus P^a 20 acceperit PLR | etiam liceat ei lucrum PL, liceat lucrum etiam (om. ei) R | confinito M^a 21 non et eam] non etiam V, et eam non C | didicimus VL^b, didicimus P^a, dicimus P^b, decedimus R^a 22 constante matr.] constantem (te R^b) modo R | actione V | habere uxorem R 23 quia] quod R^a | personam i. s. coniunctam M | eiusmodi M 24 sensibus om. P^a 26 praestetur M 28 contrasse M^a | praesenti RM 29 dicionibus P^a | in om. M^a 30 uoluerit R 31 maritum PL^a | quidem] q. maritu L^a 32 matrimonii] n in mi... R^a | pudorem L^a | habeat] habet L, extendere ita tamen habet R^a

dominus elegerit, dominus autem omnem licentiam possideat siue aduersus maritum commodati siue aduersus mulierem furti actionem extendere: ita tamen ut, si ipse qui rem commodatam accepit soluendo sit, nullo modo aduersus mulierem furti actio extendatur, ne ex huiusmodi occasione inter maritum et uxorem, qui non bene secum uiuunt, aliqua machinatio oriatur, et forsitan marito uolente uxor eius et trahatur et furti patiatu poenalem condemnationem. D. XV K. DEC. LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530

III

R DE OPERIS LIBERTORVM R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. ROMANO. Si tempore manumissionis B 49, 3, 50 operae tibi impositae sunt, scis te eas praestare debere. solet autem inter patronos et 10 libertos conuenire, ut pro operis aliquid praestetur, licet pretium non possit, nisi quando propter inopiam pro alimentis id extra ordinem peti necessitas suaserit, cum, etsi operae non erant impositae, defectis tamen facultatibus patroni alere eum cogebaris. PP. III K. IAN. CILONE ET LIBONE CONSS. a. 204
- 2 IDEM AA. EUTYCHETI. Manumissionis causa traditus neque in seruitutem B 49, 3, 51 15 deduci a manumissore potest neque impositas operas praestare cogitur. PP. VI K. MAI. GETA II CONSS. a. 205
- 3 IDEM AA. QVINTIANO. Qui nummis acceptis ab extraneo seruum suum manu- B 49, 3, 52 misit et pro operis pecuniam ab eo accepit, siue fuerant operae impositae siue non fuerant, 11 ut indebita soluta reddere cogitur. PP. K. NOV. ALBINO ET AEMILIANO CONSS. a. 206
- 4 IMP. ANTONINVS A. VALERIANO. Si quam pecuniam tibi a liberto tuo ex B 49, 3, 53 uenditione operarum deberi probaueris, restitui tibi a liberto tuo praeses iubebit (ex hoc enim liberam testamenti factionem libertus habet), modo si non onerandae libertatis gratia emissam cautionem probabitur. PP. XIII K. MAI. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 5 IDEM A. TERENTIO. Mater tua ab eo, quem ex causa fideicommissi manu- B 49, 3, 54 25 misit, operas impositas petere non potest, nisi eius tantummodo temporis, quo eum ante manumisit, quam dies fideicommissae libertatis existeret. sed nisi ei honorem patronis debitum exhibuerit, adeat competentem iudicem pro modo admissi iudicaturum. PP. III ID. MAI. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 6 IMP. ALEXANDER A. CAECILIO. Liberti libertaeque defunctorum operas B 49, 3, 55 30 neque extraneis heredibus patronorum debent neque maritis patronarum. PP. K. NOV. ALEXANDRO A. CONSS. a. 222

V (incipit u. 2 furti, desinit in 12 extra) P (2, 22. 3 R 1 [2 p] 3 [9 p] 5 [10 p] L (2, 22. 3 R 1...3. 8. 9) CR (3, 6 collocat post 3, 10) M

2 ut] et V^a 4 ex om. R 5 machinatione R^a | uolente] V^aP^aL^aC^aR, fortasse et I^a, uolente V^aP^aL^aC^aM cum B: μηδὲ βουλομένου | et trahatur] VPLC^a, extrahatur C^aRM^a, .. trahitur M^a, inc. M^a: ἄγισθαι τὴν γυναῖκα εἰς δικαστήριον B 6 s. a. V Hal. L^b | dec.] septembr. Hal. | uu. cc.] uc. V, om. L^b 8 operibus SPLR^a 9 aa.] aa. et c. S, aa. et cc. R | romano] antonio M 10 scis te] sciente R^a 11 conueniri VP^aL^aRM 13 s. a. Hal. PL 14 chilone et libone cons. Hal., chilis et liuone L^b, om. PL^a 15 aa.] a. et c. S, ag. et cc. R, a. M | eutytheti S, euthitethi pL, extitethi R | traditas pL | seruitem M^a 16 neque] ne pL^a, nec M | s. a. Hal. L^b | vi] viii L^b 17 geta ii et cons. L^b, antonino a. ii et geta ii cons. Hal. 18 aa.] a. et c. S, a. M | ab extraneo om. R^a 19 operos P^a | ab eo pecuniam R 20 in-

debita (—tam L^b) soluta] L^bRM^a, indebitas solutas PL^aCM^a: εἰ ... χρήματα ἔλαβεν, εἴτε ἔτυχεν ὑπηρεσίας ὑπερωτήσας εἴτε καὶ μὴ, ὥς [μὴ] χρεωστούμενον τὸ δοθὲν ἀναγκάζεται ἀναδοῦναι B | cogetur R^bM | s. a. Hal. PL | miliano PL 21 imp.] a imp. M^a | antonius RM | a. om. C | ualerio C, ual. R | qua R | a om. R | libero M^a 22 probaris M^a 23 honorandae C^aR^a, honorandi M^a 24 emissa caucio probatur M^a | s. a. Hal. | aspris] et aspris Hal. 25 a.] a. et c. S | terentiano C, tertio addita littera u supra ti R 26 operas ... 27 manumisit om. R^a 27 dies] de M^a 28 adi C et sic uel adi. M^a | s. a. Hal. 29 aspris] et aspris Hal. 30 libertaeque] libertique L^a 31 neque mar. patr. debent C | matis L^a | patronorum M^a | s. a. Hal. PL 32 alex. a. cons. om. P | cons. L

- 7 IDEM A. MINICIO. Nec patronis pro operis mercedem accipere licet, quam- [B 49, 3, 57] nis, si indictae operae praestitae non sint, ad pecuniae exactionem obsequii non praestiti
1 aestimatio conuertatur. Qui autem duos filios in potestate uel diuersis tempori- [B 49, 3, 58] bus habuit, lege Iulia de maritandis ordinibus obligatione operarum liberatur. D. XII K. IVN. IVLIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 8 IDEM A. AVGVSTINO. Si tuis nummis emptus es ab eo a quo manumissus [B 49, 3, 58] es, nec operas ei debes neque puniri ab eo utpote ingratus potes: patronum tamen tuum esse negari non oportet. D. III ID. SEPT. IVLIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 9 IDEM A. LAETORIO. Libertae tuae ducendo eam uxorem dignitatem auxisti, [B 49, 3, 59] et ideo non est cogenda operas tibi praestare, cum possis legis beneficio contentus esse, 10 quod inuito te iuste non possit alii nubere. D. X K. MART. FVSCO ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 10 IDEM A. HERCVLLIANO. Titius si, cum testamentum faceret, seruo suo liber- [B 49, 3, 60] tatem cum condicione hac dedit: 'Gaium seruum meum a die mortis meae annis tribus
'peractis manumitti uolo, ita ut praestet heredibus meis, sicut me uiuo praestabat', et cum idem seruus testatori diurnum quiddam praestabat et post mortem eius usque ad diem 15 praestandae libertatis etiam heredibus praestiterat, manifestum est, quod adeptus libertatem ad eandem praestationem compelli non possit. D. VII ID. AVG. FVSCO ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 11 IMP. GORDIANVS A. AFRICANO. Quod ex liberta muliere nascitur, ingenuum [B 49, 3, 61] 1 est. Is autem, qui libertae suae nubenti commodauit adsensum, quamuis operas ab ea exigere non possit, iura patronatus non amittit. PP. III NON. AVG. PIO ET PONTIANO 20 CONSS. a. 238
- 12 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. VENERIAE. Qui manu- [B 49, 3, 62] mittuntur, liberum ubi uoluerint commorandi arbitrium habent nec a patronorum filiis, quibus solam reuerentiam debent, ad seruiendi necessitatem redigi possunt, nisi ingrati probentur, cum neque cum patrono habitare liberos iura compellunt. S. VIII K. IVN. IPSIS 25 AA. CONSS. a. 293
- 13 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD PRO- [11, 53, 1 mut. B 49, 3, 63] BVN PP. In redbibitione operarum maneat poena eum, qui alienum libertum recipiendum esse duxerit. D. III ID. IVL. GRATIANO A. II ET PROBO CONSS. a. 371

III

30

R DE BONIS LIBERTORVM ET DE IVRE PATRONATVS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. SECVNDAE. Multum interest, utrum [B 49, 1, 25] quis suis nummis emptus ac manumissus sit ab emptore, an a domino suo data pecunia mereatur libertatem. priore enim casu ad contra tabulas admitti patronum non placet, P (3 [s p] 6 [10 p] 11. 12. 4 R) L (3, 8. 6. 10...12. 4 R) CR (3, 6 collocat post 3, 10) M

1 ordinem c. 6 et 7 inuertunt B, tuentur dies et libri cum S | a.] aag. R^a | monitio M, cyonie patricie S (ex corruptela uidelicet uerborum micio in nec patronis) | operibus M^a 2 ad] a M^a 4 lege] in lege M^a | liberabitur R | s. a. Hal. 5 et] 11 et Hal. 6 a.] a. et c. S, aa. L | agustino M, agusto p. om. L | eptus R | es ab] est ab p^a M^a? 7 est p^a | ei om. R^a | debet L^a | nec CR | potest p^a | patronus tamen tuus e. n. n. potest C 8 s. a. Hal. L^b | d. III] p. L^b | iuliano ... cons. om. L^b | et] 11 et Hal. 9 letorio C, lytorio S, litorio M, latario R | dignitatem om. M^a 11 possis R^a | alii] alteri R | s. a. Hal. 12 a.] a. et c. S | itius R | facere M^a | suo] suo gaio CRM^b 13 conditionem R^a | hoc M^a 14 me uiuo] meuo R^a 15 cum ... et om. M^a | diuturnum R | quoddam RM^b | praestaret RM | post] post P L^a 16 praestandae] dandae CR

17 posset M | s. a. Hal. L^b | d. VII] pp. uiii L^b | fusco ... cons. om. L^b 18 africano om. L 19 nubendi CRM contra B 20 s. a. Hal. PL | plo ... 21 cons.] Hal. L^b, om. PL^a 22 et cc. om. PLM (u. ad u. 26) | ueneriae om. R 23 commodandi M^a | habeant R 25 cum patr.] patr. R | s. a. Hal. 26 aa.] aa. et Hal.: possis etiam de anno 290 cogitare, quo casu supra u. 22 et cc. cum PLM delendum foret 27 impp. C, mpp. R | ualens grat. et ualentinianus aaa. S, ualer. grat. et ual. C, ual. grat. aa. et ualerianus R, ualentinus grat. et ualentinianus M 28 pp.] ppm. S, om. C, m R | eum] M^a cum l. gem., in eum CRM^b | libertum alienum M 29 s. a. Hal. 31 et de] et PL 32 aa.] aa. et c. S 33 quis] qui RM^a | exemptus M^a 34 enim om. R^a, deficit M^a | ad] C^a, ad bona eius C^a RM^b, inc. M^a | paternum R^a

- 1 posteriore omnia iura patronatus retinet. Et ideo cum Sabiniani patroni filii, qui plenum ius habuit, ut hostis publici bona fisco vindicata sunt, secundum ea, quae diuo Pertinaci placuerunt et nos secuti sumus, in iura libertorum eius fiscus noster successit. PP. V NON. IVL. FAVSTINO ET RVFINO CONSS. a. 210
- 2 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD FLORIANVM COMITEM RERV B 49, 1, 26 5 PRIVATARVM. Si liberti conuentibus patronis consortium cum ancillis colonisue nostris elegerint, sciant illi se deinceps commoda patronatus amissuros. D. III ID. OCT. TREVERIS LVPICINO ET IOVINO VV. CC. CONSS. a. 367
- 3 IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Si quis patronorum in posterum B 49, 1, 27 huiusmodi narrationem conceperit uel in libertatibus, quae inter uiuos actitantur, uel in 10 his, quae ex testamento uel codicillis scriptis uel sine scriptis habitis proficiscuntur, ut liberti eorum a iure patronatus liberentur, antiqua interpretatione semota non dubitet etiam patronatus ius ex sola tali uerborum conceptione libertis esse remittendum nec successionibus quae ab intestato descendunt, quas ueteres et post huiusmodi actus seruari in 1 libertorum bonis decreuerunt, a nobis patronis integris reseruandis. Sed quemadmodum 15 in natalium restitutione omne ius tollitur patronatus, ita et in huiusmodi uerbis eandem 2 esse uim obseruandam omnes non ignorent. Idemque iuris est, si, inter uiuos manumissione imposita in ultimis uoluntatibus concessio data fuerit patronatus: ita tamen, ut in omnibus natalium restitutiones, ex quibus paene solis ingenuitas mera libertis competit, tam obtineant quam in nostra re publica polleant, cum nobis cordi est ingenuis magis hominibus 20 quam libertis eam frequentari. Reuerentia tamen, quae a libertis debetur, et iure, quod aduersus ingratos liberos patronis competit, integris reseruandis, et si per uerborum conceptionem secundum a nobis inductum modum ius patronatus fuerit amissum, cum etiam 4 haec ingenuitatis praemio tolluntur, quam paene sola natalium restitutio inducit. His uidelicet casibus, per quos poenalibus modis ius patronatus quasi ab indignis patronis eripitur, 25 in suo robore durantibus. RECITATA SEPTIMO MILIARIO IN NOVO CONSISTORIO PALATHI IVSTINIANI. D. III K. NOV. DECIO VC. CONS. a. 529
- 4 *Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.*
Μιλλουσα διδόναι τύπον καινὸν ἐπὶ τοῖς πατρωνικοῖς δικαίοις ἢ διάταξις διηγέται πρότερον τὰ 30 ἀπὸ τοῦ δυοκαίδεκαδελτου καὶ ἀπὸ τοῦ πραιτωρος καὶ ἀπὸ τοῦ Παπίου νόμου κρατοῦντα τὸ 1 παλαιὸν πατρωνικὰ δίκαια καὶ οὕτως ἀργεῖται τῆς νομοθεσίας. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξαριθμεῖται τοὺς μὴ ὑποκειμένους πατρωνικῶς δικαίοις. ὅπερ συμβαίνει, ἥνικα ὁ ἐλευθερῶν ἐν ζωῇ ἢ ἐν
- P (4 R 2. 3) L (ut P) CRM: indicem c. 4 dedimus ad B 49, 1, 29*

1 paternatus *R*^a | sabiniano *M*^a 2 ius | huius *R* | sint *M* | ea | eam *M*^a 3 fiscum *R*^a | s. a. Hal. 5 ualentinus *RM* | et ualerius *R* | aa. | aa. et cc. *CR* | floriatum *CR* | com. (comes *C*) rer. pr. | pp. *S*, comei rei priuatarum *R* 6 conuentibus *C*^u | nostris colonisue (colonisuae *R*^a) *CR* 7 paternatus *R*^a | s. a. Hal. *PL* | treueri *Hal.*, triberi *PL* 8 lupicino ... cons. om. *PL* 9 a. om. *R* | pp. | p. *M*, om. *C* | in posterum patronorum *CM* 11 qui *C* | uel sine scriptis om. *P*^a *C*^u 12 a | et ab *M* 13 successionibus | s. eorum *R* 14 actum *R* 15 a nobis | a. nonis *M* 16 et in | et *M*^a 17 uim esse *CR* | ignorant *C* 18 interposita *PL* | ultimus *M*^a | fuerint *M*^a 19 restitutionibus *C* 20 nostram rem publicam *M* | polleantur *M*^a | cordi om. *P*^a 21 frequentare *P*^a | reuerenti *R*^a | quod | quo *M*^a 22 aduersum *R* | competis *L*^a | seruandis *C*^u | si om. *C*^u 24 haec | haec secundum *P*^a | inducit *L*^a 26 s. a. Hal. *PL* | rec. septimo miliario (septies *Hal.*, septimiliario *Contius*) ... 27 iustiniani | r. uii. m. c. n. u. p. i. *PL* 27 d. iii ... cons. om. *PL* 28 constitut.

greca *W*, deficit graeca constitutio, quam legit Bulgarus, sed alii non habent ex libro Auredani Charondas: quae perierunt, in *V* quattuor fere folia expleuerunt. indicem constitutionis primus edidit Cuiacius in obseruatt. 20, 34 ex libro Basilicorum, qui periit. deinde libros 49–52 Basilicorum ex Paris. 1357, qui ex eodem libro deperdito descriptus uidetur, G. O. Reitz edidit in thesauro Meermannii uol. V (cf. Heimbach Basil. uol. VI p. 172). utramque editionem ita adhibui, ut manifestos errores Cuiacii a Reitzio ex libro Parisiensi refutatos omitterem. inscriptionem restitui ex c. 3: sub edicti forma emanasse constitutionem et fortasse datam esse ad senatum et omnes populos (ut 1, 17, 2) uel ad populum urbis Constantinopolitanae et uniuersos prouinciales (ut 5, 13, 1) haud improbabiler conicias ex Inst. 3, 7, 3: sed nostra constitutio, quam pro omnium notione Graeca lingua compendioso tractatu habito composuimus: cf. pp. in subscriptione 30 κρατοῦντος Cuiac.

- τελευταία βουλήσει εἴτῃ συγχωρεῖν τῷ ἀπελευθέρῳ τὸ πατρωνικὸν δίκαιον· τότε γὰρ πρόδηλον, ὡς οὔτε αὐτῷ τῷ πάτρωνι οὔτε τοῖς ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ, πολλὰ δὲ μᾶλλον οὐδὲ ἐξωτικαῖς αὐτοῦ κληρονόμοις ἀρμόζει κατ' αὐτοῦ πατρωνικὸν δίκαιον. καὶ ὅτε δὲ ὁ δεσπότης ὁρῶν τὸν οὐκ ἐπὶ αὐτοῦ στρατευσάμενον ἢ ἀξίας ἐπιτυχάνοντα μὴ ἀντιλέγει, οὐ μόνον ἐλεύθερος γίνεται
- 2 διὰ τούτου ὁ οὐκ ἐπὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς πατρωνικῆς δικαιοσύνης. Εἰ δὲ καὶ τις τὴν 5 ἑαυτοῦ θεραπείαν προσθήσει ἐπὶ τὸ πορνεῦσθαι, πάλιν καὶ αὐτὴ ἡ θεραπεία ἐλευθεροῦται καὶ ἀποστερεῖται παντὸς πατρωνικοῦ δικαίου ὁ δεσπότης· ὥσπερ ὁ νοσοῦντα τὸν οὐκ ἐπὶ αὐτοῦ περιουρῶν καὶ μηδὲ αὐτὸς ἐπιμαλόμενος αὐτοῦ μηδὲ εἰς ξενῶνα κίμπων αὐτὸν μηδὲ τὴν συνήθη χορηγῶν αὐτῷ
- 3 σίτησιν παντὸς ἀποστερεῖται δικαίου κατὰ τῆς τούτου περιουσίας. Εἰ δὲ cf. 7, 15, 3 k. Nou. a. 531 καὶ προσπαθῶν τις θεραπείαν αὐτοῦ καὶ μὴ ἔχων νόμιμον γαμετὴν παλλακὴν αὐτὴν σφοδρῶς καὶ 10 μείνῃ μέχρι τελευτῆς ἐπὶ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως μηδὲν εἰπὼν περὶ τῆς τύχης αὐτῆς, οὐ μόνον ἐλευθέρη γίνεται καὶ αὐτὴ καὶ οἱ παῖδες, οὓς ἔτεκεν ἐκ τοῦ δεσπότη, ἀλλὰ καὶ εἰς εὐγένειαν ἀφαιρῶνται, κερδαίνοντες καὶ τὸ ἴδιον πεκούλιον· καὶ εἰκότως οὐδὲν πατρωνικὸν δίκαιον ἔχου-
- 4 σιν ἐπὶ αὐτοῖς οἱ τοῦ δεσπότη κληρονόμοι, εἴτε παῖδες εἰσιν εἴτε ἐξωτικοί. Εἰ δὲ καὶ τις ὑπὲρ τινος τὴν περὶ ἐλευθερίας δίκην ἀγωνισάμενος ἡττηθῇ τῷ δεσπότη καὶ τὸ τίμημα ὑπὲρ τῆς τοῦ 15 δούλου διατιμῆσεως καταβάλῃ, ἐλευθεροῦται μὲν ὁ οὐκ ἐπὶ αὐτοῦ, ὑπὲρ οὗ τὸ τίμημα δίδεται τῷ δεσπότη, οὐκ ἔχει δὲ ἐκ' αὐτοῦ πατρωνικὸν δίκαιον ὁ δεσπότης, ὥσπερ οὐδὲ ἐπὶ ἐκείνῳ τῷ κατὰ τοὺς παλαιούς νόμους ἰδίῳ ἀργυρίῳ ἀγορασθέντι· κατὰ τούτου γὰρ καὶ οἱ παλαιοὶ τὰ ἀπὸ τοῦ
- 5 πραιτωρος πατρωνικά δίκαια ἠρνοῦντο τῷ ἐλευθερώσαντι. Εἰ δὲ καὶ ἀργύρια ἀντὶ τῶν ὑπερησιῶν ἐπερωτήσῃ ὁ πάτρων τὸν ἀπελευθέρων ἢ τὴν ἀπελευθέραν ἢ ὀρκώσῃ αὐτοὺς μὴ γῆμαι μηδὲ 20 παιδοποιήσασθαι, καὶ οὕτως πάντων ἐκπίπτει τῶν πατρωνικῶν, ἐπειδὴ καὶ τὸ παλαιὸν καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ δυοκαίδεκαδελτου καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ πραιτωρος πατρωνικῶν δικαίων ἐκπίπτει. Εἰ δὲ καὶ ἀναφωνήσαντος ἀπελευθέρου πρὸς εὐγένειαν συμπαγνίαν χρησάμενος ὁ πάτρων συγχωρήσῃ αὐτὸν εὐγενῇ ἀποφανθῆναι, ἐλεγχομένης τῆς πρὸς τὸν ἀπελευθέρων συμπαγνίας πάντων ἐκπίπτει
- 7 τῶν πατρωνικῶν δικαίων καὶ οὗτος ὁ πάτρων. Εἰ δὲ καὶ ὁ τιμηθεὶς cf. 7, 4, 15 k. Ucl. a. 530 25 *fideicommissaria* ἐλευθερία, ἀγνωμόνως κερσασθεὶς τοῦ ὀφειλοντος ἐπιθεῖναι αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν, προσελθὼν τῷ ἀρχοντι τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ἢ τὸ λανθάνειν αὐτὸν διαλέγῃ, καὶ ἀρκά-
- 8 ζεται ἀπὸ δογμάτων συγκλήτου εἰς ἐλευθερίαν καὶ οὐδὲν πατρωνικὸν δίκαιον ὑπόκειται. Εἰ δὲ καὶ υἱὸς πάτρωνος ἢ κεφαλικὴν κατηγορίαν κατὰ τοῦ πατρῷου ἀπελευθέρου ἐνστήσῃ ἢ πρὶς δουλείαν ἐλκῶσαι πειραθῇ, ἀπαλλάττεται καὶ οὗτος ὁ ἀπελευθέρων παντὸς πατρωνικοῦ δικαίου, 30 ἐπειδὴ καὶ τὸ παλαιὸν τῶν ἐκ τοῦ πραιτωρος πατρωνικῶν δικαίων ἀπηλλάττετο. Ἰούτων

B 49, 1, 28

¹ *epitomen Latinam §§ 9...27 edidit Cuiacius observu. 20, 34 eandemque repperit Savigny in libro Gottingensi Institutionum ad marginem Inst. 3, 7, 3 adscriptam, cuius verba sunt: Imp. Iustinianus A. Iuliano pp. Veteris iuris altercationes, quas super successionibus libertorum antiquitas introduxit, nec non et inextricabiles circuitus legis Papiae et numerosam summam centum milium sestertiorum, quam praedicta lex in bonis libertorum requirebat, a nostra re publica penitus amputantes hac edictali lege in perpetuum ualitura sancimus, ut, si libertus uel liberta minus centum aureis in bonis habuit (sic enim praefatae legis summam interpretamur, pro mille sestertis unum aureum computantes) et intestatus nec liberos habens decesserit, in solidum ad eius successionem patronus uocetur (= § 9).*

3 ὁ *om. Cui.* 6 προσθήσει *Cui.* 7 ὥσπερ *seqq.* *huc pertinet Prochiron auctum* 23, 7: ὁ ἀμειλὼν τοῦ ἰδίου ἀπελευθέρου ἀρρωστοῦντος ἀκόλλουσι τὰ κατ' αὐτὸν πατρωνικά δίκαια. ὁμοίως καὶ ὁ περιφρονηθεὶς οὗτος δούλος ἐλευθεροῦται 9 § 3 *in Nomoc.* 13, 5 *refertur sic*: ἡ τῷ δεσπότη μέχρι τελευτῆς αὐτοῦ παλλακευθεῖσα μὴ ἔχοντι γαμετὴν νόμιμον ἀρπάσσεται μετὰ τῶν παίδων αὐτῆς εἰς εὐγένειαν καὶ λαμβάνει τὸ πεκούλιον, ὅπερ εἶχεν ἐν τῷ τελευτῶν τὸν δεσπότην, πρὸς τὸ νόμιμον μέτρον, καὶ οὐκ ἔχουσι κατ' αὐτῆς πατρωνικὸν δίκαιον οἱ παῖδες ἢ οἱ κληρονόμοι ἢ οἱ συγγενεῖς τοῦ τελευτήσαντος. 13 ἀφ' οὗ ἀρπάσσονται *Cui.*: *scr. fortasse* οὗτοι ἀφαιρῶνται | πεκούλιον | πρὸς τὸ νόμιμον μέτρον *supple ex Nomoc.* 14 αὐτῷ *Cui.* | ἐξωτικοί |

εἴτε συγγενεῖς *videtur addere Nomoc.* | καὶ *om. Cui.* 17 κατὰ *seqq.* | *cf. B 28, 4, 21*: καθόλου γὰρ ὁ εὐεὶς νόμιμος ἀγορασθεὶς πάντων τῶν πατρωνικῶν δικαίων ἐστὶν ἐλεύθερος καὶ κατὰ τὸ πάλαι κρατοῦν 20 ἐπερωτήσῃ *Reitz* | ὀρκώσῃ *Reitz* 21 οὕτως *Cui. Paris.* 22 ἀπὸ τοῦ | ἀπὸ *Cui.* 23 συγχωρήσῃ | οὐ σ. *Paris.* 26 *fideicommissaria Paris.* | ἀγνωμόνος *Reitz*: παρὲλκοντος *ins. Mommsen* 28 *ad § 8 pertinet Prochiron auctum* 24, 8: ὁ υἱὸς τοῦ πάτρωνος ἔχων εἰς δουλείαν τὸν ἀπελευθέρων ἢ κατηγορῶν αὐτοῦ κεφαλικῶς ἀπόλλυσιν ὃ ἔχει κατ' αὐτοῦ πατρωνικά δίκαια· εἰ δὲ ἐξ ἀχαριστίας, καλῶς καταδουλά τὸν ἀπελευθέρων 30 ἐλκῶσαι *Cui.* | ὁ | καὶ *Cui.*

9a τοίνυν ἀπάντων τοῦ πατρωνικοῦ δικαίου ἀτάλαντον ἔχόντων νομοθετεῖ λοιπὸν μετὰ τὴν τούτων
ὑπεξαίρεσιν, πᾶσα βούλεται εἶναι πατρωνικά δίκαια κατὰ τῶν ἄλλων ἀπελευθέρων. Καὶ εἰ μὲν
B 49, 1, 28

Si uero plus centum aureis habens intestatus decesserit, relictis liberis cuiuscumque sexus uel gradus, ad eos integram successionem deducimus, patrono scilicet similiter repellendo (= § 10), siue liberos habens testamentum fecerit, in quo ipsos scripserit heredes, siue iniuste eos exheredauerit: tunc enim et ipsi tantum ad hereditatem uocabuntur (= § 12. 13). Sane si iuste fuerint exheredati (exhereditati *Cui.*), patronum ad liberti successionem admittimus et eius parentelam usque ad quintum gradum (= § 14). Si autem filium non habens extraneum scripserit heredem, tertiam partem bonorum patronus liberti consequatur (= § 15), uel quod deest ei repleatur, si quando minus tertia parte bonorum suorum libertus uel liberta ei reliquerit, sine onere penitus legatorum et fideicommissorum, quod onus ad heredes redundabit (= § 16). Sed si patronus plus quam in tertiam uel in assem fuerit heres institutus, quatenus heres scriptus est, respondebit legatariis et fideicommissariis (= § 18). Hoc quoque decernimus obseruandum, ut, si eiusdem patroni uel patronae duorum seu duarum pluriumue sint liberi, proximior gradus ad successionem admittatur, hereditate in capita non in stirpes diuidenda (= § 19), ita ut, si quispiam patronorum ab hereditate liberti uel libertae fuerit exclusus, eius portio ad ultiores transmittatur, eodem obseruando et si gradus aliqua de causa excludatur, ut sequens uocetur ad successionem (= § 20): adoptiuis filiis siue patronorum siue libertorum a nostra constitutione penitus excludendis: hos enim, etsi filii familias sint, extraneos reputamus, extraneos uero heredes patronorum a libertorum successione prorsus remouemus (= § 22). Hoc autem nostrae serenitatis beneficium ob honorem patronalis reuerentiae patronis et eorum liberis indulgemus, ut non solum ad bona libertorum admittantur, sed etiam filiorum ipsorum, si fuerint in libertate nati et intestati sine cognatione decesserint (= § 23). Si uero filius patroni a parente suo iuste fuerit exheredatus, nullam habet impugnandi testamentum liberti potestatem. Plane decedente (recedente *Cui.*) liberto ab intestato sine liberis tam ipse exheredatus quam emancipatus succedunt cum his qui sunt in potestate (= § 24). Sed et is, qui filium emancipauit liberto ab intestato sine liberis decedente uel extraneo herede instituto in assem uel in trientem uocetur (= § 25). Et hoc de his, qui uere patroni sunt. Ceterum si iureiurando praestito uel ex alia simili causa patronus habeatur, hunc quidem, etsi ei reuerentia patronalis a liberto debeatur, ad eius successionem minime reuocamus (= § 26). *quae si cum indice B et cum fragmento Veronensi contuleris, non dubitabis, quin temere a uiris doctissimis pro uera Iustiniani constitutione habita sint: quod iam ex uocabulo parentelam (§ 14) minime Iustiniano intellegi potuit. uidetur autem uersio Graeci cuiusdam indicis esse, quales deprehenduntur in 3, 10, 2 et 3, 43, 1. 2: nec minus quam in his inscriptio supposita est, cum Iuliano Iohannes initio a. 531 successerit. argumentum §§ 9...16. 19 refertur in Inst. 3, 7, 3: nostra constitutio ... ita huiusmodi causas definiuit, ut si quidem libertus uel liberta minores centenariis sint, id est minus centum aureis habeant substantiam (sic enim legis Papiae summam interpretati sumus, ut pro mille sestertiis unus aureus computetur), nullum locum habeat patronus in eorum successionem, si tamen testamentum fecerint. sin autem intestati decesserint nullo liberorum relicto, tunc patronatus ius, quod erat ex lege duodecim tabularum, integrum reseruauit (= § 9). cum uero maiores centenariis sint, si heredes uel bonorum possessores liberos habeant siue unum siue plures cuiuscumque sexus uel gradus, ad eos successionem parentum deduximus, omnibus patronis una cum sua progenie semotis (= § 10). sin autem sine liberis decesserint, si quidem intestati, ad omnem hereditatem patronos patronasque uocamus (= § 11a fin.?): si uero testamentum quidem fecerint, patronos autem uel patronas praeterierint, cum nullos liberos haberent uel habentes eos exheredauerint uel mater siue auus maternus eos praeterierit, ita ut non possint argui inofficiosa eorum testamenta, tunc ex nostra constitutione per bonorum possessionem contra tabulas non dimidiam, ut ante, sed tertiam partem bonorum liberti consequantur, uel quod deest eis ex constitutione nostra repleatur, si quando minus tertia parte bonorum suorum libertus uel liberta eis reliquerint, ita sine onere, ut nec liberis liberti libertaeue ex ea parte legata uel fideicommissa praestentur, sed ad coheredes hoc onus redundaret: multis aliis casibus a nobis in praefata constitutione congregatis, quos necessarios esse ad huiusmodi iuris dispositionem perspeximus (= § 14...16), ut tam patroni patronaeque quam liberi eorum nec non qui ex transuerso latere ueniunt usque ad quintum gradum ad successionem libertorum uocentur, sicut ex ea constitutione intellegendum est (= § 14f): ut, si eiusdem patroni uel patronae uel duorum duarum pluriumue sint liberi, qui proximior est ad liberti seu libertae uocetur successionem, et in capita non in stirpes diuidatur successio, eodem modo et in his qui ex transuerso latere ueniunt seruando (= § 19). Cf. glossa Taurin. 303*

2 ad § 9a...11 extat index Theodori in
BZ 25, 8, 61 et Prochiro queto 24, 6 hic:

ἀπελευθέρους ἔχων οὐσίαν ἥττονα τῶν ῥ' νο-
μομάτων ὡς θύλαι διατίθεται εἰς αὐτὴν, καὶ

- ἐλάττωνα τῶν ἑκατὸν νομισμάτων σχολή περιουσίαν ἀπελευθέρου ἢ ἀπελευθέρου, οὐ περιεργάζεται ταύτην τὴν ποσότητα ἢ διάταξις, ἀλλὰ ἐπιτρέπει αὐτοῖς διατίθεσθαι, καθάπερ ἂν βουλευθείησαν· ἀδιαθέτων δὲ καὶ ἀπαίδων τελευτώντων τῶν ἐχόντων τὴν ἐλάττωνα τῶν ἑκατὸν νομισμάτων περιουσίαν δίδωσι τοῖς πατρὶσι τὴν ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴν. Τῶν δὲ ἐπὶ τοὺς ἑκατὸν χρυσίνους καταλιμπανόντων οὐσίαν εἰ μὲν εἴησαν παῖδες ἢ ἐγγονοὶ ἢ προέγγονοὶ ἢ ἀπέγγονοι, ἄρρενες ἢ 5 θήλειαι, δι' ἀρρένων ἢ διὰ θηλέων προσώπων κατιόντες ὅσοιδήποτε, εἴτε προελευθερωθέντες τῶν γονέων εἴτε συνελευθερωθέντες αὐτοῖς εἴτε καὶ μετ' αὐτοὺς ἐλευθερωθέντες ἢ καὶ μετὰ τὴν ἐλευθερίαν τεχθέντες, αὐτοὺς καλεῖ πρὸς τὴν τῶν ἀπελευθέρων διαδοχὴν, ἐπειδὴ καὶ τῇ φύσει 10 δίκαιόν ἐστι τοὺς παῖδας τὰ τῶν γονέων διαδόχους. Καὶ ὁ δυοκαδεκάδελτος γὰρ ὑπεξουσίους εὐρών τοῦ ἀπελευθέρου παῖδας οὐδὲν παρίχε τοῖς πατρὶσιν. ὁ μὲντοι πατὴρ καὶ ὑπεξουσίων 10 καὶ αὐτεξουσίων ὑπόντων τῷ ἀπελευθέρῳ παίδων οὐκ ἐκάλει τὸν πατέρα πρὸς τὴν ἐναντίωσιν 10b τῆς διαθήκης. Τούτοις τοίνυν ἀκολουθήσασα καὶ ἡ προκειμένη διάταξις, ἔταν εὖρη παῖδας τοῦ ἀπελευθέρου ἢ τῆς ἀπελευθέρου, οὐδὲ ἐν δίκαιον τοῖς πατρὶσιν ἢ τοῖς παισὶν αὐτῶν ἐκ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου δικαίων χαρίζεται, ἀλλὰ καλεῖ τοὺς τῶν ἀπελευθέρων παῖδας εἰς τὴν αὐτῶν διαδοχὴν, 11 εἰ καὶ ἐν δουλείᾳ τεχθέντες συνελευθερώθησαν. Καὶ τὸ μείζον οὐ τότε μόνον [cf. Inst. 3, 6, 10 15 αὐτοὺς καλεῖ, ὅτε μόνοι ὕπαισιν οἱ ἐν δουλείᾳ τεχθέντες καὶ τῷ πατρὶ ἢ καὶ τῇ μητρὶ συνελευθερωθέντες, ἀλλ' εἰ καὶ ἑτέρους ἔχοι παῖδας ὁ ἀπελευθέρου ἢ ἡ ἀπελευθέρου μετὰ τὴν ἐλευθερίαν 11a τεχθέντας ἢ ἐκ τῶν αὐτῶν γάμων ἢ ἐξ ἑτέρων, κοινῶς ἅπαντας καλεῖ. Καὶ τὸ ἐπὶ τούτου παραδοξότερον καὶ αὐτοὺς τοὺς παῖδας εἰς τὴν ἀλλήλων κληρονομίαν καλεῖσθαι βούλεται ἡ διάταξις, χαρίζεται δὲ καὶ τῷ ἀπελευθέρῳ καὶ τῇ ἀπελευθέρῳ τὴν τῶν ἰδίων παίδων διαδοχὴν, ὥσπερ 20 ἐπὶ τῶν εὐγενῶν οἱ πατέρες καὶ αἱ μητέρες καλοῦνται πρὸς τὴν τῶν παίδων κληρονομίαν, καὶ βούλεται ἐπὶ τούτων τῶν θεμάτων τὸ πατρωνικὸν δίκαιον ἀργεῖν, ὥστε καὶ ἀπελευθέρους καὶ ἀπελευθέρους ὑπὸ τῶν παίδων κληρονομείσθαι καὶ αὐτοὺς τοὺς παῖδας ὑπ' ἀλλήλων καὶ ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν, καὶ μηδαμῶς χώραν εἶναι τῇ πατρωνικῇ διαδοχῇ τῶν τοιούτων προσώπων 12 ὑπόντων. Ταῦτα περὶ τῶν τελευτώντων ἐξ ἀδιαθέτου νομοθετήσασα μεταβαίνει καὶ πρὸς τοὺς 25 διατιθεμένους ἀπελευθέρους καὶ παρακελεύεται, εἰ τοὺς ἰδίους παῖδας γράφοιεν κληρονόμους οἱ ἀπελευθέροι ἢ αἱ ἀπελευθέραι, πάντως ἀργεῖν τὴν πατρωνικὴν κλῆσιν. Εἰ δὲ ἀποκληρονόμους 13 ποιήσαιεν τοὺς παῖδας, εἰ μὲν ἀδίκως, ὥστε καὶ ἀνατραπῆναι τὴν διαθήκην διὰ τῆς μίμψους (δίδωσι γὰρ καὶ ταύτην τοῖς οἰοιδήποτε τῶν ἀπελευθέρων παισὶν ἢ διάταξις), πάλιν ἀργεῖν

B 4, 1, 28

ἔχη καὶ μὴ ἔχη παῖδας. εἰ δὲ μείζονα τῶν ῥ' νομισμάτων κίχεται (ἔχη BΣ) ὑπόστασιν, εἰ μὲν παῖδας ἔχη καὶ διάθεται τὰ καθ' ἑαυτόν, οὐκ ἀναγκάζεται τι καταλιπεῖν τοῖς οἰκείοις (ἰδίοις BΣ) πατρὶσιν· εἰ δὲ μὴ διάθεται εἰς τοὺς παῖδας αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς ἐξωτικούς, τότε ὀφείλει εἶσαι τὸ τετραοῦγκιον τοῖς πατρὶσιν ἢ τοῖς διαδόχοις αὐτῶν ἕως πέμπτου βαθμοῦ· ἐπεὶ αἰτοῦσι τὴν κόντρα τάβουλας διαδοχὴν κατὰ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ. ἔαν δὲ γράψῃ αὐτοὺς τοῖς πατρὶσιν κληρονόμους εἰς πλεόν τῶν δ' οὐγκιῶν, οὐκ ὀφείλει μειῶσαι λεγάτοις τὰς κεχρηωστημένας αὐτοῖς δ' οὐγκίας· ἀλλὰ φυλάττεσθαι χρὴ τὸν Φαλκιδιον ἐπὶ τῶν ἐξωτικῶν αὐτοῦ κληρονόμων. ἔαν δὲ ἀδιάθετος τελευτήσῃ ὁ ἀπελευθέρου μὴ ἔχων τέκνα (καὶ ἄτεκνος Proch.), οἱ πατρῶνες αὐτοῦ λαμβάνουσι πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ. εἰ δὲ παῖδας κατέλειψεν, οὐ λήφονται οἱ πατρῶνες πλεόν τῶν τεσσάρων οὐγκιῶν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ καὶ τότε, ἔαν ἡ οὐσία ὑπερβαίῃ πάλιν τὰ ῥ' νομίσματα· εἰ γὰρ ἐλάττων ἢ, οὐδὲν ὅλως λαμβάνουσιν (ἐπεὶ οὐδὲν ὅλως λαμβάνει εἰ μὴ κατὰ τὰς εἰρημένας διαστάσεις BΣ) 6 θηλέων Cui. 8 τεχθέντες] *omissi videntur ii, qui ex libera matre nati in servitutem abierunt, secundum Inst. 3, 6, 10: et hoc humanitate suggerente concessimus, ut, si quis in servili consortio constitutus liberum uel liberos habuerit siue*

*ex libera siue servilis condicionis muliere, uel contra serva mulier ex libero uel seruo habuerit liberos cuiuscumque sexus, et ad libertatem his peruenientibus et hi, qui ex servili uentre nati sunt, libertatem meruerunt, uel, dum mulieres liberac erant, ipsi in servitutem abierunt (eos habuerunt libri) et postea ad libertatem peruenierunt, ut hi omnes ad successionem uel patris uel matris ueniant, patronatus iure in hac parte sopito 9 δυοδεκάδελτος Cui. 10 τοὺς ἀπελευθέρους Cui. Paris., emend. Fabrotus 13 αὐτοῦ Paris. 15 ad § 11a cf. Inst. 3, 6, 10: hos enim liberos non solum in suorum parentum successionem, sed etiam alterum in alterius mutuam successionem uocauimus, ex illa lege specialiter eos uocantes, siue soli inueniantur qui in servitute nati et postea manumissi sunt, siue una cum aliis, qui post libertatem parentum concepti sunt siue ex eadem matre uel eodem patre siue ex aliis nuptiis, ad similitudinem eorum qui ex iustis nuptiis procreati sunt | ἐπὶ Reitz, ἐν Paris., ἐστὶ Cui. 21 πατρίς Paris. 25 ὑπόντων] *ex Inst. 3, 7, 3 (u. s.) supplendum uidetur: sin autem sine liberis decesserint, si quidem intestati, ad omnem hereditatem patronos patronasque uocauimus 26 γράψαν Reitz 28 ποιήσαιεν Paris.?**

- βούλεται τὴν πατρωνικὴν διαδοχὴν, ὡς ἀδιαθέτου τελευτηντος τοῦ ἀπελευθέρου καὶ ὑπὸ τῶν
 14 παιδῶν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομουμένου. Εἰ δὲ εὐλόγως τοὺς παῖδας ἀποκλήρους ἐποίησαν τοὺς
 14a ἰδίους οἱ ἀπελεύθεροι, καλεῖσθωσαν οἱ πάτρωνες, ὡς αὐτῶν μὴ ἐσχηκότων παῖδας. Ἐπειδὴ δὲ
 δοκοῦσι συγγενεῖς εἶναι τῶν ἐλευθερουμένων οἱ ἐλευθεροῦντες αὐτοὺς, διὰ τοῦτο καὶ καλοῦνται
 ἐκ τῆς νομίμου διακατοχῆς, ὥσπερ ἐπὶ τῶν εὐγενῶν οἱ κατὰ βαθμὸν ἐγγύτεροι καλοῦνται, οὕτως 5
 14b καὶ ἐπὶ τῶν ἀπελευθέρων. Ὅθεν εἰ μὲν παῖδας ἔχουσιν οἱ ἀπελεύθεροι καὶ κληρονομοῦσιν
 14c αὐτούς, ἀποκλείουσι τὸν πάτρωνα. Εἰ δὲ μὴ ὄντων παιδῶν ἢ ἀποκληρονόμων γενομένων οἱ
 πάτρωνες ἔλθωσι, κατὰ βαθμὸν καλεῖσθωσαν εἰς τὴν οὐσίαν τῶν ἀπελευθέρων τῶν κεκτημένων
 οὐσίαν ὑπερβαίνουσιν τὴν ποσότητα τῶν ἐκατὸν νομισμάτων, ἵνα πρῶτοι αὐτοὶ οἱ πάτρωνες
 καὶ αἱ πατρώνισσαι καλῶνται, εἴτα μετ' αὐτοὺς οἱ παῖδες αὐτῶν, καὶ ἂν μὴ ὕπῃσι παῖδες 10
 14d αὐτῶν, οἱ ἐγγονοὶ αὐτῶν οἱ κατιόντες ἐξ ἀρρένων ἢ ἀπὸ θηλειῶν. Τοῦτο γὰρ εἴρηται καὶ ἐπὶ
 τῶν εὐγενῶν, ὥστε κατὰ βαθμὸν καλεῖσθαι πάντας τοὺς συγγενεῖς πρὸς τὴν κληρονομίαν, καὶ
 14e τῶν πρώτων ἀγονούντων τότε τοὺς μετὰ ταῦτα ἔρχεσθαι καὶ κληρονομεῖν. Εἰ δὲ μηδένας ἔχει
 κατιόντας ὁ πάτρων ἢ τοὶ πατρώνισσαι, τότε καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου αὐτῶν καλοῦμεν κατὰ
 14f βαθμὸν, ἵνα οἱ ἐγγύτεροι συγγενεῖς προτιμῶνται τῶν ὄντων ἐν μακροτέρῳ βαθμῷ. Ἔως δὲ 15
 πέμπτου βαθμοῦ οἱ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς τοῦ πάτρωνος καὶ οἱ κατιόντες αὐτοῦ κληρονομεῖτωσαν
 15 τὸν ἀπελεύθερον. Ταῦτα μὲν πάντα εἴρηται, ἂν οἱ ἀπελεύθεροι παῖδας ἔχωσι. ἂν δὲ παν-
 τελῶς οὐκ ἔχωσι παῖδας, ἀλλὰ ποιήσωσι διαθήκην καὶ γράψωσιν ἐξωτικούς κληρονόμους, οὐδὲ
 κατὰ τὸν δυοκαιδεκάδεκτον λέγομεν, ἐπειδὴ γέγονε διαθήκη, τοὺς πάτρωνας ἀποκλείεσθαι παν-
 τελῶς οὐδὲ κατὰ τὸν Πάπιον δεχόμεθα αὐτούς, ἵνα καὶ ἐνὸς παιδὸς γραφέντος κληρονόμου τὸ 20
 ἡμῶν λάβωσιν ἢ δύο παιδῶν γραφέντων κληρονόμων τὸ τρίτον λάβωσιν, ἀλλὰ καλοῦμεν αὐτούς,
 ἵνα μόνον τὸ τρίτον τῆς τοῦ ἀπελευθέρου κληρονομίας δυνηθῶσι λαβεῖν, οὐ πάντες οἱ καλούμενοι
 πρὸς τὴν πατρωνικὴν κληρονομίαν, ἀλλὰ πάτρων καὶ πατρώνισσαι καὶ παῖδες αὐτῶν καὶ ἐγγονοὶ
 15a καὶ ἀπὲγγονοὶ, τουτέστιν οἱ ἕως πέμπτου βαθμοῦ κατιόντες τῶν πατρῶνων καὶ μόνοι. Οἱ οὖν
 περαιτέρω αὐτῶν κατιόντες ἢ ἐκ πλαγίου οὐκ ἔχουσι τὴν ἐναντίωσιν τῆς διαθήκης ἐξωτικῶν 25
 16 γραφομένων κληρονόμων ἐπὶ τὸ λαβεῖν τὸ τρίτον τῆς οὐσίας. Ὅσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν εὐγενῶν
 τριούγκιον ἐν τοῖς χρόνοις τούτου τοῦ κώδικος ὠρισμένον ἦν τοῖς δυναμένοις κινῆσαι τὴν κατὰ
 τῆς διαθήκης μέμψιν, οὕτως, ἂν ἀπελεύθερος τελευτήσῃ τετραούγκιον καθαρὸν καὶ ἀπηλλαγ-
 16a μένον ληγάτων καὶ fideicommissarum τῷ πάτρωνι καταλείψας, ἀποκλείει αὐτόν. Καὶ γὰρ παῖσιν
 ἰδίους κατέλειψεν ἢ ἀπελεύθερος ἀπὸ τοῦ πάτρωνος λήγατον, οὐκ ἔχει καθαρὸν τὸ τρίτον. 30
 ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς μέμψεως ζητοῦμεν, ἵνα καθαρὸν ἔσθαι πάντων τῶν ληγάτων τὸ τριούγκιον,
 οὕτως καὶ ἐνταῦθα ἀπαιτοῦμεν, ἵνα καθαρὸν ἔσθαι πάντων τῶν ληγάτων τὸ πατρωνικὸν τετρα-
 16b ούγκιον. Ἐλευθερίαις δὲ ὑπόκειται καὶ τὸ τετραούγκιον τοῦ πάτρωνος. τὸ γὰρ παλαιὸν παῖδες
 μὲν κινούντες τὴν κατὰ τῆς διαθήκης μέμψιν ἐδίδουν τὰς ἐλευθερίας, πάτρωνες δὲ κινούντες εἰς
 ἡμῶν τὴν ἐναντίωσιν τῆς διαθήκης κατὰ τῆς τοῦ ἀπελευθέρου διαθήκης οὐκ ἐπεγίνωσκον τὰς 35
 16c ἐλευθερίας. Πάντα δὲ τὰ λήγατα, ὧν ὁ πάτρων ἀπῆλλαχται, διδόντων οἱ κληρονόμοι τοῦ
 ἀπελευθέρου, δηλονότι πρότερον παρακατέχοντες ἑαυτοῖς ἐκ τῆς οὐσίας τὸν Φαλκιδίον τῶν περι-
 λιμπανομένων αὐτοῖς ὀκταούγκιον, ἵνα μηκέτι τριούγκιον, ἀλλὰ μόνον διούγκιον παρακατάσχωσιν.
 17 Εἴτε οὖν ὁ πάτρων παντελῶς μηδὲν ἔχει, λαμβάνει τὸ τετραούγκιον, εἴτε ἐγγράφῃ κληρονόμος εἰς
 ἦττον τοῦ τετραούγκιου, ἀναπληροῦται καθαρὸν τὸ τετραούγκιον πάσης αἰρέσεως καὶ πάσης 40
 17a αἵρεσιν, περιλωμεν τὴν μνήμην τῆς αἰρέσεως. Εἰ δὲ καὶ ἡ αἵρεσις τῶν πάντως ἐξερχομένων
 ἐστίν, ὑπέρθεσιν δὲ ἔχει, τυχὸν ἂν φθάσῃ ὁ τῶν καλανδῶν καιρὸς, καὶ ταύτην τὴν αἵρεσιν
 18 περιαιροῦμεν, φυλάττοντες αὐτοῖς τὸ τετραούγκιον, εἴτε εἰς ἐστίν εἴτε πλείονες. Εἰ δὲ γραφῶσι
 κληρονόμοι ὑπὲρ τὸ τετραούγκιον καὶ βαρυνθῶσι ληγάτοις, ἂν αὐτοὶ μόνοι ὡς κληρονόμοι 45
 18a αὐτῶν ὁ γὰρ Φαλκιδίος ἐπὶ αὐτοῦ τετραούγκιου ἐστίν. Ἐὰν δὲ μὴ εἰς ὁλόκληρον, εἰς πλείον
 μέντοι τοῦ τετραούγκιου, τυχὸν εἰς ἑξ ἢ εἰς ὀκτὼ οὐγκίας ἐγράφησαν κληρονόμοι καὶ ἐβαρύν-
 θησαν ληγάτοις, τότε τὸ περισσὸν ὑπὲρ τὸ τετραούγκιον διδόντων τοῖς ληγαταρίοις καὶ fidei-

B 49, 1, 29

5 διαδοχῆς *Reitz* 10 καλοῦνται *Paris*. | εἴτα
 ... 11 αὐτῶν] *Reitz*, εἴτε μετ' αὐτ. οἱ π. αὐτῶν
Cui., καὶ ἂν μὴ ὕπ. π. αὐτῶν *Paris*. 11 ἐγχο-
 νοὶ *Cui.* 27 τριούγκιον *hic et infra constanter*

Paris. 29 fideicommissarum *Paris*. | ἀποκλείειν *Pa-*
ris. 37 τῶν φαλκιδίων *Paris*. 38 δυούγκιον
Cui. 40 τὸ *om. Cui.* 45 ληγάτων *Cui.*
 47 αὐτοῦ] *Cui.*, αὐτῶν *Paris*.

commissariis, τὸ δὲ λοιπὸν παρεγίγνωσαν οἱ κληρονόμοι, φυλάττοντες ἑαυτοῖς ἐκ τῆς ἰδίας
 19 ἐνστάσεως τὸν Φαλκίδιον. "Οἱ δὲ ἂν εἴησαν πάτρωνες, καὶ ἐξ ἀνίστων μερῶν ἦσαν δεσπόται
 19a τοῦ οἴκετου, μεθ' ὃ γίνονται πάτρωνες, ἐξ ἴσου κληρονομοῦσιν. Ἐὰν δὲ τελευτήσωσιν οἱ
 πάτρωνες, καὶ ὁ μὲν ἔχει παῖδας, ὁ δὲ ἐγγόνους, οἱ ἐγγύτεροι περὶ τὸν βαθμὸν, τουτίστιν οἱ
 19b παῖδες τοῦ ἐνὸς πάτρωνος, ἀποκλείουσι τοὺς ἐγγόνους τοῦ ἄλλου πάτρωνος. Καὶ γινέσθω ἡ
 κλησις οὐχὶ κατὰ σειράν, ἀλλὰ προσωπικῶς, τουτίστιν ἵνα πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν παίδων τοῦ
 πάτρωνος τὸ μέρος διαιρῇται. καὶ τυχὸν ἂν δύο πάτρωνες τελευτήσωσιν ἐπὶ παισίν, ὁ μὲν ἐπὶ
 19c δύο, ὁ δὲ ἐπὶ τέτρατι, εἰς ἐξ μέρη γίνεται ἡ κληρονομία, οὐκίτι εἰς δύο, ἐπειδὴ καὶ δύο πατρῶ-
 20 νων παῖδες εἰσίν. Ἐὰν δὲ εἰς τῶν δύο πατρῶνων τὸ μέρος τὸ ἴδιον παραιτήσῃται, τότε τὸ
 μέρος αὐτοῦ οἱ λοιποὶ πάτρωνες λαμβανέτωσαν. Εἰ δὲ καὶ ὁ προλαμβάνων βαθμὸς παραιτή-
 20a σῃται, τότε πάλιν ὁ μετὰ ταῦτα βαθμὸς καλεῖσθω· δεχόμεθα γὰρ τὰς κατὰ συγγένειαν δια-
 δοχὰς ἐπὶ τῶν ἀπελευθέρων, τουτίστιν ἵνα τοῦ πρώτου παραιτουμένου ὁ μετὰ ταῦτα βαθμὸς
 21 ὑπεισέρχῃται. Τοῦτο γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν εὐγενῶν κρατεῖ, ἐπειδὴ καὶ τὸ παλαιόν, ὅτε ἐπὶ κληρονο-
 μίας οὐκ ἦν ὑπεισέλευσις τῶν μετὰ ταῦτα, ἐπὶ τῆς ἐπιτροπῆς ἐφυλάττετο, καὶ τοῦ πρώτου τυχὸν
 21a καλουμένου ἐξκουσπατεύοντος ἑαυτὸν ὁ μετὰ ταῦτα ἐκαλεῖτο. Καλεῖσθωσαν δὲ μὴ μόνον οἱ ἐν
 φύσει κατιόντες τῶν πατρῶνων, ἀλλὰ καὶ οἱ κυοφορούμενοι αὐτῶν καὶ οἱ εἰς θένειν παρ' αὐτῶν
 21b δεδομένοι. ἡ οὖν παλαιὰ ὑπόκρισις καὶ παρατήρησις, ὅτε ἐπλαττόμεθα τὴν θυγατέρα τοῦ
 πάτρωνος υἱὸν πάτρωνος εἶναι, ἀναιρεῖσθω· σήμερον γὰρ καὶ αὕτη καλεῖται πρὸς τὴν κληρονο-
 22 μίαν. Καὶ καλεῖσθωσαν μὴ μόνον διακατοχὴν αἰτοῦντες, ἀλλὰ καὶ ὡς νόμιμοι κληρονομοῦντες,
 καὶ κληρονόμοι δὲ γραφόμενοι ὡμολογημένως ἐγέτωσαν τὴν ἐκ τῆς διαθήκης βοήθειαν· αἱ δὲ
 22a λοιπαὶ πατριωνικαὶ διακατοχαὶ ἤσυχάζετωσαν. Ἐὰν δὲ θετοὺς παῖδας ἔγνωσιν οἱ ἐλευθερωθέντες
 ἢ οἱ πάτρωνες, τούτους, εἰ καὶ ὑπεξουσίους ἔχωσιν, οὐ δεχόμεθα ἐν τάξει υἱῶν, ἀλλὰ ἐν τάξει
 23 ἐξωτικῶν. εἰ δὲ καὶ τελευτήσωσιν οἱ πάτρωνες ἐπὶ ἐξωτικοῖς κληρονόμοις, οὐ καλοῦνται πρὸς
 τὴν τοῦ ἀπελευθέρου κληρονομίαν· συγγενικῶς γὰρ δικαίῳ κληρονομοῦνται οἱ ἀπελεύθεροι.
 Ἐπειδὴ δὲ ἡ παλαιὰ διακατοχὴ ἤρμοξε καὶ ὅτε ἐτελεύτησεν υἱὸς ἀπελευθέρου γεννηθεὶς μετὰ
 23 τὴν ἐλευθερίαν διαθήκης καὶ συγγενείας χωρὶς, καὶ ἐκάλει τὸν ἐλευθερώσαντα τὸν πατέρα καὶ
 τοὺς ἐξ ἀρρενογονίας αὐτοῦ συγγενεῖς, εἴτε ἔμειναν συγγενεῖς εἴτε ἔπαθον καταστάσεως ἐναλλαγὴν,
 ἐκέλευσε δὲ, ἵνα, ἂν ὁ πάτρων τούτου τοῦ ἀπελευθέρου καὶ αὐτὸς ἀπελεύθερος ἦν ἑτέρου τινός,
 καὶ ὁ τοῦ πάτρωνος πάτρων καὶ ἡ συγγένεια αὐτοῦ καλεῖται, κλεῖται ἡ διάταξις, ἵνα, ἂν μετὰ
 τὴν ἐλευθερίαν γεννηθέντες τοῦ ἀπελευθέρου παῖδες τελευτήσωσιν ἀδιάθετοι καὶ μηδὲνα παν-
 30 τελῶς ἔχοντες συγγενῇ, καλοῦνται ὁ πάτρων καὶ ἡ πατρωνίσσα μόνοι. ἔστιν οὖν τοῦτο τὸ
 δίκαιον ἐπὶ μόνων υἱῶν τοῦ ἀπελευθέρου ἢ θυγατέρων, πάτρωνος ἢ πατρωνίσσης περιόντων,
 ἵνα δόξωσι μηκέτι κληρονομεῖν ἀπελεύθερον, (πῶς γὰρ ἔστιν ἀπελεύθερος ὁ τεχθεὶς μετὰ τὴν
 ἐλευθερίαν;) ἀλλ' ἔχειν τὸ κέρδος ἀπὸ τούτου τοῦ νόμου.

. χωρὶς συγγενείας ἀπάσης τελευτιούντων μόνους τὸν πάτρωνα καὶ τὴν πατρώ- [B 49, 1, 29 35
 νίσσαν τοὺς τε αὐτῶν υἱοὺς καὶ θυγατέρας καλεῖσθαι, καὶ μέχρι τούτου ταύτην ἵστασθαι τὴν διαδοχὴν,
 21 οὐκ ἀπελευθερικῆς τῆς κλήσεως αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκ τῆς παρούσης ἡμῶν διατάξεως δεδομένης. Κακείνο δὲ
 τῷ νόμῳ προσθῆναι καλὸν τε καὶ ἀναγκαῖον ᾤθημεν, ὥς, εἰ συμβαίῃ τοὺς ἐλευθερωτάς ἀπὸ κλη-
 ρονόμων ποιήσασθαι τοὺς ἑαυτῶν παῖδας καὶ μηδὲν αὐτοῖς τῆς ἑαυτῶν περιουσίας καταλιπεῖν, μὴ
 21a δυνήθηται δὲ αὐτοὺς μάτην ὑβριζμένους ἀποδεῖξαι, μηδὲ τούτους ἔχειν κατὰ τῶν διαθηκῶν τῶν ἀπε-
 λευθέρων πατριωνικὰ δίκαια. ἀδιάθετων μέντοι καὶ ἀπαίδων τελευτῶντων τῶν ἀπελευθέρων κακείνους,
 ἴσως μὲν οὐκ ἀξίως, διὰ φιλανθρωπίαν δὲ ὁμῶς καλοῦμεν, καὶ μάλιστα ἐπεὶ παρὰ πάντα τὸν ἡμέ-

B 49, 1, 29 et inde a u. 35 V

¹ ἐπεὶ περ ἅπαντα (Zachariae)?

2 ἂν] *Reitz*, ἐν *Cui. Paris*. 9 δύο *abundat*
 10 παραλαμβάνων *Cui.* 13 § 20a in *Inst.*
 3, 2, 7 *sic refertur*: sed nos nihil deesse
 perfectissimo iuri cupientes nostra constitu-
 tione sanximus ... successionem in agnato-
 rum hereditatibus non esse eis denegandam,
 cum satis absurdum erat, quod cognatis a
 praetore apertum est, hoc agnatis esse re-
 clusum, maxime cum in onere quidem tute-
 larum et primo gradu deficiente sequens
 succedit et, quod in onere obtinebat, non

erat in lucro permissum | ἐπὶ] ἐπὶ τῆς *Cui.*
 15 ἐξκουσπατεύοντες *Paris*. 16 φύσει *Paris*.
 18 ἀναιρεῖσθω *vel* ἀναιρεῖσθω *Reitz* | γὰρ *om.*
Cui. | αὐτό *Cui.* 19 διακατοχὴν] *Reitz*, δια-
 δοχὴν *Cui. Paris*. 23 καὶ *om. Cui.* 27 εὐγε-
 νεῖς *Paris*. 29 καλεῖται *Cui. Paris*. 31 κα-
 λοῦνται *Cui. Paris*. 34 ἔχειν] *Herrmann*, ἔχει
Cui. Paris. 36 διαδοχὴν] διαθηκὴν *V^a* 38 συμ-
 βαίῃ] *Zachariae*, + + + (φ?) αὐτὴ *ex emendatione*
ut videtur V^a 40 δὲ] τε *V^a*, + + *V^b* | αὐτοὺς]
Herrmann, εαυτοὺς *V^a* | ἀποδεῖξαι *V^a* | μητε *V^a*

- 25 τερὸν νόμον πρὸς τὴν φύσιν ἡρμόσαμεν. Σώζεσθαι γε μὴν καὶ τῷ τὸν [cf. 5, 49, 6 k. Nou. a. 531
ὑπεξούσιον ἢ τὴν ὑπεξουσίαν ἔχοντι καὶ τοῦτον ἢ ταύτην ἐλευθερωκότι τὸ πατρωνικὸν δίκαιον, ὅπερ
καὶ πρόσθεν εἶχεν, θεσπίζομεν, ὅπως, εἰ ἀδιάθετος καὶ ἄπαις ὁ ἐλευθερωθεὶς τελευτήσειεν ἢ γράφας
ἐξωτικούς κληρονόμους, ἢ εἰς τὸ πᾶν ἐξ ἀδιαθέτου ἢ πρὸς τὸ τετραούγκιον κατὰ τῆς διαθήκης ὁ
- 26 ἐλευθερώσας κληθεῖη, ὡσανεὶ δοκούσης *contracta fiducia* τῆς *emancipationis* γεγενῆσθαι. Ταῦτα
μέντοι κρατεῖν ἐπὶ τῶν τὴν ἐλευθερίαν ἐπιθέντων θεσπίζομεν, οὓς δὴ καὶ μόνους χρῆσασθαι τῇ τοῦ
πάτρωνος προσηγορίᾳ συγχωροῦμεν. τοῖς γὰρ δὴ κατὰ τινα περίνοιαν νομισθέντας ἐν [BΣ 28, 4, II
τοῖς παλαιαῖς βιβλίοις πάτρωνας εἶναι, καίτοι γε οὐκ ἐλευθερώσαντας, ὅποιον δὴ τὸν ἐλέγχοντα τὴν
συμπαιγνίαν τοῦ ἀπελευθέρου, τὸν οὐκ ὄντα μετὰ τῇ ἀληθείᾳ πάτρωνα, ἐξ ὧν δὲ ὡμοσεν ψευδῶς,
πειρώμενον ἑαυτῷ πατρωνικά περιτιθέναι δίκαια, εἰ καὶ² τις ὅλως ἕτερος τοιοῦτος ἐν τοῖς βιβλίοις
ἴσθιν, τοῦτον παντελῶς παντὸς κέρδους ἐκ πατρωνικοῦ δικαίου χωρίζομεν, πλὴν αὐτῷ τὴν βεβερντίαν
φυλάττεσθαι παρὰ τῶν τοιούτων δῆθεν ἀπελευθέρων συγχωροῦντας, ἐκείνους εἶναι μόνους πάτρωνας
- 27 ταῖς ἀληθείαις κρίνοντες, ὅσοι ταῖς ἀληθείαις τὴν ἐλευθερίαν ἐπιτιθίσαν. Τὰ αὐτὰ δὲ δίκαια [(BΣ)
δίδομεν καὶ τοῖς παποῦσιν καὶ τῇ λοιπῇ φαρμύλᾳ τῶν ἐν διαθήκαις ἢ τελευταίαις ὅλως βουλῆσειν
ἐλευθερωσάντων τινὰς κατὰ τῶν καλουμένων ὀρκίων ἀπελευθέρων, ὡσανεὶ παρ' αὐτῶν τούτων ἐλευ- 15
θερωμένων. PP. K. DEC. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS
VV. CC. a. 531

V

R SI IN FRAVDEM PATRONI ALIENATIO FACTA EST R

- 1 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CLAVDIO. Si in fraudem [B 49, 6, 11] 20
patroni libertus aliquid alienauerit, quatenus legitima pars deminuta est, reuocandi tributam
conuenit esse potestatem. S. XVI K. NOV. SIRMI CC.⁴ CONSS. a. 294
- 2 IDEM AA. ET CC. IVLIAE. Defuncto quidem liberto patronus intestato [B 69, 6, 15]
1 succedens per actionem Caluisianam in eius fraudem alienata reuocare potest. Verum cum
patronum post liberti sui mortem ab eo fundi collatam donationem habuisse ratam ad- 25
seueras, manumissoris factum infirmare successores eius minime possunt. S. VIII K. IAN.
SIRMI CC.³ CONSS. a. 294

VI

R DE OBSEQUIIS PATRONIS PRAESTANDIS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. ZOTICO. Contra patronum tuum famosam actio- [5, 55, 1 II 49, 2, 10] 30
nem instituere non potes. PP. PRID. ID. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IDEM A. LEONTOGONO. Libertae, quae uoluntate patroni aut iure nuptae [B 49, 2, 11]
sunt, non coguntur officium patronis suis praestare. PP. XVII K. AVG. MAXIMO II ET
AELIANO CONSS. a. 223

V P (5. 6 R 1. 2) L (ut P) C (transponit 6, 1. 2 R) RM

¹ τὸν τε οὐκ ὄντα μετὰ? ² καὶ εἰ (Mommisen)? ³ AA. (= a. 293: Mommisen)?

1 τῷ τόν] τῶν V uel V^a 2 ὑπεξουσίαν ἢ V^a
6 χρῆσθαι V 8 τὸν ἐλέγχοντα seqq.] ὡς
(ὡςπερ BΣ) ὁ ὁμόσας τυχόν (τυχόν om. BΣ),
ὅτι πάτρων ἴσθιν, μὴ ὧν δὲ ταῖς ἀληθείαις (τῇ
ἀληθείᾳ BΣ), ἢ ὁ (ὁ om. BΣ) ἐλέγχας τὴν συμ-
παιγνίαν B et BΣ 28, 4, 21 11 πλὴν] ἢ V
(νῆξ μόνην V^b, ut legit Bluhme) 14 τελευ-
ταίας V 16 s. a. V 19 fraudem] SM^b,
fraude V PLCRM^b | alienatio] V, aut liberti
al. (alictanatio uel alidoenatio S^a) S, a liber-
tis al. PLCR, al. a libertis M | est facta R^a
20 et cc.] et c. S, om. M | fraude PLRM
21 pras P^a | reuocand L^a 22 s. a. V Hal. PL |

s. xvi] V, d. xu PL, d. Hal. | nou.] noembr. V |
sirmit] sir. ui. PL 23 hiliae C | quidem]
autem M^a 24 caluisianam V^a | alienatam R
25 fundo V 26 possint C, potest R^a | s. a.
V Hal. PL | s.] d. Hal. PL | viii] uli PL
27 sir. uc. cc. ss. PL 29 obsequium V,
deficit L^a 30 zotico V, zontio S 31 s. a.
V Hal. PL cum l. gem. | prid.] II Hal | et
ael. cons. om. PL 32 leontogono S, leon-
togono pp. C 33 cogantur PLRM^a | s. a.
V Hal. PL | pp.] dat. Hal. | xvii] V, xiiii
Hal., vii PL 34 cons.] cc. cons. L

- 3 IDEM A. XANTHO. Etiam qui pactione data a dominis manumittuntur, mero [B 49, 2, 12] iure omne obsequium patronis debent. PP. K. NOV. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IDEM A. VICTORINO. Si manumissori tuo¹ uim et audaciam obiecisti ei, qui [B 49, 2, 11] te beneficio suo ex seruitute liberando, ut aduersarium haberet, fecit, praeses prouinciae, quatenus coercere eiusmodi temerariam licentiam debeat, aestimabit. Nam si qua tibi⁵ pecunia debebatur siue de rebus aduersus patronum disceptatio fuerat, non protinus ad litigandum currere debueras: maxime autem si hoc facere auderes, sine atrocitate certe uerborum aequitatem petitionis tuae commendare iudici potuisti, omni honore patrono debito reseruato. PP. PRID. K. OCT. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 5 IMP. GORDIANVS A. SVLPICIAE. Etiam liberis damnatorum consuetum [B 49, 2, 11] obsequium libertos paternos praestare debere in dubium non uenit. proinde si non agnoscunt reuerentiae debitae munus, non immerito uidentur ipsi aduersus se prouocare seueritatem. PP. III NON. SEPT. SABINO II ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 6 IDEM A. CORNELIO. Libertos siue libertas, maxime quibus impositae operae [B 49, 2, 11] non sunt, consuetum potius obsequium quam seruile ministerium manumissoribus exhibere¹⁵ debere neque² uincula perpeti non est opinionis incertae. PP. III K. APRIL. ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS. a. 242
- 7 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. METRODORO. Neque libertis [B 49, 2, 11] nouercae inferendae iniuriae priuignis eius libera facultas esse debet: paternos etiam libertos, sicuti dicis, iniuriosos tibi fuisse ferendum non est. Praeses igitur prouinciae uindictam²⁰ tibi personarum conditioni congruentem impertiri non dubitabit. PP. V ID. MAI. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 8 IDEM AA. HERMIAE. Nec patronae tuae obsequiis refragari te fas est. PP. [B 49, 2, 17] XII K. FEBR. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 287

VII

25

R DE LIBERTIS ET EORVM LIBERIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. DAPHNO. Non est ignotum, quod ea, quae ex causa [B 49, 2, 11] fideicommissi manumisit, ut ingratum libertum accusare non potest, cum id iudicium extra ordinem praebetur ei, qui uoluntate seruo suo libertatem gratuitam praestitit, non qui²⁰ debitam restituit. PP. V K. MAI. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMUM PV. Si manumissus ingratus circa [B 49, 2, 10] patronum suum extiterit et³ quadam iactantia uel contumacia ceruices aduersus eum
V P (6, 3. 4. 6. 8. 7 R [1 p] 2) L (om. 6, 5) CRM

¹ idem B (κ.π.): manumissori tuo del. (Mommson) ² neque debere (Mommson)? ³ uerba quadam ... p. 522, 2 mittatur fortasse sumpta sunt ex Th. 4, 10, 1: Imp. Constantinus A. ad concilium Byzacenorum. Libertis ingratiss in tantum iura aduersa sunt, ut si quadam iactantia u. c. ceruices erexerint aut l. o. contraxerint culpam, a patronis rursus sub imperia ditionemque mittantur. D. vi k. Aug. Coloniae Agrippinae Pacatiano et Hilario conss. (a. 332)

1 a.) aa. C | santho S, acato C, xanteo M | pactione data] αλ καὶ παρόχα χρήματα τῷ δεσπότῃ ὁ δούλος B ex interpretatione opinor | a om. VL² 2 s. a. V 3 a.) aa. C 4 eruitate P 5 coherceri M² | eiusmodo L, huiusmodi CR | temerariam M² | debeatur VPL²CR, ἐκχερώσθητο B (κ.π.) 7 audere V² | certe om. PL 8 uerborum] norum uel uorum M² | patro P² 9 s. a. V Hal. PL | prid.] II Hal. | et] II et Hal. | conss.] cc. conss. L 10 sulphicie S, culpiciae CR, suppliae M 11 paternos om. R² | in] .. in M², om. R² 12 reuertenciae M² | minus R² | ipso V, αὐτοὶ B 13 s. a. V Hal. | III om. Hal. 14 idem] imp. gor. PL 15 manu- missori(s?) C² 16 s. a. V Hal. PL | pp.]

d. Hal. | attico ... 17 conss. om. PL 18 me- trodoro om. S 19 iniuriae om. V² | debet] debet et M² 20 sicuti] sicut tu RM² 21 im- pertire RM², imperire M² | s. a. V Hal. | pp.] d. Hal. 23 idem] imp. dloc. et max. PL | aa.] a. SC | ermiae V, hermenie S, germiae M | s. a. V Hal. | pp.] d. Hal. 24 III om. Hal. 27 antonius M | a. om. M | dapho VS, daphidapono pL, dasidapono CR, dampno M | ignatum V² | quae] quod R² 28 iuditio p²LR, iuditia p²?, iudici. M² 29 qui] quid M² 30 s. a. V Hal. pL | k. ... conss. om. pL 31 pu.] pp. SC, prae- fectum praeturio R, p. M 32 institerit L² | cerbicem V, ceruicem M²: cf. not. 1

- erexerit aut levis offensae contraxerit culpam, a patronis rursus sub imperia dicionemque mittatur, si in iudicio uel apud pedaneos iudices patroni querella exserta ingratum eum ostendat: filiis etiam qui postea nati fuerint seruituris, quoniam illis delicta parentum non nocent, quos tunc ortos esse constiterit, dum libertate illi potirentur. Sane si is, qui in nostro consilio uindicta liberatus est, post coercionem ex paenitentia dignum se praestiterit, ut ei ciuitas Romana reddatur, non prius fruetur beneficio libertatis, quam si hoc patronus eius oblatis precibus impetrauerit. PP. ID. APRIL. ROMAE CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS.¹ a. 326
- 3 ¹IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. AD SENATVM². Liberti [Th. 4, 10, 2 B 49, 2, 20 non modo aduersus patronos non audientur, uerum etiam eandem quam patronis ipsis reuerentiam praestent heredibus patronorum, quibus ingrati actio sicut ipsis manumissoribus deferretur, si illi datae sibi libertatis immemores nequitiam receperint seruilis ingenii. D. VIII ID. AVG. RAVENNAE MARINIANO ET ASCLEPIODOTO CONSS. a. 423
- 4 ⁴IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. BASSO PP. Liber- [Th. 4, 10, 3 B 49, 2, 21 tinae condicionis homines uel eorum filii⁵ si militantes docebuntur ingrati, ad seruitutis nexum procul dubio reducentur. D. III K. APRIL. RAVENNAE THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 426

VIII

DE IVRE AVREORVM ANVLORVM ET DE NATALIBVS RESTITVENDIS R

- 1 ⁶IMPP. DIOCLETIANUS ET MAXIMIANUS AA. ET CC. PHILADELPHO. Natales antiquos et ius ingenuitatis non ordo praestare decurionum, sed a nobis peti potuit. D. XV K. APRIL. RAVENNAE IPSIS AA. CONSS. a. 293
- 2 IDEM AA. ET CC. EVMENI. Aureorum usus anulorum beneficio principali tributus libertinitatis⁷ quoad uiuunt imaginem non statum ingenuitatis praestat. natalibus autem antiquis restituti liberti ingenui nostro beneficio constituuntur. D. XIII K. . . . SIRMI CC. CONSS. a. 294

V (desinit in u. 12 siui liber) *P* (7, 2, 4) *L* (ut *P*) *D* (ad 8 *R* l. 2) *CRM*

¹ Constantino A. VI et Constantino C. cons. (= a. 320: I. Gothofredus)? ² iunge 4, 20, 12 et quae ibi laudantur ³ consulibus praetoribus tribunis plebis senatui suo salutem dicunt Th. cum locis iungendis plerisque ⁴ iungendae uidentur 5, 4, 21 et Th. 4, 6, 7 ⁵ uel eorum filii om. Th. ⁶ iunge 7, 9, 3 ⁷ libertinis (Cuiacius)?

1 a om. *R*^a | patrono *M*^a | rursus *CRM* cum libris quibusdam Th. | imperia dicionemque Th., imperio ditionemque *V*, imperio ditionemque *PLCRM* 2 mitteretur *P*^a? | iudico *P*^a, iudicium *RM* | pendaneos *M*^a | ostendat eum *CRM* 3 seruitutis *L*^a, non seruituris *C*^a | delicta *L*^a | parentum *CM* 4 in om. *R*^a 5 libertatus *P*^a*L*, libertatem *P*^a | coercionem *PLCRM* | ex om. *PL*^a 6 hoc | haec *R* 7 impetrauit *R*^a | s. a. *V* Hal. *P* | pp.] dat. Hal. | rom. const. a. VII et const. cc. cons. *V*, romae constantio a. V et constante caes. cons. Hal., om. *P* 9 imp. pp.] mp. *R* 10 aduersus patronos non modo Th. | audiantur Th. | eandem ... 11 reuerentiam om. *R*^a | eadem *M*^a

11 praestiterit *R*^a | ingrati Th., ingratiss *VRM*, ingratitude *C* | manumissionibus *C* 12 deferretur *R*^a*M*^a 13 s. a. Th. Hal. | VIII] VII Hal. | asclep. et marin. Th. contra locos iungendos 14 ualentinus *M* | pp.] p. *M* 15 filii liberi *RM* 16 reducentur Th. cum *B* ἀναδουλοῦσθωσαν, producentur libri | s. a. Th. Hal. | XII et ual. II aa.] a. XII et ual. a. II Th., XI et ual. aa. (= a. 425) Hal. 19 aur. anul.] *SH*, anul. aur. *DCRM* | et de] et *CM* 21 imp. *D* | philadelpho] *SD*, filiadesio *C*, filiadelio *R*, filodelto *M* 22 s. a. Hal. 23 aa.] aa. et Hal. 24 aureorum *R* 25 quodad *R*^a*M*^a | statim *C*^a 26 beneficio constituuntur] *DC*, efficiantur beneficio *RM* | s. a. Hal.

VIII

R QVI ADMITTI AD BONORVM POSSESSIONEM POSSVNT
ET INTRA QVOD TEMPVS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. MACRINAE. Bonorum possessio filio [B 40, 1, 17] familias delata cum ignorante quoque patre possit peti, emolumentum et patri adlatura, si¹ 5 ratam petitionem pater habuerit, amittitur transacto tempore. SINE DIE ET CONSS.
- 2 ²IDEM AA. CRISPINO. Si bonorum possessio dumtaxat tibi competit proxi- [B 40, 1, 18] mitatis nomine, habuisti spatium centum dierum utilium, ex quo cum defunctum scisti, ad bonorum possessionem amplectendam. PP. III NON. NOV. GETA II CONSS.³ a. 205
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CRESCENTINO. Infantis nomine [B 40, 1, 19] 10 agnitam bonorum possessionem et antequam loqueretur diem functi recte competere nulla dubitatio est. PP. V K. IAN. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 4 IDEM AA. ET CC. MARCELLO. Emancipata si non agnouit intra annum [B 40, 1, 20] unde liberi bonorum possessionem, nullam ad heredes uindicationem successionis trans- 14 mittere potuit. D. XIII K. MAI. HERACLIAE CC.⁴ CONSS. a. 294
- 5 IDEM AA. ET CC. MAXIMO. Quamdiu per facti quaestionem incertum est, [B 40, 1, 21] utrumne secundum tabulas an ab intestato, et ex quo capite possessio sit delata, ne tibi 16 tempus agnoscendae bonorum possessionis praefinitum cedat, supersticiosam geris sollici- tudinem. a. 294
- 6 IDEM AA. ET CC. FRONTINAE. Iuris ignorantiam nec mulieribus prodesse [B 40, 1, 22] 20 in edicti perpetui cursum de agnoscenda bonorum possessione manifestum est. D. IIII K. MAI. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 7 PARS EPISTVLAE CONSTANTII ET MAXIMIANI AA. ET SEVERI ET MAXIMINI [B 40, 1, 23] NOBILISSIMORVM CC. Bonorum quidem possessionem pupilli nomine agnoscere tutorem 1 potuisse aperte declaratur. Ipse autem pupillus bonorum possessionem sine tutoris aucto- 23 ritate amplecti non potest, nisi etiam impuberi sine tutoris auctoritate hoc postulanti sciens hoc competens iudex dedit bonorum possessionem: tunc enim emolumentum successionis uidetur praetorio iure quaesitum esse. VI ID. SEPT. CONSTANTIO ET MAXIMIANO CONSS. a. 305
- 8 ⁵IMP. CONSTANTINVS⁶ A. AD DIONYSIVM. Quicumque res ex parentum uel [B 40, 1, 24] proximorum successione iure sibi competere confidit, sciat sibi non obesse, si per rustici- 30 tatem uel ignorantiam facti uel absentiam⁷ uel quamcumque aliam rationem intra prae-

P (9, 1. 2 R 3. 4. 6. 8) L (9 R 1...4. 6. 8) CRM

¹ pro emolumentum et p. all. si olim fuerint ut in pendenti sit, dum uel similia (u. i.)

² iunge 6, 55, 1 ³ Antonino A. II et Geta II conss. 6, 55, 1 ⁴ AA. (a. 293: Mommsen)?

⁵ iunge Th. 8, 18, 4 ⁶ debuit esse Constantius, cf. Th. 8, 18, 4 ⁷ facti uel absentiam del. cum B (κ.π.): διὰ ἀγνοίας ἢ ἀγνοίας ἢ οἰονδήποτε ἄλλον λογισμόν

2 admittit S | possessiones S 3 et ... tem-
pus om. R^a 4 aa.] aa. et c. S, aa. et cc. R |
martianae CR, maxrinae M 5 emolumen-
tum segg.] τὸ μὲν γὰρ παλαιὸν εἶχεν, ὅτι τότε
καὶ ἡ αἴτησις ἰσχυρεῖ ὅτε ὁ πατὴρ βατοναβιτεύσει.
σήμερον δὲ πρὸς τὸ νῦν κρατοῦν μεταφράσθη ἡ
διάταξις λέγουσα, ὅτι ἡ μὲν αἴτησις καλῶς γίνε-
ται, τότε δὲ κερδαίνει ὁ πατὴρ, ὅτι βατοναβιτεύσει
τὴν αἴτησιν BΣ, cf. Dig. 37, 1, 3, 7 6 ha-
buerit] C, habuit PLRM | amittitur C^aR,
amittitur M^a | transactio M^a | s. a. Hal PL |
consule Hal. 7 aa.] a. et c. S, a. M
9 s. a. Hal. PL | pp.] PL cum 6, 55, 1, d.
Hal. | geta cos. Hal., om. PL 10 imp. M |
aa.] aa. et c. S | criscentino CR, crisen-
tino P, crisentio L, crescentio M 12 s. a.
Hal. PL | pp. v] s. Hal. | ian.] lin. PL |
II et aq. conss. om. PL 13 agnouit L^a

14 uenditionem C^a 15 s. a. Hal. PL | XIII] 11 Hal. | hercl. P, erac. L | cc. conss. om. PL
20 frantinae L^a, phrotioni conss. M | nec] ne L^a 21 in om. L^a | s. a. Hal. PL | III] III Hal. 22 mai.] mu. L | sirmi cc. conss.] uu. cc. cc. ss. P, uc. cc. cc. conss. L
23 pro inscriptione rubricam tituli 10 hoc loco exhibet R, pars epistulae et constitu-
cionis secunde const sequentibus erasis M^a | constantii] constitutioni bis S 24 nob. cc.] nouies consulibus S, nobis C 25 potuisse om. M^a 26 inpuberis M^a 28 s. a. Hal. 29 constantinus] SM, const. PL, constant. C, c. R (u. ad p. 524, 4) | ad dion.] SCR, dionisio PLM 30 si per] super .. R^a 31 ab-
sentiae C^aR, absent.. M^a | quacumque alia ratione (aliam rationem RM^a) CRM^a contra B (not. 7) | infra CRM

finium tempus bonorum possessionem minime petisse noscatur, quoniam haec sanctio huiusmodi consuetudinis necessitatem mutavit. PP. PRID. ID. MART. HELIOPOLI CONSTANTINO A. ET CONSTANT. C. CONSS.¹

320 uel 326

- 9 ²IDEM A. AD POPVLVM. Vt uerborum inanium excludimus captiones, ita haec [B 40, 1, 25] obseruari decernimus, ut apud quemlibet iudicem uel etiam apud duumuiros qualiscumque testatio amplexandae hereditatis ostendatur, statutis prisco iure temporibus coartanda, eo addito, ut, etiamsi intra alienam uicem, id est prioris gradus, properantius exseratur, nihilominus tamen efficaciam parem, quasi suis sita curriculum, consequatur. D. K. FEBR. LAODICEAE CONSTANTIO A. II ET CONSTATE A. CONSS.

a. 339

X

10

R QVANDO NON PETENTIVM PARTES PETENTIBVS ADCRESCVNT R

- 1 IMP. GORDIANVS A. MARCIANAE. Quotiens pluribus liberis cessante legitima [B 40, 7, 1] successione bonorum possessio defertur, beneficium edicti perpetui quibusdam omittentibus his solis qui bonorum possessionem agnouerunt portionem non petentium adcrecere in dubium non uenit. D. ID. IAN. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS.

a. 244

XI

R DE BONORVM POSSESSIONE SECVNDVM TABVLAS R

- 1 ²IMP. ALEXANDER A. VITALI⁴. Pendente appellatione a sententia, qua [B 40, 7, 2] falsum testamentum pronuntiatum est, incerto adhuc, an defunctus intestatus decesserit, proximitatis nomine bonorum possessioni locus non est. D. III⁵ K. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS.
- 2 IMP. GORDIANVS A. CORNELIO. Bonorum quidem possessionem ex edicto [B 40, 7, 3] praetoris non nisi secundum eas tabulas, quae septem testium signis signatae sunt, peti posse in dubium non uenit. Verum si eundem numerum adfuisse sine scriptis testamento condito doceri potest, iure ciuili testamentum factum uideri ac secundum nuncupationem bonorum possessionem deferri explorati iuris est. PP. XII K. MART. ATTICO ET PRAE-TEXTATO CONSS.

a. 223

a. 242

P (9, 8. 10. 11, 1 R 2) L (9, 8. 10. 11) CRM

¹ debuit esse Constantio A. II et Constate A. cons. (= a. 339), ut est in Th. 8, 18, 4 (u. i.)

² iunge 6, 23, 15. 6, 37, 21 ³ iunge 6, 24, 3 ⁴ militi addit 6, 24, 3 ⁵ VI 6, 24, 3

1 noscitur R² 2 s. a. Hal. | pp.] Th. 8, 18, 4, d. Hal. | constantino] constantio Hal.: compilatores aut mutilam subscriptionem male expleuisse, aut integram sed compendiis (const.) scriptam pariter atque inscriptionem non recte explicasse uidentur, ut de anno 320 (Constantino A. VI et Constantino C. cons.) uel 326 (Constantino A. VII et Constantio C. cons.) cogitauerint: quam ob causam h. c., quae sequi debuit c. 9, priore loco collocauerunt 4 idem confirmat 5, 70, 7, 3, cum hanc constitutionem Constantino adscribat | ut] et M², om. C² | in annum M² | haec] et M² 5 quelibet R | diuiniros M² 6 amplectendae] amplexandae M² 7 properantium R², properanti ius M²? 8 efficacem R², efficacia M² | parem om. M² | suis] suus R²? | sita] Mommsen, scitam RM²?, sitam a CM², sit usa edd.: καὶ μὴ ἐν τοῖς οὐκ ὁριστοῦ χρόνοις γινώσκον B, εἰ καὶ μὴ ἐν τοῖς ὁλοῖς χρόνοις ἐξησάντο

τῇ διαφύρα BΣ | consequantur R | s. a. Hal. 9 laodiceae] serdicae male 6, 23, 15, om. 6, 37, 21 | constantio ... cons. om. Hal., supplui ex 6, 23, 15. 6, 37, 21 11 rubricam ante 5, 9, 7 collocat R² 12 adcrecant PL 13 martianae SR, marthanae PL, martinae C, mathanae M | plur. liberis] pl. cessante liberis R², liberis pluribus M | cessante M² 14 etdicti P² 15 solis qui] PL, qui soli CR, qui sol. M², qui solis M² | agnouerit M² 16 s. a. Hal. PL | d.] pp. prid. PL | aemiliano cons.] theod. PL 18 possessiones S | secundum] contra (sic Heimbach) uel secundum contra (Bluhme) S 19 a om. C² 20 falsum L² 21 s. a. Hal. 23 dicto C² 24 tabulas eas RM 25 dubium] bium P² | sine] si non P², sine postumo nato L² 26 nuntupationem P² 27 s. a. Hal. PL | XII om. PL | actio PL 28 cons.] cc. cons. L

XII

**R DE BONORVM POSSESSIONE CONTRA TABVLAS,
QVAM PRAETOR LIBERIS POLLICETVR R**

- 1 IMP. ALEXANDER A. RVFO. Liberi contra tabulas parentium bonorum possessione admissa solis parentibus et liberis legata praestare debent secundum edictum. PP. III ID. 5 OCT. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IDEM A. HILARAE. Postumo nato, qui neque heres institutus a patre neque nominatim exheredatus est, testamentum rumpitur: et si contra tabulas bonorum possessio infanti a tutore petita est, secundum tabulas possessio locum habere non potest. D. K. MART. 9 IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224

XIII

**R DE BONORVM POSSESSIONE CONTRA TABVLAS
LIBERTI, QVAE PATRONIS VEL LIBERIS EORVM
DATVR R**

- 1 IMP. GORDIANVS A. HERCVLIANO. Licet ex causa fideicommissi manumissus [B 40, 7, 4 15 sit, quem ex uoluntate patris cum sorore te manumisisse proponis, tamen, si extraneos scripsit heredes, partis legitimae contra tabulas eius bonorum possessionem petendo, uel contra nuncupationem, si testamentum sine scriptis conditum est, intra tempora edicto praestituta eam partem poteris obtinere. PP. VI K. DEC. GORDIANO A. ET AVIOLA 19 CONSS. a. 239
- 2 IMP. THEODOSIVS A. ASCLEPIODOTO PP. Patronus liberti mune- [Th. 4, 4, 7 B 40, 7, 3 ribus electis et operis contra tabulas bonorum possessione repellitur. D. XIII K. MART. CONSTANTINOPOLI VICTORE CONS. a. 424

XIII

R VNDE LIBERI R

25

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SARPEDONI. Si anus tuus relictis [B 40, 3, 19 tribus emancipatis filiis decessit hique bonorum possessionem unde liberi acceperunt, pro portione heredes eos extitisse palam est. PP. III NON. MART. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 2 IDEM AA. ET CC. ZOSIMO. Ex testamento uel ab intestato existente filio uel nepote 30 suo herede nemo potest intestato heres existere. D. VII ID. MAI. AA. CONSS. a. 293
- V (incipit u. 16 proponis) P (13 R 2. 12, 2. 14 R 2) L (ut P) D (ad 12, 1) CRM*

¹ iunge 6, 36, 8. Th. 2, 19, 7

3 liberi *M^a* 4 tabulam *M^a* 5 secundum edictum debent *D?* | *s. a. Hal.* 7 helarae *PL*, clare *S* 8 exhereditatus *C* | si *om. P^a* | bonorum ... 9 tabulas *om. R^a* | infanti] *P^aCM^b*, infantis *M^a*, infantis nomine *LM^c*, nomine infantis (infanti *R^c*) *R^b* 9 *s. a. Hal. PL* | d.] pp. *PL* 10 et] 11 et *Hal.* | cons.] cc. cons. *L* 12 contra] secundum *L^a* 13 uel] *SCR*, et *PLM* 15 a. *om. CR* | herculano *S* 16 sis *M^a?*, sit is *M^a* | te *om. R* 19 praestitutam *M^a* | *s. a. V Hal.* 21 theodosius] antonius *M*, inc. *V* | pp. *om. S* (*Heimbach*) *M* | liberi *R^a* 22 operibus *RM* |

contra] *V^bL^bCRM Th.*, a contra *V^aPL^a* | bonorum] a b. *L* uel *L^bCRM* | *s. a. Th. V Hal. L^b* | xiii] *V Hal.*, iii *L^b*, x *Th. 4, 4, 7, vii Th. 2, 19, 7* 23 constant. *om. V Hal.*, const. ... cons. *om. L^b* | uictore uc. cons. *Th.*, uictore et aemiliano cons. *Hal.* 26 diocletianus *M^a* 27 hii] *CM^b*, hii qui *R*, hii qui *M^a?* 28 portione] *V*, rata portione *CRM* | *s. a. V Hal.* | pp.] d. *Hal.* | mart. *om. Hal.* 30 idem] *Impp. dio. et max. PL* | et cc. *om. PL* 31 *s. a. V Hal.* | d. iii id. mart. ipsis aa. cons. *Hal.*

- 3 ¹IMP. CONSTANTIVS A. AD LEONTIVM COMITEM [Th. 8, 18, 5 Prochiron auctum 30, 82] 2
ORIENTIS. Qui se patris post auum intestatum defuncti² negat heredem, mortui³ aui
paterni⁴ suscipere facultates non potest, maxime emancipatus, nisi per bonorum posses-
sionem ad huiusmodi beneficium peruenerit. D. VIII ID. APRIL. LIMENIO ET CATVLINO 4
CONSS. a. 319

XV

R VNDE LEGITIMI ET VNDE COGNATI R

- 1 IMP. ALEXANDER A. VLPIO. Consobrinorum tuorum intestatorum bona, si ad prioris
necessitudinis neminem iure pertinuerunt, tuque eorum possessionem agnouisti, persequi non 9
prohiberis. D. III ID. IAN. IVLIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SOZIONI. Cum propiorem sobri- [BΣ 45, 2, 1]
num², id est natum a consobrina, rebus humanis intestatum defunctum proponas, intellegis
sine auxilio bonorum possessionis eius te successionem vindicare non posse. D. VII K.
IVN. LAODICEAE³ AA. CONSS. a. 290
- 3 IDEM AA. ET CC. FELICI. Nepotibus aui materni pro uirili portione etiam iure 15
honorario successio defertur. D. ID. OCT. SIRMII AA. CONSS. a. 293
- 4 IDEM AA. ET CC. SYRISCAE. Non hoc, an tenuerit quis res hereditarias nec [B 40, 8, 3]
ne, sine uoluntate acquirendae sibi hereditatis, quaerendum est, sed an admisit hereditatem
uel bonorum possessionem. D. XI K. IAN. SIRMII AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. PLATONI. Certum est quidem cognationis iure citra ad- [B 48, 8, 4] 20
missionem bonorum possessionis neminem posse succedere: defuncti uero cognati succedere
nolentes petere bonorum possessionem non urgentur. D. XII K. MART. SIRMII CC. CONSS. a. 294

XVI

R DE EDICTO SVCCESORIO R

- 1 IMP. ALEXANDER A. IVLIO. Si mater tua propter furorem suum patrui sui [B 40, 2, 3] 25
bonorum possessionem non accepit, tu filius eius ad eorundem bonorum patrui magni
possessionem ex edicto, quo prioribus non petentibus sequentibus permittitur, admissus es.
PP. III ID. DEC. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. FIRMO. Si auiae frater eorum, de
quorum successione agitur, uelut ex testamento adiit hereditatem, quos intestatos decessisse 30
*V P (15 R 1) L (ut P) C (15, 4 tam suo loco quam post 18, 1 extat) RM (pro 15, 3 M^a
nihil habet nisi nepotibus)*

¹ iunge 5, 30, 15 ² post a. l. defuncti om. Th. ³ defuncti Th. ⁴ paterni om. Th.
⁵ sobrius (cf. Dig. 38, 10, 1, 7 Festus u. Propius)? ⁶ ipsis III et III ins. (Mommson)

1 constans M, c. R 2 qui] ui R | intestato
RM^a 3 facultatem V, facultate M^a? | per
bon. poss.] bon. possessione C 4 peruenit V |
s. a. Th. V Hal. | VIII] Th. Hal., VII V,
XVII 6, 30, 19 | catullino V 8 a. om. RM |
si] nisi P^aLM^a | priorum C 9 tu quoque P^aL
10 s. a. V Hal. PL | d.] pp. PL | III] V,
III Hal. PL | ian.] august. Hal. | et] II et
Hal. | cons.] cc. cons. L 11 sozioni] C,
sozoni V?, soziani R, zozoni M, om. S in
spatio uacuo | propiorem] C, propriorem RM,
inc. V 13 auxilium M^a | s. a. V Hal.
14 iun.] iul. V? 15 et cc. om. R | felice R
16 honeratio R | s. a. V Hal. | aa.] cc. Hal.

17 syriscae] C altero loco, suriasae S, sy-
ristae V?, syrichae C alt. l., syrice R, sciris-
cae M | hoc] hoc querendum est M^a | qui R^a
18 sine ... hereditatis om. C alt. l. M^a | here-
ditates acquirendum M^a | misit V 19 s. a. V
Hal. | aa.] cc. Hal. 20 idem aa. om. S | et
cc. om. M | certum R 21 possessiones M^a |
neminem] V?C^aR^aM^a, nemini C^aM^a, deficit R^a
22 s. a. V Hal. 24 dicto M^a 25 iulio] SM,
iul. V?, iuliano CR | suum] siue M^a | patris
sui VM^a? 26 magni om. C 27 sequenti-
bus om. R^a | permittetur M | es] CR^a cum
BΣ (κ.π.) ὑπάρχει, est VR^aM^a 28 s. a. V
Hal. | III] III Hal. 29 et cc. om. M

ac falsum testamentum prolatum contendis, et ab intestato non petita bonorum possessione uita functus est, ac tu licet quinto gradu constitutus ex successorio capite petisti bonorum possessionem uel necdum exclusus petas, eorum successionem potes uindicare. nam si is, quem quarto gradu constitutum non ambigitur, ex edicto petiit nec hoc te latuit, frustra nobis supplicasti. S. VI ID. APRIL. SIRMI CC. CONSS. a. 294

XVII

R DE CARBONIANO EDICTO R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. FLORAE. Si tibi ac filio [B 40, 5, 17] tuo status ab his contra quos supplicas mouetur quaestio, perspicis praemature rerum, quas uelut de patris successione filius tuus uindicat, restitutionem postulari, cum, si in pupillari permaneat aetate, secundum formam edicti Carboniani data bonorum possessione satisfactione impleta tunc demum in possessionem eum constitui conueniat uel hac non oblata portionem ab omnibus quam uindicat possideri, seruitutis uero quaestionem in tempus differri pubertatis. S. XII K. NOV. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 2 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS² AAA. AD [Th. 4, 3, 1 B 40, 5, 18] RVFINVM PP. Carbonianum edictum sub personis legitimis indubitato matrimonio, custodito partu et probata legitima successione defertur, scilicet ut in possessione nouus heres constitutus³ usque ad pubertatis annos sine inquietudine rebus utatur interdum alienis. D. III K. OCT. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABVNDANTIO CONSS. a. 393

XVIII

20

R VNDE VIR ET VXOR R

- 1 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. HIERIO PP. [Th. 5, 1, 9 mut. B 45, 5, 2] Maritus et uxor ab intestato inuicem sibi in solidum pro antiquo iure succedant, quotiens deficit omnis parentum liberorum seu propinquorum legitima uel naturalis successio, fisco excluso. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI FELICE ET TAVRO CONSS. a. 428
- V P (17 R 1. 18) L (ut P) D (ad 17, 2) C (post 18, 1 iteratur 15, 4) RM*

¹ iunge Th. 2, 12, 5. 4, 8, 9. 11, 30, 52 ² sic etiam Th. 11, 30, 52, imppp. Theodosius Arcadius et Honorius Th. 2, 12, 5. 4, 8, 9 ³ locatus Th. ⁴ iunge 2, 57, 2. 5, 3, 17. 5, 4, 22. 5, 11, 6. 6, 24, 11. 6, 61, 2

1 prolatum] pr. est R^a, pr. esse R^b 3 excelsus V | successione V^a | potest VR^a 4 ho M^a 5 s. a. V Hal. | a.] d. Hal. 8 et cc. om. CRM 9 proptermature R^a 10 cum si in pup. om. R^a 12 possessione M | restitui PL¹ | conuenit L^a 13 ablata C^a | portionem] petitionem (petitionem P^a) P^aL¹ 14 s. a. V Hal. PL | s.] d. Hal. | sirmi aa. (cc. Hal.) cons. om. PL 15 impp. C, mpp. R | ualentinus R, ualerius M | theod.] et theod. CR | aa. CR | ad rutino S, rutino Th. 16 pp.] p. M, om. C | edicto M^a | legitimus M^a | custodicto M^a 17 defertur ... possessione om. R^a | ut om. D | possessionem DCR^aM | nouus] nobis V 19 s. a. Th. V Hal., cf. u. 21 | III] III V | const. om. Hal. | a. om. V

21 unde] theodosio et abundantio unde R^a | uxori R 22 theod. et om. S | et ualent. aa.] a. et ual. a. PL, et ualerius M | gerio M, biennio C | pp. om. M 23 succedit R^a, succedat M^a 24 omnium PL contra B | parentum PLM | liberorum] VPL^aRM^a, uel liberorum L^bC, liberorumue M^b | seu] suae C 25 s. a. Th. V Hal. PL | x] XII Hal. | const. ... cons. om. PL, const. om. Hal. | felice et tauro] Th., hierio et tauro V (cf. u. 22), hierio et ardaburio (= a. 427) Hal.: propter argumentum et diem dubitari nequit, quin h. c. sumpta sit ex Th. 5, 1, 9: Egnatianus igitur habuit ut V, Ardaburio est emendatio Haloandri

XVIII

R DE REPVDIANDA BONORVM POSSESSIONE R

- 1 ¹IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. THEODOTIANO. [2, 6, 4 B 40, 9, 1] Emancipatus repudiata bonorum possessione absentiae patroni causae uelamento rursum 4 ad eandem redire quaestionem frustra conatur. SINE DIE ET CONSS.² a. 294
- 2 ²IDEM AA. ET CC. THEODORO. Filio delatam bonorum possessionem patri [B 40, 9, 2] ad fraudem filii repudiare non licet. S. VI K. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294

XX

R DE COLLATIONIBVS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. DEUTERIAE. Emancipatos liberos testamento heredes [B 41, 7, 19] 10 scriptos et ex eo successionem obtinentes a patre donata fratri conferre non oportere, si pater, ut hoc fiat, supremis iudiciis non cauit, manifesti iuris est. PP. III ID. IUL. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 2 IDEM A. PRIMO. Si pater intestato decessit relictis duobus filiis et filia, [B 41, 7, 20] 15 cuius nomine dotem promiserat, portiones hereditatis aequae sunt et dos nihilo minus ita conferenda est, ut pro portionibus fratres eius a necessitate praestandae eius liberentur. PP. III ID. SEPT. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 3 IDEM A. ALEXANDRO. Pactum dotali instrumento comprehensum, ut con- [B 41, 7, 21] 20 tenta dote quae in matrimonio collocabatur nullum ad bona paterna regressum haberet, iuris auctoritate improbat nec intestato patri succedere filia ea ratione prohibetur. dotem sane quam accepit fratribus qui in potestate manserunt conferre debet. D. XIII K. IUL. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS. a. 230
- 4 IMP. GORDIANVS A. MARINO. Filiae dotem in medium ita demum conferre coguntur, 25 si uel ab intestato succedant uel contra tabulas petant: nec dubium est profecticiam seu aduenticiam dotem a patre datam uel constitutam fratribus qui in potestate fuerunt conferendam esse. his etenim, qui in familia defuncti non sunt, profecticiam tantummodo dotem post uarias prudentium opiniones conferri placuit. PP. III ID. MART. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 5 IDEM A. ALEXANDRAE. Dotis quidem petitio perseuerante matrimonio tibi [B 41, 7, 22] 30 non competebat: quamuis enim eam intestato patre defuncto fratri conferre debueras, non tamen eo nomine aduersus maritum tibi actio potuit esse, cum eo minus in partem tibi
- V (desinit in u. 25 patre da) P (19 R 2. 20 R 1. 4) L (ut P) C R (om. 20, 5) M

¹ iunge 2, 4, 38. 6, 31, 3 ² s. viii (iii 2, 6, 4) k. Ian. Nicomediae CC. cons. 2, 4, 38. 2, 6, 4, sine die CC. cons. 6, 31, 3 ³ cf. 2, 18, 23

2 rubricam post c. 1 collocat R^a | reputande P^a, reputanda P^aL | bonorum om. PL | possessionem SC, successione V 3 et cc. om. M | theodosiano (—ne C) CM 4 mancipatus V | causae om. M^a | rursus CR 5 s. a. V 6 idem] impp. dioc. et max. PL | et cc. om. M 7 s. a. V Hal. PL | s.] V, d. Hal. PL | nicomedia P, nicom. L, nic. V | cc. cons. om. PL 10 impp. V | deniriae C, deitinae R | emancipatus M^a 12 hoc] haec R | s. a. V Hal. 13 et] ii et Hal. 14 intestato] V, intestatus CRM cum B ἀδιάθετος 15 petitiones R^a | aequae] que M^a | ita] ista C^a 16 eius praestandae R 17 s. a. V Hal. | pp. iii] d. iii Hal. | et] ii et Hal. 18 a.] a. et c. S,

aa. R | dotale V: σύμφωνον ἔθηκεν ἐν τῷ προικῷ συμβολαίῳ B 20 ea] V, ac CR, hac M | prohibuerunt R^a 21 s. a. V Hal. | xiiii] iii V 22 clemente] V, clementino Hal. 23 medio L^a | demum om. C | cogantur CRM 24 petent R^a, setant M^a? | profecticia L | seu aduenticiam om. M^a 25 aduenticiam uel aduenticiam V | potestatem C | conferendam R 27 dotem] CM, posse dotem PLR | s. a. Hal. PL | iii] ui PL | mart.] mai. PL | gord. ... 28 cons. om. PL 29 in M inscriptio bis extat | a. alexandrae] M alt. l., a. alexandro S, a. alex. C, adalexandro M alt. l. 30 non om. M^a | compebat M^a | debuere C 31 parem M^a

delatae successionis patris auferre potueris. D. NON. SEPT. GORDIANO A. ET AVIOLA
CONSS.

a. 239

6 IDEM A. CLAUDIO. Ea demum ab emancipatis fratribus his qui manserunt [B 41, 7, 23]
in potestate conferri consueuerunt, quae in bonis eorum fuerunt eo tempore, quo pater
fati munus impleuit, exceptis uidelicet quae ab ipsis aliis debentur. D. VII K. MAI. PERE-
GRINO ET AEMILIANO CONSS.

a. 244

7 IMP. PHILIPPVS A. TYRANNIAE. Filiam testamento patris institutam heredem fratribus
isdemque coheredibus dotem conferre non oportere, nisi pater hoc ipsum specialiter de-
signauit, explorati iuris est. PP. VI K. MAI. PRAESENTE ET ALBINO CONSS.

a. 246

8 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CALIPPO. Si soror tua in paternorum
bonorum diuisione te fefellit nec dotem, quam acceperat a patre uestro intestato diem
functo, contulit, praeses prouinciae examinatis partium adlegationibus cum bonis dotem
confundi iubebit et, quod deducta ratione plus apud eam esse animaduenerit, restitui tibi
iubebit. idem est et si arbitro dato diuisio celebrata est. S. VI ID. IUL. IPSIS AA.
CONSS.

a. 290

9 IDEM AA. ET CC. ONESIMO. Si emancipati utrique fuistis a patre, collatio [B 41, 7, 24]
cessat. si autem frater tuus in potestate mortis tempore fuerat nec ullum testamentum
relictum uel nouissimum indicium communis patris teque emancipatum probatum fuerit, ab
intestato te ad successionem paternam uenientem ad collationem forma edicti perpetui
certo iure prouocat. S. VI K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS.

a. 293

10 IDEM AA. ET CC. IRENAEAE. A patre uerbis precariis in codicillis relictum [B 41, 7, 25]
extero iure capiens filia ad collationem dotis urgeri non potest. S. VI K. DEC. SIRMI
AA. CONSS.

a. 293

11 IDEM AA. ET CC. ARTEMIAE. Postumo praeterito patris testamentum rum- [B 41, 7, 26]
penti atque intestato succedenti emancipatum petita bonorum possessione conferre debere
bona sua perpetuo edicto cauetur, cum his etiam, qui sui futuri essent, si uiuo patre nati
fuissent, conferri manifeste significatur, et emancipatis, si legi datae collationi non pareatur,
denegandas actiones non est ambigui iuris. PP. V K. IAN. IPSIS AA. CONSS.

a. 293

12 IDEM AA. ET CC. NILANTHIAE. Filiae, licet maneat in sacris, si dotem [B 41, 7, 27]
non conferat, quam mortis tempore communis patris habuit, fratribus in eadem familia
constitutis, actiones hereditarias negari non ambigitur. Vnde consulte ac pro iuris
ratione collationem fratribus tuis, quos in patris communis mortis tempore fuisse potestate
proponis, offers. Quin autem fratres tui durantes in familia patris peculium, si hoc neque
castrense neque relictum eis doceatur, praecipuum habere non possint, sed in diuisione
paternae ueniat hereditatis, nec quicquam mutet, penes quem res ex hoc proficiences et
in eadem causa durantes constitutae reperiantur, absoluti manifestique iuris est. D. XI
K. FEBR. SIRMI CC. CONSS.

a. 294

13 IDEM AA. ET CC. ANTISTIAE. Si donatione tibi post mortem patris quae- [B 41, 7, 28]
sisti fundum, soror tua portionem eius uindicare non potest. nam si is filiae familias cou-
P (20, 6. 9...13) L (ut P) CR (20, 5 om. R, 10 om. R*) M

1 s. a. Hal. 3 demum] de M^a | fratribus |
liberis fr. L^a 4 fuerant C 5 fati munus |
facinus nus M^a | s. a. Hal. 7 tirannu S |
testamento] in t. RM 9 s. a. Hal. 10 max.
et diocl. CR | calyppio S, galippo M 11 fel-
lit M^a | uec] ne M^a | intestamento M^a 13 ui-
debit R^a | esse] eam M^a 14 idem est] id'
(= idem uel id est) R | arbitrio R | s. a. Hal.
16 idem] impp. dioc. et max. PL | cc.] c. M |
fuisti M^a 17 fratres C^a | fuerit R^a 18 eman-
cipati improbatum M^a 20 s. a. Hal. | aa.]
cc. Hal. 21 ireneae C, hereneae S, bire-
neae PL, yriniae M^a, yrimae M^b 22 iuro M^a |
s. a. Hal. PL | s. om. PL | sirmi aa. (cc. Hal.)
conss. om. PL 24 patris] καὶ τὴν τοῦ πατρὸς
διαθήκην BΣ (κ.π.) 26 dona C^a? | essent

om. C^a | uiuo] uiuo M^a 27 fuerint CRM^a |
conferre M | et om. M^a? | collationis R^a,
collacione M^a: τῇ ἀπὸ τοῦ νόμου δοθείσῃ
συνηγοροῦ BΣ (κ.π.), quasi esset lege: Mom-
seno collationi ex glossa adiectum uidetur |
pareant M^a 28 denegandis L^a | s. a. Hal. PL |
pp. om. Hal. | ipsis aa. et conss. Hal., om. PL
29 aa.] a. M | et cc. om. CRM | nilanthiae C,
nilontio S 30 eandem R^a 33 offer R^b M^b,
offer uel offer. C^a | fratris R^a | durantes R^a
34 possunt libri: docetur C 35 ueniat R^a |
quisquam R^a | putet PL^a 36 s. a. Hal. PL |
d.] s. PL 37 sirmi cc. conss. om. PL 38 an-
tistia S, astiae C | donationem M^a | morem L^a
39 tua om. RM

- stitutae tibi a patre donatus est, cum sorore patri communi succedens eum praecipuum habere contra iura postulas. D. VI ID. FEBR. SIRMI ISDEMQUE¹ CC. CONSS. a. 294
- 14 IDEM AA. ET CC. STRATONICAE. Si maritus quondam tuus ab intestato [B 41, 7, 29] patri suo heres extitit et ei postumus editus successit, actionem hereditariam amitae filii nostri, quam habuit patris sui mortis tempore, dotem non conferenti denegare praeses non dubitabit. PP. VII K. MART. TRIMONTII TVSCO ET ANVLLINO CONSS.² a. 295
- 15 IDEM AA. ET CC. PHILIPPO. Nec emancipati post mortem communis patris [B 41, 7, 30] quaesita conferre coguntur, sed haec retinentes eius bona pro hereditaria diuidunt portione D. ID. DEC. IPSIS CC. CONSS. a. 294
- 16 IDEM AA. ET CC. SOCRATI. Filiam cum fratribus suis heredibus intestato [B 41, 7, 31] patri succedentem ultra relictum codicillis non conferentem dotem iudicio familiae eriscundae nihil posse consequi summa cum ratione placuit. D. V K. IAN. IPSIS CC. CONSS. a. 294
- 17 IMP. LEO A. ERYTHRIO PP. Vt liberis tam masculini quam feminini sexus, [B 41, 7, 32] iuris sui uel in potestate constitutis, quocumque iure intestatae successionis, id est aut testamento penitus non condito uel, si factum fuerit, contra tabulas bonorum possessione 13 petita uel inofficiosi querella mota rescisso, aequa lance parique modo prospici possit, hoc etiam aequitatis studio praesenti legi credidimus inserendum, ut in diuidendis rebus ab intestato defunctorum parentum tam dos quam ante nuptias donatio conferatur, quam pater uel mater, auus uel auia, proauus proauia paternus uel maternus dederit uel promiserit pro filio uel filia, nepote uel nepte aut pronepote sine pronepte, nulla discretione 20 intercedente, utrum in ipsas³ sponsas pro liberis suis memorati parentes donationem contulerint, an in ipsos sponso earum, ut per eos eadem in sponsas donatio celebretur: ut in diuidendis rebus ab intestato parentis, cuius de hereditate agitur, eadem dos uel ante nuptias donatio ex substantia eius profecta conferatur: emancipatis uidelicet liberis utriusque sexus pro tenore praecedentium legum, quae in ipsa emancipatione a parentibus suis 25 (ut adsolet fieri) consequuntur uel post emancipationem ab isdem adquisierint, collaturis. D. V K. MART. MARCIANO CONSS. a. 472
- 18 IMP. ANASTASIUS A. CONSTANTINO PP. Liberos, qui nostrae legis⁷ auctoritate per oblationem precum et imperiale rescriptum sui iuris effecti fuerint, ad similitudinem ceterorum, qui emancipati ex antiquo iure sunt, collationes facere iubemus compelli 30 secundum ea, quae super ceteris emancipatis statuta sunt. D. XII K. AVG. CONSTANTINOPOLI PROBO ET AVIENO IUNIORE CONSS. a. 502
- 19 IMP. IVSTINIANUS A. MENAE PP. Illam merito dubitationem amputare duximus, quae super collatione dotis uel ante nuptias donationis inter certas personas satis iam uentilata 1 est. Nam si intestatus quis defunctus esset filio uel filiis uel filia uel filiabus relictis et 35 ex mortua filia cuiuscumque sexus aut numeri nepotibus, uel si qua intestata defuncta esset
- P (20, 13, 15 R [R del. p] 17) L (20, 13, 15, 17) CRM

¹ ipsi? ² Trimontii ... cons. CC. cons. (a. 294: Mommsen *Zeitsfolge* p. 443)? ³ iunge 3, 36, 24 ⁴ iunge 5, 9, 6, 6, 61, 4 ⁵ ipsas cum B del. (Mommsen) ⁶ iunge 6, 58, 11, 8, 48, 5 ⁷ 8, 48, 5

2 s. a. Hal. 3 stratonicae R, straconicae M, statorace C 4 editus] editus a te CM⁵ 5 habuit] abui M⁶ | sui] uni M⁷? 6 s. a. Hal.: c. 14 omissam in PL tamen iusto loco insertam esse cum Graeci ostendant, consules quominus Hal. male interpolauerit, dubitari uix potest, quamquam locum certe raro memoratum ipse sane non excogitauit 7 mancipati M⁸ 8 haec] hoc PL 9 s. a. Hal. 10 socratis S 11 succedente M¹² cum om. M¹³ | s. a. Hal. | cc.] cc. et Hal. 13 erithrio R, erithio M 14 iuris bis P¹⁵ | constitutus C¹⁶ 15 facto M¹⁷ 16 mora R¹⁷ 17 lege LC¹⁸R¹⁹ | credimus C 18 defunctorum om. M¹⁹ | parentum CM²⁰ | nuptu uel nuptii uoluit L²¹ 19 auia M²² | proauia PL,

uel proauia CRM 20 filia PL, pro filia uel RM, filia uel C | uel nepte om. C | siue] uel C 21 contulerit P²² 22 in om. CR²³ | sponsas R²⁴ | easdem R²⁵ | in sponsas ... 23 eadem om. M²⁶ | don. celebr. in sponsas C 23 in om. C | parentis (parente PL²⁷) ... 26 consequuntur] defunctorum p. tam dos q. a. n. d. conferatur (ex u. 18) sequente litura trium uersuum R²⁸ 26 eisdem C 27 s. a. Hal. PL | marciano cass. PL, baseo et iohanne (= a. 467) cons. Hal. 28 nostrae l. auctoritate] C. per n. l. auctoritatem RM 29 precium M³⁰ | ad ... 30 sunt om. M³¹ 31 s. a. Hal. | xv 6, 58, 11, xi 8, 48, 5 33 pp.] p. M 35 intestato RM 36 sexus] sit sexus R³⁷ | defuncta om. M³⁸

filio quidem vel filiis similiter relictis, ex mortuo uero filio vel filia itidem nepotibus cuius-
cumque sexus, de modo quidem successionis minime dubitabatur, sed palam erat, quod
huiusmodi nepotes duas partes maternae vel paternae portionis tantummodo haberent,
tertiā partem patruis suis vel auunculis vel amitis vel materteris pro iam posita consti-
tutione¹ concedentes. De collatione uero dotis vel ante nuptias donationis, quam defuncta
persona pro filio vel filia superstitibus et pro mortuo vel mortua filio vel filia dedisset,
multa dubitatio orta est. superstitibus quidem filiis defunctae personae non debere se
dotem et ante nuptias donationem pro se datam a suo patre vel matre conferre filiis
mortui fratris sui vel mortuae sororis suae contendentibus eo, quod nulla constitutio super
huiusmodi collatione posita est. nepotibus uero mortuae personae non tantum huic
resistentibus, sed etiam illud adserentibus, quod onus collationis constitutione² Arcadii et
Honorii diuinae memoriae sibi impositum in personis tantummodo suorum auunculorum, non
etiam patruorum vel amitarum vel materterarum locum habere potest. Talem [B 41, 7, 34]
igitur subtilem dubitationem amputantes praecipimus tam filios vel filias defunctae personae
dotem vel ante nuptias donationem a parentibus suis sibi datam conferre nepotibus vel
neptibus mortuae personae, quam eosdem nepotes vel neptes patruis suis aut auunculis,
amitis etiam et materteris dotem et ante nuptias donationem patris sui vel matris, quam
pro eo vel ea mortua persona dedit, similiter conferre, ut commixtis huiusmodi collationi-
bus cum bonis mortuae personae duas quidem partes nepotes vel neptes habeant illius
portionis, quae patri vel matri eorum, si superesset, deferrebat, tertiam uero eiusdem
portionis partem una cum sibi competentibus portionibus filii vel filiae defunctae personae,
cuius de hereditate agitur, capiant. D. K. IVN. CONSTANTINOPOLI DN. IUSTINIANO A. PP.
II CONS.

a. 528

- 20 IDEM A. MENAE PP. Illud sine ratione a quibusdam in dubietatem deductum [B 41, 7, 35]
plana sanctione reuelamus, ut omnia, quae in quarta portione ab intestato successionis
computantur his, qui ad actionem de inofficioso testamento uocantur, etiam si intestatus
is decesserit, ad cuius hereditatem ueniunt, omnimodo coheredibus suis conferant. Quod
tam in aliis quam in his, quae occasione militiae uni heredum ex defuncti pecuniis adqui-
sitae lucratur is qui militiam meruit, locum habebit, ut lucrum, quod tempore mortis
defuncti ad eum peruenire poterat, non solum testamento condito quartae parti ab inte-
stato successionis computetur, sed etiam ab intestato conferatur. Haec autem regula, ut
omnia quae portioni quartae computantur etiam ab intestato conferantur, minime con-
trario tenebit, ut possit quis dicere etiam illa quae conferuntur omnimodo in quartam
partem his computari, qui ad de inofficioso querellam uocantur: ea enim tantummodo ex
his quae conferuntur memoratae portioni computabuntur, pro quibus specialiter legibus, ut
hoc fieret, expressum est. Ad haec, cum ante nuptias donatio vel dos a patre data vel
matre vel aliis parentibus pro filio vel filia, nepote vel nepte ceterisque descendantibus
conferatur, si unus quidem vel una liberorum ante nuptias tantummodo donationem vel
dotem, non etiam simplicem donationem accepit vel acceperit, alter uero vel altera neque

CRM

¹ 6, 55, 9 ² Th. 5, 1, 5

1 filia om. M^a 3 materiae R^a 4 mate-
res M^a 5 collationes M^a 6 superstitibus
... filia om. R^a | dedisse M^a 8 matri con-
ferri M^a 9 concedentibus M^a | constutio R^a
10 huiusmodi R^a 12 diui R^a, diuine M^a
14 filias] filiae C^a 16 neptibus] neptis C^a |
uel neptes om. C contra B 17 donacio-
nes M^a | matris] manus R^a 18 ea om. M^a
19 partem R^a 20 si om. C^a | superesse ..
R^aM^a, superessent R^b 21 cum om. M^a |
filii] filia RM^a 22 s. a. Hal. 24 idem]
impr. iustinianus S | a.] aag. R^a | a om. C

25 planea M^a 26 computarentur M^a | his
om. M^a | si is intest. C. si is intest. is R^a:
xāv ἀδικήτορος οὗτος B (κ.π.) 27 heredita-
tes CM, ἀληθινότητα B (κ.π.) 28 uni] ui R^a? |
heredium M^a 31 computaretur M^a | sed
om. M^a | haec ... 32 conferantur om. C
32 quertae M^a | minime contraria tenebat M^a
33 diceret R^a | etiam om. C 34 qui ad de
inofficioso] CM^b, quia de inofficiosi R^aM^a,
qui ad inofficiosi R^b | tantummodo om. R^a
36 uel dos om. RM^a contra B (κ.π.) 37 matre]
a m. M^a | descentibus R

dotem neque donationem ante nuptias a parente suo suscepit uel suscepit, sed simplicem tantummodo donationem, ne ex eo iniustum aliquid oriatur, ea quidem persona, quae ante nuptias donationem uel dotem suscepit, conferre eam cogenda, illa uero, quae simplicem tantummodo donationem meruit, ad collationem eius minime coartanda: si quid huiusmodi accidit uel acciderit, iubemus ad similitudinem eius, qui ante nuptias donationem uel dotem conferre cogitur, etiam illam personam, quae nulla dote uel ante nuptias donatione data solam simplicem donationem a parentibus suis accepit, conferre eam nec recusare collationem eo, quod simplex donatio non aliter confertur, nisi huiusmodi legem donator tempore donationis suae indulgentiae imposuerit. D. VIII ID. AVG.¹ CONSTANTINOPOLI DECIO VC. CONS.

- 21 IDEM A. IOHANNI PP. Vt nemini super collatione de cetero dubietas oriatur, [B 41, 7, 36] necessarium duximus constitutioni, quam iam fauore liberorum fecimus², hoc addere, ut res, quas parentibus acquirendas esse prohibuimus, nec collationi post obitum eorum inter 1 liberos subiaceant. Vt enim castrense peculium in communi conferre in hereditate diuidenda ex prisci iuris auctoritate minime cogeantur, ita et alias res, quae minime parentibus 15 acquiruntur, proprias liberis manere censemus. D. XV K. NOV. LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONS.³ ANNO SECUNDO. a. 532

XXI

R DE TESTAMENTO MILITIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. FLORO MILITI. Frater tuus miles si te specialiter [B 35, 21, 41] 20 bonis quae in paganico habebat heredem fecit, bona quae in castris reliquit petere non potes, etiamsi is qui eorum heres institutus est adire ea noluerit: sed ab intestato succedentes ueniunt, modo si in eius loco substitutus non est et liquido probatur fratrem tuum castrensia bona ad te pertinere noluisse. nam uoluntas militis expeditione occupati 24 pro iure seruat. ACCEPTA V ID. SEPT. DVORVS ASPRIS CONS. a. 212
- 2 IDEM A. SEPTIMO MILITI. Miles si castrensi tantummodo bonorum com- [B 35, 21, 42] militionem suum instituit heredem, cetera bona eius ut intestati defuncti mater eius iure possedit. quod si extraneum scripsit heredem isque adiit hereditatem, bona eius in te transferri non iure desideras. PP. XI K. MART. ANTONINO A. III ET BALBINO CONS. a. 213
- 3 IDEM A. VINDICIANO. Quamquam militum testamenta iuris uinculis non [B 35, 21, 43] 30 subiciantur, cum propter simplicitatem militarem quomodo uelint et quomodo possint ea facere his concedatur, tamen in Valeriani quondam centurionis testamento institutio etiam 1 iure communi accepit auctoritatem. Nam cum pater familias filiam ex duabus unciiis, uxorem ex uncia heredem scripserit nec de residuis portionibus quicquam significauerit, in tres partes diuisisse eum apparet hereditatem, ut duas habeat quae sextantem accepit, 35 tertiam quae ex uncia est heres instituta. PP. K. NOV. ANTONINO A. III ET BALBINO CONS. a. 213

P (20, 21) L (20, 21) CRM

¹ April.? ² 6, 61, 6 ³ Nou. post cons. Lampadii et Orestis uu. cc. (Beck: cf. ad 6, 21, 18)?

1 suscepit uel om. M^a | suscepit C | sed ... 2 oriatur om. M^a | simplicem R 4 eme-ruit RM^a, meruerit M^b | ad] a M^a | quis M^a 5 uel dotem om. B (κ.π.) 7 conferre om. M^a 8 collocacionem M 9 s. a. Hal. 11 idem] impr. iustinianus SPL | nemini] mini L^a, ..ē R^a | super coll. de cetero] scripsi cum κ.π. (B not. q): περί συνεισφοράς τοῦ λοιποῦ, super coll. om. L^a, de cetero super coll. PL^aCRM 13 nec] ne PLR 14 subiacent C | in communi] ἐν κοινῷ κ.π. | hereditate] d'i-tate P^a 15 ex] C cum κ.π., et ex PLRM |

prisci] pressi M^a 16 s. a. Hal. 19 test. militiae R^a, militari test. M 20 antonius M 21 bonis] a b. R^a, ex b. R^b, de b. M^b 23 substitus M^a | est] es C^aR^bM^b | fratrum M^a 24 uoluisse C^aR^bM^a contra B | multis M^a 25 s. a. Hal. | duobus] d. et Hal. 26 sep-tio R^a, septimi M | commilicionem M^a 29 s. a. Hal. 31 praeter M^a 32 testamenti R^a 33 auctoritate M^a | filiam] familiam M^a 34 ex untiām R^a, nec] ne R^a 35 ut dnas habeat (habet R) om. M^a | sextantem] sexta-te M^a 36 s. a. Hal.

- 4 IMP. ALEXANDER A. IUNIO. Si Rufinus uir clarissimus tribunus laticlauius maior annis
lege definitis faciens testamentum te manumisit, iustam tibi libertatem competisse scire
1 debes. Quod si minor ex lege constitutis fuerit, cum faceret testamentum, lege impedi-
2 nullam libertatem adeptus es, quae in hac parte nec militibus remissa est. Quod si idem
testator causam manumittendi te habuit, quae probabilis uiuo manumittente consilio futura
esset, quia per fideicommissum data libertas a quolibet minore annis ei, cuius causa pro-
bari potuit, praestari debet, et ex testamento militis eiusmodi seruis iustam libertatem
competere consequens est. PP. XVI K. DEC. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 5 IDEM A. SOZOMENO. Ex testamento militis, siue adhuc in militia siue intra [B 35, 21, 44]
annum missus honeste decessit, hereditas et legata omnibus quibus relicta sunt debentur, 10
quia inter cetera, quae militibus concessa sunt, liberum arbitrium quibus uelint relinquendi
supremis suis concessum est, nisi lex specialiter eos prohibuerit. PP. XVII K. FEBR.
IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 6 IDEM A. VALENTI. In testamento quidem eius, qui non miles fuit, si [B 35, 21, 45]
duobus heredibus institutis, altero, cui potuit usque ad tempus pubertatis parens facere 15
testamentum, altero, cui posteaquam heres extitit substituere non potuit, innicem substitutio
eisdem uerbis facta esset, in eum solum casum eam locum habere et sententiis prudentium
uirorum et constitutionibus diuorum parentum meorum placet, quo utrique pari ratione
1 potuit substitui. Sed cum ex testamento militis controuersiam esse proponas, defuncta
paruula eius filia, posteaquam heres extitit patri, cum qua simul aequis partibus heres 20
institutus eras substitutione inuicem facta, et mater quidem intestatae filiae sibi successio-
nem defendat, tu autem ex substitutione ad te pertinere contendas, iuris quidem ratio
manifesta est licere militibus proprio priuilegio etiam heredibus extraneis, posteaquam
2 heredes extiterint, mortuis substituere. Sed tibi probandum est, an ita frater tuus senserit. 24
PP. XII K. MAI. FVSCO ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 7 IDEM A. FORTVNATO. Ex his uerbis: 'Fortunato liberto meo do lego' [B 35, 21, 46]
1 uindicare tibi libertatem non potes, si pagani testamentum proponatur. At enim cum
testatorem militem fuisse proponas, si non errore ductus libertum te credidit, sed dandae
libertatis animum habuit, libertatem, et quidem directam, competere tibi, sed et legati
uindicationem habere praerogatiua militaris priuilegii praestat. PP. XII K. IUL. ALEXANDRO 30
A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 8 IMP. GORDIANVS A. AETERNIO MILITI. Certi iuris est militem ad tempus [B 35, 21, 47]
etiam heredem instituere posse. PP. III K. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 9 IDEM A. VALERIO. Sicut certi iuris est militem, qui scit se filium habere aliosque
scripsit heredes, tacite cum exheredare intellegi, ita si ignorans se filium habere alios 35
scribat heredes, non esse filio ademptam hereditatem, sed minime ualente testamento, si
sit in potestate, eum ad successionem uenire in dubiis non habetur. PP. V NON. OCT.
PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238

V (incipit u. 4 nec) CR (u. 2 defuinitis ... 6 esset in litura R^b) M

1 imp.] s imp. M^a | iunio] W, iuni S, iunio
rufino C (u. i.), suonio R^a, rufino R^bM | si
rufinus om. M^a, rufinus om. C | laticlauius]
edd., latis clauis CM^b, datis clauis R, datus
clauis M^a?, laticlauius W 3 debes quod si]
quod si M^a | tis fuerit ... 4 liber-
tatem adep om. R^a 5 manumittentem V^a |
concilio C, in uacuo spatio om. M^a | fu-
turo M^a 7 praestare R^a | deberet VCM,
debere R^a | eiusmodi] eius nuñ M^a 8 s. a.
V Hal. | pp.] d. Hal. | cons. V 9 sozo-
meno] SF, zogomeno C, zoxomeno R, zaxo-
nieno M | multis M^a 11 arbitrium V^a
12 supramis M^a | suis] suis iudiciis CR^b | s. a.
V Hal. | pp.] d. Hal. 13 et] ii et Hal. |
cons.] cc. cons. V Hal. 14 ualentino C,
ualerio M 15 heredibus om. C | potuit ...

16 cui om. R^a 16 alterum C^a | substi-
tuto R^a 17 hisdem CRM 18 duorum R |
parentum CR | utramque C^a | pari] pa M^a
19 potui R^a | substituit V^a (em. m. 2) |
sed] et M^a 21 eras om. V^a (suppl. m. 2)
22 tu] ut V | ad te om. M^a | uiris C 21 ex-
titerunt R^a | mortui V uel V^a R^a?, mortis M^a?
25 s. a. V Hal. | xi Hal. | et] ii et Hal.
27 potest uel potesi V^a 28 proponis C |
crediderit CR 29 et quidem] equidem R
30 uendicionem M^a | praerogatiua mili-
tare V | s. a. V Hal. | pp.] d. Hal. | iul.]
ianuar. Hal. 31 iii et dione] ii et marcello
(= a. 226) Hal. 32 aeternio C, eterno M^b |
ad tempus om. R^a 33 s. a. V Hal. 34 ua-
lenti R 35 heredes scripsit C 36 adep-
tam R 37 s. a. V Hal. | non.] k. non. V

- 10 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. IVSTINO MILITI. Si, cum uel in utero haberetur filia inscio patre milite, ab eo praeterita sit, uel cum in rebus humanis eam non esse falso rumore prolato pater putauit, nullam eius testamento fecit mentionem, silentium huiusmodi exheredationis notam nequaquam infligit. Is autem miles, qui testamento filiam appellauit eique legatum dedit, non instituendo eam heredem exheredauit. PP. XII K. IVN. PRAESENTE ET ALBINO CONSS. a. 246
- 11 IDEM A. ET C. AEMILIO MILITI. Captatorias institutiones et in militis [B 35, 21, 48] testamento nullius esse momenti manifestum est. PP. VII K. IVL. PRAESENTE ET ALBINO CONSS. a. 246
- 12 IDEM A. ET C. DOMITIAE. In testamento militis legem Falcidiam et in [B2 41, 1, 101] legatis et in fideicommissis cessare explorati iuris est. sane si quid ultra uires patrimonii postulatur, competenti defensione tueri te potes. PP. VI NON. IVL. PRAESENTE ET ALBINO CONSS. a. 246
- 13 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. CLAVDIAE. Et militibus nostris, [B 35, 21, 49] centurionibus quoque ob flagitium militare damnatis non aliarum quam castrensium rerum testamenta facere permittitur et intestatis iure proprio succeditur a fisco. PP. NON. AVG. VALERIANO ET GALLIENO AA. CONSS. a. 254
- 14 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. HEREDIBVS MAXIMAE. [B 35, 21, 50] Si a fratre suo militante mater uestra scripta heres successionem eius sibi quaesiit, quamuis testamenti scriptura non continet iuris observationem, hanc hereditatem fratrem testatoris uel eius filios ab intestato euincere non potuisse iure constitit. S. V NON. MAI. AVRRIS CC. CONSS. a. 294
- 15 IMP. CONSTANTINVS A. AD POPVLVM. Milites in expeditione degentes, si [B 35, 21, 51] uxores aut filios aut amicos aut commilitones suos, postremo cuiuslibet generis homines amplecti uoluerint supremae uoluntatis adfectu, quomodo possint ac uelint testentur, nec uxorum aut filiorum eorum, cum uoluntatem patris reportauerunt, meritum aut libertas dignitasque quaeratur. Proinde sicut iuris rationibus licuit ac semper licebit, si quid in uagina aut in clipeo litteris sanguine suo rutilantibus adnotauerint, aut in puluere inscripserint gladio sub ipso tempore, quo in proelio uitae sortem derelinquunt, huiusmodi uoluntatem stabilem esse oportet. D. III ID. AVG. NICOMEDIAE OPTATO ET PAVLINO CONSS.¹ a. 334
- 16 IMP. ANASTASIVS A. HIERIO PP. Scriniarios uel apparitores, qui uirorum [B 35, 21, 52] magnificorum magistrorum militum iussionibus uel actibus obtemperant, etsi nomina eorum matriculis militaribus referri uideantur, nullatenus in ultimis a se conficiendis uoluntatibus iuris militaris habere facultatem decernimus. D. ID. FEBR. CONSTANTINOPOLI PAVLO VC. CONSS. a. 496
- 17 ²IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Ne quidam putarent in omni tempore [B 35, 21, 53] licere militibus testamenta quomodo uoluerint componere, sancimus his solis, qui in expedi-
- VCRM

¹ Paulino et Iuliano cons. (= a. 325: I. Gothofredus)? ² iunge 2, 50, 8. 7, 35, 8

1 imp. (impp. R^a) phil.] impp. antonius et philippus M | a. et ph. c.] et al' phil. aa. S, aa. filippo c. M | habetur R^a 3 rumore] ore M^a | facit M^a 4 exheredationis R^a 5 instituendum M^a | s. a. V Hal. 7 a. et cc. CR^a, aa. et cc. M | aemilio] V (Bluhme) CR. emiliano SV (Mayer), emolio M 8 s. a. V? Hal. 10 aa. et cc. V? M, a. et cc. CR^a, a. S 11 in om. M | si] et si R^a? 12 te om. R | s. a. V Hal. 14 ualerius S | claudia M 15 quoquo R^a. om. M^a 16 intestati M^a | succenditur M^a | fisco] f. si a fratris su M^a | s. a. V Hal. 17 aa.] aa. III et II (= a. 255) Hal. 18 et cc. om. M | maximae] SR, max. V, maximi CM 19 suo] tuo M^a | militantes V | quaesiuit CR^aM^a 20 testameti M 21 eius]

etiam R | filium M^a | intestamento M^a | s. a. V Hal. | s.] pp. Hal. 22 auris cc.] ipsis aa. et Hal. 25 uoluerunt M | testantur V, testetur R^a?, διατίθεσθαι B 26 uoluntate R^a | reportauerint CRM 27 dignitasque C^a | ac semper om. M^a 28 adnotauerint R^a, aut notauerint M | scripserint M 30 s. a. V (lectione incertissima) Hal. | paulino] paulino V? 32 antoninus S | a. om. M | herio S, gerio M | scriniariis (scinariis M^a) uel apparitoribus CM^a, scriniarios uel apparitoribus R^a, scriniariis uel apparitores R^a, inc. V 33 magnificum RM^a? 34 in om. R 35 s. a. V Hal. | constantinopoli] const. (uel cont.) et V (Bluhme), cp. et V (Mayer) 36 uc. om. V 37 pp.] p. M

tionibus occupati sunt, memoratum indulgeri circa ultimas uoluntates conficiendas beneficium. D. III¹ ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO VC. CONS.

a. 529

- 18 IDEM A. IOHANNI PP. Licet antiquis legibus permittebatur pupillis, si [B 35, 21, 54] tribunatum numeri mereantur, ultimum elogium conficere posse, attamen indignum nostris temporibus esse uidetur eum, qui stabilem mentem nondum adeptus est, propter priuilegia militum sapientium hominum iura pertractare et in tenera aetate ex tali licentia parentibus forte suis uel aliis propinquis nocere propriam substantiam extraneis relinquentem. ideoque hoc fieri nullo modo concedimus. D. XII² K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. ANNO II.

a. 532

XXII

10

R QVI FACERE TESTAMENTVM POSSVNT VEL NON POSSVNT R

- 1 IMP. GORDIANVS A. PETRONIO MILITI. Quamquam omnium bonorum socer [B 35, 3, 1] tuus itemque frater eius socii fuerunt, tamen non eo minus idem frater eius, cum fati
1 munus impleret, testamento suo potuit sibi heredem instituere quem uellet. Item non
idcirco minus is testamenti factionem habet, quod indiuisam successionem cum sorore sua
dicatur habuisse. PP. XII K. AVG. ARRIANO ET PAPO CONSS. a. 243
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC.³ VIATORI ET PONTIAE. Si [B 35, 3, 2] is, qui tecum uxorem tuam heredem scripsit, quando testamentum ordinauit, sanae mentis fuerit nec postea alicuius sceleris conscientia obstrictus, sed aut impatiens doloris aut aliqua
2 furoris rabie constrictus se praecipitem dedit, eiusque innocentia liquidis probationibus commendari potest a te, adscitae mortis obtentu postremum eius iudicium conuelli non
1 debet. Quod si futurae poenae metu uoluntaria morte supplicium anteuenit, ratam uoluntatem eius conseruari leges uetant. PP. K. DEC. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 3 IDEM AA. ET CC. LICINIO. Senium quidem aetatis uel aegritudinem corporis [B 35, 3, 3] 23
1 sinceritatem mentis tenentibus testamenti factionem certum est non auferre. Filiam autem, quae in potestate est, testamentum facere non posse indubitati iuris est. S. III NON. APRIL. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 4 IDEM AA. ET CC. RHODONI. Si frater patruelis tuus ante quartum decimum [B 35, 3, 4] aetatis annum suae decessit, cum facere non potuit testamentum, nihil ex eius postremo
1 recte postulatur iudicio. Nam si hanc aetatem egressus, licet uigoris necdum emersissent uestigia, snum ordinauit sollemniter iudicium, hoc conuellere frustra conaris. S. III ID. NOV. PANTICHI CC. CONSS. a. 294

V A¹ (22 R 4) P (22 R [1 p] 3) L (22 R 3 [4 l] 1) CRM

¹ VIII? ² XV? ³ et CC. del. (M)

2 s. a. V Hal. | III id.] VI id. 2, 50, 9, k. 7, 35, 8 | const. om. Hal. | uc. om. V 3 idem] impr. iustinianus S | pp.] p. M | permitabatur M^a | pupillum R, pupillus M^a, publius M^a, inc. V 4 mereatur RM^a, inc. V 5 adeptus R 7 substantiam om. M^a 8 hoc (haec R) fieri om. M^a | s. a. V Hal. | XII om. Hal. | constant. ... 9 uu. cc. (uc. V) | lampadio et oreste uu. cc. cons. Hal. 11 facere testamentum (—ta S, —to R^a) poss.] poss. fac. test. C, test. fac. poss. M 12 possunt om. C 13 patronio R^a, petrono M^a 15 minus C^a | itemque C 16 quod om. M^a 17 s. a. V Hal. : in pL extat pp. | pappo V Hal. 18 et cc. om. M | et] est V? | potentiae C, potianae M 19 uxore tua CR | testamento M^a | ordinabat RM 20 obstrictus R^a 23 debes M | uoluntariae R^a | anteuertit V?

an tenuerit M^a 24 conseruare M | s. a. V Hal. | pp.] • (s.?) V | III et III aa.] aa. et Hal. 25 idem] impp. dioc. et max. PL | senio M 26 sinc. mentis ten.] sinceris mentibus M | auferri PLM | filiam autem quae] VW^a, filium autem (autem om. C) qui PLCRM 27 potestatem M | s. a. V Hal. PL | a.] d. Hal., om. PL 28 sirmi cc. (aa. V) cons. om. PL 29 ante c. 4 rubricam h. l. scribere coepit P^a | inscriptionem om. A | rhodoni M 30 annum etatis l | potuerit A | ex eius postremo] post eius subpremo M^a 31 aegressus uel segressus V, aegressus M^a | emersisset VR, aemisisset M^a 32 uestigii V | conuellere] A, euellere VCRM | frustra R^a | coneris C^a | s. a. V Hal. l | s.] d. l | III l. ui V? Hal. 33 pantichi cc. cons. om. l

- 5 IMP. CONSTANTIVS A. AD RVFINVM PP. Eunuchis liceat facere testamentum, B 35, 3, 5
componere postremas exemplo omnium voluntates, conscribere codicillos salua testamen-
torum obseruantia. D. v k. MART. SIRMI CONSTANTIO A. v ET CONSTANTIO C. CONSS. a. 352
- 6 IDEM A. AD VOLVSIANVM PV. Si quis imperatorem forte heredem instituerit, B 35, 3, 6
habeat mutandi iudicii facultatem, et quemcumque noluerit secundum leges in testamento
suo heredem scribendi. D. xii k. MART. MEDIOLANI ARBITIONE ET LOLLIANO CONSS. a. 355
- 7 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD MAXIMVM. Cum B 35, 3, 7
heredes instituuntur imperator seu Augusta, ius commune cum ceteris habeant: quod et
in codicillis uel fideicommissariis epistulis iure scriptis obseruandum erit. et sicuti priscis
legibus cautum est, imperatori quoque uel Augustae testamentum facere liceat et mutare. 10
D. vii id. AVG. CONTIONACI GRATIANO A. ii ET PROBO CONSS. a. 371
- 8 IMP. IVSTINVS A. DEMOSTHENI PP. Hac consultissima lege Synopsis Δ 13, 32 || 35, 3, 8
sancimus, ut carentes oculis seu morbo uel ita nati per nuncupationem suae condant
moderamina uoluntatis, praesentibus septem testibus, quos aliis quoque testamentis inter-
esse iuris est, tabulario etiam: ut cunctis ibidem collectis primum ad se conuocatos omnes, 15
ut sine scriptis testentur, edoceat, deinde exprimat nomina specialiter heredum et digni-
tates singulorum et indicia, ne sola nominum commemoratio quicquam ambiguitatis pariat,
et ex quanta parte uel ex quotis unciis in successionem admitti debeant et quod unum-
quemque legatarium seu fideicommissarium adsequi uelit: omnia denique palam edicat,
1 quae ultimarum capit dispositionum series lege concessa. Quibus omnibus ex ordine per- 20
oratis uno eodemque loco et tempore, sed et tabularii manu conscriptis sub obtentu septem
(ut dictum est) testium et eorundem testium manu subscriptis, dehinc consignatis tam ab
1a isdem testibus quam a tabulario, plenum obtinebit robur testantis arbitrium. Quae in
eundem modum erunt obseruanda, quamuis non heredes instituere, sed legata solum uel
1b (1) fideicommissa et in summa quae codicillis habentur congrua duxerit ordinanda. At cum 25
humana fragilitas mortis praecipue cogitatione turbata minus memoria possit res plures
consequi, patebit eis licentia uoluntatem suam siue in testamento uel in codicilli tenore
compositam cui uelint scribendam credere, ut in eodem postea collocatis testibus et tabu-
lario, re etiam (ut dictum est) patefacta, cuius causa conuocati sunt, et chartula prome-
tur, quam susceptam testatori recitabit tabularius simul et testibus, ut, ubi tenor eorum 30
cunctis innotuerit, elogium ipse suum profiteatur agnoscere et ex animi sui quae lecta
sunt disposuisse sententia, et in fine subscriptio sequatur testium nec non omnium signa-
2 cula tam testium (prout dictum est) quam tabularii. Sed quia tabulariorum copia non in
omnibus locis datur quaerentibus, iubemus, ubi tabularius reperiri non possit, octauum
adhiberi testem, ut, quod tabulario pro supra dicto modo commisimus, id per octauum 35
testem effectum capiat: libera potestate concedenda suas uoluntates in praedictum modum

V P (c. 6, 8) L (ut P) CRM

¹ coram (Mommson)?

1 constantinus M | rusinum C | pp.] p. M,
om. C 3 s. a. V Hal. | constantio c.] con-
stant. cc. V, constante caes. Hal. 4 idem
imp. const. PL | uosusianum L^a | pu.] VR^a,
pp. SC, praefectum R^a, p. M: pp. confir-
mant 7, 62, 22. Th. 11, 36, 12, inprimis
Th. 11, 34, 2, uic. urbis est in Th. 3, 12, 2
5 habuit PL | legem PL | in t. s. h. scri-
bendi] t. s. h. inscribendi C 6 s. a. V
Hal. PL | mediolani (med. V) ... cons.
om. PL | arbitrone Hal. 7 imp. C, mpp. R |
ualentinus RM | ualerius R^a | et gr. aaa.]
gr. aa. R, aa. et gr. C 8 seu gusta R^a
11 s. a. V Hal. | contionaci] Herrmann cum
Th. 2, 4, 3, 4, 6, 4 (ubi Taurin. habet con-
stantionaci) 9, 3, 5, 11, 1, 17, cornionaci V,
om. Hal. | a. om. V 12 iustinianus PLC |
demonsthenio PL, demostenio M | pp.] p. M
14 uoluntates M^a 15 ut] et M 16 teste-

tur P^a cum B διαδοῖται: sed testari hoc
loco est testimonium ferre | doceat P^a, do-
ceant P^aL^aCM^a, edoceant L^aR | exprimant
P^aLCRM^a | dignitatem M 17 inducia M^a
18 quotis] V, quot PLCRM^a, quod M^a |
untius R^a 19 uelint P^aLCM^a | deque M^a |
dicant P^aL^a, edicant L^aCRM^a 21 sub ...
22 subscriptis om. R^a | septem P^a, septe L
22 eorum PLM | testium om. M | ab] | ab L^a
23 eisdem C | a om. M 24 modus L^a
25 duxerint M | at] sed ad M^a, sed M^a
27 testamentis PLC^a | codicillis C^aM^a? 28 ue-
lit C | eadem PL^a | collatis PLR | testibus |
codicillis test. L^a 29 etiam] ciam M^a |
cuius] cum M^a | prouetur V, promeretur PL
30 ut] et M 31 innotuerit M^a 32 et] |
ut R^a | sequitur R | signala P^a 33 quia |
qua M^a 34 quaerentibus P^a | ubi] ubi M^a

ordinantibus chartulam ita subscriptam, ita denique consignatam, ut antelatae formae declarant, cui velint ex testibus custodiendam mandare. Sic fieri namque contidimus, ut non recipiat se tantum in caecis testandi licentia, sed ne locum quidem ullum relinquat insidiis tot oculis spectata, tot insinuata sensibus, tot insuper in tuto locata manibus. 4

D. K. IVN. CONSTANTINOPOLI IVSTINIANO ET VALERIO CONSS.

a. 521

- 9 IMP. IVSTINIANVS A. IVLIANO PP. Furiosum in suis induitiis ultimum con- [B 35, 3, 9] dere elogium posse, licet ab antiquis dubitabatur, tamen et retro principibus et nobis placuit: nunc autem hoc decidendum est, quod simili modo antiquos animos mouit, si coepto testamento furor eum inuasit. Sancimus itaque tale testamentum hominis, qui in ipso actu testamenti aduersa uoletudine tentus est, pro nihilo esse. sin uero uoluerit in 10 dilucidis interuallis aliquod condere testamentum uel ultimam uoluntatem et hoc sana mente et inceperit facere et consummauerit nullo tali morbo interueniente, stare testamentum siue quamcumque ultimam uoluntatem censemus, si et alia omnia accesserint, quae in huiusmodi actibus legitima observatio sequitur. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO 14 ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

- 10 IDEM A. IVLIANO PP. Discretis surdo et muto, quia non semper huiusmodi [B 35, 3, 10] uitia sibi concurrunt, sancimus, si quis utroque morbo simul laborat, id est ut neque audire neque loqui possit, et hoc ex ipsa natura habeat, neque testamentum facere neque codicillos neque fideicommissum relinquere neque mortis causa donationem celebrare concedatur nec libertatem siue uindicta siue alio modo imponere: eidem legi tam masculos 20 quam feminas oboedire imperantes. Vbi autem et in huiusmodi uitis non naturalis siue masculo siue feminae accedit calamitas, sed morbus postea superueniens et uocem abstulit et aures conclusit, si ponamus huiusmodi personam litteras scientem, omnia, quae priori 1 interdiximus, haec ei sua manu scribenti permittimus. Sin autem infortunium discretum est, quod² ita raro contingit, et surdis, licet naturaliter huiusmodi sensus uariatus est, tamen 25 omnia facere et in testamentis et in codicillis et in mortis causa donationibus et in liber- 3 tatibus et in aliis omnibus permittimus. Si enim uox articulata ei a natura concessa est, nihil prohibet eum omnia quae uoluit facere, quia scimus quosdam iuris peritos et hoc subtilius cogitasse et nullum esse exposuisse, qui penitus non exaudit, si quis supra cere- 4 brum illius loquatur, secundum quod Iuuentio Celso placuit. In eo autem, cui morbus 30 superueniens auditum tantummodo abstulit, nec dubitari potest, quin possit omnia sine ali- 5 quo obstaculo facere. Sin uero aures quidem apertae sint et uocem recipientes, lingua autem penitus praepedita, licet a ueteribus auctoribus saepius de hoc uariatum est, attamen si et hunc peritum litterarum esse proponamus, nihil prohibet et eum scribentem omnia 6 facere, siue naturaliter siue per interuentum morbi huiusmodi infortunium ei accessit. 35 Nullo discrimine neque in masculis neque in feminis in omni ista constitutione seruando. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

V P (c. 8. 10) L (ut P) CRM

¹ iunge 1, 4, 27. 5, 70, 6. 7 ² non ins. (Mommson)

1 ut antelatae M^a | forma L 2 ex testibus] CM^a. in testibus V^a, testibus V^a PLM^a, testium R | custodiendum R^a 3 relinquat R 4 tuto] toto V 5 s. a. V Hal. PL 6 pp.] p. M | induciis suis C, suis iudiciis R^a M^a | concedere M^a 7 dubitauit V | principibus M^a 8 hoc decid. (dicidendum V, dicendum M^a) est quod] et hoc est C^a 10 ualitudine R 11 aliquid V C^a | uel ... 12 testamentum om. R^a 13 in om. V 14 actionibus CR^a | s. a. V Hal. 16 idem] imp. iustin. PL | surdo] superdo V^a 17 sancimus om. M^a 18 hoc om. M^a | habet L 19 donatione L 20 libertate siue uindictam R^a 22 accidit R | perueniens PLM^a 23 concludit R^a 24 hoc LR | scribentur V^a

25 huiusmodo L 26 testatimentis L^a | in lib.] lib. CRM^a 27 in aliis] aliis PL | a natura] numerata L^a 28 probet M^a | quondam C 29 exaudiat M | celebrum C^a? 30 loquitur L^a | iuuentio C 31 superueniens] perueniens VPL, postea perueniens M^a, postea superueniens CRM^a | quin] qui non R^a?, qui M^a 32 abataculo P | quidem aures L | apertae sint (sint L) et om. V (suppl. m. 2) | uoce V^a 33 penitus om. L^a | predata M^a | saepius ... 34 hunc om. M^a | attamen V^a 35 pertum L^a | et eum] eum PL 36 siue nat.] si uero nat. R^a? | morbus C^a M^a | accesserit C 36 masculos V 37 s. a. V Hal. PL | x] xv Hal. | mart.] mai. PL | constant. ... cc. om. PL

- 11 IDEM A. IOHANNI PP. Nemo ex lege¹, quam nuper promulgauimus, in rebus, [B 35, 3, 11] quae parentibus adquiri non possunt, existimet aliquid esse innouandum, et permissum fuisse filiis familias cuiuscumque gradus uel sexus testamenta facere, siue sine patris consensu bona possideant secundum nostrae legis distinctionem, siue cum eorum uoluntate.
- 1 Nullo etenim modo hoc eis permittimus, sed antiqua lex per omnia conseruetur, quae filiis 5 familias nisi in casibus certis testamenta facere nullo concedit modo, et in his personis, quae huiusmodi facultatem habere iam concessae sunt. D. IIII K. AVG. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 12 ²IDEM A. IOHANNI PP. Omnes om- [3, 28, 37, 61.8 epit. B 35, 3, 12 Heimbach Anecd. 2 p. 259] nino, quibus quasi castrensia peculia habere ex legibus concessum est, habeant licentiam 10 in ea tantummodo ultimas uoluntates condere secundum nostrae constitutionis tenorem², quae talibus testamentis de inofficiosi querella immunitatem praestauit. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

XXIII

R DE TESTAMENTIS: QVEMADMODVM TESTAMENTA 15
ORDINANTVR R

- 1 IMP. HADRIANVS A. CATONIO VERO. Testes serui an liberi fuerunt, non [B 35, 2, 1] oportet in hac causa tractari, cum eo tempore, quo testamentum signabatur, omnium consensu liberorum loco habiti sunt nec quisquam eis usque adhuc status controuersiam mouerit. SINE DIE ET CONSS. 20
- 2 IMP. ALEXANDER A. EXPEDITO. Publicati semel testamenti fides, quamuis [II 35, 2, 2] ipsa materia, in qua primum a testatore scriptum relictum fuit, casu qui probatur intercidit, nihilo minus ualet. PP. K. IUN. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 3 IDEM A. ANTIGONO. Ex imperfecto testamento nec imperatorem hereditatem [B 35, 2, 3] uindicare saepe constitutum est. licet enim lex imperii sollemnibus iuris imperatorem 25 soluerit, nihil tamen tam proprium imperii est, ut legibus uiuere. PP. XI K. IAN. LVPO ET MAXIMO CONSS. a. 232
- 4 IMP. GORDIANVS A. RVFINO. Si in nomine praenomine seu cognomine testator [B 35, 2, 4] errauit nec tamen de quo senserit incertum sit, error huiusmodi nihil officit ueritati. PP. 29 XII K. AVG. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 5 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. LVCILLO. Neque professio neque [II 35, 2, 5] adseueratio nuncupantium filios, qui non sunt, ueritati praeiudicant: et quae ut filiis testamento relinquuntur, iuxta ea quae a principibus statuta sunt non deberi certi iuris est. ACCEPTA IIII NON. IUL. VALERIANO II ET GALLIENO AA. CONSS. a. 254

V P (22, 12. 23 R {3. 6 p}) L (22, 12. 23 R 3. 6) CRM

¹ 6, 61, 6 ² iunge 1, 3, 49. 1, 5, 22 ³ 3, 28, 37

1 a.] aa. V | pp.] p. M 4 possideat V | uoluntatem V 5 ei R 6 casibus in M^a | certa R^a | concedit] concedi-rauer M^a?
7 quae] quae in M | habere om. R^a | s. a. V Hal. | d. IIII] s. dat. Hal. | aug.] decembr. (emend. septembr.) Hal. 10 concessum P | habeat P, habet L 11 uoluntates condere] concedere M^a | tenore L 12 querelle C^a | s. a. V Hal. PL | k. sept.] III non. decembr. Hal. | constant. ... 13 cc. om. PL
13 orestae V 15 testamentis] VR, t. et SPLCM | testamento M^a 16 ordinentur CR
17 adraanus R^a | a. om. CM | cathanio M | uero] R^b Inst. 2, 10, 7, om. SVCR^aM | fuerint CM^b 18 quo] quod M^a | testamento V | omni M^a 19 adhoc CRM^a? 20 mouerint R |

s. a. V Hal. | consule Hal. 21 a. om. R^aM | duplicati R^a 22 materiam V^a | causa M^a | intercedit M^a 23 s. a. V Hal. 24 idem] imp. alex. pL | thygono S, antidono M | neque pL 25 saepe] posse saepe CR^b 26 solueret pLR | proprii R | est imperii C | ut] quam CR^b | s. a. V Hal.: in pL extat pp.
28 pronomine VCM^a: περί τὸν χρηματισμὸν (= praenomen) καὶ τὴν πατρωνίαν B 29 errauerit R | consenserit M | officium V^a | s. a. V Hal. 30 aug.] ianuar. Hal. | a. om. V
31 ualeiranus S, ualentinus R^a, ualerius R^aM | et gall. aa.] a. M 32 nuncupatium R 33 principalibus V 34 s. a. V Hal.: in M^a extat cepta | IIII] VI Hal. | ualer. II et gallo aa. V, ualeriano et gallieno aa. III et II (= a. 255) Hal.

- 6 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. TERENTIAE. Verba testamenti, [B 35, 2, 6] quibus mater uestra decedens nihil se cuiquam donasse significauit, si res se aliter habet, fidem ueri non perfringunt. PP. III NON. NOV. DIOCLETIANO A. II ET ARISTOBVLO CONSS. a. 285
- 7 IDEM AA. RVFINAE. Errore scribentis testamentum iuris sollemnitas mutilari nequaquam potest, quando minus scriptum, plus nuncupatum uidetur. et ideo recte testamento facto, quamquam desit 'heres esto', consequens est existente herede legata siue fideicommissa iuxta uoluntatem testatoris oportere dari. PP. XVII K. FEBR. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 8 IDEM AA. MARCELLINO. Casus maioris ac noui contingentis ratione aduersus [B 35, 2, 7] timorem contagionis, quae testes deterret, aliquid de iure laxatum est: non tamen prorsus 10
1 reliqua etiam testamentorum sollemnitas perempta est. Testes enim huiusmodi morbo oppresso eo tempore iungi atque sociari remissum est, non etiam conueniendi numeri eorum observatio sublata. S. K. IVL. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 9 IDEM AA. PATROCLIAE. Si non speciali priuilegio patriae tuae iuris obser- [B 35, 2, 8] uatio relaxata est et testes non in conspectu testatoris testimoniorum officio functi sunt, 15
nullo iure testamentum ualet. PP. K. IVL. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 10 IDEM AA. ET CC. MENOPHILIANO. Si testamentum iure factum sit et heres [B 35, 2, 9] sit capax, auctoritate rescripti nostri rescindi non oportet. S. XV K. . . . AA. CONSS. a. 293
- 11 IDEM AA. ET CC. ZETHO. Non idcirco minus iure factum testamentum [B 35, 2, 10] suas obtinet uires, quod post mortem testatoris subtractum probatur. S. PRID. NON. IVL. 20
AA. CONSS. a. 293
- 12 IDEM AA. ET CC. MATRONIAE. Si unus de septem testibus defuerit uel [B 35, 2, 11] coram testatore omnes eodem loco testes suo uel alieno anulo non signauerint, iure deficiat 1
testamentum. De his autem, quae interleta sine supra scripta dicis, non ad iuris sollemnitate[m], sed ad fidei pertinet quaestionem, ut appareat, utrum testatoris uoluntate emen- 25
dationem meruerunt, uel ab altero inconsulte deleta sunt, an ab aliquo falso haec fuerint commissa. S. PRID. NON. IVL. PHILIPPOLI AA. CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. EVRIPIDI. Testandi causa de pecunia sua legibus certis facultas, non iurisdictionis mutare formam uel iuri publico derogare cuiquam permissum est. S. VI 29
K. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 14 IDEM AA. ET CC. ACHILLEO. Non codicillum, sed testamentum auiam uestram facere uoluisse institutio et exhereditatio facta probant euidenter. S. ID. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 15 IMP. CONSTANTINVS A. AD POPVLVM. Quoniam indignum est ob inanem [B 35, 2, 12] observationem irritas fieri tabulas et iudicia mortuorum, placuit ademptis his, quorum
V P (23, [6 p] 7) L (23, 6. 7) CR (c. 9 om. R^a) M

¹ fortasse iungenda est 2, 4, 36 ² VI ins. 2, 4, 36 ³ iunge 6, 9, 9. 6, 37, 21 ⁴ Constantinus scripsisse Iustinianos probari uidetur 6, 9, 9 collata cum 5, 70, 7, 3a: Constantio recte h. l. uindicauit I. Gothofredus

1 imp. L. mp. R | max. et diocl. C 3 perfringunt V^a, perstringunt C | s. a. V Hal.: in pL extat pp. | II om. Hal. 4 idem | imp. dioc. et max. PL | aa.] a. et c. S | ruhno V | errores P^a | mutilari] supra r scriptum uidetur u uel II V 5 minus om. M^a | testamento rectae facto L, recte testamentum factum M^a 7 s. a. V Hal. PL | ipsis ... 8 cons. om. L | III et III aa.] V, III aa. P, aa. III et III Hal. 9 aa.] a. et c. S | nouis R 10 timore V uel V^a | laxatum] collatum R^a 11 oppresso] V cum B: δεδιότις αὐτῶν μαρτυρῶν πλησιάζει τῷ διατιθεμένῳ διὰ τὸ μὴ τῆς νόσου μεταλαβῆν συγχωρεσθῶσαν χειρωμένῳς ἐξ αὐτοῦ σφραγίσαι τὴν διαθήκην, oppressos CRM 13 s. a. V Hal. | s.] d. xvi Hal. 14 aa.] a. et c. S | patrodiae M | patruae V 15 in om. V 16 nulli V | s. a. V Hal. | k.] x kal. Hal. 17 et cc. om. R | moenephiliano S, me-

nofilano M 18 capax] pax M^a | s. a. V Hal. | s.] d. Hal. | . . . aa.] aug. V, aug. aa. Hal. 19 aa. et cc.] CM, a. et c. S, aa. VR | zetho V^a, zethonon C, etho M 20 optinebit R | probetur V | s. a. V Hal. | s. prid. non. iul.] s. d. prid. id. nouembr. Hal. 22 aa.] a. M | matronae CRM | testibus V^a 23 coram] contra M^a | testatoris V | signauerunt CRM | deficit C^aR 24 deleta V 25 pertinet] VE, pertinent CRM | utrum] que utrum M^a | emendationem V 26 meruerunt M^a | delata C^aM^a | fuerunt C 27 s. a. V Hal. | s.] s. d. Hal. 28 euripidae S, euripidae CRM, euriphe R^a, deficit R^a 29 s. a. V 31 inscriptionem hoc loco omittit et ad c. 15 transfert M^a | achillio S, achillae CRM 32 euidentes V^a, euident. r M^a | s. a. V Hal. 33 inscriptionem c. 14 habet M^a | constantinus] SC, const. V, c. R 34 his om. M^a

- imaginaris usus est, institutioni heredis uerborum non esse necessariam obseruantiam, 1
utrum imperatiuis et directis uerbis fiat an inflexa. Nec enim interest, si dicatur 'heredem
'facio' uel 'instituo' uel 'uolo' uel 'mando' uel 'cupio' uel 'esto' uel 'erit', sed quibus-
libet confecta sententiis, quolibet loquendi genere formata institutio ualeat, si modo per
eam liquebit uoluntatis intentio, nec necessaria sint momenta uerborum, quae forte semi- 2
necis et balbutiens lingua profudit. Et in postremis ergo iudiciis ordinandis amota erit
sollemnium sermonum necessitas, ut, qui facultates proprias cupiunt ordinare, in quacum-
que instrumenti materia conscribere et quibuscumque uerbis uti liberam habeant facul-
tatem. S. D. K. FEBR. LAODICEAE CONSTANTIO A. II ET CONSTATE A. CONSS. a. 339
- 16 ¹IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTROPIO PP. [B 35, 2, 11] 10
Non dubium nec incertum est, sicut imperatoribus, ita qualibet dignitate uel potestate
decoratis uiris tam hereditatem quam legatum seu fideicommissum relinqui posse. Illud
adiciendum est, ut, qui ex testamento uel ab intestato heres extiterit, etsi uoluntas defuncti
circa legata seu fideicommissa seu libertates legibus non sit subnixa, tamen, si sua sponte
agnouerit, implendi eam necessitatem habeat. S. D.² K. IVL. THESSALONICAE GRATIANO V 15
ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 360
- 17 ²IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. AETERNALI PROCONSULI [Th. 4, 4, 3 B 35, 2, 11] 10
ASIAE. Testamentum non ideo infirmari debet, quod diuersis hoc deficiens nominibus
appellauit, cum superflua non noceant. namque necessaria praetermissa imminuunt con-
tractus et testatoris officiant uoluntati, non abundans cautela⁴. D. XII K. APRIL. ARCA- 20
DIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396
- 18 IDEM AA. AFRICANO PV. Testamenta omnia⁵ [Th. 4, 4, 4 Anecdota ed. Zachariae p. 161] 25
ceteraque, quae apud officium censuale publicari solent, in eodem reseruentur nec usquam
permittatur fieri ulla translatio. mos namque retinendus est fidelissimae uetustatis, quem
si quis in hac urbe uoluerit immutare, irritam mortuorum uideri faciet uoluntatem. D. VI 25
K. OCT. CONSTANTINOPOLI CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397
- 19 ⁴IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. IOHANNI PP. Omnium [B 35, 2, 15 Anecdota l. c.] 30
testamentorum sollemnitate superare uideatur, quod insertum mera fide precibus inter tot
nobiles probatasque personas etiam conscientiam principis tenet. Sicut igitur securus erit,
qui actis cuiuscumque iudicis aut municipum aut auribus priuatorum mentis suae pos- 30
tremum publicauit iudicium, ita nec de eius umquam successione tractabitur, qui nobis
mediis et toto iure, quod nostris est scriniis constitutum, teste succedit. Nec sane illud
heredibus nocere permittimus, si rescripta nostra nihil de eadem uoluntate responderint.
uoluntates etenim hominum audire uolumus, non iubere, ne post sententiam nostram inhibi-
tum uideatur commutationis arbitrium, cum hoc ipsum, quod per supplicationem nostris 35
auribus intimatur, ita demum firmum sit, si ultimum comprobatur nec contra iudicium
suum defunctus postea uenisse detegitur. Ne quid sane praetermisisse credamur huius-
modi institutionis successoribus designatis, omnia quae scriptis heredibus competunt iube-
mus eos habere nec super bonorum possessionis petitione ullam controuersiam nasci,
V (desinit in u. 2 enim inter) CRM

¹ iunge 5, 1, 3 et quae ibi laudantur ² s. xv (leges iungendae)? ³ iunge 3, 31, 11
⁴ praetermissa namque necessaria, non abundans cautela uel contractus imminuit uel testa-
toris officit uoluntati Th. ⁵ omnium Th. ⁶ iunge Th. 1, 2, 12, 2, 19, 6, 8, 17, 4

1 instituendi R, inc. M^a 2 inperacius M^a?
4 quolibet] in q. M 5 monumenta M^a |
forme M^a 8 et om. RM | liberam] liber-
tatem R^a 9 s. a. Hal. | s. om. loci iun-
gendi | laodiceae] 6, 9, 9, serdicae Hal., om.
6, 37, 21 | II om. Hal. | a.] a. cc. Hal.
10 impp. CM, mpp. R | ualentinus et R,
ualens et S, om. M | aa. SCRM 12 tam]
est tam R^a | fideicommissum ... 14 legata
seu om. R^a 13 addicendum M | etsi]
si M^a 15 s. a. Hal. 17 proconsule SC
20 s. a. Th. Hal. 22 aa.] a. et c. S, a. M |

pu.] S Th., pp. C, p. M, om. R | omnia] o.
cautela M^a 23 reseruentur] M^b cum libris
quibusdam Th. et Stephano (Anecd. l. c.)
ἀποκρίσεις, reseruentur CRM^a cum S et
aliis libris Th. 25 uoluit R^a | s. a. Th. Hal. |
vi] Th., xii Hal. 27 pp.] p. M 28 mera]
erat M^a 29 conscientiam om. M^a 30 mu-
nicipium CM^a | aut auribus ... postremum
om M^a 32 scriniis const. est C | teste]
te M^a 33 de adem M^a, om. C^b 34 homi-
num om. C | audiri M^a 37 detegitur M

4 cum pro herede agere cuncta sufficiat et ius omne ipsa complere aditio uideatur. Omnibus etenim praestandum esse censemus, ut libero arbitrio, cui testandi facultas suppetit, successorem suum oblati possit precibus declarare et stabile sciat esse quod fecerit, nec institutus heres pertimescat, cum oblatas preces secundum uoluntatem defuncti idoneis possit testibus approbare, si ei alia nocere non possunt. D. XII K. MART. RAVENNAE 5 POST CONSVLATVM HONORII VIII/ ET THEODOSII V AA.

a. 413

20 IDEM AA. EDICTVM AD POPVLVM VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE [Th. 4, 4, 5 Anecdota l. c. ET AD OMNES PROVINCIALES. Nolumus conuelli deficientium scriptas iure ac sollemniter uoluntates, dum quoddam morientis supremum et non adscriptum processisse confirmatur 1 arbitrium, tamquam patrimonium suum ad nos deficiens maluerit pertinere. Omnibus enim 10 priuatis et militantibus interdiciamus, ut huiusmodi perhibeant testimonia, et falsi criminis reos teneri praecipimus, si, cum scriptae iure ac sollemniter deficientium extiterint uoluntates, non scriptum aliquid sub nostrorum nominum mentione falso adstruere moliantur. 2 Nemo itaque relictus heres¹ uel legibus ad successionem uocatus nostrum uel potentium nomen horrescat: nemo ferre testimonia in hunc modum uel suscipere gestis huiusmodi 15 uoces audeat nostro² uel etiam priuatorum potentium nomine. D. IIII ID. MART. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. VII ET PALLADIO CONS.

a. 416

21 ³IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS [Nov. Theod. 16, 1, 2...5 B 35, 2, 16 Anecdota l. c. AA. FLORENTIO PP. Hac consultissima lege sancimus licere per scripturam conficiendis testamentum, si nullum scire uolunt quae in eo scripta sunt, signatam uel ligatam uel 20 tantum clausam inuolutamque⁴ proferre scripturam uel ipsius testatoris uel cuiuslibet alterius manu conscriptam, eamque rogatis testibus septem numero ciuibus Romanis puberibus omnibus simul offerre signandam et subscribendam, dum tamen testibus praesentibus testator suum esse testamentum dixerit quod offertur eique ipse coram testibus sua manu 25 in reliqua parte testamenti subscripserit: quo facto et testibus uno eodemque die ac tempore subscribentibus et consignantibus⁵ ualere testamentum nec ideo infirmari, quod 1 testes nesciant quae in eo scripta sunt testamento. Quod si litteras testator ignoret uel 2 subscribere nequeat, octauo subscriptore pro eo adhibito eadem seruari decernimus. In omnibus autem testamentis, quae praesentibus uel absentibus testibus dictantur, superfluum est uno eodemque tempore exigere testatorem et testes adhibere et dictare suum arbitrium 30 et finire testamentum. sed licet alio tempore dictatum scriptumue proferatur testamentum, sufficit uno eodemque die nullo actu interueniente testes omnes, uidelicet simul nec 24 diuersis temporibus, subscribere signareque testamentum. Finem autem testamenti subscriptiones et signacula testium esse decernimus. non subscriptum namque a testibus ac 3 signatum testamentum pro imperfecto haberi conuenit. Ex imperfecto autem testamento 35 uoluntatem tenere defuncti, nisi inter solos liberos a parentibus utriusque sexus⁶ habeatur. 3a non uolumus. Si uero in huiusmodi uoluntate⁷ liberis alia sit extranea⁸ [(Nov.) 3, 36, 26

P (c. 20) L (c. 20) CRM

1 heres om. Th. 2 nostrorum Th. 3 iunge 5, 28, 8. 7, 2, 14 4 inuolutamue Nou. 5 signantibus Nou. 6 a parent. utr. sexus om. Nou. 7 designatis ins. l. gem. 8 extranea om. l. gem.

1 cuncta] cuta uel scuta M^a 3 stabilem C
4 institus M^a | oblati C^a | uoluntates M
5 s. a. Hal. | XII] Hal. Th. 2, 19, 6, XVI
Th. 1, 2, 12, XIII Th. 8, 17, 4 6 VIII]
VIII Hal. 7 idem] impp. hon. et theo. PL |
aa.) a. et c. S | populos L | urbis ... 8 pro-
uinciales om. S | urbis const.] Th., om. libri
8 ad] M Th., om. PLCR | prouincialibus M
9 quiddam M^a | morientes P^aL^a | scriptum CR
10 pertine P^a 11 prohibeant P^aL^a | cri-
mine PLM 12 retinere C | si cum] sicut
uel sicuti C^a | extiterit P^a 13 abstruere R.
astuere P^a 14 relictis M^a 15 errescat M^a
16 uoces om. M^a | audiat M^a, om. R^a | s. a.

Th. Hal. PL | III] Th., VII Hal. PL | con-
stant. ... 17 cons. om. PL 18 ualenti-
nus RM 19 foro R | pp.] p. M 20 uelint C
21 inclusam CR | uel ips.] ips. R 23 dum
t. t. praes. om. M^a 24 offeratur C 26 tem-
pora R^a 27 quae] quod R | sint R 28 ne-
queat] neque M^a 29 uel absentibus uel
praesentibus Nou. | dictantur testibus R
30 testem R | dictore R^a 31 sed ... testa-
mentum] cum C 33 signarene Nou. | sub-
scriptionem CR, subscriptionis M^a 34 non
scriptum R^a | ac] atque Nou. 35 infecto C
36 habeatur om. M^a 37 si] sin R

- mixta persona, certum est eam uoluntatem, quantum ad illam dumtaxat permixtam per-
 4 sonam pro nullo haberi, sed liberis adcrecere¹. Per nun- [(3, 36, 25) Nou. Theod. 16, 1, 6...8
 cupationem quoque, hoc est sine scriptura, testamenta non alias ualere sancimus, nisi
 septem testes, ut supra dictum est, simul uno eodemque tempore collecti testatoris uolun-
 5 tatem ut testamentum sine scriptura facientis audierint. Si quis autem testamento iure
 perfecto postea ad aliud peruenerit testamentum, non alias quod ante factum est infirmari
 decernimus, quam id, quod secundum facere testator instituit, iure fuerit consummatum,
 nisi forte in priore testamento scriptis his, qui ab intestato ad testatoris hereditatem suc-
 cessionem uenire non poterant, in secunda uoluntate testator eos scribere instituit, qui
 ab intestato ad eius hereditatem uocantur. eo enim casu, licet imperfecta uideatur scriptura 10
 posterior, infirmato priore testamento secundam eius uoluntatem non quasi testamentum,
 5a sed quasi uoluntatem intestati ualere sancimus. In qua uoluntate quinque testium inra-
 torum depositiones sufficient: quo non facto ualebit primum testamentum, licet in eo
 6 scripti uideantur extranei. Illud etiam huic legi perspeximus inserendum, ut etiam Graece
 omnibus liceat testari. D. PRID. ID. SEPT. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET 15
 FESTO CONSS. a. 439
- 22 IMP. ZENO A. SEBASTIANO PP. Dictantibus testa- [B 35, 2, 17 Anecdota ed. Zachariae p. 191
 menta uel aliam quamlibet ultimam uoluntatem legatum uel fideicommissum uel quodcum-
 que aliud quolibet legitimo titulo testatorem posse relinquere minime dubitandum est.
 testibus etiam ad efficiendam uoluntatem adhibitis pro suo libitu quod uoluerit testator 20
 relinquere non prohibetur. D. K. MAI. CONSTANTINOPOLI BASILIO IUNIORE VC. CONSS. a. 460
- 23 IMP. IUSTINVS A. ARCHELAO PP. Consulta diuina, quibus con- [B 35, 2, 18 Anecdota l. c.
 siderate prospectum est, ne uoluntates ultimae deficientium in hac regia urbe confectae
 apud alium aperiri possint quam uirum clarissimum pro tempore census magistrum, monu-
 mentis interuenientibus pro iuris ordine, ne in hereditate, cuius summa centum aureorum 25
 pretium non excedit, mercedis quicquam aut sumptuum censum administrantes aut censuales
 apparitio super intimandis isdem elogiis audeant adsequi, firma nunc quoque edicimus ac
 repetita promulgatione non solum iudices quorumlibet tribunalium, uerum etiam [(1, 3, 40
 defensores ecclesiarum², quos turpissimum intimationis³ genus inrepperat, praemonendos
 censemus, ne rem attingant, quae nemini prorsus omnium secundum constitutionum prae- 30
 cepta quam census magistro competit. absurdum est namque, si promiscuis actibus rerum
 turbentur officia et alii creditum alius subtrahat, ac praecipue clericis, quibus opprobrium
 est, si peritos se uelint disceptationum esse forensium: poena etiam feriendis temeratoribus
 praesentis sanctionis quinquaginta librarum auri. nec enim concedendum est, ut [(1, 3, 40)
 suprema uota deficientium euersionis quicquam ex incongrua insinuatione contrahant, dum 35
 res ab incongruis usurpatur audacter. D. XIII K. DEC. CONSTANTINOPOLI IUSTINO A. II
 ET OPILIONE CONSS. a. 524
- 24 IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. Ambiguitates, quae uel imperitia uel [B 35, 2, 19
 desidia testamenta conscribentium oriuntur, resecandas esse censemus et, siue institutio
 P (c. 24) L (c. 24) CRM

¹ sed liberis adcrecere om. l. gem. (u. i.) ² huius almae urbis ins. l. gem. ³ intima-
 tionis] insinuandi ultimas deficientium uoluntates l. gem. ⁴ iunge 3, 28, 30. 6, 41, 1

2 sed l. adcr.] τὸ τοῦτον μέρος προσαυξανισθῶ
 τοῖς κατοῦσιν Stephanus (Anecdota) 3 quo-
 que hoc] autem id R | aliter CR 4 testes
 om. R^a 5 audient C 6 aliud] illud C |
 uenerit M | antea C 7 id om. M^a 8 priori C |
 ad ... 10 intestato om. C^a | hereditatem suc-
 cessionem (ue om. M)] M Nou., successio-
 nem R, hereditatem C^a 9 poterant] T Nou.,
 potuerant RM 10 uideantur R^a 11 priori
 CR^a | secundum C^a M | testatum C^a, testa-
 mento R^a 12 testati M^a | sancimus] s. n. s.
 mus R^a, censemus Nou. 14 perspeximus RM,
 perspicimus Nou. 15 s. a. Nou. Hal. | prid.

id.] idib. Hal. contra 5, 28, 8 16 festo]
 festo uc. Nou. 17 a. om. M | pp.] p. M
 18 quocumque M^a 20 libito CRM 21 pro-
 hibentur M^a | s. a. Hal. 22 iustinianus S |
 pp.] p. M | considera... R^a M^a 23 profec-
 tum C^a M^a 26 supptum R, supptum M^a |
 census C, censu R^a 27 audiant M^a | edici-
 mus] C, ducimus RM 28 tribunalium] N cum
 l. gem., protribunalium CRM 31 quam] nisi
 quam M^a 35 contrahat M^a 36 s. a. Hal.
 l. gem. | XIII k. dec.] Hal., xiii k. iulii Londin.
 in l. gem., xui k. D in l. gem. 38 iusti-
 nus M^a | quae] qui R^a

heredum post legatorum dationes scripta sit uel alia praetermissa sit observatio non ex mente testatoris, sed uitio tabellionis uel alterius qui testamentum scribit, nulli licentiam concedimus per eam occasionem testatoris uoluntatem subuertere uel minuire. D. K. JAN.¹ DN. IVSTINIANO A. PP. II CONS.

a. 528

25 ²IDEM A. MENAE PP. Praeposteri reprehensionem, quam nouella constitutio³ [B 35, 2, 20] in dotalibus instrumentis sustulisse noscitur, in aliis quoque omnibus tam contractibus quam testamentis tollimus, ut tali exceptione cessante et stipulatio et alii contractus et testatoris uoluntas indubitate ualeat, exactione uidelicet post condicionem uel diem competente. S. D. VII⁴ ID. DEC. DN. IVSTINIANO A. PP. II CONS.

a. 528

26 ⁵IDEM A. MENAE PP. In testamentis sine scriptis [B 35, 2, 21 Anecdota ed. Zachariae p. 152] faciendis omnem formalem observationem penitus amputamus, ut, postquam septem testes conuenerint, satis sit uoluntatem testatoris uel testatricis simul omnibus manifestari significantis, ad quos substantiam suam peruenire uellet uel quibus legata uel fideicommissa uel libertates disponeret, etiamsi non ante huiusmodi dispositionem praedixerit testator uel testatrix illa formalia uerba: ideo eosdem testes conuenisse, quod sine scriptis suam uoluntatem uel testamentum componere censuit. S. D. IIII⁶ ID. DEC. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO A. PP. II CONSS.

a. 528

27 ⁷IDEM A. IULIANO PP. Sancimus, si quis legitimo modo condidit testamentum et post eius confectionem decennium profluxit, si quidem nulla innovatio uel contraria uoluntas testatoris apparuit, hoc esse firmum, quod enim non mutatur, quare stare prohibetur? quemadmodum enim, qui testamentum fecit et nihil uoluit contrarium, intestatus efficitur? Sin autem in medio tempore contraria uoluntas ostenditur, si quidem perfectissima est secundi testamenti confectio, ipso iure prius tollitur testamentum. Sin autem testator tantummodo dixerit non uoluisset prius stare testamentum, uel aliis uerbis utendo contrariam aperuit uoluntatem, et hoc uel per testes idoneos non minus tribus uel inter acta manifestauerit et decennium fiat emensum, tunc irritum esse testamentum tam ex contraria uoluntate quam ex cursu temporali. Aliter etenim testamenta mortuorum per decennii transcursionem euanescere nullo patimur modo, prioribus constitutionibus⁸, quae super huiusmodi testamentis uacuandis latae fuerant, penitus antiquandis. D. XV K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

28 IDEM A. IULIANO PP. Cum antiquitas testamenta fieri uoluit [B 35, 2, 23 Anecdota l. c.] nullo actu interueniente et huiusmodi uerborum compositio non rite interpretata paene in perniciem et testantium et testamentorum procederet, sancimus in tempore, quo testamentum conditur uel codicillus nascitur uel ultima quaedam dispositio secundum pristinam celebratur observationem (nihil enim ex ea penitus immutandum esse censemus), ea quidem, quae minime necessaria sunt, nullo procedere modo, quippe causa subtilissima proposita ea quae superflua sunt minime debent intercedere. Si quid autem necessarium aduenerit et in ipsum corpus laborantis respiciens contigerit, id est uel uictus necessarii uel potionis oblatio uel medicaminis datio uel impositio, quibus relictis ipsa sanitas testatoris periclitatur, uel si quis necessarius naturae usus ad depositionem superflui ponderis imminet

P (c. 24) L (c. 24) CR (c. 25 om. R^a) M

¹ Iun. (3, 28, 30)? ² iunge 8, 37, 11 ³ diui Leonis ins. T^b fortasse ex Inst. 3, 19, 14
⁴ D. III (8, 37, 11)? ⁵ iunge 3, 28, 31 ⁶ D. III (3, 28, 31)? ⁷ iunge 6, 33, 3 ⁸ Th. 4, 4, 6

1 sit observatio non] observationem R^a
2 scripsit R | licentia C 3 occasionem M^a |
s. a. Hal. 5 idem] impr. iustinianus SC |
praeposteram C, praeposteri his M^a 6 tam
om. C^a 8 indubitate M^a | conditionem M^a |
competentem C^a? 9 s. a. Hal. 10 idem]
impr. iustinianus S | pp.] p. M 12 con-
uenerunt R, conuenirent M | sit] fit R
13 ad] a M^a | uel quibus] quibus C | legata]
legata dari C 14 libertatem disponere R
16 s. a. Hal. 18 idem] impr. iustinianus S |

pp.] p. M 19 profluit C^a 21 enim qui
om. M^a | noluit M 22 testatus C^a M^a, om. R^a |
medium temporis M^a? 23 perfectissimi M^a |
ipso i. p. t. testamentum om. C^a 25 ido-
neas M^a 27 enim R^a 28 patimus R^a
29 antiquatis C | s. a. Hal. 31 idem] impr.
iustinianus S | iul. pp. (p. M) om. S | testa-
menti R^a 35 enim om. C 36 modo pro-
cedere R 38 in om. R^a | contingerit M
39 periclitetur R^a, periclitantur M^a 40 re-
positionem C

- uel testatori uel testibus, non esse ex hac causa testamentum subuertendum, licet morbus comitialis, quod et factum esse comperimus, uni ex testibus contigerit, sed eo quod arguet
 2 et imminet repleto uel deposito iterum solita per testamenti factionem adimpleri. Et si quidem a testatore aliquid fiat testibus paulisper separatis, cum coram his facere aliquid naturale testator erubescat, iterum introductis testibus consequentiam factionis testamenti
 3 procedere. Si tamen in quendam uel quosdam testium aliquid tale contingat, si quidem ex breui temporis interuallo necessitas potest transire, iterum eorundem testium reuersum
 4 expectari et sollemnia peragi. Sin autem longiore spatio refectio fortuiti casus indigeat, et maxime si salus testatoris periclitantis immineat, tunc illo uel illis testibus, circa quos aliquid tale eueniet, separatis alios subrogari et ab eo uel ab eis tam testatorem quam
 10 alios testes sciscitari, si ea, quae eorum praesentiam antecedunt, omnia coram eis processissent. Et si hoc fuerit undique manifestum, tunc eos uel eum una cum aliis testibus ea quae oportet facere, etsi in medio subscriptiones testium iam fuerant subsecutae. sic
 5 (1) etenim et naturae medemur et mortuorum elogia in suo statu facimus permanere. Cum autem constitutione, quae de testamentis ordinandis processit¹, cauetur, quatenus septem
 15 testium praesentia in testamentis requiratur et subscriptio a testatore fiat uel alio pro eo, et constitutio sic edixit: 'octauo subscriptore adhibito', et quidam testamentum suum omne manu propria conscripsit et post eius litteras testes adhibiti suas subscriptiones supposuerunt aliaque omnia sollemniter in testamento peracta sunt et testamentum ex hoc, de quo dubitatur, irritum factum est, eandem constitutionem corrigentes sancimus,
 20 si quis sua manu totum testamentum uel codicillum conscripserit et hoc specialiter in scriptura reposuerit, quod sua manu hoc confecit, sufficiat ei totius testamenti scriptura et non alia subscriptio requiratur neque ab eo neque pro eo ab alio, sed sequantur huiusmodi scripturam et litterae testium et omnis quae expectatur observatio, et sit testamen-
 tum ualidum, et codicillus, si quinque testium litterae testatoris scripturae coadunentur,
 25 in sua firmitate remaneat, et nemo callidus machinator huiusmodi iniquitatis in posterum inueniatur. D. VI K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 29 IDEM A. IULIANO PP. Iubemus omnimodo testatorem, si uires ad scribendum habeat, nomen heredis uel heredum in sua subscriptione uel in quacumque parte testamenti ponere,
 1 ut sit manifestum secundum illius uoluntatem hereditatem esse transmissam. Sin autem
 30 forsitan ex morbi acerbitate uel litterarum imperitia hoc facere minime poterit, testibus testamenti praesentibus nomen uel nomina heredis uel heredum ab eo nuncupari, ut omni-
 modo sciant testes, si non ipse subscribere potest, qui sunt scripti heredes, et ita certo
 2 heredis nomine successio procedat. Si enim talis est testator, qui neque scribere neque articulate loqui potest, mortuo similis est et falsitas in elogiis committitur, quam, ut exul
 35 fiat a re publica nostra, maxime in testamentorum confectione cupientes hanc edictalem
 3 legem in orbem terrarum ponimus. Quod si non fuerit observatum et nomen heredis uel heredum non fuerit manu testatoris scriptum uel uoce coram testibus nuncupatum, hoc testamentum stare minime patimur uel in totum, si tota heredum nomina fuerint praeter-
 missa, uel in eius heredis institutionem, cuius nomen neque lingua neque manus testatoris
 40

CRM

¹ c. 21 h. l.

1 moribus C^a 2 uni] *cdd.*, utri CRM^b, ut.... M^a, *lvi* Stephanus (*Anecdota* I. c.)] contingerit CRM^a | eo] ex eo R^a 3 factionis R^a 4 ad testatorem CM^b, ad testa.... R^a, a testatorem M^a 5 naturale] tale C 7 ex breui ... eorundem om. M^a 9 et om. M^a | si salus] salus C^a, si alius R^a | periclitatis M^a 10 eis tam testatorem] istam testare M^a 11 eis] his RM 12 eum uel eos M 13 subscriptionis R^a 14 enim R 15 autem om. M^a | caueatur R 16 testator M^a 18 conscripserit CR^a 19 aliaque] aliqua R^a? 20 eadem constitutione M^a 22 ei] et C^a 23 sub-

scriptio] scripc... M^a | sed om. C | sequatur CM^a 24 scriptura C^aM^a | omnes M^a | sit] sit et R 25 codicillis R^a | quod adunentur C^a, quodunentur M^a, quo adu... R^a 26 infirmitate R | remaneant R^aM^a 27 s. a. Hal. 28 idem] impr. iustinianus S | pp.] p. M | subscribendum CM 29 enomen M^a, et nomen M^b 33 si om. M^a 34 qui neque] qui ne M^a 35 potest loqui C, eloqui potest M 37 fuerint R^a 38 minime om. M^a | patiemur CM^b | fuerunt C, fuerit R 40 institutione C, institutioem R | lingua R | manu M^a

- 4 significauit Sed ne aliqua forsitan obliuio testium animis incumbat pluribus interdum
nominibus heredum expressis, ipsi testes in suis subscriptionibus, cum testator non haec
scripserit, sed nuncupauerit, eorum nomina scribere non differant ad aeternam rei memo-
5 riam. Sin uero ipse testator in qualicumque parte testamenti nomina heredum (sicut dictum
est) scripserit, supernacuum est testes in sua subscriptione hoc exprimere, cum forsitan
nescire eos testator suos heredes uoluit et semel causa ex ipsius testatoris scriptura appa-
6 reat. Oportet enim omnimodo uel ex litteris testatoris uel ex uoce quidem testatoris, litteris
autem testium, qui ad elogium conficiendum fuerint conuocati, nomina manifestari here-
dum. quemadmodum enim in elogio, quod sine scriptura conficitur, necesse est testatorem
uoce exprimere nomen uel nomina heredum, ita oportet et in testamentis per scripturam 10
conficiendis, cum ipse testator manu sua scribere heredes uel noluerit uel minime potuerit,
7 uoce tamen eius eos manifestari. Quae in posterum tantummodo obseruari censemus, ut,
quae testamenta post hanc nouellam nostri numinis legem conficiuntur, haec cum tali
observatione procedant: quid enim antiquitas peccauit, quae praesentis legis inscia pristi-
nam secuta est observationem? scituris et tabellionibus et his qui conficienda testamenta 15
procurant, quod, si aliter facere ausi fuerint, poenam falsitatis non euitabunt, quasi dolose
in tam necessaria causa uersati. D.¹ K. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM
LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 30 IDEM A. IOHANNI PP. Nostram prouisionem, maxime circa ultima elogia [II 35, 2, 24
defunctorum, nunc etiam extendi properamus. unde cum inuenimus quasdam controuersias 20
ueteribus iuris interpretatoribus exortas propter testamentum, quod legitimo modo conditum
est septemque testium signa habens, postea fortuito casu uel per ipsius testatoris operam
lino toto uel plurima eius parte incisa in ambiguitatem inciderit, solitum ei praebemus
remedium sancientes, si quidem testator linum uel signacula inciderit uel abstulerit, utpote
uoluntate eius mutata testamentum non ualere: sin autem ex alia quacumque causa hoc 25
contigerit, durante testamento scriptos ad hereditatem uocari, maxime cum nostra con-
stitutio, quam super tuitione testamentorum promulgauimus², testatorem disposuit uel sua
manu nomen heredis scribere uel, si imperitia litterarum uel aduersa ualitudine seu alio
modo hoc facere non potest, testes ipsos audito nomine heredis sub praesentia ipsius
testatoris nomen heredis suis subscriptionibus declarare. D. XV K. NOV. CONSTANTINO- 30
POLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 31 IDEM A. IOHANNI PP. Et ab antiquis legibus et a diuersis retro principibus [B 35, 2, 25
semper rusticitati consultum est et in multis legum subtilitatibus stricta observatio eis
remissa est, quod ex ipsis rerum inuenimus documentis. cum enim testamentorum ordinatio
sub certa definitione legum instituta est, homines rustici et quibus non est litterarum 35
peritia quomodo possunt tantam legum subtilitatem custodire in ultimis suis uoluntatibus?
ideo ad dei humanitatem respicientes, necessarium duximus per hanc legem eorum sim-
1 plicitati subuenire. Sancimus itaque in omnibus quidem ciuitatibus et in castris orbis
P (c. 31) L (c. 31) CRM

¹ x ins. (*Zeitschrift für Rechtsgesch.* 11 p. 178) ² c. 29 h. l.

1 annis M^a 3 subscripserit R | subscribere R
6 ex om. C 7 oporteat R 8 manifestari ...
10 nomina bis M^a 9 enim om. R^a | con-
ficiuntur M^a alt. l. 10 uocem M^a alt. l.
11 heredis M^a 12 uocem M^a 13 nominis
CRM | legis M^a | conficiuntur N. efficiun-
tur CR^a M^a, officiuntur R^a M^a 14 anti-
quas epeccauit R^a | insciat C^a, inscia R^a
15 et tab.] tab. M^a 16 procurent M^a | ausi
fuerit facere R 17 s. a. Hal. 19 idem
a. iohanni] impr. iustinianus a. iuliano S |
pp.] p. M 20 extendi] dett., ostendi CRM |
cum] eum C^a 21 intestamentum C^a 22 for-
tuito CR^a uel R^a | casus M^a | per om. R

23 plurimam R^a | incisam M^a 24 sacieta-
tes M^a | signacula] s. eius M | uel abstulerit
om. RM^a | ut puta C, utpte M^a 25 alia
ex M 26 contingerit C, contingerit M |
durantes M^a | scriptus M^a 27 tuitione]
untione C^a?, stitutione M^a 28 heredibus
(heredis M^a) nomen M | si om M^a 29 adito M^a
30 s. a. Hal. 32 idem] impr. iustinianus S |
a om. M^a | principalibus M^a 33 eis] ei R^a,
om. C 34 eremissa M^a | ex] et M^a 35 de-
functione M^a? | statuta CRM 36 peritia]
scientia C | possunt om. M^a | tantum L^a,
tamam C^a | legis CR 37 ideo] in eo C^a |
dei om. M^a 38 subueniri CRM

Romani, ubi et leges nostrae manifestae sunt et litterarum uiget scientia, omnia, quae etiam¹ libris nostrorum digestorum seu institutionum et imperialibus sanctionibus nostrisque dispositionibus in condendis testamentis cauta sunt, obseruari nullamque ex praesenti lege fieri innouationem. In illis uero locis, in quibus raro inueniuntur homines litterati, per praesentem legem rusticanis concedimus antiquam eorum consuetudinem legis uicem obtinere, ita tamen, ut, ubi scientes litteras inuenti fuerint, septem testes, quos ad testimonium uocari necesse est, adhibeantur et unusquisque pro sua persona subscribat: ubi autem non inueniuntur litterati, septem testes et sine scriptura testimonium adhibentes³ admitti. Si autem in illo loco minime inuenti fuerint septem testes, usque ad quinque⁴ modis omnibus testes adhiberi iubemus: minus autem nullo modo concedimus. Si uero¹⁰ unus aut duo uel plures scierint litteras, liceat his pro ignorantibus litteras, praesentibus tamen, subscriptionem suam imponere, sic tamen, ut ipsi testes cognoscant testatoris uoluntatem et maxime quem uel quos heredes sibi relinquere uoluerit, et hoc post mortem⁵ testatoris iurati deponant. Quod igitur quisque rusticorum, sicut praedictum est, pro suis rebus disposuerit, hoc omnimodo legum subtilitate remissa firmum ualidumque consistat.¹⁵

D. III NON. IUL. CONSTANTINOPOLI DN. IUSTINIANO A. IIII ET PAVLINO VC. CONSS. a. 534

32

XXIII

R DE HEREDIBVS INSTITVENDIS ET QVAE PERSONAE
HEREDES INSTITVI NON POSSVNT R

20

- 1 IMP. TITVS AELIVS ANTONINVS A. ANTESTIANO. Qui deportantur, si heredes scribantur, tamquam peregrini capere non possunt, sed hereditas in ea causa est, in qua esset, si scripti non fuissent. SINE DIE ET CONSULE.
- 2 IMP. ANTONINVS A. CAECILIO. Pater tuus si ex residua parte heres institutus est, quam alter heres scriptus capere non posset, isque ad nullam partem hereditatis²⁵ propter condicionem suam admitti potuit, ex asse heres extitit: nam residui commemoratio etiam totum admittit. PP. XV K. IUL. ROMAE DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 3 IMP. ALEXANDER A. VITALI MILITI. Cum proponas Alexandrum equitem³⁰ [B 35, 13, 13] testamento primo loco Iulianum ut libertum suum heredem instituisse eique substituuisse his uerbis: 'quod si ex aliqua causa primus hereditatem meam adire noluerit uel non³⁰ potuerit, tunc in locum secundum heredem substituo Vitalem', post mortem autem testatoris Iulianum seruum communem fuisse defuncti militis et Zoili fratris eius apparuerit,¹ an tu ex substitutione admittereris, uoluntatis est quaestio. Nam si credens eum proprium et suum libertum heredem instituit nec per eum ad alium quemquam hereditatem pertinere² uoluit, extitit condicio substitutionis tibi³⁵ delata hereditas est. Quod si uerba substitutionis subscriptae ad ius rettulit, ut, si nec per semet ipsum alium fecisset heredem (potuit enim quamuis iubente domino nolle adire), ita demum substitutus uocaretur, si
- P (23, 31) L (23, 31) CRM

¹ etiam del. (M^a) ² iunge 6, 11, 1

1 romanis M^a | licencia M^a 2 etiam | PL, ex CRM^a, om. M^a 4 innouatione R^a, nouationem M^a 6 ut ubi | uti ubi P, ubi (ut ibi?) C^a | quos | et sine scriptura quos M^a | ad] a M^a 7 adhibeatur R 8 et sine ... 9 testes om. M^a 9 in illo | nullo R^a 11 sciant M, inc. R^a | his | eis CRM 14 est | est et M 15 hoc om. L | subtilitate P 16 s. a. Hal. PL | non.] non. k. PL | constant. ... cons. om. PL 17 const. graeca W^a Paris. 4523 Veron. 181 alii 19 instituendi S 21 impp. CRM^a | antoninus om. M | a.] aa.

SCM, om. R | antestiano S, anthesiano C | deputantur M^a 23 s. a. Hal. 24 antonius M | caecilio | S, celio C, celicio RM | frater R^a 25 isque | his M^a 27 etiam om. R^a | s. a. Hal. | duobus | d. et Hal. 28 uitali | tali C | aequitatem R^a 29 testamentum M^a, testamenti M^a | instituisset R^a 30 his om. R^a | hereditatem] a (ad R^a) her. R 31 loco R^a 32 fuisset R^a M^a? | fratres C^a R 33 admitteris M^a 35 que tibi M^a | est hereditas C 37 nollet R, noll. M^a | adhibere M^a

- tamen paruit domino et adiit, substitutioni locus non est. PP. VI K. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IMP. GORDIANVS A. VLPPIO. Si pater tuus eum quasi filium heredem [B 35, 13, 14 instituit, quem falsa opinione ductus suum esse credebatur, non instituturus, si alienum nosset, isque postea subditicius esse ostensus est, auferendam ei successionem diui¹ Seueri et Antonini placitis continetur. PP. PRID. NON. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 5 IDEM A. CASSIANO. Non ideo minus uxor iure heres uidetur instituta, [B 35, 13, 15 quod non uxor, sed adfinis testamento nominata est. PP. V K. OCT. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 6 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. ANTONIO. Si compensandi debiti gratia [B 35, 13, 16 uxor maritum fecit heredem, desiderio tuo praeter portionem hereditatis debitum quoque restitui postulantis non tantum iuris seueritas, uerum etiam defunctae uoluntas refragatur. PP. XII K. MART. PRAESENTE ET ALBINO CONSS. a. 246
- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ZIZONI. Nec apud peregrinos [B 35, 13, 17 fratrem sibi quisquam per adoptionem facere poterat. cum igitur, quod patrem tuum uoluisset facere dicis, irritum sit, portionem hereditatis, quam is aduersus quem supplicas uelut adoptatus frater heres institutus tenet, restitui tibi curae habebit praeses prouinciae. PP. III NON. DEC. DIOCLETIANO II ET ARISTOBVLO CONSS. a. 285
- 8 ² IDEM AA. HADRIANO. Collegium, si nullo speciali privilegio subnixum sit, [B 35, 13, 18 hereditatem capere non posse dubium non est. PP. X K. IVN. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 9 IDEM AA. ET CC. IVLIAE. Extraneum etiam cum morietur heredem scribi [B 35, 13, 19 placuit. PP. XVI K. NOV. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 10 IDEM AA. ET CC. ASCLEPIADAE. Neque per se heredes institutos, quibus [B 35, 13, 20 hoc concessum non est, neque per seruos proprios hereditatem posse quaerere dictat iuris ratio. S. XVI K. SEPT. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 11 ³ IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. HERIO PP. Ex- [Th. 5, 1, 2 mut. II 35, 13, 21 traneum etiam penitus ignotum heredem quis instituere potest. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI FELICE ET TAVRO CONSS. a. 428
- 12 IMP. LEO A. ERYTHRIO PP. Hereditatis uel legati seu fideicommissi [II, 32, 3 B 35, 13, 22 aut donationis titulo domus aut annonae ciuiles aut quaelibet aedificia uel mancipia ad ius inclitae urbis uel alterius cuiuslibet ciuitatis peruenire possunt. D. V K. MART. MARCIANO ET ZENONE CONSS.⁴ a. 469
- 13 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Quotiens certi quidem ex certa re scripti [B 35, 13, 23 sunt heredes uel certis rebus pro sua institutione contenti esse iussi sunt, quos legatariorum loco haberi certum est, alii uero ex certa parte uel sine parte, qui pro ueterum legum tenore ad certam unciarum institutionem referuntur, eos tantummodo omnibus hereditariis actionibus uti uel conueniri decernimus, qui ex certa parte uel sine parte scripti fuerint, CR (inter 24, 12 et 13 R^a iterat p. 535, 29 ante [qui autem R] ... p. 536, 25 habentur) M

¹ diuorum (edd.)? ² iunge 6, 26, 5 ³ iunge 2, 57, 2. 5, 3, 17. 5, 4, 22. 5, 11, 6. 6, 18, 1. 6, 61, 2 ⁴ Marciano cons. (= a. 472)?

1 locutus C^a | s. a. Hal. | VI] III 6, 11, 1 3 ulpio] rufo M | filium] f. suum RM 4 suum] sum C^a 5 subditicius] M^a cum B υποβολιμαίος, subditus CRM^a | ei] eis R 6 continentur R^a M^a | s. a. Hal. 7 iure] CM^a, tua iure R, uestra M^a | heres om. R^a s. a. Hal. 10 impp. C | et phil. c. om. M | antonino C, antonius R^a 13 s. a. Hal. 14 aa.] aa. et cc. M | zizonio S 15 fratres R, fratrum M^a: ἀδελφόν B (Tipuc.) et BΣ 16 quam is] quas is C, quasi R^a 18 s. a. Hal. 19 aa.] a. et c. S, a. M 20 s. a. Hal. 21 morietur] dell. cum B: ὅτε μάλιστα τελευτᾷ, morietur C^a, moreretur C^a RM | scribi]

R^a M, scripsi R^a?, sibi scribi C 22 s. a. Hal. 23 asclepiada M 24 consensum R | seruus C^a 25 s. a. Hal. 26 ualentinus R, ualerius M | herio S, hieno R^a, geno M 27 s. a. Th. Hal. | x] xi Hal. cum libris quibusdam Th., sed contra locos iungendos | tauro et felice (alias tauro et qui fuerit nuntiatus) Th. 29 a. om. C | erithirio RM, herio (ex u. 26) S | pp.] p. M | legatis R^a M^a 30 qualibet aedificia M^a | ad] uel ad R^a 31 s. a. Hal. 33 iustinus M^a | ag. amena R | pp.] p. M 36 hereditariis] hereditariis hered. C^a 37 fuerunt R

nec aliquam deminutionem earundem actionum occasione heredum ex certa re scriptorum fieri. D. VIII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO VC. CONS.

a. 529

- 14 IDEM A. IOHANNI PP. Cum in libris Vlpiani, quos ad Massurium Sabinum [B 25, 13, 24] scripsit, talis species relata est, hanc apertius expedire nobis uisum est. Quidam testamentum faciens ita instituit: 'Sempronius Plotii heres esto'. ueteres quidem existimabant, errorrem nominis esse et sic institutionem ualere, quasi testator Plotius nominaretur, et Sempronium sibi scripisset heredem. Sed huiusmodi sententiam crassiorem esse existimamus: neque enim sic homo supinus, immo magis stultus inuenitur, ut suum nomen ignoret. sed si quidem ipse testator Plotio cuiusdam heres extitit, manifestissimum esse sibi Sempronium heredem instituisse, ut per mediam ipsius personam Plotii heres efficiatur: et hoc argumentamur ex antiqua regula, quae uoluit heredem heredis testatoris esse heredem. Sin autem nihil tale factum est, superuacuum esse et inanem huiusmodi institutionem, nisi prius herede Plotio sibi instituto sic adiecit: 'Sempronius Plotii heres esto'. tunc etenim existimandum est eum dixisse, si non Plotius heres sibi fuerit, tunc Sempronium in locum partemue Plotii ex substitutione uocari, ut ita ex consequentia uerborum Plotius quidem institutus, Sempronius autem substitutus inueniatur. Sin autem neque ipse testator Plotio heres extitit neque Plotium heredem antea scripsit et sic Sempronium Plotio heredem uoluit esse, nullius esse momenti talem institutionem, cum non est uerisimile in suum nomen quendam errasse. D. III¹ K. AVG. POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

XXV

20

R DE INSTITVTIONIBVS VEL SVBSTITVTIONIBVS SEV RESTITVTIONIBVS SVB CONDICIONE FACTIS R.

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. ALEXANDRO. Cum auum maternum [B 35, 12, 29] ea condicione filiam tuam heredem instituisse proponas, si Anthylli filio nupsisset, non prius eam heredem existere, quam condicioni paruerit aut Anthylli filio recusante matrimonium impeditum fuerit, manifestum est. PP. K. OCT. ANVLLINO ET FRONTONE CONSS. a. 199
- 2 IMP. ANTONINVS A. CASSIAE. Condicioni, sub qua testamento matris tuae [B 35, 12, 30] heres instituta es, si non paruisti, substitutio locum habet. nec enim uideri potest sub specie turpium nuptiarum uiduitatem tibi indixisse, cum te filio sororis suae consobрино tuo probabili consilio matrimonio iungere uoluerit. Nec extraordinario auxilio indiges, cum ex his quae libello complexa es declaretur non per eum stetisse, quominus supremae uoluntati matris tuae testatricis satisfaceret. PP. VIII ID. MART. ROMAE ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 3 IDEM A. MAXENTIO ET ALIIS. Si mater uos sub condicione emancipationis [B 35, 12, 31] heredes instituit et, priusquam uoluntati defunctae pareretur, sententiam pater meruit uel aliter defunctus est, morte eius uel alio modo patria potestate liberati ius adeundae hereditatis cum sua causa quaesistis. S. PRID. K. MAI. SABINO ET ANVLLINO CONSS. a. 216
- 4 IMP. ALEXANDER A. AEMILIO. Si pater filium quem in potestate habebat [B 35, 12, 32] sub condicione, quae in ipsius potestate non erat, heredem scripsit nec in defectum eius

P (25 R) L (25 R) URM

¹ III (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 179)?

1 occasionem C²? | re certa R 2 s. a. Hal.
3 idem] impr. iustinianns S 4 hunc M^a
7 sibi] suum R, om. M^a | huiusmodi R | grasso-
riorem RM^a | existimauimus R, existimamus M
8 ignosceret R^a 10 instituisset R^a | mediam]
diam M^a 13 plotio] plotius R^a | plotii] pro-
locii R 15 partemue R^a, partem uel M^a? |
ut] et C | ex] ex ac M, om. C² 16 sempr.
autem (uero C) subst. om. M^a 17 plotium]
plotio R^a | scripserit C 18 esse om. M^a

19 s. a. Hal. 21 uel] et S 22 condu-
tone facta S 23 aa om. S | auum] au
(= autem) R^a 25 filio antilli R 26 im-
pedimentum R^a | s. a. Hal. 27 antonius R |
cassianae C 28 uidere R^a 30 indignes M^a
32 s. a. Hal. 34 maxentio R^a | aeman-
cipacione M^a 35 uoluntate M^a | patere-
tur R^a, paretur M^a | uel om. C² 37 s. a. Hal.
38 enilio M

1 exheredauit. iure testatus non uidetur. Cum autem trans mare et longe te agentem sub hac condicione heredem scriptum esse dicas, si in patriam, quae in prouincia Mauritaniae erat, regressus fuisses, nec exheredatum te adleges, si in eum locum non redisses, manifestum est multis casibus non uoluntariis sed fortuitis euenire potuisse, ut eam implere non posses: et ideo adire non prohiberis hereditatem. PP. VI K. APRIL. IULIANO ET 3 CRISPINO CONSS.

a. 224

5 IMP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. MAXIMAE. Reprehen- [B 35, 12, 33 Παρά 31, 4
denda tu magis es quam mater tua. illa enim si¹ heredem te sibi esse uellet, id quod est
1 inutile, matrimonium te dirimere cum uiro non iuberet. Tu porro uoluntatem eius diuortio
comprobasti: oportuerat autem, etsi condicio huiusmodi admitteretur, praeferre lucro con- 10
cordiam maritalem. enimuero cum boni mores haec obseruari uetent, sine ullo damno
2 coniunctionem retinere potuisti. Redi igitur ad maritum sciens hereditatem matris, etiamsi
redieris, retenturam, quippe quam retineres, licet prorsus ab eo non recessisses. PP. XII
K. DEC. VALERIANO III ET GALLIENO III AA. CONSS.

a. 257

6 Αὐτοκρατορ Ἰουστινιανὸς Α.

15

¹ Η γραφήσα ὑπὸ ἀλρεσιν τοῦ παιδοποιῆσαι ἐκ τοῦ νῦν ὄντος ἀνδρὸς [εἰ καὶ] εἰ [B 35, 12, 34
ἐκείνου μὲν μὴ παιδοποιήσῃ, ἑτέρῳ δὲ γαμηθεῖσα παῖδας σχοίῃ, μηδὲν ἴστων τὸ καταλειψα-
μένον ἐγίτω, καὶ ἰδικῶς ὁ πατὴρ τῶν τηλικαῦτα γάμων ἐμνήσθῃ.

7 (6) ² IDEM A. AD SENATVM. Generaliter sancimus, si quis ita uerba sua com- [B 35, 12, 34
posuerit, ut edicat: 'si filius uel filia intestatus uel intestata' uel etiam 'sine liberis' 20
aut 'sine nuptiis decesserit', et ipse uel ipsa uel liberos sustulerit uel nuptias contraxerit
siue testamentum fecerit, firmiter res possideri et non esse locum substitutioni uel restitu-
tioni: si enim nihil ex his fuerit subsecutum, tunc ualere condicionem et res secundum
uerba testamenti restitui, ut incertus successionis morientis exitus uideatur certo substitu-
tionis uel restitutionis fine concludi. cui enim ferendus est intellectus, si forsitan testa- 25
mentum quidem non fecerit, posteritatem autem habuerit, propter huiusmodi uerborum
angustias liberos eius omni paene fructu paterno defraudari? uiam itaque impiam ob-
struentes, ut ne quis et alius deniauerit, huiusmodi facimus sanctionem et hanc legem in per-
petuum ualituram inducimus tam patribus quam liberis gratam: quo exemplo etiam aliis
personis, licet extraneae sunt, de quibus huiusmodi aliquod scriptum fuerit, medemur. 30
1 Cum autem inuenimus excelsi ingenii Papinianum in huiusmodi casu, in quo pater filio suo
substituit nulla liberorum ex his procreandorum adiectione habita, ex optimo intellectu

CRM: index c. 6 restitutus est ex B

¹ nisi (Mommson)? ² iunge 2. 44, 4. 3, 38, 12. 5, 20, 2. 5, 4, 21

1 non] M^b cum B, ... M^a, om. CR | et longe] longne M | agente C 2 hanc M^a | prouin-
ciam M | maritaniae CM^a 3 allegas R^a 4 uo-
luntarius R^a? 5 possis R^a | s. a. Hal. | et] 11
et Hal. 7 ualerius SR^bM^a, ualentinus R^a |
gallius SM^a, inc. R^a | maximo SR, maximiano
CM | reprehendenda M^a 8 uelit M^a | est om.
R^b? M^a 9 redimere M^a | non] nec C 10 ad-
mittetur R^a? 11 moritalem R^a | seruari M
13 retentura R | retinere M^a | licet] licet si M |
ab eo prorsus R, p...s (prius?) ab eo C^a | s. a.
Hal. 15 constitutio graeca R^bT, graeca con-
stitutio iustiniani Hal.: inscriptionem restitui
ex inscriptione c. 7 (idem a.) 16 Cuiacius
huic loco restituit 1, 3, 52, 13. 14, male
omnino, cum ea lex sit a. 531: uerum argu-
mentum deprehendimus in Tipucito (= B),
cuius indicem huc pertinentem Heimbach
errore cum indice c. 7 coniunxit | ἡ ... ἀν-
δρὸς εἰ καὶ εἰ] scripsi, καὶ ὅτι ἡ ... ἀνδρὸς. ἡ
δὲ εἰ Tipucitus 19 idem] impr. iustinia-
nus S | a.] aa. R | composuerint M^a 20 si

filios seqq.] haec uulgo ita intelleguntur,
quasi tres simul condiciones in eadem dis-
positione coniunctae fuerint, minus recte,
opinor, cum neque eorum quemquam, qui
substituere uoluerint in eum casum, quo in-
stitutus ab intestato liberis non extantibus
decesserit, eiusmodi non minus uerbosam
quam ineptam formulam excogitasse neque,
si quando id factum fuerit, legi ferendae
ansam dedisse uerisimile sit. immo agi uide-
tur de casu, in quo sicut in sequenti minus
scriptum quam actum intellegitur | uel etiam]
eciam M^a 21 aut] aut sine testamento uel et
(etiam R^b) R | liberos] liberos uel liberas M^a? |
sustulerit] substituit R^a | uel] siue R.M | nuptias
contr. siue om. R^a 22 uel] N, eorum uel
CRM 24 exutus R^a 25 est] est et M^a |
quidem testamentum (=ta R^a) R 26 post.
autem] potest... R^a 27 eius] eos R
28 qui R^a 30 extranei M | fuerint R^a 31 in-
genii om. C^a | papinian.(i?) C^a, permari R^a
32 librorum M^a | habita] addita M

- disposuisse¹ euanesce substitutionem, si is qui substitutione praegratus est pater efficiatur et liberos sustulerit, intelligentem non esse uerisimile patrem, si de nepotibus cogitauerit, talem fecisse substitutionem: humanitatis intuitu hoc et latius et pinguius interpretandum esse credidimus. Et si quis naturales habuerit filios et partem eis reliquerit uel dederit usque ad modum quem nos statuimus et substitutioni eos subiugauerit nulla liberorum eorum mentione facta, et hic intellegi euanesce substitutionem, liberis eam excludentibus et intellectu optimo his qui ad substitutionem uocantur obsistente et non concedente ad eos eam partem uenire, sed ad filios uel filias, nepotes uel neptes, pronepotes uel proneptes morientis transmittente, et non aliter substitutione locum accipiente, nisi ipsi liberi sine iusta subole decesserint: ut, quod inter iustos liberos sanctum est, hoc et in naturales filios extendatur. Quae omnia et in legatis uel fideicommissis specialibus locum habere sancimus. D. XI K. AVG. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 8 (7) ²IDEM A. IOHANNI PP. Si quis heredem scripserit sub tali condicione: 'si [B 35, 12, 35 'ille consul fuerit factus' uel 'praetor', uel ita filiam suam heredem instituerit: 'si nupta 'erit', uiuo autem testatore uel ille consul processerit uel praetor fuerit factus uel filia eius nupta fuerit et adhuc uiuo testatore consulatum quidem uel praeturam illi deposuerint, filia autem eius diuerterit, omni dubitatione ueterum explosa sancimus, quandocumque impleta fuerit condicio, siue uiuo eo siue mortis tempore siue post mortem, condicionem uideri esse completam. Quod et in legatis et in fideicommissis et in libertatibus obtinendum esse censemus, ne, dum nimis utimur circa huiusmodi sensus subtilitate, iudicia testantium defraudentur. D. VIII³ K. AVG. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 9 (8) ²IDEM A. IOHANNI PP. Si testamentum ita [B 35, 12, 36 Anecdota ed. Zachariae p. 182 scriptum inueniatur: 'ille heres esto secundum condiciones infra scriptas', si quidem nihil est adiectum neque aliqua condicio in testamento posita est, superuacuum esse condicionum pollicitationem sancimus et testamentum puram habere institutionem. Et argumento utimur, quod Papinianus respondit uicos rei publicae relictos, qui proprios [Pap. Dig. 31, 77, 33 fines habebant, non ideo ex fideicommisso minus deberi, quod testator fines eorum et certaminis formam, quam celebrari singulis annis uoluit, alia scriptura se declaraturum promisit ac postea morte praeventus non fecit. Sin autem condiciones quasdam in quauis parte testamenti posuit, tum uideri ab initio condicionalem esse institutionem et sic omnia compleri, tamquam si testator ipsas institutiones eisdem condicionibus copulasset, quae infra scriptae sunt. D. VI³ K. AVG. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 10 (9) ²IDEM A. IOHANNI PP. Cum quidam praegnantem habens [B 35, 12, 37 Anecdota l. c. 35 coniugem scripsit heredem ipsam quidem uxorem suam ex parte, uentrem uero ex alia parte, et adiecit, si non postumus natus fuerit, alium sibi esse heredem, postumus autem
- P* (25, 10) *L* (25, 10) *CRM*

¹ cf. 6, 42, 30 et Dig. 35, 1, 102 ² iunge c. S. 9. 10 h. t. 6, 26, 10. 11 ³ III (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 178)?

1 subst. si is qui om. R^a 2 intelligentem] edd., et intelligentem CR^bM^b, ...tellegen.. R^a, et intellegen.. M^a | de om. C 3 latis R^a | et] in M 4 credimus M | et si ... reliquerit om. R^a | naturali M^a | patrem M^a | relinquerit M 5 et subst.] ex substituti M^a | eos om. C 6 hic om. M^a 7 qui ad] qui M^a 8 eos ... pronepotes uel om. R^a | proneptes uel proneptes M 9 transmittentes C | substitutionem R 11 fideicommissi R 12 s. a. Hal. 13 idem] impr. iustinianus S | aa. R 14 ita om. R^a 15 uiuo ... 16 fuerit om. R^a? | praecesserit C^a 16 ille M^a, om. R^b 17 filius R^a? | diuorterit C^aR, diuorterint M^a | ueterim explosam R^a 18 uiuo co] uo eos R^a |

siue (si M^a) m. tempore om. C 19 uideri] esse uideris R^a | quod et] M, quod CR | in lib.] lib. R^aM 20 nimia om. R^a | subtilitatem R^a 21 defraudentur C^aM^a | s. a. Hal. 23 idem] impr. iustinianus S | pp.] p. M 24 nihil est] nihil R^a? 26 pollicitationem] pu.....cionem M^a 28 abeant M^a | eorum et] earum R | certamini R^a 29 alias R | declaratum C^aR^a 31 condicionalem] nalem M^a 32 completi C^a? | tamque R^a? | si] se C^a? 33 infra] in R^a | scripta CR | s. a. Hal. 35 idem] impr. iustinianus SPL | pp.] p. M | peregrinantem M^a 36 coniugem M | uentrem ... 37 parte et om. M^a 37 possumus M^a?, inc. C^a

natus impubes decessit, dubitabatur, quid iuris sit, tam Vlpiano quam Papiniano uiris disertissimis uoluntatis esse quaestionem scribentibus, cum opinabatur Papinianus ideo testatorem uoluisse postumo nato et impubere defuncto matrem magis ad eius uenire successionem quam substitutum. si enim et suae substantiae partem uxori dereliquit, multo magis et luctuosam hereditatem ad matrem uenire curauit. Nos itaque in hac specie 3 Papiniani dubitationem resecantes substitutionem quidem in huiusmodi casu, ubi postumus natus adhuc impubes uiua matre decesserit, respuendam esse censemus. tunc autem tantummodo substitutionem admittimus, cum postumus minime editus fuerit uel post eius partum mater prior decesserit. D. III¹ K. AVG. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM 2 LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

XXVI

R DE IMPVBERVM ET DE ALIIS SVBSTITVTIONIBVS R

- 1 ²IMP. TITVS AELIVS ANTONINVS A. SECVNDO. Cum heredes ex disparibus [B 35, 13, 25] partibus instituti et inuicem substituti sunt nec in substitutione facta est ullarum partium mentio, uerum est non alias partes testatorem substitutioni tacite inseruisse, quam quae 15 manifeste in institutione expressae sunt. D. CLARO II ET SEVERO CONSS. a. 146
- 2 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. PHRONIMAE. Hereditatem quidem in- [B 35, 13, 26] testati filii delatam tibi dubitari non oportet. substitutio enim testamento patris facta ad pubertatis tempora porrigi non potest, quia ipso et aliis non eiusdem condicionis heredibus institutis et inuicem substitutis propter eorum personam, quibus in unum casum dumtaxat 20 substitui potest, etiam in filio idem debere seruari et ratio suadet et diuus Marcus pater constituit. PP. VI K. AVG. CILONE ET LIBONE CONSS. a. 204
- 3 IMP. ALEXANDER A. ACHILLAE. Heres instituta matris testamento si suc- [B 35, 13, 27] cessionem ex testamento omisisti et ab intestato bonorum possessionis ius habere uoluisti, substituto locum quin feceris, in dubium non uenit. Proinde si substitutus hereditatem 25 amplexus est, actionibus quae aduersus matrem competebant ipsum conuenire, non successionem ab intestato potes uindicare. PP. XI K. SEPT. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IDEM A. FIRMIANO. Quamuis placuerat substitutionem impuberis, qui in [B 35, 13, 28] potestate testatoris fuerit, a parente factam ita: 'si heres non erit' porrigi ad eum casum, quo, posteaquam heres extitit, impubes decessit, si modo non contrariam defuncti uolun- 30 tatem extitisse probetur: cum tamen proponas ita substitutionem factam esse: 'si mihi Firmianus filius et Aelia uxor mea (quod abominor) heredes non erunt, in locum eorum Publius Firmianus heres esto', manifestum est in eum casum factam substitutionem, quo utrique heredum substitui potuit. PP. III K. IVL. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 5 ²IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. HADRIANO. Post aditam here- [B 35, 13, 29] ditatem directae substitutiones non impuberibus filiis factae expirare solent. PP. X K. IVN. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290

P (25, 10) L (25, 10) CRM

¹ III (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 175)? ² cf. Inst. 2, 15, 2 ³ iunge 6, 54, 8

1 papiano R^a 2 disertissimis PL, decertissimis R^a subscribentibus R 3 defuncto] derelicto P^aL^aR^a 4 uxoris P^a 5 uenire ad matrem R 9 s. a. Hal. PL | constant. ... 10 uu. cc.] cp. lampadio et oresto (lamp. et hor. L) cons. PL 12 impuberibus R^a | et de] et CR 13 imp.] mpp. R | aelius ant. a. (a. om. R^aM^a) secundo] SR^aM^a, aelius ant. C, ... (ant.?) R^a, elio antonio M^a 14 partibus om. R^aM^a | illarum C 15 substitutionem R^a, substitutionem M^a 16 in om. C^aRM^a | s. a. Hal.

17 phronimae] afronime S, froniamae C, frontinae RM 19 heredibus om. R^a 20 in- inuicem M | substitutus R^a, substitis M^a 21 ipater R^a 22 s. a. Hal. 23 achilleae RM | si succ. ex test. om. R^a 25 quin om. M^a | uenerit R 27 s. a. Hal. 28 firmo S, firmino CR, firminio M | impuberi M^a 29 facta R | si om. R^a 30 quo] quod R^a 32 heres non erit (er... M^a) CRM, μή γίνονται μοι κληρονόμοι B 33 factum R^a | quod M^a 34 s. a. Hal. 36 puberibus M^a | s. a. Hal.

- 6 ¹IDEM AA. ET CC. QVINTIANO. Testamento iure facto multis institutis [B 35, 13, 30] heredibus et inuicem substitutis, adeuntibus suam portionem coheredum etiam inuitis repudiantium adcrevit portio. SINE DIE ET CONSULE².
- 7 IDEM AA. ET CC. FELICIANO. Si testamento facto intra pupillarem aeta- [B 35, 13, 31] tem et in sua potestate constitutae filiae, si intra pubertatem decesserit, directis uerbis pater substituit, heredem te factum ex testamento post euentum condicionis intestati successionem exclusisse constitit. S. K. IAN. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. PETRONIAE. Precibus tuis manifestius exprimere de- [B 35, 13, 32] bueras, maritus quondam tuus miles defunctus, quem testamento facto heredem communem uestrum filium instituisse proponis et secundum heredem scripsisse, utrumne in primum 10 casum an filio suo, quem habuit in potestate mortis tempore, si intra quartum decimum aetatis suae annum an postea decesserit. Nam non est incerti iuris, quod, si quidem in patris militis positus potestate primo casu tantum habuit substitutum et patri heres extitit, 2 eo defuncto ad te omnimodo eius pertineat successio. Si uero substitutio in secundum casum uel expressa uel compendio non usque ad certam aetatem facta reperitur, si 15 quidem infra pubertatem decessit, eos habeat heredes, quos pater ei constituit et adierunt hereditatem: si uero post pubertatem, te eius successionem obtinente uelut ex causa fideicommissi bona, quae cum moreretur patris eius fuerunt, a te possunt petere. S. V ID. APRIL. AA. CONSS. a. 293
- 9 IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. Humanitatis intuitu parentibus indulgemus, ut, si 20 filium uel nepotem uel pronepotem cuiuscumque sexus habeant nec alia proles descendendum eis sit, iste tamen filius uel filia uel nepos uel neptis uel pronepos uel proneptis mente captus uel mente capta perpetuo sit, uel si duo uel plures isti fuerint, nullus uero eorum saperet, liceat isdem parentibus legitima portione ei uel eis relicta quos uoluerint his substituere, ut occasione huiusmodi substitutionis ad exemplum pupillaris nulla que- 25 rella contra testamentum eorum oriatur, ita tamen, ut, si postea resipuerit uel resipuerint, talis substitutio cesset, uel si filii aut alii descendentes ex huiusmodi mente capta persona sapientes sint, non liceat parenti qui uel quae testatur alios quam ex eo descendentes 1 unum uel certos uel omnes substituere. Sin uero etiam alii liberi testatori uel testatrici sint sapientes, ex his uero personis quae mente captae sunt nullus descendat, ad fratres 30 eorum unum uel certos uel omnes eandem fieri substitutionem oportet. D. III ID. DEC. CONSTANTINOPOLI DN. IUSTINIANO A. PP. II CONS. a. 525
- 10 ²IDEM A. IOHANNI PP. Cum quidam duobus impuberibus filiis suis here- [B 35, 13, 33] dibus institutis adiecit, si uterque impubes decesserit, illum sibi esse heredem, et dubitabatur apud antiquos legum auctores, utrumne tunc uoluit substitutum admitti, cum uterque 35 filius eius in prima aetate decesserit, an alterutro decedente ilico substitutus in eius partem succedat, placuit Sabino substitutionem tunc locum habere, cum uterque decesserit: cogi- 1 tasse enim patrem primo decedente fratrem suum in eius portionem succedere. Nos eius- CRM

¹ iunge 6, 49, 4 ² s. VI id. Iul. Philippopoli AA. cons. (= a. 293) 6, 49, 4 ³ iunge c. 11 h. l. et 6, 25, 8...10

1 quintianus M | heredibus institutis et subst. inuicem R 3 s. a. Hal. 4 fulciano R 5 suam potestatem R 7 excludisse R^a | s. a. Hal. 8 tuis om. M^a 10 secundum hered'es R^a, secundos heredes R^b 11 mortis] m.ritis R^a 12 potestea R^a | quod] quos M^a 13 primo casu R^a 14 ad] a M^a | in (et in R^bM) s. c. uel om. R^a 16 infra] in M^a | eis C^a 17 te om. R^aM^a | ueluti M^b, uel M^a, inc. R^a 18 cum] tum R | fuerint CM | peti M | s. a. Hal. 20 pp.] p. M 21 habent R 22 nepos] nepotes R | uel pronepos] pronepos R^a 23 uel mente] uel R^aM^a | perpetuum R^a 24 sapere R | legitimam portionem ... re-

lictam R^a 25 nulla querella] nullam R^a 26 resipierit uel si resipierint R^a, respuerit uel respuerint M^a, resipuerit C^a, resipuerint C^b 27 si om. R^aM^a 28 testator R^a | quam] quod R^a 29 homines R^a | alii liberi om. R^a 30 sunt C | mente captae sunt om. C^a 31 certus uel homines R^a | eadem M^a | s. a. Hal 33 idem] impr. iustinianus S | aa. R | pp.] p. M | suis] eius R 36 filiis R^a | eius om. R^a | decessit R^a | an ... 37 decesserit om. R^a? 37 succedat] C. succedit R^b, succedere atque M^b, succederet atque M^c, inc. M^a | substitutionem] successionem M^a | decesserint C 35 nos] non R^a

dem Sabini ueriores sententiam existimantes non aliter substitutionem admittendam esse censemus, nisi uterque eorum in prima aetate decesserit. D. VI¹ K. AVG. CONSTANTINO-
POLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

- 11 ²IDEM A. IOHANNI PP. Si quis duobus heredibus institutis filio suo impuberi [B 35, 13, 31
eos una cum alio tertio substituit et uerba testamenti ita composuerit: 'quisquis mihi
'heres erit, et Titius filio meo heres esto', secundum quod apud Vlpianum inuenimus,
mortuo impubere filio quaerebatur, quomodo ad substitutionem uocentur tres substituti:
utrumne duo priores, qui et patri heredes fuerant scripti, in dimidiam uocantur et Titius
in reliquam dimidiam, an tres substituti unusquisque ex triente ad substitutionem uocantur?
alia applicata dubitatione, si quis ita heredem scripserit: 'Titius una cum filiis suis et
'Sempronius heredes mihi sunt'. et in praesente etenim specie quaerebatur secundum
Vlpianum uoluntas testantis: utrumne Titium una cum suis filiis in dimidiam uocat et
1 Sempronium in aliam dimidiam, an omnes in uirilem portionem? Nobis autem in prima
quidem specie uidetur tres substitutos unumquemque in trientem uocari, in secunda autem
specie, cum et natura pater et filius eadem persona paene intelleguntur, dimidiam quidem
partem Titio cum filiis, alteram autem partem Sempronio adsignari. D. IIII K. AVG. CON-
STANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

XXVII

R DE NECESSARIIS ET SERVIS³ HEREDIBVS INSTITVEN-
DIS VEL SVBSTITVENDIS R

20

- 1 (2) IMP. PERTINAX A. LYCRETIO. Is, qui soluendo non est, heredem neces- [B 35, 13, 36
sarium etiam in fraudem creditorum relinquere potest. sed si pignori datus fuisti et in
eadem causa permansisti, nec ab eo quidem debitore qui soluendo non fuit liber et heres
necessarius existere potuisti. PP. XI K. APRIL. FALCONE ET CLARO CONSS. a. 193
- 2 (1) IMP. ANTONINVS A. AVFIDIO. Cum uos serui constituti sub appellatione [B 35, 13, 35 23
libertorum heredes scripti essetis, ea scriptura benigna interpretatione perinde habenda
est, ac si liberi et heredes instituti fuissetis. quod in legato locum non habet. ACCEPTA
VII K. MART. PRISCO ET APOLLINARI CONSS. a. 169
- 3 IDEM⁴ AA. ET CC. FELICI. Si tutor ancillam tuam contubernio suo con- [B 35, 13, 37
iunxit ac post heredem instituit, neque dominium ex huiusmodi facto tibi auferri potuit et, 30
C (transponit 27, 3. 2) RM

¹ IIII (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 179)? ² iunge c. 10 h. l. et 6, 25, 26. 10
³ et seruis addiderint Iustiniani (Mommson) ⁴ requiritur Imp. Diocletianus et Maxi-
mianus

1 sabini] sanibi R 2 s. a. Hal. 4 idem]
impr. iustinianus S | pp.] p. M | institutus R^a
impubere R^a, impuberis M^a 5 testamenta R^a |
quisquis] quis R^a 6 filio meo] filii m. o C^a
7 pubere R^a | uocantur M 8 et titius]
titius R 9 substituti ... ad om. M^a 10 ad-
dubitatione M^a | inscripserit M^a 11 sem-
pronius ... sunt] semper sequente litura R^a |
praesenti C^a? 12 titio C, ticius M^a | filiis
suis M 14 unumquemque C^a | uocare RM
15 filius eadem] filius haec eadem CR^a, filiis
haec deesse R^a, filius haec eadem esse M
16 filiis] f. suis C | altera R | sempronio R^a |
adsignare M^a | s. a. Hal. R | IIII] R, VI
Hal. | constantinopolis consulatus lapadii et
oreste R 20 uel subst. om. R^a 21 ordinem

c. 1 et 2, quem e libris restitui, tuentur
etiam B: Heinbachium enim tacite capita
Tipuciti transposuisse libro Vaticano inspecto
Mommsonus rettulit. temporis autem ordo
ideo turbatus uidetur, quod compilatores An-
toninum imperatorem putauerint esse uel
Caracallam uel Elagabalum | a. om. M^a
22 fraude R^a | si om. R^a 23 eandem cau-
sam R^a | quidem om. C | non om. Synopsis (B):
οὐδὲ κατὰ τὴν ὁρὴν contra BΣ 24 necessa-
riis R^a | s. a. Hal. R | XI om. R 25 auto-
nius M | aufido R, eufodio M | uos om. RM
26 estis R^a | proinde RM^a 27 s. a. Hal. R
29 a. et c. S, a. et cc. C, ag. geta cc. R,
a. M: nihil ante c. 3 excidisse ostendunt B
30 dominium ex] dominum R^a | eiusmodi M

ut eius additione iussu tuo tibi per hanc successio quaeratur, iure concessam habes facultatem. S. XVI K. IAN. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

4 IMP. IUSTINIANVS A. IULIANO PP. Cum quidam suum pupillum [B 35, 12, 38 Epit. p. 269] heredem instituit et seruo directis uerbis libertatem reliquit et in secundo gradu, in quo pupillarem substitutionem faciebat, ipsum seruum sine libertate pupillo suo substituit, 5 quaerebatur inter prudentes, si ex huiusmodi substitutione heres necessarius pupillo existat.

1 Causa etenim altercationis ex uetere regula orta est, quia omnibus placuerat hunc seruum necessarium heredem domino fieri, cui in eodem gradu et hereditas et libertas relinquebatur, in praesenti autem non in unum tam libertas quam substitutio congregata est, sed

2 in alium et alium gradum. Nobis itaque eandem altercationem decidentibus mirabile uisum 10 est, si quis putet ex huiusmodi scrupulositate impediri testatoris uoluntatem, et maxime domini, et existimet non fieri seruum heredem necessarium, sed ei licentiam praestet et libertatem consequi et hereditatem respuere et domini uoluntati reclamare: qui si hoc differre¹ temptauerit, etiam puniendus est. sit itaque et uiuo pupillo liber, quia testator hoc uoluit, et mortuo pupillo necessarius heres, quia et hoc testator uoluit. D. XV K. DEC. CONSTAN- 15 TINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

5 ²IDEM A. IOHANNI PP. Quidam, cum testamentum conderet, duobus here- [B 35, 13, 39] dibus scriptis unum quidem ex parte instituit, seruum autem suum, cuius et nomen addidit, ex reliqua parte sine libertate scripsit heredem et postea eundem seruum alii legauit, uel post institutionem heredis seruum per legatum alii adsignauit et tunc heredem cum 20 sine libertate instituit: et dubitabatur, si huiusmodi legatum uel institutio aliquas uires

1 potest habere et cui acquiritur legatum uel institutio. Dubitationis autem materia erat, quod adhuc seruum suum constitutum heredem sine libertate scripserat, et tanta inter ueteres

1a exorta est contentio, ut uix possibile sit uideri eandem decidere. Sed antiquitatem quidem haec altercantem relinquendum est. nobis autem alius modus huiusmodi decisionis inuentus 25

1b est, quia semper uestigia uoluntatis sequimur testatorum. Cum igitur inuenimus a nostro iure³ hoc esse inductum, ut, si quis seruum suum tutorem filiis suis reliquerit sine libertate, ex ipsa tutelae datione praesumatur etiam libertatem ei fauore pupillorum imposuisse, quare non hoc et in hereditate et humanius et fauore libertatis inducimus, ut, si quis 1c seruum suum scripserit heredem sine libertate, omnimodo ciuis Romanus efficiatur? Quo 30 inducto neque adquisitio neque tam effusus ueterum atque inextricabilis tractatus locum habeat. neque enim ferendum est supponere quosdam ita esse supinos, ut eundem seruum et heredem instituunt sine libertate et item alii per legatum eundem seruum adsignent.

1d (1) Sed cum ueteres et aliam proposuerunt ambiguitatem dicentes, si quis seruum suum in testamento quidem heredem ex parte sine libertate scripsisset, in codicillis autem libertatem 35 ei reliquisset, si possit institutio ualere et ille tam heres quam liber fieri, ne uideatur per codicillos hereditas confirmari, in quibus hereditas dari secundum ueterem regulam non potest: nos in tali dispositione, licet in codicillis fuerit scripta, et libertatem et hereditatem simul seruis per nostram liberalitatem et benignam interpretationem indulgemus, ut gratulentur, cum non serui remaneant, sed et liberi et heredes efficiantur, cum tanta in 40

CRM

¹ inferre (Mommson)? ² iunge 6, 46, 6 ³ cf. 7, 4, 9 et Dig. 26, 2, 10 § 4. 32 § 2

1 eius om. M^a 2 s. a. Hal. 3 aa. M^a | pp.] p. M 7 enim RM | altercationis R^a | placuerit C | hinc R^a 8 cui] cum C | et her.] her. M 9 in] et in C | non in unum] nominum R^a, inu. M^a | congregata] conlata M^a 10 altercationem M^a 11 scrupulositate M^a 12 ei] etiam R^a | et lib.] lib. M 13 uolunta (-tatem R^b) domini R | si] si in M^a? | referre R^a 14 liber ... 15 pupillo om. R^a 15 s. a. Hal. 17 idem] impr. iustinianus SR | aa. M 20 uel] et R^a | per legatum ... 21 huiusmodi om. M^a 22 et om. C^a 24 sit om. M^a

25 modus huius bis R^a | inueniendus R^a 26 qui R^a | sequitur R^aM^a 27 esse] est M^a | filiis suis] filii i' R^a, filiis R^bM 28 datione om. M^a 30 ciuis] cuius C^aM^a | efficitur R^a 31 acquisitio neque C^a, acquisitione quae R^a 32 ita om. M^a, esse ita M^a 33 instituat M^a | adsignet M^a 34 ueteres] uere heres M^a 35 scripsisse M^a 36 relinquisse M^a 38 fuerint M^a | et hereditate R^a, hereditatemque CR^aM 39 simul R | liber. et ben. int.] RM^a, ben. int. M^a, ben. int. et liber. C 40 maneat C | et] etiam CRM | liberi C^a

- eos nostri numinis beniuolentia effusa est, ut, etsi libertas eis neque testamento neque
 codicillis data est, tamen hereditate seruis relicta quasi iniunctam et libertatem esse
 2 uideri. Illo uidelicet observando, ut, si legatum uel fideicommissum eis sine libertate
 3a relinquatur, maneant in seruitute. Non tamen ita impii heredes existant, ut liberalitatem
 testatoris seruilis laboris debita remuneratione defraudare conentur et non derelictum, licet 5
 3 adhuc seruis constitutis, donent. Quae iuris nostri definitio etiam ad aliam speciem dubi-
 tatam benigne extendatur. si quis etenim in principali testamento seruum suum cuidam
 legauerit, in pupillari autem substitutione eundem seruum filio suo sine libertate substi-
 tuerit, quaerebatur, siue utilis esset talis substitutio et per seruum legatum substitutio
 post mortem pupilli legatario acquiritur, siue inutilis est huiusmodi substitutio, quia sine 10
 3a libertate in seruum proprium facta est. Melius itaque nobis uidetur legatario eum non
 statim adquiri sancire, sed expectandum esse substitutionis euentum. et si quidem pupillo
 mortuo locus fuerit substitutioni, et liber et heres efficiatur: sin autem substitutio minime
 locum habuerit, forsitan pupillo iam in pubertatem perueniente, tunc ad legatarii dominium
 3b transeat. Quemadmodum enim ueteres, si cum libertate substitutio fuisset, hoc inducebant, 15
 quatenus in suspensio fiat libertas et statuliber intellegatur, ita et ex nostra interpretatione
 et sine adiectione libertatis in substitutione et liber et heres pupillo existat. D. II K. MAI.
 CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 6 IDEM A. IOHANNI PP. Decisione nostra¹, quam fecimus sancientes eum, [B 35, 13, 40
 qui a domino suo sine libertate heres instituitur, uideri libertatem accepisse, in propria 20
 firmitate durante, si quis seruum suum pure quidem heredem instituit, libertatem autem
 sub condicione ei donauit, si quidem condicio talis sit, quae in potestate serui posita est:
 ille autem eam neglexerit minimeque complenerit, et libertate eum et hereditate sua culpa
 defraudari. sin autem casualis est condicio et ex fortunae insidiis defecerit, tunc huma-
 nitatis intuitu libertatem quidem ei omnimodo competere, hereditatem autem, si quidem 25
 soluendo sit, ad alios uenire, quos leges uocabant, si non aliquis fuisset substitutus. sin
 autem soluendo non sit, ut necessarius heres constitutus simul et libertatem et hereditatem
 obtineat. tunc enim secundum definitionem tam ueteris quam nostrae decisionis et liber
 et heres existat necessarius. D. II² K. AVG. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAM- 29
 PADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

XXVIII

R DE LIBERIS PRAETERITIS VEL EXHEREDATIS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. FABIO. Cum post omnes heredum gra- [B 35, 8, 30
 dus exhereditatio scribatur, si adiciat testator ab omnibus se gradibus exheredare, non
 dubitatur iuri satisfactum. et ideo, etiamsi id non adiciatur, appareat tamen eum cum eo 35
 1 consilio scripsisse, ut ab omnibus exheredaret, recte factum testamentum uidetur. Proinde
 cum pater familias filiis institutis et inuicem substitutis filiam exheredauerit, intellegendus
 CRM

¹ c. 5 § 1b h. t. ² III (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 179)?

1 innuminis *M*^a | etsi | si *M*^a | eis | ei *C* 2 et |
R^a *M*^a, om. *CR*^a *M*^a | libertate *R*^a 3 eis | ei *C*
 4 libertatem *M*^a 5 seruilis laboris | *CR*^a,
 seruiles labores *R*^a, et seruiles labores *M*
 6 debitatam *R*^a 7 bene *C* | extendantur *R*^a
 9 siue | sue *M*^a | et p. s. | subst. om. *R*^a
 13 fuerat substitutionis *M*^a 14 peruenien-
 tem *C* | tunc om. *R*^a 15 si | sine *R*^a 17 liber-
 tatis | et l. *C*^a *M*^a | in substitutionem *R*^a, in-
 stitutione *C*^a *M*^a | s. a. Hal. 19 idem | impr.
 iustinianus *S* | pp. | p. *M* 20 dominio *R*^a |
 libertatem | liberalitatem *R* 22 potestatem *C*,

deficit *M*^a 23 libertatem eum et heredi-
 tatem *R*^a 24 defraudari *M*^a | casualis *M*^a? |
 condicio est *R*^a 25 omnimodo ... si quidem
 om. *M*^a 26 peruenire *M*^a | fuissent *M*^a
 29 necessitas *R*^a (s. a. Hal. 32 rubricam
 ante 27, 6 collocat *R*^a 33 impp. seu. et
 ant. aa.] *R*, imp. (a imp. *M*^a) antoninus
 (antonius *M*) a. *SCM* | fauio *SCM*, fauino *R*
 35 iure *R*^a, iuris *M*^a? | adicietur *R*^a | eum
 om. *C* 37 filius *R*^a | exhereuerit *M*^a | in-
 telligendum *C*

est exheredationem ab utroque gradu fecisse. nam cum idem heredes instituti sunt, nulla ratio reddi potest, quare uideatur in posteriore tantum casu exheredare uoluisse. PP. VI K. IUL. CILONE ET LIBONE CONSS.

a. 204

- 2 IMP. ALEXANDER A. HERACLIDAE. Si auus tuus, qui patrem tuum et noner- [II 35, 8, 31] cam aequis portionibus heredes instituit, cum te quoque haberet in potestate, testamento 5 nominatim non exheredauit, mortuo patre tuo uiuo auo sine impedimento legis Vellaeae succedendo in patris tui locum rupisti aui testamentum et ad te hereditas eius tota per- tinuit. PP. VI ID. APRIL. FVSCO II ET DEXTRO CONSS.

a. 225

- 3 IMP. IUSTINIANVS A. IULIANO PP. Si quis filium proprium ita exhereda- [B 35, 5, 32] uerit: 'ille filius meus alienus meae substantiae fiat', talis filius ab huiusmodi uerborum 10 conceptione non praeteritus, sed exheredatus intellegatur. cum enim manifestissimus est sensus testatoris, uerborum interpretatio nusquam tantum ualeat, ut melior sensu existat. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

- 4 'IDEM A. IOHANNI PP. Maximum uitium antiquae subtilitatis praesenti lege corrigi- mus, quae putauit alia esse iura obseruanda in successione parentum, si ex testamento 15 ueniant, in masculis et in feminis, cum ab intestato simile ius utrique sexui seruauerunt, et aliis uerbis exheredari debere filium sanxerunt, aliis filiam, et inter nepotes exhere- 1 dandos alia iura ciuilia, alia praetoris introduxerunt. Et si praeteritus fuerat filius, uel ipso iure testamentum euertebat uel contra tabulas bonorum possessionem in totum acci- piebat, filia autem praeterita ius accrescendi ex iure uetere accipiebat, ut eodem momento 20 et testamentum patris quodammodo ex parte iure adcrecendi euertat et ipsa quasi scripta legatis supponeretur, ex praetore autem habebat contra tabulas bonorum possessionem in totum, constitutio autem Magni Antonini eam in tantum coartabat, in quantum ius adcre- cendi competebat. qui enim tales differentias inducunt, quasi naturae accusatores existunt, 2 cur non totos masculos generauit, ut, unde generentur, non fiant. Nam haec corrigentes 25 et maiorum nostrorum sequimur uestigia, qui eandem observationem colere manifestissimi sunt. scimus etenim antea simili modo et filium et alios omnes inter ceteros exheredatos 3 scribere esse concessum, cum etiam centumuii aliam differentiam introduxerunt. Et ex hac iniquitate uitium emersit, quale ex libris Vlpiani, quos ad edictum fecit praetoris, inuentum a Triboniano uiro gloriosissimo nostro quaestore ceterisque uiris facundissimis 30 4 compositoribus iuris enucleati ad nostras aures relatum est. Nam cum ultimum adiutorium de² inofficiosi querella positum est et nemo ex alio ortus praesidio ad hanc decurrere possit, inuenta fuerat filia praeterita minus habens quam filia exheredata. cum enim per contra tabulas bonorum possessionem uel ius adcrecendi semissem substantiae filia prae- terita accipiebat et omnibus legata praestare compellebatur, scilicet usque ad dodrantem 35 5 suae portionis, remanebat ei sescuncia tantummodo in sua successione. Quod si fuisset exheredata, quarta pars omnimodo totius substantiae ei relinqui debebat, et quam iniuria dignam pater existimabat, amplius habebat ea, quam taciturnitate in institutione praeteriit: et si secundum nostrae constitutionis definitionem, quam de supplemento quadrantis posui- mus³, repletio fuerat introducta, simili modo exheredatae in quarta repletio accedebat et 40 6 (1) ita uitium permansit, ut nec ex nostra constitutione emendationem aliquam sentiret. Sau-

CRM

¹ iunge 3, 25, 35. 36 ² de del. ³ 3, 28, 30

1 exhereditationem *M*^a 2 casum *C* | *s. a.* Hal.: in *R*^a extat proposita 4 quia *R*^a 6 nominatum *M*^a | uellaeae] uel lege *CR*^a, uel leue^a *R*^a, uelle^a *M*^a, uelleiae *M*^b 7 ad] a *M*^a 8 *s. a.* Hal. 9 iulio *M* | pp.] p. *M* | filium] f. suum *M* | heredaueit *M*^a 10 filius om. *M* 13 *s. a.* Hal. 14 idem] impr. iusti- nianus *S* | pp.] p. *M* | praesente *R*^a, prae- senti. *M*^a 15 obserua *M*^a | in bis *C* | pa- rentium *R*^a 16 similes *M*^a 17 exhere- dare *M*^a | senserunt *R*^a 18 alia pr.] alii pr. *R*^a | praetitus *R*^a 19 bonorum] uerbo- norum *M*^a 20 praetita *R*, praetenta *M*^a

21 euertebat *C* 23 autem om. *M*^a | magni antonini] id est Caracallae, errore scilicet Iustinianorum, cf. Gai. 2, 126 25 tau- tos *C* | ut] et *C* 29 quare *C* 30 tribu- na^ano *M*^a | fecundissimis *R*^a 31 eucleati *R*^a*M*^a 33 fuerit *R* | praetita *R*^a*M*^a | habens minus *R* | filiam *R*^a 34 accrescendam uel accrescendas *R*^a 35 legatas *M*^a | compelle- bantur *R*^a*M*^a | usque om. *M*^a | drodantem *M*^a 36 sescunc^a(?)a *C*^a, se sexuntia *R*^a, sesquin- cia *M*^a, sescuncia *M*^b | suam successionem *C* 37 debeat *C* 38 habeat *C*^a*M*^a | in om. *C*^a*RM* 40 fuerit *RM*

cimus itaque, quemadmodum in successione parentum, quae ab intestato deferuntur, aequa lance et mares et feminae uocantur, ita et in scriptura testamentorum eas honorari et similibus uerbis exheredationes nominatim procedere et contra tabulas possessionem talem habere, qualem filius suus uel emancipatus, ut et ipsa, si fuerit praeterita, ad instar filii emancipati uel sui uel testamentum ipso iure euertat uel per contra tabulas bonorum 5 possessionem stare hoc non patiat. Et haec non solum in filiabus obtinere, sed etiam in nepotibus et in neptibus et deinceps obseruari censem, si tamen ex masculis progeniti 7 sunt. Sed quia et aliud uitium fuerat sub obtentu differentiae introductum et alia iura exheredationis in postumis, alia in iam natis obseruabantur, cum necesse fuerat postumam inter ceteros exheredatam etiam legato honorari, filiam autem iam progenitam et sine 10 datione, et hoc breuissimo incremento uerborum ad plenissimam definitionem deduximus sancientes eadem iura obtinere et in postumis exheredandis, siue masculini siue feminini sexus sint, quae in filiis et filiabus iam statuimus, ut etiam ipsi uel ipsae nominatim exheredentur, id est postumi uel postumae facta mentione. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI 14 POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

XXVIII

R DE POSTVMIS HEREDIBVS INSTITVENDIS VEL EXHEREDANDIS VEL PRAETERITIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. BRITTIANO. Si post testamentum factum, quo postumorum suorum nullam mentionem testator fecit, filiam suscepit, intestato uita functus est, cum agnatione 20 postumae cuius non meminit testamentum ruptum sit: ex rupto autem testamento nihil deberi neque peti posse explorati iuris est. D. ET PP. IIII K. IVL. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. SOTERICO. Uxor [B 35, 9, 33] abortu testamentum mariti non solui, postumo uero praeterito, quamuis natus ilico deces- 25 serit, non restitui ruptum iuris euidentissimi est. S. XII K. MART. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 3 IMP. IVSTINIANVS A. IULIANO PP. Quod certatum est apud ueteres, nos [II 35, 9, 34] decidimus, cum igitur is qui in ventre portabatur praeteritus fuerat, qui, si ad lucem fuisset redactus, suus heres patri existeret, si non alius eum antecederet, et nascendo ruptum testamentum faciebat, si postumus in hunc quidem orbem deuolutus est, uoce 30 autem non emissa ab hac luce subtractus est, dubitabatur, si is postumus ruptum facere 1 testamentum potest. Veteres animi turbati sunt, quid de paterno elogio statuendum sit, cumque Sabiniani existimabant, si uiuus natus est, etsi uocem non emisit, ruptum testa- mentum, apparet¹, quod, etsi mutus fuerat, hoc ipsum faciebat, eorum etiam nos lauda- mus sententiam et sancimus, si uiuus perfecte natus est, licet ilico postquam in terram 35 cecidit uel in manibus obstetricis decessit, nihilo minus testamentum corrumpi, hoc tantum- modo requirendo, si uiuus ad orbem totus processit ad nullum declinans monstrum uel prodigium. D. XV K. DEC. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530

P (29 R 1. 2) L (ut P) CRM

¹ apparet del. (Mommson)

1 parentum M 2 et mares (mare M^a) mares C | in om. C | honorari C 3 exheredationis R^a 5 per om. C^a 6 hoc stare RM 7 et in neptibus om. RM 8 sed | sed et RM | alium R^aM 9 in iam natis | in ... iam R^a, .. natis M^a, in natis M^b | obseruabatur R 10 honorari C^aM^a, honorarii R^a 11 ad ... 12 postumis om. R^a 13 quae in | quem R 14 s. a. Hal. 17 uel | et R 18 exheredatis R | uel praet. | praet. S, om. LR 19 antonius M | a. om. M | urittiano S, brittacio PLCR, bizantio M | quod M^a | suorum | filiorum C 20 testor M^a | agnitione PL 22 s. a.

Hal. PL | d. et om. PL | IIII | ui id. PL | IIII | III PL 24 dioclicia M | aa. et cc. om. M | soterico S 25 abortum I^a, abortus P^a | uero om. P^a 26 s. a. Hal. PL | s. om. PL | cc. om. PL 27 imp. om. S | aa. R | iulio R | pp.] p. M 28 uentrem C 29 fuerit RM | ante eum accederet M 31 est | est et C 32 potest ... 33 testamentum om. R^a 32 quod R^bM^a 33 etsi | si C | ammisit M | ruptum | C, rupti M^a, rumpi R^bM^b 35 uiuus | unius R^a | perfectus M^a? | terra C 37 requirendum M | uiuius M^a | declinamus M^a 38 s. a. Hal.

- 4 IDEM A. IVLIANO PP. Quidam, cum testamentum faciebat, his uerbis usus [B 35, 8, 35] est: 'si filius uel filia intra decem mensuum spatium post mortem meam fuerint editi, heredes sunt', uel ita dixit: 'filius uel filia, qui intra decem menses proximos mortis meae nascentur, heredes sunt'. iurgium antiquis interpretatoribus legum exortum est, an uideantur non contineri testamento et hoc ruptum facere. Nobis itaque eorum sententias deciditibus, cum frequentissimas leges posuimus testatorum uoluntates adiuuantes, ex neutra huiusmodi uerborum positione ruptum fieri testamentum uidetur, sed siue uiuo testatore siue post mortem eius intra decem menses a morte testatoris numerandos filius uel filia fuerint progeniti, maneat testatoris uoluntas immutata, ne poenam patiatur praeteritionis, qui suos filios non praeteriit. D. XII² K. DEC. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530

XXX

R DE IVRE DELIBERANDI ET DE ADEVNDA VEL
ADQVIRENDA HEREDITATE R

- 1 IMP. ANTONINVS A. TITIAE. Si a patre eman- [B 35, 11, 91 Anecdota ed. Zachariae p. 183] cipata eo defuncto bonorum possessionem non agnouisti, frustra uereris, ne hereditati paternae sis obligata, quod seruum eius nullo iure manumisisti resque et mancipia quaedam propter funeris impensas distraxisti. PP. K. IVL. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 2 IMP. ALEXANDER A. FLORENTINO MILITI. Cum debitum [B 35, 14, 92 Anecdota l. c.] paternum te exsoluisse adlegas, pro portione hereditaria agnouisse te hereditatem defuncti non ambigitur. PP. VI⁴ ID. FEBR. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 3 IMP. GORDIANVS A. FLORENTINO MILITI. Si fratris tui filius [B 35, 14, 93 Anecdota l. c.] mortis tempore in patris sui fuit potestate, siue ex asse heres institutus est, etiam clausis tabulis heres potuit existere, siue ex parte, nihilo minus statim suus heres ei extitit nec eapropter, quod intra paucos dies mortis patris sui concessit in fatum, tu ad eiusdem fratris tui potes accedere successionem. Quod si, cum sui iuris esset, ante aditam hereditatem decessit tuque fratri tuo legitimus heres extitisti seu intra tempora edicto praefinita bonorum possessionem agnouisti: quae facultatum sunt uel quae ab alio iniuria detinentur, praesidis diligentia tibi restituentur. PP. XV K. SEPT. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 4 IMP. DECIVS A. ATHENAIDI. Filio familias delata hereditate [B 35, 14, 94 Anecdota l. c.] si pater pro herede uoluntate filii gessit, sollemnitati iuris satisfactum uideri saepe rescriptum est. PP. X K. MART. DECIO A. ET GRATO CONSS. a. 250
- 5 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. PAVLO. Potuit pupillus [B 35, 14, 95 Anecdota l. c.] pro herede tutore auctore gerendo consequi successionem, sed ipsius actus et uoluntas P (30 R) L (ut P) CRM

¹ qui uiuo testatore nascuntur ins. (similiter Contius) ² xv? ³ iunge 3, 28, 8 ⁴ vii 3, 28, 8

1 idem] impr. iustinianus S | iulio R | pp. | p. M ² mensium CM² | aditi R² ³ dixit] dixit filius uel filia intra decem menses spatium post mortem meam fuerint editi heredes sunt M² | filius] si filius CR | qui om. RM² ⁴ nascentur] dell., nascerentur CRM | heredes om. M² ⁵ eorum] nobis eorum M² | sententiam RM ⁶ testamentorum M² | ex om. M² ⁷ fuerit M² | uideri R | uiuo M² ¹⁰ filios om. M² | praeterierit R² | s. a. Hal. ¹³ delibandi L | et de] et index huius tituli in Anecdotis ed. Zachariae p. 183 | uel adquirenda her. R, her. uel aquirenda M ¹⁵ anto-

nus M | titisiae S, om. R | a om. M² ¹⁶ possessio R² M² | ueteris R² ¹⁷ obligata C² | manmisisti R² ¹⁸ impensam C | s. a. Hal. ¹⁹ florentio S ²¹ ambiguitur RM² | s. a. Hal. ²² florentio S ²³ fuerit RM | potestate] in p. R | clausis RM² ²⁴ ei om. R ²⁵ concesserit *** in M ²⁶ tui om. M² | successionem] ad s. R² ²⁷ legimus RM² | seu] sed C | intra] ultra R² ²⁸ facultatum C² R², facultatum R² ²⁹ s. a. Hal. ³² filie R² | iuri R ³³ s. a. Hal. ³⁴ ualentinus R ³⁵ auctoritate C

fuit necessaria. nam si quid nesciente eo tutor egit, illi hereditatem non potuit adquirere. PP. XVI K. IVL. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 257

- 6 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. PHILIPPAE. Si [B 35, 14, 96 Anecdota l. c.] auia tua patrem tuum ex duabus unciis scripsit heredem, et sola animi destinatione pater tuus heres fieri poterat. igitur si testamento suo easdem uncias ad te pertinere decreuit, apud rectorem prouinciae duarum unciarum ius persequi poteris. PP. XVI K. AVG. SIRMI IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

- 7 ²IDEM AA. ET CC. EVSEBIO. Quoniam sororem tuam prius defunctam esse proponis, quam cognosceret, an a fratre sibi aliquid hereditatis fuisset relictum, manifestum atque euidentis³ est, antequam⁴ pro herede gereret uel bonorum possessionem⁵ admiserit⁶, defunctam successionem eam non potuisse ad heredes suos transmittere. PP. K. MAI. THIRALLI AA. CONSS.

a. 293

- 8 IDEM AA. ET CC. CLAUDIO. Licet in continenti sui heredes se paternis non miscuerint bonis, tamen ignorantes delatam sibi esse hereditatem longi temporis praescriptione, quominus hanc recte vindicent, excludi non possunt. S. XVII K. IAN. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

- 9 IDEM AA. ET CC. PLATONI. Si curatoris tui quondam testamento iure facto uel ab intestato legitima delata successio est, hoc casu ei qui non repudiavit hereditatem eam licet adire. rector igitur aditus prouinciae, si hereditati necdum sunt obligati, eos an heredes sint interrogare debebit ac, si tempus ad deliberandum petierint, moderatum statuet. S. XVI K. IAN. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

- 10 IDEM AA. ET CC. SABINAE. Si te bonis paternis maior quinque et uiginti annis miscuisti, neque inopia patris te excusat neque uis fratris portionem tuam uel testamentum eripientis arcere te exactione creditorum, qui iure ciuili pro hereditaria te portione conueniunt, potest. S. XVI K. IAN. SIRMI CC. CONSS.

a. 294

- 11 IDEM AA. ET CC. PHILVMENAE. Renitente te pater tuus, in cuius fuisti potestate, neque spem delatae tibi legitimae quaerendae successionis⁷ absumere neque hereditarios manumittendo seruos his praestare libertatem potuit. S. VI ID. FEBR. SIRMI CC. CONSS.

a. 294

- 12 IDEM AA. ET CC. ANTONIO. Puberem agnoscentem bonorum possessionem, posteaquam ei fuit hereditas delata, pro herede gerere non ambigitur. S. III K. DEC. CC. CONSS.

a. 294

- 13 IDEM AA. ET CC. ARCHEPOLIDI. Suum heredem omissa bonorum possessione paternam successionem obtinere potuisse certi iuris est. S. III ID. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

- 14 IDEM AA. ET CC. FLAVIAE. Si sorori suae frater tuus ciuili uel honorario successit iure, licet res ex eius descendentes bonis non probetur tenuisse, heres tamen effectus contra possidentes experiri potest. S. D. XVIII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

P (30, 8. 10. 11. 14) L (ut P) CRM

¹ in loco errorem inesse monuit Mommsen ² iunge 2, 3, 21. 6, 53, 6 ³ manifesti atque euidentis iuris Consult. ⁴ cerneret uel ins. Consult. ⁵ peteret Consult. ⁶ AA. (= a. 293: Mommsen)? ⁷ successionis quaerendae?

1 quaerere RM^a 2 s. a. Hal. 3 aa.] aa. et cc. R 4 ex] et R^a | et] C^a, et ex C^aRM^a, ex M^a | destinationem R^a 5 prouincia M^a | poterit R | s. a. Hal. 8 aa.] a. R 11 defuncta delat. Cons. 12 s. a. Hal. cum locis iungendis: in Consult. est pp. x k. mart. idem aa. cons. | thirallo 2, 3, 21, trallis 6, 53, 6 13 idem] impp. dioc. et max. PL | et cc. om. PL 14 miscuerunt M | esse om. LR 15 hac P^a | s. a. Hal. PL | s. xvii] uiii PL 17 tui om. C^a 18 successio est] successionem (successio C^a uel C^a) et C 19 liceat M | igitur om. R^aM^a 20 sint] sunt M |

petierunt R 21 s. a. Hal. 22 et cc. om. M | sabino PL 24 sarcire C^a | te] de libri 25 s. a. Hal. 26 te om. M^a 27 potestate fuisti RM 28 adsumere C^a, assumere M^a, absumere repudiando R^aR^a, repudiando in modum glossae addidit C^a | s. a. Hal. PL | s. vi] d. uii PL 29 cc. cons.] cc. PL 30 et cc. om. M 31 s. a. Hal. 33 archipolidi S | suum] seruum R^a 34 s. a. Hal. 36 si om. C^a 37 honorario R | ex om. C^a | prohibentur M^a 38 s. a. Hal. PL | s. d. xviii] s. xii Hal. 39 nic. cc.] nice. PL

- 15 ¹IMP. CONSTANTIVS A. AD LEONTIVM COMITEM [Th. 8, 18, 5 B 35, 11, 101 Anecdota l. c. ORIENTIS. Non est dubium, si, priusquam filius iussu patris adierit hereditatem, propriae potestatis effectus est, arbitrio suo eundem hanc sibi potuisse quaerere. D. VIII ID. APRIL. LIMENIO ET CATVLINO CONSS. a. 349
- 16 ²IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. ENNODIO³. Nec emere [Th. 12, 1, 119 B 35, 14, 105 5 nec donatum adsequi nec damnosam quisque hereditatem adire compellitur. D. VII K. IAN. OLYBRIO ET PROBINO CONSS. a. 395
- 17 ⁴IDEM AA. ET THEODOSIVS A. ANTHEMIO PP. Cretionum scrupulosam [Th. 8, 18, 8, 1 sollemnitate hac lege penitus amputari⁵ decernimus. D. XVI K. APRIL. CONSTANTINO- 9 POLI HONORIO VII ET THEODOSIO II AA. CONSS. a. 407
- 18 ⁶IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM. Si infanti, id [B 35, 14, 106 est minori septem annis, in potestate patris uel aui uel proau i constituto uel constitutae hereditas sit derelicta uel ab intestato delata a matre uel linea ex qua mater descendit uel aliis quibuscumque personis, licebit parentibus eius sub quorum potestate est adire 1 eius nomine hereditatem uel bonorum possessionem petere. Sed si hoc parens neglexerit 15 et in memorata aetate infans decesserit, tunc parentem quidem superstitem omnia ex quacumque successione ad eundem infantem deuoluta iure patrio quasi iam infanti quaesita 2 capere. Parente uero non subsistente, si quidem post eius obitum tutor infanti sit uel datus fuerit, posse eum etiam adhuc infante pupillo constituto nomine eius adire hereditatem siue uiuo parente siue post mortem eius ad eum deuolutam uel bonorum possessio- 20 nem petere et eo modo eidem infanti hereditatem quaerere. Sin uero uel non sit tutor uel, cum sit, ea facere neglexerit, tunc eodem infante in ea aetate defuncto omnes hereditates ad eum deuolutas et non agnitas ita intellegi, quasi ab initio non essent ad eum delatae, et eo modo ad illas personas perueniant, quae uocabantur, si minime hereditas infanti fuisset delata. ea uero, quae de infante in potestate parentum constituto statui- 25 mus, locum habebunt et si quacumque causa sui iuris idem infans inueniatur. Sin autem septem annos aetatis pupillus excesserit et priore parente mortuo in pupillari aetate fati munus implenerit, ea obtinere praecipimus, quae ueteribus legibus continentur, nulla dubietate relictis, quin pupillus post impletos septem annos suae aetatis ipse adire hereditatem uel possessionem bonorum petere consentiente parente, si sub eius potestate sit, uel 30 cum tutoris auctoritate, si sui iuris sit, poterit uel, si non habeat tutorem, adire praetorem et eius decreto hoc ius consequi. D. VIII ID. NOV. RAVENNAE THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 426
- 19 IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Cum antiquioribus legibus et prae- [B 35, 14, 107 cipue in quaestionibus Iulii Pauli inuenimus filios familias paternam hereditatem delibe- 35 rantes posse et in suam posteritatem hanc transmittere, et aliis quibusdam adiectis, quae in huiusmodi persona praecipua sunt: eam deliberationem et in omnes successores siue 1 cognatos siue extraneos duximus esse protelandam. Ideoque sancimus: si quis uel ex testamento uel ab intestato nocatus deliberationem meruerit uel hoc quidem non fecerit,

P (30, 16, 18) *L* (ut *P*) *CRM*

¹ iunge 6, 14, 3 ² iunge Th. 11, 1, 24, 13, 5, 25 ³ suo salutem addit Th. ⁴ iunge 12, 57, 10 ⁵ emendari penitus amputarique Th. ⁶ iunge 6, 55, 11 et quae ibi laudantur

1 constantinus *SM*. constant. *R* | comes *R*
2 orientis] ordinarium *S* 3 est] sit *C* | ean-
dem *R*, om. *C* | s. a. Th. Hal. | VIII id.] XVII
kal. Hal. 5 imp. *L* | aa. om. *M* | ennodio *M*,
ennodio Th. 6 adire om. *R*^a | s. a. Th. Hal.
PL | VII] VI Hal. 7 olybrio ... cons. om.
PL 8 idem aa. et th. a. (aa. *R*) | *CR*^a,
impr. theod. a. *S*, idem aa. *M* | arthemio
p. *M* | creationum *C* 9 s. a. Th. Hal. | XVI]
V Hal. 10 II om. Hal. 11 aa. et ual.
ad *P* | ualentinus *RM* 12 minoris *M*^a 14 qui-
buscumque *M* 17 patrie *L*^a 21 eo modo]
eo *M*^a | eandem *R* | uel non] non *C* 22 eadem

inf. *R*^a 23 initio] in. et *RM* | esse *R* 24 de-
lata *R*, del. ta *M*^a | perueniat (—atur *R*^a?)
RM^a | minus *PL* 27 pupillis *P*^a | et] ex *R*^a
28 munus] munus is *PL* | continetur *L* 29 qui
in *M*^a | adhiret *R*^a 31 iuris (uris *P*^a) sui
PL | habet *PL* 32 s. a. Hal. *PL* | d. om.
PL | VIII] loci iungendi, uii *PL*, vi Hal. | XII
et] xi et *L* 33 ual. ... cons. om. *PL*
34 imp. om. *S* | iustinus *M* | a. om. *R* |
pp.] p. *M* 36 hanc] hoc *C*^a | quibusquam *M*^a
37 in hui.] hui. *M*^a 38 diximus *M*^a | si quis]
quibus *M*^a 39 meruit *R*

non tamen successioni renuntiauerit, ut ex hac causa deliberare uideatur, sed nec aliquid gesserit, quod aditionem uel pro herede gestionem inducit, praedictum arbitrium in successionem suam transmittat, ita tamen, ut unius anni spatii eadem transmissio fuerit conclusa. Et si quidem is, qui sciens hereditatem sibi esse uel ab intestato uel ex testamento delatam deliberatione minime petita¹ intra annale tempus decesserit, hoc ius ad suam successionem intra annale tempus extendat. Si enim ipse, postquam testamentum fuerit insinuat, uel ab intestato uel ex testamento uel aliter ei cognitum sit heredem eum² uocatum fuisse, annali tempore translapso nihil fecerit, ex quo uel adeundam uel renuntiandam hereditatem manifestauerit, is cum successione sua ab huiusmodi beneficio excludatur. Sin autem instante annali tempore decesserit, reliquum tempus pro adeunda hereditate suis successoribus sine aliqua dubietate relinquat, quo completo nec heredibus eius alius regressus in hereditatem habendam seruabitur. RECITATA SEPTIMO IN NOVO CONSISTORIO PALATHI IVSTINIANI. D. III K. NOV. DECIO VC. CONS.

a. 529

20 IDEM A. IOHANNI PP. Quidam elogio condito heredem scripsit in certas uncias et post certa uerba testamenti eundem in alias uncias uel tantas uel quantascumque et tertio uel in aliam partem hereditatis uel quendam unciarum modum, ille autem unnam institutionem uel duas admittens unam uel duas uel quantascumque respuendas esse censuit: quaerebatur apud ueteres, si hoc ei facere permittitur. Similique modo dubitabatur, si impuberem quis filium suum heredem ex parte instituit et quendam extraneum in aliam partem, quem pupillariter substituit, et postquam testator decessit, pupillus quidem patri heres extitit, extraneus autem hereditatem adiit, et postea adhuc in prima aetate pupillus constitutus ab hac luce subtractus est et pupillaris substitutio locum sibi uindicauit: cumque substitutus eandem partem admittere noluit, quaesitum est, si potest iam heres ex principali testamento factus pupillarem substitutionem repudiare. Vtramque igitur dubitationem simul decidendam esse censemus: placuit etenim nobis siue in institutionibus siue in pupillari substitutione, ut uel omnia admittantur uel omnia repudientur et necessitas imponatur heredi particulari facto uel aliam aut alias partes hereditatis admittere uel etiam substitutionem pupillarem. D. PRID. K. MAI. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

21 IDEM A. IOHANNI PP. Cum aliquis scripsit heredem eum, qui de sua conditione ei qui dominium eius uindicabat in iudicio aduersabatur, is autem qui dominum sese dicebat adire eum hereditatem imperabat, ut acquisitio hereditatis per eum celebretur, indignatus est quasi domino ei parere. dubitatio ueteribus exorta est, si qua poena ei imponitur huiusmodi insolentiae. Veteres in multas retrahuntur sententias, sed nos eorum discordiam sic esse decidendam censemus, ut distinctio subtilis causae imponatur. Et si quidem ita scripta est institutio: 'illum seruum illius heredem instituo', quia apertissimum est intuitu domini esse institutionem conscriptam, necesse est omnimodo per competentem iudicem eum compelli adire quidem hereditatem et eam acquirere, nulli autem ex postfacto subici grauamini, si liber pronuntietur, sed omne siue lucrum siue damnum ad eum redundare qui in seruitutem eum trahebat et denegari ei et aduersus eum omnes heredi-

CRM

¹ deliberationem minime petiit (u. i.)? ² eum del. (Hal.)

2 gessit R | gessionem CRM^a 3 ut] ut si C
5 del. m. petita] deliberationem petita R^a,
deliberacionem m. tita M^a | animale M^a | de-
cesserit ... 6 tempus om. R^a 7 annalem C^a |
tempus] t. decesserit M^a | testamentum] men-
tum M^a 7 ab int.] ad in testamento M^a |
uel ex testamento om. M^a: fortasse uerba
ab int. uel ex test. collocanda sunt post
sit 8 annali ... renuntiandam om. R^a
10 abeunda R^a 12 s. a. Hal. RM 13 d.
... cons. om. RM 14 idem] impr. iustinia-
nus S | pp.] p. M 15 et om. R 16 in om.

C^aRM^a 18 que om. R^a 19 impubererem R |
ex] in R, * uel ** M^a | patre M^a 22 consti-
tus M^a | est om. CR^aM^a 25 decidenda R^aM^a |
in inst.] inst. M^a 26 substitutioni R^a | ut]
uel R^a | repudiantur R 27 aut] uel C
28 s. a. Hal. 30 idem] iust. S | heredes R^a
31 in] qui in R^a | dominium R^a 32 sese]
esse R | eum her.] her. R 33 dominio M^a
34 sencias M^a 35 et] ut RM 36 ita ...
instituo] instituto M^a 39 grauamen R^a |
omnem RM^a 40 seruitute CM^a? | detrahebat
RM | ei et] R, ** M^a, ei M^a, om. C

3 tarias actiones, nullo ex hoc ei praeiudicio generando. Sin autem quasi liber institutus est nulla domini uel serui mentione in institutione habita, tunc nullo compelli modo eum adire hereditatem nec denegari ei liberale iudicium, sed et hereditatem per suum ius decurrere et liberale iudicium suam expectare sententiam siue agente eo siue pulsato, ut, si quidem seruus pronuntietur, tunc domino suo hereditatem adquirat, sin autem liber, 5 eam adipiscatur, si adire maluerit. D. II K. MAI. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

- 22 IDEM A. AD SENATVM. Scimus iam duas esse promulgatas a nostra [B 35, 14, 110] clementia constitutiones, unam quidem de his, qui deliberandum pro hereditate sibi delata existimauerunt¹, aliam autem de improuisis debitis et incerto exitu per diuersas species 10 eis imposito². sed etiam ueterem constitutionem non ignoramus, quam diuus Gordianus ad Platonem scripsit de militibus, qui per ignorantiam hereditatem adierint, quatenus pro his tantummodo rebus conueniantur, quas in hereditate defuncti inuenerint, ipsorum autem bona a creditoribus hereditariis non inquietentur: cuius sensus ad unam praefatarum constitutionum a nobis redactus est. arma etenim magis quam iura scire milites sacratissi- 15 mus legislator existimauit. Ex omnibus itaque istis unam legem colligere nobis apparuit esse humanum et non solum milites adiuuare huiusmodi beneficio, sed etiam ad omnes hoc extendere, non tantum si improuisum emergerit debitum, sed etiam si onerosam quis inueniat esse quam adierit hereditatem. ita enim nec satis necessarium deliberationis erit auxilium, nisi hominibus formidolosis, qui et ea timent, quae nulla digna sunt suspitione. 10
- 1a Cum igitur hereditas ad quendam siue ex testamento siue ab intestato fuerit delata, siue ex asse siue ex parte, si quidem recta uia adire maluerit hereditatem et spe certissima hoc fecerit uel sese immiscuerit, ut non postea eam repudiet, nullo indiget inuentario, cum 1b omnibus creditoribus suppositus est, utpote hereditate ei ex sua uoluntate infixi. Simi- 25 lique modo, si non titubante animo respuendam uel abstinendam esse crediderit hereditatem, ei apertissime intra trium mensuum spatium, ex quo ei cognitum fuerit scriptum se esse uel uocatum heredem, renuntiet nullo nec inuentario faciendo nec alio circuitu 2 expectando, et sit alienus huiusmodi hereditate, siue onerosa siue lucrosa sit. Sin autem dubius est, utrumne admittenda sit nec ne defuncti hereditas, non putet sibi esse necessarium deliberationem, sed adeat hereditatem uel sese immisceat, omni tamen modo inuen- 30 tarium ab ipso conficiatur, ut intra triginta dies post apertas tabulas uel postquam nota ei fuerit apertura tabularum uel delatam sibi ab intestato hereditatem cognouerit numerandos exordium capiat inuentarium super his rebus, quas defunctus mortis tempore habebat.
- 2a Et hoc inuentarium intra alios sexaginta dies modis omnibus impleatur sub praesentia 2b tabulariorum ceterorumque, qui ad huiusmodi confectionem necessarii sunt. Subscrip- 35 tionem tamen supponere heredem necesse est, significantem et quantitatem rerum et quod nulla malignitate circa eas ab eo facta uel facienda res apud eum remanent, uel si ignarus sit litterarum uel scribere praepeditur, speciali tabulario ad hoc solum adhibendo, ut pro eo litteras supponat, uenerabili signo antea manu heredis praeposito, testibus uidelicet adsumendis, qui heredem cognoscunt et iubenti ei tabularium pro se subscribere inter- 40 3 fuerint. Sin autem locis, in quibus res hereditariae uel maxima pars earum posita est,

CRM

¹ c. 19 h. l. ² non extat: cf. Zachariae *Geschichte des griechisch-röm. Rechts* p. 164

2 in om. M^a | eum om. R 3 denegare RM^a
4 decurre M^a? | et lib. iud. om. CR^a | suum M^a |
agenti C^a 5 liber eam] liberam R^a 6 adis-
piciatur M^a | s. a. Hal. ■ idem] impr.
iustinianus S | scimus] sc. autem M 9 qui-
dem om. C | delatam R^a 11 impositis C^a? |
diuius M^a 12 ad] et R^a 13 quas] qua-
tenus M^a | inuenerunt R 14 praefatorum M^a
15 sacrat.] s. miles M^a 18 proinuisum R^a
20 nullam magna R^a 23 eam om. R^a | re-
pudiaret R | cum om. cred. om. R^a 24 sus-

positus R | infixi R^a, infuxa uel infixa M^a
26 ei apert.] apert. C | mensium CM | spatia R,
διαστήματος B 27 interuentario R | incir-
cuitu RM^a? 28 honorosa M^a 29 putet]
potest R^a 31 triginta] xx R^a | ei nota M
32 hereditatem om. M^a 33 defuctus M^a
35 tabularum horum cet. R^a 36 necessarium
RM 37 remanet CRM^a, μένοντι B 39 ue-
nerabi M^a | ante C 40 interfuerit M^a 41 lo-
cis] a l. RM^a

heredes abesse contigerit, tunc eis unius anni spatium a morte testatoris numerandum
 damus ad huiusmodi inuentarii consummationem: sufficit enim praefatum tempus, etsi
 longissimo spatio distant, tamen dare eis facultatem inuentarii conscribendi uel per se
 4 uel per instructos procuratores in locis ubi res positae sunt mittendos. Et si praefatam
 observationem inuentarii faciendi solidauerint, et hereditatem sine periculo habeant et 5
 legis Falcidiae aduersus legatarios utantur beneficio, ut in tantum hereditariis creditoribus
 4a teneantur, in quantum res substantiae ad eos deuolutae ualeant. Et eis satisfaciant, qui
 primi ueniant creditores, et, si nihil reliquum est, posteriores uenientes repellantur et nihil
 ex sua substantia penitus heredes amittant, ne, dum lucrum facere sperant, in damnum
 incidant. sed si legatarii interea uenerint, et eis satisfaciant ex hereditate defuncti uel ex 10
 5 ipsis rebus uel ex earum forsitan uenditione. Sin uero creditores, qui et post emensum
 patrimonium necdum completi sunt, superueniant, neque ipsum heredem inquietare con-
 cedantur neque eos qui ab eo comparauerunt res, quarum pretia in legata uel fideicom-
 missa uel alios creditores processerunt: licentia creditoribus non deneganda aduersus lega-
 tarios uenire et uel hypothecis uel indebiti condictione uti et haec quae acceperint 15
 recuperare, cum satis absurdum est creditoribus quidem suum ius persequentibus legitimum
 auxilium denegari, legatariis uero, qui pro lucro certant, suas partes legem accommodare.
 6 Sin uero heredes res hereditarias creditoribus hereditariis pro debito dederint in solutum
 uel per dationem pecuniarum satis eis fecerint, liceat aliis creditoribus, qui ex anterioribus
 ueniunt hypothecis, aduersus eos uenire et a posterioribus creditoribus secundum leges 20
 eas abstrahere uel per hypothecariam actionem uel per condictionem ex lege, nisi uolue-
 7 rint debitum eis offerre. Contra ipsum tamen heredem, secundum quod saepius dictum
 8 est, qui quantitatem rerum hereditariarum expenderit, nulla actio extendatur. Sed nec aduer-
 sus emptores rerum hereditariarum, quas ipse uendidit pro soluendis debitis uel legatis,
 uenire alii concedatur, cum satis anterioribus creditoribus a nobis prouisum est uel ad 25
 9 posteriores creditores uel ad legatarios peruenientibus et suum ius persequentibus. In
 computatione autem patrimonii damus ei excipere et retinere, quidquid in funus expendit
 uel in testamenti insinuationem uel inuentarii confectionem uel in alias necessarias
 causas hereditatis approbauerit sese persoluisse. sin uero et ipse aliquas contra defunctum
 habebat actiones, non eae confundantur, sed similem aliis creditoribus per omnia habeat 30
 10 fortunam, temporum tamen praerogativa inter creditores seruanda. Licentia danda credi-
 toribus seu legatariis uel fideicommissariis, si maiorem putauerint esse substantiam a
 defuncto derelictam, quam heres in inuentario scripsit, quibus uoluerint legitimis modis
 quod superfluum est approbare, uel per tormenta forsitan seruorum hereditariarum secun-
 dum anteriorem nostram legem, quae de quaestione seruorum loquitur¹, uel per sacramen- 35
 tam illius, si aliae probationes defecerint, ut undique ueritate exquisita neque lucrum

CRM

¹ 2, 58, 1

1 contingerit *M^a* | numerandum *om.* *M^a*
 2 ad] ab *R^a* 3 longissimis spatiis *C* | stant *R^a*
 4 curatores *M^a* | res] re *R^a* 5 et hereditatem
om. *M^a* 6 ut] et *R*, .. *M^a* | hereditatis *RM*
 7 satisfaciat *R* 8 repellatur *M^a* 10 in-
 teruenerint *R^a*, interea uene... *M^a* | satis-
 faciat *M^a* 11 eorum *CM^a* 12 nectum *C^a*,
 necdum si *R^aM^a*? 13 pretia] praecipua *R^a*
 14 licentia] lic. a *R^a* | diemneganda *R^a*
 17 uero] uero *M^a*? | legi...accommodare *C^a*,
 leges accommodare *C^a*, leg...accommodare *M^a*
 18 uero] autem *R* | solidum *CR^aM^a* et ita
 legit τὸ κατὰ πόδας in tractatu de creditis
 (Heidelb. Jahrb. 34 p. 551 et B uol. 5 p. 918)
 εἰς ὁλόκληρον 19 eis fecerint] effecerint *R*,
 αὐτοῖς ποιήσωσιν τὸ κ.π. | liceat] liceat eis
 liceat *M^a* | qui ex ant. uen. hyp.] hyp.

uen. *R^a*: qui et ueniunt *om.* τὸ κ.π.: ἔξιστω
 τοῖς ἄλλοις δανεισταῖς ἐκ προγενεστέρων ὑποθη-
 κῶν κατὰ τούτων τῶν πραγμάτων ἰσθῆναι 20 le-
 gem *C^a*, τοὺς νόμους τὸ κ.π. 21 nisi] enim *R^a*
 22 sepis *R^a* 23 hereditarium *R^aM^a*? | ex-
 penderit ... 24 hereditariarum bis *C^aM^a*
 24 hereditarium *R^aM^a* | uendit *R*, uendi... *C^a*,
 uendit debito (*emend.* debitor) *M^a* 25 ali-
 cui *R* | concedantur *M* 26 ad leg.] leg. *R*,
 in ad leg. *M^a* 27 ei *om.* *M^a* 28 insinua-
 tione *CR* | confectione *CR^a* | in *om.* *R* 29 ad-
 probauerint *M^a* | sese] se *M* | persoluisset *R*
 30 habeat *M^a* | haec *M* | habeat *R^a*, ha-
 beant *M^a* 33 inuentario heres (*om.* in) *R*,
 in *om.* *C^aM^a* | legitimis *om.* *R^a* 34 uel
om. *M^a* 36 illis *R^a* | ut] et *R* | inquisita *R*

- neque damnum aliquod heres ex huiusmodi sentiat hereditate: illo uidelicet observando, ut, si ex hereditate aliquid heredes subripuerint uel celauerint uel amouendum curauerint, postquam fuerint conuicti, in duplum hoc restituere uel hereditatis quantitati computare
- 11 compellantur. Donec tamen inuentarium conscribitur, uel si res praesto sint, intra tres menses, uel si afuerint, intra annale spatium secundum anteriorem distinctionem, nulla erit licentia neque creditoribus neque legatariis uel fideicommissariis eos inquietare uel ad iudicium uocare uel res hereditarias quasi ex hypothecarum auctoritate uindicare, sed sit hoc spatium ipso iure pro deliberatione heredibus concessum, nullo scilicet ex hoc intervallo creditoribus hereditariis circa temporalem praescriptionem praeiudicio generando.
- 12 Sin uero, postquam adierint uel sese immiscuerint, praesentes uel absentes inuentarium facere distulerint, et datum iam a nobis tempus ad inuentarii confectionem effluxerit, tunc ex eo ipso, quod inuentarium secundum formam praesentis constitutionis non fecerunt, et heredes esse omnimodo intellegantur et debitis hereditariis in solidum teneantur nec legis nostrae beneficio perfruantur, quam contemnuendam esse censuerunt. Et haec quidem de his sancimus, qui deliberationem nullam petendam curauerint, quam putamus quidem penitus post hanc legem esse superuacuum et debere ei derogari: cum enim liceat et adire hereditatem et sine damno ab ea discedere ex praesentis legis auctoritate, quis locus deliberationi relinquitur? Sed quia quidam uel uana formidine uel callida machinatione pro deliberando nobis supplicandum esse necessarium existimant, quatenus eis liceat annale tempus tergiuersari et hereditatem inspicere et alias contra eam machinationes excogitare et eandem deliberationem flebilibus adsertionibus repetita prece saepius accipere: ne quis nos putauerit antiquitatis penitus esse contemptores, indulgemus quidem eis petere deliberationem uel a nobis uel a nostris iudicibus, non tamen amplius ab imperiali quidem culmine uno anno, a nostris uero iudicibus nouem mensibus, ut neque ex imperiali largitate aliud tempus eis indulgeatur, sed et, si fuerit datum, pro nihilo habeatur: semel enim et
- 14 non saepius eam peti concedimus. Sin autem hoc aliquis fecerit et inuentarium conscripserit (necesse enim est omnimodo deliberantes inuentarium cum omni subtilitate facere), non liceat ei post tempus praestitutum, si non recusauerit hereditatem, sed adire maluerit, nostrae legis uti beneficio, sed in solidum secundum antiqua iura omnibus creditoribus teneatur. Cum enim gemini tramites inuenti sunt, unus quidem ex anterioribus, qui deliberationem dederunt, alter autem rudis et nouus a nostro numine repertus, per quem et adeuntes sine damno conseruantur, electionem ei damus uel nostram constitutionem eligere et beneficium eius sentire uel, si eam aspernandam existimauerit et ad deliberationis auxilium conuolauerit, eius effectum habere: et si non intra datum tempus recusauerit hereditatem, omnibus in solidum debitis hereditariis teneatur et non secundum modum patrimonii, sed etsi exiguus sit census hereditatis, tamen quasi heredem eum in totum obligari, et sibi imputet, qui pro nouo beneficio uetus elegit grauamen. Et ideo et in ipsam deliberationis dationem et diuinum rescriptum super hoc promulgandum hoc adici uolumus, ut sciant omnes, quod omnimodo post petitam deliberationem, si adierint uel pro herede gesserint uel non recusauerint hereditatem, omnibus in solidum hereditariis oneribus teneantur. Si quis autem temerario proposito deliberationem quidem petierit, inuentarium autem minime conscripserit et uel adierit hereditatem

CRM

1 aliquid *R^a*, inc. *M^a* 2 ad mouendum *CR*, amouendum *M* 3 postquam] quam *M^a* | conuincti *M^a* | quantitatem *R* 5 abfuerint *C^aRM^a*, afuerint *M^a* | annalem *C^a* 6 erit] ei *CM^a*? 7 res om. *M^a* | ex om. *R* 10 sese] se *M* 11 conuentionem *C*, conuectionem *M^a*? 13 omnino *M* 14 censuerunt *R^a*, consue- runt *M^a* 15 his] eis *C* | sancimus *C* 16 enim om. *M^a* 17 deliberationis *RM* 18 callidita *M^a* 19 esse nec. *CM*, nec. nobis *R^a*, nec. nobis esse *R^a* | ei *R* 20 uer- sari tergi *C^a* | eam] eas *R^a* 21 fidelibus *R^a* |

sepis *R^a* 23 amplis *R^a* 24 anno om. *M^a* 26 sepis *R^a* | aliquid *M^a* 27 necesse enim est] nec enim esse *R^a* | deliberantis *M^a*, de- liberantem *M^a* 28 praestitum *CRM* 30 te- neantur *M^a* 31 dederit *R^aM^a* | alter autem] alte *M^a* | nomine *CRM^a* | et om. *M^a* 33 as- pernendam *RM^a* | existimauerint *M* 34 con- uolauerint *M* | affectum *RM* | recusauerint *M* 35 teneantur *M* 36 etsi] si *R^a* | eum] eos *M^a* | toto *R* 37 eligit *C* | in om. *M* 38 d...a- tionem *R^a*, dacionem *M^a* 39 uel om. *R^a* 41 quis] quae *R* 42 et om. *R*

uel minime eam repudiauerit, non solum creditoribus in solidum teneatur, sed etiam legis
 14d Falcidiae beneficio minime utatur. Quod si post deliberandum recusauerit inuen- (Πείρα)
 tario minime conscripto, tunc res hereditatis creditoribus uel his qui ad hereditatem
 uocantur legibus reddere compelletur, quantitate earum sacramento res accipientium mani-
 15 festanda, cum taxatione tamen ab iudice statuenda. Notissimum autem est ex hac con-
 stitutione, quae omnes casus continet, nostris constitutionibus iam pro eisdem capitulis
 promulgatis esse derogatum, quarum alteri et Gordianae constitutionis sensus continebatur.
 16 Cum enim ampliore tractatu habito melior exitus inuentus est et tribus constitutionibus
 in unum congregatis unus apparet et in milites et in alios omnes iuris probabilis articulus,
 quapropter ex anterioribus inquietari nostro subiectos imperio patimur? scilicet ut milites, 19
 etsi propter simplicitatem praesentis legis subtilitatem non obseruauerint, in tantum tamen
 teneantur, quantum in hereditate inuenerint. quam, patres conscripti, in huiusmodi casibus
 in posterum obtinere sancimus. D. V K. DEC. POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS
 VV. CC.

a. 531

XXXI

13

R DE REPVDIANDA VEL ABSTINENDA HEREDITATE R

- 1 IMP. ANTONINVS A. MUCIANO. Si paterna hereditate te abstinuisti con- B 35, 14, 111
 stiterit et non ut heredem in domo, sed ut inquilinum uel custodem uel ex alia iusta
 ratione habitasse liquido fuerit probatum, ex persona patris conueniri te procurator meus 19
 prohibebit. PP. ID. IUL. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 2 IDEM A. SEVERO. Si paterna hereditate abstinuisti, non ideo, quod a cre- II 35, 14, 112
 ditoribus fundos comparasti, si modo id bona fide fecisti, a posterioribus, qui sub isdem
 obligationibus pecuniam patri crediderint, iure conueniris. PP. V K. IUL. LAETO II ET
 CEREALE CONSS. a. 215
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. THEODOTIANO. Suus B 35, 14, 113 25
 heres exceptione pacti², qui testamentum iniustum adseuerans postea nihil se de paterna
 successione petiturum non ex causa donationis, sed transigendi animo in iure professus
 est, cum respuere quaesitam nequiret hereditatem et transactio nullo dato uel 2, 4, 38
 retento seu promisso minime procedat, submoueri non potest. SINE DIE CC. (2, 4, 38) 11
 CONSS.³ a. 294
- 4 IDEM AA. ET CC. MODESTINO MILITI. Sicut maior quinque et uiginti B 35, 14, 114
 annis, antequam adeat, delatam repudians successionem post quaerere non potest, ita
 P (31 R 1. 2. 4) L (ut P) CRM

¹ iunge 2, 6, 4, 6, 19, 1
² exceptione pacti del. (Mommson)

³ S. VIII k. Ian. Nicomediae CC. cons. L gem.

1 eam om. R | creditoribus] τὰς δανειστικὰς καὶ
 λεγαταρίους ἐκ ὁλόκληρου καταχέσθω Πείρα (κ.π.)
 solido M^a 3 res om. M^a 4 compellitur M^a
 eorum C^aR^aM^a 5 omnis R^a | nostris] a n. R^a
 hisdem capitulis R, eodem capitulo C 7 altera
 C^aM^a 8 tractu M^a 9 omnis R | articulis R
 10 patimur] M^a, non p. CRM^a 11 obseruauerit
 M^a 12 quantum] in qu. R | hereditatem
 CRM 13 abstinere R | s. a. Hal. |
 Dictatum de consiliariis (Haenel, Iuliani
 Epitome p. 200) ad c. 22 his uerbis remittit:
 lege ... constit. de inuentario sub tit. de
 iure deliberandi ultimam latinam ad senat-
 um: unde collegerunt uiri docti in fine
 tituli adfuisse Graecam uel Graecas con-
 stitutiones. quod iam refutant B, in quibus
 secundum Tipucitum c. 22 continuo sequun-
 tur indices tituli sequentis. ille autem iuris

consultus Latinam eam esse non ob aliam
 causam praedicauit, nisi quod simul Grae-
 cas complures citauit 16 hereditate uel
 abstinenda II 17 antonius M | monano M |
 te abst.] R^aM^a, abst. PL^aR^aM^a. abst. te L^aC
 18 herode R 19 conuenire L 20 prohibet
 R, prohib. M^a | s. a. Hal. PL | id.]
 iul k. PL 21 idem] impr. idem S, imp.
 antonius M | aa. P^aL | sauino R (ex u. 20),
 mutiano M (ex u. 17) | hereditate] h. te C
 23 conuenires M^a | s. a. Hal. PL | pp.] s.
 pp. Hal. | v] iii PL | laeto ... 24 cons.]
 leton. PL 24 cereali Hal. 25 et cc. om. RM |
 theodatiano S, theodosiano M 29 nulla
 data M^a 29 seu] siue R | non] minime R |
 s. a. Hal. 31 idem] impp. dioc. et max.
 PLM | et cc. om. RM | deestino M | mi-
 liti om. SCR 32 repudiet R

quaesitam renuntiando nihil agit, sed ius quod habuit retinet nec, quod confessos pro indicatis haberi placuit, ad uocem repudiantis hereditatem, sed ad certam quantitatem deberi confitentem pertinet. S. v k. IAN. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

- 5 ¹IDEM AA. ET CC. CLAVDIANA. Pupillorum repudiatio delatae hereditatis sine tutore auctore facta dihil eis nocet. S. PRID. K. IAN. SIRMI AA. CONSS. [B 35, 14, 115] 4

a. 293

- 6 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Si quis suus recusauerit paternam hereditatem, deinde maluerit eam adire, cum fuerat indistincte ei permissum, donec res paternae in eodem statu manent, hoc facere et post multum tempus licebat ei ad eandem hereditatem redire, hoc corrigentes sancimus, si quidem res iam uenundatae sint, ut nullus aditus ei ad hereditatem reseruetur: quod et antiquitas obseruabat. Sin autem res alienatae non sint, si quidem maior annis constitutus est et tempora restitutionis nulla ei supersint, intra trium annorum spatium tantummodo huiusmodi ei detur licentia. Sin autem uel minor est uel in utili tempore constitutus, tunc post completum quadriennium, quod spatium pro utili anno qui restitutionibus dabatur praestitum est, aliud triennium ei indulgeri, intra quod potest rebus in suo statu manentibus adire hereditatem et suam abdicacionem reuocare. Quo tempore transacto nullus aditus penitus ad paternam hereditatem ei reseruetur, nisi forte adhuc in minore aetate eo constituto res uenditae sunt. tunc etenim per in integrum restitutionem non denegatur ei adire hereditatem et res recuperare et creditoribus paternis satisfacere. D. xv k. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS vv. CC. ANNO SECVNDO. [B 35, 14, 116] 10

a. 532

XXXII

R QVEMADMODVM APERIANTVR TESTAMENTA ET
INSPICIANTVR ET DESCRIBANTVR R

- 1 IMP. ALEXANDER A. PROCVLAE. Vt testamentum, quod dicis factum, proferatur et publice recitetur, competens iudex iubebit. PP. II K. APRIL. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. [B 35, 6, 12] 25
- 2 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ALEXANDRO. Testamenti tabulas ad hoc tibi a patre datas, ut in patria proferantur, adfirmans potes illic proferre, ut secundum leges moresque locorum insinuentur, ita scilicet, ut testibus non praesentibus adire prius uel pro tribunali uel per libellum rectorem prouinciae procures ac permittente eo honestos uiros adesse facias, quibus praesentibus aperiantur et ab his rursum obsignentur. PP. XII K. IAN. MAXIMO II ET GLABRIONE CONSS. [B 35, 6, 13] 30

a. 256

P (31. 32 R 1) L (ut P) CRM

¹ iunge 6, 58, 6

1 quaesita *M*^a | ait *R*^a | confessus *C*^a 2 habere *C* | sed ad] sed *M*^a | quantitatem certam CRM 3 s. a. Hal. PL | s. om. PL | aa. cons.] a. et csa. P, a. cons. L 4 a. et c. S, et cc. om. PLCRM | claudio S, claudiae L^a 5 s. a. Hal. PL | s.] d. L, om. P | prid.] II Hal. 6 iustianus P, iustinus *M*^a | iohantem C | pp.] p. M, om. C | suus] filius suus C 7 ei indistincte R 8 remanent *C*^aM, permaneant R, remanerent *C*^a | ad om. P^a 9 iam res R | uenditae CRM | sunt R 10 reseretur PL | obseruabit P^a | res om. R 11 non om. P^aL^a | eis P^a 12 spatium tantumm. huiusmodi ei detur L, tantumm. sp. hui. ei d. CM, sp. hui. d. ei tantumm. R | licentia L 13 in om. R^a 14 qui] quibus L^a | restitutionibus P^a | praestitutam C 15 in-

dulgere R | et ... 18 hereditatem his R^a | et] ei uel es P^a, et ad R 16 addicacionem P^a | nullis P^a, nullius L^a | pater *M*^a | ei hereditatem C 17 eo om. CM^a 18 degatur *M*^a 19 s. a. Hal. PL | d.] datur L^a | constant. post cons.] cyp. L 20 lampadi et oresti P, lamp. et hor. L | uu. om. L | anno secundo om. Hal. (suppl. in emendd.) 23 et scrib. R, ac describ. M 24 imp. ... proculae] imp. a. pro *M*^a? 25 publice] in publice (—coM^b) M | s. a. Hal. PL | II] prid. PL | maximo ... 26 cons. om. L 27 ualentinianus S, ualerius R, ualentinus M | gallienus] ualerius M | alexandro] aristoteri p. M 28 patria] scripsi cum B *ἐν τῇ ἐν τῇ πατρίδι αὐτῇ ὑπαγίσει*, patriam libri | proferatur *M*^a | adfirmas *M*^a? 30 per om. R^a 32 s. a. Hal.

- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ARISTOTELI. Eius, [B 35, 6, 14] quod ad causam nouissimi patris uestri iudicii pertinet, de calumnia tibi iuranti praeter partem, quam aperiri defunctus uetuit uel ad ignominiam alicuius pertinere dicitur, inspicendi ac describendi praeter diem et consulem tibi rector prouinciae facultatem fieri iubebit. 4 D. VI K. MAL. CC. CONSS. a. 294
- 4 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD HESPERIVM PP. Codicillos seu scripturam quolibet tenore formatam ea oportebit obseruatione in publicum proferri, qua testamenta panduntur. D. III K. AVG.³ MEDIOLANO AVSONIO ET OLYBRIO CONSS. a. 379

XXXIII

10

R DE EDICTO DIVI HADRIANI TOLLENDO ET QVEM-
ADMODVM SCRIPTVS HERES IN POSSESSIONEM
MITTATVR R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. LVCILLO. Cum inter institutum et sub- [B 35, 19, 1] stitutum controuersia moueatur, enim, qui primo loco institutus est, induci in possessionem 15 oportet. PP. XII K. DEC. DEXTRO ET PRISCO CONSS. a. 196
- 2 IMP. ALEXANDER A. EVTACTO. Quamuis quis se filium defuncti praeteritum [B 35, 19, 2] esse adleget aut falsum uel inofficiosum testamentum seu alio uitio subiectum uel seruus defunctus esse dicatur, tamen scriptus heres in possessionem mitti solet. PP. VI K. NOV. 19 MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 3 IMP. IVSTINIANVS A. IULIANO PP. Edicto diui Hadriani, quod sub occasione uicesi-
mae hereditatum introductum est, cum multis ambagibus et difficultatibus et indiscretis
narrationibus penitus quiescente, quia et uicesima hereditatis a nostra recessit re publica,
antiquatis nihilo minus et aliis omnibus, quae circa repletionem uel interpretationem eius-
dem edicti promulgata sunt, sancimus, ut, si quis¹ ex asse uel ex parte competenti iudici 25
testamentum ostenderit non cancellatum neque abolitum neque ex quacumque suae formae
parte uitiatum, sed quod prima figura sine omni uituperatione appareat et depositionibus
testium legitimi numeri uallatum sit, mittatur quidem in possessionem earum rerum, quae
testatoris mortis tempore fuerunt, non autem legitimo modo ab alio detinentur, et eam
1 cum testificatione publicarum personarum accipiat. Sin autem aliquis contradictor extiterit, 30
tunc in iudicio competenti causae in possessionem missionis et subsecutae contradictionis
uentilentur et ei possessio adquiratur, qui potiora ex legitimis modis iura ostenderit, siue
2 qui missus est siue qui antea detinens contradicendum putauit. Nullis angustiis temporum
huiusmodi missione coartanda, sed siue tardius siue praemature aliquis missus est, legis
P (32. 33 R 1. 2) L (ut P) CRM

¹ fortasse iungenda est Th. 8, 18, II ² d. prid. k. Aug. acc. III k. Sept. Th. 8, 18, 6
³ iunge 6, 23, 27 ⁴ heres scriptus uel simile quid desideratur (u. i.)

1 et cc. om. SCRM | aristoliae R, aristoboli M 3 aperire M^a 5 s. a. Hal. 6 impp. PLCR | ualerius M, et ual. R | aaa.] aa. CR, om. M | sperium S, herium PL, uesperium R, liberium M 7 pp.] p. M | firmatam PL^aM^b 8 s. a. Hal. PL | mediolani Hal. 9 olybrio] olbo PL 11 dicto R^a 12 scriptus] sumptus R^a | possessionem] S, possessione PLCRM 13 nitatur M^a 14 lucillo om. R, deficit M | institutum] stitutum M^a 16 s. a. Hal. PL | XII] XIII PL | dexto P^a 17 eustatio S, etacto C, eutactato R | se quis PL 18 falso R^a | alii R 19 esse om. M^a | pos-

sessione R | s. a. Hal. PL 21 a. om. M | iulio R | pp.] p. M, om. R | diu M^a 22 hereditatum C^a, hereditati M^a | introductum est] . R^a 23 a] C, ex R, et M^a, et a M^b 24 antiquitatis R^a 25 promulgati R | quis] quo R^a | parte] parte institutus heres M^b 26 formae suae R 29 fuerint M 30 exist-rit CM^a 31 contradictionis... 32 modis om. R^a 32 legitimi M^a | ostendit M^a 33 omissus R^a | nullus M^a 34 missionem cohartandam C^a, missione coartanda M^a | aliquis ... p. 568, 1 contradictio om. R^a

- tantummodo arbitrium requiratur et causa, unde uel missio uel contradictio exoritur.
- 3 Siue enim post annale tempus siue post maioris aevi curricula aliquis fuerit missus, si tantum ex legitime formato testamento missio procedat, nullum ei temporis obiciatur obstaculum, nisi tantum temporis effluxerit, quod possit uel possessori plenissime securitatem
- 4 et super dominio praestare, uel ipsi qui missus est omnem intentionem excludere. Si enim uel ex una parte uel ex utroque latere temporis prolixitas occurrit, manifestissimum est non solum missionem, sed etiam ipsam principalem causam esse sopitam. D. XII K. APRIL. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.¹ a. 531
- 4

XXXIII

10

R SI QVIS ALIQVEM TESTARI PROHIBVERIT VEL
COEGERIT R

- 1 ²IMP. ALEXANDER A. SEVERAE. Ciuili disceptationi crimen adiungitur, si B 35, 4, 4 testator non sua sponte testamentum fecit, sed compulsus ab eo qui heres est institutus, uel quoslibet alios³ quos noluerit scripserit. S. XV K. IAN. ALEXANDRO A. III ET DIONE 15
CONSS. a. 229
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. NICAGORAE. Eos, qui, ne testa- B 35, 4, 5 mentum ordinetur, impedimento fuisse monstrantur, uelut indignas personas a successionis compendio remoueri celeberrimi iuris est. PP. K. IAN. DIOCLETIANO II ET ARISTOBVLO 19
CONSS. a. 265
- 3 IDEM AA. ET CC. EVTYCHIDI. Iudicium uxoris postremum in se prouocare B 35, 4, 6 maritali sermone non est criminis. D. V K. IAN. CC. CONSS. a. 294
- 4 *Ἀυτοκράτωρ Ζήνων Α.*
Ἐάν τις κωλύσῃ τινά διατίθεσθαι ἢ ἀρξάμενον αὐτὸν διατίθεσθαι κωλύσῃ πληρῶσαι B 35, 4, 7
τὴν διαθήκην, κατίζεται μὲν καὶ τῷ ζημιωθέντι προφάσει τῆς κωλύσεως, καὶ εἰ τι δὲ ἄλλο 25
περισσεύει, δημόσιον ἔσται καὶ αὐτὸς ἐν ἐξορίᾳ τὸν λαυτὸν βίον διατελέσει.
D. III K. IVN. CONSTANTINOPOLI ZENONE A. CONS. a. 479
- P (34) L (ut P) CRM: 34, 4 dedi ad indicem B

¹ D. xv k. Apr. Constantinopoli Lampadio et Oreste uu. cc. cons. (6, 23, 27)? ² iunge 7, 45, 4 ³ idem legerunt Graeci (u. i.): uel quolibet alio (M^o)?

1 uel missio] missio M^a | exoritur M^a 3 ei om. CM^a 4 tempore R^a 5 et om. CR^aM^a | domini M^a | intentionem om. M^a 6 utroque] alia utroque te (te del. R^b) R, utraque M^a | manifestum R 7 ipsam om. R^a | posita R^a, positam M^a | s. a. Hal. 9 const. graeca C Vindob. 2268 11 testare SM^a | prohibetur M^a 12 cogerit RM 13 senere M | discreptioni R^a 14 qui] quili R^a | institutis P^a 15 a (a om. M) quolibet alio P^aL^aM^a, quolibet (om. alios) P^a: ὁ ἀναγκάσας τινά τὴν αὐτὸν ἢ ἑτερόν τινα γράψαι B | s. a. Hal. PL | s. om. PL | ian. om. PL | III et d. cons.] et cos. Hal. 17 nicogore R, nitigone M | ne test.] ut non test. PL, ut test. R^a, ut test. non R^b, .. test. M^a, ut ne test. M^b 18 impedimentum CR | fecisse C | monstantur P, monstratur L^a | uelut] ut M | a om. M | successione P^aL^a 19 s. a. Hal. PL | arestouillo P, arestouilo L 21 et cc. om. R | tutichi M | prouo-

cari C 22 maritum P^aL^a | s. a. Hal. PL | d. om. PL | cons. om. et subscriptionem c. 4 subiungunt PL 23 const. graeca C: inscriptionem supplendi ex subscriptione 24 indicem Thalelaci (= B) tradunt Synopsis p. 213 Attalioes 32, 7 et liber Paris. 1367 25 καὶ τῷ τῷ Attal. | κωλύσει] κωλ. ἦτοι (ἦτοι om. Par.) τῷ μέλλοντι γράφεσθαι κληρονόμῳ τὴν ληγαταρίῳ, εἰ μὲν οὕτως ἐκώλυσεν (εἰ μὴ οὕτως ἐκώλυσεν Attal.) Attal. Paris.: ὁ τοῦτο ποιῶν ἐξορίζεται καὶ τὸ ἀξίμιον ποιεῖ τῷ μέλλοντι γραφῆναι κληρονόμῳ BZ 35, 4, 4 | δὲ om. Attal. | περισσεύει Attal. 26 δημόσιον ... διατελέσει (καταλύει Attal.)] δημεύεται καὶ ἐξορίζεται καὶ αὐτὸς Syn.: quae sequuntur in Attal. Paris.: καὶ ὅσα ἂν μετὰ τὴν ἐκτίσιν τούτων αὐτῷ περιλειφθῇ, δημεύεται (δημεύεται om. Paris.), eorum quae praemittuntur explicationem esse recte adnotatur in Par. 27 s. a. PL (u. ad u. 22) | cons. om. PL

XXXV

R DE HIS QVIBVS VT INDIGNIS AVFERVNTVR ET AD
SENATVS CONSVLTVM SILANIANVM R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. CELERI. [B 35, 16, 26 Synopsia A 59, 7 cf. Dig. 5, 3, 20, 12] Heredes, quos necem testatoris inultam omisisse constitit, fructus integros cogantur reddere. s
neque enim bonae fidei possessores ante controuersiam illatam uidentur fuisse, qui debitum
1 officium pietatis scientes omiserint. Ex hereditate autem rerum distractarum uel a debi-
2 toribus acceptae pecuniae post motam litem bonorum usuras inferant. Quod in fructibus
quoque locum habere, quos in praediis hereditariis inuentos aut exinde perceptos uendi-
3 derint, procul dubio est. Usuras autem semisses dependere satis est. D. XV K. APRIL. 10
CILONE ET LIBONE CONSS. a. 204
- 2 IDEM AA. VERO. Polla quidem liberam habuit administrandi patrimonii [B 35, 16, 27] sui potestatem nec idcirco, quod pupillus illi heres extitit, ea quae ab ipsa finita sunt
1 reuocari in disceptationem oportet. Sed si pupilli nomine falsum dicere uis testamentum,
de quo per Pollam transactum est, potes experiri, dum memineris, si in causa non obti- 15
nueris, et portionem, quam ex eo testamento pupillus habet, te ei saluam facturum, quam
adimi pupillo necesse erit secundum iuris formam, et de calumnia tua praesidem delibera-
turum, quamuis pupilli nomine agere uidearis, cum retractas ea quae finita sunt per cohe-
redem. PP. VII K. MAL. ANTONINO A. III ET GETA III¹ CONSS. a. 208
- 3 IMP. ALEXANDER A. ANTIOCHIANO. Si ea quaestio infertur filiis eius, [B 35, 16, 28] 20
quam consobrinam tuam dicis, quod tabulae testamenti patris eorum, qui a familia inter-
fectus dicebatur, priusquam quaestio de seruis haberetur, apertae et recitatae sunt, propter
amplissimi ordinis consultum hereditas a fisco uindicatur et ideo agi causa apud procura-
torem meum debet, quia non eo tempore pupilli fuerunt. PP. II NON. APRIL. ALEXANDRO 14
A. CONS. a. 222
- 4 IDEM A. PHILOMVSIO. Hereditas in testamento data per epistulam uel codi- [B 35, 16, 29] 29
cillos adimi non potuit. quia tamen testatrix uoluntatem suam non mereri unum ex here-
dibus declarauerat, merito eius portio non iure ad alium translata fisco uindicata est.
libertates autem in eadem epistula datae peti poterunt. PP. II K. DEC. MAXIMO II ET 29
AELIANO CONSS. a. 223
- 5 IDEM A. TYRANNO. Non oportet ut indignis heredibus successiones auferri [B 35, 16, 30] 30
praetextu, quod in sepultura supremis defunctorum obtemperatum non fuisset. PP. VII
ID. MART. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 6 IDEM A. VENUSTO ET CLEMENTINO. Minoribus quinque et uiginti annis [B 35, 16, 31] 31
1 heredibus non obesse crimen inultae mortis placuit. Cum autem uos etiam accusationem 35
pertulisse et quosdam ex reis punitos proponatis, licet is qui mandasse caedem dicitur
A¹ (35 R) P (35 R 1. 6) L (ut P) CRM

¹ Geta C. II?

2 ut] hereditates ut C | indignus M | auferen-
tur P^a. auferantur R, ufferantur M^a, aufer-
tur M^b | et om. R 3 silaniarum S, sal-
tuanum P^a, siluanum C, salanianum R, sul-
lanianum M^a? 5 omisse M^a | coguntur PL
6 uiderentur CR^a 10 s. a. Hal. PL 11 chi-
lone Hal. 12 uero polla] uerosole polla R,
uiro polle qolla M^a 13 potestatem] facul-
tatem R | illi om. M^a | exiuit M^a 14 dis-
ceptatione C | uis dicere CM^a, iudicem M^a?
15 per] propter M^a 16 te om. C, inc. M^a
17 necesserit M^a | liberaturum M^a 19 s. a.
Hal. 20 a. om. M | antochiano RM | fer-
tur M^a 21 eorum om. R^a 22 dicebatur]
est d. M^a, esse d. M^b | priusquamquam R^a |

apertae] et ap. M 23 amplissimii R | a
om. R | et om. C | causam C 24 meum
om. R^a | pupilli] pro p. R^a | s. a. Hal.
26 filomono S, filomasio C, filiomoso R,
moffo M | in om. R | testamento] te-
mento R^a 27 unum] suam unam R^a
29 uerba libertates ... poterunt ad c. 5
trahit M^a | poterunt] puta(u?)erunt R^a, po-
tuerunt R^b M | s. a. Hal. 31 idem] imp.
alexander RM | ranno R^a | successionis R^a |
auferre R 32 sepulturas R | s. a. Hal.
33 et] II et Hal. 34 idem] imp. alex. PL |
et om. R | plementino PL | quique M^a
35 accusationes R 36 reis] eis C^a R

- pronocauerit, uereri non debetis, ne quam hereditatis paternae a fisco meo quaestionem
 2 patiamini. conuenit enim pietati uestrae respondere causam appellationis reddenti. Quod
 si maioris aetatis fuissetis, etiam ex necessitate pronocationis certamen implere deberetis,
 ut possitis adire hereditatem. PP. xv k. IVL. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 7 IDEM A. VITALIAE. Si ideo ultio necis testatoris non est desiderata, quia [B 35, 16, 32] s
 caedis auctores reperiri non potuerunt, obesse heredibus, in quo nulla eorum culpa dete-
 gatur, non oportet. PP. ID. MART. LVPO ET MAXIMO CONSS. a. 232
- 8 IMP. GORDIANVS A. TATIAE. Alia causa est eius, qui falsi [B 35, 16, 33 Synopsis A 58, 8]
 instituta accusatione ad finem usque quod insimulabat perduxit et contrariam sententiam
 meruit, alia eius, qui inchoatam accusationem non pertulit, cum in illius quidem partem 10
 succedat fiscus, hic autem, qui contrariam iudicis sententiam non sustinuit, suae partis
 non perdat persecutionem. PP. xv k. FEBR. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 9 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. AELIANAE. Cum fratrem tuum [B 35, 16, 34]
 ueneno peremptum esse adseueras, ut effectus successionis eius tibi non auferatur, mortem
 eius ulcisci te necesse est. licet enim hereditatem eorum, qui clandestinis insidiis peri- 15
 muntur, hi qui iure uocantur adire non uetantur, tamen, si interitum non fuerint ulti, suc-
 cessionem obtinere non possunt. PP. TIBERIANO ET DIONE CONSS. a. 291
- 10 IDEM AA. ET CC. SILVANAЕ. Sororem fratris necem iure licito uindi- [B 35, 16, 35]
 1 cantem euincere ab uxore scripta recte successionem non conuenit. Secundum quae, si
 fiduciam innocentiae geris et neque dolo malo tuo maritum necatum neque alias indignam 20
 te successione posse probari confidis, aduersus omnem calumniam maximam habes securi-
 tatem. D. XII k. MAI. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 11 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum Silanianum senatus consultum et [B 35, 16, 36]
 a nobis tam laudandum quam corroborandum est nec non diui Marci oratio, quae circa id
 facta est, inuenimus autem in ea nullam mentionem libertatis factam et ueteres mouit 75
 quaedam de libertatibus relictis in testamento necati testatoris quaestio, necessarium nobis
 1 uisum est etiam haec dirimere. Ii enim, qui libertate fuerant in hoc testamento donati,
 et¹ si eam acceperant, lucrum, quod eis in medio accidit, poterant sibi adquirere, interea
 autem procrastinatione propter necis uindictam habita hoc minime ad eos peruenit et
 2 postea in libertatem deducti periclitabantur. Ne medium tempus fuerit eis damnosum, et 30
 maxime si ancillae in medio pepererint et postea hereditas adita sit, bellissimum nobis
 uidetur diui Marci prudentissimi principis orationem et in libertatibus producere, ne prin-
 ceptis philosophiae plenus aliquid uideatur imperfectum sanxisse: sed ita in hereditatibus et
 in legatis et in fideicommissis et maxime in libertatibus, quas semper philosophia amplec-
 titur, extendatur eius oratio, ut et lucrum quod in medio accidit eis post libertatem acceptam 35
 restituatur et partus liber et ingenuus esse intellegatur nullaue machinatione huiusmodi
 praepeditio damnum aliquod inrogare concedatur et libera eorum posteritas, si in medio
 3 fuerint ab hac luce subtracti, suorum genitorum commodum consequatur. Merito enim
 nobis sanctissimi Marci per omnia constitutionem replere placuit: nihil etenim actum esse

P (35, 6...9) L (ut P) CRM

¹ et aut del. cum edd. aut ante lucrum collocandum

1 nequaquam LM^a 2 causam] PL, et c. CRM | quod] qua P^a Lⁱ, inc. P^a 3 debetis PL^a C 4 adire possitis (possetis M^a) M | s. a. Hal PL | xii PL | iii] ui L | diono PL 5 aa. P^a | uitalianae PL 6 reperire M^a | heredibus obesse R, obesse her. P^a 7 s. a. Hal. PL | mart. lupo et] a. PL 8 imp. gord. a.] idem a. et gord. a. C, idem a. et goto R | tatiae] SCR, ticiae PLM 9 quo PL | insimulabit M^a 10 illis P^a 11 iudicis sent. contr. R | non om. PL 12 s. a. Hal. PL | xli L | et om. L | auiola] auio. P, aino L 13 elitiae M 14 asseueras L^a | ut om. P^a | effectum M^a 16 hii R 17 s. a. Hal. PL

18 aa. et cc.] a. SR | siluarinae M 19 si om. M^a 20 et om. R^a | indignan M^a 22 s. a. Hal. 23 pp.] p. M | scilianum M^a 24 diu marci M^a 25 ea] eam CM 26 relictis om. R^a 27 libertatem R^a M^a 30 periclitantur R^a, periclitabantur in rebus M^a | ei M 31 pepererint R 32 prudentissime M^a 34 philosophi amplectuntur R, philosophiam plectitur M^a 35 extendatur] et ext. C 36 ingenuus esset M^a 37 impeditio R | aliquid R | interrogare R^a | eorum ... 38 fuerint ... subtracti] eius ... fuerit ... subtracta C | in om. M^a 38 consequentur R | enim nobis om. R^a 39 enim R

credimus, dum aliquid addendum superest. D. II K. MAI. CONSTANTINOPOLI POST CONSV- 40
LATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

- 12 IDEM A. IOHANNI PP. Talis de antiquo iure dubietas nostrae serenitati [B 35, 16, 37
suggesta est propter senatus consultum Silanianum et seruos, qui supplicio adficiuntur sub
eodem tecto commorantes et non suum auxilium domino per insidias occiso praebentes. 3
ueteres enim certum non faciunt, qui intellectus de uerbis 'sub eodem tecto' significatur,
siue in eodem cubiculo siue in triclinio uel porticu uel in aula haec appellatio accipi
debeat, adicientes, si dominus in uia uel in agro fuerit interfectus, eos seruos puniri, qui
praesto erant et non auxilium ad prohibendum periculum praebuerunt, nulla distinctione
1 super qualitate praesentiae utentes. Nos igitur omnem eis occasionem ad declinanda 10
supplicia super negligentia salutis domini sui amputantes sancimus omnes seruos, ex quo-
cumque loco siue in domo siue in uia siue in agro possint clamorem exaudire uel insidias
sentire et non auxilium tulerint, supplicio senatus consulti subiacere. oportet enim eos,
ubique senserint dominum periclitantem, ad prohibendas insidias concurrere. D. XV
K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. ANNO 15
SECUNDO. a. 532

XXXVI

R DE CODICILLIS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. MOCIMO ET ALIIS. Rupto quidem testamento postumi agnatione
1 codicillos quoque ad testamentum pertinentes non ualere in dubium non uenit. Sed cum 20
post ruptum testamentum patrem pupillorum uestrorum litteras emisisse proponatis, quibus
praecedens iudicium confirmauit, praetor nihil contra ius fecit, si nouissimam eius uolun-
tatem secutus relictum testamento rei publicae fideicommissum ut ex codicillis relictum
praestandum esse pronuntiauit. PP. III K. IUL. MAXIMO ET PATERNO CONSS. a. 233
- 2 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. ASCLEPIODOTAE. Hereditatem quidem [B 36, 1, 20 23
neque dari neque adimi codicillis posse manifestum est: uerbis tamen precariis per huius-
1 cernodi etiam nouissimi iudicii ordinationem iura non faciunt irritas uoluntates. Vnde
inefficaciter te codicillis rogatam esse, ut quibusdam rebus contenta portionem quam
testamento fueras consecuta aliis restitueres, falso tibi persuasum est. PP. ID. OCT. PERE- 29
GRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. HYACINTHO ET ALIIS. Cum [B 36, 1, 21
proponatis pupillorum uestrorum matrem diuersis temporibus ac dissonis uoluntatibus duos
codicillos ordinasse, in dubium non uenit id, quod priori codicillo inscripserat, per eum,
in quem postea secreta uoluntatis suae contulerat, si a prioris tenore discrepat et contra- 34
riam uoluntatem continet, reuocatum esse. PP. VI ID. SEPT. IPSIS IIII ET III AA. CONSS. a. 290
- 4 IDEM AA. ET CC. STRATONICO. Non idcirco minus, quod intestato te ab- [B 36, 1, 22
sente codicillos mater tua fecit, ii, quibus precariis uerbis adscripta sunt, relictis capiunt.
SINE DIE ET CONSVLE.

A^u (35, 12) P (35, 12) L (35, 12) CRM

1 aliquid om. R^a | s. a. Hal. 3 idem] imp.
iustin. (iustinus M^a) PLM | pp.] p. M 4 con-
sultus A | silianum M^a | afficitur Aⁱ ante
emend. 5 commemorantes L^a 6 signifi-
cantur Aⁱ, significanter A^a, significatus M^a?
7 uel in] uel A | appella M^a 8 uel in]
uel A | seruos om. M 9 distictione Aⁱ
10 eis om. M^a 11 negligentiam A | 12 lo-
cum M^a | domum M^a, nomen R^a | uiam s. in
agrum M^a | possint ... 13 sentire et om. A
13 enim] etenim L 14 occurrere R, con-
currere M^a | s. a. A Hal. PL 15 const. ...
16 secundo om. PL 19 antonius M | a.

om. M | mutlano R, metimo M 22 uolun-
tatem eius M 23 relicto test. R^a 24 esse
praestandum M | s. a. Hal. | et] III et Hal.
25 et phil. c. om. RM | asclepiodoto C
29 assecuta R | s. a. Hal. 31 lachynto S,
iachinto R | et aliis om. RM 32 disson-
is R^a 33 uenit] est R, uenit M^a | con-
scripserat R, scripserat M 34 postea
quem M | tenoris R^a 35 s. a. Hal.
36 stratonico R | in testamento M^a | ab-
scete M^a 37 ii] his R^a, hi R^b | cupiunt R^a
35 s. a. Hal.

- 5 IDEM AA. ET CC. FLAVIAE. Nec codicillos quidem furem posse facere certissimi iuris est. si igitur scriptura uelut codicillorum patris tui fuit prolata, ut aliquid ex hac peti possit, adseuerationi tuae mentis eum compotem fuisse negantis fidem adesse probari conuenit. D. VI K. DEC. DIVELLI¹ CC. CONSS. a. 294
- 6 IDEM AA. ET CC. DEMOSTHENI. Siue initio quae fuerat codicillis relicturus generatim, siue nouissime relicta seruari mandauerit, confirmatione munitus nullam iustam gerere sollicitudinem potes. D. III ID. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 7 IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM PP. Si idem codicilli quod testamenta [B 36, 1, 23] possent, cur diuersum his instrumentis uocabulum mandaretur, quae uis ac potestas una sociasset? igitur specialiter codicillis instituendi ac substituendi potestas iuris auctoritate data non est. D. III ... IVN. PACATIANO ET HILARIANO CONSS. a. 332
- 8 ¹IMP. THEODOSIVS A. ASCLEPIODOTO PP. Si quis agere ex testamento quolibet modo siue scripto siue sine scriptura confecto de hereditate uoluerit, ad fideicommissi persecutionem adspirare cupiens, minime permittatur. Tantum enim abest, ut aditum cuiquam pro suo migrandi desiderio concedamus, ut etiam illud sanciamus, ut, si testator faciens testamentum in eodem pro codicillis etiam id ualere complexus sit, qui hereditatem petit, ab ipsis intentionis exordiis utrum uelit eligendi habeat potestatem, sciens se unius electione alterius sibi aditum praeciusisse: ita ut, siue bonorum possessionem secundum tabulas aut secundum nuncupationem ceterasque similes postulauerit, aut certe mitti se ad possessionem ex more petierit, statim inter ipsa huius iuris auspicia propositum suae intentionis explanet. Illud quoque pari ratione seruandum est, ut testator, qui decreuerit facere testamentum, si id implere nequiverit, intestatus uideatur esse defunctus nec traducere liceat ad fideicommissi interpretationem uelut ex codicillis ultimam uoluntatem, nisi id ille complexus sit, ut uim etiam codicillorum scriptura debeat obtinere: illo iure electionis uidelicet perdurante, ut, qui ex testamento agere uoluerit, ad fideicommissum migrare non possit. Si quis uero ex parentibus utriusque sexus ac liberis usque ad gradum quartum agnationis uinculis adligatus uel cognationis nexu constrictus ad tertium² scriptus heres fuerit uel nuncupatus, in eo uidelicet testamento, quod testator uicem quoque codicillorum uoluit obtinere, licebit ei, si de hereditate ex testamento secundum mortui uoluntatem agens fuerit forte superatus uel certe ipse sponte uoluerit, ad fideicommissi subsidium conuolare. non enim par eademque ratio uidetur amittere debita et lucra non capere. In omni autem ultima uoluntate excepto testamento quinque testes uel [Th.] rogati uel qui fortuito uenerint in uno eodemque tempore debent adhiberi, siue in scriptis siue sine scriptis uoluntas conficiatur: testibus uidelicet, quando scriptura uoluntas componitur, subnotationem suam accommodantibus. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI VICTORE VC. CONS. a. 424

CRM

¹ d. III k. Nou. Deuelti (Mommson)? ² iunge 6, 13, 2 ³ usque ins. Th.

1 c. B et G transponit S | et cc. om. R | facere om. R^a 2 uelut om. R^a | hac] hac re C, ea R 3 eum] ei M^a | compotem] competere CM^a, cum potest R^a | fugisse M^a 4 s. a. Hal. 5 aa. et cc.] a R | demosteni pp. C, themosteni M | in initio CM^a | qui R 6 nouissime om. M^a | reseruari R | mandauerat M | generare R^a 7 s. a. Hal. 8 a. om. M 9 uis] ius CR^a, uis aut ius M | ac] et R 10 ac subst. om. R^a 11 s. a. Hal. 12 theodotius R | a. om. M | pp. om. R 13 scripto] scriptura M 14 aspirari M^a 15 concedatur R | sancimus R^a | ut] Th., om. libri 18 unis R^a | alteris R^a | siue] si R 19 aut secundum] uel secundum Th. | simi-

liter R^a | postularit Th. 20 mittis se R^a, mitti M^a, se mitti Th. | ad] R^a Th., in CR^bM | petieris R^a | ipsas R^a | autitia R^a 21 suae] siue M^a | pari ratione] paratione R^a, paritione M^a 22 decreuit CR | intestatus] R^b Th., intestato CM, testator R^a 24 id] ad M^a | debet R^a 26 partibus R^a | utrisque R | sexus om. M^a | quartum gradum R 27 allegatus R^a, illigatus M | nexu] dett. Th., uero nexu CRM 29 de om. M^a 30 forsitan Th. | uoluerit] si u. R^aM^a 31 par] per C | admittere M^a? | non capere] nuncupare R^a 33 qui om. R^a 34 scriptura] in scr. RM^a 35 s. a. Th. Hal. | x] Th., xv Hal., XIII 6, 13, 2

XXXVII

R DE LEGATIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. PIVS LIBERTIS SEXTIAE BASILIAE. [Dig. 34, 1, 13, 1 B 44, 4, 26] Quamuis uerbis his¹: 'ut quoad cum Claudio Iusto morati essetis', alimenta uobis² et uestiarius legatum sit³, tamen hanc fuisse defuncti⁴ cogitationem interpretor, ut et post mortem Iusti eadem uobis praestari uoluerit. SINE DIE ET CONSVLE.
- 2 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. SABINIANO. Quamuis heres institutus [B 44, 4, 27] hereditatem uendiderit, tamen legata et fideicommissa ab eo peti possunt et, quod eo nomine datum fuerit, uenditor ab emptore uel fideiussoribus eius petere poterit. PP. x K. SEPT. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 3 IDEM AA. VICTORINO. Qui post testamentum factum praedia [B 44, 4, 28 cf. Inst. 2, 20, 12] quae legauit pignori uel hypothecae dedit, mutasse uoluntatem circa legatariorum personam non uidetur: et ideo, etiam si in personam actio electa est, recte placuit ab herede praedia liberari. PP. VI K. MAI. GENTIANO ET BASSO CONSS. a. 211
- 4 IMP. ANTONINVS A. SVLPICIO. Seruis testamento dominorum non data [B 44, 4, 29 15] libertate legatum seu fideicommissum relictum non ualet nec conualescere potest, licet post mortem testatoris libertatem aliqua ratione consecuti sunt. PP. V K. IUL. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 5 IDEM A. DONATO. Non est dubium denegari actionem legatorum ei pro [B 44, 4, 30] portione competenti in his rebus, quas subtraxisse eum de hereditate apparuerit. PP. V ID. SEPT. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 6 IDEM A. IVLIO. Si legata relictia primus legatarius agnouit, substitutio [B 44, 4, 31] eorum in personam Pontianae facta euanuit. PP. VIII K. MAI. ROMAE LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 7 IDEM A. FAVSTO. Si Fortidianum fundum primo pater tuus fratribus per [B 44, 4, 32 25] praeceptionem ac mox tibi legauit, concursu dominium eius tibi quoque quaeritur. Error autem nominum in scriptura factus, si modo de mancipiis uel de possessionibus legatis non ambigitur, ius legati dati non minuit. PP. V ID. IUL. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 8 IDEM A. DEMETRIO. Ab administratione tutelae religio sacramenti Mar- [B 44, 4, 33] cellum, quem uobis a patre tutorem datum testamento proponitis, eripit. quae res, quominus legatum consequatur, non impedit: nec enim iuste ab ea petitione repellitur, cum, etiam si uellet, tutelam administrare prohibeatur. PP. VIII ID. MART. ROMAE SABINO II ET ANVLLINO CONSS. a. 216
- 9 IMP. ALEXANDER A. ANTIOCHO. Si in fraudem eorum quae testamento [B 44, 4, 34] relictia sunt admissus est accusator, qui testamentum falsum diceret, praeses prouinciae secundum iurisdictionis formam solui legata iubebit, interposita cautione, si euicta fuerit hereditas, ea restitutum⁵, quamuis alias cautioni tunc locus sit, cum sine controuersia legata soluantur. PP. VII ID. FEBR. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223

P (37 R 2. 3. 5) L (37 R 2. 11. 3. 5) CRM

¹ quamuis uerba testamenti ita se habeant Dig. ² uobis om. Dig. ³ legata sint Dig. ⁴ defunctae Dig. ⁵ restitutum iri (u. i.)?

3 imppp. antonius M | a. pius CR, opius S, pius M Dig. | liberti S, liberius M | sextiliae SC, sestiliae R | basiliae om. S 4 ut] ut cum C | gaudio R | mora R^a, mariti M^a 5 uestarium R^a, uestarium M^a | et om. R 6 s. a. Hal. 7 aa. om. M | saninianae R 8 et quod] quod PLCM^a 9 ab] tamen ab R | potuit R | s. a. Hal. PL 10 alterano PL 11 inscriptionem om. M^a | factum om. M^a 13 uidetur M^a | et] sed PL 14 s. a. Hal. PL | gentiano PL | et om. L 15 antonius M 17 s. a. Hal. 19 idem] imp. ant. PL

20 portione] ponf LR^a | s. a. Hal. PL 21 III] III PL | albino PL 23 s. a. Hal. 24 cereali Hal. 25 faustino S | fortidianum R^a | per praec.] praec. R^a, perceptio-nem M^a 27 nomen uel noium M^a? 28 s. a. Hal. | cereali Hal. 29 aa. R^a 30 eripuit R 32 administrare M^a | s. a. Hal. 34 impp. alexander aa. M^a, impp. aa. M^a | anthiocio C 35 admissum R^aM^a | falsum testamentum R 36 uicta M^a | fuerunt R^a 37 restitutum M^a, restitui dett. | sine om. M^a 38 s. a. Hal.

- 10 IDEM A. INGENVAE. Cum alienam rem quis reliquerit, si quidem sciens, II 44, 4, 35 tam ex legato quam ex fideicommisso ab eo qui legatum seu fideicommissum meruit peti potest. quod si suam esse putavit, non aliter valet relictum, nisi proximae personae uel uxori uel alii tali personae datum sit, cui legaturus esset, et si scisset rem alienam esse. 4
PP. V K. FEBR. ALBINO ET MAXIMO CONSS. a. 227
- 11 IDEM A. ALBINIANO. Filia legatorum non habet actionem, si ea, quae ei B 44, 4, 36 testamento reliquit, pater uiuus postea in dotem dedit. PP. V NON. MART. POMPEIANO ET PELIONO CONSS. a. 231
- 12 IDEM¹ A. MVCLANO. Cum responso uiri prudentissimi Papiniani, quod B 44, 4, 37 precibus insertum est, praeceptionis legatum et omissa parte hereditatis uindicari posse 10
1 declaratur, intellegis desiderio tuo iuxta iuris formam esse consultum. Verba uero responsi haec sunt: Filiae mater praedium ita legauit: 'praecipito sumito extra partem hereditatis': cum hereditati matris filia renuntiasset, nihilo minus eam recte legatum uindicare uisum est. PP. CONSTITVTIO V ID. IVL. SABINO II ET VENVSTO CONSS. a. 240
- 13 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SEVERAE. Proprias tuas res B 44, 4, 38 15
legari uel fideicommitti tibi non potuisse manifestum est. PP. XV K. MAL. MAXIMO II ET AQVILINO CONSS. a. 256
- 14 IDEM AA. TATIANO. Monumenta quidem legari non posse manifestum est, B 44, 4, 39
ius autem mortuum inferendi legare nemo prohibetur. PP. II K. SEPT. MAXIMO II ET 19
AQVILINO CONSS. a. 256
- 15 IDEM AA. TERENCE. Si uniuersae facultates, quas pater uester reliquit, B 44, 4, 40
debito fiscali aut priuato absumuntur, nihil ex his, quae testamento eius adscripta sunt, 1
1 ualere potest. Quod si deducto debito in relictis bonis superfluum est, libertates impediri iuris ratio non permittit, quando etiam legata nec non fideicommissa salua lege Falcidia 24
praestanda sunt. PP. III K. OCT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 16 IDEM AA. ET CC. SCYLLAE. Creditor, si a debitore suo rem, quam pignoris B 44, 4, 41
nomine suscepit, legatam sibi contendit, etiam debito ab heredibus eius oblato, quominus restituat, defendi potest. S. XVII K. FEBR. SIRMII CC. CONSS. a. 294
- 17 IDEM AA. ET CC. EVTYCHIANO. Datum legatum adimi tam pure quam B 44, 4, 42
sub condicione, non libertis tantum, sed etiam ingenuis placuit. D. III NON. MART. CC. 30
CONSS. a. 294
- 18 IDEM AA. ET CC. IVSTINO. Ex legato nominis, actionibus ab his qui suc- B 44, 4, 43
cesserunt non mandatis, directas quidem actiones legatarius habere non potest, utilibus autem suo nomine experietur. D. VI ID. DEC. CQ. CONSS. a. 294
- 19 IDEM AA. ET CC. NICONI. Non tantum duum mensuum, sed etiam minoris B 44, 4, 44 35
temporis maritus uxori testamento scriptus succedit, nec legata uel fideicommissa seu donationes temporis huius angustia capi prohibet. D. V ID. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 20 IDEM AA. ET CC. EVTYCHIANO. Vxor patruus tui si testata decesserit, res B 44, 4, 45 30
tuas tantum usum fructum earum habens legare non potuit. D. VII K. IAN. CC. CONSS. a. 294

P (37, 11. 35, 12. 37 R 2. 3. 5. 13. 15. 20) L (37, 11. 3. 5. 13. 15. 20) CRM

¹ scribi debuit imp. Gordianus (sic Hal.)

1 ingenne S 2 peti om. M^a 4 aliae RM
5 s. a. Hal. 6 idem] imp. alex. PL | albi-
niano om. PLM | testam. ei R, ei om. M
7 relinquit M | uiuus postea pater CRM |
s. a. Hal. 13 fila M^a 14 s. a. Hal.
16 legari] li. giri P^a | s. a. Hal. PL | II et]
net P, et L 17 eliano PL 18 inscriptio-
nem om. M^a | aa.] a. et c. S | titiano R,
aticiano M^a | munimenta R^a, monument. M^a
19 ferendi M^a | nemo om. M^a | s. a. Hal.
21 idem] impp. dioclitianus et maximianus M |
aa.] a. et c. S, a. R 22 prunato P^a 24 nec
non] uel PL^a, et L^b 25 s. a. Hal. 26 aa.

et cc.] a. RM | sillae RM | debitori M^a
27 acceperat R | ablato R^a 28 s. a. Hal.
29 aa. et cc.] aa. R, a. M | utichiano M
30 non om. M^a | sed etiam om. M^a | ge-
nui R^a | s. a. Hal. 32 aa. et cc.] a. RM
33 legatariis R^a 34 experitur R | s. a. Hal.
35 aa. et cc.] a. RM | noconi M | mensium M |
etiam] et M | maioris C^a 36 uxoris R |
scripto M^a 37 donacionis M^a | prohibeat M^a |
s. a. Hal. 39 aa. et cc.] a. RM | patris CR^a |
testament. M^a? 40 tuas] tibi tuas P, tuas
tibi L | usu LR | earum om. R^a | s. a. Hal.

- 21 ¹IMP. CONSTANTINVS² A. AD POPVLVM. In legatis uel fideicommissis uerbo- [B 44, 4, 46
rum necessaria non sit obseruantia, ita ut nihil prorsus intersit, quis talem uoluntatem
uerborum casus exceperit aut quis loquendi usus effuderit. D. K. FEBR.³ CONSTANTIO II
ET CONSTATE CONSS. a. 339
- 22 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. In annalibus legatis uel fideicommissis, [B 44, 4, 47 5
quae testator non solum certae personae, sed etiam eius heredibus praestari uoluit, eorum
exactionem omnibus heredibus et heredum heredibus conseruari pro uoluntate testatoris
praecipimus. D. III ID. DEC. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO A. PP. II CONSS. a. 528
- 23 IDEM A. IVLIANO PP. Cum quaestio talis de significatione uerborum animos [B 44, 4, 48
ueterum mouit, si quis cuidam agrum puta Cornelianum uel alium quendam in solidum 10
legauerit, deinde alii partem eius dimidiam, quantam portionem primus, quantam secundus
legatarius consequitur (simili dubitatione et in hereditate et in fideicommissis habita), cum-
que computationes multae introducebantur et multis ratiocinatoribus dignae: nos huius-
modi computationes quasi superfluas et contrarias uoluntati testatorum omnes esse sopiendas
1 censemus. Cum enim manifestissimum est eum, qui ab initio duodecim uncias rei cuidam 15
reliquit, alii autem postea sex, recessisse quidem a priore uoluntate, uoluisse autem minui
1a eam sex uncias, cum alii eas obtulit, et⁴ praesens casus exitum apertissimum inueniet. Si
quis itaque uel agrum uel hereditatem reliquerit, primo quidem in totum, secundo autem
in partem dimidiam, utrumque in sex uncias esse uel dominum rei legatae uel heredem.
1b Et si primo re tota relictam tertiam partem secundo reliquerit, secundum praedictum 20
modum octo quidem uncias uel agri uel hereditatis apud primum remanere, tertiam autem
1c partem uel quattuor uncias ad secundum migrare. Et sic in omnibus statuendum est, illi
est in hereditatibus uel legatis uel fideicommissis: uestigia enim uoluntatis testatoris non
1d (1) aliter nisi per huiusmodi uiam aestimanda sunt. Sed et aliam disceptationem iuris antiqui
non absimilem constitutam decidere nobis humanum esse apparuit. agitabatur enim, si 25
quis agrum Cornelianum uel forte alium uel quendam rem cuidam legauerit et postea
iterum uel saepius ei eandem rem per legatum uel fideicommissum dederit, post talia autem
uerba testamenti Sempronio eundem agrum uel aliam rem legauerit, ut saepius quidem
Titii fuisset mentio, semel autem Sempronii, quid statuendum est, et quid iuris sit, si con-
iunctim an separatim eis relinquatur, siue in legato hoc consistat siue in hereditate? 30
2a Huiusmodi igitur decedentes antiquam controuersiam sancimus, cuicumque fuerit uel here-
ditas uel ager in memoratis casibus siue coniunctim siue soli siue saepius eidem relictus,
aequa lance et hereditatem et agrum et aliam quamcumque rem diuidi et ad dimidiam
partem unumquemque uocari, nisi specialiter expresserit et dixerit testator tantas quidem
partes uelle unum, tantas autem alterum habere. in omnibus etenim testatoris uoluntatem, 35
quae legitima est, dominari censemus. D. XV K. DEC. LAMPADIO ET ORESTE VV. CC.
CONSS. a. 530

CRM

¹ iunge 6, 9, 9. 6, 23, 15 ² scribi debuit Constantius, cf. ad 6, 23, 15 ³ Laodiceae ins.
6, 9, 9 ⁴ et del. (Mommson)

1 constantinus] SM, constant. C, const. R |
a. om. M^a 2 qui CR^aM^a 3 s. a. Hal.
5 a. om. M 7 omnibus om. M^a | et] et
eorum RM^a | pro om. M^a 8 s. a. Hal.
9 idem] impr. iustinianus S 10 ueteres RM |
quis] quae R^a | quendam agrum C, agrum
cuidam R 11 partem] portionem R^a | dimi-
diam eius M | quantum secundus M^a 12 le-
gatarii R^a 13 huiusmodi R 14 uolun-
tates M 15 manifestum CM 16 priori
R^aM^a 17 eam om. M^a | uncias C^a | aliis
CM | casus] causa M^a? 18 hereditates M^a
19 dominium C | heredem] hereditates C
20 primo re (re om. C) tota] CM, tota re
primo (prima R^a) R | reliquerit M^a | sec.

pr. mod. om. M^a 21 quidem octo C 22 stat.
est in omnibus M | id est om. C, id est in
om. M 24 huiusmodi M | et] etiam et M^a,
etiam M^a 25 dicere M^a 26 quis] que R |
uel forte] ut forte R^a 27 rem om. M^a |
alia M 28 alia M^a | sepius R^a 29 fuisset
mentio om. R^a | semphronium R^a? | quod
iuris M^a, deficit R^a 30 an] C, ac R, a. M^a,
aut M^a | constat M 31 dicentes M^a 32 se-
pius R^a | relictus] rescriptum R^a 33 et he-
red. ... 34 unumquemque] quamque M^a |
alium R^a | quacumque R 35 uelle unum]
uelleianum R^a | habere alterum M 36 le-
gi R^a | s. a. Hal.

- 24 ¹IDEM A. IOHANNI PP. Cum quidam suum filium familias impuberem exhere- [B 44, 4, 49]
datum fecit aliis heredibus scriptis, eidem autem pupillo alium substitutum reliquit, maxi-
mam scilicet ostendens ad filium suum adfectionem, cui nihil quidem emolumenti reliquit,
sed post exheredationis iniuriam etiam substitutionem ei addidit et a substituto legatum
1 reliquit, quaerebatur, si huiusmodi legatum uel fideicommissum potest ualere. Sed et si
legatum eidem exheredato filio pater reliquerit et substituerit ei exheredato facto aliquem
extraneum, iterum certabatur, si saltem per eundem modum fideicommissum potest relin-
2 quere. Cum igitur antiquitas quidem haec diuerse tractare maluit, nobis autem huiusmodi
iurgia superuacua esse uidentur, sancimus nullo legato nullo fideicommisso huiusmodi sub-
stitutum qui exheredato pupillo datus est praegruari, nec si ipsam rem quam pupillo 10
legauit a substituto eius uel legare uel fideicommittere uoluit. D. II K. MAI. CONSTAN-
TINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 25 IDEM A. IOHANNI PP. Si legatarius celauerit testamentum et postea hoc [B 44, 4, 50]
in lucem emergerit, an possit legatum sibi derelictum is qui celauerit ex eo testamento
1 uindicare, dubitabatur. Quod omnimodo inhibendum esse censemus, ut non accipiat fruc- 15
tum suae calliditatis, qui heredem uoluit hereditate defraudare: sed huiusmodi legatum illi
quidem auferatur, maneat autem quasi pro non scripto apud heredem, ut, qui alii nocendum
esse existimauit, ipse suam sentiat iacturam, quemadmodum, si legatarius, cui propter tute-
lam gerendam aliquid derelictum sit, non subierit tutelam, ei quidem legatum auferatur,
pupillo autem adsignatur, cui ille utilis esse noluit. D. K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST 20
CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 26 IDEM A. IOHANNI PP. Illud, quod de legatis uel fideicommissis temporalibus [II 44, 4, 51]
utpote irritis a legum conditoribus definitum est, emendare prospeximus sancientes et
1 talem legatorum uel fideicommissorum speciem ualere et firmitatem habere. Cum enim
iam constitutum est fieri posse temporales donationes et contractus, consequens est etiam 25
legata uel fideicommissa, quae ad tempus relicta sunt, ad eandem similitudinem confirmari:
post completum uidelicet tempus ad heredem isdem legatis uel fideicommissis remeantibus,
necessitatem habente legatario uel fideicommissario cautionem in personam heredis expo-
nere, ut post transactum tempus res non culpa eius deterior facta restituatur. D. XV K. 11
NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO. a. 532

XXXVIII

R DE VERBORVM ET RERVM SIGNIFICATIONE R

- 1 IMP. ANTONINVS A. ANTIPATRAE. Praediis instructis legatis, quamuis ex [B 44, 3, 99]
fructibus oleum et uinum in eodem fundo habuerit, tamen si id uenale fuit, item ea, quae
ad tempus propter incursionem latronum tutelae causa in praedium translata sunt, legato 35
1 non cedere iuris auctoribus placuit. Vinum uero, quod in apothecis fuit, si ideo illic
habuit, ut, cum in praedium uenisset mater familias, eo uteretur, legato cedere ignorare
non debes. PP. VI ID. AVG. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213

P (37, 25. 38 *R*) *L* (ut *P*) *C* (u. 1 um quidam ... 11 uoluit in *litura*) *R* *M* (*transponit* 3 *R*)

¹ iunge 6, 42, 31

1 idem] impr. iustinianus *S* | exheredita-
tum *M*^a? 2 inscriptis *M*^a | substituti *M*^a
3 relinquit *M*^a 4 substitutione *R*^a 5 re-
linquit *M*^a 6 reliquit *M*^a | et] s *R*^a? | facto
om. R 7 si *om. M*^a | derelinquere *M* 8 haec]
he. *M*^a | autem nobis *M* 9 sancimus *M*^a |
substitut. *M*^a 11 a] ab *R* | uel fideicomm.
uoluit *om. R*^a | s. a. *Hal.* 13 idem] impr.
iustinianus *SPL* 14 luce *R* | posset *PL* |
relictum *CRM* | celauerat *L*^a 15 inhiben-
dum *M*^a 16 hereditate] ex h. *PLR* | de-
frudere *M* 17 non pro *M*^a 18 pro tutela

gerenda *M* 19 relictum *CRM* | auferatur *R*
20 utile *L* | s. a. *Hal. PL* 21 lampadie *P*,
lamp. *L* | uu. cc.] cons. *PL* 22 idem]
impr. iustinianus *S* 23 perspeximus *CR* |
et talem] ... *M*^a 24 legatorium *M*^a 27 fidei-
commissus *M*^a 28 habentem *R*^a, habent *M*^a |
legatorio *M* | in personam *bis M*^a 29 res
om. R^a | eius] eidem *R* | s. a. *Hal.* 30 nou.]
decemb. *Russardus* 32 et *om. S* 33 anto-
nius *M* | antipatro *S*, antipane *R* 34 fun-
dum *M*^a 36 concedere *R* | iuris *om. R*^a |
auctoritatibus *M* 38 deberes *R*^a | s. a. *Hal.*

- 2 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. RVFINO. Fundo 'sicut [B 44, 3, 100
'instructus est' legato siue per fideicommissum relicto uilicum hominesque et omnia, quae
uel, ut ipse pater familias, cum ibi ageret, uel fundus esset instructus, non temporis
causa habuit in eo, relicta esse iuris auctoritate definitum est: ea etiam, quae tam fruc-
1 tum colligendorum quam seruandorum. Item pecora stercorandi uel pascendi causa ibi
constituta, ut fructus de his capiantur uel ut fundus sit instructor, fideicommisso cedere
certi iuris est. D. NON. OCT. SIRM. AA. CONSS. a. 293
- 3 IMP. IUSTINIANVS A. IULIANO PP. Sancimus cautionis nomine uel ἀσφαλείας [II 44, 3, 101
non esse fideiussoris dationem interpretandam, nisi hoc specialiter uel in Graecis uel in
Latinis uerbis scriptum fuerit: nisi enim uel generaliter de satisfactione uel de fideiussione 10
specialiter sit nominatum, cautione uel cautela uel ἀσφαλεία minime fideiussionem, sed
nudam promissionem significari. D.¹ K. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM
LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 4 IDEM A. IOHANNI PP. Cum quidam sic uel institutionem uel legatum uel [B 44, 3, 102
fideicommissum uel libertatem uel tutelam scripsisset: 'ille uel ille heres mihi esto' uel 15
'illi aut illi do lego' uel 'dari uolo', uel 'illum aut illum liberum' uel 'tutorem esse uolo'
uel 'iubeo', dubitabatur, utrumne inutilis sit huiusmodi institutio et legatum et fideicom-
missum et libertas et tutoris datio, an occupantis melior condicio sit, an ambo in huius-
modi lucra uel munia uocentur et an secundum aliquem ordinem admittantur, an uterque
omnimodo, cum alii primum in institutionibus quasi institutum admitti, secundum quasi 20
substitutum, alii in fideicommissis posteriorem solum accepturum fideicommissum existima-
uerunt, quasi recentiore uoluntate testatoris utentem. Et si quis eorum altercationes singul-
latim exponere maluerit, nihil prohibet non leue libri uolumen extendere, ut sic explicari
possit tanta auctorum uarietas, cum non solum iuris auctores, sed etiam ipsae principales
1a constitutiones, quas ipsi auctores rettulerunt, inter se uariasse uidentur. Melius itaque 25
nobis uisum est omni huiusmodi uerbositate explosa coniunctionem 'aut' pro 'et' accipi,
ut uideatur copulatio modo esse prolata et magis sit παραδιάζευξις, ut et primam personam
1b inducat et secundam non repellat. Quemadmodum enim uerbi gratia in interdicto quod
ni aut clam 'aut' coniunctio pro 'et' apertissime posita est, ita et in omnibus huiusmodi
casibus siue institutionum siue legatorum siue fideicommissorum uel libertatum seu tutela- 30
rum hoc esse intellegendum, et ambo ueniant aequa lance ad hereditatem, ambo legata simi-
liter accipiant, fideicommissum in utrumque diuidatur, libertas utrumque capiat, tutoris
1c ambo fungantur officio. Sic nemo defraudetur a commodo testatoris, sic maior prouidentia
pupillis inferatur, ne, dum dubitatur, apud quem debet esse tutela, in medio res pupillorum
depereant. sed haec quidem sancimus, cum in personas huiusmodi proferatur scriptura. 35
2 Sin autem una quidem est persona, res autem ita derelictae: 'illam aut illam rem illi do
S (38, 3) P (38, 2) L (ut P) CRM

¹ x ins. (cf. Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 178)

1 et cc. om. RM | trifino S, rufinae M
2 omnesque M^a 4 in eo habuit CRM
5 pascenda R^a 6 ut] aut R, aut ut M
capiatur M^a | uel ... 7 est om. P^a | ut om. R
7 certissimi R | est om. M^a | s. a. Hal. P | d.
non. om. P | aa.] a. P 8 iustinus M | cau-
tionem S | uel ... 9 specialiter om. S, uel
ἀσφ. om. M | ἀσφαλείας C, hac φ. μελε R
9 esse] esse et CR | interpretandum C 10 uer-
bum C^o?, urbis M^a | uel gen.] gen. SM |
uel de] uel SRM | fideiussionem S 11 spe-
cialiter ... fideiussionem om. R^a | nomina-
tim C | cautionem uel cautela S, cautionem
uel cautelam (—las R^b) R^bM^a | ἀσφαλεία C,
ἀσθαφα eas M, ut φν iam S, alias R^b | mini-
mine S, minime de C 12 nudam] in nul-
lam S | professionem R | s. a. Hal. S | mar-
tias S | const. ... 13 cc.] const. lampadio
et oreste uu. cc. coss. Hal., pc. lampadio et

orestes S 14 idem] impr. iustinianus S |
sic] si C 15 mihi heres R | aut illi uel
illi R 16 uolo uel] uolo ut M^a | uel tut.]
aut tut. R 18 occupatis M^a 19 munera
CRM^b 20 primo C | in] W^a, om. CRM |
adstitutum R^a 21 substitum M^a | existima-
uerint M^a 22 recentiore M^a | utentes C
24 etiam] et R 26 aut pro et om. R^a, de-
ficit M^a 27 uideantur R | παραδιάζευξις C,
παράαα. ηευζις R, napadia ζευζις M 28 se-
cundam] ad secundum M^a | in om. R 29 pro
et] pro ut R^a | in om. CRM^a 30 uel liber-
tatum CM^a, uel om. R 31 haec M 32 di-
uidantur C | utrosque R 33 defraudatur C,
defraudent R^a | a comm.] accomm. CRM^a
34 inferetur C | ne] nec C | dum dubita-
tur M^a | tutelam R 35 personis M 36 per-
sona est R | do] de M^a

- 'lego', uel 'per fideicommissum relinquo', tunc secundum ueteres regulas et antiquas definitiones uetustatis iura maneant incorrupta, nulla inuolutione eis ex hac constitutione intro-
- 3 ducenda. Quod etiam in contractibus locum habere censemus. D. PRID. K. MAI. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 5 IDEM A. IOHANNI PP. Suggestioni Illyricianae aduocationis respondentes [B 44, 3, 103] 5 decernimus familiae nomen talem habere uigorem: parentes et liberos omnesque propinquos et substantiam, liberos etiam et patronos nec non seruos per hanc appellationem
- 1 significari. Et si quis per suum elogium fideicommissum familiae suae reliquerit, nulla speciali adiectione super quibusdam certis personis facta, non solum propinquos, sed etiam
- 2 his deficientibus generum et nurum. et hos enim nobis humanum esse uidetur ad fidei- 10 commissum uocari, ita uidelicet, si matrimonium morte filii uel filiae fuerit dissolutum. nullo etenim modo possint gener uel nurus filiis uiuentibus ad tale fideicommissum uocari, cum hi procul dubio eos antecedant: et hoc uidelicet gradatim fieri, ut post eos liberti
- 2 ueniant. Hoc eodem ualente, et si quis rem immobilem cuidam legauerit uel fideicom-
- 3 miserit eamque alienari prohibuerit adiciens, ut, si hoc fideicommissarius praeterierit, fami- 15 liae suae res adquiratur. In aliis autem casibus nomen familiae pro substantia oportet intellegi, quia et serui et aliae res in patrimonio uniuscuiusque esse putantur. D. XV K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO. a. 532

XXXVIII

R SI OMISSA SIT CAUSA TESTAMENTI R

20

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. IANVARIAE. Si in fraudem legatorum [B 44, 26, 1] transmissam hereditatem ad substitutum probatura es, utilis actio aduersus eum, cum quo fraudis consilium participatum est, competit. plane si pecunia accepta omisit additionem, legata et fideicommissa praestare cogitur. ACCEPTA K. OCT. DEXTRO II ET PRISCO CONSS. a. 196
- 2 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. VICTORIAE. Eum, qui, cum testamento [B 44, 26, 2] 25 posset obtinere hereditatem, ab intestato ius successionis uoluit amplecti, libertatibus eodem
- 1 testamento datis obesse non posse iam pridem placuit. Quod si, cum neque adiri ex testa-
- 2 mento hereditas neque bonorum possessio peti possit, iudicium defuncti non usurpabitur¹, 30 sed ad irritum iuris ratione uocatum est, petitio relictorum nullo iure procedit. Sin uero iure facto testamento cessante herede scripto alter ab intestato adiit hereditatem, neque
- libertates neque legata ex testamento posse praestari manifestum est. PP. K. IAN. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. APRO ET PIAE. Si Pro- [B 44, 26, 3] culina patri uestro, cuius estis heredes, testamento quid reliquit et scripti iure secundum eius iudicium uel omissa causa testamenti successerunt ab intestato, aditus competens 35 index, quatenus legis Falcidiaei modus patitur, uobis relictis restitui iubebit. D. XV K. IAN. SIRMII AA. CONSS. a. 293

P (38, 5) L (ut P) C (transponit 39, 1 R) RM

¹ non insuper habitum (Cuiacius)?

1 relinquo tunc bis M^a | diffinitionis M^a
3 locum om. M^a | s. a. Hal. 5 idem] impr.
iustinianus SPL | ioh. pp.] prefecto M | illi-
riciane M^a | uigorem habere M 7 liberos]
et lib. M 8 significari M^a | quis] quae R,
quod M^a | filiae L^a 10 defic. his R | hos]
hoc C cum B τοῦτο | nobis] nobis enim M^a |
uideatur L^aR 11 solitum M^a 12 possit
PLRM^a, pos M^a, συνεθήτωσαν B 13 hii R |
fieri om. M^a 14 perueniant CRM, ἵσθωσι B |
et om. R | quis] quae R 15 alienare CRM^a,
ἐκποιθῆναι B 17 et aliae res om. M^a | in
matrimonio M^a? | unicuique R^a | putatur M^a |
s. a. Hal. PL 18 constant. ... secundo

om. PL 20 rubricam Latine exhibet BΣ
48, 3, 68 | sit om. R, deficit M^a 22 sub-
stitutum M^a | aduersus] aduer M^a 23 con-
scilio M^a | commisit M^a 24 s. a. Hal. |
dextro II et prisco] Herrmann, fusco et
dextro (= a. 225) Hal. 25 et phil. c. (cc. M)
om. R | cum om. M^a 26 possit CRM^a 27 da-
tis ... testamento om. R^a | placet C, placet M^a
28 usurpatur R 29 ad om. M^a 30 cen-
sante M 31 legarea M^a | s. a. Hal. 33 et
cc. om. RM | pro et piet S, pio et apro R |
proculiana CRM^a 34 uestri cui M^a 35 iudi-
cium eius M | successerint R 36 motus R^a |
s. a. Hal.

XXX

R DE INDICTA VIDUITATE ET DE LEGE IULIA
MISCELLA TOLLEND A R

- 1 IMP. GORDIANVS A. BONO. Legatum alii sub condicione sic relictum, si uxor [B 41, 19, 116
nuptui se post mortem mariti non collocauerit, contractis nuptiis condicione deficit ideoque 5
peti legatum nequaquam potest. PP. XIII K. AVG. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 2 IMP. IVSTINIANVS A. IULIANO PP. Ambiguitates legis Iuliae miscellae generali lege
tollentes nullum concedimus fieri iuramentum secundum praedictam legem, sed penitus ea
cum Muciana cautione super hac causa quiescente licere mulieribus, etiam maritorum
suorum interminatione sprete, quae uiduitatem eis indicit, et non dato sacramento pro- 10
creandae subolis gratia, tamen ad secundas migrare nuptias, poena huiusmodi cessante, siue
habeat liberos, siue non, et percipere ea, quae maritus dereliquit (quorum omnium mani-
festissimum est dominium minime eas liberis existentibus habere usu fructu tantummodo
apud eas manente et ad liberos prioris tori proprietate eorum deferenda secundum ea,
quae de secundis nuptiis (lucrisque ex his mulieribus statuta sunt), ne ex necessitate legis 15
et sacramento colorato periurium committatur. Cum enim mulieres ad hoc natura pro-
genuit, ut partus ederent, et maxima eis cupiditas in hoc constituta est, quare scientes
2 prudentesque periurium committi patimur? Tale igitur iuramentum conquiescat et lex
Iulia miscella cedat cum Muciana cautione super hoc introducta, a re publica separata.
augeri etenim magis nostram rem publicam et multis hominibus progenitis frequentari 20
quam impiis periuriis adfici uolumus, cum satis esse inhumanum uidetur per leges, quae
periuria puniunt, uiam periuriis aperiri. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSV-
LATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 3 IDEM A. IOHANNI PP. Legem Iuliam miscellam quemadmodum in feminis [B 40, 19, 117
sustulimus, ita et in masculis esse sublatam pertinere quidem ad sensum nostrae legis, 25
1 quam super hoc promulgauimus, non est incertum. Ne tamen quaedam ambiguitas sim-
plices animos moueat, etiam expressim sancimus legem Iuliam miscellam et senatus con-
sulta, quae circa eam facta sunt, nec non Mucianam cautionem, quae super talibus nuptiis
2 introducta est, non solum in feminis, sed etiam in masculis cessare. Sed quia apud
Ulpianum in libris Sabinianis inuenimus quaedam uerba, quae effugiunt legis miscellae 30
observationem, ne quis et ea sublata esse putauerit, sancimus, cum huiusmodi uerbis
mulieribus aliquid relinquatur: 'si uidua erit' uel 'cum uidua erit' uel 'quotiens uidua
erit', uel e contrario maribus: 'si amiserint uxores' uel 'quando ad caelibatum peruene-
'rint', non uetari ea uindicare uel legitimo modo sumere, quae eis derelicta sunt. neque
enim ut permaneant uel feminae in uiduitate uel masculi in caelibatu relictum esse uidetur, 35
ut locum uel ante nostram legem habeat lex Iulia miscella, quae iam perempta est: sed
cum primum hoc euenerit, ilico competat talibus personis eius quod relictum est per-
secutio, quia sub condicione relictum esse uidetur, siue semel siue in annos singulos haec
liberalitas fuerit conscripta, quasi pro solacio suae tristitiae. D. K. NOV. CONSTANTINO- 39
POLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

CRM

2 uindicta *M*^a 4 alii sub cond.] *W*^a cum *B*
toti, aliis sub cond. *CM*, sub cond. aliis *R*
5 nuptum *M*^a? | condicio *CM*^b | defecit *R*
6 s. a. *Hal.* 7 iustinus *M* | iuliano | iohanni *C* |
pp.] p. *M* | lege *om.* *C* 8 tollentes *om.* *R*^a |
ea cum] *R*^a, euacuamus *C*, una cum *M*^a, ea
una cum *R*^b *M*^b 10 procreandae ... 11 ces-
sante *om.* *M*^a 11 subolis] soporis *R*^a 12 ha-
beant *RM*^b | precipere *M*^a | manifestum *M*^a
14 tori] mariti *R* 15 lucrisque] et lucris
quae *CRM* 18 permitti *M* | acquiescat *RM*
19 cedat] tollatur *M* | a] in *C*, .. *M*^a | re
publica (rem publicam *C*) ... 20 nostram

om. *M*^a | suparatam *R*^a 20 progenitis] *C*,
legitimis (legimus *M*^a) prog. *RM* 21 per
leges] leges *M*^a | quae] quae *R*^a 22 per-
iniuria *R*^a | aperire *R* | s. a. *Hal.* 24 idem]
impr. iustinianus *S* | aa. *C* | pp. *om.* *M*
25 pertinem *M*^a 27 expressum *R*^a *M*^a 28 ea *R*
29 quia] qui *M*^a 30 sabinianis *M*^a | leges *R*^a *M*^a
32 derelinquatur *R* | cum uiduauerit *R*
33 e] s. *M*^a, *om.* *R*^a | maritibus *R*^a | peruene-
nerit *C* 34 legimus *M*^a? | modo *om.* *M*^a
35 ut] u *M*^a | caelibatum *M*^a | uidetur esse
relictum *R* 37 uenerit *M* 39 s. a. *Hal.*

XXXI

R DE HIS QVAE POENAE NOMINE IN TESTAMENTO
VEL CODICILLIS RELINQVNTVR R

- 1 ¹IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. Supernacuum observationem veterum [B 41, 18, 38] legum, per quam voluntates testatorum ad effectum duci impediabantur, amputamus praecipientes nullum valere, dicendo poenae nomine quaedam esse relicta uel adempta in supremis testantium voluntatibus, ea infirmare, sed licere testanti pro implenda sua voluntate uel pecunias dari praecipere uel aliam pecuniariam poenam inferre quibus uoluerit, tam in adimendis hereditatibus uel legatis uel fideicommissis uel libertatibus quam in praecipiendo ad alias personas ea transferri ab eo, cui relicta ab initio sunt, uel aliquid 10 aliis ab eo dari, si minus dispositionibus suis heres uel legatarius uel libertate donatus paruerit. Quod si aliquid facere uel legibus interdictum uel alias probrosum uel etiam impossibile iussus aliquis eorum fuerit, tunc sine ullo damno etiam neglecto testatoris praecepto seruabitur. D. K. IAN.² CONSTANTINOPOLI DN. IUSTINIANO A. PP. II CONS. a. 526

XXXII

15

R DE FIDEICOMMISSIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. DEMETRIO. Si probaueris Demetrium petisse de matre [B 44, 1, 122] heredeque sua, ut tibi alimenta menstrua et uestiarium annuum praestaret, eamque secutam uoluntatem filii sui per multum temporis, id est non minus in tali causa triennio, ea praestitisse: ut in futurum quoque ea praestentur et, si qua in praeteritum praestita non 20 sunt, exsoluantur, impetrabis. PP. XVII K. SEPT. DVOBVS ASPRIS CONS. a. 212
- 2 IDEM A. EYPATRIO. Etsi inutiliter fideicommissum relictum est, tamen si [B 44, 1, 123] heredes comperta uoluntate defuncti praedia ex causa fideicommissi auctore tuo praestiterunt, frustra ab heredibus de ea re quaestio tibi mouetur, cum non ex ea sola scriptura, sed ex conscientia relictii fideicommissi satis defuncti uoluntati factum esse uideatur. PP. VI 25 K. AVG. LAETO II ET CEREALE CONS. a. 215
- 3 IDEM A. RVFINO. Cum secundum uoluntatem defunctae Chrysidem puellam [B 44, 1, 124] ab heredibus manumissam eamque, priusquam ei restitueretur hereditas, intestatam uita functam proponas, ad manumissores eius successio pertinet. qui si adierint eius hereditatem, confusis actionibus fideicommisso sunt liberati. PP. V ID. DEC. LAETO II ET 30 CEREALE CONS. a. 215
- 4 IMP. ALEXANDER A. VICTORINO. Voluntas patria prohibentis liberos fundos [B 44, 1, 125] extra familiam uendere uel pignori dare fratrem sorori donare prohibuisse non uidetur. PP. V K. IUL. MAXIMO II ET AELIANO CONS. a. 223

P (42 R 4) L (ut P) CRM

¹ iunge 3, 28, 30. 6, 23, 24 ² Iun. (3, 28, 30)?

2 quae] qui SM^a | testamentis C 3 relin-
quentur C 4 menae] omine M^a | obsua-
sionem M^a 6 discendo pen nomine M^a
7 tastanti R^a 8 uel pecunias] pecunias R |
dari] sedari M^a?, dare R^b | percipere R 10 ea]
eas CM^a? 11 uel legatarius] legatarius R^a |
uel libertate] libertate R 12 aliquid M^a |
uel etiam] etiam R^a 13 impossibiles M^a |
fuerint C 14 s. a. Hal. 17 antonius M |
a. om. M 18 praestaret] praesta ē R^a
19 filiis suis R^a | tempus R 20 praestituta C
21 s. a. Hal. | duobus] d. et Hal. 23 praec-

dium CM | fideic. causa M 24 heredibus]
her. eius CM^b: εὐν ἄχρηστον καταλειφθῇ λη-
γᾶτον καὶ οἱ κληρονόμοι ἐν εἰδήσει αὐτὸ καταβα-
λῶσιν, οὐκέτι δύνανται αὐτὸ ἐπαναλαμβάνειν B |
ea] ipsa C | mouitur M^a | sed] et M^a 25 uide-
tur M^a | s. a. Hal. 26 cereali Hal. 27 chry-
sidem] eisdem R^a 28 priusquam om. M^a |
restituatur C 29 adi. int R^a 30 s. a. Hal.
31 cereali Hal. 32 alexander M, aex. C^a |
a. om. M | prohibendis C 33 dari C 34 s. a.
Hal. PL | v om. PL | elianus P, el. L

- 5 IDEM A. REGINAE. Si frater tuus, posteaquam patri heres extitit, pubes [B 44, 1, 126] iam sine liberis decessit, ex pupillari substitutione tibi hereditas eius delata non est. sed si uerbis fideicommissi aliqua parte testamenti confirmata est, fideicommissum ab heredibus petere non prohiberis. PP. XV K. FEBR. IVLIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 6 IDEM A. NILO. Praedia obligata per legatum uel fideicommissum relicta [B 44, 1, 127] heres luere debet, maxime cum testator condicionem eorum non ignorauit aut, si scisset, legaturus tibi aliud, quod non minus esset, fuisset. Sin uero a creditore distracta sunt, pretium heres exsoluere cogetur, nisi contraria defuncti uoluntas ab herede ostendatur. PP. XVI K. MART. IVLIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 7 IDEM A. SEPTIMO. Voluntatis defuncti quaestio in aestimatione iudicis est. [B 44, 1, 128] PP. XV K. MART. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 8 IDEM A. MASCELLO. Qui fideicommissariam libertatem meruit, legata seu fideicommissa a defuncto sibi data suo iure persequitur. PP. XV K. IUN. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 9 IMP. GORDIANVS A. PAVLINAE. Ab eo, qui neque legatum neque fideicommissum neque hereditatem uel mortis causa donationem accepit, nihil per fideicommissum relinqui potest. PP. XVII K. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 10 IDEM A. FIRMO. Verbum 'uolo' licet desit, tamen quia additum perfectum sensum facit, pro adiecto habendum est. PP. III ID. DEC. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 11 IDEM A. PAPINIANO. Quotiens ab omnibus, qui alienatione facta ad fideicommissi petitionem adspirare possint, uenditio celebratur aut quibusdam uendentibus alii consenserint, auctoritas contractus conuelli nequaquam potest. PP. II K. IAN. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 12 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. RVFINO. Post mortem suam rogatam restituere hereditatem defuncti iudicio et antequam fati munus impleat posse satisfacere (id est restituere hereditatem) quarta parte uel retenta uel omissa, si uoluerit, explorati iuris est. PP. ID. OCT. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 13 IDEM A. ET C. SEMPRONIO. Quotiens principali loco heres institutus testatori succedit, legata seu fideicommissa a substituto data posci iure non possunt. PP. VIII K. MART. PRAESENTE ET ALBINO CONSS. a. 246
- 14 IMP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. FALCONI. Ea, quam frater tuus instituerat, siue quaesita siue non quaesita hereditate decesserit, cum tamen simpliciter, antequam duodecimum annum aetatis impleisset, uerbis precatius testamento facto nonnullos ei uoluerit substitutos, nihil prohibet fideicommissum peti uel ab ipsius heredibus, qui bona intestati tenent. Tunc enim locum habet, quod regulariter traditur ea, quae in testamento relinquuntur, si ex testamento non adeatur hereditas, non ualere, cum uerbis relicta directis adiri potuit hereditas, non cum illa ipsa sic data est, ut esset etiam ab intestato successoribus postulanda. Quod rescripsimus sequentes adseuerationem

P (42, 7. 8. 10) L (ut P) CRM (in 22 adspirare ... 29 sempronio fere perit M^a)

¹ intestati?

1 a.) a. et c. S | regnae R, rigine M | heres om. C 3 fideicommissis R^a | aliqua pars R, aliquam part. M^a 4 s. a. Hal. 5 nilo] nilopidae M 7 legatarius R^a, legatariis R^b, deficit M^a 8 cogitur R^a | defuncti om. M^a | here M^a 9 s. a. Hal. | et] II et Hal. 10 septimio P^aLC | estimationem PL 11 s. a. Hal. PL | II om. PL 12 idem a.] imp. gord. a. a. L^a | marcello S, mascilo PL, masculo CR, miscilio M 13 defuncto P^a | data] delata R | persequetur CRM | s. a. Hal. PL | xiii k. iul. PL | II om. PL 15 qui] quod M^a 16 donatione R 17 potest] p. aspirare M^a (ex u. 22) 18 idem] imp. gor. PL | additum] ad. ilum L^a 19 adiecito R^a |

s. a. Hal. PL | a. et om. P, a. om. L 21 ap-
piano S | alienationem factam R 22 post
sunt M^b, deficit M^a | celebratum R^a | aliis R^a?,
deficit M^a 23 s. a. Hal. 25 et phil. c.
om. R, deficit M^a | rufine S, deficit M^a
26 impleat] T^a, immineat CRM^b, deficit M^a
27 quarta] C, etiam quarta RM^b, deficit M^a |
commissa R^a? 28 s. a. Hal. 29 aa. et
cc. C, a. R, deficit M^a | institutos M^a | testa-
toris R 30 seu] uel R | s. a. Hal. 32 ua-
lentinus et gallius aa. falconiae M | ea] R,
si ea C^a, eam C^bM^b, a uel am M^a 35 ip-
sis R 36 qui] uel ab his qui M^b: sed ipsius
ad testatorem referendum est 37 non adea-
tur ... 38 directis om. R^a 39 etiam om. CM

tuam, quasi scripta heres non fuerit iure adoptata. alioquin si in familia relict¹ heres facta decessit, et consequenter ipsius heredes petitioni fideicommissi respondere coguntur. PP. XIII K. SEPT. VALERIANO III ET GALLIENO II AA. CONSS.

a. 255

- 15 IDEM AA. PHILOCRATI. Quamuis simpliciter te ac fratrem tuum aliquis [B 44, 1, 136] instituerit heredes eiusque hereditatis commodum pater ex tua fratrisque persona pro 3 portionibus uestris potestatis ratione quaesierit, tamen quia inferioribus uerbis testamenti uos sui iuris facere testator curauit, intellegi potest restituendi hereditatis commodi fideicommisso patrem obstrictum esse. PP. VI ID. OCT. ROMAE MAXIMO II ET GLABRIONE CONSS.

a. 256

- 16 IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMERIANVS AAA. ISIDORAE. Cum uirum [B 44, 1, 137] 10 prudentissimum Papinianum respondisse non ignoramus² etiam legata huiusmodi fideicommisso contineri, id est ubi heres rogatus fuerat, quidquid ex hereditate peruenerit, post mortem restituere, animaduertis, etiam praeceptionis compendium testatoris uerbis com- 1 prehensum esse. Sane quoniam in fideicommissis uoluntas magis quam uerba plerumque intuenda sunt, si quas pro rei ueritate praeterea probationes habes ad commendandam 15 hanc patris uoluntatem, quam fuisse adseueras, apud praesidem experiri non uetaris. PP. PRID. ID. NOV. CARO ET CARINO AA. CONSS.

a. 263

- 17 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. FORTVNATO. Si creditoris uoluntas iure subnix³ liberari te debito uolentis doceri potest, et antequam sollemniter tibi liberatio a successore praestetur, exceptionem tibi ex uoluntate descendente competere manifestum 20 est. PP. XII K. MAI. MAXIMO II ET AQVILINO CONSS.

a. 266

- 18 IDEM AA. APOLAVSTO. Cum necessitatem reddendae rationis defunctus [B 44, 1, 138] remittendam tibi esse petierit, manifesti iuris est uoluntatem defuncti immotam esse debere. PP. ID. MART. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

- 19 IDEM AA. AMPLIATO. Clari et aperti iuris est in fideicommissis posteriores [B 44, 1, 139] 25 uoluntates esse firmitiores. PP. VIII ID. SEPT. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

- 20 IDEM AA. IVLIANO. Etiam a pupillorum tutoribus uelut ab ipsis³ [4, 1, 5 II 44, 1, 140] relict¹ fideicommissa debentur. PP. III NON. DEC. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

- 21 IDEM AA. ET CC. TIBERIO. Si in persona patris tui, cui te successisse [B 44, 1, 141] proponis, fideicommissi dies utiliter cessit, licet tempore quo fuerat datum necdum te 30 natum probetur, uxorem patris, quem contendis patri tuo rogatum, si sine liberis decesserit, ab auo relict¹ restituere, si ei successit, de fideicommisso conuenire debes. nam si patris etiam hereditas tibi quaesita est, non de fideicommisso quaerendum, sed hereditas ab ea uindicanda est. D. VI ID. FEBR. AA. CONSS.

a. 293

P (42, 19). L (ut P) CRM

¹ est ins. (Mommsen) ² ignoras? ³ pupillis ins. l. gem.

2 consequenter] sequentes R^a | heredem M^a | repetitioni R, petitionis M^a?, petioni M^b 3 s. a. Hal. R | xu R | iii] iiii R | ii aa. cons.] et ss. R 4 aa.] a. et c. S, a. CRM | fratrem tuum] R^bM^b, fratres tuos C, frater tuus R^a, inc. M^a 5 tuam fr. personam R^a, tua fr. tui persona M 6 potestatibus M^a | uerbi R 7 restituende h. commodi fideicommisso C, restituende h. commodi fideicommissum R^a, restituendi h. commodum fideicommisso R^b, restituend(e?) h. commodi fideicommisso M^a, restituendi h. commodi fideicommissi M^b 8 s. a. Hal. R | vi] iii R | rom. R | ii ... 9 cons.] et glabrino et ss. R 10 impp. CR | carus om. C | et num.] numerius S | aaa.] aaa. et c. S, aa. CR | isidorae om. M 12 continere R^a | here M^a | peruenerit R^b, fuerit R^aM^a 13 animaduertimus R^b |

uerbis] uerus R^a 15 probatione M^a | commodandam R^aM^a 17 s. a. Hal. 18 aa.] aa. et cc. SC, om. M 21 s. a. Hal. 22 idem aa. (a. RM)] et c. S | pollausto S, apolaustro R, apolanto M | cum] sum M^a 23 immotam] Mommsen, immutam M^a, immutatam CM^b, immutandam R 24 s. a. Hal. 25 idem] impp. dioc. et max. PL | aa.] a. RM | fideicommisso R 26 esse uoluntates RM | s. a. Hal. PL | viii] iii PL | aa. iii et iii Hal. 27 aa.] a. et c. S, a. RM | a pup.] pup. M^a | uelut] uel M^a 28 deberentur R | s. a. Hal. cum l. gem. 29 aa. et cc.] a. et c. S, aa. C, a. RM 30 fuerit RM 31 natam C^a, inc. R^a | patrii. M^a | discesserit R^aM^a 32 conuenire ... 33 fideicommisso om. M^a 33 quaerendam R^a 34 ab] tibi ab M | uindicata M^a | s. a. Hal.

- 22 IDEM AA. ET CC. PLACIANO. Et in epistula uel breui libello uel sine B 44, 1, 142 scriptura, immo etiam nutu fideicommissum relinqui posse adhibitibus testibus nulla dubitatio est. D. ID. APRIL. BYZANTII AA. CONSS. a. 293
- 23 IDEM AA. ET CC. STRATONICO. Si ueritas uel sollemnitas iuris deest nec B 44, 1, 143 amplexus parentis uoluntatem relictā dedisti uel transactionis causa stipulantibus promissi negotiumque integrum est, ad solutionem urgueri non potes. D. V K. FEBR.¹ AA. CONSS. a. 293
- 24 IDEM AA. ET CC. MENESTRATO. Instrumenta praediorum per fideicommissum relictorum, quae ad probationem originis eorum pertinent, heredes praestare necesse non habent: tamen cautionem praestare debent, quod, si opus fuerit legatario seu fideicommissario, ipsa, si habent, proferant. D. K. DEC. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 25 IDEM AA. ET CC. IULIANAE. Heredum etiam res proprias per fideicommissum relinqui posse non ambigitur. D. II K. MART. CC. CONSS. a. 294
- 26 IDEM AA. ET CC. GAIANO. Ex repudiatione fideicommissi doli mali B 44, 1, 146 exceptio iusta causa intercedente tunc opponitur, quando ipse, cui fideicommissum relictum est, repudiatione usus fuerit. unde cum hoc non te, sed patrem fecisse adseueras, qui tibi nocere non potuit, nihil tibi obesse potest. D. II ID. APRIL. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 27 IDEM AA. ET CC. OLYMPIADI. Fideicommissum eius qui reliquerat paenitentia probata successores numquam praestare compelluntur. D. V K. OCT. VIMINACII CC. CONSS. a. 294
- 28 IDEM AA. ET CC. GAIIO. Ex fideicommisso sub condicione sine libertate B 44, 1, 148 seruis propriis inutiliter dato libertas peti non potest. D. XV K. NOV. TRANS MARE² CC. CONSS. a. 294
- 29 IDEM AA. ET CC. ACHILLEO. Ex testamento, quod iure non ualet, nec B 44, 1, 149 fideicommissum quidem, si non intestato quoque succedentes rogati probentur, peti potest. D. VIII ID. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 30 IMP. IUSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Cum acutissimi ingenii uir et merito B 44, 1, 150 ante alios excellens Papinianus in suis statuit responsis, si quis cf. 6, 25, 7, 1 Dig. 35, 1, 102 filium suum heredem instituit et restitutionis post mortem oneri subegit, non aliter hoc uideri disposuisse, nisi cum filius eius sine subole uitam reliquerit: nos huiusmodi sensum merito mirati plenissimum ei donamus euentum, ut, si quis haec disposuerit, non tantum filium heredem instituens, sed etiam filiam, uel ab initio nepotem uel neptem, proneptem uel proneptem uel aliam deinceps posteritatem, et eam restitutionis post obitum grauamini subiungauerit, non aliter hoc sensisse uideatur, nisi hi qui restitutione onerati sunt sine filiis uel filiabus uel nepotibus uel pronepotibus fuerint defuncti, ne uideatur testator

P (42, [22 p] 27. 24. 25) L (42, 22. 27. 24. 25 [30 ad finem libri quinti suppl. l]) D (ad c. 30) CR (transponit c. 29. 28) M

¹ Sept. ? ² iunge 8, 53, 23 ³ Transmarisca (Mommson)?

1 aa. et cc.] a. et c. S, aa. pLC, a. RM | placiano pL, prolatino M | breui CRM, iure civili pL: ἐν οὐδὲν ποτὶς λιβέλλῳ B 2 nutu] nudum pL 3 s. a. Hal. 4 aa.] a. RM | stranico R 6 potest R^a, postest M^a | s. a. Hal. 8 idem aa. (a. R) et cc.] impp. car. et carinus et numerianus (nummer. L^a) aaa. et cc. PL, imppp. car. carinus et numerarius M 10 habet M | si] si de his M^a | fuerint PLRM | legatario RM 11 habeant PLM^a: ἵαν χρῆτα γίνεται καὶ ἔχουσιν B | s. a. Hal. 12 aa. et cc.] a. SM, a. et cc. R | iuliano M | fideicommissi R^aM^a 13 reliqui RM^a | ambiguitur M^a | s. a. Hal. PL | u] prid. PL 14 aa. (a. R) et cc.] a. M | gaio S, gaione M 15 cui om. M^a 16 cum om. M^a 17 s. a. Hal. 18 aa.] a. RM | et cc. om. PLM | olympiade S, olimpiani PL, olimpiano M | relin-

querat M 19 s. a. Hal. 21 gaiano R, deficit M^a 22 s. a. Hal. 24 acilleo CRM 25 intestamento R^a | roganti R^a, rogari M^a? 26 s. a. Hal. 27 impp. D | iustinus M | aa. D, om. M | demonstene R | pp. om. M^a 28 alios] illos l, M^a 29 oneris CR^aM^a? | hoc uideri] fieri l, hoc fieri D^a 30 filium l, filiis M^a | uitam] lD, uitam suam CRM | nos] non l 31 ei] ei' D | disposuit M^a 32 institueris R^a, institue M^a | neptem (uel ins. D) pron. u. proneptem] nep. tem M^a 33 alia l | et] e D^a | grauaminis D, grauamine C^a 34 hii lM^a, enim D | restitutionem CR^a, om. D | honorati M^a 35 nepotibus uel pronepotibus] CRM^a cum B ἐχόντων ἀπέντων ἢ προτεχόντων, nepotibus uel pronepotibus nepotibus uel proneptibus lM^a, nepotibus neptibus uel proneptibus D | ne om. M^a

alienas successiones propriis anteponere. RECITATA SEPTIMO IN NOVO CONSISTORIO PALATII IUSTINIANI. D. III K. NOV. DECIO VC. CONS.

a. 529

- 31 ¹IDEM A. IOHANNI PP. Quidam filium suum a sacris paternis remisit et [B 44, 1, 151] postea testamento condito eum praeteriit nullo ei penitus relicto, aliis heredibus derelictis, ipsum autem, quem neque heredem neque exheredatum fecit, fideicommisso praegrauauit. 5
1 quaerebatur, si utile est huiusmodi fideicommissum. Tota igitur antiqua dubietate super hoc explosa nobis in hoc casu placuit, ut emancipatus utpote iniuria a patre afflictus non
2 compellatur fideicommissum a sua persona relictum praestare. Quod etiam in aliis personis, quas exheredari necesse est, locum habere censemus. D. PRID. K. MART. CONSTAN- 9
TINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

- 32 ¹IDEM A. IOHANNI PP. Quaestionem ex facto emergentem resecantes et [B 44, 1, 152] uoluntati defunctorum prospicientes sancimus, si sine scriptura et praesentia testium fideicommisso derelicto fideicommissarius elegerit iuramentum heredis uel forsitan legatarii uel fideicommissarii, quotiens ab eo relictum est fideicommissum, siue uniuersitatis siue speciale, necesse habere heredem uel legatarium uel fideicommissarium prius iureiurando 15
de calumnia praestito uel sacramentum subire et omni inquietudine sese relaxare uel, si recusandum existimauerit sacramentum aut certam quantitatem manifestare fideicommissario derelictam noluerit, si forsitan maiorem fideicommissarius expetat, omnimodo exactioni fideicommissi subiaceret et eum ad satisfactionem compelli, cum ipse sibi iudex et testis inuenitur, cuius religio et fides a fideicommissario electa est, nullis testibus nullisque aliis 20
aduenticis probationibus requisitis, sed siue quinque sint testes uel minores uel nemo, causam per illius sacramentum uel dandum uel recusandum suam habere tam firmitatem quam exactionem, siue pater sit, qui fideicommissum dederit, siue extraneus, ut aequi-
1 tatis ratio communiter in omnes procedat. Cum enim res per testium sollemnitate ostenditur, tunc et numerus testium et nimia subtilitas requirenda est. lex etenim, ne quid 25
falsitatis incurrat per duos forte testes compositum, maiorem numerum testium expostulat, ut per ampliores homines perfectissima ueritas reueletur. Cum autem is, qui quid ex uoluntate defuncti lucratur, et maxime ipse heres, cui summa auctoritas totius causae commissa est, dicere compellitur ueritatem per sacramenti religionem, qualis locus testibus relinquatur uel quemadmodum ad extraneam fidem decurratur, propria et² indubitata 30
relicta? cum et in leges respeximus, quae iustis dispositionibus testatorum omnimodo heredes oboedire compellunt et sic strictius causam exigunt, ut etiam amittere lucrum hereditatis sanciant eos, qui testatoribus suis minime paruerunt. D. V K. DEC. CONSTAN-
TINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

P (42, 32) L (42, [30 l] 32) D (ad 42, 30) CRM

¹ iunge 6, 37, 24 ² ei (Mommson)?

1 s. a. Hal. RM | recitatus M 2 d. III ... cons. om. RM 3 idem] impr. iustinianus S | pp. om. M | a] ad R^aM^a 4 relecto R^a 5 fideicommissum M^a? | praegrauatus R^a, inc. M^a 6 huiusmodi om. R^aM^a 7 mancipatus RM^a | iniuriā M^a 8 etiam] etiam et CR^b | alienis RM^a 9 exheredari R^a, exheredari M^a | s. a. Hal. 11 idem] impr. iustinianus SPL | pp. om. M 12 defunctorum] PL. mortuorum CRM 13 relicto RM^a | fideicommissarium M^a | heredis iuramentum CRM 14 uel speciale PL 15 prius om. M^a 16 sacramento CM^a | omnem inquietudinem C | sese] se M^a | relaxare M^a 17 existimauerint RM | sacram. om. M^a | manifestari R^aM^a 18 si om. R^a, deficit M^a | exactionem PL, deficit M^a 19 ad] id ad R^a?, deficit M^a | satisfactionem PL, deficit M^a 20 le-

gio P^a 21 adaduenticis C | adrequisitis M^a 22 causa PL | haberet RM^a? 23 nimia] min L^a 24 falsitas L^a | forte] falsos RM^a | compositum] c. est P, c. est testamentum L^a, c. testamentum M^a 25 perfectissimas P^a | releuetur PLC, reuelatur R^a | cum ... 26 lucratur om. M^a | qui quid] C^b, quicquid PLC^a, qui aliquid RM^a 27 ipse om. C | cui] cum M^a? 28 qualis] quis PL 29 quemadmodum] ammodum P | recurratur CR, percurrat M^a, percurratur M^a | propria] ut pr. PL^aR^aM^a | indubitata L^a, indubitata M^a 30 dispositionis P^a 31 strictius L^a, strictius C, strictius R^aM^a 32 sentiant P^aM^a | suis om. R^aM^a | s. a. PL | v] xu L | constant. ... 33 cc.] cp. lampadi (lamp. L) et or. cons. PL

XXXIII

R COMMVNIA DE LEGATIS ET FIDEICOMMISSIS ET DE
IN REM MISSIONE TOLLEND A R

1 IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Cum ii, qui legatis uel fideicommissis [B 44, 27, 1
honorati sunt, personalem plerumque actionem habere noscuntur, quis uel uindicationis uel 5
sinendi modo aliorumque generum legatorum subtilitatem prono animo admittet, quam
posteritas optimis rationibus usa nec facile suscepit nec inextricabiles circuitus laudauit?
1 quis in rem missionis scrupulosis utatur ambagibus? Rectius igitur esse censemus in
rem quidem missionem penitus aboleri, omnibus uero tam legatariis quam fideicommissariis
unam naturam imponere et non solum personalem actionem praestare, sed etiam in rem, 10
quatenus eis liceat easdem res, uel per quodcumque genus legati uel per fideicommissum
fuerint derelictae, uindicare in rem actione instituenda, et insuper utilem Seruianam (id
2 est hypothecariam) super his quae fuerint derelicta in res mortui praestare. Cum enim
hoc iam iure nostro increbuit licere testatori hypothecam rerum suarum in testamento
quibus uoluerit dare, et iterum nouellae constitutiones in multis casibus et tacitas hypo- 15
thecas induxerunt, non ab re est etiam nos in praesenti casu hypothecariam donare, quae
3 et nullo uerbo praecedente possit ab ipsa lege induci. Si enim testator ideo legata uel
fideicommissa dereliquit, ut omnimodo personae ab eo honoratae ea percipiant, apparet
ex eius uoluntate etiam praefatas actiones contra res testatoris esse instituendas, ut omni-
bus modis uoluntati eius satisfiat, et praecipue cum talia sint legata uel fideicommissa, 20
4 quae piis actibus sunt deputata. Et haec disponimus, non tantum si ab herede fuerit
legatum derelictum uel fideicommissum, sed et si a legatario uel fideicommissario uel alia
persona, quam grauare fideicommisso possumus, fideicommissum cuidam relinquatur. cum
enim non aliter ualeat, nisi aliquid lucri offerat ei a quo derelictum est, nihil est graue
etiam aduersus eum non tantum personalem, sed etiam in rem et hypothecariam exten- 25
5 dere actionem in rebus, quas a testatore consecutus est. In omnibus autem huiusmodi
casibus in tantum et hypothecaria unumquemque conueniri uolumus, in quantum personalis
actio aduersus eum competit, et hypothecam esse non ipsius heredis uel alterius personae
quae grauata est fideicommisso rerum, sed tantummodo earum, quae a testatore ad eum 29
peruenerint. D. XV K. OCT. CHALCEDONE DECIO VC. CONS.

a. 529

2 IDEM A. IULIANO PP. Omne uerbum significans testatoris legitimum sensum [B 44, 27, 2
legare uel fideicommittere uolentis utile atque ualidum est, siue directis uerbis, quale est
'iubeo' forte, siue precariis utetur testator, quale est 'rogo' 'uolo' 'mando' 'fideicommitto',
siue iuramentum posuerit, cum et hoc nobis audientibus uentilatum est, testatore quidem
1 dicente 'ἐννοχῶ', partibus autem huiusmodi uerbum huc atque illuc lacerantibus. Sit igitur 33
secundum quod diximus ex omni parte uerborum non inefficax uoluntas secundum uerba
legantis uel fideicommittentis et omnia, quae naturaliter insunt legatis, ea et fideicom-
missis inhaerere intellegantur et e contrario, quidquid fideicommittitur, hoc intellegatur
esse legatum, et si quid tale est, quod non habet natura legatorum, hoc ei ex fideicom-

A¹ (43 R) P (43 R 2) L (ut P) CRM

2 fideicommissis L 3 in om. R^a | rem] C,
re SAPLRM | tollendam P^a 4 a. om. R |
ii] hi C 5 plerumque om. M^a 6 generum-
que M^a, inc. R^a 7 usa] usa et M^a | susce-
perit RM^a 8 quibus R | rem] re CRM^b |
scrupulosis C | utuntur C, utitur M^b 9 fidei-
commissis M^a 11 eis] eius M^a 12 actio-
nem R | id] idem R 15 uoluerint C | con-
stitutionis M^a 16 in om. M^a | casu] causa CR
17 ab] ad CM^b | ipsam legem M^a 18 dere-
linquat C | ut] et R^b, om. R^aM^a 19 per-
fatas R^a, perfectas M^a 20 uoluptati R^a
21 hoc M 22 et om. RM^a | legatorio M^a

24 aliquod uel aliquis M | afferat R^b | graue
est RM 27 ypothecariam R 28 et om. R
29 rerum] utrum R^a | testante R^a 30 s. a.
Hal. 31 idem] impr. iustinianus SPL | a.
om. M | iuliano] iohanni PLM 32 uel] ac
PLM 33 utitur RM^a | testor M^a | uolo rogo CR
34 imposuerit CRM^b | cum om. M^a | uentil.
est (est om. R^a) audientibus R 35 ἐννοχῶ
PL, ἐννοχῶ M 36 uerborum n. i. uol.] uol.
testatoris non inefficax R^a 37 ea] eam M^a
38 et e c. q. fideic. om. M^a | fideicommitta-
tur CRM^b | hoc] in hoc C 39 legatum ...
habet om. C | naturam PRM | fideicommissi C

- missis accommodetur, et sit omnibus perfectus euentus, ex omnibus nascentur in rem
 2 actiones, ex omnibus hypothecariae, ex omnibus personales. Vbi autem aliquid contra-
 rium in legatis et fideicommissis eueniat, hoc fideicommisso quasi humaniori adgregetur et
 3 secundum eius dirimatur naturam. Et nemo moriens putet suam legitimam uoluntatem
 reprobari, sed nostro semper utetur adiutorio, et quemadmodum uiuentibus prouidimus, s
 ita et morientibus prospiciatur: et si specialiter legati tantummodo faciat testator mentio-
 nem, hoc et legatum et fideicommissum intellegatur, et si fidei heredis uel legatarii aliquid
 committatur, hoc et legatum esse uideatur. nos enim non uerbis, sed ipsis rebus leges im-
 ponimus. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 3 IDEM A. IOHANNI PP. Si duobus uel tribus hominibus uel pluribus forte [B 44, 27, 3 10
 optio serui uel alterius rei relicta fuerit, uel si uni quidem legatario optio serui uel alte-
 rius rei relicta est, ipse autem moriens plures sibi reliquerit heredes, dubitabatur inter
 ueteres, si inter legatarios uel heredes legatarii fuerit certatum et alter alterum seruum
 1 uel aliam rem eligere uelit, quid sit statuendum. Sancimus itaque in omnibus huiusmodi
 casibus rei iudicem fortunam esse, sortem etenim inter altercantes adhibendam, ut, quem 15
 sors praetulerit, is quidem habeat potestatem eligendi, ceteris autem aestimationem praestet
 contingentium eis partium: id est in seruis quidem et ancillis maioribus decem annis,
 si sine arte sint, uiginti solidis aestimandis, minoribus uidelicet decem annis non amplius
 quam decem solidis computandis: sin autem artifices sunt, usque ad triginta solidos aesti-
 matione eorum procedente, siue masculi siue feminae sunt, exceptis notariis et medicis 20
 utriusque sexus, cum notarios quinquaginta solidis aestimari uolumus, medicos autem et
 obstetrices sexaginta: eunuchis minoribus quidem decem annis usque ad triginta solidos
 ualentibus, maioribus uero usque ad quinquaginta, sin autem artifices sint, usque ad
 1a septuaginta. Sed et si quis optionem serui uel alterius rei reliquerit non ipsi legatario,
 sed quem Titius forte elegerit, Titius autem uel noluerit eligere uel morte fuerit prae- 25
 uentus, et in hac specie dubitabatur apud ueteres, quid statuendum sit, utrumne legatum
 1b expirat, an aliquid inducitur ei adiutorium, ut uiri boni arbitratu procedat electio. Cen-
 semus itaque, si intra annale tempus ille qui eligere iussus est hoc facere supersederit
 uel minime potuerit uel quandocumque decesserit, ipsi legatario uideri esse datam electio-
 nem, ita tamen, ut non optimum ex seruis uel aliis rebus quicquam eligat, sed mediae 30
 aestimationis, ne, dum legatarium satis esse fouendum existimamus, heredis comoda
 2 defraudentur. Sed quia nostra maiestas per multos casus legatariis et fideicommissariis
 prospexit et actiones tam personales quam in rem et hypothecarias dedimus et in rem
 2a missionis tenebrosissimus error abolitus est, et ad hanc legem peruenimus. Nemo itaque
 ea, quae per legatum uel pure uel sub certo die relicta sunt uel quae restitui aliis disposita 35
 sunt uel substitutione posita, secundum ueterem dispositionem putet esse in posterum

A^u (43, 3 usque ad u. 24 quinquaginta) PLCRM

1 enenditur *P^a*, uentus *M^a* | nascatur *L*
 2 ex] et ex *RM^b* 3 in *om. M^a* 4 dirimen-
 tur *PL*, dirimetur *R^bM* | natura *C* | legitimam *R^a*
 5 atetur *L^a*, utitur *R* | prouidimus *R* 6 modo]
 mo *P* 7 hoc *P^a*, hoc uel haec *L* | et fideic.
 ... 8 legatum *om. M^a* 8 uidetur *PL*, de-
 ficit *M^a* | legem *PL* | inponamus *M^a* 9 s. a.
Hal. PL | lampadii ... cc. *om. P*, constant.
 ... cc. *om. L* 10 idem] impr. iustinianus
SPLM^a | a. *om. A^uM* | uel trib.] trib. *PL^a*
 11 alteris *P* | fuerit (est *CR*) ... 12 relicta
om. M^a? | si *om. R* 12 morient *L^a* | relin-
 querit *R* | inter ueteres *om. PLR^bM* 13 le-
 gatarii] legatarios heredes legatarii ... rit *M^a*
 14 omnibus *om. PL* 15 sortem (sorte *C*) ete-
 nim] *AC*, et sortem *PL^bR^bM^b*, et sortes *L^a*,
 et sortem enim *R^a*, de *M^a* non constat | alter-
 cantes] cantes *L^a* | adhibenda *C* 16 sros *P^a* |
 estimationes *M* | prestaret *M^a*, inc. *P^a* 17 con-
 tinentium *R*, contingentium *M^a* | in] et in *PL* |
 ancillis] in anc. *M* 18 estimatis *PL*, existi-

mandis *R*, estimantis *M^a* | decem] et d. *R*
 19 quam] quam in *M^a* | solidos *CM^a*, sol. *PL* |
 sunt] *AM^b*, *om. PLCRM^a* | estimationes e.
 procedent *A*, estimationem e. procedente *R*
 20 sint *PLCRM* 21 solidos *CM*, sol. *PL* |
 estimare *M* 23 ualentibus] *AW*, manenti-
 bus *PLCRM* | uero maioribus *R^a* | sunt *CR*
 24 reliquid *CR*, relinquerit *M* | legatorio *M*
 25 sed] sed etsi quis *P^a* | morte] forte
 morte *CR* | praenentius *R* 27 sperat *PLⁱ*,
 spirat *M^a* | aliquod *CR* | ei inducitur *CRM* |
 arbitratus *PL* | cencemus *P^a* 28 inter *PL*
 29 legatorio *M* | datam uid. esse *PL* 31 esti-
 mamus *PL*, estimauimus *R* 32 defrauden-
 tur *C^a*, diffraudentur *R^a* | et] uel *R* 33 et
om. M | inpothecarias *R*, ypothecariam *M* |
 re *PLCR^a* 34 obolitus *PL* | et *om. PL^aR^b*
 35 uel sub] sub *PL^a* 36 sunt *om. M^a* | sub-
 stitutione *M^a*, sub substitutione *M^b*: cf.
 p. 587, 6

alienanda uel pignoris uel hypothecae titulo adsignanda uel mancipia manumittenda, sed
 sciat, quod hoc *quod* alienum est non ei liceat utpote sui patrimonii existens alieno iuri
 applicare, quia satis absurdum est et irrationabile rem, quam in suis bonis pure non
 possidet, eam ad alios posse transferre uel hypothecae pignorisue nomine obligare uel
 3 manumittere et alienam spem decipere. Sin autem sub condicione uel sub incerta die fuerit 5
 relictum legatum uel fideicommissum uniuersitatis uel speciale uel substitutione uel resti-
 tutione, melius quidem faciat, et si in his casibus caueat ab omni uenditione uel hypotheca,
 3a ne se grauioribus oneribus euictionis nomine supponat. Sin autem auaritiae cupidine
 propter spem condicionis minime implendae ad uenditionem uel hypothecam prosiluerit,
 sciat, quod condicione impleta ab initio causa in irritum deuocetur et sic intellegenda est, 10
 quasi nec scripta nec penitus fuerat celebrata, ut nec usucapio nec longi temporis prae-
 3b scriptio contra legatarium uel fideicommissarium procedat. Quod similiter censemus in
 huiusmodi legatis, quae siue pure siue sub die certo siue sub condicione siue sub incerta
 die relictas sint: sed in his omnibus casibus legatario quidem uel fideicommissario omnis
 licentia pateat rem uindicare et sibi adsignare, nullo obstaculo ei a detentatoribus oppo- 15
 4 nendo. Emptor autem sciens rei grauamen aduersus uenditorem actionem habeat tantum-
 modo ad restitutionem pretii, neque dupli stipulatione neque melioratione locum habente,
 cum sufficiat ei saltem pro pretio, quod sciens dedit pro aliena re, sibi satisfieri: creditori
 nihilo minus pigneraticia contraria actione aduersus debitorem competente, ut ex omni
 parte omnique studio id, quod semper properamus, ad effectum perducatur, ut ultima 20
 elogia defunctorum legitimum finem sortiantur: bonae fidei procul dubio emptoribus integra
 iura et nullo modo ex hac constitutione deminuta contra uenditores habentibus. D. K.
 SEPT. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

XXXVIII

R DE FALSA CAUSA ADIECTA LEGATO VEL FIDEI- 25
COMMISSO R

- 1 IMP. ANTONINVS A. SEPTIMIO. Verba testamenti, quae inseruisti, aut solu- [B 44, 16, 31
 tam pecuniam debitam testatori declarant aut uoluntatem eius liberare uolentis debitorem
 manifeste ostendunt. et ideo aut peti quod solutum est non potest aut ex causa fidei-
 commissi, ut debitor liberaretur, agendum est nisi liquido probari possit eum non liberari 30
 debitorem uoluisse, sed errore lapsum solutam sibi pecuniam existimasse. PP. VII K. MART.
 ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMP. ALEXANDER A. FAVSTINAE. Etiam si ueritas debiti non subest, falsa [B 44, 16, 32
 demonstratio non perimit legatum et ex testamento eius quoque nomine competit actio. 34
 PP. VII ID. NOV. ALEXANDRO A. CONS. a. 222

P (43, 3) L (ut P) CRM

1 pignoris *M*^a 2 quod hoc quod] *Q*^a, quod
 hoc *PLRM*^a, quia hoc quod *C*, quod *M*^a |
 existat *P* 3 applicari *PL*^a | et] ut *P*^a *L*^a |
 iracionabilem *PL*^a | in *om.* *P*^a *L*^a *M*^a | bo-
 nus *M*^a 4 eam] etiam *R* | transferre posse *M* |
 nomine pign. uel *C*, pign. uel nomine *R* 5 alie-
 nas species (spes *P*^a *M*^a, spem *L*^a) *PLM*^a |
 certa *PLM*^a 6 substitutio uel restitutio *C*
 contra *B* 7 faciunt ... caueant ... 8 sup-
 ponant (—nat *M*^a) *PLM*^a: *κρίττον μὲν, εἰ μὴ*
ἐκπορεύσει μὴδὲ ὑποβάλλει *B* 8 grauioribus *M*^a |
 auarie *M*^a | cupidus *PLM*, inc. *R*^a 9 spe-
 tiem *M*^a | impendet *R*^a 10 casa *P*^a | intelle-
 gendam *R* | est *om.* *CR* 11 nec scr.] non
 scr. *M* | fuerit *RM*^a | praescripti *R*^a 12 quod]

qui *M*^a | censemus] obtinere c. *M* 13 quae
om. *CR*^a | siue pure ... incerta die] *CR*, sen
 pure seu sub cond. seu sub die certo *PL*,
 seu pure seu sub die certo seu sub (se *M*^a?)
 condicione *M* 14 sunt *L* | legatorio *M* | uel]
 et *PL* 15 a detentoribus *M*, ab emptori-
 bus *PL*^a, *om.* *L*^a 16 sciens] *dett.*, si sciens
PLCRM | habet *L*^a, beat *M*^a 18 saltim *PL* |
 quid *R*^a, quo *M*^a | rem *M*^a 19 pigneraticia
PLM^a | contraria *M*^a | compete *M*^a 22 ullo *L*^a |
s. a. Hal. *PL* 23 constant. ... cc. *om.* *PL*
 25 adiecta *om.* *S* 27 a. *om.* *M* | septimo *SC*
 30 liberetur *M*^a | possit] non p. *M*^a 31 erro-
 rem *M*^a | extimasse *R* | *s. a. Hal.* 35 *s. a.*
Hal.: in *M* extat proposita

- 3 IDEM A. VERINAE. Si non designata certa quantitate dotem tibi legauit [B 44, 16, 33] 20
maritus, sed quodcumque ad eum dotis nomine peruenisset peruenturumue esset, et id
1 ex testamento petis, necessaria probatio est numeratae pecuniae. Quod si quantitatem
expressit, debetur et si in dotem datum non est, quasi aliud legatum, non eo iure, quo dos 4
fungitur. PP. NON. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IMP. GORDIANVS A. ALEXANDRO. Si dotem, ut proponis, defuncta in [B 41, 16, 34] 20
matrimonio uxore tua patri eius reddidisti, uel etiam ea non reddita testamenti uerbis, ut
adseueras, munitus es, quibus recepissee dotem uniuersam quondam socer tuus significauit,
ne hoc nomine conueniaris, sollicite agere non debes, cum aut soluta dote nulla supersit
actio aut non reddita aduersus petentem iuxta defuncti uoluntatem parata sit exceptio. 10
PP. XV K. IVN. SABINO II ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 5 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. SEVERAE. Refert [B 44, 16, 35] 20
largiter, dotem reddi maritus tibi, an quae instrumento dotali conscripta sunt, legati seu
precariis uerbis statuit, quippe superiore quidem casu datum probanti repeti tantum,
posteriore uero nihil nocente falsa demonstratione significatum instrumento postulari possit. 15
S. XIII K. DEC. CC. CONSS. a. 294

XXXV

R DE HIS QVAE SVB MODO LEGATA VEL FIDEICOM-
MISSA RELINQVNTVR R

- 1 IMP. ANTONINVS A. SATVRNINAE. In legatis quidem et fideicommissis etiam [B 44, 28, 1] 20
modus adscriptus pro conditione obseruatur. sed si per te non stat, quominus uoluntati
testatoris pareas, sed per eum, cui nubere iussa es, quominus id quod tibi relictum est
retineas, non oberit. PP. V K. IAN. GENTIANO ET BASSO CONSS. a. 211
- 2 IMP. GORDIANVS A. AMMONIO. Ex his uerbis: 'Titio decem millia uel [B 44, 28, 2] 25
'insulam relinquo, ita ut quinque millia ex his uel eandem insulam Meui restituat',
licet antea neque legati neque fideicommissi petitio nascebatur, tamen in libertate a diuo
1 Seuero hoc admissum est. Sed in pecuniariis causis uoluntatis tuendae gratia non immerito
recipiendum est, ut etiam ex huiusmodi uerbis, siue ad condicionem siue ad modum respi-
ciunt, siue ad dandum uel faciendum aliquid, fideicommissi actio omnifariam nascatur, uide-
2 licet in condicionibus post exitum earum. Sin uero legato aut fideicommisso relicto 30
testator legatarium seu fideicommissarium prohibuerit heredem suum uel alium quendam
debitum exigere, habet debitor aduersus legatarium seu fideicommissarium agentem usque
ad quantitatem relictii fideicommissi siue legati exceptionem. PP. VI ID. AVG. SABINO II
ET VENUSTO CONSS. a. 240

CRM

¹ cf. 4, 30, 12

1 uenerie S, uerene M 2 quodcumque|
quod R | uenturumue C^a 4 dos] debet M^a
5 s. a. Hal. 6 gratianus R | a. om. M^a |
defunctam C 7 uxor M^a 8 seueras M^a |
est M^a 10 pura M^a 11 s. a. Hal 12 aa.
et cc. om. M | seure M^a | defert M^a 13 le-
gatis R, legato M^a? 14 probanti] uel pr. M^a
15 docente R^a | postulare M 16 s. a. Hal.
18 legati M | uel] SM, seu CR | fideicom-
missis R, fideicommissi M 20 imppp. M |
a. om. M 21 modis M^a | pro] per C^a |

obseruetur M | stet M^a | uoluntas M^a 22 id|
uoluntas testatoris id M^a 23 s. a. Hal.
24 a. om. M 25 his] emptis M^a? 26 liber-
tatem M 27 gratiam R 29 omniafaria CR
30 legato] elato R^a? | relicto relicta M^a
31 legatario (legalegario M^a) seu fideicom-
missario M | prohibuent R^a, prohibebit M
32 exhibere M^a | fideicommissarios agentes M
33 uanitatem R^a, quantatem M^a | siue] seu M |
s. a. Hal.

XXXVI

R DE CONDICIONIBVS INSERTIS TAM LEGATIS QVAM FIDEICOMMISSIS ET LIBERTATIBVS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. CLAVDIAE. Cum testatorem fideicom- [B 44, 29, 1
missum Trallianis ab eo, quem pro parte heredem instituerat, ita reliquisse proponas, si 5
sine liberis institutus diem obisset, isque nepotem, quem ex filia susceperat, heredem
instituerat, condicionem adscriptam fideicommisso defecisse manifestum est, nisi alia
defuncti voluntas euidenter probabitur. PP. NON. DEC. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 2 IDEM AA. GALLICANO. Cum patrem familias¹ fideicommissi nomine, quod in [B 44, 29, 2
diem certam reliquit, ita cauere praecepisse proponas, si a marito non diuertisset, iuris- 10
dictionis originem perinde seruari aequum est, ac si nihil super ea re scriptum fuisset.
1 Nec exemplum legati uel hereditatis, in quibus condicio diuortii nonnumquam remitti solet,
hunc rei comparandum est, cum absurdum sit ideo perpetui edicti neglegi formam, quia
patris sui uoluntati non obtemperatur. PP. ANTIOCHIAE XI K. AVG. ANTONINO A. II ET 14
GETA II CONSS. a. 205
- 3 IMP. ANTONINVS A. AVRELIO MILITI. Si² ea condicione Auluzanus legata [B 44, 29, 3
testamento praestari uoluit, si cum focaria sua matreque eius moraretur, et per eum stetit,
quominus uoluntati testatoris pareret, cum sponte scripturae testamenti non obtempera-
uerit, ad petitionem non admittitur. PP. VI ID. IUL. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 4 IMP. ALEXANDER A. LICINIAE. Legatum siue fideicommissum a patruo tuo [B 44, 29, 4 20
relictum tibi sub condicione, si filio eius nupsisses, cum mortuo filio, priusquam matri-
monium cum eo contraheres, condicio defecerit, nulla ratione tibi deberi existimas. PP.
K. DEC. ALEXANDRO A. II ET MARCELLO CONSS. a. 226
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. FAVSTINO. Si uxorem [B 44, 29, 5
tuam tempore nuptiarum in patria potestate fuisse monstretur, fideicommissi commodum ei 25
relicti, cum nupserit, nullo alio diem eius cedere prohibente patri quaesitum non ambigitur.
1 Quod si a patre ante nuptias emancipata fuerit ac postea decesserit, superstite patre et
marito ac liberis actionem fideicommissi sibi competentem ad heredes suos transmisit. S. VI
K. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 6 (7) ³IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum quidam testamento condito liber- [B 44, 29, 7 30
tatem suo seruo dereliquit sub condicione, si suo heredi certum numerum solidorum
praestet uel aliam quandam speciem uel uicarium seruum, ille autem seruus non in eodem
loco constitutus, ubi etiam heres fuerat, herili testamento cognito properabat ad heredem
cum ipso, quod iussus erat dare heredi, sed in medio latronum uel hostium incursione
P (46 R 6) L (46 R 6) CR (CR transponunt 46, 7. 6) M

¹ filiam? ² cui ins. (Mommson) ³ iunge 6, 27, 5

2 tam] SRM, tam in PLC | quam] et PL
4 imp. R | aa. om. M | cladiae C 5 tralliano R,
tallianis M^a 6 obisse R^a | filia] familiam M^a
8 probatur R^aM^a | s. a. Hal. 9 aa.] a. R |
galliano R | fideic. nomine] fideicommissum C
10 die certa CRM | cauere] c. heredem R
11 proinde libri 12 in quibus om. C | con-
dicto R^a 13 hunc R^a | sit] est R 14 pa-
tri RM^a | uoluntatem CM^a? | s. a. Hal.
16 antonius M, anast. C | a. om. RM | mi-
liti om. M | antlyzanus C, alazanus R^a, ali-
zanus R^b, aulizanus M^b 18 repareret R^a |
testamenti om. R^a 19 s. a. Hal. | cereali
Hal. 20 a. om. M | patruo tuo] patronio R^a
21 fili M^a | matrimonio M^a? 22 contra-
heris M^a | debere tibi M^a | s. a. Hal. 24 et
cc. om. M | uxor tua CM^a 25 patris M

26 relictum R 28 suos] siuo R^a? | s. a. Hal.
30 ordinem c. 6 et 7 quamuis inuertant CR
cum B (si quidem silentio Heimbachii fides
habenda est), ordinem nostrum, quem tuentur
S aliique libri (QN Paris. 4517), uerum esse
ex subscriptionibus colligitur: uerba enim
anno secundo additamentum esse Haloandri
eo probatur, quod reliquae constitutiones
prid. id. Mai. ad Iohannem datae omnes ad
a. 531 pertinent | imp. iust.] SC, idem PLRM:
idem in PL nescio an ideo scriptum sit, quia
antecedit 43, 3 | iohanni] iust. R | quidem R^a |
conditio L 31 derelinqui R^a | munerum M,
nrm P^a 32 seruum] R^b, serui PLCR^aM |
in om. R 33 herili om. C | proparabat C
34 iussum CM^a | herede M^a

peremptum est quod portabat: quaerebatur inter antiquos, si praepeditur libertas, quia hoc
 1 dare servus non potest propter memoratum fortuitum casum. Itaque veterum dubietate
 quiescente nobis placuit, ut et libertas omnimodo competat et commodum, quod heredi vel
 2 extraneo relinquitur, non abstrahatur. Ex quacumque igitur causa impediatur, siue per
 heredem siue per eum, cui dare aliquid iussus est, siue per fortuitos casus, in libertatem
 quidem ipse omnimodo perveniat, nisi ipse servus noluit adimplere condicionem: obnoxius
 tamen constituatur post libertatem heredi vel ei cui dare iussus est, nisi et ipse oblatas
 pecunias non suscepit (quod enim semel repudiatum est ab eo, reintegrari minime con-
 cedimus), quatenus hoc quod dare iussus est omnimodo adimplere compellatur vel in ipso
 mancipio, si extat, vel in aestimatione eius non amplius quam in quindecim solidos impu- 10
 tanda, vel in alia re, si et ipsa appareat, vel si non existat, vera eius aestimatione prae-
 standanda. D. PRID. K. MAI. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS
 VV. CC. ANNO SECVNDO¹. a. 532

- 7 (6) IDEM A. IOHANNI PP. Si plures personae unam condicionem implere fuerint [B 41, 29, 6
 iussae, apud Vlpianum dubitabatur, utrumne omnes simul eandem facere debent, an 15
 1 singuli quasi soli implere eam compelluntur. Videtur autem nobis unumquemque necessi-
 tatem habere condicionem implere et pro portione sibi contingente accipere, quidquid ex
 hoc commodum est, ut hi quidem, qui compleverint iussa, ad lucrum vocentur, qui autem
 neglexerint, sibi imputent, si ab huiusmodi commodo repellentur. D. III² K. AVG. CON- 19
 STANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

8

XXXVII

R DE VSVRIS ET FRVCTIBVS LEGATORVM VEL
FIDEICOMMISSORVM R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. MAXIMO. Legatorum seu fideicommisso- [B 44, 2, 86 25
 rum usuras ex eo tempore, quo lis contestata est, exigere posse manifestum est. sed et
 fructus rerum et mercedes servorum, qui ex testamento debentur, similiter praestari solent.
 PROPOSITA PRID. K. AVG. ANVLLINO ET FRONTONE CONSS. a. 199
- 2 IMP. ANTONINVS A. LIBERTIS CASSIANI. Aduersus eos, qui sub obtentu [B 44, 2, 97
 1 legis Falcidiae legata morantur, notissimum est iuris auxilium. Si igitur proposita stipu- 30
 latione cauere cum satisfactione potestis vos restitutos, quanto amplius quam per eam
 legem licet acceperitis, iudex qui fideicommissis ius dicit solida nobis legata praestari
 2 iubebit. Quod si satisfactionem implere non poteritis, arbitro dato diem vobis praefiniet,
 intra quem altera parte cessante partibus suis fungetur. et si constiterit legi Falcidiae
 P (46, 6. 47 R 1) L (ut P) CR (CR transponunt 46, 7. 6) M (M^a om. 46, 7)

¹ anno secundo del. ² III (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 179)?

1 portebat L^a 2 memotatum P^a | dubieta-
 tem M^a 4 relinqueret PL | abstrahatur P^a
 5 iussum M^a, usus R^a? | per om. PL | for-
 titos R^a, fortuitus M^a | in] sed in C | liber-
 tate CR 6 obnoxius R^a 7 et om. M 8 sus-
 cipit PL | repudiatum P^a | ab eo est CRM
 9 est] est nisi et ipse ... reintegrari (ex
 u. 7. 8) M^a 10 existat C | uel in] uel PL |
 quindecim] xii L^a | solidis C 11 in om. M |
 aliena C | extat R | existimatione PLR 12 s. a.
 Hal. 14 idem] C, impr. iustinianus SRM^b
 15 eandem R 16 unumquemcumque R
 17 portionem R | contingentes C^a 18 com-
 modum] CR^a, commodo R^a, commodi M^b | qui
 om. R^aM^b (suppl. M^c) | compleverit R 19 ne-

glexerint] RM^c, neglexerit CM^b | s. a. Hal.
 21 constitutio graeca Paris. 4517 23 et]
 uel CR 25 imp. R | aa.] a. et c. S | maxi-
 miano C, m. R | legato M^a | seu] uel R
 26 eo temp. quo] quo temp. PL | lis] uel M^a?
 27 seuorum P^a 28 s. a. Hal. PL | annu-
 lino PL, aemiliano Hal. | et om. PL | for-
 tunae P^aL, fortanae P^b 29 antonius M
 30 legis om. M^a 32 acciperetis R^b, accipe-
 re] R^a, accipere in CM | fideicommissi R
 33 satisfactione R | potestis R | arbitrio R^aM^a |
 diem] certum diem R, om. M^a | vobis om. R
 diffiniet R 34 cessante M | suis om. M
 fungeretur CR^aM^a | constituerit R^a | legis C
 falcide M^a

locum non esse, et usuras et fructus post litem contestatam percipietis. PP. xvi κ. Ivn. DVOBVS ASPRIS CONSS.

a. 212

3 IMP. ALEXANDER A. PATERNO. Si homines certi per fideicommissum tibi B 41, 2, 88 relictī fuerunt, post moram periculo debitoris fideicommissi fuerunt. PROPOSITA XII 4 K. APRIL. IVLIANO ET CRISPINO CONSS.

a. 224

4 IMP. GORDIANVS A. DIONYSIO. In legatis et fideicommissis fructus post B 44, 2, 89 litis contestationem, non ex die mortis sequuntur, siue in rem siue in personam agatur. PP. NON. SEPT. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS.

a. 239

XXXVIII

R DE INCERTIS PERSONIS R

10

- 1 *Ἀντοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α. Incertus*
- 1 Καὶ ὅτι καλῶς γράφει ὁ θελων οἰονόηκοτε πόστουμον κληρονόμον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ληγάτον
καὶ φιδικόμμιστον αὐτῷ καταλαμβάνει, ἐὰν δηλονότι οὐκ ἐκωλύετο αὐτοῦ κληρονομεῖν ἢ εἰ ἦν
2 ἐν φύσει. Καὶ ὅτι οὐ συγχωρεῖ κληρονόμους γράφεσθαι ἀφανείς, εἰ μὴ ἄρα κυοφορούμενος εἴη·
ἐπὶ γὰρ τούτου τὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ χρεῖαν ἀναπληροῖ ἡ γαστήρ ἢ τοῦτον φέρουσα καὶ ὁ 13
3 πατήρ. Καὶ περὶ τῶν πρὸς ἅπαρ τοῖς συγγενέσι καταλαμβάνομένων καθ' ὁμάδα φιδικομμίσεων
ἢ ληγάτων, εἰ μὴ ἐν ἑκατέρῳ καιρῷ (τυχὸν τῆς τελευτῆς) εὐρεθῇ τις συγγενής, ἀλλὰ ἐν μόνῳ
4 τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς ἐπιτεχθῇ ἢ ἐγκυμονῇται. Ἡ ἐὰν τοῖς ἐν καιρῷ διαθήκης συγγενέσι
5 καταλείψῃ, ἐπιτεχθῶσι δὲ ἕτεροι, περὶ ὧν ἐν τῷ διατίθεσθαι οὐκ ἐνεθυμήθη. Καὶ εἰ ὁ δια-
θέμενος πᾶσι τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ καταλείψει, πῶς οὐ κατὰ βαθμὸν οὐδὲ κατὰ τάξιν δεῖ 20
6 καλεῖσθαι τοὺς συγγενεῖς, ἀλλὰ πάντας. Καὶ εἰ εἴποι τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου καλουμένοις συγγενέσι
7 δοθῆναι, τίνες καλοῦνται. Καὶ περὶ τοῦ, ἐὰν τις τοῖς ἰδίοις ἀπελευθέρους ληγατεύσῃ, τίνες τὰ
8 ληγάτα λαμβάνουσι. Καὶ εἰ γενικῶς ληγατεύσας πᾶσι τοῖς ἀπελευθέρους ἐν τῇ διαθήκῃ ἰδικὸν
9 ἕτερόν τι καταλείψῃ πρεσβείον τοῖς ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ ἐλευθερωθείσιν ἢ ἐν κωδικέλλοις ἢ καὶ
ἄγράφως, τί γίνεται. Καὶ περὶ τοῦ, εἰ τῇ φαρμλίᾳ καταλειφθῇ πρεσβείον, μὴ ὑπόντων συγγενῶν 23
ἢ γαμβροῦ ἢ νύμφης, πῶς καλοῦνται οἱ ἀπελευθέροι.
- 10 Ἐάν τις ἢ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ ἢ βουλευτηρίῳ πόλεως ἢ τάξει ὑπηρετουμένη ταῖς μεγάλαις ἀρχαῖς ἢ
ταῖς ἐν ἐπαρχίαις ἢ τῷ τῶν ἱατρῶν ἢ διδασκάλων ἢ συνηγόρων σωματείῳ ἢ τοῖς στρατιώταις ἢ
ὁμοτίχοις ἢ τοῖς κληρικαῖς ἢ ἀπλῶς οἰκονόμοις μὴ ἀπηγορευμένῳ σωματείῳ καταλείψῃ τι, ἔρρωται

P (47, 4. 50, 5. 12. 48 R) L (47, 4. 48 R) CRM: 48, 1 *restituimus ex Tipucito* (B 44, 18, 29):
§ 10 *exlat in Nomoc.^{ms} 2, 1 et in Vatic. 828 (= Nomoc.^r)*

1 constitutam R^a | praecipietis C | s. a. Hal.
2 duobus] d. et Hal. 3 patrono S 4 fue-
rint M | s. a. Hal. 5 et] ii et Hal. 6 fuc-
tus L^a 7 sequantur C^aR | persona R | agi-
tur CR, agatur M^a 8 s. a. Hal. PL: in PL est
p. n. s. g. et ui (om. cons.) 10 rubricam
om. R^aM, numerum solum exhibet S: in C
iungitur cum sequenti sic: de incertis (in-
ceptis C^a) personis ad senatum consultum tre-
bellianum const. greca 11 lex greca S, con-
stitutiones grecas R^b, u. s. C: Cuiacius in libro
quodam hanc adnotationem inuenit: iste titu-
lus unam constitutionem habet iustiniani to-
tam graecam, quae tenet folia octo, id est
quaternionem unum. praeterea unam solam
constitutionem hoc titulo contineri testatur
Nomoc. 2, 1, eamque iustiniani esse significant
Inst. 2, 20, 27: sed nec huiusmodi species
penitus est sine iusta emendatione derelicta,
cum in nostro codice constitutio posita est,
per quam et huic parti medeuimus, unde
etiam colligitur h. c. anteriorem esse con-
stitutionem Summa (p. 2: data vii id. April.
a. 529) 11 incertus] Parat. ad Const. 2,

certus Parat. ad Const. 3 12 ad § 1 per-
tinet B^z 48, 13, 12: ἔγνωσ δὲ ἐν τῇ α' διατ.
τοῦ μὴ τίτλου τοῦ ε' βιβ., ὅτι καλῶς τις ἐλευ-
θερίαν καταλαμβάνει καὶ τῷ ἰδίῳ ποστούμῳ.
cf. etiam Inst. 2, 20 28: postumus autem
alienus institui et antea poterat et nunc
potest, nisi in utero eius sit, quae iure
nostra uxor esse non potest et Inst. 3, 0 pr.
sed et hic (i. e. alienus postumus) a (scr. e)
nostra constitutione hodie recte heres insti-
tuitur, quasi et iure ciuili non incognitus
13 δηλονότι] Heimbach, δηλον Tipuc. 16 κα-
ταλαμβάνομένων ... 20 συγγενέσιν bis Tipuc.
17 τυχὸν τῆς τελευτῆς del. 18 ἐγκυμονεῖται
Tipuc. 27 § 10 Nomocanonis auctori est
θεμα β' | βουλ. πόλεως | τῇ πόλει Nomoc.^r
Tipuc. | μεγάλαις | ἄλλαις Nomoc.^{ms} 28 σω-
ματείων Nomoc.^r Tipuc. | στρατιώταις | στρ.
αὐτοῦ Nomoc.^r Tipuc. | ἢ ὁμοτίχοις om. libri,
suppleui ex indice Nomoc. (Pitra p. 495)
29 τοῖς om. Nomoc.^{ms} | συγκληρικαῖς Nomoc.^r
Tipuc. | κατηλείψῃ Nomoc.^{ms} ex emend. No-
moc.^a, καλεῖται Nomoc.^{ms} ante emend. | ἔρρωται
τὸ καταλ. om. Nomoc.^r Tipuc.

τὸ καταλειφθέν· καὶ εἰ μὲν ἀπλῶς τοῦ συστήματος ἢ τάγματος μνημονεύσει, πάντες ἀπαιτοῦσιν οἱ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ εὐρισκόμενοι ἐν τῷ συλλόγῳ καὶ πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν προσώπων αὐτὸ διαιροῦνται, εἰ μὴ ἄρα ὁ διαθίμενος ἕκαστον αὐτῶν ῥητόν τι λαβεῖν διατάξαιτο. μηδενὸς περιεργαζομένου κατὰ τὴν παλαιὰν διάταξιν, εἰ ἀπὸ κέρτας ἀδμινιστρατίονος ἦν τὸ πρόσωπον ἢ μὴ.

- 11 Καὶ περὶ διαθιμένου κελεύσαντος ἐκ προτελευταίας τοῦ τιμηθέντος τοῖς παισὶν αὐτοῦ ἢ ἐγγόνοις 3
12 ἢ προεγγόνοις ἢ καὶ συγγενεῖσι δοθῆναι τὸ καταλειφθέν. Καὶ εἰ μόνων υἱῶν μνημονεύσει, πῶς αἱ θυγατέρες οὐδὲν ὠφελοῦνται. καὶ περὶ τοῦ, εἰ γενικῶς ὁ διαθίμενος εἴποι προτελευταίωντος αὐτοῦ τοὺς ἐξ αὐτοῦ λαμβάνειν τὸ καταλειφθέν, πῶς τότε καὶ υἱοὺς καὶ θυγατέρας καὶ ἐγγονοὺς 13 καὶ ἐγγόνας καὶ προεγγόνους καὶ προεγγόνας καλεῖσθαι. Καὶ εἰ ῥητῶς ἐπαγάγη τοὺς ἐξ αὐτοῦ 14 προελθόντας καὶ τοὺς ἐφεξῆς λαμβάνειν, τίνες ἀπαιτεῖν δύνανται τὸ καταλειφθέν. Τὸ αὐτὸ 10 καὶ περὶ συγγενῶν. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν πρὸς ἅπαξ καταλιμπανομένων.
- 15 Ἐάν δὲ ἐναυσιαῖα ἢ κατὰ μῆνα ἢ καθ' ἡμέραν καταλείψῃ τοῖς ἰδίοις συγγενεῖσιν ὁ διαθίμενος, εἰ μὲν 16 μὴδὲν πλέον εἴπῃ, μόνοις τοῖς ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ συγγενεῖσιν ἕως ὅτε περίεσι διδοσθαι τὸ καταλειμμένον, ὥσπερ εἰ καὶ μὴ συγγενεῖσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐκ τινος συστήματος ἢ τάγματος ἢ σωμα- 15 τείου κατέλειψε ταῦτα τὰ ἐναυσιαῖα ἢ μηνιαῖα ἢ ἡμερήσια ληγάτα· καὶ τότε γὰρ οἱ περιόντες μόνοι 16 κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τελευτῆς αὐτοῦ καλοῦνται καὶ ἐξ ἰσότητος διαιροῦνται τὸ καταλειμμένον. Εἰ δὲ συγγενεῖσι τις καταλιμπάνων ἐναυσιαῖα ἢ μηνιαῖα ἢ ἡμερήσια ληγάτα ἐπάγει καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν ταῦτα διδοσθαι, εἰ προσθεῖη εἰς τὸ διηνεκῆς, διηνεκῇ τὴν δόσιν εἶναι καὶ μηδέποτε πένεσθαι.
- 17 18 Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ συνηγόροις κρατεῖ καὶ διδασκάλους καὶ στρατιώταις. Καὶ εἰ μηδαμοῦ τὸ διη- 19 νεκῶς εἴπῃ, ἀλλὰ τοῖς ἐξ αὐτῶν βουληθείη διδοσθαι. Καὶ πότε μέχρι τρίτης διαδοχῆς τὸ γένος 20 ἢ τάγμα καλεῖται πρὸς τὴν τοῦ καταλειφθέντος ἀπαίτησιν. Καὶ εἰ ἀπελευθέρους ληγατεύσει, μὴ 21 προσθήσει δὲ καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν ἢ προσθήσει. Καὶ περὶ τοῦ, εἰ τελευτήσῃ ἐπὶ πάντων τῶν 22 θεμάτων εἰς ἐξ αὐτῶν, τί γίνεται. Κἂν διορίσῃται, τί χρὴ λαμβάνειν ἕκαστον, ἢ μὴ, ἀλλὰ 23 πᾶσιν ἅμα μίαν ποσότητα καταλείψῃ κελεύσας διηνεκῶς διδοσθαι τὸ καταλειφθέν. Καὶ εἰ μὴ 24 προσθήσει τὸ διηνεκῶς διδοσθαι. Καὶ ὅτι ἀπελευθέρους ἀπελευθέρου οὐδέποτε πρὸς τὸ τοιοῦτον 25 καλεῖται ληγάτον, εἰ μὴ ῥητῶς ὁ διαθίμενος τοῦτο παρεκλεύσατο. Καὶ εἰ ἐκάστῳ τῶν πολιτῶν 26 ῥητὴν ποσότητα κελεύσει διανέμεσθαι, τί γίνεται καὶ πῶς ῥυθμίζεται. Καὶ περὶ τῶν διηνεκῶς ἀπαιτούμενων, καταλιμπανομένων δὲ ἐκκλησίαις, ξενώσι ἢ πτωχείοις ἢ εὐαγίσιν οἴκοις ἢ τῇ κοινῇ 27 τοῦ κλήρου παντός ἢ εἰς αἰχμαλώτων λύσιν ἢ αὐτοῖς τοῖς πτωχοῖς ἢ αἰχμαλώτοις. Καὶ περὶ τοῦ, 30 εἴαν τις εἴπῃ κληρονόμον αὐτοῦ γενέσθαι τὸν πρῶτον γινόμενον ὕπατον μετὰ τελευτῆν αὐτοῦ ἢ τὸν ἐρχόμενον εἰς τὸν τάφον αὐτοῦ ἢ τὸν ἐκδιδόντα τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ ἰδίῳ υἱῷ ἢ τὸν ἐπιγαμβρεύοντα αὐτῷ ἢ ἕτερόν τι τούτοις παραπλήσιον, πῶς ἀνυπόστατός ἐστι πανταχόθεν ἢ τοιαύτη ἐνστάσις διὰ τὸ μὴ φέρεσθαι κύριον ὄνομα τοῦ κληρονόμου· ἀλλ' οὐδὲ ληγάτον 28 τοιούτοις προσώποις καταλιμπανόμενον ἰσχύει. Καὶ ὅτι ἐπίτροπος ἀφανέσιν οὐ δύναται δοθῆναι. 31 29 Καὶ ὅτι τὸ τοῖς πτωχοῖς καταλιμπανόμενον μὴ νομιζέσθω ἀδελφον.

a. 528—

§ 10 extat in Nomoc.^{md} 2, 1, usque ad 3 διατάξαιτο in Nomoc.^o, usque ad 1 μνημονεύσει in Tipuc.: § 15. 16 extant in Nomoc.^{md} 2, 1, reliqua ex indice Tipuc. restituimus

1 μὲν om. Tipuc. | συστήματος | σωματείου Tipuc. | ἢ] ἢ τοῦ Nomoc.^o 2 τῷ καιρῷ τῆς] καιρῷ Nomoc.^o 3 αὐτῷ διαιρούντων Nomoc.^o | ἄρα om. Nomoc.^o 11 post συγγενῶν Tipuc. addit καὶ ἀνάγνωθι τὸ κεφάλαιον ἐπιμελῶς 12 § 15. 16 Nomocanoni sunt θῆμα κς. in Nomoc.^o praemittitur τῶν βασιλικῶν, cum ante § 10 scribatur τοῦ κώδικος, ut incertum sit, num vera constitutionis verba an Thalelæi indicem contineant 15 ἢ μηνιαῖα ... 16 ταῦτα] ἢ μηνιαῖα ἢ ἡμερήσια ληγάτα ἐπάγει καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν ταῦτα Nomoc.^o, καὶ τότε γὰρ οἱ περιόντες μόνοι κατὰ τὸν καιρὸν τελευτῆς αὐτοῦ ... 17 μηνιαῖα Nomoc.^o 23 post γίνεται Tipuc. addit ἀνάγνωθι διάταξιν | καὶ] καὶ Tipuc. 27 ad § 28 pertinet Nomoc. 2, 1: καὶ ἐν τῷ τίλει τῆς αὐτῆς διατάξεως· ὅτι εἴαν πρὸς

ἅπαξ ἢ ἐτήσιον καταλειφθῇ εὐσεβῶς ἢ ἐκκλησίαις ἢ ξενώσι ἢ πτωχείοις ἢ εὐαγίσιν οἴκοις ἢ κοινῇ κλήρου ἢ εἰς αἰχμαλώτων λύσιν ἢ αὐτοῖς τοῖς πτωχοῖς ἢ τοῖς αἰχμαλώτοις, κρατεῖ ἢ τοῦ τελευτήσαντος βούλησις. *practerea huc referenda sunt Paral. ad Const. 2, 3*: ἐν τῷ ὁγδόῳ κεφαλαίῳ φησὶν ὅτι διάταξις, ὅτι δύναται τις ληγάτον ἐκκλησίαις καταλιμπάνειν ἢ καὶ κληρονομίαν 24 πτωχείοις] Heimbach cum Nomoc. (u. s.), πτωχοῖς Tipuc. 31 ἐκδιδόντα Tipuc. 34 ἰσχύει] καὶ ἀνάγνωθι τὴν αἰτίαν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ νομοθέτου addit Tipuc. | ad § 28 pertinent Inst. 2, 20, 27: tutor autem nec per nostram constitutionem incertus dari debeat, quia certo iudicio debet quis pro tutela suae posteritati cauere: unde apparet pro 29 ἀφανέσιν scribendum esse ἀφανῆς

XXXVIII

R AD SENATVS CONSVLTVM TREBELLIANVM R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. PROBO. Si ex senatus consulto partem [B 41, 3, 1] quartam hereditatis retinuisti et dodrantem fideicommissi restituisti, quod creditoribus hereditariis pro nouem unciiis praestiteris, a fideicommissario petere potes. PP. XV 5
K. APRIL. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 2 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. IVLIANO. Ad eum, cui ex Trebelliano [B 41, 3, 2] senatus consulto pars hereditatis restituitur, successionis onera seu legatorum praestationem pro competenti portione spectare indubitati iuris est. PP. XVIII K. NOV. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 3 IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMERIANVS AAA. ZOTICO. Si per fideicommissum hereditas rei publicae relicta est, ex Trebelliano senatus consulto, quod ab intestato quoque locum habet, quartae partis et fructus eius vobis restitutio competit. SINE DIE ET CONSVLE.
- 4 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. QVINTIANO. Non iustam [B 41, 3, 4] 15 te gerere sollicitudinem per fideicommissum relictæ portionis hereditatis perspicimus uerentem, ne fructum amittas relictæ fideicommissi, quoniam auia testatoris ex parte scripta heres et tibi rogata restituere calliditate ac fraude repudiavit, ut ad alium nepotem eundemque coheredem deuoluatur portio, a quo tibi nominatim non fuerat fideicommissum relictum, et coacta suspectam hereditatem adire, priusquam pro herede gereret, rebus sit humanis 20 exempta: cum diuo Antonino parenti nostro deberi etiam a substitutis fideicommissum contemplatione iudicii testatoris quasi tacite ab his repetitum iam dudum placuerit. neque enim² quartae retentionem, quam illa, quae repudiauerit hereditatem, adire coacta suspectam retinere non potuit, timere debes. S. VI ID. IVL. PHILIPPOLI AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. VERISSIMO. Et sine scriptura per fideicommissum hereditas recte relinquitur. Igitur si te uxor tua et priuignum suum in discrimine mortis constituta designauit uelle successionem obtinere, usque ad dodrantem eius uoluntatem ratam seruari conuenit, cum intestato ei succedentes de restituendo fideicommisso conuentos ultra quartam (acre alieno deducto), quam³ penes eos sententia senatus consulti 25 relinqui praecepit, tantum obtinere posse praestiterit. S. V K. MAI. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 6 IMP. ZENO A. DIOSCORO PP. Iubemus, quotiens pater uel mater, filio seu [B 41, 3, 6] filiis, filia seu filiabus ex aequis partibus uel inaequis heredibus institutis, inuicem seu simpliciter quosdam ex his aut quendam rogauerit, qui prior sine liberis decesserit, portionem hereditatis suae superstiti seu superstitibus restituere, ut modis omnibus retenta quarta pro auctoritate Trebelliani senatus consulti, non per imputationem reddituum, licet 35 hoc testator rogauerit uel iusserit, sed in ipsis rebus hereditariis, dodrans restituatur.
- Idemque in retinenda legis Falcidiae portione obtinere iubemus, et si pater uel mater filio seu filia institutis (sicut supra dictum est) heredibus rogauerit eos easue nepotibus uel 1a neptibus, pronepotibus uel proneptibus suis ac deinceps restituere hereditatem. In supra

P (49, 2) L (49, 2) CRM

¹ iunge 6, 26, 6 ² enim tuetur BZ (κ.π.), delet Mommsen ³ ultra quartam a. a. deducto quam] quantum a. a. deducto (Mommsen)?

2 rubricam om. R^a | senatum C (u. ad 591, 10) | trebelliano M^a 3 imp. ... aa.] imp. seu. a. R | quartam partem R 5 iunctis uel uitiis R^a, uitiis M^a | fideicommissario M | potest R | s. a. Hal. 7 imp. R | et phil. c. (cc. R) om. M | trabelliano (- no. M^a) RM^a 8 pras P^a 9 portatione R^a | ind. iuris] indubitaria P^a | s. a. Hal. PL: in PL est p. xiii k. n. pr. et c. 11 imp. CR | numerius S | aa. C 13 eius om. R^aM^a | restituto C^a, restitui R^a 14 s. a. Hal. 15 quintiano] S cum 6, 26, 6, quintianae CRM 17 relictam M^a?

18 ac] 7 BZ (κ.π.) 20 coactam CM^a? 21 antunno M^a? 23 retentionis C, retention. M^a | coactam C, coacta ut M^a 24 s. a. Hal. 25 aa.] a. R 27 dodrantem M^a 29 quam] quantum R^a | sentia M^a 30 s. a. Hal. 31 pp. om. M | quoties C | filio] filios C | seu filiis] filiis M^a 32 filia] familias C 34 superstitis (-stiae C) seu] superstitisse ... R^a 35 imputatione R 36 rogauerit] reliquerit rog. R^a 37 in om. M^a | ratione R 38 eas uel M^a 39 uel proneptibus om. M

dictis autem casibus fideicommissorum seruandorum satisfactionem cessare iubemus, si non specialiter eandem satisfactionem testator exigere disposuerit et cum pater uel mater secundis existimant nuptiis non abstinendum: in his etenim duobus casibus, id est cum testator specialiter satisfacere uoluerit uel cum secundis se pater uel mater matrimoniis iunxerint, necesse est, ut eadem satisfactio pro legum ordine praebeatur. Sin autem is, qui fideicommissaria restitutione grauatus est, uno filio superstite uel nepote ex filio seu ex filia nato uel pronepote uel postumo relicto decesserit, non uidetur extitisse condicio et ideo deficit fideicommissi petitio. Illud etiam admonemus ea, quae de Falcidiaae portione non per redditus, sed per ipsas res hereditarias retinenda et de satisfactione fideicommissorum (sicut supra dictum est) concedenda diximus, non ulterius quam in his personis et casibus, quorum superius mentio facta est, oportere produci. PP. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI EUSEBIO CONS. a. 489

7 IMP. IUSTINIANVS A. IOHANNI PP. Sancimus licentiam esse etiam soli tutori [B 41, 3, 7] recte fieri fideicommissi nomine uniuersitatis restitutionem, quod pupillo relictum est, et sine onere fideiussionis, ubi tamen pupillus fieri non possit uel abesse noscitur, ne, dum nimia subtilitate circa res utimur pupillares, ipsa subtilitas ad perniciem eorum reuertatur. Idemque iuris esse oportet, et si furioso fideicommissaria debeatur hereditas, ut restitutio curatoris eius soli, nomine scilicet furiosi, celebretur. Quis enim sensus, quae uox certa furioso esse intellegitur, cum in utroque casu restituentes plenissimam consequantur ex nostra lege securitatem? Hoc eodem obseruando, et si ipsi pupilli uel furiosi restitutione grauati sunt. Cum autem aliquis hereditatem restituere iussus est et dolo malo uel post litem contestatam uel antea sese contumaciter celauerit, uel si suppositus fideicommissariae restitutioni, antequam restitueret hereditatem, ab hac luce subtractus est nullo herede uel successore existente, uel si fideicommissarius, cui restituta est ex Trebelliano hereditas, alii per fideicommissum restituere iussus fuerit res hereditarias: quemadmodum actionum translatio celebretur in tribus istis casibus, apud ueteres dubitabatur: et Domitius Ulpianus constituendum esse super his putauit. Sancimus itaque, ut, siue per contumaciam afuerit is, cui restitutio imposita est, siue morte praeuentus nullo relicto successore fuerit, siue a primo fideicommissario in secundum translatio celebrari iussa est, ipso iure utiles actiones transferantur. D. X K. NOV. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.¹ a. 530

8 IDEM A. IOHANNI PP. Quidam testamento condito iussit heredem omnem hereditatem quam ei dereliquit alii restituere, speciale autem fideicommissum alteri adscripsit. et quaerebatur, specialis fideicommissarius id quod ei derelictum est a quo consequi debeat, utrumne ab herede, ut post retentionem eius alias res uniuersitatis fideicommissarius accipiat, an una cum aliis rebus oporteat et hoc generali fideicommissario adgregari, ut ipse speciali fideicommissario hoc tradat, siue in rebus siue in pecuniis sit fideicommissum CRM

¹ D. xv k. Nou. Constantinopoli post consulatum Lampadii et Orestis uu. cc. (uel uu. cc. anno secundo: cf. *Zeitschrift für Rechtsgesch.* 11 p. 178)?

1 cessare ... 2 satisfactionem om. R^a 3 estimant CRM 4 satisfacere uoluerit (=rint CM^a) CR^bM, dare uoluerit satis R^a 6 nepotes C 7 nata C | pronepote | nepote M^a | uideatur M^a 8 fidei om. M^a | falcidia C | peratitione R^a, petitione M^a 10 non om. M^a 11 oportet R; producti R^a | s. a. Hal. 12 probino et eusebio cons. Hal. 13 iustinus M | iohanni SC, iuliano R, iulia M 14 fidei fieri commissi R 15 et om. B (κ.π.) | fieri fieri M^a 16 ipsas R^a | tilitas ... 17 idemque om. R^a 18 ut | u uel i R^a | curatoris M^a?, curator R^a | celebratur R 19 certa om. R^a | plenissime R^aM, τελειοτάτην B (κ.π.) | consequantur] edd, sequantur CRM, πῶνται B

20 eadem R^a 21 autem] que R, δὲ B | et] et a R 22 sede R^a 23 restituere CM^a | ab om. M^a 24 si om. M^a 28 fuerit R^a, a. fuerit M^a | imposita ... relicto om. C | succ. fuerit] ei fuerit successores R^a 29 celebra... M^a | iussus C^a 30 transferantur R | s. a. Hal. 32 idem (impr. iustinianus S) a. ioh. pp.] imp. seu. et antoninus aa. (ex 50, 1) R | heredem] M^a, heredem suum BΣ (κ.π.): τὸν κληρονόμον τὸν ἴδιον 33 adscripsit R 34 fideicommissarii R^a | id] id est R^a 35 restitutionem M, τὴν παρακατάσσειν BΣ (κ.π.) 36 et] ex C 37 fideicommissarios R^a | hoc om. BΣ (κ.π.) | rebus] re C, πράγμασιν BΣ (κ.π.)

1 missum. Sancimus itaque totam quidem substantiam secundum senatus consulti Trebel-
liani auctoritatem restitui generali fideicommissario, illum autem speciali fideicommissario
id quod ei derelictum est dependere. D. xv k. Nov. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLA-
TVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO.

a. 532

L

5

R AD LEGEM FALCIDIAM R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. PRISCO. Scire debes omissa Falcidia, [B 41, 1, 95
quo pleniorē fidem portionis restituendae exhiberes, non uideri plus debito solutum
esse. PP. III ID. MAI. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 2 IDEM AA. SANCTIANO. Falcidiae rationem aduersus omnes pro modo lega- [B 41, 1, 96 10
torum et fideicommissorum locum habere certi et explorati iuris est. PP. K. IVL. LATE-
RANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 3 IMP. ALEXANDER A. HERMAGORAE. Etiam si tacitum fideicommissum heredem [B 41, 1, 97
administrasse apparuerit, legata tamen seu fideicommissa, quae testamento relicta sunt,
praestanda esse ambigi non oportet, ad eum uidelicet modum, quem lex Falcidia patitur, 15
cum quartam, quae aufertur heredi, qui contra legem fidem suam obtulit, legatariis pro-
ficere non placuit. PP. ID. OCT. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 4 IDEM A. PHILETIANO. Et in legatis principi datis legem Falcidiam locum [B 41, 1, 98
habere merito diuo Hadriano placuit. PP. V K. IAN. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 5 IDEM A. SAMOSATAE. Si mortis causa immodicas donationes in sororem [B 41, 1, 99 20
tuam matrem contulisse probare potes, legis Falcidiae ratione secundum constitutionem
diui Seueri aui mei uti potes. PP. XV K. NOV. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 6 IDEM A. SECVNDINAE. In ponenda ratione legis Falcidiae omne aes alie- [B 41, 1, 100
num deducitur, etiam quod ipsi heredi mortis tempore debitum fuerit, quamuis additione
1 hereditatis confusae sint actiones. Omnia autem legata, quamuis in operibus publicis 25
conficiendis statuisque ponendis data sint, ad contributionem dodrantis pro rata suae cuius-
2 que quantitatis reuocantur. Nec si quid ultro solidum heres praestiterit aut perfecerit,
legitimae computationi praeiudicatur. S. V K. IAN. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 7 IDEM A. POMONIO. In testamento quidem militis ius legis Falcidiae [B 41, 1, 101
cessat. sed ea, quae ad uos pertinentia defunctus tenuit, bonorum eius uideri minime 30
possunt et ideo recte rationem eorum ut aeris alieni haberi desiderabitis. PP. K. MAI.
ALEXANDRO II ET MARCELLO CONSS. a. 226
- 8 IDEM A. AVRELIO. Irritum quidem propterea testamentum fratris tui esse [B 41, 1, 102
non potest, quod ex causa fideicommissi obligatus fuit, ut, si sine liberis prior decederet,
1 paternam tibi hereditatem redderet. Sed licet te heredem scripserit, in ponenda tamen 35

P (50, 5. 12. 48 R 49, 2. 50, 1 R 2. 4. 6: 50 R iteratur ante 55, 1) L (50 R 1. 5. 12. 2.
4. 6) CRM

1 substantiam] se subst. R | tribelliano M^a
2 illum a. s. fideic. om. R^a 3 relictum M |
s. a. Hal. 6 de lege falitidia P ante 55, 1
7 imp. L | aa.] a. et c. S, a. L | proco PLM^a,
pro eo M^b 8 quo] cum P^aL^a | restituendae
portionis CR | exhibere R^a | soluto PL^a, solu-
tu. M^a 9 esse om. PL^a | s. a. Hal. L^b |
pp. III] d. L^b | laterano ... cons. om. L^b
10 idem] impp. seu. et ant. PL | aa.] a. et
c. S, a. R | sanciano PL, laterano (ex u.
9 uel 11) S 11 s. a. Hal. PL | laterano
... cons.] l' et rf. P, om. L 13 berm-
borae R 14 fideicommissu M^a 17 s. a.
Hal. 18 idem] impr. alex. PL | phile-
tiano] SC, philentiano PL, filiciano R, feli-
tiano M | in] in feliciano in R^a | principis C

19 s. a. Hal. PL | v om. PL | cons. L
20 samosatae] C, samosite S, adamositae PL,
adaminosate R, adamasidem M 21 ratio-
nem R | constitucione PL 22 aui mei om. PL |
s. a. Hal. 23 idem antonius a. ad sacun-
dinae M | ratoone L^c | omnes R^a 25 con-
fusae] consubtae PL | plublicis P^a 26 sunt L |
contribulacionem P^a | sua M^a 27 uocau-
tur R^a | ultra PL | fecerit R, ficerit M^a
28 s. a. Hal. PL | s.] pp. PL | ian. om. PL
29 pemponio R | uis R, ius M^a 30 ces-
sat] praestat R^a? | sed] sed si R | perti-
nent R 31 haberi ut aeris alieni deside-
rabis R | s. a. Hal. 34 sine si R 35 in
pon.] impon. CM^a, in imp. M^b

legatorum ratione, quibus te oneratum esse suggeris, fideicommissum debitum aeris alieni loco deduci oportet insuperque in residuo legis Falcidiae beneficium uindicabis. PP. ID. SEPT. MAXIMO II ET PATERNO CONSS.

- 9 IMP. GORDIANVS A. MESTRIANO. Error facti quartae ex causa fideicom- [B 41, 1, 103] missi non retentae repetitionem non impedit. is autem, qui sciens se posse retinere uni- uersum restituit, conditionem non habet: quin etiam, si ius ignorauerit, cessat repetitio. PP. XV K. NOV. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 233
- 10 IDEM A. DIOGENIO. Quamquam pater tuus fratrem tuum rogauerit, ut, si [B 41, 1, 104] sine liberis diem suum fungeretur, portionem hereditatis tibi restitueret, tamen intestato eodem diem suum functo id, quod beneficio legis Falcidiae habere potuit, ad successorem intestati pertinere ideoque non immerito sororem tuam, quae simul tecum ab intestato ei successit, emolumenti quod retineri potuit portionem sibi uindicare manifestum est. PP. V ID. NOV. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 238
- 11 IDEM A. MAXIMAE. Si, ut adlegas, pater tuus eam portionem, ex qua te [B 41, 1, 105] fecit heredem, fratribus tuis restituere iussit certisque speciebus pro Falcidia praecepit esse contentam, auxilium legis Falcidiae, quod imploras, apud suum iudicem non prohi- beris flagitare. PP. VII K. NOV. ARRIANO ET PAPO CONSS. a. 243
- 12 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. IVSTINO. In donationibus inter [B 41, 1, 106] uirum et uxorem factis legem Falcidiam habere locum, quando fideicommissi partibus funguntur, nonnullis iuris placitis comprehensum est. PP. XVI K. IUL. IPSIS AA. IIII ET III CONSS. a. 290
- 13 IDEM AA. ET CC. ZETHO. Si ea, cuius filium tuum seruum significas, [B 41, 1, 107] ex iudicio defuncti, quem dicis fideicommissariam libertatem ei reliquisse, aliquid con- secuta est, ad restituendam fideicommissariam libertatem non immerito obnoxia constituta debet urgueri. Nam fideicommissum ei relictum usque ad eum modum potest petere, quod¹ deducto pretio seruorum, quos fuerat rogata manumittere, relictorum substantia patitur. S. V K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 14 IDEM AA. ET CC. FAVSTINAE. Licet adieris patris hereditatem et con- [B 41, 1, 109] fusione pro parte qua eidem successeris extinguatur actio, quam tibi competere eo, quod ex administratione tutelae multa eum debuisse contendis, pro residuis tamen partibus coheredes conuenire non prohiberis et fundum a te relictum eatenus, quod² deducta quarta residui substantia patitur, praestare necesse habes. D. VI K. OCT.³ VIMINACII AA. CONSS. a. 293
- 15 IDEM AA. ET CC. POMONIO. Si praediorum dotis apud te iure rema- [B 41, 1, 109] nentis instrumenta uerbis precariis uel testamento uel codicillis uxor tibi dari mandauit, eius iudicium successores implere compellentur, cum instrumentis praediorum domino relictis Falcidiae nulla potest interuenire quaestio. SVPPPOSITA XVI K. FEBR. SIRMII CC. CONSS. a. 294
- 16 IDEM AA. ET CC. DIOMEDI. Successores legata uel fideicommissa, si aes [B 41, 1, 110] alienum hereditarium defuncti substantiae fines occupauerit, Falcidiae legis iussio peti, item Trebelliani senatus consulti praeceptum exigere non concedit. S. XVI K. FEBR. SIRMII CC. CONSS. a. 294

P (50, 12 ante 48 R) L (50, 12) CRM

¹ quo (u. i.)? ² quoad (Q^b)? ³ Sept. (Mommsen)?

1 rationem C | suggereris M 2 falcidiae M^a | s. a. Hal. 5 unuersum M^a 6 condicio- nem CR 7 s. a. Hal. 8 diogeni S | tuus] uis R^a | tuum] suum CM^a 9 restituerit C 10 eodem his C^a, eo M^b cum BΣ (κ.π.) αὐ- τοῦ | falcidia R^a | successionem M^a 11 so- rem R^a 12 s. a. Hal. 14 si ut] s. a. R^a, si M^a 17 s. a. Hal. 18 et om. P 19 faci- tis P^a 20 nonnulli C | s. a. Hal. 22 zetho R | suum M^a 24 obnoxiam constitutam R^a M^a, ὑπεύθυνος οὖσα BΣ (κ.π.) 25 eum] suum R^a | quod] quem R^b M^b, quae M^a: τὸ γὰρ φιδεικόμ- μιστον ... ἕως ἐκείνου τοῦ μέρους δύναται ἀπαι-

τείν ὑπὲρ BΣ (κ.π.), ut non appareat, inter- pres legerit quod an quem 26 deductum pretium M^a? | quo R^a 27 s. a. Hal. 28 pau- sune S | confusionem M^a 29 idem R | quam seqq.] idem BΣ (κ.π.): τὴν (scr. ἤν) σοι ἀρμό- ζειν διὰ τοῦτο, ὅτι ... πολλὰ αὐτὸν χροιστῆσαι φιλονεικίαι | competem M^a 30 tute M^a 31 co- heredis C | conuenire] conuenire M^a | quod] εἰς ὅσον BΣ (κ.π.) 32 s. a. Hal. 33 pomponi S | manentis C 34 codicillis R 35 quaest. inter- uenire potest R | inuenire C | s. a. Hal. 39 finis R^a 40 senatus M^a | s. a. Hal. | cc.] aa. Hal.

- 17 IDEM AA. ET CC. GAIO. A coheredibus relicta legata, quatenus modus [B 41, 1, 111] lege Falcidia praestitutus patitur, posse petere certissimi iuris est. SUPPOSITA V K. NOV. ANCHIALI CC. CONSS. a. 294
- 18 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Si quis quadringentorum forte solido- [B 41, 1, 112] rum habens substantiam iusserit heredem non aliter adire hereditatem, nisi prius trecentos 5 octuaginta solidos cuidam persoluat uel aliam quantitatem, quae diminuere Falcidiae ratio- nem potest, sancimus heredem, si adierit, legis Falcidiae beneficio sustentatum reple- ri quidem quod ad Falcidiam deest, et prius eo dato uel retento (siue una datio est, quae celebrari disposita fuerit, siue in multas diuiditur personas) praefatae legis immutatum 1 habere beneficium. Si enim, cum mortis causa donatio procedat et haec modum legis 10 Falcidiae excedat, heres post aditionem repetit eam pecuniam, quae ultra modum Falcidiae corporaliter quidem data est, lege autem in patrimonio testatoris permansit, quare non in praesenti casu et uiuentibus et morientibus prouidemus, et eorum ultima elogia con- seruantes et commodum hereditarium non minuentes? D. K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST 14 CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 19 IDEM A. IOHANNI PP. Cum certum sit heredem, qui plenam fidem testa- [B 41, 1, 113] tori exhibet, in solidum legata dependentem non posse postea rationem legis praetendentem Falcidiae repetitione uti, quia uidetur uoluntatem testatoris sequi, iubemus hoc simili modo firmum haberi, et si cautionem super integra legatorum solutione fecerit: quod ueteribus legibus in ambiguitatem deductum est. in utroque etenim casu, id est siue soluerit siue 20 super hoc cautionem fecerit, aequitatis ratio similia suadere uidetur. D. XV K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO. a. 532

LI

R DE CADVCIS TOLLENDIS R

- 1 IMP. IVSTINIANVS A. SENATVI VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE ET VRBIS ROMAE. Et 25 nomen et materiam caducorum ex bellis ortam et auctam ciuilibus, quae in se populus Romanus mouebat, necessarium duximus, patres conscripti, in pacificis nostri imperii tem- poribus ab orbe Romano recludere, ut, quod belli calamitas introduxit, hoc pacis lenitas 1 sopiret. Et quemadmodum in multis capitulis lex Papia ab anterioribus principibus emen- data fuit et per desuetudinem abolita, ita et a nobis circa caducorum observationem inui- 30 diosum suum amittat uigorem, qui et ipsis prudentissimis uiris displicuit, multas inue- 1a nientibus uias, per quas caducum non fieret. Sed et ipsis testamentorum conditoribus sic grauissima caducorum observatio uisa est, ut et substitutiones introducerent, ne fiant caduca et, si facta sint, apud certas personas recurrere disponderent, uias recludentes, P (50, 17) L (50, 17) CRM

1 idem] impp. dioc. et max. PL | ad quo- heredes (quohered'ibus L^a) I^aL^a, τὰ ἐκ τῶν συγχληρονόμων καταλειφθέντα BΣ (κ.π.) | mo- dis M^a 2 legi (legis R^a) falcidiae RM^a, lege falcidi M^a: τὸ μέτρον τῷ νόμῳ τῷ Φαλκιδίῳ προορισμένον BΣ (κ.π.) | praestitus PLR^aM^a, praestitutum R^a | petere] CM^a cum BΣ (κ.π.) δύνασθαι ἀπαρτῆν, cetera M^a, peti PLR | s. a. Hal. PL | suppos.] pp. PL 3 tanciali P, tancial' L | cc. om. PL 4 a.] aa. M | pp. om. M | quadringentorum R 5 iussit R | tre- centum R 6 octuaginta R, octoginta M^a, inc. M^a | ratione M^a 8 quidem om. R contra B (κ.π.) | ad falcidiam] falcidia R, ἐς Φαλ- κιδίον B (κ.π.) | et ... est om. R^a | est om. B (κ.π.) 9 fuerit disposita R | immutila-

tum ... 10 legis om. M^a | ininmutilatum R^a 11 repetit eam] petitam R^a | ultra] tra R^a, utra M^a 13 iubentibus R | et mor.] et et mor. M^a 14 s. a. Hal. 16 idem] impr. iustinianus S | pp. om. M | testatoris C 17 de- pendentem R | petentem M^a 18 repetitio- nem C | dissimili R^a 19 si om. R^a 20 am- biguitate CRM | ductum CRM^a | est om. R^a | uoluerit R^a | siue ... 21 fecerit om. R^a | cau- tionem super hoc M 21 s. a. Hal. 24 rubri- cam om. M^a 25 a. om. M | senatu S, ad senatum R | et urbis romae] S, om. libri | et nomen] cet non M^a 26 caducorum M^a 27 moueat M^a | patris M^a 28 urbe C 30 de- solitudinem R^a 31 suum om. M^a | qui] ubi C 33 observationem M^a | substitutionis M^a

- 1b quas lex Papia posuit in caducis: quod et nos fieri concedimus. Et cum lex Papia ius antiquum, quod ante eam in omnibus simpliciter uersabatur, suis machinationibus et angustiis circumcludens solis parentibus et liberis testatoris usque ad tertium gradum, si scripti fuerant heredes, suum imponere iugum erubuit ius antiquum intactum eis conseruans, nos
- 1c (1) omnibus nostris subiectis sine differentia personarum concedimus. Cum igitur [B 44, 30, 1 5 materiam et exordium caducorum lex Papia ab additionibus, quae circa defunctorum hereditates procedebant, sumpsit et ideo non a morte testatoris, sed ab apertura tabularum dies cedere legatorum senatus consulta, quae circa legem Papiam introducta sunt, concesserunt, ut, quod in medio deficiat, hoc caducum fiat, primum hoc corrigentes et antiquum statum renouantes sancimus omnes habere licentiam a morte testatoris adire here- 10 ditates similique modo legatorum uel fideicommissorum pure uel in diem relictorum diem
- 2 a morte testatoris cedere. Et cum triplici modo ea, quae in ultimis elogiis relinquuntur, contingebat deficere, consentaneum est et tempora eorum et nomina manifeste exponere,
- 2a ut, quod uel tollitur uel reformatur, non sit incognitum. Ea enim uel his relinquebantur, qui in rerum natura tunc temporis, cum condebantur extrema elogia, non fuerant, forte 15 hoc ignorantibus testatoribus, et ea pro non scripto esse leges existimabant: uel uiuo testatore is, qui aliquid ex testamento habuit, post testamentum ab hac luce subtrahebatur, uel ipsum relictum expirabat, forte quadam condicione, sub qua relictum erat, deficiente, quod ueteres appellabant in causa caduci: uel mortuo iam testatore hoc quod relictum
- 3 est deficiebat, quod aperta uoce caducum nuncupabatur. In primo itaque ordine, ubi pro 20 non scriptis efficiebantur ea, quae personis iam ante testamentum mortuis testator donasset, statutum fuerat, ut ea omnia maneat apud eos, a quibus fuerant derelicta, nisi uacuatis uel substitutus suppositus uel coniunctus fuerat adgregatus: tunc enim non deficiebant, sed ad illos perueniebant, nullo grauamine nisi perraro in hoc pro non scripto superueniente.
- 3a Quod et nostra maiestas quasi antiquae beneuolentiae consentaneum et naturali ratione 25 4 subnixum intactum atque illibatum praecipit custodiri in omne aeuum ualiturum. Pro secundo uero ordine, in quo ea uertuntur, quae in causa caduci fieri contingebat, uetus ius corrigentes sancimus ea, quae ita euenerint, simili quidem modo manere apud eos, a quibus sunt derelicta, heredes forte uel legatarios uel alios, qui fideicommisso grauari possunt, nisi et in hunc casum uel substitutus uel coniunctus eos antecedit: sed omnes 30 personas, quibus lucrum per hunc ordinem defertur, eas etiam grauamen quod ab initio fuerat complexum omnimodo sentire, siue in dando sit constitutum siue in quibusdam faciendis uel in modo uel condicionis implendae gratia uel alia quacumque uia excogitatum. neque enim ferendus est is, qui lucrum quidem amplectitur, onus autem ei adnexum
- 5 contemnit. In nouissimo autem articulo, ubi proprie caduca fiebant, secundum quod prae- 35 diximus, et clausis tabulis tam existere heredes quam posse adire, siue ex parte sint siue ex asse instituti, censem et dies legatorum et fideicommissorum secundum quod praediximus a morte defuncti cedere: hereditatem etenim, nisi fuerit adita, transmitti nec ueteres concedebant nec nos patimur, exceptis uidelicet liberorum personis, de quibus

CRM

1 quas (et quas *R^b*) lex papia (papias *M^a*) ... papia] *R^bM*, et cum lex ... concedimus et *C*, et quas lex ... quod nos fieri concedimus secundum *R^a* 3 solis] suis *C* | testatoris *R^a*, testatoribus *M^a* 4 suum] sui *R^a* | intactum *R^a* | eis] eius *M^a* 7 procedebat *CM^a* | ab *om.* *M^a* 8 papia *C* 9 primum hoc primum *M^a*, hoc primum *M^b* 10 statum] statum *M^a* | hereditatis *C*, hereditatem *M* 11 legatorum] testatorum *R^a* 12 et *om.* *M^a* 13 contingebant *R*, contingebat *M^a* | componere *R^a* 14 ut] et *M^a* | etenim *R* 15 quae *RM^b* | condebatur *C*, concedebantur *R^aM^a* 16 hoc *om.* *C^b* | esse *om.* *RM^a* 17 ab] autem ab *M*, *om.* *C*

18 exspirabat *M* 19 quos *C*, os *M^a* | caduca *C* 20 nuncupatur *M^a* 21 ante] te *R^a* 22 a *om.* *C* 23 substitutis *M^a* | suppositus] uel subpos. *R^a* | abgregatus *C*, adgregatos *M^a*? 24 illos] *M*, illas *C*, illum *R* | perraro ... non] perrato *M^a* 25 beniuolentiae *R* | et nat.] nat. *M* 26 praecepit *RM* | omni euo *R* 27 ea *om.* *C* | uertantur *M^a* | contingebant *R*, contingebant *M^a* 28 ite uenerunt *C*, ita uenerunt *M^a* 29 heres *M^a* 30 substitutos *R^a* | uel coniunctus] coniunctos *M^a*?, *om.* *R^a* | antecedeat *C* 31 etiam eas *R^a*, eius etiam *Mⁱ* 33 ala *M^a* 36 clusis *C* | audire *R^a* 37 quod *om.* *M^a* 38 fuerint *C*, fuerat *M^a* 39 concebant *M^a*

Theodosiana lex¹ super huiusmodi causis inducta loquitur: his nihilo minus, quae super his, qui deliberantes ab hac luce migrant, a nobis constituta sunt², in suo robore mansuris. Libertatibus procul dubio et post praesentem sanctionem propter sui naturam, quae additionem heredis expectat, ab adita hereditate una cum aliis, quae seruis in testamento manumissis uel aliis legatis relictis sunt, competentibus. Excepto etiam usu fructu, qui sui natura ad heredes legatarii transmitti non patitur et neque a morte testatoris neque ab adita hereditate, quantum ad transmissionem, dies eius cedit. Sed haec quidem omnia in his observari sancimus secundum praefatam dispositionem, quae pure uel in diem certum relictis fuerint. Sin autem aliquid sub condicione relinquatur uel casuali uel potestativa uel mixta, quarum euentus ex fortuna uel ex honoratae personae uoluntate uel ex utroque pendeat, uel sub incerta die, expectare oportet condicionis euentum, sub qua fuerit derelictum, uel diem, ut tunc cedat, cum uel condicio impleatur uel dies incertus extiterit. quod si in medio is, qui ex testamento lucrum sortitus est, decedat uel eo superstitie condicio defecerit, hoc, quod ideo non praenauit, manere disponimus simili modo apud eos, a quibus relictum est, nisi et hic uel substitutus relictum accipiat uel coniunctus siue heres siue legatarius hoc sibi adquirat, cum certi iuris sit et in institutionibus et legatis et fideicommissis et mortis causa donationibus posse substitui. Sed ut manifestetur, pro qua parte manere oportet hoc, quod fuerit defectum, apud eos, ex quibus sit derelictum, sancimus, si quidem ad heredes lucrum perueniat, pro parte hereditaria fieri eius distributionem, cum et ab ipsis simili modo, si ualuisset, praestaretur, nisi nominatim ab uno uel ex certis heredibus fuerat relictum: tunc enim, quemadmodum solus uel soli praestabant, ita et lucrum sentiant. Sin autem legatarii uel fideicommissarii sint uel mortis causa donatione honorati uel alia forte persona, quae fideicommissio praegrauari potest, et hoc euanescat, manere hoc apud enumeratas personas sancimus pro uirili omnimodo portione, id est pro numero personarum. Ne autem hoc, quod non ineleganter summi ingenii uir Vlpianus in hac parte cum omni subtilitate disposuit, praetereatur, nostra sanctione hoc apertius inducimus. Cum enim iam statuimus haec cum suis oneribus ad eum qui lucretur peruenire, sancimus, si quidem condicio uel aliud grauamen in dando sit constitutum, hoc omnimodo lucrantes pro modo lucri agnoscere. Sin autem in faciendo aliquid impositum est, si quidem hoc et per alium impleri possit, simili modo et a lucrante agnosci, puta si honorata persona iubeatur insulam uel monumentum uel aliud tale suis sumptibus facere uel heredi uel legatario uel alii forte, quem testator uoluerit, uel rem ab herede testatoris emere uel locationem uel fideiussionem subire, et si quid huiusmodi facti simile sit: nihil etenim refert, siue per eum, de quo testator locutus est, siue per alium eiusdem lucri successorem adimpleatur. Sin uero talis est uerborum conceptio et facti natura, ut quod relictum est ab alio adimpleri non possit, tunc, etsi lucrum ad aliquem peruenerit, non tamen et grauamen sequi, quia hoc neque ipsa natura concedit neque testator uoluerit. quid enim, si iusserit eum in locum certum abire uel liberalibus studiis imbui uel domum suis manibus extruere uel pingere uel uxorem ducere? quae omnia

CRM

¹ 6, 52, 1 ² 6, 30, 19

2 qui] quae C | migrantur CM^a, migrantes R^a
 6 et om. R^a 7 ad] a R | haec om. M^a
 10 uel ex] uel R | oneratae M 11 ex
 om. CR 12 tunc cedat cum uel] E, tunc
 (sc̄ M^a) cedat uel M, tunc cedant uel C,
 tunc cedant uel cum R^b, concedant uel
 cum R^a 13 quod] quo M^a | ex om. M^a |
 decedit uel eo sup.] sup. decedat uel .. M^a,
 sup. eo decedit uel M^b 14 praenauit R |
 disponimus M^a 15 coniunctus R^a 16 lega-
 tarias R^a, legarius M^a | in om. M^a 18 quam
 partem R^a, qua pare M^a | fuerat M 19 pro]
 et pro R 20 ab] aliis ab R^a, ad M^a? | nisi

si R 23 honorata M^a | potes M^a 24 de-
 numeratas (din. C) CM 25 ne autem hoc
 bis R^a | neglegantur M^a 26 praeterea cum
 nostra C 27 haec] hoc M^a 30 hoc et
 per] per hoc R^a, hoc per R^b | posset M
 31 honorata RM^b 32 legatorio M | alio
 forte quo CM^a 33 ab heredem C, ad he-
 redem RM 34 etenim nichil M | eundem
 de quo R, eundemque M^a 35 eius RM
 36 id impleri R, impleri M 37 quia] qui M^a
 38 loco M^a | adire RM 39 inhibui R^a |
 pingnere RM^a | deducere M

testatoris uoluntas in ipsius solius persona intellegitur conclusisse, cui et suam munificen-
 9d tiam relinquebat. In omnibus uidelicet hoc obtinente, ut pro simili parte et lucrum sen-
 9e tiant et grauamen, ubi hoc possit procedere, subeant. Et hoc locum habere omni quidem
 modo in his, quae in causa caduci uel caduca secundum quod supra dictum est fiebant:
 in pro non scriptis autem non omnibus, sed quibusdam, quia eorum quaedam, etsi talia
 sunt, tamen cum suo onere ueniebant, quae et nos in noui iuris compositione specialiter
 enumerari iussimus, ne quis ueteris iuris prolixitatem quasi rebus necessariam uel pro
 10 eorum reuoluat scientia. His ita definitis, cum in superiore parte nostrae sanctionis in
 plurimis locis coniuncti fecimus mentionem, necessarium esse duximus omnem inspectionem
 huiusmodi articuli latius et cum subtiliore tractatu dirimere, ut sit omnibus et hoc aper- 10
 10a tissime constitutum. Non enim tantum coniunctiuo modo quaedam relinquuntur, sed etiam
 disiunctiuo. in his itaque, si quidem coheredes sunt omnes coniunctim uel omnes dis-
 iunctim et uel instituti uel substituti, hoc, quod fuerit quoquo modo uacuatum, si in parte
 hereditatis uel partibus consistat, aliis coheredibus cum suo grauamine pro hereditaria
 10b parte, etiamsi iam defuncti sunt, adquiratur. Et hoc et nolentibus ipso iure adcreseat, 15
 si suas portiones iam agnouerint, cum sit absurdum eiusdem hereditatis partem quidem
 agnoscere, partem uero respuere, secundum quod et in diuinis nostri numinis decisionibus
 10c statutum est. Sin uero quidam ex heredibus institutis uel substitutis permixti sunt et alii
 coniunctim alii disiunctim nuncupati sunt, si quidem ex coniunctis aliquis deficiat, hoc
 omnimodo ad solos coniunctos cum suo ueniat onere, id est pro parte hereditatis, quae ad 20
 10d eos peruenit. Sin autem ex his, qui disiunctim scripti sunt, aliquis euanescat, hoc non
 ad solos disiunctos, sed ad omnes tam coniunctos quam disiunctos similiter cum suo onere
 10e pro portione hereditatis perueniat. Haec ita tam uarie, quia coniuncti quidem propter
 unitatem sermonis quasi in unum corpus redacti sunt et partem coniunctorum sibi here-
 dum quasi suam praeoccupant, disiuncti uero ab ipso testatoris sermone apertissime sunt 25
 discreti et suum quidem habent, alienum autem non soli appetunt, sed cum omnibus suis
 11 coheredibus accipiunt. et haec in heredibus tantummodo statuenda sunt. Vbi autem lega-
 tarii uel fideicommissarii duo forte uel plures sunt, quibus aliquid relictum sit, si quidem
 coniunctim hoc relinquatur et omnes ueniant ad legatum, pro sua portione quisque hoc
 11a habeat. Sin uero pars quaedam ex his deficiat, eam omnibus, si habere maluerint, pro 30
 uirili portione cum omni suo onere adcrecere uel, si omnes noluerint, tunc apud eos
 remanere, a quibus derelictum est: cum uero quidam uoluerint, quidam noluerint, uolen-
 11b tibus solummodo id totum accedere. Sin autem disiunctim fuerit relictum, si quidem
 omnes hoc accipere et potuerint et maluerint, suam quisque partem pro uirili portione
 accipiat et non sibi blandiantur, ut unus quidem rem, alii autem singuli solidam eius rei 35
 aestimationem accipere desiderent, cum huiusmodi legatariorum auaritiam antiquitas uaria
 mente suscepit, in uno tantummodo genere legati eam accipiens, in aliis respuendam esse
 existimans, nos autem omnimodo repellimus, unam omnibus naturam legatis et fideicom-
 11c missis imponentes et antiquam dissonantiam in unam trahentes concordiam. Haec autem

CRM

1 in om. *R^aM^a* | personam *R* 2 ut] ut et *R*
 3 hoc om. *M^a* 4 dictum] scriptum *R* 5 non
 om. *C* | alia *M^a* 6 honore *R^aM^a* | composi-
 tiones *M^a* 7 remunerari *M^a* 8 scientia
 reuoluat *R* | in om. *M^a* | superiori *R* 9 plu-
 rimus *M^a* | coniunctis *M^a* | diximis *M^a* 10 ar-
 ticulus *R^aM* | subtiliori *R* 12 uel om. *M^a*
 13 quoque *C*, quodque *R^a?*, quocumque *M* |
 patre *M^a* 14 distat *R^a*, constat *M^a* 15 iam]
 am *M^a* | distincti *R^a*, defuncti *M^a* | hoc et]
 hoc *RM*. 16 agnouere *C*, agnouerant *R^a* |
 partem q. agnosc. om. *R^a* 17 nostris *CR^a?* |
 nominis *RM* 19 sunt] *C*, sunt tunc *RM* |
 aliquid *CR* 20 solos] suos *M* | honore *R^a*
 21 aliquid *CR* 22 solum *R^a* | sed ...
 disiunctos om. *R^a* | honore *RM^a* 23 con-

iunctim *RM^a* 24 unitate in sermonibus *M^a?* |
 quas *R* 25 praeoccupan *R^a* | disiunctis *CR*
 26 habeant *R* | soli] solum autem *M^a* 27 he-
 redibus *M^a* | statueda *R* 28 forte] *R^aM*, fere
CR^a 29 coniunctum *M^a* | relinquuntur *M^a*
 30 habeant *C* | maluerit *CR* 31 uiri *R^aM^a* |
 honore *M^a* | uoluerint *C^a* | cum *R* 32 qui-
 dem *R^a* | uoluerint (nal. *M^a*, mal. *M^a*) qui-
 dam om. *R^a* 33 accidere *R^a* | fuerit *M^a*
 34 hoc om. *M^a* | quisque] quidem *R* | uiri *R^a*,
 uili *M^a* 35 accipiant *CR* | singulari *M^a?*
 36 desiderat *R^a*, desiderant *R^aM^a* | legato-
 riarum *M^a* | auaritia *R* 37 tammodo *M^a*
 38 existimant *R^a* | unum *R^a* 39 et om. *R* |
 in unam om. *M^a* | contrahentes *R*

ita fieri sancimus, nisi testator apertissime et expressim disposuerit, ut uni quidem res
 11*d* solida, aliis autem aestimatio rei singulis in solidum praestetur. Sin uero non omnes lega-
 tarii, quibus separatim res relicta sit, in eius acquisitionem concurrant, sed unus forte
 eam accipiat, haec solida eius sit, quia sermo testatoris omnibus prima facie solidum
 adsignare uidetur, aliis superuenientibus partem a priore abstrahentibus, ut ex aliorum
 quidem concursu prioris legatum minuatur, sin uero nemo alius ueniat uel uenire potuerit,
 tunc non uacuatur pars quae defecit nec alii adcrevit, ut eius qui primus accepit legatum
 augere uideatur, sed apud ipsum qui habet solida res maneat nullius concursu deminuta.
 11*e* Et ideo si onus fuerit in personam eius, apud quem remanet legatum, adscriptum, hoc
 11*f* omnimodo adimpleat, ut uoluntati testatoris pareatur. Sin autem ad deficientis personam 10
 onus fuerit collatum, hoc non sentiat is, qui non alienum, sed suum legatum imminutum
 11*g* habet. Et uarietatis non in occulto sit ratio, cum ideo uidetur testator disiunctim
 haec reliquisse, ut unusquisque suum onus, non alienum agnoscat. nam si contrarium
 12 uolebat, nulla erat difficultas coniunctim ea disponere. Quae autem antiquis legibus [(B)
 dicta sunt de his quae ut indignis auferuntur, et nos simili modo intacta seruamus, siue 15
 13 in nostrum fiscum siue in alias personas perueniant. Cum autem in superiore parte
 legis¹ non aditam hereditatem minime quibusdam personis² ad heredes transmitti disposui-
 mus, necesse est, si quis solidam hereditatem non adierit, hanc, si quidem habeat sub-
 stitutum, ad eum, si uoluerit et potuerit, peruenire. quod si hoc non sit, uel ab intestato
 successores eam accipiant uel, si nulli sint uel accipere nolunt uel aliquo modo non 20
 14 capiant, tunc ad nostrum aerarium deuoluatur. Haec autem omnia locum habere censemus
 tam in testamentis siue scriptis siue sine scriptis habitis quam in codicillis et omni ultimo
 elogio uel si quid ab intestato fuerit derelictum nec non in mortis causa donationibus.
 14*a* Tantum etenim nobis superest clementiae, quod scientes etiam fiscum nostrum ultimum ad
 caducorum uindicationem uocari, tamen nec illi pepercimus nec Augustum priuilegium 25
 exercemus, sed quod communiter omnibus prodest, hoc rei priuatae nostrae utilitati prae-
 ferendum esse censemus, nostrum esse proprium subiectorum commodum imperialiter
 15 existimantes. Locum autem huic legi constituimus in his defunctorum elogiis, quae post-
 16 hac composita fuerint: anteriores etenim casus suo Marte discurrere concedimus. Haec
 omnia ad uos, patres conscripti, duximus esse sancienda, ut nemini maneat incognitus 30
 nostrae beniuolentiae labor, sed edictis ex sollemnitate a nostris magistratibus propositis
 omnibus innotescat. D. K. IVN. CONSTANTINOPOLI DN. IUSTINIANO PP. A. IIII ET PAV-
 LINO VC. CONSS.

a. 534

CRM

¹ § 5 ² exceptis suppl.

1 ita om. R | et om. RM^a | res] per CR^a?
 2 existimatio RM. | legatariis C 4 sint
 CR^aM^a? 5 uideatur R 6 concursum R^aM^a |
 nuntiatur R^a | aliis M^a 7 legatur M^a 8 au-
 gere ... 11 legatum bis R^aM^a (iterationem
 ita crasit M^a, ut nihil fere legatur) | agere M^a |
 sed] se M^a | res] re CR^a utroque loco | re-
 maneat M | nullis R^a alt. l. | concursus R
 alt. l. 9 onus] minus R^a alt. l. | in] colla-
 tum in R^a alt. l. | persona R alt. l. | per-
 remanet M^a?, permanet M^a | omnimodo hoc
 R alt. l. 10 adimpleatur ut M, adimplea-
 tur et R^a alt. l. | ad] a M^a, om. R^a alt. l. |
 persona R alt. l. 11 non minutum R
 12 habent M^a | et] C, sed R^aM^a, sed ut

R^aM^a 13 haec om. R^a 14 eam R | autem]
 ante R 15 dignus M^a 16 nostro fiscum C,
 nostro fisco R^a 17 quibusdam] sine q. R^b,
 nisi q. M^b 18 nece M^a | qui R^a, quae R^b |
 audierit M^a | quiquidem M^a | habeant CM^a |
 substitutum M^a 19 uoluerint M^a 20 eum R^a
 23 ab] uel ab RM | in mortis] imeritis M^a
 24 ad om. R^a 25 uindicatione R | per-
 speximus RM | augustam R^a 26 proest M^a |
 utilitate M^a 27 commodum propr. subiect. R
 28 posthanc C 29 su(a?) marte M^a, s...
 arte R^a | discurrere om. R^a 30 sancienda M^a
 31 sed om. R^aM^a | ex] et R 32 s. a. Hal. Q |
 a. pp. Hal. | iii et paulo Q 33 uc. om. Q

LII

R DE HIS QVI ANTE APERTAS TABVLAS HEREDITATES
TRANSMITTUNT R

- 1 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. HORMISDAE PP. Per hanc [B 33, 14, 117] iubenus sanctionem in posterum filios seu filias, nepotes aut neptes, pronepotes aut pro-
neptes a patre uel a matre, auo uel auia, proauo uel proauia scriptos heredes, licet non
sint inuicem substituti, seu cum extraneis seu soli sint instituti et ante apertas tabulas
defuncti, siue se nouerint scriptos heredes siue ignorauerint, in liberos suos, cuiuscumque
sint sexus uel gradus, derelictam sibi hereditariam portionem posse transmittere memoratas-
que personas, si tamen hereditatem non recusant, nulla huiusmodi praescriptione obstante 10
sibi tamquam debitam uindicare: quod scilicet etiam super legatis seu fideicommissis a
patre uel matre, auo uel auia, proauo uel proauia derelictis locum habet: si quidem per-
indignum est fortuitas ob causas uel casus humanos nepotes aut neptes, pronepotes aut
proneptes auita uel proauita successione fraudari aliosque aduersus auitum uel proauitum
desiderium uel institutum insperato legati commodo uel hereditatis gaudere. habeant uero 15
solacium tristitiae suae, quibus est merito consulendum. D. III NON. APRIL. POST CON-
SVLATVM PROTOGENIS ET ASTERII.

a. 450

LIII

R QVANDO DIES LEGATI VEL FIDEICOMMISSI CEDIT R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. AGRIPPAE. Si competenti iudici [B 44, 19, 110] 20
annua legata uel fideicommissa tibi relictas probaueris, ab initio cuiusque anni exigendi ea
habebis facultatem. SVPPOSITA III K. IVN. SATVRNINO ET GALLO CONSS. a. 198
- 2 IDEM AA. PRISCO. Agrum pluribus relictum nominatim animaduertimus [B 44, 19, 111]
et cautum, ut ad eum qui superuixisset res pertineret. quicumque igitur is fuit, ad here-
dem suum dominium transmisit nec tali fideicommisso adstringitur. PP. XV K. AVG. 25
CILONE ET LIBONE CONSS. a. 204
- 3 IDEM AA. AELIAE. Si Pontianilla peruenit ad eam aetatem, cui legatum [B 44, 19, 112]
aut fideicommissum delatum erat, petitionem ad heredes transmisit, licet ante decesserit,
quam consequeretur legatum uel fideicommissum. PP. V K. AVG. CILONE ET LIBONE CONSS. a. 204
- 4 IDEM AA. AMMIAE. Cum uxori usus fructus fundi legatur et eius pro- [B 44, 19, 113] 30
prietas, cum liberos habuerit, nato filio statim proprietatis legati dies cedit nec quicquam
obest, si is decedat. PP. K. AVG. ANTONINO A. III ET GETA ITEM III CONSS. a. 208
- 5 IMP. ALEXANDER A. MAXIMO. Ex his uerbis: 'do lego Aeliae Seuerinae [B 44, 19, 114]
'filiae et Secundae' decem, quae legata accipere debebit, cum ad legitimum statum per-

P (52) L (52) CRM

1 idem Graeci (Μαρία καὶ Θείλα): fuitne filiae e Secunda (Mommson)?

2 que S | ante apertas] antea per S | heredi-
tatem R 3 transmittuntur S 4 et] a. et PL |
ualerius M | aa.] a. PL | pp.] p. M 5 filios]
seu f. PL | pronepotes om. P^a | preneptes M^a
6 uel a] PL, uel CRM | auo] auio M^a | uel
proauia] proauia R, om. P^a 7 sunt R | seu]
eu M^a | ante] non P^a 8 in om. PL | libros M^a
9 derelictam] delatam L | possent P^a 10 ob-
stantem C 11 tamquam] quam L^a | debitam]
uenditam M^a | a om. C 12 auo] auio M^a | pro-
auia] auia C^a | habebit C 13 fortuita sub C
14 auita] auia C, abauita M | aliisque P^a
15 institum M^a | gudere L^a | habent L^a
16 suae om PL | meritum M^a | consulendo
PL^a | s. a. Hal. PL | post cons.] cp. PL

17 asturi PL 19 fideicommissi M | succe-
det S 20 aa.] a. SM 21 cuiuscumque libri
22 s. a. Hal. 23 prisco] prasio S 24 igitur]
uegitur R^a | ad om. R^a 25 dominum M^a |
transmittit R | tali] alii R^a | s. a. Hal. | xv]
v Contius 1571 errore, ut uidetur 27 aa.]
a. SRM | potianilla M^a | eam aetatem] eum
e...m R^a 28 fideicommisso R^a | delega-
tum RM^a, derelictum M^a | liceat R^aM^a
29 quam] quamq R^a | s. a. Hal. 30 aa.]
a. SM | ambitu S, amniae M | uxoris C,
uxore R^a | usum fructum R, usu fructus M
32 legati] legatis legatis M^a 32 s. a. Hal.
33 ex] et R^a 34 peruenerint C, peruenerint R^a,
peruenerint M^a

- 'uenerit', non condicio fideicommisso uel legato inserta, sed petitio in tempus legitimae
 1 aetatis dilata uidetur. Et ideo si Aelia Seuerina filia testatoris, cui legatum relictum est,
 die legati cedente uita functa est, ad heredem suum actionem transmisit, scilicet ut eo
 tempore solutio fiat, quo Seuerina, si rebus humanis subtracta non fuisset, uicesimum
 2 quintum annum aetatis impleret. Non coeptum enim annum, sed impletum, si de emolu- 5
 mento relictī fideicommissi tractetur, expectandum esse prudentibus placuit. PP. XIII
 K. IAN. ALEXANDRO A. II ET MARCELLO CONSS. a. 226
- 6 ¹IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. EVSEBIO. Si fidei- [B 44, 19, 115
 commissum ab intestato fuerit sorori tuae relictum codicillis et, posteaquam dies fidei-
 commissi cessit, ignorans fideicommissum decessit, actionem huiusmodi adquiri potuisse 10
 dissimulare non potueris, salua scilicet ab intestato succedenti quarta portione. SVPPPOSITA²
 K. MAI. TRALLIS³ AA. CONSS. a. 293

LIII

R VT IN POSSESSIONEM LEGATORVM VEL FIDEICOM-
 MISSORVM SERVANDORVM CAUSA MITTATVR ET 15
 QVANDO SATISDARI DEBET R

- 1 DIVVS PIVS SALVIO. Quoniam nihil actor amplius postulat, quam ut fidei- [B 44, 31, 1
 commissi nomine satisdetur, non debet is qui iuri dicendo praeest subtiliter cognoscere,
 debetur nec ne fideicommissum, sed tantum decernere, ut satisdetur. SINE DIE ET CON-
 SVLE. 20
- 2 DIVVS MARCVS STRATONICAE. Ipsīs rerum experimentis cognouimus ad [B 44, 31, 2
 publicam utilitatem pertinere, ut satisfationes, quae uoluntatis defunctorum tuendae gratia
 in legatis, item fideicommissis inductae sunt, eorundem uoluntate remitti possint. quocum-
 que enim indicio uoluntatis cautio legati seu fideicommissi remitti potest. SINE DIE ET
 CONSVLE. 25
- 3 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. SYMPHORO. Si, postquam seruandi [B 44, 31, 3
 legati seu fideicommissi gratia in possessionem inductus es, pignoris obligatio aut uenditio
 ab herede interuenit, praecedere causam tuam, quam iure praetorio uelut pignus habuisti,
 manifestum est. PP. XI K. DEC. DEXTRO ET PRISCO CONSS. a. 196
- 4 IDEM AA.⁴ PROTAGORAE. Cum Artemidoram patri pupillorum tuorum here- [B 44, 31, 4 30
 dem extitisse proponas, quamuis, ut fideicommissam hereditatem his cum moreretur resti-
 tueret, petita sit, nullam tamen aduersus debitores hereditarios habent pupilli tui actionem.
 1 Plane ut satis fideicommissorum Artemidora det, si modo testator id fieri non prohibuerit,
 apud suum iudicem conueni. PP. III K. IUL. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215

S (54, 2) CRM

¹ iunge 2, 3, 21, 6, 30, 7 ² pp. 2, 3, 21, 6, 30, 7 ³ Thirallo 2, 3, 21, Thiralli 6, 30, 7
⁴ scribi debuit imp. Antoninus A.

2 delata CRM | uideatur M | si aelia | se he-
 lie R^a | cui] sine M^a? 3 fucta RM^a 4 tem-
 poe M^a 6 tractatur C | expentandum M |
 s. a. Hal. 8 aa. et cc. om. M 10 igno-
 rans] R, rebus licet ign. CM^a, licet ign. M^a,
 rebus humanis licet ign. W | adquirere C |
 potuisset R 11 potueras C, potuerit M^a |
 portione om. R | s. a. Hal. 14 in om. R^a |
 possessione SCRM 15 seruatorum S | mit-
 tantur C 16 satisfacere SCRM^a | debent R
 17 inscriptionem om. R^a | impr. diuus pinus S |
 saluo M 18 debet is] debetur R^a | dicundo
 R^aM^a 19 nec ne] nec CR^a, ne M^a: πότε-
 ρον κεραιώσεται ... ἢ μὴ B | decernere M^a |
 s. a. Hal. 21 impr. diuus martius S | sta-

tonico R 22 satisfationis S | uoluntate
 def. tuendi S 23 in (inter C) leg. item] CQ,
 potest autem item S, in... leg. et R^a, in leg.
 et R^aM | iniuncte S | uoluntatem SCRM^a |
 possunt C 24 enim in iudicio S, enim
 iuditio M^a? | legatis siue fideicommissis S |
 s. a. S Hal 26 seuerus] a R | symphoro]
 siphonisi S | legati seruandi M 27 posses-
 sione R | est R^aM^a? 28 presidere M^a,
 inc. R^a | preterito M, praetoriae R^a 29 s. a.
 Hal. 30 aa.] a. SM | artemidoream M^a
 31 restituere CM 32 nulla R | habet M^a |
 tui om. R^a 33 artemidra M^a | det] et R^a
 34 conuenit CRM^a? | s. a. Hal. | cereali Hal.

- 5 IMP. ALEXANDER A. PAVLINAE. Qui legati siue fideicommissi causa in B 44, 31, 5 possessionem mittuntur, non proprietatem nanciscuntur, sed ius pignoris. ut autem et post acceptum pignus satisfiat defuncti uoluntati, competens iudex te aduente prouidebit. PP. III ID. AVG. IVLIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 6 IDEM A. DONATO. Certa est forma iurisdictionis, qua fideicommissi seruandi B 44, 31, 6 5 causa in possessionem rerum, quae in causa hereditaria sunt aut dolo malo esse desierint, is, cui legati uel fideicommissi nomine satis non datur, mittitur uel in proprias res heredis, si fideicommisso satis non fit post sex menses, quam peti coeperit, secundum diui Antonini patris mei constitutionem¹. PP. VI ID. IAN. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 7 IDEM A. PROCVLIANO. Scire debetis fideicommissi quidem et legati satis- B 44, 31, 7 10 dationem remitti posse diuum Marcum² et diuum Commodum constituisse: ut autem boni uiri arbitrato is, cui usus fructus relictus est, utatur fruatur, minime satisfactionem remitti testamento posse. PP. X K. MART. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 8 IDEM³ AA. ET CC. IVLIO ET ZENODORO. Contra eos siue succes- II, 31, 2 B 44, 31, 8 15 sores eorum⁴, qui rem publicam administrantes per officii necessitatem ciuitati sub conditione relictis fideicommissi satis accipere debuerunt, quanti rei publicae interest satis acceptum non esse, dirigendam certum est actionem⁵. SVPPPOSITA VII K. MART.⁶ CC. CONSS. a. 294

LV

R DE SVIS ET LEGITIMIS LIBERIS ET EX FILIA 20 NEPOTIBVS AB INTESTATO VENIENTIBVS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. CRISPINAE. Si fratri tuo legitima II 45, 2, 15 heres esse potes, centum dierum praefinitione non excluderis ad acquirendam hereditatem. PP. III NON. NOV. ANTONINO A. II ET GETA II CONSS. a. 205
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. AVIAE. Nepotes ex diuersis filiis B 45, 2, 16 25 uarii numeri auo succedentes ab intestato non uirilibus portionibus, sed ex stirpibus succedunt. S. III K. MART. HADRIANOPOLI IPSIS AA. III ET III CONSS. a. 290
- 3 IDEM AA. ET CC. FRONTONI. Vt intestato defuncto filius ac nepos ex alio, B 45, 2, 17 qui mortis eius tempore in rebus humanis non inuenitur, manentes in sacris pariter succedant, euidenter lege duodecim tabularum cauetur. quod et honorarii iuris observatio 30 sequitur. S. XV K. IUL. AA. CONSS. a. 293

P (55, 1 R 2) L (55 R 1. 2) CRM

¹ Dig. 36, 4, 5, 16 ² c. 2 h. t. ³ imp. Diocletianus et Maximianus l. gem. ⁴ siue successores eorum om. l. gem. ⁵ dirigendam actionem perspicitis l. gem. ⁶ pp. VII K. Dec. l. gem. ⁷ iunge 6, 9, 2

1 imp. M^a | legatis C | causam C 2 possessione R 3 conferens R^a, conterens M^a 4 s. a. Hal | et] ii et Hal. 5 a.) aa. R | quia CR^a 6 possessione RM | her. sunt] hereditarias R^a | desiderint M^a 7 heredes R^aM^a 8 si] siue C | fit] fecit R | diu M^a 9 mei] me M^a | constitutione R | s. a. Hal. 10 procliano S | quidem om. RM 12 arbitrato is] arbitratus R^a | cui] cuius C | relictum R | utetur autem fruatur R^a, ut-tur fruatur M^a | satisfactione R 13 s. a. Hal. 14 aa. et cc.) a. SM | iulio et] l. gem., om. libri cum S | zenodote S | siue om. M^a 15 officium C | conditionem M 16 fideicommissis M^a | quanti] quantitate R^a 17 non esse acceptum l. gem. | s. a. Hal. 20 et] uel M | le-

gitima R | liberis] et l. C, om. R | et om. M | ex filia] exilia P^a 21 ab intestati S 22 seuerus om. R | aa. om. M | legitima P^a 23 centum] certa PL^a, ρ' BΣ (κ.π.) | inquirendam PL^a?, κτήσασθαι BΣ (κ.π.) 24 s. a. Hal. 25 aa.) aa. et cc. PL 26 muneri R^a | auo om. P^a | accedentes P^a, succedente R^a | ex om. CM^a | succedant M^a 27 s. a. Hal. PL | s. III k.] d. iiii (iii L) id. PL | hadrianopoli ... cons.] adpiano. iii et iiii P, om. L 28 et cc. om. M | frontone M | ut] et M^a | filius (filio R^a) defuncto CR: τελευταίαντι ο υίός BΣ (κ.π.) | nepote R^a 29 in] N cum BΣ (κ.π.), om. CRM | inuenitur] inu. humanis R^a | succedat euidente R^aM^a, κληρονομοῦσι φανερώς BΣ (κ.π.) 31 s. a. Hal.

- 4 IDEM AA. ET CC. MARCELLAE. Intestato defuncto postumum suum here- [B 45, 2, 18
dem quam sororem licet consanguineam haberi potiorum ordo successionum lege duodecim
tabularum factus nimis euidenter demonstrat. S. VI ID. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. APPIANO. Si te parens, in cuius fuisti potestate, sollem- [B 45, 2, 19
niter in adoptionem dedit, cum filiis naturalibus adoptiui patris ante uel post quaesitis
defuncto intestato succedere potes. D. VI K. JAN. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. POSIDONIO. Ex libera conceptus et seruo uelut spurius [B 45, 2, 20
habetur nec ut decurionis filius, quamuis pater eius naturalis manumissus et natalibus
suis restitutus hunc fuit adeptus honorem, defendi potest. SYMPOSITA VI ID. FEBR. CC. 9
CONSS. a. 294
- 7 IDEM AA. ET CC. AEMILIANAE. Filium habere suum libertus [5, 46, 8 mut. B 45, 2, 21
in potestate non prohibetur, cum ob praeteritum statum ex legitimis nuptiis ingenuorum
exemplo filios habere liberto non sit interdictum. S. XVI K. MART.¹ SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 8 IDEM AA. ET CC. CATONIAE. Apud hostes patre defuncto filia communis [B 45, 2, 22
nobis, quo casu scientia mortis non postulatur, heres extitit sua et ad te transmisit succes- 15
sionem. S. XII K. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 9 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. CONSTANTIANO PP. [Th. 5, 1, 4
GALLIARVM. Si defunctus cuiuscumque sexus aut numeri reliquerit filios et ex filia diem
functa² cuiuscumque sexus aut numeri nepotes, eius partis, quam defuncta filia superstes
patri inter fratres suos fuisset habitura, duas partes consequantur nepotes ex eadem filia, 20
tertia pars fratribus sororibusue eius quae defuncta est, id est filiis filiabusque eius, de
cuius bonis agitur, auunculis scilicet siue materteris eorum, quorum commodo legem sanc-
mus, adcreseat. Haec eadem, quae de aui materni bonis constituimus, de auiae maternae
siue etiam paternae simili aequitate sancimus: nisi forte aui ad elogia inurenda impiis nepo-
tibus iusta se motos ratione dixerint³ et hoc fuerit legibus approbatum⁴. Non solum autem 25
si intestatus auus auiae defecerit, haec nepotibus quae sancimus iura seruamus, sed et
si auus uel auia, quibus huiusmodi nepotes erunt⁵, testati obierint et praeterierint nepotes
aut exheredauerint, easdem et de iniusto auorum testamento et si quae filiae poterant uel
de re uel de lite competere⁶ actiones nepotibus deferimus secundum iustum nostrae legis
modum, quae de parentum inofficiosi testamentis competunt filiis. D. V K. MART. MEDIO- 30
LANI TIMASIO ET PROMOTO CONSS. a. 389
- 10 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIVS AA. MAXIMO PP.⁷ Vbi auiarum [Th. 5, 1, 4 B 45, 2, 23
successio morte⁸ interueniente discutitur, capitis deminutio materna quaerenda non est.
S (55, 8) P (55, 5. 6) L (55, 5) CRM

¹ Mai. l. gem. ² filia defuncta Th. ³ monstrauerint Th. ⁴ et hoc f. l. appr. om. Th.
⁵ erant Th. ⁶ et si ... competere firmat Th., delet Mommsen ⁷ pu. (Th. libri boni)?
⁸ occasu Th.

1 et cc. om. M | defuncto | quidem d. R
2 haberet C^aR^a, habere M^a? | portionem R^aM^a
3 euidentur M^a | s. a. Hal. 4 et cc. om. M
6 potest R | s. a. Hal. PL | uili PL | ian.]
Mommsen, mart. Hal., om. PL | sirmi aa.]
caesaribus Hal. 7 a. M | et cc. om. PLM |
expurius P^a 8 naturalis | natalibus P | in-
talibus R^a, natalibus M^a 9 institutus M |
hunc] . P^a, non R^a, del. P^a | deferendi R^a |
potes C | s. a. Hal. P | supp. vi | dat. iiii P |
cc.] aa. P 11 et cc. om. M | emiliano S,
miliane M 13 liberto ante 12 ingenuorum col-
locat BZ (x.π.) | s. a. Hal. cum l. gem. | sirmi
om. Hal. 14 et cc. om. RM | cathoni S,
cataonie R^a, catone M | patres R^a 15 ca-
sus M^a | mortis] a bona mortis S | prestola-
tur S. p^a C^a | extiti R^a | suam R 16 s. a.
S Hal. | s. xii] sub die decimo S | dec.]
decl'o S (Heimbach), decb. S (Bluhme) |
nices S | cc. cons. om. S 17 impp. CR^a,
inc. R^a | ualent.] ualerius et M | theod. et

arc. aaa. (aa. C, om. M) | et theod. aa. S |
constantino R, const. S, constant. C 15 gal-
liarum om. SM | defunctus R | ex] ea R^a
19 functam CR | nemeri R | defunctam R^aM^a?
defuncti Th. 20 fuisse R^a | consequentur M |
eandem R^a 22 auunculis R, auunculus M^a |
siue om. M^a 24 similia C | aui ad elogia]
Mommsen, auia delogia C^a cum libris Th.,
auia elogia C^aM^a, aui elogia M^a, aui eulo-
gia R^a, inc. R^a 25 se motos] semotos CR^aM^a,
semotos uel semotos libri Th., semotis R^aM^a |
dixerint] C, dixerit RM^a, duxerit M^a 26 si
om. R^a | et om. M^a 27 quibus] cuius R |
huius bis R^a | nepotes aut] aut R 28 ex-
heredauerint M^a | easdem] C^a, eodem Th.,
eadem C^aRM^a, eadem M^a | uel de re] uin-
dicare R^a?, uendi...re M^a 29 deferamus R |
iustum om. M 30 de parentum CM^a, de-
ferimus R^a | s. a. Th. Hal. 32 aa. om. M |
maximo M 33 paterna RM contra Th. et
BZ (x.π.) τῆς μητρός | non om. R^a

tunc enim in huiusmodi hereditatibus filiorum status aut persona spectatur, quotiens de eius bonis, qui potestatem familiae potuit habere, tractatur. D. V K. OCT. RAVENNAE THEODOSIO A. VIII ET CONSTANTIO III CONSS.

a. 420

- 11 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM VRBIS [Th. 5, 1, 8 B 45, 2, 24] ROMAE. Si matre superstite filius uel filia, qui moritur, filios dereliquerit², omnimodo patri suo matrine ipso iure succedant. quod sine dubio et de pronepotibus observandum esse censemus. D. VIII ID. NOV. RAVENNAE THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS.

a. 426

- 12 ²IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Quotiens aliquis uel aliqua intestatus uel intestata mortuus uel mortua fuerit nepotibus uel pronepotibus cuiuscumque sexus uel deinceps aliis descendantibus derelictis, quibus unde liberi bonorum possessio minime competit, et insuper ex latere quibuscumque agnatis, minime possint idem agnati quartam partem hereditatis mortuae personae sibi vindicare, sed soli descendentes ad mortui successionem uocentur. quod tantum in futuris, non etiam praeteritis negotiis seruari decernimus. D. K. IUL. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO A. PP. II CONSS.

a. 528

LVI

R AD SENATVS CONSVLTVM TERTVLLIANVM R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VIVIANAE. Licet liberi matribus ab intestato ita demum per se heredes existant, si dari possint, tamen matres liberis, etiamsi infantes naturae concesserint, posse succedere nulla dubitatio est. PP. X K. APRIL. TIBERIANO ET DIONE CONSS.
- 2 ³IDEM AA. ET CC. RHESAE. In successionem filii uel filiae communis sine liberis et fratribus uel sororibus morientis pater manumissor, quia ei sit uetus ius seruatum, matri praefertur. S. VI ID. DEC. CC. CONSS.
- 3 IMP. CONSTANTINVS A. CATVLINO PROCONSVLI AFRICAE. Matres, quae puberes amiserunt filios, licet impuberibus eis tutores non petierunt, praescriptione non petiti tutoris ad excludendam eorum successionem minime debere praescribi certum est. D. VI K. AVG. CONSTANTINO A. IIII ET LICINIO IIII CONSS.
- 4 ⁴IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTROPIO PP. Si qua mulier nequaquam religionem priori uiro, ex quo filios seu filias non habet,

¹ iungendae sunt 6, 30, 18. 6, 56, 5. 6, 60, 3. 6, 61, 1. 8, 55, 9. Th. 4, 1, 1. 8, 18, 10, fortasse etiam 1, 14, 2. 3. 1, 19, 7. 1, 22, 5. Th. 1, 4, 3 ² si uero filius, qui moritur, filium uel filiam derelinquit Th. ³ iunge 6, 56, 7. 8, 58, 2 ⁴ Iun. (6, 56, 7. 8, 58, 2) ? ⁵ fortasse iungenda est 8, 44, 29 ⁶ fortasse iungendae sunt 5, 1, 3 et quae ibi laudantur, ut in subscriptione Iul. pro Ian. ponatur

1 personas R | quoties C 2 s. a. Th. Hal. | v] xv Hal. 3 theodosio XIII et ualentiniano III aa. cons. (= a. 430) Hal. 4 theodosius et ualerius ad (om. aa.) M 5 mater R^a | qui] qui quaeue R^b, cf. Th. not. 2 6 de om. R^a 7 censuimus M | s. a. Th. Hal. | xv et ual. III Hal. 9 impp. R | quoties C 10 mortuus uel om. R 12 idem] id est R^a 13 personae mortuae M 14 tantum futuris R | etiam] in R 15 s. a. Hal. 17 senatum SP^aM, senectum P^a | terrillianum P 18 aa. om. M | uauinie S, iuuiniano M | liberi om. R^a 19 heredis R^a 20 natura CR^aM^a | s. a. Hal. 22 et cc. om. M | resue S, rheso 8, 44, 29 | communi R^a | libris R^a 23 morienti R | patri R^a | qua R^a, qui M^a | eis M^a | sit uetus] situm et us R^a 24 s. a. Hal. | vi] vii 8, 44, 29 25 constantinus] SM, const. PLR, constant. C | a. om. M | cati-

lino S | proc.] edd, praefecto SPL, pp. CRM 26 petierint C | praescriptionem CR, praescriptioni Latine BΣ (κ.π.) | tutores M^a 27 certum est] R^b cum BΣ (κ.π.) δὲ γὰρ ἐστὶ, om. PLCR^aM | s. a. Hal. PL | aug. om. PL 28 IIII et lic. IIII cons.] scripsi, VII et constante cons. (= a. 354) Hal., om. PL: Catulinus proc. Afr. fuit a. 315—318 29 αὕτη ἡ διάταξις μέρος ἐστὶ τῆς α' διατάξεως τοῦ δευτέρου νυμφίου τ. τοῦ θ' τ. τοῦ ε' β. τοῦ κ. δ. καὶ γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐστὶ καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάτος καὶ πανταχόθεν δέκνεται ἡ αὐτὴ διάταξις BΣ | impp. CR | gratianus] crat. R | ualerius M | aa. C, om. M | eutrophio S 30 religione R, luctus religionem l. gem. contra B (κ.π.) τὴν θρησκείαν ἥτοι τὴν πίστιν (ἥτοι τ. π. om. Synopsis) | uero R^a | filios seu filias] filium seu filios M | habere R^a

- nuptiarum festinatione praestiterit, ex iure quidem notissimo sit infamis, nisi huius- (5, 9, 1)
 1 modi maculam imperiale beneficium ei remittat. Sin autem ei filii erunt seu filiae et impe-
 trauerit indulgentiam, infamiae abolitionem permittimus et ceterarum poenarum antiqua-
 tionem, si facultatum omnium, quae fuerint tempore nuptiarum, medietatem filio filiaeue,
 filiis seu filiabus donauerit, quos habebat ex uiro priore susceptos, pure scilicet et omni 5
 2 donationis sollemnitate completa nec retento quidem usu fructu. Quem quidem semissem
 si duobus filiis seu filiabus pluribusue donauerit et sorte fatali unus uel una, seu alius uel
 alia ex eodem intestatus uel intestata obierit, semper ad superstites fratres uel sorores
 3 uolumus pertinere. Sin autem uniuersae uel uniuersi intestati diem obierint, durae fortu-
 nae ad matrem solacia ex integro reuertantur, ita scilicet, ut hunc semissem, quem filiis 10
 seu filiabus donauerat, intestato diem filiis seu filiabus obeuntibus rursus ipsa separatim
 ab ultimi filii uel filiae hereditate praesumat. PP. XV K. IAN.¹ GRATIANO V ET THEO-
 DOSIO AA. CONSS. a. 380
- 5 ²IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM VRBIS [Th. 5, 1, 8 mut. B 45, 1, 39
 ROMAE. Mater, quae defuncto filio filiae sine liberis ex testamento uel ab intestato 15
 succedit, si matrimonium secundum post mortem filii uel filiae non contraxerit, omnia filii
 1 morte *delata* pleno iure conquirat. Sin uero alterius elegerit coniugium mariti, extrin-
 secus quidem quaesita filio filiaeue simili firmitate possideat, rerum uero paternarum
 defuncti solo usu fructu humanitatis contemplatione potiat, proprietatem sorori et³ fratri-
 bus transmissura defuncti. D. VIII ID. NOV. RAVENNAE THEODOSIO XII ET VALENTI- 20
 NIANO II AA. CONSS. a. 426
- 6 ⁴IDEM AA. FLORENTIO PP. Omnem matri siue ab intestato [Nou. Theod. 11 B 45, 1, 39
 siue iure substitutionis, si filius impubes moritur, denegandam uolumus successionem,
 si ea legitima liberorum tutela suscepta ad secundas contra sacramentum praesti- [8, 14, 0
 tum adspirauerit nuptias, antequam ei tutorem alium fecerit ordinari eique quod debetur 25
 ex ratione tutelae gestae persoluerit. D. VI ID. IUL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A.
 XVII ET FESTO CONSS. a. 439
- 7 ⁵IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. Si quis uel si qua matre super- [BZ 40, 5, 3 sch. 10
 stite et fratre uel legitimo uel sola cognationis iura habente intestatus uel intestata deces-
 P (56, 5) L (56, 5) CRM

¹ cf. not. praeced. ² iunge 6, 55, 11 et quae ibi laudantur ³ Orientis et exconsule
 addit Nou. ⁴ sorori et om. Th. (u. i.) ⁵ iunge 6, 58, 10 ⁶ iunge 6, 55, 12. 8, 59, 2

1 festinationem R | nisi] nisi ex R^a 2 be-
 neficio R^a | ei om. B (κ.π.) | impe-
 trauerint M^a 3 praemittimus R^a | antiquationem]
 CR^aM^a cum B ἀναίρεσιν, antiqua obserua-
 tione R^a, antiquam obseruatione antiqua-
 tione M^a 4 facultatum C | filiaeue filiis] M^a,
 filiae filiisue C, filiaeue R, filiae filiis M^a,
 ἢ τῇ θυγατρὶ ἢ τοῖς υἱοῖς B (κ.π.) 5 uiro]
 iuri R^a 6 donationes R^a | nec] ne CM^a | usus
 fructus R^a | quae q. semisse R^a 7 sorte fatali]
 τοῦ κλήρου τοῦ μητρικοῦ (μοιριδίου Mommsen)
 B (κ.π.) | alius M^a 8 fratre R^a 9 sin]
 sit R^a | uniuersi] uniuersi M^a | intestati] M
 cum B (κ.π.) ἀδιαθετοί, intestato CR 10 so-
 laciā R^a | semisse R^a 11 donauerat ...
 filiabus om M^a, filiis seu filiabus om. R^aM^a:
 ἰδιωρήσατο ἀδιαθετῶν τῶν παίδων ἢ τῶν θυγα-
 τέρων τελευτῶντων B (κ.π.) | obeuntis R^a? |
 separatim ab ult. (ultima R^aM^a) ... 12 heredi-
 tate (- tem R^a) praes.] τοῦτο πρὸς τὸ παλαιὸν
 νόμον ἔκειτο, ὅτε ὁ θεῖος καὶ οἱ ἄλλοι ἀδελφά-
 τοι μέρος λαμβάνον ἀπὸ τῆς μητρὸς BZ, cf.
 Th. 5, 1, 1 et c. 7 pr. h. t. 12 s. a. Hal. 14 ad
 senatum om. R | urbis romae] Th., om. libri
 15 defunctus P^a? | filiaeue sine lib. P^aLCRM,
 sine lib. filiae Th.: τελευτήσαντος τοῦ υἱοῦ

ἢ τῆς θυγατρὸς χωρὶς παίδων ... ἐκληρονό-
 μησιν BZ (κ.π.) 16 succedit] R^aM^a Th.,
 succedet PLCR^aM^a, ἐκληρονόμησιν BZ (κ.π.) |
 filii m. delata] Th. cum BZ (κ.π.) τὰ ἐκ
 θανάτου τοῦ υἱοῦ κατενεχθέντα, filii seu filiae
 m. delata uel derelicta libri 17 si Th. |
 ulterius M^a 18 a filio filiae C contra Th.
 19 proprietatem] CM^a Th., proprietate PLRM^a,
 τὴν προπριεταρίαν BZ (κ.π.), τὴν δὲ δεσποτείαν B |
 sorori et fratribus] τῷ ἀδελφῷ καὶ ταῖς ἀδελ-
 φαῖς BZ (κ.π.), τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ταῖς ἀδελφαῖς B
 20 s. a. Th. Hal. PL | viii id.] v id. Hal.,
 u P, u k. L | xii] a. xii PL 22 aa.] a.
 et S, a. M | florentino SM | pp. om. M | ma-
 tris R^a | siue] sue RM^a 23 substitutionis M^a |
 si om M^a : successionē M^a 24 librorum M^a
 25 ei] et CM 26 ratione] or R^a | solue-
 rit CM | s. a. Nou. Hal. | vi] Nou. libri op-
 timi cum l. gem., vii Hal. cum quibusdam
 libris Nou. | constant. om. Hal. 27 xvi
 Hal. | festo] f. uc. Nou. 28 iustinus R |
 a. om. M | matre sup.] mater R^a 29 legi-
 time R^a, legitima M^a | uel sola] sola C, om. R^a |
 iure R^a | habentem C, abstante M^a | testa-
 tus R^a

- serit, non excludi a filii successione matrem, sed una cum fratre mortui uel mortuae, si superstes uel filius uel priuignus ipsius sit, ad eam peruenire ad similitudinem sororum mortui uel mortuae: ita tamen, ut, si quidem solae sorores agnae uel cognatae et mater defuncti uel defunctae *supersint*, pro ueterum legum tenore dimidiam quidem mater, alteram uero dimidiam partem omnes sorores habeant: sin uero matre superstite et fratre uel fratribus solis uel etiam cum sororibus intestatus quis uel intestata moriatur, in capita distribuatur eius hereditas nec liceat matri occasione sororum mortui uel mortuae ampliorem partem sibi uindicare, quam rata portio capitum exigit: patruo scilicet mortui uel mortuae eius¹ filio uel nepote nullum ius ad eius hereditatem matre herede existente habentibus
- 1 nec ex ueteribus legibus uel ex constitutionibus partem matris minui. Sin autem defuncta 10 persona non solum matrem et fratres et sorores superstites habeat, sed etiam patrem, si quidem sui iuris decessit, quia patris persona interueniens matris iura superare uidetur, omnibus pio animo prouidentes sancimus fratres quidem et sorores mortuae personae ad successionem proprietatis solos pro uirili parte uocari, patri autem et matri usus fructus totius successionis *bessem* competere aequa lance inter patrem et matrem diuidendum, 15
- 2 reliqua parte usus fructus apud fratres et sorores remanente. Sin uero defuncta persona in sacris patris constituta decesserit, pater quidem usum fructum, quem et uiuente filio habebat, detineat donec uiuat incorruptum, mater autem, quia hunc usum fructum habere uiuente patre non potest totum apud patrem constitutum, una cum fratribus defunctae personae ad proprietatem uocetur, scilicet cum sororibus sola in dimidiam, cum fratribus 20
- 3 uel promiscui generis secundum supra scriptam distributionem in uirilem portionem. Omnibus uidelicet, quae de mulieribus ad secundas nuptias migrantibus sancita sunt, *in* suo statu durantibus. D. K. IVN. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO A. PP. II CONS. a. 528

LVII

R AD SENATVS CONSVLTVM ORFITIANVM R

- 1 IMP. ALEXANDER A. EVANGELO. Si intestatae mulieris consanguinei existant B 45, 1, 40 et mater et filia, ad solam filiam ex senatus consulto Orfitiano hereditas pertinet. PP. xv
K. FEBR. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 2 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. METRODORAE. Non pro numero
1 superstitum mortis matris tempore, sed succedentium materna scinditur hereditas. Qua- 30
propter si mater uestra te et uno fratre emancipatis, duobus autem aliis in patria positis potestate superstitibus diem functa est et hi, qui in potestate patris fuerant, priusquam
P (57 R) L (57 R) CRM

¹ eiusue? (*similiter edd.*)

1 mortuae] morte R^a, mortu M^a 2 filium M^a |
eam] eam rem CR^a 3 quidem] quod M^a |
sola R^aM^a | uel cognatae om. R^a 4 super-
sint] E^b, subessent CRM^a, superessent M^b |
tenorem C | altera CR 5 sorores] s. suas R^a |
mater R^a 6 solus M^a | capite R 7 occa-
sionem C | mortui] mortuo R^a | ampliorem
... 8 mortuae om. C 8 patrem R^a | exigi R^a |
mortuae] mortuo R^a, mortui M^a 9 nepoti C,
nepotes R^a | ad om. M^a | matre] matri M^a,
matri eius CR^a, matre eius R^b | habente M,
om. R^a 10 ne R | legitibus R^a | constitu-
tionis M^a | patris C | minuit R^a 11 si om. M^a
12 interuenientes M^a | sperare R^a 13 qui-
dem] quod M^a | et sorores om. R^a 14 suc-
cessioni R^a | solas R | uiri M^a | matris M^a |
usus] us R^aM^a 15 bessem] Q, posse CR^a,
esse M^a, pro besse R^b, et bessem M^b | com-
petitum R^a, compere M^a | inter patrem]

in parte R^a 16 apud fratres] apatres R^a,
remanentes M^a 17 decesserat M^a | husu M^a |
et uiuente ... 20 personae ad pro] *pro his*
in M^a est litura 24 *fere litterarum* | uiuen-
tem R 15 habeat detineat C, habet at R^a,
habebat teneat E 19 pate R^a | potest]
potest est C, potest es R^a 20 propriam
etatem R^a | dimidia R^aM 21 promiscuis R |
secundum supra om. M^a | distributione R | in]
in tribus R^a | portione R 22 sancta R^aM^a |
in] E, om. CRM 23 s. a. Hal. 25 rubri-
cam om. R^a | senatum S | orphianum C
26 a. om. M | euacelo S, euagelo R | si
om. R^a | existat R^a 27 et mater] M^a cum
BΣ (κ.π.), mater CRM^b | s. a. Hal.: in R
extat pp. 29 et cc. om. M | merodore S
32 diem] de M^a | functam R^a | ii M | fue-
rit R^a, fuerunt M, fuerint R^b

- maternam hereditatem sibi quaerere, rebus humanis exempti sunt, inter duos tantum
niriles non ambigitur factas portiones. S. VII K. APRIL. SIRMII AA. CONSS.¹ a. 293
- 3 IDEM AA. ET CC. IULIANAE. Matri intestatae defunctae secundum Orfitia- [B 45, 1, 41]
num senatus consultum citra bonorum possessionem filia pro herede gerendo succedere
non prohibetur. S. XII K. NOV. AA. CONSS.¹ a. 293
- 4 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD HILARIA- [Th. 5, 1, 3]
NVM PP. Quotiens de emancipati filii filiae² successione tractatur, filiis ex his³ genitis
deferatur intacta pro solido successio neque ulla defunctae patri matrique concedatur
intestatae successionis hereditas. D. XI K. MART. MEDIOLANI MEROBAYDE II ET SATVR-
NINO CONSS. a. 383
- 5 IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Si qua illustris mulier filium ex [B 45, 1, 42]
iustis nuptiis procreauerit et alterum spurium habuerit, cui pater incertus sit, quemad-
modum res maternae ad eos perueniant, sine tantummodo ad liberos iustos siue et ad
1 spurios, dubitabatur. Sancimus itaque, ut neque ex testamento neque ab intestato neque
a liberalitate inter uiuos habita iustis liberis existentibus aliquid penitus ab illustribus 15
matribus ad spurios perueniat, cum in mulieribus ingenuis et illustribus, quibus castitatis
observatio praecipuum debitum est, et nominari spurios satis iniuriosum, satis acerbum et
nostris temporibus indignum esse iudicamus et hanc legem ipsi pudicitiae, quam semper
2 colendam censemus, merito dedicamus. Sin autem concubina liberae condicionis constituta
filium uel filiam ex licita consuetudine ad hominem liberum habita procreauerit, eos etiam 20
cum legitimis liberis ad materna uenire bona, quae ea iure legitimo et in suo patrimonio
possidet, nulla inuidia est. D. XV K. OCT. CHALCEDONE DECIO VC. CONSS. a. 529
- 6 IDEM A. IULIANO PP. Quidam ancillae suae per fideicommissum liber- [B 45, 1, 47]
tatem reliquit, eo autem, a quo libertas relicta est, moram in libertate praestanda faciente
peperit ancilla. et esse quidem ingenuum puerum uel puellam, qui post moram nati sunt, 25
omnes ueteris iuris auctores consentiunt, dubitabatur autem inter eos, si matri morienti
1 potest succedere. Huiusmodi itaque dubitationem eorum decedentes ulterius eam procedere
non patimur, sed sancimus eandem matris progeniem heredem ab intestato posse ei
existere, saluo iure legitimo ex auctoritate senatus consulti Orfitiani proli seruando et tam
matre ex senatus consulto Tertulliano quam prole ex Orfitiano senatus consulto inuicem 30
ad suas hereditates uenientibus. D. K. OCT. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE
VV. CC. CONSS. a. 530

P (57, 4...8) L (ut P) CRM

¹ CC. cons. (a. 294: Mommsen)? ² emancipatae filiae (Th.)? ³ ea (Th.)? ⁴ iunge
5, 27, 10 ⁵ iunge 7, 4, 15, 16

1 quaerere R^a | tantum] tamen R 2 factas
portiones om. M^a | s. a. Hal. 3 a. et. c. S,
et cc. om. CRM | defunctae om. R^a contra BΣ
(κ.π.) | ofitium M^a 4 circa R, contra C^a |
possessione filiam R | gerendo herede R^a
5 s. a. Hal. 6 imppp. (impp. PLC) grat.
(gracianus M) | idem a. et S | ualerius M |
et] e M, om. PL | aaa.] aaa. et c. S, aa. C,
om. M | hilarium] Th., elarium S, bilaria-
num PCR, belianum L, clarianum M 7 pp.]
pu. PLR, perfectum M | quoties C | suc-
cessioni R | gemitis M^a 8 int. pro sol.
defer. Th. | intanta M^a | defunctae] C Th.,
defuncti PL, defuncti uel defunctae R,
defunctaene M^a, defuncti defunctaene M^b
9 success. intest. PL | s. a. Th. Hal. PL |
xi] Th., xv Hal., om. PL 10 cons. om. PL
11 iustinus R | a. om. PM | demonsteni L,
demonstino M | pp. om. L | illustris] inlu. R^a
12 procreauituerit P^a, procreauit M | spurium
et alterum PL^a contra B (κ.π.) | cuius R^b M
13 et] CR cum B (κ.π.), om. PLM 14 ex] RM
cum B (κ.π.) ex διαθήκης, a C, om. PL 15 a] C,

ad M^a, om. PLRM^b, ἀπὸ διαθήκης B (κ.π.) |
aliquid ... 16 illustribus om. R^a 17 nomi-
nare M^a, nōrias P^a, nōri L^a | satis iniur.]
iniur. M^a | satis acerbum] M^a cum B (κ.π.),
satisque ac. PLCRM^b | et om. P^a L^b contra
B (κ.π.) 18 et hanc ... 19 dedicamus om. M^a
20 consuedunine P^a | ab (ad R^a) homine
libero PLRM. πρὸς ἄνθρωπον λεύθερον B
(κ.π.) | habitam C 21 maternam R^a | ea |
P^b L^b cum B (κ.π.) αὐτῇ, ex C, om. P^a L^a RM |
et in] E cum B (κ.π.) καὶ ἐν, et PLCR^a M^a,
et ex R^b M^b 22 s. a. Hal. PL | calcedona
PL | uc. cons.] uu. cc. PL 23 iuliano pp.]
iulio perfecto M | quidem R^a 25 ceperit M^a |
esse] eum P^b | uel] et P, esse et L, η B (κ.π.)
26 ueteres R | mater R 27 dubitatione R
28 eandem] itaque eandem PL contra B
(κ.π.) | progeniem C | ei om. R, δύνασθαι
αὐτῇ B (κ.π.) 29 auctoritate P^a | sanatus P
30 tertulliano P, tertulliano (tertull. suppl. L^b)
... consulto om. LM^a 31 s. a. Hal. PL |
lampadi P, lamp. L | et ... 32 cons. om. PL

LVIII

R DE LEGITIMIS HEREDIBVS' R

- 1 IMP. ALEXANDER A. CASSIO ET HERMIONAE. In successione titulo consanguinitatis uel in bonorum possessione, quae proximitatis nomine competit, tam fratres quam sorores pari iure esse, licet non eadem matre susceptae sunt, ius certum est. nec huic derogatur, quod amitas uestras ab auo uestro dotatas fuisse proponitis. PP. NON. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IDEM² A. TATIANAE ET ALIIS. Si eius, quae uos heredes instituit, patri non quaesistis hereditatem posteaque mortuo patre ac repudiata eius hereditate defunctae successionem agnouistis, ea, quae bonorum sunt defunctae, ab his separari, quae patris uestri fuerunt, praeses prouinciae non ignorabit. PP. VI ID. APRIL. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 3 IMP. DECIVS A. ASCLEPIODOTAE. Consanguinitatis iure et feminas ad intestatorum successionem admitti posse explorati iuris est. Proinde cum fratris tui intestato mortui ad te consanguinitatis iure hereditas pertineat, nulla ratione alterius fratris tui filii ad eandem successionem adspirare desiderant: nam et cessante iure agnationis in persona omnium praetorii iuris beneficio ad te potius, quae secundum gradum obtines, hereditas pertinet quam ad fratris tui filios, qui tertio gradu constituti sunt. PP. II NON. DEC. DECIO A. ET GRATO CONSS. a. 250
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CAECILIO. Si aut nullum testamentum nepos patruus tui ordinauit aut intra quattuordecim annos constitutus fecit et agnationis iure successio eius tibi delata est, etiam citra bonorum possessionis subsidium legitimo iure subnixus es. PP. ID. IUL. IPSIS AA. IIII ET III CONSS. a. 290
- 5 IDEM AA. ET CC. CYRILLAE. Ad intestati successionem agnationis iure quam proximitatis uenientes haberi potiores certum est. SUPPOSITA XVI K. IUL.³ SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. CLAUDIANAE. Defuncto, suis extantibus heredibus et abstinentibus uel repudiantibus hereditatem, frater iure consanguinitatis succedere potest. S. PRID. K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 7 IDEM AA. ET CC. AMMIANO. Patruo ac materterae tertio constitutis gradu non pariter intestati successio defertur, sed patris frater agnationis iure sorori matri anteponitur. S. XVII K. MART. SIRMI CC. CONSS. a. 294

P (58 R 6) L (ut P) CRM

¹ ad finem libri sexti L^b inter alia suppleuit haec: lib. ui tit. de legitimis heredibus. Idem a. et cc. Inter eos, qui de illicita uel incerta procreatione nati sunt, nulla est successio uel hereditatis petitio, nisi ab eisdem relictum uel concessum aliquo modo inter se doceatur. ad hanc constitutionem pertinet adnotatio in Paris. 4534 Bamberg. I D 3 ad 6, 61, 3 adscripta: hic in quibusdam codicibus inuenitur falsa constitutio Galgosiana quae sic incipit Inter eos: haustam autem esse ex lege Liutprandi (Lombarda 2, 8, 6) uidit Merkel apud Savigny Geschichte des Röm. Rechts 4, 575: inscriptio suppleta uidetur ex c. 4...9 h. t., ad quas in margine adscripta fuerit ² scribi debuit imp. Gordianus ³ Ian. (Mommsen)? ⁴ iunge 6, 31, 5 ⁵ XVI (Mommsen)?

3 impp. M^a | a. cassio et om. M | et her-
mionae] ermosiano S, termione R, hem-
mone M | succeseatione R^a 4 pessione M^a |
sororis R^a 5 patri M^a | iuri R | nec] ne R^a
6 quod] quo C | dotata R | s. a. Hal. 8 a.]
aa. R | tartane M | et aliis om. M | uos]
uero R^a | non om. C^a | quaesisti C^a 9 suc-
cessionem R^a 11 ignorabat M^a | s. a. Hal.
12 decius a.] zeno M | asclepiodoto C | ab in-
testator (—torum R^b) successionem R, a. int.
successionem M^a 13 intestati CM 14 ulte-
rius M^a 15 adagnationis C 16 praetoris
CRM^a | ad] tuae a R^a, a R^b | optinens R
17 s. a. Hal. 19 aa.] aa. et cc. R, om. M |
celio R^b, inc. R^a 20 constitutos R^a, consti-

tus M^a | agnitionis M 22 ea] est R^aM | s. a.
Hal. 23 et cc. om. M | cirillae Q, curillae
CRM: c. 5 om. S | ad] ab R^a? | intestat.
R^aM^a 24 uenientes om. R^a | habeto R^a,
abere M^a | s. a. Hal. 25 idem] impp. dioc.
et max. PLM | et cc. om. M | claudinae P^a,
claudinae L, cladianae C, standiane M | de-
functis PL^aR^aM, defuncti L^bR^b 26 here-
ditate PM^a? | s. a. Hal. PL | s. prid.] 6, 31, 5,
d. prid. PL, suppos. Hal. 27 ian.] iul.
uar. PL | aa.] aa. et cc. P, aa. cc. L 28 lam-
nio S | ac] hanc R^a | matertera RM | tertio]
de tertio CR^bM^b, de certio R^a?M^a? | gra-
dum R^a 29 intestato CM | frater] fr. at-
que R^a | sororis CRM^a 30 s. a. Hal.

- 8 IDEM AA. ET CC. SILANO. Si his, de quorum successione agitur, apud [B 45, 1, 45] hostes defunctis secundum legis Corneliae beneficium iure agnationis adita hereditate uel petita bonorum possessione successisti, substantiam eorum vindicare non prohiberis. S. NON. IVL. SIRMI AA.¹ CONSS. a. 293
- 9 IDEM AA. ET CC. DAMAGORAE. In successione intestatae sororem quam anum matrem haberi potiore non ambigitur. S. VI K. IVL. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 10 ²IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. [Nou. Theod. 11 B 45, 1, 46] Sciant qui ad successionem uocantur pupilli mortui, si defuncto eius patre tutorem ei secundum leges non petierint intra annum, omnem eis siue ab intestato siue iure substitutionis successionem eius, si impubes moritur, denegandam. D. VI ID. IVL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS. 10 a. 439
- 11 ³IMP. ANASTASIVS A. CONSTANTINO PP. Si ab eo, qui ex sacro rescripto [B 45, 1, 47] secundum nostram constitutionem⁴ fieri postulauerit emancipationem liberorum, petita sit, quatenus ei, qui emancipandus emancipandaue est, minime legitima iura per emancipationem extinguantur, eadem iura tam emancipato uel emancipatae contra personas alias hoc modo sibi coniunctas quam aliis itidem contra eum uel eam in hereditatibus uel successaionibus et tutelis nec non ceteris seruentur intacta. D. XV K. AVG. CONSTANTINOPOLI PROBO ET AVIENO IVN. CONSS. 15 a. 502
- 12 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Si maior quinquagenaria partum ediderit, [B 45, 1, 49] si debet huiusmodi suboles suo patri sua constitui et hereditatem eius nancisci, a Caesariana aduocatione interrogati sumus. Et sancimus, licet mirabilis huiusmodi partus inuenitur et raro contingit, nihil tamen eorum, quae probabiliter a natura noscuntur esse producta, respui, sed omne ius, quod ex quacumque lege liberis praestitum est, hoc merum atque immutilatum huiusmodi filiis uel filiabus seruari in omnibus successionibus siue ex testamento siue ab intestato. Et summatim non absimiles aliis fiant, quos similes natura effecit, maxime cum et anteriore nostra lege⁵ huiusmodi nuptias permisimus, impares eas uideri minime concedentes. D. IIX⁶ K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO⁷. 20 a. 532
- 13 ⁸IDEM A. IOHANNI PP. De emancipatis filiis, qui sacro rescripto patribus impertito hoc a suis genitoribus meruerunt, dubitatum est. cum enim Anastasiana lex⁹ iura fratribus legitima noscitur seruare, si quis ex his sine testamento et liberis decesserit, utrumne ad fratrem uel sororem eius successio deuoluatur an ad superstitem patrem, dubitabatur. Huiusmodi dubitationem compendioso responso duximus esse finiendam ideoque sancimus ad similitudinem maternas rerum aliarumque, de quibus a nobis iam lex posita est¹⁰, et

P (58, 10, 13) L (ut P) CRM

¹ CC. (Mommson)? ² iunge 6, 56, 6. 8, 14, 6 ³ iunge 6, 20, 18. 8, 48, 5 ⁴ 8, 48, 5
⁵ 5, 4, 27 ⁶ xv? ⁷ anno secundo del. ⁸ iunge 8, 47, 11. 8, 48, 6 ⁹ cf. ad 5, 70, 5
¹⁰ 6, 59, 11

1 et cc. om. M | siluiano S 2 hereditatem R
 3 proberis R | s. n. Hal. 5 aa. et cc.] a. M
 6 haberi] hereditatis haberi M | s. a. Hal.
 7 ualentinus M | florentio] S Nou., ad florentium (—tinum M) PLCRM 8 defuncto R^a | ei
 eis CR 9 annum omnem] ante nomine R^a |
 iuris M 10 eius om. L | denegandam] eis
 d. LR^b | s. a. Nou. Hal. PL | d. bis P^a | vi]
 Nou. libri optimi, u Hal. PL, vii alii libri
 Nou. | constant. om. PL 11 a. om. PL |
 fisco PL, festo uc. Nou. 12 anastasio]
 anat. R | a. om. M | eo qui ex] ** qui M^a
 14 qui emancipatus R^a 15 emancipato uel
 om. R^a 16 uel] uel in R | tutelas R 17 ser-
 uetur RM^a | intracta R | post intacta edd. ad-
 dunt collationibus tamen ab his secundum ea
 quae super emancipatis statuta sunt, quotiens
 talis casus emergerit, utpote peracta eman-
 cipatione faciendis, inserta uidelicet ex 6,

20, 15 contra libros et BΣ (κ.π.), praeterea con-
 traria legis sententiae, ut docet Thalelaeus
 (BΣ) σημειώσαι δέ, ὅτι οὐδὲ συνεισφορὰ ἐβάρησεν
 αὐτοὺς ἡ διάταξις ὡς γενομένους ἡμαγυράτους |
 s. a. Hal. 19 iustinus R | maio M^a | quinquagenaria R^a 20 debet] i et C, debet ex R^a? |
 sobole CR^a | nancisci] n. possit C contra BΣ
 (κ.π.) 21 sumus et om. BΣ (κ.π.) 23 respuisset omne R^a 24 filiis] liberis filius R^a |
 seuari R^a | successionibus om. R^a 25 intestato] intestamento R^a | non om. M^a | fiat R^a |
 similes] Q cum BΣ (κ.π.) ὁμοίους similis
 CRM 26 effecit] dell. cum BΣ (κ.π.) ἐποίη-
 σεν, efficit CRM 27 s. a. Hal. 29 idem]
 impr. iustinianus S | aa. L | imperito P^a
 31 agnoscitur PLR^b | decesseris R^a? 32 dubitabatur om. CR^aM 33 que om. R^a 34 aliorumque M^a | de] de his PL^a | iam a nobis
 CRM | lex om. M^a | et om. PLR

huiusmodi hereditatem iure quidem domini ad fratres uel sorores peruenire in totum, usum fructum autem eius patri totum, siue torum priorem seruauerit siue ad secundas migrauerit nuptias, adquiri, siue per sacrum oraculum emancipatio procedat siue alio legitimo modo a sacris paternis fuerint absoluti. Cum enim et pater utitur usu fructu et uotum eius est ad alios filios suas res peruenire, quapropter, cum ex lege Anastasiana in alium articulum fratribus prospectum est, non a nobis in hac specie plenius eis subuenitur, ut pater habeat usum fructum, fratres autem uel sorores dominium rerum relictarum? Exceptis maternis rebus, in quibus, si ex eadem matre fratres uel sorores sunt, eos solos uocari oportet: sin autem non supersint, tunc ad similitudinem aliarum rerum in totam fraternitatem dominium earum cedere, ut sit apertissimus in omnibus tractatus et non per differentiam personarum uel rerum uacillare noscatur. D. K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

- 14 IDEM A. IOHANNI PP. Lege duodecim tabularum bene Romano generi prospectum est, quae unam consonantiam tam in maribus quam in feminis legitimis et in eorum successione nec non libertis obseruandam esse existimauit, nullo discrimine in successionebus habito, cum natura utrumque corpus edidit, ut maneat suis uicibus immortale et alterum alterius auxilio egeat, ut uno semoto et alterum corrumpatur. Sed posteritas, dum nimia utitur subtilitate, non piam induxit differentiam, sicut Iulius Paulus in ipso principio libri singularis, quem ad senatus consultum Tertullianum fecit, apertissime docuit. Qui enim ferendum est ab intestato successionebus suas quidem filias ad similitudinem masculae subolis in parentis uocari successione et iterum germanas iure consanguinitatis eandem sibi uindicare praerogatiuam, deinceps autem legitimas feminarum personas, si iura consanguinitatis non possident, a successione legitima repelli, cum maribus eadem successio pateat? Quare enim patris soror non ad successione filii fratris sui una cum masculis uocatur, sed aliud ius in amita, aliud in patruis obseruatur? uel qua ratione fratris filius ad successione patris uocatur, germana autem eius ab eadem successione recluditur? Huiusmodi itaque legis antiquae reuerentiam et nos anteponi nouitati legis censemus et sancimus omnes legitimas personas, id est per uirilem sexum descendentes, siue masculini siue feminini generis sint, simili modo ad iura successione legitima ad successione intestatorum¹ uocari secundum gradus sui praerogatiuam non ideo excludendas, quia consanguinitatis iura secundum germanae obseruationem non habent. Cum enim unius sanguinis iura remanent per uirilem sexum incorrupta, quare naturae offendimus et legitimo iuri derogamus? cum et aliam maximam iniuriam res in se continet plerisque quasi uulnus intestinum incognitum. cum enim ad earum mulierum successione masculi iure agnationis uocantur, quis patitur earum quidem hereditatem ad eos legitimo iure deferri, ipsas uero neque inuicem sibi neque masculis posse eodem iure succedere, sed

P (c. 13) *L* (c. 13) *CRM*

¹ ad successione intestatorum *del.*

1 in totum peruenire *CRM* 2 patri ad (in *R^b*) totum libri | torum pr. s. siue *om. M^a* | priorem torum *CR^b*, prior temthorum *R^a* 4 a) ad *M^a*, *om. C*, etenim et *C* | usum fructum *R* 5 cum *om. R^a* | anastasian *R^a*, astasiana *M^a* 6 non | nunc *P^bL^aCR^bM* | eis | eius *L^aM^a* 7 habet *L* | fratres *om. R^a* 8 ex | *P^bL*, *om. P^aCR^aM^a*, de *R^bM^b* 9 oportet *R^a* 10 recedere *R^a* | contractus *L* 11 uacillare *P* | noscantur *M^a* | s. a *Hal. PL* 12 consula *P*, consul. *L* | oresti *P*, hor. *L* | cc. | cc. anno sec. *Hal.* 13 idem | impr. iustinianus *S* 14 quam | et *R^a* 15 nec | ne *M^a* | liberis *R^b* | existimauit *R* 16 ciuibus *CR^aM^a* 17 ut | .. *M^a*, et *M^b* | corcorrumpatur *R*, corrumpantur *M^a* 19 liberi *R^a* | sigulis *R* | ad *om. R^a* | perfecit *R* 20 qui | *Mommsen*, cui *CRM* 21 mas-

culere *R^a*, masculi *M^a* | patris *C* | uocare successione *RM^a* | sanguinitatis *M* 22 si *om. M^a* 23 a *om. R^aM^a* 24 suis *R* | una | un *R^a* 25 alius *R^a* | ius *om. M^a* | patris *R^a* 26 successione *R* | patri *R^a* | eius *om. R^a* 27 reuentiam *M^a* | anteponimus *M^a* | nouitati | bonitati *C* 28 per uirilem | pueri uel *M^a* 29 siue femin. | femin. *M^a* | generi *R* | ad succ. int. | ab intestato *R^b* 30 uocati *R^a* 31 quia | quia iura *R^a* | obseruatione *R* 32 incorruptum *R^a* 33 iuris *R^a* | iuriam *M^a* | plerisque *C* 34 uulnus *R^a* | cum e. ad earum (rerum *C*) bis *M^a* | successione *R^a* 35 agnationis | .. agnatione *R^a* | patiantur *R^a* | earum | rerum *M* 36 differri *M* | neque | que *M^a*, *om. R^a*?

propter hoc solum puniri, quod feminae natae sunt, et paterno uitio (si hoc uitium est) 6 (1) prolem innocentem grauari? In his igitur casibus legem duodecim tabularum sequentes et nouum ius nouissimo iure corrigentes etiam unum gradum pietatis intuitu transferri ab iure cognationis in legitimam uolumus successionem, ut non solum fratris filius et filia secundum quod iam definiuimus ad successionem patru sui uocentur, sed etiam germanae 3 consanguineae uel sororis uterinae filius et filia soli et non deinceps personae una cum his ad iura auunculi sui perueniant, et mortuo eo, qui patruus quidem est fratris sui filiis, auunculus autem sororis suae suboli, simili modo ab utroque latere succedatur, tamquam si omnes legitimo iure ueniant, scilicet ubi frater et soror superstites non sunt. his etenim personis praecedentibus et hereditatem admittentibus ceteri gradus remanent 10 7 penitus semoti. Illo procul dubio obseruando, ut successio non ad stirpes, sed in capita diuidatur et is gradus in ordinem legitimum transferatur: ceteris omnibus successioneibus 8 secundum ius usque ad praesens tempus obseruatum in suo statu manentibus. Si qui autem casus iam euenerunt, secundum quod pristina iura uolebant, eorum fiat distributio. 14

D. V K. DEC. POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

15 IDEM A. IOHANNI PP. Meminimus antea diuinam promulgasse constitutionem¹, per quam ad uestigia legis duodecim tabularum totam progeniem ex legitima subole descendentem siue masculinam siue femininam legitimo iure hereditatem adipisci sanximus, ut, quemadmodum ipsis a legitimis succeditur, ita et ipsae legitimarum personarum amplectantur 1 successionem. In qua constitutione unum gradum ex cognatis in ius legitimum reduxi- 20 mus, id est germanae filios et filias et sororis uterinae filios ac filias: quam constitutionem in suo robore permanere censemus, cum et in nostris institutionibus² tenor eius a nobis 1a relatus est. Sed subtiliore tractatu habito necessarium duximus, et si quid ex praetoria iurisdictione frugi inuentum est, et hoc cum perfectissima definitione posito nostras leges 1b (1) ampliari. Cum igitur praetor filium emancipatum, licet subtili iure capite fuerat deminutus, 25 attamen in patris successione sine ulla deminutione uocare manifestissimus est, non eodem autem iure ad fratrum suorum successionem ab eo uocabatur, sed nec filii eius iure legitimo suis patris succedebant, necessarium duximus hoc primum corrigere et legem Anastasianam³ iusto incremento perfectam ostendere, ut emancipatus filius et filia non solum in patris bonis ad suorum similitudinem succedant, sed etiam in fratrum uel sororum suarum succes- 30 sione, siue omnes emancipati sint siue permixti sui cum emancipatis, aequo iure inuicem sibi succedant et non secundum legem Anastasianam parte aliqua deminuta. et haec quidem de 2 filiis emancipatis sancire bellissimum nobis uisum est. Sed nec fratrem uel sororem uterinos

CRM

¹ c. 14 h. l. ² Inst. 3, 2, 4 ³ cf. ad 5, 70, 5

2 duod. tab. legem (iura R^b) R^bM, legem om. R^a 3 transferre C 4 cognato CR^a, cognato M^a | fratres R^a | et] uel M 5 successionem R 6 interine R^a | persona CRM^a 7 superuiant R | et om. R^a | patris R^a | est om. M 8 filiis] filii set C | auunculis R | subolis CR | ab] ad R^a 9 si om. M | ueniebat R^a, ueniebant CM^a | sint C 10 ceteris R^a, inc. M^a | remanet R^a, remanent M^a 11 ad stirpes] stirpe R^a | capite R 13 ad] a R | obseruatur R^a? | quis CM^a 14 euerunt M^a | pristinam R^a | fiant M^a 15 s. a. Hal. 16 meminimus M^a | ante M^a | diuina R | promulgasset R^a | constitutione R 17 ad om. R^a | duodecimum M^a | ex] et CR^a | legitimas R^a 18 siue fem.] feminam M^a | iure] iure ad R^a | hereditate C | santimus R^a, sanctimus M^a 19 a om. M^a | legitimam R^a | ipsae] in ipsae C, in ipsa R^a 20 successionem R | constitutionem M | in ius] unius M^a? 21 et sororis ... filias om. R^a | ac] et C 22 et om. C | in

om. R^a 23 subtiliori R | tract.] et tract. R^a | habitio R^a, habit. M^a 24 frugi] fungi C | cum om. R^a | perfectissimam R^a | posita R^a, posit. M^a | nostra legis ampliari R^a, nostras legis ampliari M^a 25 mancipatum R | subtili R^a | fuerit M 26 patris om. M^a | uocari R | manifestissimus] CM^a?, manifestissimum M^a, manifestum R | eadem R^a, edem M^a 27 successiones R | uocatur R^a 28 succedebat R^aM^a | colligere R^a 29 perfectam R | emancipati R^a?M^a 30 in om. CRM | bonis] moribus R^a, bonis M^a | suorum M, om. R | successiones RM 31 siue omnes emancipati sint siue permixti sui cum emancipatis] M, siue omnes sui siue omnes emancipati sint C, siue omnes emancipati sint R^a, siue omnes sui siue omnes emancipati siue permixti sint R^b | aequo] R^b, eo CR^a, integro M 32 patem aliquam deminutam R^a | de om. R^a 33 uelissimum CR^a? | fratrum M

- concedimus in cognationis loco relinqui. cum enim tam proximo gradu sunt, merito eos sine ulla differentia, tamquam si consanguinei fuerant, cum legitimis fratribus et sororibus uocandos esse sancimus, ut secundo gradu constituti et legitima successione digni reperti aliis omnibus, qui sunt ulterioris gradus, licet legitimi sint, praecellant. et haec quidem de secundi gradus successione satis abundeque nobis cum summa utilitate disposita sunt. 8
- 3 Cum autem tertio gradui ex transversa linea fuerit locus, ubi patruis et filiis fratrum et sororum locum antiquitas dedicauit, una cum illis tam emancipati fratris quam emancipatae sororis filium tantummodo et filiam, siue emancipatos siue suos patribus constitutos, et neminem alium ulterius, nec non fratris uterini et sororis germanae uel uterinae filium et filiam tantummodo ex legitima linea inuicem uocari censemus, sicut iam sanximus¹, ut 10 omnes, qui uel ab antiquo iure uel a nostra liberalitate in legitimorum quidem positi sunt
- 3a praerogatiua, eodem autem tertio gradu sunt, simili iure uocentur. Successionis uidelicet iure et in hac parte seruando, ut, si qui ex secundo gradu uocati renuntiauerint hereditati et noluerint eam adire nullusque alius sit in secundo gradu, qui succedere et potest et 15 nult, tunc hi, quos praesenti lege enumerauimus ex tertio gradu, in locum recusantium
- 3b succedant. Illo etiam obseruando, ut successio non ad stirpes, sed in capita diuidatur: ceteris omnibus successionibus secundum ius usque ad praesens tempus obseruatum procedentibus et nullo ex cognatis supra memoratos gradus ad iuris agnatici formam redi- 20 gendo, sed suum ordinem suamque proximitatem tenente incorruptam. Quas autem personas ex iure cognationis in legitimas successiones transueximus, eas et tutelae grauamini
- 4 uicissim supponimus, scilicet si et masculi sint et perfectae aetatis secundum nostrae constitutionis tenorem, ut non solum lucrum sentiant, sed etiam grauamini subiugentur. Si 25 qui autem casus iam euenerunt et per iudicalem sententiam uel amicalem transactionem sopiti sunt, nullam sentiant ex hac lege retractationem. D. ID. OCT. CONSTANTINOPOLI
- DN. IVSTINIANO A. PP. IIII ET PAVLINO VC. CONSS. a. 534

LVIII

R COMMVNIA DE SVCCESIONIBVS R

- 1 ¹IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. VARIANAE. Scire debuisti fratre emancipato potiozem eam quae in familia mansit in alterius emancipati bonis non haberi, sed eos pariter, si sollemniter petierint bonorum possessionem, succedere. S. XV K. IVN. 30 SIRM CC. CONSS. a. 291
- 2 IDEM AA. ET CC. APOLLINARIO. Si pater tuus propiori sobrino tuo agnato [B 45. 1. 50 constituto et intestato defuncto iure ciuili adita hereditate, uel hoc ab initio non interueniente siue capitis deminutione perempto sollemniter bonorum possessione admissa suc- p (59 R) L (59 R) CRM

¹ c. 14 § 6 h. l. ² c. 1 collocari debuit post c. 5

2 sine ulla] si nulla R^a? 3 instituti M^a | et] ex R^a 4 ultiores R^aM^a | licet om. R^a | sunt M | praecedant M^aM^c | haec] ac M^a 5 de secundi] secundi M, descendendi R^a | successiones M^a | satis] ad R^a? | abunde- quod R^a 6 gradu R^a | transversa R^aM^a | pa- tuis R^a 7 tam emanc. fratris quam] man- cipati fr. quam M^a, tamen R^a 8 sorores C^aM^a | emancipatus R^a | siue suos] C^aR^aM^a, suos siue C^a, siue suis R^a, siue suos patri- bus suis M^a 9 alterius M^a | non] con R^a | sorores CR | uterinae R^a 11 a om. R^a | legitimo R^a | sint R 13 quis CRM^a | uocati ... 14 gradu om. M^a | uocatie R^a 15 nunc R^a, quo R^a | numerauimus M^a | ex] et R^a | re-

cunsantium R 16 stirpem RM 17 praeses CR^a, praesentes M^a 18 iuris agnatii M^a, uiros agnatii R^a 19 tenentem CR^a, nenentem R^a 20 gramini R^a, grauamine M^a 21 si om. M^a | masculis CR, masculi M^a 22 sentiant om. R^a | grauaminis CR^a | subiungentur R 23 quis CR^aM^a | uel amic. om. M^a 24 nulla C | retraccionem M^a | s. a. Hal. 27 succes- sione R 28 uarinie M | fratrem R^a, fra- trum M^a? 29 potiozem R | emancipatis bonis R^a 30 si om. M^a | sueducere R^a | s. a. Hal. 32 et cc. om. M | pater tuus si M contra BΣ (κ.π.) | proprio C^a, propiori C^aRM^a, priori M^a, τῷ ἑγγυτέρῳ BΣ (κ.π.)

cessit ac tibi patris tui quaesita hereditas est, adire praesidem prouinciae debes ac tutorem eius de tutela conuenire. D. XIII K. IVN. VERONAE¹ AA. CONSS.

a. 293

3 IDEM AA. ET CC. VLPIANAE. Vitrico priuigni successionem intestati ciuili uel honorario iure non deberi certissimum est. S. XV K. MART. SIRMII CC. CONSS.

a. 294

4 ²IDEM AA. ET CC. AVRELIO ASTERIO. Seruus successores habere non potest. D. NON.³ APRIL.⁴ CC. CONSS.

B 45, 1, 51

a. 294

5 IDEM AA. ET CC. IVSTINAE. Amitae, cui successisse filios suos proponis, hereditatem tuo nomine non recte petis. Sed quoniam hos etiam intestatos diem functos adseueras, si quidem hi, quos priuignos eiusdem amitae dicis, eorum consanguinei fuerint fratres, tam agnationis quam cognationis iure secundo gradu constitutos tibi praeferrere non ambigitur. nam si amitini tui alio etiam patre nati nunquam⁵ eorum matri priuigni sunt, admisisse te bonorum possessionem probans eorum uindica successionem. S. XII K. MART.⁶ CC. CONSS.

a. 294

6 IDEM AA. ET CC. PVBLICIANO. Auunculo priori, qui est in tertio gradu, quam consobrino, qui sequentem occupat, deferri successionem intestati certi iuris est. SVPPROS. K. OCT. CC. CONSS.

15

a. 294

7 IDEM AA. ET CC. NICOLAO. Adfinitatis iure nulla successio promittitur. D. PRID. NON. OCT. CC. CONSS.

B 45, 1, 52

a. 294

8 IDEM AA. ET CC. IVSTAE. Antequam scriptus cuiuscumque portionis capax repudiet hereditatem uel alia ratione quaerendae facultatem amittat, ei qui testamentum reliquit intestato nemo succedit. igitur perspicis, quod testamentariae successionis spe durante intestati bona defuncti non recte uindicentur. S. VI ID. MART.⁷ RETIARIAE CC. CONSS.

B 45, 1, 53

a. 294

9 ⁴IDEM AA. ET CC. SOPATRO. Ancillae dominus liberi hominis, cum quo contubernium haec habuit, per hanc commixtionem successionem uindicare non potest. S. XV K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS.

B 45, 1, 54

15

a. 294

10 IDEM AA. ET CC. DANVVIO. Nutritoribus hoc nomine nec ciuili nec honorario iure defertur hereditas. S. VI K. IAN. CC. CONSS.

B 45, 1, 55

a. 294

11 IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Sancimus, quemadmodum de his rebus, quae liberis in sacris constitutis ex occasione maritali acquisitae sunt, certus ordo destinatus est, ut, si quis ex his ab hac luce fuerit subtractus, pars eius, quam lucratus est, ad eius liberos uel nepotes uel pronepotes concedat, quibus non extantibus ad fratres suos ex eodem matrimonio progenitos uel, si etiam⁹ non supersint, ad fratres ex aliis nuptiis procreatos, cumque nemo eorum fuerit relictus, tunc ad patrem perueniat: ita et de his,

P (59 [3 p] 4 [7 p] 9 [10 p]) L (59, 3. 4. 7. 9. 10) CRM

¹ Beroeae (Mommson)? ² iunge 3, 31, 8. 7, 16, 27 Consultatio 6, 18 ³ d. III k. leges iungendae ⁴ Sirmio ins. Consult. ⁵ numquam] neque hi (Mommson)? ⁶ Mal. (Mommson)? ⁷ Oct. (Mommson)? ⁸ iunge 3, 32, 28 ⁹ hi ins.

1 adirem R^a | ac tutorem] auctorem R^a, a tutore M^a 2 s. a. Hal. 3 idem] impp. dioc. et max. pL | et cc. om. pLM | ulpiano C^a, ulpane R^a | onerario p^a uel p^b 4 non om. L^a | s. a. Hal. 5 et cc. om. M | aurelio] Consult., om. libri | seius P^a | abere non p. succ. M 6 s. a. Hal. PL | cc. cons. om. L 7 et cc. om. M | amitae] s. i? te R^a? | praeponi M^a, praeponis M^b 8 quoniam] quam R^a | intestatus d. functus R^a? 9 hi] M | eius R^a 10 secundum R^a 11 amiti tui etiam alio p. nati R^a, amitinis tuis alio etiam (etiam alio R) p. natis R^b M^b | matres R^a 12 probas R^a M^b? | uindicas R^a | successionem R | s. a. Hal. 14 et cc. om. M | publicano M | priori q. e. in (om. C) tertio] proprio gradu qui est terti R^a 15 differri R^a, de gradu ferri M^a | successionem R | s. a. Hal. 17 et cc. om. M | nicolao] iuste pL | permittitur L

18 s. a. Hal. pL | d. prid. non.] s. idib. Hal. | cc. cons. om. pL 19 et cc. om. M | iustae] nicolao S 20 aliam rationem M^a | amittet R^a | testamento R^a 21 successiones C 22 intestati bona def. (deif. R^a) | ἐξ ἀδιαθέτου τοῦ τελευτήσαντος τὰ πράγματα BΣ (κ.π.) | iudicentur M^a | s. a. Hal. 24 et cc. om. M | socrato M | hominis] hominis L 25 commixtionem] PL, coniunctionem CM, cognitionem R: τὸν συμμιγνέντα αὐτῇ BΣ | potes R 26 s. a. Hal. PL | s.] d. PL | ian. nic.] iun. anuastrie P (ortum uidelicet ex ianuarias nic.), iun. (iul. L^a) annastilie L 27 danubio pLCR, danato S, damibio M uel M^b | onerario p^a R 28 s. a. Hal. 29 iustinus R^a | demostino M 30 destinatus est ordo M 32 concedatur R^a M^b | existantibus M^a 33 ex om. M | progenito R^a | non om. M^a 34 fuerint R^a | relictis M^a | peruoniat] Q^b, peruenit CRM

quae materna linea per quascumque occasiones uel inter uiuos uel per ultimas dispositiones uel ab intestato descendunt, similis ordo seruetur, primo in filii uel filiae successione posteritate eius uocanda eaque non inuenta fraterno consortio eiusdem uel alieni matrimonii secundum praedictum ordinem arcessito, tunc ad ultimum locum pater a legibus conclametur et sui filii non gratam hereditatem relictam, sed triste lucrum sibi lugeat ¹ adquisitum. In omnibus uidelicet casibus, in superstite subole liberorum et fratribus adhuc uiuentibus, qui ad hereditatem defuncti patrem antecedunt, usu fructu rerum, quarum dominium ad eos peruenit, apud parentes remansuro. D. xv k. OCT. CHALCEDONE DECIO VC. CONS.

a. 529

LX

10

R DE BONIS MATERNIS ET MATERNI GENERIS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. CONSVLIVS PRAETORIBVS TRIBVNIS [Th. s, 19, 1 mut. II 45, 4, 1] PLEBIS SENATVI SALVTEM¹. Res, quae ex matris successione fuerint ad filios deuolutae, ita sint in parentum potestate, ut fruendi dumtaxat habeant facultatem, dominio uidelicet earum ad liberos pertinente. Parentes autem, penes quos maternarum rerum utendi fruendi-¹⁵ que tantum² potestas est, omnem debent tuendae rei diligentiam adhibere et quod iure filiis debetur in examine per se uel per procuratorem³ poscere et sumptus ex fructibus impigre facere et litem inferentibus resistere atque ita omnia agere, tamquam solidum perfectumque dominium et personam gerant legitimam, ita ut, si quando rem alienare uoluerint, emptor uel is cui res donatur obseruet, ne quam partem earum rerum, quas alienari ²⁰ prohibitum est, sciens accipiat uel ignorans. Docere enim pater debet proprii iuris eam rem esse, quam donat aut distrahit: et emptori, si uelit, fideiussorem licebit accipere, quia nullam poterit praescriptionem opponere filiis quandoque rem suam uindicantibus. D. xv k. AVG. AQUILEIA. RECITATA APVD VETTIVM RVFINVM PV. IN SENATV NON. SEPT. CON-²⁴ STANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319
- 2 IMP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. FLORENTINO PV. Quidquid [Th. s, 18, 7 B 45, 4, 2] auus auia, proauus proauia ex materna linea uenientes⁴ nepoti nepti pronepti pronepti testamento fideicommisso legato donatione uel alio quolibet titulo largitionis uel etiam intestati successione contulerint, pater filio filiaeue integra illibataque custodiat, ut uendere donare relinquere alteri obligare, sicut nec materna bona⁵, non possit usu fructu dum-³⁰ taxat ad eum pertinente, ita⁶ ut, quemadmodum ipse super his licentiam totius potestatis
- P (60 R 1. 2) L (ut P) CRM (deficit in u. 29 uendere)

¹ dicit addit Th. ² tantum om. Th. ³ per se uel per proc. om. Th., habent B ⁴ ex mat. l. uenientes om. Th., habent B ⁵ sicut n. m. bona om. Th., habent B ⁶ ita om. Th. (u. i.)

1 materna] mana R^a | per quacumque occasione sunt CR, per quacumque occasionem sunt (sunt del. M^b) M | inter] ab intestato R^a | depositiones R^a 3 eius posteritate M | alini R^a 4 accersito RM | pater a] pater R^a 6 casibus om. R^a 7 usum fructum R 8 ad eos bis M^a | s. a. Hal. 11 paternis C | materni] maternis S 12 imp. om. S | constantinus M | a. om. S | tribunisque R 13 plebis om. S | senatus PL | fuerint] Th. cum B, siue ex testamento siue ab intestato (siue ab int. om. R^a) fuerint PLCRM 14 parentum PLCR | potestate C^o 14 habent P^aRM^a, habent L^a 15 ad om. P^a | panes R^a | fruendi utendique M 16 tantum R^a | potestas] potestas M^a 17 examine M | per proc.] proc. PLR 18 impigre R^a | resistere L^a 19 et] eis fuisset adquisitum (a. f. R^b) P^aLR^aM | uoluerit - P^aM, uoluerunt R 20 ne quam] C Th., nun-

quam P^a, ne (nec R) unquam P^aLR, ut nunquam M | patem P^a 21 doce M^a 22 distraat R | emptore R^a | fideiussorem C 23 s. a Th. Hal. PL 24 quileia P, aquileiae Hal. | rec. apud uettium (apud etiam PL) ruf. pu. in sen. (senatum PL) ... 25 lic. c. (c. om. L) cons.] Th. PL, sabino et rufino cons. recitata apud uettium rufinum p. u. Hal. 26 florentino] M Th., florentio SLUR, floreccio P | pu.] Th., pp. SPLCM, om. R 27 proauia] qui auia R^a | uenientes linea M | nepti pron. pr. test.] test. nepti pronepti PL 28 testamenti C | quodlibet R^a | largitionis M^a 29 intestato PL contra Th. et B (κ.π.) | successionem R | contulerit P^aCR | integrae C 30 obligare] aut obl. Th. contra B (κ.π.) | non om. R -- fructum R 31 pertinentem C | ita ut] οὕτως ἔντα B (κ.π.) | potestati L^a

amittit, ¹defuncto eo filio filiaeue praecipua computentur nec ab illis, qui ex patre sunt coheredes², uindicentur. D. ID. OCT. MEDIOLANI OLYBRIO ET PROBINO CONSS.

a. 395

- 3 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM VRBIS [Th. 9, 18, 9 B 45, 4, 3] ROMAE. Si uiua matre emancipati sunt filii et postea mater decesserit, quoniam⁴ omni commodo destituitur pater nec retinet usum fructum, uiriles ei inter filios, siue unus seu ³ 1 plures sunt, usus fructus tribuimus portiones⁵. Si uero mulier moriens alios ex filiis emancipatos a patre, alios in patria potestate dimiserit, in casu dispari utitur maritus defunctae beneficio, quod casui utrique praescripsimus⁶, id est circa eorum quidem portionem, quos adhuc in sacris retinet, usum fructum ex legum auctoritate retinebit et praemium delatae, cum uolet, emancipationis accipiet, in eorum uero parte, quos exisse de potestate uiua ¹⁰ matre constiterit, usum fructum uirilis inter eos portionis secundum praescripta percipiet. ² In nepotibus etiam uel neptibus hoc obseruandum esse censemus, ut maritus, qui uxore mortua, non extantibus filiis, cum solis nepotibus uel neptibus ex hac lege ad emolumentum uocandus est, si unus uel una pluresue nepotes ex filio uno uel pluribus, qui in ¹⁵ 2a potestate defecerunt, procreati sunt, hoc iure utatur, quod de filiis constitutum est. Nam licet hoc nouum praesens lex constituat in nepotes, non est tamen ab re, ut in hoc casu ^{2b} deteriores esse nepotibus filii non sinantur. Habeat igitur auus ueniens cum nepotibus in potestate durantibus usum fructum bonorum omnium, quae ex defunctae auiae successione ^{2c} delata sunt. Cum uero his quoque libertatem emancipatione largitur, similiter et ab ipsis, sicut de filiis constitutum est, praemium⁷ manumissionis accipiat, uel si ex pluribus ²⁰ alteros manumittit alteros retinet, ex parte manumissorum legitimum praemium⁸, ex parte ³ uero in potestate manentium retineat usum fructum. Quod si nepotes sint neptesue aut ex emancipato filio aut ex filia procreati aut ab ipso auia uiuente sacris dimissi, idem auus uirilis cum ipsis portionis habeat usum fructum. Si uero ex nepotibus neptibusue tempore, quo in auiae successionem uocantur, alii in aui sunt potestate, id est mariti ²⁵ defunctae, alii sui iuris sint, circa personam quidem eorum, qui in potestate consistunt, et in usu fructu consequendo et in emancipationis praemio⁹ conquirendo ratio supra dicta seruetur: in his uero, qui sui iuris sunt, facultas capiendi usus fructus uirilis inter eos ⁴ portionis habeatur. Eadem autem et de pronepotibus sexus utriusque sancimus, manente definitione, quae de singulis sancita est, si filii sint pariter ac nepotes. D. VIII ID. NOV. ³⁰ RAVENNA THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS.

a. 426

- 4 IMP. LEO A. CALLICRATI PP. PER ILLYRICVM. Omnem ambiguitatis confusionem amputantes hac liquida et compendiosa lege sancimus circa usum fructum mater- II 45, 1, 1
P (60, 2. 61 R 1. 60, 3) L (ut P) CR Q (ad c. 4)

¹ ita ins. Th. cum B ² consortibus Th. ³ iunge 6, 55, 11 et quae ibi laudantur ⁴ sin uero uiua m. em. s. filii, tum demum quia Th. ⁵ idem Th.: fuerit uirilis ... usum fructum tr. portionis (Mommson) ⁶ praescribimus Th. ⁷ trientem pro praemio Th. ⁸ legit. praemium] trientem Th. ⁹ in triente Th.

1 praecipia P^a | nec ab] ab ** R^a | ullis C cum B (κ.π.) ix τινων, sed contra Th. | sint C 2 coheredibus C contra B (κ.π.): οἱ πάντες ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰσι συγκαταγονόμοι | cuindicentur R^a | s. a. Th. Hal. PL | mediol. om. Hal. PL | proba PL 3 imp. ... aa.] idem aa. et cc. PL | urbis romae om. PL 4 decessit C 5 modo P^a | uiriles ei] uiriles P^a, et R^a, uiriles et R^b | inter] inter C^a | filium R^a | siue] secum R^a, seu Th. | seu] siue PL 6 portionem P^a, portionis CR^a 7 in casu] C Th., in hoc casu PLR | utitur] C Th., utetur PLR 8 quod casui] Th., quo casu PLCR | praescripsimus C | portione R | qui ... 9 retinentur PLR 9 praemium R^a | delatae] debita Th. libri meliores 10 emanc. cum uolet PLR | accipiat R | uero om. PL | egisse L' 11 praescripta P^a | percipiat PLR^b 12 neptibus] neptis C | qui om. PL 13 uel neptibus om. C 14 uocandum P^a 17 ue-

niens auus R^a 18 ufum R | auae R^a 19 emancipatione] ac emancipationem P^a, emancipationem P^aL^a | ipsis] sis R^a 20 filius R^a 21 alter C | manumittat PL | ex ... praemium om. R^a | manum.] uero m. PLR^b 22 quo P^a 23 mancipato PLR | ab om. C | in sacris auia uiuente Th. | dimissis P^aR 24 auus] alius C | habet L | usus R 25 successionem PLR^b, ex successionem R^a 26 defunctae P^a | sunt L^a, sin R^a | personas PL | eorum quidem L, quidem om. P^a 27 et in] et R 28 faciendi C | fructum R 29 eandem R^a | autem om. PL | sancimus om. P^aL 30 sancta R | si ... nepotes] filiis pariter ac nepotibus PL | s. a. Th. Hal. PL | viii] vii PL, vi Hal. 31 rauenna ... cons.] theod. xiii et ual. iii aa. coss. Hal., om. PL 32 callicrati] N, colligrato S, callicrato C, gallicrato R, caricrato Q | per ill. om. S | ambiguitates R^a 33 amputates R | liquidam R^a | compendios R^a

narum rerum nullam esse differentiam, siue in priore matrimonio pater, ex quo filios habuit, permanere uoluerit siue nouercam filiis superduxerit: legibus, quae de maternis bonis latae sunt, suam habentibus firmitatem. Patres igitur usum fructum maternas rerum, etiamsi ad secundas migrauerint nuptias, sine dubio habere debebunt¹: nec ullam filiis uel quibuslibet ex persona eorum contra patres improbam uocem accusationemque² posse competere. D. K. SEPT. ANTHEMIO A. II CONS. a. 468

LXI

R DE BONIS, QVAE LIBERIS IN POTESTATE CONSTI-
TVTIS EX MATRIMONIO VEL ALITER ADQVIRVNTVR,
ET EORVM ADMINISTRATIONE R

- 1 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM. Cum Th. 8, 19, 1 II 45, 4, 5 uenerandae leges uetuerint patribus iure potestatis adquiri, quidquid eorum filiis auus auia proauus proauia a linea materna uenientes quocumque titulo contulissent, hoc quoque conuenit obseruari, ut, quidquid uel uxor marito non emancipato uel maritus uxori in potestate positae quocumque titulo uel iure contulerit seu transmiserit, hoc patri nulla-
tenus adquiratur: atque ideo in eius tantum, cui delatum est, iure durabit. D. VIII ID. NOV. RAVENNAE THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 426
- 2 ²IDEM AA. HIERIO PP. Constitutionis nouae capitulum clariore interpreta- II 45, 4, 6 tione sancimus, ut, quae per filios nepotes pronepotes itemque filias neptes proneptes, quamuis in potestate sint, minime adquiri decreuimus a marito uel uxore quocumque
titulo collata sine ultima uoluntate transmissa, nullus ad id quoque pertinere existimet, quod ab ipso parente datum uel ante nuptias donationis causa pro una ex memoratis personis praestitum fuerat, ut minime ad eum, si casus tulerit, reuertatur (prospiciendum est enim, ne hac iniecta formidine parentum circa liberos munificentia retardetur): sed ut his potestatis iure ad parentes reuersis cetera, quae ex substantia speciali coniugis ad
superstitem deuenerunt, quamuis idem in sacris sit, fructu tamen⁴ solo atque usu paren-
tibus deputato, dominium ei qui a coniuge uel quae meruit reseruetur, parente pro eman-
cipationis etiam beneficio, si uoluerit, sicut in maternis rebus uel quae per eandem lineam ueniunt, praemium habituro. D. X K. MART.⁵ FELICE ET TAVRO CONSS. a. 426
- 3 ³IDEM AA. FLORENTIO PP. Quod scitis prioribus conti- Nou. Theod. 14, 1, 8 B 45, 4, 7 netur nec a filia quae in potestate est donationem ante nuptias patri nec a filio dotem
adquiri, eo addito confirmamus, ut, defunctis his adhuc in potestate patris, si liberis
P (61 R 1. 60, 3. 61, 2. 3) L (ut P) CR Q (ad 60, 4)

¹ debebant tuentur B (κ.π.), delet Mommsen ² iunge 6, 55, 11 et quae ibi laudantur
³ iunge 2, 57, 2. 5, 3, 17. 5, 4, 22. 5, 11, 6. 6, 18, 1. 6, 24, 11 ⁴ tamen om. BΣ (κ.π.),
delet Mommsen ⁵ Constantinopoli ins. leges iungendae ⁶ iunge 5, 9, 5

1 filiis R^a 3 lete R^a | sua manentibus fir-
mitate R 4 migrauerit nuptiis R^a | ullam
... 5 improbam uocem (improbo uoces R^a)
accusationemque (cautionemque CQ^a, causa-
tioneque R^a) posse (postae R^a) | οὐδὲμία ...
ἀναλογιστὸς φωνῇ ἢ ἀλλοτρίᾳ τις δύναται B (κ.π.)
6 s. a. Hal. 9 matrimonium S | alter L
10 administrationem S 11 impp. om. S
12 ueneriae P^a | conquiri Th. libri boni 13 a
linea] aliena P^a, linea R | titillo R^a | con-
tulisset CR contra Th. et BΣ (κ.π.) 14 ob-
seru R^a | uel om. CR contra Th. et BΣ (κ.π.) :
nonnemanipato R^a 15 iure uel titulo PL
contra Th et BΣ (κ.π.) 16 s. a. Th. Hal. PL |
VIII] ui PL, III Hal. 17 rau. PL | II aa.
conss. om. PL 18 idem] impp. theod. et
ual. PL | aa.] a. et c. S 19 ut quae] uti-

que C 20 a om. P^aL^a, ex BΣ (κ.π.) | uxo-
res P^a 21 transmissas PL | quoque om.
BΣ (κ.π.) | pertinere P | estimet PLR
22 quot ab R^a, quo id C | ante nuptias uel
legit BΣ (κ.π.) πρὸ τῶν γαμῶν ἢ δωρεᾶς ἐνεχεν
24 in-(in?)iecta P^a | parentum L 25 pa-
rentis R | coniugis R | ad] a L 26 deuene-
rant R | sint C | fructum P^a | atque] que L^a
27 deputate C | uel] meruit uel C | per ... 28
beneficium PL | emancipationis P, mancipatio-
nis R^a 29 lineam om. R 29 s. a. Hal. PL |
x om. PL | tauro conss.] probo PL 30 idem
a. et c. S, impr. theod. a. PL | florentio] hie-
rio PL 31 a om. PL^a contra Nou. et BΣ
(κ.π.) | nec] ne R^a | a om. PL^aR contra
Nou. et BΣ (κ.π.)

extantibus moriantur, ad liberos eorum eadem res iure hereditatis, non ad patres iure
 1 peculii transmittantur nec per nepotes auo uidelicet acquirendae. Sin autem [Nou. Theod.]
 idem nepos superstitibus tam patre quam auo paterno diem suum sine liberis obierit,
 eorum dominium, quae ad ipsum ex matre uel ab eius linea peruenerunt, non ad auum,
 sed ad patrem eius perueniat: usu fructu uidelicet et in huiusmodi casibus auo, dum
 supererit, seruando. D. VII ID. SEPT. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO
 CONS.

a. 439

4 IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. ERYTHRIO PP. Quaecumque [Prochirum autum 31, 33
 res ad filium uel filiam, nepotes siue pronepotes utriusque sexus in potestate constitutos
 ex priore uel secundo aut tertio seu coniugio numerosiore peruenerint ex dote uel qua- 10
 cumque donatione seu hereditate legato² uel fideicommisso, earum usque in diem uitae suae
 pater uel auus uel proauus usum fructum habeant: easdem res quocumque modo alienandi
 uel pignoris seu hypothecae iure obligandi facultate eis penitus interdicta, dominio uidelicet
 earum ad filios et nepotes siue pronepotes utriusque sexus permanente, etiam si ex eodem
 matrimonio procreati non sint, ex quo eadem res ad parentes eorum, qui quaeue in 15
 1 potestate sunt, fuerint deuolutae. Eo uidelicet obseruando, ut morientium fratrum soror-
 umue portiones, qui quaeue ex eodem matrimonio progeniti uel progenitae sunt, primo
 quidem ad liberos eorum, ut dictum est, si tamen fuerint, deinde his non extantibus ad
 superstites tantummodo fratres uel sorores eorum perueniant aut ad superstitem, si ex
 2 isdem fratribus siue sororibus unus unaue remanserit. Omnibus autem, qui ex eodem 20
 coniugio fuerint procreati, defunctis tunc demum ad eos, qui ex alio matrimonio sunt
 editi, easdem res pro uirili parte uenire statuimus: nullo autem ex memoratis personis
 3 existente parentes eorum eas percipere. Parentibus uero, quorum sub potestate sunt,
 usum fructum dumtaxat habituris memoratas res iure potestatis alienandi uel obligandi
 licentiam denegamus, non prohibendis isdem liberis, quandoque sui iuris fuerint, nulla 25
 temporali praescriptione obsistente easdem res omnibus modis uindicare, nisi forte, post-
 quam potestate parentum eos contigerit liberari, tantum temporis effluxerit, ut ex continua
 et inconcussa tenentis possessione eorum excludatur intentio. D. V K. MART. MARCIANO
 CONS.

a. 472

5 IDEM AA. NEPOTI MAGISTRO MILITVM DALMATIAE. Non sine ratione de [B 45, 4, 8] 30
 negotio, quod inter matrem familias, cuius uestra suggestio meminit, et germanum eius
 uertitur, magnitudo tua diuersis legibus ex utraque parte prolatis nostram credidit consu-
 lendam esse clementiam, cum mulier diuersis iuris lectionibus idem intellegi maritum et
 sponsum uideretur probare, germanus mariti nomen illi soli, qui nuptias contraxerit, recita-
 P (61, 3. 1) L (ut P) CR Q (ad 61, 3)

¹ iunge 5, 9, 6. 6, 20, 17 ² legatoue (Mommson)?

1 eadem (edem L^b) res ... transmittatur
 (—antur R^b) PLR^b contra Nou. et BΣ (κ.π.):
 τὰ αὐτὰ πράγματα ... παραπεμφθῶσι, haere-
 dem ius ... transmittatur R^a | hereditatis
 ... iure om. I^aLⁱ | parentes L^v 2 adqui-
 rendo PL | sin] sint P^a 3 subperstitibus R
 4 mate R^a | auum] alium L 5 usum R | et
 iu] Q cum BΣ (κ.π.) καὶ ἐν, ex PLR, ut in C
 6 supererit R | seruando PL, φυλαττομένου
 BΣ (κ.π.) | s. a. Nou. Ital. 8 antoninus S,
 anthemio PL | erythrio C, eriphio R | pp.
 om. PL 9 uel] uel ad C | siue] suum R
 10 uel om. L | aut] autem P^a | coniugio R |
 peruenerit P^a 11 die C 12 uel] W^b, om.
 PLUR | habent L 13 eius L^a 14 earun-
 dem R | ad] ac C | et] ad R | siue pronepotes
 om. P^a, siue om. L | pertinente R, om. C, cf.
 p. 621, 29 | eodem] eo CR 15 eadem CR, inc. P^a
 16 sint R | uidelicet L^a | ut] et R uel R^b

17 eodem] eo R | progenite uel progeniae R^a |
 sint PL 18 deinde] de L^a 19 super-
 stite L | aut ad om. C, ad om. R 20 reman-
 serint P^a 21 defunctus P^a | sunt matrimo-
 nio CR 22 easdem] eas R | peruenire CR
 23 eos R | sub] in R 24 alienanda L^a | uel
 oblig. om. R 25 prohibentis R 26 con-
 tingerit R 27 libereri R^a | effluxerit L^a
 28 s. a. Hal. PL | marci. cons. PL, mar-
 ciano et zenone cons. (= a. 469) Hal.
 30 aa.] a. SCR | magri S | militi C | non sine
 om. R^a | de negotio R^a, denegatio (P^a) 31 sug-
 gessio C | germanus C, germa R^a? 32 nos-
 tra R^a | crediderit CR, ἐπίστευσεν BΣ (κ.π.) |
 lectionis R^a 33 idem] τὸν αὐτὸν BΣ (κ.π.),
 quasi esset eundem | mariti R^a | et. et cum R^a
 34 sponsi R^a | illius solius C, ἐκείνου μόνου BΣ
 (κ.π.) | contraxerint Q^a

- tione constitutionis diuorum retro principum Theodosii et Valentiniani¹, qua cauetur, quidquid maritus uel uxor in potestate constituti inuicem sibi reliquerint, non patri adquiri, 1 sed ad eorum ius pertinere, imponere². Quamuis ergo significatione nominis maritus uel uxor post coeptum matrimonium intellegatur, ex quo uidelicet inducta est dubietas, attamen, quia consequens est ambiguas atque legum diuersis interpretationibus titubantes causas benigne atque naturalis iuris moderamine temperare, non piget nos in praesenti quoque negotio, de quo sublimitas tua suggessit, aequitati conuenientem Iuliani tantae existimationis uiri atque disertissimi iuris periti opinionem sequi. qui cum³ de dotali praedio tractatu proposito idem ius tam de uxore quam de sponsa obseruare arbitratus sit, licet lex Iulia de uxore tantum loquatur: qua ratione tam sponsaliciam donationem 10 quam hereditatem, quam memoratus sponsus suam sponsam lucrari uoluit, non adquiri patri, sed ad eam peruenire benignum esse perspeximus. D. K. IVN. LEONE A. V CONS. a. 473
- 6 IMP. IUSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Cum oportet similem prouidentiam [B 45, 4, 9 tam patribus quam liberis deferri, inuenimus autem in ueteris iuris obseruatione multas esse res, quae extrinsecus ad filios familias ueniunt et minime patribus adquiruntur, quem- 15 admodum in maternis bonis uel quae ex maritali lucro ad eos perueniunt, ita et in his, quae ex aliis causis filiis familias adquiruntur, certam introducimus definitionem. Si quis itaque filius familias uel patris sui uel aui uel proau in potestate constitutus aliquid sibi adquisierit non ex eius substantia, cuius in potestate sit, sed ab aliis quibuscumque causis, quae ex liberalitate fortunae uel laboribus suis ad eum perueniant, ea suis parentibus 20 non in plenum, sicut antea erat sancitum, sed usque ad solum usum fructum adquirat, et eorum usus fructus quidem apud patrem uel auum uel proauum, quorum in sacris sit constitutus, permaneant, dominium autem filiis familias inhaerent ad exemplum tam mat- 1a narum quam ex nuptialibus causis filiis familias adquisitionum rerum. Sic etenim et parenti nihil derogabitur usum fructum rerum possidenti et filii non lugebunt, quae ex suis labo- 25 ribus sibi possessa sunt, ad alios transferenda adspicientes uel extraneos uel ad fratres suos, quod etiam grauius multis esse uidetur. Exceptis castrensibus pecuniis, quorum nec usum fructum patrem uel auum uel proauum habere ueteres leges concedunt: in his enim nihil nouamus, sed uetera iura intacta seruamus. eodem obseruando etiam in his pecuniis, 1c (1) quae quasi castrensia pecunia ad instar castrensis pecuniae accesserunt. Sub hac tamen 30 definitione hunc legis articulum inducimus, ut in successione quidem earum rerum, quae extrinsecus filiis familias adquiruntur, iura eadem obseruentur, quae in maternis et nuptia- 2 libus rebus statuta sunt. Non autem hypothecam filii familias aduersus res patris uiuentis adhuc seu iam mortui sperare audeant nec ratiocinia eis super administratione inferre, sed tantummodo alienatione uel hypotheca suo nomine patribus denegata rerum, habeat parens 35 plenissimam potestatem uti fruique his rebus, quae per filios familias secundum praedictum modum adquiruntur. Et gubernatio earum sit penitus impunita et nullo modo audeat

CRQ

¹ c. 1 h. l. ² imponi opponeret uel simile quid requiritur ³ idem BΣ(κ.π.): fuerit sequi, cum (om. qui: Mommsen)

1 theodosi R, theodosiani Q^a 2 relinquerint C 3 imponeret C, opponeret uidetur emendasse Graecus interpres in BΣ(κ.π.) ἀντιθέειαν (leg. ἀντιθέειαν καὶ τὰ) μάλιστα οὖν | significationem CR, τῇ σημασίᾳ BΣ(κ.π.) 5 est] est in Q 6 nos] non R^a 8 exstimationis R | uiri] iuri C | sequi qui] • R^a | de om. R 9 tractatur R^aQ^a 10 donatione R^a 11 noluit R^a 12 patris R^a | ad om. CR^a, εἰς BΣ(κ.π.) | benigno R^a | perspeximus] dett., perspicimus CRQ, ἰδωρήσαμεν BΣ(κ.π.) | s. a. Hal. 13 iustus R 14 inferri Q, καταφέρεισθαι B(κ.π.) 16 perueniunt] Q cum B(κ.π.) φέρονται, peruenerint C, peruenerit R 17 definitione R | qui R^a 15 filium R^a | patri R |

uel proau om. B(κ.π.) | constitutus R 19 eius] ius R^a | ab om. C, εἰς B(κ.π.) | alius R^a | casis R 20 quae om. Q | eas R contra B(κ.π.) ταῦτα 21 ante C | erat sancitum] C cum B(κ.π.) ἣν θεσπιζόμεν[ον], sanctum erat RQ 22 uel proauum om. B(κ.π.) 23 maneat Q 24 et om. R contra B(κ.π.) 26 uel extr.] ἢ εἰς ἐξωτικούς B(κ.π.) 28 uel proauum] E cum B(κ.π.), proauum CRQ | leges om. B 30 quasi] • sis R^a | castrensi Q^a 32 adquirunt R^a | et] et in R 33 sint R 34 mortuis CQ^a | administrationem C 35 alienationem (—ne C) uel hypothecam CR contra B(κ.π.) | et] ut R | eorum R

- filii familias uel filia uel deinceps personae uetare eum, cuius in potestate sunt, easdem res tenere aut quomodo uoluerit gubernare, uel si hoc fecerint, patria potestas in eos exercenda est: sed habeat pater uel aliae personae, quae superius enumeratae sunt, plenissimam potestatem uti frui gubernareque res praedicto modo adquisitas. Et si quid ex usu earum pater auus uel proauus collegerit, habeat licentiam quemadmodum cupit hoc disponere et in alios heredes transmittere, uel si ex earum rerum fructibus res mobiles uel immobiles uel se mouentes comparauerit, eas etiam quomodo uoluerit habeat et transmittat et in alios transferat siue extraneos siue liberos suos seu quamlibet personam.
- 2c Sin autem res sibi memorato modo adquisitas parens noluerit tenere, sed apud filium uel filiam uel deinceps personas reliquerit, nullam post obitum eius licentiam habeant heredes alii patris aui uel proauis eundem usum uel quod ex hoc ad filios familias peruenit utpote patri debitum sibi uindicare, sed quasi diurna donatione in filium celebranda, qui usum fructum detinuit, quem patrem habere oportuerat, ita causa intellegatur et eundem usum fructum post obitum patris ipse lucretur, parente ius exactionis quasi sibi debita a filio, qui usum fructum consensu eius possidebat, suae posteritati uel successioni minime transmittente, quatenus in omni pace inter se successio eius permaneat nec alterationis cuiusdam maxime inter fratres oriatur occasio. Cum autem Constantiniana lege¹ cautum erat, si filii familias ab his, qui eos in potestate habent, nexu paterno per emancipationem liberentur, debere patrem tertiam partem bonorum, quae adquiri non solent, quasi remunerationis gratia a filio accipere uel retinere, et ex hac causa iterum pars non minima substantiae liberorum adimebatur, sancimus huiusmodi casu interueniente et emancipatione liberis imposita non tertiam partem domini rerum minime adquisitionum, sed dimidiam usus fructus apud maiores qui emancipationem donant residere: exceptis et in hoc casu castrensibus et quasi castrensibus tantummodo pecuniis, quibus nihil nec ex hac causa diminuitur. sic enim nec liberis cuiuscumque sexus aliquid domini auferetur et patribus amplioris patrimonii usus fructus adsignabitur. Hoc obtinente et si in emancipatione sibi parentes hoc minime seruauerint: sed nisi specialiter uel in emancipatione huic praemio renuntiauerint uel donatione facta sese et ab huiusmodi beneficio alienauerint et in liberos hoc transtulerint, manere ad eos etiam tacentes ius et beneficium usus fructus retinendi, ut post obitum eorum et usus fructus in omnibus memoratis causis ad eos perueniat, quorum dominium est, scilicet, secundum quod iam diximus, in successione eorum omnibus seruandis, quae de maternis et nuptialibus bonis consultissimis legibus definita sunt. Sed cum tacitas hypothecas tam ueteres leges in quibusdam certis casibus introduxerunt quam nos² in maternis ceterisque, quas seruare necesse est, et dubitabatur, ex quo hypothecas competere oportet, utrumne ab initio an ex eo tempore, ex quo male aliquid gestum est, compendiosa narratione interpretamur initium gerendae

CRQ

¹ 6, 60, 1 ² 5, 9, 8, 3. 4

1 uel filia *om. R^a contra B (κ.π.)* | personae *om. R contra B (κ.π.)* | uetare eum] uetare *R^a*
 2 noluerit *R* | fecerint] *W cum B (κ.π.)*
 ποιήσωσι, fecerit *CRQ* 3 uel aliae personae] in alias res uertunt *B (κ.π.)* εἰς τὰ ἄλλα πράγματα 4 adquisita *R^a* 5 earum] *W*, eorum *CRQ* 6 qualibet *R* 9 sin] siue *R^a* | memoratos *R^a* 10 filia *C* | personam *CR contra B (κ.π.)* | habeat *C* 11 usum] usum fructum *R^b*: τὴν αὐτῶν χρῆσιν (= usum uel usum fructum) *B (κ.π.)* 11 familias *C^a*
 12 celebrandam *C* 13 intellegitur *Q uel Q^b* | et] ut *R^bQ, om. R^a, καὶ B* 14 ius] eius *CQ^a*, τὸ δίκαιον *B (κ.π.)* | quas *Q^a* 15 consensum *CR* | uel successioni] ad successionem uertunt *B (κ.π.)* εἰς διαδοχὴν 16 se *om. R^a* | maneat *R* | nec] ne *C*, καὶ μηδὲ *B (κ.π.)* 17 fratris *R^a* 18 filia *C* | ab *om. Q^a* |

in potest. eos *CR*, αὐτοὺς ὑπεχουσίους *B (κ.π.)*
 19 tertia parte *R* 20 et *om. Q^a* 21 et *om. CR contra B (κ.π.)* 22 liberis *om. R* | non *om. R^a* | adquisitionum] sibi adquis. *C contra B (κ.π.)* 23 emancipatione *R* 24 castrensibus et *om. R^a* | nec *om. Q* 26 optinentem *CR^a* | si in] sin *R^a* 27 in *om. R^a*
 28 praemio *om. R*, τούτῳ τῷ ἰπάδλῳ *B* | renuntiauerit *R* | dominatione *R^a* | sese] esse *C*, *om. Q^a, inc. R^a*, ἑαυτοῦς *B (κ.π.)* | beneficio *om. R*
 29 liberos *R^a* | transtulerit *R^a* | ad] apud *R* (*cf. p. 619, 14*) | tacente *CR^aQ^a* 31 perueniant *R* 32 seruandis *om. R^a* 33 defuncta *R* 34 causibus *R* | quam] et quam *R^b*, et uia *R^a* | quas] quam *R^a* 35 an *om. R^a*
 36 aliquid (aliquid *Q*) male *RQ*, κακῶς τίποτε *B (κ.π.)*

uel deserendae administrationis uel observationis esse spectandum et non tempus, ex quo male aliquid fuerit gestum. RECITATA SEPTIMO MILIARIO IN NOVO CONSISTORIO PALATII DN. IVSTINIANI. D. III K. NOV. DECIO VC. CONS.

a. 529

- 7 IDEM A. IVLIANO PP. Cum multa priuilegia imperialibus donationibus iam B 45, 4. 10
 1 praestita sunt, dignum incrementum et his offerre nostra dignata est clementia. Si quis
 igitur a serenissimo principe uel a piissima Augusta siue masculus siue femina donationem
 sit consecutus uel consecuta sine mobilium sine immobilium seu se mouentium rerum,
 in filiis familias tamen constitutus uel constituta, habeat huiusmodi res omni acquisitione
 absolutas et nemini eas adquirat neque earum usum fructum pater uel auus uel proauus
 sibi uindictet, sed ad similitudinem castrensium peculii omnem facultatem in eas filii uel
 2 filiae familias habeant. Vt enim imperialis fortuna omnes supereminet alias, ita oportet et
 principales liberalitates culmen habere praecipuum. D. PROPOSIT. XII¹ K. APRIL. CON-
 STANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

- 8 IDEM A. IOHANNI PP. Cum non solum in maternis rebus, quae filiis fami- B 45, 4. 11
 lias deferuntur, sed etiam de aliis omnibus, quae acquisitionem effugiunt, et maxime post
 nouellam nostri numinis legem², quae omnia, quae extrinsecus ad filios familias perueniant
 et non ex paterna substantia, non esse adquirenda patribus statuit, nisi tantummodo ad
 usum fructum, variae altercationes exortae sunt et uarios euentus uariosque continent
 tractatus et semper in iudiciis uersantur, necesse est utiliter et apertissime omnia dirimere.
 1 Sancimus itaque in omnibus rebus, quae fugiunt quidem domini acquisitionem, sed usus
 fructus tantummodo patri offertur uel aliis parentibus a filio familias cuiuscumque gradus
 uel sexus, siue pater adire filium familias integrae aetatis compellit et ille reclamandum
 existimat, siue filius familias adire cupit et pater in contrarium inclinatur, liberam habere
 licentiam et patrem ipsum sibi adire hereditatem recusante filio et omne siue damnum
 siue lucrum in suam habere fortunam, nullo ex hoc praeiudicio filio generando: siue e
 2 contrario patre recusante filius adire hereditatem uoluerit, nullam acquisitionem nec usum
 fructum patri offerri, sed ipsum filium sibi imputare, si quid ex hoc contigerit: nulla
 actione neque contra patrem danda, ubi aduersus eius uoluntatem filius hereditatem uel
 legatum uel fideicommissum uel aliud quidquid ex quocumque titulo siue donationis siue
 contractus sibi adquirere maluerit, neque aduersus filium simili modo actione extendenda.
 30 ubi recusante eo pater sua auctoritate haec sibi uindictet, huiusmodi additionis tramite ex
 1a praesenti lege patri competente. Sed habeat et pater omnem licentiam et actiones

P (c. 8: u. 30 neque ad finem suppl. p) L (c. 8) C (61, & collocatur post 62, 3) R Q (ad c. 6. 7)

¹ d. xv (deleto prop.) scr. ² c. 6 h. l.

1 administratiois R 2 aliquod male Q | s. u. Hal. RQ | septimo miliario] Q^a, septimo Q^a, om. Hal. R | in nouo ... 3 cons. om. Q 3 dn. om. R | d. ... cons. om. R 4 idem] impr. iust. S 5 dignitas CR^a, ἡξίωσι B (κ.π.) 6 igitur assereminissimo R | donationem] B (κ.π.), donatione C, donationes Q, ad donationes (uel —nis) R^a, donatio R^b 7 mob. siue immob.] dett. cum B (κ.π.), immob. siue immob. R, immob. siue mob. CQ | seu se] suum u R^a 8 constituta] constitutas C | habeat om. R | res huiusmodi C, τὰ τοιαῦτα πράγματα B (κ.π.) | acquisitioni Q^a 9 et] E cum B (κ.π.), om. CRQ | eas om. B (κ.π.) | eorum CRQ | uel auus] auus RQ 10 sibi R | omnem] et o. R contra B (κ.π.) | filii] uel filii (filia R) CR contra B (κ.π.) 11 habent R, ἔχουσιν B (κ.π.) | supermina et R | et om. Q 12 s. a. Hal. 14 idem] impr. iustinianus SPL | quae om. R^a | familias bis L^a 15 etiam de aliis] aliis R^a 16 nominis PL

17 et om. BΣ (κ.π.) | subst.] subst. sunt LR contra BΣ (κ.π.) | adquirendas C 18 usus R | fuctum P^a | uariis ea. uariisue continetur tr. PLR contra BΣ (κ.π.): ποικίλα ἀποτελείσματα καὶ ποικίλας ἔχουσι ζητήσεις 19 est] esse L, inc. R^a | et apert.] apert. que PLR^b, et apert. que R^a 20 sancimus] statuimus PL, θεσπίζομεν BΣ (κ.π.) | effugiunt C, φεύγουσι BΣ (κ.π.) | quidem om. L 21 tantummodo] αὐτῶν μόνον BΣ (κ.π.) | adfertur R | a filio] alio P^a | cuiusque PL 22 famias P^a | et om. Q | clamandum L 23 famias P^a 24 sibi om. BΣ (κ.π.) 25 fortunam (fortunam R^a) hab. PLR: εἰς τὴν ἰδίαν ἔχιν τυχόν BΣ (κ.π.) | e] ex R, om. C 26 pater P^aL 27 offerre Q^a | contingerit R 28 dandam P^a | filius] οὗτος BΣ (κ.π.) (ὁ υἱός scr.) 30 uoluerit P^aL 30 eo sua auct. pater R, eo pater om. pL: αὐτοῦ ὁ πατήρ ἐξ ἰδίας αὐθεντίας BΣ (κ.π.) 32 et om. pL contra BΣ (κ.π.) | patrem L | omne R | et om. pL contra BΣ (κ.π.)

- mouere et ab aliis pulsari, ubi ad eum totum commodum peruenit, et filius simili modo in agendo et pulsando solus habeat et detrimentum et commodum, necessitate per officium patri imponenda tantummodo filio consentire uel agenti uel fugienti, ne iudicium sine patria uoluntate uideatur consistere. et haec quidem, si plenae aetatis filius est, qui
 16 paternam uoluntatem sequi non patitur. Sin autem in secunda aetate adhuc filius est et hereditate ei delata pater consentire adeunti hereditatem noluerit uel patre uolente ipse reclamauerit, si quidem recusauerit filius, licentiam damus patri simili modo hereditatem adire et eam pleno iure habere, his omnibus quae superius diximus locum habentibus.
 1c Sin autem patre recusante filius adire maluerit, damus quidem licentiam ei hoc facere, patre autem nolente res filii gubernare propter causae necessitatem habeat facultatem
 10 filius adire competentem iudicem et ex eo petere curatorem hereditati dari, per quem gubernatio rerum in eum delatarum procedat: in utroque casu in integrum restitutionis
 2 auxilio minime ei denegando. Similique modo et in milite filio familias, qui recusauerit aditionem hereditatis, quae ei ex castrensibus occasionibus perueniat, patri danda licentia adire hereditatem, ut ad ipsum perueniat pleno iure tam per usum fructum quam per
 15 dominium eandem hereditatem possessurum, quasi ipse pater ab initio fuisset heres institutus: eo uidelicet subiacente omnibus oneribus hereditariis et omnia commoda habituro et ad filium nullo periculo redundante. et haec quidem in his casibus obseruanda sunt,
 3 quibus discordia inter patrem et filium uertitur. Vbi autem in unum uoluntas eorum concurrat, et pater usum fructum et filius habeat proprietatem, et in agentibus et in fugien-
 20 tibus pater quidem suscipiat actiones et moueat, cuiuscumque aetatis filius inueniatur, adhibeatur autem etiam filiorum consensus, nisi adhuc in prima sunt aetate constituti uel longe absunt, sumptibus uidelicet a patre propter rerum incrementa faciendis. cum enim nuda proprietas apud filium inuenitur, ex qua substantia possibile est eum sumptus litis
 4 dependere? Sin autem aes alienum ex defuncti persona descendit, cum etiam apud ueteres
 25 haec esse substantia intellegitur, quae post detractum aes alienum supersederit¹, habeat pater licentiam ex rebus hereditariis primum quidem mobilibus, sin autem non sufficient, et immobilibus sufficientem partem filii nomine uenundare, ut ilico reddatur aes alienum
 4a et non usurarum onere prae grauetur. Quod si pater hoc facere supersederit, ipse usuras
 4b uel ex redditibus uel ex sua substantia omnimodo dare compelletur. Sin autem legata uel
 30 fideicommissa siue annalia siue semel relictas imminent huiusmodi personis, si quidem tales redditus sunt, qui sufficiunt ad annalia legata, pater ex huiusmodi redditibus haec
 4c dependere compelletur. Sin autem non habet substantia sufficientem redditum ad legatorum uel fideicommissorum praestationem uel minime redditus uel alias accessiones contineat, sint

P (u. 1...19 uertitur *om. P*, u. 1...13 denegando et 18 et haec ... 19 uertitur *suppl. p*)
L (*om. u. 13* similique ... 18 redundante) *CR*

¹ supererit? (*Mommsen*, cf. *BΣ* κ.π. περισσεύει: supersederit aberrasse uidetur ex u. 29)

1 ab *om. CR* | aduenit *CR*, περίσταται *BΣ* (κ.π.) | et filius] *C* cum *BΣ* (κ.π.), filius *pLR*
 2 necessitatem *R* | officium] *pLR*, *idemque habuit sed male interpretatus est BΣ* (κ.π.)
 κατά τὸ πρῶτον, officium iudicis *C* 3 filium *L*^a | agendi *pLCR*^a, ἐνάγοντι *BΣ* (κ.π.) | uel fugiendi *pL*, *om. R*^a | ne] ne in *C* contra *BΣ* (κ.π.) 4 consentire *pL*, συνίστασθαι *BΣ* (κ.π.) 5 uoluntate *pL*, uoluntatem *R*^a
 6 ei] *CR*, sibi *pL* | uoluntate *L*^a, *inc. R*^a 8 his] *C* cum *BΣ* (κ.π.), et his *pLR* | superius] super his *uertit BΣ* (κ.π.) περὶ τούτων
 9 ei] et *R*, αὐτῷ *BΣ* (κ.π.) 10 uolente *C*
 11 adire] adire maluerit *p*^a | et *om. R*^a | dare *L*^a 12 integrum] in *L*^a 13 auxilio *om. p*^a | et *om. R* contra *BΣ* (κ.π.)
 14 ei] eis *C*, *inc. R*^a, αὐτῷ *BΣ* (κ.π.) 18 et ad] ad *BΣ* (κ.π.) | redundantem *C* 19 discordiam *L*^a | uol. eorum in unum *pL*, εἰς ἓν ἢ βούλησιν αὐτῶν *BΣ* (κ.π.) 21 inniatur *R*^a

22 autem etiam] *R* cum *BΣ* (κ.π.) δὲ καί, etiam *L*^a*C*, *om. PL*^a 24 qua *om. R*^a | sumptus] cum sumptu *pL*, τὰ δαπανήματα *BΣ* (κ.π.) | lites *pL*, liti *R* 26 hoc *pL*, αὐτῇ *BΣ* (κ.π.) | esse *om. BΣ* (κ.π.) | detractatum *R* | habet *L*
 27 hereditarius *R*^a 28 et] ex *pL*, καὶ *BΣ* (κ.π.) | immobiles *pR*^a? | ut ilico] utili quo *C*
 29 onere] nomine *C*, φορτίῳ *BΣ* (κ.π.) | haec pater *pL*, ὁ πατὴρ τοῦτο *BΣ* (κ.π.) 30 redditibus *R*^a | substantia sua *pL*, ἰδίᾳς ὑποστάσεως *BΣ* (κ.π.) | compellitur *R*, ἀναγκάζεσθαι *BΣ* (κ.π.) | legatum *C* 31 fideicommissas *p*^a | annalia] alia *p*^a | eminent *pLR*^a, eminent *R*^a, ἐπικείμεναι *BΣ* (κ.π.) 32 sufficient *pL*, ἀρκούσιν *BΣ* (κ.π.) 33 compellitur *R*^a | habeat *pL*^a*R*^a: εἰὰν δὲ μὴ ἔγῃ *BΣ* (κ.π.) 34 uel] καὶ *BΣ* (κ.π.) | fidei] *om. PL*^a | praestatione *R* | alia *L* | successiones *pL*^a | contineant *C* | sunt *R*^a

- tamen res mobiles uel immobiles, steriles quidem, non tamen inutiles, ueluti domus in provinciis pretiosae uel ubicumque posita suburbana, ex quibus huiusmodi legata possunt explicari, licentia dabitur patri sufficientem partem eorum similiter filii nomine uendere et
 4d satisfacere legatis. Hoc procul dubio obseruando, ut et mancipia ipse usufructuarius aleret et omnia circa usum fructum faceret, quae nullo modo proprietatem possint deteriorare facere, paterna reuerentia eum excusante et a ratiociniis et a cautionibus et ab aliis omnibus, quae usufructuarii extranei a legibus exiguntur, secundum nostrae constitutionis tenorem, quam iam super huiusmodi casibus tulimus¹. Ipsum autem filium uel filios uel filias et deinceps alere patri necesse est non propter hereditates, sed propter ipsam naturam et leges, quae et parentibus alendos esse liberos imperauerunt et ipsis liberis
 5 parentes, si inopia ex utraque parte uertitur. Sed pater quidem in praedictis tantummodo causis habeat licentiam recte res filiorum familias uendere filii nomine uel, si emptorem non inuenerit, supponere, nullo modo licentia concedenda filiis easdem uenditiones uel hypothecas retractare: non item licentia parentibus danda extra memoratas causas res, quarum dominium apud eorum posteritatem est, alienare uel pignori uel hypothecae titulo
 13 dare, sed si hoc fecerint, scituris, quod necesse est eos in legum laqueos incidere, quibus huiusmodi uenditiones uel hypothecae sunt interdictae, exceptis uidelicet rebus mobilibus uel immobilibus illis, quae onerosae hereditati sunt uel quocumque modo damnosae, quas sine periculo uendere patri cum paterna pietate licet, ut pretium earum uel in res et
 5a causas hereditarias procedat uel filio seruetur. Filiis autem familias in his dumtaxat
 20 casibus, in quibus usus fructus apud parentes constitutus est, donec parentes uiuant, nec testari de isdem rebus permittimus, nec citra uoluntatem eorum, quorum in potestate sunt, ulla licentia concedenda dominium rei ad eos pertinentis alienare uel hypothecae titulo dare uel pignori adsignare. melius enim est coartare iuueniles calores, ne cupidini dediti tristem exitum sentiant, qui eos post dispersum expectat patrimonium. cum enim, sicut
 25 dictum est, parentes alere eos secundum leges compelluntur, quare ad uenditionem rerum
 6 suarum prosilire desiderant? Vbi autem puerilis aetas patri licentiam praestat etiam sine consensu filii hereditatem nomine eius adire, si hoc fecerit, damus quidem filio in integrum restitutionem, postquam patria fuerit potestate liberatus uel adoleuerit, patrem autem oneribus hereditariis, licet nomine filii adiit, modis omnibus illigamus: quare enim talem
 30

PLCR

¹ c. 6 § 2 h. l.

1 tamen r. m. uel (seu R) ... inutiles] steriles quidem non tamen fertiles (q. n. t. fert. del. P^o) tamen res mobiles uel immobiles sed utiles P, steriles tamen res mob. uel immob. sed utiles (quidem tamen non fertiles addit L^o) L: εἴσαν δὲ πράγματα κινητὰ ἢ ἀκίνητα, ἀκαρπὰ μὲν, οὐ μὲν ἀχρήσιμα BΣ (κ.π.)
 2 pretiosae om. BΣ (κ.π.) | posita om. R, κείμενα BΣ (κ.π.) | possint PL, δύνανται BΣ (κ.π.)
 4 usufructuarii P^o, usufructuarius P^oLC, usufructuarius R^o 5 deterirem PL^o
 6 reuerentia R | excusante P^o | et a rat. et a caut.] ut rationis et actionibus R^o 7 usufructuarii extranei] C cum BΣ (κ.π.), ab usufructuariis (—rius R^o) extraneis PLR | a om. PL 8 iam] C cum BΣ (κ.π.), om. PLR | ipsum autem] ipsum P^o, ipsum R, αὐτὸν δὲ BΣ (κ.π.) 9 uel filias om. R | hereditatem C, τὰς κληρονομίας BΣ (κ.π.) 10 parentibus] R^o cum BΣ (κ.π.), a. par. PLCR^o | imperauerint PL, impetrauerunt R^o | et] et ab PR^o contra BΣ (κ.π.) 11 partibus P^o? 12 causas L^o | habet L | recte (rite P^oL^oR) res fil. fam.] ceteras P^oL^o?, ὁρθῶς τὰ πράγματα τῶν ὑπεξουγιῶν BΣ (κ.π.) | filii nomine uendere PL,

διαπράσκειν ὀνόματι τοῦ παιδὸς BΣ (κ.π.)
 13 modo om. R^o | concedenda ... 14 licentia om. P^o 14 non item] P^oLR^o, non autem C, etiam R^o, οὐ μὲν BΣ (κ.π.) | licentiam p. dandam C, ἐξουσίας ... διδομένης BΣ (κ.π.) 15 uel om. PLR contra BΣ (κ.π.) | pignore P^o 16 quibus] quia PL, τισιν BΣ (κ.π.) 17 uel] siue C 18 uel om. L | honorosae R^o | hereditate PL | damnosae om. R^o | quasi R^o 19 cum om. PL, μετὰ BΣ (κ.π.) | pretio C 20 hereditarias] uel derit P | filiis ... 22 permittimus] C cum BΣ (κ.π.) τῶς δὲ ὑπεξουσίαις ... ἐπιτρέπομεν, filii (filius R) ... possunt PLR 22 eisdem P 23 ulla] P^o, nulla P^oLCR^o?, ἡὐλα (utilia?) P^o, οὐδὲν τρόπον BΣ (κ.π.) | eos] eum PL, αὐτοῦς BΣ (κ.π.) | pertinentes P^o 24 est enim PL, γὰρ ἐστὶ BΣ (κ.π.) | iuuenales CR^o 25 existum R | sentiant] non s. C | dispersum R^o 26 leges] leges et naturam PL contra BΣ (κ.π.) | compellentur PL, compellantur R 27 suarum om. BΣ (κ.π.) | prosilire L^o, prosilire R 28 in om. R^o 29 patriam P | fuerat L 30 alligamus L^o

- 6a hereditatem adiit, qualem nec ipse nunc nec filius idoneam sibi esse existimat? Non autem filio damus licentiam, si in integrum restitutionem petat respuendam esse credens hereditatem, adhuc minoribus curriculum instantibus iterum per aliam restitutionem adire praefatam hereditatem, ne ludibrio leges ei fiant saepius eandem et amplecti et *respuere* cupienti. si enim quod pater fecit ratum non habuit et propter hoc restitutus est, quomodo ferendus uideatur iterum iudicium amplectens, quod et post patris uoluntatem contraria adfectione aspernandum esse existimauit? Sin uero pater quidem hereditatem repudiauere infante filio constituto, ipse autem filius postea uel adhuc in sacris constitutus uel patria potestate liberatus adeundam esse crediderit eandem hereditatem, licentiam damus ei uel, si sui iuris efficiatur, tutoribus uel curatoribus eius hereditatem adire, nullo praedicio ex recusatione paterna ei generando: simili modo et in hac parte nulla ei uel tutoribus eius uel curatoribus licentia concedenda contra priorem suam uoluntatem in integrum restitutionem petere. Quae et in legatis et fideicommissis tam specialibus quam per uniuersitatem relictis et in aliis causis, quas supra enumerauimus, similibusque eis obseruanda sunt. In seruis autem, qui filiis familias donantur, siue in constante matrimonio siue ab extraneis sub ea condicione, ut statim eos in libertatem producant, nullum impedimentum paterna faciat auctoritas. qualis enim usus fructus potest ei adquiri, qui momentarius esse ostenditur? si enim in ipso momento necesse habet eum et possidere et libertate donare, in talem hominem qualis usus fructus patri potest adquiri? D. IIII K. AVG. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

LXII

R DE HEREDITATIBVS DECVRIONVM NAVICVLARIORVM
COHORTALIVM MILITVM ET FABRICENSIVM R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. MASTICHIANO PRAEFECTO ANNONAE. Si quis nauicularius sine testamento et liberis uel successoribus defunctus sit, hereditatem eius non ad fiscum, sed ad corpus nauiculariorum, ex quo fatali sorte subtractus est, deferri praecipimus. PP. XV K. . . . LASTRONAE¹ CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONS. a. 326
- 2 IMP. CONSTANTIVS A. BONOSO MAGISTRO EQVITVM. Vniuersis [Th. 5, 1, 1 III 45, 1, 12] tam legionibus quam uexillationibus comitatensibus seu cuneis insinuare debetis, ut P (61, s) L (61, s) C (61, s collocatur post 62, s) R Q (ad 62)

¹ k. Iulias Veronae (Mommson)?

1 nunc nec] nunc R^a | esse om. C contra BΣ (κ.π.) | eximat R 2 in om. R | esse credens om. R^a 3 adhuc R | restitutione R 4 hereditatem praefatam (perfectam R^a) R contra BΣ (κ.π.) | legis ei P, legis L^a, ei leges L^b, leges eis C, αὐτοὶ οἱ νόμοι BΣ (κ.π.) | eandem et ampl. et resp.] scripsi cum BΣ (κ.π.) τὴν τοιαύτην (scr. τὴν αὐτήν) καὶ καταδέχασθαι καὶ ἀποβάλλεσθαι ἐπιθυμοῦντι, eandem et ampl. et resp. hereditatem CR, et ampl. et resp. eandem hereditatem PL 5 cupientes PL^a contra BΣ (κ.π.) | si enim] Q cum BΣ (κ.π.) ἐὰν γάρ, si (sin R) autem PLCR | restit. est (est et C) quom. ferendus (ferendi PL^a?) | restitutionem et commodum ferentibus L^r 6 iterum] iter in C, om. L^r R^a, πάλιν BΣ (κ.π.) 9 crediderit R^a | tiam . . . 10 uel cura om. R^a 10 hereditatem] τὴν αὐτὴν κληρονομίαν BΣ (κ.π.) 12 eius uel curat.] BΣ (κ.π.), uel cur. P^a L, uel cur. eius CR, om. P^a | in om. CR 13 restitutione R | et in om. R^a | fideic.] in fideic.

C contra BΣ (κ.π.), in filiideicommissis R^a 14 unitatem R^a | quam R | numerauimus PLR 15 filijs] PLR^b cum BΣ (κ.π.), filijs uel filiabus CR^a | donatus C 16 eam conditionem R 17 ei om. BΣ (κ.π.) 18 momentariis L^a 19 libertatem PLR, ἀποδέσσει BΣ (κ.π.) | qualis] qua uel L | s. a. PLQ | IIII iii Q 20 constant. om. Q 22 hereditate SQ^a | nauiculariorum om. CR^a 23 cohort.] et cohort. C | fabericonscium R^a 24 constantinus] S, constant. CRQ | mastichiano Q, musciano S | anne S 25 sine] in R^a | successionibus Q | fiscus R 26 fatales obtractus C, fatalis a obtractus R^a? 27 s. a. Hal. | constantio a. VII et constante cl. caes. coss. (= a. 354) Hal., emend. Gothofredus 28 constantius] Q, constantius S, constant. CR | bono mag. S, ad bonosum magistrum Th. | equitum] militi et equitum S 29 uel exclamationibus R | committantesibus C, committantesibus R | ctineis C | uti Th.

cognoscant, cum aliquis fuerit rebus humanis exemptus atque intestatus sine legitimo herede decesserit, ad uexillationem, in qua militauerit, res eiusdem necessario peruenire.

D. V ID. MAI. HIERAPOLI RVFINO ET EVSEBIO CONSS.

a. 347

- 3 IDEM A. RVFINO PP. Si quis cohortali condicione grauatus sine testamento [B 45, 1, 56] uel quolibet successore ultimum diem obierit, successionem eius non ad fiscum, sed ad ceteros cohortales eiusdem prouinciae pertinere iubemus. D. V K. IAN. LIMENIO ET CATVLINO CONSS.

a. 349

- 4 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. Intestatorum curialium bona, si sine herede moriantur, ordinibus patriae eorum adipisci praecipimus. D. V ID. 9 MART. FLORENTIO ET DIONYSIO CONSS.

a. 429

- 5 IDEM AA. AVRELIANO COMITI RERVVM PRIVATARVM. Si quis [Nou. Theod. 6 B 45, 1, 57] fabricensis sine liberis uel legitimo herede decesserit non condito testamento, eius bona, cuiuscumque summae sint, ad eos pertinere², qui uelut creatores decedentium attinentur, qui fisco pro intercepto respondere coguntur. Hoc enim facto³ contingit, ut et rei publicae ratio salua permaneat et fabricenses collegarum suorum solacijs perfruantur, qui damnis ac detrimentis tenentur obnoxii. D. PRID. NON. NOV. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS.⁴

a. 439

CRQ

¹ iunge 11, 11, 5 ² nutu nostrae mansuetudinis *ins. Th.* ³ pacto *Th. (u. i.)* ⁴ *idem* 11, 11, 5: XVI et Fausto uc. cons. (= a. 438) *Nou.*

1 legitima C, legitimum R 2 uexillatione R
3 s. a. Th. Hal. | hieropoli Hal. 4 qui cohortali C | condicione] cone R^a 5 successorem R | successione R 6 s. a. Hal.
8 ualent.] ualr. Q | intest.] si intestator R^a
9 patriae] Q^a, patris CR, patris uel patriae Q^a | adipisci R, addici uel adici dett.: adipisci *passiue usurpatum uidetur* | praecipimus R | s. a. Hal. 11 aa.] aa. et cc. CRQ^a | aurelio S | priuatarum] prium R | si

quis] quisquis *Nou.*, ἐάν τις B 12 fericensis Q^a 13 summae] supremi R | uelut] uel Q | creditores C^a R^a Q^a, γαιορονηται B | decedentium Q 14 coguntur R | facto *confirmant* B τούτου γὰρ γινόμενου | contingit ut] Q *Nou.*, contingitur C, contigitur R | et] *Nou. cum* B, om. CRQ 15 fabricensis CR | damnis a detr. R 16 obnoxui R^a | s. a. *Nou.* Q | constant. om. Q

LIBER SEPTIMVS

I

DE VINDICTA LIBERTATE ET APVD CONSILIVM MANVMSSIONE R

- 1 IMP. ANTONINVS A. TERTIO. Eorum, qui apud consilium manumittuntur, B 48, 2, 23 5
post causam ab iudicibus probatam et manumissionem secutam non solet status in dubium
nocari, si dicantur falsa demonstratione liberati. PP. NON. OCT. GENTIANO ET BASSO
CONSS. a. 211
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. SALLVSTIO. Nihil cui- B 48, 2, III
tati Romanae semel praestitae uel addere uel detrachere secundam manumissionem potuisse 10
certissimum est. D. PRID. K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 3 IDEM AA. ET CC. ARTIAE. Nec mulierem per maritum nec alium per procuratorem
vindicta manumittere posse non est ambigui iuris.
- 4 IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM PV. Apud consilium nostrum uel apud consules
praetores praesides magistratusue earum ciuitatum, quibus huiusmodi ius est, adipisci 15
potest patronorum iudicio sedula scrutus libertatem. a. 319—323

II

DE TESTAMENTARIA MANVMSSIONE R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. PRIMO. Si codicillos maior uiginti annis fecisset,
confirmationis tempus libertati non nocere certum est: nec enim potestas iuris, sed iudicii 20
consideratur. PROPOSITA.
- 2 IDEM AA. PHILETO. Ex testamento defuncti libertates praestari non possunt heredi-
tate non adita, uel si rei memoria propter crimen quod morte non intercidit damnata est.
- 3 IDEM AA. EVPHROSYNAE. Libertas testamento data adita hereditate contingit, et si
heres scriptus per in integrum restitutionem abstinerit hereditate, nihil ea res libertati 25
obest. S. XVII K. MAI. APRO ET MAXIMO CONSS. a. 207
- 4 IDEM AA.¹ ANCHILAO². Cum testamento directam libertatem pater tuus sit B 48, 3, 62
consecutus, quamuis ei heres extiteris, frustra tamen, rationes quas tempore seruitutis

P (1 *R* 2. 2 *R* 3. 4) *L* (ut *P*) *CRM* (incipit u. 5)

1 *dehuit esse* imp. Antoninus A. ² Anchialo?

3 indicta *S* | libertati *R*^a, om. *C* | et om. *P*^a
4 manumissionis *S*, manumissionum *PL*^a
5 terentio *S*, zertio *R* | consilium *M*^a | manu-
mittantur *R*^a 6 ab | *M*, uel a *C*, apud *R*^a?,
a *R*^b 7 demonstratone *R* | libertati *R*^a |
s. a. *M* 8 cons. om. *M* 9 et cc. om. *S*
10 detrachere uel addere *R* contra *BΣ* (κ.π.) |
secunda manumissione *PL*^a*R*^b, secundum
manumissionem *R*^a, τὴν δευτέραν (om. ma-
num. potuisse) *BΣ* (κ.π.) 11 s. a. *PL* *Mi-*
raeus | d. om. *PL* 12 adciae *R* | nec | ne *R*^a
14 constantinus | *M*, const. *SR*, non constat

de *C* | pu.] *R*, pp. *SCM*: *Maximus a k. Sept.*
a. 319 ad id. Sept. a. 323 pm. fuit 18 ru-
bricam om. *C* 19 imp. *R* | fecisse *R*^a
21 s. a. *M* 22 filito *S* | heredita uel here-
ditas *R*^a 24 idem | impp. seu. et ant. *PL* |
ephiposi *S* | contingit *L*, contigit *R* | si |
PLRM, licet *C* 25 heres | h. se *R* | in om. *P*
26 s. a. *PL* *Miraeus* 27 anchilao | *SCM*,
achillao *PLR* 28 consecutus | consecutus
constitutus *P*^a, constitutus *R*^a | heres ei *C*
contra *BΣ* (κ.π.) | extiterit *P*^a*R*^a*M*^a, ἔτινεν
BΣ (κ.π.) | frustra *P*

- 1 gessit ut reddas, compelleris, cum non ea condicione acceperit libertatem. Is autem, cui libertas siue fideicommissaria siue directa, si rationes reddidisset, relicta est, ante reliqua illata et ea, quae malo consilio amota sunt, ad libertatem non potest peruenire: sin autem non debitor ex rationibus fuerit repertus, post aditam hereditatem quasi puram libertatem 4 consequitur. PROPOSITA VII K. DEC. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 5 IMP. ALEXANDER A. QVINTIANO. In fraudem creditorum testamento datae [B 48, 3, 63] libertates, quamuis debitori heres qui soluendo est extiterit, per legem Aeliam Sentiam non ualent.
- 6 IMP. GORDIANVS A. PISISTRATO. Si hereditas eius, a quo testamento dicis [B 48, 3, 64] te esse manumissum, ob aes alienum spernitur ab heredibus, conseruandae libertatis gratia¹ 10 non iniusta ratione creditoribus hereditariis satis offerens iudicium testatoris seruari tibi postulabis, maxime cum id etiam a diuo Marco consultissimo principe sit constitutum²: quod in extranea quoque persona obseruari oportet.
- 7 IDEM A. IVSTAE. Contra uoluntatem matris tuae libertatem in eum conferre, [II 19, 3, 65] quem illa liberum fieri prohibuit, non debes, ne uidearis iura pietatis uiolare. PP. X K. 15 FEBR. SABINO II ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 8 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. GEMELLO. Cum testator libertatem [B 48, 3, 66] tempore nuptiarum filii sui uel filiae seruo dari iussit, non tempus praestandae libertati praestituit, sed potius condicioni locum fecit, ut non insecutis nuptiis libertas iure posci non possit. 20
- 9 IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMERIANVS AAA. MAVRO. Seruo tuo defunctus, licet te heredem scripsisse proponatur, tamen directam libertatem dare non potuit: iure enim directo libertatem seruis alienis dare nemo potest. PP. VI ID. NOV. CARO ET CARINO CONSS. a. 263
- 10 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. GERMANO. Directis uerbis iure data libertate non sola impositione pilei, sed adita hereditate, si nulla iuris impediatur con- 25 stitutio, liberti constituuntur. a. 293
- 11 ³IDEM AA. ET CC. LAVRINAE. Si iure non substitit testamentum, in hoc nec [II 48, 3, 67] libertates (cum non fuisse additum, ut pro codicillis scriptum ualeret, proponas) recte datas constabit. PP. SVB DIE XVI K. APRIL. SIRMI AA. CONSS.⁴ a. 293
- 12 IDEM AA. ET CC. RHIZO. Si heredes iure facto testamento sollemniter [B 48, 3, 68] 30 adierint hereditatem, ex testamento tibi libertas quaesita post colludentibus tam scriptis 1 heredibus quam ab intestato uindicantibus successionem adimi non potuit. Quod si sponte repudiauere sibi delatam successionem, omnia quae testamento fuerant scripta defecisse 2 conuenit. Si uero, ut uos fraudarent libertate, colluisse eos praeses animaduenerit, secun-

Vtinensis (2, 9...11) *P* (2, 4, 7, 12) *L* (ut *P*) *CRM*

¹ conseru. libert. gratia del. cum *BΣ* (κ.π.) ² *Inst.* 3, 11, 1 ³ iunge 2, 32, 2 ⁴ CC. cons. (= a. 294) 2, 32, 2 rectius, cum Diocletianus iam kalendis Aprilibus a. 293 commoraretur Heracleae, quae DCLIII milibus a Sirmio abest

1 accepit *R* 2 siue fid.] fid. *PL*^a contra *BΣ* (κ.π.) | ratione *R* | reddidisset *M* 3 ea] a *P*^a 5 s. a. *PL* *Miraculus* | vii] iiii *P*^a 6 quintino *R* 7 heres om. *R*^a | aeliam sentiam] *M*^a, aelia sentiam *C*, heliascentiam *R* 9 philistrato *S*, prosistrato *R*, piscistrato *M* 11 postulabis seruari tibi *M*, tibi om. *BΣ* (κ.π.) 12 id] idem *R* 14 idem] imp. gord. *PL* 15 illam *I*^a | prohibuit om. *R*^a | s. a. *PL* | pp.] p. *P* 17 a. et phil. c.] aa. *R*, a. et philippo cons. *M* | mello *R* 18 libertati] *C*^a*M*^a cum *BΣ* (κ.π.), libertatis *C*^a*R**M*^a 19 praestituit] *edd.*, praestitit *CRM* | iure om. *BΣ* (κ.π.) | posci] posse *R*^a 21 impp. *Vtin.* *CR* | numerius *M* | aa. *CR*, augusti et cesares *Vtin.* | defuncto *M*^a, defuncto *R*^a 22 te om. *Vtin.* *M*^a | dare ... 23 libertatem om. *R*^a | enim] nihil *Vtin.* 23 s. a. *Vtin.* 24 imp. *Vtin.* | et cc. om. *M* 25 libertatem

Vtin. | pilei sed] *R*, pilei (p(a)illei *C*^a) sed et *CM*, per illis *Vtin.* | impedit *Vtin.* 26 liberi *Vtin.*, liberati *M*^a? | constit.] *Vtin.*, constit. orcin] *CRM* 27 idem] ita *Vtin.* | cc.] consl. *Vtin.* | laurentine *Vtin.*, lauricie *M*^a, largino *R* | substitit] *Vtin.* cum *BΣ* (κ.π.) ὑπέρτης, subsistit *CRM* | hoc] his *Vtin.* 28 libertatis *Vtin.*, libertas *R*^a | fuisset ... ualere *Vtin.* *R*^a 29 s. a. *Vtin.*, ubi est pp. sbd. xui. kl. aprilis sirmia conl. | xvi] xv 2, 32, 2 30 aa. et cc.] a. et comiti *S* | rizo *P*^a*LM*, ruzo uel riizo *P*^a?, phizosi *S*, phizo *R*, chizo *C* 31 adierit *I*^a, adierunt *C*, adirunt *M*^a | libertas *M*^a | post] postea *Latine* *BΣ* 32 adimi ... 33 successionem om. *P*^a | quod] pro quod *I*^a (om. *I*^a) | ponte *R*^a 33 testamento] ἐν τῇ διαθήκῃ *BΣ* (κ.π.) | inscripta *R* 34 libertatem *CR* | eos] *R* cum *BΣ* (κ.π.) αὐτοὺς, hos *PLCM*

dum haec quae diuus Pius Antoninus constituit libertatibus consuli providebit. S. N. DEC. SIRM. AA. CONSS.

a. 293

13 IDEM AA. ET CC. MARTIALI. Statuliberis datam libertatem adimi ab herede [B 18, 3, 69] non posse certum est: nec alienatio nec usucapio statulibero, quominus existente condicione libertatem consequatur, nocere potest.

5

14 IMP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. Direc- [Nou. Theod. 16, 1, 8] tas libertates Graecis uerbis liceat in testamentis relinquere, ut ita libertates directae datae uideantur, ac si legitimis uerbis eas testator dari iussisset. D. PRID. ID. SEPT. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS.

a. 439

15 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum constitutio diui Marci² declarat, [B 18, 3, 70] si quis testamento condito uel sine testamento moriens, ut locus fiat ab intestato successioni, libertates reliquerit, nemo autem adire uult defuncti hereditatem eo, quod suspecta esse uidetur, et si fuerint libertates forsitan et sine scriptis fideicommissariae relictas, licere uel cuilibet extraneo uel uni ex seruis, qui et ipse libertate donatus est et pro sua periclitatur condicione, adire hereditatem sub hac condicione et satisfactione, quod et creditoribus omnibus satisfaciatur et libertates imponat his, quibus uoluerit testator, uariae dubitationes ex hac constitutione emeruerunt. Nam si res hereditariae herede minime inuento uenerint, an et post uenditionem earundem rerum possibile est uel seruum uel quemlibet alium adire et recuperare quidem ab emptoribus res, satisfacere autem creditoribus et libertatibus, quaerebatur. Et licet diuus Seuerus semel res uenditis hoc non admisit, nobis tamen Vlpiani sententia admonente placuit maxime propter libertates, ne depereant, et post uenditionem rerum annale remedium dare diui Marci constitutioni, intra quod et creditoribus omnibus satisfiat et emptores nihil noui patiantur, qui annalem saepe sentiebant rescissionem, et licere seruo, qui libertate donatus est, uel alii cuidam extraneo uel ante uenditionem rerum uel post uenditionem, intra annale tamen tempus, adire hereditatem et res recuperare, prius satisfactione danda, ut tam creditoribus quam libertatibus satisfaciatur. Sin autem libertatibus quidem omnibus satisfacere quis polliceatur, creditoribus autem non in solidum, sed in partem soluere creditum, illi autem huiusmodi pactionem adiserint, sancimus et in huiusmodi casu consultissimi principis locum habere constitutionem et eum modis omnibus admittendum censemus, maxime cum ex uoluntate creditorum hoc interponitur: nolentibus etenim creditoribus admitti talem petitionem nullo concedimus modo. Si uero quidam ex seruis libertatem amplexi fuerint, alii autem censuerint esse respuendam, et in hunc casum extendenda est diui Marci oratio et procul dubio et in hac specie audiendus est petitor hereditatis et maneat liberum arbitrium seruorum, siue ad libertatem uenire uolunt siue in seruitutem remanere. Licet enim Romanam ciuitatem recusare nemini seruorum licet, tamen in hoc casu, ne propter quorundam indeuotionem alii maneant in

Vtinensis (2, 14) *P* (2, 12) *L* (ut *P*) *CRM*

¹ iunge 5, 28, 8. 6, 23, 21 ² *Inst.* 3, 11, 1

1 hoc quod *R* | pius (pius om. *R*) ant. const.] ὁ θεῖος Πίος καὶ Ἀντωνίνος διατάξαντο *BΣ* (κ.π.) | libert.] uel libert. *P*^a | s. a. *PL* 2 aa. cc. ss. *P*, aa. cc. cons. *L* 3 statuliberis] τῶν στατουλίσβων *BΣ* (κ.π.) | data *M*^a 4 creditum *R*^a | statuliberos *R*^a 6 imp. *Vtin.* | ualerianus *Vtin.* *M* | aa.] aug. et consl. *Vtin.* | florenti *Vtin.* | pp. om. *S* *Vtin.* 7 datae om. *Vtin.* 8 ac si ... iussisset om. *M*^a | s. a. *Nou. Vtin.* | prid.] sbd uiii *Vtin.* | constant. om. *Vtin.* 9 festo] festo uc. *Nou.* 11 moriens] condito moriens *M*^a, moriens *R*^a 12 libertatis *M*^a 13 si] *Q* cum *BΣ* (κ.π.), om. *CRM* 14 extrane *R*^a | ipse ... 15 condicione et om. *M*^a | suo *R*^a 15 condicione et] condicionem *R*^a 16 et om. *R*^a | imponet *RM*, ἐπιτιθέσθην *BΣ* (κ.π.) 18 uenerint *M*^a | an et] an *R*^a? 19 adire] aire *R*^a,

adire uel adhibere *C*, καταδεχασθαι (= adire) *BΣ* (κ.π.) | res] es *M*^a | credit.] *R* cum *BΣ* (κ.π.), et cred. *CM* 21 sententiam *R*^a | admonente] *CM*^a, admodum *RM*^a, admonentis *BΣ* (κ.π.): ἡ Οὐλπιανοῦ γνώμη ὑπομνήσκοντος ἔρισι 22 constitutione *R*^a 23 emptoribus *R*^a 24 et licere] dicere *R*^a? | seruo] uel s. *M* 25 uenditionem ... uenditionem] uenditione *M*^a | tempus tamen *R*, tamen om. *Q*^b cum *BΣ* (κ.π.) 27 satisfiat *R*, ποιήσῃ *BΣ* (κ.π.) | pollicentur *R*^a 28 parte *R* 29 in om. *M* 30 eum] *R*^b *M* cum *BΣ* (κ.π.) καὶ ἐκείνου, cum *C*, eius *R*^a? 32 sin uero *C* | censuerunt *CR* | respuendum *M*^a 33 in hunc casum ext.] ἐν τούτῳ τῷ θήματι ἐκταρία *BΣ* (κ.π.) | extendenda *M*^a 35 nolunt *M*^a | seruitute *M*, εἰς τὴν δουλείαν διαμείναι *BΣ* (κ.π.) 36 indeuotionem *R*^a

seruitute, uolentibus quidem omnibus seruis licere in libertatem peruenire, nolentibus autem quibusdam uel recusantibus spontaneam seruitutem imminere oportet et, quem
 3 patronum habere noluerint, dominum suum, forsitan et acerbum, sentiant. Sin uero non omnes libertates adimplere pollicitus fuerit, sed certum numerum seruorum ex his, qui ad libertatem uenire iussi sunt, melius est, si quidem res hereditariae sufficiunt ad implendos
 5 creditores, etiam omnibus seruis dare libertatem, etsi hoc non pollicitus est. si autem deest in exsoluendis creditoribus, humanius est, ut saltem pauci ueniant ad libertatem.
 4 Sed hoc quidem antiquis dubitationibus remedium inuenimus. bellissimam autem repletionem praefatae constitutioni donantes sancimus: si non unus ueniat hereditatis petitor, sed plures, si quidem uno momento uterque uel ampliores, omnibus detur licentia com-
 10 muniter hereditatem adire, prius satisfactione ab omnibus danda, ut creditoribus et liber-
 4a tatibus satisfaciant. Sin autem per intervalla temporum hoc fiat, qui primus ueniat habeat praerogatiuam, si etiam satisfactionem praestare potest: illo enim cessante hoc facere alii gradatim secundum tempora petitionis succedant. et hoc intra annale tempus
 5 obseruetur. Sin autem uno pollicente quosdam liberos facere, non autem totos, alius
 15 emergerit satisfactionem paratus idoneam praestare, quod omnibus creditoribus et omnibus libertatibus satisfaciat, aequissimum est eum admitti, ut omnes libertates indistincte celebrentur. quod privilegium damus non solum seruo, qui libertate donatus est, sed etiam ei, cui nulla libertas relictata est, ut aliquid uenustum eueniat, ut per eum, cui libertas
 6 relictata non est, alibi libertas imponatur. Sed si quidem, antequam prior hereditarias res
 20 et libertatem accipiat, hoc eueniat, secundo petitori uel tertio uel deinceps ampliores liber-
 7 tates pollicentibus fieri locum censemus. Sin autem iam rebus seruo, qui primus petit hereditatem, datis et libertatibus ab eo quibusdam seruis hereditariis impositis quidam alius seruus hereditarius uel liber extraneus hoc facere maluerit, licebit quidem ei hoc impetrare et sub maioribus pollicitationibus et satisfactionibus hereditatem accipere: sed prior in
 25 libertate petitor maneat, licet res ab eo abstrahantur. his omnibus intra annum secundum quod dictum est celebrandis, ex quo prior petitor iudicem adierit.

a. 531—532

III

R DE LEGE FVFLIA CANINIA TOLLENDATA R

1 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Seruorum libertates in testamento relictas tam directas
 30 quam fideicommissarias ad exemplum inter uiuos libertatum indistincte ualere censemus, lege Fufia Caninia de cetero cessante nec impediante testantium pro suis seruis clementes dispositiones effectui mancipari. D. K. IVN. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. II CONS. a. 526

III

R DE FIDEICOMMISSARIIS LIBERTATIBVS R

35

1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. Cum proponas hereditatem eius aditam non esse, a quo tibi fideicommissariam libertatem relictam dicis, et ab intestato alium quam qui
 P (3. 4) L (ut P) CRM

3 noluerunt (uol. M^a?) M | et] ex R^a | si R
 5 si quidem est C | sufficiant M^a 6 credi-
 torem M^a | si] sin M 7 dest M^a | paucis R^a
 8 bell. autem repl.] ἀναπλήρωσιν δὲ ἀσφαλῆ
 BΣ (κ.π.) 10 uterque] ἑκάτερος εἰληθῇ, BΣ
 (κ.π.) | licentiam R^a 12 satisfaciat R | au-
 tem] uero C 13 illo enim] illo autem dett.
 cum BΣ (κ.π.) ἐκείνου δὲ 14 succedat M^a
 16 idonea M^a 17 satisfacit C 18 liber-
 tatem R^a | datus M^a 20 prius R 21 ue-
 niat R 22 iam] etiam R, ἤδη BΣ (κ.π.) |

petiuit RM^a 23 hereditatis M^a 24 face M^a
 26 libertatem CM, ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ BΣ (κ.π.)
 27 quod om. M^a 29 fusia L | caninia P^a,
 canina M^a, can. R | soluenda C 31 in-
 disticta P^a 32 caninaa C^a, canina R |
 testantium] cessantium R^a 33 affectui R |
 s. a. PL Miraeus | constant. ... cons.] pp.
 a. cons. PL, aa. cons. Miraeus 35 fidei-
 commissaria P 36 aa.] a. R, aa. primo edd. |
 proponamus C 37 fideicommissarium M^a |
 ab] am ab L^a | intesto P | qui] squi R^a

- scriptus erat hereditatem possedissee, si non a legitimo quoque herede fideicommissaria
 1 libertas repetita est, nullo iure praestari eam ab eo qui rogatus non est desideras. Plane
 si pecunia accepta heredem institutum omisisse hereditatem docueris, libertatem tibi prae-
 stare cogetur. PP. XIII K. MART. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 2 IMP. ANTONINVS A. VALERIO. Quamuis codicilli, quibus auunculo defunctae [B 48, 13, 1] 5
 legatus esse uidearis, falsi pronuntiati sunt, tamen si ante motam criminis quaestionem
 iustam libertatem es a legatario consecutus, posterior euentus non infirmat ita datam liber-
 tatem. plane secundum diui Hadriani constitutionem datur heredi uiginti aureorum repe-
 titio. D. XVIII K. AVG. EODEM ANTONINO A. CONSS.¹
- 3 IMP. ALEXANDER A. LVCIO. Cum libertatem mulieribus sub condicione [B 48, 13, 2] 10
 datam proponas, quid dubium est eos, qui ex his ante impletam eam eduntur, seruos nasci
 et pertinere ad heredes iure domini? his enim demum succursum est, qui post moram
 praestandae libertatis progeniti sunt, ut liberi et ingenui nati uiderentur. a. 222?
- 4 IDEM A. ARRIANO. Si uoluntate domini in libertate morata est, cui fidei- [B 48, 13, 3]
 commissaria libertas debita fuerit, secundum senatus consultum et constitutiones ad id 15
 pertinentes ciuis Romana facta ingenuos peperit. sed si numquam ab ea libertas petita
 est, sibi met imputare debet, cum interea ex ea progeniti serui sint. a. 222?
- 5 IDEM A. DIONYSIO. Minor annis lege definitis nec per fideicommissum [Pozai 35, 4]
 libertatem supremis suis relinquere potest nisi his, quorum causam probare potest. a. 222?
- 6 IDEM A. MAXIMO. Deberi etiam alienae ancillae fideicommissariam liber- [B 48, 13, 4] 20
 tatem placuit: nec deficit hoc debitum, si interim domina, si modo nihil ex iudicio eius,
 qui quaeue reliquit libertatem, percepit, noluit uendere, quia possit tempore procedente,
 ubicumque occasio redimendae ancillae fuerit, praestari libertas.
- 7 IDEM A. NICOMEDI. Hi, quibus per fideicommissum libertas supremis iudi- [B 48, 13, 5]
 ciis relinquitur, eorum liberti efficiuntur, a quibus manumittuntur. PP. K. APRIL. FVSCO 25
 ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 8 IDEM A. EVTYCHETI. Cum proponas fideicommissariam libertatem ita tibi [B 48, 13, 6]
 datam, si uxori testatoris placuisset, licet non adeunte hereditatem ad filium solida here-
 ditas pertinere coepit, non refragante tamen uxore testatoris potes petere libertatem. 29
 PP. XV K. SEPT. FVSCO ET DEXTRO CONSS. a. 225

V (incipit u. 24) Vtinensis (4, 8) P (4, 1. 2. 15. 3. 7) L (4, 1...3. 7) CRM

¹ Antonino A. III et Balbino cons. (= a. 213: u. i.)? ² iungenda uidetur 2, 3, 8, inscripta Aurelio Dionysio et cum subscriptione pp. prid. id. Sept. Alexandro A. cons. (= a. 222)

3 omisse *P^aR^aM^a* | tibi om. C 4 s. a. PL
 Miraeus | rusino L 5 imp. L | antonius M
 6 motam] ortam PR, κινηθείσης BΣ (κ.π.)
 7 iustas R^a | a legat. consecutus es C, a
 legatario om. P^a: παρά τοῦ ληγαταρίου ἐκτίστω
 BΣ (κ.π.) 8 constitutione M^a | uiginta M^a |
 petio L 9 s. a. Vercellensis 127, ubi est
 d. xu iii h (= haec) aug. eodem ant. a. et
 es.: possis etiam de annis 205 uel 208 co-
 gitare 10 a. om. M 11 eam impletam
 eam L^a | eduntur] adimitur R^a | seruos P^a
 12 demum om. M^a cum BΣ (κ.π.) | qui om. P^a |
 13 progeniti sunt] progenitis L | natiui da-
 rentur R^a, nati om. C, ante et ingenui col-
 locat BΣ (κ.π.) | in Vercellensi 127 subscri-
 bitur pp. iii k. mai. lamp. et horest. uu.
 cc. 88., quod ducit ad annum 531 (prid.
 k. Mai.), ut fortasse post c. 17 Graeca con-
 stitutio exciderit: cum autem pp. fere non
 legatur in Iustinianis constitutionibus, nescio
 an consules soli ex c. 15 h. t., quae prae-
 cedit in Vercell. (ut in P), huc aberrau-
 rint, dies autem re uera pertineat ad c. 3,
 ut suppleatur propter c. 5 alexandro a.

cons., cf. ad u. 14 14 a.] a. alex. (ex
 subscriptione c. 3?) C | adriano R | liber-
 tatem CM, ἐν ἀνθρώποις BΣ (κ.π.) 15 deb.
 fuerit om. M^a | constitutionis M^a 16 cuius
 R^aM^a 17 inputari M^a | ex ea prog.] γυνή-
 θέντης παρ' αὐτῆς BΣ (κ.π.) 19 suprema C |
 nisi] si C | causa probare (-ri M^a) RM
 20 max. R 21 defecit C, ἀπονή BΣ (κ.π.)
 22 quaeue] uel quae M | praecedente C
 24 a.] a. et c. S | nicomeni R, nicomodo M,
 nic. V | his] -e R^a | ad fideicommissum ...
 iudiciis adscriptum uidetur diuo in V
 25 manumittitur R^a | s. a. VPL Miraeus
 26 dextero P, dex. L 27 idem] imp.
 alexandro Vtin. | a.] a. .. (uel ...) V, a. et
 c. S | senticeti Vtin., euticeti M | praeponas
 Vtin. | fideicommissam M^a | libert.] data lib.
 Vtin. | ita] it M^a 28 uxoris Vtin. | ad-
 eunt Vtin.: adeunte ea uidetur legisse BΣ
 (κ.π.): καταδεχόμενης αὐτῆς 29 refrangat. et
 tamen Vtin. | testatori Vtin. | potest Vtin. R
 30 s. a. V Vtin. | xv] sic potius quam xvi
 uel xiii V, xii Vtin. | fusco ... cons. om.
 Vtin.

- 9 (10) IDEM A. MERCVRIALI. Fideicommissaria quidem libertas ita tibi relicta, cum [B 48, 13, 7
testatoris filius ad annum uigensimum quintum peruenisset, non intercidit, licet heredem
intra praestitutam aetatem decessisse proponas: tempore quippe, quo, si uiueret, praefinitam
aetatem impleturus foret, spem libertatis non intercidere uetus placitum est. PP. K. APRIL. 4
POMPEIANO ET PELIGNO CONSS. a. 231
- 10 (9) ¹IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. DAPHNO. Etsi non adscripta liber- [B 48, 13, 8
tate testator seruum suum tutorem filiis suis dederit, receptum est et libertatis et pupillo-
1 rum fauore, ut per fideicommissum manumisisset eum uideatur. Et si non suum proprium,
sed alienum seruum condicionem eius sciens tutorem adscripserit, aequae fideicommissariam
libertatem datam, nisi aliud euidenter defunctum sensisse appareat, prudentibus placuit. 10
PP. III K. MART. SAECVLARE ET DONATO CONSS. a. 260
- 11 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. FLAVIANO. Si seruus [B 48, 13, 9
fuisti ac tibi per fideicommissum libertas relicta fuerit, peruides sine manumissione te ad
1 libertatem peruenire non potuisse. Quapropter si uerbis precariis constitutus seruus liber-
tatem accepisti, adiri praeses prouinciae oportet, ut causa cognita, si tibi deberi libertatem 15
perspexerit, ad manumittendum eum qui debet urgeat uel, si latitet, contra latitantem
interposito decreto tibi prospiciat. SINE DIE ET CONSS.
- 12 IDEM AA. ET CC. IRENAEO. Ex uerbo 'commendo' testamento uel codi- [B 48, 13, 10
cillis non uideri fideicommissariam libertatem relictam auctoritate iuris declaratur. S. XVII 19
K. MAI. SIRMII CC. CONSS. a. 294
- 13 IDEM AA. ET CC. PYTHAGORIDAE. Si te, donatam ante matrimonium uxori [B 48, 13, 11
suae, post ei legato relicto manumitti testamento seu codicillis uerbis precariis a succes-
soribus uoluit, tam hos ad redemptionem et manumissionem quam eam, quae in capiendis
relictis defuncti consensit iudicio, teneri tibi fideicommissariam debere libertatem non 24
ambigitur. S. VII ID. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 14 ²IMP. IVSTINIANVS A. IULIANO PP. Cum inter ueteres dubitabatur, si [B 48, 13, 12
fideicommissariam libertatem possibile esset relinqui seruo, qui adhuc in uentre portaretur
et homo fieri speraretur, nos uetus iurgium decedentes libertatis fauore censemus et fidei-
commissariam nec non directam libertatem suam firmitatem habere siue in masculo siue
in femina, quae adhuc in uentre uehatur materno, ut cum libertate solem respiciat, etsi 30
1 mater sua adhuc in seruitute constans eum uel eam ediderit. Sin autem plures creati uel
creatae sint, siue unius fecit mentionem siue pluraliter nuncupauit, nihilo minus omnes ad
V *Vtinensis* (4, 12) P (4, 15. 3. 7. 11. 14) L (4, 11. 14) CRM

¹ iunge 5, 28, 5 ² iunge 6, 57, 6 et c. 15 h. t.

1 a.] a. et c. S | mercuriali RM 2 uigensi-
mum] V, uicesimum CRM | intercedit R^a M^a |
libet V^a 3 praestitam CM^a, ὁρισθείσης BΣ
(κ.π.) | decessisse C | tempora CM^a | praef.
aet. om. R^a 4 intercedere R^a M^a | ueti-
tus R^a | s. a. V 6 ualerius et galianus M |
dafno V, daphonio S, daphon C, datino RM
7 filiis suis tut. R contra BΣ (κ.π.) 8 per
om. V^a | eum manumisisset R contra BΣ (κ.π.)
10 aliud] aliquid M^a | apparet R 11 s. a. V
12 et cc.] PLR, et c. S, om. CM, inc. V
13 relictas P^a | prouides PLR, praeuidis C,
praeuides M^a | sine manum.] ἀνευ φάκτος BΣ
(κ.π.) 15 adire LR | praesidem P^a RM, prae-
side L | deberi] de R^a 16 prospexerit PLR |
ad manutendum L^a, animaduertendum R^a |
qui debet (deberet PL^a) urgeat (urgat uel
uriat R^a) | debet urquiguet V^a (emend. m.
secunda) | si om. M^a | latet et I^a, latet P^a L,
latitat et R, latitet M^a: εἰ δὲ λανθάνει κατὰ
BΣ (κ.π.) 17 interposito R^a | s. a. V PL |
cons. P 18 idem] imp. diocletianus et

maximianus Vtin. | herineo S, hirineo C |
commendo] c. uel dat C | testamento om. M^a
19 auctoritatem eius declarat Vtin. | s. a. V
Vtin. | s. xvii] sbd. xiiii Vtin. 20 sir-
mi cc. cons.] sirimia Vtin. 21 pythagorice R^a,
hireneo R^a, titagoride M | donata V, δωρη-
θείσαν BΣ (κ.π.) | uxoris M^a 23 quae om. R^a
24 debere] C cum BΣ (κ.π.) ὑπεστέλλιν, de-
beri V RM^a, deber. M^a: debere intellege ita,
ut non recuset redemptionem 25 s. a. V
26 iuliano] ioh. S 27 esse R^a | adhoc C,
om. BΣ (κ.π.) | portabatur R, peraretur V,
βαστάζεται BΣ (κ.π.) 29 nec om. R^a | fir-
mam L | masculo siue in femine P^a, mas-
culum siue in feminam C contra BΣ (κ.π.)
30 uehatur] V? (uebitur uel portatur in V
legit Bluhme, mihi uox desinere uisa est in
atur, initium non apparuit), uehitur CM,
habeatur PR, habetur L, βαστάζεται BΣ (κ.π.)
31 constan-(ti?)s V, constas P^a, υπάρχουσα
BΣ (κ.π.)

libertatem ad prima ueniant cunabula, cum in ambiguis sensibus melius est, et maxime in libertate, fauore eius humaniorem amplecti sententiam. D. K. OCT. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

- 15 ¹IDEM A. IULIANO PP. Ancillam seu seruum, cum fideicommissaria libertas [B 48, 13, 13] 5
eis relicta sit, sancimus, si mora a debitore libertatis facta fuerit, sententia praesidis eripi
ad libertatem et nullo facto aut uoluntate ab herede expectanda, sed ² talem habere eos
libertatem, quasi ab ipso testatore directis uerbis fuerint libertatem consecuti, cum satis
implum atque absurdum est heredes testatoris differre uoluntates, maxime cum ad liber-
tatem respiciant. D. K. OCT. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530

- 16 ³IDEM A. IULIANO PP. Si quis in suo testamento rogauerit suum heredem [B 48, 13, 14] 10
ex liberis ancillae suae quam nominauerit unum quem elegerit ad libertatem perducere et,
cum ancilla unum uel plures enixa est, heres neque dum superest in libertatem aliquem
adduxerit uel, cum deliberat, quis ad libertatem producendus est, ab hac luce fuerit sub-
tractus: dubitabatur ab antiquis, utrumne omnes an quidam aut nemo ex his ad libertatem
perueniant. sed ueteris quidem iuris altercatio multa sibi super huiusmodi casibus reso- 15
1 nauit. Nos autem heredis malignitatem coercentes, si non uoluntatem testatoris adimple-
uerit et mox, cum potuerit, non elegerit unum ex liberis ancillae et eum libertate donauerit,
sancimus compelli non solum eum, sed etiam heredes uel successores eius omnes ancillae
2 liberos in libertatem producere. Neque enim hoc contrarium est sententiae testatoris:
cum enim omnimodo quendam ex his liberum esse disposuit et non ad certum corpus, sed 20
ad omnes respexit, si non paretur eius uoluntati, sine dubio ex sententia testatoris omnes
3 ad libertatem perueniunt. Similemque esse definitionem censemus, et si non ab herede,
4 sed a legatario uel fideicommissario testator rogauerit libertatem imponi. Sic etenim iusto
timore heredes uel legatarii uel fideicommissarii perterriti et uoluntatem testatoris adimplere
procurent et sibi non ex omnium libertate quandam adferri patiantur iacturam. quod si 25
reclamauerint, sibi tale dispendium imputent, non ex nostra lege, sed ex sua lugentes
instantia. D. XV K. DEC. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530

- 17 ⁴IDEM A. IULIANO PP. Cum quidam seruum suum ita legauit, ut legata- [B 48, 13, 15]
rius libertatem ei imponat, et heres ad huiusmodi legatum improbe uersatus seruum dare
legatario dedignatus est, ut etiam lite pulsetur, et iudex non in ipsum seruum, sed in aesti- 30
mationem litis condemnationem proferat: ueteris iuris interpretes dubitabant, ne quid
obstaculum libertati ex hac causa procedat et, si placuerit eandem deberi libertatem, a quo

VP (4, 15. 3. 7. 11. 14. 16) L (4, 14...16) CRM

¹ iunge 6, 57, 6 et c. 14 h. 1. ² sed confirmat BΣ (κ.π.), melius tamen abesset (Mommson)
³ iunge c. 17 h. 1. et 7, 7, 2 ⁴ iunge c. 16 h. 1. et 7, 7, 2

1 ad prima u. cunabula] VC cum BΣ (κ.π.)
ἐλθωσι πρὸς τὰ πρῶτα σπάργαντα, a primis u.
cunabulis PLRM 2 libertatis PLR^aM^b: ἐν
τῇ ἐλευθερίᾳ BΣ (κ.π.) | sentiam V | s. a.
VPL Vercell. 127 Miraeus | constant.] cap.
Verc., om. PL Mir. 3 uu. cc. cons.] uu.
cons. PL, cc. Verc. 4 idem] impr. iusti-
nianus SPL | a.] aa. VS | iuliano] ioh. S |
pp. om. V | cum] si V, ὅτε BΣ (κ.π.) | fidei-
commissam V, fideicommissa CM^a, fideicom-
fideicommissaria R^a, φιδεικομισσαρία BΣ (κ.π.)
5 libertatis a debitore PLR, libertatis om.
BΣ (κ.π.) | sententiam V | eripi ad] V^aL^aM,
erroripi ad V^a, eripiat C, eripiatur (—an-
tur P^bL^a) in PL^aR 6 libertate R | tatem et
nullo f. aut uolun bis V | uoluntate] liber-
tate PL, βουλῆσεως BΣ (κ.π.) | ab] ad M^a
7 libertate cons. L 8 uoluntatem differre
PLR, differre uoluntatem C, ὑπερδίσθαι βου-
λήσεις BΣ (κ.π.) | cum] ὅτε καὶ BΣ (κ.π.)
9 respiciat PR, respicit L | s. a. V Vercell.

127 Cuiacius obseru. 18, 20 | oct.] iun. Verc. |
cons.] et ss. Verc. 10 idem] impr. iustinia-
nus S | a.] aa. V 12 ancillam V 14 an]
aut C, .. M^a | quidam (quidem V^a) aut nemo]
τινὲς ἢ ἐκ BΣ (κ.π.), scilicet male intellecto
uoc. quidam 15 ueteres P^a | mulcta R^a | re-
sonabat M 16 heredes malignitate C | cohe-
rentes R^a 17 unum] eum unum L^a 18 sanc-
cimus P^a | eum] eos PL^a 20 enim] enim
in C 21 paretur] V, pareatur PLCRM,
παίδονται BΣ (κ.π.) 23 legatario P^aM^a? |
enim C 24 fideicommissariis V^a | perter-
riti] p. sint R^a | implere PLR 25 iactu-
ram] ..iucturam R^a 26 clamauerint P^a |
talem V 27 instantiam M^a | s. a. VPL
Miraeus | uu. cc. om. Mir. 28 idem] impr.
iustinianus S | aa. V | seruum suum quidam
R contra BΣ (κ.π.) | ut leg. lib. ei] ut ..
legatarius lib. M^a 29 ad] ad hoc R^a 30 non
in] non V^aCR, μὴ ἐκ BΣ (κ.π.) | extima-
tione R 31 ueteris] et eris C

danda est utrumne ab herede an a legatario, et si heres imponat libertatem, an legatarius, quod ex pecuniaria condemnatione accepit, firmiter detinet siue totum siue ex parte siue
 1 etiam nihil. Talem itaque altercationem resecantes miramur, quare iudex, qui praepositus
 est in praedicta causa, non omnimodo condemnationem in seruum, sed in aestimationem
 2 eius fecerat, cum ipsius uitium etiam huiusmodi altercationi prae-buit occasionem. Vnde
 si talis quaestio emergerit, nullum quidem iudicem ita esse stultum putamus, ut huiusmodi
 proferat condemnationem, sed si legatarius immineat, quatenus ei seruus restituatur, et post
 litem contestatam duorum mensum spatium effluxerit, censemus ilico ad libertatem eripi
 seruum, et illum quidem liberum esse, heredem autem pro sua indeuotione omnes expensas,
 quas legatarius in litem fecit, in quadruplum ei condemnari, iure patronatus integro lega-
 10 tario seruando. D. CONSTANTINOPOLI XV K. DEC. LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530

V

R DE DEDITICIA LIBERTATE TOLLEND A R

1 IMP. IVSTINIANVS A. IULIANO PP. Dediticia condicio nullo modo in posterum nostram
 rem publicam molestare concedatur, sed sit penitus deleta, quia nec in usu esse reperimus, 15
 sed uanum nomen huiusmodi libertatis circumducitur. nos enim, qui ueritatem colimus,
 ea tantummodo uolumus in nostris esse legibus, quae re ipsa obtinent. D.
 LAMPADIO ET ORESTE CONSS. a. 530

VI

R DE LATINA LIBERTATE TOLLEND A ET PER CERTOS 20
MODOS IN CIVITATEM ROMANAM TRANSFVSA R

1 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum dediticii liberti iam sublati sunt, [B 48, 14, 1
 quapropter imperfecta Latinorum libertas incertis uestigiis titubans et quasi per saturam
 inducta adhuc remanet et non inutilis quidem pars eius deminuitur, quod autem ex ipsa
 1 rationabile est, hoc in ius perfectum deducitur? Cum enim Latini liberti ad similitudinem 25
 antiquae Latinitatis, quae in coloniis missa est, uidentur esse introducti, ex qua nihil aliud
 rei publicae nisi bellum accessit ciuile, satis absurdum est ipsa origine rei sublata imaginem
 1a eius derelinqui. Cum igitur multis modis et paene innumerabilibus Latinorum introducta
 est condicio et leges diuersae et senatus consulta introducta sunt et ex his difficultates
 maximae emergebant tam ex lege Iunia quam ex Largiano senatus consulto nec non ex 30
 edicto diui Traiani, quorum plenae quidem fuerant nostrae leges, non autem in rebus
 fuerat eorum experimentum: studiosissimum nobis uisum est haec quidem omnia et Lati-
 nam libertatem resecare, certos autem modos eligere, ex quibus antea quidem Latina com-
 petebat libertas, in praesenti autem Romana defertur condicio, ut his praesenti lege
 V (desinit in n. 8 effluxerit cense) A^{ul} (6 R 1 inscriptio) P (6) L (6) CRM

1 si om. M^a 3 mira-(t?)ur V^a | propositus V,
 προτίταται BΣ (x.π.) 4 in seru. sed in aest.
 om. C | extimatione M 7 condampnationem M
 8 mensium RM 9 deuotione M^a
 10 lite CM, εἰς τὴν δόξαν BΣ (x.π.) 11 s. a.
 Merrillius: in M extat dat. 13 de dediticia]
 do deditia SC, de dititia R, de deditia M^a
 14 imp.] imp. a. R | deditia R^a, debita M^a
 15 sit] si R^aM^a | delata M^a | repperimur C
 16 sed om. R^a 17 rem ipsam R^a | s. a. Con-
 tius 1559 20 de] da M | et] e L | per] pro A^{ul}
 21 modus P^a | ciuitate romana SRM | trans-
 fusam SC 22 imp. iust.] idem PLM^a | de-

diticiis P^a, dediticia M^a 23 titubans] Momm-
 sen cum BΣ (x.π.) ἀτάξουσα, titubat CM,
 titubata PLR 24 quod] quos R^a 25 ratio-
 nabile est] rationabiliter R^a | deducatur PL |
 ad sim. liberti C contra BΣ (x.π.) 26 latin.
 quae om. P^a | εἰς τὰς colonias BΣ (x.π.)
 27 plubice P | orrigane R^a 28 relinqui R^a |
 innumerabili R^a 29 difficultas M^a 30 ex
 ed.] et ed. P^a 31 fuerant quidem R contra
 BΣ (x.π.) 32 expermentum L | studio stu-
 diosissim. P^a | et] ad P^a 34 romanam M^a |
 differtur P^aL

enumeratis et ciues Romanos nascentibus¹ ceteri omnes modi, per quos Latinorum nomen inducebatur, penitus conquiescant et non Latinos pariant, sed ut pro nullis habeantur.

1b Quis enim patiatur talem esse libertatem, ex qua in ipso tempore mortis in eandem personam simul et libertas et seruitium concurrunt et, qui quasi liber moratus est, eripitur

1c (1) non tantum in mortem, sed etiam in seruitutem? Sancimus itaque, si quis per epistulam s seruum suum in libertatem producere maluerit, licere ei hoc facere quinque testibus adhibitis, qui post eius litteras siue in subscriptione positas siue per totum textum effusas suas litteras supponentes fidem perpetuam possint chartulae praebere. et si hoc fecerit, siue per se scribendo siue per tabularium, libertas seruo competat quasi ex imitatione codicilli delata, ita tamen, ut et ipso patrono uiuente et libertatem et ciuitatem habeat 10

2 Romanam. Sed et si quis inter amicos libertatem dare suo seruo maluerit, licebit ei quinque similiter testibus adhibitis suam explanare uoluntatem et quod liberum eum esse uoluit dicere: et hoc siuo inter acta fuerit testificatus siue testium uoces attestationem sunt amplexae et litteras tam publicarum personarum quam testium habeant, simili modo serui ad ciuitatem producantur Romanam quasi ex codicillis similiter libertatem adipiscentes. 15

3 Sed scimus etiam hoc esse in antiqua Latinitate ex edicto diui Claudii introductum, quod, si quis seruum suum aegritudine periclitantem sua domo publice eiecerit neque ipse eum procurans neque alii eum commendans, cum erat ei libera facultas, si non ipse ad eius curam sufficeret, in xenonem eum mittere uel quo poterat modo eum adiuuare, huiusmodi seruus in libertate Latina antea morabatur et, quem ille moriendum dereliquit, eius bona 20

3a iterum, cum moreretur, accipiebat. Talis itaque seruus libertate necessaria² a domino et nolente re ipsa donatus fiat ilico ciuis Romanus nec aditus in iura patronatus quondam domino reseruetur. quem enim a sua domo suaeque familia publice reppulit neque ipse eum procurans neque alii commendans neque in uenerabilem xenonem eum mittens neque consueta ei praebens salaria, maneat ab eo eiusque substantia undique segregatus tam in 25 omni tempore uitae liberti quam cum moriatur nec non postquam iam fuerit in fata sua

4 concessus. Similique modo si quis ancillam suam sub hac condicione alienauerit, ne prostituatur, nouus autem dominus impia mercatione eam prostituendam esse temptauerit, uel si pristinus dominus manus iniunctionem in tali alienatione sibi seruauerit et, cum ad eum fuerit reuersa, ipse ancillam prostituerit, ilico in libertatem Romanam eripatur et, qui 30 eam prostituerit, ab omni patronatus iure repellatur. qui enim ita degener et impius con-

A¹ (§ 3. 3a) PLCRM

¹ requiritur parientibus ² necessario (Mommsen cum BΣ κ.π. ἐξ ἀνάγκης)?

1 numeratis PL | ciues (.... M^a) romanos M^a cum BΣ (κ.π.): καὶ πολίτας Ῥωμαίους τιτόντων, ciuibis (in c. R^b) romanis CR^bM^b, ciues.. (uel ciues..) omanis R^a | ceteris R^a 2 ut pro CR^aM^a, pro PLR^bM^b: ὥστεν ἀντὶ BΣ (κ.π.) | nullus P^a 3 in ipso ipso R | eadem persona PL, eadem personam CRM^a, εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον BΣ (κ.π.) 4 seruitus R^b, siuitium R^a? | concurrant RM, concurrerant PL | qui quasi lib. mor. est] dett., quasi mor. P^aLⁱ, est om. P^aLⁱCRM: ὅστις ὡς δευτέρος διέτριψεν BΣ (κ.π.) 6 libertate M | deducere R | liceret PLC, ἐξῆναι BΣ (κ.π.) | testibus om. R^a 8 subponentis M^a | perpetuam] per uerba P^aLⁱ, διηνεκῇ BΣ (κ.π.) | praestare PL | sec. siue] fec. suum P^a 9 scribendum suum per P^a | ex om. R 10 habeant rom. PL, rom. habeat R, τητὴ τὴν Ῥωμ. BΣ (κ.π.) 11 sed om. M^a | seruo suo R contra BΣ (κ.π.) 12 explanare R 13 attestaciones R, attestationem uel attestaciones C^b, attestatione C^b | sunt om. R 14 publicanum P^a | habebant CM^a 15 rom.

produc. R contra BΣ (κ.π.) | similiter libert. similiter L 16 inductum PL 17 quis] q Aⁱ | egritudinem L^aM^a | periclitataem M^a | domum Aⁱ | publice P^a 19 sufficerit PL | exenonem CM^a? | eum] ē eum M^a | modo om. L^aM^a 20 seruum M^a | libertatem latinam (—na R) CRM^a, ἐν τῇ Λατίνῃ ἐλευθερίᾳ BΣ (κ.π.) | moriendo RM^b | derel.] antea derel. PL contra BΣ (κ.π.) | eius] ē A^a | bana L 21 necess. libert. A contra BΣ (κ.π.) 22 re] se A | quondam] quam quondam R^a 23 a] ad R^a | publice P^a | repulerit L | neque ipse eum] is neque ipse cum C 24 exenonem C 25 consuetam ei pr. salariam (solaria Aⁱ) A, consuet. ei pr. salaria R^a | maneat (maneat R^a) | is m. A contra BΣ (κ.π.) | substantiam R^a | undique om. A^a ante emend. | serogatus R^a | tam om. M^a 26 uitae] utae M^a | non om. R^a 27 concessus] conlapus A 28 praestituendam R^a 30 ipse ancillam] ancilla R 31 ita] ita tamen demum R^a, ita demum M: οὕτως ἀγεννής BΣ (κ.π.) | degener et L, degeneret et M^a

stitutus est, ut talem exerceret mercationem, quomodo dignus est uel ancillam uel libertam
 5 eam habere? Sed et qui domini funus pileati antecedunt uel in ipso lectulo stantes cadauer
 uentilare uidentur, si hoc ex uoluntate fiat uel testatoris uel heredis, fiant ilico ciues
 Romani. et ne quis uana liberalitate iactare se concedatur, ut populus quidem eum quasi
 humanum respiciat multos pileatos in funus procedentes adspiciens, omnibus autem deceptis
 6 Romani, iure tamen patronatus patronis integro seruando. Illo procul dubio obseruando, ut,
 si quis siue in testamento siue uindicta quendam manumiserit, licet hoc dixerit uel scripserit,
 quod uoluerit esse Latinum, superuacua adiectio Latinitatis aboleatur et fiat ciuis Romanus,
 ne modi, qui ab antiqua obseruatione in ciuitatem Romanam homines producebant, per
 7 priuatorum uoluntates deminui uideantur. Sed et si sub condicione quidam libertatem suo
 seruo reliquerit et adhuc pendente condicione extraneus heres libertatem ei imposuerit,
 non ut antea Latinus, sed ciuis fiat Romanus. et si quidem condicio defecerit, ipsius
 heredis, qui libertatem imposuit, maneat libertus. sin autem fuerit adimpleta, ne eripiat
 forsitan liberis et cognatis ius patronatus, orcinus libertus uideatur et ad eum iura patro-
 8 natus perueniant, cui leges concedunt. Illud etiam satis acerbum nobis uisum est, quod
 putabat antiquitas, si in liberali iudicio superatus fuerat seruus a domino, deinde serui
 pretium ab aliquo ei solutum est, in Latinitate eum remorari. quemadmodum enim ratio-
 nabile est et pretio eum perfrui et mortis liberti tempore denuo eum in seruitutem dedu-
 cere, cum non sint ambo casus sibi consentanei? et in praesenti igitur casu libertas
 9 Romana ei accedat iure patronatus minime subnixa, quia ipse quodammodo sibi libertus
 inuenitur. Sed et si quis homini libero suam ancillam in matrimonio collocauerit et
 dotem pro ea conscripserit, quod solitum est in liberis personis solis procedere, ancilla
 non Latina, sed ciuis efficiatur Romana. si enim hoc, quod frequentissime in ciues Roma-
 nas et maxime in nobiles personas fieri solet, id est dotalis instrumenti conscriptio, et in
 10 hac persona adhibita est, necessarium est consentaneum effectum huiusmodi scripturae
 obseruari. Similique modo si dominus inter acta quendam seruum filium suum nomi-
 nauerit, uoci eius quantum ad liberam condicionem credendum est. Si enim ipse tali
 adfectione fuerat accensus, ut etiam filium seruum suum nominare non indignetur, et hoc
 non secreto neque inter solos amicos, sed etiam actis interuenientibus et quasi in iudicii
 11 figura nominauerit, quomodo potest eum seruum iterum saltem morientem habere? sed
 producat et ipse in ciuitatem Romanam, uera liberalitate et non falso sermone domini
 sui sustentatus. Ille etiam nouissimus antiquae Latinitatis modus in ciuitatem Romanam
 translatus eligendus est, si quis instrumenta, ex quibus seruus ostendebatur, uel dederit
 11a seruo uel corruerit. Sed ne furandi occasio seruis forsitan detur et sua malignitate in 35

PLCRM

1 uel libertam *om.* *R*^a 2 ipso] pso *M*^a |
 stante *PL*, [παύμενοι *BΣ* (κ.π.) 3 uidetur *P*^a |
 fiant] fiat *P*^a 4 et *om.* *P*^a *L*ⁱ contra *BΣ* (κ.π.) |
 libertate *PL* 5 romanum *M*^a | pileatos
om. *M*^a | in funus] infimus *R*^a 6 et *om.* *PL*,
 καί *BΣ* (κ.π.) | hii *RM*^a, [νταῦθα *BΣ* (κ.π.)
 7 seruando] *PL*, seruato *CRM*, φυλαττομέ-
 νου *BΣ* (κ.π.) | obseruado *R* 8 uindictam
P^a *M*^a | quondam *R*^a | hoc] hoc manum *M*^a
 9 ciues *R*^a 10 omnes *R*, habens *M*^a | pro-
 ducebat *M*^a | p. (pro?) priu. uoluntate *R*
 11 quidam ... 12 condicione *om.* *M*^a 12 ei]
 et *C*, *om.* *PL*, αὐτοῦ *BΣ* (κ.π.) 13 ante *PL* |
 ciuis] eius *C* | ipsius] *CM*, ipsius huius *PLR*,
 αὐτοῦ τοῦ *BΣ* (κ.π.) 15 et ad] ad *M*^a 17 pu-
 debat *P*^a *L*ⁱ, ἐνόμιζεν *BΣ* (κ.π.) | seruus] ser-
 uum *R*^a 18 remorari] r. eum *R*^a 19 pre-
 cium *P*^a | eum *om.* *BΣ* (κ.π.) 20 sunt *CM*
 21 subnixa] *C*, ei subnixa *P*^a, ei subnixo *P*^a *LR*,
 subnixae *M*^a, subnixo *M*^a: Δευτερία ... προσ-

τιδίσθω τοῦ δικαίου τοῦ πατρωνικοῦ μηδαμῶς ἐπε-
 ρειδομένου (*scr.* ἐπερειδομένῃ) *BΣ* (κ.π.) 22 in-
 ueniatur *R*^a | quid *R*^a | omni *R* | in *om.* *R*^a
 23 eam *P*^a | scripserit *R* | solutum *R*^a | in
 liberis *om.* *R*^a | solis] μόνον *BΣ* (κ.π.) | au-
 cillae *R*^a, ancillam *M*^a 24 cuius *R*^a *M*^a? |
 quod *om.* *R* 25 maxime in *om.* *R*^a | do-
 tales *R*^a 27 filium suum] *CRM*, suum f.
 suum *PL*, ἴδιον υἱόν *BΣ* (κ.π.) | nominaue-
 rat *M* 28 libera conditione *L* | credendum *R*
 29 fuerat] *CM*, fuerit *PLR*, ἦν *BΣ* (κ.π.) |
 seruum *bis* *R*^a | indiget *M*^a, dedignetur *R*^a
 30 etiam *om.* *Q*^a cum *BΣ* (κ.π.) | in *om.* *M*^a
 32 uera liberalitate (—tem *R*^a) | *CR* cum *BΣ*
 (κ.π.) ἀληθεῖ φιλοτιμίᾳ, uera libertate *PLM*^a,
 ueram libertatem *M*^a 33 etiam] *PLCR*,
 autem *M*, κακείνος δὲ *BΣ* (κ.π.) 34 deligen-
 dus *M*^a | ob[?]stendebantur *R*^a, ostendaba-
 tur *M* 35 ruperit *M*^a | sed *om.* *C* contra
BΣ (κ.π.) | fraudandi *R* | forsitan *P*^a

libertatem perueniant, talis modus certa et indubitata probatione manifestetur, ut testibus praesentibus non minus quinque dominus instrumenta uel det famulo suo uel deleat aut alio modo corrumpat. et ex eo igitur modo ciuitatem Romanam ei competere censemus, saluo iure patronatus tam in hac specie quam in ceteris, nisi ubi specialiter hoc patronis
 12 denegauimus. His tantummodo casibus ex omni iure antiquae Latinitatis electis ceteri omnes, qui in libris prudentium uel constitutionibus enumerati sunt, penitus conquiescant nec Latini ab eis procedant, sed maneant, ut dictum est, serui in sua condicione nec tali
 12a remedio abuti concedantur. Et ne in posterum aliquod ius Latinae libertatis nostris legibus incurrat, lex Iunia taceat Largiano senatus consulto cessante, sileat edictum diui Traiani, quod ea sequebatur, et si qua alia lex uel senatus consultum uel etiam constitutio loquitur 10 de Latinis, ea inefficax quantum in eam partem remaneat et triplex antea uia libertatis, quae multiplices introducebat ambages, uno directo tramite discat ambulare. quod si aliqua lex uel constitutio libertatis faciet mentionem, non autem Latinitatis, ea pro ciuitate
 13 Romana loqui intellegatur. Sed si quidem liberti iam mortui sunt, et bona eorum quasi Latinorum his quorum intererat adgregata sunt, uel adhuc uiuunt, nihil ex hac lege inno- 15 uetur, sed maneant apud eos iure antiquo firmiter detenta et uindicanda. in futuris autem libertis praesens constitutio locum sibi uindicet. D. K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. CONSS.

a. 531

VII

R DE SERVO COMMUNI MANVMISSE R

20

1 IMP. IUSTINIANVS A. IULIANO PP. In communes seruos eorumque liber- [B 48, 14, 4
 tatem et quando cuidam domino pars libertatem imponentis adcrecit nec ne, et maxime
 inter milites, qui huiusmodi imponunt libertatem, multa ambiguitas exorta est apud ueteres
 1 iuris auctores. Et inuenta est constitutio apud Marcianum in institutionibus diui Seueri,
 per quam idem imperator disposuit necessitatem imponi heredi militis comparare partem 25
 1a socii et seruum libertate donare. Sed et alia constitutio Seueri et Antonini principum
 reperta est, ex qua generaliter necessitas imponebatur socio partem suam socio uendere,
 quatenus libertas seruo imponatur, licet nihil lucri ex substantia socii morientis alii socio
 accedat, pretio uidelicet arbitrio praetoris constituendo, secundum ea, quae et Vlpianus
 libro sexto fideicommissorum et Paulus libro tertio fideicommissorum refert, ubi et hoc 30

Vtinensis (7, 1) PLCRM¹ iunge 7, 15, 2

1 manif.] ei m. R contra BΣ (κ.π.) | ut] in C
 2 praesent. om. P^a | quamque R^a? | det fa-
 mulo] de familia R^a | deleat] aeat M^a | aut
 om. M^a 3 modo om. R 4 sauo L^a | cer-
 tis R 5 delegauimus R^a | antiquae latina-
 tatis M^a | ceteris L^aR^a 7 latini] de l. PL^a
 8 et] ut R | ne] nemo L^a | aliquid PLM^a |
 libertatis R^a 9 censante R | traiani] Ἀδριανῶ
 BΣ (κ.π.) 10 ea] eaq P^a, ex eam R^a, eam
 R^aM^a, τούτοις BΣ (κ.π.) 11 remaneant P^aR,
 remanet M^a | uia] ut a C, uiam L^a 12 quae
 ... 13 libertatis his R^a | introducebant CM^a |
 directa M 13 lex] rex R^a altero loco | uel
 om. R^a utr. l. | faciet] R cum BΣ (κ.π.) ποι-
 ον, facias P^a, faciat P^aLUM 15 uiunt R,
 uiunt M^a 16 maneat M^a 17 liberis I^a |
 sibi locum PL, τὸπον αὐτῇ BΣ (κ.π.) | uendi-
 cent M^a | s. u. PL Miracul.: in Vercell. 127
 est d. xu k. iul., in Paris. 4534 Bamberg.
 I D 3 est d. xx k. iul., in N ante 7, 1
 legitur id. xx kl. iulii: quae non recte se
 habere inde colligitur, quod dies xv k. iul.
 non est ex obseruatis ab Iustiniano in con-

stitutionibus edendis: fortasse illa corrupta
 sunt ex inscriptione 7, 1, quae fuerit id. a.
 iul. pp. 18 oreste P, hor. L | un. cc.] ini
 cc. P, iiii cc. L, iiii Mir. 20 communi
 seruo P^a, communis serui P^aL, serui com-
 muni M^a | manumissio P^aR, manumissione
 P^aL 21 pp.] preposita Vtin. | communi
 seruo Vtin., seruos communes R | eorumque
 Vtin. | libertates LM 22 cuidam] quidem
 Vtin. | inponenti Vtin. P^aL^a ante emend.,
 imponendi P^aL^aR^a | accrescat L | et om. R^a
 23 libert. imponunt (—nuit R^a) ambig. multa
 (muleta R^a) est exorta R 24 in om. Vtin.
 P^aM^a | seri Vtin.^a 25 disposuerit R | mul-
 tis P^a | partem] Q, partes Vtin. PLCRM: τὸ
 ἕτερον μέρος BΣ 26 libertatem Vtin., liber-
 tati PL | et om. R | seueri ... 27 est om. M^a |
 seueri] diui seu. R | antoni R, ante P^a 27 est
 reperta R, est om. Vtin. P^aC | socio] PL, suo
 socio Vtin. CRM 28 imponebatur L^aR^a |
 aliis C, abi Vtin. 29 ea] ae Vtin. | quem
 Vtin.^a 30 sexto libro R | fideic. et] com-
 missario et Vtin. | referet Vtin.

- relatum est, quod Sextus Caecilius iuris antiqui conditor definiuit socium per praetorem compelli suam partem uendere, quatenus liber seruus efficiatur: quod et Marcellus apud Iulianum in eius digestis notat¹: hocque et Marcellum, cum Iulianum notaret, rettulisse
- 1b (1) palam est. His itaque apud ueteres iuris auctores inuentis decedentes tales altercationes generaliter sancimus, ut nulla inducatur differentia militis seu priuati in seruis communibus, sed in omnibus communibus famulis, siue inter uiuos siue in ultima dispositione libertatem quis legitimam imponere communi seruo uoluerit, hoc faciat, necessitatem habente socio uendere partem suam, quantam in seruo possidet, siue dimidiam siue tertiam siue quantamcunque, et si plures sint socii, uno ex his libertatem imponere cupiente alios omnes necessitatem habere partes suas, quas in seruo possident, uendere ipsi, qui libertatem seruo imponere desiderat, uel heredi eius (licet ipse communis seruus institutus sit), si hoc moriturus dixerit, ita tamen, ut omnimodo ipse qui partes alias comparauit uel heredes eius libertatem imponant. Sin autem socius uel socii recusauerint pretium accipere, licentiam ei damus offerre hoc per publicas personas et sigillo impresso in aedem sacram deponere et sic habere facultatem seruorum libertate donare et eum habere plenissimam libertatem et ciuitate Romana perfrui et nullum timere ex sociis. sibi etenim imputent, si, cum liceret lucrari pretium, hoc accipere differunt. Sed ne circa peculium serui aliqua fuerit dubitatio, peculium eius in omnes socios pertinere iubemus ex partibus, pro quibus quisque et dominium serui possidet: licentia concedenda ei, qui libertatem moriens imponit, etiam eius peculium quod ei attingit liberto concedere. intra autem patronatus procul dubio pro suo ordine ad eum uenire qui libertatem donauit. Sin autem seruus ratiociniis suppositus sit, ne ratiocinia pereant uel libertas impediatur, praesidem prouinciae uel competentem iudicem tempus statuere, intra quod debet ratiociniis ante factis et debitis, quae ex his apparuerint, redditis ita ad libertatem uenire. Ne autem quantitas seruilis pretii sit incerta, sed manifesta, sancimus serui pretium siue ancillae, si nulla arte sunt imbuti, uiginti solidis taxari, his uidelicet, qui usque ad decimum annum suae uenerunt aetatis, in decem tantummodo solidis ponendis: sin autem aliqua arte praediti sunt exceptis notariis et medicis, usque ad triginta solidos pretium eorum redigi siue in masculis siue in feminis.
- 5a Sin autem notarius sit uel medicus siue masculus siue femina, notarius quidem usque ad 5b quinquaginta, medicus autem usque ad sexaginta taxetur. Sin uero eunuchi sint serui communes maiores decem annis, si quidem sine arte sint, in quinquaginta solidos computentur, sin autem artifices, usque ad septuaginta: minores etenim decem annis eunuchos

Vtinensis PLCRM

¹ quod et ... notat *del.*

1 latum *M^a*, c.atum *R^a* | cicilius *M^a* | definiunt *P^a* | socium *om.* *Vtin.* 2 seruorum *R^a*, *om.* *C* 3 in *om.* *R* | digess. (t?) it *R^a* | hocque et] hocque *PLR^aM^a*, hoc quoque *R^a* | rettulisset *Vtin.* 4 ueteris iuris *PLR*, ueterioris *Vtin.* | tiles *R^a* | altercationis *M^a* 5 differentia *L^a* | priuatis *R* | comm. sed in *omn.* *bis* *R^a* 6 sed ... famulis *om.* *Vtin.* | in ult.] i in ult. *R^a* | distinctione libertate *Vtin.* 7 faceret *Vtin.* | habentem *Vtin.* *P^a* | socios *Vtin.* 8 quantum *R* | seruorum *Vtin.* *CRM* 9 sunt *Vtin.* *C* | uno] unde *Vtin.* | impon. libert. (sic) *bis* *R^a* | impore *M^a* | cupientem omnes aliis *Vtin.* 11 seruo *om.* *Vtin.* *M^a* | licet] licet ei *R*: ἐξέστιν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν οὐκίτην σὺν ἐλευθερίᾳ γράψαι κληρονόμον, ἵνα αὐτὸς δώσει τὸ ἴδιον μέρος *B* | si] *C*, et *PL*, et si *RM.* *om.* *Vtin.* 12 dixerit] dix. *Vtin.* *a* 13 socios *M^a* 14 auferre *R^a* | lpublicas *Vtin.* *a*, publicas *M^a* | eadem sacra *Vtin.*, ede sacra *M* 15 facult.] et f. *C* | libertatem *Vtin.* 16 ciuitatem romanam *Vtin.* *CR* | ociis *Vtin.* | sibi ... 17 differunt *om.* *Vtin.* |

enim *P^aLR* 17 licere *R* | differint *R^a* | nec *Vtin.* 18 fuerit] uerit *R^a*, fieret *M^a* 19 et *om.* *R* | possideat *R* | concedenda ei *P*, concedenda ei *L^a*, concedende *Vtin.*, ei concedenda *R* | oriens *Vtin.* *a* 20 etiam] et *Vtin.* | concedere *Vtin.* | autem *om.* *R* 21 pro *om.* *PLR* | ordine] o. suo *P^a* | si *C* | seruis patrociniiis subpositis *Vtin.* 22 ne] nec *R* | libertati *Vtin.* 23 quid *M^a* | deberet *Vtin.*, debet statuere *L^a* | ante factis *Vtin.* *PL*, antea factis *RM* | datis *Vtin.* 24 apparbit *Vtin.*, apparuerit *C* | ita *om.* *Vtin.* | ne a. quantitas *om.* *R^a* | pretii sit] precii *Vtin.* 25 sint *L* 26 solidorum *Vtin.* | qui *om.* *L^a* | asque *Vtin.* *a* | sua *Vtin.* 27 decem] d. annis *Vtin.* | solidis *P^a*, solidos *CR*, *om.* *M^a* | sin] sint *Vtin.* | sint *CM* 28 pretium] pretu *M^a* | in fem.] fem. *C* 29 siue masc.] uel masc. *R* 30 si *Vtin.* | uero] autem uero *L^a* 31 si *om.* *Vtin.* | sint sine arte *R* 32 sexaginta *Vtin.* | etenim] autem *Vtin.* | eunuchus *Vtin.*, eunuchos *M*

- 5c non amplius triginta solidis aestimari uolumus. Et eorum partem competentem socii
 6 accipientes libertatem eis per competentes indices imponere compellentur. Sin autem, uno
 ex sociis libertatem siue imponere siue relinquere seruo cupiente et pretium dante alter
 uel alteri ex his ipsi uelle dixerint libertatem imponere et pretium dare, melior quidem
 6a causa erit eius, qui primus ad hanc rationem pietatis perueniet. Si tamen sub obtentu
 libertatis et ipsi ad haec prosiluerint, tunc iudicem competentem omnes compellere sine
 pretio ei libertatem imponere: peculio quidem in omnes secundum partem domini distri-
 buendo, iura autem patronatus secundum sui naturam omnibus qui libertatem imposuerunt
 7 aequaliter habentibus. Ius enim adcrendi, quod antiqua iura in communibus seruis
 manumittendis introducebant, nullius esse momenti nec in posterum frequentari penitus
 concedimus. D. K. AVG. LAMPADIO ET ORESTE VI. CC. CONSS. a. 530
- 2 ¹IDEM A. IVLIANO PP. Cum apud omnes iuris peritos hoc placitum est, ut B 48, 14, 5
 seruus communis apud unumquemque dominum partim sit proprius partim alienus, ut ex
 1 hac causa possit et ipse legato honorari et ipse legari, huiusmodi incidit quaestio. Duo
 uel plures domini communem seruum habebant, sed unus ex his ipsi seruo suam partem
 quam in eo habebat legauit. et semel accepta dubitationis occasione hoc uetustas in
 2 magnum extollit certamen. Cum igitur nos sensum huiusmodi legati crebra indagatione
 adgredientes duplicem esse eum opinamur: aut enim putauit testator liberum fieri posse
 ex parte seruorum, qui huiusmodi legatum ei reliquit, aut, si hoc minime cogitauit, adfectu
 socii fecit, ut ei adquiratur, heredes autem suos eundem seruum possidere minime uoluit,
 ut sit manifestum a suo patrimonio penitus esse eum alienatum: in tali itaque compara-
 tione nos, qui fautores libertatis sumus, sic ambiguam testatoris interpretamur uoluntatem,
 3 tamquam si uoluit eum libertate in suam partem donare. Et cum iam de communibus
 seruis manumittendis statuimus, quid in huiusmodi casibus fieri oportet, ex illius sanctionis
 tenore et huiusmodi species sit definita. fiat itaque liber, ex parte quidem testatoris
 secundum eius uoluntatem, ex altera autem parte ex nostra definitione, pretio secundum
 praedictae constitutionis tenorem uel sociis ab herede praestando uel, si accipere noluerint,
 tam offerendo quam signando et periculo eorum deponendo, cum sat abundeque imperiale
 est humaniorem sententiam pro durioribus sequi. D. CONSTANTINOPOLI XV K. DEC. LAM-
 PADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530

VIII

R DE SERVO PIGNORI DATO MANVMISSE R

- 1 ²IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. PROCVLO. Licet dotale mancipium B 49, 15, 1
 uir qui soluendo est possit manumittere, tamen si te pignori quoque datum mulieri appa-
 ritinensis (7 1) P (7, 1. 8 R) L (ut P) CRM

¹ iunge 7, 4, 16. 17 ² iunge 8, 25, 1

1 solidus *Vtin.*, solidos *PL*, sol. *R* | com-
 petente *R*, om. *P*^a 2 accipientes | accipiant
 et *R*, accipient et *M*^b | eis | eius *R*^a | impo-
 nere om. *Vtin.* | compellentur *Vtin.* | unus *R*
 3 libertatem om. *Vtin.* | exponere *R* | cupien-
 tem *Vtin.* 4 alter *Vtin.* 5 rationis pie-
 tatem (perietatem *L*^a) *PL* | peruenit *Vtin.*
 6 hoc *PR*^b, huc *R*^a | prosiluerint *Vtin.*, pro-
 siluerit *I*^a | omnes om. *R* 7 ei | et *C* 8 im-
 posuerint *M* 11 s. a *Vtinensis PL Miraeus* |
 aug.] *Vtin.*, aprl. *PL Mir.* | lampadio] ampl.
Vtin. | uu. cc.] iiii *PL Mir.*, om. *Vtin.*
 12 idem] impr. iustinianus *S* | hoc om. *R*^a
 13 seruis *R*^a | unumquemque *R*^a | partem *M*^a |
 proprios *M*^a 14 possit ... honorari om. *C* |
 incedit *C* 15 habeant *M*^a | his ipsi | ipsis
C contra B (κ.π.) 16 et ... uetustas om. *C*

17 magum *M*^a | cebra *M*^a 19 ex parte] ἐκ
 τούτου τοῦ μέρους *B* (κ.π.) | seruus qui om. *R*^a |
 legatum om. *R*^a | dereliquit *M* | haec *R*, τοῦτο
B (κ.π.) | cogitauit ... 20 minime *bis R*^a
 20 heres *R*^a 21 alienatus *R*^a | comparatione]
 condicione *C*, συγκρίσει *B* (κ.π.) 23 tam-
 quam] quam *R*^a | eam *R*^a | libertatem *CR*^a *M*^a? |
 in suam partem] *M cum B* (κ.π.) εἰς τὸ ἴδιον
 μέρος, in sua parte *CR* 24 quod *R*^a 25 te-
 nore ... 27 constitutionis om. *R*^a 26 pretio
 om. *C* 27 praedictae] nostre *Gottingensis*
cum B (κ.π.) 28 auferendo *R*^a | sigando *M*^a |
 cum om. *C* | satis *CR*^b | abundetque *R*^a
 29 s. a. *Merillius*, qui dedit datum con-
 stant. xv k. dec. uu. cc. lampadio et oreste
 coss. 32 dato] d. uel *R*, d. et *M*^b 33 imp. *R* |
 aa. om. *R* 34 uir qui solu. om. *R*^a

- ruerit, inulta ea non posse libertatem adsequi non ambigitur. PP. XII K. MAI. ANTONINO A. II ET GETA II CONSS. a. 205
- 2 IDEM AA. ABASCANTO. Libertas a debitore fisci seruo data, qui pignori [B 48, 15, 2] non est ex conuentione speciali, sed tantum priuilegio fisci obligatus, non aliter infirmatur, quam si hoc fraudis consilio effectum detegatur. 5
- 3 IDEM AA. ANTONIO. Ab eo, qui bona sua pignori obligauit, quae habet [B 48, 15, 3] quaeque habiturus esset, posse seruis libertatem dari certum est. non idem iuris est in his seruis, qui pignoris iure specialiter traditi uel obligati sunt. PP. III K. IAN. POMPEIANO ET AVITO CONSS. a. 209
- 4 IMP. ALEXANDER A. SABINIANO. Si, ut proponis, consentiente creditore, [B 48, 15, 4] cui pignoris iure cum aliis mancipiis obligatus fuisti, a debitore manumissus es, potuisti ad libertatem peruenire. PP. VI ID. MAI. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 5 IDEM A. EXTRICATIANO. Si creditoribus satisfactum fuerit, ancillae, quae [B 48, 15, 5] pignori obligatae a debitore manumissae erant, liberae fiunt. nam ipse manumissor si fraudem se fecisse creditoribus, ut renocet libertates, audeat dicere, audiri non debet nec heredes eius. PP. III K. IVN. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 6 IDEM A. AVCTORI. Si tutor tuus de pecunia tua seruos emptos manumisit, [B 48, 15, 6] quoniam huiusmodi serui sicut ceterae res pupillaribus pecuniis emptae iure pignoris ex constitutione dinorum parentum meorum obligati sunt fauore pupillorum, liberi facti non sunt. 20
- 7 IMP. GORDIANVS A. IVLIANAЕ. Siue cum nupsisses mancipia in dotem [B 48, 15, 7] dediisti, siue post datam dotem de pecunia dotis maritus tuus quaedam comparauit, iuris rationibus dominia eorum ad eum peruenerunt. ideoque frustra quaestionem super statu manumissorum conaris inferre, qui eius facti, qui comparauit uel in dotem accepit, ab eo iure potuerunt manumitti. 25

VIII

R DE SERVIS REI PVBLICAE MANVMITTENDIS R

- 1 IMP. GORDIANVS A. EPIGONO. Si ita, ut lege municipali constitutionibusque principum comprehenditur, cum seruus publicus esses, ab ordine consentiente etiam praeside prouinciae manumissus es, non ex eo, quod is quem dederas uicarium in fugam se conuertit, iugo seruitutis, quod manumissione euasisti, iterato cogaris succedere. 30
- 2 IDEM A. HADRIANAЕ. Si decretum ordinis auctoritas rectoris prouinciae comprobauit, quo is libertatem acceperat, cui postea fueras, ut proponis, matrimonio copulata, natam ex huiusmodi matrimonio et ciuem Romanam esse et in patris potestate non est incertae opinionis. 35

P (8, 4. 5: 8, 3 post 19, 6 suppl. p) L (8, 4. 5: 8, 3 post 19, 6) CR (8, 7 om. R^a) M (8, 2 om. M^a)

1 s. a. 8, 25, 1: in *Vercellensi* 127 est pp. xliii k. iul., in *M* proposita 3 aa. abascanto] a. bascanto S, aa. ab ascanio R | libertis R^a | fisci om. R^a 6 aa.] R, a. *SpLCM* | antonino R | quae h. quaeque] *pLM* cum *BΣ* (κ.π.) ἀτινα ἔχει καὶ ἀπερ, quaeque *CM*^a, quaeque (quoque R^a) habet et R 7 habturus L^a | libertates *pLC*, libertate R^b, ἀλευθερίας *BΣ* (κ.π.) | idem] enim *p*^a, enim idem *p^bL*: οὐ τὸ αὐτὸ *BΣ* (κ.π.) 8 seruus R^a | tradi *p*^a, tradidi R^a | uel om. R | s. a. *pL*: in *M* extat proposita 10 sabiniano *M* | consentent. *M*^a 12 s. a. *PL* *Miracul*: in *Vercellensi* 127 est d. k. sept. alex. a. | cons. *L Mir*. 13 aa. R | extricaniano S, extricatione (—num *P*^a) *PL*, extraicatiano *M* | creditoris R^a | fuit *M*^a |

qui R 14 manumissae] manumissus es potuiste sae L^a | fiunt] sint *P*^a, orant fiunt L^a, γίνονται *B* (κ.π.) 15 se fecisse] fecisse L, fecissem R^a | ut] is *P*^a | libertatem *PLR*, τὰς ἀλευθερίας *B* (κ.π.) 16 s. a. *PL*: in *Vercellensi* 127 est pp. x k. aug. id' alex. cc. ss. 17 id. aa. auctor R | tua om. R 18 serui om. *M*^a 19 obligate *RM*^a 21 in om. *C* 23 statum *M* 24 qui eius ... eo om. *C*^a 28 ephigonio S 29 praesidem *C* 30 is] ex his R^a | dederis *C* 32 agriagne S, haridiae *C* | ordinis om. R^a | comproauit *M*^a 33 quo is] quis R^a, quo *M*^a | fuerat *CR*^a*M*^a | propenis *M*^a | copulata ... 34 matrimonio bis R^a | natam] et R^a utroque loco 34 ciuem] eam c. *C*

- 3 ¹IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. PHILADELPHO. Titulo non praecedente, quibus dominia seruorum quaeri solent, municipum libertus seruus non efficitur. 1 Si itaque secundum legem uetti libici², cuius potestatem senatus consulto Iuuentio Caiso iterum et Neratio Marcello consulibus³ facto ad prouincias porrectam constitit, manumissus ciuitatem Romanam consecutus es, post uero ut libertus tabularium administrando libertatem quam fueras consecutus non amisisti, nec actus tuus filio ex liberis ingenuo suscepto, quominus decurio esse possit, obfuit. D. XV K. APRIL. RAVENNAE⁴ AA. CONSS. a. 293

X

R DE HIS QVI A NON DOMINO MANVMISSI SVNT R

- 1 IMP. ANTONINVS A. CORNELIANO. Eum, qui seruos alienos ac si suos [B 48, 16, 1] 10 manumittit, ut pretium eorum dominis, si hoc elegerint, dependat, quanti sua interest, saepe rescriptum est. PP. K. MART. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMP. ALEXANDER A. MERCVRIALI. Felicissima, quam mandante te seruos [B 48, 16, 2] 15 emisse dicis, si dominium serui quem manumisit nondum ad te transtulerat, frustra petis, ut denegata libertate eius quem manumissum dicis possessio tibi tradatur.
- 3 IDEM A. POMPEIO⁵ MILITI. Qui tibi hereditatem uendidit, antequam [4, 39, 6 B 48, 16, 3] 20 res hereditarias traderet, dominus earum perseuerauit et ideo manumittendo libertatem seruo hereditario praestitit. PP. VI K. AVG.⁶ AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS. a. 230
- 4 IMP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ZOILO. Si non proprietatem dona- [B 48, 16, 4] 20 ueras, sed ministerium ancillae dederas, libertatem mancipio dando ea, quae precarium usum haberet, dominio tuo nihil praeiudicauit. nemo enim alienum seruum, quamuis ut proprium manumittat, ad libertatem producere potest. PP. X K. AVG. SAECVLARE ET DONATO CONSS. a. 260
- 5 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MARCELLINAE. Si tradita sunt [B 48, 16, 5] 25 ex donatione mancipia, ius manumittendi donatrix non habuit. PP. V K. MAI. MAXIMO ET AQVILINO CONSS. a. 286
- 6 IDEM AA. ET CC. MIDO. Si pater seruum uestrum, licet uobis minoribus [B 48, 16, 6] 30 uiginti annis consentientibus, manumisit, ei libertatem praestare non potuit. S. NON. MART. CC. CONSS. a. 294

Vtinensis (10. 1. 4...6) P (10 R 1 3. 5...6) L (10 R 1. 3. 6. 7. 11 R. 10, 6) CRM

¹ iunge 6, 8, 1 (Cuiacius) ² in genetiuo hoc qui uiri nomen (uelut Vettii Libyici) quaerunt legis de qua agitur latoris, usum Romanum parum perspexerunt. requiritur uocabulum aut legis argumentum significans, e. g. ueteris publici (poteruntque sane leges societatis uicesimae libertatis de hoc manumissionis genere cauere), aut, quod probabilius est, ueteris rei publicae (Mommson) ³ a. 129 p. Chr. ⁴ in loco mendum latet ⁵ Pomponio l. gem. ⁶ PP. VIII k. Iul. l. gem.

1 imp. R | et cc. om. M | philadelphio S, philippo adelpho C | titulo] s. titulo R^a | procedente M 2 mancipium R^a, municipium M^a 3 uetti libici] R^a M^a, uetiti lybici C, uetti libici (uelici uel blici?) R^a, uetti bilici M^b | cuius] c. legis R 4 consistit R || es] est M^a | tabulariam CRM^b 6 ingenuo] ex ing. R^a 7 s. a. 6, 8, 1 9 non a S contra Th. 4, 9 | dominum M^a 10 antonius M, aant. R^a, om. Vtin. | conelio Vtin.^a, cornelio Vtin.^b | ac si suos om. BΣ (κ.π.) 11 manumitti Vtin. | dominus R^a | haec Vtin. 12 saepe rescr.] se perscr. Vtin. | s. a. Vtin. PL Miraeus Vercell. 127 | k.] u k. Verc. | a. (a. om. Vtin.) III ... cons.] et cs. Verc. 13 mercuriani M | felicissimam C | mandate R^a | seruos] δουλον BΣ (κ.π.) 14 qui R 15 quam R^a 16 idem] imp. alex. PL | militi] l. gem., om. libri 18 s. a. PL Miraeus

Vercell. 127 | clemente] Miraeus, clem. P, clemen. L, de Vere. non constat 19 imp. Vtin. | ualerius SM, ualent. R | galianus M | aa.] aa. et c. S 20 dando om. Vtin. 21 habet R 22 manumanumittat M^a | s. a. Vtin. Vercell. 127 Bamberg. I D 3 | pp. om. Bamb. | et om. Bamb. 23 cons.] au. et cs. Verc., un. cc. ss. Bamb. 24 imp. Vtin. | aa.] aa. et cc. RM | marcelle S 25 habit R^a | s. a. Vtin. P Vercell. 127 Bamb. I D 3: in L est subscriptio c. 6 | mai.] Vtin. P, iun. Verc.^b Bamb., iun. Verc.^a | maximo ... 26 cons. om. Verc. Bamb. 26 aquilian. P, quiliano Vtin. 27 aa. et cc.] a. S, aa. PL | uestrum seruum PL, seruum suum uestrum M^a | minoribus om. R^a 28 ei libertatem bis R^a | s. a. Vtin. PL et L ad c. 5 | s.] PL, pp. abd Vtin. 29 cc. cons.] cons. L ad c. 5, cons. P, om. L hoc loco

- 7 IMP. CONSTANTINVS A. AD BASSVM. Si non a dominis libertas [Th. 4, 9, 1 B 48, 16, 7] detur mancipio alieno, si quidem ab his iudicibus impetrabitur, quibus dandi ius est, sine
1 ulla trepidatione poenae facilis dissolutio est. Si uero iubentibus nobis quicquam lege
actum esse doceatur et non dominus, ut alienum mancipium manumitteretur, petisse
probetur¹, tunc eodem, qui in conspectu nostro libertatem monstrabitur consecutus, ei
protinus ad cuius proprietatem pertinet restituito is, qui mancipium alienum fallendo prin-
cipis conscientiam manumisit, mancipia duo cogatur domino eius dare, cuiusmodi sexus
aetatis atque artis constiterit esse manumissum, et alia tria fisco eadem² ratione similia.
2 Quae multa non semper imponitur, sed potius conquiescit, si forte manumissus inferentem
sibi quaestionem status obiecta legitima praescriptione potuerit excludere, cum sibi amissi
mancipil damna debeat imputare, qui in perniciem suam gesta taciturnitate firmauerit.
PP. ID. IVL. CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319

XI

R QVI MANVMITTERE NON POSSVNT ET NE IN
FRAVDEM CREDITORVM MANVMITTATVR R

- 1 IMP. ALEXANDER A. ANTIOCHO. Certum ius est non alias directas libertates [B 48, 7, 33] per legem Aeliam Sentiam, quae sunt in fraudem creditorum manumissorum, renocari, nisi et consilium fraudis hoc animo manumittentis et euentus damni suum recipere uolentium sequatur. inter creditores autem etiam eos numerandos esse, quibus fideicommissum debetur, olim placuit. PP. III ID. NOV. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IDEM A. NATALIANO. Seruos meos nec per interpositam personam ad libertatem producere homines peculii sui posse mandatis comprehenditur. [B 48, 7, 34]
- 3 IDEM A. IUSTINAE. Diuo Marco auctore amplissimus ordo censuit, ne quis spectaculo, quod edatur, actorem suum alienumue seruum manumitteret et, si factum esset, pro infecto haberetur. 25
- 4 IDEM A. FELICISSIMO. Si minor annis uiginti ad libertatem praestandam [B 48, 7, 35] homines tradidisti, senatus consulto quod gestum est irritum constituitur. PP. III ID. MAI. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 5 IDEM A. PRISCO. Si in fraudem eorum quae fisco debebantur probari potest [B 48, 7, 36] libertas data, non ualet. sed si pecuniam is, quem patrem tuum appellas, emptori dederit et ab eo redemptus ad libertatem productus est, nihil uidetur bonis defuisse eius, qui fisci debitor dicitur. 30
- 6 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. OLYMPIO. Nec fidei- [B 48, 7, 37] commissariam libertatem a pupilla sua seruis debitam tutorem posse praestare certi iuris
Vtinensis (10, 7) *A^u* (11 R 4) *P* (10, 7. 11 R 1) *L* (10, 7. 11 R. 10, 5. 11, 1) *CRM*

¹ probetur *om. Th.*, *tuetur BΣ (κ.π.)* ² eademque *Th.*

1 *bassam R* 2 *impetrabant R* 3 *quicumquam Vtin.* | *lege om. R^a* 4 *actu est doc. ut non Vtin.* 5 *probatur Vtin.*, *probaretur R* | *qui in* | *quin R^a* | *consecutus Vtin.* *CM^a Th. BΣ (κ.π.)*, *non a domino cons. PLRM^b* 6 *cuius c. protinus R^a* | *pertineat Vtin.* | *fallendum PL* 7 *conscientia Vtin.*, *consilientiam P^a* | *cogantur CM^a* | *cuiusmodi ... 8 constiterit (—rat Vtin.) Vtin.* *C Th. BΣ (κ.π.)*, *huiusmodi ... const. P^a*, *huiusmodi ... cuius const. P^aLRM* 8 *aque Vtin.* | *alia tria* | *alio tr...* (*trans?*) *R^a* | *eodem Vtin.* | *rationem P^a* 9 *imponitur* | *ἀπατη- θήσεται BΣ (κ.π.)* | *conquiescit R^a Th.*, *conquiescat Vtin.* *PLCR^bM.* *ἡσυχάζει BΣ (κ.π.)* 10 *statutus Vtin.* | *puerit L^a* | *amissa man- cipia Vtin.* 11 *suam* | *al (uel st) suam L^a*

12 *s. a. Th. Vtin.* | *iulias Vtin.* | *const.] consl. Vtin.* | *v om. Vtin.* | *c.] cc. Vtin.* 14 *qui de his qui S* 15 *fraude APLRM* | *cre- ditorem A^u* | *manumittuntur S*, *mitmanu- mittatur L^a* 17 *elie PM^b*, *elia LCR*, *aliam M^a?* | *sententiam M* | *fraude PL* | *reuocare PL* 18 *manumittendis R^a* | *dampna R^a?* 19 *eos om. R^a* | *esse om. L* 20 *placet C* | *s. a. PL Miraeus* | 11 | *u PL Mir.* 21 *aa. RM* | *netaliano S* 22 *peculii* | *in peculii R^a* | *comprehendatur R* 23 *aa. RM* | *quid M^a* 24 *auctorem CR^a* | *infacto M^a* 25 *habetur R* 26 *aa. M* 27 *reddidisti R^a* | *contra senatus consultum C*, *ἀπὸ δόγματος συγκλήτου BΣ (κ.π.)* | *s. a. A* 29 *prisco* | *crispino S* | *fraude R* | *debebat M^a* 30 *emptor R^a* 33 *diocl.] iustin. R* 34 *seruus M^a* | *tutore R*

est. unde si hos, quos tu rogata *manumittere* fueras certo aetatis tuae tempore, ad libertatem non produxisti, sed tutor manumisit, remanserunt in servitute.

- 7 IDEM AA. ET CC. ZOTICO. Si debitor ex administratione curae dominus [B 48, 1, 38] tuus non soluendo constitutus fideicommissariam tibi reliquit libertatem, cum in fideicommissariis libertatibus euentum inspicere tantum obtinuerit, nihil eius voluntas tibi prodesse potest.

XII

R QVI NON POSSVNT AD LIBERTATEM PERVENIRE R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS¹ AA. TORQVATO. Cum diuus pater meus [B 48, 17, 1] constituerit a praesidibus prouinciarum uel qui coercendorum malefactorum potestatem 10 habent in perpetua uincula damnatos ad libertatem produci non posse, hi, qui intra tempora poenae liberi et heredes esse iussi sunt aut legatum fideicommissumue acceperunt, neque 1 libertatem adipisci nec quicquam eorum quae his data sunt capere possunt. Quod si poenae tempus compleuerint, iam omni uinculo exsoluti et quasi ad pristinam uel simplicem seruitutis condicionem redacti et libertatem et si qua testamentis dominorum illo tempore 15 defunctorum acceperunt, sine ulla quaestione praeteritae poenae consequantur.
- 2 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. THEODORO. Is quidem, qui testa- [B 48, 17, 2] 1 mento uetitus est manumitti, ad libertatem non potest peruenire. Sed in proposito interest, utrumne eos, quos cum filio educatos esse testator expresserit, propter familiare ministerium et usum filiorum necessarium et uenire et manumitti noluerit, an quasi male meritis 20 poenam inrogauerit. Nam priore casu, morte eius cui consulebatur obsequii necessitate finita, libertas potest peruenire, posteriore id, quod poenae causa in seruos statutum est, necesse est uires suas obtinere, quando diuis parentibus meis placuerit eiusmodi testamentorum leges perpetuam seruitutem male meritis seruis inrogare, ut nec per suppositum emptorem ad libertatem produci possint.

25

XIII

R PRO QVIBVS CAVSIS SERVI PRAEMIUM ACCIPIVNT LIBERTATEM R

- 1 ²IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. FIRMINO³. Quoniam religiosa [B 48, 19, 1] sollicitudo ad augendam prouocandamque fidei observationem iuris praemio adfici debet, 30 si ad ulciscendam caedem domini incorruptis probationibus ac strenuo nisu constiteris, libertatem, quam his qui dominorum caedem uindicant iam pridem senatus consulto et A^u (13 R) P (13) L (13) CRM

¹ Impp. Antoninus et Verus Cuiacius propter Dig. 48, 19, 33 *haud recte, cum sequatur pater meus* ² iunge 1, 19, 1 (Cuiacius) ³ Firminae 1, 19, 1

1 hoc RM^a | manumittere fueras | scripsi ad BΣ (κ.π.): παρακληθῆσαλευθερώσαι ὑπάρχες, fueras CRM, fueras manumittere E 2 emanerunt R^a | seruitutem M 4 constitutum R^a | relinquit R | cum] eum C 5 uoluntatis? M^a, om. R^a 8 rubricam ante c. 2 collocat R^a | ad om. M^a 9 imp. R | antoninis M^a | aa.] aa. et c. S, om. C 10 constiterit M^a 11 habeant R | dampnato R^a 12 iussu] nisi R^a | acceperint CM 14 poenae] p. se R^a | exsolui R^a 15 conditionem R | libertatem et om. R^a | si qua] quasi M^a 16 praet. poenae] RMP, praeteritae M^a, praeterita C, praeteritae om. BΣ (κ.π.): χωρίς τινος ζητήσεως τῆς τιμωρίας

κτιῶνται 17 ualerius et gallianus M 18 uentus R^a 19 filio cum R^a | esset C 20 et uenire (ueniri RM) et man.] nec non uenire et man. C, παραθῆναι (om. et man.) BΣ (κ.π.) | uoluerit] uetuit R, οὐκ ἠβουλήθη BΣ (κ.π.) 21 casu R^a 22 causa] casu M^a | in seruos om. M^a 23 quando] quam R^a 25 possunt M 27 pro om. PL: ὑπὲρ ὧν B 48, 18 | praemio PLM^a, premo M^a, παραθλον B | accipiunt] affitiam M^a 28 libertatis R, τὴνλευθερίαν B 29 impp. ... max.] idem M | aa. et cc. firmo R | religiosa R^a 30 solitudo L^a | adfici] adfigi legit BΣ προσπήγνυσθαι 31 strenuo L^a, strenuo M^a | constiterit PLR^a

- statutis principum praestari sancitum est, etiam tu pro tam ingentibus meritis non ex ipso facto, sed aditione et sententia praesidis reportabis. PP. VII ID. DEC.¹ *DIOCLETIANO IIII ET MAXIMIANO III AA. CONSS.* a. 290
- 2 ²IMP. CONSTANTINVS A. AD IANVARINVM. Serui, qui mone- [Th. 9, 21, 2 mut. B 48, 18, 2] tarios adulterinam monetam clandestinis sceleribus exercentes detulerint, ciuitate Romana 5 donantur, ut eorum domini pretium a fisco percipiant. D.³ XII K. DEC. ROMAE CRISPO ET CONSTANTINO CC. II CONSS. a. 321
- 3 IDEM A. AD POPVLVM. Si quis seruus raptus uirginis⁴ facinus [Th. 9, 24, 1, 4 B 48, 18, 3] dissimulatione praeteritum aut pactione transmissum detulerit in publicum, libertate⁵ 9 donetur. D. PRID. K. APRIL. AQUILEIA CONSTANTINO A. VI ET CONSTANTINO C. CONSS. a. 320
- 4 ⁶IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD [Th. 7, 18, 4, 1 B 18, 18, 4] SYAGRIVM PP. Si desertorem seruus prodiderit, libertate donetur. PP. ID. IVL. ROMAE GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 390

XIII

R DE INGENVIS MANVMISSIS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. PHILETO. Si ingenuum te et testamento manumissum [B 48, 10, 7] esse dicas, apud suos iudices causam agere debes, si tamen iustum contradictorem habes, id est eum, qui se patronum tuum esse dicit, memor senatum censuisse, ut, qui post manumissionem originem repetierint, ea quae de domo manumissoris habent ibi relinquunt. in qua causa etiam legata ut liberto data esse iuris prudentibus placuit. 20
- 2 IMP. GORDIANVS A. POMPEIAE. Ingenuam natam neque nutrimentorum [B 48, 10, 5] sumptus neque seruitutis obsequium faciant ancillam neque manumissio libertinam. PP. V ID. MAI. SABINO II ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 3 IMP. PHILIPPVS A. FELICISSIMO. Si auiam tuam manumissam postea [B 48, 10, 9] ingenuam sollemniter constitit statumque eius iustae sententiae tuetur auctoritas, filios 25 eius quamuis ante sententiam susceptos ingenuam libertatem non immerito flagitare, si cum peritioribus tractatum habuisses, facile cognosceres.
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. AGRIPPAE. Cum cognatum [B 48, 10, 10] tuum ingenuum, factum Palmyrenae factionis dominatione uelut captiuum, distractum esse 29 dicas, praeses prouinciae ingenuitati suae reddi cum efficiet. S. IIII ID. IAN. AA. CONSS. a. 293
- A^ul (13, 2, 3) P (13, 14 II 2) L (ut P) CRM*

¹ PP. VIII id. Oct. 1, 19, 1 ² iunge 9, 24, 1 ³ pp.? ⁴ uirginis om. Th. ⁵ Latinitate Th. ⁶ iunge 12, 45, 1

1 sanctum C, inc. M^a 2 facto] sacro R^a | aditiones P^aL^a, atione R | reportabit L^a | s. a. PL Miraeus: in Vercell. 127 Paris. 4534 est subscriptio 15, 1 | diocl. ... 3 aa.] 1, 19, 1, et max. PL Mir. 4 constantia A^a, constantio A^l | aa. S | ianuarinum] N Th., ianuarianum C, ianuarium APLRM | seruos L^a 5 sceribus M^a | detulerint] ACM^a cum BΣ (κ.π.) ἰάν (ἰάν del.) δηλατορευσι, in publicum det. PLRM^a 6 donentur PLR cum BΣ (κ.π.) δωρεῖσθωσαν, donamus Th. | ut] ita ut A contra Th., om. PL^a | s. a. Th. APL Miraeus | XII] xu PL Mir. | roma P, romam L 7 et ... cons. om. PL Mir. | constantis A^a | cc. II om. A 9 puplico R^a 10 s. a. Th. APL Miraeus | prid. om. Th. | aquil. ... cons. om. L Mir. | aquileae A | constantino ... c. (cc. P) cons.] constan- tio ui et cons. A 11 impp. P^aL^aR, imp. P^a | ualent.] et ual. PL, ualerius M |

aaa.] a. P^a, aa. C 12 suagrium PLC, sia- crum M, uiaericuu S | s. a. Th. PL Mir. | pp. om. PL Mir. 13 gratiano ... cons. om. PL Mir. | v] vi Th. | aa.] 1 aa. Th. 16 alex.] ual. R | te et] .. M^a, te M^b | ma- num. test. R 17 suum iudicem R 18 se- natus R^a 19 tibi R^a 20 ut om. R^a 20 impp. gor. aa. R | pompeio PLR | natu- ram P^a? 22 libertinam] libern. R^a | s. a. PL Miraeus 23 uenusio PL 24 philip- pus om. M | a. om. R | tuam] tuam ancil- lam CM^a 27 peritoribus M^a | tractum abuisse R | cognosces CM^a, cognosceat R^a 28 et cc. om. R | acripe R 29 factum] CM^a BΣ (κ.π.), f. redemptum ex captiuitate RM^a | palmyrenae C, palmurene RM | dominatio- nis R^a, dominationem M^a | captiuum M^a 30 ingenuitatis R | s. a. Paris. 4534, ubi est si. IIII k. ian. id. aa. et cc.

- 5 IDEM AA. ET CC. CRESCENTI. Defamari statum ingenuorum seu errore seu [B 48, 10, 11] malignitate quorundam periniquum est, praesertim cum adfirmes diu praesidem unum atque alterum interpellatum a te uocitasse diuersam partem, ut contradictionem faceret, si 1 defensionibus suis confideret. Vnde constat merito rectorem prouinciae commotum adlega- 2 tionibus tuis sententiam dedisse, ne de cetero inquietudinem sustineres. Si igitur adhuc 5 diuersa pars perseuerat in eadem obstinatione, aditus praeses prouinciae ab iniuria tempe- rari praecipiet. D. PRID. NON. APRIL. AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. DIONYSIO. Scientis condicionem liberum non posse fieri [E 48, 10, 12] seruum euidentissimi iuris est. cum igitur proponas patrem pupillorum, quorum precibus fecisti mentionem, uelut liberum te penes se habuisse, ministerium, licet in actu longi 10 temporis, non praecedente uero titulo, quibus dominia quaeri solent, mutare tuam condi- tionem minime potuit. S. VII K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 7 IDEM AA. ET CC. MATRONAE. Si te ac filios tuos ingenuos esse constat, [B 48, 10, 13] natalium ueritas uos tuetur. nam qui seruitutis mouerat quaestionem, apud acta causae renuntiando ad ingenuitatis probationem nec nocere quicquam nec prodesse potest. S. XV 15 K. IUL. AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. CALLIMORPHO. Ingenui nascuntur, libertini manumissione [B 48, 10, 14] tantum constituuntur: pactum autem nec seruis nec libertinis ingenuitatem adsignat nec his, qui transactioni non consenserunt, quicquam praeiudicare potest. S. IIII K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 9 IDEM AA. ET CC. POTAMONI¹. Libertina matre procreata ingenuis nasci [B 48, 10, 15] 20 natalibus euidentis ac manifesti iuris est. Cum igitur te matre libertina editam, dehinc ab hostibus captam postliminio reuersam proponas et nunc tibi seruitutis moueri quaestio- nem, consequens est adiri praesidem prouinciae, qui de causa liberali cognoscet iure laturus sententiam, sciens neque huiusmodi matris condicionem neque captiuitatem reuersis de statu pristino quicquam posse detrudere. 25
- 10 IDEM AA. ET CC. ATHENODORAE. Ad recognoscendos singulos nomina [B 48, 10, 16] comparata publico consensu, ob celandos natales ingenuis si mutantur, minime nocet, natosque, licet in ministerio seruitutis, liberae condicionis non seruos possessio, sed status ingenuos edi perficit.
- 11 IDEM AA. ET CC. MAXIMAE. Si uestram possessionem nullus praecessit [B 48, 10, 17] 30 titulus, sed ingenui constituti operas mercede placita locastis, nec statui quicquam uestro derogatum est nec ad conuentionis implendam fidem sollemniter agere prohibemini. S. NON. MART. CC. CONSS. a. 294
- 12 IDEM AA. ET CC. QUIETAE. Ad mutandum liberae statum commissum [B 48, 10, 18] plagii nihil promouet, sed abductam natales, quibus nata est, post hunc etiam casum 35 obtinere conuenit. S. III K. DEC. CC. CONSS. a. 294

P (14, 5. 6. 11. 12) L (ut P) CRM

¹ requiritur nomen mulieris

1 idem] imp. diocl. et max. PL | nefa-
mari R^a 2 quorundam] aliqua quor. R
contra BΣ (κ.π.) 3 a te] ad te. R, atre M |
diuersas partes P^a 4 defensoribus M^a |
unde] unum P^a 6 obstinationem R | pro-
uinciae om. C | iuria R^a | temptari M 7 s. a.
PL Miraeus Paris. 4534 | april. aa. cons. |
april. cc. aa. Paris., om. PL Mir. 8 idem]
imp. diocl. et max. PL | aa.] a. R | doni-
sio M^a | conditionum L^a 9 partem M^a
10 licet in] simplice P^a L^a? | logi P^a 11 con-
ditionem R 12 minime P^a | s. a. PL
Miraeus 13 patronae C | tuos om. BΣ (κ.π.)
15 prodesse] pr. eis R contra BΣ (κ.π.) |
s. a. Bamberg. I D 3 Paris. 4534 16 cons. |
et cc. Bamb.^a Par., et cc. ss. Bamb.^b
17 calimorpho S, caimorfo M^a 18 autem
om. R^a | seruus nec libertinus M^a 19 prae-

iudicari M^a | s. a. Bamberg. I D 3, ubi est
s. iiii k. ianuarii et cc. ss. 20 pontamoni S,
patamoni M | ingenuus R^a M^a 21 dehinc] C,
deinde RM 23 adire R | libelali R^a, om. M^a
26 athenodora] M, ethimodora S, thetio-
dore C, afenodore R | nomine R^a 27 in-
genui R^a?, τοῖς εὐγενέσι BΣ (κ.π.) 28 libe-
rei R^a | sed status] de statu R^a, sed sta. ss M^a
30 maximo R, aust maxime M^a 31 locastis
merc. placita (placida P^a) PL contra BΣ
(κ.π.) | statu M^a 32 agere om. R^a | s. a.
PL Miraeus Paris. 4534 ad c. 14 | s.] i. Par.
33 cons. | id. aa. et cc. Par. 34 et cc.
om. P | quietate PL 35 promouet] CM, com-
mouet PL R^b, «(prae?)mouit R^a, ἀντιβατα
BΣ (κ.π.) | est] es L: ἐτιχθῆ BΣ (κ.π.)
36 s. a. PL Miraeus Russardus | k. ... cons.
om. Mir. | cc. (aa. Russ.) cons. om. PL

- 13 IDEM AA. ET CC. MENANDRO. Ingenuum se contendendo nec probando [B 48, 10, 19] non amittit libertinitatem. S. VII ID. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 14 IDEM AA. ET CC. ARISTOTELI. Status ingenuae ex eo solo, quod uelut [B 48, 10, 20] ancilla sponsaliorum nomine data proponitur, praeludicari nulla ratione potest. S. VII 4 K. IAN. CC. CONSS. a. 294

XV

R COMMVNIA DE MANVMSSIONIBVS R

- 1 IMP. IVSTINIANVS A. IVLIANO PP. Sancimus, si proprietarius seruo, cuius [B 48, 19, 1] usus fructus ad alium pertinebat, libertatem imposuit, non secundum antiquam obseruationem et libertatem cadere et eum sine domino intellegi esse, sed nec inueniri personam, 10 cui res ad se uenientes adquirat: sed si tam proprietarius quam usufructuarius libertatem ei consentientes imposuerant, pleno iure liberum eum effici et, si quid postea sibi adquisierit, hoc in bonis suis habere. Sin autem proprietarius solus libertatem imposuerit usufructuario minime consentiente, sit quidem ille, qui libertatem a proprietario accepit, inter libertos proprietari connumeratus et, si quid in medio possedit, hoc sibi adquirat, sibi 15 habeat, suae posteritati relinquat, salvo patronatus iure per omnia custodiendo, nisi et hoc ei legibus fuerit remissum. Ipse tamen libertus quasi seruus apud usufructuarium permaneat, donec usufructuarius uiuit uel usus fructus non legitimo modo peremptus est. etenim si finem usus fructus quocumque modo accipiat, tunc facultas ei tribuitur quo maluerit degere modo. si uero adhuc superstite usufructuario ab hac luce fuerit libertus 20 exemptus, hereditas eius legitimum tramitem sequatur. Sin autem usufructuarius tantummodo libertatem imposuerit, si quidem hoc modo, ut cedat usu fructu proprietario, plenissimum ius habeat in seruo proprietarius et omnia ei seruus adquirat secundum ea, quae 2a generaliter in seruos et dominos constituta sunt. Sin uero gratias agendo usufructuarius eum ab usu fructu liberauerit et libertate donauerit, tunc maneat quidem seruus proprie- 25 tario suo adnexus, sed non necessitas ei imponatur, donec uiuit usufructuarius uel usus fructus constare potest, obseruare proprietarium et quaedam ministeria ei adimplere, sed iudices nostri eum in quiete tueantur. post usufructuarii autem mortem uel usus fructus quocumque modo interemptionem tunc seruiat quidem domino et omnia, quae in medio ad 2b eum perueniant, haec suo domino adquirat. Et sit ex nostra constitutione haec separatio 30 inter seruos et liberos et non secundum ius antiquum idem seruus remaneat et nullum respiciat dominum. Illud quoque huic legi adicimus, ut explosa antiqua personarum differentia liceat parentibus tam feminis quam masculis, filiis filiabus siue in sacris constitutis siue emancipatis cuiuscumque gradus, mandatum imponere, quatenus seruos in libertatem

P (14, 13. 14. 15 R) L (ut P) CRM

¹ iunge 7, 7, 1

1 ingenium P | contendo P^aM^a, contentedo R
2 libertatem PL^a, libertinitatem aliam libertatem M^a | s. a. PL Miraeus | cc. cons. om. L Mir. 4 s. a. PL Miraeus: in Paris. 4534, in quo c. 14 collocatur inter c. 11 et 12, additur subscriptio c. 11 | cc. aa. cons. P^a om. L Mir. 7 communio de M, de communia C | successionibus PL^a? 9 libertate CM^a, τὴν ἐλευθερίαν BΣ (κ.π.) 10 cadere] ei consentientes R^a, πίπτειν BΣ (κ.π.) | dominio R^a | esse intellegi CM, νοέσθαι εἶναι BΣ (κ.π.) | sed om. BΣ (κ.π.) | persona RM^a 11 usufructuarius C 12 consent. ... eum bis M^a | consentientes R | imposuerint M altero loco, ἐπιθήκαν BΣ (κ.π.) | sibi om. R 13 solus om. BΣ (κ.π.) 14 inter] in R^a

15 liberos M^a 16 habet R 17 usufructuarium R 18 usufructuarium R^a 19 enim M^a 20 ususfr. R 21 sequantur R | ususfr. R 22 libertatem ... modo ut om. C | usu fructu] M^a, usu fructum C, usus fructus RM^a: ἵνα παραχωρήσῃ τὸν οὐσούφρουκτον BΣ (κ.π.) 23 et] ut R, καὶ BΣ (κ.π.) 24 dominus M^a | usufructuarius RM 25 liberauit CM^a | libertatem CR 26 suo] seruo R^a | non om. M^a | inponitur R, ἐκτίθη BΣ (κ.π.) | usufructuarius CR 27 proprietario C | quidam M^a | ei ministeria RM contra BΣ (κ.π.) 29 domino] dnō R^a 30 domio R^a | haec om. R contra BΣ (κ.π.) | separatione R^a 33 parentibus liceat R contra BΣ (κ.π.) | filiis bis R^a 34 emancipatis R | seruus R

producant siue apud iudicem siue in sacris ecclesiis siue secundum alium quem mandator noluerit legitimum modum. cum enim et in successione et in aliis paene omnibus nulla est inter liberos discretio, oportet hoc obseruari et in praesenti casu maxime pro libertate, quam et fouere et tueri Romanis legibus et praecipue nostro numini peculiare est. D. XV 1
K. APRIL. LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530

2 IDEM A. IULIANO PP. Si quis seruo suo libertatem imponat siue in ecclesia [B 49, 19, 2] siue ad quaecumque tribunal uel apud eum, qui libertatem imponere legibus habet licentiam, siue in testamento uel alio ultimo elogio directam uel fideicommissariam, nullo coartetur modo eorum qui ad libertatem ueniunt aetatem requirere. neque enim eum tantummodo ciuitatem Romanam adipisci uolumus, qui maior triginta annis extitit, sed quemadmodum 10 in ecclesiasticis libertatibus non est huiusmodi aetatis differentia, ita in omnibus libertatibus, quae a dominis imponuntur siue in extremis dispositionibus siue per iudices uel alio legitimo modo, hoc obseruari sancimus, ut sint omnes ciues Romani constituti: ampliandam enim magis ciuitatem nostram quam minuendam esse censemus. D. K. AVG. LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. 14 a. 530

3 IDEM A. IOHANNI PP. Si quis sine uxore constitutus ancillam suam nomine [B 49, 19, 3] habeat concubinae et in eadem usque ad mortem consuetudine permanserit et forsitan liberos ex ea sustulerit, sancimus omnimodo non concedi heredibus defuncti eandem uel liberos eius, si etiam liberos habuerit, in seruitutem deducere, sed post mortem domini sub certo modo eripiat in libertatem una cum subole sua, si etiam eam forsitan habuerit. 20
1 Ipsi etenim domino, dum superest, damus licentiam quomodo uoluerit uti tam ancilla sua quam etiam ex ea progenita subole et in suo ultimo elogio quidquid uoluerit contra eos disponere, id est siue quasi seruos eos aliis legare siue in seruitute heredum nominatim relinquere. sin autem taciturnitate eos praeterierit, tunc post mortem eius ad libertatem 2
2 eripiantur, ut sit domini mors libertatis eorum exordium. Omnibus etenim uxores habentibus concubinas uel liberas uel ancillas habere nec antiqua iura nec nostra concedunt. 25
D. K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

XVI

R DE LIBERALI CAUSA R

1 IMP. ANTONINVS A. SATVRNINAE. Rem quidem illicitam et inhonestam [B 48, 20, 1] 30
admisisse confiteris, quia proponis filios ingenuos a te uenundatos. sed quia factum tuum filiis obesse non debet, adi competentem iudicem, si uis, ut causa agatur secundum ordinem iuris. PP. V ID. FEBR.

A^u (16 R) P (15, 3. 16, 1 R) L (15, 3. 16 R 1) CRM

1 producant R 2 et om. RM contra BΣ (κ.π.) | successione] sessoribus M^a 3 discreptio M^a, om. R^a 4 et fouere] ex fauore R^a, fauore M^a, καὶ θάλασσαν BΣ (κ.π.) | s. a. Vercell. 127 ad 7, 13, 1 Paris. 4534 ad 7, 13, 1 Russardus: in M extat data 5 april.] iul. Verc. Par. | oreste] horgst. Par. | nu. cc.] Par., om. Verc. Russ. 6 idem a.] impr. iustinianus aa. S | libertatem om. M^a 9 qui om. R^a 11 ecclesiasticas M^a | differentia] diffus. II^a 12 ad hominis R^a | imponentur R, ἐπιτίθενται BΣ (κ.π.) 13 legitimo om. R contra BΣ (κ.π.) | censimus R 14 magis om. M^a contra BΣ (κ.π.) | minuendam M^a | s. a. Bamberg. I D 3 Paris. 4534 | d.] id. Par. | lampadio] iap. Bamb. 15 oreste ... cons. | hirst. (herrigt. Par.) cc. ss. uu. Bamb. Par. 16 idem] impr. iustinianus SPL | iohanni] iuliano S | constitus R^a

17 mortem] PL BΣ (κ.π.), m. suam CRM | consuetudinem C, consuedinem RM^a | manserit R 18 liberos] et l. BΣ (κ.π.) | ea] a L^a | suscepit RM, ἀναδέχεται BΣ (κ.π.) | uel om. L^a 19 post] potest R^a 20 libertate M^a 21 ipsis R^a | enim R | uti (ut M^a?) tam ancilla sua ... progenita subole] CM BΣ (κ.π.), ut tam ancillam suam ... progenitam sobolem PLR 22 contra eos] ἐξ αὐτῶν BΣ (κ.π.) 23 est siue] est R contra BΣ (κ.π.) | seruo eos M^a, seruus eis R^a | relegare R^a 25 sit] si R^a | hominibus libri, πᾶσι BΣ (κ.π.) | habentis R^a 27 s. a. PL Miracus | uu. (iii PL) cc. conas.] iii Mir. 30 honestam M^a 31 admisisse om. BΣ (κ.π.) | confitearis R | suum L^a 32 causam agat R^a contra BΣ (κ.π.). 33 uiris P | s. a. PL Miracus | pp.] p. P

- 2 IDEM A. VERENIANO. Si hi, quos seruos tuos esse dicis, liberi esse a [B 48, 20, 2] diuersa parte dicuntur, de statu eorum more solito quaeri oportet: nec enim res iudicata, qua de proprietate eorum pronuntiatum est, opponi causae liberali potest. D. NON. FEBR. ROMAE MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 3 IMP. ALEXANDER A. QVIRINO. Si liber homo alienae ancillae contubernium [B 48, 20, 3] 5 sequatur, licet ei fuerit denuntiatus, ut se abstineret, seruus domini mulieris non fit. PP. NON. FEBR. FVSCO ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 4 IDEM A. IVCVND. Si is, quem in seruitutem petebas, liber quamuis absente [B 48, 20, 4] te causa cognita pronuntiatum est, secunda in seruitutem petitio eius dari tibi non debet. sed si, posteaquam cognouisti de sententia iudicis, appellasti, an iure lata sit, in auditorio 10 quaeretur.
- 5 IDEM A. SABINO. Non ideo minus in libertatem proclamare potest ea, quam [B 48, 20, 5] 1 ancillam tuam esse dicis, quia eam uendente fisco comparasti. Sed nec hoc ad praescriptionem operatur, quod uenditionis tempore maior uiginti annis fuit, cum aetatis adlegatio non alias possit praescriptionem aduersus ciuem Romanum accommodare, quam 15 2 si participandi pretil gratia consensum seruituti dedisse probetur. Probationis sane onus, cum ex seruitute in libertatem adseritur, ad se¹ recipit. qui si adfirmationem suam non impleat, inconcussum possessionis ius obtinebis.
- 6 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS NOBILISSIMVS [B 48, 20, 6] CAESAR VAUSVMETIO. Nec si uolens scripsisses seruum te esse, non liberum, praedictum 20 iuri tuo aliquid comparasses: quanto nunc magis, cum eam scripturam dare compulsus te esse testaris? P.
- 7 IMP. AVRELIANVS A. SECVNDO. Si ab eo cuius seruus fuisti manumissus es, [B 48, 20, 7] frustra libertatis controuersiam sustines, maxime ab herede eius qui manumisit, cum, etsi iure libertas non processit, respectu tamen aditae hereditatis uoluntatem defuncti suo con- 25 sensu firmare debuit.
- 8 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VENERIAE. Cum adfirmes placuisse [B 48, 20, 8] quondam domino tuo, ut pro te et filia tua dato nummo certae quantitatis uos manumitteret, et te tantummodo liberauit, aditus rector prouinciae hortabitur eum salua reuerentia, quam patrono liberti solent exhibere, placito suo stare. PP. PRID. . . . SEPT. 30 MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 266
- 9 IDEM AA. ET CC. PROCVLO. Cum precum tuarum conceptio, licet eum [B 48, 20, 9] contra quem supplicas ex ancilla natum esse expresserit, tamen nomini cognomen, quo A^u (16, 3) P (16, 2. 3. 6. 8) L (ut P) CRM

¹ idem Graeci (u. i.): pro ad se fuerit adsertor in se, adsertorem expulerint Iustiniani propter 7, 17, 1

1 idem] imp. ant. PL | uereniano] S, uereniano PL, uerriano C, ueroniano RM | hii RM^o | a diuersa] RM, aduersa PLC, ἐκ τοῦ ἐναντίου BΣ (κ.π.) 2 patre P^o | dicantur R | enim om. PL contra BΣ (κ.π.) 3 s. a. PL Miraeus 4 sabino] gñ. PL 5 contub.] in c. R^o 6 consequatur R | fieri M^o | abstineat PL, ἀποσχεῖται B | mulieri A^u | fit] AC, fiet PL, sit RM, γίγεται B 7 s. a. APL Miraeus | pp.] p. PL 8 seruitute R 9 causa om. M^o | pronuntiatum R^o | seruitute R 10 lata] appellata R^o | sentia M^o 12 libertate M 13 quia] C, qui M^o, quod RM^o, ἐπειδὴ BΣ (κ.π.) 15 praescriptiones R contra BΣ (κ.π.) | romanam C^o 16 dedisse probetur] M^o cum BΣ (κ.π.) δεδοικέναι ἀποδεικνύει, probetur M^o, probetur dedisse R, probetur adcommodasse C 17 ex] ex R^o | libertate RM | ad se recipit qui] C cum BΣ (κ.π.): εἰς αὐτὸν ἀναδίδεται ὅστις, ad se rec. quae RM 18 optinebit R^oM^o 19 imp. P |

ualerius M | et gall. aa. (a. PL) et ual. (ualerius PL) nobil. (nou. PL, nob' C) c. (c. om. C) | gal. et ual. aaa. nouies pc. S, et gallius aa. M 20 uausumetio] PL, uausumeno S, uarsumetio CR, om. M 21 iuri uiri C | eas scriptura (—ras R^o) R contra BΣ (κ.π.) 22 s. a. PL 23 aurelius R | secundus M 24 hede M^o 27 aa.] aa. et cc. RM | uereniae CRM | adfirmas M^o 28 dominio R^o | ut] et PL, ἐν BΣ (κ.π.) | dato] donato C, δοθέντος BΣ (κ.π.) | uos] ut uos L, ὑμᾶς BΣ (κ.π.) | manumittas uel manumittare P^o 30 patrono] τοῖς πατρὶσιν BΣ (κ.π.) | solent] CM cum BΣ (κ.π.) εἰσὶν ὅτι, debent PLR^o, debet R^o | excipere R^o | placitos uos stare L^o | s. a. PL Miraeus | pp.] p. PL, dat. Mir. | sept. om. L Mir. 31 maximo . . . cons.] ii et a quibus cons. PL 32 aa.] a. C | et cc. om. CM | proculo om. S | pretium M^o 33 nomini] si n. C

- liberi dumtaxat nuncupantur, addiderit et non seruum esse, sed serui macula adpersum comprehenderit, contra eum qui seruus non est supplicasse te intellegitur. a. 293
- 10 IDEM AA. ET CC. STRATIO. Liberos priuatis pactis uel actus quacumque [B 48, 20, 10] administrati ratione non posse mutata condicione seruos fieri certi iuris est. D. III NON. a. 293
- 11 IDEM AA. ET CC. FAVSTINO. Non mutant serui statum, si ad ciuiles [B 48, 20, 11] honores illicite atque improbe adspirauerint. unde si status moueatur quaestio, intellegere uobis licet nihil prodesse posse, quod pater uester honores ciuiles gessit. sollemnibus itaque ordinatis apud praesidem prouinciae de statu uestro cognoscetur. a. 293
- 12 IDEM AA. ET CC. SECVNDO. Si liberum te natum aliquis comparauit, [B 48, 20, 12] statum retines, quem antea habuisti. si uero ex ancilla editum naturalis pater idemque dominus distraxit ac post emptori pretium soluisti, non idcirco libertatem consecutus es. 10
PP. XVIII K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. ANTISTIAE. Principaliter de statu defuncti agi non [B 48, 20, 13] potest. si uero ex peculio quondam eius, quem tibi bona reliquisse commemoras, res uindidentur uel eius filiis moueatur status quaestio, haec omnia sollemniter praesidali notione 15
decidi debent. D. V K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 14 IDEM AA. ET CC. QVINTIANAE. Lite ordinata in possessione libertatis [B 48, 20, 14] is, de cuius libertate quaeritur, constituitur et interim pro libero habetur. D. III K. MAI. HERACLEAE AA. CONSS. a. 293
- 15 IDEM AA. ET CC. PALLADIO. Nec omissa professio probationem generis [B 48, 20, 15] 20
excludit nec falsa simulata ueritatem minuit. cum itaque ad examinationem ueri omnis iure prodita debeat admitti probatio, aditus praeses prouinciae sollemnibus ordinatis, prout iuris ratio patitur, causam liberalem inter uos decidi prouidebit. a. 293
- 16 IDEM AA. ET CC. DIOGENIAE. Si ministerium quasi libera exhibuisti ac [B 48, 20, 16] te nesciente quasi ancilla in dotem data conscriptum instrumentum est, nihil haec libertati 25
tuae nocere potuerunt, maxime cum te minorem aetate fuisse commemores et placuerit minores uiginti annis nulla ratione mutare statum ac pro liberis seruos fieri, ne ante libertatem inconsulte amittant, quam aliis propter aetatis rationem sine consilio praestare non¹ possunt. PP. VI ID. MAI. HADRIANOPOLI AA. CONSS. a. 293
- 17 IDEM AA. ET CC. REGINO. Multis rationibus, natalibus ingenuis fratribus [B 48, 20, 17] 30
natis, post delictis uel casibus interuenientibus singulorum causae status separantur.
- 1 Nihil itaque prohibet eundem et tibi non mouere quaestionem et eos, quos fratres tuos
- P (16, 10. 12. 14...16. 17) L (ut P) CR M (om. u. 23 inter uos ... c. 21 fin.)

¹ non tuetur BΣ (κ.π.), delet Mommsen

1 nuncupatur R | sed om. R^a 2 supplica R^a
3 stratio PL, statio S, stratio et aliis C,
statonio R, stratonio M | actus quacumque
administrati ratione] scripsi ad BΣ (κ.π.)
της πράξεως ἔντινα ἰδιοίκησαν λογισμῶ et BΣ
(Thal.) οὕτως σύνταξον uel ratione actus καὶ
τὰ λοιπὰ διὰ μέσου, actus (actis C) quacum-
que administratione CM, actu quocumque
(quac. P^a?) administrationis (—stratioonis R)
PLR 4 s. a. PL 5 serui] honores serui
BΣ Latine, sed contra BΣ (κ.π.), quamquam
in hoc quoque serui pro genetiuo explica-
tur: οὐκ ἐναλλάσσουσι τὴν τοῦ δούλου κατὰ-
στασιν | si] sed R^a 7 prodesse posse] CM,
posse om. R, δύνασθαι συμβάλλεσθαι BΣ (κ.π.)
9 secundino C | liber P^a, liber P^a, libera
LR^aM^a, liber. R^a, Δεῦθερον BΣ (κ.π.) 10 ante
CM^a, ante ea R, ante hec M^a, πρότερον BΣ
(κ.π.) | habuisti om. R^a | sin PM^a 11 est R
12 s. a. PL Miraeus | pp.] p. PL | aa. cons.
om. PL Mir. 13 antistiano R 14 ex pec.]

expectaculo P^a | quodam M^a | tibi] HΣ (κ.π.),
tu CRM | commemorans M^a | uindictetur M^a
15 questio status R: περὶ καταστάσεως κινείται
ζητήσης BΣ (κ.π.) | praesidales notiones didi-
cere (dicidere P^aL^a) PL, praesidali natione
decidi M^a 16 s. a. PL Miraeus | aa. cons.
om. L Mir. 17 hordinate R^a 18 libere M^a |
s. a. PL Miraeus 19 herac. (haerec. P) a.
cons. PL 21 simul. uerit. om. M^a 25 da-
tam R | haec nihil PLR, οὐδὲν ταῦτα BΣ (κ.π.)
26 commemoras C 27 pro om. R^a | ne ...
28 amittant] W cum BΣ (κ.π.) πινων (leg.
ἵνα) μὴ ... ἀπόλωσιν, nec (ne CR^a) ... amit-
tunt (adm. R) PLCR | antea R 28 quam]
q. libertatem R | alii PLR contra BΣ (κ.π.) |
ratione R 29 s. a. PL Miraeus | adrian. a.
cons. PL Mir. 30 idem ... cc. om. S |
region R | patribus (papatribus P^a, a patri-
bus L^a) P^aL^a, τῶν ἀδελφῶν BΣ (κ.π.) 31 se-
parentur R 32 frater tuus R^a

- 2 adseueras, in seruitutem uindicare siue retinere. Igitur ad demonstrandam fratrum tuorum libertatem aliae sunt probationes necessariae: nam quod tibi non mouetur quaestio libertatis, eorum non idoneam constat habere probationem. S. x k. Ivn. AA. CONSS. a. 293
- 18 IDEM AA. ET CC. ZOTICO. Ad probationem ingenuitatis ab eo, contra [B 48, 20, 16] cuius successores postulas, facta tibi locatio non sufficit, nec tamen hoc solum ad seruitutis uinculum argumentum est idoneum. S. ID. Ivl. PHILIPPOPOLI AA. CONSS. a. 293
- 19 IDEM AA. ET CC. PAVLO. Principaliter causam eius de quo supplicas [B 48, 20, 19] esse quam tuam perspicimus. nam cum te cum ad libertatem produxisse profitearis, illius interest magis sollemniter suum tueri statum et consequenter tua etiam agatur causa: nam si ab eo, contra quem fundis preces, seruus dicatur eique libertas ex manumissione tua uindicetur, probatio seruitutis originis et beneficium¹ manumissionis libertatem illi adsignans tuum etiam ius patronatus tuetur. si uero consentiat seruituti, tunc iure concesso adito praeside prouinciae eum inuitum etiam defendere poteris. a. 293
- 20 IDEM AA. ET CC. AETERNALI. Sicut semel praestitam libertatem reuocari [B 48, 20, 20] non licet, sic per ea, quae non manumittendi causa domini cum seruis propriis agunt, nihil sibi detrahunt. S. VI k. SEPT. AA. CONSS. a. 293
- 21 IDEM AA. ET CC. THALLYSAE. Eam, quae in possessione libertatis non sine [B 48, 20, 21] dolo malo reperitur, in seruitutem constitutae simile habere praedictum edicto perpetuo 'si controuersia erit, utrum ex seruitute in libertatem petatur an ex libertate in seruitutem' sui conceptione manifeste probatur, nec quicquam ancillae dolus proprii iuris dominis aufert. S. NON. OCT. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 22 IDEM AA. ET CC. PARDALEAE. Parentes natales, non confessio adsignat. [B 48, 20, 22] quapropter si ex ancilla nata post ad libertatem manumissa peruenisti, te uelut ex altera natam ancilla seruam professa quaesitam manumissione libertatem huiusmodi simulatione uel errore amittere minime potuisti, cum serui nascantur ratione certa, non confessione constituentur. D. v k. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 23 IDEM AA. ET CC. MYSCIAE. Si tibi testamento directa libertas a domino [B 48, 20, 23] relicta est et ex eo successerunt scriptae filiae, non idcirco, quod secundum eius uoluntatem uel contra de filiis uni praestas obsequium, ceterae filiae tuam rescindere possunt libertatem. a. 293
- 24 IDEM AA. ET CC. SEBASTIANO. Interrogatam et professam apud acta se [B 48, 20, 24] esse ancillam huiusmodi factum defensionem² libertatis non excludit. S. IIII k. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 25 IDEM AA. ET CC. LICENTIANO. Sicut praetermissa instrumenta manumissionis recte factae nullum adferunt praestitae libertati uitium, ita si seruum ad liber-
- P (c. 17. 18. 20...22. 24) L (ut P) CR (transponit c. 23. 22) M (om. c. 18...21)

¹ idem BΣ (κ.π.): probatio originis et (deletis seruitutis et beneficium: Mommsen)? ² iunge Consult. 4, 9 ³ defensione?

1 uendere PL 2 mouentur C 3 eorum om. BΣ (κ.π.) | idonea L | s. a. PL 4 ab om. R^a 6 s. a. PL Miraeus | philip. p. (p. om. L) a. cons. PL, philippo. a. cons. Mir. 8 fateris R 9 ageretur C, κινηθήσεται BΣ (κ.π.) 10 fundis om. R^a 11 manumissionis beneficium (bbenef. R^a) R contra BΣ (κ.π.) 12 tueatur R, ἀσφαλίζεται BΣ (κ.π.) | consentiant C, consentia. R^a, συννιθεται BΣ (κ.π.) | iure] R BΣ, in re C | successo R^a 13 praesidem R^a 15 propriis] C cum BΣ (κ.π.), om. PLR 16 s. a. PL Miraeus 17 thallusae PLC, thalasse S, thalusie R | eam] nam R^a | possessionem C 18 perpetuo] P^a cum BΣ (κ.π.), perp. canetur P^a LCR 19 libertate L 20 conceptionem P^a R | nec] ne PL, καὶ οὐδέ BΣ (κ.π.) | proprii iuris] R

cum BΣ (κ.π.) τοῦ ἰδικοῦ δικαίου, proprii Lⁱ, iuris proprii P^a, iuris (iuris om. L) propriis P^a Lⁱ C 21 dominium P^a Lⁱ contra BΣ (κ.π.) | auferat(et?) R^a | s. a. PL Miraeus 22 pardalie R | natalis LR^a, τὰ γενέθλια BΣ (κ.π.) | assignat M^a 23 peruenisti R 24 natam] natura P | ancillam R | quaesita PLCR^a? M^a?, κτηθείσαν BΣ (κ.π.) 25 admittere R 26 constituatur R | s. a. PL Miraeus 27 et cc. om. R | musie R 28 filiae] BΣ (κ.π.): αἱ γεγραμμέναι θυγατέρες, om. CRM: filie interpretationis gratia adscriptum in M | quod om. R^a 32 esse om. C | defensionis L^a | s. a. PL: in Consult. est pp. IIII k. iun. isdem cons. 34 instrum. praeterm. CM contra BΣ (κ.π.)

tatem produxisti, instrumentorum amissio nihil ei nocere potest. S. V ID. FEBR. CC. CONSS.

a. 294

- 26 IDEM AA. ET CC. MOLENTO. Sicut datam libertatem manumissis adimere [B 48, 20, 26] patronus non potest, ita manumissionis instrumentum praestare cogitur. S. VII ID. MART. 4 CC. CONSS.

a. 294

- 27 IDEM AA. ET CC. AVRELIO ASTERIO. Arrianus si mota quaestione a [B 48, 20, 27] Leonide liber fuit pronuntiatus, in seruitutem a uicto iterum non recte petitus est. 1 Coheres etiam tibi ab Arriano datus colludens cum eo siue heredibus ipsius, qui status mouerat quaestionem, nihil tibi obfuit, nec quae in confessionem inter eos uenerunt, statum ueritatis uel nomen substantiae defuncti mutare potuerunt. D. III K. APRIL. SIRMIO 10 CC. CONSS.

a. 294

- 28 IDEM AA. ET CC. EVRYMEDONTI. Aui paterni magistratu functi dignitas [B 48, 20, 28] ad libertatis probationem nihil nepoti prodest, si quidem in liberali causa matris, non patris inspicitur condicio. sed nec materni aui sola sufficit, cum, licet aui quoque libera probari possit, multis tamen ex causis status mutari consueuerit. SIRMIO III ID. 15 APRIL. AA. CONSS.

a. 294

- 29 IDEM AA. ET CC. TROILAE. De ancilla matre natam et ab eo redemptam, in cuius fuit contubernio, si non manumittitur, in seruitute permanere non ambigitur.

a. 294

- 30 IDEM AA. ET CC. EVTYCHIO. Solo obsequii non praestiti uelamento data [B 48, 20, 29] 19 libertas rescindi non potest.

a. 294

- 31 IDEM AA. ET CC. CORSIANAE. Si tibi seruitutis improbe moueatur quaestio, [II 48, 20, 30] sollemnibus ordinatis de calumnia uel iniuria, prout uindictae uiam elegeris, habita contestatione, posteaquam seruus non esse fueris pronuntiatus, aduersus eam sententiam postulare potes, tunc demum de his etiam quae direpta probaueris restitutionem, cum 24 pro libertate fuerit pronuntiatum, petiturus. S. V ID. OCT. CC. CONSS.

a. 294

- 32 IDEM AA. ET CC. ATHENAIDI. Subscriptio filii domini manumittentis nec [B 48, 20, 31] addere secuta nec omitta detrudere libertati quicquam potest. D. NON. NOV. CC. CONSS.

a. 294

- 33 IDEM AA. ET CC. MELITIANAE. Licet accepta pecunia dominus te manu- [B 48, 20, 32] misit, tamen tributa libertas rescindi non potuit. S. III ID. NOV. CC. CONSS.

a. 294

- 34 IDEM AA. ET CC. HERMIONAE. Libera concubitus ratione non consti- [B 48, 20, 33] 30 tuitur ancilla. D. ID. NOV. CC. CONSS.

a. 294

- 35 IDEM AA. ET CC. ATELLIO. Non idcirco minus, quod pupilli res uelut [B 48, 20, 34] tutor administrasse dicitur, ex eius persona seruitutis pati quaestionem potest. SIRMIO² NON. DEC. CC. CONSS.

a. 294

- 36 IDEM AA. ET CC. THEODORAE. Post certi temporis ministerium ancillae [B 48, 20, 35] 36 liberam eam esse cum ea paciscendo conuentionis obtemperandi legi domina nullam habet

P(c. 26. 29...34) L (ut P) C(transponit c. 37. 38. 36) R(u. 7 leonide ... 12 magistratu om. R^a) M

¹ iunge 3, 31, 8. 6, 59, 4 Consult. 6, 18 ² Sirmi] S. (cf. 7, 58, 4)?

1 instr. amissio] ** amisso R^a | nocere potest] nocere M^a, ἀντίκειται BΣ (κ.π.) | s. a. PL Miraeus 3 molento] SRM, modesto PL, molesto C | manumissis] patronis manum. L^a 4 s. a. PL 6 et cc. om. M | aurelio] Consult., om. libri | aristerio R | si om. R^b, inc. R^a 7 uito M^a 8 heredes M^a, herede M^b, τῶν κληρονόμων BΣ (κ.π.) 9 quaestionem M^a | nec] ne M^a | uenerint M 10 s. a. loci iungendi | III k.] non. 6, 59, 4 12 eurumedonti C, heromedotio S, euromodenti M, deficit R (u. s.) | magistratus CM^a, deficit R^a: τῇ ἀρχῇ λειτουργήσαντος BΣ (κ.π.) | defuncti R^a 11 inspicitur M | sed nec om. R^a | aui om. R^a | abauia M^a | quoque om. R^a 15 consueuerit M^a | s. a. Russardus | sirmi fortasse natum est ex s., cf. 7, 56, 4 17 trophile S | nata ... redempta R 18 seruitutem RM 19 et cc.

om. PL | euticio S, etichio P^a, eutihio R | dolo P^a | uelamenti M^a 21 corsine PL^a RM^a 22 ordinatis om. R^a | de] ad M^a | elegeres L 23 pronuntiatum P^a | aduersus] aduer L^a 24 potest P^a R^a | demum bis L^a 25 pro om. R^a | libertatem P^a | s. a. PL Miraeus 26 ascenaldi M | nec] ned P^a? 27 addere] ad herede PL^a | s. a. PL 28 meltiade (milt. Heimbach) S, militiane PL, melitine R | dominus om. L 29 potest R | s. a. PL Miraeus 30 hermionae] M, hermine S, hermoniae PLR, hermioni C | concubitus natus P^a, contubitus L^a 31 s. a. PL Miraeus | d. om. PL 33 ex] res R^a | questione R | s. a. Russardus 35 ancilla R^a 36 cum ea om. M^a | dominia R^a | habeant R^a, habeat R^b

- necessitatem. utque hoc uerum est, ita e contrario si filios suos constituta cum his libera in ministerium tibi tradere promississe probetur, parere placitis non compellitur. a. 294
- 37 IDEM AA. ET CC. OLYMPIO. Si filium tuum liberum genero uendidisti, qui [B 48, 20, 36] tam proxima necessitudine coniunctus condicionis ignorantiam simulare non potest, utrisque sociis criminis accusator deest. 4 a. 294
- 38 IDEM AA. ET CC. PHILOSERAPI. Non idcirco minus, quod te limenarcha [B 48, 20, 37] creato nemo contradixit, rei publicae nomine moueri tibi status quaestio potest. D. XVI K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 39 IDEM AA. ET CC. EVTYCHIO. Liberos uelut seruos profitentes statum [B 48, 20, 38] eorum mutare non posse constat. S. VII K. IAN. SIRMIO CC. CONSS. 9 a. 294
- 40 EXEMPLVM SACRARVM LITTERARVM AD VERINVM. Iuxta edicti nostri continentiam in liberalibus quoque negotiis, siue de libertinitate siue de ingenuitate mouentur, absente nihilo minus una parte causam discuti et pro iustitiae ratione sententiam proferri nihil prohibet.
- 41 IMPP. CONSTANTINVS ET LICINIVS AA. AD TITIANVM PRAESIDEM CAPPADOCIAE. Iubemus omnes epistulas actricis, quas ad Aelium tamquam principalem fecerat, inanes et uacuas esse atque in irritum deuocari ac de ingenuitate eiusdem Aelii requiri nec mulieri id obesse, quod ad eum tamquam decurionem ac principalem scripserit, uel id, quod idem se finxerit decurionem uel principalem, maxime cum non solum testium professione et cognationis eius, quae iugum seruile agnoscit, uerum etiam uoce propria eiusdem Aelii apud aliud iudicium patuerat, quod condicionis seruilis uideretur. 20
- 42 IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM PV. Placuit eos qui [Th. 4, 8, 4 B 48, 20, 41] nascuntur matrum condicionibus¹ uti, quarum mox uisceribus exponuntur. ante litem uero nati suo omnes nomine in quaestionem uocentur, quoniam hos solos, qui in lite nati erunt, omnem fortunam matrum complecti oportet et aut iustis tradi dominis aut libertate cum lucis auctoribus frui. D. PRID. ID. IUN. SIRMIO PROBIANO ET IULIANO CONSS. 25 a. 322

XVII

R DE ADsertione TOLLenda R

- 1 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Lites super seruili condicione mouendas [B 48, 21, 1] ad clementiorem tam examinationem quam terminum transferimus iubentes, si quis uel adhuc seruiens liberum se esse dixerit uel in libertate commorans ad seruitutem uocatus S (16, 38) P (16, 39. 17 [R p] 1. 2. 16, 42) L (16, 39. 17 R. 16, 42. 17, 1) C (cf. p. 651) RM

¹ et iure ins. Th. contra BΣ (κ.π.)

1 necessitudine (—nem M^b) M | si om. R^a | libera in] liberam R^a, libera R^b 2 ministerio RM, sic ὑπηρέσιαν BΣ (κ.π.) | promississe R^a | parere R^a 4 necessitudinem R | conditioni M^a | utriusque CR^a?, ἐκατέρω BΣ (κ.π.) 6 philoseraphi M, fiseraphi R | quod minus S | limenarcha R^a 7 rei] rea S | mouere R^a | potest] RM cum BΣ (κ.π.), om. SC, cf. ad u. 9 | s. a. S Russardus | d. XVI] pp. x S 8 nicomed.] nic. Russ., nicaea S 9 etichiae PL, eutitio M, potestuticio R (potest uenit ex u. 7) 10 s. a. PL Miraeus 11 exemplum] explicit S | uerianum S, deficit M^a 12 genuitate M^a | mouetur RM^b 13 causa M^a | pro i. r. sent. om. C | sententia M^a 14 nihil om. R 15 imp. R | ad titianum] atitium M: cf. 12, 50, 1 a. 316 16 epistolam R^a 17 ac] qua et C, καὶ BΣ (κ.π.) 18 id] ibd R^a 19 id om. R contra BΣ (κ.π.) |

se om. R^a | finxerint CM, ἐπλάσατο BΣ (κ.π.) 20 cognitionis C, inc. M^a, συγγενείας BΣ (κ.π.) | eius quae i. s. agnoscit] scripsi cum BΣ (κ.π.): αὐτοῦ εἰ τις τὸν ζυγὸν τὸν δουλικὸν ἐπιγινώσκει, eiusque (eiua... M^a, eius RM^b) ... cognoscitur CRM 21 seruiles M^a 22 a.] et licinius aa. S, ex c. 41 uidelicet, cum alioquin scriberetur idem AA. uixque ulla Constantini constitutio Licinium nominet, cf. 3, 1, 8. 7, 22. 3 | pu.] PLR, pp. SCM 24 omni R^a | questione R | litem PLR 25 omnem] in omnem Th., ὅταν BΣ (κ.π.) | completi PL^a | et om. P^aM | libertate om. R^a 26 frui cum l. auct. Th. contra BΣ (κ.π.) | s. a. Th. PL Miraeus | iun. sirmio] iul. PL Mir. | probiano ... cons. om. L Mir. | probo P | cons. om. P 29 iustin.] gallienus aa. iustiniani R | lite L | seruili] uirili R^a 31 adhac M^a | seruens M^a | commemorans R^a

- fuerit, adsertoris difficultatem in utroque casu cessare ipsumque per se ad intentiones eius qui dominum sese adserit respondere et, si ex possessione libertatis ad seruitutem ducitur, etiam procuratorem dare minime prohiberi, quod his, qui ex seruitute ad libertatem prosuerint, penitus interdiximus: illis legibus, quae dudum et secunda et tertia uice adsertorias lites examinari praecipiebant, in posterum conquiescentibus, cum sit iustum primam definitionem in suis manere uiribus, cum pronocatio nulla oblata fuerit: qua porrecta, ad similitudinem aliorum negotiorum iudex, ad quem res ex pronocatione ducitur, eam examinet, cuius et ipsius iudicium ad secundam exquisiitionem minime deducetur occasione
1 legum, quae super adsertoriis litibus positae sunt. Super peculio etiam eorum uel aliis rebus aut causis ueterem defensoris obseruationem tollimus, praecipientes illorum tantummodo peculia, qui ex possessione seruitutis super libera condicione litigant, aliasque res
2 quae uindicantur in tuto pro dispositione iudicis collocari. Omnes uero, qui pro libertate periclitantur, si quidem possint fideiussorem dare, cum exigi: sin uero re uera datio eius impossibilis eis sit hocque iudici manifeste ostendatur, iuratoriae cautioni committi: scientes quod, si post huiusmodi expositionem afuerint et edictis citati in absentia nihilo minus per
3 unum annum durauerint, omnimodo seruituti obnoxii erunt et eius dominio, qui litem eis intulit, sine ulla dubitatione adsignabuntur. Scire uero eos uolumus, qui aliquem ad seruitutem uocant, quod, si post primam accusationem in quocumque iudicio uel ex diuali iussione factam et admonitionem ei oblatam, qui seruus esse dicitur, in alio iudicio eum accusauerint (praeterquam si eius occasionem ipse qui seruus esse dicitur praestiterit), etiam
20 domini sint, suo iure priuabuntur. D. III ID. DEC. DN. IUSTINIANO PP. A. II CONS. a. 528
- 2 IDEM A. IOHANNI PP. Expenditam antea quaestionem, in praesenti autem ex [B 49, 21, 2] nostra lege, quam de adsertione tollenda posuimus, in quandam difficultatem incidere periclitantem, compendioso remedio fulciendam esse censemus. Cum enim per adsertores super libertate iudicium agitabatur, si in medio adsertore litem agente adsertus ab hac
1 luce fuerit subtractus, necessitas imponebatur nihilo minus adsertori litem implere, ut emptor, si uictus erat et pro libertate fuerat pronuntiatum, habeat regressum aduersus uenditorem, ut ei quasi liberae personae uenditor reddat id, quod emptionali instrumento
2 continebatur uel natura contractus exigebat. In praesenti autem, quia adsertorum uana nomina reiecta sunt, si persona, pro cuius condicione lis agitur, mortua fuerit, quem
3 admodum iudicium potest adimpleri una tantummodo persona in iudicium ueniente? Sancimus itaque in praesenti casu licentiam esse emptori aduersus suum auctorem uenire, quatenus uel ostendat uenditor seruum se uendidisse uel, si non potuerit, quasi libera persona uendita euictionis periculum ad eum reuertatur. D. K. SEPT.¹ a. 531

PLCRM

¹ Constantinopoli post consulatum Lampadii et Orestis un. cc. suppl. (Buchholtz)

1 assertores *L^a* | casu *om.* *BΣ* (κ.π.) | que per se | querere et *I^aLⁱ* | intentionem *I^aLR*, τας ἐναγωγὰς *BΣ* (κ.π.) 2 sese | esse *M^a* | ducetur *L^a* 3 seruitutem *P^a* 4 et (et *om.* *PL*) sec. et tert.] καὶ ἐν τῇ τρίτῃ καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ *BΣ* (κ.π.), sed δεύτερον καὶ τρίτον *BΣ* (adnot.) 5 praecipiebant | petierant *R^a* | prima definitione *R* 7 cum *R^a* 8 secundum *L^a* | deducitur *RM^b* 10 causis | seruorum *BΣ* (κ.π.): πρὸς τοῦτοις περὶ τοῦ πεκουλίου ἐκείνων ἢ τῶν ἄλλων πραγμάτων ἢ τῶν δοῦλων, nisi forte scr. ἢ αἰτιῶν | ueterem defensoris (defensionis *L^aCM^a*) | τοῦ παλαιοῦ δεφένσορος *BΣ* (κ.π.) 12 pro *om.* *L^a* 14 imp. eis | imposs. eius *L*, imposs. ei *R*, imp. ei reuera *M*, αὐτοῖς ἀδύνατος *BΣ* (κ.π.) | iudici | in iuditio (iudit. *M^a*) *M* | ostenditur *M* | scien-

tes ... 15 citati *om.* *L^a* 15 absentia *P^a* | per unum annum nichilo minus *PLR* contra *BΣ* (κ.π.) 16 durauerit *C* | seruitutis *R* | obnoxio *P^a* | et eius dominio | et ei (eius *R^b*) domino *PLR*, dominio *M^a*: καὶ τῇ ἐκείνου δεσποτεῖα *BΣ* (κ.π.) | eis | eius *L^a* 17 intulerit *PLR^b*, intulerat *R^a* | trepidatione *PL^bR^b*, dubitatione trepidatione *R^a*, traditione *L^a*, ἀμφιβολίας *BΣ* (κ.π.) | assignabantur *R^a* | uero | • *R*, *om.* *PL* 19 ammonitionem *M^a* 20 accusauerit *C* | praepetquam *M^a* 21 s. a. *PL Miracus* | dn. ... cons.] dom. *PL Mir.* 22 idem | impr. iustinianus *S* | pp. *om.* *PLR* | expenditam (*L^a*) 24 remedioso *R^a* 25 se per libertatem *P^a* 27 uetus *M^a* 29 naturam *R* 30 reiecta *PL^a* | quemadmodum *R* 31 impleri *PL* 33 poterit *CM* 34 s. a. *PL*

XVIII

**R QVIBVS AD LIBERTATEM PROCLAMARE NON LICET
ET DE REBVS EORVM, QVI AD LIBERTATEM PROCLA-
MARE NON PROHIBENTVR R**

- 1 IMP. GORDIANVS A. PROCVLO. Dispar causa est eius, qui dissimulata con- [B 49, 9, 2 3
dicione sua distrahi se passus est, et eius, qui pretium participatus est. nam superiori
quidem non denegatur libertatis defensio, posteriori autem, et si cinis Romanus sit et
1 participatus est pretia¹, libertas denegatur. Eandemque et in eo distinctionem adhibendam,
cui fideicommissaria libertas debetur, meritissimo iuris auctores responderunt. PP. K. MAL. 9
GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. MELANAE. De latronum [B 48, 9, 3
familia descendentibus ex largitione principali uel auctoritate fiscali seruis factis retro
principes libertatem denegari decreuerunt.
- 3 ²IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM PV. Si quis in libertatem [Th. 4, 9, 6 B 48, 9, 4
proclamauerit, id, quod apud se esse eius qui se dominum dicit profitebitur, quoniam de 15
1 eo non dubitatur, reddi ac referri iudex protinus pronuntiabit. Quod uero petitur, si
fuerit negatione dubium², per cautionem conseruabitur ac petitio differetur, ut, si fuerit
approbata⁴ libertas, (quoniam et ipsis, qui his rem commiserunt, medendum est) gestarum
rerum ab eodem ratio atque omne quod debetur reposcatur, ut seruitute depulsa qui
pro domino quondam fuerat habeat, quod ut seruo domini iure largitus est et quae ex 20
earum rerum quaestu ac fructibus conciliata sunt et quae de furtiuis compendiis obscure
capta ac parata sunt, cum liberum⁵ esse non oporteat, quod apud seruum dominus peculii
2 nomine collocauerat. Ea uero, quae testamento uel donatione quaesita sunt aut quae ex
earum rerum emolumentis empta confectaque sunt, eidem ingenno deponentur. quae tamen
uniuersa exacto libertatis iudicio, quae⁶ a supra dictis rebus discernantur, in sequestro 25
esse oportet, ut his ab utroque deductis atque in medio iure collocatis ad eorum proprietatem
uterque contendat. D. XV K. IVN. THESSALONICA SEVERO ET RVFINO CONSS. a. 323

P (18, 2 R 1) *L* (18 R 2. 1) *CRM*

¹ *idem BΣ (κ.π.): et part. est pretia del. (Mommсен)* ² *iunge 8, 46, 10* ³ *controuer-*
sum Th. ⁴ *propria ins. Th. contra BΣ (κ.π.)* ⁵ *idem Th.: fuerit liberi (Mommсен)*
⁶ *quo Th., sed απαρ BΣ (κ.π.)*

3 et om. *P* | qui] quibus *C* | ad] a *M* 4 pro-
hibetur *R* 5 a.] a. et c. *P* | eius] eis *L*^a |
conditione *R* 6 precia *P*, pretio *C*^a, τὸ
τίμημα *BΣ (κ.π.)* | nam] nam si *M*^a? 7 ci-
ues *C* 8 precio *PR*, τὰ τιμήματα *BΣ (κ.π.)* |
eademque *M*^a | que et] *UM cum BΣ (κ.π.)*
καὶ τὴν αὐτὴν καὶ, que *PLR*^b, om. *R*^a | eo]
eodem *C* 9 meritissimi *PLRM*^b, ἀξίως *BΣ*
(κ.π.) | iuris] iuris est *R*^a | s. a. *PL Miracus*
11 imp. ... cc.] imp. gor. a. et c. (et c.
om. *L*) *PL* | melanae] *PL*^b*C*, molane *S*, pro-
culo melanae *L*^a, melliane *R*, meliane *M*
12 familiis *P*^b*LC*, famuliis uel famulus *I*^a |
ex] .. *M*^a, καὶ ἐκ *BΣ (κ.π.)* 13 princi-
pales *R*^a? | libertates *C contra BΣ (κ.π.)*
14 pu.] *W* *Th.*, pp. *SCRM* 16 auferri *R* |

si] si id *Th.*, ἐὰν *BΣ (κ.π.)* 17 negotiatione *Th.*,
ἀρνήσει *BΣ (κ.π.)* | defertur *R*^a, differtur *Th.*,
ὑπερτιθίσθω *BΣ (κ.π.)* 18 libertas om. *R*^a |
ipsis qui his] his qui *R*^a | commiserint *M*,
inc. *R*^a 19 debetur] *C Th.*, debetur *M*^a,
debetur *RM*^b, χρεώσεται *BΣ (κ.π.)* 21 con-
ciliata] *C Th.*, congregata *RM*^b, consignata *M*^a,
συναχθέντα *BΣ (κ.π.)* 22 parts *Th. libri boni*,
εὐτρεπισθέντα *BΣ (κ.π.)* | oporteat] poterat *R*
23 uel] aut *Th.* | aut om. *R*^a 25 liberali-
tatis *M*^a | discernantur] *CR*^a? *M*, discernun-
tur *R*^b *Th.*, ἀποχωρίζονται *BΣ (κ.π.)* | se-
questri *Th.* 26 locatis *Th.* 27 s. a. *Th.* |
iun.] 8, 46, 10, ian. (alias mart.) *Th.*: *Maxi-*
mus idibus Sept. a. 323 praefectura abiit

XVIII

R DE ORDINE COGNITIONVM R

- 1 IMP. ALEXANDER A. VITALIO. Cum et ipse confessus es status contro- B 48, 22, 1
uersariam pati, qua ratione postulas, priusquam de condicione constaret tua, accusandi tibi
tribui potestatem contra eum, qui te seruum esse contendit? cum igitur, sicut adlegas, 5
statu generis fretus es, iuxta ius ordinarium praesidem pete, qui cognita prius liberali
causa ex euentu iudicii, quid de crimine statuere debeat, non dubitabit. PP. V ID. M . . .
MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IDEM A. GALLIAE. Si de hereditate et libertate controuersia est, prius agi B 48, 22, 2
causa libertatis debet. sed si de hereditate agetur, ordinanda quidem est causa libertatis, 10
sed sufficit ei, qui libertate utitur, ad uictoriam de hereditate secundum se pronuntiatum.
PP. V ID. AVG. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 3 IDEM A. VALERIANO. Si crimen aliquod inferatur ei, quam ingenuam esse B 48, 22, 3
dicis, ante liberalis causa suo ordine agi debet, cognitionem suam praeside praebente,
quoniam necesse est ante sciri, si delictum probatum fuerit, ut in liberam et ingenuam an 15
ut in ancillam constitui oportet. PP. VI K. DEC. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IMP. GORDIANVS A. MENEDEMO. Si status controuersiam pateris, lite prius B 48, 22, 4
liberali terminata, si pro te fuerit pronuntiatum, agere etiam aduersus eum, qui se domi-
num tuum esse contendit, non prohiberis. Quod si ideo te ab accusatione elidet, quasi
seruum non proprium sed alienum, liberale quidem iudicium cessat, causae autem exami- 20
natio apud eum qui iudicat ostendet, utrumne accusatio induci debeat propter statum
personae, an euanescat. D. X K. DEC. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 5 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ALPHEO. Cum status B 48, 22, 5
quaestionem tibi moueri et te debita uelle petere commemoras, ordinarium est prius
sollemnibus interpositis, si hoc iuris admiserit ratio, causam liberalem apud praesidem 25
prouinciae decidi, ut, si liber fueris uel seruus non esse pronuntiatum, tunc tibi iure
debita restitui iubeat, cum hoc incerto, utrumne tibi libero constituto an domino tuo, si
seruum te sententia declarauerit, debeat, ad solutionem debitorem tuum urgeri non
oporteat. S. PRID. K. MAI. BERACI¹ AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRIAE. Si res tuas raptas uel amotas esse dicis B 48, 22, 6 30
ab his, quos seruos tuos esse contendis, bique in libertatem proclamauerunt, causa liberalis
prius aduersus eos et tunc damni dati rerumque amotarum lis apud praesidem prouinciae

PLCRM

¹ Heracleae (Mommson)?

3 confusus *M^a* | contron.] *M^a* cum *BΣ* (κ.π.),
te contr. *PLCM^a*, contr. te II 4 condicione
staret *R^a* | tua] tu. *P^a*, tu *L^a* contra *BΣ*
(κ.π.) | tibi om. *R* contra *BΣ* (κ.π.) 6 statu]
C *BΣ* (κ.π.), statu tui *PLRM* | repete *C*,
petere (repetere?) *P^a*, petere *L^a*, κατάλαβε
BΣ (κ.π.) 7 uentu *R^a* | iudicium *L^a* | qui *M^a* |
statuere de crimine *PL* contra *BΣ* (κ.π.) |
s. a. *PL Miracus* | pp.] p. *PL* | m. om. *L Mir.*
8 11] XI *Mir.*, om. *PL* 9 iulie *RM* 10 cau-
sam *R* | sed] sed et *R*, δι *BΣ* (κ.π.) 11 liber-
tatem *P^a* | sec. se pronunt.] *C*, sec. pronun-
tiam (--tum *P^r*) *P*, sec. eam pronuntiatum
(pronuntiatum *L^r*, atum periit in *L^a*) *L*, sec.
eum pronuntiatum *R^aM^a*, sec. eum pronun-
tiam esse *R^aM^a*, η περί της κληρονομίας υπέρ
αυτοῦ γινόμενη απόφασις *BΣ* (κ.π.) 12 s. a.
PL Russardus | pp. v] p. *PL* | 11] u *PL* | et
ael. om. *Russ.* 13 ualer.] gallie *S* | aliquit *P^a*
14 liberalem causam *R* 15 si] csi *R^a* | ut]

LR^aM^a cum *BΣ* (κ.π.), ut ut *P*, an ut *C*,
utrum ut *R^aM^a* 16 ut in] ut *RM*, ως
εἰς *BΣ* (κ.π.) | s. a. *PL* | pp.] p. *PL* | II
om. *PL* 17 patieris *CM^a*, υπομένεις *BΣ* (κ.π.)
18 liberli *M^a* | dominus tuus *R^a* 19 ab
acc. te *P^aL*, te om. *P^a*, αὐτὸς τῆς κατηγο-
ρίας *BΣ* (κ.π.) | allidet *C*, alidit *R^a* | quasi
seruum om. *P^a* 21 ostendit *PLCR^aM*,
δείχθῃσεται *BΣ* (κ.π.) 22 euanesceit *P^aL^a* |
s. a. *PL Miracus* 23 et cc. om. *M* 24 mo-
ueri om. *R^a* | commemoras *P* 25 hoc] ec *R*
26 pronuntiae didicidi *P^a* | esse] eis uel
eius *P^a*, es *P^aL*, εἶναι *BΣ* (κ.π.) 27 in-
certo] *CM^a*, inces-to *M^a*, incertum est *PLR*,
ἀδύλου ὄντος *BΣ* (κ.π.) 28 non] te non *R*
29 oportet *R* | s. a. *PL Miracus* | mai.]
mia. *PL* 30 alexandro *SPL* | ruptas *Cu-*
iacius, ἀρπαγέντα *BΣ* (κ.π.) | dicas *PLR^a*
31 ab his om. *R^a* | iique *P^aLR*, καὶ οὗτοι
BΣ (κ.π.)

contestanda est, ut, si quidem liberi uel serui non esse pronuntientur, tunc demum damni dati et amotarum rerum procedere possit adhibita probatione condemnatio, si uero secus, quaestio rerum amotarum euanescat. D. III K. IAN. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

- 7 IMP. CONSTANTINVS A. AD BASSVM. Si quando negotium status fuerit [B 48, 22, 7] exortum, si ab eius parte qui dicitur seruus aliquid dicatur dominus abripuisse, prius con- siderari placet, utrum de possessione seruitutis in libertatem reclamandum putet an uero 1 ex possessione libertatis in seruitutem uocatur. Ac si eum de obsequiis seruilibus liber- 2 tatem constiterit flagitare, ante decidi status conuenit causam atque ita praebere direptorum 3 negotiorum, si res exegerit, audientiam. Quod si ei qui ad seruitutem uocatur quicquam 4 (1) moderato iudicis arbitrio fuerit aestimatum. Cum autem necdum lite de statu mota res ab 15 aliquo direptae sint et sententia de restituenda possessione rerum lata ille, ne sententiae satisfaceret, de statu controuersiam mouit, necessitatem habebit et sine satisfactione easdem res reddere et tunc causam liberalem secundum iuris ordinem exercere.

a. 317—319?

XX

R DE COLLVSIONE DETEGENDA R

20

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. THEODORAE. Cum seruum matris [B 48, 23, 1] tuae et stupro niolasse dominam suam et turpis coniunctionis maculam excogitandae ingenuitatis collusione ac falsae captiuitatis uelamento apud competentem iudicem obtegere uoluisse proponas nec libertatem ei matrem tuam dedisse, sed in solam ingenuitatem eum 25 nudaue uoluntatis mendacio producere enisam adseueres, seruum esse palam est, quando etiam diui Pii rescriptum super captiuitate emissum, quam non intercessisse significas, ingenuum fecisse non uideatur nec adseueratio consensus tui ingenuitatis ius tribuere potuit. PP. XIII K. IUL. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO III AA. CONSS.
- 2 IDEM AA. ET CC. MILESIO. Libertinae condicionis constitutis priuatis [B 48, 23, 2] pactis mutare statum non licere Ninniano senatus consulto contra collusorem poena statuta 30 praemioque detegenti promisso manifeste declaratur. D. V K. DEC. CC. CONSS.

a. 290

a. 294

P (19, 6 [S, 3 p] 20 R 2) L (19, 6. 20 R 2) CRM

2 adbita *M^a* | secum *R^a*, seruus (seruis *L^a*) *Lⁱ*
3 euanesce *R* | s. a. *PL Miraeus* | k.] *Momm-*
sen, id. *PL Mir.* | sirdi uel sirm. *P*, sir. *L*
4 bassum] bassum pp. *E*: rectius supplere-
tur pu. 5 domino abripuisse (abreptum
esse *M^b*) *M*, esse (a ins. *R^b*) domino abreptum
R contra *B* 7 ac] *M^a*, at *CRM^b*, καὶ
BΣ (κ.π.) 8 causa *C* 9 negotiorum om. *R^a*:
τῶν ἀρπαγέντων πραγμάτων *BΣ* (κ.π.) | serui-
tute *M^a*, uocantur *R^a* 10 ablata om. *R^a* |
ita demum] quodcumque uertit *BΣ* (κ.π.):
ἀφαιρεθέντα ὅτεδήποτε ἀναδίδωσθαι 11 ser-
uum *R^a* 13 sequestri *R^a*, sequestari *M^a* |
in quo] quo *C*, καθ' ἣν *BΣ* (κ.π.) | aliqua
CRM, ἀλλή *BΣ* (κ.π.) 14 sumptus *RM^b* |
alimoniae *R^a* | homini *R* contra *BΣ* (κ.π.) |

subministrentur *CRM*, χορηγηθῆναι *BΣ* (κ.π.)
15 statum (statu *M^b*) orta *M* 18 liberalem
causam *R* contra *BΣ* (κ.π.) 20 conclu-
sione *S* 21 aa.] *M*, aa. et cc. *SCR* | theo-
doro *R* 22 stupro *M^a* | dominam] dām *M^a*
24 in solam] lam *R^a*, solam *M^a* | cum] cum *M^a*
25 uoluptatis *M^a* | procedere *R* | enisam] *CR^b*,
eniam *R^a*, eniam *M^a*, nisam *M^b*, σπουδάζουσα
(leg. —σαν) *BΣ* (κ.π.) 26 captiuitatem *R*
28 s. a. *Russardus* 29 aa.] a. *R* | et cc.
om. *PL* | milisiae *S*, mililesio *L*, melesio *R* |
libertate conditionum *P^aLⁱ* contra *BΣ* (κ.π.)
30 iuniano *R^a*? | lusorem *R^a* 31 praemio-
que det. promissio *P^a*, praemiaque det. pro-
missa *C* contra *BΣ* (κ.π.) | s. a. *PL Miraeus*

XXI

R NE DE STATV DEFVNCTORVM POST QVINQVENNIIVM
QVAERATVR R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. NICONI. Aditus competens iudex causam [II 48, 11, 5] praescriptionis examinabit et, si Domitiae patronum, qui ciuis Romanus in diem mortis 5 uixit, ante quinque annos, quam lis bonorum mulieris inchoaretur, uita decessisse constiterit, libertae status ex persona manumissoris non retractabitur.
- 2 IDEM AA. MAXIMO. Si is, qui te heredem fecit, propter matris condicionem [B 48, 11, 6] seruus dicitur et mater ante quinque annos litis motae uita decessit, praescriptioni locus 10 erit, cum quaeri de statu non possit, nisi de condicione matris retractaretur. haec ita, si, quamdiu uixit, sine interpellatione ut ciuis Romana egit. PP. ID. SEPT. ANTONINO A. II ET GETA C. II CONSS. a. 205
- 3 IMP. ALEXANDER A. OLYMPIADI. Quamuis defunctus sit maritus quondam [B 48, 11, 7] tunus, cui status quaestio inferebatur, causa tamen etiam post obitum eius propter emolu- 15 mentum successionis durat eamque apud eum, qui de hereditate uel de singulis rebus iudicaturus est, decidi oportet.
- 4 IDEM A. MARCIANO. Si is, quem seruum tuum fuisse et a fratre tuo manu- [B 48, 11, 8] missum atque heredem scriptum proponis, ut ciuis Romanus uixit nec intra quinquennium post mortem eius status quaestionem mouere coepisti, intellegis neque heredibus ab eo 20 scriptis neque his, quos liberos esse uoluit, controuersiam te contra formam senatus consulti facere posse. Quod si prius, quam id spatium temporis excederet, agere coepisti, et peculium eius more iudiciorum persequi et cum manumissis ordinata lite secundum formam edicti experiri non prohiberis. PP. V ID. IVN. MODESTO ET PROBO CONSS. a. 228
- 5 IMP. GORDIANVS A. SEVERO. Quod est constitutum post quinquennium de [B 48, 11, 9] statu defunctorum quaestionem incipere non posse, ad speciem emancipationis, iure nec 25 ne perfecta sit, minime pertinet.
- 6 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. POLLAE. Si mater tua quasi [II 48, 11, 10] ingenua communi opinione uixit et quinquennium a die mortis eius excessit, potes rem publicam et pupillos, si tibi status quaestionem mouere temptauerint, nota praescriptione 1 repellere. An autem pro ingenua in diem mortis egerit, in iudicio requiretur. quod si 30 uarietas interueniat, posteriora tempora spectari conuenit. PP. VI ID. IVN. SAECVLARE II ET DONATO CONSS. a. 260
- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. HELIODORO. Si pater tuus [B 48, 11, 11] ueluti ingenuus uixit nec status controuersiam, quasi fasci seruus esset, apud praesidem prouinciae, qui super huiusmodi quaestionibus iudicare solet, sed apud curatorem rei 35 publicae non competentem iudicem passus est, postque mortem eius quinquennium fluxit, status tuus ex praescriptione, quae ex senatus consulto emanat, protectus est.

P (21 R 2. 4. 6) L (ut P) CRM

2 ne] adito ne M^a 4 nichoni S 7 manu-
missoris] τοῦ τοῦ δουλεύσαντος BZ (κ.π.)
8 idem] impp. sen. ant. P | aa.] a. et c. S |
maximo] maximo xxi PL | te om. R^a 9 prae-
scriptionis R^a 10 erit] est M | detracta-
retur PL, retractaretur R^a, tractaretur R^bM^b,
ἀνατράχθη BZ (κ.π.) 11 s. a. PL Miraeus |
pp. id. sept.] p. d. a. PL Mir. 12 II] u P |
c. II cons. om. PL 14 inferabatur M^a |
tamen etiam] tu. R^a 15 uel de] de C?
17 idem a. (aa. PL) impr. diocl. et max.
aa. S | et om. R contra BZ (κ.π.) | manu-
missio P^a 18 nec om. PL | intra] in P^a
19 statu R^a | mouere] non mou. PL 20 liber-
tos PLR^a, δουλεύοντες BZ (κ.π.) 21 id tem-

poris spatium CRM, τοῦτο τὸ διάστημα τοῦ τοῦ καιροῦ BZ (κ.π.) 22 manumissus P^a |
ordinatam litem PL contra BZ (κ.π.) 23 s. a.
PL Miraeus | pp.] p. PL | et probo cons.]
cons. PL 24 constitutum R 25 iure om. R^a
27 imp. P | galianus M 28 accessit R^a?
29 temptauerit R | praescriptionem P^a 30 an]
sin PL^aR | pro ing.] ut ingenuam R | diae PL
31 uarietas] uarietas P^a | s. a. PL Miraeus |
II om. Mir. 33 aa.] aa. et cc. R 34 ue-
lut RM^b | nec om. M^a 35 iudicari M^a |
procuratorem R^bM^b, eum curatorem C, κατὰ
τὴν κοινότητα B (κ.π.) 37 demaneat CM^a,
καταμένει B (κ.π.)

- 8 Idem AA. ET CC. THEODORO. Repetitio peculii rerum serui tui, si nullo [B 48, 11, 12] iusto titulo intercedente corpora ab aliquo possideantur, nulla temporis praescriptione mutilabitur. nec enim senatus consultum, quo super non retractandis defunctorum statibus sancitum est, interuenit, si defunctus in fuga conuersatus atque latitans decessit. D. x 4 K. DEC. MEL. DIOCLETIANO ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 299?

XXII

R DE LONGI TEMPORIS PRAESCRPTIONE, QVAE PRO LIBERTATE ET NON ADVERSVS LIBERTATEM OPPONITVR R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. MUCIANO. Mala fide [B 48, 24, 1] 10 morato in libertate diu prodesse non potest temporis praescriptio. unde cum confitearis fuga te ab eo cuius meministi recessisse, intellegis ex hoc solo sine dolo malo in possessione te libertatis non esse. D. x K. SEPT. AA. CONSS. a. 293
- 2 IDEM AA. ET CC. CARTERIO. Praestat firmam defensionem libertatis ex [B 48, 24, 2] iusto initio longo tempore obtenta possessio. fauor enim libertatibus debitus et salubris 13 iam pridem ratio suavit, ut his, qui bona fide in possessione libertatis per uiginti annorum spatium sine interpellatione morati essent, praescriptio aduersus inquietudinem status eorum prodesse deberet, ut et liberi et ciues fiant Romani. D. VII K. IUL. ANTIOCHIAE CONSTANTIO III ET MAXIMIANO III CC. CONSS. a. 300
- 3 EXEMPLVM SACRARVM LITTERARVM CONSTANTINI ET LICINII AA. AD DIO- [B 48, 24, 3] 20 NYSIVM VICE PRAEFECTORVM AGENTEM. Solam temporis longinquitatem, etiamsi sexaginta annorum circula excesserunt, libertatis iura minime mutilare oportere congruit aequitati. D. III K. MAI. VOLVSIANO ET ANNIANO CONSS. a. 314

XXIII

R DE PECVLIO EIVS QVI LIBERTATEM MERUIT R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. RVFINO. Longe diuersam [B 48, 24, 4] causam eorum, qui a superstitibus manumittuntur, item illorum, quibus testamento libertas P (21, 8. 22) L (ut P) CRM

¹ iunge 3, 1, 8

1 idem] impp. diocli. et maxi. PL | theodora PL | peculii rerum om. L^a | serui tui seruitutis P^a, seruitutis (—tuti L^a) L 2 intercedente R, praecedente E cum BΣ (κ.π.) προλαμβάνοντος 3 mutilabitur P^a | que R, quod M^a 4 sanctum CR^aM^a | fugam P^aLCRM, fugem P^a?, ἐν φυγῇ BΣ (κ.π.) | s. a. PL Miraeus 5 mel. PL, med. Mir. 7 praescriptionem S, perscriptione M | pro libertatem S 8 et om. C | aduersus] ad L^a 10 et cc. om. LM | musciano S, et comuntiano R 11 libertatem CR | tempore P^a, longi temporis LM^a | cum om. L^aR^a 12 fuga] in fugam PL^a? | te om. M^a | possessionem CM 13 libertatis te R contra BΣ (κ.π.) | s. a. PL Monacensis 22 | d. x k. | Mon., s. k. d. PL 14 catherio SM, charterio R | libertati P^aLRM^a contra BΣ (κ.π.) 15 logo P | libertati R^aM contra BΣ (κ.π.) 16 posses-

sionem PL 18 s. a. PL Miraeus Monacensis 22 | VII om. L Mir. | anthioc. PL, antiochio Mon. | constant. iii (iiii L Mir.) et max. ii. cc. cons. (cos. Mir.) PL Mir., cons. uies max. aa. con Mon. 20 exemplo M | constantii M | et om. M | aa. om. SM | ad] a M 21 uice (uicem PL) pr. ag. om. S | praefectorum] ne muta: u. Memorie dell' istituto 2, 315 | sola t. longinquitate (—tem L^a) P^aLRM^a contra BΣ (κ.π.) 22 excedit CR, excess... M^a: εἰ καὶ ἡ ἐλευθερία δρόμος παρῆλθεν BΣ (κ.π.) | mutilare] CM^a? cum BΣ (κ.π.), mutilari PLRM^a | oportet M^a 23 s. a. PLR Monacensis 22 Miraeus | d.] s. (?) die R, s. Mon. | III k. | III k. Mir., VII k. Mon., III sept. R, id. 3, 1, 8 | uolusiano ... cons. om. PL | annian. c. ss. R, cc. ss. (om. anniano) Mon. 25 libertate RM 26 et cc. om. SCM | logo M^a

relinquitur, esse dissimulare non debueras, cum superiore quidem casu concessum tacite peculium, si non adimatur, posteriore uero, nisi specialiter fuerit datum, penes successorem remanere sit iuris euidentis. S. v. MON. OCT. CC. CONSS.

a. 294

XXIII

R DE SENATVS CONSVLTO CLAUDIANO TOLLENDO R 5

- 1 IMP. IVSTINIANVS A. HERMOGENI MAGISTRO OFFICIORVM. Cum in nostris [B 49, 25, 1] temporibus, in quibus multos labores pro libertate subiectorum sustinuimus, satis esse impium credidimus quasdam mulieres libertate sua fraudari et, quod ab hostium ferocitate contra naturalem libertatem inductum est, hoc a libidine nequissimorum hominum inferri, Claudianum senatus consultum et omnem eius obseruationem circa denuntiationes 10 et iudicum sententias conquiescere in posterum uolumus, ne, quae libera constituta est, uel semel decepta uel infelici cupidine capta uel alio quocumque modo contra natalium suorum ingenuitatem deducatur in seruitutem et sit pessimum dedecus cognationis suae fulgori, ut, quae forsitan decoratos dignitatibus habeat cognatos, haec in alienum cadat dominium et dominum pertimescat forsitan cognatis suis inferiorem. quod et in libertis obseruari 15 oportet: semel etenim libertate potitam per tale dedecus in seruitutem reduci religio temporum meorum nullo patitur modo. Sed ne serui uel adscripticii putent sibi [11, 48, 24] impunitum esse tale conamen, quod maxime in adscripticios¹ uerendum est, ne liberarum mulierum nuptiis ab his excogitatis paulatim huiusmodi hominum condicio decrescat, sancimus, si quid tale fuerit uel a seruo uel adscripticio perpetratum, liberam habere 20 potestatem dominum eius siue per se siue per praesidem prouinciae talem seruum uel adscripticiu[m] castigatione competenti corrigere et abstrahere a tali muliere. quod si neglexerit, sciat in suum damnum huiusmodi desidiam reuersuram.

a. 531—534

XXV

R DE NVDO EX IVRE QVIRITIVM TOLLENDO R

25

- 1 IMP. IVSTINIANVS A. IVLIANO PP. Antiquae subtilitatis ludibrium per hanc decisionem expellentes nullam esse differentiam patimur inter dominos, apud quos uel nudum ex iure Quiritum uel tantummodo in bonis reperitur, quia nec huiusmodi esse uolumus distinctionem nec ex iure Quiritum nomen, quod nihil aenigmate discrepat nec umquam uidetur neque in rebus apparet, sed est uacuum et superfluum uerbum, per quod animi iuuenum, qui 30 ad primam ueniunt legum audientiam, perterriti ex primis eorum cunabulis inutiles legis antiquae dispositiones accipiunt. sed sit plenissimus et legitimus quisque dominus siue serui sui siue aliarum rerum ad se pertinentium.

a. 530—531

CRM

¹ in adscripticios om. l. gem.: in adscripticiorum coniugiis (Mommson ad B κ.π.: ἐν ταῖς τῶν ἐναπογράφων συναφείαις)?

1 relinquetur R contra BΣ (κ.π.) | superiori R
2 adimatur M | successores R, παρὰ τῶν κληρονόμων (leg. τῷ κληρονόμῳ) BΣ (κ.π.)
3 iuris euidentissimi (euidētisimῶ R^a) est R, φανεροῦ νομίμου ἐστίν BΣ (κ.π.) | s. a. Monacensis 22 5 de senatum consultum claudianum tollendum S 6 a. om. R | magister off. R, om. M | in om. M 7 suggestorum R^a
8 credimus M^a | mulieris M^a 10 claudiano s. consulto R^a | denuntiationis M^a 11 iudicium R^a M^a? | sententias] et sententias C: τὰς τῶν δικαστῶν ἀποφάσεις BΣ (κ.π.) | ne] ne ea R, ἵνα μὴ, εἰ τις B (κ.π.) 13 decus R^a

14 forsitan quae R contra B (κ.π.) | decoratus M^a | cognatus M^a 15 cognati sui R contra B (κ.π.) | inferiore M^a 16 libertatem potitam M^a, libertatem petitam R | talem CM^a | decus R^a | reduci om. R^a 17 uel ... 20 seruo om. R^a 20 ascriptio M^a 21 potest R^a 22 abstrahere M^a | a tali mul. om. R^a 25 ex om. M | quirritio CM, quirritio R | tollendum S 26 iustinus M | a. om. R 27 expellentis M^a 28 quirritium M^a | uel ... 29 quirritum om. R^a 29 quirritii C 30 est] et M | quod om. R^a 31 eorum] eo R^a 33 aliorum M^a

XXVI

R DE VSVCAPIONE PRO EMPTORE VEL TRANSACTIONE R

- 1 IMP. ANTONINVS A. FLAVIANO. Mancipia tua si ab eis distracta sunt, qui [B 50, 4, 14] ius uendendi non habuerunt, uindicare ea potes. nec enim usucapi ab emptoribus potuerunt, cum illicita uenditione furtum contractum sit. PP. ID. AVG. ANTONINO A. III ET BALBINO 5
CONSS. a. 213
- 2 IMP. ALEXANDER A. MARCELLINO. Si contra defuncti uoluntatem seruos, [B 50, 4, 15] quos propter perfectae artis peritiam heredibus suis defunctus seruari testamento praecepit, tutores uendiderunt, usucapi non potuerunt. D. V NON. MART. IULIANO ET CRISPINO 9
CONSS. a. 224
- 3 IDEM A. NEPOTILLAE. Si matrem eius, cuius nomine quaestio- [B 50, 4, 16 Synopsis p. 49] nem pati dicis, bona fide emptam possidere coepisti, etiamsi ipsa in causam furtiuam incidit, tamen postea conceptum apud te partum usucapere potuisti.
- 4 IDEM A. ACHILLEO. Venditioni ancillae consensum dedisse diuersam partem [B 50, 4, 17] si probaueris, retractando contractum, quem ipsa ratum habuit, non audietur. sed et hac 15 probatione cessante si bona fide emptam ancillam uenditore bona fide distrahente temporis spatio usuceperis, intentio proprietatem uindicantis tenere non potest. PP. III ID. APRIL.
- 5 IMP. GORDIANVS A. MARINO. Si partem possessionis mala fide possessor [B 50, 4, 18] uenundedit, id quidem, quod ab ipso tenetur, omnimodo cum fructibus recipi potest, portio autem, quae distracta est, ita demum recte petitur a possidente, si sciens alienam 20 comparauit uel bona fide emptor nondum compleuit usucapionem. Violenter autem possessione amissa, priusquam in domini potestatem perueniat, usucapio emptori, etsi bona fide mercatus est, non competit. PP. XII K. APRIL. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 6 IMP. PHILIPPVS A. CVM CONSILIO COLLOCVTVS DIXIT: Cum sit probatum [B 50, 4, 19] rem pignori fuisse obligatam et postea a debitore distractam, palam est non potuisse eam 25 quasi furtiuam usucapi. SINE DIE ET CONSVLE.
- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. PECVDI. Sciens seruum [B 50, 4, 20] alienum citra domini uoluntatem uenundans furtum committit. quod rei uitium, priusquam ad dominum eius reuertatur possessio, non permittit usucapionem fieri, licet bona fide 29 possideatur. D. V ID. FEBR. CC. CONSS. a. 294
- 8 IDEM AA. ET CC. SEVERO². Ex causa transactionis habentes iustam [B 50, 4, 21] causam possessionis usucapere possunt³. a. 294
- 9 IDEM AA. ET CC. GAIO. Eum, qui a pupillo sine tutoris auctoritate [5, 59, 3 B 50, 4, 22] distrahente comparauit, nullum temporis spatium⁴ defendit. sed si locupletior [5, 59, 5] factus emptoris pecunia post pubertatem occasionem iuris ad iniquum trahat compendium, 35 doli mali submouebitur exceptione. S. VIII ID. DEC. CC. CONSS. a. 294

P (26 [R p] 1. 4. 27, 1. 26 R 2. 3. 5...7 [8 p] 9) LCRM

¹ fortasse iungenda est 4, 38, 9 ² militi addit 4, 38, 9 ³ D. VIII k. April. Sirmii CC. cons. 4, 38, 9 ⁴ longi temporis spatium non l. gem.

2 emptione LR^a | transactione] post transactionem S, pro transaccione Pp, translatione R 3 impp. P 4 habuerit R | eas potest P^a | enim om. PL^a | poterunt CM^a 5 fructum P^a | conmitractum R^a | s. a. PL Miraeus | pp.] p. P, prid. L 6 cons. om. L 7 a. om. R | marcello PL 9 tutoris L^a | s. a. PL Miraeus | et] u et Mir. 12 emptam P 13 potuisti R 14 idem] imp. alex. PL | chileo M 15 ipsum L^a, ipse R^a 16 distrahente P^a 17 teneri PLR^a uel R^b | s. a. PL pp.] p. PL 18 marino] SPL, macrino C, mariano R, merino M | possessionem PL | fidei R 19 id] is R^a 20 aliena R 22 potest. domini R 23 competis L^a? | s. a. PL, cf. M ad u. 24 | pp.] p. PL | pio] apio PL

24 a.] a. pontiano cons. M | cum c. c. dixit om. SM^b | dixit] dixit sine die et consule R 25 potuisti R^a 26 s. a. PLR ad u. 24 M Miraeus | sin die P^a, sin. d. L | et cons. L, om. M 27 impp. d. et m.] S, idem PLCRM | a. et c. S, a. et c. PL, a. et cc. RM | pecudi] SCR, pecudio PL, pecucli M^a, perucli M^b 28 uoluntatem] mandatum CM^b, γνώμην B 30 s. a. PL Miraeus 31 aa. et cc.] a. SM, aa. pLC | causa] casu M^a 33 aa. et cc.] a. et c. SP, a. et cc. L, a. M | gaius R^a 34 distrahere M^a | defendet PLR contra l. gem. 35 emptoris pecunia factus CM 36 summonetur PLR | s. a. PL Miraeus l. gem. | s. VIII id. dec. om. PL Mir.

XXVII

R DE VSVCAPIONE PRO DONATO R

- 1 IMP. ALEXANDER A. MACEDONIO. Siue fuit dominus, qui tibi loca de quibus [B 50, 6, 7] supplicasti donauit, siue a non domino bona fide donata suscepisti eaue usucepisti, auferri tibi quod iure quaesitum est non potest. PP. V ID. MART. 5
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CAPITONI. Donantem [B 50, 6, 8] ancillam alienam nihil domino deminuere non est ambigui iuris: furtum etiam contrahere citra uoluntatem domini contractantem, ut eius rei nec usucapio possit procedere. S. V ID. APRIL. AA. CONSS. a. 293
- 3 IDEM AA. ET CC. RHODANO. Irritam facere donationem perfectam nemini [B 50, 6, 9] 10 licet. utque hoc uerum est, sic error falsae causae ratione fidei bonae non defenditur. quod et in dominio pro¹ usucapione quaerendo seruatur.

XXVIII

R DE VSVCAPIONE PRO DOTE R

- 1 IMP. ALEXANDER A. TAVRINO. Res mobiles in dotem datae, quamuis alienae, [B 50, 7, 3] 15 si sine uitio tamen fuerunt, a bona fide accipiente pro dote usucapiuntur.

XXVIII

R DE VSVCAPIONE PRO HEREDE R

- 1 IMP. ANTONINVS A. ZOILO. Cum pro herede usucapio locum non habeat, [B 50, 5, 5] intellegis neque matrem tuam, cui heres extitisti, neque te usu mancipia ex ea causa 20 capere posse. PP. VII K. IUL. ROMAE LAETO ET CEREALE CONSS. a. 215
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. MARINAE. Nihil pro [B 50, 5, 6] herede posse usucapi suis existentibus heredibus obtinuit. PP. V K. FEBR. AA. CONSS. a. 293
- 3 IDEM AA. ET CC. DIOCLETIANO. Opinione falsa mortis pro herede possessio [B 50, 5, 7] rerum absentis procedere non potest. 25
- 4 IDEM AA. ET CC. SERAPIONI. Vsucapio non praecedente uero titulo pro- [B 50, 5, 8] cedere non potest nec prodesse neque tenenti neque heredi eius potest, nec obtentu uelut ex hereditate, quod alienum fuit, domini intentio ullo longi temporis spatio absumitur. D. VII K. IAN. CC. CONSS. a. 294

XXX

R COMMVNIA DE VSVCAPIONIBVS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. SABINO. Qui ex conducto possidet, quamuis corpora- [B 50, 10, 1] liter teneat, non tamen sibi, sed domino rei creditur possidere. neque enim colono uel
- P (27, 1. 26 R 2. 3. 5...7 [8 p] 9. 32, 9. 27 R 2. 29 R 2. 4. 30 R 1) L (27 R 1. 2. 29 R 2. 4. 30 R 1) CRM

¹ donato ins. (Russardus)

3 imp. alex.] idem PL | a. om. R | mache-
dio S 4 a non] an. P^a | sucepisti L^a 5 s. a.
PL Miraeus | pp.] p. PL Mir. 6 imp. P | aa.
et] aa. PL 7 ancillam R^a 8 contractan-
tem CM^a | rei om. R | posse M^a | s. a. PL
Miraeus 10 rodiano R 11 utique R^a
16 si om. M^a | fuerint C | accipiente fide R |
usucapiantur R^a 19 antonius M | abet R,
habebat M 20 intelligimus R | te om. R^a |

usum R | mancipium C 21 s. a. Russardus
22 et cc. om. S 23 optinebit PLR | s. a. PL |
pp.] p. PL 26 sarapioni R | procedente R
27 nec obt.] ne obt. L^a | uelut] uel L^a 28 ex
om. P^a | domini] P^a L^a R^a, dominii L^a CR^a M^a,
dominium P^a L^a M^a? 29 s. a. PL Miraeus
Russardus | d. VII] scripta VIII Russ. 31 usu-
capione M 33 domini P^a | neque] non C

conductor praediorum longae possessionis praescriptio quaeritur. PP. VII K. APRIL. ALEXANDRO A. // ET MARCELLO CONSS.

a. 226

- 2 IDEM A. ONESIMAE. Iam pridem quidem mancipium, de quo supplicas, com- [B 50, 10, 2] parasse te dicis: sed si cogitaueris fisci mei rem usucapi non posse, respondere te actionibus fisci mei intellegis nec alias posse proprietatem obtinere, quam si non ex ancilla 5 fiscali natum fuisse constiterit. PP. NON. MART. POMPELANO ET PELIGNO CONSS. a. 231
- 3 IDEM A. PANTHERIO. Si mala fide seruum tuum sciens Antiochus tenuit, [B 50, 10, 3] intentionem tuam contra successorem eius, licet bona fide possidet, propter initii uitium usucapio non absumpsit.

XXXI

10

R DE VSVCAPIONE TRANSFORMANDA ET DE SVBLATA DIFFERENTIA RERV MNCIPI ET NEC MNCIPI R

- 1 ¹IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum nostri animi uigilantia ex iure [B 50, 10, 4] Quiritum nomen et substantiam sustulerit² et communes exceptiones in omni loco ualeant³, id est decem uel uiginti uel triginta annorum uel si quae sunt aliae maioris aevi conti- 15 nentes prolixitatem, satis inutile est usucapionem in Italicis quidem solis rebus admittere, in prouincialibus autem recludere. sed et si quis res alienas, Italicas tamen, bona fide possidebat per biennium, miseri rerum domini excluderentur et nullus eis ad eas reserua- batur regressus. quae et nescientibus dominis procedebant: quo nihil inhumanius erat, si 1 homo absens et nesciens tam angusto tempore suis cadebat possessionibus. Ideo per 20 praesentem legem et in Italicis solis rebus, quae immobiles sunt uel esse intelleguntur, sicut annalem exceptionem, ita et usucapionem transformandam esse censemus, ut tantummodo et hic decem uel uiginti annorum uel triginta et aliarum exceptionum tempora currant, 2 huiusmodi angustias penitus semotis. Cum autem antiqui et in rebus mobilibus uel se mouentibus, quae fuerant alienatae uel quocumque modo, bona fide tamen, detentae, usu- 25 capionem extendebant, non in Italico solo nexu, sed in omnem orbem terrarum, et hanc annali tempore concludebant, et eam duximus esse corrigendam, ut, si quis alienam rem mobilem seu se mouentem in quacumque terra siue Italica siue prouinciali bona fide per continuum triennium detinuerit, is firmo iure eam possideat, quasi per usucapionem ei 3 adquisitam. Hoc tantummodo obseruando, ut in his omnibus casibus ab initio bona fide 30 eam capiat, secundum quod exigit longi temporis praescriptio, et ut continuetur ei possessio etiam anterioris iusti possessoris et connumeretur in decennium uel uiginti annorum 3a spatium uel triennium⁴. Quod et in rebus mobilibus obseruandum esse censemus, ut in omnibus iusto titulo possessionis⁵ antecessoris iusta detentio, quam in re habuit, non inter- rumpatur ex posteriore forsitan alienae rei scientia, licet ex titulo lucratiuo ea coepta est. 35 4 Ita etenim ampliatur quidem longi temporis⁶ materia, quae ei subdita est, minuitur autem 5 usucapionum compendiosa dominis iactura et eius iura nocentia. Cum etiam res diuidi mancipi et nec mancipi sane antiquum est et merito antiquari oportet, sit et rebus et locis omnibus similis ordo, inutilibus ambiguitatibus et differentiis sublati. D. XV K. NOV. 39 CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

P (30, 1. 3) L (ut P) CRM

¹ iunge 3, 34, 13 ² 7, 25, 1 ³ 7, 40, 1 pr. ⁴ tricennium (edd.)? ⁵ possessis (Mommson)?
⁶ praescriptio et ins. (Mommson)

1 conductor] c. seu enfiteoticarii L | s. a. PL
Miraeus 2 II] u PL Mir. 3 a.] aa. C |
onisimo S 4 te actionibus] actionibus M^a
5 nec] ne M^a 6 s. a. Russardus 7 a.] RM,
a. et c. SPL, aa. et cc. C 9 absumit PLR
11 transformandi M^a 12 rerum om. C,
mancipi et] mancipet S 14 quiritii CM^a |
sustulit CRM | et] ut C | exceptionis M^a
15 si om. CM 16 soli CRM^a 17 autem
om. R 18 reseruabatur regr. (ingressus M)]
RM, res regr. seruabatur C 19 procedeba-

tur R^a, praecedebant CM | quod C 21 solis]
R^a? M^a, soli CRM^a 22 annale exceptione M^a |
censuimus C 23 hic] is RM^a 26 extende-
bat M^a | in om. R | nexu C | omni R
29 is om. M^a 30 hoc om. R | omnibus is R |
eum R^a 32 anteriores R^a 33 spatio C | et
om. C 34 omni M^a | habuit R 35 accepta C
36 enim R | minuatur CRM^a 37 domini M^a
38 sit et] CR, et sit M 39 ambig.] et am-
big. C^a | s. a. Russardus

XXXII

R DE ADQVIRENDA ET RETINENDA POSSESSIONE R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. ATTICO. Per liberam personam igno- [B 50, 2, 52
ranti quoque adquiri possessionem et, postquam scientia interuenerit, usucapionis condi-
cionem inchoari posse tam ratione utilitatis quam iuris pridem receptum est. PP. VI 5
K. DEC. DEXTRO II ET PRISCO CONSS. a. 196
- 2 IMP. ALEXANDER A. GAVRO. Minus instructus est, qui te sollicitum reddidit, [B 50, 2, 53
quasi in uacuum possessionem eius, quod per procuratorem emisti, non sis inductus, cum
ipse proponas diu te in possessione fuisse omniaque ut dominum gessisse. licet enim
instrumento non sit comprehensum, quod tibi tradita sit possessio, ipsa tamen rei ueritate 10
id consecutus es, si sciente uenditore in possessione fuisti.
- 3 IMP. DECIVS A. RVFO. Donatarum rerum a quacumque persona infanti [B 50, 2, 54
uacua possessio tradita corpore quaeritur. quamuis enim sint auctorum sententiae dissen-
tientes, tamen consultius uidetur interim, licet animi plenus non fuisset adfectus, pos-
sionem per traditionem esse quaesitam: alioquin, sicuti uiri consultissimi Papiniani responso 15
continetur, ne quidem per tutorem possessio infanti poterit adquiri. PP. V K. APRIL.
DECIO A. II ET GRATO CONSS. a. 250
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. NEPOTIANAE. Licet possessio [B 50, 2, 55
nudo animo adquiri non possit, tamen solo animo retineri potest. si igitur desertam prae-
diorum possessionem non derelinquendi adfectione transacto tempore non coluisti, sed 20
ex metus necessitate culturam eorum distulisti, praeiudicium tibi ex transmissi temporis
iniuria generari non potest. PP. K. AVG. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 5 IDEM AA. MENNONI. Cum nemo causam sibi possessionis mutare possit [B 50, 2, 56
proponasque colorem nulla extrinsecus accedente causa ex colendi occasione ad iniquae
uenditionis uitium esse prolapsum, praeses prouinciae inquisita fide ueri domini tui ius 25
conuelli non sinet.
- 6 IDEM AA. ET CC. VALERIO. Si nulla iusta ex causa ingressum agrum siue [B 50, 2, 57
uineas eum cuius meministi praeses repperit nec ulla praescriptione uestra interpellatur
petitio, restituere te possessioni cum omni causa non dubitabit. S. ID. APRIL. AA. CONSS.² a. 293
- 7 IDEM AA. ET CC. ASYNCRITO. Improbata possessio firmum titulum possi- [B 50, 2, 58 30
dendi nullum praestare potest. unde ingredientem in uacuum possessionem alieni fundi
non consentiente domino uel actore, qui eius rei concedendi potestatem habuit, causam
iustam possessionis adipisci non potuisse certum est. PP. V ID. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. CYRILLO. Per procuratorem utilitatis causa possessionem [B 50, 2, 59
et, si proprietatem ab hac separari non possit, dominium etiam quaeri placuit. PP. XVIII³ 35
K. MART. SIRMII CC. CONSS. a. 294

P (32 R 1. 3 [4 p] 6. 5. 7. 8) L (32 R 1. 3. 4. 6. 5. 7. 8) CRM

¹ fortasse iungenda est 6, 2, 10 ² sine die et cons. 6, 2, 10 ³ xvi (Mommson)?

2 restituenda S 3 imp. P | seuerus et
om. S | attico R 4 scientiam PLR^a |
usucapione R | conditionis PR^a 5 in-
choare R^a | pridem] prudentia PLR^a | s. a.
PL Miraeus | pp.] p. PL 6 dextro II et
prisco] de exito PL, fusco et dextro Mir.
7 reddit CR^a 8 quod] quam C, quidem R^a
9 possessionem CR 10 instrumento M^a | sit]
sit est R^a 11 possessionem R 12 inde-
fanti C^a 13 actorum PL^a 14 effectus
PLCRM 15 per] uel C^a, inc. M^a | tra-
ditionem PL^a | sicut iuris (uiri P^a) PL
16 ne] nec CRM^a | s. a. PL Miraeus | pp.]
p. PL 17 II] u PL Mir. 18 aa.] M, aa. et
c. S, aa. et cc. pLCR | nepot. om. R 19 de-
serta pr. possessione pLR^a 21 ex] exi R^a,

.. M^a 22 iniuriam p^aL^a | s. a. pL Miraeus |
ipsius iun. iii. aa. et csa. p, ipa. iun. iii. aa.
cons. L 23 aa.] a. et c. S, aa. et cc. M | mem-
noni S | sibi om. R^a | mutare ... 25 uendi-
tionis om. R^a 27 idem] impp. diocl. et
max. PL | et cc. om. PLRM | ex iusta ex P^a |
agrum ingressum PL, ingressum agrum M^a |
siue] sine in R 28 meministi R 29 tibi pos-
sessionem L^aM | s. a. PL Miraeus 30 asi-
nerito R, asimoriton M | titulo P^a 32 con-
cedendo P^a, concedendae LM^a | potestatis P^a?
33 non posse R | s. a. PL Miraeus 34 ti-
rillo M^a | causam R^a 35 s. a. PL Miraeus |
pp.] p. PL 36 mart.] ma. P? | cc. cons.] L
Mir., inc. P

- 9 IDEM AA. ET CC. SERGIO. Nec ex uera uenditione possessionem, quam non [B 50, 2, 60] fuerat emptor adeptus, improbe retinere potest: ac multo minus is, qui adseueratione falsa uelut emptor, cum sine obligatione pignoris pecuniam mutuo dedisset, fundum inrum-
pens alienum retinendi iustam habet causam. PP. III NON. APRIL. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 10 IMP. CONSTANTINVS A. AD MATERNVM. Nemo ambigit possessionis duplicem [B 50, 2, 61] 5
esse rationem, aliam quae iure consistit, aliam quae corpore, utramque autem ita demum
esse legitimam, cum omnium aduersariorum silentio ac taciturnitate firmetur: interpellatione
uero et controuersia progressa non posse eum intellegi possessorem, qui, licet corpore
teneat, tamen ex interposita contestatione et causa in iudicium deducta super iure posses- 9
sionis uacillet ac dubitet. PP. XI K. FEBR. TRIVERIS VOLVSIANO ET ANNIANO CONSS. a. 314
- 11 IMP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. PETRONIO VICARIO HISPA- [Th. 4, 22, 5 B 50, 2, 62]
NIARVM. Vitia possessionum a maioribus contracta perdurant et successorem auctoris sui
culpa comitatur. D. XV K. IAN. MEDIOLANO CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397
- 12 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Ex libris Sabinianis quaestionem in [B 50, 2, 63]
diuinas nostri numinis aures relata[m] tollentes definimus, ut, siue seruus siue procurator 15
uel colonus uel inquilinus uel quispiam alius, per quem licentia est nobis possidere, corpora-
liter nactam possessionem cuiuscumque rei eam² dereliquerit uel alii prodiderit, desidia forte
uel dolo, ut locus aperiatur alii eandem possessionem detinere, nihil penitus domino prae-
iudicium generetur, ne ex aliena malignitate alienum damnum emergat, sed et ipse, si
liberae condicionis est, competentibus actionibus subiugetur, omni iactura ab eo restituenda 20
1 domino rei uel ei, circa quem neglegenter uel dolose uersatus est. Sin autem necdum sub
manibus procuratoris uel coloni uel inquilini uel serui possessio facta est, sed ipse eam
accipere desidia uel dolo supersedit, tunc ipse qui eum transmisit ex mala sua electione
praeiudicium circa possessionem patitur, ex memoratarum personarum uel machinatione
2 uel neglegentia accedens. Hoc etenim tantummodo sancimus, ut dominus nullo modo ali- 25
quod discrimen sustineat ab his quos transmiserit, non ut etiam lucrum sibi per eos
adquirat, cum et antiqua regula, quae definiuit deteriore[m] condicionem per seruum domini
nullo fieri modo, tunc locum habet, cum de damno dominus periclitetur, non cum sibi
lucrum per seruum adquiri desiderat: salua uidelicet et in hoc casu domino rei uel ei,
qui ad eam detinendam praefatas transmiserit personas, aduersus eas omni actione, si qua 30
ex legibus ei competit, seruata. a. 531—532

XXXIII

R DE PRAESCRIPTIONE LONGI TEMPORIS DECEM VEL
VIGINTI ANNORVM R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. IVLIANO PP.³ Cum post motam et [B 50, 11, 1] 35
omissam quaestionem res ad noua dominia bona fide transierint et exinde noui uiginti
A¹ (33 R 1) P (32, 9 ante 27 R: 32, 10. 11. 33 R) L (32, 9...11. 33 R) D (ad 32, 12) CRM

¹ iunge 8, 5, 2 ² eam del. (edd.) ³ pp. del.

1 idem] im. diocl. et max. PL | et cc. om. PL |
sargio S | ex om. R^a 2 adeptus (ademptus R^a)
emptor R | retineri R 3 petuniam P^a | mu-
tuam PLR^a, mutuo R^a | disset irrupens R^a
4 s. a. PL Miraeus Russardus | pp.] p. PL |
cc. cons.] Russ., cons. P, om. L Mir. 5 a.
om. R | paternum S 6 iure] in iure R
8 possessorum L^a 9 iuditio M | iure] re P^aL¹
10 s. a. PL Miraeus | pp.] p. L | triueris] trib.
PL, tribon. Mir. | uulsianum et amian. (ami. L)
cons. PL 11 patronio C | spaniorum S
12 uitia] icario uia M^a | perdurat R^a 13 s. a.
Th. PL Miraeus | xv] Th. libri boni cum
8, 5, 2, u PL Mir. cum nonnullis libris Th. |
mediol. om. PL Mir. 14 sabianis M^a 15 no-

minis DR | procurator] liber procur. R^a
16 quam DR^a 17 nactam CR^a?, nactam M^a
18 uel] ut D, . M^a | dominio M^a | prae-
iuditii D 19 malignitate] potestate R^a | ipse
si liberae] si ipse libere D, ipse sillabae R^a
20 competentis R^a | subiungitur R^a 23 de-
sidiam uel dolos D | supersederit M 24 ca-
piatur D | memoratorum R^a 25 enim D^a |
aliquid RM 28 habeat D 29 et om. D
30 retinendam M | personis R^a 31 seruata
om. D 33 decem] id est d. R 34 uiginti]
xxx L^a 35 imp. R 36 amissam AC.
omissa M^a | questione M^a | transierit AR^a | et
om. M^a

- anni intercesserint sine interpellatione, non est inquietanda quae nunc possidet persona, quae sicut accessione prioris domini non utitur, qui est inquietatus, ita nec impedienda est, quod ei mota controuersia sit. Quod si prior possessor inquietatus est, etsi postea per longum tempus sine aliqua interpellatione in possessione remansit, tamen non potest uti longi temporis praescriptione. Quod etiam in re publica seruari oportet. D. III ET ANTONINO AA. CONSS.¹
- 2 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. Longi temporis praescriptio his, [B 50, 11, 2] qui bona fide coeptam possessionem continuatam nec interruptam inquietudine litis tenuerunt, solet patrocinari. PP. V K. DEC. MAXIMO II ET AQVILINO CONSS. a. 286
- 3 IDEM AA. ET CC. ANTONIO. Si uineae, quas mater tua uitrico tuo in [B 50, 11, 3] dotem dedit, tuae proprietatis sunt nec ulla praescriptio ex transacti temporis prolixitate adoleuit, praeses prouinciae restitui tibi eas efficiet. a. 293
- 4 IDEM AA. ET CC. HERMO. Diutina possessio iure tantum successionis sine [B 50, 11, 4] iusto titulo obtenta prodesse ad praescriptionem hac sola ratione non potest. PP. III ID. APRIL. AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. SOTERICO. Nec petentem dominium ab eo, cui petentis [B 50, 11, 5] solus error causam possessionis sine uero titulo praestitit, silentii longi praescriptione depelli, iuris euentissimi est. S. SIRMI² XI K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 6 PARS EPISTVLAE DIOCLETIANI ET MAXIMIANI AA. ET CC. AD PRIMOSVM [B 50, 11, 6] PRAESIDEM SYRIAE. Si fraude et dolo, licet inter maiores annis, facta uenditio est, hanc confirmare non potuit consequens tempus, cum longi temporis praescriptio in malae fidei contractibus locum non habeat. ACCEPTA. a. 293
- 7 IDEM AA. ET CC. ANTHEAE. Longi temporis praescriptione munitis instru- [B 50, 11, 7] mentorum amissio nihil iuris aufert nec diuturnitate possessionis partem securitatem maleficio alterius turbare potest. D. PRID. K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. CELSO. Si is contra quem supplicas matris tuae quon- [B 50, 11, 8] dam mancipia quasi filius ex causa tantum adoptionis defendit, adfectio destinatae illicitae adoptionis ad horum dominium ei quaerendum sola non sufficit. Quapropter mancipia petere non prohiberis nullam timens temporis praescriptionem, si hoc tantum initio procedente is contra quem supplicas horum possessionem adeptus est. a. 294
- 9 IDEM AA. ET CC. DEMOSTHENI. Emptor bona fide contra praesentem [B 50, 11, 9] decennii praescriptione, cuius initio contestationem haberi sufficit, posteaquam suam impleuerit intentionem petitor, adhibita probatione iustae possessionis defens³ absolui recte postulat. a. 294
- 10 IDEM AA. ET CC. REGINO. Nec bona fide possessionem adeptis longi [B 50, 11, 10] temporis praescriptio post moram litis contestatae completa proficit, cum post motam controuersiam in praeteritum aestimetur. PP. V ID. DEC. CC. CONSS. a. 294

A¹ (33, 1. 2. 10) P (33, 2. 4 [5 p] 6. 7) L (33, 2. 4...7 [10 ad finem libri V suppl. l]) CRM

¹ d. . . . [Seuero] III et Antonino AA. cons. (= a. 202)? ² Sirmi del. (cf. ad 7, 56, 4)

³ defens³ colloca ante 32 posteaquam (Mommser) ⁴ cf. 3, 33, 26

1 sine] siue A² 2 qui] quia A 3 sit] est CR |
etsi] si A 4 possessionem CR 5 uti] |
ut M² | seruari oportet] sero potest M² | s. a. A.
ubi est dat. III et ant. aa. cc. ss. 8 coemp-
tam M² 9 s. a. APL Miraeus | pp.] p. PL |
II] II PL 10 et c. S, om. CRM | antho-
nino S, ant. R 11 ex om. M² 12 deleuit M² |
praeses om. R² 13 hermode S | tantum
iure M 14 s. a. PL Miraeus | pp.] pp.
sirmii Russardus, om. PL Mir. 15 cons.
om. PL 16 sotherio S, soterico pLCRM |
cuius p² 17 silentii longi] silentio longi
temporis R 18 s. a. Russardus 19 epistu-
lae] SR²M², ex epistola PLC, ex epistolae R²,

epistula M² | diocletiani] imp. diocletianus S |
primocum R 20 cyriae PL | et] aut PL |
hac P² 21 conseques M² 22 habet CR |
s. a. PL²M 23 praescriptione] PL²R² cum B:
ὁ ἔχων γροῖαν παραγραφὴν, possessione L²CR²M
24 auferet R² | paratam PL, partem R² | se-
curitati R² 25 s. a. PL Miraeus | d. om. P
27 illicitae] C²R²M, et ill. C²R² 28 ad
om. R² 29 nulla M² | praescriptione R²
30 quem] qñ R 33 probatio R² 35 et cc.
om. M | adeptis A¹ 36 praescriptione l |
37 s. a. l Contius 1566 | pp. v] p. uu l, d.
Contius | cons.] et ss. l

- 11 IMP. IUSTINIANVS A. MENAS PP. Super longi temporis praescriptione, quae [B 50, 11, 11] ex decem uel uiginti annis introducitur, perspicuo iure sancimus, ut, siue ex donatione siue ex alia lucratiua causa bona fide quis per decem uel uiginti annos rem detinuisse probetur, adiecto scilicet etiam tempore prioris possessoris, memorata longi temporis exceptio sine dubio ei competat nec occasione lucratiuae causae repellatur. D. K. IVN. 5
DN. IUSTINIANO PP. A. // CONS. a. 528
- 12 IDEM A. IOHANNI PP. Cum in longi temporis praescriptione tres emerge- [B 50, 11, 12] bant ueteribus ambiguitates, prima propter res, ubi positae sunt, secunda propter personas, siue utriusque siue alterutrius praesentiam exigimus, et tertia, si in eadem prouincia uel si in eadem ciuitate debent esse personae tam petentis quam possidentis et res, pro quibus 10 certatur: omnes praesentis legis amplectimur definitione, ut nihil citra eam relinquatur.
- 1 Sancimus itaque debere in huiusmodi specie utriusque personae tam petentis quam possidentis spectari domicilium, ut tam is qui domini uel hypothecae quaestionem inducit quam is qui res possidet domicilium in uno habeant loco, id est in una prouincia. hoc etenim nobis magis eligendum uidetur, ut non ciuitate concludatur domicilium, sed magis pro- 15 uincia, et si uterque domicilium in eadem habet prouincia, causam inter praesentes esse
- 2 uideri et decennio agentem excludi. De rebus autem, de quibus dubitatio est, nulla erit differentia, siue in eadem prouincia sint siue in ulcina uel trans mare positae et longo
- 3 spatio separatae. Sin autem non in eadem prouincia uterque domicilium habeat, sed alter in alia, alius in altera, tunc ut inter absentes causam disceptari et locum esse uiginti 20 annorum exceptioni. nihil enim prohibet, siue in eadem prouincia res constitutae sint siue in alia, super his controuersiam in iudicio prouinciali moneri et multo magis in hac
- 3a florentissima ciuitate. Quid enim prodest in ipsa prouincia esse possessionem an in alia, cum ius uindicationis incorporale est et, ubicumque res positae sunt, et dominium earum et uinculum ad dominum uel creditorem possit reuerti? ideo enim nostri maiores sub- 25 tilissimo animo et diuino quodam motu ad actiones et earum iura peruenerunt, ut incor-
- 3b porales constitutae possint ubicumque ius suum et effectum corporalem extendere. Sit igitur secundum hanc definitionem causa perfectissime composita et nemo posthac dubitet, neque inter praesentes neque inter absentes quid statuendum sit, ut bono initio et possessione tenentis et utriusque partis domicilio requisito sit expedita quaestio pro rebus ubi- 30 cumque positis, nulla scientia uel ignorantia expectanda, ne altera dubitationis inextricabilis
- 4 oriatur occasio. Eodem obseruando et si res non soli sint, sed incorporales, quae in iure consistunt, ueluti usus fructus et ceterae seruitutes. D. V K. DEC. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

A' (33, 12) p (33, 11) L (33, 11. 12) CRM

1 iustinus M | praescriptionem M^a | quae] tres e quae L^a, om. R^a 2 uel] et RM 3 alia] altera L | lucratiua om. R 4 abiecto pLR^a | tempore om. R^aM^a | prioris] pro pLC^a 5 s. a. L Miraeus 6 u om. L Mir. | dn.] domno L Mir. | cons. L 7 idem] idem supra- dictus iustinianus A | iohanni] iuliano A | in om. A | longinqui L^a 8 ueteribus om. A, ἡγήτων ὁ παλαιός B | personam L 9 siue utriusque om. L, que om. R | presentia A | exigimus ... uel si in eadem om. R^a | tertiam A | uel si] uel M^a 10 eadem] ed' L 11 certantur L | omnis LR^aM^a | ut] et C, .. ut H | citra] R^b, contra ALCR^aM | eam] eam definitionem A 12 in h. specie] huius- modo species L 13 spectari] et res pro qui- bus certantur spectari L^a (ex u. 10) 14 res om. A | habet L, habeat R | enim L 15 magis nobis L 16 eadem] ea M | causa M^a 17 de-

cennii R^a, decennii praescriptione R^bM | du- bitatio est] dubitatione M^a 18 eadem] ea M | et] ut M^a 19 spatio] spa R^a | eodem M^a | habet L 20 in alia] in altera L, om. M^a | alius] alius L^a uel al'ius L | ut] et M, om. ALR^b, .. R^a? | inter] in M^a | loco L 21 res] aeae R^a, aeae res R^b 22 prouincialium A 23 an in al'a L, animalia A 24 et ubicum- que] ubicumque L | sint A 25 ideo] et ideo LR^a? 26 iure A^a | ut om LR^a 27 suum ius L | corporales L | sit] si R^a 28 post hanc LCM | dubitet] d. et L^a 29 inter abs.] in abs. R^a | bonum (bon.. R^a) initium LR^a | possessionem LR^a uel R 30 tenentis et] tenendi (tenenti R^a) sit LR^a | requisito A 31 ne] nec L 32 solis L | incorporalis R | in om. L 33 uelut A | s. a. A | constant. ... 34 oc.] cap. cap. lamp. et orestis uu. cc. cc. ss. A

XXXIII

R IN QVIBVS CAVSIS CESSAT LONGI TEMPORIS
PRAESCRIPTIO R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MARCELLINAE. Si is, cui colen- [B 50, 12, 1
dum fundum dedisti, post instrumenta, quibus dominium ad te pertinere probari posset, s
per nouercam tuam subtraxit, hoc solo praescriptione temporis defendi non potest.
- 2 IDEM AA. ET CC. DIONYSIO. In seruorum proprietatis negotio cum usu- [B 50, 12, 2
capio locum habeat, ad quaestionem longi temporis praescriptionis superfluo peruenitur.
- 3 IDEM AA. ET CC. APOLLINARIO. Vnus indiuiduum commune pro solido [B 50, 12, 3
possidens intervallo temporis, quominus socius portionem vindicare uel eum communi 10
diuidendo iudicio prouocare possit, non defenditur, cum neque familiae erciscundae iudi-
cium neque communi diuidendo actio excluditur longi temporis praescriptione. III K. APRIL.
SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 4 IDEM AA. ET CC. LIVIAE. Hereditatem quidem petentibus longi temporis [B 50, 12, 4
praescriptio nocere non potest. uerum his, qui nec pro herede nec pro possessore, sed 15
pro emptore uel donato seu alio titulo res quae hereditariae sunt uel fuerunt possident,
cum ab his successio vindicari non possit, nihil haec iuris definitio noceat. III ID. SEPT.
- 5 IDEM AA. ET CC. ZOSIMO. Si puerum non pro derelicto habitum, sed ab [B 50, 12, 5
hostibus uulneratum sumptibus tuis, sicut adseueras, liberum existimans curasti, longi
temporis praescriptione, quominus dominus eius offerens erogata recte vindicet, defendi 20
non potes.

XXXV

R QVIBVS NON OBICIATUR LONGI TEMPORIS
PRAESCRIPTIO R

- 1 IMP. ALEXANDER A. VENVLEIO VETERANO. Tempus expeditionis aduersus [B 50, 12, 6 25
petitiones, si quae competisse iuste probari possunt, praescriptionem non parit. PP. VI
NON. IUL. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. AVRELIO ARCHIATRO. Cum per [B 50, 12, 7
absentiam tuam eos, de quibus quereris, in res iuris tui intruisse adseueras teque ob
medendi curam comitatu nostro discedere non posse palam sit, praefectus praetorio nostro 30
accitis his quos causa contingit inter uos cognoscet. Non necessario autem petis ex longi
temporis diuturnitate praescriptionem tibi non opponi, quando iustae absentiae ratio et
necessitatis publicae obsequium ab huiusmodi praeiudicio te defendat. PP. XII K. MART.
NICOMEDIAE MAXIMO // ET AQUILINO CONSS. a. 266

A¹ (35) P (34 R 3. 35 R 5. 1. 2: 34, 4 ante 32, 10) L (34 R 3. 4. 35) CRM

¹ cf. 7, 14, 6 (s. VII k. Mai. AA. cons.)

4 imp.] imperante S 5 possis R uel R^a,
posse M^a 6 tuam om. R 7 dionysio] N,
dionysi S, dioni CM, dioni R 9 et cc.
om. L | indiuiduum commune] τὸ ἐπίκοινον
πρᾶγμα B | solito M^a 10 portionem om. M^a
uel ... 11 prouocare om. R^a | eum] cum PL¹
commune PL 12 diuidendo R | praescrip-
tio R^a | s. a. PL Miraeus 13 sirmi] sirau. PL
14 et cc. om. PL | lybiae SCM, libroiae PL,
halibecha R 15 his] cum his PL, hi R | pro
poss.] poss. R^a 16 empto RM 17 his]
hoc L | possint R | s. a. P (fere euanidus) L
Miraeus | sempt. Mir. 20 prescriptio M^a |
dominus om. R^a 21 potest R^a 23 obici-

tur RM 25 imp.] imperante S, om. A |
uenulein PL, uenulegio M | .eteranum R,
om. S 26 petitiones] petitioni R^a, deficit M^a |
quae] qui R^a?, deficit M^a | praescriptio R^a |
paret R | s. a. APL Miraeus | pp. om. PL
Mir. 27 crisp. L, crispo Mir. 28 imperan-
tibus S | aa.] aa. et c. S | aurelio om. M^a |
archatro P^a 30 comitatu] in c. PL | posse
om. A | noster C 31 accersitis PLC^a RM^a |
contigit A | non om. PLR^a | necessarios P^a
32 et om. A 33 ab] non A | s. a. APL
Miraeus | XII] xu PL Mir. 34 nicom. ...
cons.] nice. A | II] II PL Mir.

- 3 IDEM AA. NVMIDIO CORRECTORI ITALIAE. Non est incognitum id temporis, [B 50, 12, 8] quod in minore aetate transmissum est, in longi temporis praescriptione non computari. ea enim tunc currere incipit, quando ad maiorem aetatem dominus rei peruenerit. PP. III ID. SEPT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 4 IDEM AA. ET CC.¹ CRISPINO. Si possessio inconcussa sine controuersia [B 50, 12, 9] 5 perseuerauerit, firmitatem suam teneat obiecta praescriptio: quam contra absentes uel rei publicae causa uel maxime fortuito casu nequaquam ualere decernimus. PP. III K. MART. HANNIBALIANO ET ASCLEPIODOTO CONSS. a. 292
- 5 IDEM AA. ET CC. IANVARIO. Neque mutui neque commodati aut depositi [B 50, 12, 10] seu legati uel fideicommissi uel tutelae seu alii cuiuslibet personali actioni longi temporis 10 praescriptionem obici posse certi iuris est. S. K. FEBR. AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. DOLEO. Ab hostibus captus ac postliminio reuersus [B 50, 12, 11] actione in rem directa uel qualibet alia dominium uindicans aduersarii posses- sionem frustra times, cum aduersus eos, qui restitutionis auxilio quacumque ratione 14 iunantur, huiusmodi factum non opituletur. VI ID. NOV. HERALEAE CC. CONSS. a. 294
- 7 IDEM AA. ET CC. CASSANDRO. Praescriptione bona fide possidentes aduersus [B 50, 12, 12] praesentem annorum decem, absentem autem uiginti muniuntur. quod tempus, si ex ali- cuius persona de petitorum parte restitutionis praetendatur auxilium, deducto eo, quo, si quid fuerit gestum, succurri solet, residuum computari rationis est.
- 8 ²IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Sancimus his solis militibus³, [2, 50, 6 II 50, 12, 13] 20 qui⁴ expeditionibus occupati sunt, ea tantummodo tempora, quae in eadem expeditione percurrunt, in exceptionibus declinandis opitulari: illis temporibus, per quae citra expedi- tionum necessitatem in aliis locis uel in suis aedibus degunt, minime eos ad uindicandum hoc priuilegium adiuantibus. D. K.⁵ APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO VC. CONS. a. 529

XXXVI

25

R ADVERSVS CREDITOREM R

- 1 IMP. GORDIANVS A. VENERIAE. Diuturnum silentium longi temporis prae- [B 50, 14, 1] scriptione corroboratum creditoribus pignus persequentibus inefficacem actionem constituit, praeterquam si debitores uel qui in iura eorum successerunt obligatae rei possessioni incumbant. ubi autem creditori a possessore longi temporis praescriptio obicitur, perso- 30 nalis actio aduersus debitorem salua ei competit.
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. MARCELLAE. Si debitori [B 50, 14, 2] heres non extitisti, sed iusta uiginti annorum possessione collata in te donatio roborata est, neque personali actione, quia debitori non successisti, conueniri te iuris ratio permittit
- A*¹ (35, 3...6) *P* (35, 5. 1...4. 8) *L* (35, 3. 4. 5. 5) *CRM*

¹ et CC. del. ² iunge 6, 21, 17 ³ militibus om. *l. gem.* ⁴ in *ins. l. gem.* ⁵ d. VIII id.?

1 idem] idus *A* | aa.] a. et c. *S* | correc-
tor *SR* | italia *M* 2 quo *A* | minori *R* |
est] om. *A* | in *A*, om. *PLCRM*, ἐν τῷ χρόνῳ
... οὐ φησὶται *B* | praescriptioni *L* | im-
putari *PL* 3 s. a. *APL Miraeus* | III]
III *L Mir.* 4 III] *L*, illi *AP Mir.* 5 cc.]
consule *A* 6 perseuerauit *PLRM* 7 casa *P* |
fortuito *A* | s. a. *APL Miraeus Russardus*
III] *A*, ui *PL Mir.*, III *Russ.* 8 annuale-
riano *A* 9 cc.] cons. *A* 10 actio *L*,
actione *R* 11 s. a. *APL Miraeus* | b. om.
APL | aa.] a. *L* | cons. om. *A* 13 tempo-
ris] longi *t. A*: οὐκ ἐκβάλλεται διὰ τῆς τοῦ μα-
κροῦ χρόνου παραγραφῆς *B* 14 times *M*^a |
pos] eum *C*^a 15 s. a. *A* | VI] *Mommsen*, u *A* |

cc. cons.] cc. ss. *A* 16 possidentis *M*^a
15 praetendatu uel praetendatus *R*^a | auxilio
R^a *M*^a 19 quid om. *M*^a 20 a. om. *RM*
21 occupati ... 22 exceptionibus om. *M*^a |
edem *P*^a 22 exceptionibus] expeditionibus
PL^a | quae] quem *L*^a *R* | expeditionis *l. gem.*
23 sedibus *C*^a contra *l. gem.* 24 s. a. *PL*
Miraeus | k.] VI id. *l. gem.*, III id. 6, 21, 17 |
uc.] *l. gem.*, om. *PL Mir.* | cons. *L* 27 ua-
leriae *R* 28 corroboratum *R* 29 iuria *M*^a |
successor *R*^a 30 possore *R*^a, possere *M*^a?
32 et c. *S*, om. *CM* 33 sed] et *R* | posse-
sionem *R* | corroborata *R* 34 conueniri te]
conuenire *R*

Zenone diuinae memoriae fiscalibus alienationibus prospectum est, ne homines, qui ex nostro
aerario donationis vel emptionis vel cuiuslibet alienationis titulo quicquam accipiunt, si
quid circa contractum contrarium emerit vel euictionis uel alterius inquietudinis gratia
ad dominium uel hypothecam respiciens, aliquid sustineant detrimentum: sed aduersus
emptores quidem uel donationem accipientes uel per alios titulos alienationis quicquam
1 ad quadriennium tantum, quo translapso neque aduersus fiscum remaneat aliqua actio. Sed
scimus hoc quidem in fiscalibus alienationibus nauiter obseruari, sed non simili modo rem
fuisse obseruatam circa eas res, quae a sacratissimis imperatoribus non a fiscalibus rebus,
1a sed ex priuata eorum substantia procedunt. Quod satis inrationabile est. quae enim 10
differentia introducit, cum omnia principis esse intellegantur, siue a sua substantia siue
ex fiscali fuerit aliquid alienatum? eodemque modo et si a serenissima Augusta aliquid
alienetur, quare non eadem utatur praerogatiua? sed curatores nostri, per quos solemus
substantiam nostram gubernare, necesse habeant in uenditionibus rerum et euictionem et
alia quae sunt priuatae utilitatis pacta emptionalibus instrumentis addere uel quasdam 15
tales obligationes in alienationum instrumentis agnoscere uel in permutationibus uel in
1b transactionibus, si et hoc fuerit celebratum? Hoc enim est eorum, qui nec maiestatem
imperiale agnoscunt et quantum inter priuatam fortunam et regale culmen medium est,
et nostros curatores, per quos res diuinarum domuum aguntur, aliquibus iniuriis uel damnis
1c (1) adficere conantur. Quae omnia resecantes per hanc generalem et in perpetuum ualituram 20
legem sancimus omnes alienationes de aula procedentes, siue a nostra clementia siue a
serenissima Augusta coniuge nostra siue ab his, qui postea digni fuerint nomine imperiali,
siue iam alienatum quid est siue postea fuerit, sine omni inquietudine permanere, siue res
eis per nosmet ipsos siue procuratores, ex epistalmate tamen nostro, fuerint adsignatae.
1d Et nemo audeat eos, qui res accipiunt per quemcumque titulum alienationis siue mobiles 25
siue immobiles seu se mouentes uel iura incorporalia uel panes ciuiles, iudiciis adficere
uel sperare aliquam contra eos esse sibi uiam apertam, sed omnis aditus excludatur,
2 omnis motus et spes huiusmodi petulantiae. Sed aduersus domos nostras habeant, intra
quadriennium tamen, secundum imitationem fisci, quas existimant posse sibi competere
actiones in rem uel hypothecariam, ut ex nostra iussione causa moueatur et competentem 30
mereatur effectum. quod si quadriennium fuerit emensum, nec aduersus nostram domum
3 habeat quis quamcumque actionem. Quia igitur multa scimus tam nosmet ipsos quam [(B)]
serenissimam Augustam coniugem nostram uariis personis iam donasse et uendidisse et
per alios titulos adsignasse, et maxime sacrosanctis ecclesiis et xenonibus et ptochotrophis
et episcopis et monachis et aliis innumerabilibus personis, et eandem liberalitatem ex nostra 35
substantia siue serenissimae coniugis nostrae esse confectam, sancimus etiam eos firmo
iure habere quod consecuti sunt, ita ut contra illos quidem nulla moueatur actio, intra
quadriennium autem ex praesenti die numerandum pateat omnibus aditus contra nostras
diuinas domos suas actiones super isdem rebus mouere, scituris, quod praefato quadriennio

CRM

1 qui] qu *M*^a 3 circa *om.* *R*^a 4 a domi-
num *R*^a | sustineat *M*^a 5 uel don.] don. *R*^a
6 detinens *M*^a 7 aduersum *R* | aliqua re-
maneat *CM* contra *B* (κ.π.) 8 nouiter *CR*^a,
gnauiter *M*^a, inc. *M*^a: ἐνδρανώς *B* (κ.π.) 9 quae
a] quae e. *M*^a, quae ex *M*^a, quae *R*^a 11 intel-
legatur *M*^a | sua *om.* *R*^a 12 ex] a *C* | aguste *R*^a
13 sed] ἀλλ' *B* (κ.π.): expectes ut | nostri
om. *R*^a | quas *C* 14 habeat *C*, habent *M*, ἔχου-
σιν *B* (κ.π.) | in *om.* *R*^a | euictione *M* 15 ad-
dere ... 16 instrumentis *om.* *R*^a 16 in perm.]
perm. *R* contra *B* (κ.π.) | intra sanctionibus *R*,
in *om.* *CM* contra *B* (κ.π.) 17 et *om.* *R*^a
18 legale *M*^a 19 domorum *CR*^a | aliis qui-
bus *R*^a 21 legem *om.* *R*^a | a ser.] ser. *R*^a
22 digni ... 23 postea bis *R*^a 23 quid est]
quidem *C* | fuerint *R* | sine] siue *M*^a 24 nos-

met] memet *R*^a | procurat.] per procurat.
C^a*R*^a*M*^a contra *B* (κ.π.): δι' ἑμῶν αὐτῶν ἢ τῶν |
tamen *om.* *R* contra *B* (κ.π.) 25 quoscumque
titulos *R* contra *B* (κ.π.) | alienationes *R*^a | mo-
biles (— lis *R*^a) siue *om.* *M* 26 immobilis *R* |
seu] siue *M* 27 omnes *R*^a*M*^a | excludantur
omnes *R* contra *B* (κ.π.): πᾶσα εἰσοδος ἀποκλει-
σθῶ πᾶσα 28 domos] domos dominus *R*^a | ha-
bet *R* 29 extimant *R*^a | sibi posse *R* contra
B (κ.π.) 31 si *om.* *C*^a | nostram domum] nostra
domus *R*^a 32 habet *R* 33 coniugem *M* | uend-
disse *R*^a | et] et eis *C* 34 sacrosanctas aeccle-
sias *C*^a*M*^a | et xen.] xen. *C*^a*RM*^a? | ypocho-
trophis *R* 35 et episc.] episc. [*R* | ex] siue
ex *R* 36 coniungi *C*^a?*R* 37 quod *om.* *R*^a |
persecuti *R* | moueantur *C* 38 numerandi
C^a?*M*^a 39 domus *R*, domo *M*^a | commouere *C*

- 4 finito neque aduersus nostras domos aliquis eis reseruetur regressus. Cum [B 50, 13, 3
enim multa priuilegia Augusta fortuna meruit et in donationibus sine inaiuatione gestorum
omnem firmitatem habentibus¹ et super rebus, quas pro tempore serenissimus princeps
diuinae Augustae constante matrimonio donauerit uel ipse a serenissima Augusta per dona-
tionis titulum consequatur, ut maneat ilico donatio plena, nullo alio adfirmationis tempore
expectando², ita et hoc uideatur imperiale esse priuilegium. qui enim suis consiliis suisque
laboribus pro toto orbe terrarum die noctuque laborant, quare non habeant dignam sua
5 praerogatiuam fortuna? Quae igitur pro Augusto honore et cantela res accipientium [(B)
nostra statuit aeternitas, haec tam sublimitas tua quam ceteri omnes iudices nostri obser-
uare festinent, ex eo tempore ualitura, ex quo nutu diuino imperiales suscepimus infulas. 10
D. V K. DEC. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

XXXVIII

R NE REI DOMINICAE VEL TEMPLORVM VINDICATIO
TEMPORIS EXCEPTIONE SVBMOVEATVR R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD PROBVM PP. GALLIARVM. [B 50, 13, 4 15
Saepenumero praeceptum est, ut serui atque liberti, colonique praeterea rei nostrae nec
non etiam eorum suboles ac nepotes, quicumque de nostris possessionibus recessissent ac
se ad diuersa militiae genera contulissent, cingulo, in quo³ obrepserant fraudulenter, exuti,
si ad aliquas fortasse transcenderint dignitates, omni temporis definitione submota nostro
patrimonio redderentur. 20
- 2 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. DEXTRO COMITI [B 50, 13, 5
RERVVM PRIVATARVM. Vniuersas terras, quae a colonis dominicis iuris rei publicae uel
iuris templorum in qualibet prouincia uenditae uel ullo alio pacto alienatae sunt, ab his,
qui perperam atque contra leges eas detinent, nulla longi temporis praescriptione officiente
iubemus restitui, ita ut nec pretium quidem iniquis comparatoribus reposcere liceat. D. V 25
NON. IVL. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. III ET EUTROPIO CONSS. a. 387
- 3 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. AD PAVLVM COMITEM [11, 67, 2 Th. 10, 1, 15 B 50, 13, 6
DOMORVM. Si qua usquam loca ad sacrum dominium pertinentia cuiuslibet temeritas occu-
pauit, secundum ueteris census fidem in sua iura retrahentur. Rescripta igitur obreptionibus
Vtinensis (38, 2) A^u (38 R) P (39, 8. 38 R 2. 3) L (38 R 2. 3) CRM

¹ cf. 8, 53, 34, 1a ² cf. 5, 16, 26 ³ quod (Mommson)?

1 domus R | aliquid C^u | ei reseruentur R | in-
gressus M^u? 3 pro tempore] propter M^u
4 ipse a] ipsa ei R^a | augusti R^a | per donatis
C^u M^u 5 ilico] aliquo C^u | alio om. R con-
tra B (κ.π.) 6 esse om. R contra B (κ.π.)
7 pro] per C^u | suam pr. fortunam C, sua pr.
fortunam R^a, suam pr. fortuna M, ἀξίον τῆς
ἰδίας προνόμιον τυγῆς B (κ.π.) 8 auguste R |
res om. R^a 10 infilias R^a 11 s. a. Russardus
13 rei] fidei S | temporum SA 15 ualens
et ualerius M 16 liberi M^u | prepterea M^u |
rei] rei publicae R 17 ac] et R 18 ab-
repserant R, obseruant C^u M^u | fraudulen-
ter M^u | excuti M^u 19 aliquas] aliqua (ali-
qua C^u) sibi C | dignitatem C^u 20 recederen-
tur R^a? | subscriptionem fortasse seruauit A,
ubi post h. t. rubricam sequitur edictum
Theoderici 15. 16 (cf. ad 9, 16, 3) cum hac
clausula dat. iiii. kl. octb. iust. opimo (sic A^u,
iustopimo A^u) 21 imperator Vtin., imppr. L,
impp. CR | ualentinianus] ualentinus et ual.
Vtin., ualens R, ualentinus M | theod.] et
theod. SR | et arc. om. S | aa. S Vtin. CR,

daa. M | dextro] adextrum PL | comes L
22 priuatarum] prouincias Vtin. | colonis]
Vtin. C cum B (κ.π.), colonis seu (siue C^u)
emphiteuticariis C^u RM | dominici C^u contra
B (κ.π.), domnis Vtin. 23 templorum] C, t. dei
Vtin., sacrorum (sacrarum L^u) t. PLM, t. sa-
crorum R, δικαιου ναϊκού B (κ.π.) | pactu Vtin.
24 legem Vtin., τοὺς νόμους B (κ.π.) | eas om.
R contra B (κ.π.) | praescriptionem Vtin. |
opticiente Vtin.^a 25 ut] u R^a | reposcente L |
s. a. Vtin. PL Miracus 26 constant. ...
conss. om. Vtin. | ual. aa. iu PL, ualentin.
a. III Mir. | utropio PL 27 comiti S
28 domorum] PLCR l. gem., domesticorum
S, om. M Th. | quae quisquam PL^a?, que-
quam L^u R^a, quae usquam R^a, quaeque qua M^u,
qua l. gem., inc. M^u | domini P^a, domini L,
dominum P^a R^a | temeritate PL 29 uete-
res PL^u | retrahentur] P^a R Th., retrahantur
P^a LCM^u cum l. gem., retrahatur M^u, ἐνα-
καλισθώσαν B (κ.π.) | obreptione PL^u, ob-
temptationibus R^a

impetrata cum praescriptione longi temporis et noui census praeiudicio submouebit auctoritas tua, atque ita omnia suo corpori quae sunt auulsa restituet. neque enim¹ incubatio diuturna aut nouella professio proprietatis nostrae priuilegium abolere poterit². D. v k. APRIL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO IIII ET HONORIO III AA. CONSS.

a. 396

XXXVIII

5

R DE PRAESCRIPTIONE XXX VEL XXXX ANNORVM R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ARRIANAE. Cum adseueras te [B 50, 14, 3] absente eos, qui oculos praediis tuis imposuerant, operam dedisse, ut annonariae collationis praetextu uili pretio ab officio praesidali praedia tua distraherentur, si legitimi temporis spatium ex uenditionis die fluxit, qui prouinciam regit inter uos cognoscet et, quod publico 10 iure praescriptum est, statuet. Si autem nondum ex die publicae uenditionis legitimum tempus transmissum sit, iudex examinatis adlegationibus tuis quod rei qualitas dictauerit sequetur, non ignarus, si iniustam esse emptionem perspexerit, pretium, quod pro uitioso contractu datum est, secundum principalium statutorum tenorem mala fide emptoribus restitui non oportere. 15
- 2 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD VOLVSIANVM PV. Male agitur [B 50, 14, 4] cum dominis praediorum, si tanta precario possidentibus praerogativa defertur, ut eos post quadraginta annorum spatia qualibet ratione decursa inquietare non liceat, cum lex Constantiniana³ iubeat ab his possessionis initium non requiri, qui sibi potius quam alteri possederunt, eos autem possessores non conuenit appellari, qui ita tenent, ut ob hoc ipsum 20 solitam debeant praestare mercedem. Nemo igitur, qui ad possessionem conductor accedit, diu alienas res tenendo ius sibi proprietatis usurpet, ne cogantur domini aut amittere quod locauerunt aut conductores utiles sibi fortassis excludere aut annis omnibus super dominio suo publice protestari. D. VIII K. AVG. VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 3 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA.⁴ ASCLEPIODOTO PP. Sicut [Th. 4, 14, 1 B 50, 14, 5 25] in rem speciales, ita de uniuersitate ac personales actiones ultra triginta annorum spatium minime protendantur. sed si qua res uel ius aliquod postuletur uel persona qualicumque actione uel persecutione pulsetur, nihilo minus erit agenti triginta annorum praescriptio metuenda: eodem etiam in eius ualente persona, qui pignus uel hypothecam non a suo 1 debitore, sed ab alio per longum tempus⁵ possidente nititur uindicare. Quae ergo ante 30 non motae sunt actiones, triginta annorum iugi silentio, ex quo competere iure coeperunt, uiuendi ulterius non habeant facultatem. nec sufficiat precibus oblati speciale quoddam, licet per adnotationem, promeruisse responsum, uel etiam iudiciis adlegasse, nisi adlegato P (38, 3. 39 R 2. 40 R 1. 2. 41 R 3. 39, 3) L (38, 3. 39 R 2. 40 R. 39, 3) CRM

¹ aut precatio colorata aut ins. Th. cum l. gem., om. B (κ.π.) ² potuerunt Th. cum l. gem. ³ particulae huius constitutionis uidentur extare in 3, 1, 8. 7, 22, 3, nisi eae cum Gothofredo ad Th. 13, 10, 2 potius Licinio adscribendae sint ⁴ iunge Th. 2, 12, 7 ⁵ Imp. Theodosius A. recte Th. ⁶ per l. tempus om. Th., tuentur B (κ.π.)

1 noui] longi C^o, inc. M^a | submouebitur P
2 restitues PL^aR^a, restituas L^a, ἀποκαταστή-
σαι B (κ.π.) | incubatio PLM 3 auoluere
P^aL^a, obolere M^a | poterit] libri, ἔδυνεθῆ
B (κ.π.) | s. a. Th. PL Mir. 4 constant.
om. L Mir. | arc. III] artiū. PL, arc. v Mir.
7 aa.] aa. et cc. R 8 oculis R^a | tuis praediis R
10 cognoscit R^a 11 iuri CM 13 sequa-
14] ignorarus R^a | iustam M^a | pro-
RM 16 ualentinus RM | ualens]
L | aa. om. L | uulsianum P, uul-
| pu.] SM, pl'i PL, pp. CR | igi-
17 cum] .. M^a, om. PL^aR | domi-

nus R^a 18 cum] ut P^a 20 appellare M^a |
qui] quia R, qui. M^a | ob om. M^a | hoc
om. PL | ipso solam R^a 22 alienam rem R |
tinendo C^o, retinendo M 23 locauerunt CM^a,
collocauerunt R | conductores] c. res P^a
24 domino PL^a | protestare P^a, detestari R^a |
s. a. PL Miraeus 25 asclepiodote M 26 spe-
ciale PLR^a, spetiale. M^a | de uniuer-
sitate P^a, ad uniuersitatem Th., πρὸς ἑκάδου B
(κ.π.) 27 sed] et C | aliquod ius R 29 etiam]
C^oM^a Th. B. etiam iure PLC^aR, iure etiam M^a
30 uendistate uel distate R^a 32 habent R
33 meruisse Th. | adlegato] allegasse R^a

sacro rescripto aut in iudicio postulatione deposita fuerit subsecuta per exsecutorem¹ con-
 1a nentio. Non sexus fragilitate, non absentia, non militia contra hanc legem defendenda,
 sed pupillari aetate dumtaxat, quamvis² sub tutoris defensione consistit, huic eximenda
 sanctioni. nam cum ad eos annos peruenerit, qui ad sollicitudinem pertinent curatoris,
 2 necessario eis³ similiter ut aliis annorum triginta interualla seruanda sunt. Hae autem 5
 actiones annis triginta continuis extinguantur, quae perpetuae uidebantur, non illae, quae
 3 antiquitus⁴ temporibus limitantur. Post hanc uero temporis definitionem nulli mouendi
 ulterius facultatem patere censemus, etiamsi se legis ignorantia excusare temptauerit.
 D. XVIII K. DEC. CONSTANTINOPOLI VICTORE CONS.

a. 424

4 ¹IMP. ANASTASIUS A. MATRONIANO PP. Omnes nocendi quibuslibet modis [B 50. 14, 6] 10
 artes omnibus amputantes cunctas quidem temporales exceptiones, quae ex uetere iure uel
 principalibus decretis descendunt, tamquam si per hanc legem specialiter ac nominatim
 fuissent enumeratae, cum suo robore durare et suum cunctis, quibus competunt uel in
 posterum competere ualuerint, pro suo uidelicet tenore praesidium in perpetuum deferre
 1 decernimus. Quidquid autem praeteritarum praescriptionum uel uerbis uel sensibus minus 15
 continetur, implentes per hanc in perpetuum ualituram legem sancimus, ut, si quis con-
 tractus, si qua actio, quae, cum non esset expressim saepe dictis temporalibus praescrip-
 tionibus concepta, quorundam tamen uel fortuita uel excogitata interpretatione saepe
 dictarum exceptionum laqueos euadere posse uideatur, huic saluberrimae nostrae sanctioni
 succumbat et quadraginta curriculis annorum procul dubio sopiatur, nullumque ius priuatum 20
 uel publicum in quacumque causa in quacumque persona, quod praedictorum quadraginta
 2 annorum extinctum est iugi silentio, moueatur. Sed quicumque super quolibet iure, quod
 per memoratum tempus inconcussum et sine ulla re ipsa illata iudiciaria conuentione
 possedit, superque sua condicione, qua per idem tempus absque ulla iudiciali sententia
 simili munitione potitus est, sit liber et praesentis saluberrimae legis plenissima munitione 25
 securus. D. IIII⁶ K. AVO. CONSTANTINOPOLI OLYBRIO⁷ CONS.

a. 491

5 ¹IDEM A. AD THOMAM PP. PER ILLYRICVM. Praescriptionem quadraginta annorum ab
 his, qui ad curialem condicionem uocantur, opponi non patimur, sed genitalem statum
 semper eos agnoscere compelli sancimus. sacra etenim nostrae pietatis lex⁹ de aliis loquitur
 condicionibus nec anterioribus constitutionibus per eandem nouellam legem derogatur, quae 30
 manifestissime curiales et liberos eorum explosis temporalibus praescriptionibus patriis
 suis reddi praecipiant¹⁰.

6 IDEM A. LEONTIO PP. Comperit nostra serenitas quosdam sacratissimam [B 50, 14, 7]
 nostrae pietatis constitutionem, quae de annorum quadraginta loquitur praescriptione, ad
 P (39, 3. 4) L (39, 3. 4) CRM

¹ per exsecutorem om. Th. contra B (κ.π.) ² quamdiu Th. contra B (κ.π.) ³ ei Th.,
 αὐτοῖς B (κ.π.) ⁴ fixis ins. Th., om. B κ.π. (u. i.) ⁵ iunge 10, 27, 1. 11, 62, 14 ⁶ III
 10, 27, 1. 11, 62, 14 ⁷ uc. ins. 10, 27, 1. 11, 62, 14 ⁸ iunge 2, 4, 43. 2, 7, 21 ⁹ c. 4
 § 2 h. t. ¹⁰ D. xv (xii 2, 7, 21) k. Dec. Patricio et Hypatio cons. (= a. 500) leges
 iungendae

1 posita PL^a 3 defensione] an d. L^a | con-
 stitit CRM^a, ἵσταν B (κ.π.) 4 peruenerint
 PLR cum B (κ.π.) ἀδωσιν | solutionem L
 5 haec P^aM^a?, haeae CR^b, αὐται B (κ.π.)
 6 illae quae] illae M^a 7 antiquis PLRM
 cum B (κ.π.) ἐξ ἀρχαίου καιροῦ | militatur
 PL, inc. R^a | nullam P^aL^a 8 se legis ign.]
 leges ignorantiae R^a 9 s. a. Th. PL
 Miraeus | xviii] uiiii PL Mir. | cons.] uc.
 cons. Th. 11 cunctis L^a 14 competere
 ual. (uoluerit C^a) pro suo (sui CM)] com-
 pere ual. competere R^a 15 uel uerbis]
 uerbis C 17 essent C^a, aessae P | ex-
 pressa PL^a 19 conceptam R^a | uel] C,
 uel a PLRM | forte P^a, inc. L^a 23 et]

est P^aL, est et RM^b, inc. M^a | rem L^aR^a |
 iudicaria R^a 24 possedit ... condicione
 om. R^a | qua] quae P^a quam L 25 muni-
 tionem P^a | positus P^a | amonitione PLR,
 m^aitione M^a 26 s. a. PL Miraeus | aug.]
 10, 27, 1. 11, 62, 14, om. PL Mir. | cons.
 PL Mir. 27 ad thomam] anthoniante S,
 thomasium M | per (ad R) ill. om. M | prae-
 scriptione R 28 uendicionem R^a | genera-
 lem R^a 29 enim R 31 manifestissimo
 curialem R^a 32 reddi praecipiant om. R^a
 33 a.] a. et c. S | comperitur R | sacratissi-
 mam] dett. cum B (κ.π.) τὴν ἱερὰν, sacra-
 tissime CRM

- praeiudicium etiam publicarum functionum solutionis trahere conari et, si quid per tanti
 uel amplioris temporis lapsum minime uel minus quam oportuerat tributorum nomine
 solutum est, non posse requiri seu profligari contendere, cum huiusmodi conamen mani-
 1 festissime sensui propositoque nostrae legis obuiare noscatur. Ideoque iubemus eos, qui
 rem aliquam per continuum annorum quadraginta curriculum sine quadam legitima interpel- 5
 latione possederunt, de possessione quidem rei seu dominio nequaquam remoueri, functiones
 autem seu civilem canonem uel aliam quandam publicam collationem impositam ei depen-
 dere compelli nec huic parti cuiuscumque temporis praescriptionem oppositam admitti.
- 7 IMP. IUSTINVS A. ARCHELAO PP. Cum notissimi iuris sit actionem hypothe- [B 50, 14, 8
 cariam in extraneos quidem suppositae rei detentores annorum triginta finiri spatiis, si 10
 non interruptum erit silentium, ut lege cautum est, id est etiam per solam conuentio-
 nem, aut si aetas impubes excipienda monstretur, in ipsos uero debitores aut heredes eorum
 primos uel ultiores nullis expirare lustrorum cursibus: nostrae prouisionis esse perspexi-
 mus hoc quoque emendare, ne possessores eiusmodi prope immortalis timore teneantur.
- 1 Quamobrem iubemus hypothecarum persecutionem, quae rerum mouetur gratia uel apud 15
 debitores consistentium uel apud debitorum heredes, non ultra quadraginta annos, ex quo
 competere coepit, prorogari, nisi conuentio aut aetas, sicut dictum est, intercesserit, ut
 diuersitas utriusque rerum persecutionis, quae in debitorem aut heredes eius quaeque
 mouetur in extraneos, in solo sit annorum numero, uerum in aliis omnibus ambo similes
 sint: in actione scilicet personali his custodiendis, quae prisca constitutionum sanxit instituta. 20
- 2 Sed cum illud etiam in forensibus controuersiis uentilabatur, an creditor anteriora iura
 praetendens potest posteriorem creditorem hypothecam tenentem et ultra triginta annos
 inquietare utpote imaginem debitoris obtinentem eique possidentem, necessarium duximus
- 2a et hoc dirimere. Et sancimus, donec communis debitor uiuit, non posse creditori anteriori
 triginta annorum exceptionem opponi, sed locum esse quadraginta annorum praescriptioni, 25
 quia, dum ille uiuit, merito anterior creditor confidit, utpote apud debitorem eius posses-
 sione per posteriorem creditorem constituta. Ex quo autem in fata sua debitor decesserit,
 2b ex eo quasi suo nomine possidentem posteriorem creditorem merito posse triginta annorum
 opponere praescriptionem. et secundum hanc distinctionem computationem temporum
 adhibendam, ut ex persona quidem sua posterior creditor triginta annos, quos ipse post 30
 mortem debitoris possedit, opponat: sin autem coniungere uoluerit suae possessioni quam
 post mortem debitoris habuit, etiam tempus, quo uiuente debitore uel ipse creditor uel
 communis debitor detinuit, tunc quadraginta annorum exceptionis iura tractari et, quantum
 deest ad quadraginta annorum possessionem, per quam et ipse debitor creditorem repellere
 3 potuerat, hoc se possedissee ostendat. Eodem iure pro temporum computatione obser- [(B) 35
 uando et si posterior creditor anteriori creditori offerre debitum paratus est et is creditor
 4 longaeuam possessionis praescriptionem ei opponere conatur. Illud autem plus [B 50, 14, 8
 quam manifestum est, quod in omnibus contractibus, in quibus sub aliqua condicione uel
 sub die certa uel incerta stipulationes et promissiones uel pacta ponuntur, post condicionis
 exitum uel post institutae diei certae uel incertae lapsum praescriptiones triginta aut qua- 40
 draginta annorum, quae personalibus uel hypothecariis actionibus opponuntur, initium

P (39, 7) *L* (39, 7) *CRM*

1 quid] quidem *delt.* cum *B* (κ.π.) εἰ μὴν
 ... μηδ' αὖτως ... κατεβλήθη 6 moueri *C*,
 μετακινῆσθαι *B* (κ.π.) 7 civiles canones *C*,
 contra *B* (κ.π.) | ei] *C* cum *B* (κ.π.) αὐτῶν,
 eis *RM* 9 imp.] ipp. *M* | iustinianus *S*,
 iustin. *PLR* | arcclao *C* | hypothecarum *P^aLⁱ*,
 deficit *R^a* 10 detentores *CR^aM*, deficit *R^a*
 11 conuentiam *L^a* 13 ultiores] ultiores
 eorum *PL^a?* | nullus *P^aR^a* | lustrorumque *M^a*
 14 huiusmodi *C* | prore *M^a?* | immortale *P^a*
 15 iubemus *om. R^a* 17 praerogari *C* | inter-
 cessit *C* 18 rerum] iterum *P^a* | heredem *C*
 19 simile *M* 20 sunt *R* | custodientes *R^a* |
 sanxit constitutionum *L* 23 creditoris *R^a*

eique] atque *P*, atque *M*, inc. *L^a* 24 et
 sancimus] sed sanc. *C*, deficit *R^a* 25 trig-
 ninta *P* | locus *P^a* 26 possessionem *R* 27 in
om. R 29 computatione (computane *L^a*)
 temp. adhibenda *PLR* 30 sua quidem *R*
 31 morte *L* | oppotiat *P^a* | si *C* | contingere *P^a*
 32 quod *C* 33 quadraginta *P^a* | exceptionis
 ... 34 annorum *om. R^a* 34 *supra* posses-
 sionem *adscriptis* exceptionis *L^b* ex u. 33 *ut*
uidetur, cf. *supra R^a* | et *om. M^a* 35 po-
 terit *P^aL^aR*, poterat *P^a*, potuerit *L^b*, inc. *L^r* |
 ostendant *R* | tprorum *M* | computationem *PL*
 37 possessionem *R^a* 39 et *om. PL^a* 40 aut]
 uel *CM* 41 quae] quae pro *L*

- 4a accipiunt. Vnde euenit, ut in matrimonis, in quibus redhibitio dotis uel ante nuptias donationis in diem incertam mortis uel repudii differri adsolet, post coniugii dissolutionem earundem curricula praescriptionum personalibus itidem actionibus uel hypothecariis opponendarum incipiant. Immo et illud procul dubio est, quod, si quis eorum, quibus aliquid debetur, res sibi suppositas sine uolentia tenuerit, per hanc detentionem interruptio fit praeteriti temporis, si minus effluxit triginta uel quadraginta annis, et multo magis, quam si esset interruptio per conuentionem introducta, cum litis contestationem imitatur ea detentio. Sed et si quis debitorum ad agnoscendum suum debitum secundam cautionem in creditorem exposuerit, tempora memoratarum praescriptionum interrupta esse uidebuntur, quantum ad priorem cautionem pertinet, quae scilicet innouata permansit, tam in personalibus quam in hypothecariis actionibus. namque improbum est debitorem contradicere, qui, ne sub accusatione creditoris fiat, secundam in eum super eo debito cautionem exposuit. In his etiam promissionibus uel legatis uel aliis obligationibus, quae dationem per singulos annos uel menses aut aliquod singulare tempus continent, tempora memoratarum praescriptionum non ab exordio talis obligationis, sed ab initio cuiusque anni uel mensis uel alterius singularis temporis computari manifestum est. Nulla scilicet danda licentia uel ei, qui iure emphyteutico rem aliquam per quadraginta uel quoscumque alios annos detinuerit, dicendi ex transacto tempore dominium sibi in isdem rebus quaesitum esse, cum in eodem statu semper manere datas iure emphyteutico res oporteat, uel conductori seu procuratori rerum alienarum dicendi ex quocumque temporum curriculo non debere se domino uolenti post completa conductionis tempora possessionem recipere eam reddere. D. K. DEC. CONSTANTINOPOLI PHILOXENO ET PROBO CONSS. a. 525
- 8 ¹IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. II. Si quis emptionis uel donationis uel [B 50, 14, 9] alterius cuiuscumque contractus titulo rem aliquam bona fide per decem uel uiginti annos possederit et longi temporis exceptionem contra dominos eius uel creditores hypothecam eius praetendentes sibi adquisierit posteaque fortuito casu possessionem eius rei perdidit, posse eum etiam actionem ad uindicandam eandem rem habere sancimus. hoc enim et ueteres leges, si quis eas recte inspexerit, sanciebant. Quod si quis eam rem desierit possidere, cuius dominus uel is qui suppositam eam habebat exceptione triginta uel quadraginta annorum expulsus est, praedictum auxilium non indiscrete, sed cum moderata diuisione ei praestare censemus, ut, si quidem bona fide ab initio eam rem tenuit, simili possit uti praesidio, sin uero mala fide eam adeptus est, indignus eo uideatur, ita tamen, ut nouus possessor, si quidem ipse rei dominus ab initio fuit uel suppositam eam habebat et memoratae exceptionis necessitate expulsus est, commodum detentionis sibi adquirat. Sin uero nullum ius in eadem re quocumque tempore habuit, tunc licentia sit priori domino uel
- P (39, 7. s ante 38 R) L (39, 7. s) CR (u. 23 uel donationis ... 676, 3 possessor in litura perierunt) M

¹ iunge 4, 32, 26

1 redhibiti R^a 2 solet L^aCM 5 fit] sit uel fit L 6 effluxerit C | triginta] uel xxx R 7 contestatione P^aLR^a | introducatur P^aL'R | ea detentio] eadem tentio P^a, eadem detentio M 8 et om. PL, et δὲ καὶ B | qui PR^a | debitori P^aL', debitor R | ad om. C^a | ignoscendum P^a | suum] siue P^a | secunda cautione R^a 9 exposuerint PL^aR^a | interruptam P^a 10 scilicet] sc. et et P^a, sc. et P^aL^aR | tam om. M^a 11 quam in] quam R | pothecarius P^a | debitorem] P^a, hunc deb. L, deb. hunc P^aCRM 12 ne] neque PL | creditoris] P^aC^a, morae creditoris L^a?C^aR^a, debitoris P^a, morae debitoris L^aR^aM | super eo debitore M^a?, om. L, sed supra uersum additur licet (uoluit scilicet) super eo debito 14 aliquid M^a |

continet PL^a 16 nullam R^a 17 emphyteoco P^a | quascumque L 19 iure] iures P^a | conditori P^a 20 non om. M^a 21 se] sed omnino P^a, om. P^aL^aR | uolentiae P^a, uolentiae L^a, uolente CR | complata P^a | recipere] reciperet et R^a 22 s. a. PL Miraeus Rus-sardus | constant. ... cons. om. L Mir. 23 imp. iust. a.] impp. iustinianus et maximianus M^a | II] C, om. PLRM 24 cuiusque C 25 ypothece ius CM^a? contra B (κ.π.) τὴν ὑποθήκην αὐτοῦ 26 fortuito P^aL, fortuitus P^a? 27 actione M^a | et] e L^a 28 desiderit M^a? 31 censuimus PL^a, δι-σπίζομεν B (κ.π.) | retinuit L^aCM, διακατέσχεν B (κ.π.) 32 uti] tuari P^aL', χρήσασθαι II (κ.π.) 33 possessor P, inc. L^a

- creditori, qui nomine hypothecae rem obligatam habuit, et heredibus eorum ab iniusto detentore eam vindicare, non obsistente ei, quod prior possessor triginta uel quadraginta annorum exceptione eum remouerat, nisi ipse iniustus possessor triginta uel quadraginta annorum ex eo tempore computandorum, ex quo prior possessor, qui et uicit, ea possessione cecidit, exceptione munitus sit. Sed haec super illis detentoribus censemus, qui sine uiolentia eandem rem nacti sunt. nam si quis uiolenter eam abstulit, omnimodo licebit priori possessori sine ulla distinctione eam vindicare. Sed et si quis non per uim, sed sententia iudicis eam detinuit, ea tamen occasione, quod absens prior possessor et ad litem uocatus minime respondit, licebit ei ad similitudinem ceterorum, qui rei dominium habent, intra annum se offerenti cautionemque suscipiendae litis danti eandem rem recipere superque ea cognitionalia subire certamina. Exceptionem etiam triginta uel quadraginta annorum in illis contractibus, in quibus usurae promissae sunt, ex illo tempore initium capere sancimus, ex quo debitor usuras minime persoluit. D. III ID. DEC. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO A. II CONS. a. 529
- 9 IDEM A. DEMOSTHENI PP. Saepe quidam suos obnoxios in iudicium uocantes [B 50, 14, 10 15] et iudiciariis certaminibus uentilatis non ad certum finem lites producebant, sed taciturnitate in medio tempore adhibita, propter potentiam forte fugientium uel suam imbecillitatem uel alios quoscumque casus (cum sortis humanae multa sunt, quae nec dici nec enumerari possint), deinde iure suo lapsi esse uidebantur eo, quod post cognitionem nouissimam triginta annorum spatium effluxerit, et huiusmodi exceptione opposita suas fortunas 20 ad alios translatas uidentes merito quidem, sine remedio autem lugebant. Quod nos corrigentes eandem exceptionem, quae ex triginta annis oritur, in huiusmodi casu opponi minime patimur, sed licet personalis actio ab initio fuerit instituta, tamen eam in quadragimum annum extendimus, cum non sit similis, qui penitus ab initio tacuit, ei, qui et postulationem deposuit et in iudicium uenit et subiit certamina, litem autem implere per 25 quosdam casus praepeditus est. Sed licet ipse actor defecerit, suae posteritati huiusmodi causae cursum eum relinquere posse definimus, ut eius heredibus uel successoribus liceat eam adimplere, nullo modo triginta annorum exceptione sublatam. Quod tempus, id est quadraginta annorum spatium, ex eo numerari decernimus, ex quo nouissima processit 29 cognitio, postquam utraque pars cessauit. a. 529

P (39, 8 ante 38 *R*) *L* (39, 8) *CRM*

1 eorum heredibus *PL* contra *B* (κ.π.)
2 detentore *CM* | eam vindicare *om.* *P*^a |
non] o non *L*^a | obsistet *C*^a | ei] et *P*^a *L*ⁱ,
ei ** *M*^a, αὐτοῦ (*scr.* αὐτῷ) *B* (κ.π.) | tri-
ginta] uel xxx *P*^a *L* contra *B* (κ.π.) 3 ex-
ceptione *P*^a | iustus *L*^a, ** iustus *M*^a | tri-
ginta] uel xxx *PLR* contra *B* (κ.π.) | qua-
draginta] lx *R*^a 4 ex *om.* *P* | et uicit]
eucit *M* contra *B* (κ.π.) | ea] *L*^a *C*^a *M*^a cum
B (κ.π.) ταύτης τῆς νομῆς, a *C*^a, eam *PL*^a *RM*^a?
5 detentoribus *UM* 6 uiolentiam *R*^a | ean-
dem] eam *PL*^a *R*, τοῦ αὐτοῦ *B* | uolenter *R*
7 possessioni *R*^a 8 sententiam *PL* | et] *C*
cum *II* (κ.π.), *om.* *PLRM* 9 responde-
rit *R* | similitem *L*^a 10 habeant *CR* | an-
num] unum a. *UM* contra *B* (κ.π.) | offe-
rente *R*^a | litibus *L*^a | dante *R*^a | eadem *M*^a
11 que ea] qua *PL*^a, qua ea *L*^b | exceptione *PL*,

exceptiones *R*, τὴν δὲ παραγραφὴν *B* (κ.π.) |
quadraginta] lx *R* 12 usune *P*^a 13 s. a. *L*
uel *L*^b *Miraculus* 14 a. ii cons. *om.* *L* *Mir.*
15 idem] impr. iustinianus *S* | obnoxius *M*^a
16 duentilatis *R*^a | litis *M*^a | producebant]
προάγουσιν *B* (κ.π.) 17 fore *C*^a 18 multi
sunt qui uertit *B* (κ.π.): ἄλλας οὐκ ἀσθῆποτε
περιστάσεις, ὅποτε τοῦ ἀνθρωπίνου κλήρου πολ-
λαί εἰσιν, αἰτίας 20 oppositas *M*^a? 24 si-
milis (simile *M*^a) sit *UM* contra *B* (κ.π.)
25 in *om.* *M*^a | uenit *M*^a 26 suae] tamen
suae *R* contra *B* (κ.π.) | huiusmodi] omni-
modo *R*, τῆς τοιαύτης *B* (κ.π.) 27 ut] et *R* |
heredibus] dibus *R*^a 28 sublatam] *M*^a cum
B (κ.π.) ἀναρθεῖσαν, sublata *C*^a *M*^a, ob-
lata *C*^b *R*^a, ablata *R*^a | temporis *R* 29 nu-
merare *M*^a

XXX

R DE ANNALI EXCEPTIONE ITALICI CONTRACTVS TOL-
LEND A ET DE DIVERSIS TEMPORIBVS ET EXCEPTIO-
NIBVS ET PRAESCRPTIONIBVS ET INTERRVPTIONIBVS
EARVM R

5

- 1 ¹IMP. IVSTINIANVS A. IVLIANO PP. Super annali exceptione, quae ex Italicis B 50, 15, 1
contractibus oritur, tantae moles altercationum in omnibus iudiciis exortae sunt, quantas
1 et enumerari difficile et explanari impossibile est. Primum etenim naturae eius observatio
cum omni scrupulositate et difficultate composita est, cum multa concurrere debent, ut
1a ea nascatur. Deinde illud spatium annale alii quidem ita effuse interpretabantur, ut possit 10
usque ad decennium extendi, alii iudicantes usque ad quinquennium standum esse puta-
uerunt. et in nostris temporibus saepius super huiusmodi calculo a iudicibus uariatum
1b est, unde nec facile suum effectum in litigiis ostendere huiusmodi exceptio ualuit. Cum
itaque nobis aliae temporales exceptiones uel praescriptiones sufficiant, huiusmodi diffi-
cultatibus illigari nostro subiectos imperio minime patimur. ideoque memorata annali 15
exceptione penitus quiescente aliae omnes legitimaes exceptiones uel praescriptiones in iudiciis
suum uigorem ostendant, siue quae super decennio uel uiginti uel triginta uel quadraginta
1c (1) annis introductae sunt, siue quae minoribus spatiis concluduntur. Ad haec cum nihil pro-
hibet etiam ea, quae aliquam dubitationem acceperunt, clarioribus et compendiosis sanctio-
nibus renouare, iubemus omnes personales actiones, quas uerbosa quorundam interpretatio 20
lactare extra metas triginta annorum conabatur, triginta annorum spatiis concludi, nisi
legitimus modus, qui et ueteribus et nostris legibus enumeratus est, interruptionem tem-
1d poris introduxerit: sola hypothecaria actione quadraginta annorum utente curriculum. Nemo
itaque audeat neque actionis familiae eriscundae neque communi diuidendo neque finium
regundorum neque pro socio neque furti neque ui bonorum raptorum neque alterius cuius- 25
cumque personalis actionis uitam longiorem esse triginta annis interpretari: sed ex quo ab
initio competit et semel nata est et non iteratis fabulis saepe recreata, quemadmodum in
1e furti dicebatur, post memoratum tempus finiri. Exceptis omnibus actionibus, licet perso-
nales sint, quae in iudicium deductae sunt et cognitionalia acceperunt certamina et postea
silentio traditae sunt, in quibus non triginta, sed quadraginta annos esse expectandos, ex 30
2 quo nouissimum litigatores tacuerunt, nostra lex ² antea promulgauit. Ne autem imper-
fecta sanctio uideatur, cum in maternis quidem rebus filiis familias tempora exceptionum
currere dispositum erat, ex quo sacris paternis absoluti sunt, in aliis autem, quae minime
adquiri possunt, hoc non fuerat specialiter constitutum, apertissima definitione sancimus
A¹PL (40 R. 39, 3. 4. 7. 8. 40, 1) CRM: u. 3 mporibus ... 5 earum ante 41, 1 apparent in V²

¹ iunge 1, 2, 23 ² 7, 39, 9

2 de] d R^a | italie S, italicis R^a | contracti-
bus R 3 et (et de M) exc. om. S 4 et
perscriptionibus M, om. A | et] et de L,
inc. M^a | interruptibus R^a 5 earum] VSA,
eorum PLCRM 6 imp. M^a | a. om. M.
pp. om PL 7 oriatur L^a 8 et om. PLR |
enumerare A, numerari M | explanare C,
explanari M | naturae (natura A) eius ob-
servatio] AL^aCM, natura eius observationis
PL^aR 10 ea] haec C | nascentur P^a |
dunde R^a | illud] aliquid M^a 11 putau-
erint M 12 a om. PL^a 13 nec om. P^a |
suum om. P^a | exercitio P^aL^a 14 aliae]
alae P | exceptionis P^a | facultatibus A
15 aplicari P^aL^aR 16 quiescente L^a | uel
praescr. om. P^a | perscriptiones R 17 ex-

tendant PLR | uiginti] xx annis PL | uel
quadr. om. M^a 18 ad] a L^a 19 eam R^a |
compendiosis P 20 renouari PLRM^a, re-
moue... M^a | omnes] o. qui P^a 22 et in
ueter. (ueteribus P) et in PLR | numeratus
PLCR 23 utende A, utent. M^a 24 actio-
nis] AM^a, actiones PLCRM^a | heriscunde L^a
25 furti] pro furti R | uim P 26 largio-
rem A | ex quo] et quae PL^aR 27 quem-
admodo L^a | in om. PL^aC^aR 28 personalis A
29 sint] sunt PL^aR | postea om. R 30 tra-
dita A | esse spectandum C, expectandos
esse R, esse M^a, expect. om. P^a
31 nouissimo PLRM, nouissime C^a 32 ui-
deantur A, uidebatur R^a | quidem om. PL^aR

filiis familias omnibus in his casibus, in quibus habent res minime patribus suis adquisitas, nullam temporalem exceptionem opponi, nisi ex quo actionem mouere poterint, id est postquam manu paterna uel eius in cuius potestate erant constituti fuerint liberati. quis enim incusare eos poterit, si hoc non fecerint, quod et si maluerint, minime adimplere lege obuiante ualebant? D. xv k. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. 5
CONSS.

a. 530

- 2 IDEM A. IOHANNI PP. Vt perfectius omnibus consulamus et nemini absentia [B 50, 15, 2] uel potentia uel infantia penitus aduersarii sui noceat, sed sit aliqua inter desides et uigilantes differentia, sancimus: si quando afuerit is, qui res alienas uel creditori obnoxias [1, 4, 31] detinet, et desiderat dominus rei uel creditor suam intentionem proponere et non ei licentia sit, absente suo aduersario qui rem detinet, uel infantia uel furore laborante et neminem tutorem uel curatorem habente, uel in magna¹ potestate constituto, licentia ei detur adire praesidem uel libellum ei porrigere et hoc in querimoniam deducere intra constituta tempora et interruptionem temporis facere: et sufficere hoc ad plenissimam interruptionem².
1 Sin autem nullo poterit modo praesidem adire, saltem ad episcopum locorum eat uel defensorem ciuitatis³ et suam manifestare uoluntatem in⁴ scriptis deproperet. sin [1, 4, 31] autem afuerit uel praeses uel episcopus uel defensor, liceat ei et proponere publice, ubi domicilium habet possessor, seu cum tabulariorum subscriptione uel, si ciuitas tabularios non habeat, cum trium testium subscriptione: et hoc sufficere ad omnem temporalem interruptionem siue triennii siue longi temporis siue triginta uel quadraginta annorum sit. 20
2 Omnibus aliis, quae de longi temporis praescriptione uel triginta uel quadraginta annorum curriculum constituta sunt siue ab antiquis legum conditoribus siue a nostra maiestate, in suo robore duraturis. D. xv k. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

- 3 IDEM A. IOHANNI PP. Si ex multis causis quendam obnoxium habens, et [B 50, 15, 3] maxime ex similibus quantitatibus, in unius quidem causae summam libellum conuentionis composuerit, causam tamen non expresserit, apud ueteres agitabatur, an uideatur omnes causas in iudicium deduxisse aut uetustissimam earum aut nihil fecisse, cum eius sensus incertus sese apparebat. Sed et in iudiciis in multis casibus tales altercationes uentilatas
V (incipit u. 10 non ei) A' (40, 1. 2) P (40, 1. 2) L (40, 1. 2) CRM

¹ summa l. gem. ² et sufficere ... interruptionem om. l. gem. ³ uel def. ciuitatis om. l. gem. ⁴ in om. l. gem.

1 familias] filias P^a | in his] his C | res habent L, habeant res R, habet res M | patris P^aL^a?, partibus M^a 3 materna (pat. R^a) manu R 4 fecerunt PL^aCRM | et] eis PL^aR^a, om. L^b 5 uabant L^a | s. a. APL Miraeus | aprelis A | lampasio A | uu.] uii L, om. Mir. 7 idem] impr. iustinianus S | neminis P^aR 8 uel pot.] aut pot. A | aduersariis suis (.. P^a) noc. P^aR 9 affuerit PL^a, abfuerit L^bCRM | qui res] quis ea P^a? | obnoxias ... 10 creditor om. M^a 10 et des.] et si des. L^aR | et non] non PL^aR | ei om. C 11 sit] si P^a | suo aduers. absente PLR 12 magno R | poteste P^a, om. R^a | licentia] sua auctoritate eas res usurpare sed licentia PL^aR^a 13 praesidem] pr. prouinciae V? contra l. gem. B | ei om. PLR 14 interruptione M^a | sufficiat PLR 15 potuerit V | praes. audire P, audire (adire L^r) praes. L | locorum episc. V | uel] uel ad A 17 praeses] pr. prouinciae V | et om. PLRM | praepone L 18 uel] et A | tabul. ciuitas A 19 habet R, habebat M^a | sufficeret PL, deficit R^a 20 interpretationem R^a | temporis] t. praescriptionem R^a | uel quadr. om. P^a | sit]

*** V, om. A 22 siue ab] V, seu ab APLCRM 23 subscriptionem restitui ex Russardo, qui in contextu quidem habet d. constantinopoli k. oct. post cons. lamp. et or. uu. cc., in margine autem adnotat: 'in uno ms. legitur xv k. nou. ita autem restitui hanc subscr. ex l. ult. de ep. aud. et libro ueteri manuscripto'. quae uerba nescio an ita intelligenda sint, ut ueteri libro cum Haloandrina legis geminae subscriptione nisi in consiliis non conuenerit: k. Oct. non eo solo refutantur, quod eo die aliae constitutiones nullae datae sunt (cf. Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 172), sed etiam V aliud habere uidetur, in quo Mayer legit pp. x. k. iun. (uix ian.), mihi praeter diei numerum x, quem u. sequi uidetur, certi nihil apparuit. quamobrem Hal. ad geminam legem errore diem antecedentis constitutionis (1, 4, 28 omissis Graecis) transtulisse consulatumque more suo (cf. Zeitschr. l. c. p. 176) emendasse crediderim 25 quendam] C^aR^a, uel uiam V?, quidam C^aR^aM 26 summam] V?CM, summa R 27 exprescerint R^a 28 uetustissimum (uel —mi) C^a 29 casibus] V, causis CRM

inuenimus, et maxime propter longi temporis interruptionem. si enim personalis forte fuerat mota actio, hypothecariae autem actionis nulla mentio procedebat, quidam putabant personalem quidem esse temporis interruptione perpetuatam, hypothecariam autem eua-
 2 nescere taciturnitate sopitam. Et si quis generaliter dixerat obnoxium sibi aliquem con-
 stitutum, aliae dubitationes emergebant, si omnes ei competentes actiones huiusmodi narra-
 3 tione contineri credantur, an uero quasi silentio circa eas habito tempore expirare, nullo
 3 (1) ex incerta libelli confectione adminiculo eis adquisito. Sancimus itaque nullam in iudiciis
 in posterum locum habere talem confusionem, sed qui obnoxium suum in iudicium clama-
 uerit et libellum conuentionis ei transmiserit, licet generaliter nullius causae mentionem
 habentem uel unius quidem specialiter, tantummodo autem personales actiones uel hypo-
 10 thecarias continentem, nihilo minus uideri ius suum omne eum in iudicium deduxisse et
 esse interrupta temporum curricula, cum contra desides homines et sui iuris contemptores
 odiosae exceptiones oppositae sunt. D. XV K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM
 LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

XXXI

15

R DE ADLVVIONIBVS ET PALVDIBVS ET DE PASCVIS
 AD ALIVM STATVM TRANSLATIS R

- 1 IMP. GORDIANVS A. MARCO. Quamuis fluminis naturalem cursum opere [II 50, 16, 1
 manu facto alio non liceat auertere, tamen ripam suam aduersus rapidi amnis impetum
 munire prohibitum non est. et cum fluuius priore alueo derelicto alium sibi facit, ager 20
 quem circumiuit, prioris domini manet. quod si paulatim ita auferat aliique parti applicet,
 id adluuionis iure ei quaeritur, cuius fundus crescit. PP. III K. DEC. GORDIANO A. ET
 AVIOLA CONSS. a. 239
- 2 IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. CAESARIO PP. Hi, quos [B 50, 16, 2
 inundatio Nili fluminis reddidit ditiores, pro terris quas possident tributorum praestationem 25
 agnoscant. et qui suum deplorant patrimonium imminutum, alieno saltem functionis onere
 liberentur et nostrae serenitatis largitate defensi, locorum etiam possessione contenti, pro
 agitandi census examine respondeant deuotioni. D. III ID. IVN. THEODOSIO A. ET RVMO-
 RIDO CONSS. a. 403
- 3 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. CYRO PP.¹ Ea, [Nou. Theod. 20 B 50, 16, 3 30
 quae per adluuionem siue in Aegypto per Nilum siue in aliis prouinciis per diuersa
 flumina possessoribus adquiruntur, neque ab aerario uendi neque a quolibet peti nec sepa-
 ratim censi uel functiones exigi hac perpetuo lege ualitura sancimus, ne uel adluuionum
 1 ignorare uitia uel rem noxiam possessoribus uideamur indicare. Similiter ne ea quidem,
 V P (41 II 3) L (41 R 3) CR (41, 3 om. R^a) M

¹ et consuli designato addit Nou.

1 forte fuerit C, fuerat forte R 3 inter-
 ruptionem R 4 discerat R^a | aliue V^a
 uel V 5 aliae] et alie R | ei] eis V uel
 V^aC^aM 7 eis] V^aC^a, ei C^aM, om. R | nul-
 lum R 9 cusae M^a 10 hypothecariam C,
 hypothecarias M 11 eum om. M 12 tem-
 pora R^a 13 exceptionis M^a | s. a. V Con-
 stius 1566 | xv (sic uel xvi V) k. nou. om.
 Contius 16 rubricam tit. 40 scripsit V^a
 (emend. manus 2) | pal.] de pal. V, palubi-
 bus M^a | de] s. V, om. SPL cum B 17 sta-
 tis M^a, latum R 18 imp. VM^a 19 licet M |
 auertere C, uertere R | ripam] filam V? |
 amnisi imp. V^a 20 et om. M^a 21 circumibit
 CRM^a?, παρῆλθεν B | dominii V, δεσπότης B |
 aliue] V, ut utrique C^aM^a?, ut alteri C^a,

ut alicui R, ut uni M^a | applice R^a 22 id
 om. CM | fundum V^a | s. a. V Russardus
 24 imp. VCR | archadium M^a | et hon.
 et R | aa. VSCR, om. M | hii R 25 pro
 terris] propter res CM 26 imunitum C |
 alienos C^aR^a | salutem fractionis R^a 27 ar-
 gitate defensi oorum V^a | possessionem V
 28 respondeat R^a | s. a. V | III] sic potius
 quam in V | a.] ii V | rumorido uel rumo-
 ride V 30 imp. P | ualerius M | cyrio PL |
 pp. om. PL^a: pu. uidentur legisse B, ad
 hunc enim uerba p. 650 u. II tuae sedis re-
 ferunt 31 alias prouincias VPLC 33 fluc-
 tiones M^a? | perpetua PLM 34 possessoribus
 obnoxiam PL | uideamus P^a, uideantur C^a |
 inducere PL

quae paludibus antea uel pascuis uidebantur adscripta, si sumptibus¹ possessorum nunc ad frugum fertilitatem translata sunt, uel uendi uel peti uel quasi fertilia separatim censi uel functiones exigi concedimus, ne doleant diligentes operam suam agri dedisse culturae² nec diligentiam suam sibi damnosam intellegant. Cuius³ legis temeratores quinquaginta librarum auri condemnatione coerceri decernimus: inter quos habendum est officium quo-³ que tuae sedis excelsae, si aliquid eiusmodi suggesserit disponendum uel si preces instruxerit petitoris. D. XI K. OCT. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. V ET ANATOLIO CONSS. a. 440

XXXII

R DE SENTENTIIS PRAEFECTORVM PRAETORIO R

- 1 IMP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. THALASSIO PP. [Nou. Theod. 13 mut. B 9, 1, 55] 10
ILLYRICI. Litigantibus in amplissimo praetorianae praefecturae iudicio, si contra ius se laesos adfirmant, non prouocandi, sed² supplicandi licentiam ministramus, licet pro curia uel⁴ qualibet publica utilitate seu alia causa⁵ dicatur prolata sententia (nec enim publice prodest singulis legum adminicula denegari): ita uidelicet, ut intra biennium tantum nostro numini contra cognitionales sedis praetorianae praefecturae⁶ sententias, post successionem 15 iudicis numerandum, supplicandi eis tribuatur facultas. D. III ID. AVG. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS. a. 439

XXXIII

R QVOMODO ET QVANDO IVDEX SENTENTIAM PRO-
FERRE DEBET PRAESENTIBVS PARTIBVS VEL VNA 20
ABSENTE R

- 1 IMP. TITVS AELIVS ANTONINVS PVBLICIO. Non semper compelleris, ut [B 9, 1, 56] 25
aduersus absentem pronunties, propter subscriptionem patris mei, qua significauit etiam contra absentes sententiam dari solere. id enim eo pertinet, ut absentem damnare possis, non ut omnimodo necesse habeas. SINE DIE ET CONSS.
2 IMP. GORDIANVS A. SEVERO. Cessante quoque causa peremptorii edicti aduersus eos, qui admoniti iudicio adesse noluerunt, sententiam ab iudice posse ferri certum est. S. IIII K. AVG. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
3 IDEM A. ANTISTIO. Ab eo iudicato recedi non potest, quod uobis absentibus [B 9, 1, 57] 30
et ignorantibus atque indefensis dicitis esse prolatum, si, ubi primum cognouistis, non ilico
V (desinit in u. 28 pio et pontia) P (41, 3. 39, 3. 4. 7. 43, 1. 6 R 2. 45, 9. 13. 43, 3)
L (41, 3. 43) CR (41, 3 om. R^a) M

¹ ac laboribus ins. Nou. ² huius Nou. ³ non prou. sed om. Nou. ⁴ alia ins. Nou.
⁵ seu alia causa om. Nou. ⁶ sedis tuae Nou.

1 ante M^a 2 separati V 3 agri ...
4 damnosam om. L^a 4 nec] ne P | leges C |
quadraginta PL^a? 7 s. a. Nou. VPL Miraeus Contius 1559 | xii V | constant. ...
conss. om. PL Mir. | a. om. V | conss.] uc.
conss. Nou. 9 sentiis M | praetorio] prae-
turi S, deficit V 10 et ual. aa.] ua-
lerius M 11 ilirico R | amplissimae C |
iudicium C | ius se] iussi se V uel V^a
13 publice] Nou., publicum V, publico CR^a M^a,
publica R^a, public^a M^a 14 ita] ea R^a |
biennium tantum] bienntum R | nostrum R |
nomini RM 15 successiones M 16 s. a.
Nou. V | id.] Nou., inc. V 17 conss.] uc.

conss. Nou., inc. V 20 debent S, inc. V |
praesentibus] petiti pr. R^a | partibus om. C |
unum absentem C^a, uno abs. C^a R, una
...sent. V 22 imp. VC, imp. M |
titius S | ant.] et ant. R | publico R^a
23 quae V? 24 abscentem sent. PLR^a |
ut] V, ut etiam PLCRM | damuari V? C^a?
25 omnibus V? | s. a. V 26 imp. V | a.]
aa. S 27 noluerint M | sententia V | ab]
a PLCRM^a | s. a. VPL Miraeus | s. om. PL
Mir. | III] ui magis quam IIII V 28 aug.
pio] apri. P, april. L, ap. p. Mir. 29 aa. R |
uobis] ubis L^a 30 cognouisti R

de statutis querellam detulisti. ita enim firmitatem sententia, quae ita prolata est, non habebit, si ei non sit commodatus adsensus. PP. III ID. IVN. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS.

a. 239

4 IMP. PHILIPPVS A. DOMITIO. Si, ut proponis, pars diuersa die feriato [B 9, 1, 58] absente et ignorante te ab iudice dato sententiam pro partibus suis, quasi contumaciter 5 deesses, impetrauit, non immerito praeses denuo negotium alterius iudicis notioni terminandum commisit. PP. V ID. OCT. PEREGRINO ET AEM/LIANO CONSS.

a. 244

5 IDEM A. ET PHILIPPVS C. LONGINO. Si, ut proponis, praeses prouinciae, [B 9, 1, 59] cum certum locum causae cognoscendae dedisset, alibi per obreptionem aditus sententiam aduersus te absentem protulit, quod ita gestum est, ad effectum iuris spectare minime 10 oportet.

6 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. DOMITIO. Si praeses quasi desertam [B 9, 1, 60] ab adultis tuis causam appellationis, quae ab adiutore suo facta fuerat, circumduxit eo tempore, quo adulti curatores non habebant, repetitus notionem suam exhibebit. neque enim debet adultis nocere, quidquid eo tempore statutum est, quo defensione iusta et cura- 15 toris auxilio fuerant destituti.

7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MARINO. Ea, quae statuuntur [B 9, 1, 61] aduersus absentes non per contumaciam, scilicet denuntiationibus nequaquam ex more conuentos, iudicatae rei firmitatem non obtinere certum est. PP. III K. APRIL. IPSIS III 19 ET III AA. CONSS.

a. 290

8 IDEM AA. CLAVDIAE. Consentaneum iuri fuit temporibus ad praesentiam partis aduersae praescriptis praesidem prouinciae impleta iuris sollemnitate et aduersario tuo trinis litteris uel uno pro omnibus peremptorio edicto, ut praesentiam sui faceret, commonefacto, si in eadem contumacia perseuerauit, praesentis adlegationes audire. quod uel successor eius facere curabit. a quo ter citatus si contumaciter praesentiam sui facere neglexerit, non 25 abs re erit uel ad cogendum eum, ut se repraesentaret, possessionem bonorum cui incumbit ad te transferre et aduersarium petitem constitutere, uel auditis defensionibus tuis id quod iuris ratio exegerit iudicare. PP. III K. OCT. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

9 IDEM AA. LEONTIO. Tres denuntiationes ad peremptorii edicti uicem aduersus contu- 29 maces conualescere salubriter statutum est. PP. XI K. NOV. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

10 IDEM AA. BLAESIO. Cum non uoluntatis tuae arbitrio, sed necessitate pro- [B 9, 1, 62] fectus sis, quidquid contra absentem statutum fuerit, quando absentiae necessaria causa sit, officere tibi iuris ratio non permittit. PP. III ID. MAI. TIBERIANO ET DIONE CONSS.

a. 291

11 IDEM AA. ET CC. VALERIO. Cum praesentibus partibus litem inchoatam [B 9, 1, 63] proponas, si, posteaquam contra te licet absentem pronuntiatum est, intra praefinitum 35 diem non appellasti, latam sententiam rescindi postulanti multae sacrae constitutiones refragantur.

P (43, 6 R 2. 45, 9. 13. 43, 3. 4. 7. 8...10 [11 p]) L (43, 3. 4. 6...11) CR (43, 5 om. R^a) M

1 de] dein R^a | detulisti R^a | sententiae P^a
2 s. a. PL Miraeus | pp.] pro. PL | a.] aa. PL
4 imp. RM | a. om. M | ad domitium S,
dominio M 5 quae] P^aL^a 6 deesse M^a |
notione PL 7 s. a. PL Miraeus | eliano PL
Mir. 8 idem (impr. philippus S) a. (a. om. C)
et phil. c.) idem (imp. M^b) philippus M |
longnino M 9 dedisse M^a | sententia M^a
10 affectum C | iuris] iniurie M^a | expectare M
12 imp. PL, imppp. M | ual't R | gallia-
nus M | aa.] a. PL, om. M | domitio] d. eaque
statuuntur M^a | desertum R^a 13 ab adultis]
adultis R | tuis om. P^a | fuerit P^aL^a?R | cir-
cumduxit L^bC^aM^a 14 quod M^a | habeant R,
habet P^a 15 quo] quod quo R^a 16 fue-
rint PLR 17 aa.] aa. et c. S, aa. et cc. R,
a. M | ea] ei P^a 18 absentes] uidentes R^a

19 s. a. PL Miraeus | 111] v Mir. 20 111]
111 PL Mir. | aa.] a. PL 21 aa.] a. et c. S,
a. M | gladio L | iure PLCRM^a | aduersae
om. R^a 22 perscriptis C | et bis P^a, om. R
23 ut] acersito ut PL^aR^a | communifacio
PL^aR^a 24 perseuerabit P^aLR | praesen-
tia R^a | uel] uelle P^a (sic) 25 faceret R^a |
a quo ... 26 erit om. C^a 26 abs] C^a, ab
PLC^aRM | ad] a LR^a 27 uel] ut L^a 28 s. a.
PL Miraeus | ipsis ... cons. om. L Mir. |
et 111] 111 P 29 aa.] a. et c. S, a. CM
30 ualescere R | s. a. PL Miraeus 31 aa.]
a. et c. S, a. RM | abitrio R^a | necsitate L^a
32 sis] es L^bCM | statutum] fuerit st. L^a |
abnescentiae L^a, absentae M^a | necessario L^a
33 s. a. PL Miraeus 36 diem] diem d L^a

XXXIII

R DE SENTENTIIS EX PERICVLO RECITANDIS R

- 1 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. QVINTO. Arbitri nulla sententia est, [B 9, 1, 64] 5
quam scriptam edidit litigatoribus, non ipse recitauit. si igitur nihil fallis, omissa prouo-
cationis mora ex integro iudicari impetrabis a rectore prouinciae.
- 2 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD PROBVM PP. Hac [B 9, 1, 65] 15
lege perpetua credimus ordinandum, ut iudices, quos cognoscendi et pronuntiandi necessitas
teneret, non subitas, sed deliberatione habita post negotium sententias ponderatas sibi
ante formarent et emendatas statim in libellum secuta fidelitate conferrent scriptasque ex
1 libello partibus legerent, sed¹ ne sit eis posthac copia corrigendi uel mutandi. Exceptis 10
tam uiris eminentissimis praefectis praetorio quam aliis illustrem administrationem geren-
tibus ceterisque illustribus iudicibus, quibus licentia conceditur etiam per officium suum et
eos, qui ministerium suum eis accommodant, sententias definitiuas recitare. D. XII K. FEBR.
GRATIANO A. II ET PROBO CONSS. a. 371
- 3 IDEM AAA. AD PROBVM PP. Statutis generalibus iussimus², ut [Th. 4, 17, 1 B 9, 1, 66] 15
uniuersi iudices, quibus reddendi iuris in prouinciis permisimus³ facultatem, cognitis causis
1 ultimas definitiones de scripti recitatione proferant. Huic adicimus sanctioni, ut sententia
quae dicta fuerit, cum scripta non esset, nec nomen quidem sententiae habere mereatur
nec ad rescissionem perperam decretorum appellationis sollemnitas requiratur. D. III NON. 19
DEC. TRIVERIS GRATIANO A. III ET EQVITIO CONSS. a. 374

XXXV

R DE SENTENTIIS ET INTERLOCVTIONIBVS OMNIVM
IUDICVM R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. QVINTILIANO. Non uidetur nobis ratio- [B 9, 1, 67] 25
nem habere sententia decessoris tui, qui cum cognouisset inter petitem et procuratorem, 25
non procuratorem, sed ipsam dominam litis condemnauit, cuius persona in iudicio non fuit.
potes igitur ut re integra de causa cognoscere. D. III K. IVN. ANTONINO A. III ET GETA
CONSS. a. 208
- 2 IMP. ANTONINVS A. SEXTILIO. Si arbiter datus a magistratibus, cum senten- [B 9, 1, 68] 30
tiam dixit, in libertate morabatur, quamuis postea in seruitutem depulsus sit, sententia ab 30
eo dicta habet rei iudicatae auctoritatem.

P (44 R 2. 3. 45 R) L (ut P) CR (44, 3 om. R^a) M

¹ sed tuentur B Fabroti, om. B Coisl. recte ² iusseramus Th. ³ permittimus Th.

2 rubricam ante 43, 11 collocat R^a | sentiis M
3 ualerianus et galerius M | aa. om. R | quin-
tio S 4 edidit om. M^a 5 impetrabit M^a |
a rectore] actore R^a 6 imp. P, impp.
LCR | ualentinianus ualerianus S, ual. ua-
lent. L, ualentinus ualerius M | aa. SCR |
pp.] pu. S, om. PL 7 credidimus PR^aM^a,
credi R^a, credimus M^a, πιστεύομεν B (κ.π.) |
quos om. R^a | cognoscendum L^a 8 libera-
tione R^a | ponderatis P 9 conferent PL^aR^aM^a
10 ne] nec C, ἢ μὴ B (κ.π.) | posthac P^a |
corrigendi] gerendi R^a 11 uiris] iuris C |
eminentissimis R | praefectos] perceptis R^a
12 suum ... 13 ministerium om. L^a | suum

et] suum P^a, et R^a 13 accommodat M^a |
s. a. PL Miracus 14 gratiam aa. PL |
probum P 15 aaa.] a. et c. S, aa. PLC,
a. M | ad om. PL 16 iuris] ius C 17 scrip-
tis M 18 nec] ne Th. 19 rescissionem L |
s. a. Th. PL Miracus 20 triueris] tribus
PL Mir. | gratio. Mir. | iii] iiii PL Mir.
22 sententiis R^a 23 iudicium R^a 24 ra-
tione M^a 25 sententiam R | et] ex R^a
26 non procuratorem om. C^a | domina M^a
27 potest M^a | ut re] uestre uel in re R^a |
s. a. Russardus 29 antoneus M 30 liber-
tatem R | seruitute R 31 rei] re M^a

- 3 IMP. ALEXANDER A. VETTIO. Praeses prouinciae non ignorat definitiuam B 9, 1, 69 sententiam, quae condemnationem uel absolutionem non continet, pro iusta non haberi. PP. K. OCT. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 ¹IDEM A. SEVERAE. Prolatam a praeside sententiam contra solitum iudiciorum ordinem auctoritatem rei iudicatae non obtinere certum est. PP. XV K. IAN. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 5 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. MONTANO. Cum eorum, qui principaliter fisco tenebantur, bona ea lege fideiussoribus procurator tradi iusserit, ut ipsi indemnitatem fisco praestarent, nec a sententia eius intercesserit prouocatio, consequens est datae formae obtemperari. 10
- 6 IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMERIANVS AAA. ZOILO. Cum sententiam B 9, 1, 72 praesidis irritam esse dicis, quod non publice, sed in secreto loco officio eius non praesente sententiam suam dixit, nullum tibi ex his quae ab eo decreta sunt praeiudicium generandum esse constat. PP. V K. DEC. CARO ET CARINO CONSS. a. 283
- 7 ²IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ISIDORAE. Ex stipulatione parta actione pacisci proximis personis suadendo praeses prouinciae uerborum obligationem, quam certo iure tolli tantum licet, extinguere non potest, nec uox omnis iudicis iudicati continet auctoritatem, cum potestatem sententiae certis finibus concludi saepe sit constitutum. Quapropter si nihil causa cognita secundum iuris rationem pronuntiatum est, uox pacisci suadentis praesidis actionem tuam perimere, si quam habuisti, minime 15
20 potuit.
- 8 IDEM AA. ET CC. LICINIO. Libera quidem Theodota, quam ex emptionis B 9, 1, 74 causa uel in solum creditori traditam proponis, pronuntiata citra prouocationis auxilium sententia rescindi non potest. Verum si mota quaestione, praemissa denuntiatione ei, qui auctor huius mulieris fuit, iudicatum processit, quanti tua interest, empti, si emisti, uel ob 25 debitum reddendum, si in solum data est, repetere non prohiberis.
- 9 IDEM AA. ET CC. DOMNO. Post sententiam, quae finibus certis concluditur, B 9, 1, 75 ab eo qui pronuntiauerat uel eius successore de quaestione, quae iam decisa est, statuta rei iudicatae non obtinent auctoritatem: nam nec de possessione pronuntiata proprietati ullum praeiudicium adferunt nec interlocutiones ullam causam plerumque perimunt. S. III 30
NON. APRIL. CC. CONSS. a. 294
- 10 IDEM AA. ET CC. MENODORO. Nulli, qui statuendi non habet facultatem, B 9, 1, 76 interdicere patriae cuiquam permittitur.
- 11 IDEM AA. ET CC. TITIANO. Cum iudex in definitiua sententia iusiurandum B 9, 1, 77 solummodo praestari praecipiat, non tamen addat, quid ex recusatione uel praestatione 35 sacramenti fieri oportet, huiusmodi sententiam nullam uim obtinere palam est.

P (45, 3. 4. 6. 53, 4. 7. 45, 11: 45, 9. 13 *ante* 43, 3) *L* (45, 3. 4. 9. 13. 6) *CRM*

¹ iunge 6, 34, 1 ² cf. 8, 37, 5 (s. v k. Dec. AA. cons.)

1 uettio] *S*, ueccio *P*, uectio *LC*, uetitio *R*, uetio *M* 2 cumdamnationem *P*^a | non *om.* *R*^a | iusto *M*^a 3 s. a. *PL Miraeus Russardus* | maximo ... cons. *om.* *L Mir.* | aeliaeno *P* 4 seu. *PLR* 5 rei *om.* *R*^a | s. a. *PL Miraeus* 6 a. III] ii *P*, a. *L Mir.* 7 c.] cons. *M* 8 ea *om.* *M*^a 9 praestare *M*^a | a sententia] absentiae *C*^a | intercessit *C* 10 obtemperare *M*^a 11 impp. *PLCR* | et carinus numerius *M* | aa. *CR* 13 decreto *M*^a 14 s. a. *PL Miraeus* | et *om.* *L* 15 exidore *M* 16 partam (portam *M*^a) actionem *R*^a*M*^a | proximus *M*^a 17 uox] uos *C*^a? 18 auctoritate *M*^a 19 ratione *M*^a 22 liberam *M*^a | theodata *C*^a, theodara *C*^a, theodote *M*^a? 23 a credi-

tore *C*^a*M*^a? | tradita *M*^a 24 promissa *R*^a? 25 actor *M*^a 26 datum *R*^a 27 idem] impp. (imp. *P*) dioc. et max. *PL* | aa. et cc.] a. *P*, aa. *L* | domno] *SCM*, domitio *PLR* 28 successores *M*^a 29 nam nec] nec *P*^a*R*, nec enim *M*, οὐδὲ γὰρ *B* (κ.π.) 30 interlocutione *PL* | s. a. *PL Miraeus ad c. 10 Russardus* | s. III] iii *PL Mir.*, s. *Russ.*, april. cc. cons. *om.* *PL Mir.* 32 inscriptionem *om.* *M*^a | monodoro *R* 33 apud *Miraeum* subscribitur III non., *Miraei* ni fallor errore in transscribendo commisso, cum pertinere uideantur ad c. 9, nec in libro epitomato, qui *Miraeo* tantum non omnes subscriptiones suppeditauit, c. 10 extitisse uerisimile sit

- 12 IMP. ARCADIUS ET HONORIUS AA. IULIANO PROCONSULI AFRICAE. Iudices [B 9, 1, 78
tam Latina quam Graeca lingua sententias proferre possunt. D. V ID. IAN. MEDIOLANI
CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397
- 13 IMP. IUSTINIANUS A. DEMOSTHENI PP. Nemo iudex uel arbiter [B 9, 1, 79 Πείρα 51, 33
existimet neque consultationes, quas non rite iudicatas esse putauerit, sequendum, et multo
magis sententias eminentissimorum praefectorum uel aliorum procerum (non enim, si quid
non bene dirimatur, hoc et in aliorum iudicum uitium extendi oportet, cum non exemplis,
sed legibus iudicandum est), nec si cognitionales sint amplissimae praefecturae uel alicuius
maximi magistratus prolatae sententiae: sed omnes iudices nostros ueritatem et legum et
iustitiae sequi uestigia sancimus. D. III K. NOV.² a. 529
- 14 IDEM A. DEMOSTHENI PP. Cum Papinianus summi ingenii uir in quae- [B 9, 1, 80
stionibus suis rite disposuit non solum iudicem de absolute rei iudicare, sed et ipsum
actorem, si e contrario obnoxius fuerit inuentus, condemnare, huiusmodi sententiam non
solum roborandam, sed etiam augendam esse sancimus, ut liceat iudici uel contra
actorem ferre sententiam et aliquid eum daturum uel facturum pronuntiare, nulla ei
opponenda exceptione, quod non competens iudex agentis esse cognoscitur. cuius enim
in agendo obseruauit arbitrium, eum habere et contra se iudicem in eodem negotio non
dedignetur³. a. 529
- 15 Ο αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουλιανῷ ἐπάρχῳ πραιτωρίῳ.
Ἡ διάταξις κελεύει πολλῶν ὄντων ἐν τῇ δίκῃ κεφαλαίων δύνασθαι τὸν δικαστὴν ἐπὶ [B 9, 1, 81 20
τισιν αὐτῶν ἐξαγαγεῖν ἀπόφασιν τελείαν καὶ τότε πάλιν ζητῆσαι περὶ τῶν ἄλλων καὶ πάλιν
ἐξενεγκεῖν τὴν δοκοῦσαν αὐτῷ ἀπόφασιν καὶ μὴ ἀναγκάζεσθαι μίαν ἀπόφασιν περὶ πάντων ἅμα
λέγειν τῶν κεφαλαίων⁴.
- 16 IDEM A. IULIANO PP. Cum solitum est in sententiis iudicum sic interlocu- [B 9, 1, 82
tionem proferri, ut non liceat partibus ante definitiuam sententiam ad appellationis uel
recusationis uenire auxilium, quidam putabant non licere ante litem contestatam nec
iudicem recusare, quemadmodum nec ab eo appellare. cum enim simul utrumque uoca-
bulum ponitur tam appellationis quam recusationis, prouocatio autem ante litem contesta-
tam non potest porrigi, putabant, quod nec recusare quidem iudicem cuidam conceditur
ante litem contestatam. quod minime uetitum est. caueant itaque iudices huiusmodi ser-
monem simul et sine certa distinctione proferre. D. XV K. DEC. LAMPADIO ET ORESTA
VV. CC. CONSS. a. 530

P (45, 14 [16 p]: 45, 13 ante 43, 3) L (45, 13. 6. 14. 16) CRM: 45, 15 dedimus ad iudicem B

¹ c. 13 et 14 iungendae uidentur ² Recitata septimo miliario in nouo consistorio palatii Iustiniani. d. III k. Nou. Decio uc. cons. (Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 183)? ³ iungendae fortasse sunt 3, 2, 5 et quae ibi laudantur ⁴ D. VIII k. Iul. Chalcedone Lampadio et Oreste cons. (a. 530) leges iungendae

1 aa. om. M | proconsule africae S, procon-
suli asiae CM, om. R 2 sententiam R |
s. a. Russardus | mediolani suppleui auctore
Gothofredo in Prosopographia Cod. Theod.
p. 63, qui nonnullos codices habere dat. me-
diolani testatur 3 caesario et attico] c. (sic)
et amico liber Russardi 4 iustin. om. R,
iustin. a. om. M 5 extimet PLR^bM, eximet R^a
7 et hoc PLR, ταῦτα καὶ Πείρα (κ.π.) | iudi-
cium R^a | uitium] iuditium PL | ostendi PLR
9 maximi om. PL^aR 10 s. a. L^b Miraeus
11 inscript. bis extat in M | idem] impr. iusti-
nianus SPL | a.) aa. R | papinianus M | in
quaestion.] inquisition. PL 12 deposuit R^a |
absolutae C^a 13 auctorem C | e] et PL^a?
14 roborandam s. e. augendum R^a 16 agentis]
agendum LR^a, augendum P^a 17 obseruabit
P^aL^aR, obseruat L^bM 18 quam subscription-
em addunt PL Miraeus d. xu k. dec. lam-
padio et oreste (oreste Mir.) uu. cc. cons.

(= a. 530), eam huc non pertinere ex prae-
fectura Demosthenis constat: immo cum post
d. III k. Nou. a. 529 ad Demosthenem con-
stitutiones nullae emanasse uideantur, hic
ipse dies propter c. 13 supplendus est, tra-
dita autem subscriptio reuocanda est ad
c. 16 19 impr. iustinianus a. iuliano pp.
greca S, xlui constitutio greca W: inscrip-
tionem restitui ex legibus iungendis: in-
scriptio quam S exhibet fortasse ex c. 16
repetita est, cf. ad 7, 48, 1 20 breuior in-
dex Epitomae 14, 55 hic est: οὐκ ἀναγκάζεται
περὶ ὅλων τῶν κεφαλαίων ὁ δικαστὴς ψηφισασθαι,
ἀλλὰ περὶ μόνων ὧν θέλει κρίνει καὶ περὶ τῶν
λοιπῶν ἀναφέρει μίλλον δικαστῇ το (pe-
rierunt pauca) φυλάττων τοῖς μέρουσιν 24 idem]
impr. iustinianus S | sententiis R 25 ad om. pL^a
28 contestatam L^a 29 nec] non potest qui-
dem nec R^a | iudicem quidem R 30 iudi-
cem R 31 s. a. PL ad c. 14 | oreste Mir.

XXXVI

R DE SENTENTIA, QVAE SINE CERTA QVANTITATE
PROLATA EST R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. AELIANAE. Cum iudicem, quoad pecunia [B 9, 1, 53] condemnationis soluta fuisset, pendendis usuris legem dixisse profiteris, non contra iuris formam sententiam datam palam est.
- 2 IMP. ALEXANDER A. MARCELLINO. Quamquam pecuniae quantitas sententia [B 9, 1, 84] curatoris rei publicae non continetur, sententia tamen eius rata est, quoniam indemnitate rei publicae praestari iussit.
- 3 IMP. GORDIANVS A. AEMILIO. Haec sententia: 'omnem debiti quantitatem [B 9, 1, 85] 10' 'cum usuris competentibus solue' iudicati actionem parere non potest, cum apud iudices ita demum sine certa quantitate facta condemnatio auctoritate rei iudicatae censeatur, si parte aliqua actorum certa sit quantitas comprehensa.
- 4 IDEM A. SATVRNINAE. Haec sententia: 'quae bona fide accepisti, solue', [B 9, 1, 86] cum incertum easset, quid accepisset quantumque ab eo peteretur, praesertim cum ipse qui 15 extra ordinem iudicabat interlocutus sit dotem datam quae repeteretur non liquidam esse, iudicati auctoritate non nititur. cum igitur is qui postea iudicabat contra te certam sententiam protulit neque ab statutis pronocaueris, ipsa tuo facto confirmasti iudicatum.

XXXVII

R DE SENTENTIIS, QVAE PRO EO QVOD INTEREST 20
PROFERVNTVR R

- 1 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum pro eo quod interest dubitationes antiquae in infinitum productae sunt, melius nobis visum est huiusmodi prolixitatem prout possibile 1 est in angustum coartare. Sancimus itaque in omnibus casibus, qui certam [B 9, 1, 87] habent quantitatem uel naturam, ueluti in uenditionibus et locationibus et omnibus con- 25 tractibus, hoc quod interest dupli quantitatem minime excedere: in aliis autem casibus, qui incerti esse uidentur, iudices, qui causas dirimendas suscipiunt, per suam subtilitatem requirere, ut, quod re uera inducitur damnum, hoc reddatur et non ex quibusdam machinationibus et immodicis peruersionibus in circuitus inextricabiles redigatur, ne, dum in infinitum computatio reducitur, pro sua impossibilitate cadat, cum scimus esse naturae 30 congruum eas tantummodo poenas exigi, quae cum competenti moderatione proferuntur uel a legibus certo fine conclusae statuuntur. Et hoc non solum in damno, sed etiam in lucro nostra amplectitur constitutio, quia et ex eo ueteres quod interest statuerunt: et sit omnibus, secundum quod dictum est, finis antiquae prolixitatis huius constitutionis reci- 34 tatio. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTAE VV. CC. n. 531

P (47) L (47) CRM

2 rubricam om. R^a 4 aa.] aa. et c. S | pecuniam R^a 5 soluta fuisset om. R^a | pendendis CR: ἵνα ... τόχους ... παράσῃ B 6 est] esse C^a 8 contineatur C 10 imp.] idem a saturnine imp. M^a | quantitate M^a 11 soluere M^a, solue rei M^a | indicate R^a M^a | actione C^a, actioni C^a 12 condemnatione R^a | auctoritate rei] auctoritatem R 14 a.] a. et c. S | saturnino S | accepisti bona fide uertunt B: ἀπὸ τοῦ πῶς ἀγαθῇ κατάβαλε 16 datam dotem R | reteretur M^a 18 ab] a RM 20 sentiis M 21 proferatur R 22 imp. iustinianus] idem PL | a. om. M 24 certa M^a 25 habeant R | ueluti in]

ueluti C^a, uel R^a 27 essent PL 28 quod ... hoc] B: ἵνα ἥτις ... εἰσάγεται ζήτημα, αὐτῇ, hoc quod ... hoc (hoc om. RM^a) libri | et non] ne et hoc C contra B (κ.π.) καὶ μὴ 29 machinationibus P^a | et immod. peruers. om. L^a | circuitu P uel P^a L^a | ne] et C 30 in om. PL^a 31 poenas] p. tantummodo pe P^a, pecunias L^a | cum comp.] cum p. P^a, comp. P^a L^a, μετὰ τῆς ἀρμοζούσης B (κ.π.) | moderamine M | proferantur R^a 33 complectitur R | quia et] L^a CM^a cum B (κ.π.) ἐπειδὴ καὶ, quae P^a L^a, quid R^a, quia R^a M^a, inc. P^a | et] ut L 35 s. a. PL Miracus | orestae uu. cc.] orestis cons. Mir.

XXXVIII

R SI NON A COMPETENTI IUDICE IUDICATVM ESSE
DICATVR R

- 1 IMP. ALEXANDER A. SABINIANO. Iudex ad certam rem datus, si de aliis [B 9, 1, 88
pronuntiauit, quam quod ad eam speciem pertinet, nihil egit. III NON. IAN. MAXIMO II 5
ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IMP. GORDIANVS A. LICINIAE. Si militaris iudex super ea causa, de qua [B 9, 1, 89
ciuilibus actionibus disceptandum fuit, non datus, a quo dari poterat, cognouit, etiam
remota appellatione id quod ab eo statutum est firmitatem non habet iudicati.
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. PHILETAE. Si de pro- [B 9, 1, 90 10
prietate datus iudex aduersus te nihil super hac statuit, rector aditus prouinciae causam
hanc cognoscere suaque decidere sententia curabit, cum et si quid de possessione pronun-
tium probetur, hoc causae proprietatis minime noceat. S. NON. NOV. HERACLEAE CC.
CONSS. a. 294
- 4 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD [Th. 4, 16, 2 B 9, 1, 91 15
POTITVM VICARIVM. Et in priuatorum causis huiusmodi forma seruetur, ne quemquam
litigatorum sententia non a suo iudice dicta constringat. D. x k. OCT. ROMAE AVSONIO
ET OLYBRIO CONSS. a. 379

XXXVIII

R DE POENA IUDICIS, QVI MALE IUDICAVIT, VEL EIVS, 20
QVI IUDICEM VEL ADVERSARIVM CORRVMPERE
CVRAVIT R

- 1 IMP. ANTONINVS A. AD GAVDIVM¹. Constitit in quacumque [Epit. 14, 52 cf. Dig. 3, 6, 1, 3
causa siue priuata siue publica siue fiscali, ut, cuicumque data fuerit pecunia, uel iudici
uel aduersario, amittat actionem is, qui diffidentia iustae sententiae in pecuniae corruptela 25
spem negotii reposuerit. D. XIII k. IAN. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 2 ²IMP. CONSTANTINVS A. AD FELICEM PRAESIDEM CORBICAE. [Th. 1, 16, 3 Epit. 14, 52
De eo, qui pretio deprauatus aut gratia perperam iudicauerit, ei uindicta quem laeserit
non solum existimationis dispendiis, sed etiam litis discrimine praebeatur. D. VIII k. NOV. 29
SIRMI CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319

A¹ (49 R 1. 3) *P* (48 R 1. 49 R. 48, 4. 49, 1. 2) *L* (48 R 1. 4. 49) *CRM*: 48, 4 *extat in*
Gregorii Magni epist. 13, 45

¹ ad Cassium Sabinum *WQ^b* cum *Dig.* 3, 6, 1, 3 ² iunge *Th.* 2, 6, 2

2 a om. R | competente M | esse om. R
3 dicatum M^a 4 imp. ... sabiniano (sa-
biano PL) | impr. iustinianus a iohi pp. S
5 eam speciem | P^aL^aR, eas res L^aUM, cam
rem P^a | agit R | s. a. PL *Miraeus* | ma-
ximo II et) iu. PL 7 milaris M^a 8 agno-
uit M 9 statum M^a 10 imp. M | aa.]
a. M | philiethae S | de om. M^a 11 iudex
datus C 12 positione M^a 13 causa R |
s. a. *Russardus* | her. cc.) *Herrmann*, herc.
et caes. *Russ.* 15 impp. LCM, imp. P
Greg., ipp. R | ualentinus M, om. *Greg.* |
theodosium M | aa. R, aug. *Greg.*, om. PLUM
16 potium R | et om. Th. contra B | priua-
tis (alias priuatos) *Greg.* | forma om. P^aL^a
17 s. a. Th. *Greg.* L^b *Miraeus* | xi *Greg.* |

romae ... 18 consa. om. L^b *Mir.* 20 qui |
quae C^a | iudicauerit PLRM^a? 21 iudice II
22 iurauit S, curabit C, curauerint PL
23 antonius M | constituit M^a 24 siue
priu.] priu. M | ut] aut P^aL^a | quacumque
AL^bC, quicumque R^a 25 diffidentiam R |
corruptela] A, corruptelas PLRM, corrup-
telam C 26 s. a. APL *Miraeus* | xu A
27 impp. M | constantio A | praes. cora.] Th.,
om. libri 28 quem] quae P^aL^a 29 aestima-
tionis PL | dispendiis] Th., dispendii PLRM.
dispendio AC | discriminis R, discrimini uel
discriminis M^a | s. a. Th. APL *Miraeus* | uii A
30 sirmi om. APL *Mir.* | const. a. v] cp.
aa. A^a?, kapl' aa. Aⁱ, cp. (cap. P) a. u PL |
c.] ucc. A, cc. PL *Mir.*

L

R SENTENTIAM RESCINDI NON POSSE R

- 1 IMP. GORDIANVS A. SECVNDO. Neque suam neque decessoris sui sententiam [B 9, 1, 92] quemquam posse reuocare in dubium non uenit: nec necesse esse ab eiusmodi decreto interponere prouocationem explorati iuris est. PP. K. MART. 5
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ALEXANDRAE. Per- [B 9, 1, 93] emptorias exceptiones omissas initio, antequam sententia feratur, opponi posse perpetuum 10
1 edictum manifeste declarat. Quod si aliter actum fuerit, in integrum restitutio permittitur. nam iudicatum contra maiores annis uiginti quinque non oppositae praescriptionis uelamento citra remedium appellationis rescindi non potest. VII K. IAN. NICOMEDIAE CC. 10
CONSS. a. 294
- 3 IMP. CONSTANTINVS A. AD PROCVLYM. Impetrata rescripta non [Th. 4, 16, 1 B 9, 1, 94] placet admitti, si decisae semel causae fuerint iudiciali sententia, quam prouocatio nulla suspendit: sed eos, qui tale rescriptum meruerint, etiam limine iudiciorum expelli. D. VI 14
K. IAN. CONSTANTINO A. V ET LICINIO CONSS. a. 319

LI

R DE FRVCTIBVS ET LITIS EXPENSIS R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ACTAE. Hoc fructuum [B 9, 3, 65] nomine continetur, quod iustis sumptibus deductis superest. III NON. APRIL. CC. CONSS. a. 294
- 2 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. OLYBRIO PV. Litigator [Th. 4, 18, 1 B 9, 3, 66] 20
uictus, qui post conuentionem rei incubarit alienae, non in sola rei redhibitione teneatur nec tantum² fructuum praestationem aut eorum quos ipse percepit agnoscat, sed³ eos, quos percipi oportuisse, non quos eum redegissee constabit, exsoluat ex eo, ex quo re in iudicium deducta scientiam malae possessionis accepit. heredis quoque succedentis in uitium par habenda fortuna est. D. VII K. MART. TREVIRIS VALENTINIANO NP. ET 25
VICTORE CONSS. a. 369
- 3 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ASCLEPIODOTO PP. Ter- [Th. 4, 18, 2 B 9, 3, 67] minato transactoque negotio posthac nulli actio neque ex rescripto super sumptuum repetitione praestetur, nisi iudex⁴, qui de principali negotio sententiam promulgauit, cominus partibus constitutis iuridica pronuntiatione signauerit uictori causae restitui debere expensas 30
P (50 [R p] 1 R 2. 3. 51 R 1. 2) L (50. 51 R 1. 2) CRM

¹ iunge Th. 1, 12, 2 ² simplorum ins. Th. ³ duplos fructus et ins. Th. ⁴ iunge 7, 62, 31. Th. 11, 31, 9 ⁵ cogitor Th.

2 sententiam] de sententiam S, cum sententia R^a 3 gordiano M 5 s. a. PL Miracus [pp.] p. PL ■ alexandriae S, alexd'. PL, alx. R, alexander M 7 omissa M^a? 9 mores L^a 10 s. a. PL Miracus 12 a. om. P 13 placeat PL | sententiae P^a 14 meruerunt PL^aRM | s. a. Th. PL Miracus Russardus 15 v et licin. cons. et licinio aa. cc. cons. Russ., R. PL (pro R ex u. 17?), om. Mir. 17 fuctibus R^a 18 imp. M | et cc. om. SPCM | actae] SC, etae P, aetae L, acie M, om. R 19 dedictis M^a | s. a. PL Miracus 20 imp. R | ualens et ual. PL, ualens et ualerius M | olimbrio R | pu.] PL Th., pp. SCR^aM 21 incubarit] Th., incumbit C, incumbat PL^aR, incumbit L^aM | redhibitione R^a 22 nec tantum seqq.] καὶ τοὺς κάρπους οὓς ἔλαβεν, ἀλλὰ καὶ οὓς ἠδύνατό

τις λαβεῖν B, quae confirmant omissionem simplorum et duplorum (not. 2. 3), ut uoc. aut u. 22 male retinuisse compilatores appareat | praestatione R | quo L | perceperit C^a | agnoscat P^a 23 percaepi PL^a | oportuisse] C^a Th., oportuisset L^a, potuiscet PL^aM^a, potuisse (tuisse M^a) C^aRM cum B: ἠδύνατό τις (u. s.) | ex quo] quo Th. | re] CM^a Th., res PLRM^a 24 sententiam R^a | malae] malae fidei L^aC^aRM^a 25 s. a. Th. PL | VII (alias uili uel ui) Th., iii PL | mart.] PL cum libris quibusdam Th., mai. alii libri Th. | treuiris] triberii P, tib. L | ualeriano P, ual. L | np.] nobis cc. P, h̄bis cc. L | et uictore (uiciore P) cons. om. L 27 asclepiodote M 28 petitione RM 29 communis partibus C^a, partibus cominus M 30 constitutus C^a | pronuntiatione R

aut super his querellam iure competere. post absolutum enim dimissumque iudicium nefas est litem alteram consurgere ex litis primae materia. D. III K. APRIL. CONSTANTINOPOLI ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS.

a. 423

4 IMPP. VALENTINIANI ET MARCIANI AA. EDICTVM AD POPVLVM. [Nou. Marc. 1, 1, 7 B 9, 3, 68

Non ignoret is, cuius ex interpellatione aliquis secundum datam formam in longinqua fuerit s protractus examina, quod, si culpa sui fuerit dilata cognitio uel minime actioni suae adfuerit uel delata probauerit, pro calumnia quidem poenam luat legibus constitutam, pro uero pecuniaria causa post dispendia, post sumptus considerata quantitate postulatorum uel medii itineris interuallo condemnationem pro aestimatione iudicis sustinebit. D. V ID. OCT. 9 CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. VII ET AVIENO CONSS.

a. 450

5 ¹ Αὐτοκράτωρ Ζήνων Α.

Ἡ διάταξις κελεύει, ὥστε πάντα δικαστὴν ἐν τῇ ἀποφάσει αὐτοῦ κελεῖν τὸν ἡττη- [B 9, 3, 69

θέντα διδόναι τὰ δαπανήματα πάντα τὰ ἐν τῷ δικαστηρίῳ γεγόμενα· ἔχοντος ἐξουσίαν αὐτοῦ τοῦ δικαστοῦ καὶ ὑπερβαίνειν τὴν δαπάνην ἕως τῆς δεκάτης μοίρας τῶν δαπανηθέντων, ἐὰν αὐτὸν ἢ ἀναισχυντία τοῦ ἡττηθέντος μέρους πρὸς τοῦτο παρακινήσῃ, ὥστε τὸ ὑπὲρ τὰ δαπανή- 15

1 ματα τῷ δημοσίῳ λόγῳ διαφέρειν, εἰ μὴ τι ἄρα ὁ δικαστὴς τὴν τριβὴν τοῦ νενικηκότος μέρους βουλευθεὶς θεραπεῦσαι μέρος τί ποτε ἐκ τούτων αὐτῷ ἀφορίσει. Καταδικαζομένου μὴ μόνον τοῦ ἐνάγοντος καὶ τοῦ ἐναγομένου, ὅτε πρόσφορος ἐκατέρῳ ἐστὶν ὁ δικαστὴς, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐνάγοντος ἀπρόσφορος ἐστίν, ἡττηθῇ δὲ ἐξ ἀντεναγωγῆς, μὴ δυνάμενος ἐκείνον τὸν δικαστὴν παραιτήσασθαι, εἴτε ἄρχοντες εἴησαν δικασταὶ εἴτε θῆοι διαιτηταί· ἔχουσι γὰρ καὶ οὗτοι ἐκβιβαστάς καὶ ἐπείκτας. 20

2 Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσει ὁ δικαστὴς, αὐτὸς τὴν ζημίαν ταύτην ἀναγκάζεται θεραπεῦσαι τῷ νενικηκότῳ μέρει. Ἐὰν δὲ τις ἐναγόμενος εὐγνωμόνως ἀποδώσῃ ἢ ἐνάγων ἀποστῇ τῆς δίχης ἢ καὶ 3 (1) ὁ δικαστὴς εὖρῃ αὐτὸν τῇ ἀληθείᾳ οὐχὶ συκοφάντην, ἀλλὰ ἐπὶ ἀμφιβολίᾳ πράγματι δικαζόμενον,

4 (2) ὁ τοιοῦτος ἐκφεύγει τὴν τῶν δαπανημάτων καταδίκην. Δῆλον δὲ, ὅτι ἐπὶ τῶν χαμαιδικαστῶν ὁ ἄρχων ἐστὶν ὁ ὀφείλων αὐτοῖς ἀφορίσαι ταξιώτην τὸν ταῦτα μεθοδεύοντα. 25

D. VII K. APRIL. POST CONSVLATVM LONGINI.

a. 487

6 IMP. ANASTASIUS A. STEPHANO MAGISTRO MILITVM. Cum quidam per leges [B 9, 3, 70

sacrasque constitutiones, alii per speciales largitates sibi praestituta priuilegia praetendunt tam super sportulis pro conuentionibus usque ad certam quantitatem praebendis quam super expensis litium uel minuendis uel penitus non agnoscendis, per hanc legem decerni- 30 mus, ut, quicumque huiusmodi priuilegio munitus est uel postea talem praerogatiuam quolibet modo meruerit, sciat, et si quos ipse utpote obnoxios sibi pro quacumque criminali uel ciuili causa constitutos in accusationem deduxerit, hos nihilo minus isdem priuilegiis potituros, quoniam non est ferendum eos, qui praefatas praerogatiuas, ut ante latum est, praetendunt, aliquid plus ab aduersariis suis quaerere concedi, quam ipsi ab aliis pulsati 35 facere patiantur: ita scilicet, ut haec forma modis omnibus obseruetur super priuilegiis per liberalitates uel generaliter quibusdam officiis aut scholis seu dignitatibus uel specialiter certis personis praestitis uel postea praebendis, siue hoc ipsum expressim principalibus dispositionibus uel adfatibus insertum siue praetermissum sit uel fuerit.

CRM: indicem 51, 5 restituimus ex B (pr. ... 3 = Synopsis K 5, 6)

¹ iungendae uidentur 1, 51, 13 (d. VI K. Iul. post consulatum Longini) 2, 7, 18, 19 (d. VI K. Ian. Constantinopoli Longino cons.) 3, 3, 6, 3, 10, 1

1 aut] ut C | competeret C 2 prima R | s. a. Th. 4 ualentinus et marcus M 5 ignorat R¹M, ignorat R² | is om. R² 6 delata C 7 luat] soluat R 8 dispendia R | sumptuum consideratam quantitatem C | postulatorum R 9 s. a. Nou. 10 cons.] uc. cons. Nou. 11 lex u graeca S, liii constitutio greca W alii: inscriptio restituta est ex subscriptione et Nou. 82 c. 10 12 ταυτοῦ Synopsis 13 γινόμενα B Coisl. 15 ἡττηθέντος] δαπανηθέντος

Syn. | τό] τά Syn. 17 ποτε om. Syn. 18 ἐκατέρῳ B Coisl. | καὶ] καὶ ὅτε B Coisl. 20 καὶ om. Syn. 22 ἢ ἐναγωγῶν B Coisl. 24 ἐκφεύγει τῶν (om. τῶν) B Coisl. 26 s. a. Cuiacius obseru 12, 1 Charondas 27 anastasio M | militi SM 28 sacrasque] sacras M²? | praestita cdd. 29 quantitaem M²? | praebentis M² 32 obnoxios M² 33 in accus. om. R² 34 potitutus M² 35 petendunt M²

LII

R DE RE IUDICATA R

- 1 IMP. ANTONINVS A. STELLATORI. Rebus quidem indicatis standum est. sed [B 9, 3, 71] si probare poteris eum cui condemnatus es id quod furto amisisse uidebatur recepis-
aduersus iudicati agentem doli exceptione opposita tueri te poteris. XII K. MART. ANTO- 5
NINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IDEM A. PACATIANO. Res iudicatae si sub praetextu computationis instau- [B 9, 3, 72]
rentur, nullus erit litium finis. PP. PRID. NON. . . . ROMAE LAETO ET CEREALE CONSS. a. 215
- 3 IDEM A. DEMETRIO. Si pecuniam, quam mala ratione interceptisse uos appa- [B 9, 3, 73]
ruit, iussi sitis inferre cum poena et comperto praecepto praesidis non prouocaueritis, uni- 10
uersam quantitatem debetis inferre.
- 4 IMP. GORDIANVS A. ANTONINO. Sub specie nouorum instrumentorum postea [B 9, 3, 74]
reptorum res iudicatas restaurari exemplo graue est. D. VII ID. MART.
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. VALENTINO. Ad solu- [B 9, 3, 75]
tionem dilationem petentem adqueuissae sententiae manifeste probatur, sicut eum, qui quo- 15
libet modo sententiae adqueuerit. nec enim instaurari finita rerum iudicatarum patitur
auctoritas. S. PRID. ID. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 6 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. IULIANO PROCONSVLI [Th. 16, 5, 55 B 9, 3, 76]
AFRICAЕ. Gesta, quae sunt translata¹ in publica monumenta, habere uolumus perpetuam
firmitatem. neque enim morte cognitoris perire debet publica fides. D. III K. SEPT. 20
ROMAE² CONSTANTIO ET CONSTATE CONSS. a. 414

LIII

R DE EXSECVTIONE REI IUDICATAE R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. IVSTINO. Nimis propere iudex pignora [B 9, 3, 77]
Marcellae capi ac distrahi iussit ante rem iudicatam. prius est ergo, ut seruato ordine 25
actionem aduersus eam dirigas et causa cognita sententiam accipias. PP. III K. FEBR.
ALBINO ET AEMILIANO CONSS. a. 206
- 2 IMP. ANTONINVS A. MAXIMO. Si causam iudicati non nouasti, rem iudicatam [B 9, 3, 78]
praeses prouinciae etiam pignoribus captis ac distractis ad emolumentum perducere iubebit.
quod si nouata causa est, ex stipulatu tibi actio competit et iudice accepto secundum 30
iuris formam experire.
- 3 IDEM A. AGRIPPAE. Ordo rei gestae et mora solutionis, quae intercessit, [B 9, 3, 79]
constantius desiderat remedium. si itaque praesidem prouinciae, qui rem iudicatam exsequi
P (52 R 1. 2. 4...6 [53, 8 p] 58, 3. 4. 53 R 1. 3) L (52 R 1. 2. 4...6. 53 R 1. 3) CRM

¹ gesta q. s. translata] notione et sollicitudine Marcellini spectabilis memoriae uiri contra Donatistas gesta sunt ea, quae translata (scr. gesta quae sunt translata) Th. ² Rauennae (Gothofredus)?

2 re] rei S, deficit R^a 3 antonius M | stil-
latori PLR | quidem om. R^a | iudicatae R^a,
iuditatis M^a 4 es] est R^a | recepissee L, prae-
cepisse M^a 5 iuditio P^aL^aR^b, iudicium R^a |
s. a. PL Miraeus 6 albino PL 7 paga-
tiano R | disputationis R^a 8 s. a. PL Mi-
raeus | pp. | p. PL^a | non. . . . cons. om. PL^a
9 nulla R 12 antonio P 13 iuditatis P^a,
iudicata R | restauri L, restaurare R | exemplo
om. R^a | s. a. PL Miraeus: apud Russardum
est subscriptio c. 5 | d. om. P | VIII Mir.
14 et cc. om. S 15 diationem P^a | sen-
tiae M^a | qualibet R 16 iudicaturum C^a

17 s. a. P et Russardus ad c. 4 | 8.] scr.
Russ., om. P | febr. . . . cons. om. P 18 pro-
conss. M, procuratori SPQR 19 africae
om. R | lata M^a | in] ut P^aL^a 20 cogni-
tionis P^aL^a | s. a. Th. PL Miraeus 21 ro-
mae om. PL Mir. | const. et constante] con-
stant. PL, const. Mir. 23 rubricam om. R^a,
ante titulum 55 habet V^a | excusatione C^a,
inc. V | regi M^a, re C, om. V? 24 propere]
perperam PL^aR 26 dirigat R^a | s. a. PL
Miraeus 32 idem] imp. ant. P, imp. ius-
tin. L | agrippae om. L^a | quae] quod quae P^a

debet, adieris et adlegaueris res soli, quae pignori datae sunt, diu subhastatas ex compacto siue ambitione diuersae partis emptorem non inuenire, in possessionem earum te mittet, ut uel hoc remedio res tam diu tracta ad effectum perducatur. D. XI K. IUL. MESSALA ET SABINO CONSS.

- 4 IDEM A. MARCELLO MILITI. Stipendia retineri propterea, quod condemnatus [B 9, 3, 80] 3
es, non patietur praeses prouinciae, cum rem iudicatam possit aliis rationibus exsequi.
PP. III NON. IUN. SABINO II ET ANVLINO CONSS. a. 214
- 5 IMP. GORDIANVS A. AMANDO. Etiam nomen debitoris in causa iudicati [B 9, 3, 81] 4
capī posse ignotum non est. PP. III ID. OCT. ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS. a. 216
- 6 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. TITIANO. Si, ut proponis, rerum iudi- [B 9, 3, 82] 10
catarum exsecutor datus partes sibi iudicis uindicauit et contra ea, quae pridem pro par-
tibus tuis fuerunt statuta, aliquid pronuntiandum putauit, sententia ab eo dicta uim rei
iudicatae obtinere nequaquam potest.
- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. THEODORO. Si longis apertisque [B 9, 3, 83] 15
frustrationibus partis aduersae restitutio remorata est, etiam seruis rebus humanis
exemptis a frustratore aestimatio eorum restituenda est. animalia quoque cum fetibus tibi
intercessu praesidis repraesentabuntur.
- 8 IDEM AA. ET CC.² Exsecutorem eum solum esse manifestum sit, qui post [B 9, 3, 84] 20
sententiam, inter partes audita omni et discussa lite, prolatam iudicatae rei uigorem ad
effectum uidetur adducere. SINE DIE ET CONSULE³.
- 9 IDEM AA. ET CC. GLYCONI. Eos, quos debitores tuos esse contendis, apud [B 9, 3, 85] 24
rectorem conueni prouinciae, qui siue confessi debitum siue negantes et conuicti fuerint
condemnati nec intra statutum spatium solutioni satisfecerint, cum latae sententiae pigno-
ribus etiam captis ac distractis secundum ea quae saepe constituta sunt meruerunt execu-
tionem, iuris formam tibi custodiet. S. NON. NOV. CC. CONSS. a. 294

LIII

R DE VSVIS REI IUDICATAE R

- 1 IMP. ANTONINVS A. PROCVRATORIBVS HEREDITATVM. Fiscus, qui bona secun- [B 9, 3, 86] 30
dum se dicta sententia persequitur, eas quoque rationes habiturus est, ut, qui post legitimum
tempus placitis non obtemperauit, usuram centesimam temporis quod postea fluxerit soluat.
- 2 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Eos, qui condemnati solutionem pecu- [B 9, 3, 87] 31
niarum, quas dependere iussi sunt, ultra quattuor menses a die condemnationis uel, si
P ([53, 8 p] 58, 3. 4. 53 R 1. 3 [4. 5. 7. 9 p] 54 R 2: 53, 4. 7 ante 45, 14) L (53, 3. 8. 4.
7. 3. 9. 54 R 2) CRM

¹ fortasse iungendae sunt 3, 3, 2. 3, 11, 1. 7, 62, 6: cf. etiam 2, 56, 1 ² dicunt addunt
3, 3, 2. 3, 11, 1. 7, 62, 6 ³ d. xv k. April. (Aug. 3, 3, 2) 3, 3, 2. 3, 11, 1 ⁴ Cuiacio
4, 10, 9 iungenda uidetur, cui subscribitur d. id. Febr. CC. cons. ⁵ iunge 10, 8, 3

1 datae] captae C 2 inueniri P^aLM^b | pos-
sessione P^aR 3 s. a. PL Miraeus | k. om. P
5 idem] imp. ant. PL | marcollo L^a | mili-
tis C | stipendiaria R, suspendia P^a 6 es]
est pC | posse p^a | alius P^a, aliquis p^aR
7 s. a. PL Miraeus Russardus | iun. ...
conss. om. PL Mir. 8 causam CR 9 non
om. L^a | s. a. pL Miraeus | attico et praet.
(praetextu. pL, praetexto Mir.) extricato et
praesente (= a. 217) in libro ueteri se in-
uenisse testatur Russardus 10 imp. (mpp. R)
... phil. c. (cc. CR) | idem a. M 11 pates M^a
iudicauit R^a | pridem] quidem R^a 14 imp. P
aa.] a. P, aa. et cc. R | theodora p^a 15 frustra-
tionibus P^a, frustra rationibus P^apL¹? |
remota PpLR^aM^a | seruus M^a 16 frustra-
tore L, frustratorem R^a, frustrare M^a | fetu-

bus] P^aL^b, fetu P^aCRM, foetibus pL^a 18 cc.]
cc. agrippe M, cc. nicomacho edd. | execu-
torem om. M^a 20 s. a. pL Miraeus | ca. p,
conss. L 21 ciliconi R¹?, ciliconi R^a | eos]
hos CM^a | condendis M^a 22 conuicti pL
23 infra C | cum latae M^a, collatae R^a
24 ac] aut R 25 s. a. pL Miraeus | cc.]
cc. et p 27 hanc rubricam ante tit. 56
collocat V^a | rei] re C^a, regi M^a 28 here-
dum R, om. S | fiscus] C^a, fisci. ... R^a,
fisci. is C^aR^aM: procur. her. fisci non est
in usu et cum C^a faciunt B: τὰν ὁ δὲ τῶν
σας ἐνταύτην τὴν καὶ νύκτιν 29 se dicta
sententia] C, dicta sententia (—tiam R^a)
R^aM^a, dictam sententiam R^aM^b 30 centesi-
mae R 31 iustinus M | a. om. C | pp. om. PL
32 menses] aa se P | condemnationes M^a

prouocatio fuerit oblata, a die confirmationis sententiae connumerandos distulerint, centesimas usuras exigi praecipimus: nec priscis legibus, quae duas centesimas eis inferebant, nec nostra sanctione¹, quae dimidiam centesimae statuit, locum in eorum personam habentibus. D. VII² ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO CONS.

a. 529

- 3 IDEM A. IOHANNI PP. Sancimus, ut si quis condemnatus fuerit, post datas [B 9, 3, 98 5] a nobis quadrimestres indutias centesimas quidem usuras secundum naturam iudicati eum compelli soluere, sed tantummodo sortis et non usurarum, quae ex pristino contractu in condemnationem deductae sunt. cum enim iam constituimus² usurarum usuras penitus esse delendas, nullum casum relinquimus, ex quo huiusmodi machinatio possit induci. Si enim sine emendatione relinquatur, aliquid absurdum atque inelegans necesse est euenire, cum utiliter ex contractibus descendentes plerumque minores centesimae ex nostra lege¹ factae sunt et necesse est minoribus usuris grauiore supponi. si enim ex iudicati actione centesimae omnimodo currant usurae, ex contractibus autem hoc raro contingit in capitulis lege nostra tantummodo exceptis, huiusmodi iniquitatem ipsa necessitas rerum introducebat. Et ideo pio remedio causam corrigentes sancimus sortis tantummodo usuras usque ad centesimam currentes ex iudicati actione profligari, non autem usurarum quantascumque usuras. si enim nouatur iudicati actione prior contractus, necesse est usurarum quidem, quae anterioris contractus sunt, cursum post sententias inhiberi, alias autem usuras ex iudicati actione tantummodo sortis procedere, et non ideo, quod forsitan consummata est quantitas sortis et usurarum, totius summae usuras postea colligi, sed sortis tantummodo. Et cum antiquitas pessimo exemplo reis quidem condemnatis laxamentum duorum mensum praestabat, fideiussores autem eorum eodem uti beneficio non concedebat, ut liceret victoribus relictis propter legem condemnatis personis a fideiussoribus eorum vel mandatoribus statim pecunias vel res in condemnatione positas exigere, huiusmodi acerbiter resecantes sancimus quadrimestres indutias, quas dedimus condemnatis, etiam ad fideiussores eorum et mandatores extendi, ne legi fiat derogatum. cum enim interuentor solvere compellatur et ipae reum coerceat ad inuitam solutionem, nullum condemnatus habebat nostrae sensum humanitatis, quia per medium fideiussorem statim pecunias persolvere compellebatur. D. V K. DEC. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

LV

R SI PLVRES VNA SENTENTIA CONDEMNATI SVNT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. VICTORI. Si non singuli in solidum, sed generaliter tu et collega tuus una et certa quantitate condemnati estis nec additum, ut, quod ab altero seruari non possit, alter suppleret, effectus sententiae uirilibus portionibus discretus est.

V (incipit u. 2 centesimas) P (54, 1) L (54, 1) CRM

¹ 4, 32, 26, 2 ² VIII (10, 8, 3)? ³ 4, 32, 28

1 oblata] porrecta *deff.* | numerandos *P^aR* | centesimam usuram *PL*, centesimum (—mas *R^b*) usurarum *R* 2 nec] ne *PL* | eis *om.* *R* 3 sactione *P^a* | in e. personam] e. persona *M^a* 4 s. a. *VPL Miracus* | id.] k. id. *V uel V^a* | cons. *PL* 5 idem] impr. iustinianus *S* | aa. *R* 6 iudicati] iudici *V^a* 7 compellis *R^a*, pelli *M^a* | usuram *M^a* | contractu in] contractui *V^a* 8 enim] etiam *R^a* | usuram usuras *V*, usuras usurarum *R* cum *B (x.π.)* τόχους τόχων 10 uenire *C^a* 13 centesimae] cenmae *V^a*, cent. ex nostra *R^a*, deficit *M^a* | current *V*, deficit *M^a*, τρέχουσι *B (x.π.)* 15 pio] priu *supra* additis duobus uel quatuor litteris *V*, par *R^a?*, deficit *M^a*, παρί

B (x.π.) 17 enim] autem *C*, deficit *M^a* 18 sententias] *V^aCM* cum *B (x.π.)*, sententiam *R* 20 postea] praeterea *R^a* | colligis *R^a* 21 res *C^a*, re.s *R^a* 22 mensum] *VC*, mensuum *RM^a*, mensium *M^a* | concedebit *V* 23 licet *M^a* | a] ad *R^a* | earum *CR^aM^a* 24 condemnationem *C* 25 acerritate *V* | quadrimestres *R* 26 ad *om.* *V^a* | ne *om.* *R^a* 27 coercebat *libri*, ἀναγκάζει *B (x.π.)* | solutione *M^a* 28 habeat *R^a* 29 compellabatur *R* | s. a. *V* 30 uu. cc.] uc. *V* 33 imp. *V* | alexander *M* | solidum *V* 34 collega tuus] collectus *V^a* | ut] *CM^a*, (s?)it *V*, est ut *RM^a* 35 obseruari *R* | posset *C^aM*

Ideoque parens pro tua portione sententiae ob cessationem alterius ex causa iudicati conueniri non potes. PP. K. IUL. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS.

a. 229

- 2 IMP. GORDIANVS A. ANNIANO. Quotiens a tutoribus singulis procuratoribus [B 9, 3, 90] datis insequitur in omnium persona condemnatio, periculum sententiae uideri esse diuisum. ideoque quod ab uno seruari non potuerit, a ceteris exigi non posse explorati iuria est. 5
PP. XV K. APRIL. ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS.

a. 242

LVI

R QVIBVS RES IUDICATA NON NOCET R

- 1 IMP. ALEXANDER A. MASCVLINO. Si neque mandasti fratri tuo defensionem [B 9, 3, 91] rei tuae neque quod gestum est ratum habuisti, praescriptio rei iudicatae tibi non oberit. 10 et ideo non prohiberis causam tuam agere sine praeiudicio rerum iudicatarum. PP. NON. MAI. ALEXANDRO A. CONS.

a. 222

- 2 IMP. GORDIANVS A. ATHENIO. Res inter alios iudicatae neque emolumentum adferre his, qui iudicio non interfuerunt, neque praeiudicium solent inrogare. ideoque nepti tuae praeiudicare non potest, quod aduersus coheredem eius iudicatum est, si nihil 15 aduersus ipsam statutum est. PP. V ID. IUL. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS.

a. 239

- 3 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. HONORATO. Iuris manifestissimi [B 9, 3, 93] est et in accusationibus his, qui congressi iudicio non sunt, officere non posse, si quid forte praeiudicii uideatur oblatum. PP. XIII K. SEPT. BASSO ET QUINTIANO CONSS.

a. 259

- 4 IDEM AA. ET CC. SOTERIANO. Nec in simili negotio res inter alios actas [B 9, 3, 94] 20 absentis praeiudicare saepe constitutum est. S. III K. DEO. CC. CONSS.

a. 294

LVII

R COMMINATIONES EPISTVLAS PROGRAMMATA SVB-
SCRIPTIONES AVCTORITATEM REI IUDICATAE NON
HABERE R

25

- 1 IMP. ANTONINVS A. ROGATIANO. Nec nim stipulationis obtinere potest comminatio iudicis, qui certas usuras praestatueros eos dixit, qui intra certum diem debitum non exsoluissent. PP. PRID. ID. IAN. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS.

a. 213

V P (56, 1...3. 57) L (ut P) CRM

¹ iunge 9, 2, 9

1 ex causa iud. om. M^a | conuenire non potest R^aM^a | s. a. V 3 hanniano VC, iohanniano S, ammano R, arniano M | a tutoribus] auditoribus R^a 4 personam C | uidetur C^aR^aM^a, uideat M^a 5 conseruari R | ceteris M^a, ceteris haec R 6 s. a. V | k.] id. V 8 rubricam tituli 54 hoc loco habet V^a | iudicatas S | nocet] est M^a 9 imp. V | masculino V 10 nec R 11 s. a. VPL Miraeus | nonus L 12 a. cons. V, aa. cons. PL Mir. 13 gordianus] al. R^a | aa. R | anthemio S, anthimiae R, athemio M 14 colent V 15 praeiudicari V? PLCM^a 16 s. a. VPL | iul.] PL et, ut mihi uisum est, etiam V, oct. V secundum Bluhmum 17 imp. R | honorio S 18 et om. C | ingressi PL, in-

gegesi R^a | sint R 19 s. a. VPL | XIII] PL cum 9, 2, 9, XIII V | basso ... cons. om. L | passo P | quintiano] quin. P, aemiliano V (= a. 259) | cons. om. P 20 soterialfno V? | acta C 21 s. a. V Russardus | s.] V, sirmii Russ. | III] VI Russ. 23 rubricam tit. 55 habet V^a | comminationibus S, communicationes R^a, comminationem M | epistulae V, epistulam P^aM, per epistulam I^aLR^a | perprogrammata PL, proprogrammata C, programma M | subscriptionis M 24 auctoritate rei iud. M^a, rei iud. auctoritatem R 25 haberet S, habet C, auent V 26 rogatiano. R, negotiano M 27 dixit om. R^a 28 s. a. VPL Miraeus | pp. om. PL Mir.

- 2 IMP. ALEXANDER A. MAXIMIANO. Rei iudicatae effectum non habet, quod [B 9, 3, 96] per epistulam rector prouinciae soluere uos pecuniam rei publicae iussit. PP. III ID. MART. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 3 IDEM A. ZOTICO. Ea, quae causa cognita statuuntur, subscriptionibus reuocari non posse saepe rescriptum est. PP. VI ID. SEPT. ALBINO ET MAXIMO CONSS. [B 9, 3, 97] 4 a. 227
- 4 IMP. GORDIANVS A. ASCLEPIADI. Interlocutio praesidis apud acta signata: [B 9, 3, 98] 'nisi solutioni debiti is qui conuenitur obsequium praestitisset, duplum seu quadruplum 'inferat' uoluntas potius comminantis quam sententia iudicantis est, cum placitum eiusmodi, ne rei iudicatae auctoritatem obtineat, iuris ratio declaret. PP. III ID. DEC. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. 9 a. 239
- 5 IDEM A. IVCVNDIO. Iudex, qui disceptationi locum dederat, partium adlegationes audire et examinare debuit. nam subscriptionem ad libellum datam talem, quae diuersam partem in possessionem fundi mitteret, uicem rei iudicatae non obtinere non ambigitur. PP. XII K. FEBR. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. [B 9, 3, 99] a. 241
- 6 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. CASSIANO. Programma, si quod a [B 9, 3, 100] 15 praeside propositum est, uim rei iudicatae nequaquam potest obtinere. nec comminationem uim rei iudicatae continere manifestum est. PP. X K. APRIL. CONSS.
- 7 IMP. CONSTANTINVS A. AD BASSVM PP. Quod magno conflictu sententia [B 9, 3, 101] decerni solet, id paucis litteris temere adscriptis definiri fas non est. D. XV K. APRIL. 19 CONSTANTINO A. VI ET CONSTANTINO C. CONSS. a. 320

LVIII

R SI EX FALSIS INSTRVMENTIS VEL TESTIMONIIS IUDICATVM ERIT R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. VIPSANIAE. Si tabulas testamenti, quas [B 9, 3, 102] secutus proconsul uir clarissimus sententiam dixit, falsas dicere uis, praebebit notionem 25 suam non obstante praescriptione rei iudicatae, quia nondum de falso quaesitum est. PP. V CONSS.
- 2 IMP. ALEXANDER A. OPTATO. Et qui non prouocauerunt, si instrumentis [B 9, 3, 103] falsis se uictos esse probare possunt, cum de crimine docuerint, ex integro de causa 29 audiuntur. PP. XVI K. OCT. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 3 IDEM A. CLEMENTI. Falsam quidem testationem, qua diuersa pars in iudicio [B 9, 3, 104] aduersus te usa est, ut proponis, solito more arguere non prohiberis. sed causa iudicati
- V P (57, 2. 3. 56 R 1. 2: 58, 3 ante 53) L (57, 2. 3. 7. 56 R 3. 4. 1. 2) CRM*

1 res iudicata *P^a*, res iudicate *L^a?* | habent *P^aL* 2 per om. *P^a* | s. a. *VPL Miraeus Russardus* | pp. om. *PL Mir.* | id.] k. potius quam id. *V* 3 et om. *P* 4 a.] aa. *V* | zoico *R* | renocare *PL*, inc. *V* 5 s. a. *VPL Miraeus* | vi] sic uel uii uel iiii uel u. *V* 6 asclepiadi] scep. *R^a* 7 is om. *R* | praestitissent *R*, praestitisse *M^a*, inc. *V* 9 rei] re *V* uel *V^a* | s. a. *V* | dec.] sic uel oct. *V* | gord. . . . 10 auiola] . . . et auola *V?* 11 a.] aa. *V?* *R* | allegationem *C* 13 fundi om. *R*, inc. *V* 14 s. a. *V Russardus* | ii] u *V secundum Bluhmum Russ.*, om. *V secundum Mayerum* 15 impp. *V* | c.] consul *S*, cons. *M* 16 nequaquam . . . 17 iudicatae om. *C* | nequ. pot. obt.] *V?*, obt. nequ. pot. *RM* | nec] ne *M^a*, inc. *V* | cognitionem *R^a*, inc. *V* 17 obtinere *R*, inc. *V* | s. a. *V* | april. . . . cons.] apr. . . . et dione cons. *V?* (*Bluhme*): fortasse legendum praes. et albino cons. (= a. 246) 18 imp.] imp.

a *R^a* | a. om. *M* | pp.] pu. *SPL* | magna *C^aM^a?*, inc. *V* 19 descriptis *V?* | s. a. *VPL Miraeus* 20 const. a. vi] *PL Mir.*, deficit *V* | const. c.] const. . . *V*, constant. cc. *P*, cons. et max. *L*, max. *Mir.* 22 rubricam tituli 56 hoc loco habet *V^a* | testimonii *R^a* 23 erit] sit *R* 24 imp. *P* | seu. et ant. aa.] diocl. et max. aa. et cc. *V* (*Mayer*) | bipsaniae *C*, hipsaniae *V* (*Mayer*), absaniae *S*, bissaniae *P*, bissanæ *L*, bisaniae *RM* 25 fasas *M^a* | uis] ius *C*, deficit *V* 26 quael (uoluit quæst) situm *L^a* 27 subscriptionis frustula, quam dedimus, uidetur apparere in *V* 28 optatu *R*, deficit *V* 29 se uictos] aeuictos *C^aM^a*, deficit *V* | docuerunt *PLR^a*, deficit *V* | integro.e causa *R^a*, deficit *V* 30 s. a. *PL Miraeus*, deficit *V* | iul. et gripino cons. *PL*, iul. ii et crisp. cons. *Mir.* 31 a.] aa. *R*, deficit *V* | testatione *M^a*, deficit *V*

in irritum non deuocatur, nisi si probare poteris eum qui iudicanerat secutum eius instrumenti fidem, quod falsum esse constiterit, aduersus te pronuntiasse. PP. VII K. SEPT.

- 4 IMP. GORDIANVS A. HERENNIO. Iudicati exsecutio solet suspendi et soluti [B 9, 3, 105] dari repetitio, si falsis instrumentis circumuentam esse religionem iudicantis crimine postea falsi illato manifestis probationibus fuerit ostensum. PP. V ID. SEPT. 5

LVIII

R DE CONFESSIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. IULIANO. Confessor in iure pro iudicatis [Greg. 10, 2, 1 II 9, 4, 9] haberi placet. quare sine causa desideras recedi a confessione tua, cum et soluere cogeris. ACCEPTA PRID. K. OCT. GENTIANO ET BASSO CONSS. a. 211

LX

R INTER ALIOS ACTA VEL IUDICATA ALIIS NON
NOCERE R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. EPAGATHO. Inter alios [B 9, 3, 62] res gestas aliis non posse facere praeiudicium saepe constitutum est. unde licet quosdam 15 de heredibus eius, quem debitorem tuum fuisse significas, soluisse commemoras, tamen ceteri non alias ad solutionem urguntur, nisi debitum fuerit probatum. V K.¹ APRIL. BYZANTIO AA. CONSS. a. 293
- 2 IDEM AA. ET CC. SEVERAE. Inter alios factam transactionem absentis non [B 9, 3, 63] posse facere praeiudicium notissimi iuris est. quapropter adito praeside prouinciae auiam 20 tuam mancipium tibi donasse proba ac, si hoc iure ad te pertinere perspexerit, restitui tibi prouidebit. neque enim, si te absente diuisionem eius fecerint, aliquid iuri tuo derogari poterit². S. ID. APRIL. BYZANTIO AA. CONSS. a. 293
- 3 IDEM AA. ET CC. FORTVNATAE. Si cum fratre tuo matri successisti, frater [B 9, 3, 64] pro portione tua cum debitoribus hereditariis paciscendo uel agendo, non ex tua uolun- 25 tate, pro hereditaria parte tibi quacsitam obligationem extinguere non potuit. V³ ID. OCT. RETIARIAE CC. CONSS. a. 294

V (desinit in u. 1 si pro) P (59. 60 R 1 [2 p] 3: 58, 3. 4 ante 53 R) L (58, 3. 4. 1. 2. 59. 60) CRM

¹ id. (Mommson)? ² fecerint aliqui, id iuri tuo derogare poterit (Mommson)? ³ VI (Mommson)?

1 deducatur C, deficit V | potuerit R^a | secutum] sepulchrum R^a 2 esse om. C | aduersum C | pronuntiasset C^a | s. a. PL Miraeus 3 supendi M^a 4 dari repet.] da. pet. M^a 5 falsi om. M^a | fuerit ost. prob. R | s. a. PL Miraeus | pp.] p. P 8 antonius M | confessor P^a, confessos M^a 9 habere C^a? R | quare] quare ergo P^a L^a R^a | recedere Greg., recedi R^a 10 s. a. Greg. PL Miraeus: in R^a extat accepta | prid.] iii PL Mir. | oct.] oct. et PL | getiano L 12 alius res facta R^a, facta M^a? | non nocere] nocere non debet R

14 ephageo S, pagatho PLR, epygato CM 15 qosdam M^a 16 coheredibus LR^a | commemoras L^a CR^a 17 probatum fuerit CM | s. a. PL Miraeus 19 et cc. om. M | facta transactione pL 20 potest pL | praeside om. M^a 21 prospexerit R 22 absentem p 23 potuit RM^a | s. a. pL Miraeus | idus aprilis L | byz. aa. cons.] hy 7 (= et) a. cons. p, om. L Mir. 24 fortunatae] SN, fortunae PLCR, sauine M | frater P^a 26 s. a. PL Miraeus 27 retiariae] Herrmann, retariae PL Mir. | cc.] co. P, aa. Mir., om. L

LXI

R DE RELATIONIBVS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. PROFVTVRO PRAEFECTO ANNONAE. Si quis iudicium [Th. 11, 29, 2] duxerit esse referendum, nihil inter partes¹ pronuntiet, sed magis super quo haesitandum putauerit, nostram consulat scientiam aut, si tulerit sententiam, minime postea, ne a se 5 prouocetur, relatione promissa terreat litigantes, sciens, quod, si hoc fecerit, nihilo [Th.] minus iure appellationum res agitabitur. Sed nec ad nos mittatur aliquid, quod plena 2 instructione indigeat. Quotiens autem ad nostram scientiam iudex se pol- [Th. 11, 30, 1 mut.] liceatur relaturum, consultationis exemplum litigatoribus ilico edi apud acta iubeat, ut, si cui forte relatio minus plena uel contraria uideatur, is refutatorias preces similiter apud 10 acta sine aliqua frustratoria dilatione offerat. D. IIII ID. FEBR. SIRMIO CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319
- 2 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD VIVENTIVM PP. Super delictis [Th. 11, 29, 3] prouincialium numquam rectores prouinciarum ad scientiam principum putent esse refe- 15 rendum, nisi ediderint prius consultationis exemplum. quippe tunc demum relationibus plena maturitas est, cum uel adlegationibus refelluntur uel probantur adsensu. D. III K. IAN. TREVIRIS VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 368
- 3 IDEM AA.² AD APODEMIVM. Si quando ratio aut necessitas est in negotiis [Th. 11, 29, 4] nostra iudicia requirendi expectandique responsa, omnem omnino causam relationis series 20 comprehendat, ut recitata consultatione, quae ita est dirigenda, propemodum actorum recensione non opus sit: actis etiam necessario sociandis. D. VI ID. MAI. TREVIRIS VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS. a. 369

LXII

R DE APPELLATIONIBVS ET CONSVLTATIONIBVS R

- 1 SENTENTIA DIVI SEVERI DATA IN PERSONA MARCI PRISCI IDIBVS IAN. POM- [B 9, 1, 95] 25 PELIANO ET AVITO CONSS. SEVERVS A. DIXIT: Prius de possessione pronuntiare et ita a. 209 crimen uolentiae excutere praeses prouinciae debuit. quod cum non fecerit, iuste prouocatum est.
- 2 IMP. ALEXANDER A. PLARIANO. Nouum quod postulas non est, quod, etsi [B 9, 1, 96] rescripti mei auctoritas intercesserit, prouocandi tamen facultas tibi non denegetur. 30
- 3 IMP. GORDIANVS A. VICTORI. Appellatione interposita, licet ab iudice repu- [B 9, 1, 97] diata sit, in praeiudicium deliberationis nihil fieri debere et in eo statu omnia esse, quo tempore pronuntiationis fuerint, saepissime constitutum est. PP. IIII
- 4 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. PROBO. Si ad scribatum nominatus [B 9, 1, 98] non prouocasti, conuelli statuta non possunt. 35

P (62 R 1. 3) L (ut P) C R (transponit 61, 2. 3 R 1) M

¹ inter partes om. Th. ² et Gratianus A. ins. Th.

3 imp. M^a | pp. ann. R, pp. (om. ann.) M | iudicium R^a M^a 4 dixerit R^a | ferendum M^a | exitandum R^a 5 nostra R^a | consulat om. M^a | ne a) d. R^a 6 praemissa C^a contra Th. 7 aliquis R^a 9 consultationis M^a | edi om. M^a 11 fructustoria R^a, frustatoria M | s. a. Th. 11, 29, 2 13 ualentinus M | aa. om. C | ad uiuentio S. auuentium R^a 14 deferendum R 15 consultationis M^a | religationibus M^a? 16 plenam M^a | maturitas] C Th., ueritas RM | refelluntur] Th., fefelluntur C^a, repelluntur C^a RM | sensu R^a | s. a. Th. 18 apodemum C, epodemio R 19 iudicia] audien-

tia R^a | omnes omn. causas R 20 consu- latione M^a | auctorum R^a 21 s. a. Th. 25 data ... 26 cons. om. S | dat C | idibus ... 26 cons.] et auito R | pompo. PL, pom- ponio M 26 seu. a. dixit om. M 27 uo- lentiae R | iure M | prouocatum est L^a, pro- uocationem R^a 30 denegatur CR 32 esse omnia R 33 fuerunt RM | pp. IIII] L Mi- racus, pp. Iaa phylli. (uel in phylli.) p. a. et P, quae uidentur uenire ex sequenti in- scriptione (imp. philip. a. et) 34 imp. phil.] imp. R | nominatis M^a

- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VALERIO. Praeses prouinciae, B 9, 1, 99
ad quem appellasti, si non uitio neglegentiae uestrae tempus, quod ad reddendos apostolos
praescriptum est, exemptum esse animaduuerit, sed ex fatalis casus necessitate, diem
functo eo qui eos perferebat, id accidisse cognouerit, iuxta perpetui iuris formam desiderio
uestro medebitur.
- 6 ¹IDEM AA. ET CC. DICVNT: Eos, qui de appellationibus cognoscent ac iudi- B 9, 1, 100
cabunt, ita iudicium suum praebere conueniet, ut intellegant, quod, cum appellatio post
decisam per sententiam litem interposita fuerit, non ex occasione aliqua remittere negotium
ad iudicem suum fas sit, sed omnem causam propria sententia determinare conueniat, cum
salubritas legis constitutae ad id spectare uideatur, ut post sententiam ab eo qui de appel- 10
latione cognoscit recursus fieri non possit ad iudicem, a quo fuerit prouocatum. qua-
propter remittendi litigatores ad prouincias remotam occasionem atque exclusam penitus
intellegant, cum super omni causa interpositam prouocationem uel iniustam tantum liceat
1 pronuntiare uel iustam. Si quid autem in agendo negotio minus se adlegasse litigator
crediderit, quod in iudicio acto fuerit omissum, apud eum qui de appellatione cognoscit 15
persequatur, cum uotum gerentibus nobis aliud nihil in iudiciis quam iustitiam locum
2 habere debere necessaria res forte transmissa non excludenda uideatur. Si quis autem
post interpositam appellationem necessarias sibi putauerit poscendas esse personas, quo
apud iudicem qui super appellatione cognoscet ueritatem possit ostendere, quam existimabit
occultam, hocque index fieri prospexerit, sumptus isdem ad faciendi itineris expeditionem 20
praebere debebit, cum id iustitia ipsa persuadeat ab eo haec recognosci, qui euocandi²
3 personas sua interesse crediderit. Super his uero, qui in capitalibus causis constituti
appellauerint (quos tamen et ipsos uel qui pro his prouocabunt non nisi audita omni causa
atque discussa post sententiam dictam appellare conueniet), id obseruandum esse sancimus,
ut inopia idonei fideiussoris retentis in custodia reis opiniones suas iudices exemplo appel- 25
latoribus edito ac refutatorios eorum ad scrinia quorum interest transmittant, quibus
gestarum rerum fides manifesta relatione pandatur, ut meritis eorum consideratis pro
4 fortuna singulorum sententia proferatur. Ne temere autem ac passim prouocandi omnibus
facultas praeberetur, arbitramur eum, qui malam litem fuerit persecutus, mediocriter poe-
5 nam a competenti iudice sustinere. Sin autem in iudicio propriam causam quis fuerit 30
persecutus atque superatus uoluerit prouocare, eodem die uel altero libellos appellatorios
offerre debebit. is uero, qui negotium tuetur alienum, supra dicta condicione etiam tertio
6 die prouocabit. Apostolos post interpositam prouocationem etiam non petente appellatore
sine aliqua dilatione iudicem dare oportet, cautione uidelicet de exercenda prouocatione in
posterum minime praebenda. SINE DIE ET CONSULE³.
- 7 IDEM AA. ET CC. NEONI. Qui ad ciuilia munera uel decurionatum uel B 9, 1, 101
honores deuocantur, licet uacationem a principibus acceperint, si appellationis auxilio non

CRM

¹ iungendae uidentur 3, 3, 2. 3, 11, 1. 7, 53, 6 ² euocari (Mommson)? ³ D. xv k. April. (Aug. 3, 3, 2) CC. cons. (= a. 294) 3, 3, 2. 3, 11, 1

1 aa.] aa. et cc. R | ualerio praesidi prouin-
ciae S 2 ad] apud R^a | quo R^aM 3 fata-
siliis R^a | dies R 4 functus R^a | forma R^a
6 aa. et cc.] Q, a. SM, aa. CR | dicunt
om. S | ac] ad R^a 7 conuenit R 8 per
sententiam] C, sententiam R^aM^a?, sententia
R^aM^b 9 propriam sententiam R^a 10 sen-
tia M^a 12 exclusa M^a 14 iustam] ditam R^a |
minus se] amnis R^a, minus M^a 16 pro-
sequatur C 17 debere om. M^a | quid R^a
18 poscendas esse pers. quo] C, esse pers.
per quas (quas M^a) RM 19 existimauit CM,
estimauit R 20 perspexerit CM^a? | idem
RM uel M^b | ad] dett., et CRM 21 per-
suadet R | haec] ex R^a | uocandi C 22 per-

sona RM, personam M^b 23 appellauerit R^a |
causa omni C 24 conueniet] conuenit et C,
conuenit M^b 25 exemplo a. edito] C^a,
exempla a. edita C^a, exempla (exemplo M^b,
et exempla R^b) a. edita (edicto R^aM^a) RM
26 refutatorios] C^a?M^a?, refutatorias C^bM^b,
refutatoria R | transmittatur R^a 27 rala-
tione M^a | peradatur R^a 28 fortuna] furtu
ita C^a | sententiae R^a | ac] de R^a? | prouo-
candi om. R^aM^a 29 proberetur arbitrantur R^a
30 a om. R^a | competente R 32 super ad-
dicta R^a | etiam tertio om. R^a 33 post] autem
post C, qui si R^a | etiam om. M^a 34 cautio-
nem R^a 35 s. a. Russardus 36 aa. et cc.] Q,
a. S, aa. CRM | neomi R 37 a] ad R^a

utantur, consensu suo nominationem confirmant. cum igitur ad munus uocatus appella-
ueris a praeside prouinciae, iuste te appellasse ostende.

- 8 IDEM AA. ET CC. OPPIANO. Si contra maiorem quinque et uiginti annis [B 9, 1, 102]
sententia lata prouocationis secutae tempore praefinito causas non esse repraesentatas
nec appellatione pendente transactione finitum negotium rector animaduuerit, res iudi- 5
catas exsequi curabit.
- 9 IDEM AA. ET CC. HAVE HERACLIDA CARISSIME NOBIS. Dominus litis causam [B 9, 1, 103]
appellationis, quam procurator suus litigando interposuit, etiam absente procuratore exsequi
potest.
- 10 IDEM AA. ET CC. TITIANO. Si actor a curatore ordinatus deteriore cal- [B 9, 1, 104] 10
culum reportauerit, tam ipse quam curator ad prouocationis auxilium possunt peruenire,
1 curator uero solus prouocationis litem exercebit. Sin autem interim adulescens ueniam
aetatis impetrauerit uel ad legitimam aetatem peruenerit, potest suo nomine appellationem
exercere. S. PRID. K. OCT. VIMINACII CC. CONSS. a. 294
- 11 IDEM AA. ET CC. AVRELIO. Ciues et incolae, manifestas etiam excusationes [B 9, 1, 105] 15
habentes, si sub iusta nominatione non appellauerint, ad probationem earum non admit-
tuntur. XVII K. IAN.
- 12 IMP. CONSTANTINVS A. AD CATVLINVM. Minime fas est, ut in [Th. 11, 30, 2 B 9, 1, 106]
ciuili negotio libellis appellatoriis oblati aut carceris cruciatus aut cuiuslibet iniuriae
genus seu tormenta uel etiam contumelias perferat appellator, absque his criminalibus 20
causis, in quibus, etiamsi possunt prouocare, eum tamen statum debent obtinere, ut post
prouocationem in custodia, si fideiussoris idonei copiam non habeant², perseuerent. D. III
NON. NOV. TREVIRIS. ACC. XV K. MAI. HADRYMETO VOLVSIANO ET ANNIANO CONSS. a. 314
- 13 IDEM A. PETRONIO PROBIANO SVO SALVTEM. Ex illo tempore, [Th. 11, 30, 5 B 9, 1, 107]
quo in ciuilibus causis, quae inter priuatos mouentur, consultaturum³ uel relaturum te 25
esse promiseris uel appellationis a te interpositae sollemnia completa fuerint, nihil posthac
tibi quodlibet speciale ac requisitum uel quibuscumque modis fauoris gratiam praeferens
audiendum est, sed obseruandum, ut iuxta priora statuta sollemnitis moro expleto gesta
ad comitatum omnia dirigantur. D. ID. AVG. ARELATO. PP. ID. OCT. THEVESTE SABINO 29
ET RVFINO CONSS. a. 316
- 14 IDEM A. AD BASSVM PV. Litigatoribus copia est etiam non con- [Th. 11, 30, 7 B 9, 1, 108]
scriptis libellis ilico appellare uoce, cum res poposcerit iudicata, tam in ciuilibus quam
in criminalibus causis⁴. D. VIII ID. IVN. SIRMIO GALLICANO ET BASSO CONSS. a. 317
- 15 IDEM A. AD SEVERVM VICARIVM. Ne causas, quae in nostram uenerint [Th. 11, 30, 9]
scientiam, rursus transferri ad iudicia necesse sit, instructiones necessarias plene actis 35

P (62 [9 p] 14. 15. 11) L (62, 9. 14. 15. 11) CRM

¹ Herrmann iungit 10, 40, 7 ² iunge 9, 47. 16. Th. 11, 36, 1 ³ si ... habeant om. Th.
⁴ iunge 1, 21, 2 ⁵ consulturum Th. ⁶ tam ... causis om. Th.

1 nominatione M^a, non una natione R^a | minus R^aM^a 2 a praeside] apud praesidem C^aRM 3 appiano S, optano C: intra R^a 4 secretae R^a 5 transactionem R^a | animadu- uerteret R^a, animaduertit M 7 habe her. car. C, eracleo clarissima S, habe heracl'd. (heradd. L) carissimo pL, aberaclid. ca- riss. R, eraclido M^a, eraclido carissime M^b | nobis om. M^a 10 aa. et cc.] a. M 11 de- portauerit R | prouocationem R^a | possit R^a, possint M 12 solus] solui M^a | ueniam R^a 13 appellatione M^a 14 s. a. Russardus 15 excusationem R 16 sub iusta nom. si CM | eorum PL¹ | admittatur M^a 17 s. a. PL 18 constantinus M | cantullianum R | in om R 20 proferat R^a 21 possunt] CM^a? Th., possit RM^a | debet RM^b 22 custodiam R |

si om. R^a | fideiussores C^a, fideiussoribus R^a | habeat R^a | perseueret R^aM | s. a. Th. 24 a.) aa. R | petroniae M | prob. suo sal.] Th., om. libri: cf. 1, 21, 2 25 in] ex PM^b, ex in M^a 26 permiserit uel appellationem R^a | sollemnia] ac s. RM^a | nihil om. R^a 27 tibi om. R^a | quolibet R | gratia R 28 ut] est ut R | experto R^a 29 ad] a R^a | s. a. Th. 31 idem a. (a. et c. S, aa. R)] impr. (impp. L) diocl. et max. aa. PL | pu.] Th., om. libri | conscriptis] CM^b Th., conscri-ctis M^a, scrip- tis PLR 32 uice L^a, uoces R 33 s. a. Th. PL | uii k. ian. PL 34 a.) a. et c. S, aa. PLR^a | uicarium] Th., om. libri | causam ... uenerit R^a, causa (causas M^b) ... uene- rit M | nostra M^a 35 transferri R^a

- inseri praecipimus. nam cogimur a proferenda sententia temperare¹, quoniam uerendum est, ne lis incognito negotio dirimatur, adempta copia conquerendi. quare perennibus inuretur iudex notis, si cuncta, quae litigatores instructionis probationisque causa recita-
uerint, indita actis uel subiecta non potuerint inueniri. D. X II. IUL. AQUILEIAE CON-
STANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319
- 16 ³IDEM A. AD MAXIMUM. Etiam eos, qui imaginem princi- [Th. 11, 30, 11 mut. B 9, 1, 109
palis disceptationis accipiunt, appellationum adminicula necesse est accipere. D. PRID. ID.
IAN. SIRMIO CRISPO II ET CONSTANTINO II CC. CONSS. a. 321
- 17 ³IDEM A. AD IULIANVM PV. Si apud utrumque praetorem, [Th. 3, 32, 2 mut. B 9, 1, 110
dum quaestio uentilatur, ab aliqua parte auxilium prouocationis fuerit obiectum, praefec- 10
turae urbis iudicium sacrum appellator obseruet⁴.
- 18 IDEM A. VICTORI RATIONALI VRBIS ROMAE. Quoniam nonnulli [Th. 11, 30, 14 B 9, 1, 111
fisci debitores, cum iussi fuerint debitam summam exsoluere, interposito prouocationis
auxilio uim exsecutionis eludunt nec iam opinionis exemplum nec refutatorias preces curant
petere uel offerre, placuit, ut, si intra dies⁵ sollemnitatibus praestitutos ad facienda haec 15
appellatoris cura defuerit, deserta ab eo prouocatio aestimetur moxque debitum exigatur.
D. PRID. K. AVG. CONSTANTINO ET MAXIMO CONSS. a. 327
- 19 ³IDEM A. AD VNIVERSOS PROVINCIALES. A proconsulibus et [Th. 11, 30, 16 B 9, 1, 112
comitibus et his qui uice praefectorum cognoscunt, siue ex appellatione siue ex delegato
siue ex ordine iudicauerint, prouocari permittimus, ita ut appellanti iudex praebeat opi- 20
nionis exemplum et acta cum refutatoriis partium suisque litteris ad nos dirigat. a prae-
fectis autem praetorio prouocare non sinimus. Quod si uictus oblatam nec receptam [(B)
ab iudice appellationem adfirmet, praefectos adeat, ut apud eos de integro litiget tamquam
appellatione suscepta. superatus enim si iniuste appellare⁷ uidebitur, lite perditam notatus
abscedet: aut si uicerit, contra eum iudicem, qui appellationem non receperit, ad nos 25
referri necesse est, ut digno supplicio puniatur. D. K. AVG. PP. K. SEPT. CONSTANTINO-
POLI BASSO ET ABLABIO CONSS. a. 331
- 20 ³IMP. CONSTANTIVS A.º ALBINO. Et in maioribus et in minoribus negotiis [B 9, 1, 113
appellandi facultas est. nec enim iudicem oportet iniuriam sibi fieri existimare eo, quod
litigator ad prouocationis auxilium conuolauit. D. VII ID. APRIL. MARCELLINO ET PRO- 30
BINO CONSS. a. 341
- 21 ¹⁰IDEM A. AD LOLLIANVM PP. Quoniam iudices ordinarii prouocationes [Th. 11, 30, 25
aestimant respuendas, placet, ut, si quis appellationem suscipere recusauerit, quae non
P (62, 15. 11. 20. 21) L (ut P) CRM

¹ qui sanximus retractari rescripta nostra ad opiniones uel etiam relationes iudicum data non oportere *ins. Th.* ² iunge 3, 1, 9 ³ iunge 5, 71, 18 ⁴ d. xv k. Ian. Serdicae Probianus et Iuliano cons. (a. 322) ex 5, 71, 8 *supplendum uidetur* ⁵ complendis *ins. Th.* ⁶ iunge 1, 21, 3 et quae ibi laudantur ⁷ appellasse *Th.* ⁸ iunge *Th.* 11, 36, 5 ⁹ Idem AA. (= impp. Constantius et Constans AA.) *Th.* 11, 36, 5 ¹⁰ iunge *Th.* 11, 36, 11

1 inferri *M*? | cogitur *L*? | a] ad *R*? 2 conquirendi *PLR* 3 instructionibus *P*? *L*? | que] qui et *P*? *L*? | causas *P*? *L*? *Th.* | recitauerunt *PL*? | ...tauerunt *L*? 4 indicta *P*? | uel] de *R*? | potuerunt inuenire *P*? | s. a. *Th.* *PL Miracis* | aquil.] aquiliaei et *PL* 5 a. v] v *Th. Mir.*, aa. *PL* | et lic. c. cons. om. *L* 6 a.] a. et c. *S* | ad maximo *M* 7 s. a. *Th.* 9 a. et c. iuliano *S* | pu.] *R*, pp. *SCM*: de inscriptione et subscriptione uide ad 5, 71, 18 12 a.] a. et c. *S*, aa. *R* | rat. urb. romae] *Th.*, om. libri 13 fisci ficti *R*? | interposita *R*? 14 curant petere] cura. *M*? 15 haec] haec ad *R*? 17 s. a. *Th.* 18 a.] a. et c. *S*, aa. *R* 19 uice] in u. *R* | delegatione *C*, legato *R*? 20 iudicauerunt *R* 22 prouocari *Th.* | oblata nec recepta *M*?

23 ab] a *Th.* | appellatione *R*? *M*? 24 appella. re *R*? 25 abscedat *R* | appellatione *R*? | receperat *Th.*, recipere *M*? 26 referri] *Th.*, referre *CRM* | indignos *R*? | s. a. *Th.* et *PL Miracis* post c. 20 27 ablabilio] bablino *P*, balb. *L*, balbino *Mir.* 28 imp. constantius (constantinus *S*, const. *C*) a.] *SC*, idem aa. *PL*, idem a. et const. a. *R*, imp. a. constantinus *M* | abino *M*? | in mai.] en mai. *L*? | in min.] min. *PL* 29 noque *R* 30 auxilio *R*? | conuolauerit *M* | s. a. *PL Miracis*: ad finem addita est subscriptio c. 19 32 a.] a. et c. *S*, aa. *PL* | ad] a *M* | iulianum *S* | pp.] *Th.*, om. libri | iudicem ordinari prouocationis *R*? 33 estiment *M*?, existimant uel existiman *R* | recipere *R*

contra executionem, sed aduersus sententiam iurgium terminantem¹ fuerit interposita, triginta auri pondo cogatur largitionibus nostris² inferre: triginta alia³ officio eius itidem soluturo, nisi ei pertinaciter restiterit atque actis contradixerit et, quid iure sit con- [Th.] stitutum, ostenderit. D. VIII K. AVG. MESSADENSI. PP. CAPVAE ARBITRIONE ET LOLLIANO 4
CONSS. a. 355

22 ⁴IDEM A. AD VOLVSIANVM PP. Lata sententia, quae pertinet [Th. 11, 30, 26 II 9, 1, 114] ad bona uacantia⁵ et ad ea, quae indignis legibus cogentibus auferuntur, si quis putauerit prouocandum, uox eius debet admitti. D. III⁶ K. AVG. ARBITRIONE ET LOLLIANO CONSS. a. 355

23 ⁷IDEM A. AD SENATVM. Cum appellatio interposita fuerit per [Th. 1, 6, 1 B 9, 1, 115] Bithyniam Paphlagoniam⁸ Lydiam Hellespontum, insulas etiam ac Phrygiam salutarem, 10 Europam ac Rhodopam et Haemimontum, praefecturae urbis iudicium sacrum appellator obseruet. D. V NON. MAI.⁹ TAVRO ET FLORENTIO CONSS. a. 361

24 ¹⁰IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. SALVTEM DICVNT ORDINI CIVI- [Th. 11, 30, 32] TATIS CARTHAGINENSIVM. Iudicibus non solum appellationis suscipiendae necessitas uidetur imposita, uerum etiam triginta dierum spatia ex die sententiae¹¹ definita sunt, intra quae 15 gesta una cum relatione litigatoribus conuenit praestari¹²: iudice et officio eius¹³, si statuta fuerint aliqua parte mutilata, multae subiacentibus. D. PRID. NON. FEBR.¹⁴ MEDIOLANI DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364

25 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD [Th. 11, 30, 35 II 9, 1, 116] SYAGRIVM PP. Et in multis ab iudicibus inferendis¹⁵ appellationes iubemus admitti. D. XIII 20 K. IUL. GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 360

26 ¹⁶IDEM AAA. ET ARCADIVS A. AD PELAGIVM COMITEM RERV[UM] [Th. 11, 30, 45 B 9, 1, 117] PRIVATARVM. Cum post sententiam discussoris uel rationalis fuerit prouocatum, ad sinceritatem tuam negotium transferatur, ut, si mediocritas negotii aut longinquitas regionis ad iudicium tuum litigatores uenire non patitur, iudicio rectoris¹⁷ prouinciae, quem ipse pro- 25 baueris, negotium deleges. D. XV K. MART. MEDIOLANO ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 385

27 ¹⁸IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. ENNODIO PROCONSVLI [Th. 11, 30, 53 B 9, 1, 118] AFRICAE. Nominationes libellis uel edictis factae citra consilium publicum non ualent: de quibus nec appellare necesse est, si sollemnitas deest. D. XVII K. IVN. MEDIOLANI 30 OLYBRIO ET PROBINO CONSS. a. 395

P (62, 21. 23 usque ad u. 9 fuerit post 58, 2) L (62, 21. 23 usque ad u. 9 fuerit) CR (post c. 23 iterat u. 9 idem ... fuerit, quae excipit finis c. 30) M

¹ quae non ab executione uel a praedicio, sed a sententia iurgium terminante Th. ² cogatur fisco Th. ³ alia] alias libras auri Th. ⁴ iunge Th. 11, 36, 12 ⁵ et caduca ins. Th. ⁶ III Th. 11, 36, 12 ⁷ iunge 12, 1, 7. Th. 6, 4, 12. 13. 7, 8, 1. 11, 1, 7. 11, 15, 1. 11, 23, 1. 12, 1, 45. 13, 1, 3 ⁸ Paphlagoniam om. Th., agnoscunt B ⁹ Gyfyrae ins. leges iungendae ¹⁰ iunge Th. 11, 36, 15 ¹¹ ex die sententiae om. Th. ¹² gesta ... praestari] negotii merita ad mansuetudinis nostrae scrinia conueniat destinari Th. ¹³ eius om. Th. ¹⁴ Nou. (Gothofredus)? ¹⁵ et ... inferendis] in condemnationibus Th. ¹⁶ iunge 7, 65, 7 ¹⁷ iudicio rectoris] iudici Th., ἀρχοντι B ¹⁸ iunge 10, 32, 45. Th. 12, 1, 141...145

1 iurgium] intentionem iurgiumque (que del. L¹) P¹L¹ 2 auri pondera PLC, pondo auri Th. | referre M¹ | ali. M¹, alias Q¹ | idem soluturo C¹ 3 et quid] CM, quod P¹, quid P¹L¹, quidue L¹R¹ 4 s. a. Th. PL | d. ... capuae] pp. capuae viii k. a. PL, d. VIII k. aug. Th. 11, 36, 11 6 a.] a. et c. S, aa. PLR | pp. om. R 7 offeruntur R¹? S s. a. Th. 9 a.] a. et c. S, aa. PLR | senatus PL 10 phalagoniam R | salut. om. R 11 accimontum R, Ἡλεμόποντον B 12 s. a. Th. 13 ualerius ualentinus M | salutem ... 14 carthaginiensium (Karthaginis Th. 11, 30, 32) Th. 11, 30, 32. 11, 36, 15, ordini ciu. carthaginiensium (carthaginiensium Heimbach) in africa S, ordini (sardinne M) ciu. carth.

dicunt CRM 14 uideretur R¹ 15 trigesimo R | diffinita sunt ex die sent. R 17 multae] uindictae C | subiacente Th. | s. a. Th. 19 imp. C, imp. R | ualens R, ualerius M | et theod. om. R | aa. SCR, om. M | ad syagrius S, et suum R 20 s. a. Th. 21 aa.] 1 aa. Th. 22 idem aaa. (aa. C) ... arc. a.] C Th., idem a. et c. archadius a. S, imp. hon. et archad. aa. R, imp. (imp. .. M¹) archadius M | paladium S 25 patiuntur R, patiatur M 26 s. a. Th. | a.] a. 1 Th. 25 ennodio SCM, emedio R, ennoio Th. | proconsul SR, proconsula M¹? 29 libellis ... non ualeant nominationes Th. | facta R¹ 30 appellari Th. | s. a. Th.

- 28 IDEM AA. NEBRIDIO PROCONSULI ASIAE. Si quis libellos appel- [Th. 11, 30, 56 B 9, 1, 119
latorios ingesserit, sciat se habere licentiam arbitrium commutandi et suos libellos recu-
perandi¹, ne iustae paenitudinis humanitas amputetur. D. XI K. AVG. CONSTANTINOPOLI
ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396
- 29 IDEM AA. AD EVTYCHIANVM PP. Addictos supplicio et [1, 4, 6 Th. 11, 30, 57 B 9, 1, 120 5
pro criminum immanitate damnatos nulli clericorum uel monachorum, eorum etiam quos
1 synoditas uocant, per uim atque usurpationem uindicare liceat ac tenere. Quibus in
causa criminali humanitatis consideratione, si tempora suffragantur, interponendae prouo-
cationis copiam non negamus, ut ibi diligentius examinetur, ubi contra hominis [(1, 4, 6)
salutem per errorem² uel gratia cognitoris oppressa putatur esse iustitia: ea condicione, 10
ut, si proconsules uel comes⁴ Orientis, Augustalis, uicarii fuerint cognitores, non tam ad
clementiam nostram quam ad amplissimas potestates sciant esse referendum. eorum enim
de his plenum uolumus esse iudicium, qui, si ita res est et crimen exegerit, rectius possint
punire damnatos. D. VI K. AVG. MNIZO HONORIO A. III ET EVTYCHIANO CONSS. a. 395
- 30 IDEM AA. THEODORO PP. Si quis prouocatione interposita [Th. 11, 30, 58 B 9, 1, 121 15
suspecti iudicis uelit prolatam⁵ cuitare sententiam, in hac uoce liberam habeat potestatem
nec timeat contumeliam iudiciorum, cum et ab ipsa iniuria possit facile prouocare, maxime
cum a solo tantum praefecto praetorio⁶ non sine dispendio causae prouocare permissum
sit. sciant igitur cuncti sibi ab iniuriis et suspectis iudicibus et in capitali supplicio ac
fortunarum dispendio prouocationem esse concessam. D. VII ID. IVN. MEDIOLANI THEO- 20
DORO CONS. a. 399
- 31 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. ASCLEPIODOTO PP. Si appellatio- [Th. 11, 30, 67
nem oblatam, in qua uel tuae amplitudinis uel urbanae praefecturae sacrum auditorium
postulatur, iudex non susceperit uel suscepta appellatione apostolorum copiam denegauerit,
ad deponendam super hac iniquitate querimoniam nec non etiam conueniendum aduersa- 25
rium ex sententia prolata iuxta antiquum ius anni metas habeat litigator: uel si bulus-
modi appellatio suscepta non fuerit, in qua inferiorum iudicum sacra desideratur auditio,
1 ad haec eadem facienda sex menses habeat litigator. Si uero arbiter appellationem susci-
pere aut relationem dare contempserit, quattuor mensum tempora obseruentur: ut his quae
statuimus actitatis pareat appellator temporibus, quae de appellationibus definita noscuntur. 30
D. III K. APRIL. CONSTANTINOPOLI ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS. a. 423
- 32 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANVS AA. CYRO PP. Praecipimus ex [B 9, 1, 122
appellationibus spectabilium iudicum, quae per consultationes nostri numinis discepta-
tionem implorant, non nostram ulterius audientiam expectari, ne nostris occupationibus,
P (62, 30 inde a u. 17 facile [28. 30 in. suppl. p]) L (62, 30 inde a u. 17 facile [30 in.
suppl. l.] 25) CR (62, 30 inde a u. 17 facile excipit initium c. 23, deinde integra c. 30
denuo suo loco extat) M

¹ et s. l. recuperandi om. Th. ² iunge 1, 3, 11, 12. 1, 4, 7. Th. 16, 2, 32. ³ uel errore Th.
⁴ siue proconsule comes Th. ⁵ prolatam om. Th. ⁶ a solis tantum praefectis Th. ⁷ iunge
7, 51, 3. Th. 11, 31, 9 ⁸ iunge 3, 4, 1. 7, 63, 2

1 aa.] a. et c. S | consuli SR, om. pL | ap-
pellatoris p'L¹ 3 s. a. Th. pL | x pL | con-
stant. arcadio] are. pL 5 aa.] a. et c. S,
a. C | ad eut. pp.] l. gem. Th., rufino pp. R⁶
(ex l. gem.), om. SCR⁶M | aditos R⁶ 6 cle-
ricorum ... 7 uocant] C Th. l. gem., om. RM:
κελεύει δὲ τὸν ἀπαγόμενον ἐπὶ τιμωρίᾳ μὴ κατα-
λαμβάνειν κατὰ βλάβην μηδὲνα B 8 consideratio-
nem R⁶ | interpendae M⁶ 9 ubi R⁶ 10 gra-
tiam CR⁶M⁶ | iustitia R⁶ 11 proconsul R,
ἀνθύπατος B | cognitoris M⁶ 12 clementiam C⁶
13 res om. M⁶ | exegit R | possit R 14 s. a.
Th. l. gem. 15 inscriptionem om. pL | aa.]
a. et c. S, aa. ... R⁶, a. M | prouocatio-
nem p⁶L⁶ 16 iudices R | uitare N⁶ Th. |
habet R 17 ab ipsa] ipsa pL, ad ipsam R |
prouocare (—ri pL⁶) prou. fas non (non

post 18 cum collocat R) est PLR altero loco
18 causa R⁶ | permissum] concessum R alt. l.
19 ab om. P⁶R alt. loco | iuriis C⁶ | suspectis
om. R alt. l. | in] a Th. | capitalis PL | ac]
a R alt. l. 20 prouocatione M⁶, om. R⁶
alt. l. | concessum R⁶ alt. l. | s. a. Th. PL |
d. u. id. ian. PL | med. theod. uc. cons. Th.,
om. PL 22 aa. om. M | asclepiodote M |
pp. om. M⁶ 23 quam CM⁶ | praefecturae R
24 susceptam M⁶ 25 ad] denegad R | iniqui-
tatem R⁶ 26 prolata sententia Th. | ha-
bet R 27 auditio M⁶ 28 eandem M⁶ |
uero] ne R⁶M | appellatione R⁶ 29 men-
sium RM 31 s. a. Th. 32 ualent. et
theod. S, theodosius et ualerius M | aa.
om. M | chyro S, caro R 34 nostra R⁶

quibus pro utilitate mundi a singulorum nonnumquam negotiis auocamur, aliena fraudari
 1 commoda uideantur. Sed si a proconsulibus uel Augustali uel comite Orientis uel uicariis
 fuerit appellatum, uirum illustrem praefectum praetorio, qui in nostro est comitatu, uirum
 etiam illustrem quaestorem nostri palatii sacris iudiciis praesidentes disceptationem iube-
 mus adripere eo ordine, ea obseruatione, isdem temporibus, quibus ceterae quoque lites
 5 fatali die post appellationem in sacris auditoriis terminantur. et hoc, licet quidam prae-
 dictorum spectabilium iudicum iure concesso ut sacri iudices appellationes acceperint.
 1a (1) Quod si a duce fuerit appellatum, si idem et praeses sit, praefectura necessario tantum
 2 iure ordinario in sacro auditorio iudicabit. In his autem omnibus iudiciis, quae consulta-
 tionum introduximus loco, uel apostolos uel ea quae apud eum gesta sunt, contra cuius
 10 sententiam dicitur appellatum, suscipere ab appellatoribus et cognitiones inducere apud
 uiros illustres praedictos iudices et ea quae geruntur excipere scribere scriptaque litigato-
 ribus edere nostros epistulares praecipimus: officiis uidelicet eorum, cum quibus uir illustris
 3 quaestor iudicat, exsequentibus iudicata. Haec, si appellatio fuerit oblata iudici, qui non
 ex delegatione cognoscit. eorum enim sententiis appellatione suspensis, qui ex delegatione
 15 cognoscunt, necesse est eos aestimare, iuste nec ne fuerit appellatum, qui causas delega-
 4 uerint iudicandas. Huic saluberrimae legi illud etiam consultissime credidimus inserendum,
 ut, si priuato, non illustri, uni pluribusue, ut adsolet, nostra serenitas adita delegauerit
 causam et eius eorumue definitio fuerit appellatione suspensa, uir quidem magnificus prae-
 20 fectus praetorio, qui in nostro est comitatu, cum uiro illustri quaestore temporali¹ iudicet
 4a die. Nostri uero libellenses quae apud arbitros gesta sunt suscipiant, cognitiones inducant
 et ea quae geruntur excipiant scribant scriptaque litigatoribus edant: qui etiam apud
 arbitros, licet illustres sint, ex delegatione nostra cognoscentes excipiunt, si in sacratissimo
 5 nostri numinis comitatu causae dicantur. Sane si illustrium ac magnificorum iudicum sen-
 tentiae fuerint appellatione suspensae, eorum uidelicet, quorum sententias licet appella-
 25 tione suspendi, per consultationem nostram uolumus audientiam expectari, licet antea priuato
 homini, id est non illustri, lite a nobis delegata is postea tempore definitionis illustri deco-
 ratus dignitate reperiatur: eodem obseruando et si alter ei coniunctus sit arbiter, qui non
 6 illustrem meruit dignitatem. Quidquid autem hac lege specialiter non uidetur expressum,
 id ueterum legum constitutionumque regulis omnes relictum intellegant.²
 33 ³IDEM AA. CYRO PP.⁴ Eo casu, quo apparitor [Nou. Theod. 7, 4, 6...9 mut. B 9, 1, 123
 magisteriae potestatis a curia uel officio cohortali de statu in prouincia patiatur contro-
 uersiam uel ut tributa uel functiones debens in prouincia detinetur, si sententia⁵ rectoris
 prouinciae fuerit appellatione suspensa, cum tua sublimitate uiro quoque magnifico magistro
 militum cognoscente causae inhemus merita ponderari, licet magister militum rectori pro-
 35 uinciae causam delegauerit perorandam. D. PRID. NON. MART. CONSTANTINOPOLI CYRO
 VC. CONS.

a. 441

CRM

¹ temporali] pro tempore fatali (u. i.)? ² d. XII (XIII, 3, 4, 1) k. Iun. Valentiniano A. v
 et Anatolio cons. (= a. 440) *leges iungendae* ³ iunge 12, 54, 3 ⁴ Areonindo magistro
 militum *Nou.*, eadem scilicet ratione, qua aliud exemplum secundum subscriptionem Aspari
 mag. mil. transmittendum erat: ad praefectum praetorio constitutionem directam esse ex
 ipsius *Novellae* § 6 (ex sententia tui culminis i. e. pp.) patet ⁵ uel interlocutio *ins. Nou.*

2 si om. R^a 5 litis M^a 6 quidem R^a
 7 iudicum] iudicium R^a 8 a duce] adhuc
 uoce R, M^a, δουλός δικάσαντος B |
 tantum] tamen R^a 9 quae] quae in R
 10 loco uel] loco et C | adpostolos M^a |
 apud eum om. R^a | huius R^a 13 epistula R^a
 14 iudici] fuerit] R^a 16 cognoscent R | ne
 om. R^a 17 credimus R^a 18 non om. R^a |
 uni] • R^a | ue ut] uelud R^a | elegauerit R^a
 19 eorum bis R^a 20 illustre CR | tempo-
 rali iudicet] M, temporalium iudices C, tem-
 porali uidelicet R: μετά τοῦ κατὰ καιρὸν

κουλοτωπος διαζίτω κατὰ τὴν κυρίαν ἐμπρό-
 θεσμον B 21 suscipiant] excipiantur M^a
 22 qui] quae R^a uel R^b | apud] prae R^a
 24 nostro C^a | iudicium R^a 26 consultatio-
 nes C, συνιλεύσεως B | priuato] probato M^a?
 28 ei] • cis M^a 29 non om. R^a 30 delict-
 tum M^a 31 aa.] a. et c. S, a. M | seiro M |
 eo] hoc R | aperitor M^a 32 a] C *Nou.*,
 de R^a, a de R^b M | ortali R^a, coartali M^a? |
 patitur *Nou.* 33 ut om. C | finitiones R^a
 34 magistro magnifico R 35 causae] cau-
 sam ei M 36 s. a. *Nou.*

- 34 IMP. IUSTINVS A. DEMOSTHENI PP. Iubemus, si qua suggestio maioris uel [B 9, 1, 124] minoris iudicis ad nostram referatur clementiam de negotio, quod iudicandum ei tradidimus uel de quo pro sua iurisdictione iudicauerit, petentis a nostro numine finem eidem imponi negotio, quod ab eo disceptatum est, siue additum sit eidem suggestioni, quid referenti placeat (dum id partibus per sententiae recitationem manifestum non fecit) siue 5 nihil huiusmodi adiectum sit, sed simpliciter nostri numinis responsum expectat, non prius eam discerni, quam per sacram pragmaticam nostri numinis iussionem duo magnifici uiri uel patricii uel consulares uel praefectorii, quos pro tempore nos elegerimus, iubeantur adiungi uiro illustri pro tempore quaestori nostri palatii et una cum eo in scriptis relationem discernere (siue praesentibus partibus, si hoc prospexerint, siue absentibus) et responsum 10 relationi dandum sua sententia manifestare: ut tamen dispositio huiusmodi excellentissimorum iudicum omnimodo rata sit, nulli danda licentia prouocationem contra eorum offerre sententiam uel aliam quamcumque dubitationem introducere. Quam obseruationem non solum, si unus iudex suggestionem uel relationem usus fuerit, tenere censemus, sed etiam si duobus uel amplioribus datis iudicibus in unam sententiam minime omnes conuenerint, 15 sed diuersas suas sententias unusquisque nostrae mansuetudini rettulerit uel omnes nos consuluerint, quid discernendum sit. a. 520—524
- 35 Ἡδὴ τῆς τριακοστῆς δευτέρας διατάξεως εἰπούσης ἐπὶ πάντων τῶν ἀρχόντων τῶν [B 9, 1, 125] ἡλλουστρίων, ἀφ' ὧν ἐστὶν ἐκκλητος, τὸν βασιλέα τῆς ἐκκλητοῦ ἀκροᾶσθαι, ἡ παρούσα διάταξις εὐροῦσα νόμιμον ἐγνωσμένον, ὅτι κατὰ τῆς ἀποφάσεως τῶν ἐπάρχων ἐκκλητος μὲν οὐκ ἐστίν, 20 ἀναψηλάφησις δὲ ἐστὶ, καὶ εἰ μὲν ἕτερός ἐστιν ἐπαρχος, πιθανόν ἐστίν, ὅτι ἀνατρέπει τὰ παρ' ἐτέρῳ κριθέντα, ἐὰν δὲ ὁ αὐτὸς γένηται ἐπαρχος πάλιν ὁ ἡδὴ ψηφισάμενος, οὗτινος κατὰ τῆς ψήφου καὶ αἱ δεήσεις προσηνέχθησαν, ἐπειδὴ¹ προεβλήθηται ὑπὲρ τῆς παλαιᾶς αὐτοῦ ἀποφάσεως λέγειν, κελεύει ἡ διάταξις, ὥστε τὸν κοιαιστωρα συνακροᾶσθαι αὐτῷ δεύτερον ἢ τρίτον γενομένῳ ἐπάρχῳ καὶ ἐξετάζοντι τὰς ἐπὶ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἀρχῆς γενομένας ἀποφάσεις, θεσπίζουσα, 25 ὥστε μηδεμίαν εἶναι κατὰ τῶν τοιούτων ἀποφάσεων ἀναψηλάφησιν.
- 36 Ἀρὴ μετὰ πᾶσαν τὴν δίκην τότε τὴν ἐκκλητον ἐπιδοθῆναι (οὐδὲ γὰρ βλάπτεται τις, [B 9, 1, 126] ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ ἐγένετο διαλαλιὰ ἀπαρνούμενη αὐτῷ δίκαιον ἀρμόζον αὐτῷ, τουτίστιν ἡ μαρτύρων παραγωγὴν ἢ ἀνάγνωσιν συμβολαίου· δύναται γὰρ ἐν τῇ ἐκκλητῳ πάντα γυμνάσαι), ἵνα μὴ κατὰ τῆς μίσσης διαλαλιᾶς ἐπιδεδομένης ἐκκλητοῦ μῆκος διδῶται ταῖς ὑπερθέσεσι, πολλάκις 30 ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει ἐπιδεδομένης ἐκκλητοῦ καὶ ἐξεταζομένης, πάλιν ἄλλου κεφαλαίου γυμναζομένου καὶ πάλιν καὶ κατ' αὐτοῦ παρεχομένης ἐκκλητοῦ. Ἐὰν δὲ διαιτηγὴς ἐστὶν ὁ ἐν μίσσῃ διαλαλιᾷ δίκαιόν τι αὐτοῖς ἀρνησάμενος, κελεύει ἐγγράφως τουτίῳ ἐπισκῆπτειν, ὥστε ἐν τῇ ἐκκλητῳ φυλάττεσθαι αὐτοῖς τὴν περὶ τούτου δικαιολογίαν ἀπρόκριτον. εἰ δὲ παρὰ ταῦτα γένηται, μήτε δεχέσθω τὴν ἐκκλητον ὁ δικαστὴς καὶ αὐτὸς ὁ ἐκκαλεσάμενος ὑπὲρ τῆς παρα- 35 βάσεως πεντήχοντα λίτρας ἀργύρου παρεχέτω. a. 527?

CRM: indices c. 35. 36 ex B restituimus

¹ ἐπειτα? ² iungenda uidetur 3, 1, 12, cf. 3, 1, 16

1 imp.] imp. a. R^a, impp. M^a | iustinus] M^a, iustinianus SCRM^a: Iustini hanc legem esse ex c. 37 colligitur: nam Demosthenes sub Iustiniano Menae in praetoriana praetura successit | a. om. M | uel minoris om. M^a 2 iudiciis R^a 3 pro om. R^a | suo M^a | nomine RM 4 suggestioni C, suggestionem M^a | referenti M^a 6 nominis R | responsum ... 7 numinis om. C 7 nominis RM 8 praefect. uel consul. R | pro tempore] propter C, pro... M^a 9 adiungi om. R^a | quaestoris R | nostri om. C 10 hac prospexerit R 11 manifesta C, bis M^a 12 iudicium CRM^a | omni (omnium M^a) moderata M | prouocatione R 13 dubitatione M^a 14 non solum om. R^aM^a | suggestionem] subiectio est R^a | relationem R

15 datis] dictis M^a | omnes minime C | conuenerint C, conueniunt R, conuenerit M^a 16 mansuetudinis M^a 17 consulerint R | discernendum CRM 18 lex xxxu graeca R, lxx constitutio greca W 19 ἀφ' ἐφ' B Coisl. 21 ἐστίν] ἦν B Coisl. 25 ἐπάρχῳ] ἐπ. τῆς πόλεως ἢ τῶν πραιτωρίων B Coisl. 27 hanc legem a. 527 simul imperantibus Iustino et Iustiniano datam esse eo probabile est, quod in 3, 1, 16 suam esse Iustinianus adserit, nec tamen c. 37 inscribitur idem A. 30 μῆκος ... 31 ἐκκλητοῦ om. B Coisl. 31 γυμναζομένου ... 32 παρεχομένης] ἐξεταζομένης καὶ πάλιν ἐπιδεδομένης B Coisl. 34 αὐτοῦς B Fabrot. | ἀπρόκριτον libri 35 ἐκκ.] ἐκκ. B Coisl.

- 37 ¹IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. In offerendis prouocationibus, ex quibus [B 9, 1, 127 consultationum more negotium in nostrum sacrum palatium introduci solebat, hoc addendum esse censemus, ut, si quidem non excedat litis aestimatio decem librarum auri quantitatem, ex ipsa scilicet sententia iudicis discernenda, non duobus, sicut antea, magnificis iudicibus, 1 sed uni tantummodo disceptatio negotii deputetur. Sin uero memoratam excedens quantitate uiginti libris auri terminetur, duobus tradatur magnificis iudicibus, uiris acilicet deuotis epistularibus cognitionalia certamina excipientibus, ita tamen ut, si dissentirent, uirum illustrem pro tempore quaestorem adhibeant, ut eo dubietatem dirimente finiatur 2 negotium: His uidelicet litibus, quarum aestimatio uiginti librarum auri quantitatem excedit, in commune auditorium florentissimorum sacri nostri palatii procerum introducendis: 10 3 Vt tamen secundum iam statuta liceat quidem non solum uicto, sed etiam uictori consultationem ad unum uel duos iudices mittendam intra biennii tempus ei uel eis intimare: 4 post excessum enim memorati temporis huiusmodi licentiam amputamus. Quae uero fuerint 5 ab eo uel eis decreta, nulla prouocatione suspendantur. Nouas etiam adsertiones a partibus apud eundem uel eosdem iudices addi ad exemplum consultationis ad sacrum nostrum 15 palatium introducendae permittimus. D. VIII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO CONS. a. 529
- 38 IDEM A. DEMOSTHENI PP. Si quando duciano iudicio appellatio fuerit oblata, siue ab ipsa qualitate iudicis siue ex diuina delegatione uiro spectabili duci destinata, siue inter spectabiles idem dux connummeretur siue illustri dignitate decoratur siue etiam maiore, cum etiam magisteriae potestatis homines nec non consulares saepe utilitate publica 20 poscente ad huiusmodi curam perueniunt, nullo discrimine habito non dignitatem, sed ducatus magistratum spectari et appellationem ex quocumque duce uenientem non ut antea erat dispositum, sed apud uirum sublimissimum magistrum officiorum nec non uirum excellentissimum nostri palatii quaestorem communi audientia praeposita in sacro auditorio more consultationum uiris deuotis epistularibus excipientibus uentilari: nulla ueteris legis 25 in hac causa obseruatione custodienda, sed apud eosdem tantummodo excellentissimos iudices causa trutinanda. a. 529
- 39 IDEM A. IULIANO PP. Ampliorem prouidentiam subiectis conferentes, quam [B 9, 1, 128 forsitan ipsi uigilantes non inueniunt, antiquam obseruationem emendamus, cum in appellationum auditoriis is solus post sententiam iudicis emendationem meruerat, qui ad prouocationis 30 conuolasset auxilium, altera parte, quae hoc non fecisset, sententiam sequi, qualiscumque 1 fuisset, compellenda. Sancimus itaque, si appellator semel in iudicium uenerit et causas appellationis suae proposuerit, habere licentiam et aduersarium eius, si quid iudicatis opponere maluerit, si praesto fuerit, hoc facere et iudiciale mereri praesidium: sin autem 1a (1) absens fuerit, nihilo minus iudicem per suum uigorem eius partes adimplere. In refuta- 35 toriis autem libellis, qui solent maxime in sacro auditorio prudentissimorum nostrorum procerum recitari, caueant tam litigatores quam libellorum dictatores uerbosis uti adsertionibus et ea quae iam perorata sunt iterum resuscitare, sed haec sola eis inscribere, quae compendiosa narratione causas prouocationis possunt explanare uel aliquid noui continent²

P (62, 37) L (64, 1. 62, 37) CRM

¹ iunge 7, 64, 10 ² uel aliquid noui continent *del.* (Mommson)

1 iustinus *M^a*, iustin. *PL* | mendae *P* 2 palatium sacrum *R* | solebant *P^a* | addendum haec *R* 4 discernendam *P^aLM* 6 libras *CR* | iuris *P^aL* 7 si *om. C* 8 pro tempore] propter *C*, pro- *M^a* | exhibeant *R* | eo] eorum *R* 9 negotio *R* 10 introducentis *R^a* 11 secundum *om. M^a* | uicto] uicio *R^a* | consultationem *M^a* 13 momorati *M^a* | huiusmodi *P^a* 14 discreta *M^a* | suspendatur *M^a* | etia *M^a* 16 introducenda *P^a* | promittimus *P^aL^a* | s. a. *PL Miraeus* | uiui *P* | consa. *PL* 17 idem] impr. iust. *S* | quando] qui *R^a* 19 illustre *R* 20 nec non *om. R^a* 21 ad] ab *R^a* | curam *om. R^a* | proueniunt *C* | sed] se *R^a* 22 ap-

pellatione *RM* | quacumque *R* | ueniente *RM* 23 ante *R* | clarissimum *R^a* 25 consultationis *R* 26 causa] c. nel *R^a* 28 idem] impr. iustinianus *S* | quam] quomodo *R^a* 29 ipse *M^a* | non *om. RM* | in appellatione *M^a*, in appellatione in *R* 30 emendatione *M^a* 31 non] nisi *R^a* | fecisse *M^a* 32 fuisset] fecisset *R^a*, fuisse *M^a* | compellenda *R* | semel *om. M^a* 34 praesto] pro *M^a* 35 iudicem ... partes (partis *R*) *om. C* 37 adscriptionibus *R*, abscriptionibus *M^a* 38 eis] ei *R^a* | scribere *M^a* 39 explanari *R* | uel ... 704, 1 scituri *om. R^a*

uel addere quod derelictum est: scituri, quod si hoc fuerit praetermissum, non deerit
aduersus libellorum conditores amplissimi iudicii competens indignatio, quod sufficient
gestorum uolumina introducta et uirorum spectabilium magistrorum scriniorum breues
2 omnia apertissime ostendere. Sed cum scimus legem nostram¹ esse promulgatam, per
quam more consultationum in causis quidem, quae usque ad decem libras auri exten- 5
duntur, unum iudicem sanximus superponi, uiginti autem duos sublimissimos iudices, sed
cum prima quidem facie lis uidebatur non tantam summam excedere, in definitiua autem
sententia apparebat iudici uel iudicibus etiam maiorem quantitatem debere imponere, non
2a erat eis possibile formam qua erant conclusi excedere. Sed nos definimus et omnem eis
damus facultatem, si hoc ita fuerit subsecutum, licere eis et ampliorem summam praefata 10
quantitate in qua dati sunt iudices excedere, et non ad modum suae rationis, sed ad ueri-
tatis indaginem ferre sententiam, ne tanti iudices quasi uinculis praepediti non possint
legum ueritati et iudiciali uigori per omnia satisfacere D. VI K. APRIL. CONSTANTINO-
POLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

LXIII

15

R DE TEMPORIBVS ET REPARATIONIBVS APPELLATIO-
NVM SEV CONSULTATIONVM R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD CRISPINVM. Si quis per absentiam [Th. 11, 30, 10 B 9, 1, 129
nominatus uel ad duumuiratus aliorumque honorum infulas uel munus aliquod euocatus²
ad prouocationis auxilium cucurrerit, ex eo die interponendae appellationis duorum mensum 20
tempora ei computanda sunt, ex quo contra se celebratam nominationem didicisse monstra-
uerit. nam praesenti, qui factam nominationem cognouit et appellare uoluerit, statim
debet duorum mensum spatium computari. D. VIII ID. IUL. CONSTANTINO A. VI ET CON-
STANTIO C. CONSS.
- 2 ³IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. CYRO PP. Tempora fatalium [B 9, 1, 130 25
dierum pro saeculi nostri beatitudine credidimus emendanda ubique dilationum materias
amputantes. et primi quidem fatalis dici tempora post appellationem, siue a uiro clarissimo
rectore prouinciae siue a spectabili iudice fuerit appellatum, sex mensuum esse iubemus.
1 Quod si primo fatali die lapsus est appellator, tricesimum primum diem alterum uolumus
esse fatalem. quod si eo quoque appellator exciderit, tertium similiter totidem diebus 30
intermissis fatalem obseruari decernimus. quod si tertius quoque lapsus fuerit temporalis,
quartum etiam fatalem post tricesimum primum diem similiter obseruari decernimus.
2 Quod si ita contigerit, ut quattuor fatalibus diebus qui appellauit exciderit, tunc intra
trium alium mensum spatium a nostro numine reparationem peti praecipimus: qua petita
V (incipit u. 1 non deerit) L (63 R 2) CRM

a. 320

¹ c. 37 h. t. ² uel ad ... euocatus inserta sunt ex Th. 11, 30, 19 ³ iunge 3, 4, 1. 7, 62, 32

1 relictum R²M² 3 magistrorum V, ma-
gistorum M² | scriniorum | suorum M 4 apert.
omnia R 7 facie lis | Mommsen, facilis
CR²M², facili uel facili. V, facie R²M² |
non | in M² | tanta summa M | excederet R² |
definitiua V²M 8 sententiam M | quan-
tiaataem M | imponere debere R 9 erat
eis | VM², erat ei CRM | conclusi om. R² |
extendere M² 11 data V? | extendere M²,
om. R² 12 iudicis R² | possunt M² 13 ui-
gore V uel V²CM² | s. a. V Russardus
14 uu. cc. om. Russ. | cons. om. V 16 et |
et de CR | reputationibus S 17 seu | siue L²,
om. L² 18 impp. V | scrspinum M 19 alia-
rumque R² | uirorum M | uel | et RM | ali-
quid M | et uocatus V 20 occurrerit M |

duum Th. | mensum | C Th., mensum V, men-
sium RM 21 tempora | spatia RM | com-
putandum V² | contra se | se esse se R² | ce-
lebrata nominatione M 22 uoluerit | RM Th.,
uoluit VC 23 quorum V | mensium RM |
spatia RM | s. a. Th. V | viii | vii | vi | u V
24 c.] cc. V 25 ualerius RM | aa. M 26 cre-
dimus LRM | emananda M | que om. R² 27 in-
putantes V | primis L² | appellatione M² | uiro |
uro L²M² 28 a) ab LRM² | spectabile R² |
mensum C, mensium RM 29 primum om. L |
die M² 30 testium C 31 obseruar L², ob-
seruare R | quod si ... 32 decernimus om. C
32 fatales L² 33 appellauerit M 34 tria M² |
aliorum mensium RM² | nomine LRM | repa-
ratione M² | petita L²

- nec aduersarium decernimus admoneri nec temporalem diem a petitione reparationis numerari, sed trium mensum spatio ex quarto fatali numerando causam induci praecipimus, licet ante unum diem reparatio fuerit impetrata, licet adlegata in iudicio uirorum illustrium
- 3 praefectorum non fuerit. Nec hoc parti nocebit aduersae, cum non dubius, sed notus omnibus dies fatalis appareat. haec, si aduersus uiri clarissimi rectoris prouinciae uel
- 4 (1) spectabilium iudicum sententias fuerit appellatum. Quod si arbitro in prouincia ex delegatione sacra disceptante appellatio subsequatur, post priorem fatalem lapsum tres alii tantum fatales dies similiter ut supra dictum est seruabuntur, nulla reparatione a nostro numine postulanda, ita ut nonaginta tribus diebus elapsis iudicata congruae executioni mandentur.
- 5 Sin autem ex sententia praetorianae praefecturae uel magistri officiorum uel alio¹ illustri
- 6 dignitate decorato arbiter in hac sacratissima ciuitate fuerit delegatus et appellatio contra definitionem uel sententiam eius subsecuta fuerit, primus quidem fatalis dies duorum mensum, alii uero tres ad similitudinem supra dictorum fatalium numerentur. Qui uero² delegatum uel a spectabili iudice seu praeside prouinciae arbitrum appellauerit, primum quidem fatalem diem duorum mensum, tres uero alios ad similitudinem praedictorum fatalium
- 7 (2) dierum habeat. Illud etiam circa obseruationem fatalium dierum custodiri decernimus, ut, si forte temporales in feriatos quoquo modo inciderint, praecedentes eos dies ut temporales a litigantibus obseruentur. quod si quis secus, ac iura praecipunt, lapsus die fuerit temporali et hoc primo loco uel a praesente aduersario uel etiam a iudice, si solus litigat, appellatori fuerit oppositum probatumque, pro eo habebitur appellator, ac si sententiam quoquo
- 8 modo non coactus suscepit. D. XII K. IUN. VALENTINIANO A. V ET ANATOLIO CONS. a. 440
- 3 IMP. IUSTINVS A. APIONI PP. Nemo arbitretur in posterum licentiam futuram [B 9, 1, 131] consultationibus ultra statuti temporis uiuendi spatia neque per oblationem precum neque per sacrum rescriptum super reparatione temporum indulgendum neque sub praetextu quodam altero: sed omnibus incumbendum esse uigilanti diligentia, quo prouocationes eorum intra
- 25 statutum tempus introducantur, ita ut etiam gesta in iudicio, contra quod prouocatum est, non prope finem temporis tradantur scrinio sacrarum epistularum, ne praepediatur per astutias fatalis rei terminus, sed aut statim, postquam appellatum sit, aut non minus quam ante diu-
- 26 diam partem temporis praebentur scrinio, ne, quod per angustias contingit temporum, tardus
- 27 appellationis fautor suo dispendio refutetur. D. K. DEC. CONSTANTINOPOLI MAGNO CONS. a. 518
- 4 IDEM A. TATIANO MAGISTRO OFFICIORVM. Per hanc diuinam sanctionem [B 9, 1, 132] decernimus, ut licentia quidem pateat in exercendis consultationibus tam appellatori quam aduersae parti nouis etiam adsertionibus utendi uel exceptionibus, quae non ad nouum capitulum pertinent, sed ex illis oriuntur et illis coniunctae sunt, quae apud anteriorem
- 1 iudicem noscuntur propositae. Sed et si qua dicta quidem adlegatio monstrabitur uel
- 35 instrumentum prolatum aliquod, probationes tamen illo quidem defuerunt tempore, uerum apud sacros cognitores sine procrastinatione praebere poterunt, id quoque eos admittere,

V L (63, 2) CRM

¹ ab alio (*Mommsen cum B*)? ² *idem B* (ἐάν ... διακτητὴν ἐκκαλίσσεται): contra *suppl.* (*Mommsen*)

1 admoneri R^a | ad petitionem RM 2 mensum L, mensium RM | quarta L 4 innocet R^a 5 haec] nec L¹ | aduersus uiri clar.] ad uiros clarissimos R^a | rectores R | prouinciarum R^a 6 arbitrio C 8 seruabunt M | a om. V | nomine LRM 9 diebus om. M^a 10 illustrae M 11 corato V^a | florentissima L | et] est M^a 12 primum L | fatales L 13 mensum L, mensium RM^a | alii] arii L^a | tres uero C | qui] quod L¹ 14 arbitrium L, om. M^a 15 mensum L, mensium RM^a | supradictorum R 16 habet L | fataliud V^a | custodiae R^a 17 inciderit R^a 18 a om. L | litigatoribus R | dies M^a 19 loco] coniuge loco L^a | a pr.] ad pr. L | a] ab L, om. VR | iudices V uel V^a | appellatori] V, appellator LCRM 20 habitur V | appellatum R^a? | si

om. M^a 21 actus L^a | s. a. V Russardus | XII] XIII uel XVI 3, 4, 1 | iun.] mai. Russ. 22 iustinianus SCM, iust. V, iustin. R | apioni CR, abioni M | licentia futura M^a 23 constitutionibus V, τὰς κατὰ συνάγειαν ἐκκαλίσσεται B | uiuenti V, siuendi R^a | oblatione M^a | pretium R^a 24 reparationem C 26 quod contra C | est om. R^a 27 fine M^a | sacrarium R^a 28 terminum V, terminos M^a | statim ... aut om. R^a | exappellatum V 29 praebetur M | quid M^a | tardius V 30 s. a. V | consa. V 31 idem] impr. iustinianus S | adtiano S, titiano R 32 pareat R^a 33 diuersae R | nouis] non M^a | adsertionis M^a 36 prouatum V^a | defuerint R, inc. V 37 potuerint R

quo exercitatus iam negotiis pleniore subueniatur ueritatis lumine. D. V K. IVN. CONSTAN-
TINOPOLI RVSTICIO CONS.

a. 520

- 5 IMP. IVSTINIANVS A. TRIBONIANO QVAESTORI SACRI PALATII. Cum antero- [B 9, 1, 133
ribus legibus ex omni prouincia ad hunc nostrum sacratissimum comitatum similis cursus
ad appellationes exercendas impertitus est, necessarium nobis uisum est huiusmodi spatiis 5
1 iustum imponere libramentum. Sancimus itaque, si quidem ab Aegyptiaco uel Libyco
limite uel Orientali tractu usque ad utrasque Cilicias numerando uel Armeniis et gentibus
et omni Illyrico causa fuerit more appellationum transmissa, primum semestre spatium in
1a antiqua definitione permanere et nihil penitus neque deminui neque ad crescere. Sin autem
ex aliis nostri imperii partibus siue Asianae siue Ponticae siue Thraciae dioeceseos lis 10
prouocatione suspensa in hanc regiam urbem perueniat, pro semestri spatio trium tantum-
modo mensum spatium eis indulgeri: aliis trium mensum spatiis, id est nonaginta tribus
diebus simili modo sequentibus siue semestre tempus siue tres priores menses secundum
1b locorum definitionem, quam designauimus. Sed et aliis tribus mensibus, qui ex reparatione
ab aula concedi solent, in suo robore duraturis et prioribus accedentibus, ut partim annale 15
1c (1) numeretur, partim nouem mensum spatium consequatur. Et cum antea in fine cuiusque
temporis unus fatalis dies ex antiquis legibus constitutus est et saepe eueniebat (cum
multae sunt occasiones mortales appellationum) uel aegritudine uel spatii prolixitate uel
per alias causas, quas nec dici nec enumerari facile sit, eundem diem fatalem non obser-
uari et lites expirare et huiusmodi luctuosis infelicitatibus patrimonia hominum titubare: 20
propter hoc fortunae releuantes insidias sancimus non in unum diem fatalem standum
esse in posterum, sed siue ante quartum diem fatalis luminis et ipsum fatalem siue post
quinque dies, ex quo ortus fatalis effluxerit, appellator uenerit et litem instituendam cura-
uerit et eam in competens iudicium deduxerit, legi uideri satisfactum, ne ingemiscat mor-
tuae causae dispendium, sed nostro gaudeat beneficio, cum nobis cognitum sit etiam ex 25
errore calculi dierum quem officium habuit saepe esse causas periclitatas: quod in poste-
1d rum non fieri ex remedio legis praesentis sperandum est. Eodem beneficio et in aliis
omnibus fatalibus qui uel a pedaneis iudicibus uel ab aliis, quos leges suis sanctionibus
enumerauerunt, custodiendo seu¹ obseruando, ut decem fatales pro uno ubique instituantur.
2 In his autem casibus, in quibus biennium constitutum est, quatenus more consultationum 30
in regia urbe sub communi audientia florentissimorum nostri palatii procerum uentilentur,
biennii metas unius anni terminis coartamus, ut intra eum et gesta colligere et ea uiris
deuotis epistularibus tradere et refutatorios libellos, si uoluerint, offerre et litem in sacrum
nostrum consistorium introducere cogantur: nulli licentia deneganda uictrici parti, si
uoluerit, secundum quod iam constitutum est², et praemature causam inducere neque 35
3 annali spatio expectato. Si tamen in sacro nostro consistorio lis exordium cepit, etsi
non fuerit in eodem die completa, tamen perpetuari eam concedimus, cum iniquum sit
propter occupationes florentissimi ordinis, quas circa nostrae pietatis ministeria habere

V (deficit u. 9 in ad crescere) CRM

¹ custodiendi sunt? ² cf. 7, 62, 37, 2. 7, 64, 10, 1

1 exercitatus M^a? | limine M^a | s. a. V
3 iustus M | quaestori sacri pal. om. M
4 hunc] hoc VCR^aM^a | comitatus M^a 5 ap-
pellationis R^aM^a 6 libilico R 7 calitias R |
et] uel R, om. C: cf. 1, 29, 5 8 semenstre
VCM^a? 9 permane M^a | et om. R | dimi-
nui RM | ad crescere R 10 nostris RM |
traciace R^a, traice M 11 regia urbe M^a
semenstri C, semestre R, semenstre M^a
trium ... 12 aliis om. R^a 12 indulgere M^a
mensuum R | cognita M^a | tribus] et tr. C
13 diebus] modi C^a | siue om. R | semenstre
CR^b, semenstre R^a 14 et om. M 15 conce-
dendi R^aM^a | prioris M^a 16 mensium RM^b |
finem RM^a | cuiuscumque C 18 sint R^a
aegritudinem R^a 19 quas nec] quas R^a

didici R^aM^a | numerari R | obseruaret R^a,
obseruare M 20 et alites spirare R^a | luct.
infelic.] et luct. sine felic. R^a 21 in om. M
22 numinis R, liminis M^b 23 affluxerit R
24 uideris R^a | ne] nec M 25 cognitus M^a?
26 calcula R^a | que M^a | periclitatus M^a
27 superandum R^a 28 uel a] a M 29 enu-
merauerit R | ut] et R 31 uentiletur R
32 biennium R^a | ea] eas R^a 33 tradere] et
tr. R^a | refutatorios R^a | uoluerit R 34 nulla R |
uictrice R^aM^a, litigatrici C: τοῦ ἐνὸς μέρους
τοῦ νυκτερίου B | partis R^a 36 annalis ra-
tio M^a | sacro om. R^a 37 eodem] eo R |
diem C 38 florentissimi R | quas circa] circa
quae R^a, quae R^bM^a | immisteria R^a

4 noscitur, causas hominum deperire. Illud etiam merito addendum huic legi censemus, ut
 si qui fatali die apud appellationis iudicem introductus, siue ex una parte siue cognitio-
 naliter causae appellationis imponat exordium, deinde relictæ ea discedat et in desidia
 reliquum tempus permaneat et annale tempus post inchoatam litem præterierit, uictore
 neque sententiam ad effectum perducere ualente propter litem iam inchoatam neque iam
 terminum accipere inueniente, cum appellatoris absentia eam finire non facile concedit,
 huiusmodi iniquitatem amputantes (cum aduersarius potest et minime præsentem appellatorem
 litem exercere, quia hoc speciale priuilegium eius est, qui appellationi examinandæ præ-
 sidet, posse ex una parte causam dirimere¹) iubemus eundem appellatorem, nisi obserua-
 uerit iudicium et causam usque ad finem peregerit, sed per eum steterit, quominus omnia
 litis certamina impleantur, appellatione defraudari et sententiam contra eum latam in suo
 robore durare et ad effectum perducere, tamquam si ab initio minime fuerit prouocatum: nisi
 ipse appellator euidentissime probationibus possit ostendere se quidem summa ope nisum
 uoluisse litem exercere, per iudicem autem stetisse uel aliam inexorabilem causam sub-
 secutam, propter quam hoc facere minime ualuit. tunc etenim aliud ei annale tempus
 indulgemus, quo effluente et lite minime finem accipiente cadere eum de appellatorio iura-
 mine disponimus, cum sit ei apertissima facultas et nostram adire maiestatem et tarditatem
 5 iudicis in querellam deducere et nostro beneficio perpotiri. Cui consentaneum est, ut et
 in sententiis omnium amplissimorum præfectorum prætorio ex diuino oraculo retractandis
 eadem observatio, quæ supra dicta est, post ingressum unius uel utriusque partis tam
 6 propter absentiam personarum quam propter statuta tempora teneat. Sin autem partes
 inter se scriptura interueniente paciscendum esse crediderint nemini parti licere ad prouo-
 cationis auxilium peruenire uel ullum fatalem obseruare, eorum pactionem firmam esse
 censemus. legum etenim austeritatem in hoc casu uolumus pactis litigantium mitigari. 24
 D. XV K. DEC.² CHALCEDONE DECIO VC. CONS. a. 529

LXIII

R QVANDO PROVOCARE NECESSE NON EST R

- 1 IMP. ALEXANDER A. APOLLINARIO ET ALIIS. Datam sententiam dicitis, [B 9.1, 134]
 quam ideo uires non habere contenditis, quod contra res prius iudicatas, a quibus prouo-
 catum non est, lata sit. cuius rei probationem si promptam habetis, et citra prouocationis
 adminiculum quod ita pronuntiatum est sententiæ auctoritatem non obtinebit. PP. VIII
 K. APRIL. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 2 IDEM A. CAPITONI. Si, cum inter te et auiam defuncti quaestio de succes- [B 9.1, 135]
 sione esset, iudex datus a præside prouinciae pronuntiauit potuisse defunctum et minorem
 quattuordecim annis testamentum facere ac per hoc auiam potiorē esse, sententiam eius
 contra tam manifesti iuris formam datam nullas habere uires palam est et ideo in hac
 1 specie nec prouocationis auxilium necessarium fuit. Quod si, cum de ætate quaereretur,
 p (64 R 1) L (64 R 1 ante 62, 37. 64 R suo loco) CRM

¹ quia hoc ... dirimere ante 7 huiusmodi collocanda sunt (Mommsen) ² Oct. (Buchholtz)?

1 merito om. RM | addendo M 2 cognita
 (cognito M^a?) aliter causa appellationis M
 3 ea om. R^a 4 perm. et a. tempus
 om. R^a | uictor M^a 5 iam term.] term. C
 6 ea RM | concedunt R, concedet M^a
 8 lite M^a | præside M^a 9 ex] et ex RM |
 causa M^a 10 per om. M^a 11 carmina R^a
 13 nisu soluissse M^a 14 autem] ante R^aM^a?
 16 litem min. fine M^a | appellatione R^a
 17 tard. iudicis] tardita..... iudicem R^a
 18 ducere R 19 restandis M^a 21 stan-
 tata R^a 22 crediderit R^aM^a 23 fatale RM |

obseruatione R^a | pactione RM^a 24 auctori-
 tatem R, auctoritate M^a | mitigare C, liti-
 gari R^a 25 s. a. Russardus 27 non ne-
 cesse L | est] sint S, sit C 28 latam M^a |
 dicitis pL 30 prompta M^a, propterea pLR |
 haberetis libri 31 auctoritate M^a | s. a. pL
 Miræus 32 cons. pL 33 capioni M uel
 caponi M^a, capioni M^b | auia M^a 34 esset]
 est et RM^a, esset et M^a | potuisse (—set M^a)
 pronunciauit M 35 annos M^a 37 nec]
 ne M^a

implet defunctum quartum decimum annum ac per hoc iure factum testamentum pronuntiauit, nec prouocasti aut post appellationem impletam causa destitisti, rem iudicatam retractare non debes.

- 3 IMP. GORDIANVS A. INGENVO. Si, ut proponis, suspensa apud amplissimos iudices cognitione prouocationis, quam te ob id interposuisse dicis, quod decurio nominatus esses, 5 ad duumviratum uocatus es, manifestum est praeiudicium futurae notioni memoratorum iudicum fieri non potuisse.
- 4 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS NOB. C. IULIANO. [B 9, 1, 136] Cum magistratus datos iudices et unum ex his pronuntiasse proponas, non uidetur appel- 10 landi necessitas fuisse, cum sententia iure non teneat.
- 5 IMPPP. CARVS CARINVS ET NUMERIANVS AAA. DOMITIANO. Certa ratione [B 9, 1, 137] et fine multare praesides possunt. quod si aliter et contra legis statutum modum prouin- 14 ciae praeses multam uobis inrogauerit, dubium non est id, quod contra ius gestum uidetur, firmitatem non tenere et sine appellatione posse rescindi. PP. ID. IAN. CARO ET CARINO CONSS. a. 253
- 6 IDEM AAA. GERMANO. Cum non eo die, quo praeses prouinciae praecepit, [B 9, 1, 139] iudex ab eodem datus pronuntiauerit, sed ductis diebus alieniore tempore sententiam dedisse proponatur, ne ambages frustra interpositae prouocationis ulterius negotium pro- 20 trahant, praeses prouinciae superstitiosa appellatione submota ex integro inter uos cognoscet.
- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. NICAGORAE. Venales sententias, [B 9, 1, 139] quae in mercedem a corruptis iudicibus proferuntur, et citra interpositae prouocationis auxilium iam pridem a diuis principibus infirmas esse decretum est. PP. K. IAN. DIOCLE- 25 TIANO A. ET ARISTOBVLO CONSS. a. 285
- 8 IDEM AA. CONSTANTIO. Si pater tuus, cum decurio creareris, non consensit et quin- 25 decim annos aetatis agis, aditus praeses prouinciae, si inhabilem te ad obeundum decurio- natus honorem esse perspexerit, quando huiusmodi aetati etiam praetermissa appellatione subueniatur, iniquam nominationem remouebit.
- 9 IDEM AA. ET CC. RVFINO. Veteranis, qui in legione uel uexillatione mili- [B 9, 1, 140] tantes post uicesima stipendia honestam uel causariam missionem consecuti sunt, onerum 30 et munerum personalium uacationem concessimus. huius autem indulgentiae nostrae tenore remunerantes fidam deuotionem militum nostrorum etiam prouocandi necessitatem remisimus.
- 10 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Omnem honorem saluum iudicibus reser- [II 9, 1, 141] uantes, si quando una pars quasi laesa per definitiuam eorum sententiam prouocatione usa 35 fuerit, interdiciamus alteri parti quae uicit pro hoc tantummodo, quod nihil capere pro
- *P (62, 21 [64 R 1. 7 fere crasa p] 62, 37 [64, 5 p] 65, 2 R 1: 64, 7. 10 ante 59) L (64, 7. 10. 5) CRM

¹ iungenda uidetur 6, 34, 2 ² iunge 7, 62, 37

1 hoc om. M^a | testamentum om. R 2 ap-
pellationis impl. causam RM 4 sicut M^a |
apud om. R^aM^a 5 prouocandis R^a | ob id
om. R 6 duumviratus C | uocatum R^a |
es] est R^aM^a | memoratorium iudicium R^a
8 imppp. M, iul. mp. R^a | ualer. ... nob. c.]
ualentinianus galienus et ualerianus aaa. S,
ualens ualerius et gallianus aaa. M, de-
ficit R^a 11 impp. pLC, imp. R | carus
om. R | numerius M | aa. CR | dominiano p |
corta R^a 12 praesidis M^a | leges M^a | pro-
uitie p 13 uobis] in uobis R | dibium p
14 s. a. Russardus: in pL extat pp. 16 aa.
CR, a. S 17 sed] se R^aM^a, sed se C^a |
alienore tempore M^a, alio more R^a 18 ne-
gotium protrahant] protrahatur R^aM^a, pro-

trahantur R^a 20 cognoscere R^a 21 imp.
PLR | aa.] a. P | nicanore SR, nicagori PL,
om. p 22 mercede PLM, inc. p | a om. C
23 infirmatas CR, infirmatam p?, infir-
mas M^a | s. a. p, ubi haec apparent pp.
.... dioc. a.st. (st dubia) cons.: E. ian.
suppleui ex 6, 34, 2 25 aa.] a. SR | con-
stantino S | non om. RM^a 26 si ... 27 ho-
norem om. R^a | obeundum] C, eundem M
27 perspexeris R^a, prospexerit M | praeter-
missam M^a 29 a. et cc. R, a. S 30 mis-
sione M^a | honorum M^a 31 numerum C |
uacatione M^a 32 tenorem C^a | muneran-
tes R | fidam] quidem f. R^a, quidam M^a | de-
uotione M^a 35 prouocationem P^a 36 quod]
hoc quod R^a

sumptibus litis et detrimentis uel minus quam oportuerat iussa est, prouocationem offerre, cum ipsam decisionem litis recte factam esse confiteatur: iudicibus scilicet siue florentissimis proceribus sacri nostri palatii siue his, quibus pro minore litium aestimatione consultationes delegantur, si perspexerint adiuuandum esse uictorem sumptuum perceptione, etiam sine prouocatione eius hoc statuentibus et iustam eorundem sumptuum quantitatem definientibus. Sed nec occasione consultationis introducendae uictori prouocare concedimus, cum et priscis legibus liceat ei et sine prouocationis auxilio eandem consultationem differente suo aduersario, introducere et nos ei nihilo minus hoc permittimus, iniuriam ex superuacua prouocatione iudicibus fieri prohibentes. D. VIII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO VC. 9
CONS. a. 529

LXV

R QVORVM APPELLATIONES NON RECIPIANTVR R

- 1 IMP. ANTONINVS A. SABINO. Eius, qui per contumaciam absens, cum ad [B 9, 1, 142] agendam causam uocatus esset, condemnatus est negotio prius summam perscrutato, 14 appellatio recipi non potest. PP. NON. IUL. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IMP. CONSTANTIVS A.¹ AD HIEROCLEM². Obseruare curabis, [Th. 11, 36, 7 mut. B 9, 1, 143] ne quis homicidarum ueneficorum maleficorum adulterorum itemque eorum, qui manifestam uiolentiam commiserunt, argumentis conuictus, testibus³ superatus, uoce etiam propria uitium scelusque confessus audiatur appellans. Sicut enim haec ita obseruari disposuimus, ita aequum est testibus productis, instrumentis prolatis aliisque argumentis praestitis, si 20 sententia contra eum lata sit et ipse, qui condemnatus est aut minime uoce sua confessus sit aut formidine tormentorum tentus contra se aliquid dixerit, prouocandi licentiam ei non denegari. D. V ID. DEC. LEONTIO ET SALLUSTIO CONSS. a. 344
- 3 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD MODESTVM PP. [Th. 11, 36, 17 B 9, 1, 144] Nulli officialium a sententia proprii iudicis prouocatio tribuatur nisi in eo tantum negotio, 23 quod ratione ciuili, super patrimonio forte, apud proprium iudicem inchoarit, scilicet ut in eo tantum negotio a sententia eius, cui paret iudici, quisquis uelit officialis appellet, quod per procuratorem persequi iure tribuitur. D. III ID. IUN. CYZICO VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 4 ¹IDEM ET GRATIANVS AAA. AD OLYBRIVM PV. Abstinentum [Th. 11, 36, 19 II 9, 1, 145] 30 prorsus appellatione sancimus, quotiens fiscalis calculi satisfactio postulatur aut tributariae functionis sollemne munus exposcitur aut publici uel etiam priuati, dummodo euidentis atque conuicti redhibitio debiti flagitatur, ut necessario in contumacem uigor iudiciarius excitetur. PP. ROMAE XV K. SEPT. VALENTINIANO ET VALENTE II AA. CONSS. a. 368

P (65, 2 R 1: 64, 10 ante 59) L (64, 10. 5. 65 R 1. 2) CRM

¹ idem AA. (= impp. Constantius et Constans AA.) Th. ² consularem Syriae Coeles addit Th. ³ argumento conuictus teste Th. ⁴ iunge 2, 6, 6

1 et] C, uel PLRM 2 ipsam] C, ipse PLM, et ipse R | rectam R | confiteantur P^a | sine his R^a 3 quibus] qui R^a | consult.] etiam cons. R 4 prospexerint M | praeceptione (—nem P^a) PLR, perceptionem C^a 6 introcende R^a | prouocari R | cum] eum R 7 licea L^a | eis P^aM^a | et om. CR | deferente P^a 8 iniuriarum L^a, modo iniuriam P^a | ex sup. prou.] et superuacua prouocationem R 9 s. a. PL Miraeus Russardus | constant. ... 10 cons. om. PL Mir. 13 eius] is P^a 14 augendam R^a | condemnatus P, condemnatus L^a 15 s. a. PL Miraeus | a.] aa. PL | balbino] balenn. L 16 const. PLCR, constantinus M | ierodem S, erioclem M, denodoro R 17 uene-

ficiorum L^aC^a | adulteriorum R^a 19 uitia C | ita] ... M^a, om. PLM^a 20 eque L^a 23 denegamus PLRM^a | s. a. Th. L Miraeus | sallustio] aliis L 24 imp. R | ualentinus M | ad] ad nulli officialium M^a 25 offinalium R 26 forte] forsitan Th. | inchoari R, inchoauerit C 27 a] C^aM^a Th, om. C^aRM^a | iudicio C | uelit] iudici R 28 s. a. Th. 30 idem et gr. aaa. (aa. C, a. R) | CR, imp. gratianus a. SM, imppp. ualent. ual. et grat. aaa. Th | olibium R, olibrum M^a | pu.] dell. cum Th., pp. CRM, om. S | abstnendum M^a 31 calculi om. R | postulantur R 32 functioni R, functiones M^a 33 conuincti uel conuincti RM^a | ut om. R | iudicantis R 34 s. a. Th.

- 4a *IDEM AAA. AD CLAUDIVM PV. Si clericus ante definitiuam* [1, 4, 2 Th. 11, 36, 20 mut. *sententiam frustratoriae dilationis causa ad appellationis auxilium conuolauerit, multam quinquaginta librarum argenti, quam contra huiusmodi appellatores sanctio generalis imponit, cogatur expendere. hoc autem non fisco nostro uolumus accedere, sed pauperibus fideliter erogari. D. VIII ID. IUL. VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS.* a. 369
- 5 *IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD THALASSIVM PROCONSVLEM AFRICAE. Ab executione appellari non posse satis et iure et constitutionibus cautum est¹, nisi forte exsecutor sententiae modum iudicationis excedat.*
 1 A quo si fuerit appellatum, executione suspensa decernendum putamus, ut, si res mobilis est, ad quam restituendam exsecutoris opera fuerit indulta, appellatione suscepta possessori res eadem detrahatur et idoneo collocetur reddenda ei parti, pro qua sacer cognitor iudicauerit. Quod si de possessione uel de fundis executio concessa crit et eam suspenderit prouocatio, fructus omnes, qui tempore interpositae prouocationis capti uel postea nati erunt, in deposito collocentur, iure fundi penes eum qui appellauerit constituto. Sciant autem se prouocatores uel ab executione appellantes uel ab articulo, si eos perperam intentionem cognitoris suspendisse claruerit, quinquaginta librarum argenti animaduersione multandos. D. III K. FEBR. TREVIRIS VALENTE VI ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 378
- 6 *IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD HYPATIVM PV. Quisquis, ne uoluntas diem functi testamento scripta reseretur, uel ne hi, quos scriptos patuerit heredes, in possessionem mittantur², ausus fuerit prouocare interpositamque appellationem is cuius de ea re notio erit recipiendam esse crediderit, uiginti librarum argenti⁴ multa et litigatorem, qui tam importune appellauerit, et iudicem, qui tam ignaue coninentiam adhibuerit, inuoluat. D. NON. APRIL. TRIVERIS AVSONIO ET OLYBRIO CONSS.* a. 379
- 7 *IDEM AA. ET ARCADIVS A. AD PELAGIVM COMITEM RERVVM PRIVATARVM. Ante⁶ sententiae tempus et ordinem euentus nec a discussore nec a rationali appellare⁷ liceat. D. XV K. MART. MEDIOLANI ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS.* a. 385
- 8 *IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. APOLLODORO COMITI RERVVM PRIVATARVM. Et publicorum necessitatum et priuati aerarii deposcit utilitas, ne commoda,* P (69 R 1. 65, 6) L (65, 5. 6) CRM: 65, 4a om. libri (u. i.)

¹ iunge Th. 11, 30, 37. 11, 36, 23. 24 ² ita ut appellansem etiam nostris sanctionibus statuta multa compescat ins. Th. cum B (κ.π.): οὕτω μέντοι, ὥστε καὶ τὸν ἐκκαλεσάμενον τὸ ταῖς ἡμετέραις διατάξεσιν ὀρισμένον πρόστιμον ὑποσχέιν ³ in poss. mitt] edicti per diuum Hadrianum conditi beneficium consequantur Th. ⁴ auri Th., ἀργυρίου B ⁵ iunge 7, 62, 26 ⁶ certum ins. Th. ⁷ euentus uel a discussore uel a rationali appellare non Th.

1 geminatam esse hoc loco 1, 4, 2 probant Paratitla ad Const. 3, quae habent: β. ζ. τ. ξ. διατ. δ', τς ἡ ἀρχὴ abstinendum (eis τὸ ἀπέχεσθαι in marg. Const.). οἱ κληρικοὶ πρὸ ἀποφάσεως ἐκκαλούμενοι πρόστιμαίνονται παρὰ τοῦ ἀρχόντος ἢ λίτρας ἀργυρίου. ταῦτα δὲ λήφεται οὐχ ὁ φίσκος, ἀλλὰ τοῖς πένησι καὶ τοῖς δεομένοις πιστῶς ταῦτα βογευθήσεται: qui index cum non quadret nisi ad locum geminum, interpretem Graecum errore numerum atque initium antecedentis constitutionis exscripsisse Bienerus Beiträge p. 85 recte iudicauit 6 impp. CR, imp. L | ualens gr. et ual. (ualerius M) aaa. (aa. R) | RM, ualentinianus grat. et ualerianus aaa. S, ual. (ualentinus L) grat. aa. et ual. LC | ad thalassum S, ad athala siue L, athalasio M 7 proconsule S, proconsul L, proconsul. M | executione R^a 10 quem R | oper M^a | fuerint L^a | suscepta] suspensa Lⁱ 11 eandem L | abstraatur L, retrahatur RM | parte L^aR 12 si] se L^a | uel de] uel Th. contra B (κ.π.) | concessa crit] Th. cum B (κ.π.) ἀποδοθῆν, cesserit L^a, cessauerit L^bCRM | et] ut

L^bRM, καὶ B (κ.π.) | suspenderet M^a 13 prouocatio] prouocationem L^bM^a? 14 iuri M^a | penes] uel p. Th. contra B (κ.π.) 15 sectione L^a 16 suspensisse R | clamauerit L^a 17 s. a. Th. L | treuiris ... cons.] tiberio cc. L 18 impp. LC | ualentinus M | aa. CR 19 phypatium P, pipacium L | pu.] Th., cp. PL, pp. SCRM | diem functi] defuncti PLC^aRM | testamento] et (et om. L^b) ex t. PL, et testamenti R | scripto C^a | referetur P^aLⁱ | his P^aR^a, hii L, om. M 20 scriptos quos RM | potuerit L^a, putauerit C | mittuntur R 21 is om. Th. 22 inopportuna PLRM 23 cohibentiam L^aR^a | s. a. Th. PL | triuerio PL 25 idem aa. et arc. a.] impr. archadius a. SM, idem aa. et cc. et arcad. C. idem arch. aa. R | palladium S 26 a disc.] ad disc. R 27 appellare] Th., appellari CRM, ἐκκαλεσθαι B | s. a. Th. | a.] a. 1 Th. 28 hon. et archadius S, archad. et theod. R, archadius et antonius M 29 priuatorum M | necess.] et u. R | poscit Th. | ne] nec R

quae domui nostrae debentur, callidis debitorum artibus differantur. quamobrem eorum appellatione reiecta, qui aperte manifesteque conuicti sunt, hoc observari praecepti huius auctoritate censemus, ut ei, quem constiterit esse publicum debitorem, appellationis beneficium denegetur. D. III ID. AVG. MEDIOLANI ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396

LXVI

5

R SI PENDENTE APPELLATIONE MORS INTER-
VENERIT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. IVLIANO. Etiam post mortem eius qui appellavit [B 9, 1, 149] necesse est heredibus eius uel reddi¹ causas prouocationis uel statutis adquiescere. PP. VI 9
K. NOV. ALEXANDRO A. CONSS. a. 222
- 2 IDEM A. MARCELLINAE. Eius, qui requirendus adnotatus appellauerat et [B 9, 1, 150] ante actam causam mortuus est, bona ad successorem pertinere parentibus meis placuit. PP. III NON. DEC. ALEXANDRO CONSS. a. 222
- 3 IDEM A. VLPIO. Si is, qui ademptis bonis in exilium datus appellauerit [B 9, 1, 151] ac² pendente prouocatione defunctus est, quamuis crimen in persona eius euanuerit, tamen 15 causam bonorum agi oportet. nam multum interest, utrum capitalis poena inrogata bona quoque rei adimat, quo casu morte eius extincto crimine nulla quaestio superesse potest, an uero non ex damnatione capitis, sed speciali praesidis sententia bona auferantur: tunc enim subducto reo sola capitis causa perimitur bonorum remanente quaestione. PP. V 19
ID. MART. MODESTO ET PROBO CONSS. a. 228
- 4 IMP. GORDIANVS A. ALEXANDRO. Si pater tuus ad decurionatum deuocatus appella- tionem interposuit eaque pendente concessit in fatum, honoris eius quaestio morte finita est. PP. PRID. NON. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 5 IDEM A. FELICI. Quamuis ancilla, de cuius dominio disceptabatur et a [B 9, 1, 152] rectore prouinciae contra te indicatum fuerat, in fatum concesserit, tamen cum appel- 25 lationem super ea interpositam fuisse et in numero cognitionum pendere proponas, ea prouocatio suo ordine propter peculium ancillae audiri debet. PP. VII K. DEC. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 6 ²IMP. CONSTANTINVS A. AD BASSVM PV. Si unus ex litiga- [Th. 11, 35, 1 mut. B 9, 1, 153] toribus adhuc pendente appellatione defunctus sit, non residuum tantum temporis heredes 30 eius habent, sed etiam alios quattuor menses. sin autem ad deliberationem hereditatis certum tempus indulgetur, post elapsum eius idem tempus quattuor mensum numerabitur, ne ignorantes negotium uel etiam super adeunda hereditate dubitantes, priusquam aliquod commodum sentiant, damnis adfici compellantur. D. XIII K. IVN. SIRMI CRISPO II ET 34
CONSTANTINO II CC. CONSS. a. 321

V (incipit u. 5) P (66 R 1...3. 6) L (ut P) CRM

¹ reddere (C⁹)? ² ac del. ³ iunge Th. 2, 6, 3

2 manifestaue R^a | coniuncti RM^a 4 s. a. Th. 6 in V^a probabiliter fuit rubrica tit. 54 | appell. pendente PL contra Th. 11, 35 | mor M^a 8 impp. V | alexander om. M | s. a. VP Russardus: L Miraeus exhibent subscriptionem c. 2 10 cons. VP, III et dione cons. Russardus 11 aa. R | requi- rendis R^a | appellauerit PLRM 12 ante | ante tante V | bana L^a 13 s. a. VPL Miraeus et L Miraeus ad c. 1 | cons. VL utroque loco 14 ulpiano C 15 pendente | redente PL | personam VC 17 crime V^a 18 specialis R | auferuntur CM, auferentur R 19 permittitur VC^a | remante L^a, manente

CM | s. a. VPL Miraeus | ui P, om. L Mir. 21 alexander C uel C^b 22 factum V 23 s. a. V 25 iudicatum] V Paris 4517, ius (uis R) dictatum CRM | fuerit M | fac- tum VR | appellatione R 26 affuisse R | numero] tempora R 29 consant. L | pu.] pp. SCM 31 habeant R 32 indulgetur PL^a | eius idem] eiusdem LR^a? M^a | tempus] t. indulgetur R^a | mensuum R | enumerauit- tur V 33 negotia Th. | adeundam here- ditatem PL | aliquid RM 34 sentiat V | s. a. Th. VPL: in R^a extat datur | XIII] III VPL | iun.] ian. PL

LXVII

R DE HIS QVI PER METVM IVDICIS NON APPELLA-
VERVNT R

- 1 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. DIOPHANI. Si contra te [B 9, 1, 154] iure pronuntiatum est nec appellationis imploratum auxilium, intellegis adquiescere te s. statutis oportere. in sacro enim comitatu nostro timere nihil potuisti. S. XV K. IVL. PHILIPPOLI AA. CONSS. a. 293
- 2 IMP. IVLIANVS A. GERMANIANO PP. His, qui tempore competenti [Th. 11, 30, 30 B 9, 1, 155] non appellant, redintegrandae audientiae facultas denegetur. omnes igitur, qui contra prae-
fectos urbi, magistros officiorum, magistros militum¹ seu proconsules seu comites Orientis 10
seu uicarios seu praefectos Augustales uel alium iudicem² sub specie formidinis prouoca-
tionem non arbitrantur interponendam, a reuocanda³ lite pellantur. Qui uero uim susti-
nuerunt, contestatione publice proposita, intra dies uidelicet legitimos, quibus appellare
licet, causas appellationis euidenti adfirmatione distinguant, ut hoc facto tamquam inter-
posita appellatione isdem aequitatis adminicula tribuantur. EMISSA XV K. IVL.⁴ MAMER- 15
TINO ET NEVITTA CONSS. a. 362

LXVIII

R SI VNVS EX PLVRIBVS APPELLAVERIT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. LICINIO. Si iudici probatum fuerit unam eandemque [B 9, 1, 156] condemnationem eorum quoque, quorum appellatio iusta pronuntiata est, fuisse nec diuer- 20
sitate factorum separationem accipere, emolumentum uictoriae secundum ea quae consti-
tuta sunt ad te quoque pertinere non ignorabit. PP. XIII K. SEPT. MAXIMO II ET AELIANO
CONSS. a. 223
- 2 IDEM A. SERENO. Si in una eademque causa unus appellauerit eiusque [B 9, 1, 157] iusta appellatio pronuntiata est, ei quoque prodest qui non appellauerit. quod si aetatis 25
auxilio unus contra sententiam restitutionem impetrauit, maiori, qui suo iure non appella-
uerit, hoc rescriptum non prodest. S. III ID. SEPT. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224

V P (67. 68 R 1) L (ut P) CRM

¹ mag. off. mag. mil. om. Th. ² seu praef. Aug. uel al. iud. om. Th. ³ renouanda Th.
⁴ Ian. Th.

2 metu C | iudices M^a 4 imp. RM | aa. om. R |
diopani PL 5 pronuntiatum R^a | est | est
et PL | te adquiescere te M^a 6 s. a. VPL
Miraeus | s. om. PL Mir. | iun. PL Mir.
7 philipp. aa. cons. om. PL Mir. 8 ger-
miano C, germano R, ad germanianum Th.
9 non om. P^a | audiente R^a 10 urbis PLCRM |
off.) off. uel R | magistratus mil. PL, ma-
gistrum mil. R, τοῦ μεγίστου B (κ.π.) | co-
mites uel seu comites om. L^a, seu om. B (κ.π.)
11 uarios L^a | praefectu R, praefectus M^a |
prouocatus R^a, prouocationes R^b 12 reuo-
canda) ἀνακλητίας B | appellantur P^a, repel-
lantur P^aLR^b | sustinuerint RM^a Th., statue-

runt P^a, ὑπὸ τῆς B (κ.π.) 13 praeposita C |
appellare] VM^b Th., appellari PLCRM^a,
ἐπαλίσσθαι B (κ.π.) 14 caus M^a | distinguat
PLRM^a 15 admunica M^a | s. a. Th.
VPL Miraeus: in C extat emissas 18 ex]
ex M^a 19 imp. V | a. om. M | eadem-
que P^aR 20 pronuntiatum M^a 21 reci-
pere PL 22 sint VL^a | s. a. VPL Mi-
raeus | xiiii L Mir. | maximo om. PL Mir. |
11) ii uel n V | et ael. (aliano P) cons. om.
L Mir. 24 unius M^a 25 est] fuerit C |
prodesse C, proesse R^a? | si aet.] aetatis M^a
26 imperauerat M^a | non om. R^a 27 s. a. V

LXVIII

R SI DE MOMENTARIA POSSESSIONE FVERIT
APPELLATVM R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD [Th. 11, 37, 1 ■ 9, 1, 158] 5
EVSIGNIVM PP. Cum de possessione et eius¹ momento causa dicatur, etsi appellatio inter-
posita fuerit, tamen lata sententia sortiatur effectum². ita tamen possessionis reforma-
tionem fieri oportet, ut integra omnis proprietatis causa seruetur. D. XIII K. DEC. MEDIO-
LANO HONORIO NP. ET EVODIO CONSS. a. 386

LXX

R NE LICEAT IN VNA EADEMQVE CAUSA TERTIO PRO- 10
VOCARE VEL POST DVAS SENTENTIAS IVDICVM, QVAS
DEFINITIO PRAEFECTORVM ROBORAVERIT, EAS
RETRACTARE R

- 1 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Si quis in quacumque lite iterum prouo- [B 9, 1, 159]
cauerit, non licebit ei tertio in eadem lite super isdem capitulis prouocatione uti uel sen- 15
tentias excellentissimorum praefectorum praetorio retractare: licentia danda litigatoribus
arbitro dato ipsius audientiam qui eum dedit ante litis contestationem inuocare et huius-
modi petitione minime prouocationis uim obtinente. D. K. IVL.³ CONSTANTINOPOLI DN.
IVSTINIANO A. II CONSS. a. 528

LXXI

R QVI BONIS CEDERE POSSVNT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. IRENAEO. Qui bonis cesserint, nisi solidum creditor [B 9, 5, 10]
receperit, non sint liberati. in eo enim tantum hoc beneficium eis prodest, ne iudicati
detrabantur in carcerem. PP. X K. DEC. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. ABASCANTO. Si quantitatem, quam [B 9, 5, 11] 25
(licet rei publicae) condemnatus debebas, inferre paratus es, frustra ueraris, ne uerbum
bonorum cessionis temere a te prolatum priuare te necdum distractis facultatibus iuris
rationibus possit. PP. XVI K. FEBR. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245

V P (69 R. 71 R 1. 2: 69 R ante 66 R) L (69. 71) CRM

¹ eius om. Th. ² atque ita demum ad nostram scientiam referatur ins. Th., cf. 7, 62, 32

³ Iun.? (cf. Zeitschrift für Rechtsgeschichte 11 p. 172)

2 momentariaea M | possessione] appella-
tionem S 3 appellatum] a. cum de pos-
sessione et eius momento (ex c. 1) P altero
loco 4 impp. VC, imp. PLR | ualerius M |
et theod. et PL | aa. SVCR, om. PL 5 eusi-
grium PL, eusignum R | dicantur M^a, dici-
tur Th. | imposita PL^a 6 sortatur V, sotia-
tur M^a | reformationis L^a 7 s. a. Th. VPL |
xiii] xiii PL, xiii potius quam xiu V
8 enido L 11 qua S 12 defuncto C |
perfectorum R, profectorum RM | roborau-
erit] V edd., roborauit SN, reuocauit CRM
13 retractauit M^a 14 impp. V | a. om. M |
praeclamauerit C^a 15 licet M 16 prae-
fect.] precatione praef. R^a | retractari C^a? M^a,

retractari M^a | litigatoribus ... 17 dedit
om. M^a 18 s. a. V 22 imp. (impp. VM)
al.] idem PL | hyrineo S 23 receperit] re-
ceperit recep L^a | sunt M | enim om. L^a
24 detrahentur VL^a, detraherentur P, de-
trahantur L^a, detrudentur C^a | carcere CR |
s. a. VPL Miraeus Russardus | pp. om. L
Mir. | x] xii Russ. | k. om. PL Mir. 25 a.]
pp. R | et phil. c. (cc. R) | filippo consa. M,
om. C | abarcionto S | quantitate V uel V^a
26 debebis L^a 27 a] ad P | nedum R^a,
necdums M^a | distractus PL 28 s. a. VPL
Miraeus | xiii PL Mir. | a.] aa. PL | retiano
PL Mir.

- 3 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS NOBILISSIMVS C. [B 9, 5, 12] LENILLAE. Si pater tuus bonis cessit propter onera ciuilia, ipsius facultates oportet inquiri, non patrimonium, quod tibi emancipatae quaesitum dicis, inquietari. quod ut fiat, implorare aequitatem praesidis debes. PP. XIII K. DEC. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CHILONI. Legis Iuliae [B 9, 5, 13] 5 de bonis cedendis beneficium constitutionibus diuorum nostrorum parentum ad prouincias porrectum esse, ut cessio bonorum admittatur, notum est: non tamen creditoribus sua auctoritate diuidere haec bona et iure domini tenere, sed uenditionis remedio, quatenus substantia patitur, indemnitati suae consulere permissum est. Cum itaque contra iuris rationem res iure domini teneas eius qui bonis cessit, creditorem te dicens, longi temporis 10 praescriptione petitem submoueri non posse manifestum est. quod si non bonis eum cessisse, sed res suas in solutum tibi dedisse monstretur, praeses prouinciae poterit de proprietate tibi accommodare notionem.
- 5 IDEM AA. ET CC. MYRONI. Propter honorem municipalem uel munus bonis [B 9, 5, 13] cedentium inuidiosam admitti cessionem minime conuenit, sed his obnoxios pro modo sub- 15 stantiae fungi.
- 6 APVD ACTA IMP. THEODOSIVS A. DIXIT: In omni cessione bonorum [Th. 4, 20, 3 B 9, 5, 14] ex qualibet causa facienda scrupulositate priorum legum explosa¹ professio sola quaerenda est. IDEM DIXIT: In omni cessione sufficit uoluntatis sola professio. D. K. MAI. HONORIO 19 NP. ET EVODIO CONSS. a. 386
- 7 IMP. IUSTINIANVS A. IULIANO PP. Cum et filii familias possint habere [B 9, 5, 15] substantias, quae patribus adquiri uetitae sunt, nec non peculium uel castrense uel quod patre uolente possident, quare cessio bonorum eis deneganda sit? cum, etsi nihil in suo censu hi qui in potestate sunt parentum habeant, tamen, ne patiantur iniuriam, debet bonorum cessio admitti. si enim et pater familias admittendus est propter iniuriarum 25 timorem ad cessionis flebile ueniens adiutorium, quare filiis familias utriusque sexus hoc ius denegamus? cum apertissimi iuris est et inter patres familias et alieno iuri subiectos, si quid postea eis plinguius accesserit, hoc iterum usque ad modum debiti posse a creditoribus legitimo modo auelli. D. X K. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAN- 29 PADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 8 IDEM A. IOHANNI PP. Cum solito more a nostra maiestate petitur, ut ad [B 9, 5, 16] miserabilis cessionis bonorum homines ueniant auxilium et electio detur creditoribus uel quinquennale spatium eis indulgere uel bonorum accipere cessionem, salua eorum uidelicet existimatione et omni corporali cruciata semoto: quotidie dubitabatur, si quidam ex creditoribus uoluerint quinquennales dare indutias, alii autem iam nunc cessionem accipere 35 uelint, qui audiendi sunt. In tali itaque dubitatione minime putamus esse ambiguum, quod sentimus et quod humaniorem sententiam pro duriore elegimus. et sancimus, ut uel ex cumulo debiti uel ex numero creditorum causa iudicetur. Et si quidem unus creditor aliis omnibus grauior in summa debiti inueniatur, ut omnibus in unum coadunatis et debitis eorum computatis ipse alios antecellat, ipsius sententia obtineat, siue indulgere tempus 40 siue cessionem accipere desiderat. Si uero plures quidem sint creditores, ex diuersis autem
- V (deficit in u. 11 praescriptione) L (71, 3. 6. 72 R 5 (71, 7 in fine huius libri suppl. l)) CRM*

¹ scrupulositate p. l. explosa om. Th.

1 impp.] mp. R | ualens R, ualerius M | et om. L | gallianus M | et ual nob. c. om. M | nou. cc. lenillae V, nouies (uel nobies) c. lenille S, nob. c. lemillae L, nob. conenillae R
2 cesserit L 3 mancipatae LR^a | inquiri L^a
4 debet L^a | s. a. V 5 chilo S 6 paren-
tum RM^b 8 dominium R^a | detinere CRM | re-
medium VM^a 9 indemnitate sine (sue R^b) R
10 te om. VC^a?M^a 12 sed om. R^a?M^a | suas
soss R^a 14 aa. et cc.] a. M 15 cessione R
17 apud acta om. LRM^b | a. om. LC 19 suc-

cessione L | uoluntas M^a | professione L |
s. a. Th. 21 iustinianus om. M | iulio R^a
22 sint M | uel castr.] castr. R 23 cum
eum R | in] C, uel in LRM 24 hi om. R |
parentum LRM^a, parenparentum M^a 26 filius l
27 est] sit C | patrem M | et] LM, et in CR |
alieni iuris l 28 quis R | cis (ei C) pin-
guis om. R^a 29 s. a. l Miracus | lampp. l
34 aemoto C^a | quidem R^a?M^a? 36 minime
CR^a?, nemini R^bM 37 eligimus R 40 ante-
cedat R 41 qui desint R

quantitatibus, et nunc amplior debiti cumulus minori summae praeferatur, siue par siue discrepans numerus est creditorum, cum non ex frequentissimo ordine feneratorum, sed ex quantitate debiti causa trutinatur. Pari autem quantitate debiti inuenienda, dispari uero creditorum numero, tunc amplior pars creditorum obtineat, ut, quod pluribus placeat, hoc statueretur. Sin uero undique aequalitas emergat tam debiti quam numeri creditorum, tunc eos anteponi, qui ad humaniorem declinant sententiam non cessionem exigentes, sed indutias. Nulla quidem differentia inter hypothecarios et alios creditores quantum ad hanc electionem obseruanda: in rebus autem officio iudicis partiendis suam uim singulis creditoribus habentibus, quam eis legum praestabit regula. Nullo praeiudicio creditorum cuiusdam ex quinquennii dilatione circa temporalem praescriptionem generando. a. 531—532

LXXII

R DE BONIS AVCTORITATE IVDICIS POSSIDENDIS SEV
VENVMDANDIS ET DE SEPARATIONIBVS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. ATTICAE. In bonis mortui potio- rem esse causam lega- [B 9, 7, 50]
tari-
tariorum, qui eum utpote heredem conuenire potuerunt, quam eorum, quibus ipse legauit, 15
manifestum est, cum prius legatum quasi aes alienum exigitur, legatum autem a mortuo
relictum post debiti detractorem inducitur.
- 2 IMP. GORDIANVS A. ARISTONI. Est iurisdictionis tenor promptissimus [B 9, 7, 51]
indemnitasque remedium edicto praetoris creditoribus hereditariis demonstratum, ut quo-
tiens separationem bonorum postulant, causa cognita impetrent. praeoptabis¹ igitur con- 20
uenientem desiderii tui fructum, si te non heredum fidem secutum, sed ex necessitate ad
iudicium eos prouocare demonstraueris.
- 3 IDEM A. CLAUDIANAE. Ex contractu, qui cessionem rerum antecessit, debi- [B 9, 7, 52]
torem contra iuris rationem conuenies, cum eum acquitas auxilio exceptionis muniat ac
tunc demum iteratam possis desiderare conuentionem, cum tantum postea quaesit, quod 25
praesidem ad eius rei licentiam debeat promouere.
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CLEARCHIANAE. Inciuile [B 9, 7, 53]
est, quod postulas, ut unus ex chirographariis creditoribus debitoris bona compellatur
suscipere, satis ceteris eius creditoribus facturus. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. ABYDONIO. Si bona debitoris tui uacare constet et haec [B 9, 7, 54] 30
a fisco non agnoscantur, in possessionem eorum mitti te a competenti iudice recte postu-
labis. XVII K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. AGATHEMERO. Pro debito creditores addici sibi bona [B 9, 7, 55]
debitoris non iure postulant. unde si quidem debitoris tui ceteri creditores pignori res
acceperunt, potiores eos, quam te chirographarium creditorem haberi non ambigitur. Quod 35
si specialiter uel generaliter nemini probentur obligatae ac sine successore communis

P (72 R 5) L (72 R 5) CRM

¹ reportabis (*Russardus*)?

1 minoris C^oR 2 est] ex R^a | frequen-
tissimo R 3 inuenta C^o, inueniend. M^a
4 quid M^a 5 statuatur C^o 7 nullam C |
differentiam CR^a, differentias R^a | hypotheca-
rias C^oM^a, hypothecariam R^a 6 obseruan-
dam CR 12 possidentis seu uenundendis C,
possedissee uenundis S 13 reparationibus P,
reparationibus bonorum S: bonorum om et
B et Dig. 42, 6 14 antonius M | atticiae S,
ameae R 15 heredum R^a | legauit R^a 16 quasi
... legatum om. M^a 17 relicto R | retracta-
tionem C^oRM^a, retractionem C^o 18 propm-
tissimus R 20 postulat R^a | impetrarent R
21 tui om. R^a | subsecutum C 23 clau-

diano M | ex] x R 24 aequalitas M^a | ac]
at R 25 iteram R^a, iterato M^a | possit R |
quaesit R 26 licentia M^a 27 et cc.
om. S | clearchianae S, clearcinae C, clare-
tiae R, clearcine M 28 ceteris] et R^a,
om. R^a 30 idem] impp. diocl. et max. PL |
a. et c. R | abydonio] S (*Heimbach*), aby-
domo S (*Bluhme*), abidimo PL, abidimo CRM |
constat R | hoc R, om. PL 31 cognoscan-
tur R | possessione RM^a | te om. C | a om. M^a
32 s. a. PL *Miraens* 33 agathemero] S,
agathemero CM, agithemero R 35 accepe-
rint R | cyrographarium R 36 si gener.
tibi special. R | successione M^a

debitor uel heres eius decessit, non dominii rerum uindicatione, sed possessione bonorum itemque uenditione aequali portione pro rata debiti quantitate omnibus creditoribus consuli potest.

- 7 IDEM AA. ET CC. DOMNO. Si uxor tua pro triente patruo suo [4, 16, 6 mut. B 9, 7, 56] heres extitit nec ab eo quicquam exigere prohibita est, debitum a coheredibus pro besse 5 petere non prohibetur, cum ultra eam portionem qua successit actio¹ non confundatur. sin autem coheredes soluendo non sint, separatio postulata nullum ei damnum fieri patiatur. D. K. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 8 IDEM AA. ET CC. AELIDAE. In possessionem rei seruandae uxor defuncti [B 9, 7, 57] uel alii creditores missi dominium ex hac causa tenentes adipisci minime possunt. SVB 10 DIE VI K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 9 IDEM AA. ET CC. AVRELIO GERONTIO. Cum proponas eum contra quem [B 9, 7, 58] supplicas ex administratione tibi negotiorum obligatum, hunc secundum iuris rationem adito rectore prouinciae potes conuenire. nam si ad circumscriptionem tui iuris latitat nec defendatur et eum tuum esse debitorem constat, ad exemplum edicti bonorum eius 15 possessionem poteris impetrare. tempore autem transacto etiam uenditionem eorum a competenti iudice postulare non prohiberis. D. XIII K. SEPT. DIOCLETIANO VII ET MAXIMIANO VI² AA. CONSS. a. 299
- 10 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum apud ueteres quaestionem ortam [B 9, 7, 59] inuenimus super pecuniis debitis, pro quibus hypothecae non sunt constitutae, propter res 20 ad debitorem pertinentes, dum is seueriores creditores formidans sese celauerit, et illi de rebus ad eum pertinentibus competentia ingrediantur iudicia postulentque in possessionem rerum sese transmitti, si etiam alii creditores, quibus obnoxii esse uidetur, possint quandam habere communionem in rerum possessione: huiusmodi dubitationem amputantes censem per praesentem generalem diuinam constitutionem, ut, si non omnes huiusmodi 25 debita praetendentes, sed ex his certi ab iudiciali sententia in possessionem rerum mittantur, non solum hi, sed etiam alii omnes talia debita praetendentes eadem commoditate potiantur et possint cum prioribus rerum detentatoribus communionem habere in rebus, de quibus (sicut superius declaratur) prolata fuit sententia. quid enim iustius est, quam 30 omnes, qui ad res debitoris mitti debent, esse participes huiusmodi commoditatis? Vt autem non in perpetuum aliorum neglegentia illi, qui pro suis debitis alacriores creditoribus aliis ostenduntur fuisse, praegrauentur, rectum nobis esse uidetur tunc communionem habere in possessionem rerum alios creditores, qui non hoc peregissee noscuntur, cum praesentes quidem in una eademque degentes prouincia, in qua et possessores rerum commorantur, intra duorum annorum spatia, absentes autem intra quadriennium creditoribus possessio- 35 nem antelato modo detinentibus suum debitum certum faciant et expensas secundum quantitatem debitorum persoluant eis, qui sententias consecuti sunt, per sacramentum manifestandas eorum, qui eas adipiscendae gratia possessionis rerum sustinuerunt, quia et 1a secundum debita satis eis fieri explorati iuris est. Post completum autem memoratum tempus nullam eis esse licentiam eos qui possessionem adepti sunt molestare uel quibus- 40

S (72, 8) P (72, 8...10) L (72, 8...10) CRM

¹ petitio *l. gem.* ² iunge 3, 21, 1. 4, 50, 7

³ Diocletiano ... VI om. *leges iungendae*

1 heredes R | possessionem R 4 aa.] a. R | domino C [est] est ast R^a 7 sunt R | postulata separatio (-tione libri) *l. gem.* 8 s. a. *l. gem.* 9 aelidae] gerentio R | possessione R 10 hac om. S | s. a. SP | sub die vi] xiii P 11 nicena S, mc. P 12 aurelio] 40, 50, 7, om. libri | gerontio S (Heimbach), ieruntio M 14 potes] ptes M^a | lateat C 15 et om. P^a | ad] a L^a | edicti] interdictorum edicti L^a 16 uenditione R 17 s. a. PL Miraeus | d. om. PL | VII om. Mir. 19 VI om. Mir. 19 ortam] motam C 21 pertinentis PL | seuerioris L^a | formidaris M^a | sese celauerit bis M^a 23 tras-

mitti P | obnoxii esse uidentur P^aL^a | quantam P^a 24 in om. R | possessionem PL, inc. R^a 25 diuinam] legem sancimus diuinam L^a | huiusmodo P^a 26 ab] a PLR^b | possessione M^a 27 eandem commoditatem M^a 28 possit PL | detentatouibus P^a, detentoribus P^aL^a 29 sicut sup.]us L^a, om. P | quid] quod P^a | iustis L^a 30 commodatis M^a 32 recte CM, rec..eum R^a, rectum eum R^b | communem L^a 31 edemque P^a 36 antelato] lato L 37 persoluent M^a 39 eis] ei PLR | expletum PL 40 nulla eis esse licentia PL | adepti PL | quibus M^a

dam damnis adficere: actiones autem, quas ex legibus sibi competere putauerint, contra
 2 suos exercere debitores. Sin autem hi qui detinent possessiones uel ex sententia iudicis
 res uendiderint uel alio quocumque legitimo modo omne ius, quod in isdem rebus habere
 noscuntur, in alias personas post definitum a nobis tempus transtulerint et certas pecunias
 acceperint, quidquid superfluum inuentum fuerit uel amplius quam eis debetur, hoc modis 5
 omnibus necesse est eos praesentibus tabulariis signare et in cimeliarchio sanctae ecclesiae
 illius ciuitatis, in qua huiusmodi contractus celebratur, deponere: attestatione uidelicet
 prius per memoratos tabularios conscribenda, praesente etiam eo qui res uendiderit uel in
 alias personas transtulerit, ut per eam manifestetur tam quantitas pecuniarum, quae pro
 uenditione rerum uel translatione praestitae sunt, quam earum, quae superfluae post disso- 10
 lutum debitum inueniantur, ut, si quis postea creditor apparuerit et debiti cautionem
 ostenderit, possit ex his satis sibi facere, prius scilicet rectore prouinciae sine aliquo
 damno causae faciente examinationem et non concedente nec uiros reuerentissimos oeco-
 nomos uel cimeliarcham sanctae ecclesiae, in qua pecuniae deponuntur, aliquod detrimen-
 tum uel dispendium sustinere, per suam autem interlocutionem creditorem praecipiente 15
 3 secundum modum debiti ex depositis pecuniis suum accipere debitum. Vt autem non
 liceat creditori in uenditione uel translatione rerum dolum uel aliquam machinationem uel
 circumscriptionem facere, iubemus attestatione super hoc celebranda apud defensorem loco-
 rum gestis interuenientibus insinuari, siue tantum ex pretio, quantum debetur, siue plus
 siue minus colligitur, et praesentibus non tantum, sicut dictum est, tabulariis, sed etiam 20
 uiro reuerentissimo cimeliarcha, apud quem, si ita contigerit, superfluae pecuniae signatae
 deponendae sunt, insiurandum sacrosanctis euangelis propositis uenditorem uel trans-
 latorem rerum praestare, quod neque per gratiam emptoris uel eius, ad quem res iure
 cessionis transferuntur, nec dolo aliquo interueniente minorem iusto rerum pretio quanti-
 tatem acceperit, sed eam, quam re uera cum omni studio potuerit inuenire. D. XV K. NOV. 25
 CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO. a. 532

LXXIII

R DE PRIVILEGIO FISCI R

- 1 IMP. ANTONINVS A. EVTROPIAE. Bona mariti tui si ob reliqua administra- [B 9, 9, 1
 tionis primipili a fisco occupata sunt, res, quas tuas esse liquido probaueris, ab aliis sepa- 30
 ratae tibi restituntur.
- 2 IDEM A. VALERIANAE. Quamuis ex causa dotis uir quondam tuus tibi sit [B 9, 9, 2
 condemnatus, tamen si prius, quam res eius tibi obligarentur, cum fisco contraxit, ius
 fisci causam tuam praeuenit. quod si post bonorum eius obligationem rationibus meis
 coepit esse obligatus, in eius bona cessat priuilegium fisci. PP. XIII K. NOV. ANTONINO 35
 A. III ET IALBINO CONSS. a. 213
- 3 IDEM A. IVLIANAE. Si, cum pecuniam pro marito solueres, neque ius fisci [B 9, 9, 3
 in te transferri impetrasti neque pignoris causa domum uel aliud quid ab eo accepisti,
 P (72, 10) L (72, 10) CR (R^a om. 73) M W (ad 73)

1 damnis] damus C^o 2 suo R^a | possessionem PL | sententiam R^a?, sententias M^a?
 3 in om. M^a 4 a nobis cum ueteribus quibusdam libris omittunt Alciatus (Disput. 1, 19) et Cuiacius (Recitationes ad h. l.): cf. tamen Bethmann-Hollweg Civilprocess 3 p. 321 ■ quam om. M^a 7 contractos PL, contracti R^a | celebrantur L | attestatone L^a
 8 memoratus M^a | eo] eos R 9 eas R | quantitatis PL^aM^a | pecuniarum M^a 10 dissolutum R 11 inueniantur R 13 nec] ne M^a 14 aliquid M^a 17 licet P^a | translatione P^a, transactione L 18 attestationem s. h. celebrandam (celebra.. M^a) PLRM |

defensorum C^o 21 contingerint R 22 ponende PL^a | propos.] prop. euuageliis L^a
 23 quid P^a | gratia M^a | uel] ad uel P^a 24 successionis L^a | nec] ne M^a 25 acceperint R | eam] N, etiam PLCRM | cum om. PL | omnium R | poterit libri | s. a. PL Miraeus 26 cons. lamp. et or.] consulam. p (= per) honor. P, consul. lamp. p bon. L 29 antonius M | eutrophiae S 30 primipilariae MW: ὡς χρῆσταιντος primipiliον (PRΠPλιον Coisl.) B | a om. CM^a 31 restituantur M 32 a.] a. et c. S, aa. C | baliane W 35 s. a. Hal. 37 pecunia M^a 38 transferre M^a? W^a

habes personalem actionem nec potes praeferrere fisci rationibus, a quo dicis ei uentilgal denuo locatum esse, cum eo pacto uniuersa, quae habet habuitue eo tempore, quo ad conductionem accessit, pignoris iure fisco teneantur. salua igitur indemnitate fisci debitorem tuum pro pecunia, quam pro eo fisco soluisti, more solito conuenire non prohiberis. 4

PP. III K. IAN. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS.

a. 213

- 4 IDEM A. QUINTO. Si debitor, cuius fundum fuisse et ipse confiteris, prius eum [B 9, 9, 4] distraxit, quam fisco aliquid debuit, inquietandum te non esse procurator meus cognoscat. nam etsi postea debitor extitit, non ideo tamen ea, quae de dominio eius excesserunt, pignoris iure fisco potuerunt obligari. PP. III K. IUL. LAETO II ET CEREALE CONSS.

a. 215

- 5 IMP. ALEXANDER A. MAGNAE. Pecunia, quam creditor a debitore suo recepit, [B 9, 9, 5] 10 si postea ex iusta causa fisco restituenda erit, sine usuris debetur, quia non fenus contractum, sed suum recuperatum extraordinario iure aufertur. PP. XV K. IUN. FVSCO ET DEXTRO CONSS.

a. 225

- 6 IMP. GORDIANVS A. SEVERIANAE. Cum patrem tuum fisci debitorem fuisse [B 9, 9, 6] 15 demonstrares eumque nubenti tibi possessionem dedisse adleges, procuratorem ius fisci exsequentem eam iure pignoris reuocare potuisse intellegis. PP. NON. IUL. SABINO ET VENUSTO CONSS.

a. 240

- 7 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. DIODORO. Si in [B 9, 9, 7] 20 te ius fisci, cum reliqua debitoris, pro quo satisfaciebas, tibi competens index adscripsit et transtulit, ab his creditoribus, quibus fiscus potior habetur, res quas eo nomine tenes non possunt inquietari. PP. XV K. IUN. AEMILIANO ET BASSO CONSS.

a. 259

LXXIII

R DE PRIVILEGIO DOTIS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. FIRMO. Scire debes priuilegium dotis, [B 9, 9, 8] 25 quo mulieres utuntur in actione de dote, ad heredes non transire. PP. K. MAI. POMPEIANO ET AVITO CONSS.

a. 209

LXXV

R DE REVOCANDIS HIS QVAE PER FRAVDEM ALIENATA SVNT R

- 1 IMP. ANTONINVS A. CAESIAE. Si heres post aditam hereditatem ad eum [B 9, 9, 26] 30 cui cessit corpora hereditaria transtulit, creditoribus permansit obligatus. si igitur in fraudem tuam id fecit, bonis eius excussis usitatis actionibus, si tibi negotium fuerit² gestum, ea quae in fraudem alienata probabuntur reuocabis. PP. II ID. OCT. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS.

a. 213

P (74) L (74) CR (R^a om. 73) M W (ad 73)

¹ et del. ² offuerit?

1 actione M^a | potest M^a 2 facto C | habet] habuit C^a, abet M^a | habueritue W | conductorem W 3 tenentur MW | debitum W^a 4 fisco om. M^a 5 s. a. Hal. 6 cohinto SC, cointo W, recte fortasse ad Graecum Kóivτος 7 inquietandum W^a | meus] eius C 8 etsi] si MW^a | domino ex eius W 9 poterunt CM^a | s. a. Hal. | cereali Hal. 10 pecuniam CM^aW^a | recipit M^a 11 iusta om. M^a 12 reciperatum M^a | auferatur C^a | s. a. Hal. 14 seuerine S, seu. W: possessionem filio in donationem ante nuptias cessisse statuunt B

15 demonstrares uel demonstrans M^a | nubenti] nuben M^a 16 ea M^a | s. a. Hal. 18 imppp. M, om. S | ualentinianus S, ualerianum M^a | aa. et (et om. W) ual. c.] et ualens aaa. et c. S, et ualerius aaa. M 21 possint M^a | s. a. Hal. 25 actiones R | heredem RM, χρηρονόμους B | s. a. Hal. PL pompeio et adisno PL 28 alienati S, alienate R 30 antonius M | caesiae] R, caesiae CM, cassiae S 31 gessit R^a | igitur om. R 32 id] his R^a | si tibi] sicut libri Cuiacii (obseru. 7, 40) 33 fraude M^a | s. a. Hal.

- 2 IMP. ALEXANDER A. SYMPHORIANAE. Si successione patris abstenta fuisti, ob [B 9, 8, 27] 5
 ea quae in dotem data sunt conuenire te creditores nequeunt, quibus pignerata in dotem
 data non docentur, nisi bonis defuncti non sufficientibus in fraudem creditorum dotem
 constitutam probabitur. PP. x k. IUL. PROBO¹ ET MAXIMO CONSS. a. 232?
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ACYNDINO. Si paterna hereditate [B 9, 8, 28] 5
 abstinuisti nec quicquam in fraudem creditorum ex bonis eius in te donationis iure trans-
 scriptum est, a priuatis creditoribus praeses prouinciae conueniri te non patietur. PP. x
 k. IUL. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 4 IDEM AA. ET CC. EPAGATHO. Filios debitoris ei succedentes uelut in credi- [B 9, 8, 29] 10
 torum fraudem alienatorum facultatem reuocandi non habere notissimi iuris est. SVBSCRIPTA
 x k. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. CRESCENTINO. Ignoti iuris non est aduersus eum, qui [B 9, 8, 30] 15
 sententia condemnatus intra statutum tempus satis non fecit nec defenditur, bonis possessis
 itemque distractis per actionem in factum contra emptorem, qui sciens fraudem comparauit,
 et eum, qui ex lucratio titulo possidet, scientiae mentione detracta creditoribus esse con-
 sultum. S. x k. NOV. AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. MENANDRAE. Si actu sollemni praecedentem obligationem [B 9, 8, 31]
 peremisti, perspicis aduersus fraudatorem intra annum in quantum facere potest uel dolo
 malo fecit, quo minus possit, edicto perpetuo tantum actionem permitti.

C R (*R*^a om. 75, 2. 5) *M W* (ad 75, 2. 5)

¹ Lupo (*Beck*)?

1 simpronianae *CW*, simfroniace *M* | abs-
 tenta] contenta *C*^a?*M*^a 2 dotem] dotae *M*^a |
 pignerata *W* 3 ceditorum *M*^a 4 s. a.
Hal. 5 acendino *R* 6 fraude *R* 7 con-
 uenire *RM* | s. a. *Hal.* 9 aa.] a. *R* | epha-
 gato *S*, apagato *R* | creditorum in *C*, in

om. *M*^a? 10 reuocandis *R*^a | s. a. *Hal.*
 12 est non *W*^a 15 creditoribus] cr. suis *CW*^a
 16 s. a. *Hal.* 17 idem ... sollemni *dis R*^a |
 menander *S* | actus *R*, actum *M*^a 18 in
 om. *R* 19 quo] id quo *R*, quod *C*^a

LIBER OCTAVVS

I

R DE INTERDICTIS R

- 1 ¹IMP. ALEXANDER A. *APRO* EVOCATO. Cum proponas radicibus arborum [B 58, 10, 26] in uicina Agathangeli area positis crescentibus fundamentis domus tuae periculum adferri, 5 praeses ad exemplum interdictorum, quae in albo proposita habet: 'Si arbor in alienas 'aedes impendebit', item: 'si arbor in alienum agrum impendebit', quibus ostenditur ne per arboris quidem occasionem uicino nocere oportere, rem ad suam aequitatem rediget. PP. VII K. APRIL. IVLIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 2 ²IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. MESSIAE. Praeses prouinciae in eum, qui 10 eiusdem prouinciae non est, nec ex interdicto potest cognoscere. PP. VII K. MAI. SAE- CYLARE ET DONATO CONSS. a. 260
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. POM- [B 58, 10 p. 207 not. c. Παπα 40, 9] PELIANO. Incerti iuris non est orta proprietatis et possessionis lite prius possessionis decidi oportere quaestionem competentibus actionibus, ut ex hoc ordine facto de domini discep- 15 tatione probationes ab eo qui de possessione uictus est exigantur. interdicta autem licet in extraordinariis iudiciis proprie locum non habent, tamen ad exemplum eorum res agitur. SUBSCRIPTA V K. IAN. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 4 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA.³ AEMILIANO PV. Si quis [Th. 2, 4, 6 B 58, 10 not. quodlibet interdictum efflagitet, ruptis ueteribus⁴ ambagibus inter ipsa cognitionum auspicia 20 rationem exprimere ac suas adlegationes iubeatur proponere. D. XIII K. AVG. CONSTAN- TINOPOLI ARCADIO A. VI ET PROBO CONSS. a. 406
- V P (1 R 2 R 1, 1: 1, 2. 3 bis tam post 4, 5 quam post VII, 72, 5) L (1 R 2 R 1, 1...3) CRM

¹ iunge 8, 10, 3. 8, 52, 1 ² iunge 3, 20, 1 AAA. Th. ⁴ ueteribus] denuntiationum Th.

³ imppp. Arcadius Honorius et Theodosius

3 interiectis S 4 apro euocato] scripsi, apro 8, 52, 1, euocato libri tam hoc loco quam ad 8, 10, 3 | radicibus om. V^a (suppl. manus secunda) 5 uicinia R | angeli PL, agathange R^a | positus M^a | adferre CR 6 propositas L 7 impedit PL^a, impen- dit L^b | impedit PL^a? | ne] nec CM^b 8 per a. q. occasionem] a. q. occasione C | uicino] ui-o L^a | rem om. C^a | redigeret R^a 9 s. a. V Hal.: in L extat pp. | VII] 8, 10, 3. 8, 53, 1, VI Hal., u V | et] u et Hal. 10 imp. L, mp. P utroque loco | ualerius M | gallianus M, gal. PL | aa.] a. PL 11 nec] nex P^a altero loco | agnoscere V | s. a. V Hal. P utroque loco L | pp.] p. PL | VII] ui V | saec. (secu- lari Hal.) et d. cons. om. L 13 impp.] mp. P utroque loco | a. et c. P utr. l., aa.

et c. L, et cc. om. S 14 proproetatis L^a | lite prius possessionis om. V^a (suppl. manus secunda) N^a, lite om. L^a 15 compentibus P altero loco | actionibus om. L^a 16 qui] quod P altero loco 17 in] sine P utr. l. L^a | non om. V^a (suppl. manus secunda) 18 s. a. V Hal. P utroque loco L | subscr. om. PL | v] V, om. Hal. PL | sermio PL | aa. cons.] V, ipsis aa. cons. Hal., a. et cons. P altero loco, a. (a. om. P^a) cons. P altero loco, a. con- cons. L 19 aemil. V | pu.] pp. CRM | ad uerba si quis q. int. in marg. addit quid] V^b (manus secunda) | eruptis R 21 rationes R^a, actionem CM^a, actionum (—nes R^b) R^c | s. a. Th. V Hal. | aug. const. om. Hal., const. om. V

II

R QVORVM BONORVM R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. IVSTO. Hereditatem eius, quem patrem [B 40, 9, 3] tuum fuisse dicis, petiturus iudicibus qui super ea re cognituri erunt de fide intentionis adlega. quamvis enim bonorum possessionem ut praeteritus agnouisti, tamen interdicto quorum bonorum non aliter possessor constitui poteris, quam si te defuncti filium esse et ad hereditatem uel bonorum possessionem admissum probaueris. PP. VIII K. IAN. LATRANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. MARCO. Si ex edicto [B 40, 9, 4] sororis patruelis intestato sine liberis defunctae recte petita bonorum possessione quaesisti 10 successionem ac negotium integrum est, quae cum moreretur eius fuerunt, secundum edicti quorum bonorum tenorem ab his, qui pro herede uel pro possessore possident doloue malo fecerint, quo magis desierint possidere, tibi rector prouinciae restitui efficiet. S. VI K. APRIL. CC. CONSS. a. 294
- 3 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. PETRONIO VICARIO¹. Constat [Th. 4, 21, 1 B 40, 9, 5] 15 uirum a bonis intestatae uxoris superstitibus consanguineis esse extraneum, cum prudentium omnium responsa et lex ipsa naturae successores eos faciat. Ergo iubemus, ut omnibus frustrationibus amputatis per interdictum quorum bonorum in petitem corpore transferantur, secundaria actione proprietatis non exclusa. D. VI K. AVG. MEDIOLANI 19 OLYBRIO ET PROBINO CONSS. a. 395

III

R QVOD LEGATORVM R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. LATINAE. Heredi scripto [B 41, 2, 10] satis idonee lege Falcidia, si exhausta legatis successio probetur, per quartae retentionem 1 prospectum est. Vnde si legatarius uel fideicommissarius non consentiente patre tuo, quem 25 adseueras testatori successisse et bonorum possessionem accepisse, relictis sibi legata uel fideicommissa detinuit, secundum sententiam interdicti, quod aduersus legatarios scriptis heredibus propositum est, oblata satisfactione, quam praestari oportet, in possessione constitui, ut ita retentione competenti utaris, experiri potes. D. XVI K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- V P (2, 3) L (2, 3) CRM

¹ Hispaniarum addit Th.

2 quorum bonorum] de interdictis unde uir et uxor ante c. 3 h. i. ins. pL, om. P 4 intentiones V 5 possessionem (—ne R) ... 6 bonorum om. C^o | peteritis M^a 6 et om. C^o 7 uel] ut M^a | s. a. V Hal. 9 et cc. om. M | edicto] interdicto C^oRM^a? 10 intestatae CRM | recte om. RM^a 11 edicti] interdicti C^oM 13 s. a. V Hal. | s.] pp. Hal. 15 petro S 16 a bonis intestae ux. V^a, ab intestatae ux. bonis Th. | cum] ut uxorem cum L^a 17 omnium] C Th., omnia VPLRM | et] tum Th., om. V^a | ipsa naturae] ex ipsa

natura PLR^a | ergo] ego M^a 18 frustrationibus R | petitore PL 19 transferentur PL^a | secundaria] C^o Th., secundum V^a, secundum uel secunda V^b, secunda PLC^oRM | s. a. Th. V Hal. PL | vi om. PL | mediolani] Hal. PL^b, mediolano L^a, med. V, mediol. libri Th. 20 procano PL 22 quod] quorum CR 23 et cc. om. M 24 facidia R^a | exausta R^a 25 non] no M^a 26 successe R^a 27 deicommissa R 28 ablata C^o 29 competentem R^a | potest M^a | s. a. V Hal.

III

R VNDE VI R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. THEODORO. Recte possidenti ad [B 50, 3, 48] defendendam possessionem, quam sine uitio tenebat, inculptae tutelae moderatione illatam uim propulsare licet. PP. XV K. DEC. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 2 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Vi pulsos restituendos esse interdicti exemplo, [B 50, 3, 49] si necdum annus excessit, certissimi iuris est, et heredes teneri in tantum, quantum ad eos peruenit. S. AA. CONSS. a. 293
- 3 IDEM AA. ET CC. VLPIAN ET PROCLINAE. Auctoritatem uobis rescripti [B 50, 3, 50] nostri tenendae possessionis, quam uos per uiolentiam adeptas profiteamini, commodari nimis improbe postulatis. S. VIII ID. APRIL. CC. CONSS. a. 294
- 4 IDEM AA. ET CC. HYGINO. Si de possessione ui deiectus es, eum et legis [B 50, 3, 51] luliae uis priuatae reum postulare et ad instar interdicti unde ui conuenire potes, quo reum causam omnem praestare, in qua fructus etiam, quos uetus possessor percipere potuit, non quos praedo percepit, uenire non ambigitur. S. III ID. APRIL. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 5 IMP. CONSTANTINVS A. AD TERTVLLIANVM². Inuasor locorum [Th. 2, 26, 1 B 50, 3, 52] poena teneatur legitima³, si tamen ui⁴ loca eundem inuasisse constiterit. nam si per errorem aut incuriam domini loca⁵ ab aliis possessa sunt, sine poena possessio restitui debet⁶. D. VI K. MART.⁷ GALLICANO ET SYMMACHO CONSS. a. 330
- 6 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. PANCRATIO PV. [B 50, 3, 53, 54] 20 Meminerint cuncti, siue uulgato rescripto mansuetudinis nostrae siue sententia cuiuslibet iudicis utantur in causis, conueniendos dominos locorum esse aut, si forte defuerint, actores eorum ad insinuandas sententias procuratoresque quaerendos, ne inde iniuriarum nascatur occasio, unde iura nascuntur. quod si praecepta nostra implere neglexerint, omni negotio, de quo iurgare coeperant, priuabuntur. Sin autem habito plerumque colludio [Th. 4, 22, 2] 25 curatores uel tutores minorum his rem debitam ea occasione peruadant, ut pupillis uel adultis iurgandi copia et fructus adimatur, his eatenus subuenimus, ut eosdem non atterat damno culpa temeritatis alienae, sed ilico quidem possessio ei a quo est ablata reddatur, curatores autem uel tutores aeterna deportatione punitos bonorum quoque publicatio persequatur. D. PRID. NON. APRIL. ANTONIO ET SYAGRIO CONSS. a. 382

V P (4 [R p] 1...5. 1, 2. 3. 4, 7. 9...11. 6) LC R (u. 9. 10 bis R^a) M

¹ iunge 3, 39, 3 ² u. p. comitem dioeceseos Asianae addit Th. ³ legitima] edicti Th. ⁴ ea ins. Th. ⁵ data ins. Th. ⁶ sine ... debet] ipsis solis cedere debent (uel debet) Th. ⁷ Bessi (Veronae Hal.) ins. 3, 39, 3 ⁸ cum legis principio iunge 2, 12, 24

3 imp. d. et max.] idem M | aa.] aa. et cc. VS | theodoro] SPLM, theodosius C, theod. V, theod. R | possidenti] possessionem quam sen di V 5 s. a. V Hal. PL | dec. om. L | III et III] III et in P, III et III L 6 alex. VPLR | pulso P^a 7 excessit L^a | in tantum] intenti P^a 8 s. a. V Hal. PL 9 uipiae P^a, uipeae P^a | proculinae S 10 tenendo C^a | possessiones R^a altero loco | adeptas] P^aR, ademptam VC^a, adeptam P^aLC^aM: την βιαώς λαμβάνσαν νομίζν B | commodari] V dett., commodare PLCRM^a, accommodare M^b 11 s. a. V Hal. PL | uii L 12 eum] cum P^aL^aR^b, cum R^a: eum quo se rettulit, compilatores uidentur recidissee | et om. PL^a 13 intar R^a | potest R^a | quo reum] C^a, reum V, cum reum P^aL^aR^a, cogendum eum P^aL^aR^aM^a, quo C^a, cur eum M^b 14 uetus] uentus uel ueritus R^a 15 non] potuisse non C^a | s. a. V Hal. PL | III] P et sic

potius quam ui V, vi Hal. L | sirmi] firmi et PL 16 imp. R | ad] a M | tertulanum PL 17 eadem PL^aR 18 restui P 19 s. a. Th. V Hal. PL | VI] VIII uel XVIII Th. | mart.] Th. cum 3, 39, 3, mai. V Hal. PL | summacho PL 20 imp. PL, imp. CR | ualentinianus gratianus S, gratianus ualerius M | et theod. aaa. (aa. C, a. PL) | thed. dua aa. R | pancratio pu.] pangri. uel pag. ri. P, pag. pu. L, panchatio pp. urbis M 21 meminerunt C 22 auctores L^a 23 quaerendos] esse querendos PLRM^a | nascatur om. V^a (suppl. manus secunda) 24 iure V^a 25 si Th. 26 uel tutores om. P^a | ea] .. R^a, om. PL^a | occasione PL^a | praenadant R^a, praebeant PL^a 28 eis a quibus PL 29 punitus M^a 30 s. a. V Hal. PL cum lege iungenda: in Th. 4, 22, 2 et inscriptio et subscriptio diuersa est | prid.] II Hal. | antonio (antonino V) et s. cons. om. PL

- 7 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD [Th. 4, 22, 3 mut. B 50, 3, 55] MESSIANVM COMITEM RERVVM PRIVATARVM. Si quis in tantam furoris pervenit audaciam, ut possessionem rerum apud fiscum uel apud homines quoslibet constitutarum ante euentum iudicialis arbitrii uolenter inuaserit, dominus quidem constitutus possessionem quam abstulit restituat possessori et dominium eiusdem rei amittat: sin uero alienarum rerum possessionem inuasit, non solum eam possidentibus reddat, uerum etiam aestimationem earundem rerum restituere compellatur. D. XVII K. IUL. TREVIRIS¹ TIMASIO ET PROMOTO CONSS. a. 389
- 8 ²IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. PASIPHILLO³. Momentariae [Th. 2, 1, 6 B 50, 3, 56] possessionis interdictum, quod non semper ad nim publicam pertinet uel priuatam, mox audiri, interdum etiam sine inscriptione, meretur. D. VIII K. IAN. MEDIOLANI OLYBRIO ET PROBINO CONSS. a. 395
- 9 IMP. ZENO A. SEBASTIANO PP. Si quando uis iudicio fuerit patefacta, dein [B 50, 3, 57] super rebus abreptis uel inuasis uel damno tempore impetus quaestio proponatur, si non potuerit qui uim sustinuit quae perdidit singula comprobare, taxatione ab iudice facta pro personarum atque negotii qualitate, sacramento aestimationem rerum quas perdidit manifestet nec ei liceat ultra taxationem ab iudice factam iurare: et quod huiusmodi iureiurando dato fuerit declaratum, iudicem condemnare oportet. D. ID. DEC. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM ARMATI VC. a. 477
- 10 IDEM A. SEBASTIANO PP. Non ab re est, quemadmodum possessionis alienae inuasores tam uetus quam praesens sacra constitutio censuit puniendos, nec conductoribus et possessionis alienae detentoribus impune procedere, si locatoribus forte uel possessionem rerum suarum, quam apud alios precario modo esse concesserant, recuperare secundum leges uolentibus, cum nulla sibi met cognita legibus adlegatio competeret, duxerint resistendum, et non protinus, id est non expectato iudiciorum ordine, alienam possessionem recte eam recuperantibus cedere patiantur. Eos namque iubemus pro tanta suae iniquitatis impudentia, si cognitionis iudicialiae euentu fuerint condemnati, rei, cuius possessionem sponte restituere usque ad definitiuam sententiam minime passi sunt, aestimationem uictrici parti una cum ipsa re praebere compelli. D. V K. APRIL. CONSTANTINOPOLI THEODORICO CONS. a. 484
- 11 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum quaerebatur inter Illyricianam aduocationem, quid fieri oporteret propter eos, qui uacuum possessionem absentium sine iudiciali sententia detinuerunt, quia ueteres leges nec unde ui interdictum nec quod ui aut clam uel aliam quandam actionem ad recipiendam talem possessionem definiebant, uolentia in ablatam possessionem minime praecedente, nisi domino tantummodo in rem actionem *V* (desinit in u. 7 compellatur) *A*^u (4, 7) *P* (4, 7. 9...11. 6) *L* (4, 7. 9...11) *CRM*

¹ Iul. accepta ... Treuiris? ² iunge 9, 2, 16. 9, 37, 1 ³ suo salutem addit Th.

1 impp. *VAPLCR* | ualentinus *M* | theod. | et theod. *PL*, etheodosius *M* | arcadio *A*, taño *R* | aa. *CR* 2 mersianum *A* | com. r. pr. om. *M* | tantam] tam *M*^a | audaciam pervenit *PL* 4 uolentur *M*^a 5 possessoris *P*^a | admittat *P*^a | alienarum rerum] alienam *PL* 6 inuenit *L*^a 7 s. a. *Th. Hal. APL* | xviii *Th.* | iun. *Hal.* | treuiris timasio] triueri timasio *A*^a, triberiti mansio *A*^a, tribieriti. masiae *P*, tribl. eriti. masiae *L* | praemoto *PL* 10 quod ... 11 interdum om. *R*^a 11 s. a. *Th. Hal.* | viii k. ian.] *Th. cum* 9, 37, 1, vi id. ian. *Hal.*, viii id. ian. *libri ad* 9, 2, 16 13 a. om. *M* | pp. om. *PLR* | quando *L*^a | uis] ius *P*^a*C*^a?*M*^a, inc. *L* | dein] *PL*^a*M*^a, dehinc *L*^a*C*, deinde *RM*^a 14 tempore] t. noctis *L*^a | gestio *R*^a 15 nim] uim *R*^a | ab] a *R* 17 ab] a *PL* | iurare] iure iurare

PL^a?, inra..... *R*^a 18 condemnari *L*^a | s. a. *Hal. PL* 19 armatii *Hal.* | nc. om. *PL* 21 inuasores ... 22 alienae om. *L*^a 21 praeses *M*^a 22 contutoribus et possessionibus *R*^a | detentatoribus *CRM* | praecedere *R* 23 precari *R*^a | concenserant *R*^a 24 legibus] legibus et *P*^a? | competerit *P*^a 25 duxerit *P*^a*C*, adduxerint *M*^a | deresistendum *L*^a, restituendum *R* | ordinem *PL* 26 cedere] cedae *M*^a | paciatur *P*^a 27 tantae *C*^a | iniquitis *R*^a | gnitionis iudicari *R*^a | euentum *C*^a | fuerit *P*^a 28 possessiones *C*, possessionum *M*^a | sponte restituere om. *C*^a | finitiuam *C* 29 estimatione *R* | patri *M*^a | praebere *R* | s. a. *Hal. PL* 30 theoderico cons.] theod. orcho. cons. *PL*, theoderico et uenantio cons. *Hal.* 32 quid] quod *R* | uacuum] euam *P*^a*L*^a 33 quid *PL* 34 uolentiam *L* 35 ablata possessione *M*

exercere permittentes: nos non concedentes aliquem alienas res uel possessiones per suam auctoritatem usurpare sancimus talem possessorem ut praedonem intellegi et generali iurisdictione ea teneri, quae pro restituenda possessione contra huiusmodi personas ueteribus declarata est legibus. ridiculum etenim est dicere uel audire, quod per ignorantiam alienam
 1 rem aliquis quasi propriam occupauerit. Omnes autem scire debent, quod non suum est, 5
 hoc ad alios modis omnibus pertinere, cum talis dispositio in furti actione iam dudum ueteribus legibus definita est dicentibus: si quis alienam rem aduersus domini uoluntatem
 2 attigerit, furti actione tenetur. His uidelicet, quae super recipienda possessione a nobis disposita sunt, locum habentibus, si non ex die, ex quo possessio detenta est, triginta annorum excesserunt curricula. D. XV K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM 10
 LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO. a. 532

V

R SI PER VIM VEL ALIO MODO ABSENTIS PERTVR-
BATA SIT POSSESSIO R

1 IMP. CONSTANTINVS A. SEVERO. Iudices absentium, qui cuiuslibet [Th. 4, 22, 1 B 50, 3, 60 15
 rei possessione priuati sunt, suscipiant in iure personam et auctoritatis suae formidabile ministerium obiciant atque ita tueantur absentes, ut id¹ solum diligenter inquirent, an eius, qui quolibet modo² peregrinatur, possessio ablata est, quam propinquus uel parens uel proximus³ uel amicus uel colonus uel libertus⁴ seu seruus quolibet titulo retinebat, nec eos, qui deiectioni sunt absentium nomine possidentes, quia minime ipsis dictio causae mandata 20
 sit, ab experienda re secludant, nec, si serui sint, eorum reiciant in iure personas, quia huiusmodi condicionis hominibus causas orare fas non sit: sed post elapsa quoque spatia recuperandae possessionis legibus praestituta litigium eis inferentibus largiri conuenit, ut eos momentariae perinde possessioni sine ulla cunctatione⁵ restituant, ac si reuersus domi-
 1 nus litigasset. Cui tamen quolibet tempore reuerso actionem recuperandae possessionis 25
 indulgemus, quia fieri potest, ut restitutio propter seruulos infideles uel negligentes propinquos uel parentes uel proximos⁶ uel amicos et colonos uel libertos⁷ interea differatur. absentibus enim officere non debet tempus emensum, quod recuperandae possessioni legibus
 P (4, 11. 6. 8 R 2. 3. 6 R. 7, 1. 5) L (4, 11. 8 R 2. 3. 5) CRM

¹ absentes, ut id] absentes. hos tamen iudices, quos absentium iussimus subire personam, intra hos terminos ministerii retinemus, ut illibatis atque omnibus integris causae principalis externis id Th. ² pacto Th. ³ uel parens uel proximus del. (u. i.) ⁴ uel libertus del. (u. i.) ⁵ sine ulla cunct. om. Th. ⁶ uel parentes uel proximos del. cum Th. ⁷ uel lib. om. Th.

1 nos om. R | cedentes R^a, concedetes M^a | aliena R^a 2 possessionem L^a, inc. R^a 3 ea] eum L^aR^a? 4 decl. est] L^aC, decl. sunt PL^aRM | alienam om. R 5 occupauit PL 6 actionem PLR 7 ueteribus] a uet. C | si] ut si C 8 attigerint P^a, attingerit C^aRM | teneatur M | recipiendam P^a 9 ex quo] quo L 10 s. a. Hal. PL | xv] xiii Hal., xvi PL, cf. Zeitschrift für Rechtsgesch. 11 p. 181 | constant.] pc. PL 11 lampadiae et horestae P, lamp. et hore.(s?)s. L | cc. om. PL 13 si] si non S | uel alio] alioue S, ue. alio M^a | modo om. R | turbata R 15 imp. M^a | seuer] seuer] pp. C | cuiuslibet R^a 16 supiant P^a | personam] C Th., personas PLRM | formidabilem C^a 17 ita] itaque M^a | an] utrum Th. 18 peregrinantur M^a | propinquus (—quis R^a) uel (uel om. P^aL) parens (parentes M^a) ... 19 seruus] propinquus uel amicus uel seruulus Th.,

ἡ πατὴρ τοῦ ἀπόντος ἡ φίλος ἡ δοῦλος ἡ συγγενὴς ἡ μισθωτὸς B, οὐδὲποτε συγγενούς ἡ φίλου ἡ μισθωτοῦ ἡ οἰκίτου νομομένου Appendix Eclogae (Zachariae Anecdota p. 185): in utraque igitur interpretatione omittitur libertus, praeterea Appendici conuenit cum Th. in parente proximoque omissis, qui propinqui interpretandi gratia adiecti uidentur 19 quodlibet R^a | nec] ne M^a 20 dictio] C Th., decisio PLRM^a, dec. o M^a | mandata L^a, mandati R^a, mendata M^a 21 personam C 22 huiusmodi Th. | omnibus R^a | causam R | curare L^aC, curare R^a | sit] sinit C^a 23 recuperanda R^a | praestita L | conueniet Th. 24 possessionis P^aL^a, possessionis P^a 25 ligasset R^a | uerso PL 26 indulgimus Th. | seruos CRM 27 et colonos] CM Th, colonosue PLR | uel libertos bis M^a? 28 absenti Th. | recuperande L^a | possessionis PL, possessini R^a

praestitutum est, sed reformato statu, qui per iniuriam sublatus est, omnia quae supererunt ad disceptationem litigii immutata permaneant: iudicio seruato iustis legitimisque personis, cum ualde sufficiat possessionem tenentibus absentium nomine contra praesentium uiolentiam subueniri. D. x k. NOV. MEDIOLANI CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS.

a. 326

- 2 IMP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. PETRONIO VICARIO HISPA- [Th. 4, 22, 5 B 50, 3, 61 NIARVM. Nec imperiale responsum, quod supplicatio litigatoris obtinuit, nec interlocutio cognitoris ex quacumque parte innouare² possessionis statum eo qui rem tenet absente permittitur, quia negotiorum merita partium adsertione panduntur. D. xv k. IAN. MEDIO- LANO CAESARIO ET ATTICO CONSS.

a. 397

VI

R VTI POSSIDETIS R

- 1 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CYRILLO. Vti [B 50, 3, 62. 60, 17, 30 possidetis fundum de quo agitur, cum ab altero nec ui nec clam nec precario possidetis, rector prouinciae uim fieri prohibebit ac satisfactionis uel transferendae possessionis edicti perpetui forma seruata de proprietate cognoscet. SVBSCRIPTA III ID. OCT.³ NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

VII

R DE TABVLIS EXHIBENDIS R

- 1 IMP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. GERMANO. Si in potestate patris fuerunt im- beres filii et uos eis estis substituti atque ita ad uos intra pubertatem illis decedentibus coepit hereditas pertinere, de exhibendis testamenti tabulis interdicto uti potestis. PP. vii k. MAL. SAECVLARI ET DONATO CONSS.

a. 260

VIII

R DE LIBERIS EXHIBENDIS SEV DE DVCENDIS ET DE HOMINE LIBERO EXHIBENDO R

- 1 IMP. ANTONINVS A. IVSTINO. Si, ut proponis, cum tuae potestatis esses, super rebus matris obtinuisti, potes eos qui tibi condemnati sunt conuenire. quod si extitit, qui te filium et in sua potestate esse contendit, interdicto in eam rem proposito de fide intentionis eius quaeretur. PP. vi id. APRIL. DVOBVS ASPRIS CONSS.

a. 212

P (8 R 2. 3. 6 R. 7, 1. 5) L (8 R 2. 3. 5. 6 R. 7, 1) CRM

¹ iunge 7, 32, 11 ² ex q. p. innouare] interpellare Th. ³ Dec. (Mommson)?

1 praestitutum LR 2 litigii] litium PL | permanent PL | reseruato Th., seruata M^a? 4 s. a. Th. Hal. | x om. Hal. | mediol. Th. Contius 1559, constantinop. Hal. | constantio c.] constante caes. III Hal. 6 imp. PL | honorius] non. P | aa.] a. PLR | patronio M^a | spaniorum S, span. C, spanie R, in spania M 7 obtinuit] M^a Th., optinebit PLCRM^a 8 innouare] inuolare M^a? | statutum M^a 9 asser-tione R^a, asser-(ua?)tione M^a | pandantur C^a? | s. a. Th. Hal. PL | mediolano Th.? PL, mediolani Hal. 10 attico] tigo PL 13 et cc. om. C | cyrillo] SM^a, quirillo CR^a,

quintillo M^a?, deficit R^a 14 ab om. R^a | possideritis C, possideretis RM^a 15 satisfactionis C^aR^a | trasferende R 16 s. a. Hal. 20 imp. P^aL, deficit P^a | ualentinianus S, ualerius M | gallianus M | impuberis R^a 21 eis] ei L, om. C 22 de] d R^a | potestas R^a, posidetis P^aLⁱ | s. a. Hal. 25 de liberi exhibendi S, de exhibendis liberis PL | de ducendi S | et de] et PLR 26 exhibendo] exponendo CR^aM^a?, exigendi L^a, om. L^a 27 imp. R | antonius M | a. om. R | tuae] R, suae CM 29 ea re R 30 quaeritur C, inc. M^a | s. a. Hal. | duobus] d. et Hal.

- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CYRILLAE. Adi praesidem provinciae ac postula filios tuos exhiberi. SVBSCRIPTA V ID. APRIL. BYZANTII AA. CONSS. a. 293
- 3 IDEM AA. ET CC. EVODIAE. Si ad instar interdicti de exhibenda filia Philippi eum conueniendum putaueris, rector aditus provinciae suam uobis accommodabit notionem. 4 S. XII K. DEC. NICOMEDIAE AA. CONSS.¹ a. 293

VIII

R DE PRECARIO ET DE SALVIANO INTERDICTO R

- 1 IMP. GORDIANVS A. ARISTONI. Si te non remittente pignus debitor tuus ea [B 25, 2, 36] quae tibi obnoxia sunt uenundedit, integrum tibi ius est ea persequi, non interdicto Salviano (id enim tantummodo aduersus conductorem debitoremue competit), sed Seruiana 10 actione uel quae ad exemplum eius instituitur utilis aduersus emptorem exercenda. PP. VI ID. SEPT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. FABRICIO. Habitantis [B 25, 2, 37] precario heredes ad restituendum habitaculum teneri contra eos interdicto proposito manifeste declaratur. S. K. DEC. SIRMI AA. CONSS. 14 a. 293

X

R DE AEDIFICIIS PRIVATIS R

- 1 IMPP. ANTONINVS ET VERVS AA. TAVRO. Et balneum, ut desideras, [B 58, 11 not. h] instruere et aedificium ei superponere potes, obseruata tamen forma, qua ceteri super balnea aedificare permittuntur, id est ut concamaratis superinstruas et ipsa concameres 20 nec modum usitatum altitudinis excedas. PP. SINE DIE ET CONSVLE.
- 2 IMP. ALEXANDER A. DIOGENI. Negotiandi causa aedi- [B 58, 11, 2 Epit. Bodleiana 39, 41] ficia demoliri et marmora detrahare edicto diui Vespasiani et senatus consulto uetitum est. ceterum de alia domo in aliam transferre quaedam licere exceptum est: sed nec dominis ita transferre licet, ut integris aedificiis depositis publicus deformetur aspectus. 25 PP. XI K. IAN. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 3 IDEM A. APRO EVOCATO. An in totum ex ruina domus licuerit [Epit. Bodleiana 39, 43] non eandem faciem in ciuitate restituere, sed in hortum convertere, et an hoc consensu tunc magistratum non prohibentium, item uicinorum factum sit, praeses, probatis [8, 52, 1] his quae in oppido frequenter in eodem genere controuersiarum seruata sunt, causa cognita 30 statuet. PP. VII K. APRIL. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224

P (8, 2. 3. 6 R. 7, 1. 9 R 2. 10 R 2. 9, 1) L (6, 2. 3. 5. 6 R. 7, 1. 9 R 2. 1 (10 R 2 h)) CRM

¹ CC. CONSS. (a. 294: Mommsen)? ² iunge 8, 1, 1

1 max. et dioclit. S | et cc. om. S | cyril-
lae] cyrillic uili (uili aberrauit ex rubrica) P
2 s. a. Hal. PL | id. om. PL 3 euodiae] PL^b,
euodie S, auodio L^a, euodio CRM: cf.
Schmidt Interdictenverfahren p. 325 | ad
om. P^a 4 conueniendo R^a | comm. dabit M^a
5 s. a. Hal. PL | cons.] cons. uili (nu-
merus pertinet ad sequentem rubricam) P
7 et de] S, et PLCRM 8 impp. R | te
om. L^a 9 in integrum PLR^aM^a? | non om. C^a
11 intitutur R^a | utili R^bM^b | s. a. Hal. PL |
pp.] p. PL 12 sept.] nou. PL 13 impp.
d. et m.] idem PL 14 heredes] ad h. P^a

15 declaratur] decl. et balneum (ex u. 18) R^a |
s. a. Hal. PL | s. om. PL 17 efficiis M^a |
priuatis om. S 18 atonius M | seuerus
SCRM | tauro ... 19 instruere] tanto R^a (u. ad
u. 15) 19 quia R | ceteris ... 20 permitti-
tur RM 20 balnea] alinea M^a | ipsum RM
21 excedat M^a 22 impp. R | alender M
23 demolire PCM | uespasiani P^a 24 cen-
tum R | domum l | aliam] alia P | transferre R
26 s. a. Hal. PL | aa. cons. P, a. cons. l
27 apro euocato] apro 8, 52, 1, euocato libri
et hoc loco et ad 8, 1, 1 28 an] in C^a, ad R
30 eadem M^a 31 s. a. Hal. | et] 11 et Hal.

- 4 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. VICTORI. Si, ut proponis, socius aedificii ad refectionem eius sumptus conferre detractat, non necessarie extra ordinem tibi subueniri desideras. etenim si solus aedificaueris nec intra quattuor mensuum tempora cum centesimis nummus pro portione socii erogatus restitutus fuerit uel, quo minus id fieret, per socium id¹ stetisse constiterit, ius domini pro solido vindicare uel obtinere iuxta placitum antiquitus poteris. PP. IIII K. APRIL. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 5 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. OCTAVIO. Si is, contra quem precem fundis, sciens prudensque soli partem ad te pertinere, non quasi socius uel collega communis operis sollicitudine solidam balneorum extructionem ea mente, ut sumptus pro portione tua reciperet, adgressus est, sed totius loci dominium usurpare et collapsum balneum refabricare enisus est, cum aedificia quae alieno loco imponuntur solo cedant nec impensae his qui improbe id fecerint restitui debeant, antiquato diui Hadriani edicto praeses prouinciae memor iuris publici in dirimenda disceptatione legum placita custodiet. PP. VI NON. OCT. IPSIS IIII ET III AA. CONSS. a. 290
- 6 IMP. CONSTANTINVS A. HELPIDIO AGENTI VICEM PP. Si quis post hanc legem ciuitate spoliata ornatum, hoc est marmora uel columnas, ad rura transtulerit, priuetur ea possessione, quam ita ornauerit. Si quis autem ex alia in aliam ciuitatem labentium parietum marmora uel columnas de propriis domibus in proprias transferre uoluerit, quoniam utrobique haec esse publicum decus est, licenter hoc faciat: data similiter facultate etiam de possessione ornatum huiusmodi ad possessionem aliam transferendi, quamuis per muros uel etiam per mediam ciuitatem ea transferri necesse sit, ita ut ea solummodo quae illata fuerint ciuitatibus exportentur. D. VI K. IVN. VIMINACII CRISPO II ET CONSTANTINO II CONSS. a. 321
- 7 IMP. IULIANVS A. AD AVITIANVM VICARIVM AFRICAE. Nemini columnas uel statuas cuiuscumque materiae ex alia eademque prouincia uel auferre liceat uel mouere. D. VI K. NOV. IULIANO A. IIII ET SALLUSTIO CONSS. a. 362. 363
- 8 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD MODESTVM PP. Singularum urbium curiales etiam inuiti uel reparare intra ciuitates quas olim habuerint domus uel ex nouo aedificare cogantur, illic semper muniis inseruituri et aucturi propriarum frequentiam ciuitatum. Possessores uero, qui non erunt curiales, in urbibus, in quibus domus possident, easdem domos dirutas neglectasque reparent, iudiciaria ad conseruandum hoc praeceptum auctoritate retinendi. D. XIII K. NOV. GRATIANO A. IIII ET MEROBAYDE CONSS. a. 377

P (10, 5...7. 9. 11 R 4. 10, 4) l (10, 4) CRM

¹ id del. (Hal.) ² cf. 5, 16, 14 ³ iunge Th. 8, 5, 15. 11, 28, 1. 15, 3, 2 ⁴ Antiochiae. acc. xv k. April. Karthagine ins. Th. 11, 28, 1 (Antiochiae extat etiam in Th. 8, 5, 15)

1 imp. CR, ipm. M | a.] aa. P^a | et phil. c. (cc. l)] filippo cons. M | uictori] SPt, pp. sequente litura R, om. CM 2 necessario RM^a | tibi subueniri tibi R^a 3 mensium RM 4 centesimus l | arrogatus R^a 5 per] non per l R^a M^a? | stetisset R^a 6 s. a. Hal. Pl | III] uii Pl | a. et tit.] et atticiano P, et tic. l | cons. P 7 imp. M 8 preces R 9 solitudine P, sollicitudinem C^a M^a, solitudinem M^a | balneorum C^a | instructionem R^a, extructione M | ea] mea R 11 balneorum P, balneorum C^a, inc. R^a 12 cedunt R | impensa P^a | restituere P, restituti M^a 13 adriano C^a? 14 placida custodiat R | s. a. Hal. P | vi] iii P | III] iii P 15 agenti uicem (uice C) om. S, ag. uic. pp. om. M | 16 ciuitate (—tem P) spol.] ciuitati C^a, ciuitatis C^a 17 transtulerint R^a | aliam] alium M^a 19 utrobique RM^a | haec] M^a, hanc PLCRM^a? | esse p. d. est] p. d. esse

(est R^b) R 20 de possessione] .. (si?) possessiones C^a | ornamentum P 21 quantis M | eam R 22 s. a. Hal. P | vi] iii P | uiminatio P 23 II] II P | constantio Hal. | II om. P 24 imp. R | auitianum] leges iungendae, uitianum (—nus M^a) SPCRM 25 s. a. Hal. P | vi] Hal. P cum Th. 8, 5, 15 (libro Taurinensi), VII Th. 11, 28, 1. 15, 3, 2 et liber Paris. ad Th. 8, 5, 15 26 a. III] iii P 27 imp. CR | ualentinianus (ualentinus M) ualens et grat. SCRM | aa. CR | ad domesticum S, modesto M 28 reputare R^a | ciuites M^a | quas olim] M, qua solum C, quas soli R: οἱ παλαιοὶ ἐν τῇ πόλει αὐτῶν ἔχοντες οἶκους Epit. 29 munus R | auctori R^a, uictori C^a, uicturi M^a 31 domus poss. easd. om. R | domus M^a | diruptas C^a | iudicaria R^a, a iudicaria R^a 32 conseruand. m h. pr. auctoritatem C^a | retinendum C^a, retinendo R^a, retinenda C^a R^b | s. a. Hal.

- 9 ¹IMPPP. ARCADIUS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. AEMILIANO PP. [Th. 15, 1, 46 II 58, 11, 7] Si cui loci proprietas aedificandi iuxta publicas aedes animum² dederit, quindecim pedum spatio interiecto inter publica ac priuata aedificia ita sibi nouerit fabricandum, ut tali interuallo et publicae aedes a periculo uindicentur et priuatus aedificator uelut perperam fabricato loco³ destructionis quandoque futurae non timeat detrimentum. D. XI K. NOV. 5
CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. VI ET PROBO CONSS. a. 406
- 10 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. MONAXIO PP. Per prouincias [B 58, 11 not.] Mesopotamiam Osroenam Euphratensem Syriam secundam Phoenicen Libanensem Cili-
ciam secundam utramque Armeniam utramque Cappadociam Pontum Polemoniacum atque
Hellenopontum, ubi magis hoc desideratur, ceterasque prouincias cunctis uolentibus per- 10
mittatur murali ambitu fundos proprios seu loca sui domini constituta uallare. D. III
NON. MAI. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. VIII ET CONSTANTIO III CONSS. a. 420
- 11 IDEM AA. SEVERINO PP.⁴ Maeniana, quae Graece *ἐξώστας* appellant, siue [B 59, 11, 9]
olim constructa siue in posterum in prouinciis construenda, nisi spatium inter se per
1 decem pedes liberi aeris habuerint, modis omnibus detruncantur. In his uero locis, in 15
quibus aedificia priuatorum horreis publicis uidentur obiecta obstructione maenianorum,
2 quindecim pedum interualla seruentur. Quem intercapedinis modum aedificaturis quoque
proponimus, ita ut, si quis intra definitum spatium, id est decem pedum mensuram, aedi-
ficare uel intra quindecim pedum maenianum possidere temptauerit, sciat non solum fabri-
cam demoliendam, sed etiam ipsam domum fisco nostro adscribendam. D. III K. OCT. 20
ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS. a. 423
- 12 Αὐτοκράτωρ Καίσαρ Ζήνων εὐσεβὴς νικητὴς τροπαιοῦχος αἰὲ μάλιστα αἰὲ σεβαστός⁵ Αὐγούστος
¹Ἀδαμαντίῳ ἐπαρχῷ πόλεως. Καὶ δικῶν εἰρήνης ἀπολαύειν καὶ τῶν ἔωθεν πολέμων ἀπαλλάττεσθαι
P (10, 9) CRM: c. 12 *dedi ad libros Laur. Marc. Par.* (u. i.: *Par. om.* 23 καὶ τῶν ...
729, 5 *χρεῖαν*)

¹ iunge Th. 15, 1, 45² si qui aedificandi i. p. a. animos Th.³ fabricati loci Th.⁴ pu. (Gothofredus)?⁵ Καίσαρ et εὐσεβὴς ... σεβαστός omiserint Iustiniani

1 imp. C, imp. R | arc. hon. et th.] hon. et archadius aa. et th. S, arc. et hon. et th. R | aaa.] a. R, om. M | pu.] pp. SCM
2 quindecim] P^o Th., is xu P^o CRM 3 inter-
iectio M^o | nouerit R^o, moueri P^o 4 aedes]
ea edes R^o | a] ex PR 5 s. a. Th. Hal. P |
d. om. P | x Hal. | nou.] non. P^o, dec. Th.
6 constant. om. Hal. | arcadio] arc. arc. P |
vi] iii P 7 imp. R | honorius] antonius M^o |
molaxio S, monachio RM 8 ostroenam CR,
astroenam M | eufraten (enfraten C) sensu-
riam CM | phoenicen ... 9 secundam om. C,
phoenicen om. M | lilunensem ceciliam R
9 secundam om. M | polimoniacum R^o M, po-
liponiacum R^o, moliacum C^o, poliacum C^o
10 hoc magis R | permittitur R 11 s. a. Hal.
13 aa.] a. SCM | seuerio S, seuerine M |
meniano M | graeco C^o R, grec. M^o | ἐξώστας]
exortas E, hortas CRM, ἐξώστην B 14 con-
structam ... construendam C^o M 15 aeris]
actis R 16 uidentur] u. esse C | obiectam
obstructionem C^o, obiecta obstructionem M
18 definita R^o | mensura R 20 s. a. Hal.
22 const. graeca CR, constitutio graeca ze-
nonis a. ad amantium p. u. Hal. (inscrip-
tione uidelicet ex c. 13 h. t. suppleta). extat
haec constitutio in libris Laurentiano pl. IX
c. 8 saec. XI fol. 351 sqq., Marciano 179
saec. XIII fol. 74—76, Paris. Graeco 1385 A
saec. XV fol. 107, Bodleiano 264 saec. XIV
fol. 100 aliis (cf. Zachariae Anecdota p. XIV).
ex inscriptionis forma conicias eam non

ex Iustiniano Codice descriptam esse, sed
talem exhiberi, qualis ab ipso Zenone emissa
fuerit. recte tamen integram constitutionem
huic loco restitutam esse colligitur tam ex
indicibus Graecis, qui omnia Zenonianae con-
stitutionis capita in hunc Codicem transisse
probant, quam ex ambitu eorum quae in V
desiderantur: ut enim ex foliorum sex, quae
interierunt inter p. 723, 7 et p. 738, 11,
paulo amplius quattuor iis quae antecedunt
quaeque sequuntur h. c. expleta fuisse ne-
cesse est (cf. apographum libri Veron. praef.
p. VI), ita integram h. c. duo folia capere
potuerunt. Parisiensi Graeco 1351 fol. 180b,
quem Zachariae (Synopsis p. 387) Iustinia-
nam huius constitutionis formam exhibere
suspicatus est, is index continetur quem
exscripsit Prochiron. — E libris supra lau-
datis ipse contuli Parisiensem: Laurentiani
Marcianique collationes Schoellii amicitiae
debeo: Bodleianum Parisiensi simillimum
esse principium in Zachariaei Prochiro
p. 318 editum ostendit. — Inscriptioni libri
praemittunt διάταξις περὶ καεντομοίων ζήνω-
νος βασιλέως (ζην. β. π. κ. Marc. Par. Bodl.)
23 Laur. uerba καὶ δικῶν, Marc. Par. καὶ δ.
εἰρ. ἀπολ. ad inscriptionem trahunt | ἀπο-
λαύοντι Laur. Marc. Bodl., ἀπολαύοντας Augusti-
nus | καὶ ... 729, 1 διὸ καὶ om. Marc. Bodl. |
πολέμων] Augustinus, πόλεων Laur.

τοὺς ὑπηκόους βουλόμενοι νοθεύειν ἑκάστοτε προθυμούμεθα. διὸ καὶ τὸν παρόντα φέρομεν νόμον
 ἱκανῶς ἀποδεικνύντα, ὡς καὶ ἡ σὴ μεγαλοπρέπεια δικαίως ἐδίδαξεν καὶ ἡμεῖς προνοητικῶς τὰ τὴν
 1 δυσχέρειαν λύοντα διορίζομεν. Καὶ μικρὸν ἀποστάντες τῶν πρεπωδιστίρων τῇ πολιτείᾳ ῥημάτων
 τοῖς τῷ πλήθει γνωριμωτέροις χρησόμεθα, ὅπως ἂν ἕκαστος αὐτῶν ἐντυγχάνων τῷ νόμῳ μὴ
 1a δέοιτο ἑτέρου βοηθοῦ πρὸς τὴν οἰκίαν χρεῖαν. Ἐγνώμεν τοίνυν ἐκ τῶν [B 58, 11, 10 Prochiron 38, 1 5
 ἐνεχθέντων παρὰ τοῦ σοῦ μεγέθους, ὡς ὁ θεῖος νόμος τοῦ τῆς ἀθανάτου μνήμης πατρὸς ἡμετέρου
 Λέοντος, ὃν εἶθετο περὶ τῶν ἐν τῇδε τῇ ἐνδόξῃ πόλει κτιζεῖν βουλομένων, ἀμφίβολος εἶναι κατὰ
 (1) τινὰ μέρη δοκεῖ διὰ τὰς τῶν φαυλῶς ἑρμηνεύοντων ἐπινοίας. προστάττομεν τοὺς τὰς ἰδίας οἰκίας
 ἀνανεοῦντας τὸ ἀρχαῖον σχῆμα μηδαμῶς παρεξίνα, ὥστε μὴ τοὺς οἰκοδομοῦντας ἀφαιρείσθαι φῶτα
 ἢ ἀποφνῖν τῶν γειτόνων παρὰ τὸ πάλαι καθιστηκός. οὐ μὲν προσθήσω, ὅτι δήποτε δέοι κρατεῖν, 10
 ὅλον ὁ τῇ ὀικοδομίᾳ χρώμενος δίκαιον ἔχει προσήκον αὐτῷ ἐκ συμφώνου ἢ ἐπερωτήσεως, ἐπιτρέπον
 1b ἀμείβεσθαι, εἰ βουλευθῇ τὸ παλαιὸν σχῆμα. Διὸ θεωροῦμεν, εἰ συμφωνον ἢ ἐπερωτήσεως βοηθῶν τῇ
 κτιζοντι, ἐξείναι αὐτῷ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ συμφώνου ἢ τῆς ἐπερωτήσεως οἰκοδομεῖν, εἰ καὶ τοὺς
 2 γείτονας, οἷς ἐναντιοῦται τὸ συμφωνον, ἐντεῦθεν βλάπτειν δοκοίη. Τῆς δέ μου τῆς² διατάξεως εἰπούσης
 καὶ δώδεκα ποδῶν γρῆναι καταλιμπάνειν μέσον τῆς τε ἰδίας καὶ τῆς τοῦ γείτονος οἰκίας τὸν οἰκοδομῶν 15
 μέλλοντα καὶ τὸ πλέον ἢ ἑλάττω προσθείσης, ὃ μεγίστην ἀσφάλειαν³ εἰκότως ποιεῖ (τὸ γὰρ ἐνδοιάζον
 οὐκ ἐπιτήδειον εἰς ἀμφιβολίας ἀναίρεισιν), περιφανῶς κελεύομεν δυοκαίδεκα πόδας εἶναι μέσους ἑκατέρας
 οἰκίας, ἀρχομένους μὲν ἀπὸ τοῦ ἐπικειμένου τοῖς θυμελίοις οἰκοδομήματος, παραφυλαττομένους δὲ μέχρι
 πάρατος τοῦ ὕψους. καὶ τῷ τοῦτο τοῦ λοιποῦ παραφυλάττοντι ἐξείναι τὴν οἰκίαν ἐγείρειν ἐφ' ὅσον
 θελήσειεν ὕψος καὶ θυρίδας κατασκευάζειν τὰς καλουμένας παρακυπτικάς καὶ φωταγωγοὺς κατὰ τὴν 20
 θείαν νομοθεσίαν, εἴτε νέαν οἰκίαν βούλοιτο κτιζεῖν εἴτε παλαιὰν ἀνανεοῦν εἴτε διαρραγεῖσαν ἐκ πυρὸς
 2a οἰκοδομεῖν. Μηδαμῶς⁴ ἐκ τούτου τοῦ διαστήματος συγχωρεῖσθαι ἀφαιρεῖν τοῦ [Prochiron 38, 5
 γείτονος ἀποφνῖν θαλάσσης εὐθείαν καὶ οὐ βεβιασμένην ἐξ οἰουδ' ὅποτε πλευροῦ τῆς οἰκίας, ἣν ὁ γείτων
 ἰστωῖς ἐνδον ἐν τοῖς ἰδίοις ἢ καὶ καθήμενος ἔχει, μὴ παρατρέπων ἑαυτὸν ἐν τῷ παρακύπτειν εἰς τὸ
 2b πλάγιον καὶ βιαζόμενος, ὥσπερ ἰδεῖν⁵ θάλασσαν. Τὸ γὰρ τῶν κήπων τε καὶ τῶν [Prochiron 38, 8 25
 δένδρων οὔτε περιμειληπταὶ τῇ προτέρᾳ νομοθεσίᾳ οὔτε τῇ παρούσῃ προστεθήσεται. οὔτε γὰρ προσήκει
 3 τοιαύτην δουλείαν κρατεῖν. Μηδενὶ δὲ ἐξίστω κτιζοντι οἰκίαν, ἐν μέσῳ ὄντος στενωποῦ [Prochiron 38, 9
 ἢ πλατείας ὑπὲρ τοὺς δεκαδύο πόδας, διὰ τοῦτο παραιρεῖσθαι μέρος τῆς πλατείας ἢ τοῦ στενωποῦ
 καὶ τῷ οἰκίῳ προσνέμειν οἰκοδομήματι. οὐ γὰρ τὰ τῷ δημοσίῳ προσήκοντα βλάπτειν βουλόμενοι
 καὶ τοῖς κτιζουσιν ἀπονέμειν δεκαδύο ποδῶν εἶναι διάστημα ἐν μέσῳ τῶν οἰκιῶν διωρίσαμεν, ἀλλ' 30

Laur. Marc. Par.

¹ ἐπινοίας, προστάττων μὲν τοὺς ... καθιστηκός, οὐ μὲν προσθείς, τί δήποτε δέοι κρατεῖν, εἰ ὁ τῇ;
² τῆς δὲ αὐτῆς? ³ requiritur ἀμφιβολίαν (Consius) ⁴ δὲ ins. (Holomanus) ⁵ βιαζόμενος
 παριδεῖν?

2 δικαίως ... 3 διορίζομεν om. Bodl. | καὶ ἡμεῖς
 his Laur.^a 3 καὶ μικρὸν ... 4 χρησόμεθα
 om. Laur. | σταντες ... ῥημάτων om. Bodl.
 5 δέοι Bodl. | βοηθείας Bodl. | πρὸς τ. ο. χρεῖαν
 Laur., om. Marc. Bodl. 6 τοῦ σοῦ] τοῦ Par.^a
 7 ἀμφιβόλως Laur. Marc. Bodl., ἀναμφιβόλως
 Par. | εἶναι ... 8 ἐπινοίας om. Marc. Par.
 8 προστάττομεν] Laur., καὶ ἡμεῖς pr. Marc.
 Par. 9 παρεξίνα Laur. Par.^a Aug., παρεξά-
 ναι Par.^a 10 ἀπόβλεψιν Laur. | ὅτι] Marc.,
 ὅτε Laur. Par. 11 ὅλον om. Laur. | ὁ τῇ]
 ὅτι Par. | οἰκοδομῇ (sic) Par. | ἔχων προσήκον
 Laur., ἔχει διαπροσῆκον Marc., ἔχον (uel ἔχων)
 διὰ τὸ προσήκον Par. | ἢ om. Laur. 12 εἰ βου-
 ληθῇ Laur., ἢ βουλήθῃ Par. | παλαιόν] Marc.,
 παρόν Laur. Par. | διὸ] τότε γὰρ Marc. | εἰ
 om. Laur. Par. | βοηθῶν τῷ] Marc., βοηθεῖ
 Par., βοηθῇ Laur. 13 ἐξείναι om. Par. | εἰ
 om. Laur. Par. 14 ἐναντιοῦνται Par. | τῆς
 διατάξεως] τάξεως Par. 15 καὶ] καὶ εἰ Lugd.
 Par. | καταλιμπάνει μέσῳ Par. | καὶ τῆς] καὶ Par.
 16 προσθήσει Marc., προσθήσει Laur., τῆς ὑγιούς

προσθήσει Par. | ὁ] ὡς Laur. | ἐνδοιάζων Laur.
 17 περιφανῶς om. Laur. 18 δὲ] δὴ Par.
 19 παράτους Laur., παντός Prochiron | τῷ om.
 Par. 20 θελήσει Laur. 21 βούληται Laur.
 22 ἀφαιρεῖν om. Marc. Par. 23 ἣν seqq. | ἐάν
 ἐξ εὐθείας ὁρᾷ τὴν θάλασσαν ἰστωῖς ἐν τοῖς ἰδίοις
 οἰκοῖς ἢ καθήμενος ἐν αὐτοῖς καὶ μὴ ἀναγκαζόμενος
 παρατρέπειν ἑαυτὸν εἰς πλάγιον, ἐφ' ᾧ ἰδεῖν τὴν
 θάλασσαν Prochiron, ἀποφνῖν ... ἐξ ὀρθοῦ ἢ ἐκ
 πλαγίου ἀβιάστως τυγχάνουσιν B 24 ἔχειν
 Laur. | ἑαυτὸν] ἐν αὐτὸν Par.^a 25 τό om.
 Par. | γὰρ τῶν om. Laur. 26 ἡ παρούσα Par.
 27 τοιαύτην δουλείαν κρατεῖν] Laur., om. Marc.
 Par.: κατὰ δένδρων μέντοι καὶ κήπων δουλεία
 ἀπόψεως οὐ φυλάττεται Prochiron, similiter B |
 κτιζεῖν Laur. Par. 28 ὑπὲρ τοὺς δεκαδύο
 πόδας Marc., ὑπέργους (ὑπέρθους Laur.^a, ὑπέρ-
 γου Par.) δεκαδύο ποδῶν Laur. Par.: εἰ δὲ
 τις κτιζοῖ ἐν στενωπῷ πλέον ἔχοντι τῶν ἐφ' πο-
 δῶν B 29 προνέμειν Par. 30 δέκα καὶ δύο
 Marc. | ἀλλ' ... 730, 1 διάστημα om. Par.

- ὥστε μὴ στενότερα εἶναι τὰ μεταξύ τῶν οἰκιῶν διαστήματα, καὶ τὸ πλείον περιόν τι¹ ἰῶντες ἔχειν ὡς
 3a ἔχει καὶ τοῦτο μειοῦσθαι μὴ συγχωροῦντες, ἵνα τῇ πόλει τὰ οἰκία περισώζηται δίκαια. Εἰ δὲ τὸ
 παλαιὸν οἰκοδόμημα καὶ² τὸ ἀρχαῖον σχῆμα τοιοῦτον ἦν, ὥστε ἑλαττον εἶναι τῶν δεκαδύο ποδῶν
 μεταξύ ἑκατέρας οἰκίας διάστημα, μὴ ἐξίστω παρὰ τὸ παλαιὸν σχῆμα ἢ ὑφῶν τὸ οἰκοδόμημα ἢ
 θυρίδας ποιεῖν· εἰ μὴ δέκα πόδες εἶναι ἐν μέσῳ· τηλικαῦτα γὰρ παρακυπτικὰς μὲν [Prochiron 38. 10] 5
 ὁ κτίζων οὐ δυνήσεται ποιεῖν οὐκ οὕσας πάλαι, ὡς εἴρηται, φωταγωγούς δὲ ποιήσει ἀπὸ ἑξ ποδῶν
 τοῦ πάτου εἰς ὕψος, μηδαμῶς τὸ καλούμενον ψευδόπατον ποιεῖν ἐν τῷ ἑαυτοῦ οἰκήματι τολμῶντος³,
 φωταγωγῶ θυρίδος κατασκευασθείσης κατὰ τὸ εἰρημένον τῶν ἑξ ποδῶν ὕψος, καὶ σοφίζεσθαι τὸν
 3b νόμον. Εἰ γὰρ τοῦτο ἐξεῖν, κάλιν αἱ φωταγωγοὶ διὰ τοῦ ψευδοπάτου παρακυπτικῶν πληρώσουσι χρεῖαν
 καὶ τὸν γείτονα βλάβουσιν. ὅπερ γίνεσθαι κωλύομεν· οὐδαμοῦ τὴν ἐκ τῶν συμφώνων ἦτοι ἐπερω- 10
 4 τημάτων ἀρμόζουσαν βοήθειαν, εἴπερ ὅλως ὑπάρχει τοιαύτη τις, ἀναιροῦντες. Ἔτι [Prochiron 39. 5. 6]
 δὲ τοῦ προτέρου νόμου κελεύοντος ἑκατὸν πόδας ἐξεῖναι τὰς οἰκίας εἰς ὕψος αἶρειν τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς
 πρώην διαφθαρείσας, εἰ καὶ περὶ θαλάσσης ἀποψὴν ἕτερος βλάπτοιο, καὶ ταύτην ἀναιροῦντες τὴν
 ἀμφιβολίαν θεσπίζομεν τοῦτο αὐτὸ κρατεῖν ἐπὶ τε τῶν ἐμπρησθειῶν οἰκιῶν, εἴτε⁴ τῶν ἀνανεουμένων,
 καὶ ἐπὶ τῶν οὐκ οὕσων μὲν πρότερον, κτιζομένων δὲ νῦν, μετὰ τούτων καὶ ἐπὶ τῶν πυρὸς μὲν βλάβην 15
 μὴ δεξαμένων, διὰ παλαιότητα δὲ ἢ καὶ τινα οὖν⁵ ἄλλην αἰτίαν σαθρῶν γενομένων, ἵνα ἐπὶ πάσης
 οἰκίας οἰκοδομουμένης⁶ ἑκατὸν ποδῶν εἴη διάστημα ἐν μέσῳ τῶν ἀμφιβαλλομένων τόπων, κωλύματος
 χωρὶς γένηται οἰκοδόμημα, εἰ καὶ τῆς ἄλλης διαφερούσης οἰκίας τὴν ἐπὶ θάλασσαν ἀποψὴν λυμαίνηται.
 4a Τὰς δὲ ἀπὸ μόνων μαγειρείων ἢ τῶν καλουμένων ἀποπάτων ἢ ἀφεδρύνων ἢ κλιμάκων ἢ διαβάσεων
 πρὸς πάροdon μόνην χρησίμων ἢ καὶ τούτων, ἃ καλοῦσιν οἱ πολλοὶ βαστέρνια, ἀπόψεις εἰς θάλασσαν 20
 βλάπτειν ἐξίστω, καὶ ἐντὸς ἑκατὸν ποδῶν βούλοιο τις οἰκοδομεῖν, δώδεκα μὲντοι πόδες ἐν μέσῳ
 4b τυγχάνουσιν ὄντες. Ταῦτα δὲ παραφυλαχθῆναι θεσπίζομεν, ὅτε μὴ ὑπάρχει τινὲ συμφωνον ἐπιτρέπον
 οἰκοδομεῖν· τηλικαῦτα γὰρ καὶ μὴ παραφυλαχθέντος διαστήματος κατὰ τὸ συμφωνον ἐπιτρέπομεν
 ἐγείρεσθαι τὰς οἰκοδομὰς, εἰ καὶ βλάπτειν περὶ θαλάσσης ἀποψὴν τοὺς συμφωνήσαντας ἢ τοὺς τὰς
 ἐκείνων οἰκίας διαδεξαμένους, ἐπειδὴ τὰ ἤδη τισὶν ὑπάρχοντα ἐκ συμφώνων δίκαια οὐ προσήκει διὰ 25
 5 τῶν γενικῶν ἀναιρέσθαι νόμων. Ἔτι δὲ θεσπίζομεν τὰ καλούμενα σωλάρια μετὰ τὸν [Prochiron]
 παρόντα νόμον μὴ ἐκ μόνων ξύλων τε καὶ σανίδων γίνεσθαι, ἀλλὰ τῶν λεγομένων βωμανισίων

Laur. Marc. Par.

¹ pro τὸ πλείον περιόν τι αὐτὸ τὸ περιόν αὐτὸ τὸ πλείον scr. ² κατὰ (Scrimgerus)? ³ τολμῶν?
⁴ εἴτε del. (Hercher) ⁵ οὖν del. (Hercher) ⁶ εἰ ins.

1 στενότερα libri | τὸ πλείον περιόν τι ἰῶντες
 (ἰῶντες om. Par.) | Laur. Par., πλείον εἴπερ
 πλείον ὄντως Marc. 4 σχῆμα | Marc. cum
 Proch., om. Laur. Par. 5 εἰ] εἰ δὲ Laur. |
 πόδες εἶναι] Marc. cum B et Prochiro, ποδῶν εἴη
 Laur., ποδῶν Par. 6 οὕσα Par. | παλαιάς Laur. |
 φωταγωγούς ... 9 πάλιν δὲ οἱ (u. i.) bis Par. |
 φωταγούς Par. altero loco 7 εἰς ὕψος bis Par.
 altero loco | μηδενός (sic) Laur. | αὐτοῦ Marc.
 Par. utroque loco | τολμῶντος ... 9 ἐξεῖν om.
 Par. utroque loco 8 φωταγωγῶ θυρίδος
 κατασκευασθείσης] Marc., φωταγωγούς θυρίδας
 κατασκευάζειν Laur. | ὕψος] τὸ ὕψος Marc.
 9 αἰ] δὲ οἱ Par. utroque loco | παρακυπτικὴν
 Marc. | πληροῦσι Laur. Par. 10 τῶν γειτο-
 νων Par. | γενέσθαι Laur. | οὐδαμοῦ ... 11 ἐτι
 δὲ om. Par. 11 ἀρμόζουσαν] ἀρμ. τοῖς κτί-
 ζουσι Marc. | εἴπερ] καὶ εἴπερ Laur. 12 εἰς
 ὕψος αἶρειν om. Par. 14 τε om. Par. Marc. |
 εἴτε τῶν seqq.] ὅτε δὲ ἢ ὁ ἐμπρησθεὶς οἶκος
 ἀνανεοῦται ἢ ὁ μὴ πρότερον ὦν κτίζεται ἢ ὁ
 διὰ παλαιότητα ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν σαθρὸς γενο-
 μένος Epitome Bodleiana | ἀνανεουμένων Par.
 15 ταῦτα Marc. Par. | μὲν om. Par. 16 ἀθρόων
 Laur. | ἵνα] καὶ Marc. 17 πόδας Laur. Par. |
 κωλύματος ... 18 οἰκίας om. Par. 18 γίνεσθαι
 τὰ οἰκοδομήματα Marc. | εἰ] ἢ Laur. Marc. |

ἄλλος Marc. | θαλάσσης Par. | λυμαίνηται om.
 Par. 19 μαγειρίων libri | κλιμάκος Marc.,
 κλιμάκωνος Prochiron 20 τούτων] edd., τοῦτο
 Par. Marc., ταῦτα Laur. | πολλοὶ] παλαιοὶ
 Laur. | βαστάλνη Par. | ἀπόψεις Par., ἀποψὴν
 Laur. 21 δώδεκα] εἰ καὶ δυοκαίδεκα Marc. |
 μὲντοι om. Par. | πόδεσιν Laur. | ἐν μέσῳ om.
 Par.? 22 τυγχάνουσι Marc.⁶ | ὄντες om.
 Marc., ὄντες ... 23 οἰκοδομεῖν om. Par. | ὑπάρ-
 χειν Marc.⁶ 23 τηλικαῦτα] Laur., τοὺς δὲ
 κτιζοντας ἀπὸ συμφώνου τοῦ γείτονος ἐμμένειν
 τοῖς στοιχηθείσι (στυχ. Par.⁶) praemittit Marc.
 eademque extant in Par., qui tamen et
 quae antecedunt et quae sequuntur omittit,
 u. s. ad u. 22: supplementum non agnoscit
 Prochiron: εἰ δὲ καὶ συμφωνόν ἐστιν ἐπιτρέπον
 τινὲ τὴν οἰκοδομίαν, κρατεῖται τὸ συμφωνον, εἰ
 καὶ βλάπτει τὸν γείτονα | τηλικαῦτα ... 26 νό-
 μων om. Par. | διάστημα τῶν συμφώνων Laur.
 24 εἰ καὶ] καὶ Laur. 25 ἐπειδὴ] ἐπὶ δὲ
 Laur.⁶ | τὰ ἤδη] τέλεια Laur. | ὑπάρχουσιν
 Laur. | συμφώνου Laur. | δι' αὐτῶν τὸν γενι-
 κὸν ἀναιρέσθαι νόμον Laur.: οὐδὲ γὰρ προσήκει
 τὰς ὑπαρχούσας τινὲ δουλείας διὰ τῶν γενικῶν
 νόμων ἀναιρέσθαι Proch. 26 δὲ om. Laur.
 27 παρόντα om. Laur. Par.

οικοδομῆσθαι σχήματι, δέκα δὲ ποδῶν εἶναι διάστημα μεταξύ δύο σωλαρίων ἀντικρὺ ὄντων ἀλλή-
 5α λων. Εἰ δὲ τοῦτο μὴ δυνατόν εἴη διὰ στενωπρίαν τοῦ τόπου, ἐκ παραλλαγῆς γίνεσθαι τὰ σωλάρια.
 5β Εἰ δὲ αὐτὸς ὁ στενωπὸς μὴ περαιτέρω δέκα ποδῶν εἴη, μὴδ' ἐπιχειρεῖν ἐκ μηδετέρου μέρους σωλάρια
 5γ ἥτοι ἐξώστας κατασκευάζειν. Καὶ τὰ γινόμενα δὲ ὅν εἴρηται τρόπον κελεύομεν ἀφιστάναι τοῦ ἐδάφους
 εἰς ὕψος ποδῶν δεκαπέντε διάστημα, καὶ μηδαμῶς κατὰ κάθετον αὐτῶν κίονας λιθίνους ἢ ξυλίνους ἐπὶ 5
 τῷ ἐδάφει ἵσταςθαι ἢ τοίχους κατασκευάζεσθαι, ὥστε μήτε τὸν αἶρα τὸν ὑπὸ τοῖς ἐν τῷ ὕψει γινομένοις,
 ὡς εἴρηται, σωλαρίους ἀποφράττεσθαι, μήτε ἐντεῦθεν στενότερον γίνεσθαι τὸν στενωπὸν καὶ τὴν δημοσίαν
 5δ πάροδον. Κωλύομεν δὲ καὶ κλίμακας ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἀρχομένας τοῦ στενωποῦ γίνεσθαι, ἀναγούσας
 ἐπὶ τὰ σωλάρια, ὥστε ἐκ τε τῆς ἀσφαλιστίας κατασκευῆς καὶ ἐκ τοῦ μὴ σφόδρα πλησιάζειν ἀλλήλοις
 τὰ σωλάρια κουφοτέρους καὶ σπανωτέρους συμβαίνειν (ὃ μὴ συμβαίη ποτὶ) καὶ εὐκολώτερον παύεσθαι 10
 5ε τοὺς ἐκ τοῦ πυρὸς κινδύνους τῇ πόλει καὶ τοῖς ἔχουσι τὰς οἰκίας. Εἰ δὲ καὶ παρὰ τὸν ἡμέτερον νόμον
 γένηται σωλάριον ἢ κλίμαξ, οὐ τὰ γινόμενα ἐκκοπήσεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς οἰκίας κύριος δέκα
 χρυσίου λίτρων ζημίαν ὑπομένει, καὶ ὁ διατυπώσας ἀρχιτέκτων ἢ ἐργύλαβος ἑτέρας δέκα λίτρας κατα-
 θῇ, καὶ ὁ ἐργασάμενος τεχνίτης οὐχ ὁλός τε ὢν διὰ πέναν ζημιουῖται τὸ σῶμα αἰκισθεὶς τῆς
 6 πόλεως ἐξελαθῆσεται. Πρὸς τοῦτοις παρακελευόμεθα μηδεὶ ἐξῆναι πολλοὺς ἐφεξῆς κίονας [B 59, 12, 22 15
 ἐν ταῖς δημοσίαις στοαῖς ταῖς ἀπὸ τοῦ καλουμένου Μιλίου ἄχρι τοῦ Καπετωλίου ἀποφράττειν οἰκί-
 6α μασιν ἐκ σανίδων μόνων ἢ καὶ ἄλλως ἐν μίσθῳ τῶν κίωνων κατασκευαζομένους. Ἀλλὰ μὴν τὰ τοιαῦτα
 οἰκήματα μὴ ὑπερβαίνειν πλάτους μὲν ποδῶν ἑξὲς συν τῶν τοίχοις ἐπὶ τὴν πλατείαν, ὕψους δὲ ποδῶν
 ἑπτά, ἐκ παντὸς δὲ τρόπου διὰ τεσσάρων κίωνων τὰς παρόδους ἐλευθέρως καταλιμπάνεσθαι τὰς ἀπὸ
 6β τῶν στοῶν ἐπὶ τὰς πλατείας. Καλλωπίζεσθαι δὲ τὰ τοιαῦτα οἰκήματα ἥτοι ἐργαστήρια μαρμάρους 20
 6γ ἐξωθεν, ὥστε κάλλος μὲν διδόναι τῇ πόλει, φυγαγωγὴν δὲ τοῖς βαδίζουσι. Τὰ δὲ ἐν [B 59, 11, 10
 τοῖς ἄλλοις μέρεσι τῆς πόλεως ἐν τοῖς μέσοις τῶν κίωνων τόποις κατασκευαζόμενα ἐργαστήρια, καθάπερ
 ἐν δοκιμασίῃ τῇ πόλει συμφέρειν ἢ σὴ μεγαλοπρέπεια, καὶ τοῦ μέτρου ἕνεκα καὶ τοῦ τρόπου, κατα-
 6δ σκευάζεσθαι θεσπίζομεν· τῆς ἰσότητος δηλαδὲ πᾶσι φυλαττομένης, ὥστε μὴ ἐπὶ τινων γειτόνων ἐπι-
 7 τραπὲν ἐφ' ἑτέρων κωλύεσθαι. Κάκῃνο δὲ νομοθετοῦμεν, ὥστε μὴ τὰς τῶν συκοφαντῶν [B 59, 11, 11 25
 κακοτεχνίας τοῖς ἐπιεικῶσι λυμάνεσθαι. πολλοὶ γὰρ φθόνῳ δίκας οὐκ ἀδικημάτων τινος τοῖς οἰκοδομῆν
 βουλομένοις ὑφαίνοντες ἀναβολῶν αἵτιοι αὐτοῖς γίνονται, ὥστε τὸν οἰκοδομῆν ἀρξάμενον, εἴτα κωλυ-
 θέντα καὶ τὸ ἔργον ἀτελὲς καταλιπεῖν ἠναγκασμένον καὶ πρὸς τὸ δικαστήριον ἀφελκόμενον τὸ χρήμα,
 ἐξ οὗ τὴν οἰκίαν ἐγείρειν ἤλπισεν, ἀναλίσκειν περὶ τὴν δίκην, καὶ τὸ πάντων ἀποπώτατον, μετὰ τὸ
 ψήφου νικώσης ἐπιτυχῆν ἐπὶ καθάπερ ἀλύτοις τοῖς συμπεπλεγμένοις δεσμοῖς, τοῦ κωλύσαντος τὸ ἔργον 30
 προσχήματι μὲν ἐφέσεως τὰς κυρίας ἀναμένοντος, τῷ δὲ ἔμποδῶν γίνεσθαι τῇ οἰκοδομῇ ἐπὶ ταῖς τοῦ
 7α γείτονος συμφοραῖς εὐφραινομένου. Προστάττομεν τοίνυν, ἐπὶ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων εἰ ἔφεισι ἐπι-

Laur. (desinit in 28 ἀτελής: u. i.) *Marc. Par.* (desinit in 15 ἐξελαθῆσεται)

1 ἀλλήλοις *Marc.* 2 μὴ τοῦτο μὴ *Laur.* 3 εἰ
 ... σωλάρια *om. Laur.* | αὐτὸς ... 7 σωλα-
 ρίους] μὴ εἶσι δέκα πόδες μηδὲν ἐπιχειρεῖν κτί-
 ζειν ὥστε μὴ τὸν αἶρα *Par.* 4 γινόμενα *Marc.* |
 τρόπον εἴρηται *Marc.* | κελεύομεν *bis Laur.* |
 ἀφιστάναι *Laur.* 5 εἰς ὕψος ... 7 σωλαρίους]
Marc., καὶ εἰς τοὺς τοίχους κατασκευάζειν, ὥστε
 μὴ τὸν αἶρα διὰ τῶν εἰς ὕψος γινομένων σολα-
 ρίων *Laur.*: καὶ μὴ ἐγέτωσαν κάτωθεν κίονας
 λιθίνους ἢ ξυλίνους ἢ τοίχους, ὥστε ἢ τὸν αἶρα
 ἀποφράττεσθαι *B* 7 ἐντεῦθεν *om. Par.* 8 στε-
 νόμου *Laur.* 9 ὥστε ... 11 οἰκίας] διὰ τὴν
 πυρκαϊάν *Par.* | τε] *Laur.*, *om. Marc.* | ἐκ *om.*
Laur. 10 συμβαίνειν ὃ μὴ *om. Marc.* | συμ-
 βαίη] συμβαί *Laur.* | εὐκολώτερον] εὐκ. δὲ *Marc.*
 11 τοὺς *om. Marc.* | εἰ δὲ καὶ] *Laur.*, εἰ δὲ
Marc., ἢ καὶ *Par.* 12 ἢ] ἢ καὶ *Par.* | τὰ
 γινόμενα] *Laur.*, τὸν γινόμενον *Par.*, τὸ γε-
 γονός *Marc.* 13 λίτρας χρυσίου *Laur.* | ὑπο-
 μένη *Par.* | δέκα] δέκα χρυσίου *Marc.* | κατα-
 θῇ *om. Par.* 14 οὐχ (οὐχ *om. Laur.*)
 ὁλός τε ὢν (ἢ *Laur.*) *om. Par.* | διὰ π. ζη-
 μιουῖται] καὶ (καὶ *om. Par.*) διὰ π. ζημιούμενος
Laur. Par. | τό *om. Laur.* | αἰκισθεὶς *Par.*

15 πολλοῦ *Marc.* 16 ταῖς ἀπὸ] ἀπὸ *Marc.* |
 μέχρι *Laur.* | τοῦ] τοῦ καλουμένου *Marc.* | ἀπο-
 φράττειν] *Laur. cum B*, ἢ φράττειν *Marc.*
 17 ἐκ] ἀλλὰ ἐκ *Laur.*: μηδὲν ἐξέστω πολλοὺς
 κίονας ἀποφράττειν ἐκ σανίδων *B* | μὴν] μὲν
Marc. 18 πλάτους μὲν ποδῶν ἑξ] *Laur.*, κλίον
 ἑξ ποδῶν *Laur.*: ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ἐργαστήρια
 πλάτος ἔχει ἑξ ποδῶν συν τῶν τοίχοις ἐπὶ τὴν
 πλατείαν *B* | ὕψος δὲ πόδας *Laur.*, δὲ *om. Marc.*
 19 καταλιπεσθαι *Marc.* 20 φυγαγωγὴ *Marc.*
 21 καθάπερ δοκιμάσει ἢ ἐν τῇ πόλει συμφρονήσει
 μεγαλοπρέπεια *Laur.* 22 θεσπίζομεν *om. Laur.*
 (cf. ad u. 25) | πάσης *Marc.* | ἐπὶ τινων γειτό-
 νων] τὸ ὑπὸ τινων *Marc.* 23 κωλύεσθαι] *Marc.*,
 κωλύεσθαι. τούτων κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον
 φανεραῖν γινομένων καὶ τῆς τῶν προτέρων νόμων
 ἐν τισι κεφαλαίοις δοξάσης τὰ λοιπὰ μέρη τοῦτο
 κρατεῖν θεσπίζομεν *Laur.* | δε] μέντοι *Laur.* |
 συκοφαντούντων *Laur.* 26 φθόνου *Laur.* | τοῖς
 οἰκοδομῆν] τὴν οἰκοδομήν *Laur.* 27 αὐτοῖς
 αἵτιοι *Marc.* 28 καὶ τό] τό *Laur.* | post
 ἀτελής *Laur. in haec uerba desinit*: ἀπολιμπαν-
 ὅμενοι ζημίας ἀφορτίους ὑπομένειν τὸν οἰκοδομῆν
 βουληθέντα, cf. p. 732, 6 32 ἄφεισι *Marc.*

- δοθείη κατὰ τῶν τυπωθέντων παρὰ τοῦ διαγνώμονος, ἅμα τῷ δοθῆναι παρὰ τοῦ δικαστοῦ τὴν ἀναφορὰν ἥτοι τύπον ἐγγραφον καὶ μὴ παραφυλαχθείσης κυρίας ἐξείναι τῷ νενικηκότι καὶ τῷ ἡττηθέντι ἅμα ἢ καταμόνας εἰς τὸ δικαστήριον τῆς σῆς εἰσέναι μεγαλοπρεπείας, καὶ τοῦ ἀντιδίκου κληθέντος κατὰ τὸ συνηθές, εἰ ἄπεισι, τὸν ὅρον τοῦ διαιτητοῦ φανερόν ποιῆν, ἵνα πάσης ἀναβολῆς ἐκκοπέσης νόμιμον ἐπιτεθείη πέρας τῇ ὑποθέσει, καὶ μὴ, χειωῖνος, εἰ τύχοι, παρόντος ἢ πλησιάζοντος, ἕως περι- 5 μένουσι τοῖς μακροῖς τῶν ἐμπροθέσμων χρόνους, τὸν οἰκοδομῆν βουλευθέντα καὶ μὴ δικαίως κωλύ- 7b θέντα ζημίας ἀφορήτους ὑπομένειν. Παραπλῆσιον δέ, εἰ καὶ τις ὑποθέσει τοιαύτη ἐφείναι βουλευθείη μεμφομένος τοῖς παρὰ τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας ἐψηφισμένοις, παραχρῆμα τὴν καλουμένην consultationa γίνεσθαι καὶ δίδεσθαι καὶ αὐτῷ καὶ τῷ νενικηκότι σκοπεῖσθαι κατὰ τὸ εἰωθὸς τὴν ψήφον ἐν τῷ θείῳ 7c ἡμῶν παλατίῳ, μηδεμιᾶς ἀναβολῆς γινομένης. Γινωσκίτωσαν δὲ πάντες, ὅσοι κωλύειν ἐπιχειροῦσι τοὺς 10 οἰκοδομοῦντας, ὡς ἡττηθέντες καὶ τὰς ζημίας αὐτοῖς πάσας τὰς συμβάσας καταθήσουσι καὶ τὴν τῶν ὕλων τιμὴν, ἃς εἰκὸς διαφθαρῆναι ἢ χείρους γίνεσθαι ἐν τῷ τῆς δίκης χρόνῳ· καὶ τῶν οὐ δικαίως ἐπιχειρησάντων οἰκοδομῆν, εἰ ἡττηθείεν, καὶ τὰς ζημίας τῷ κωλυκότι τὸ οἰκοδόμημα καὶ δίκην 8 εἰπεῖν περὶ τούτων ἡναγκασμένῳ κατατιθέντων. Πᾶσαν μὲντοι τοιαύτην δίκην ἐξ ἀπο- [B 58, 11 not. u φάσεως μόνου τοῦ δικαστηρίου τοῦ σοῦ μεγέθους κρίνεσθαι κελεύομεν, καὶ μήτε ἄλλον πινὰ τῶν 15 ἐνδόξων ἀρχόντων ἀκροάσασθαι τοιαύτης ὑποθέσεως μήτε τινὰς τῶν ἀγωνιζομένων τοιαύτην ὑπόθεσιν στρατείας ἢ φόρου χρῆσθαι παραγραφῇ ἕνεκα τοῦ μὴ δικάσασθαι ἢ μὴ καταθεῖναι τὰς ζημίας, ὅσας δοῦναι τῇ ψήφῳ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου τῆς πόλεως ἢ τοῦ παρ' αὐτοῦ δοθέντος διαιτητοῦ προ- ταχθεῖη, ἀλλὰ τὴν ἀπαίτησιν ὑπομένειν τὸν ἡττηθέντα διὰ τῆς τάξεως τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας, μηδενὸς 9 ἐπὶ τούτῳ χρωμένου φόρου παραγραφῇ. Προνοεῖτω δὲ ἡ σὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ μὴ τινὰς τῶν ἐργο- 20 λάβων ἢ τεχνιτῶν ἀρξάμενους ἐργου τοῦτο καταλιμπάνειν ἀτελές, ἀλλ' αὐτὸν μὲν τὸν ἀρξάμενον λαμβάνοντα τὸν μισθὸν ἀναγκαζέτω πληροῦν τὸ ἔργον ἢ δίδόναι τὴν ἐντεῦθεν συμβαίνουσαν ζημίαν τῷ οἰκοδομοῦντι καὶ πᾶσαν τὴν ἐκ τοῦ μὴ τὸ ἔργον¹ γινομένην βλάβην, εἰ δὲ πίνης τε² εἴη τυχόν 9a ὁ τοῦτο ἀμαρτῶν, πληγὰς τε λαμβανέτω καὶ ἐκβαλλίσθω τῆς πόλεως. Μὴ κωλυέσθω δὲ ἕτερος τῆς αὐτῆς τέχνης τὸ παρ' ἐτέρου ἀρχθὲν ἐκπληροῦν, ὅπερ ἐγνωμεν τολμᾶσθαι κατὰ τῶν οἰκοδομούντων 25 οἰκίας παρὰ τῶν ἐργολάβων ἢ τεχνιτῶν, οὔτε αὐτῶν τὸ τέλειον ἐπιτιθέντων οἷς ἤρξαντο ἐργάζεσθαι, οὔδ' ἐτίρους τὰ αὐτὰ ἔργα ἀναπληροῦν συγχωρούντων, ἀλλὰ ἐνεγκεῖν ἀφόρητον ζημίαν ἐντεῦθεν τοῖς 9b τὰς οἰκίας κατασκευάζουσι μηχανωμένων. Ὁ δὲ παραιτούμενος τὸ παρ' ἐτέρου ἀρχθὲν ἐκπληρῶσαι δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἕτερος ἤρξατο, καὶ αὐτὸς παραπλησίαν τῷ καταλιπόντι τὸ ἔργον ὑπεχέτω δίκην.
- 13 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum dubitabatur, utrum constitutio Zenonis diuiae 30 memoriae ad Adamantium praefectum urbis scripta³, quae de seruitutibus loquitur, localis est et huic florentissimae urbi dedicata et debent illius quidem iura in hac observari, antiqua uero, quae contraria sunt, locum habere in prouinciis: indignum esse nostro tempore putantes aliud ius in hac regia ciuitate de huiusmodi observari, aliud apud nostros esse prouinciales, sancimus eandem constitutionem in omnibus urbibus Romani [II 58, 11, 12 35 imperii obtinere et secundum eius definitionem omnia procedere et, si quid ius ex ea lege innouatum est a uetere dispositione, et hoc in prouinciis a praesidibus earum observari: ceteris uidelicet omnibus, quae non per Zenonianam legem innouata sunt, sed ueteribus legibus comprehensa, in sua firmitate in omni loco manentibus. D. K. SEPT. CONSTANTI- 39 NOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 14 (XI, 1) IDEM A. IOHANNI PP. De operis noui nuntiatione quandam antiquis ortam [Poc. 15, 4 fuisse dubitationem nostra cognouit tranquillitas, dicentibus, si quis denuntiationem ad inhibendum opus miserit, non posse eum post annum elapsum, ex quo denuntiatio missa CRM: ad c. 12 Marc.

¹ τελεσθῆναι ins. Augustinus ² τε del. (Hercher) ³ c. 12 h. l.

2 μὴ om. Marc.^o 14 τούτου ἡν. καταθῆναι Augustinus 26 ἢ] Herrmann, om. Marc. 31 ad] dett., om. CRM | praefectum] pres. R 32 est] esset R | florentissimae R | debent illius] dett., debent illis E, debentibus CRM^a, debent M^b | obseruare R 33 habere] E, haberi CRM 34 ius om. RM^a | humodi R | obseruatione R^a 36 eius] R, eiusdem CM | quid] R, quis CM^a?, quod M^b 37 inuoca-

tum M^a | in hoc C | eorum M 38 non om. C | zenoniani R 39 s. a. Hal. 41 ante c. 14 rubricam de operis noui nuntiatione inserit M^b contra S et inscriptionem c. 14 (idem a.): refutatur praeterea numeris titularum sequentium, quae extant in VP et passim apud Graecos | idem] impr. iustin. S 42 ad inhib.] adhib. C^aM^a 43 emissam R

- 1 est, iterum aedificationem prohibere. Quod dupliciter iniquum nobis esse uidetur. siue
etenim non recte opus prohibuerit, decet non per totum annum hoc impediri, siue recte
denuntiationem emisit, etiam post annum licentiam habere aedificationem prohibere.
- 2 Talem igitur iniquitatem inhibentes sancimus, si quis denuntiationem emisit, in hac quidem
regia urbe praefectum urbi festinare, in prouincia uero rectorem eius, intra trium mensum
spatium causam dirimere: sin uero aliquid fuerit quocumque modo ad decisionem ambigui-
tatis impedimentum, licentiam habere eum, qui aedificationem deproperat, opus de quo
agitur efficere, prius fideiussore ab eo dato officio urbicariae praefecturae uel prouinciali,
ut, si non recte aedificauerit, omne opus, quod post denuntiationem fecerit, suis sumptibus
destruet¹. sic enim et opera non per inanes denuntiationes prohibebuntur et recte denun-
tiantibus consulatur. D. XII² K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII
ET ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO. a. 532

XI (XII)

R DE OPERIBVS PVBLICIS R

- 1 ³IMPP. CONSTANTINVS ET CONSTANS AA. AD CATVLLINVM⁴. [Th. 15, 1, 5 mut. B 58, 12, 1 15
Plurimi immunitates operum publicorum concessione iudicum adepti sunt: et ideo iubemus
in posterum illicitas⁵ immunitates nullius esse momenti. D. VI K. AVG. SIRM VRSO ET
POLEMIO CONSS. a. 338
- 2 ⁶IDEM AA. AD MARCELLINVM COMITEM ORIENTIS. Quae operibus [Th. 15, 1, 6 B 58, 12, 2
publicis impensa constiterit, accepto ferri oportere cognoscas. D. V NON. OCT. CONSTAN-
TINOPOLI LIMENIO ET CATVLLINO CONSS. 20 a. 349
- 3 *Ἀντοκράτωρ Ἰουλιανὸς Α.*
καὶ περὶ τοῦ εἰς τόπον τῆς πόλεως κτίσαντος οἰκείους δαπανήμασιν, ἐν ᾧ μὲν [B 58, 12 not. f
βλάβηται τὴν πόλιν, πῶς ἴδιον ὀφείλει ἔχειν τὸ κτισθέν⁷. a. 362
- 4 ⁸IDEM A. ECDICIO PRAEFECTO AEGYPTI. Praetoria iudicum [Th. 15, 1, 8 B 58, 12 not. 25
et domos publicas oportet publico iuri atque usui semper vindicari⁹. PP. IIII NON. DEC.
ANTIOCHIAE MAMERTINO ET NEVITTA CONSS. a. 362

P (11 R 4. 10, 4) CRM: index 11, 3 restitutus est ex Tipucito (B)

¹ destruat? ² xv (Zeitschrift für Rechtsgeschichte 11 p. 181)? ³ iungenda uidetur 10, 48, 7
⁴ ad Catullinum] haue Catulline karissime nobis Th. ⁵ aduersus fas elicitas Th. ⁶ iunge
10, 37, 1 ⁷ cf. Th. 15, 1, 9: Idem A. Ecdicio praef. Aegypti. Post alia. Comperimus
super ergasteria publica, quae ad ius pertinent ciuitatis, plerosque sibi domos extruxisse.
praecipimus ergo eos inconcusso iure quae aedificauerunt possidere. PP. IIII non. Dec.
Antiochiae Mamertino et Nevitta cons. ⁸ iunge Th. 15, 1, 11 (not. 6) ⁹ Oportuit prae-
toria iud. et domos iudicarias publico iuri atque usui vindicari Th.

1 uidentur R⁶ 2 enim CM⁶ 5 mensium R
6 causam om. M⁶ | ditionem M⁶, inc. R⁶
8 fideiussione M⁶ | officio om. R⁶ | prouincia-
lis M 10 enim] etenim C | opere C | inanes]
manens M⁶? 11 s. a. Hal. 15 imp. R |
constans] constantius RM 16 iudicium
adempti M⁶ 17 s. a. Th. Hal. | VI om. Hal.
19 idem a. S, idem aa. et cc. C, imp. const.
et constantius aa. R, imp. constans et
constantinus aa. M, cf. P ad u. 25 | ad
marcellinum com. ord. (comes ordinis M⁶,
om. M⁶) CRM, marcello comiti horreorum S
20 ferre R | cognoscas] Th., cognoscat CRM |
s. a. Th. Hal. | v] II Hal. 22 constitutio-
nem Graecam excidisse testantur Harleianus
3441 alii: in M hoc loco rubrica erasa est
incipiens h (haec const. graeca est?): acce-
dit, quod numeri huius editionis consentiunt
cum iis, sub quibus Basilicorum capita in

Pon. et Synopsi citantur. inscriptionem an-
numque restituimus ex c. 4. ceterum ean-
dem constitutionem ante Th. 15, 1, 8 resti-
tuendam esse ex inscriptione c. 8 colligitur.
argumento autem Tipuciti ita conuenit cum
Th. 15, 1, 9 (not. 6), quae iungenda est cum
c. 4 h. t., ut probabiliter coniciatur eandem
constitutionem et Graece et Latine emissam
fuisse, utroque autem exemplo in Th. recepto
(ut factum est ad Th. 9, 45, 4) Iustinianos
Graeci partem, partem Latini, quae iam in
Th. ab altera parte Latina (15, 1, 9) diuisa
erat, elegisse (u. s. 1, 12, 3) 25 idem a.]
R Th., idem aa. SCM, imp. constantius et
constan. P | edici C, hecdici R? | praef. (p. P,
pp. CRM) aeg. om. S | iudicium R 26 s. a.
Th. Hal. P | IIII] VI Hal. P 27 antiochiae
om. Hal. P

- 5 ¹IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD SYMMACHVM PV. [Th. 15, 1, 11 B 58, 12 not. Intra urbem Romam ueterem et nouam² nullus iudicum nouum opus informet, quotiens serenitatis nostrae arbitria cessabunt, nisi ex suis pecuniis huiusmodi opus construere uoluerit³. Ea tamen instaurandi, quae iam deformibus ruinis intercidisse dicuntur, uni- uersis licentiam damus. D. VIII K. IUN. PHILIPPIS DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364
- 6 ⁴IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD PROCVLVM⁵. Praescriptio temporis iuri publico non debet obsistere, sed nec⁶ rescripta quidem. atque ideo diruenda sunt omnia, quae per diuersas urbes uel in foro uel in quocumque publico loco contra ornatum et commodum ac decoram faciem⁷ ciuitatis extracta noscuntur. D. III ID. IUN. CONSTANTINOPOLI MEROBAUDE II ET SATVRNINO CONSS. a. 363
- 7 ⁸IDEM AAA. CYNEGIO PP. Ad portus et aquae ductus et muro- rum instaurationem siue extructionem⁹ omnes certatim facta operarum collatione instare debent neque aliquis ab huiusmodi consortio dignitatis priuilegiis excusari. D. XV K. FEBR. CONSTANTINOPOLI RICOMERE ET CLEARCHO CONSS. a. 384
- 8 IDEM AA. ET ARCADIVS A. CYNEGIO PP. Omnes, quibus uel cura mandata fuerit operum publicorum uel pecunia ad extructionem solito more credita¹⁰, usque ad annos quindecim ab opere perfecto cum suis heredibus teneantur obnoxii, ita ut, si quid uitii in aedificatione intra praestitutum tempus prouenerit, de eorum patrimonio (exceptis tamen his casibus, qui sunt fortuiti) reformetur. D. III NON. FEBR. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 385
- 9 ¹¹IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. AVRE- LIANO PV. Si quando concessa a nobis licentia fuerit extruendi, id sublimis magnificentia tua sciat esse seruandum, ut nulla domus inchoandae publicae fabricae gratia diruatur, nisi usque ad quinquaginta libras argenti pretii aestimatione taxabitur. De aedificiis uero maioris pretii¹² ad nostram scientiam referatur, ut, ubi amplior poscitur quantitas, imperialis extet auctoritas. D. III K. MART. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABVDANTIO CONSS. a. 393
- 10 IDEM AAA. RVFINO PP. Si qui iudices perfecto publicis pecuniis operi suum nomen sine nostri numinis mentione scripserint¹³, maiestatis teneantur obnoxii. D. III NON. IUL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO III ET HONORIO II AA. CONSS. a. 394
- 11 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVSEBIO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. Ne splendidissimae urbes uel oppida uetustate labantur, de redditibus fun-
- P* (11, 7. 8 et post 13: 11, 6. 12) CRM

¹ iunge Th. 8, 5, 19 ² ueterem et nouam] aeternam Th. ³ nisi ... uoluerit om. Th. ⁴ ad Proculum] hanc Procule k. nobis Th. ⁵ ne Th. ⁶ contra ... faciem om. Th. ⁷ iunge 10, 76, 1 ⁸ et murorum ... extr.] instaurationem Th.: εἰς τὸν λυμένα καὶ τὸν ἀγωγὸν καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν τοίχων B ⁹ idem B (χρήματα λαβὼν): decreta Th. ¹⁰ iunge Th. 1, 1, 3. 1, 28, 4. 6, 3. 1. 6, 4, 26. 12, 1, 130. 131. 15, 1, 29 ¹¹ meriti Th. ¹² si qui i. perfecto operi suum potius nomen quam nostrae perennitatis scripserint Th.

1 ualentinus M | ualens] ualerius R^a uel R^b | aa.] a. S | symmachum M | pu.] SE Th., pp. CRM 2 romanam C, om. R | informetur R 3 ex] C, e M, a R 5 scientiam R | s. a. Th. Hal. | VII Hal. 6 impp. CRM, imp. P | gratianum ual. (ualenus M^a) M, ualentin. grat. S, grat. et ual. P | et] e M | aaa.] aa. CR, om. P 7 proculum] pol'm P | iuri] in R | absistere R 8 atque] antiquam P^a, antiqua P^bR | foro] tro R^a | in om. P 9 decora C^a, decorem M 10 s. a. Th. Hal. P | III] VI Hal. | iun. om. Hal. | merob. II] merobandeis P 11 idem] impp. grat. et ualent. et theod. P | aaa.] aa. et cc. C, aa. RM | cindino S, acinegio CR | pp. om. P 12 instauratione M^a | instructionem (—ne M^a) CM | collectione P^a, collationem C, collatione et R | instare] R^b Th., instaurare PCR^aM 13 huiusmodi Th. | priuilegiu P | s. a. Th. Hal. P |

XII Hal. 15 aa. et arc. a.] aa. arch. et R, aa. arcadio et CM, a. S, aa. P, aaa. Th. | cindio S, emagio M^a, emaegio M^b 16 pecunia] ponia P^a | exstructione M^a 17 xu annos P | teneatur M^a 18 quis CR^a | infra Th. | praestitum M^a | prouenerit] Th., peruenit P^aCM, per-enerit P^a, peruenit R | de eorum bis R 19 formetur PRM^a | s. a. Th. Hal. P 20 a.] a. 1 Th. | bauiono P 21 impp. CM, imp. R | theod. om. M | arc.] et arch. S | aa. CRM 22 pu.] pp. SCM 23 diluatur M 24 officiis R 25 referetur Th. | ibi M^a 26 s. a. Th. Hal. 28 aa. SCR^aM | quis C 29 operi] Th., operum C, opere RM | sine] signi R | mentiones C | inscripserint CM 30 s. a. Th. Hal. 31 imp. ... aa.] imp. honorius a. S | sacr. larg.] stab. S, om. M 32 urbis CM^a | fudorum R

dorum iuris rei publicae tertiam partem reparationi publicorum moenium et thermarum subustioni deputamus. D. XI K. IVL. MEDIOLANI OLYBRIO ET PROBINO CONSS. a. 395

- 12 IDEM AA. CAESARIO PP. Omnes prouinciarum rectores litteris [Th. 15, 1, 34 B 58, 12 not. moneantur, ut sciant ordines atque incolas urbium singularum muros uel nonos debere facere uel ueteres firmitus renouare: scilicet hoc pacto impendiis ordinandis, ut adscriptio s currat pro uiribus singulorum, deinde adscribantur pro aestimatione futuri operis territoria ciuium, ne plus poscatur aliquid, quam necessitas imperauerit, neue minus, ne instans impediatur effectus: oportet namque per singula non sterilia¹ iuga certa quaeque distribui, ut par cunctis praebendorum sumptuum necessitas imponatur: nemini excusatione uel [(Th.) alia praesumptione ab huiusmodi immunitate praebenda². D. VIII K. APRIL. ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396

- 13 IDEM AA. THEODORO PP. Nemo iudicum in id temeritatis [Th. 15, 1, 37 B 58, 12 not. erumpat, ut inconsulta pietate nostra noui aliquid operis existimet inchoandum, uel ex diuersis operibus ornamenta⁴ aut marmora uel quamlibet speciem, quae fuisse in usu uel ornatu probabitur ciuitatis, eripere uel alio transferre sine iussu tuae sublimitatis audeat. 15 1 etenim si quis contra fecerit, sex⁵ libris auri multabitur. Similis etiam condemnatio ordines ciuitatum manebit, nisi ornamentum genitalis patriae decreti huius auctoritate defenderint. 2 Horreorum autem uel stabulorum fabricas arbitrato proprio prouinciarum iudices studio laudandae deuotionis adripiant. D. K. IAN. MEDIOLANI HONORIO A. III ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398

- 14 IDEM AA. SEVERO PV. Aedificia, quae uulgo⁶ parapessia [Th. 15, 1, 39 B 56, 12 not. nuncupantur, uel si qua alia opera moenibus uel publicis operibus⁷ sociata cohaerent, ut ex his incendium uel insidias uicinitas reformidet aut angustentur spatia platearum uel minuatur porticibus latitudo, dirui ac prosterni praecipimus. D. V ID. OCT. CONSTANTINO POLI HONORIO A. III ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398

- 15 IDEM AA. EVTYCHIANO PP. Si aliquando homines emer- [Th. 15, 1, 40 mut. B 58, 12 not. gant, qui a nostra clementia opus publicum sibi praebere postulauerint, non nisi diruta penitusque destructa et quae parum sunt in usu⁸ ciuitatum, percipiant: intimandis [(Th.) huiusmodi rescriptis iudicio amplissimae tuae sedis. D. ID. DEC. HONORIO A. III ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398

- 16 IDEM AA. ET THEODOSIVS A. AEMILIANO PV. Si quando usus [Th. 15, 1, 44 B 58, 12 not. exegerit uel porticus uel quaslibet aedes aetatis senio seu fortuitis concussas casibus reparari, liceat etiam inconsulta clementia nostra cum reuerentia sui imaginem deponere uel P (11, 12) CRM

¹ non sterilia om. Th. ² nemini ... praebenda propter Nou. Valentiniani 5, 1, 3 addita esse Gothofredus putat ³ iunge 1, 24, 1 ⁴ aeramen Th. ⁵ tribus Th. ⁶ uulgi more Th. ⁷ moenibus u. p. operibus) publicis moenibus uel priuatis Th., ἡ τείχεσιν ἢ οἰκῶν ἰδιωτικῶν B, iuxta moenia publica domos uel porticas (sic) non sint S ⁸ in usu) usui Th.

1 reparatio C | mentium C | hermarum R
2 subustionis C, subustioni M^a, substitutioni R^aM^b, inc. R^a | s. a. Th. Hal. 3 idem imp. theod. arc. et non. P | aa.] a. P, inc. R^a
4 moueantur R | incolae Pⁱ 5 uet. firmis P^a, uet. firmos C, firmitus uet. Th. | inpraediis Pⁱ
6 scribantur N Th. | futuris C 7 qua R, qua uel quā C | impetrauerit PM^a | neue om. P^a 8 steria R | quoque PCM^a 10 prae-hendat R | s. a. Th. Hal. | viii] viii Hal.
12 theodosio C, theod. R | iudicium M^a
14 qualibet CR | specie C | fuisse] E Th., fuisset CRM^a, fui... M^a | usu uel] Th., usu CRM^a, usus M^b 15 transferre R 16 libras CRM^a? 17 defenderint] E Th., defenderit CRM 18 fabricas] stabulas R | arbitratur RM^a? 19 s. a. Th. Hal. | k.] Th., iii kal.

Hal., xii k. 1, 24, 1: cf. dies c. 14. 15 h. i. et Th. 15, 1, 38 | a. om. Hal. 21 aa.] a. RM | pu.] Th., pp. SCM, pp. m. R | paraessia CRM^a, parapesia W^b, parapetasia Th., παραπέσια B: cf. Ducange Lexicon inf. Graec. s. u. παροί 23 incedium R | uicinas CM^a, uicanitas R 24 s. a. Th. Hal. | v ... constant.] iii kal. ianuar. mediolani Hal., cf. u. 19 26 aa.] a. RM | euthiano R 27 dementia C^a 28 distructa R Th. | ciuitatum Th. 29 s. a. Th. Hal. 31 idem et theod. aa. C, idem aa. et theod. (om. a.) R, idem a. (aa. M^b) theodoro M, impr. honorium et theod. aa. S, idem aaa. Th. | emmiano M | pu.] Th., pp. SCR^aM | usus] utilitas usus R 32 egerit R | nel quaslibet ... fortuitis (—tus M^a) om. R 33 cletia R

- nostram uel retro principum, reportatamque post resecta aedificia loco proprio denuo collocare. D. V K. IVL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. VI ET PROBO CONSS. a. 406
- 17 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. MONACHIO PP. Quicumque [Th. 15, 1, 47 II 58, 12 not. locns in palatio huius urbis priuatis aedificiis incommode occupatus est, is quam primum subrutis omnibus quae in eo sunt aedificiis palatio reformetur, quod priuatorum non est 5 parietibus coartandum (nam imperio magna ab uniuersis secreta debentur), ut hi tantum locum habeant habitandi, quos legitimus maiestatis nostrae usus et rei publicae disciplina delegit: in futurum etiam uniuersis ab huiusmodi usurpatione prohibendis. D. VIII K. MART. CONSTANTINOPOLI HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409
- 18 IDEM AA. ANTHEMIO PP. Turres noui muri, qui ad muni- [Th. 15, 1, 51 II 58, 12 not. tionem splendidissimae urbis extractus est, completo opere praecipimus eorum usui deputari, per quorum terras idem murus studio ac prouisione tuae magnitudinis ex nostrae 1 serenitatis arbitrio celebratur. Eadem lege in perpetuum et condicione seruanda, ut annis singulis hi uel ad quorum iura terrulae demigrauerint, proprio sumptu eorum instaurationem sibi met intellegant procurandam, eorumque usu publico beneficio potentes curam 15 reparationis ac sollicitudinem ad se non ambigant pertinere. Ita enim et splendor operis et ciuitatis munitio cum priuatorum usu et utilitate seruabitur. D. PRID. NON. APRIL. LVCIO VC. CONS. a. 413
- 19 IMP. THEODOSIVS A. SEVERINO PP. Quia plurimae domus cum officinis [Th. 15, 1, 52 suis in porticibus Zeuxippi esse memorantur, redditus memoratorum locorum pro quantitate, 20 quae placuit, ad praebenda luminaria et aedificia ac tecta reparanda regiae huius urbis lauacro sine aliqua iubemus excusatione conferri. D. V ID. IAN. VICTORE VC. CONS. a. 424
- 20 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. CYRO PV. Qui [B 58, 12, 19 Prochiron 36, 24 sine auctoritate diuini rescripti ad iudicium tuae celsitudinis destinandi angiportus integros uel partes suis domibus incluserint seu porticus usurparint, procul dubio iura pristina 25 sacratissimae reddere ciuitati iubemus: multa auri quinquaginta librarum non defutura, si quis posthac in similem audaciam prodire temptauerit. D. K. NOV. THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS. a. 439
- 21 IDEM AA. CYRO PV. Basilicam inauratam et marmoribus decoratam [B 58, 12 not. m liberam in perpetuum manere neque alicuius imaginis pictarum cuiuslibet honoris tabu- 30 larum adumbratione fuscari iubemus, neque in aliqua parte eiusdem basilicae tabulato quicquam¹ opere stationes ergasteriaue constitui sancimus. Illud quoque decernimus, ne in eam equos liceat intromitti uel nuptias celebrari. D. XI K. FEBR. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. V ET ANATOLIO CONSS. a. 440
- 22 IMP. LEO A. ERYTHRIO PP. Nemini iudicum liceat in hac inclita urbe uel in pro- 35 uinciis noua opera inchoare, priusquam ea, quae coepta inuenerit a decessore uel praedecessoribus suis, uetustate diruta aut desidia derelicta diligenti studio instantiaque compleuerit, cum ex hoc plurimum laudis adquirat, si ea culta et perfecta reddiderit, quae

CRM

¹ cuiquam (Mommsen)?

1 nostra CM | reportataquae C 2 s. a. Th. Hal. 3 aa.) a. M | menatio S, monachio M | pu.) Th., pp. SCRM 4 aedif.] et aedif. C 5 eo sunt] eodem C, eo loco sunt R 6 ar- tandum RM^a 7 habent M^a, om. C 8 dili- git C | ab om. R | VIII] VII Hal. 10 aa.) a. SR | artemio M 12 ac] et R 13 in perpetuum om. R 14 demigrauerint] W Th., demigrauerunt CM, demigrauerit R | earum Th., om. R | instauratione R 15 earum- que Th. 17 utilitates R | s. a. Th. Hal. | prid.] II Hal. 19 impp. M | seuerine M | pu.) Th., pp. SCRM 21 reparanda regiae] R, reparandae regiae CM, reparandae gratia Th.,

reparanda egregiae Gothofredus 22 aliquo C | s. a. Th. Hal. | v] vi] Hal. | uc. om. Hal. 23 ualentinus M^a | curo M | pu.) R, pp. SCRM 24 diuinae R | destinandis R 25 usurparunt CR^aM | iura] iu M^a 27 praedire R | s. a. Hal. 29 aa.) a. SR | cyro] S, curo C, curu R, cri M^a, curi M^a | pu.] dett., pp. SCRM 30 perpetuam N | pictarum] et p. E 31 adum- brationem CM | aliqua] R, alia CM 32 quic- perquam R^a | stancimus R^a 33 eques CRM^a | s. a. Hal. 34 consa. om. Hal. 35 leo] do. S | erutrio R, eruthio M | prouintias R^a 36 prodecessoribus M 38 culta] W^a, culpa CM^a, sculpta RM^a | et om. M

uetusta sunt et instaurationem requirunt quaeque ab aliis initiata et imperfecta resederant.
D. II K. MART. CONSTANTINOPOLI MARCIANO CONS.

a. 472

23

XII (XIII)

R DE RATIOCINIIS OPERVM PVBLICORVM ET DE
PATRIBVS CIVITATVM R

- 1 IMP. ZENO A. ARCADIO PP. Iubemus prouinciarum quidem rectores et [B 58, 12 not. n
singulae dioeceseos viros spectabiles iudices, id est praefectum Augustalem et comitem
Orientis et utrosque proconsules et vicarios una cum suis apparitoribus pro tenore gene-
ralium magnificae tuae sedis dispositionum discutiendis publicis operibus uel aquae ductibus, 10
qui ex civilibus redditibus uel a quolibet spontanea munificentia facti sunt uel fuerint, modis
omnibus abstinere, nec aliquid quolibet modo quolibet tempore in discutiendo civiles redditus
uel facta opera uel quae fieri adsolent, unam siliquam sibi ex singulis erogandis solidis
uindicando aut quodcumque lucrum captando, cum huiusmodi rebus habere commune,
1 utpote patribus ciuitatum et curae eorum deputatis. Qui uero opus aliquod pro sua libe- 15
ralitate se facturos promiserint, licet certum sit eos ex sola pollicitatione ad implendum
suae munificentiae opus necessitate iuris teneri, nullum tamen eos uel heredes eorum super
facto opere ratiocinium uel discussionem aut aliquam (utpote non in integrum promissa quan-
titate in id opus erogata uel inutiliter facto opere, aut alia qua ratione) quocumque modo
2 quocumque tempore inquietudinem sustinere concedimus. Quod si uir clarissimus prouinciae 20
moderator uel eius officium redditus publicos uel opera publica contra uetitum discutiendo
uel unam siliquam aut quodlibet ex isdem redditibus uel operibus uindicando sacratissimae
nostrae legis praecepta transierint, quinque quidem officii primates exilio damnati perpetuo
bona sua ciuitati quam laeserint non dubitent uindicanda, rector uero prouinciae quinqu-
aginta librarum auri ferietur dispendio: hac eadem poena spectabilibus quoque iudicibus, 25
licet illustri dignitate fuerint decorati, et eorum officiis, sicut superius distinctum est,
imminenda. D.

a. 485—486?

XIII (XIII)

R DE PIGNORIBVS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. TIMOTHEO. Debitor, qui pignoribus [II 25, 2, 38 30
profitetur se creditoribus cedere, nihilo magis liberabitur. PP. V K. MART. SEVERO A. II
ET ALBINO CONSS.

a. 194

P (13 R 1) L (13 R 1) CRM

1 uetustas R 2 s. a. Hal. | cons.] et ze-
none cons. (= a. 469) Hal. 3 constitutio-
nem Graecam excidisse testatur Harleianus
(musci Brit.) 3441: initium 1, 4, 26 hoc loco
repetitum fuisse haud improbabiler coniecit
Contius 5 publicarum R | et ... 6 ciui-
tatum om. R 6 patribus] E, patria SM,
pateria C | ciuitatum C 7 arcadio pp.] et
archadius a. S 8 dioeceses C 9 utrius-
que C 10 sedis positionum C 11 bene-
ficientia R', munificentia M^a 12 nec]
ne R | quolibet temp.] temp. R 13 fata M^a |
adsolent CR | rogandis R 14 quocumque R^a,
quidcumquae M^a 15 curae] T^a, purae CRM |
aliquid M 16 pollicitatione] pactione R |

implendo R 18 aliquam ... 19 aut alia
qua] aliquam ... aut aliqua M, aliqua C,
aliquam ... aut alia (ali R^b) quacumque R |
in om. R | promissam quantitatem RM^b
19 in] an R | opus] M^b, tempus posse R.
tempus M^a? | erogata] E, erogata RM
21 redditos C | publicos u. o. publica om. R |
uetitam R 22 una M | quolibet R^aM, quo-
libet modo C | uindicandam R 23 prae-
ceptae C | transierit M | quique R | dampnati
auxilio perpetua R 25 librorum R | feri-
tur R | hac] E, haec CRM | spectabilibus R
26 supra R 27 s. a. Hal. 31 s. a.
Hal. PL | a. II et albino cons.] Hal., III et
xiii PL (xiii ex rubrica aberrasse uidetur)

- 2 IDEM AA. LVCIO. Quamuis constet specialiter quaedam et uniuersa bona [II 25, 2, 39] generaliter aduersarium tuum pignori accepisse et aequale ius in omnibus habere, iuris-
 1 dictio tamen temperanda est. Ideoque si certum est posse eum ex his, quae nominatim ei pignori obligata sunt, uniuersum redigere debitum, ea, quae postea ex isdem bonis pignori 4 accepisti, interim non auferri praeses iubebit. PP. II K. IVN. CILONE ET LIBONE CONSS. a. 201
- 3 IDEM AA. MAXIMO. Creditores, qui non reddita sibi pecunia conuentionis [B 25, 2, 40] legem ingressi possessionem exercent, uim quidem facere non uidentur, attamen aucto-
 1 ritate praesidis possessionem adipisci debent. PP. K. MAI. ANTONINO A. II ET GETA II CONSS. a. 205
- 4 IDEM AA. BELLIO. Cum te pecuniam accepisse et agros tuos obligasse [B 25, 2, 41] 10 fateris, non habet rationem, quod quereris ui te coactum pignori dare. si igitur recipere uis rem tuam, solue creditori pecuniam debitam. D. III K. IVN. ANTONINO A. III ET GETA III CONSS. a. 208
- 5 IMP. ANTONINVS A. DOMITIO. Praeses prouinciae uir clarissimus ius pignoris [B 25, 2, 42] tui exsequentem te audiet. nec tibi oberit sententia aduersus debitorem tuum dicta, si 15 eum collusisse cum aduersario suo aut, ut dicis, non causa cognita, sed praescriptione superatum esse constiterit. PP. ID. MAI. ROMAE DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 6 IDEM A. QVINTO. In summa debiti computabitur etiam id, quod propter [B 25, 2, 43] possessiones pignori datas ad collationem uiarum muniendarum uel quod aliud necessa-
 1 rium obsequium praestitisse creditorem constiterit. PP. III K. AVG. ANTONINO A. IIII ET 20 BALBINO CONSS. a. 213
- 7 IMP. GORDIANVS A. MARCIANO. Vsucapio pignoris conuentionem non extin- [B 25, 2, 44] guit. PP. NON. SEPT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 8 IDEM A. FESTO. Quamuis personali actione expertus aduersus reum [8, 26, 1 B 25, 2, 45] uel fideiussores seu mandatores eius¹ feceris condemnationem, pignoris tamen adhuc² habes 25 persecutionem. PP. ID. MART. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 9 IDEM A. ATTICO. Si dominium eius possessionis, quae cum³ pignori data [II 25, 2, 46] esset, a debitrice donatu ad te translatus est, eamque postea creditor uel eius heredes detinere coeperunt, uindica eam, praeside prouinciae curante, ut, fructuum deducta ratione residuoque a te oblato si fuerit satisfactum, ea possessio tibi reddatur. PP. III K. OCT. 30 GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 10 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ALEXANDRO. Debitores prae- [B 25, 2, 47] sentes prius denuntiationibus conueniendi sunt. igitur si conuenti debito satis non fecerint, V (incipit n. 11 pecuniam) P (13, 3 [4 p] 6. 7. 11, 6. 12. 13, [9 p] 10: 13, 8 post 14, 4) L (13, 3. 4. 6...10) CRM

¹ uel fid. seu mand. eius om. l. gem., tuentur B ² adhuc om. l. gem., habent B (ἐτι)
³ cui (Mommson)?

1 litio M^a 2 habere om. R^a 3 tempo-
 raranda R^a | certe R^a 4 sint C | pignoris R^a
 5 accepit C | praeses R | s. a. Hal. | chilone
 Hal. 6 ad maximum S | conuentiones L^a
 7 possessione R | uim om. R^a | uttamen L^a
 8 s. a. Hal. PL | antonino] anat. P | geta II]
 geta L 11 queris L^a | ui] ut C^a? | pignori
 dare (dares C^a) pignodat.e R^a 12 sol-
 uere L | s. a. V Hal. 14 antonius M | a.
 om. M^a 15 obierit C^aR^a 16 conclusisse R^a,
 con.(s?)isse C^a | suo] CR^a, tuo R^aM, suo
 uel tuo V 17 constitit (constiterat V^a) V
 secundum Bluhmum | s. a. V Hal. | mai.]
 mart. V? | duobus] d. et Hal. 18 idem aa.
 VM, imp. ant. a. PL 19 possessione V |
 pignoris R^a | quod om. M^a | alium L 20 s. a.
 V Hal. PL | III] sic uel in V 22 mae-
 ciano V | extingui L 23 s. a. V Hal. PL

24 rerum P^aM^a 25 seu] uel L | condem-
 natio P^a 26 s. a. V Hal. cum lege gemina
 27 aticio p | cum] pLC, tum R, om. M, de-
 ficit V (esset V secundum Mayerum): ἐὰν τὸ
 ἐνέχυρον πρᾶγμα παρὰ τοῦ χρεώστου ἰδω-
 ρῇται σοι, εἴτα ὁ δανειστής αὐτὸ κατήξει B | pigno-
 ris R^a 28 donatu] Mommson, dona tua V?
 donata est C^a, donata C^a, domina RM, ἰδω-
 ρῇται B (n. s.) | ad] a R^a | eumque V? 29 re-
 tinere R | uindica (uindicta V) eam] V^aL^aM^a,
 uindicare eam (potes addit R^a) pL^aCR |
 curaturo C 30 residuoque] de residuo-
 que pCR^aM^a?, desiduoquae (uix deresiduo-
 quae) L^a | a] ad R^a | s. a. V Hal. pL | III] V?
 Hal., III] pL 31 gordiano ... cons. om. pL |
 a. om. V 32 imp. R | presentis M^a 33 prius
 om. R | conuenti] conuenienti P^a | debito
 om. R

- persequenti tibi pignora seu hypothecas, quas instrumento specialiter comprehensas esse dicis, competentibus actionibus, rector prouinciae auctoritatis suae auxilium impertire non dubitabit. D. XVIII K. FEBR. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 11 IDEM AA. ET CC. EUPHROSYNO. Nominatori pignori capere sine praesidis auctoritate res nominati non licet. S. III K. MART. AA. CONSS. a. 293
- 12 IDEM AA. ET CC. EVSEBIO. Si uxor tua pro pecunia quam accepit mutuo res proprias obligauit pignori eique tu successisti, licet in instrumentum eius facti testimonium collatum non sit, soluto debito creditorem de his tibi reddendis sollemni iure conueni. S. V K. APRIL. AA. CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. MATRONAE. Cum dominam non minorem uiginti et quinque annis ea quae obligauerat tibi iure domipii possidere permississe et in solum dedisse precibus significes, dominae contractus et uoluntas ad firmitatem tibi sufficit. S. III K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 14 IDEM AA. ET CC. APPIANO. Distractis a debitore pignoribus creditores in potestate habere, utrumne personali obligatos sibi, an pignora possidentes in rem actione conuenire uelint, non est incerti iuris. S. K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 15 IDEM AA. ET CC. BASILIDAE. Debitorem neque uendentem neque donantem neque legantem uel per fideicommissum relinquentem posse deteriore facere creditoris condicionem certissimum est. unde si tibi obligatam rem probare posse confidis, pignora persequi debes. S. V NON. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 16 IDEM AA. ET CC. HERAIDI. Etsi frater tuus non suam, sed ad te pertinentem pecuniam mutuam suo nomine dedit ac pignus accepit, tamen tibi pignoris obligationem quaerere non potuit. S. III ID. MAI. HADRIANOPOLI AA. CONSS. a. 293
- 17 IDEM AA. ET CC. PONTIAE. Quamuis ea pecunia, quam a te mutuo frater tuus accepit, comparauit praedium, tamen nisi specialiter uel generaliter hoc obligauit, tuae pecuniae numeratio in causam pignoris non deduxit. sane personali actione debitum apud praesidem petere non prohiberis. S. XV K. IUN. AA. CONSS. a. 293
- 18 IDEM AA. ET CC. EVODIO. Pignoris uel hypothecae persecutio in rem est. S. K. DEC. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 19 IDEM AA. ET CC. MAXIMO. Sicut uim maiorem pignorum creditor praestare necesse non habet, ita dolum et culpam, sed et custodiam exhibere cogitur. S. XVII K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 20 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Creditor ad petitionem urgueri iure minime potest. quapropter eo, quod uos heredibus Euodiani debere confiditis, oblato et, si nolint

V P (13, 10. 11. 14...16. 18...20) L (ut P) CR (13, 12 om. R^a) M

1 persequenti] P^aRM^a, persequendi P^aLCM^a, persequenda V | quam R | comprehensas om. R^a
 2 auxilio impertiri R^a 3 s. a. V Hal. PL | d.] pp. PL | XVIII] V? (xui Bluhme, xui Mayer), xuiii PL, xiiii Hal. | III] iii P
 4 aa. et cc.] a. S, aa. PL, aa. et cont. R, aa. cc. M | euphroseno V | pignoris PR^a
 5 s. a. V Hal. PL | k.] Idus Hal. | mart. aa. cons.] aa. cons. V, mar. cons. P, L, aa. et cons. Hal. | aa. et cc.] a. S 7 ea- que C^a | in instrumentum] VM^a, instrumen- tum M^a, instrumento C 8 conuenies C, con- uenies M 9 s. a. V Hal. 10 aa. et cc.] a. S, aa. m et cc. M^a | matronae] minore M | minorem om. R^a 11 ea quae] VCM^a, ex quo C^aRM^a | obligauerit M^a | dedissem R 12 s. a. V Hal. 13 heracliae om. V 14 aa. et cc.] a. S 15 potestate] V, potestatem PLCRM | rem] nostrae P^a | actionem VM^a? 16 uelit C | incerti] incogniti R | s. a. V Hal. PL | s. om. PL | heracl. VPL 17 aa. et

cc.] a. S | neque uend.] namque uend. P^aL^a | dominante M^a 18 neque legantem om. V, ἢ ληγασίων (om. uel per f. rel.) B 19 obli- gatum re. (rem Mayer) V, obligationem rem (rei R^b) R 20 s. a. V Hal. PL | heracl. VPL 21 aa. et cc.] a. S | heraidi] V, eranidi S, heroidi C, herculi R, eriadi M 22 mutuam om. P^a 23 s. a. V Hal. PL | III] P, III (?) in V, III Hal. L | adriano. pu. (pum L) PL | aa. om. V 24 aa. et cc.] a. S | pontio M 25 uel generaliter hoc om. V^a, hoc suppl. V^b 27 apud] per R^a | s. a. V Hal. | xv] sic potius quam xii V, XII Hal. 28 et cc. om. C | eudio CRM | est in rem PL 29 s. a. V Hal. PL | a. om. PL | aa. cons. om. L 30 pignerum R 31 habeat L | sed] VCM^a, om. PLRM^a cum B | s. a. V Hal. PL | s. (d. Hal.) xvii] x PL 33 petitionem PM | iure om. R^a 34 ea V | ebodiani C | et om. PL^aR | nolit P^a, nolue- rint L, non uelint CRM

- accipere consignato atque deposito de reddendo pignore hos praesidali notione conuenite. PP. XVIII K. FEBR. CC. CONSS. a. 294
- 21 IDEM AA. ET CC. VITO. Res obligatas exterius debito soluto liberando [B 25, 2, 58] datum petere, non earum dominium adipisci potest. S. III K. NOV.¹ RETIARIAE CC. CONSS. 4 a. 294
- 22 IDEM AA. ET CC. ANTIOCHIANO. Secundus creditor offerendo priori debitum [B 25, 2, 59] confirmat sibi pignus et a debitore sortem eiusque tantum usuras, quae fuissent praestandae, non etiam usurarum usuras accipit. S. III ID. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 23 IDEM AA. ET CC. MACEDONIO. Maior annis uiginti quinque pignoris conuentione remissa, cum hoc² solum pactum uel iurisdictio secundum ipsius uoluntatem tueatur, persequi non potest. S. XVII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. 10 a. 294
- 24 IDEM AA. ET CC. MARCO. Persecutione pignoris omissa debitores actione [B 25, 2, 61] personali conuenire creditor urgueri non potest. S. XV K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 25 IDEM AA. ET CC. DRACONTIO. Seruo, qui fuerat pignori obligatus, defuncto [B 25, 2, 62] debiti permanet integra petitio. S. VII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. 14 a. 294
- 26 IDEM AA. ET CC. MAVRICIO. Si tibi notarium pignoris titulo debitor tuus [B 25, 2, 63] obligauit, eum, a quo mancipium abreptum proponis, apud rectorem prouinciae conueni. S. VI K. IAN. SIRMII CC. CONSS. a. 294
- 27 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Super hypothecis, quas argenti distractores uel metaxarii uel alii quarumcumque specierum negotiatores pecunias sibi credentibus dare solent, hoc specialiter super amputanda omni machinatione sancimus, ut, si post huiusmodi contractum liberis suis uel alio modo cognatis quamcumque militiam idem negotiatores adquisierint, ea tamen uendi uel ad heredes sub certa definitione transmitti potest, liceat creditoribus eorum, etiam non probantibus ex pecuniis eorundem negotiatorum liberos eorum uel cognatos militasse (dum tamen contrarium non probetur alios e suo patri- monio dedisse pecunias), creditum ab his qui militarunt exigere uel tantum eos efflagitare, 25
1 quanti uendi eadem militia possit. Quod ita obtinere sancimus, et si extraneis quibusdam idem negotiatores de suis pecuniis huiusmodi militiam adquisisse probentur, ut, quod generaliter in ipsis debitoribus militantibus talem militiam, quae uendi uel ad heredes transmitti potest, permissum est, ut liceat creditoribus et adhuc uiuentium debitorum iure hypothecae 30
2 obnoxii sint, integrum creditoribus eorum seruetur. Quod scilicet in futuris militiis, non etiam in his, quas liberi uel cognati eorundem negotiatorum uel extranei pecuniis eorum 35
meruerunt, tenere sancimus. D. K. IVN. DN. IVSTINIANO A. PP. II CONSS. a. 525

V (desinit u. 30 in uiuentium) P (13, 20. 22...26) L (13, 20 [21 l] 22...26) CR (13, 23 om. R^a) M

¹ s. VI id. Oct. (Mommson)? ² remissa hoc, cum (Mommson)?

1 accipere om. R^a | singnato L | atque dep. om. C^aR^a | conuenit P^aL^a, conuenire M^a
2 s. a. V Hal. PL | xvii Hal. | cc.] aa. Hal.
3 et cc. om. l | uicto l, om. S | exteru V^a, exteris V^a, exterius C^aM^a, ὁ ἑξωτερικός B | debitor C^a | solut R^a 4 eorum VCM^a | dominium V? | s. a. V Hal. | s.] d. Hal. 6 aa. et cc.] a. S | antiochiano S 7 ad debitores (—ris P^a) P^a 8 accipit] V cum B λαμβάνει, accepit P^a, acceperit P^aL^a, accipiet L^aM^a, accipiat C, ~~etiam~~ R^a | s. a. V Hal. PL | s.] V, pp. Hal., om. PL | nic. V, nico. PL 9 aa. et cc.] a. S 11 s. a. V Hal. PL | xvii] V, xviii Hal. xiii PL | nic. V, nico. PL 12 debitoris M^a | actiones V^a 13 creditorem P^a | s. a. V Hal. PL | nic. V, nico. PL | cc. confs. om. L 14 aa. et cc.] a. S, aa. cc. P 15 integri R | petio VM^a | s. a. V Hal. PL |

s.] d. Hal. | vi Hal. | nic. V, nico. PL 16 aa. et cc.] a. S | notarum C^a | pigneris R 17 mantium M^a 18 s. a. V Hal. PL | vi] iv Hal. 19 Theodoro ad Nouellam 53 c. S. 9 haec const. est xj, attamen ad Nou. 136 c. 4 recte eam sub numero xζ citat | inscriptionem om. R | a. om. M 20 uel metaxarii ... negotiatores his R^a | negotiores M^a | credentibus M^a 21 amputandam V 22 cognitio R^a | negotiores M^a 23 adquisierunt R | ea tamen] VR^aM^a, eam (ea R^b) tamen quae CR^aM^a fere cum B τοιαύτην στρατιάν, ἥτις ἡ παρὰσκεται | ad] ab C^a, om. R^aM^a | pote R | liceat] l. etiam R^a 25 e] ex V^aR^aM^a 26 militat C, militarent RM^a | exigerent M^a 27 eandem R 28 quid M^a 29 ad] id M^a 30 hypothecae M^a 31 militiam R | nisi] sini M^a 33 debito om. R^a 36 meruerint C | s. a. Hal.

XIII (XV)

R IN QVIBVS CAVSIS PIGNVS TACITE CONTRAHITVR R

- 1 IMP. ANTONINVS A. SPERATO. Vniuersa bona eorum qui censentur uice pignorum tributis obligata sunt. PP. K. IVN. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 2 IDEM A. PROCVLO. Certum est eius qui cum fisco contrahit bona ueluti pignoris titulo s obligari, quamuis specialiter id non exprimitur. D. VI K. MART. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 3 PARS EX RESCRIPTO IMP. ALEXANDRI A. Quamuis fructus pignori datorum [B 52, 2, 65] praediorum, etsi id aperte non sit expressum, et ipsi pignori credantur tacita pactione esse, praedia tamen, quae emuntur ex fructuum pretio, ad eandem causam uenire nulli 10 prudentium placuit. PP. ID. OCT. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IMPPP. CARVS CARINVS ET NYMERIANVS AAA. Satis notum est et idem constitutum bona earum in dotem data, quae nuptae sunt his qui primipili sarcinam subeunt, obnoxia necessitati ei teneri: uerum certo ordine, ut scilicet tunc demum ad hoc mulieris patrimonium periculum respiciat, si uniuersis uiri ac nominatorum facultatibus exhaustis nihil residuum 15 inueniatur. D. V ID. AVG. CARO ET CARINO AA. CONSS. a. 283
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CORINTHIAE. Si non [B 25, 2, 67] in inductis et illatis in fundum, quae pignoris teneri causa placuerat, mancipia fuissent nec haec specialiter obligata monstrentur, rector prouinciae ea restitui iubebit. nec enim praetextu debiti pensionum restitutionem horum morari potest, cum, si quid sibi deberi domina 20 fundi ex pensionibus uel quacumque ratione probare possit, huius solutionem sollemniter fieri conueniat. SVBSCR. XII K. FEBR. CC. CONSS. a. 294
- 6 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD [6, 56, 6 Nou. Theod. 11, 1, 2 B 25, 2, 68] FLORENTIVM PP. Si mater legitima liberorum tutela suscepta ad secundas contra sacramentum praestitum adspirauerit nuptias, antequam ei tutorem alium fecerit ordinari eique 25 quod debetur ex ratione tutelae gestae persoluerit, mariti quoque eius prae- [(6, 56, 6 Nou.)] teritae tutelae ratiociniis bona iure pignoris tenebuntur obnoxia. D. VI ID. IUL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS. a. 439
- 7 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Sancimus de inuectis a conductore rebus [II 25, 2, 69] et illatis, quae domino pro pensionibus tacite obligantur, non solum in utraque Roma et 30 territorio earum hoc ius locum habere, sed etiam in nostris prouinciis. tali enim iusta praesumptione etiam omnes nostros prouinciales perpotiri desideramus. D. XV K. NOV. POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO. a. 532

P (14 R 1. 2) L (ut P) CRM

¹ iunge 6, 58, 10

2 tacita C | contrahatur R, contra igitur M^a
3 antonius M | sperato P^a, sperato L | cen-
setur L uel L^b | pignerum C 4 s. a. Hal. PL |
III] iun. P, iunius L 5 cum] cumque R^a
6 s. a. Hal. PL | VI] in P | et sab. cons.
om. L 8 inscriptionem bis habet M^a | imp.]
S, om. CRM | alexandri. a.] SR, alexan-
driam C, alexandri M, a. ad demosthenem
Hal. ex ingenio, ut uidetur, cf. *librum meum*
Kritik des Iust. Codex p. 113 9 et ipsi
pignori] ex ipsis pigneribus R. καὶ αὐτοὶ αὐ-
τοῦ ἐν ὑποθήκῃ B 10 nulla R^a 11 s. a.
Hal. 12 impp. CR | numerius S | aaa.] S,
aa. CRM, aaa. africano Hal., u. ad u. 8 |
notum] non R^a? 13 eorum M^a | nupta R^a |
obnoxia om. C^a 14 necessitati ei (eius M^b) M,

necessitate R, necessitate ei C | adhuc C^a
15 resptiat M^a 16 s. a. Hal. 17 imp. R |
aa. et cc.] et c. S, et cc. R, aa. C | cur-
rentie S, corinthe R^a 18 in inductis et illa-
tis] scripsi cum B ἐν τοῖς εἰσπραξιμένοις, inductis
et illatis RM^a, inducta et illata CM^b | fuisse M
19 monstrentur] constant R 21 eius C
22 conuenit R | s. a. Hal. 23 imp. R |
ualerianus M 24 legitimae C^a, legitim. M^a
25 praestitutum R | ei] l. gem. cum Nou., ubi
agitur de mortui filii successione, αὐτῷ B,
ubi praecedit ἐκτακτικὴν πατρὸς, eis CRM |
eique bis R^a, eisque C 27 s. a. Nou. Hal.
cum l. gem. | iul. const. om. Hal. 29 in-
uentis R^a M^a? 31 iusta om. R 32 pro-
sumptione M^a | s. a. Hal.

XV (XVI)

R SI ALIENA RES PIGNORI DATA SIT R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. CARPO. Procurator citra domini uolun- [B 25, 4, 3] tatem domum pignori frustra dedit. si tamen pecuniam creditoris in rem domini uersam constabit, non inutilis erit exceptio dumtaxat quod numeratum est exsolui desideranti. 3 PP. XI K. NOV. SEVERO A. II ET ALBINO CONSS. a. 194
- 2 IDEM AA. LATINAE. Si probaueris praesidi hortos de quibus agebatur tuos [B 25, 4, 6] esse, intellegis obligari eos creditori ab alio non potuisse, si non sciens hoc agi in fraudem creditoris ignorantis dissimulasti. PP. PRID. ID. OCT. ANTONINO A. II ET GETA II CONSS. a. 205
- 3 IMP. ANTONINVS A. MARCIAE. Curator adulti uel tutor pupilli propriam [B 25, 4, 7] rem mobilem eius, cuius negotia tuetur, pignoris iure obligare non potest, nisi in rem eius pecuniam mutuam accipiat. PP. VI K. FEBR. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 4 IMP. ALEXANDER A. SECVNDO. Nec si maior annis uiginti quinque fuisset [B 25, 4, 9] filius tuus, qui in potestate tua erat, te inuito rem tuam obligare potuit. PP. V K. NOV. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. EUTYCHO. Cum res, quae necdum [B 25, 4, 9] in bonis debitoris est, pignori data ab eo postea in bonis eius esse incipiat, ordinariam quidem actionem super pignore non competere manifestum est, sed tamen aequitatem facere, ut facile utilis persecutio exemplo pignoraticiae daretur. PP. XIII K. IVN. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 256
- 6 IDEM AA. ET CC. ZOSIMO. Quae praedium in filios a se titulo donationis [B 25, 4, 10] translatum creditori suo dat pignori, se magis contrario pigneraticio obligauit iudicio, quam quicquam dominis nocet, cum Seruiana etiam actio declarat euidenter iure pignoris teneri non posse, nisi quae obligantis in bonis fuerint, et per alium alienam rem inuito domino pignori obligari non posse certissimum est. S. V ID. IUL. PHILIPPOLI AA. CONSS. a. 293
- 7 IDEM AA. ET CC. CORNELIAE. Si in rem suam accepta pecunia mutua [B 25, 4, 11] tutor mancipium tuum pignori dedit nec huic post perfectam aetatem consensum accommodasti, pignori res obligari non potuit. S. VI K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 8 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. IOHANNI PP. Nexum non [Th. 1, 30, 2 B 25, 4, 12] facit praediorum nisi persona, quae iure potuit obligare. per seruum aut pro- [11, 48, 17] curatorem colonum uel actorem seu conductorem praeiudicium possessioni inuito uel inscio domino imponi non posse et iure et legum auctoritatibus decantatur. D. V ID. IUL. RAVENNAE HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS. a. 422

P (15 R 1...4. 13, 9. 15, 3. 16 R 3 [2 p] 15, 6. 5) L (15 R 1...4. 6. 5. 5) CRM

¹ iunge 2, 13, 2. 4, 4. 1. 4, 26, 13. 12, 60, 4

2 rubricam om. R^a | pignoris S 3 imp. R | antoninus et seuerus S 4 pigneris R^a | si tamen ... 5 constabit om. M^a | pecunia R^a? | uersa R^a, uniuersam P, uersam L^a 5 constabit L^bC, constituit PL^a, constituit RM^b 6 s. a. Hal. PL | seuerus seu. seu. P | 11 om. P, 11 et a. cons. om. L 7 aa.] a. PL | praesidi] L^bC, praedia PL^aR^a, praedia M^a, praedia uel R^bM^b | ortus P^a 8 eos obligari R | fraude R 9 pignorantis C | s. a. Hal. PL | prid. om. Hal. | a. om. PL | geta 11] g. L 10 antoninus M | adulti] CM, adultae PLR 11 eius om. R | obligari PL^b, om. R^a | in] ui M^a? 12 s. a. Hal. PL | ui PL | duobus] d. et Hal. 13 alex.] ant. alex. L | secundus M 14 qui] quod R | inuito te C | s. a. Hal. PL | v] ui PL 15 et] e L | alieno PL 16 imp. R | euticho PL, euthico CRM, euthicio S 18 non om. P^aR^a | aequitatem P 19 facile] facere P^a | exemplum P^a, inc. L^a |

pignoraticia PL^a | debetur L^a | s. a. Hal. PL | xiii] xui PL 20 et om. Hal. | aequilino P 21 idem] imp. (imp. P) diocl. et max. PL | aa. et cc.] a. SP, aa. L | filio R 22 dabat M | contrario] CM, ae contr. PLR^b, se contr. R^a | pigneraticio PLR, pignoratatio C | obligat CR 24 tenere C | fuerit PL | al. rem] PL, rem al. CRM 25 pigno R^a | obligari] dari R, capi C^a, M^a | s. a. Hal. in P extat u. id. 26 aa. et cc.] a. S | cornelio M | acceptam pecuniam mutuator mancipium R^a 27 commodasti R 28 s. a. Hal. 29 imp. PR | aa.] a. PL, om. M | pp. om. P 30 faciat Th. | aut] Th. (libri optimi), autem PLCRM 31 uel] CM^b Th., ue PL, ue uel RM^a | auctorem P^aC | praeiudicium] CR^aM^a Th. cum lege gemina, nullum pr. PL, ullum pr. R^b, pr. ullum M^b 32 non om. P^a | iuris Th. | auctoribus P^aCR^a | decantatur] C^a Th., declaratur PLC^bRM cum libris legis geminae | s. a. Th. Hal. | v om. Hal.

XVI (XVII)

R QVAE RES PIGNORI OBLIGARI POSSVNT VEL NON
ET QVALITER PIGNVS CONTRAHATVR R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. OPTATO. Alumnos tuos et ceteras res, [B 25, 5, 20] quas neminem credibile est pignori specialiter daturum fuisse, generali pacti conuentione, 5 quae de bonis tuis facta est, in causam pignoris non fuisse¹ rationis est. PP. XII K. APRIL. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 2 IDEM AA. ROGATO. Cum constet pignus consensu contrahi, non dubitamus [B 25, 5, 21] eum, qui emptiones agrorum suorum pignori posuit, de ipsis agris obligandis cogitasse. 9 PP. V K. IVL. APRO ET MAXIMO CONSS. a. 207
- 3 IMP. ANTONINVS A. RESTITVTO. Si monumento corpus filiae tuae intulisti, [B 25, 5, 22] religiosum id fecisti: quo facto obligari a quoquam prohibente iuris religione non posse in dubium non uenit. PP. III K. APRIL. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 4 IMP. ALEXANDER A. EVOCATO. Nomen quoque debitoris pignerari [B 25, 5, 23] et generaliter et specialiter posse pridem placuit. quare si debitor is satis non facit, cui 13 tu credidisti, ille, cuius nomen tibi pignori datum est, nisi ei cui debuit soluit nondum certior a te de obligatione tua factus, utilibus actionibus satis tibi facere usque ad id, quod tibi deberi a creditore eius probaueris, compelletur, quatenus tamen ipse debet. PP. PRID. K. MART. FVSCO ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 5 ² IDEM A. SEPTIMIO. Spem eorum praemiorum, quae pro coronis athleticis [B 25, 5, 24] 20 pensitanda sunt, priuata pactione pignerare minime admittendum est: et ideo nec si generale pactum de omnibus bonis pignori obligandis interuenerit, tenet. PP. III K. MAI. MAXIMO II ET PATERNO CONSS. a. 233
- 6 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. RVFO. Qui filios uestros [B 25, 5, 25] uel liberos homines pro pecunia quam nobis credebat pignoris titulo accepit, dissimulatione 25 iuris se circumuenit, cum sit manifestum obligationem pignoris non consistere nisi in his, quae quis de bonis suis facit obnoxia. S. K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 7 IMP. CONSTANTINVS A. AD VNIVERSOS PROVINCIALES. Exsecutores [Th. 2, 30, 1 B 25, 5, 26] a quocumque iudice dati³ ad exigenda debita ea, quae ciuilitur poscuntur, seruos aratores aut boues aratorios aut instrumentum aratorium⁴ pignoris causa de possessionibus abstra- 30 hunt, ex quo tributorum illatio retardatur. Si quis igitur intercessor aut creditor uel praefectus pagi uel uici⁵ uel decurio in hac re fuerit detectus, aestimando a iudice supplicio⁶ subiugetur. D. III NON. IUN. SIRMI CONSTANTINO A. IIII ET LICINIO IIII CONSS. a. 315
- V (incipit u. 15 tis non facit) P (16 R 3 [2 p] 15, 6. s. 16, 6: 16, 1 post 26, 3) L (16, 2 R 3. 6. s. 1) CRM

¹ iuisse? ² iunge 8, 17, 5 ³ Intercessores a rectoribus prouinciarum dati Th. ⁴ aut instr. arat. om. Th. ⁵ pagi uel uici] pacis Th. cum B ἀρηνάργος ⁶ aestimando a i. supplicio] a rectoribus prouinciarum capitali sententiae Th.

2 pignoris S | possit S 4 imp. PR | aa.] a. PL | optato S | et cot.] ceterasque RM 5 nemini C | specialiter L^a | generalis C uel C^o | pacto L^a 6 s. a. Hal. PL 7 cons. om. PL 8 aa.] a. C 9 emptiones] τὰ ἐμψυγὰ B 10 s. a. Hal.: in p extat pp. 11 antoninus] const. C | restuto S, arestuto P, arestituto L 13 inuenit R^a | s. a. Hal. P 14 pignerare CM^a, pignorere R^a, pignorare R^aM^a 15 fecit R 16 tu om. R 17 tibi actionibus satis C 19 s. a. V Hal. | et] V, II et Hal. 20 a.] aa. VC | septimo R | atletis C, atleti R, athetis M^a 21 si generale]

signa R^a 22 bonis om. R^a | s. a. V Hal. 24 imp. P | et cc. om. M 25 uel] ut P^a | liberum hominem C 26 non] no M^a 27 obnoxia] α(ο?)noxia V^a | s. a. V Hal. PL | heracl. VPL 28 impp. V | uniuersas M | exsecutores a] exep., titores ae R^a 29 debitam ea R^a, ea debita C 30 institumentum R^a | possessionibus R^a | adstraunt R, abstrahant M^a, non abstrahant C^o 31 illato V^a 32 fuerit in hac re R | a om. V 33 subiugetur R^aM^a | s. a. Th. V Hal. | sirnio Th. | IIII et I. IIII] iu et I. V, et I. Hal.

- 8 ¹IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. PROBO COMITI SACRARVM LARGI- [B 25, 5, 27
TIONVM. Pignorum gratia aliquid quod ad culturam agri pertinet auferri non conuenit.
D. III ID. IVN.² CONSTATE ET CONSTANTIO CONSS. a. 414
- 9 IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PR. Si quis in cuiuscumque contractus instru- [B 25, 5, 28
mento ea uerba posuerit: 'fide et periculo rerum ad me pertinentium' uel 'per earum
'exactionem satisfieri tibi permitto', sufficere ea uerba ad rerum tam earum quas in prae-
senti debitor habet quam futurarum hypothecam, nec ex prioribus sanctionibus minus
habere speciali hypothecae memoria uideri, cum sit iustum uoluntates contrahentium magis
1 quam uerborum conceptionem inspicere. Super qua generali hypotheca illud quoque ad
conseruandam contrahentium uoluntatem sancimus, ut et, si 'res suas' supponere debitor 10
dixerit, non adiecto 'tam praesentes quam futuras', ius tamen generalis hypothecae etiam
ad futuras res producat. D. III ID. DEC. CONSTANTINOPOLI DN. IUSTINIANO A. PP. II
CONSS. a. 528

XVII (XVIII)

R QVI POTIORES IN PIGNORE HABEANTVR R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. SECVNDO. Qui pignus secundo loco [B 25, 5, 29
accepit, ita ius suum confirmare potest, si priori creditori debitam pecuniam soluerit aut,
cum obtulisset isque accipere noluisse, eam obsignauit et deposuit nec in usus suos con-
uertit. PP. K. FEBR. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 2 IMP. ANTONINVS A. CHRESTO. Si decreto praetoris, qui de fideicommisso [B 25, 5, 30 20
ius dixit, in possessionem fundi hereditarii fideicommissi condicionalis seruandi gratia prius
inducti estis, quam aduersarius uester in causa iudicati eiusdem fundi pignus occupauit
iussu eius, qui iure sententiam exsequebatur, tempore potiores estis. nam cum de pignore
utraq; pars contendat, praeualeat iure, qui praeuenit tempore. PP. 4 ID. MAI. DVOBVS 24
ASPRIS CONSS. a. 212
- 3 (4) IDEM A. VARO. Si fundum pignori accepisti, antequam rei publicae obligaretur,
sicut prior es tempore, ita potior iure. PP. V ID. OCT. ANTONINO A. III ET BALBINO
CONSS. a. 213
- 4 (3) IDEM A. SILVANO. Cum rem publicam Heliopolitanorum propter emolu- [B 25, 5, 31
mentum sententiae in rerum tam heredis quam hereditariarum possessionem missam esse 30
proponas, intellegis, quamuis pater tuus cum Sossiano contraxerit, tamen, si personali
actione eum habuit obligatum, praeponi rem publicam iure pignoris, quae ex auctoritate
eius qui iubere potuit seruandi iudicati causa occupauit. PP. V ID. DEC. LAETO II ET
CEREALE CONSS. a. 215

V P (16, 8. 17 R 1. 3) L (16, 8. 1. 17 R 1. 3) CRM (cf. ad u. 26)

¹ iungenda est 11, 59, 13, fortasse etiam 11, 48, 15 (Herrmann) ² Constantinopoli ins. 11, 59, 13

1 aa.] a. R | probō c. s. l.] comiti c. S,
com. M 2 cultura L 3 s. a. V Hal. PL
III] 11, 59, 13, iii uel iu V, vi Hal., om. PL
constante et constantio cons. Hal. cum
11, 59, 13, const. et constante cons. V,
constant. et constantiu consul. P, om. L
4 iustinus M 5 ea] a V^a | per om. M
6 promitto CM 7 nec] ne V, sancimus
nec R 8 speciali h. memoria] V, specialis
h. memoriam CRM: γενικήν υποθήκην ποιεί,
καὶ οὐχ ὡς πάλαι [δικήν B | iussum C, om R^a
9 qua] quae R, om. M^a 10 ut et] CRM,
ut V Montispeulanus H 83, αὐτὰ καὶ B
11 praesentis M^a | ius] cons R^a, suis M^a
12 producantur C^a, producat M | s. a. V
Hal. | iustino a. II cons. V 15 in om. S |

habeantur] VS Paris. 4517, habentur PLCRM
17 pecunia M^a 18 isqui P^a, om. R^a | nol.
eam] ea noluisse PL | obsignauit M^a | usu
suo P 19 s. a. V Hal. PL | urphino PL
20 imp. R | antonius M | de om. M^a
22 eiusdem om. R^a 23 sentiam R | petito-
res R^a 24 s. a. V Hal. | duobus] d. et
Hal. 26 ordinem c. 3 et 4, quem ex S
et subscriptionibus restituimus, inuertunt
VCRM | idem] imp. ant. PL | a.] aa. V
uaro S 27 iure] et iure C | s. a. V Hal. PL
III] iui (iu V^b) V[?], iii PL 29 a.] aa. V
siluiano S 30 hereditarium R^a, heredita-
riorum M^a 31 sosiano R 32 praeroni V
pigneris R 33 qui] qu V^a | s. a. V Hal.
V] II Hal. 34 cereali Hal.

- 5 ¹IMP. ALEXANDER A. SEPTIMIO. Prior quidem creditor compelli non potest [B 25, 5, 32] tibi, qui posteriore loco pignus accepisti, debitum offerre: sed si tu ei omne quod debetur solueris, pignoris tui causa firmabitur. PP. III K. MAI. MAXIMO II ET PATERNO CONSS. a. 233.
- 6 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. PHILOXENO. Si generaliter bona [B 25, 5, 33] sint obligata et postea res alii specialiter pignori dentur, quoniam ex generali obligatione potior habetur creditor qui ante contraxit, si ab illo tu comparasti, non oportet te ab eo qui postea credidit inquietari. PP. PRID. ID. MAI. SAECVLARE II ET DONATO CONSS. a. 260
- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. IULIANO. Licet isdem [B 25, 5, 34] pignoribus multis creditoribus diuersis temporibus datis priores habeantur potiores, tamen eum, cuius pecunia praedium comparatum probatur, quod ei pignori esse specialiter statim conuenit, omnibus anteferri iuris auctoritate declaratur. SVBSCRIPTA XVII K. FEBR. AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. FABRICIO. Diuersis temporibus eadem re duobus iure [B 25, 5, 35] pignoris obligata eum, qui prior data mutua pecunia pignus accepit, potiorum haberi certi ac manifesti iuris est, nec alias secundum distrahendi potestatem huius pignoris consequi, nisi superiori creditori debita fuerit soluta quantitas. S. PRID. K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 9 IDEM AA. ET CC. ASCLEPIODOTO. Eos qui acceperunt pignora, cum in rem [B 25, 5, 36] habeant actionem, priuilegiis omnibus, quae personalibus actionibus competunt, praeferrunt constituit. S. IIII NON. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 10 IDEM AA. ET CC. POLYDEVCIAE. Cum tibi pro dote quam acceperat res [B 25, 5, 37] maritus obligauit, eo mortuo hi, quibus eandem pignori dederat, non offerentes debitum nulla possunt persequi ratione. nam chirographarios creditores nec in rem nec in personam eos, qui debitori non probantur successisse, ulla ratione conuenire posse manifestum est. PP. NON. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 11 ²IMP. LEO A. ERYTHRIO PP. Scripturas, quae saepe adsolent a quibusdam [B 25, 5, 38] secrete fieri, interuenientibus amicis nec ne, transigendi uel paciscendi seu fenerandi uel societatis coeundae gratia seu de aliis quibuscumque causis uel contractibus conficiuntur, quae idiochira Graece appellantur, siue tota series eorum manu contrahentium uel notarii aut alterius cuiuslibet scripta fuerit, ipsorum tamen habeant subscriptiones, siue testibus adhibitis siue non³, licet condicionales sint, quos uulgo tabularios appellant, siue non, quasi publice scriptas, si personalis actio exerceatur, suum robur habere decernimus. Sin autem

V P (17, 5...9) L (ut P) CRM

¹ iunge 8, 16, 5 ² iunge 2, 4, 42 ³ siue non del. (Mommson), cf. R: εἴτε γράφη ἰδιοχίρωις ἔλυν τὸ ὕφος εἴτε διὰ νοταρίου ἢ ἄλλου τινὸς καὶ αὐτὸς ὑπογράφῃ, εἴτ' οὖν ταβουλάριος

1 imp. R | septimio] SCM cum lege iungenda, septimo VPLR 2 tibi om. R^a | posteriores V^a, posteriori R | pignus R^a | si tu ei] VC, si tu uel PL^a, si tu L^aR, si tu illi (bis M^a) M | omne] homine L^a? | debentur M^a 3 s. a. V Hal. P: in L extat pp. | III sic uel iu V 4 ualerius SM | gallianus M | gerialiter R^a 5 et om. R | aliis CR^aM 6 tu] VC^aM^a, tempore PL^aC^aR, priore tu M^a, om. L^a | te om. PLR^a 7 s. a. V Hal. PL | pp. om. L | prid.] II Hal. | seculari Hal. | II om. V 8 et cc. om. SM | iuli(o?) V 9 pigneribus C, pgribus R^a | datis om. I^a | potiores] emtores I^a, inc. L^a, hab. pot. om. R^a? | tamen eum cuius om. I^a 10 praediorum I^a | pignoris P^a | specialiter] sp. obligatum P^aLR^a, obligatum sp. M^a 11 auctoritatem R^a | s. a. V Hal. PL | subscr. om. PL | XVII k. f.] V?P, XVI k. f. Hal., x k. f. oi. L 13 et cc. om. CR | sabitio M^a | re] re in P^a?L, re. M^a | iure pignori VM^a, pignoris iure C 14 datam mutuam pecu-

niam P^a | portioem R | habere V, heri R^a 15 secundus I^aLC | pigneris C | consequitur I^aL 16 superiori] priori R | soluta om. R^a | s. a. V Hal. PL | s. prid.] prid. id. PL | heracliae (heracl. VP) aa. cons. om. L 19 habent PLCM^a | proferri R^a 20 conuenit R | s. a. V Hal. PL | s.] d. Hal., om. PL | III Hal. PL | cc.] et cc. PL 21 polideucia S, polucleucae C, polido. R 22 hii R | eadem pignori C^aM^a, eadem pignora RM^a 23 rationem VR^a | chirographarii VC^aM^a, cyrogrofarios R 24 conueniri C^aR^a? : εἰ δὲ προσωπικοὶ εἰσιν οἱ δανισταί, καὶ μὴ διεδέξατο τὸν ἄνδρα (ἢ γυναῖκα), οὐδεμίαν ἔχουσι μετουσίαν B 25 s. II V Hal. 26 erithio M | saepe adsolent] solent R^a | a] ia V^a 28 seu] uel R | conficiantur R 29 ydiochiris C^aR^a, ydiochi C^a, idochira M^a | seripies V^a | earum RM^a 30 cuiuslibet alterius R | habeat subscr. C, subscr. habeant R 31 sunt R 32 publice scriptas V, publice scripta CM, publice subscriptas R | hhere M^a

ius pignoris uel hypothecae ex huiusmodi instrumentis uindicare quis sibi contenderit, eum qui instrumentis publice confectis nititur praeponi, etiamsi posterior dies his contineatur, uisi forte probatae atque integrae opinionis trium uel amplius uirorum subscriptiones isdem idiochiris contineantur: tunc enim quasi publice confecta accipiuntur. D. M. IUL. CON-
STANTINOPOLI MARCIANO CONS.

a. 472

- 12 IMP. IUSTINIANVS A. IOHANNI PP. Adsiduis aditionibus mulierum inquietati [B 25, 5, 39] sumus, per quas suas dotes deperditas esse lugebant et ab anterioribus creditoribus sub-
stantias maritorum detentas. Nos itaque ad antiquas leges perspeximus¹ in personalibus actionibus rei uxoriae actioni, quam in praesenti sustulimus², magnam praerogatiuam praestantes, ut contra omnes paene personales actiones habeat priuilegia et creditores alios
2 antecedit, licet fuerant anteriores. Et haec cum in personalibus statuerant actionibus, si hypothecam respiciebant, ilico iustitiae uigorem relaxabant et senioribus hypothecis nouas mulieris hypothecas, si habebat actiones, expellebant, nec ad fragilitatem muliebrem respicientes nec quod et corpore et substantia et omni uita sua marito fungitur, cum paene
3 mulieribus tota substantia in dote constituta est. Oportebat enim disponi maritos credito-
ribus suis ex sua substantia satisfacere, non dote muliebri, quam ad suos uictus suasque
4 (1) alimonias mulier possidet, uel a semet ipsa data uel pro ea ab alio. Ad haec omnia respicientes et reminiscentes, quod et alias duas constitutiones³ fecimus pro dotibus mulieribus subuenientes, et omnia in unum colligentes sancimus ex stipulata actionem, quam mulieribus iam pro dote instituendam dedimus⁴ cuique etiam tacitam donauimus inesse hypothecam, 20
potiora iura contra omnes habere mariti creditores, licet anterioris sint temporis priuilegio
5 uallati. Cum enim in personalibus actionibus secundum quod diximus tali priuilegio utebatur res uxoria, quapropter non et in hypothecam hoc mulieri et nunc indulgemus beneficium, licet res dotales uel ex his aliae comparatae non extent, sed quocumque modo uel dissipatae uel consumptae sunt, si tamen re ipsa fuerint parti mariti datae? quis enim eas non miseretur 25
propter obsequia, quae maritis praestant, propter partus periculum et ipsam liberorum
6 creationem, pro qua multa nostris legibus inuenta sunt priuilegia? Ideo quod antiquitas quidem dare incepit, ad effectum autem non pertulit, nos pleno legis articulo consummauimus et, siue liberos habet mulier siue ab initio non habuit siue progenitos amisit, hoc ei
7 priuilegium indulgemus. Exceptis uidelicet contra nouercas anterioris matrimonii filias, 30
quibus pro dote matris suae iam *quidem* dedimus⁵ hypothecas contra paternas res uel eius creditores, in praesenti autem similem praerogatiuam seruamus, ne, quod posteriori datum est uxori, hoc anteriori denegetur, sed sic maneat eis ius incorruptum, quasi adhuc uiuente matre eorum: duabus enim dotibus ab eadem substantia debitis ex tempore praerogatiuam
8 (2) manere uolumus. Haec autem tantum ad dotem sancimus, non ad ante nuptias dona- 35
tionem, quam suo tempore seruire disponimus et habere inter creditores sui temporis ordinem. non enim pro lucro fouemus mulieres, sed ne damnum patiantur suisque rebus defrau-
9 (3) dentur curamus. Quam legem ex praesenti tempore locum habere sancimus et non retrorsus referimus. D. V K. DEC. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS 39
VV. CC.

a. 531

V (desinit in u. 1 uindicare) CRM

¹ respeximus (Mommson, cf. u. 17)? ² 5, 13, 1 ³ 5, 12, 30. 31 ⁴ 5, 13 ⁵ 5, 9, 8, 4

1 intenderit R 2 utitur C | posterior dies] CM, posterior. R^a, posterior R^b 3 eisdem R 4 idiochiris M^a | s. a. Hal. 5 cons.] et zenone coss. (= a. 469) Hal. 6 iustinus M 7 lugebat M^a | ab om. M^a 10 habebant R 11 antecedit] cedat R^a fuerat M^a | hoc R | statutarint M^a 12 ypotheca resp. R 13 si habebat ypothecas R 14 maritus C^aM^b 17 data] C, datam RM | ad] et C 18 remiscentes M^a | et] et in M^a | duas] suas M^a 19 subuenientis M^a | quam om. C^a 20 instituenda R 21 anteriores C^a 22 in om. C^a 24 res] re C^a | in om. RM^a | et nunc] M^a

et hunc C^a, et C^b, om. RM^a 24 dotalis M^a | sed] sed et R | uel diss.] idem diss. R 25 pacti maritis R^a 26 ipsas R 28 incipit C | affectum M | non om. M^a 29 mulier habeat liberos R | progenitus M^a 31 dotem C^a | quidem] dell., que C^a, quam R, quem M^a, om. C^aM^b | ypothecam RM^a 32 creditoris C^a | seruamus] ei s. R 33 moueat R^a 34 duabus] in d. M 35 hoc R? | ad ante] autem R 36 tempore R | seruari R^a, seruari R^b | disponimus R | creditoris C^a 38 non om. M^a | retrorsum R 39 s. a. Hal.

XVIII (XVIII)

R DE HIS QVI IN PRIORVM CREDITORVM LOCVM
SVCCEDVNT R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. MARCELLINAE. Non omnimodo succe- [B 25, 4, 13]
dunt in locum hypothecarii creditoris hi, quorum pecunia ad creditorem transit. hoc enim 5
tunc observatur, cum is, qui pecuniam postea dat, sub hoc pacto credat, ut idem pignus
1 ei obligetur et in locum eius succedat. Quod cum in tua persona factum non sit (iudi-
catum est enim te pignora non accepisse), frustra putas tibi auxilio opus esse constitu-
tionis nostrae ad eam rem pertinentis. PP. ID. IVL. POMPEIANO ET AVITO CONSS. a. 209
- 2 IMP. ANTONINVS A. FELICI. Cum pro patre, in cuius potestate non eras, [B 25, 4, 14] 10
pecuniam fisco intuleris, et iure privilegio eius successisti et eius locum cui pecuniam
numerasti consecutus es, nec hi creditores patris tui, qui personalem habuerunt actionem
uel cum eo postea sub pignoribus contraxerunt, pignora tua te ignorante distrahendo iuri
1 tuo aliquid derogauerunt. Vnde intellegis, si quid tuo nomine te absente ab actoribus
tuis solutum est, ut indebitum numeratum restitui pignoraque tibi nexa persequi te posse. 15
PP. K. OCT. ROMAE SABINO II ET ANVLLINO CONSS. a. 216
- 3 IMP. ALEXANDER A. VALENTI. Si potiores creditores pecunia tua dimissi [B 25, 4, 15]
sunt, quibus obligata fuit possessio, quam emisse te dicis, ita ut pretium perveniret ad
eosdem priores creditores, in ius eorum successisti et contra eos, qui infirmiores illis 19
fuerunt, iusta defensione te tueri potes. PP. K. FEBR. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 4 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CARPOPHORO. Si prior res publica [B 25, 4, 16]
contraxit fundusque ei est obligatus, tibi secundo creditori offerendi pecuniam potestas
est, ut succedas etiam in ius rei publicae. PP. XV K. IYN. MAXIMO II ET AQUILINO
CONSS. a. 266

XVIII (XX)

25

R SI ANTIQVIOR CREDITOR PIGNVS VENDIDERIT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. ATHENIONI. Si uendidit is qui ante pignus accepit, [B 25, 4, 17]
1 persecutio tibi hypothecaria superesse non potest. Cum autem debitor ipsi priori creditori
eadem pignora in solutum dederit uel uendiderit, non magis tibi persecutio adempta est,
quam si aliis easdem res debitor uenumdedisset: sed ita persequens res obligatas audieris, 30
si, quod eidem possessori propter praecedentis contractus auctoritatem debitum est, obtu-
leris. PP. V ID. MAI. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS. a. 230
- 2 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ENDEMIAE. Obligata [B 25, 4, 18]
pignoris iure creditore recte distrahente post debitor emptori pretium offerens uel creditori
quod debuit euincere non potest. S. XVI K. IAN. AA. CONSS. a. 293

P (19 R [1 p] 2) L (19) CR (18, 3 bis) M

2 prioribus R^a, pignorum M | loco M 4 imp. R
5 creditores C^a | hii RM 6 obseruetur R^a
7 ei om. R^a | eius om. R^a 9 pertinentes R^a |
s. a. Hal. 11 et eius | R, eius CM 12 hii R |
perpersonalem M | habuerint C 13 eo | ea M |
te om. R^a 15 pignoraque tibi innexa R
16 s. a. Hal. 17 dimissa C^a 20 defensione |
ratione R | potest R^a alt. l. M^a | s. a. Hal. |
et) II et Hal. 21 et om. M | aa. | aa. et
cc. R | prior res | priores M^a 22 contraxe-
rit R | tibi ... 23 est om. M^a | offerenti
RM^a 23 est post publicae collocat R | etiam
om. R | s. a. Hal. 26 creditur C^a | uendide-

rit) SR, uendidit PLUM 27 anthemoni pL.
themo R | uendidit is | C, uendidisset pLRM
28 ipsi | αὐτός B 29 solutum R^a 30 si om.
pL | alii CR | debitor ... res om. R^a | uendi-
disset pLR^aM | persequeris M^a 31 quid M^a |
precedentibus M^a 32 s. a. Hal. pL | v
id. mai. om. Hal. | agr. et clementino cons.
Hal., om. pL 33 imp. (imp. R) d. et m. |
idem PL | maximianus M | endemiae) S
(Bluhme) PLC, endemiae R, hendemiae M,
hendemia S (Heimbach) 35 quod | R^aM. pre-
cium quod PLUR^a, τὸ γρῶς B | uincere PLR |
s. a. Hal. PL | s. XVI k.) xiii id. k. PL

- 3 IDEM AA. ET CC. THEOPHILO. Quominus creditor, qui ante pignus accepit, B 25, 4, 19 distrahat, non offerendo secundus priori debitum interpellare non potest. D. VI K. APRIL. CC. CONSS.

a. 294

XX (XXI)

R SI COMMVNIS RES PIGNORATA SIT R

5

- 1 IMP. ANTONINVS A. VENVSTO. Frater tuus, sicut uobis inuitis portionem B 25, 4, 20 uobis competentem obligare non potuit, ita suam dando obligationem creditori quaesit. unde intellegis nullum praeiudicium dominio uestro contractum eius facere potuisse. ACCEPTA XIII K. DEC. MESSALLA ET SABINO CONSS.

a. 214

XXI (XXII)

10

R DE PRAETORIO PIGNORE ET VT IN ACTIONIBVS ETIAM DEBITORVM MISSIO PRAETORII PIGNORIS PROCEDAT R

- 1 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Si praetorium pignus quicumque iudices B 25, 7, 14 dandum alicui perspexerint, non solum super rebus mobilibus et immobilibus et se mouen- 15 tibus, sed etiam super actionibus quae debitori competunt praecipimus hoc eis licere decernere. D. K. APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO VC. CONS. a. 529
- 2 IDEM A. IVLIANO PP. Veteris iuris dubitationem decidentes ad duplum genus B 25, 7, 15 hypothecarum respeximus, unum quidem, quod ex conuentionibus et pactis hominum nasci- 20 tur, aliud, quod a iudicibus datur et praetorium nuncupatur. Et cum inuenimus in con- uentionalibus pignoribus uel hypothecis non solum tenentem creditorem adiuuari, sed etiam si ab eo cadat, siue sua culpa siue non siue fortuito casu, humanius esse perspeximus et in praetorio pignore dare recuperationem creditori, quocumque modo possessionem 25 amittat, siue culpa sua siue non siue fortuito casu. Licet enim debuerat incumbere suo pignori, ne aliquam patiatur iacturam, tamen, ne quid amarum in creditoribus consequatur, benignius causam interpretamur et ei recuperationem donamus. D. K. AVG. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530

XXII (XXIII)

R SI IN CAUSA IUDICATI PIGNVS CAPTVM SIT R

- 1 IMP. ANTONINVS A. GABINIO. Res ob causam iudicati eius iussu, cui ius B 25, 7, 16 30 iubendi fuit, pignoris iure teneri ac distrahi posse saepe rescriptum est. nam in uicem P (19 R [1 p] 2. 3. 20. 22) L (19. 20. 22) CRM

1 thepilo P | antea CRM 2 secundo R^a | interpellari R^a | s. a. Hal. PL | d. vi] siti. iii PL 3 cons. PL 5 communes res pignorate sint S, communis res pignora data sint M^a 6 antonius M | uerusto R | fratres P^a | tuus] uester P^a L^a R 7 uobis comp.] edd., comp. libri: τὸ ἀντιπρὸς σοι μέρος B | ita] item P^a | dandam R | quaesituit LC^a RM 8 intellegitis R | domin. o C^a, domin. uel domin. P^a | potuisset PL 9 s. a. PL Miraeus: in Hal. M extat accepta | cons. om. PL 12 etiam om. M | praetorii pignus proc. S, praetori-(o?) pignoris procedebat C^a, pignoris proc. pretori R 14 pp.] p. M 15 dando R^a | supe-

riorebus R^a | et immob. om. M^a | se] sese C 17 s. a. Hal. 15 a.] aa. R | pp.] p. M | ueteres R^a M^a | dubitationes R 19 uentionibus M^a | humanum R^a 20 a] ad R^a 22 si] et si M^a | eo] M, ea CR^a, ea possessione R^a; et ἐκ τῆς αὐτῆς δανειστῆς B | siue fortuito] fortuito R^a, seu etiam fortuito M^a | respeximus R 23 pignore ... 24 sua siue om. R^a 25 pignore R^a 26 benignus M^a, om. R^a | s. a. Hal. 29 si in] sine C^a | iudicata S | captus PL 30 antonius M | galbinio S, gabino R | eius iussu cui ius] M^a, eius cuius ius PL, eius iussu cuius CR^a? M^a?, iussu eius cui ius R^a

iustae obligationis succedit ex causa contractus auctoritas iubentis. PP. V K. AVG. ROMAE ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS.

a. 213

- 2 IMP. ALEXANDER A. VALERIANO. Cum in causa iudicati aliqua res pignori B 25, 7, 17 capitur, per officium eius qui ita decreuit uenundari solet, non per eum, qui iudicatum fieri postulauit. Et si alio emptore non existente, uel existente quidem, sed non dignum pretium offerente is cui iudicatus satis non fecit ad licitationem secundum constituta fuerit admissus, cuiuslibet alterius uice ex officio emere debet. PP. VI K. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS.

a. 223

- 3 IMP. GORDIANVS A. ANTIGONO. In causa iudicati pignora ex auctoritate B 25, 7, 18 praesidis capta potius distrahi quam iure domini possideri consuerunt. si tamen per calliditatem condemnati emptor inueniri non potest, tunc auctoritate principis dominium creditori addici solet. PP. ID. AVG. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS.

a. 239

XXIII (XXIII)

R SI PIGNVS PIGNORI DATVM SIT R

- 1 IMP. GORDIANVS A. LAMPONI. Etiam id quod pignori obligatum est a creditore pignori obstringi posse iam dudum placuit, scilicet ut sequenti creditori utilis actio detur tandiuque eum is qui ius repraesentat tueatur, quamdiu in causa pignoris manet eius qui dedit. Sed si uos usum fructum possessionis tantummodo pignori dedistis, isque qui accepit alii eam possessionem, cuius usum fructum nexum habebat, sine uestra uoluntate pigneravit, creditor eius in id, quo pignoris uinculum non constitit, distrahens dominio uos priuare nequiuit. Quod si non fuit uestro creditori usus fructus, sed ipsa possessio pignerata, et ante exsolutam a domino pecuniam creditor secundus pignus acceptum uendit, non posse uenditionem post soluta pecunia rescindi diuorum principum placitis continetur. PP. ID. SEPT. PIO ET PONTIANO CONSS.

a. 239

- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. GEMELLO. Si creditor possessionem, quae a parentibus tuis pignoris iure fuerat obligata, non uendit, sed alii creditori pignori dedit, examinata fide ueri poteris eam soluto eo, quod ex hac causa creditori debetur, intercessu praesidis prouinciae recuperare. PP. XIII K. IAN. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

XXIII (XXV)

30

R DE PARTV PIGNORIS ET OMNI CAUSA R

- 1 IMP. ALEXANDER A. MESTRIANO. Partus pigneratae ancillae in pari causa B 25, 7, 21 qua mater esse olim placuit. PP. ID. MAI. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS.

a. 230

P (22, 1. 3. 23. 24) L (ut P) CRM

1 auctoritas] et auct. C^aR | iubentes R^a |
s. a. Hal. PL | v] id. P, inc. L 2 III]
Iun. P, inc. L 3 ualerio S | pignoris C^a,
pigno M^a 6 is] . R^a 7 ex officio om. R^a |
s. a. Hal. 9 anthicono SPLR, antigoro M |
causam PL 10 capita R^a | possidere PLM^a |
consueuerunt M 11 principis] praesidis R
12 s. a. Hal. PL 14 si] sit P^a | datum]
captum R 15 imp. gord.] idem PL | iam-
pronio S 16 pigneri R^a 17 re-presentat M^a,
rei (re. R^a) praestat PLR^a | pignoris R
18 uos] uo M^a | usu C | pigneri R | dedisti C |
isque] is PLR 19 alii eam] alienam L^a? |
usu C | habeat R 20 pigneravit PLCM | in

id quo] E, in id quod PLCRM | pignoris R
22 pignorata PLM^a, inc. M^a | exsoluta
(—tam L) a d. pecunia P^aL 23 solutam
pecuniam P^aL^aR M^a | continetur P 24 s. a.
Hal. PL | et p. cons. om. L 25 possessio-
nes R 26 a] ap M^a | pignoris R^a | fuerit C
27 pigneri R, pignore M^a | ueris M^a, ueri-
tatis C | hac om. CRM^a 28 s. a. Hal. PL |
xui PL | III] Iun. PL 31 rubricam om. S
32 impp. al. aa. R | pigneratae PLCM |
patri R^a 33 qua m. esse] PLM^a, qua m.
est R, quas m. esse est C^a, esse qua m.
est C^aM^a | s. a. Hal. PL | agricola ... cons.
om. L | et om. P | clementino Hal.

- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. NONNOSO ET ANTONINO. [B 25, 7, 22] Cum pignoris titulo mancipia uos obligasse pro mutua quam accepistis pecunia proponatis, horum mancipiorum operis, quas creditor accepit uel *quas* percipere potuit, in usuras computatis et post in sortem, extenuato debito residuum offerentibus uel, si non accipiat, consignatum deponentibus mancipia uobis praeses provinciae restitui iubebit. S. v k. IAN. 5
AA. CONSS. a. 293

XXV (XXVI)

R DE REMISSIONE PIGNORIS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. PROCVLO. Si te manumissum et in [B 25, 3, 11] libertate moratum sciente ea, cui pignoris nomine obligatus diceris, praesidi probaueris, 10 ex consensu creditricis remissam pignoris obligationem apparebit, et per hoc iure te manu-
missum nec ab herede debitoris in seruitutem peti posse certum est. PP. XII K. MAI. ANTONINO A. II ET GETA II CONSS. a. 205
- 2 IMP. ANTONINVS A. MATERNO. Si probaueris te fundum mercatum posses- [B 25, 3, 12] sionemque eius tibi traditam sciente et consentiente ea, quae sibi eum a uenditore obli- 15 gatum dicit, *eam* exceptione remonebis. nam obligatio pignoris consensu et contrahitur et dissoluitur. PP. II ID. FEBR. ANTONINO A. III ET GETA III CONSS. a. 208
- 3 IMP. ALEXANDER A. TAVRO. Si ignorante uel inuito te debitor tuus, qui [B 25, 3, 13] uniuersa bona sua ob pecuniam debitam tibi obligauerat, etsi cum re publica, postea con- 19 traxit, ius tuum non laesit. PP. III ID. APRIL. ALBINO ET MAXIMO CONSS. a. 227
- 4 IMP. GORDIANVS A. AQUILINO. Cum te a debitore mercatum proponas eam [B 25, 3, 14] rem, quae alii pignerata erat, si sciente eo ac pignus suum remittente eam mercatus es, cum eius consensu nexus pignoris euauerit, si non noua uoluntas intercessit, quae denuo obligationem pignoris constitueret, ea res ueluti obstricta non potest uindicari. PP. XI 24 K. MAI. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 5 IDEM A. ASCLEPIADI. Debitum, cuius meministi, quod per pacti conuen- [B 25, 3, 15] tionem inutiliter factam remisisti, etiam nunc petere non uetaris et usitato more pignora 20 nindicare. PP. VI ID. SEPT. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 6 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ARGIO. Si eo tempore, quo prae- [B 25, 3, 16] dium distrahebatur, programme admoniti creditores, cum praesentes essent, ius suum 30 exsecuti non sunt, possunt uideri obligationem pignoris amisisse. PP. III ID. FEBR. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286

P (24. 25 R 2...6) L (ut P) CRM

¹ iunge 7, 8, 1

1 et cc.] cc. PL, et R | antonio PL, antorico M 2 pigneris R | praeponatis R 3 creditur R^a | uel] W, uel eas PLCRM^a, eis quas M^b 4 in om. L^a 5 s. a. Hal. PL 8 pignorum S 9 aa. om. R 10 pigneris R 11 pigneris R 12 ab om. C^a? R^a | herende M^a | debitoris] CRM^a, creditricis M^b cum B: cf. tamen BΣ: οὔτε γὰρ δανιστής οὔτε ὁ κληρονόμος αὐτοῦ ἐκδικεῖ αὐτὸν ὡς ὑποθήκην οὔτε ὁ χρεώστης ἢ ὁ κληρονόμος αὐτοῦ δύναται ἔλασιν αὐτὸν εἰς δουλείαν | s. a. Hal. 14 imp. R | antonius M 15 sientem P^a 16 eam] dell., om. PLCRM | remonebit L | pigneris R | et contr.] contr. L 17 s. a. Hal. PL | II] prid. PL 18 imp. R | te uel inuito R 19 ob] ad P^aCR | obligauerit PL^a 20 s. a. Hal. PLM | III om. M | albino

... cons. om. M | et] e L 21 imp. R | aquilino] S, aquilo PL, aquilinae CR, aquilonae M | proponis L 22 pignorata erat P^aLCM, pignorata era P^a | si om. R | eam] ea R 23 consensus uel consensum P^aR^a | nexum C^a | pigneris R | noua] uana P^aLⁱ, uia B | uoluntas ... 24 ea om. R^a 24 ea] C^aR^aM, et eas PL^aR^b, eas L^b, et ea C^a | uelut CR | obstructu P^a, obscripta R^a, inc. L^a | s. a. Hal. PL 25 uiola P 26 asclepodi (asccl. M^a) M 27 nunc] non C^a | peretere P^a | uetaueris R | pignora R^a 28 s. a. Hal. PL | VI] uil PL 29 aa. om. M | si] s R^a 30 esseent R^a 31 exuti R | pigneris R | amisisse] quasi esset remisisse, B uertunt ἀπολύειν, nisi forte scribendum est ἀπολλύναι | s. a. Hal. PL 32 II et aquil.] aa. PL

- 7 IDEM AA. PAVLO. Creditricem patrum tui sub obligatione fundi, qui per [B 25, 3, 17] chirographum nexus pignori fuerat, iubentem eandem cautionem reddi pignoris etiam ius remisisse uideri manifestum est. PP. V ID. SEPT. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 287
- 8 IDEM AA. APOLLONIO. Si hypothecas fisco distrahente creditores silentio [B 25, 3, 19] tradiderunt negotium, palam est actionem suam amisisse eos, quam in rem habebant. nam fiscalis hastae fides facile conuelli non debet. PP. XIII K. SEPT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 9 IDEM AA. HERMIANO. Cum ex causa mandati pro socero tuo te fenebrem [II 25, 3, 19] pecuniam exsoluisse proponas, curabit praeses provinciae in restituenda pecunia, quam pro 10 eo exsoluisti, nec non etiam uauris eius indemnitati tuae prospicere. Nam si recepta a creditore mancipia, quae pignori fuerant data, hac mente socero tuo tradidisti, ut pignoris uinculum dissoluatur, obligatio semel extincta instaurari non potest. PP. X K. OCT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 10 IDEM AA. ET CC. QVINTILLAE. Res pignoris hypothecae iure credito- [B 25, 3, 20] ribus obnoxias citra consensum eorum debitores alienantes praecedentem non dissolunt obligationem. D. K. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 11 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Solita prouidentia utimur etiam de pigno- [B 25, 3, 21] ribus uel hypothecis rerum, quae quibusdam creditoribus suppositae postea a debitoribus uenduntur uel alio modo transferuntur creditore suum consensum contractui praebente 20 et quodam legitimo postea modo ad priorem dominum reuertuntur. In hoc etenim casu diuersae sententiae legum prudentibus habitae sunt, quibusdam dicentibus ius pignoris creditori renouari propter uerbum 'futurarum rerum', quod in generalibus hypothecis poni 2 solitum est, aliis penitus extinguere. Nobis autem uisum est eum, qui semel consensit alienationi hypothecae et hoc modo suum ius respuit, indignum esse eandem rem utpote ab 25 initio ei suppositam uindicare uel tenentem inquietare. D. XV K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO. a. 532

XXVI (XXVII)

R ETIAM OB CHIROGRAPHARIAM PECVNIAM PIGNVS
TENERI R

30

- 1 IMP. GORDIANVS A. FESTO. Pignus intercidit, si nouatione facta in alium [II 56, 8, 18] ius obligationis transtulisti nec, ut ea res pignoris nomine teneretur, cautum est. Quod si pactum inter te eumque, qui postea dominus fundi constitutus nouam obligationem suscepit, intercessit, ut idem fundus tibi pignoris nomine teneatur, quamuis personali [II, 13, 8] actione expertus¹ feceris condemnationem, pignoris tamen² habes persecutionem. [II, 13, 8] 35

P (25, 10) L (ut P) CRM

¹ aduersus reum uel fideiussores seu mandatores eius *ins. l. gem.* ² adhuc *ins. l. gem.*

1 aa.] a. SCR, aa. et cc. M | paulino S | obligationem M 2 pigneri R, pignoris C^u | reddidi R^a | pignoris R 3 remisae R^a | s. a. Hal. 5 aa.] a. SCR, aa. et cc. M | distrahente C 6 remisisse R, ἀπόλλυσι B 7 s. a. Hal. 9 aa.] M, a. SR, aa. et cc. C 11 praespiciere R 12 pigneri R | pignoris R 13 uinculum] uinc. tunm CM | dissolueretur C | s. a. Hal. 15 a. et c. SR, et cc. om. L^a | pignoris uel ypothece R | iure om. P^a 16 praecedentes R | soluunt PL^a 17 s. a. Hal PL | d. om. PL 18 imp. R | iustinus M, om. R | aa. M | pp.] p. M 19 ypotheticis R | suppo-

sitae] subposita est R^a 20 creditorem C^u, credito M^a | contractum C^u, contractu M^a 21 modo] modo res C | reuertentur C, reuertantur M^a, reuertantur M^b | enim R 23 ypotheticis R 24 solutum M^a | nobis] nos C^u | uisum est] uis timere R^a 25 ab initio M^a 26 ei om. R | s. a. Hal. Merillius | xv k. nou.] Merillius, om. Hal. 29 chirographariam pec.] chirographaria S 31 festo] SE cum l. gem., fisco CRM | uocatione M^a 32 rem R^a | pignoris R 33 dominis fund. (us?) R^a 34 pignoris R | nomine ... 35 pignoris om. M^a 35 pignoris R

- 2 Ac si in possessione fueris constitutus, nisi ea quoque pecunia tibi a debitore reddatur uel offeratur, quae sine pignore debetur, eam restituere propter exceptionem doli mali non cogaris. iure enim contendis debitores eam solam pecuniam, cuius nomine pignora obligauerunt, offerentes audiri non oportere, nisi pro illa etiam satisfecerint, quam mutuam
3 simpliciter acceperint. Quod in secundo creditore locum non habet: nec enim necessitas 5 ei imponitur chirographarium etiam debitum priori creditori offerre. PP. ID. MART. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239

XXVII (XXVIII)

R DE DISTRACTIONE PIGNORVM R

- 1 IMP. ALEXANDER A. PACATAE. Fundum pignori [Zachariae Anecdota p. 188 not. 49 B 25, 7, 23] 10 obligatum, si creditor ex fructibus debitum persecutus est, cum ipso iure pignus obligatione liberatum sit, distrahere minime potest. PP. ID. IAN. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
2 IDEM A. MAXIMO. Creditor, qui hypothecae seu pignori rem sibi nexam [B 25, 7, 24] uendiderit, rem litigiosam non uidetur uendere, quia precario debitor possidet. PP. XII 14 K. OCT. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
3 IDEM A. LVCIANO. Hypothecis uel pignoribus a creditore uenumdatis in id [B 25, 7, 25] quod deest aduersus reum uel fideiussorem actio competit. PP. III NON. NOV. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
4 IDEM A. CRESCENTI. Creditor hypothecas siue pignus cum proscibit, notum [B 25, 7, 26] debitori facere, si bona fide rem gerit et quando licet testato dicere debet. si quid ita- 20 que per fraudem in pignore uillae uenditae commissum probare potes, ut inferatur actio, quae eo nomine competit, adi eum cuius de ea re notio est. PP. K. IVN. FVSCO ET DEXTRO CONSS. a. 225
5 IDEM A. SOSSIANO. Si residuum debiti paratus es soluere, praeses prouin- [II 25, 7, 27] ciae dabit arbitrum, apud quem, quantum sit quod superest ex debito, examinabitur: et 25 siue ad iudicem uenire diuersa pars cessauerit siue oblato superfluo ad uenditionem prosiluerit, improba alienatio proprietatis tuae ius non auferet. PP. XII K. AVG. POMPEIANO ET PELIGNO CONSS. a. 231
6 IMP. GORDIANVS A. ROGATO. Quamdiu non est integra pecunia creditori [B 25, 7, 28] numerata, etiamsi pro parte maiore eam consecutus sit, distrahendi rem obligatam non 30 amittit facultatem. PP. XIII K. SEPT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
7 IDEM A. CARO. Si cessante solutione creditor non reluctantante lege contractus [B 25, 7, 29] ea quae pignori sibi nexa erant distraxit, reuocari uenditionem iniquum est, cum, si quid 34 in ea re fraudulenter fecerit, non emptor a te, sed creditor conueniendus sit. PP. V K. NOV. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
8 IDEM A. MAXIMO. Si prius, quam distraheretur pignorata possessio, pecu- [B 25, 7, 30] niam creditori obtulisti, eoque non accipiente contestatione facta eam deposuisti et hodie- que in eadem causa permanet, pignoris distractio non ualet. quod si prius, quam offerres,

P (27 R 1...3. 16, 1. 27, 6...8: 27, 5 post 35, 2) L (27 R 1...3. 5...8) CRM

1 possessionem C | quoque] que quoque M^a |
a om. M^a 3 pignora R 5 non om. C^a |
habent R^a 6 s. a. Hal. cum l. gem. 10 pa-
gate S | pignori R^a 11 consecutus edd.
12 sit] est CM | s. a. Hal. PL | maximo]
SCM, max. PLR 13 necam P^a 14 pre-
carior R^a | s. a. Hal. PL | xu PL 15 maximo
... cons. om. L 16 uenumdatis om. R^a
17 reum] eum C^aR^a | uel om. R^a | s. a. Hal.
PL 18 et ael. (eleano P^a) cons. om. L
19 sine] uel R 20 si ... gerit] C, ... ge-
ret M^a?, et sibi ... gerere R, et ... gerere M^b
21 probari potest R | ut inferatur om. M^a
22 co] in eo R | cui R | s. a. Hal. 24 so-

ciano S, sosiano M 25 arbitrium PLC^aR^aM^a
26 cessauerit] dissimulauerit C | prosilue-
rint P^a 27 aufert C | s. a. Hal. PL | xu PL |
pomp. et p. cons.] pompeian. P, om. L
29 imp. R^a | arogato R 30 eam om. R^a |
sit] est C 31 amittitmittit P^a | s. a. Hal. PL
32 reluctantante I^a, reluctando L 33 sibi
pignori CRM | erant] rant M^a | detraxit R |
reuocari] uendicari PL, reuocari C^a, inc. M^a
34 conuenientis R^a | s. a. Hal. PL | v] uii
PL 37 eam] eandem C | et hodieque] P^aM^a,
et hodie L^aR, hodieque CM^a, et hodie cum L^b
38 offerre M^a

legem uenditionis exercuit, quod iure subsistit reuocari non debet. PP. III NON APRIL. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS.

a. 239

- 9 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CYRILLO. Quae specialiter uobis [B 25, 7, 31] obligata sunt, debitoribus detractantibus solutionem bona fide debetis et sollemniter uendere: ita enim parebit, an ex pretio pignoris debito satisfieri potest. quod si quid deerit, non prohibemini etiam cetera bona iure conuentionis consequi. PP. XIII K. IVN. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS.

a. 287

- 10 IDEM AA. RVFINO. Et qui sub imagine alterius personae, quam suppo- [B 25, 7, 32] suerat, ingiter tenet, cum sibi negotium gerat, alienasse non uidetur. iure enim pignoris obligatum praedium neque si per subiectam personam creditor comparauerit neque si sibi addixerit, debitori adfert praeiudicium, sed in eadem causa permanet, in qua fuit ante huismodi collusionem. Sane si debitor distrahente comparauerit, consensu emptionem perfectam, si neque dolus aduersarii neque metus causa gesta arguentur, reuocari exemplo graue est. Si igitur poteris euidentibus probationibus monstrare creditorem per suppositam imaginarii emptoris personam semper possessionem tenuisse nec uendita bona fide praedia postea sinceriter comparasse, potes oblata pecunia cum usuris ad restitutionem creditorem compellere. PP. III NON. OCT. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

- 11 IDEM AA. ET CC. RVFINAE. Mulier licet res specialiter pignori dederit pro alio, creditor eas distrahendi non habet facultatem, nisi dissimulatione, marito obligante uelut proprias, creditoris ignorantiam circumscripserit. PP. V K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS.

a. 293

- 12 IDEM AA. ET CC. ZOTICO. Si debitor rem tibi iure pignoris obligatam te non consentiente distraxit, dominium cum sua causa transtulit ad emptorem. S. PRID. K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS.

a. 293

- 13 IDEM AA. ET CC. THEODOTAE. Qui praedium obligatum a creditore comparauit, si in uacuum possessionem inductus non est, nullam in rem actionem habet.

a. 293

- 14 IDEM AA. ET CC. MODESTO. Si in hoc quod iure debetur tibi satisfactum non fuit, et debitoribus res obligatas tenentibus aditus praeses prouinciae tibi distrahendi iubebit fieri facultatem. PP. XVI K. DEC. SIRMI AA. CONSS.

a. 293

- 15 IDEM AA. ET CC. AVIANAE. Obligatis pignori mancipiis a creditore distractis ac traditis si post debitor quondam haec sollicitauerit, non uenditori, sed emptori contra possidentem in rem competit actio. D. K. MART. SIRMI CC. CONSS.

a. 294

- 16 IDEM AA. ET CC. SILVANO. Vnus ex multis debitoris qui pignora traderat heredibus, quod ab eo personali actione peti potuit, soluendo res obligatas distrahendi creditori facultatem non ademit. S. III NON. APRIL. CC. CONSS.

a. 294

- 17 IDEM AA. ET CC. AGAPAE. Rei creditor obligatae generali siue speciali conuentione per creditorem alium, cui non fuerat nexa, uenundatae non amittit persecutionem. D. PRID. NON. APRIL. CC. CONSS.

a. 294

P (27, 8. 10...12. 14. 15) L (ut P) C (transponit c. 18. 17) RM

1 sustitit R^a | reuocare non debes PLRM | s. a. Hal. PL 2 conss. om. P 4 detractantibus R | debitis C^a? M^a 5 parebit M^a, apparebit M^a | pigneris R | quid] quis C 6 etiam om. R^a | s. a. Hal. 8 idem] impp. diocl. et max. PL | aa.] a. SC | sub] s. P^a | imaginem M^a 9 pigneris R 10 si bis R^a | comparauerat PLR | sibi om. PLⁱ 11 adduxerit L^v, diuxerit P^a | eadem] ea C 12 si om. R^a | consensum P^a L^a 13 mutus L^a | exemplum R 16 potest P^a | oblatam pecuniam C^a 17 s. a. Hal. PL | iii] iii P 18 aa. et cc.] a. S | ruinea R | pigneris R 19 creditor (-tori P^a) eas distr.] creditores specialiter pignori eas distr. L^a, creditore...di R^a | habeat PL 20 circumscripsit R | s. a. Hal. PL | pp. v] prid. PL | eracl. PL

22 aa. om. R | zotico om. S | pigneris R 23 consentientem P^a | suam P^a | transtulit P | s. a. Hal. PL 24 heracl. PL 25 theodole S 26 uacua R 27 tibi debetur R 29 s. a. Hal. PL | pp. xvi k.] x id. P, x. GID. k. L 30 auinae S | oblatas M^a | pigneris R, pignoris C^a 31 ac traditis om. R^a | quondam] quandoque R^a | haec] ex P^a L^a R^a, hoc R^a | non] ea non P^a | uenditori] debitori P^a L^a C^a R, ὁ πρῶτος B 32 s. a. Hal. PL | d.] s. PL | sirmi. conss. L, sir. cons. cc. ons. P 33 aa. et cc.] a. SM | siluano] glaiano M | unus] si unus C^a R^a? | debitoribus C^a M^a? | pignora R 35 adimit M | s. a. Hal. 36 aa. om. R | et cc. om. M | gener. R^a 37 conuentionem R | nexa om. C^a | uenundata C^a 38 s. a. Hal.

- 18 IDEM AA. ET CC. GAIANO. Qui a creditore pignori obligatum iure emit, B 25, 7, 40 de proprietate uinci non potest. SVBSCRIPTA VI K. MAI. CC. CONSS. a. 294
- 19 IDEM AA. ET CC. LIVIAE. Si maritus tuus mutuam, licet tuam, dedit B 25, 7, 41 pecuniam, eorum, quae pignoris titulo accepit, si ei non successisti, distrahendi nomine tuo nullam habes facultatem. S. VI ID. NOV. HERACLIAE CC. CONSS. a. 294
- 20 IDEM AA. ET CC. SABINO. Secundum placiti fidem, si nihil conuenit specialiter, pignoribus a creditore maiore quam ei debebatur pretio distractis, licet ex eo fundus comparatus sit, non super hoc in rem, sed in personam, id est pigneraticia, de superfluo competit actio. S. IIII ID. NOV. BYZANTIO CC. CONSS. a. 294

XXVIII (XXVIII)

10

R DEBITOREM VENDITIONEM PIGNORVM IMPEDIRE
NON POSSE R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. MARCELLO. Si sunt, qui emere praedia B 25, 7, 43 tibi obligata uelint, non impediuntur scriptura testamenti, qua complexus est debitor nulla a se praedia uenundari et poenam addidit, ut fisci fierent. nec enim potuisse eum huiusmodi lege ius creditoris facere deterius manifestum est. D. VI K. MAI. APRO ET MAXIMO CONSS. a. 207
- 2 IMP. GORDIANVS A. NEPOTI. Debitoris denuntiatio, qui creditori suo, ne B 25, 7, 44 sibi rem pignori obligatam distrahat, uel his qui ab eo uolunt comparare denuntiat, ita demum efficax est, si uniuersum tam sortis quam usurarum offerat debitum creditori eoque non accipiente idonea fide probationis ita ut oportet depositum ostendat. Nam si uel modicum de sorte uel usuris in debito perseueret, distractio rei obligatae non potest impediri, neque ea ratione emptor, tametsi sciat interpositam a debitore creditori denuntiationem, mala fide sit possessor. PP. III NON. AVG. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239

XXVIII (XXX)

25

R SI VENDITO PIGNORE AGATVR R

- 1 IMP. ALEXANDER A. AGRIPPAE. Praeses prouinciae aditus, si probatum B 25, 7, 45 fuerit tuum creditorem, cui ius distrahendi pignora fuit, dolo malo fundum uendidisse, quanti tua interest restituere tibi eundem creditorem iubebit. Quod si de bonis creditoris condemnati solui pecunia non potuerit et probatum fuerit emptorem mala fide emisse, offerenti pecuniam cum usuris, quanti fundus ueniit, restituere tibi fundum cum fructibus malae fidei emptorem iubebit. PP. K. SEPT. ALEXANDRO A. CONS. a. 222

P (27, 18. 20. 28 R [1 p] 3. 29) L (27, 18. 20. 28. 29) C (transponit 27, 18. 17) RM

1 et cc. om. M | gaiano] ano C, anō. R | creditor L^a | pigneri R, pignus C^o 2 s. a. Hal. P | subscr. ... mai.] iii k. mar. P | cons. om. P 3 libiae SM, auiae CR | dedit om. M^a 4 pignoris R 5 s. a. Hal. | cc.] aa. Hal. 6 idem (s idem M) ... sabino] L^a?, si maritus ... tuam dedit (ex u. 3) L^b 5 pigneraticia C | de superfluo] R^b, de superfluum R^a, superfluo PL, superflui C^oM, superflui C^o?: ἐναγεται ἐν τῷ περισσῷ B 9 s. a. Hal. PL | IIII] Mommsen, VI Hal., III PL | byzantio PL, byzantii Hal. | cc.] et cc. P 11 uenditione M | impediri SP^a 13 imp. R | antoninus om. R 14 qua] CR^b,

quo pL^aM^b, quia R^a, qu. M^a 15 praedii pLⁱ | fierent fisci pL, aci. fierent M^a | nec] ne M^a | eum] cum L 16 s. a. Hal. pL | VI] III pL 18 aa. P | denuntiatio R 19 pigneri R, pignoris C^o 22 distracto M^a, et distractio PL^a? 23 tamenetsi L^a 24 male fidei L, male fide M^a | s. a. Hal. PL 26 pignori R^a 27 acrippe PL, agrippe praeside prouincie S 28 cui ius] cuius PL'CR^a | pignora R 30 condemnatis C uel C^oM^a | pecuniam M^a 31 offerenti] RM^a, offerente PLC, offerente te M^b | pecunia PL | restituere M^a 32 s. a. Hal. PL | al. a. cons. P, om. L

- 2 IDEM A. AEMILIO. Seruos, quos nullo iure a creditore uenisse dicis, pater [B 25, 7, 46] tuus uel tu, si hereditas eius ad te pertinet, a possessoribus petere potes. quod si usucapti sunt, petat pater tuus pretium eorum a creditore, qui non iure eos seruos uendidit. PP. III K. IAN. ALEXANDRO A. CONSS. a. 222
- 3 IDEM A. CLAUDIO. Si uxor tua praesidi probauerit, cum aureos triginta [B 25, 7, 47] 5 deberet, seruos suos amplioris pretii per gratiam aureis uiginti creditorem uenumdedisse eumque soluendo non fuisse, iubebit emptores recepto pretio restituere seruos. PP. XVI K. OCT. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IMP. GORDIANVS A. EYDEMO. Cum contra bonam fidem uenditionem obli- [B 25, 7, 48] 10 gatae possessionis a creditore factam adleges, non obseruatis, quae in distrahendis pignori- 10 bus celebrari consueuerunt, adito praeside prouinciae experire actione competenti non tantum aduersus creditorem, uerum etiam aduersus possessorem, si fraudem eum partici- passe cum creditore potueris docere, ut renocatis, quae mala fide gesta constiterit, et fructuum ratio et damni quod inrogatum apparuerit haberi possit. PP. K. APRIL. SABINO II 14 ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 5 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. NONNAE. Si creditore [B 25, 7, 49] pignus priusquam ei satisfaceret distrahente non per collusionem emptor comparauit, suc- 25 cessor eius de superfluo, non emptoris heres, qui rem possidet, conueniendus est. S. XVI K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294

XXX (XXXI)

20

R DE LVITONE PIGNORIS R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. ANTIOCHIAE. Qui pro parte heres [B 25, 7, 50] extitit, nisi totum debitum exsoluat, suam portionem ex pignoribus recipere non potest. PP. III K. APRIL. ALBINO ET AEMILIANO CONSS. a. 206
- 2 IMP. GORDIANVS A. DOMITIO. Intellegere debes uincula pignoris durare [B 25, 7, 51] 25 personali actione submota. PP. XII K. IVN. SABINO II ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 3 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. FLORO. Si reddita debita [B 25, 7, 52] quantitate uel rebus in solutum datis siue distractis compensato pretio satis ei contra quem supplicas factum adito praeside probaueris, uel, si quod residuum debetur, obtuleris ac, si non acceperit, deposueris consignatum, restitui tibi res pacto pignoris obligatas 30 prouidebit, cum etiam edicto perpetuo, actione proposita pecunia soluta creditori uel si per eum factum sit, quo minus solueretur, ad reddenda quae pignoris acceperat iure eum satis euidenter argueri manifestum sit. S. VI ID. OCT. AA. CONSS. a. 293

V (incipit u. 30 tui tibi res) P (29, 2...4 [30 R p] 29, 5. 30, 1...3) L (29, 2...4. 30 R. 29, 5. 30, 1...3) CRM

1 aa. R | emiliano S, et milio PL, emelio R
2 a om. C^o | possessoribus M^o | potest C
3 eos] hos PL 4 s. a. Hal. PL | lex. a. cons. P, om. L 5 aa. M | praesidis P^o
6 ampliores C^oR^o | creditori R^o, credito- res M^o? 7 eumquem C^o | s. a. Hal. PL | xiii PL 8 k. ... cons. om. L, k. om. Hal. P 9 eudemo cum] eundemo cum PLR, eundem locum C, euodomio praesidi prouinciae S 10 creditorem C^o | allegas P^oLR^o | obseruandis P^oL^o | in om. R 11 ce- lebrare PL | consueuerunt CRM^o | actionem P^o
12 uerum ... 13 creditore om. P^o | fraude C 13 dicere L^o | male fidei C^o | constiterint M 14 posset P^o | s. a. Hal. PL 16 imp. L nonae PL, nonae R 17 satisfaceret]fiet L^o | successorem P^o, successores C^oR^oM 18 qui

rem poss. om. R^o, qui bis P^o | s. a. Hal. PL | s. xvi] d. PL 21 solutione S, uictione PL 22 pro parte] probare M^o 23 extit L^o | totum R | pigneribus R^o, pigeribus M^o | re- cipere] qui recipere P^o 24 s. a. Hal. PL | iiii P | albino ... cons. om. L 25 pigne- ris R, pigeris M^o 26 personalia P^o | s. a. Hal. PL | k. om. Hal. | ian. PL | ii om. Hal. 27 imp. R | et cc. om. M 28 uel] ut R^o | solutum P^o | compensato] et c. CM^o 29 fac- tum] f. esse L^o, f. est C^o, f. sit M^o | prae- side] P^oC, pr. prouinciae LC^oRM | uel] ut L^o | quid CR, quis L 30 deposuerit L^o | pigne- ris RM^o 31 actio PLC^o | perposita P^o, posita R^o 32 factu M^o | pigneris RM^o 33 euidenter ... sit] euidenter argue P^o, argue L^o? | s. a. V Hal. P | s. om. P

XXXI (XXXII)

**R SI VNVS EX PLVRIBVS HEREDIBVS CREDITORIS VEL
DEBITORIS PARTEM SVAM DEBITI SOLVERIT VEL
ACCEPERIT R**

- 1 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. TAVRO. Manifesti et indubitati iuris [B 25, 7, 53] 5
est defuncto creditore multis relictis heredibus actionem quidem personalem inter eos ex
lege duodecim tabularum diuidi, pignus uero in solidum unicuique teneri. D. XV K. MAI.
IPSI III ET III AA. CONSS. a. 257
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CLAVDIAE. Actio quidem [B 25, 7, 54]
personalis inter heredes pro singulis portionibus quaesita scinditur, pignoris autem iure 10
multis obligatis rebus, quas diuersi possident, cum eius uindicatio non personam obliget,
sed rem sequitur qui possident, tenentes non pro modo singularum substantiae conueniuntur,
sed in solidum, ut uel totum debitum reddant uel eo quod detinent cedant. S. V K. NOV.
ANCHIALI CC. CONSS. a. 294

XXXII (XXXIII)

15

**R SI PIGNORIS CONVENTIONEM NVMERATIO SECVTA
NON SIT R**

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. HILARO. Si pecuniam tibi non [4, 30, 1 B 25, 7, 55]
esse numeratam atque ideo frustra cautionem emissam et pignus datum probaturus es, in
rem experiri potes: nam intentio dati pignoris neque redditae pecuniae non aliter tenebit, 20
quam si de fide debiti constiterit. eademque ratione ueritas seruetur, si te possidente
pignus aduersarius tuus agere coeperit. PP. K. SEPT. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197
- 2 IMP. ALEXANDER A. PEREGRINO. Si, ut nunc adseueras, nihil creditor [B 25, 7, 56]
numerauit uxori tuae quae pignus dedit, sed inanem extorsit cautionem, mendaci scriptura
contra fidem ueritatis obligari eius res non potest. S. SINE DIE ET CONSS. 25

XXXIII (XXXIII)

R DE IVRE DOMINII IMPETRANDO R

- 1 IMP. ALEXANDER A. NICOLAAE. Dominii iure pignora possidere desiderans [B 25, 7, 57]
nomina debitorum, quos in solutione cessare dicis, exprimere et, an sollempnia peregisti,
VS P (31. 32. 33 R) L (ut P) CR (transponit 31, 1 R) M

2 creditores S, creditoribus VR^a, deficit M^a |
uel] ū S 3 debitores S, deficit M^a | debiti
solu.] solu. debeat R, deficit M^a 5 ualent. PL,
ualerius M, ualer. V, ual. R | aa. om. M
7 post diuidi L^a collocat uerba 10 pignoris ...
13 cedant, quae suo loco repetuntur | unic.
in solidum R | s. a. V Hal. PL | xv] VPL
Contius 1559, XII Hal. 8 III (III V?, iun. PL)
et III aa.] aa. III et III Hal. 9 et cc. om. M
claudia C, claudiare R 10 pro] per V
res--(ci?)cinditur V uel V^a? | pigneris R,
pigeris M^a 11 diuisi L^aC, de diuersis V^a |
eius] ius L^a altero loco (cf. ad u. 7), earum L^a |
uenditio P^aM^a 12 sed] si R^a | res M | sin-
gularum] s. rerum RM^b 13 in om. R^a |
solumdum P^a, solum modum L^a | eo] id L^aR |
quo V | retinent C | s. a. VPL Miraeus:
apud Hal. extat subscripta 14 anchiali
Mommson, antiochae VPL, antiochiae Mir. |

cc. conss. om. PL Mir. 16 pignus V,
pignori S | conuentione R 18 impp. om. S |
aa. om. M | ilaro V, hylaro R, yllaro M,
elasio S, hyloro PL, hilario C 19 frustra P^a |
emissam] emissam asseris L^a cum l. gem.
20 experi V, experire PL^a, experi. M^a |
pigneris RM^a | redditae] numeratae libri in
lege gemina male: οὐδὲ γὰρ ἀντίκειται σοι ἡ
παραγραφὴ λέγουσα· ἀλλ' εἰ μὴ δέδωκας τὸ
χρῆος B 21 seruatur C 22 aduersus V^a |
coeperit] PLRM l. gem., coepit VC | s. a. V
Hal. PL 23 impp. R 24 numerauit]
num aut R^a | mendacis V, mendacii L^aCR^b,
inditi P^a 25 s. a. V Hal. PL | s. sine]
siine V^a, sine Hal. | consule Hal. P 27 do-
mini V | imperando SL 25 impp. V | aa. M^a |
nicolae] V, nicolae SCR^aM | pignora RM
29 in] ex R | an] in C^a | peregistis V

significare debuisti, dummodo scias omnia bona debitoris, qui pignori dedit, ut uniuersa dominio tuo generaliter addicantur, impetrare te non posse. PP. XIII K. DEC. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS.

a. 229

2 IMP. GORDIANVS A. IVSTAE. Si creditor pignus iure dominii a nostra serenitate possidere petiit et post formam praescripti alio anno usuras a uobis accepit, a beneficio impetrato recessisse uidetur. PP. PRID. NON. DEC. PIO ET PONTIANO CONSS.

a. 236

3 IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Vetustissimam obseruationem, quae nullatenus in ipsis rerum claruit documentis, penitus esse duximus amputandam, immo magis clarioribus remediis corrigendam. igitur in pignoribus, quae iure dominii possidere aliquis cupiebat, proscriptio publica et annus luitionis antiquus introducti sunt, pignus autem publice proscriptum neque uidimus neque nisi tantummodo ex librorum recitatione audiuius. Sancimus itaque, si quis rem creditori suo pignerauerit, si quidem in pactione cautum est, quemadmodum debet pignus distrahi, siue in tempore siue in aliis conuentionibus ea obseruari, pro quibus inter creditorem et debitorem conuentum est. sin autem nulla pactio intercesserit, licentia dabitur feneratori ex denuntiatione uel ex sententia iudiciali post biennium, ex quo attestatio missa est uel sententia prolata est, numerandum eam uendere. Sin uero nemo est, qui comparare eam maluerit, ut necessarium fiat creditori saltem sibi eam iure dominii possidere, in huiusmodi casibus causam esse obseruandam censemus, ut, siue praesens sit debitor, denuntiatio ei scilicet post biennium mittatur, siue afuerit, prouinciale tribunale creditor petat et iudicem certiorare festinet, quatenus ille eum requisierit, certo tempore super hoc ab eo statuendo, ut fiat debitori manifestum per apparitionem iudicis, quod a creditore petatum est, et certum tempus statuatur, intra quod et, si fuerit inuentus, debet qui pecunias creditas accepit debitum offerre et pignus recuperare. Sin autem nullatenus fuerit inuentus, iudex certum tempus definiat, intra quod licentia ei dabitur sese manifestare et offerre pecunias et pignus ab oppigneratione liberare. Sin autem in tempore statuto uel minime fuerit inuentus uel creditam pecuniam totam offerre noluerit, tunc creditor adeat culmen principale et precibus porrectis iure dominii habere eandem rem expetat habeatque ex diuino oraculo eam in suo dominio. Et postquam hoc fuerit subsecutum, pietatis intuitu habeat debitor intra biennii tempus in suam rem humanum reuersum ex die sacri oraculi numerandum, et liceat ei, creditori qui iam dominus factus est offerre debitum cum usuris et damnis uitio eius creditori illatis, quorum quantitatem creditor debet suo iuramento manifestare, et suum pignus recuperare. Sin autem biennium fuerit elapsum, plenissime habeat rem creditor idemque dominus iam inreuocabilem factam. Sed si quidem minus in pignore, plus in debito inueniatur, in hoc quod noscitur abundare sit creditori omnis ratio integra. Sin autem ex utraque parte quantitas aequa inueniatur, sine omni dubitatione totam rem antea pigneratam retineat. Sin autem minus quidem in debito, amplius autem in pignore fiat, tunc in hoc quod debitum excedit debitori omnia iura integra lege nostra seruabuntur,

V P (33, 2. 3) L (33, 2. 3) CRM

1 significare M | debitorum R^a | qui] F^b, quia V^a, quae CRM, qui ea Mommsen | pignoris R^a, pigneris R^b, pignere M^a 2 dominio V^a | generaliter M^a | impetrari M^a | s. a. V Hal. | XIII Hal. 5 et om. R^a? | rescripti CR^bM, scripti R^a | nobis C^a? 6 s. a. V Hal. PL 7 iust. a.] d' iust. S, iust. R | demonstheni LR | pp.] p. M | uetustissimam] o. (b?) uetustissimam V 9 pigneribus R^aM^a 10 annuis luitionis R^a, annus lutionis M^a | antiqui R, antiqu. L^a, antiquitus P^aL^bC^bM^a? | 11 publice R | uidemus V^a | neque nisi] nisi PL^aC | ex] e V^b? 12 creditore M^a | pignerauerit PLC 13 debeat R^a? | astrahi P^a 15 intercessit M | feneratorum R 16 est om. LR^bM 17 est numer.] connumer. R^a? | ea L | si R | compare R^a 18 ut] V, et

PLCRM | fiat om. V^a | saltim CR | huiusmodi L^a 19 praeses P^a 20 mittantur P^a | abfuerit PLC^bRM^b, affuerit M^a | tribunale] VC^a, tribunal PLC^bRM | et om. PL^a 21 supra C 22 et om. PL^a 25 sese] se PL^a | et offerre om. V | pecuniam L^bM 26 ab oppigneratione (obpignor. C)] VC, ab pignoratione R^a, a pignoratione PLR^bM 27 aderat R^a 28 habere om. R | expectat P^aL^aR^aM^a | eam] eum C^a 29 triennii V, διετίας B, β' ετη P^aox. 31 fractus L^a | dampni C^a 33 fieri M^a 34 que om. R | iam om. C | pignere R^a 35 quid M^a | sit] fit C | omnes C^a 36 omne R^a | ante R^a 37 pigneratam PLCRM | quidem] quod R^a 38 iure R^a | nostra lege R

creditoribus quidem feneratoris non suppositum, aliis autem debitoris creditoribus uel ipsi
 4c debitori seruatum. Et ne ex communicatione fiat aliqua difficultas, licentia dabitur credi-
 tori seu domino aestimationem superflui debitori uel creditori debitoris cum competenti
 5 cautela in eum exponenda offerre. Sin uero creditor, postquam iure domini hoc possi-
 deat, uendere hoc maluerit, liceat quidem ei hoc facere, si quid autem superfluum sit, 5
 5a debitori seruare. Sin autem dubitatio exorta fuerit pro uenditione utpote uiliore pretio
 facta, sacramenti religionem creditor praestare compellatur, quod nulla machinatione uel
 circumscriptione usus est, sed tanti uendidit rem, quanti potuerit uenire: et hoc tantum-
 5b modo reddi, quod ex iuramento superfluum fuerit uisum. Sin autem ex iureiurando etiam
 6 minus habuisse creditor inueniatur, in residuo habeat integram actionem. Aestimationem 10
 autem pignoris, donec apud creditorem eundemque dominum permaneat, siue amplioris
 siue minoris quantum ad debitum quantitatis est, iudicialis esse uolumus disceptationis, ut,
 quod iudex super hoc statuerit, hoc in aestimatione pignoris obtineat. D. XV K. APRIL.
 CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.¹

a. 530

XXXIII (XXV)

15

R DE PACTIS PIGNORVM ET DE COMMISSORIA LEGE
IN PIGNORIBVS RESCINDENDA R

- 1 IMP. ALEXANDER A. VICTORINO. Qui pactus est, nisi intra certum tempus [B 25, 7, 60
 pecuniam quam mutuam accepit solueret, cessurum creditoribus, hypothecae uenditionem
 non contraxit, sed id comprehendit, quod iure suo creditor in adipiscendo pignore habi- 20
 turus erat. communi itaque iure creditor hypothecam uendere debet. PP. 10. OCT.
 ALEXANDRO A. CONSS. a. 222
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. DIONYSIO. Si fundi [B 25, 7, 11
 nomine, quem uendideras, emptori ab alio mota proprietatis quaestione alterum fundum
 pro eius euictione pignoris hypothecaeue titulo emptionis instrumentis ea lege dedisti, ut, 25
 quem secundo tradideras, si is quem uendideras euictus non fuerit, obtineas, de hoc contra
 eum qui mouerat quaestionem lata sententia emptori parata securitate, circa eum quem
 obligaueras restituendum conuentionis fidem impleri, si negotium integrum est, praeses
 iubebit. S. K. DEC. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 3 IMP. CONSTANTINVS A. AD POPVLVM. Quoniam inter alias cap- [Th. 3, 2, 1 B 25, 7, 62 30
 tiones praecipue commissoriae pignorum² legis crescit asperitas, placet infirmari eam et in
 1 posterum omnem eius memoriam aboleri. Si quis igitur tali contractu laborat, hac sanctione
 V (desinit in u. 9 reddi quod) P (33. 34 R 1. 2. 27, 5) L (33. 34 R 1. 2 (3 7)) CRM

¹ aut subscriptio pertinet ad constitutionem, quae in fine tituli exciderit, aut in inscrip-
 tionem Demostheni in Iuliano mutandum est, cf. Zeitschrift für Rechtsgeschichte 11 p. 170
² iunge 8, 57, 1. 10, 19, 2 Th. 4, 11, 3 ³ pignorum om. Th.

1 creditoribus] praetoribus R^a | feneratori R^a,
 deficit V 2 et ne ex] ex ne et V^a | dili-
 centia R^a 3 aestimationae PL | creditoris V
 4 cautelas R^a | proquam R^a 5 ei quidem
 LR | auem V^a 6 uiliore L^a, iulare R^a?
 7 sacramento relig. C^a, religionem sacra-
 menti (—ta R^a) R 8 circumscriptionem P^a,
 circumscriptione M^a | quantum V | inuenire
 P^aLCR^a?M 9 credi P^a 10 creditori C^a |
 habet C | aestimatio P^aL^a 11 apud cr.
 eundemque (aeandemque M^a) dom.] a cre-
 ditore eodemque domino P^aL^a, a creditore
 eundemque dominum C^a | permanet CM
 12 debitum] detum M^a | iudiciales e. u. dis-
 ceptiones PL 13 aestimatione] R, aestima-

tionem PLCM | s. a. Hal. PL 14 oresto P,
 ores. L 16 commissuaria S, commissaria
 L^aM^a 17 resecanda PL 18 a. om. M |
 est] est ut R 19 solueret quam acc. mu-
 tuam PL | cessurum] se cess. RM | conuen-
 tionem (—ne L^a) P^aL^a 21 creditor iure R |
 s. a. Hal. PL 23 aa. et cc. om. M | fun-
 dum R^a? 24 fundum om. P^a 25 emptionis R^a
 26 fuerat M 27 ea quae o. restituenda
 (—dum R^a) P^aR, eam quem o. restituen-
 dam L^a 28 implere PL^a | si om. P^a | est
 om. P^a 29 s. a. Hal. PL 30 constan-
 tius R 31 pignerum R | placet post 32 abo-
 leri collocat R | et om. C^a 32 aboleria R^a

respires, quae cum praeteritis praesentia quoque depellit et futura prohibet. creditores enim re amissa iubemus recuperare quod dederunt. D. II K. FEBR. SERDICAE¹ CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS.²

a. 326

XXXV (XXXVI)

R DE EXCEPTIONIBVS SIVE PRAESCRIPTIONIBVS R 5

- 1 IMP. ANTONINVS A. CLAVDIO. Debitores quidem hereditarii unicuique heredum pro portione hereditaria antiqua lege obligati sunt. sed si eis heredibus omnem pecuniam exsoluisti, quibus nomen patris tui testator in diuisione adscripserat, doli mali exceptione aduersus alios agentes tueri te potes. PP. XV K. AVG. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 2 IDEM A. IVLIO. Pro portione tua, qua domum ad te pertinere dicis, si indicatum non est, actiones dirigere potes. nam exceptio rei iudicatae ei demum obstat uel successoribus eius, inter quos cognitum super ea re et pronuntiatum est. PP. XV K. MART. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 3 IDEM A. VITALI. Aduersus fratrem tuum quondam tutorem legitimum tutelae iudicio si expertus non es, proposita actione consiste. nec timueris exceptionem pacti, si in eo fraudem dolumque admissum probare potes: nam replicatio doli opposita bonae fidei iudicium facit et commentum fraudis repellit.
- 4 IMP. ALEXANDER A. IVNIO ET ALIIS. Cum nondum finitam sententia causam, sed dilatatam adlegetis, non est dubium omnes integras defensiones uobis esse. PP. II NON. OCT. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. BASILIO. Licet unde ui interdictum intra annum locum habet, tamen exceptione perpetua ei succurri, qui per uim expulsus post retinuit possessionem, auctoritate iuris manifestatur. S. K. MAI. TRALLIS AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. HELENAE. Si pactum intercessit, in exceptione sine temporis praefinitione de dolo replicari potest. S. K. SEPT. VIMINACII AA. CONSS. a. 293
- 7 IDEM AA. ET CC. MENANDRAE. Si ex maiore debiti quantitate minor tibi soluta est nec liberationem debitori tuo praestitisti, petere quod non probatur redditum, contra exceptionem pacti replicatione tuam adiuvans intentionem, minime prohiberis. S. II K. MART. CC. CONSS. a. 294
- 8 IDEM AA. ET CC. AVRELIO. Praescriptionem peremptoriam, quam ante con- testari sufficit, uel omissam, priusquam sententia feratur, obicere quandoque licet. S. XV K. NOV. CC. CONSS. a. 294

S (35, 8) P (35 R 1 [4...6 p]: 35, 8 post 37 7) L (34, [3 l] 35, 8 R 12. 1. 13. 4...6) CRM

¹ pp. k. April. Romae ins. 8, 57, 1 ² A. vi et Constantino C. cons. (= a. 320: u. i.)?

1 respiceret C^a, respuet R^a | presentie M^a | quoque om. R 2 recipere Th. | s. a. Th. Hal. | 11] prid. Th., vi Th. 4, 11, 3, om. 10, 19, 2 3 vii et constantio c.] Th. (Paris. 4494) Hal., vi et theod. libri legis Romanae Visigoth., vi et constantio c. 8, 57, 1. 10, 19, 2: ad a. 320 has leges retraxit Gothofredus recte: nam a. 326 III non. Febr. Heraclae Constantinum moratum esse testantur 9, 4, 2. 9, 9, 29 5 seu R 6 imp. R | antonius M, aut. R 7 obligata L^aC^aM^a | eis] eius LCR^aM^a | omne R^a 8 te om. C^a | s. a. Hal. PLR | xv] PLR, x Hal. | duobus aspris et cons. Hal., om. L 10 iuliano R | proportionem tuam C^a, pro om. M^a 11 actionem R | nam] etiam tuam R^a 12 successoribus M^a | quos] quod C^a | s. a. Hal. R | xv] ux R 13 iiii et balb.] iii R 14 tuto R^a | legitimae C^aR^aM^a 15 consite R^a 16 eo]

ea C^aR | opositam R^a 17 repellit fraudis R 18 sententiam M^a 19 dilatatam CR, inc. p | alegatis LM | uobis om. CR | s. a. Hal. pL | non.] nou. p 20 maximo ... cons. om. pL 21 imp. p | basilio] eroti (ex 8, 40, 7) S 22 unde de ui p | infra PLCR 23 expulsus] exp. est L^a | manifestantur C^a | s. a. Hal. pL 24 trallis aa. cons. om. pL 25 helenae] SM, alliane pL, aeliane C, menandre (ex c. 7) R | si] si ex maior R^a | intercesserit M 26 s. a. Hal. pL | uim. aa. cons. om. pL 27 et cc. om. M | manundre S | tibi sol. est om. R^a 29 placiti M | replicationem R^aM^a? | s. a. Hal. 31 idem] imp. diocl. et max. PL | a. et c. PL | perscriptionem SC^a | antea PL 32 sufficit uel] SL^aCM, sufficiebat PL^a?R^a, sufficit R^a: η περιεπτόρια παραγραφὴ ἐν προομιλοῦς ἀντιπαραταί. εἰ δὲ παρὶθ B | sententiam S | licet S | s. a. Hal. PL 33 cc. cons.] c. cons. P

- 9 IDEM AA. ET CC. MUCIANO. Si quidem intentionem actoris probatione [B 51, 4, 26] deficere confidis, nulla tibi defensio necessaria est. si uero de hac confitendo exceptione te munitum adseueres, de hac tantum agi conuenit. nam si etiam de intentione dubitas, habita de exceptione contestatione tunc demum, cum intentionem secundum adseuerationem suam petitor probauerit, huic esse locum monstrari conuenit. S. III NON. NOV. BVRTV- 5
DIZI CC. CONSS. a. 294
- 10 IDEM AA. ET CC. AQUILINAE. Non exceptionibus actores, quibus reis auxili- [B 51, 4, 27] lium tribuitur certis ex causis, sed replicationibus suam intentionem, si quam habent, muniunt. S. K. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 11 IDEM AA. ET CC. NEONI. Defensiones siue exceptiones ad intercessores [B 51, 4, 28] 10 extendi, quibus reus principalis integro manente statu munitus est, constat. SVB DIE XV K. IAN.
- 12 IMP. IVLIANVS A. AD IVLIANVM COMITEM ORIENTIS. Si quis aduocatus inter [B 51, 4, 29] exordia litis praetermissam dilatoriam praescriptionem postea uoluerit exercere et ab huiusmodi opitulatione submotus nihilo minus perseueret atque praeposteras defensioni institerit, 15 unius librae auri condemnatione multetur. D. VII ID. MART. ANTIOCHIAE IVLIANO A. III ET SALLVSTIO CONSS. a. 363
- 13 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIVS AA. SYMMACHO PROCONSVLI [Th. 11, 30, 65 B 51, 4, 30] 19 AFRICAE. Praescriptiones fori in principio a litigatoribus opponendas esse legum decreuit auctoritas. D. V K. SEPT. RAVENNAE HONORIO X ET THEODOSIO VI AA. CONSS. a. 415

XXXVI (XXXVII)

R DE LITIGIOSIS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. PAVLINAE. Cum creditor pignus uendit, [B 27, 1, 1] non potest uideri litigiosae rei emptio contrahi, etsi debitor interdicat, ne uenditio per- 24 ficiatur. PP. K. MAI. APRO ET MAXIMO CONSS. a. 207
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. AD PROVINCIALES. Lite pendente actiones, [Th. 4, 5, 1 B 27, 1, 2] quae in iudicium deductae sunt, uel res, pro quibus actor a reo detentis intendit², in coniunctam personam uel extraneam donationibus uel emptionibus uel quibushibet aliis contractibus minime transferri ab eodem actore liceat³, tamquam si⁴ nihil factum sit, lite 29 nihilo minus peragenda. D. K. AVG.⁵ BASSO ET ABLABIO CONSS. a. 331

S (35, 10. 11. 13) P (35, [13 p] 8. 36. 37 R 2. 7. 35, 8. 12 [13 p, sed propter lituram non legitur nisi inscriptio]) L (35, 13. 4...6. 36: 35, 9 ad finem libri VIII adscriptis 1) CRM

¹ iunge 1, 21, 3 et quae ibi laudantur ² Lite pendente illud quod in controuersiam deuocatur Th. ³ ab e. a. liceat] oportet Th. ⁴ si om. Th. ⁵ pp. K. Sept. Constantinopoli ins. leges iungendae

1 antiano / | si om. M^a | intentionis C^a, inc. 2^a
2 defecit SC^a, defici M^a | de om. R | confidendo P^aCM^a? | exceptionem C^a 3 munitum te l, te om. R | adseueras C 4 de Mommsen, om. libri | exceptionis C^a | intentione R 5 suam post 4 cum collocat l | s. a. Hal. | burtadizi Hal. 7 aquiliane S | actoris S | rei S 8 sed] si R^a | replicationibus M^a | quam habent (habeant R) | qua S 9 s. a. Hal., cf. S ad u. 10 10 neoni] nicomenianeoni (ex u. 9) S, n. onni R^a 11 s. a. S 13 imp p. R | iustinianus S altero loco (nam c. 12 bis extat) | ad] neoni ad R^a, om. S | comitem (comiti altero loco) ordinarium S, commorientis R, p. M | quid aduocati C^a 14 praemissam dilatoriam praescriptionem P^a, praetermissa dilatoria praescriptione C^a | huiusmodi R 15 perseuerat M^a | defensionis C^a | insterit R^a 16 mulcetur P | s. a.

Hal. L^b | d. om. L^b | antiochiae ... 17 cons. om. L^b 18 inscriptionem om. p altero loco | imp. R | aa.] a. pL, aa. etccs. M | praeproconsuli S altero loco (c. 13 bis extat in S), proconsulae C, pp. R 19 praescriptionis S | a om. SpL | opponenda R 20 s. a. Th. Hal. SpL | v om. S | rauennae om. S | x] xi S | aa. cons.] a. et uel a. et p, a. et cons. L 22 litigatoribus P^a 23 imp. L | aa. et cc. paulino M | uendidit PLR^b 24 uideri om. P^a | interdicat M^a | ne om. M^a | proficiatur P^aL^a?CR, prohi-teatur P^a, proibeatur P^aL^a 25 s. a. Hal. PL | abro P 27 reo] rei L^a | detentus P^aL^a | in coniuncta persona uel extranea PL, cum iunctam personam uel extraneam C^a 28 quilibet L 29 auctore R^a | licet P^aL^a | nihil] nichis L^a 30 s. a. Th. Hal. PL | aug.] Th., mart. Hal. PL | ablauiio PL

- 3 ¹IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. TATIANO PP. [B 27, 1, 3]
 Quicumque rem litigiosam uel ambiguum chirographum, quodlibet denique mobile uel
 immobile fisco nostro uel potentiori seu aliis personis in testamento siue codicillo legauerit
 fideiue commiserit aut per hereditatem reliquerit, nullam fisco noster uel alia persona
 licentiam habeat iurgiorum, nec iudicium subeat, sed aestimatio eius litis ineatur praestanda
 1 his, quibus actiones uel res litigiosae relictæ sunt. Eandem litem ipsi heredes peragant,
 2 suarum actionum periculo ea quae litigiosa relictæ fuerant uindicantes. Quod et de chiro-
 graphis placet, ut heredes relictorum fisco uel aliis personis praesentem pecuniam numerent
 et iudicio eos, quos obnoxios existimant, persequantur. D. XV K. IVL. THESSALONICAE 9
 GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 380
- 4 a. 501
 XIII K. IAN. CONSTANTINOPOLI POMPEIO ET AVIENO CONSS.
- 5 (4) IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Censemus, ut, si quis lite pendente uel [II 27, 1, 4]
 actiones uel res quas possidet ad alium quendam transtulerit siue scientem siue ignorantem,
 uitio litigiosi contractus subiaccere: distinctione quadam inter contrahentes obseruanda, ut, 15
 si quis sciens uel ad uenditiones uel donationes seu ad alios contractus accesserit, cognoscat
 se compellendum non tantum rem redhibere, sed etiam pretio eius priuari, non ut lucro
 cedat ei qui rem alienauit, sed ut etiam alia tanta quantitas ab eo fisci uiribus inferatur.
 1 Sin autem ignorans rem litigiosam emerit uel per aliam speciem contractus eam acceperit,
 tunc irrita rei alienatione facta pretium cum alia tertia parte recipiat. iustum est etenim 20
 propter dolosam mentem et absconditam machinationem, cum non emptori manifestauerit
 rem in iudicium deductam fuisse, tertia parte pretii, sicut iam disposuimus, eum puniri.
 2 Tali uidelicet poena non solum in aliis contractibus, uerum etiam in donationibus porri-
 genda, ut uera aestimatione facta, cum pretii datio non est, rem ad alium transferens
 multetur: omnibus instrumentis, quae super hoc constituuntur, nullam uim obtinentibus. 25
 3 Exceptis uidelicet huius sanctionis dispositione his, qui uel dotis nomine uel ante nuptias
 donationis uel transactionis aut diuisionis rerum hereditariarum factae uel per legati uel
 fideicommissi causam tales res uel actiones dederint uel acceperint. D. XV K. NOV. CON-
 STANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO. a. 532

PLCRM

¹ de legibus iungendis uide ad 5, 1, 3

1 impp. LC | grat.] gord. CR | ualerius M |
 aaa.] aa. C, aa. et cc. R, om. M | pp.] p. M,
 om. PL 2 quolibet R, qdlibet M^a | mobiles
 uel immobiles PL 3 testamentis R | lega-
 uerat P^a 4 fideiueue P^a, fidei uel C | re-
 linquerit P^a 6 eadem P^a 7 periculum P^a |
 de om. R^a | cyrographis R 8 ut om. P^a |
 numerantae P^a, sic uel numeranta L^a 9 exi-
 mant R^a | s. a. Hal. PL | k. om. PL 10 gra-
 tiano ... cons.] scripsi, grat. ui. k. ian. cp.
 pompeiano et auieno css. (et au. css. om. L)
 PL, item rursus constantinop. XIII kal. ianuar.
 gratiano v theodosio aa. coss. Hal., cf. ad
 c. 4 11 excidisse Anastasii constitutionem
 colligitur ex subscriptione in PL c. 3 ad-
 iecta, quocum conuenit, quod sequens con-
 stitutio Theodoro ad Nou. 112 c. 2 quinta
 est 12 s. a. PL ad c. 3 omissio XIII, quod
 suppleui ex iis, quae Hal. consulibus c. 3
 praemittit: uerba item rursus, quae ibidem

leguntur, aut emendationi aut supplemento
 Haloandri deberi uidentur 13 impp. R |
 pp.] p. M | ut] uel P^a 14 siene siue
 ignorante P^a, scientem uel ignorantem R
 15 distinctionem C^aR^a 16 uel ad] uel C^a |
 uenditionis uel donationis C | seu ad] seu
 CM | alius M^a | contractui C^a | accederit L^a
 17 non tantum] tantum P^a | rehibe M^a,
 reddere debere R^a 18 alia om. C 19 uel]
 uel ut P^a | alaam P^a 20 aliam P^a | enim C
 21 et] uel C | emptori non M 22 parte]
 parit L^a 23 corrigenda PLC^aR 24 dona-
 tio L 25 constituentur C, constituatur M^a?
 26 dotis om. R^a 27 uel transactionis] M,
 uel transactionum C, transactionum PLR.
 ἡ διάλυσιν B | diuisionum P^aR, διαίτησιν B |
 hereditarum L^a | facite R^a | leg. uel] leg. siue C
 28 s. a. Hal. PL | const. om. PL 29 lam-
 padii ... secundo om. PL

XXXVII (XXXVIII)

R DE CONTRAHENDA ET COMMITTENDA STIPVLATIONE R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. SECVNDO. Licet epistulae, quam libello [B 43, 5, 1] inseruisti, additum non sit stipulatum esse eum cui cauebatur, tamen si res inter prae-
sentes gesta est, credendum est praecedente stipulatione uocem spondentis secutam. a. 200
ACCEPTA XVII K. MAI. SEVERO III ET VICTORINO CONSS.
- 2 IDEM AA. DIOCLETI. Si filiae tuae, quam in potestate habebas, pecuniam [B 43, 5, 2] dari stipulatus es, paratam obligationem exercere non prohiberis. PP. PRID. NON. NOV. 9
FAVSTINO ET RVFINO CONSS. a. 210
- 3 IMP. ANTONINVS A. HADRIANO¹. Si, cum tuam pecuniam crederes accommo- [B 43, 5, 3]
dato nomine Iuliani, stipulatio in personam eius absentis directa est, cum nihil sit actum
1 ea uerborum conceptione, intellegis superfuisse tibi rei contractae obligationem. Ac
propterea si pecuniam a debitore tuo Iulianus exegit eamque solutionem ratam [2, 18, 9]
habuisti, habes aduersus eum negotiorum gestorum actionem. PP. VI K. MART. PRAE- 15
SENTE ET EXTRICATO CONSS. a. 217
- 4 IMP. ALEXANDER A. SABINAE. Secundum responsum Domitii Vlpiani prae- [B 43, 5, 4]
fecti annonae iuris consulti amici mei ea, quae stipulata est, cum moreretur, partem
dimidiam dotis cui uelit relinquere, reddi sibi, cum moreretur, eam partem dotis stipulata 19
uidetur. PP. II K. APRIL. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. ISIDORAE. Nuda pollici- [B 43, 5, 5]
tatione secundum ea, quae saepe constituta sunt, ad praestanda quae promiserat urgueri
1 quemquam non semper iura permittunt. Verum quoniam praeterea, si contra pactum fecerit,
quanti ea res est, tibi dari stipulanti aduersarium tuum promisisse proponas, huius etiam
obligationis post motam litem extitisse condicionem et eius summae, quae in hac quoque 25
stipulatione continetur, petitioni locum factum conuenit. S. V K. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. EROTIO. Scire debuisti, quae sub transactione dari placita [B 43, 5, 6]
sunt, certi uel incerti stipulatione subsecuta peti posse. S. XVI K. IAN. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 7 IDEM AA. ET CC. ANTONINO. Neque tutoris neque curatoris absentia [5, 59, 1 B 45, 5, 7]
quicquam stipulationi² nocet, cum et feminam minorem uiginti quinque annis [15, 59, 1] 30
absente curatore stipulari posse non ambigitur. S. XVII K. FEBR. CC. CONSS.³ a. 294
- 8 IDEM AA. ET CC. POSIDONIO. Non moriturum praestari seruum impossibilis [B 43, 5, 8]
promissio est. post mortem autem eius stipulatus recte solutionem postulat. S. XII K. MART.
CC. CONSS. a. 294

P (37 B 2. 7. 35. 8. 12 [13 p]) L (37 B 2. 7) CRM

¹ Sallustio *ex lege gemina suppl.* ² pro pupillo habitae *ins. l. gem.* ³ sine die et cons. *l. gem.*

2 trahenda L^a | stipulatione om. R^a 4 aa. om. M^a | credendam R^a | praecedentem stipulationem RM | uocens R^a | spondentes C^a 7 s. a. Hal.: in R extat acceptam 8 idem | impp. seu. et ant. PL | aa. et cc. CR | diocleti S, diocl' PL, dioc. CR, dioclitiano M | potestatem PL 9 parata M^a | s. a. Hal. PL | prid. om. Hal. 10 et ruf. om. PL 11 antonius M | credideris R 12 persona R | absentes M^a | fit C^a 13 ea] ca C^a 14 praeterea R^a | solutione M^a 15 s. a. Hal. cum l. gem. | VIII l. gem. 17 impp. R | domitii responsum C | ulpani M^a 19 dotis om. C^a | cum mor.] commor. R^a | eam] eam in C^a

20 s. a. Hal. 22 constitutae M^a | praestandam C^a | permiserat C^a, promiserat R^a 23 promittunt R^a | propterea R^a, propterea M^a 24 est om. C^a M^a | stipulati M^a | proponamus M^a 25 condicionem] condemnatione R^a | et om. R 26 continentur C^a | factam C^a?, facta M^a | s. a. Hal. 28 uel incerti om. M^a | peti posse bis R^a | s. a. Hal. 29 idem] impp. diocl. et max. PL | antonino] S, antonio PL, antonio CR^a M, herotioantonio R^a, antoniano uel antheniano libri ad l. gem. 31 s. a. PL Miracus | XVI Mir. 32 posidonio om. C 33 s. a. Hal.

- 9 IDEM AA. ET CC. CAPITONI. Si quidem Zenoni stipulanti mortis uel cruciatus [II 43, 5, 9] corporis territus timore spopondisti, aduersus experientem exceptione proposita defendi
1 potes. Si uero nihil tale probetur, accusationis institutae uel futurae praetextu non ob
2 turpem, sed probabilem causam habita stipulatione promissio non infirmatur. Sin autem
ob non instituendam accusationem criminis pecunia promissa sit, cum de huiusmodi causis
pacisci non liceat, petitio negatur. S. III ID. OCT. VARIANAE CC. CONS. a. 294
- 10 IMP. LEO A. ERYTHRIO PP. Omnes stipulationes, etiamsi non sollemnibus [B 43, 5, 10] uel directis, sed quibuscumque uerbis pro consensu contrahentium compositae sint, legibus
cognitae suam habeant firmitatem. D. K. IAN. CONSTANTINOPOLI MARCIANO CONS. a. 472
- 11 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Scrupulosam inquisitionem, utrum post [B 43, 5, 11] 10
mortem an cum morietur uel pridie quam morietur stipulatus sit aliquis uel in testamento
legati uel fideicommissi nomine aliquid dereliquerit, penitus amputantes omnia, quae uel
in quocumque contractu stipulati uel pacti sunt contrahentes, uel testator in suo testa-
mento disposuit, etiamsi post mortem uel pridie quam morietur scripta esse noscuntur,
nihilominus pro tenore contractus uel testamenti ualere praecipimus. D. III ID. DEC. 15
CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. II CONS. a. 528
- 12 IDEM A. MENAE PP. Magnam legum ueterum obscuritatem, quae protra- [B 43, 5, 12]
hendarum litium maximam occasionem usque adhuc praebat, amputantes sancimus, ut,
si quis certo tempore facturum se aliquid uel daturum se stipuletur uel² quae stipulator
uoluit promiserit et addiderit, quod, si statuto tempore minime haec perfecta fuerint, 20
certam poenam dabit, sciat, minime posse ad euitandam poenam adicere³, quod nullus eum
admonuit: sed etiam citra ullam admonitionem eidem poenae pro tenore stipulationis fiet
obnoxius, cum ea quae promisit ipse in memoria sua seruare, non ab aliis sibi manifestari
poscere debeat. D. VIII⁴ ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO VC. CONS. a. 529
- 13 IDEM A. IULIANO PP. Veteris iuris altercationes decedentes generaliter san- [B 43, 5, 13] 25
cimus omnem stipulationem, siue in dando siue in faciendo siue mixta ex dando et faciendo
inueniatur, et ad heredes et contra heredes transmitti, siue specialis heredum fiat mentio
siue non: cur enim, quod in principalibus personis iustum est, non ad heredes et aduersus
1 eos transmittatur? Et sic existimentur huiusmodi stipulationes, quasi tantummodo in dan-
dum fuerant conceptae, cum nihilo minus et heredes factum possint adimplere: illa subtili 30
et supernacua scrupulositate explosa, per quam putabant non esse possibile factum ab
2 alio compleri, quod alii impositum est. Et quare, cum paene similis omnium natura est,
non et facta omnes uel plus uel paulo minus adimplere possint, ne ex huiusmodi subtilitate

P (37, 10. 11. 13. 38 R 1. 37, 9) L (37, [9] 10. 11. 13) CRM

¹ iunge 6, 23, 25 ² stipuletur uel *del.* (Mommson, u. i.) ³ obicere (Mommson)? ⁴ VIII (Zeitschrift für Rechtsgeschichte 11 p. 174)?

1 idem] imp. diocl. et max. P | a. et c. P | zenone stipulante CM^a 2 sp.ondisti M^a | exceptionem R^a 3 potest M^a | futurae om. R^a 4 habitam stipulationem R^a? | promissio (si?) o P^a 6 denegatur CR | s. a. Hal. Pl | III] Mommsen, v Hal., ui Pl | uarianae] Mommsen, uarroniae Pl, uauariae Hal. | cc. om. P 7 erithio RM 8 pro om. PLRM | sunt C 9 cogita uel cogitae P^a | s. a. Hal. PL | cons. PL, et zenone cons. Hal. 10 pp. om. P, deficit M^a 11 uel pr. q. morietur om. C 12 derelinquerit PLM | quae om. R 13 in om. M^a | contractus C^a | stipulati] uel stipulati (—lat. R^a) R | uel pacti om. M 14 moreretur CR 15 s. a. Hal. PL 16 const. ... cons. om. L | iustinianis P | a. pp. Hal. | cons. P 17 a.] aa. et cc. R | protrahendam C^a 19 se om. R | stipuletur uel quae] CR, aliquid stipuletur

uel quae M, stipulatori aliue quem *del.* contra B: εἰν τις ἐν ῥητιῇ χρόνῳ ὁμολόγησεν τι ποιῆσαι ἢ δώσειν | stipulari R^a 20 adiecerit M | quid M^a | facta R 21 certam om. M^a | scia M^a | posse] se posse CM^a | nullus] nullo modo R^a 23 in om. M^a | memoriam M^a 24 poscere] posse C | s. a. Hal. 25 a.] aa. et cc. R^a | altercationis C^a? R^a M^a 26 ex dando] extando C^a, addando R^a | faciendo] facto C, fac... M^a 27 specialia L^a, specialiter L^a | fiat] sed P^a 28 quod] quae R | et] sed C^a 29 transmittantur C^a | sic] si R^a | extimentur R | dando C 30 fuerat P^a, fuerint M^a | et] ad C^a | heredum C^a R^a? | possunt M 31 superflua PL | scrup.] et scr. C^a 32 alii impos.] ad alium pos. PL^a M, alium impos. R^a | et om. R | est om. L 33 sublimitate R^a

cadant hominum uoluntates? D. K. AVG. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

- 14 IDEM A. IOHANNI PP.¹ Optimam quaestionem et frequenter in iudiciis uer- B 43, 5, 14
satam satis humanum est saltem in praesenti dirimere, ne diutius nostram rem publicam
molestare concedatur. in multis etenim contractibus et maxime in feneraticijs cautionibus
solitum est adscribi, stipulationes per certos seruos celebrari. sed quidam indeuotione tenti
ex hoc materiam altercationis acceperunt: et alii quidem non esse seruum adhibitum con-
tendebant, alii uero non eius esse seruum, ad quem pertinere scriptura protestabatur: et
si non per seruum, sed inter praesentes celebratam esse rem fuerit scriptum, et hoc iterum
1 dubitabatur, debere ostendi partes esse praesentes. Cum itaque satis utile est in con- 10
tractibus et seruos adhiberi et praesentes esse personas adscribi, forte propter personas
dignitate excelsas uel mulieres, quas naturalis pudor non omnibus perperam sese mani-
festare concedit, sancimus tales scripturas omnifariam esse credendas et, siue adscriptus
fuerit seruus et ad quandam personam dicitur pertinere, credi omnimodo et seruum adesse
et fecisse stipulationem et eam esse scripto domino adquisitam et non dubitari, si seruus 15
2 ipse praesto fuerit uel eius domini fuit is², pro quo scriptus est fecisse stipulationem: Et
si inter praesentes partes res acta esse dicitur, et hoc esse credendum, si tamen in eadem
ciuitate utraque persona in eo die commanet, in quo huiusmodi instrumentum scriptum
est³, nisi is, qui dicit sese uel aduersarium abesse, liquidis ac manifestissimis probationibus
et melius quidem, si per scripturam, sed saltem per testes undique idoneos et omni excep- 20
tione maiores ostenderit sese uel aduersarium suum eo die ciuitate afuisse: sed⁴ huiusmodi
scripturas propter utilitatem contrahentium esse credendas. D. K. NOV. POST CONSVLATVM
LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

- 15 IDEM A. IOHANNI PP. Si quis spoponderat insulam, cum moriebatur, aedi- B 43, 5, 15
ficare stipulatori, impossibilis ueteribus uidebatur huiusmodi stipulatio. sed nobis sensum 25
contrahentium discutientibus ueri simile esse uidetur hoc inter eos actum, ut incipiat qui-
dem contra morientem obligatio, immineat autem heredibus eius, donec ad effectum per-
ducatur. nemo enim ita stultus inuenitur, ut tali animo faceret stipulationem, ut putaret
posse tantum aedificium in uno momento horae extollere, uel eum qui moritur talem
1 habere sensum, quod ipse sufficiet ad huiusmodi operis completionem. Sancimus itaque, 30
si quid tale euenerit, heredes teneri, ut factum, quod mortis tempore facere promisit, hoc
heredes eius adimpleant quasi speciali heredis mentione habita, licet hoc minime fuerit
expressum. quemadmodum enim, si in dando fuerit stipulatio, et contra heredes trans-
mittebatur, ita et si in faciendo est, licet in mortis tempus colligatur, attamen ad simili-
tudinem in dando conceptae stipulationis et heredes obligari, ut non discrepet factum 35

P (37, 13) L (37, 13) CRM

¹ ad Caesarienses aduocatos scriptam esse testantur Inst. 3, 19, 12, cf. 5, 37, 25 ² is del. (u. i.) ³ et hoc ... scriptum est del. (Mommsen) ⁴ sed del. (Mommsen)

1 cedent L^a | s. a. Hal. PL 3 iohanni
iuliano S | pp.] p. M | iudicio C 4 saltim C |
praesente R 5 feneratiis R 6 solidum C^a,
solutum M^a | per certos seduos cel. R^a | qui-
dem R^a uel R^b | indeu.] iam deu. C^a 7 alter-
actionis M^a | adhibitum ... 8 seruum om. CM
8 quam R 9 celebrata C | esse rem] rem
... C^a | scriptam C^a? 10 partem R^a 11 prop-
ter om. M^a 12 naturales M^a | non] in C |
sese] se M^b, om. R^a | manifestari R 13 omni-
faria R | adscriptum R 14 et ad] ad C^a |
omnimodi M^a 15 adquisito R^a | et non]
non ... M^a 16 ipse om. R | fuit M | fuit
is] CM^b, fuerit is R^a, fuit R^b, fuerit M^a? |
scriptum R 17 inter] ster R^a 18 ciuita-
tem R | in om. M | eo die] eodem C^a | com-
manent C^a, quomanet R^a | inscriptum RM^b,
om. C^a 19 is om. R | uel om. M^a | adesse C^a

20 si] sit R | scripturas R | sed saltem (sal-
tim C)] CR^aM^a, sed R^a, saltem autem M^b
21 uel om. M^a | ciu.] a ciu. R | abfuisse
C^bM^b, affuisse R, a. fuisse M^a | sed] si R^a
22 s. a. Hal. 24 ponderat M^a | in insula R
25 uidebatur ueteribus R | sensum om. R^a
26 uere C^a | eos] esse R^a? 28 ita om. M^a |
facere M^a | putare posset R 30 suffitiat C^a,
suffitiet et R | eiusmodi M 31 talem R^a |
heredes teneri om. R^a 32 heres R | adim-
plereant M^a | quasi] q. et C | specialis RM |
hoc om. R^a 33 fuerit (concepta ins. M. item
post stipulatio R^a) stipulatio ... 35 conceptae
stipulationis (—nes M^a?) | R^bM, fuerit sti-
pulationis R^a, concepta fuerit ... concepta
est stipulatio (conceptae stipulationis C^b) C |
contra heredes] contrahentes M^a

2 a datione, sed sit lex nostra per omnia sibi consentanea. Quod et in legatis simili modo relictis obseruari censemus. D. XV K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO.

a. 532

XXXVIII (XXXVIII)

R DE INUTILIBVS STIPVLATIONIBVS R

5

- 1 IMP. ANTONINVS A. PAVLINO. Ex stipulatione, in qua impubes sine tutore [B 43, 6, 1] auctore spondiati, non es obligatus. PP. K. IVL. ROMAE LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 2 IMP. ALEXANDER A. MENOPHILO. Libera matrimonia esse antiquitus placuit. [B 43, 6, 2] ideoque pacta, ne liceret diuertere, non ualere et stipulationes, quibus poenae inrogarentur ei qui diuortium fecisset, ratas non haberi constat. PP. III NON. FEBR. MAXIMO II ET 10 AELIANO CONSS. a. 223
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ISIDORO. Vt inter absentes uer- [B 43, 6, 3] borum obligatio contrahi non potest, ita alteri, cuius iuri subiectus non est, aliquid dari 1 uel restitui, nisi sua intersit, nemo stipulari potest. Cum igitur, defuncta in matrimonio filia tua, superstitis filii nomine partem dimidiam dotis a marito detineri, alteram uero 15 partem nepoti tuo uel, si is in rebus humanis non esset, Iuliano restitui per pactum conuenisse proponas, praeuentoque morte nepote etiam stipulationem ad Iulianum factam ob absentiam eius non ualuisse significes, ac propterea ex persona ac stipulatione tua, qua restitui cuncta iuxta pactorum tenorem prouideras, reddi tibi desideres: super stipulatu tuo adi praesidem prouinciae, ut examinatis partium adlegationibus, quantum constituerit 20 interesse tua, iuxta placiti fidem dotis portionem Iuliano restitutam fuisse, ob incertae actionis effectum concludat condemnationem taxatae quantitatis. PP. ID. DEC. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 4 IDEM AA. ET CC. DOMNAE. Ex eo instrumento nullam uos habere actionem, [B 43, 6, 4] quia contra bonos mores de successione futura interposita fuit stipulatio, manifestum est, 25 cum omnia, quae contra bonos mores uel in pacto uel in stipulatione deducuntur, nullius momenti sint. PP. III K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. AQVILINAE. Dolo uel metu adhibito actio quidem nascitur, [B 43, 6, 5] si subdita stipulatio sit, per doli tamen uel metus exceptionem submoueri petitio debet. 29 S. XIII K. OCT. AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. SEPTIMIO ET EVSTOLIO. Si auia uestra sibi et Eustolio, [B 43, 6, 6] quam mutuam dederat pecuniam, dari fuit stipulata, nihil ei, cuius subiecta iuri non fuerit, quaerere potuit. sane si ipse quod ei solui placuerat in stipulatione suo nomine deduxit, obligationem in eius etiam personam constituisse non ambigitur. S. V. K. OCT. CC. CONSS. a. 294

V (incipit u. 19 ras reddi) P (38 R 1. 37, 9. 38, 4...6. 39 R 1. 40 R 4 [5 p] 38, 2) L (38 R 1. 2. 4...6) CRM

1 a datione] ad actionem C^aR^a [in] intel M^a
2 obseruare M | s. a. Hal. 5 inutili stipulatione R^a 6 antonius M 7 spondisti M^a | est R | s. a. Hal. PM | cereali Hal. 8 a. om. M | menephilo PLR, meno phylodotis (phylotodis Heimback) S 9 ne] neque PL^aR^aM^a | licet P^a | non] nam P^a, inc. L^a | stipulationem R | irrogantur L^aR 10 ei] et P^a, et ei P^aL^a?, .. R^a | fuisset P^aL^a | habere R | s. a. Hal. PL | maximo ... 11 cons. om. PL 12 aa.] aa. et cc. M | hysidore SM 13 eius R^a 15 dimidiam ... uero om. M^a | dotis] E, om. CR^aM^a, ante partem ins. R^a | alterum C^a 17 prouentoque R^a 18 ac propt.] propt. R^a | ac stip.] a stip. M^a 19 tenore R^aM^a, ten(e?)re C^a | desideras V | stipulato M^a 20 ut om. M^a

constituerit V^a, constiterit CR^aM^a 21 inter- esset R^a 22 affectum concludas R^a | taxa- tae om. R^a | s. a. V Hal. 24 idem] impp. dioc. et max. PL | damnae V, donae R | in- strumento M^a 25 quia] VP^aL^a?C^aR^a, qua C^a, quo P^aL^aR^aM^a | bonos ... futura (futurae R) om. V^a | inposita PL^a 26 mores] mores de successione futura interposita fuit stipula- tio C^a | stipulationes P^aL 27 sunt R | s. a. V Hal. PL | iii] sic potius quam ui V 28 aa.] a. R | aquilianae V, aquilae R 30 s. a. V Hal. PL | xiii] uiii P 31 septimo S | ustolio V^a, eustolia C^a? 32 quam] qui i. C^a | dari fuerit stip. CR, fuit stip. dari PL 33 stipulationem RC^aM^a 34 etiam in eius persona R | constituisse R^a | s. a. VPL Mi- racus

XXXVIII (XXXX)

R DE DVOBVS REIS STIPVLANDI ET DVOBVS REIS
PROMITTENDI' R

- 1 (2) IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. DIOGENI. Creditor prohiberi non [B 26, 3, 4]
1 potest exigere debitum, cum sint duo rei promittendi eiusdem pecuniae, a quo nolit. Et
ideo, si probaueris te conuentum in solidum exsoluisse, rector prouinciae iuuare te aduersus
eum, cum quo communiter mutuam pecuniam accepisti, non cunctabitur. PP. V K. MART.
DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 297
- 2 (3) IDEM AA. ET CC. FABRICIO. Exprimere debueras tuis precibus, utrumne [B 26, 3, 5]
in partem an in solidum singuli uos obligaueritis ac duo rei promittendi extiteritis, cum, 10
si quidem ab initio unusquisque pro parte sit obligatus, egredi² contractus fidem non
possit, si uero in solidum, electio rescripto adimi non debeat. S. ID. APRIL. BYZANTII
AA. CONSS. a. 293
- 3 (4) IDEM AA. ET CC. ANDRONICO. Propter mutuam uni datam pecuniam aliis [B 26, 3, 6]
reis promittendi factis, ob non numeratam sibi pecuniam obligationem remitti desiderio 15
postulantium iura refragantur. S. V ID. FEBR. SIRMII CC. CONSS. a. 294
- 4 (5) IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum quidam rei stipulandi certos habebant [B 26, 3, 7]
reos promittendi, uel unus forte creditor duos uel plures debitores habebat, uel contrario
multi creditores unum debitorem, et alii ex reis promittendi ad certos creditores debitum
agnouerint uel per solutionem uel per alios modos, quos in anterioribus sanctionibus inter- 20
ruptionibus et inuenimus positos et nos ampliauius, uel forte ad unum creditorem qui-
dam ex debitoribus deuotionem suam ostenderunt, uel cum plures essent creditores, debitor
qui solus existeret ad unum ex his uel quosdam debitum agnouit, et quaerebatur, si eis
uel ei datur licentia aduersus alios indeuotionem suam exercere et quasi tempore emenso

P (39 R 1) L (39 R 1) CRM

¹ inde ab Haloandro initio huius tituli restituta est constitutio Diocletiani, quam ut Accursius alique glossatores eiecerunt, ita re uera Iustiniani Codicis non esse consensus librorum nostrorum cum S et Graecis (B et Theodoro ad Nou. 136, 7) probat. extat autem in W a manu saeculi XII ad marginem huius tituli adscripta, in E ultimam eiusdem tituli constitutionem efficit, in libro Cuiacii (Observat. 5, 35) tertiam, in Bambergensi I D 3 ultimam antecedentis tituli. uerba constitutionis secundum EW Bamb. (Bamb. contulit Herrmann) Hal. haec sunt: Impp. Diocletianus et Maximianus (idem EW) AA. (et cc. ins. Bamb.) Paulinae (sic Hal., iulio E, om. W, non constat de Bamb.). Si duo pluresue rei cuiusdam traditionem communiter in solidum acceperint (sic W, traditionem communem in sol. acceperint E, communem in sol. acceperant praecedente uacuo spatio Bamb., traditione conuentionem in sol. inierint Hal.), cuicumque eorum, quamdiu res (res om. E) in eadem causa permanserit, si casus obtulerit (abstulerit eam W), actio in solidum (unicuique ins. W^a) competit. PP. III non. Dec. Maximo II et Aquilino consa. (= a. 286: subscriptionem solus Hal. habet). constitutio addita uidetur ex Gregoriano Codice: fortasse iungenda est cum 4, 64, 8, ut in inscriptione cum Bamb. scribatur AA. et CC., in subscriptione restituatur CC. consa.: fieri enim potest, ut Hal. in Egnatiano non inuenerit nisi diem subscriptionis, consules autem a. 286 propter diem sequentis constitutionis (i. e. c. 1 h. t.) restituerit ² creditor ins. (Mommson)

2 rei RM^a | stipulandis SPC, stipulantis L^a | et] et de SC | duo rei R^a 3 promittendis SPC, promittentis L^a 4 aa.] aa. et cc. M | dyogenyo S, diogeni V 5 exigere M^a | a quo] quod PL^r 6 probauerit P^aC^aR^a | exsoluisse] ... (tia? Bluhme) soluisse V^a | iuuari C^a 7 s. a. V Hal. PL | pp.] s. Hal. 9 fabrico M | exprimere debuerat (sic) ... 10 solidum extant in S 10 parte RM | uos om. R 11 si om. M^a | egredi] credi V^a 12 si] s R^a | electio... scripto C^a | debeas V | s. a. V Hal. 14 andron.] andron. pp. V | uni

om. C^a | datam] d. in V^a 15 non om. M^a 16 refrangantur R | s. a. V Hal. 17 imp. R | rel] ei V^a 18 promittendos V^a, promittendi R | contrario] V, in c. C, n c. RM 19 reis] rei V^aC^a, eis reis R, regi M^a 20 agnouerunt CR | quos om. R^aM^a | in anterior.] interior. C^a | interruptionibus et] V^a, interruptioni V^a, interruptionis et RM, interruptionis C 21 ampliauius uel ampliamus V^a, applica V^a, applicauimus C^aM^a? | quidem V 22 cum] com R^a | esse R^aM^a 23 existere M^a 24 indeuotione R, indeuotionem M^a

exactionem recusare, uel quibusdam ex debitoribus debitum agnoscentibus uel in iudicio
 1 pulsatis debent et alii ab omni contradictione repelli: Nobis pietate suggerente uidetur
 esse humanum semel in uno eodemque contractu qualicumque interruptione uel agnitione
 adhibita omnes simul compelli ad debitum persoluendum, siue plures sint rei siue unus,
 2 siue plures creditores uel non amplius quam unus. Sancimus in omnibus casibus, quos 5
 noster sermo complexus est, aliorum deuotionem uel agnitionem uel ex libello admonitionem
 3 aliis debitoribus praeiudicare et aliis prodesse creditoribus. Sit itaque generalis deuotio
 et nemini liceat alienam indeuotionem sequi, cum ex una stirpe unoque fonte unus effluxit
 contractus uel debiti causa ex eadem actione apparuit. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI 9
 POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

XXXX (XXXI)

R DE FIDEIVSSORIBVS ET MANDATORIBVS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. LYSIAE. Si Lysias adempta parte [B 26, 1, 74
 bonorum exulare iussus est, non nisi pro parte quam retinuerit creditoribus obligatus est.
 uerum qui pro eo fidem suam adstrinxerint, iure pristino conueniri possunt. PP. 1D. OCT. 15
 SEVERO A. III ET VICTORINO CONSS. a. 200
- 2 IDEM AA. PLOTIO. Creditori, qui pro eodem debito et pignora et fideiussorem accepit,
 licet, si malit, fideiussorem conuenire in eam pecuniam, in qua se obligauerit. quod cum
 1 facit, debet ius pignorum in eum transferre. Sed cum in alia quoque causa eadem pignora
 uel hypothecas habet obligatas, non prius compellendus est transferre pignora, quam omne 20
 debitum exsoluatur. D. V K. FEBR. APRO ET MAXIMO CONSS. a. 207
- 3 IDEM AA. MAXIMO. Non recte procuratores nostri, si adlegationi tuae fides adesset,
 audire te noluerunt ex bonis fideiussoris quae ad fiscum peruenerunt pecuniam repetentem,
 sed reum principalem conuenire iusserunt, cum electionis potestas permittatur creditori.
 1 Sed cum tu duos fideiussores accepisse te proponas, si et alter idoneus est, intellegis te 25
 diuisa quantitate partem competentem a procuratore petere debere et aduersus alium fide-
 2 iussorem experiri. Nam licet significes adiectum in obligatione, ut singuli in solidum
 tenerentur, tamen nihil haec res mutat condicionem iuris et constitutionem. nam et cum
 hoc non adiciatur, singuli tamen in solidum tenentur: sed ubi sunt omnes idonei, in por- 29
 tionem obligatio diuiditur. PP. XVII K. SEPT. ANTONINO A. III ET GETA III CONSS. a. 208
- 4 IMP. ANTONINVS A. RVFAE. Nouatione legitime perfecta debiti in alium [B 26, 1, 75
 translati, prioris contractus fideiussores uel mandatores liberatos non ambigitur, si modo
 in sequenti se non obligauerunt. PP. XV K. OCT. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 5 IDEM A. POTAMONI. Iure nostro est potestas creditori relicto reo eligendi fideiussores,
 nisi inter contrahentes aliud placitum doceatur. PP. VI NON. MAI. MESSALA ET SABINO 35
 CONSS. a. 214

V (u. 4 ad ... 5 omnibus fere, sequentia usque ad u. 10 omnino euauerunt: item a u. 27
 adiectum ad finem incerta sunt) P (40 R. 4 [5 p] 38, 2. 40, 8. 11. 16. 2) L (40 R. 4. 5. 2)
 CRM

2 pulsati R uel R^o 5 creditores] ex. sint
 M^o?, deficit V | pro 7 aliis debitoribus ...
 8 indeuotionem se in M^o est litura 24 fere
 litterarum 8 ex om. R^o | unoquoque M
 9 actio C^o M^o, actione. R^o | s. a. Hal.
 12 rubricam om. R^o 13 aa. (a. R) lysiae]
 alisiae S | adepta R 15 obstrinxerint
 (—rit R^o) R | s. a. V Hal. 17 idem] impp.
 (imp. P) seu. et ant. PL | aa.] a. VPC |
 plutio S, pletio PL, placio R, inc. V | et
 om. R^o M^o | pignora R | fideiussorem PR |
 accipit PL 18 malit] L^o, malet P^o, mallet
 P^o L^o CRM, inc. V | fideiussorem PL | qua]
 quam V? 19 pignorum R | sed ... 20 transferre
 om. P^o | alia q. causa] V? RM^o, aliam q. cau-

sam (causa C^o uel C^o) P^o LCM^o | eandem M^o?
 20 habeat L | transferre ... 21 exsoluatur
 om. R^o | omnem PL 21 s. a. V Hal. | et] II
 et V? Hal. 22 aa.] a. et c. S | non] cum C^o |
 adesse R^o, adesse M^o 24 reum] eum R^o
 25 et] C, om. RM, inc. V 26 partem com-
 petentem om. M^o 28 res om. RM^o, inc. V |
 cum om. R^o, inc. V 29 tenerentur M^o, inc. V
 30 obligatione diuitur M^o, inc. V | s. a. Hal.,
 inc. V 31 antonius M | rufine S | legi-
 tima L^o | debita L^o 32 liberos P^o, liberatos
 esse C^o RM 33 s. a. Hal. PL, inc. V | k.
 ... cons. om. L 34 posamoni S | est] et
 uel etiam R^o, om. M^o? | creatori M^o | reo]
 R^o M^o 35 s. a. Hal., inc. V

- 6 IDEM A. POLLAE. Si pater tuus pro Cornelio, cum pecuniam mutuam acci- [B 26, 1, 76
peret, se non obligauit, frustra ex eo, quod tabulas obligationis ut testis adsignauit, con-
ueniris. PP. XI K. IUL. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 7 IDEM A. EROTI. Si creditor condicioni mandato adscriptae, cum pecuniam [B 26, 1, 77
mutuam daret, in accipiendis hypothecis non paruit, frustra te iudicio mandati conuenit, 5
quando non alias te obligasse intellegaris, quam si pignoribus contraheretur obligatio.
PP. K. IUL. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 8 IMP. ALEXANDER A. LONGO. Filius familias, qui pro patre, quamuis in [B 26, 1, 78
uenditione fundi, fideiussit, tenetur. PP. II ID. OCT. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 9 IDEM A. ARISTOCRATI. Etiam si de iure obligationis pignorum actum fuerit, [B 26, 1, 79 10
fideiussoribus liberatio non contingit. PP. V K. DEC. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 10 IDEM A. VITALI. Fideiussor seu mandator si in usuras quoque obligatus [B 26, 1, 80
1 est, iustam causam recusandi soluere eas non habet. Vt autem is, qui cum altero fide-
iussit, non solus conueniatur, sed diuidatur actio inter eos qui soluendo sunt, ante con-
demnationem ex ordine postulari solet. PP. 15
- 11 IDEM A. SALLUSTIO. Cum alter ex fideiussoribus in solidum debito satis- [B 26, 1, 81
1 faciat, actio ei aduersus eum qui una fideiussit non competit. Potuisti sane, cum fisco
solueres, desiderare, ut ius pignoris quod fiscus habuit in te transferretur, et si hoc ita
factum est, cessis actionibus uti poteris. quod et in priuatis debitis obseruandum est. 19
PP. VII K. NOV. ALEXANDRO A. III ET DIONE CONSS. a. 229
- 12 IDEM A. THEODOTO. Blanditus tibi est, qui non teneri te persuasit, quod, [B 26, 1, 82
cum pro alio interuenires, ἑγγυῶμαι dixisti, cum et his uerbis obligationem uerborum con-
trahi pridem receptum est. PP. VI K. SEPT. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS. a. 230
- 13 PARS EX EPISTULA GORDIANI A. Si Barsagoram latronem Lysanias decurio inuen-
turum se spopondisset, aut exhibere compellendus est aut transmittendus ad praefectum 25
praetorio uel ad praesidem prouinciae.
- 14 IDEM A. SALVIO. Mandati actio personalis est. quae si nomine fideiussoris [B 26, 1, 83
uel aduersus debitorem seu heredes eius competit, praeses prouinciae quae deberi com-
1 pererit reddi iubebit. Pignora etenim, quae reo stipulandi nexa fuerunt, ita demum ad uos
transeunt, si facta nominis redemptione solutio celebrata est uobisque mandatae sunt 30
2 actiones. Quod si factum est, ea quoque uobis persequentibus aduersus possessores extra-
ordinariam iurisdictionem idem uir clarissimus impertiet. PP. III NON. IUL. GORDIANO A.
ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 15 IDEM A. CLAUDIANO. Si indebitam pecuniam quasi ex causa fideiussionis [B 26, 1, 84
obstrictus in cautionem per errorem deduxisti, tam doli mali exceptione uti quam condicere, 35

V (pleraque incerta sunt: desinit in u. 6: quae legunt) P (40, s. 11. 16. 2. 9. 10) L (40, s. 11) CRM

1 mutuam] tuam M^a | accepisset R 2 ex
om. R | tabulis om. R^a | obligationes C^a |
conueniris CM^a, conuenieris M^a 3 s. a.
Hal. 4 a.] a. et c. S 5 dare M^a | te]
e. (i?) R^a 6 intellegaueris R^a M^a? | quam
si] quas M^a | prioribus R^a 7 s. a. Hal. |
cerealī Hal. 8 impp. R | longino S | patre]
prte R^a, pa...e M^a 9 uenditionem R | s. a.
Hal. PL | n] prid. PL 10 aristograti SM,
ristograti PL | si etiam CR 11 contigit PL^a |
s. a. Hal. 12 inscriptionem om. L^a | uita-
lio PL^a | fidei. s. m. si in] si fidei. s. m. sub
(si in R) PL^a R, fidei. s. m. in M^a | usuris C
13 iustam] et is tamen C^a | excusandi PL |
eam P^a | autem om. PL | is qui cum] hi
quicumque P^a 14 solum PR^a | eas R |
ante om. R^a | condemnationis R^a uel R^a
15 ex ordine] exordium (exordio R^a?) R |
postulare PL | s. a. Hal. 16 sallustio] sal.
pp. R | solutum L^a? 17 fidecommisit C^a

18 desideras C^a, desiderasse R^a M^a? | quos R |
transferetur PL C^a RM^a 19 cessisse C^a
20 s. a. Hal. PL | idione PL 21 theo-
doro CR | non teneri te persuasit] temere te
perquam sit R^a, non tenere te perquam sit M^a?
22 ἑγγυῶμαι] ETIYΩme C, hYΩΠA. R^a, . M^a,
npocamas M^a: ὁ εἰρηκώς ὅτι ἑγγυῶμαι τόνδε B
23 s. a. Hal. 24 ex epistula] R, epistu-
lae S, epistula CM | gordianus S | a.] CRM,
a. bassagora S, ad (a... W^a) aux. W | bar-
sagoram] C, barsatoram R^a M^a, aborsato-
ram R^a, inc. M^a 25 sposondisset C^a, spo-
spondisset R | exhiberi C | est aut transm.
om. M^a | transmittendum R 26 ad] a M^a
27 saluio] claudi S (ex u. 34) 28 heres R^a
29 fuerant R 30 uobis qui R^a 31 per-
seqntibus R 32 uir om. R^a | s. a. Hal.
34 claudi S 35 cantione R | conducere
R^a M^a

- 1 ut obligatio tibi accepto feratur, potes. Non est autem dubium fideiussorem, rei promittendi bonis ad fiscum deuolutis si idem fiscus ob debitum restituendum fuerit conuentus et soluerit, liberari. PP. V K. DEC. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 16 IDEM A. MAXIMO. Fuit liberum, antequam aduersus omnes fideiussores lis [B 26, 1, 85] contestaretur, unum eorum eligere creditori, si modo ceteros minus idoneos existimaret. 5 at nunc post litis contestationem petitionem diuisam redintegrari iuris ratio non patitur. PP. II ID. IVN. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 17 IDEM A. BRASIDAE. Omissis quoque pignoribus fideiussorem a creditoribus [B 26, 1, 86] utiliter conueniri, nisi in id, quod ex his refici non potuerit, acceptus sit, explorati iuris 9 est. PP. VI ID. MART. ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS. a. 242
- 18 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. SMYRNAE. Si, ut proponis, fundum [B 26, 1, 87] ob debitum obligatum non iusto pretio uendidisti, residuam quantitatem, quam ex pretio eiusdem seruare potuisses, refundi tibi a fideiussore non iure poscis. PP. V K. AVG. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 19 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. SABINIANO. Si alienam reo princi- 15 paliter constituto obligationem suscepisti uel fideiussorio siue mandatorio uel quocumque alieno nomine pro debitore intercessisti, non posse urgueri creditorem, eum qui mutuam accepit pecuniam quam te conuenire, scire debueras, cum, si hoc in initio contractus specialiter non placuit, habeat liberam electionem. S. II K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 20 IDEM AA. ET CC. AVRELIO. Sententia bonorum omnium ademptionem continente rei 20 damnati principalis intercessores eligendi creditori potestas non adimitur. a. 293
- 21 IDEM AA. ET CC. IULIANO. Sicut eligendi fideiussores creditor habet potestatem, ita intercessorem postulantem cedi sibi hypothecae siue pignori obligata iure non prius ad solutionem, nisi mandata super hac re fuerit persecutio, conuenit urgueri. S. XI K. NOV. 24 AA. CONSS. a. 293
- 22 IDEM AA. ET CC. HERMIANO. Si ultra hoc, quod accepit ea, pro qua te [B 26, 1, 88] mandatorio nomine intercessisse commemoras, daturum te scripsisti¹, praeses prouinciae ex hoc, quod ultra mandatum tuum numeratum est, a te nihil exigi patietur. S. XII K. MAI. CC. CONSS. a. 294
- 23 IDEM AA. ET CC. ANTIPATRO. Reos principales uel mandatores simpliciter acceptos 30 eligere uel pro parte conuenire uel, satis non faciente contra quem egeras primo, post aliam reuerti, cum nullus de his electione liberetur, licet. S. NON. DEC. NICO MEDIAN CC. CONSS. a. 294

P (40, 16. 2. 9. 10. 17. 22. 24. 25. 18) L (40, 16. 18. 17. 22) CRM

¹ idem B: ἴδὲν παρ' ὃ ἔλαβεν ὁ πρωτότυπος εἴτ' οὖν παρ' ὃ ἐντελέω ἀπαρτῇ: quod daturum te scripsisti, accepit ... commemoras (Mommsen)?

1 ut om. R^a | tibi om. M^a | accepta C^a | potest R^aM^a | dubium ... 2 fiscum om. R^a 2 debitum] utrum R^a, lutum • M^a 3 et om. R^aM^a | s. a. Hal. 4 idem] imp. gord. PL | liberum fuit PM^a, fuit integrum C^a, inc. M^a | lis adu. omnes fidei. L, lis om. R^a 5 contestaetur C^a, contestatur RM^a 6 at] et P^a, .. L^a | contestationem (testat. R^a) litis petitione R | redintegrare PLRM^a 7 s. a. Hal. PL | II] prid. PL | II et pomp.] et auiola PL (= a. 239): quae nisi forte ex a. 3 repetita sunt, dies in II k. Ian. mutandus uidetur | cons. P 8 baside S, brasidō R, brasideo M | fideiussorem PL 9 conueniri] non conu. P^aL^a | potuerint C^a? 10 est] sit C^a | s. a. Hal. PL | pp. vi] in. PL 11 imp. R | phil. a. et phil. c.] philippo (philip. L) a. et cc. PL, philipp. a. cesari R, filippus a. M | simirnae R 12 pretioso uendid. R^a 13 potuisse P^a | ad fideiussore-

rem R | non iure om. R^a | posces L^a, re- posces PR, reposcis L^aCM | s. a. Hal. 15 et cc. om. S | sabiniano] SC, sabino R, sabiano M 17 urgere RM^a 18 scire om. R^a | in om. R^aM 19 complacuit R | habere M^a, habet M^b | s. a. Hal. 20 aurelio] S, aur. CR, eurelio M | sententiam R^a | continentem C^aR^b, continere R^a | rei] rei et C^a 21 amittitur R, admittitur M^a 22 et cc. om. R | sores creditor h. p. ita interces bis C^a | fideiussoris C^a altero loco | ita R^a 23 postulantem C^a | prius R^a 24 hac re] hanc R^a | s. a. Hal. 26 idem] imp. dioc. et max. PL | eriniano M | hoc om. P^a 28 hoc] ho P^a? | ultro L^a | numeratus C^a | s. a. Hal. PL | xu PL | mai.] mar. P^a 29 cc. cons. om. L 30 antepatere M, inc. R^a, om. R^b 31 non satis R | quem ... 32 alium re om. R^a | geras M^a 32 alium] illum C^aR^bM^a | electiones C^a | s. a. Hal.

- 24 IDEM AA. ET CC. PERGAMIO. Fideiussoris quidem heres exemplo rei prin- [B 26, 1, 89]
cipalis tenetur. sed si idem utrisque succedat, intercessionis obligatione finita uelut prin-
cipalis tantum debitoris heres conueniri potest. S. XI K. IAN. CC. CONSS. a. 294
- 25 IDEM AA. ET CC. PHILIPPO. Pignoribus datis a reo principali distractis nec post
longi temporis interuallum residuum a fideiussore creditor petere prohibetur. S. VI K. IAN. 5
CC. CONSS. a. 294
- 26 IMP. IVSTINIANVS A. IVLIANO PP. Sancimus, si [B 26, 1, 90 Zachariae Anecdota p. 190, 30]
quis pro alio sponderit, quatenus eum intra certum tempus tradat uel certam quanti-
tatem pecuniarum pro eo inferat, et tempore statuto iam effluente non poterit eum reprae-
sentare, non statim pecunias pro eo stipulatas inferre, sed competere quidem post temporis 10
lapsus omnimodo poenalem actionem, non autem statim summam, pro qua fideiussor
1 admissus est, profligari. Sed si quidem usque ad sex mensuum spatium tempus statutum
sit, aliud tantum ei indulgeri, intra quod si possit personam exhibere et eam tradere, poena
2 sit liberatus. Sin autem amplius quam sex mensuum tempus ab initio constitutum est,
tunc, quancumque temporis curricula data sunt, tamen post lapsum eorum semenstres 13
tantum habere eum indutias, intra quas sit ei licentia personam et non pecunias reddere.
3 Sin autem et secunda adiectio temporis excedat, tunc omnimodo poenam pecuniariam per-
4 soluat. Sed si quidem post statutum ab initio tempus completum maluerit reum pro quo
conuenitur defendere, licere ei hoc facere, nisi pacti tenor ad hoc reclamauerit, si forsitan
sine defensione facienda pro eo fideiussit: sed si defensionem subierit, eam usque ad finem 20
adimplere, nulla ei licentia concedenda in medio personam tradere et pecuniarum dationem
5 effugere. Sin autem et secundum tempus effluerit, nullo modo ei licentia concedatur nec
ad defensionis uenire praesidium, sed omnimodo poenam conferat, nisi intra primum tempus
quod statutum est reus principalis ab hac luce fuerit subtractus: tunc enim penitus ab
6 exactione poenae liberum eum custodiri oportet. Quod si secundo tempore instante mor- 25
7 tuus fuerit, nihilo minus poena iam commissa a fideiussore exigatur. Omnibus, quae in
fideiussores, quando tali poenae fuerint illigati, statuimus, et in heredes pro utilitate eorum
obtinentibus. D. VI K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530
- 27 IDEM A. IVLIANO PP. Si fideiussor nullam quidem cautionem faciat osten- [B 26, 1, 91]
dens se fideiussorem extitisse, praesentibus autem tabulariis hoc confessus est, quod in 30
fide sua eum suscepit, dubitabatur a Palaestina aduocatione, utrumne post duos menses
liberatur quasi sine scriptis fidelussione facta, secundum generalia edicta sublimissimae
praetorianae sedis, an utpote scriptura interueniente teneatur: et diuisio alia introducebatur,
1 si id iuris esse debet tam in publicis causis quam in priuatis. Sancimus itaque, nisi con-
fessio litteris exposita fuerit a fideiussoribus ex repraesentatione personarum, licet attestatio 35
super hoc praecesserit, attamen adhuc sine scriptis esse fideiussionem, uidelicet in causis
priuatis, existimari et duobus mensibus effluentibus ab huiusmodi nexu fideiussores libe-

P (40, 24. 25. 18. 26. 27) LCRM

1 pergamo S, percamio C, ergamio M |
herem L^a 2 teneretur C^a | utriusque C^a,
utrique C^a | principalis M^a 3 tantummodo
(tand. L^a) L | debitores C^a | s. a. Hal. PL |
xi] ui PL 4 et cc. om. PLRM | philippo
pp. C, philippus R | principalis C^aR^a | post
l. t. interuallum] CM, l. t. interuallo (inter-
uallum R^a?) PLR 5 s. a. Hal. PL | s.
om. PL 7 pp.] p. M, om. PL 8 eum
om. P^a | uel] et C^aR^a, aut P? 9 effluen-
tem P^a, fluente L^a 11 omni om. M^a | au-
tem] ait R^a 12 profligare R | si om. R^a |
mensum C, mensium M 13 ei om. C | ex-
hibere] et exh. M^a | poenam P^a 14 men-
sum C, mensium M 15 quantacumque
PLRM^a | semenstres] M^a, sementres PLRM^a,
sex menses C 16 eum] eorum R | quos C
17 accedat P^a | pecuniarum M 18 sta-
tum R^a, tantum P^a, statutum tantum L^a,

statutum M^a 19 ad om. PL 20 defensio-
nem] defensione facienda R^a | eam] eo R^a
21 ei om. M 23 defensiones C^a | praesi-
dium M^a | sed o. p. conf. om. C 24 quo PL
25 actione PL^a | custodire P^a | cundo R^a |
mortuos P^a 26 poenam iam commissam P^aL |
in] a R^a 27 fideiussoris M^a | tali] tam
P^aL^aC^a, iam M^a? M^a, inc. M^a | heres R^a
28 s. a. Hal. PL 29 iuliano] iustinian. R,
iohanni M | pp.] p. M | quidem om. PLM
30 est om. P^a 31 eum] enim R^a | dubita-
batur] cum d. PLR^a 32 generale edictum C
33 scripturas R^a 34 si] etsi P^a | id] idem N^a |
in om. P^a 35 a om. P^a | praesentatione P^aL,
praesentione P^a 36 adhuc R^a | esse] esse
sine R^a 37 existimari et] E, existimare P^a,
exstimari L, existimari P^aCR^aM, eximari R^a |
efficientibus PL^a? | ab] ad RM^a?

- rari, nisi in tempus certum data est fideiussio: tunc enim in tantum eam extendi, in quan-
 2 tum etiam attestatio fuerit expressa. Sin autem publica causa interueniat, tunc omnimodo
 attestationem pro scriptura haberi. multis etenim privilegiis propter publicas necessitates
 publico iuri praestitis non ab re est et nos huiusmodi praerogatiuam ei condonare. D. x 4
 K. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531
- 28 IDEM A. IOHANNI PP. Generaliter sancimus, quemadmodum in mandatoribus [B 26, 1, 92
 statutum est, ut contestatione contra unum ex his facta alter non liberetur, ita et in fide-
 1 iussoribus obseruari. Inuenimus enim et in fideiussorum cautionibus plerumque ex pacto
 huiusmodi causae esse prospectum, et ideo generali lege sancimus nullo modo electione
 unius ex fideiussoribus uel ipsius rei alterum liberari, uel ipsum reum fideiussoribus uel 10
 uno ex his electo liberationem mereri, nisi satisfiat creditori, sed manere ius integrum,
 2 donec in solidum ei pecuniae persoluantur uel alio modo satis ei fiat. Idemque in duobus
 reis promittendi constitulimus, ex unius rei electione praeiudicium creditori aduersus alium
 fieri non concedentes, sed remanere et ipsi creditori actiones integras et personales et
 3 hypothecarias, donec per omnia ei satisfiat. Si enim pactis conuentis hoc fieri conceditur 15
 et in usu quotidiano semper hoc uersari adspicimus, quare non ipsa legis auctoritate hoc
 permittatur, ut nec simplicitas suscipientium contractus ex quacumque parte possit ius
 creditoris mutilare? D. xv K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET
 ORESTIS VV. CC. a. 531
- 29 Ἐάν τις ἐγγυήσῃται ἐπὶ τόκοις, μὴ μόνον εἰς δικταίαν κατέχεσθαι, ἀλλὰ τοσοῦτον [B 26, 1, 93 20
 χρόνον, ὅσον σύνθηται. ὅσον οὖν θάλει χρόνον ὀρίζετω, μόνον εἰ μὴ ὑπὲρ τὸ διπλοῦν συν-
 ἀγεται ἐν αὐτῇ.

XXXI (XXXXII)

R DE NOVATIONIBVS ET DELEGATIONIBVS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. QVINTIANO ET TIMOTHEO. Delegatio debiti nisi con- [B 26, 4, 35 25
 sentiente et stipulanti promittente debitore iure perfici non potest: nominis autem [4, 30, 3
 uenditio et ignorante uel inuito eo, aduersus quem actiones mandantur, contrahi solet.
 PP. v ID. FEBR. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IMP. GORDIANVS A. FIRMINO. Ex contractu pecuniae creditae actio inefficax [B 26, 4, 36
 dirigitur, si delegatione personae rite facta iure nouationis uetustior contractus euauit. 30
 PP. K. SEPT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 3 IDEM A. MVCIANO. Si delegatio non est interposita debitoris tui ac propterea [B 26, 4, 37
 actiones apud te remanserunt, quamuis creditori tuo aduersus eum solutionis causa man-
 daueris actiones, tamen, antequam lis contestetur uel aliquid ex debito accipiat uel debi-
 tori tuo denuntiauerit, exigere a debitore tuo debitam quantitatem non uetaris et eo modo 35
 P (40, 27. 41 R 1 [s p] s. 40, 28) L (40. 41 R 1) CRM: index 40, 29 ex B restitutus est

2 attestatio etiam M | publica] in (in om. L^o)
 publicas necessitates L^oR^oM^o?, in publica
 R^oM^o 3 scripturam R^o?, scriptam M^o?
 4 iure R | praestitit R^o | ab re] habere M^o?
 est] esse C | nos] • C^o | condemnare P^oR^o?
 s. a. Hal. PL | xii Hal. 5 mart.] m. L
 const. ... cc. om. L | lampadii ... cc. om. P
 6 idem] imp. iustinian. PL | iohanni] S Hal.,
 iuliano (iuliono I) PLCRM recte fortasse,
 ut subscriptio Haloandri pertineat ad c. 29,
 haec autem constitutio eiusdem diei sit,
 cuius est c. 27 | pp.] p. M | in] pro R 7 sta-
 tum L | unum] eum unum L^o | liberaretur M
 8 enim et] CR, et PL, enim M 9 gene-
 rale R^o 10 uel uno] uno C 11 nisi] uel
 ipsum nisi R^o | satisfactum fiat PLCRM
 12 ei satis R, ei om. C 13 reis] reis

procredi M^o | unus M^o | electionem C^o | cre-
 ditore R^o | aduersus M^o 14 non om. M^o |
 cedentes C^o | ipse R^o 15 conuentus C^o
 16 aspiciemus C 17 parte] causa PL^o?R^oM
 18 creditori R | s. a. Hal. 19 orest. Hal.
 20 graecam constitutionem excidisse testatur
 Harleianus musei Brit. 3441 24 delegatio-
 nibus] legationibus M^o 25 quin-
 tiano et] l. gem., om. libri 26 et stip. prom.
 om. R^o | promittenti M^o 27 mandatur RM^o
 28 s. a. Hal. PL | pp. v id.] Hal., pp. vi PL,
 d. viii id. l. gem. | et] e et L^o 29 impp. R
 30 dirigitur RM^o | factas R^o 31 s. a. Hal.
 33 manserunt R | causam C^oM^o, modo
 causa R^o | mandaueris R, mendaueris M^o
 34 lis] li.e C^o, litem M^oM^o | uel deb. tuo
 den. om. M^o

- 1 tui creditoris exactionem contra eum inhibere. Quod si delegatione facta iure nouationis tu liberatus es, frustra uereturis, ne eo, quod quasi a cliente suo non faciat exactionem, ad te periculum redundet, cum per uerborum obligationem uoluntate nouationis interposita¹ debito liberatus sis. PP. V ID. IVN. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 4 IDEM A. STRATONICO. Non abstulit tibi procurator tuus actionem, si, cum [B 26, 4, 38] 5 ei mandasses exactionem pecuniae, quam hi tibi debebant, contra quos supplicas, parte accepta de reliquo eos liberauit, cum neque contra uoluntatem tuam nouationem facere neque in eo quod non soluebatur eos liberare potuerit. PP. ID. NOV. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. SEPTIMIAE. Si pater [B 26, 4, 39] 10 tuus, cui te successisse proponis, creditori pro Alexandro suscepto nomine certam pecuniam stipulanti spondit, licet per improbitatem Alexander ei satis non fecit, tamen summae repromissae nimis improbe solutio negatur. S. II ID. APRIL. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 6 ²IDEM AA. ET CC. ZIPARO. Nec creditoris creditori quisquam inuitus delegari potest. S. XII K. NOV. DOROSTOLO CC. CONSS. [B 26, 4, 40] 14 a. 294
- 7 IDEM AA. ET CC. ZOILLO. Si soluere tibi pecuniam delegatus Eucarpus [B 26, 4, 41] dare spondit uel debitum constituit, suo nomine conueniri potest. alioquin aduersus eum experiri pro chirographario debitore tuo frustra conaris. S. XVII K. IAN. CC. CONSS. a. 294
- 8 IMP. IUSTINIANVS A. AD SENATVM. Nouationum nocentia corrigentes uolu- [B 26, 4, 42] mina et ueteris iuris ambiguitates resecantes sancimus, si quis uel aliam personam adhibuerit uel mutauerit uel pignus acceperit uel quantitatem augendam uel minuendam esse crediderit uel condicionem seu tempus addiderit uel detraxerit uel cautionem iuniorum acceperit uel aliquid fecerit, ex quo ueteris iuris conditores introducebant nouationes, nihil penitus priori cautela innouari, sed anteriora stare et posteriora incrementum illis accedere, nisi ipsi specialiter remiserint quidem priorem obligationem et hoc expresserint, quod 25
- 1 secundam magis pro anterioribus elegerint. Et generaliter definimus uoluntate solum esse, non lege nouandum, etsi non uerbis exprimat, ut sine nouatione, quod solito uocabulo ἀνοσθέντως dicunt, causa procedat: hoc enim naturalibus inesse rebus uolumus et non uerbis extrinsecus superuenire. D. XI K. AVG. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE 28 CONSS. a. 530

V (incipit u. 4 nem si cum) P (41, [6 p] s) L (41, 6. s) CRM

¹ interpositam (Mommson)? ² iunge 4, 5, 8

2 actione M^a? 3 uoluntatem R | inposita M^a
4 sit R^a | s. a. Hal. 5 stratonis M 6 ei] e. V^a, om. R^a | hii M 7 nouatione R^a
8 in eo] ideo C^a? | s. a. V Hal. 10 septime S, septimenis (om. si sequenti) M^a
11 successi R^a 12 stipulanti] dari (dare C^a) st. CR | alexandro R^a | satis ei CR | facit R
13 promissae M | solutione R^a | denegatur C, negatur M^a | s. a. V Hal. | 11] Hal., inc. V
14 aa.] a. R | ziparo] S cum 4, 5, 8, derziparo pC, zerdiparo L, deriparo R. destiparo M, inc. V: lectio librorum pLCRM fortasse orta est ex dziparo (pro tziparo) | nec haec M^a | creditori om. V^a (suppl. manus secunda) 15 s. a. V Hal. | dorostoli Hal. | cc. om. V 16 aa. et cc.] a. S, a. et cc. R | eocarpus C, seucarpus R^a 17 spondit V, spondit R, sponderit C | nomini C^a | conuenire R | potes C^aR^a 18 experi V^a |

chirographario R | debitorem V | frustra M^a | s. a. V Hal. | vii Hal. 19 imp. R | a.] aa. et c. M 20 et] e V^a 21 uel mutauerit om. PL^aR^aM^a: ἢ ἄλλο πρόσωπον προσλάβῃ ἢ ἐναλλάξ | minuendam M^a 22 iuniorum] iuniorum R^a 23 ueteres P^aM, uereturis C^a | iuris om. P^a | conductorem introducebat R 24 prioris M^a, praeteriori R^a? 25 ipsa C^a, ipse R^a? | quod] V^a? C^aR^a, et P^aLRM, om. V uel V^aP^aC^a 26 secundum M^a | pro] per M^a | anteriori R^a | et om. PL | defirminus V^a, defimins V^a? 27 non lege] lege P^a | ut] et C^aM^a?, ut potius quam et V, om. PLR^a | soluto L^a?, solito L^a, solito uel soluto V 28 ἀνοσθέντως] V, uouatenthos P^a, anouatenthos P^aCR^a, anouatenthos L^a, anouathentheos L^a, nouatenthos M | procedant P^a | rebus inesse CR 29 s. a. V Hal. PL | const. om. PL 30 cons. P

XXXII (XXXIII)

R DE SOLVTIONIBVS ET LIBERATIONIBVS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. ARISTAENETAE. In potestate eius est, qui ex pluribus [B 26, 5, 109] contractibus pecuniam debet, tempore solutionis exprimere, in quam causam reddat. quod si debitor id non fecit, conuertitur electio ad eum qui accepit. si neuter uoluntatem suam expressit, prius in usuras id quod soluitur, deinde in sortem accepto feretur. PP. PRID. NON. IVN. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 2 IMP. ALEXANDER A. BASSAE. Liberari fideiussores, quotiens fiscus tam [B 26, 5, 110] creditori quam debitori, licet diuersis stationibus, succedit, ius certum est. quod et in tua persona procuratores mei custodient. S. K. IVN. LVPO ET MAXIMO CONSS. a. 232
- 3 IMP. GORDIANVS A. APOLLONIO. Si, cum seruus liberam peculii administrationem haberet, mutuum pecuniam ab eo accepisti, eique ante ademptum peculium uel priusquam ademptum cognosceres eam exsoluisti, ea solutione liberatus es. PP. V K. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 4 IDEM A. RVFINAE. Nihil interest, utrum creditori pecuniam mutuum solu- [B 26, 5, 112] ueris, an ex eius uoluntate seruo numeraueris. nec enim ex eo, quod creditor in fatum concessit, priusquam instrumenta redderet, euacuatae obligationis uires reparari queunt. PP. PRID. ID. OCT. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 5 IDEM A. CELSO. Nulla tibi aduersus creditorem alienum actio superest [B 26, 5, 113] eo, quod debitam ei quantitatem offerens ius obligationis in te transferri desideras, cum ab eo te nomen comparasse non suggeras, licet solutione ab alio facta nomine debitoris eu- nescere soleat obligatio. PP. VII K. NOV. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 239
- 6 IDEM A. ALEXANDRO. Si inter patrem tuum eosque, quos debitores esse [B 26, 5, 114] dicebas, non de dubia lite transactio facta est, sed parte tantummodo recuperata uni- uersum se recepisse cauit nec de superfluo eos, qui uerbis obligati erant, per acceptila- tionem liberauit nec donationis causa id factum est, exuberantis debiti integra ei repetitio competit. PP. III ID. FEBR. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 7 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. ANTIOCHO. Eius quantitatis, cuius [B 26, 5, 115] petitionem ratio compensationis excludit, usuram non posse repositi manifestum est. PP. VI K. AVG. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 8 IDEM A. ET C. RVFO. Usuras, quae quotannis in urbe numerandae sunt, [B 26, 5, 116] promittere alio loco dependi nisi ex iusta causa exempli ratio minime sinit. PP. V ID. MAI. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 9 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CASSIO. Obsignatione totius [B 26, 5, 117] debitaе pecuniae sollemniter facta liberationem contingere manifestum est. sed ita demum

V P (42 B [3 p] 4. 1. 8. 9. 12. 7) L (42 R 1. 3. 4. 7...9) CRM

¹ VIII 5, 16, 17

3 imp. VR | antonius M 4 tepore M^a
5 id om. P^aM^a 6 accepta R | s. a. V Hal. |
prid.] II Hal. 7 iun.] V, nouemb. Hal. |
duobus] d. et Hal. 8 liberali C^a | tam om. R^a
9 quod et] qu... (quos?) V, quod M^a | tua]
certa C^a 10 s. a. V Hal. | s.] pp. Hal. | iul.
Hal. | luppo V 12 ab eo pecuniam pLCRM |
accepisti] uel priusquam acc. R^a | ante] ad
ante C^a | peculium uel pr. ademptum om. VM^a
13 cognosceris L^a | est R^a, fortasse etiam V |
s. a. V Hal. 15 idem] imp. gord. PL | sol-
ueres C 16 eius] eius secundum quod debet
accipere R^a | seruus PL^a, seru... R^a | factum
P^aL^aR^a, tantum C^a 17 priorquam R^a |
iures P^a | reperari V 18 s. a. V Hal. PL |
prid.] II Hal. 19 celsos V | nullam C^a
superest] super V 20 transferre M^a | de-

siderans R 21 eo te nomen] eodem n. C^a,
eo n. te M 22 s. a. V Hal. | vii] xv Hal.
23 suum V | et eos C 24 de dubia] de-
buia V? 25 qui (quo C^aM^a) u. obligati
erant] VC^aM^a?, quos (qui C^a) u. obligauit
C^aRM^a 26 id] hoc C | exuberatis debitum R^a
27 s. a. V Hal. 28 imp. R | c.] con. M |
ant. inoco R 29 usuras R | s. a. V Hal P:
in L extat pp. 30 vi] v Hal. | peregrino ...
conss. om. P 31 idem aa. (a. R) et cc. VCR,
imp. philippus a. et philip. c. PL | quae
tot annis P^aL, quod...annis (om. quae) R^a |
urbem P^a 32 alio] auo V | defendi P^aR^a,
defe... L^a, deferri L^a, om. M^a | rationis R^a |
sint V | s. a. V Hal PL 33 mai.] m. PL
34 obsignationis R^a | totis L^a 35 factam C^a |
contingere ... 774, 1 liberationem om. P^a

- oblato debiti liberationem parit, si eo loco, quo debetur solutio, fuerit celebrata. PP. v ID. MAI. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 10 IDEM AA. ET CC. AMBROSIO. Successores eius, qui maior quinque et [B 26, 5, 118] uiginti annis in solutum pro debito iure mancipia dedit, haec reuocare non posse constat. 4 S. v ID. APRIL. BYZANTII AA. CONSS. a. 293
- 11 IDEM AA. ET CC. CAPITOLINAE. Cum maritum tuum a debitoribus tuis [B 26, 5, 119] minoris uiginti et quinque annis constitutae uelut ex causa tibi debiti aliquas accepisse quantitates nec tamen te consensum commodasse significes, nullum tibi potuit praesidium fieri, nisi factam solutionem post maiorem aetatem ratam feceris. S. v² K. MAI. 9 HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 12 IDEM AA. ET CC. EVTYCHO. Inuite uel ignorante creditore qui soluit alii, [B 26, 5, 120] non se liberat obligatione. quod si hoc uel mandante uel ratum habente eo fecerit, non minus liberationem consequitur, quam si eidem creditori soluisset. S. III ID. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. PHILOTIMO. Si obligatum ex causa mandati non per [II 26, 5, 121] stipulationem facta nouatione, post acceptilationis liberasti, sed tantum receptam ex eadem causa debitam quantitatem falso scripsisti, figmento ueritatis extinguere non potuit obligatio. S. VII K. IUL. AA. CONSS. a. 293
- 14 IDEM AA. ET CC. CVTAE. Pecuniae solutae professio collata instrumento [B 26, 5, 122] maiorem gestae rei probationem continet, quam si chirographum acceptae mutuae pecuniae fuisset redditum. S. v ID. IUL. AA. CONSS. 20 a. 293
- 15 IDEM AA. ET CC. QUARTIONI. Quod debitori tuo chirographum redditum [B 26, 5, 123] contra uoluntatem tuam adseueres, nihil de iure tuo deminutum est. quibuscumque itaque argumentis iure proditis hanc obligationem tibi probanti eum per huiusmodi factum liberationem minime consecutum iudex ad solutionem iure debiti compellet. S. v K. SEPT. 25 AA. CONSS. a. 293
- 16 IDEM AA. ET CC. CHARIDEMO. Eum, a quo mutuum sumpsisti pecuniam, [B 26, 5, 124] in solutum nolentem suscipere nomen debitoris tui compelli iuris ratio non permittit. S. XV K. NOV. AA. CONSS. a. 293
- 17 IDEM AA. ET CC. CASSIO. Manifesti iuris est tam alio pro debitore [B 26, 5, 125] solvente quam rebus pro numerata pecunia consentiente creditore datis tolli comparatam obligationem. S. K. DEC. SIRMII AA. CONSS. a. 293
- 18 IDEM AA. ET CC. DOMITIO APHOBIO. Inquisitio ueritatis tolli non potuit, [B 26, 5, 126] quod chirographa, quae fecerat procurator tuus, recepta tibi restituta ab ipsius herede proponas cum subscriptione procuratoris significante, quod nihil creditoribus debeatur, 35 cum nihil prohibeat et creditoribus satisfactum et non uestrae pecuniae, sed ipsius, cui negotium gerendum mandaueras, processisse solutionem. S. ID. FENR. CC. CONSS. a. 294

V (desinit in u. 28 suscipere) P (42, 9. 12. 7. 16. 19: 42, 14. 17 post 44, 9) L (42, 9. 12. 14. 17. 25. 16) CRM

¹ iunge 5, 16, 17 ² VIII 5, 16, 17 ³ iunge 2, 25, 1. 4, 51, 4 ⁴ III ins. 2, 25, 1. 4, 51, 4

1 obligatio VP²LM² | quod PL²R | s. a. V Hal. P 2 mai.] m. P 3 aa. et. cc.] a. S. aa. R | xx et II M 4 mancipia M² 5 s. a. V Hal. | byz. V 6 capitonae V | tuus V² 7 excepisse M 8 consensum om. R² 9 fieri om. M² | s. a. V Hal. 10 heracl. V 11 euticio S, eutyco C, cithico R, eutico M | uel om. L² | aliis R² 12 obligationem C²R² | mandate M² 13 s. a. V Hal. PL | aa.] V, aa. cc. PL, cc. Hal. 15 phiopotimo R, filotino M 16 acceptilationem M, acceptilationem VCR 18 s. a. V Hal. | VI Hal. | ian. V 19 cutae] V, gotheti S, cretei P²?, cretae L², caetae CM, coitae R, inc. P², uacuo spatio relicto om. L² | professio M² 20 si] cy P² | accepto R 21 fuisse PL² |

s. a. V Hal. PL | iul. id. V | aa. cons. om. PL 22 quadrationi S, quartionis R 23 adseueres] V²CR²M², adseueret R², adseueras M² | itaque] ita M² 24 argumentum C²M² | perditis C² | hac obligationes R², hanc ...ationem M² | per] pro M² 25 s. a. V Hal. 27 charidem C, clar. R², claride R², charideoni M 28 susciperes R² 29 s. a. PL | aa. cons. om. L 30 aa. et. cc.] a. PL, aa. M | iuris manifesti M 31 numeratae pecuniae L² 32 s. a. Hal. PL | sirmiti aa. cons. om. PL 33 aphobio] 4, 51, 4, om. libri 35 quo CR 36 cum] quo R² | et cred.] cred. M² | cuius C, om. M² 37 s. a. Hal.: in Paris. 4519 extat s. id.

- 19 IDEM AA. ET CC. DIOGENI. Si, actore tam mutuis pecuniis dandis quam [B 26, 5, 127] debitis recipiendis praeposito, in hoc quod suscepas eius dominae per ipsum fecisti satis, instrumentum inane solutione celebrata nihil tibi nocere potest. aliter enim soluentes seruo de actione domini liberare se minime possunt. S. V ID. OCT. CC. CONSS. a. 294
- 20 IDEM AA. ET CC. EVCRATIDI. Si operas certi serui pecunia sumpta cre- [B 26, 5, 128] ditorem sibi in debitum compensare placuit, his secundum conuentionis fidem praestitis de mancipio restituendo pacti tenor seruari debet. S. V¹ K. NOV. HADRIANOPOLI CC. CONSS. a. 294
- 21 IDEM AA. ET CC. RVFO. Interest multum, utrumne spe futurae numera- [B 26, 5, 129] tionis suscepisse te quod instrumento continetur scripsisti, an accepta minore quantitate tantum, quantum lectio probat, in scriptura² conferri placuit. nam superiori quidem casu residui petitio debiti manet integra, posteriori uero consensu transactionis finitis stare conuenit. S. III NON. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 22 IDEM AA. ET CC. GRATO. Inductum (id est cancellatum³) nec ne sit [B 26, 5, 130] chirographum, uestrum solutionem semel debiti factam ei, qui exigendi potestatem habuit, probantium nihil interest. S. V ID. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 23 IDEM AA. ET CC. VATIO. Si litterarum Auxanionis contemplatione, quas [B 26, 5, 131] ad Aristonem de numeranda tibi pecunia dederat, recepiisse scripsisti debitum ab Aristone, mandato non impleto, cum petitio debiti manet integra, nihil legitimam exactionem impedire potest. S. XV K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 24 IDEM AA. ET CC. RVFINO. Cum pro pecunia quam acceperas secundum [B 26, 5, 132] placitum Euandro te fundum dedisse profitearis, eius industriam uel euentum meliorem tibi, non ipsi prodesse, contrarium non postulaturus, si minoris distraxisset, non iusta petis. S. VII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 25 IDEM AA. ET CC. ANTELLIANO. Solutionem adseueranti probationis onus [B 26, 5, 133] incumbit: quo facto chirographum condicere potest. S. III K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294

XXXXIII (XXXXIII)

R DE ACCEPTILATIONIBVS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. AFRONIO. Iam tibi rescripsi posse apud iudicem quaeri, [R 26, a. 24] an sollemnibus uerbis tutoris auctoritate interueniente soror tua acceptilatione debitorem suum liberauerit. quare si in repetenda pecunia, quam exsoluit, diuersa pars perseuerauerit, uteris defensionibus competentibus. PP. III ID. FEBR. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- P (42, 19. 43: 42, 25 post 44, 9) L (42, 25. 16. 19. 43) CRM

¹ II (Mommsen)? ² scripturam (Mommsen)? ³ id est cancellatum *del.* (*delt.*)

1 aa.] auc. M | actore P^aL^aC^aR^a, auctore M^a | dandis pecuniis CRM 2 repiendis M^a | proposito LR | caeperas C | dominae] P^aL^aCRM^a, domini et P^a, domini P^aL^a, domino M^a 3 instrumentis PL^aC^a | potes P^aL^a | soluentis L^a 4 dominis P^a, domine L^a | liberari PL, deliberare R | s. a. Hal. PL | s. om. PL 5 aa.] a. R | eugratidi S, eumcratidi R | opera RM^a | pec. sumpta (sumpti R^a) CRM^a, pro pec. sumpta R^aM^a, deficit M^a | creditori C^aM^a, deficit M^a ■ his] creditori his M | praestitus R^a 7 s. a. Hal. 9 militum M^a | facturae C 10 te om. M^a 11 superiore RM^a, superiorem M^a 12 uero om. M^a | finitis om. M^a | stari M^a, stare conu. om. R^a 13 s. a. Hal. 14 et cc. om. M | crato M 15 uestram RM | qui] que C^a 16 probatum M^a | s. a. Hal. 17 natio] C, batio RM, probatio S | auxonionis R, auxonionis C^a,

auxenionis C^a | contemplationem C^a, contemplationes R^a | quas (quam R^a) ad arist. (ristonem R) om. M^a 16 pecuniam R | debitum om. R^a 19 legitima M^a | actionem impendere R^a 20 s. a. Hal. 21 pecuniam C^a | acceperat M^a 22 fundo R^a 23 minori C | iusto C^a, iusta M, iniusta R^a, iusta ratione R^a | petitis R 24 s. a. Hal. 25 aa. et cc.] a. PL | atiliano M | onus] nouus R^a 26 quod R^a | s. a. Hal. 30 antonius M 31 uerbis om. M^a | soror tua acc. deb.] P^aCRM^a, oportuna acc. deb. P^a, soror tua acc. oportuna acc. deb. P^a, soror tua acc. oportuna deb. L^a, acc. oportuna deb. soror tua L^a, oportuna acc. soror tua acc. deb. R^a 32 liberauit L^aR | rependa R^a 33 ueteris L^a? | s. a. Hal. PL | duobus et aspris Hal., duob aspris P

- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CLARO. Si donationis B 26, 6, 25 gratia nouatione facta per acceptilationem praestiteris liberationem, omnis agendi uia perempta est. S. VI K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 3 IDEM AA. ET CC. DEMETRIAE. Per Aquilianam stipulationem pacto sub- B 26, 6, 26 ditam obligatione praecedente sublata et acceptilatione, quae fuerit inducta, perempta ei, qui ex nulla causa restitui potest, omnis agendi uia praeccluditur. S. V K. DEC. CC. CONSS. a. 294

XXXIII (XXXV)

R DE EVICTIONIBVS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. MVNATIO. Emptor hereditatis rem a B 19, 19, 1 10 possessoribus sumptu ac periculo suo persequi debet. euictio quoque non praestatur in singulis, cum hereditatem iure uenisse constet, nisi aliud nominatim inter contrahentes conuenit. PP. VI K. MART. SEVERO II ET VICTORINO CONSS. a. 200
- 2 IDEM AA. QVARTAE. Quoniam auus tuus, cum praedia tibi donaret, de B 19, 19, 2 euictione eorum cauit, potes aduersus coheredes tuos ex causa stipulationis consistere ob 13 euictionem praediorum, pro portione scilicet hereditaria. nudo autem pacto internueniente minime donatorem hac actione teneri certum est. PP. II K. MART. ANTONINO A. II ET GETA II CONSS. a. 205
- 3 IDEM AA. AVRELIANO. Qui rem emit et possidet, quamdiu euicta non est, B 19, 19, 3 auctorem suum propterea, quod aliena uel obligata res dicatur, conuenire non potest. 20 PP. VIII K. AVG. FAVSTINO ET RVFINO CONSS. a. 210
- 4 IMP. ANTONINVS A. GEORGIO. Si praedium tibi pro soluto datum aliis cre- B 19, 19, 4 ditoribus fuerat obligatum, causa pignoris mutata non est. igitur si hoc iure fuerit euictum, utilis tibi actio contra debitorem competit. nam eiusmodi contractus uicem uenditionis 24 obtinet. PP. XI K. AVG. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 5 IDEM A. PATROINAE. Ex praediis, quae mercata es, si aliqua a uenditore B 19, 19, 5 obligata et necdum tibi tradita sunt, ex empto actione consequeris, ut ea a creditrice liberentur: id enim¹ fiet, si aduersus uenditorem ex uendito actione pretium petentem doli exceptionem opposueris. PP. XV K. OCT. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 6 IMP. ALEXANDER A. OCTAVIO. Non dubitatur, etsi specialiter uenditor euic- B 19, 19, 6 tionem non promiserit, re euicta ex empto competere actionem. PP. VIII ID. MART. ALEXANDRO A. CONS. a. 222

P (43. 44 R 1 [2 p] 3. 4. 6) L (43. 44 R 1...4. 6) CRM

¹ fortasse iungenda est 3, 32, 18 ² id enim] idem (u. i.)?

1 imp. P | clario CR | dnationis L^a 2 uiam R^a
3 s. a. Hal. PL | s. uii PL, d. viii (uel viii)
3, 32, 18 | cons.] et cons. Hal., cons. P
4 demetrio R | aliquianam R^a, aquilianam M^a
5 obligationem C^aR^a 6 nulla ex C | resti-
tuit P^a | omnes C^a | agenda C | uiam R^a |
procludi P^a, percluditur P^aLRM^a? | s. a.
Hal. PL 7 cons. P 9 uentionibus S
10 antonus M | aa.] ant. a. L^a, om. M |
monatio S, munitio PLM | hereditatis P
11 sumpto R^a | ac] a P^aR^a | non om. C^a
12 iure] in L^a? | uenisset R^a | intra M^a
13 s. a. Hal. PL | ii] PL, a. iii Hal. | uictor-
inus PL 14 aa.] a. et c. S, a. M | auarto L |
donare R^a 15 coehedes p | stipulationes L^a |
ob] ab R 16 praedoorum L^a 17 donato-
rum R^a | actione] actionem M^a | certum
est om. R^a | s. a. Hal.: in pL extat pp. xii

19 aa.] a. et c. S, aa. et cc. C, a. M | et]
R^aM^a, et post PLR^a, et qui post M^a, om. C:
ὁ ἀγοράσας πρᾶγμα, ἐφ' ἑσὸν νέμεται, οὐ δύναται
περὶ ἐκνικήσεως κινήσαι B 20 alienata PL^aC,
ἀλλότριον B | dicitur L^aM 21 s. a. Hal. PL
22 imp. R | antonius M, gordianus S | ge-
rongio PL, gorgio C | solito M^a 23 fuerit C |
est] potest C 24 utili M^a | huiusmodi M |
uindictionis R^a 25 s. a. Hal. PL | duobus]
d. et Hal. 26 a.] a. et c. S | patroinae] C,
patroniane S, potroinae R, patronae M |
a] a. M^a, om. R^a 27 ex empto] excepto M^a |
actio M^a | a om. C 28 idem enim M^a | actio-
nem C 29 exceptione C | opposueras CR^a |
s. a. Hal. | duobus] d. et Hal. 30 imp. R |
octauī M 31 uicta C | ex empto] excepto M^a |
actione C | s. a. Hal. PL | id.] k. L, om. P
32 alexander P, alex. L | css. P, cons. L

- 7 IDEM A. HILARIO. Auctore laudato si euicta res est, fideiussorem, etiam si agi causam ignorauerit, conueniri euictionis nomine posse non ambigitur. PP. III NON. APRIL. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 8 IDEM A. CLEMENTIO. Emptor fundi, nisi auctori aut heredi eius denuntia- [B 19, 19, 7] nerit, euicto praedio neque ex stipulatu neque ex dupla neque ex empto actionem contra uenditorem uel fideiussorem eius habet. sed et si iudicio emptor non adfuit aut praesens per iniuriam iudicis uictus est absente auctore uel fideiussore, regressum aduersus eum non habet. PP. VIII ID. DEC. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 9 IDEM A. TERENCE. Si controuersia tibi possessionis, quam bona fide te [B 19, 19, 8] emissem adlegas, ab aliquo mouetur, auctori herediue eius denuntia. et si quidem obti- nueris, habebis quod emisisti. sin autem euictum erit, a uenditrice successoreue eius con- sequeris, quanti tua interest: in quo continetur etiam eorum persecutio, quae in rem emptam a te, ut melior fieret, erogata sunt. PP. XI K. IAN. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 10 IDEM A. LARGO. Si fines agri uenditor demonstrauit et legem dixit intra [B 19, 19, 9] eos neminem ingressurum, si quid inde euincatur, periculo fit auctoris. quod si finibus suis, quos¹ demonstrauit, agrum uendidit, lis finalis ad uenditorem non pertinet. PP. VII K. DEC. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 11 IDEM A. CLEMENTI. Exceptione doli recte eum submouebis, quem ab [B 19, 19, 10] auctore tuo fideiussorem accepisti, si eius nomine controuersiam refert, quasi per uxorem suam, antequam tu emereres, comparauerit, qui uendenti adeo consensum dedit, ut se etiam pro euictione obligauerit. PP. NON. FEBR. POMPEIANO ET PELIGNO CONSS. a. 231
- 12 IMP. GORDIANVS A. PHILIPPO. Siue in libertatem euictus est seruus quem [B 19, 19, 11] mercatus es, siue cum comparares conuenit, si qua quaestio eius nomine relata esset, etsi necdum euictus esset, ut pretium recuperares, praeses prouinciae, quod tibi praestandum animaduertit, restitui iubebit. PP. VII ID. MART. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 13 IDEM A. ZOILO. Si ob causam iudicati pignora capta sunt ex eius aucto- [B 19, 19, 12] ritate, cui praeciendi ius fuit, ea de quibus complecteris, eaque tu mercatus es, frustra ab ea quae condemnata est uel quae in eius locum successit eorum refertur quaestio, quandoquidem, etsi euictio eorum ab alio subsequuta fuisset, aduersus eos debuisse dari actionem, quibus pretii solutio proficit, meritiissime rescriptum est. PP. XVI K. IUN. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 14 IDEM A. SECVNDINO. Siue possessio uenditoris fuit, filius eiusdemque² [B 19, 19, 13] patris heres frustra quaestionem mouet, siue non patris, sed filii eius possessio fuit, de qua iure hereditario auctor laudari potest, controuersiam mouere non potest. PP. XIII K. AVG. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239

P 44, 7...9. 42, 14. 17. 25. 44, 10 [11 p] 12. 15. 14) L (44, 7...11. 12. 15. 14) CRM

¹ non ins. ² eius idemque?

1 aa. R | hilariano] P^oL, claro S, illariono P^o, hilario CR, irariano M | fideiussore C, fidem- iussorem R^o 2 ignouerit R^o | s. a. Hal. PL | pp. om. PL 3 cons. L, csa. P 4 cle- mentio] SPL, clementino CRM 5 ex om. PL^oM^o | stipulatione PL^o, stipulatio L^o | duplo L^oR^o, duple R^o 6 praeses M^o 7 per om. M^o | iudicium R^o, iudicum R^o | regres- sus R 8 habeat L | s. a. Hal. PL | alex.] a. alex. P | cons. PL 9 terenti M | te emissem] temissae P^o 10 mouetur L | ac- tori R^o | herediue P^o | tenueris R^o 11 suc- cessoresue CR^o 13 s. a. Hal. PL | cons. L 15 quidem P^o | uincatur PLM^o | fit] sit PLR 16 ad] a M^o | s. a. Hal. PL 17 k.] id. PL 20 comparauit L^oM^o | uenditi pM^o, uend... L^o 21 uictione L^o | s. a. Hal. 22 [impp. R | philipp. PLR | libertate PLR | uictus M^o 23 cum] eum C | si ... 24 ut] PL^o, si ...

tu ut L^o, ut si ... tu CM, ut si ... ut tu R | lata L^o 25 animauertit R | s. a. Hal. PL | a. om. PL 27 ea de ... eaque tu] M^o, eadem ... ea quae tu CR^o, eaque de ... tu R^oM^o 28 condempna M^o | quae in] qui in M 29 auitio R^o 30 proficit R^o | rec- tissime M | s. a. Hal. 32 secundo S, se- cundine R | filius eiusdemque (que om. P) | PL^o?R^oM, de qua iure hereditario C (cf. u. 33). de qua iure hereditario filius eius- demque L^o, de quo iure hereditario filius eius eiusdemq. R^o: τὸν πεπραμένον ἀγρὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς οὐ δύναται ἐκνικᾶν ὁ παῖς καὶ ἀλη- ρονόμος B 33 patri C | heres] h'ers R | sed] si R^o | filii] LR, filiis PCM: εἴτε τοῦ πατρὸς ἢν εἴτε αὐτοῦ B | fuit] eius fuit P^o 34 actor C | potes P^o | s. a. Hal. PL | xuii PL 35 cons. P

- 15 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. MENANDRO. Si non iniuria iudicantis, sed iuris ratione superatus es, pignus ob euictionem acceptum sollemniter persequi potes. PP. κ. AVG. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 16 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ALEXANDRO ET DIOGENI. [B 19, 19, 11] Super empti agri quaestione disceptabit praeses prouinciae et, si portionem diuersae partis 5 esse cognouerit, impensas, quas ad meliorandam rem uos erogasse constiterit, habita fructuum ratione restitui uobis iubebit. nam super pretio euictae portionis non eum qui dominium euicerit, sed auctricem conueniri consequens est. PP. x κ. IVL. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 17 IDEM AA. MUCIANO. Si, cum quaestio tibi super eo quem comparaueras [B 19, 19, 15] 10 commoneretur, auctorem tuum certum fecisti nec citra iudicis disceptationem eum quem emeris tradidisti, praeses prouinciae in damnis, quae te tolerasse meministi, medelam iuris adhibebit. PP. v id. NOV. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 18 IDEM AA. ET CC. EPTYCHIO. Si status super homine tibi uenundato [B 19, 19, 16] 15 mota quaestio est, sollemnibus, quae iuris admittit ratio, interpositis si secundum libertatem fuerit lata sententia, poteris de euictione, si nesciens condicionem eius comparasti, sine aliqua dubitatione auctorem uel eius fideiussores heredesue eorum conuenire. quod si fuisse seruum sententia declarauerit, intellegis ad uenditorem te reuerti non posse. a. 293
- 19 IDEM AA. ET CC. THEODORO. Si obligata praedia uenundedisti et longi [B 19, 19, 17] 20 temporis praescriptione solita emptores se tueri possunt, euictionis periculum timere non potes. S. ii κ. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 20 IDEM AA. ET CC. SOLIDO ET ALIIS. Si parentes nestri mancipia uenun- [B 19, 19, 18] 25 dederunt quaestioque dominii mota est, emptoribus adesse ac defendere causam non prohibemini. Quod si eis haec iam euicta sunt, instauratio litis ex persona uestra, si appellationem non interposuistis, contra ius desideratur. Empti sane iudicio pro euictione si conueniri coeperitis, nec uobis, ut defendatis, negotium denuntiatur probetur, intellegitis, quatenus uosmet ipsos tueri debeatis. S. vi κ. IVL. AA. CONSS. a. 293
- 21 IDEM AA. ET CC. HELIODORO. Empti actio longi temporis praescriptione [B 19, 19, 19] 30 non submouetur, licet post multa spatia rem euictam emptori fuerit comprobatum. Si itaque is, quem te comparasse commemoras, nunc in libertatem proclamat, interpellare uenditorem siue successores eius debes, ut tibi adsistant causamque instruant. Quem si liberum esse uel seruum non esse fuerit pronuntiatum, nec te conuentione remisisse periculum euictionis fuerit comprobatum, praeses prouinciae, si res integra est, quanti tua interest restitui tibi prouidebit. S. xi³ κ. IVL. SERDICAE AA. CONSS. a. 293

P (44, 15. 14. 17. 19. 21) L (ut P) CRM

¹ tuum ins. ² vi?

1 imp. CR | a. et phil. om. R, phil. om. M | menandro R 2 es] es al C, est R^a | euictione R | acceptum] acc. est M^a? | potest R^aM^a | s. a. PL: apud Hal. extat d. kal. 3 philippo ... cons. om. L | a. om. P 4 aa.] aa. et c. S | alexander et C, alex. (om. et) R, alex. et om. M 5 nuper emptis agris M^a | questionem CM | patris M^a 6 uobis erogasse C, uos ergo erogasset se R^a 7 restituit M^a | eum] enim M^a 8 auctorem R^a, auctorem esse R^a | conuenire CM^a | conseques M^a | s. a. Hal. 10 idem] imp. diocl. et max. PL | aa.] a. et c. S | eo] eum PL | quem] quod C | comparaueras M 11 commouetur M^a, commouebatur C | discreptionem M^a | eum] hoc C | quem] quod C, quae R^a 12 tolerasse te M 13 adhibebit M^a | s. a. Hal. PL | iun. PL | et iii aa. cons. om. L | cons. P 14 statu C, statutus M^a? | hominem R^a 15 quaestio est] questione M | admitti ratio R^a, ratio

amittit M 16 fuit RM | sententiam C | potes M | euictionem R^a 17 uel] ue R^a | quod] quo R^a 18 seruum fuisse M 19 et cc. om. PL | theodotae M | uenundasti PL^a | longinqui PL 20 emptori C | se] M, om. PLCR 21 potest R | s. a. Hal. P | ii] prid. P 22 solido] CR, solidio M, oligio S | alii SCR | uestris C | uendiderunt M 23 temporibus CR^a | defendere R 24 haec (ec R^b) iam] R^bM, e. iam R^a, haec omnia C | appellatione CR^a 25 interposuisti R | euictione R^a? 26 conuenire C, conuenire M^a | denuntiaturum R 27 s. a. Hal. 28 et cc. om. PL | helio R 29 post] pro P^a | rem euicta CR^a?, re euicta R^b 30 te om. M^a | comparasse L^a | proclamat] pr. et C 31 debet L^aR^a | causaque C | quem] quae P^a 32 seruum non esse] s. non P^a, s. esse non L, s. non .. R^a, non seruum M 34 iubebit PL | s. a. Hal. PL | iul.] aug. Hal. | sardico P, sar. L | aa.] a. PL

- 22 IDEM AA. ET CC. IULIO. Cum tibi liberum uenundatum fundum ab [B 19, 19, 20] auctore proponas, si ex antecedente obligatione quod debebatur iure soluisti, stipulationem, quam subiectam emptioni de indemnitate proponis, ipsius conceptio commissam manifeste declarat. S. VII K. SEPT. VIMINACII AA. CONSS. a. 293
- 23 IDEM AA. ET CC. EVSTOCHIAE. Cum successores etiam uenditoris pro [B 19, 19, 21] 5 euictione teneri possint, si uelut obligata sibi res publica Thessalonicensium pignoris instituat iure persequi quae comparasti, auctoris heredibus quocumque gradu constitutis aduicere negotio denuntia. quod¹ sine praesentibus his fundus quem emisti fuerit euictus siue absentibus, postea quanti tua interest rem euictam non esse teneri, non quantum pretii nomine⁹ dedisti, si aliud non placuit, publice notum est. S. II K. IAN. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 24 IDEM AA. ET CC. EVTYCHIO. Si post perfectam uenditionem ante pretium [B 19, 19, 22] numeratum rei uenundatae mota fuerit quaestio uel mancipia uenundata proclamant in libertatem, cum in ipso limine contractus imminet euictio, emptorem, si satis ei non offeratur, ad totius uel residui pretii solutionem non compelli iuris auctoritate monstratur. 1 Vnde cum parte pretii numerata, domus quam emisti tibi² uelut pignoris iure obligatae¹⁵ ne ad emptionem accederes, denuntiatum ab aliquo proponas, iudex tibi quae ex emptione ueniunt praestari providebit. S. VI K. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 25 IDEM AA. ET CC. SATURNINAE. Si tibi liberam Saturninus condicionem [B 19, 19, 23] eius ignorans distraxit ac nunc eam defendit in libertatem, hac libera pronuntiata uenditorem uel ex stipulatione duplae, quantum in hanc deductum est, uel empti actione quanti²⁰ tua interest conuenire potes. S. ID. FEBR. CC. CONSS. a. 294
- 26 IDEM AA. ET CC. NEONI. Si quis tibi seruum uendidit, postquam is rebus [B 19, 19, 24] humanis exemptus est, cum euictionis periculum finitum sit, a te conueniri non potest. S. II K. APRIL. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 27 IDEM AA. ET CC. THEOPHILO. Si fundum sciens alienum uel obligatum [B 19, 19, 25] 25 comparauit Athenocles nec quicquam de euictione conuenit, quod eo nomine dedit, contra iuris poscit rationem. nam si ignorans, desiderio tuo iuris forma negantis hoc reddi refragatur. S. XVII K. OCT. CC. CONSS. a. 294
- 28 IDEM AA. ET CC. MAXIMIANO. Emptori etiam uenditoris iura prodesse [B 19, 19, 26] non ambigitur. si igitur uobis propter rei proprietatem mota fuerit quaestio, tam propriis³⁰ quam uenditoris defensionibus ut poteritis. S. III NON. OCT. SCVPPIS CC. CONSS. a. 294
- 29 IDEM AA. ET CC. RHESO. Si permutationis gratia praedia curatoribus [B 19, 19, 27] quondam fratris tui mater tua dedit, his, quae in eorum uicem accepit, posteaquam ad V (incipit u. 27 erans desiderio) P (44 [22 p] 24...28: c. 23 post 45, 1) L (44, 23. 22. 24...25) CRM

¹ quo (Mommsen)? ² tibi, domus quam emisti? ³ fortasse iungenda est 6, 56, 2

1 nilio L 2 debetur p¹L¹ 3 indemnitate C | proponas L¹R¹ | commissam C 4 s. a. Hal. pL | uim. aa. cons. om. pL 5 idem | imp. (imp. P) diocl. et max. PL | a. et c. P, aa. et c. L | eustochio S 6 possunt R¹M | uelut | uel P¹L¹ | obligatas R, obliga M¹ | tibi C, si. M¹ | constituat M 7 auctoribus C 8 negotia denuntia L, denuntiat negotio C | quos L¹ | praes. his | his praes. P¹L¹, his praes. .. P¹, his praes. is R | fundis M¹ | emisisti CM¹ 9 quanti ... non bis L¹ | quantam] quanti PL¹R¹M¹ | praedii C 10 s. a. Hal. 11 eutichio R 12 enumeratum C | mota fuerit quaestio rei uenund. PL | manc. uendita CM | proclamant R¹ 13 libertate R 14 resolutionem PL¹ 15 obligata nec C, obligat. ne L¹ 16 accedere C | denuntiato R¹ | ad aliquos P¹ | praeponas R | emptionem P¹ 17 iubebit M | s. a. Hal. PL 18 saturnus PL¹, saturninum R¹ 20 duplae] M¹, dupla P¹, dupli P¹LR, duplae

actione C, dupla M¹ | hac P¹C | empti M¹ 21 conueniri R¹ | potest P¹CR¹ | s. a. Hal. PL | cc.] aa. Hal. 22 enoni M 23 conuenire R¹, conuere M¹, conueri M¹ 24 s. a. Hal. PL | a. om. PL | 11] prid. PL | cons. P 26 athenocles LCM¹, atheocles M¹ | nec] ne PLM¹: ἐν ᾧ μὴ δὲν περὶ ἀντιλήψεως συνεφωνήσαν B | conueniendi L¹ 27 gnorans R¹ | negant. (d?)is V, neganti P¹L¹, negantes C, negandi R¹ | hoc reddi] ut hoc reddas (hoc ..ed.. R¹) P¹L¹R¹M¹? | refragatum V, refragantur M¹, refragatur post 30 quaestio collocat R¹ 28 s. a. V Hal. PL | xvii] sic potius quam xui V, xv Hal., xii PL 29 maximiano] SC¹M¹, max. VR 30 si igitur om. V¹ (suppl. manus prima) | uobis om. R¹ | propter rei] prote... V | fuerit] fuerat V 31 defensionibus om. R¹ | s. a. V Hal. PL | s. om. PL | 11] sic uel iu V | acupis PL 32 reso R, chreso V, hetreso S, rhsi C, hyreso M, rhesae 6, 56, 2 | praetia VR¹ 33 uice C

defensionem fuerit denuntiatur, uel cum eorum non haberet facultatem, euictis quanti interest eos conueniri posse rationis est. S. VII ID. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

- 30 IDEM AA. ET CC. HASTIO. Non ex eo, quod duplam qui a matre tua [B 19, 19, 29] mancipium comparauit euictionis nomine stipulatus est, alienae rei scientia conuincitur, nec opinio eius ex hoc laeditur, ut malae fidei emptor existimetur. aliis itaque hoc indi-
ciis, si uis, probare debes. S. ID. DEC. CC. CONSS.

a. 294

- 31 IDEM AA. ET CC. AGATHO. Heredem fideiussoris rerum, pro quibus [B 19, 19, 29] defunctus apud emptorem intercesserat pro uenditore, factum eius cui successit ex sua persona dominium uindicare non impedit, scilicet euictionis causa durante actione. S. XVIII
K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS.

a. 294

XXXXV (XXXXVI)

R CREDITOREM EVICTIONEM NON DEBERE R

- 1 IMP. ALEXANDER A. PVBLICIO. Cum iure creditoris propter fisci debita [B 25, 7, 63] praedium obligatum procurator meus uendit, euictio non debetur, quia et priuatus creditor eodem iure utitur, nisi nominatim hoc repromissum a priuato fuerit. Si tamen fiscus in
ius alterius creditoris successit, emptori non iusta fisci nomine mouetur controuersia, siue quia potior fuerat, quando uendebat, siue quia infirmior, quoniam hoc utique praestare debet, qui pignoris iure uendat, potiorum se ceteris esse creditoribus. PP. XV K. NOV.
MAXIMO II ET AELIANO CONSS.

a. 223

- 2 IMP. GORDIANVS A. SABINO. Si a creditrice iure pignoris fundos pater [B 25, 7, 64] tuus comparauerit, euictis praediis ita demum petitionem aduersus creditricem habere iure potes, si, cum uendiderit, de euictione rei promisit uel etiam dolo malo, cum sciret prudensque esset rem sine uitio non esse, cum patri tuo, cui successisti, uenundedit. nam sicut genus eiusmodi contractus inscium creditorem uinculo euictionis non adstringit, ita eum, qui fraudem admisit uel decepit, non excusat. PP. VIII ID. APRIL. SABINO II
ET VENUSTO CONSS.

a. 240

XXXXVI (XXXXVII)

R DE PATRIA POTESTATE R

- 1 IMPP. ANTONINVS ET VERVS AA. TITIO. Si filium tuum in potestate tua [B 31, 2, 4] dicis esse, praeses prouinciae aestimabit, an audire te debeat, cum diu passus sis ut patris
familias rem eius agi per eos, qui testamento matris tutores nominati fuerunt. PP. SINE
DIE ET CONSS.

V P (44, 31. 45 R 2. 44, 23. 46 R) L (44, 31. 45 R 2. 46 R) CRM

1 defensionis R^a? 2 interest] inter V |
s. a. V Hal. | VII] VI 6, 56, 2, om. Hal.
3 et] e V | castio R, istio M | duplum R
4 euictionis ... conuincitur om M^a | alieni R^a?
5 eximetur M^a 6 si uis] siui V, suis C |
prob. debes] defunctus ap. empt. int. pro
u. factum e (ex u. 8) R^a | s. a. V Hal. |
cc.] aa. Hal. 7 fideiussoris P^a 8 inter-
esset P^a, interesse P^a Lⁱ | pro om. P^a | uen-
ditorem C 9 domini P^a | durantes P^a |
actiones P^a C | s. a. V Hal. PL | s. om. PL
10 nic. V, om. Hal. PL | cons. P 12 rubri-
cam om. R^a | creditore S, de creditorem V |
non] n. non L^a 13 imp. V | publico M
15 fuerit] f. creditore RM | si tamen] eodem
iure tamen si R,e tamen si M^a, tamen
si M^a | fiscum V^a, fiscus emendasse, sed rur-
sus emendationem sustulisse uidetur V^a, nisi
forte ab initio fiscus scriptum et in fiscum

mutatum est 16 creditori C^a 17 utique
haec M | praestari R^a 18 pignus M^a | s. a.
V Hal. 20 imp. R | a) ad R^a | creditore M |
fundus M^a, fundos obligatos L^a R 21 compa-
rauerat PL^a CR^a M^a | creditore (- rem M^a) M
22 iure om. P^a | potest P^a | si] V, siue
PLCRM | uictione M^a, euenditione R^a? |
cum] locum V^a 23 esset L | successisse V
24 sicut] cut uel cui V^a, sic V^a? | eius-
modi] VQ, huiusmodi PLCRM | insuum R^a |
abstringit R 25 emisit R^a, amiserit M |
s. a. V Hal. PL | VII Hal. | sabino ...
26 cons. om. L 26 uenusti. P 29 ant.
et seu. aa. V, ant. a. et uerus a. CR, se-
uerus et ant. aa. SM | tua om. M^a 30 sis]
sic V^a C, sit R^a, scis M^a | patris] atri M^a
31 res M | agri M^a? | nominatim fuerint R^a |
s. a. V Hal. 32 consule Hal.

- 2 IMP. ANTONINVS A. MARONIAE. Eius, quod in potestate patris agens habuisti, domini-
um ad patrem tuum pertinuit extra ea, quae non adquiruntur. PP. XIII K. MART.
LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 3 IMP. ALEXANDER A. ARTEMIDORO. Si filius tuus in potestate tua est, res [B 31, 2, 5
adquisitas tibi alienare non potuit: quem, si pietatem patri debitam non agnoscit, castigare
iure patriae potestatis non prohiberis, artiore remedio usus, si in pari contumacia perse-
uerauerit, eumque praesidi prouinciae oblaturus dicturo sententiam, quam tu quoque dici
uolueris. PP. V ID. DEC. ALBINO ET MAXIMO CONSS. a. 227
- 4 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. GALLAE. Con- [B 31, 2, 6
gruentius quidem uidetur intra domum, inter te ac filios tuos si quae controuersiae oriun-
tur, terminari. Sed si ita res fuit, ut¹ iniuriis eorum et ad ius experiendum et ad uindictam
processeris, aditus praeses prouinciae super disceptationibus quidem pecuniariis consuetum
exerceri iubebit ordinem iuris: reuerentiam autem debitam exhibere matri filios coget et,
si prouectam ad inclementiores iniurias improbitatem deprehenderit, laesam pietatem seue-
rius uindicabit. PP. XVI K. IVN. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. DONATIO. Filia tua non solum [B 31, 2, 7
reuerentiam, sed et subsidium uitae ut exhibeat tibi, rectoris prouinciae auctoritate com-
pellatur. PP. K. MART. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 287
- 6 IDEM AA. HERMOGENI. Abdicatio, quae Graeco more ad alienandos liberos [B 31, 2, 8
usurpabatur et apoceryxis dicebatur, Romanis legibus non comprobatur. PP. XVII K. DEC.
MAXIMIANO A. II ET IANVARIO CONSS.² a. 288
- 7 IDEM AA. ET CC. DVPLIANAE. Si maritus tuus, licet militans, in patria potestate
constitutus filium legitimis suscepit nuptiis, eum in potestate sui perseuerasse non ambi-
gitur. S. PRID. NON. APRIL. CC. CONSS. a. 294
- 8 IDEM AA. ET CC. AEMILIANAE. Libertos exemplo ingenuorum [6, 55, 7 mut. B 31, 2, 9
filios suos post libertatem ex legitimis nuptiis natos in potestate habere non est prohibi-
tum. S. XVI K. MAI.³ SIRMII CC. CONSS. a. 294
- 9 IDEM AA. ET CC. NICAGORAE. Nec filium negare cuiquam esse liberum [B 31, 2, 10
senatus consulta de partu agnoscendo ac denuntiata poena, item praeciudicium edicto per-
petuo propositum et remedium alimentorum apud praesidem maiori trimo petenti monstra-
tum iure manifesto declarant. S. V K. MAI. SIRMII CC. CONSS. a. 294

V P (46, 4. s. 8) L (46, 2...5. 8) CRM

¹ in ins. (Mommson) ² Diocletiano III et Maximiano AA. cons. (Mommson, u. i.)? ³ Mart. l. gem.

1 imp. R | antonius M | patrone S, matro-
niae M | quod | qui L^aR 2 s. a. V Hal. L |
xvi Hal., xuii L | mart. ... 3 cons. om. L
3 cereali Hal. 4 imp. | ipp. R | artemido-
rum S | res om. V 5 pietate patris C 6 usu-
ris C, inc. M^a | pari | patri C, patris LR^a |
contumaciam L 7 preses Lⁱ, praeside R^a |
sententia C, sentiam M^a | quam tu | quan-
tum R^a | quoque | que V uel V^a 8 s. a. V
Hal. PL | vi Hal. L | dec. ... cons. om. L
9 ualerius S | et om. C | gallianus M | aa.
om. M | ual. c. gallae S, ual. cc. calae PL,
ual. cc. C, ualcale (uaccale R^a) cc. R, uale-
rius aaa. calcae M | congruenti... V, con-
gruenti. L^aC^a 10 inter | intra R^a 11 fuerit M |
experiendum R 12 discreptationibus M^a
13 iubebit exerceri M | reuerentiam R^a |
exiberi LRM^a 14 peruentam PLⁱ | in-
clementiores iniuberias V^a, inclementiorem
(indem. R) iniuriam PLR^a, indementiores in-
iurias (-riam R) CR^a 15 s. a. V Hal. PL |
xv Hal. | aemilian. basso V 16 aa. et cc.
domitio M | filiam tuam R 17 reuerentia C |

sed etiam PLR^aM^a, sed etiam sed etiam .
(et?) R^a | exhiberet V, exhibeas P^a | com-
pellatur PLC 18 s. a. V Hal. PL | iii
om. V 19 aa. | aa. et cc. M | obdicatio M^a |
graecae C 20 aroceryxis V, apocerixis C,
apocherixis R, apocexis M | s. a. V Hal. |
xvii] xu (uix xg) V 21 a. ii et ian. | aa. V:
cum alia constitutio a. 288 non extet, con-
sulatum ab Hal. interpolatum et ad V con-
sules a. 287 restituendos esse recte coniecit
Mommson 22 aa. et cc. | a. S | duplione S,
duplinae C, dupluane R, duplitiae M 23 sus-
cepit nuptiis | susceptus uel susceptis V^a? |
perseuerasse C^a 24 s. a. V Hal. | prid. | ii
Hal. 25 aa. et cc. | a. P, aa. L | emi-
lliano M | libertus C, liberos M^a 26 no-
tos M^a | potestate | p. tua R | non est proh.
habere R 27 s. a. V Hal. 28 icagore M
29 consulto C | denuntiata V^a 30 petendi V,
pete R^a, peti nomine eius M^a, pete... M^a |
monstr. iure om. M^a 31 manifeste R^aM^a |
declarat R^a, declaratur M

- 10 ¹IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM PV. Libertati a maioribus [Th. 4, 8, 6 II 31, 2, 11 tantum impensum est, ut patribus, quibus ius uitae in liberos necisque potestas olim erat permissa², eripere libertatem non liceret. D. XV K. IVN. THESSALONICAE SEVERO ET RVFINO CONSS. a. 323

XXXVII (XXXVIII)

R DE ADOPTIONIBVS R

- 1 IMP. GORDIANVS A. MARCIAE. Hi, qui in aliena sunt potestate, iuxta ius ciuile non nisi apud eum, apud quem plena legis actio est, adoptari possunt. PP. K. IVN. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. TIMOTHEO. Impuberem, quem [B 33, 1, 41 10 ad uicem naturalis subolis adrogare desideras, si hi, qui sanguinis necessitudine iunguntur, id ei expedire apud praesidem prouinciae confirmauerint, filium habebis, ita ut bonorum tuorum quarta pars tam in postremo iudicio tuo, quam si a te emancipatus fuerit, ei praebeatur et super patrimonio eius idoneis fideiussoribus datis seruo publico caueatur, ne sub copulandae adoptionis obtentu in facultates eius, quae ei diligenti prouisione seruandae 15 sunt, intruas. Adrogatio etenim ex indulgentia principali facta proinde ualet apud praetorem uel praesidem intimata, ac si per populum iure antiquo facta esset. PP. V ID. MART. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 3 IDEM AA. MARCIANO. Cum eum, quem adrogare uis, libertum tuum esse [B 33, 1, 42 20 profitearis nec ullam idoneam causam precibus indideris, id est quod non liberos habes, intellegis iuris auctoritatem desiderio tuo refragari. PP. XVI K. IUL. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 4 IDEM AA. PROCULIANO. Adoptio non tabulis, licet per tabellionem con- [B 33, 1, 43 24 ficiendis, sed sollemni iuris ordine apud praesidem solet copulari. PP. K. SEPT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 5 IDEM AA. ET CC. SYRAE. A muliere quidem, quae nec suos filios habet [B 33, 1, 44 30 in potestate, adrogari non posse certum est. uerum quoniam in solacium amissorum tuorum filiorum priuignum tuum cupis in uicem legitimae subolis obtinere, adnuimus uotis tuis secundum ea, quae adnotauimus, et eum proinde atque ex te progenitum ad fidem naturalis legitimique filii habere permittimus. S. PRID. NON. DEC. TRIBALLIS TIBERIANO ET DIONE CONSS. a. 291

V S (47, 2 usque ad u. 13 praebeatur) P (47 R 4) L (ut P) C R (46, 10 om. R^a) M

¹ iunge 7, 18, 3 ² potestas permissa est (om. olim) Th.

1 maximianum M | pu.] pp. SC, om. M
2 tantum ... patribus om. V^a (suppl. manus secunda) | ius] ius est M^a | nec his quae C^a
3 promissa M^a | s. a. Th. V Hal. | iun.] ian. uel mart. Th. ■ rubricam post c. 3 collocaat M^a 7 impp. V?R | hii M^a 8 actio est] actione M^a | adopt. poss. om. R^a | s. a. V Hal. 10 aa. om. M 11 uicem] modum R^a | necessitudinem S | iniunguntur S, iunguntur R 12 expediri CRM | confirmauerit SR^a | ita ut] sit autem S 13 tuorum q. p. tam] tuorum tam..... V, quanta pars S | in om. S | postremo M^a | a te] agere S, a tem R^a | ei om. S 14 et] ut M^a | matrimonio M^a | seruo] se-u M^a 15 compe-lande R^a | obtentus R^a | facultate C | ■ om. R | prouisione M^a 16 rogatio R^a | in-

dulgentiam R^a | perinde M^a 17 intima-
matam R^a | est R^a, esse M^a? | s. a. V Hal. 19 aa.] aa. et cc. RM | matiano M, marc. R | adrogare uis] V, adrogaueris CR^aM, adro-
ga-ū R^a | esse om. R 20 inuideris potius quam indideris V | quod] qui R^a? | haberes RM^a 21 s. a. V Hal. 23 procliano S, proculiano PL | consentiendis R 24 so-
lepti PL, sollempni-(s?) R^a | ordinem R^a | s. a. V Hal. PL | ipses PL, om. Hal. | aa. 26 siriae M, siraca C, uire S | a muliere ... 27 adrogari] mulierem ... adrogare RM 28 uerus R^a, om. V^a 29 cupis priuignum tuum M 30 eum] eum in V | perinde M | atque] atque si CR 31 filii om. R^a | s. a. V Hal. | s. prid.] pp. III Hal.

- 6 IDEM AA. ET CC. MELITONI. Adrogationes eorum, qui sui iuris sunt, nec in [B 33, 1, 46] regia urbe nec in provinciis nisi ex rescripto principali fieri possunt. S. III NON. APRIL. BYZANTII AA. CONSS. a. 293
- 7 IDEM AA. ET CC. ATTICO. In adoptionem quidem alienae ciuitatis cui recto [B 33, 1, 46] dato additur, non mutatur patria, ac propterea ius originis in honorum ac munerum obsequio per adoptionem non minus perspicis. S. XI K. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 8 IDEM AA. ET CC. ISIONI. In adoptionem patre, in cuius est potestate, libertae filiam dante, matris patronus adoptare non prohibetur. nam sui iuris adrogatio feminae nisi ex nostro rescripto numquam procedit. S. V ID. FEBR. CC. CONSS. a. 294
- 9 IDEM AA. ET CC. MARCIANO. Adoptatum, licet ex beneficio nostro, emancipatione sollemni separare familia sua pater adoptius minime prohibetur. V K. NOV. ANCHIALI CC. CONSS. a. 294
- 10 IMP. IUSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum in adoptiis filiis, qui filii familias [B 33, 1, 46] constituti a patribus naturalibus aliis dantur, antiquae sapientiae incidit quaedam dubitatio, si oportet talem filium, si praeteritus a naturali patre fuerat, habere contra eius testamentum de inofficioso actionem (quam Papinianus quidem negat, Paulus autem sine effectu derelinquit, Marcianus uero distinguit, ne ex hac causa utriusque patris perderet successionem, naturalis quidem uoluntate eius circumuentus, adoptiui propter egestatem, quam forte habebat), et iterum aliud nitum erat exortum: si enim post patris naturalis obitum pater adoptius per emancipationis modum iura adoptionis dissoluisset, nulla spes ei remanebat neque contra patris naturalis uoluntatem, quia mortis eius tempore in aliena fuerat familia constitutus, neque contra adoptium patrem, quia per emancipationem eius familia exemptus est: ideo talem dubitationem et tale uitium corrigentes sancimus per adoptionem quidem ad extraneam personam factam iura naturalis patris minime dissolui, sed ita eum permanere, quasi non fuisset in alienam familiam translatus. cum enim tanta fragilitas est adoptionis, ut possit in ipso die et filius fieri et extraneus per emancipationem inueniri, quis patitur iura patris naturalis nexu diuino copulata ludibrio defraudari, cum in hoc casu et contradicendi filio ex iure uetere datur licentia et inuitus transire ad aliam familiam non cogitur? Omnia igitur, secundum quod iam disposuimus, cum ad extraneum patrem filius per adoptionem transfertur, maneant integra iura siue ad de inofficiosi querellam siue ad alias omnes successiones siue ab intestato siue ex testamento, quae liberis deferuntur, ut et ipse possit prodesse patri naturali et ab eo naturalia debita percipere. Si uero pater naturalis auo materno filii sui uel, si ipse fuerit [Inst. 1, 11, 2] emancipatus, etiam paterno, uel proauo simili modo paterno uel materno filium suum
- V P (47, 6) L (ut P) CRM (transponit c. 8. 6. 7)

1 melitoni] S, meliono PL, melitio C, melitio R^a, melliono M, attico mellitio R^a (cf. u. 4), melion (i et ii dubiis) V | adrogationis VM^a, adrogationes L^a, adrogationem R | in regia] regia M 2 nisi] suis nisi R | ex om. PL | scripto M^a | fueri M^a | s. a. V Hal. PL | s.] pp. Hal. | III] V, iui PL, vi Hal. 3 bisanti] PL | aa. (cc. Hal.) cons. om. PL 4 et cc. om. V 5 bonorum C, honerum R | numerum R^a, inc. M^a 6 per] er. R^a | s. a. V Hal. 7 et cc. om. R | ysidori S, sioni M | adoptione CR | libertae] liber... (libertae Bluhme) V, liberta C, l... R^a, om. R^aM^a, inc. M^a | filium R^a 8 dante] id ante C, dante libertae M^a | patronum R^a, patronis M^a | sui] si R^aM^a | uiris R^a 9 s. a. V Hal. 10 marino M | ex] et R^a 11 familia] a f. RM | s. a. V | v] sic uel ui V 12 anchiali cons. (om. cc.) V 13 mpp. R | iustinus V | in om. R^a | adoptius M^a | filii] filia C 14 naralibus V? | quidam R^a | dam dub. ... 15 filium om. V^a

(suppl. manus secunda) 15 eius] eiusdem C 17 dereliquid CR | utrisque R^a | partis V | penderet C 18 naturali C 19 alium R 20 emancipationem V | nullas spes ei C, nullam spem ei R^a, nulla spes (emend. ex sper) V? 22 fuerit M^a | quia] quae C 23 familiae exceptus R^a | corrigentes] decedentes M 27 naturalis om. V | nexu] nec sub C | diuino] dubino V | copula R^a 28 ueteri C^aRM | inuitos C 29 alienam M | quod] qui R^a 30 per om. R^a | maneat integrae iura V, maneant integra ei iura C, maneat integra iura M^a: φυλάττεται τὰ δίκαια τοῦ φυσικοῦ πατρὸς πάντα ἀμείωτα B, ἀκέραια μένειν τὰ δίκαια κατὰ τὸν φυσικὸν πατέρα Prochiron auctum 30, 58 | ad de inofficiosi] V, ad inofficiosi C, in ad officiosi R, ad de inoffitioso M 31 ex tamento V 32 ut et] ut R^a | posset R^a | debita naturalia M 33 paterno filii sui] C, mat. filius ni V^a, filii sui mat. Inst. 34 emancipatum R^a | paterno] auo pat. C

dederit in adoptionem, in hoc casu, quia in unam personam concurrunt et naturalia et adoptius iura, maneat stabile ius patris adoptiui et naturali uinculo copulatum et legitimo adoptionis modo constrictum: et ad eum solum respiciat filius, cui eum et natura [(Inst.) adgregauit et lex per adoptionem adsignauit, et Papiniani sententia in hac specie procedat, et ad eum tantummodo filius adoptiuus spes totas extendat et non patris naturalis successionem molestare concedatur, sed auita et proauita tantummodo reuerentia protegetur, eique adquirat quae possunt adquiri et prodesse, et is ei solus pater intellegatur, quem 1b lex fecit et natura non dereliquit. Neque enim Marciani distinctioni locum esse in hoc casu inuenimus, ubi nullius circumuentionis suspicio potest aliquam sibi uindicare licentiam, auita et proauita adfectione haec omnia resecante. Sed haec manere integra, nisi 1c auius et proauis emancipatum fecerint filium adoptiuum: tunc etenim necesse est iterum ad patrem naturalem eum reuerti, cum emancipationis interuentu adoptio in quamcumque 1d (1) personam facta dissoluitur. Sed ne articulum adoptionis et in extraneam personam factae sine lege relinquamus, licentiam damus tali adoptiuo patri, id est extraneo, si uoluerit, nihil ei testamento suo relinquere, sed quidquid ei reliquerit, hoc libertatis sit, non legitimo 15 uinculo adstrictum: cum enim per omnia naturae suae filium adgregauimus, manifestissimum est, quod et acquisitiones omnium rerum, quae ad filium familias peruenerint, secundum leges nostras non adoptiuo extraneo patri, sed naturali usque ad modum usus fructus perueniunt, et remaneat in sacris patris naturalis, quasi imaginaria quadam et noua 1e adfectione ei adquisita, non pristinae cognationis deminutione introducta. Sed si quidem 20 remaneat in tali adoptione nulla interueniente emancipatione, in hoc tantummodo prodesse ei uolumus adoptionem, ut non successione ab intestato patris extranei adoptiui defraudetur, sed habeat accessionem fortunae ex patris naturalis sibi uoluntate adquisitam. 1f Neque enim ex uetere iure cognationis nexus naturalis patris per adoptionem filio dissoluebatur, sed accedebant iura adoptiua certis reliquiis ex iure naturali remanentibus, et 25 qui legitimus erat familiae adoptiuae, is naturalis fuerat cognatus. quis enim materna iura possit abolere, cum uidebatur et antiquo iure patrem quidem habere adoptiuum, 1g matrem autem eam, quam natura cognoscit? Et ideo sancimus, etsi habet huiusmodi filius iura integra naturae, tamen, si intestatus pater extraneus adoptiuus decesserit, habere eum etiam sui heredis ius ad eius tantummodo successionem, ut non etiam legitima iura 30 ad familiam extranei patris adoptiui habeat, nec ipsa ad eum communionem aliquam habeat, 2 sed quasi extraneus ita ad illam familiam inueniatur. Sin autem per emancipationem iura adoptiua fuerint dissoluta, tunc nullus ei penitus regressus ad adoptiuum extraneum patrem, etsi moriatur intestatus, relinquatur, sed maneat tantummodo patrem naturalem 3 cognoscens, tamquam non fuisset ab initio in adoptionem translatus. Quae autem de aliis 35 adoptiuis diximus, haec sancimus etiam de his, qui ex Afiniano senatus consulto ex tribus

V (desinit in u. 36 adoptiuis dixi) CRM

1 qua V^a 2 adoptionis M Inst. | manet M Inst. | ius stabile M | naturalis M^a? 3 constricta C^a 4 et lex] an lex R^a 5 eam R^a | totas] omnes M | successionem C 6 aui et proau] C, auita et prouita M^a | reuerentia] successionem M | protegetur V^a 7 adquirat quae possunt om. V | quae possunt] quem p. R^a | prodesse et is ei (et C) solus] prodest ei solus et his R^a? 8 dereliquit CM^a | enim] enim in uel enim m C^a | distinctionis R, distinctioque M^a | locum esse in hunc (hunc om. R^a) casum R, in hoc casu locum (cum M^a) esse M 10 auita et proauia C | adfectionem M^a | resecantes C | nisi] ne R^a 11 aui et proauis R^a | fuerit M^a | etenim] VQ, enim CRM 12 naturales eam R^a | quamcumque personam] VQ, quacumque persona CRM 13 factam V | soluitur RM 15 ei relinquere VCR | liberalitatis R^aM^a | non] in M^a? 16 manifestum M 17 secundum] sed R^a

18 naturalis M^a | modum usus (usu V^a) fr. p. et om. V^a (suppl. manus secunda) 19 remanent C^a, remanet R, remaneant CM^a | naturales R^a | magnaria V^a | quaedam VC, quandam R^a | nouam R^a 20 adfectionem V, adfectionem M^a | cognitionis R 21 adoptio nonnulla R^a | hec M^a | prodesse M^a 22 nolumus V^a | adoptione C | ut non ... patris om. V | successionem R | defraudentur V 23 sibi] siue C^a 25 reliquiis VCRM^a | naturalis M^a 26 is] eis C 27 et] ex M 28 quam natura] qui matura (uel materna) R^a | facimus R^a 29 integra iura M | naturae om. R | intestamentus R^a | habere] hab' M^a 30 successionem M^a 31 habet M^a 32 illam] aliam V 33 fuerunt M | ei] e R | egressus M^a | ad] V^a (manus secunda), in M, om. V^aCR 36 duximus R^a | de his om. R^a | afiniano] C cum Inst. 3, 1, 14, ...niano R^a, sabiniano R^aM

- maribus fuerant ab extraneo adoptati, nulla penitus differentia inter alios adoptiuos et eos
 4 introducenda. Quae in filio diximus in adoptionem a patre dato, haec et in filia et in
 nepote et in nepte et deinceps personis utriusque sexus in sacris constitutis extendimus,
 si tamen tempore mortis aui sui parentes eos uel eas non antecedant. si enim patres eos
 antecedant (ubi nec imponitur necessitas aui aliquid nepoti uel nepti relinquere), maneant
 5 omnia iura adoptina ei intacta. haec enim omnis sanctio de filio et filia et nepote et
 nepte et deinceps personis in sacris constitutis introducta est, ubi dubitabatur, quid statuen-
 dum est, quasi duobus patribus ei, uno ex natura, altero ex lege positus. Vbi autem homo
 sui iuris constitutus per adrogationem ex Augusta liberalitate sese dederit in adoptionem,
 tunc omnia iura patris adoptiui habeat intacta. cum enim nullum inter patres inducitur
 10 discrimen, sit suus heres adoptiuus patri adrogatori et familiae eius adgregetur, et omnia,
 quae ad filium adrogatum ueteres legum latores induxerunt, intacta illibataque in eorum
 personis reseruentur. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC.
 CONSS.¹ a. 530
- 11 ²IDEM A. IOHANNI PP. Veteres circuitus in adoptionibus, quae per tres emancipa- 15
 tiones et duas manumissiones in filio aut per unam emancipationem in ceteris liberis fieri
 solebant, corrigentes siue tollentes censemus licere parenti, qui liberos in potestate sua
 constitutos in adoptionem dare desiderat, sine uetere obseruatione emancipationum et
 manumissionum hoc ipsum actis interuenientibus apud competentem iudicem [cf. Inst. 1, 12, 3
 manifestare, praesente et eo qui adoptatur et non contradicente, nec non eo qui eum 20
 adoptat. D. V K. NOV. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.³ a. 530

XXXVIII (XXXVIII)

R DE EMANCIPATIONIBVS LIBERORVM R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. HERENNIO. Si lex municipii, in quo te 25
 pater emancipauit, potestatem duumuiris dedit, ut etiam alienigenae liberos suos emanci-
 pare possint, id, quod a patre factum est, suam obtinet firmitatem. PP. III NON. DEC.
 IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 2 IDEM AA. GENNADIAE. In emancipationibus liberorum nec non donationibus [B 31, 3, 1
 non tam scriptura quam ueritas considerari solet. PP. V ID. MART. TIBERIANO ET DIONE 29
 CONSS. a. 291
- 3 IDEM AA. ET CC. HELIODORO. Non nudo consensu patria liberi potestate, [B 31, 3, 2
 sed actu sollemni uel casu liberantur, nec causae, quibus motus pater emancipauit filium,
 sed actus sollemnitas quaeritur. S. XV K. OCT. SIRMI AA. CONSS. a. 293

P (48 R 2. 3) L (48 R 2) CRM

¹ post consulatum Lampadii et Orestis uu. cc. (*Zeitschrift für Rechtsgeschichte* 11 p. 169)?

² iunge 6, 58, 13. 8, 45, 6 ³ D. k. Non. Constantinopoli post consulatum Lampadii et Orestis uu. cc. (6, 58, 13. 8, 45, 6)?

1 matribus CM^a | ab extraneo fuerant M |
 et eos om. R^a 2 introducendam R^a | filios
 ... datos M | in filia filia M^a 3 et in nepte]
 W (cf. u. 6), om. CRM | deinceps in d. M |
 constitutis R^a | ostendimus R 4 eas] eam R |
 si ... 5 antecedant om. M^a 5 maneant M^a
 6 omnes M^a | sancti R^a | nepote et om. R
 7 introducta ... 9 constitutus om. C 8 al-
 tero] et alt. M | positus M^a, inpositis Q
 9 sese] se M | adoptionem M^a 10 nullus R |
 inducitur discr. inter p. M | partes CRM^a |
 ducitur R^a 11 discrimen sit] si R^a |
 patri arrogari M^a, pater (om. adrog.) C (u. i.)
 12 quae] q^a M^a, quae patri arrogatori C |
 auctores R, latoris M^a 13 obseruetur
 (—uentur M^b) M | s. a. Hal.: in R extant
 d. k. dec. 15 Idem] impr. Iustinianus S |

aa. R | ioh. pp. om S | qui M 16 manus
 missiones M^a | filios libri | per om. CR | man-
 cipationem C 18 desiderant C | obserua-
 tionem R | mancipationum C 20 et eo] eo
 M cum Inst. | adoptatus R^a | eo] eum R |
 eum om. Inst. 21 s. a. Hal. 23 rubricam
 om. M^a 24 aa. om. M | hermio R, eremp-
 nio M 26 possunt C | s. a. Hal. R | pp. iiii
 nonus december R 27 aa. om. R 28 ge-
 mondiae R, geminiadae M | mancipationi-
 bus M^a | donation.] tam d. C 29 non] no C |
 s. a. Hal. PL 31 aa. et cc.] a. S | nudo]
 ideo L^a? | liberari R | potestatem C 32 libe-
 rentur C | causae] casusae R^a | motus] mota
 eis C | et mantipauit PL^a, emancipauerit R^a
 33 actu R^a | s. a. Hal. PL | s. xv k. oct.
 sirmi (s. PL)] pp. Hal. | cons. P

- 4 IDEM AA. ET CC. COLONIAE. Nec auus neptem suam liberare potestate B 31, 3, 3 cogitur, nec in cuiusquam iniuriam beneficia tribuere moris est nostri. D. ID. OCT.
- 5 ¹IMP. ANASTASIUS A. CONSTANTINO PP. Iubemus licere parentibus, id est B 31, 3, 4 patri auo paterno seu proauo ceterisque ulterius per masculini sexus personas continua generis serie coniunctis, si liberos, quos habent in potestate propria, id est filium filiam, 5 nepotem seu neptem ex filio, pronepotem seu proneptem ceterosque itidem per masculini sexus personas continua generis linea sibi coniunctos, per emancipationem uel absentes et peregre degentes uel in isdem locis seu regionibus et ciuitatibus commorantes, in iudicio uero non praesentes, iuris sui constituere maluerint, supplicationibus porrectis mereri super hoc diuinum oraculum hocque apud competentem iudicem, ad cuius iurisdictionem actus 10 emancipationis pertinet, insinuare superque precibus a semet oblatis apud eum deponere, ut hoc subsecuto et auctoritate praecedente principali plenissimum robur emancipatio sortiatur, et personae, in quas talis liberalitas collata sit, de aliena potestate quasi a parentibus ex emancipatione manumissae liberentur: si tamen ipsae nihilo minus sub gestorum testificatione uel apud eundem iudicem uel apud alium quemlibet proposito paren- 15 tum suam etiam uoluntatem consonare uel ante preces oblatis et sacros apices promulgatos uel postea deposuerint, nisi infantes sint, qui et sine consensu etiam hoc modo sui iuris efficiuntur. D. XI K. AVG. CONSTANTINOPOLI PROBO ET AVIENO IUNIORE CONS. a. 502
- 6 ²IMP. IUSTINIANUS A. IOHANNI PP. Cum inspeximus in emancipationibus uanam obser- uationem custodiri et uenditiones in liberas personas figuratas et circumductiones inextri- 20 cabiles et iniuriosa rhapsimata, quorum nullus rationabilis inuenitur exitus, iubemus huiusmodi circuitu in posterum quiescente licentiam esse ei, qui emancipare uult, uel ex lege Anastasiana hoc facere uel sine sacro rescripto intrare competentis iudicis tribunal uel eos adire magistratus, quibus hoc facere uel legibus uel ex longa consuetudine permissum est, et filios suos uel filias, nepotes uel neptes uel deinceps progeniem in potestate sua 25 constitutam a sua manu dimittere et legitima iura omnimodo habere, etsi non specialiter haec sibi seruauerit, et peculium donare uel alias res liberalitatis titulo in eos transferre, et eas res, quae adquiri indignantur, per usum fructum secundum nostrae constitutionis ³ modum detinere et omnia facere, uana tantummodo secundum quod dictum est obseruatione sublata. D. K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS 30 VV. CC. a. 531

P (48, 6: *desinit u. 27 in titulo*) *L* (48, 6) *D* (ad 48, 6) *CRM*

¹ iunge 6, 20, 18. 6, 58, 11 ² iunge 6, 58, 13. 8, 47, 11 ³ 6, 61, 6, 3

2 iniuria *C* | nostris *C* | *s. a. Hal.* 3 anasta-
sius *M* | constatin. *R* | pp.] p. *M* 4 ceteros-
que *C* | alterius *R* | continuo *C* 5 series *R* |
quod *M*^a 6 ex filio *om. R*^a | pronepote seu
pronepte *C* 8 isdem] dem *R*^a | commemo-
rantes *R*^a 9 praesentis *R*^a 11 emacipa-
tionis *R* | insinuare *M*^a | super quem *R*^a |
eundem ponere *R* 12 plenissimo robore *C*
13 prosortiatu *R* | talis *om. R* 14 ex ema-
cipatione *R*, emancipatione *M*^a 15 testifica-
tionem *R*, significatione *C*, restitutione *M*^a |
quaelibet *R. M*^a | propositum *R* 16 sacros
apices (apices *M*^a) promulgatos] *M*, sacro
apici promulgatas *C*, sacros apices promul-
gatas *N* 17 deposuerit *R* | hoc modo] hu-

iusmodi *M*^a 18 efficitur *R* | *s. a. Hal.* |
xii 6, 20, 18, xv 6, 58, 11 19 iustinus *M*^a |
uana obseruatione *C*, unam obseruationem *L*^a
20 et] e *P*^a, *M*^a 21 quorum] quos *C* | ia-
bemes *M*^a | huiusmodi *L. M*^a 22 quiescen-
tem *PL* 23 competendis *R*^a | iudicit *P*^a |
tribunali *C* 24 lege *M* | ex *om. DR. M*^a
25 uel fil.] et fil. uel *C* 26 a] *a. R*^a,
om. L^a | mittere *P. CR*^a | habere omnimodo
PL 27 hoc *M* | periculum *M*^a | alia *C* |
liberationis titulo in eos *L*, liberalis titulus
meos *R*^a 28 eas res quae] eos quibus res *L*^a,
eos res quae (*R*^a) *CR*^a | indignatur *L*^a,
indignatur *M*^a 29 obserationem *C* 30 *s. a.*
Hal. L

XXXVIII (L)

R DE INGRATIS LIBERIS R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD PRAE- [Th. 8, 14, 1 B 31, 3, 7
TEXTATVM PV. Filios et filias ceterosque liberos¹ contumaces, qui parentes² uel acerbitate
conuicti uel cuiuscumque atrocis iniuriae dolore pulsassent, leges emancipatione rescissa
damno libertatis immeritae multare uoluerunt. D. XV K. SEPT. AMBIANIS LVPICINIO ET
IOVINO CONSS. a. 367

L (LI)

R DE POSTLIMINIO ET DE REDEMPPTIS AB HOSTIBVS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. OVINO³. [BZ 45, 1, 14 p. 416 cf. Dig. 38, 17, 1, 3. 49, 15, 9. 25 10
Ex duobus captiuis Sarmatia nata patris originem ita secuta uidetur, si ambo parentes in
ciuitatem nostram redissent. quamquam enim iure proprio postliminium habere non possit
1 quae capta non est, tamen parentum restitutio reddet patri filiam. Qui cum ab hostibus
interemptus sit, matris dumtaxat condicionem, quae secum filiam duxit, uidetur necessario
secuta. nam fictio legis Corneliae, quae legitimos apud hostes defuncto constituit heredes, 15
ad eam quae illic suscepta est non pertinet, cum eo tempore quo captus est diem suum
pater obisse existimetur. PP. SINE DIE ET CONSVLE.
- 2 IMP. GORDIANVS A. PVBLICIANO. Ab hostibus redempti, quoad exsoluatur [B 34, 2, 1
pretium, in causam pignoris constituti quam in seruilem condicionem uidentur esse detrusi:
et ideo si nummi eo nomine expensi donatio intercedat, pristinae condicioni eos reddi 20
1 manifestum est. Proinde si ab hostibus redemptam post dissolutum ueluti naturalis pignoris
uinculum in matrimonio habere coepisti, nihil est, quod de statu eius seu liberorum com-
munium debeas pertimescere. PP. II ID. IVN. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VARO. Cum cognatos tuos non- [B 34, 2, 2
dum postliminio regressos adfirmes, sed adhuc in rebus esse humanis, et bona eorum 25
fraudibus diuersae partis dissipari, interpellatus rector prouinciae prouidebit eum sub
observatione constituere, qui stipulante seruo publico satis idonee dederit. PP. V K. SEPT.
DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO CONSS. a. 287
- 4 IDEM AA. HERMOGENI. Nec nos praeteriit hereditatem eius, quam incogni- [B 34, 2, 3
tum erat ab hostibus interfecta an capta esset, a filio adiri non potuisse (quando eorum 30
bona, qui in hostium potestatem rediguntur, eo demum tempore successionis iure adquiri
possunt, cum captos apud hostes mortuos esse cognoscitur), nec super facultatibus eius,
1 cuius incerta uita ac fortuna fuit, transigi uel iudicari potuit. Vnde posteaquam apud
hostes materteram uestram fati munus implese innotuit, tunc uobis licentia permittitur

L (49) D (49. 50 [R d] 2) CRM

¹ et filias c. liberos om. Th. ² patres Th. ³ Quinio Tertullo praesidi prouinciae Mysiae inferioris (Dig. 38, 17, 1, 3. 49, 15, 9)?

3 impp. DCR, imp. L | ualerius M | ua-
lens] et u. DM | aaa.] SD, aa. CR, aaa. et
ccc. L, om. M | preetextum S 4 pu.] pp. C,
p. M, om. S | et] ac D 5 conuicti C
6 multari D' | uoluerit D' | s. a. Th. Hal. L |
xv] Th., XII Hal. L | ambianis (mediolani
Hal.) ... 7 cons. om. L 9 rubricam om.
C'R | postlimio S | de om. DM | redempto-
ris S 10 aa. om. M | auinio R, iouino M,
garnio S 11 armitia C | uidebatur R'M
13 est] sit M | parentum C | familiam M'
14 interfectus RM | filia C 16 eam] ea R
17 s. a. Hal. 18 cordianus S | publiciniuu-

mano S' | quod ad R', quo M' 19 causa D |
seruili condicione DM | uidentur esse om. R
20 si nummi] summi R' | eo] eodem M | do-
natione R' | procedat M | pristini R 21 dis-
solutam R' 22 de] est R' 23 debeat R' |
s. a. Hal. 24 aa. om. M | nondum ...
25 adhuc] ... R' 25 regressus C 26 pro-
uinciae M 27 stipulantem R' | s. n. Hal.
29 nos] non M' | quam] qui C' 30 inter-
fectam libri | capta esset] C', capta esse C',
captam esse RM | adire C 31 potestate C |
diriguntur M' 33 cuius] cuius con M'
uita] iura R' | transigit R' | indicari C

agnoscendae per bonorum possessionem successionis: non officientibus enim, quae perperam gesta sunt, si priorem gradum obtinetis, successionis compendium ad nos pertinet. PP. v k. iVN. iPSIS AA. iiii ET iii CONSS.

a. 290

- 5 IDEM AA. VRSAE. Cum non redemptum ab hostibus filium tuum, sed sine B 34, 2, 4 ullo contractu traditum a barbaris praefecto legionis dicas, postliminii ius locum habuit et ilico ingenuitati suae reddi eum praeses prouinciae iubebit. PP. xvi k. iVN.¹ iPSIS AA. iiii ET iii CONSS.

a. 290

- 6 IDEM AA. lVSTO. Cum et postliminii ius et communis utilitatis ratio exigit, B 34, 2, 5 ut, si qui captos ab hostibus redemerint, accepto pretio redemptos suae ingenuitati restituant, proponasque redemptorem noluisse oblatum pretium a te uel ab alio recipere, praeses prouinciae efficaci instantia compellet eum legibus obtemperare et recepto eo, quod pretii nomine dependitur, status securitatem non inquietare. PP. x. FEBR. TIBERIANO ET DIONE CONSS.

a. 291

- 7 IDEM AA. CLAVDIO. Foedissimae mulieris nequitia permouemur. cum igitur B 34, 2, 6 filiam tuam captam ac prostitutam ab ea quae eam redemerat ob retinendae pudicitiae cultum ac seruandam natalium honestatem ad te confugisse proponas, praeses prouinciae, si filiae tuae supra dictam iniuriam ab ea, quae sciebat ingenuam esse, inflictam cognouerit, cum huiusmodi persona indigna sit pretium recipere propter odium detestabilis quaestus, etiamsi pretium compensatum non est ex necessitate miserabili, custodita ingenuitate natae tuae aduersus flagitiosae mulieris turpitudinem tutam eam defensamque praestabit. PP. iiii

20

NON. FEBR. TIBERIANO ET DIONE CONSS.

a. 291

- 8 IDEM AA. MATRONAE. Praeses prouinciae, ne ulterius in seruitutis iugo detinear, curae habebit: qui pro sollertia tua² parum ignorat magis filiorum tuorum statum tueri, quos, posteaquam redempta es, enixam te esse significas, cum eos, qui post redemptionem nascuntur, ne pignoris quidem uinculo ob pretium, quod pro his datum non est, teneri nullis auctoribus uisum est. PP. v id. FEBR. TIBERIANO ET DIONE CONSS.

a. 291

- 9 IDEM AA. ET CC. GREGORIO. Captum ab hostibus filium, patre mortuo B 34, 2, 7 medio tempore, lex Cornelia reuersum, si in potestate patris tempore quo capiebatur fuit, suum facit heredem. Vnde si ex testamento ad te sine intestato successionem patris tui pertinere apud praesidem prouinciae probaueris, restitui tibi res hereditarias iubebit, si non tantum, postquam reuersus es, tempus effluxit, quantum intentionem tuam temporis prolixitate conquiescere facit. PP. v id. APRIL. AA. CONSS.

a. 293

- 10 IDEM AA. ET CC. APOLLODORAE. Sicut liberis captis ab hostibus ac postliminio reuersis status pristinus restituitur, sic serui domino. unde si haec, cuius meministi, ancilla patris tui fuit nec commercio redempta est, reuersa dominum uel eius successorem sequitur, qui per captiuitatem hanc amiserat. S. iiii k.³ MAI. HADRIANOPOLI AA. CONSS.

a. 293

D (50, s. 6. 10) *CR* (50, 6 in litura periit) *M*

¹ iul. (*Mommsen*)? ² tuo (*Mommsen*)? ³ id. (*Mommsen*)?

1 successionibus *M*^a | quae | qui *M*^a 2 optinet *C* | s. a. *Hal.* 4 idem | impp. diocl. et max. *D* | aa. | a. et c. *S* | redemptae *R*^a | sed om. *C*^a 5 a om. *R*^a | postliminiis *C*^a *R*^a? | abet *D* 6 ingenuitatis *CR* | reddi ... iubebit | ad nos pertinet *M*^a (ex u. 2) | s. a. *Hal.* 6 aa. | a. et c. *S*, aa. et cc. *M* | et om. *D* | utilitates *C*^a | rato *M*^a 9 quid *C*, om. *M*^a | redemerit *D*, redimerunt *M* 10 proponamque *M*^a | redempt. | r. tuum *M* 11 praeses om. *M*^a | recepte *M*^a 12 nomine pretii *D* | dependit *D* | non om. *C*^a *M*^a | s. a. *Hal.* 14 aa. | a. et c. *S* | claudium *S*, cladio *M* | permouetur *C*, mouemur *R* | filiam cum igitur *R*^a 15 captam | *C*, ab hostibus captam *RM* | redimerant optinendae *R*^a | pudicitiae *M*^a 17 filiae tuae si *C*^a, om. *M*^a | supra dictam |

praeses prouinciae dictam *C* 18 personam *R*^a 19 natae om. *R*^a 20 tutam | tuam *R*^a | praestabitur *C* | s. a. *Hal.* 22 aa. | a. et c. *S*, aa. et cesares *M* | iugi *C* 23 qui om. *M*^a | tua | sua *M*^a | magis om. *RM* | tueris *C* 24 enixam om. *R*^a 25 ne | nec *RM* | tenori *R*^a 26 nullus *M*^a | s. a. *Hal.* 27 georgio *R* | raptum *R*^a | medio tempore mortuo *C* 28 fuit om. *R*^a 31 postquam | post quantum *CR*^a | est *R*^a *M*^a | effluxerit *R* 32 prolixitatem *C* | quiescere *R*, conquiescere *M*^a | s. a. *Hal.* 33 pollodore *C*, apollodoro *RM* | postexliminio *R* 34 dominio *R*^a | meministi *M*^a 35 ancilla om. *D*^a | tui patris *R* | successores *R*, successionem *M*^a 36 miserat *R*^a, amiserit *M*^a | s. a. *Hal.*

- 11 IDEM AA. ET CC. EVTYCHIO. Si liberum captum te ab hostibus commercio [B 34, 2, 9] redemit Sabinus et eum vinculum pignoris superstitem remisisse tibi probetur, non libertus effectus, sed ingenuitati quam amiseras restitutus nullum filiis eius obsequium debes. S. XV K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 12 IDEM AA. ET CC. QVINTIANAE. Ab hostibus capti et non commercio [B 34, 2, 10] redempti, sed uirtute militum nostrorum liberati ilico statum, quem captiuitatis casu amiserant, recipiunt. serui autem dominis suis restituentur: receptos enim eos, non captos iudicare debemus, et militem nostrum defensorem eorum decet esse, non dominum. S. V K. IAN. AA. CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. Si is, qui te ab hostibus ingenuam captam commercio [B 34, 2, 11] redemit, sibi matrimonio coniunxit, dignitate nuptiarum et uoto futurae iustae subolis vinculo pignoris tibi remisso redditos natales pristinos rationis est. S. V ID. MART. CC. CONSS. a. 294
- 14 IDEM AA. ET CC. SEVERAE. Ius postliminii filiam rebus humanis exempta [B 34, 2, 12] matre, dum in seruitutis ipsa necessitate per captiuitatis causam fuit, euentu purgato¹ uigore ad eius legitimam inuitat hereditatem, nec tibi medii temporis fortuna, quominus¹⁵ res maternas successione quaesitas persequi possis, iniuriam fieri patimur. S. XVI K. APRIL. CC. CONSS. a. 294
- 15 IDEM AA. ET CC. MUCATRAVLO. Is, qui liber constitutus captus ab hostibus commercio redimitur, et antequam restituatur pro eo data pecunia, successionis iura¹⁹ sibi uindicare fauore ingenuitatis potest, ut ex ea possit pretium pro se datum exsoluere. a. 294
- 16 IDEM AA. ET CC. BASILINAE. Commercio redemptae filios, licet ex seruo [B 34, 2, 14] medio susceptos tempore, origini ingenuitatis matris iuxta ea quae benigne placuerunt reddi conuenit. S. V K. SEPT. VIMINACII AA. CONSS.² a. 293
- 17 IDEM AA. ET CC. DIOGENIAE. Liber captus ab hostibus et commercio [B 34, 2, 15] redemptus tunc demum cum pretium soluerit uel hoc ei qualicumque remittatur indicio,²⁵ statum pristinum recipit. Quo genere matre filium redimente, cum huiusmodi contractus non de mercede, sed de tristitia repudianda cogitatur, uoti recipiendi filium cogitatio cum optabili condicione filium ilico matri restituit, ita ut et ciuili obsequio munerum propter² casum praeteritum non excusetur. Pro pietatis itaque ratione ab hostibus redempto filio facti te paenitere ac de pretio quicquam tractare non conuenit: dotem tamen ab eo debitam³⁰ iure concessa reddi postulas. S. III K. NOV. DEVELTO CC. CONSS. a. 294
- 18 IDEM AA. ET CC. TRYPHONIANO. Ab hostibus captis ac postliminio reuerais [B 34, 2, 16] pro huiusmodi casu amissa, quae in eadem causa quidem durant, omnimodo directa, quae uero per usucapionem uel liberationem ex bonis subtracta uel non utendo finita esse uidentur, intra annum utilem experientibus actione rescissoria restituuntur. PP. XII K. 23 DEC. CC. CONSS. a. 294

D (50, 13. 15...18) CRM

¹ uitio suo ins. (Mommson) ² s. v. k. Oct. Viminacii CC. cons. scr. (sic Mommson Zeitfolge p. 405), nisi forte haec constitutio loco non suo a compilatoribus inserta est

1 captus R | te] se R^a 4 s. a. Hal. 5 et cc. om. M | quintiniane R | commertie M^a 6 sed uirtute] seruitute M^a 7 restituitur rectos M^a | eos om. R^a 8 milites nostros eorum defensores esse decet non dominos M | s. a. Hal. 10 et cc.] CR, et c. aurelio S, et cc. coloniae M, et cc. brine Q^b, et cc. quartinae Hal., om. D | captam ingenuam R | commercio om. D^aRM^a, red. commertio D^b 11 matrimonio] m. tuo R | conuinxit M 12 tibi remisso redditos] CM^b, remisso reddi tibi D, tibi redditos R^a, remisso tibi redditos R^b, remisso redditos M^a | natalis R^a, natales M^a | s. a. Hal. 13 et cc. om. M | peremptam R^a 14 seruitutes R^a | euentus M^b 15 fortunam R^a 16 possit R | iniuria C | s. a. Hal. 18 et cc. om. D | mu-

catraulo] SD, cucatraulo C, mucat paulo R, alucrataulo M | captus om. R 19 redime-tur D | et om. DM^a | iuram R^a 20 ea] eat R^a | datururum R^a 21 et cc. om. D | redemptae] CR^b, red. feminae DR^aM 23 s. a. Hal. 24 et cc. om. DM | diogenio S, diogenae R 25 domum R^a | hoc] haec M | iuditio D^a? 26 statim C 28 restitui R^a | et om. R^bM | numerum D^aR^a 29 praetum R^a | non] non filius R | pro pietatis] proprietatis D^aCRM^a | redepto R 30 detractare M | non om. R^a | debitum D^a 31 s. a. Hal. | deuellio Hal. 32 et cc. om. D 33 casu] caus M^a | missa R^a | causa] casu R^a | dura-uit R^a | derepta R^a, dire-cta M^a 34 uel om. D | definita R | esse] uel non ut esse R^a 35 infra DCR | utile C | s. a. Hal.

- 19 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD SEVE- [Th. 5, 5, 1 B 34, 2, 17
 RIANVM DVCEM. Si quos forte necessitas captiuitatis abduxit, sciant, si non transierunt,
 sed hostilis inruptionis necessitate transducti sunt, ad proprias terras festinare debere,
 recepturos iure postliminii ea, quae in agris uel mancipiis seu aliis rebus¹ ante tenuerunt,
 1 etsi a fisco nostro possideantur². Nec timeat quisquam alicuius contradictionis moram, s
 cum hoc solum requirendum sit, utrum aliquis cum barbaris uoluntate fuerit an coactus.
 D. V K. IVL. REMIS GRATIANO A. ET DAGALAIFO CONSS. a. 366
- 20 ³IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. THEO- [Th. 5, 5, 2 Sirm. 16 mut. B 34, 2, 18
 DORO PP. Diuersarum homines prouinciarum cuiuslibet sexus condicionis aetatis, quos
 barbarica feritas captiua necessitate transuexerat, inuitos nemo retineat, sed ad propria 10
 1 redire cupientibus libera sit facultas. Quibus si quicquam in usum uestium uel alimoniae
 impensum est, humanitati sit praestitum nec maneat uictualis sumptus repetitio: exceptis
 his, quos barbaris uendentibus emptos esse docebitur, a quibus status sui pretium propter
 2 utilitatem publicam emptoribus aequum est redhiberi. Ne quando enim damni consideratio
 in tali necessitate positus negari faciat emptionem, decet redemptos aut datum pro se pre- 15
 tium emptoribus restituere aut laboris⁴ obsequio uel opere quinquennii uicem referre bene-
 3 ficii, habituros incolumem, si in ea nati sunt, libertatem. Reddantur igitur sedibus pro-
 priis sub moderatione qua iussimus, quibus iure postliminii etiam ueterum responsis
 4 (1) incolumia cuncta seruanda⁵ sunt. Si quis itaque huic praecepto fuerit conatus obsistere
 actor conductor procuratorque, dari se metallis cum poena deportationis non ambiget: si 20
 5 uero possessionis dominus, rem suam fisco nouerit uindicandam seque deportandum. Et
 ut facilis exaectio proueniat, Christianos proximorum locorum uolumus huius rei sollici-
 tudinem gerere: curiales quoque proximorum ciuitatum placuit admoneri, ut emergentibus
 talibus causis sciant legis nostrae auxilium deferendum: ita ut nouerint rectores uniuersi
 decem libras auri a se et tantundem a suis apparitoribus exigendum, si praeceptum neglexo- 25
 rint. D. III ID. DEC. RAVENNAE HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409

D (50, 20) CRM

¹ seu aliis rebus *om. Th.* ² siue a fisco n. poss. siue in aliquem principali liberalitate transfusa sunt *Th.* ³ iunge 1, 4, 11 ⁴ labore *Th. Sirm.* ⁵ seruata *Th. Sirm.*

1 imppp. ... aaa.] S *Th.*, impp. grat. et ual. aa. C, impp. ualt. et grat. aa. R, impp. ualerianus gratianus M | seuerinum CM 2 adduxit M^a 4 ea] eam R^a | agis M^a | seu] seu in C 5 mora C 6 an] R^b *Th.*, ante C, forsitan R^aM^a, an forsitan M^b 7 s. a. *Th. Hal.* | v] *Hal.*, xii uel xvi uel xviii *Th.* | remis] romae *Hal.* | et dagalaifo] v et theodosio *Hal.* 8 imp. D | theodoro] ad probum M, *om. R* 9 pp.] p. M 10 barbaricam R^a | captiua] captiuitates C | transduxerat *Sirm.* cum libris quibusdam *Th.* | ad] a R 11 quisquam R^a | usu DCM 12 est] uel C | humanitatis D, humanitate C | nec] ne D | sumptuum C 13 statur R^a | praepet R^a 14 reddi debere M 15 negare R^a cum optimis libris *Th.* contra *Sirm.* | pro] per CR 16 laborib. obsequio R^a | quinquennium CR^a 17 incolom-

men R, incoluim M | si in ea] in eam qua C | sunt] sit R^a | libertate M | aedibus DCRM^a, haedibus M^a? 18 moderamino D^a | qua iussimus] quam iuss (uel ius sibi) R^a 19 incolumnia R^a 20 conditor R^a | ambigat *Th. Sirm.* 21 dominus poss. D, poss. dominum C | deportando R^a 22 facile D | proueniat] *Th. Sirm.*, perueniat DCRM 23 genere R^a | proximorum] proximorum huius rei soll. genere R^a 24 leges C | ut] aut R^a 25 liberos R^a | auri a] auris R | apparitoribus] DC *Sirm.* cum quibusdam libris *Th.* | apparitionibus RM cum reliquis libris *Th.* | exigendas DRM | neglexerunt M 26 s. a. *Th. Hal.*: in *Sirm.* est d. iii non. dec. ravennae basso et philippo uu. cc. cons. accepta xvi k. ian.

LI (LII)

R DE INFANTIBVS EXPOSITIS LIBERIS ET SERVIS ET
DE HIS QVI SANGVINOLENTOS EMPTOS VEL NVTRIEN-
DOS ACCEPERVNT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. CLAVDIO. Si inuito uel igno- B 33, 2, 1 Epanagoge aucta 47, 10 2
rante te partus ancillae uel adscripticiae tuae expositus est, repetere eum non prohiberis.
sed restitutio eius, si non a fure uindicaueris, ita fiet, ut, si qua in alendo eo uel forte
ad discendum artificium iuste consumpta fuerint, restitueris. PP. III K. IVN. IULIANO ET
CRISPINO CONSS. a. 224
- 2 IMPPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD PROBVM PP. B 33, 2, 2 10
Vnusquisque subolem suam nutriet. quod si exponendam putauerit, animaduersioni quae
1 constituta est subiacebit. Sed nec dominis uel patronis repetendi aditum relin- Th. 5, 7, 2
quimus, si ab ipsis² expositos quodammodo ad mortem uoluntas misericordiae amica
collegerit: nec enim dicere suum poterit, quem pereuntem contempsit. D. III NON. MART. 11
GRATIANO A. III ET EQVITIO CONSS. a. 374
- 3 IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Sancimus 1, 4, 24 B 33, 2, 3 Epanagoge aucta 47, 12
nemini licere³, siue ab ingenuis genitoribus puer paruulus procreatus siue a libertina
progenie siue seruili condicione maculatus expositus sit, eum puerum in suum dominium
uindicare siue nomine domini siue adscripticiae siue colonariae condicionis: sed neque
his, qui eos nutriendos sustulerunt, licentiam concedi penitus (cum quadam distinctione) 20
eos tollere et educationem eorum procurare, siue masculi sint siue feminae, ut (1, 4, 24)
eos uel loco libertorum uel loco seruorum aut colonorum aut adscripticiorum habeant.
1 Sed nullo discrimine habito hi, qui ab huiusmodi hominibus educati sunt, liberi et 1, 4, 24
ingenui appareant et sibi adquirant et in posteritatem suam uel extraneos heredes omnia
quae habuerint, quomodo uoluerint, transmittant, nulla macula uel seruitutis uel (1, 4, 24) 26
adscripticiae aut colonariae condicionis imbuti: nec quasi patronatus iura in rebus eorum
his qui eos susceperunt uel susceperint praetendere concedi, sed in omnem terram, quae
2 Romanae ditioni supposita est, haec obtinere. Neque enim oportet eos, qui ab initio
infantes abegerunt et mortis forte spem circa eos habuerunt, incertos constitutos, si qui
LDCRM

¹ cf. 9, 16, 7 ² ab ipsis om. Th. ³ nemini licere uolumus l. gem.

2 in D rubrica et suo loco minio scripta
extat et atramento ad marginem c. 2 ad-
scripta est | expos.] et expos. L^aR | et seruis
om. M^a | et de] uel de M^a 3 qui] quam C |
sanguinolentus S, sanguinolentes C | emptos]
LD altero loco R Th. 5, 6, om. D altero
loco CM: περί τῶν τοῦς ὑπαίτους ἀγορασάντων
B 33, 2 rubr. 4 accipiant C, accepit D
altero loco, om. S 5 a. om. R 6 tuae
om. R^a | est] sit M | repeters] repe M^a
7 que L^a | alendo] alienando M^a | eo] eum D
8 restitueres LR^aM | s. a. Hal. L | iii] iiii L |
iuliano ... 9 cons. om. L | et] 11 et Hal.
10 imppp. ... 11 suam nu om. D^a | impp.
CRM, imp. L | ual. ualent. C, ualerius et
ualens M | aa. C, om. R 11 expnen-
dum R | putauerunt C, putauerint R |
animaduersione L^a 12 uel] nec L, per C
13 quodadmodo L^a | morte C 14 quae C |
s. a. L Miraeus 16 iustinum M | a. om. R |
domosteni L^a uel L^b 17 nemini om. R^a |
ingenus M^a | a om. L^a 18 sit] est M

19 siue domini nomine siue L, siue nomine
domi i. sue M^a | colonariae M^a | sed] si R^a
20 sustulerit D, sustulerint CR | licentia C |
concedimus M | distinctionem C, distric-
tione L^a 21 educationem C | sunt C 22 liber-
torum (liberorum D^aCR) uel loco (dolo D)
seruorum] D^aCR^aM, seruorum liberorum uel
ingenuorum uel loco seru. L^a, liberorum uel
loco (loco om. L^b) ingenuorum uel loco
(dolo D) seru. (uel loco ingenuorum ad-
dit R^a) L^bD^aR^a | ascriptiorum LM, ad-
scriptitios R^a 23 hii DRM | nominibus C
24 posteritate sua C 25 abuerunt M | quo-
modo] qm L^a, quō R | uol] uoluerint D | uel
seruitutis om. M 26 aut] uel D | inbiti M^a
27 his] si R^a | susceperunt uel susceperint]
susceperint L^aR, susceperunt L^a | conce-
dendi R, concedendis LDCM^a, conceden-
di. M^a 28 ditioni R | hoc M, hocaec R |
optimae L^a 29 infante D | elegerunt L^a,
abegerint L^a, aelegerint C | circa] contra R^a |
incerto constituto C | si] his R, om. L^a

eos susceperunt, hos iterum ad se reuocare conari et serulli necessitati subiugare: neque hi, qui eos pietatis ratione suadente sustulerunt, ferendi sunt denuo suam mutantes sententiam et in seruitutem eos retrahentes, licet ab initio huiusmodi cogitationem habentes ad hoc prosiluerint, ne uideantur quasi mercimonio contracto ita pietatis officium gerere.

- 3 Haec conseruantibus tam uiris clarissimis praesidibus prouinciarum quam uiris religiosissimis episcopis nec non officiis praesidalibus et patribus et defensoribus ciuitatum et omni ciuili auxilio. D. XV K. OCT. CHALCEDONE DECIO VC. CONS. a. 529

LII (LIII)

R QVAE SIT LONGA CONSVETVDO R

- 1 ¹IMP. ALEXANDER A. APRO *EVOCATO*. Praeses prouinciae probatis his, [8, 10, 3 B 2, 1, 50 10
quae in oppido frequenter in eodem genere controuersiarum seruata sunt, causa cognita
statuet. nam et consuetudo praecedens et ratio quae consuetudinem suasit custo- [8, 10, 3]
dienda est, et ne quid contra longam consuetudinem fiat, ad sollicitudinem suam reuocabit
praeses prouinciae. PP. VI K. APRIL. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. AD PROCVLVM. Consuetudinis ususque longaevi non [B 2, 1, 51 15]
uillis auctoritas est, uerum non usque adeo sui ualitura momento, ut aut rationem uincat
aut legem. D. VIII K. MAI. CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319
- 3 ²IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. ALEXANDRO². Leges quoque ipsas anti- [B 2, 1, 52]
quitas probata et seruata tenaciter consuetudo imitatur et retinet: et quod officiis curiis
ciuitatibus principiis uel collegiis praestitum fuisse cognoscitur, perpetuae legis uicem 20
obtinere statuimus. D. VII ID. SEPT. ZENONE CONS. a. 469

LIII (LIIII)

R DE DONATIONIBVS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. LVCIO. Emptionum mancipiorum instru- [B 47, 1, 35]
mentis donatis et traditis et ipsorum mancipiorum traditionem factam intellegis: et ideo 25
potes aduersus donatorem in rem actionem exercere. PP. V K. IUL. FAVSTINO ET RVFINO
CONSS. a. 210

A^ul (52) LDCRM

¹ iunge 8, 1, 1 ² iungenda uidetur 1, 57, 1 ³ duci et praefecto Augustali addit 1, 57, 1,
cf. 2, 7, 13

1 susceperint *LD* | hos] et hos *L^b*, hoc *C* |
se] sese *LR* | reuocari *L^cC*, uocare *M^a* | neces-
sitate *LM^a*, conditioni necessitati *R^a* 2 hii
DRM | mutantes] munitates *M^a*? 3 pertra-
hentes *L^a*, protrahentes *M*, reicientes *R*
4 ad] ab *C* | hec *M* | prosiluerunt *DC* | ne]
nec *LR* | contractu *C* | pietati *R* 5 obser-
uatibus *R^a* 6 episcopis *R^a* | et patr.]
patr. *D* | ciuitatium *C^b* 7 omnia *C* | auxi-
lio] officio *L* | s. a. *Hal. L* | d. om. *L* | cal-
cedonie decio uu. cc. cons. *L* 9 qui uel
quod *L^a* | longeva *M* 10 a. om. *R* | ab'ro *S*,
aproro *D*, aproline *M*, om. libri in *l. gem.*
et 8, 1, 1 | euocato] *l. gem. et 8, 1, 1, om.*
libri | his om. *A* 11 in om. *D^a* | in eodem
om. *M^a* 12 custodienda] tenenda *M* 13 est
et ne quid ... fiat (fiet *L^b*) | *L^bCRM*, est
et quidquid ... fit (fiet *D*) *AD*, quic-
quid ... fiet *L^a* | fit ad sollic. bis *A* | solu-
tionem *D^a* 14 s. a. *A Hal. L* | vii *l. gem.* |
iulio *A*, iul. *L*, iuliano ii *Hal.* | cons. om. *A*

15 a.] aa. *S*, om. *RM* | proculus *S* | longe-
uis *R^a* 16 ualituram *C* | ut aut] ut *A* | ra-
tiois *R^a*?, 17 s. a. *A Hal. L* | viii] *A*,
vii *Hal.*, gi. iii *L* | mai.] mad. *A* | a.] pp. a.
Hal. | v om. *A^a* | c.] cc. *L*, om. *Aⁱ* 18 an-
toninus *S*, antonino *A*, antonius *M*, ant. *C* |
aa. om. *R* | alexander *S* 19 probatas et
scrutata *A* | mutatur *D^a* | retinet] *ADⁱCR^aM*,
optinet *LD^a*, retinere uel retinent *R^a* | et
om. *L^a* | curiis officiis *R* 20 ciuitatibus]
et c. *M* | principalibus *M^a* | perpetua *Aⁱ*, per-
petuam *A^a* | leges *C* 21 s. a. *A Hal. L* |
vii] iiii *L*, om. 1, 57, 1 | zenone cons. *AL*,
marciano et zenone cons. *Hal.*, zenone et
marciano cons. 1, 57, 1 23 rubricam om. *R^a*
24 imp. *L* | aa. om. *RM* | licio *M* | emanci-
piorum *D^a* 25 emancipiorum *D* | traditio-
nem] *LDRM^a* cum *B*: καὶ αὐτοὺς τοὺς δούλους
δοῦναι παραδεδομένα, donationem et traditio-
nem *C*, donationem traditione *M^a* | intellegi
CM^a 26 exercere actionem *D* | s. a. *Hal. L*

- 2 IMP. GORDIANVS A. LEONIDI. Si nominis persecutionem in te emancipatam [B 47, 1, 36] pater tuus titulo donationis transtulit, frustra praetendit, qui debitori tuo heres extitit, consensum fuisse debitoris necessarium, cum satis fuerit actiones eo nomine tibi mandatas fuisse. PP. II ID. MART. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 3 IMP. DECIVS A. MARCELLINO. Spem futurae actionis plena intercedente [B 47, 1, 37] 5 donatoris uoluntate posse transferri non immerito placuit. PP. NON. MART. DECIO A. II ET GRATO CONSS. a. 250
- 4 IMP. PROBVS A. MASSICIAE. Si functiones per eum, cui [Vat. 288 mutila B 47, 1, 38] donata res non erat, uel ab actoribus ipsius nomine celebratae sunt, tibi obesse non potest. 9 PP. V K. IAN. MESSALA ET GRATO CONSS. a. 280
- 5 IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMERIANVS AAA.¹ FALCONILLAE. Si donatio [B 47, 1, 39] per epistulam facta non paret, uerba tamen testamenti, quibus liberalitas testatricis confirmata est, fideicommissum continere non ambigitur. PP. VI K. FEBR. ROMAE CARINO II ET NVMERIANO AA. CONSS. a. 284
- 6 ²IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CALPURNIAE ARISTAENETAE. [Vat. 282] 13 Nec ambigi oportet donationes etiam inter absentes, maxime³ si ex uoluntate donantium possessionem ii quibus donatum est nanciscantur, ualidas esse. PP. IIII ID. FEBR. MEDIO- LANI MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 7 IDEM AA. IVLIO. Censualis quidem professio domino praeiudicare non solet. [B 47, 1, 40] sed si in censum uelut sua mancipia deferenti priuigno tuo consensisti, donationem in eum 20 contulisse uideris. PP. ID. IUL. IPSIS AA. IIII ET III CONSS. a. 290
- 8 IDEM AA. FLORAE. Si praeses prouinciae non donandi uoluntate filiorum [B 47, 1, 41] tuorum nomine praedia in censum detulisse te manifestis probationibus cognouerit, quod fides ueri suggererit, statuet. PP. VIII ID. SEPT. IPSIS AA. IIII ET III CONSS. a. 290
- 9 IDEM AA. ET CC. AVGVSTINAE. Legem, quam rebus tuis donando dixisti, [B 47, 1, 42] 25 alie stipulatione tibi prospexisti, ex stipulatu, siue non, incerto iudicio, id est praescriptis uerbis, apud praesidem prouinciae debes agere, ut hanc impleri prouideat. PP. XVI K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 10 IDEM AA. ET CC. HERMIONAE. Nec ignorans nec inuitus quisque donat. [B 47, 1, 43] unde si de hoc fundo non cogitasti, cuius uelut donationi consensisse continetur instru- 30 mento, maiores ueritate rei quam scriptura uires obtinente intellegis, de quo non cogitasti nec specialiter subscripsisti, nihil te perdidisse. S. V K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 11 IDEM AA. ET CC. SEPTIMIO SABINIANO. Cum de bonis [Consultatio 6, 10 B 47, 1, 44] tuis partem quidem⁴ penes te retinuisse, partem uero⁴ in eum quem in potestate habes⁵ L (53, 9. 6. 10. 11) D (53, 4. 6. 9...11) CRM

¹ scribi debuit imp. Carinus et Numerianus AA. ² iunge 3, 29, 4 ³ maxime om. Vat. ⁴ tertiam ins. Consult. ⁵ ac tertiam in emancipatum ins. Consult.

1 imp. R | a. om. R | leoni S, theonidae M | emancipatum M^a 3 debitoris M, debitoris CR^a, deb. tricis R^a | mandata R^a 4 s. a. Hal. 5 imp. R | a. om. R | marc. R | spem rem CM^a | plana M^a 6 non merito C | s. a. Hal. | 11 | 1 Hal. 8 imp. R | a. om. R | massiciae Vat., marsciae C, marciae SR, martiae DM | frunctiones R^a | cui don. rea cum donatores M^a 9 obesse] obie. M^a 10 s. a. Hal. Vat. | VI Vat. 11 imp. CR | carinus] et c. S | numerius S | aaa.] aa. C, om. RM | falconellae S, flaconillae C, flagonille R, flagronillae M 12 factam CR^a | apparet M | tamen om. R^a 13 s. a. Hal. 15 aa. om. RM | calpurniae aristaenetae Vat., aristiane LDCR, arestiano S, aristinae M cum libris ad 3, 29, 4 16 ambigo M^a | donationum possessionum D^a 17 ii] hi LC | nanciscatur L, nanciscantur D, nasciscan-

tur M^a, inc. R^a | s. a. Vat. Hal. L | mediolani ... 18 cons. om. L, med. om. Hal. 19 aa.] a. SR | iuliano p. M 20 tuo] suo C 21 s. a. Hal. : in R extat pp. 22 aa.] a. R | floro R^a 23 in censum] incensem R^a, .. nensem M^a | te contulisse M | cognoueris quo R^a 24 successerit R^a | s. a. Hal. 25 aa. et cc.] aa. D, a. R 26 stipulationem L | stipulatu] st. actione M, st. accio est L | id est om. L 27 debes om. R^a | s. a. Hal. : in L extat pp. 29 aa. et cc.] aa. DM, a. R | firmionae L | ignorans nec om. C: ἀγνοῶν ἢ ἀκῶν B et BΣ | quisquis R 30 hoc om. M^a | donationis CR 32 perdisse M^a | s. a. Hal. L | v] uii L | aa.] cc. Hal., om. L 33 aa. et cc.] aa. DM, a. R | septimio] Consult., om. libri | sabiano C 34 patrem quidem R^a, patem quidem M^a | quem] quem tu Consult. | potestatem L | habebas Consult.

- donationis titulo contulisse commemorare, non est incerti iuris in eum¹, qui in sacris familiae tuae remanet, destinationem magis paternae uoluntatis factam, quam perfectam donationem peruenisse. Delegationes autem nominum in emancipatum collatae perfectam donationem efficiunt. S. PRID. K. MAL. HERACLEA AA. CONSS. a. 293
- 12 IDEM AA. ET CC. AVRELIO. Portionem propriam rebus necdum diuisis [B 47, 1, 45] 5
nemo prohibetur titulo donationis in alium transferre. D. XVII K. IVN. AA. CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. VRANIAE. Si aliquid per epistulam donatum tibi probetur, breuitas chartulae donationis, si haec recte facta probetur, nihil quicquam derogat. [B 47, 1, 46]
D. XV K. IVN.² SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 14 IDEM AA. ET CC. IDAEAE. Si filius tuus res ad te pertinentes sponsae suae [B 47, 1, 47] 10
te non consentiente donauit, ad eam quod non habuit transferre non potuit. S. XV K. OCT. AA. CONSS. a. 293
- 15 IDEM AA. ET CC. SEVERAE. Aeris alieni, quod ex hereditaria causa uenit, [B 47, 1, 48]
non eius, qui donationis titulo possidet, sed totius iuris successoris onus est. Si itaque nemini obligata praedia pro donatione consecuta es, superuacuum geris sollicitudinem, ne 15
uel heredes donatricis uel eius creditores te iure possint conuenire. S. XV K. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 16 IDEM AA. ET CC. THEODORO. Senectus ad donationem faciendam sola [B 47, 1, 49]
non est impedimento. D. V K. DEC. AA. CONSS. a. 293
- 17 IDEM AA. ET CC. HERMIAE. Siue emancipatis filiis res donasti siue in [B 47, 1, 50] 20
potestate constitutis et sui iuris effectis ac tenentibus non ademisti, blandiri tibi non debes, uelut res donatas ex paenitentia liceat auferre. Sane si ea, quae in tua positis potestate donaueras, post emancipationem contra tuam tenuerunt uoluntatem, horum penes te dominium remansit, si quidem nec tempore quo uoluisti propter uinculum potestatis sibi quicquam 24
quasere, nec post inuito te de rebus tuis potuerunt. S. VI K. JAN. AA. CONSS. a. 293
- 18 IDEM AA. ET CC. AVDIANO. Si donationis causa furti actio tibi remissa [B 47, 1, 51]
probetur, superuacuum geris sollicitudinem. S. V K. JAN. AA. CONSS. a. 293
- 19 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRIAE. Si auiua uestra proprias res quacumque [B 47, 1, 52]
ratione factas titulo liberalitatis in eum contra quem preces funditis contulit, quominus haec rata maneant, quod ex origine patris uel aui uestri descendunt, nihil prodest. S. XVI 30
K. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294

L (53, 11...13) D (53, 11...14. 16...18) CRM (c. 16 om. M^a)

¹ quidem ins. Consult. ² Oct. (Mommson)?

1 commemoras C | iuris incerti Consult.
3 delegationis C | emancipato R^a | perfectam donationem N cum BΣ τῆς αὐτῆς ἐνταῦθα ποιεῖ δωρεάν, perfectam donationem (—num L^bD) actionem (actione C) LDC, perfecta donatione actionem RM, perpetuam donationem Consult. 4 s. a Consult. Hal. L | s.] d. Consult. | prid.] n Hal. | heraclea om. Hal. L | aa.] L, ipsis aa. Consult., cc. Hal. 5 aa. et cc.] aa. DM, a. R | aurelio CM, aus. L, aur. DR | necdum om. R^a 6 transferre R | s. a. Hal.: in L extat s. x 7 aa. et cc.] a. DR | iulianae R 8 breui C | donationis si (si om. C) haec (haec L^b) recte facta probetur L^bC, donationis rectae factae probatur L^a, donationis in te (donationis D^a) recte factae probatori DRM^b, donationis in hanc recte factam probatori M^a: οὐδὲν ἢ βραχύτες τοῦ γάρτου τῇ καλῶς γενομένη λυμάνεται δωρεᾷ BΣ 9 s. a. Hal. L | d.] s. L | sirmi aa. cons. om. L 10 aa. et cc.] aa. D, a. R | idae C, ide L, idiae R, idae M, om. D

11 quod] quae D | s. a. Hal. L | xuii L
13 aa. et cc.] a. R | seuerio M | hereditaria causa] hereditarii L^a 14 qui om. M^a | sed] si R^a | unus C 15 per donatione R, pro donatione M^a, κατὰ δωρεάν BΣ | es om. R^a | geri C 16 creditoris C | posse C | conueniri R | s. a. Hal. L | aa. cons. om. L 18 aa. et cc.] aa. D, om. R 19 s. a. Hal. L | d. v] s. L 20 aa. et cc.] aa. D, a. LR | hermia] nerone M | donata C 21 sui] suis CM^a | debet C 22 licet D | inferre R^a | positis om. M^a 23 tenuerint C | horum penes te dom. horum L^b, penes te dom. eorum R 25 quere M^a | te] M, om. LDCR | potuerint L^a | s. a. Hal. L | s. om. L | aa. cons. om. L 26 aa. et cc.] aa. D, a. R | si] si te R | actionem tibi remissam DM, actionem tibi remissa C 27 s. a. Hal. 28 aa. et cc.] aa. M, a. R | alexandro M | nostra M^a 29 preces] pro M^a 30 maneat C | quod] quo M^a | nostri M^a | defendunt R^aM^a | s. a. Hal.

- 20 IDEM AA. ET CC. HELVIO. Vice donatricis alio uoluntate eius subscribente [B 47, 1, 53] iure facta donatio non habebitur irrita. S. VII K. FEBR. CC. CONSS. a. 294
- 21 IDEM AA. ET CC. ANTONIAE. Constante matrimonio dotem penes maritum [B 47, 1, III] suum constitutam auia tua donare tibi non potuit. S. V ID. MART. CC. CONSS. a. 294
- 22 IDEM AA. ET CC. DIOMEDI. Cum res filio emancipato ea condicione, ut [B 47, 1, 55] creditoribus tuis solueret, te donasse proponas, si stipulatione uel in continenti habito pacto huic rei prospexisti, creditoribus quidem non contra eum ex placito uestro, sed aduersus te competit actio¹. Eum autem, cui certa lege praedia donasti, incerta ciuili actione ad placitorum obsequium urgeri secundum legem donationibus dictam conuenit. S. VII K. APRIL. SIRM. CC. CONSS. a. 294
- 23 IDEM AA. ET CC. OLYMPIADI. Si ea quae donaueras posteriori placito [B 47, 1, 56] qui acceperat donum tibi reddidit, donationis autecedens instrumentum actis sequentibus nihil obesse potest. S. V K. OCT. CC.² CONSS. a. 294
- 24 IDEM AA. ET CC. MACARIO. Si patri tuo heres non extitisti, ex facta ab [B 47, 1, 57] eo liberalitate titulo donationis non posse iura tua laedi manifestissimi iuris est. PP. NON. 15 FEBR. ANTIOCHIAE DIOCLETIANO VII ET MAXIMIANO VI AA. CONSS. a. 299
- 25 IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM PV.⁴ Donatio, [Th. 8, 12, 1 Vat. 249 mut. B 47, 1, 58] siue directa sit sine mortis causa instituta, siue condicionibus faciendi ac non faciendi suspensa siue ex aliquo notato tempore promissa, siue animo dantium accipientiumue sententis, quantum ius sinit, cognominata, sub hac fieri debet obseruatione, ut quas leges indulgent actiones condiciones pactionesque contineat, hisque penitus cognitis uel recipiantur, si complacitae sunt, uel reiciantur, si sunt molestae. In conscribendis autem donationibus nomen donatoris, ius ac rem notari oportet, neque id occulte⁶ aut priuatim, sed ut tabulae aut quodcumque aliud materiae tempus dabit⁷ uel ab ipso uel ab eo quem sors ministrauerit perscribatur⁸: actis etiam adnectendis, quae apud iudicem uel magistratus conficienda sunt, ubi hoc leges expostulant⁹. D.¹⁰ III NON. FEBR. ROMAE SABINO ET RVFINO CONSS.¹¹ a. 316

V (incipit u. 12 qui) L (53, 20. 21. 28. 29. 25) D (53, 20. 21. 24) CRM

¹ tibi autem aduersus filium ex stipulatu competit actio *similiane desiderantur* (u. i.) ² iunge 6, 42, 27 ³ Viminacii ins. 6, 42, 27 ⁴ iunge 5, 37, 21 Consultatio 9, 13 ⁵ pp. (u. i.)? ⁶ aut per imperitos ins. Th. Vat. ⁷ scientibus plurimis ins. Th. Vat.: cf. c. 31 h. t. ⁸ et corporalis traditio subsequatur ad excludendam uim atque inreptionem, aduocata uicinitate omnibusque arbitris adhibitis, quorum postea fide probabitur donatam rem, si est mobilis, ex uoluntate traditam donatoris uel, si immobilis, abscessu donantis nouo domino patefactam ins. Th., cf. p. 795 not. 3 ⁹ ubi h. l. expostulant om. Th. Vat. ¹⁰ pp. (Vat.)? ¹¹ in foro diui ... addunt Vat.

1 aa. et cc.) aa. D, a. N | aelbio L, helbio R, elinio D, helmio C, elio M | donatricis) donatricis donatio non habebitur irrita C | uoluntatem L ² habetur LR | s. a. Hal. L | uiui L ³ indem M^a | aa. et cc.) aa. D, a. R ⁴ constituta C, constitutum M^a | tibi donare M | s. a. Hal. ⁵ inscriptionem om. M^a | aa. et cc.) a. R | dionedi R ⁶ solueret om. R^a | stipulationem M^a | in om. R^a ⁷ pacto om. R^a | nostro M^a ⁸ eum seqq.) οὐ δὲ κατὰ τοῦ υἱοῦ ἢ τὴν περὶ μελλούσης ζημίας ἀγωγὴν, ἐὰν ἐπαρωτήσας (ἐὰν μὴ ἐπαρωτήσας scr.), ἢ τὴν ἐξ ἐπαρωτήσεως καὶ συμφωνοῦ ἀποκρίσεως ἀγωγὴν, ἵνα πληρωθῇ τὰ δόξαντα B, κινεῖ δὲ τὴν πρᾶσσις βίβλις κατὰ τοῦ υἱοῦ, εἴγε τὸν ὄρον παραχρῆμα ἐνέθηκεν, ἐπὶ τῷ πληρωθῆναι τὰ συμφωνηθέντα, ἢ τὴν ex stipulatu, εἰ ἔτυχε καὶ ἐπαρωτήσας ἀβιτούτεν (corruptum ex παύτου ἀβίτου ἐν κοντινέντι?) γενομένης BΣ: Graeci uix aliter legerunt atque nos, hiatum autem ex cognatis locis uelut ex c. 9 h. t. expleuerunt | praedia certa (contia M^a?) lege M | incerti C, inonta M^a ¹⁰ s. a. Hal. ¹¹ aa.

et cc.) aa. M, om. R ¹² instrumentis CM^a, instrumento R^a, τὸ ... συμβόλαιον BΣ | actis) ac M^a | obsequentibus M ¹³ s. a. V Hal. | III] v Hal. ¹⁴ aa. et cc.) aa. D, a. R | magario R ¹⁵ manifesti M | s. a. V Hal. ¹⁶ VII et m. VI] Mommsen, vi et m. u V, ix et m. VIII Hal. ¹⁷ a. om. R | pu.] pp. C, p. M ¹⁸ condicionibus) Th. Vat., condicione VC, conditioni R^a, conditione M^a, conditione R^aM^a, ἐπὶ αἰρέσει BΣ | ac (ae V) non fac. om. R^a ¹⁹ alio R | notato) nato M^a | accipientiumtiumue M^a ²¹ recipiatur ... reiciatur VCM^a: ἴνα, ἐὰν ὀληται, λάβῃ ἢ παραιτήσεται BΣ, ἴνα, ἐὰν ὀληταί τις, λάβῃ B ²³ neque om. R^a | id] ad C | occulto Vat. | ut] aut LM^a ²⁴ quocumque CRM^a, quae (i uel o) cumque L^a | fors Vat. | sumministrauerit Th. Vat. ²⁵ perscribantur Vat. | etiam om. R^a | conficiendam V^a, .ctienda M^a ²⁶ legis L^a | s. a. Th. V Hal. L: in Vat. extat initium subscriptionis pp. et extremorum pars cons. in foro diui | III] III L Contius 1559, VI Consult. 9, 13 | romae) om. V Hal. L

- 26 IDEM A. ACONIO CATVLLINO PROCONSULI AFRICAE. Si quis [Th. 6, 12, 2 mut. B 47, 1, 59] in emancipatum minorem, priusquam fari possit aut habere rei quae sibi donatur adfectum, fundum crediderit conferendum, omne ius compleat instrumentis ante praemissis.¹
 1 Quod per eum seruum, quem idoneum esse constiterit, transigi placuit, ut per eum infanti 4
 adquiratur. D. XII K. MAI. SERDICAE SABINO ET RVFINO CONSS. a. 316
- 27 IDEM A. AD SEVERVM COMITEM HISPANIARVM. Data iam pri- [Th. 9, 12, 5 B 47, 1, 60] dem lege⁴ statuimus, ut donationes interueniente actorum testificatione conficiantur. quod
 nel maxime inter necessarias conlunctissimasque personas conuenit custodiri, si quidem
 clandestinis ac domesticis fraudibus facile quiduis pro negotii opportunitate confingi potest,
 1 nel id quod uere gestum est aboleri. Cum igitur ne liberos quidem ac parentes lex nostra 10
 ab actorum confectione secernat, id, quod necessario super donationibus apud acta con-
 2 ficiendis iam pridem statuimus, uniuersos teneat. Gesta autem confici super [Th. 8, 12, 8] rebus etiam alibi collocatis ubicumque sufficit. D. III NON. MAI. CONSTANTINOPOLI DAL-
 MATIO ET ZENOPHILO CONSS. a. 333
- 28 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. MONAXIO PP. Quisquis [Th. 8, 12, 9 B 47, 1, 61] 15
 rem aliquam donando uel in dotem dando uel uendendo² usum fructum eius retinuerit,
 etiamsi stipulatus non fuerit, eam continuo tradidisse credatur, ne quid amplius requiratur,
 quo magis uideatur facta traditio, sed omnimodo idem sit in his causis usum fructum reti-
 nere, quod tradere. D. PRID. ID. MART. CONSTANTINOPOLI HONORIO A. XI ET CON- 19
 STANTIO II CONSS. a. 417
- 29 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANVS AA. HIERIO PP. In extraneos et [B 47, 1, 62] 25
 saepe ignotos donationem collatam ualere receptum est: et si sine scripto donatum quod
 fuerit, adhibitis aliis idoneis documentis hoc quod geritur comprobetur. D. XI K. MAI.
 FELICE ET TAVRO CONSS. a. 428
- 30 IMP. LEO A. CONSTANTINO PP. In hac sacratissima urbe conscriptae dona- [B 47, 1, 64] 25
 1 tiones ubicumque positarum rerum apud magistrum census insinuentur. In aliis uero
 ciuitatibus, siue absens siue praesens rector prouinciae sit, siue eadem ciuitas habeat
 magistratus siue non habeat et defensor tantummodo sit, donator habeat liberam facul-
 tatem donationes rerum suarum ubicumque positarum siue apud moderatorem cuiuslibet
 prouinciae siue apud magistratus siue apud defensorem cuiuscumque ciuitatis prout maluerit 30
 publicare: atque ut ipsa donatio sita est in uoluntate donantis, ita ei liceat donationem
 V L (53, 28. 29. 25. 54 R 1. 3. 1. 53, 26) D (53, 29) CRM

¹ Italicum siue stipendiarium *ins. Th.* ² et inductione corporaliter impleta *ins. Th.*
³ iunge 4, 21, 14 ⁴ c. 25 h. t. ⁵ uel uendendo *om. Th.*

1 a.) a. et c. V, aa. et cc. L, om. R | aco-
 nio] Th., om. libri | catullio C, catulinae R
 2 in] sic uel m L, om. C | emancipatum mi-
 norem] emancipatione. R^a | rei] eius R^a,
 om. V | damnatur R^a | effectum L 3 pro-
 missis L¹ 4 quem] quod L | idoneum V^a,
 inc. R^a | ut om. R^a 5 s. a. Th. V Hal. L
 xu L | serdicae ... cons. om. L 6 a.) aa. V
 comite V | dat V, datam R^a 7 legem V,
 legi C | ut] in R^a | donationis V, donatione M^a |
 interuente V^a | auctorum R testificationes V^a,
 testificationem M^a? 8 cessarias V^a R^a | con-
 uertit R^a | si om. V^a 9 quiduis] quid ius C,
 quoduis M, quod in R^a? | negotiis R^a 10 uere]
 inre R | ne] nec M 11 ab] ad R | con-
 fessionem RM^a | secernant C, sege. at R^a
 13 alibi] liberi R^a | collatis CRM^a | suffi-
 ciet Th. | s. a. Th. V Hal. | iii Hal., in
 potius quam iii V | const. om. Hal. 11 xeno-
 philo Hal. 15 impp. ... pp.] imp. zeno
 sebastiano pp. (ex c. 31) R | imp. L | thodo-
 sius M | marcio L, oranasio M | pp.] p. LM |

si quis M 16 rem om. R^a | eius] et R^a,
 enus M^a 17 fuerit] Montispe. II 83 Th.,
 fuit VLCRM | eam] ea C | tradidisse conti-
 nuo L | ne] Th. CR^a, nec LR^a M, inc. V 18 sed]
 si R^a 19 s. a. Th. V Hal. L | prid.] ii Hal. L |
 constant. ... 20 cons. om. L, constant. om.
 V Hal. 20 ii] caes. ii Hal. 21 imp. D |
 ualerius M | aa. om. RM | herio D, hieri C |
 pp.] p. M | et om. D 22 ingratos C | quid
 L^a DCRM 23 comprobatur L^a | s. a. V Hal. L
 24 felice ... cons. om. L 25 impp. R | a.)
 a. et c. M, om. R | constantino] V, con-
 stantio C, stano M, const. R | donationis R^a
 26 insinuentur M^a 27 siue praesens om. R^a |
 eadem] ade. (adesse?) R^a 28 habent M^a,
 habet M^a, eat C | habeat] h. magistratus C |
 liberam facultatem] libertatem RM^a? 29 do-
 nationem C 30 magistratum CM, κατὰ τοὺς
 στρατηγούς BΣ 31 sita est in] sit ex C,
 scita .. M^a, ἐν γυνώμῃ κείται BΣ | ita om. C
 contra BΣ

2 suam apud quemcumque ex memoratis uoluerit intimare. Et haec donationes, quae in diuersis provinciis et ciuitatibus apud quemlibet ex praedictis fuerint publicatae, obtineant inconcussam ac perpetuam firmitatem. D. V NON. MART. CONSTANTINOPOLI PATRICIO CONS.

a. 459

31 IMP. ZENO A. SEBASTIANO PP. In donationibus, quae actis insinuantur, [B 47, 1, 63] 5 non esse necessarium iudicamus uicinos uel alios testes adhibere: nam superfluum est priuatum testimonium, cum publica monumenta sufficiant. Verum et alias donationes, 1 quas gestis non est necessarium adlegari, si forte per tabellionem uel alium scribantur, et sine testium subnotatione ualere praecipimus, ita tamen, si ipse donator uel alius uoluntate eius secundum solitam observationem subscripserit: donationibus, quae sine scriptis 10 conficiuntur, suam firmitatem habentibus secundum constitutionem Theodosii et Valentiani ad Hierium praefectum praetorio promulgatam¹. D. K. MART. CONSTANTINOPOLI ELLO VC. CONS.

a. 478

32 IMP. ANASTASIUS A. EUPHEMIO PP. Secundum diui Leonis constitutionem² [B 47, 1, 64] 15 donationes apud uirum clarissimum magistrum census tantummodo insinuari praecipimus, huiusmodi forma in illis instrumentis obseruanda, quae in hac regia urbe confecta seu celebrata fuerint: nec concedi quemquam uel apud defensores seu magistratus aliarum ciuitatum uel in aliis quibuscumque locis praeter memoratum iudicium insinuare: scientibus 20 tam his qui ad huiusmodi insinuationem peruenerint quam his qui eam susceperint nec non tabellionibus, quicumque testimonium suum non in competenti (ut dictum est) loco uel iudicio praebuerint, uicinarum librarum auri multa et alia grauissima indignatione se feriendos. D. PRID. K. MAI. PAVLO VC. CONS.

a. 496

33 IMP. IUSTINIANUS A. MENAE PP. Illam subtilem observationem amputamus, [B 47, 1, 65] 25 per quam donationis titulo cessiones actionum accipientes non aliter eas suis transmittere heredibus poterant, nisi litem ex his contestati essent uel ius contestationis diuino rescripto mernissent. nam sicut uenditionis titulo cessas actiones etiam ante litis contestationem ad heredes transmitti permittitur, simili modo et donatas ad eos transferri uolumus, licet nulla 1 contestatio uel facta uel petita sit. Quod et in procuratore constituendo ad mouendas easdem cessas actiones similiter obseruandum erit, ut minime quis impediatur procuratorem cessarum sibi per donationem actionum dare, licet nulla litis contestatio facta uel petita 30 2 sit. Quae in his tantum personis locum habere censemus, quae susceptis per donationem cessionibus adhuc superesse noscuntur: nam iam mortuis huiusmodi personis uetera iura

V D (53, 31) CRM

¹ c. 29 h. t. ² c. 30 h. t.

1 quaecumque C, quem R | hee M, om. R^a 2 et] ex R | intimate M | optineat C 3 ac] et M | s. a. V (sed lectio parum certa est) Hal.: dubium mouet, quod secundum 10, 32, 61. 62 Constantinus in praefectura Orientis secutus est Viuentium, quem tamen inter xv k. Oct. 459 et k. Febr. 460 pp. Orientis fuisse ex 1, 3, 26. 2, 7, 11 constat 4 cons. V, et ricomere cons. Hal. 5 a. om. R | donationibus V?. 6 iudicamus om. D | redhibere C 7 monumenta om. R^a | sufficiunt C | alias] VN^a, illas DCRM 8 alligari CRM 9 si] si et C | uoluntatem VCM^a, uoluntate R, κατά γνώμην αὐτοῦ B et BΣ 11 secundum] et D | constitutione C, consuetudinem R | et ... 12 promulgatam om. D 12 s. a. V Hal. 13 ell. n. (sic Bluhme, ello uc. Mayer) cons. V? 14 anastasio M | euthenio M? | pp.] pp. R, p. M 15 donationem C | clarissimum bis V? 16 confecta om. R^a 17 fuerit M^a | cedi M^a | defensorem RM | aliar. (iu?)m V 18 ciui-

tatum C | quibuscumque M 19 qui ... peruenerint om. R^a | insinuatione C, insinuationem M^a | peruenerunt C | nec] ne M^a 20 tabellionis M^a | locum R^a 21 praebuerunt M | uicinarum C, uice R^a, inc. M^a | se] E, esse C, om. RM, inc. V 22 s. a. V Hal. | d.] s. dat. Hal. | pridie om. V? | uc. om. V 23 iustinus M^a | merinae M | pp. om. M 24 titulos C | successiones V, successionis C, cessionis R^aM^a, ἐκ τῇ ἐκχωρήσει BΣ | accipientem R^a | eas ... 25 litem om. R^a 25 ius] eius V?, om. R^a, δίκαιον BΣ 26 titulo om. R^a | cessant C 27 heredem C | similique R | et om. V? | donatam R | transferre] trans R^a 28 uel facta] facta est M | constitudo M^a, inc. R^a | mouenas R^a 29 easdem] eas V | causas C 30 concessarum C | sibi] si M^a | actionem C, actionem M^a | contestatio litis M 31 his] iis V? | tantummodo RM 32 adhoc C | huiusmodi V?

super hisdem cessionibus posita seruari concedimus. D. K. LVN. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO A. PP. II CONS.

a. 528

- 34 IDEM A. DEMOSTHENI PP. Sancimus omnem donationem siue communem [B 47, 1, 66 siue ante nuptias factam usque ad trecentos solidos cumulata non indigere monumentis, sed communem fortunam habere, ut non usque ad ducentorum solidorum summam teneat, sed in huiusmodi observatione similes sint tam communes quam ante nuptias donationes.
- 1 Si quid autem supra legitimam definitionem fuerit donatum, hoc quod superfluum est tantummodo non ualere, reliquam uero quantitatem quae intra legis terminos constituta est in suo robore perdurare, quasi nullo penitus alio adiecto, sed hoc pro non scripto uel
- 1a intellecto esse credatur. Exceptis donationibus tam imperialibus quam his, quae in causas 10 plissimas procedunt: quarum imperiales quidem donationes merito indignari sub obseruatione monumentorum fieri tam a retro principibus quam a nobis¹ sancitum est, sed firmam habere propriam maiestatem: alias uero, quae ad pietatem respiciunt, usque ad quingen-
- 1b torum summam et sine monumentis esse ualidas censemus². His insuper ante nuptias donationibus, quae in adultas minores sui iuris constitutas cuiuscumque summae procedunt, 15 secundum ueterum legum scita³, et nisi actis interuenientibus corroboratae sunt, suam
- 1c (1) retinentibus firmitatem. Sin autem non in auro res donationis fuerint datae, sed per res mobiles uel immobiles uel se mouentes, quantitatem earum aestimari et, si quidem usque ad legitimam solidorum summam erigatur, ualidam eam et sine monumentis conseruari: sin autem amplioris summae inueniatur et minime actis comprobata est, superfluum tantum 20
- 2 uacuari. Ne autem communione inducta donatori et qui liberalitatem suscepit aliqua oriatur contentio, electionem damus ei, qui ampliore summam in re donata habuerit, reliquae aestimationis quantitatem offerre ei, qui minorem causam habuit, et totum possi-
- 2a dere. Sin autem hoc minime facere maluerit, tunc omnimodo res diuidi secundum quan-
- 2b titatem utrique parti competentem, si res diuidi sine suo periculo possibilis est. Sin 25 autem huiusmodi casibus, in quibus partitio utiliter celebrari minime potest, amplioris summae dominus noluerit aestimationem offerre, tunc licebit etiam ei, qui minoris summae
- 3 habet potestatem, offerre pretium et totum sibi uindicare³. Si quis autem⁴ per diuersa tempora in eandem personam multas faciat liberalitates, quarum singulae quidem legiti-
- 3a mam quantitatem non excedunt, in unum autem compositae et praedicto modo exaggeratae 30 redundare uidentur et maioris esse quantitatis, non uideatur eas oportere in unum coadu-

V (u. 5 ut non ... 10 quae in cau fere euauerunt) CRM

¹ 1, 2, 19 ² 5, 3, 17 ³ desiderantur quae indicat Isidorus (BZ) his uerbis: πάντων τῶν περὶ τῆς ἐκείνου ἐπὶ τῆς οὐκείας μενόντων ἰσχυρὸς καὶ μηδεμίαν ἐκ τοῦ παρόντος νόμου μείωσιν ὑπομένοντων. ὡς ἂν δὲ ἐκ παντὸς μέρους ἡ τῆς τοιαύτης διαίρεσως περιαιρεθῇ ἀμφισβήτησις, καὶ τοῦτο τῷ παρόντι νόμῳ περιλαμβάνομεν. prius autem comma in Codice repetitae praelectionis quo se referat non habet, cum ea, quae de traditione interponenda in Th. 8, 12, 1 (cf. p. 795 not. 8) 2 (cf. p. 796 not. 2) 3. 7. 8 cauta fuerunt, propter c. 35 § 5 h. t. ab Iustinianis ommissa sint⁴ autem om. BZ (Isid.), cf. not. 3

1 seruare C | s. a. V Hal. | dn. om. Hal. 2 a. pp. | sic uel pp. a. V? 3 pp. om. M | siue communem om. C 4 facta C | monum. indig. V? 5 obseruationem R^a | stimule M^a? 7 super leg. C 8 reliqui R^a, reliqua M | uero] C, autem RM | quantitate M 9 hoc] non C 10 quam] qui R^a 11 plissimas om. R^a | imperiales M^a | sub obseruatione (—nem C) | sed obseruationes R^a 12 principalibus M^a | a om. M^a | sanctum R, factum M^a | est om. C 13 usque] sed firma (firma M^a) usque M^a | quingent.] VC, q. solidorum (solidum R^a) RM 15 in om. R^a | suis C 16 ueterem R^a | nisi] non si R^a | sint M 17 res donat. non in auro M | sed] si R^a | per om. M 18 se] sese C | eorum M^a 19 mergatur C, exigatur R^a | eam] esse M | sin] si uel sin V

21 communionem inductam CR^a, communio- nem induta M^a | donari V 22 intentio C | rem donatam CM 23 reliquae] VC, reli- quam RM^a, relinquam M^a: τοῦ ὑπολοίπου ποσότητος τὸ τίμημα BZ (Isid.) | habuerit M | possideret (uel —retur) R^a 24 facere mi- nime M | maluerit(n?)t V | secundum ... 25 diuidi bis R^a | quantitates M 26 com- petentes RM | possibilis (—le R^a) est] possi- bil'e R^a 27 huiusm.] in huiusm. M | amplio- res M^a 28 dominis noluerint aestimatione C | etiam ei om. R^a 29 easdem personas C, eadem persona RM^a, eadem personam M^a | faciet R, facit M^a | liberalitatem R^a 30 an- tem om. R | positae M | exaggeratae] exegerat et C, exagega. M^a 31 maiores C | quanti- tatis esse R | uidentur C

- nare et introducere modos, per quos non conualeant et in irritum deuocentur, sed e contrario et plures intellegantur et singulae secundum sui naturam obtineant et monumentorum observatione non indigeant. Cum enim a ueteribus super hac re uariatum est, aliis multas aliis unam eas definientibus, nobis causa placuit humanior, ut et multae intellegantur et omnes ualidae, et hi qui liberalitates accipiunt sciant ueros non falsos suos esse donatores. 5
- 4 Si quis autem talem receperit¹ donationem, in qua stipulatus fuerit annuam cuidam praestare quantitatem tantae summae, quae non excedit legitimum donationis modum, uariabatur, utrum enim ex particulari donatione multas fecisse donationes existimandum est et eas actis non indigere, an ex totius stipulationis fundamento et fonte eius, ex quo annuae donationes profluxerunt, et unam esse eam donationem putandam et procul dubio monu- 10
- 4a mentorum observatione uallandam. Quod ueteres quidem sat abundeque uariauerunt, nos autem certa diuisione concludimus, ut, si huiusmodi quidem fuerit donatio, ut intra uitam personarum stetur uel dantis uel accipientis, multae intellegantur donationes et liberae monumentorum observatione. incertus etenim fortunae exitus hoc nobis suggessit, ut possibile sit unius anni tantummodo uel breuioris uel etiam amplioris temporis metas super- 15
- 4b uiuere uel donatorem uel eum qui donationem accepit, et ex hoc inueniri totam summam donationis non excedere legitimam quantitatem. Sin autem etiam heredum ex utraque parte fuerit mentio, uel² adiciatur tempus uitae uel donatoris uel qui donationem accipiet, tunc, quasi perpetua donatione et continuatione eius magnam et opulentiores eam effici- 20
- 20 ciente, et una intellegatur et quasi densioribus donationibus³ cumulata excedere legitimum modum et omnimodo acta reuocare et aliter minime conualere. RECITATA SEPTIMO IN NOVO CONSISTORIO PALATII IVSTINIANI. D. III K. NOV. DECIO VC. CONS. a. 529
- 35 ⁴IDEM A. IULIANO PP. Si quis argentum donauerit certumque pondus nomi- [B 47, 1, 67] nauerit, non autem uasa uel generaliter uel specialiter expresserit, necessitatem ei imponi omnimodo praefatum pondus argenti dare, siue in uasis quibus uoluerit, non tamen peio- 25
- 25 ribus aestimatione massae, siue in ipsa aestimatione, quae pro massa rudi in illis locis frequentata est. Si uero redditum certum ex possessionibus donauerit, non tamen nomina possessionum edixerit, necesse habere de sua substantia fundos tradere tantum redditum

VCRM

¹ fecerit (u. i.)? ² non ins. Cuiacius cum BZ (Isid.): καὶ μὴ προστεθείη ὁ τῆς ζωῆς καιρὸς (u. i.) ³ donationibus (Mommson, cf. BZ ταῖς πικρῶς δόσεσιν)? ⁴ iunge 8, 55, 10

1 nunc ualeant M^a? | reuocentur potius quam deuocentur V | e] et M 2 naturam sui M 4 eas defin.] W^a, ea...fin. V, easdem fin. C, eam defin. R, easse defin. M | et ut C | multa C 5 hii R | libertates M^a | ueros] uero si C | non] et non M | falsos suos] CRM, falsos V?E 6 receperit (recepit C, inc. V) ... cuidam (quidem M, inc. V) p. quant.] et δὲ τις ποιῆσθαι διαρεάν, ἐν ᾗ καὶ ἐπικρωτήθη ἐναυσταίαν τινὰ παρέχειν ποσότητα BZ (Isid.), et δὲ τις διαρῆσθαι τινὲ ἐπικρωτήθεις ἐκάστῳ ἐναυστῶ δίδόναι B: uerba stipulatus fuerit passiuè usurpata esse eadem sententia qua Graece dicitur ἐπικρωτήθη, ex sequentibus praestare (sic etiam V) et 8 eum ... fecisse constat 7 excludit C | legitimae M 8 eum] cum C | particulari don. V^a, don. particularis M^a | et om. CR 9 quo] C, qua VRM: τῆς κτηνῆς, ἢ τῆς BZ 10 donationis C | eam] eandem C | donationes putandas R^a | putandam ... 11 observatione om. M^a 11 observationem C | quod] illud quod usque modo diximus quod C, οὕτω BZ | sat] V^aR^aM, satis V^aC, sed R^a | abundemque R^a 13 stentur C | liberae mon.] libera.(t?)do mon. V^a, libera. monument. V^a? 14 observationem C | incer-

tis C, inc. M^a | hoc] ho M^a 15 breuiore M^a | superuenire R 16 acceperit V 17 sin autem om. V^a (suppl. manus secunda) | utraque V^a, utraque M^a 18 uel] et δὲ βῆτον χρόνον ὁρίσασθαι ἡγουν καὶ κληρονομῶν μνησθῶσιν B: apparet igitur interpretem legisse quidem, ut est in libris nostris, sed praetermissis uerbis uitae ... accipiet eum casum supposuisse, quo in certos annos stipulatio concepta fuerit | adicitur C | temporis M^a 19 perpetua C | donationem (—ne V^a) et continuationem V: ὡσανεὶ περπετουαθίστης τῆς διαρεᾶς καὶ τῆς συναρτίας μεγάλῃν ταύτην ... ἀποδεικνυούσης BZ | et] ent V uel V^a | opulentiore M^a | eam om. R^aM^a | efficientem C 20 intellegantur VR^a | excedere] C cum BZ ἐπισυρεψυθίσσα τὸ νόμιμον ἐκβαλεῖν μέτρον, et exc. VRM 21 modum om. V uel V^a | et om. R^a | alter M^a | conuolare M^a | s. a. V Hal. R 22 palatio R | d. ... cons. (cons. V) om. R 23 certusque R^a? | numerauerit C 24 uasa] V cum B et BZ τὰ σκεύη, alias CR, de M non constat 26 pro massa rudis R^a, promissarum C | locisque M^a 27 si] V^aR, sin CM | donauerit (uix —rint) V 28 edixit M | redditum] reddere R^a

inferre ualentes, quantum in donatione posuerit, in talibus tamen agris, qui nec omnibus quos habet in possessione anteposuntur nec deteriores omnibus sunt, sed status mediocris inueniuntur. Similique modo, si quis certum numerum seruorum donauerit, non tamen et is nominatim seruos inscripserit, et hic mediocris figurae seruos tradere et neque tales, quos non habere magis quam habere prodest, nec iterum eos, qui omnem seruorum familiam donatoris antecellunt: sed et hic mediocritas spectetur. Sin autem donator neque argentum neque seruos habens uel non tantum quantum donauit fecerit eorum donationem, aestimationem in his celebrari pro eo quod deest, ita tamen, ut argenti quidem secundum quod praediximus aestimatio detur, in seruis autem non amplius nec minus quindecim solidis quantitas pro singulis reddetur, in redditibus autem in quindecim annos aestimationem praestet. Sed in his omnibus, si quidem intra legitimam summam donatio fiat, nulla monumenta requirantur: sin autem amplioris summae, tunc ad acta publica decurratur, ita ut in his, quae amplioris sunt aestimationis, secundum nostram legem¹ non totum, sed solum superfluum euanescat. Sed et si quis uniuersitatis faciat donationem, siue bessis siue dimidiae partis suae substantiae siue tertiae siue quartae siue quantae- cumque uel etiam totius, si non de inofficiosis donationibus ratio ad hoc reclamauerit, coartari donatorem legis nostrae auctoritate tantum quantum donauit praestare: obseruatione et hic monumentorum secundum quod iam sanximus omnimodo requirenda. ²Sed si quidem in omnibus supra dictis casibus usus fructus fuerit a donatore retentus, et traditionem iure intellegi fieri. Sin autem hoc minime donator expresserit, si quidem stipulatio donationi inserta sit, ex eius auctoritate traditionem compelli fieri. Sin nero et hoc praetermissum sit et usum fructum minime detinuerit, nihilo minus ex lege nostra necessitatem ei imponi etiam tradere hoc quod donare existimauit, ut non ex hoc inutilis sit donatio, quod res non traditae sunt, nec confirmetur ex traditione donatio, sed liberalitatem plenam et secundum legem nostram perfectissimam constitutam necessarius traditionis effectus sequatur, et necessitatem habeat donator omnimodo res uel partem substantiae quam nominauerit uel totam substantiam tradere. Cum enim in arbitrio cuiuscumque sit hoc facere quod instituit, oportet eum uel minime ad hoc prosilire uel, cum ad hoc uenire properauit, non quibusdam excogitatis artibus suum propositum defraudare tantamque indeuotionem quibusdam quasi legitimis uelamentis protegere. Tantoque magis haec firma esse, si piis actibus uel religiosis personis donatio deputata sit (monumentorum obseruatione in his modis secundum quod specialiter a nobis in huiusmodi casibus praedictum est³ obseruanda), ne in praefatis causis ex quibusdam machinationibus non solum indeuotus, sed etiam impius donator intellegatur poenasque non solum legitimas, sed etiam caelestes expectet. Resque donatas in omnibus supra dictis casibus non solum eos, dum supersunt, sed etiam eorum successores reddere compelli, non tantum his, in quos donatio facta est,

V (desinit in u. 14 faciat) CRM

¹ c. 34 § 1 h. t. ² excidisse uidentur, quae Isidorus (BZ) sic indicat: τὰ δὲ περὶ τῆς παραδιδόσης οὕτω συνοψίσθω· εἰ γὰρ ³ 1, 2, 19

1 donationem C, donationes M 2 possessiones R | sint R | status mediocris R^aM cum BZ μίσης ποιότητος, statim mediocres VC, statim meliorem R^a 3 numerum n (n del. V^a?) seruum V | non | sed non C 4 is VC, hic RM^b: μὴ μὲν ὀνομάσῃ BZ | inscripserit ... seruos om. M^a | scripserit CR | figurae | fugere R^a 5 potest R^a | omnes V, omne R: τοὺς πάντων βελτίους BZ 6 antecellant V? | expectetur CRM, inc. V 7 non | nec M | donationem om. R^a 8 deest | prodest M^a? 9 praedictum est R 11 si om. C 12 monumenta requiruntur C | ad | aput M 13 in om. R^a | sint RM | aestim.] extim. sint M^a 14 sed et | et R^a 15 bessis | semissis C, τοῦ δμοίου BZ 16 officiosis R^a 17 obserua-

tionem CR^a 18 sancimus C 20 intelligis RM^a 21 ex | et CR 22 sit om. M^a 23 quod donare | destinare R^a | non | hon C^a, inc. M^a 24 quod | quae R^a | sint CR^b | libertatem M^a 25 necessarium M^a 26 substantiae | substantiam C 27 nominauit M | substantiam | substantiae R^a, om. C | sit cuiuscumque M 28 hoc om. M | facit R^a | instuit M^a | quodsilire R^a | cum om. R^a 29 properauerit M 30 protegere uelamentis M 31 actionibus M^a | obseruationem C 32 modis | m. quae C 33 ne | nec M^a 35 res quoque C, res M^a | dum om. R^a | supersunt R, supersunt M 36 successores ... p. 801, 1 eorum om. R^a

sed etiam eorum heredibus. D. XV K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE
VV. CC. CONSS.

a. 530

- 36 IDEM A. IOHANNI PP. Si quis pro redemptione captiuorum pecunias dederit B 47, 1, 69
sive per cautionem dare promiserit cuiuscumque quantitatis, cognoscat se neque repeti-
tionem habere neque exactionem cautionis posse declinare, utpote gestis sicut in donatio-
nibus non subsecutis super insinuatione eiusdem quantitatis: eo uidelicet, qui pecunias
accepit uel prima uice uel post cautionem, necessitatem habente piissimam administra-
tionem adimplere, nulla ei molestia uel inquietudine inferenda uel ab eo qui pecunias
praebuit uel ab aliis ex legum auctoritate permissis hoc requirere, sed tantummodo sacra-
mentum praestare, quod re uera omnem quantitatem sine dolo uel aliqua deminutione ad
1 redemptionem dederit captiuorum. Simili etiam modo gestorum absoluimus ordinatione
donationes rerum mobilium uel sese mouentium, quas uiri gloriosissimi magistri militum
fortissimis praestant militibus tam ex sua substantia quam ex spoliis hostium, sine in ipsa
2 bellorum occupatione sive in quibuscumque locis degere noscuntur. Eandem liberalitatem
nostrae legis indulgemus etiam his, quorum incendio uel ruina domus corruptae sunt, 15
quibusdam forte pecunias cuiuscumque quantitatis praebentibus uel cautionem conficien-
tibus, ut et ipsi nec repetitionem timeant, uerum etiam exactionem pecuniarum confessioni
insertarum facere possint, licet non gesta fuerint subsecuta: nulla eis licentia danda
pecunias ad alias causas nisi ad refectionem domorum erogare, quod si aliqua dubitatio
orta fuerit, utrum tota quantitas an pars eius in aedificiis expensa est, hoc domini domus 20
3 sacramento dirimetur. Ceteris etiam donationibus, quae gestis interuenientibus minime
sunt insinuae, sine aliqua distinctione quingentos usque ad¹ solidos ualituris. hoc etenim
tantummodo ad augendas huiusmodi donationes addendum esse ex praesenti lege decerni-
mus: anteriore tempore nostra lege praecedente² moderando, qua usque trecentos solidos
factae donationes et sine insinuatione firmitatem obtinere iussae sunt. D. XV K. NOV. 25
CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

- 37 IDEM A. IOHANNI PP. Verba superflua, quae in donationibus poni sole- B 47, 1, 80
bant, id est sestertii nummi unius assium quattuor, penitus esse reicienda censemus. quid
enim uerbis opus est, quae rerum effectus nullus sequitur? sancimus itaque nullo modo
eorum mentionem uel in imperialibus donationibus uel in aliis omnibus de cetero fieri, sed 30
et si quisquam per uerbositatem aliquid tale inscripserit sine remiserit, nulla differentia sit.

CRM

¹ ad del. ² c. 34 h. i.

1 s. a. Hal. 3 pp.] p. M 4 cuiusque C |
petitionem C, μὴ περαιτέρω BΣ 6 insinua-
tionem (insun. M^a) M 7 postea R | cau-
tione M | habentem R^a 9 auctore R^a | pro-
missis R 10 omne R | dinuntiatione R^a
11 redeptionem R | absoluimus M^a | ordinatio-
nes donationis C 12 sese] se RM 13 militi-
bus] militiae R^a | ex] et R^a 14 occupatione
bellorum M | degerere R^a | liberalitatem M^a
15 indulgemus C 17 re..petitionem M^a | con-
fessionem R^a 18 possunt R, possint C^a | nul-
lam (nulla R^b) eis licentiam dandas R 19 nisi
ad] nisi ab C | refectionem] N cum BΣ ἀνοί-
χομεν, perfectionem CRM 20 expensa C |

domus domini R 21 dirimeretur R^a | quae]
quas R^a 22 sint CR | sine om. M^a | enim RM
24 anteriora tempora R 25 obinere M^a | s. a.
Hal. 27 pp.] p. M | poni] po R^a 28 sex-
tertii R, sextertiis CM: δωροῦμαι σοι ...
sestertio nummo uno BΣ, ἔνθα γράφεται νοῦ-
μον ἑνός B | sensemus R^a 29 opus est uer-
bis R | nullius R^a 30 eorum] C cum BΣ
τῶν τοιούτων μνημῶν, eorum uerborum RM^b,
uerborum M^a | in om. CRM | in om. C | sed]
si R^a 31 et om. M: εἰ δὲ καὶ BΣ | siuo
remiserit (remanserit uel remansit R^a) om. M^a |
sit om. C, inc. R^a: ἵστω διαφορά BΣ

LIII (LV)

R DE DONATIONIBVS QVAE SVB MODO VEL CONDICIONE
VEL EX CERTO TEMPORE CONFICIVNTVR R

- 1 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. GAMICAE. Si doceas, ut adfirmas, [B 47, 1, 10] nepti tuae ea lege a te esse donatum, ut certa tibi alimenta praeberet, uindicationem s etiam hoc casu utilem eo, quod legi illa obtemperare noluerit, impetrare potes, id est
1 actionem, qua dominium pristinum restituatur tibi. Nam condictio quidem hoc casu (id est in personam actio¹) iure procedit: uerum uindicationem quoque diui principes in hoc casu dandam esse sanxerunt. PP. VI K. DEC. TVSCO ET BASSO CONSS. a. 258
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. AVRELIO ZENONI. Si [Vat. 283 B 47, 1, 71] 10 praediorum² proprietatem dono dedisti ita, ut post mortem eius qui accepit ad te rediret, donatio ualet, cum etiam ad tempus certum uel incertum ea fieri potest, lege scilicet quae ei imposita est conseruanda³. PP. V ID. MART. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 3 IDEM AA. IULIAE MARCELLAE. Quotiens donatio ita con- [Vat. 286 mutil. II 47, 1, 72] 15 ficitur, ut post tempus id quod donatum est alii restituatur, ueteris iuris auctoritate rescriptum est, si is in quem liberalitatis compendium conferebatur stipulatus non sit, placiti fide non impleta⁴, ei qui liberalitatis auctor fuit uel heredibus eius condicticiae
1 actionis persecutionem competere. Sed cum postea benigna iuris interpretatione diui principes ei qui stipulatus non sit utilem actionem iuxta donatoris uoluntatem competere⁵ admiserint, actio, quae sorori tuae, si in rebus humanis ageret, competebat⁶, tibi accom- 20 modabitur. PP. SIRM I XI K. OCT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 4 IDEM AA. Perfecta donatio condiciones postea non capit. quare si pater [B 47, 1, 73] 24 tuus donatione facta quasdam post aliquantum temporis fecisse condiciones uidetur, officere hoc nepotibus eius fratris tui filiis minime posse non dubium est. D. K. OCT. TIBERIANO ET DIONE CONSS. a. 291
- 5 IDEM AA. ET CC. DEXIPPO. Si quid mater filiae suae in potestate patris [B 47, 1, 74] 29 constitutae sub hac condicione, si fuerit intra biennium emancipata, donauit, licet hoc matris uoluntate sui iuris effecta non tenuit, tamen prius marito defuncto⁷ sui iuris quocumque modo effecta ad similitudinem legati ita relictum rem donatam firmiter habere uel uindicare potest. S. ID. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294

L (54 R 1. 3. 4. 53, 26) D (54 R 1...4) CRM

¹ id est in pers. actio *del.* (Hal.) ² si [praediorum] stipendiariorum *Vat.* ³ donatio inrita est, cum ad tempus (ad te *cod.*) proprietates transferri nequiverit *Vat.* ⁴ seruata *Vat.* ⁵ decernendam esse *Vat.* ⁶ potuit decerni *Vat.* ⁷ prius marito defuncto *colloca post 27* licet

2 uel (ac M) condicione) et conuentione L
3 consistunt R 4 aa. om. M 5 ea lege) ea l. ea R^a, ita L¹ | a te esse don.) .. don. a te M | certam R^a | elementa L | praestaret D | uenditionem M^a 6 hoc) in hoc DR^b | uoluerit R^a | potest CR 7 nam) nam non solum D^bM | quidem) quidem tibi M, om. M^a 8 persona R | iure om. D | uindic. quoque) etiam uendic. (uenditionem M^a) LM | principis RM^a 9 casum L | censuerunt (cons. M^a) M | s. a. Hal. L | uil L | et basso) ebas L 10 imp. D | aurelio) *Vat.*, om. libri | carrenoni *Vat.* | si praed.) rerum tuarum si M, si rerum tuarum R^b 11 redire C 12 certum tempus M 13 qui M | confirmanda D, conseruanda M^a | s. a. *Vat. Hal.* | 11 om. *Vat.* 14 idem) impp. dioc. et max. L | iuliae) *Vat.*, om. libri | conficitur) fit M 15 est) est a te M | ueteri C, ueteris M^a 16 in quem) quae C | confitebatur L¹ 17 liberalitatis M^a |

fuit) *edd.*, interfuit LCR^bM, interfuerit R^a 18 benigna) *edd.*, benigni libri: κατὰ φιλαγαθίαν B | interpretationes (uel —pis R^a) principis CR^a 19 ei om. L^a | iuxta) iuxta M^a | uoluntate C | petere L^a 20 ammisserunt M | agere L | tibi) ubi C | commodabitur M^a 21 s. a. Hal. L: in *Vat. extat pp.* si | pp. om. L | sirmi) si reliquis abscissis *Vat.*, om. Hal. L | iii et iii) ui L 22 aa.) a. R, aa. aurelie E (ex u. 10?), aa. idae *Contius* 1566 ex libro 23 donatione) donatio R^a | perfecisse M 24 fratri tuo C, fratribus tuis R^a?, fratri tui M^a? | possit C | s. a. Hal. 26 dexippo) ad populum M 27 licet *seqq.*) ἵνα ἡρτημένης τῆς αἰρέσεως τελευταίῃ ὁ πατήρ μὴ ποιήσας αὐτὴν emancipatam, ὥς ἀσθενῆσαι τὴν αἰρεσιν τῆς δωρεᾶς, ὅπως ἤρεισε ... τὴν δωρεάν λαχύν BΣ (*Isid.*) 28 facta M 29 effectam C | ita relictum om. R^a | uel uind. potest om. R 30 s. a. Hal.

LV (LVI)

R DE REVOCANDIS DONATIONIBVS R

- 1 IMP. PHILIPPVS A. AGILIO COSMIANO. Etsi¹ perfectis donationibus [Vat. 272 B 47, 2, 1] in possessionem inductus libertus quantolibet tempore ea quae sibi donata sunt pleno iure ut dominus possederit, tamen, si ingratus sit², omnis donatio mutata patronorum uolun-
tate reuocanda sit. Quod obseruabitur et circa ea, quae libertorum nomine, pecunia tamen
patronorum et beneficio comparata sunt. Nam qui obsequiis suis liberalitatem patronorum
prouocauerunt, non sunt digni, qui eam³ retineant, cum coeperint obsequia negligere, cum
magis in⁴ eos collata liberalitas ad obsequium inclinare debet quam ad insolentiam erigere.
3 Hoc tamen ius stabit intra ipsos tantum, qui liberalitatem dederunt⁵. ceterum neque
filii eorum neque successores ad hoc beneficium pertinebunt⁶: neque enim fas est ullo⁷
modo inquietari donationes, quas is qui donauerat in diem uitae suae non retractauit⁸.
D. XV K. IVL. AEMILIANO ET AQUILINO CONSS. a. 249
- 2 IMP. PROBVS A. FELICI. Si apud prouinciae praesidem auiam filiae tuae [II 47, 2, 2] quasi paenitentia ductam subtracta instrumenta donationum igni exussisse constiterit, uereri
te non oportet, ne id, quod iure uires acceperat, ex post facto possit in dubium reuocari.
PP. III NON. MAI. SIRMI PROBO A. ET PAVLINO CONSS. a. 277
- 3 IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMERIANVS AAA. IANVARIO ET FELICI. Pos- [B 47, 2, 3] sessionem, quam in uos emancipatos per donationem mater contulit, ex paenitentia sola
alienare non potuit. PP. II ID. IAN. CARINO II ET NVMERIANO AA. CONSS. a. 284
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. PROCVLAE. Confiteri [II 47, 2, 4] in fraudem te alterius donasse professionem inhonestam continere intellegas. itaque
si donationem perfecisti, eam reuocare non potes ex memorata adlegatione sub obtentu
paenitentiae. PP. K. APRIL. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. EPAGATHO. Si donationem rite fecisti, hanc auctoritate [B 47, 2, 5] 25
rescripti nostri rescindi non oportet. S. V K. MAL. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 6 IDEM AA. ET CC. HERENNIAE. Velles nec ne filio tuo praedia itemque man- [B 47, 2, 6] cipia donare, fuit initio tibi liberum. desine itaque postulare, ut donatio quam perfeceras
L (55 R 1...5) D (55 R 2...5) CR (R^a om. 55, 6) M N (ad 55, 6)

¹ Cominio suo salutem. Inter patronos et libertos de iure donationum tractari non oportet, cum, etsi *Vat.* ² si ingratus sit *om. Vat.*, habent *Graeci* ³ prou., sunt digni, quin (qui *scr.*) eam non *Vat.* ⁴ in *om. Vat.* ⁵ intra ipsorum tantum liberalitatem qui donauerunt *Vat.* ⁶ peruenient *Vat.* ⁷ omni *Vat.* ⁸ reuocauit *Vat.*, ἀνεκαλίετο BΣ

2 reocandis R^a 3 impp. R | a. om. R | agilio] *Vat.*, om. libri | cosmiano R^a, ma-
iano M, cominio *Vat.* 4 quantolibet] L^b *Vat.*, quandolice R^a, quolibet L^aCR^bM^b,
quolibet M^a 5 ut dominus] a dominis L^a,
ut dominus M^a | tamen *om. R* | omnes R^a |
uoluntate patronorum L 6 obseruabatur R^a |
et] etiam *Vat.* 7 et *om. C* | libertatem C |
patroni M^a 8 reuocauerunt C | qui] quo
LCRM | eam] eam L^a sic, ea R, etiam M^a |
retineat C | ceperunt M 9 collata his L^a |
liberalitatis M^a | debeat *Vat.* 10 inter M |
tantum *om. R^a* | libertatem LCR, fortasse
etiam B et BΣ, qui patronum tantum re-
uocare posse dicunt | dederint CR, dede-
rant M 11 beneficium L^a | pertinebant C
12 donationes inquietari M | quam M^a | die C
13 s. a. Hal. L | aemil. ... cons. *om. L*
14 praesidem prouintiae M 15 quasi] quam
quasi C | paenitentiam ductam CM^a, poeni-
tentie ductum R^a | subtracta C | ignis C |
excussisse D, exausisse M^a | consisterit R
16 iure *om. R^a* | post] po M^a | reuocari]

reu. penitentia sola alienare non potuit D^a
(ex u. 19) 17 s. a. Hal. L | iii non. mai.
sirni] L, non. maiis Hal. | paulo L 18 impp.
LCR | aa. LCR, *om. M* | iano M | et *om. D*
19 in] ui R^a | mancipatos M^a | mater con-
tulit per don. M | pro donatione LDR
20 alienare] reuocare L^a | s. a. Hal. L | ii]
prid. L | et num.] nuian. L 21 aa. et
cc.] a. et c. L, aa. DR, *om. M* | confiteri] C,
confiteris R^aM^a, cum confitearis LR^bM^b, cum
fitearis D 22 te in fraudem CRM | intelle-
gis DRM^b 23 ea reuocari non potest C,
eam renouare non potest M^a, οὐ δύναται ...
ἀνατρέφαι B | memorata] memorationeta L^a |
adleg. sub obt.] allega obtentum R^a 24 po-
tentiae L^a | s. a. Hal. L | hera. a. cons. L
25 idem] imp. dioc. et max. L | et cc. *om. DM* |
epadatho R | donatione R | auctoritatem L^aR^a
26 nostri] mei M | s. a. Hal. L | s. v *om. L* |
hera. aa. et ii cons. L 27 et cc. *om. M* |
herennio C, freniae M | ne *om. C* 28 in ini-
tio N | tibi *om. C* | liberum M

renocetur sub praetextu mariti ac liberorum absentiae, cum huius firmitas ipsorum praesentia non indigeret. S. v k. OCT. VIMINACII CC. CONSS.

a. 294

- 7 ¹IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS AA. AD PHILIPPVM PP. [Th. 8, 13, 1 mut. II 47, 2, 7] His solis matribus, quae non in secundi matrimonii foedus nupserint, sed unius tantum matrimonii sunt, reuocandarum donationum quas in filios fecerint ita decernimus facultatem, si eos ingratos circa se esse ostenderint. Quidquid igitur is qui a matre impietatis arguitur ex titulo donationis tenet eo die, quo controuersiae quaecumque principium iussu indicantis datur, matri cogatur reddere. Ceterum quae ante adhuc matre pacifica iure perfecta sunt et ante inchoatum coeptumque iurgium uendita donata mutata in dotem data ceterisque causis legitime alienata, minime renocamus. Actionem uero matris ita personalem esse uolumus, ut uindicationis tantum habeat effectum nec in heredem detur nec tribuatur heredi. De ceteris autem, quae portentuosae uilitatis abiectaeque pudicitiae sunt², satis etiam tacite tantum putamus. quis est enim, qui his aliquid arbitretur tribuendum esse, cum etiam illis, quae iure, secundas tamen contraxerunt nuptias, nihil ex his privilegiis tributum esse uellemus? D. XII K. OCT. LIMENIO ET CATVLLINO CONSS. a. 319
- 8 IDEM AA. AD ORFITVM PV. Si umquam libertis patronus filios non [Th. 8, 13, 3 B 47, 2, 8] habens bona omnia uel partem aliquam facultatum fuerit donatione largitus et postea susceperit liberos, totum quidquid largitus fuerit reuertatur in eiusdem donatoris arbitrio ac dictione mansurum. D. v k. APRIL. ARBITIONE ET LOLLIANO CONSS. a. 355
- 9 ³IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM. Dona- [Th. 8, 13, 6 B 47, 2, 9] tiones circa filium filiamue, nepotem neptemue, pronepotem proneptemue emancipatos⁴ celebratas pater seu auus uel proauus reuocare non poterit nisi edoctis manifestissimis causis, quibus eam personam in quam collata donatio est contra ipsam uenire pietatem et ex causis quae legibus continentur fuisse constabit ingratham. D. VIII ID. NOV. RAVENNAE THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 426
- 10 ⁵IMP. IUSTINIANVS A. IULIANO PP. Generaliter sancimus omnes donationes [B 47, 2, 10] lege confectas firmas illibatasque manere, si non donationis acceptor ingratus circa donatorem inueniatur, ita ut iniurias atroces in eum effundat uel manus impias inferat uel iacturae molem ex insidiis suis ingerat, quae non leuem sensum substantiae donatoris imponit, uel uitae periculum aliquid ei intulerit uel quasdam conuentiones sine in scriptis
- L (55, 7. 56, 3. 55, 9...10) D (55, 7...9) CR (R^a om. 55, 6) M N (ad 55, 6)

¹ iunge Th. 3, 13, 1. 8, 13, 2 ² de ceteris ... sunt] quare de ceteris uel alterius status uel port. u. u. a. pudicitiae Th. ³ iunge 6, 55, 11 et quae ibi laudantur ⁴ emancipationis tempore Th. ⁵ iunge 8, 53, 35

1 reuocaretur CMN^a | praestetu M | ac] et MN | huius ipsorum] eorum N^a 2 indigeretur C | s. a. Hal. 3 imp. L | constantius et constans] Th., constant. et constantius L, con. et cons. D, const. et constant. CR, constantinus et constantius M | aa.] a. L, om. M | ad phil. pp.] filippo p. M 4 solus M^a | quae non] quando D^a | secundis C | innupserint C, nupserint R^a, nupserit M^a | unus L^a 5 reuocandarum L^a, reuocandi C | fecerunt DC | facultates C 6 eos] filios C | ostenderit C | a matre] matrem L^a | impietate L^a M 7 ex om. Th. | qualicumque principum C 8 indicandis C | quae] quod R^a 9 inceptumque LR | mutata] L^a C Th., mutata M^a, permutata M^a, om. L^a R 10 alienata] al. sunt R 11 uolumus esse L | uenditionis M^a | nec] ut nec D 12 quae] quod L^a | adiectaequae C 13 cautam M^a | est om. CM^a | quis] quisquis R^a | trib. esse] tri L^a 14 quae] qui L^a | contraxerit D 15 uellemus] C Th., uolumus LD?RM | s. a. Th. L Miracul 16 idem]

imp. constantinus et constantius L | orphitium C | pu.] L Th., pp. DCR, om. M | sin-(e?) quam L^a, s. a. quam R^a | filius L^a 17 parte C 18 suscepit RM^a | arbitrium LR 19 ditionem L, dictione M | s. a. Th. Hal. L | arbitrone Hal., arbitron. L | lolliano] iul. L 20 imp. D | ualerius M | ad senatum om. M | donationem ... 22 celebratam Th. 21 filiamue] M^a Th., filiam uel CM^a, uel filiam uel LR, filiamque D | neptemue] uel neptem uel C | pronepotem C | proneptemue] pronepotemue R^a 22 uel proauus om. D | potuerit D, potuit R^a | edoctos C | manifestis M 23 causis L^a | collatam R^a | donatio est] donatione R^a? | citra L | proprietatem R^a 24 quem M^a | continetur C | s. a. Th. Hal. L | VIII] Th. libri quidam cum legibus iungendis, uii Th. libri optimi, vi L, v Hal. 25 XIII Hal., a. XII L | II] III Hal. 26 iulio M | pp.] p. M, om. R 27 acceptos C 28 atrocis C 29 acturae C | iniuriis C | suis om. C 30 imponat L^a | intulit C

donationi impositas siue sine scriptis habitas, quas donationis acceptor spondit, minime
 1 implere uoluerit. Ex his enim tantummodo causis, si fuerint in iudicio dilucidis argumentis
 cognitionaliter adprobatae, etiam donationes in eos factas euertere concedimus, ne sit cuidam
 licentia et alienas res capere et fragilitatem ridere donatoris, et iterum ipsum donatorem
 2 suasque res perdere et praefatis malis ab ingrato donationis acceptore adfici. Haec tamen
 usque ad primas personas tantummodo stare censemus, nulla licentia concedenda donatoris
 successoribus huiusmodi querimoniarum primordium instituere. etenim si ipse qui haec
 passus est tacuit, silentium eius maneat semper et non a posteritate eius suscitari con-
 cedatur uel aduersus ipsum qui ingratus esse dicitur uel aduersus eius successionem. 9
 D. XV K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS. a. 530

LVI (LVII)

R DE MORTIS CAUSA DONATIONIBVS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. DAPHENAE. Si donationi contineatur, ut altero defuncto [B 47, 3, 45
 ad alterum portio eorum quae donabantur pertineret, existente condicione, si mortis causa
 donatio perficiebatur, fideicommissi actio competit. PP. IIII K. OCT. MAXIMO II ET AELIANO 15
 CONSS. a. 223
- 2 IMP. GORDIANVS A. ZOILO. Intestata mortua quondam nuru tua neptis tua, [B 47, 3, 46
 1 quae ex ea filio tuo quaesita est, quandoque potest ad eius uenire successionem. Nec tamen
 ea post mortem filii tui, ex quo quaesierat filiam, alii nuptui se collocando dotem dans
 2 prohibebatur quam uellet condicionem eidem doti dicere. Sed si mortis causa donationem 20
 in fratrem suum conferens in casum mortis suae eam dotem eundem fratrem suum stipulari
 passa est, cum diui Seneri constitutione etiam in mortis causa donationibus, si de cetero
 patrimonio quantum Falcidia iubet heres non habet, prouisum sit, is qui nurui tuae heres
 extiterit eius constitutionis beneficium non prohibebitur postulare. PP. X K. FEBR. GOR- 24
 DIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. HEREDI. Nec fratris sui [B 47, 3, 47
 mortis causa recte factam donationem sorori rescindere licet. S. III K. IAN. SIRMI AA.
 CONSS. a. 293
- 4 IMP. IUSTINIANVS A. IOHANNI PP. Cum de mortis causa donatione dubita- [B 47, 3, 48
 batur et alii quidem inter ultimas uoluntates eam posuerunt et legatis adgregandam esse 30
 censuerunt, alii autem inter donationes quae inter uiuos consistunt eam posuerunt, dubie-
 tate eorum explosa sancimus omnes mortis causa donationes, siue iuxta mortem facientis
 fuerint celebratae siue longiore cogitatione mortis subsecutae sunt, actis minime indigere
 neque expectare publicarum personarum praesentiam et ea quae super huiusmodi monu-
 mentis solent adhiberi. sed ita res procedat, ut, si quinque testibus praesentibus uel in 33
 L (56, 3. 55, s...10 [56, 1 l]) D (56 R 1. 3. 4) CRM

¹ iunge 4, 48, 3

1 positas C | habitis M | spondit R, spo-
 sponderat M 2 implere om. M^a | etenim C |
 si] fi L | iudicio] dett. cum B² et in διαστροφή
 ἀποδυσθῶσιν, iudicium LCRM 3 donatio-
 nis C | eas R | condimus L 4 licentiam L |
 carpere C | fragilitati LR^a, frugalitati R^a,
 fragilitatem M^a, frugalitatem M^a, ἀσθιναίαν B²
 5 hoc RM 6 concedenda om. C 7 suc-
 cessoribus R^a 8 et] et silentium et L^aR |
 suscitare R^a, successistiscitari M^a 9 ad-
 uersus eius] ad eius LRM | successores L^b
 10 s. a. Hal. L | const. om. Hal. 12 casa
 D^aM^a | donationis D 13 daphenae] 4, 48, 3,
 daphetie l, daphnae DC, dapnae R, dasi-
 nae M | donatione l | ut] et C 14 carum R |
 pertinere et R^a, pertineret et. CR^b 15 s. a.

Hal. 17 dintestata M^a | mortuaque R
 18 filio] lD, filioque CRM | tua R^a 19 ea]
 ea quae RM | nuptum CR^a 20 uelle CR
 21 inferens in casu CM | ea dote C, eadem
 dotem R 22 constitutiones C 23 nurus CR^a
 24 prohibetur M | s. a. Hal. 26 et cc. om. D |
 nec] ne M^a 27 rectam D | facta M^a | so-
 rori] s. tuae R | s. a. Hal. L | s. om. L
 29 imp. R | iustinus M | pp.] p. M | de
 om. M^a | donationem R^a 30 ea D^a, eas M |
 posuerint C^a, posuerant C^b | adgregandam R
 31 consuerunt C | inter om. C | uiuos] uos M^a |
 dubitate M^a 32 omnis CR^a | mortes C | dona-
 tionis R^a | facientis] donantis M 33 longiore]
 a l. D | mortis cogitatione M | actis] in (?) actis
 actis R^a 34 praesentia CR^a? | quae om. M^a

scriptis uel sine litterarum suppositione aliquis uoluerit mortis causa donationem facere, et sine monumentorum accessione res gesta maneat firmitate uallata et nullam calumniam accipiat neque propter hoc, quod gesta ei non accesserunt, inefficax esse atque inutilis uideatur et omnes effectus sortiatur, quos ultimae habent liberalitates, nec ex quacumque parte absimiles esse intellegantur. D. K. SEPT. CONSTANTINOPOLI LAMPADIO ET ORESTE 3
VV. CC. CONSS.¹

a. 530

LVII (LVIII)

R DE INFIRMANDIS POENIS CAELIBATVS ET ORBITATIS
ET DECIMARIIS SVBLATIS R

- 1 ²IMP. CONSTANTINVS A. AD POPVLVM. Qui iure ueteri caelibes habebantur, [Th. 8, 16, 1 10
imminentibus legum terroribus liberentur atque ita uiuant, ac si numero maritorum matri-
monii foedere fulcirentur, sitque omnibus aequa condicio capessendi quod quisque mereatur.
1 nec uero quisquam orbus habeatur: proposita huic nomini damna non noceant. Quam
rem et circa feminas aestimamus earumque ceruicibus imposita iuris imperia uelut quaedam
iuga soluimus promiscue omnibus. ³PP. K. APRIL. ROMAE CONSTANTINO A. VI ET CON- 15
STANTINO C. CONSS. a. 320
- 2 ⁴IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ISIDORO PV. Inter uirum et uxorem [Th. 6, 17, 2
rationem cessare ex lege Papia decimarum et, quamuis non interueniant liberi, ex suis
quoque eos solidum capere testamentis, nisi forte lex alia minuerit derelicta, decernimus.
tantum igitur post haec maritus uel uxor sibi inuicem derelinquant, quantum superstes 20
amor exegerit. D. PRID. NON. SEPT. VARANE CONS. a. 410

LVIII (LVIII)

R DE IVRE LIBERORVM R

- 1 ⁵IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ISIDORO PV. Nemo post haec a [Th. 8, 17, 3
nobis ius liberorum petat, quod simul hac lege omnibus concedimus⁶. D. PRID. NON. 23
SEPT. VARANE CONS. a. 410
- D* (56, 4) *CRM*

¹ post consulatum Lampadii et Orestis uu. cc.? ² iunge 8, 34, 3. 10, 19, 2 ³ D. prid. k. Febr. Serdicae praemittit Th., cf. leges iungendas ⁴ iunge 1, 19, 6. 8, 58, 1 ⁵ iunge 1, 19, 6. 8, 57, 2 ⁶ omnibus concedimus] detulimus Th.

1 sine] sine litteris uel sine C: ἢ ἐγγράφως ἢ ἀγράφως BΣ | subpositionem C | uoluerint C, soluerit R^a 3 gesta ei] gestata M 4 liber- tates D^a, uoluntates R^a 5 parte] parte D | absimiles esse intellegantur] R cum BΣ: ἀλλὰ ταῦτα τὰ ἀποτελεσματὰ ἔχτω, ἀπὲρ αἱ τελευταῖαι βουλῆσαι ἔχουσι, καὶ κατὰ μὴδὲ μέρος ἀνομοίας αὐτὰς ἀπ' αὐτοῦ τούτου νοεῖσθω, absimilis eis intelegetur D, absimilis esse (eis M) intellegatur CM | s. a. Hal. D | k.] B. D 6 cc. om. D 8 orbatu R, orbita- tatus M^a 9 detemariis C, decimis M^a 10 a. om. R^a | iure] iu R^a? | uetere R 11 tem- poribus C, tribus M^a | atque] itaque M 12 sitque] sit M 13 quisque C | habeba- tur M^a | nomine damna C, dampna nomini M

14 existimamus M | eorumque C, eorum R^a 15 s. a. Th. Hal. | constantino a. 11 et con- stantio coss. et in addendis constantio 11 et constante aa. coss. Hal. 17 imp. R | sidore R | pu.] R Th., pp. C, p. M | uiros et uxores C 18 non om. M^a | liberis R^a 19 alia minuerit (mun. M^a) CM, aliam in- uenerit R^a Th., alia minuenerit R^a 20 re- linquant C | superstes] Th., superstis C, superstitis RM 21 exegerit amor M^a, amor om. M^a? | s. a. Th. Hal. | prid.] pp. Hal. | uarana Hal., uarane uc. Th. 23 rubricam om. R^a 24 aa.] aa. et cc. M | pu.] pp. C, om. M | posthac M 25 hac] haec C | s. a. Th. Hal. | prid.] pp. Hal. 26 uarana Hal., uarane uc. Th.

- 2 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Illam iniuriam, quae contra matrem defuncti uel defunctae praeteritis fiebat temporibus, pro iustitiae ratione amputamus et legitima iura, quae ex Tertulliano senatus consulto ei praestantur, omnimodo eam habere sancimus, licet tres liberos ingenua uel libertina quattuor minime pepererit. D. K. IVN. CONSTANTINOPOLI 4
IPSO A. II CONS.² a. 528

CRM

¹ iunge 6, 55, 12. 6, 56, 7 ² in *M* Paris. 4527 aliisque c. 2 continuatur rescriptum Gordiani, idemque in Paris. 4534 c. 2 expulit, ut haec in margine demum suppleta sit, in Paris. 4517 inter c. 1 et 2 collocatur. eius uerba haec sunt: Imp. Gordianus A. Rufino. Actione competenti agere debueras. causis enim priuatorum priuata (priuatam *M*, om. Paris. 4517), commoda uero fisci nostri uel publica crimina plerumque persequentibus actio publica datur. quod huic titulo non conuenire palam est ex argumento, quod fere ad 3, 1 uel 10, 1 quadrat: attamen in his titulis non extitisse Graeci testes sunt. immo alienum ab hoc Codice esse libri laudati ipsi indicant, cum addito uocabulo uacat deletum sit: in Paris. 4517 praeterea adnotatur haec lex ualgose, cf. Odofredus apud Savigny *Geschichte des Röm. Rechts* 4 p. 370 et Merkel ibidem p. 575. quare ueri simile fit eam constitutionem ut alias e Gregoriano Codice additam esse: num autem cum 9, 6, 5 iungenda sit, ut proponit Herrmann, non satis apparet

2 praeteris *M*^a | legitimam *R*^a 3 praestantur *R*^a | habere eam *M* 4 uel om. *M* | peperit *RM* | s. a. Hal.

LIBER NONVS

I

R QVI ACCVSARE NON POSSVNT R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. SILVANO. Prius est, ut criminibꝯ, [B 60, 34, 23] quae tibi ut grauiora ab aduersario tuo obiciuntur, caedis atque uulnerum respondeas, et tunc ex euentu causae iudex aestimabit, an tibi permittendum sit eundem accusare, tametsi prior inscriptionem deposuisti. PP. V ID. MART. TERTVLLIO ET CLEMENTE CONSS. a. 195
- 2 IMP. ANTONINVS A. INGENVO. Si cautiones, quibus Secundinus solutam [B 60, 34, 24] Ingenuo pecuniam probare se dicit, tutores uel curatores tui suspectas ut falsas habent, 1 proprio nomine, cum non liceat alieno, non prohibentur in crimine falsi subscribere. Nec 10 enim facile tutores uel curatores, qui officio et periculo suo res pupillorum uel adolescentium administrant, sententia notantur, nisi euidentis eorum calumnia iudicanti apparebit. PP. XII K. OCT. ANTONINO A. ET GETA CONSS. a. 205
- 3 IMP. ALEXANDER A. RVFO. Qui crimen publicum instituere properant, [B 60, 34, 25] non aliter ad hoc admittantur, nisi prius inscriptionum pagina processerit et fideiussor de 15 exercenda lite adhibitus fuerit. Sin uero post satisfactionem praesentes non fuerint, edicto admonendi sunt, ut ueniant ad causam agendam, et si non adfuerint, non solum extra ordinem puniendi sunt, sed etiam sumptus, quos in eam rem et circa ipsum iter ad litem uocati fecerunt, dependere cogentur. PP. III NON. FEBR. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 4 IDEM A. DIONYSIO. Vxor tua, si consobrini sui necem uindicandam existi- [B 60, 34, 26] 20 mat, adeat praesidem prouinciae. PP. XVI K. IVL. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 5 IDEM A. MARCELLINAE. Senatus consulto permissum non est mulieri legis [B 60, 34, 27] Corneliae crimine reum facere, nisi res ad eam pertineat. cum igitur filii tui tutores et curatores habent, ipsi deliberare debent, an instrumenta, ex quibus aduersarium filiorum 24 tuorum obtinuisse dicis, falsa esse accusare debeant. PP. K. OCT. ALEXANDRO A. CONS. a. 222
- 6 IDEM A. PROBO. Accusationem, a qua discedere te professus es, repetere [B 60, 34, 28] non debes. PP. V NON. MAI. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 7 IDEM A. FELICI. Si ea quae crimen intendit cognitionem moratur, certa [B 60, 34, 29] 29 perferendae accusationi tempora iudex competens praestet, intra quae si agere supersederit, renuntiasse causae intellegitur. PP. XV K. SEPT. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS. a. 230

L (1 R 1. 3...7) D (1 R 1. 3...7) CRM (transponit c. 7. 6)

4 aa.] aa. et cc. M | saluiano L^aD, silbano R
5 tibi om. L^a, ut grau. tibi L^b | uulneris LDM |
respondeat L^a, tu respondeas M 7 pro-
prior M^a? | s. a. Hal. L | tertullo ... cons.
om. L 8 antonius M | ingenio M 9 ut
falsas habent suspectas (subpectas M^a) M
11 tutoris C | suo] edd., om. libri 12 senten-
tiam R^a | s. a. Hal. 14 instruere D 15 ad-
mittuntur L | praecesserit CR^b 16 praesen-
tis R^a 17 ingerendam C | aduenerit R^a,
aduenerint R^b 18 ordinem] ordinem extima-
tione iudicis M | itiner D^a 19 fuerunt M^a |
cogantur DM | s. a. Hal. L | 111 om. Hal. |
aa. cons. L 20 dionysio] marcelline R,
cf. ad u. 22 | sui] ... R^a, om. D^a cum

BΣ (κ.π.), sed contra BΣ (lδla) τοῦ ἰδίου
ἀνέχου | xistimant L^a, extstimat R^a 21 pre-
dem M^a | prouinciae] τῆς ἰδίας (lδla om.
Fabrot.) ἐπαρχίας BΣ (κ.π.) | s. a. Hal. L |
xiii L 22 dionysio R, cf. ad u. 20 | mu-
lieris L^aC, mulierem D^b, γυναῖκα B 23 re-
rum M^a | res om. C | et] uel M, καὶ B
24 habeant M | ipse L^aM^a? | deliberari C
25 debent R, esse debeant C | s. a. Hal.
26 aa. D | probo] felici probo C 27 s. a.
Hal. L | et] 11 et Hal. 28 cognitione L,
cognitionem p... M^a 29 proferendae
DCR | accusationis LD^aRM | tempore L^a |
supersederat D 30 causa C^a? | intelliga-
tur M | s. a. Hal. L

- 8 IMP. GORDIANVS A. GAIO MILITI. Non prohibentur milites actiones quae [B 60, 34, 30] iudicii publici instar obtineant intendere, si suas suorumque iniurias exsequantur. ideoque consobrini tui necem defendere tibi permittimus. PP. xvii k. AVG. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 9 IDEM A. SEVERIANO. Non ignorat competens iudex eam, quae ultionem [B 60, 34, 31] et mortem filii persequi adlegat, non temere ad accusationem esse admittendam, nisi prius 5 matrem se esse probauerit. PP. vi non. MART. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 10 IDEM A. MUCATRAVLO MILITI. Si crimen ad tuam tuorumque iniuriam [B 60, 34, 32] pertinens exsequeris, sollemnibus te inscriptionibus adstringe, ut praesidem prouinciae habere iudicem possis. PP. k. AVG. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 11 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. SATVRNINO. Data opera partis ad- [B 60, 34, 33] 10 uersae res uestras incendio exarsas esse adseuerantes crimen Corneliae de sicariis exsequi potestis. PP. xiii k. IVL. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244
- 12 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. CORINTHIAE. De cri- [B 60, 34, 34] mine quod publicorum fuerit iudiciorum mulieri accusare non permittitur nisi certis ex causis, id est si suam suorumque iniuriam persequatur, secundum antiquitus statuta tantum 15 de quibus specialiter eis concessum est non exacta subscriptione. Vnde aditus praeses prouinciae in primis examinabit, an tale sit crimen, cuius accusationem mulier subire non prohibetur. S. v k. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. AD ASCLEPIVM. Si magnum et capitale crimen ac non [B 60, 34, 35] leue frater contra fratrem suum instituerit, non solum audiendus non est, sed etiam exilli 20 poena plectendus. D. x k. FEBR. CC. CONSS. a. 294
- 14 IDEM AA. ET CC. AELIAE. Propter insidias, quas tuae uitae paratas con- [B 60, 34, 36] tendis, accusationem apud praesidem prouinciae contra filium tuum, si pietas et ratio naturalis animi tui non reuocat intentionem, instituere potes. S. xvi k. MART. CC. CONSS. a. 294
- 15 IDEM AA. ET CC. LVPIONI. Criminis accusationem instituere cum periculo [B 60, 34, 37] 25 calumniae, si tibi existimatio integra est, minime prohiberis. S. iii k. MART. CC. CONSS. a. 294
- 16 IDEM AA. ET CC. CALLITYCHO. Cum rationibus iuris congruit desiderium [B 60, 34, 38] tuum postulantis accusationem tertiam ei qui duos reos delatos habet non permitti contra legis praescripta, nisi suas suorumque iniurias quis persequatur. S. xii k. DEC. NICOME- 29 DIAE CC. CONSS. a. 294
- 17 PARS SENTENTIAE EORVNDEN AA. ET CC. DATAE V ID. IAN. DIOCLE- [B 60, 34, 39] TIANO VII ET MAXIMIANO VI AA. CONSS. Iniquum et longe a beatitudine saeculi nostri a. 299 esse credidimus, ut Thaumastus accusandi eius haberet facultatem, in cuius domo eum, licet

L (1, 9...17) D (1, 8. 9. 11...17) CRM (transponit c. 15. 14)

1 a. om. M | galo] C, agazo D, agaso R, gasa M | actiones ... 2 optineat C, accusationes ... obtineant DR, accusationem ... obtineat M: τὰς ἀγωγὰς, αἰτίνας ... ἔχουσιν BΣ (κ.π.) 2 iudiciis publicis C, publici iudicii cdd. cum BΣ (κ.π.) | suam s. iniuriam R | exsequantur (exequant D?) DR, exequatur M, ἐκβιβάζωσι BΣ (κ.π.) 3 s. a. Hal. 4 idem] imp. gord. L | eueriano M 5 morem M | filii] f. sui L^bD 6 se (se om. D) esse matrem DC | s. a. Hal. L | vi non. mart.] non. martii Hal. | cons. L 7 aa. L | mucatrabio LC, mucratavlo RM^b, meratulo M^a, cf. 2, 3, 9. 4, 44, 7. 8, 50, 15 9 s. a. Hal. L | pp.] p. L | gordiano ... cons. om. L 10 a. om. M | c.] a. C, ag. M | aduersae res] adseueres R^a 11 incendio res uestras M | esse exarsas LM | corneliae] legis corn. RM, τῇ Κορνελίῳ BΣ 12 s. a. Hal. L | elian. L 13 imp. D | et cc. om. DCR | corinthiae om. R 14 fuerit ... certis om. C | fuerat LD | ex certis M 15 suam s. iniuriam persequatur D, suas s. persequatur iniurias C | antiquitus] antiqui iuris LDR | constituta R

16 eis] ei M 16 s. a. Hal. 19 et cc. om. D | scepium R^a | agnum M^a | capitale C^a 20 constituerit D | non om. D^a | auxilii D 21 poenam C | s. a. Hal. L Continus 1559 | x k. febr.] xiii k. mart. L Cont. 22 et cc. om. D, et om. R | chelie L | intendis R 23 tuum om. D^aC, κατὰ τοῦ ἰδίου νόου BΣ (κ.π.) | et] a L^a, ac L^b 24 constituere libri, ἐνστήσανθα BΣ (κ.π.) | potest C | s. a. Hal. L | cc. cons. om. L 25 et cc. om. D | luponi D | actionem R^a | periculo L^a 26 estimatio DM^a | s. a. Hal. L | s. om. L | mart.] mai. L | cc. om. L 27 et cc. om. LD | callitico LDCR, galitico M 28 duos] uos R^a | permittit L^aC, permitti. M^a 29 persequatur M^a | s. a. Hal. L | nic. cc. cons. om. L 31 aa. ... 32 cons. om. DM^a, datae ... 32 cons. om. RM^b | d. v id.] C Hal., sub die k. L | dioc. ui (ui om. L) et max. n LC, diocl. et max. ui N, diocl. et max. Hal. 32 et longe a] in lege R^a 33 credimus DM | ut] at R | thaumasius LDR, thomasius M | habet ucl habet D^aM^a? | domum LD^aCR, ἐν τῇ οἰκίᾳ BΣ (κ.π.)

ingenuum, a prima tamen aetate fuisse constabit¹. quare ex nomine Thaumasti mentio super conflictu criminali Symmacho conquiescat. si quam sane civilem petitionem idem Thaumastus sibi competere confidit, iudicio praesidali poterit experiri.

- 18 IDEM AA. ET CC. IVLIANO. Si sororem tuam leuiorum commissorum ream [B 60, 34, 40] facis, accusationem non prohiberis exercere in iudicio praesidali, quo temerarie commissae congrua ultione plectantur. D. III K. MART. DIOCLETIANO VIII ET MAXIMIANO VIII AA. CONSS. a. 304
- 19 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. LAO- [Th. 9, 1, 12 mut. B 60, 34, 41] DICIO PRAESIDI SARDINIAE. Neganda est accusatis, qui non suas suorumque iniurias exsequantur², licentia criminandi in pari uel minori crimine³, priusquam se crimine quo premuntur exuerint, secundum scita ueterum iuris conditorum, ita tamen, ut et ipsi [Th.] inscriptiones contra eos etiam pendente accusatione deponere possint. D. PRID. ID. AVG. CARNVNTI GRATIANO A. III ET EQVITIO CONSS.⁴ a. 374
- 20 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVTYCHIANO PP. Si quis ex [Th. 9, 6, 3 B 60, 34, 42] familiaribus uel ex seruis cuiuslibet domus cuiuscumque criminis delator atque accusator emerserit, eius existimationem caput atque fortunas petiturus, cuius familiaritati uel dominio inhaeserit, ante exhibitionem testium, ante examinationem iudicii, in ipsa expositione criminum atque accusationis exordio ultore gladio feriat. uocem enim funestam intercidi oportet potius quam audiri. maiestatis autem⁵ crimen excipimus. D. VI ID. NOV. CONSTANTINOPOLI CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397
- 21 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. CONSVLIBVS PRAETORIBVS TRIBVNIS PLEBI SENATV⁷ SALVTEM DICVNT. Liberti si accusatores manumissorum heredumue esse praesumpserint, eodem quo serui supplicio tenebuntur, luituri poenas ante prohibita delationis exordium. D. VIII ID. AVG. RAVENNAE ASCLEPIODOTO ET MARI- 24 NIANO CONSS. a. 423

II

R DE ACCVSATIONIBVS ET INSCRIPTIONIBVS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. MARCIANO. Eos qui terminos effoderunt [Prochiron auctum 39, 143] extraordinaria animaduersione coerceri debere praeses prouinciae non ignorabit. PP. III K. AVG. ALEXANDRO A. CONSS. a. 222

Gregorii M. epist. 13, 45 (1, 20) LD (1, 2, 1) CRM

¹ constat (ἀποδείχεται BΣ κ.π.)? ² qui ... exsequantur om. Th. ³ in ... crimine om. Th. ⁴ post consulatum Gratiani A. III et Equitii propter Ammianum 30, 5, 11 emendat Gothofredus ⁵ autem om. Th. ⁶ iunge 4, 20, 12 et quae ibi laudantur ⁷ suo ins. Th.

1 thaumasii LDR, thomasii M 2 criminali symmacho LM⁶, crimen lysimacho (licom. D) CD, criminali stimacho R, criminalisumacho M⁶? | sane] tamen M 3 thaumasius LDR, thomasius M 4 et cc. om. D | iuliano pp. LDC, iulio pp. (p. M) RM 5 quo] quo ut D | temere L¹, temeraria DM, αὐτὸς τε προπετῶς ἀπατηθῆναι, τῇ ἀρμόδιᾳ προφάσει (κολάσει?) τιμωρηθήσεται BΣ (κ.π.) 6 plectatur BΣ (κ.π.)?, u. s. 6 s. a. Hal. L | III] II L | diocl. ... 7 cons. om. L 8 impp. LC | ual. et ual. et L, ualentinus ualerius et M | aa. LC, om. M | lauditio D, laudatio LRM 9 praesidis arcad. D, praesidi ardinie R, praesidi M | accusatio L¹R⁶, accusantibus D⁶ 10 persequantur M | uel minori] uel in minore (—ri D) LD, —minori M⁶ 11 exuerunt M⁶ | conditorum C | ut om. M⁶ | ipse L⁶ 12 s. a. Th. Hal. L | prid.] II Hal. L | aug. garunti L, mart. clarimont. Hal. 13 III om. L | cons. uc. cons. Th. 14 imp. L 15 uel ex] uel CM | domos M⁶ | lator L⁶

16 estimatione L, estimationem DM⁶, existimatione R | familiaritate Greg. (libri plerique) R⁶M⁶ 17 mehererit D⁶ | testium a. exam. om. M⁶ | tertium C | examinatum L⁶ | iudicium L⁶?, iudicum R | expositione L⁶ 18 exordium R | fuestam M⁶ | intercidi] M⁶ Th., interdici Greg. LDCRM⁶ 19 autem] tamen D | excip.] alias excip. D⁶ | s. a. Th. Greg. Hal. L | d.] a. Hal. | VI] Th., u Greg. Hal. L 20 caes. et attico cons.] caesariibus cons. Greg., om. L 21 imppp. D | consulibus] et ss. C, et cc. RM, om. D 22 tribunis] et tr. R | plebi] LC, blebi R, plebis DM Th. | senectui D | dicunt om. M | si libertus R 23 ue om. R | praesumpserit R | supplicatio M⁶ 24 adhibitae Th., κεκωλυμένης BΣ (κ.π.) | dilationis R, delationes M⁶ | s. a. Th. Hal. L | uii Hal. L | rauennae om. Hal. L | a. sclēpdoto et mariāa. cons. L 28 offoderunt M⁶ 29 extraordinariam (—ria M⁶) animaduersionem CM⁶ | deberi LCR | s. a. Hal. L | III] xiii L 30 cons. L

- 2 ¹ IDEM A. SYRO. Si cuiusdam criminis obnoxius seruus postulatur, dominus [B 60, 33, 15]
1 eum defendere potest et in iudicio sistere accusatoris intentionibus responsurum. Post pro-
bationes autem criminis non ipse dominus, sed seruus pro suo delicto condemnationem
sustineat. ideo enim seruus suum domino defendere permissum est, ut pro eo possit 4
competentes adlegationes offerre. PP. XI K. DEC. ALEXANDRO A. CONSS. a. 222
- 3 IDEM A. STEPHANIDI. Reos capitalium criminum absentes etiam per pro- [B 60, 33, 16]
curatorem defendi leges publicorum iudiciorum permittunt. PP. IIII NON. NOV. MAXIMO II
ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 IMP. GORDIANVS A. ARCHELAO. Si accusatoribus absentibus et non per [B 60, 33, 17]
contumaciam adesse iudicio cessantibus ex una² postulatione aditus praeses provinciae non 10
causa cognita sententiam dixit, qua eum de quo querimoniam detulisti liberandum existi-
mauit, criminatione etiam nunc perseuerante, quae contumacia uel cessatione accusatorum
non interueniente auferri non potuit, causa intentati criminis apud eundem uel successorem
eius more iudiciorum tractabitur. PP. NON. MART. GORDIANO A. II ET POMPEIANO 14
CONSS. a. 241
- 5 IDEM A. PAVLINO. Non ideo minus crimine seu atrociorum iniuriarum [B 60, 33, 18]
iudicio tenetur is qui in istam accusationem incidit, quod dicat alium se huius facti man-
datorem habuisse. namque hoc casu praeter principalem reum mandatore quoque ex sua
persona conueniri posse ignotum non est. PP. III ID. SEPT. GORDIANO A. II ET POM- 19
PEIANO CONSS. a. 241
- 6 IDEM A. AVIDIANO. Absentem capitali crimine accusari non posse, sed [B 60, 33, 19]
1 requirendum tantummodo adnotari solere, si desit, nefas ius est. Et ideo cum absentem
te et ignorantem, cui numquam ullum crimen denuntiatum esset, per iniuriam a praeside
provinciae in metallum datum dicas, quo magis in praesenti te agente, ut adseueras, iam
nunc fides ueri possit illuminari, praefectos praetorio adire cura, qui, quidquid nouo more 23
et contra formam constitutionum gestum deprehenderint, pro sua iustitia reformabunt.
PP. IIII NON. APRIL. ARRIANO ET PAPO CONSS. a. 243
- 7 IDEM A. PROCVLO. Ea quidem, quae per officium praesidibus nuntiantur, [B 60, 33, 20]
et citra sollemnia accusationum posse perpendi incognitum non est. uerum falsis nec ne
notariis insimulatus sit, perpenso iudicio dispici debet. PP. VIII ID. IAN. PEREGRINO ET 30
AEMILIANO CONSS. a. 244
- 8 EXEMPLVM SACRARVM LITTERARVM DIOCLETIANI ET MAXIMIANI AA. Si [B 60, 33, 21]
quis se iniuriam ab aliquo passum putauerit et querellam deferre noluerit, non ad statio-
narios decurrat, sed praesidalem adeat potestatem aut libellos offerens aut querellas suas
apud acta deponens. PP. SINE DIE ET CONSVLE. 35

L (2, 2. s. 3. s) D (2, 2...s. s) CRM

¹ iunge 3, 42, 2. 9, 35, 1 ² parte ins. (Mommson)

1 a.) aa. D 2 responsurum DM^a | pro-
bationis L^a, probationem M 3 debito D^a
4 sustinet C, suscipiat L^a, sustinet at R^a |
eo | eo esse R^a | posset R 5 s. a. Hal. L |
conss. L 6 stephano M | criminum L^a
7 publicorum R | s. a. Hal. L | IIII u L |
maximo ... 8 conss. om. L 9 a. om. M |
per | con per M^a 10 iudicium M^a 11 dixi M^a |
querimonia R^a | detulisti DR | examinavit D
12 perseuerante M^a 14 morem C | s. a. Hal.
16 paulino | paulino pp. L | atrocium L^a DM^a M^a,
atrociarum RM^a | iniuriam R 17 qui | qui
eu M^a | istam | stam D^a | quo LR | dicit M |
alium om. R^a 18 quoque | que R^a 19 con-
uenire D | non ignotum R | s. a. Hal.
22 si desit | sed et si C | absente te C, te
absentem M 23 unquam nullum C | pro

iniuria C 24 magis in | magis in re C |
praesentem M^a, praesente M^a 25 praefec-
tum M^a | praetorios R^a, praetorios M^a | qui
quidquid | quod de M^a, qui quod de M^a |
more | iure M 26 constitutionem C | de-
prehenderit C 27 s. a. Hal. | pappo Hal.
29 et c. s. acc. bis R^a | uerum | uerum si R^a M |
ne om. RM 30 notariis R^a M^a, cf. ad Dig.
48, 16, 6, 3 | insimulatus M^a | sit | Hal., id
est accusatus sit (sic C) CRM^a, om. M^a |
iudicio perpenso R | s. a. Hal. 32 impp.
dioc. et max. exemplum (exemplo M) sacr.
litr. RM^a | exemplo D? | aa. om. DRM 33 ab
alio iniuriam R | putauit M | referre C, de-
fendere R^a | noluerit L^a | stationarios D^a
34 praesidalem habeat C | aut lib. | lib. R^a |
auferens M^a? 35 s. a. Hal. L | pp. om. L

- 9 ¹ IDEM AA. HONORATO. Qui de crimine publico in accusationem deductus [B 60, 33, 22] 1 est, ab alio super eodem crimine deferri non potest. Si tamen ex eodem facto plurima crimina nascuntur et de uno crimine in accusationem fuerit deductus, de altero non pro- 2 hibetur ab alio deferri. Iudex autem super utroque crimine audientiam accommodabit: nec enim licebit ei separatim de uno crimine sententiam proferre, priusquam plenissima 3 examinatio super altero quoque crimine fiet. PP. XIII K. SEPT. BABO ET QUINTIANO CONSS. a. 289
- 10 IDEM AA. VRSAE. Qui explicandi negotii spem, cuius finis in iudiciis [B 60, 33, 23] potestate ac motu situs est, pollicetur, non minus ob illicitam sponsionem crimen contrahit, quam qui ad huiusmodi promissionis commercium contra disciplinam publicam adspirat. 10 PP. III K. NOV. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 11 IDEM AA. HAVE CRISPINE CARISSIME NOBIS. Si quis homicidii crimen [B 60, 33, 24] existimat persequendum, secundum iuris publici formam debebit eum, qui in primordio homicidii postulauerat reum neque probauerat ideoque reus absolutus est, praeuarcationis arguere: id enim salubriter statutis principum parentum nostrorum iurisque forma prae- 15 scriptum est: uel si id non putauerit agendum, ad sequens crimen, id est pastorum latro- numue, descendere eum coges atque id exsequi iudicio tuo, cum, si quidem id ab incusato appareat esse commissum, ob ultionem publicam obnoxius legibus fiat. D. VIII ID. APRIL. HANNIBALIANO ET ASCLEPIODOTO CONSS. a. 292
- 12 IDEM AA. ET CC. AVRELIO. Factum sponte se praecipitantis innocenti [B 60, 33, 25] 20 criminis periculum adferre non potest. S. XIII K. IVN.² SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 13 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. MARI- [Th. 9, 1, 14 B 60, 33, 26] NIANO VICARIO HISPANIAE. Si quis seruos crediderit accusandos, non prius ad corporum³ tormenta ueniat, quam se⁴ uinculo subscriptionis adstrinxerit. D. VI K. IVN. PATAVI 24 MEROBAYDE ITERVM ET SATVRNINO CONSS. a. 383
- 14 IDEM AAA. ET ARCADIVS A. CYNEGIO PP. Singuli uniuer- [Th. 9, 1, 15 mut. II 60, 33, 27] que iudices cognoscant in publicis criminibus non oportere emendicatis suffragiis decre- torum aut relationibus a publicis personis destinandis credere, sed rei ueritatem requirere. D. PRID. K. MAI. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 355
- 15 IDEM AAAA. TATIANO PP. Tunc conuenit potentiores uiros adesse [Th. 9, 1, 17 B 60, 33, 28] 30 iudiciis, cum eorum praesentiam in criminibus publicis⁵ per inscriptionem causa deposcat, L D (2, 9...11, 13, 14) CRM

¹ iunge 7, 56, 3 ² Ian. (Mommson)? ³ miserorum Th., τῶν σωμάτων BΣ (κ.π.) ⁴ accu- sator ins. Th. contra BΣ (κ.π.) ⁵ in crim. publ.) criminalis Th., ἐν τοῖς ἐγκληματικαῖς τοῖς ποινῶν BΣ (κ.π.)

1 aa.] a. CR | horato D, honorio M, hon. R 4 alio] altero D | differri DC^o | audientiam ... 5 crimine om. D^o | aud.] aud. suam R 5 de u. c. sententiam om. R^o 6 fiat M | s. a. Hal. L | XIII om. Hal. 8 aa.] a. LCR | expublicandi C^o | iudiciis otestate C^o 9 mo- tus D^o | ob illicitam] obligatam L^o 11 s. a. Hal. L | pp.] p. L | cons. om. L 12 aa.] a. CRM | haue] W, liabe C, liberis LD.M^o, luberis R^o, iaberis R^o, om. M^o | car. nobis om. M^o | si quis] si D, is qui C 13 existi- mabit existimauit R^o 14 postulauerit r. n. probauerit LM^o | praeuarcations L^o 15 pa- rentium C | et iuris M | formam DC^o 16 po- tuerit L^o | ad] as L | id est] tuo id est L^o, uel R^o | uel latronum M 17 incuiusato M^o 18 publicas L^o | s. a. Hal. L 19 hannib. ... cons. om. L 20 aa. et cc.] a. LM | se om. L^o | praecipitantes C^o, inc. M^o | innocen- tis LC^oR^oM^o: οὐ φίλοι ἐγκλημα ἑτέρῳ τινί B 21 afferri L^o | s. a. Hal. L | s. om. L | aa.] aa. et cc. L 22 impp. DC, imp. L | grat.

ual.] ual. (ualentinus M) grat. DRM, ual. L | et om. M | aa. C, a. L | martiano uic. LD, matroniano (om. uic.) M, ad marinianum uicarium Th., uic. om. R 23 hispane R, hisp. LC, om. M | quis om. D 24 ueniant R^o, ueniat R^o, ἐργάμεθα BΣ (κ.π.) | adstrinxerit C, astrinxerit R uel R^o, abstinxerit M^o | s. a. Th. Hal. L | iun.] ianuar. Hal. L 25 mero- baude ... cons. om. L | iterum] 11 Hal. 26 aaa. et arc. a. (a. om. D) cynegio] D, aa. et cc. cinegio L, aa. et archetinegio C, aaa. et ccc. cinegio R, aaa. martae et egi- negi M, aaa. cynegio Th. | uniuerisique M^o 27 criminis L 28 reuelationibus R^o, lega- tionibus M^o | a om. D | ueritatem rei M 29 s. a. Th. Hal. L | prid.] ii L | const. ... cons. om. L | a.] a. i Th. 30 aaa. R Th., aa. C, a. L, aa. et cc. M | liciano L, titiano C, datiano M | pp. om. LD 31 in iudiciis RM | praesentia C | per inscr.] in perscriptionem R^o, praescriptio D | causam L^o, causae DR^o

licet in pecuniariis causis per procuratores lites sustineant¹. D. XV K. MART. MEDIOLANI VALENTINIANO A. III ET NEOTERIO CONSS.

a. 390

- 16 ¹IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. PASIPHIL². In causis [Th. 2, 1, 8 B 60, 33, 29] criminalibus dignum est, ut inscriptiones proponantur, quae magnitudinem uidelicet criminis tempusque designant, ut alterutram partem digna legum tenere possit auctoritas. 5

1 Quod statutum si fuerit forte contemptum, hi qui ex officio ingrediuntur secretarium quinque librarum auri condemnatione ferientur. D. VIII K. IAN. MEDIOLANI OLYBRIO ET PROBINO CONSS.

a. 395

- 17 ¹IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. CONSVLIBVS PRAETORIBVS [Th. 9, 1, 19 II 60, 33, 30] TRIBVNIS PLEBIS SENATVI⁵ SALVTEM DICVNT. Accusationibus ordinem iam dudum legibus 10 institutum seruari iubemus, ut, quicumque in discrimen capitis accersitur, non statim reus qui accusari potuit aestimetur, ne subiectam innocentiam faciamus. sed quisquis ille est qui crimen intendit, in iudicium ueniat, nomen rei indicet, uinculum inscriptionis adripiat, custodiae similitudinem habita tamen dignitatis aestimatione patiat³ nec impu- [9, 16, 10] nitam fore nouerit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad uindictam poscat similitudo 15 supplicii. Nemo tamen sibi blandiatur obiectu cuiuslibet criminis de se in [9, 46, 10] quaestione confessus, ueniam sperans propter flagitia adiuncti, uel communione criminis consortium personae superioris optans, aut inimici supplicio in ipsa supremorum suorum sorte sociandus, aut eripi se posse confidens aut studio aut priuilegio nominati, cum ueteris iuris auctoritas de se confessos ne interrogari quidem de aliorum conscientia sinat. 20 nemo igitur de proprio crimine confitentem super conscientia scrutetur aliena. D. VIII ID. AVG. RAVENNAE ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS.

a. 423

III

R DE EXHIBENDIS VEL TRANSMITTENDIS REIS R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. VALENTINO CONSVLARI [Th. 9, 2, 3 II 60, 35, 15] 25 PICENT. Si miles in prouincia repertus crimen publicum commiserit, eum rector prouinciae sub custodia constituat atque ita uel causae meritum uel personae qualitatem ad magistrum militum referat. D. XI K. FEBR. MEDIOLANI VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS.

a. 365

L (2, 3 R) D (2, 16, 17) CRM

¹ licet ... sustineant om. Th., habent BΣ (κ.π.) ² iunge 8, 4, 8. 9, 37, 1 ³ suo addit Th. ⁴ iunge 4, 20, 12 et quae ibi laudantur ⁵ suo ins. Th.

1 lite L | s. a. Th. Hal. L | xii Hal. 2 IIII (v Th.) et n. cons. uli L 3 aa.] a. L | passifilio L, om. RM 4 proponatur M^a | magnitudine L 5 quod D | designant uel designat Th., designent LDR^aM, designat C, designet R^a, σημαίνουσιν B (κ.π.) alteram M | dignae legum D, legum digna R 6 stat. si) DM^a Th. cum B (κ.π.), si stat. LCR, si om. M^a | fuerit) fut R | hii D | secretarium D 7 feriantur (alias feriuntur) Th., πληγίσσονται B (κ.π.) | s. a. Th. Hal. Paris. 4517 | ian.] ianl. Paris. | mediol. om. Hal. Paris. 8 cons. om. Paris. 9 aa.] a. L | cons.] et ss. C, om. R | rectoribus R 10 plebis om. L, plebis senatui om. CRM | dicunt) dent D, om. M | ordinem] exordium D 11 iubemus L^a | statum M^a 12 faciamus] L^aC Th., feriamus L^aD^aR^aM, ferimus D^a, fallamus R^a 13 indicet) indicet et Th. libri plerique 14 similitudine LD |

tamen (et ins. M) dign. aestimatione (—nem C, exist. R) patiat³ CRM Th. B, exstimatione (tam ins. D) et si dignitatis amministrazione potiat³ LD | impunita C 15 ad] in C | uindictam R 16 supplitio D^a? | sibi tamen obi. cuiusl. crim. bland. Th. | brandiatur R^a | obtentu L^a, obiectum L^a | criminosi R^a 17 quaestionem C | propter flag. sperans Th. | commune L^a?, communionem DCM 18 superioris personae R 19 sortiandus R^a | aut ... confidens om. R^a | eripere D | se ... nominati om. M^a 20 iuri C | ne] nec DM 21 igitur] ergo M | conscientiam L | s. a. Th. Hal. L Paris. 4517 | d.] id. Paris. 22 asclep. ... cons. om. L | cons.] c. ss. Paris. 24 nel] et M 25 ualentinus M | ualentino] Th., ualentiniano CRM | consule C, consuli RM^a, consul' M^a 26 piconis M | commisit M 27 meritu C 28 s. a. Th. Hal. | xii Hal.

- 2 ¹IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTRO- [Th. 9, 2, 3 B 60, 35, 16
 1 PIO PP. Nullus in carcerem prius quam conuincatur omnino uinciatur. Ex longinquo si
 quis est acciendus, non prius *insimulanti* accommodetur adsensus, quam sollemni lege se
 2 ninxerit². Eique qui deducendus erit ad disponendas res suas componendosque maestos
 penates spatium coram loci iudice aut etiam magistratibus sufficientium dierum, non
 3 copia nundinandi. Qui posteaquam ad iudicem uenerit, adhibita aduocatione ius debet
 explorare quaesitum ac tamdiu pari cum accusatore fortuna retineri, donec reppererit
 cognitio celebrata discrimen. D. III K. IAN. CONSTANTINOPOLI GRATIANO V ET THEO- 9
 DOSIO AA. CONSS. a. 380
- 3 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. DRE- [Th. 9, 2, 4 B 60, 35, 17
 PANIO PROCONSVLI AFRICAE. Neminem iudicio exhibendum esse praecipimus, nisi de cuius
 exhibitione iudex pronuntiauerit. D. PRID. NON. FEBR. MEDIOLANI VALENTINIANO A. IIII
 ET NEOTERIO CONSS. a. 390

III

15

R DE CVSTODIA REORVM R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD FLORENTIVM RATIONALEM. In qua- [Th. 9, 3, 1 B 60, 35, 18
 cumque causa reo exhibito, sine accusator existat sine eum publicae sollicitudinis cura
 1 produxerit, statim debet quaestio fieri, ut noxius puniatur, innocens absoluator. Quod si
 accusator aberit ad tempus aut sociorum praesentia necessaria uideatur, id quidem debet 20
 2 quam celerrime procurari. Interea uero exhibito non ferreas manicas et inhaerentes ossibus
 mitti oportet, sed prolixiores catenas, si criminis qualitas etiam catenarum acerbiter
 3 postulauerit⁴, ut et cruciatio desit et permaneat fida custodia. Nec nero sedis intimae
 tenebras pati debet inclusus, sed usurpata luce uegetari et, ubi nox geminauerit custo-
 diam, uestibulis carcerum et salubribus locis recipi ac reuertente iterum die ad primum 25
 solis ortum illico ad publicum lumen educi, ne poenis carceris perimatur, quod innocentibus
 4 (1) miserum, noxiis non satis seuerum esse dignoscitur. Illud etiam obseruabitur, ut neque
 his qui stratorum funguntur officio neque ministris eorum liceat crudelitatem suam accusa-
 toribus uendere et innocentes intra carcerum saepta leto dare aut subtractos audientiae
 L (3, 3. 2. 4) DCR (4 R ante 4, 4 collocat R^a) M

¹ iunge 9, 4, 5 ² et in poenam reciproci stilo trepidante recauerit *ins. Th.* ³ sufficien-
 tium ... tamen] dierum *Th.* ⁴ si ... postulauerit *om. Th.*

1 impp. C, imp. L | ualentinus M | aa. C,
 a. L, om. M | euripio p. M 2 carcere D:
 εἰς εἰρησὶν ... δεσμεύεσθαι BΣ (κ.π.) | conuin-
 cantur R^a, conuincuntur M^a | omnimodo RM |
 uincatur R^a, uitiatur M^a 3 qui C | acci-
 piendus CR^a, exhibendus L | acsimulanti Th.
 (sic), insim. id est (uel C) accusatori libri |
 commodetur LR, ad commodetur C 4 ei-
 que] ei uero LRM^b | deducendus] Th., redu-
 cendus (—dūs R^a) libri, ὁ παραπαισόμενος BΣ |
 erit] est erit M^a? 5 sufficiendum R^a 6 re-
 manentem L | missum est M^a, est missus C
 7 nundicandi R^a | postquam L 9 s. a. Th.
 Hal. L | d. v k. iun. Hal. L | constant. ...
 10 cons. om. L 11 impp. LDCM | ual.
 theod.] ual. et theod. L, th. ual. R, theod. M |
 aa. CM | drefanio R, horphanio D, arfanio M
 12 proc. afr. om. M | consulae C 13 exhibi-
 tionem M^a | s. a. Th. Hal. L | prid.] pp.
 Hal., li L 13 III (III Hal.) ... 14 cons.
 om. L 17 constantinus M, th. cseh. D | flo-

rentinum DR | rationale] pp. rat. C 18 ac-
 cusato D | publica CR 19 produxit M, per-
 duxerit Th. | innocens] et i. C 21 celerrime]
 N^b Th., celeberrime LDCRM | procurari in-
 terea (iteraea L)] procurantur ea R^a | uiro
 W^a Th. | exhibitum LDM^b, exhibita C,
 exhibit... M^a | non] non per DM^a 22 mitti]
 necti D | acerritate C 23 ut om. L^a | cru-
 ciatio R | permanet D^a | fida] sub f. LDR^bM |
 sedis] sed his C^a, om. L | intima tenebra C
 24 inclusus] inclusis custodia R^a | luce ue-
 getari] zetari L^a, osetari M^a | et] Bamb. 1
 D 3 Th., id est subleuari et LDCRM
 25 uestib.] in uest. DR, .. uest. M^a | recipi
 ac] D Th., recipiat C, recipiatur LRM^b,
 recipi... M^a 26 educi] C Th., reduci LDM,
 adduci R, ἐξάλλεσθαι B | perimantur D^a |
 innocentibus R^a 29 inter D | carceris C,
 carcerum M^a | leto om. C | audientiae] D Th.,
 audientia LCRM

- 5 longa tabe consumere. Non enim existimationis tantum, sed etiam periculi metus iudici imminet, si aliquem ultra debitum tempus inedia aut quocumque modo aliquis stratorum exhauserit, et non statim eum penes quem officium custodiae est atque eius ministros capitali poena subiecerit. D. PRID. K. IVL. SERDICAE CONSTANTINO A. VI ET CONSTANTINO 4
C. CONSS. a. 320
- 2 IDEM A. AD EVAGRIVM. Si quis in ea culpa vel crimine fuerit [Th. 9, 3, 2 B 60, 35, 19] deprehensus, quod dignum claustris carceris et custodiae squalore uidetur, auditus apud acta, cum de admissio constiterit, poenam carceris sustineat atque ita postmodum eductus 1 apud acta audiatur. Ita enim quasi sub publico testimonio commemoratio admissi criminis fiet, ut iudicibus immodice saeuientibus freni quidam ac temperies adhibita videatur. in D. III NON. FEBR. HERACLEAE CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS. a. 326
- 3 IDEM¹ A. ACINDYNO PP. Quoniam unum carceris conclave permixtos secum [Th. 9, 3, 3] criminosos includit, hac lege sancimus, ut, etiamsi poenae qualitas permixtione iungenda est, sexum tamen discrepantem diuersa claustrorum habere tutamina iubeatur. D. NON. APRIL. 14
ACINDYNO ET PROCVLO CONSS. a. 340
- 4 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD PRO- [Th. 9, 3, 5 B 60, 35, 20] BVN PP. Ad commentariensem receptarum personarum custodia observatioque pertineat, nec putet hominem abiectum atque uilem obiciendum esse iudici, si reus modo aliquo² fuerit elapsus. nam ipsum nolumus eiusmodi poena consumi, cui obnoxius docebitur fuisse 1 qui fugerit. Si uero commentariensis necessitate aliqua procul ab officio egerit, adiutorem 20 eius pari iubemus inuigilare cura et eadem statuimus legis seueritate constringi. D. III K. IVL. CONTIONACI GRATIANO A. II ET PROBO CONSS. a. 371
- 5 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTRO- [Th. 9, 3, 6 B 60, 35, 21] PIO PP. De his quos tenet carcer id aperta definitione sancimus, ut aut conuictum uelox 1 poena subducatur aut liberandum custodia diuturna non maceret. Iubemus autem, ut⁴ intra 25 tricesimum diem semper commentariensis ingesserit numerum personarum, uarietatem
- L (4, 1. 2. 5) D (4, 1. 2. 4. 5) CRM

¹ Imp. Constantius Th. recte ² modo aliquo] condicione aliqua Th., τρόπον τινα B (κ.π.)
³ iunge 9, 3, 2 ⁴ iubemus autem ut] firmiter BΣ (κ.π.) κελεύομεν οὖν ἵνα, temperari autem ab innoxiiis austeris praeceptione sancimus et praedandi omnem segetem de negligentia iudicum prouinciarum ministris feralibus amputamus. nam nisi Th.

1 longe D | tabe] t. eos R | estimationis LD, existimationis M^a | sed] sit M^a | etiam L^a | periculis LM^a | metis L | iudicii C Th. 2 si] sed D^a 4 poena] C Th., poenae LDRM | s. a. Th. Hal. L | prid.] II Hal. | constantio Hal. | a. VI ... 5 cons. om. L | constantio Th., constante Hal. 6 idem] imp. const. D, deficit M^a | euadrum R^a, deficit M^a | minimae C^a? 7 quod (quo M^a?) dignum] LM^a Th., quod signum C, quod dignus DIRM^a: τὸν ἐπὶ τινὶ ἐγκλήματι τραχυτάτῳ κατηγορηθέντα καὶ διὰ τοῦτο ἄξιον B | cust. squalore D^a, squalore (sqal. R^a) cust. R | uideatur LD^aR | auditus] aduectus L^aM^a?, auectus D^a, om. C 8 constituerit D, constitit M | sustineant L | ductus LR 9 sub om. M 10 fiet] fuisset L^a | ut] et CM^a? | se uidentibus D | quidam] CM^a Th., quidem LDRM^a | ac temp.] CR^aM^a, attemperies NTh., temperies LDR^aM^a 11 s. a. Th. Hal. | III om. Hal. | heracleae Hal. | constantio a. VII et constante Hal. 12 acundino p. M 13 iungenda] Th., iniungenda libri 14 sexum t. discrepantem] Th., sexu t. discrepantem C, sexu (sexu bis R^a) t. discrepantem RM | iubeantur M^a | s. a. Th. Hal.

16 impp. C, ipp. M | ual. ualent. D, ualentinus ualens M, ual. et ualens R | et] i D | gratianus] proculus M (ex u. 15) | aa. C, om. D | ad] d R 17 obseruatoque D^a 18 obiectum C | obtiendum D | esse om. M^a | iudicii D, iudiciis Th., τῷ δικαστῇ B (κ.π.) | reus] eus M^a | aliquis R 19 modi om. Th., τοιαύτη B (κ.π.) | penam C | cumsummi D | cui] Th. cum B (κ.π.) ἦτις, qui DCM^a?, qua RM^a 20 commentarienses M^a | necessitatem aliquam R^a, necessitatem aliqua M^a 21 inuolare M^a | statuimus] iubemus D | seueritati R^a | s. a. Th. Hal. 22 contionaci] constantinop. Hal. 23 imp. L, impp. C | ualerius M | et om. L | aaa. eutr. pp. om. M | a. L, aa. C | utropi R 24 carcer] c. inclusos (—sus D) LDRM contra Th. BΣ (κ.π.) | aut] ad R^a | conuictum] DC Th. BΣ (κ.π.), conuictos L, conuinctos RM^a, conuinctum M^a 25 subducatur C | liberandum] DCM^a Th. BΣ (κ.π.), liberandos LRM^a | iubemus R^a, iubemus M^a | autem om. M^a | inintra M 26 commentariensis D | ingesserit] L^aDCM^a? Th., ingerat L^aRM^a, ὑποβάλλῃ τῷ ἄρχοντι BΣ (κ.π.)

delictorum, clausorum ordinem actatamque uinctorum. officium uiginti libras auri aerario nostro iubemus inferre, iudicem desidem ac resupina ceruice tantum titulum gerentem extorrem impetrata fortuna decem libras auri multandum esse censemus. D. III K. IAN. CONSTANTINOPOLI GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS.

a. 380

- 6 Ἄντοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α. Μηνᾶ ἐπάρχῳ πραιτωρίων. Οὐδένα ἐμβάλ- [1, 4, 22 B 60, 35, 22 5
λεσθαι ἐν φυλακῇ δίχα προστάξεως τῶν κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν ἢ ἐν ἐπαρχίᾳ ἐνδόξων ἢ
1 περιβλέπτων ἢ λαμπροτάτων ἀρχόντων ἢ τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκδικίων βουλούμεθα. Ἐπὶ δὲ τῶν
ἐμβληθέντων ἢ ἐμβαλλομένων τοὺς θεοφιλεστάτους τῶν τόπων ἐπισκόπους μίαν ἐκάστης ἐβδόμαδος
ἡμέραν τὴν τετράδα ἢ τὴν παρασκευὴν τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς διερευνᾶσθαι καὶ σὺν ἀκριβοίᾳ μανθάνειν
τὰς τῆς αὐτῶν κατοχῆς αἰτίας καὶ εἴτε οἰκείται τυγχάνουσιν ὄντες εἴτε ἐλεύθεροι, εἴτε ἐπὶ χρήμασιν εἴτε 10
ἐπὶ ἄλλοις ἐγκλήμασιν εἴτε ἐπὶ φόνους ἐμβεβλημένοι. [(1, 4, 22)]
- 2 Καὶ εἰ μὲν δοῦλοι εἰσιν, εἰσω εἴκοσιν ἡμερῶν ἐκβάλλεσθαι αὐτοὺς ἢ σωφρονιζομένους ἢ τοῖς
δεσπόταις παραδιδόμενους. ἢ ἂν μὴ φαίνωνται οἱ δεσπότες, ἀπολύεσθαι αὐτοὺς.
- 3 Ὁ ἐν εἰρκῇ βληθεὶς διὰ χρηματικὸν ἐλεύθερος ἀπολύεσθαι παρέχων ἐγγύας· εἰ δὲ ἀπορεῖ ἐγγυῶν,
τεμνέσθω εἰσω λ' ἡμερῶν τὸ κατ' αὐτὸν καὶ ἀπολύεσθω. ἂν δὲ πλείονος χρόνου τὸ πρᾶγμα 15
δῆται², τότε ἐξωμοσία καταπιστευέσθω μέχρι πάρατος τῆς δίκης· εἰ δὲ μετὰ τὴν ἐξωμοσίαν
4 ἀπολειφθῇ πρὸ παραιώσεως τοῦ ζητουμένου, ἐκπιπτεῖ τῶν οὐσιῶν πραγμάτων³. Ἐάν ἐλεύ-
θερος ἐγκλήματι κατεχόμενος βληθῇ εἰς φυλακὴν, ἐγγύας διδύτω καὶ ἀπολύεσθω. εἰ δὲ ἀπορεῖ
ἐγγυῶν, μινάτω ἕως ἑξ μηνῶν μόνων ἐν τῇ φυλακῇ, ὅν ἐντὸς τεμνέσθω τὸ κατ' αὐτὸν, εἰ μὴ
5 ἄρα κεφαλικῶς ἐνάγεται. Ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐδὲ ἐγγυή καταπιστεύεται, ἂν μέντοιγε ὑπὸ τῶν 20

LDCRM: c. 6 pr. § 1 restituimus ex l. gem., iudicem § 2 ex B, iudicem § 3...5 ex BΣ

¹ iunget 1, 4, 23. 9, 5, 2. 9, 47, 26 ² inserendum ex B (u. i.) μηδαμοῦ παρέχοντος αἰτίαν τοῦ ἐγκλεισμένου ³ haec de missione in possessionem intellegenda esse colligitur ex Ροπ. 11, 5 (u. i.) ⁴ ex B (u. i.) supplendum uidetur statim iudicandum esse de iis, qui propter seditionem in custodiam coniecti sint

1 ordine C | officium] CR^a Th., quod si hoc (haec D^aM) praetermiserit (perterm. L^a, pa-term. M^a) officium (off. quidem M) LDR^aM, τούτων δὲ μὴ γενομένων τὴν μὲν τάξιν BΣ (κ.π.), εἰ δὲ μὴ τοῦτο γίνηται B: apparet igitur sententiam interpolatione compilatorum mutilatam (quo pertinet etiam p. 815 u. 26 ingesserit) uario modo suppletam esse | auri libras Th., λίτρας χρυσίου BΣ (κ.π.) | Inferri L^aR 3 extorore D^a | fortunam C | libras auri (aurei L^a) LCRM, auri libris D? Th.: δέκα λίτρας προστιμητίον (om. auri) BΣ (κ.π.) | muctandum M^a | censemus om. BΣ (κ.π.) contra Th. | s. a. Th. Hal. L | III] III Hal. L 4 theod.] theod. I Th. | aa. couss. om. L 5 constitutio greca (grega M^a) MW, cf. Dictatum de consiliariis apud Haenelium, Iuliani Epitome p. 199: lib. VIII codicis ... tit. de custodia et exhibitione reorum, in quo est graeca constitutio, quae de temporibus loquitur, intra quae oportet criminales dirimi causas. pr. § 1 huius constitutionis repetita esse in 1, 4, 22 ex indicibus B et BΣ apparet, confirmatur etiam Paratitlis ad Const. 3. 4, secundum quae constitutio incipit οὐδένα 12 § 2 a Theodoro (BΣ) indicatur sic: ὁ ἐν φυλακῇ ὢν δοῦλος εἰσω κ' ἡμερῶν, εἰ μὲν ἀναίτιός ἐστιν, ἀπολύεσθω καὶ διδοσθῶ τῷ ἰδίῳ δεσπότῃ· εἰ δὲ ὑπεύθυνος εὐρεθῇ τιμωρεῖσθω, ἢ Ροπ. 10, 1 sic: ὅτι ἐντὸς κ' ἡμερῶν οἱ ἐπίσκοποι ὀφείλουσι παρασκευάζειν τοῖς ἀρχοντας καὶ ἐν πόλεσι καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκβάλλειν τοὺς ἐμβεβλημένους ἐν φυλακῇ οἰκείας, εἰ δὲ μὴ φαίνονται, εἰσω

κ' ἡμερῶν ἀπολύονται 14 index § 3. 4 in B hic est: εἰ δὲ ἐλεύθεροί εἰσιν ἐπὶ ἀταξία κατεχόμενοι, παραχρῆμα κρίνεσθαι αὐτοὺς, ἢ ἂν περὶ ἄλλης οἰασθῇποτε αἰτίας, παρέχειν αὐτοὺς ἐγγύας. εἰ δὲ μὴ ἔχουσιν ἐγγυητάς, εἰ μὲν ἐπὶ ἐγκλήματι κατεχόμενοι χωρὶς φόνου, ἐν τάχει αὐτοὺς κρίνεσθαι, εἰ δὲ κεφαλικὸν ἐστὶ τὸ ἐγκλήμα, εἰσω τριάκοντα ἡμερῶν. ἂν δὲ ἢ χρεὶα πλείονος ὑπερθέσειως μηδαμοῦ παρέχοντος αἰτίαν τοῦ ἐγκλεισμένου, διδοσθῇ αὐτῶν ἐπὶ ἐξωμοσίᾳ, ἵνα ἡ ψῆφος γίνηται κατ' αὐτοῦ, ἂν ἀπολειφθῇ. ad § 3 pertinent Ροπ. 11, 5: ἐπὶ τῶν χρηματικῶν αἰτιάσεων ὁ μὴ εὐπορῶν ἐγγυητὴν παρασχέειν οὐκ ὀφείλει πλείον τῶν λ' ἡμερῶν μένειν ἐν τῇ φυλακῇ. εἰ δὲ χρεὶα ἐστὶ πλείονος διαστήματος, ὀφείλει ἐξωμοσίᾳ καταπιστευθῆναι, ἀγνωμονοῦντος δὲ πάμπαν εἰς νομὴν αὐτοῦ ἢ ἀντιδικος. ad § 4. 7. 8 pertinere uidentur Ροπ. 19, 15: ὀφείλει ὁ ἐπίσκοπος παρασκευάζειν τὸν ἀρχοντα ἐντὸς ε' μηνῶν φῆγον ἐκφέρειν περὶ τῶν ἐν φυλακῇ ἀπόρων ἐγγυῆς, χωρὶς φονίων. quae in B de capitali crimine dicta sunt, rectius u Theodoro et Ροπ. 11, 5 ad pecuniarias causas trahuntur 20 § 5 in B sic indicatur: εἰ δὲ φόνου ἐστίν, εἰ μὲν ἀπὸ ἀναφορᾶς δημοσιευόντων, εἰσω ἑξ μηνῶν κρίνεσθαι, εἰδύτων τῶν δημοσιευόντων, ὅτι, ἂν φεύσωνται, τῇ αὐτῇ ὑπόκεινται τιμωρία· εἰ δὲ τις ἐγγραφάμενος αἴτιος ἐγένετο τῆς ἐνοχῆς, διδοσθῇ αὐτοὺς ὑπὸ ἐγγύας, ἢ ἂν μὴ εὐπορῶσιν ἐγγυητῶν, μένειν μὲν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, τέμνεσθαι δὲ τὴν δίκην ἐντὸς ἑνιαυτοῦ. eodem pertinent Ροπ. 19, 11: ἂν ἑξ ἀναφορᾶς δημοσίων προσώπων ἐπὶ φόνῳ κατεσχέθῃσαν τινες, οὐκ ὀφείλουσιν ἐγγυηταῖς κατα-

δημοσιευόντων κατηγορηθῇ. ἀλλὰ ἐντὸς πάλιν τῶν ἑξ μηνῶν τὸ κατ' αὐτὸν ὀφείλει πέρασ λαβεῖν¹. εἰ δὲ οὐχ ὑπὸ τῶν δημοσιευόντων, ἀλλ' ὑπὸ ἰδικοῦ κατηγοροῦ ἐνήχθη², τότε κατα-
θαρρεύεται ἢ ἐγγύη. εἰ δὲ οὐκ εὐπορῇ δοῦναι ἐγγύας, φυλάττεται ἐπὶ ἑνα μόνον ἑναυτόν³, οὗ
ἐντὸς τὸ κατ' αὐτὸν χρόνός πάντως τέμνεσθαι.

- 6 Προλήψεως δὲ περὶ αὐτῶν γενομένης ὡς ὑπευθύνων, εἶναι αὐτοὺς ἐν τῇ φρουρᾷ, ἕως ὅτε περαιωθῇ⁴
7 ἡ δίκη. Εἰ δὲ ἤδη ψῆφος γέγονε παρὰ τῶν ἐγκλεισμένων, ἐκβιβάζεσθαι αὐτήν, εἴτε σωματικῇ⁵
8 ἔστιν εἴτε χρηματικῇ, ἔχόντων ἐξουσίαν ἐπὶ χρηματικῇ ἐκστῆναι. Ἰπομνησκόντων [1, 4, 22, 2
τῶν ἐπισκόπων τοὺς ἄρχοντας εἰδότες, ὡς ὅτι καὶ αὐτοὶ καὶ αἱ τάξεις αὐτῶν δέκα λίτρας
καρῶσιν.
9 Ἀδείας διδομένης τοῖς κατὰ καιρὸν θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις, εἰ τινα βραθυμίαν ἴδοιεν γινομένην⁶
παρὰ τῶν κατὰ καιρὸν ἐνδοξοτάτων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων καὶ λαμπροτάτων ἄρχόντων ἢ παρὰ τῶν
πειθομένων αὐτοῖς τάξεων, ταύτην μηνύειν, ὡς ἂν προσήκουσα κατὰ τῶν βραθυμούντων ἐνεχθεῖη
κίνησις. D. XV K. FEBR. CONSTANTINOPOLI DECIO CONS. a. 529

V

R DE PRIVATIS CARCERIBVS INHIBENDIS R

15

- 1 IMP. ZENO A. BASILIO PP. Iubemus nemini penitus licere per Alexandrinam [B 60, 55, 1
splendidissimam ciuitatem uel Aegyptiacam dioecsin aut quibuslibet imperii nostri pro-
uinciis uel in agris suis aut ubicumque domi priuati carceris exercere custodiam, uiro
spectabili pro tempore praefecto Augustali, et uiris clarissimis omnium prouinciarum
rektoribus daturis operam semperque futuris in speculis, ut saepe dicta nefandissimorum²⁰
1 hominum adrogantia modis omnibus opprimatur. Nam post hanc saluberrimam constitu-
tionem et uir spectabilis pro tempore Augustalis et quicumque prouinciae moderator maie-
statis crimen procul dubio incursum est, qui cognito huiusmodi scelere laesam non uindi-
cauerit maiestatem: primatibus insuper officiorum eiusdem criminis laqueis constringendis,
qui, simulatque nouerint memoratum interdictum facinus in quocumque loco committi,²⁵
proprios iudices de opprimendo nefandissimo scelere non protinus curauerint instruendos.
2 Nam illud perspicuum est eos qui hoc criminum genus commiserint pro ueterum etiam
legum et constitutionum tenore tamquam ipsius maiestatis uiolatores ultimo subiugandos
esse supplicio. D. K. IUL. CONSTANTINOPOLI LONGINO VC. CONS. a. 486
2 Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α. Μηνᾷ ἐπάρχῳ πραιτωρίων. Ἰδιωτικὰς φυλακὰς [1, 4, 23 B 60, 55, 2 30
πᾶσι τρόποις ἐν πόλεσιν ἢ ἐν κώμαις ἀπαγορεύομεν καθίστασθαι [1, 4, 23]
Ἡ διάταξις κελεύει μὴ γίνεσθαι ἰδιωτικὰς φυλακὰς· τοὺς δὲ τοῦτο πράττοντας ὑποκρίσθαι καὶ ἐπι-
τιμᾶν καὶ διάγειν ἐν τῇ δημοσίᾳ φρουρᾷ τοσαύτας ἡμέρας, ὅσας δέποι' ἂν γέγονεν ὁ ἐγκλεισθεὶς
LCRM: 4, 6 § 5 restituimus ex BΣ, § 6...9 ex B, § 9 ex L gem. 5, 2 initium restitui-
mus ex L gem., reliqua ex indice B (= Synopsis Φ 9, 6)

¹ ex B (u. i.) supplendum: εἰδότες τῶν δημοσιευόντων, ὅτι, εἰ μὴ φεύσονται, τῇ αὐτῇ ὑπόκεινται τιμωρίᾳ, cf. BΣ in fine: καὶ ὅτι ἡ τάξις προσαγγείλασα καὶ μὴ ἀποδείξασα τὸ ἐγκλημα ὑπόκειται ταυταπαθείᾳ, καὶ ἐγγραφὸν μὴ δίδωσι. ² νομίμως addunt Fb.π., cf. B ἐγγραφόμενος. ³ de biennio loquitur 3, 1, 13 pr. ⁴ iunge 1, 4, 22. 9, 4, 6. 9, 47, 26

πιστεύεσθαι, ἀλλὰ βληθῆναι εἰς φυλακὴν, μέχρι μὲν οὖν ἑξ μηνῶν περαιουμένου τοῦ πράγματος· εἰ δὲ ὑπὸ ἰδιωτῶν κατηγορηθῇσαν νομίμως, ὀφείλουσιν ἐγγύας δίδοναι ἢ (ἐγγύας δ. τ. om. alii) μένειν ἐν φυλακῇ, ἕως ἑναυτοῦ τεμνομένου τοῦ πράγματος. 2 οὐχ] Coisl., om. Fabrot. 3 ἢ] Fabrot., om. Coisl. 5 αὐτοῦ γ. ὡς ὑπευθύνου εἶναι αὐτόν Synopsis 13 s. a. l. gem. 15 rubricam om. R^a. 16 pp. om. M. 17 ciuitatem splendid. M | dioecsim CM^a | uestri R^a, nostris M^a. 18 domis C. 19 perfecto L. 20 opera L | in speculis] speculis L, ius specialis R^a. 21 mdis R^a | nam] iam C.

22 uiri CR^a. 23 dudubio M^a | incursum R^a | qui] qu L^a | cognitio C | modi om. L^a. 25 simulatquod C^a | nouerit CR. 26 nefariosis-
simo C | curauerit CR, curauerunt M. 28 ui-
atores ultimos C, uiolatorem ultimo R. 29 s. a.
Hal. L | constant. . . . cons. om. L. 30 haec
lex graeca est L, constitutio greca M: in-
cipere constitutionis uerba a uoc. ἰδιωτικὰς
confirmant Paratitla ad Const. 3. 4. 32 Theo-
dori quae dicitur epitome, quam edd. cum
Ant. Augustino huic loco restituerunt, re
uera est pars Eclogae Basilicorum hausta
ex B 60, 35, 22 et B 60, 55, 1. 2

ἐν τῇ γενομένη παρ' αὐτῶν φυλακῇ, ὅποιας ἂν εἴησαν τύχης ἢ ἀξίας, ἐκκίπτειν δὲ καὶ τῆς δίκης τῆς ἀρμοζούσης αὐτοῖς κατὰ τῶν ἐγκλεισθέντων, προνοία τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ ἀρχοντος. εἰ δὲ βραθυμήσει ὁ ἀρχων, ὑφίσταται κίνδυνον καὶ περὶ τὴν οὐσίαν καὶ περὶ τὴν σωτηρίαν.

D. XV K. FEBR. CONSTANTINOPOLI DECIO CONS.

a. 529

VI

R SI REVS VEL ACCVSATOR MORTVVS FVERIT R

- 1 Tò τῆς λειποταξίας ἐγκλημα λύεται τῇ τελευταίῃ τοῦ λειποτακτῆσαντος στρατιώτου. [B 60, 56, 1]
- 2 IMP. ANTONINVS A. EUTYCHIANO. Etsi Marcellus qui crimine falsi postu- [B 60, 41, 34]
labatur uita functus est ac per hoc crimen in persona eius sit extinctum, accusatio tamen
non est abolita, cum tam uxorem eius quam te eodem crimine postulatos proponas. PP. 10
VII K. OCT. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 3 IDEM A. PROCVLO. Si is, quem homicidii seu cuiusvis criminis postulasti [B 60, 56, 2]
reum, uita functus est, frustra ob poenam desertae accusationis conueniris, cum morte
eius crimen cum poena eius sit extinctum ac per hoc tibi adempta est necessitas accusa- 11
tionis. PP. IIII K. OCT. ROMAE SABINO ET ANVLLINO CONSS. a. 216
- 4 IMP. ALEXANDER A. VERONICIANO. Si, ut proponis, causa pecuniaria ad [B 60, 41, 35]
emolumentum tuum spectat, licet Annianus, cui falsi crimen auctor tuus intendebat, uita
functus sit, non prohiberis, si quis aduersus te instrumento quod in dubium uocatur uti
1 coeperit, accusationem instituere. Quamuis enim in persona principalis rei morte subducti
iam subsistere non possit, tamen si quis illo uti uoluerit, intellegit se periculo criminis 20
esse subiectum. PP. VI K. IAN. ALBINO ET AEMILIANO CONSS. a. 227
- 5 IMP. GORDIANVS A. RVFO. Defunctis reis publicorum criminum, siue ipsi [B 60, 56, 3]
per se ea commiserunt siue aliis mandauerunt, pendente accusatione, praeterquam si sibi
mortem consciuerint, bona successoribus eorum non denegari notissimi iuris est. PP. VII 21
K. NOV. PIO ET PONTIANO CONSS. a. 238
- 6 IDEM A. IVLIANO. Si quis, cum capitali poena uel deportatione damnatus [B 60, 56, 4]
esset, appellatione interposita et in suspenso constituta fati diem functus est, crimen morte
1 finitum est. Idem obseruatur et si accusator pendente appellationis tempore ultimum diem
2 obisset. Sin autem relegationis poenam sustinuit et in parte bonorum damnatus appella-

L (6 R 2. 3. 5. 6. 4) DCRM: index 5, 2 ex B, index 6, 1 ex BΣ restitutus est

2 προνοία seqq.] huc pertinent uerba legis ge-
minas αὐτῶν δηλαδὴ τῶν κατεχομένων προνοία
τῶν κατὰ τόπον θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῆς
κατοχῆς ἀριμενίων et Parat. l. c. σημειώσαι,
ὅτι βραθυμομένου τοῦ πράγματος (τούτου ins.
Parat. ad Const. 4) δὲ τὸν ἐπίσκοπον ἀνα-
φέρειν τῇ κατὰ καιρὸν προεσιῶτι τῶν θείων
πριβάτων. τοῦτο γάρ, φησι, μὴ ποιήσαντες οὐ
τὸν (τὴν libri) περὶ μόνην τὴν (περὶ μόνον Pa-
rat. 4) οὐσίαν, ἀλλὰ καὶ (καὶ om. Parat. 3)
τὸν περὶ τὴν σωτηρίαν αὐτὴν ὑποστήσονται κίν-
δυνον 4 s. a. l. gem. | xv] 1, 4, 22, xii
l. gem. 6 rubricam om. R 7 constitutio
graeca D Hal.: in B indicatur sic: ἐὰν στρα-
τιώτης λειποτακτῆσας ἀποθάνῃ, λύεται τὸ ἐγκλημα
8 antonius RM | eutico L, eutibiano D,
eyticio C, euticiano RM 9 fuctus D
10 oblita M^a | s. a. Hal. L 11 vii] iiii L
11 om. L | cereali Hal. 12 quem] quae C
cuiusvis criminis] uitii crimine C, cuius cri-
minis uis R^a, ..ius criminis M^a 13 reus C
conueneris C 14 poena eius] LDCM^a, poena
RM^a | recusationis C 15 s. a. Hal. L | roma

albino cons. (om. et annull.) L 16 uero-
niatiano L^a, uerotiniano D, uerociano C,
uaretiano M 17 expectat LCRM, espec-
tat D | anmannus D^a?, annnisanus R^a, ἀνανός
BΣ (κ.π.) | actor ed. Mogunt. cum BΣ (κ.π.)
ὁ διοικητής 18 sit] est CR | prohibueris CR^a |
si quis] C, si LDRM: εἰ κατὰ σοῦ .. ἤρξατο
τις BΣ (κ.π.) | in om. L^a | dubio D | uti
usu L^a 19 instruere R | rei om. C contra
BΣ (κ.π.) 20 uti om. R^a | esse crimi-
nis M 21 s. a. Hal. L | et aemil. om. L
22 defunctis D^a 23 commiserint s. a. man-
dauerint M | pendente] petente R^a | post-
quam D | si om. L^a RM^a 24 consciuerint R^a,
conscripserint LDR^a M^a?, consciuerunt M^a |
denegare M^a | s. a. Hal. L | xii L 26 idem]
imp. gordianus M | si quis] si D | depor-
tatione M^a | datinatus C 27 interpellatione R^a |
supenso M^a | constitutam C | fati om. R | fuc-
tus D^a | morte] in mortem C 28 idem] id C
appellationes C, accusationis L^a 29 si D
elegationis R^a, ...regationis M^a | sustinuit D
partem L | appellationem C

tione usus est, etiam post mortem eius nihilo minus appellationis ratio examinabitur, cum desideretur, utrum ualeat nec ne particularis publicatio. PP. VI K. AVG. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS.

a. 239

VII

R SI QVIS IMPERATORI MALEDIXERIT R

5

- 1 ¹IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. [Th. 9, 4, 1 B 60, 36, 13 Nomoc. 9, 36 RVFINO PP. Si quis modestiae nescius et pudoris ignarus improbo petulantique maledicto nomina nostra crediderit lacessenda ac temulentia turbulentus obtrektor temporum fuerit, eum poenae nolumus subiugari neque durum aliquid nec asperum sustinere, quoniam, si id ex leuitate processit, contemnendum est, si ex insania, miseratione dignissimum, si ab iniuria, remittendum. Vnde integris omnibus ad nostram scientiam referatur, ut ex personis hominum dicta pensemus et, utrum praetermitti an exsequi rite debeat, censeamus. D. V ID. AVG. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABUNDANTIO CONSS. a. 393

VIII

R AD LEGEM IVLIAM MAIESTATIS R

15

- 1 IMP. ALEXANDER A. PAVLINO. Etiam ex aliis causis maiestatis crimina [B 60, 36, 14] cessant meo saeculo, nedum etiam admittam te paratum accusare iudicem propterea crimine maiestatis, quod contra constitutionem eum dicis pronuntiasse. PP. III ID. APRIL. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IDEM A. FAVSTINIANO. Alienam sectae meae sollicitudinem concepisti, [B 60, 36, 15] 20 quasi crimen maiestatis sustineres, etsi seruo tuo iratus esse non perseueres, quod semper te facturum inconsultius iuraueris. PP. III NON. FEBR. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 3 ²IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM PV. Si quis alicui maiestatis [Th. 9, 5, 1 B 60, 36, 16] crimen intenderit, cum in huiusmodi re conuictus minime quisquam privilegio dignitatis alicuius a strictiore inquisitione defendatur², sciat se quoque tormentis esse subdendum, 25
- 1 si aliis manifestis iudiciis¹ accusationem suam non potuerit comprobare. Cum eo, qui huius esse temeritatis deprehenditur, illum quoque tormentis subdi oportet³, cuius consilio L (6, 4. 4. 8 R 3) D (6. 7. 8 R 1. 3.) CRM

¹ iunge 10, 32, 44 ² c. 3 plenior atque in Th. extat in Corpore Inscriptionum Latinarum Berol. V p. 269 ³ [cum in huiusmodi obiectus minime quemquam privilegium (privilegio traditur) d. al. a strictiori (inquisitione) tueatur C. I. L. ⁴ [iam a]ut argumentis ins. C. I. L. ⁵ conprobare cum in eo qui ... deprehendatur illud q. t. erui oporteat C. I. L.

1 ratio] remedio M^a | examinabitur] examinationis ratiobitur L^a, examinatur M^a 2 desideret R | nec ne] nox ne D^a, om. R^a | s. a. Hal. L | vi] xui L | gordiano ... 3 cons. om. L 5 rubricam om. R^a, bis habet D | si quis] si D altero loco 6 impp. C | et om. R | aa. C, om. M 7 pp.] p. M 8 nostra R^a | temulentia R | turbulentur R^a | obtractator R 9 fuit DM | eum] cum C | subincari D | neque asperum DM 10 processerit Th. | si] et si D 11 ab iniuria] iniuria M^a | hominibus M^a | ad] hoc ad RM | sententiam D | referetur D 12 utrum M^a, nostrum R^a | exsequi rite] Th., exequerit et C, exquiri recte RM, exquiri D, τυωρηθῆναι Nomoc. | debeant censemur R 13 s. a. Th. Hal.

v] vi Hal. 15 rubricam om. R^a 17 meo] in eo D^a? R^a | secundo D^a | te peratum M^a, te imperatum C^a, temperatum C^b | crimen CR^a 18 quod] quidem R^a | contra om. M^a | eum] meam DR, nostram M, κατὰ τὰς διατάξεις B | s. a. Hal. 19 iuliano Hal. 20 faustino R | iustuniano M | sectam R^a | meae] me M^a | accepisti M 21 maiestati sustinere C | et om. R | iuratus R | esse om. R 22 te om. M | inconsultius] Mommsen, inconsultius C, inconsulte RM | s. a. Hal. | et] ii et Hal. 23 pu.] pp. DCM | si quis] si D 24 huiusmodi L, huiusmodi DRM, u. s. not. 3 25 a] ad C Th. | strictione D | quoque] quo M^a 26 iuditiis M^a | suam om. R 27 huiusmodi DM | temer.] temer. reus D^a M

atque instinctu ad accusationem accessisse uidebitur¹, ut ab omnibus² commissi consiliis statuta³ uindicta possit reportari. PP. K. IAN. VOLVSIANO ET ANNIANO CONSS.

a. 314

4 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD OLY- [Th. 9, 35, 1 B 60, 36, 17
BRIVM PV. Nullus omnino, cui inconsultis ac nescientibus nobis fidicularum tormenta
offerentur, militiae uel generis aut dignitatis defensione uti prohibeatur⁴, excepta tamen
maiestatis causa, in qua sola omnibus aequa condicio est. D. VIII ID. IUL. VALENTINIANO
NP. ET VICTORE CONSS.

a. 369

5 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVTYCHIANO PP. Quisquis [Th. 9, 14, 3 B 60, 36, 18
cum militibus uel priuatis, barbaris etiam scelestam inierit factionem aut factionis ipsius
susceperit sacramenta uel dederit, de nece etiam uirorum illustrium qui consiliis et con- 10
sistorio nostro intersunt, senatorum etiam (nam et ipsi pars corporis nostri sunt), cuius-
libet postremo qui nobis militat cogitarit (eadem enim seueritate uoluntatem sceleris qua
effectum puniri iura uoluerunt), ipse quidem utpote maiestatis reus gladio feriat, bonis
1 eius omnibus fisco nostro addictis: Filii uero eius, quibus uitam imperatoria specialiter
lenitate concedimus (paterno enim deberent perire supplicio, in quibus paterni, hoc est 15
hereditarii, criminis exempla metuentur), a materna uel auita, omnium etiam proximorum
hereditate ac successione habeantur alieni, testamentis extraneorum nihil capiant, sint
perpetuo egentes et pauperes, infamia eos paterna semper comitetur, ad nullos umquam
honores, nulla prorsus sacramenta perueniant, sint postremo tales, ut his perpetua egestate
2 sordentibus sit et mors solacio et uita supplicio. Denique iubemus etiam eos notabiles 20
3 esse sine uenia, qui pro talibus umquam apud nos interuenire temptauerint. Ad filias
sane eorum, quolibet numero fuerint, Falcidiam tantum ex bonis matris, siue testata siue
intestata defecerit, uolumus peruenire, ut habeant mediocrem⁵ potius filiae alimoniam quam
integrum emolumentum ac nomen heredis. mitior enim circa eas debet esse sententia,
4 quas pro infirmitate sexus minus ausuras esse confidimus. Emancipatio, quae a praedictis 25
siue in filios, post legem dumtaxat latam, siue in filias fuerit collata, non ualeat. dotes
donationes, quarumlibet postremo rerum alienationes, quas ex eo tempore qualibet fraude
uel iure factas esse constiterit, quo primum memorati de ineunda factione ac societate
5 cogitauerint, nullius statuimus esse momenti. Vxores sane praedictorum⁶ recuperatas
dotes, si in ea condicione fuerint, ut, quae a uiris titulo donationis acceperunt, filiis 30
debeant reservare, tempore quo usus fructus absumitur omnia ea fisco nostro se relicturas

L (8, 3) D (8, 3. 5) CRM

¹ uideatur C. I. L. ² tanti ins. C. I. L. ³ statuta om. C. I. L. ⁴ nullus omnino ob
fidiculas perferendas inconsultis ac n. nobis uel militiae auctoramento uel generis aut dign.
def. nudetur Th. ⁵ mediocrem] ingratae Th. ⁶ post ins. (Gothofredus)

1 stinctu C | hominibus C | commissi om. R^a |
consilii C, cum si is D 2 instituta LDRM^b.
nstituta M^a? | s. a. Th. Hal. L | uol. et a.
conss. om. L 3 impp. C | ualerius ualen-
tinus M | aa. C, om. M 4 pu.] pp. CR,
p. M | scientibus C 5 offerentur] C, offer-
rentur M, offeruntur R | tamen] C Th., tan-
tum RM 6 aequa] ea R^a | s. a. Th. Hal.
8 honorius archadius M | euticiano RM | pp.
om. R, si quis M 9 actionem C 10 sus-
ceperit] inierit R | sacramenta] E Th., sacra-
mentum DCRM 11 corpori nostri C, nostri
corporis M | cuiuslibet] C Th., uel c. DRM
12 cogitarit] C Th., cogitauerit DIRM | eandem
enim seueritatem C, enim om. R | qua] quae
CM^b, q^a M^a 13 affectum M | ipsi C | gla-
dio reus C 14 nostros C^a | additis D | impe-
riali R^b, imper-ali R^a 15 debent DCM Th.^a
16 metuuntur a Th, metuuntur (om. a) M,
et uentura C | uita M^a 17 hereditatem C |
ac] a M | habentur R 18 egentis et pau-
peris R^a | semper paterna M | committetur

CM. committatur R 19 prostremo M^a |
talit R, om. C 20 solatium et u. suppli-
cium D^aRM^b 21 interueniente R^a | tenta-
uerit R 22 quodlibet C, quolibet R | fal-
cidia R | testatata M^a 23 decesserunt D |
uenire D^aM^a | habent R | mediocris potius
filii C 24 integre Th. | molumentum M^a Th.^a |
debet ... 25 ausuras om. M^a | esse debet D
25 pro om. D | usuras C 26 lata CR |
collocata C 27 quarumlibet] quas ex eo
tempore quamlibet (qamlibet R^a) rerum R
28 constiterint R | primo C | inadeunda R
29 recuperatas dotes (dotis R)] DCR Th.,
recuperata dote M: ἡ δὲ γαμετὴ τοῦ τοιοῦτου
λαμβάνει τὴν προῖκα καὶ τὴν πρό γάμου δω-
ρεάν καὶ, ἐφ' ᾧν θεμάτων ἐμελλε ταύτην φυλάτ-
τειν τοῖς ἰδίοις παισὶ, ... ἀπολαύει τῆς γρήσεως
τῆς τοιαύτης δωρεᾶς, μετὰ δὲ τὸν ἐκείνης θάνα-
τον αὕτη ἡ δωρεὰ παρὰ τῷ δημοσίῳ διοίσι II
30 quae] qui R^a | acceperint Th. 31 usu D |
assumitur D, adsumitur C, assumitur M^a |
relicturum R^a

esse cognoscant, quae iuxta legem filiis debebantur: Falcidia etiam ex his rebus filiabus
6 tantum, non etiam filiis deputata. Id, quod de praedictis eorumque filiis cauimus, etiam
7 de satellitibus consiliis ac ministris filiisque eorum simili seueritate censemus. Sane si
quis ex his in exordio initae factionis, studio uerae laudis accensus, ipse prodiderit factio-
nem, et praemio a nobis et honore donabitur. is uero, qui usus fuerit factione, si uel
sero, tamen incognita adhuc consiliorum arcana patefecerit, absolutione tantum ac uenia
dignus habebitur. D. PRID. NON. SEPT. ANCRYAE CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397

6 [B 60, 36, 19]
PAVLVS DE PVBLICIS IVDICIIS. Meminisse oportebit, si quid contra maiestatem impera-
toris commissum dicatur, etiam post mortem rei id crimen instaurari solere, posteaquam
10 diuus Marcus Depitiani utpote senatoris¹, qui Cassiani furoris socius fuerat, bona post
1 mortem fisco uindicari iussit et nostro tempore multis heredibus ablata sunt. In hoc item
crimine, quod ad laesam maiestatem imperatoris pertinet, etiam in caput domini seruos
2 torqueri. MARCIANVS LIBRO PRIMO DE PVBLICIS IVDICIIS TITVLO AD LEGEM IVLIAM
MAIESTATIS. Post diui Marci constitutionem hoc iure uti coepimus, ut etiam post mortem
15 nocentium hoc crimen inchoari possit, ut conuicto mortuo memoria eius damnetur et bona
eius successoribus eripiantur: nam ex quo sceleratissimum quis consilium cepit, exinde
3 quodammodo sua mente punitus est. Sic et diuus Seuerus et Antoninus constituerunt, ex
quo quis tale crimen contraxit, neque alienare neque manumittere eum posse: nec ei
4 soluere iure debitorem Magnus Antoninus rescripsit. In hac causa in caput domini serui
20 torquentur, id est propter causam maiestatis. et si decesserit quis, propter incertam per-
sonam successoris bona obseruantur, si in causa maiestatis fuisse mortuus arguatur, ut
Seuerus et Antoninus litteris ad rationales missis rescripserunt.
D. III. NON. MART.

VIII

23

R AD LEGEM IULIAM DE ADVLTERIIS ET DE STVPRO R

1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. CASSIAE. Publico iudicio non habere [B 60, 37, 46]
mulieres adulterii accusationem, quamuis de matrimonio suo uiolato queri uelint, lex Iulia
declarat, quae, cum masculis iure mariti facultatem accusandi detulisset, non idem feminis
29 priuilegium detulit. PP. XIII K. AVG. LATERANO ET RVFINO CONSS. a. 197

L (8, 6. 9) DCRM

¹ senatoris utpote (Mommson)?

1 debeatur D^a, debeantur D^aR 2 depu-
tetur R, deputata M^a | que om. Th.: xpa-
ταίτω δὲ ἡ τιμωρία οὐ μόνον κατὰ τῶν συνομο-
σάντων B 3 auctoritate R 4 ex his in]
exhibitione C | exordio M^a | factionis D^a | pro-
dierit C, proderit R 5 a om. Th. | actione C,
sanctionem D | si uel sero] C M^a Th., si uero
(alias e D^a) D, si uero R, .. uero M^a |
tamen om. R 7 s. a. Th. Hal. | prid.] n
Hal. 8 constitutio graeca (sequitur addit C)
DCR^a Hal., deficit M^a, in Vindobonensi 2267
ad marginem adnotatur: magna constitutio
ponitur hic, que incipit in greco et in me-
dio istud tantillum ponitur latinum, quod est
meminisse oportet et cetera, in fine uero in
greco desinit 9 aulus D | de] libro singu-
lari de Hal. | oportebit R^a | quod Lⁱ 11 de-
piciani RM, depitiani L, drianiani D, de-
taptiani C, despiciani E: Druentianum Cassii
generum (uita Marci c. 26 uita Cassii c. 9)
intellegi Mommsen putat | utputa L, ut
puto C | furori L | fuerit DR^aM 12 fisco] f.
nostro R | oblata R 13 imperatoris om. DM |

campus D^a | serui torquentur L^aC, serui tor-
querentur R 16 conuictuo D^a | memo-
riam M^a, inc. C^a | dampnatur R^a 17 succes-
soribus] C, successori (—ris D) eius LDRM^a,
successor.. M^a | sceleratissimus DC: ἀπ' οὗ γὰρ
τὴν τοιαύτην ἐννοίαν ὑπεστήλθην B | quis] LR^a,
quisque DM^a, qui CR^a, qui..que M^a | acci-
pit D, accepit M 18 quodammodum L |
dini DM | constituerunt] rescripserunt R
21 torquetur M^a | insertam LRM^a 22 suc-
ceris M^a | bono R^a | fuisset R 23 ser-
nus D^a | post rescripserunt addunt constitutio
graeca sequitur R^a, constitutio graeca M^a?,
graeca constitutio Hal. 24 s. a. L Miraeus:
uestigium corrupta subscriptionis in Egnatiano
inuenit Hal. 26 rubricam om. R^a | de om. M |
strupro LD, strupo M 27 inscriptionem bis
scripsit M | imp. D | aa. om. M altero loco |
cesareae et altero loco cesarie M 28 suo]
tuo suo M^a | querere DR^aM^a 29 cum] cum-
que R^a | accus. facult. DRM 30 s. a. Hal.:
in L Cont. 1559 est subscriptio c. 2

- 2 IDEM AA. CYRO. Crimen lenocinii contrahunt, qui deprehensam in adul- [Nomoc. 1, 32]
terio uxorem in matrimonio detinuerunt, non qui suspectam adulteram habuerunt. PP. K.
IUL. ANULLINO ET FRONTONE CONSS. a. 199
- 3 IMP. ANTONINVS A. IVLIANO. Verba legis Iuliae de adulteriis coercendis, [B 60, 37, 47]
sed etiam sententia per quaestionem quoque seruorum sine ancillarum crimen admissum
probari uolentis ad earum tantum personarum seruos ei rei exhibendos pertinet, de quibus
specialiter comprehendit, id est mulieris et patris eius, non naturalis, sed iusti dumtaxat,
quos intra sexagesimum diem ex dissolutione matrimonii numerandum manumitti uel distrahi
prohibet et quorum dominis caneri praecipit, si defuncti fuerint in quaestione uel facti
deteriores, secuta absolutione. PP. XV K. AVG. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 4 IMP. ALEXANDER A. IVLIANO PROCONSVLI NARBONENSIS. Gracchus, [B 60, 37, 49]
quem Numerius in adulterio noctu deprehensum interfecerit, si eius condicionis fuit, ut
per legem Iuliam impune occidi potuerit, quod legitime factum est, nullam poenam mere-
tur: idemque filiis eius qui patri paruerunt praestandum est. Sed si legis auctoritate
cessante inconsulto dolore adulterum interemit, quamuis homicidium perpetratum sit, tamen
quia et nox et dolor iustus factum eius releuat, potest in exilium dari. PP. SINE DIE ET
CONSVLE.
- 5 IDEM A. VADANTI. Adulter post quinquennium, quam commissum adul- [B 60, 37, 49]
terium dicitur, quod continuum numeratur, accusari non potest: easque praescriptiones
legibus reis datas auferri non oportet. PP. ID. IVN. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 6 IDEM A. SEBASTIANO. Iure mariti adulterii accusare uolenti sexaginta [B 60, 37, 50]
dies utiles computantur, quibus in publico eius facultas fuerit, apud quem reus uel rea
postulari potest: et cum praeterierint dies isti utiles, maritus quoque iure extranei agere
potest. Et qui confidit accusationi, calumniae notam timere non debet: nam ad proba-
tionem sceleris diui parentes mei quaestionem de mancipiis eodem modo haberi permiserunt,
quo si iure mariti ageretur. PP. II ID. AVG. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 7 IDEM A. HERCVLANO. Propter uiolatam uirginem adultam qui [B 60, 37, 51 Nomoc. 9, 30]
postea maritus esse coepit accusator iustus non est et ideo iure mariti crimen exercere
non potest, nisi puella uiolata sponsa eius fuerit. Sed si ipsa iniurias suas adstantibus
curatoribus, per quos etiam negotia eius gerenda sunt, persequatur, praeses prouinciae pro
debita tanto delicto, si probetur, seueritate examinabit. PP. XII K. IAN. MAXIMO II ET
AELIANO CONSS. a. 223

p (9, 3. 4) L (9, 2...6. 8. 9. 7) DCRM

1 aa.] a. R | lenocinii D^a | contra hunc C |
in om. L 2 detinuerunt L^a, κατέχευον No-
moc. (κ.π.) | habuerunt] non h. M^a contra
Nomoc. | s. a. Hal. L et L Contius 1559 ad
c. 1 | k.] Hal. L hoc loco, xii k. L Contius
ad c. 1 3 anullino ... cons. om. L hoc loco
4 antonius RM | iulio C | coercendis om. D^a
5 sententiam L^a, sententiis C 6 probare
pLD^aCR^b | ei (eius p) rei seruos pL 7 com-
prehendit] N^a, deprehendit pLDCRM | mu-
lieres M^a | non om. L^a | iusti] eius p^aL^a
8 quos bis C | ex] et M | matrimonii nume-
randum om. p^aL^a, matrimonii om. L^a | enu-
merandum D 9 prohibetur D | praecepit
DCM | questionem M 10 s. a. Hal. 11 a.
om. M | proconsuli] pp. C | narbonensium
libri | gracchus om. BΣ (κ.π.), deficit R^a
12 que M^a, deficit R^a | numerius] edd. cum
BΣ (κ.π.), nunnus pLDCR^bM^a, numius M^a,
deficit R^a | in a. (l?)terio L^a | noctu om. BΣ
(κ.π.) contra B | ut om. p^a 13 legum M^a
14 patri] patri uel L | sed] quod C 15 ca-
lore R | adulterio p^a, adulterium p^aL | inter-
emerit C, interimit p^a 16 eius] αὐτῆς BΣ
(κ.π.) | relauit M^a | s. a. Hal. pL | pp. om. pL
17 cons. L 18 idem] a idem M^a | uolenti DM |

commisit L^a? 19 accusare CM^a 20 oportet] conuenit DM, χρή B (κ.π.) | s. a. Hal.
21 adulteris C | uolentis C | sexaginta] xl M^a
22 uel om. C 23 postulari] accusari LDM,
κατηγορεῖσθαι B | maritus ... 24 confidit
om. R^a | etranel L 24 qui] si quidem DM^a?,
δοτις B | accusationis L^a | nota CM^a | non]
no M^a 26 quo] qua LDRM | s. a. Hal. L |
pp. om. L 27 erculiano DM | uirg. adul-
tam] uirginem L^a, adultam L^a, uirg. adulte-
ram M^a: uirginem, adulta quae postea esse
coepit, accusator uidentur legisse Graeci: διὰ
τὴν χρανθείσαν καρδίαν τὴν νιάραν, ἣτις νι-
αίειν μετὰ ταῦτα ἤρξατο, κατηγορὸς νόμιμος
οὐκ ἔστι B, εἰάν ἀνηβὸς γαμηθῇ μοι καὶ παρ'
ἐμοὶ πληρώσῃ τὴν ἡλικίαν καὶ ἀρξῆται γαμετῇ
εἶναι, οὐ δύναμαι περὶ μοιχείας πρὸς αὐτὴν γενο-
μένης εἶσω τῶν ἐξ ἐναυτῶν δικαίων ἀνδρὸς κινεῖν,
ἀλλ' ὡς περὶ μνηστῆς Nomoc. Bestae 28 cepe-
rit DM | et ... 29 potest om. R^a 29 fuerit R,
fuerat L, fuit DCM | sed] sed et R | ob-
sistentibus R, subsistentibus L^aC 30 eius]
sua L, αὐτῆς B | generanda M^a 31 debita]
ut R^a | delicto] in delicto M^a, om. L^a | s. a.
Hal. L | xui L | iun. Hal. | maximo ...
32 cons. om. L

- 8 IDEM A. DOMNAE. Reos adulterii duos simul marem et feminem ex eadem B 60, 37, 52 causa fieri lex Iulia de pudicitia uetat: sed ordine peragi utrosque licet. PP. ID. IAN. a. 224
IVLIANO ET CRISPINO CONSS.
- 9 IDEM A. PROCVLO. Castitati temporum meorum conuenit lege Iulia de pudicitia damnatam in poenis legitimis perseuerare. qui autem adulterii damnatam, si quocumque modo poenam capitalem euaserit, sciens duxit uxorem uel reduxit, eadem lege ex causa lenocinii punietur. PP. VII K. FEBR. IVLIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 10 IDEM A. DEMETRIANO. De crimine adulterii pacisci non licet et par B 60, 37, 53 delictum accusatoris praeuarcatoris et refugientis¹ ueritatis inquisitionem est. qui autem pretium pro comperto stupro accepit, poena legis Iuliae de adulteriis tenetur. PP. V NON. MAI. FVSCO ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 11 IDEM A. NORRANO. Crimen adulterii maritum retenta in matrimonio uxore inferre non posse nemini dubium est. PP. K. SEPT. ALEXANDRO II ET MARCELLO CONSS. a. 226
- 12 (14) IMP. GORDIANVS A. AQUILAE. Si, dum in tuo matrimonio uxor tua esset, B 60, 37, 54 se adulterio polluit, in ea prouincia in qua id factum est adulterium more solito persequi debes. nec enim ab ea quae iam nupta est adulterium passa exordium accusationis sumi potest, si denuntiatio criminis nuptias non praecessit. PP. NON. DEC. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 13 (12) IDEM A. BASSO. Etsi crimine adulterii damnatus restitutus non esset, ut B 60, 37, 55 proponis, si tamen soror tua, cum qua adulterium commissum dicebatur, non est accusata, nec poenae nec infamiae subici potuit, et multo magis, cum et accusatorem uita esse functum proponas. PP. K. IVN. SABINO II ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 14 (13) IDEM A. SILVANO. Adulteram, si postea quam crimen contra eam inchoatum est prouincia excessit, etiam absentem inter reos recipi posse explorati iuris est. PP. NON. MART. ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS. a. 242
- 15 IDEM A. HILARIANO MILITI. Si quondam uxor tua, antequam crimine adulterii peteretur, prouincia excessit, neque absens accusari potest neque in eam prouinciam in qua stipendium facis transmitti iure deposcitur. Sane cum per occupationes militares licuerit, accusare eam sollemniter poteris: nec enim tempus, quo muneribus militibus occuparis, uindictam tibi, quam maritali dolore percussus reposcis, debet auferre. PP. III ID. MART. ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS. a. 242
- 16 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. ARCESILAO. B 60, 37, 58 Abolitionem adulterii criminis postulans praesidem in cuius officio accusatio fuerit instituta a. 242

¹ idem Graeci (u. i.): rei fugientis (Cuiacius)?

1 donne L, domno D?, om. R | ereos R^a
2 fieri om. D | iunia C | pudicitia D^a | s. a. Hal. L | iun. Hal. 3 iuliano ... cons. om. L | et] ii et Hal. 4 morum M^a | dampnata C 5 ex (ex om. C) causa] excusa ex causa L^a 7 puniatur DM, punitur R | s. a. Hal. L | pp.] d. L | et] ii et Hal. | cons. L 8 detriano M 9 delictum] d. est DM | refugienti C, fugientis D, τοῦ φεύγοντος B | eat] CR, om. LDM: el (el om. Synopsis) καὶ ἴσον τὸ ἐγκλημα τοῦ τε κατηγοροῦ τοῦ προδεδωκότος καὶ τοῦ φεύγοντος ... οὐκ ἴσται B, sed negationem ab interprete additam esse BZ ostendunt 10 pro] prae C, deficit M^a | strupro LD, strupo R, deficit M^a | penam R^a, deficit M^a | s. a. Hal. L | non.] k. L 12 neruanno D, deficit M^a | maritus C, deficit M^a | retentum R^a 13 s. a. Hal. L | alexandro ... cons. om. L 14 imp. gord.] idem M^a, imp. seu. D | aquilio L, inc. M 15 id] idem R | adulterum L^a, ἡ μοιχεία BZ(x.π.) 16 nec D^a |

iam nupta quae C | adult. passa est CR, est et adult. passa L^a 17 s. a. Hal. L | gordiano ... 18 cons. om. L 19 etsi] si RM^a, el καὶ οὗτος BZ(x.π.) | non] ut non C, deficit M^a 21 et om. CM^a | uitam CR | esse om. M^a 22 proponis R^a | s. a. Hal. 23 siliano L, deficit M | adulteram] W cum B τὴν μοιχευθεῖσαν, adultera LDCR, deficit M | eum C 24 prouinciam CR | eos DM^a | possit R^a 25 s. a. Hal. L 26 hilario R, larino M | militi om. M | quidem R 27 peteretur] accusaretur RM | prouinciam CR | ea prouincia CR 28 occupationem militarem (—re R^b) RM^b, inc. M^a 29 licuerit] C, non l. RM 30 occuparis uindictam (—ta R^b) | operanda sit uindicta C | pressus M | reposcit C, deposcis R | debet auferri CR^aR^c, auferre debet M^a 31 s. a. Hal. 32 imppp. RM | ual. et g. aa. et ual. c.] ualens gratianus ualerius M. inc. R^a | arciscilago R, achesila M^a, archesila M^b 33 abolitione C | statuta R^a

- 1 adire debes. Ceterum erras tu marite existimans, etiam si simpliciter, id est sine abolitione, destitisses, senatus consulto in persona tua futurum locum non fuisse: diuersum
2 enim diui principes saepe sanxerunt. Quin hoc amplius scias nullam fuisse tibi ulterius potestatem instituendae huiusmodi accusationis, quia et decreto patrum et lege Petronia ei, qui iure uiri delatum adulterium non peregit, numquam postea id crimen deferre per-
mittitur. PP. XV K. IVN. MAXIMO ET GLABRIONE CONSS. a. 256
- 17 IDEM AA. ET C. VICTORINO. Sine metu legis Iuliae de adulteriis coercendis reuocare uxorem in matrimonium potes, cum nihil amplius quam libellos accusationis obtulisti, quia postea comperisse te adfirmas, quod uana indignatione ad accusationem incitatus fueris.
1 Is enim committit in poenam, quam lex certo capite denuntiat, qui uel publico adulterio
damnatam habet uel adulteram sciens, ut ignorance simulare non possit, retinet uxorem.
PP. VI K. AVG. IPSIS AA. IIII ET III CONSS. a. 257
- 18 IDEM AA. ET C. THEOD. Eum qui duas simul habuit uxores sine dubi-
tatione comitatur infamia. In ea namque re non iuris effectus, quo ciues nostri matrimonia
1 contrahere plura prohibentur, sed animi destinatio cogitatur. Verumtamen ei,
qui te ficto caelibatu, cum aliam matrem familias in prouincia reliquisset, sollicitauit ad
nuptias, crimen etiam stupri, a quo tu remota es, quod uxorem te esse credebas, ab
2 accusatore legitimo sollempniter inferetur. Certe res tuas omnes, quas ab eo interceptas
matrimonii simulatione deploras, restitui tibi omni exactionis instantia impetrabis a rectore
prouinciae: nam ea quidem, quae se tibi ut sponsae daturum promisit, quo-
modo repetere cum effectu potes quasi sponsa? ACCEPTA¹ ID. MAI. ANTIOCHIAE TVSCO
ET BASSO CONSS. a. 258
- 19 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. AD POMPEIANVM. Quamuis
indubitati iuris sit, quotiens adulterii crimen intenditur, praesentiam accusatoris procedere
oportere, tamen quoniam ex litteris tuis cognouimus Materiam praepositi Viatoris uxorem
25 habitis quaestionibus cum Iuliano quondam adulterium commisisse detectam sub ipsa pro-
latione sententiae Viatoris ipsius praesentiam postulasse, non putauimus confecto paene in
iudicio facinore et iam agitata quaestione conuicto praepositum ab excubiis limitis reuo-
candum. D. S.² NON. DEU. AA. CONSS. a. 287
- 20 IDEM AA. DIDYMO. Foedissimam earum nequitiam, quae pudorem suum alienis libi-
dinibus prosternunt, non etiam earum, quae per uim stupro comprehensae sunt, inrepre-
hensam uoluntatem leges ulciscuntur, quando etiam inuiolatae existimationis esse nec
L (9, 19. 19. 14. 20) D (9, 18...20) CRM

¹ xv ins. l. gem. ² s. d.?

1 debetis C | maritus CM^b, maritum M^a |
si om. R | id] ad R^a 2 destitisse R, desti-
tit C | aduersum R^a 3 diui enim C, enim
om. R^a | saepe om. R | tibi ult. p. instituendi
hui. accusationem RM, te alterius p. insti-
tuendae eiusmodi accusationis habiturum C
4 quia et] quia M | decreta R | patronia CRM,
cf. Dig. 40, 1, 24 pr. 5 iure] re M^a | id]
hoc R 6 s. a. Hal. 7 inscriptionem om. R^a |
aaa. R^bM. | c.] cc. C, ccc. R^bM 5 matri-
monio CM^b, inc. M^a | potest R^a | libellus R^a
9 quod] uelut RM^a? | accusatum R | inuita-
tus CR^a 10 adultero C 11 si sciens CR |
ignoracione CR | simularet C | possit] p. et C |
detinet RM 12 s. a. Hal. 13 idem] imp.
ual. et gal. L | aa. et c.] a. et c. L, aa. et
cc. DCR^a, a. et cc. R^a, aaa. et ccc. M, aa.
l. gem. | theod.] L, th. DR, et theod. C.
theodote M, theodora uel theodosiae l. gem. |
simul duas DR, δύο ἄμα BΣ (κ.π.) | uxores
habuit L, ἔσχε γυναῖκας BΣ (κ.π.) | dubio L
14 rem] M^a | quos C | ciuis R^a 15 animis C,
om. R^a | destinatorum L^a | ei om. M^a 16 te
ficta C, ficto te M^b, te om. M^a | pro-

uinciam C, prouintias M | reliquisset R
17 stupri M | quod] quia M 18 infertur C
cum BΣ (κ.π.) ἐπιφέρειται | tuas] tuae L^aC,
tuae instar L^a, τὰ σὰ BΣ (κ.π.) 19 simu-
lationes C 20 ea om. L 21 cum] eum C |
affectu D | potest C | sponsam L | s. a. Hal.
L cum l. gem. | mai. ... 22 cons.] max. L
23 imp. LR | aa. et cc. DM | pompeianum R
24 praecedere R 25 quoniam om. R^a |
materia D^a | propositi DCRM^a, προπρόσιτον
BΣ (κ.π.) 26 detecta C, de te etiam R^a |
ipso C 27 putauimus D | in iudicio] LCM,
in iudicium D, iudicio R: quasi esset iudicio
et facinore, ἴτα BΣ (κ.π.) πληρωθέντος σκεδόν
τοῦ δικαστηρίου καὶ τοῦ δράματος καὶ γενομένης
ἤδη τῆς ἐξετάσεως ἐλεγχθέντος 28 et iam]
iam L contra BΣ (κ.π.), u. s. | propositum
DRM^a, προπρόσιτον BΣ (κ.π.) | reuocatum M
29 s. a. Hal. | aa.] aa. et Hal. 30 idem]
impp. dioc. et max. L | aa.] a. CM | idimo R,
idimi M | eorum D^aM^a | qua C^a 31 stupro L |
inreprehensa uoluntate LM 32 estimatio-
nis DRM

nuptiis earum aliis interdici merito placuit. PP. III NON. OCT. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

- 21 IDEM AA. SILANO. Ob commissa adulteria atque accusandas uxores certa [B 60, 37, 61] 1 tempora, quae utiliter computari solent, praescripta sunt. Si igitur per occupationes publicas accusationem instituere non potuisti nec ante creditum tibi munus praescripta tempora 5 transacta sunt, post depositam sollicitudinem qua detineris integram accusandi potestatem 2 habebis. Ad quam, cum uacare coeperis, properare debebis, ne effrenata licentia ad terrendam aduersariam futurae accusationis speciem praetendas. PP. XIII K. NOV. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

- 22 IDEM AA. OBRIMO. Si ea quae tibi stupro cognita est passim uenalem [B 60, 37, 62] 10 formam exhibuit ac prostituta meretrice more uulgo se praebuit, adulterii crimen in ea cessat. PP. XII K. NOV. IPSIS III ET III AA. CONSS.

a. 290

- 23 IDEM AA. PROCVLO. Serui ob uiolatum contubernium adulterii accusare non [B 60, 37, 63] 1 possunt. Is autem, qui post dissociatum matrimonium uxorem licito iure duxerit obque [B] intentatae accusationis ac potentis patrocini metum ei qui accusationem instituerat aurum 15 et argentum dedit, ad recipiendum id ulciscendamque turpis lucri cupiditatem adire praesidem potest, qui examinatis partium adlegationibus et inquisita fide ueri, si quid ab eo qui innocens est ob illati criminis timorem datum esse cognouerit, quemadmodum senten- 2 tiam formare debeat, euidentibus iuris placitis instruetur. Sin uero constiterit corrupti matrimonii uelut mercedem ad captandam impunitatem solutam esse, eum, qui etiam 20 aduersus senatus consulti censuram cum foedissimo flagitio accepit, puniri iubebit. PP. K. NOV. IPSIS III ET III AA. CONSS.¹

a. 290

- 24 (25) IDEM AA. SOSSIANO. Etsi libidine intemperatae cupiditatis ex actorum [B 60, 37, 64] lectione exarsisse te cognitum est, tamen cum ancillam comprehendisse et non liberam stuprasse detectum sit, ex huiusmodi sententia grauata potius opinionem tuam quam 25 infamia adflectam esse manifestum est. PP. V ID. MART. TIBERIANO ET DIONE CONSS.

a. 291

- 25 (26) IDEM AA. ET CC. CRISPINO². Quoniam Alexandrum, qui in crimen uocatur, etiam praescriptionem esse pollicitum eo nomine, quod accusator uxorem post comprehensum adulterium penes se habuisse uideatur, et de statu suo agere nunc nelle perspeximus, ita ordo quaestionis dirimendus uidetur, ut in primis quidem de statu Alexandri quaeratur, 30

L (9, 20...22) D (9, 20...22) CRM

¹ inter c. 23 et 24 DR^hM alii inserunt hanc: Imp. (impp. D) Arcadius (imp. oro Vindob. 2267) A. (a. om. R^b) Dionae. Si eius, a quo nunc adulterii rea postularis (postulationis M^a), contra iuris formam contubernio haesisti (agisti M), innumeris te auctoritatibus tueri potes (potest R^bM^a). eandem constitutionem ante c. 22 collocant W^e, post c. 24 G. cum tamen numeri constitutionum, quae ex hoc titulo apud Graecos (u. g. B 60, 37 passim) citantur, conueniant cum hac editione, dubium non uidetur, quin rescriptum illud ex alio fonte uelut Gregoriano uel Hermogeniano Codice additum sit: ut enim uerba rescripti uerae constitutionis speciem prae se ferunt, ita Arcadii nomen in inscriptione non maiorem auctoritatem habet quam inscriptiones additamentorum ad 2, 58 (p. 232) 3, 12 (p. 248, 6) 4, 21 (p. 328, 22) 4, 35 (p. 359 not. 3) ² cf. 1, 23, 3

1 nuptias LD | eorum D^aC^a | s. a. Hal. L | aa. om. L 3 aa.] a. LM | siliano C, siluano M, saluana D^a, saluano D^b | adulterii R^a | certa] D^bCM cum BΣ (κ.π.) ἤτοι, reo (reos L) certa LD^aR 5 accusationem] E cum BΣ (κ.π.) τὴν κατηγορίαν, accusationes LDRM, accusatione C | rescripta LDC, προγραφοί BΣ (κ.π.) | tempora] nostra R^a 6 integra C 7 uacari L^a, uocari Lⁱ | properare] propter ea re C | debis R | frenata R^a, effrenata M^a | temperandam Lⁱ 8 s. a. Hal. L | XIII] xui L 9 aaa. L 10 aa.] a. CM | obrimi L, obrino M, obrimosi R | tibi stupro M^a, stupro tibi CR, σοι ἀπὸ στρούπτου BΣ (κ.π.) | est] est et LM^b contra BΣ (κ.π.) 11 ac] ae C^a, et C^b | prostitutam DRM contra BΣ (κ.π.) ποισταμένη | meretrice L 12 s. a.

Hal. 13 aa.] a. M | uiolatum] latum C, τὸ χρανθὲν αὐτοῖς συνοικισίον BΣ (κ.π.) 15 intentae CR^a | ac] et M 16 ulciscendumque R^a 17 exordinatis R^a | quid] quidem M^a, quidem id quod CR^aM^b?, quidem id R^bM^c 18 qui om. R^a | lilati M^a 19 euidentibus] C, ex eu. R, et ex eu. M | constituerit R^a 20 captandum inputatem R^a | solutam] ei sol. C 21 s. a. Hal. 23 aa.] a. M | actorem R^a 24 ancillas (ancillis R^aM^a) ... liberam CR^aM, δοῦλὴν ...λευθέρην BΣ (κ.π.) | comprehendisse M^a 25 stuprasse R, strupasse M | ex] et ex C contra BΣ (κ.π.) | eiusmodi R | grauata C 26 infamiam CR^a: τῇ ἀτιμῇ συντριβείσαν BΣ (κ.π.) | s. a. Hal. 27 a. et c. M 29 penes] uxorem penes R^a | uideatur om. R^a | uelle nunc RM | perspeximus M

ita ut, si eum liberum esse adhibita audientia deprehenderis, praescriptionis ei obiciendae facias potestatem: si uero eundem seruum esse cognoueris, remotis praescriptionis impedimentis in adulterium crimen¹ protinus debebis inquirere ac, si eum detectum in eo flagitio esse perspexeris, poenam decernere, quam in adulterii crimen legum sanctio statuit. D. V 4 K. SEPT. AA. CONSS.

- 26 (27) IDEM AA. ET CC. PHOEBO. Commissum ante adulterium cum eo, cui se [B 60, 37, 65] postea nuptiis sociauit, uelamento matrimonii non extinguatur. PP. XVIII K. IAN. CC. CONSS. a. 293
- 27 (28) IDEM AA. ET CC. CONCORDIO PRAESIDI NUMIDIAE. Ita nobis pudor cordi [B 60, 37, 66] est, ut remoueamus prisci iuris ambages et constituamus in adulterii quaestione abolitis 10 de medio ceteris praescriptionibus praeter quinquennii temporis et lenocinii quod marito obicitur exceptionem, illam etiam, quae post solutum prius matrimonium ante denuntiationem nuptiae competit, fidem criminis nosci. indignum est enim, ut ultionem pudoris praestigiae uersuti iuris excludant. PP. K. IVN. TVSCO ET ANULLINO CONSS. a. 294
- 28 (29) IMP. CONSTANTINVS A. AFRICANO². Quae adulterium commisit, [Th. 9, 7, 1 B 60, 37, 67] 15 utrum domina cauponae an ministra fuerit, requiri debet, et ita obsequio famulata seruili, ut plerumque ipsa intemperantiae uina praebuerit: ut, si domina tabernae fuerit, non sit a uinculis iuris excepta, si uero potantibus ministerium praebuit, pro uilitate eius quae in reatum deducitur accusatione exclusa liberi qui accusantur abscedant, cum ab his feminis pudicitiae ratio requiratur, quae iuris nexibus detinentur et matris familias nomen obtinent³, hae autem immunes ab iudiciaria seueritate praestentur, quas uilitas uitae dignas legum obseruatione non credidit. D. III NON. FEBR. HERACLEAE CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS. a. 295
- 29 (30) IDEM A. AD EVAGRIVM. Quamuis adulterii crimen inter publica [Th. 9, 7, 2 II 60, 37, 68] 25 referatur, quorum delatio in commune omnibus sine aliqua legis interpretatione conceditur, tamen ne uolentibus temere liceat foedare conubia, proximis necessariisque personis solummodo placet deferri copiam accusandi, hoc est patri fratri nec non patruo et auunculo⁴, 1 quos uerus dolor ad accusationem impellit. Sed et his persona legem imponimus, ut crimen 2 abolitione, si uoluerint⁵, compescant. In primis maritum genitalis tori iudicem esse oportet, cui quidem ex suspitione⁶ ream coniugem facere licet, uel eam, si tantum suspicatur, penes 30 se detinere non prohibetur⁷, nec inscriptionis uinculo contineri, cum iure mariti accusaret⁸, L (9, 26...29) D (9, 26...29) CRM

¹ crimen del. (Mommson) ² uc. addit Th. ³ et matris f. n. obtinent om. Th., habet BΣ (κ.π.) ⁴ fratri ... auunculo] uel consobрино et consanguineo maxime fratri Th. ⁵ si uoluerint om. Th., habent B (κ.π.) ⁶ etiam ins. Th. ⁷ uel eam ... prohibetur om. Th. ⁸ inscriptionis ... accusaret] intra certa tempora inscriptionis uinculo contineri Th.

1 praescriptioni C 2 facies R | remoueat R^a | praescriptioni C, praescriptionibus M^a 3 adulterium R^aM | deductum R 4 perspexeris RM | s. a. Hal. 6 aa. et cc.] aa. L, a. DM 7 nuptiis postea L | extinguatur D^aCM, extinguuntur D^a | s. a. Hal. L | xiiii L II aa. et cc.] aa. D, a. LM | consordio LR, concordia DM | praesidi] p. L | numidia om. M 10 prisci] omnes prisci uidetur legisse BΣ (κ.π.) πάσας τὰς τοῦ ἀρχαίου νόμου περιόδους | ambages R | questionem R^aM 11 de medio om. D | lenocinii R^a 12 exceptionem M^a | illam] et praeter illam D 13 nuptiae L^a | enim est L, est om. BΣ (κ.π.) 14 praestigia DRM | uersati C | s. a. Hal. L | tusco ... cons. om. L 15 constantinus R, ant. D, antonius M^a | a.] a. i. M^a | affricano R | quem R^a 16 cauponii C | ministra L | obsequium R^a | famulatur seruili LDR, famulata seruilia C, seruili famulata (— latur M^a?) M 17 praebuerint R

18 portantibus D 19 ducitur C | accusationem R^a | his] iis D 20 quem C | familiae LDCR^aM^a, filiae R^a | optinet L 21 hae] LR^a Th., haec C cum libris legis Rom. Visig., haec DR^aM, αὐτὰι BΣ (κ.π.) | ab] a Th. | seueritate] libri Cuiacii cum Th. et BΣ (κ.π.), seu. et stupri (strupri LDR^a) et adulterii libri mei | uitae] in te R 22 credit LM | s. a. Th. Hal. | d.] subscripta dat. Hal. | heracliae constantino a. vi et constantino (— a. 320) Hal. cum libris legis Rom. Visig. 24 idem] imp. const. L | aa. ad euagrium D, aa. de uagrio R, a. ad euagium M 25 legis om. B (κ.π.) 26 ne] nec D | sedare L 27 praecet L | referri L, referre C | copia M^a | hoc est om. B (κ.π.) | patruo] eo p. L 29 abolitionis R^a | maritus M^a? | genitalis LD^aCRM, generalis D^a, γενεθλιακῆς B (κ.π.) | iudicem M^a 30 ex] et ex CM^a | suspitionem C | coniuge C, coniugē RM | eam] ea C 31 accusare LRM, accusat C

- 3 ueteres retro principes aduenerunt. Extraneos autem procul arceri ab accusatione censemus: nam etsi omne genus accusationis necessitas inscriptionis adstringat, nonnulli tamen proterue
 4 id faciunt et falsis contumeliis matrimonia deformant. Sacri- [Th. 11, 36, 4 mut. BZ 11, 2, 35
 legos autem nuptiarum gladio puniri oportet. PP. NICOMEDIAE VII K. MAI. CONSTANTINO 4
 A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS. a. 326
- 30 (31) IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS AA. AD POPVLVM. [Th. 9, 7, 3 Prochiron auctum 39, 214
 Cum uir nubit in feminam, femina uiros proiectura quid cupiat, ubi sexus perdidit locum,
 ubi scelus est id quod non proficit scire, ubi Venus mutatur in alteram formam, ubi
 Amor quaeritur nec uidetur: iubemus insurgere leges, armari iura gladio ultore, ut exqui-
 sitis poenis subdantur infames, qui sunt uel qui futuri sunt rei. ¹PP. ROMAE XVII K. IAN. 10
 CONSTANTIO III ET CONSTATE II AA. CONSS. a. 342
- 31 (32) IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA.² [9, 16, 8 Th. 9, 7, 4 B 60, 37, 60
 CYNEGIO PP. In adulterii quaestione ab omni familia non solum mariti, sed etiam uxoris,
 quae tamen tunc temporis domi fuerit, quo adulterium dicatur admissum, quaerendum est
 sine defensione cuiusquam. D. III ID. DEC. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. ET BAVTONE 15
 CONSS. a. 385
- 32 (33) IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. [Th. 9, 7, 7 II 60, 37, 70
 Adulterii accusatione proposita praescriptiones ciuiles, quibus aut dos repeti fingitur aut
 ex ratione aliqua debitum flagitatur, quae occurrere atque perstrepere examini consuerunt,
 iussimus sequestrari nec earum obice aliquid negotio tarditatis adferri: sed accusatione 20
 fundata, hoc est cum constiterit, quo iure (id est mariti uel extranei³) quoue tempore actio
 fuerit intromissa, discutatur crimen, facti qualitas publicetur, cum et iurgia quae magni-
 tudine superant, praeponantur et ciuilibus actio criminali iure postponatur, idem tamen, cum
 competere coeperit, habitura momenti, dummodo non obsit examini. D. VII ID. DEC. CON- 24
 STANTINOPOLI ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS. a. 392
- 33 (34) IDEM AAA. RVFINO PP. Si qui adulterii fuerint accusati et obtentu proxi- [Th. 9, 7, 8
 mitatis intentata depulerint, per commemorationem necessitudinis fidem crimini derogando,
 dum existimatur non debere credi quod adlegatur, non potuisse committi, hi si postmodum
 in nuptias suas consortiumque conuenerint, facinus illud, in quo fuerint accusati, mani-
 1 festa fide atque indiciis euidentibus publicabunt. Vnde si qui eiusmodi reperti fuerint, 30
 L (9, 29. 30. 33. 32) D (9, 29. 30. 33) CRM

¹ D. prid. non. Dec. Mediolani praemittit Th. ² Impppp. Grat. Val. Theod. et Arcadius AAAA. l. gem. contra Th. ³ Id est m. uel extranei om. Th.

1 ab] ab hac Th. contra B (κ.π.) 2 omnes C | accusationum R | astringant L, astrincat D | proterue D 3 matrimonii C 4 punire D^a | oportere R | s. a. Th. 9, 7, 2 Hal. L | nicom. om. Hal., post mal. collocat L | constant. a. vi. L 5 constantio] Th., constantino Hal., constant. L 6 imp. LR | const. et constant. L, cons. et constans D, constantinus et constantius M | aa.] a. L, om. M 7 feminam femina] L, femina femina Th., feminam DCRM: ἐάν τις εἰς ἄλλα ἀπάτη, καὶ ὁ ἀπατήσας καὶ ὁ ἀπατηθεὶς ἔσται ἀπορριπτόμενος Proch. | uiros proiectura] C Th., uiris porrecturis L^a, uiris (iuris R, uires DM) porrecturam (—ra L^b) L^bDRM 8 in om. L | forma L, feminam D^a 9 insurgere R^a 10 sunt rei] fuerint D | s. a. Th. Hal. | XIII Hal. 11 III et c. II] Hal., VIII et c. Th.: possis etiam de anno 346 (III et c. III) cogitare, cui magis quam a. 342 locus, ubi data est constitutio, conuenire uidetur 12 imp. C | ualerius M | et om. R | aa. C, om. M 13 pp.] p. M 15 s. a. Th. Hal. l. gem. | III Hal. |

a.] a. 1 Th. 17 imp. L, imp. C | theod.] grat. ualent. theod. L | arcad.] et archad. (arh. R) LR | aaaaa. L, aa. C. om. M | pp.] p. M 18 adulterium M^a?, in adulterii L | accusationem R^a | praescriptionem R^a M^a 19 ex om. R | quae] quem R^a | occurret uel occurreretur C^a | perstrepem R^a | consueuerunt LC 20 obici L^a, obiciet L^a 21 constiterit post 22 intromissa collocat Th. 22 intromissu L^a | magnitudines M^a 23 superant] Th., superantur LCRM | praeponantur om. LR | criminalis C | idem] id est M^a | cum om. C 24 habitura] abitu C | obsit] sit R^a | s. a. Th. Hal. L | VII id] GL' id. L, idib. Hal. | constant. om. L 25 II om. L 26 idem] imp. theod. archad. hon. L | aa. DC, a. LRM | pp. om. RM | si] hi LM^a 27 intenta L | detulerint C | consuetudinis LDR, inc. M^a | criminis RM 28 deum D^a | non] Montis-pess. 83 ex emend. Th., uel LCRM^a, uel non DM^a | hii DRM, nisi C 29 conue- rint L 30 quis D^aR

- iussimus in eosdem seuerissime uindicari et ueluti conuictum facinus confessumque puniri.
D. PRID. NON. DEC. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABUNDANTIO CONSS. a. 393
- 34 (35) IMP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA.¹ PALLADIO PP. Si mulier repudii [Th. 3, 16, 2 mut. oblatione sine ulla legitima causa a se dati discesserit, ne uiduitatem stupri procacitate commaculet, accusationem repudiato marito iure deferimus. D. VI ID. MART. RAVENNAE 5 EVSTATHIO ET AGRICOLA CONSS. a. 421
- 35 (36) IMP. IUSTINIANVS A. IOHANNI PP. Libertatem seruorum, qui ad dominium [B 60, 37, 71 pertinent uxoris uel mariti uel parentum eorum, repudio misso propter suspicionem criminis adulterii, legum conditores intra duorum mensum spatium post missionem repudii numerandum suspendi definiunt propter tormentorum quaestionem, si opus exegerit, eis 10 1 imponendam. Sin uero uxor matrimonio sub praefato modo dissoluto rebus humanis exempta fuerit, nihil de tempore, quousque seruos eos propter memoratam causam permere debeat, adiciunt. Nobis uero necessarium esse uidetur certum tempus etiam in hoc casu statuere propter dotis quaestionem, utrum in lucrum marito cedat an heredibus mulieris 2 restituatur. Sancimus itaque duos etiam menses post mortem mulieris seruari, ut intra 15 3 eos ante dicti serui permaneant et facultatem maritus habeat probationes adulterii per eos praestare: transacto uero memorato tempore licentiam habere heredem mulieris libertatem eis imponere, nisi per culpam eius maritus prohibitus fuerit causam adulterii, ipse uidelicet imminens, exercere. D. V⁸ K. NOV. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM LAMPADII ET 19 ORESTIS VV. CC. ANNO SECVNDO. a. 532

X

R SI QVIS EAM CIVIS TVTOR FVERIT' CORRUPERIT R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD BASSVM VICARIVM ITALIAE. Si tutor [Th. 9, 5, 1 B 60, 57, 1 pupillam quondam suam uiolata castitate stuprauerit, deportatione subiugetur atque uniuersae eius facultates fisci uiribus uindicentur, quamuis eam poenam debuerit sustinere, 23 quam raptori leges imponunt. D. PRID. NON. APRIL. AQUILELAE CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS.² a. 326
- L (9, 33. 32. 11 R. 10, 1) D (9, 33. 10) CRM

¹ imp. Honorius Theodosius et Constantius AAA. Th. ² xv (Zeitschrift für Rechtsgeschichte 11 p. 181)? ³ Constantino A. vi et Constantino C. cons. (= a. 320: Gothofredus)?

1 in om. R^aM^a | eodem D | et] sub D | conuinctum R | facinus M^a 2 s. a. Th. Hal. L | prid.] u Hal. | constant. ... cons. om. L | abund.] ab. uc. Th. 3 aa.] a. M | pp.] p. M 4 discesserint M^a | nec M^a | uiduitate C, diuinitatem R^a | procacitate R^a 5 accusatione M^a 4 s. a. Th. Hal. | vi id.] Th., xii kal. Hal. | rauenae om. Hal. 7 iustinus M | a. om. M | pp.] p. M | libertati C | dominum R^aM^a 8 uxores M^a | parentum] CM^a?, parentum RM^a 9 mensium RM 10 definiunt M^a 11 sin uero seqq.] εἰν δὲ ἡ γυνή τοῦ γάμου κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον μὴ διαλυθῆντος τελευτήσῃ καὶ θανάτῳ διαλυθῇ τὸ συνοικισίον, οὐδὲν BΣ (κ.π.) rectius quidem, ne temporis spatium uiro propter mulieris mortem prorogatum uideatur: tamen librorum lectionem confirmat BΣ: σημειῶσαι, ὅτι καὶ μετὰ τελευτῇ δύο μῆνας κελεύει περιμένειν ἡμᾶς, οὐ μόνον τὸ ὑπολαμβάνόμενον τοῖς δυοῖ

μησίν, ὅτινες ζωῆς αὐτῆς ἔδραμον, κελεύει ἡμᾶς περιμένειν | sub] su M^a 12 seruos] suos R^a | reos M^a 13 adiciunt M^a | uero om. RM, δὲ BΣ (κ.π.) | esse om. R, φαίνεται εἶναι BΣ (κ.π.) 14 in lucrum mariti C, in lucro marito RM. εἰς κέρδος τῷ ἀνδρὶ BΣ (κ.π.) | accedat RM | an] uel C | heredibus] e rebus M^a | mulieribus C 15 restituatur ... mulieris om. M^a 16 maritus om. BΣ (κ.π.) 17 licentiam habere heredem (heredes M^a) RM cum BΣ (κ.π.) ἐξουσίαν ἔχειν τὸν κληρονόμον, liceat heredi C 18 imponendi RM? 19 s. a. Hal. 23 bassium R | uic. (uicarum L) italiae om. M 24 pupilla C | quondam L, om. D | sua L | uiolatam C | stuprauerit LD | deportationi R^aM, deportationibus R^a | subiugetur M^a | uniuersam D 25 eius facultatem D, facultates eius R | uindicetur D 26 s. a. Th. Hal. L | prid.] u Hal. | non.] k. no. L | aquil. om. Hal. | vii et const. c.] a. et L

XI

R DE MULIERIBUS QVAE SERVIS PROPRIIS SE
IVNXERVNT R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD POPVLVM. Si qua cum seruo suo occulto [Th. 9, 9, 1 B 60, 37, 73
1 rem habere detegitur, capitali sententia subiungetur, tradendo ignibus uerberone. Sitque s
omnibus facultas crimen publicum arguendi, sit officio copia nuntiandi, sit etiam seruo
2 licentia deferendi, cui probato crimine libertas dabitur. Filii etiam, quos ex hac con-
iunctione habuit, exuti omnibus dignitatis insignibus in nuda maneant libertate, neque per
se neque per interpositam personam quolibet titulo uoluntatis accepturi aliquid ex faculta-
3 tibus mulieris. Successio autem mulieris ab intestato uel filiis, si erunt legitimi, uel proxi- 10
mis cognatisque deferatur uel ei, quem ratio iuris admittit: ita ut et quod ille qui quondam
amatus est et quod ex eo suscepti filii quolibet casu in sua uideantur habuisse substantia,
mulieris dominio sociatum a memoratis successoribus uindicetur. D. III K. IVN. SERDICAЕ
CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS.¹ a. 326

XII

15

R AD LEGEM IULIAM DE VI PVBLICA SEV PRIVATA R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. PELIAE. Ob debitum uiri uel ciuile [B 60, 18, 20
munus res uxoris qui pignori capiunt, uim contrahere uidentur. D. K. IUL. ROMAE ANTO-
NINO A. II ET GETA II CONSS. a. 205
2 IMP. ANTONINVS A. VERO. Tutoris tui lege Iulia de ui priuata damnati [B 60, 18, 21 20
si tertia pars bonorum fisco uindicata est, tutelae actionem pro ea portione aduersus
fiscum dirige, modo si nulla praescriptio locum habeat. nam successio oueribus portionis
suae respondet. PP. XV K. MART. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. BIANORI. Si confidis [B 60, 18, 22
sponsam filii tui raptam esse uel filium tuum inclusum, instituere sollemni more legis 25
Iuliae de ui accusationem apud praesidem prouinciae non prohiberis. PP. VIII K. MAI.
VERONAE² AA. CONSS. a. 293
4 IDEM AA. ET CC. LIBERATIO. Si criminis accusationem propter res a [B 60, 18, 23
seruo raptas intentandam putaueris, non contra dominum, sed contra eum quem facinus
1 commisisse proponis hanc instituere debes. Sed quoniam a Fusciniolo etiam te uerberibus 30
L (11 R. 10, 1. 11, 1. 12 R 3. 4. 1) D (11. 12 R 1. 3. 4) CRM

¹ Constantino A. VI et Constantino C. cons. (= a. 320: Gothofredus)? ² iunge 5, 1, 1

³ Heracleae (Mommson)?

2 se propriis seruis Th. 9, 9 rubr. 3 iun-
serint D 4 imp. const.] idem L | a.] ac. R |
suo om. Expositio ad librum Papiensem
(Monum. Germ. Leges 4 p. 350) Th.: τῷ ἰδίῳ
δοῦλῳ B, cf. rubr. 5 capitalis M^a | sen-
tentiae L^a RM | subiungetur C 7 licentiam
L^a CM^a, lentiam R^a | probatio C | liberta-
tis L^a, liberatis R^a? 8 habuerit Th. |
dignitatibus L^a | libertatem C 10 si uel
filii erunt D, uel filius fuerunt M^a? | proxi-
mus M^a, his proximis D 11 que] DCM^a
Th., om. LRM^a | ita ut et] Th., ita ut C,
id autem et L, id autem DRM | quondam
amatus] C Th., condemnatus LDRM, ὁ δού-
λος B et BΣ 12 et om. C | uidentur Th. |
substantiam R^a 13 dominio mulieris Th. |
uendicentur L | s. a. Th. Hal. L | III k. (id. L)

ian. Hal. L | sedice constant. uii et constant.
cons. L 17 imp. M | et om. M | peliae] C,
praeliae L, felice I^a, peliciae D^a RM | ciui-
lem C 18 qui] quicumque C | capiuntur C |
s. a. Hal. L | rom. L 19 II et g. II] et
g. L 20 antonius M 21 uendicta M^a |
tutule M^a | actione C 22 dirigere R^a | por-
tionibus C, potionis M^a 23 respondet] E^a,
respondit CRM | s. a. Hal. 24 imp. M | et
om. D | aa. et cc.] R, aa. LDC, om. M
26 accusationis C, κατηγορίαν BΣ (κ.π.) | s. a.
Hal.: in L extat d. a. repetita fortasse ex
inscriptione c. 4 (id. a.) | XVIII 5, 1, 1 2^a aa.
et cc.] a. L 29 raptas] datas L | inten-
tendam D, imputandam L | quae L, qui C
30 commisisse M^a, praemisisse R | fusciniolo]
CR, si in illo L, fusciniolo DM^a, fusciniolo M^a

- afflictum adseueras, si hominibus coactis hoc fecit, de hoc etiam, si legis Iuliae de ui priuata reum deferendum putaueris, apud praesidem prouinciae age non ignarum, quemadmodum criminibus probatis res uindicari debeat. S. XVII K. IUL. SIRMI AA.¹ CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. OPLONI. In possessionem fundi licet creditor per uim [B 60, 18, 24] ingrediatur, Iuliae legis uis priuatae reus deferri potest. S. VI ID. DEC. NICOMEDIAE CC. 5 CONSS. a. 294
- 6 IMP. CONSTANTINVS A. AD CATVLINVM PROCONSVM APRICAE [Th. 9, 10, 1 II 60, 18, 25] Quoniam multa facinora sub uno uolentiae nomine continentur, cum aliis uim inferre certantibus², aliis cum indignatione resistentibus³ uerbera caedesque crebro deteguntur admissae, placuit, si forte quis uel ex possidentis parte uel eius qui possessionem teme- 10 rare temptauerit interemptus sit, in eum supplicium exerceri⁴, qui uim facere temptauit et alterutri parti causam malorum praeuit: et non iam relegatione aut deportatione insulae plectetur, sed supplicium capitale excipiat nec interposita prouocatione sententiam quae in eum fuerit dicta suspendat⁵. D. XV K. MAI. AQVILEIAE⁶ GALLICANO ET BASSO CONSS. a. 317
- 7 IDEM A. AD BASSVM PV. Si quis ad se fundum uel quodcumque [Th. 9, 10, 3 II 60, 18, 26] 15 aliud adserit pertinere ac restitutionem sibi competere possessionis putat, ciuilitur super possidendo agat aut impleta sollemnitate iuris crimen uolentiae opponat, non ignarus eam se sententiam subiturum, si crimen obiectum non potuerit comprobare, quam reus 1 debet excipere. Quod si omissa interpellatione uim possidenti intulerit, ante omnia uolentiae causam examinari praecipimus et in ea requiri, quis ad quem uenerit possidentem, ut 20 ei quem constiterit expulsum amissae possessionis iura reparentur, eademque protinus restituta, si criminalis quaestio agitur⁷, uolentis poenae non immerito destinatus in totius litis terminum differatur, ut agitato negotio principali, si contra eum fuerit indicatum, in insulam deportetur bonis omnibus abrogatis. PP. PRID. NON. OCT. ROMAE 24 CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319
- 8 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD [Th. 9, 10, 4 II 60, 18, 27] ALBINVM PV. Seruos, qui fecisse uolentiam confessionibus testium aut propriis docebuntur, si id in scio domino commiserint, postremo supplicio deditos luere perpetrata cense- 1 mus. Quod si illi metu atque exhortatione dominorum uolentiam admiserint, palam est secundum legem Iuliam dominum infamem pronuntiatum⁸ loci aut originis propriae dignitate 30 non uti, seruos uero, quos furoribus talium paruissae constiterit, metallis post⁹ sententiam L (12, 4. 1. 5...6) DCRM

¹ CC. (Mommsen)? ² temptantibus cum Th. scr. ³ repugnantibus Th. ⁴ exseri Th. ⁵ Qui in iudicio manifestam detegitur commisisse uolentiam, non iam (u. 12) ... suspendat, quoniam (u. 8) ... admissae. unde placuit ... praeuit Th. ⁶ Serdicae Th. ⁷ si cr. q. agitur om. Th., habent B (κ.π.) ⁸ firmat BΣ (κ.π.) ἀποφανθίνα: pronuntiandum Th. ⁹ per Th., μετά BΣ (κ.π.)

1 afflictum M^a | omnibus M^a | ui priuatae D, priuata ui M^a 2 rerum R^a | defendendum D, deferende R^a, defere R^a | prouinciae om. DC contra B (κ.π.) | ignarus R 3 s. a. Hal. L | XVII] uil L | sirmi (firm. Hal) ... cons. om. L 4 idem] impp. dioc. et max. L | et cc. om. D | apoloni R, apolloni M | possessione D^aR, ἐκ νομῆν BΣ (κ.π.) 5 ingradatur M^a | uis] ius LCM^a | differri M^a | s. a. Hal. L | vi] iii L | nic. cc. cons. om. L 7 a. om. R | proc. afr.] Th., om. libri 9 deteguntur admissae L 10 si forte bis R^a | eius] ex eius Th. | possessione C 11 temptauerit ... facere om. L | temptauit D^a | fac. temptauerit RM 12 partis ausam L^a | maiorum C | deportationem C 13 plectentur L^a, explectetur M, plectatur Th. | capitalem D^aC | nec] ne D | prouocationem M^a | sententia C 14 data LMR | s. a. Th. Hal. L | gallo et bosso L 15 bassium R | pu.] Th., om. libri |

quocumque R^a 16 putat] putat aut CM^a | ciuilitur L^a | super] s. hoc est de possessione D^a 17 possidente L^aR^a | aut] xal B (κ.π.) contra Th. 18 se] sese D, om. C 19 debeat L | experire M^a, om. R^a 20 causa C | et] ut R^a | eam C | ut] aut C 22 criminalis R^a 23 liti L, litteris M^a? | ut] aut L 24 deportetur R^a | adrogatis C | s. a. Th. Hal. L | pp. prid.] d. II Hal. L 25 a. om. Hal. | v ... cons. om. L 26 impp. LC | ualentinus M | et om. D | aa. C | ad alb. pu.] Th., om. libri 27 seruos] xal τοὺς οὐκ ἐκείνους BΣ (κ.π.) contra Th. | propriis R^a, propriis M^a 28 commiserunt M | debito CM^a | soluere L^aDC, inc. M^a | scensemus R^a, cense... M^a 30 legum M^a | infantem D^a | pronuntiatum R | loca propria ut originis propria dign. C | dignitati L 31 uero om. L^a | talibus LM, alium C | paruissae M^a | metallo D, metalli C

- 2 dedi. Viles autem infamesque personae et hi, qui bis aut saepius uolentiam perpetrasse
 3 (1) conuincuntur, constitutionum diualium poena teneantur. Iudicem uero nosse oportet, quod
 graui infamia sit notandus, si uolentiae crimen apud se probatum distulerit omiserit uel
 impunitate donauerit aut molliorem quam praestituimus poenam protulerit¹. D. PRID. NON. 4
 MART. MEDIOLANI VALENTINIANO A. III ET NEOTERIO CONSS. a. 390
- 9 IMP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. AVRELIANO PP.² Crimen [Th. 9, 28, 2 B 60, 18, 28
 non dissimile est rapere et ei qui rapuerit rapta scientem delictum³ seruare. D. III NON.
 MART. CONSTANTINOPOLI HONORIO X ET THEODOSIO VI AA. CONSS. a. 415
- 10 IMP. LEO ET ANTHEMIVS AA. NICOSTRATO PP. Omnibus per ciuitates [B 60, 18, 29
 et agros habendi bucellarios uel Isauros armatosque seruos licentiam uolumus esse prae- 10
 clusam. Quod si quis praeter haec, quae nostra mansuetudo salubriter ordinauit, armata
 mancipia seu bucellarios aut Isauros in suis praediis aut iuxta se habere temptauerit, post
 exactam centum librarum auri condemnationem uindictam in eos seuerissimam proferri
 2 sancimus. Viri quoque clarissimi prouinciarum rectores in speculis esse debe- [B 60, 18, 30
 bunt, ne quis audeat statuta nostrae mansuetudinis in aliquo uiolare, scientes, quod ex 15
 dissimulatione dignitatis et administrationis cingulo priuabuntur et post centum librarum
 auri multam salutis uitaeque suae periculum sustinebunt: primatibus uidelicet apparitionis
 suae personis praeter amissionem fortunarum suarum capitali quoque supplicio feriendis.
 D. V K. SEPT. ANTHEMIO A. II CONSS. a. 468

XIII

R DE RAPTVM VIRGINVM SEV VIDVARVM NEC NON SANCTIMONIALIVM R

- 1 ⁴IMP. IVSTINIANVS A. HERMOGENI MAGISTRO OFFICIORVM. Rap- [1, 3, 53 mut. B 60, 58, 1
 tores uirginum honestarum uel ingenuarum, siue iam desponsatae fuerint siue non, uel
 quarumlibet uiduarum feminarum, licet libertinae uel seruae alienae sint, pessima crimi- 25
 num peccantes capitis supplicio plectendos decernimus, et maxime si deo fuerint uirgines
 uel uiduae dedicatae (quod non solum ad iniuriam hominum, sed ad ipsius omnipotentis
 dei inreuerentiam committitur, maxime cum uirginitas uel castitas corrupta restitui non
 potest): et merito mortis damnantur supplicio, cum nec ab homicidii crimine huiusmodi
 LDCRM: 13, 1 extat in Paris. 4421 (= I) saec. XI ad finem Inst. adscripta

¹ molliore q. p. poena perculerit Th. (u. i.) ² II addit Th. ³ scientem delictum om. Th.,
 habet BΣ (κ.π.) ⁴ iunge 5, 17, 11

1 dediti C | autem] uero L | hi] DRM | qui
 bis] quibus LC 2 constitutionibus R^a | di-
 uialium M^a | pene teneatur M^a | noscere RM^a
 3 crimine D | distulerit M^a | omiserit] uel
 omis. M cum BΣ (κ.π.) contra Th. 4 in-
 punitati LRM, impunitatem legit BΣ (κ.π.)
 τιμωρησίαν δωρήσεται | molliorem (meliorem L')
 q. p. (praestituerit L) protulerit (protulit L)
 penam LRM, sententiam meliorem q. p. pro-
 tulerit D: κουφοτέρην ἢ περ ὥρισamen προσενέγκη
 τιμωρίαν BΣ (κ.π.) | s. a. Th. Hal. L | prid.]
 ii L, vi Hal. 5 mediol. om. Hal. | ualent.
 ... cons. om. L | neot.] neot. uc. Th. 6 in-
 scriptionem om. M^a | aurelio R, avel. D
 7 ei] eum legit uel emendauit BΣ (κ.π.)
 κακείνον, ὅστις ἤρπασε τὰ ἀρπαγίντα, τὸν εἰδὸτα
 τὸ ἀμάρτημα φυλάξαι | rapta] L' Th. BΣ (κ.π.),
 raptam L' DCRM^b, reptam M^a | sciente L',
 scientis M^a? | s. a. Th. Hal. L 8 constant.
 ... cons. om. L, constant. om. Hal. | vi] v
 Hal. 9 antheorius L, antoninus M | a. R |

nic. pp. om. RM, pp. om. L 10 uel] et M |
 isauros D^a | plectusam D 11 haec] haec om-
 nia R contra B (κ.π.) | quae om. D 12 aut]
 uel D | ysauros C | in suis praediis] ἐν τοῖς
 οἰκοῖς ἢ ἰδίοις κτήμασιν B (κ.π.) 13 seueris-
 sima C, seuiissimum R^a, seuiissimam R^b M,
 αὐστηροτάτην B (κ.π.) 15 statuta] C cum
 B (κ.π.), haec st. LDRM 16 dign. et] καὶ
 τοῦ ἀξιώματος καὶ B (κ.π.) 17 multa D |
 sustinebint L 18 quoque] que L 19 s. a.
 Hal. L | anth. a. ii cons. om. L 21 rap-
 toribus L^a | seu] uel RM 23 inscriptionem
 om. I | impp. R | iustianianus R, iustinus M |
 hermogenio C | maister off. L, mag. officii R,
 om. M 25 qualibet L, quarumlibus M^a? |
 crimina D 26 plectendos] pl. esse D, pl.
 fuisse l. gem. 27 deodicatae D^a | hominum]
 bonorum R | ad om. M^a | dei omnipotentis L
 28 reuerentiam LDCRM | corrupta om. D^a
 29 homidii R^a

- 1 raptores sint uacui. Ne igitur sine uindicta talis crescat insania, sancimus per hanc generalem constitutionem, ut hi, qui huiusmodi crimen commiserint et qui eis auxilium tempore inuasionis praeberint, ubi inuenti fuerint in ipsa rapina et adhuc flagrante crimine comprehensi a parentibus uirginum uel uiduarum uel ingenuarum uel quarumlibet feminarum aut earum consanguineis aut tutoribus uel curatoribus uel patronis uel dominis, conuicti 3
 1a interficiantur. Quae multo magis contra eos obtinere sancimus, qui nuptas mulie- [(1, 3, 53)]
 res ausi sunt rapere, quia duplici crimine tenentur tam adulterii quam rapinae et oportet
 1b acerbius adulterii crimen ex hac adiectione puniri. Quibus connumeramus etiam eum,
 1c qui saltem sponsam suam¹ per uim rapere ausus fuerit. Sin autem post commis- [(1, 3, 51)]
 sum tam detestabile crimen aut potentatu raptor se defendere aut fuga euadere potuerit, 10
 in hac quidem regia urbe tam uiri excelsi praefecti praetorio quam uir gloriosissimus praefectus urbis, in prouinciis autem tam uiri eminentissimi praefecti praetorio per Illyricum et Africam² quam magistri militum per diuersas nostri orbis regiones nec non uiri spectabiles praefectus Aegypti uel comes Orientis³ et uicarii et proconsules et nihilo minus omnes⁴ uiri spectabiles duces et uiri clarissimi rectores prouinciarum nec non alii cuius- 15
 libet ordinis iudices, qui in locis inuenti fuerint, simile studium cum magna sollicitudine adhibeant, ut eos possint comprehendere et comprehensos in tali crimine post legitimas et iuri cognitatas probationes sine fori praescriptione durissimis poenis adficiant et mortis con-
 1d demnent supplicio. Quibus et, si appellare uoluerint, nullam damus licentiam [(1, 3, 53)]
 1e (1) secundum antiquae Constantinianae legis⁵ definitionem. Et si quidem ancillae uel liber- 20
 tinae sint quae rapinam passae sunt, raptores tantummodo supra dicta poena plectentur,
 1f substantiis eorum nullam deminutionem passuris. Sin autem in ingenuam personam tale facinus perpetretur, etiam omnes res mobiles seu immobiles et se mouentes tam raptorum quam etiam eorum, qui eis auxilium praeberint, ad dominium raptarum mulierum liberarum transferantur prouidentia iudicum et cura parentum earum uel maritorum uel 25
 1g tutorum seu curatorum. Et si non nuptae mulieres alii cuilibet praeter raptorem legitime coniungentur, in dotem liberarum mulierum easdem res uel quantas ex his uoluerint procedere, siue maritum nolentes accipere in sua pudicitia remanere uoluerint, pleno dominio eis sancimus applicari, nemine iudice uel alia quacumque persona haec audente contem-
 2 nere. Nec sit facultas raptae uirgini uel uiduae uel cuilibet mulieri raptorem suum sibi 30
 maritum exposcere, sed cui parentes uoluerint excepto raptore, eam legitimo copulent matrimonio, quoniam nullo modo nullo tempore datur a nostra serenitate licentia eis

ILDCRM

¹ suam del. (Waechter)? ² et Africam om. l. gem. ³ uel comes Or. om. l. gem. ⁴ omnes om. l. gem. ⁵ Th. 9, 24, 1, 3

1 uindictam R^a 2 institutionem R^a | bli IDRM | commiserit C | ei L | inuas. tempore DCRM 3 et om. I | fraganti D^a 4 ingen. uel uiduarum IDC | genuarum M^a 5 uel tut. seu curat. l. gem. | uel dom.) aut a dom. I | conuicti I, conuicti C 6 nuptias C^a 7 quam] qui R^a | et om. M 8 acrius RM | ex] in I 10 tam] iam C | detestabilem L^a, destestabile R^a | potentatus C | potuerint D^a 11 precelsi RM^a? | praetorii L, praeto M^a | praefectus om. I 12 eminentissimique D | praetorii L 13 affricem L | quam] tam D | diuersa C | nostrae urbis IL^a | uiri spectabiles] l. gem., uir spectabilis (septabilis D) libri 14 et uic. et] uicarii D 15 omnes uiri] omnes D | clarissime L^a 16 locis] I cum l. gem., illis locis LDCRM | similiter I 17 post] et post M 18 foris C | perscriptione I | adficiatur I, effitatur D^a | contempnent C 20 antiquam I | constantiane R | deficionem R^a | si] csi R^a

21 sunt I | rapina C | tantummodo raptores D | edicta D | plectantur pena RM 22 subst. eorum nullam om. D^a | nulla (nullam C^a) deminutione C, nulla diminutionem M^a | in] ad I, om. D^aM^a 23 facinum I | perpetratur ID | seu] siue C | se] sese C | raptores R^a 24 eorum] CR^a, comitum eorum I, eorum sodalium (soldalium M^a) uel sequentium uel comitum eorum (pro eorum M) LDR^aM | dominum R^a | liberum R^a, liberum M^a 25 transferatur L | iudicium M^a | parentum L | earum R^a | uel tutorum om. D 26 seu] uel I | alii cuilibet] fuerint quibuslibet I | raptores IM^a 27 dote ID | mulierum liberarum (liberum M^a) DCRM | hiis D | praecedere D 29 eius L | applicari D, applicare RM | neminem iudicem C | hoc DCRM | audiente LCR^aM^a 30 nec] ne C 31 eam] ea C, eas M 32 nullo (ullo D) temp.] temp. C | datur a] natura C | serenitate licentiam D, serenitatem licentiam C

consentire, qui hostili more in nostra re publica matrimonium student sibi coniungere. oportet etenim, ut, quicumque uxorem ducere uoluerit siue ingenuam siue libertinam, secundum nostras leges et antiquam consuetudinem parentes uel alios quos decet petat et cum eorum uoluntate fiat legitimum coniugium. Poenas autem quas praediximus, id [1, 3, 53] est mortis et bonorum amissionis. non tantum aduersus raptores, sed etiam contra eos qui 3a hos comitati in ipsa inuasionem et rapina fuerint constituimus. Ceteros autem omnes, qui conscii et ministri huiusmodi criminis reperti et conuicti fuerint uel eos susceperint uel quamcumque opem eis intulerint, siue masculi siue feminae sunt, cuiuscumque condicionis uel gradus uel dignitatis, poenae tantummodo capitali subicimus, ut huic poenae omnes subiaceant, siue uolentibus siue nolentibus uirginibus seu aliis mulieribus tale facinus 10 fuerit perpetratum. Si enim ipsi raptores metu atrocitatis poenae ab huiusmodi [(1, 3, 53)] facinore temperauerint se, nulli mulieri siue uolenti siue nolenti peccandi locus relinquitur, quia hoc ipsum uelle mulieri ab insidiis nequissimi hominis qui meditatur rapinam inducitur. nisi etenim eam sollicitauerit, nisi odiosis artibus circumuenerit, non facit eam 3c uelle in tantum dedecus sese prodero. Parentibus, quorum maxime uindicta intererat, si 15 patientiam praeberint ac dolorem remiserint, deportatione plectendis. Et si quis inter haec ministeria seruilis condicionis fuerit deprehensus, citra sexus discretionem eum con- cremari iubemus, cum hoc etiam Constantiniana lege¹ recte fuerat prospectum. Omnibus legis Iuliae capitulis, quae de raptu uirginum uel uiduarum seu sanctimonialium siue anti- quis legum libris siue in sacris constitutionibus posita sunt, de cetero abolitis, ut haec 20 tantummodo lex in hoc capite pro omnibus sufficiat. Quae de sanctimonialibus etiam uirginibus et uiduis locum habere sancimus. D. XV K. DEC. CONSTANTINOPOLI DN. IVSTINIANO PP. A. IIII CONS.

a. 533

XIII

R DE EMENDATIONE SERVORVM R

25

1 IMP. CONSTANTINVS A. AD BASSVM. Si uirgis aut loris seruum [Th. 9, 12, 1 B 80, 59, 1] dominus afflixerit aut custodiae causa in uincula coniecerit, dierum distinctione siue inter- pretatione depulsa nullum criminis metum mortuo seruo sustineat. Nec uero immoderate suo iure utatur, sed tunc reus homicidii sit, si uoluntate eum ictu fustis aut lapidis occiderit uel certe telo usus letale uulnus inflixerit aut suspendi laqueo praeceperit uel 30 I (13, 1) LDURM

¹ Th. 9, 24, 1, 5

1 re om. M^a 2 enim RM^a 3 et antiqui R^a, se tanti quam C | quos] quoscumque I 4 uoluntatem C | fiet L | coniugium L 5 amissionem R 6 constituimus ante 5 non collocat l. gem. | homines R 7 min.] «(h?)li min. R^a | conuincti M^a | eos] C cum l. gem., eos qui IRM, qui eos LD 8 quacumque I, quicumque RM | eis opem R | sint DC 9 huic] huic quidem I | omne C 10 subiciant DC, subiciantur RM | seu] siue l. gem., seu « I^a 11 fuerint LM^a | metu] uel metu M | atrocitates L^a, ac procacitates L^a, uel atrocitate (—ti M^b) IM 12 temptauerint LR^aM^a, temptauerit C | se om. LDC | relinquitur ID 13 mulierem CM, mulierum R | nequissimis C | hominis] hostis R^a 14 enim D^a | ea C | sollicitauerint M^a | circumuenerint RM | uelle eam RM, eam om. C 15 sese] esse C | intereat R^aM^a 16 dolore C | remiserit C

deportationem L, deportionem M^a | pletendos I | et] sed D? 17 misteria IR | serui L | fuerint M^a | cita L^a | discriptionem LC, disceptionem M^a 18 hoc] et hoc I 19 legis iuliae] legibus et I^a | seu] siue I? | sanctimonialium R 20 posite L^a | de cetero] decreto L | abolitis ut] aboliti sunt D | hoc R^a 21 in] il in R^a | capitulo I | quam I^a | de om. R | sanctimonialibus C | etiam] et LRM, et ab I 22 et] ac I | sancimus L | s. a. Hal. L cum l. gem. | dn.] don. L 23 a. pp. 11 Hal. | consulibus L 25 mendatione L 26 bassium R | uirginis M^a 27 affligerit D | uincula Th. | coniecerit R^a | instinctione C, distinctiones M^a? 28 motum CM^a? 29 eum] eum uel Th. | fustis ... 30 aut om. M^a | fuistis C^a? 30 inflixerit L, inflixerit R^a | suspendio C

iussione taetra praecipitandum esse mandauerit aut ueneni uirus infuderit uel dilaniauerit poenis publicis corpus, ferarum unguibus¹ latera persecando uel exurendo oblati² ignibus membra, aut tabescentes artus atro sanguine permixta sanie defluentes prope in ipsa adegerit cruciatibus uitam relinquere saeuitia immanium barbarorum. D.³ V ID. MAI. 4
ROMAE CONSTANTINO A. V ET LICINIO CONSS.

a. 319

XV

R DE EMENDATIONE PROPINQVORVM R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD SENATVM. In corri- [Th. 9, 13, 1 B 60, 59, 2
gendis minoribus pro qualitate delicti senioribus propinquis tribuimus potestatem, ut, quos
ad uitae decora domesticae laudis exempla non prouocant, saltem correctionis medicina 10
1 compellat. Neque nos in puniendis morum uitis potestatem in immensum extendi uolu-
mus, sed iure patrio auctoritas corrigat propinqui iuuenis erratum et priuata animaduer-
2 sione compescat. Quod si atrocitas facti ius domesticae emendationis excedit, placet
enormis delicti reos dedi iudicum notioni. D. PRID. K. DEC. VALENTINIANO ET VALENTE 14
AA. CONSS.

a. 365

XVI

R AD LEGEM CORNELIAM DE SICARIIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. AVRELIO HERCVLIANO ET ALIIS MILITIBVS. [Collatio 1, 8 B 60, 39, 13
Frater uester rectius fecerit, si se praesidi prouinciae obtulerit: qui⁴ si probauerit non
occidendi animo *Iustum* a se percussus⁵ esse, remissa homicidii poena secundum discipli- 20
nam militarem sententiam proferet. Crimen enim contrahitur, si et uoluntas [Collatio 1, 9
nocendi intercedat. ceterum ea, quae ex improviso casu potius quam fraude accidunt,
fato plerumque, non noxae imputantur. PP. PRID. K. FEBR. LAETO II ET CEREALE
CONSS.
- 2 IMP. GORDIANVS A. QVINTIANO. Is, qui adgressorem uel quemcunque [B 60, 39, 14 25
alium in dubio uitae discrimine constitutus occiderit, nullam ob id factum calumniam
metuere debet. PP. III NON. APRIL. ARRIANO ET PAPO CONSS.

a. 215

a. 243

LDCRM

¹ uestigiis Th. ² admotis Th. ³ pp. uel acc. scr. ⁴ cui (u. i.)? ⁵ Iustam a se per-
cussam Coll.

3 promixta R | prope] pene RM^a 4 cru-
ciantibus L | linquere Th. | immanibus bar-
barorum D | s. a. Th. Hal. L | mai.] mart.
Hal. 5 v] uii L, om. Hal. 8 imp. L |
ual. et ualr. LC, ualentinus et ualerius M^a
aa. om. M 9 pro] propinquis pro LR^aM^a?
propinqui C | tribubnus R^a, tribunus M^a
10 saltim LC 11 minorum LDR 12 et] ex
R^aM^a? 13 facti ius] factus D^a | domi-
cestice R^a 14 iudicium LR^a, cum C | na-
cioni R^a | s. a. Th. Hal. L | prid. (ii L) k.
dec.] idib. april. Hal. 18 antonius M | aa. C |
aurelio] Coll., om. libri | herculano C, her-
curiano Coll. | et al. militibus (militis C)
om. L 19 crectius R^a | se om. R^a | praes.
prou.] τῷ ἀρχόντι τῆς ἐπαρχίας τοῦ λαμπροτάτου

ἀνδρὶ BΣ (κ.π.) contra Coll. | qui si] LDCR^aM^a
cum BΣ (κ.π.), qui si quis R^a, qui si qui M^a,
cui si Coll. 20 iustum] ἰούστον BΣ (κ.π.),
hominem libri | percussus R | secundum]
sed R^aM^a 21 proferret DCM^a, ferret M^a |
etenim L 22 intercedit C, intercedantur R^a,
intercedant M^a | casa R^a | quam] qui R^aM^a? |
accedunt DCR^aM, accedant R^a 23 facto L,
facta C | non om. R^aM^a | impunantur L, im-
putatur R^aM^a | s. a. Coll. 1, 8 Hal. | prid.] π
Hal. | u] bis Coll. | et cereali Hal., om. Coll.
25 uel quemc. alium om. BΣ (κ.π.) 26 du-
bium C | discrimine] periculo D | constitu-
tum L | occiderit om. R^a | nullum C | ca-
lumpnia C 27 s. a. Hal. L | ariano et
pappo Hal., aprian. et bas. L

- 3 (4) IMP. GALLIENVS A. MVNATIO. Si, ut adlegas, latrocinantem peremisti, [B 60, 39, 15] dubium non est eum, qui inferendae caedis uoluntate praecesserat, iure caesum uideri. PP. XIII K. FEBR. VALERIANO ET LYCILLO CONSS. a. 265
- 4 (5) EXEMPLVM SACRARVM LITTERARVM DIOCLETIANI ET MAXI- [Collatio 1, 10 B 60, 39, 17] MIANI AA. AGATHONI¹. Eum, qui adseuerat homicidium se non uoluntate, sed casu for- 5 tuito fecisse, cum calcis ictu mortis occasio praebita uideatur, si hoc ita est neque super hoc ambigi poterit, omni metu ac suspicione, quam ex admissae rei discrimine sustinet, secundum id quod adnotatione nostra comprehensum est uolumus liberari. D. PRID. K. DEC. SIRMI IPSIS AA. III ET III CONSS. a. 290
- 5 (6) IDEM AA. ET CC. AGOTIO. Si quis te reum Corneliae legis de sicariis [B 60, 39, 19] 10 fecerit, innocentia purgari crimen, non adulta aetate defendi conuenit. S. VI K. NOV. ROMAE² CC. CONSS. a. 294
- 6 (7) IDEM AA. ET CC. PHILISCO. Is, qui cum telo ambulauerit hominis necandi [B 60, 39, 19] 14 causa, sicut is, qui hominem occiderit uel cuius dolo malo factum erit commissum, legis Corneliae de sicariis poena coercetur. S. VII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 7 (8) ³IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD PRO- [Th. 9, 14, 1 B 60, 39, 20] BVN PP. Si quis necandi infantis piaculum adgressus adgressaue sit, sciat se capitali supplicio esse puniendum⁴. PP. VII ID. FEBR. ROMAE GRATIANO A. III ET EQVITIO CONSS. a. 374
- 8 (9) IMPPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS [Th. 9, 7, 4 B 60, 39, 21] 20 AAAA. CYNEGIO PP. Si forte mulier marito mortis parasse insidias uel quolibet alio genere uoluntatem occidendi habuisse inueniatur, uel forte maritus eo modo insectetur uxorem, in eadem quaestione ab omni familia non solum mariti, sed etiam uxoris, [9, 9, II] quae tamen tunc temporis domi fuerit⁵, quaerendum est sine cuiusquam defensione. D. III 24 ID. DEC. ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 385

L D (desinit in 16, s) CRM

¹ exemplum ... agathon] quod si dnn. (E. S. L. DD. NN. Mommsen) habe agato k. n. Coll.

² in loco erratum est ³ cf. 8, 51, 2 ⁴ sciat ... puniendum] erit capitale istud malum Th.

⁵ quo adulterium dicatur admissum ins. l. gem. cum Th.

1 editiones cum libris quibusdam, inter quos l et T, constitutioni 3 hoc caput praemittunt: Idem A. (quintiano a. ldit Hal. cf. c. 2). Si quis percussorem ad (a¹) se uenientem ferro (telo T) repulerit, non (ut ins. l?) teneatur homicida (—dia T²). PP. (pp. om. T). idem caput ex nono Codicis libro exscripsit Expositio ad librum Papiensem Liutprand. c. 20 (Monum. Germ. Leges 4 p. 416) sic: is qui perc. ad se u. telo rep. non habetur hom. quia defensor proprie salutis in nullo peccasse uidetur. hoc caput ex edicto Theoderici 15 exscriptum esse probat A, ubi praemissa rubrica 7, 38 eiusdem edicti c. 15. 16 sic exhibentur: qui percussorem ... non habeatur homicida, quia defensor propriae salutis uidetur in nullo peccasse. et qui ad possessionem alienam uiolentus aduenerit cum multitudine congregata, si aut ipse aut aliquis ex eodem numero casu, dum pellitur uiolentia, occisus fuerit, is qui pro necessitate hoc fecit a metu poenae liber habeatur. dat. iiii. kl. octb. iust. opimo (sic A¹, iustopimo A¹). subscriptio quo pertineat, nisi forte ad 7, 39, 1, nescio. cum libris LDCRM hoc caput om. B, quae tamen inter c. 3 et 4 inserunt 3, 27, 1 (a. 391): praeterea in BΣ 60, 51, 45 c. 5 h. t. citatur sub numero c¹ | gallius M | munatio L, monatio DCRM | ut] ait R 2 in-

gerende DCRM², ἀπεκρίνας BΣ (κ.π.) | uoluntatem R | iure] et i. L, ex i. RM² 3 s. a. Hal. | ualerio Hal. 4 dioclitianus et maximianus M² 5 aa.] aa. et cc. RM² | agathon] scripsi cum Coll. (u. s.), agathodi L, agathodi DRM, agatho C 6 praecisa L¹ uidetur L²C 7 quam] quod Coll. 8 adnotationem R², natione C | comprehensus C | s. a. Coll. Hal. L | prid.] Coll., iii L, vii Hal. 9 sirni om. Coll. | diocletiano aug. iii et maximiano cons. Coll., om. L 10 igem M² | et cc. om. L | agogio L 11 conuenit defendi RM | s. a. Hal. L | s. vi om. L 12 rom. L 14 factum malo DRM, malo om. BΣ (κ.π.) 15 s. a. Hal. L | s. om. L 16 impp. C | ualentinus R, ualerius M² | aa. C, aaa. et cc. R, om. M 17 pp. om. DCRM | negandi L² | sciat] et sciat D 18 s. a. Th. Hal. L | febr.] ian. feb. L² | romae grat.] noor. gat. L | iii] ii Hal. L | equitio] probo Hal. 20 imppp. R Th., impp. LC | grat. ual. (ualerius M)] ualentinus graccianus ual' et R | theod. et arc. aaa. (a. L) | LR, et theod. aaa. (aa. C) C Th. l. gem., theodosius M, theode. D 21 pp.] p. M | paresse C 23 edem M² | questionem C 24 tamen] tam C | cuiuscumque def. D, def. cuiusquam l. gem. Th. | s. a. Th. Hal. l. gem. 25 id.] kal. Hal. | a.] a. i Th.

XVII

R DE HIS QVI PARENTES VEL LIBEROS OCCIDERVNT R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD VERINVM VICARIVM AFRICAE. Si Th. 9, 15, 1 Inst. 4, 14, 6
 quis in parentis aut filii aut omnino adfectionis eius, quae nuncupatione parricidii conti-
 netur, fata properauerit, siue clam siue palam id fuerit enisus, poena parricidii punietur¹ 5
 neque gladio neque ignibus neque ulla alia sollemni poena subiugetur, sed insutus culleo
 et inter eius ferales angustias comprehensus serpentium contuberniis misceatur et, ut regionis
 qualitas tulerit, uel in uicinum mare uel in amnem proiciatur, ut omni elementorum usu
 uiuus carere incipiat, ut ei caelum superstiti, terra mortuo auferatur. D. XVI K. DEC. 9
 LICINIO V ET CRISPO C. CONSS. ACCEPTA PRID. ID. MART. CARTHAGINE CONSTANTINO a. 318
 A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319

XVIII

R DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS ET CETERIS
SIMILIBVS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. Plus est hominem ueneno extinguere quam occidere B 60, 39, 22 15
 gladio. PP. SINE DIE ET CONSVLE.
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. TIBERIO. Artem geo- B 60, 39, 23
 metriae discere atque exerceri publice intersit. ars autem mathematica damnabilis inter-
 dicta est. S. XIII K. SEPT. SIRMII CC. CONSS. a. 294
- 3 IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM. Nullus haruspex, nullus Th. 9, 16, 1 B 60, 39, 24 20
 sacerdos, nullus eorum, qui huic ritui adsolent ministrare², limen alterius accedat nec ob
 alteram causam, sed huiusmodi hominum amicitia quamuis uetus repellatur: concremando
 illo haruspice, qui ad domum alienam accesserit, et illo in insulam detrudendo post
 1 ademptionem bonorum, qui eum euocauerit suasionibus uel praemiis. Accusatorem autem
 huius criminis non delatorem esse, sed dignum magis praemio arbitramur. PP. K. FEBR. 25
 ROMAE CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319
- 4 IDEM A. ET C. AD BASSVM PP. Eorum est scientia punienda et Th. 9, 16, 3 B 60, 39, 25
 seuerissimis merito legibus uindicanda, qui magicis adcineti artibus aut contra salutem
 1 hominum moliti aut pudicos animos ad libidinem deflexisse deteguntur. Nullis uero cri-
 LCRM

¹ poena parr. punietur om. Th., habent Inst. ex Th. 9, 16, 2

² nullus sacerdos ... ministrare sumpta sunt

2 his] eis L | occiderint L, occiderit C^o
 3 uenum L, hennium R, empnium M | uic.
 afr. om. M 4 in] C Th., om. LRM Inst. |
 continetur] punietur L^a 5 praeparauerit
 LRM | fuerit enixus C, enisus fuerit RM,
 ausus fuerit Inst. | punientur C, punietur et
 Inst. | subiugetur M^a, subicietur Inst. | in-
 situs L 7 et] LC Th., cum cane et uipera
 et gallo gallinacio (gallo gallinacio et uip.
 Inst.) et simia et RM Inst. | eius] C Th.
 Inst., eas L, has RM | serp. cont. misc. et
 om. Inst. | serpentum Th. | ut] quod Inst.
 8 omnium L | usibus C 11 ut ei] Paris.
 4517 Th. cum libris quibusdam Inst., ut et C,
 et LRM cum aliis libris Inst. | s. a. Th. Hal.
 XVII Hal. 13 maleficiis C 15 antonius M
 a.] a. titio Hal. 16 s. a. Hal. L | pp.
 om. L | cons. L 17 aa. et cc. om. M
 18 discere atque] discatque C | interdicta]

et int. L 19 s. a. Hal. L | sept. ... cons.]
 ap. L 20 a. om. M | nullus aruspex
 (alt. loco arupex) bis C, nullus auruspex M
 21 eorum om. M^a | adsolent C | ob] hoc C
 22 aliam M | hominem C, hominis RM |
 quamuis uetus amicitia Th. 23 auruspice
 LM^b | accesserit alienam R | ille L | in om. R |
 detrudendo] L Th., deportando CRM 24 qui
 eum suas. uel pr. euoc. post adempt. bon. in
 ins. detr. Th. | euocauerint R, euocauerit M^a
 25 s. a. Th. Hal. L^b 26 romae ... cons. om. L
 27 a.] aa. M | et c. om. LRM | bassium R |
 pp.] C cum nonnullis libris Th., pu. L cum
 optimis libris Th., om. RM 28 sal. omnium
 mol. L, hominum mol. sal. Th. contra BΣ(κ.π.)
 29 aut om. L | ad lib. defl. animos Th. contra
 BΣ(κ.π.) | reflexisse LCRM^a, ἐπαμφαντες
 BΣ(κ.π.) | nullius R?

minationibus implicanda sunt remedia humanis quaesita corporibus aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis uindemiis metuerentur imbres aut ruentis grandinis lapidatione quaterentur, quibus non cuiusque salus aut aestimatio laederetur, sed quorum proficerent actus, ne diuina munera et labores hominum sternerentur. D. x k. 4

IVN. AQUILEIAE CRISPO ET CONSTANTINO CC. CONSS.

a. 321

- 5 IMP. CONSTANTIVS A.¹ AD POPVLVM. Nemo haruspicem consulat [Th. 9, 16, 4 B 60, 39, 26 aut mathematicum, nemo hariolum. augurum et uatum praua confessio conticescat. Chaldaei ac magi et ceteri, quos maleficos ob facinorum magnitudinem uulgi appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur. sileat omnibus perpetuo diuinandi curiositas. etenim supplicium capitis feret gladio ultore prostratus, quicumque iussis obsequium denegauerit. 10 D. VIII K. FEBR. MEDIOLANI CONSTANTIO A. VIII ET IULIANO C. II CONSS.

a. 357

- 6 IDEM A. ET C. AD POPVLVM. Multi magicis artibus usi elementa [Th. 9, 16, 5 B 60, 39, 27 turbare, uitas insontium labefactare non dubitant et manibus accitis audent uentilare, ut quisque suos conticiat malis artibus inimicos. hos, quoniam naturae peregrini sunt, feralis pestis absumat. D. PRID. NON. DEC. MEDIOLANI CONSTANTIO A. VIII ET IULIANO C. 15 CONSS.

a. 357

- 7 IDEM A. ET C. AD TAVRVN PP. Etsi excepta tormentis sunt [Th. 9, 16, 6 B 60, 39, 28 corpora honoribus praedictorum (praeter illa uidelicet crimina, quae legibus demonstrantur), etsi homines² magi, in quacumque sint parte terrarum, humani generis inimici credendi sunt, tamen quoniam qui in comitatu nostro sunt ipsam pulsant propemodum maiestatem, 20 si quis magus uel magicis contaminibus aduersus, qui maleficus uulgi consuetudine nuncupatur, aut haruspex aut hariolus aut certe augur uel etiam mathematicus aut narrandis somniis occultans artem aliquam diuinandi aut certe aliquid horum simile exercens in comitatu meo uel Caesaris fuerit deprehensus, praesidio dignitatis cruciatus et tormenta 1 non fugiat. Si conuictus ad proprium facinus detegentibus repugnauerit pernegando, sit 25 eculeo deditus unguisque sulcantibus latera perferat poenas proprio dignas facinore. D. III NON. IUL. ARIMINI DATIANO ET CEREALE CONSS.

a. 358

- 8 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD MODESTVM PP. [Th. 9, 16, 8 B 60, 39, 29 Culpa similis est prohibita discere quam docere. D. PRID. ID. DEC. CONSTANTINOPOLI 29 VALENTINIANO ET VALENTE³ AA. CONSS.

a. 365

- 9 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AL- [Th. 9, 16, 11 B 60, 39, 30 BINO PV. Quicumque maleficiorum labe pollutum audierit deprehenderit occupauerit, ilico LCRM

¹ et Iulianus C. ins. Th. ² idem BΣ (κ.π.), omnes Th. ³ III ins. (= a. 370: Gothofredus)?

1 temporibus L | in om. C 2 innoc. adh. suffr. post 3 quateretur collocat Th. contra BΣ (κ.π.) | metuerentur] maturentur R^a | imbres] inhyes C | aut] aut ne C | ruentis (uentis L) grandinis] LC Th. BΣ (κ.π.) τῆς πύκτουσας χαλάζης, uentis grandinisque RM 3 cuiusque] Paris. 4517 Th., cuiuscumque LCRM, πῶς BΣ (κ.π.) 4 diuino munere labores LC contra Th. BΣ (κ.π.) | s. a. Th. Hal. 5 cc. om. Hal. 6 constantinus R, constant. L, de CM non constat | a. om. M | aruspices RM 7 mathematicum] magum RM^a | arioculum L^a | augum R^a, om. M^a | et uatam L, metuatum C | prauam confessionem L 9 perpetuus R^a | diuinandi C, om. M^a | supplicium L^a 10 ferent R^a 11 s. a. Th. Hal. | VIII et iul. c. cons. Hal. 12 a. et c.] Th., a. et cc. L, aa. et cc. R, a. CM | multis C, uultis M^a | ausi Th., χειρημένοι BΣ (κ.π.) 13 labefacta L | deuitant C | manibus accitis] CR Th. BΣ (κ.π.), manes accitos LM^b, manes accitos M^a | audient CM^a 14 quisquis LR | suo C | natura L 15 adsumat C,

assumat RM | s. a. Th. Hal. L | prid.] II Hal. | mediol. om. Hal. | VIII et iul. c. om. L 17 a. et cc. L, aa. et cc. CR, et c. om. M Th. | pp.] p. M 18 praedictorum LM^a, praedictorum C 19 credende L 21 contramantibus C, certaminibus R^aM 22 aut haruspex] auruspex L | auriolus L^a, auriolus L^b | etiam] et Th. | nardis R^a 23 occultaris R^a | partem L | similem C 25 conuinctus CR | ad] a L | degentibus C | repugnauerit] R^aM^b Th., depugnauerit LCR^aM^a, ἐναντιωθῆ BΣ (κ.π.) | sint R^a 26 calcantibus CR^a, calcantibus M^a | latere C | proprio om. RM^a | dignas fac. om. C | s. a. Th. Hal. L | III non. iul.] VII kal. iul. Hal., ulli iul. (sic) L 27 titiano et cereali Hal., tatiano et cere. L 28 ualentinus M | pp.] p. M 29 est] C Th. (ubi praecedat neque enim culpa dissimilis), est tam LRM | s. a. Th. Hal. L | prid.] II Hal. 30 aa. om. Th. 31 impp. LCR | ualentinus LM | aradius M^a | aa. C, om. M | abino R^a 32 pu.] Th., pp. CR, perpetuo L, p. M | maleficorum L

- 1 ad publicum protrahat et iudiciorum oculis communis hostem salutis ostendat. Quod **1**
 quisquam ex agitatoribus (id est aurigis¹) seu ex quolibet alio genere hominum contra hoc
 interdictum uenire temptauerit aut clandestinis supplicis etiam manifestum reum maleficiae
 artis oppresserit, ultimum supplicium non euadat geminae suspicionis obnoxius, quod aut
 publicum reum, ne facinoris socios publicaret, seueritati legum et debitae subtraxerit **5**
 quaestioni aut proprium fortassis inimicum sub huiusmodi uindictae nomine consilio atro-
 ciore confecerit. D. XVII K. SEPT. ROMAE TIMASIO ET PROMOTO CONSS. **a. 359**

XVIII

R DE SEPVLCRO VIOLATO R

- 1 IMP. GORDIANVS A. ZENONI. Res religioni destinatas, quin immo religionis effectas, **10**
 scientes qui contigerint et emere et distrahere non dubitauerint, tametsi iure uenditio non
 subsistat, laesae tamen religionis in crimen inciderunt. PP. III K. MART. SABINO II ET
 VENUSTO CONSS. **a. 240**
- 2 IMP. CONSTANTIVS A. AD TITIANVM PV. Si seruus² in demoliendis [Th. 9, 17, 1 II 60, 23, 12
 sepulchris fuerit apprehensus, si id sine domini scientia faciat, metallo addicetur, si uero **15**
 domini auctoritate uel iussione urgetur, relegatione plectetur. et si forte detractum ali-
 quid de sepulchris ad domum eius uillamque prouectum³ reperietur, uilla siue domus aut
 aedificium quodcumque erit fisci uiribus uindicetur. D. VII K. IUL. MEDIOLANI ACYNDINO
 ET PROCVLO CONSS. **a. 340**
- 3 IDEM A. AD LIMENIVM PP. Si quis sepulchrum laesurus [Th. 9, 17, 2, 2 mut. B 60, 23, 13 **20**
 attigerit, locorum iudices si hoc uindicare neglexerint, non minus nota quam uiginti libra-
 rum auri in sepulchrorum uiolatores statuta poena grassetur, ut eam largitionibus nostris
 inferre cogantur. D. V K. APRIL. LIMENIO ET CATVLLINO CONSS. **a. 349**
- 4 IDEM A. AD POPVLVM. Qui sepulchra⁴ uiolant, domus ut ita [Th. 9, 17, 4 B 60, 23, 14
 dixerim defunctorum, geminum uidentur facinus perpetrare: nam et sepultos spoliant **25**
 destruendo et uiuos polluant fabricando. Si quis igitur de sepulchro abstulerit saxa uel
 marmora uel columnas aliamue quamcumque materiam, fabricandi⁵ gratia siue id fecerit
 uenditurus, decem pondo auri cogatur fisco inferre, siue quis propria sepulchra defendens
 hanc in iudicium querellam detulerit siue quicumque alius accusauerit uel officium nun-
 tiauerit. Quae poena prae seueritati accedit: nihil enim derogatum est illi supplicio, **30**
 quod sepulchra uiolantibus uidetur impositum. Huic autem poenae subiacebunt et qui
 L (18. 19 R 2...4) CRM

¹ id est aurigis om. Th., habet BΣ (κ.π.) ² si quis Th., τὸν οὐκ ἔστιν B ³ post hanc legem
 ins. Th. ⁴ aedificia manium Th. ⁵ fabricae Th.

1 indicium RM | hostendant L^a 2 agita-
 tionibus M^a | augis R^a, aug. is M^a | alio
 quolibet L 3 maleficiae C 4 suppres-
 serit Th. 6 fortassis L^a, t fortassis R^a |
 modi om. Th., τοιαύτης BΣ (κ.π.) | nomini C
 7 s. a. Th. Hal. L | xui L, xv Hal. | sept.]
 dec. Hal. L | romae ... cons. om. L
 10 immo] C, immo iam RM | effecta C, effec-
 tis M^a 11 dubitauerunt RM | tamen si C, tam
 et M^a 12 laesae] legse R^a | inciderint C |
 s. a. Hal. 14 constantinus RM, constant. L |
 ad tatianum C Th., atitiano M | pu.] L Th.,
 pp. CR, p. M 15 sine] si non M^a | scien-
 tia domini fac. R, scientia (scientia M^a) fatiat
 domini M, dom. conscientia fac. Th. | me-
 tallis CM | addicetur] L, adicetur C, adicia-
 tur RM, adiudicetur Th. | sin RM 16 re-
 legatione] relegationem M^a, et rel. R | plec-

tatur Th. | deductum RM 17 sepulchro
 CRM | peruectum Th. | siue bis R^a 18 uen-
 dicentur LR | s. a. Th. Hal. L Vindob. 2268 |
 d. om. Vindob. | k.] id. Hal. Vindob. | iul.
 med.] M^a. id' Vindob., iul. Hal., mediol. ...
 19 cons. om. L 20 limonium RM | pp.]
 p. M | sepulchuum L^a | laesurus] uiolans CM
 21 attigerit locorum om. CM^a | haec C |
 nota] N Th., om. LCRM 22 grassetur] Th.,
 crassentur L, multentur CRM 23 s. a. Th.
 Hal. L 24 ut] ut iam C 25 despoliant RM^a?
 26 uel marm.] il' marm. R 28 pondo] Th.,
 pondos C, pondera LRM | inferre fisco Th.,
 siue] si C, si uero M^a 29 hac R^a, ac L |
 alium LR^a | officio LRM^a? | anunciauerit R
 30 seueritatis LCM^a | est om. R^a | illi] M^a Th.,
 illo LCR, illis M^a 31 hunc C

corpora sepulta aut reliquias contrectauerint. D. ID. IVN. MEDIOLANI CONSTANTIO A. VIII ET IVLIANO C. II CONSS.

a. 357

- 5 IMP. IVLIANVS A. AD POPVLVM. Pergit audacia ad busta diem [Th. 9, 17, 5 B 60, 23, 15] functorum et aggeres consecratos, cum et lapidem hinc mouere et terram sollicitare et cespitem uellere proximum sacrilegio maiores semper habuerunt: sed et ornamenta quaedam tricliniis aut porticibus auferri de sepulchris. Quibus primis consulentes, ne in piaculum incidant contaminata religione bustorum, hoc fieri prohibemus poena sacrilegii² cohibentes. D. PRID. ID. FEBR. ANTIOCHIAE IVLIANO A. IIII ET SALLVSTIO CONSS.

a. 363

- 6 IMP. IVSTINVS A. THEODOTO PV. Cum sit iniustum et nostris alienum temporibus iniuriam fieri reliquiis defunctorum ab his, qui debitorem sibi esse mortuum dicendo debitumque exigendo sepulturam eius impediunt, ne in posterum eadem iniuria procederet cogendis his ad quos funus mortui pertinet sua iura perdere, ea quidem, quae mortuo posito ante sepulturam eius facta fuerint uel exigendo quod debitum esse dicitur uel confessiones aliquas aut fideiussorem aut pignora capiendo, penitus amputari praecipimus: redditis uero pignoribus uel pecuniis quae solutae sunt uel absolutis fideiussoribus et generaliter omnibus sine ulla inuolutione in pristinum statum reducendis principale negotium ex integro disceptari: eum uero, qui in huiusmodi deprehensus fuerit flagitio, quinquaginta libras auri dependere uel, si minus idoneus sit ad persoluendum, suo corpore sub competentis iudice poenas luere. D. K. DEC. CONSTANTINOPOLI OLYBRIO VC. CONSS.

a. 526

XX

20

R AD LEGEM FABIAM R

- 1 IMP. ANTONINVS A. PLACIDO. Pater tuus aduersus eum, a quo sollicitatam [B 60, 49, 7] ancillam, plagio quoque facto exportatam queritur, apud suum iudicem ciuilitur in rem actione instituta consistat. si in causa tenuerit, etiam legis Fabiae crimen persequi poterit. quod si per uolentiam mancipium abreptum est, accusationem uis non prohibetur intendere. PP. XII K. APRIL. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS.

a. 213

- 2 IDEM A. AVRELIO. Si ab Aeliano seruum tuum susceptum et aliquamdiu [B 60, 49, 8] occultatum moxque eo suadente fugae datum probare potes, legis Fabiae crimen per te L (19, 4. 20) CRM

¹ cf. edictum Iuliani Graecum *Hermes* 8 p. 167 seq. ² poena manium uindice Th., τιμωρία ἱεροσυλίας BΣ (κ.π.)

1 sepulturae L¹ | reliquias C | contrectauerunt C, contractauerint R, contrectauerit M^a | s. a. Th. Hal. L Vindob. 2268 | datur Vindob. | iun.] nou. Hal. Vindob. | med. ... 2 conss.] ned¹. consunt Vindob. | a. om. Hal. | viii Hal. L 2 c. ii om. L, ii om. Hal. 3 iulius M | a. om. M | busta C | diem] de C 4 lapidem] C Th., lapides RM, λίθους BΣ (κ.π.) | et om. Th. contra BΣ (κ.π.) | sollicitare] Th. cum BΣ (κ.π.) παρενοχλῆσθαι, euertere libri 5 sacrilegium CR^a M^a contra Th. et BΣ (κ.π.) | habuerint Th. | et] C BΣ (κ.π.), om. RM Th. | ornamenta M^a | quidam ... 6 auferunt Th., τινὰς ... ἀπαρῆσθαι BΣ (κ.π.) 6 aut] C Th. BΣ (κ.π.), atque RM | primis] Th. cum BΣ (κ.π.) οἱ πρώτοι, primi C, primo RM 7 incidant cont. religione bustorum] Th. cum BΣ (κ.π.): ἐμπέσωσι χρανθίσσης τῆς θρησκείας τῶν τάφων, incidat (incidant C) cont. religio (religio M^a) defunctorum CRM | poenas M^a 8 s. a. Th. Hal. Vindob. 2268 | datur Vindob. | ii id. Hal., id. om. Vindob. | antiochiae om. Hal. Vindob. | a. iiiii om. Vindob. 9 iustinianus CRM^a | theodoto]

scripsi cum 4, 30, 13 et Procopio hist. arc. p. 64 Dindorf, theodoro libri [pu.] E, om. CRM | uestris R^a 10 ab] ad C 11 eandem iniuriam procedere et cog. C 12 his om. M^a | perdere] pertinet C^a 13 sepultura M^a | factam C^a 15 absolutis om. M^a 16 statutum R^a M^a 17 iusmodi M^a | comprehensus C | fuit R^a M^a | quinquaginta R^a 18 librarum CR | sit] est C | persoluendum] R, eam (eam om. M^a) persoluendam CM | suo] sit sui C 19 luere poenas RM | s. a. Hal. 21 fauam LCRM et sic deinceps constanter LRM, plerumque etiam C: de plagiaris addit M^a 22 antonius RM | a. om. R^a | sollicitam ancillam LR^a, sollicitata ancilla C 23 in plagio R | quoquo R^a | exportata C | uiriliter R^a 24 actionem institutam R^a M^a | consistat] constit R^a | potuerit C 25 uolentia M^a | adreptum C, arreptum R, abreptum M^a | uis] ius C, solus M^a 26 s. a. Hal. L Vindob. 2268 | iii] iii L | et] id¹ et Vindob. 27 aureliano R | ab elliono R^a, aueliano LM | aliquamdiu] Hal., aliquando libri 28 potest C | te] se C

- uel actionem ad eam rem propositam, id est serui corrupti, per procuratorem tuum persequi potes. PP. VII K. AVG. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS. a. 213
- 3 IMP. ALEXANDER A. CORNELIO. Vt legis Fabiae poena debeat, in crimen [B 60, 48, 9] subscriptio et accusatio et sententia necessaria est. PP. VIII K. IUL. IULIANO ET CHRIS- 4 PINO CONSS. a. 224
- 4 IMP. GORDIANVS A. PAVLINAE. Non ualet procuratoris sententia, si uicem [B 60, 48, 10] praesidis non tueatur, qui legi Fabiae locum esse pronuntiauit, cum eius legis disceptatio ad praesidis prouinciae pertineat notionem. PP. III NON. DEC. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 5 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. IULIANAE. [B 60, 48, 11] 10 Si fratrem tuum aduersarius supprimit, legis eum Fabiae, adito praeside prouinciae reum debes postulare. PP. NON. MAI. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 6 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MARCIANAE. In fuga seruum [B 60, 48, 12] constitutum neque uendere neque donare licet. unde intellegis te in legem incidisse, quae 15 super huiusmodi delictis certam poenam fisco inferendam statuit, exceptis coheredibus et sociis, quibus in diuisione communium rerum licitationem de fugitino seruo inuicem facere permissum est. ita uero liceat fugitiuum uendere, ut tunc uenditio ualeat, quando ab emptore requisitus fuerit deprehensus. PP. III ID. MART. DIOCLETIANO ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 267
- 7 IDEM AA. MAXIMO PV. Quoniam seruos a plagiariis alienari ex urbe significas atque ita interdum ingenuos homines eorum scelere asportari solere perscribis, horum delictorum 20 licentiae maiore seueritate occurrendum esse decernimus. Ac propterea si quem in huiusmodi facinore deprehenderis, capite eum plecti non dubitabis, ut poenae genere deterri ceteri possint, quominus istiusmodi audacia uel seruos uel liberos ab urbe abstrahere atque alienare audeant. D. VI ID. DEC. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 267
- 8 IDEM AA. CONSTANT. Praeses prouinciae discreto prius iure domini intel- [B 60, 48, 13] 25 legat, audiendum sit plagii crimen nec ne. nam si proprietatis tuae mancipium esse constiterit, expirasse criminis intentionem emersa domini luce manifestabit: si uero seruum alienum esse constiterit, post disceptatam proprietatis quaestionem et criminis causam audiet. PP. VIII K. SEPT. IPSIS AA. IIII ET III CONSS. a. 290
- 9 IDEM AA. ET CC. EVGENIO. Eum, qui mancipium alienum celat, Fabiae [B 60, 48, 14] 30 legis crimine teneri non est incerti iuris. S. ID. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293
- 10 IDEM AA. ET CC. DIZAE. Comparantem ab eo, qui abduxit plagio man- [B 60, 48, 15] cipia, si delicti socius non probetur, nullo crimine teneri conuenit. S. NON. NOV. LVCIONE AA. CONSS. a. 293

L (20, 2. 3. 5...7. 9. 10) CRM

¹ k. (Nomsen)?

2 s. a. Hal. L ad c. 3 Vindob. 2268 | uiii Vindob. | antonino ... cons. ant. a. iiii L, inp. antino (uel antino uel antino) et crispino Vindob. 3 ut] et RM^a 4 s. a. Hal. in L est subscriptio c. 2 | et] ii et Hal. 6 ualet] inualet C 7 praesidi C | non ... 8 prouinciae om. M^a | tuebatur C | legem fauam C 8 s. a. Hal. 10 ualentinus R, ualerius M | gallianus M | aa. om. L | et ual. c. om. M | ualerius R 12 s. a. Hal. Vindob. 2268 | mai.] mū. Vindob. | et] ip. et Vindob. 13 aa.] aa. et cc. RM | fugam CRM^a 14 lege R 17 uendere liceat fugit. R, ἔστι τὸν φυγάδα πωρᾶσθαι BΣ (κ.π.) | ut] et C 18 quesitus fuerit et deprehensus C, εὑρεθῇ ἢ καταληφθῇ BΣ (κ.π.) | s. a. Hal. L Vindob. 2268 | pp. om. Vindob. | diocl. et maxo. a. cons. Vindob., aa. cons. Hal., om. L 19 aa.] a. R | pu.] LM^a, pp. CR, p. M^a | alienari om. R^a 20 homines bis R^a | perscribis] Hal., praescribis libri | eorum

RM^a | delictorum] W^a, te delictorum LCRM 21 maiorem seueritatem C 22 facinoris R | amplecti R^a | dubitas R 23 distrahere C 24 s. a. Hal. L Vindob. 2268 | vi] uii Vindob. | iii et max. aa.] et max. a. Vindob. 26 aa.] a. R | constant.] R, const. C, constantino M | praesidis C | disceto M^a | dominum R^a 26 audiendum] C, ante aud. R^a, au. aud. M^a?, an aud. R^aM^a | crimen plagii (plagari R^a) RM | esse] ei R^a 27 emersam R 28 disceptam R^a 29 s. a. Hal. Vindob. 2268 | sept. ... iii] spp. ip. iiii a. Vindob. 30 aa. et cc.] aa. M, a. R | cyne- gio L | mantipio R 31 s. a. Hal. L: in Vindob. 2268 extat sed id. | id.] iii id. L | heracl. L 32 aa. et cc.] aa. M, om. R | dige L | adduxit R^a 33 si] se C | s. a. Hal. L Vindob. 2268 | s.] dict. Vindob., om. L | nou. om. Vindob. | lucione] Hal., iutione Vindob., l... uel l... (fortasse luc.) L 34 aa. cons. om. Vindob.

- 11 IDEM AA. ET CC. AMPLIATAE. Abducti plagio facta uenditio statum [B 60, 45, 16] non mutat: liberae enim personae sollicitatione crimen committitur, non condicioni praeiudicatur. S. NON. NOV. LVCIONAE AA. CONSS. a. 293
- 12 IDEM AA. ET CC. MVLIANO. Si quis seruum fugituum sciens cum rebus [B 60, 45, 17] furtiuis suscepit, cum horum nomine furti actione teneatur, haec tibi rector prouinciae 5 cum solita poena restitui efficiet. sed et si criminis plagii accusationem institueris, tibi audientiam praebere non dubitabit. S. PRID. ID. SEPT. SINGIDVNI CC. CONSS. a. 294
- 13 IDEM AA. ET CC. SEVERINO. Plagii criminis accusatio publici sit iudicii. [B 60, 45, 18] S. V K. DEC. CC. CONSS. a. 294
- 14 IDEM AA. ET CC. CALLISTHENI. Plagii criminis accusatio cessat, si uos [B 60, 45, 19] 10 seruos¹ uel liberos adseuerent qui suppressisse dicuntur, non commissi uelendi, sed ad hanc opinionem iusta ducti ratione. S. PRID. NON. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 15 IDEM AA. ET CC. POMPONIO. Liberum sciens condicionem eius inuitum [B 60, 45, 20] uenumdando plagii criminis poena tenetur. D. XIII K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 16 IMP. CONSTANTINVS A. AD DOMITIVM CELSVM VICARIVM AFRICAE. Pla- [Th. 9, 18, 1] 15 giarii, qui uiuentium filiorum miserandas infligunt parentibus orbitates, metalli poena cum ceteris ante cognitis suppliciis tenebantur. Si quis tamen eiusmodi reus fuerit oblatus, posteaquam super crimine patuerit, seruus quidem uel libertate donatus bestiis obiciatur, ingenuus autem gladio consumatur². D. K. AVG. CONSTANTINO A. III ET LICINIO III 19 CONSS. a. 315

XXI

R AD LEGEM VISELLIAM R

- 1 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. BACCHO. Lex Visellia libertinae condicionis homines persequitur, si ea quae ingenuorum sunt circa honores et dignitates ausi fuerint attemptare uel decurionatum adripere, nisi iure aureorum anulorum impetrato 25 a principe sustentantur. tunc enim quoad uiuunt imaginem, non statum ingenuitatis obtinent et sine periculo ingenuorum etiam officia peragunt publica. Qui autem libertinus se dicit ingenuum, tam de operis ciuilitate quam etiam lege Visellia criminaliter poterit L (20, 12. 13. 15. 16) CRM

¹ suos cum B ins. (u. i.) ² bestiis primo quoque munere obiciatur, liber autem sub hac forma in ludum detur gladiatorium, ut, antequam aliquid faciat, gladio consumatur. eos autem, qui pro hoc crimine iam in metallum dati sunt, numquam reuocari praecipimus Th.

1 aa. et cc.] aa. M, a. R | ampliatae C | obducti M^a 2 mutat C | liberae] luere C | sollicitationem CR | committ.] non c. R^a 3 s. a. Hal. Vindob. 2268 | s. non. (id. Hal.) ... conss.] nom lucinne. a. et ss. Vindob. 4 aa. et cc.] aa. M, a. R 5 furatis L, furtiuas R^a | suscepit C | arum L | actionem R^aM^a? 6 si om. R^a | plagia accusatione C | tibi] uobis C 7 audientia L | premere R^a? | s. a. Hal. L Vindob. 2268 | s. om. Vindob. | prid. sep. L, pridem id. sept. Vindob., kal. april. Hal. | singidoni L, sin. Vindob. | cons. L 8 aa. et cc.] aa. M, a. R | accusatione L 9 s. a. Hal. L Vindob. 2268 | s. om. L Vindob. | ui L | cc. conss.] cc. cc. et ss. Vindob. 10 aa. et cc.] aa. M, a. R | gallistoni R, om. M | flagii M^a | uos] suos RM^a, *ἐάν ὁμᾶς δούλους ἢ δλευθέρους διαβεβαιῶνται* BΣ (x.π.), *ἐάν τις ἢ δούλους ἢ δλευθέρους λέγῃ* B 11 liberos] lib. homines R^aM, *δλευθέρους* BΣ (x.π.) | sumpsisse R^a, sumpsis R^aM^a, *κατασχῆν* BΣ (x.π.) | non] uel C 12 iuxta ducti ratio-

nem C, iustam duci rationem R^a, iuxta duci ratione M^a, *δικαίῳ ἔλκεσθόντες λογισμῷ* BΣ (x.π.) | s. a. Hal. 13 aa. et cc.] aa. M, a. R | pompinium L 14 teneatur R, cohercetetur L | s. a. Hal. L | d. xiii] s. uix L | nic. cc. conss. om. L 15 a. om. RM | domitium] Th., om. libri | uicario M | flagiarii M^a 16 filioorum L^a | infligunt R^a | penas R 17 ceteris R^a | tenebantur] Th., teneantur (teneant R^a) libri, u. s. not. 1 | reus om. R 18 patuerit] L Th., claruerit CRM | uel om. R^aM^a | libertati L | obiciatur] Th., subiciatur LRM, subiciantur C 19 consumetur C | s. a. Th. Hal. L | constantino ... 20 conss. om. L | lic. iii] lic. Hal. 22 iusselliam R, miscelliam M^a 23 diocliocianus R | aa. et cc. om. M 24 hominem RM^a | honores] homines R^a 25 nisi] non R^a, inc. M^a | iure aure eorum R^aM 26 quodad C, quo R^a, qui M^a | uiuunt M 27 etiam ... 28 ingenuum om. R^aM^a 29 tam de] tantundem C | quam] qui R^a | legem CR

perurgueri: in curiam autem se immiscens damno quidem cum infamia adficitur: muneribus uero personalibus in patria patroni, quae congruunt huiusmodi hominibus, singulos pro uiribus adstrictos esse non dubium est. PP. II ID. FEBR. ANTIOCHIAE CC. CONSS.

a. 300?

XXII

R AD LEGEM CORNELIAM DE FALSIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. SEVERINO. Si partus subiecti crimen diuersae parti II 60, 41, 36 obicitis, causa capitalis in tempus pubertatis pueri differri non debuit, sicut iam pridem mihi et dno Seuero patri meo placuit. neque enim uerisimile est eam quae arguitur non ex fide causam suam defensuram, cum periculum capitis subeat. PP. NON. MART. DVOBVS 9 ASPRIS CONSS. a. 212
- 2 IMP. ALEXANDER A. VALERIO. Satis aperte diuorum parentum meorum B 60, 41, 37 rescriptis declaratum est, cum morandae solutionis gratia a debitore falsi crimen obicitur, nihilo minus salua exsecutione criminis debitorem ad solutionem compelli oportere. PP. III NON. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 3 (4) IDEM A. MAXIMO. Maiorem seueritatem exigit, ut merita eorum qui falsis B 60, 41, 38 15 rescriptionibus utuntur digna poena coerceantur. sed qui deceptus est per alium, si suam innocentiam probat et eum a quo accepit exhibet, se liberat. PP. IIII¹ K. IAN. ALBINO ET MAXIMO CONSS. a. 227
- 4 (3) IDEM A. CASSIO. Licet ex tabulis, quas sub nomine patris tui uxorem B 60, 41, 39 eius, id est nouercam tuam, subrepto uero testamento falsas protulisse adlegas, cum 20 crimen admissum ignores, legatum adscriptum tibi consecutus sis, tamen non impedieris accusationem contra eam impletis sollemnibus instituere. PP. XI K. IAN. ALBINO ET MAXIMO CONSS. a. 227
- 5 IDEM A. PETRONIO. Falsi quidem crimen uel aliud capitale mouere nos B 60, 41, 40 25 matri uestrae secta mea non patitur. sed ea res pecuniarium compendium non aufert. si enim de fide scripturae, unde eadem mater uestra fideicommissum sibi uindicat, dubitatio est, inquiri fides ueritatis etiam sine metu criminis potest. PP. III K. SEPT. AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS. a. 230
- 6 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. VLPPIO. Qui falsas tabulas dixerit nec B 60, 41, 41 tenuerit, ad defuncti iudicium adspirare non potest. PP. XV K. APRIL. PHILIPPO A. ET 30 TITIANO CONSS. a. 245
- 7 IMP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. HELIODORO. B 60, 41, 42 Ipse significas, cum primo aduersarii instrumenta protulerunt, fidem eorum te habuisse L (22 R 1. 4...?) CR (transponit 22, 4. 3) M (M^a om. 22, 3)

¹ numerus ad diem c. 4 corrigendus est (cf. ad u. 15)

1 perurguere R | curia C 2 omnibus RM^a
3 adstrictos ... est om. R^a | atritos M^a, atributos R^bM^b | est dubium C | s. a. Hal.
6 antonius M | derimen R^a | partis R^a
7 obicitis om. R^a | deferri RM^a 8 patri R^a | enim om. M^a | uerisimile R^a 9 s. a. Hal. L | duobus] d. et Hal. 12 moderandae CR^a | nobicitur R^a 13 excusatione CR | s. a. Hal. 15 ordinem c. 3 et 4 ad C et B restituimus: quibus non uidetur obstar die c. 3, cum ueri haud absimile sit cum ab Haloandro emendatum esse ad diem c. 4, quae ut in R et edd. ita in Egnatiano c. 3 antecesserit | falsi C 16 digna] RM^b, om. C 17 exhibit R. exhibeat M^b | liberat] ligari R^a | s. a. Hal. 19 idem] imp.

alex. L | talibus M^a 20 id est] idem C | falsa C | allegatum cum C 21 ais] es L^aM^a | impediris L, ἀποδιδοῖς B (κπ.) 22 accusatione M^a | s. a. Hal. L | albino ... 23 consse. om. L 24 falsi L^a | mouere capitale L | nos om. M^a 25 pecuniarum L^aCR^a | concipiendum R, compedium M^a 26 eadem om. C 27 fideles R^a, fidem M^a? | s. a. Hal. L | agricola ... 28 consse. om. L 29 a. et ph. c.] L, a. c. R, c. C, om. M | ulpio] L, culpio CRM | duxerit M^a 30 s. a. Hal. L 32 imp. L, imppp. M | ualerianus R | et om. L | gallianus M | et ual. c.] et cc. R, ualerio consuli M | eridoto M 33 signi M^a | primum C | protulerint C | fide M^a | te] tunc C

- suspectam. facta igitur transactione difficile est, ut is qui provinciam regit uelut falsum, cui semel adqueuisti, tibi accusare permittat. PP. III K. IUL. TVSCO ET BASSO CONSS. a. 258
- 8 IDEM AA. ET C. MARINO. Si falsos codicillos ab his contra quos sup- [B 60, 41, 43] plicas factos esse contendis, non ideo accusationem euadere possunt, quod se illis negent uti. nam illis prodest instrumenti usu abstinere, qui non ipsi machinatores falsi esse 3 dicuntur et quos periculo solus usus adstrinxerit. qui autem compositis per scelus codicillis in seueritatem legis Corneliae inciderunt, non possunt defensiones eius recusando crimen euitare. PP. III K. IUL. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 9 IMPP. CARINVS ET NVMERIANVS AA. MESSIO. Si docueris apud praesidem [B 60, 41, 44] provinciae ab intestato te heredem eius extitisse, qui codicillos scripserat, ordinarium est, 10 ut in hereditatis possessione constitutus fideicommissa praebeas, quae iure relicta sunt, nisi consilium est codicillos falsos arguere. Quod si criminaliter coeptum interuentu indulgentiae sopitum est, habes tamen residuam indagationem, potest de fide scripturae ciuilliter quaeri. PP. III K. APRIL. CARINO II ET NVMERIANO AA. CONSS. a. 284
- 10 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. LEGITIMO. Cum suppositi [B 60, 41, 45] 15 partus crimen patrum tui uxori moueas, apud rectorem provinciae instituta accusatione id proba. PP. XI K. OCT. DIOCLETIANO A. II ET ARISTOVULO CONSS. a. 285
- 11 IDEM AA. ISIDORO. Si lis pecuniaria apud pedaneos iudices remissa est, [B 60, 41, 46] etiam de fide instrumenti ciuilliter apud eos iuxta responsum uiri prudentissimi Pauli 19 requiratur. PP. X K. IUL. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 287
- 12 IDEM AA. ET CC. PRIMO. Querella falsi temporalibus praescriptionibus [B 60, 41, 47] non excluditur nisi ulginti annorum exceptione, sicut cetera quoque fere crimina. S. VI 20 ID. AVG. VIMINACIO AA. CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. MARCO. Qui ueluti praesentem scripsisse res receplisse [B 60, 41, 48] suas, cum absens esset, conscripsit, non ignoranti quicquam aufert, sed se criminis obligat 25 periculo. PP. VI K. IAN. SIRM I AA. CONSS. a. 293
- 14 IDEM AA. ET CC. GENTIANAE. Eum, qui celauit uel amouit testamentum, [B 60, 41, 49] committere crimen falsi publice notum est. S. III K. IAN. SIRM I AA. CONSS. a. 293
- 15 IDEM AA. ET CC. RVFO. Si creditor colludens cum debitore suo tibi prae- [B 60, 41, 50] dium uenundedit, falsum commisit et tibi nihil officit, sed se magis criminis accusationi 30 fecit obnoxium. S. XIII K. FEBR. CC. CONSS. a. 294

L (22, 7. 8. 12. 14. 15) CRM (desinit in u. 15 legitimo) Q (inde a u. 15 cum: Q^a om. c. 11)

1 factam ig. transactionem C | am regit. ...
2 permittat ad exitum c. 6 adscripsit M^a
2 s. a. Hal. L | et b. cons. R L 3 idem
s idem M^a | aa. et cc. LCR, a. M | contra
om. R^a 5 ill. prodest M^a, prodest his L |
instrumentorum C | qui] quod L | machina-
toris M^a 6 usus om. M^a | adstrinxerint R^a,
obstrinxerit (abstr. M^b) M | pro M^a 8 s. a.
Hal. L 9 car. C, carus RM | numerianus]
car. C | aa. om. M^a 10 te om. M^a | here-
des R^a | eius om. CR^a | scripserit M | ordi-
natum est R^a, ordinari u. s. e M^a 12 nisi]
in R^a | est om. R^a 13 habens C | indigna-
tionem M^a | potest (potes R^b, et potes Q^b)
seqq.] δύναται ... χρηματικῶς τὸ πλαστὸν ἐξ-
τάσσει B 14 s. a. Hal. 15 aa.] aa. et
cc. M | deegiptimo M 16 tui om. R 17 s. a.
Hal. 18 lis] lex R 19 eos om. R^a 20 s. a.
Hal. 21 idem] impp. dioc. et max. L | et
cc. om. L | temporibus C 22 quoque om. Q |
s. a. Hal. L | s.] scripta L 23 id. ianuar.
uiminacii cc. cons. Hal. 24 res scripsisse C,
res om. R^a 25 non] a non R^a | ignorati Q^a |
quicquam] quidem C 26 s. a. Hal. 27 et cc.
om. L | zentiane R, germane Q 28 publice R |

notum] non R^a | s. a. Hal. L | aa. om. L
29 colludens] indulgens colludens R^a | suo]
suum C 30 et tibi] Q^a, tibi LCR, ~ Q^a:
et uidetur legisse Theodorus (BΣ): ὁ πρὸς
χλεύην τῶν οἰκείων δανειστικῶν ποιήσας γραμμα-
τείον ὡς προγενέστερον δανειστῇ τινι, μηδὲν καθά-
παξ παρ' αὐτοῦ χειρωσθημένῳ, τῷ δὲ ψάλλει
ὑπόκειται καὶ οὐ προκριματίζει τοὺς δανειστάς περὶ
τὰς ἰδίας ὑποθήκας. quod autem a Theodoro
fingitur creditore supposito et praelato obli-
gationis die prioribus creditoribus a debi-
tore fraudes paratas esse argumentumque
constitutionis eo redire, ut infirmatis eis de-
bitor falsi criminis obnoxius fiat (cf. Dig.
48, 10, 29), id quamquam pro parte inest
etiam B, tamen ex his ipsis compilatores non
aliter atque nos legisse colligitur. in B enim
ita est: ἰὰν ἢ δανειστὴς συμκαίῃ μετὰ τοῦ ἰδίου
χρεώστου καὶ τυχὸν ποιήσῃ γραμματείον ὡς δῆ-
θεν προγενέστερος ὢν τῶν ἄλλων δανειστικῶν, καὶ
πράγμα πωλήσῃ, οἰδὲν βλάπτει τὸν ἀγοράζοντα,
ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν ἐνοχὸν ποιεῖ τῇ πλαστογραφίᾳ |
magis om. R^a | accusationis C 31 s. u.
Hal. L | XIII] III L

- 16 IDEM AA. ET CC. FORTVNATO. De fide testamenti querenti duplex uia [B 60, 41, 51] litigandi tributa est. quamuis itaque per procuratorem accusationem persequi non potes, disceptatione tamen priuata de eius fide queri non prohiberis, cum reus ita conuentus non tantum ab alio iuste, sed etiam eo qui ciuilliter egit sollemniter accusari possit. S. VIII 4 ID. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 17 IDEM AA. ET CC. MENELAO. Sicut falsi testamenti uel codicillorum scrip- [B 60, 41, 52] tura temporis interuallo firmari non potest, ita uera quae iure subsistit non euanescit. 1 Si itaque de fide delicti¹ uel per accusationem uel per priuatum iudicium quereris, rector prouinciae tunc demum eos exhiberi de quibus interrogatio fieri potest iubebit, si prius 9 ceteris iudiciis fuerit commotus. S. III ID. FEBR. SIRMI CC. CONSS. a. 294
- 18 IDEM AA. ET CC. MAXIMO. Ex initio falsi commissi iusta possessio non [B 60, 41, 53] paratur. unde contra eos, quos de dominio fundi tecum contendere proponis, accusatio- nem instituere potes. S. III NON. MART. CC. CONSS. a. 294
- 19 IDEM AA. ET CC. COSMIAE. Etsi ad te negotium pertinuit, etiam atque [B 60, 41, 54] etiam tecum deliberare debueras, ne improbam institueres accusationem, hoc instrumentum 15 falsum in quo subscripseras arguere contendens. At cum mulieribus in aliena causa falsi non sit concessum accusare, tu autem haec eadem praedia te prius alii donasse proponas, fieri tibi facultatem accusandi contra iuris postulas formam. S. VIII ID. MART. CC. CONSS. a. 294
- 20 IDEM AA. ET CC. RVFINO. Nec exemplum precum editionis aliter per [B 60, 41, 55] errorem scriptum, cum non nisi dolo falsum committentes crimini subiungentur, cognitionem 20 dati iudicis moratur. S. XI K. NOV. DOROSTOLI CC. CONSS. a. 294
- 21 ²IMP. CONSTANTINVS A. MAECILIO HILARIO CORRECTORI LVCANIAE ET [Th. 9, 19, 1] BRITTIORVM. Si quis decurio testamentum uel codicillos aut aliquam deficientis scripserit uoluntatem uel conscribendis publicis priuatisque instrumentis praebuerit officium, si falsi 25 quaestio moueatur, decurionatus honore seposito quaestioni, si ita poposcerit causa, sub- 1 datur. Sed non statim desinit esse decurio, qui in huiusmodi facto fuerit³: quantum enim ad municipales pertinet necessitates, decurio permanet: quantum ad rem gestam et ueritatem 2 (1) reserandam uti decurionatus honore non poterit. Nec uero is, qui ante fuerit tabellio, ad eludendam quaestionem super his quae ante conscripsit factus decurio defendi hac 30 poterit dignitate, quoniam scripturae ueritas, si res poposcerit, per ipsum debet probari auctorem. D. III K. FEBR.⁴ SABINO ET RVFINO CONSS. a. 316
- 22 IDEM A. AD MAXIMVM PV. Vbi falsi examen inciderit, tunc⁵ [Th. 9, 19, 2 B 60, 41, 56] acerrima fiat indago argumentis testibus scripturarum collatione aliisque uestigijs ueritatis. 1 Nec accusatori tantum quaestio incumbat nec probationis ei tota necessitas indicatur, sed 35
- L (22, 16...19. 22) CRQ (Q^a om. c. 21)

¹ derelicti (u. i.)? ² iunge 10, 32, 15 ³ deprehensus ins. Th. ⁴ acc. k. Aug. ins. Th. ⁵ ad morem pristinum quaestione ciuili per sententiam terminata ins. Th., non habent BΣ (κ.π.)

1 uia] tua uia L^a 2 quandois R, quibus Q^a? | accusationem] accusationes criminis R, cau-
sam actionem C | potest Q^a 3 ieiis R | pro-
hibueris R 4 etiam] L, et C, etiam ab RQ |
s. a. Hal. et fortasse L ad c. 22: in L et
apud Contium 1559 hoc loco legitur pp. non.
mai. emil. et basso cons. ex 9, 20, 5, ut
uidetur | VIII] III L 6 aa. et cc.] a. L |
scriptura uel codicillorum L 7 substit R^a
8 delicta L, lecti C, delicti testamenti delict.:
κινεί ... περί πλαστοῦ B, κινηθῆναι τὸ δὲ φάσις
κατὰ διαθήκης BΣ 9 de om. R^a | iubebit
post exhiberi collocat R 10 ceteris] de
c. LQ, certis R | commodatus C | s. a. Hal.,
fortasse etiam L ad c. 22 | III] III L 11 et
cc. om. L | maximo] C, maximiano R, max. LQ
12 quos om. R^a | de om. L 13 s. a. Hal.
14 cosiniae Q | atque etiam om. LR^a Q^a

15 deliberere Q^a | institueris C 16 in quo]
cui C | arguerat R^a | at] edd., ac LCRQ |
mulieribus Q^a | causa bis R^a | falsi om. R^a
18 facultatem Q^a | s. a. Hal. L | VIII] ui L
20 editions Q^a 21 committens R | criminis
CR^a | subiungitur R^a, subiungetur R^a 22 mo-
deratur R^a | s. a. Hal. 23 mechilio Th.,
om. libri 24 hirtiorum R | aliqua C | scrip-
serit] si quis scripserit C 26 questionis ita
CR^a 28 ad mun.] mun. R^a 29 reseran-
dam] Paris. 4517 cum libris legis Rom.
Visig., reseruandam CR, seruandam Th. Vat.
30 deludendam CR^a, deludendas R^a | quae]
qui C 31 dignitatem R^a | debent R^a 32 s. a.
Th. Hal. 33 a.] aa. et cc. RQ^a? | pu.] pp. C
35 nec] ne C | ei tota] enata Q^a? | induca-
tur L

inter utramque personam sit iudex medius nec ulla interlocutione diuulget quae sentiat, sed tamquam ad imitationem relationis, quae solum audiendi mandat officium, praebeat notionem, postrema sententia quid sibi liqueat proditurus. Vltimum autem finem strepitus criminalis compendioso¹ spatio limitamus, quem litigantem disceptantemque fas non sit excedere, cuius exordium nascetur auspicio testatae actionis apud iudicem competentem: 5 capitali post probationem supplicio, si id exigit magnitudo commissi, uel deportatione ei qui falsum commiserit imminente. PP. VIII K. APRIL. IN FORO TRAIANI CONSTANTINO A. VI ET CONSTANTINO C. CONSS.

a. 320

23 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD MAXI- [Th. 9, 19, 4 B 60, 41, 57
MINVM PP. Damus licentiam litigantibus², si apud iudicem proferatur scriptura, de qua 10
oritur aliqua disputatio³, utrum de falso criminaliter statuatur, qui dubitet de instrumenti
1 fide, experiri an ciuilitur⁴. Quod si expetens uindictam falsi crimen intenderit, tunc quae-
stione ciuili per sententiam terminata criminis fiat indago⁵, ut, si quis⁶ tabulas testamenti
chirographa testationesque nec non etiam rationes priuatas uel publicas, pacta et epistulas
uel ultimas uoluntates, donationes uenditiones. uel si quid prolato aliud instituere⁷ 15
2 conabitur, habeat⁸ accusandi facultatem⁹. Ciuilis autem inquisitionis inter utrasque partes
confligentium lenior examinatio procedat, cum iudex¹⁰, qui praerit quaestioni, intentiones
actoris¹¹ falsas et¹² conuicta crimina reorum¹³ ex legibus poenis competentibus possit
ulcisci. PP. XVI K. MAI. ROMAE VALENTE V ET VALENTINIANO AA. CONSS.

a. 376

24 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. PRO- [Th. 4, 4, 2 B 60, 41, 58 20
CVLO PV. Praebemus licentiam, ut ciuilitur siue criminaliter, ut actor elegerit, super
prolatis codicillis uel aliis instrumentis¹⁴ requiratur et incumbat probatio fidei instrumenti¹⁵
ei primitus, qui scripturam obtulerit, deinde ei, qui stricta instantia falsum arguere [(Th.)
paratus est. D. MEDIOLANI X K. FEBR. TIMASIO ET PROMOTO CONSS.

a. 389

L (22, 22. 24) CRQ

¹ anni Th., συντόμῳ BΣ (κ.π.) ² damus copiam iurgantibus Th. contra BΣ (κ.π.) ³ spa-
tium ut habeat qui perurgeat, profitendi ins. Th. ⁴ statuatur ... ciuilitur] an de scripturae
fide statuatur ciuilitur experiri Th. ⁵ pro commate tunc ... indago (cf. p. 844 not. 4) lon-
giorem expositionem ins. Th. ⁶ deinceps ins. Th. ⁷ insimulare Th. ⁸ praetermissis
sollemnibus ins. Th. ⁹ pro iudicis motu sententiam relaturus ins. Th. ¹⁰ ciuiles a. in-
quisitiones inter u. confl. partes aequali motu ingruit et recurrit humanitas, cum is Th.
¹¹ actoris om. Th. ¹² aut Th. ¹³ reorum om. Th. ¹⁴ super prolata epistula Th.
¹⁵ fidei instrumenti om. Th.

1 utrumque C | ullam interlocutionem L |
diludicet LRQ^a? | quae sentiat (sententia C,
sententia Q^a) ante interlocutione collocat Th.,
ante diuulget BΣ (κ.π.) 3 postremam C |
quod a. liceat R 4 quem ... 5 excedere
post 4 criminalis collocat Th. contra BΣ
(κ.π.) | quem] quin C | disceptantemque] CQ^b
Th. BΣ (κ.π.), om. RQ^a, que om. L 5 nas-
citur R cum BΣ (κ.π.), u. i. | testatae ap.
iud. comp. act. nasc. auspiciu Th.: οὐτι-
νος ἡ ἀρχὴ τίτεται ἐκ τοῦ προομίου τῆς δια-
μαρτυρηθείσης καταδίκης BΣ (κ.π.) 6 ei]
et ei L 7 s. n. Th. Hal: in L est sub-
scriptio c. 16 uel 17 8 VII et constantio
(= a. 326) Th. 9 impp. CR, imp. Q | ua-
lens] Th., ualent. CQ, ualentinus R | aa. C |
maximum CR, max. Q 10 quo C 11 dis-
put. utrum seqq.] φιλονεικία, πότερον περὶ τοῦ
πλαστοῦ ἐγκλήματος ὀρίσει, ὅστις ἀμφιβάλλει περὶ
τῆς τοῦ συμβολαίου πίστεως, κινῆσαι χρηματι-
κῶς, ἢ διὰ τὴν ἐκδίχσιν τὸ τοῦ πλαστοῦ ἐγκλημα

κινῆσαι. τότε τῆς ζητήσεως δι' ἀποφάσεως πε-
ραιουμένης BΣ (κ.π.), quasi scriptum esset
disp., utrum de falsi crimine statuatur, qui
... fide, experiri ciuilitur an ob uindictam
falsi crimen intendere. tunc | qui] quid C
12 si om. Q^a 13 terminatam C 14 pacta]
peractas R^a 15 uel si] CQ^b Th., ue uel
si RQ^a | instituerat C 16 conatur Q^a | in-
quisitionibus C | config. partes Th. 17 prae-
terit C | questionis R^a | intentiones om. R^a
18 falsas et] falsa est R^a | conuicta R^a,
conficta libri quidam legis Rom. Vis. | re-
rum Q^a | possint R 19 s. a. Th. Hal. | ro-
mae xvi k. mai. Th. 20 impp. LC, imp. Q |
ualentinus R | aa. C, a. Q 21 pu.] pp. C,
om. Q^a | elegit Q 22 uel aliis] aliisue Q |
probationi L | fidei om. C 23 prim. qui]
qui prim. CQ^b, prim. qui uel R^a | scriptura C |
optulit Q | strincta Q^a, instructa CR^b 24 est]
sit R | s. a. Th. Hal. | mediol. om. Hal.

XXIII

R DE HIS QVI SIBI ADSCRIBVNT IN TESTAMENTO R

- 1 **IMP. ANTONINVS A. VALLATIO.** Quamquam ita interpretentur iuris periti, [B 60, 41, 60] ut contra legem Corneliam uideatur se scribere heredem filius emancipatus patre dictante, tamen cum et, si testamentum non esset scriptum, iustus successor futurus esset accepta 5 bonorum possessione filius patri, perinde habebitur, atque si sua manu pater tuus te heredem scripsisset functus dulci officio. PP. NON. SEPT. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 2 **IDEM A. ATTICIO.** Si testator codicillis quos scripsisti legatum quoque [B 60, 41, 59] seu fideicommissum reliquisse tibi sua manu adscripsit, non uideris in poenam senatus 1 consulti incidisse. Quod si testamentum dictasse codicillis significauit, legato quidem uel 10 fideicommisso abstinere debes, poena uero falsi tibi principali beneficio remittitur. PP. ID. DEC. ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS. a. 213
- 3 **IMP. ALEXANDER A. MARTIALI.** Senatus consulto et edicto diui Claudii [B 60, 41, 61] prohibitum est eos, qui ad scribenda testamenta adhibentur, quamuis dictante testatore aliquid emolumentum ipsis futurum scribere, et poena legis Corneliae facienti inrogata est: 15 cuius ueniam deprecantibus ob ignorantiam et profitentibus a relicto discedere raro amplissimus ordo uel diui principes ueniam dederunt. PP. XVII K. APRIL. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 4 **IDEM A. CRESCENTI.** Quae in testamento uxoris maritus sua manu legata [B 60, 41, 62] sibi adscripserit, pro non scriptis habentur, et legis Corneliae poena, si uenia impetrata 20 non est, locum habet. PP. III NON. FEBR. FVSCO II ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 5 **IDEM A. GALLICANO MILITI.** Quod adhibitus ad testamentum commilitonis [B 60, 41, 63] scribendum iussu eius seruum tibi adscripsisti, pro non scripto habetur et ideo id legatum petere non potes. sed secutus tenorem indulgentiae meae poenam legis Corneliae tibi remitto, in quam credo te magis errore quam malitia incidisse. PP. XVII K. IUL. FVSCO II 25 ET DEXTRO CONSS. a. 225
- 6 **IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. AVFIDIO.** Si libertatem tibi [B 60, 41, 64] manu tua imperante domino adscripsisti, cum proponas dominum non subscripsisse et suis litteris tuam libertatem expressim agnouisse, ad impetrandam libertatem senatus consulti auctoritas tibi obest. poena tamen falsi tibi remittitur, quoniam non potueras contra 30 domini uoluntatem uenire. PP. VI ID. DEC. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290

L (23 R 3. 4) CR Q (23, 1. 2 in litura perierunt) T (ad 23, 1. 2)

3 imp. antoninus] idem libri, cf. ad u. 8: inscriptiones licet eo ducant, ut ordinem c. 1. 2 cum Q^b et B inuertas, tamen temporis ordo retinendus est, quem tuentur CRT cum Theodoro (BΣ 60, 41, 61): fieri enim potuit, ut libris epitomatis Codicis primum c. 2 cum inscriptione imp. antoninus adderetur, deinde post c. 2 inscriptione itidem mutata suppleretur c. 1 ac tum demum uerus ordo inscriptionibus non emendatis restitueretur | a.] aaa. RT, aa. C | ballatio T, om. R | interpretetur C 4 se] re C | dictante patre C contra BΣ (κ.π.), dictante bis R^a 5 cum et si] C cum BΣ (κ.π.) ὁπότ' εἰ καὶ, cum si R, si cum T | futurus esset] futurus est R^aT^a 6 proinde CT, inde R^a 7 inscripsisset CRT^a, ἔγραψε BΣ (κ.π.) | s. a. Hal. | duobus] duobus et Hal. 8 idem] imp. antoninus libri | aticio T | legata R 9 uideri CR^a | penas R 10 si] sit C 11 abstinere debes] abstinetur R | s. a. Hal. 13 senatus] et s. C | consultus C 14 testa-

mentore C 15 emolumento CR^a | futurum] f. est LCR^a 16 uenia C | raro] C cum BΣ (κ.π.), om. LRQ 17 principes] ἀδελφοί BΣ (κ.π.) | s. a. Hal. 19 criseni R | qui C | legatus C 20 adscripserint Q^a | ueniam R 21 locum habet] ἀρχή (om. ueniae mentione) B contra BΣ, qui ueniam impetratam esse supponit | s. a. Hal. | februarii Hal. 22 adhibitis CQ^a, inc. R^a | commilitonis Q^a 23 scribendo R^a | id om. R^a 24 potest R^a | poenam ... 25 remitto] Hal. cum BΣ (κ.π.) τὴν τιμωρίαν ... συγχωρῶ, pena ... remitti (remittitur R^bQ) CRQ 25 quam] N, qua CRQ, εἰς ἣν BΣ (κ.π.) | errorem CR^a | militiam C | s. a. Hal. 27 imp. Q | dioclinus et maximinus R^a | aa.] aa. et cc. RQ | tibi] tuam tibi R 28 et] Q cum BΣ (κ.π.), om. CR 29 tuam] suam C | expressisse CR^a?, ἐκφωρητικῶς BΣ (κ.π.) | ad om. CR^a 30 permittitur CR | non potueras ... 31 uenire] non ... uenire R^a, non ... uenires Q^a 31 s. a. Hal.

XXIII

R DE FALSA MONETA R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD IANVARIVM. Quoniam nonnulli [Th. 9, 21, 2 B 60, 60, 1
monetarii adulterinam monetam clandestinis sceleribus exercent, cuncti cognoscant necessi-
tatem sibi incumbere huiusmodi homines inquirendi, ut inuestigati tradantur iudiciis, facti 5
1 conscios per tormenta ilico prodituri ac sic dignis suppliciis addicendi. Accusatoribus
etiam eorum immunitatem permittimus, cuius modus, quoniam dispar patrimonium² est, a
2 nobis per singulos statuatur. Si quis autem militum huiusmodi personam aseptam de
3 custodia exire fecerit, capite puniatur. Appellandi etiam priuato licentia denegetur: si
uero miles aut promotus in gradu³ huiusmodi crimen incurrerit, super eius nomine et 10
4 gradu ad competentes iudices⁴ referatur. ⁵ Domus uero uel fundus, in quo haec perpe-
trata sunt, si dominus in proximo constitutus sit, cuius incuria uel neglegentia punienda
est, etsi ignoret, fisco uindicetur, nisi dominus, ante ignorans, ut primum reppererit, scelus
prodiderit perpetratum: tunc enim possessio uel domus ipsius proscriptionis iniuriae minime
5 subiacebit. Sin uero longissime ab ea domo uel possessione afuerit, nullum sustineat 15
detrimentum: actore uidelicet fundi uel seruis uel incolis uel colonis, qui hoc ministerium
6 praebuerunt, cum eo qui fecit supplicio capitali plectendis. Viduas autem ac [Th. 9, 21, 4
pupillos speciali dignos indulgentia credidimus, ut uiduae nec in proximo constitutae domo
sua uel possessione careant, si nulla apud ipsas tam grauis conscientiae noxa resideat,
impuberes⁶ uero, etiamsi conscii fuerint, nullum sustineant detrimentum, quia aetas eorum⁷ 20
7 quid uideat ignorat. Tutores tamen eorum, si in proximo sint, quoniam ignorare eos, quid
in re pupilli geritur, non oportet, haec poena expectabit, ut de⁸ rebus eorum, si idonei
fuerint, tantum fisco inferatur, quantum a pupillo fuerat inferendum⁹. D.¹⁰ XII K. DEC.
ROMAE CRISPO II ET CONSTANTINO II CC. CONSS. a. 321
- 2 IDEM A. AD TERTVLLIANVM¹¹ PROCONSULEM AFRICAE. Si quis nummum [Th. 9, 21, 3 25
falsa fusione formauerit, uniuersas eius facultates fisco nostro¹² addici praecipimus: in
monetis etenim tantum nostris cudendae pecuniae studium frequentari uolumus. cuius
obnoxii maiestatis crimen committunt¹³, et praemio accusatoribus proposito, [Th. 9, 21, 5
quicumque solidorum adulter poterit reperiri uel a quoquam fuerit publicatus, ilico omni
dilatione submota flammis exustionibus mancipetur. D. PRID. NON. IUL. MEDIOLANI 30
CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS. a. 326

LCRQ

¹ iunge 7, 13, 2 ² census Th. ³ in gradu om. Th. ⁴ ad nos Th. ⁵ § 4. 5 contami-
natae sunt ex Th. 9, 21, 2 § 4. 5 et Th. 9, 21, 4 pr. ⁶ pupilli Th. ⁷ si tamen fuerint
impuberes ins. Th. ⁸ ex Th. ⁹ quantum pupillo fuerat auferendum Th. ¹⁰ pp.?
¹¹ Tertullum Th. ¹² nostro om. Th. ¹³ praecipimus ... committunt] atque ipsum seue-
ritate legitima coerceri, ut in monetis tantum n. c. p. studium frequentetur Th.: uerba
cuius ... committunt ex Th. 9, 21, 9 interpolata sunt

3 aa. Q^a | ianuarinum] 7, 13, 2 Th., ianua-
rium LRQ, ianuanum C 5 sibi] RQ Th.,
om. LC | ut om. C | inuestigandi C | iudi-
ciis] C Th., iudici LRQ 6 conscius C | sic]
si CR^a | addicendi] Th., addicendi LCRQ^a,
adiciendis Q^b 8 singulos L | statuatur L^a CQ |
si] si uero miles si L^a (ex u. 9) | de custo-
dia] custodiam L^a 9 capite Q^a | denega-
tur CR 10 gradum Q 11 deferatur CQ
12 domino in proximus L 13 ante] au-
tem L | reperit Q^a 14 proderit R | posses-
siones C | ipsius] eius Q 15 si CR | ab ea]
ea C. a Q^a | domu R^a, domum C | uel] uel
a Q | fuerit L 16 actor Q^a | uel om. Q^a |
serui Q^a | uel incolis om. CQ^a contra Th.
colonos L^a, coloni Q^a | haec C 17 supplica-

tio C | plectendi sunt C^b, puniendi sunt Q^a, pu-
niendis Q^b 15 domu H 20 nullum] sin. Q^a |
qui C | aetas om. R^a 21 quod Q | tamen]
autem R | sunt Q | quod C 22 re pupilli]
pupillis CQ^a | oportet Q 23 fisco] in f. Q |
fueran Q^a | s. a. Th. 9, 21, 2 Hal. L | xv Hal. L
24 romae] Th. cum 7, 13, 2, constantinop. Hal.,
cp. L | prisco L | iii et c. iii Hal. | con-
stantio L 25 tertillianum L | proc. afr.] Th.,
pp. libri | nummos LQ 26 affusione L, efu-
sione CQ 27 etenim om. L | euidendae C,
uidende R^a 29 poterit Th. | quocumque Q
30 exustionibus] accessionibus R | s. a. Th.
9, 21, 3 Hal. L | prid.] ii Hal. L 31 constan-
tio] constantino Hal. | c.] cc. L, c. iii Hal.

- 3 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. RV- [Th. 9, 21, 10 B 60, 60, 2
FINO PP. Si quis super cudendo aere uel rescripto aliquo uel etiam adnotatione nostra
sibi eripuerit facultatem, non solum fructum propriae petitionis amittat, uerum etiam
poenam quam meretur excipiat. D. III ID. IUL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET
ABUNDANTIO CONSS. a. 393

XXV

R DE MUTATIONE NOMINIS R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. IULIANO. Sicut initio [B 60, 60, 3
nominis cognominis praenominis recognoscendi singulos impositio priuatim libera est, ita
horum mutatio innocentibus periculosa non est. mutare itaque nomen siue praenomen 10
sine aliqua fraude licito iure, si liber es, secundum ea quae saepe statuta sunt minime
prohiberis, nulli ex hoc praecudio futuro. S. XV K. IAN. AA. CONSS. a. 293

XXVI

R AD LEGEM IULIAM DE AMBITV R

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. POMPEIANO PROCONSULI [Th. 9, 26, 2 B 60, 43, 10 15
AFRICAE. Nullus omnino principatum uel numeratum seu commentariensis gradum² uel
cetera officia repetere audeat, cum publicae disciplinae semel gesta sufficiant. Ac si quis-
piam promotorum denuo ad munus etiam per sacras litteras³ inrepperit, quod ante doce-
bitur gessisse, cassatis quae hoc modo sunt impetrata, ad solutionem debiti [Th. 9, 26, 3
primitus ardetur, et qui contra fecerint poenam deportationis ad instar legis Iuliae ambitus⁴ 20
excipiant. D. PRID. K. IUN.⁵ MEDIOLANI STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400

XXVII

R AD LEGEM IULIAM REPETVNDARVM R

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. MATRONIANO [Th. 9, 27, 3
DVCI ET PRAESIDI ISAVRIAE⁶. Vt unius poena metus possit esse multorum, ducem qui 25
male egit ad prouinciam quam nudauerat cum custodia competentem⁷ ire praecipimus, ut
L (24. 26. 27) CRQ

¹ iunge 10, 72, 12. 12, 61, 3 Th. 1, 12, 8. 11, 1, 28 ² uel ... gradum om. Th., habet
BΣ (κ.π.) ³ etiam per sacras litteras uidentur ex Th. 9, 26, 3 addita esse ⁴ deportationis
... ambitus] in futurum deportationis Th. ⁵ Ian. leges iungendae (u. i.) ⁶ Sardiniae Th.
⁷ ducem ... competentem] Natalem quondam ducem sub custodia protectorum ad prouinciam
quam nudauerat Th.

1 impp. C, imp. LQ | ualentinus R | aa. CQ,
a. L 3 eripuerit] C Th., arripuerit LR,
eripuit Q 4 quam] quod Q | s. a. Th. L |
iii L | constant. ... 5 cons. om. L 8 dio-
clianus R^a | iulio Q^a 9 singuli Q | priuati RQ
10 eorum Q | siue] Q, si uero C, uel R | pro-
nomen CRQ 12 s. a. Hal. | aa. et cons.
Hal. 15 imp. LCQ | arc. et hon. aa. (a. Q)
dioclicianus et maximianus aa. et cc. R
proc. afr.] Th., om. libri 17 petere R^a
ac si] CRQ Th., a si L, et si BΣ (κ.π.) |
quisquam Q^a 18 ad] ad id Th., et λει-
τούργων BΣ (κ.π.) | ante (autem L^a) doc.]
doc. ante Th., πρότερον διδάσκειται BΣ (κ.π.)

19 impetrata sunt R | debiti om. Q^a 20 arte-
tur] scripsi cum Th. artentur (ubi praecedit
officia), arguetur LCRQ, ἐνταύτω BΣ (κ.π.) |
fecerit C, om. R^a | iuli R^a 21 s. a. Th.
9, 26, 2 Hal. L | prid.] ii Hal. | iun.] Th.,
iul. Hal. L: ian. cum legibus iungendis scri-
bendum esse probat Th. 12, 6, 27 (= 10,
72, 12), ubi quae praecedit constitutio vi
id. Iun. eiusdem anni data est | stelicone et
aul. cons. L 24 impp. C, imp. LRQ |
ualent.] et ual. L | theod.] diocl. R | aa. C,
a. RQ | matriniano Q 25 et praesidi] praesi-
dis LC | sauriae LQ^a | metus om. R^a 26 mi-
nudauerat R^a | ire] iurae C

non solum, quod eius non dicam domesticus, sed manipularius et minister accepit, verum etiam quod ipse a provincialibus nostris rapuit aut sustulit, in quadruplum inuitus exsoluat.

D. PRID. ID. IVN. CONSTANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO CONSS.

a. 382

- 2 IDEM AAA. FLORO PP. Sciant iudices super admissis propriis [Th. 9, 27, 4 B 60, 43, 11] aut a se aut ab heredibus suis poenam esse repetendam. D. X K. SEPT. ANTONIO ET SYAGRIO CONSS.

a. 382

- 3 IDEM AAA. MARCELLINO¹. Omnes cognitores et iudices a pecuniis atque [Th. 9, 27, 5] patrimonii manus abstineant neque alienum iurgium putent suam praedam. etenim privatarum quoque litium cognitor idemque mercator statutam legibus² cogetur subire iacturam. 9 D. PRID. NON. APRIL. MEDIOLANI MEROBAYDE II ET SATVRNINO CONSS.

a. 383

- 4 IDEM AAA. ET ARCADIUS A. EDICTVM AD PROVINCIALES. Iube- [Th. 9, 27, 6 B 60, 43, 12] mus hortamur, ut, si quis forte honoratorum decurionum possessorum, postremo etiam colonorum aut cuiuslibet ordinis a iudice fuerit aliqua ratione concussus, si quis scit venalem de iure fuisse sententiam, si quis poenam vel pretio remissam vel uitio cupiditatis ingestam, si quis postremo quacumque de causa improbum iudicem potuerit approbare, is vel administrante eo vel post administrationem depositam in publicum prodeat, crimen deferat, delatum approbet. cum probauerit, et victoriam reportaturus et gloriam. D. X K. IVL. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS.

a. 386

- 5 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIUS AAA. SEVERINO COMITI RERVVM PRIVATARVM. Vnusquisque procurator, praepositus gynaecei, tabularius susceptor colonus vel quicumque se a comite domorum meminerit esse concussum, cum ipse cui pecuniam numerauerit administratione decesserit, intra anni spatia ad iudicium spectabilitatis tuae quidquid dederit repetiturus occurrat³, ut prosit pensionibus, 20 quidquid ille reddiderit. Sin vero ex tempore depositae administrationis praestituti temporis curricula transfluxerint, nulla vox aduocationis emergat, sed ipsos procuratores praepositos colonos tabularios susceptores obnoxios ad solutionem uolumus⁴ artari. D. PRID. NON. IVN. MEDIOLANI VALENTINIANO A. IIII ET NEOTERIO CONSS.

a. 390

- 6 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. Sancimus eiusmodi viros ad provincias regendas accedere, qui honoris insignia non ambitione vel pretio, sed probatae uitae et amplitudinis tuae solent testimonio promoueri⁵, ita sane ut, quibus hi honores per sedis tuae vel nostram fuerint electionem commissi, iurati inter gesta depromant se pro administrationibus sortiendis neque dedisse quippiam neque daturos umquam postmodum fore, siue per se siue per interpositam in fraudem legis sacramentique personam, aut donationis uenditionisue titulo aut alio uelamento cuiuscumque contractus, et L (27, 1...3. 6) CRQ (27, 4 om. R^aQ^a)

¹ haue Marcelline k. n. Th. ² statutam legibus] parem capitis ac uitae, quae peculatus reos consuevit inuoluere Th. ³ adcurrat Th. ⁴ iubemus Th. ⁵ promereri (Mommson)?

1 eis R^a | domesticum C, modesticus R^a | manipularis L 2 etiam] Paris. 4517 Th., et LCRQ | aut] ac Th. 3 s. a. Th. Hal. L | prid.] II Hal. | antonco L^a 4 aa. LCRQ | floro] Th., florentio LCRQ 5 a om. R^a | se] saut a se L | pene R^a | s. a. Th. Hal. L | x om. Hal. L 7 aa. CQ, a. R 8 matrimoniis C | alienum ... 9 idemque om. Q^a 9 cognitor] cogitur R^a | idem quoque L | statuta C | cogitur CRQ | acturam R^a 10 s. a. Th. Hal. L | prid.] II Hal. | med. om. Hal. L 11 aa. Q^a, om. C, inc R^a | a. ed. ad prou.] Th., aa. C, om. R^aQ^a 13 aut c. ord. a] Q^a Th., a c. ord. C 15 quocumque C 17 et glor.] est et glor. C 18 s. a. Th. Hal. 19 imp. CQ, imp. R | arcadius] arch'ar. R | aa. CQ, om. R 20 com. r. pr.] Th. cum B ad u. 22 προσίτω τῇ κόμητι τῆς βασιλικῆς ἰδικῆς παρουσίας,

pp. CRQ | positus R, propositus Q | gynaecei] Th., ginetii R^a, gynetio Q, cyneius C, gine. R^a 21 concessum R^a 22 cui] cum C | numerauerit] N Th., numerauit CR^aQ, nominauit R^a | admin.] ammin. habita C | decesserit ... 24 administrationis om. R^a | spatia] R^a Th., spatium CQ 24 redderit Q | sin] R^a Th., si CQ 25 transfluxerint] E Th., transfluxerunt CQ, transfixerunt R | ulla C | ipso R^a 26 colonos om. Q | coartari RQ | s. a. Th. Hal. | d. II non. iul. Hal. 28 imp. RQ | et] a. et Q^a | aa.] a. RQ | pp. om. L | cuiusmodi R^a 29 honeris R | insignia R^a 30 solē (= solere) R^a | sane] tamen L | hil RQ 31 nostra L | fiunt R | electione C | gestis CR^a 32 amministrationis L | dedisset R | umquod R^a 34 donationes C | et bis Q^a

ob hoc exceptis salariis nihil penitus tam in administratione positos quam post depositum officium pro aliquo praestito beneficio tempore administrationis, quam gratuito meruerint, accepturos. Et licet neminem diuini timoris contemnendo iureiurando arbitramur immemorem, ut saluti propriae ullum commodum anteponat, tamen, ut ad salutis timorem et necessitas periculi subiungatur, tunc si quis ausus fuerit praebita sacramenta negligere, non modo aduersus accipientem, sed etiam aduersus dantem accusandi cunctis tamquam crimen publicum concedimus facultatem, quadrupli poena eo qui conuictus fuerit modis omnibus feriendo. D. VI K. DEC. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS. a. 439

XXVIII

10

R DE CRIMINE PECVLATVS R

- 1 ¹IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. Iudices, qui tempore administrationis publicas pecunias subtraxerunt, lege Iulia peculatus obnoxii sunt et capitali animaduersioni eos subdi iubemus: his nibilo minus, qui ministerium eis ad hoc adhibuerunt uel qui subtracta ab his scientes suscepserunt, eadem poena percellendis. D. III NON. MART. CONSTANTINOPOLI HONORIO X ET THEODOSIO VI AA. CONSS. a. 415

XXVIII

R DE CRIMINE SACRILEGII R

- 1 ²IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA.³ [Th. 16, 2, 25 B 60, 45, 17] Qui diuinae legis sanctitatem aut nesciendo confundunt aut negligendo uiolant et offendunt, sacrilegium committunt. D. III K. MART. THESSALONICAE GRATIANO A. V ET THEODOSIO A. CONSS. a. 380
- 2 (3) ⁴IDEM⁵ AAA. AD SYMMACHVM PV. Disputari de principali iudicio [Th. 1, 6, 9 B 60, 45, 19] non oportet: sacrilegii enim instar est dubitare, an is dignus sit, quem elegerit imperator. D. V K. IAN. MEDIOLANI RICOMERE ET CLEARCHO CONSS.⁶ a. 384

L (27, 6. 28. 29 R 1) CRQ

¹ haec constitutio ex Th. 9, 29, 1. 2 ita composita est, ut inscriptio sumpta sit ex c. 1, subscriptio ex c. 2, utriusque contextus ne minima quidem pars non mutata sit: iunge 9, 12, 9
² iunge 1, 1, 1 ³ [edictum] ad populum urbis Constantinopolitanae addit 1, 1, 1 ⁴ edd. errore ante hanc constitutionem inserunt B 60, 45, 18, quae hausta sunt ex Prochiro 39, 7
⁵ imppp. Valentinianus Theodosius et Arcadius Th. ⁶ d. v k. Ian. Mediolani [accepta . . .] post consulatum Ricomeris et Clearchi? (u. i.)

1 ob] ab Q^a | quam] que R^a | positus C, positos Q^a | post om. C 2 quam] tam R^a?, obitos C | gratuito Q^a | meruerunt R 3 diuinitati moris L | memoriae LR^a 4 interponat R 5 necessitatem RQ | peculii L, periculo Q^a | subiungatur) L, subiungantur CR, subiungentur Q^b, iungentur Q^a | tunc si quis] CQ, tunc si quis autem L, tim .. si quis autem R^a, si quis R^b 6 tamqui R^a 7 quadrupli R^a | poena eo] E, poene LRQ^a, poenae eo Q^b, poenae cogi C | modis] mois R^a 8 s. a. Hal. L | const. ... 9 cons. om. L 12 impp. LC, imp. RQ | arc.] et art. R, axrc. Q^a 13 aa. LC, a. RQ 14 animaduersione L^aCR^b,

inc. R^a 15 his] LC, hisque RQ | nichilo Q^a | subtracta] C, subtractas LRQ | scientes] LRQ Inst., om. C: ol υποδεξάμενοι τὰ παρ' αὐτῶν κλαπέντα B 16 s. a. Th. 9, 28, 2 Hal. L | III] v Hal. L 17 vi om. L 20 impp. LC, imp. RQ | aa. CRQ 21 confundunt] Th. cum B (κ.π.) συγχύουσιν, committunt LCRQ^a, obmittunt Q^b 22 sacrilegium] et s. L | s. a. Th. Hal. L | thess. ... 23 cons. om. L 23 a.] aa. Hal., a. 1 Th. 24 aa. CRQ 25 oportet] RQ Th. BΣ (κ.π.), op. et C | dignum C | elegit C 26 s. a. Th. Hal. | Ian. ... cons.] Hal., mai. med. post consulatum ricomeris et clearchi uu. cc. cons. Th.

- 3 (4) IDEM AAA. ET ARCADIUS A. EVTROPIO PP. Ne quis sine sacrilegii crimine [B 60, 15, 20 desiderandum intellegat gerendae ac suscipiendae administrationis officium intra eam provinciam, in qua provincialis et ciuis habetur, nisi hoc cuidam ultronea liberalitate per diuinos adfatus imperator indulgeat. D. XVI K. AVG. ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 395

XXX

5

R DE SEDITIOSIS ET HIS QVI PLEBEM AVDENT CONTRA PVBLICAM QVIETEM COLLIGERE R

- 1 ¹IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. FLO- [Th. 9, 33, 1 B 60, 61, 1 RENTIO PRAEFECTO AVGVSTALI. Si quis contra eidentissimam iussionem suscipere plebem et aduersus publicam disciplinam defendere fortasse temptauerit, multam grauissimam 10 sustinebunt. D. XIII K. IAN. CONSTANTINOPOLI RICOMERE ET CLEARCHO CONSS. a. 394
- 2 ²IMP. LEO A. ERYTHRIO PP. In nullis locis aut ciuitatibus tumultuosis [B 60, 61, 2 clamoribus cuiusquam interpellatio contumeliosa procedat nec ad solam cuiusquam inuidiam petulantia uerba iactentur: scituris his, qui huiusmodi uoces emisierint mouerintque tumultus, se quidem fructum ex his quae postulant nullatenus habituros, subdendos autem 15 poenis his, quas de seditionum et tumultus auctoribus uetustissima decreta sanxerunt. D. II NON. MART. CONSTANTINOPOLI LEONE A. III CONS. a. 466

XXXI

R QVANDO CIVILIS ACTIO CRIMINALI PRAEIVDICET ET AN VTRAQVE AB EODEM EXERCERI POTEST R

20

- 1 ³IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. ANTO- [Th. 9, 20, 1 B 60, 62, 1 NIO PP. A plerisque prudentium generaliter definitum est, quotiens de re familiari et ciuili et criminalis competit actio, utraque licere experiri, siue prius criminalis siue ciuili actio moueatur⁴, nec si ciuilitur fuerit actum, criminalem posse consumi, et similiter e contrario⁵.
- 1 Sic denique et per uim possessione deiectus, si de ea recuperanda interdicto unde ui erit 25 usus, non prohibetur tamen etiam lege Iulia de ui publico iudicio instituere accusationem: et suppresso testamento cum ex interdicto de tabulis exhibendis fuerit actum, nihilo minus ex lege Cornelia testamentaria poterit crimen inferri: et cum libertus se dicit ingenuum,
- 2 tam de operis ciuilitur quam etiam lege Visellia criminaliter poterit perurgueri. Quo in

LCRQ

¹ iunge Th. 11, 39, 9: cf. ad 1, 41, 1 ² iunge 1, 3, 27. 1, 12, 6 ³ iunge 4, 19, 24
⁴ siue prius ... moueatur om. Th. ⁵ et sim. e contr. om. Th.

1 idem aaa. (a. R, aa. et cc. Q, om. C) et imp. L | a.] L, aa. C, et a. R, om. Q | autropio perfc pp. R | sine] si non Q^a, om. R^a 2 ac] ad C | eam] autem L^a 3 ciuis] cuius Q^a, ciuitas R^a? | habeatur CR^b, habet R^a? | libertate L, liberalitatem Q^a 4 affectus L, affectos C | s. a. Hal. L | xuii L | a. om. L 6 seditionis L, seditiosus R | plebem ante 7 colligere collocat R | audierint L 7 publicam quietem] L, publicam qui te C, rem publicam RQ 8 imp. LC, imp. RQ | theod.] arc. RQ (ex u. 1?) | aa. LC, a. RQ 9 praef.] pp. C 11 sustinebunt] L Th., sustinebit CRQ | s. a. Th. Hal. L | xiiii Hal., xiiii L | richomere

libri | glearcho L 12 erithio L, erithiro Q^a 13 cuiusque Q | inuidiae C 14 laudentur C | miserint L 15 se] si LC 16 uestissima Q^a 17 s. a. Hal. L | a. vi cos. Hal., a. cons. L 19 actio om. L | et an] tam C, an L 20 exercere C | potest] oportet Q 21 imp. C, imp. LRQ | ualens] ualr. Q | grat. et ual.] et ual. grat. L, et grac. ual. R, grat. ual. Q | aa. C | antonio LCQ, ad antonium Th. 22 pp. om. L 23 utramque LR^bQ, utrumque R^a 24 criminale C | reconsumi R^a | om. C 25 possessionem L^a | repetenda R^a 26 etiam om. RQ 28 inferri] N Th., inferre LCRQ 29 uiscellia RQ | urgueri LR^a

genere habetur furti actio et legis Fabiae constitutum, et plurima¹ alia sunt, quae enumerari non possunt, ut, cum altera prius actio intentata sit, per alteram quae supererit iudicatum liceat retractari. Qua iuris definitione non ambigitur etiam falsi crimen, de quo ciuilliter iam actum est, criminaliter esse repetendum. D. PRID. ID. IAN. TREVIRIS 4 VALENTE VI ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 378

XXXII

R DE CRIMINE EXPILATAE HEREDITATIS R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. EVPHRATAE. Expilatae quidem hereditatis crimen intentare non potes, quando communis arcae rebus inspectis clauas traditas coheredi profitearis. sed cum de his exhibendis apud iudicem quaereretur, rationem compensationis induci non oportuit. exhibitis enim quae desiderantur suis iudicibus directa quaestio derelinquenda est. PP. XII K. MAI. ANTONINO A. II ET GETA II CONSS. a. 205
- 2 IMP. ANTONINVS A. PRIMO. Expilatae hereditatis crimen aduersus uitricum adito praeside prouinciae persequi non prohiberis. PP. VII K. MART. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 3 IDEM A. HELENAE. Si aui tui hereditatem adisti, expilatae hereditatis crimine aduersus nouercam quondam tuam experiri non prohiberis. PP. III NON. IAN. SABINO ET ANVLLINO CONSS. a. 216
- 4 IMP. GORDIANVS A. BASSO. Aduersus uxorem, quae socia rei humanae atque diuinae domus² suscipitur, mariti diem suum functi successores expilatae hereditatis crimen intendere non possunt. Et ideo res, quas per eandem abesse quereris, competenti in rem actione uel, si dolo malo fecerit, quo minus res mobiles possideret, ad exhibendum persequere. Fructus autem rerum quas mala fide tenuit, licet expilatae hereditatis non teneatur crimine, suos non facit, sed extantes quidem uindicari, absumptos uero condici posse procul dubio est. PP. VI K. MART. ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS. a. 242
- 5 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. SVLPICIO. Obtentu expilatae hereditatis emolumentum legatorum, maxime suspensa cognitione, legatariis isdemque libertis defuncti auferri non oportet. PP. XV K. FEBR. PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS. a. 245
- 6 IDEM A. ET C. BASILIAE. Expilatae hereditatis crimen loco deficientis actionis intendi consueuisse non est iuris ambigui. PP. X K. MART. AEMILIANO ET AQVILINO CONSS. a. 249

L (31. 32 R 1. 3...6) CRQ

¹ et plurima] et cum una excepta sit causa de moribus, sescenta Th. ² domum (Cuiacius)?

1 gere Q^a | leges R^a | constitutio L^aR, constitutionum L^r | et plurima om. L | enumerari Th., numerari LCR^aQ, nominari R^a 2 intentata] Q^a Th., intenta LCR^aQ^a | altera L 3 quia LCR^aQ^a | diffinitione Q^a 4 s. a. Th. Hal. L | prid. id.] 11 kal. Hal. | treuiris ... 5 cons. om. L, treuiris om. Hal. 6 vi et u. v] v et ual. Hal. 8 imp. R | eufratie Q 9 potest R | communi C | arceribus insp. R^a | traditas om. R^a 11 exhibentis R^a | quod R^a 12 s. a. Hal. 13 antoninus] ant. ant. L | hereditatis] hris R 14 non om. R^a? | s. a.

Hal. | cereali Hal. 16 hereditate C | hereditatis om. Q^a | crimen R 17 tuam om. R^a | s. a. Hal. L | pp. om. L 20 diuinae om. C | die suo Q | functi] functi tunc C, fructi Q^a 21 requiris R^a 22 anctione R^a 23 tenebit L^rR^a 24 extantis C | adsumptos C, consumptos Q, consumptos R 25 s. a. Hal. L | attico ... cons. om. L 26 imp. Q, mpp. R | c. om. R | supplicio LRQ 27 condicione L^rC | idemque R^a, que om. L 28 auauferri Q^a | s. a. Hal. L | a. om. L 29 et cc. C, om. R 30 intenti L | s. a. Hal.

XXXIII

R VI BONORVM RAPTORVM R

- 1 IMP. GORDIANVS A. VALERIO. Vi bonorum raptorum actionem, quae cum [B 60, 17, 31] poena sua retrahit ablata, potius ad mobilia mouentiaque quam ad fundos per iniuriam occupatos spectare explorati iuris est. PP. K. MART. ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS. a. 242
- 2 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. LONGINO. Si res mobiles, quarum [B 60, 17, 32] in te fuerat dominium perfecta donatione translatum, uiolenter heres donatricis abripuit, ui bonorum raptorum actionem intra annum quidem, quo experiundi potestas fuit, in quadruplum, post annum in simplum intendere non uetaris. PP. VII K. MAI. SABCVLARE ET DONATO CONSS. a. 260
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. EVELPISTO. Res obligatas sibi creditorem ui rapientem non rem licitam facere, sed crimen committere conuenit, eumque etiam ui bonorum raptorum infra annum utilem in quadruplum, post simpli actione conueniri posse non ambigitur. S. VII ID. IAN. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 4 IDEM AA. ET CC. ATTALO. De his, quae seruum alienum nesciente domino [B 60, 17, 34] 15 ui rapuisse dicis, infra annum in quadruplum ui bonorum raptorum et post in simplum dominus eius noxali actione apud competentem iudicem conueniri potest. S. II K. MAI. HERACLEAE AA. CONSS. a. 293
- 5 IDEM AA. ET CC. DOMINAE. Siue negotiorum gestorum contra nouercam [B 60, 17, 35] tuam siue actione ui bonorum raptorum, quae in quadruplum intra annum utilem ac post 20 in simplum constituta est, putaueris agendum, notione praesidali poteris experiri. S. VI NON. IUL. PHILIPPOLI AA. CONSS. a. 293

XXXIII

R DE CRIMINE STELLIONATVS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. ALEXANDRO. Improbum quidem et criminosum fateris [B 60, 30, 5] 25 easdem res pluribus pignorasse, dissimulato in posteriore obligatione, quod eadem aliis pignori tenentur. uerum securitati tuae consules, si oblato omnibus debito criminis instituendi causam peremeris. PP. V ID. FEBR. POMPEIANO ET PELIGNO CONSS. a. 231

L (33 R 1...4. 34) CRQ

¹ iunge 4, 10, 7

2 ui] de ui libri 3 cum quae L 4 poenam suam L^o | retrahit Lⁱ, pertrahit L^o, protrahit Q | oblata C | mouentiaque om. BΣ (κ.π.) 5 expectare CQ | s. a. Hal L 6 imp. L | longio R 7 donatione] dominiumnacionem R^o | monatricis Q^o 8 actione Q | experiendi Q | fuerit R 9 post (simpli accione ins. L^o, cf. u. 13) annum in simplum om. BΣ (κ.π.) consentiente altero scholio: ως δὲ ἐκάγου ἢ γ' καὶ δ' διατάξας τοῦ παρόντος τίτλου, μετα ἐνιαυτὸν ἀπλοῦν μεθοδεύει, habent B | s. a. Hal. L Russardus | VII] ui potius quam XII L, XII Russ. | k. om. Hal. | saec. (saeculari Hal.) ... 10 cons. om. L 11 imp. Q | et cc. om. R | uelpisto C 14 s. a. Hal. L | VII] III 4, 10, 7 | id.] L, k. Hal. cum 4, 10, 7 15 aa. et cc.] a. R, a. et cc. Q | qui RQ^o | seruis (sic) alienus nesc. dom. Q^o, nesc. dom. seruum alienum R 16 dicitur Q | intra Q |

in quadruplum] quadrupli Q 17 dominus ... conueniri potest (potes C) | ἐνάγεσθαι τὸν δεσπότην αὐτοῦ τῇ νοξάλῃ ἀγωγῇ μεθοδεύσαι δύνασαι B (κ.π.) et BΣ (κ.π.), ubi etiamsi ἐνάγεσθαι melius abesset, id ipsum tamen obstat, quominus emendetur dominum ... conuenire potes | s. a. Hal. L | II] prid. L 18 heracliae Hal. 19 aa. et cc.] a. R | dominae] C, dñe RQ 20 praptorum Q^o | constituta est intra a. u. ac post in simplum C contra BΣ (κ.π.) | ac] ac si R 21 in om. R | putaueres Q^o | praesidiali R | s. a. Hal. 26 eadem R^o | dissimulando LRQ, ἀποπροσπονηθέντος BΣ (κ.π.) | quod] quod est R^o | aedem Lⁱ, eadem L^oC 27 securitate Q^o | consulis LC | si oblato] sublato L, se oblito Q^o 28 causa C | perimeris C, perimens Q^o?, pereme creditori R^o (cf. ad p. 854, 5) | s. a. Hal. L | pompeiano ... cons. om. L

- 2 IMP. GORDIANVS A. VALENTI. Si pater tuus in te donationem contulit et, [B 60, 30, 6] cum emancipatus esses, traditionibus dominium corporum in te transtulit posteaque creditorem sortitus quasdam earum rerum sine tua uoluntate uelut proprias suas obstrinxit, ius tuum non laesit. nec tamen iniuria stellionatus crimine petetur, cum sciens alienam rem te non consentiente uelut propriam suo nexuit creditori. PP. II K. IAN. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 3 IDEM A. HADRIANO. Stellionatus accusatio inter crimina publica non habetur. [B 60, 30, 7] PP. ID. APRIL. ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS. a. 242
- 4 IMP. PHILIPPVS A. EVPREPETI. Ignorantia creditoris, cui res pridem apud [B 60, 30, 8] alios obligatae pignoris seu hypothecae iure obligantur, non sine periculo capi consuevit. etenim eiusmodi fraudes ad extraordinariam criminis executionem spectare ac stellionatus commissum seuerissime esse uindicandum saepe rescriptum est. Proinde siue ignorantiam tuam debitor circumuenire temptauerit, seu obligatione rite perfecta participato fraudis consilio per subiectam quasi anteriorem personam dispendium tuum ad occultum compendium suum pertemptat, adire suum iudicem potes congruentem iuri ac debitae religioni sententiam relaturum. PP. VI ID. MAI. PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS. a. 244

XXXV

R DE INIURIIS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. SYRO. Nec seruis quidem alienis licet facere iniuriam. [B 60, 21, 44] PP. XI K. DEC. ALEXANDRO A. CONSS. a. 222
- 2 IDEM A. DAVO. Iniuriarum actio tibi duplici ex causa competit, cum et [B 60, 21, 45] maritus in uxoris pudore et pater in existimatione filiorum propriam iniuriam pati intelliguntur. PP. PRID. IDVS MAIAS AGRICOLA ET CLEMENTE CONSS. a. 230
- 3 IMP. GORDIANVS A. DONATO. Si non es nuntiator, uereri non debes, ne [B 60, 21, 46] eapropter, quod iniuriae faciendae gratia quidam te ueluti delatorem esse dixerunt, opinio tua maculata sit. quin immo aduersus eos, quos minuendae opinionis tuae causa aliquid confecisse¹ comperietur, more solito iniuriarum iudicio experiri potes. PP. II ID. IUL. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 4 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. VINDI. Atrocem sine dubio iniuriam esse factam manifestum est, si tibi illata est, cum esses in sacerdotio et dignitatis habitum et ornamenta proferres: et ideo uindictam potes eo nomine exsequi. PP. II . . . AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259

L (34. 35 R 2. 4) C (transponit 35, 1 R) RQ

¹ iunge 3, 42, 2. 9, 2, 2 ² confinxisse?

1 ualentini Q | donatione C 2 mancipatus L | traditionibus L | corporis Q 3 sortitus] s. est et LR | abstrinxit CQ 4 nec] non L | petiatur C 5 consentientem Q^a | proprium Q^a | obnexuit C | creditori om. R^a (cf. ad p. 853, 28 | s. a. Hal. L | pp. prid. k. iun. L | a. om. L 7 publica crimina non habeatur R 8 s. a. Hal. L | pp. prid. id. L 9 impp. R | entrepeti C, eutropio Q 10 obligare L | siue R 11 huiusmodi Q | extraordinaria C | executionem] κατηγορίαν BΣ (κ.π.) | expectare LRQ | stellionatum legit uel potius non intellecta uoce commissum emendauit BΣ (κ.π.) τὴν ἐπιθίσιν τὴν ἀμαρτηθεῖσαν 12 iudicandum L'CR, ἐκδικητῆαν BΣ (κ.π.) | saepe rescriptum] se prescr. Q^a 13 obligatione r. perfectam C, obligationem

r. perfectam BΣ (κ.π.): τὴν ὑποθήκην ὁρθῶς γενομένην 14 quasi ant. om. BΣ (κ.π.) | ad occ.] allocc. R^a 15 pertentant R^a, trahere portemptant dett. contra BΣ (κ.π.): τὸ λαθραῖον κέρδος ταυτοῦ ἀπατρίψει | ac] et R | religionis CR 16 s. a. Hal. L | vi] iii L 19 syro nec] syrone C, sironenec Q 20 s. a. Hal. | xii 3, 42, 2 21 idem] imp. alex. L | dabo C, clauo R 22 estimatione LR 23 s. a. Hal. L | agricola . . . cons. om. L 24 ueri Q^a? 25 eapro R^a | uelut Q 27 conperientur RQ^a | iniuria cum iud. R | s. a. Hal. 29 imp. L | aa.] a. L | et ual. c. om. RQ | uindi] L'Q, iudio R, uindio E 31 habitu L | ornamentis Q^a | proferres R^aQ^a, προέφερες BΣ (κ.π.) 32 s. a. Hal.: in L extat pp. prid.

- 5 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VICTORINO. Si non conuicii [B 60, 21, 48] consilio te aliquid iniuriosum dixisse probare potes, fides ueri a calumnia te defendit. si in rixa inconsulto calore prolapsus homicidii conuicium obiecasti et ex eo die annus excessit, cum iniuriarum actio annuo tempore praescripta sit, ob iniuriae admissum conueniri non potes. PP. VI ID. IUL. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 6 IDEM AA. FLAVIANO. Cum nec patronos iniuriam facere libertis iuris [B 60, 21, 49] aequitas permittat, proponasque patronae heredes eum, qui libertatem a defuncta acceperat, iniuriis adficere, curabit praeses prouinciae contumeliam heredum compescere. PP. ID. IUL. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 7 IDEM AA. ET CC. PAENENTIANO. Iniuriarum causa non publici iudicii, [B 60, 21, 50] 10 sed priuati continet querellam. S. ID. FEBR. SIRMI AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. MARCIANO. Dominum pro atroci iniuria, quam seruus [B 60, 21, 51] eius passus est, edicti perpetui actione proposita, qua damni etiam haberi rationem uerbis euidenter exprimitur, agere posse conuenit. S. XV K. NOV. CC. CONSS. a. 294
- 9 IDEM AA. ET CC. NONNAE. Qui liberos infamandi gratia dixerunt seruos, [B 60, 21, 52] 15 iniuriarum conueniri posse non ambigitur. S. VI K. DEC. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 10 IDEM AA. ET CC. PAVLO. Si quidem auiam tuam ancillam infamandi [B 60, 21, 53] causa rei publicae ciuitatis Comanensium dixit Zenodorus ac recessit, iniuriarum actione statim conueniri potest. nam si perseueret in causa facultatem habens agendi, super hac deferri querellam ac tunc demum, si non esse serua fuerit pronuntiata, postulari conuenit. 20 S. XV K. IAN. NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 11 IMP. ZENO A. ALEXANDRO VIRO ILLUSTRIS. Si quando iniuriarum actio, [B 60, 21, 54] quam inter priuata delicta ueteris iuris auctores connumerant, a quiblibet illustribus uiris, militantibus seu sine cingulo constitutis, uel uxoribus eorum uel liberis masculini sexus uel filiabus, superstitibus uidelicet patribus aut maritis illustribus, uel si aduersus 25 aliquam huiusmodi personam criminaliter forte mouetur, ipsos quidem, qui super iniuria queruntur, inscribere aliaque omnia, quae in huiusmodi causis de more procedunt, sollemniter obseruare decernimus: licere autem illustri accusatori uel reo, uxori uel liberis masculini sexus seu filiae itidem illustris superstitis causam iniuriarum in quocumque iudicio competenti per procuratorem criminaliter suscipere uel mouere, sententiam iudice contra 30 eum qui procuratorem dederit, etsi ipse non adesset¹ iudiciis nec causam per procuratorem diceret, legibus prolaturus: ita tamen, ut nullus alius idem sibi audeat uindicare uel a nostro numine postulare: sed in ceteris mos iudiciorum qui hactenus obtinuit et in posterum seruetur intactus. D. V NON. NOV. CONSTANTINOPOLI ILLO VC. CONS. a. 416

L (35, 5...9) C R (transponit 35, 10. 9) Q (35, 10...39, 1 in litura) T (inde a u. 17)

¹ ac si ipse adesset (T²)?

1 imp. RQ | aa.] aa. et cc. Q | uictorino om. R | conuicio L^a 2 dixisse iniuriosum Q | probari potest (potes R^a) LR, ἀποδείξαι δύνασαι B (κ.π.) | calumpnita te L^a | sin Q, εἰ δὲ B (κ.π.) 3 rixam R | homicidium C 4 cum om. R^a | tempore annuo Q 5 s. a. Hal. L | vi] iii L | aa. iii et iii Hal., iii et ii aa. L 6 aa.] a. R, a. et cc. Q, om. L 7 herede R | libertate L | functa R^a 8 iniurias C | heredem L^a | s. a. Hal. L 9 iii ... cons. om. L, aa. om. Hal. 10 aa. et cc.] a. R | iudiciis Q^a 11 continet] eo c. R | querelas C | s. a. Hal. L | aa. om. L 12 aa. et cc.] a. R | matiano R 13 praeposita R | habere C | ratione L 14 s. a. Hal. L | cc.] L, aa. et Hal. 16 s. a. Hal. L | vi] iii L | cc.] L, aa. Hal. 17 aa. et cc.] a. R | auia tua C 18 eomanensium R^a?. commanensium T | ac

recessit] agreeae sit C | actionem R^a 19 perseueres R^a | causam CRT^a? | habeas R^a, habes R^b | hac] han R 20 ac ... conuenit om. R^a | esset T^a 21 s. a. Hal. 22 uiro ill.] uero illis T 23 ueteres R, ueteris T^a | actores T | connumerant R^a | illustris T^a 24 sine om. C | singulo C | uxoribus] eo uel ux. C 25 superstitibus ... maritis (maritus CR^a?) om. T^a 26 moueretur C | ipsis C | qui] quis R | iniuriam R 27 aliaque] aliqua T^a | causa C, casus T^a 28 obseruari T | uxori] uel ux. T | liberi C 29 sexu C | quacumque C 30 iudicem C 31 procurat.] per proc. R^a | etsi ... 32 diceret om. R^a | adesse C 32 sibi ut n. a. idem C 33 nomine C, munimine R^a? | mos] mox CT^a, mox R^a 34 seruet C, seduetur R^a | s. a. Hal.

XXXVI

R DE FAMOSIS LIBELLIS R

- 1 Πᾶς ὁ εὐρίσκων φλυαρίαν ἢ ἰσφραγισμένην ἢ ἀσφράγιστον καὶ μὴ παραχρῆμα καίων, [R 60, 63, 1
ἀλλ' ἀναγινώσκων ὑποκείμεθω τῇ τιμωρίᾳ, ἥτις ἐπόκειται καὶ ὁ συντεθεικὸς τὴν φλυαρίαν.
- 2 (1) IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. EDICTVM. ¹Si quis famo- [Th. 9, 34, 7 H 60, 63, 1 5
sum libellum siue domi siue in publico uel quocumque loco ignarus reppererit², aut cor-
1 rumpat³, priusquam alter inueniat, aut nulli conticeatur inuentum. Sin uero non statim
easdem chartulas uel corruperit uel igni consumpserit, sed uim earum manifestauerit, sciat
2 se quasi auctorem huiusmodi delicti⁴ capitali sententia subiugandum. Sane si quis deuo-
tionis suae ac salutis publicae custodiam gerit, nomen suum profiteatur et ea, quae per 10
famosum persequenda putauit, ore proprio edicat, ita ut absque ulla trepidatione accedat,
sciens, quod, si adsertionibus ueri fides fuerit opitulata, laudem maximam ac praemium a
3 nostra clementia consequetur. Sin uero minime haec uera ostenderit, capitali poena [(Th.)
plectetur. huiusmodi autem libellus alterius opinionem non laedat. D. XIII K. MART. 14
CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365

XXXVII

R DE ABIGEIS R

- 1 ¹IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. PASIPHIL². Abacti [Th. 2, 1, 8, 1 mut. B 60, 25, 5
animalis accusatio non solum cum inscriptionibus, sed etiam sine ea observatione pro- 19
ponitur. D. VIII K. IAN. MEDIOLANI OLYBRIO ET PROBINO CONSS. a. 395

XXXVIII

R DE NILI AGGERIBVS NON RVMPENDIS R

- 1 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP. Si quis [Th. 9, 32, 1 B 60, 25, 6
posthac per Aegyptum intra duodecimum cubitum fluminis Nili ulla fluenta de propriis
ac uetustis usibus praeter fas praeterque morem antiquitatis usurpauerit, flammis eo loco 25
consumatur, in quo uetustatis reuerentiam et propemodum ipsius imperii appetierit securi-
L (36) CR (38, 1 om. R^a) T: index 36, 1 ex B (= Synopsis Φ 4, 1 p. 667) restitutus est

¹ pr. ex Th. 9, 34, 1 additum est ² offenderit Th. ³ discerpit Th. ⁴ sin uero ...
delicti] famosorum infame nomen est libellorum, ac si quis uel colligendos uel legendos
putauerit ac non statim chartas igni consumpserit, sciat se Th. ⁵ iunge b, 4, 8. 9, 2, 16
⁶ suo salutem addit Th.

3 const. greca C: cuius libri auctoritatem
non uideo quemadmodum recusare possint,
qui indicem B, qui praecedit indicem c. 2,
ideo huic loco restituere dubitauerunt, quia
idem argumentum in c. 2 redit. accedit quod
libellorum siue signatorum siue non signa-
torum in c. 2 nulla mentio fit [ἢ ἰσφρ.] ἰσφρ.
Synopsis 4 ὑπόκειται] ὑπάρχει Synopsis
b imp. LR | et dictum R, edictu T 6 domi]
in domo T | loci L 7 ueniat T^a | conferta-
tur R^a | statum R^a 8 corrumpit CRT^a?
9 huiusmodi T | sententiae RT 10 salu-
tis] s. qui C | egerit T 11 persequenda
putauit C, putauerit persequenda (requi-
renda T) RT, prosequenda putauit Th. |
nulla L^a | accedat om. T^a 12 si adsert.]

assert. L, asisercionibus R^a | ueri] suis
ueri R | fieri opitulatam C | ac] RT Th.,
et LC 13 consequatur CR | si L | uerba L' C
14 oppinionem L, opiniones C | s. a. Th. 9, 34, 7
Hal. L | d. xui L, pp. xvi Hal. 17 abieis
RT^a 18 pasiphio R^a, pasifilio T | abducti T
19 etiam] et R 20 s. a. Th. Hal. | vi Hal. |
mediol. om. Hal. 22 corruppendis Th. 9, 32
rubr. 24 cibitum T^a | ulla] Th., ualla libri:
διαρρήξῃ τὸν τάφρον B, ὁ στόμα ἢ τάφρον τοῦ
Νεῖλου διασχίζων BΣ: Graeci non confirmant
lectionem ualla, sed potius aggeres ruptos
fluentis usurpatis substitunt | fluentis T
25 praeterque om. T^a 26 reuerentiae C |
propedomum T

tatem: consciis et consortibus eius deportatione¹ constringendis, ita ut numquam supplicandi eis uel recipiendi ciuitatem uel dignitatem uel substantiam licentia tribuatur. D. x k. OCT. CONSTANTINOPOLI HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS.

a. 409

XXXVIII

R DE HIS QVI LATRONES VEL IN ALIIS CRIMINIBVS,
REOS OCCVLTAVERTINT R

- ¹ IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. SIMPLICIO [Th. 9, 29, 1 B 60, 27, 3] VICARIO. Eos, qui se cum alieni criminis reo occultando cum sociarunt, par ipsos et
¹ reos² poena expectet. Et latrones quisquis sciens susceperit uel offerre iudiciis [Th. 9, 29, 2] supersederit, supplicio corporali aut dispendio facultatum pro qualitate personae et iudicis¹⁰ aestimatione plectatur. PP. ROMAE x k. APRIL. GRATIANO A. III ET EQVITIO CONSS. a. 374
- ² IMP. MARCIANVS A. PALLADIO PP. Si qui latrones seu aliis criminibus [B 60, 27, 4] obnoxii in possessione degunt seu latitant, dominus possessionis, si praesto est, aut procuratores, si dominus abest, seu primates possessionis ultro eos offerant aut, si scientes hoc sponte non fecerint, conueniantur a ciuili officio, ut tradant prouinciali iudicio eos¹⁵ qui requiruntur, prout iuris est sub examine iudicis arguendos et poenas post documenta congruas subituros. si uero exhibere eos domini uel procuratores aut primates possessionis distulerint, tunc ad detinendos eos a rectore prouinciae omnia ciuilia dirigantur auxilia.
- ¹ Si autem propter multitudinem forte eorum, qui in praedio sunt, ciuile adminiculum sufficere non posse constiterit et memorati audaces exsecutoribus obiecerint manus uel alias²⁰ parere distulerint, tunc iudex prouinciae memor periculi sui a uiro deuoto tribuno seu primatibus militum qui in locis sunt auxilium postulet, ut per militarem manum correpti accusati sine damno atque laesione cuiuslibet legibus offerantur et conuicti poenas subeant competentes: non ignaro iudice, quod, si aduersus innocentes uel ob aliam causam praeter latronum uel aliorum nocentium inuestigationem militare auxilium postulauerit aut dispen-²⁵ diis adfici prouinciales concesserit, commotione seuerissima, prout tua celsitudo iudicauerit, feriatur. Tribuni etiam seu primates numerorum, qui in locis sunt, admoniti per litteras iudicis si adminiculum militare praebere noluerint, aut si ab ipsis militibus damna prouin-
- L (39) CR (38, 1 om. et 39, 1 R transponit R^a) Q (incipit u. 12) T (ad u. 8...11)

¹ Oasenae deportationi Th. ² Eos qui secum a. tr. reos occultando sociarunt, par atque ipsos reos Th. (u. i.)

2 dignitate C | s. a. Th. Hal. 6 occultauerint | T Th., occultauerit C, occultauerunt R 7 imp. C, imp. LR | aa. CR 8 uicario | Th., om. libri | eos | si eos C | aliena L | reos LRT Th. contra BΣ (κ.π.): οἱ τινες ἐαυτοὺς μετὰ τοῦ ὑπευθύνου τοῦ ἀλλοτρίου ἐγκλήματος ἐκοινοποίησαν | eum | C cum BΣ (κ.π.) ἐν τῷ κρίπτειν αὐτόν, eum eamue LRT, om. Th. | sociauerint R, sociauerunt T | par ipsos et reos poena (pena reos R) | ἴση αὐτοὺς καὶ τοὺς ὑπευθύνους τιμωρία BΣ (κ.π.) 9 expectat LT | offerre | eos ostendere R | iudicibus RT 10 et | C Th. BΣ (κ.π.), om. LRT 11 existimatione R | plectatur | Th. cum BΣ (κ.π.) τιμωρίζω, plectetur libri | s. a. Th. 9, 29, 1 Hal. L | pp. ... cons. | Th., d. x k. ap. L, d. iii k. mart. romae merobaude II et saturnino cons. Hal. (ex Th. 9, 29, 2 loco addito ex Egnatiano): in addendis gratiano a. III et equitio ex Egnatiano restituit 12 marcus CR, mar. L, arch. Q | a. om. R | pp. om. R | quis LC 13 obnoxium L | degant R,

denegant C | latitantes C, λανθάνουσιν B (κ.π.) 14 offerunt C | aut | ac aut L^a | sciente C 15 hoc sponte om. Q^a | fecerit CQ^a, fecerunt R | a | at R^a 17 congruas R, congrua dett. cum B (κ.π.): τῇ τιμωρίᾳ μετὰ τὰς διδασκαλίας τὰς ἀρμοζούσας ὑποβληθησομένων 18 eos om. R^a contra B (κ.π.) | ciuilia | ciuilia uel criminalia R^a contra BΣ (κ.π.) 19 sin R | ciuilem L^aC 21 parere | patefacere Lⁱ | perpericuli C | deuoto | debito C 22 locis | locis suis C contra B (κ.π.) | postulent C 23 accusatori Lⁱ, accusata C, οἱ κατηγορηθέντες B (κ.π.) | conuincti CR | subeant L, subeat R 21 ignaros C | innocentem LCQ, κατὰ τῶν μηδὲν πταισάντων B (κ.π.) | uel | N cum B (κ.π.), et uel ut L, et uel C, et il' R, om. Q | praeter | et pr. Q 25 innocentium inuestigatione C 26 concesserint L^a 27 tribum Q^a | etiam om. R contra B (κ.π.) | seu | καὶ B (κ.π.) | numerorum | liberorum LⁱC, τῶν νομίων B 28 aut si | aut Q^a

cialibus inflicta fuerint, et damna et laesiones restituent et acerrima condemnatione pro
 2 arbitrio uirorum illustrium magistrorum militum ferientur. Domini etiam praediorum seu
 procuratores uel primates possessionum impunes non manebunt, si praesentes et scientes
 ultro non obtulerint nocentes uel admoniti eos exhibere distulerint: nam dominus quidem
 possessionis dominio priuabitur, procurator uero seu primates perpetuo exilio subiacebunt.
 ipsi quoque procuratori uel domino uel primatibus possessionis, si se ad comprimendam
 multitudinem rusticanorum sufficere non posse firmauerint et id prouinciali iudicio palam
 fecerint. militare auxilium rector prouinciae a tribuno uel primatibus numeri faciet dari,
 3 si ciuilia sufficere non posse perspexerit. Si uero post exhibitionem eorum qui accusantur
 innocentes eos esse et nihil criminis admisisse patuerit, accusatores poenam quae in 10
 calumniatores exercenda est subire cogantur. exemplo autem graue est sic latronem
 requirere, ut innocentibus periculum fiat. D. XII K. IAN. CONSTANTINOPOLI MARCIANO A.
 CONS. a. 451

XXX

R DE REQVIRENDIS R

15

- 1 IMP. ANTONINVS A. RVSTICO. Cum absenti reo graua crimina intentantur, [B 60, 49, 6
 sententia festinari non solet, sed adnotari, ut requiratur, non utique ad poenam, sed ut
 1 potestas ei sit purgandi se, si potuerit. Postquam uero requirendus factus intra annum
 redierit, si se crimine purgauerit, res arbitrio iudicis signatas recipiat: sin uero intra id
 tempus reuersus post intimationem suam fuerit defunctus, etsi necdum se purgauerit, ad 20
 heredes proprios res transmittit. D. GENTIANO ET BASSO CONSS. a. 211
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. AD IANVARIVM¹. Quicumque ex eo die, quo [Th. 9, 1, 2 B 60, 49, 7
 reus fuerit in iudicio petitus, intra anni spatium noluerit adesse iudicio, res eius fisco
 uindicentur, et si postea repertus nocens fuerit deprehensus, saeniori sententiae subiungetur.
 sed et si argumentis euidentibus et probatione dilucida innocentiam suam purgare suffecerit, 25
 nihilo minus facultates eius penes fiscum remaneant. D. ID. IAN. ACC. V K. AVG. CO-
 RINTHO CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319
- 3 ²IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA.³ PALLADIO PP. In [Th. 10, 10, 29, 2 B 60, 49, 6
 pecuniariis causis edictum contra latentem propositum existimationem eius non laedit.
 criminalis uero programmatis tenor hanc tantum ferat de iure censuram, ut inter reos 30
 adnotati non iam patrimonium debeat transferre, sed famae existimationem laedere⁴.
 D. VIII ID. IUL. RAVENNAE EVSTATHIO ET AGRICOLA CONSS. a. 421

LCRQ

¹ Ianuarinum (Haenel)? ² iunge 10, 1, 10. 10, 10, 4 Th. 4, 15, 1 ³ Idem AA. et Con-
 stantius A. Th. ⁴ adnotato non tam censum debeat transferre, sed famam Th.

1 et damna] dampna R contra B (κ.π.) |
 lesione L | restituent et] restituentes LR,
 ἀποκαταστήσουσι καὶ B (κ.π.) 2 seu] se L^a
 4 abstulerint C | uel] et R, ἢ B (κ.π.) | nam
 om. R contra B (κ.π.) 5 procurator] ὁ δὲ
 φροντιστὰς B (κ.π.) | subiecebunt Q^a 7 rusti-
 corum L | firmauerit Q^a 8 fecerit CR cum
 B (κ.π.) ποιῶν | tribuno Q^a | uel] uel a L,
 ἢ B (κ.π.) 9 non posse sufficere RQ contra
 B (κ.π.) | sin R 10 admissa R^a 11 co-
 gentur LCR, ἀναγκάζονται B | exemplum L
 12 s. a. Hal. L | xii] xiii potius quam xui L |
 k. om. Hal. | ian.] .. L | constant. ...
 13 cons. om. L | marciano a. cons.] mari-
 niano et asclepiodoto cons. Hal., marciano a.
 et adelphio cons. emendauit Cuiacius 16 a.]
 a. et L | rufino R | intendantur Q 17 festi-
 nare C^a 18 se si] si se C, si Q^a 19 re-
 cipit C 20 reuersus bis C^a | fuerint Q^a |

purgauerat R 21 transmittat Q | s. a. Hal. L |
 gentiano] censian. L, tusco Hal., 22 ianua-
 num C, adrianum R | quaecumque C 23 pe-
 nitus L 24 saeniori] N Th., seueriori LCRQ,
 αὐστηροτέρῳ B (κ.π.) | sententia R 25 sed
 et] sed C | purgare suffecerit] C Th., pur-
 gauerit LR, purga..... Q^a, purgare potue-
 rit Q^a, καθάραι σπουδάζει B 26 s. a. Th.
 Hal. L | acc. ... corintho (corint. L) om. Hal.
 27 v et l. c. cons.] et constantino caes. (cons.
 Hal., om. L 28 imp. LRQ | honor.] nou. L |
 aa.] a. LQ | pp. om. L 29 litatentem R^a | esti-
 mationem L | ledi criminales uero grammati-
 sic nor ac tantum C 30 censura C, cesu-
 ram Q^a | reos] eos C^a 31 iam] C, tan-
 tum LRQ, tam Th. | debeant RQ^a, non de-
 beat C | estimationem L, existimatione C
 32 s. a. Th. Hal. L | vii Hal., vi L | iun. L |
 rauennae ... cons. om. L

XXXI

R DE QVAESTIONIBVS R

- 1 ¹IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. SPICIO ANTIGONO. Quaestionem de [B 60, 50, 23] seruis contra dominos haberi non oportet, exceptis adulterii criminibus, item fraudati
1 census accusationibus et crimine maiestatis, quod ad salutem principis pertinet. In ceteris 3
autem, quamquam ea, quae seruus contra dominum dixit, iudicaturi sententiam formare
non debeant, tamen si aliis quoque probationibus fides ueritatis inuestigetur, praescriptionis
2 inuidia euanesceat. In pecuniariis uero causis nec inopia probationum seruos contra domi-
num interrogari posse manifestum est. PP. K. IAN. DEXTRO ET PRISCO CONSS. a. 196
- 2 IDEM AA. CATVLO. Insolitum est et graue exemplo audiri seruos aduersus [B 60, 50, 24] 10
tutores uel matrem dominorum suorum, nisi tutelae agatur. PP. III ID. SEPT. CILONE ET
LIBONE CONSS. a. 204
- 3 IMP. ANTONINVS A. CVM COGNITIONALITER AVDISSET, DIXIT: Primum serui [B 60, 50, 25] 15
alieni interrogabuntur. si praestita fuerint ex tanto scelere argumenta, ut uideantur acce-
dere ad uerisimilia causae crimina, ipsa quoque mulier torquebitur: neque enim aegre
feret, si torqueatur, quae uenenis uiscera hominis extinxit. PP. VII K. APRIL. SABINO ET
ANVLLINO CONSS. a. 216
- 4 PARS EX RESCRIPTO IMP. ANTONINI A. Sicuti conuictis confessisque ad [B 60, 50, 26] 20
societatem scelerum uocantibus eos, a quibus apprehensi custoditiue sunt, facile credi non
oportet, ita, si euidentibus rationibus post commissum communiter facinus ad euitandam
de se sententiam id fecisse fuerint probati, publicae uindictae non sunt subtrahendi. PP. V
K. APRIL. SABINO ET ANVLLINO CONSS. a. 216
- 5 IMP. ALEXANDER A. RESPECTO. Nec si mors testatoris uindicanda est, [B 60, 50, 27] 24
quaestioni indiscrete subiciuntur hi, qui libertatem supremo iudicio acceperunt. PP. VI
ID. MART. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 6 IMP. GORDIANVS A. HERODIANO. Pridem placuit domestica seruorum seu [B 60, 50, 28] 29
libertorum propriorum uel maternorum interrogatione in causis ad dominos uel patronos
pertinentibus abstinendum esse, ut neque pro his neque aduersus eos in capitalibus uel
pecuniariis quaestionibus ueritatis uim obtinere possit, quod in confessionem ab eis fuerit
deductum. PP. VII ID. MAI. SABINO ET VENUSTO CONSS. a. 240
- 7 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VRBANA. Seruos, qui proprii [B 60, 50, 29] 32
indubitate iuris tui probabuntur, ad interrogationem nec offerente te produci sineremus:
tantum abest, ut et inuita te contra dominam uocem rumpere cogantur. PP. K. NOV.
MAXIMO II ET AQVILINO CONSS. a. 286

L (41 R 1. 2. 4) CRQ

¹ Item Seuerus, Spicio Antigono ita rescripsit: Cum quaestio de seruis contra dominos neque haberi debeat neque, si facta sit, dicturi sententiam consilium instruat: multo minus indicia seruorum contra dominos admittenda sunt *Dig.* 48, 18, 1, 16

3 imp. Q, id R^a | aa.] a. Q | spicio antigono] *Dig.* (u. s.), antigonae libri 4 dominus L | habere C | oportere CR 5 accus.] in acc. R | crimen C 6 iudicanti Q^a | formaret L^a 8 inuidiae C | uanesceat (eu. R^b) R | proba- tionem Q^a | dominos LR 9 s. a. Hal. L | dextro et prisco] L, fusco II et dextro Hal. 10 idem] imp. seu. et ant. L | aa.] a. LQ | insolitum C 11 nisi si Q | tutela R | s. a. Hal. | chilone Hal. 13 incondicionaliter C 14 interrogabunt C | ex om. C 15 uerisi- milia causa C, uerissimilem causam Q | enim om. C | aegre feret] referret C, feret aegre Q^a 16 uenenis] C, uen. suis RQ | s. a. Hal.

18 pars ex rescripto om. R | conuicti R^a 19 sunt om. R^a 20 euitandum L 21 de se om. C | s. a. Hal.: in L extat p. ui 23 resperto Q 24 quaestionis discretae C, questionis indiscerte Q^a | hii Q | accepe- rint R^a | s. a. Hal. 25 et] II et Hal. 26 gor- dianus] cor. R | placuit R^a 27 lb'etorum R^a | propriorum C 28 abstinendum] absten- tibus abstinendum Q^a 29 confessionis R^a 30 deductum] desactum R^a | s. a. Hal. 31 aa.] a. et cc. Q | urbano C 32 indu- bietate R^a | te om. C^a | producis inheremus C^a 33 ut] tut R^a | inuita te] in ciuitate C^a | s. a. Hal.

- 8 IDEM AA. AD SALLYSTIANVM PRAESIDEM. Milites neque tormentis neque [B 60, 50, 30] plebeiorum poenis in causis criminum subiungi concedimus, etiamsi non emeritis stipendiis uideantur esse dimissi, exceptis scilicet his, qui ignominiose sunt soluti. quod et in filiis
1 militum et ueteranorum seruabitur. Oportet autem iudices nec in his criminibus, quae publicorum iudiciorum sunt, in inuestigatione ueritatis a tormentis initium sumere, sed
2 argumentis primum uerisimilibus probabilibusque uti. Et si his ueluti certis indiciis ducti inuestigandae ueritatis gratia ad tormenta putauerint esse ueniendum, tunc id demum facere debebunt, si personarum condicio pateretur. hac enim ratione etiam uniuersi prouinciales nostri fructum ingenitae nobis beneuolentiae consequentur. PP. SINE DIE ET CONSVLE.
- 9 IDEM AA. AD CHARISIUM PRAESIDEM SYRIAE. Super statu ingenuitatis per [B 60, 50, 31] omnia interrogationum et quaestionum uestigia decurrendum est, ne alieni forte sordidae stirpis splendidis et ingenuis natalibus audeant subrogari, uel propria ac debita per compositam quaestionem quibus competit successio denegetur. D. VI ID. MAI. HEMESA IPSIS
14 III ET III AA. CONSS. a. 290
- 10 IDEM AA. PTOLEMAEO. Cum testamentum falsum esse proponas, ad illu- [B 60, 50, 32] minandam ueritatem seruos hereditarios, etsi libertas eis ab eo qui se heredem esse adfirmat praestita est, etiam per tormenta interrogari constitutionibus principum est permissum. PP. VI K. SEPT. IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 11 IDEM AA. BOETHO. Diuo Marco placuit eminentissimorum quidem nec non [B 60, 50, 33] 20 etiam perfectissimorum uirorum usque ad pronepotes liberos plebelorum poenis uel quaestionibus non subici, si tamen propioris gradus liberos, per quos id priuilegium ad ulteriorem
1 gradum transgreditur, nulla uiolati pudoris macula adspersit. In decurionibus autem et filiis eorum hoc obseruari uir prudentissimus Domitius Ulpianus in publicarum disputationum libris¹ ad perennem scientiae memoriam refert. PP. V K. DEC. IPSIS III ET III
25 AA. CONSS. a. 290
- 12 IDEM AA. ASPRO. Quotiens de dominio mancipiorum tractatur, si aliis [B 60, 50, 34] probationibus ueritas illuminari non possit, de se ipsa esse cum tormentis interroganda iuris auctores probant. PP. III ID. MAI. SIRMI TIBERIANO ET DIONE CONSS. a. 291
- 13 IDEM AA. ET CC. PHILIPPAE. Hoc, quod placet, si de hereditate quae- [B 60, 50, 35] 30 ratur, hereditarios seruos interrogari, tibi opitulari non potest. ibi enim, dum de dominio incertum est, ad quem ex hereditate pertineat, merito per interrogationem hereditarii serui ad ueritatis indaginem perueniatur. tu autem adseuerando seruum communem esse non dubitas portionem ad eum pertinere, contra quem interrogari eum cupis: quae res quaestionem ab eo haberi non permittit, cum nec communis seruus aduersus dominum, qui non
35 occidisse socium suum dicatur, interrogari possit. S. III K. MAI. HERACLIAE AA. CONSS. a. 293

L (41, 9. 15. 10. 12) CRQ

¹ cf. Dig. 50, 2, 2, 2

1 aa.] a. Q^a 2 meritis R^a 3 ignominiores R^a 4 uetenorum Q^a 5 in inuestigatione] inuestigatione (—nem R^aQ^a?) CR^aQ, ad inuestigationem R^a, ἐν ἐξέτασιν B 6 primum om. C | probabilibusque] R, pro aliquibus C, probationibusque Q | his] hiis R^aQ & etiam om. R | uniuersis prouinciales R^a 9 s. a. Hal. 11 idem aa.] impp. dioc. et max. a. L | carisium libri | sitriae R 12 alienae forte LR^a, forte alieni (alieno Q^a) Q, ἀλλότριαι τυχόν B | sorde stirpes L 13 et] R cum B, seu LQ, se C | ingeniis Q^a | audiant C | uel] uel ut L 14 s. a. Hal. L | d.) s. L | hemesa (emissa Hal.) ... 15 cons. om. L 16 idem] impp. dioc. et max. L | aa.] Bamberg. I D 3, aa. et cc. LCRQ | ptolomeo CQ, phtolomeo R, pholoneo L

17 se om. R^a 18 principium R^a | permissum est R 19 s. a. Hal. L | vi] iii L | ipsis ... cons. om. L 20 aa.] a. et cc. Q | boto CQ | marchio C 21 pronepotem C contra B et BΣ 22 subici] abigi C | propioris CRQ 23 nulli C | sparsit Q 25 sententiam memoria C, scientiam et memoriam R | s. a. Hal. R | v] xui R 26 cons. R 27 aa.] aa. et cc. LQ | aspiro RQ | domino R^a | mancipiorum R 28 illuminatri R^a, illiminari Q^a 29 auctoritas L, actores R | s. a. Hal. LR | liberanian. L | dion. L, dionisius R | cons. L 30 philippo Q | de] domini R^a | hereditate Q^a 31 potes sibi (uel tibi) C | domino R^a 32 interrog.] interrog. inter C 33 ad] ad in R^a 36 occidisset C | suum om. R | s. a. Hal. R | eracl. R

- 14 IDEM AA. ET CC. CONSTANTIO. Seruos non solum pro dominis, sub quo- [B 60, 50, 36]
rum dominio sunt constituti, sed nec pro his quorum antea fuerunt interrogari posse
constat. S. VIII ID. APRIL. CC. CONSS. a. 294
- 15 IDEM AA. ET CC. MAXIMO. Interrogari seruos de facto suo non solum in [B 60, 50, 37]
criminali causa, sed etiam in pecuniaria (ueluti quando per eum depositi uel commodati
nomine uel in aliis causis legibus cognitae res aliis praestitae sunt) posse non ambigitur.
S. V ID. APRIL. CC. CONSS. a. 294
- 16 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD ANTO- [Th. 9, 35, 2 B 60, 50, 39]
NIVM PP. GALLIARVM. Decuriones siue ob alienum siue ob suum debitum exsortes omnino
earum uolumus esse poenarum, quas fidiculae et tormenta constituunt. quod quidem capi- 10
1 tale iudici erit, si in contumeliam ordinis exitiumque temptetur. Maiestatis tantummodo
reos et quae nefanda dictu sunt conscios aut molientes ex ordine municipali maneat tam
cruenta condicio. D. XV K. OCT. TREVIRIS VALENTE V ET VALENTINIANO AA. CONSS. a. 376
- 17 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MESSALAE PP. Nihil sibi deflectens [Th. 9, 35, 6]
a iustitia indignatio cognitorum, nihil uenalis exigentium terror in eas, quae aut innocen- 15
tia² securae aut principalis sunt honore munitae, intellegat licere personas ad inferendas
iniurias corporales. habeat hanc mercedem laboris multorum munerum testimoniis com-
1 mendata deuotio. Idem est et si munia decurionatus quis deposuit: nam et ipse [(Th.)]
propter pristinam dignitatem quaestionem non patitur. D. XII K. SEPT. THEODORO CONS. a. 399
- 18 IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. De tormentis hereditariorum ser- [B 60, 50, 39] 20
uorum sancimus, nullo discrimine secundum anteriores leges et constitutiones interposito,
sine de iure hereditatis aliqua moueatur inter heredes quaestio siue de corporibus tantum
hereditariis siue de utroque eorum, seruos de corporibus tantum hereditariis interrogari:
et licere seruos eos tantummodo, qui res regendas detinent, siue in seruitute relictis sunt
siue libertatem adipisci per ultimam testatoris uoluntatem praecepti sunt, in quaestionem 25
rerum hereditariorum deduci et ex his ea quae occultata sunt reuelari: prius sacramento
super his a nobis statuto⁴ praestando. D. XV K. OCT. CHALCEDONE DECIO VC. CONS. a. 529

L (41, 15. 10. 12. 14. 18) CRQ

¹ iunge 1, 54, 6. 4, 44, 17. 10, 32, 51 ² innocentiae auctoritate Th. ³ iunge 2, 58, 1
⁴ 2, 58, 1, 1

1 idem aa. et cc.] imp. ualent. ual. et grat.
aaa. L, idem aa. Q | constantino R^aQ 2 sunt]
est R^a | fuerint L 3 s. a. Hal. LR | uli R |
cons. R 4 et cc. om. L | maximo] R,
max. LC?Q | seruus legit BΣ (κ.π.) ó δοῦλος |
factu L 5 criminalibus causis L contra
BΣ (κ.π.) | eum] eos L contra BΣ (κ.π.)
(κ. i.) | uel comm. nomine (nomen L) om. C:
ολον ποτε (leg. óτε) δι' ἑαυτοῦ παρατεθέντος ἢ εἰς
χρησιν δοθέντος μηχανῶνται ἤ ἐν ἄλλαις αἰτίαις
BΣ (κ.π.), unde quid pro nomine legerit
interpres, non liquet 6 alii C 7 s. a.
Hal. LR | s.] d. L | v] ui LR | cc. om. LR
8 imp. LCQ | ualens] et ual. RQ | aa. CR |
antoninum C, ant. Q 9 gallianum Q | ob
al.] ab al. Q^a 10 uol. esse poen. om. C |
fidiculae et tormentis constituent C | capi-
tali CR^a 11 iudici] Th., iudicio CR^a, iudi-
cium R^bQ | contumelia CQ | exitumque Q^a |
maiest.] a mai. C 12 reus C | dictu] W^b,
dicto Th., dicta CR, dict. Q^a, dicti Q^b | ma-
neat t. cr. cond. om. Q^a | maneat C | tam]
tan R^a 13 concondicio R^a | s. a. Th.

Hal. R | xv om. Hal. R | treneri Hal. R |
ualentiniano et ualente Hal., ual. et ual. R |
conss.] et ss. R 14 et om. R | honorius]
bonorum Q | ad messalam Th. | deflecten-
tes R^a 15 a iustitia] ad iniustitiam C |
contiorum R^a | exientium R^a | quae] quae-
uae Q^a 16 principalis] Cuiacius, principali
libri, principalitatis Th. | bonore R^a | muni-
tate C | intellegant C 17 habeant C | nume-
rum R^a 18 idemque R | est et si munia]
et mutuum Q^a 19 dignitem Q^a | s. a. Th.
Hal. R | xii om. Hal. | theodoro uc. cons. Th.,
theodosio et rumoridio coss. Hal., cons. R
22 de om. R^a | aliquam C | inter heredes
moueatur L 23 siue] interrogari seu R^a,
seu R^b | tantum hereditariis tantum R^a
24 seruis C | eos om. Q^a | gerendas R
25 libertatem] l. talem L, in libertate tale C |
uolunt. testat. Q | praescripti R | in] ut in L |
quaestione L 26 occulta LR | reuelare L,
releuare C 27 s. a. Hal. R | decio uc.] dei
uu. cc. R

XXXII

R DE ABOLITIONIBVS R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. PATERNAE. Praeses prouinciae [B 60, 64, 1
si perspexerit abolitionem ad omnia crimina quae mota sunt pertinentem a se impetratam,
ne semel finita instaurentur, intercessione auctoritatis suae prospiciet. supplicatione uero 5
porrecta nutui principali praefata abolitione sopitum crimen ab eadem persona renouari
potest. PP. XV K. DEC. DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS. a. 287
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. AD IANVARINVM PV. Abolitio prae- [Th. 9, 37, 1 mut. B 60, 64, 2
sentibus partibus causa cognita non a principe, sed a competenti iudice postulari debet,
id est si per errorem seu temeritatem seu calorem ad accusationem prosiluerit: hoc enim 10
1 accusator explanans abolitioni locum faciet. Sin autem per deceptionem uel pecuniis a
reo corruptus ad postulandam abolitionem uenit, redemptae miserationis uox minime admit-
2 tatur, sed aduersus nocentem reum inquisitione facta poena competens exseratur. Hi [(Th.)
autem, qui suas suorumque iniurias defendunt et qui cognatos suos in accusationem de-
duxerunt, omnimodo abolitionem petere non prohibentur. D. VI K. DEC. SERDICAЕ CON- 15
STANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319
- 3 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD [Th. 9, 37, 2 mut. B 60, 64, 3
1 PROBVM PP. Fallaciter incusantibus accusationis abolitio non dabitur¹. Sin autem sincera
mente accusationem instituerit et reus aliquid iniuriae inscriptionis illatae tolerauerit², id
est si uel carcerem sustinuerit uel tormenta uel uerbera uel catenas, abolitio non petetur, 20
nisi forte ille qui haec passus est suum consensum ad petendam abolitionem accommodauit.
2 Quando autem reus nihil tale passus est, postquam fuerit officii custodiae [Th. 9, 37, 4 mut.
traditus, intra dies triginta accusatori petenti, etiam inuito reo, dari permittitur. post hoc
3 uero³ tempus, nisi reus consentiat, censemus non esse tribuendam. Quod si ingenuorum,
licet plebeiorum, qui conscii uel participes criminum non erant, testimonii gratia corpora 25
fuerint lacessita uerberibus tormentisque uexata, abolitionem etiam duarum partium con-
sensu petitam iubemus uigore iudicis denegari et crimen propositum, cuius examen tormentis
4 iam coeperat, agitari. Sin autem testibus tormenta minime sunt illata, et sic [Th. 9, 37, 2
abolitio non dabitur in illis criminibus, ut in uiolata maiestate aut patria oppugnata uel
prodita aut peculatus admissio aut sacramentis desertis, omniaque⁴ quae iuri ueteri conti- 30

L (42 R 3) CRQ

¹ principium ex Th. 9, 37, 3 sumptum est ² postquam aliquid iniuriae merito inscrip-
tionis illatae tolerarit inscriptus Th. ³ uero om. Th. ⁴ sin autem ... omniaque prius
tamen, quam aliquis de quaestione liberetur, sequitur illud, ut plerisque criminibus ne con-
sistentibus quidem partibus praestetur abolitio: ut sunt illa, in quibus aut uiolata maiestas
aut p. o. u. p. aut peculatus admissus aut sacramenta desertis sunt, omniaque ea Th.

3 imp. Q | aa.] aa. et cc. Q 4 prospexe-
rit C | abolitiones R^a, inc. Q^a, τὴν ἀβολίτιον
BΣ (κ.π.) | a) ea C | impetrata C 5 instau-
randur R^a, instau. rentur Q^a | supplicatio-
nem C 6 nutui R^a, nutu C, τῷ νουμῳ BΣ
(κ.π.) | renocari Q^a 7 s. a. Hal. 8 ianu-
arium R, uarium Q | pu.] pp. C 9 pri-
cipe R | competente Q 10 praesiluerit C
11 excusator C | abolitione R^a | sin] sic R^a |
deceptionem] Th., deceptionem libri, κατὰ
σύμφωνον B | a reo] ab eo R 12 mise-
ratio C 13 penae C | ingeratur R | hi]
ui C 14 quia C | suam s. iniuriam R
contra B | defundunt Q^a | deduxerant C
15 omnino Q | prohibetur C | s. a. Th.
Hal. R | VI] XVI Hal. | serdica Th., sordice R
16 c. om. Hal. | cons. R 17 imp. LC,
imp. R | ualens et grat.] ual. grac. L, et

anal. R, et ual. et grat. Q | aa. C, a. L
18 pp.] pu. L, om. R 19 inscriptionibus C.
cf. not. 2 | portauerit CQ 20 sustinuit Q |
petitur C 21 hoc LQ | accomodabit LR^a,
accommodabat Q^a 22 res L^a | officio R^a
23 intra] et intra C | dees Q^a | reo om. R^a
25 qui] curatorem criminatim suscipere uel
more sententia iudice contra ea qui procu-
ratorem dederit et si ipse non adesse iudi-
ciis nec causam per procuratorem qui C |
uel] et R | participes L^a | non erant] no-
uerant C^a 26 fuerit C | lacessita] L' CQ,
lacerata L' R, laesa Th. | abolitione ...
27 petita C | uigorem CR^a, sui uigorem R^a |
iudicium Th. | tortis R^a 29 ut] aut R^a 30 pe-
culatus Q^a | amissione R^a Q | sacramtis L |
omnibusque requiritur, cf. not. 4 | iure Th.

mentur: in quibus iudex non minus accusatorem ad docenda quae detulit, quam reum ad purganda quae negat debet arguere. D. PRID. ID. OCT. TREVIRIS VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS.

a. 369

XXXIII

R DE GENERALI ABOLITIONE R

5

- 1 IMP. ANTONINVS A. RVTILIANO CONSVLARI LYCIAE. Qui potentatus et uis [B 60, 64, 4] aliorumque criminum reum fecit, si post abolitionem ex forma solita reorum factam et edicta proposita intra diem statutum repetere supersederit, persequi crimina uolens non est audiendus. PP. VIII K. MAI. LAETO II ET CEREALE CONSS. a. 215
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. PAVLINO. Cum eo tempore, [B 60, 64, 5] 10 quo indulgentia nostra crimina extinxit, accusatio a te instituta non fuerit, publicae abolitionis praescriptio cessat. PP. VI ID. FEBR. MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 3 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD SENA- [Th. 9, 38, 5 B 60, 64, 6] TVM. Indulgentia, patres conscripti, quos liberat notat nec infamiam criminis tollit, sed 14 poenae gratiam facit. D. XIII K. IVN. TREVIRIS GRATIANO A. II ET PROBO CONSS. a. 371

XXXIII

R VT INTRA CERTVM TEMPVS CRIMINALIS QVAESTIO
TERMINETVR R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. DESI- [Th. 9, 36, 1 B 60, 65, 1] DERIO VICARIO. Quisquis accusator reum in iudicium sub inscriptione detulerit, si intra 20 certum² tempus accusationem coeptam persequi supersederit uel, quod est contumacius, ultimo³ die adesse neglexerit, quarta bonorum omnium parte multatus aculeos consultissimae legis incurrat, scilicet manente infamia, quam ueteres iusserant sanctiones. D. IIII ID. IUL. TREVIRIS ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 385
 - 2 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. CAECILIANO PP. Noue- [Th. 9, 36, 2 B 60, 65, 2] 25 rint iudices cuilibet culmini honoris praesidentes, necessariis utrique parti, si petantur, dilationibus non negatis praecedentibus scilicet inscriptionibus, intra certum tempus⁵ criminales causas limitandas: quo emenso subeat accusator, quia destitit, poenam legibus constitutam, et si persona uilior fuerit, cui damnum famae non sit iniuria, poenam patiatur
- L (42, 3. 43 R 1. 44 R 1) CRQ

¹ iunge Th. 9, 16, 9 ² anni Th. ³ anni ins. Th. ⁴ iunge 1, 4, 9. 1, 55, 7...9. 4, 20, 11 Th. 9, 2, 6. 9, 31, 1. 9, 37, 4 ⁵ praecedentibus ... tempus] a die inscriptionis intra anni curricula Th.

1 docendam LR^a | rerum R^a 2 purgandam L^aR^a, purgandum L^a | debetur C | urgueri C | s. a. Th. 9, 37, 2 Hal. LR | prid.] 11 Hal. | id.] k. L | treniris ... 3 cons. om. L | treueri Hal. R | np.] a. R 3 uictorie R ■ a.] r. L | ratiliano R | consulari] c. L | lyciae] R, prouinciae LCQ | potentatu L | ui L, ius C 7 fecit reum L | abolitione C, abaliationem Q^a 8 prompta C | supersedit C | crimina om. Q^a 9 s. a. Hal. R: in L extat pp. | cereali Hal., cer. R | cons. R 10 cum eo] cui reo C | temptempore Q^a 12 s. a. Hal. R | aquil'o ss. R 13 impp. CQ | ualens] et ual. R 14 indulgentiam R | patres] u p. Q 15 s. a. Th. Hal. R | XII Hal. R |

inn.] mai. R | treniri Hal. R | cons.] et ss. R 17 certa tempora R | criminalis om. L 19 impp. LCQ | theod. et] et th. et R, et th. Q | aa. C 20 in iudicio CQ^a, inditio Q^a | scriptione C 21 certum] statutum LRQ, cf. u. 27 | contumax L, contumacia Q^a 22 aleos Q^a 23 infamiam C | ueteris L^a | s. a. Th. Hal. L | IIII] ui L 24 treueri Hal., triberii L | a.] a. 1 Th., a. in L 25 celliano Q | pp. om. Q^a 26 cuilibet] libet R^a | honori uel C, honorene R^a | utique Q^a 27 criminalis C 28 subeat] habeat Th., υποστήτω B | qui CQ | pena C | legibus] sibi l. Th. contra B 29 constituta C | sit] fit Q^a | poena C

- exilii, nisi forte intra statuti¹ temporis metas consensus partium abolitionem poposcerit.
- 1 In iudicium autem debet esse diligentia, ut, si nulla rationabilis a reo uel accusatore dilatio postuletur, urgeant talium causarum notionem non expectatis² moris. D. XII K. FEBR. RAVENNAE HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409
- 3 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Criminales causas omnimodo intra duos [B 60, 65, 3] 5 annos a contestatione litis connumerandos finire censemus nec ulla occasione ad ampliora produci tempora, sed post biennii excessum minime ulterius lite durante accusatum absolui, scientibus iudicibus eorumque officiis, quod, si litigatoribus admonentibus ipsi litis introductionem uel examinationem distulerint, poena uicinarum librarum auri ferientur. D. K. 9 APRIL. DECIO VC. CONSS. a. 529

XXXXV

R AD SENATVS CONSVLTVM TURPILLIANVM R

- 1 IMP. ANTONINVS A. ANNIANO. Is demum in senatus consultum incidisse [B 60, 66, 1] uidetur, qui crimen publici iudicii detulit et causa ordinata, id est inscriptionibus depositis et fideiussore de exercenda lite praestito eoque qui accusatur sub custodia officii facto, 15 non impetrata abolitione ab executione criminis destitit.
- 2 IMP. GORDIANVS A. APPIO. Si pro eo, qui in crimen subscripsit, fidem [B 60, 66, 2] tuam adstrinxisti isque destitit et commissa stipulatio est, non ultra quantitatem quam spopondisti obligatus es: eo qui destitit infamia nihilo minus notando et extra ordinem 19 secundum iudicalem motum puniendo. PP. VI ID. IVN. GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 3 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ARCADIO. Quamuis eum ordinem [B 60, 66, 3] scriptura contineat, ut primo abolitio criminis posceretur, tunc de omnibus placitis obtemperaretur, non obseruantibus tamen aduersariis pactorum fidem instaurare accusationem minime potes, a qua ipse destitisti. PP. PRID. NON. IVL. TVSCO ET BASSO CONSS. a. 258
- 4 IDEM AA. PATROPHILO. Si is, de quo supplicas, contra parentes uestros [B 60, 66, 4] 25 desertam, ut dicis, accusationem coeperit persequi, praescriptio illi in iudicio praesidis destitutae rei poterit opponi. PP. PRID. NON. MAI. SAECVLARE ET DONATO CONSS. a. 260
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. MATRONAE. Si femina [B 60, 66, 5] suam suorumque iniuriam exsequatur, cum ipsa pacto contra uetitum destituisse profiteatur, in senatus consulti Turpilliani poenam eam incidisse certi iuris est. S. VI³ NON. APRIL. 30 PISI⁴ CC. CONSS. a. 294

L (44, 3. 45 R 2. 4. 3. 5) CRQ

¹ anni Th. ² anni ins. Th. ³ III (Mommson)? ⁴ Sirmi (Mommson)?

1 forsitan Th. | inter Q | statutas C, stat. Q^a
 2 in om. R^a Q | iudicium CR^a | ut] aut C.
 3 urgeat CR | notionem C | s. a. Th. Hal.
 5 criminalis L^a 6 numerandos Q | am-
 plora R^a 7 lite ulterius (ulteris Q^a) Q
 8 scientibus R^a, dicentibus C | ligatori-
 bus Q^a | admonentibus om. C | introductione
 uel examinatione C 9 s. a. L Miraeus
 10 decio uc. cons. L, om. Mir. 12 sena-
 tum L | consultus C | turpinianum R 13 an-
 ton.) const. C | auiano Q | consultum om. Q |
 indisse Q^a 14 uideatur C | et] ex R 15 qui]
 per Q^a 16 imperata Q^a | ab executione
 om. R^a, bis Q^a | desit C, desistit R, ἀνίστη
 BΣ (κ.π.) 17 subscripserat Q 18 stip. est]
 stipulatione Q^a, postulatio est R^a 19 spo-
 spondisti R | obligatus es] obligationem usus

ex C, ἰνοχος ἑνὶναι BΣ (κ.π.) | infamiam L | et
 om. C contra BΣ (κ.π.) | extro L^a 20 s. a. R:
 in L extat pp. 21 imp. L | aa.] a. L | scrip-
 tura eum ordinem Q 22 ut] quod Q | tunc
 de] tunc dehinc Q^a, deficit Q^a | obtempere-
 tur LQ, opteperaretur R 23 accusatione CQ^a
 24 potest a quo C | destitisti Q^a | s. a. L
 Miraeus Contius 1559 | tusco ... cons.] Cont.,
 om. L Mir. 25 imp. ualer. et gall. L | patro-
 filio L^a, archad. patrofilio L^a 26 diser-
 tam R, om. Q | in om. R^a 27 s. a. L Mi-
 racus | secul. L, seculari Mir. 28 aa.] a. L |
 feminam R^a 29 cum om. C 30 senatu C,
 seatus Q^a | pena C | s. a. L Contius 1559
 Cuiacius in notis ad h. l. Opp. X, 732 |
 s. vi] L, subdita vii Cont., pp. vi Cui.
 31 pisi om. L Cont. | cc. cons. om. L

- II IDEM AA. ET CC. LVCILIANO. In executionibus criminum obtinuisse uidetur [B 60, 66, 6] illos destitisse, qui animum accusationis implendae prorsus deseruerunt. cum igitur aliis ex causis uel simplicitatis ratione necdum te ad finem uindictae peruenisse preces tuae testentur, poteris postposita formidine impedimenti super aliquantulo silentio institutam accusationem secundum leges perferens quam probabis tibi debitam uindictam reportare. 5 PP. III K. IVL. DIOCLETIANO VI ET MAXIMIANO AA. CONSS.¹

XXXVI

R DE CALVMNIATORIBVS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. SABINO. Calumnia eo tempore coerceri solet, quo de [B 60, 1, 28] causa praesente accusatore iudicatur. ideoque posteaquam de causa iudicatum est, contra 10 consuetudinem calumniam accusatoris puniri desideras.
- 2 IDEM A. APOLLONIAE. Mater inter eas personas est, quae sine calumniae [B 60, 1, 29] timore necem filii sui uindicare possunt: idque beneficium senatus consulti et in aliis 1 publicis iudiciis seruatum est. Sed et extraneus heres, qui suspicionem, quam de morte sua habuisse defunctus cauit, exsequitur, hoc nomine a calumnia excusatus est, cum inter 15 uoluntariam accusationem et officii necessitatem heredis multum intersit. PP. VI K. IVL. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 3 IDEM A. EVMELIANO. Qui non probasse crimen quod intendit pronuntiatur, [B 60, 1, 30] si calumniae non damnetur, detrimentum existimationis non patitur. non enim, si reus absolutus est, ex eo solo etiam accusator, qui potest instam habuisse ueniendi ad crimen 20 rationem, calumniator credendus est.
- 4 IMPPP. CARVS CARINVS ET NUMERIANVS AAA. ARCHELAE. Calumniae [B 60, 1, 31] poena in paternae mortis accusatione cessat. PP. XI K. DEC. CARO ET CARINO AA. CONSS. a. 283
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CAESIO. Qui calumniatores pro- [B 60, 1, 32] 23 nuntiantur, in publicorum dumtaxat iudiciorum quaestionibus, non etiam in liberalibus causis, quae priuatas disceptationes continent, periclitari solent. PP.
- 6 IDEM AA. ET CC. DOMITIO. Dominis seruorum per accusatoris calumniam [B 60, 1, 33] 29 tortorum aduersus eum poena dupli lege Iulia prouidetur. S. XVI K. SEPT. IPSIS AA. CONSS. a. 293
- 7 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD VALERIANVM. Non [Th. 9, 1, 9 B 60, 1, 34] prius quemquam sinceritas tua ad tuae sedis examen iubebit adduci, quam sollemnibus satisfecerit, qui nititur fidem doloris adserere, cum iuxta formam iuris antiqui ei qui L (45. 46 R 1. 2. 4...7) CRQ

¹ restituendus est consulatus aut a. 299 (Diocl. VII et Max. VI) aut a. 303 (Diocl. VIII et Max. VII) aut a. 304 (Diocl. VIII et Max. VIII)

1 aa. et cc.] a. L | lucilliano LC, luciano R, lucilliano Q 2 illi C | quia nimium R^a | implendam C | deserunt C, deseruetur L^a, deserue.... R^a 3 rationem C 4 testantur C | aliquanto R 5 legem L, legis C | praeferens C 6 s. a. L Miraeus | aa.] a. L 9 sabino] L, sabiniano CR, sabiano Q | solet] oportet Lⁱ, αὐθις BΣ (κ.π.) 10 iudicatur] iudicatum C, indicatum est R^a?, κρίνεται BΣ (κ.π.) | postquam Q | casa Q^a 11 calumpniae C 12 idem] imp. alex. L | polotuniae Q | pater L^aC, ὁ πατήρ B | calumni Q^a 13 uindicari potest C, uindicare potest Q^a 14 et] Bamberg. D I 3, om. LCRQ | suspicionem L 15 exequetur C 16 uoluntariae L | offitium Lⁱ | necessitatem] esse n. L | heres C | s. a. L Miraeus 17 crispo Mir.

18 emuliano Q, emil. R 19 si ... patitur om. Q^a | si reus] reus R^a 22 imp. LCRQ | carinus] carnon Q^a | nuianus R | aa. C 23 penae C | mortis] m. causa C | s. a. L Miraeus | aa.] aa. cc. L 25 aa.] a. L, aa. et cc. Q | caisio C^a, cesiae Q^a 26 iudiciorum dumtaxat L 27 disceptiones Q^a | ontinent R^a | s. a. L 28 aa. et cc.] a. L | domini C, dominus LR^a 29 tormentorum Lⁱ | eum] eos LCQ^a? | penam C | duplici R^a | legem Q^a, le L | s. a. Cuiacius in notis ad h. l. Opp. X, 732: in L Miraeo extant s. xu 31 imp. L | et om. R^a | aa.] a. L | ualerianum (ualr. L, ualerium Q)] LCRQ cum Th. Vatic., pp. addit N, pp. uel pu. addunt libri legis Rom. Visig.

coeperit arguere aut uindicta proposita sit, si uera detulerit, aut supplicium, si fefellerit. D. VII K. DEC. REMIS GRATIANO NP. ET DAGALAIPO CONSS.

a. 366

- 8 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. MENANDRO VICARIO ASIAE. Nostri et parentum nostrorum constitutionibus comprehensum est eos, qui accusationem alienis nominibus praesumpsissent, delatorum numero esse ducendos. 5
1 Atque ideo calumniosissimum caput et personam iudicio irritae delationis infamem supplicium¹ sequatur, quo posthac singuli uniuersique cognoscant non licere in eo quod non possit ostendi iudicium² animos commouere. D. VIII ID. MAI. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS.

a. 385

- 9 IDEM AAA. FLORO PP. Fallaciter incusantibus, maxime post [Th. 9, 37, 3 B 60, 1, 36] 10 exhibitionem accusati, nullius iuris color uelut deriuata excusatione proficiat: non publica abolitio, non priuata talibus prospiciat subueniatque personis: non specialis indulgentia, ne beneficium quidem eos generale subducatur. D. XV K. IUN. CONSTANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO CONSS.

a. 392

- 10 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIVS AA. CONSULIBVS PRAETORIBVS [9, 2, 17 II 69, 1, 37] 15 TRIBVNIS PLEBIS SENATVI SALVTEM DICVNT. Quisquis crimen intendit, non impunitam fore nouerit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad uindictam poscat similitudo supplicii. D. VIII ID. AVG. RAVENNAE ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS.

a. 423

XXXVII

R DE POENIS R

20

- 1 IMP. TITVS AELIVS ANTONINVS A. Etiam in³ opus perpetuum damnati non [B 60, 51, 40] dissimilis condicionis sunt ab his qui deportantur in insulam. PP. SINE DIE ET CONSULE.
2 IMP. ANTONINVS A. VALERIO. Procurator meus, qui uice praesidis non [B 60, 51, 41] fungebatur, exilli poenam tibi non potuit inrogare, ac propterea frustra uereris sententiam, 21 quae nulla iuris ratione subnixa est. PP. VI K. IUL. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
3 IDEM A. GEMINIO. Decurionem in opus publicum dari non oportere manifestum est.
4 IDEM A. MARINAE. Si ante conceptus est puer, de quo libellos dedisti, [II 60, 51, 42] quam mater eius in metallum daretur, natus condicionis eius est, cuius ante condemnationem mater eius fuit.

L (46. 47 R 1. 4) CR (47, 3. 4 om. R^a) Q

¹ deportatio Th., eodemque modo supplicium interpretantur B (u. i.) ² principum Th.
³ iunge 4, 19, 25 ⁴ iunge 4, 20, 12 et quae ibi laudantur ⁵ A. Attiano. In (u. i.)?

1 arguere] Paris. 4517^b cum libris bonis legis Rom. Visig., arguere CRQ cum Th. (Vatic.) et libris legis Rom. Visig. ex Th. emendatis | proposita om. Q^a 2 s. a. Th.: in L extat d. 3 temporis ordinem in collocandis c. 8. 9 non a librariis, sed a compilatoribus turbatum esse probant cum inscriptiones tum B et B 60, 1, 32 | imppp. (imp. L, impp. CQ) grat. ual. et (et om. Q) theod. aaa. (aa. C, a. L) | LCQ cum Th. (idem aaa.), impppp. gra. ualent. th. et arc. aaaa. R | menandro uicario] L Th., meandro uicto R, menauiae CQ 4 nostri ei parentum C | comprehenditur eos Q 5 dicendos R 6 calumniosum Q^a | dilationis L, delationibus C | infamem] Th., infame L, infameae Q^a, infamiae CRQ^a: καὶ ἀποκρίσθαι καὶ παρορθεῖσθαι B 7 quod C, ut R | posthanc Q^a | quod n. p. ost. post 8 commouere collocat Th. 8 iudicium LRQ^a | conueniri L, commoueri Q | s. a. Th. L | VIII] ui L 9 a.] a. 1 Th., om. L 10 aa. C, a. L, aaaa. R | pp. om. RQ^a? | fallacem C 11 exhibitione L | accusanti C |

nullus L, nullis Q^a | color iuris L | ueluti LRQ | proficiat] Q^a Th., proficit LCRQ^a 12 proficiat R | specialibus C, om. R^a 13 ne] nec R^aQ, om. C | generale] in g. L | s. a. Th. 15 imp. L | praetoribus om. LR 16 senatus C, senatui suo Th. ad l. gem. 17 nouerit fore Q 18 s. a. l. gem. LR Miraeus | rauennae ... cons.] rab. aselepiodote et mariano (ascl. et mariniano R^b) et s. R, om. L 21 impp. CQ, imppp. R | a.] aa. C, aaa. RQ, om. L | etiam in] CR^a?, etiano in Q, attiano (luciano R^b) etiam in LR^b, euticiano pp. in (uel etiam in?) Bamberg. D I 3 secundum Hermannum | perpetuum] pp. C, publicum Q^a, ἀρχαῖος B | dampnatis C 22 similis Q^a | s. a. LR Miraeus | cons. L 23 impp. Q | ualeri C | meus om. Q^a | praesidi Q^a 24 irrogari C | uereris] ueris Q^a 25 subnexa C | s. a. R | aspiris cons. R 26 geminio] senecioni R^b | oportet Q^a 27 idem] imp. ant. LR^b | est om. C | libellum Q 28 dampnaretur Q | eius condicionis CQ | condemnatione L

- 5 IDEM A. SENECONI. Honor ueteranis etiam in eo habitus est, ut liberi [B 60, 51, 43] eorum usque ad primum dumtaxat gradum poena metalli uel operis publici non adiciantur, sed in insulam relegentur.
- 6 IDEM A. APIONI. Incredibile est, quod adlegas liberum hominem, ut uin- [B 60, 51, 44] culis perpetuis contineretur, esse damnatum: hoc enim uix in sola seruili condicione pro- 5 cedere potest. PP. III ID. FEBR. MESSALA ET SABINO CONSS. a. 214
- 7 IMP. ALEXANDER A. ISIDORO. Impunitas delictis propter aetatem non datur, [B 60, 51, 45] si modo in ea quis sit, in quam crimen quod intenditur cadere potest.
- 8 IDEM A. VICTORINO. Deportatorum in insulam ab eo, cui id faciendi [B 60, 51, 46, 47] ius erat, bona fisco uindicantur, relegatorum autem non nisi sententia specialiter adempta 10 fuerint.
- 9 IDEM A. DEMETRIANO. Si matrem tuam decurionis filiam fuisse probatum fuerit, appa- rebit eam non oportuisse in ministerium metallicorum nec in opus metalli dari.
- 10 IDEM A. CATVLINO. Seruus sub poena uinculorum sine temporis praefinitione domino reddi iussus sententia praesidis prouinciae perpetuo uinctus esse debet. PP. VIII K. SEPT. 15 IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 11 IMP. GORDIANVS A. ATTIANO. Metallum supplicium tam ad personas liberas [B 60, 51, 48] quam etiam ad seruiles pertinet condiciones¹.
- 12 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. IN CONSISTORIO DIXERVNT²: Decurionum filii non debent bestiis subici. CVMQVE A POPVLO EXCLAMATVM EST, ITERVM [B 60, 51, 49] 20 DIXERVNT³: Vanae uoces populi non sunt audiendae: nec enim uocibus eorum credi oportet, quando aut obnoxium crimine absolui aut innocentem condemnari desiderauerint. SINE DIE ET CONSVLE.
- 13 IDEM AA. VRSIANO. Seruo ex sententia damnato si quoquo modo ex sen- [B 60, 51, 50] tentia proprietatis ius amputatum non sit, domino suo obsequi eum par est. 25
- 14 IDEM AA. ET CC. VITALI. Si operis publici temporalis poenae sententia [B 60, 51, 51] praefinitus necdum excessit dies, hunc expectari conuenit, cum non remitti poenam facile publice intersit, ne ad maleficia temere quisquam prosiliat.
- 15 IDEM AA. ET CC. AGATHEMERO. Poenam sua dictam sententia praesidi [B 60, 51, 52] prouinciae reuocare non licet. 30
- 16 IMP. CONSTANTINVS A. AD CATVLINVM. Qui sententiam laturus [Th. 9, 40, 1 B 60, 51, 53] est, temperamentum hoc teneat, ut non prius capitalem in quempiam promat seueramque sententiam, quam in adulterii uel homicidii uel maleficii crimen aut sua confessione aut certe omnium, qui tormentis uel interrogationibus fuerint dediti, in unum conspirantem concordantemque rei finem conuictus sit et sic in obiecto flagitio deprehensus, ut uix 35 etiam ipse ea quae commiserit negare sufficiat. D. III NON. NOV. TREVIRIS. ACCEPTA XV K. MAI. HADRYMETI VOLVSIANO ET ANNIANO CONSS. a. 314
- 17 IDEM A. EVMELIO. Si quis in metallum fuerit⁴ pro criminum [Th. 9, 40, 2 B 60, 51, 54] deprehensorum qualitate damnatus, minime in eius facie scribatur, cum et in manibus et

L (47, 6. 7. 16. 17) CRQ

¹ seruilis p. condicionis? ² imp. Diocletianus A. in cons. dixit? ³ dixit? ⁴ iunge 7, 62, 12 Th. 11, 36, 1 ⁵ si quis in ludum fuerit uel in metallum Th.

2 uel] et C | publicis CQ^a 3 in om. Q^a | relegantur C 4 idem] imp. ant. L | aa. R | apioni] L, appio RQ, cappio C 5 haec C | uix] lex uix C 6 s. a. L Miraeus 8 qui sit C | quam] Paris. 4517, qua LCRQ 10 iusserat CR^a | uindicantur R 11 fuerit R^a 12 demetiano R, demeltano Q 13 metallo- rum nec R^bQ 14 catullino C, catulo R, catu- lono Q^a | serus Q^a | praefinitione Q^a 15 s. a. R 16 cons. om. R 17 inscriptionem om. R | attiano] C, aticiano QT, atiliano E | metal- lis C | ad] a Q^a 18 ad seru. etiam cond. pert. Q 19 aa.] aa. et cc. Q 20 subici bestiis R 22 crimini Q 23 s. a. R 24 aa.]

aa. (aaa. Q^a) et cc. Q | ursino R | condemp- nato Q 25 amputandus C | obsequi eum] obsequium R^a?, assequi Q | pars C 26 uita- lis Q | publicis C | sententiae C 27 praefin- tus Q^a | remittit C, repromitti R^a | pena R 28 publicis C | prosileat R 29 suam C^aR^a 30 reuocari R 32 proma Q^a 33 in om. Q 34 fuerit C | conspirantes concordantesque (-teque L) LQ 35 fidem C^a | conuinctus C | comprehensus Q | uix om. Q^a 36 s. a. Th. L | treuiris] et riuiri L 37 k. om. L | hadru- meti om. L 38 eumeli L 39 cum et] cum L, dum et Th.

in suris possit poena damnationis una acriptione comprehendi, quo facies, quae ad similitudinem pulchritudinis caelestis est figurata, minime maculetur. D. XII K. APRIL. CABILLVNO¹ CONSTANTINO A. III ET LICINIO III CONSS.

a. 315

- 18 IMP. CONSTANTIVS A. THEODORO² PRAESIDI ARABIAE. Dum [Th. 9, 40, 4 B 60, 51, 55] 5
reis manifesta probatione conuictis spatium ante sententiam temporis datur, facultas suppli-
candi uel quibusdam malignis artibus tam praesidum quam officiorum poenas euitandi³
criminosissimis patet, cum in homicidii crimine et in aliis detectis grauioribus causis ultio
1 differenda non sit. Igitur⁴ de cetero iuxta criminis qualitatem legem oportet seruari et in
scelerosos et in noxios proferri iuris sententiam. D. ID. OCT. CONSTANTIO A. III ET 9
CONSTANTE C. CONSS.⁵

a. 346

- 19 IMPP. GRATIANVS ET VALENTINIANVS AA.⁷ OLYBRIO PV. Ne [Th. 9, 40, 9 B 60, 51, 56] 5
quis pro coercitione delicti uel pistoribus uel cuicumque alteri corpori, cum alterius sit
corporis, addicatur: sed unusquisque pro crimine, in quo fuerit deprehensus, motum con-
gruae seueritatis excipiat. D. III ID. APRIL.⁸ VALENTINIANO ET VALENTE AA.⁹ CONSS. a. 365

- 20 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. [Th. 9, 40, 13 B 60, 51, 57] 15
FLAVIANO PP. ILLYRICI¹⁰. Si uindicari in aliquos seuerius contra nostram consuetudinem
pro causae intuitu iusserimus, nolumus statim eos aut subire poenam aut excipere senten-
1 tiam: sed per dies triginta super statu eorum sors et fortuna suspensa sit. Reos sane
accipiat uinciatque custodia et excubiis sollertibus nigilanter obseruet. D. XV K. SEPT. 19
VERONAE ANTONIO ET SYAGRIO CONSS.

a. 392

- 21 IDEM AAA. ET ARCADIVS A.¹¹ AD PRINCIPIVM PP. Ne diu [Th. 9, 40, 14 B 60, 51, 58] 5
apparitorum praua admodum uenalisque perfidia in publica impune commoda desauiret,
censem¹² etiam in absentes eos¹³ pro competenti ultione debere consurgi. D. K. IVN.
ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 395

- 22 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVTYCHIANO PP. Sanci- [Th. 9, 40, 18 B 60, 51, 59] 25
1 mus ibi esse poenam, ubi et noxa est. Propinquos notos familiares procul a calumnia

L (47, 17. 18. 22. 19. 20) CRQ

¹ Cibalis (Tillemont)? ² u. p. ins. Th. ³ uel quibusdam ... euitandi om. Th. ⁴ de cetero] quidem qui iam impetrauerunt, ad ueniam pertineant, de cetero uero Th. ⁵ et Constante A. III cons. (u. i.) ⁶ iungenda est Th. 14, 3, 9, fortasse etiam Th. 14, 5, 1 ⁷ aut impp. Valentinianus et Valens AA. cum Th. aut imppp. Valentinianus Valens et Gratianus AAA. scr. ⁸ Treuiris addunt Th. 14, 3, 3. 14, 5, 1 ⁹ constitutio aut ad a. 368 (AA. II) aut ad a. 370 (AA. III) pertinet (u. i.) ¹⁰ et Italiae addit Th. ¹¹ impp. Valentinianus Theodosius et Arcadius AAA. Th. ¹² censuimus Th., διετιζομεν B (κ.π.) ¹³ eos om. Th., habent B (κ.π.)

1 in suris] suris C, suris et L | poenam L | condemnationis L | subscriptione Q | quo] ut R ² s. a. Th. ⁴ imp. constantius (const. RQ) | idem L | dum] cum RQ ⁵ reus C, regis Q^a | conuincto C, coniunctis R | temporis ante sent. Q ⁶ officialium R ⁷ pati Q | crimen LC | et in] in LC | detectus C, de-actis Q^a, detecti Th. ⁸ deferendam Q^a | criminum R | obseruari R ⁹ sceleroris L | in noxios] N Th., noxios CRQ, noxiis L | sententiam Q^a | s. a. Th. L | constantio ... ¹⁰ cons. om. L: praestat anni 348 consulatum restituere quam cum Gothofredo de anno 352 (Constantio A. v et Constantio C. cons.) cogitare, cum Theodorus, ad quem const. data est, uix alius est atque is, quem anno 347 consularem Syriae Coeles esse testatur Th. 11, 36, 8 nec minoris dignitatis administrationem cum postea accepisse probabiliter coniciatur ¹¹ imr. L | grat. bis Q^a | aaa. Q | olympio Q, ad olybrium Th. | pu.] pp. C, om. LQ ¹² quohercione LR, atrocitate Q | delictis Q^a | pistoribus] e p. LR | cuiuscumque R | alteris Q^a 13 crimine in] pp. Q^a? ¹⁴ excipiet Th. | s. a. Th. | id.] k. Th. 14, 3, 9, non. Th. 14, 5, 1 | aa.] constat quidem et Olybrium pu. fuisse annis 368—370 neque Treuiris (not. 8), sed Mediolani hoc tempore Valentinianum commoratum esse: uix tamen quicquam mutandum est, cum ex constitutionum ordine appareat iterationis numerum post aa. non legisse Theodosiani Codicis compilatores, qui non in hoc solo titulo, sed etiam in Th. 12, 1, 63...68 constitutiones annorum 368. 370. 373 ad annum 365 rettulerint ¹⁵ impp. CQ, imp. L | et om. L | theod.] ual. R | aa. C, a. L ¹⁶ seueris Q^a ¹⁷ causae] causa et L | eas C ¹⁹ excipiat Q | et om. L | obseruetur Q | s. a. Th. ²¹ idem aaa. et arc. a.] idem et arc. aaa. (aa. C) CR, idem aaa. Q, cf. 9, 2, 14 ²² in om. R^a | deseruiet RQ^a ²³ s. a. Th. ²⁵ imp. L | et om. Q | cutiano Q ²⁶ esse ibi R | natos L, inc. R

submouemus, quos reos sceleris societas non facit: nec enim adfinitas uel amicitia nefarium crimen admittunt. Peccata igitur suos teneant auctores nec ulterius progrediatur metus, quam reperietur delictum. Hoc singulis quibusque iudicibus intimetur. D. VIII K. AVG. CONSTANTINOPOLI THEODORO VC. CONS.

a. 399

23 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. AD ANTHEMIVM PP. [Th. 9, 40, 22 B 60, 51, 60 5] Omnes, quos damnationis condicio diuersis exiliis destinatos metas temporis praestituti in carceris implere custodia deprehendit, solutos poena uinculisque laxatos custodia liberari praecipimus nec formidare miseras ullas exilii¹. Sit satis immensorum cruciatuum semel luisse supplicia, ne, qui diu priuati sunt aurae communis haustu et lucis adspectu non intra breue spatium catenarum ponderibus praegrauati, etiam exilii poenam sustinere iterum compellantur. D. XIII K. MAI. CONSTANTIO ET CONSTANCE CONSS.

a. 414

24 IDEM AA. MONAXIO PP. Rectores prouinciarum conueniri praecipimus, ut hi, qui pro suo crimine poenam exilii sub certo temporis spatio subire decreti sunt, exacto praefinito tempore nec claustris carceralibus nec in locis quibus exules uersati sunt teneantur. D. III K. SEPT. EYDOXIO POLI THEODOSIO A. VII ET PALLADIO VC. CONSS.

a. 416

25 IDEM AA. MONAXIO PP. His, qui conficiendi naues incognitam ante peritiam barbaris tradiderunt, capitale supplicium proponi decernimus. D. VIII K. OCT. CONSTANTINOPOLI MONAXIO ET PLINTA CONSS.

a. 419

26 ² Ἀντοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α. Μηνᾶ ἐπάρχου πραιτωρίων. Θεσιπίζομεν 20
Ἡ διάταξις κελεύει τοὺς πεμπομένους ἐν ἐξορίᾳ μὴ διάγειν ἐν τῇ φυλακῇ τῶν τόπων, εἰς οὓς ἐπέμφθησαν, ἀλλὰ μῆτε ἐξορίζεσθαι τινα εἰς τὸ φρούριον τῆς Γύψου ἢ εἰς ἑτέρας φυλακάς. Ἄλλ' εἰ μὲν τὸ ἁμάρτημα ἀξίον ἐστὶ θανάτου, ὑποκείσθαι τῇ τοιαύτῃ κολάσει, εἰ δὲ ἐξορίας ἢ δηνεκοῦς ἢ προσκαίρου, τότε ἐξορίζεσθαι αὐτοὺς μὴ κελευομένους ἐν ταῖς φυλακαῖς τῶν τύπων ἐν οἷς πέμπονται ἀποτίθεσθαι, ἀλλὰ πέμπεσθαι εἰς ἐπαρχίαν, εἰς ἣν ἂν ὁ δικάζων ὀρίξῃ, χωρὶς τῶν ὑπεξηρημένων κατωτέρω ἐπαρχιῶν τε καὶ πόλεων, ἔχοντας αὐτοὺς ἐξουσίαν ἐν πάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ εἰς ἣν ἐπέμφθησαν διατρίβειν, μὴ δυναμένους ἔξιναι τῆς ἐπαρχίας ἢ μένοντας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἀτακτὸν τι ποιῆσαι. Ἐὰν δὲ τις ἢ τῆς ἐπαρχίας ἐξέλθῃ ἢ μένων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἀτακτὸν τι ποιήσῃ, ἔστω ὑπὸ τὸν ἰσχυρὸν κίνδυνον τιμωρούμενος ᾧ παρὰ τοῦ ἀρχοντος τῆς ἐπαρχίας ἢ παρὰ τοῦ ἀρχοντος ἐκείνων τῶν τόπων, εἰς οὓς ἔφυγε. Καὶ οἱ βαλλόμενοι δὲ ἐν δεσμωτηρίῳ ἐν τῇ βασιλίδι πόλει μὴ μενέτωσαν ὑπὲρ τὸν χρόνον τὸν ὀρισθέντα ἤδη ἐν τῷ ἀνωτέρῳ τίτλῳ³ περὶ τῶν φυλακτομένων. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συντομωτίραν γίνεσθαι τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐγκλημάτων καὶ ἰὰν φανῇ τις ἀξίος ἐξορίας, ἐξορίζεσθαι αὐτὸν μὴ εἰς

L (47, 21. 19. 20. 23. 24) CRQ: index 47, 26 ex B restitutus est

¹ nec ullas exilii postmodum miseras formidare Th. ² iunge 1, 4, 22. 23. 9, 4, 6. 9, 5, 2
³ 9, 4, 6

1 societatis L, sacitas Q^a | adfinitas] societas Q | amicitia Q^a 2 admittit L | ulteris Q^a | progradiatur Q 3 reperitur Th. Vat., reperiatur lex Rom. Visig. | s. a. Th.: in L extat d. 5 imp. L | aa.] a. L | pp. om. Q^a 6 temporis] L^a RQ Th., timoris L^a C. om. B (κ.π.) | praestiti Q 8 formidari ullas miseras exilii L | cruciatuum] cruciatum suum C | semel] simul semel L^a 9 eluisse Th. | ne] neque L. neque R^a?, nec R^b. | diu priuati sunt post adspectu collocat Th.: ἵνα μὴ οἵτινες ἐπὶ πολὺ στερηθέντες εἰς τῆς τοῦ κοινοῦ αἵρος ἀναπνοῆς καὶ τῆς τοῦ φωτός θεῆς ἐπὶ πολὺ ἱσπερίθησαν τῶς τῶν ἀλύσεων βάρει κακρατημένοι B, quasi esset qui diu priuati aurae ... adspectu diu priuati sunt catenarum pond. praegr. | haustum C | aspectus C | non om. Th. 10 praegrauata C | iterin Q^a? 11 compellatur C | s. a. Th. 12 a. L | monaxio pp.] monaxio Q^a 13 pena C 14 qui-

bus] in quibus Th., ἐν τοῖς τόποις, ἐν οἷς B (κ.π.) 15 teneatur Q^a | s. a. Th. L | III] u L | eudox. dn. th. a. VII et p. uc. cons. Th., om. L 17 maximo Q 18 tradiderint C | s. a. Th. L | VIII k. oct.] u k. sep. L 19 constant. ... cons. om. L 20 hic sunt due constitutiones graece W^b errore, si fides est B, in quibus indicem supra datum continuat Nou. 142: cf. Dictatum de consiliariis (Iuliani epit. Nouell. ed. Haenel p. 199): in eodem autem [i. e. nono] libro et aliam inuenies graecam constitutionem, quae disponit, quo oportet homines exilii causa mitti, quando hac sunt coercitione digni. iungendas esse constitutiones supra laudatas ex argumento, imprimis ex § 3 colligitur. restitui-mus igitur inscriptionem ex 1, 4, 22. 23: initium Θεσιπίζομεν traditur Paratitlis ad Const. 3

- 5 (2) φυλακίν, ἀλλ' εἰς ἐπαρχίαν, χωρὶς τῶν ἀπηγορευμένων, ἐπὶ τῷ πάλιν ὑποκείσθαι αὐτοὺς τῇ
 ἐσχάτῃ τιμωρίᾳ, ἢ ἐὰν ἐξέλθωσι τῆς ἐπαρχίας ἢ ἐκείσε διάγοντες ἀτακτὸν τι ποιήσωσι. Τοὺς δὲ
 6 ἄρχοντας Ἀλεξανδρείας καὶ Θηβαίωνος καλεῖται μόνους εἰς Γύψον καὶ εἰς Ὅασιν ἐκπέμπειν αὐτοὺς
 ἢ ἕως ἑξ μηνῶν ἢ τὸ μῆξιτον ἕως ἐνιαυτοῦ. Εἰ δὲ διηνεχὴς ἐστὶν ἡ ἐξορία, μήτε εἰς Γύψον
 πεμπέτωσαν μήτε εἰς Ὅασιν μήτε εἰς φυλακὴν ἑτέρας ἐπαρχίας, ἀλλ', εὖς εἴρηται εἰς τελείαν
 7 (3) ἐπαρχίαν, ἐπὶ τῷ, εἰ τι πταίσουσιν ἢ παρεξέλθωσι τὰς καλεῖσεις τῶν πεμφάντων αὐτοὺς ἀρχον-
 των, εἰς ἴσχατον τιμωρηθῆναι. Καλεῖται δὲ τοὺς ταξιώτας τοὺς ἐν ἐκάστῳ δικαστηρίῳ ὑπομι-
 μνήσκειν τοὺς ἄρχοντας περὶ τούτου τοῦ νόμου, καὶ μηδὲ κατέχεσθαι τινα ὑπὲρ τὸν χρόνον τῆς
 8 (4) ἐξορίας ἑαυτοῦ, ἀλλὰ παραχρῆμα ἀφίεσθαι ἀζημίως καὶ ἀδιαστρόφως, τὸν δὲ ἐπιχειρήσοντά τι
 λαβεῖν τὸ τετραπλάσιον ἀποδιδόναι. Κεκώλυνται δὲ οἱ ἄρχοντες ἐξορίζειν εἰς τὰς ὑποτεταγμένας
 τῇ διατάξει ἐπαρχίας τε καὶ πόλεις.
 9 Οἱ κατὰ τόπον ἐπίσκοποι φρονιζέτωσαν παραφυλαχθῆναι ἐν τοῖς ἐξοριζομένοις διηνεχῶς ἢ ἐπὶ τινα
 χρόνον ῥητὸν τὰ προσεταγμένα τῇ διατάξει.

D. XV K. FEBR. CONSTANTINOPOLI DECIO CONS.

a. 529

XXXVIII

15

R NE SINE IVSSV PRINCIPIS CERTIS IVDICIBVS LICEAT
CONFISCARE R

- 1 IMP. THEODOSIUS A. ET VALENTINIANVS C.² AD HIER/VN PP. [Th. 9, 41, 1 mut. B 60, 67, 1
 Nulli iudicum liceat, exceptis his, qui in summa administrationis sunt positi potestate,
 proscriptionis tempestate totius substantiae aliquem percellere, nisi ad nostras aures hoc
 20 ipsum referatur. D. X K. FEBR. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XI ET VALENTINIANO
 C. CONSS.³

a. 425

XXXVIII

R DE BONIS PROSCRIPTORVM SEV DAMNATORVM R

- 1 IMP. ANTONINVS A. MARCELLO. Seruorum capitis crimine damnatorum [B 60, 52, 12 25
 peculia dominis non auferri notum est, sed quod seruum dominus habuisse probauerit,
 1 recipiet pretiumque rerum, si quae ex eo distractae sunt. Ipsius quoque praesentiae
 potestas ei dabitur, quoad rationes per eum administratae reddantur ac dispungantur. sed
 meminisse dominum oportebit instare, ut id uelocius fiat, ut poenae suae reddi possit. 29
 PP. III K. AVG. ANTONINO A. ET BALBINO CONSS.
 2 IMP. ALEXANDER A. FRONTONI. Deportati nec earum quidem rerum, quas [B 60, 52, 13
 post poenam inrogatam habuerint, heredem habere possunt, sed³ hae publicantur. PP.
 NON. FEBR.

a. 213

L (48. 49 R 3. 1. 2) CRQ: index 47, 26 § 4...8 restitutus est ex B, index 47, 26 § 9 ex
 Paratitlis ad Const. 1, 3

¹ iunge 9, 49, 10 ² impp. Theod. et Val. AA. et in subscriptione Theod. XII et Val. II
 AA. cons. (= a. 426) 9, 49, 19 rectius: nam k. Febr. a. 425 adhuc Asclepiodotum pp.
 Orientis fuisse probat Th. 15, 5, 5 ³ confirmant B (κ.π.): fuerit sed et (Hal.)

14 s. a. 1, 4, 22. 23 18 impp. theod. et
 ual. aa. ad CQ | hierum] Th., ieroclem L,
 hierodem C, geroclem R, herodem Q | pp.
 om. L 19 licet R | qui] quis L | summam
 L^aC | potestatem C 20 praescriptionis C,
 procriptionis Q^a | tempestatem C | totis Q^a |
 praecellere L^a | hoc ipsum ref. aures Q
 21 deferatur C | s. a. Th. L | x] u L | constant.
 ... 22 cons. om. L | theod.] dn. theod. Th.
 24 donatorum L, cuanuit R 25 marco RQ^b |
 criminum LC | dampnorum L 27 ex] ab Q:
 ad eo supple peculio: Graeci tamen legem

uidentur interpretatos esse ut Q: τῶν παρὰ
 τοῦ δούλου πραθέντων B | distracta Q^a | ipsis Q^a
 25 quodad C | rationem L | administrante C |
 dispungantur] C, disponantur LRQ^a, dispo-
 natur Q^a: ὁ λόγος ... καθαρτοποιηθῇ B 29 me-
 minere LRQ | oporteret Q^a | instaurare L |
 id om. Q | uel. (uelotis Q^a) fiat ut] quae uel.
 fiat C 30 s. a. L 31 imp. alex.] idem L |
 quidem rerum om. Q^a 32 poenam irriga-
 tam Lⁱ, penam irrigatam Q^a, pene inroga-
 tionem R^a? | sed om. Q^a: ἀλλὰ ταῦτα δη-
 μέονται B (κ.π.) | hec R | s. a. L

- 3 IDEM A. IULIANO. Si filius tuus, cum esset in tua potestate, in insulam deportari meruit, peculium eius nec quod in castris adquisiuit uel quod ei militaturo donasti auferri tibi debet. PP. III ID. SEPT. ALEXANDRO II ET MARCELLO CONSS. a. 226
- 4 IMP. GORDIANVS A. CALLIMORPHO. In metallum damnatus poenae seruus efficitur et ideo eiusmodi sententiam passi bona uindicantur rationibus fisci. quare si quid rerum 5 habuit is, quem postea indulgentia liberatum esse proponis, ad ius fisci potius quam ad ipsius dominium pertinet. PP. X K. NOV.
- 5 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. ARRYNTIANO. Si, ut proponis, bona [B 60, 52, 14] eius, qui tutelam tuam administrauit, sententiam passi ad fiscum sunt deuoluta, procura- torem nostrum adire cura, qui, si quid iure posci animaduenerit, non negabit. 10
- 6 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. GAUDENTIO. De bonis matris deportatae filiis nihil deberi iuris absolutissimi est. S. XIII.
- 7 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD PRO- [Th. 9, 42, 7 B 60, 52, 15] BVM PP. Si quis intra prouinciam pro qualitate delicti stilum proscriptionis incurrerit, per ordinarii officii sollicitudinem bonorum eius indago diligentissime celebretur, ne quid 15 rei priuatae commodis per gratiam atque colludium furto subducatur. Et plena descriptio comprehendat, quod spatium et quod sit raris ingenium, quid aut cultum sit aut colatur, quid in uineis oliuis aratoriis pascuis siluis fuerit inuentum, quae etiam gratia et quae amoenitas sit locorum, quis aedificiis ac possessionibus ornatus, quotue mancipia in prae- diis occupatis uel urbana uel rustica uel quarum artium generibus imbuta teneantur, quot 20 sint casarii uel coloni, quot bouum exercitiis terrarum atque uomeribus instruentium², quot pecorum et armentorum greges et in qua diuersitate numerati sint, quantum auri et argenti, uestium ac monilium uel in specie uel in pondere et in quibus speciebus, quidue 2 in enthecis sit repertum. Tum demum omnia ea, quae uelle nos perspicis, inquisitione constricta rationalis rei priuatae tradantur officio aut palatinis super hac causa missis³ 25 3 nostro nectenda patrimonio. Mox uero ad nos sub litteris publicis iudicis singillatim de 4 omnibus nominatimque referatur, procul dubio neglegentia multanda. Nam si quid post factam a praedicto officio inuestigationem rationalis rei priuatae, cui inquisitio secunda mandata est, amplius fortassis inuenerit, officium fraudulentum ea condemnatione ferietur, ut aliud tantum quantum fuerat subtractum ex propriis facultatibus inferat. D. III NON. 30 MAI. TREVIRIS VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS. a. 369
- 8 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTRO- [Th. 9, 42, 8 mut.] PIO PP. Si deportatus suos et emancipatos filios habuerit, pars, quae ex bonis eius liberis L (49, 3. 1. 2. 4. 6...8) CRQ

¹ cf. 3, 44, 11 ² idem Th.: fuerit inseruientium (Mommson) ³ aut pal. s. h. c. missis om. Th. ⁴ iunge 5, 1, 3 et quae ibi laudantur

1 idem] imp. alex. L | a.] aa. CQ | iuliano] iuliano pp. R | tua] sua C 2 nec] neque C | donasti] CQ, donatum proponas L, dona-um R^a, dona-um est R^b 3 s. a. L Miraeus | et om. L 4 imp. Q | callimorcho Q | effit- tur Q 5 ideo] de L | huiusmodi R | sen- tentia C 6 potius Q^a 7 domini Q^a | s. a. L, in quo finis subscriptionis perit 8 imp. Q | et philipus cc. (c. Q^b) Q | arun- tiano pp. R 9 sententia C 12 iuris om. C | s. a. L (finis abscissus est) 13 imp. CQ, imp. L | ualens] et ual. RQ | aa. C 14 di- lecti stilum L 16 subducatur C 17 in- genuum Lⁱ, ingenitum L^r | incultum CQ^b | sit om. R 18 quod Q | oliuis] siluis C | sil- uis om. Q^a | gratiam R^a 19 admenitas Q^a | ornatur Q^a | quaeue CR^b?, quodue R^a?, quae Q 20 imputata L 21 sunt R | casa- rii] Th., casarii L, caesarii quod sunt car- boniani (cf. ad p. 872, 25) C, cesuarii R^a, censuarii R^bQ | bouum R^a, om. Q^a? | exer-

ciis Q^a | uoneribus L^a, ueneribus L^b 22 porco- rum C | et arment.] arment. C | diuersitas Q^a | sunt RQ 23 ac] et R | mobilium LCQ | in pondere] pondere R | et in] Th., et CRQ, uel in L^a, uel L^b 24 anthecis C, empti- ciis L, inc. Q^a | tunc LCQ | prospicis L 25 hac] har Q^a | causa] re Q 26 nostri L | mox] uox LC | uero om. L | singulatim LQ 27 perferatur Th. | neglegentia multandam L, neglegentiam multandam C 28 ad praedic- tum officium C 29 amplis Q^a | fortasse Q | fraudulentum L^a | conditione L 30 tan- tummodo L | fuerat subtr.] subtr. est LQ, substitutum C | inferat] Th., inferatur CRQ, inferiantur L | s. a. Th. L 31 mai. ... cons. om. L 32 imp. CQ, imp. L | gra- tianus] gord. a. L | et om. LR | aa. C | cntro- pio L, etropio R 33 deportatos L, te por- tatus C | mantipatos Q^a | filios habuerint C, habuerit filios Q | eius] eius bonis R^a

- concessa est, ad eos tantum qui in potestate erant transferatur, si emancipati ea, quae
 1 consecuti erant emancipationis tempore, damnose existimant conferenda. Sin autem con-
 fusionem bonorum et donationis elegerint, omnia ea, quae fiscus liberis damnati¹ concedit,
 2 aequae diuisionis partibus sortiantur. Quae regula etiam in dote filiae uel neptis ex filio
 deportati² conferenda custodienda erit. D. XV K. IVL. THESSALONICAE GRATIANO V ET 3
 THEODOSIO AA. CONSS. a. 380
- 9 ¹IMPP. ARCADIUS ET HONORIUS AA. CAESARIO PP. Si [Th. 9, 42, 15 mut. B 60, 52, 16
 quis posthac stilum, quod absit, proscriptionis exceperit³, uxor res proprias ex quocum-
 que titulo sibi quaesitas ueluti manu iniecta mox uindictet aut certe quoquo modo occu-
 patas statim recipiat. dos etiam, non quae aliquotiens inaniter dotalium instrumentorum 10
 tenore conscribitur, sed quam se corporaliter tradidisse docuerit, repraesentetur. ea etiam⁴,
 quae ab innoxio adhuc marito ante nuptias titulo donationis acceperit, uel durante [(Th.)
 matrimonio largitione uiri ad eam ante proscriptionem peruenerint, apud eam firmiter per-
 1 maneant. Si quid etiam in emancipatos liberos ante tempus criminis ac reatus [Th. 9, 42, 1
 patrem contulisse claruerit, integrum isdem citra inquietudinem reseruetur. quod uero 15
 nec uxor nec emancipati liberi potuerint uindicare, captum a publicis personis⁵ ita ad me
 referri specialiter censeo, ut illud quoque addatur, utrum filios habeat qui damnatus est,
 2 simulque adiciatur, utrum idem apud se ex causa donationis aliquid uindicauerint. Sed in
 his, qui fiscalibus actibus nexi sunt et pro ratiociniis proscribuntur et condemnantur,
 placuit, si quid proprium uxor habuit uel a marito datum⁶ ante initum actum, ex quo 20
 origo fraudis ac uitii in iudicium deducta est, si quid deinde in emancipatos filios dona-
 tione collatum est, antequam crimen oriatur⁷, intemeratum apud accipientium iura per-
 sistere: nec quicquam fisco in qualibet causa teneatur obnoxium, nisi quod in dominio
 proprio cum obligari ortus est habuit uel quod agens tam suo quam uxoris uel filiorum
 3 uel cuiuscumque praeterea nomine comparauit. Exceptis dumtaxat Caesarianis, id est 25
 catholicianis⁸, qui ab omni iuris beneficio excluduntur, nisi probata a me purgataque
 ratiocinia fuerint, ut, quod innoxie habuerint, transmittendi copiam habeant. D. III NON.
 AVG. CONSTANTINOPOLI ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396
- 10 ¹IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. HIERIO PP. Quando [Th. 9, 42, 24 mut.
 quis quolibet crimine damnatus capitalem poenam uel deportationem sustineat, si quidem 30
 sine liberis mortuus sit, bona eius ad fiscum perueniant: si uero filii uel nepotes ex
 defunctis filiis relictis erunt, dimidia parte aerario uindicata alia eis reseruetur. idem est
 1 et si postumos dereliquerit. Decurioni uero, qui hoc incurrerit, si liberos non habeat,

LCRQ

¹ liberis damnati *om. Th.* ² deportati *om. Th.* ³ iunge Th. 9, 1, 18 ⁴ si forte cum
 proscripti bonis mixta sunt *ins. Th.* ⁵ a publ. pers.] et incorporatum *Th.* ⁶ in quan-
 tum capere poterat *ins. Th.* ⁷ crimen oriatur] orto nexu suffugium potius quam muni-
 ficentia frausque temptetur *Th.* ⁸ id est catholicianis *om. Th.* ⁹ iunge 9, 48, 1

2 et mancipationis *C* | dampnosae] *C cum*
Th. emend., dampnosa *RQ Th. ante emend.*,
 dampno *L* | confusione *LQ* 3 elegeri *R* |
 ea *om. Q* | iammati *C* 4 dotem *CRQ* | ex filio]
 exilio *R* 5 deportate *L* | conferendam *Q* |
 custodia *C, om. L* | *s. a. Th.* 6 aa.] | aa. *Th.*
 7 imp. *L* | et *om. Q* 8 quod absit stilum *Q* |
 9 sibi] si *Q* | adquisitas *Q* | uelut *Th.* | ma-
 num *Q* | inecta *L* | certa *L* | quocumque *Q* |
 occupata *R* 10 inaniter] *Q* *Th.*, inaliter *C*,
om. LRQ 11 se *om. Q* | praesentetur *Th.*
 12 innoxio *Q* | marito adhuc *Q* 13 ad
 eam] ad *Q* | ante *om. R* | proscriptiones *L*,
 proscriptione *Q* | peruenerit (*Q*, *inc. Q* |
 maneant *R* 14 quod *Q* 15 citra] et citra *Th.*
 17 referre *L*, ferri *C* | censeo specialiter *Q*
 18 uindicarint *Th.* 19 ratiociniis scribun-
 tur *R* | et] et id *C* 20 proprium] prius *Q* |

habuerit *RQ* | initum actum] *Gothofredus*,
 initium actum *LC Th.*, initium actus *RQ*
 21 deinde] denique *L, inc. Q* 22 est *om. Th.* |
 oriretur *C* | apud *om. Q* | accipientes *LQ* |
 iure *Q*, omnia *L* | persistere ... 23 teneatur]
 persisteretur *C* 23 obnoxius *L* | in] etiam *Q*
 24 tam] tum *R* | uel] suae uel *Q* 25 com-
 paratur *L* | id est catholicianis] *R*, id est
 catholicis uel calbonianis *L*, id est carbonia-
 nis *C*, id est catholonianis *Q*, *om. Th.*: ἐπὶ
 τῶν Καισαρειανῶν ἢ τοῖς καθολικιανῶν *BΣ* 26 ex-
 cludantur *L* | propurgataque *R* 27 ut q. i.
 hab. *om. Q* | innoxius habuerit *L* | habeat *L* |
s. a. Th. 9, 42, 15 *L* 28 const. ... cons. *om. L*
 29 imp. *L* | hierio *om. R* 31 libris *Q* | sin *Q*
 32 reseruata *L* 33 derelinquerit *L*, dere-
 linquant *Q* | decuriones *L*, decurio *C* | incur-
 rerint *L* | liberos] beros *Q* | habebat *L*

succedat curia bonaque uniuerſa detineat aut ipsa per se aut ſuo ordinatura periculo
 2 munera ſubiturum. Sin autem erit ſuboles curiali, etſi ea necdum procreata eſt¹, integris
 3 patris² fortunis fulciatur. Si filia uel filiae fuerint, pars dimidia ad eas deueniat facul-
 4 tatum, pars ad curiam³. Sin mares curiales fuerint intermixti, dimidia pars eis curiae
 nomine deferatur, et aliam, quam in commune omnibus tribuit indulgentia principalis, pro
 5 uirili diuidant portione. Excepta ſola maiestatis quaestione: quam ſi quis [Th. 9, 42, 6
 ſacrilego animo adſumpſerit, iuſte poenam ad ſuos etiam poſteros mittit. D. x κ. FEBR.
 CONSTANTINOPOLI THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 426

- 11 Ἐάν τις ὡς ἐπὶ τυραννίδι λαγχθεὶς δήμευσιν ὑπομείνῃ, οἱ μὲν ἔχοντες αὐτοῦ πράγματα [B 60, 52, 17
 καὶ διάγοντες ἐν τῇ βασιλίδι πόλει εἰσω δύο μηνῶν ὀφείλουσιν αὐτὰ προσαγγέλλαι, οἱ δὲ μὴ 10
 διάγοντες ἐν τῇ βασιλίδι πόλει εἰσω ὀκτὼ μηνῶν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσουσι, μετὰ τῶν πραγμά-
 των τὸ τετραπλάσιον παρέχουσι.

L

R DE BONIS MORTEM SIBI CONSCIENTIVM R

- 1 IMP. ANTONINVS A. AQVILAE. Eorum demum bona fisco uindicantur, qui [B 60, 53, 4 15
 conscientia delati admissique criminis metuque futurae sententiae manus sibi intulerint.
 1 Eapropter fratrem uel patrem tuum si nullo delato crimine, [B 60, 53, 5 cf. Dig. 48, 21, 3, 4
 dolore aliquo corporis aut taedio uitae aut furore aut insania aut aliquo casu suspensio
 uitam finisse constiterit, bona eorum tam ex testamento quam ab intestato ad successores 19
 pertinebunt. PP. XII K. IAN. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
 2 IMP. ALEXANDER A. RVSTICO. Eorum, qui in reatu diem suum functi sunt, [B 60, 53, 2
 si non perduellionis causam sustinuerunt nec ob metum criminis mortem sibi consciue-
 runt, bona ad successores transmittuntur. D. ID. MAI. ALEXANDRO A. ITERVM ET MAR-
 CELLO CONSS. a. 226

LI

25

R DE SENTENTIAM PASSIS ET RESTITVTIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. CVM SALVTATVS AB OCLATINVO ADVENTO [B 60, 68, 5 BZ 60, 68, 11
 ET OPELLIO MACRINO PRAEFECTIS PRAETORIO CLARISSIMIS VIRIS, ITEM AMICIS ET PRIN-
 LCRQ: 49. 11 index ex B (= Synopsis A 7, 3. E 33, 7) restitutus est

¹ etai ... est] quam municipales sibi uindicent functiones Th. ² patris om. Th. ³ pars
 ad curiam om. Th.

1 bonoque uniuerso R^a? | detineant R | ipsa] ip Q^a? 2 subiecturum L | sin autem] si autem CR^a, sin Th. | ea om. Q 3 filia] filias C | deuoluatur R | facultatum C 4 pars] L, par C, altera dimidia RQ | sin] LC Th., sin autem RQ | matres L | inmixti R? 5 com- munem L | principalis] RQ Th., principali L, principis C 6 excepta L^a 7 absumserit Q, adsumit Th. | etiam om. Q | mittet LQ^a? | s. a. Th. 9, 42, 24 L 8 constant. ... cons. om. L | theod.] dn. theod. Th. 9 li consti- tutio greca W (li numerus additur, quasi rubrica tituli sit), const. graeca post 50 R Bamberg. I D 3. breuiores indices extant in P^op. 14, 11: οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα τοῦ κατακριθέντος ἐπὶ τυραννίδι ἐν τῇ βασιλίδι πόλει εἰσω δύο ἢ τριῶν μηνῶν ἢ εἰσω ὀκτὼ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὀφείλουσι καταμηνύσαι, ἐπειτογὲς τετρα- πλάσιον παρέχουσιν, cf P^op. 21, 1: οἱ ἔχοντες

τὰ πράγματα ἐν ἐπαρχίᾳ τοῦ διὰ τυραννίδα δη- μευθέντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἰ μὴ εἰσω ὀκτὼ μηνῶν προσάγωσι, τετραπλάσιον αὐτὰ καταβαλ- λουσιν | μὲν] Synopsis, om. Paris. 1350 14 mor- tis L, morte R | consentientium L 15 aquil- line R 16 delicti L | manum R | intulerunt CR 17 si nullo] siue ullo L^a, in nullo C | delatu L^a 18 aut ins.] uel ins. C, il' ins. R | alio R 19 ab om. L 20 s. a. L Contius | iun. Cont. 21 rustico] r. pp. R | reatum R 22 causa L | sustineerunt R^a | consueuerunt L, consue- rint R 23 successionem CR | s. a. L Contius | alexandro ... 24 cons. om. L | marcello] martia. a. Cont. 26 sententia C, periit R 27 salutatus] C, s. esset LCRQ | hocclatiano CR^a, hodatiano L^a, hocdatiano L^a, occlu- tiano R^a, hoc esutiano Q | aduentu R, et aduento LQ 28 opellio] LC, abpellio R, oppiliano Q | uiris] iuris L, inc. R

CIPALIBVS OFFICIORVM ET VTRIVSQUE ORDINIS VIRIS ET PROCESSISSET, OBLATVS EST¹ EI IVLIANVS LICINIANVS AB AELIO VLPIANO TVNC LEGATO IN INSVLAM DEPORTATVS, ANTONINVS AVGVSTVS DIXIT: Restituo te in integrum prouinciae tuae. Et ADIECIT: Vt autem scias, quid sit in integrum: honoribus et ordini tuo et omnibus ceteris.

- 2 IDEM A. QUIETO. Cum patrem tuum in metallum damnatum fuisse pro- [B 60, 68, 6] 5
ponas eiusque bona merito a fisco occupata sunt, non ideo, quod ex indulgentia mea poena tantummodo metalli liberatus esset, etiam bonorum restitutionem impetrauit, nisi speciale beneficium super hoc fuerit impetratum.
- 3 IMP. ALEXANDER A. STRATONICIANO. Si debitor poenam sententiae passus [B 60, 68, 7] 10
est, quam bonorum ademptio secuta est, quamvis postea ciuitati Romanae restitutus non totam substantiam, sed aliquid ex indulgentia principis ut haberet impetrauit, aeris tamen
1 alieni ex praecedente tempore poena liberatus est. Sin uero partem bonorum accepit, pro rata portione eius tenetur. quod si ob pecuniam debitam fisco bona eius occupata sunt, mansit una cum fideiussoribus propriis creditoribus obligatus.
- 4 IDEM A. VALENTINAE. Tutor filiorum, quorum te bonorum possessionem [B 60, 68, 8] 15
accepisse dicis, in metallum damnatus et postea ex indulgentia generali regressus, quamquam locupletior sit, actione tutelae administratae tibi non tenetur, si non gratia sententiae facta specialiter statum pristinum cum bonis recuperauerit.
- 5 IDEM A. IVLIANO. Si ademptis bonis in insulam datus sis, quamuis ex [B 60, 68, 9] 20
indulgentia communi redisti, actiones tamen, quas cumque habuisti, remanent in causa bonorum publicatorum, nec ex ordine est quod petis, ut contra heredes tutorum actiones tibi praestentur.
- 6 IMP. GORDIANVS A. FABIANO. In insulam filio deportato hacque ratione [B 60, 68, 10] 25
uinculo paternae potestatis exempto, si postea ex indulgentia diui Alexandri, ut proponis, reditus in patrium solum praecedensque dignitas restituta sit, potestas tamen patria re-
tita non uidetur.
- 7 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. CASSIO. Generalis indulgentia nostra [B 60, 68, 11] 30
reditum exsulibus seu deportatis tribuit, non etiam loca militiae pridem adempta concessit neque integram atque illibatam existimationem reseruauit².
- 8 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. SELEVCO. Frustra adhuc seruum [B 60, 68, 12] 35
esse tui iuris existimas, qui in metallum datus poena eius postea liberatus est. per huiusmodi enim indulgentiae occasionem integrari dominium prius non placuit. uerum idcirco tamen impune tibi eum praeses prouinciae iniuriosum esse non patietur. quod si quid rerum tuarum tenet, procurator uobis iudex erit: fisci enim coepit esse mancipium.
- 9 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. RESTITVTAE ET ALIIS. Si pater [B 60, 68, 13] 35
uester in insulam deportatus generali indulgentia restitutus est nec, ut liberos in potestatem

L (om. c. 6) CRQ

¹ uiris processisset et oblatus esset? ² reseruauit (*Mommsen*)?

1 uiris] iuris *LC*, uiris item amicis et principalibus officiorum *Q* | et processisset obl. est ei (ei est *R*) ... 2 ant. aug. (ant. aug. om. *Q*) dixit] ὁ βασιλεὺς Ἀντωνίνος, ὅταν προσήνυθῃ αὐτῷ Ἰούλιος εἰς νῆσον δεκωτάτευθαις, εἶπεν *BZ* 60, 68, 11 2 iulianus iulianus *L*, iulianus lucinnianus *R*, iulianus licilianus *Q*, Ἰούλιος *BZ*, u. s. 3 prouinciae] patriae *L* | adiecit *Q* 4 sciat *C* | honorum *Q* ■ marito (*Q* | quod) qui *R*, perit *L* | ind. mea] et indulgentiam ea *C*, perit *L* 7 imperauit *C* 8 hec *R* 9 stratonico *Q* | sententiae] sent. tuae *R* 10 postea] *CR*, etiam postea *LQ* 11 tota substantia *L*, totam subeant *Q* 12 alieni] alii (*Q* | praecedenti *L* 15 possessiones *R* 16 generali] principali *Q* | egressus *C* 18 recuperauit *Q* 19 iulio *Q* | datus] deporta-

tus *Q* 20 resedisti *C* | quacumque *R* | habuisti] ἐγγράφειν λέγει *BZ* (κ.π.) 21 bono *R* | heres *R* | tibi praest. act. *Q* 23 gordianus] gar. *R*, gror. *Q* 24 excepto *C* 25 dignitas] indignitas *R* | potestatis *R* | patri *C* 27 a. et phil. c.] *N*, c. *LCR*, a. *Q* | generalis] imperialis *Q* 28 ademptae *C* 29 atque] neque *Q* | estimationem *LQ* 30 imp. *L* | seleuco pp. *R*, seuero *C* 31 estimas *L* | datus] dampnatus *Q* 32 modi om. *RQ* | occas.] et hoccas. *L* | pris *Q* 33 tamen] tamen enim *C* | patitur *Q* 34 tenet] tenet et *L* | mantipatum (*Q* 35 aa.] aa. et cc. *Q* | restituta *C* 36 deportatus] d. est *C* | gen. ind. rest. om. *Q* | generali] imperiali *R* | restitutus] liberatus *L* | in om. *C* | potestate *LCRQ*

- reciperet, specialiter impetrauit, in dubium non uenit hereditatis commodum per uos ei
adquiri, quos sententia contra eum prolata patres familias effecit, nequaquam potuisse.
- 10 IDEM AA. DEMETRIO. Cum indulgentia nostra interueniente sis reuersus [B 60, 68, 14]
ad lares tuos, frustra uereris, ne ex adnotatione praesidis quae iam abolita est calumniam
patiaris. 5
- 11 IDEM AA. ET CC. PHILIPPO. Casus eius, qui fundi mouerat quaestionem, [B 60, 68, 15]
et ex benignitate nostra facta cum bonis restitutio statum pristinum causae non immutauit.
- 12 IDEM AA. ET CC. TRYPHONI. Si deportationis sententiae ueniam indul- [B 60, 68, 16]
gentia nostra consecuta recepit substantiam, se protegere sceleris poena contra creditores,
quo minus iure debitum soluat, improbe conatur. 10
- 13 IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM PV. In quaestione testa- [Th. 9, 43, 1 B 60, 68, 17]
menti, quod deportati filius remeante patre fecisset, remotis Ulpiani atque Pauli notis
Papiniani placet ualere sententiam, ut in patris sit filius potestate, cui dignitas ac bona
1 restituta sunt. Ita tamen, ut gesta per filium, cuius consilia legitima aetas firmauerat,
rata sint eodem in potestate patria redeunte, ne eorum rescissio efficiat, quod est maxime 15
2 absurdum, eodem tempore nec in patris nec in sua quemquam fuisse potestate. Minores
enim aetate iure quicquam agere prohibentur. quibus si damnato patre tutor datus est,
necesse est, ut ab officio suo² recedat regresso eo, quem non solum nomine redire, sed
etiam officium suum nulla prauitate corruptum liberis praebere oportet, ut eorum bona
2a tueatur et augeat. Nam si patria potestate ad corrumpendi atque effundendi patrimonii 20
licentiam abutetur, ut furioso ac dementi, item prodigo, libidinum omnium uitiorumque
2b seruo non est eorum pecunia committenda. Ab administratione fugiat neque tutor esse
2c desinat omniaque minoris dispendia suis ipse damnis praestet. Sententia uero deporta-
tionis nullo patrem praeiudicio deminuat. quem si comperta integritas ut natura, ita
officio liberis restituerit, ei gubernacula rerum tradenda sunt, cuius ad imitationem publici 25
iuris prouisa custodia est. quae nisi bonis patribus detur, luctuosior erit reditus quam
3 discessus. Ideoque tantum ad restitutionem indulgentia ualeat, quantum ad correctionem
sententiae ualuit, utque deportationis ipsum per se nomen rerum omnium spoliatio est, ita
indulgentiae restitutio³ bonorum ac dignitatis uno nomine amissorum omnium sit recu-
peratio. et filii emancipationem a patribus officiis petant, ut libertatem non damnationis, 30
sed lenitatis paternae testem habeant. D. XVIII K. OCT. SIRMI CRISPO II ET CONSTAN-
TINO II CC. CONSS. a. 321

L (51, 9, 12 [13 l]) C R (desinit in u. 2 potuisse) Q (desinit in u. 10 quominus) N (ad
c. 10...13)

¹ iunge Th. 1, 4, 1 ² suo om. Th. ³ reditus Th.

1 recuperaret R | interpretauit L 2 pro-
bata C | effici n. potuisset L, efficit n. po-
tuisse CR 3 aa.] a. N, aa. et cc. Q
4 uereris om. Q^a | ne] nec C | adnotatione N^a,
notatione C, notatione Q | calumniam] iam
cal. N, questionem Q 7 cum] C, in eum
cum QN | mutauit uel mutauerit Q 8 aa.
et cc.] a. L | triphonidi pp. N | uenia CQM
9 creditoris C 10 soluant L 11 pu.]
pp. IC | quaestionem N 12 quo C, inc. l |
notis] sententiis nobis C, ~~uero~~ l 13 po-
testate] in p. N | bona] bonitas l 14 con-

silium N 15 potestate patria redeunte] W
Th., potestate patri adeunte l, potestatem
patriam redeunte CN | ne] nec Th., om. C |
recisio l, rescripto C | efficiat l^a 16 suam C
fuisse ... 17 quicquam om. C 20 augea-
tur N | confundendi C 21 que seruo n. e.
eorum om. l^aC 24 deminuat l | ut] et l
27 discessus N | indulgentiam C | corruptio-
nem N 28 utique N^a 29 bonarum C |
dignitas IC | nomine amissorum] nomimisso-
rum N^a 30 mancipationem l 31 s. a. Th. l |
XVIII] xui l, III Th. 1, 4, 1 32 cons. om. l

LIBER DECIMVS

I

R DE IVRE FISCI R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. ATTICO ET SEVERO. Si prius, quam fisci rationibus pater uester obligaretur, perfectam praediorum donationem fecisse fuerit probatus, quod 5 citra fraudem creditorum gestum est, non rescinditur.
- 2 IMP. GORDIANVS A. SERENO. Instar obtinere minime potest rei iudicatae computatio a tabulariis facta, nisi sententia procuratoris fuerit comprobata.
- 3 IDEM A. ATTICAE. Si minori pretio, quam res est, aperta fraude emptoris [B 56, 2, 47] uel gratia quae obligata sunt a fisco uenierunt, aditus procurator meus debitam quanti- 10 tatem inferenti restitui ea praedia iubebit.
- 4 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MVCATRAVLO. Certa forma super metoecis data est, qui iussu principis in aliam ciuitatem translati sunt. nam praedia eorum, quae antequam demigrarent habuerint, si ab his distracta non essent, fisci rationibus uindicari 1 iam pridem decretum est, nisi aliud speciali praecepto augusta maiestas decreuerit. Vt 15 igitur a principibus salubriter statutum est, ita saluis his, quae utiliter placuerunt, parentibus heredes eos existere minime oportere nulla legis sanctione statutum est.
- 5 EXEMPLVM SACRARVM LITTERARVM DIOCLETIANI ET MAXIMIANI AA. AD FLACCVM. Prohibitum est cuiuscumque bona, qui fisco locum fecisse existimabitur, capi prius, quam 1 a nobis forma fuerit data. Et ut omni prouisionis genere occursum sit Caesarianis, sancimus 20 licere uniueris quorum interest obicere manus his, qui ad capienda bona alicuius uenerint, qui succubuerit legibus, ut, etiamsi officiales ausi fuerint a tenore datae legis desistere, 2 ipsis priuatis resistentibus a facienda iniuria arceantur. Tunc enim is, cuius interest bona alicuius non interpellari, officialibus uolentibus ea capere debet adquiescere, cum litteris nostris cognouerit non ex arbitrio suo *Caesarianos* ad capiendas easdem 25 uenisse facultates, sed iustitiae uigorem id fieri statuuisse.

KOI

4 imp. ... seuerus] *Contius*, imp. alexander a. attico et seuerus *Hal.*, imp. iustinianus *K*, imperator *OI*, imp. sen. et ant. aa. memelac' *Vatic.* 1435 5 praed. donanationem *I*^a, donanationem praed. *X* 6 circa *O* 7 imp. *I*, mpp. *O* | aa. *I* | sereno] *I Russ.*, serenio *Hal.*, om. *KO* 8 procuracionis *O* 9 a.] *K*, aa. *I*, p. a. *O* | atticae] *I*, attices *O*, om. *K* | est om. *O*^a 10 oblata *X* | sunt] fuerint *K* | a] *OI*, si *K*, om. *X*: ἐὰν τὰ ὑποκείμενα τοῦ δημοσίου πράγματα ... ἐπράθη *B (Hēira)*, αὐ τοῦ δημοσίου πωλήσαντος τὰ ὑποκείμενα αὐτοῦ *Tipucitus* | uenerunt *K*^a 11 inferre *K*^a 12 imp. ... aa.] impr. diocl. et mag. .. *O*, impr. diocil. et mar. aa. *I*, imp. a. *K* | mucatraulo *Cui.*, mucatraulo *Contius*, niceti *Hal.*, nictylo *Russardus*, om. *KOI* | metoecis] *edd.*, metoicis *K*^a, metroicis *K*^a*OI*^a*X*, metrocis *I*^r,

inc. *I*^a 14 quam om. *K* | demigrarentur *I*, demigrarent.. *O*^a 15 speciali] speciale mandato uel *K*^a | augusti *K* | decreuit *I* 16 statutum est salubriter *O* | quae] qui *O*^a 17 legio *K*, legum *O* 18 exempl. sacr. litt.] *Hal.*, exemplum *K*^a*I*, x. *O*^a | diocl. et mag. *O*, dioclis. et max. *I* | aa. ad flaccum] *I*, a. et cc. ad flacitum (flactum *O*^a) *O*, om. *K* 19 cuiusque *OX* | qui] sunt qui *X* uel *X*^a | fecisse om. *O*^a | estimabitur *OX* 20 data fuerit forma *O* | omni om. *K*^a 22 succubuerint *K*^a*O*^a*X* | etiamsi] si *K*, εἰ δὲ καὶ *B* apud *Cui* | officiales] ad off. *O*^a*I*^a, οἱ ὀφφιστάριοι *B* 23 a facienda] afficienda *I*, profitiunda *K*^a | cuius] cuius his *K*^a 24 interpellari *O* 25 nostros *I*^a | caesarianos] *Hal.*, cesarianos id est (uel *X*) officiales *libri* | easdem] eiusdem *K*^a, de *X* 26 uigore *K*^a*X*

- 6 IMP. CONSTANTINVS A. AD PROVINCIALES. Iustas etiam [Th. 10, 1, 3 B 56, 2, 50 Por. 40, 13 et quae locum habent fisci actiones praecipimus concremari ob hoc solum, quod suis temporibus prolatae non sunt. iam calumniae priuatorum eo saltem arceantur exemplo, quo iustas fisci lites silere praecipimus. D. III K. IVN. CONSTANTINO A. V ET LICINIO 4 C. CONSS. a. 319
- 7 IDEM A. Defensionis facultas danda est his, quibus aliquam [Th. 10, 1, 5 B 56, 2 not. inquietudinem fiscus infert, cum facultates eorundem adhuc controuersia pendente inquietari 1 describique fas non sit. Vbi ergo controuersia extiterit fisco alicuius patrimonium uindicante, apud eum omnibus facultatibus constitutis cognitio uentiletur, ut, cum rei exitus debere eas uindicari probauerit, tum demum res persequi liceat et super modo facultatum 10 ac rerum interrogationem haberi, quae per condicionales seruos inuestiganda est, ut, si quid subtractum fuerit, exigatur et extrinsecus tantum aliud multae nomine, quantum 2 (1) fuerat per fraudem ablatum. Sane in huiusmodi quaestione si Caesariani nomen inciderit, ad usurpationem constitutionis istius non debet accedere, si quidem consuetudo fraudum, quibus praedicti omnia temerare consueuerunt, exceptionem eorundem meruerit. 15 D. PRID. K. IAN. SIRMIO CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS. a. 326
- 8 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD DRACONTIVM VICARIVM AFRICAE. Qui in contractibus scelestis ac fisco perniciosis interuersorum maculosis se fraudibus implicauerunt, in quadrupli redhibitionem teneantur. D. XV K. DEC. HADRV- 19 METO VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 9 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. PATRICIO COMITI RERVVM PRIVATARVM. Super creandis susceptoribus periculo procuratorum rei dominicae dispositionem tuae sublimitatis firmam esse praecipimus, ita ut, omni ambitione cessante, quae statuta sunt quaeque antiqua consuetudine commendantur, in pabulis uel sumptu familiae ministrando intemerata permaneant: super irenarcho et optione omni antiqua consuetudine 25 obseruanda. D. III K. IAN. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. VIII ET CONSTANTIO III CONSS. a. 420
- 10 IDEM AA.³ PALLADIO PP. Eorum patrimonia mortuorum, qui uitae [Th. 10, 10, 36 mut. suae tempore diuersis conscientiam suam dicuntur polluisse criminibus, fisci rationibus W (incipit 18 qui in) KOI

¹ accepta scr., nisi forte dies, quo accepta est, post Dec. excidit ² iunge 9, 40, 3. 10, 10, 4 Th. 4, 15, 1. 10, 10, 29 ³ et Constantius A. ins. Th.

1 imp. c. a. (a. om. O) ad prou.] O Th., imp. cons. a. I, imp. a. K 2 quod] quo K^a 3 iam] KO^a Th., ut iam O^a, uel iam I^a, etiam I^b | eo] eos O^aI^a 4 iuxta I | s. a. Th. | iul. Cui. errore, ut uidetur, non ex libro 6 idem] KI Th., idem a. de recessionibus O, idem a. ad uolusianum pu. Hal.: Volusianus pu. fuit a. 313. 314: idem a. et c. ad populum Th. 3, 17, 2, quae eiusdem diei est | facultas defens. I | quibus O^a 7 facultas O^a | adhuc] inferri adhuc O^a | inquietandi K^a 8 sit] est O 9 cognitio constitutis I | rei-et rei I 10 uindicare Th. | tum] Hal. Th., tunc libri 11 conditionales K 12 subtratum K^a, subtractatum I^a | tantum] Th., integrum tantum KOI, in l(ibro) m(artini) deest in integrum X^a 13 ablatum per fraudem O | huiusmodi O | caesariani] ceria K^a 14 accidere K 15 fraudum KI | temperare O^aI | consueuerunt Th. | meruerit] O^aI Th.^a, meruerint K Th.^b, meruer...et O^a 16 s. a. Th. 17 imp. KI | ualent. ... 18 africae] Th., ual. a. KI, ul' O 18 co-

lestis O^a, sceleratis W^a | ac] a K | perniosis W^a | intrauersorum K | maculosis sese O Th.^b, m. esse Th.^a, maculos.(et?)sse I^a 19 implicauerint W^a, implicuerint KI | in q. redhibitionem] Th., q. redhibitionem K^a, q. redhibitionem WK^aOI | s. a. Th. 21 imp. hon. et th. aa. (a. I) | WI Th., imp. hon. a. K, impr. bon. et th. O | patricio] Th., patrocio W, om. OKI | com. r. p. (priuatum O) om. KI 22 peric. pr. r. dom. post 23 praecipimus collocat Th. | disponacionem O^a 23 sublim. tue (tuam O^a) O 24 commendatur K | pabulis] WKI^a? Th., pabulis O^a, parabolis W^aO^a, parabulis I^aI^a | sumptum W^a 25 intemeritate K^a | hirenacho W^a, hyrenarcha O^a | omni optione W^a, accione omni O^a, opti-ne omni I^a | antiqua] et a. O 26 obseruantia O^a | s. a. Th. | const. III] const. II Th. 28 idem aa. (a. O) pall. pp.] WO Th., idem aa. I, idem K: pp. orientis effecit Hal. ex uitiosa lectione edd. pp. eorum. Eorum | qui] quo uel quod O^a 29 potuisse K^a | fecit K^a

nequaquam competere vel ab eo alienari censemus, nisi post publicam accusationem eos constiterit fuisse conuictos. D. VIII ID. IUL. RAVENNAE EUSTATHIO ET AGRICOLA CONS. a. 421

- 11 Πᾶσα δημοσία δίκη ἐντὸς ἑξ μηνῶν μετὰ τὴν προκατάρξιν μετρούμενων πληρούσθω, [B 56, 2, 55
εἰ μὴ ἄρα συμβῇ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον ἢ πρόσωπα ἢ δικαιώματά τινα ἑτέρα ἐξ ἐπαρχιῶν ἀχθῆναι
κατὰ τὴν βασιλίδεα πόλιν, ἢ αὐτοὶ οἱ ἐναγόμενοι τὴν αἰτίαν ὑπερθέσεως παράσχωσιν ὡς ἀπα- 5
ράσκευοι.

II

R DE CONVENIENDIS FISCO DEBITORIBVS R

- 1 IMP. GORDIANVS A. SATVRNINO ET ALIIS. Non iniusta ratione deside- [B uol. VI p. 407
ratis repromissa fisco indemnitate eos principali loco conueniri, qui reliqua contraxerunt, 10
mox ad uos perueniri, qui ab his quaedam mercati estis.
- 2 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. PATROPHILO. Fisco quidem
contra te manet actio, quod argentum, quod inferre debebas, rationibus fuit relatum, si
cautioni, quae tibi super eo exposita est, tabularius non subnotauit. aequum est tamen,
ut prius de bonis eius qui exactor fuit, si soluendo est et conueniendi eius facultas datur, 15
indemnitati fisci satisfiat, tunc a te, si seruari hic modus non possit, reposcatur.
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. IANVARIO. Quoniam Augurio ac filio eius
ad exigenda reliqua consortes uos atque sociatos esse dicatis eisque certorum dumtaxat
nominum exactionem mandatam nec inter eum et ceteros, qui exactores fuerant nominati,
confusae exactionis mutuum periculum constitutum, sed separato muneris obsequio dis- 20
cretam sollicitudinis rationem fuisse adseueratis, a iure non discrepat, ut prius ex bonis
exactorum, qui principali loco ad exactionem fuerant destinati, indemnitati fiscali satis-
fiat, postque eos, si solidum debitum exsolutum non sit, nominatores conueniri. Rationalis
igitur noster iuris ordinem sequetur, excussisque exactorum facultatibus nec non etiam
nominatorum, si fiscus in uniuerſi debiti quantitate securitatem indemnitis consecutus 25
non fuerit, etiam uos ad restituenda fiscalia debita adstringet.
- 4 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD ARCHE- [Th. 10, 16, 2 B 56, 5, 4
LAVM COMITEM ORIENTIS². Hi, qui fisco nostrae mansuetudinis obnoxii sunt, omissa
frustratione teneantur, ut, quod suis nominibus debent, de suis facultatibus cogantur exsol-

WKOI: index 1, 11 ex B restitutus est

¹ iunge 11, 9, 1 ² com. sacrarum largitionum 11, 9, 1

1 accusationes *K*^a | eis *I*^a 2 coniunctos *K*^a *O*^a |
s. a. Th. 3 constitutio graeca *W*. in *Pb* π.
19, 12 sic indicatur: πᾶσα φυσικὰ δίκη ἦτοι
δημοσίου ταμείου εἶσω ἑξ μηνῶν μετὰ τὴν προ-
κατάρξιν περαιούσθω, εἰ μήτοι ἢ ὑπερθέσις ἀναγ-
καία ἐστίν 8 de condebitoribus uendendis
fisci *O*^a 9 gordianus ... aliis] *W* *Vatic*.
1435, gord. a. *I*, gord. *O*, a. *K* | non] con *I* |
iusta *K*^a 10 promissa *K* | printipati *K*,
priori *O*^a, primo *X*, p..... *O*^a | reliquae *K* |
contraxerint *O* 11 peruenierit *W*, per-
uentri *K*^a 12 impp. ... et ual. (ualent. *W*)
c. patr.] *W* *Contius*, imp. ual. et gal. *I*,
imp. ual. *O*, imp. a. *K* | patrophylio *Russ*. |
fisco ... 13 actio om. *W*^a | quidam *O*^a, quam *K*^a
13 debeas *X* | fuerit *I* | que cautioni si *I*
14 tamen est *O*, est enim tamen *W*^a, est
.. *K*^a 15 exactor *O* | et] aut *IX* | con-
ueniendi] detinendi *W*^a | datur] d. ut *W*^a *O*^a
16 satisfiat *OX* | hoc modo *O* 17 impp.
... ianuario] *W*, impp. d. et m. aa. et ce.

ianuario et aliis *Hal.*, imp. d. et mag. x. *O*,
imp. diel. *I*, imp. a. *K* | agerio *Cui*. 18 ad
om. *K*^a | socios *I*^a *X* | dicitis *OX* | eiusque *K*^a |
cuntorum *K*^a 19 mandatum *K*^a | eum] te *W*^a,
e. *I*^a, uos *Contius* | et] ac *W*^a *O*^a, aat *W*^a,
.. *O*^a | exactore *O*^a | furant *O*^a, fuerint *X* |
nominatim *W*^a 20 parato *K*^a | muneris]
more *W*^a, numerus *X* | obsequio] obsequio
quo *OX* 21 solempnitatis *I* | adso adseue-
ritatis *I*^a 22 qui] quod a *K*^a | loco ad ex
om. *I*^a | ad om. *K*^a | indempnatati (uel —na-
tuti) *O*^a | fiscali om. *X* | satisfiat *O*^a *X*
23 postquam *W*^a *K*^a | si] in *K*^a | nminatores *K*^a
24 iuris] u.(e?)rus *O*^a | sequitur *I* 25 uni-
uersis *W* *K*^a | quantitatem *K* | indampnita-
tis *K* 26 fisc. deb. rest. *O* 27 imppp.
(impp. *W*) ... aaa.] *W* *Th.*, imp. ual. *O*,
imp. a. *K*, imp. *I* | ad archelanum com.
or. *O*, om. *K* *I* 28 hii *O* *I* | fisco] filio *K*^a |
nostro *W*^a 29 nominis *W*^a? | absoluere *O*^a

uere, seruatis, cum compleuerint, adlegationibus propriis, si quas aduersus quoscumque ex suis contractibus debitores competere sibi ex iure crediderint, ita ut aduersus eos, quos sibi obnoxios adseuerant, legibus et iudiciis experiendum esse cognoscant. D. III NON. IUL. NOVIODVNO¹ VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS.

a. 369

- 5 **IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. FORTVNA-** [Th. 10, 16, 3 B 56, 5, 5 5
TIANO COMITI RERVM PRIVATARVM. Inter chartulas confiscati² brevis quidam adseueratur
 1 inuentus, qui nomina continebat debitorum seu³ contractorum. Cum tamen neque testibus
 credita pecunia probaretur neque cautionibus ea quae breui inserta sunt ostendantur,
 iniquum esse⁴ perspeximus, ut sub propriae adnotationis manu unusquisque faciat debi-
 2 torem. Occasionis igitur huius calumniam praesenti uolumus iussione cohiberi, ut brevis 10
 uanitate reiecta nullus ad redhibitionem de his, quorum nomina conscripta sunt, urgeatur.
 3 Quod et in aliis similibus causis observandum esse censemus⁵. D. PRID. NON. IUL. HIERA-
 POLI GRATIANO A. IIII ET MEROBAYDE CONSS.

a. 377

III

R DE FIDE ET IVRE HASTAE FISCALIS ET DE
ADIECTIONIBVS R

15

- 1 **IMP. ANTONINVS A. AGORTIAE.** Quod in libellum contulisti, procuratori meo, ad cuius
 officium desiderium tuum pertinet, adlega. cui si probaueris non auctore procuratore uel
 eo, cui uendendi fuit facultas, neque habitis hastis nec omni ordine peracto uenditas res
 esse, et id quod ex causa iudicati debes exsolueris, rescissa uenditione mala fide facta 20
 easdem res recipies cum fructibus, quos ad emptorem mala fide peruenisse uel peruenire
 debere constiterit. PP. NOM. IAN. ANTONINO A. IIII ET BALBINO CONSS.
- 2 **IMP. GORDIANVS A. HERACLEONI.** Duplex ratio desiderium tuum iuuat, et quod prae-
 termissa hastarum sollemnitate possessiones tuas ex officio distractas suggeris, et quod
 pretii uilitate ob exiguum debitum gratiosam emptionem in fraudem tuam utilitatemque 25
 rationum mearum aduersarium commentum fuisse dicis. quapropter illicita ista redargue,
 tam indemnitati fisci consulturus quam tuae securitati opem laturus. PP. V K. . . . GOR-
 DIANO A. ET AVIOLA CONSS.

a. 213

a. 239

W (desinit in 3 cognoscant) *KOI*

¹ acc. xv k. Aug. Marcianopoli ins. 11, 9, 1 ² deportati Th. ³ idem Th.: fuerit secum (Mommson) ⁴ neque cautionibus quae inserta sunt doceantur, facile esse Th. ⁵ § 3 addiderunt Iustiniani

1 compleuerit *I* 2 crediderit *K* | ita ut] uelut ad *W*^a, uelut ita *W*^b 3 experien- dum] *K* Th., experiundum *I*, exinperiundum *O* | cognoscantur uel cognoscatur *K*^a | s. a. Th. 5 imppp. . . aaa.] Cui. Th., idem aa. (a. *KO*) *KOI* | fort. c. r. priu. om. *KI* | fortunatiano] Th., fortunato *O*, fortunatio Vatic. 1435 6 priuatum *O* | quidem *K* | adseuerantur *K*^a 7 debitorum continebat *K* | contractuum *O*^b *I* | testibus] cum t. *K* 8 probetur *O* | breui] in br. *K* | ostendatur *K* 9 perspeximus *K* | sub] su *I*^a | propriae] *X* Th., propria *KOI* | manus *K*^a 10 uolumus presenti *I* | cohibere *I* 11 nullis *K*^a *O*^a, om. *O*^b | hiis *O* | urgeant *O* 12 et om. *OI*^a | s. a. Th. 15 fide et iure] *K* cum Th. 10, 17 et *B* Coisl., iure et fide *O*, fide instrumenti (=mentorum *X*) et iure *IX*, cf. *B* Tipuc. περί πίστης καὶ δικαίου ὑπομνημάτων τοῦ δημοσίου | et de] et *X* 16 adiectionibus] con-

diectionibus *O*^a, actionibus *I*^r 17 ant. a. agortiae] a. agortie Monac. 3509, ant. cor- cie *O*, ant. a. corone Vatic. 1435, aa. *I*, a. *K* 18 allegata *O*^a, deficit *I*^a | actore *I* 19 cuius *O*^b *X*, deficit *I*^a | hastis] *K*^b *X*^r, gestis *I*^b, proscriptionibus *O*^a, om. *K*^a *O*^b *X*^r, deficit *I*^a | neque *I*^b *X*, deficit *I*^a 20 id om. *X* | rescissa *KO* | uenditione *K*^a 21 quo *O*^a | emp- torem] temporem *K*^a | constiterit uel per- uenire debere *I*^r, in libro] m(artini) deest uel peruenire debere *I*^r 22 s. a. Contius 23 imp. . . heracleoni] edd., imp. gord. *O*, imp. gord. a. *I*, imp. a. *K* 24 distractas *I* 25 ob] ab *O*^a | inutilitatemque *X* 26 co- mertum *K*^a | distis *K*^a | ista redargue] *O*^a, ista argue *K*^r *O*^a, stare (stare stare *K*^a) argue *K*^r *IX* 27 indemnitate *I*^a, indemnitati tue *K* | consistiturus *K*, consulitur *O*^a | se- curitate *K*^a | operam *OI*, opera *X* | s. a. Contius

- 3 IDEM A. CRISPO. Etsi instrumenta emptionis non extent, quibuscumque tamen probationibus uxor tua ostenderit ad se eam domum pertinere, quam a fisco eius nomine dicis comparatam, pretiumque ab ea exsolutum et in eam dominium translatum, frustra fiscum ex persona matris eius referre quaestionem procurator meus non sinet. PP. v k. Nov. 4
GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS. a. 239
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MARCELLINAE. Si tempora, quae [B 56, 6, 4] in fiscalibus hastis statuta sunt, patiuntur, cum etiam augmentum te facturam esse profitearis, adi rationalem nostrum, ut iuxta ius pretii uberius oblationem admittat. PP. III ID. IAN. SIRMI IPSIS III ET III AA. CONSS. a. 290
- 5 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD VIVENTIVM PP. GALLIARVM. Quaecumque pro reliquis prodigorum in annonario titulo ceterisque fiscalibus debitis in quibuscumque corporibus sub auctione licitanda sunt, fisco auctore uendantur, ut perpetuo penes eos sint iure domini, quibus res huiusmodi sub hastae sollemnis arbitrio fiscus addiderit. Et si quid umquam, ut a fisco facta uenditio possit infringi, auctoritate rescripti fuerit impetratum, nullus obtemperet, cum etiam minoribus, si quando 15 aliquid ex rebus eorum pro fiscalibus debitis adiudicatur emptoribus, repetitionis facultas in omnem intercipiatur aetatem. D. III ID. NOV. TREVIRIS² VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS. a. 369
- 6 IDEM AAA. AD FELICEM COMITEM SACRARVM LARGITIONVM. [Th. 10, 17, 2 B 56, 8 not. o] Si qui proscribente ac distrahente fisco debitorum fiscalium emerint facultates, pro earum 20 rerum tantum pretio obnoxii sint, quas eos patuerit decursis hastis et proscriptione habita comparasse nam ita eos munimus, ut nullius conuentioni reliquorum fiscalium nomine³ patiamur extrinsecus subiacere. D. VII ID. MART. MARCIANOPOLI VALENTINIANO ET VALENTE AA.⁴ CONSS. a. 370
- 7 *Αὐτοκράτωρ Ζήνων τῷ Ὡ Δομνίῳ.*
Ἐὰν δημοθέντος τινὸς ἡ οὐσία πεπραγμένη, ἔστι καὶ τῷ κόμισι τῶν ἰδιοκτητῶν [B 56, 6, 7] τοῦ βασιλέως καὶ τῇ σχολῇ τῶν παλατινῶν καὶ τῷ τοῦ δημοσίου συνηγῶρι ἀγοράζειν τινὰ πράγματα ἐκ ταύτης τῆς οὐσίας, μηδενὸς διαβάλλοντος τὸ συνάλλαγμα.
PP. III K. AVG. POST CONSVLATVM.
KOI: index 3, 7 ex B restitutus est

¹ *ampliore contextu sed mutilo extat in Vat. 37* ² *accepta (die locoque abscisso)*
ins. Vat. ³ *reliquorum f. nomine om. Th.* ⁴ *AA. III scribi debuit* ⁵ *Ζήνων A.?*

1 crispo] *O*, *om. KI* | non *om. O^a* | extant *O*,
exterunt *K^a* 2 a] ad *K^a* | eius nomine a fisco
(fisca *O^a*) *O* 3 ea] eo *O^a*, ea ex (ex *del. K^b*)
ostenderis *K* | frustra] et frustra (frusta *O^a*)
OI | fiscum *om. O* | *s. a. Cui.* 6 impp. . . .
marcellinae] *edd*, *imr. diocl. et max. a. mar-*
telie Monac. 3509, *imp. diocl. et max. I*,
imp. d. O, *imp. a. K* 7 in *om. X* | hastis]
K^bO, ostia *K^a*, uel actionibus astis *I*, accio-
nibus uel hastis *X* | augmentum *om. O^a*
8 adi rationalem] ad irrationalem *K^aI^aX*, ad
irrationalem *O^a* | iuxta ius] *O^aI^aX*, iustam
K^bO^a, *inc. K^a* | uberius pretii *O^aI^aX*, precii
om. O^a | omittat *K^a* | *s. a. Cui.* 10 imppp.
. . . 11 galliarum] *Th.*, *imp. ual. et grat. aa. I*,
impr. ual. O, *imp. a. K* 12 corporibus] tem-
poribus *I* | actione *O*, ratione *K* | auctore
uendantur] auctore *praecedente litura I^a*
13 rex *K^a* | huiusmodi] *O Th.*, huiusmodi
KI Vat. | astis *I* 14 fisci *K^a* | quidem *X* |
numquam *K^aO* | a fisco ut *I*, quo fisco *Vat.*
15 nullis *K^a* 16 debitis] etiam *d. I* | empto-

ribus] non (uel non) empt. *O* | inpeticionis *O*
17 omnem] omen *O^a* | intercipienter *K^a* |
s. a. Th. Vat. Cui. | *III Vat.* | *id.] Vat. Cui.*,
non. *Th.* | nou. tren.] *Th. Vat.*, mar. rauen-
nae *Cui.* 19 aaa. . . largitionum] *Th.*, a.
ad felicem cominem *Monac. 3509*, a. *OI*,
om. K 20 quis *KI^a* | praescribente *O^a* |
emerint] *edd. Th.*, emerit *libri* | facultas *O^a* |
eorum *K^b* 21 pretii *Th.* | et] in *O* 23 pa-
tiantur *K^a*, patiemur *I^a* | subiacere] iactu-
ram subiacere *K^b*, iacturam subire *I* | *s. a.*
Th. Contius | VII . . . 24 aa.] *Th.*, *III Id.*
nou. ualentinia. np. et uictore *Contius*, quae
uereor ne ex c. 5 huc aberrauerint 25 const.
greca *Paris. 4429 alii. inscriptionem sub-*
scriptionemque Contius 1559 restituit | τῷ
δομνίῳ *Cui.* 29 *s. a. Contius Cui.* | con-
sul.] *Cui.*, cons. basil. II et armastii (= a. 477)
Cont., quem consules ex ingenio suppluisse
opinor, cum Basiliscus = fastis expulsus sit
et ipse *Cont.* in *edd. 1566. 1571* eos omittat

III

R DE VENDITIONE RERVM FISCALIVM CVM PRIVATIS
COMMVNIVM R

- 1 IMP. ALEXANDER A. VICTORIO. Forma est, quotiens ad fiscum uel minima portio rei pertineat, ut uniuersa a procuratoribus meis distrahantur, sed pretium partis tantum in s
1 fiscum redigatur, reliquum dominis partium restituatur. Emptorem igitur praediorum, de quibus libellum dedisti, apud suum iudicem conueni usurum defensionibus, si quae sibi competunt. PP. VII K. OCT. FVSCO ET DEXTRO CONSS. a. 225

V

R NE FISCVS REM QVAM VENDIDIT EVINCAT R 10

- 1 PARS EPISTVLAE IMP. ALEXANDRI A. AD RATIONALES. Grauiussum uere- [B 56, 6, 9
cundia mea duxit, ut, cuius rei pretium, cum bona fide esset addicta, semel fiscus acce-
1 perit, eius controuersiam referat. Non solum ergo emptorem ab eadem statione, sed ne
ab alia quidem quaestionem pati debere aequum est, cum et in his uenditionibus emptore 14
non inquietato officia inter se possint experiri. D. XV K. MAI. MODESTO ET PROBO CONSS. a. 228
2 IMP. MARCIANVS A. PALLADIO PP. ORIENTIS. Retractare fiscum, quod [B 56, 6, 10
semel uendidit, aequitatis honestatisque ratio non patitur. D. V K. IAN. CONSTANTINO-
POLI MARCIANO A. CONS. a. 451

VI

R DE HIS QVI EX PVBLICIS RATIONIBVS MVTVAM
PECVNIAM ACCEPERVNT R 20

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD PROBVM PP. Si [Th. 10, 24, 1 B 56, 6, 11
quis ab exactoribus tabulariis arcariis officiisue rationum¹ fenebrem pecuniam sumpserit,
detectus in eodem ad quadrupli poenam ex hac auctoritate teneatur. D. III ID. MART. 24
TREVIRIS VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 368 uel 370
2 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. PAL- [Th. 10, 24, 2 B 56, 6, 12
LADIO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. Sciant omnes² accipiendi mutuo ex largitionibus
1 sacris auri non³ patere cuiquam facultatem. Quod si quis aurum ex nostro aerario
KOI

¹ uel alio, cui fiscalium thesaurorum tutela mandetur *ins. Th.* ² neque dandi neque *ins. Th.* ³ non *om. Th.*

2 priuatis bis O^a 4 alex. a. (aa. I) *om. O* | uictorio] *Monac.* 3509, eupleo *edd.*, epicteto *Contius*, *om. KOI* | forma est *om. K^a* | fiscum uel] fiscalis X 5 distrahatur X 7 conueniri K^a 8 s. a. *Contius* | lusco *Cont.* 10 ne] de O^a | ficus O^a | uendiderat I 11 imp. al. a. (aa. I) a. K, *om. O* | ad rationales] *Hafniensis*, ad rationalem *Monac.* 3509 Cui., *om. KOI* | prauissimum X 12 dixit K^a | cum *om. X* | esset] eat K^a, etiam X, • K^a | adieta uel adreta K^a, adiecta K^a, adducta I^a, addicte X 13 erga O | nec X 14 quidem O^a | et] etiam O 15 possunt OX | s. a. *Contius* 16 imp. ... orientis] Cui., impp. hon. et theod. aa. palladio pp. *Hal.*, imr.

emtus. a. sallidio pp. *Monac.* 3509, imp. arch. pp. O, imp. a. K, imp. I 17 patiuntur K | s. a. *Contius Cui.* | v *om. Cont.* 18 cons.} et adelphio cons. *Cont. Cui.* 20 hiis OX | publicis *om. K* 21 pec. acceperit O^a, pec. acceperint O^aI, acceperunt pec. K 22 impp. ... pp.] *Th.*, imr. ual. aa. ad probo pp. *Monac.* 3509, imp. ual. ad pp. O, imp. ual. et ual. aa. I, imp. a. K 23 exactionibus O^a | arcariis] et arc. I^a | suscepit O 24 auct. teneantur K, auctoritateneatur O^a | s. a. *Th.* 26 imppp. ... 27 larg.] *Hal. Th.*, imp. grac. pal. consul. O, imp. grat. I, imp. a. K 27 sciant] eciatam O^a | mutuo] imutuo I 28 cuidam O

- 1 priuatis commodis profuturum occulte aut cautionis aut sponsionis fide ut debitor redditurus sine nostra auctoritate¹ acceperit, ablati bonis omnibus perpetuae deportationis subdetur
2 ex illo. Is etiam, qui ex memoratis thesauris sub specie publici creditoris aurum cuiquam commodarit ac dederit, capitali sententia subiugetur. D. XII K. AVG. HERACLEAE EVCHERIO 4
ET SYAGRIO CONSS. a. 391

VII

R POENIS FISCALIBVS CREDITORES PRAEFERRI R

- 1 IMP. ALEXANDER A. MARCELLO. Rem suam persequentibus poenae exactio [B 56, 6, 13] postponitur. sicut itaque in sortis quantitate fisci persecutio potior est, ita in triplo quod poenae nomine adiectum est propria forma ferenda est. PP. K. IVL. IULIANO ET CRIS- 10
PINO CONSS. a. 224

VIII

R DE FISCALIBVS VSVRIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. ANTIOCHO. Eius summae, quam tibi poenae nomine inflictam probaturus es, usurae non exiguntur: nec enim multam tibi procurator meus inrogauit ultra 15
quam placitum est, sed poenam te iussit inferre. PP. XV K. DEC. SABINO ET ANULLINO CONSS. a. 216
2 IMP. ALEXANDER A. VICTORINO. Si sub pignore creditum fuit, etiam fiscum, qui successit in locum debitoris, usuras praestare oportet, si eas dependi saltem pacto placuit. 19
PP. III NON. SEPT. IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
3 ²IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. Fiscum etiam nostrum parere sanctioni nostri numinis³ iubemus, per quam usque ad dimidiam centesimae usuras stipulari creditoribus exceptis certis personis permisimus, ut ipse etiam fiscus ultra dimidiam centesimae partem a debitoribus suis minime exigit, siue principaliter ei promiserunt siue a prioribus suis creditoribus actiones ad eum quocumque modo deuolutae sunt. D. VIII ID. APRIL. CON- 25
STANTINOPOLI DECIO VC. CONSS. a. 529

KOI

¹ sine nostra auct. om. Th. ² iunge 7, 54, 2 ³ 4, 32, 26

1 priuatus O^a | aut cautionis] ant...ca.cio-
nis O^a | redditus O 2 deporcionis O 3 auxi-
lio K^a, ex illo I^a? | thesauri K | cuidam O
4 commodarit] Th., commodauit K, commoda-
bit O, commodauerit I | ac dederit om. KI^a? |
sententiae K^b, substantia Th. | subiugatur K |
s. a. Th. 5 alex. a.] Monac. 3509 Contius,
a. K, aa. I, om. O | marcello] edd., om. libri
9 sortes quantitatis I | potior est] pocio-
rem O^a 10 s. a. Cui. 13 rubricam post
c. 1 collocat I 14 ant. a.] edd., a. a. Mo-
nac. 3509, autem O, a. KI | antiocho] Cui.,
anticho Monac. 3509, anti. edd., antigono
Hal. | eius] dius O^a | probaturus] probatus

es et I^a 15 exiguntur O^a, erigentur K^a |
meus] noster X 16 sed poenam te] si pene
ante K | s. a. Contius 18 alex. a.] alex. I,
ual. O | uictorino uel uictorio edd., uictorio
Monac. 3509, om. KOI | fuerit IX | etiam] et X
19 debicionis O^a? | opitet O | dependendi O^a |
placuit pacto I 20 s. a. Contius 21 iust.
om. K | menae pp.] Monac. 3509, pp. O,
om. KI | uiscum I^a 22 nominis K | cen-
tesime dimidiam O | tstipulari I^a 23 per-
sonis certis X 24 siue] sumi O^a | promi-
serit O, promiserunt X | siue] sumi O^a | a
creditoribus a (a del. I^b) prioribus suis I,
suis om. O 25 deuolate K | s. a. Contius

VIII

R DE SENTENTIIS ADVERSVS FISCVM LATIS RETRAC-
TANDIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. ARISTAEO. Causas, in quibus contra fiscum iudicatum [Pox. 26, 11
est, intra triennium retractari posse, et post id tempus, si praenaricatio arguatur uel mani- 5
festa fraus probetur, notum est. PP. NON. IVL. DVOBVS ASPRIS CONSS. a. 212
- 2

X

R DE BONIS VACANTIBVS ET DE INCORPORATIONE R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SCYRIONI RATIONALI. Scire debet [B 56, 6, 18 10
grauitas tua intestatorum res, qui sine legitimo herede decesserint, fisci nostri rationibus
uindicandas nec ciuitates audiendas, quae sibi earum uindicandarum ius ueluti ex permissu
uindicare nituntur: et deinceps quaecumque intestatorum bona a ciuitatibus obtentu priui-
legiorum suorum occupata esse compereris, ad officium nostrum eadem renocare non 14
dubites. D. PRID. ID. APRIL. HANNIBALIANO ET ASCLEPIODOTO CONSS. a. 292
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. AD AEMILIVM¹ RATIONALEM. Si quando [Th. 10, 8, 1 II 56, 6, 18
adnotationes nostrae contineant possessionem siue domum, quam donauerimus, 'integro
statu' donatam, hoc uerbo ea uis continebitur, quam ante scribebamus 'cum adiacentibus
et mancipiis et pecoribus et fructibus et omni iure suo': ut ea, quae ad instructum posses-
sionis uel domus pertinent, tradenda sint. D. VI ID. MART. MEDIOLANI CONSTANTINO 20
A. III ET LICINIO CONSS. a. 313
- 3 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD FLO- [Th. 10, 9, 1 II 56, 6 not. v
RIANVM COMITEM RERVVM PRIVATARVM. Si quando aut alicuius publicatione aut ratione
iuris aliquid rei nostrae addendum est, rite atque sollemniter per comitem rerum pri-
uatarum, deinde rationales in singulis quibusque prouinciis commorantes incorporatio 25
1 impleatur et diligens stilus singillatim omnia adscribat. Tituli uero, quorum adiectione

KOI

¹ u. p. ins. Th.

2 succencils O, sentetiis I | adu. fiscum latis] ab ipso latis non O, latis om. I | retractadis K
4 imp. ant. a. aristaeo] Contius, imr. aur. a. austro Monac. 3509, imp. alex. a. acutiano Hal., imp. ant. O, imp. aa. a I, imp. a. K, impp. diocl. et max. sicomantio Russardus (ex 10, 1?) 5 id] idem O 6 fraus] infrat K^a | est] tibi est X | s. a. Contius | pp.] dat. Cui. 7 c. 2 huius tituli citatur in Theodori Nouellis 125, 14. praeterea in Paratitlis ad Const. 1, 3 legitur: β. ι. τίτ. θ' διατ. ι', ης η αρχή θεωρίζομεν. σημειώσει ότι ο βουλευτής και ο ταξιάρχης δύνανται γίνεσθαι κληρικοί, εάν δημόσια χρεωστωσιν. έτέρω δέ λόγω, ότι τολμηρώς και μελοκινδύνως έρρωται η επί τούτοις χειροτονια. quae cum huius tituli argumento non conueniant, Augustinus ea ad 10, 2 rettulit, Witte non indicem constitutionis sed adnotationem eis contineri coniecit: mihi pro τίτ. θ' scribendum uidetur τίτ. ιθ' 9 et de] et O 10 impp. ... aa.] imp. d. O, imp. diocl. et max. I, imp. a. K, impp. d. et m. aa. et cc. edd. | scyr. rat.] serioni rat. Con-

tius, sirioni rat. Cui., rationum O, ad eucha- rium Hal., om. KI | deberes uel debes K^a 11 decesserunt K | racionalibus OX 12 uen- dicatoris K | ciuitates nec OIX | qua K^a | uen- dicandas K^a 13 et om. K^a | a om. KO^aI^aX | ciuitatis X, inc. I^a 14 conperis O, con- peries I | officium] fiscum Contius | eandem X 15 s. a. Contius 16 a. ad aem. (emulum Monac.) rat.] Monac. 3509 Th., a. ad racio- nal' O, om. KI 17 notationes I^a | continea- tum O^a | donum O^a | quam om. O^a 18 uis] ius K^aO uel O^a | antea Th., adte K | scribi- mus K 19 et manc.] mantipiis K 20 sunt O | s. a. Th. 22 imppp. ... 23 priuatarum] Th., imr. ual. et grac. a. ad Florianum com. Mo- nac. 3509, imp. ual. OI, imp. a. K 23 publi- catione O^a 24 iuris] nostris O | priuat. re- rum O 25 deinde] K^aI^a, dein Th., deinde per K^aOI^a | in singulis] K^aO Th., singulis I, singuli K^a | prouintie K | commemorantes O 26 compleatur Th. | stilus] status I^a | sigilla- tim KI | scribat K^a, discribat Th. Taur. | adiectionem K^aI

praedia nostris sunt consecranda substantiis¹, non nisi publica testificatione ponantur: grauissimis statim subdendis suppliciis, qui huiusmodi aliquid propria usurpatione temptauerint. D. III K. APRIL. VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS.

a. 369

- 4 ²IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA.³ PALLADIO PP. Vacantia mortuorum bona tunc ad fiscum iubemus transferri⁴, si nullum ex qualibet sanguinis linea uel iuris titulo legitimum reliquerit intestatus heredem. D. VIII ID. IUL. RAVENNAE EVSTATHIO ET AGRICOLA CONSS.

a. 421

- 5 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. HERMOCRATI COM. [Th. 10, 8, 5 B 56, 6 not. v R. P. Si uacantia uel alio modo⁵ bona delata legibus ad aerarium⁶ perhibeantur, certi palatini electi et iureiurando obstricti mittantur, ut eorum instantia praeses prouinciae⁷ 10 praesente fisci patrono diligenter inquirat, cuius uacans cadensque⁸ fuerit patrimonium, quantumque uel quale uideatur. Et cum data reclamandi copia nullum id iure possidere uel uindicare constiterit locumque aerario factum esse tam ipsius relatione quam publicorum monumentorum fide constiterit, rerum nobis notitia intimetur, ut inssu nostro 2 uacantia uel aliae res⁹ nomine occupentur aerarii. Quae forma etiam in parte bonorum 15 uel in una alteraue re seu actione una uel etiam pluribus seruetur. nam si quid per fraudem in dispendium aerarii fuerit admissum, missi quidem exsecutores non euitant indignationem, praeses autem facultatum parte dimidia multabitur¹⁰, fisci uero patronus detrimentum quod uitio eius fisco ingeritur resarcire urgebitur. D. VII ID. OCT. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO XV ET VALENTINIANO III AA. CONSS.

a. 435

XI

R DE DELATORIBVS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. BASSO. Si ei qui capere potest tacitum fideicommissum relictum est, cessat delatio. his enim prohibetur tacite relinqui, qui palam relictum capere non possunt. PP. XIII K. MAI. MAXIMO II ET AELIANO CONSS.
- 2 IMP. GORDIANUS A. EPTYCHEMO. Monente officii sollicitudine, quin immo iussu procuratoris, ut causam ab alio delatam conuenienti diligentia instrueres, non ipsum uoluntarium delationis munus suscepisse te actorum lectio, quae precibus intexta sunt, manifeste declarat. Eapropter ne quid in persona tua quod est sectae temporum meorum alienum attemptetur, praeses prouinciae uir clarissimus ad sollicitudinem suam reuocabit. PP. VIII ID. SEPT. PIO ET PONTIANO CONSS.

a. 223

a. 238

KOI

¹ nominibus Th. ² iunge 9, 40, 3. 10, 1, 10 Th. 4, 15, 1. 10, 10, 29 ³ idem AA. et Constantius A. Th. ⁴ Caduca mortuorum bona tunc ad competitores iubemus ex nostra largitate transferri Th. ⁵ uel caduca Th. ⁶ in Achaia ins. Th. ⁷ instantia u. s. proconsul Th. ⁸ caducumque Th. ⁹ uel caduca Th. ¹⁰ exsecutores non uitante indignationem proconsule parte facultatum dimidia multabuntur Th. et sic proconsule in praesidem mutato scripserint Iustiniani

1 ponatur] proonantur KI 2 grauissimus h | propria] propatione I^a | temptauerit I 3 s. a. Th. 4 impp. ... pp.] edd. cum Th., imp. hon. ad pp. O, imp. honorus I, imp. a. K | uacancium O^a 6 s. a. Th. 5 impp. (imp. O) ... aa.] imp. th. K, imp. et theod. I | herm. c. r. p.] Th., hermostr. (uel hermostraphi) cyp. edd., herede crispeum O, om. KI 9 aliquo O | pehibebantur (perh. I^a) I 10 substantia K^a 12 quale] quale ei KO | copiam K^a | id iure] uel iure K, nostre O^a 13 que om. I | errarium K^a 14 nostro iussu I 15 patre K | honorum O 16 uel in] in Th. | etiam] iam Th. 17 dispendio I | execuciones O^a | deuitant O, euitent K^a, deuitent I, cultabunt X, esse K^a

18 indign.] indign. est I^a | partem K 19 quod uitio eius] eius quod iudicio O | fisci I^a | urgubitur O^a | s. a. Th. Cui. 20 theodosio ... cons.] Cui., dn. theod. a. xv et qui fuerit nuntiatus Th. 23 a. basso] Contius, a. haterio Hal., om. KOI 24 est] esse O | relinquitur O^a 25 s. a. Contius | pp.] p. Cont. 26 a. om. KI | eptychemo] Contius, conthei edd., nicontio Hal., om. KOI | nonente off. O^a, off. monente KI | qui O^a | procuracionis O^a 27 instruere O | ipsum] solum K^a, om. K^a | uoluntarium X 28 inunus O^a | auctorum O, inc. I^a | intexta I^a, intentata X | manifesta K 30 uir] u O^a K^a | clarissimas K^a 31 s. a. Contius

- 3 IDEM A. CAECILIO. Nulla macula uel crimine delatoris adspergitur is, qui, cum ab officialibus fundum seu domum fisci possidere contenderetur, non se sed alium eius rei possessorem esse monstrauit. PP. PRID. K. IUL. GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS. a. 241
- 4 IMPP. CARINVS ET NVMERIANVS AA. CANDIDO. Ex uaria statutorum diuersitate ad id decursum est, ut hi, qui rei publicae causas defendunt, delatorum criminibus non teneantur, cum omnibus notissimum est eos solos execrabiles nuntiatores esse, qui fisco deferunt. PP. III K. SEPT. CARINO ET NVMERIANO AA. CONSS. a. 294
- 5 IMP. CONSTANTINVS A. AD PROVINCIALES. Omnes iudices inuigilare praecipimus delatores sine fisci aduocato denuntiantes¹ poenis addicere. apertissimi enim iuris est, ut, quod ex cuiuscumque patrimonio ceciderit in casum, et legibus et retro iuris ordine fisci aduocatis agentibus uindicetur. Sed quia nonnulli praecipites secundum ius possessa patrimonia deferre non cessant, damus omnibus qui se laesos existimant contra delatores seueritatem iudicum implorare ferro dstrictam. D. XI K. APRIL. CONSTANTINOPOLI CONSTANTIO ET ALBINO CONSS. a. 335
- 6 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. PANHELLENIO CONSVLARI LYDIAE. Seruum domini delatorem iubemus in exemplum omnium proditorum seuerissimae sententiae subiugari, etiamsi obiecta probauerit, excepto crimine maiestatis². D. VII K. NOV. CONSTANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO CONSS. a. 382
- 7 Οὗτε οἰκίῃ οὔτε ἐλευθέρῳ ἔστι καταμηνύειν, ὅθεν μηδεὶς εὐλαβεῖσθω μήτε θάνατον μήτε οὐσίας ἀφαιρέσιν. εἰ δέ τις ἢ ἄλλως πως καταμηνύσει τινὰ ἢ ὡς εὐρόντα θησαυρὸν διαβαλέῃ, οἰκίῃς μὲν ὧν παραχρῆμα διδῶσθω πυρὶ καὶ μάλιστα εἰ τοῦ δεσπότης κατηγορεῖ, ἐλευθέρῳ δὲ ὑπάρχων καὶ τῆς οὐσίας ἐκπίπτων καὶ τῆς πολιτείας ἐξω τῶν ὄρων τῆς Ῥωμαϊκῆς γινέσθω βασιλείας.
- 8 Μὴ ἐρίστω τοῖς τοῦ δημοσίου συνηγόροις λέγειν, ὡς περιηγήθησαν τινὰ κατέχειν δημόσια καὶ διὰ ταύτης τῆς ἀφανοῦς κατηγορίας ἐπιβουλεύειν ἑτέροις, ἀλλὰ καὶ ὁ καταμηνυτὴς παρέστω καὶ ἡ ποιότης αὐτοῦ σκοπεῖσθω. Καὶ μηδὲ υἱὸς πατέρα ἢ μητέρα ἢ ἀπελεύθερος πατρὸνα ἐπὶ δημοσίοις καταμηνύειτω, μηδὲ ὁ ἐξορίαν ὑπομείνας ἢ ἐπὶ συκοφαντίᾳ κατακριθεὶς ἢ πληγὰς παρὰ τοῦ ἀρχόντος δεξάμενος μηδὲ ἕτερον πρόσωπον ἀπὸ νόμου εἰργόμενον ἀκούεσθω. Οἰκίῃς δὲ ἢ ἐπὶ δημοσίᾳ αἰτία ἢ ἐπὶ ἄλλῃ τινὶ τοῦ δεσπότης κατηγορεῖν ἐν αὐτῷ τῷ φθέγγεσθαι τὴν κατηγορίαν ἀποτεμνέσθω, εἰ καὶ ἀληθεύει κατὰ τοῦ δεσπότης. Καὶ ἡ σχολὴ δὲ τῶν παλατίνων εἴαν καταμηνύσῃ τινός (μόνη γὰρ αὕτη καὶ δύναται καταμηνύειν καὶ ἀναγκάζεται), ἢ καὶ ἕτερος ὁ ἐκ τοῦ νόμου συγχωρούμενος, μνημονεύειτω τοῦ καταμηνύοντος ὁ τοῦ δημοσίου προεστώς. Καὶ εἰ μὲν ἐπὶ τῆς βασιλείδος πόλει ὅστις ὁ καταμηνυθεὶς, ἐκ διαλαλίας τοῦ κόμητος τῶν ἰδικῶν ὑπομνησκέσθω καὶ μηδὲν πλὴν πάσῃ τῇ τῶν παλατίνων σχολῇ καὶ τῷ κατὰ καιρὸν πρὶμκηρίῳ καὶ τοῖς τοῦ δημοσίου συνηγόροις διδῶτω τῶν τεσσάρων νομισμάτων μήτε ὑπὲρ τῆς ὑπομνήσεως μήτε ὑπὲρ προβολῆς τοῦ ἐντολέως. Καθ' ἑκάστην δὲ διάγνωσιν τὰ νενομισμένα δαπανήματα ἐν τῷ εἰρημένῳ δικαστηρίῳ παρεχέτω καὶ ὑπὲρ τῆς διαγνώσεως αὐτῆς καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν πεπραγμένων ἐκλήψεως. Καὶ ἀνεύθυνος μὲν ὧν ἀπαλλαττέσθω τῆς δίκης. εἰ δὲ ὑπεύθυνος φανείη, μὴ αὐτὰ μόνον ἀπὲρ ἔχων εὐρίσκεται πράγματα ἢ τὸ χρεὸς ὅπερ ἐχρεώσται ἀπο-

KOI: indices 11, 7. 9 ex B restituti sunt

¹ sine f. a. denunt. om. Th. ² exc. cr. maiest. om. Th.

1 aa. OI | caecilio] Vatic. 1435, celicio O, crelio edd., chloelio Hal., om. KI | delacionis O 2 fundum] et f. I^a | fisci domum O 3 s. a. Contius 4 imp. car. num. aa. O, imr. carus et carut' Monac. 3509, imp. car. (aar. K^a) K, imp. carin. I | candido] edd., cand. O, cario Russardus, om. KI 5 hii KOX | defenduntur I^a 6 numciaciones O 7 defederunt O^a | s. a. Contius Cui. | caro Cont. | aa. om. Cont. 8 a. om. KO | ad prouinciales om. KI 9 praecepimus O | delatores] et d. Th. libri optimi. ut d. X Th. libri dett. | siue X 10 quid I^a 11 uendi-

centur I | qua O^a | secundum ius] snis O^a, secundum I 12 extimant I 13 iudicium K | dstrictam] Th., districtam KO^aI^a, distractam O^aI^a | s. a. Th. 15 imppp. (imp. O) ... aaa. (aaa. om. O) | imp. gra. KI | panhellenio c. l.] Th., om. libri 16 delatorem domini I 17 mai. crim. excepto O 18 s. a. Th. 19 const. graeca post rubricam tituli 12 Contius, constitutio gregoriana ibidem edd. 24 c. 8 ultimam huius tituli esse testantur Ivñ. ad § 5 28 ἢ om. Synopsis K 4, 7 29 τῷ] Synopsis, τό Cui.

- 5 διδότη, ἀλλὰ καὶ τὰ συμβάντα τῷ ταμίῳ δαπανήματα ἐκ διπλάσιων διδότη, ὑπὲρ ὧν¹ μέτην
 ἰδικάσαστο. Ἐάν δὲ πράγματα μόνον καταμνηνῆται ὡς διαφέροντα τῷ ἱερωτάτῳ ταμίῳ, ἀγνο-
 εῖται δὲ ὁ ταῦτα διακρατῶν, καὶ ἐν τῇ βασιλίδι πόλει τὰ πράγματα ἢ ὑπὸ τὴν αὐτῆς ἐνορίαν
 ἢ, ἀκινήτοις μὲν οὖσιν αὐτοῖς μὴ ἐπιβαλλέτω τίτλους ἢ σχολῇ τῶν παλατινῶν μῆτε ἐπιβαινέτω
 αὐτοῖς, ἀλλὰ προγράμματα προτιθέτω ὁ κόμης τῶν ἰδιοκτητῶν τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς περιφανέσι 5
 τόποις τῆς βασιλίδος καὶ ἐν οἷς τὰ πράγματα διάκειται, ἐπιτρέπων ἑκάστῳ ἀντιποιουμένῳ τούτων
 τῶν πραγμάτων εἰσω τριάκοντα ἡμερῶν καταλαμβάνειν τὸ αὐτοῦ δικαστήριον καὶ συνίστασθαι
 τοῖς ἑαυτοῦ δικαίοις ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις δαπάναις, εἴτε αὐτὸς ὁ κατέχων τὰ πράγματα βούλεται
 ἀπαντῆσαι εἴτε φίλος αὐτοῦ εἴτε οἰκέτης εἴτε ἀπελεύθερος, ὅταν ἀπεστῇ ὁ τῇ ἀληθείᾳ ταῦτα
 κατέχων, πληρουμένων καὶ ἐπὶ αὐτῷ πάντων, ὅσα περὶ τοῦ φύλακος τῆς νομῆς νενομοθέτηται. 10
 5a Ἐάν δὲ μῆτε αὐτὸς ὁ τῆς ὑποθέσεως κύριος μῆτε ἐντολεὺς αὐτοῦ νεμόμενος μῆτε φύλαξ τῆς
 νομῆς φανείῃ εἰσω τριάκοντα ἡμερῶν καὶ τοῦτο αὐτὸ γένηται δῆλον ἐν ὑπομνήμασι, γινώσκω
 5b μὲν ἐπὶ νομῆς τῶν πραγμάτων τὸ ταμίειον, μηδενὸς προκρίματος ἐπαγομένου τῷ κυρίῳ τῶν
 πραγμάτων ἐν ταῖς ἀρμοζούσαις αὐτῷ περὶ τούτων δικαιολογίαις. Εἰ δὲ κινήτῃ ἢ αὐτοκίνητῃ
 εἴῃ τὰ καταγγελλόμενα πράγματα, μηδὲ ταῦτα κατεχέτω τις προπετῶς, ἀλλ' ἀναζητήσθω ὁ 15
 ταῦτα νεμόμενος καὶ ὑπομνησθεὶς ἀγωνιζέσθω τὴν δίκην ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις δαπανήμασι καὶ
 5c ἔροις. Διὰ δὲ πάντων τῶν ἐνόντων τρόπων καὶ ἀποδείξεων ἐγγράφων ἢ καὶ ἀγράφων ἀνρευ-
 νάσθω τὰ πράγματα, καὶ διὰ τῶν δυναμένων εἰδέναι τὸ ἀληθὲς προσώπων· εἰδότες τοῦ ἐπαγο-
 μένου, ὡς, ἐάν ἤττηθῇ, οὐ μόνον τὰ περὶ τὴν δίκην γινόμενα δαπανήματα ἀπαιτηθήσεται, ἀλλὰ
 6 καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα παρ' αὐτῷ φανέντα καὶ τὴν τούτων διατίμησιν. Ταῦτα καθόλου περὶ 20
 τῶν δημοσίων πραγμάτων ἢ διάταξις νομοθετήσασα ἐπιφέρει λοιπὸν ἰδικὴν νομοθεσίαν περὶ τῶν
 διὰ τυραννίδα δήμευμένων, λέγουσα τὸν ἐπὶ τούτοις καταμνηνύοντα μηδὲ μηνυτὴν καλεῖσθαι,
 ἀλλὰ ἐτοίμως προσδέχεσθαι, καὶ εἰ μὲν συκοφαντήσωσιν οἱ προσαγγελλαντες, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις
 μηνυταῖς αὐτοὺς τιμωρεῖσθαι, ἐάν δὲ διελέγξωσι τὰ μηνυθέντα, μὴ μόνον ἀπαλλάττεσθαι τῆς
 7 τιμωρίας, ἀλλὰ καὶ ὑγδὸν μάραν τῶν προσαγγελλέντων πραγμάτων αὐτοὺς κομίσθαι. Τοὺς 25
 δὲ καταγγελλέντας, ἐάν μὲν τὰ παρ' αὐτῶν κατεχόμενα πράγματα ἦτοι ἢ οὐσία πᾶσα ἐλάττων
 εἴῃ τῶν πεντήκοντα τοῦ χρυσοῦ λίτρων, πρὸς τὴν διατίμησιν αὐτῶν τὰς ἐγγύας διδόναι. εἰ δὲ
 ὑπερβαίνει τὰς πεντήκοντα λίτρας, ἄχρι μὲν τῶν πεντήκοντα παρέχειν καὶ αὐτοὺς τὰς ἐγγύας,
 ἐπὶ δὲ τῇ λοιπῇ ποσότητι διόμνησθαι, προστιθέντας ἐν τῇ ἐξωμοσίᾳ, ὡς προσεδρεύουσιν τῷ
 δικαστηρίῳ αὐτοὶ ἢ οἱ τούτων ἐντολεῖς καὶ οὐκ ἀπολειφθήσονται τοῦ δικαστηρίου τῶν θείων 30
 7a ἰδικῶν τοῦ βασιλέως. Ἐάν δὲ μετὰ τὴν ἐξωμοσίαν ἀπολειφθέντες τρίτον κληθῆεν ἑκάστης κλή-
 σεως ὑπὲρ δέκα ἡμέρας γενομένης, γένηται δὲ καὶ τρία κατ' αὐτῶν κληρύγματα, καὶ μῆτε οὕτως
 φανείν αὐτοὶ ἢ οἱ ἐντολεῖς αὐτῶν ἢ διεκδικηταί, ἐπιβαινέτω μὲν τοῖς πράγμασι τὸ ἱερώτατον
 8 ταμίειον, φυλάττεσθαι² δὲ τὸ ἀπόκριτον τοῖς ἀπολιμπανομένοις. Εἰ δὲ τὰ προσαγγελλόμενα
 πράγματα ἐν ἐπαρχίᾳ διάκεινται, καὶ ἢ ἀπ' ἑαυτοῦ κινούμενος ὁ τῆς ἐπαρχίας ἄρχων ἢ ἐκ 35
 προστάξεως τοῦ κόμητος τῶν ἰδικῶν τοῦ βασιλέως ἐξετάζει τὴν ὑπόθεσιν, μηδὲν παραχωρῶς
 μηδὲ βλαίον γινέσθω, ἀλλὰ τὰ μὲν δαπανήματα τῆς δίκης εἰς τὸ τρίτον μέρος τῶν ἐν τῇ βασι-
 9 λίδι πόλει γινόμενων παρεχέσθω. Ἐκαστος δὲ προσαγγελλὼν ἢ τῷ κόμητι τῶν θείων ἰδικῶν
 τοῦ βασιλέως ἢ τῇ σχολῇ τῶν παλατινῶν ἢ τοῖς λαμπροτάτοις τοῦ δημοσίου συνηγόροις ἢ τοῖς
 λαμπροτάτοις ἄρχουσι τῶν ἐπαρχιῶν γινωσκέτω, ὡς, εἴτε ἐπαμείνας τῇ δίκῃ φανείῃ συκοφάντης 40
 εἴτε ἀποστῇ τῆς κατηγορίας καὶ ἀφανὲς γένοιτο, σύμμετρον μὲν ἔχων περιουσίαν καὶ μὴ δεδιώς
 τὴν ἐν αὐτῇ τιμωρίαν καὶ πληγὰς βαρυτάτας ὑπομένει καὶ διηνεκῶς ἐξορίζεται· ἐάν δὲ στρατείαν
 10 ἔχῃ ἢ σεμνὸν ἐπιτήδευμα ἢ περιουσίαν ἄρκοῦσαν, ἐκπίπτει καὶ τῆς στρατείας καὶ τῆς οὐσίας καὶ
 οὐδὲ τὴν βασιλίδι πόλιν οὐδὲ τὴν ἐπαρχίαν οἰκῆσαι συγγωρεῖται. Παραφυλαττόντων τὸν νόμον
 τοῦ τε κόμητος τῶν ἰδικῶν τοῦ βασιλέως καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ σχολῆς, καὶ τοῦ παραβαί- 45
 11 νοντος αὐτὸν ἐφ' ἑκάστῳ κεφαλαίῳ πεντήκοντα χρυσοῦ λίτρας πρόστιμον ἀπαιτουμένου. Εἰ δὲ

B

¹ οὐ (Heimbach)? ² φυλαττέσθω (Heimbach)?

2 *ad* § 5 *seqq.* *pertinent* 'Ρομ. 11, 14: διὰ λ' ἡμερῶν ὀφείλει παρίστασθαι ὁ διακατέχων ἰδιω-
 τικά κινήτα πράγματα (διακ. φισκάλια ἀκίνητα
 Cui.) 20 *post* διατίμησιν *in* *versione* *Latina*

Cuiacii *additur* *id* *est* *duplum*, *quasi* *in*
Graeco *exciderit* *toutésti* *διπλάσιον* 23 *προ-*
εἶχεσθαι *Cui.*, *sed* *uertit* *suscipiat* 29 *προ-*
εδρεύουσι *Heimbach*, *προσεδρεύουσι* *Cui.*

- 12 ἐν ἐπαρχίᾳ παραβῆται τι τούτων, ἐφ' ἑκάστη αἰτία ἀνὰ τριάκοντα χρυσίου λιτρῶν¹ καὶ οἱ τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντες καὶ αἱ περὶ τὸν νόμον τάξεις αὐτοῖς ἀπαιτῶσθαι. ἵνα δὲ τὰ τῶν προστίμων τούτων μὴ λανθάνῃ, ἔξεστι καὶ αὐτοῖς τοῖς ἡδικημένοις καταμηνύειν τὸν παραβάντα τὸν νόμον καὶ προσαγγέλλειν τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ ἢ τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγίστρῳ ἀζημίως, ἵνα ταῦτα δι' αὐτοῦ μανθάνων ὁ βασιλεὺς αὐτῷ τῷ μαγίστρῳ τὴν τῶν προστίμων εἰσπραξὶν ἐπιτρέψῃ. 5

XII

R DE PETITIONIBVS BONORVM SVBLATIS R

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTRO- [Th. 10, 10, 15 B 56, 7, 9
PIO PP. Quisquis in crimine maiestatis deprehensus fuerit et punitus bonaque eius, sicut
plectendi consuetudo criminis habet, fiscus inuaserit, nullus eadem sub spe munificentiae 10
principalis audeat proprio iuri poscere. qui contra legem id ausus fuerit sperare, quod
1 non licet, reus uiolatae legis habeatur. Sed quoniam plerumque ita in nonnullis inuere-
cunda petentium inhiatione constringimur, ut etiam non concedenda tribuamus, nec rescripto
2 quidem nostro aduersus formam latae legis loci aliquid relinquatur. Si quid autem ex
bonis talibus nostro iudicio, nullo tamen desiderante atque poscente, concedi cuiquam 15
uoluerimus, huiusmodi tantum ualeat liberalitas. D. XVI K. DEC. THESSALONICAE GRA-
TIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 380
- 2 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. ZOILO PP. Omne semen [Nou. Theod. 17, 2
alienas appetendi fortunas stirpitus eruero cupientes nulli deinceps uolumus petitionis
rerum esse licentiam, etsi intestatus quisquam quaeue ac nullis n numero propinquorum 20
extantibus uel uxore uel marito fati munus impleuerit et cuiuscumque sit condicionis aut
1 sectae, seu quolibet titulo res fuerit fiscalis². Nemo audeat ad petitionem rerum defuncti
defunctaeue, cuiuscumque fortunae aut sectae sit etsi fisco nostro locus pateat, adspirare,
cum nec illis quidem, quorum actu atque officio petitionum procedebat effectus, impune
1a liceat nostris sanctionibus aduersari. Sed uir illustris quidem cuiuscumque temporis 25
quaestor, si oblatae petitioni subscripserit uel etiam responsum dederit, uirque illustris
comes rerum priuatarum, si uel instrui permiserit uel petitionem, si qua insinuetur, admi-
serit, indignationem nostri numinis sustinebunt, ceterisque fient uindictae temeritatis
1b exemplum. Memoriales uero, qui excipienda eiusmodi rescripta uel implenda curauerint,
et palatinos, qui instruxerint uel gesta admissae petitionis ediderint, bonorum proscriptione 30
2 puniri decernimus. Pari forma res etiam ciuiles et ad ius publicum pertinentes ab omni
petitione muniendas esse censemus, scilicet nec pragmatica iussione uel sacra adnotatione
KOl: 11, s ex B

¹ λίτρας (Heimbach)? ² fuerit fiscalis] caduca fuerit uel fiscalis uel in causam caduci ceciderit Th.

7 petitio K^o OI^x contra Th. 10, 10 8 imppp. ... 9 pp.] Th., imp. g. et th. O, imp. gra. KI 9 crimine] I^o Th., crimen KO, deficit I^o | et] te O^o 10 habeat K | eadem I^o | spe] specie OI 11 audet K | iure KO^o I | separare I^o 12 liceret I | nullis KO^o | inuerecundia K^o I 13 petentum Th. | inhiatione K, in hac actione I | non] nunc K^o I^o | nec] ne Th. 14 legis late I 15 concedere cui-dam O^o 16 libertas I^o | s. a. Th. 17 aa.] Cui., 1 aa. Th. 18 impp. ... pp.] imp. th. KI | zoilo] Nou., cecilio O, florentio Hal. | omnes enim O^o, omnes enim K^o 20 ac nullis] a nullis I^o 21 existentibus O^o, existen-tibus K^o, existentibus K^o O^o I, extantibus (uel-tes) Nou. | facti K^o | cuiusque O^o 22 ad] I^o

Nou., rationale O^o, om. O^o KI^o 23 aut] uel Nou. | etai] Nou., si libri | aspiracione O^o 24 nec] ne Nou. | quidem] K Nou., om. OI 25 aduersari] O | quidem O^o 26 quaestor] et q. I^o | petitionis K^o | uel] ut O^o | arespon-sum I^o | uirque] quauirque K^o 27 instruet I^o | promiserit K, permisit O | uel] ut O^o | qua] que O | insinuetur Nou. 28 nostri nom. indignacione O | nominis libri | sustinebit c. fient I, sustinebit c. fuerint (fuerit K^o) K | uindictae] Nou., uind. et KI, etiam uind. et O 29 huiusmodi KI | curuarint O^o 30 qui] qui uel K, deficit I^o | ediderint O^o | proscr. bon. O 31 decernimus O | ciuilibus K^o | et] ut O | publicis K^o 32 petitione I | nec] ne I | uel sacra] nec s. Nou.

uel quolibet oraculo diuino seu mandatis, si qua contra hanc sanctionem nostram fuerint impetrata, quodcumque roboris habere ualituris. D. X K. MAI. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVIII ET ALBINO CONSS.

a. 444

XIII

R DE HIS QVI SE DEFERVNT R

5

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. RATIONALIBVS HISPANIARVM. Is, cuius tacitae [Th. 10, 11, 1] fidei commissa fuerit hereditas, statim officio grauitatis tuae nuntiet et gesta prodat et continuo quod actum fuerit renuntiet, et post hanc fidem tertiam ab omnibus defuncti 1 bonis percipiat portionem. Quod si ab uxore defuncti istud officio deuotionis tuae fuerit reuelatum, ipsa etiam, quam defunctus esse uoluit heredem, si gesta aperuerit, tali praemio 10 mancipetur, ut ex omni patrimonio medium consequatur et cum fisco nostro celebret diuisionem, id etiam habitura priuilegium, ut prior eligat portionem: et tunc occultator ille gestorum, fisci et mulieris pariter inimicus, exutus omni patrimonio suo ac fisco uindicta in insulam deportetur. D. ID. MART. GALLICANO ET BASSO CONSS.

a. 317

XIII

15

R SI LIBERALITATIS IMPERIALIS SOCIVS' SINE HEREDE DEFECERIT R

- 1 IMP. CONSTANTIVS A.² ORIONI COM. R. P. Iubemus, ut, si quis [Th. 10, 14, 2 II 56, 7, 12] forte ex his, quibus communiter a nobis aliquid donatum sit², nullo herede relicto decesserit, ad consortium potius solacium quam ad personam aliam pars perueniat decedentis. 20 D. XV K. IVL. MEDIOLANI PHILIPPO ET SALIA CONSS.

a. 348

XV

R DE THESAURIS R

- 1 IMPP. LEO ET ZENO AA. EPINICO CONSVLARI⁴. Nemo in [B 56, 7, 13 Nomoc. 9, 23] posterum super requirendo in suo uel alieno loco thesauro uel super inuento ab alio uel 25 a se effusis precibus pietatis nostrae benignas aures audeat molestare. Nam in suis quidem locis unicuique, dummodo sine sceleratis ac puniendis sacrificiis aut alia qualibet KOI

¹ si petitionis socius Th. 10, 14, cf. 10, 12 ² aut imp. Constans A. aut impp. Constantius et Constans AA. scribi debuit ³ si qui forsitan ex his qui communiter aliquid impetraverint Th. ⁴ comiti sacrarum largitionum?

1 diuino (uel diuino) seu I, diuinisue (em. in diuinis uel) Nou. | que O, cui Nou. | nostra I | fuerit O¹I Nou. 2 impetratam quicquam Nou. | ualitudinis I | s. a. Nou. Contius | x] XI Cont. | const. om. Cont. 6 a. om. KI | rat. hisp. om. I 7 grau.] dignitatis O | probat I 8 continu quod auctum O² | et om. O | bonis defuncti O 9 officio] O Th., offitium KI | deuocationis K² 10 ipsam Th. | quam] per quam I | uoluerit esse O | aperuitur I² 11 mancipentur I² | cum] eam Th. 12 id] X Th., idem OKI | prior] prior lingator K² | portionem] Th., potioem X, optionem K²OI, optimem K² 13 exitus O | ac] pat I², om. OX 14 deporta-

tur K²OI²? | s. a. Th. 16 socius] socio si O² 17 descesserit uel defecerint O, decesserit X 18 constantius] Th., const. KOI | a. om. K | com. r. p.] I? Cui., u. c. Th., om. KO: cf. Th. 10, 10, 8 19 aliquid a nobis O | herede derelicto Th., derelicto (om. herede) I²? 21 s. a. Th. 24 impp. ... aa.] Cui., imp. leo et zeno O, imp. leo KI | epinico consulari] Cui., epinico cons. O Constantius, om. KI 25 suo uel] suo I² | loco om. O, ἐν ἰδίοις τόποις ἢ ἐν ἀλλοτρίοις B | super] si super O 26 a se] asse K² | effusus K² | benignus K², inc. I² | audeat aures I 27 ali qualibet K²

arte legibus odiosa, thesaurum (Id est condita ab ignotis dominis tempore uetustiore mobilia) quaerere et inuento uti liberam tribuimus facultatem, ne ulterius dei beneficium inuidiosa calumnia persequatur, ut superfluum sit hoc precibus postulare, quod iam lege permissum est, et imperatoriae magnanimitatis uideatur praeuenire liberalitas postulanda.

- 2 In alienis uero terrulis nemo audeat inuitis, immo nec uolentibus uel ignorantibus dominis 3
3 opes abditas suo nomine perscrutari. Quod si nobis super hoc aliquis crediderit suppli-
candum aut praeter huius legis tenorem in alieno loco thesaurum scrutatus inuenerit,
totum hoc locorum domino cedere compellatur et uelut temerator legis saluberrimae punia-
4 tur. Quod si forte uel arando uel alias terram alienam colendo uel quocumque casu, non
studio perscrutandi, in alienis locis thesaurum inuenerit, id quod repertum fuerit dimidia 10
retenta altera data cum locorum domino partiatur. ita enim eueniet, ut unusquisque
suis fruatur et non inhiat alienis. D. VI ID. OCT. LEONE IVNIOR E A. CONS. a. 474

XVI

R DE ANNONA ET TRIBVTIS R

- 1 Αἱ σχολάζουσαι τὸ λοιπὸν ἀννῶναι καὶ αἱ κεφαλαιόναί τῃ δημοσίῳ διαχδικεῖσθωσαν [B 56, 8, 1 15
καὶ μὴ διαιρεῖσθωσαν παρὰ τῶν ἀρχόντων ἑτέροις ἢ εἰς δημόσια ἔργα δέχα θείου τύπου καὶ
τὴν δόσιν καὶ τὸν τρόπον τοῦ δαπανήματος διορίζοντες. ἀλλὰ μηδὲ ἐκ τοῦ δημοσίου κανόνος
εἰς ἰδιωτικὸν ἢ δημόσιον ἔργον ὕλαι μεταφερέσθωσαν ἢ εἰς ἀγοράσιαν ὕλων χρήματα διδόνθω-
σαν ἄνευ θείου τύπου. τοῦ παραβαίνοντος οἰκοθὲν τὸ δημόσιον πληροῦντος, καὶ τοῦ προσφόρου
σικρινίου βαρυτάτοις ἐπιτιμίαις ὑποκαίμενου. 20
2 IMP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. ANTIOCHO. [B 56, 8, 2
Aes quidem alienum pro portionibus, ex qua quisque defuncto heres extitit, praestare
oportet, annonas autem is soluere debet, qui possessiones tenet et fructus percipit. PP.
... SAECVLARE ET DONATO CONSS. a. 260
3 IMP. DECIVS A. CITICIO. Indictiones non personis, sed rebus indici solent: [B 56, 8, 3 25
et ideo, ne ultra modum earundem possessionum quas possides conueniaris, praeses pro-
uinciae prospiciet. PP. XVII K. NOV. AEMILIANO ET AQUILINO CONSS. a. 249
4 IMP. CONSTANTINVS A. AD PROCLIANVM. Omnes pensitare debebunt, quae [Th. 11, 1, 1
manus nostrae¹ delegationibus adscribuntur, nihil amplius exigendi. nam si quis uicarius
aut rector prouinciae aliquid iam cuiquam crediderit remittendum, quod aliis remiserit, 30
K O (16, 2. 3 in litura?) I: index 16, 1 ex B restitutus est

¹ manu nostra Th.

1 arte] tante K^a, parte I^a, τέχνης B | the-
sauro O | uetustiore K^a 2 mobilia] χρή-
ματα B: monilia emendat Cui. ex Th. 10, 18, 2,
qui locus potius ad nostrum mutandus est
3 inuida K^a, inc. K^aX^a, om. X^a | precibus
om. X^a 4 et] ut O | imperatore X^a | uidetur K^a |
liberalitas] X^a, liberalitatibus KOI: ὡς τοῦ βα-
σιλέως τὰς πάντων δεήσεις προφθάνοντος B | post.
in alienis bis I^a 5 uero om. X^a | terris O |
immo] id est Contius Cui.: μηδὲ ἀκοντος μηδὲ
βουλομένου τοῦ δεσπότου ἢ ἀγνοούντος B | nec]
non O 7 huius] Z, τούτου B, huius-
modi X^a, eius KOI | tenorem I^a | loco] solo K^a
8 locorum] K^a, loc. eorum OIX, τοῦ τόπου B |
compellantur O^a 9 quocumque] quo O
10 perscrutando O^a | inuenitur X^a, inuen-
tum O 11 altera] KOI^a, dimidia altera
O^aIX | data om. K^a | ueniet OX^a | ut om. I^a |
unusque O 12 inhiat] Hal., imineat K^aOI,
inhiat K^a, inhiat X^a | s. a. Cui. 14 et] et

de K contra Th. 11, 1 15 restitutionem
c. 1 confirmant numeri constitutionum huius
tituli in BZ 23, 1, 45 Paral. ad Const. 1, 2
Theodori Nouellis 17, 15. 128, 1. 4 21 imp.
... c.] Contius, imp. ual. et ual. aaa. O,
imp. ual. I, imp. K^a | antiocho] OI, om. K^a
22 aes] is I^a | portionibus ex qua] K^aOI,
portionibus ex quibus K^a, portione ex qua X^a:
πρὸς τὰ κληρονομία μέρη B | quisque] quod-
que O^a | defunctis I^a? | extiterit K^a | pa-
trare O^a 23 percipet K^a, recipit O^a | s. a.
Contius 25 a. citicio] Cui., encio O, ensio
Duacensis, a. scilino Contius | indaciones O^a
26 ne] non O | mododum O^a, inc. K^a | eorun-
dem K^a | qua O 27 s. a. Contius | pp.] d.
Cui. 28 imp. ... proclianum] Th., imp. c.
a. O, imp. const. KI | debent qui manus
delegionibus nostre O 29 adscribentur K^a |
si qui Th., om. K^a 30 cuique O | aliis]
Hafniensis Th., alii KOI

de propriis dare facultatibus compelletur. D. xv k. Ivl. CONSTANTINO A. III ET LICINIO III CONSS.

a. 315

- 5 IMP. CONSTANTIVS A. AD VRANIVM. Omnes omnino ad oblationem functionum publicarum¹ oportet argueri. lege enim nostra signatum est nec esse extraordinaria nec uocari, quae sollemniter² a provincialibus deuotissimis conferenda sunt. D. III NON. FEBR. CONSTANTIO A. II ET CONSTATE CONSS.

a. 339

- 6 ³IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD DRACONTIVM VICARIVM AFRICAE. [Th. 11, 1, 11] Pro locis ac proximitate possessionum annonam ad limitem transuehi praecipimus⁴. D. xv k. Ivl.⁵ MEDIOLANI VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS.

a. 365

- 7 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. [Th. 1, 2, 9. 11, 1, 20 B 56, 8, 7] AD PRINCIPIVM PP. In fraudem annonariae rei ac deuotionis publicae elicitum damnabili subreptione rescriptum manifestum est uires non posse sortiri. circa omnes igitur par atque aequalis illationis forma teneat⁶. D. VIII k. OCT. AQVILEIA ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS.

a. 385

- 8 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. CYNEGIO PP. [Th. 11, 1, 21] Nemo possessorum ad instruendas mansiones uel conferendas species⁷ longius delegetur, sed omnis itineris ac necessitatis habita ratione delegentur⁸. D. x k. Ian. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS.

a. 385

- 9 IDEM AAA. CYNEGIO PP. Mediterraneae ciuitates antea maritimis et maritimae mediterraneis onerabantur expensis, ut plus haberet dispendii translatio quam deuotionis illatio. hoc non solum in praesens, uerum etiam in posterum prohibemus ea lege, ut se ultimo nouerint supplicio puniendos, qui ista commiserint. D. III NON. SEPT. VALENTIAE HONORIO NP. ET EVODIO CONSS.

a. 386

- 10 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MINERVIO COMITI [Th. 11, 1, 25 B 56, 8, 10 ⁹Poz. 19, 16] RERVVM PRIVATARVM. Obsistere commodis publicis et statutis necessitatibus non possunt priuilegia dignitatum. unde ut quisque praedii emolumenta consequitur, si non is¹⁰ euoluto anni spatio intra sex menses omnem cui esse constrictus dicitur reliquorum intulerit cumulum, ad ipsos qui sunt domini praedii exactionem uolumus pertinere. PP.¹⁰ ROMAE HONORIO A. III ET EVTYCHIANO CONSS.

a. 396

- 11 ¹¹IDEM AA. HADRIANO PP. Iudices, quos circa profliganda aerarii nostri compendia negligentes ac desides fuisse constiterit, omnia quae in administratione positi perceperunt emolumenta reddere compellantur. D. III k. MART. MEDIOLANI VINCENTIO ET FRAVITO CONSS.

a. 401

KOI

¹ oblationes pecuniarum Th. ² specialiter Th. ³ iunge Th. 11, 1, 10 ⁴ annona ad l. transuehatur Th. ⁵ d. xvi k. Ian. Th. 11, 1, 10 ⁶ teneatur Th. ⁷ excepta limitaneorum annona ins. Th. ⁸ delegentur om. Th. recte ⁹ is om. Th. ¹⁰ in programme Vari uiri clarissimi uicarii urbis ins. Th. ¹¹ iunge Th. 1, 10, 6

1 s. a. Th. | constantino | constantinop. constantino Th. 3 rubricam de indictionibus praemittit K^a | imp. ... uranium | Th., imp. const. KOI | omnino omnes I | ablationem K^a 4 publicari I^a | urgeri K^aOI | contraordinaria (-riam K^a) Kⁱ, ordinaria extra I 5 uocare OI^b | s. a. Th. 7 impp. ... africae | Th., impr. ual. et ual. a. Z, imp. ual. KOI 8 loco Th. | limites I | s. a. Th. 10 imppp. ... 11 pp.] Th., impr. grat. et ual. a. Z, imp. grati. KI, imp. ual. O 12 obreptione Th. 11, 1, 20 | uires non posse | K^aOI^a Th. 11, 1, 20, iure uires non p. O^bI^b, uires iure n. p. K^b, iure n. p. uires Th. 1, 2, 9 13 s. a. Th. | a. | a. 1 Th. | bautone | baut. uc. Th. 1, 2, 9 15 imppp. ... pp.] Th., imppp. ual. theod. et arc. aaa. Hal., imp. ual. KOI 16 manumissiones K^a | delegentur O 17 omnis | K Th., omnes KOI | s. a. Th. 18 a.)

a. 1 Th. 19 idem ... pp.] Th., idem aaa. cinmo pp. O, id. aaa. enio pp. Lond., idem a. I, idem K^a | ciuitas K^a | maritinis O, maritudinis K^a, a mar. (marimis ^aI) I | et maritine K^a 20 meditaranaeae his O | ut | et O 21 praesenti KO 22 nouerint ultimo OI | puniendos | conueniendos O | commiserunt KO^a | s. a. Th. 24 impp. ... com. r. p.] Th., imp. arch. hon. aaa. min. O, imp. arch. KI 25 absistere O | publicis comodis I 26 ut quisque praedii (praediis OI) | OI Th., praediis ut quisquis K^a | emolumentum I 27 spatio | sprobatio K^a 28 tumultum O | s. a. Th. Cui. 30 aa. hadr. pp.] O Contius, adriano I, om. K^a | quos | quo O | profligenda KI 31 constiterint K^a | in om. I^a | administrationem K^a | perceperint O 32 s. a. Contius | mediol. Cont. | frauita Cont.

12 IMP. THEODOSIVS A. ISIDORO PP. ILLYRICI. Id ab [Th. 11, 1, 33 Parat. ad Const. 1, 2
 unaquaque prouincia censuimus expetendum, quod ab isdem nuper esse promissum tua
 1 sublimitas indicauit. Vt nullus uero de cetero ad possessiones eorum (quod maxime formi-
 dant) inspector accedat, Macedonum reliqui exemplum secuti mediae quantitatis, ut obtu-
 2 lisse noscuntur, tributa suscipiant. Sed Achiui, qui protestati sunt nihil a se ultra tertiam
 3 partem posse conferri, illud exsoluant, ad quod se indubitanter fore idoneos pollicentur.
 Quae dispositio in perpetuum obseruabitur¹: sacrosancta Thessalonicensis ecclesia ciui-
 tatis excepta, ita tamen, ut aperte sciat propriae tantummodo capitationis modum bene-
 ficio mei numinis subleuandum, nec externorum grauamine tributorum rem publicam eccle-
 siastici nominis abusione laedendam. D. VI ID. OCT. CONSTANTINOPOLI VICTORE VC. 10
 CONS. a. 424

13 Ἀυτοκράτωρ Ἀναστάσιος Α. Ἀνθεμῖω³ ἐπάρχῳ τῶν πραιτωρίων.
 Ἐὰν μὲν αἰτήσῃ ἐπαρχία ᾧ πόλις κουφισμὸν λαβεῖν τυχεῖς⁴ συντελείας ἢ ἐπόπτην [B 56, 8, 13
 ἢ ἐξισωτὴν πιμψθῆναι, ἀναφερῆσθω μὲν ἡ δέσις αὐτῶν εἰς βασιλεία, καὶ ἐξ ἐπιλογῆς αὐτοῦ
 ὁ ἐπιτίδειος πρὸς τοῦτο πεμπέσθω ὄρκον πρότερον διδούς. καὶ εἴαν τι μηνύσῃ οὗτος τοῖς ἐπάρχοις, 15
 μηδεὶς τύπος διδόμεσθω ἐπὶ τὴν μήνυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ αὐτοὶ οἱ ἐπαρχοὶ ἀναδιδάξωσι βασιλεία πάντα
 τὰ παρ' αὐτοῦ ἀναδιδαχθέντα καὶ ζητηθέντα, καὶ οὕτως θείος ἐκφωνηθεῖς τύπος ὑφείλων πᾶσι
 τρόποις παραφυλάττεσθαι. ὁ δὲ καθείς ἄνθρωπος δεήσεις περὶ τοιούτων ἐννοιῶν μὴ ἐπιδιδύτω·
 μήτε δὲ κουφισμὸς ἢ μείωσις δηνεικῶς ἢ προσκαίρως, μήτε ἐποψία μήτε ἐξίσωσις γινέσθω χωρὶς
 1 βασιλικῆς ἐγγράφου κελεύσεως. Ἀλλὰ μήτε ἐκταγὰς ποιείτωσαν οἱ ἐπαρχοὶ ὑπὲρ χρόνων προ- 20
 λαμβανόντων τὴν αὐτὴν ἀρχήν, μήτε σιτηρίσιά τισιν ἀφωρίζετωσαν ἢ ἄλλως πως χρήματα
 ἢ μὴ παρεχόμενα τὴν ἀρχήν, ἢ παρεχόμενα μὲν, διὰ δὲ τὴν ἑλληνικὴν τῶν ταῦτα κομιζομένων
 σωμάτων ἀργήσαντα ἢ διὰ τὸ παυθῆναι⁵ τὴν αἰτίαν σχολάζαι, δι' ἣν παρείχοντο τὴν ἀρχήν,
 ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐκ βασιλικῆς μόνης αὐθεντίας γινέσθω κατὰ τὸν θεῖον ἐγγραφὸν τύπον. οἱ
 δὲ μὴ τοῦτο παραφυλάττοντες καὶ τὸ διδόμενον οἰκοθεν ἀποδιδύτωσαν καὶ πᾶσαν ἄλλην ζημίαν, 25
 2 ἣν ἂν ὑποστῇ τὸ δημόσιον. Μήτε δὲ ὑπερθέσις ἢ προθεσμίας ἐπὶ τούτοις ὑφειλομένοις δημο-
 σίοις ἐνδιδύτω τις ἢ τὰς νενομισμένας προθεσμίας χωρὶς ἐγγράφου θείας κελεύσεως. ὁ δὲ τοῦτο
 3 κατὰ αὐθεντίαν οἰκίαν ποιῶν οἰκοθεν καταβαλλέτω τὰ κεχρεωτημένα τῷ δημοσίῳ. Μήτε δὲ
 τὰ πολιτικὰ χρήματα, ὅσα ἢ τῷ δημοσίῳ εἰσφέρειται ἢ τοῖς πόλεσιν ἀφώριστα, εἰς ἑτέρας μετα-
 4 φερέσθω χρείας ἢ προσώποις τισιν ἀφωρίζεσθω χωρὶς θείας κελεύσεως. Καὶ ἡ τάξις δὲ τῶν 30
 ἐπαρχῶν, εἰ μὴ πάντα τὰ περιεχόμενα τῇ διατάξει ταῦτα⁷ παραφυλάξει καὶ διδάξει τοὺς ἐπάρχους,
 καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν ἐπαρχιῶν καὶ αἱ πειθόμεναι τάξεις αὐτοῖς καὶ οἱ λοιποὶ δημοσιεύοντες, εἰ⁸
 5 ταῖς τοιαύταις κελεύσεσιν ὑπουργήσουσιν⁹, οἰκοθεν διδύτωσαν τὴν συμβαίνουσαν τῷ δημοσίῳ βλά-
 βην καὶ ὡς τοῦ νόμου καταφρονήσαντες πενήτηντα χρυσίου λίτρας προστιμάσθωσαν. Τριμερῶς
 δὲ πάντα τὰ δημόσια εἰσφέρεισθω, τὰ τε ἄλλα καὶ τὰ λεγόμενα Ἀρμενιακά, τουτέστι καλάνδαις 35
 Ἰανουαρίαις καὶ καλάνδαις Μαλαῖς, καὶ πρὸς τῇ τελείᾳ τῆς ἐπινημέσεως, ἐξ ἰσῶν τριῶν μερῶν
 διαιρουμένων τῶν δημοσίων, καὶ μηδεμιᾶς καινοτομίας ἐν τῷ μέσῳ γινομένης κατὰ τῶν συν-
 6 τελῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ Ἀρμενιακά τελήματα ἐν δύο καταβολαῖς συντελεῖτο, ἔστι τοῖς ταῦτα
 συντελοῦσιν, εἰ βούλονται, τὴν προτέραν συνήθειαν προτιμᾶν καὶ ἐν δύο καταβολαῖς ἀνὰ ἥμισυ
 καταβάλλειν¹⁰, καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐν τῷ Σεπτεμβρίῳ τῆς μελλούσης ἐπινημέσεως καταβάλλειν. 40
 7 Εἰ δὲ καὶ τριμερῶς βούλονται τὰ Ἀρμενιακά δημόσια καταβάλλειν, ἐχέτωσαν τὸν Σεπτέμβριον

KOI: index c. 13 ex B restitutus est

¹ in perp. obseruanda initio indictionis octauae congruum sumere debet exordium Th.
² iungenda uidetur 10, 19, 9. ³ Εὐφημῖω? ⁴ τυχεῖς (id est capiti: Cuiacius)? ⁵ αὐτῶν
 (Herrmann)? ⁶ παυθῆναι del. (Heimbach) ⁷ ταῦτα (Mommson)? ⁸ μὴ ins. (Cuiacius)
⁹ ὑπουργήσουσιν (Heimbach)? ¹⁰ desiderari ea, quae ad priorem partem soluendam pertinent,
 Cuiacius indicauit

1 imp. ... illyrici] l. gem. Th., imp. th. KOI: scribit constantinus isidoro pp. illirici Accur-
 sius | id] illud Z^o cum Paratitlis 2 cense-
 mus O | expetenda I^o 3 iudicauit K | ut
 om. KOI^o | uero nullus Th. | eorum] X Th.,
 earum KOI | fomidatur O 4 exemplum O^o |
 quantitatis I | ut om. K^oO 5 achiui] Con-
 tius Th., hi O, hii KI | a] ad K^o 7 sacra-

sancta K^o | thesanolicensis O, thesalonicensi I
 8 ita om. I^o | tantummodo proprie (prie I^o) I |
 capitionis O^o 9 mei numinis] me imunis K^o |
 subleuando K^o | eternorum O^o, extraneo-
 rum O^o 10 abusiue O | s. a. Th. 12 const.
 greca Paris. 4521 a 2 alii: inscriptionem
 cum indice B restituit Cui. | a. om. Cui.

- 8 μῆνα τῆς μελλούσης ἐπινεμήσεως πρὸς ὑπέρθεσιν αὐτοῖς δεδομένον. Τὸ δὲ προαπεισταλμένον κατὰ σύνθεσιν¹ εἰσφέρεισθω ἐν τοῦ προνομίου² ἐκάστης ἐπινεμήσεως, ἐπειδὴ τοῦτο δηλοῖ καὶ ἡ προσηγορία αὐτοῦ.

D. K. APRIL. PAYLO VC. CONS.

a. 496

XVII

5

R DE INDICATIONIBVS R

- 1 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. PALLADIO PP. Omnes omnino quo- [Th. 11, 5, 2
cumque titulo possidentes, quod delegatio superindicti nomine uidetur amplexa, uelut
canonem cogantur inferre: et ne qua sit dubietas, hac aperta definitione decernimus, ut
id potius canonis uocabulo postuletur. Nulla igitur domus uel sacri patrimonii uel emphy- 10
teutici iuris uel hominum priuatorum, etiamsi priuilegium aliquod habere doceantur, ab hac
necessitate seiuncta sit, quae iam non extraordinarium, ut hactenus, sed ipsis facientibus
canonicum nomen accepit. D. VII ID. IAN. RAVENNAE THEODOSIO A. VII ET PALLADIO
CONSS.

a. 416

- 2 ¹IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANVS AA. DARIO PP. Particulari dele- [Th. 11, 5, 4 15
gationum notitia ante indictionis exordium singulis transmissa prouinciis, collationis modum
a possessoribus multo ante prospectum deuotionis⁴ solitae, non subitis calumniis, tua subli-
mitas faciat imputari, ut et prouincialibus subeundi dispendii necessitas auferatur et officiis
ingerendi damna licentia denegetur. D. V K. SEPT. APAMEAE ISIDORO ET SENATORE 19
CONSS.

a. 436

XVIII

R DE SUPERINDICTO R

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIUS AAA. AD PROCON- [Th. 11, 6, 1
SVLES VICARIOS OMNESQUE RECTORES. Nihil superindictorum nomine ad solas praefecturae
litteras quisquam prouincialis exsoluat, neque ullius omnino indictionis titulus etiam sol- 25
lemnis immineat, nisi eum nostro confirmata iudicio et imperialibus nexa praeceptis sedis
amplissimae deposcat indictio et cogat exactio. D. VII K. IVN. MEDIOLANI ANTONIO ET
SYAGRIO CONSS.

a. 382

XVIII

R DE EXACTIONIBVS TRIBVTORVM R

30

- 1 ¹IMP. CONSTANTINVS A. AD AELIANVM PROCONSVLEM AFRICAE. Ducenarii [Th. 11, 7, 1
et centenarii siue sexagenarii non prius debent aliquem ex debitoribus conuenire, quam a
KOI

¹ κατὰ τὸ συνῆθις (Augustinus)? ² προνομίῳ (Augustinus)? ³ iunge Th. 11, 1, 37 ⁴ deuotioni (u. i.)? ⁵ iunge 2, 8, 3. 12, 61, 1 Th. 1, 12, 1. 11, 1, 2

4 s. a. Cui. 7 impp. ... pp.] Th., imp. hon. KOI | palladio | anthemio Hal. ex 10, 16, 13? 8 titulo | ex t. Th. | superindicti nomine | superindictione O 9 et | Th., ut KOI, et ut X | quam I^a 10 uel emph.] emph. K^a 11 omnium K^a | doceantur | K Th., doceatur OI 12 canonicum facientibus I 13 s. a. Th. 15 impp. ... pp.] Th., imp. th. ual. O, imp. theo. KI 16 notitia | notitante I^a | sigulis O | prouincionis O | collocationis I 17 possessionibus OI | ante multo I | prospectus I deuotionis | KOI^a Th., deuocationis I^a, deuotioni X cum B apud Cui.

τῇ καθορισίᾳ 18 dispendia Th. 19 s. a. Th. | apamiae Th. 23 imppp. ... aaa.] Th., imp. gra. KOI, imr. grac. ual. Monac. 3509 | ad ... 24 rectores om. KI | proconsules | Th., procuratores O 25 quiquam O^a, inc. I^a | prouinciales I^a | illius O | titulus | I Th., titulis KO 26 confirmato KO^a I | iudicio om. I^a 27 indicio I, iudicio O^a | s. a. Th. 30 actionibus K^a | tributori I, om. Th. 11, 7 31 m. ad ... proc. (pu. Th.) africae | Th., a. ad elianum (alianum O) proc. O Lond., om KI 32 deberet O | qua K

tabulario ciuitatis nominatim breues accipiant debitorum. quam quidem exactionem sine omni fieri concussione oportet. D. K.¹ NOV. TREVIRIS² CONSTANTINO A. III ET LICINIO III CONSS.

a. 315

- 2 ³IDEM A. AD POPVLVM. Nemo carcerem plumbatorumque uerba [Th. 11, 7, 5 III 56, 8, 17] aut pondera aliaque ab insolentia iudicum reperta supplicia in debitorum solutionibus uel a peruersis uel ab iratis iudicibus expauescat. carcer poenaliū, carcer hominum noxiorum est: officialium et cum denotatione⁴ eorum iudicum, quorum de officio *coercitores* esse debebunt, qui contra hanc legem admiserint. Securi iuxta praesidem⁵ transeant solutores: uel certe, si quis tam alienus ab humano sensu est, ut hac indulgentia ad contumaciam abutatur, contineatur aperta et libera et in usum hominum instituta⁶ custodia militari. Si in obdurata nequitia permanebit, ad res eius omnemque substantiam eius exactor accedat⁷, solutionis obsequio cum substantiae proprietate suscepto. qua facultate praebita omnes fore credimus prouiores ad soluenda ea, quae ad nostri usus exercitus pro communi salute poscuntur. D.⁸ K. FEBR. CONSTANTINO A. VI ET CONSTANTINO C. CONSS.

a. 320

- 3 IMP. CONSTANTIVS A. NEMESIANO⁹ COMITI LARGITIONVM. Quotiens quis [Th. 11, 7, 5 15] et priuati debitor inuenitur et fisci, et abreptus ab uno officio teneatur, ad uniuersi debiti solutionem qui eum abstulit coartetur ac totius summae exactionem in se suscipiat, qui eundem auellendum subtrahendumque crediderit. D. III ID. MAI. NIZIBI AMANTIO ET ALBINO CONSS.

a. 345

- 4 ¹⁰IDEM A. AD EYSTATHIVM PP. Actores ceterique rei priuatae nostrae ad [Th. 11, 7, 6 20] solutionem specierum sollemnium debiti uigoris auctoritate cogantur, ne prouinciales rei priuatae nostrae fatiget immunitas. D. VIII ID. MART. PP. ROMAE LIMENIO ET CATVL-LINO CONSS.

a. 349

- 5 ¹¹IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. Appa- [Th. 11, 7, 14] ritores, quicumque in collatione auri praecepti fuerint officii sui adhibere seruitium, titu-
lorum debita et collationum summas relationis suae fide et adnotatione praescribant¹²,
sitque ex officialis instructione officium consciū, quid exactum quidue perlatum esse

KOI

¹ d. VI id. *leges iungendae* ² accepta xv k. Mart. Karthagine *ins.* 12, 61, 1 ³ iunge 8, 34, 3. 8, 57, 1 *Th.* 4, 11, 3 ⁴ *idem Th.*: cum denotatione et (*Mommson*)? ⁵ iuxta eam *Th.* ⁶ constituta *Th.* ⁷ eius exactor accedat] ciues eius accedant *Th.* ⁸ prid. (*uel* II) *ins.* 8, 34, 3. 8, 57, 1, VI *ins.* *Th.* 4, 11, 3 ⁹ u. p. *ins.* *Th.* ¹⁰ iunge *Th.* 2, 1, 1 ¹¹ iunge 10, 32, 43 ¹² perscribant (*w. i.*)

1 tabelliano O | ciuitatis] in c. O^a 2 concussione K | s. a. *Th.* 4 aa. I | ad populum om. KI | plumbatarumque Hal. *Th.* plumbatarumque KOI 5 alioquae K^a | iudicium K | repera O^a 7 cum denotatione] condemnatione K^a O^a | coercitores] *Mommson*, uel certiores cohertionis K^a, cohertiones O^a I^b, certiores K^b O^a, ertiones I^a, coercititiores *Th.*, quod ita ex nostra lectione ortum uidetur, ut haec prius pessumdanda sit in coercititiores 8 qui] quod I^a 10 et in] etiam in O | usum] KI, usu O, usus *Th.* 11 si] *Russardus cum Th.*, si qui O, si quis KI | permanebunt O | omneque I | eius exactor] KI^b, eius actor I^a, exactor eius O: εἰς νομὴν τῆς οὐσίας αὐτοῦ περὶ τὸ δὲ νόμιον B 12 pietate subcepto O 14 s. a. *Th.* | constantio c. *Th.*, cf. ad 8, 34, 3 15 imp. constantius a.] *Th.* *Vatic.*, imp. c. a. O, imp. const. KI, [impp. const. e]t const. aa. uidetur habere *Th.* *Taur.*, cf. tamen *Th.* 11, 7, 7 | nemesiano com. s. larg. Cui., nemesiano com. O, om. KI, cf. *Th.* 12, 1, 30 16 fisci et] Hal. *Th.*, fisci KOI | abreptus K

17 abstulerit K | cohertetur O 18 eundem] eum O | aduellendum O | abstrahendumque *Th.*, que subtrahendumque I, substantum K^a? | s. a. *Th.* 20 a. ad eustasium (entasisium O) pp.] O *Th.*, aa. I, om. K | acciores O | ad] a K^a 21 solempnium specierum debiti solutionem O | auctoritate I^a | ne] nec O | rei om. O 22 immunitas] *Th.* cum B (apud Cui.) ἀνέκεια, inmanitas KO^a, inuinitas O^a I | s. a. *Th.* 24 imppp. ... pp.] *Th.*, imp. th. et arch. oño. et aaa. ruffino pp. O, imp. theo. KI 25 fuerit O | officii sui] libri cum *Th.* *Vat.*, officiis *Th.* *Taur.* 26 debita] K^b *Th.*, debito K^a, debitum OI | lationum summas re bis I^a | summa O | religionis O^a | fidem O | adnotationem I^a, adnotationem O | praescribant] KOI cum *Th.* *Vat.*, perscribant X cum *Th.* *Taur.* 27 ex om. K | officialis] *Th.*, officiali libri | consilium I | quid] q^a O, quod I | exactum I^b *Th.*, exactum sit KOI^a | quidue] quidem O | perlatum] K^b *Th.*, praelatum K^a OI, prolatum X cum B apud Cui. τί μὲν ἀπέρηται, τί δὲ ἐπὶ λοπάζεται

uideatur, ne longinqui itineris diuersitate susceptor abductus et curiae suae desit et rei familiaris detrimenta sustineat. D. PRID. ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABUNDANTIO CONSS.

a. 393

- 6 ¹IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. THEODORO PP. In fiscalibus debitis, hoc est annonariis ceterisque titulis, qui ad arcam eminentissimae pertinent praefecturae, nec non 5 in his debitis, quae rationalis usurpat officium, rectores prouinciarum constringantur et eos necessitas maneat exigendi, a quibus expectatur auctoritas. D. VIII² K. IVN. MEDIOLANI HONORIO A. III ET EPTYCHIANO CONSS.

a. 398

- 7 IDEM AA. HADRIANO PP. Missi opinatores cum delegatoriis iudicibus [Th. 11, 7, 11] eorumque officiis insistant, ut intra anni metas id quod debetur accipiant: nihil his sit 10 cum possessore commune, cui non militem, sed exactorem, si sit obnoxius, conuenit immi-
1 nere. Indices itaque, qui prouinciales passi fuerint opinatoribus delegari, eiusdem quanti-
tatis duplex poena retinebit: et apparitores ex quolibet officio sententiam deportationis
excipient, si per semet exigendos uoluerint delegare militibus: et curiales temporale manebit
exilium, si eos quos sollemniter exigere consuerunt opinatoribus putauerint esse traden- 15
dos, cum iudicem oporteat inquirere debitores, tabularios fideliter prouidere nomina debi-
torum³, apparitores siue curiales consuetudine seruata regionum conuictis debitoribus
imminere: ut perceptis congruis emolumentis opinatores impleto anno ad proprios numeros
2 ualeant remeare. Qui si ultra annum protracti fuerint, iudices et officia absque ulla mora
de proprio cogantur exsoluere militibus quod debetur, ipsis aduersus obnoxios repetitione 20
3 seruata. Quod si ad nos aliqua de retentis opinatoribus querella peruenerit, in duplum
4 ab his protinus exigetur, ut partem debitam miles, reliquam fiscus accipiat. Iudicibus
quoque eorumque officiis eatenus subuenimus, ut in contumaces debitores cuiuslibet digni-
tatis auctoritatem suam exserant ac, si impudenter solutio differatur, actores procuratores
eorumque praedia persequantur, de eorum quoque nominibus ad nostram scientiam relaturi 25
D. III ID. IUL. MEDIOLANI VINCENTIO ET FRAVITO CONSS.

a. 401

- 8 ⁴IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. NICOSTRATO PP. Si diuina domus aut qui- [B 56, 5, 11] libet cuiuscumque dignitatis atque fortunae re uera fundos extra metrocomias non patro-
cinii gratia, sed emptionis iure uel quolibet alio titulo legitimo possederit et non impositas
rei publicae functiones agnouerit, quemadmodum prior dominus dependebat, omnibus modis 30
possessiones eorum publico uindicentur et curiae eiusdem ciuitatis sub qua uici siti sunt

KOI

¹ iunge Th. 2, 1, 11: cf. etiam 11, 74, 1 Th. 1, 11, 2 ² VIII leges laudatae ³ prodere nomina dominorum Th. ⁴ iunge 11, 54, 1. 11, 56, 1

1 uidetur O^a | adductus KI | desit] desin; uel desui; uel desin; O, inc. K^a, deficit I^a
2 s. a. Th. 4 impp. ... pp.] Continus, imr. arc. et hon. aa. theod. pp. Monac. 3509, imp. arch. et hon. et th. aaa. th. pp. O, imp. arc. KI^b, imp. fiarchad. I^a 5 anno-
nariis] amoris O^a | ad imminentissime pert. perfect. arcam O 6 in] et in K | his KI | rationale X, inc. I^a | rectoris K | constringan-
tur O | et] et in X, om. O^a, deficit I^a
7 neessitas m. exigenda O^a | s. a. Continus 9 aaa. O, a. K | hadriano pp.] Monac. 3509 Th., adriano O, om. KI | opinatores] Cui Th., op. id est exactores (exactiones O) militaris
annonae (amore O^a) KOI | delagatoriis (uel delaeg.) O^a 10 accipiat K 11 posses-
sione O | exactores K^a, exacciore O^a | si om. I^a 13 appariciones O 15 quo O | con-
sueuerunt O | putauerunt O | trahendos K^a, dtradendos I^a 16 oportet Th. | inquire K, in-rere I^a | prouidere] K^b, praeuidere K^aOI

17 aparitores I | curiales] ciuiales O^a | legio-
num O | coniunctis I^a, cunctis K^a 18 opi-
naciores O 19 qui] quod K | protractis I^a | et officia absque] edd. Th., officialisque O^a, officialisque absque O^b, et om. KI 20 pro-
pria O | cogentur Th. | repecione O^a 21 que-
rella] quelemra I 22 reliquum] Th., reli-
quunur K^a, reliquam K^bOI 23 quoque] quorum O | eorumque] eorum et K | sub-
ueniemus K | dignitate O 24 exserant] O^a Th., exerceant KO^bI | imprudenter K^aI 25 que
om. K | persequatur I^a 26 s. a. Th. 27 imp. KOI | et ant. nicostrato pp. O, om. KI |
quolibet X 28 alicuiuscumque I^a, alius cuiusque X | fortuna X | fundus O^a 29 alio
quolibet O | possederit ... 30 agnouerit] O, possederint (possessederint K^a) ... agnoue-
rint KIX 30 omnibus modis] omnino O 31 sub ... sunt om. O, deficit I^a | uici
siti] K, uicis siti I^b, uici Continus, iuncti X | sunt om. X

adsignentur, ut publicis commoditatibus circa tributarias functiones undique nostra prouisione uideatur esse consultum. D. K. SEPT. ANTHEMIO A. II CONS.

n. 468

- 9 ¹ Αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος Α. Ἀνθιμίου² ἐπάρχου τῶν πραιτωρίων. [B 56, 8, 24]
- 1 Ἵνα μὴ πολλῶν ἀπαιτούντων τὰ δημόσια καὶ οἱ συντελεῖς βλέπωνται καὶ αὐτὸς ὁ δημόσιος λόγος, εἰς μόνος κανονικᾶριος εἰς ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐκ τοῦ προσφόρου πεμπέσθω σκρινίου, ὁφείλων καταπεῖγειν τὴν ἐξάνυσιν τῶν κεχρεωστημένων τίτλων τῷ ἰδίῳ σκρινίῳ. Ἐξελευστὴς μέντοι μὴ πεμπέσθω, εἰ μὴ μετὰ παραδρομὴν τῆς ὀρισμένης προθεσμίας καὶ ἑτέρου μηνός. τούτου δὲ τοῦ χρόνου διατρέχοντος πεμπέσθω ὁ ἐξελευστὴς, προστιμωμένου καὶ τοῦ ἄρχοντος καὶ τῆς τάξεως αὐτοῦ καὶ τοῦ κανονικαρίου πρὸς τὸν οἶκον³ τῶν μὴ ἀπαιτηθέντων χρημάτων καὶ πρὸς τὴν τῆς βραθυμίας ποσότητα, ὥστε τὸν αὐτὸν ἐξελευστὴν καὶ τὰ λοιπαζόμενα δημόσια 10 καὶ τὸ πρόστιμον μεθοδεύειν. Μόνῳ δὲ τῷ ἄρχοντι καὶ τῇ τάξει καὶ τῷ κανονικάρῳ ὁ ἐξελευστὴς ἐπικείσθω, ἀφορισμένης αὐτῷ παραμυθίας καὶ πρὸς τὴν ἐπαρχίαν τὴν χρεωστοῦσαν καὶ πρὸς τὰ διαστήματα. τὴν δὲ παραμυθίαν ταύτην ὁ ἄρχων ἐπιγινωσκέτω καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ καὶ ὁ κανονικᾶριος, ὡς αἱτιοὶ γενόμενοι τοῦ πεμφθῆναι τὸν ἐξελευστὴν. Ἐξελευστὴς δὲ ἕτερος 15 μὴδέποτε πεμπέσθω μὴδὲ ἄλλος τις μετὰ τὸν ἐξελευστὴν. ἐὰν δὲ νομίσωσιν οἱ ἐπαρχοὶ χρεώδεις εἶναι τὸ καὶ ἕτερον ἐκπέμψαι μετὰ τὸν ἐξελευστὴν, τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τούτῳ κρατεῖτω, καὶ τὴν ὀριζομένην αὐτῷ παραμυθίαν ὁ αἴτιος τοῦ πεμφθῆναι αὐτὸν παρεχέτω, τουτίστιν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἄρχων καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ καὶ ὁ κανονικᾶριος καὶ ὁ ἐξελευστὴς. Ἡ γὰρ ἀφορισθεῖσα τῷ κανονικάρῳ παραμυθία πᾶσι τοῖς μετ' αὐτὸν πεμπομένοις ἀπαιτηταῖς ἀρκεῖ, καὶ μὴδὲν περαιτέρω 20 μῆτε τὰ συστήματα τῶν πόλεων μῆτε οἱ συντελεῖς ἀναπέσθωσαν, εἰ καὶ πλείονες πρὸς ἀπαιτήσιν ἐκπεμφθεῖσαν, προστιμωμένων ἐκάστοτε πάντων τῶν ἐκπεμπομένων καὶ μὴ ἀνυόντων τὰ δημόσια. Καὶ ὅσαι δὲ γίνονται ἐκταγαί, τῷ κανονικάρῳ πεμπέσθωσαν, ὥστε δι' αὐτοῦ καὶ ταύτας ἀνέεσθαι, 5 μὴ αὐξάνεσθαι δὲ διὰ τοῦτο τὴν ἀφορισμένην αὐτῷ παραμυθίαν. Ἐνδοματικά δὲ μὴδεὶς λαμβάνετω, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα παντελῶς ἀπαλειφέσθω. Εἰ δὲ κατὰ τι παραβαθεῖται τὰ νομοθετηθέντα, πεντήκοντα χρυσίου λιτραὶ ἐπιτίμιον ἴστω καὶ κατὰ τῆς τάξεως τῶν ἐπαρχῶν καὶ κατὰ 25 τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχῶν καὶ τῶν τάξεων αὐτῶν καὶ κατὰ τῶν λοιπῶν τῶν δημοσιευόντων προσώπων.

D. XII K. AVG.⁴ PAVLO VC. CONS.

n. 496

- 10 Ὁ αἰτὸς βασιλεὺς. Θεσιπζομιν [Parat. ad Const. 1. 12]
- Περὶ τῶν προσφευγόντων ταξεωτῶν ἢ πολιτευομένων, ὅπως δεῖ αὐτοὺς ἀπαιτεῖσθαι τὰς δημοσίους 30 εἰσφοράς, φησὶν ἡ διάταξις παρακελευσθεῖσα μὴδὲνα καταβάλλειν ἐπ' αὐτοὺς τὰς συντελείας, εἰ μὴ δημοσιεύσωσιν. ἐπὶ γὰρ τοὺς προσφεύγοντας ἢ ἄλλως κρύπτοντας ἑαυτοὺς ὠδεμίαν βούλεται γίνεσθαι παρὰ τῶν συντελιστῶν ἐπ' αὐτοὺς καταβολήν.

D. PRID. K. APRIL.⁵ IOHANNE ET PAVLINO CONS.

n. 498

KOI: index c. 9 ex B, index c. 10 ex Parat. restitutus est

¹ iungenda uidetur 10, 16, 13 (u. i.) ² Εὐφημῶ? ³ ὄγκον (Mommson)? ⁴ D. prid. k. April. (cf. ad u. 3)? ⁵ d. xii k. Aug. (cf. ad u. 3)?

1 commodis X | tributarias O, deficit I^a | undique O, deficit I^a | promissione O, permissione Kⁱ, deficit I^a 2 consultum esse X, consultum om. O^a, deficit I^a | s. a. Contius 3 const. graec. (quicquid c. gr. K^a ex initio 20, 1) Kⁱ, desunt hic duae const. graecae I. Anastas. ad Anthemium pp. d. prid. kal. ap. iohanne et paulino cons. II. dat. xii. kal. aug. paulo cons. Contius: Cuiacius inscriptionem subscriptionemque quas supra dedimus restituit: unde collatis Contianis conicias aut sequentem constitutionem ad eundem magistratum datam esse aut, quod probabilius est, Contium eumue quem secutus est librum consules harum constitutionum permutasse, ut c. 9 restituenda sit

subscription d. prid. k. April. Paulo uc. cons. caque iungenda sit cum 10, 16, 13 (d. k. April., cf. Nou. 128), c. 10 subscribatur d. xii k. Aug. Iohanne et Paulino cons. | a. om. Cui. 6 ἐπιλλευστῆς Nou. 128 c. 6 19 αὐτόν] Augustinus, αὐτῶν B (Cui.) 23 § 6 exiat in Synopsi T 7, 13 28 s. a Cui., cf. ad u. 3 29 inscriptionem ex subscr. restitui. Θεσιπζομιν tradunt Parat., ubi praemittitur βι. ἰ. τι. εἰδ' διατ. ἰ. (sic Const.ⁱ, διατ. σῆ Const.ⁱ), confirmant Parat. ad Const. 1, 3, quae numero mendoso ad 10, 9, 10 relata sunt, cf. ad p. 853, 7 30 ἢ] Const.ⁱ, ἢ τῶν Const.ⁱ 32 κρύπτοντας Const.ⁱ, κρυβόντας Const.ⁱ 33 καταβολήν] καταβολήν καθόλου Const.ⁱ 34 s. a. Contius, u. ad u. 3

XX

R DE SUPEREXACTIONIBVS R

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. APOLLODORO PROCONSVLI [Th. 11, 8, 2 B 56, 8, 25] AFRICAE. Quidquid ultra debitum elicitum fuerit a curialibus uel cohortalibus uel aliis exactoribus in duplum¹ eruatur, quod prouincialibus restitui protinus oportebit. 5
- 1 Si quis autem exactorum in² superexactionis crimen fuerit confutatus, [Th. 11, 8, 1 mut.] capitali periculo cupiditas eius amouenda atque prohibenda est, si in isdem sceleribus perseueret. D. PRID. ID. MART. MEDIOLANI STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400

XXI

R DE CAPIENDIS ET DISTRAHENDIS PIGNORIBVS
TRIBVTORVM CAUSA R

10

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD AFROS. Res eorum, qui fiscalibus [Th. 11, 7, 4 B 56, 8, 26] debitis per contumaciam satisfacere differunt, distrahantur: comparatoribus data firmitate perpetua possidendi. D. XV K. IVN. SERDICAЕ CONSTANTIO ET MAXIMO CONSS. a. 327
- 2 IDEM A. RESTITVTO³ PRAESIDI SARDINIAE. Satis sit debitorem annonarum [Th. 11, 7, 7 15] ad soluendi necessitatem capione pignorum conueniri. D. VIII ID. DEC. THESSALONICAE CONSTANTIO VI ET CONSTATE III AA. CONSS.⁴

XXII

R DE APOCHIS PVBLICIS ET DESCRIPTIONIBVS
CVRIALIVM R

20

- 1 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP. Ad inferiorum [Th. 12, 1, 173] curialium releuandas fortunas et impressionem potentium itidem curialium⁵ cohibendam placuit, ut⁶ descriptiones, si quae per singulos ordines cogentibus diuersis negotiis agitantur⁷, non sumant ante principium, quam apud acta prouinciarum rectoribus intimentur et KOI

¹ a curialibus ... duplum om. Th. ² in om. Th. ³ Impp. Constantius et Constans AA. Bibuleno Restituto Th. ⁴ consulatum mendosum Gothofredus non recte ad a. 346 rettulit, cum Constans, cui suberat Sardinia, Thessalonicae non egerit: sed ne Constantium quidem ibi commoratum esse uerisimile est, ut de consulatibus Constantii A. et Constantii C. annorum 352...354 cogitare possis. quamobrem uidendum, ne Iustinianorum error casu uerum legis auctorem restituerit eoque adscribenda sit anno 320 ⁵ itidem curialium om. Th. ⁶ ab instanti octaua indictione ins. Th. ⁷ agitantur cogentibus diuersis negotiis Th.

3 impp. ... 4 africae] Th., imp. arth. et th. aa. polodo O, imp. arch. KI 4 fuerat Th. | a curialibus seqq.] εἰτε πολλῆς εἰς (εἰς scilicet scr.) εἰτε ταπεινῆς, ἀναγκάζεται τὸ διπλάσιον ἀποκαταστήσαι B | cunalibus O^a | coartalibus KOI^b, oartalibus I^a 6 quis] quod O | confutatus] cum furatus I 7 periculo] capitulo O | amonenda K | celeribus O 8 perseuerent O^a | s. a. Th. 11, 8, 2: med., quod om. Th. Vatic., ex libro suppl. Cui., idque iam confirmatur Th. Taur. 10 et om. I 11 tributori I 12 a. ad afros (asios O)] O Th., a. ad afros prouinciales Cui., om. KI 13 differtur I^a | distraiantur K^a, distrahentur O | perpetua

firmitate KI 14 s. a. Th. | constantio] constantino caes. v Contius, constantino v Cui. 15 a.] de O | rest. pr. sard.] Th., restituto praesardine O, om. KI | annonarum K 16 conuenerit O | s. a. Th. 19 publicis] et p. X 21 impp. ... pp.] Th., imp. th. et hon. aūgaintam (antegaintam Lond.) pp. O Lond., imp. hon. KI 22 curialium O | reuelandas K | petentium K | itidem] K^b, et itidem OI^a, om. I^a, inc. K^a | curualium O 23 si om. Th. | agitantur] dett. cum Th., agitentur KOI 24 sumant ante] summant O^a, sum I^a

- 1 ex eorum fuerint receptae sententiis¹. Sed et aurum, quod ex huiusmodi contributione redigitur, ita debet susceptori aurario consignari, ut securitatibus nomen inferentis, dies consu/ mensis causa et summa comprehendatur, quo et descriptionis aequitas illustretur.
- 2 et descriptus documentis eudentibus fulciatur. Hoc etiam obseruando, ut in² quadrimenstruis quoque breuib³, qui ad excellentiae tuae officium³ sollemniter diriguntur, celebratae descriptionis dispunctio societur, ut omnes⁴ uestrae potestatis scientiam formidantes nihil ad releuationem locupletum atque inopum perniciem audeant pertemptare.
- 3 Quod et tunc optimum est custodiri, cum lucratiuae facultates ex bonis curialium curiae obuenerint, ut et inopes et locupletes⁵ fructu prouisionis simillimae potiantur. Quam dispositionem si quis iudicum numerariorum uel curialium mutilandam esse crediderit, 10 interminationi quam uestra sedes statuerit subiacebit. D. VII K. SEPT. CONSTANTINOPOLI VARANE⁶ CONS. a. 410
- 2 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. CELERI PROCONSULI AFRICAE. [Th. 12, 1, 155] Semel securitatem de refusione munerum emissam ab alio iudice⁷ non liceat reficari. et ideo spectabilitas tua saluberrimae ac iustissimae praeceptionis formam secuta prohibebit 15 in posterum eos ad discussionem transacti muneris constringi, quos claruit accepta⁸ securitatis prosperitate laetari. D. V K. MAI. RAVENNAE POST CONSVLATVM FELICIS ET TAVRI¹⁰. a. 429
- 3 IMP. MARCIANVS A. CONSTANTINO PP. Quicumque de prouincia- [Poc. 26, 10 B 56, 8, 29] libus et collatoribus decurso posthac quantolibet annorum numero, cum probatio aliqua ab eo tributariae solutionis exposcitur, trium cohaerentium sibi annorum apochas secu- 20 ritatesque protulerit, superiorum temporum apochas non cogatur ostendere, neque de praeterito ad illationem functionis tributariae coartetur, nisi forte aut curialis aut quicumque apparitor uel optio uel actuarius uel quilibet publici debiti exactor sine compulsor possessorum uel collatorum habuerit cautionem, aut id quod deposcit deberi sibi manifesta 24 gestorum adsertione patefecerit. D. XV K. AVG. VARANE ET IOHANNE CONSS. a. 456
- 4 ¹Ο μὴ προσθήμενος ταῖς ἀποχαῖς τὸ τῶν λογιῶν ποσὸν κ' ἄλτρας χρυσίου προστιμᾶται.
- 5 (4) ¹IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Securitatibus, quae publicarum [4, 30, 11, 1 B 36, 8, 30] functionum gratia siue in solidum siue ex parte solutae esse conscribuntur, nullam exceptionem non numeratae pecuniae penitus opponi concedimus. D. K. IVN. CONSTANTINOPOLI 29 DN. IVSTINIANO A. II CONS. a. 529

KOI: c. 4 argumentum ex Theodori Nouellis 17, 13 restitutum est

¹ fuerint auctoritate firmatae Th. ² in om. Th. ³ qui ab exc. tuae officio Th. ⁴ omnes om. Th. ⁵ quod et circa hos optimum e. c., quibus lucr. f. ex b. curialium obuenerunt, (ut ins.) et ipsi Th. ⁶ uc. ins. Th. ⁷ iunge 11, 59, 26 Th. 11, 1, 34. 11, 30, 68 ⁸ proconsule Th. ⁹ acceptae Th. ¹⁰ un. cc. addit Th. ¹¹ iunge 1, 4, 21. 4, 2, 17. 4, 20, 18. 4, 21, 17. 4, 30, 15? 5, 15, 3

1 ex om. O | fuerit I | qui K^a 2 redigetur K^a | susceporibus O^a, susceptoribus O^b | seciuitatibus O | nomen | non O | indeferentis K^a, efferentis O, ferentes I^a 3 consul | edd. Th., consules KOI | quo | quodam Th. | discretionis I 4 descriptis O | etiam om. O 5 ad om. K^a | celebrare K^a, celebrata et O, celebrata etiam I 6 dispunctio | K^b Th., dispositio K^a, dispō (= dispositio) unctio O^a, dispositio O^b I | nostre O 7 reuelationem K^a, relationem O 8 quod | qui K^a? | et | etiam K^a | est om. I^a | custodire O | facultatis K^a 9 obuenerunt Th., inc. I^a | ut et | ut I^a | simillime prouisionis O 10 iudicium O^a | esse om. Th. | crediderint K^a I 11 s. a. Th. 13 imp. (imp. O) ... aa. (a. O) c. pr. africae (africano O) | imp. th. KI 14 numerum O, rerum I^a 15 secutam O 16 muneris | numeris uel muneris O | quo O | claruerit K^a | prosperitatis securitate (-tes I) K^a I, prosperitate securitatis K^b 17 s. a. Th. | mai. | mart. Th. 11, 1, 34. 11, 30, 68 18 mar-

cianus a.] ant. K^a, aa. I | constantino pp. | Contius, const. pp. O, om. KI 19 collacionibus O | comprobatio (uel —to I^a) KI, comprobato X | aliquam K^a 20 exponitur O | trium | si trium KOI^a X | sibi coherentium I 21 super horum O, deficit I^a | temporum | t. spatio X 22 tribucione O, deficit I^a | coarctetur K^a, cohercetetur O, deficit I^a | quicumque | quilibet K^a, deficit I^a: aut quic. app. om. B 23 auctarius O, auctuarius X, deficit I^a | quilibet om. X 24 habuit K^a O | detepossit K^a, reposcit I | manifesto I^a 25 adsertionem I | s. a. Contius | narrone Cont. 26 constitutio graeca Paris. 4428, sequitur constitutio groca Harleianus 5117. apud Theodorum iis quae supra dedimus praemittitur: ἀνάγνωθι β. i' τι. κβ' διατ. δ', ἐνθα εἴρηται ἔτι. quod in BΣ 23, 1, 76 c. 5 bis citatur sub numero δ', id Fabroti emendatione factum puto 27 a. menae pp. | O, om. KI 28 ex | O^a 29 s. a. Cui. cum l. gem. | iun. | Cui., iul. l. gem.

XXIII

R DE CANONE LARGITIONALIVM TITVLORVM R

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. LOLLIANO. Omnem summam auri uel argenti reliquarumque specierum, quae sacris largitionibus ex more penduntur, statim ut exactio fuerit celebrata, ad thesauros uniuscuiusque prouinciae uel ad proximos 5 referri sub obsignatione tabularii ceterorumque, quos sollicitos esse debere praecedentia iussa decreuerant, et thesaurorum praepositis consignari praecipimus, ut exinde ad sacrum comitatum integer omnium titularum numerus dirigatur. D. XII K. AVG. MEROBAYDE II ET SATVRNINO CONSS. a. 353
- 2 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. AD ANTHEMIVM PP. ¹Neque sacra- [Th. 11, 7, 17] 10 rum priuatarum uel largitionum palatina officia ex quacumque causa ex quocumque titulo fiscalis debiti, cum ad prouinciam mittuntur, possessores per se audeant conuenire, siue id ex praeterito reliquum trahatur seu praesentis temporis tributo solui conueniat: sed 1 rectores prouinciarum frequenter adeundo commoneant eorumque officiis incumbant. Quod si rector prouinciae imminentem sibi memoratorum declinare molestiam quaerens uel qua- 15 libet alia ratione isdem propria auctoritate publicae exactionis permiserit curam, tam ipse quam officium eius uicena auri pondo fisco dependent. D. VII ID. DEC. CONSTANTINO- POLI BASSO ET PHILIPPO CONSS. a. 408
- 3 IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. HELIODORO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. Praecepit nostra serenitas neque ueloci cursui neque alii praeter ueterem consuetudinem grau- 20 mini subiacere chartularios, qui de cohortalibus officiis uniuscuiusque prouinciae largitio- nales titulos retractare constituuntur, cum et idem amplissima praefectura disposuisse perhibeatur, ut his necessitatibus liberati fideliter largitionales titulos ualeant retractare. 1 Quod si aliquo tempore nostra iussio temerario ausu ex aliqua parte fuerit uiolata, tam rector prouinciae quam apparitio eius triginta librarum auri condemnatione plectentur. 25 2 Insuper uirum spectabilem Orientis comitem eiusque officium licentiam habere conatus nefarios inhibendi tam moderatorum quam cohortalis officii, cum de hac re admoniti fuerint a palatinis et eandem poenam formidantibus, si non omnibus modis pietatis nostrae decreta 3 (1) congruum mereantur effectum. Illud etiam generali forma sancimus, ut in omnibus pro- uinciis tam nominatio specialium susceptorum largitionalium titularum quam defensio tracta- 30 torum non tantum per uiros clarissimos moderatores prouinciarum, sed etiam per uiros spectabiles proconsules et praefectum Augustalem ac laudabiles uicarios una cum eorum officiis, admonentibus semper nec non imminentibus palatinis procuretur prouidentibus,

K01

¹ neque agentes in rebus praemittit Th.

2 largitionum K^a | titularum] tributorum K², om. O (cf. ad u. 3) 3 imppp. ... lolliano (iuliano Cont.) Cont. Cui., imp. gratia. ual. titularum aaa. ioliano O, impr. g. ual. et th. titularum aaa. lolliano Lond., imp. gra. KI 4 petuntur X 5 ad thes.] ad in th. O^a, thes. X 6 assignacione O, consignatione X | tabulariorum OX | ceterumque K^a? 7 decreuerat K, decreuerunt I^b | congrari O | ad sacrarum com. O: ad urbem regiam uertunt B teste Cui. 8 s. a. Cont. Cui. | XII] Cui., om. Cont. | II om. Cont. 10 impp. ... ad anth. (anthemio Th.) pp.] imp. hon. aa. ad anthem. pp. O, imp. hon. a. (a. om. I) KI, impr. hon. et th. a. Z 11 priuatarum uel larg.] K^aO^b Th., litterarum uel larg. O^a, uel priu. larg. K^b, uel larg. priu. I | quacumque] quaque O? 13 reliquo O^a | tri-

buta K^bI 14 que om. K^a 15 imminentem K, imminente I | molestam O 17 fisco om. O | s. a. Th. 19 impp. ... largitionum] Contius, imp. leo et antemo eliodoro c. O, imp. leo KI, cf. p. 899, 9 | precipit I 20 ueueloci I^a 21 subiacere] lb'iacere O | qui de] quidem K^aX | cohortalibus KX | uniuscuiusque K 22 et idem] KI^b, idem I^a, id O, id etiam X 23 largitionis K, largitiones I 24 tempora K^a | iussio] iussu I^a 26 comitem (-tis O^a) orientis OX | conatos I^a 27 cartalis OIX | re om. X 28 si non] sine O 30 specialium] spiritualium O | largitioni titulo X | tractorum OI, tractarum X^a 32 proconsulem K 33 sepe I | palaciis O | prouidentibus] OI^bX, om. KI^a: istud decet in [libro] m[artini] I^c: quae adnotatio apud Hugolinum ad uoc. procuretur relata est

- ut post nominationem etiam specialium susceptorum largitionalium titulorum nulla minuen-
dae exactionis ad sacrum pertinentis aerarium aut transferendi ad arcarios aut quoslibet
alios extraneos titulos rectoribus prouinciarum aut eorum officiis, sed etiam curialibus
licentia permittatur: quadrimenstruis breuibz per idoneum tractatorem eorundem titulorum
super commendandis ratiociniis publicis periculo rectorum prouinciarum ad sacratissimam
urbem transmittendis. Nam quacumque ex parte, quam iussit nostra tranquillitas, si minus
fuerit procuratum, poena superius designata tam ipsi iudices quam eorum officia se nouerint
esse plectendos. D. VIII K. AVG.¹ CONSTANTINOPOLI ANTHEMIO A. II CONS. a. 469
- 4 IDEM AA. HELIODORO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. Praecipimus, ut, si forte
delegatio, quae ab amplissima praefectura in diuersas prouincias ex more quotannis emit-
titur, minus contineat omnes largitionales titulos aut quo modo exactio eorum debet pro-
cedere, nihilo minus competentem a uiris spectabilibus tam proconsulibus quam uicariis
et uiro spectabili comite Orientis et praefecto Augustali nec non rectoribus prouinciarum
eorumque officiis et curialibus omnium largitionalium titulorum exactionem procurari:
uicinarum librarum auri condemnationem prae oculis habentibus, si quid minus exactum
uel illatum sacro fuerit aerario, quam prisca et inueterata consuetudo sacris largitionibus
inferri constituit. D. K. IUL. CONSTANTINOPOLI ANTHEMIO A. II CONS. a. 468

XXIII

R NE OPERAE A COLLATORIBVS EXIGANTVR R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD VIVENTIVM PP. [Th. 11, 10, 1] 20
Operarum praebitionem, quae illicite a prouincialibus hactenus expetita est, sinceritas tua
cessare praecipiat. D. X K. MART. TREVERIS VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS. a. 369

XXV

R DE IMMVNITATE NEMINI CONCEDENDA R

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD POPVLVM. [Th. 13, 10, 9, 1] 25
His nostrae serenitatis edictis ciuitatum tabulariis erit flamma supplicium, si cuiusquam
fraude ambitu potestate iniusta cuiuspiam profiteretur² immunitas, ac non secundum prae-
cedentem definitionem⁴ omnes omnino abolita specialium immunitatum gratia necessitas
KOI

¹ April.? ² iunge 11, 48, 9 ³ idem Th.: prouideretur? ⁴ cf. Th. 13, 10, 8 pr.
(= 11, 48, 9)

1 etiam spiritualium O, specialium etiam K |
susceptorum O | inminende O, minuenda I^a,
minuente X 2 pertinentibus K^a | trans-
ferende I^a | ad arcarios] accarios O | quod-
libet K, quolibet O 3 titulo K 4 quadru-
menstruis K, quadrimensuris O | tractorem I |
eorum O 7 procuratum] edd., procuratio
KOIX | penam K, pea O^a | designatam O |
se nou. (nou. se I) esse plectenda K^aI, esse
plectenda nou. O 8 s. a. Contius 9 aa.]
a. K | hel. com. (com. om. O) s. l.] O Con-
tius, om. KI | praecepimus O | ut om. X
10 delatio X | amplissimam I^a 11 minus
om. O^a | rationales O | quo modo] quod K |
deberet OI | praecedere I 12 competentem]
scripsi, comp. (competere I) exactionem eo-
rum KI, comp. iudicen (sic) O | uris K^a,

iuris O uel O^b 13 orientis et prefecto bis I |
prouinciarum om. I 14 eorumque] earum K,
et eorum X | omnium X | exactionem] X,
exactione KOI, om. I^a 16 fuerit sacro OX |
aerario] erra I^a | prisca K^a | largitionibus K^a
17 s. a. Contius 19 opera O | collationibus K
20 imppp. ... pp.] Th., imp. ual. et gratia.
aaa. adui. O, imp. ual. a. K, imp. ual. I,
imr. ual. ualer. a. Monac. 3509 21 prae-
hibitionem K | expetita (expe-ita K^a) est]
expetite O^a 22 s. a. Th. 25 imppp. grat.]
imp. gra. K, imp. gord. OI | ualent. ... po-
pulum om. KI 26 flammam I 27 ambi-
tus K, abitus I | cui uspiam mauult Mom-
sen | profiterentur K, confitentur O | in-
munitatem K^aO, inmunitam K^a | ac] at K^a
28 omnes] Z Th., omnis KOI

tributariae functionis firmata censitorum peraequatorum prouincialium iudicum peraequatione constrinxerit. D. III NON. MART. MEDIOLANI MEROBAYDE II ET SATVRNINO CONSS. a. 383

- 2 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP. Per Bithyniam ceteras- [Th. 15, 3, 5] que prouincias possessores et reparationi publici aggeris et ceteris eiusmodi muneribus pro iugorum numero uel capitem, quae possidere noscuntur, adstringi cogantur. D. VII 5 K. NOV. CONSTANTINOPOLI HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONSS. a. 412

XXVI

R DE CONDITIS IN PVBLICIS HORREIS R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD VOLVSIANVM PV. Omnia¹ [Th. 11, 14, 1] quae in horreis habentur expendi uolumus, ita ut non prius ad frumentum tendatur 10
expensio, quod sub praefectura tua urbis horreis infertur, quam uetera condita fuerint
1 erogata. Et si forte uetustate species ita corrupta est, ut per semet erogari sine querella
non possit, eidem ex noua portione misceatur, cuius adiectione corruptio uelata damnum
2 fisco non faciat. Ad istud autem negotium arbitrato ac iudicio tuo nobilis prudens fidelis
optime sibi conscius pro integritatis meritis adponatur custos ac mensor, qui uel frumenta 15
modio metiatur uel iustis aestimationibus² colligat, quanta habeantur in condito. D. VI
ID. APRIL. DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364
- 2 IDEM AA. ARTHEMIO PRAESIDI. Cum ad quamlibet urbem mansionemue accesseris, protinus horrea inspicere te uolumus, ut deuotissimis militibus effloratae et incorruptae
1 species praebeantur. Nam si per incuriam officii grauitatis tuae sartorum tectorum neglecta 20
procuracione aliqua pluuiis infecta perierint, iam ad damnum tuum referentur. D. VIII
K. SEPT. ARELATE³ DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364
- 3 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. ANATOLIO PP. PER ILLYRICVM. Nulli [Th. 11, 14, 3] posthac horreaticas species contingendi copia praebeatur. Sin uero quisquam temerator
1 horreorum extiterit, qui sibi ex praedictis aliquid audeat usurpare, hanc poenam sciat 25
nostro arbitrio definitam, ut deportationis poenae subiectus totius substantiae cogatur subire
iacturam. D. VII ID. IUL. CONSTANTINOPOLI CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397

KOI

¹ ante omnia autem praemissis aliis Th. ² adlegationibus Th. ³ Arelapae (Gothofredus)?

1 tributariae] tribucione O | firmitas O^a | cen-
sorum Th. | peraequatorum ... iudicum om. O,
peraeq. ... peraequ. om. liber Martini secun-
dum X | perequacionem KO 2 constrin-
xerint K, construxerit I | s. a. Th. 3 impp.
... pp.] Th., imp. h. et th. anthemio pp. O,
imp. hon. KI 4 possessiones K | et repa-
rationi] X Th., in reparatione OI, uel in-
crepatione K | huiusmodi KX | munibus K^a
5 iugorum] Hal. Th., iugerum KI, iugera O |
adstringi] K^aI Th., dare O, astringi dare K^b:
δεσμεύσαι ἀναγκάζειν B apud Cui. |
s. a. Th. 8 de conditis] decretis O 9 impp.
... pu.] Th., imp. ual. aa. ad uolosianum
pp. O, imp. ual. KI 10 ad] ad id Th. ex
emend. | extendatur KI 11 quod] quae I,
om. O^a | inferuntur O | fuerunt K 12 et]
sed X, om. Th. | species om. O | eroga sine
querela I^a, sine (sine om. K^a) querela ero-
gari KI^c 13 ex noua portione eidem K,
ex noua eidem portione I 14 istud] insti-
tutum I^a | arbitratum O^a | tuo iudicio Th. |

fidelis om. K 15 integritatis] P Th., in-
tegritate KOI^c | mentis K | opponatur K^a
16 medio K | condito I^a, inc. K^a | s. a. Th.
18 a. K | arthemio praesidi] arth. O, tenuo
praesidi Monac. 3509, anthemio praesidi Con-
tius, om. KI: secundum Th. 8, 3, 1 Arthemius
corrector Lucaniae et Brittiorum erat | ur-
bis I | mansionemque O 19 inspicere or-
rea O | te om. I^a | effloratae] O, deflorate
KI^c: ἀνθρηὰ καὶ ἀδιάρθορα εἶδη B apud Cui.
20 incuriam] incuam O^a | sacrorum K^c 21 in-
flicta O | perierit O | ad d. tuum iam K^a, iam
om. K^b | res ferentur K^a, referantur I | s. a.
Contius Cui. 22 arelate Cont., arelati Cui. |
diuo om. Cont. 23 imp. arch. et hon. aa. O,
imp. arc. KI | antolio (antolio O) pp. per
(er O) illiricum O Duacensis, anatolio pp.
illyrici Th., om. KI 24 posthac] post I |
orreaticas KI | contingi O | si O | uero] num O^a
25 qui] quod I^a | aliquod O 26 deporcio-
nis O 27 s. a. Th.

XXVII

R VT NEMINI LICEAT IN COEMPTIONE SPECIERVM SE
EXCVSARE ET DE MVNERE SITONIAE R

- 1 ¹IMP. ANASTASIVS A. MATRONIANO PP. Quotiens urgente necessitate com- [B 56, 9, 4]
parationes frumenti uel hordei² aliarumque specierum quiblibet prouinciis indicentur, s
nulli penitus possidentium sese sub cuiuscumque priuilegii occasione excusandi tribui facul-
tatem censemus, omniue, cuicumque possidentium quocumque modo quocumque tempore
per sacros apices uel etiam pragmaticam sanctionem aut iudicalem forte dispositionem
huiusmodi excusatio data est uel postea data fuerit, licentia minime umquam contra teno-
2 rem nostrae legis saluberrimae ualitura. Adeo namque huiusmodi onera cunctis, pro qua 10
singulos portione contingit, uolumus inrogari, ut ab isdem comparationibus nec sacratissi-
mam nostrae pietatis nec serenissimae nostrae coniugis domum pateremur subtrahere.
D. III³ K. AVG. CONSTANTINOPOLI OLYBRIO VC. CONS. a. 491
- 2 Οἱ τὰς πόλεις οἰκοῦντες ἢ ἐν αὐταῖς κεκτημένοι μὴ ἀναγκάζεσθωσαν εἰς ἑτέραν πόλιν [B 56, 9, 5]
1 ἢ εἰς τὴν μητρόπολιν εἶδη χορηγεῖν. Εἰ δὲ καὶ τις ἀπαραίτητος αἰτία καταναγκάσει τοῦτο γενέ- 15
σθαι, τοῖς δικαίοις τιμήμασι τοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει κρατοῦσιν, ἐξ ὧν⁴ τὰ εἶδη παρέχεται, πιπρα-
2 σκέτωσαν, ἐκείνων ταῦτα μετακομιζόντων τῶν δεομένων τῶν εἰδῶν. Ὑπολογίζεσθω δὲ τοῖς
πιπράσκουσι τὰ τιμήματα τῶν εἰδῶν εἰς τὰ συντελούμενα παρ' αὐτῶν ἐν χρυσῷ ὀτμόσια. οὐδὲ
3 γὰρ δίκαιον νῦν μὲν ἀπαιτεῖσθαι τινα παρέχειν εἶδη, μετὰ χρόνον δὲ αὐτῷ τὰ τιμήματα λογι-
ζεσθαι, οὕτως εὐθηνίας γενομένης. Τοῦ λαμπροτάτου ἀρχόντος ἐκάστης ἐπαρχίας ἐγκινδυνεύοντος 20
εἰς τὸ καταλογίζεσθαι τὰ τῶν εἰδῶν τιμήματα⁵ κατὰ τὰς ὁρισμένας προθεσμίας ὑπὲρ αὐτῶν
4 ἐκπίμπασθαι. Μηδεὶς δὲ ἀναγκάζεσθω πιπράσκειν πᾶσαν χρεῖαν αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ ἐκπεριτεύοντα
εἶδη· ἀσιβὲς γάρ ἐστιν ἀποστρεφίσθαι τινα τῶν οἰκείων καὶ ἑτέροις ταῦτα χορηγεῖν· ῥ' χρυσίου
λίτρας ὑφισταμένου ζημίαν καὶ κινδυνεύοντος εἰς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ζώνην αὐτοῦ τοῦ παραβαί-
5 (1) νοντος τὸν νόμον ἢ συγχωροῦντος αὐτὸν παραβαθῆναι. Μηδεὶς ποτε χωρὶς μεγάλης ἀνάγκης 25
ἐπιταττέσθω τοῖς κτήτορσιν συνωνήν, καὶ ὅτε δὲ γίνεται, κατὰ θείαν μόνον κίλευσιν γινέσθω, ἐφ'
6 ᾧ τε τὸ τῆς συνωνῆς χρυσίον ἐκ τῆς συντελουμένης παρὰ τῶν κτητόρων ἐν χρυσῷ συντελείας
παρακατέχεσθαι, ἐὰν ὅλως τὰ τῆς οἰκείας αὐτῶν συντελείας ἀρκῇ πρὸς τὴν συνωνήν. Ἐὰν δὲ μὴ

KOI: index c. 2 ex B restitutus est

¹ iunge 7, 39, 4. 11, 62, 14 ² olei (Cuiacius propter 11, 23, 2)? ³ III 7, 39, 4 ⁴ re-
quiritur ἤ (Leunclavius) ⁵ καὶ ins.

2 coemptione] K², conceptione K²X, emp-
cione OI 3 excusare et de munere sitoniae
(siconie X) X, exc. communem O, excusa-
tione munerum K, excusare et de numere I:
rubricam de munere sitoniae post c. 1 ite-
rant OIX, eique proprium titulum additum
fuisse Bienerus ideo putauit, quod secun-
dum numeros titulorum apud Graecos alle-
gatorum inter titulum 27 et titulum de de-
curionibus nouem rubricae intercesserunt.
quam sententiam Wille et Zachariae eo
refellerunt, quod et titulus de discussoribus
Theodoro in Nouellarum breuiario tricesi-
mus est et c. 3. 4 h. t., quae de sitoniae
munere agunt, Paratitla ad Const. titulo xz
adscribunt, recte omnino, nam et index
Basilicorum Coislinianus ad B 59, 10 ad-
notat: βε. ε' τοῦ κώδ. τίτ. xz περὶ συνωνῶν
καὶ σιτωνῶν. probabiliter igitur conicias Ro-
nonienses, cum non haberent quo munus sit-
oniae referrent, rubricam diuisisse: certe eos
animum ad hoc attendisse testis est Hugo-
linus, qui secundum X haec ad rubricam

adnotauit: alias deest de munere sitonie et
nihil tractat sed intellige tractari in greco
4 a. matr. pp. om. KI | urgente K²O²X, sur-
gente O² | comparisonis I 5 libet bis I |
iudicentur K² 6 cuiusque K²X 7 cucum-
que O² 8 etiam] et I | sanctione K 9 ex-
cusationem IX | fuit K | utquam K² 10 ua-
liturem I 11 singulos X, singulis KOI |
interrogari K², erogari X 13 s. a. Contius |
post c. 1 rubricam de munere sitonie ins.
OIX (u. ad u. 3) 14 constitutio greca I,
co. gc. K. indicem B restituit Cuiacius,
pr. ... § 4 extant in Synopsi Σ 11, 2. de
ordine c. 2 et 3 cf. ad 902, 39: quem si
recte restituimus, constitutio ab Anastasio
ante XIII k. Mai. 505 (cf. 1, 4, 19) data est
15 καταναγκάση Cui. 18 τὰ τιμήματα τῶν εἰδῶν
τοῖς πιπρ. Syn. | ἐν χρυσῷ παρ' αὐτῶν Cui.
20 εὐθηνίας] Leunclavius, εὐθηνίας Cui. Syn.
21 τὰ] Cui., τοῖς πιπράσκουσι τὰ Syn. 22 χρεῖαν]
χρονίαν Syn. 23 οἰκείων om. Cui. | λίτρας
χρυσίου ζημίαν ὑφιστ. Syn. 27 τό] Augusti-
nus, τῷ Cui.

- χρεωστωσι δημόσια οἱ τὴν συνωνὴν ἐπιταγέντες ἢ μέρος χρεωστωσιν, ἐν νομίμασιν εὐστάθμοις
 πρότερον τὸ χρυσίον λαμβανέτωσαν καὶ οὕτως τὸ εἶδος ἀπαιτῶσθαι, μηδενὸς τολμῶντος ἢ
 παράσταθμα δοῦναι τὰ νομίματα ἢ ἑλλιπῶς ταῦτα καταβαλεῖν ἢ ἄλλως πως ζημιῶσαι τοὺς
 ὑποτελεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸ τετραπλάσιον παντὸς τοῦ παραλλήλου καὶ τῆς ζημίας ἀπαιτουμένου καὶ
 7 τοῦ ἑλλιπῶς καταβάλλοντος. Εἰ δὲ καὶ τις συνωνὴν ἐπιτάξας¹ τολμήσῃ ἢ τὴν ἐπιταγείσαν παρα- 5
 νόμως ἐκβιάσῃ, πεντήκοντα χρυσίου λίτρας προστιμάσθω καὶ τῆς στρατείας καὶ ἀξίας ἐκπιπτέτω,
 8 (2) ὑποκείμενος καὶ μείζονι κινήσει. καὶ ὅτε δὲ κατὰ θεῖαν κέλευσιν γένηται ἐπιταγὴ συνωνῆς,
 9 ἕκαστος τῶν κτητόρων πρὸς τὴν ἀναλογίαν τῶν ζευγῶν ἤτοι ζευγοκεφαλιῶν ὑποκείσθω τῇ
 συνωνῇ, μηδενὸς αὐτῆς ἑξαιρουμένου. Ὁ δὲ ὑπὲρ ταύτην τὴν ἀναλογίαν ἀπαιτῶν τινὰ τῶν
 συντελειῶν² προφάσει τῆς συνωνῆς καὶ ζημίας τῶν πεντήκοντα τοῦ χρυσίου λίτρων ὑποκείσθω 10
 10 (3) καὶ ζώνης καὶ ἀξίας ἐκπιπτέτω καὶ ἑτέραν μείζονα προσδοκάτω κίνησιν. Ἀλλὰ ταῦτα χωρὶς
 τῆς Θρακικῆς διοικήσεως νενομοθέτηται. ἐν Θρακῇ γάρ, ἐπειδὴ οὐκ εἰς ὁλόκληρον εἰσφέρεται τὰ
 δημόσια, διὰ τὸ προφάσει τῶν βαρβαρικῶν ἐφόδων ἑλαττωθῆναι τοὺς γεωργοὺς καὶ μὴ ἀρκεῖν
 τὴν ἐν εἰδεσι συντελείαν τοῖς κατ' αὐτὴν ἰδρυμένοις στρατιώταις, καὶ πάντων μᾶλλον ἀποτρέ-
 φεσθαι εἰς αὐτὴν στρατιωτικὰ τάγματα ἀνάγκη ἐστὶ συνεχῆς πάνυ γίνεσθαι³, ἐπειδὴ μὴ ἐνδέχεται 15
 δίχα συνωνῆς ἀποτρέφεσθαι τοὺς ἐν αὐτῇ στρατιώτας· ἐν ἐκείνῃ τοίνυν τῇ διοικήσει ἢ μέχρι
 σήμερον κρατεῖται συνθήχεια, ὑποκείμενων καὶ τῶν ἐμπόρων τῇ συνηθείᾳ, πρότερον μέντοι καὶ
 τοῖς συντελεσταῖς καὶ τοῖς ἐμπόροις καταβαλλομένου τοῦ τῆς συνωνῆς χρυσίου ἐν εὐστάθμοις
 νομίμασι καὶ ὀβρύζοις, καὶ οὕτως αὐτῶν ἀπαιτουμένων ἀδιαστρόφως καὶ ἀζημίως τὸ εἶδος
 11 εἰσφέρειν, τοῦ δὲ ταῦτα παραβαίνοντος τοῖς αὐτοῖς ἐπιτίμιοις ὑποκείμενου. Βέλτιον γὰρ ἀντὶ τῆς 20
 ἰδιωτικῆς ἐμπορείας μᾶλλον τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἐμπόροις χορηγεῖν τὰς ἀναγκαίας αὐτῶν
 12 (4) ἀποτροφάς. Εἰ δὲ ποτε διὰ τινος πόλεως μὴ ἔχουσας σιτωνικὰ χρήματα μήτε ἐτέρωθεν εὐπο-
 ρούσας ἀνάγκη γέγονε συνωνὴν ποιήσασθαι, ἐξίστω μὲν τοῖς ἀρχουσι ταύτην ποιεῖν, ἐν μόνῃ, δὲ
 τῇ ἐνορίᾳ τῆς πόλεως τῆς τοῦ σίτου δεομένης καὶ ἐν τοῖς αὐτῆς ὁρίοις, καὶ κατὰ τὰ ἐν τοῖς τόποις
 κρατοῦντα κατὰ καιρὸν τιμήματα. τοῦτο δὲ παραφυλαττέτωσαν καὶ οἱ πατέρες τῶν πόλεων καὶ 25
 13 (5) πᾶς ἕτερος τῆς συνωνῆς προνοούμενος. Εἰ δὲ καὶ ἀνάγκη γίνεται πολιτικὴν γενέσθαι συνωνὴν,
 οὕς ἐπιζητούμενων εἰδῶν ἐν τῇ βασιλίδι πόλει, καὶ ἐν ταύτῃ κατὰ θεῖαν μόνην κέλευσιν προβαι-
 νέτω, τοῦ χρυσίου πρότερον κατὰ τὰ ἐπ' ἀγορᾶς ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις ὥντα παρεχομένου ἀδια-
 στρόφως καὶ ἀζημίως, μετὰ τοῦ καὶ τὰ ναῦλα ἐκ τοῦ δημοσίου παρέχεσθαι, ὥστε τὸν συντελεστὴν
 14 (6) πιπράσκειν μόνον τὸ ἐπιζητούμενον εἶδος καὶ πληρωθῆναι τοῖς δεομένοις τὴν χρεῖαν. Μηδὲν δὲ 30
 ἐκ ταύτης τῆς διατάξεως καὶνιζέσθω τὰ ἐπὶ τῇ συνωνῇ τῆς Ἀλεξανδρείας μεγαλοπόλεως διατυ-
 πωμένα, ἀλλὰ κρατεῖτω καὶ ὁ θεῖος τύπος ὁ διατυπώσας τὰ περὶ τῶν ἐπαισάκτων στρατιωτῶν
 15 (7) ἀποτροφῆς. Ὑποκείσθω δὲ τῷ προστίμῳ τῶν πεντήκοντα τοῦ χρυσίου λίτρων καὶ τὸν εἰς
 ζώνην καὶ ἀξίαν ὑπομένετω κίνδυνον ἥτις μεγίστη τάξις τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων καὶ οἱ λαμπρό-
 τατοι τῶν ἐπαρχῶν ἄρχοντες μετὰ τῶν πειθομένων αὐτοῖς τάξεων καὶ οἱ κατὰ τύπον ἐκδικοὶ 35
 καὶ ἄλλοι οἱ δημοσιεύοντες παραβαίνοντες αὐτοὶ τὸν νόμον ἢ παραβαθῆναι συγχωροῦντες ἢ μὴ
 μνηύοντες ἀνυπερθέτως καὶ ἀληθῶς κατὰ τῶν παραβαινόντων αὐτόν.

3 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς. Θεσπίζομεν σιτώνην

Ὅταν ἐν τινὶ πόλει σιταίνου γένηται χρεῖα, κατὰ δοκιμασίαν καὶ ἐπιλογὴν [1, 4, 17 B 56, 9, 6
 καθ' ἑκάστην πόλιν ἐπισκόπου καὶ τῶν ἐν τοῖς κτήτορι πρωτευόντων γινέσθω ἢ ἐπὶ αὐτῷ προ- 40
 βολή, οὐ κατὰ τὸ δοκοῦν τοῖς προβαλλομένοις, οὐδὲ ἐφ' οἷς ἂν βουλευθείησαν προσώποις, ἀλλὰ
 μόνων τῶν ἐπὶ τῆς χώρας ἐκείνης ταξεωτῶν τῶν στρατευομένων καὶ τῶν ἀποθεμένων τὴν τάξιν

B

¹ *expectes* παρανόμως ἐπιτάττειν ² συντελεστῶν (*Heimbach*)? ³ *expectes fere* μᾶλλον εἰς τὸ
 ἀποτρέφεσθαι τὰ στρατ. τάγμ. ἀνάγκη ἐστὶ συνωνὴν συνεχῆς πάνυ γίνεσθαι (*Mommson*)

5 τολμήσῃ *Cui.* 6 στρατείας] *Augustinus*,
 κρατείας *Cui.* 14 εἰδεσι] *Herrmann*, εἰδῶσι
Cui., *ueritit tamen: specierum collatione* |
 ἀποστρέφεσθαι *Cui.*, *sed uertit alendos* 18 συν-
 τελεταῖς *Cui.* 26 γίνεται *Cui.* 33 ἀποστροφῆς
Cui., *sed uertit annonā* 35 *inscriptionem*
ex c. 1 et 1, 4, 17 restituiimus. uerba Θεσπι-
 ζομεν σιτώνην *tradunt Paratitla ad Const. 1, 3*
addito hoc indice: δοκιμασίᾳ τοῦ Θεοφιλεστάτου

τῆς πόλεως ἐπισκόπου καὶ τῶν ἐν τοῖς κτήτορι
 πρωτευόντων ἐκ τῆς κατὰ χώραν τάξεως ὁ σιτω-
 νης προσχειρίζεται, ἡγουν μέλλων ἐν τῇ τάξει κατα-
 λείγεσθαι ἢ πληρῶν ἢ πληρώσας. *secundum*
Paratitla est secunda h. t. constitutio: unde
Wille ordinem c. 2 et 3 inuertendum esse
conicit, recte fortasse: nos secuti sumus B
Cuiacii 42 μόνον *B*

- διὰ τῶν εἰρημίνων προσώπων πρὸς τὴν σιτωνεῖαν προβαλλομένων, ἐπειδὴ εὐχερέστερον οὗτοι
ταῖς δημοσίαις χρεῖαις ἐντετριμμένοι ἐκ μακρῶν χρόνων τὸ τῆς σιτωνείας διανύουσι βάρος.
1 Πάσης δὲ ζημίας ἀπαλλαττέσθωσαν οἱ σιτωνοῦντες καὶ πληροῦντες τὴν εἰρημίνην [(1, 4, 15)]
χρεῖαν κατὰ τὸ δίκαιον λογοθετεῖσθωσαν· οὐ γὰρ δίκαιον αὐτοὺς ἀντὶ τοσούτων κόπων καὶ
ζημοῦσθαι. χορηγεῖτωσαν δὲ τὸν σίτον κατὰ τὰ ἐπ' ἀγορᾶς ὥνα καὶ μηδὲν περαιτέρω. [1, 4, 17] 3
2 Ὁ δὲ παραβαίνων ἢ παραβαθῆναι συγχωρῶν τὸν νόμον λ' χρυσίου λίτρας ἐπιτίμιον κατα-
βαλλέτω.
4 ἦλθεν
Προνοία ἐπισκόπου οἱ κατὰ χώραν ταξεῖται τὴν σιτωνίαν μετέρχονται.

a. 491—505

XXVIII

10

R DE COLLATIONE DONATORVM VEL RELEVATORVM
AVT TRANSLATORVM SEV ADAERATORVM R

- 1 'IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. HERMOCRATI PP.² Dis- [Non. Theod. 26
positionem amplissimae recordationis Antiochi³, quae certam quantitatem ante se releuatis
possessionibus nomine canonis indixit, non imminui decernimus⁴: id enim, quoniam⁵ in 15
canonem cecidit et anniuersaria debet pensitatione persolui, nec in praeteritum nec in
1 posterum patimur esse concessum. Indulgentiam uero memoratae descriptionis et in ante-
actum et in posterum tempus non solum in releuatis, uerum etiam in donatis adaeratis
translatisque, seu quodlibet aliud nomen nouae descriptionis excogitatum est, uolumus
observari nullamque super his umquam exactionis molestiam formidari, quibus non tantum 20
reliqua praeteriti temporis relaxamus, sed nec in posterum quicquam innouationis aut
oneris adiciendum esse censemus, nullique licere deinceps contra diuina statuta releuare
2 suas possessiones. Nouerit tamen amplissimae tuae sedis officium, quod si aliquando
nobis⁶ suggestio huic nostrae sanctioni contraria porrigatur, uel si sacris⁷ mandatis (si
qua forte citra suggestionem his pijs dispositionibus aduersa manauerint) obsequatur et ali- 25
quos tamquam debitores ex huiusmodi titulo crediderit exponendos, ducentarum librarum
auri se condemnatione multandum. D. XII K. DEC. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVIII
ET ALBINO⁸ CONSS.⁹

a. 444

KOI: index 27, 3 ex B, index 27, 4 ex Paratitlis ad Const. 1, 3 restitutus est

¹ iunge 11, 59, 17 ² Orientis addit Nou. ³ Th. 11, 20, 6 ⁴ haec tamen liberalitas
nostra nihil dispositionis ampl. rec. Ant., quae ... indixit, imminuit praemissis alijs Nou.
⁵ quod iam Nou. ⁶ uel ins. Nou. ⁷ si legi sacrisue Nou. ⁸ uc. ins. Nou. ⁹ eodem
exemplo Theodoro u. i. pp. Illyrici add. Nou.

6 ἦλθεν tradunt Paratitla: constitutionem
sub numero 8' citant 11 uel reuelatorum
K^aOI, om. X 12 heretatorum O, crato-
rum I 13 imp. (imp. O) th. et ual. aa.
hermocrati (emocrati Mon., hermogē O) pp.]
Nou. O Monacensis 3509, imp. anast. K, imp.
et eod' I | disponsionem K^a, disposicioni O
14 andochi O | reuelatis K^aI^a, reuelatis O
15 induxit O^a | non] no I^a | decreuimus O
16 anniuersaria] Nou. libri optimi, anni-
uersarie KOI cum Nou. Paris. 4412 | pen-
sitatione] A Nou., pensitationi I, pre-
sentationi K, presentatione O | in post.]
post. O^a 17 consum O^a | uero om. I^a |
memorare K, commemorate O | et] etiam O
in] uel in I 19 reuelatis K^a 19 transia-

tisque K^a | discriptionis I 20 nullamque I
21 sed] si O | innouationibus I 22 oneris]
ueris (uel neris) O^a | addendum X^a cum ple-
risque libris Nou., sed addicendum Ottobo-
nians 23 officium] auxilium officium O^a
25 qua] quae O | citra om. I^a | his] in his O |
depositionibus I^a | mandauerint O^a | obse-
quantur K | aliquos] alios O 26 credide-
runt K | exponendos O | ducentarum] Z
Nou., ducentarum KOI^a, decenarum I^a
27 sese KI | multandum] m. est O^a | s. a.
Nou. Contius 1559 | XII k.] Cont., III k.
Nou. Ottob., III id. uel id. uel XIII k. alij
libri Nou. | constant. om. Cont. | a. om. Cont.
28 et albino cons.] scr. fortasse cons. reli-
quis omissis, cf. index chronologicus ad h. a.

XXVIII

R DE COLLATIONE AERIS R

- 1 ¹IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. HILARIO. Aeris pretia, quae a pro- [Th. 11, 21, 2
uincialibus postulantur, ita exigi uolumus, ut pro uiginti² libris aeris solidus a possessore 4
reddatur. D. V K. IAN.³ MEDIOLANI ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396

XXX

R DE DISCVSSORIBVS R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD ARTHE- [Th. 11, 26, 1 B 56, 10, 2
MIVM VICARIVM HISPANIARVM. Quotiens in disceptatione constiterit inique discussionem
fuisse confectam et fidem facti non poterit approbare discussor, ipse in eodem titulo et in 10
eodem modo ad soluendum protinus urgeatur, in quo alterum perperam fecerit debitorem.
D. PRID. ID. MAI. VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS. a. 369
- 2 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MESSALAE PP. Ne casu amissa [Th. 11, 26, 2 mut.
securitate publica quaedam praeda nascatur collatoribus, decernimus, ut, quando securi-
tates a discussoribus seu apparitoribus expositae ratiociniis publicis continentur, rursus 15
per iniuriam non petantur. D. V K. DEC. MEDIOLANI STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400
- 3 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. APOLLONIO PP. Per singulas prouincias
uel ciuitates honoratis usque ad comitiuam consistorianam nec non etiam militantibus et
suis obsequiis non adhaerentibus, aduocatis quin etiam fori prouincialis mandari discussionis 19
iugorum sollicitudinem decernimus. D. V K. IAN. EVDOXIO ET DIOSCORO CONSS. a. 412
- 4 ⁴Ἀντοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α. Ἰουλιανῷ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.
Μηδαὶς γινέσθω λογοθέτης χωρὶς βασιλικῆς κελεύσεως ἰδικῶς μεμνημένης τῆς αὐτοῦ [B 56, 10, 5
τοῦ λογοθέτου προσηγορίας· μήτε κατὰ κέλευσιν τῶν ἐπάρχων μήτε ἐκ προσταξείας ἄλλου
οἰουδὲποτε δικαστηρίου γινέσθω τις λογοθέτης ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἢ πολιτικῶν ἔργων ἢ σιτωνικῶν
χρημάτων ἢ λιμενητικῶν ἢ τῶν περὶ τοὺς δημοσίους ὄλκους τῶν πύλων δαπανωμένων ἢ περὶ 25
τειχοποιᾶν ἢ περὶ ὁδοστρωσῶν ἢ γεφυρῶν ἢ μύλων κατασκευῆν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν λουτρωνικῶν
χρημάτων ἢ ἄλλος ἐπωσοῦν εἰς πολιτικὴν ζήτησιν ἀναφερομένων, χωρὶς βασιλακοῦ τύπου.
1 Αὐτὸς γὰρ ὁ βασιλεὺς, εἴτε ἐκ δημοσίου χρήματα ἐκπέμψῃ πρὸς τειχοποιᾶν ἢ [1, 4, 26 pr. § 1
ἐτέρου παντὸς ἔργου κατασκευῆν, εἴτε εὖρη παρ' ἐτέρου καταλειμμένα χρήματα πόλεσι πρὸς
ἅπαξ ἢ καὶ διηλεκῶς, ὅτε ἂν αὐτῷ παρασταίῃ, πέμπει τὸν λογοθέτην καὶ τὸ ἔργον ὀφείλοντα 30
μετρήσαι καὶ ἀκριβεῖς λογισμοὺς ποιήσασθαι καὶ εἰς τὸ θεῖον αὐτοῦ κράτος ἀναγαγεῖν, ἐφ' ᾧ τε
γενομένης ὀρθῶς τῆς δαπάνης θείαν γενέσθαι παρ' αὐτοῦ τοῖς δεδαπανηκόσιν ἀμεριμνίαν καὶ
2 μηκέτι δευτέραν ζήτησιν αὐτοὺς ὑπομένειν ἢ κληρονόμους αὐτῶν ἢ διαδόχους. Εἰ δὲ καὶ ὁ

KOI: index 30, 4 ex B restitutus est

¹ iunge Th. 7, 4, 22 ² quinque ins. Th. ³ d. III k. Iun. Th. 7, 4, 22 ⁴ iunge 3, 2, 4.
12, 63, 2

2 collatione] collere I 3 impp. ... hila-
rio] Th., imp. arch. hon. aug. ylaio (uel
ylaid) O, imp. arc. KI | aeris] qeris I^a | a
prouincialibus] a possessoribus pro solido
uno xx libras aeris reddi constituta a pro-
uincialibus O 4 libris om. I^a | aeris] auri
K^b O^a I, aureis K^a 5 s. a. Th. | iun. Contius
1559 errore opinor, nam ianuar. Contius 1562
7 rubricam post c. 1 collocat K 8 imppp.
... 9 hispaniarum] Th., imp. ual. et gratia.
aa. ad arch. uic. isp. O, imp. ual. KI
9 dispeccione O | iniqui K^a 10 discus-
sor I^a | modo et in eodem titulo O 11 ad
ab I 12 s. a. Th. 13 impp. ... pp.] imp.

arch. aa. messale pp. O, impp. arc. et hon.
aa. Z, imp. arc. KI | ne] de O^a | omissa O
14 collacionibus O^a, de collatoribus K 15 a)
ad O^a | continetur I 16 s. a. Th. 17 impp.
... pp.] Contius, imp. th. et ual. apol. aug.
p. O, idem a. K, imp. eod. I 18 honora-
riis O, honeratas I^a | sconsistorannam O^a
20 iugerum K^a IX | s. a. Contius 21 Grac-
cam constitutionem decesse post 32 rubr.
Contii liber adnotat. inscriptionem restitui-
mus ex 1, 4, 26, quae multis h. c. capitibus
gemina est, pleraque tamen breuius quam B
indicauit 33 quae § 2 continentur, ea
ampliora redeunt in § 9

- λογοθέτης πεμπόμενος ἱπιτραπιῆ ποτῆσαι ἀμεριμνίαν τοῖς ὀρθῶς δεδαπανηκόσιν τὰ χρήματα καὶ μετὰ τῆς τῶν λόγων ἐρευνῆς ἐκθῆται αὐτῶν ἀμεριμνίαν τοῖς ὀρθῶς δεδαπανηκόσιν, ἔστω καὶ αὕτη κυρία, ὡς μήτε θείας ἀμεριμνίας δεῖσθαι τὸ λοιπὸν μήτε ἐτίρας ἀσφαλείας τὸν δαπανήσαντα ἢ τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ ἢ διαδόχους, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τῇ τοῦ λογοθέτου ἀσφαλείᾳ.
- 3 (1) Ἐπαγγέλλεται δὲ καὶ δαπάνας διδόναι τοῖς λογοθέταις ἢ διατάξαι, ἐφ' ᾧ τε ἀζημίως [(1, 4, 26)] 5
- 4 (2) αὐτοὺς ποιεῖσθαι τὴν λογοθεσίαν. Ὁ δὲ οἰκοθεν δαπανῶν ἢ περὶ ἔργα τῆς πόλεως ἢ περὶ ἄλλην κοινωφελῆ χρεῖαν μηδὲν ὑποκείσθω λογοθεσίῳ μήτε αὐτὸς μήτε κληρονόμος μήτε διάδοχος αὐτοῦ, μηδὲ ἐπιζητήσῃ δημοσίων λογισμῶν, ὅσον ἐπὶ κερδῶν ἢ τῶν λεγομένων ἀγωγικῶν ἔτοι παραπομπικῶν ἢ τῶν δαπαναμένων περὶ τοὺς δημοσίους ὄνους ἢ ὀνηλάτας ἢ τῶν δικωμητικῶν
- 5 (3) καὶ τῶν ἄλλων, ἃ γενικῶς ὀνόματι καλεῖται sollemnia. Μηδὲ δὲ τῶν ἀρχόντων [(1, 4, 26, 4)] 10
- 6 (4) πεμπέτω λογοθέτην, ἀλλὰ ἀναφερέτω πρὸς βασιλέα, ἐφ' ᾧ τε παρ' αὐτοῦ πέμπεσθαι [(1, 4, 26)] τὸν ἐπὶ τούτοις λογοθέτην, μηδὲ ἄχρις ἐνὸς ὀβολοῦ ὀφείλοντα κερδᾶναι, ἀλλὰ τῷ τε δημοσίῳ λόγῳ καὶ τοῖς ὑποτελέσι φυλάττειν τὸ δίκαιον. Ἐὰν οὖν εὐρίων παρά τισι χρήματα δημόσια ὁ λογοθέτης ἀνύσῃ αὐτὰ καὶ εἰς τὸ θείον ornamentum εἰσκομίσῃ, ἔξωσιν αὐτῷ καθ' ἑκάστην
- 7 λίτραν ἕξ νομίσματα ὑπὲρ θεραπείας παρακατασχέιν. Εἰ δὲ παρὰ τῶν ὄντων ἐν ἐπαρχίαις ἢ ἐκόν- 15
- των ἢ ἀκόντων ἄχρις ἐνὸς ὀβολοῦ λάβῃ, αὐτὸς μὲν τὸ λαμβανόμενον ἀποδιδότω, τετρακλάσιον ὀφείλων εἰσκομισθῆναι τοῖς δημοσίοις, καὶ ποινῆς βασιλικῆς πειράσθω ὡς τὸ δημόσιον προδεδω- κῶς ἢ τοὺς συντελεστάς ἀδικήσας· ὁ δὲ ἀνασχόμενος παρασχέιν ὡς διὰ τοῦτο καθομολογῶν ὑπεύθυνον αὐτὸν εἶναι τοῖς δημοσίοις ἀπαιτηθήσεται πάλιν τὰ περὶ ὧν ὑπέμεινε ζητήσιν ὀφείλοντα
- 8 (5) εἰσκομισθῆναι τῷ δημοσίῳ λόγῳ. Καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ τῶν sollemniūm ζητήσῃ ὁ βασιλεὺς μαν- 20
- θάνων τὸ γινόμενον λογοθέσιον θείαν ἀμεριμνίαν ἐκτίθεται τοῖς λογοθετήσας, μηκέτι δευτέρον εὐλαβουμένοις λογοθέσιον, αὐτοῖς τῷ λογοθετοῦντι ἐπιτρέπων τοῖς λογοθετουμένοις ποιεῖν ἀμεριμνίαν, ἐφ' ᾧ τε τοὺς ταύτην λαμβάνοντας μηκέτι δευτέραν μένειν λογοθεσίαν. Μήτε δὲ ὑπὲρ τῆς γενομένης ἀμεριμνίας λαμβανέτω τι παντελῶς ὁ λογοθέτης, ἀλλ' ἐὰν ὅλως ἐπιχειρήσῃ τι λαβεῖν, ἄδειαν ἐχέτωσαν οἱ κτίτορες καὶ πολῖται καὶ ἀπωθείσθαι τὸν ἐκβιβασμὸν αὐτοῦ καὶ 25
- 9 (6) δεῖσις ἐπιδιδόναι τῷ κατὰ καιρὸν βασιλεῖ, ὥστε πεμφθῆναι τινα κατὰ χώραν τὸν ὀφείλοντα ποινὴν εἰσπράξαι τὸν ἐπιχειροῦντά τι ἀπαιτῆσαι. Εἰ δὲ καὶ τις ἀρχὼν μετὰ τὸν παρόντα νόμον χωρὶς θείας ἐγγράφου κελύσεως πρὸς αὐτὸν πεμπομένης ἀποστείλῃ λογοθέτην ἐπὶ οἰονδήποτε τῶν εἰρημένων, ἔτι αὐτὸς μὲν ὁ ἀρχὼν εἰκοσι χρυσίου λίτρας προστίμων ὑποστήσεται, ἡ δὲ τάξις αὐτοῦ πέντε καὶ δέκα. Μήτε προφάσει ἀνακαθάρσεως ὀχετῶν ἢ τῶν πρὸς τοῖς τείχεσιν [(1, 4, 26, 8)] 30
- 10 (6) οἰκοδομημάτων καὶ τῆς αὐτῶν καταλύσεως, ἢ τῶν ἐν ταῖς δημοσίαις στοαῖς γενομένων τῶν καλουμένων προδουλείων καὶ ἐρειπίων, ἢ τῶν ἐν ταῖς μεσοστύλοις τῆς πόλεως οἰκοδομουμένων, ὡς ὀφειλόντων ἀνατραπῆναι, ἢ περὶ εἰκόνων ἢ τοιουτοτρόπων ὅλως ἐπινοιῶν ἢ πολιτικῶν ζητήσεων ποιεῖσθαι τινὰς προστάξεις. Εἰ δὲ καὶ ποιήσῃ, ἄδειαν ἐχέτωσαν οἱ ἐν ταῖς πόλεσι τὸν ἐντεῦθεν ἐκβιβασμὸν ἀπωθείσθαι καὶ μηδεμίαν ἀπόκρισιν ποιεῖν ἐν ταῖς τοιαύταις πράξεσι¹, [(1, 4, 26)] 35
- 11 (7) μετὰ τοῦ καὶ τοὺς ἀρχοντας τῶν ἐπαρχιῶν, εἰ τοῦτο τὸ γινόμενον σιωπήσουσιν, καὶ πᾶσαν πολι- τικὴν καὶ δημοσίαν βοήθειαν τοῖς αὐτοῖς ὑποκείσθαι ἐπιτιμίοις, ἔξουσίαν ἐχόντων τῶν βουλο- μένων δεῖσις ἐπιδιδόναι βασιλεῖ καὶ δι' αὐτῶν διδάσκειν τὰ γινόμενα, ὡς ἂν ἐκ βασιλικῆς ἀγανακτήσεως ἐπακολουθήσῃ διόρθωσις· πρὸς τὸ καὶ τοὺς προστάξαντας ἀρχοντας γενέσθαι τι τοιοῦτο εἰκοσι χρυσίου λίτρας προστιμᾶσθαι καὶ μείζονα προσδοκᾶν βασιλικὴν ἀγανάκτησιν, τὰς 40
- 12 δὲ πειθόμενας αὐτοῖς τάξεις μετὰ τοῦ προστίμου τῶν πέντε καὶ δέκα τοῦ χρυσίου λιτρῶν καὶ τὴν ἐν σώματι τιμωρίαν ὑπομένειν. Μόνον γὰρ ἔξωσιν τῷ βασιλεῖ καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ἐποψίαν ἐπιτρέπειν ἀνδρὶ καθαρῷ καὶ σὺν ἀληθείᾳ καὶ πρὸς ὠφελίαν τῶν πόλεων τὰ τοιαῦτα
- 13 ζητοῦντι καὶ μηδὲν παντελῶς ὑπὲρ αὐτῶν κομιζόμενοι. Προνοεῖτωσαν δὲ οἱ τῶν πόλεων [(1, 4, 26, 9)]
- 14 (5) πατέρες καὶ οἱ τῶν κτητόρων εὐυπόληκτοι², ὥστε μηδένα πολιτικὸν τόπον ἢ δημόσιον ἢ πρὸς 45
- τὰ τείχη ἢ ἐν ταῖς δημοσίαις στοαῖς ἢ λατρείαις³ ἢ ὅπουδήποτε κείμενον ὑπὸ τινων ἀλόγως κατεῖχσθαι, καὶ μὴ ἐκδίδοσθαι τόπον πολιτικὸν χωρὶς θείου τύπου. τὰ γὰρ παρ' [(1, 4, 26)]
- 15 αὐτῶν μὴ ὀρθῶς ἐκδιδόμενα ἀνατρέπεται καὶ ζημιοῦνται οἱ ἐξεληφότες. Προνοεῖτωσαν [(1, 4, 26, 10)]

B

¹ εἰσπράξεις (Quiacius, cf. l. gem.)? ² ἐν ὑπολήψει l. gem. ³ πλατείας l. gem.

3 μηδὲ ἐτίρας B 5 ἐπαγγέλλεται] Fabrotus, ἐπαγγελλέτω B 7 μηδὲ α. μηδὲ κλ. μηδέ B 33 ἢ τοιουτοτρόπων] l. gem., ἔτοι αὐτοτρόπων B

44 § 15 integra in l. gem. transisse uidetur 46 ἀνατρέπεσθαι B

- 16 (9) δὲ οἱ αὐτοί, ὥστε τοὺς ἐκ τύπου θείου ἔχοντας νομὴν ὕδατος μὴ πλεονεκτεῖν τοὺς ἑτέρους καὶ τὸν μὲν κλίον τὸν δὲ ἑλασσον λαμβάνειν. Ἔργον δὲ ἔστιν τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου [(1, 1, 26)] κόμητος τῶν θείων ἰδικῶν τοῦ βασιλείως καὶ τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῇ παλατινῶν διερευνᾶν ταῦτα καὶ προσαγγέλλειν καὶ τὴν τῶν ἐπιτεμένων προστίμων εἴσπραξιν ποιῆσθαι, ἢ ἂν ῥαθυμῶσιν, εἴκοσι χρυσίου λίτρας προστιμᾶσθαι, τὴν δὲ τάξιν αὐτοῦ πέντε καὶ δέκα.

D. VIII K. IVL. CHALCEDONE LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

5
a. 530

XXXI

XXXII (XXXI)

R DE DECVRIONIBVS ET FILIIS EORVM ET QVI DECVR- 10
RIONES HABENTVR QVIBVS MODIS A FORTVNA CVRIAE
LIBERENTVR R

- 1 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS C. CAESONI. [BΣ 38, 8, 1 sch. 20] Si, cum te pater decurionem esse uoluisset, illo in rebus humanis agente honor tibi iste delatus est, tenentur quidem etiam heredes eius rei publicae (nam in hac parte uice 15 fideiussoris pater accipitur), sed non ante nisi tuis rebus excussis. PP. V K. DEC. AEMILIANO ET BASSO CONSS. a. 259
- 2 EXEMPLVM SACRARVM LITTERARVM DIOCLETIANI ET MAXIMIANI AA. Obseruare magistratus oportebit, ut decurionibus sollempniter in curiam conuocatis nominationem ad certa munera faciant eamque statim in notitiam eius qui fuerit nominatus per officialem publicum 20 perferre curent, habituro appellandi, si uoluerit, atque agendi facultatem apud praesidem causam suam iure consueto: quem si constiterit nominari minime debuisse, sumptus litis eidem a nominatore restitui oportebit. SINE DIE ET CONSULE.
- 3 IDEM AA. IULIO. Cum decurionatus honorem sponte susceperis, albo eximi, licet anno- 24 sum te esse dicis, non potes. PP. ID. NOV. DIOCLETIANO A. II ET ARISTOBVLO CONSS. a. 255
- 4 IDEM AA. CASSIANO. Cum adoptiuum filium ex adoptantis dignitate decurionis filium effici nulla dubitatio est, pro atrocibus iniuriis eum, quem ad uicem naturalis pignoris tibi adscribebas, a praeside prouinciae illicitis corporis cruciatibus adfici non oportuit hocque congruenti poena coercebitur. PP. XII K. DEC. DIOCLETIANO A. II ET ARISTOBVLO CONSS. a. 295
- 5 IDEM AA. ALEXANDRO. Filios in potestate patris positos ad munera seu [BΣ 24, 4, 7 30] honores non posse deuocari falso tibi persuasum est. sane si ad nominationem filii

KOI: index 30, 1 ex B restitutus est

6 s. a. l. gem. 7 Graeci ut hucusque in numeris titulorum laudandis cum libris nostris consentiunt (BΣ passim, item Theodori breuiarium nouellarum, imprimis autem index Coislinianus apud Heimbachium ad B 56, 6—17 exscriptus), ita eis titulus de decurionibus est tricesimus secundus et conuenienter sequentes tituli numerantur, ut palam sit hoc loco integrum titulum desiderari 10 de om. I | et qui | qui O 11 habent K^a O | fortuna | foctutia O^a 12 liberatur K 13 impp. (imp. O) ... ual. | O, imp. ual. a. K, imp. ual. I | c. caesoni | cecessionis O, concesioni Duacensis, cribierio Monacensis 3509, c. carterio Contius, c. catterio Cui., om. KI 14 si cum | sicut O^a | uoluisset Mommsen, uoluisset et libri | honorum O^a 15 etiam om. O: ἐνέχομαι μετὰ τῶν κληρονόμων BΣ 16 fideiussionis K, iussoris I^a |

sed om. K | s. a. Contius | aemilio Cont. 18 exemplum s. l. diocl. (diocesis O) et m. aa. (aa. om. I) | OI, ixemplum K 19 decurionibus O | nomine accionem O^a | certam K 20 offitiale I^a 21 habitura O, illo habituro K 22 causam suam om. X 23 eiusdem O | anominatorem O | s. a. Contius 24 aa.) a. K | iulio | O, om. KI | honorem O^a 25 dicis te esse O | s. a. Contius 26 aa.) a. K | cassiano | Monac. 3509 Contius, iuli cassiano O, om. KI | adoptaturis I^a 27 dub. est | dubitatione I^a | iniuriis | ieruiis O | uicem | K, inuicem OIX 28 illicitis | et ill. K | oportuerit K^a | hoc quoque K 29 conuenienti K, colligenti O^a | s. a. Contius | XII | Cont. 1559, XI Cui., II Cont. 1562 30 aa.) a. KI | alexandro | Monac. 3509, alex. et c. leoticio (leontio Lond.) O Lond., om. KI 31 persuumum O | ad denominationem O^a

- consensum non accommodaueris, ob administrationem ipsius minime conueniri poteris. PP. VI ID. . . . MAXIMO II ET AQUILINO CONSS. a. 286
- 6 IDEM AA. ET CC. LEONTIO. Expertes litterarum decurionis munera peragere non prohibent iura. D. VIII K. MAI. AA. CONSS. a. 293
- 7 IDEM AA. ET CC. DIOGENIANO. Licet indiuisa bona fratres habent, nihilo minus tamen singuli suo nomine ciuilibus tenentur muneribus. PP. III ID. MAI. PAVLINO¹ IPSIS AA. CONSS. a. 293
- 8 IDEM AA. ET CC. PLATONIANO. Infamia, quae tibi abominanda est, non etiam amissionis oculorum casus quaesitum adimit honorem. D. XVI K. FEBR.² NICOMEDIAE CC. CONSS. a. 294
- 9 IDEM AA. ET CC. AVRELIO. In albo decurionum perscriptis³ patrem non habenti filios anteferri constitit. a. 294
- 10 IDEM AA. ET CC. AVRELIO. Si ultra septuagesimum annum aetatis patrem tuum esse praeses prouinciae perspexerit, eum personalium munerum uacatione perfrui prouidebit. a. 294
- 11 IDEM AA. ET CC. MAXIMO. Vxorem pro marito decurione conueniri non posse procul dubio est. [BZ 23, 3, 77. 24, 4, 1] 15 a. 294
- 12 IDEM AA. ET CC. ZOTICO. Nec infames immunitatem habere, cum hoc priuilegii, non notae sit, conuenit. D. V K. DEC. AA.⁴ CONSS. a. 293
- 13 IDEM AA. ET CC. PROTO. A muneribus decurionatus nec sententia praesidis in perpetuum nec anni quinquaginta nec podagrae ualitudo praestat excusationem. [Pocat 43, 1] 20
- 14 IMP. CONSTANTINVS A. AD EVAGRIVM. Nemo iudex⁵ aliquem suo arbitrio de curia liberet. nam si quis fuerit eiusmodi infortunio deprauatus, ut debeat subleuari, de eius nomine ad nostram scientiam referri oportet, ut certo temporis spatio ciuiliu munerum ei uacatio porrigatur. PP. ID. MART. CONSTANTINO A. III ET LICINIO III CONSS. a. 313
- 15 IDEM A. HILARIANO CORRECTORI LYCANIAE ET BRITTIORVM. Vniuersos decuriones uolumus a tabellionum officiis temperare. D. III K. FEBR.⁶ SABINO ET RVFINO CONSS. [Th. 12, 1, 3] 25 a. 316
- 16 IDEM A. AD HILARIANVM PROCONSULEM AFRICAE. Si quis decurio uel propriae rei causa uel rei publicae cogatur nostrum adire comitatum, is non ante discedat, KO (transponit 32, 9...11. 13. 7. 9. 12) I

¹ Hadrianopoli (Mommsen)? ² Dec.? ³ perscribendo (u. i.)? ⁴ CC. (Mommsen)? ⁵ ciuiliu munerum uacationem cuiquam praestare curiali conetur uel ins. Th. ⁶ iunge 9, 22, 21
⁷ Maecilio ins. Th. ⁸ acc. k. Aug. ins. 9, 22, 21

1 scensum O | administratione I | potes X
 2 s. a. Contius | id. . . .] Cui. Cont. 1566, id. x Cont. 1559, id. decemb. Cont. 1562 | maximino Cont. 3 idem . . . leontio] Contius, id. aa. et c. leonticio O Lond. (cf. ad p. 906, 30), idem a. (aa. I) KI | decuriones OX, decuriores I | agere I 4 s. a. Contius 5 ut in O, ita in aliis quibusdam libris ordo constitutionum turbatus est. ordinem librorum KIA, quem sequimur, tuentur BZ ad c. 11 | aa.] a. K | et cc. diogeniano] Contius, diag. O, et condio gematio Monac. 3509, om. KI 6 tamen] tantum K²I | singulis K²I | s. a. Contius Cui. | paulino om. Cont. 8 aa.] a. K | et c. O, om. KI | platoniano] Cui., plantiniano Contius, palatoniano O, flac. Monac. 3509, om. KI 9 s. a. Contius Cui. | cc.] aa. Cont. 11 idem . . . aurelio] O, idem a. cae. sg. agno Monac. 3509, id. aa. I, id. a. K | perscriptis] O², prescriptis KIA, proscriptis O³: proscribendo secundum Dig. 50, 2, 10 proponit Cui. 12 antefieri K² | constiterit O 13 aa. et cc. aurelio] Contius,

aa. aurelio O, aa. I, om. K | setuagintesium O | etatis annum IX 14 respexerit O, prospexerit X | numerum K² | uocatione K² | perfrui O 15 aa.] a. K | et cc. max. O, et cc. ad maximum Contius, ad maximum Cui., et cc. cessanne Monac. 3509, om. KI | decurione I² | conuenire I 17 ordinem c. 12 et 13 praeter X (cf. ad n. 5) inuertunt Monac. 3509 alii: in Pocat. 43, 1 c. 13 citatur sub numero xj | haec X 18 s. a. Contius Cui. | dec.] febr. Cont. 19 aa.] a. K | et cc. proto] O, et cc. proculo Cont., om. KI | a] im I², om. K 21 imp. . . . euagrium] Th. (pp. addunt dell), imp. a. ad aubrium O, imp. const. KI 22 curiam O | libet I² 23 ut certo spatio temp. K, ut temp. spatio I², ~~et~~ spatio I² 24 numerum O | s. a. Th. 25 a.] aa. IO | hilario . . . brittiorum] Cui. Th., hylariano rectori lucanie O, om. KI 26 decursiones O | s. a. Th. 25 id. a. ad hyarianum proc. afr. O, id. a. K, id. aa. I | decurionum I²

- quam insinuato iudici desiderio proficiscendi licentiam consequatur. quod si pro sua audacia parui aliquis hanc fecerit iussionem, indignationem competentem¹ sortiatur. PP. VII ID. IVL. CARTHAGINE CRISPO III ET CONSTANTINO III CONSS. a. 324
- 17 IDEM A. AD EVAGRIVM PP. Qui derelicta curia militauerit, reuocetur ad [Th. 12, 1, 13] 4 curiam. D. XVI K. IVN. CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS. a. 326
- 18 IDEM A. Si ad magistratum nominati aufugerint, requirantur et, si perti- [Th. 12, 1, 16] naci animo latere potuerint, his ipsorum bona permittantur, qui praesenti tempore in locum eorum ad duumviratus munera uocabuntur, ita ut, si postea reperti fuerint, biennio 1 integro onera duumviratus cogantur agnoscere. Omnes enim, qui obsequia publicorum munerum declinare temptauerint, simili condicione teneri oportet. D. III K. OCT. SER- 10 DICAЕ CONSTANTINO A. VIII ET CONSTANTIO III CONSS. a. 329
- 19 IDEM A. AD LVCRETIVM PATERNV. Vacuatis rescriptis, per quae mune- [Th. 12, 1, 17] rum ciuillium nonnullis est uacatio praestita², omnes ciuilibus necessitatibus adgregentur, ita ut nec consensu ciuium uel curiae praestita cuiquam immunitas ualeat, sed omnes ad munerum societatem conueniantur. D. VIII K. NOV. HERACLEAE CONSTANTINO A. VIII 15 ET CONSTANTIO III CONSS. a. 329
- 20 IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS AA. ORDINI CIVITATIS CONSTANTINAE [Th. 12, 1, 29] CIRTENSIVM. Magistratus desertores ad eam grauitas tua faciat necessitatem condicionis urgeri, ut, quascumque pro his expensas ciuitas prorogauit, refundere protinus ac reprae- 19 sentare cogantur. D. XIII K. FEBR. NAISSO ACINDYNO ET PROCVLO CONSS. a. 340
- 21 IDEM AA. NEMESIANO COMITI. Curiales omnium ciuitatum nullam pro re [Th. 12, 1, 30] priuata nostra debent inquietudinem sustinere nec huiusmodi oneribus uelut extraordinariis occupari, quoniam satis est, si ciuitatum munera per eos congrue compleantur. D. PRID. ID. AVG. BESSAE ACINDYNO ET PROCVLO CONSS. a. 340
- 22 IMP. IULIANVS A. IULIANO COMITI ORIENTIS. Eos indulserunt ueteres [Th. 12, 1, 31] principes ex materno genere curialibus Antiochenis adscribi, quos patris condicio³ nullius uindicaret iuri ciuitatis. D. V K. SEPT. ANTIOCHIAE MAMERTINO ET NEVITTA CONSS. a. 362
- 23 IDEM A. IULIANO COMITI ORIENTIS. Prouidendum est eorum nouitati [Th. 12, 1, 34] decurionum, qui nuper nomen curialis addiderunt, ne praeteritis debitis susceptorum onerentur: sed conuentis propter haec debita, qui ea praecedentibus delegationibus contraxe- 30 runt, nullam eos molestiam pro sarcina nominationis alienae sustinere patiaris. PP. BERYTO K. NOV. MAMERTINO ET NEVITTA CONSS. a. 362

KOI

¹ indignationem competentem] deportationis exitum Th. ² praestituta Th. ³ dignitas Th.

1 quam] quoniam K | consequantur O 2 an-
datia K | iussione K | s. a. Th. 4 a.] aa. OI |
ad euagr. pp.] O, om. KI | militauerint KO |
reuocentur ad cur. KI, ad c. reuocetur O
5 s. a. Th. 6 a.] augusti OI | magistra-
tum I* | affugerint O | si si non O 7 po-
tuerint] K* I* Th., patuerint I*, potuerint
(pociuntur O*) requirantur K* OI* 8 uoca-
bantur K | reperti] rep uel reper K* 9 ob-
sequium O* 10 numerum K | temptauerint
declinare KI | s. a. Th. 11 viii] viii Th.
12 idem ... paternum] Th., id. aa. ad luc. O,
id. a. ad barrerium Monac. 3509, id. a. K,
id. aa. I | uacatis I* | quae] quem O* | nu-
merum K* 13 est uatio K*, esse uacatio
est I* 14 immunitas] uiri munitas K*
15 s. a. Th. 17 impp. ... 18 cirtensium]
Th. (sic Vat., non circensium), imp. consta.
ordini ciuitatis cesedene sircensium O, imp.

const. cyrcensium (cyrenensium K*) K, imp.
const. alia sequi de circensium (sirenen-
sium I*) I 18 tua] tua non I 19 ex-
pensa I | praerogauit Th. | repensare KI*
20 s. a. Th. 21 idem ... comiti] Th., id.
a. nemosiano O, id. a. K, id. aa. I: largitio-
num addit Cui. ex 10, 19, 3 | curiales I*,
consules O 22 oneribus] homibus K* | ue-
luti Th., ū O 23 congrua Th., urgere O* |
23 compellantur Th. | s. a. Th. 25 imp. ...
orientis] Th., imp. iuliano com. orientis O,
imp. ual. a. K, imp. ual. I | indulserunt]
i(l?)udiu'scrint O* 26 antiocenus O* 27 ui-
dicaret I | s. a. Th. 28 a.] aa. I, om. K |
iulio c. pro orientis O, ad iulianum com.
or. Th., om. KI 29 honorentur I 30 qui]
quod O | praecedentibus] pr. uel psenti-
bus K* | contraxerint O 31 eos om. Th. |
s. a. Th.

- 24 IDEM A. LEONTIO CONSVLARI PALAESTINAE. Si quis decurio pater [Th. 12, 1, 55 mut. sit tredecim liberorum, honoratissimae munerum quieti¹ donetur. D. K. MART. ANTIOCHIAE IVLIANO A. III ET SALLVSTIO CONSS. a. 363
- 25 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD BYZACENOS. Curiales [Th. 12, 1, 60 mut. ultra terminos propriae ciuitatis non iubeantur a moderatoribus prouinciarum sui exhibere⁵ praesentiam, nisi publica necessitas exegerit. D. PRID. ID. SEPT. AQUILEIAE DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364
- 26 IDEM AA. AD MODESTVM PP. Quidam ignaviae sectatores desertis ciui- [Th. 12, 1, 63 tatum muneribus captant solitudines ac secreta et specie religionis cum coetibus mona-
1 zonton congregantur. Hos igitur atque huiusmodi deprehensos erui latebris consulta prae- 10 ceptione mandamus² atque ad munia patriarum subeunda renocari, aut pro tenore nostrae sanctionis familiarum rerum carere illecebris, quas per eos censuimus vindicandas, qui publicarum essent subituri munera functionum. PP. BERYTO K. IAN. VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 370 uel 373
- 27 IDEM AA. MAVRIS SITIFENSIBVS. Priuilegio militiae paternae se non [Th. 12, 1, 64 15 vindicet, quem auitus curiae nexus adstringit. quod si militari auo et patre decurione nascetur, paternae erit succedaneus functioni. D. VIII K. MAI. TREVIRIS VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 368 uel 370
- 28 IDEM AA. AD VOLVSIANVM PV. Nullus³ qualibet praerogativa fultus a [Th. 12, 1, 67 debitis muneribus habeatur immunis. D. III K. IVL. MEDIOLANI VALENTINIANO ET 20 VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 29 IDEM AA. GERMANIANO PP. GALLIARVM. Nati ex inquilinarum nostrae domus matri- monio et patre decurione non patrum suorum, uerum matrum condicionem sequantur. D. III ID. OCT. VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 30 IDEM AA. AD MODESTVM PP. Procuratores rei publicae actionibus publicis debere uti 25 non uenit in dubium. a. 370—371
- 31 IDEM AA. ET GRATIANVS A. AD MODESTVM PP. Ex omnibus domibus [Th. 12, 1, 76 producti, qui origine sunt curiali, ad subeundam publicorum munerum functionem protra- hantur, quippe cum occultatoribus talium praeter lacturam existimationis etiam rerum discrimen incumbat, si ulterius progressi utilitatem publicam priuatis studiis et patrociniis 30 postponent. D. III ID. IVL. ANCYRAE GRATIANO A. II ET PROBO CONSS. a. 371
- 32 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD NEOTE- [Th. 12, 1, 81 RIVM PP. Fabricenses ordinibus restituantur, qui originem curialem et propriae munera KOI

¹ honoratissima m. quiete Th. ² atque huiusmodi intra Aegyptum deprehensos erui e latebris c. p. mandauimus Th. ³ iunge Th. 7, 1, 6 ⁴ iunge Th. 6, 4, 18 ⁵ exceptis palatinis ins. Th. ⁶ iunge Th. 12, 1, 82

1 a.) aa. OI | leontio cons. palastine O, om. KI
2 liberorum O | honoratissime (horat. O, ho-
nerat. I) m. quieti libri | s. a. Th. 4 imp.
ual. et ual. aa. ad bisacenos O, idem a. K,
imp. I 5 terminos] termum O | sui exh.
pr.] O Th., pr. exh. sui K, exhib. sui pro-
uinciam I 6 s. a. Th. 8 aa. ... pp.] aa. I,
a. K | muneribus ciuitatum O 9 sollicitu-
dines K^a | et om. K | cum coetibus om. O^a |
monazonon] X Th., monazoncon O, mono et
rona K, monozonx I^a, monozota I^a 10 hu-
iusmodi] I^a Th., in h. KOI^a | latebras I^a
11 munia] libri Russardi Th., municipia
KOI | renocare O | aut] ut KI | tenone O
12 familiarum K^a?OI | caperet uel cape-
rente I^a | illecebris] ill. alias celebris I^a |
uindicandicandas O 13 sancctionum O |
s. a. Th. 15 aa.] a. KO | mauris sitif.] Th.,
uiam et syphesy. O, manusypheŷ. Londin.,

om. KI 16 auitus] Th., habitus dell., ad-
suetus KOIX 17 paterna I | succedenda-
neus I^a | functionis K, fuctioni I | s. a. Th.
19 idem ... pu.] Th., id. aa. O, idem K,
idem a. I 20 s. a. Th. 22 idem aa. ger-
mano pp. gall. Cui., id. a. KO, imp. aa. I
23 conditione I | sequentur O 24 s. a. Cui.
25 idem ... pp.] Cui., id. a. KO, id. aa. et
cc. menedomo I | procuraciones O | uti de-
bere O 27 aa. et grat.] O, a. KI | a. ad
mod. pp.] Th., om. libri 28 originis I |
curiales K, curialis I | funcione O, functio-
num I | protrahantur] occultantur O, ocul-
tantur trahantur I^a 30 incumbant K^aI |
processi O | studiis] liber Russardi cum Th.,
custodiis KOI 31 postponatum O | s. a. Th.
32 imppp. ... 33 pp.] Th., mp. grac. ual.
aa. O, imp. gra. KI 33 propriae] X Th.,
propria KOI

declinauerint ciuitatis: reliqui ne leui quidem inquietudine pulsantur. D. XVI K. APRIL. THESSALONICAE GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS.

a. 380

- 33 ¹IDEM AAA. EVTROPIO PP. Omnes iudices prouinciarumque [Th. 12, 1, 85 BΣ 28, 11, 21] rectores a consuetudine temerariae usurpationis abstineant sciantque neminem omnino principalium aut decurionum sub qualibet culpae aut erroris offensa cruciatibus esse sub-
1 dendum. Quod si quis forte iudicum in hanc pertinaciam illiciti furoris eruperit, quod audeat principalem ac decurionem et suae, si sic dici oportet, curiae senatorem tormentis² subdere, uiginti librarum auri illatione multatus et perpetua infamia inustus nec speciali quidem rescripto notam eluere mereatur: et officium quinquaginta librarum auri multam fisco nostro cogetur inferre, quoniam, ut pertinaciae iudicis sui³ resistat, liberam eidem 10 contradicendi permittimus facultatem. D. XII K. AVG. HERACLEAE EVCHERIO ET SYAGRIO CONSS.

a. 381

- 34 IDEM AAA. FLORO PP. Si quis procuracionem facultatum suarum curiali [Th. 12, 1, 92] crediderit esse mandandam, totius dignitatis exceptione depulsa grauissima poena plectetur⁴.
1 Ille uero, qui immemor libertatis et generis infamissimam suscipiens uilitatem existimatio- 15 nem suam seruili obsecundatione damnauerit, tradatur exilio⁵. D. X K. NOV. CONSTANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO CONSS.

a. 382

- 35 ⁶IDEM AAA. POSTVMIANO PP. In filiis decurionum⁷ retinendis priorum [Th. 12, 1, 99] praeceptorum decreta sublimitas tua custodiat. Eos quoque, qui aduocationis obtentu curialia onera declinant, agere uniuersa compellat, quae et si necessitas non exigit, tamen 20
2 patria non remittit. Ipsos quin etiam filios magistrorum, qui ex curiali stirpe descendunt, simili modo obnoxios esse decernat. D. VIII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI MEROBAYDE II ET SATVRNINO CONSS.

a. 383

- 36 IDEM AAA. AD BASILIVM COMITEM S. L. Exemplo senatorii ordinis patris [Th. 12, 1, 101] originem⁸ unusquisque sequatur, nec ualeant specialiter delata rescripta, si quis se matris 25 origine defendens a maiore curia ad minorem transferri fortasse promeruerit: neque ulla pro more prouinciae referri sinatur exceptio. D. XVI K. IUL. ROMAE⁹ MEROBAYDE II ET SATVRNINO CONSS.

a. 393

- 37 ¹⁰IDEM AAA. POSTVMIANO PP. Quotiescumque se ex rescriptis nostris [Th. 12, 1, 102] aliquid impetrasse contendat ii, quos obnoxios curiae uel origo fecerit uel latum inter 30 partes iudicium designauerit, nullam prorsus spem curias declinandi ex colore sacrae iussionis accipiant. D. XIII K. AVG. CONSTANTINOPOLI MEROBAYDE II ET SATVRNINO CONSS.

a. 393

- 38 IDEM AAA. AD CTNEGIVM PP. Ne quis officialium poenae specie atque [Th. 12, 1, 108] aestimatione curiae dedatur, nisi si quis forte curiam diffugiens ob hoc coeperit militare, KOI

¹ iunge Th. 12, 1, 86 ² plumbatarum ictibus Th. ³ sui om. Th. ⁴ grau. poena plectetur] patrimonium eius, quod crediderat curiali, proscriptio fiscalis inuadat Th. ⁵ deportationis incommodo subiugetur Th. ⁶ iunge Th. 9, 42, 10 ⁷ decurionum om. Th. ⁸ municeps ins. Th. ⁹ Veronae (Gothofredus, cf. 1, 15, 1)? ¹⁰ iunge Th. 7, 2, 1

1 relinqui O | nec KI | s. a. Th. 2 aa.] 1 aa. Th. 3 idem ... pp.] Th., id. a. KOI 5 aut dec.] ad dec. Th. | culpa O | aut terroris KI 6 iudicium I | hac pertinacia O | quo O 7 ac] aut O | decurionum I | suae] sine K^a | curie senat. si sic dici opotet K 8 mutatus O^a | iniustus KI^a | nec] ne OI, ut nec Th. 9 ernere OI, neluere Th. 10 cogatur KO | resistit K | libera I 11 s. a. Th. 13 idem ... pp.] Th., id. a. KOI, debere O^a? | quis] quis facultatum O^a 14 mandandum O^a I^a 15 utilitatem K | existimatis I^a 16 suam om. O | tradatur I^a, tradatur K, tradetur O, tradeatur I^a | s. a. Th. 18 idem ... pp.] Th., id. a. KOI 19 receptorum K | custodiat tua O | quoque] que O | aduccionis O 20 agere]

onera Th. | compellant KI^a, copulat O | quod K 21 ipsos] ipse ipsos O^a | magistratum K 22 decernant KO | s. a. Th. 24 idem ... s. l.] Th., id. aa. O, id. a. I, idem K 26 originem KOI | defendens] Z^b Th., defensa KOI, inc. Z^a | fortasse O^a | promeruerint K^a 27 s. a. Th. 29 idem ... pp.] Th., idem a. KI, dem a. O | nostris om. I 30 contendunt O | quo O | curre I^a | uel or.] aut or. K 31 designarit Th. | nullam pr. specie KI, nulla pr. spē O | curiam KI 32 s. a. Th. 34 idem ... pp.] Th., id. a. KO, id. aa. I | curiae poenae sp. atque aest. Th. | poenae] penes I 34 existimatione K, extimacionem O^a | edatur Th. | si om. O | defugiens O, diffugiens I^a

- 1 ne ingentis fungatur officiis. Omnes itaque omnino iudices tuae censurae subditos admon-
nebis, ne quis eorum¹ aestimet curiae loco supplicii quemquam deputandum, cum utique
unumquemque criminosum non dignitas debeat, sed poena comitari. D. VIII ID. NOV.
CONSTANTINOPOLI RICOMERE ET CLEARCHO CONSS. a. 384
- 39 IDEM ET ARCADIUS AAAA.² AD EVSIGNIVM PP. Curiales, qui sese priui- [Th. 12, 1, 114] 5
legio domus nostrae defendi posse crediderint, ad curiam retrahantur et propriis functio-
nibus mancipientur et publica damna sarciant. D. VIII K. IAN. HONORIO NP. ET EVODIO
CONSS. a. 386
- 40 IDEM AAA. CYNEGIO PP. Quilibet principalium uel decurionum uel [Th. 12, 1, 117]
decoctor pecuniae publicae uel fraudulentus in adscriptionibus illicitis uel immoderatus in
exactione fuerit inuentus, iuxta pristinam consuetudinem non solum a uobis, quibus propter
loci dignitatem rerum summa commissa est, uerum a iudicibus ordinariis plumbatarum
ictibus subiciatur. D. DIE K.⁴ APRIL. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. III ET EVTRO-
PIO CONSS. a. 387
- 41 IDEM AAA. CYNEGIO PP. Decurio fortunam quam nascendo meruit [Th. 12, 1, 118] 15
suffragiis atque ambitione non mutet: et si uacare per senectutem potuerit, propter ordi-
nationem, quae per plurimos cito definiri solet, curiam non relinquat. D. PRID. NON. IUL.
CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. III ET EVTROPIO CONSS. a. 387
- 42 IMPPP. THEODOSIUS ARCADIUS ET HONORIUS AAA. ABUNDANTIO COMITI [Th. 12, 1, 128]
ET MAGISTRO VTRIVSQUE MILITIAE. Militaribus uiris nihil sit commune cum curiis: nihil 20
sibi licitum sciant, quod suae non subiectum est potestati: nullum iniuria, nullum uerbere,
nullum graui pulsatione tribunas, dux ille an comes sit, curialem principalemue contingat.
1 Si quis posthac temerario et inconsiderato ausu ullum ex principalibus uiris usurpata
attrectauerit iniuria, sciat se decem auri libris esse multandum. D. PRID. K. AVG. CON- 24
STANTINOPOLI ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS. a. 392
- 43 IDEM AAA. RVFINO PP. Omnes, qui curiali obstricti sanguine diuersis [Th. 12, 1, 134]
se officiorum priuilegiis et actuum praediciis adgregarunt, reddendos muniis esse non
ambiges. sed nec rescripta aut adnotationes ad munerum fugam prodesse [Th. 12, 1, 137]
permittimus. D. PRID. ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABUNDANTIO 29
CONSS. a. 393
- 44 IDEM AAA. RVFINO PP. Nullus solius⁷ materni sanguinis uinculis illi- [Th. 12, 1, 137]
getur, quia mulierum infirmitas numquam huiusmodi functionibus reddit obnoxios, a quibus
ipsa habetur immunis. D. V ID. AVG. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABUN-
DANTIO CONSS. a. 393

KOI

¹ eorum om. Th. ² scribi debuit imppp. Valentinianus Theodosius et Arcadius AAA.,
cf. 11, 59, 7. 11, 62, 7. 12, 21, 1 ³ iunge Th. 12, 1, 116 ⁴ d. vi k. Th. 12, 1, 116
⁵ iunge 10, 19, 5 ⁶ iunge 9, 7, 1 ⁷ solus Th.

1 ingentis O | fungantur O 2 existimet O
3 s. a. Th. 5 idem et arc. aaaa.] idem a.
arc. (archad. I) KI, idem aaa. Th., id. a. O |
ad eua. pp.] Th., om. libri | curiales] urial' O* |
qui] que I* 6 detrahantur KI | et] et ut Th.
7 mancipientur O | sarciantum O* | s. a. Th.
9 idem ... pp.] Th., id. aa. cyneio (cuico O)
pp. O Londin., idem a. KI | uel om. O*
10 uel] uel si K, et I* | fraudulentum O |
uel om. O | inmoderatur O* 12 uerum]
uerum etiam I 13 iudicibus uel iudicibus O,
actibus I | s. a. Th. 15 aa.] a. KO | cyn.
pp. om. KI | decurio O* | quoniam K* | me-
ruit nasc. O, nasc. meruerit I* 16 arbitrio-
nibus O* | uicare O* | senectum I* 17 quae]
quem I | reliquat O*, relinquat I | s. a. Th.

19 imppp. ... 20 militiae] Th., imp. arc. th.
et hon. c. et m. et magistro utriusque (utris-
usque O*) milicie O, imp. ual. a. K, imp.
ual. utriusque militie (utr. mil. in litura I*) I
20 curiis] cumriis K* | nihil sibi] nichilque O
22 ue om. Th. | contingant O 23 inconsulto O
24 attractauerint O, adtractauerit I | se decem]
sedecim I, se xui O | libris auri O | esse] se
esse KI | s. a. Th. 25 II] I Th. 26 idem
... pp.] Th., dem a. pp. O, idem aa. I,
idem K | obstricti I 28 adnaciones O
29 s. a. Th. 12, 1, 134 31 idem ... pp.] Th.,
id. a. KO, id. aa. I | solius om. I* 32 fuc-
tionibus I | reddat I | obnoxias I uel I*
33 habeatur Th. | s. a. Th.

- 45 ¹IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. ENNODIO PROCONSVLI [Th. 12, 1, 142 BΣ 38, 8, 1] AFRICAE. Nominationum forma uacillare non debet, si omnes qui albo curiae detinentur² adesse non possunt, ne paucorum absentia siue necessaria siue fortuita debilitet, quod a maiore parte ordinis salubriter fuerit constitutum, cum duae partes ordinis in urbe positae⁴ totius curiae instar exhibeant. D. XVII K. IVN. MEDIOLANI OLYBRIO ET PROBINO CONSS. a. 395
- 46 IDEM AA. THEODORO PP. Ad subeunda patriae munera dignissimi et [Th. 12, 1, 140. 149] meritis et facultatibus curiales³ eligantur, ne tales forte⁴ nominentur, qui functiones publicas⁵ implere non possint. D. IIII K. OCT. MEDIOLANI OLYBRIO ET PROBINO CONSS. a. 395
- 47 IDEM AA. CAESARIO PP. Curiales, qui honorariam adepti sunt comitiuum, [Th. 12, 1, 150] formidare debent eos, quorum sunt moderationi commissi, nec se existimare ideo meruisse¹⁰ dignitatem, ut iudicum praecepta despiciant. Quod si in eadem culpa perscuerent, quinque librarum auri multae obnoxius subiugetur, honore quoque quem prodidit spoliandus. D. IIII K. IAN. CONSTANTINOPOLI OLYBRIO ET PROBINO CONSS. a. 395
- 48 ⁶IDEM AA. FLORENTINO PV. In successione curialium decernimus, ut, etiam [Th. 8, 7, 19] si patres decesserint⁷, teneatur agnatio. D. XII K. IAN. MEDIOLANI CAESARIO ET ATTICO CONSS. 15 a. 397
- 49 ⁸IDEM AA. THEODORO PP. Omnes, qui quolibet curiae [Th. 12, 1, 157 Parat. ad Const. 1, 5] iure debentur, cuiuscumque superstitionis sint, ad implenda munia teneantur. D. ID. FEBR. MEDIOLANI HONORIO A. IIII ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398
- 50 IDEM AA. EVTYCHIANO PP. Omnes omnino curiales in originalibus ac [Th. 12, 1, 159] 20 debitis perpetuo curiis perseuerent, et qui ex his ad prouinciarum regimen atque administrationem qualibet fraude atque ambitione peruenerint, sciant se non solum in sua curia remansuros, sed etiam cunctis rursus ab exordio muneribus seruituros⁹. D. VIII K. NOV. CONSTANTINOPOLI HONORIO A. IIII ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398
- 51 ¹⁰IDEM AA. MESSALAE PP. Quamuis pronisum fuerit congruae emenda- [Th. 12, 1, 161] 25 tionis occursu, quemadmodum curiales militiae nomine et honore suspenso officiis redderentur, tamen quia hoc callido consilio reppererunt, ut euitatis prouinciae suae finibus, tamquam his eorum tantum interdictus fuisset accessus, peregrinos expeterent commeatus, ne diutius in perniciem curiarum latitandi spes et solacium eos impunitatis *exacuat*, horum

KOI

¹ iunge 7, 62, 27 ² continentur Th. ³ curiales om. Th. utroque loco ⁴ ne tales forte Th. 12, 1, 140, nec huiusmodi Th. 12, 1, 148 ⁵ debitas Th. 12, 1, 148 ⁶ iunge 3, 23, 1 Th. 6, 2, 15. 12, 1, 153...155 ⁷ patres haec fugerint Th. ⁸ iunge Th. 12, 1, 158 ⁹ sciant se eo quem meruerant honore priuandos et non solum ad curiam uelut manu mox infecta reuocandos et cunctis rursus ab ex. mun. seruituros, uerum etiam media patrimonii parte multandos Th. ¹⁰ iunge 1, 54, 6. 4, 44, 17. 9, 41, 17. 10, 32, 51

1 c. 45 in BΣ est μδ', sed numerum c. 49 confirmat Theodorus ad Nou. 45, 1 | impp. ... ennoio pr. afr. Th., mp. ar. et ho. proconsuli aff. O, imp. arc. KI: ennodio 7, 62, 27 2 alio I^a 3 non] no I | ne] nec D 4 fuerit salubr. (salubriter O^a) O 5 s. a. Th. 6 c. 46 quamuis magis ad Th. 12, 1, 140 accedat, tamen et hanc et c. 148 exscripsisse Iustinianos ex ordine constitutionum colligitur | idem ... pp.] Th., id. a. pp. O, id. a. K, id. aa. I | ad] id O^a | dignissimis K 7 meritis et om. I^a, et om. KO^aI^b | nominentur] innentantur O^a | qui] per O^a 8 possunt O | subscriptionem cum Cui. ex Th. 12, 1, 148 propter temporis ordinem restituimus 9 idem ... pp.] Th., id. a. pp. O, idem K, idem aa. I | honorariam O | adepti KI | comitiuum K, dignitatem O 10 nec se] necesse O | ideo] non O 11 despiciant O^aI^a | in] non I^a 12 libras K | obnoxii K | subiugentur K | prodit Th., perdidit K, perperdidit O | spoliatus O |

s. a. Th. 14 id. a. florencio pu. O, idem a. K, idem aa. I | successionem I 15 s. a. Th. Contius 17 aa.] a. K | theodoro pp.] Th., th. pp. O, om. KI 18 iuri KO, uiri I | s. a. Th. | feb.] sept. Th. 12, 1, 158, ex qua c. 157 haustam esse recte iudicauit Gothofredus 20 idem ... pp.] Th., dem aa. pp. O, idem a. ercl'ano pp. Monac. 3509, id. a. K, id. aa. I | omnino] omino uel omnino O 21 regimina O | adinmittacionem O^a? 22 quamlibet KI | fraude] in fr. KI^a | se sciant KI 23 etiam] O, et I, om. K | fructuros O, seruitutis I^a | s. a. Th. 25 idem ... pp.] Th., dem aa. pp. O, id. a. K, id. aa. I 26 honore] hore K^a 27 reperiunt KOI 28 his] eis O | tantum] edd. cum Th., tamquam O, om. KI | expetere O, expecterent I^a, expectant I^a 29 curialium K | exacuat horum] Th., exequantur horum KI, et caudorum O

- cupiditatibus obuiamus, ut ex eorum bonis, qui se uel prosecutioni uel munis ciuitatum interdictae dudum ambitione militiae uel qualibet fraude subtrahere conati fuerint¹, curiis 1 quas deseruerant consulatur. Itaque si uocati edictis intra anni metas (ii tamen, qui manifestis curiae nexibus illigantur) latere potius quam redire maluerint², sciant post emensum annum³ interpellatis prouinciarum moderatoribus ex facultatibus suis curiis quas 5 destituerant consulendum. neque enim de immaturo praeiudicio temporis possunt breuitatem causari. D. xvii⁴ k. SEPT. THEODORO VC. CONS. a. 399
- 52 ⁵IDEM AA. PROBINO PROCONSVLI AFRICAE. Quis tam inueniri iniquus [Th. 12, 5, 3] arbiter rerum potest, qui in urbibus magnifico statu praeditis ac uotiuu curialium numerositate locupletibus ad iterationem quempiam transacti oneris compellat, ut, cum alii nec- 10 dum paene initiati curiae sacris fuerint, alios continuatio et repetitae saepe functiones adficient? D. xvi k. APRIL. MEDIOLANI CAESARIO ET ATTICO CONS. a. 397
- 53 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. EVCHARIO PROCONSVLI AFRICAE. [Th. 12, 1, 174] Duumuirum impune non liceat extollere potestatem fascium extra metas territorii⁶ propriae 14 ciuitatis. D. vi id. MART. RAVENNAE HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONS. a. 412
- 54 IDEM AA. PALLADIO PP. Generali lege sancimus, ut, si quis [Th. 12, 1, 151] ⁷Pozal 15, 6 suum decurionem curiae⁷ uindicare maluerit, si praesidis⁸ desit copia, eundem manus iniectioe concessa sciat ad examen cognitoris resultantem esse deducendum, ita ut moderator prouinciae, si quaestio fortasse fiducia defensionis ulla generatur, nisi intra tres menses causam originis competenti disceptatione cognouerit atque conuictum cum poena 20 restituerit debitis muneribus uel liberum ab inquietudine pronuntiauerit⁹, decem librarum auri multam cogatur exsoluere, eius etiam officium pari damni inrogatione teneatur. D. v non. MAI. RAVENNAE THEODOSIO A. VII ET PALLADIO CONS. a. 416
- 55 ¹⁰IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. ISIDORO PP. Si quis decurio [Th. 12, 1, 188] aut subiectus curiae ausus fuerit ullam adfectare militiam, nulla praescriptione temporis 25 muniatur, sed ad condicionem propriam retrahatur, ne ipse uel eius liberi post talem ipsius statum procreati quod patriae debetur ualeant declinare. D. iii non. APRIL. CONSTANTINOPOLI ISIDORO ET SENATORE CONS. a. 436
- 56 ¹¹IDEM AA. ISIDORO PP. Alexandrinis principalibus, etsi aduocatione [Th. 12, 1, 189] fungantur, nihilo minus peregrinationi¹² incumbat, nec cura publica nisi in sua tantum 30 ciuitate committatur. Et primus curiae, cum muneribus uniuersis expletis ad summum peruenerit gradum, comitiuae primi ordinis fruatur post biennium¹³ dignitate praestita¹⁴, in

KOI

¹ subtraxerint Th. ² nec suffecerint, qui ad uicem eorum munera patriae post emensum annum, ut ordinis ratio postularit, exsoluant ins. Th. ³ post em. annum om. Th., cf. not. 2 ⁴ XII leges iungendae ⁵ c. 52 collocari debuit ante c. 47 ⁶ territorii om. Th. ⁷ curiae om. Th. ⁸ iudicis Th. ⁹ uindicauerit Th. ¹⁰ iunge 12, 57, 12 Th. 12, 1, 187 ¹¹ iunge c. 56...59 h. t. 11, 28, 2. 11, 29, 1 Th. 11, 5, 3 ¹² peregrinatio ne (Mommson)? ¹³ frui per quinquennium Th. ¹⁴ nec senatoriis minime functionibus obstringatur ins. Th.

1 cupiditas O | ut] et I | prosecutioni] Th., persecutioni OI, persecutionibus K | munus I 2 abitione I^a | conconati K | fuerint] sunt O 3 consulantur K 4 latere] redire latere I^a 5 moderacionibus O | suis bis Th. 6 destituerint K | matorio I^a 7 s. a. Th. 8 aa.] a. K | prob. pr. afr.] Th., probo procons. O, om. KI 9 magnificat O^a, magnifico I 10 quippiam O | onis K | compellatur OI, impellat Th. 11 nutritiati O^a 12 efficiant O | s. a. Th. 13 imp. (imp. O) ... proc. afr. (afr. om. O)] O Th., imp. hon. KI 14 ouumuirum I^a | licet O | proprii K^a 15 s. a. Th. 16 aa.] a. K | pall. pp. om. KI 17 decurione I^a | maluerint I^a, uoluerit Th. 18 sciet Th. | resultatem I^a | ducendam O^a 19 ullo O | generetur K | inter KI^a 20 discepcione O | couinctum O,

couictum I 21 restituerit O, restituerint I^a | mun. deb. I | inquietudinem O | decem] et x K^a, . I^a 22 mulcta K | exsoluere bis I^a | s. a. Th. 24 imp. th. et ual. ysodoro pp. O, imp. th. K, imp. thod. I | qui Th. 25 subditus O | fuit K | nulla praescripcionis O^a, nullam praescriptionem K^a 26 alem I^a 27 quod om. O^a | s. a. Th. 29 inscriptionem om. O | aa.] a. K | isidoro pp.] Th., isido edd., isidoro praefecto augustali Hal., om. KI | alexandrinus K^a, alexandrum O^a, alexandris I^a 30 peregrinationi] X Th., peregrinationis KOI | publica cura KO 31 committatum O | cum] qui in Th. | muneribus K 32 peruenerint K, peruenerint I | commutui O | primi ord.] primordiis I | praestita] pristino O^a

- curialibus¹ tamen permaneat. D. PRID. NON. IVN. CONSTANTINOPOLI ISIDORO ET SENATORE CONSS. a. 436
- 57 ¹IDEM AA. ISIDORO PP. Quinque summates² ordinis Alexandrini corporalibus iniuriis immunes esse censemus, ut uoce libera commoditates patriae defendant, cum possint, si quid egerint criminosae, pecuniariis coerceri dispendiis. aestimabuntur³ autem praesente curia uiri spectabilis Augustalis iudicio. D. PRID. NON. IVN. CONSTANTINOPOLI ISIDORO ET SENATORE CONSS. a. 436
- 58 ¹IDEM AA. ISIDORO PP. Eum, qui triginta annos in Alexandrina ciuitate ciuilibus inhaeserit muneribus, corporalibus muniis, non pecuniariis excusari conuenit: habita consideratione uidelicet meritorum, ut hoc bene cogniti priuilegium consequantur nec eo⁴ passim fruantur indigni. D. PRID. NON. IVN. CONSTANTINOPOLI ISIDORO ET SENATORE CONSS. a. 436
- 59 ¹IDEM AA. ISIDORO PP. Si quos spontaneos hypomnematographi munificos suis exhortationibus ad publicas nominauerint functiones, iubemus non expectandum esse consensum pro tempore uiri spectabilis Augustalis⁴, qui fit plerumque uenalis, sed utriusque partis sufficere uoluntatem, ut incipiat functio, quam nullus incusat: tunc ad memoratum iudicem tam nominati quam etiam creatores consona relatione currente⁵. Quam si suscipere uel confirmare distulerit, sciat se uiginti quinque auri librarum condemnatione plectendum. D. PRID. NON. AVG.⁶ CONSTANTINOPOLI ISIDORO ET SENATORE CONSS. a. 436
- 60 IDEM AA. THOMAE PP. Nullus, qui nexu generis curiae tenetur obnoxius, per substitutam quamcumque personam curiales impleat functiones, sed ipse per se debitum patriae munus exsoluat, etsi spectabili dignitate decoratus sit, nisi hoc ei speciali beneficio sit concessum. Il uero, qui honorario titulo illustrem dignitatem consecuti sunt, per substitutos periculo suarum facultatum curiae muneribus satisfacere non uentur. D. V K. MART. CONSTANTINOPOLI EVDXIO ET DIOSCORO CONSS. a. 442
- 61 IMP. LEO A. VIVIANO PP. Neque Dorotheum uirum illustrem et totam eius substantiam neque Irenaeum uirum spectabilem tribunum et notarium, etsi ante paternas illustres dignitates natus est, ullam inquietudinem pro curiali genere et condicione sustinere decernimus: liberos quoque eorum, uel qui iam sunt uel futuri, eorumque posteros, quotienscumque continuata temporum et successionum perpetuitate nascentur, a curiali condicione et functione esse liberos: lege diuae memoriae Iuliani⁷, quae de materno curialium Antiochenae ciuitatis genere promulgata est, nihil in persona uiri illustris Dorothei uel uiri spectabilis Irenaei uel aduersus facultates eorum uel aduersus liberos eorundem, qui iam uel nati sunt uel postmodum quoquo tempore nascentur, uel aduersus substantias eorum roboris habitura. Circa alias sane uniuersas personas de materno genere ad memoratae Antiochenae ciuitatis tantummodo curiam pertinentes eandem legem praecipimus obtinere propriam firmitatem. a. 457-465

KOI

¹ curia Th. ² iunge c. 56...59 h. t. 11, 28, 2. 11, 29, 1 Th. 11, 5, 3 ³ primates Th. (u. i.)
⁴ Augustalis iubemus non expectandum esse consensum Th. ⁵ idem Th.: fuerit current (Gothofredus) ⁶ Iun. leges iungendae ⁷ c. 22 h. t.

1 tantum K | s. a. Th. 3 id. aa. ysodoro pp. O, id. a. KI | quicumque K^a | summates] summates primi Z, primates Russardus | alexandrine K, alexandrinis I^a | corporalis K^a, a corp. Th. 4 immunes om. O^a 5 egerint K, egerit I 6 autem] aut KO | spectabiles K^a | augustali KO | s. a. Th. 8 id. aa. ysodoro pp. O, id. a. KI | eum] cum OI^a 9 non] in K^a | conueniet Th. 10 eo] earum uel ea tū O 11 s. a. Th. 12 id. aa. ysod. pp. I, id. a. KI | quo O | hyponematographi libri 13 excommunicationibus O^a | spectandum O 14 augustalis om. I^a | fit] Z^a Th., sit KOI 15 incusat] insat K^a | tum Th. 16 creatoris consonat K^aI^a | curiente K^a 17 distulerit sciant K^a, distulerint sciant O | librarum auri KI 18 plectendos K^aI^a, plectendo O |

s. a. Th. 19 idem aa. thom. pp. O, id. a. KI 20 quicumque K 21 exspectabili KOI | ei] eis I 22 hii uero que O, qui uero X | illusterem O^a 23 constetuti sunt O 24 s. a. Cui. 25 aa. uiuiano (iuuiano O) pp.] O Londin., om. KI | eque O 26 hunereum K, hereneum O | uirum om. I^a 27 dignitates om. O | nactus I | decreuimus O 28 quoque] quo O | uel quia iam K^a, qui iam O^a, qui iam non O^a, qui uel iam X | futuri] fuerint K, futuri sunt I^a | quociensque O^a 29 [temporis I^a | et success.] success. K^aI^a 30 diuine O, dium uel dium K | ciuialium O | anciocene O 31 personas X | illustres K 32 spectabiles K^a | herennii O | uel iam O 33 quoque O, quocumque I 35 pertinentis I | praecipimus O

62 IDEM A. CONSTANTINO PP. Si ille, qui ex filia decurionis Antiochenae splendidissimae ciuitatis et patre, qui nullius alterius ciuitatis muniis debeat, procreatus est, sub examine prouincialis iudicis uel sponte confessus uel certe conuictus fuerit, quod ex filia sit curialis progenitus et albo decurionum adscriptus fuerit, nullam sibi superesse facultatem negandae uel euitandae condicionis existimet et curialem non adspernari fortunam sui 5
1 materni sui pertemptet nec dubitet se muniis curialibus subiaccere. Quod si quem curia, de qua praesens sanctio loquitur, natum ex filia curialis minime secundum praestitam ordinationem sibi sociandum curauerit, prolem eius pulsare nullo modo penitus poterit: nec enim patimur conuentionem eiusmodi praetermisso filio, quem filia curialis ediderat, a 9
nepote uel pronepote uel ulterius incipere.

a. 457—465

63 IDEM A. AD SENATVM. Docticii uiri clarissimi iuuenis fortuna super curiali condicione nullo modo inquietanda nec facultatibus eius, sed eo, qui huiusmodi conamen inierit, sacrilegii poenam luituro omnes, qui post peractam illustrem administrationem uel adhuc in ea posito patri suo gignuntur, a curialium intentione defendantur una cum paternis sine dubio substantiis, quas cum persona patris a curiali nexu liberas esse nemo dissimulet. 15

64 IMP. ZENO A. SEBASTIANO PP. Neminem ex his, qui obnoxii curiae constituti ab initio felicissimi nostrae pietatis imperii comitum priuatorum nostrae uel Augustae partis, seu comitis largitionum uel comitis domesticorum, quaestoris uel magistri officiorum ad actum administrationis gerendum prouecti sunt uel in posterum prouehentur, ob hoc curialium munerum laqueos uolumus euitare: sed obligatos cum liberis suis quandocumque 10
progenitis et facultatibus suis post administrationem depositam curiae commoditatibus inseruire, nisi forte aliis priuilegiis super hoc legibus cognitis muniantur. nam alia uniuersa legitima uel ex constitutionibus data priuilegia integra uolumus illibataque obseruari.
1 Ne tamen indulti honoris inane nomen retinere uideantur, dignitatum titulis potiantur, per substitutos suarum periculo facultatum curialibus muneribus respondentes habeant 25
2 integra illibataque priuilegia dignitatis. Eos uero, qui uel¹ praefatas dignitates ante initium nostri imperii consecuti sunt, cum facultatibus suis et post eam dignitatem progenitis filiis
3 a curialibus nexibus uel onere decernimus liberari. Hos autem, qui quocumque tempore patricii uel consules aut consulares facti sunt aut in posterum fuerint, aut magistri militum uel praefecti praetorio Orientis uel Illyrici uel urbis administrationem in actu positi 30
quandoque gesserunt aut postea gesserint, omnimodo cum facultatibus suis et post eam dignitatem progenitis filiis a curiarum nexibus uel onere decernimus liberari.

65 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.

KOI

¹ uel *del.* (Cuiacius)

1 idem ... pp.] *Bononiensis Cui.*, id. aa. const. O, id. a. KI | si | i O | filia] sua O^a | decursionis O | antiochene O | splendidissime I^a
2 patre] K, patris OI, patre X | nullus K^a, nullis I | munus OI^a, immun^{ne}ris K^a
3 conuictus] conuictionis O 5 estimet O | curialis OIX 6 sui pertemptet materni O | nec] ne KI | muniis] in initiis I^a? | quem] quam in O, quem in X 7 loquitur I^a | secundam O | praestitam KIX 8 curauerint O
9 praetermissio O 10 pronep. uel] pronep. O 11 inscriptionem om. K | a.] aa. O | ad senatum] *Monac.* 3509, ad s. O, om. I | iuuenis fortuna ... 12 inquietanda] *Hafnien-*
sis, iuuenis iubemus fortunam ... inquietandam K, iubemus (iuuenis I^a) fortunam (fot. O^a) ... inquietandam (inquitandem O^a) OIX
12 quod K | inierit O 14 iunguntur I^a
16 sebastiano (sab. O) pp.] O *Londin.*, om. KI
neminem O 17 felicissime OX | comites X | priuatorum] X, priuatorum KOI 18 seu] sue O, siue X | comitum KI, comitum O,

comites X | largit.] imperii priuatorum larg. K^a | comitum K, comites OI^aX, comit. I^a | quaestores K^aOI^aX, quaestiones P 19 prouehentur O | ob] ad O 20 numeri K^a, numerum I | obligatus O 21 curiae] cum re I 23 obseruata O 24 honores libri | retulerit uideatur digni tantum X | posciantur O 25 per] ... K^a, et per *Hal. male*, cum uoc. potiantur *pendeat a ne*: tantum post dignitatem *supplet Mommsen* | curialium K 26 qui] his qui O 27 consecuti] et secuti O | suis facult. O 28 honore K^a? OIX | decernimus K, decreuimus O | qui quocumque] quicumque O 29 aut consul. om. I^a 30 actu] urbe O 31 gesserint uel postea gesserunt O, aut p. gesserint om. I^a?X 32 indignitatem O, deficit I^a | honore K^aO^aX 33 incipit constitutio greca O, constitutio greca X: inscriptionem ex c. 64 *suppleuimus*. in BZ 28, 4, 47: ζῆται β. ἰ τοῦ κωδ. τίτ. λα' διατ. ξι' καὶ εὐρήσεις, ὅτι κόμης δομestικών ἡλούστριος ἐστὶν spectari uidetur c. 64 pr.

58*

- 66 (65) IMP. ANASTASIUS A. POLYCARPO PP. Diuae memoriae Zenonis sacratissimam constitutionem¹, quae de curialibus post certas excelsas administrationes seu dignitates conditionis nexu liberandis lata est, in hac tantummodo parte duximus corrigendam, qua cauetur eos etiam, qui ante eandem constitutionem, ab initio tamen eiusdem diuae recordationis Zenonis imperii, comitis priuatarum nostrae uel piissimae Augustae partis, seu comitis largitionum uel comitis domesticorum, quaestoris aut magistri officiorum licet ad actum administrationis gerendum prouecti sunt, minime curialium munerum laqueos ob hoc euitare, sed obligatos cum liberis suis quandocumque progenitis et facultatibus suis post administrationem depositam curiae commoditatibus inseruire, nisi forte aliis priuilegiis super hoc legibus cognitis muniantur. His etenim, qui memoratas administrationes uel unam ex his peregerunt, nec non liberis et rebus eorum beneficium, quod ante per illustrem administrationem peractam eis adquisitum est, intactum illibatumque iubemus seruari, ut relaxatione condicionis et munerum curialium per anteriores principales dispositiones sibi concessa tam ipsi quam liberi eorum post huiusmodi administrationem adeptam procreati una cum propriis substantiis potiantur, etsi contigit eos post diuae memoriae Zenonis constitutionem siue per se siue per substitutos suos curiae competentia munera subisse: eadem uidelicet constitutione diuae memoriae Zenonis ex die quo promulgata est suas uires obtinente, cum conueniat leges futuris regulas imponere, non praeteritis calumnias excitare. a. 497-499
- 67 (66) IMP. IVSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Curialibus consortiis consulentes censemus, ut nemo sibi blandiatur et non certis modis sese liberum esse existimet, sed pro nostra forma tantummodo sciat posse libertatem sibi curialis competere condicionis: omnibus anterioribus modis, quos non comprehendit praesens sanctio, ex praesenti die antiquandis.
- 1 Si quis igitur uel summum patriciatus honorem fuerit consecutus, siue infulis consulatus honorarii aut ordinarii fuerit ampliatus, ut uel consul uel consularis efficiatur, seu praefectorum praetorio infulas suscepit gubernandas, uel urbicariam (in ipso tamen actu) meruerit praefecturam, nec non magistri militum officium gerendum suscepit, is gaudeat se huiusmodi condicionis esse exsortem et liberum cum suis facultatibus suaque posteritate, quam postquam meruit dignitatem uel actum gessit ediderit, anterioribus filiis in conditione pristina remansuris. Tam praefecturae quaestoris quam uiri eloquentissimi fisci patroni² tam praefecturae, quae Orientalibus et Illyricianis praesidet sedibus, quam urbi- cariae nexibus curiae liberantur, cum ad fisci patronatum peruenerint, una cum substantiis et liberis suis, quos uel ante habuerint uel postquam ad eundem gradum prouecti sunt.
 - 2 Viri etiam clarissimi principes agentium in rebus curiae libertatem ex antiquis legibus consecuti sunt, et uiri spectabiles proximi sacri scrinii memoriae et sacrarum epistularum nec
- KOI

¹ c. 64 h. t. ² sed et uiri eloquentissimi fori patroni (*deletis* tam praefecturae quaestoris quam) *proponit Cuiacius: sed desideratur etiam anteriorum legum quae hoc introduxerunt mentio* (cf. n. 33 ex antiquis legibus et p. 917, 2 hoc etiam nos corroborantes ... conseruamus): *quarum legum non uidetur exulare nisi Nou. Theod. 10, 1 pr., cf. supra 2, 7, 8*

1 imp. ... pp.] O, imp. anast. KI 2 am-
nistrationem K^a | conditionis I 3 data K |
parte tantummodo KI | duxus O | cauetur
caurum O^a 4 eadem O | inuicio O^a | di-
uine O 5 comites libri | augustae] diue
aug. X | partes KI^b, deficit I^a | comites
KI^bX, deficit I^a 6 comites KI^b, deficit I^a |
quaestores KI^bX, quaestores O, deficit I^a
7 ob] ab O 10 muniantur O^a | qui] qui
in KI 12 intactumque illibatum I 13 an-
teriores] anteriores O^a 14 adeptam KI,
adepta O 15 substantiis propriis O | con-
tinget O, contigerit X? | constitutione K^a,
inc. I^a 16 substitos I^a | eandem OI 17 con-
stitutionem I | promulgatum K^a 18 legis I |
futuras K^a | regulas om. I | imponere K

19 demostene (idemost. O) pp. O Londin.,
om. KI | curiali K^a, curialibus O^a 20 non
om. X 22 quos] quo O | comprehenderit O
23 summi K, summam O | insulis O 24 aplia-
tus I | ut uel consul (consulis K^a) om. I^a,
ut om. X | praetorum praefectorum K
25 insulas O 26 meruit libri | gerumen-
dum O^a 27 prosperitate I 28 quam om. O |
meruerit K | gessit] Hal., gesserit libri | filiis]
suis filiis I^a 29 remansuros K | praefectura
... 30 praefectura ... urbicaria X 30 illi-
cianianis I | praesident K 31 curiae I |
liberentur O | fisci] f. dignitatem O^a | patro-
num KO | peruenerunt K 32 quas K, quo O |
eundem] eum O 33 etiam om. K 34 scri-
nii] scr. nostre K^bI^b

non sacri scrinii libellorum sacrarumque cognitionum et dispositionum cum substantiis
 4 suis et liberis, quos post emensa stipendia susceperant. Hoc etiam nos corroborantes
 intuitu laborum, quos multos longo prolixoque tempore pertulerunt, intactum illibatumque
 conseruamus, ut ii omnes fortuna curiali liberentur cum sua substantia suaque subole
 5 secundum ea quae praediximus. Ex aeuo autem sequente progenitos antea nullius futuri
 6 fisci patroni liberos concedimus liberandos, ut ne, quod summis apicibus dignitatum non
 est concessum, hoc alii sibi audeant uindicare: sed progeniti filii ante, quam ad fisci
 7 patronatum peruenerint, in condicione pristina remaneant. Aliis autem modis, quam his,
 quos singillatim enumerauimus, siue legibus antiquis comprehensi sunt (qualis erat is, quem
 ex tribus maribus concessum ante fuerat patri maximo senatui sociare¹) siue comprehensi
 10 anterioribus acitis non fuerant, liberationem competere cuidam curialis fortunae nullo pati-
 mur modo: sed siue pragmatica sanctio super hoc processit siue sententia eminentissimae
 praefecturae, siue alius quicumque modus excogitatus est, omnia ea penitus uacuari et pro
 infectis haberi, et curialia corpora suis reddi ciuitatibus et substantias eorum subiacerere
 14 nulla excusatione eis penitus competente. a. 529

68 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.

XXXIII (XXXII)

R SI LIBERTVS AVT SERVVS AD DECVRIONATVM ADSPIRAVERIT R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SATVRNINO. Si libertus uel ius aureorum
 anulorum adeptus non est uel natalibus suis non restitutus, praeses prouinciae non tantum
 curiae participare non permittet, sed iuxta legis seueritatem congruenti poena ulciscetur.
- 2 IDEM AA. ORCINAE. Praeses prouinciae, si eum qui aedilitate fungitur seruum tuum
 esse cognouerit, si quidem non ignarum condicionis suae ad aedilitatem adspirasse per-
 spexerit, ob uiolatam serui macula curiae dignitatem congruenti poena adficiet: si uero,
 25 cum opinione publica mater eius pro libera haberetur, ex decurione procreatus ad capes-
 sendum honorem errore lapsus processit, dominio tuo eum subiugabit.

XXXIII (XXXIII)

R DE PRAEDIIS CVRIALIVM SINE DECRETO NON ALIENANDIS R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. CYNEGIO. PP. Si Th. 12, 3, 1
 quis decurionum uel rustica praedia uel urbana² uenditor necessitate coactus addicit,
 KOI

¹ Th. 12, 1, 132 ² iunge 10, 72, 9 ³ uel quaelibet mancipia ius. Th.

2 emenda *K*^a, om. *O*^a | stipendia *O*^a | haec *K*
 3 intuitu] si int. *O* | aliorum *I*^a | multos *O*,
 multo *X* | longo prolixoque] prolixo *X* | per-
 tulerint *O*, protulerunt *I*^a, pertulerit *X* | illi-
 beratumque *K* 5 diximus *K*, pdiximus *I* |
 sequenti *O*, sequentem *I* 6 quo *K*^a | digui-
 tatem] et d. *I*^a 7 contensum *K*^a | sibi
 om. *O* | uindicare audeant *I* 8 aliis autem]
 alii autem alii amit *O*^a 9 sigillatim memo-
 rauimus *O* | antiqui *O*^a? | quem] qui *O*^a
 10 fuerat ante *X*, ante om. *O* 11 fuerat *O*
 13 alio *O*^a | quicumque *O*^a | hec penitus *O*,
 ea pen. ea *I*, pen. ea *X* 14 substantiam *O*^a
 16 constitutio greca *Contius*, sequitur con-
 stitutio greca *Palatinus* 766. *Theodorum*, cum
 ad Nov. 70, 1. 81, 2 laudat *διὰ τ. 71*, c. 67
 spectare uerisimile est: hos loco fortasse

1, 3, 52, 1 *repetita erat* 18 seruus aut
 (uel *X*) libertus *IX* | decurionatum *K*, decu-
 riatum *I* 20 imp. ... saturnino] *O*, imp.
 diocl. a. (a. om. *I*) *KI* 21 anul'o *I*^a |
 adeptus *K*^a | restitutus *I*^a 22 curiam *K*^a *X*,
 curia *K*^a *I* | permittat *OIX* | ulciscitur *K*^a
 23 aa.] a. *KI* | orcinæ] *Bononiensis*, ori-
 gine *O*, originie *Londin.*, oricine *Contius*,
 om. *KI* | reses *O*^a | esse tuum *KI*, suum
 esse *X* 24 ad om. *O* | prospexerit *OIX*
 25 uiolatam *K*^a | serui *O* | congruenti *I* | affi-
 ciat *K* 26 eius om. *X* | capendum *O*^a
 27 horem *I*^a | errorem *K*^a | domino *O* | eum
 om. *X* 31 imp. (imp. *O*) ... pp.] *O* Th.,
 imp. ual. a. *K*, imp. ual. et th'c. (th'. *I*^a)
 et arc. aa. *I*

- interpellet iudicem competentem omnesque causas singillatim quibus strangulatur exponat et ita demum distrahendae possessionis facultatem accipiat, si alienationis necessitatem probauerit. infirma enim erit uenditio, si haec fuerit forma neglecta¹. Ita enim fiet, ut nec immoderatus uenditor nec emptor, cuiuscumque sit condicionis², inueniatur iniustus. denique nihil erit postmodum, quo uenditor uel circumuentum se insidiis uel oppresum potentia³ comparatoris queri debeat, quandoquidem sub fide actorum et de necessitate distrahentis et de uoluntate patuerit comparantis. Quod si quis contra uetitum occultis molitionibus per suppositas fraude personas cuiuslibet loci, quem tamen decurio distrahat, comparator extiterit, sciat se pretio quod dedit esse priuandum et locum quem comparauit cum fructibus esse restituendum⁴. D. VIII⁴ K. DEC. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO 10 CONSS. a. 386
- 2 IMP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. Nec uenditio rei hereditariae curiae adquisitae aut debitoris hereditarii qui soluerit liberatio aliter admittenda est, nisi apud acta totius uel maioris partis ordinis intercedente decreto ineundi contractus uel dissoluendae obligationis causa probetur. Ita enim id quod ex ea redigitur ad praediorum iubemus comparisonem expendi, quorum redditus omnes, sicut dictum est, eiusdem curiae publicis muneribus, quae solacio egere constiterit, iustissime seruabuntur: ex consensu omnium et maxime ditiorum, uel idonea fideiussione oblata conductoribus eligendis. D. V ID. IVN. CONSTANTINOPOLI FELICE ET TAVRO CONSS. a. 426
- 3 IMP. ZENO A. SEBASTIANO PP. Curiales uendere quidem res immobiles uel mancipia rustica prohibemus sine interpositione decreti: donationes uero uel permutationes uel quoslibet alios etiam sine decreto permittimus celebrare contractus, quoniam et sacrae constitutiones, quae super hoc a retro principibus latae sunt, in plurimis suis partibus de pretio non redhibendo locutae sunt, ut ex hoc apertissime detur intellegi solum emptionis decurionibus sine decreto interdictum fuisse contractum. Cum tamen uenditione intercedente, ut dictum est, decretum agitur, nihil eos uel qui ab his comparant dispendium, cuiuscumque personae uel causae uel theatrialis liberalitatis nomine, quod frequenter fieri dicitur, sustinere decernimus, nec ex tabella decretum recitari, sed curialium uel maioris partis curiae relatione currente sine ulla malignitate referentium uel damno contrahentium ad confirmandam emptionem competentis iudicis proferri sententiam. 30
- 4 Ἀντογράφως Ἰουστινιανὸς Α.
- 5 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.
- KOI

¹ et (ut Th.) ita demum ... neglecta ex Th. 12, 3, 2 adiecta sunt ² cuiusc. sit cond. ueniunt ex Th. 12, 3, 2 ³ sic Iustiniani secundum Th. 12, 3, 2: se pretio quod dederit et loco quem comparauerit esse priuandum Th. 12, 3, 1 ⁴ III 10, 72, 9 ⁵ iunge 10, 35, 1

1 que om. K^a | sigillatim I 2 fac. a. si alien. bis I | necessitatis I 3 enim] Z Th., ei X, om. KOI 4 inuenitur K 5 uel om. O | circumuentus O 6 comparacionis O | auctorum K, auctor O 7 molitionibus K 8 subsitas I^a | tantum OI^a | decurio] ei d. OIX | distrahebat KO 9 priuatum KOI^aX, cf. not. 3 10 s. a. Th. 12 imp. (imp. O) ... aa.] imp. th. a. (aa. I) KI | florentio pp.] Paris. 4521 Contius, pp. O, om. KI 14 ineucti tractus O 15 ita enim id] KI^a, id enim et O, ita enim I^a, id ei et X | redigatur K | ad] a O 16 sicut] KX, si etiam O, sicut etiam I 17 contigerit I^a, contingit O 18 et om. I^a | uel om. X | fideiussore O, fideiussioe I | oblationibus K^a 19 s. a. Cui. 20 sebast. pp.] O, om. KI 21 uero uel] uero O, uel X 23 plurimis K^a, pluribus I^a?X 24 detur om. K^a 27 quod] q. O, qu(i uel e) I^a 30 competentem I 31 con-

stitutio greca Palatinus 766 Contius. ad c. 4 pertinere, quod in Nou. 38 pr. § 2 et 87 c. 1 Iustinianus se tulisse dicit, ne curiales donare possent exceptis donatione ante nuptias pro ipsis uel liberis suis facienda uel dote pro filiabus intra fines praestitutos danda, apparet ex indice Nouellae Athanasiano (Heimbach Anecdota I p. 93). idem ad c. 5 refert BZ 29, 1, 65 (sch. 10): ἀλλὰ καὶ ἐπὶ βουλευτῶν εἶπε, πόσον μέρος ἐφέδει διδόναι ὑπὲρ προπὸς καὶ γαμικῆς δωρεᾶς τῶν παίδων βιβ. ε' τοῦ κώδ. τίτ. λδ' διατ. ε' : quocum conuenit, quod in Nou. 38 pr. § 2 ordo c. 4. 5 inuerti uidetur: Athanasii tamen numerum confirmat Theodorus Nou. 87, 3 32 argumentum c. 5 Athanasius l. c. sic indicat: δύναται δὲ [ὁ βουλευτῆς] καὶ ἐκποσῆσαι ἀκινήτων ποιῆσθαι κατὰ τὴν διάστιξιν τῆς ε' διατάξεως τοῦ αὐτοῦ βιβλίου καὶ τίτλου, cf. Theodori Nou. 87, 4

XXXV (XXXIII)

R QVANDO ET QVIBVS DEBETVR QVARTA PARS EX
BONIS DECVRIONVM ET DE MODO DISTRIBUTIONIS
EORVM R

- 1 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. Si decurionum con- 3
sortio sit alienus qui curiali successit, competentis eidem iuris (siue ex asse siue ex parte
heres sit bonorumue possessor) partem quartam iure optimo a curia peti decernimus. D. v
ID. IVN. CONSTANTINOPOLI FELICE ET TAVRO CONSS. a. 428
- 2 ²IDEM AA. APOLLONIO PP. Meminimus nuper emissa lege diuali [Nou. Theod. 22, 1
portionem quartam de facultatibus curialium fati munus implentium, ex qualibet nouissima 10
uoluntate uel ab intestato etiam ad quemcumque praeterquam si ad filios curiales³ defe-
rantur, curiarum deputasse corporibus. sed multi tamquam corrumpendi totius patrimonii
occasione captata uniuscuiusque rei sibi particulam uindicando adeo totas dilacerant
facultates, ut, dum participibus relictarum opum nocere cupiant, sua quoque iura prae-
1 cipitent. Quorum nimiam licentiam prouida dispositione frenantes ipsis quidem curialibus 15
occupandi sua auctoritate res mortui copiam denegamus: heres autem, ad quem ab intestato
uel ex postrema uoluntate directis uel fideicommissariis uerbis decurrit hereditas, omne
patrimonium quod relictum est in partes quattuor diuidi procuret, ut⁴ rebus totis in sortitum
casumque deductis uel curiae quadrantis uel heredi uel fideicommissario per uniuersi-
la tatem dodrantis electio ex sortis felicitate⁵ contingat. Ita scilicet et praefati successores 20
et curia promiscui rerum dominii liberabuntur incommodo. naturale quippe uitium est
neglegi, quod communiter possidetur, utque se nihil habere, qui non totum habeat, arbi-
2 tretur, denique suam quoque partem corrumpi patiatur, dum inuidet alienae. Sed ubi
quarta pars bonorum mortui curiae debet offerri, immobiles quidem res, quae nec latere
facile possunt nec quicquam si diuulgentur officiant, sub adpectu etiam curialium aesti- 25
mari diuidique concedimus: mobiles autem res uel se mouentes uel instrumenta, uel si
quid etiam in huiusmodi iure consistat, in medium proferri diuulgarique non patimur, sed
iuratis successoribus, cum apud se diligenter aestimauerint, quae quantique sint pretii
facultates, credi oportere decernimus. quid enim tam durum tamque inhumanum est, quam
publicatione pompaque rerum familiarium et paupertatis detegi uilitatem et inuidiae patere 30
3 diuitias? In exigendis uero debitis, si pretium, quod pro quarta parte actionum curiae
competit, successores praestare noluerint, cautionibus iurata fide prolatis in medium unus-
quisque a debitoribus conuenientem sibi exigat portionem: eque diuerso aes alienum, 31
cui defunctus fuerat obligatus, tam idem successores quam curia pro sua sorte restituere
KOI

¹ iunge 10, 34, 2 ² iunge 10, 36, 1 ³ curiales om. Nou. ⁴ denegamus: optionem uero
damus heredi, ad quem uel ab intestato uel ... hereditas, utrum aestimationem quartae
partis curiae uelit offerre, an omne patrimonium q. r. e. in p. quattuor pro sua uoluntate
diuidere, ut Nou. ⁵ condicione Nou.

3 modis distributionis O, modis tributionis K
5 impp. ... pp.] Contius, imr. aa. florentino
Monac. 3509, imp. th. a. (aa. I) KI, imp.
th. O 7 possessor bonorumue O | quartam
partem IX | s. a. Contius 9 aa.] a. K |
apollonio pp.] Nou., om. KOI | amissa K
10 porcione quarta OI^a | de] ad O | curia-
lium facultatibus O | ex] quae ex K^aI^a
11 etiam] et K | deferentur O^a? 12 curia-
rum] I^a Nou., curialium KO, inc. I^a | cor-
rupendi I 13 particula O 14 opum O |
cupiant KO 15 disputacione O | refrenan-
tes I^a 16 occupanda O^a | ab om. K^a 17 ex
om. I^a | dicretis I^a | decurrerit K^a 19 duc-

tis I^a | uel fideic.] ac f. Nou., aut f. O | pro
uniuersitatem O^a, per uniuersat. I^a 20 feli-
cite O | et praef.] X Nou., ut KOI 21 pro-
misceri rerum O^a?, rerum promiscui I 22 qui]
uel quod qui K^a 23 inuidet] Z Nou., in-
uideat KOI 24 deberet I 25 quicquam]
Nou., cuiquam KI, cuidam O | diuulgetur I |
officium K^aO 26 diuidiue Nou., que om. I^a |
instrumenta] O Nou., instrumentum KI | uel
si] et si O 27 iure consistat] uires sistat K |
mediumque O 28 que om. K 29 decre-
nimus O 30 familiarum KI | utilitatem K^aO
33 eque] Nou., eque et e K, et e O, eque
ex I^a, eque e I^a 34 restituere O

4 compellentur. Quod si saepe dicti successores sacramentum sibi crediderint excusandum, tum uero ad similitudinem rerum immobilium diligentior curialibus omnium rerum indago praebebitur, scilicet ut uniuersis mortui facultatibus in aperto propositis uel aestimatio rerum uel diuisio¹ sub praesentia curialium celebretur. In omnibus autem casibus, ubi quarta pars curiae competit, transactiones interpositas firmas illibatasque manere decernimus. Ad filiorum uero curialium uel nepotum ac pronepotum, scilicet decurionum, similitudinem, ad quos integras opes peruenire censuimus², filiam quin etiam neptem proneptemue principali eiusdem ciuitatis, unde pater auus uel proauus oritur, nuptam rerum uel ab intestato uel ex dispositione ultimae uoluntatis quaesitarum integrum nullaue parte minutum dominium habere sancimus. Quod si post parentum obitum inueniantur innuptae uel uiduae, in impuberibus quidem post transactam pubertatem, in aliis uero, quae pubertatem excesserint, uel etiam in uiduis post mortem parentis triennium dumtaxat uolumus expectari, ut interim quarta portio suspensa aut apud eam, si in matrimonio curialis eiusdem ciuitatis fuerit collocata, perpetuo iure permaneat uel, si intra id temporis alienum eadem curia sortiatur maritum penitusue nupta non fuerit, memorata pars totius substantiae³ curiae cum triennii tam urbanorum quam rusticorum praediorum dumtaxat fructibus addicatur: ita tamen, ut⁴ sacramenti tam de quantitate quam de aestimatione rerum mobilium deque actionibus inferendis excipiendisue, sicut in extraneis personis dictum est, ratio conseruetur⁵. Sed et si mater mortui uel auia tempore, quo filius neposue moritur, in confugio eiusdem ciuitatis⁶ curialis inuenta fuerit, ne ipsas quidem patimur quartae⁷ portionis subire iacturam. Extraneum quin etiam heredem propinquitatis quidem iure discretum, curiae tamen eiusdem ciuitatis obnoxium supra dictae portionis dispendio liberamus. D. VIII ID. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM DIOSCORI ET EVDOKII VV. CC.

a. 443

3 IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. Si quis curialibus manibus obnoxius, uno forte uel pluribus filiis uel filiabus derelictis, filio quidem uel filiis suae substantiae partem minimam dereliquerit, eam tamen, quae excludere eos de inofficiosi querella potest, aliis autem suam substantiam dereliquit, ut ex hac patrimonii distributione ad filium quidem uel filios curiales minima pars substantiae remaneat, totum autem curiale munus masculis imminuat, siue filii siue nepotes sint uel pronepotes, curiali tamen condicioni obnoxii: sancimus huiusmodi iniquitatem resecari et non minus quarta portione in masculos posse testatorem transmitti, siue unus est filius siue plures, nulla deminutione ex permixtione sororum

KOI

¹ prout successores elegerint *ins. Nou.* ² § II in. ad c. 3 § 2 h. l. mutauerunt compilatores ³ totius substantiae *om. Nou.* ⁴ et optionis condicio in offerendis rebus quartae partis siue eius pretio et *ins. Nou.* ⁵ ceteris uidelicet, quae super hac re prolata constitutio continet, firmiter duraturis *ins. Nou.* ⁶ eiusdem ciuitatis *om. Nou.* ⁷ iunge 5, 27, 8. 9. 10, 44, 4?

1 saepe] prae *OI*¹ | condiderint *O*, credderint *I*² 2 tunc *KI* 3 praebetur *K* | ut] et *OI* 4 didiuisio *K*³ | in] ut in *I*⁴ 5 curiae] cuiem *O*⁵ | inpositas *O* 6 ac] uel *O* | scilicet *om. K*⁶ | adcurionum *O* 7 ad quos] a quo *O* | uenire *I* | censem *O* | pronepotemue *O* 8 uel proauus *om. I* | moritur *I*, oriuntur *Nou.* | nuptura *O* | rerum *om. I*⁷ 9 dispositioe *K*, deposicione *O* | uolunt. ultimae *Nou.* | quesitum *O*⁸ 10 munitum *I* 11 in] *OI*⁹, & *I*⁸, *om. K Nou.* | inpluribus *O* | transactum *O*⁹ | in aliis ... pubertatem *om. I* | pubertate *K* 13 expectare *K¹⁰OI* | aut] uel *Nou.* 14 decollata *K* | iure] uenire *O*¹⁰ | permaneant *I uel I*¹⁰ | uel] et *O* | tempus *K* | alienum] alium non de *I*¹⁰ 15 eadem] eam *O* | sociatur *OK* | penitusue uel penitusue *K*¹⁰ 17 ut] ut et optionis ... quartae partis uel

dodrantis et *Hal.*, ex *Nou.* scilicet (uerbis uel dodrantis expleuit hiatum editionis *Sichardianae*, quae omittit siue eius pretio) | sacramenta *K*¹⁰ 18 excipiendisue] *X Nou.*, excipiendis *O*, uel excipiendis uel *I*, *om. K* 19 conseruatur *O* | filios *I*¹⁰ 21 rapturam *O*¹⁰ | heredem *om. O* | quidem *om. O* 23 s. a. *Nou.* 25 imp. ... pp.] *Contius*, imp. (impp. *O*) iust. a. (a. *om. OI*) *KOI* | obnoxius] id obn. *K*¹⁰ 27 derelinquat *X* | eam] ea *O* | excludit eos *K*¹⁰, eos excludere eos *I* | de] a de *K*¹⁰, ab *I*¹⁰ | inofficiosi *O*, inofficioso *K*¹⁰, offitii si *I*¹⁰ 28 derelinquid *X* | uel *om. I*¹⁰ 29 remaneret *I*¹⁰ | siue filii *om. I* 30 sint siue nepotes (neptes *X*) *O.Y* | uel pron. *om. I*¹⁰ | curiali tamen] curia *O* 32 nullam diminutionem *K*¹⁰, nulla imminutione *O*

- eis facienda, ut non solum corporibus, sed etiam substantiis laborantes possint curiales
 1 habere consortium. Ad hoc sancimus, si quis curialis filiabus pluribus derelictis ab hac
 luce fuerit subtractus, quarum una curiali eiusdem nupserit ciuitatis, aliis filiabus, quae
 ad huiusmodi nota non migrauerint, uel extraneis in reliquam partem heredibus derelictis,
 non uideri curiae ex sententia legis Theodosianae ad Apollonium scriptae¹ satisfieri: sed
 omnino quartam partem patrimonii curia consequatur, siue uni filiae, quae curialibus
 nuptis copulata sit, deputanda siue ex aliis heredibus colligenda², filia procul dubio quae
 curiali nupsit immuni ab huiusmodi quartae datione seruanda, cum per maritum eius
 quantum ad ipsius personam curiae sit satisfactum: et hoc obseruari non solum si ultimo
 2 elogio condito testator curialis decesserit, sed etiam si intestato diem suum obierit. Sed
 si quid minus fuerit uel minime derelictum, hoc modis omnibus filio curiali uel filiae, quae
 nupta est eiusdem ciuitatis decurioni, ex substantia patris *curialis* uel deputari uel adim-
 pleri: nullo obstaculo curiae opponendo, si secundum praedictam legem filius nepos pro-
 nepos pater auus proauus curiali morienti fuerint derelicti, qui nexibus curialibus ex qua-
 cumque uel dignitate uel occasione fuerint absoluti: in hoc etenim Theodosianae legi
 3 apertissime uolumus esse derogatum. Et generaliter definimus ex omni causa neque mas-
 culos liberos neque filias copulatas matrimonio curialis minus quarta parentis substantiae
 habere, uel non extantibus filiis uel filiabus, sed aliis heredibus ipsam curiam secundum
 anteriores leges quartae curialis morientis habere solacium. D. K. IVN. CONSTANTINOPOLI 19
 IUSTINIANO A. II CONS. a. 528
 4 'Ο αὐτὸς βασιλεὺς. a. 528—531
 5 'Ο αὐτὸς βασιλεὺς.

XXXVI (XXXV)

R DE IMPONENDA LVCRATIVIS DESCRIPTIONE R

- 1 ²IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. APOLLONIO PP. Descrip- [Nou. Theod. 22, 1 25
 tionis onere siliquarum quattuor, quas ex⁴ lucratiuis iugationibus tantum, non humanis uel
 animalium censibus neque mobilibus rebus iubemus indici, etsi curiales non sint, maiores
 ac posteros liberamus, ut, si pater auus uel proauus filio nepoti pronepotiue, uel filiae
 nepti proneptiue (nec interest, nuptae sint curialibus nec ne) postrema uoluntate uel inter
 KOI

¹ c. 2 § 7 h. t. ² deputandam siue ... colligendam? ³ iunge 10, 35, 2 ⁴ ex om. Nou.

1 eius K¹I | in sustanciis O | posse O, inc. K² |
 curiale K²IX 2 adhuc libri | si quis | sicut K |
 pluribus] qua ad huiusmodi nota non migra-
 uerunt ut extraneis in rel. p. el'ibus (heredi-
 bus O¹) O 3 nupsit O 4 migrauerunt O |
 extraneis] extr. nupserunt X 5 theodosine I²
 6 omnimodo O | matrimonii O | consequatur
 curia KI² | uni om. K | quae] qui O 8 do-
 natione O, dationi I² 9 quantum O | et
 hoc] haec O 10 urialis O | si om. K²
 11 si] et si KI | quid] q' O, quidem I | cu-
 rialis K, deficit I² | filiae] file O 12 curia-
 lis] I², c. modis omnibus KUX, deficit I² |
 uel dep.] dep. X 13 curiae] ciuem O, de-
 ficit I² 14 moriente O 15 uel dign.] dign. K |
 occasione] actione K¹ | in hoc om. I² | theo-
 dosiane O² 16 fterogatum O | et] e O |
 causa nequi I²? | maculos O 17 curiali
 K²OI | parent. subst.] parte subst. parent. X
 18 non om. O | uel fil.] fil. I² | secundum]
 fid' O 19 anteriores O, manceriores X |
 leges bis O | solatium habere K | s. a. Con-

tius Cui. | iun.) ian. Cont. 21 constitutio
 graeca hoc loco Cui., const. greca ui. d². post
 rubr. sequentem Z². c. 4 citatur in Theodori
 Nou. 38, 2. 89, 11, c. 4 uel 5 in eiusdem Nou.
 87, 4, c. 5 in eiusdem Nou. 89, 11. 101, 4. 6.
 ex argumento Nou. 101, 4. 6 colligitur c. 5
 agere de filia curialis defuncti, quae nupta
 curiali sine liberis decesserit. eodem referas
 constitutionem, quam commemorat Iustinianus
 in Nou. 38 pr. § 3. c. 4 autem nescio an ea
 sit constitutio, quam Iustinianus in 1, 3, 52, 1
 breui ante de quarta patrimonii parte cu-
 riae atque fisco debita se tulisse dicit, cf.
 Nou. 38 pr. § 2 i. f. 24 lucratiuorum O,
 luctiuis I² 25 imp. th. et ual. aa. appollo-
 nio pp. O, imp. th. KI | ad apollonium Nou. |
 rescriptiones I 26 honore libri | tantum]
 quibus tamen K 27 iubemus om. O² |
 sunt O² 28 pronepotiue] Nou., pronepoti
 KO, uel pronepoti I 29 pronepti O, uel
 pronepti I | ne om. O

- uiuos etiam donatione quicquam de suis opibus largiatur, memoratae descriptionis cesset
indictio: equae diuerso ut, si posteriores¹ ad maiores praedicta sibi consanguinitate deuinctos
praefatis titulis suas conferant facultates, nullius accessione grauaminis huiusmodi libera-
litas oneretur: ita enim necessariis sibi coniunctisque personis sub liberalitatis appella-
1 tione debitum naturale persoluitur. Cuius auctoritatem iuris pariter ualere sancimus, et
si ab intestato succedant praefiniti² sibi generis ordine sociati: ex his enim successionibus
maxime debiti potius solutio quam muneris oblatio comprobatur, quae non largientibus
2 etiam dominis ipsa propinquitatis serie deferuntur. Ceteri uero, licet quadam inter se
cognitione iungantur, numquam tamen curiale praedium sine praedicto onere lucrabuntur,
nisi is forte, cui lucro res cesserit, eiusdem ciuitatis ordini sit obstrictus, qui, licet inter 10
extraneos numeretur, uacuum tamen ea functione quod datum est consequatur: nam cum
3 (1) personae condicio non mutetur, nec rei quidem statum conuenit immutari. Lucrativas
uero res eas tantum uolumus appellari atque praedictae descriptionis grauamen excipere,
quae hereditatis legati fideicommissi iure mortis causa donatione uel cuiuslibet postremae
4 uoluntatis arbitrio ad quempiam delabuntur. Inter uiuos etiam donatio simplici liberali- 15
tate confecta lucratiuae merebitur et nomen et sarcinam. si uero uel socer futurus filii
nepotis uel pronepotis sponsae affinitatis coeundae causa donauerit, uel parens etiam
filiam neptem uel proneptem curiali seu extraneo nubentem dotauerit, licet casus euentu
res eius cui data est uertatur ad lucrum, nec inter lucratiuas numerabitur nec descrip-
tionis oneri subiacebit. nec enim iuris optimi est matrimonium, cum tot tantisque suis 20
5 (2) difficultatibus opprimatur, aduenticiis etiam cumulare ponderibus. Res uero, quae memo-
ratis causis lucratiuae semel nomen exordiumque sortita est, licet ab eo qui suscepit ad
alterum emptionis uel cuiuscumque contractus iure migrauerit, cum praedicto descriptionis
grauamine procul dubio transferetur, ut uel sciens sibi imputet, qui accepit oneratam, uel,
si ignorauerit, quod interest consequatur: contraque si cuiuslibet contractus exordio lucra- 25
tiuae nomen euaserit, etsi postea lucri titulo in dominatum alicuius ceciderit, sarcinam
6 memoratae descriptionis effugiet. Nulla enim in huiusmodi causis confusionis intercedit
occasio, si ad primordium tituli posterior quoque formetur euentus, nisi forte res decu-
rionis, quae ad eum cuiuslibet mercimonii iure peruenerit, ad alterum fuerit postrema
eius uoluntate uel ab intestato uel inter uiuos donatione translata: tunc enim, quia semel 30

KOL

¹ posteri *Nov.* ² praefati *Nov.*

1 uiuos] uos *I*^a | donacionem *O* | largian-
tur *K*^a 2 equae] *Nov.*, equae e (ex *I*^a) *KI*,
et de *O*^a, et e *O*^b | ut si] si uel *O*^a | con-
sanguinitatis *K*^a, consanguinitate *I* | deuic-
tos *OI* 3 liberalitat *I*^a 4 honoretur *O* |
ita] *X Nov.*, in tam *KI*, interea *O* | con-
iunctisque *O*^a, iunctisque *I* 5 persoluetur
Nov. [iuris] uerus *O*^a, d iuris *I*^a 6 suc-
cedatur *O* | ex his enim] et uel ex his *O*
7 munis *O* 8 serie] fine *K* | deserentur *O*,
deferentur *I* | quidam *O*^a 9 iunguntur *OI* |
honore *O* 10 forte is *Nov.* | cuius *KO* | res
cesserit] *Z Nov.*, res cesserint *KI*, decesse-
rit *O* 11 numeratur *KI* | quid *O* | consequetur
Nov., inc. *O*^a 12 mittetur *K* | nec] ne
Nov. | quidem] quid *O* 13 tantum] *X Nov.*,
tamen *KO*, tm *I* | atque] que *O*, ac *Nov.* |
grauamine *KI*^a 14 donatione] *dett. Nov.*,
donationis *KOI* | postremo *O*^a? 15 uolun-
tate *O* | debantur *I*^a 16 si] sibi *I*^a | socer]
socum *O* | filius *I*^a, filii uel *O* 17 uel pron.]
pron. *KI*^a | parens] pat'es *O* 18 uel pron.

om. *I*, uel om. *O* | curialis *O*^a | siue *O* | dota-
bat *O*, donauerit *I*^a 19 cum date sunt *O* |
reuertatur *KI*^b, reuertantur *O* | discretionis *I*
20 honore *KO*, honore *I*^a | subiaceret *I*^a |
matrimonium] in patrimonium *O*, in inte-
gram *K*? 21 difficultatibus suis *K*, diffic.
om. *I* | opprimantur *O* | res] res o *I*^a 22 est
om. *I*^a | suscepit] *X Nov.*, suscepit *KI*,
suscepit *O* 23 cuiuscumque] cuius *K*
24 transferetur] tenus transferuntur *O*^a | ut
om. *I*^a | qui acc. honoratam *O*, honoratam
qui (quod *K*^b) acc. (acceperit *I*) *KI*^b, hone-
ratamque acceperit uel si ignorauerit acce-
perit *I*^a 25 quod] quod si *O* | consequatur]
X Nov., consequetur *KI*, consequitur *O* |
contraquem *O* | lucratiui *KI* 26 euaserat
O | et etsi *K* | titulo] tado *O* | donatum
K^a *I*^a 27 huiusmodi *O* | intercedat *O* 28 a
primordium *O*^a, a primordio *KO*^b | decurio-
nis res *I* 29 matrimonii *K* 30 donatio-
nem *K* | semel om. *O*

in personam cecidit principalis, ueterum titulorum nequaquam ratione perspecta conditionem et onus merebitur lucrativae. D. VII ID. MART. CONSTANTINOPOLI POST CONSVLATVM DIOSCORI ET EVDOXII VV. CC.

a. 442

XXXVII (XXXVI)

R DE PRAEBENDO SALARIO R

5

- 1 IMP. CONSTANTINVS A.² AD MARCELLINVM COMITEM ORIENTIS. Nulli Th. 12, 2, 1 salarium tribuatur ex uiribus rei publicae nisi ei, qui iubentibus nobis specialiter fuerit consecutus. D. V NON. OCT. CONSTANTINOPOLI LIMENIO ET CATVLLINO CONSS.

a. 349

XXXVIII (XXXVII)

R SI CVRIALIS RELICTA CIVITATE RVS HABITARE MALVERIT R

10

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVTYCHIANO PP. Curiales omnes iube- Th. 12, 18, 2 mus interminatione moneri, ne ciuitates fugiant aut deserant rus habitandi causa, fundum, quem ciuitati praetulerint, scientes fisco esse sociandum eoque rure esse carituros, cuius causa impios se patriam uitando demonstrauerint. D. XVIII K. IAN. CONSTANTINOPOLI 15
ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS.

a. 396

XXXVIII (XXXVIII)

R DE MVNICIPIBVS ET ORIGINARIIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. SILVANO. Cum te Byblium origine, incolam autem apud Berytios esse proponis, merito apud utrasque ciuitates muneribus fungi compelleris. 20
2 IMP. GORDIANVS A. FRONTONI. Si, ut proponis, ea, quae ex causa fideicommissi te manumisit, ab ea libertatem iustam fuerit consecuta, quae originem ex prouincia Aquitania ducebat, tu quoque eius condicionis eiusque ciuitatis ius obtines, unde quae te manumisit fuit. eorum enim condicionem sequi ex causa fideicommissi manumissos pridem placuit, qui libertatem praestiterunt, non qui rogauerunt. 25
3 IMP. PHILIPPVS A. PATROCLO. Filios apud originem patris, non in materna ciuitate, etsi ibi nati sunt, si modo non domiciliis retineantur, ad honores seu munera posse compelli explorati iuris est.

KO (transponit 39, s. 3. 4) I

¹ iunge 8, 11, 2 ² idem Th.: impp. Constantius et Constans AA. 8, 11, 2 recte

1 personam] X Nou., persona KOI | ceciderit KI | uenturum K^a | nequam O | condicione OI 2 s. a. Nou. 5 salarium K^a. sario O^a 6 imp. (impp. Paris.) ... orientis] Paris. 4521 Th., imp. const. a. ad marcellinum comnerietis O, imp. iust. KI | nulla I^a, ullin O^a 7 iuribus K^bO | ei rei publice I | fuerit O 8 s. a. Th. 11 uoluerit O 12 impp. ... pp.] Th., imp. arc. et hor. aa. pp. O, imp. arc. a. (a. om. I) KI 13 ne] ne. K^a, nec I^a 14 quem] et O^a | sotiano I^a | iure K^a | esse] K Th., se OI^b, deficit I^a | cauturos K^a 15 uitando patriam demonstrarint Th. | s. a. Th. 16 muncipibus O 19 imp. ... siluano] O, mpp. ant. et hon. aa.

sille Paris. 4521, imp. ant. a. K, imp. a. I | publicum K, biblum X? | biricius O^a, hereticos I^a, biritios X 21 imp. (impp. Paris.) ... frontoni] Paris. 4521 Contius, imp. g. frontori O, imp. gor. KI | fideicommississet O^a 22 fuit IX | equitania KI.Y 23 obtineris K^a, optus O 24 etenim eorum K | quidem X 25 non qui] non qui non I | rogauerunt] I^a, rog. dari KI^b, dari rog. OX 26 a. patroclo] Contius, a. c. patroclo (patrodo O) O Londin., c. patrodo Paris. 4521, a. K, om. I | fililios I^a | non om. O 27 et si ibi] ubi K^a, et sibi I^a | sint O | non] non ibi (ubi X^a) X | siue numera O 28 iudicis I^a

- 4 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SECVNDO. Origine propria [B apud Cui. h. l. neminem posse uoluntate sua eximi manifestum est.
- 5 IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM VICARIVM ORIENTIS. Si quis uel ex [Th. 12, 1, 12] maiore uel ex minore ciuitate originem ducit, si eandem euitare studens ad alienam se ciuitatem incolatus occasione contulerit et super hoc uel preces dare temptauerit uel quolibet fraude niti, ut originem propriae ciuitatis eludat, duarum ciuitatum decurionatus onera sustineat, in una uoluntatis, in una originis gratia. PP. VIII K. IAN. PAVLINO ET IULIANO CONSS.

a. 325

XXX (XXXVIII)

R DE INCOLIS ET VBI QVIS DOMICILIVM HABERE 10
VIDETVR ET DE HIS QVI STVDIORVM CAUSA IN ALIA
CIVITATE DEGVNT R

- 1 IMP. ANTONINVS A. PAVLINO. Non tibi obest, si, cum incola esses, aliquod [B 54, 2, 1] munus suscepisti, modo si ante, quam ad alios honores uocareris, domicilium transtulisti.
- 2 IMP. ALEXANDER A. CRISPO. Nec ipsi, qui studiorum causa [Por. 31, 11 B 54, 2 not. m 15] aliquo loci morantur, domicilium ibi habere creduntur, nisi decem annis transactis eo loci sedes sibi constituerunt, secundum epistolam diui Hadriani, nec pater, qui propter filium
- 1 studentem frequentius ad eum comitat. Sed si aliis rationibus domicilium in splendidissima ciuitate Laodiceorum habere probatus fueris, mendacium, quo minus muneribus fungaris, non proderit. 20
- 3 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ALEXANDRO. Est uerum eos, qui [B 54, 2, 3] in territorio alicuius ciuitatis commorantur, uelut incolas ad subeunda munera uel capiendos honores non adstringi.
- 4 IDEM AA. ALEXANDRO. Cum neque originales neque incolas uos esse memoratis, ob solam domus siue possessionis, licet ex substantia decurionis adquisita sit, causam 25 publici iuris auctoritas muneribus subiugari uos non sinet.
- 5 IDEM AA. MAXIMO. Si in patria uxoris tuae uel in qualibet alia domicilium [B 54, 2, 5] defixisti, incolatus iure ultro te eiusdem ciuitatis muneribus obligasti.
- 6 IDEM AA. ET CC. MARCELLO. Priuilegio speciali ciuitatis non interueniente tantum originis ratione ac domicili uoluntate ad munera ciuilia quemque uocari certissimum est. 30
- KOI

1 imp. ... secundo] O, imp. diocl. KI
2 uoluntatem I^a 3 imp. ... orientis] O Th.,
imp. const. a. (a. om. I) KI | quis uel] I
quis OXY, qui uel Th. 4 duxit K | eui-
tare] ciuitatem I, ciuitatem euitare K | stu-
dens] Th., studet et K, studet OI 5 ciui-
tatem] ciu. seruitutem I^a | incol. occ.] X Th.,
incol. uocatus occ. O, occ. incol. KI 6 frau-
dem K 7 sustineant O | uol. in] uol. etiam K^a |
s. a. Th. Contius 1559 10 habere om. O^a,
inc. I^a 11 uidentur O^a | aliqua K 13 a.
paulino] O, a. paulo Contius, a. K, om. I |
si cum] sicut O^a 14 suscepisti I^a | modo
om. K 15 a. crispo] O, a. chrysippone
Paris. 4521, a. K, om. I | nec (hec A) ipsi
om. O 16 loci] modo O^a, loco O^a | ibi habere]
habere non O, habere X | locici O^a, loco I
17 edes K^a | sibi] ibi K^a O 18 splendidissima O^a
19 laodiceorum] Hal., laudicinorum OIX,
lauditinorum K | fuerit KOI^a?X 21 imp.

... aa. (aa. om. Paris) alexandro] Paris.
4521 Contius, imp. d. et m. OI, imp. diocl.
a. K 22 uelut] ut uel O | obeunda K^aX,
hobedienda O | capescendos O 23 non
om. B | astringui uel astringui O 24 idem aa.
alex. (sic) O Paris. 4521, id. a. KI 25 so-
lam domum siue possessionem K, solas do-
mos uel possessiones O | sit] edd., sint O,
est KIX | causam] dett., causa KIX, etiam
causa O 26 publicis iuris KI?, iuris publ.
(publiciuci O^a) O | auctoritate K^a?O, aucto-
ritas I^a | sinat O 27 aa. maximo] a. max.
Monac. 3509, am. O, au. uel ani. Londin.,
aa. annuntiano Paris. 4521, a. KI 28 iure
om. O^a 29 aa. et cc.] a. KI | marcello] O,
marcell. Hal., marcellino Contius, om. KI |
speciali] fruall O^a | ciuitati O | tamen K
30 ac] ad K^a | domicilium O | quemque] edd.,
quemquam KI, quamquam O, quempiam X

- 7 ¹IDEM AA. ET CC. AVRELIO. Ciues quidem origo manumissio adlectio adoptio, [B 54, 1, 6] incolas uero, sicut et diuus Hadrianus edicto suo manifestissime declarauit, domicilium
1 facit. Et in eodem ² loco singulos habere domicilium non ambigitur, ubi quis larem rerum-
que ac fortunarum suarum summam constituit, unde rursus non sit discessurus, si nihil
auocet, unde cum profectus est, peregrinari uidetur, quo si rediit, peregrinari iam destitit. 5
8 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. PRAEFECTO
AVGVSTALI. Senatores in sacratissima urbe domicilium dignitatis habere uidentur. D. K.
MART. VALENTINIANO A. ET NEOTERIO CONSS. a. 390
9 ³IDEM AAA. MARTINIANO COMITI ORIENTIS. Mulieres [12, 1, 13 Th. 2, 1, 7 B 54, 2 not. p] honore
maritorum erigimus et genere nobilitamus et ⁴ forum ex eorum persona statuimus 10
1 et domicilia mutamus. Sin autem minoris ordinis uirum postea sortitae fuerint, [(Th.)
priori dignitate priuatae posterioris mariti sequantur condicionem. D. III ID. NOV. CON-
STANTINOPOLI ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS. a. 392

XXXXI (XXXX)

R DE HONORIBVS ET MVNERIBVS NON CONTINVANDIS 15
INTER PATREM ET FILIVM ET DE INTERVALLIS R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. SEPTIMIO ZENONI. Sicut honores et [B 54, 7, 39] munera,
cum pater et filius decuriones sunt, in eadem domo continuari non oportet, ita
uacationum concessa tempora non aliis prodesse possunt, quam qui ad eosdem uel alios
1 honores eademque uel alia munera denuo uocantur. Pro infante uero ⁵ filio, [Dig. 50, 1, 21, 6] 20
quem decurionem esse uoluisti, quamquam fidem tuam in posterum adstrinxeris, tamen ⁶
onera sustinere non cogeris, cum ad ea quae mandari possunt uoluntatem dedisse uidearis.
2 IMP. GORDIANVS A. CYRILLO. Ab honoribus ad eosdem honores quinquennii [B 54, 3, 1] 25
datur uacatio, triennii uero ad alios. legatione autem perfunctis biennii uacatio con-
cessa est.
3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. NICIAE. Interualla temporum, quae
in uulsi persona locum habent, fratribus, licet communia possideant bona, minime prod-
KOI

¹ Herrmann iungit 7, 62, 11 ² eo demum (Cuiacius)? ³ iunge Th. 3, 15, 1 ⁴ et] isdem Th.
⁵ uero om. Dig. ⁶ interim ins. Dig.

1 aa. et cc. aurelio] O, a. KI | eiectio adop-
tio O^a, adoptio allectio I contra B 2 de-
clarant O 4 rursum I, om. KX | sit] fit O
5 est] sit K, fit X | quo] I^b, qui K, q. O,
quod X, inc. I^a 6 imppp. ... 7 augustali]
imp. ual. th. et arch. aaa. eiusque praes.
(eius pr. Lond.) augustali O Londin., mpp.
ual. et th. et arc. aa. cicepio pp. augustali
Paris. 4521, imp. ual. KI: ad Alexandrum
praef. Aug. XII k. Mart. a. 390 data est
Th. 13, 5, 18 7 renatores O | uidetur K |
s. a. Contius 9 aaa.] a. KI | martiniano]
Th. libri optimi, marciano alii libri Th.,
materuno O, mamertino Paris. 4521 cum
deterioribus libris Th., om. KI | com. or.
om. KI 10 et genere] libri, genere edd.
cum Th. | earum K^a 11 et dom. muta-
mus] l. gem. Th., om. KI^a?, post 12 con-
dicionem collocant OX: in I^b supplentur
quidem hoc loco, sed expulerunt quae ante-
cedunt et forum ... statuimus: αὐτῶν τὴν
ἐκείνην τῶν ἀνδρῶν ἔχουσι καὶ τὴν κατοικίαν
ἐαυτῶν ἐναλλάσσουσιν Grascus interpretes | fue-
runt] sunt l. gem. 12 condicionem] cond.

et dom. mutamus OX (cf. ad u. 11) | s. a. Th.
15 munera K 16 inter] in K 17 impp.
(imp. O) ... aa.] imp. seu. KI | septimio ze-
noni] Contius ex Dig. 50, 1, 21, 6, zenoni O,
om. KI 18 filii IX | eadem (eamdem O^a)
domo] eandem domum concessa tempora X |
oportet I^a | ita] et ita O 19 uacacionem O^a,
uacationum I^a | quam qui] X, quoniam qui K,
quamquam O, quam his qui I | ad eosdem
uel] ad id uel (id uel del. O^b) eorundem uel
ad O 20 homines eandemque O^a | uel om. O
21 qui decurione O 22 honora K | uidea-
tis O 23 impp. I | a. cyrillo] Bononiensis
Contius, a. siril. O, a. cirille Paris. 4521,
om. KI 24 uacatio] uac. concessa O, uo-
catio I^a | autem] aut O, om. I^a | profuntis O |
biennium O | uocatio K, uatatio I 26 impp.
... niciae (nitie Paris., critiae Cui.)] Paris.
4521 Cui., imp. d. et max. aa. (aa. om. O)
et cōuicō (conuicēō uel conuicēō O) O
Londin., impp. d. et m. aa. liciae (alias
aniceto uel niceto) Contius, imp. dicl. a. K,
imp. diocl. I 27 habeat K, habeant I

- 1 esse frequenter constitutum est. Sane his missis, qui necdum functi muneribus ad haec idonei constituti uocari debent, uos, si ad obsequium ciuiliu munerum reppererit paruissse, ne iterum interpellimini, praeses prouinciae prouidebit.

XXXXII (XXXI)

R DE MVNERIBVS PATRIMONIORVM R

- 1 IMP. ANTONINVS A. PHILOCYRIO. Ciuilia munera per ordinem pro modo fortunarum sustinenda sunt.
- 2 IDEM A. MATERNO. Munera, quae patrimonii publicae utilitatis gratia indicuntur, ab omnibus subeunda sunt.
- 3 IMP. ALEXANDER A. ATILIO. Qui immunitatem munerum publicorum con- [B 54, 5, 15] 10 secuti sunt, onera patrimoniorum sustinere debent. In quibus causis et hospites recipiendi sunt.
- 4 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. NERONI. Non uidetur abhorrrere ratione sententia, qua praeses prouinciae equos curiales¹ alere non personarum, sed patrimonii esse decreuit. et tamen si iniqua esset, omisso a te appellationis auxilio necessario permanet. 15
- 5 IMPPP. CARVS CARINVS ET NUMERIANVS AAA. ANTEPISTO. Neque tempore aetatis neque numero liberorum a muneribus quae patrimoniorum sunt excusationem quis habere potest.
- 6 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. POLYMNESTO. Professio et desiderium tuum inter se discrepant. nam cum philosophum te esse proponas, uinceris auaritiae caecitate et onera quae patrimonio tuo iniunguntur solus recusare conaris. quod frustra te facere 20 ceterorum exemplo poteris edoceri.
- 7 IDEM AA. ALEXANDRO. Etiam minores aetate patrimoniorum muneribus [B 54, 5, 19] subiugari solent. unde intellegis te frustra plenam immunitatem desiderare, cum munera quae impensas exigunt subire te necesse sit.
- 8 IDEM AA. ET CC. LONGINO. Nec protostasiae uel sacerdotii uel decaprotiae munera 25 corporalia sunt, sed tantum patrimonii esse non ambigitur.
- 9 IDEM AA. ET CC. MARCIAE. Patrimoniorum munera mulieres etiam sustinere [B 54, 5, 21] debent.
- 10 EXEMPLVM SACRARVM LITTERARVM EORVNDem AA. ET CC. AD PRAEFECTOS. Quantum ad extraordinarias indictiones pertinet, praesidibus significamus, ut omnes possessores 30 ceterosque sciant conueniri debere, quandoquidem ea patrimonii munera esse constet meritoque ab omnibus agnosci debeant, quo facilius obsequiis publicis pareatur.

KOI

¹ curules (*Cuiacius collatis* 11, 41, 5. 12, 49, 7 *Th.* 15, 10: u. i.)?

1 constitum O | iussis K | hoc KP uel I^aX
2 curialium I | repperit I^aX | paruisses O^a
3 ne) ne K^aX | impraes K^a || a. om. I |
filiocirio O Paris. 4521, philino Contius,
om. KI 8 aa. I | materno Paris. 4521,
om. OKI | inducuntur OI, introducuntur X
9 obeunda K^aX, obseruanda O, ubeunda I^a |
sint I^a? 10 a. atilio Paris. 4521, a. atilli-
cinus Bononiensis, om. KOI 11 debere I^a
13 impp. (imp. O) ... neroni (zenoni Cui.) |
O Cui., imp. ual. a. (a. om. I) KI 14 quia O |
equos) et quo O | rulescuriales I^a | non om. I^a
15 decreuni O^a | et) set X | tantum K, tm I^a |
omissio OX | appellatione (uel —nes) aux. K^a,
aux. app. X 16 imppp. ... antepisto (ante-
pisti Contius, pisto Par.) Paris. 4521 Con-
tius, imp. carū et car. antepista O, imp. car.
a. K, imp. carias I 17 excusacionibus O
18 impp. ... polymnesto (poalimnesto Paris.,
polinestro Cont.) Paris. 4521 Contius, imp.

d. et m. O, imp. diocl. KI 19 ninciris K
20 quae) queque O | quod frustra facere te K,
quod te facere I^a 22 aa. alexandro) aa.
lex. O, a. alex. Londin., alex. I, a. K | nu-
meribus O 25 aa. et cc.) Paris. 4521, aa. O,
a. KI | longino om. KI | protestasie K^aOI^a,
potestassie K^a, protasie X, inc. I^a | sacer-
dotie uel dec. KOI, decaprotiae uel sacer-
doti B secundum Cui., qui ad sacerdotium
haec ex B refert: ἡ ὑποθήκη τῶν ἐπι-
τελέων τὰ κληρονομία 26 tantum] tamen O,
tm I, μόνον B apud Cui. 27 idem ...
marciae Paris. 4521, id. a. KOI 29 aa.
... praefectos] a. I, om. K | et om. O | prae-
fectos O Londin. Paris. 4521, praesides pro-
uinciarum (prouinciae Cont) Contius Cui.
(propter u. 30 opinor) 30 pertinent O, quod
pertinet I^a | significauimus OX 31 con-
stat KI 32 meritone (uel —ue) O, que
om. X | quod K^a | pareant O

XXXXIII (XXXXII)

R QVEMADMODVM CIVILIA MVNERA INDICVNTVR R

- 1 IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMERIANVS AAA. FELICIANO. Cum te curatorem ad cogendas angarias creatum appellationem interposuisse proponas, praeses prouinciae, si alterius curiae te esse animaduenerit, ad alieni corporis munera uocari non sinet, quia eius partis oneribus respondere debes, cui te attributum esse commemoras.
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. DIONYSIO. Maioribus honoribus [B 51, 3, 2] functos ad minores deuocari non oportere rationis est.
- 3 IDEM AA. EVTYCHIANO. Cum te omnibus muneribus functum esse adseueras, ad eadem munera, si aliorum ciuium copia est, qui obsequiis ciuilibus fungi possunt, praeses prouinciae deuocari te non permittet.
- 4 IDEM AA. ET CC. REGINO. Ultra modum sumptuum te muneribus ciuilibus grauari leuatis aliis praeses prouinciae non patietur, sed aequalitatem tam iuris quam censurae memor circa ordinem custodiet.

XXXXIII (XXXXIII)

15

R DE HIS QVI SPONTE MVNERA SVSCEPERVNT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. FELICIANO. Veterani, qui, cum possent se tueri immunitate his concessa, decuriones se fieri in patria sua maluerunt, redire ad excusationem quam reliquerunt non possunt, nisi certa lege et pacto seruandae immunitatis uel partem eius oneris agnouerunt.
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VALERIO. Qui publici muneris uacationem habet, si aliquem honorem excepto decurionatu sponte susceperit, ob id, quod patriae suae utilitatibus cesserit uel gloriae cupiditate paulisper ius publicum relaxauerit, competens priuilegium non amittit.
- 3 IMP. LEO A. PVSSEO PP. Qui conditioni non obnoxius curiali quemlibet honorem uel munus uoluntate propria in quacumque gesserit ciuitate, nullum praeiudicium circa fortunam suam statumque sustineat: sed tam ipse quam liberi eius et qui ex his in posterum procreandi sunt ab omni huiusmodi nexu cum suis facultatibus liberi alienique permaneant, ita tamen ut, si aliqua functio nolentibus eis fuerit iniuncta, ex qua necesse sit aliquid eos accipere, quod ex data sibi pecunia in reliquis apud eos mansisse constiterit, soluentes sine ulla molestia uel condicionis suae formidine discedant. Si quis uero ex his

KOI

¹ cf. 10, 51, 4 ² cf. ad 1, 36, 1

2 ciuilia numera O, munera ciuilia O | inducuntur K, inducuntur I 3 imppp. (impp. Par.) ... aaa. (aa. Par.)] Paris. 4521, imp. carcarin. numdinus O, imp. car. KI | felic. om. KI | te] in te I^a 5 cure KI^a, certe I^a, creatum X | te esse om. I 6 partis] patriae Z | honoribus I 7 impp. (imp. O) ... dionysio] O Paris. 4521, imp. diocl. K, imp. diocl. I | honoribus KI 8 minora O | non oportere om. O 9 idem aa. eut. (euthiciano O)] O Paris. 4521, id. a. KI | functum (fructum I) muneribus KI | asseueras IX
10 eandem O^a | fugi I 11 permittit I
12 aa.] a. KI | regino] Paris. 4521, reigano O, regio Bononiensis | te] de OI^a, ut X 13 leuatus aliis K^a, aliis leuatis O | equalibitatem O, equalibitatem I^a 14 custodies O
16 hils O | munera] m. publica O, publica

m. I | suscipiant I 17 feliciano] Paris. 4521, om. KOI | his] eis K 18 fieri se K | in suam patriam O | maluerint O, maluerant I | redire ... reliquerunt om. K^a | quam om. O | relinquut uel relinquunt O 19 certe I^a
20 honoris X | agnouerint O 21 impp. (imp. O) ... aa. (aa. et cc. Paris.) ualerio] O Paris. 4521, imp. diocl. a. (a. om. I) KI | publicis I^a | uocationem O 22 exempto O | suscepit OX 23 gloriae] K^aX, curie K^aO, glorie sue I 24 admittit OI 25 a. pusaeo pp.] Paris. 4521, pusco pp. O, om. KI | qui] cui O | obnoxius I^a | quelibet I^a
26 ciuitatem K | circa] fieri circa K 27 eius liberi K 28 omni om. K | liberi bis I^a
29 iniuncta O 30 remansisse O 31 soluente O, et soluentes K | sine om. K^a | quis] quod O^a

omnia decurionum munera uel functiones uel honores nulla imminente necessitate, sed sua sponte peregerit, eum pro sua liberalitate patrem ciuitatis, in qua uoluntarius municeps apparebit, si hoc ei libuerit, fieri constituique hac lege decernimus. D. V ID. NOV. CONSTANTINOPOLI BASILISCO ET HERMINERICO CONSS.

a. 465

- 4 IMP. IUSTINIANVS A. MENAE PP. Eos, qui liberi fortuna curiali constituti postea se curiae cuiuscumque ciuitatis obtulerint, confidere uolumus, quod posteritas eorum non solum iam procreata, sed etiam post talem deditionem procreanda huiusmodi fortuna libera manebit, siue specialiter sub hac lege curiae se obtulerint, ut ab his descendentes tali fortuna liberi maneant, siue nullam huiusmodi fecerint mentionem, nullo audente dicere, quod nati uel concepti post talem deditionem sequi paternam condicionem debeant: hoc enim speciali beneficio alacriores omnes ad conferendam ciuitatibus huiusmodi opitulationem constituere properauimus: ita tamen, ut nec occasione quartae portionis bonorum huiusmodi decurionis quicumque successores eius aliquam inquietudinem patiantur, utpote libera eius substantia omni curiali grauamine conseruanda. Et si quid defunctus uel ex administratione curialium munerum uel ex quarta portione ad eandem curiam semel uel saepius deuoluta uel ex alia quacumque causa eidem curiae debuisset probetur, hoc idem successores curialibus reddere minime dubitent. Illis scilicet, quae super naturalibus filiis, quos naturalis pater sub hac lege curiae dedit uel postea dederit, ut legitimos tam ex testamento quam ab intestato successores habeat, non solum ueteribus legibus, sed etiam nostris sanctionibus¹ disposita sunt, praesenti lege excipiendis, ut non ipsi tantum filii naturales, sed etiam ex his procreandi mares paternam sequantur fortunam, uel maribus liberis minime subsistentibus pars quarta substantiae mortui curiae deputetur².

XXXV (XXXXIII)

R DE HIS QVI A PRINCIPE VACATIONEM ACCEPERVNT R

- 1 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. Nullus [Th. 12, 1, 135] vacationem temporariam curialis accipiat, nisi id forte ueris ac probatis causis adnotatio nostra concesserit. D. PRID. NON. IUN. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABUNDANTIO CONSS.

a. 393

KOI

¹ iungendae uidentur 5, 27, 8. 9. 10, 35, 3 (u. i. § 2) ² 10, 35, 3 ³ D. k. Iun. Constantinopoli dn. Iustiniano pp. A. II cons. (a. 529) leges iungendae

2 libertate I^aX | in quo K^a, om. X 3 s. a. Contius, nisi forte cam ex 1, 36, 1 restituit: cf. ad 12, 5, 4 4 armerico Cont. 5 a. menae pp.] Paris. 4521, a. amene pp. O, a. K, om. I 6 curi I^a 7 iam om. X | deditionem K^a | procreandam O^a 8 hac] ea O, hac paternam condicionem I^a | hisdem scendentes K^a 9 liberi maneant (permaneant I^a) | KI, liberetur O, liberentur X | modi om. KI^a | fecerunt K, fecissent I, fecerit X 10 deditionem K | patern. condic. sequi OX 11 uiuitatibus K^a 12 occasionem O 13 decuriones KOI | patiantur K | libera] patiantur lib. K^a 14 et] K, est et OI,

est X | quod O, quidem X 15 curiali K^a 16 deuoluntate O, edeuoluta X^a | ex om. O | idem om. K 17 quo naturales O^a 20 sanctionibus K 21 procreandis OI^a | sequentur K, sequitur O^a, sequatur O^b 22 mine O | substantibus K^a | quarta pars OX | deputentur I^a 24 rubricam hoc loco om. et sequenti titulo praemisit O^a, inc. K^a 25 impp. (imp. O) th. et arch. et hon. aaa. (aaa. om. O) rufino pp. O Paris. 4521, imp. th. K, imp. et theod. I 26 teperariam O^a | adnocio O 27 concesserit] c. alias gesserit I | s. a. Th. Contius? | a. III om. Cont.

XXXXVI (XXXXV)

R DE VACATIONE MVNERIS R

- 1 IMP. GORDIANVS A. IANVARIO. Muneris publici uacationem ea continere, quae non lege, non senatus consulto, non constitutionibus principum iniunguntur, merito responsum est. ad quam formam iuris pertinens si coeperis ad munera extraordinaria a magistratibus deuocari, appellatione interposita poteris apud praesidem iuris rationibus protogi.

XXXXVII (XXXXVI)

R DE DECRETIS DECVRIONVM SVPER IMMVNITATE QVIBVSDAM CONCEDENDA R

- 1 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VRSINO. Exceptis qui liberalium studiorum antistites sunt et qui medendi cura funguntur, decreto decurionum immunitas nemini tribui potest.
- 2 IDEM AA. ET CC. CASSIO. Ordinis ambitiosa decreta sacris constitutionibus reprobantur.

XXXXVIII (XXXXVII)

R DE EXCVSATIONIBVS MVNERVM R

15

- 1 IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMERIANVS AAA. DEMETRIO. Etiam ii, qui nostra procurasse monstrantur, muneribus ciuilibus quae dignitati eorum congruunt fungi debent.
- 2 PARS ACTORYM DIOCLETIANI ET MAXIMIANI AA. ID. FEBR. . . . INDVCTIS FIRMINO ET APOLLINARIO ET CETERIS PRINCIPALIBVS ANTIOCHENSIVM ADSTANTIBVS SABINVS 20 DIXIT: DIOCLETIANVS: Certis dignitatibus data a nobis indulgentia est munerum ciuiliu et personalium, id est his, qui aut ex protectoribus sunt aut ex praepositis. ii ergo ad munera personalia aut ciuilia non uocabuntur.
- 3 IDEM AA. MARINO. Tutelae sollicitudo a muneribus ciuilibus non excusat, utpote¹ nec tres simul iniunctae diuersarum domuum eiusmodi beneficium praestent. 25

K (48 R. 47, 2 transponit K^a) OI

¹ expectes ut

2 huic rubricae antecedentem praemisit O^a | muneris] O^a, munerum K, publici muneris O^bI, mun. publici X 3 a. ianuario] Paris. 4521, a. ian. O, om. KI | uacacione O, uacationem X 4 constitutionibus] et c. K 5 pertinent I, pertinere X 8 de detractis K | curionum O | super] X, et super KOI 9 quib. conced. ante 8 de collocat I^a | accedenda O^a 10 imp. (imp. O) . . . ursino] O Paris. 4521, imp. diocl. KI 13 idem . . . cassio] Paris. 4521, id. a. KOI | ambitio ambitiosa decreta sacris const. O, ambitiosa decreta const. sacris X, ambitio a decretis sacrisque (et sacris I) const. KI | reprobatur KI 16 excusatione O 17 imppp. carus car. (mpp. carus et car. Par.) et n. aaa. demetrio] Paris. 4521 Contius, imp. car. K, imp. O, imp. caris I | nostro K^a, numero O, nos X, om. I^a | procreasse K^a 18 fingi K 19 pars . . . 21 diocl.] impr. X |

auctorum I^a | et max. aa. id. (to O) febr.] O Paris. 4521, om. KI 20 apollinario O 21 dixit] dixit noaa. omuecento. sene. (uel sene.) ut enim tū (uel ni) emor et etiam O, dixit aioaa omuecentosenevteni nienoretetiam Londin., dixit nolloinuecentv. seyrnerf. TH (uel N) aienoyetē Paris. 4429, dixit inimo'risneccentenre. adh'ekin. mentet cetera Bononiensis 16, ait HOAAM gr. K, dixit IV. n. o. q; et c. I^b, deficit I^a: si fides est clausulae in Bon. et cetera, Graecorum quae legi non poterant uerba extrema omissa sunt: apparet autem libros O Lond. Paris. Bon. omnes desinere in eodem pevou (aievou uel niemor) | diocletianus] Lond., diodicianus O, diocl. autem dixit I^b, om. K, deficit I^a | a om. O 22 propositis KO, deficit I^a 24 aa. marino] O, aa. matino Paris. 4521, a. K, an. I 25 modi] domi O^a | praestet X

- 4 IDEM AA. ATTALO. Hydraulae munerum ciuiliū immunitatem sibi iure concessam probare minime possunt.
- 5 IDEM AA. ET CC. MARCELLINO. Procuratores absentium rei publicae causa munerum ciuiliū uacationem non habent.
- 6 IDEM AA. ET CC. GAIO. Venatoribus immunitas ob hanc professionem solam nullo iure concessa probari potest.
- 7 IMP. CONSTANTIVS A. AD CATVLINVM VICARIVM. Negotiantes uestiarios linteones purpurarios et parthiarios, qui deuotioni nostrae deseruiant, uisum est secundum ueterem consuetudinem ab omni munere immunes esse.
- 8 IDEM A.² AD TAVRVN PP. Placet nullum omnino iudicem de cetero [Th. 11, 16, 8] 10
provincialibus inferendum aliquid indicere, ut ea tantum sedulo cunctorum studio pensitentur, quae canonis instituti forma complectitur uel nostra clementia decernit inferenda
1 uel delegatione sollemniter sanciente uel epistulis praecedentibus. Sed si quid urgere
forsitan coeperit, referri ad celsitudinem tuam statuimus et auctore te fieri et eo per-
2 soluto referri ad scientiam nostram, ut nobis iubentibus roboretur. Si quis [Th. 11, 16, 11] 15
autem usurpatoria temeritate amplius aliquid fuerit conatus exigere, obnoxius quadrupli
3 repetitione teneatur. Quae seueritas iussionis ad ordinariū iudicium officiorumque
terrorem debet excurrere, ut, si eorum uel gratiosa conuentia uel ignobili dissimula-
tione temeritas admiserit curialis, eos quoque damni simplicis² poena castiget. D. K. 19
APRIL. MEDIOLANI CONSTANTIO A. VIII ET IULIANO C. II CONSS. a. 357
- 9 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD CLAVDIVM PRO- [Th. 14, 3, 12]
CONSVLEM AFRICAE. Illud conuenit praecaueri, ne quis hanc, quae personalis est functio⁴,
pretio putet esse taxandam. D. K. DEC. TRIVERIS VALENTINIANO ET VALENTE AA.
CONSS. a. 368 uel 370
- 10 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD HYPATIVM PP. Priuatae rei nostrae priuilegiis permanentibus nihil extra ordinem praedia iure
perpetuo consignata sustineant, neque adiectis saepius ac praeter primum delegationis
canonem postulatis adficiantur impendiis, quandoquidem neque aurario canoni sub priuilegiis
aestimato aliquid ex ea iubentibus nobis praebitionum diuersitate decutitur, et pari
cum ceteris aestimari sorte non conuenit, quos praeter annonarias functiones aestimata 30
KOI

¹ Herrmann iungit s. 11, 1 (d. vi k. Aug. Sirmi Vrsio et Polemio cons. a. 338), quae Constantis est ² et C. ins. Th. (u. i.) ³ similis Th. ⁴ functionem Th.

1 aa. attalo] O Paris. 4521, a. K, an. I |
dydrale O, om. X | iure om. O^a | concessa O
3 aa. et cc. marcellino] Paris. 4521, aa. et
cc. marcell. O, a. KI | muneris O 5 aa. et
cc. gaio] O Paris. 4521, a. KI | ob] ab O
7 imp. const. (coh. ist. O) a. ad catulinum
vicarium O Paris. 4521, idem l. K, imp. I |
negotiantes] KOI, negotiantores O^a, nego-
tiantores O^b, negotiationes X: οἱ πρᾶγματι-
μοὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν ὀθόνην ἢ τὴν πορφύραν
ἢ τὰ παρθυὰ δέματα B apud Cui. | linthe-
nones O, lintearios libri Cuiacii cum B (u. s.)
8 uisum] iusu (I^a | ueterem om. X 9 esse
om. O^a 10 a.] aa. Paris. 4521, a. et c.
Contius (ex Th.?), aa. et iulianus c. Cui. (ex
Th. 11, 16, 7?) | ad taurum om. KI | pp.] Th.,
om. libri | de cetero] decreto O 11 tan-
tum] tamen I | pensitentur] praetensitentur K^a
12 demencia OI | decreuit O 13 preceden-
tebus I^a | urgere KO, urgueri I^a 14 cel-
situdinem ... 15 ad bis I^a | auctorem O, acto-
rem K, actore I 16 usur-

patoria O^a | conatus I uel I^a 17 iussioni O |
iudicium O^a I 18 debbit O^a | excurrere] libri
cum lege Rom. Visig., excurrere Th. Vatica-
nus | conuenientia O, conuentia I | dissim-
ilatione I 19 curiales KI^a | suppliciis O^a |
castigetur I^a | s. a. Th. 11, 16, 8 21 mpp.
ual. ualr. et grat. aaa. Paris. 4521, imp. ual.
et ual. et gratia. O, imp. ual. KI: idem aa.
(= impp. ualentinianus et ualens aa.) Th. |
ad ... 22 africae] Th., claudio proconl' april'
Paris. 4521, om. KOI 22 ne] ut ne I
23 pecio putetur O | esse] esse uel K^a |
s. a. Th. Contius? | aa. om. Cont. 25 imppp.
(mpp. Par.) ... et (et om. Par.) th. aaa. ad hyp.
pp.] Paris. 4521 Th., imp. gratia. ual. et ab
eo aaa. ad ypatic. (ypac. O^b) O, imp. gra. KI
27 abiectis Th. | praetō (= praetor?) K, pa-
ter O 28 postulatis] Z^r cum Th., postu-
lantis KOI 29 aliquod O | praebitionum]
preb. predictorum I 30 aestimata] dett. cum
Th., estimatas KOIX

perpetuo pensitationum praerogativa nexuerint. PP. KARTHAGINE ID. APRIL. POST CONSVLATVM SYAGRII ET EVCHERII.

a. 382

- 11 IDEM AAA. AD SYAGRIVM PP. Eos, qui cum honore comitum nomine [Th. 11, 16, 11] magistrorum memoriae praefuerint uel epistulis uel libellis, item eos, qui ibidem peragendis signandisque responsis nostrae mansuetudini obsecundant, omnium ciuiliū munerum¹ 5 fieri iubemus exsortes. Igitur qui ex eo gradu palatio nostro abcesserint, adesse sibi competentia priuilegia gloriantur: qui uero superioribus dignitatibus creuerint, nihilo minus huius loci priuilegia praesto sibi fuisse laetentur. LECTA III K. SEPT. CAPVAE ANTONIO ET SYAGRIO CONSS.

a. 382

- 12 IDEM AAA. AD HYPATIVM PP. Maximarum culmina dignitatum, [Th. 11, 16, 15 B 54, 6, 19] 10 consistoriani quoque comites, notarii etiam nostri et cubicularii omnes atque ex cubiculariis ab omnibus sordidis muneribus uindicentur. Ceteros autem, palatina uel militari intra palatium praerogativa munitos ita demum priuilegium simile contineat², si prioribus statutis se ad eiusmodi exceptionem docuerint pertinere, ut non singulis indulta personis, sed in commune dignitati uel corpori huiusmodi beneficia doceantur fuisse concessa: circa³ 15 rhetores atque grammaticos eruditionis utriusque uetusto more durante. Sordidorum uero munerum talis exceptio sit, ut patrimonii dignitatum superius digestarum nec conficiendi pollinis cura mandetur aut panis excoctio aut obsequium pistrini, nec paraueredorum huiusmodi uiris aut parangariarum praebitio mandetur, exceptis his, quibus ex more Raeticus limes includitur⁴, uel expeditionis Illyricae pro necessitate uel tempore utilitas ad- 20 iuuatur. Operarum atque artificum diuersorum, excoquendae etiam calcis obsequia nulla de talibus adiumenta poscantur: materiam lignorum⁵ atque tabulata exceptorum uirorum patrimonia non praebeant: carbonis quoque nisi eum⁶, quem moneta sollemniter uel fabricatio secundum ueterem morem poscit armorum, ab huiusmodi uiris praebitio desistat: publicis uel sacris aedibus construendis atque reparandis⁷, capituli atque temonis neces- 25 sitas nulla mandetur: legatis atque adlectis sumptus possessio huiusmodi priuilegiis munita non conferat. Hoc tamen his patimoniis prosit, quae dignitatem proprio uidentur nomine possidere. Etiam eos, qui simili honore functi sunt, generali praerogativa a praebitione sordidorum munerum uindicamus. D. V ID. DEC. ANTONIO ET SYAGRIO CONSS.

a. 382

- 13 IDEM AAA. ET ARCADIVS A.⁸ AD NEOTERIVM PP. Sordidorum munerum [Th. 11, 16, 16] 30 excusatio delata personis ad heredem successoremue transire non potest. neque enim

KOI

¹ nullum munerum Th., ubi adduntur alia ² contingat Th. ³ ecclesias ins. Th., om. B
⁴ idem Th.: expectes instruitur (Gothofredus) ⁵ lignum Th. recte, cf. Th. 11, 16, 18
⁶ idem Th.: eum del. (Gothofredus) ⁷ hospitalium domorum minime cura[e] subiaceant: uiarum et pontium tales sollicitudo non oneret ins. Th. ⁸ imp. Valentinianus Theodosius et Arcadius AAA. Th. recte

1 pensionum Th., censitationum I^a? | nexuerunt O^bI, om. O^a | s. a. Th. 3 idem ... pp.] id. a. KI | eos] hos O 4 memoria O | praefuerint] dell. Th., praefuerunt KOI | ep. uel ep. uel ep. I^a | item] int K 5 responsisque O | mansuetudini] Hal. Th., mansuetudinis libri || agitur O | palatio] e p. Th. | abcesserint] Z^b Th., abcesserunt K^a, abserint O, adserint I, accesserunt K^b | sibi om. I 7 priuilegia I^a 8 loci] modi K, moi loci I | s. a. Th. 10 idem ... pp. (pp. om. O) | O Paris. 4521 Th., idem a. I, idem K 11 comites] iudices com. I | et om. I^a | cubiculariis] cubicularii K, cubiculari I 12 ceteras O^a 13 priuilegium demum KI | contineant K^a 14 ad] ab I^a | huiusmodi KI | docuerint I 15 corpori] conperi O | eiusmodi Th. 16 uetusto] uetusto uel iusto I | more bis I 17 numerum I^a | sit] fit K | nec] non I | conficiendo I 18 aut obs.] obs. O | pristini K^aOI | paraueredorum K^a, parauerendo-

rum O 19 modi om. O | quibus his I 20 includerit I^a 21 operum KI | atque] Z Th., que O, quoque K^aI, quoque et K^b, cf. Th. 11, 16, 16 operas atque artifices non praebuit | artificum I, artificium KO 22 materia KO 23 matrimonia I^a | carbonis] Z^b Th., carbones KOI, carbonis X 24 poscitur OF^a | morum K^aI^a | iuris K^aO?I? | praebitionis K^a, praebitione K^bOI | desistant KI 25 construendis] conseruandis uel construendis I, inc. K^a | capituli] Th., capitulis O^a, capitalis K^bO^bI, inc. K^a: κεφαλικάς συντελείας B (Cui.) | tenotis O, tenuis I 26 atque bis I^a | adiecti O | minuta K 27 ferat Th. 28 eos etiam KI | honores I | perfuncti Th. | a praebit.] ambit. I^a 29 s. a. Th. 30 idem aaa. (aa. Par.) et arc. a. (a. om. Par.) | Paris. 4521, idem aaaa. O, idem a. arc. K, idem a. et arch. I | ad neoterium (neutrium Par., n. O) pp. om. KI 31 excusatione Th. | delegata O

potest esse perpetuum, quod non rebus, sed personis contemplatione dignitatis atque militiae indulsisse nos constat. D. XVIII K. MAI. MEDIOLANI ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS.

a. 385

- 14 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. TATIANO PP.¹ [Th. 11, 16, 19] 5
Eam legem², quam de extraordinariis sordidisque muneribus expressis uocabulis functionum et insignibus dignitatum sine ulla ambage praescripsimus, ita circa eos, in quos nostra munera redundarunt, seruandam esse praecipimus, ut isdem beneficiis non quamdiu militauerint, sed quamdiu uixerint perfruantur. D. XI K. APRIL. MEDIOLANI TATIANO ET SYMMACHO CONSS.

a. 391

- 15 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. AD MESSIANVM COMITEM RERV PRI- [Th. 11, 16, 20] 10
VATARVM. Euidenter atque absolute iubemus, ne fundi ad patrimonium nostrum pertinentes, seu conductionis titulo seu perpetuo iure teneantur, aliquid praeter ordinem superindicti uel pretii *petiti* nomine uel de sordidis quibuscumque muneribus agnoscant. nam hoc et
1 a diuis principibus impetratum est et a nostra serenitate reparatum. Quisquis igitur iudicium contra fecerit, quinque pondo auri de facultatibus, alia de officiis suis, totidem et de
curialibus, qui exsequi male iussa festinant, nouerit eruenda. D. XVII K. IUL. MEDIOLANI OLYBRIO ET PROBINO CONSS.

a. 395

- 16 ¹IDEM AA. ET THEODOSIVS A. MELITIO PP. Ab illustribus personis sordida munera et extraordinariae necessitatis damna remouemus. D. XV K. MART. RAVEN- 19
NAE HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONSS.⁴

a. 412

XXXVIII (XXXVIII)

R DE QVIBVS MVNERIBVS VEL PRAESTATIONIBVS NEMINI LICEAT SE EXCVSARE R

- 1 ²IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. HERCVLIO PP.⁶ ⁷Comparisoni [Th. 11, 17, 4] 4
transuentionique specierum uniuersi sine ullo priuilegio coartentur ad necessitates Illyri- 25
cianas: nam in his dumtaxat titulis nullum sub quodam cessare priuilegii uelamento cen-
1 semus. Sed sub hac condicione, cum tempus exegerit, huiusmodi collationi succumbant,
ut non tantum requiratur idoneus, uerum uniuersi pro portione suae possessionis iugatio-
nisque ad haec munia coartentur, et a summis sarcina ad infimos usque decurrat. D. III 29
ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI BASSO ET PHILIPPO CONSS.⁸

a. 408

KOI

¹ Orientis addit Th. ² Th. 11, 16, 18 ³ iunge Th. 11, 18, 1 ⁴ Honorio VIII et Theodosio III AA. conss. (= a. 409) Th. 11, 18, 1 ⁵ iunge Th. 15, 1, 49 (fere geminam)
⁶ Illyrici addit Th. 15, 1, 49 ⁷ constructioni murorum et praemittit Th. ⁸ d. v id. April. Constantinopoli dd. nn. Honorio VIII et Theodosio V AA. conss. (= a. 412) Th. 15, 1, 49

2 constant O | s. a. Th. | a.] a. 1 Th. 4 imppp. ... aaa.] mpp. ualr. et th. et arc. aaa. Paris. 4521, imp. ual. KI, impr. O | datiano pp. Paris. 4521, toc. pp. O, om. KI 5 de om. O 6 et om. O | quo O 7 redundarum O, redundarum I^a | praecipimus O | ut] et ut K | beneficii O | non] ne O, in I 8 s. a. Th. 10 impp. (imp. O) ... aa.] imp. arc. KI | ad messianum comitem r. p.] Paris. 4521, messianum r. p. O, messiano c. r. p. Th., om. KI 11 pertinetes I 12 conditionis K^aI^a 13 pretii petiti] Th., pretii libri, petiti Gracci secundum Cui. | hoc et] X Th., et hoc KOI 14 impetratum] Z cum Th. et B (Cui.) alth-
div, inperatum KOI | et om. I | iudicium contra K, contra iudicium I 15 alii I^a | de inofficiosis O | et om. O 16 qui] quod O^aI^a | nouerint KI | s. a. Th. 18 idem aa. et th.

a.] Th., idem aa. O, idem a. KI: impp. honorius et theodosius aa. Th. 11, 18, 1 rectius | melitio pp. (pap. Par.) | Paris. 4521 Th., pp. O, om. KI | sordia O 19 damna] causa dampna [O^a | remouentur O^a | s. a. Th. 20 honorio] dd. nn. honorio Th. 22 de] ex I | muneribus] in mun. O 23 se om. I 24 impp. ... pp.] Th., imp. hon. et th. ad re. p. O, mpp. hon. et th. aa. ad erculianum pp. Paris. 4521, imp. hon. a. (a. om. I) KI: illyrici addit Cui., ni fallor, ex Th. 15, 1, 49 25 coarceantur K^a, coartantur O, coarcentur I, arceantur K^a | illaricianas O 26 nam] nunciantes nam O 27 exegerit tempus KI | succumbant] edd. Th., succumbat libri 28 iugationisque] iugationis I, uationis O 29 munera KO | coarceantur K^a, coarcentur I | infirmos OI | s. a. Th.

- 2 IMP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD TAVRVN PP. Cum ad felicis- [1, 2, 11]
simam expeditionem numinis nostri omnium prouincialium per loca, qua iter adipimus,
debeant nobis ministeria exhiberi, neminem ab angariis uel parangariis uel plaustris uel
quolibet munere penitus¹ excusari praecipimus, sed omnes, siue ad diuinam nostram [(1, 2, 11)]
domum siue ad uenerabilis Augustae uel ad sacrosanctas ecclesias uel quaslibet illustres
domos pertinent, nec lege pragmatica nec diuina adnotatione sacrae oraculo excusatos
indictionibus magnificae tuae sedis tempore nostrae expeditionis oboedire decernimus.
D. XIII K. MART. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO A. VI ET NOMO CONSS. a. 445
- 3 IMP. LEO A. DIOSCORO PP. Hac prouidentissima lege statuimus omni excu- [B 54, 7, 3]
satione cessante nullaue persona uel dignitate penitus excepta, in quibuscumque locis 10
administrationi sublimitatis tuae commissis opus exegerit², murorum constructionem seu
comparationem frumenti aliarumque specierum sine ullo impedimento, prout commodum
atque necessarium magnitudo tua perspexerit, fieri. a. 472?

L (XXXVIII)

R QVI AETATE SE EXCVSANT R

15

- 1 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. SEVERINO ET CETERIS SCHOLASTICIS ARABIIS.
Cum uos adfirmetis liberalibus studiis operam dare, maxime circa professionem iuris, con-
sistendo in ciuitate Berytorum prouinciae Phoenices, prouidendum utilitati publicae et spei
uestrae decernimus, ut singuli usque ad uicesimum quintum annum aetatis suae studiis
non auocentur. 20
- 2 IDEM AA. THEODORO. Cum filios tuos patria potestate liberatos adhuc [Poc. 38, 11]
minores legitima aetate esse dicas, merito postulas, ut liberalibus studiis non auocentur.
et ideo muneribus personalibus quae ad patrimonium non pertinent non adstringentur, si
ciuium non est inopia.
- 3 IDEM AA. PROTELAO³. Manifesti iuris est maiores quinquaginta quinque⁴ [Poc. 43, 3] 25
1 annis inuitos ad munera personalia uocari non posse. Cum itaque septuagenario maiorem
te esse profiteris, si nominatione facta appellationis auxilium interposuisti, tueri te notione
praesidis prouinciae potes iure concesso.

K01

¹ penitus om. l. gem. ² erit? ³ Protesilao? ⁴ quinquaginta quinque confirmant Poc.
(v. Zachariae, vi. Cui.), requiri tamen septuaginta propter Digesta (c. g. 50, 2, 2, 8.
50, 6, 4) et u. 26 septuagenario maiorem recte monuit Cuiacius

1 imp. ... pp.] l. gem., imp. th. et ual. aa.
ad t. O, imp. th. KI 2 nominis libri | qua |
quibusque K^a, quibus K^b 3 nobis] I^bX cum
l. gem., solita nobis K, nobis solita O, solita
a nobis I^a | exhibere KI | uel] et O | palustris
KX 4 peritus I^a | siue om. O^a | nostram
diuinam KI 6 domus O | pertinere K | ad-
notationem O, adnotationem I^a | excusatos O,
excusator I^a? 7 nostrae] nec O^a | expen-
ditionis K^a | obedientem Oⁱ, audire O^r, sub-
audire X 8 s. a. Contius Cui. l. gem. | et
nonio Cui., v et Cont. 9 a diosc. pp.] Cui.,
a. diascorio pp. Paris. 4521, a. d. O, om. KI
11 administrationi] X, administracionis KOI |
tue sublim. tue I | commissi KO | exerit X |
construccionem seu comparacionem K 12 ullo
om. X 13 prospexerit KX, pprospexerit O^a
15 qui] qui professionibus se excusant qui O,
cf. ad u. 26 16 imp. (imp. Paris.) diocl. et
max. aa. seuerino et ceteris (aliis Cont.) sco-
lasticis arabiis (scholaribus arabiae Contius
Cui.) Paris. 4521 Contius Cui., imp. diocl.
a. seuerino et ceteris scholasticis Russardus,
imp. d. et max. c. et ce. scol. arab. O, imp.

diocl. KI 17 affirmatis O^a | professiones O
15 beritiorum I^b | fenicis OX, et fenicis I
19 nostre O | decreuimus KI | uigesimum IX
20 aduocentur OI^aX 21 aa. theodoro] Pa-
ris. 4521, aa. et cc. theodoro Cui., a. th. O,
a. I, l. K 22 mitiores O | dicat I | ad-
uocentur OI 23 astrigentur I 24 ciuium]
cuiuum I^a | inopia non est OX 25 aa.
protelao] Paris. 4521, aa. tp. O, a. KI, aa.
et cc. plautiano Contius | manifestis I^a, can-
ifestissimus O^a, canifestissimi O^b | est iuris
(uin. I^a) I 26 inuitos] inuitos qui etate se
excussant O^a: simili uitio nititur, quod se-
cundum Hugolinum in quibusdam libris hic
titulus in duos diuisus est, ut rubrica qui
professione se excusant (cf. ad u. 15) c. 1
et 2, rubrica qui aetate se excusant c. 3
praeponatur: quod refellitur tam argumento
c. 1. 2 quam numeris huius et sequentium
titulorum apud Graecos laudatorum (cf. Poc.
II. cc. et indicem Coislin. ad B 54, 7) | cum]
cu I | septuagenarim I^a 27 esse te I. om. K^a |
a nominatione I^b, anno ratione O^a, anno-
tacione O^b, inc. I^a 28 potest I | concesso O

LI (L)

R QVI MORBO R

- 1 IMP. GORDIANVS A. CASSIANO. Si ea caecitate pater tuus oppressus est, ut utriusque oculi aciem prorsus amiserit, leuamentum personalium munerum sentiet.
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. IULIANO. Cum articulari morbo debilitatum te esse dicas, iuxta iuris publici auctoritatem a personalibus muneribus uacationem habebis.
- 3 IDEM AA. ET CC. CELERI. Podagrae quidem ualitudo nec personalium munerum prodest ad excusationem: uerum cum ita te ualitudine pedum afflictum dicas, ut rebus propriis intercessum commodare non possis, adi rectorem prouinciae, qui si adlegationibus tuis fidem adesse perspexerit, ad corporalia munera uocari te non patietur.
- 4 IDEM AA. ET CC. REGINO. Casus patris corporis munerum personalium filio iure non praestat excusationem.

LII (LI)

R DE HIS QVI NVMERO LIBERORVM VEL PAUPERTATE
EXCVSATIONEM MERVERVNT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. VERECVNDI. Numerus liberorum ab honoribus non excusat.
- 2 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. SEVERINO. Filium ab hostibus captum ac necdum reuersum ad excusationem munerum personalium patri proficere non posse magis placuit.
- 3 IDEM A. ET C. NONNO. Nepotes in locum parentum succedentes uice eorum prodesse consueuerunt. Et ideo si quinque numerus liberorum ex amissorum filiorum nepotibus suppletur, a muneribus personalibus is, quem patrem tuum esse dicas, iuxta constituta excusatur.
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. DOMNO. Cum facultates tuas in filium tuum contulisse te nec quicquam habere proponas, respectu eius patrimonii quod tuum esse desiit muneribus ciuilibus non adstringeris.
- 5 IDEM AA. ET CC. MARCIAE. De personalibus muneribus, quae feminis pro sexus condicione indicuntur, exemplo marium quinque superstitum numero liberorum eas excusari diui parentes nostri constituerunt.

KOI

¹ cf. 10, 43, 4

2 morbo] in morbo I, morbo se excusant O
 3 imp. gord. a. cassiano] Cui., imp. gord. a. K, imp. d. O, idem gord. I 4 prorsus I | amisit O, om. I | sentientur O^a
 5 impp. ... iuliano (iuliano Par.)] Paris. 4521 Cui., mp. d. a. O, imp. diocl. KI 7 habebit O 8 aa. et cc. celeri] Paris. 4521, aa. et cc. celae (in marg. celsae Cont.) Cui. Cont., a. KOI 9 ad excusatione K, ab excusatione O | cum] prodesse cum K^a
 10 intcessum I | commodare] dare I | adi (addi I^aX) rectorem (—re O) pr. qui si] OIX, rector pr. si K 11 adesse fidem I | prospexerit OX | te] tate I^a 12 aa. et cc. regino] Paris. 4521, a. KOI | pasus O 15 de] munerum de I 16 meruerint Th. 12, 17, om. I 17 impp. I | a. uerecundo] Paris. 4521, om. KOI | numerus] ius O | ab honeribus non exc. OX, non exc. ab

oneribus KI: honoribus Z^a libri Cuiacii cum Graecis et Dig. 50, 5, 2, 1 18 imp. ... seuerino (seuero Cont.)] Contius, imp. philippus a. philippo seuerino Paris. 4521, imp. philippus KOI | nondum KO, nedum X 20 et c. nonno] O, et cc. n'ono Paris. 4521, et c. nomo Cui., om. KI | in locum] O, loco KIX | succedentes O | eorundem IX 21 consueuit O, conseruerunt I^a | liberorum numerus KI 22 supplent OI^a | a om. X | parem I^a 24 impp. ... domno (domino Par.)] Paris. 4521 Cui., imp. d. et max. O, imp. diocl. I, imp. K | tuas] omnes tuas O 25 nec] ne K | habere] te h. O | respectum O 26 desiit] dicis K^a | muneribus ante 25 quod collocat O 27 idem a. marciae (martinae Cui.)] Paris. 4521 Cui., id. a. marco O, idem a. KI | per sexus conditionem KIX 28 marum KI

- 6 IMP. CONSTANTINVS A. DALMATIO. Eos, qui cuiuscumque sexus liberos [Th. 12, 17, 1
quinque habeant, impetrata semel uacatione potiri conuenit, ita ut, si in hoc numero filius
legitimae aetatis inueniatur, obeundis statim pro suo patre muneribus applicetur, patribus,
1 qui filios uel filias quinque habuerint, promissa legibus immunitate seruanda. Quod si
quis propter censum tenuiorem¹ uacationem meruerit atque hoc probauerit, beneficio 5
potiatur, si propter rerum angustias ad personalia uocatur obsequia. D. XIII K. FEBR.
SIRMIO CRISPO III ET CONSTANTINO II² CONS.

LIII (LII)

R DE PROFESSORIBVS ET MEDICIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. NUMISIO. Cum te medicum legionis secundae adiutricis esse dicas, 10
munera ciuilia, quamdiu rei publicae causa afueris, suscipere non cogeris: cum autem
abesse desieris, post finitam eo iure uacationem, si in eorum numero eris, qui ad beneficia
medicis concessa pertinent, ea immunitate uteris.
- 2 IMP. GORDIANVS A. HERACLIANO. Grammaticos seu oratores decreto ordinis probatos,
si non se utiles studentibus praebeant, denuo ab eodem ordine reprobari posse incognitum 15
non est.
- 3 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. VLPiano. Poetae nulla immunitatis praerogatiua
inuantur.
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MALCHO. Oratione diui Pii liberalium stu-
diorum professores, non etiam calculatores continentur. 20
- 5 IDEM AA. ET CC. CONCEDEMONI. Nec intra numerum praestitutum ordine inuito
medicos immunitatem habere saepe constitutum est, cum oportet eis decreto decurionum
immunitatem tribui.
- 6 IMP. CONSTANTINVS A. AD POPVLVM. Medicos et maxime archiatros [Th. 13, 3, 1. 2. 3 mut.
uel ex archiatris, grammaticos et professores alios *litterarum* una cum uxoribus et filiis 25
nec non etiam rebus, quas in ciuitatibus suis possident, ab omni functione et ab omnibus
muneribus ciuilibus uel² publicis immunes esse praecipimus neque in prouinciis hospites
recipere nec ullo fungi munere nec ad iudicium deduci uel exhiberi uel iniuriam pati,

KOI

¹ tenuem Th. ² aut Crispo II et Constantino II (= a. 321, cf. Th. 6, 22, 1) aut Crispo III
et Constantino III (= a. 324) scr. ³ ciuilibus uel non agnoscit Th.

1 a. damatio Paris. 4521, om. KOI | eos |
os O | cuiusque K, cumque O^a 2 ita ut |
aut KOI^a | in om. O 3 obeundi K | sua
parte K'I 4 qui si K^a 5 tenuiorem O^a |
uacationem meruit O | beneficio | hoc b. K
6 patitur O | s. a. Th. Cui. 7 crispo et
constantino cons. Cui. 10 a. numisio (uel
mimisio Par.) | Paris. 4521 Cui., a. numusio O,
om. KI 11 non | no I 12 post | prae O |
uacationem I, nationem X | eris | es I^a
13 ueteris KO 14 c. 2 I Russardus praec-
mittunt haec: hic deest lex una graeca (G. I)
et t. unus (graecus Russ.), quae aberrauit
fortasse ex titulo 56: hoc enim loco
titulum non excidisse probat index Coislin.
ad B 54, 7 | a. herachiano | Paris. 4521, a.
aureliano Cui., a. K, om. OI | seu | uel K |
aratores O^a 15 utile O 17 imp. ... c.)
imp. ph. I. et ph. O, mp. philippus c. Paris.
4521, imp. phil. KI | ulpiano | Paris. 4521
Cui., om. KOI | nullam I 19 mpp. dioc.
et max. aa. malco Paris. 4521, imp. d. et

max. O, imp. diocl. KI | gracione O, ora-
tione I^a, cratione X 20 professores K^a |
calcatores I^a 21 a. et c. O, a. I, om. K |
concedemoni | O Russardus, eidem Paris. 4521,
phuidemo Contius, finidemo Cui., om. KI:
latet fortasse in concedemoni Κηδεμών (si hoc
nomen proprium est), ut con ortum sit ex
antecedente cc. | infra K, ufra O | praesti-
tutum I^a | inuitos KOI^a 22 medicos | uel
m. I | saepe om. O | eos K | decurionum |
decurio non I, decurionum non K 24 a.
ad populum | Paris. 4521 Th. 13, 3, 3, a. I,
om. KO | archaitros K^a 25 ex om. KI |
et | OI^a, etiam I^a, etiam et KX: medicos
grammaticos et professores Th. 13, 3, 1 |
litterarum | litterarum et doctores legum libri
contra B (καὶ οἱ παιδευταὶ καὶ οἱ ἄλλοι δι-
δάσκαλοι τῶν γραμμάτων Cui.) et Th. 13, 3, 1. 3 |
fililiis I^a 26 nec I^a | non etiam | nom O^a,
non O^b 27 uel | et KI^a? | praecepimus O
28 iniuria OX | patri K, om. X

- 1 ut, si quis eos uexauerit, poena arbitrio iudicis plectetur. Mercedes etiam eorum et salaria reddi iubemus, quo facilius liberalibus studiis et memoratis artibus multos instituant. PP. V K. OCT. CONSTANTINOPOLI DALMATIO ET ZENOPHILO CONSS. a. 333
- 7 IMP. IULIANVS A. Magistros studiorum doctoresque excellere oportet moribus [Th. 13, 3, 5] 5
1 primum, deinde facundia. Sed quia singulis ciuitatibus adesse ipse non possum, iubeo, 5
quisquis docere uult, non repente nec temere prosiliat ad hoc munus, sed iudicio ordinis probatus decretum curialium mereatur, optimorum conspirante consensu. D. XV K. IUL. ACC. III K. AVG. SPOLETIO MAMERTINO ET NEVITTA CONSS. a. 362
- 8 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD PROBVM PP. [Th. 13, 3, 7] 10
Reddatur unusquisque patriae suae, qui habitum philosophiae indebito et insolenter usur- 10
pare cognoscitur, exceptis his, qui a probatissimis approbati ab hac debent collusione secerni. turpe enim est, ut patriae functiones ferre non possit, qui etiam fortunae uim se ferre profitetur. D. XIII K. FEBR. SIRMIO¹ VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS. a. 369
- 9 IDEM AAA. AD PRAETEXTATVM PV. Archiatri scientes annonaria sibi com- [Th. 13, 3, 8] 15
moda a populi commodis ministrari honeste obsequi tenuioribus malint quam turpiter 15
1 seruire diuitibus. Quos etiam ea patimur accipere, quae sani offerunt pro obsequiis, non ea, quae periclitantes pro salute promittunt. D. III K. FEBR. TRIVERIS VALENTINIANO ET VALENTE III² AA. CONSS. a. 370
- 10 IDEM AAA. AD OLYBRIVM PV. Si quis in archiatri defuncti est locum [Th. 13, 3, 9] 20
promotionis meritis adgregandus, non ante eorum particeps fiat, quam primis qui in ordine 20
reperientur septem uel eo amplius indicantibus idoneus approbetur: ita tamen ut, qui- cumque fuerit admissus, non in priorum numerum statim ueniat, sed eum ordinem con- sequatur, qui ceteris ad priora subuectis ultimus poterit inueniri. D. VI ID. MART. VALEN- TINIANO ET VALENTE III AA. CONSS. a. 370
- 11 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. MONAXIO PP. Grammaticos ora- [Th. 13, 3, 16] 25
tores atque philosophiae praeceptores nec non etiam medicos praeter haec, quae retro 25
latarum sanctionum auctoritate consecuti sunt priuilegia immunitatesque, frui hac praero- gatiua praecipimus, ut uniuersi, qui in sacro palatio inter archiatros militauerunt, cum comi- tiuam primi ordinis uel secundi adepti fuerint aut maioris gradum dignitatis adscenderint³, nulla municipali, nulla curialium conuentione⁴ uexentur, seu indepta administratione seu 30
accepta testimoniali meruerint missionem: sint ab omni functione omnibusque muneribus publicis immunes, nec eorum domus ubicumque positae militem seu iudicem suscipiant
KOI

¹ Febr. acc. ... Sirmi? ² II (= a. 368: *Gothofredus*)? ³ cum ... adscenderint] cum comitiua primi ordinis uel secundi *Th.* ⁴ collatione *Th.*, qui addit nulla senatoria uel glebali descriptione

1 ut si quis] *I*^o cum *Th.* 13, 3, 1, si quis *K*, aut si quam *O*, aut si quis *I*^o, et si quis *X* | plectetur cum *Iustinianorum* sit, non uidetur mutandum | eorum] eis *KI*^o 2 irruant *O*^o?, instruant *O*^o 3 s. a. *Th.* 13, 3, 3 4 a. om. *KI* | maioribus *K*^o 5 facundias *O* 6 quisquis] ut q. *K* | repetente *O* | sed] sed hoc *I* 7 decreto *O* | curialiari *I*^o | s. a. *Th.* 9 mpp. ualent. et ual. et gratianus aaa. ad probum (om. pp.) *Paris.* 4521, imp. ual. et ual. et gratia. *O*, imp. ual. *KI* 10 qui] quod *I*^o | et om. *O* | insolempniter *OI* 11 his om. *O* | collusione] *Th.*, collusione *KI*, confusione *O* 12 turpe] tur *K* | qui] quod *I*^o | fortunae uim se] forme imses *O*^o 13 profitentur *KOI* uel *I*^o | s. a. *Th.* 14 aaa. ... pu.] *Th.*, aaa. ad praetextatum pp. *O*, aa. ad pretestatum pp. *Paris.* 4521, a. *K*, antoni. *I* | archiatis *O* | annoria *OI*^o | commoda a] *KOI* *Th.*, commodata *O*^o 15 malunt *O*,

malerit *I* 16 diuito quo *O* | offeruntur *O* | ea non *O* 17 s. a. *Th.* 19 aaa.] a. *KI* | ad holibrium pp. *Paris.* 4521, ad liberum pp. *O*, om. *KI* | qui *Th.* | archiati *O* | loco *KO* 20 non] unde *O*^o | participes *I*^o | primus *I*^o 21 reperiuntur *KI* | aplius *K* | approbatur *K^oOI*^o | tamen om. *Th.* 22 in] ad *Th.* | consequantur *I* 23 ad] a *O* | subuectis] *Z Th.*, subiectis *KOI* | s. a. *Th.* 25 imp. ... pp.] *Paris.* 4521 *Th.*, imp. hor. et th. *O*, imp. hon. *KI* | praumaticos *O* | oratores] *I Th.*, oratores rhetores *K*, auctores rhetores *O*^o, rethores *O*^o 26 prester *I*^o 27 priuilegio *K*^o 28 praecimus *O*^o | inter om. *I* | militauerunt cum] militarum *O* | comitiua *I* 29 adepti *K^oI* | maiores *K* | adscenderint] *Z*, ascendent *KI*, accenderunt *O* 30 in adempta *K*, indempta *I* 31 testimoniali] *I Th.*, testimoniallem *KO* | meruerunt *KI* | que om. *K*

- 1 hospitandum. Quae omnia filiis etiam eorum et coniugibus illibata praecipimus custodiri¹.
 2 Haec autem et professoribus memoratis eorumque liberis deferenda mandamus. D. PRID.
 K. DEC. CONSTANTINOPOLI CONSTANTIO ET CONSTATE CONSS. a. 414

LIII (LIII)

R DE ATHLETIS R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. HERMOGENI. Athletis ita demum, si per omnem aetatem certasse, coronis quoque non minus tribus certaminis sacri, in quibus uel semel Romae seu antiquae Graeciae, merito coronati non aemulis corruptis ac redemptis probentur, civilium munerum tribui solet uacatio.

LV (LIII)

R DE HIS QVI NON IMPLETIS STIPENDIIS SACRAMENTO SOLVTI SVNT R

- 1 IMP. ANTONINVS A. VERINO. Ignominiae causa sacramento liberati honoribus abstinere debent, a muneribus autem civilibus excusati non sunt.
 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CARO VETERANO. Cum ob prouectae aetatis senium sis dimissus, honestam missionem consecutum te esse ambigi non potest.
 1 Habebis itaque a civilibus muneribus nec non etiam honoribus uacationem. non tamen ea privilegia, quae his competunt qui pleno stipendiorum numero funguntur, usurpare te ius permittit, quando non perfecto statuto militiae tempore nec omnibus stipendiis decursis sacramento solutum te esse etiam ipse confitearis.
 3 IDEM AA. PHILOPATORI. Veteranis ita demum honorum et munerum personalium uacatio iure conceditur, si post uicesimum annum militiae, quam in legione uel uexillatione militauerunt, honestam uel causariam missionem consecuti esse ostendantur. Vnde cum te in cohorte militasse commemoras, intellegis superuacuo uacationem tibi uelle flagitare.

KOI

¹ ita ut nec ad militiam liberi memoratorum trahantur inuiti addit Th.

1 hospitandum] *I*^b Th., hospites *KOI*^a | etiam *om.* *O* | inuoluta *O*, illibata uoluta *I* | praecipimus *O* 2 et] etiam *I* | memoratis *om.* *K* | liberis] *l.* uel *KI* | defendenda *I*^a | *s. a.* Th. 5 alletis *O*, atheletis *X* 6 impp. ... hermo-
 1 hermeti *Cui.*] *Paris.* 4521 *Cui.*, imp. d. et max. *O*, imp. diocl. *KI* | atheletis *X*, thetis *O* 7 si per] super *OX*^a, *s.* *I*^a | omne *K*, nomnem *O* | non minus] inmu-
 1 nus *K* | certaminibus *OI*, certauimus *X* | sacris *I* 8 corruptis *om.* *O*^a 9 munerum-
 1 dum *I*^a | uatio *I*^a 11 hiis *OX* 13 ant. *a.*] ant. *K*, *a.* *I* | uerino] uerino pp. *Paris.* 4521, uanno *Cui.*, *om.* *KOI* | ignomine *K* | hone-

ribus *K*^a 14 autem] cum *O*^a | excusati] *K*, excludendi *OX*, excusati excludendi *I*^a, excusandi *I*^a 15 impp. ... ueterano] *Paris.* 4521, imp. d. et max. *O*, imp. diocl. *KI* | ob] hoc *O*^a 16 semium *K* 17 tamen] tantum *O* 18 qui] quod *I*, *q* (= qui uel quod) *O* | stupendiorum *O* 20 sacramen-
 1 tum *I*^a | esse te *I*, esse *om.* *X* 21 aa.] *a. libri* | philopatori] *Cui.*, philapathori *Paris.* 4521, philopatori *O*, *om.* *KI* | ueteranis ita] uetera merita *O* | honerum *X* | et numerum *I* 22 concedatur *I*^a | si] et si *I* | uel] uel in *O* 23 uel *om.* *X* 24 chororte *O*^a | super-
 1 uacuam *K* | flagitasse *I*

LVI (LV)

℞ QVIBVS MVNERIBVS EXCVSANTVR II, QVI POST IM-
PLETAM MILITIAM VEL ADVOCATIONEM PER PROVIN-
CIAS SVIS COMMODIS VACANTES COMMORANTVR ET
DE PRIVILEGIIS EORVM ℞

5

- 1 Οἱ πληρώσαντες στρατείαν ἢ συνηγορίαν πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῖς προνομίοις μήτε [B 54, 7, 33
στρωνίαν ἢ ἐλαιωνίαν ἢ ἐποφίαν ἔργων ἢ λογοθέσιον ἢ ἐκδικίαν ἢ πατερίαν ἢ λογιστίαν ἢ ἀγο-
1 ρανομίαν ποιέτωσαν. Ἄλλ' ἐνθα ἂν οἰκῆσαι βουλευθῶσι, μήτε ὑπαντᾶν ἀναγκασθῶσαν τοῖς
ἄρχουσι περαιτέρω πυλῶν μήτε εἰς συλλόγους ἄκοντες καλεῖσθωσαν μήτε ὀνομαζέσθωσαν ἢ ὀνομα-
2 ζέτωσαν μήτε διαγραφὰς παρεγίτωσαν προφάσει συνηθειῶν ἢ θεωρητικῶν. Ἐχέτωσαν δὲ καὶ 10
μίαν οἰκίαν λευθέραν μητάτων τῶν ἐπιδημούντων στρατιωτῶν καὶ τῶν ἐν τοῖς τόποις διατρι-
βόντων, δηλονότι τῶν ἐχόντων ἀξίας τινὰς τὴν ἰδίαν ἀτελείαν κεκτημένων· ἡ γὰρ διάταξις αὕτη
3 προστίθεται ταῖς προτέραις εὐεργεσίαις καὶ οὐκ ἀφαιρίζεται ἐξ αὐτῶν. Παρεγέτωσαν δὲ τὰ δημόσια
4 καὶ τιμάτωσαν τοὺς ἄρχοντας καὶ τιμάσθωσαν παρ' αὐτῶν. Ὁ δὲ τι τῶν ἐν τῇ διατάξει παρα-
βαίνων ἢ παραβαθῆναι συγχωρῶν πεντήκοντα λίτρας χρυσοῦ προστιμηθήσεται.

15

LVII (LVI)

℞ DE CONDVCTORIBVS VECTIGALIVM FISCO ℞

- 1 (LV 2) IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. PVNICO. Non alios a muneribus et hono-
ribus uacationem habere, quam qui mancipatum suo nomine uectigal a fisco conducunt,
certum est. quare eos, qui ab his quaedam exercenda accipiunt, nullis privilegiis esse 10
munitos haud dubii iuris est.

LVIII (LVI)

℞ DE LIBERTINIS ℞

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. LVCILLO. Condicio libertinitatis
de muneribus ciuilibus tribuere non potest excusationem nec in ea quidem ciuitate, ubi 15
domicilium libertinus habet.

LVIII (LVII)

℞ DE INFAMIBVS ℞

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CHARITONI. Infames personae, licet nullis
honoribus, qui integrae dignitatis hominibus deferri solent, uti possunt¹, curialium tamen 30
uel ciuiliū munerum uacationem non habent: sed et sollemnibus indictionibus ob tutelam
publicam eos satisfacere necesse est.

KOI: index 56, 1 ex B restitutus est

¹ uerba nullis honoribus ... possunt sumpta uidentur ex 12, 35, 2

2 hanc rubricam cum sequenti coniungit K, om. I | qui om. O 3 prouinciam O 5 de | idem [K 6 constitutio greca OX, consti-
tutioe gc. K post 57 R 9 μήτε εἰς] μηδὲ
εἰς B [ἄκοντες] Cui., ἀπόντες B 17 de |
et de continuando antecedentem rubricam
K: in aliis libris antecedens rubrica hanc
continuatur: cf. indicem Coislin. ad B
54, 7 18 imp. ... aa. (aa. et cc.
Hafn.?) punico (pp. unico Par.) | Paris
4521 Hafniensis, imp. d. et max. O, imp.

diocl. KI, imp. d. et m. aa. et cc. prouin-
ciae Cui. | et om. O 19 uectigal a] uecti-
galia K²O | committuntducunt O² 21 haud |
non I 24 imp. ... cc.] Paris. 4521, imp.
diocl. et max. aa. (aa. om. O) OI, imp.
diocl. K | lucillo | Paris. 4521, bucillo Cui.,
bucilro Contius, om. KOI | libertatis I²
29 imp. ... charitoni (car. Par.) | Paris. 4521,
imp. d. et m. O, imp. diocl. KI 30 hol-
bus K, horibus O² 31 uacatione O | ha-
beant K, habet O | et] ex O, it I², om. K

LX (LVIII)

R DE REIS POSTVLATIS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. NICAEA¹. Reos criminis postulos novos honores appetere non debere, antequam purgarent innocentiam suam, et a diuis parentibus nostris et a me saepe rescriptum est². 3

LXI (LVIII)

R DE HIS QVI IN EXSILIVM DATI VEL ORDINE MOTI SVNT R

- 1 PARS EDICTI IMPERATORIS ANTONINI A. PROPOSITI ROMAE V ID. IVL. [cf. Dig. 50, 2, 3, 1 2] DVOBVS ASPRIS CONSS. Quibus posthac ordine suo uel aduocationibus ad tempus inter- a. 212 dicetur, post impletum temporis spatium non prorogabitur infamia.
- 2 IMP. GORDIANVS A. VLPIO. Ad tempus exulare decurio iussus et impleto tempore regressus pristinam quidem dignitatem recipit, ad novos uero honores non admittitur, nisi tanto tempore his abstinerit, quanto per fugam afuit.

LXII (LX)

15

R DE FILIIS FAMILIAS ET QVEMADMODVM PATER PRO HIS TENEATVR R

- 1 IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. EVTYCHO. Patrem emancipato filio consentientem ad decurionatum non teneri dubii iuris non est: tunc enim consentiendo pater ad decurionatum obligatur, si filium in potestate habeat. consentire autem etiam is uidetur, qui non 20 testificatur dissentire nominationi.
- 2 IMP. AVRELIANVS A. ASPASIO. Cum appellasse te dicas, ostendis causam ad te pertinere: potueras enim nominato filio tantum contestari et non consentire honori ei delato.
- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. CRISPINO. Si ii, qui cum patre ad protostasiae munus uocati sunt, etiam nunc in patria potestate constituti sunt, ab huiusmodi 25 KOI

¹ Nicaeae? ² Cf. 2, 12, 6: Idem (i. e. Alexander) A. Marciano. Reum criminis constitutum defensionem causae suscipere non posse, antequam purgarit innocentiam suam, incognitum non est. D. VI k. Mart. Maximo II et Aeliano cons.: *quam non esse geminam iam inscriptio docet, cum nomina Nicias et Marcianus eiusdem uiri fuisse non possint: quin etiam BZ 8, 2, 79 (ad p. 192, 19) c. 6 non de petendis, sed de gerendis honoribus olim egisse tradit*

2 postulandis O, inc. K 3 a. nicee Paris. 4521, a. martiano Cui. (ex 2, 12, 6, cf. not. 2), om. KOI 4 a diuis] adius K^a 5 subscriptionem ex 2, 12, 6 suppl. Cui. 7 dati in exilium O, in exilio dati (ati I^a?) IX] uel] uel ex KI 9 pars ... 10 aspris (aspiris Par.) cons. (cons. om. Par.) Paris. 4521 Con- fatus, pars ... propositi u rome iid' iul. aspris cons. O, pars ... antonini K, imp. an. I 10 posthane I] ordini KI] adnotationi O] reducetur I^a 11 progabitur K 12 a. om. KOI] ulpio] O Paris. 4521, om. KI] et om. O 13 regressus I 14 his tempore I] absti- nuerint I^a, abstraherit X] affuit X, abfue-

rit KI 16 pro] de IX^a 17 hlis O] te- neantur I, tenetur X 18 impp. ... aa.] K, imp. seu. et a. I, imp. seu. O] eutico Paris. 4521, pp. Cui., om. KOI] filio emancipato O 19 ad] a I^a] est non O^a] consentiente K^a, deficit I^a 22 mpp. aurel. a. aspasio Paris. 4521, imp. aurelius a. adspadio I, imp. aur. a. KO 23 honor O, honeri X 24 impp. ... crispino] dem aa. crispino Paris. 4521 (cf. 1, 23, 3), imp. d. et max. O, imp. diocl. KI] pate O^a] protasie K, protoasie O, pro- tostasi. I^a 25 muneris O] etiam nunc] K, et adhuc OI^aX, inc. I^a] patriam (patria I^a) potestatem I

necessitatibus liberentur, cum ex eadem familia ac domo duos ad ista obsequia destinari
1 periniquum uideatur. Sane eos, quos emancipatos esse atque ex familia exisse manifestum
est, sine cunctatione retinere debebis.

4 IDEM AA. ET CC. ALEXANDRO. Sine periculo tuo magistratus filium [BΣ 38, 8, 1 sch. 20
1 tuum curatorem constituit nec appellandi tibi necessitas incumbebat. Sane nominator, qui 5
filium in potestate positum non consentiente patre ad munus deuocauit, si tamen ex uolun-
tate tua antea filius decurio factus non erat, detrimento muneris obligabitur.

LXIII (LXI)

R DE PERICULO SVCCCESSORVM PARENTIS R

1 IMP. ALEXANDER A. CLAUDIANO. Si de proprio suo patrimonio muneris editionem 10
tuo nomine pater tuus repromisit ideoque etiam sacerdotem te creari impetrauit, onus
erogationis commune omnium heredum eius esse praeses prouinciae non ignorabit.

LXIII (LXII)

R DE MVLIERIBVS IN QVO LOCO MVNERA SEXVI
CONGRVENTIA ET HONORES AGNOSCANT R

1 IMP. PHILIPPVS A. CLAUDIO. Malchaeam, quae aliunde oriunda alibi nupta est, si non
in urbe Roma maritus eius consistat, non apud originem suam, sed apud incolatum mariti
ad honores seu munera, quae personis cohaerent quorumque is sexus capax esse potest,
compelli posse saepe rescriptum est. patrimonii uero munera necesse est mulieres in his
locis in quibus possident sustinere.

LXV (LXIII)

R DE LEGATIONIBVS R

1 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ACHILLINO. Pater trium incolumium liberorum
legationibus publicis liberatur.
2 IDEM AA. ET VALERIANVS C. MARCO. Cum uos proprio nomine sumptus ob defen- 23
sionem publicam susceperitis, id, quod ad proprias erogationes collega uester acceperat,
non uobis reddere heredes eius, sed si in ea causa est, ut restitui omnino oporteat, rei
1 publicae debent potius inferre. Sane si honorariis aduocatorum erat ea quantitas desti-
2 nata, restitui illud uobis, qui haec praestaturi estis, non iniuria postulatis. Eum autem
collegam uestrum, quem defensione patriae destituisse dicitis, apud prouinciae praesidem 30
desertae adlegationis arguere potestis.

*K (transponit 65, 1. 2) O I (inscriptionem 65, 1 post 65, 2 collocat, u. 23 pater ... 24 libe-
ratur in uacuo spatio om. I^a)*

1 ac domo] I^aX, hoc modo KI^a, et domu O
2 uidetur O | mancipatos I^a 4 idem ...
alexandro] Paris. 4521, id. aa. al. O, idem
a. KI | sine] si non I 5 incunbat O 6 euo-
cavit KI^a 7 antea] antea iam K | obliga-
tur I^a 10 imp.] imp. d. O | a. claudiano]
O Paris. 4521, om. KI | edictionem OIA
11 ideoque] idem quoque O 12 praeses
om. I^a | prouinciae om. K 15 cogscant I
16 a claudio] Paris. 4521, a. marthae Cui.
(ortum ex sequenti Malchaeam?), om. KOI |
malchaeam] X, malcheam Paris. 4521, nam O,
eam KI Cui. 17 romana mar. KO, mar.
roma I^a | apud] apud eius I^a | mari I^a

18 quorumque O 23 imp. ualr. et galli.
anchilino aa. I, mpp. ualr. a. achillino Paris.
4521, imp. ual. et gal. O, imp. gall. a. K,
impp. u. et g. aa. chilino pp. Cui. | incolu-
mum O 25 idem ... c.] id. aa. et cc. O Pa-
ris. 4521, imp. ual. et gal. aa. I, imp. ual. K |
marco] Cui., marto Paris. 4521, narto O,
narco Londin., om. KI 26 quod] que
quod O, que I^a 27 eius] eius oportet X
restui I, restitutiones O | omnimodo O
28 honorariis] X, honerariis KI, adnota-
riis O 29 illam X | hoc O 30 defensio-
nem OI | praesidem bis K^a 31 legationis
edd. | potestatis O

- 3 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MVCIANO. Transmarina legatione apud nos perfunctos constitutum est biennii uacationem munerum ciuiliū et honorum habere, non eos, qui de proximo obsequium rei publicae nidentur exhibuisse.
- 4 IMP. CONSTANTIVS A. AD TITIANVM. Vniuersi omnino ex comitibus uel [Th. 12, 1, 36] ex praesidibus, qui suffragio perceperint dignitates, ciuilibus oneribus muneribusque teneantur 5 adstricti¹, ne commoda publica cum umbratili suffragiorum pactione lacerentur. Eos tamen a praedictis oneribus excipi oportebit, qui² in legationibus publicis uersati sunt. D. PRID. K. IUL. TRIVERIS PLACIDO ET ROMVLO CONSS. a. 343
- 5 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. APODEMIO PP. ILLY- [Th. 12, 12, 12] RIC. Si quod extraordinarium concilium postulatur, cum uel ad nos est mittenda legatio 10 uel uestrae sedi aliquid intimandum, id, quod inter omnes³ communi consilio tractatuque conuenerit, minime in examen cognitoris ordinarii referatur⁴. Prouincialium enim desi- 1 deria, quibus necessaria saepe fortuitis remedia deposcuntur, uobis⁵ agnoscere atque explorare permittimus, ut sit examinis tui, quae⁶ ex his auxilio tuo protinus [Th. 12, 12, 4] implenda sunt, et⁷ quae clementiae nostrae auribus intimanda uideantur. In [Th. 12, 12, 12] 15 loco autem publico de communi utilitate prouincialium sententia proferatur, atque id, quod maioris partis probauerit adsensus, sollemnis firmet auctoritas. D. V K. AVG. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS. a. 392
- 6 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. MONAXIO PP. Quotiens ab Alexan- [Th. 12, 12, 15] drina ciuitate⁸ legatio destinatur, uniuersos curiales praecipimus, qui intra urbem con- 20 sistunt, si non aegritudine uel alia inexcusabili necessitate impediuntur, in locum curiae conuenire et decreta sua propria subscriptione firmata uiro spectabili praefecto Augustali insinuare, ut eius relatione comitati tuis uirtutibus suas petitiones intiment et sub exa- mine tuo perpensa legatione res ordinetur⁹. D. III NON. OCT. CONSTANTINOPOLI THEO- 24 DOSIO A. VII ET PALLADIO VC. CONSS. a. 416

LXVI (LXIII)

R DE EXCVSATIONIBVS ARTIFICVM R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM PP. Artifices artium breui subdito [Th. 13, 4, 2] comprehensarum per singulas ciuitates morantes ab uniuersis muneribus uacare praecipimus, KOI

¹ plebeiam quoque sustineant capitationem *ins. Th.* ² uel in administratione uel *ins. Th.* ³ perferatur *Th.* ⁴ solis *ins. Th.* ⁵ quatenus *Th.* ⁶ implenda protinus (*om. sunt et*) *Th.* ⁷ ab Alex. ciu. *om. Th.* ⁸ ut eius relatione tuis uirtutibus intimata et sub examine tuo perpensa, uenire necne legati debeant, ordinetur *Th.*

1 imp. ... muciano] *Paris. 4521, imp. d. et max. O, imp. diocl. l. K, imp. diocl. I 2 et] in O 3 paximo O 4 mpp. const. a. ad ticianum Paris. 4521, imp. const. a. K, imp. const. OI, idem a. ad titianum Th., in quo legibus quae praecedunt inscribitur imp. constantius et constans aa. (c. 26) et idem aa. (c. 27...35), sequuntur autem leges Constantii cum inscriptione idem a. | ex com.] ex praesidibus uel comitibus O 5 qui] uel qui KO | perceperunt KX | dignitatis O | honoribus muneribusque OIX, muneribus honoribusque K 8 cum bis K^a | lacerentur O 7 oportebat O | s. a. Th. 9 imp. ... illyrici (per illyricum Th.) Th., mpp. th. et arc. et hon. aaa. apodemio pp. ill. Paris. 4521, imp. d. et m. praef. illirici O, imp. theo. KI 10 si] qd O | consilium KI 11 sedis I | omnes] eos I^a | consilio O, concilio Th. | tractaturque I 12 conueniri I^a |*

in *om. I^a | cognitionis O | resferatur O 13 quibus] a quibus K^a, qui O | remediis reeposc. I^a 14 promittimus I^a | sint KI^a | ex] uel ex I^a | auxilio] aux. consilio I | tuo bis O^a 15 dementiae O 16 id quod] is q. O 17 probat I, probat Th. | formet O | s. a. Th. 12, 12, 12 19 imp. ... pp.] *Paris. 4521 Th., imp. hon. et th. pp. O, imp. hon. KI | alexandria I 20 praecepimus O | qui] quod I^a 21 si non] sine OI^b 22 descriptione O | factabili K^a | praefato O 24 s. a. Th. | theod.] dn. theod. Th. 27 artificium O 28 imp. const. a. ad max. pp.] *Paris. 4521, idem (i. e. Constantinus Magnus) a. ad maximum Th., imp. const. KI, imp. cēst. O: Constantinus Magnus obiit a. d. xi k. Iun., filii eius v. id. Sept. Augusti appellati sunt | subditos K^a I^a? 29 compensarum O | praecipimus O***

si quidem ediscendis artibus etiam sit accommodandum, quo magis cupiant et ipsi peritiores fieri et suos filios erudire. D. IIII NON. AVG. FELICIANO ET TITIANO CONSS. a. 337

ET EST NOTITIA ISTA¹: architecti medici mulomedici pictores statuarii marmorarii lectarii seu² laccarii clauicarii³ quadrigarii⁴ quadratarii (quos Graeco uocabulo λιθοθήκτας appellant) structores (id est aedificatores) sculptores ligni musarii deauratores albini (quos Graeci κονάτας appellant) argentarii barbaricarii diatretarii aerarii fusores signarii fabri braccarii aquae libratores figuli (qui Graeco κεραμῆς dicuntur) aurifices uitrearii plumarii specularii eborarii pelliones fullones carpentarii sculptores dealbatores cusores linarii⁵ tignarii blattearii (id est καταλουργοί)⁶.

- 2 IDEM⁷ AA. AD LEONTIVM PP. Mechanicos et geometras et architectos, [Th. 13, 4, 3 10 qui diuisiones partium omnium incisionesque seruant mensuris et institutis operam fabricationibus⁸ stringunt, et eos, qui aquarum inuentos ductus et modos docili libratione ostendunt, in par studium docendi atque discendi nostro sermone compellimus. itaque immunitatibus gaudeant et suscipiant docendos, qui docere sufficiunt. D. PRID. NON. IVL. 14 LEONTIO ET SALLVSTIO CONSS. a. 344

KOI

¹ et est not. ista om. Th., in quo hic ordo est: architecti laquearii albarii tignarii medici lapidarii argentarii structores mulomedici quadratarii barbaricarii scasores pictores sculptores diatritarii intestinarii statuarii musuarii aerarii ferrarii marmorarii deauratores fusores blattarii tessellarii aurifices specularii carpentarii aquae libratores uitriarii eborarii fullones figuli plumbarii pelliones ² lectarii seu del. (u. i.) ³ lapidarii (u. i.)? ⁴ quadrigarii del. (u. i.) ⁵ linarii del. (u. i.) ⁶ ex iis quos Th. enumerat desiderantur intestinarii et tessellarii ⁷ imp. Constantius et Constans Th. ⁸ fabricationi Th.

1 ediscendis] dett. Th., in discendis K O X, in ediscendis I 2 s. a. Th. 3 ista] O I^b X, om. K, inc. I^a: sic Cui. cum B: καὶ ἐστὶ ἡ γνώσις οὕτως | medici mulomedici] scripsi cum B λατροὶ ὑποῖατροι, medici K I, uel maulo-medici O, mulomedici dett.: in Th., ubi mulomedici collocatur post structores | pictiones O, pretoris K^a | statuarii marmorarii O 4 electarii (lect. I) seu lactarii K I: in Th. huc pertinere uidentur laquearii: laccarios tuentur B οἱ τὰ λακκία ποιῶντες, in lectariis non constat, Cuiacius interpretationem χρᾶββατοποιοὶ ex B an ex glossariis sumpserit | clauiclaril K, clauigarii O, cauidarii I X, clauicarii et clauicularii libri Cuiacii, καρδαρίοι B, lapidarii Th.? | quadrigarii quadratarii] quadrigarii K: Cui. ad quadrigarii adnotat ἀρματοποιοὶ ex B?, quadrigarii om. Th. | greco quos (quos-quos I^a) I | λιθοθήκτας] B, q'octas K, psoc-tas O, aectas I, occas X 5 structores] οικοδόμοι B | sculptores K, scuptores O, deficit I^a: γλύπτει ξύλων B | musuarii Th., μουσῶται B | deauratos K^a, deficit I^a | albini] λευκανῖται (λευκανταί?) B, albarii Th. 6 con-niatis O, comittas K, comatas I^b, coniei-tas X, deficit I^a: τουτίστιν κονάται B | bar-bacarii K I^b, barbaricarii O, barbaricarii bra-carii X | diatrectarii (post aerarii O) K O X, deficit I^a, diatritarii Th.: οἱ τετραῖνες τοὺς μαργαρίτας B | signarii] γλυπτὰι B, om. Th. | fabri braccarii] Cui. cum B τέκτονες βραχάριοι,

fabricarii bracharii Z, braccarii O I^b, barca-rii K, om. X (u. ad u. 6), deficit I^a: blattia-rii (om. fabri) Th.? 7 aquae libratores] Th., atque libr. (libellatores X) libri, ζυγοστάται B | singuli K | carameis K, terraminis O, ceram-mas (ceramm I^b) I, kepani X | artifices O | uitriarii O X, uitriarii Th., ὑελοουργοὶ B | plu-marii] X cum Graecis, plumbarii KOI cum Th.: plumbarios fusoribus contineri indi-cant Graeci fusores sic interpretati: ὁλον μο-λυβδουργοὶ καὶ ὅσοι τοιοῦτοι 8 eborarii om. K | sculptores] scriptos K, tergarii sculptores X: in tergarii fortasse latet ferrarii, quod est in Th. | cusores] dett., clusores KO^b IX, de-lusores O^a, scasores Th., κνήσται B | linarii tignarii] Cui., linarii trigarii (trigararii O) O I, signarii trigarii X, om. K: linarii om. Th., tuentur B τῶν λιναρίων κνήσται, tignarii ex-tant in Th. et, si Cuiacium recte intellego, etiam in B (τέκτονες) 9 blattarii Th., blan-tearii X, bratearii O I, stagarii K, bractearii edd. | petalurge K O, petaluge I, petalurge petalugora X 10 idem ... pp.] Paris. 4521, id. a. pp. O, idem a. I, idem l. K | decani-cos I^a | geometras K | et] ex O 11 instatu-tia K, instis I^a | opera O I 12 fabricatio-nibun O^a | qui] qua in O | inuectos I | docibili K | liberatione K O 13 dicendi K^a | compellimus] perpendimus Th. 14 doceri O | s. a. Th.

LXVII (LXV)

R DE POTIORIBVS AD MVNERA NOMINANDIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. BASILIDAE. Si ipse uocatus ad munera ciuilia potio-
nominandum putaueris, age causam tuam.

LXVIII (LXVI)

R SI PROPTER INIMICITIAS CREATIO FACTA SIT R

- 1 IMP. ALEXANDER A. ANICETO. Si propter inimicitias ad munera ciuilia creatus es,
hanc tibi nominationem non nocere praesidis aequitas faciet, cum et publicae utilitatis
intersit non ex inimicitia creationes fieri debere, sed existimatione uera et commodo rei
publicae.

LXVIII (LXVII)

R DE SVMPTVVM RECVPERATIONE R

- 1 IMP. GORDIANVS A. DIONYSIO. Muneribus ciuilibus non fungeris, quae personis man-
dantur, si quinque filios incolumes habeas. at si contra id privilegium ad munus fatigandi
tui causa quidam te deuocauerint tuque appellatione interposita securitatem reportaueris, 15
a nominatoribus sumptus quos in litem feceris recuperabis.

LXX (LXVIII)

R SI POST CREATIONEM QVIS DECESSERIT R

- 1 IMP. GORDIANVS A. ASIATICO. Si ante diem subeundi honoris atque muneris pater
tuus defunctus est, conueniri eo nomine heredes eius non oportere praeses provinciae 20
minime ambigit.

LXXI (LXVIII)

R DE TABVLARIIS SCRIBIS LOGOGRAPHIS ET
CENSVALIBVS R

- 1 IMP. CONSTANTIVS A.¹ AD CATVLLINVM PP. Nullus omnino [Th. 8, 2, 1. 12, 1, 31 II 54, 8, 1 25
ex tabulariis uel scribis uel logographis² eorumque filiis in quocumque officio militet, sed
KOI

¹ idem Th. 8, 2, 1, impp. Constantius et Constans AA. rectius Th. 12, 1, 31 ² decurio-
nibus Th.

3 ant. a.) ant. KI, a. O | basilidae (—di Cui.)
Ambros. E 28 inf. Cui., basilide Paris. 4521,
om. KOI | potio- 7 ciuilia bis I 4 pu-
tauerit O 7 a. aniceto | Paris. 4521, a. K,
om. OI | inimicitiam OX 8 et] etiam I
9 non] nisi O | creationis K | examinatione I
comodi X 13 imp. (impp. Par.) ... dionysio
Paris. 4521, imp. (impp. I) gord. a. KI, imp.
god. O | fugeris I 14 at] ac K | id] idem KI
15 quidam te] quod date O, quid ante I?
16 nominationibus O | quo O | lite O, inc. I^o

18 post] ante K, ante uel post O | procura-
tionem O | quis] pa quis O^o 19 a. asia-
tico] Paris. 4521, a. astitico Cui., a. K,
om. OI | subeundi diem I | honeris K, ho-
nis O 20 functos O | conueni O 23 sta-
bularia O | scribis om. Th., tuentur B 54, 8 |
piolographis O, holographis I 25 mpp.
const. a. ad catulinum Paris. 4521, imp.
const. KOI | pp.] Th., om. libri 26 tabill'a-
riis O | que om. K^o | militetur I^o

- ex omnibus officiis, nec non et si intra nostrum palatium militant, necdum impleto quinquennio reperti et retracti protinus officiis¹ municipalibus reddantur. D. VIII K. IVL. LAVRIACO MARCELLINO ET PROBINO CONSS. a. 341
- 2 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. Quicumque [Th. 8, 2, 4] decurionum sponte se censuali ministerio manciparit, condicionem habeat, quam ipse⁵ delegit, depositurus sui ordinis penitus dignitatem, si eum necessitas quaestioni subdendum inuenerit. D. XV K. OCT. CONSTANTINOPOLI RICOMERE ET CLEARCHO CONSS. a. 384
- 3 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. HADRIANO PP. Generali lege sancimus, [Th. 8, 2, 5] ut, siue solidis prouinciis siue singulis ciuitatibus necessarii fuerint tabularii, liberi homines ordinentur neque ulli deinceps ad hoc officium patescat aditus, qui sit obnoxius seruituti. 10
- 1 Sed et si quis dominorum seruum suum siue colonum chartas publicas agere permiserit (consensum enim, non ignorantiam uolumus obligari), ipsum quidem, in quantum interfuerit publicae utilitati, pro ratiociniis, quae seruo siue colono agente tractata sunt, obnoxium attineri, seruum autem competentibus adfectum uerberibus fisco addici. dominorum enim interfuit ab initio prouidere, ne publicis actibus priuata seruitia immiscerentur. D. VIII 15
- K. APRIL. MEDIOLANI VINCENTIO ET FRAVITO CONSS. a. 401
- 4 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. CYRO PP. Boëthos logistarum demogrammateos logographos diastoleos, quae uocabula publicis dicuntur subiacerent necessitatibus, siue quolibet alio nomine nuncupentur, non honore aut alicuius priuilegii colore subnixos pro definitione legum inexorabilium suam fortunam subire compelli, quatenus nec publicis 20 quicquam noceatur aut minuatur utilitatibus, et suis corporibus illi reddantur, quos uel patris uel maiorum obligatio uel sua constringit. a. 440—441

LXXII (LXX)

R DE SVSCEPTORIBVS PRAEPOSITIS ET ARCARIIS R

- 1 ²IMP. CONSTANTINVS A. AD EUPHRASIVM RATIONALEM TRIVM PROVINCIVM. [Th. 12, 6, 2] 23 Susceptores publicos absque omni mora aurum suscipere censemus, ne quis per hanc occasionem sumptus facere compellatur³. Nam si soluere uolens a suscipiente fuerit contemptus, testibus adhibitis contestationem debet proponere, ut hoc probato et ipse securitatem debitam commissi nexu liberatus cum emolumentis accipiat et, qui suscipere neglexerit, eius ponderis quod debebatur in⁴ duplum fisci rationibus per uigorem officii 30 KOI

¹ curils officiisque Th. ² iunge 10, 73, 1 ³ ne quis in aliena ciuitate sumptus faciat Th. ⁴ in om. Th.

1 nec bis I^a | et] etiam KI | nostra palatia OI | militent Th. 2 retracta O^a | s. a. Th. 3 lauriaco Th. 12, 1, 31, lauriacc. Th. 8, 2, 1 4 imppp. ... aaa.] scripsi ad Th. (idem aaa.), imp. gor. KOI: neuterio addit Cui., ex Th. 5, 2, 3, ut uidetur 5 manciparit] X Th., mancipauerit KOI | habet I 6 diligit K^aO | depositarius qui sui O | quaestioni] dett. Th., quaestionis KO, questionibus I | subeundum K 7 s. a. Th. 8 impp. ... pp.] Th., impp. arc. et hon. aa. Paris. 4521, imp. arc. KI, imp. grac. O 9 prouintie K^a 10 sint O | seruitutis I 11 et om. I^a | quartas O | commissit O^a, permissit O^b 13 utilitatis KI^a | rationis K 14 attineri] X Th., obtineri KOI 15 nitio O^a | publ. actionibus O, actibus publ. KI | s. a. Th. 17 impp. ... cyro (et ciro Par.) pp.] Paris. 4521 Cui., imp. th. a. K, imp. th. OI |

boethos logistarum demogrammateos] Cui. ex B oi βοιθοι των λογιστων και οι δημογραμματεις, boethos logistas longistarchum medogrammatheos O, roethos logistarum (logistas K^b) cum medogrammatheas K, poetas logistarum medogrammatas I, boetas logistas comedos grammateas X 18 dicantur O 19 honore aut aliquo O 21 noceatur O^a | aut] nec O | minuantur O | reddentur I | quo O 24 arrariis I 25 imp. ... euphrasium (eufraxium Th.) r. tr. pr.] Th., mpp. const. a. ad euphrasium rationalem Paris. 4521, imp. const. (const. om. O^a) ad rationalem O, imp. const. KI 26 susceptiones O | auris K 27 compelleretur I^a | si om. I | uolens soluere K | a suscip.] aspiciente I^a 28 proponere] opponere debet opponere O | securitate K 29 debitatem I^a | qui] quid O 30 debeatur K, debeantur I^a | offitio I

- 2 praesidis¹ inferre cogatur. Quod autem susceptores iudice cuius interest negligente [Th.] violauerint, ex ipsius iudicis facultatibus sarcietur. D.² XIII K. AVG. PAVLINO ET IULIANO CONSS. a. 325
- 2 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD SECVNDVM PP. Iuxta inuete- [Th. 12, 6, 8] ratas leges³ nominatores suspectorum et eorum, qui ad praeposituram horreorum et pago- rum creantur, teneantur obnoxii, si minus idonei sint, qui ab isdem fuerint nominati, nec quicquam ex eorum substantia celebrata per interpositam personam emptione mercentur. D. III K.⁴ AVG. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 3 IDEM AA. AD MAMERTINVM PP. Susceptores noui non modo praesentis [Th. 12, 6, 10] anni debita, verum etiam species, quas ex reliquis inferunt⁵, quia nouae sunt ac recentes, 10 suscipiant. D. PRID. K. NOV. ROMAE⁶ VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 4 IDEM AA. AD FLORENTINVM COMITEM S. L. Neminem susceptionis munere [Th. 12, 6, 11] functum ad idem munus adstringi, nisi prius se uinculo sollicitudinis superioris absoluerit. nam neque eos qui placuerint grauare iusti est, neque illos qui displicuerint tenere pru- dentia. Integro igitur singuli anniuersario anno transcurso cogantur exponere, quibus 15 titulis suscepta disperserint, ut facilius, si quis in furto fuerit deprehensus, recentem queat 2 redintegrare iacturam. Non perpetui autem exactores teneantur in continuata [Th. 12, 6, 22] vexandorum prouincialium potestate, ueluti concussionum dominatione, sed per annos singulos iudiciaria sedulitate mutantur, nisi aut consuetudo ciuitatis aut raritas ordinis eos per biennium esse compellat. D. XV K. OCT. MANTEBRI GRATIANO NOB. PVERO ET 20 DAGALAIPO CONSS. a. 366
- 5 IDEM AA. AD GERMANIANVM COM. S. L. Quotiescumque certa summa [Th. 12, 6, 13, 1] solidorum pro tituli qualitate debetur et auri massa transmittitur, in septuaginta duos solidos libra feratur accepta⁷. D. VI ID. IAN. ROMAE⁸ LVPICINO ET IOVINO CONSS. a. 367
- 6 IDEM AA. ET GRATIANVS A. AD CHILONEM. Frumenta, quae horreis infe- [Th. 12, 6, 16] runtur, pro illationis modo ilico apocharum cautionibus adnotentur. non autem oportet in horreis fiscalibus nisi fiscalia frumenta constitui. D. V ID. APRIL. TREVIRIS POST CON- SVLATVM GRATIANI A. III ET EQVITI VO. a. 375
- 7 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. HAVC HYPATI [Th. 12, 6, 17] CARISSIME NOBIS. Minime diu penes ipsos susceptores maneat facta collatio, sed statim 30

KOI

¹ officii tui Th. ² pp. 10, 73, 1 ³ Th. 12, 6, 1 ⁴ id. (cf. Th. 12, 6, 7)? ⁵ quae ex reliquis inferuntur Th. ⁶ Nou. accepta ... Romae scr., ut data sit a. 364: *Rufinus enim iam ante xi k. Iul. a. 365 successerat Mamertino*, cf. Th. 9, 30, 3. 12, 1, 66. ⁷ iunge 11, 7, 2. 11, 11, 17 ⁸ accepto Th. ⁹ aut Remis cum Gothofredo scr. aut [accepta ...] Romae

1 quod] qui O | iudicem O 2 ipsis I^a | s. a. Th. 4 mpp. ualr. et ualnt. aa. ad secundum pp. Paris. 4521, imp. ual. KI, imp. O | iuxta O, i. K^a | interueteratas O 5 nominationes O | suspector^a I^a | ad] apud I | praepositam morreorum O | paganorum K^a, pagarum I^a 6 idonei sunt I, sint ydonei O | fuerit I | nec] ne K 7 emptionem OI^a | mercentur] mentionem I^a 8 s. a. Th. 9 aa.] a. KI | ad memertinum pp. Paris. 4521, om. KOI | susceptiones O 10 ac recentes] Th., acrescentes libri 11 s. a. Th. | rom. Th. 12 idem ... s. l.] Paris. 4521 Th., id. a. KOI | suspectoris I^a 13 nisi] ne O | se prius KO? | superioris] super his O | absoluntur O, absoluitur I^a 14 nam] nam- que I | placuerit I | iusti] Th., iusticia KOI, iusticie X, iustum Z^v 15 integro] in te ergo K | decurso K^a, decursu K^a 17 reinte- grare K, integrare I | tenuantur O, teneantur post 18 dominatione collocat Th. | conti- nuam K, continuando I^a 18 prouintialia-

lium I^a | potestatem KI^a | uelut Th. | domi- nationes K^aO | per] p I^a 19 mutantur I^a | nisi autem OI^a | raritas] Th. cum B τὸ σπάνιον, auctoritas (octor. O) libri | ordina- tionis O 20 per] etiam qui O^a | s. a. Th. 12, 6, 11 Harleianus 5117 21 dagaliaipho Harl. 22 aa. ... s. l.] Th., a. ad ger- manianum com. sill. Paris. 4521, a. KOI 23 quantitate OI^a | et] Cui. Th., aut libri | septuag.] lx I^a 24 s. a. Th. Harleianus 5117 | rom. Th. | lipicino et obiano Harl. 25 idem ... a.] dem et grat. a. Paris. 4521, id. a. KOI | ad cilionem Paris. 4521, om. KOI | horreis] Th., de h. libri 26 oportet om. O 27 constitui] const. uel reponi K | s. a. Th. Harleianus 5117 | treniris] tiberi Harl. 28 a.] d. Harl. 29 impp. ... 30 no- bis] Th., mpp. grat. et th. aa. aue hypoti- cariste nobis Paris. 4521, imp. l. gra. K^a, imp. gra. K^aOI 30 minime diu (qui O)] O, diu minime KI, nec diu Th. post alia | sus- ceptiones O

quodcumque a provincialibus fuerit exsolutum sacris thesauris inferatur. D. III K. MAI. CONSTANTINOPOLI POST CONSULATVM ANTONII ET SYAGRII.

a. 353

8 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. CYNEGIO PP. [Th. 12, 6, 20]

Exactores uel susceptores in celeberrimo coetu curiae consensu et iudicio omnium sub actorum testificatione firmentur, prouinciarumque rectoribus eorum nomina, qui ad publicum munus officii editi atque obligati fuerint, innotescant. et animaduertant, quicumque nominauerint, ad discrimen suum uniuersa quae illi gesserint redundare. D. VI K. NOV. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS.

a. 356

9 IDEM AAA. CYNEGIO PP. Modios aeneos atque¹ lapideos cum [Th. 12, 6, 21 B 56, 11, 7]

sextariis atque ponderibus per mansiones singulasque ciuitates iussimus collocari, ut unusquisque tributarius sub oculis constitutis rerum omnium modis sciat, quid debeat susceptoribus dare: ita ut, si quis susceptorum conditorum modiorum sextariorumque uel ponderum normam putauerit excedendam, poenam se sciat competentem esse subitarum. Et submotis, quae contra utilitatem populorum omnium hactenus gesta sunt, frumenti quinquagesimas, hordei quadragesimas, uini et laridi uicesimas susceptoribus dari praecipimus. 15

2 Humanitatis autem necessitate commoti² in Armeniae susceptionibus longinquitatis causa frumenti et hordei quadragesimas, uini et laridi quintas decimas dari praecipimus. D. IIII⁴

K. DEC. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO VC. CONSS.

a. 356

10 IDEM AAA. CYNEGIO PP. Susceptores praesentibus defensoribus et modum [Th. 12, 6, 23]

iugationis possessorum et species singulas uel earum numerum quantitatemque perscribant. 20

D. IIII K. DEC. CONSTANTINOPOLI TIMASIO ET PROMOTO CONSS.

a. 359

11 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. BENIGNO VICARIO VRBIS ROMAE. Secu- [Th. 12, 6, 26]

ritates semel publicatas et gestis lectas uini susceptoribus imputari et coeptam arcae discussionem uolumus in apertum quaesita ratione deduci et omnes publicas securitates quae gestis tenentur a susceptoribus accepto ferri. D. VI ID. IVN. MEDIOLANI STILICHONE ET AVRELIANO CONSS.

a. 400

12 IDEM AA. POMPEIANO SVO SALVTEM. Si aliquid a susceptore [Th. 12, 6, 27 B 56, 11, 9]

uel tabulario fraudis admissum esse possessor deprehendat, nemo eorum semel in interuersione conuictus id rursus officium gerat, in quo ante decoxit, etsi rescriptum nostrum elicatum clandestina supplicatione tulerit³. D. PRID. K. IAN. MEDIOLANI STILICHONE ET AVRELIANO CONSS.

a. 400

KOI

¹ iunge 10, 34, 1 ² seu Th., xai B ³ commoniti Th. ⁴ VIII 10, 34, 1 ⁵ iunge 9, 26, 1. 12, 61, 3 Th. 1, 12, 8. 11, 1, 28 ⁶ detulerit Th.

1 quocumque O | inferatur | sub assignatione tabularii et eorum qui decreti sunt inferatur O, inferantur I^a | s. a. Th. 3 mpp. ual. et th. et arc. aaa. cineio pp. Paris. 4521, idem (i. e. Grat. Val. et Theod.) aaa. cynegio pp. Th., imp. ual. KI, id. a. O 4 exactores O | curiae | ciuium O^a | confessus K^a 5 auctorum O | rectores Th. | qui que O | publici munus | Th., publicum honus O, publicum munus KI II dediti K, additi I^a | fuerit I^a | animaduertant O, animaduertat I^a? | nominauerit I 7 illi om. I^a | gesserunt K | s. a. Th. 9 dem cineio pp. Paris. 4521, id. a. KO, idem an. I, imppp. ualent. theod. et arcadius aaa. cynegio pp. Th. | aeneos bis O^a | cum ponderibus et cum sextariis I 10 singulaque O^a 11 tributarius O | constitutus OI^a | omnibus I | sciant I^a | quid quidem O | debeant I^a | susceptionibus O 12 ita om. I^a | quis | quidem O | conditorum | uel concreditorum K^a, creditorum I^a | que | quod I, om. O | ponderum norma O 13 putauerint OI 14 utilitatem O 15 hor-

dei quadr. om. K^a | laridi | Th., lardi libri | susceptionibus O, a susceptoribus K^b I | doari O^a | praecipimus O 16 commoti | commotis susceptoribus KI^a | armenia K^b O, armenta K^a | susceptoribus KI | causa om. O^a | 17 laridis O, lardi KI | decimas om. I^a | praecipimus O | s. a. Th. 19 dem aa. cineio pp. Paris. 4521, id. a. KOI 20 earum | Th., eorum libri | munerum KO? | quantitatemque I | perscribant | Th., praescribant libri 21 s. a. Th. 22 impp. ... romae | Th., mpp. arc. benigno Paris. 4521, imp. arc. KOI 23 uini | libri cum Th.^a, binis Th.^b | susceptionibus O | coeptam arcae | dett. Th., incertam mercedis KO, ce..... I^a, cetera (exceptam I^a) mercedis I^b | discussione O^a, discussione I^a 25 a om. I | ferri accepto Th. | s. a. Th. 27 aa. ... salutem | Paris. 4521 Th., a. KOI | susceptione O^a 28 amissum O | esse | et Th. | in | Th., om. libri 29 nostrum rescriptum K 30 clandestina supplicatione O^a, clandestinis supplicationibus KI^a | s. a. Th.

- 13 **IDEM AA¹. LVCIO COM. S. L.** Duos tabularios seu numerarios² et sus- [Th. 12, 6, 30
ceptores totidem per uniuersas prouincias oportere constitui clementia nostra praecepit.
1 Scire autem uolumus praetorianam amplissimam praefecturam³ eos, qui aurum largitionale
susceperunt, nihil cum arcae ratiociniis habere commune, iudices autem prouinciarum quin-
que libris auri multandos et primates officiorum capitali poena plectendos, si hoc non fuerit 5
custoditum⁴. D. VI K. FEBR. BASSO ET PHILIPPO CONSS. a. 405
- 14 ⁵IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. EYCHARIO SVO SALVTEM⁶. Humi- [Th. 12, 6, 31
lioribus⁷ officiis aut extraordinariis oneribus occupari curiales non patimur, ne publica
1 uacillet utilitas. Susceptionem itaque uestium aequius est ab officio proconsulari uel ab
his qui in eodem meruerunt sollemniter procurari. horum namque interest huiusmodi 10
explorare rationem et quaerere qualitatem eorum, quorum ad contuendum cura commodior
est. neque enim aequum est, ut ad officium lucra⁸, ad curialem susceptionis tantum
2 damna pertineant. Hanc igitur ab ordinibus iniuriam submouemus, exceptis his, si qui
curialium in officio memorato aut militasse aut militare fuerit deprehensus. D. PRID. K. 11
MART. RAVENNAE HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONSS. a. 412
- 15 ⁹IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. VOLVSIANO PP. Aurum siue [Th. 12, 6, 32
argentum quodcumque a possessore confertur, arcarius uel susceptor accipiat, ita ut pro-
uinciae moderator eiusque officium ad crimen suum nouerit pertinere, si possessoribus
1 nullum fuerit ex aliqua ponderum iniquitate illatum dispendium. ¹⁰Et quidquid ex prouinciis
ad nostrum dirigetur aerarium, id ad illustres uiros aerarii nostri comites relatione defera- 20
tur¹¹. D. III K. MART. RAVENNAE POST CONSVLATVM FELICIS ET TAVRI VV. CC. a. 429

LXXIII (LXXI)

R DE PONDERATORIBVS ET AVRI ILLATIONE R

- 1 ¹²IMP. CONSTANTINUS A. AD EUPHRASIVM RATIONALEM TRIVM [Th. 12, 7, 1 mut. B 56, 5, 15
PROVINCIAVRVM. Aurum, quod infertur a collatoribus, si quis uel solidos uoluerit uel mate- 23
riam appendere, aequa lance et libramentis paribus suscipiatur. PP.¹³ XIII K. AVG. PAV-
LINO ET IVLLIANO CONSS. a. 325
- 2 IMP. IVLIANVS A. AD MAMERTINVM PP. Quotiens de qualitate soli- [Th. 12, 7, 2 mut.
dorum orta fuerit dubitatio, placet quem sermo Graecus appellat per singulas ciuitates
KOI

¹ et Theodosius A. secundum Th. 12, 6, 29 suppl. ² seu numerarios om. Th. ³ scire
... praef.] super hoc autem admonuimus et praetorianam ampl. praef. quo sciret Th.
⁴ si hoc uel in praesenti non fuerit custoditum uel postea commutatum Th. ⁵ iunge Th.
6, 29, 9. 8, 4, 23. 11, 1, 32. 11, 7, 19...21 ⁶ Euchario proconsuli Africae leges iungendae
⁷ humilibus Th. ⁸ lucella Th. ⁹ iunge 12, 60, 5 Th. 11, 1, 35 ¹⁰ possessori sane
securitatem sub designatione titulorum arcarius uel susceptor emittat ins. Th. ¹¹ id non
solum ad illustres ... comites, sed etiam ad eminentiam tuam pari relatione deferatur Th.
¹² iunge 10, 72, 1 ¹³ d. 10, 72, 1

1 idem aaa. lucio com. s. l. Th., dem aa.
lucillo com. sal. Paris. 4521, id. a. lucidio
comi. Ambros. E 28 inf., id. a. KOI | duos |
quos O | stabularios O 2 praecepitas K
3 aut I | praetorianam K | aplissimam I | lar-
gitione Th. 4 iudicis K^a | prouincialium O
5 libras K^aI | plectandos O^a 6 s. a. Th.
7 imp. hon. et (et om. Par.) th. ... salu-
tem] Paris. 4521 Th., imp. hon. a. K, imp.
ho. O, imp. I | humiliomnibus O, humili-
bus I^a 8 honoribus I 9 uestium ita-
que O | equus I^a | proconsulati K, procon-
sulari O^a 10 his] huiusmodi KI^a, eis O | interest
om. I^a | eiusmodi exemplorare O 11 con-
tuendum] Th., constituendum I, constituen-
dum eum K, custodiendum O 12 suscep-

tionem O 13 iniuriam ab ordinibus O | si
om. P | qui] quis O 14 fuerit deprehen-
sus] Th., fuerit (—rint K) deprehensi KOI |
s. a. Th. 16 imp. ... pp. (pp. om. Par.) |
Paris. 4521 Th., imp. th. KOI 17 quod-
cumque om. O^a 18 discrimen I^a | nouerit |
non erit O 19 defuerit O, om. I | et] ut I^a
20 erigitur O | id] idem O | refferatur KI
21 s. a. Th. 23 de om. K^a 24 a. ad ...
25 prouinciarum] Th., a. ad efrasium ratio-
nalem Paris. 4521, a. K, om. OI 25 aurum |
quorum O^a 26 apprehendere OI | s. a. Th.
28 mpp. iul. a. ad memertinum pp. Paris.
4521, imp. d. et max. O, imp. diocl. K,
imp. I

constitutum zygostaten, qui pro sua fide atque industria neque fallat neque fallatur, contentionem dirimere. D. VIII K. MAI. SALONAE¹ IVLIANO A. IIII ET SALLVSTIO CONSS.

a. 363

LXXIII (LXXII)

R DE AVRI PVBLICI PROSECUTORIBVS R

5

- 1 ²IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. ANTHEMIO PP. Auri prosecutores [Th. 12, 8, 1] partim nulla praemissa, ut adsolet, prosecutoria aurum praesumunt, partim diutius retentant, quod statim fuerat adsignandum. Ideoque censemus, ne quis absque praecepto viri illustris comitis sacrarum largitionum vel coquendum aurum sumat vel capiat deinceps⁹ retinendum. D. XIII K. AVG. HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409

LXXV (LXXIII)

R DE HIS QVAE EX PVBLICA COLLATIONE ILLATA SVNT NON VSVRPANDIS R

- 1 IMP. CONSTANTINUS A. Nullus iudicum id, quod a re publica ex collatione suscepit, mutui interventione opposita vel inuadat vel conetur inuadere. D. PRID. 15 NON. MART. TREVIRIS³ PAVLINO ET IVLIANO CONSS. a. 325
- 2 IMPPP. GRATIANUS VALENTINIANUS ET THEODOSIUS AAA. PALLADIO. [Th. 12, 9, 2] Nullus penitus ex eo, quod refertur in conditis vel in arca continetur, ad quemlibet titulum usurpet, nisi forte praesumendi facultatem sublimium potestatum iussione perceperit. 19 D. III ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO CONSS. a. 382
- 3 IMPP. ARCADIUS ET HONORIUS AA. MESSALAE PP. Sciant iudices [11, 65, 5 Th. 12, 9, 3] nihil sibi ex privatae rei canone vel ex eo, quod ex eisdem titulis exegerint⁴, ad necessitates alias transferre licere⁵, nisi malint gravissima severitate suam⁶ licentiam coerceri. D. XVI K. IVN. MEDIOLANI THEODORO CONSS. a. 390

LXXVI (LXXIII)

36

R DE AVRO CORONARIO R

- 1 ⁷IMPPP. GRATIANUS VALENTINIANUS ET THEODOSIUS AAA. CYNEGIO PP. [Th. 12, 13, 5] Ad collationem auri coronarii placuit neminem absque consuetudine esse cogendum. D. XV K. FEBR. CONSTANTINOPOLI RICOMERE ET CLEARCHO CONSS. a. 384

KOI

¹ Pirisaborae (*Kiessling ex Ammiano* 24, 2, 9)? ² iunge 1, 45, 2. 11, 2, 5 ³ [accepta . . .] Treuiris? ⁴ contigerit *l. gem.* ⁵ transferendum *l. gem.* ⁶ eorum *l. gem.* ⁷ iunge 8, 11, 7

1 ygotatē *O*, nicostratem *KI* | fallantur *I*²
2 contemptione *I* | *s. a. Th.* 5 persecutori-
bus) *Th.* 12, 9, persecutoribus *libri* 6 impp.
... pp.] *Paris.* 4521 *Th.*, imp. hon. *KOI*
auri] qui *O* | prosecutores] *Th.*, persecuto-
res *KI*, persecutiones *O* 7 parte *O* | pro-
missa *I*⁸ | prosecutoria] *Th.*, persecutoria *KO*,
persecutore *I* | praesumi *O* | retractant *O*
8 quis] que *K*⁹, quis praescripto *I* 9 co-
mites *I* | deinceps *K* 10 *s. a. Th.* 12 qui *O*¹⁰
Th. 12, 9 | ex] in *O*¹¹ 13 usurpatis *K*¹²
14 a. om. *KOI* | nullius *O* | ad rem publicam
KOI | collationem *I*¹³ 15 susceperint *O* |
mutui] mutiri *O*¹⁴ | opposita *I*¹⁵ | *s. a. Th.*

17 mpp. grat. ual. et theod. aaa. *Paris.* 4521,
imp. gor. *KOI* | palladio] *Paris.* 4521, haue
lampadi *K. n. Th.*, om. *KOI*: cf. 10, 6, 2
18 nullius *O* 19 potestatum iussionem
percep. *K*, iussione percep. potestatem *O*
20 *s. a. Th.* 21 impp. ... pp.] *Paris.* 4521
Th., imp. arc. *KO*, imp. d. *I* | iudicis *K*²⁰
22 ex eo] eo *Th.* 23 trasferre *I*, tras-
ferre *O* | malint] *Z Th.*, malunt *O*, malue-
rint *K*, maluerit *I* | coerceri] cohartari alias
coherceri *K*²¹, coherceri alias coartari *I*
26 corodario *I* 27 imppp. ... cynegio
(cineio *Par.*) pp.] *Paris.* 4521 cum *Th.*, imp.
gra. *KI*, imp. gor. *O* 28 ad] id *O* | *s. a. Th.*

LXXVII (LXXV)
 & DE IRENARCHIS &

- 1 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP. Irenarchae, [Th. 12, 14, 1 mut.
 qui ad prouinciarum tutelam quietis ac pacis per singula territoria faciunt stare concor-
 diam, a decurionibus iudicio praesidium prouinciarum idonei nominentur¹. D. VIII K. IAN. 5
 CONSTANTINOPOLI HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409

LXXVIII (LXXVI)
 & DE ARGENTI PRETIO QVOD THESAURIS INFERTVR &

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVTYCHIANO PP. Iubemus, ut pro [Th. 13, 2, 1
 argenti summa, quam quis thesauris fuerat illaturus, inferendi auri accipiat facultatem, ita 10
 ut pro singulis libris argenti quinos solidos inferat. D. XI K. MART. CONSTANTINOPOLI
 CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397

KOI

¹ Irenarcharum uocabula, quae adsimulata prouincialium tutela quietis ac pacis per singula territoria haud sinunt stare concordiam, radicitus amputanda sunt Th.

2 rubricam om. I^o 3 impp. ... pp.] Paris. 4521 Th., imp. hon. KOI | urenarche I^o 9 impp. ... pp. (pp. om. Par.)] Paris. 4521
 4521 Th., imp. arc. KOI | pro] per O 10 the-
 5 a om. I^o | s. a. Th. 8 quod] que I suaris O 11 pro] per O | s. a. Th.

LIBER VNDECIMVS

I

℞ DE TOLLENDÆ LVSTRALIS AVRI COLLATIONE ℞

1 *Αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος Α.*

- Συγχωρεῖ πᾶσιν εἰς τέλειον τὴν συντελείαν τὴν τοῦ χρυσαργύρου, ἐξηρημένων τῶν [B 56, 12, 1] 5
 πόλειων ἢ καμῶν τῶν λαβουσῶν τι κατὰ τελευταίαν βούλησιν ὑπὲρ τοῦ συντελεῖν τοῦτο, ἤγουν
 1 εἰάν ἀπὸ τοῦ δημοσίου δίδεται τι ὑπὲρ τοῦ συντελεῖν τοῦτο. Οἱ δὲ τὸ τέλος τοῦτο παρέχοντες
 ἄδειαν ἐχέτωσαν εἴτε ἐν Κωνσταντινουπόλει εἴτε ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καταβαλεῖν αὐτὸ εἴτε τὸν τέταρ-
 2 τον κατ' ἐναυτὸν εἴτε ὑπὲρ τετραετίας, δίχα μὲντοι ζημίας καὶ διαστροφῆς. Εἰ δέ τι ἐκ περιττοῦ
 ἢ μετὰ τὸ τοιοῦτο τέλος, ἀναλίσκῃσθω εἰς ἀναγκαίας χρεῖας τῆς πόλεως, ὅσον ἔργα ἢ σιτωνείαν 10
 3 ἢ φῶτα ἢ τὰ ὅμοια. Ἐκατὸν δὲ λίτρας ὀρίζει πρόστιμον τῇ σχολῇ τῶν παλατινῶν καὶ τοῖς
 ἄρχουσι καὶ τῇ τάξει καὶ τοῖς πολίταις, εἰ ταῦτα παραβαθῇν ποτε.
 2 Μηδεὶς διαγραφείσθω εἰς θεωρητικά ἢ ἄλλα τινὰ προφάσει τοῦ κουφισθῆναι τὴν συν- [B 56, 12, 2]
 τέλειαν τοῦ χρυσαργύρου, ἐπεὶ ἡ προειρημένη ποινὴ ἐπιτίσσεται.

II (I)

15

℞ DE NAVICVLARIIS SEV NAVCLERIS PVBLICAS SPECIES TRANSPORTANTIBVS ℞

- 1 (I, 3) IMP. CONSTANTIVS A. ET IVLIANVS C. OLYBRIO PV. Nullam uim oportet [Th. 13, 5, 9]
 nauicularios sustinere delegatas species annonarias transferentes nec concussionones perpeti
 nec aliquod genus incommodi, sed uenientes ac remeantes omni securitate potiri: decem 20
 auri librarum multa proponenda his, qui eos inquietare temptauerint. D. K. IVN. ROMAE
 CONSTANTIO VIII ET IULIANO C. II CONSS. a. 357
 2 (4) IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVSEBIO PP. Comperimus nau- [Th. 13, 5, 26 mut.]
 cleros susceptas species in negotiationis emolumenta conuertere. ideoque decernimus, ut
 intra annum quas susceperint inferant species et securitates reportent, quas etiam diem 25
 illationis edoceant, ut intra alterum annum eis reddantur, a quibus species praestitae [Th.]
 sunt. D. X K. IAN. MEDIOLANI ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396

KOI: indices 1, 1. 2 ex B restituti sunt

3 tollenda om. KI | illustralis K 4 due
 constitutiones grece desunt K, constitutio
 graeca OI: ab Anastasio lustralem auri
 collationem initio imperii sui sublatam esse
 testantur Zonaras 14, 3, 2 Euagrius Schol.
 hist. eccl. 3, 39—41 alii 8 τόν] τό Augusti-
 nus 10 ἢ] εἰ B 13 hanc quoque consti-
 tutionem Anastasii esse non improbabili-
 ter coniecit Cuiacius 16 naucleris KOI: seu
 naucleris om. Th. 13, 5 18 imp. ... pu.]
 Th., imp. const. a. olybrio pu. Paris. 4521,
 imperator iustinianus K, imperator OI | nul-

lam uim om. O^a 19 nauicularios] Th., na-
 uiclerios O, naucleros K^aI, nauclerios K^b |
 annorias I 20 aliquod Th. | conuenientes I^a |
 remeantes] r. alias temerantes I 21 auri
 libr. (libras Th.) X Th., libr. auri KOI | pro-
 ponentur K^a | inquietari K^a, inquietate I^a |
 s. a. Th. 23 impp. ... eusebio (esebio Par.)
 pp.] Paris. 4521 Th., imp. arc. KOI | nau-
 clerios K^aO, nauicularios Th. 24 negotia-
 tiones I | emolumentum K | decreuimus O
 25 securitatem I 26 ut] .. O^a, uel O^b, ut
 et I^b, et X 27 s. a. Th.

- 3 (5) IDEM AA. FLAVIANO PV. Ab his, qui in naucleros praedas egerunt, [Th. 13, 5, 29 mut. uolumus eorum commodis satisfieri. et ideo ne crescat in posterum eorum audacia, sancimus, ut, quicumque in rapinis fuerit deprehensus, poena¹ quadrupli teneatur. PP. ROMAE IN FORO APRONIANI VIII K. FEBR. STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400
- 4 (6) ²IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP. Cum nauarchorum [Th. 13, 5, 32] coetus circiter prouincias Orientis inopia nauium titubaret et inuestigandae classis obtentu insularum recessus obiret et nauigandi opportunitate transacta iudiciorum indignatio sine transuentionis expectaretur effectum, merito celsitudo tua praefecto Augustali et insularum praeside conuentis Alexandrinae et Carpathiae classis summates et nonnullos alios naucleros eo professionis adduxit, ut onus frumentarii comaeatus, qui per Orientales nauarchos ex Alexandrinae ciuitatis conditis consueuerat ad sacratissimam urbem transferri, in suam fidem susceptum ad eadem augustissimae urbis horrea comportarent, solaciis pro mercedula praestitis ex tributariae pensitationis immunitate uel ex eo, quod uocatur *φλίκον*, nec non etiam aliis, quae *suae* cognitionis limaui examen. D. XIII K. FEBR. HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS.³ a. 409
- 5 (7) ⁴IDEM AA. ANTHEMIO PP. Qui fiscales species suscepit deportandas, si [Th. 13, 5, 33] recta nauigatione contempta litora deuia sectatus eas auertendo distraxerit, capitali poena plectetur. D. XIII K. AVG. CONSTANTINOPOLI HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409
- 6 (8) ⁵IDEM AA. FAVSTINO PP. Iudices, qui in portibus dioeceseos suae onusta nauigia, cum prosperior flatus inuitat, sub praetextu hiemis immorari permiserint, una cum municipibus et corporatis eiusdem loci fortunarum propriarum feriantur dispendiis. Naucleri praeterea poenam deportationis excipiant, si aliquid fraudis eos admisisse fuerit reuelatum. D. XVIII K. SEPT. RAVENNAE VARANE VC. CONS. a. 410

III (II)

R DE PRAEDIIS NAVICVLARIORVM R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AVRELIANO PRAEFECTO ANNONAE. [Th. 13, 6, 5] Domum etiam mansuetudinis nostrae in his, quae nauiculario nomine obnoxia sunt, agnoscere praecipimus debitam functionem. D. III K. OCT. LVPICINO ET IOVINO CONSS. a. 367

KOI

¹ in poenam Th. ² iunge 11, 6, 6. 11, 28, 1? ³ d. v k. Febr. Constantinopoli Honorio VIII et Theodosio V AA. conss. (= a. 412) 11, 28, 1 ⁴ iunge 1, 45, 2. 10, 74, 1 ⁵ 4, 40, 4 iungit Gothofredus

1 idem aa. fabiano pp. Paris. 4521, id. a. aflabino pp. Bononiensis, idem a. KI, imp. a. O | naucleros KO, nauicularios Th. | egerunt] X Th., egerunt uel agunt K, egerint OI 2 commodis eorum O | ne crescat] nec uescat O^a? 3 fuerit om. I^a | s. a. Th. 5 imp. pp.] Paris. 4521 Th., imp. hon. KOI | cum] cum nec O^a | naucleriorum OI^a, nauachorum I^a, nauachorum I^b 6 titubat O | cassis O^a 7 successus OI | et om. O | indignatione I^a 8 expectarent I | affectu K | meritorum O 9 carpacie K, capatie O, capatie I | classi I | summates O^aI | et nullos I^a | alios] et n I | nauclerios K^bOI^b 10 eo] seu K^bI, eos O | professionibus K^a, pro confessionis O^a | per] propter I | naucleros O 11 ex] .. et O^a, et ex O^b, om. I^a | consueuit O, conseruat I^a?, consuerat Th. | transferri O 12 eadem O^a | augustissime I, om. O | comportent O^b, comport... O^a | solaciis om. I^a 13 tributariis pensitationibus O, tributar...pen-

sitationis I^a | inmutate O | uel om. K | qui I^a | filicon Th., YAYKON K, ian'uai'o O, Y. ā. vk. o. n I, φλίκη X 14 quae tuae] Th., quae KI^b, qui I^a, om. O | cognitionibus O, cognitio I^a? | limaui O, uel librauerit limaui K^a | s. a. Th. 16 idem ... pp.] Paris. 4521 Th., id. a. KOI | suscepit Th. 17 sectatus I^a | amouendo I | distraxit O 18 plectentur K | s. a. Th. 20 idem ... pp.] Paris. 4521 Th., id. a. KOI | iudices I, i in indices K^a | portibus] Th., partibus KOI | honesta O 21 permisit O 22 naucleri KI^a, nauclearii I^b, nauicularii Th. 23 excipiat K | amisisse eos O 24 s. a. Th. 26 praedils] O Th. 13, 6, pr. et omnibus rebus KIX 27 imp. ... aureliano (ad aurelium Th.) p. a.] Th., mpp. ual. et ualt. aa. aureliano pp. an. Paris. 4521, imp. ual. a. (a. om. OI) KOI 28 dominium K^a, nomen O | nomina K^a, nostro nomine O 29 debitam funct. praecip. (praecep. O^a) O | functionum I^a | s. a. Th.

- 2 IDEM AA. ET GRATIANVS A. CHILONI PROCONSULI AFRICAE. In his, quae [Th. 13, 6, 7] naucularii uendunt, quoniam interciperi contractum emendi uendendique fas prohibet, emptor naucularii functionem pro modo portionis comparatae subeat: res enim oneri
1 addicta est, non persona mercatoris¹. Neque naucularium² iubemus fieri eum, qui aliquid comparauit, sed eam partem quae empti est pro suo modo ac ratione esse munificam: 3 nec enim totum patrimonium ad functionem nauculariam³ occupandum erit, quod habuerit qui rei exiguae mercator accessit, sed illa portio, quae ab initio naucularii fuit, ad pensionem huiusmodi⁴ functionis sola tenenda est, residuo patrimonio, quod ab hoc nunculo
2 liberum est, otioso et immuni seruando. Domus uero, quarum cultu decus urbium potius quam fructus acquiritur, ubi a nauculariis ueneunt, pro tanto modo ad hanc pensionem 10 obligari placet, quantum habebant emolumentum, cum pecunia mutnarentur. Vbi uero spatia loci et exiguitas⁵ nullam habuit pensionem aut extractio, cuius est ardua difficilisque molitio, aut decus sumptuosum, aut, ut est plerumque liberale institutum, habitationem quis suam ornamento urbis adiecit, nolumus munificentiam quae postea addita est improbam licitationem aestimationis excipere: sed uetusta potius loci species et pensio cogitetur 15 quam cultus hodiernus, qui per industriam hominis animosi accessit. D. III NON. AVG. POST CONSVLATVM GRATIANI A. III ET EQVITI VC. a. 375
- 3 ⁶IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MESSALAE PP. Hi, qui fundos nauiculariae functioni adscriptos a nauculariis acceperunt quolibet ad se titulo transeuntes, secundum agri opinionem, quae antiquitus habetur adscripta, nauculariam functionem 20 suscipere cogantur neque eas condiciones sibi aestiment profuturas, quas uenditor minus idoneus in se recipit impositas ementis arbitrio: hac tamen ratione seruata, ut, si ad minus idoneum fuerit translata possessio, etiam auctores transcripti praedii teneantur obnoxii, sitque hoc in promptu, ut damnis fiscalibus primitus ab idoneis consulatur. D. XIII K. 24 MART. MEDIOLANI THEODORO VC. CONS. a. 399

III (III)

R DE NAVIBVS NON EXCVSANDIS R

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. LONGINIANO PP. Multi naues suas [Th. 13, 7, 2] diuersorum nominibus et titulis tuentur. cui fraudi obuiantes praecipimus, ut, si quis ad emutationem publicae necessitatis titulum crediderit apponendum, sciat nauem esse fisco 30 sociandam. Nam ut priuatos quoque non prohibemus habere nauigia, ita fraudi locum esse non sinimus, cum omnes in commune, si necessitas exegerit, conueniat utilitatibus
KOI

¹ mercantia Th. ² ilico ins. Th. ³ naucularii Th. ⁴ hulus Th. ⁵ idem Th.: fuitne spatiosi exiguitas? ⁶ iunge Th. 13, 5, 28

1 dem aa. et grat. chiloni proc. afr. Paris. 4521, idem a. et gra. I, id. a. KO 2 interciperi] quem tempore O' | emendu I, eudi O 3 functionum O | honera I^a 4 addita O | persona] I^a Th., persone KOI^a | naucularium O^a 5 comparauerit K 6 functiones K^a | occupando I^a 7 qui] quod I^a | accessit mercator K | nauculariis K^aO^b | pensionem I^a 8 functiones K^a 9 ocisio I | domos Th. | potius quam infunctus K^a, quamquam (quam O^b) fructur pocius O 10 ueniunt I^a | possessionem I^a 11 habebant om. I^a | mutnaretur KI^b, mutaretur OI^a, mutarentur dell. | uero] ergo O 12 habuerit I 13 liberare O^a 15 litionem existimationis O | uestusta I | locis O^a | excogitetur O 16 incultus K^a | s. a. Th. 18 impp. ... pp.] Paris. 4521 Th., imp. arc. O, imp.

hon. KI | hii KO, si hii I 19 quolibet I | ad] Z Th., a KOI 20 habebatur KOI^a | ascriptam K | fuctionem I 21 aestiment] X Th., extimet O, existiment KI 22 receperit Th. | inposite mentis KOI^a | ratione] I^a Th., pactione KOI^a | ad] in (uel m) ad I^a | munus I 23 prescripti I 24 proptu K | primitus] prim. penitus I | s. a. Th. 28 impp. ... aa.] Paris. 4521, idem aa. K, id. a. OI | longiniano (longiano Ambr., cf. 12, 45, 3) pp.] Ambr. E 28 inf. Th., longimano Paris. 4521, om. KOI 29 praecepimus O 30 necessitatis] utilitatis alias necess. I | opponendum I | sciant K, sicut I^a | nauem esse fisco esse O, fisco nauem esse K, nauem (naue I^a) fisco esse I 32 si] sine K | conuenit I^a | utilibus K^a

publicis oboedire et subuectionem sine dignitatis priuilegio celebrare. D. III ID. IAN. RAVENNAE ARCADIO A. VI ET PROBO CONSS.

a. 406

- 2 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP.¹ [1, 2, 10 Nou. Theod. 9, 1] Iubemus nullam nauem ultra duorum milium modiorum capacem ante felicem embolam uel publicarum specierum transuectionem aut priuilegio dignitatis aut religionis intuitu 5 aut praerogativa personae publicis utilitatibus excusari posse subtractam: nec si caeleste contra proferatur oraculum, siue adnotatio sit siue diuina pragmatica, prouidentissimae 1 legis regulas oppugnare debeat. Quod etiam in omnibus causis cupimus obseruari, ut generaliter, si quid huiusmodi contra ius uel utilitatem publicam in quolibet negotio proferatur, non ualeat. quidquid enim in fraudem istius legis quolibet modo fuerit attempta- 10 tum, id nauigii quod excusatur publicatione corrigimus. D. VII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS.

a. 439

V (III)

R NE QUID ONERI PVBLICO IMPONATVR R

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. RVFINO PP. Oneri publico sarcinam [Th. 13, 9, 1 15] priuatam ne quis imponat nec audeat portitores frumenti ad suscipiendum onus aliqua necessitate compellere. hoc enim facto atque commisso non in dispendium solum atque naufragii damnum tenebitur obligatus, uerum etiam publicae coercionis experietur uigorem. D. V ID. IAN.² CONSTANTINOPOLI OLYBRIO ET PROBINO CONSS.

a. 395

VI (V)

20

R DE NAVFRAGIIS R

- 1 IMP. ANTONINVS A. MAXIMO. Si quando naufragio nauis expulsa fuerit ad litus uel si quando reliquam terram attigerit³, ad dominos pertineat: fiscus meus sese non interponat. quod enim ius habet fiscus in aliena calamitate, ut de re tam luctuosa compendium sectetur? 25
- 2 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD MO- [Th. 13, 9, 1 Por. 24, 37] DESTVM PP. Si quis nauicularius naufragium sustinuisse adfirmat, prouinciae iudicem, eius uidelicet, in qua res agitur, adire festinet ac probet apud eum testibus euentum, 30 relatioque ad sublimissimam referatur praefecturam, ita ut intra anni spatium ueritate reuelata competens dispositio procedat⁴. quod si per negligentiam praefinitum anni spatium fortasse claudatur, superuacuas serasque interpellationes emenso anno placuit non admitti. D. PP. BERSTI⁵ NON. IVN. MODESTO ET ARINTHEO CONSS.

a. 372

KOI

¹ Orientis et ex consule addit Nou. ² Iun. (Gothofredus: Theodosius obiit xvi k. Febr.)? ³ reliqua terram attigerint (Salmasius)? ⁴ ueritate relata remedium ex indulgentia consequatur Th. ⁵ D. et pp. Beryti (Gothofredus)?

1 subiectionem KO^a? I^a | priuilegia K^a | s. a. Th. 2 vi] vii Th. 3 imp. ... pp.] Paris. 4521 Nou., imp. th. OI, imp. a. K 4 modiorum] i mod. K^a | capacitatem Nou. | embolam] beniuolam K 5 intuitu K^a 6 excusare I 7 siue siue adnot. K^a | siue sit Nou. 8 etiam om. I^a | in] in his O 9 generaliter om. I^a | eiusmodi K cum l. gem. contra Nou. | contra] contrari I^a | uel] contrae Nou. 10 legis istius O | aptemptatum O 11 publicatione O | s. a. Th. Cui. | vii] Nou., ix Cui., viii l. gem. 12 festo] festo uc. Nou. 15 impp. ... pp.] Paris. 4521 Th., imp. arch. a. (a. om. OI) KOI |

honoris O^aI 16 nec] ne O | portatores K^a, portitiones O^a 17 non] no I 18 naufragium O^a | obligatur K^a | etiam om. K | coercionis KOI | expietur I^a 19 s. a. Th. 22 imp. (mpp. Par.) ... maximo] Paris. 4521 Cui., imp. ant. K, imp. a. I, id. a. O | ad litus ... 23 attigerit om. K^a 23 attingerit O, inc. I^a | sese] si sese K^a, se OI^a 14 re tam] terra O 26 mpp. ualt. et ual. et grat. aa. ad modestum pp. Paris. 4521, imp. ual. KOI 27 nauicularius bis O | sustinuisse] X Th., se sust. KOI | affirmet O 29 ad] etiam ad O 30 qui si K^a | spatium anni O 31 interpellatione K^a | emerso I 32 s. a. Th.

- 3 ¹IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. NAVICVLARIIS [Th. 13, 9, 3] AFRIS SALVTEM. Quotiens obruta uel submersa fluctibus naui examen adhibetur competentis iudicis², duorum uel trium nautarum quaestione habita ceteri ab huiusmodi nexu liberentur³. quid est enim, quod non abunde intra praefinitum numerum sollers quaesitor inueniat? Circa magistros nanium, quibus est scientia plenior, immoretur: qui si fatali sorte defuerint, in alios inquisitio transferatur. Sane si uniuersos uiolentia tempestatis obruerit, ne ueritas lateat, a liberis nautarum siue magistrorum⁴ intra iudicia constitutis super eorum quaeratur interitu, quos nauicularius naufragio periisse contendit. Susceptionis autem necessitas ex kalendis Aprilibus in diem kalendarum Octobrium mansura seruabitur. ⁹ D. VIII ID. FEBR. TRIVERIS GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 380
- 4 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. TATIANO PP. [Th. 13, 9, 4 mut.] Pro his, quae semel a collatoribus illata naufragiis perierunt, nolumus nobis aliquam cum possessoribus, siue senatores siue priuati sint, esse communionem uel aliquid periculi ad eos redundare. D. XV K. AVG. CONSTANTINOPOLI TATIANO ET SYMMACHO CONSS. a. 391
- 5 ¹IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. NAVICVLARIIS PER AFRICAM. [Th. 13, 9, 11] ²Por. 25, 10 15 De submersis nauibus decernimus, ut leuato uelo istae causae cognoscantur. et si quisquam de talibus negotiis aliquid accepisse detegitur, iudex, apud quem constiterit, his conquerentibus qui nudantur pro qualitatibus personarum multandi remouendi proscribendi habeat potestatem. Si uero cansarum tallum cognitores, libelli datione uel planaria interpellatione commoniti intra biennium⁶ has causas audire neglexerint, et hoc⁷ fuerit tempus ²⁰ elapsum, praeiudicium noceat eatenus cognitori, ut nauiculario propter uitium iudicis absoluto mediam oneris eius partem, propter cuius probandam amissionem legitimo dumtaxat tempore cognitio petebatur, iudex cogatur inferre, residuam uero officium eius exsoluat. D. XVI K. APRIL. RAVENNAE HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONSS. a. 412
- 6 ¹IDEM AA. ANTHEMIO PP. Super naufragiorum quae contigerint casibus [Th. 13, 5, 32] ²⁵ usitato more habita quaestione si quis calculus modulationis dicatur tempestate maris deperisse, sub tuae sedis auditione nequaquam feratur acceptus, sed haec dispendii iactura⁸ in omne nauiculariorum concilium, pro rata scilicet contingentis muneris, deferatur. D. XIII K. FEBR. HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS.¹⁰ a. 409

KOI

¹ iunge Th. 13, 5, 16 ² praefecti annonae Th. ³ uel trium quaestione destrictum, purgandi in alios nautas licentia offeratur Th. ⁴ a liberis ... magistrorum] sequimur Constantinianae legis prouidam sanctionem, ut adfectionibus nauiculariorum Th. ⁵ iunge Th. 13, 5, 36. 37 ⁶ intra biennium] intra metas temporis constituti, hoc est intra biennium causis talibus praescriptum Th. ⁷ legitimum Th. ⁸ iunge 11, 2, 4. 11, 28, 1? ⁹ lacuna Th. ¹⁰ d. v k. Febr. Constantinopoli Honorio VIII et Theodosio V AA. cons. (a. 412) 11, 28, 1

1 mpp. grat. et ualt. et th. aa. nauiculariis afri sal. Paris. 4521, imp. gra. KOI 2 submersa] Th., submensa KO, subuersa I 3 ab] ad K 5 si om. I^a 6 defuerit OI] transferetur Th. 7 inter OI] constitutus O^a, constitis I^a 8 quo O^a | nauicularius OI] naufragio I | contempdis O 9 autem] aut O^a | ex] ex die K | kalendarum I | april. K, aprilis O, aprilium I | octubris I, octob. KO | mansura (-ras O) seru. om. I^a 10 s. a Th. | aa.] 1 aa. Th. 11 imppp. ... pp.] Th., mpp. theod. ual. et arc. aaa. Paris. 4521, imp. ual. KOI 12 collocatoribus ill. K, collationibus ill. O, collato... I^a | in naufragiis Th. 13 siue sen.] siue siue sen. O | sunt I | uel] ut O | redundare ad eos I 14 s. a. Th. 15 impp. ... africam] Paris. 4521 Th., imp. hon. KOI 16 submissis O |

nauibus] nauibus nauibus submersis nauibus K^a 16 qui] quod I^a 19 habet OI^a | additione Th. | uel] ut O | plenaria K'I^a 20 inter O | causas audire] casadire I^a | hoc om. O | tempus fuerit Th., tempus om. I^a 21 cognitoris K^a, cognitoris OI | nauiculaio O | iudicis] iudicis ab obseruatione iudicis K 22 honoris partem eius O | cuiusdam I^a | admissionem O, amissione I 23 temporis I 24 absoluat O | s. a. Th. 25 idem ... pp.] Paris. 4521 cum Th., id. a. KOI | contingerit O, contingerint I^a 26 quis] quis de K^a, quidem K^a, qui Th. | calculi O | modulationis I | tempestate O 27 deperisse om. O 28 omnem O, inc. I^a | nauiculariorum] Th., nauiclorum X, nauicloriorum K^aI, nauiclororum K^a, nauiclororum O | s. a. Th.

VII (VI)

R DE METALLARIIS ET METALLIS ET PROCURATO-
RIBVS METALLORVM R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD CRESCONIVM COMITEM METAL- [Th. 10, 19, 3
LORVM. Perpensa deliberatione duximus sanciendum, ut, quicumque exercitum metallorum 5
1 uellet adfluere, is labore proprio et sibi et rei publicae commoda compararet. Itaque si
qui sponte confluerint, eos laudabilitas tua octonos scripulos in balluca, quae Graeco
2 χρυσάμμος appellatur¹, cogat exsoluere. Quidquid autem colligere potuerint, fisco
potissimum distrabant, a quo competentia ex largitionibus nostris pretia suscipiant. D. III 9
ID. DEC. PARISIIS VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 2 ²IDEM AA. AD GERMANIVM COMITEM SACRARVM LARGITIONVM. Ob [Th. 10, 19, 4
metallicum canonem, in quo propria consuetudo retinenda est, quattuordecim uncias ballucae
pro singulis libris constat inferri. D. VI ID. IAN. ROMAE² LVPICINO ET IOVINO CONSS. a. 367
- 3 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. FLORO PP. [Th. 10, 19, 10
Cuncti, qui per priuatorum loca saxorum uenam laboriosis effossionibus persequuntur, 15
decimas fisco, decimas etiam domino repraesentent, cetero modo suis desideriis uindicando.
D. III K. SEPT. CONSTANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO CONSS. a. 382
- 4 IDEM AAA. EVSIGNIO PP. Cum procuratores metallorum intra Macedoniam [Th. 1, 32, 5
Daciam mediterraneam Moesiam seu Dardaniam soliti ex curialibus ordinari, per quos
sollemnis profligatur exactio, simulato hostili metu huic se necessitati subtraxerint, ad 20
implendum munus retrahantur, et nulli deinceps licentia laxetur prius indebitas expetere
dignitates, quam subeundam procuracionem fideli sollertique exactione compleuerint. D. III
K. AVG. MEDIOLANI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS. a. 386
- 5 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. ROMVLO COM. S. L. [Th. 10, 19, 12
Per annos singulos septeni per hominem scripuli largitionibus inferantur ab aurilegulis, 25
non solum in Pontica dioecesi, uerum etiam in Asiana. D. XI K. MART. CONSTANTINO-
POLI ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS. a. 392
- 6 IDEM AAA. PATERNO. Quosdam operta humo esse saxa dicentes id agere [Th. 10, 19, 14
cognouimus, ut defossis in altum cuniculis alienarum aedium fundamenta labefactent. qua
de re, si quando huiusmodi marmora sub aedificiis latere dicantur, perquirendi eadem 30
KOI

¹ quae ... appellatur om. Th. ² iunge 10, 72, 5. 11, 11, 1? ³ cf. ad 10, 72, 5

2 de metallis et metallariis Th. 10, 19 omis-
sis et proc. metall. (cf. Th. 1, 32) 4 Impp.
... cresconium (heresconium Par.) c. m.)
Paris. 4521 Th., imp. ual. a. (a. om. OI)
KOI 5 duxus O^a | sactidum I^a | quodcu-
que I^a | metallorum metall uellet I^a 6 et
sibi] sibi O | et rei] rei I^a | compararet KOI^b
7 quis K^aI^b | confluerint] X Th., conduxer-
int K, confluerit OI^b, duxerit alias con-
struxerint I^a | optonos I | scripulos] dett.
Th., scrupulos KOI | ualuca O, balluce alias
uallu. ea I | quem I 8 chrusammos K,
crusamos O, crissamos I | exsoluere (—rit I^a)
cogat OI | potuerit O | potissimum fisco I
9 a) extra O | premia O | suscipient Th. |
s. a. Th. 11 idem ... com. (com. om. Par.)
s. l.) Paris. 4521 Th. 12 alluce O 13 sin-
gulis libris singulis O | inferre O | s. a. Th. |
rom. Th. 14 mpp. gr. et ual. et theod. aaa.
floro pp. Paris. 4521, imp. gra. KI, imp. O
15 qui om. I^a | per om. K^a | priuatorum O |
saxorum] auctorum Oⁱ | effusionibus I 16 dec.

etiam domino] domino (—nos I^a) etiam dec. I |
iudicando I^a 17 s. a. Th. 18 idem ... pp.]
Paris. 4521 Th., imp. a. KI, idem O | dum
procuraciones O | mecedoniam K 19 medi-
taraneam I | misiam KI, musiam O | soluti O |
ordinari O, ordnari I^a | quo O 20 proflige-
tur Th. | se nec.] dett. Th., nec. se KOI |
subtraxerit OI 21 honus K^a | retrahant-
tur I | et] ac Th. | nulla K^a | lascentur O |
expedire] expectetur K^a 22 soll. exactione
compl.] KI^b Th., sol. deuotione exactione
compl. I^a, deuotioui sol. defendunt O |
s. a. Th. 24 mpp. ual. et ual. et th. aaa.
rom. com. s. l. Paris. 4521, imp. a. ual. et
th. arch. O, imp. ual. a. K, imp. ual. I
25 septeni] Th., septem KO, nui I | homi-
nes O | scrupuli K^bOI^a 26 potica O | asia-
nas O, asianis I | s. a. Th. 28 idem aa.
paterno Paris. 4521, idem a. KOI | saxa
esse I 29 laberefactent I, labefacient O^a
30 de om. I^a

copia denegetur. D. XVII K. APRIL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABUNDANTIO CONSS.

a. 393

- 7 IMP. THEODOSIVS A. MAXIMINO COM. S. L. Metallarii siue metallariae, qui quaeue ea regione deserta, ex qua uidentur oriundi uel oriundae, ad externa migrauerint, indubitanter sine ulla temporis praescriptione ad propriae originis stirpem hancque una cum sua subole reuocentur, et quos domus nostrae secreta retineant¹. sciant autem nullum exinde praeiudicium fisco esse generandum, etiamsi is, quem metallicum esse constiterit², priuatis censibus suum nomen indiderit. D. V ID. IUL. CONSTANTINOPOLI VICTORE VC. CONSS.

a. 424

VIII (VII)

10

DE MVRILEGVLS ET GYNAECIARIIS ET PROCVRATORIBVS GYNAECII ET DE MONETARIIS ET BASTAGARIIS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD BITHYNOS. Monetarios in sua semper durare condicione oportet nec dignitatis cuiuscumque priuilegio ab huiusmodi condicione liberari³. D. XII K. AVG. GALLICANO ET BASO CONSS.
- 2 IDEM A. AD FELICEM. Procuratores rei priuatae baphii et gynaecii, per quos et priuata nostra substantia tenuatur et species in gynaeciis confectae corrumpuntur, in baphiis etiam admixta temeratio naeuum adducit inquinatae adluuionis, suffragiis abstineant, per quae memoratas administrationes adipiscuntur, uel, si contra hoc fecerint, ⁴gladio feriantur. D. . . . K. NOV. AQVIL.⁵ DALMATIO ET ZENOPHILO CONSS.
- 3 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD GERMANVM CONSVLAREM⁶. Ingenuae mulieres, quae se gynaeciariis sociauerint, si conuentae denuntiatione sollemni splendorem generis contuberniorum uilitati praeferre noluerint, suorum maritorum condicione teneantur. D. III K. IUL. MEDIOLANI VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS.
- 4 IDEM AA. AD AVBONIVM PP. Quod ad praesens remedium pertinet, quantum animal bastagariis pro reparatione praebetur. D. ID. DEC. MARCIANOPOLI VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS.

a. 317

a. 333

a. 365

a. 368

KO (transponit 8, 5. 4) I

¹ et quos . . . retineant ex Th. 10, 19, 5 addita sunt ² constabit Th. ³ nec dignitates eis perfectissimatus tribui uel ducenae uel centenae uel egregiatus Th. ⁴ numero ciuium Romanorum exempti ins. Th. ⁵ Aquis (Vesme ex 1, 22, 4)? ⁶ Germanianum comitem sacrarum largitionum (Gothofredus)?

1 s. a. Th. 3 mpp. th. a. maximo com. s. l. Paris. 4521, imp. th. a. (s. om. I) KI, imp. a. O | metallariae] metallarii K^a 4 quaeue] ue OI^a | extrema O 5 migrarunt Th. | per-
scriptione O 6 et] O Th., etiam KI | quos] q' O | nostrae] Th., nostrae et libri | deti-
neant O^a 7 nullum om. K^a | esse] geren-
dum esse O^a | si om. I | is] Th., ex his I,
quis ex his KO | quem] qui O 8 sensi-
bus K | s. a. Th. 11 gineoariis I^a: gynaec-
cearii et gynaecum Th. constanter | preca-
tionibus I 12 et de om. K | bastangariis K^a,
uastagariis K^r, aliis bastagariis et uastaga-
riis O 14 imp. . . . bithynos] Paris. 4521 Th.,
imp. const. a. (s. om. OI) KOI 15 con-
ditionem I 16 s. a. Th. 17 ad felicem
procuratores rei priu. (priu. et Cui.)] Cui. Th.
cum B: ἐπειδὴ οἱ καθολικοὶ τῶν ἡμετέρων πραγ-
μάτων ἐν μὴν καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ γυναικειαριοί,
ad felicem procuratorem rei priu. Z Paris.
4521, om. KOI | bamphii K, paphii O | gynecp-

tigii K^a, gynecptii K^b, genephii O, genetii alias
gemege (gemegii I^b) I 18 teneatur K^aO^a? I^r |
in] Th., om. libri | gynetgii K^a, genetis O,
genegis I^a | corrumpuntur I^a 19 baphis K,
bafii O^a | etiam] et K | admixta temeratio
naeuum] Cui. cum Th. (temeratio inquinatae
naeuum adluuionis adducit), admixtam teme-
rationem uim (ueri I^a, uim del. K^b) KI^a,
admixta temeratione uim O, admistam teme-
ratio neuum I^b | adducun O 20 abstinean-
tur I^a: abstineant post adipiscuntur collocat
Th. | quem I Th. | administrationis I^a | uel
om. O^a | hec I 21 ferientur KOI^a | s. a. Th.
22 impp. . . . consularem (consulem Par.)]
Paris. 4521 Th., imp. ual. a. (s. om. OI)
KOI 23 geneciariis O, inc. I^a | sotiauerunt I
24 utilitati KI^a | proferre K 25 s. a. Th.
26 dem aa. ad uxonium pp. Paris. 4521, idem
a. KO, idem an. I | quantum O 27 animal
bastangariis I, aniamastecails O | s. a. Th.

- 5 IDEM AA. ET GRATIANVS A. AD PHILEMATIVM COMITEM SACRARVM LARGITIONVM. Qui aliquem ex familiis gynaecii in latebris habere comperti sunt, quinque librarum auri damno subicientur. D. XII K. SEPT. CILICIAE¹ MODESTO ET ARINTHEO CONSS. a. 372
- 6 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD EVCHERIVM. Qui textriui nostri mancipia occultatione celauerit, ternis libris auri pro singulorum hominum suppressione plectetur. PP. KARTHAGINE III K. MART. POST CONSVLATVM AVSONII ET OLYBRII. a. 380
- 7 IDEM AAA. AD HESPERIVM PP. Edicimus, ne qua mulier splendidioris gradus monetarii adhaerens consortio decus nativae libertatis amittat. quod si quam ab hac praeceptione statutum nostrae perennitatis abduxerit, ea² uel legitima admonita conventionione discedat uel, si complexui monetarii putaverit inhaerendum, non ambigat se et liberis praeiudicaturam et eius conditioni esse nectendam. Si qua uero originaria seu colonaria possessionis alienae ignaro domino seu sciente monetario associabitur, si conuenti mox iuri agrorum debitas personas retrahere festinent uel de cetero sciant repetendi facultatem silentii sui conuentia perdidisse. Sed ut monetario nullam extraneam³ necti uolumus, ita et monetario patre susceptas prohibemus extraneis copulari. D. PRID. ID. MART. AQUILEIAE POST CONSVLATVM AVSONII ET OLYBRII. a. 380
- 8 IDEM AAA. TRIFOLIO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. Aeternam fiximus legem, ne umquam bastagariis militiam uel suam deserere liceat uel aliam, antequam eam impleuerint⁴, subreptiua impetratione temptare. D. VIII K. AVG. HERACLEAE RICOHERE ET CLEARCHO CONSS. a. 384
- 9 IDEM AAA. ET ARCADIVS A. AD PRINCIPIVM PP. Si quis nauiculam functioni muricis et legendis conchyliis deputatam ausus fuerit usurpare, duarum librarum auri illatione teneatur. D. VI K. OCT. AQUILEIAE ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 385
- 10 IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. PHILOMETORI COM. S. L. Lotas in posterum sericoblatae et metaxae huiusmodi species inferri praecipimus: uiginti librarum auri condemnatione proposita his, qui scrinium canonum tractant, prioribus etiam cuiuscumque⁵ officii, si statuta caelestia a quodam passi fuerint temerari. D. V K. IUL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. VI ET PROBO CONSS. a. 406
- 11 IMP. THEODOSIVS A. ET VALENTINIANVS C. MAXIMINO COM. SACRARVM LARGITIONVM. Murileguli, qui relicto atque despecto propriae conditionis KO (transponit 8, 5. 4) I

¹ Selenciae (Gothofredus)? ² secundum auctoritatem senatus consulti Claudiani ins. Th. ³ extraneam om. Th. ⁴ antequam eam impleuerint om. Th. ⁵ eius Th. ⁶ Gothofredus iungit 11, 9, 4

1 dem. aa. et grat. ad philematium com. sacrarum larg. Paris. 4521, idem et gra. I, idem a. KO 2 qui animaliquam I^a | genetii O, genetii alias cinegii I 3 subicientur Th., subiunguntur K, subiunguntur O, subiunguntur I | s. a. Th. 5 imppp. ... eucherium Paris. 4521 Th., imp. gra. a. (a. om. OI) KOI 6 celauerint K, celebraverint I^a 7 plectentur K, plectatur Th. | s. a. Th. 9 idem aaa. (aa. Par.) ... pp. Paris. 4521 Th., idem a. KOI | adicimus O, edicimus I^a | splendidioris I^a 10 admittat I^a | qua KO 11 serenitatis K | adduxerit O, adduxerint I | legitime O 12 putauerint inheredum I | se Th., sibi O, se sibi KI 13 originalia O 14 colonaria I, colona Th. | alienae om. K^a | siue sciente K, sentiente O | monetario O | sociabitur O 16 coh'itia prodidisse O^a | necti extraneam I 17 et Th., ex OI, ut ex K^a, et ex K^b | s. a. Th. 19 Synopsis F 10, 2 ex B 54, 16, 8 hanc legem citat οτι ε υπονομεύων γυ-

ναίτα ἀπονομεύσαν τῷ γυναικείῳ δύο λίτρας δι-
δωσαν, numero opinor falso, cum libri nostri
consentiant cum Th. et B ad c. 11 nec Cu-
iacius quicquam de ea lege ex B adnotet |
idem aaa. (aa. Par.) ... largit. Paris. 4521
Th., idem a. KOI 20 fastagariis O | uel
om. K | deferre I 21 impleuerit OI | sub-
rectiua O, supprepetitia I | inpretatione O |
s. a. Th. 23 dem arc. a. ad principium
pp. Paris. 4521, idem a. KOI: et arc. a.
om. Th. 24 functionis O^a 25 s. a. Th.
26 imppp. arc. (mpp. arc. et Par.) ... 27 s. l. |
Paris. 4521 Th., imp. arch. I, imp. a. KO
27 sericoblacte K, sericablatae Th. | et ac
Th. | praecepimus O 28 uiginti xxx K |
imposita I^a 29 etiam iam I | offitiis I^a |
quoquam Th. 30 s. a. Th. 31 mpp. th.
et ual. aa. maximino com. sacrarum larg.
Paris. 4521, imp. th. K, imp. ant. a. O,
idem a. I 32 aurileguli I | qui derelicto KO,
quidem relicto I, qui relicta X

- officio uetitis se infulis dignitatum et cingulis penitus denegatis munisse dicuntur, ad
 1 propriae artis et originis uincula renocentur. Ab illis autem, qui rebus eorum uidentur
 inhiasse, quos in sua origine permanere et sollemnibus ministeriis inseruire manifestum
 est, omnia quaecumque constiterit ex quocumque titulo possessa antiquis possessoribus
 2 restituantur. Quod si alienigenae detentatores oneribus condicionis externae maluerint sub-
 iacere quam restituere facultates, et futura deinceps agnoscant munia sibi esse subeunda
 et de praeterito, si qua ipsis possidentibus reliqua colliguntur, a semet ipsis sciant sine
 aliqua excusatione soluenda. D. xvii k. Nov.¹ CONSTANTINOPOLI VICTORE CONS. a. 424
- 12 IDEM A. ET C. MAXIMINO COM. SACRARVM LARGITIONVM. II, qui ex [Th. 10, 20, 15
 filiabus murilegulorum et alienae originis patribus sunt uel fuerint procreati, iura maternae
 10 condicionis agnoscant. D. viii k. iun. THEODOSIO A. XI ET VALENTINIANO C. CONSS. a. 425
- 13 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANVS AA. ACACIO COM. SACRARVM LAR- [Th. 10, 20, 16
 GITIONVM. Si quis ex corpore gynaeciariorum uel linteariorum uel linyphariorum mone-
 tarioꝝ aut murilegulorum uel aliorum similium ad diuinas largitiones nexu sanguinis
 pertinentium uoluerit posthac de suo collegio liberari, non quoscumque nec facile in locum
 15 proprium, freti dextrae triumphalis absolutione, substituunt, sed eos, quos omnibus idoneos
 modis sub ipsis quodammodo amplissimae tuae sedis obtutibus approbauerint: ita tamen,
 ut is, qui ab huiusmodi condicione iuxta formam caelitus datam beneficio principali fuerit
 absolutus, uniuersi² generis sui prosapiam in functione memorati corporis permanentem
 cum omnibus eius qui absoluitur rebus obnoxiam largitionibus sacris futuram esse non
 20 dubitet. D. vii k. MART. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA.
 CONSS. a. 426
- 14 ³IDEM AA. ACACIO COM. S. L. Priuatae uel linteae uestis magistri, thesaurorum prae-
 positi uel baphiorum ac tetrinorum procuratores ceterique, quibus huiusmodi sollicitudo
 committitur, non ante ad rem sacri aerarii procurandam permittantur accedere, quam
 25 satisfactionibus dignis eorum administratio roboretur: scituri nec prosecutorias quidem
 sacras posthac sibi postulandas⁴. a. 426
- 15 IDEM AA. VALERIO COM. S. L. Qui aut patre conchyliolegulo geniti pro- [Th. 10, 20, 17
 babuntur aut matre, memoratae adscriptioni obnoxios se esse non ambigant. D. x k. 11
 APRIL. CONSTANTINOPOLI HIERIO ET ARDABVRE CONSS. a. 427
- 16 Μηδείας, ὡς ἐτυχεν, τοῖς δημοσίοις σωματείοις ἐγγραφείσθω, εἰ μὴ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον [B 54, 16, 16
 καὶ ἐκ γένους ὧν τοιούτου καὶ ἡλικίας καὶ τέχνης ἐστὶν ἐπιτήδειος, πράξεως γινόμενης ἐπὶ τούτῳ
 παρὰ τῷ ἀρχοντι τῆς ἐπαρχίας καὶ κατατιθεμένου τοῦ σωματείου, ὅτι ἐπιτήδειός ἐστι· καὶ τὰ
 πραττόμενα εἰς ἡμᾶς ἀναφείσθω, ὥστε ἡμᾶς πάλιν ἐπικυρῶσαι διὰ θείων συλλαβῶν τάξιν προ-

KOI: index 8, 16 ex B restitutus est

¹ Febr. 11, 9, 4 ² uniuersam Th. ³ Herrmann recte iungit Th. 8, 7, 23 ⁴ D. k. Iul. Nicomediae Theodosio XII et Valentiniano II AA. cons. ex Th. 8, 7, 23 suppl.

1 infulis K^a, infulsis O 2 et orig. om. O^a, et om. I^a | uincula Th. 3 misteriiis O 4 possessionibus O, possessoribus I^a? 5 aliene I^a | hneribus K, hōbus O, honoribus I | extranee I^a | maluerit O 7 de] fle O^a 8 executione I^a | s. a. Th. 9 dem aa. et cc. maximino sararum larg. Paris. 4521, id. a. KOI 10 sint O 11 s. a. Th. 12 impp. ... largit.] Th., dem aa. icatio com. sacrarum larg. Paris. 4521, id. a. accatio Bononiensis, id. a. KOI 13 gineticiariorum O | uel] et O | linteanorum O, lintteriorum I | uel] sine Th., om. I | linyphariorum K, linyphariorum I, linyphariorum Th. 14 ne aut] ac Th. | murigulorum O | diuinas I | largitionis K^a 15 pertinentium I | quoscumque] edd. Th., quocumque KOIX, quos cui Z 16 dextrie O^a, dexterae Th., om. KI | triumphalis] X? Cui. Th., ex triumphali KOI |

quos] quo O | ideodeneos O 17 aplissime I | approbauerit O, approbarint Th. 19 generis sui generis I^a | prosapia O, prosapie I | functionem KI Th. | permanente I 20 absoluerit I 21 s. a. Th. 23 aa. ... s. l.] Paris. 4521, aa. acacio O, a. KI | linteae] KI^aX, intee I^a, lutearie O, lineae Notitia dign. Or. 12 24 baphiorum] patorum uel parorum O^a | ac om. O | tetrinorum K^a, testinorum I | procuraciones O | uel ceteri O 26 earum X^a | scituri I^a 27 copulandas K 28 idem ... s. l.] Paris. 4521 Th., idem a. KI, idem ant. O | conchyliilegulo KI^a, curcunlegulo O, conchyliilegulo I^a 29 matrem morate O | se] sese K, sese post dubitent I, om. O | ambigant] Th., ambigent Z, ambiget X, dubitent KOI | s. a. Th. 31 B constitutio greca I

- 1 βατορίας λαμβανουσῶν. Εἰ δὲ παραβαίῃ ταῦτά τις, οὔτε τὰς παραμυθίας λήψεται τὰς ἐντεῦθεν οὔτε κοινωνήσῃ τῷ σωματείῳ, ἀλλὰ βασανισθεὶς ἐξορισθήσεται διηνεκῶς ἐκ τῆς ἐπαρχίας, καὶ πᾶς δὲ συνιργήσας τοῖς αὐτοῖς ἐπατιμίοις ὑποκρίσεται, καὶ μάλιστα ὁ πρατόσιτος.

VIII (VIII)

R DE VESTIBVS HOLOVERIS ET AVRATIS ET DE
INTINCTIONE SACRI MVRICIS R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. ARCHELAO COMITI [Th. 10, 21, 1] SACR. LARG. Auratas ac sericas paragaudas auro intextas uiriles² priuatis usibus con-
texere conficereque prohibemus et a gynaeciariis³ tantum nostris fieri praecipimus. D. V
NON. IUL. NERIODVM⁴. ACC. XV K. AVG. MARCIANOPOLI VALENTINIANO NP. ET VICTORE 10
CONSS. a. 369
- 2 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. FLORO [Th. 10, 21, 2 II 6, 25, 7] PP. Nemo uir⁵ auratas habeat aut in tunicis aut in lineis paragaudas, nisi ii tantummodo,
quibus hoc propter imperiale ministerium concessum est⁶. non enim leui animaduersione
plectetur, quisquis uetito se et indebito non abdicauerit indumento. D. III K. APRIL. CON- 15
STANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO CONSS. a. 382
- 3 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. Vellera adulterino colore fucata
in speciem sacri muricis tingere non sinimus nec tinctum cum rhodino prius sericum alio
postea colore fucari, cum de albo omnium colorum tingendi copia non negetur: nam capi-
talem poenam illicita temptantes suscipient. 20
- 4 IMP. THEODOSIVS A. MAXIMINO COM. S. L. Temperent uniuerſi, cuius- [Th. 10, 21, 3] cumque sint sexus dignitatis artis professionis et generis, ab huiusmodi speciei possessione,
1 quae soli principi eiusque domui dedicatur. Nec pallia tunicasque domi quis sericas con-
2 texat aut faciat, quae tincta conchylio nullius alterius permixtione subtexta sunt. Pro-
ferantur ex aedibus tradanturque tunicae et pallia ex omni parte texturae cruore infecta 25
conchylii. nulla stamina subtexantur tincta conchylio, nec eiusdem infectionis arguto
pectine solidanda fila decurrant. reddenda aerario holonera nestimenta uirilia⁷ protinus
3 offerantur. Nec est, ut quisquam de abiurato pretio conqueratur, quia sufficit calcatae
4 legis impunitas⁸. Ne quis uero nunc huiusmodi suppressione in laqueos nouae constitu-
KOI: index 8, 16 ex B restitutus est

¹ iunge 10, 2, 4 ² tam uiriles quam muliebres Th. ³ sed gynaecis Th. ⁴ d. III non. Iul. Neriodyno 10, 2, 4 ⁵ uir om. Th. ⁶ nisi ... est om. Th. ⁷ uirilia om. Th. ⁸ nec uacet illi curare de quaestu, cui sua salus esse non debet in pretio ins. Th.

5 oloderis et auratis K^a, auratis et olobe-
ris I | et de] et K^a 6 tictione sacis inuicis I
7 mpp. ualt et ual. et grat. aa. archelao
com. sac. larg. Paris. 4521, imp. ual. a. (a.
om. OI) KOI: Gratianum om. Th. contra
legem iungendam 8 curatas O, curatas I |
sericias I^a | paragaudas K, paragan...s I^a;
intextos O 9 consicereque K | et a] a O.
et auin K^a, et Z | praecipimus O | s. a. Th.
12 mpp. grat. ual'r. et th. aaa. floro pp. Paris.
4521, imp. gra. KI, id. a. O 13 paragaudes I^a
14 adanimaduersione O^a 15 abdicarit Th. |
indutimento I^a, induto Th. | s. a. Th. 17 mpp.
th. et arc. et hon. aaa. Paris. 4521, imp.
th. a. K, imp. th. O, imp. th. I | ellera I |
adulteriono O^a | fuscata KI^a 18 specie
OIX | sacris K^a | tingere] O, uel meritum
nigere K^a, intingere I^a, uitere X, inc. I^a,

del. K^a | simus I^a | cum crotedino K^a | se-
rico KO^aI^a | alium O^a 19 fuscari K^aX,
sucari I^a? | capitali pena I^a? 20 illicite O |
suscipiet I^a 21 imp. (mpp. Par.) ... s. l.]
Paris. 4521 Th., imp. th. a. max. O, imp.
th. a. K, imp. th. I | semperent O^a, om. I |
cuiusque sint O, qui cuiuscumque sunt Th.
22 speciei] spem alias I^a 23 tuniquasque I |
domini K^a | qui KI | serica Th. | contextat]
edd. Th., contextit K^a, contextet K^aI^a, con-
texta O, contextet I^a 24 fiatiat K | cocchi-
lio O, ..chilio K^a | subtextat] K^aO^a Th., uel
consubtextat K^a, contesta O^a, contexta I
25 trandanturque K, turbanturque O | tuni-
cae et bis I^a | infesta O 26 subtestantur O
27 filia KO | decurrant] X Th., decurrent
(—entur I^a?) KOI | olebera I 28 ut] X Th.,
ut si KOI | abduato O^a 29 suspensione I

tionis incurrat: alioquin ad similitudinem laesae maiestatis periculum sustinebit. D. xvii k. FEBR. CONSTANTINOPOLI VICTORE VC. CONS.

a. 424

- 5 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. APOLLONIO COM. S. L. Pur- [Th. 10, 20, 15] purae nundinas, licet innumeris sint constitutionibus prohibitaе, recenti quoque interminatione uetamus. et ideo septimum de scrinio exceptorum, sextum de scrinio canonum, quintum de scrinio tabulariorum ad baphia Phoenices per certum tempus mitti praecipimus, ut fraus omnis eorum prohibeatur sollertia timentium, ne quaesitis longo¹ sudore stipendiis careant: etiam uiginti librarum auri condemnatione proposita. D. viii id. MART. CONSTANTINOPOLI ISIDORO ET SENATORE CONSS.

a. 436

X (VIII)

19

R DE FABRICENSIBVS R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. TATIANO PP. [Th. 10, 22, 2] Omnibus fabricis non pecunias pro speciebus, sed ipsas species sine dilatione inferri² praecipimus, ut uenae nobilis et quae facile deducatur ignibus seu liquescat ferri materies praebeatur, quo promptius adempta fraudibus facultate commodo publico consulatur. D. xv k. NOV. THEODOSIO A. II ET CYNEGIO CONSS. a. 388
- 2 IDEM AAA. RVFINO MAGISTRO OFFICIORVM. Primicerium fabricae post [Th. 10, 22, 3] biennium non solum uacatione, uerum etiam honore donari praecipimus, ita ut inter protectores eiusdem fabricae per biennium³ adoraturus aeternitatem nostram suo quisque tempore dirigatur. D. viii id. MART. MEDIOLANI VALENTINIANO A. III ET NEOTERIO CONSS. a. 390
- 3 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. OSIO MAGISTRO OFFICIORVM. Stigmata, [Th. 10, 22, 4] hoc est nota publica, fabricensium brachiis ad imitationem tironum infligatur, ut hoc modo saltem possint latitantes agnosci (his, qui eos susceperint uel eorum liberos, sine dubio fabricae uindicandis) et qui subreptione quadam declinandi operis ad publicae cuiuslibet sacramenta militiae transierunt. D. xviii k. IAN. CONSTANTINOPOLI HONORIO A. III ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398
- 4 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP. Si quis consortium [Th. 10, 22, 6] fabricensium crediderit eligendum, in ea urbe, qua natus est uel in qua domicilium collocauit, his quorum interest conuocatis primitus acta conficiat, sese doceat non auo non patre curiali progenitum, nihil ordini ciuitatis debere, nulli se ciuico muneri obnoxium, KOI

¹ multo Th. ² in perpetuum seruanda hac forma ins. Th. ³ eiusdem fabricae per biennium om. Th. ⁴ Gothofredus iungit Th. 12, 1, 175

1 aliquin O^a | ad] in I^a | s. a. Th. 3 imp. th. et ual. aa. O, imp. ual. a. K, imp. th. I | apollonio com. s. l.] Th., appollonio consuli O, om. KI 4 innumeris I | prohibere O | intermissione O^a 5 exceptorum] tabulariorum exc. O: exc. sextum de scrinio om. Th. 6 quintum] KI^r Th., iiii O, quartum I^b, deficit I^a | scrinio ... 8 proposita bis I^a | tabulariorum O | ad] a K | basia O | praecipimus O 8 s. a. Th. 12 imppp. ... pp.] Th., imp. ual. I, imp. th. K, imp. iul. O 13 pro] sed pro O 14 praecipimus O | uenae nobilis (—les Th.)] dett. Th., bene nobilis Z, uenerabili KI^r, bene noheris O^a, bene nobii O^b?, uorabilis I^r: ἀπαλὸν καὶ καθαρόν τὸ ὑπερῶς λυόμενον τῷ πυρὶ καὶ χωρίζομενον B apud Cui. | deducantur O | materia I 15 protinus I^a | facultatibus O, inc. I^a | commodo]

quō I | s. a. Th. 17 idem ... officiorum] Th., id. a. rufi. Ambros. E 29 inf. | primicerium I^a 18 domari praecip. I^a, praecipimus dari O | inter] in O, inc. I^a | protecciones O 19 adoraturis I | suos O 20 s. a. Th. 22 impp. ... off.] Th., imp. arch. I, imp. hon. a. K, imp. a. O 23 brachis O | imitatione K | tironum] administrationum tironum I | infligatur] O Th., infligantur KI | modo saltem] edd. Th., saltem (saltim O) modo KOI 24 hiis O, et I | liberos] X Th., liberis KOI 25 fabricen K^a 26 transierint I | s. a. Th. 28 impp. ... pp.] Th., imp. hon. I, imp. th. a. K, imp. aut. O | quis] quod O^a 29 qua] I Th., in qua KO 30 non auo] si auo K^a 31 ciui communeri O, ciui commanere KI, ciui commaneri X, ciuicō muneri Th.

atque ita demum gestis confectis uel apud moderatorem prouinciae uel si is absit apud
1 defensorem ciuitatis, ad militiam quam optauerit suscipiatur. Quod si absque hac cautione
quispiam ad fabricensium consortium obrepserit, sciat se ad ordinis cui debetur patriaeque
suae munera esse reducendum¹, ita ut nulla eum nec temporis nec stipendiorum prae-
rogatiua defendat. D. XV K. IVN. CONSTANTINOPOLI HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. 5
CONSS.

a. 412

5 ²IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. AVRELIANO C. R. P. [Nou. Theod. 6 B 54, 17, 5
Iure prouisum est fabricenses artibus propriis inseruire, ut exhaustis laboribus immo-
1 rentur³ cum subole professioni, cui nati sunt. Denique quod ab uno committitur, totius
delinquitur periculo numeri, ut constricti nominationibus suis sociorum actibus quandam 10
2 speculam gerant, et unius damnum ad omnium transit dispendium. Vniuersi itaque, uelut in
corpore unius formae⁴, unius decoctionis⁵, si ita res tulerit, respondero cogentur. D. PHID.
NON. NOV. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS.

a. 439

6 IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. EUPHEMIO MAGISTRO OFFICIORVM. Eos, qui inter
fabricenses sacrae fabricae sociati sunt, uel eorum uxores aut filios, qui itidem inter fabri- 15
censes militare dicuntur, non alibi pulsare uolentibus respondere praecipimus, nisi in iudicio
tuae sublimitatis, ad cuius iurisdictionem potestatemque pertinent: nec eos post stipendio-
rum⁶ finem militiae super ciuilibus uel curialibus muneribus, quibus nullo modo subiacere
monstrantur, a uiris clarissimis rectoribus prouinciarum uel eorum officiis praeter licitum
inquietari. 20

7 IDEM AA. EUPHEMIO MAGISTRO OFFICIORVM. Nullus fabricensium conductioni uel
administrationi uel agriculturae alienarum rerum se posthac immiscere conetur: dominis
quidem, si qui contra haec statuta meae pietatis uenire ausi fuerint, res uel praedia, quae
scientes quod fabricenses sunt isdem fabricensibus ministranda commiserint, amissuris,
fabricensibus uero grauissime coercitis post facultatum suarum amissionem perpetua exilii 25
1 poena et animaduersione retinendis. Quotiens sane in translatione armorum angariae
necessariae fuerint, sublimitas tua litteras ad eminentissimam iubeat dirigi praefecturam et
numerus ei armorum et ex quo loco transferenda sunt indicare, ut continuo super prae-
bendis angariis pro numero eorum quae transferuntur armorum praeceptione sua uiros
clarissimos prouinciae moderatores conueniat, ut secundum missam a sublimitate tua 30
2 notitiam naues uel angariae confestim de publico praebentur. Quod si aliqua tarditas uel
neglegentia post datas a sublimitate tua ad eminentissimam praefecturam litteras in desti-
nandis auctoritatibus amplissimae sedis intercesserit et ex hoc armorum transuectio fuerit
impedita, quinquaginta libris auri tam numerarium pro tempore officii eiusdem amplissimae

KOI

¹ reuocandum *Th.* ² iunge 6, 62, 5 ³ exhausti lab. immoriantur *Nou.* ⁴ uniformi *Nou.*
⁵ decoctioni (*Cuiacius*)? ⁶ stipendiorum *del.* (*Mommson*)

2 defensore *O* | cautione ac *I*, hac *om.* *O*
3 cons. iraserint *O*, obreserit (oppresserit *I*)
cons. *I* | ad *om.* *I*² 4 ut *om.* *O* | nullus *K*²
5 defendant *I*² | *s. a. Th.* 7 imp. ... c.
r. p.] *Nou.*, imp. th. *I*, imp. ual. a. *K*, imp.
a. *O* 8 pure *I*² | est *om.* *O*² | fablicen-
ses *O*, fabricensis *I* 9 professioni] *X Nou.*,
professionis *KOI* | sint *K* | toti relinquitur *I*²,
om. *K*² 10 nationibus *I*² 11 ingerant *K*,
inc. *I*² | ueluti *O*² 12 unus forme *O*²,
unius fortune *I*² | decoctionis] *K Nou.*, cogni-
tionis *O*, decoctionis (dec. onis *I*²) alias con-
ditionis *I* | coguntur *Nou.* | *s. a. Nou. Cui.*
13 xvii et festo] *Cui.* 1562 cum 6, 62, 5,
xvi et fausto (= a. 438) *Nou. Cui.* 1575
14 imp. leo et anth. aa.] *Hal.*, imp. leo
KOI | euphemio] *Cui.*, eufenio *Russardus*,
eufirmio *Miracius*, *om. KOI* | intra *I* 15 fabli-
censes *O* 16 praecepimus *O* 17 iuris-
dictione *IX* | post stipendium eos *O*, eos

post dispendiorum *I*² 18 uel curial. *om.* *X*
19 monstrentur *K* 21 aa.] a. *KOI* | eufemio
(eufirmio *Cont.*) mag. off. *Contius Cui.*, *om.*
KOI | conductori *I* 22 conitur *O* 23 mea
(meae *I*²) statuta *I* | quae] quod *I*², *bis O*
25 fablicensibus *O*², facientibus fablicensi-
bus *O*² | coherticis *K*, cohertionis *I*² | sua-
rum] eorum *K* | perpetium *O*², perpeti *O*²?
26 transactione *O* 27 fuerit *I*, furentur *O* |
minentissimas *K*², minentissimam *I* | iube-
mus *O* | dirigi] dari alias dirigi *I* 28 trans-
ferenda *K* | uindicare *O* 30 moderationes *O* |
conueniatur *O*², conuenit *I*² 31 naues] uel
n. *X* | 32 in destinatis *O*, id estimandis *I*²
33 auctoribus *KI*², actoribus *O*, auctoita-
tibus *I*² | sedis] s. tue *K* 34 libras *K*² *I*,
librarum *X* | numerarium pro t. o. eiusdem]
*O*², numerariorum eiusdem *I*², numerarium
*KI*² *X*, munerarium pro quo temp. o. eius-
dem *X*²

sedis quam alios quorum interest condemnari praecipimus eamque auri quantitatem protinus exactam fisci uiribus adgregari: multa praeterea triginta librarum auri proposita tam uiris clarissimis qui prouincias regunt quam eorum apparitionibus, si conuenientibus his armorum subuectio tarditate aliqua fuerit praepedita.

XI (X)

R DE VETERIS NUMISMATIS POTESSTATE R

- 1 'IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. GERMANO PP.² Solidos ueterum [B 54, 18, 1 principum ueneratione formatos ita tradi ac suscipi ab euentibus et distrahentibus iubemus, ut nihil omnino refragationis oriatur, modo ut debiti ponderis sint et speciei probae: scituris uniuersis, qui aliter fecerint, haud leniter in se uindicandum. 10
- 2 IDEM AA. ET GRATIANVS A. AD IULIANVM PP. Pro imminutione, quae in [B 54, 18, 2 aestimatione solidi forte tractatur, omnium quoque specierum pretia decrescere oportet.
- 3 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. ARINTHEO PP. [B 54, 18, 3 Vniuersos auctoritas tua proposito edicto commoneat obriziacorum omnium solidorum uniforme pretium postulare, scilicet capitali supplicio puniendo, qui uel iussa nostrae 15 maiestatis auaritiae caecitate contempserit, uel aeternales uultus, dum fraudibus studet, duxerit uilliores.

XII (XI)

R NULLI LICERE IN FRENIS ET EQVESTREBVS SELLIS ET IN BALTEIS MARGARITAS ET SMARAGDOS ET HYACINTHOS APTARE ET DE ARTIFICIBVS PALATINIS R

- 1 IMP. LEO A. LEONTICO. Nulli prorsus liceat in frenis et equestribus sellis uel in balteis suis margaritas et smaragdos et hyacinthos aptare posthac uel inserere. aliis autem gemmis frena et equestres sellas et balteos suos priuatos exornare permittimus. de curcumis uero omnem prorsus qualiumcumque gemmarum habitum praecipimus submoneri. 25 fibulis quoque in chlamydebis his utantur, quae solo auro et arte pretiosae sunt. si quis autem contra interdictum pietatis meae fecerit, sciat se continuo quinquaginta libris auri esse multandum. Nulli praeterea priuatorum liceat (exceptis scilicet ornamentis matronalibus et tam muliebrium quam uirilium anulorum habitu) aliquid ex auro et gemmis quod

K01

¹ *Gothofredus iungit* 10, 72, 5. 11, 7, 2 (d. vi id. Ian. Romae Lupicino et Iouino consa. a. 367) ² Germaniano comiti sacrarum largitionum (*Gothofredus*)?

1 praecipimus O | auri I^a 2 exactam O | iuribus O | triginta] KI^a, xx O, .. I^a, pt xxx X 3 clar. qui] quam I^a | apparitionibus I | si] sed I | conuenientibus O^a? IX 4 subiectio I^a 6 numismatis O 7 impp. ... pp.] *Contius*, imp. ual. a. (a. om. OI) K01 8 ita tradi] ..i (uti?) O^a | ac] a O | emptibus O 10 qui] quod I^a 11 idem aa. et gr. a.] *Cui.*, idem gr. I, idem a. K0 | ad iulianum pp.] *Contius*, om. K01: ad iulianum pf. auronae emendat *Gothofredus et iungit* 11, 23, 1 a. 366, uix recte, cum et *Gratianus utroque loco male additus foret, nec c. 1 h. t. cum legibus a. 367 iungi posset: fortasse ad Aurelium pf. ann. (a. 367, cf. 11, 3, 1) scr.] imminutione I, imminutione X 12 specierum quoque I, quo spe-*

cierum X 13 imppp. ... pp.] *Contius*, imp. gra. KI, imp. ual. O 14 obriziacorum K^aX, obrizia eorum K^a, obricia quorum O, obriziacorum I, obriziacorum I^a, obriziacorum B 15 informe O | qui uel] uel qui K, qual' O | iuxta I 16 contempserint O 17 uiolare K^aI^a: ὅστις τὰ παλαιὰ ὀβριζα ὄντα ἐντελεσίως διατηρεῖται B 20 in] i I | smaragdos] margaridos O 21 optare O 22 imp. ... leontico] *Contius*, impr. leo alea. coi (= comiti?) *Ambros. E* 28 inf., imp. leo K0, impp. leo I | uel] et I^a 24 permittimus] praecipimus O^a | curcumis] KI, curcuniis O, curcuniis uel curcumis X 25 quaecumque O, qualicumque I | praecipimus O 26 fabulis K^a | sola I^a 27 dictum uel dictum I^a 28 multandum O^a | ordinamentis I^a

ad cultum et ornatum imperatorium pertinet facere neque illud sub hoc colore et praetextu praeparare, quod uelit clementiae principali uelut aliquod munus offerre: pietas enim
 2 mea huiusmodi dona non expetit neque regium sibi offerri a priuatis cultum requirit. Sane
 si quis posthac aliquid contra uetitum huiusmodi sanctionis effecerit et offerenda clementiae
 meae ornamenta, quae usibus regis deputata sunt, gemmis auroque decorata ausus fuerit
 3 praeparare, centum librarum auri condemnatione sciat se esse feriendum, capitali quoque
 subdendum esse supplicio: ornamenta enim regia intra aulam meam fieri a palatinis arti-
 4 ficibus debent, non passim in priuatis domibus uel officiis parari. Vnde summa senectute
 sancimus, ut quod in cultu ornatuque nostro sacrum et adoptabile¹ est, id facere temeritas
 priuata non audeat. Si quis sane contra uetitum tranquillitatis meae aliquid fecerit, defini-
 tam superius multam ab his per officia palatinorum exigi et sacris largitionibus nostris
 iubemus inferri.

XIII (XII)

R DE CLASSICIS R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AVSONIO PP. Classem Seleucenam [Th. 10, 23, 1] 15
 aliasque uniuersas ad officium, quod magnitudini tuae obsequitur, nolamus pertinere, ut
 classicorum numerus ex incensitis uel ad crescentibus compleatur et Seleucena ad auxilium
 purgandi Orentis aliasque necessitates Orientis comiti deputetur. DATA INDICTIONE XII a. 369

XIII (XIII)

R DE DECVRIS VRBIS ROMAE R

20

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD TRIFOLIUM PP. [Th. 14, 1, 3]
 Si quis decuriam de auferendis priuilegiis putauerit lite pulsandum, intellegat se decuriae
 interpellare debere iudicem. D. XIII K. Febr. MEDIOLANI TIMASIO ET PROMOTO CONSS. a. 359
 2 IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. EXSVPERANTIO IVLIO [Th. 14, 1, 4]
 ET CETERIS DECVRIALIBVS. Leges tam a superioribus principibus quam a diuo parente 25
 1 nostro conditas nostra auctoritate firmamus. Singulos itaque iudices scire uolumus, ne
 quis huic collegio iniuriis corporalibus temptet notam atterere neque ab his commodis,
 quae rationibus approbantur, audeat separare. huic enim collegio uolumus antiquam pri-
 uilegiorum praerogatiuam seruari. D. VIII ID. IUL. ROMAE HONORIO A. VI ET ARISTAB- 29
 NETO CONSS. a. 404

KOI

¹ adorabile (Mommsen)?

1 ad om. I^a | ornamentum I | imperatorum
 KI^aX | dolore I^a 2 prepare I^a | quod
 que O^a 3 dona | munus I | ofere I | re-
 quirat I^a 4 quis | quis et K | affecerit K^a |
 clementie K^a 5 gemmis auroque O, auro
 et gemmis K, auro gemmisque X | decorata
 d. sunt I^a 6 esse om. O | quoque | que O
 7 inter O 8 seruitute O 9 optabile OI^a
 10 fecerit mee aliquid I 11 offitium KX |
 sacris om. I^a 14 de clasia O 15 impp.
 ... pp.] Th., imp. ual. KO, imp. I | seleu-
 cenam K^aI^a?, saletenam O, seu leducenam
 (uel leouc.) I^a 16 uniuersas I^a | magni-
 tudine obsequetur (om. tuae) I^a 17 nume-
 rus] X Th., numerum KOI | incensitis O Th. |

seleucena I 18 orontis] O Th., orientis I,
 om. K | orientis committi aliasque necessi-
 tates K | deputentur O | s. a. Th. 20 de
 decuriis u. r.] Th. 14, 1, de curialibus u. r.
 uel decuriis ed. Moguntina 1577, de curia-
 libus u. r. (u. r. om. O) KOIX 21 imppp.
 ... pp.] Contius, idem aaa, trifolio pp. Th.,
 impp. ual. I, imp. th. K, mp. O 22 decu-
 riae] X Th., curie KOI 23 deb. interp. O |
 s. a. Th. 24 imppp. ... 25 decurialibus] Th.,
 imp. ant. decuriales O, imp. arc. KI 25 le-
 ges] I I^a, leges decuriales I^a | patre Th.
 26 nostra om. I 28 seperare O | etenim Th.
 29 seruare O | s. a. Th.

XV (XIII)

R DE PRIVILEGIIS CORPORATORVM VRBIS ROMAE R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD ALYPIVM PV. [Th. 14, 2, 2] Nulli sit liberum, nulli permissum, ut nouum aliquid urbis incolae in urbe sustineant, sed in honorem aeternae urbis corporatis indulta suffragia ualere praecipimus. [Th. 14, 2, 3] 5
 1 Cura autem rectorum prouinciarum corporati urbis Romae, qui in peregrina [Th. 14, 2, 4] transgressi sunt, redire cogantur, ut seruire possint functionibus, quas imposuit antiqua sollemnitas. D. PRID. ID. IVL. AQVILEIAE TATIANO ET SYMMACHO CONSS. a. 391

XVI (XV)

R DE PISTORIBVS R

10

- 1 IMP. LEO A. VIVIANO PP. Quicumque ex mancipibus comitis horreorum dignitatem et officium uel ambitione uel gratia uel pecunia seu quolibet alio modo posthac fuerit adsecutus, exutus dignitate, quam contra interdictum nostrae serenitatis adeptus est, multatus 1
 1 etiam uiginti libris auri ad mancipium denuo consortium collegiumque reuocetur. Omne etiam speciale beneficium, quocumque modo contra hanc sanctionem fuerit impetratum, 15
 penitus conquiescat. a. 457—461

XVII (XVI)

R DE SVARIIS¹ ET SVSCEPTORIBVS VINI ET CETERIS CORPORATIS R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD ALBI- [Th. 14, 4, 6 mut.] 20
 NVM PV. Porcinarii urbis aeternae cum peruigilem laborem populi Romani commodis exhibeant, sordidis semper muneribus liberentur. D. VIII K. SEPT. ROMAE TIMASIO ET PROMOTO CONSS. a. 389
 2 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. FLORENTINO PV. Quicumque ex corporibus suariorum siue excipiendae necessitate litis adstrictus seu inferendae uoluntate spontanea pro- 25
 uocatus iudicium uoluerit experiri, fori urbani auditorium praestoletur. a. 395—397

KOI

¹ pecuariis ins. Th. 14, 4, om. B 54, 20

2 comparatorum OI 3 impp. ... pu.] Th., imp. ual. KI, imp. iul. O 4 fit O 5 corporatis I | praecipimus O 6 corporatis OI^a | romane O 7 cogant I^a 8 s. a. Th. 14, 2, 2 10 pist.] pist. od I^a 11 imp. ... pp.] Bononiensis Cui., imp. leo a. K, imp. leo I, imp. a. O | mantipium K, mancipiis OI 12 uel abitione I, ex ambitione O 13 qua I^a | adeptus O | multatus O^a 14 mancipium OI^a X | reuocentur I^a 15 etiam om. I^a | quod quocumque K | fuerit om. X 18 uini unum I, m X | et certis compatis O, ceterisque corp. Th. 14, 4 20 imppp. ... 21 pu.]

Th., imp. ual. a. K, imp. ual. I, imp. a. O 21 portionarii O, horcinarii I^a 22 sordibus O | s. a. Th. 24 imp. arc. et hon. aa.] imp. arc. a. K, imp. arc. OI | florentino pu.] scripsi ad Th. 14, 4, 7, florentio pp. Cui., om. KOI | corporalibus I^a 25 excipiente nec. K, nec. accipiende I | spontanea I 26 adiutorium O | cum in c. 1. 2 non agatur nisi de suariis, Graeca in extremo titulo excidisse Hugolinus aliique suspicati sunt: sane dici uix potest Iustinianos ex Th. susceptores uini ceterosque corporatos temere retinuisse, cum pecuarios omiserint (not. 1)

XVIII (XVII)

R DE COLLEGIATIS ET CHARTOPRATIS ET NVMMVLARIIS R

- 1 IMP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. CYRO PV. Qui sub praetextu decanorum seu collegiatorum, cum id munus non impleant, aliis se muneribus conantur subtrahere, eorum fraudibus credidimus obuiandum, ne quis sub specie muneris, quod minus exsequitur, alterius muneris oneribus releuetur, ne argentariorum uel nummulariorum munera declinentur ab his, qui dici tantum collegiati uel decani festinant. Ideoque si quis eorum sub nudae appellationis uelamine collegiatum se seu decanum appellat, sciat pro se alium subrogandum, qui praedicto muneri sufficiens approbatur, subrogatione¹ uidelicet memoratorum uel eorum qui moriuntur primatum eius qui subrogatur admissio iudicio. (1, 2, 9)
- 2 Quod autem supra numerum, qui encautis breuibus continetur, nemo se quolibet patrocinio uel cuiuslibet adsumpta potentia debeat excusare, hoc nostrae est serenitatis censere, tuae sublimitatis tuique officii cautius obseruare. Hoc inter omnes aequa lance seruari praecipimus, nullo diuinae domus patrocinio nullo sacrosanctarum ecclesiarum reuerentia nullo qualibet uel cuiuslibet se potentia excusante. Sed ne tantum circa munera releuanda supplicibus consuluisse noscamur, illud etiam dicendum² obseruandumque esse censemus, ut chartae uenditio, quae de prouinciis ad corporatos supplicum per innouationem translata est, primae constitutionis terminis concludatur, hoc est, quod initio dispositionis constitutum est, id in posterum nulla addita nouatione seruetur. D. X K. APRIL. THEODOSIO XVII ET FESTO CONSS.³

a. 439

XVIII (XVIII)

R DE STVDIIS LIBERALIBVS VRBIS ROMAE ET CONSTANTINOPOLITANAE R

- 1 IMP. THEODOSIVS A. ET VALENTINIANVS C. CONSTANTIO PV. Vniuersos, qui usurpantes sibi nomina magistrorum in publicis magistrationibus cellulisque collectos undecumque discipulos circumferre consuerunt, ab ostentatione uulgari praecipimus amoueri, ita ut, si qui eorum post emissos diuinae sanctionis adfatus quae prohibemus atque

KOI

¹ subrogationi (Mommson)? ² edicendum (Cuiacius)? ³ hoc loco excidisse uidetur Anastasii constitutio, qua decanorum Constantinopolitanorum numerum centum quinquaginta auxisse refert Nou. 59 pr. (cf. ad 1, 2, 18): quamquam enim Theodorus ad hanc nouellam non laudat nisi 1, 2, 18, ab hac constitutione illam Anastasianae legis partem alienam esse probat Const. ⁴ iunge Th. 15, 1, 53

2 cartopatriis K, cartophatris O, quarto-patriis I, canopatriis X 4 imp. ... pu.] l. gem., mp. th. a. K, imp. th. I, imp. a. O | qui] ani I | supra textu I^a 5 minus O 6 credimus I^a 7 alterum O | muneris om. I^a | reueletur K | ne] nec K | mulariorum K^a 8 tantummodo KO^aI^a, neu O^a | festinent O 9 se seu dec.] Z, se uel dec. OI^a, seu (se I^b) dec. se KI^bX, seu dec. libri ad l. gem. 10 se] eo OI, om. X | subroga I | approbetur KI^b, probetur I^a | subrogatio O^a?, subrogationem K 11 uel eorum om. I^a 12 quid O | super O | encautis] dett. Cui., incautis KIX, incaptis O | continentur K^aOI^a.Y 13 sumpta O | hoc] hocque O | est om. O |

censureue K 14 sublimitati O | haec OI^bX | omnes inter I^a | praecepimus O 15 sacrosacrarum O, sacrarumsacro I^a 16 potentia se O | nec I | tantum] tamen K^bO | reuelanda OI^a 17 dicendum etiam K | obseruatioque O^a, om. I^a 18 quarte K | ad] ac O | supplitium KIX 19 in initio OI 20 constitutum] preceptum KX | s. a. Cui. cum l. gem. 25 imp. ... c.] Th., imp. th. a. K, imp. theod. I, imp. a. O | constantio pu.] Th. 15, 1, 53, pu. Contius, om. KOI Th. 14, 9, 3 26 nomina] nomina in K | in] ui K 27 consueuerunt K^bOI^b | praecepimus annoueri O 28 qui] X Th., quis KOI^b, quid I^a

damnamus iterum forte temptauerit, non solum eius quam meretur infamiae notam subeat,
 1 uerum etiam pellendum se ex ipsa ubi uersatur illicite urbe cognoscat. Illos uero, qui
 intra plurimorum domus eadem exercere priuatim studia consueuerunt, si ipsis tantum-
 modo discipulis uacare maluerint, quos intra parietes domesticos docent, nulla huiusmodi
 interminatione prohibemus: sin autem ex eorum numero fuerint, qui uidentur intra Capi- 3
 tolii auditorium constituti, ii omnibus modis priuatarum aedium studia sibi interdicta esse
 cognoscant, scituri, quod, si aduersus caelestia statuta facientes fuerint deprehensi, nihil
 penitus ex illis priuilegiis consequantur, quae his, qui in Capitolio tantum docere praecepti
 2 (1) sunt, merito deferuntur. Habeat igitur auditorium specialiter nostrum in his primum, quos
 Romanae eloquentiae doctrina commendat, oratores quidem tres numero, decem uero gram- 10
 maticos: in his etiam, qui facundia Graecitatis pollere noscuntur, quinque numero sint
 3 sophistae et grammatici aequae decem. Et quoniam non his artibus tantum adolescen-
 tiam gloriosam optamus institui, profundioris quoque scientiae atque doctrinae memoratis
 4 magistris sociamus auctores. Vnum igitur adiungi ceteris uolumus, qui philosophiae
 arcana rimetur, duo quoque, qui iuris ac legum uoluntates¹ pandant, ita ut unicuique 15
 loca specialiter deputata adsignari faciat tua sublimitas, ne discipuli sibi inuicem possint
 obstrepere uel magistri, neue linguarum confusio permixta uel uocum aures quorundam
 aut mentes a studio litterarum auertat. D. III K. MART. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO
 A. XI ET VALENTINIANO CONSS.

a. 425

XX (XVIII)

20

R DE HONORATORVM VEHICVLIS R

1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. NEBRIDIO PV. [Th. 14, 12, 1
 Omnes honorati seu ciuiliū seu militarium² uehiculis dignitatis suae, id est carrucis³,
 intra urbem sacratissimi nominis semper utantur. D. III K. FEBR. CONSTANTINOPOLI 24
 HONORIO NP. ET EVODIO CONSS.

a. 366

XXI (XX)

R DE PRIVILEGIIS VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE R

1 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. PHILIPPO PP. ILLYRICI. [1, 2, 6 mut. B 54, 23, 1
 Vrbs Constantinopolitana non solum iuris Italici, sed etiam ipsius Romae ueteris prae- 29
 rogatiua laetetur. D. PRID. ID. IUL. EVSTATHIO ET AGRICOLA CONSS.

a. 421

KOI

¹ formulas Th. ² dignitatum ins. Th. ³ bliugis ins. Th.

3 domos KOI¹ | eandem O | consueuerunt Th.
 4 quas K^a | docent domesticos O | modi
 om. O 5 fuerit O | uiderentur O | intra
 qui intra K^a 6 adiutorium OI^a | consti-
 tuti K | ii] hi Th. | priuatorum K^a | inter-
 dicta sibi I 7 aduersum Th. 8 con-
 sequentur Th. | his] ex his O | qui] quae KO |
 in om. I^a | tantummodo K^aO^a 9 deferen-
 tur I | habeant K^aO^aI | primum] princi-
 pium O | quo O 10 doctrine commen-
 dat oratores O, doctrinae mandatores Th. |
 gramm. uero decem O 11 etiam qui] que O |
 fecundia O | grauitatis KI^b, grauitatis gra-

citatis I^a 12 gramaticos eque K^a, grama-
 tic-que I^a | his] in his KO | adolescentiam O
 14 filosofie O 15 duos KOI^b 16 spe-
 cialiter (—lium O^a) loca O | sibi] X Th.,
 quidem sibi KOI 17 obstrestrepere I^a |
 magisti O | neuel K, ne I^a 18 s. a. Th.
 22 imppp. ... pu.] Th., imp. ual. KI, imp.
 hon. O 23 auae] ue I 24 nominis] ordi-
 nis nominis O^a | s. a. Th. 28 impp. ...
 illyrici] Th., imp. hon. et th. aa. O, imp.
 hon. KI 29 constant. urbs K, uubrs (uel
 uubis) const. O^a | sed] legis sed O | ueteris
 rome O 30 s. a. l. gem.

XXII (XXI)

R DE METROPOLI BERYTO R

- 1 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. HORMISDAE PP. Propter multas iustasque causas metropolitano nomine ac dignitate Berytum decernimus exornandam iam suis uirtutibus coronatam. igitur haec quoque metropolitana habeat dignitatem. Tyro nihil de iure suo derogatur. sit illa mater prouinciae maiorum nostrorum beneficio, haec nostro, et utraque dignitate simili perfruatur.

a. 448—450

XXIII (XXII)

R DE CANONE FRUMENTARIO VRBIS ROMAE R

- 1 IMPP. VALENTINIANUS ET VALENS AA. AD IULIANVM PRAEFECTVM ANNO- [Th. 14, 15, 2 10
NAE. Nautici apud praesidium¹ uel magistratum acta confiteantur incorruptas species suscepisse, eorumque, apud quos deponitur ista testatio, praesens adspectus probet nihil in his esse uitii. quod eo tempore, quo ad sacrae urbis portum peruenit, praefecturam iugiter obseruare praeceptum est. D. XVIII K. IUL. REMIS GRATIANO A. ET DAGALAIPO 14
CONSS. a. 366
- 2 ²IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. AD SENATVM ET POPVLVM. [Th. 14, 15, 3 B 51, 24, 1
Si quid frumenti uel olei urbicarii canonis remissione indultum est speciali beneficio, contra commodum publicum elicitum non ualeant. D. XVII K. MAI. MEDIOLANI CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397
- 3 IDEM AA. MESSALAE PP. Neminem patimur in mutando [Th. 14, 15, 5 mut. B 51, 24, 2 20
canone urbis Romae nostrae clementiae beneficium postulare: sed etiam ea rescripta, quae quoquo modo potuerint impetrari, suscipi non sinimus. eos uero, qui contra haec fecerint, in duplum retinendos esse decernimus. Vicarios quin etiam ceterosque [Th. 14, 15, 6 mut.
iudices, nisi deinceps ab usurpatione urbicarii canonis abstineant, deportationis poena detineri, primates officiorum capitali supplicio subiugari perpetua auctoritate sancimus. 25
D. PRID. NON. SEPT. ALTINO THEODORO VC. CONS. a. 399

XXIII (XXIII)

R DE FRUMENTO VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE R

- 1 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIUS AA. VRSO PV. Nulli, ne diuinae [Th. 14, 16, 2 B 54, 25, 1
quidem domui nostrae frumentum de horreis publicis pro annona penitus praebeatur, sed 30
KOI

¹ curatorum Th. ² iunge 4, 40, 3 et quae ibi laudantur

2 rubricam om. I^a 3 imp. ... pp.] Cui., imp. th. O, imp. arc. a. K, imp. arch. I] que om. I^a 4 ac] aut O | iam] etiam K 5 coronandam I | quoque haec O | nihil] nici O | de i. s. derogatur (—getur KI^b) derogatur ut de iure suo O 6 haec] ac I^a 10 imp. ... aa.] Hafniensis, imppp. ualent. ual. et gratianus aaa. Th., imp. ual. KOI | ad inl. p. ann.] Th., annone O, om. KI 11 praesidi O, presidem I^a | magistratum I^a | fateantur Th. | incorrupta I | species] se respiciet Th. 12 horumque OI^b | quos] quo O^a. uos I^a | praeses O 14 obseruare] urbicarii obs. O^a | s. a. Th. | a.] a. 1 Th. 16 imp. ... populum] Cui., imp. arc. a. (a. om. OI) KOI: et populum om. Th., habent leges

iungendae 17 uel om. K^a, uel olei om. I 18 publicum commodum Th. | s. a. Th. KI Russardus | datur K | xvii] xvi Russ., uiiii (uel xiiii) I, x K | martii K, ma. I, mart. Russ. | mediol. ... 19 cons. om. KI 20 idem ... pp.] Th., id. aug. KOI 21 clementie nostre O | etiam om. Cui. | rescripta ea K | quae om. I 22 quoquo] quo O | putaerint O, potuerit I | suscipit I | sinimus I^a 23 in] ad Th. | decernimus] K^b Th., dec. praecipimus K^a, praecepimus O, precipimus I 24 ab] ad K 25 retinendos Th. | subiugandos perpeti Th. 26 s. a. Th. 14, 15, 5 29 imp. ... pu.] Th., imp. hon. a. (a. om. OI) KOI | ne] nec KI^b

integer canon mancibus consignetur, annona in pane cocto domibus exhibenda. ita enim debet canon ab inclitae memoriae Constantino praestitus nec non a dino pietatis meae auo Theodosio¹ auctus² expendi, quoniam crescit inopia, si frumenta, quae pro annona tribuntur, ad usus alios deputata³ cogentur sibi de publico emere, quae aliis uendere potuissent. 4
D. X K. AVG. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. VII ET PALLADIO CONSS. a. 416

- 2 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. LEONTIO PV. Auri [Th. 14, 16, 3 B 54, 25, 2] statuta quantitas⁴ ad coemptionem frumentariam sit perpetuo dedicata, nec liceat cuiquam postea administratione urbariae potestatis percepta aliquid ex eadem⁵ summa minuere uel ad quoscumque alios usus conuertere: sed sub gestorum testificatione certum fiat, et quod mancibus mutui nomine datum est et quod ab isdem sit excepta omni concussionione 10
1 soluendum. Eum autem, qui hanc formam ausus fuerit inquinare, quantitatem, in qua suam calliditatem exercuerit, in duplum redhibere iubemus, et quidquid ex praedicta ratione adcreuerit, ad cumulum eiusdem⁶ auri quantitatis et frumentarii tituli fomitem redundare, legisque huius tenorem aeneis tabulis incidi. D. V K. DEC. CONSTANTINOPOLI 14
AREOBINDO ET ASPARE CONSS. a. 434

XXV (XXIII)

R DE ANNONIS CIVILIBVS⁷ R

- 1 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. PROCVLO PV. Annonas [Th. 14, 17, 10] publicas⁸ non tam titulis dignitatum quam singulorum uirum meritis attributas diui Con-
stantini liberalitate sat claruit. Ideoque nihil ex his scholarum nomine uindicetur, sed 20
pro uniuscuiusque merito quae sunt concessa seruentur, ut, quicumque perceptarum annonarum emolumenta uel in heredes proprios iure sanguinis transfuderunt uel in extraneos distractionis titulo transcripserunt, maneat, quod gestum est uel hereditatis merito uel alienationis arbitrio. D. VII K. IUL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS. a. 392
2 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. TATIANO PP. Centum uiginti 25
quinque modios frumenti praeter solitum canonem per singulos dies de praesenti sexta indictione ex die kalendarum Ianuariarum nomine parapeteumatis de horreis publicis huius
KOI

¹ Theodosio om. Th. ² 11, 25, 2 ³ frumento, quod pro ann. tribuitur, ad n. a. deputato Th. ⁴ sescentarum undecim auri librarum quantitas Th. ⁵ memorata Th. ⁶ memoratae Th. ⁷ ciuicis Th. 14, 17 ⁸ ciuicas Th.

1 conscinetur O^a 2 inclitae] inditae O | praestitutus K^a | auo] o O 3 theod.] et theod. I^a 4 ad usus] aduersus OI^a | cogentur] OK^aI^a Th., cognoscantur K^a, cogantur I^a | uendere potuissent aliis KI 5 s. a. Th. 6 imp. ... pu.] Th., imp. aug. O, imp. hon. I, ide. a. K 7 statua I^a | nec] non I^a 8 postea] KI^a Th. (Vatic. reg.), post I^a Th. (Vatic. 6766), posse O | administrationem OI | ubicarie O^a 9 quocumque O | testificationem I 10 mutui nomine] εἰς πρόχρησιν συνωνῆς B (Cui.) | datur est K 11 soluendum] solu. est K | inquitare Th. (Vatic. reg.), inc. Th. Vatic. 6766 12 exercuit O | reddere I 13 rationem I^a | adcreuerit] exercuerit I | eius O, eius dei K^a | fomitem] Cui. Th., firmiter KOI 14 huiusmodi I | s. a. Th. 18 imppp. ... pu.] Th., imp. th. a. (a. om. OI) KOI 19 sing. uirum] Cui. Th. B καὶ ἑαυτὸν, sing. uirum X, sing. uirorum K^aI^a, hūs sing. O, sing. uirorum in K^aI^a 20 ideoque] omnique O | ex his nichil KI | nomine

uendicetur bis O^a | uindicetur I^a 21 sint concessa I, concessa sunt O | preceptorum K, perceptorum O 22 transfunderunt O^a 23 distinctionis K^a | transcripserint O 24 s. a. Th. 25 imppp. ... aaa.] Continus, imp. arc. a. K, imp. arch. I, imp. ant. O: expectes idem aaa. — Theodosii hanc legem esse constat ex 11, 24, 1 et Th. 14, 17, 14: ad annum 392 ducunt indictio sexta (n. 26), quae hoc anno incepit, et Tatianus pp., cui initio indictionis successit Rufinus [tatiano pp.] Cui.: Aureliano pu. proponit Gothofredus ad Th. 14, 17, 14, at dubitari non potest, quin inscriptionem ex libro supplenerit Cui., qui retineret corruptum ab Haloandro initium imp. Marcianus A., quo imperante Tatianus pp. non extitisset 27 ianuarium O, iuniarum liber Gothofredi | parapeteumatis] X Cui., parapeteumatis K, parapeteumatis O^a, parapeteumatis O^a, parapeteumatis I, peritteumatis Gothofredus

almae urbis insita nostrae pietatis liberalitate tribuimus, datis sacris apicibus ad sublimis-
simam quoque per Orientem praefecturam, quibus possit et modum nostrae donationis
1 agnoscere et incunctanter praebere quae iussimus. Quam modulationem iugiter et in per-
petuum ciuibus nostris debere conferri nalitura in aeternum hac lege sancimus.

a. 392

XXVI (XXV)

5

R DE MENDICANTIBVS VALIDIS R

1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD Th. 14, 18, 1 B 54, 27, 1
SEVERVM PV. Cunctis adfatim, quos in publicum quaestum incerta¹ mendicitas uocabit,
inspectis exploretur in singulis et integritas corporum et robur annorum, atque² inertibus
et absque ulla debilitate miserandis necessitas inferatur, ut eorum quidem, quos tenet con- 10
dicio seruilis, proditor studiosus et diligens dominium consequatur, eorum uero, quos nata-
lium sola libertas prosequatur, colonata perpetuo fulciatur, quisquis huiusmodi lenitudinem
prodiderit ac probauerit: salua dominis actione in eos, qui uel latebram forte fugitiuis uel
mendicitatis subeundae consilium praestiterunt. D. XII K. IVL. PATAVI ANTONIO ET SYA- 11
GRIO CONSS.

a. 382

XXVII (XXVI)

R DE NAVTIS TIBERINIS R

1 ³IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD SYMMACHVM PV. Qui nauem Th. 14, 21, 1
Tiberinam habere fuerit ostensus, onus rei publicae necessarium agnoscat. quaecumque
igitur nauigia in alueo Tiberis inueniuntur, competentibus et solitis obsequiis mancipientur, 20
ita ut nullius dignitas aut priuilegium ab hoc officio uindicetur. D. VIII ID. OCT. ALTINO⁴
DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS.

a. 364

XXVIII (XXVII)

R DE FRUMENTO ALEXANDRINO R

1 ³IMPP. HONORIUS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP. In aestimatione Th. 14, 26, 1 25
frumenti, quod ad ciuitatem Alexandrinam conuehitur, quidquid de crithologia et zygostasii
1 munere et pro nauclerorum tuenda substantia eminentia tua disposuit, roboramus. Atque
KOI

¹ incepta Th. ² ea ins. Th. ³ iunge Th. 11, 36, 16. 14, 3, 7 ⁴ acc. xvi k. Nou. ins.
Th. 11, 36, 16 ⁵ Gothofredus iungit 11, 2, 4. 11, 6, 6 (d. xiiii k. Febr. Honorio viii et
Theodosio iii AA. conss.)

1 sacris ap. datis KI^a, data sacris ap. O |
sublimitatem I 2 quoque] que O 3 qua I^a |
modiationem] K^a, moderationem K^a, modiac-
tionem O, modicationem I | iugitur I^a | et
om. O 6 mendicamentibus K^a, mandican-
tibus O, mendicatibus I^a | uaudi I^a, non
inualidis Th. 14, 18 7 imppp. ... 8 pu.] Th.,
imp. gra. KI, imp. O 8 adfatim] Z Th.,
om. KOI | quo O | uocauit KI Th., nouatur O
9 et int.] int. OI | inhercibus K 10 debilitate
ulla KI | miserandum O 12 prosequatur]
O Th., persequitur KP, persequatur I^a |
coloniati OI^a | lenitudinem] I^a Th., plenitu-
dinem KOI^a 13 domini O | latebras O |
fugitiuis K 14 mendicitas K^a, mendicitatis
forte O | praestiterit O | s. a. Th. 17 cibe-

rinis O^a 18 impp. ... pu.] Th., imp. ual.
a. (a. om. OI) KOI 19 quodcumque ig.
nauigium KI 20 tiberinis I^a | inueniuntur]
X Th., inuenitur K, inuenietur OI | obsequiis
et solitis O | mancipetur KI^a 21 nullius]
Cui. Th., nulli O, nulla KI | uindicentur O |
s. a. Th. 25 impp. ... pp.] Th., imp. th. KI,
imp. ual. O 26 alex. ciuitatem O | cohi-
betur K^a | de crithologia] X Th., ... heo-
logia K^a, deeritheologii K^a, decretogrecum
hologia O, de scriptologia I: ὁ ἐρχόμενος σίτος
ἀπὸ Ἀλεξανδρείας κριθολογείσθω εἰς Ἀλεξανδρείαν
καὶ σταθμίζεσθω B (Cui.) | zygostasii] X Th.,
cygostasii KOI^a?, cigostasia I^a 27 nau-
clerorum] X Th., nauclerorum K, nauicle-
riorum O, naucleorum I

ut curialibus praedae auferatur occasio, iubemus eos ad huiusmodi sollicitudinem adfectandam numquam accedere, sed designata officia tuis prouisionibus examinata sollicitudinem praedictam implere. D. V K. FEBR. CONSTANTINOPOLI HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONSS.

a. 412

- 2 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. ISIDORO PP. Diurnos centum [Th. 14, 26, 2] et decem modios alimonis Alexandrinae ciuitatis addi decernimus, ut nemo priuetur eo, quod nunc usque percepit, et perissochoregiae nomen penitus amputetur et tesserae designentur et nostrae pietatis nomine censeantur. D. PRID. NON. IVN. CONSTANTINOPOLI ISIDORO ET SENATORE CONSS.

a. 436

XXVIII (XXVIII)

10

R DE ALEXANDRIAE PRIMATIBVS R

- 1 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. ISIDORO PP. Corporatos ciuitatis Alexandrinae repurgandi fluminis onere liberamus et pro tenore et dispositione tua quadringentos solidos ex dinummio uectigali memoratae ciuitatis praecommodari decernimus, ita ut ex titulo nauium omnibus modis repensetur. D. PRID. NON. IVN. CONSTANTINOPOLI ISIDORO ET SENATORE CONSS.

a. 436

XXX (XXVIII)

R DE IVRE REI PVBLICAE R

- 1 IMP. ANTONINVS A. DIONYSIO. Si quid aduersus rem publicam indefensam in ea specie, in qua neque defensores creati fuerint neque ut crearentur placuerit, statutum est, actionibus eius nihil est praeiudicatum. 20
- 2 IDEM A. APHRODISIO. An res publica, in cuius locum nos successistis eo, [B2 29, 1, 96] quod satisfecisse debito proponitis, ius pignoris in eo fundo habeat, apud suum iudicem quaeritur. si enim neque beneficio sibi concesso id ius nacta est neque specialiter in obligatione pignoris sibi prospexit, causa eius non separatur a ceteris creditoribus, qui 25 habent personalem actionem.
- 3 IMP. ALEXANDER A. SATVRNINO. Rem publicam ut pupillam extra ordinem [B 54, 28, 2] iuari moris est.
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VRBANO. Si secundum legem ciuitatis res publica, cuius meministi, ruina collapsis aedificiis tuis distraxit aream, nihil contra huius 30 legis tenorem rector prouinciae fieri patietur.

KOI

¹ iunge 10, 32, 56...59 et quae ibi laudantur

1 pede K^a | offeratur O | accio O | sollicitudines affectandas I^a 2 examinatam O, examanta I^a 3 inferreplere O^a | s. a. Th. 5 impp. ... pp.] Th., imp. the. a. K, imp. th. O, imp. I ■ alexandrie K 7 percepit OI | perissochoregie KY, perysocoregie O, perisogoregie I | texere I 8 s. a. Th. 11 alexandrine KI, alexandrinae plebis Th. 14, 27 | primatibus] ciuitati K^a, ciuitatis K^b 12 impp. (impp. dd. nn. Th.) ... pp.] Ambros. 534 inf. Th., imp. th. a. K, imp. theod. I, imp. a. O 13 repugnandi K^a | honore K | et dispositione tua] O Th., dispositionis tue KI 14 quadringentos KI Th. | uectigabili O | memomemorata K^a | praecommodari] edd. Th., precomodare KI, accio moderari O 15 modis omnibus O | representetur KI |

s. a. Th. 18 rubricam om. O^a 19 imp. ... dionysio] Cui., imp. ant. K, imp. a. OI | quis K^aIX | ea] eam I^a 20 ut crearentur (creantur I^a) | uetarentur O | placuerat I^a | statum I^a 21 est] esse K^a 22 a. aphrodisio] Cui., aphorodio Paris. 4429, aug. aphorodio et aliis Russardus, a. KOI | an] in OI^a | nos O | succ. eo] K, eo succ. I, eo O 23 iudice I^a 24 cocesso I^a | id] ad O^a | iussus K^a 25 prospexerit K | causa] am I^a | speratur K^a 26 personalem habent K 27 imp. ... saturnino] Cui., imp. alex. a. K, imp. alex. I, imp. ant. O 28 iuari] uiari I^a 29 impp. ... urbano] Cui., imp. diocl. KI, imp. ant. O^a, imp. a. O^a 30 nihil] nisi O | contra] hac X, om. O

XXXI (XXX)

R DE ADMINISTRATIONE RERVM PVBLICARVM R

- 1 IMP. PHILIPPVS A. CRESCENTIAE. Fundum uectigalem, si suis quibus- [B 54, 29 not. p] que temporibus debitae quantitates inferantur, inuito possessore auferri non posse manifestum est. 5
- 2 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. IVLIO ET ZENODORO. Contra [6, 54, 8] eos¹, qui rem publicam administrantes per officii necessitatem² sub condicione relictis fideicommissi satis accipere debuerunt, quanti rei publicae interest satis non esse acceptum, dirigendam actionem perspicitis. PP. VII K. DEC.³ CC. CONSS. a. 294

XXXII (XXXI)

R DE VENDENDIS REBVS CIVITATIS R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. HERCVLIANO. Si sine ulla con- [cf. Dig. 50, 1, 21, 7] ditione praedia uendente re publica comparasti, perfecta uenditione nulla ratione uereris, ne adiectione facta auferri tibi dominium possit. tempora enim adiectionibus praestituta ad causas fisci pertinent, nisi si qua ciuitas propriam legem habeat.⁴ 15
- 2 IMP. ANTONINVS A. Quamuis incrementum conductioni factae publici praedii uidetur offerri, non tamen additamenti specie oportet fidem locationis infringi, praesertim cum tantum iam temporis ex contractu decessisse proponas.
- 3 IMP. LEO A. ERYTHRIO PP. Si qua hereditatis uel legati seu fideicommissi [6, 24, 12] aut donationis titulo domus aut annonae ciuiles aut quaelibet aedificia uel mancipia ad 20 ius inclitae urbis uel alterius cuiuslibet ciuitatis peruenerunt siue peruenerint, [6, 24, 12] super his licebit ciuitatibus uenditionis pro suo commodo inire contractum, ut summa pretii
- 1 exinde collecta ad renouanda siue restauranda publica moenia dispensata proficiat. Indefessa uero cura prospicientes, ne quis aduersus commoda ciuitatum quicquam moliri possit incommodum, sed sine ulla fraude seu nundinatione uel colludio seu conuentia huiusmodi 25 uenditiones procedant, hoc in posterum obseruandum esse censemus, ut, si quidem ad hanc inclitam urbem domum uel ciuiles annonas aut alia quaelibet aedificia aut mancipia perti-

KO (deficit in 4 quantitates) I X (inde a u. 6)

¹ siue successores eorum *ins. l. gem.* ² ciuitati *ins. l. gem. (u. i.)* ³ supposita VII K. Mart. *l. gem.* ⁴ Idem respondit (rescripserunt *Cuiacius*), si ciuitas nullam propriam legem habet de adiectionibus admittendis, non posse recedi a locatione uel uenditione praediorum publicorum iam perfecta: tempora enim adiectionibus praestituta ad causas fisci pertinent *Dig.* ⁵ iunge 8, 11, 22

2 aministratoribus I 3 imp. ... crescentiae (-tio Cont.) Contius Cui., imp. (imppr. I) philipp. KI, imp. O | fundi uectigalis (uestig. O*) O | quibuscumque OI 4 quantitates I* | offerantur X 6 imp. ... cc.] l. gem., imp. diocl. a. KZ, imp. r. c. I | iulio et zenodoro | Cui., zenodoro libri ad l. gem., om. KI 7 qui om. I* | officii om. X | necessitate I | fideic. relictis I, relictis ciuitati fideic. Z* 8 satis om. I* | acceptum non esse l. gem. | esse] est X 9 prospicitis I*Z, prospicis KX | s. a. Cui. cum l. gem. 11 rubricam om. X 12 imp. ... aa.] scripsi ad Dig. (cf. inscr. c. 2), imp. ant. a. K, imp. a. I*Z | herculiano | Cui., om. KIZ | ulla om. I* 13 re] rei K | ueteris X 14 adiectionem I* 15 fisci pert.] XZ Dig., pert. fisci KI | habet I* 16 imp. ant. a.] imp. ant. I, imp. am. Z, idem a. K,

impp. ualerianus et gallienus aa. edd. | quania I 17 additamenti] menti I* | oportet fidem om. Z | cum tantum iam] contra X 18 ex contractu indices cessisse X, ex contractus die cessisse *Gottlingensis* 19 imp. ... pp.] Cui., imp. leo KI, iasp. aleo aa. Z | quae X | her. uel (uel om. Z) leg. seu fid. | Z cum l. gem., uel (uel om. I) leg. uel her. seu (uel I) KI, her. seu fid. legati X 20 titulo aut donat. KI 21 peruenerunt (-rant I) s. peruenerint] KI, peruenerunt X, peruenerit Z 23 collecta] I*, collata KI* X | siue restaur. om. I | indefensa KIZ 24 commodum X 25 incommodi I* | sine] si sine K | nundinatione u. c. seu om. K, deficit I* | conuentia K*, deficit I* 26 procedant X, deficit I* | in posterum K*, deficit I* 27 inclitam] publicam I* | alia] aliqua XZ

- 2 nentia contigerit uenundari, non aliter nisi imperiali auctoritate uendantur. In prouinciis uero praesentibus omnibus seu plurima parte tam curialium quam honoratorum et possessorum ciuitatis, ad quam res pertinent praedictae, propositis sacrosanctis scripturis singillatim unumquemque eorum qui conuenerint iubemus sententiam quam putent utilem patriae suae designare, ut ita demum decreti recitatione in prouinciali iudicio interueniente
3 emptor competentem possit habere cautelam. Hos autem uenditionum contractus, siue iam completi fuerunt seu postea ineundi fuerint, stabiles esse censemus. D. V K. MART. MARCIANO ET ZENONE CONSS.¹

a. 469

XXXIII (XXXII)

R DE DEBITORIBVS CIVITATVM R

10

- 1 IMP. ANTONINVS A. DIODOTO. Non prius debitorem rei publicae honorem in re publica subire, quam id quod debere constiterit conuentus exsoluerit, tam meis quam duorum principum constitutionibus declaratur.
- 2 IMP. CONSTANTINVS A.² VERINO SVO SAL. Apud eos, quos superstites [Th. 12, 11, 1] integris facultatibus esse peruideris uel quorum heredes incolumia retinent patrimonialia, 15 sortes rei publicae³ perseuerare debebunt, ita tamen, ut annuas usuras suis quibusque temporibus exsoluant, cum simul et rei publicae utile sit retinere idoneos debitores et ipsis
1 commodum cumulum debiti minime nutriri. Et quia nefas est obnoxiiis corporibus alienatis circumscribi ciuitates, placuit, si qui debitor rei publicae ciuitatis quippiam ex eo patrimonio, quod habuit, cum pecuniam rei publicae sumeret, donauerit uel distraxerit uel 20 qualibet in alium ratione contulerit, qualitate rei alienatae perspecta atque omnibus debitoris facultatibus consideratis, quas habuit, cum ei pecunia crederetur, pro rata ab eo,
1a qui ex debitoris facultatibus aliquid detinet, ex sorte atque usuris postulari. Itaque quotiens minus idoneum deprehenditur eius patrimonium, cuius nomen ciuitati alicui⁴ inuenitur obnoxium, index omni diligentiae sollicitudine debet inquirere, ad quos ex qualibet con- 25 ditione transierint debitoris facultates, ut singuli aequa aestimatione habita pro rata rerum quas possident conueniantur, personalem actionem contra eum habituri debitorem, qui ipsis
1b soluentibus liberatur. Ab eo autem, a quo constat fortunarum suarum partem maximam recessisse, etiam reliquam portionem quae apud eum resederit transferri ad idoneum oportebit. Quod si quispiam debitor rei publicae ciuitatis fisco nostro locum fecerit, emptores, 30 qui ex fisco nostro comparauerint, manifestum est secundum ius uetus et rescripta duorum
3 constitutionesque nostras nullam debere molestiam sustinere. Quod si quis debitor non

KIX

¹ Marciano cons. (= a. 472)? ² Locrio ins. Th. ³ sortes kalendarii Th. ⁴ nomen kalendario ciuitatis alicuius Th.

1 contigitur X 2 et om. I^a 3 predictae pertinent XZ | sigillatim K^aZ 4 conueni- rit I | putet I^a 5 decredi X | in om. KZ 6 autem om. X 7 fuerint IX | s. a. l. gem. 10 ciuitatis Z, urbis X, πόλεως B 54, 31 11 a. om. I | diadoto Ambros. 534 inf. Cui. 1577, diodoro Cui. 1562, om. KIZ | prius] prius oportet I | in rem publicam Z, inire publica X 12 id om. X | tam] publice tam X | duorum X 14 a. om. KI | uerino suo sal.] Th., uerino suo Cui. 1577, uerino Cui. 1562, om. libri: loquitur uerino curatori ciuitatis Z^a Accursius ad u. 15 peruideris 15 prouideris libri | incolomia K^a 16 sor- des X | debent X | quibuscumque X 17 ex- soluerat K | ipsis] temporis X 18 nutriri I^a | corporibus obnoxiiis KI | alien.] alien. sor-

tem I^a 19 qui] Th., quid K, quis IX | de- bitor om. X | ciuitatis om. X | quispiam K^aX 20 habuerit K | pecunia I 21 qualitatem I | rei om. X 22 consideratis I^a | ei om. I^a 23 ex orte I^a 24 ydoneus X | ciuitatis I 25 diligentiae] Th., diligenti (—tis X^a) I^aX, diligentia Z, diligentia et K | debet I^a 26 sin- gula I^a | aequa] qua I^aX 27 possiderit X | conueniatur I^a | habituri contra (omisso eum) K 28 a quo bis K^a | suam K^a 29 recepiasse I^a | quam X 30 locum ... 31 nostro om. X 31 comparauit I^a 32 con- stitutionesque nostras] I^a Th., constitutio- nemque (que om. I^a) nostram KI^aX | nullam- que I | debere om. I^a | susustinere X | quod] qui K^a

comparuerit uel certe ita omnia sua consumpserit, ut nemo aliquam rem ex eius bonis possideat, id¹ debitum conuenit ad dispendium rei publicae pertinere. ideoque cura patris ciuitatis² apud idoneos uel dominos rusticorum praediorum pecunia collocanda est. PP. III E. FEBR. VOLVSIANO ET ANNIANO CONSS.

a. 314

XXXIII (XXXIII)

5

R DE PERICULO NOMINATORVM R

- 1 IMP. GORDIANVS A. SEVERINO. Hi, qui a te collegaue tuo magistratus creati sunt, etiamsi maxime fideiussores non exegistis, tamen si per id temporis quo magistratus honor deponeretur soluendo fuerunt, periculo uos creationis non fecerunt obnoxios ex eo, quod casu aliquo patrimonium eorum mutilatum sit, cum cessationi suae id debeant imputare 10 damnaue rei publicae, si qua ob culpam eorum passa est, sarcire, qui, cum nomine publico eos conuenire potuissent, id facere supersederunt.
- 2 IDEM A. RVFINO. Si successoris tui successor non idoneum loco suo magistratum denominauit, administrationis eius periculum ad personam tuam spectare nequaquam potest. etenim nominati successoris dumtaxat quisque periculum suscipere compellitur nec ad nomi- 11 natoris nominatorem manus iure porrigi possunt.

XXXV (XXXIII)

R DE PERICULO EORVM QVI PRO MAGISTRATIBVS INTERVENERVNT R

- 1 IMP. ANTONINVS A. AVGVSTALI. Fideiussorem magistratum in his quae ad rei publicae 20 administrationem pertinent teneri, non in his quae ob culpam uel delictum eis poenae nomine inrogentur, tam mihi quam diuo Senero patri meo placuit.

XXXVI (XXXV)

R QVO QVISQVE ORDINE CONVENIATVR R

- 1 IMP. ANTONINVS A. LVCIANO. Et si duobus simul cura pecuniae ciuitatis, [B 54, II not. a 25 non tamen separatis portionibus mandetur, singuli non pro uirili portione, sed in soli-
1 dum rei publicae obligantur. Cum autem de indemnitate eius quaeritur, prius eius bona
2 qui administrauit ac mox, si satisfieri non potuerit, collegae conueniuntur. Vos tamen, qui heredes unius ex curatoribus extitistis, damnum si quod post mortem eius dolo uel culpa collegarum accessit, onerari non est rationis. 30

KIX

¹ quoque ius. Th. ² cura patris ciuitatis] periculo curatoris kalendarii Th.

1 comparauerit KI | omnia K^a | sua om. X
2 ad disp. om. I^a 3 s. a. Th. Cui.? | III
om. Cui. 6 de om. I^a 7 a. om. I | seuerino]
Cui. 1577, senino Cui. 1582, om. KOI 8 per
om. I^aX | tempus I 9 fuerint K, fuerit I
uos om. X | fecerit X 10 aliquod XZ
mutilatum sit X, mutilatum fuerit K, mu-
tilatur Z | cessationis I^aZ | id] Z, hii KIX
11 dampnamque K | quam I^a 12 public. I^a,
rei publice KI^a | supersederit I 13 rufino]
Paris. 4429, om. KI | successores KI^a?
15 nominati successores Z, nominatis (—ti X)
successoribus KI^aX | nominatoris] nomina-

tionis I, monitoris Z 19 interueniunt KI,
interuenerit Z 20 anton. om. I | augustali]
Cui., luciano Contius (cf. u. 25), om. KI |
fideiussorem I | quae] queque K^a 21 per-
tineant X | eis] edd., ei libri 22 seuerol se-
creto K^a | patri meo] Z, patri I^aX, om. KI^a
24 quisque] quis K, τς B 54, 32 | comema-
tur X 25 a. om. I | luciano] Paris. 4429,
om. KI | pecunie cura KI 26 solide X
27 cum autem om. I | eius] KX, ciuitatis
eius I, eius ciuitatis Z 28 administraue-
rint X | potuit I^aX, poterit Z 29 extitist-
is K^a | damno edd. 30 collegatorum I^a

- 2 IMP. GORDIANVS A. VALENTI. Quotiens duobus non separatim, sed pro indiuiso munus iniungitur, et ita, ut unusquisque eorum periculo soliditatis uideatur obstrictus, manus ad nominatorem, priusquam utrique qui id munus administrauerunt sollemniter fuerint excussi, 1 nulla ratione possunt porrigi. Si uero separatis portionibus ad munus nominati sunt, prius pro portione conueniantur qui administrauerint, item fideiussores eorum: si nec ab his 5 quidem indemnitas fuerit seruata, tunc demum creatorem ac, si nec is quidem sufficiat, nouissime participem muneris conueniri debere praeses non ignoret.
- 3 IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMBRIANVS AAA. THEODOSIO. Si ita duumviri creati estis, ut mutuo periculo teneamini, in dubium non uenit uicariis damnis uos esse obstrictos, cum in magistratibus prius nominatores conueniendos esse (hoc quod in persona uestra 10 custodiri considerastis) constitutum est.
- 4 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. DIONI. Cum te et collegam tuum magistratus nostri tempore publicum fenus collocasse proponas nec potuisse debitum a quibusdam rei publicae restitui, cum paratus sis pro te id quod¹ solus gessisti satis rei publicae facere, consequens est rem publicam, si separati actus uestri fuerint, contra successores collegae 15 tui uel rerum eius possessores prius ob personam eius progredi et, si solida indemnitas rei publicae seruata non fuerit, nominatores eius interpellare ac postremo loco, si quid ex nomine collegae tui defuerit, ob culpae nexum te interpellare. priores nominatores enim ueluti fideiussores placuit obstringi.

XXXVII (XXXVI)

20

R NE QVIS LIBER INVITVS ACTVM REI PVBLICAE
GERERE COGATVR R

- 1 IMP. ALEXANDER A. VRBICO. Si, ut proponis, decreto ordinis ad libertatem ductus es, non debere te inuitum actum rei publicae administrare curator rei publicae non ignorat, praesertim cum serui eiusmodi officia administrare debeant. 25
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. TIBERIO. Si, cum ingenuus esses, ad actum gerendum a re publica compelleris, auxilium praesidis et iuris praesidia prout usus exigebat implorare potuisti.

XXXVIII (XXXVII)

R INIVNCTI MVNERIS SVMPTVS AD OMNES COLLEGAS 30
PERTINERE R

- 1 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. DIODORO. Cum ad munus exhibendarum angariarum cum aliis creatus a consortibus muneris sollicitudine deserta solum te functum

KIX

¹ pro eo quod (*Mommsen*)?

1 a. om. KI | ualentij Ambros. 534 inf., ualerio Cui. 1562, ualeriano Cui. 1577, om. KI | separatim K^a 2 et om. K | ut om. Z | soliditatis Z, sodalitatibz liber Cuiacii | uideretur K 3 priusquam ... administrauerunt om. X 4 porrigi possunt X 5 portionibus X | conueniatur IX | administrauerint Z, id adm. KI^a, adm. id I^a 6 ac) at I | nec) ne X? 7 numeris I | conuenire X | ignorabit K, ignorat I 8 imppp. ... theodosio Contius, imp. car. KI | duumviri uiri I^a, dominum et X 9 adstrictos I 10 cum in) cum I 11 consideratis IZ, desideratis dett. 12 impp. ... aa.) edd., imp. diocl. KI | dioni Cui., om. KI 13 publicum] per publ. I 14 cum] cu I, com Z, om. A^a | sit I | rei

publ. satis I 15 fuerint contra Hal., contractus fuerint (fuerit I) libri 16 eprius I^a | progredi) I^a XZ, progradi K^a I^a, congregi K^b 18 tui om. X | culpa K^a 21 ne quis) ut quis X, siue I | inuitus] mutos K^a 22 cogatur] non c. X 23 imp.] idem I | a. urbico Contius, om. KI | es) est X 24 administrare ... publicae om. XZ 25 ostitia X 26 impp. ... aa.) edd., imp. diocl. KI | tiberio Cui., om. KI | ingenuus esso I^a 27 gerorum I^a | compellens X^a | et om. I^a 30 subus indicti numeris I, sumptus inuenti muneris X | omnes] oes I 31 pertinere] pert. am. (= amen?) X 32 impp. ... diodoro (dioscoro Cui. 1577) Ambros. 534 inf. Cui., imp. diocl. I, idem a. K

esse proponas, sumptuum detrimenta, si qua acciderunt, collatione eorum, quos munus oportuit participare, prouisione praesidis diuidentur. qui si etiam a te obsequium derelictum esse cognoverit, quid censurae publicae congruit, non ignoret.

XXXVIII (XXXVIII)

R DE HIS QVI EX OFFICIO QVOD ADMINISTRAVERVNT,
CONVENIVNTVR R

- 1 IMP. ALEXANDER A. OCTAVIO. Fenoris rei publicae, quod non tua culpa perditum esse apparuerit, sufficit sortis damnum, non etiam usurarum sustinere.

XXXX (XXXVIII)

R DE SOLVTIONIBVS ET LIBERATIONIBVS DEBITORVM
CIVITATIS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. QVATTVORVIRIS ET DECVRIONIBVS FABRATERNORVM. Cautiones seruorum publicorum ita demum firmam securitatem debitoribus praestant, si curatorum adsignantium uel eorum quibus exigendi ius est auctoritate subnixae sunt. Cum autem is qui exsoluisse dicitur solam scripturam actoris suscipientis pecuniam promet, ea tantum defensio consuevit admitti, si quod exsolutum est rationi rei publicae profecisse doceatur.
- 2 Sane curator noster, si fraude serui constiterit effectum, ut interciperentur a curatore¹ illatae a debitoribus quantitates, de peculio eius quod eo modo deest restituet.

XXXI (XXXX)

R DE SPECTACVLIS ET SCAENICIS ET LENONIBVS R 20

- 1 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD HESPERIVM PROCONSULEM AFRICAE. Non inuidemus, sed potius cohortamur amplectenda felicitatis populi studia, gymnici ut agonis spectacula reformentur. uerumtamen cum primates uiri populi studiis ac uoluptatibus grati esse cupiant, promptius permittimus, ut integra sit uoluptas, quae uolentium celebretur impensis. D. VI ID. MART. TRIV. VALENTE V ET VALENTINIANO AA. CONSS. a. 376
- 2 (3) IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD VALERIANVM PV. Quisquis equos, quos uel aeronitas nostra uel ordinarii consules tribuunt KIX

¹ a curatore del. (Mommesen) ² iunge c. 3 h. 1. Th. 15, 7, 8. 15, 10, 2

1 minus I 2 diuiduntur I^a | qui] quod K^aI^b 3 quid] K, qui IZ, quidem X | censurae] censu rei K, censum rei I | non] si K | ignorat I 5 administrant conueniuntur I 7 alex. a.] alex. K, antoninus a. edd., a. I | octauio] Cui., om. KI 8 iussurarum K 12 imp. ... fabraternorum (fabratenorum Ambr., fabretanorum Russ.) | Ambros. 534 inf. Russardus, imp. alex. I, imp. ant. K 13 firmam] summam X 14 ius] uis I | is] hiis X 15 exsoluissem I^a | actoris] actoris solam I^a | pecuniam om. I^a | promet] promat et Z, pertinet I^b | tantum]

tamen K 16 exsolutum est] ex solutione X 17 si fraude] fraudem K | a] ac I 18 restituent I^a, restituit X^a 20 scaenicis] senicie X | lenonis K, leoniobus X 21 imppp. ... 22 Africae] Th., imp. ual. KI 22 cohortamur I | adimplectenda K, amplectendam I | populi felicitatis KI 23 stadia X | gymnici] dett. Th., gymnici X, ginnicii KI | ut] aut I^a | cum] cu I 24 studiis] studiosi I, studiosis X 25 uoluptas] Th., uoluntas libri | celebratur I^aX | s. a. Th. 27 imppp. ... 28 pu.] Th., imp. gra. KI 28 quos uel om. I^a, uel om. X | uel ord.] ord. I^a | tribuerit I

- uoluptatibus, ad commodum compendiumque priuatum abduxerit, unius librae auri condemnatione multetur. D. VIII K. MAI. TRIV.¹ EVCHERIO ET SYAGRIO CONSS. a. 381
- 3 (2) ²IDEM AAA. AD VALERIANVM PV. Eos qui agitandi munus exercent illustris auctoritas tua nullis praeter circense certamen adfici nouerit oportere supplicis. D. VIII ID. MAI. EVCHERIO ET SYAGRIO CONSS. a. 381
- 4 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. [Th. 15, 7, 12 B 54, 37, 4] Si qua in publicis porticibus uel in his ciuitatum locis, in quibus nostrae solent imagines consecrari, pictura pantomimum ueste humili et rugosis sinibus agitatore aut uilem offerat histrionem, illico reuellatur neque umquam posthac liceat in loco honesto inhonestas adnotare personas. In aditu uero circi uel in theatri proscaeniis ut collocentur, non [Th.] uetamus. D. III K. IUL. HERACLEAE ARCADIO A. III ET HONORIO A. II CONSS. a. 394
- 5 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP. Nemo iudicum ex quacumque ciuitate in aliud oppidum uel ex prouinciae solo equos curules aurigas bestias histriones³ ciues temptet traducere, ne, dum popularibus plausibus intemperanter seruiunt, et publicarum rerum statum fatigent et festiuitatem impediunt in cunctis oppidis celebrandam: ita ut, si quis hanc uiolauerit iussionem, poena teneatur ea, quae legum uiolatores persequitur. D. VIII ID. AVG. CONSTANTINOPOLI HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409
- 6 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLORENTIO PP. Lenones patres et dominos, qui suis filiabus uel ancillis peccandi necessitatem imponunt, nec iure frui domini nec tanti criminis patimur libertate gaudere. Igitur tali placet eos indignatione subduci, ne potestatis iure frui ualeant neque quid eis ita possit adquiri. sed ancillis filiabusque, si uelint, conductisue pro paupertate personis, quas sors damnauit humilior, episcoporum liceat, iudicum etiam defensorumque implorato suffragio omni miseriarum necessitate absolui, ita ut, si insistendum eis lenones esse crediderint uel peccandi ingerant necessitatem inuitis, non amittant solum eam quam habuerant potestatem, sed proscripti poenae mancipentur exilii metallis addicendi publicis: quae minor poena est, quam si praecepto lenonis cogatur quispian colitionis sordes ferre, quas nolit. D. XI K. MAI. FELICE ET TAVRO CONSS. a. 428
- 7 Αὐτοκράτωρ Αἰών Α. τῷ δήμῳ [1, 4, 14 II 60, 38, 1 30] Μηδεὶς πορνοβοσκίτω τοῦ λοιποῦ μηδὲ πόρος ἐντεῦθεν ταῖς λαργιτίαις εἰσαγείσθω. μᾶτ' οὖν δοῦλην ἢλευθέραν προῖστατω τις, ἐπεὶ εὐτελὴς μὲν ὢν ἐ τοῦτο ποιῶν πρὸς τῷ τιμωρηθῆναι καὶ μεταλλάσσεται ἢ ὑπερορίως ἐξορίζεται, στρατείαν δὲ ἔχων ἢ ἐκτιθέμενα σημάτων ἀπόλλυσσι καὶ αὐτὴν σὺν τῇ οὐσίᾳ. ὡσαύτως καὶ οἱ θυμηλικοὶ τούτων ἀπεχίσθωσαν. εἰ δὲ δοῦλον εἴη τὸ

KIX: index 41, 7 ex B (= Synopsis II 22, 2) restitutus est

¹ Aquileiae (Th. 15, 7, 8. 15, 10, 2)? ² iunge c. 2 h. t. Th. 15, 7, 8. 15, 10, 2 ³ bestias histriones om. Th., tuentur B: ciues ante aurigas ins. Mommsen ⁴ μᾶτ' (Hercher)?

1 commodum compendiumque] comodium I^a | auri librae Th. 2 mulcetur K | s. a. Th. VIII] x Th. 15, 10, 2 | k.] id. c. 3 h. t. Th. 15, 7, 8 3 idem ... pu.] Th., idem ad ual. Paris. 4429, idem a. KI 4 circense I 5 s. a. Th. Cui? | id.] k. Cui. c. 2 h. t. Th. 15, 10, 2 | mai.] mai. triu. Cui. 6 imppp. ... pp.] Th., imp. the. KI 7 portionibus K^a | in quibus] quibus I^a 8 consecrari X 9 nistrionem I | repellatur KI^b, rei uellatur I^a | umquam] iam K, inc. I^a | posthanc X | loco om. I^a 10 aditu] edd., aditus KXZ, abditus I, addictu X^b, adytis Hugolinus, ἐν ταῖς εἰσόδους B | circi uel X, circulis I | in om. KI^a | thatri X^a | collocetur K 11 s. a. Th. 12 impp. ... pp.] Th., imp. hon. KI | iudicium I^a 14 bestias] ne estrias I^a | istriones I | temptent X | ne]

nec I | intemperarentur I^a, intemerate Th. 15 seruierit I 16 uiolauerit hanc I | teneantur I | longum I^a 17 s. a. Th. 19 impp. ... 20 pp.] l. gem. Th., imp. the. KI 20 et dominos] dominosque KI | fillis Th. | spectandi K^a 21 imponit K^a 22 eos] hac Th. | nec pot. i. f. ualeat ne quid Th. | iure frui] uires I 23 personas X 24 iuditium I^a X^a 25 miseriarum I | legiones I^a 26 admittant K^a I^a | habuerant] Hafniensis Th., habuerint KIX 27 poena Hafniensis Th. | addicendi I 28 preceptor K^a | leonis I | noluit I^a | s. a. Th. 30 const. graec. post rubricam tituli sequentis K: inscriptionem suppleuimus ex l. gem. et Bononiensi, ubi est αυτοκράτωρ αἰών 33 ἀπόλλυσσι Synopsis, ἀπόλλυσσι B 34 δοῦλον] B cum l. gem., δοῦλος Synopsis

προσταθὲν, παρὰ παντὸς ἐκδικεῖσθαι πρόκια, εἴτε ἀνὴρ εἴτε γυνή εἴτε κληρικὸς ἢ μοναχὸς τοῦτο ἐκδικῆ. ταῦτα δὲ φυλαττέωσαν οἱ ἀρχόντες οἱ μείζονες καὶ οἱ ἥττορες καὶ αἱ τάξεις αὐτῶν, ποινὴν ὑφορώμεναι καὶ εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰκοσι λιτρῶν.

a. 457—467

XXXXII (XXXXI)

R DE EXPENSIS PVBLICORVM LVDORVM R

5

- 1 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. MARCELLO. Cum praesidem pro- [B 54, 38, 1
nunciae impensas, quae in certaminis editione erogabantur, ad refectionem murorum trans-
tulisse dicas, et quod salubriter deriuatum est non reuocabitur et sollemne certaminis
spectaculum post restitutam murorum fabricam iuxta ueteris consuetudinis legem celebra-
bitur. Ita enim et tutelae ciuitatis instructae murorum praesidio prouidebitur et instan- 10
randi agonis uoluptas, confirmatis his quae ad securitatis cautionem spectant, insecuti
temporis circuitione repraesentabitur.

XXXXIII (XXXXII)

R DE AQVAEDVCTV R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMILIANVM CONSVLAREM AQVARVM. [Th. 15, 2, 1 B 59, 19, 1 15
Possessores, per quorum fines formarum meatus transeunt, ab extraordinariis oneribus
uolumus esse immunes, ut eorum opera aquarum ductus sordibus oppleti mudentur, nec
ad aliud superindictae rei onus isdem possessoribus attinendis, ne circa res alias occupati
repurgium formarum facere non occurrant. Quod si neglexerint, amissione possessionum
multabuntur: nam fiscus eius praedium obtinebit, cuius negligentia perniciem formae con- 20
gesserit. Praeterea scire eos oportet, per quorum praedia aquaeductus¹ com meat, ut dextra
laeuaque de ipsis formis quindecim pedibus intermissis arbores habeant: obseruante officio
iudicis², ut, si quo tempore pullulauerint, excidantur, ne earum radices fabricam formae
corrumpant. D. XV K. IVN. GALLICANO ET SYMMACHO CONSS. a. 330
- 2 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA.³ PAN- [Th. 15, 2, 4 II 59, 19, 1 25
CRATIO PV. Si quis de cetero uetiti furoris audacia florentissimae urbis commoda uoluerit
mutilare aquam ad suum fundum ex aquaeductu publico deriuando, sciat eundem fundum
fiscalis tituli proscriptione signatum priuatis rebus nostris adgregandum. D. VIII
CONSTANTINOPOLI TIMASIO ET PROMOTO CONSS.³ a. 399
- 3 IDEM AAA. ALBINO PV. ROMAE. Eos, qui aquae copiam uel olim uel [Th. 15, 2, 5 30
nunc per nostra indulta meruerunt, ⁴usum aut ex castellis aut ex ipsis formis iubemus
KIX: index 41, 7 ex B (= Synopsis II 22, 2) restitutus est

¹ ductus Th. ² tuo officio Th. ³ idem Th.: in inscriptione imppp. Gratianus Valen-
tianus et Theodosius AAA., in subscriptione consules anni 381 uel 392 reponendos esse
propter Pancratii praefecturam recte monuit Tillemont ⁴ eius ins. Th.

1 πρόκια] πρόκια δὲ Synopsis 5 publicorum
ludorum] Hal., ludorum libri, lud. publ. edd.,
δημοσίων θεωριῶν B 6 impp. ... aa.] edd.,
imp. diocl. KI | marcello] Duacensis, om. KI
8 et om. I^aX 9 restituta I 10 instructo IX
11 confirmabitur X | cūcuritates K^a | cau-
tionum I 14 aquarum ductu I 15 cost. I |
a. ad maxim. consularem Londin., ad maxi-
mum com. s. l. Cui, om. KI | aquarum poss.]
K^aX Th., poss. aq. K^aI: aquarum ad con-
stitutionis uerba trahunt libri, ad inscriptio-
nem B 16 meatus om. I^a | muneribus X
17 opera] operarum K^a | ducitus K^a | op-
plecti X, opilati K^a, comppecti I^b, opplecti I^a

18 ad om. I^a | superindictae] super indicem X |
possessionibus I | ne] nec I 19 respur-
gium K^aI^aX | occurrant] X^a Th., occurrent I^a,
curent K^aI^aX^a | qui K^a | neglexerit I 20 ne-
gligentiam I | forma X^a | congesterit] Th.,
concesserit I^aX^a, concusserit K^aI^aX^a 22 quin-
decim] xxu X 23 pululauerunt I^a? | exu-
dantur X 24 s. a. Th. 25 impr. ual. et
th. arch. aa. pangario pp. Londin., imp.
ual. KI 27 militare K^a, mutila est I^a |
aqueducto X | publico] in p. I | derigando
K^aI^a 28 prescriptione I | s. a. Th. 30 aaa.]
a. KI | albino pu. romae] Th., albino pp.
Londin., om. KI 31 meruerint X

- elicere neque earum fistularum quas matrices uocant cursum ac soliditatem attemptare
 1 uel ab ipso aquaeductu trahere. Quod si quis aliter fecerit, non solum id [Th. 15, 2, 6 mut.
 quod prius iure beneficii fuerat consecutus amittat, uerum pro condicione quoque personae
 reuerissima poena plectetur. D. V K. SEPT. ROMAE TIMASIO ET PROMOTO CONSS. a. 389
- 4 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. ASTERIO COMITI ORIENTIS. Vsum [Th. 15, 2, 7 5
 aquae ueterem longoque dominio constitutum singulis ciuibus manere censemus nec ulla
 nouatione turbari, ita tamen, ut quantitatem singuli, quam ueteri licentia percipiunt, more
 usque in praesentem diem perdurante percipiant: mansura poena in eos, qui ad inrigationes
 agrorum uel hortorum delicias furtiuis aquarum meatibus abutuntur. D. K. NOV. CAE- 9
 SARIO ET ATTICO CONSS. a. 397
- 5 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. CYRO PP. Si quis per diuinam liberali-
 tatem meruerit ius aquae, non uiris clarissimis rectoribus prouinciarum, sed tuae prae-
 cellentissimae sedi caelestes apices intimare debet: condemnatione contra illum qui preces
 moderatoribus insinuare conatur quinquaginta librarum auri et contra uniuersos administra- 15
 tores qui rescriptum per subreptionem elicited suscipere moliantur proponenda, apparito-
 ribus nihilo minus eorundem uirorum clarissimorum prouinciae moderatorum animaduersioni-
 bus pro ulgore tui culminis subiungendis: et amplissima tua sede dispositura, quid in
 publicis thermis, quid in nymphaeis pro abundantia ciuium conuenit deputari, quid his
 personis, quibus nostra perennitas indulsit, ex aqua superflua debeat impertiri. a. 440. 441
- 6 IDEM AA. CYRO PP. Omnis seruitus aquarum aquaeductus Hadriani siue [B 58, 19, 1 20
 domorum siue possessionum siue suburbanorum siue balneorum uel per diuinos adfatus
 intimatos in quolibet iudicio uel per usurpationem impertitos² penitus exprobre-
 tur: malumus
 etenim praedictum aquaeductum nostri palatii publicarum thermarum ac nymphaeorum
 commoditatibus inseruire. et decernimus hanc dispositionem modis omnibus in posterum
 seruari, nemini licentia tribuenda ab eodem aquaeductu precibus oblatis usum aquae petere 25
 uel eum audere perforare: scientibus his, qui qualibet ratione putauerint ad huiusmodi
 molimen accedere, uel officio, si ausum fuerit instruere uel minus instructis precibus parere,
 1 centena pondo auri multae nomine fiscalibus rationibus se esse illaturos. Super his san-
 cimus sulcum publicum aquarum nullis intra decem pedes arboribus coartari, sed ex utro-
 2 que latere decempedale apatium integrum illibatumque seruari. Praeterea de plumbeis 30
 fistulis ducentibus ad thermas, quae Achillis nuncupantur, quas prouidentia tuae magni-
 3 ficentiae factas esse cognouimus, eandem formam seruari censemus. Etenim memoratas
 fistulas thermis tantum et nymphaeis, quibus eminentia tua deputauerit, uolumus inseruire:
 facultate praebenda tuae sublimitatis apparitoribus circumeundi sine formidine domus sub-

KIX

¹ iunge Th. 15, 1, 36 ² impertitos] expectes adquisita

1 elicere] Th., eligere libri | ac] ad X | soli-
 ditatem] per solidatem P 2 alter X | prius
 id quod K 4 plectentur K | s. a. Th.
 15, 2, 5 | rom. Th. 5 imp. ... orientis] Th.,
 imp. hon. asterico. Londin., imp. arc. KI
 7 turbari (turb... I^a) nouatione I | ueteris
 KX, uetere Th. | licentie X 8 irroga-
 tionis K^a, irrigationis I^a, irrigationem X
 9 s. a. Th. 11 imp. ... aa.] Hal., imp.
 th. KI, idem a. Londin. | cyro pp.] Cui.,
 om. KI 12 meruerunt I | ius aquae] ins-
 saque I, ius K | non] si X | percellentis-
 sime I 13 sedis IZ | celestis K^a | debet K,
 debent I^a | illud K^a 14 conantur I^a | et] X,
 om. KIZ | contra I 15 qui] per X 17 cul-
 minis] luminis I | quid] quicquid I, quid est Z
 18 terminis K^a I, thermis X | menpheis K,
 inpheis IZ 20 aa.] a. I | cyro pp.] Londin.,
 om. KI 21 balneorum] ualineorum uel bal-

neorum I^a 22 inmatos K^a, intimatos I,
 itimatos X | per om. I^a | usurpatione I | im-
 peritos I^a | exprobre] edd., exprobetur
 IYZ, exprobetur K 23 nostri] ac nim-
 pheorum nostri X^a 24 comoditatibus I^a |
 dispositione K 25 aqueductum I | preci-
 bus] in pr. X 26 eum om. Z 27 molimen
 (uolumen X) acc. uel] X Cui., acc. uel (uel
 del. K^b) molumentum uel K, limolimen I^a,
 molimen uel acc. I^b, uenire emolumen-
 tum Z | parare I 28 pondera I^a | uali-
 tuos X 29 consuleum I^a | coortari I^b,
 aartari K^a, coorta est I^a 30 pterea I |
 pulumbeis K^a 31 quae] que et I | ha-
 cillis K, accillis I | nuncupatur I^a | pro-
 uintia I^a | tuae] sua K^a | maniferentie I^a
 32 fuisse X | seruare X^a 33 fistulas om. I^a |
 deputauerint K 34 facultates I^a | sublim.
 tue X | circueundi X

urbana balnea ad requirendum, ne qua deceptio uel suppressio uel insidiae contra publicam utilitatem a quoquam penitus attemptetur.

a. 440?

- 7 IDEM AA. EUTYCHIANO PP. Ad reparationem aquaeductus huius almae urbis omnia uectigalia, quae colligi possunt ex uniuersis scalis huius inclitae urbis, et ex operariis qui Cyziceni dicuntur ad refectionem eiusdem aquaeductus procedere. illo uidelicet obseruando, ut nemo eorum qui ius aquae possident quamcumque descriptionem sustineat: nam execrabile uidetur domos huius almae urbis aquam habere uenalem.
- 8 IMP. ZENO A. ADAMANTIO PV. Hac lege sancimus, ut, si quis amplissimam praefecturam gubernans aurum aquaeductui deputatum ad alterum quodlibet opus non aquaeductibus uel aquae publicae competens extruendum uel curandum putauerit conuertendum, de suis facultatibus eandem summam aquaeductus titulo repensare cogatur. Separatus uero ararius aurum aquaeductus suscipiat gloriosissimorum consulum liberalitate uel ex aliis titulis ad aquas publicas pertinentibus collectum uel postea colligendum.
- 9 IDEM A. SPORACIO. Diligenter inuestigari decernimus, qui publici ab initio fontes uel, cum essent ab initio priuati, postquam publice usum praebuerunt, ad priuatorum usum conuersi sunt, sine sacris apicibus per subreptionem impetratis, ac multo amplius si auctoritate illicita nec appetito colore sacri oraculi huiusmodi aliquid pertemptatum fuisse dignoscitur, ut ius suum regiae ciuitati restituatur et, quod publicum fuerit aliquando, minime sit priuatum, sed ad communes usus recurrat: sacris oraculis uel pragmaticis sanctionibus aduersus commoditatem urbis quibusdam impertitis iure cassandis nec longi temporis praescriptione ad circumscribenda ciuitatis iura profutura.
- 10 IDEM A. SPONTIO¹. Decernimus, ne quid a quacumque persona qualibet dignitate praedita contra munuscularios aquaeductus uel fontes publicos qui ad aquaeductus confluunt pertemptetur. Sed et si quis clam uel palam auctoritate confusus de isdem paragogiis uel fontibus aquam transduxerit uel clandestinis insidiis forte subriperit, publicis aquaeductibus eam restituere compellatur. Hoc etiam praecipimus, ne in posterum a quolibet iuxta eosdem aquaeductus plantari qualescumque arbores possint, ne ex stirpibus labefactentur parietes aquaeductuum, quod antiquis etiam constitutionibus interdictum esse dignoscitur. Scientibus uniuersis, quod in posterum super huiusmodi commissis suburbanum uel praedium uel balneum uel aquae mola uel hortus, ad cuius usum aqua publica fuerit deriuata, uel si quid ex his iuxta aquaeductum positum ad eum pertinet, qui plantauit arbores aquaeductibus noxias, ad quemcumque pertineat locum uel hominem uel domum,

KIX

¹ Sporacio?

1 balinea I^a | quirendum K^a, querendum X | quam I | suppresso I^a | publicam] rem p. I
2 accententur I 3 a. eutichiano pp. *Londin.*, a. KI | aqueductum KI 4 diuersis X | scalis] Cui. ex libro et ad B: τὰ παρηγόμια εἰς τὰς σκάλας, calculis K, scolis IX, calculis Zⁱ, collibus et callibus Z^r (*Accursius*) | coperariis I | qui] si qui I 5 cizeccennii K, iacenii uel inacenii I, zicennii Z | eidem I^a | aquae] adque K 6 possideant X | quacumque descriptione I | sustineant K^aIZ 7 domus XZ 8 a. om. KI | adamancio pp. *Londin.*, ad mancio pu. *Bononiensis*, om. KI | lage I^a | aplissimam I 9 non aqueductus I^a 10 curandum] putandum I^a 11 reprehensare I^aXⁱ 12 ex om. IX 14 a. om. K | sporacio] Cui., poratio *Paris*. 4429, om. KI | fontes ... 15 initio om. I^a 15 priuati] I^bX, fontes pr. KZ | plusquam usum publice X | priu. usus I 17 appetita K^a, appetitio I 18 suum] sine X | restituantur A^a | publicum K | fuit XZ 20 imperitis I^a 22 a.

om. K | spontio] *Bononiensis*, sipontio *Contius*, pontio *Cui.*, om. KI | ad quamcumque (quac. X^b) X | quamlibet dignitatem praetendat *Cui. ex libro*, qualibet dignitate praedita pretendat *Paris*. 4429 23 munuscularios] K^aX, minuscularios Z, minuscurarios I | aqua I^a | uel ... ductus om. K^a | fortes I | publicos om. K^b | aqueductus I^a, aqueductus uel fontis X 24 confluunt I | pertententur X | quid I^a | clam uel] iam X | confusus I | eidem X | paragogiis] *Alciatus*, paralogiis Z, parolociis K, paralitiis I^a, parolitiis I^bX^a, parolitiis Xⁱ 25 fontibus I | trans aquam duxerit I | subripuit I^aX 26 ne] nec K 27 cumque om. X | stirpibus] tribus I 28 etiam] et I | interdictu I^a 29 uniuersi X | superurbanum uel I, uel suburb. X 30 ortis I | aque I^a 31 qui ... 32 domum om. I^a: in libro M(artini) cancellatum est 'locum uel' et 'uel domum' *Hugolinus* 32 quamcumque K^a

- proscriptionis titulo subiacebit et fisci uiribus nindicabitur: nulli super huiusmodi poena
 4 (1) nec per sacros apices uenia tribuenda. Vniuersos autem aquarios uel aquarum custodes,
 quos hydrophylacas nominant, qui omnium aquaeductuum huius regiae urbis custodiae
 deputati sunt, singulis manibus eorum felici nomine nostrae pietatis impresso signari decer-
 nimus, ut huiusmodi adnotatione manifesti sint omnibus nec a procuratoribus domorum
 5 uel quolibet alio ad usus alios auellantur uel angariarum uel operarum nomine teneantur.
 5 Quod si quem ex isdem aquariis mori contigerit, eum nihilo minus qui in locum defuncti
 subrogatur signo eodem notari praecipimus, ut militiae quodammodo sociati excubiis aquae
 custodiendae incessanter inhaereant nec muneribus aliis occupentur.
 11 IMP. ANASTASIUS A. SERGIO PP. Diuinam dispositionem ab inclitae recordationis 10
 principe Theodosio super his, qui aquam sibi de publicis aquaeductibus seu fontibus prae-
 beri desiderant, promulgatam¹ hac etiam lege in sua firmitate durare sancimus, quatenus
 nemo uel in hac sacratissima ciuitate uel in prouinciis sine diuinis apicibus de sacro
 epistularum scrinio more solito edendis et iudicio tuae celsitudinis uel aliis quorum interest
 intimatis uel intimandis aquam de publico aquaeductu seu fonte trahere permittatur: his, 15
 quicumque nostra iussa uiolauerint seu uiolari concesserint, denarum librarum auri con-
 demnatione aliaque grauissima indignatione feriendis.

XXXVIII (XXXVIII)

R DE GLADIATORIBVS PENITVS TOLLENDIS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. MAXIMO PP. Cruenta spectacula in otio ciuili et [Th. 15, 12, 1] 20
 domestica quiete non placent. quapropter omnino gladiatores esse prohibemus. PP. BE-
 RYTO K. OCT. PAVLINO ET IULIANO CONSS. a. 325

XXXV (XXXVIII)

R DE VENATIONE FERARVM R

- 1 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. MAVRIANO COM. DOMESTICORVM ET [Th. 15, 11, 1] 25
 VICES AGENTI MAG. MIL. Occidendorum leonum cunctis facimus potestatem neque ali-
 1 quam sinimus quemquam calumniam formidare. Bestias autem, quae [Th. 15, 11, 2] *Pozai* 4, 1
 ad comitatum ab omnibus limitum ducibus transmittuntur, non plus quam septem diebus
 intra singulas ciuitates retineri praecipimus: uiolatoribus eorum quinas libras auri fisci 29
 uiribus illaturis. D. XIII K. IVN. CONSTANTIO ET CONSTATE VV. CC. CONSS. a. 414

KIX

¹ c. 5 h. t.

1 uendicetur *KIZ* 2 nec] neque *K* | ueniat *I* |
 unuersos *X* | custos *X* 3 ydrolafilacos *K^a*,
 ydrofilacos *K^bI^bX*, idrofilaco *I^a*, ydrophillo-
 caos *Z^a*, ydrophillicos *Z^b* | custodie urbis *I*
 4 maribus *I^a* | felice *I^a* | nostrae pietatis]
 nostro *X* 5 notatione *X* 6 euellantur *I*,
 habeantur *K^b*, habetur *K^a* 7 quem] qui-
 dem *I^a*, quam *Z* | contingerit *K* 8 sociatis *I^a*
 10 anast. a.] ant. *K*, a. *I* | sergio pp.] *Herr-*
mann ad 2, 7, 24. 5, 27, 6, seruo pp. *Con-*
tius, suo (postea seruo) pp. *Cui.*, om. *KI*
 11 aquam] aqua *I^a* | fortibus *I^a* | desid. pre-
 beri *I* 12 promulgata *I* | hanc etiam le-
 gem *K* 13 nemo uel] nemo *X* | ciu. uel]
 ciu. et *K* | sine] siue *X* 14 et om. *I^a* 15 uel

int. om. *I^a*, int. om. *I^b* | permutatur *I*
 16 uiolauerit *I^a* | uiolare *IZ* | concesserit *I*,
 consenserint *Z* 17 aliaque gr. ind. om. *I^a*,
 aliaque om. *I^b* 20 const.] ant. *K* | a. max.
 pp.] *Ambros.* 534 inf. *Th.*, om. *KI* 21 s. a. *Th.*
 24 ueratione *K* 25 imp. ... aa.] imp. *KI* |
 mauriano ... 26 mil.] *Th.*, mauriano *Am-*
bro., om. *KI* 26 aliqua *I^a*, aliquando *Th.*
 27 quamquam *K*, «quam *I^a* | *Pozai* eo
 ducere uidentur, ut cum *Th.* a § 1 alteram
 legem incipiamus: citant enim secundum
Cuiacium βι. [1] α' τοῦ αὐτ. τὸ μ' διατ. β':
sed liber a Zachariaeo adhibitus om. διατ. β'
 28 ductibus *K^a* 29 earum *K^a* 30 s. a. *Th.*
 15, 11, 1

XXXXVI (XXXXV)
R DE MAIVMA R

- 1 IMP. ARCADIUS ET HONORIUS AA. CAESARIO PP. Clementiae nostrae placuit, ut maiumae provincialibus laetitia reddatur, ita tamen ut seruetur honestas et ueracundia castis moribus perseueret. D. VII K. MAI. CONSTANTINOPOLI ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396

XXXXVII (XXXXVI)
R VT ARMORVM VSVS INSCIO PRINCIPE INTERDICTVS
SIT R

- 1 IMP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD BVLEFORVM CONSVLAREM [Th. 15, 15, 1 10] CAMPANIAE. Nulli prorsus nobis insciis atque inconsultis quorumlibet armorum mouendorum copia tribuatur. D. III NON. OCT. ALTINO DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364

XXXXVIII (XXXXVII)
R DE AGRICOLIS CENSITIS VEL COLONIS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD AEMILIANVM PP. Numquam rationibus [Th. 11, 16, 4 B 55, 1, 1 15] uel colligendis frugibus insistens agricola ad extraordinaria onera trahatur, cum providentiae sit opportuno tempore his necessitatibus satisfacere. LECTA VII ID. MAI. ROMAE IANVARINO ET IVSTO CONSS. a. 328
- 2 IMP. CONSTANTIVS A. AD DVLCITIVM CONSVLAREM AEMILIAE. [Th. 13, 10, 3 B 55, 1 not. b] Si quis praedium uendere uoluerit uel donare, retinere sibi transferendos ad alia loca 20 colonos priuata pactione non possit. Qui enim colonos utiles credunt, aut cum praediis eos tenere debent aut profuturos aliis derelinquere, si ipsi sibi praedium prodesse desperant. D. III K. MAI. MEDIOLANI CONSTANTIO A. VIII ET IULIANO C. II CONSS. a. 357
- 3 IMP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD FAVENTIVM VICARIVM ITALIAE. [Th. 11, 1, 12] Quisquis ex desertis agris ueluti uagos seruos liberalitate nostra fuerit consecutus, pro 25 fiscalibus pensitationibus ad integram terrae² professionem, ex qua uidelicet serui manere uidentur, habeatur obnoxius. Id etiam circa eos obseruari uolumus, qui ex huiusmodi fundis seruos ad possessiones suas transire permiserint. D. PRID. K. AVG. MEDIOLANI VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 4 IDEM AA. AD MODESTVM PP. II, penes quos fundorum dominia [Th. 11, 1, 14 II 55, 1, 4 30] sunt, pro his colonis originalibus, quos in locis isdem censitos esse constabit, uel per se U (48) KIX (usque ad u. 12)

¹ iunge Th. 9, 30, 2 ² glebae Th.

2 maiuma uel ingressu X 3 imp. ... pp.] Ambros. 534 inf. Th., imp. arc. K, imp. a. I 4 maiumae] Z Th., mauma K^a, maiuma K^a, maiu I, maiumea X] redderetur Th. 5 s. a. Th. 6 ut annorum X, quorum Th. | utus inscio X 10 imp. ... 11 campaniae] Th., imp. ual. KI 11 inconsultis q. annorum X 12 s. a. Th. 14 censitis] et c. K | uel] et edd. cum B 15 a. ad (d U) aem. pp.] U Th., om. KI | sationibus I, περί λογισμῶν B 16 fructibus I 17 s. a. Th. 19 imp. const. c. a. ad lutium consul. militie U, idem a. I,

idem K 20 ad om. U 21 actione UI 22 eos om. U | tendere U | ipsi om. U | praedia Th. 23 s. a. Th. 24 imp. ual. et gall. aa. ad fauentium prouinc. italie U, imp. ual. KI 25 agros I^a | uaga K^a 26 pensationibus U^a | ab int. t. professione U | uideantur manere Th. 27 obseruare U 28 fundi U | ad] ob K^a | s. a. Th. 30 aa. ad mod. pp. (pp. om. U)] U Th., aa. modesto pp. Bononiensis, idem a. KI | II om. Th. 31 censos Th. | constabit] censuit U | per se] per actores uel per se I^a

- uel per actores proprios recepta compulsionis sollicitudine implenda munia functionis
 1 agnoscant. Sane quibus terrarum erit quantulacumque possessio, qui in suis conscripti
 locis proprio nomine libris censualibus detinentur, ab huius praecepti communione discer-
 nimus: eos enim conuenit propriae commissos mediocritati annonarias functiones sub solito 4
 exactore cognoscere. D. K. MAI. CONSTANTINOPOLI GRATIANO A. ET DAGALAIFO CONSS.¹ a. 366
- 5 IDEM AA. AD ORICVM PRAESIDEM TRIPOLITANAE. Domini praediorum id quod terra
 praestat accipiant, pecuniam non requirant, quam rustici optare non audent, nisi consue-
 tudo praedii hoc exigat. a. 366
- 6 IDEM AA. AD GERMANIANVM PP. GALLIARVM. Omnes omnino fugitios [B 55, 1 not. c
 adscripticios colonos uel inquilinos sine ullo sexus muneris condicionisque discrimine ad 10
 antiquos penates, ubi censiti atque educati natiue sunt, prouinciis praesidentes redire
 compellant. a. 366
- 7 IDEM AA. ET GRATIANVS A. AD MAXIMVM PP. Quemadmodum originarios [B 55, 1 not. c
 1 absque terra, ita rusticos censitosque seruos uendi omnifariam non licebit. Neque uero
 commento fraudis id usurpet legis illusio, quod in originariis saepe actitatum est, ut parua 15
 2 portione terrae emptori tradita omnis integri fundi cultura adimatur. Sed cum soliditas
 fundorum uel certa portio ad unumquemque perueniat, tanti quoque serui et originarii
 transeant, quanti apud superiores dominos et possessores uel in soliditate uel in parte
 manserunt: et emptor pretium quod dederit amissum existimet, nihilo minus uenditori ad
 3 repetendos seruos cum agnatione eorum uindicatione concessa. Et si aliqua denique ex 20
 causa dissimulauerit legis usurpare beneficium atque iste sub hac taciturnitate decesserit,
 et heredibus eius et contra heredes emptoris uindicationem damus longi temporis prae-
 scriptione submota: mala fide namque possessorem esse nullus ambiget, qui aliquid contra
 legum interdicta mercatur.
- 8 IDEM AAA. AD PROBVM PP. Omnes profugi in alieno latebras collocantes [B 55, 1, 7 25
 cum emolumentis tributariis, salua tamen moderatione, reuocentur, scilicet ut, si, apud
 quos homines reperiuntur, alienos esse nouerant fugitios et profugis in lucrum suum usi
 sunt, hoc est siue excoluerunt agros fructibus dominis profuturos siue aliqua ab isdem
 sibi iniuncta nouauerunt² nec mercedem laboris debitam consecuti sunt, ab illis tributa
 1 quae publicis perierunt functionibus exigantur. Ceterum si occultato eo profugi, quod 30
 UKI

¹ Gratiano A. II et Probo cons. (= a. 371)? ² nauauerunt?

1 sollicitudi U | fuctionis I 2 sane] do-
 mini sane I^a | erit om. U | quantacumque I |
 quod I | conscriptis K, scriptis U 3 pro-
 prii U | ab] ad I | praecepto UK^a? | decerni-
 mus UI^a 4 proprioque I 5 cognoscem I^a |
 s. a. Th. 6 idem a. K, i a. I | ad rotium
 praes. tripolitane U, ad oricum Paris. 4429
 om. KI 8 exigant U 9 aa.] U Cui., a.
 KI, aa. et grat. a. Hal. | ad germanum
 pp. galliarum Bononiensis, germanianum
 galliarum U, om. KI 10 ascriptoios K^a |
 quilinos U | muneris] edd., numeri UKIX,
 munerum Regiomontanus 11 ubi (... K^a)
 censiti] subiciens U | ratiue U 12 Herr-
 mann non recte subscriptionem ex 10, 32, 29
 anni 365 petit, cum h. c. post k. Mai. a. 366
 datam esse ex c. 4 h. t. constet 13 aa. et
 grat. a.] aa. grat. U, a. KI | ad maximum
 pp.] U Cui., om. KI: Maximus dignitate
 omissa extat in 6, 22, 7 (a. 371), Maximi-
 nus pp. (Galliarum) in Th. 9, 24, 3 (a. 374)
 14 omnifaria U 15 id] ad K | originali-
 bus UX 17 partio U | originarii]

bus. i. (= id est) U 18 quanti ... 19 man-
 serunt om. U | uel om. I | solitudine K^a
 19 existimet] Contius, existimet et K, esti-
 met et UIX | ad repetendos uenditori K,
 uenditori om. I^a 20 adnationem U, agni-
 tione I^a, inc. I^a | eorum indicatione con-
 cessa U, uendicatione (uenditione K) eorum
 concessa KI, eorum uendicationem conces-
 sam X | si aliqua] alii U 21 usurpet U,
 usurpate X | iste om. I^aX 22 emptori U
 23 esse] eum esse KI^a?, om. X | nullus
 om. I^a | abiget U, om. X^a | aliquid om. U
 24 mereatur U 25 aa. ad probum pp. (pp.
 om. U) U Cui., a. KI 26 ut] ait U | si] si
 illi X, om. U | homines apud quos K 27 quos]
 uos U | et profugis] ut pro suis U | lucrum
 suum usi] ..um usisi I^a, lucrum usi I^a
 28 exoluerunt U, excoluerint X | dominos U
 29 sibi iniuncta] ..(in?) certa I^a, sibi in-
 certa I^a, sibi om. X | nouerunt K^aI^a, no-
 minauerunt X | debita U 30 publice U |
 functionibus] fructibus U | ceterorum I^a |
 occultate eo profugii U | quod] pro U

alieni esse uidentur, quasi sui arbitrii ac liberi apud aliquem se collocauerunt aut excellentes terras partem fructuum pro solo debitam dominis praestiterunt cetera proprio peculio reseruantes, uel quibuscumque operis impensis mercedem placitam consecuti sunt, ab ipsis profugis quaecumque debentur exigantur: nam manifestum est priuatum iam esse con-
2 tractum. Si qui uero inter agricolas, ut solet, ex quibuscumque commerciis huiusmodi
hominibus inueniuntur esse debitores, coram partibus constitutis iudex ab obnoxiiis quod debetur exposcat.

9 ¹IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD [Th. 13, 10, 5 II 55, 1, 8] POPVLVM. Immunitates specialiter datae et iugatio et capitatio libris publicis et ciuitatum ac prouinciarum encantariis sine aliqua probatione factae penes fruantes ereptae in func-
tionem pristinam redeant. D. III NON. MART. MEDIOLANI MEROBAYDE II ET SATVRNINO
CONSS.

a. 363

10 ²IDEM AAA. ET ARCADIVS A. CYNEGIO PP. Cum antea per [Th. 13, 11, 2 II 55, 1 not. 8] singulos uiros, per binas uero mulieres capitis norma sit censa, nunc binis ac ternis uiris,
1 mulieribus autem quaternis unius³ pendendi capitis attributum est. Quocirca sublimitas⁴ 15
tua huiusmodi census⁵ per Comanensium et Ariarathensium Armeniae secundae, Amaseno-
rum Helenoponti et Diocaesarensium Cappadociae secundae urbes salubris et temperatae
peraequationis modum monumentis publicis iubebit adnecti. D. VI K. APRIL. CONSTANTINO-
POLI HONORIO ET EVODIO CONSS.

a. 366

11 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. AD POPVLVM. Originarios colonos nullis priuile- 20
giis, nulla dignitate, nulla census auctoritate excusari praecipimus, sed amputatis omnibus,
quae aliquotiens per gratiam sunt elicita, domino uel fundo esse reddendos.

12 IDEM AA. FLORENTIO . . . Seruos uel tributarios uel inquilinos apud dominos uolumus
remanere. nam cum metu damni deterritus unusquisque eum quem incognitum habuerit
coeperit propulsare, uoluntas fugiendi seruis non erit: nemo enim dominum suum deserit 25
1 sciens nusquam sibi latendi locum esse derelictum. Sed aut cognitum sibi ingenuum unus-
quisque suscipiet, aut eum qui se liberum esse simulauerit a se submouebit metuens his
2 quae statuta sunt obnoxius fieri. Si quis igitur ex memoratis fugitiuis apud quemlibet
fuerit repertus, duodecim libras argenti fisco nostro inferat detentator, ipsi autem cuius
fuit praeter eundem fugitium alterum etiam eiusdem aestimationis inferre decernimus. 30

UKI

¹ iunge 10, 25, 1 ² iunge 11, 58, 3 ³ idem Th.: fuerit onus ⁴ sublimis auctoritas Th.
⁵ censibus Th.

2 fructuum *K*^a | domini *I*^a 3 mercedis *I*^a,
mercedes *I*^b 4 ipsia] his *U* | profugiis *U* |
est om. *U* 5 quis *U*, inc. *I*^a | assolet *K* |
ex] et *U* | quibusque *I* | huiusmodi *K* 6 ho-
minis *X*, om. *U* | inuen. esse debitoris *I*^a, in-
uenditoris (—res *U*^b) *U* | coram partibus]
coparationibus *I* | ab . . . 7 exposcat om. *U*
8 imppp. . . aaa.] Th. cum 10, 25, 1, id.
aa. *U*, idem a. *KI* | ad populum om. *KI*
9 et iug. (negatio *U*) et] iug. uel Th. | publi-
cum *U*, inc. *I*^a | ciuium *I* 10 encantariis *U*,
encautariis *K*, encariis *I*^a, encaturariis *I*^b |
erepta . . . 11 redeat Th. | functionem pristi-
nam] functione facte penes *K* 11 s. a. Th.
13 aaa. et arc. a.] a. et arch. *U*, a. arc. *K*,
a. *I*, deficit Th. | cynegio pp.] *U*, om. *KI*,
deficit Th. | ante *U* 14 uero om. *U* | mo-
rima *U* | mulieribus uiris *I*, uiris . . . 15 qua-
ternis om. *U* 15 unius] mulieribus *I*^a, mu-
lieribus unius *I*^b | pependi *U*, petendi *I*^a
16 eomanensium *U*, comagensium Th. |
ariarathensium] Cui. Th., anatanensium *U*,
arietem suum *K*, a--atensium *I*^a, anriraa-
tensium *I*^b | secunde amesenorum (anseno-

rum *I*, amasenarum *X*) *KIX*, condemense-
norum *U* 17 hellisponti Th. | et om. *U* |
diocaesarensium] diocesarem siue *K*^a | se-
cande *U* | urbes] *X*, urbis UKI Th. | salubris
om. *I* | temp. peraequ.] tempora temptatio-
nes *U* 18 modium *U* | iubebit publicis *K* |
adnecti *I* | s. a. Th. 20 impp. . . popu-
lum] *U*, imp. arc. *KI* 21 cessus *U* | aucto-
ritate] dignitate *U* 22 sint *U* | illicita *I*^a?
23 aa.] a. *KI* | florentio ual. *U*, flo. cō.
(= comiti?) Bononiensis, florentino Paris.
4429 24 manere *X* | dampnati *K*^a | deten-
tus *I*^a, deficit *K*^a | eum quem om. *U*, de-
ficit *K*^a 25 coeperit] a se cep. *I*^b *X* | fu-
giendis *I*^a | seruus *I*^a, serui *X* | enim om. *U*
26 nusquam] edd., nuquam *U*, numquam
KIX | locum sibi esse (om. latendi) *U*, sibi
ante numquam collocat *X* | sed] sibi *I*^a, sed
sibi *I*^b, om. *U* 28 quam *I*^a | obnoxios *U* |
quid *I*^a | ergo *I* | fugitiuis *U* | quamlibet *I*
29 detentatoris *U* | autem ipsi *I*^a 30 fuerit
KI^b | propter *I* | eundem fugitium] cum de
fugitiuis *U*

- 13 ¹IDEM AA. VINCENTIO PP. GALLIARVM. Definimus, ut inter inquilinos [B 55, 1 not. e] colonosue, quorum quantum ad originem pertinet vindicandam indiscreta eademque paene uidetur esse condicio, licet sit discrimen in nomine, suscepti liberi uel utroque uel neutro parente censito statum paternae condicionis agnoscant. Illud etiam seruandum [B 55, 1 not. f] est, ut, si quando utriusque fundi idem dominus de possessione referta cultoribus ad eam colonos quae laborabat tenuitate transtulerit, idemque fundi ad diuersorum iura dominorum qualibet sorte transierint, maneat quidem facta translatio, sed ita, ut praedii eius dominus, a quo coloni probantur fuisse transducti, translatorum agnationem restituat. D. III ID. IUN.² STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400
- 14 ¹IDEM AA. VINCENTIO PP. GALLIARVM. Si coloni, quos bona fide quisque [Th. 4, 23, 1] possedit, ad alios fugae uitio transeuntes necessitatem condicionis propriae declinare temptauerint, bonae fidei possessori primum oportet celeri reformatione succurri, tunc causam originis et proprietatis agitari. D. III ID. IUL. MEDIOLANI² STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400
- 15 ¹IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. PROBO⁴. Colonos numquam fiscalium nomine debitorum ullius exactoris pulset intentio: quos ita glebis inhaerere praecipimus, ut ne puncto quidem temporis debeant amoueri. [Potat 1, 10] 15
- 16 IDEM AA. PALLADIO PP. Mulier, quae fuisse originaria docetur, si cuiuscumque liberi hominis² secuta consortium in urbibus uel in quibuscumque locis uictura constitit⁶, eius omnem subolem⁷ secundum uetera constituta conueniet reuocari. D. VI K. IUL. RAVENNAE MONAXIO ET PLINTA CONSS. a. 419
- 17 ¹IDEM AA. IOHANNI PP. Per colonum praedictum possessioni inuito [9, 15, 8 Th. 2, 30, 2] uel inscio domino imponi non posse et iure et legum auctoritatibus decantatur. D.⁹ ID. IUL. RAVENNAE HONORIO XII ET THEODOSIO X AA. CONSS. a. 422
- 18 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. BASSO PP. Colonos nulla [B 55, 1 not. f] ratione ad ullum quamuis humilioris militiae locum sinimus admitti: sed nec apparitores magisteriae potestatis censibus adscriptos probari concedimus¹⁰, quia in hac parte et dominorum iuri et publicae consulimus honestati. a. 426

UKI

¹ iunge c. 13. 14 h. t. 11, 66, 6 Th. 12, 19, 1. 3 ² d. III k. Iul. Mediolani *leges iungendae*
³ Herrmann iungit 8, 16, 8. 11, 59, 13 (d. III id. Iun. Constantinopoli Constante et Constantio consa. [a. 414]) ⁴ Probo comiti sacrarum largitionum 8, 16, 8 ⁵ ac sui iuris ins. Th.
⁶ si modo intra praefinitum tempus reposcitur ins. Th. ⁷ originem Th. ⁸ iunge 2, 13, 2. 4, 4, 1. 4, 26, 13. 12, 60, 4 ⁹ d. v *leges iungendae* ¹⁰ comma nec ... concedimus isdem fere uerbis repetitur in 12, 54, 3

1 aa.] a. KI | uinc. pp. gall.] U. om. KI |
 uti inter quilinos U² colonos om. U |
 quantum] quando U | indiscrete K, indis-
 creteque U | que om. KI^a | paene] reponero U
 3 uidentur I^a | esse om. I^a | utroque uel
 om. U | neutre parentes esse ostentatum
 paterne U⁴ reseruandum U⁵ est om. U |
 reperta U, refecta I^a, repleta I^a ⁶ laborat
 UI^bX | tenuitatem K^a | que om. UI | ad diuer-
 sorum I. addi ad diuersorum U⁷ quam-
 libet I | forte K^a, fronte U, fonte I | tran-
 sierit maneat I^a | praedicii U⁸ a quo |
 et U | transducti fuisse U, fuisse trans-
 ducta K | agnitione U | s. a. Cui. ⁹ iul.
 Cui. 1562 secundum Herrmannum ¹⁰ aa.]
 a. KI | uinc. pp. gall.] Th., uicentio pp.
 Bononiensis, om. UKI | coloni quos] colonos
 I^a ¹¹ necessitates U^a ¹² bona fide U |
 possessioni I^a | prima U | oportet et Th.]
 reformatione U^a | tunc] Th., et tunc KIA,
 om. U | causa U¹³ et om. K | s. a. Th.
 15 impp. h. et th. (theodosius U) aa. probo]

U Cui., imp. hon. KI | colonus nuquam U
 16 uilius U | herere I^a ¹⁷ ne] nec K |
 puncto U, puncto I^a ¹⁸ aa.] a. I, om. K |
 palladio pp.] U Th., paul. K, om. I | quae |
 qui K | originariam I^a ¹⁹ si cuiuscumque |
 sociusque U | liberi ... quibuscumque om. U
 20 loci uictoria U | constiterit KI^b, consti-
 tuerit I^a?, consistit Th. | eius om. U | con-
 uenit KI^b, inc. I^a ²² aa.] a. KI | ioh. pp.]
 Ambrosianus E 2^s inf. cum l. gem., pp. U,
 om. KI | possessionis KI^a ²³ et om. I^a |
 iuris Th. | decantatur] l. gem. Th., declara-
 tur libri | s. a. l. gem. Th. ²⁵ c. 15. 19
 transponit Contius co., ni fallor, inductus,
 quod c. 19 in B est η, cum non attenderit
 iam c. 8. 9 in B esse ζ η: c. 19 in Fbx.
 40, 6 sub numero (d' citatur | impp. ... aa.
 (aa. om. U)) imp. theod. KI | basso pp.] U
 Cui.^a, probo pp. Cui.^a, om. KI ²⁶ ullam U |
 admittis I^a ²⁷ magistri K | potestatibus I^a |
 quia] qui U | et dom.] dom. I ²⁸ consuli-
 mus] cum suis U | onestatis U

19 *Αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος Α.*

Τῶν γεωργῶν οἱ μὲν ἐναπόγραφοί εἰσιν καὶ τὰ τούτων πεκούλια τοῖς [B 55, 1, 18 Ροπ. 40, 6
δεσπόταις ἀνήκει, οἱ δὲ χρόνῳ τῆς τριακονταετίας μισθωτοὶ γίνονται ἐλεύθεροί μένοντες μετὰ
τῶν πραγμάτων αὐτῶν· καὶ οὗτοι δὲ ἀναγκάζονται καὶ τὴν γῆν γεωργεῖν καὶ τὸ τέλος παρέχειν.
τοῦτο δὲ καὶ τῷ δεσπότη καὶ τοῖς γεωργοῖς λυσιτελεῖ.

- 20 IMP. IUSTINIANVS A. DEMOSTHENI PP. Litibus imponentes [B 55, 1 not. f BΣ 23, 3, 6
celeritatem sancimus, si quando coloni cuiuscumque conditionis contra dominos terrae
declamauerint super hoc ipso dubitantes, utrum is terrae dominus est nec ne (eos tamen
dicimus, qui non ex longo prolixoque tempore uel longinqua et inueterata redituum sus-
ceptione sufficientem habent cautelam, in quibus casibus ne contradicendi quidem licentia 10
colonis relinquitur, longi temporis praescriptione uel redituum frequentissima consequentia
colonorum impetus excludente): talem esse super redituum uel publicarum functionum
praestatione formam censemus, ut, si tales coloni, quales supra diximus, idoneum fide-
iussorem totius summae quae ab his dependitur praestiterint, quod omnes redditus sine ulla
procrastinatione, si melior causa dominorum iudicetur, eis restituent, et talis fideiussor per 15
triennium accipiat eoque impleto iterum renouetur, coloni in medio nullo modo super
1 redditibus a dominis inquietentur. Sin autem hoc coloni minime facere uoluerint [(B) (BΣ)]
uel potuerint, tunc idem redditus per officium iudicis annui exigantur per solita tempora,
in quae etiam dominis dependebantur, et deponantur in aede sacra, id est in cimeliarchio
ciuitatis, sub qua possessio sita est, uel si localis ecclesia ad susceptionem pecuniarum 20
idonea non sit, in metropolitana ecclesia, ut remaneant cum omni cautela et post plenissi-
2 mam definitionem uel dominis dentur uel colonis restituantur. Sin autem redditus non in
auro, sed in speciebus inferuntur, uel in totum uel ex parte, interim per officium iudicis
3 fructus uendantur et pretia eorum secundum praedictum modum deponantur. Haec de
reditibus definientes ad publicas transeamus functiones. et si quidem coloni more solito 25
eas dependant, ipsi maneat in pristina consuetudine, nullo praeiudicio dominis generando,
qui et quiescentibus colonis et non contradicentibus ad publicum tributarias functiones
3a minime inferebant. Sin autem moris erat dominos totam summam accipere et ex ea partem
quidem in publicas uertere functiones, partem autem in suos redditus habere, tunc, si quidem
fideiussor a colonis detur, eundem fideiussorem dominis sine praeiudicio litis tantam summam 30
inferre, quantam tributa publica faciunt, ut a dominis publicis rationibus persoluatur:
nullo ex hoc colonis praeiudicio generando. super redditibus enim domini fideiussore fiant
4 contenti. Sin autem fideiussione cessante ad sequestrationem res ueniat et pecuniae depo-
nantur, ex earum summa tantam iudices separare, quanta ad publicas sufficiat functiones,

UKI: index c. 19 ex B restitutus est

1 *inscriptio restituta est ex c. 23 § 1 h. t.*
2 *argumentum c. 19 in Ροπ. 40, 6 sic in-*
dicatur: οἱ λ' ἐτῆ γεωργήσαντες συντελείωσαν,
καὶ μὴ ὥσιν ἐναπόγραφοι 3 *μένοντες* B (Cui.),
om. Synopsis Γ VI, 3 5 *τοῖς δεσπόταις*
Synopsis | *λυσιτελεῖ Synopsis* 6 *a. dem.*
pp.] U, om. KI | *litibus I^a* 8 *declamaue-*
rint U, declamauerunt X | *dominus terre U*
ne] ne an ipsi coloni sue terre dominium
possident K^bX 9 *reditum U* 10 *ha-*
bet U | *ne] nec UKI, non X* 11 *relin-*
quatur K | *frequentissima ...* 12 *reditum*
om. U | *consequentia] K^bI^bX, susceptio con-*
sequentia K^a, susceptione consequenter I^a
12 *uel om. I^a* 13 *censemus] esse cens. K*
14 *totis summa aequae ab U* | *deprehende-*
rit I^a | quod] quidem I 15 *iudicatur U*
eis] et eis I^a | restituunt U 16 *accipiat*
usque ea impletos U | *remouetur X* | *colono*
medio U 17 *hoc om. UK* 18 *poterint U*
19 *quae] quem U* | *etiam om. X* | *dominus U*
deprehendebantur I^a | et om. U | *depona-*
tur K | *edem UI^a | sacra U, sacrosancta*

KI, in aede sacra *om. X* | *similiarchio U,*
cimiliarchio KI, chimiliarchio X 20 *sita*
cat] I^bX, sit UI^a, sita sit K | *ad] a I^a*
21 *metropolita U* | *ut om. K* 23 *speci-*
bis U | *infertur I^bX* | *interim] K^aX^b, iterum*
UK^aIX^a 24 *pretium U* | *secundum] sed U*
25 *reddibus U* | *ad] et ad X* | *transferamus*
funct. U, funct. deueniamus (uen. X^b) X
et om. U 26 *easdem I* | *dependebant I^bX*
ipsum man. in pristinam consuetudinem nullo
praeiudici domino gerando U 27 *qui (quod I,*
quoniam X) et quiescentibus] quiescentibus U
colonis et non contradic. om. U, fortasse
et I^a | tabularias U 28 *dominis U* | *parte U*
29 *partes I* | *suum redditum I* | *si om. U*
30 *domini UI* 31 *quanta UX* | *facit ad*
omnes publicis U 32 *praeiudicium U*
dominii I^a | fiant om. U 33 *fideiussore I*
censante U | *res] reus U, om. X^a | ueniant K*
34 *ex] et ex UI^bX* | *eadem KI^b | tantum UX,*
tanta I^a | iudicis UK^a | quantum X | *suffi-*
cient UI^a

et eam disponere dominum accipere, quatenus ipse eam persolvens publicas accipiat securitates: reliqua quantitate, quae in redditus puros remanet, in tuto collocanda et litis terminum expectante: Nullo praeiudicio siue colonis siue dominis ex huiusmodi fideiussione uel sequestratione uel publicarum functionum solutione generando: sed omni causa in suspenso manente, donec iudicialis sententia, quae de toto negotio procedit, omnem rem aperiat et ostendat, quis dominus terrae constitutus est et ad quem publicarum functionum securitas debet in posterum fieri, seu redditus uel peruenire uel permanere. RECITATA SEPTIMO IN NOVO CONSISTORIO PALATHI IVSTINIANI. D.¹ DECIO VC. CONS. a. 529

- 21 IDEM A. AD SENATVM. Ne diutius dubitetur, si quis ex adscripticia et [B 55, 1 not. f] seruo uel adscripticio et ancilla fuisset editus, cuius status sit, uel quae peior fortuna sit, 10 utrumne adscripticia an seruilis, sancimus ea quidem, quae in anterioribus legibus cantata sunt pro tali progenie, quae ex mulieribus adscripticiis et uiris liberis progenita sit, in suo statu relinqui, et² sit adscripticia proles ex tali copulatione procreata. Si quis autem uel 1 ex seruo et adscripticia, uel ancilla et adscripticio fuerit editus, matris suae uentrem sequatur et talis sit condicionis, qualis et genetrix fuit, siue ancilla siue adscripticia: quod 15 hactenus in liberis tantum et seruís obseruabatur. quae etenim differentia inter seruos et adscripticios intellegatur, cum uterque in domini sui positus est potestate, et possit seruum cum peculio manumittere et adscripticiu cum terra suo dominio expellere?³ a. 530
- 22 IDEM A. IULIANO PP. Cum scimus nostro iure nullum praeiudicium generari cuidam circa condicionem neque ex confessionibus neque ex scriptura, nisi etiam ex 20 aliis argumentis aliquid accesserit incrementum, sancimus solam conductionem uel aliam quamcumque scripturam ad hoc minime sufficere nec adscripticiam condicionem cuidam inferre, sed debere huiusmodi scripturae aliquid aduenire adiutorium, quatenus uel ex 1 publici census adscriptione uel ex aliis legitimis modis talis scriptura adiuuetur. Melius etenim est in huiusmodi difficultatibus ex pluribus capitulis condiciones ostendi et non 25 solis confessionibus neque scripturis homines forte liberos ad deteriore detrahi fortunam.
- 2 Sin autem et scriptura et post scripturam confessio seu depositio, sine ui et necessitate tamen, interuenerit (quid enim, si etiam conductionale instrumentum uel aliam chartulam,

UKI

¹ III k. Non. ins. ² ut? ³ D. XI k. Aug. Constantinopoli Lampadio et Oreste uu. cc. cons. suppl.

1 eam] ea I^a?, om. U | ipse] ipse accipere ipse U | accipiant I^aX, om. U | securitatem K 2 permanet K, permaneant I^a, permaneat I^b, remaneat X | in tutos K^a, inuito I^a | collocandas K^a, collocando I 3 expectantes UK^aI^a | dominis siue colonis KI^b, dominis colonis siue I^a 4 omni] minimum K^a 5 iudicialis] X, iudiciali UKI 6 dominis I^a | ad quem ... 7 posterum om. U, ad om. I^a 7 red. uel] red. K | permanere uel peruenire I, perueni uel permanere U | s. a. U Hal. 8 septies Hal. | d. ... cons. om. U | d.] d. ix kal. octob. chalcedone suppl. Cui. ex 4, 21, 19, quam propter principium coniungendam esse putauit, cf. Cuiacii Notae ad h. l. 9 a. ad sen.] U, a. I, om. K | si quis ex (ab I) | quis U 10 adscripticio] ascriptitia U | quae peior] quae rei KI^b, rei U, ... I^a | forma U 11 ne om. K | seruilis I^a | quae in om. U | interemptionibus I^a 12 uiris post ait collocat I^a | progenita] gen... I^a 13 relinqui et si I^a, relinque se U | ascriptitias I^a | prole UI^a | copulatione procreatione procreata U | uel ex] ex I^a 14 uel] U, uel ex K, uel ab IX | abscriptitia U^a | fuerit om. U | matris ... 15 condicionis om. U | matri s. ueterem I^a 15 conditionis sit I | et om. UX | genitrix

libri 16 in lib. tamen et seru. U, in lib. et seru. tantum K, tantum in lib. et seru. X, et seru. om. I^a | enim I 17 et om. UI^a | intelligantur I^a | potestate] uoluntate UX 18 seruum] et s. X | peculio] pec. uel (et X) sine eo KI^bX | et] et possit U | ascriptitium U | domino] I^a?X 19 iul. pp.] U, om. KI | nostro iure nullum pr. generari] Hafniensis, nostro iuri nullo pr. negari U, nostra iura nullum (nullam I^a?, nolle X) pr. generare KIX 21 aliquod KX | accessit UI^a | scimus K, om. X | conductionem] Hugolinus Cui. cum B: τὴν ἐμμεσίωσιν ὡς ἐναπόγραφοι, conditionem UKI, om. X | uel om. I^a 23 adiutorii aduenire KI^b, adiutorium aduere I^a | uel om. I^a 24 publicis U | adscriptionem UI^a 25 est enim U | facultatibus I^a | ex pluribus] et plurimis X | conditionem I 26 solum K | deteriore K 27 sin ... scripturam om. U | autem et] X, autem est KI | sine ui et] si eueniet U | necessitatem U 28 tamen] tantum UK, inc. I^a | interuerit K, interueniente U | conductionale] Cui. cum B: τὴν μεστωσὶν ἰσχυριστὶν ἢ διὰ καταδίκης ἢ ἐμπύσεως, conditionale UKI, conductionale X | alia cartula I

in qua subscripsit, intimauit et inter acta deposuit sese colonum fuisse adscripticiū?), tunc ex utroque genere obligationis, id est tam scripturae quam confessionis uel depositionis, 3 (1) talem eum esse credendum, qualem et scripsit et inter acta deposuit. Illud [Pon. 40, 7] quoque non ineleganter dubitabatur, si coloni filius per triginta annorum curricula uel forsitan quadraginta seu ampliora, adhuc uiuente patre et agriculturam peragente, ipse in 5 libera conuersatione morabatur, et dominus terrae, quia per patrem ei satisfiebat, non etiam eius praesentiam exigebat, an post obitum patris, uel postquam inutilis is forte existat et ruri non idoneus, potest excusari filius, longinqua libertate abutendo et quod per multos annos neque agrum coluit neque aliquid colonarii operis celebrauit, cum non possit dominus 4 incusari propter suam desidiam, cui per patrem eius omne quod uoluerat accedebat. In 10 omnibus itaque huiusmodi speciebus satis acerbum nobis uidetur domino praepiudicari colonorum absentia eorum, qui in rure nati et postea absentes per suos uel patres uel fratres uel cognatos agriculturam peragebant. cum enim pars quodammodo corporis eius per cognationem in fundo remanebat, non uidetur neque peregrinari neque in libertate 5 morari. Maneat itaque domino ius inconcussum, et donec eius uel antiquitas uel posteritas uel cognatio in agrum remanet, ipse uideatur ibi resedisse. D. x k. . . .¹ CON-
STANTINOPOLI POST CONSULATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. a. 531

23 IDEM A. IOHANNI PP. Cum satis inhumanum est terram quae ab initio adscripticios habebat suis quodammodo membris defraudari et colonos in aliis terris demorantes dominos terrae maximis damnis adficere, censemus, quemadmodum in curialium condicione nemo ex 10 temporali cursu liberatur, ita nec adscripticiae condicioni suppositus ex annalibus curricularis, quantacumque emanauerint, uel quacumque proluxa negotiatione aliquis sibi uindicet libertatem: sed remaneat adscripticius et inhaereat terrae. et si se celauerit uel separare conatus fuerit, secundum exemplum serui fugitiui sese diutinis insidiis furari intellegatur et sit suppositus una cum subole sua, etsi in alia terra eam fecerit, huiusmodi fortunae et 25 capitali illationi, nulla liberatione ei penitus competente. Cum autem Anastasiana lex² homines qui per triginta annos colonaria detenti sunt condicione uoluit liberos quidem permanere, non autem habere facultatem terra derelicta in alia loca migrare, et ex hoc quaerebatur, si etiam liberi eorum cuiuscumque sexus, licet non triginta annos fecerint in fundis uel uicis, deberent colonariae esse condicionis an tantummodo genitor eorum, qui 30 per triginta annos huiusmodi condicioni illigatus est: sancimus liberos colonorum esse quidem in perpetuum secundum praefatam legem liberos et nulla deteriore condicione prae-
2 inhaereant, quam semel colendam patres eorum susceperunt. Caueant autem possessionum domini, in quibus tales coloni constituti sunt, aliquam innouationem uel uiolentiam 35 eis inferre. si enim hoc approbatum fuerit et per iudicem pronuntiatum, ipse prouinciae

U (om. c. 23) KIX (ad c. 23)

¹ Mart. ? ² c. 19 h. t.

1 intimauit] et int. UI^b | fuisse] fuisse et U
2 tam] tam ex (ex U^a) U 3 et scripsit]
scripsit I^aX 4 colonus I^a 5 quadr.] per
quadr. K | seu om. I^a, inc. K^a | peragentem U
6 contione I^a, condicione I^b | partem U |
eius ei satisfiebat K, ei'sfiebat U 7 etiam
om. I^a | eius] eis U | inutilis is forte] X, utilis
forte U, is inutilis forte KI^b, is ***** I^a
8 et ruri om. U | idoneo U | filius om. I |
abutendo] habita U 10 suam om. I | par-
tem U | quod uol. omne I | uoluerit U 11 que]
in U | huiusmodi spec. X, spec. huiusmodi I,
huius spec. K^a | nobis uid.] UX, esse uid.
nobis KI 12 absentiam I^aX | eorum om.
KIX | patrem U 14 per] qui K^a | cogni-
tionem I | nationem ... peregrini bis K | per-
manebat U | neque peregr.] U, abesse neque

peregr. K, neque abesse neque peregr. IX |
neque in] neque neque in I^a 15 et] est
et I^a | uel ant.] ant. K 16 agro KX |
remaneat I^a | ipse] et ipse U | ibi] ibi sibi U^a,
sibi I^a? | s. a. K Cui. | d. om. K 17 orestis]
opt. K 18 idem a.] imp. iust. KI | loh. pp.]
Ambros. E 28 inf., om. KI 19 alienis t.
commorantes X 20 maximos I^a 22 quan-
ticumque em. I^aZ | aliquam K^a | sibi] sui I^a
24 diutius K^aI^aZ, diutinus X 26 illatione
KI^a?X | liberalitate X | anastasia X 27 con-
dicione om. I^a | quidem liberos X 30 de-
bere K, debent IX^a | colonorie I^a | an] aut X
31 saccimus I | esse post 32 liberos collocat I
33 non autem] et non K, deficit I^a 34 co-
lendat] edd., col. esse libri 35 sunt om. I |
uiolentias IX 36 prouitio I

- moderator, in qua aliquid tale fuerit perpetratum, omnimodo prouideat et laesionem, si qua subsecuta est, eis resarcire et ueterem consuetudinem in redditibus praestandis eis obseruare: nulla nec tunc licentia concedenda colonis fundum ubi commorantur relinquere.
- 3 Et hoc tam in ipsis colonis quam in subole eorum qualiscumque sexus uel aetatis sancimus, ut et ipsa semel in fundo nata remaneat in possessione sub isdem modis isdemque
- 4 (2) condicionibus, sub quibus etiam genitores eius manere in alienis fundis definiuimus. Nemini autem liceat uel adscripticium uel colonum alienum scienti prudentique in suum ius susci-
- 5 pere. Sed et si bona fide eum susceperit, postea autem reppererit eum alienum esse constitutum, admonente domino uel ipsius adscripticii uel terrae et hoc faciente per se uel per procuratorem suum hunc restituere cum omni peculio et subole sua: et si hoc facere 10 supersederit, omnis quidem temporis, quo apud eum remoratus est, publicas functiones siue terrenas siue animales pro eo inferre compelletur cura et prouisione tam eminentissimae praefecturae quam praesidis prouinciae: coartetur autem et sic ad restitutionem eius secundum ueteres constitutiones et poenas eis insertas.
- 24 'IDEM A. HERMOGENI MAGISTRO OFFICIORVM. Si qui adscripticiae condicionis consti-
- 15 tuti mulieres liberas quacumque mente aut quacumque machinatione siue scientibus dominis siue ignorantibus sibi uxores coniunxerunt uel postea coniunxerint, in sua libertate permanere tam eas quam prolem quae ex eis cognoscitur procreata sancimus: illo procul dubio obseruando, ut, si ex libero marito et adscripticia uxore partus fuerit editus, is maternae
- 16 condicionis maculam, non paternam sequatur libertatem. Sed ne adscripticii putent [7, 24, 1] 20 sibi impunitum esse tale conamen, quod maxime uerendum est, ne liberarum mulierum nuptiis ab his excogitatis paulatim huiusmodi hominum condicio decrescat, sancimus, si quid tale fuerit ab adscripticio perpetratum, liberam habere potestatem dominum eius siue per se siue per praesidem prouinciae talem hominem castigatione moderata¹ corrigere et abstrahere a tali muliere. quod si neglexerit, sciat in suum damnum huiusmodi desidiam 25 reuersuram.

a. 531—534

XXXVIII (XXXVIII)

R DE CAPITATIONE CIVIVM CENSIBVS EXIMENDA R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD EVSEBIVM V. P. PRAESIDEM LYCIAE ET PAM- [Th. 13, 10, 2
PHYLIAE. Plebs urbana, sicut in Orientalibus quoque prouinciis obseruatur, minime in 30
censibus pro capitatione sua conueniatur, sed iuxta hanc iussionem nostram immunis habeatur. D. K. IVN. CONSTANTINO A. III ET LICINIO III CONS.

a. 313

U (48, 24: inde a. u. 19 marito pleraque incerta sunt) KIX

¹ iungendae uidentur 1, 3, 53. 5, 17, 11. 9, 13, 1 (d. xv k. Dec. Constantinopoli dn. Iustiano pp. A. III cons. = a. 533) ² competenti l. gem.

1 uideat K, prouiderat I^a | et] e X 2 uerem K | obseruari K 3 tunc] tantum I^a | commorantur] idem morantur K, ubi comoratur I 4 qualis om. I^a 5 et] in I | remaneant I^a, permaneat I^b | possessionem I 6 sub quibus] super q. X | etiam] in X | eorum X 7 que prudenti X | ius] KI^bZ, rus X, iussu I^a 8 suscepit IX^a | autem] ut X | reperierit K^a, reperit IX 9 ipsis X | per se] uel per se X 10 per proc.] proc. I^a | et sub.] suo ex sob. X | hec I^a 11 quod KI | rememoratus KZ 12 annales KZⁱ | conetur I^a 13 prouinciae om. I^a | aut X | et om. KI^a.Y | restitutione I 14 uentes I^a | constit.] leges const. K^a 15 idem aa. ermo- geni. pp. magistro officiorum U, om. KI |

quis UK^aI^a | ascriptiue X 16 mulieris I^a | quascumque mente U | ant om. X | quacumque om. U 17 uxore U, uxorem K | coniunxerunt uel postea om. Hafniensis, inc. I^a 18 eis] his I^b, hiis X, deficit I^a 20 macula I^a | non] UX, et non KI | ne] nec UI^a 21 sibi om. I^a | ne] neue I^a 22 excogitatis ab his I | si om. X 23 scriptio I | liberam habere (hanc I) | liberare ... U | dominium K | siue per se om. K, siue om. I, deficit U 25 quod] qui K | neglexit K | dampnum suum X | insidiam X 28 rubricam om. X | exhibenda I 29 a. ad ... pamphylliae] Th., a. ad euseb. Londin., ad eusebium prefectum urbis Accursius, om. KI 32 habeantur I^a | s. a. Th.

(L) XXXXVIII

R IN QVIBVS CAVSIS COLONI CENSITI DOMINOS ACCV-
SARE POSSVNT R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMUM VIC. ORIENTIS. Quisquis colonus plus a domino
exigitur, quam ante consuenerat et quam in anterioribus temporibus exactus est, adeat
iudicem, cuius primum poterit habere praesentiam, et facinus comprobet, ut ille, qui con-
uincitur amplius postulare, quam accipere consuenerat, hoc facere in posterum prohibeatur,
prius reddito quod superexactione perpetrata noscitur extorsisse. PP. ID.
- 2 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. NEBRIDIO COMITI ASIAE. Coloni censibus dum-
taxat adscripti, sicuti ab his liberi sunt, quibus eos tributa subiectos non faciunt, ita his,
quibus annuis functionibus et debito condicionis obnoxii sunt, paene est ut quadam serui-
tute dediti uideantur. Quo minus est ferendum, ut eos audeant lite pulsare, a quibus ipsos
utpote a dominis una cum possessionibus distrahi posse dubium non est. Quam de cetero
licentiam submouemus, ne quis audeat domini in iudicio nomen lacescere, et cuius ipsi
sunt, eiusdem omnia sua esse cognoscant. Cum enim saepissime decretum sit, ne quid de
peculio suo eniquam colonorum ignorante domino praedii aut uendere aut alio modo alie-
nare liceret, quemadmodum contra eius personam aequo poterit consistere iure, quem nec
propria quidem leges sui iuris habere uoluerunt et adquirendi tantum, non etiam trans-
ferendi potestate permissa, domino et adquirere et habere uoluerunt? Sed ut in causis
ciuilibus huiusmodi hominum generi aduersus dominos uel patronos et aditum inter-
cludimus et uocem negamus exceptis superexactionibus, in quibus retro principes facul-
tatem eis super hoc interpellandi praebuerunt, ita in criminum accusatione quae publica
est non adimitur eis propter suam suorumque iniuriam experiendi licentia.

LI (L)

R DE COLONIS PALAESTINIS R

25

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. CYNEGIO PP. Cum per alias
pronincias, quae subiacent nostrae serenitatis imperio, lex a maioribus constituta colonos
quodam aeternitatis iure detineat, ita ut illis non liceat ex his locis quorum fructu rele-
uantur abscedere nec ea deserere quae semel colenda susceperunt, neque id Palaestinae
pronvinciae possessoribus suffragetur, sancimus, ut etiam per Palaestinas nullus omnino
KIX

¹ iungendae uidentur 11, 59, 7 et quae ibi laudantur

2 causis] c. plus I | censiti] capiti (capit. K^b)
censiti K^bX 3 possint I? 4 a. ... orien-
tis] Cui., a. ad max. vic. Londin., om. KI
5 anterioribus I^a | exactum IZ 6 compre-
bet I 7 postulasse X 8 dinoscitur X |
s. a. Londin., ubi est pp. id'e 9 impp. ...
aa.] impr. ar. et hon. Londin., imp. arc. KI |
nebridio (neb'o Lond.) com. asiae] Londin.
Contius, ad nebridium uicarium asiae lex
Rom. Burg 14, om. KI: cf. Th. 11, 30, 56
(a. 396) Nebridio proconsuli Asiae | coloni
om. I^a 10 ascriptitii X | itaque I^a 11 quan-
dam Z, quantum X | debiti seruit. XZ, ser-
uit. alii dediti I 12 quo (sic Z, quod KIX)
minus est (est om. I^a) | alias quomodo est
ergo Accursius | audeant eos X 13 possio-
nibus I | non dubium XZ 14 in iudicio

domini K, in om. I^a | et om. X 15 eius-
dem] et eius de X | esse om. X 16 aliquo
modo Z, modo aliquo I 17 licere I^a |
contra om. X | persona X | aequo] de quo K |
iure consistere XZ | quam K^aI, que X
18 legis X | iuris sui XZ | uoluerunt] Z,
uoluerint KI, uoluerit X 19 uoluerint I |
ut om. I^a 20 uel] et KI 21 et uocem
neg. om. X 22 eis] eius I 23 sua suo-
rumque iniuria X | licentiam I^aZ^a 25 pa-
lastinis I 26 imppp. ... pp.] Cui., imp. ual.
et th. cin. Londin., imp. ual. KI 27 quos-
dam I^a | detineant I | fructui I 29 de se
querere I^a | susceperint I^a, susceperant I^a |
palastine K 30 possessionibus I^aZ^a | pa-
lastinam K, palistinam Z

colonorum suo iure velut natus ac liber exsultet, sed exemplo aliarum prouinciarum ita domino fundi teneatur, ut sine poena suscipientis non possit abscedere: addito eo, ut possessionis domino renocandi eius plena tribuatur auctoritas.

LII (LI)

R DE COLONIS THRACENSIBVS R

5

- 1 IMPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. Per uniuersam dioecsim Thraciarum sublato in perpetuum humanae capitationis censu iugatio tantum terrena
1 soluatur. Et ne forte colonis tributariae sortis nexibus absolutis uagandi et quo libuerit
recedendi facultas permissa uideatur, ipsi quidem originario iure teneantur, et licet condicione
uideantur ingenui, serui tamen terrae ipsius cui nati sunt aestimentur nec recedendi quo 10
uelint aut permutandi loca habeant facultatem, sed possessor eorum iure utatur et patroni
2 sollicitudine et domini potestate. Si quis uero alienum colonum suscipiendum retinendumue
crediderit, duas auri libras ei cogatur exsoluere, cuius agros transfuga cultore uacnauerit,
ita ut eundem cum omni peculio suo et agnatione restitnat.

LIII (LII)

15

R DE COLONIS ILLYRICIANIS R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD PROBVM PP. Colonos inquilinosque per Illyricum uicinasque regiones abeundi rure, in quo eos originis agnationisque
1 merito certum est immorari, licentiam habere non posse censemus. Inseruiant terris non
tributario nexu, sed nomine et titulo colonorum, ita ut, si abscesserint ad aliumue transierint, 20
reuocati uinculis poenisque subdantur, maneatque eos poena, qui alienum et [6, 3, 13 mut.
incognitum recipiendum esse duxerint, tam in redhibitione operarum et damni, [6, 3, 13]
quod locis quae deseruerant factum est, quam multae, cuius modum in auctoritate iudicis
collocamus: ita ut etiam dominus fundi, in quo alienus fuisse monstrabitur, pro qualitate
peccati coercionem subire cogatur nec sit ignorantiae locus, cum ad criminis rationem 25
2 solum illud sufficiat, quod incognitum sibi tenuit. Seruum etiam in memoratis regionibus
si quis receperit, ignorantiae excusatione sublata quadrupli poena teneatur, operarum
3 praeterea compendiis damnisque praestitis. In libertis etiam, quos pari usurpatione suscep-
perit, is modus sit, quem circa liberos duximus colonos retinendum. D. III ID. IUL. 29
GRATIANO A. II ET PROBO CONS. a. 371

KIX

1 suo] suorum I | rure K^b | natus] in aguis I |
ac] et K, aut Z 2 fundi I | ut] si X 5 de
colonis trahensibus et de colonis illirijs X
(cf. ad u. 16) 6 imp. th. et arc. aa. rufino
pp. Ambros. 534 inf., impr. th. et arch. rufino
Londin., imp. th. KI 7 trachiarum K | sub-
ingatio KI^b | tantum] tamen IZ 8 licuerit
K^a I^a Z 9 recedendi K, reddendi I | ip-
sis I^a | et om. I^a XZ 10 terre tamen X
11 eorum] in eorum X 13 auri om. I |
culture I | uacauerit X 14 ut om. I | pec.
suo] periculo I^a 16 rubricam om. IX (cf.
ad u. 5) 17 imppp. ... pp.] l. gem., imp.
ual. a. ad probum Londin., imp. ual. KI

18 per] qui per I | agnationisue (agnit. I^a)
IXZ 19 merito] commoratorio X 20 abs-
cesserit I | ad alium transierintue I^a, et ad
alium trans. Z 21 subdantur libri | que
om. X | eos poena] in eos poena I^a Z, poena in
eum X 22 duxerit X | dampni K 23 quae
om. X | deseruatur K, deseruantur I^a, de-
seruierant X | auctorita K 24 colloca-
mur X | dominis KI 25 coercionem libri
26 memoratas K 27 excusatione] excusa-
tione te I^a | quadruplici X 28 in om. I^a |
suscepit KX? 29 is om. X | quem] qui I^a |
colonos duximus XZ | s. a. l. gem.

LIII (LIII)

R VT NEMO AD SVVM PATROCINIVM SVSCIPIAT VICOS
VEL RVSTICANOS EORVM R

- 1 ¹IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. NICOSTRATO PP. ORIENTIS. Si quis post [B 56, 13, 1] hanc nostri numinis sanctionem in fraudem circumscriptionemque publicae functionis ad 5 patrociniū cuiuscumque confugerit, id, quod huius rei gratia geritur sub praetextu donationis uel uenditionis seu conductionis aut cuiuslibet alterius contractus, nullam habeat firmitatem: tabellionibus, qui talia instrumenta perficere ausi fuerint, bonorum proscriptione plectendis, qui tamen scientes ausi fuerint huiusmodi instrumenta conscribere: uicis etiam 1 uel possessionibus ad patrocinia confugientium publico uindicandis. Eae autem personae, 10 quae contra publicam commoditatem in clientelam suam suscepisse collatores detectae fuerint, nobiliores quidem centum librarum auri condemnationem subire cogentur, mediocris uero fortunae facultatum suarum amissione plectentur: eadem poena multandis etiam his, qui intercedentes ministerium suum huiusmodi nefariis actibus improba mente praebuerint.
- 2 Quam formam ex eo quidem tempore, quod sacra constitutio a diuae memoriae Marciano 15 promulgata² continet, id est in Thracica quidem dioecesi abhinc annis triginta³, hoc est a consulatu Aetii iterum et Sigisbuldi⁴, in Orientali uero et Aegyptiaca et Pontica et Asiana dioecesi uiginti octo, hoc est a consulatu Cyri⁵ ualere atque executioni mandari praecipimus. D. K. SEPT. ANTHEMIO A. II CONS.⁶ a. 468
- 2 Μηδαὶς κομήταις προστασίαν ὑποσχεῖσθω μηδὲ δεχέσθω γεωργοὺς ἐπὶ τούτῳ ὑπόσχεσθαι [B 56, 13, 2] 20
προσόδων ἢ ἑτέρον κέρδος λαμβάνων. εἰ δὲ τις παραβῇ ταῦτα, καὶ τοῖς προειρημένοις ἐπιτιμίοις
1 ὑποπέσεται καὶ ἑτέροι μείζονι πειρασθήσεται κινήσει. Πρὸς τοῦτοις καὶ οἱ κομηταί, εἰ μὲν δούλοι
εἶν, τοῖς δεσπύταις ἀποδεδίξονται σωφρονισθέντες, εἰ δὲ ἐλεύθεροι, κ' λίτρας προστιμῶνται καὶ
τύπτονται μετὰ δέκα τῶν πρωτευόντων τῆς κόμης καὶ δαηνεαῶς ἑξορίζονται, ἐν ᾧ γνώμη πάντων
ἑστασίασαν. 25

KIX: indicem 54, 2 ex B restituit Cuiacius, pr. extat in Synopsi II 34, 11

¹ iunge 10, 19, 8. 11, 56, 1 ² non extat ³ duobus ins. ⁴ a. 437 ⁵ a. 441 ⁶ in K^b (sacc. XIII) X edd. sequitur haec constitutio: Imp. Iustinianus A. Si cuiuslibet tributarius iunxerit sibi tributariam uxorem, uel u contrario si cuiuslibet ancilla seruo se iunxerit alieno, tam tributarii quam serui filios matrum sequi condicionem earumque more genitricum suarum dominis subditos (subiectas X) esse censemus. Hugolinus, cui ea constitutio prima huius tituli est, adnotat eam in Martini libro non extare: omittitur etiam in glossa Accursii et in plerisque libris quos adii, et probabiliter non huius Codicis est, sed aliunde addita, inscriptione ut in aliis huiusmodi additamentis conficta: argumentum sane non huic sed titulo 48 conuenit. quod Herrmannus suspicatus est eam epitomen esse Nouellae 54, id Hugolinum Nouellarum epitomatores fugere potuisse uerisimile non est

2 accipiat KZ | uicos u. r. (rusticiarios X) eorum] IY, colonos uel rusticos (rusticanos Z) KZ, τοῖς ἐν κόμῃ οἰκοῦντας ἢ τοὺς ἀγροίκους αὐτῶν B 4 impp. ... pp. or. (or. om. Cont.) Contius Cui., imp. leo KI 5 nominis KI 6 cuiusc.] cui. conditionis I | fugerit K | huius] ius K | don. uel om. I^a 7 seu] uel I | conditionis I^a | habet K, hanc X 9 etiam om. I^aX 10 uel] ac K | confugentium I, confugientibus K, confugentibus X: τῆς κόμης τῆς τοῦτο ποιούσης δημονομένης B | eae] hoc X 11 quae] aut que I^a | contra I^a | tutelam I | collatores om. I^a | fuerit I^a 12 auri libr. I | condemnatione X 13 eadem-

que KI^b 14 intercedentis K^a | artibus Hal. | prebuerunt I^a, probauerint X 15 diuine X 16 commulgata X | tracia K, tertia I | quidem bis I^a | diocessis K^a, diocesim I^a, diocesi xx X | hoc est om. X 17 aetii it. (II Hal.) et] Hal., et iterum a (a om. IYZ) libri | sigibundi K, sigisbundi I | orientalis I | pontifica I^a 18 xxiiii K | curi I, curi et K^a, curet K^b | mandare I 19 s. a. Contius 22 παραδίδεται Cui. | κομηταί Fabrot., κόμητες Cui. 23 σωφρονισθέντες ... προστιμῶνται om. Cui. 1562 24 τύπτονται Cui. 25 ἑστασίασαν] edd., ἑστασίασαν Cui., qui uertit dummodo scientibus omnibus secesserint

LV (LIII)

R VT RVSTICANI AD NVLLVM OBSEQVIVM DEVOCEN-
TVR R

1 EXEMPLVM SACRARVM LITTERARVM DIOCLETIANI ET MAXIMIANI AA. AD CHARISIVM.
Ne quis ex rusticana plebe, quae extra muros posita capitationem suam detulit et annonam 5
congruam praestat, ad ullum aliud obsequium deuocetur neque a rationali nostro mularum
fiscalium uel equorum ministerium subire cogatur. SINE DIE ET CONSVLE.

2 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD PROBVM PP. ILLYRICI. Si qui [Th. 11, 11, 1
eorum, qui prouinciarum rectoribus obsequuntur quique in diuersis agunt officiis princi-
patus et qui sub quocumque praetextu muneris publici possunt esse terribiles, rusticano 10
cuiuspiam necessitatem obsequii quasi mancipio sui iuris imponant aut seruum eius uel
forte bouem in usus proprios necessitatesque conuerterint, ablatiis omnibus facultatibus
perpetuo subiugentur exilio¹, et nihilo minus rusticanum, qui se in eiusdem operas sponte
propria detulisse responderit, par poenae seueritudo constringat. D. PRID. K. OCT. AGRIP- 14
PINAЕ VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONS. a. 368

LVI (LV)

R NON LICERE METROCOMIAE HABITATORIBVS LOCA
SVA AD EXTRANEVM TRANSFERRE R

1 IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. NICOSTRATO PP. In illis, quae metrocomiae [B 55, 5, 1
communi uocabulo nuncupantur, hoc adiciendum necessario nostra putauit humanitas, ut 20
nulli extraneo illic quoquo modo possidendi licentia tribuatur: sed si quis ex isdem nicanis
loca sui iuris alienare uoluerit, non licere ei nisi ad habitatorem adscriptum eidem metro-
comiae per qualemcumque contractum terrarum suarum dominium possessionemque trans-
ferre: sciente persona extranea, quod, si contra uetitum se huic negotio immiscere uel illic
possidere temptauerit, quicumque contractus initus fuerit, carebit effectu et contractu soluto, 25
si quid praestitum est, hoc tantum reddetur. D. K. SEPT. ANTHEMIO A. II CONS. a. 468

KIX

¹ ultimo subiug. exitio Th. ² iunge 10, 19, S. 11, 54, 1

2 ne rust. ad ullum I | rusticani] iustitia X
4 exemplum sacr. (sacr. om. Cui.) ... cha-
risium (clarissimum Ambr., carissimum Duac.)
Ambros. D 534 inf. Duacensis Cui., epistula
(—lo K) diocl. KI: de Charisio cf. 9, 41, 3
5 detulerit Z 6 ad ullum (nullum XI^a)
bis I^a | alium I^a | mulierum X 7 eorum X
s. a. Harleianus 5117 Duacensis Contius
consule] cc. Harl., ecc. et cetera Duac.
8 impp. ... illyr. (illyr. om. Ambr.) Am-
bros. Th., imp. ual. ad probum pf. ulliri
Vatic. 1435, imp. ual. KI 9 quis K^a I^a |
prouincialium I^a | quique] et qui X | princi-
patus offitiis I 10 muneribus publicis I^a
11 cuiuspiam K, cupiam I^a | imponunt X,

imponat Th. | eius om. I^a 12 forsitan Th.
boues KI^a, bouem X^a | necessitatemque X
conuerterit I^b Th., conuertitur I^a? 13 sub-
iungentur I, subiugetur Th. | eiusdem] eius I^a |
opera IX 14 responderit] K^b Th., dispo-
nderit K^a, desponderit IX | s. a. Th. 17 me-
trocomiae (—conie K) hab.] KZ, hab. metr.
IX 18 extraneos X | transferre] eum tr. K^a
19 impp. ... pp.] Russardus, imp. leo KI |
uillis I^a 20 nuncupantur I 21 illic om. IX
uicariis K^b X. conuineis I 22 alienaret K,
bis I 23 per qua locumque X | domini-
nium K 25 quodcumque X | initus om. I^a |
effectum I^a 26 reddatur I | s. a. Contius

LVII (LVI)

R VT NVLLVS EX VICANIS PRO ALIENIS DEBITIS
VICANORVM TENEATVR R

- 1 IMP. ZENO A. Graue est et non solum legibus, uerum etiam aequitati naturali contrarium, pro alienis debitis alios molestari. idcirco huiusmodi iniquitates contra omnes uicinos perpetrari modis omnibus prohibemus.

LVIII (LVII)

R DE CENSIBVS ET CENSITORIBVS ET PERAEQVATO-
RIBVS ET INSPECTORIBVS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD POPVLVM. Quoniam tabularii ciui- [Th. 13, 10, 1 Epitome 15, 17] 10
tatum per collusionem potentiorum sarcinam ad inferiores transferunt, iubemus, ut, quis-
quis se grauatum probauerit, suam tantum pristinam professionem agnoscat. PP. XV K.
FEBR. ROMAE CONSTANTINO A. III ET LICINIO III CONSS. a. 313
- 2 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. [Th. 13, 11, 1 B 56, 14 not. =] 15
EVTROPIO PP. Quisquis uitam² succiderit aut feracium ramorum fetus hebatauerit, quo
declinet fidem censuum et mentiatur callide paupertatis ingenium, mox detectus com-
petenti indignationi subiciatur³. Illo uidelicet uitante calumniam, qui forte detegitur
laborasse pro copia ac reparandis agrorum fetibus, non sterilitatem aut inopiam pro-
curasse. D. PRID. NON. IVN. CONSTANTINOPOLI EVCHERIO ET SYAGRIO CONSS. a. 381
- 3 IDEM AAA. CYNEGIO PP. Si peraequatore misso aliquis aut procuratorem [Th. 13, 11, 3] 20
suum retraxerit aut colonum per contumaciam retractationis fugauerit⁴, ad eum censuum
modum, quem uel eo uel procuratore illius absente peraequator apposuerit, nostrae
sanctionis auctoritate tenebitur. D. VI K. APRIL. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET
EVODIO CONSS. a. 386
- 4 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. Omne [Th. 13, 11, 4] 25
territorium censeatur, quotiens defectorum leuamen exposcitur, ut sterilia atque ieiuna his
quae culta uel opima sunt compensentur⁵. D. III NON. APRIL. CONSTANTINOPOLI THEO-
DOSIO A. III ET ABVDANTIO CONSS. a. 393
- 5 IDEM AAA. RVFINO PP. Qui grauatos se a [Th. 13, 11, 5 Por. 24 not. 80 Epitome 15, 18] 30
peraequatoribus conqueruntur⁷ et iniusto oneri impares esse proclamant, competitionis

KIX

¹ iunge Th. 10, 10, 1 ² si quis sacrilega uitam falce Th. ³ capitale subibit exitium Th.
⁴ iunge 11, 48, 10 ⁵ ad contumaciam retr. armauerit Th. ⁶ ut squalida atque ieiuna
inculta atque opima compensent Th. ⁷ conquesti sunt Th.

2 nullis K^a, nulli K^b | uicariis X | deb. uic.
(uicariorum K) | KZ, uic. (uicariorum X)
deb. IX 3 teneantur X, molestentur K
4 a. om. KI | et om. IX 5 alios debitis IX |
contra] circa edd. 6 uicarios K IX Z^b |
inhibemus X 8 rubr. om. X | et cens.]
cens. I | perequuatoribus I 10 a. (a. om.
Vatic.) ad pop.] Vatic. 1435 Th., om. KI |
tabularii] tributarii I^a 12 se] per se I^a |
suam tamen K, tantum (tamen I^a) suam I |
s. a. Th. 14 im. grat. eutropio (emend.
ex eutropia) pp. Vatic. 1435, imp. grat. KI
15 succederit uitam X | fractus I^a | hebata-
uerit] Th., uetauerit KI^a X, uetuerit I^a, ἐβέτη
B (Cui.) cum summa Th. Vaticana ad h. l.
amputauit 16 mentantur I^a?, uinciatur X |

callidum X | detentus K^a 17 indignatione IX |
euitantem I^a, uitante Th. | qui] quem I^a X |
18 ac] at X | preparandis K | stilitatem X |
impiam I^a | procreasse X 19 s. a. Th. 20 idem
... pp.] Th., idem a. I, idem K | perequi-
tat. emisso I^a, perequatore misso X 21 co-
lonorum IX | retractionis KI 22 que I^a |
illius] eius X 23 s. a. Th. 25 im. theod.
rufino pf. Vatic. 1435, imp. th. K, imp. a. I |
omnem I^a 26 quotiens] tabulis p. quo-
tiens I^a | ieiuna] K^b, ieiunia IX, uel hec exna
ieiuna K^a | hiis K 27 optima I^a X | s. a. Th.
29 idem ... pp.] Th., idem rufino Paris.
4429, idem a. KI | se] Th., esse KI, om. X
30 iniustos I^a, iniuncto X | honore KI |
compensationis I, conquerendi X

- habeant facultatem, ut, quid remissum gratia, quid interceptum fuerit fraude, conuincant et ex eo leuamen accipiant, quod per deformia et criminosa commercia sibi impositum esse deplorant, ut aliis demeretur. Quod intra annum post codicum oblationem¹ cui uidebitur de iniusto onere conqueratur, iniquitatem peraequatoris accuset ac praestitam gratiam habita competitione conuincat, ut, quod ei fuerat superfusum, ille cognoscat, quem debita² functioni³ fraus clandestina subtraxerat. Emenso autem eo tempore actio denegabitur, exceptis⁴ minoribus qui fuerint indefensi, his etiam qui aberunt rei publicae causa: qui tamen ex eo tempore quae sunt statuta custodient, ex quo ad agendum habuerunt⁵ facultatem. D. III K. DEC. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABUNDANTIO VC. CONSS. a. 393
- 6 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVSEBIO PP. Peraequatores [Th. 13, 11, 9 B 56, 14, 6 10 ac discussores⁶, si incurrerint culpam neglegentiae uel gratiae, non solum honorum iacturam, uerum etiam annonarum in quadruplum multam subire debebunt: ea uero, quae in damnum prouincialium fuerint accepisse conuicti, in quadruplum cogentur exsoluere. D. IIII K. APRIL. MEDIOLANI ARCADIO IIII ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396
- 7 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. SEBASTIO [Th 13, 11, 16 Ponz. 17, 6. 10, 17 II 56, 14, 7 15 COMITI PRIMI ORDINIS. *Apud eum possessio firma permaneat, cui a peraequatore semel 1 eam traditam fuisse constiterit. Reliqua uero temporis anteacti a nouo domino fiscum 2 postulare non patimur, ne alterius culpa alter incipiat subiacere dispendio. Si quis uero priuatus aut obligatam sibi possessionem, quae deserta huc usque permansit, aut ex aliquo titulo deberi sibi iure confirmat, adlegationes suas sine mora uel per se uel per aliam 20 personam legibus ordinatam manifestare⁷ debebit, ita ut, si aequitatis ratione suadente ad petitem fuerit translata possessio, is, qui eam a peraequatore suscepit, rei melioratae 3 receptis subleuetur expensis. Verum ne sub specie litis dominationes semel constitutae turbentur, sex⁸ mensum spatium censemus debere seruari, intra quod is, qui putat sibi rem 4 probabili ratione competere, debitas exserat actiones. Quod si tempus adscriptum silentio 25 5 fuerit interueniente transactum, nullum penitus repetendi uolumus esse principium. Quod si quis eo tempore, quo peraequator praedium alicui addicit, de suo iure uel per se uel per homines suos non crediderit actitandum, sex⁹ mensum curricula euolutis in perpetuum conquiescat. D. PRID. ID. MART. RAVENNAE HONORIO A. XI ET CONSTANTIO II CONSS. a. 417

KIX

¹ quod ... oblationem] sed in eo tempus placuit definiri, ne plures frustra litibus premerentur, si nullis intercepta metis actio tolleretur. quare cum fuerint traditi codices, intra annum Th. ² sequestratis Th. ³ habere potuerint Th. ⁴ quorum nobis data sunt nomina ins. Th. ⁵ iunge 11, 59, 15 Th. 13, 6, 9, 13, 11, 15, 17 ⁶ competitionis obreptione seclusa praemittit Th. ⁷ apud spectabilitatem tuam publicare Th. ⁸ duorum Th.

1 habuerint K, habeat I | ut] et X | fraude fuerit K | conuincatur X 2 ex bis I^a 3 demeretur I | cui] Th., quid Z^a, quod K^aI^aZ^a, quo I^aX 4 iniquit.] etiam inquit. K 5 conditione petitione I^a | fuerat ei X, ei fuerat ei I^a 6 functioni] Th., functionis libri | subtraxerit X | emerso K^a | tempore eo I, eo om. K^a 7 fuerunt I | indensi I^a | aberunt] Z Th., abierunt X, abfuerunt K^aI^a, haberunt I^a, inc. K^a | causa rei publ. Th. 8 quae] quo K | custodierint K, custodiet X | habuit I^a, habent Z 9 s. a. Th. | theod.] dn. theod. Th. 10 imp. ach. eusebio pp. Vatic. 1435, imp. arc. KI 11 incurrerunt I 13 fuerit I | conuincti K^aI^a | exsoluere cog. KI | s. a. Th. 14 III om. Th. 15 imp. ... aa.] imp.

hon. KI | sabastiano com. primi ordinis Vatic. 1435, om. KI 16 peraequatoribus K, perequationem I^a 17 consterit I | a om. I^a | noua K^a | dominio I^a 18 non om. K 19 huc] Th., om. libri 20 debere X | mora uel] m. siue I 21 si] si quis I^a 23 susceptis X, si-ceptis I^a | dominationes] Hafniensis, donationes KI^aX, donationis I^a, dominationis Th. 24 mensium libri | seruari om. X | is] hiis X | putant rem sibi I 25 exerceat X | silentio ... 26 transactum om. K^a 26 fuerat I 27 eo] ex X | alicui X^a | uel om. X | per se] ipse per se K 28 mensium libri | euolutus I^a 29 s. a. Th. | a. om. Th.

LVIII (LVIII)

R DE OMNI AGRO DESERTO ET QVANDO STERILES
FERTILIBVS IMPOVNTVR R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. CAPESTRINO. Cum diuus Aurelianus parens noster ciuitatum ordines pro desertis possessionibus iusserit conueniri et pro his fundis, qui inuenire dominos non potuerunt quos praeceperamus, earundem possessionum triennii immunitate percepta de¹ sollempnibus satisfacere, seruato hoc tenore praecipimus, ut, si constiterit ad suscipiendas easdem possessiones ordines minus idoneos esse, eorundem agrorum onera possessionibus et territoriis diuidantur. ACCEPTA
- 2 ¹IDEM A.² Si quis ab emphyteuticario seu patrimoniali possessore priuati [Th. 11, 1, 4] 10 iuris quippiam comparauerit, cuius substantia alias possessiones sustentare consueuerat, et succisis quasi quarundam uirium neruis reliqua labuntur, earum possessionum onera subiturus est, quae penes distractores inutiles permanebunt. D. VIII ID. DEC. THESSALONICAE FELICIANO ET TITIANO CONSS. a. 337
- 3 ¹IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD MAMERTINVM PP. Quicum- [Th. 5, 13, 14 mutila] 15 que deserta praedia meruerint sub certa immunitate, ad possessionem impetratorum non prius sinantur accedere, quam uel fideiussoribus idoneis periculo curialium datis uel fundis patrimonii sui maxime utilibus obligatis idonea cautione firmauerunt susceptam a se possessionem nullo detrimento publico relinquendam³. D. VII K. IVN.⁶ DIVO IOVIANO ET VARRO- 19 NIANO CONSS. a. 364
- 4 IDEM AA. ET GRATIANVS A. AD CRESCENTEM VICARIVM AFRICAE. Heredes [Th. 11, 1, 17] scripti etiam pro minus idoneis fundis fiscale onus cogantur agnoscere, uel si renuntiandum hereditati putent, cedant his omnibus rebus, quas ex iadem bonis quocumque titulo et iure perceperint. D. III ID. IVL. CONTIONACI GRATIANO A. II ET PROBO CONSS. a. 371
- 5 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD ANTONIVM PP. Qui utilia rei 25 publicae loca possident, permixtione facta etiam deserta suscipiant, ut, si earum partium grauentur accessu, quas antea per fastidium reliquerunt, cedant aliis curialibus, qui utraque hac condicione retineant, ut praestatione salua cum desertis et culta possideant sublata a paucis, quos iniquum est electa retinere, cum municipes grauatura sit pars relicta.
- 6 ¹IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. NEBRIDIO COM. [Th. 10, 3, 4] 30 R. P. Vt quisque conductor fuerit inuentus possessor fundi, qui ex publico uel templorum

KIX

¹ de| dein (Mommson)? ² fortasse iungenda est 4, 46, 3 ³ imp. Constantius A. Th. ⁴ iunge Th. 12, 12, 3 ⁵ in Th. haec extant: [fund]orum obligatione securitatis publicae firmauerunt cautionem, susceptos scilicet semel fundos post emensa immunita[ti]s spatia inconuulsa a se uectigalium pensione retinendos ⁶ d. III k. Iun. Serdicae Th. 12, 12, 3 ⁷ fortasse iungenda est 11, 71, 2

2 omni] communi I 3 fertibibus K 4 const. libri | a. (a. om. Vatic.) capestrino] Vatic. 1435, a. campesti Cui., om. KI | ciuitatum] cui tantum K 6 potuerunt non K^a | preparamus I^a, precipiamus X | unitate precepta K^a 7 constiterit I 8 eas X | possessionibus] possessiones I^a 9 accepta] I^b, om. KI^aX 10 quid K | emphyteuticario I, emphyteuticariis Th. | possessione I 11 quispiam KX | comparauit X | sustentari consueuerant K 12 reliquam lababuntur Th. | possessione K 13 distractorem KI^bX | inutiles] inopem (inuti inopem K^b) inutiles K^bI^bX, inc. K^a | s. a. Th.: in Vatic. 1435 extant ui. id. f. felici 15 impp. ... pp.] Cui., imp. ual. ad mamertinum Vatic. 1435, imp. ual. KI 16 praedia deserta K | meruerunt KI^a | cepta X | imperatorum I 17 sinuantur K^b | quam

uel] quam KI^a | fideiussoribus K, fideiussionibus I 18 utilitatibus I^a | obligatus I | firmauerint KI^bX | a se om. I^a 19 relinquant K | s. a. Th. 21 idem aa. et grat. a.] Hal., idem a. I, idem K | ad ... africae] Th., ad crescentium Paris. 4429, om. KI 22 etiam] et X 23 putant I^a | hominibus X | et iure] iure I^a, iurique K^a, iureque K^b 24 perceperunt X | s. a. Th. 25 impp. ualens et gratianus aa. anthemio pp. Cui., imp. ual. ad atonium Vatic. 1435, imp. ual. KI | rei] a rei I 26 deserta etiam X | eorum I^aK^bZ 27 ante X | relinquerunt I | cedantur I^a 28 hac om. I^aZ^b | etiam cultas K 29 cum] cu K 30 imppp. ... 31 r. p.] Th., imp. gratis nebridilo Vatic. 1435, imp. const. KI 31 ut quisque] quisquis K, ut si quis I^b

- 1 iure descendit, huic¹ ager iungatur inutilior. Quod si contra id reluctandum existimauerit, alius possessor sub eadem praestatione quaeratur, uel si uoluntarius qui sit conductor non inuenietur, tunc ad possessores antiquos, id est decuriones uel quoslibet alios, loca iuris praedicti adiunctis inutilibus reuertantur², idoneis fideiussoribus praestitis. D. xv k. FEBR. 4
CONSTANTINOPOLI MEROBAYDE II ET SATVRNINO CONSS. a. 383
- 7 ³IDEM AAA. ET ARCADIVS A. CYNEGIO PP. Quicumque defectum fundum [Th. 5, 13, 30 patrimonialem exercuerit⁴, fertilem idoneumque praestiterit, saluo patrimoniali canone perpetuo ac priuato iure defendat uelut domesticum et auita successione quaesitum, sibi habeat, suis relinquat, neque eum aut promulgatione rescripti aut reuerentia sacrae adnotationis 10 quisquam a fructu impensi operis excludat. Ceterum eos, qui opimas ac fertiles possident⁵ 10 terras aut etiam nunc sibi aestimant eligendas, pro defecta scilicet portione summam debiti praesentis iubemus implere: illos etiam, qui emphyteuticario nomine nec ad plenum idoneas nec omnibus modis uacuas detinent, sic ex illis quoque quae praesidio indigent iustam ac debitam quantitatem debere suscipere, ut indulto temporis spatio post biennium decretum 2 canonem soluendum esse meminerint. Nemo tamen qualibet meriti et potestatis obiectione 15 submoueatur, quominus ad diacatochia⁶ uicem defectas possessiones patrimonialis iuris accipiat, earum tributa et canonem soluturus: illud speciali obseruatione procurans, ut primum uicinas et in eodem territorio sortiatur, dehinc si neque finitimas neque in isdem locis reppererit constitutas, tunc demum etiam longius positas, sed in quantum fieri ualet pro interiecto spatio sibimet cohaerentes pro modo et aequitate suscipiat, ut id⁶ consensu 20 omnium fiat, quod omnibus profuturum est. D. viii k. NOV. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS. a. 386
- 8 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. TATIANO [Th. 5, 15, 12⁷ POK. 25, 17 PP. ORIENTIS. Qui agros domino cessante desertos uel longe positos uel in finitimis ad priuatum pariter publicumque compendium excolere festinat, uoluntati suae nostrum nouerit 25 adesse responsum: ita tamen, ut, si uacanti ac destituto solo nouus cultor insederit, ac uetus dominus intra biennium eadem ad suum ius uoluerit renocare, restitutis primitus [(Th.) quae expensa constiterit facultatem loci proprii consequatur. nam si biennii fuerit tempus emensum, omni possessionis et domini carebit iure qui siluit. a. 388—392
- 9 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. ORIENTIS. [Th. 5, 13, 34 30 Qui fundos patrimoniales iure priuato saluo canone susceperunt, hanc omnes sine ullius exceptione personae propositam intellegant optionem, ut aut ea loca, quibus minor est soli KO (incipit 20 suscipiat) I X (usque ad u. 20)

¹ cum augmento oblato ins. Th. ² sine adiectione tertia ins. Th. ³ iunge 11, 51, 1? 11, 63, 4? 11, 64, 1? 11, 64, 2. 11, 68, 5 ⁴ instruxerit ins. Th. ⁵ retinent Th. ⁶ id om. Th.

1 iure] nitre I | hui I^a | iung. (iniung. X) inut.] XZ Th., inut. iung. K, utilior iungatur (—antur I^a) I | quod si] quo nisi I^a? 2 eadem] ea I^a | qui sit] quis Th. 3 inueniatur KI | ad] a K^a | iuri X 4 praedicto I^a? X | inutil. adiunctis I | praebitis Th. | s. a. Th. 5 idem ... pp.] Cui., idem et arch. I, imp. ant. K | desertum I 8 defendat] Th., defendat et Hal., defendatur IX, defendatur et K | auita] X, habita KI Th. | sibi succ. ques. X | quaesitum] quasi eum I^a 9 rescriptis K^a, proscripti Th. 10 a om. I | impense I | optimas I^a | ferilos X 11 existimant K, extimant I, existiment X, aestimat Th. | defecti K^a, deserta I 12 illos] eos Th. | ephyteuticario I, emphyteuticario X | nomine] iure X 13 omnimodis Th. | uacuas] suas K^a, suas I^a, suas quas X | destinent X | quae om. X | ac] hanc I^a 14 quantitatem I 15 meminerit K | menti I^a | et] ac K

16 submoueatur X Th. | diacochie K^aI | patrimoniales I^a 17 earum] Z^a Th., eorum KIXZ^a | obseruantiam Th. 18 dehuic K 19 reperit K | longius etiam X 20 interieccio X | suscipiat] Z Th., suscipiant K^a, suscipiantur K^aOI | consensum I^a 21 s. a. Th. 23 imppp. ... 24 pp.] Cui., idem aa. tatiano pp. Th., im. ual. ticianoi Vatic. 1435, imp. ual. a. (a. om. KI) KOI | orientis] Th., om. KOI 24 cessante] cencie O | in finitimos I^a, finitimos KO 25 uoluntatis K | nouerit nostrum O 26 esse O^a | ut om. O 27 intra om. O 28 qua K^a | facultate O, facultates I 29 omnis KX 30 imppp. ... aaa.] Cui., idem aaa. Th., imp. th. a. O, imp. arc. K, imp. a. I | rufino pp. or.] Th., rufino pp. Vatic. 1435, om. KOI 31 hanc] o hanc I^a 32 proposita Th. | oppinionem I | ut om. I^a | aut om. O | soli] proli Th.

fecunditas, cum his, ex quibus fructus uberes capiunt, suscipere et tenere non abnuant, aut si eorum refugiunt sterilitatem, opimioribus cedant. D. VIII ID. NOV. TYRO¹ ARCADIO III ET HONORIO II AA. CONSS.

a. 394

- 10 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVTYCHIANO PP. Qui per potentiam [Th. 13, 11, 9] fundos opimos ac fertiles occuparunt, cum quaestuosis uberibusque pro rata portione suscipiant infecundos ex eadem substantia². D. NON. MART. CONSTANTINOPOLI HONORIO A. III ET EVTYCHIANO CONSS.

a. 398

- 11 IDEM AA. HADRIANO PP. Locorum domini intra sex menses edictis uocati [POT. 19, 18] reuertantur. qui si adfuerint, et propria teneant et ea quae ex praeterito contraxerint debita redhibere cogantur. Sin uero impares esse earum rerum tributis propria confitentur absentia nec adesse uoluerint, penes eos, qui haec susceperint et certum quem tributorum canonem promittunt, proprietates possessionis intemerata permaneat, ut, postquam ea exsoluerint, sciant sibi inquietudinem submouendam nec subreptione cuiusquam competitionis loca quae tenuerunt auferenda. Quibus etiam illud induluimus, ut ex eo tempore, ex quo primum loca de quibus agitur coeperint possidere, tributa poscantur. D. VI K. SEPT. STILICHONE ET AVRELIANO CONSS.

a. 400

- 12 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. SELEVCO PP. Hac definitione sancimus [Th. 11, 1, 31] nullum possessorem neque munificum praedium pro alienis debitis uel destitutione esse retinendum³ neque eorum praediorum depectione⁴ praegravari, quae ex isdem bonis quae retinentur⁵ nequaquam esse monstrantur, ne ullis praestigiis atque commentis exactio mutiletur. D. PRID. K. FEBR. RAVENNAE HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONSS.

a. 412

- 13 IDEM AA. AD PROBVM⁷. Omnium praediorum actores ac domini requirantur. quorum si uitio probantur debita fuisse contracta, in absoluto est, ut debeat dominium commutari. D. III ID. IVN. CONSTANTINOPOLI CONSTATE ET CONSTANTIO CONSS.

a. 414

- 14 IDEM AA. AVRELIANO PP. Rura⁸ et possessiones, quas curiales quolibet [Th. 11, 24, 6, 5] pacto publicatis apud acta prouincialia desiderijs suis uel reliquerunt uel possidere alios permiserunt, penes eos, qui eas excoluerunt et functiones publicas recognoscunt, firmiter perdurabunt, nullam habentibus curialibus copiam repetendi. D. III. NON. DEC. HONORIO X ET THEODOSIO VI AA. CONSS.

a. 415

- 15 IDEM AA. SEBASTIO COMITI PRIMI ORDINIS. Si quis deserta prae- [Th. 6, 2, 19 mut.] dia, quae naualem sustinent functionem et in desertis nunc¹⁰ usque remanent¹¹,

KOI

¹ metropoli ins. Th. ² ex eadem substantia om. Th. ³ detinendum Th. ⁴ defectione (Cuiacius)? ⁵ retinent Th. ⁶ iunge 8, 16, 8. 11, 48, 15? ⁷ com. sacrarum largitionum addit 8, 16, 8 ⁸ arurae Th. ⁹ iunge 11, 58, 7 Th. 13, 6, 9. 13, 11, 15. 17 ¹⁰ huc Th. ¹¹ iacuerunt Th.?

2 aut] ac I^a | refugerint I uel I^a, refugium Th. | sterilitatem K^a, sterilitates O | opinioribus OI^a, opinionibus K^a | s. a. Th. Cui. 4 im. arc. eutichiano pp. Vatic. 1435, imp. ar. OI, idem a. K | inpotentiam Th. 5 opimos] X Th., optimos KOI | occuparum O, occupauerunt I | que om. O 6 s. a. Th. 8 idem ... pp.] Ambrosianus E 28 inf., idem a. KOI | menses om. O | reuocati I^a 9 reuertantur] reuocantur O | teneantur I^a | contradixerint K^a, contraxerunt OX, cotaxerint I^a 10 debita om. O | confitetur OI^a 11 eos] hos IX | et om. I^a | certum quem] quam incertum I, qui uere incertum X 12 ea] eam I^a | persoluerint O^a, persomanerint O^a 13 sciat sibi inquietudine O 14 auferendam I^a 15 ceperit KI | s. a. Cui. 17 imp. hon. seleutio Vatic. 1435, imp. hon. KOI | diffinitionem K^aO 18 neque] atque O | destitutionibus K 19 eorundem I | depectione] K^a Th., despeccione OI^a, de-

petitione I^a, de petitione K^a 20 monstrantur O | ne] X Th., nec KOI 21 s. a. Th. | VIII] VIII Th. 22 aa.] a. OI, om. K | ad probum] Paris. 4429, proba K, om. OI 23 si uitio] seruitio. O 24 s. a. Cui. 25 idem ... pp. (pp. om. Cont.) Contius Th., idem aurelio (emend. ex aurelio) Paris. 4429, idem a. r. I, id. a. O, idem K | rura] quam I, iura Z^r | qua cur. qualibet O 26 publicatos K^a, publicanis O | prouincialium KI | reliquerint O, relinquerunt I^a | uel poss.] aut poss. O | alios] contingerint O^a, om. O^a 27 permiserint OI^a | excolunt O^a | recognoscent uel recognosceret I 28 nullam I | s. a. Th. 30 aa.] a. KOI | sebasto (sebastiano Cui. 1584) c. p. ordinis Cui., sebastio com. Th., seba. co. Ambros. E 28 inf., sebastiano Paris. 4429: sebastio constanter Th. in legibus iungendis, cf. 11, 58, 7 | quis] quod O^a | deserta O 31 noualem I^a | remanent] r. et O

sub peraequationis iure perceperit, meliore condicione in omnibus titulis conuenit ea releuari, ut grauis sors naualis esse non possit pro ea quae resederit portiuuncula, cum aliis fuerit dispendiis liberata. D. PRID. ID. MART. RAVENNAE HONORIO A. XI ET CONSTANTIO II CONSS.

a. 417

- 16 (17) ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS CELERI PROCONSVLI [Th. 12, 1, 196 B 56, 14, 16 5] AFRICAE. Iubemus neminem curialem pro alieni territorii debitis attineri, sed tantum municipem pro gleba propria conueniri. D. V K. MAI. RAVENNAE POST CONS. FELICIS ET TAVRI VV. CC.

a. 429

- 17 (16) ²IDEM AA. HERMOCRATI PP. ORIENTIS. Si quis auctoritate nostri [Nou. Theod. 26, 1, 4] numinis³ de fundis patrimonialibus steriles sub certi canonis pollicitatione suscepit, 10 firmiter eum uolumus possidere sub eiusdem tantum canonis solutione, quem nostrae maiestatis auctoritas⁴ per annos singulos soluendum esse praescripserit, nullamque eos descriptionem aut adiectionem aut innouationem in posterum sustinere, quoniam nimis absurdum est eos, qui nobis hortantibus⁵ fundos inopes atque egenos⁶ magno labore impenso aut exhausto patrimonio uix forte meliorare potuerint, utpote deceptos inopinatum onus susci- 15 pere illudque uelut quadam circumuentione deposci, quod si se daturos praescissent, fundos minime suscipere aut etiam colere paterentur. D. XII K. DEC. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVIII ET ALBINO CONSS.⁷

a. 444

LX (LVIII)

R DE FVNDIS LIMITOTROPHIS ET TERRIS ET PALVDI- 20 BVS ET PASCVIS LIMITANEIS VEL CASTELLORVM R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS⁸ AAA. AD LICINIUM PP. Tiberianus ad possibilitatem singulorum quorumque locorum intuens statuit certas possessiones, quae 1 ad limitem frumenta conueherent. Quocirca generali lege sancimus Tiberiani dispositionem oportere seruari, amouentes, quidquid uel potentia uniuscuiusque elicit uel furtiuus depre- 23 catio, addentesque nihilo minus in futurum nulli licere aduersus utilem uetustatem et praesentem legem nostram importuna et respuenda reposcere. D. XVIII K. OCT. AQVILEIAE ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS.

a. 385

KOI

¹ iunge 10, 22, 2 ² iunge 10, 28, 1 ³ uel praeceptis amplissimae praefecturae *ins. Nou.*
⁴ aut praeceptum magnificae tuae sedis *ins. Nou.* ⁵ aut magnifica praefectura *ins. Nou.*
⁶ ieunos *Nou.* ⁷ eodem exemplo Theodoro u. i. pp. Illyrici *addit Nou.* ⁸ Valentinianus Theodosius et Arcadius *requiritur*

1 sub peraequationis] *K^h Th.*, super equationes *K^a*, super equationis *O*, super equationibus *I* | receperit *O*, perceperint *I* | titulisque *I^a* | eam *I^a* 2 nauis *OI* | esset *I* uel *I^b* 3 *s. a. Th. Cui.* | mart.] mai. *Th.* | constantino *Cui.* 5 im. thod. ctio proes. af. *Vatic.* 1435, imp. th. a. (a. om. *I*) *OI*, imp. ach. *K* 6 sed om. *I^a* 7 *s. a. Th.* 9 aa.] a. *KOI* | hermocrati pp. or. (or. om. *Cui.*) *Cui.* *Nou.*, hermog. *Paris.* 4429, hermogeni *Constitus*, om. *KOI* | auctoritatem *K*, ex auctoritate *Nou.* 10 nominis *KOI* | steliles *K^a* | certi] creti *O*, iecti *I^a* | canominis *O^a* 11 tantum] tamen *KI^b*, tm *I^a* | quam *K^a*, que *O* 12 perscripserit *KI*, praescripserint *O*, praescripsit *Nou.* | descriptione *I^a* 14 agenos *O* | labore om. *I* | impensos *K^a* 15 exhausto] exacto *O* | potuerit *OI^b*, poterit *I^a* 16 que] quoque *O* | se] sese *K* 17 colore *O* | *s. a. Nou. Cui.* | xii k.] *Cui.*, iii k. *Nou. Ottob.*, iii id. uel id. uel xiii k. *alii libri Nou.* 18 et albino (uc.

ins. Nou.) cons.] cons. *fortasse scr.* 20 limitotrophis] *X cum B*, cf. 11, 62, 13 *Th.* 5, 13, 38, limitroffis *KOI* 21 uel om. *KI*: νομῶν τῶν λιμντανεῶν στρατιωτῶν τῶν κασιτῶν *B* 55, 6 22 imppp. ... pp.] *Cui.*, imp. ual. et ual. et gratis. aa. ad latinum *O*, imp. ual. ad licinium *Vatic.* 1435, imp. ual. *KI*. — de Licinio pp. nihil notum est: Gothofredus proponit Principium pp. et iungit 10, 16, 7 (d. viii k. Oct.) | siberianus *O* 23 instuens *O* 24 limitum *I^a*, limitum *K^bI^b* | conueherent] *X*, conuenirent *KOI^b*, conueni(u?)nt *I^a*, contraheret *I^a* | dispositione *O*, disdispositionem *I* 25 amouentis *O*, amonentis *K^a* | uniuscuiusque licuit *O* | deprecatione *K^a*, deprecatione *I^a*, temptacio *O* 26 que] queque *O*, quoque *K*, om. *I^a* | utilem om. *X* | praesetem *K* 27 inportunam et *O*, importune (om. et) *I* | poscere *KI^a* | *s. a. Cui.* 28 bantone *Cui.*

- 2 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ASCLEPIODOTO PP. ET CONSVLI ORDINARIO. Quicumque castellorum loca quocumque titulo possident, cedant ac deserant, quia ab his tantum fas est possideri castellorum territoria, quibus adscripta sunt et de quibus iudicavit antiquitas. Quod si ulterius uel priuatae condicionis quispiam in his locis uel non castellanus miles fuerit detentator inuentus, capitali sententia cum bonorum publicatione plectatur. D. NON. MART. CONSTANTINOPOLI ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS. a. 423
- 3 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. NOMO MAGISTRO OFFICIORVM. Agros limitaneos uniuersos cum paludibus omnique iure, quos ex prisca dispositione limitanei milites ab omni munere uacuos ipsi curare pro suo compendio atque arare consueuerant, et si in praesenti coluntur, ab his firmiter ac sine ullo concussionis grauamine detineri, et si ab aliis possidentur, cuiuslibet spatii temporis praescriptione cessante ab uniuersis detentatoribus uindicatos isdem militibus sine ullo prorsus, sicut antiquitus statutum est, collationis onere uolumus adsignari: in his etiam contra eos, qui praeceptionibus nostris obuiam uenire temptauerint, proscriptionis poena ualitura. Nam si quis forte, quod minime uideri debuerat, emptionis titulo memorati iuris possidet praedia, competens ei actio contra uenditorem intacta seruabitur. D. PRID. ID. SEPT. CONSTANTINOPOLI MAXIMO II ET PATERIO CONSS. a. 443

LXI (LX)

R DE PASCVIS PVBLICIS VEL PRIVATIS R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD RVFINVM PP. Cum nulla ratio sit, cur in pascuis saltibus rei priuatae pensio debeat ampliari, nequaquam pro libidine ordinum augmenta facienda sunt. Etenim idcirco grauiorem pensionem imponi ab ordinibus accipimus, ut animalia ex rebus priuatis nostris a locorum pastibus arceantur: quod fieri non oportere diuinae memoriae Iulianus prorogata iussione constituit. Quare excellens auctoritas tua conuentis rectoribus prouinciarum non eam licitationis necessitatem patiatur inferri, quam repentinam faciunt ciuitates, sed eam manere decernat, quam statuit antiquitas. D. VIII K. OCT. LVCKERIAE VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 2 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. SIMPLICIO COMITI ET MAGISTRO VTRIVSQUE MILITIAE. Insignis auctoritas tua hac condicione a publicis pratis Apamenis animalia militum prohiberi praecipiat, ut uniuersi cognoscant de emolumentis eorum KOI

¹ iunge 1, 31, 4. 1, 46, 4 ² proscriptionis poena] eadem poenarum acerbitate, quae aduersus ducum auiditatem prolata est Nou. ³ aduersus Nou.

1 impp. ... ordinario] Th., im. hon. asepio-
doto pp. Vatic. 1435, imp. hon. a. (a.
om. KI) KOI 2 cuicumque O 3 tan-
tum] tamen K | possidere O 4 iudicauit
om. I^a 5 fuit KO | sententiae capitali O
6 plectetur O | s. a. Th. Cui. | non] v non.
Cui. 7 impp. ... 8 off.] Cui. Nou., imp.
theod. nemo mag. of. Vatic. 1435, imp. th.
a. (a. om. KI) KOI 8 cum pal. uniuersos KI | quos] q' O, quod I^b 9 militase O |
curatore O, procurare I 10 arare] arte O |
cosueuerant I | si om. I^a | presentia I^a | ac]
atque O 11 detinere O 12 ab uniu. ces-
sante I | detemptionibus I^a, detentoribus
Nou. | uendicantos K, uendicandos O | prop-
sus O 13 antiquus O | statum K^a | ho-
nore O | etiam] etiam et O, et I | qui contra
eos I 15 quod] qui K^a | eptionis I 16 s. a.

Nou. Cui. 17 paterno Cui., paterio nu. cc.
Nou. 19 publicis] et p. I 20 imp. ual.
ad rufinum pf. Vatic. 1435, imp. ual. a. O,
imp. ual. K, impr. a. I 21 cur] cum O^a |
pensio] pensio alias **** (possessio I^b) I |
debeant I^a 22 agmenta O 23 a] ac O |
colonorum K' | patribus I^a 24 no I | prae-
rogata O 25 ea I | licitationi O 26 de-
cernet KOI^b, decernent I^a, decernant Th. |
quam] que K 27 s. a. Th. Cui.? | VIII]
IIX Cui. 28 impp. ... 29 militiae] Th.,
im. ar. simplitio com. et mag. mil. Vatic.
1435, imp. arc. a. (a. om. KI) KOI
29 condicione hac K | a] ac I^a | pratis]
priuatis O^a?, priuatis O^b | apamenis] Th.
cum B τοῖς λιμῶσιν Ἀπαμίας, abamenis KO',
pascuis O^r, ac pascuis I^b, deficit I^a 30 mi-
litum animalia K

tuique officii facultatibus duodecim libras auri fisci commodis exigendas, si quisquam post-hac memorata prata mutilare temptauerit: non minore decernenda poena, si etiam prata priuatorum Antiochenorum fuerint deuastata: ita tamen, ut sine laesione prouincialium prouideant curiales, quo pacto animalium militarium pastui consulatur. D. V ID. MART. CON-
STANTINOPOLI HONORIO A. IIII ET EVTYCHIANO VO. CONSS.

a. 398

- 3 IMP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. COMITIBUS ET MAGISTRIS MILITVM. Prata prouincialium nostrorum et praecipue rei priuatae nostrae¹ perniciosum est militum molestia fatigari, ideoque lege ad amplissimam praefecturam promulgata cen-
suimus², ne hoc deinceps usurpetur. Super qua re uniuersos quorum interest conuenire tua magnificentia non moretur, ne permittant possessores uel colonos pratorum gratia
qualibet importunitate uexari. D. NON. SEPT. HONORIO X ET THEODOSIO VI AA. CONSS.

a. 415

LXII (LXI)

R DE FVNDIS PATRIMONIALIBVS ET SALTVEVSIBVS ET
EMPHYTEVTICIS ET EORVM CONDVCTORIBVS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. CVPITO. Si quis fundos emphyteutici iuris salua lege fisci citra
iudicis auctoritatem donauerit, donationes firmae sint, dummodo suis quibusque temporibus
ea quae fisco pensitanda sunt repraesentare cogantur. PP. XVII K. IVL. TREVIRIS CON-
STANTINO A. IIII ET LICINIO IIII CONSS.
- 2 IDEM A. AD DRACONTIVM. Patrimonialis fundi pensitationem aurariam seu frumen-
tariam intra tempus omissam minorum dominio non nocere praecipimus nec ad fraudem
iuris eorum euadere, si, quod sollemniter debetur, paulo serius inferatur: ita tamen, ut
permanente substantia paruulorum iudex tutorem uel curatorem, per quem differtur illatio,
neglegentiae suae et deserti officii poenas exigat et damna deplorare compellat.
- 3 IMP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD GERMANIANVM COM. S. L. Qui-
cumque possessiones ex emphyteutico iure susceperint, ea ad refundendum uti occasione
non possunt, qua adserant desertas esse coepisse, tametsi rescripta per obreptionem me-
ruerint. Sed nec auelli eas ab his posse, nec si licitatio ab alio fuerit promissa, sed eas
in perpetuum apud eos qui eas susceperint et eorum posteritatem remanere, nec si super
hoc rescriptum fuerit aduersus eos impetratum. D. VIII K. OCT. MEDIOLANI VALEN-
TINIANO ET VALENTE AA. CONSS.
- 4 IDEM AA. AD FLORIANVM COM. R. P. Fundi patrimoniales et qui ex emphyteutico
iure ad domum nostram diuersis generibus deuoluti sunt, sic eis qui eos poposcerint cedunt,
KOI

a. 315

a. 365

¹ et praecipue ... nostrae om. Th. ² Th. 7, 7, 4 ³ Gothofredus iungit Th. 11, 19, 1
(a. 321) ⁴ iungenda est Th. 5, 13, 18, fortasse etiam 11, 66, 2

1 cuique O | duodecim] x K, xiiii I^a? | post-
hanc K^a 2 temptauerit] precepit tempt. O^a |
si] sed I 3 priuat. om. I^a | antiacheno-
rum I 4 pastau K^a | s. a. Th. 0 im. hon.
comitibus et magistris militum Vatic. 1435,
imp. hon. a. (a. om. KI) KOI 8 censui-
mus] Cui. Th., censem KOI 9 ne] nec I
10 magnificencia I^a | ne] nec O | permittat
K^aO | coconos pretorum K^a | graui Th.
11 s. a. Th. 14 conductoribus eorum I
15 a. cupito] Cui., acupito O, cupito Vatic.
1435, om. KI | amphiteotici O 16 iudicis O^a |
quibuscumque K^aI, quibus X 17 quae
om. O | cogatur X | s. a. Cui. 18 lic. IIII]
lic. III Cui. 19 a. ad draconum] Contius,
a. O, ant. I, om. K | atrimalis I^a | aurora-
riam O^a 20 praecipimus O 21 euadere]

accedere dett. | si quid O, sicut I | debetur
soll. K, soll. elabitor O, soll. deberetur I^a |
sepius OI^a?X, senius uel seuius K^a 22 dif-
ferentur O, defertur X | illatio] nullo O
24 imp. ... s. l.] Cui., imp. ual. germa-
niano Vatic. 1435, imp. ual. a. (a. om. K)
KOI 25 refundendum O 26 quas O,
quam X | esse] se X | metuerint K 27 eas
auelli O | aliquo I^a, aliqu. I^a, illo X | per-
missa I^a 28 perpetuum O, perpetu. I^a |
susceperunt IX 29 s. a. Cui. | med. Cui.
31 aa. ... r. p.] Cui., aa. ad flo. Ambro-
sianus E 28 inf., ad florent. Paris. 4429,
aa. ad florianum Contius, a. OI, om. K |
ex emphyteotario K, ex phiteotico ex I^a,
emphyteotico I^a 32 gentibus O^a | poposce-
rant K, poposet O | cedi O^a, cedere X

ut commissi metus esse non possit. neque enim magis commodamus nostra, quam tradimus ea iure dominii: ita tamen, ut ea, quae in nostra possessione positi praestiterint, et in posterum dissoluant. D. ID. MART. TREVERIS VALENTINIANO II ET VALENTE II AA. CONSS.¹

a. 368

- 5 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD MODESTVM PP. Si qui a 5 prioribus colonis uel emphyteuticariis destitutum patrimoniale fundum a peraequatore uel censitore susceperint, perpetuo eundem atque inconcusso iure possideant, nec quisquam secundus petitor accedat. D. III NON. NOV. GRATIANO A. III ET MEROBAYDE CONSS. a. 377

- 6 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. NEBRIDIO COM. R. P. Hi, quibus patrimoniales possessiones per Asianam ac Ponticam dioecesis uel a nobis uel a 10 a diuinis parentibus nostris sacra largitate donatae sunt, inconcusse possideant atque ad suos 1 posteros mittant. Quod quidem non solum in heredibus, sed et in contractoribus omni genere uolumus custodiri. D. III K. APRIL. CONSTANTINOPOLI RICOMERE ET CLEARCHO CONSS. a. 384

- 7 IDEM ET ARCADIVS AAAA. CYNEGIO PP. Quicumque ad emphyteusin fundorum patri- 15 monialium uel rei publicae iussu nostri numinis uenerit, is si redundantia fortunarum idoneus fuerit ad restituenda, quae desertis forte possessionibus requiruntur, patrimonium 1 suum publicis implicet nexibus. Si uero minor facultatibus probabitur, datis fideiussoribus idoneis ad emphyteusin accedat: scientibus his, quos talium rerum cura sollicitat, in se negligentiae damna, si huiusmodi cautio defuerit, esse uertenda. D. VI K. MART. CONSTAN- 20 TINOPOLI HONORIO NOB. PVERO ET EVODIO CONSS. a. 386

- 8 IDEM AAAA. CLEARCHO PP. Omnes fundi patrimoniales per Mesopotamiam et Osrhoe- nam prouincias, quos constat diuorum retro principum sanctionibus limiti deputatos, ad ius pristinum sine ullius adsertionis reuocentur obstaculo praebituri omnia, quae antea impen- 25 denda necessitatibus limitis praebere consueuerant, ita ut nulli penitus audiantur, qui aut rescripto aut adnotatione dominium uel emphyteusin uel conductionem quolibet genere largitatis de nostra liberalitate meruerint. D. PRID. K. MAL. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS. a. 386

- 9 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVTYCHIANO PP. Vniuersi cognoscant nihil priuato iure saluo canone fundis emptis cum patrimonialibus esse commune, ita ut ad eos num- 30

V (extant 9 dio com. ... 21 consa. et 30 dis emptis ... ad finem) KOI

¹ d. III k. Mart. Triu. Val. et Val. AA. consa. Th. 5, 13, 18

1 commissi] in libro ro[gerii] deest *adnotat Paris. 4429* | metus *O* | possit] sint *I^a* | nostre *K^bO. inc. I^a* | tradidimus *K* 2 ea *om. I^a* | praestiterunt *OI^aX* 3 dissoluerant (*uel* —rat) *K^a*, dissolunt *I^a* | s. a. *Cui.* 5 imppp. ... pp.] *Cui.*, imp. ual. ad mod. *Vatic. 1435*, imp. ual. a. (a. *om. K*) *KO*, imp. seu. a. *I* | si] his *I^a* | qui a] quis *K* 6 emphyteo- ticario *K*, e emphyteuticariis *I*, ephiteoceca- riis *X* | perequatore *I* 7 susceperit *KI^b*, susceperunt *O* | eodem *OIX* | nec] ne *O* 8 petito *O* | s. a. *Cui.* 9 imppp. ... r. p.] *Cui.*, dio c. r. p. *V*, imp. gra. nebridio com. f (f *postea del.*) r. p. *Vatic. 1435*, imp. grat. ual. *I*, imp. gra. a. (a. *om. K*) *KO* | hii *KOI* 10 matrimoniales *O*, in patrim. *I^a* | per] ue *V^a* (*emend. manus 2*) | asiam *K*, asinam *O^a* | ac] et *K* | dioce- sim *KI*, diocesi *O* 11 a *om. V* | diui- nis *VK* | larg. sacra *K*, hac larg. sacra *I* | inconcusserint *V^b*, concusserint *V^a* | atque] quae *V* 12 mittant] *I^a*, mittat *V*, trans- mittant *KOI^b* | et *om. KI* 13 s. a. *V Cui.* | III *Cui.* | richome *V* 15 idem et arc. aa. *V*,

idem et arc. a. *O*, idem a. *I*, idem *K* | cyne- gio pp.] *V Contius*, cynegio *Paris. 4429*, *om. KOI* | emphyteosim *KO* et sic *uulgo KOI*, ephiteosin *I* 16 uel *om. K^a* | nominis *KOI^a* | uenemerit *V^a*, uenumuenerit *O^a*, nemini ue- nerit *O^b* | is *om. I^a* | si *om. K^a* 18 publicis *om. I^a* | sin *KI* | facult. minor prohibetur *O* | dotis *K^a* | fideiussoribus *K*, fideiussioni- bus *I^a* 19 amphiteosin *K^a* | quo *O^a* | solli- citudi in se legentiae *V^a* 20 defuerint *O* | reuertenda *KI^b* | s. a. *V Cui.* | mai. *Cui.* 22 idem a. *OI*, idem *K* | clearcho pp.] *Cui.*, nedearcho *Contius*, *om. KOI* | osorboenam *K*, osdroenam *O*, horsphenam *X* 23 quo *O* | limitibus *O* 24 ipristinum *O* | adsert. *om. I* | omnia] oniomnia *I^a* | ante impendenda *K*, im- pendenda antea *O* 25 necessitati *X* | pro- beri *IX* | qui aut] quia ut si *O* 26 adro- natione *O^a*, *inc. I^a* | condiccionis *O*, *inc. I^a* | quolibet] a quol. *IX* 27 s. a. *Cui.* 29 impp. ... pp.] *Contius*, im. arch. eutitiano pp. *Vatic. 1435*, imp. arc. a. (a. *om. KI*) *KOI* 30 canonem *I^a*

quam patrimonialium fundorum peraequator accedat: graui multa feriendo eo, qui statuta nostrae clementiae ausus fuerit temerare. D. PRID. NON. IVL. NICOMEDIAE HONORIO A. IIII ET EVTYCHIANO CONSS.

a. 398

- 10 IDEM AA. EVTYCHIANO PP. Fundos patrimoniales eos dumtaxat, qui saluo canone iure priuato nostra liberalitate concessi sunt, cum his patrimonialibus, qui in condicione propria constituti sunt, illustris auctoritas tua iubebit exaequari, ita ut releuato, quod imminet fatigatis, translatio¹ in eos, qui integris uiribus florent, adscriptio tributorum aequali lance diuidatur. D. IIII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI THEODORO CONSS.

a. 399

- 11 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. PROBO COMITI S. L. Ius emphyteutici praedii, quod sine obligationis uinculo retentatum est, nostro iudicio immutabile perdurare praecipimus: possessionem autem, quae sine obligatione speciali fuerit uitiosa, uetustate temporis uolumus adiuuari. D. ID. APRIL. RAVENNAE HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONSS.

a. 412

- 12 ²IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANVS AA. TAVRO PP. ET [Th. 5, 13, 39 B 56, 14, 28] PATRICIO. Possessores uel emphyteuticarii patrimoniales, qui fundos minime nunc usque compararunt, eodem largitatis modo nequaquam ad eorum comparisonem urgeantur, sed tamquam pretiis depensis, sic eis nostri numinis beneficio potiantur, ut, quod iuris alter inferendo pretium consecutus est, hoc nostra liberalitate praedictus emphyteuticarius habeat.

- 1 Illud quoque ius, in quibus coluit praediis, quod aut ex successione aut ex comparatione priuata aut nostri numinis liberalitate aut quocumque modo possedit, sciat inlibatum intermeratumque seruari: licentia eis concedenda etiam *libertates* mancipiis ex fundis patrimonialibus atque emphyteuticariis, cum fundorum sunt domini, praestare. D. XIII K. IVL. CONSTANTINOPOLI ARIOBINDO ET ASPARE CONSS.

a. 434

- 13 IDEM AA. AD FLORENTIVM PP. Nulli iam in posterum licere praecipimus patrimoniales seu limitotrophos uel saltuenses fundos, qui per tractum Orientis positi sunt, ad ius transferre priuatum, siue dempto siue saluo canone iuris fundorum immutatio postuletur: legis temeratores quinquaginta librarum auri poena coercentes tam uidelicet petitem quam officium, quod petitionem concedit admitti, licet adnotatio nostra, licet diuina pragmatica contra uetitum proferatur. D. VI ID. IUN. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII ET FESTO CONSS.

a. 439

V (extant 1 ... 11 uitiosa uetus et 21 tia eis ad finem) KOI

¹ et translato (Cuiacius)? ² iunge Th. 11, 28, 15

1 multa] mus multa V^a | eo qui (eoq. I^a) stat. feriendo I | eo] et eo O 2 demencie O] s. a. V Cui. | non. iul.] id. nou. Cui. | nic. V, om. Cui.: *Herrmannus non recte dedit nicaeae, quod per compendium scribi non solet* 3 IIII om. V 4 aa. eut. pp.] V Contius, a. OI, om. K | saluos I 5 nostro libertate concessi I | qui in om. I^a 6 illustres auctoritates (om. tua) I^a | iubeat KOI | exequare V | releuato] V, rel. honore K^aI, rel. honore eius K^a, rel. honore rei O 7 fatigata K^a | traslatio I | eos] doneos K^a | qui in integris V 8 diui nantur V, diuidantur O | s. a. V Cui. | cons. V 9 impp. ... aa.] imp. hon. a. (a. om. K) KOI | probo c. s. l.] V Cui., proprio com. sl. Vatic. 1435, om. KOI 10 retentatum] reatum I^a | iudicio nostro KOI | perurare I^a | praecepimus O 11 possessione O I^a? | fuerint V | uitiosa om. O 12 s. a. Cui. | v] III Cui. 14 impp. ... pp. et patricio (et patr. om. Cui.)] Cui. Th., im. theod. tauro pp. Vatic. 1435, imp. th. a. (a. om. K) KOI 15 possiores O, possessores I^a, possessiones X Th. | emphyteocarii I | qui

om. I^a | nunc] non I^a 16 compararum O ad om. I | urgeantur KO, urguntur I^a 17 pretitiis I^a | eis] eas O | nostris I^a | nominis libri cum Th. | beneficium patiantur Th. | iuris] durus I^a 18 precio O | liberalita O | habeat om. I^a 19 quoque] que KI | ex success.] success. O^a | ex comp.] comp. I^a 20 aut nostri] X? edd. Th., a nostri KOI^a, a nobis I^a | nominis libri cum Th. | possederit K | sciant O | illibantum O^a 21 licentiam ei concedendam O | libertates] I^a, liberalitates VKO, liberalitatem I^a 22 amphiteocariis O | sunt dom.] V.X, sint dom. K, sint dom. sint O, dom. sint I | s. a. Th. V Cui. | xiii V, xii Th. 11, 28, 15 23 constant. om. V Cui. | areouindi V 24 aa. ... pp.] V Ambros. E 28 inf., aa. florentio pp. Nou., a. OI, om. K | praecepimus O 25 limitotrophis I | statuenses V^a, satuenses O 26 demptor V^a, de empto O | imputatio V 27 praecostuletur I | temeracione O | coercente V | tam] sibi tam O 28 quod] qui I | admittit K^a | licet adn. nostra bis I 29 s. a. Nou. V | constant. om. V 30 a. xvii] aa. iiii V

- 14 IMP. ANASTASIUS A. MATRONIANO PP. iubemus omnes, qui in [B 56, 14, 31 Por. 42, 6
quacumque dioecesi in quacumque prouincia uel quolibet saltu fundos patrimoniales uel
templorum aut agonotheici seu releuatorum iugorum uel cuiuscumque iuris per quadra-
ginta iugiter annos (possessione scilicet non solum eorum qui nunc detinent, uerum etiam
eorum quoque qui antea possederant computanda) ex quocumque titulo uel etiam sine
titulo hactenus possederunt uel postea per memoratum quadraginta annorum spatium pos-
sederint, nullam penitus super dominio memoratorum omnium fundorum uel locorum uel
domorum a publico actionem uel molestiam aut quamlibet inquietudinem formidare. Sed
impositum canonem pro qualitate iuris, cuius praedia sunt uel loca, per singulos annos
soluentes pro certo habeant suum esse quod possident uel postea possederint, ita ut omnibus
ad excludendam omnem quolibet modo e publico mouendam quaestionem nudae et ex quo-
cumque titulo uel etiam sine titulo corporalis quadraginta annorum iugis possessionis
exceptio possit sufficere. Hoc etiam adiciendo, ut illi quoque, qui dempto canone huius-
modi fundos ab initio principali iussione datos sibi fuisse confirmant, si per quadragesimos
annos adempti canonis beneficium iugiter possederunt, nec canonem, cuius ademptionem
quadraginta, sicut dictum est, annorum possessio testatur, possint penitus profligari, eo
quod nostrae pietati placuit in utroque casu, id est tam saluo quam dempto canone, pos-
sessorum iura nostrorum in eo statu, in quo per quadragesimos, sicut dictum est, iugiter
annos manserunt, absque ulla innouatione durare. D. III K. AVG. CONSTANTINOPOLI
OLYBRIO VC. CONS. a. 491

LXIII (LXII)

R DE MANCIPIIS ET COLONIS PATRIMONIALIVM ET SAL-
TVENSIVM ET EMPHYTEVTICARIORVM FVNDORVM R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. Emphyteuticarios grauant coloni agros praeter consuetudinem
usurpantes, quos nullis culturis erudierunt, cum sollempnitas id eos attractare permittat,
quod eorum labore uel oliuetis est obsitum uel uinetis. sed et inriguas fontium aquas
usurpare conantur, quarum fructus solis emphyteuticariis debentur. Ideoque placuit, ut
deinceps aquarum ius potestatesque penes emphyteuticarios permaneant, tantumque ex
colonis impertiatur, quantum culturis eorum agrorum sufficere manifestum est, quos ipsi
colunt. Pro modo autem superfluae inrigationis, quam ultra culturas suas usurpauerint,
emphyteuticariis possessoribus pensiones accessionesque praebeant. PP. VII ID. MART.
CARTHAGINE CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319

V (extant 1 ... 2 patrimoniales et 10 soluentes ... 19 durare) *KOI*

¹ iunge 7, 39, 4. 10, 27, 1

1 imp. ... pp.] *V* Cui., imp. anast. a. O, imp. a. *K*, imp. ant. a. *I* 2 dioecesi] ciuitate uel dioecesi *K* | in] *V*, uel *K*, aut *OI*^b, om. *I*^a | quacumque om. *K* 3 agonotheicos *K*, agoneticis *O* | reiuelatorum *K*^a | iugiorum *KI*^a, iurgiorum *O* 4 possessione] *VX*, possessiones *KI*, possessionem *O* | detinetur *O* 5 eorum quoque om. *I*^a | ante *O*^a*I*^a | possiderunt *O* | computemda *O* | uel e. s. titulo om. *I*^a 6 postea om. *I*^a | possederit *I* 7 nullum *I* | memoratorum *K* 8 dominorum *I* | a) e *O*, uel a *X*, om. *I*^a | publicorum *O*^a | quemlibet *O* 9 inpositam *O* 10 habeat *V* | possidens *V*^a, possidet *O* | possederit *V*^a*O* | ita ut] aut *V*, ita ut in *O* 11 excludendam *O*^a | e] et *V*^a, ex *V*^b*I*^b, om. *I*^a | nudae] *K*, nudam *V*, nuda *OI* | et ex] ex *K* 12 uel e. s. titulo om. *I* 13 quocumque *I*^a | dempto] *OI*,

adempto *V*^a, dempacto *V*^a, detempto *K* | canonem *V*^a 14 si per] quodsi *O* | quadri- gesimos *O* 15 dempti *K* | iungitur *V*^a | pos- sederint *O* | canones *O* | cuius] ei cuius *O*, eius uel eius *I*^a 16 testator *V*^a 17 pie- tatis *O* | tam] am *V*^a | depto *V*^a, adempto *K* 18 statui *V*^b? | quadrag.] quades quadra- iesimos *O*^a | icut *V*^a 19 mansuerunt *V*, manserint *O* | ulli *I*^a | s. a. Cui. 22 ma- cipiis *I* 23 ephiteocarium *I* | fundorum om. *KX* contra B 55, 8 24 const. *KO*, honst. *I* | a. om. *K* 25 quo *O* | erudierint *OIX* 26 est] esse *O* | inriguas] guas *I*^a 27 quorum *X* | ephiteoticariis *I* 28 po- testatisque *I*^a, potestatemque *X* | tantumque] tantum *I*^a | eis] dett., om. *KOIX* 29 imper- tiantur *KX* | quo *O* 30 coluit uel colunt *O*^a | irrogationes *K*^a, irrogationis *K*^b*O*, inigatio- nis *X* 31 pensiones] et p. *I*^a | s. a. Cui.

- 2 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD GERMANIANVM COM. S. L. Libertates, quas mancipiis ex fundis patrimonialibus atque emphyteuticis qui fundorum non sunt domini praestiterunt, rationales huiusmodi praecepti auctoritate rescindant. PP. XIII K. MAI. LVPICINO ET IOVINO CONSS. a. 367
- 3 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. POSTVMIANO PP. Cognoui-
mus a nonnullis, qui patrimoniales fundos meruerunt, colonos antiquissimos proturbari
atque in eorum locum uel seruos proprios uel alios colonos subrogari. edicti itaque huius
auctoritate sancimus eos, qui deinceps huiusmodi aliquid crediderint attemptandum, isdem
possessionibus esse priuandos. a. 353?
- 4 ¹IDEM AAA. ET ARCADIVS A. CYNEGIO PP. Super patrimonialium refectione fundorum 10
dudum nostris est legibus constitutum, ut ii, qui eos colentes solum eorum uerterant, nunc
alia loca diligentes, nunc ad militiam conuolantes, ad auitas condiciones et propria iura
1 reuocentur. Ceterum eos, qui castrensibus stipendiis otia quieta meruerunt ueterani con-
stituti, nequaquam placet tela in usum uomeris ligonisque conuertere. a. 384—389

LXIII (LXIII)

15

R DE FVGITIVIS COLONIS PATRIMONIALIBVS ET EMPHYTEVTICIS ET SALTVENSIBVS R

- 1 ²IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. CYNEGIO PP. Quicumque paruuli ex municipibus uel colonia patrimonialibus aut saltuensibus, quorum tamen aui ac patres implicati huiusmodi functionibus fuerint, conuientia militaris officii ad stipendium 20 castrense uel officia diuersa transierint, ad munera patriae uel agrorum cultus conuentis ducibus tribunis ac praepositis reuocentur neque his prosint stipendia.
- 2 ³IDEM AAA. AD CYNEGIVM PP. Quisquis colonum patrimoniale⁴ aut solli- [Th. 5, 9, 2
citationem suscepit aut occultatione celauerit, non solum ipsum restituere, sed etiam libram auri poenae nomine⁵ cogatur inferre. D. VIII K. NOV. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET 25
EVODIO CONSS. a. 386
- 3 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP. Cuiuscumque adnotationis uel oraculi dudum impetrati uel postea eliciendi auctoritate submota omnes, quos patrimonialium agrorum uinculis fortuna tenet adstrictos, sub quibuslibet gradibus militantes ad pro- 29
uinciae moderatoris iudicium ilico sub idonea intercessione mittentur. a. 408—415

KOI

¹ cf. ad 11, 59, 7 ² cf. ad 11, 59, 7 ³ iunge 11, 59, 7 et quae ibi laudantur ⁴ patrimoniale] alieni iuris Th. ⁵ non ... nomine] pro eo qui priuatus erit sex auri uncias, pro eo qui patrimonialis libram auri Th.

1 imp. (imp. I) u. et u. aa. (aia. I) ... s. l.] I Cui., imp. ual. a. O, imp. ual. K 2 atque] et atque I 3 prestiterint O, prestiterunt I rationes I^a | modi om. edd. | s. a. Cui. 4 iouiano Cui. 5 imppp. grat. (imp. grat. et I) ... pp.] I Cui., imp. gra. a. (a. om. K) KO 6 a nonnullis] X, a nonnullis K, non a nullo O, auon nullis I | meruerint O | perturbari KO, pertubari I, perturbare X 7 loco OI^a, inc. I^a | alienos OX 8 deinceps] d. qui K^a | eiusmodi O 10 idem aa. (a. O^a) et ar. cynegio pp. O, imp. et arcan. (arcad. I^b) inegio pp. (sic) I, idem a. K | patrimonium O 11 dudum] uel dominum I^a | est nostris OX | colentes I^a | ueteratum O, uertant I^b, uerterunt X | tunc O, non X 12 alia] ad alia K^bO | diligentes] Mommsen, diligentes X, dirigentes KOI | maliciam O | ad auitas] nunc ad auitas O | iura O^a, uestra O^b, uira I

13 quietam O | meruerunt O | constituti-
quaquam K^a, constitucione quam O 14 le-
gionisque O 17 et salt.] uel salt. IX
18 imppp. (imp. I) ... pp.] I, imp. grat.
cinegio pp. Vatic. 1435, imp. gratia. a. (a.
om. K) KO 19 aut] uel O^a 20 implicati]
suplicantes ab K^a | conuenientia Kⁱ, con-
uenienciam O^a 21 diuersa om. I^a | cumuen-
tus O 22 duobus I^a | prohibent I^a 23 aa. I,
a. KO | ad cyn. pp.] I Th., om. KO | auis-
quis I^a | colonus O 24 celauerat K^a | etiam]
in K 25 cogetur inferre O, inferre co-
gatur KI | s. a. Th. Cui. ? | d.] pp. Cui.
27 imp. honor. aa. et theod. anthem. pp. I,
imp. hon. anthemio pp. Vatic. 1435, imp. hon.
a. (a. om. K) KO | quicumque O 28 post IX]
quo O 29 teneat O | adstrictos] X, ascrip-
tos KOI | quibuslicet K^a | militantibus I
30 moder. iudium O^a, morator-(um?, omisso
iudicium) I^a

LXV (LXIII)

R DE COLLATIONE FVNDORVM PATRIMONIALIVM ET
EMPHYTEVTICORVM R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD PROCVLVM PROCONSVLEM AFRICAE. Emphy- [Th. 15, 3, 1
tenticarii possessores, qui mansuetudinis nostrae beneficio ad extraordinaria minime deuo- 5
cantur munera¹, sicut ceteri prouinciales obsequium suum muniendis itineribus impendant.
nulla enim ratione debent ab hoc, quod in commune omnibus profuturum est, seiungi².
PP. NON. MAL. KARTHAGINE CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319
- 2 IDEM A. AD CATVLLINVM PROCONSVLEM AFRICAE. Patrimoniales fundos [Th. 11, 16, 1
extraordinariis oneribus uel mediae aut tertiae portionis obsequiis fatigari non conuenit, 10
cum eisdem et auri speciem et frumenti plurimum modum constet persolvere: ita ut, qui
uiolare statuta temptauerit, puniatur. PP. VI K. SEPT. CARTHAGINI CONSTANTINO A. V
ET LICINIO CONSS. a. 319
- 3 IMP. IVLIANVS A. Omnes, qui patrimoniales fundos siue communiter siue [Th. 11, 19, 2
ex asse³ retinent, pro his conueniendi sunt ad uniuersorum munerum ad eosdem fundos 15
pertinentium pro rata portione uel in solidum⁴ functiones, sicut unumquemque priuatorum
necessitas publicae pensitationis adstringit. D. V K. APRIL. MAMERTINO ET NEVITA
CONSS. a. 362
- 4 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD GERMANIANVM COMITEM SACRA- [Th. 5, 13, 20
RVM LARGITIONVM. Placuit, ut emphyteuticorum fundorum patrimonialiumque possessores, 20
quo uoluerint tempore et quantum habuerint pensionis paratum (dummodo non amplius
quam in tribus per singulos annos uicibus) officio rationalis adsignent ac de suscepto ab
eodem securitatem eodem die pro more percipiant, modo ut intra Ianuariarum iduum diem
omnis summa ratiociniis publicis inferatur: grauissimae poenae subdendo officio, si cuiquam
quolibet anni tempore (dummodo nequaquam numerum trinae illationis excedat) solutionem 25
facere gestienti negauerit susceptionis officium, uel si moram fecerit in chirographo securi-
tatis edendo. Super quo possessores *apud* curatores uel magistratus aut quicumque in
locis fuerint, qui conficiendorum actorum habeant potestatem, conueniet contestari, ut et
de officii insolentia constet, in quod exercenda uindicta est, et his possit esse consultum. 29
D. XIII K. IVN. REMIS GRATIANO NP. ET DAGALAIFO CONSS. a. 366
- 5 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MESSALAE PP. Per omnes prouincias patrimonialium fundorum ab ordinariis iudicibus canon exigatur, et quidquid exactum fuerit, dirigatur.

K01

¹ munera *om. Th.* ² est esse seiuncti *Th.* ³ siue comm. s. e. asse *om. Th.* ⁴ ad eosdem ... solidum *om. Th.*

2 de collatione] *πρὸς μισθώσεως* (= de loca-
tione) *B* 55, 10 | et *om. K* 3 ephiteotica-
rium *I* 4 imp. ... africae] *I Th.*, imp.
const. a. (a. *om. K*) *KO* | mphitetincariis *I*^a
5 possessiones *O* | deuocentur *Th.* 6 prouin-
tialis *I*^a 7 debent ratione *KO* | ab] *K Th.*,
ob *Ol* | quo *Th.* | omnibus] o. uel *K* 8 s. a.
Th. Cui? | carthagini *Cui.* 9 idem ... afri-
cae] *I Th.*, idem a. *KO* 10 muneribus *O*,
hominibus *K*^a 11 cum] cum et *O* | costat *O*^a
12 s. a. *Th.* 14 imp. iul. (iuliano *I*) a.]
Ol Th., imp. const. iul. pp. *Vatic.* 1435,
imp. ual. *K* 16 solitum *O* 17 s. a. *Th.*
19 imp. ualent. et ualent. aa. ad germa-
nium com. syr. larg. *I*, imp. ual. a. (a.
om. K) *KO* 20 ut *om. I* | amphiteoticorum

fund. *O*, emphyteotica... *I*^a, emphyt. *om. Th.* |
patrimoniumque *O*^a 21 uoluerit ... habuerit *O*
22 assignant *O* | ac] et *O* 23 pro more] pro-
mere *KI*^a | intro *Th.* | ianuarium *K*^a, ianua-
riarium *O*, ianuariar *I*^a | idium *O* 24 omni
summa *KOI*^a?, omnis (*emend.* omni) sum-
mam *Th.* 27 possores *O* | apud curatores]
Th., aut procuratores (—rationes *O*) *libri*
28 fuerit *X Th.* | qui] qui aut *I*^a | aucto-
rum *KOI*^a | habent *O*, habeat *Th.* | con-
ueniat *K*^a 29 de officii] offitii *K*^a | quod]
quo *K*^a, quo de *I*^a | est uindicta *K* 30 s. a. *Th.*
31 impp. (imp. *I*) ... pp. (pp. *om. I*) | *Il. gem.*,
imp. ar. a. *O*, imp. arc. *K* 32 extraordina-
riis *K*^a | canon *I*

- 1 Sciant uero memorati iudices nihil sibi ex priuatae rei canone uel ex eo, quod ex [10, 75, 3] isdem titulis contigerit¹, ad necessitates alias transferendum², nisi malint grauissima seueritate eorum³ licentiam coerceri. D. XVI K. IVN. MEDIOLANI THEODORO CONS. a. 399

LXVI (LXV)

R DE FVNDIS REI PRIVATAE ET SALTIBVS DIVINAE
DOMVS R

- 1 IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS AA. EDICTVM AD HELIOPOLITANOS. [Th. 5, 14, 1] Vniuersi cognoscant has possessiones quas de fisco nostro comparauerunt seu comparant⁴, nullo a nobis iure retrahi, sed propria firmitate possessas etiam ad posteros suos dominiū perpetui durabilitate dimitti. D. PRID. ID. FERR. ANTIOCHIAE MARCELLINO ET PROBINO 10 CONS. a. 341
- 2 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD FLORIANVM COMITEM RERV[UM] [Th. 5, 14, 1] PRIVATARVM. Ii, quos commoditas priuatae rei⁶ praediorum ad ea postulanda sollicitat, adeant tuae dicationis officium et modum suae deliberationis indicent per libellos certumque habeant pro unaquaque uilla, cum eo onere⁷ uel forma cui nunc habetur obnoxia ad 15 noui domini iura migrauerit, ut, si quid adiecerit sumptus cura sollertia, quidquid mancipiorum uel pecoris adcreuerit, capitationis aut canonis augmenta non patiatur, sed solis 1 dominis heredibusque dominorum sit cessura felicitas. Si quis autem in annis singulis non soluerit debitum, ex re ipsius⁸, quod in reliquis remansisse claruerit, sine aliquibus depen- 2 dere cogetur indutiis. Sane si quem postea minus idoneum factum esse constabit [Th.] 20 nec ita ut expedit rationem reddere pensionis, res, quas ex nostris rebus acceperat, ad alium idoneum iure quo sanximus transferentur: nec tamen decoctoris cuiusque reliquis qui nouus accedit onerari.
- 3 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD HESPERIVM PROCON- SVLEM AFRICAE. Quicumque possessionem rei priuatae nostrae acceptam suo nomine uel 23 iure perpetuo uel titulo conductionis ei crediderit esse tradendam, qui pensare utilitatem patrimonii nostri soluendo non ualeat, is pro eo quem succedaneum subrogauit perpetuae solutioni statuatur obnoxius. a. 376?

KOI

¹ exegerint *l. gem.* ² transferre licere *l. gem.* ³ suam *l. gem.* ⁴ nostro comparasse noscuntur *Th.* ⁵ fortasse iungendae sunt 11, 62, 4 *Th.* 5, 13, 18 ⁶ priuatae rei *om. Th.* ⁷ cum ea dote *Th.* ⁸ cetera *ins. Th.*

1 uero] ergo *K* | canone uel ex eo] *l. gem.*, uel ex eo canone *KOI* | quod] quo *O* 2 contingerit *I* | nec. alios *O^a*, alias nec. *I* | maluerit *KI^b*, malunt *I^a* | grauissimas *I* | securitate *O* 3 *s. a. l. gem.* 5 fundiis *I* | diuine *I* 7 imp. const. et constans aa. edictum ad eliopolitanos *I*, imp. const. edictum ad cpol. (epiopolitanis *Vat.*) *O Vatic.* 1435, imp. const. *K*, impp. c. et c. ad edictumtanorum *Th.* 8 comparauerit *KX*, comparauerint *OI^b* | comparant] comparauerunt *I^a* 9 retrahis (*I^a* | etiam] sed etiam *I^a* 10 perpetis *Th.* | permitti *O'* | *s. a. Th.* 12 impp. (imp. *I*) ... rerum (se-rum *I*) priu.] *I Th.*, imp. ual. a. *O*, idem a. *K* 13 quo *O^a* | ea] eandem *Th.* | sollicitati *O* 14 aderant *K^a* | dicationis] *I^a* *Th.*, dedicationis *K*, dignacionis *O*, dignitatis *I^b* | cum-tumque *K^a* 15 pro unaquaque] *OI^b*, quod unaquaque *K*, quod unaquaque *I^a*, —qua-

que (septem fere litteris recisis) *Th.* | eo *om. O* 16 nona *I^a* | dominiū *O*, nomini *Th.* | migravit *I^b*, migrabit *I^b* | ut *om. Th.* | cura] c. uel *K* 17 creuerit *K^a* | augmento *O* | soliis *I^a* 18 redibusque *I^a* | censura *K^a* | in annis] manus *O^a* 19 depreen-dere *I*, *om. Th.*? 21 expetit *O'*, repetit *O^a*, *inc. I^a* | ratio *O*, *inc. I^a* | pensiones *I^a* | rem quam *O* | ex] a *I* | rebus nostris *K* 22 quod *I^a* | sanxus *O^a*, sancinus *X* | transferetur *OI^aX*, transfertur *I^b* | tantum *KO* | decocta *I^a*, decoctionis *I^bX* 23 accedit honerari] ac-ceditione rari *I^a* 24 imppp. ... 25 africae] Cui., imp. grat. nal. et theodorus ad experium praeco (pro *I^b*) conōs africanus *I*, imp. grac. a. (a. *om. K*) *OK: Hesperius proc. Africae fuit a. 376, a. 377 pp. factus est nec quadrat ad imperatorum nomina* 26 con-diccionis *O* | utilitates *K* 27 patrimonii nostris *I^a* | perpetuo *X* 28 solucionis *K^aOX*

- 4 IDEM AAA. AD NEBRIDIUM COMITEM RERVM PRIVATARVM. Vniuersi fundi templorum ad rationalium rei priuatae sollicitudinem curamque pertineant atque ab his anniuersariis solutionibus postulatis peculiari, ut semper fuit, studio defendantur. a. 382—384
- 5 IDEM ET ARCADIUS AAAA. AD NEBRIDIUM COMITEM RERVM PRIVATARVM. Vnus aquae, quae fundorum nostrorum utilitatibus seruiebat, plurimorum dicitur usurpatione sublatum, idque procuratorum conuentia uel dissimulatione perfectum, ut agrorum fertilitas destituta nullos fructus cultoribus praestet. Quia igitur satis iniustum est statum florentis ante patrimonii aridae sitis molestia fatigari, ad meatus pristinos uniuersum aquae modum temporis praescriptione submota praecipimus reuocari. a. 383—384
- 6 IMPP. ARCADIUS ET HONORIUS AA. VINCENTIO PP. GALLIARVM. Eum, [Th. 12, 19, 2] qui curiae uel collegio uel burgis ceterisque corporibus² per triginta annos sine interpellatione seruierit, res dominica uel intentio priuata non inquietabit³, si colonatus uel inquilinatus quaestionem mouere temptauerit: sed in curia uel in corpore, in quo [(Th.)] seruierit, remaneat. D. III K.⁴ IUL. MEDIOLANI STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400
- 7 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. AD EUDOXIUM COMITEM RERVM [Non. Theod. 19] PRIVATARVM. Nemo dempto canone ad comparationem dominicae possessionis accedat. 15
- 1 Quod si quis in posterum⁵ ad interdictum contractum accesserit, eum uolumus pretia perdere fundos reddere fructus redhibere perpetuo nec expensarum uel melioratae rei fructuum exactioni compensationem opponere nec temporis sibi met contra nostra commoda praescriptione, excepto uetustatis auxilio⁶, blandiri. Palatinum etiam officium, si quoquo modo 20 contractus eiusmodi fuerit celebratus uel si talem petitionem instruxerit, quinquaginta pondo
- 3 auri poenae nomine inferre priuato nostrae mansuetudinis⁷ aerario. Nulla liberalitate nostrae clementiae, nulla sanctione contra tanta rei priuatae commoda ualitura, licet adnotatio uel diuina pragmatica sit, quae contra uetita canonem uendere concedit uel poenam 24 palatino remittit officio. D. XIII K. IUN. CONSTANTINOPOLI ANATOLIO VC. CONS. a. 440

LXVII (LXVI)

R DE FVNDIS ET SALTIBVS REI DOMINICAE R

- 1 IMPPP. VALENTINIANUS THEODOSIUS ET ARCADIUS AAA. DREPANIO COMITI RERVM PRIVATARVM. Si quis ouium uel equarum greges in saltus rei dominicae alienus immiserit, fisco ilico uindicentur. quod si uenalis procuratorum conuentia, ut id deinceps temptetur, 30 admisserit, grauissimo eos iubemus supplicio subiacerere.

KOI

¹ iunge 11, 48, 13. 14 Th. 12, 19, 1. 3 ² intra eandem prouinciam ins. Th. ³ neque res dominica neque actio priuata continget Th. ⁴ III id. 11, 48, 14, III id. 11, 48, 13 ⁵ quis post hanc legem Nou. ⁶ excepto uet. aux. om. Nou., cf. 11, 62, 14 ⁷ maiestatis Nou.

1 aa. I, a. O, om. K | ad nebr. c. r. p.] I Cui. 1584, ad orebium Contius, ad ceperium Rus-sardus, om. KO 3 peculiari K^oO, speculati I 4 idem et archad. aa. I, idem a. O, idem K | ad nebr. c. r. p.] I, ad nebridium Contius, om. KO 5 aquae om. I^a 6 dissimulatione I^a 7 prestant K^a | quia ig.] K, qui ig. O, quod ig. I^a, quod ig. quia I^b, quod quia ig. X | statutum O 8 uniuersum I 9 praecipimus O 10 imp. (imp. I) ... pp. gall. (gall. om. I) | I Th., imp. arc. a. uincenti pp. O, imp. arc. K 11 per] post Th., om. K | annis K 12 int. priu.] res priu. int. O | colon. uel] colon. quis aut Th. 13 curialis O 14 s. a. Th. 15 imp. (imp. I) ... ad eudoxium comitem (eudoxio comiti Nou.) r. priuat.] I Nou., imp.

th. a. O, imp. th. K 16 dempnito K^a | accedet I 17 quis] quid O^a | perdere ... 18 perpetuo] O Nou., perpetuo perdere K, perdere perpetuo I 18 fructum K^oI^a 19 opo-nere O^a 20 uetustatis] uetus O | palacium O 21 huiusmodi K | si om. I^a 22 priuate K^aOI^a | nulla] nostra O 23 priuatae rei Nou. 24 uetitum X cum libris quibusdam Nou. | uendi concedet Nou. 25 palatinam O | s. a. Nou. 27 rubricam om. I^a 28 imppp. (imp. I) ... aaa.] I, imp. ual. a. O, imp. ual. K | ad reparatio com. rerum priu. I, ad drepatium c. r. p. Cui., om. KO: cf. Th. 9, 42, 13 (a. 393) 29 domiue O 30 uen-dicetur O

- 2 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA.¹ AD PAVLVN [6, 35, 3 Th. 10, 1, 15] COMITEM DOMORVM. Si qua² loca ad sacrum dominium pertinentia cuiuslibet temeritas occupavit, secundum veteris census fidem in sua iura retrahantur: rescriptis per obreptionem impetratis et praescriptione longi temporis et novi census praepiudicio in hac causa submouendis. Neque enim aut precatio colorata aut incubatio diuturna aut novella pro-³ fessio proprietatis nostrae privilegium abolere potuerunt. D. V K. APRIL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396

LXVIII (LXVII)

R DE AGRICOLIS ET MANCIPIIS DOMINICIS VEL FISCA-
LIBVS SIVE REI PRIVATAE R

- 1 ¹IMP. CONSTANTINVS A. AD CONSTANTINVM PP. Nullus omnino originalis colonus rei privatae nostrae ad aliquos honores vel quaelibet alia ciuitatis munera deuocetur. nec enim ciuitatum ordinibus et ceteris, ex quibus pro multitudine fieri nominationes oportet, per omnia florentibus ad haec suprema praesidia iniuriosa nominatione descendendum est.
- 2 IDEM A. IANVARIO COMITI ORIENTIS. Colonos nostros, qui sunt priuati vel ad ratio-¹⁵ cinia gerenda vel ad colendos agros idonei, retrahi iubemus ac tantum colendis nostris rebus addici, quin etiam in posterum obseruari, ne quis eorum rem priuatam cuiusquam gerendam aut aliquid ministrandum suscipiat.
- 3 IDEM⁴ AA. AD EQVITVM MAGISTRVM EQVITVM ET PEDITVM. Serui atque coloni, etiam eorum filii vel nepotes, vel quicumque de fundis ac possessionibus nostris clanculo ad²⁰ officia conuolauerint diuersa, reddantur, etiamsi armatae habuerint sacramenta militiae. nos enim etiam eos discingi iubemus ac reddi, qui protectorum fuerint nomen adepti.
- 4 ⁵IDEM AA. ET GRATIANVS A. AD FLORIANVM COMITEM RERVN PRIVATARVM. [B 55, 11, 4] Ex ingenuo et colonis ancillisque nostris natos natusue origini, ex qua matres eorum sunt, facies deputari. ²⁵
- 5 ⁶IMPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. CYNEGIO PP. Dominicos colonos neque ad descriptionem patimur deuocari neque extraordinarias pati functiones, maxime cum aduersus consuetudinem memoratis onera dicantur inferri.

KOI

¹ imp. Arc. et Hon. AA. l. gem. Th. rectius ² usquam ins. l. gem. Th. ³ cf. Th. 12, 1, 11 (a. 325) ⁴ requiritur imp. Valentinianus et Valens, cf. c. 4 h. l. Th. 7, 1, 8 (a. 368?) Ammian. 26, 5, 3, 29, 6, 3 ⁵ Herrmann iungit 6, 4, 2 (a. 367) ⁶ cf. ad 11, 59, 7

1 imp. theod. arc. et honor. aaa. paulo com. domorum I, imp. th. a. O, imp. th. K 3 ueteras K^a | retrahentur l. gem. Th. 4 sensus I^a | praepiudicio] Hafniensis cum l. gem. Th., praepiudiciis KOI | causa om. I^a 5 incuratio O | possessio KO 6 poterit l. gem. | s. a. l. gem. Th. 9 et om. B 55, 11 10 siue] uel K^b, om. K^a 11 imp. const. a. ad constantium (const. Cui.) pp.] I Cui., imp. const. KO | nullus O | colonis O^a 12 quoslibet alie O, quaelibet et alia I^a | deducetur O 13 ciuitati K^a | quibus ex I^a | fieri I 15 a.] aa. I, om. K | ianuario com. or.] I Cui. 1584, ianuario pp. Contius, ian. O, om. K | uolones I^a 16 cogendos I^a | ydonai O 17 adduci O, addicio I^a | quin] quibus O, qui uel quim X^a | ne quis] neque O^a | cuiusquam] I^a, cuiuscumque K, cuiusque OI^aX 18 ali- quod O 19 aa.] I, a. KO | ad equitum ... peditum (redituum Cont.)] Contius, ad

equitum mag. aequitum mag. et additum I^a, ad equitum mag. (mag. om. O) et peditum OI^a, om. K | et eorum K, etiam eorumque (eorumque I^a) I, eorumque etiam X^a 20 uel quic.] quic. K, quic. I^a | de] dum K^a | clauiculo O^a, calculo I^a 21 conuolauerint O, conuolauerunt IX | habuerunt I^a 22 discingi] K^bI^a, detingi O^a, detringi O^b, diiungi K^a, disiungi I^aX | adepti I 23 idem a. et grat. aa. I, idem a. KO | ad florianum com. rerum priu. I Cui. 1584, ad flor. Paris. 4429, ad florum Contius, ad florentinum Cui. 1562 24 colono uertunt B: καὶ γεωργῶν καὶ δοῦλῃς | natos om. I^a | originis OI^a | ex qua] extra K^a | earum O^bI 26 imppp. ... pp.] Cui., imp. ual. theod. et arcad. aaa. cinegii pp. I, imp. ual. a. (a. om. K) KO | dominicos] nicos I^a 27 ad] a O | discretionem I | deuotari uel denotari O 28 consuetudines O

- 6 IMP. THEODOSIVS A. ET VALENTINIANVS C. VALERIO COMITI RERVVM PRIVA- [Th. 5, 14, 9
TARVM. Quotiens alicui colonorum agrum privati patrimonii nostri placuerit uenumdari,
non unus tantum, qui forte consortibus suis grauis ac molestus existat, sed alii quoque duo
uel plures ex simili origine ac iure uenientes in supra dicta emptione socientur. D. ID. 4
DEC. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XI ET VALENTINIANO C. CONSS. a. 425

LXVIII (LXVIII)

℞ DE PRAEDIIS TAMIACIS ET DE HIS QVI EX COLONIS
DOMINICIS ALIISQVE LIBERAE CONDICIONIS PRO-
CREANTVR ℞

- 1 IMP. ZENO A. CHRYSEROTI PRAEPOSITO SACRI CVBICVLI. Si liber colonus uel colona 10
libera tamiaco uel tamiacae matrimonii iure copuletur, filii uel filiae ex huiusmodi contu-
1 bernio procreati uel procreatae colonis dominicis adnectentur. Sin autem adscripticius uel
seruus alienus colonam uel ancillam dominicam ducat uxorem uel adscripticia uel ancilla
colono uel seruo nubat dominico et ex huiusmodi coniunctionibus nati sunt liberi, legum
ueterum ius tenere sancimus. 15
- 2 IDEM A. SEBASTIANO PP. Meminimus pragmatica sanctione iussisse fundos tamiaci iuris
in prouinciis positos nec non etiam possessiones Gonatici saltus sub certa forma (saluo
scilicet canone et tributariis collationibus isdem praediis impositis) uolentibus distrahi, qua-
1 tenus, quidquid ex pretiis memoratorum fundorum possit restitui¹, publico inferatur. Sed
licet per eandem sanctionem huiusmodi uenditionum contractibus plenissima delata sit 20
cautio, attamen perpetuae emptionis securitati consulentes huius etiam perpetuae consti-
tutionis auctoritate muniri eosdem emptores praecipimus.

LXX (LXVIII)

℞ DE DIVERSIS PRAEDIIS VRBANIS ET RVSTICIS TEM-
PLORVM ET CIVITATVM ET OMNI REDITV CIVILI ℞ 25

- 1 IMP. IVLIANVS A. ATARBINO. Pro aedibus, quas nonnulli in solo rei publicae extruxe-
runt, placitam praestare pensionem cogantur.
- 2 ¹IDEM A. SECVNDO PP. Pamphylicae etiam ciuitates et quaecumque aliae quidquid sibi
adquirant, id firmiter habeant².

KOI

¹ expectes redigi (Mommson) ² iunge Th. 10, 3, 1. 11, 16, 10. 11, 23, 2? 12, 1, 50.
12, 13, 1? ³ pp. III (d. III Th. 11, 23, 2. 12, 13, 1, pp. Th. 10, 3, 1) id. Mart. Constan-
tinopoli Mamertino et Neuita cons. (a. 362) *leges iungendae*

1 imp. ... ual. c. (ualere et c. I) ual. c. r. p.]
I Th., impr. ual. a. O, imp. th. K 2 colo-
rum K 3 tantum unus K | molestias K^a
4 sortiantur I | s. a. Th. 5 theod. a. xi | the
reliquis recisis Th. 7 tamahicis K, thamati-
cis O | et de] X cum B 55, 12, et KOI |
hiis OX 8 consecrantur K^a, procrearen-
tur I 10 ceno O | a. ... cubiculi Cui.,
chyrseroti prepositos sacri cubiculi I, a. pre-
positos sacri O, om. K | colonus] colonis OI
11 tamaico uel tamaice O | completur O |
filii] filii O^a 12 autem] autem uel I^bX |
adscriptus I 13 alienis O | dominican O^a,
dominicus O 14 coniunctione K 16 idem
a. (aa. I) ... pp. I, idem sc'b Paris. 4429,
idem a. KO | tamaici O, tamiatici X 17 in]

i K | etiam] et O | gonatici] Z cum B τοῦ
Γονατικοῦ ἀρχιμωνοῦ, g-natici K^a, conatici K^b,
gonactici K^c, conmatici O, goianici I, co-
mati X 18 inpositas O 19 publica I
20 uendiccioni O, uenditione uel uenditione K^a
21 actamen OI | perpetuae const.] const. O
22 auctoritatem I | muniri] numeri O | emp-
tores praecipimus] praecepimus auctores O
24 rusticorum I, rusticanis X | templorum
om. O^a 25 redditus K, redditi I | ciuiliu I
26 imp. iul. a.] imp. ual. O, idem iul. K |
ataruino I, attico Cui., ad tau. Vatic. 1435 |
pro om. I^a | qua O^a | extruxerit K^a, ex-
struxerint O 27 cogantur I^bX 29 idem
a. (aa. I) s. pp. I, id. a. KO | aliae] ale O

- 3 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. HADRIANO COMITI SACRARVM [Th. 5, 13, 35 B 55, 13, 1] LARGITIONVM. Restorationi moenium publicorum tertiam portionem eius canonis, qui ex locis fundisne rei publicae annua praestatione confertur, certum est satis posse sufficere. D. VIII ID. AVG. OLYBRIO ET PROBINO CONSS. a. 395
- 4 IDEM AA. CAESARIO PP. Eos, qui auctione prima fundorum iuris patrimo- [B 55, 13, 1] nialis siue templorum possessores effecti sunt uel fuerint, firmum dominium tenere decernimus, ne ulterius uacillet nniuscuiusque possessio, sed teneat quisque ius proprium, quod dato pretio roboratum est uel fuerit.
- 5 IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA. AD PALLADIVM PP. [Nou. Marc. 3 B 55, 13, 1] ORIENTIS. Si qui ex titulo donationis uel ex emptione siue ex alio quolibet titulo posses- siones uel domus uel ergasteria iuris dumtaxat ciuilibus, quae huius iuris esse uere proban- tur¹, cuiuslibet ciuitatis et praecipue huius aeternae urbis, cui maiorem debemus fauorem, tam ciuilibus, ut dictum est, iuris quam etiam agonotheticas possessiones a consulatu Ausonii et Olybrii² dempto ciuili canone acceperunt, eos impositum eis³ canonem iuxta fidem publicorum monumentorum ciuitatis, ad quam eadem res⁴ pertinuerunt, praebere iubemus⁵. 15
- 1 Nam si priuatis uiris debita non patimur denegari, multo magis praebenda sunt ciuitatibus quae iure debentur, cum sufficiat possessoribus, quod apud eos dominium in perpetuum ex 2 nostra liberalitate permaneat. Si quae tamen possessiones iuris ciuilibus canonem priuatis largitionibus in praesenti praebent uel numquam ademptum uel postea impositum, ad hanc⁶ iussionem non pertinebunt, sed priuato aerario canonem quem nunc agnoscunt 20 inferre ex more debebunt, dominio firmiter apud eos successoresque eorum et detentatores pari modo permanente. D. XV K. FEBR. CONSTANTINOPOLI MARCIANO A. CONS. a. 451
- 6 IMP. ZENO A. AELIANO PP. Hac in perpetuum ualitura lege sancimus et [B 55, 13, 1] Nicaensium ciuitati seu habitatoribus eius tam ius exactionis quadringentorum solidorum annui canonis ciuilibus redditus ad suam patriam pertinentis ex possessionibus, id est Calamo 25 et Heliobomo nec non emptorio⁷ Variario cum emptio⁸ eorum sub territorio Apamenae ciuitatis constitutis, ex nuper lapsa tertia indictione⁹ cum ipsa¹⁰ restitui, quam si quid, ex quo sanctio Marciani diuinae memoriae lata est, ad eiusdem ciuitatis praedictum gestum est, infirmari et, quod ex eadem prouisione ciuitatibus delatum interea qualibet occasione KOI

¹ uel domus ... probantur] iuris ciuilibus tantummodo et Nou. ² a. 379 ³ praediis Nou. ⁴ eadem res] praedia Nou. ⁵ iubeantur Nou. ⁶ pragmaticam ins. Nou. ⁷ emptorio? ⁸ uox corrupta (u. i.) ⁹ a. 479. 480 ¹⁰ ipsis (Mommson)?

1 imp. (imp. I) ... 2 largit.] I Th., imp. arc. a. (a. om. K) KO: inscriptionem et subscr. male ex Th. 15, 1, 33 suppl. Russardus 2 restorationem O | portionis I^a | canonis] canis O 3 uel in O | conferetur I^a | posse satis O 4 s. a. Th. 5 aa. (a. O) c. pp.] OI, a. K | accione KO, auctionem X 8 est robor. X, est om. I^a 9 imp. ual. et marc'. aa. I, imp. ual. K, imp. al. a. O | palladio pp. orientis] Nou., ad palladium pp. I, om. KO 10 qui] Z, quis KOI, qui uel Nou. | siue ex] siue KI 11 domos K 12 cuius fauorem maiorem deb. O 13 agonototicas O, agnote- ticas I | a] ex Nou. | auxononii O, uaisonii I^a, aisonii I^b 14 olimbrii K | eos] eas K^a, om. Nou. 15 ciuitati O | quam I^a | eadem res] K, res O, heredes (—dem I^b) res I | pertinuerit O 16 priuatis uiris] I Nou., priuati iuris KO | debitum O^a 19 ademptus I^a 21 apud O^a | dentatores K, de- temptaciones O 22 s. a. Nou. | a.] a. 1 Nou. 23 imp. ... pp.] I, imp. zeno a. O, idem

a. K | lege ualitura O 24 nicessium K, ni- censium IX, intensium O, Νικαίων B | ciui- tatis OI^aX | exactoris K | quadringentorum OI^bX, quadraginta K, deficit I^a 25 ex] Cui., et libri | possessoribus O^aK, posses- sionibus I^b, deficit I^a | id est (idem K^a) cal. om. O 26 et] etiam O^a | heliobomo] Got- tingensis Cui., heliobonio K, h' (= her?)io- bimo O, elibunno I^b, elibuorno X, helio- bimo Z, deficit I^a | uariario] K, ueratorio OI, uaratorio X, naratteno Gottingensis, uaria- teno Paris. 4429, uarateno Cui. | emptio] KO^aIX, empelori O^a, pretio Z, epetio Gottingensis: equitio uel entechio proposuit Cuiacius, entechio liber Charondae, si huic fides est | apamane K 27 ex nuper con- stitutis K, constit. om. I^b, deficit I^a | in- ductione I^a 28 sanctio quo (quod I^a) I | lata] gestum est lata O^a 29 prou. ciu.] prou. in ciu. I^a, ciu. prou. K, prou. O | in- tereat I^a, intererat X

imminutum est, ex auctoritate constitutionis nostrae serenitatis isdem civitatibus redhiberi, ita ut neque iudiciaria auctoritas nec imperiale rescriptum, quacumque uidelicet adiectione munitum, saepe dictae generalis legis vires possit refringere. quod si quis aliter fecerit, poena graui plectetur.

a. 480?

LXXI (LXX)

5

DE LOCATIONE PRAEDIORVM CIVILIVM VEL FISCALIVM SIVE TEMPLORVM SIVE REI PRIVATAE VEL DOMINICAE R

1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD FLORVM PP. Diui patris nostri aperta praeceptio est fundos ex re priuata nostra ita tradi perpetuariis, ut periculo 10
1 collocantium officiorumque tradantur. Neque enim quicquam potest ex denotionis plenitudine vacillare, si apparitione iudiciaria et fundi idoneis attributi sunt et sit fiscalis indemnitas idonea fideiussione munita. Quorum si alterum uel utrumque neglectum est, quae ex hoc titulo pensitatio canonica desiderat, ex officiorum facultatibus seruentur¹.

a. 380—383

2 ²IDEM AAA. NEBRIDIO COM. R. P. Fundi rei publicae ab his, qui nec titulo conductionis eos detinent quique meliores cultu patrocinante reddiderunt, ne nostrarum quidem sanctionum (si forte quispiam per subreptionem meruerit) iuribus auferantur, iuxta legem neterem semel tantum licentia faciendae adiectionis indulta.

a. 382—391

3 ³IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. HADRIANO PP. Loca omnia fundiue rei publicae propositis prius licenter edictis dehinc, ubi in eum canonis modum contententium augmenta 20 succreuerint, ut extendi ultra aut superari alterius oblatione non possint, perpetuariis conductoribus locentur.

a. 400—405

4 IDEM AA. MINERVIO COM. SACR. LARG. Congruit aequitati, ut [B suppl. p. 262 not. 100] neteres possessores fundorum publicorum nouis conductoribus praeferantur, si facta per alios augmenta suscipiant.

25

5 ⁴IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. VOLVSIANO PP. Praedia domus nostrae, si semel iure perpetuo uel nostra praeceptione uel auctoritate illustris uiri comitis aerarii priuati apud aliquem fuerint uel iam dudum sunt collocata, ad alium transferri perpetuarium 1 non oportet. Aperte enim definimus hoc edicto, ut a perpetuario numquam possessio transferatur, etiamsi alteri eam imperator uel exoratus uel sponte donauerit siue adnotatione 30

KOI

¹ eruentur (Cuiacius)? ² fortasse iungenda est 11, 59, 6 (a. 383) ³ Gothofredus iungit Th. 11, 20, 3 (a. 400) ⁴ Herrmann iungit 1, 14, 4 (a. 429)

1 munitum I | ex] ex hac KIX | serenitatibus O 2 cumcumque u. adiectione K^a, quacumque u. adiectionem I^a 4 graui pena OX | flectetur I^a 6 uel fisc. om. K^a 9 imppp. ... pp.] Cui., imp. grat. et ualen. et theod. aaa. ad florentium pp. I, imp. grac. KO | diuis I^a | patres O 10 nostris I | praeceptio est] I, praeceptione KOX 11 collantium I, locantium mauult Mommsen 12 vacillari K^a | apullacione O | et fundi] fundi I^a | sit fisc. ... 13 fidei. mun.] K, idem fisc. ... fidei. est mun. (est om. I, mun. sit X) OIX | idempnitatis O^a 13 uterque O 14 pensio O, pensitatione X 15 aa. ... r. p.] Contius, aa. nebrino com. kerum priu. I, a. nebrodio O, a. K | eundi I^a | nec] hoc nec K^a 16 meliorem cultum (cultu O^a) O | reddiderint KOI^a | ne] nec K, om. I^aX 17 sanctionem O | mitibus O 18 faciendae] dett.,

facienda KOX, faciente et I, faciente Z | addilectionis K, adlectionis potius quam adiectionis I 19 impp. (imp. I) ... pp.] I, imp. arc. a. O, imp. hon. K 20 recen-ter O, licet I^a 21 extenti O | alterius] ab alterius K^a, ab ulterius O, alter. I^a | oblationem K^a, obligacione O | possunt O | conductionibus O 23 aa. minerbio Contius, aa. minebrio I, a. KO | com. sacr. larg.] I, com. rer. priu. Cui., om. KO 24 conductionibus O 26 hoc loco tituli rubricam repetit O | impp. (imp. I) ... aa.] I, imp. th. a. O, imp. hon. K | uol. pp.] Vatic. 1435, uol. pu. I, om. KO 27 nel nostra] nostra I^a | uiri] uiris uel iuris O 28 aliqui O^a | fuerunt KI, fuerit X | dudududum O | sint OIX | collata KX 29 hoc definimus OI^a, defin. om. I^a, hoc om. X | a om. O | ppetuario O 30 altari O

- 2 siue pragmatica. Cui si forte contra perpetuarium n^r illustris comes priuatarum, dum
adlegabitur, adquiescet, et ipse de proprio centum libras auri et alias centum fisci n^ribus
3 palatinum inferre cogatur officium. Nec tamen post adlegationem habebit huiusmodi iussio
firmitatem, sed nec locabitur alteri, licet ingenti superare uideatur augmento, possessio.
4 Iure igitur perpetuo publici contractus firmitate perpetuarius securus sit et intellegat neque 5
a se neque a posteris suis uel his, ad quos ea res uel successione uel donatione siue uen-
5 ditione uel quolibet titulo peruenit siue aliquando peruenerit, esse retrahendam. Sane quia
non ex omni parte excludenda est largitas principalis, rem diuinae domus suae imperator,
si uelit, donabit ei, qui eam possidet iure perpetuo, siue ipse iam¹ meruit sine cuiuslibet
tituli iure successit. uidetur enim suam concedere pensionem, non alteri nocere libera- 10
6 litas, quae possidentem iure perpetuo dominum uult uocari. Sane si quis non perpetuo
iure, sed ad tempus locatam ab illustri uiro comite rerum priuatarum possessionem uidetur
adeptus, non erit obstaculo principali largitati, si uoluerit in alterum donatione transferre,
7 quod ad definitum tempus alter forte conduxit. Si uero pro tali praedio ab altero con-
ductore offeratur augmentum, sit in arbitrio conductoris prioris, cui res ad tempus locata 15
est, ut, si ipse quod alter adiecit obtulerit, maneat penes eum temporalis illa conductio.
8 Si uero idem hanc ipsam rem aliquando meruerit iure perpetuo possidere, habebit et ipse
superius expressam perpetuam firmitatem.

LXXII (LXXI)

R DE CONDUCTORIBVS ET PROCVRATORIBVS SIVE 20
ACTORIBVS PRAEDIORVM FISCALIVM ET DOMVS
AVGVSTAE R

- 1 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. BASSO PP. Conductores homi- [Th. 10, 26, 1
nesue augustissimae domus nostrae, quotiens de causa ad domum regiam pertinente aliquid
quaestionis emergerit, non aliter quam ex legum ordine, quibus similiter omne hominum genus 25
tenetur, uel excipiant uel inferant actiones: nec aliorum litigatorum negotio intercedant nec
sententiam iudicantium aut illicito patrocini sui fomite iura conturbent, nullius exsecutionis
suae turbulentum ministerium audeant commodare: non priuatis se negotiis, non publicis
misceant: nec quiescentem domum delatio ulla sollicitet, ne eos inconsultae pertinaciae sero
paeniteat. grauior enim poena constituenda est in hos, qui nostri iuris sunt et [Th. 10, 4, 1 30
nostra debent custodire mandata. D. PRID. NON. MART. RAVENNAE THEODOSIO XII ET
VALENTINIANO II AA. CONSS.

a. 426

KOI

¹ eam (Mommson)?

1 cui si] cuius O, cui X | priuatarum O,
priuatarum rerum KI¹X 2 et] etiam K,
om. I^a | de proprio ipse K 3 cogatur in-
ferre O | tamen] tantum O 4 augm. pos-
sessio] p. augm. K 5 securus O | a post.
suis neque a se O 6 uel his] siue O, de-
ficit I^a 7 siue] seu O, deficit I^a 8 ex
om. O | omnino O^a | est] esse K 9 me-
ruerit IX, uiderit O 10 non] nec K 12 co-
mitem O 13 adeptus K^a, inc. I^a | uo-
luunt O^a | donatione] Hafniensis, donacio-
nem KOIX 14 ad om. I^a | si uero] siue K |
ab om. K^a 15 afferatur K, auferatur O |
arbitrium I 16 obiecit K, adiecit I^a, deie-
cit X | obtulerint K^a | eum] illum O 20 duc-

toribus I^a | siue] et O 21 pdiorum I^a,
om. O 22 augustae] in O continuatur se-
quens rubr. 23 impp. (imp. I) ... pp.]
I Th., imp. ual. et ual. aa. gasso pp. O,
imp. th. K | conductores ... 24 domus]
mmus O 24 augustissime I | causa] cam O |
pertinentem aliquod O 25 emerit O, emer-
git Th. 27 sententiam] Gottingensis Th., sen-
tentia KOI | iudicantium Th. | iure I | con-
turbent O^a, connerbentur I^a, coturbent I^a |
nullique Th. 28 suae] seu O | turbulentur
(uel -tus) K^a, turbulentum I | non] nisi O
29 nec] ne K^a | illa O^a | ne] nec O 30 qui]
quod O 31 s. a. Th. 10, 26, 1

LXXIII (LXXII)

R QVIBVS AD CONDVCTIONEM PRAEDIORVM FISCALIVM
ACCEDERE NON LICET R

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. NESTORIO COMITI RERVM PRIVATARVM. [Th. 10, 3, 8
Nullus palatinorum, qui in officio rei priuatae nostrae militat, conductoris nomine uel per 5
se uel per quamlibet personam possessionum huiusmodi conducendarum habeat facultatem,
cum neque militi neque curiali hoc faciendum permittimus. D. VI K. AVG. VIN- [(Th.)
CENTIO ET FRAVITTA CONSS. a. 401

LXXIII (LXXIII)

R DE COLLATIONE FVNDORVM FISCALIVM VEL REI 10
PRIVATAE VEL DOMINICAE VEL CIVITATVM VEL
TEMPLORVM R

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. FIRMINO COM. S. L. Ordinariorum [Th. 1, 11, 2 mut.
iudicum officiis nec non ipsis rectoribus prouinciarum actores seu conductores dominicos
conueniendi licentiam damus, ita tamen, ut rationalibus priuatae rei ad exigenda fiscalia 15
debita immineant. D. VIII K. IVL.² MEDIOLANI HONORIO A. III ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398
- 2 IDEM AA. MESSALAE PP. Palatinos, qui a uiro illustri comite rerum priua- [Th. 1, 5, 13
tarum cum publicis litteris destinantur ad commonitionem iudicis, quo facilius ex praediis
1 rei nostrae conferantur debitaе pensiones, cum summa degere praecipimus disciplina. De
quorum nominibus, si temere uersati fuerint, ad sublimitatem tuam referri per ordinarios 20
iudices oportebit, ut in eos seuerissime uindictetur. D. K. DEC. MEDIOLANI STILICHONE
ET AVRELIANO CONSS. a. 400
- 3 IDEM ET THEODOSIVS AAA. PETRONIO PP. Omnia praedia, tam ea, quae in re priuata
olim tenentur, quam illa, quae ex proscriptorum bonis ad fiscum sunt deuoluta, eatenus ab
huiusmodi priuilegiis et excusationibus submoucantur, ut omnes species annonarias, cursi- 25
tationes etiam debitas atque integram opinionem sciant esse soluendam.

KOI

¹ iunge Th. 11, 19, 4: cf. etiam 10, 19, 6. Th. 2, 1, 11 ² Iun. leges laudatae

2 rubricam et ante 72, 1 et hoc loco habet O |
praediorum] rerum O altero loco 3 acce-
dere] aspirare O alt. l. 4 impp. (imp. I)
... rerum priuat. (rei priu. Th.) | I Th., imp.
arc. nestorio (nestorio O^a) O, imp. arc. K
5 nullus I | nostre priuate K | militat K^aO I^a
6 habet I^a 7 milite O^a, militi neque om. K |
facilendum K^a | s. a. Th. 10 fundorum] pre-
diorum K 11 priuatae] publice K, p. X^a,
om. X^a | dom. uel] dom. I | templorum uel
ciuitatum K 13 impp. ... firm. com. s. l.
(firm. scl. O) | OI, idem a. K 14 auctores O |
seu] O Th., siue KI 15 rationalibus I^a

16 immuneant O | s. a. Th. | a. IIII] XIII Th.
17 aa. (a. O) messalae pp. | O Th., a. K,
om. I^a, deficit I^a | illustri] illirici (-co K^a)
K, deficit I^a | committe K^a?, comoti O, de-
ficit I^a | rei priuatae Th. Taurin., rp. Th.
Ambros. 19 praecepimus O 20 tenere O |
referri] res ferendi O^a 21 seruissime O |
uindictetur] iudices iudicentur O | s. a. Th.
23 idem ... aaa. (aa. I) petronio (centro-
nio O) pp. | OI, idem a. K | onia I | re] rei I^a
24 quae] quae in I, om. O 25 et om. O |
ut] et O | annonarias O, annorias I

LXXV (LXXIII)

R DE PRIVILEGIIS DOMVS AVGVSTAE VEL REI PRIVATAE ET QVARVM COLLATIONVM EXCVSATIONEM HABENT R

- 1 ¹IMP. CONSTANTIVS A.² AD ITALICVM. Priuatas possessiones³ [Th. 11, 16, 5 B 56, 15, 18 5
nostras ab uniuersis muneribus sordidis placet esse immunes, neque earum conductores
nec colonos uel ad⁴ extraordinaria munera uel superindictiones aliquas conueniri. D. VIII
K. FEBR. BONONIAE PLACIDO ET ROMVLO CONSS. a. 343
- 2 IMPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD CLAUDIVM. Rem priuatam
nostram leuandorum prouincialium causa canonicas necessitates ea condicione, qua cunctos, 10
1 uolumus sustinere. Sed excessit occasio iussionem, quandoquidem non locis solitis frumenta
quae ex diuersis sunt saltibus conuehenda trahantur⁵, sed eo usque portentur, quo graue
2 atque damnosum est prouehere. Proinde spectata sinceritas tua rem eandem in isdem locis
implere faciat proprias functiones, quibus antea frumenta praebat. a. 368—370
- 3 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MINERVIO COMITI RERVVM PRIVATARVM. Pro tiro- 15
nibus in corporibus postulatis pretia conferri ex fundis perpetuariis nostrae rei priuatae
praecipimus. a. 397—398
- 4 ⁶IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ASCLEPIO- [Th. 15, 3, 2 B 56, 15, 21 Epit. 15, 22
DOTO PP. Absit, ut nos instructionem uiae publicae et pontium stratarumque opera titulis
1 magnorum principum dedicata inter sordida munera numeremus. Igitur ad instructiones 20
reparationesque itinerum pontiumque nullum genus hominum nulliusque dignitatis ac uenera-
2 tionis meritis cessare oportet. Domos etiam diuinas tam laudabili titulo libenter [1. 2. 7
adscribimus. D. XV⁷ K. MART. CONSTANTINOPOLI ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS. a. 423
- 5 ⁸IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. FLAVIANO PP. Excepto patri- [Th. 11, 1, 36
monio pietatis nostrae, cuius quidem redditus necessitatibus publicis frequentissime depu- 25
tamus, uniuersos possessores functiones in superindicticiis titulis absque ullius beneficii
exceptione agnoscere oportere censemus. D. III K. MAI. RAVENNAE BASSO ET ANTIOCHO
CONSS. a. 431

KOI

¹ iunge 3, 26, 6 ² aut imp. Constans A. aut impp. Constantius et Constans AA. scribi
debuisset (u. i.) ³ res Th. ⁴ uel ad] ad sordida uel Th. contra B ⁵ tradantur (Mommson)?
⁶ iunge 12, 37, 15 ⁷ XVI 12, 37, 15 ⁸ fortasse iungenda est 4, 61, 13

2 rubricam ante 74, 3 collocat O | uel] et K |
rei om. KO 5 constantius] Th., const. KI,
ant. O, idem (= Constantinus) 3, 26, 6 | a. ad
ital.] I Th., italicum O, om. K 7 ad om. O |
extraordinario I | munera om. K^a | super-
indictiones I | aliqua O | s. a. Th. 9 imp. I |
ual. (ual. et O) ual. et (et om. I) gr. aaa.
ad claudium] OI, ual. K: Claudius proc.
Africae fuit a. 368—370 | priuatam O
10 nostram om. I^a | conductione OI^a 11 so-
litis locis K 12 sunt ex diu. salt. K, ex
diu. salt. sunt X | eos K^aO, inc. I^a 13 est]
et I^a | expectata KQY | rem eandem] emend.
Cuiacius, remeantem libri 14 facias K^a |
praebat] emend. Cuiacius, praebant KOI^a,
praebant I^a 15 impp. ... priuat.] I, imp.

arc. O, imp. hon. K | pro] uro I^a 16 per-
petuariis] pecuniariis O 17 praecepimus O
18 imp. hon. (uel bon.) et theod. aaa. ascle-
piodoto I, imp. th. et hon. O, imp. hon. K
19 pp.] I. gem. Th., om. libri | instructionem]
I^a Th., instructiones KOI^a | que om. O |
operam ... 20 dedicatam Th. 20 maiorum
KO | principium OI | numeremus] nume-
raus I | stucciones O 21 nullum] nullum-
que K | nulliusque] nullaque O | uenatio-
nis K 22 domus OI 23 s. a. Th. cum I.
gem. 24 impp. (imp. OI) ... pp.] imp. th. K
25 deputauimus O 26 possores O | frunc-
tiones K^a | superindicticiis K^aO 27 oportere
om. KI^a | s. a. Th.

LXXVI (LXXV)

R DE GREGE DOMINICO R

- 1 IMPP. ARCADIUS ET HONORIUS AA. CAESARIO PP. Propositis edictis sublimis [Th. 10, 6, 1] magnificentiae tuae minimi maximique moneantur, ut sciant singulas auri libras ex propriis facultatibus eruendas pro singulis equis uel equabus siue Hermogenianis siue Palmatis, nisi 5 eos sponte obtulerint: in his uero, quos ex aliis gregibus occupatos esse constiterit, sex auri uncias fasci uiribus inferendas. D. PRID. K. DEC. CONSTANTINOPOLI OLYBRIO ET PROBINO CONSS.

a. 395

LXXVII (LXXVI)

R DE PALATIIS ET DOMIBVS DOMINICIS R

10

- 1 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. IOHANNI COMITI RERVM PRIVATARVM. Consecratas nobis aedes, id est inclita palatia, ab omni priuatorum usu et communi habitatione excipimus.

LXXVIII (LXXVII)

R DE CVPRESSIS EX LVCO DAPHNENSI VEL PERSEIS 15
PER AEGYPTVM NON EXCIDENDIS VEL VENDENDIS R

- 1 IMPP. ARCADIUS ET HONORIUS AA. SILVANO COMITI RERVM PRIVATARVM. Si quis Daphnensis luci in Syria uel Persei in Aegypto arborem comparauerit, quinque libris auri nouerit se esse multandum: non minore dispendio et illo feriendo, qui uendere arbores ausus fuerit, quas non licet emptoribus comparare. 20
- 2 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. EVDXIO COM. S. L. Omnes iudices cuiuscumque dignitatis sciant posthac absque permissu magnitudinis tuae arborem ex Daphnensi luco Antiochenae ciuitatis praecidendi uel quolibet modo lapsas transferendi licentiam sibi met 1 denegandam. Sed nec alytarcha unam cupressum aliis plantatis excidere sibi licere contendat. ac ne solacio antiquitus ei concessio² priuari per omnia uideatur, pro eo, quod 25 ei cupressum excidere denegatur, unam auri libram cum de priuatis nostris largitionibus accipere decernimus: quinque librarum auri condemnatione huius legis temeratore plectendo.

KOI

¹ iunge Th. 5, 14, 10 (immo 25) cuius extant haec: Praedia quae ad ius priuatum diu[inae] do[m]us pertinent uenundari ... censem exceptis palatiis atque his possessionib² Th. 10, 1, 12

3 impp. (imp. I) ... pp.] imp. arc. K | prepositis K | edictis post 4 moneantur collocat Th. 4 minime K^a | maximeque K^a, maximumque O, maxequae I^a | moueantur I^a, moueant I^a | singulis O | libras auri KO 5 eruendas] I^a Th., seruandas KO, seruandas I^a, | exquibus I^a | ermogeniariis K 6 eas Th. | quos] q. O | consterit I^a 7 s. a. Th. 11 impp. (imp. OI) ... iohanni] OI, idem a. K | com. r. priu.] Vatic. 1435, com. per priu. I, om. KO 12 habitatione K 15 cupressis I, inc. O^a | luto I | dampnensis KO, deprehensis I, dampnens Xⁱ, defensia Xⁱ: ἐκ τῶν ἀλσῶν τῶν Δαφνησίων B 55, 14 | per- sedis K, persis I, om. OXⁱ, Περσῶν B, περ- σαιῶν index Coisl. ad B 55, 14 16 per] p K, et per I | incidendis uel uendendis K, extuendendis O 17 impp. (impr. I, imp. O) ... siluano c. r. p. (c. r. p. om. O) OI, imp. arc. K 18 daphnensis K^a, dampnen-

sis K^a, defensia O^a, defnensis O^b, dampnen- sis I^aX | lucie I^a, lucis X | syria] siri O^a | persei] Cui., persida K^a, perseis K^aOX, per- sidis I | eipto I^a | abborem O^a 19 esse se O^a, deficit I^a | ille feriando K, deficit I^a | arborem ... 20 quam O 21 impp. (imp. OI) ... s. l.] idem a. K 22 permissum I^a | tuae] maeae O | arbores OI^a | daphensi K^a, daphnensi K^a, defensi O^a, defnensi O^b, damp- nepsi I, dampnensi X 23 antiochene O | precipiendi K^a, praecedendi I^a | licentia I 24 alytarcha unam] I, alii a luco uel ali- tarca unam K, uel a luco alustarchennam (uel —chenuam) O. aliarcha unam X: ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἀλυτάρχης τοῦτο ποιεῖν δύναται B (Cui.) | cumpressum K, compreheissum X^a | planta- nis O, plantis X | sibi om. I^a | contendat O 26 cupressum] X, cypressum KOI | excin- dere O | libram auri K | eum de] eundem K^a 27 quinquaginta OX | condemnationem I^a

LIBER DVODECIMVS

I

R DE DIGNITATIBVS R

- 1 IMP. ALEXANDER A. SEVERIANAE. Si, ut proponitis, et auum consularem et [B 6, 1, 18] patrem praetorium uirum habuistis, et non priuatae condicionis hominibus, sed clarissimis nupseritis, claritatem generis retinetis. SINE DIE ET CONSVLIBVS. 5
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. VOLVSIANO PP.¹ Neque famosus et notatus et quos [B 6, 1, 19] scelus aut uitae turpitudine inquinat et quos infamia ab honestorum coetu segregat, dignitatis portae patebunt. a. 313—315
- 3 ²IDEM A. AD RVFINVM PP. Maior dignitas nulli debet circa [Th. 6, 35, 3 mut. B 6, 1, 20] prioris dignitatis seu militiae priuilegia praeiudicium facere. D. V. K. MAI. SIRMIO CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. 10 a. 319
- 4 IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS AA. PHILIPPO PP. Senatorum substantias, [B 6, 1, 21] quas in diuersis locis et prouinciis possident, et homines eorum tam a temonariis oneribus conferendis quam a ceteris praestationibus, quas iudices describunt, nec non etiam ab 15 omnibus sordidis extraordinariisque et uilioribus muneribus liberos esse praecipimus nullaque sorte constringi functionis indignae. a. 346—349
- 5 IMP. CONSTANTIVS A. AD CLEARCHVM PV. Nemo praefectus urbis citra prae- [B 6, 1, 22] ceptionem uel scientiam nostram ulli muneri subiuguet senatorem: nemo curiam nostram 1 immani pulset iniuria. Si quid enim senatoria praeditis dignitate fuerit forte mandandum, 20 nostro est iudicio reseruandum: sit namque dignitas, si nobis ³iubentibus sustinetur.
- 6 IDEM A. AD ORFITVM. Ne quis ex ultimis negotiatoribus uel monetariis [B 6, 1, 23] abiectisque officiis uel deformis ministerii stationariis omnique officiorum faece diuersisque 1 pastis turpibus lucris aliqua frui dignitate pertemptet. sed et si quis meruerit, repellatur: 24 repulsos autem etiam propriis reddi consortiis oportebit. a. 357—360

KOI

¹ pu. (Gothofredus)? ² iunge 12, 28, 9 ³ sic namque dignitas nobis?

4 al. a. seu. om. I | alexandrum O, iustinianus K | seuerianae] O, seuerissime K, seuerino Paris. 4429, seuerinae Cui. | propositis K¹I 5 uirum om. K² 6 nupsistis Hafniensis | s. a. Paris. 4429 Cui. | et] cum Par. 7 a. om. KOI | uolusiano pp. I, uel-lesionum pp. O, uolusiano Vatic. 1435, om. K | adnotatis et quo O 8 quo infama O² | hostorum I² 10 ad rufinum pp.] I Th., frusiano pp. O, om. K | debet nulli I², nulla debet Th., οὐδενὶ ὥφειλε B 11 priores dignitates KI²X, τῆς ἡγετονος ἀξίας B | s. a. Th. 13 imp. const. et constans (const. O) aa. (aa. om. I) philippo pp. OI, imp. const. K 14 possident et prouinciis K | a om. O | temonariis OX 15 praestatoibus O 16 hominibus sord. O | praecepimus O 17 functionibus I² 18 imp. const. a. ad clearchum

pu. (pum. I) OI, imp. const. K: Valenti uel Theodosio hanc legem propter praefecturam Clearchi tribuit Gothofredus | praefectos O, perfectus I² 19 uel scientiam] conscientiam A², uel conscientiam K² | nostram] nullam O | nulli I² | subiunget O | emo O 20 si om. O | quis IX. inc. O | fuit forte O, forte fuerit K 21 sit I²X | si] quae I² | sustinetur] s. uel insinuetur K² 22 aa. I | ad orphitum I, orphium O, orphyto Paris. 4429, om. K | ultimis A² 23 deformis ministerii] O, deformibus ministris K, deformis ministeriis I, deformibus ministeriis X; μηδὲς ἄμφορος ἢ μοντάριος ἢ τελώνης ἢ ἀπὸ τυτ-λοῦς ὀφφικίου ἐπιχειρεῖτω γίνεσθαι ἀξιωματικός B | faece] feci deputatis K, fecero I² 24 aliquo frui O², frui aliqua K | sed et si quis mer. om. K² | quid I² | meruit K²IX

- 7 ¹IDEM A. AD SENATVM. Quoniam diuersi iudices nonnulla opera [Th. 15, 1, 7 B 6, 1, 21] in quibusdam aestimant urbibus extruenda, ad huiusmodi necessitatem senatorum substantia non uocetur. D. V NON. MAI. TAVRO ET FLORENTIO CONSS. a. 361
- 8 IMP. IULIANVS A. SALLVSTIO PP. Ius senatorum et auctoritatem [Th. 9, 2, 1 B 6, 1, 25] eius ordinis, in quo nos quoque ipsos numeramus, necesse est ab omni iniuria defendere. 5 D. NON. FEBR. CONSTANTINOPOLI MAMERTINO ET NEVITTA CONSS. a. 362
- 9 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD SYMMACHVM PV. Libertorum filios [B 6, 1, 26] adipisci clarissimam dignitatem non prohibemus. a. 364—365
- 10 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD GRAC- [Th. 9, 35, 3 B 6, 1, 27] CHVM PV. Seueram indagationem per tormenta quaerendi a clarissimo² nomine submo- 10 uemus. D. PRID. NON. IAN. TREVIRIS GRATIANO A. III ET MEROBAYDE CONSS. a. 377
- 11 IDEM AAA. AD PROCOPIVM. Senator uel alius clarissimus priua- [Th. 6, 2, 7 mutila B 6, 1, 29] tos habeat filios, editos quippe, antequam susciperet dignitatem: quod non solum circa mas- culos³ dignoscitur constitutum, uerum etiam circa filias simili condicione seruandum. [(Th.)] 1 Cum autem paternos honores inuidere filiis non oportet, a senatore uel solo clarissimo 15 susceptum in clarissimatus sciendum est dignitate mansurum. D. XVIII K. . . . HIERAPOLI GRATIANO A. III ET MEROBAYDE CONSS. a. 377
- 12 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. NEO- [Th. 9, 27, 1 B 6, 1, 29] TERIO PP. Iudices, qui se furtis et sceleribus fuerint maculasse conuicti, ablati codicil- lorum insignibus et honore exuti inter pessimos quosque et plebeios habeantur, nec sibi 20 posthac de eo honore blandiantur, quo se ipsi indignos iudicauerunt. D. XVIII K. FEBR. THESSALONICAE GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 380
- 13 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. [10, 10, 9 Th. 2, 1, 7 B 6, 1, 30] MARCIANO⁴ COMITI ORIENTIS. Mulieres honore maritorum erigimus, genere nobilitamus et forum ex eorum persona statuimus et domicilia mutamus. sin autem minoris [(Th.)] 25 ordinis uirum postea sortitae sunt⁵, priore dignitate priuatae posterioris mariti sequantur condicionem. D. III ID. NOV. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS. a. 392
- 14 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. BASSO PP. Praecipimus, ut senatori in qualibet prouincia constituto nullam habeant indices iniungendi aliquid forte publici muneris 29 potestatem. a. 426
- 15 IDEM AA. AD NEVTHIVM PV. Clarissimis uel spectabilibus uniuersis ad geni- [B 6, 1, 31] tale solum uel quolibet alio et sine commeatu proficiscendi et ubi uoluerint commorandi habitandine permittimus facultatem.

K01

¹ iunge 7, 62, 23 et quae ibi laudantur ² senatorio Th., ἐπὶ τοῖς συγκλητικαῖς B ³ uiros Th.
⁴ Martiniano (cf. ad l. gem.)? ⁵ fuerint l. gem.

1 a. ad sen. om. K 2 aestimant] IX Th., existimant KO | necessitates K 3 s. a. Th. 4 a. sallustio pp.] I Th., a. ad saluacio pp. O, om. K 5 ipsos] ipsos esse Th. 6 s. a. Th. 7 impp. (imp. I) ... pu.] I, imp. ual. aual. ad summachum pu. O, imp. ual. K 8 cla- rissimorum] δύνανται συγκλητικοὶ [γίνεσθαι] B 9 imp. ual. gr. et ual. aaa. ad grecum pu. I, imp. grac. ual. et ual. aaa. ad grachum pum O, imp. ual. K 10 indignationem K^a | homine I^b 11 s. a. Th. 12 idem aaa. (aa. I) ad procopium] I Contin., id. aaa. ad procomium O, imp. ad pp. K | priuatos] si priuatos (—tus K^b) K 13 quod] qui K^a 15 solo] ab alio O 16 clarissimatus] claris- sima tamen O | dignitatem I | mansuram O^a | s. a. Th. | XVIII k.] Th. teste Cuiacio (1566), xv Cui. hoc loco, ex Th. uidelicet, quan- tum primis curis in libro Parisiensi depre-

hendit: hodie ea in libro Paris. abscissa sunt 18 imppp. (imp. OI) ... 19 pp.] imp. gra. K | neuterio I, iuectio O 19 et] que seculari- bus O^a, que O^b 20 quoque K^aO | habeant K 21 ipsos K^aO | s. a. Th. 22 aa.] I aa. Th. 23 imppp. (imp. I) ... arcadius] imp. ual. th. O, imp. ual. K | aaa. raciano comiti orientis O. om. K 25 earum I 26 sor- titi I^a | priori K 27 s. a. Th. 28 impp. (imp. O) ... pp.] imp. th. K | praecepimus O 31 aa.] a. K | ad neuthium pu. I, deuēcium pp. O, aenncium pp. Lond., ad eustathium pu. (alias cuspium) Russardus, om. K: pro- babilem nominis emendationem proponere nequeo: e praefectis urbi qui in hoc tem- pus incidunt ad librorum lectionem proxime accedit Leontius pu. Constantinop. a. 434. 435 33 facultatatem O

- 16 IDEM AA. APOLLONIO PP. Si grauius ullum facinus admittatur, nocente B 6, 1, 32 persona extra carceralem custodiam substitutione¹ habita, super illustribus quidem nobis suggeri iubemus, super ceteris uero quadam minore dignitate decoratis ad tui referri cul-
minis notionem, ut ita demum, quid de admissio crimine constitui oporteat, iudicetur. a. 442—443
- 17 ²IMP. ZENO A. ARCADIO PP. Quotiens ex priuata cuiuslibet interpellatione B 6, 1, 33 5
ciuili uel criminali uiri illustres conueniendi sunt, nulla dandae fideiussionis concussionem
uexentur, sed per speciale priuilegium suae committi fidei consequantur, iuratoria ab his
1 cautione tantummodo exponenda. Quam si neglexerint et contra insertum cautioni sacra-
mentum ipsi uel eorum procuratores afuerint, in pecuniariis quidem causis super posses-
sione rerum ad eos pertinentium iudex competens, quod et iuris auctoritas et rei qualitas 10
suggerit, ordinabit: in criminalibus uero negotiis dignitate quoque, qua se per suum uide-
licet periurium indignos esse probauerint, spolientur, ut in eos utpote illustri dignitate per
suum facinus priuatos inconsulta etiam nostra pietate iudicibus legum seueritatem liceat
2 exercere. Quibus illustrium dignitatum priuilegiis hoc etiam adiciendum statuimus, ut
huiusmodi personae nullam ex cuiuslibet iudicis sine scriptis habita sententia conuentionem 15
neque in ciuili neque in criminali causa sustineant. a. 485—486?
- 18 IMP. ANASTASIUS A. EVSEBIO MAGISTRO OFFICIORVM. Iubemus saluo honore, B 6, 1, 34
qui per euocationem sacrae reuocatoriae defertur, durante licere cunctis tam maiores quam
minores potestates gerentibus nec non etiam honorariis illustribus siue ex hac urbe regia,
principali uidelicet praecedente consensu, profecti fuerint, siue in prouinciis habitantes 20
sacratissimum, suis scilicet poscentibus negotiis, petere maluerint comitatum, sine sacra
quoque reuocatoria ad hanc regiam urbem peruenire.

II

DE PRAETORIBVS ET HONORE PRAETVRAE ET GLEBA ET FOLLI ET SEPTEM SOLIDORVM FVNCTIONE 25 SVBLATA R

- 1 ³IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA. TATIANO PV. Nemo ex clarissimis B 6, 7, 5
et spectabilibus qui in prouinciis degunt ad praeturam postea deuocetur: maneat unus-
quisque domi suae tutus atque securus et sua dignitate laetetur. D. XV K. IAN. CON- 29
STANTINOPOLI VALENTINIANO A. VII ET AVIENO CONSS. a. 450

KOI

¹ sub tuitione (Cuiacius)? ² iunge 3, 24, 3 ³ iunge 1, 39, 2

1 aa.) a. KO | apoll. pp. om. K | nocentem
personam KO 2 substitutione] KIX, sub-
stitutione O, sub fideiussione I^r (Accursius):
ὑπὸ ἀσφάλειαν αὐτὸν γίνεσθαι B | nobis om. I
3 minorem I | ad] a I^a 4 quid] quidem O
5 a. arcad. pp. I, a. arch. pp. O, om. K
6 illustris I^a 7 per om. K^aOI | priuil.] ei
pr. O | suae] siue I^a | iutoria K^aI^b, adiuto-
ria I^a 8 exponendam I^a | incertum cautio-
nis K^a 9 abfuerint KOI^b | possessionem I
10 quod et] K, quod etiam OIX 11 sug-
gesserit Hal. 12 approbauerint O, pro-
bauerint I 13 priuatus I 14 statuimus]
censuimus X, esse censuimus I 15 nullam
huiusm. pers. K, huiusm. pers. nulla O
16 ciuilibus O | neque in crim. om. K | causa
om. O 17 a. ... off. om. K, a. om. O |

magistro] magni O 18 euocationem O, re-
uocationem X | refertur O | minores quam
maiores IX 19 potestatos O^a?, potestati-
bus I^a?, potestatis X | honorariis O | regia
urbe IX 20 praecedente I^a | consensu]
casu O | praefecti O | fuerint] sunt I^aX,
om. I^a 21 sui I | uidelicet K 24 et] et
de K | honore K | et claua K, uel glebe
(globe O^a) O, clam I, et globe X 25 et
folli] K^aX, et solii K^a, colli et folli O, et
colli I | et om. K^a | septemque I | fuctione I
26 sublata] collocata O 27 imp. ual. et
mar. aa. tacione pp. O, imp. ualent. aa.
tacione pu. I, imp. ual. K | ex om. O^a
28 praefecturam OIX 29 domu. K^a | s. a.
Cui. 30 a. om. Cui. | albieno Cui.

- 2 IDEM AA. AD SENATVM. Glebam uel follem siue septem solidorum functionem siue quamlibet eiusmodi collationem tam circa personas quam circa res ac praedia funditus iubemus aboleri, ut omnis huiusmodi sopita perpetuo conquiescat exactio.

III

R DE CONSVLIBVS ET NON SPARGENDIS AB HIS PECV- NIIS ET DE PRAEFECTIS ET MAGISTRIS MILITVM ET PATRICIIS R

- 1 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM VRBIS Antiquitus statutum est consularibus uiris ceteros quidem honoratos ipsius trabae summitate, pares
1 uero infulis consideratione tantum temporis anteire. Quis enim in uno eodemque genere 10
dignitatis prior esse debuerat, nisi qui prior meruit dignitatem? cum posterior, et si eiusdem honoris praetendat auspicia, cedere tamen illius temporis consuli debeat, quo ipse
2 non fuerit. Hoc obseruando et si iterata uice fastigia consulatus aliquis adscenderit: repetiti etenim fasces uirtutes saepe meriti comprobant, non augent, quia nihil est altius
3 dignitate¹. Quod si quis prior consul posteriori consuli eidemque patricio posthabitus 15
patriciatum postea consequatur, uinci eum oportet qui prior meruit patriciatum, postquam iste honore patriciae dignitatis decoratus est.
- 2 IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA. SPORACIO COMITI DOMESTICORVM ET CONSVLI. Ordinem consulatus ad antiquam reduximus sanctionem, ut sellam nostram honoris merito, non rapiendi studio populorum agmina sectarentur ac lucrandi cupiditate deposita 20
1 uenerabilem parentum habitum et felicissima antiquitatis ornamenta conspicerent. Hoc ergo exemplo etiam ceteros procedere consules uolumus nec expendere eos sine effectu
2 patimur. Cessante ergo ista spargendi uilitate amplissimi consules procedentes deinceps abstineant hoc errore perdendi, optimoque consilio operi necessario proficiat, quod erat
3 incompetenter proiciendum. Ad instaurationem itaque aquaeductuum huius amplissimae 25
urbis centena pondo auri praestentur per singulos consulatus, ut *et* consul patriae se dedisse nouerit et data notum sit mansura esse perpetuo. a. 452
- 3 IMP. ZENO A. Nemini ad sublimem patriciatus honorem, qui ceteris omnibus antepositur, adscendere liceat, nisi prius aut consulatus honore potiatur aut praefecturae praetorio² uel Illyrici uel urbis administrationem aut magistri militum aut magistri officiorum, 30
KOI

¹ augent, quia n. e. altius, dignitatem (*Mommsen*)? ² Orientis *suppl.* (*Hal.*)

1 aa.] a. KO | ad sen. om. K | clebam I, clauam KO, om. X | uel follem K, ac collem O, uel pholem I, om. X | siue septem] suum uidelicet O 2 huiusmodi OX 3 sos-pita I^a | coquiescat I^a 5 ab his om. O, ab his pec. om. I 6 de om. K | praefectis et] magistris et infectis et O | magistratibus OX | et de (*sic*) patriciis ante et de praefectis collocat I ■ imp. (imp. I) ... urbis] imp. th. K | aa. om. O | urbis] I, urex O 9 est om. K | sconsularibus O^a | honeratos O | trabe sumunitate O 10 genere om. O 11 dignitates I^a | prior esse] prioris se I^a | debeant O | qui prior] ** prior qui K^a 12 tamen] tantum O | consuli] IX, consularibus K, om. O 13 obseru. (conseru. I^a?) hoc I | iterata] honorata iterata I^a, in tanta X | adscenderit] **escendere I^a 14 repetente O, reppeti I | faces KO, fases I^a | uirtute O, inc. I^a 15 posteriori consuli om. O | post-

habitus] Z, posthabitus KIX, praeterhabitu-
tum O | patriciatus O 16 consequetur O |
eum uinci K 18 imp. KOI | et marc. ...
consuli om. K | sporacio] O, sportiano I,
sponcio Russardus | comiti ... consuli] I,
eorum don. et consul². O 19 ad] et I^a |
reduxus O | sanctionem O | nostri OI^a
20 agminea K^a | sequarentur K^a, seque-
rentur K^a, sectentur OI^aX, sequentur I^a
21 uenerab.] hunc uen. K | parencium O |
conspiciant Hal. 22 affectu KOI^a 23 istas
parcendi I^a | utilitate K^aO 24 perpendi O,
perpendendi I^a 25 restaurationem O | atque
ductuum O 26 pondera K^a | praestantur O |
et] *edd.*, etiam libri: se om. O 27 nouerint O |
subscriptionem dat. asporatio et herculano
coss. *ex inscriptione suppleuisse uidetur* Cui.
28 a. om. K 29 aut] autem O | consultus I^a |
praefectum I^a 30 animnistracioni O | mil.
aut magistri om. O, mag. om. X

- in actu uidelicet positus, gessisse noscatur, ut huiusmodi tantum personis siue adhuc administrationem gerendo seu postea liceat (quando hoc nostrae sederit maiestati) patriciam
 1 consequi dignitatem. Quoniam uero gloriosissimae huic urbi, quae caput orbis terrarum est, omnifariam credimus consulendum, uniuersos, qui posthac honorarii consulatus insignibus principali munificentia decorantur, centum auri libras ad reficiendum aquaeductum publi-
 5 cum ministrare censemus ad similitudinem eorum, qui per annale tempus consularium editione munerum gloriantur. nam ipsis quoque expedit, ut florentissima ciuitas centum auri librarum munificentia sustentata honorarium quoque sentiat consulatum.
- 4 IDEM A. SEBASTIANO PP. Sancimus uiris excellentissimis consularibus omnibus, qui iam facti sunt uel postea fuerint, procedendi quoque et re ipsa per annum gerendi con-
 10 sulatus, impetrato uidelicet principali iudicio, legitimam tribui facultatem, ita ut acta quam meruerint processione non nouum aliquid uel quod nondum habeant adipisci, sed consulatus ius, quod semel eis consularitas detulerat, processione iterasse beneficio uideantur et in adoranda nostra purpura uel in consequendis cunctis consulum honoribus et priui-
 1 legis ex anteriore tempore prouectionis ordinem sibimet nouerint uindicandum. Hoc etiam
 15 obseruando, ut huiusmodi consul nec centum libras auri aquaeductibus huius inclitae ciuitatis pro tenore sacrae constitutionis praebendas, quas cum esset consularis praestiterat, consul postea creatus persolvere denuo compellatur.
- 5 IMP. IVSTINIANVS A. IOHANNI PP. Sancimus uiros excelsos patricos, quos in huiusmodi dignitatis apicem augusta maiestas rettulerit, ilico ab imperialibus codicillis praestitis
 20 patres familias effici ac potestate liberari paterna, ne uideantur, qui a nobis loco patris honorantur, alieno iuri esse subiecti. Quis enim patitur patrem quidem posse [Inst. 1, 12, 4
 1 per emancipationis modum suis¹ nexibus filium relaxare, imperatoriam autem celsitudinem non ualere eum quem sibi patrem elegit ab aliena eximere potestate? ne, si con- [(Inst.)
 trarium approbetur, per quamcumque machinationem imperialis maiestas minui uideatur. 25
 2 Et hoc quidem raro contingere satis certum est: nemo enim facile respexit filium familias
 3 in patriciatus honorem prouectum, quemadmodum in consulibus haec res usitata est. Sed ne quid in parte temporis tale eueniat et sine legibus inueniatur, ideo haec nobis uisa sunt sancienda.

a. 531—533

III

30

R DE PRAEFECTIS PRAETORIO SIVE VRBIS ET MAGISTRIS MILITVM IN DIGNITATIBVS EXAEQVANDIS R

- 1 3IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD AMPE- [Th. 6, 7, 1 B 6, 4, 17
 LIVM PP. Praefectum urbis praefectum praetorio magistris equitum ac peditum indiscretae
 KOI

¹ suis] suae potestatis *Inst.* ² iunge 12, 12, 1 *Th.* 6, 9, 1. 6, 11, 1. 6, 22, 4

2 gerendum *I*^a, om. *O* | siue *O* 3 urbis *O*^a
 4 honorariis *X*, uniuersi *O* | consulati *I*^a
 7 edictione *I* | ut] et ut *O*^a 8 munificentiam *I* | honerarium *I* | quoque om. *O* 9 seb. pp. om. *K* | excellentissimis *O* 10 procerandi *O* | per annum om. *K*^a | agendi consulatum *O* 11 principatu *K*^a | legitimam] uel l. *O* | acti *K*^a, peracta *K*^a*O*^a*I**X* | qua *K*
 12 merucrit *I* | praecessione *O* | nouit *O* | habeat *K* 13 detulerit *O* | beneficia *O*
 14 adorandum *K*^a 15 anteriori *O* | proiectionis *O* | nouerit *K**I**X* 17 quos *O*^a*I*^a, q. *O*^a 19 a. ioh. pp. om. *K* 20 augusta *I* | retulerat *K* 21 effici ac] efficiat *I*^a | qui om. *O* | a om. *I*^a 22 iuris *K*^a*I*, subi iuri *O*^a |

subiecti esse *O* 23 emancipationis *O*^a | excelsitudinem *I* 24 elegit] fecit *I* | ne si] niai *O* 25 maiestatis *I* 26 contingere *I* | est certum *O* 27 honore *I*^a?, honores *X* | in om. *O* | res suscitata *K*^a, resuscitata *I*^a, res usita *X* 28 inueiatur *K* | ideo et haec *I**X*, uidea (uel indea) • *O*^a 29 scienda *O* 31 praefecti *O* | uerbis *I* | militum mag. *O*, mag. militis militum *K*^a 32 exequendis *K*^a*O**I**X* 33 imppp. (imp. *I*) ... pu. (pp. *I*) | *I* *Th.*, imp. ual. et ual. et grat. *O*, imp. ual. *K* 34 praetorio praefectum urbis *O*, urbis praefectum *I*^a | magistris] et m. *K**O**I*^a | peditum] praedictum *O*

ducimus dignitatis, usque adeo uidelicet, ut, cum ad priuatam secesserint uitam, eum loco uelimus esse potiore, qui alios promotionis tempore et codicillorum adeptione praecesserit. D. III NON. IUL. NASONACI. ACC. III NON. SEPT. MODESTO ET ARINTHEO CONSS. a. 372

- 2 ¹IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. RESTI- [Th. 6, 7, 2 B 6, 4, 13] TVTO PV. Quisquis magisterium equitum peditumque susceperit et gesserit ante captam a quoquam praefecturam, is, cum priuatus erit et honorem² deposuerit, ex praefectis qui³ 1 prouecti fuerint praefertur. Sit igitur sedes prior ante prouectis, locus conspectior, decernendi loquendique facultas antiquior, cui est splendor adepti magistratus uetustior. D. VIII K. IUL. THESSALONICAE GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 380

V

10

R DE PRAEPOSITIS SACRI CVBICVLI ET DE OMNIBVS CVBICVLARIIS ET PRIVILEGIIS EORVM R

- 1 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. FLORENTIO PV. Sacri cubi- [Th. 6, 5, 1 B 6, 25, 1] culi praepositi ea dignitate fungantur, qua sunt praediti, qui eminentissimam praetorianam uel urbanam meruerint praefecturam aut certe militarem magisteriam potestatem, ita ut 15 sit inter eos post depositas administrationes nulla discretio, siue nostrae serenitatis adoraturum admittuntur imperium siue pro suo arbitrio sollemnes festiuitates et coetus uel salutationes uel quaelibet alia officia frequentent, ut in sedibus et in consessu is eis ordo seruetur, quem ordo prouectionis ostenderit, sub habitu ipsis uidelicet consueto, cum manifeste decretum sit eum esse qui praecesserit potiore, uel illum subsequi, quem recentius probauit 20 examen. D. VIII ID. NOV. CONSTANTINOPOLI HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS. a. 422
- 2 ⁴IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. PROCVLO PV. Hac nostrae [B 6, 25, 2] mansuetudinis aeterna lege sancimus, ut omnes cubicularii, qui de nostro cubiculo exeunt, antequam primum locum obtineant, excepto castrensi et comite domorum his privilegiis perfruantur, id est ut nec possessiones eorum angarias siue parangarias uel etiam para- 25 ueredos in posterum dispositione tui culminis uel alicuius calumnia dare cogantur, ne sordidis adstricti muneribus decus ministerii, quod militando uidebantur adepti, otii tempore 1 et quietis amittant. Domos quoque eorum uel in hac sacratissima urbe [cf. 12, 16, 3, 2.3] uel in qualibet alia positas ciuitate ab omni hospitum cuiuslibet dignitatis inquietudine 2 uindicamus. Prouinciarum rectoribus eorumque apparitionibus denarum librarum auri dis- 30 pendio feriendis, si mansuetudinis nostrae statuta dissimulare et ex aliqua parte uiolare temptauerint. a. 428

KOI

¹ iunge 12, 6, 1 ² erit honoremue Th. ³ post ins. Th. Taurin., om. libri cum Th. Paris. ⁴ Herrmann iungit Th. 6, 2, 21. 6, 27, 22 (d. prid. k. Febr. Constantinopoli Felice et Tauro cons.)

1 secesserit KI, successerint O 2 uelimus I^a Th., uolumus KOI^a | adeptione K^a 3 s. a. Th. | acc. III] Cui. hoc loco, acc. III] Cui. ad Th. errore, puto: in Th. Paris. non extat nisi acc. II ... sept., subscriptio expleta est ex Th. 6, 9, 1. 6, 11, 1 4 imppp. ... 6 pu.] imp. ual. K | ualent.] et ual. O 5 equitatum O^a 6 prouatus O^a | erit] fuerit O | disposuerit O 7 prior sedes K, senex prior O, sedis prior Th. | locum O 8 cui est] curiem O | adepti K | uetustior] antiquior uet. O 9 s. a. Th. | iun. 12, 6, 1 | aa.] 1 aa. Th. 11 praepositi K, praefectis OI 13 impp. ... pu. (pp. OI) | OI Th., imp. hon. K 16 depositam aministrati- nem KI^a | nostram serenitatem O 17 in- perio O | pro] per O 18 frequententent O^a |

et in] in O, et Th. | consensu OI | is eis] Th. Paris., eis KOI, is Th. Taurin. 19 quam K, inc. I^a | uidel. ipsis O | consuetudo K^a | magnifeste I^a 20 sit] fit O | decesserit I^a 21 s. a. Th. 22 impp. ... pu.] imp. th. K | pu.] Herrmann, pp. OI | hanc I^a 25 id est] idem K^a?, idem est X | siue parang. om. O^a | perheredos O, parauaredos X 26 calump- niam O 27 decnius K^a | militado I | adepti K^aI | tempore otii K, oticii temp. X, otii om. I^a 28 admittant K^aI^a? | domus OI/X | quoque] que K 29 hospite O 30 prouinca- rum O | earumque I^a | apparitionibus] IX, apparitoribus KO | denarumque O 31 fe- riendus O^a | et ex] ex O, aut ex I^a, om. I^a 32 temptauerit K

- 3 ¹IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. IOHANNI COMITI ET MAGISTRO OFFICIORVM. [B 6, 25, 3] Cubicularios tam sacri cubiculi mei quam uenerabilis Augustae, quos utrosque certum est obsequiis occupatos et aulae penetralibus inhaerentes diuersa iudicia obire non posse, ab obseruatione aliorum tribunalium liberamus, ut in sublimitatis solummodo tuae iudicio propositas aduersus se excipiant actiones.
- 4 IMP. LEO A. PVSÆO PP. Iubemus omnes, qui uel iam in sacrum cubiculum [B 6, 25, 4] cuiuspiam liberalitate donati alioque titulo dati uel dandi principalibus obsequiis inhaerere uel ante meruerunt uel postea meruerint, licet nulla interueniente scriptura, nulla confectione gestorum, postquam denotissimis cubiculariis fuerint sociati, ad condicionem libertatis ingenuitatisque rapiantur raptique uideantur. Hoc non solum circa superstites, sed etiam circa mortuos uolumus custodiri. nam cum hoc priuilegium uideatur principalis esse proprium maiestatis, ut non famulorum, sicut priuatae condicionis homines, sed liberorum honestis utantur obsequiis, periniquum est eos dumtaxat pati fortunae deterioris incommoda. Sed testamenta quidem ad similitudinem aliorum, qui ingenuitatis infulis decorantur, pro sua liceat eis condere uoluntate: intestatorum uero nemo dubitet facultates utpote sine legitimis successoribus defunctorum fisci uiribus uindicari. Haec omnia tunc diligenti obseruatione uolumus custodiri, cum sponte suaque uoluntate quis dederit eunuchum sacri cubiculi ministeriis adhaesurum. Si uero cuidam fuerit uiolenter extortus, aut inuito domino uel ignaro intra sacrum ausus sit militare cubiculum, liceat domino destinatum sacra ex lege cubiculariis interpellare iudicium et eum, quem probauerit nolente se uel inscio sacrum penetrasse cubiculum, ut suum famulum cum peculio consequatur. Sed sicut laesis implorandi praesidii facultatem denegari non conuenit, ita nec calumniandi uiam patimur diutius esse patefactam. ideoque tempus quinquennii praefinimus, intra quod contra eum suas debeant exercere quaestiones, ut, si medio tempore monere distulerint, ulterius eis tamquam in² suum famulum uindicandi uel eius ut serui peculium uel bona quasi liberti copia denegetur. Haec omnia, quae super deuotissimis cubiculariis sancimus, etiam ad cubicularias, quae a dominis in sacrum cubiculum datae uel dandae sunt, superstites atque mortuas extendi propagarique decernimus.
- 5 IMP. ANASTASIVS A. EVSEBIO MAGISTRO OFFICIORVM. Iubemus duobus uiris [B 6, 25, 5] illustribus praepositis utriusque sacri cubiculi tam nostrae pietatis quam nostrae serenissimae coniugis, post finitam militiam si senatorio fuerint consortio sociati, licere, quotiens ad adspiciendos agros suos uel ob aliam causam proficisci uoluerint, cingulo uti, cum hoc ad implendum eorum desiderium et ad nullius laesionem respicere uideatur.

KOI

¹ iunge 12, 25, 3. 12, 59, 8 ² in melius abesset

1 imp. ... officiorum] I, imp. leo a. aa. ioh. com. et mag. off. O, imp. leo K 2 utriusque IX 3 obedire O | ab om. O 4 obseruationem I, conseruatione X | ut] non O 5 praepositas O^a | adaduersus I^a | se om. I^a 6 imp. leo] idem K | a. pusæo pp.] I, apusæo pp. O, a. K: secundum ordinem c. 3. 4, quem tuentur B, c. 4 pertineret ad a. 472 uel 473, et cum a. 472. 473 Erythrius et Dioscorus pp. Orientis essent, a. 473 adscribenda esset: attamen secundum 1, 36, 1. 10, 44, 3 Pusæus pp. Or. fuit a. 465: quare aut ordo c. 3. 4 inuertendus est aut consules quos Cuiacius ad 1, 36, 1 restituit interpolati sunt | iam] iam uel I, om. O 7 liberalitatem I^a | donati] deponi O^a | alique titulo I^a, alio uetulo O 8 antea K | confessione O 9 fuerut O | conductionem I 10 uidentur I^a | superstitis I^a 11 cum] cur K^a | uideantur I^a, om. X 12 famulorum] florum I^a 13 perunquū est O^a, qui ininiquum est K^a, ininiquum est K^b, periniquum I^a 14 quidem] quid O? 15 concedere K^a | uo-

lantatem K^a? O 16 sine] fine sine O | uirilibus K^a I^a 17 tunc om. K | diligenter K, digenti O^a 18 fuerit cuidam K | uiol.] habuerit uiol. K^a | exortus I^a X 19 inter O | ausus sit] fuerit ausus K 20 indicum O | eum] equum O 21 inscio] inscio se O | ut] O, ut et KIX | consequentur K, consequetur OI^a 22 sed] sed et O, s... I^a | calumniandi uiam (... I^a) | calumpniām O 23 intra] ita OI^a? 24 detulerint O 25 eius ut] etiam ut eius O | peculium] praedium O | quasi] quam O 26 sanximus I 27 cubicularēs O | a dominis] ad omnes I | dende K 29 a. eusebio (a. c. u. sebio O) magistro off.] OI, om. K 30 utrasque O | sereniss. nostre IX 31 post om. I^a | si] K, om. OIX: μετὰ παραχωδείσαν στρατὸν τὴν τῶν συγλητικῶν ἢ (τῇ τῶν σ. εἰ scr.) ἥσαν κοινωνία συναφδίντες B: expectes cum 32 ad om. I^a 33 et om. O contra B | ad] a O^a 33 indicem B 6, 25, 6, ex quo c. 6 h. t. effinxit Heimbach, recte ad 12, 18, 1 rettulit Herrmann

VI

R DE QVAESTORIBVS MAGISTRIS OFFICIORVM COMITIBVS SACRARVM LARGITIONVM ET REI PRIVATAE R

- 1 ¹IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. RESTI- [Th. 6, 9, 2 II 6, 6, 2
TVTO PV. Qui ex quaesturae honore aut efficaci magisterio aut comitina utriusque aerarii 5
nostri attonito splendore uiguerunt, acclamatione excipiantur solita nec praetereantur ut
incogniti. D. VIII K. IVN. THESSALONICAE GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 380

VII

R DE PRIMICERIO ET SECVNDOCERIO ET NOTARIIS R

- 1 ²IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTRO- [Th. 6, 10, 1 B 6, 25, 8 10
PIO PP. Praecipua est nostrae pietatis intentio circa notariorum nomen: atque ideo, si
umquam huius ordinis uiri laborem quiete mutauerint uel senectute posuerint seu cum alia
dignitate post hanc qualibet usi sunt, non omittant prioris uocabulum militiae, sed com-
pendium sequentis honoris adsumant. Et si quis ex officio uel praecipue sublimitatis tuae
temerarius ad census discussiones peraequationes, aliam denique ullam rem inquietator 15
extiterit, officium suum noverit uel levis culpae offensione detecta grauis multae discrimine
fatigandum et numerariorum corpus extincto iniuriae auctore minuendum. D. XVII³ K. IUL.
THESSALONICAE GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 380
- 2 ⁴IMP. ZENO A. HILARIANO MAGISTRO OFFICIORVM. Praeclaram nobilemque [B 6, 25, 9
militiam spectabilium tribunorum notariorum, qui gloriosis obsequiis nonnihil rei publicae 20
commoditatis adferunt et decoris, diuersis beneficiorum titulis muniendam credidimus et
augendam. Nam biennales metas uiro spectabili pro tempore primicerio agendis numeris
duximus statuendas. Hos autem tribunos, qui suis negotiis occupati minime sacrum palatium
curauerint frequentandum, nisi intra annale spatium reuertantur, quamuis com meatu iura
praetendunt, pro absentia quidem unius anni unius gradus, si uero duobus annis afuerint, 25
duorum, si tribus, trium, si quattuor, similiter quattuor graduum subire iacturam his qui
inferiores eis fuerint postponendos. Qui uero per quinquennium integrum se repraesentare
cessauerint, exemptos matricula tantum nomine tribunorum, nec uero ordine perpotiri,
his in hunc modum dispositis uacationem census discussionis peraequationis et cuiuslibet
KOI

¹ iunge 12, 4, 2 ² iunge 5, 1, 3 et quae ibi laudantur ³ xv leges iungendae ⁴ iunge 12, 40, 11

² magistris] Th. 6, 9, et magistris KI, magistri OX | comitibus] O, et com. (colitibus I) KIX, comite Th. 4 imppp. ... aaa.] imp. ual. grac. et th. O, imp. gra. K | restituto pu.] Russardus Th., om. KOI | quui O | efficaci I¹ Th., ex officiali KO, effica... I² 6 attonito] antonitius O | uiguerint O 7 incognita O | s. a. Th. | iun.] Th., iul. Cui. uel errore uel fortasse ex 12, 4, 2 | aa.] 1 aa. Th. 9 secundicerio K¹IX, s. dicerio K² 10 imppp. ... 11 pp.] I Th., idem aaa. eutrophio pp. O, idem a. K 11 nominatoriorum O | si umquam] siue O, siu... K² 12 huius] ius I | quietem OI | seu cum] seu K¹, se O 13 dignitatem I | sunt non] sunt et non O, sunt • K² 15 ad (ad, non •n Th.) census] Th. Paris., ad sen-

sus I¹, accessus K¹O, accensus I¹ cum Th. Taurin., inc. K² | discussionis K² 16 offensionem I² 17 exticte O, extincte I¹ | iniure I², iure K | s. a. Th. 18 aa.] 1 aa. Th. 19 zeno om. I | a. ... offic.] 12, 40, 1, a. magno off. O, a. illustri mag. off. Russardus, aa. I, om. K 20 tribun.] nominorum trib. O² | gloriosissimis O 21 muniendum O | credimus IX 22 nam] non am K² 23 duxus O | hos] nos O 24 frequentandum I | quamuis I² 25 unius om. K | annis K² | affuerunt I², abfuerunt KOI¹X 26 tribus] I¹X, tres KOI²? | gradum I² 27 postponendis K²O | qui uero om. K | se] si O | praesentare OX 28 exemptores matritutela I² | potiri O 29 census] temporis uel census O

- 4 (3) alterius rei habituros. Illud praecipue prouisionem nostram flagitare perspeximus, ne per ambitionem aut gratiam aut cuiuslibet occasionis obtentu uel laborum seu sollicitudinum specie publicorum cuiquam liceat aliquando graduum seriem conturbare et temporum ratione calcata dudum militantibus anteferri et, quae longis prolixisque stipendiis defensa iam pol-
5 licetur senectus, gratiosa festinatione subripere. Hoc etiam adiciendo, ut primicerius post depositam publicam numerorum sollicitudinem, ac si ipsam gessisset administrationem, cuius consequitur dignitatem, magistri officiorum pro antiqua consuetudine infulas sortiatur, omnibus uacantibus quamuis tempore praecedentibus praeponendus.

VIII

R VT DIGNITATVM ORDO SERVETVR R

10

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD PRAE- [Th. 6, 5, 2 B 6, 1, 35
TEXTATVM PP. Si quis indebitum sibi locum usurpauerit, nulla se ignorance defendat sit-
que plane sacrilegii reus, qui diuina praecepta neglexerit. D. XII K. IVN. MEDIOLANI RICO-
MERE ET CLEARCHO VV. CC. CONS. a. 384
- 2 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. CYRO PP. Omnes priuilegia digni- [B 6, 1, 36 13
tatum hoc ordine seruanda cognoscant, ut primo loco habeantur ii, qui in actu positi
illustres peregerint administrationes: secundo uenient uacantes, qui praesentes in comitatu
illustris dignitatis cingulum meruerint: tertium ordinem eorum prospicimus, quibus absen-
tibus cingulum illustris mittitur dignitatis: quartum honorariorum, qui praesentes a nostro
numine sine cingulo codicillos tantum honorariae dignitatis adepti sunt: quintum eorum, 20
1 quibus absentibus similiter sine cingulo mittuntur illustris insignia dignitatis. Sed admini-
stratores quidem, etiam comites rei priuatae, omnibus uacantibus omnibus honorariis ante-
2 poni censemus. Vacantes autem post administratores uenientes non omnes iam omnibus
honorariis credidimus praeponendos, sed eos uacantes illis honorariis, qui similem adepti
sunt dignitatem, ut praefectorius praefectorio, non quaestorius praefectorio praeponatur, 25
parique modo quaestorius quaestorio, non uacans comes thesaurorum uel comes rei priua-
3 tae honorario quaestorio uel ex magistro officiorum praeferatur. Inter administratores illos
etiam numerari decernimus, quibus illustribus in sacro nostro consistorio cinctis aliquid
ordinariae dignitatis uel antea commisimus uel postea committemus peragendum, uerbi
4 gratia si uacanti magistro militum belli cura committatur. Cur enim aut uir magnificus 30
Germanus magister militum uacans appellatur, cui bellum contra hostes mandauimus?

KOI

1 habituris O, ..buturos I^a | perspeximus] X,
prospeximus KI, prospeximus O 2 aut
gr.] uel gr. OX | aut cui.] uel cui. I | occa-
sione O^a, optionis O^a | laborum] aliorum I^a |
seu] uel OX 3 speciem I^a | cuique O |
gragraduum O 4 dumdem O^a, dum O^b |
anteferi K | defensio O^a, ..fensis O^a, defen-
sam I^a, defensas I^b 5 primicerius ut I^a |
publicorum O^a | munera K^a, numeri K^b |
si om. O | gessisse O, gessi I^a 7 offitii I^a |
consuetudinem I^a | insulas OIX | sorcian-
tur O 8 praecedenti O | preponendis K^a,
proponendus O 11 imppp. ... 12 pp.] imp.
grat. aa. I, imp. gra. K | et om. O | prae-
statum O 13 sacrilegii reus] sacrilegus I^a |
s. a. Th. 15 impp. ... aa.] Cui., idem
aaa. O, imp. th. K, imp. aa. I | cyro pp.
om. K | omnes] o. qui K^a 17 ueniunt I^a |
praesentis O 18 mererit uel merint I |
proponimus O^a 19 illustri O | quartum] et
quartam O | honorariumrum I^a 20 no-

mine OX | dignitates I^a | adepti K^a 21 illu-
stres K^a | insignia O | administratores] aditu
instratores O^a 22 uacantibus om. hon.]
uacatoibus O^a, honorariis O^a, uac. om. I^a |
24 credidimus ... honorariis om. O | ad-
empti K^aI 25 praefectorius praefectorio]
praefectus praetorio KO, praefectus questor-
io I^bX, deficit I^a: τυχὸν τὸν ἀπὸ ἐπαρχῶν
τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένον τοῦ ἐν ξένῃ
γενομένου ἀπὸ ἐπαρχῶν B | quaestorius] quae-
stionibus O, deficit I^a 26 quaestorius] quae-
stori.. K^a, quaestoribus O, deficit I^a 27 ho-
norario K, honorario O, honorario I | ex
om. K^a cum B 28 etiam] etiam tunc O,
om. X | cinctis] emendauit Cui. ad B ζωστού,
cunctis KOI^a, a cunctis I^bX 29 ordi-
nare K^aOI^a 30 uacanti] edd., uacan-
cium KOIX | magistro K^a, magistrum O |
cura] cum O | magnificus uir I 31 germa-
nus] cf. Prosper chron. ad a. 441 | militum
magister K | cui om. I^a

aut cur excellentissimus Pentadius non egisse dicitur praefecturam, cuius illustribus cincti dispositionibus uice praetorianae praefecturae miles in expeditione copia com meatum abundauit.

a. 440—441

3

VIII

5

R DE MAGISTRIS SCRINIORVM R

- 1 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. ZOILO PP. ORIENTIS. Viris spec- B 6, 6, 15
tabilibus magistris omnium sacrorum scriniorum nostrae beniuolentiae liberalitas tribuenda
1 est, qui nostrae quodammodo adsidere maiestati uidentur. Ideoque post depo- 1, 51, 11
situm etiam officium ab omni indictionis onere seu ciuiliu seu militarium iudicum pror- 10
sus immunes esse praecipimus, ut nec ab amplissima quidem sede tui culminis eis ulla
molestia super suscipiendo quolibet grauamine priuato uel publico¹ penitus iniungatur.
2 ²Hoc beneficium ad proximos etiam sacrorum scriniorum et ex proximis uolumus propa-
3 gari. Quinquaginta librarum auri officio tui culminis damnatione multando, si quid aduer-
sus statuta clementiae nostrae innouari concesserit. D. V K. MART. THEODOSIO A. XVIII 15
ET ALBINO CONS. a. 444

X

R DE COMITIBVS CONSISTORIANIS R

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. SEVERINO PV. Eos, qui tranquillitatis Th. 6, 12, 1
nostrae consistorii dici comites meruerunt, spectabilibus proconsulibus² aequari generaliter 20
decernimus. D. VII K. OCT. CONSTANTINOPOLI THEODORO VC. CONS. a. 399
2 IMP. ANASTASIVS A. EVSEBIO MAGISTRO OFFICIORVM. Viros spectabiles comites con-
sistorianos et coniuges et liberos, seruos quin etiam atque colonos eorum isdem priuilegiis
tam intentiones ab aliis proponendas excipiendo quam suas contra alios exercendo perfrui,
quibus uiri clarissimi principes scholae agentium in rebus per sacram pragmaticam sanc- 25
tionem diuae memoriae Zenonis⁴ utuntur.

KO (transponit 10, 2. 1) I

¹ priuato uel publico *om. l. gem.* ² § 2 *om. l. gem.* ³ spectab. proconsulibus] procon-
sularibus *Th.* ⁴ 12, 21, 8

1 penadadius *K*, praestamdis *O* | exegisse *K* |
cincti] *O*^a, cuncti *O*^b *I*^a, cunctis *KP.X* 2 de-
positionibus *O* | milies *K*^a | epedicione *O*^a |
com meatum *KIX* 3 abundabit *I*^a, habun-
dat *X* 4 const. greca *Marcianus cl.* 5
cod. 18 6 rubricas titulorum 9 et 10
permutauit *O* 7 imp. ... aa.] *Russardus*,
idem aaa. (a. *K*) *KO*, imp. aa. *I*, imp. th.
Paris. 4429 | zoilo pp. or.] *l. gem.*, zoilo
pp. *O*, *om. KI* | uiris *O*^a 8 omnibus *O* |
beneficencio *O* | libertas *K*, liberabal *I*^a
9 maiestatis *K*^a 10 mil. iudicum] iudi-
cium militum *O*, deficit *I*^a 11 praecepi-
mus *O*, deficit *I*^a | nec] ne *K*, deficit *I*^a |

ab *om. K*^a, deficit *I*^a | sedis *X*, *om. O*, de-
ficit *I*^a | tui] cui *O*^a, deficit *I*^a | ullam mo-
lestiam *O* 12 iniungantur *OI* 13 ex *om. I*^a
15 s. a. *l. gem.* 18 consistoriariis *I*
19 imp. ... pu.] imp. arc. *K*, imp. archad.
a. *I* | aa.] a. *O* | seuerino] *Russardus Th.*,
seueriano *O* 20 proconsulibus *K*^a 21 s. a. *Th.*
22 imp. ... off.] *O*, imp. anast. *K*, imp. a. *I*
consistatarios *O*^a? 23 liberos] l. et *K* |
quin etiam seruos eorum atque col. eorum
(eorum *om. O*) *OX* 24 tam in detentiones *I*^a |
exercendos *O*, exercendo *K*^a 25 scholae
agentium] scholarum et agentium *K*^b, scola-
rum et agere tamen *O*, scola argentum *I*^a

XI

R DE COMITIBVS ET TRIBVNIS SCHOLARVM R

- 1 ¹IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. PRISCIANO PV. Praepositos ac tribu- [Th. 6, 13, 1
nos scholarum, qui et *diuinis* epulis adhibentur et adorandi principis facultatem antiquitus
meruerunt, inter quos comites² etiam sacri stabuli et cura palatii numerantur, si primi
ordinis comitiuam cum praepositura meruerunt et casu ad altiora non peruenerint, depo-
sito sacramento inter eos, qui comites Aegypti uel Ponticae dioeceseos fuerint, quorum par
1 dignitas est, haberi praecepimus. *Sin* absque honore comitiuae³ regimen fuerint nacti,
absolutos militia inter eos qui duces fuerint prouinciarum numerari iubemus. D. XII K. 9
APRIL. CONSTANTINOPOLI LVICIO VC. CONS. a. 413

XII

R DE COMITIBVS REI MILITARIS R

- 1 ¹IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AMPELIO PV. Qui [Th. 6, 14, 1
contemplatione meritorum, ducto intra prouincias transmarinas strenuissimo milite, primi
ordinis comitiuam fuerint consecuti, ea reuerentia altissimarum dignitatum uiris subiungan- 15
tur, ut his locum praestent, qui proconsulatus insignibus adornantur. D. III NON. IUL.
NASONACI MODESTO ET ARINTHEO CONSS. a. 372
- 2 ¹IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. PRISCIANO PV. Eos, qui sub comitinae [Th. 6, 14, 3
primi ordinis dignitate peculiariter ad quamlibet prouinciam uel prouincias defendendas
milite credito auctoritate nostri numinis destinantur, et eos, qui uicem illustrium uirorum 20
magistrorum militum susceperint peragendam, ducibus, qui praeter Aegyptum et Ponticam
in aliis prouinciis administrauerint, adaequamus. D. XII K. APRIL. CONSTANTINOPOLI
LVICIO VC. CONS. a. 413

XIII

R DE COMITIBVS ET ARCHIATRIS SACRI PALATII R 25

- 1 ¹IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. PRISCIANO PV. Archiatros [Th. 6, 16, 1 B 6, 26, 1
intra palatium militantes si comitiuae primi ordinis nobilitauerit gradus, inter uicarios taxari
praecipimus, sine iam pridem deposuerunt militiam siue postea deposuerint, ita ut inter
KOI

¹ iunge 12, 11, 1. 12, 12, 2. 12, 13, 1. 12, 14, 1 Th. 6, 15, 1. 6, 20, 1 ² tribunos Th.
³ cuiuslibet scholae ins. Th. ⁴ iunge 12, 4, 1 et quae ibi laudantur

2 comitis] KX Th. 6, 13, praepositis OI (ex
u. 3) | et] ac I 3 impp. ... pu.] Russardus
Th., imp. hon. et th. aa. O, imp. hon. a.
(a. om. K) KI 4 qui et diuinis] Th., quic-
tudinis (—nus O) libri | epulis] apostolis O^a |
adhibemus O 5 meruerit O | quo O^a | etiam
comites O | sacris tabulis KO | numantur I
6 praepositam O | meruerint X Th. ex emend. |
et] etiam K^a | utiora I^a 7 aegypti uel] uel
egyptiae O | poncie O | fuerunt OI^a | pars K
8 praecepimus] O Th., precipimus KI | sin
absque] Th., in aliisque KO, in aliis quo-
que I | honorem com. O, com. honore K
9 militiam I^a | fuerunt OI | s. a. Th. 12 co-
militibus I 13 impp. ... pu.] Russardus
Th., imp. ual. et grac. aa. omiliopum O, imp.
ual. aa. I, imp. ual. K 14 trasmarinas K |

stenuissimo O^a, strenuissime Th. 15 reue-
rentias K^a | altissimorum I^a | subiugantur K.
subiugatur O 16 praestant I^a | proconsu-
latu O | ordinantur K^a, adordinantur OI^a |
s. a. Th. 18 ante c. 2 rubricam tit. 14
ins. I | impp. ... pu.] Russardus Th., imp.
hon. et th. aa. priscionapum O, imp. hon. K,
impp. aa. I 19 peculiater I^a | deferendas O
20 nominis libri 21 propter I^a 22 admi-
nistraverit O, aministraverunt KIA | s. a. Th.
25 rubricam om. I^a 26 impp. ... aa.] imp.
hon. aa. I, idem a. O, idem K | prisc. pu.]
passiano K, om. I 27 nobilitauerit] Th.,
nobilitauerint libri 28 siue postea] sui
postea O | deposuerint] deposuerunt O^a I^a |
ita] militiam I^a

nicarios et duces qui administrauerint et hos qui comitiuum primi ordinis meruerint nihil intersit nisi tempus, quo quis administrauerit uel comitiuae indeptus est insignia. D. XII K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LVGIO VC. CONS.

a. 413

XIII

R DE COMITIBVS QVI PROVINCIAS REGVNT R

5

- 1 ¹IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. PRISCIANO PV. Hos, qui [Th. 6, 17, 1 B 6, 26, 2] in administratione ciuili ac prouinciae gubernaculis sub iurisdictionis licentia comites quoque primi ordinis esse meruerint, nicariae dignitatis post depositam administrationem priuilegiis frui oportet. D. XII K. APRIL. CONSTANTINOPOLI LVGIO VC. CONS.

a. 413

XV

10

R DE PROFESSORIBVS QVI IN VRBE CONSTANTINOPOLITANA DOCENTES EX LEGE MERVERINT COMITIVAM R

- 1 ²IMP. THEODOSIVS A. ET VALENTINIANVS C. THEOPHILO PV. Gram- [Th. 6, 21, 1 B 6, 26, 3] maticos tam Graecos quam Latinos, sophistas et iuris peritos in hac regia urbe professionem suam exercentes et inter statutos connumeratos, si laudabilem in se probis moribus uitam esse monstrauerint, si docendi peritiam facundiamque dicendi interpretandi subtilitatem copiam disserendi se habere patefecerint, et coetu amplissimo iudicante digni fuerint aestimati³, cum ad uiginti annos observatione iugi ac sedulo docendi labore peruenerint, placuit honorari et his qui sunt ex uicaria dignitate connumerari⁴. D. ID. MART. CON-
STANTINOPOLI THEODOSIO A. XI ET VALENTINIANO C. CONSS.

a. 425

XVI

R DE DECVRIONIBVS ET SILENTIARIIS R

- 1 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. VRSO PV. ET AVRELIANO [Th. 6, 23, 1 mut. B 6, 26, 4] PP. ORIENTIS ET STRATEGIO PP. PER ILLYRICVM. Decuriones nostri palatii post emensum fideliter obsequium postque deposita sacramenta militiae electionem habeant, siue ex
KOI

¹ iunge 12, 11, 1 et quae ibi laudantur professorum fungantur officio ins. Th. ² cf. 11, 19, 1 ³ qui in memorato auditorio ⁴ placuit ... connumerari] isdem quibus praedicti uiri dignitatibus perfruantur Th.

1 uicarios] eos uic. I^a | et hos ... meruerint om. K^a 2 quo] quod I Th. | administrauerint I^a | adeptus (adeptis O^a, adeptus I) est KOI, indeptus est Z, est indeptus Th. | s. a. Th. 5 rubricam om. O, deficit K^a | prouintiam I hoc loco, sed prouintias ante 12, 2 6 impp. ... pu.] Russardus, id. a. prisciano O, imp. hon. aa. I, imp. hon. K | hos] I Th., eos KO 7 in om. KO | ciuilia O 8 aministracione K 9 s. a. Th. 11 possoribus K^a | constantitopolit. O 12 docente O, addocentes I | ex om. O^a | meruerit K^a, meruerunt O, mult I 13 imp. ... pu.] Th., impp. th. et ual. aa. theophilo pu. Russardus, imp. th. et ual. theophilopum O, impr.

th. ual'e. a. I, imp. hon. K 14 sophistas] et s. O | et iuris] uiros I^a 15 et intra I, intra (om. et) O | probus I^a, pro his OI^a 16 interpretandi] Th., interpretandique libri | subtilitate K^a, sublimitate K^a 17 discernendi OI^a | fuerit O 18 ducendi O^a | peruerint I^a 19 honerarii I | s. a. Th. 22 de om. I | dec. (decurio.nibus I^a) et sil.] I Th. 6, 23, sil. et dec. KO: eorum addunt KOIX contra Th. et Contii librum 23 impp. ... 24 illyricum] imp. hon. a. I, imp. hon. K | aa. om. O | aurelio praefecto orienti O 24 a strategio Russardus, a strateio O | per illyr.] O Russ., illyrici Th. | emersum I 25 post- que] post Th. | depositas I^a | militi I^a

- magistro officiorum uelut agentes dignitatem consequi a nostra maiestate maluerint, siue inter uiros illustres comites domesticorum, uidelicet inter agentes, taxari, ut tam in adoranda nostra serenitate quam in salutandis administratoribus et reliquis praedicti honoris priuilegiis nec non in nostro consistorio his honor omnifariam obseruetur. D. PRID. K. 4 NOV. CONSTANTINOPOLI HONORIO X ET THEODOSIO VI AA. CONSS. a. 415
- 2 IDEM AA. VENANTIO PP. Vnusquisque decurio uel silentarius a [Th. 6, 23, 2 B 6, 26, 5] tironum et equorum praestatione habeatur immunis: nullam collationem, quae plerumque poscitur, soluat: nihil his ulla potestas iniungat aut necessitas imponat. D. VII ID. MART. RAVENNAE ASOLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS. a. 423
- 3 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. FLAVIANO PP. Decu- [Th. 6, 23, 3 B 6, 26, 6] rionibus et silentariis, etiam si¹ ad superiorem gradum successu meliore transcendunt, omnia priuilegia, quae iam dudum diuorum principum iudicio meruerunt, legis istius prae-
1 ceptione noueris esse firmata, non praeiudicatura quacumque generalitate pragmatica. Nec angarias uel parangarias siue parueros ulla eis amplissimae praeceptionis imponat auctoritas. sordidis quoque muneribus, excoctione calcis et superindicti gra- [Th. 6, 23, 4] 15
2 uamine eos liberamus. Domus quoque eorum non tantum in hac sacratissima [cf. 12, 5, 2] urbe, sed in qualibet alia posita ciuitate immunes ab omni hospitum cuiuslibet dignitatis inquietudine uindicamus: permissa eis ueniendi ad comitatum licentia praeter [Th. 6, 23, 3] euocatoriae securitatem. multa decem librarum auri iudicibus prouinciarum eorumque
3 officiis infligenda, si statuta numinis nostri crediderint esse contemnenda. His [Th. 6, 23, 4] 20 addimus, ut, cum optatam quietem acceperint et inter uiros illustres² senatores coeperint numerari, honore curiae sine aliqua functione laentur, immunitatisque gaudio plena dignitatis laetitia potiantur³, ut dignitatem solam habeant ex senatu: sub hac uidelicet definitione, ut triginta tantummodo numero ea priuilegia consequantur, decuriones quoque tres⁴.
4 Sed eos tunc demum perpotiri decernimus beneficiis supra scriptis, cum per continuos 25 tredecim annos inculpata excubias peregerint. D. VIII K. APRIL. RAVENNAE AETIO ET VALERIO CONSS. a. 432
- 4 IMP. ZENO A. COSMAE PRAEPOSITO SACRI CUBICULI. Ne ad diuersa tracti [B 6, 26, 7] uiri deuoti silentarii iudicia sacris abstrahi uideantur obsequiis, iubemus eos, qui quemlibet deuotissimorum silentariorum scholae uel eius uxorem ciuilitate uel etiam criminaliter
m pulsare maluerint, minime eum ex cuiuslibet alterius iudicio nisi ex iudicio tantummodo uiri excellentissimi magistri officiorum conueniri.

KOI

¹ etiam si] uel his, qui post hanc militiam honoratae quietis otio perfruuntur uel Th.
² uiros illustres om. Th. ³ nec glebali onere praegravandi, sed ins. Th. ⁴ quos numero plures fieri inueterata consuetudo permisit ins. Th.

1 magisterio I^a | consequi] et c. K 2 in] ino I^a 3 salutandis O | administrationibus O | et] edd. Th., uel KOIX, xal B 4 non om. I^a | s. a. Th. 6 idem ... pp.] Russardus Th., idem a. ualentio pp. O, idem uen. K, idem aa. I | a] ad O 7 et equorum praestatione] O Th., equorumque praestationibus KI | habeat O, habeantur I^a Th. | immunis] inius O^a | nudam Th.: μὴτε ἄλλην διαπραγνῆν B | plerumque] plerum I^a 8 iniungatur I^a | imponat] edd. Th., inponatur KOI | s. a. Th. 10 impp. ... fl. pp. (pp. om. O)] O Russardus Th., imp. th. K, imp. aa. I 11 successo I | transcendunt K 12 duorum I 13 noueris] I^aX, nouerint KOI^a?, noueres Th.^a, nouere Th.^b | esse om. I^a? | firmatam O^a | praeiudicatur ex quac. O | generali K 14 angarias O^a | uel (nec K) parang. om. O^a | paruendos O^a | amplis-

sima K^a 15 a sordidis O | excoctione O, excoctione I | superdicti O 16 domus] dampnis O 17 alia quaelibet KI | supposita O | hospitum] officio OI^a, officio hospitum I^a 18 eis om. Th. 19 euocatoriae] Th. cum B ἀνακλησιως, reuocatorie KI, reuocatione O | mulctam O, et multa Th. 20 infligendam O | nominis nostri OI, nostri nominis K | temnenda Th. 21 adieimus OI | apptatam K, adoptatam O 22 remunerari K^a | honorie I^a | curiae O 23 patiantur O | sub hac om. O 24 ut] tut I^a | ea] et O, haec Th., om. X 25 eos] eos decuriones O | potiri Th. | per om. Th. 26 inculpato O^a | s. a. Th. 6, 23, 3 28 imp. ... cubiculi] O, imp. zeno K, imp. a. I | tractu O, tractati I 29 uidebantur I^a 30 scola O^a, deficit I^a | etiam om. B (κ.π.) 31 modo om. I^a 32 officiosorum I^a

- 5 IMP. ANASTASIVS A. POLYCARPO PP. Iubemus clarissimorum silentiariorum [B 6, 26, 8 militia praeditos, etsi genitorum suorum in potestate sint constituti, quaecumque solaciorum siue emolumentorum uel donationum seu hereditatum nomine per militiam uel quamlibet eius causam his adquisita sunt uel fuerint, iure castrensis peculii possidere, nec ea posse uel parentes superstites sibimet uindicare uel auferre, uel etiam post eorum obitum fratres uel alios heredes eorum quasi ad defunctorum dominium pertinentia in diuisionem deducere: 1 nec enim oportet labores eorum aliis fructum uel lucrum adferre. Hac namque ratione simul et contemplatione nec ipsam militiam uel suffragium, quodcumque pro ea uel ab isdem uiris deuotis silentiariis uel a parentibus eorum uel quolibet alio datum est uel fuerit, ab his patimur in successionem defunctorum parentum conferri seu nomine colla- 10 2 (1) tionis in medium easdem offerri pecunias uel his imputari. Ad haec de tutelis et curationibus eos excusari sancimus, ne alienarum rerum administrationem subire compellantur, qui propter nostra ministeria nec suis curam seu prouisionem diligenter deferre possunt. 3 Liberos insuper eorum, qui dignitate uirorum spectabilium comitum seu tribunorum decorati sunt uel fuerint, nullatenus nolentes administrationem praeturae suscipere seu peragere. 15 4 Omnibus uidelicet antelatis priuilegiis in persona non tantum in praesenti militantium, sed etiam postea eidem consortio inserendorum tam tempore militiae quam post eam depositam obseruandis.

a. 497—499

XVII

R DE DOMESTICIS ET PROTECTORIBVS R

20

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD EVSI- [Th. 6, 24, 4 B 6, 27, 1 GNIVM PP. Domestici ac protectores osculandi, cum salutauerint, uicarios tui culminis habeant potestatem. poena enim sacrilegii similis erit, si his honorificentia non deferatur, qui contingere nostram purpuram digni sunt aestimati. D. PRID. NON. MART. MEDIOLANI 24 VALENTINIANO A. III ET EVTROPIO CONSS. a. 387
- 2 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. HELIODORO PV. [Th. 6, 24, 11 mut. B 6, 27, 2 Primicerius quidem domesticorum et protectorum utriusque scholae post acceptum tribu- 1 natum inter eos spectabili¹ dignitate potiatur, qui ducatum agere meruerint. Alii uero, qui decursis stipendiis ab eodem decem usque numero subsequuntur, consulari, [Th. 6, 24, 9 id est clarissimus dignitate, perfruantur cum ipsa loci decem primorum accessione. D. III 30 ID. IVN. CONSTANTINOPOLI AETIO ET VALERIO VV. CO. CONSS. a. 432
- 3 IDEM AA. SPORACIO COMITI DOMESTICORVM PEDITVM. Si quis domesticorum [B 6, 27, 3 nulla negotii publici abstrahente sollicitudine nec ei per comineatum sollemniter, ut abesset, KOI

¹ spectabili om. Th.

1 imp. ... pp.] O, imp. anast. K, imp. aa. I: inscriptionem subscriptionemque 5, 62, 25 restituit Cui., quasi ea gemina esset huius legis § 2 | silentiariorum O^a 3 siue emol.] emol. O 4 his] his qui I 5 uel par.] uel pos par. K^a, par. K^b | debitum I^a 6 eorum alios heredes IX | dominia I^bX | diuisione OX 7 fructuum I^a | offerre I^a | ratione om. I^a 8 et om. I^a | quacumque K^a, quocumque O, quicumque I^a | pro ea uel] habet O 10 in successione K, in successioe I, om. O^a: αληγονομίαν B 11 pecunias] necessarias O | curatoribus I 12 excusare O | sancimus] censum sanctimus O^a 14 eorum] eos O, om. I^a | dignitatem O 15 preter K^a 16 antelitis K^a, antelatinis I | personam I^a 17 eisdem X | eam] K, ea IX, om. O 20 de] et p de K |

et] ac I 21 imppp. ... 22 pp.] imp. ual. a. I, imp. ual. K | theod.] et th. O | eusignum O 23 enim] tantum O | simul I^a | erit om. I | his honorificentiam O, honorif. his I | differatur I 24 qui] quod I^a | contigere K | s. a. Th. 26 impp. ... pu.] Russardus Th., idem a. eliodoro pp. O, imp. th. K, imp. aa. I 27 primiceriis O, primicerii I^a 28 potiantur K^aOI^a | ducant O | agere] gerere O | meruunt K, noluerint I, meruerunt Th. 29 consulari OI^bX, consulantur I^a 30 perfruantur dignitate K | ipsis locis O | s. a. Th. 6, 24, 11 32 aa.] a. K | sporacio ... peditum] Cui., sporiatio com. dom. O, sporatero comiti domestici compeditum Russardus, om. KI: cf. 12, 3, 2 33 abstrahentes OI | sollicitudinem O | ut abessent I, abesse O

facultate concessa biennium obsequiis serenitatis nostrae defuerit, is retrorsum in ordinem
1 tractus inferiorem quinque sequentibus postponatur. Si uero triennium eius absentia con-
tinuasse monstretur, usque ad decimum locum procul dubio regradetur. quod si quadricenio
tenus afuerit, nouissimus collocetur. quinquennio autem si fuerit denagatus, ipso iam
cingulo spoliandus est. indignum quippe est desides ac propriis tam diu muniis aberrantes, 5
quos esse conuenit adsiduos, numerari.

4 IMP. IUSTINIANVS A. VIGILANTIO COMITI DOMESTICORVM CONSVLARI AC [B 6, 27, 4
PATRICIO. Lege pragmatica sine fine uictura praefiniendum ac constituendum credidimus,
ut, si quis uirorum fortium praesentalium domesticorum in equitum schola secundocerii
locum indeptus diem interea supremum clausit, heredes eius non reliqui tantum temporis, 10
quod eidem gradui superesse monstratur, uerum etiam insequentis anni, hoc est primi-
ceratus, solaciis ac emolumentis fruatur omnibus, ut, quod ad quaestum et compendium
militiaeque fructum prolixo pertinet, similis habeatur, ac si superstes permanserit ad finem
usque supremum.

5 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.

Ἡ διάταξις τὸ προνόμενον τὸ δεδομένον τοῦ σικουνδοκερίου τῶν ὑπείων γράφεται καὶ [B 6, 27, 5
τοῦ σικουνδοκερίου τῶν πεζῶν.

15

XVIII

R DE PRAEPOSITIS LABARVM R

1 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. MONAXIO PP. Qui prae- [Th. 6, 25, 1 B 6, 25, 6 20
positi labarum nostro iudicio promouentur, clarissimi¹ sint inter adlectos, ita ut ex consu-
laribus habeantur. nam² et immunitate digni sunt, quos nostri lateris comitatus illustrat.
D. III ID. NOV. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. VII ET PALLADIO CONSS.

a. 416

KOI: index 17, 5 ex B restitutus est

¹ Qui ex deuotissimis domesticorum scholis praepositi labarum nostro iudicio et stipendio-
rum sudoribus promouentur, ad similitudinem decem primorum domesticorum clarissimi Th.
² et (et om. Paris.) senatorio nomine ins. Th.

1 facultatem O | uestre I | defuerit is | de-
functis O^a, inc. I^a | ordine K 2 tracta-
tus I^a | sin KI | triennio O 3 monstretur I^a |
regreditur O | quadrienno I^a 4 quinquen-
nium K, u I | deuatus I^a 5 cingulo O | ac |
a K^b | tam diu muniis | diuinis O^a, diui-
ciis O^b | aderantes quos etiam conuenit X,
aberasse quos conuenit libri Cuiacii 6 ad-
siduos] ā (= aut uel autem) si duos O | mu-
nerari I 7 imp. ... 8 patricio] imp. iust. K,
imp. aa. I | uigilancio O Cui., uigili Rus-
sardus, uigilatio Palatinus 767 | domesticus O,
om. Russ. | ac] atque Cui. 8 uictura in
uacuo spatia om. O | profiniendum I | ac]
ad I | credimus KI^a 9 qui O | secundo-
cerii] K^bO, Γ' (= secundum) primicerii I,
secundicerii primicerii X, in uacuo spatia

om. K^a 10 locum] in locum K^a | indemp-
tus K^aI, adeptus O | relinqui O | temporis
tantum K 11 insequentibus O | primicera-
tus] cum primiceracii O 12 solatus I^a |
fruatur O | quod] quidem O 13 que] qui K^a,
quod I^a | fructum O | pertinent O^a, perti-
net et K^a, inc. I^a | similiter K^a | ac] et O |
ad] et I^a 15 const. greca Marcianus cl. 5
cod. 18 19 labarum] KI, laborum OX Th.
6, 25 (Parisiensis) 20 impp. ... pp.] Rus-
sardus Th., imp. hon. et th. a. munasio
pp. O, imp. hon. a. (a. om. K) KI | pro-
positi I 21 labarum] KI^a Th. (etiam Pa-
risiensis), laborum OI^b, τοῦ λουτροῦ (= laua-
cri) B | adlectos] Th., electos libri 22 et
om. KOI^a, cf. not. 2 | quo O 23 s. a. Th.

XVIII

R DE PROXIMIS SACRORVM SCRINIORVM CETERISQVE
QVI IN SACRIS SCRINIIS MILITANT R

- 1 ¹IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. CYNE- [Th. 6, 26, 4 B 6, 26, 1
GIO PP. Proximos memoriae, epistularum ac libellorum atque dispositionum² ita uicariorum³
honore cumulamus, ut inter eos merito dignitatis habeantur, qui pro praefectis dioeceses
sibi creditas temperarunt, ex eo tempore, ex quo eos splendor indepti proximatus ostendat,
insequentibus praeponendi, qui uicarias postea administrauerint. et nullam [Th. 6, 26, 12
iniuriam descriptionis⁴ perhorrescant. D. PRID. K. MAI.⁴ CONSTANTINOPOLI HONORIO⁵
NOBILISSIMO PVERO ET EVODIO CONSS. a. 386
- 2 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. CON- [Th. 6, 26, 5 B 6, 26, 2
STANTIO⁶ PP. In sacris scriniis nostris militantes in prouinciis⁶ ordinarii uel spectabiles⁷
indices a salutatione non arceant, etiam inuiti in consessum accipiant: scituris [1, 48, 3 mut.
uel principe uel corniculario uel capitibus officii, ternas libras auri ex suis facultatibus
eruendas, si consistorium nostrum saepe ingredientibus secretarii iudicum non patuerit¹⁵
ingressus, aut reuerentia non fuerit in salutatione delata aut sedendi cum indice societas
denegata. D. VI ID. NOV. TRIVERIS⁸ TIMASIO ET PROMOTO VV. CC. CONSS. a. 389
- 3 ⁹IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. CLAVDIO PV. In scriniis [Th. 6, 26, 8 B 6, 26, 3
palatii militantes, id est memoriae epistularum libellorumque ac dispositionum¹⁰, post uiginti
annos transactae militiae si discedendum sibi esse decreuerint, consulari honore fulti inter²⁰
adlectos habeantur huncque honorem dignitatis¹¹ teneant, qui ex consularibus deferri con-
sueuerit. nec eos quisquam iniungendo aliquid uel iubendo possit ab impertito otio separare.
D. XV K. MART. CONSTANTINOPOLI ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396
- 4 ¹²IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. EPIPHANIO PV. [Th. 6, 26, 14 B 6, 26, 4
Iubemus, ut primum omnium sit eorum, qui in sacris scriniis nostris, id est memoriae²⁵
epistularum libellorum et dispositionum, referuntur, segura¹³ possessio ab omnibus sordidis
muneribus excusata: superindictum non timeant, uenalitium non petantur solumque cano-

KOI

¹ iunge 12, 21, 1 ² atque dispos. ex Th. 6, 26, 10 additum est ³ scriptionis Th. ⁴ Mart. 12, 21, 1 ⁵ Constantiano (6, 55, 9 Th. 15, 14, 8)? ⁶ in prouinciis om. Th. ⁷ uel spec-
tabiles om. Th. ⁸ Nou. [accepta . . .] Triveris? ⁹ cf. Th. 6, 26, 7 ¹⁰ id est . . .
dispositionum om. Th. ¹¹ in senatu ins. Th. ¹² Gothofredus iungit Th. 6, 18, 1 (Hono-
rio VIII et Theodosio V AA. cons. = a. 412) ¹³ Quamuis innumeris legibus scriniorum
gloria decoretur, iubemus tamen, ut primo omnium sit eorum segura Th.

2 proximis] prox. uel praepositis O 3 qui in
sacris] Z Th. 6, 26, qui i K, qui in I^a, quem
mibi X, om. O: sacris post militant suppl. I^b
4 imppp. . . aaa. (a. O) cyn. pp.] O Th.,
imp. grat. a. (a. om. K) KI 5 proximus I^a |
ac] atque O^a | uariorum I^a 6 pro prae-
fectis] Th., praefectis OI, praefecti K^a, pre-
fecti K^b | diocesis K^aOI^a, diocesis Th.
7 eos om. O | indepti] dett. Th., indempti
KOI, indocti O^a | proximitas O | ostendit I^a,
ostendat Th. 8 proponendi O | uicarios O |
administrauerunt Th. 9 s. a. Th. 6, 26, 4
11 imppp. . . 12 pp.] imp. ual. K, imp. a. I |
theod.] et th. O 12 pp.] O Th., pp. gallia-
rum Russardus, ex l. gem. uidelicet | sacri I |
nostri O, uestris I | milites I | in om. I^a |
ordinariis K^a 13 ad solutionem O, ac sa-
lutationem I^a | arceant] Hafniensis Th., ar-
ceantur KOI | etiam] I Th., et K, om. O |
in om. O | consessum] dett. Th., consen-

sum OI, concenssum K^a, concenssum K^b,
concessum X | accipiantur K^a | scitituris I^a
14 principes O, principi I^a 15 seruand-
as O^a | si consist.] sicutisist. O^a | segreta-
rii K^a | iudicium OI^a? | patuerint K^a 16 aut]
si O^b, om. O^a | societatis I^a 17 s. a. Th.
18 impp. . . pu.] imp. arc. K, imp. a. I
19 palatiis K^a | id est] sancte K | disposi-
tione O, positionum I^a 20 discedendum K,
descedendum O, di,cedendum I^a | functi O
21 adlectos] I^a Th., electos KOI^b, deficit I^a |
consueuerint K^a, deficit I^a 22 quisque K,
deficit I^a | importito I^a | separari K 23 s. a. Th.
24 imppp. . . aaa.] Russardus, imp. th. a. O,
idem a. KI | epiphania pu. om. KI 25 iub-
mus O^a | in om. O | sacris scr. nostris]
sacri nu nostri I^a | id] idem O 26 et]
ac K | segura om. K^aI^a 27 non] non ut O |
petatur K^bI

nicae indictionis praestent tributum: ¹labore dignitas conquisita extraordinarium munus ignoret nec ullam temonis patiat²ur iniuriam: equorum tironumque praestationem nullus agnoscat, qui uel adhuc in scriniis militat uel ³honorem proximi et comiti⁴am primi dispositionum longi temporis sudore quaesivit. et haec quidem patrimoniis censuimus deferenda.

- 1 Quod autem omnibus constat deferri, adiectu alterius dignitatis perire non patimur, ut, ⁵etiamsi prosperioris fortunae iudicio ad honoris ornamenta processerint, uetera tamen eis scrinii labore priuilegia quaesita seruentur. D. ID. OCT. RAVENNAE HONORIO VII ET THEODOSIO II AA. CONSS. a. 407

- 5 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. FAVSTINO PP. Peculiari [Th. 6, 26, 16 B 6, 28, 5] praeeptionis nostrae fauore praestamus, ut in scriniis memoriae epistularum libellorumque ¹⁰ab exceptoribus usque ad melloproximos dignitatem clarissimorum honoremque percipiant. 1 Et sicuti reliqui, qui in isdem scriniis militant, liberum cum ordinariis iudicibus ingressum in secretarium consessumque habere legibus meruerunt, ii quoque, in quos hanc stipendiorum meritis clarissimatus conferimus dignitatem, cum spectabilibus etiam sese habere reuerentiam recognoscant, ut consedendi ingrediendique secretarium sciant a nobis licen- ¹⁵tiam contributam. D. VIII ID. IVN. RAVENNAE LVCIO VC. CONS. a. 413

- 6 IDEM AA. EVSTATIHO ³QVAESTORI ET HELIONI ³MAGISTRO OFFICIORVM. [Th. 6, 26, 17 B 6, 28, 6] Pro biennio annum solum agere deinceps decernimus eos, qui in tribus scriniis memoriae epistularum libellorumque ordine ac merito stipendiorum ad gradum peruenerint ¹⁹proximorum. D. VIII ID. FEBR. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. VII ET PALLADIO CONSS. a. 416

- 7 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. NOMO MAGISTRO OFFICIORVM. [B 6, 28, 7] Vnicuique, qui in sacris scriniis militat, sui loci merita seruari oportere constituimus, et uniuersos, qui ultra numerum statutorum in isdem scriniis militant, sui gradus respectu per ordinem quem sortiti sunt in deficientium statutorum locum, ut tamen ultimis socientur, subire decernimus: scilicet ut nemini penitus liceat, cum sit posterior tempore, in locum ²⁵praecedentis ambire, nisi forte adeo qui tempore uincitur laborum comparatione superat, ut quindecim primatum eiusdem scrinii testimonio cum sacramenti religione subnixus praecedentibus dignior iudicetur. Hanc quoque obseruationem extra filios proximorum uolumus custodiri. etenim cuique proximo unum de suis filiis, qui temporis dumtaxat suffragio nititur, licet parum obseruasse militiam cognoscatur, insequentibus tempore, qui laborum ³⁰2 (1) meritis muniuntur, anteferre posse decernimus. Illum tamen, qui locum statuti meretur,

KOI

¹ glebalis auri solutionem nesciat *ins. Th.* ² uel adhuc ... uel *om. Th.* ³ uiro illustri *ins. Th.*

1 induccionis O^a | praestet O | dignitatis OI
2 ignorent I | nec] ne O, n^a I^a | tem. patiantur KI, prorsus patiat²ur tem. O | tronumque I | prestatione K 3 qui] quod qui I^a | militant OI | honore O | primam K^a | dispositionem O 4 quaesivit] que sunt OI^a | quidem] quod O, *om. I^a* 5 constant I^a | adiectum I 6 fortitudine I^a | processerit I | tamen] tantum O | eius O 7 scrinii] KO, scriniis I Th. | priuilegii K | s. a. Th. 9 impp. ... pp.] O Th., imp. hon. K, imp. a. I 11 ab *om. I^a* 12 sicut KI | qui *om. K* | eisdem KI 13 in *om. KOI Th.?* | concessumque OI | legibus habere KO, habere *om. I^a* | quos] quo O 15 consulendi I^a? | ingrediendique O | liquentiam K 16 s. a. Th. 17 aa.] a. K | eustathio ... off.] *Russardus Th.*, eustochio quaestorio ezelio mag. off. O, *om. KI* 19 que] quoque K^aI^a, *om. K^a* | prouerint K^a, peruerint K^a, peruenerit O, perunnerint I^a? 20 s. a. Th. 21 impp. ... officiorum] imp. th. K, impr. a. I | nomo

uel nonio Lond., nom. *Russardus*, nemo *Palatinus* 787, *om. O* 22 militat] *dett.*, militat KI 23 respectus KO 24 sorti I^a, consecuti X | deficientum K^a, deficienti O | locorum I | tamen] K, tantum O, cum X, *om. I* 25 ut nemini scilicet O, id est ut nemini K 26 precedentis I | adeo] O, ab eo KI^aX, *inc. I^a* | labeorum I^a | superat ut] *scripsi*, superatus ut KX, superati O, superatur I^a, superatur ut I^a 27 xxu I | primatus O, primatum X | sacramentis I^a | subnixus I^a 28 dignior] d. quoque O | hanc] ab O | quoque *om. I^a* | obseruacione O | alios I^a 29 etenim *scqq.*] ἐπιτέτραπται γὰρ ἐκάστῳ προξίμῳ ἓνα τῶν παιδῶν τῶν ἰδίων στρατεύειν κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ μετ' ἐκείνων μαμαρτύρηται παρὰ δεκακίντε πρώτων τῆς σχολῆς B | qui] quod I^a 30 obseruas I^a | cognoscatus O 31 meritorum I | anteferre] I^a, anteferri KI^aX, auferri O | locum *om. O* | statu I^a, statui I^a | merentur O^a

- proximo quidem ducentos quinquaginta solidos, melloproximo uero uel adiutori pro consue-
 3 tudine uniuscuiusque scrinii uiginti aut quindecim solidos offerre praecipimus. Quod si
 quis de supernumerariis, qui in statuti locum subire debuerat, ne pecuniam offerat, statuti
 etiam gradum recusare uoluerit, sequenti tam offerendae quantitatis praedictae quam sub-
 rogandi licentia permittatur, ita uidelicet, ut si secundus etiam uel tertius uel cuiuslibet
 4 numeri in eadem excusationis uoluntate durauerit, accedenti semper eadem copia quam
 praecedens excusauerat tribuatur. Hos autem, qui ad statutorum ordinem progredi nolue-
 rint, nec de suo gradu uolumus remoueri et, cum uacauerit statuti locus, condicionem
 quam antea repudiauerant, id est offerendae pecuniae et adipiscendi statuti locum liberam
 5 habere praecipimus facultatem. a. 443—444?
- 8 IDEM AA. NOMO MAGISTRO OFFICIORVM. Proximos sacrorum scriniorum, [B 6, 28, 8
 quos fides ac diuturnae obseruationis industria litterataque militia, comitem quin etiam
 dispositionum, quem probitas ac strenuitas merito commendat, completo tempore [12, 21, 6
 suae militiae comitinae sacri nostri consistorii cingulo in diem uitae potiri, manentibus
 1 uidelicet iam dudum praestitis saluis priuilegiis, decernimus. Quibus enim arcana [12, 21, 6] 15
 pietatis nostrae merito committuntur, his pietas nostra uitam cingulo supra dictae comi-
 tinae ornandam decorandamque decreuit. a. 443—444?
- 9 IMP. LEO A. PATRICIO MAGISTRO OFFICIORVM. In sacris nostris scriniis [B 6, 28, 9
 militantes per commeatum non continuatim praestitum ante conuentionem profecti intra
 indultum temporis spatium erunt cum suis coniugibus et liberis a conuentione securi: ab 20
 indictionibus etiam publicorum et ciuiliu munerum et post completam militiam excusa-
 tione potiantur: super domibus quoque, quas in prouinciis possident, metatorum molestia
 liberentur.
- 10 IDEM A. HILARIO COMITI ET MAGISTRO OFFICIORVM AC PATRICIO. Sta- [B 6, 28, 10
 tutos memoriales praecipimus esse in scrinio quidem memoriae sexaginta duos, epistularum 25
 uero triginta quattuor, libellorum quoque triginta quattuor: antiquarios uero, qui habentur
 1 in scrinio memoriae, numquam minus esse quam quattuor. Supra scripti autem memo-
 riales nullo modo duplici fungantur officio nec geminis chartis inrepserint, ut non occu-
 pentur plura in unum se commoda collaturi nihilque reliquis relicturi.
- 11 IMP. ANASTASIVS A. EVSEBIO MAGISTRO OFFICIORVM. Si quis in sacris [B 6, 28, 11] 30
 nostris scriniis, id est memoriae dispositionum epistularum et libellorum, statutis iam
 KOI

¹ fortasse iungendae sunt 1, 23, 6 (d. vi k. April. Iordane et Seuero cons.) 12, 59, 9

1 proximos I | melloproximo ... 2 solidos
 om. O | melloproximos I^a 2 praecepimus O,
 deficit I^a 3 quis] qui K, quis quidem X,
 deficit I^a | qui om. OI^aX, deficit I^a | statu-
 tuti K | subire ... statuti om. O^a | offerat]
 off. debuerat I 4 uoluerint O | sequendi O |
 offerente K^a, offerentie I | quantitates pre-
 quedictae K^a 5 permittetur OX, inc. I^a |
 ut om. O | si secundus] secundus K, sicun-
 dus O^a | uel etiam OX | tertius] iiii I^a 6 nu-
 meris I^a | excus.] excus. causa I^a 7 pro-
 cedens KI | recusauerit O | autem om. I^a |
 prodigi K | uoluerint O 8 et cum uac. spa-
 tio uacuo relicto om. O | stati I^a 9 ante I |
 repudiauerat KI, repudiauerit X | est] est
 et I^aX | offerendum K 10 praecepimus O
 11 idem ... officiorum] O, idem a. KI |
 proximorum O, deficit I^a 12 quos] qui O,
 deficit I^a | literaque O, deficit I^a | miliciam O |
 comitine K | quem] qui I^a, que K^a 13 com-
 modat K^a, commedat I 14 suae om. O^a |
 comitinae om. I^a 15 uidelicet om. O^a |
 praestitis] praeteritis O | salus K^a | priuile-
 giis] pr. proximis (—mus I^a) IX 16 his]

in his KI | cingulo uitam K, cingulos (om.
 uitam) I 17 decorandamque] que O 18 imp.
 ... officiorum] O, imp. leo K, impp. aa. I |
 nostri K^a | scrinii K 19 continuat in O |
 conneccionem O | praefecti OIX, ἀπολει-
 φθίνα B 20 uentione I^a | ab indictionibus]
 anbicionibus O, a uindicationibus I 21 et
 ciu.] uel ciu. KI^a, ciu. I^a | numerum O |
 malitiam K | excusationem I^a 22 quas]
 duas O | mercatorum O, metantorum I
 24 hilaryano com. et mag. off. hac parte O,
 illaryano com. Palatinus 707, illyr. com. et
 mag. off. ac pater Russardus, hac parte KI:
 ac patricio restituit Herrmann, cf. 1, 23, 6
 25 praecepimus O | duorum O, duo K^a
 26 uero trig. quattuor] et O | habeantur K^aO,
 deficit I^a 28 nec] ne IX, μηδέ B | gemi-
 nus K | quartis O, quis cartis X | occupen-
 tur] KOI^a, aucupentur I^a (fortasse rectius),
 occupent X, καταλειφθῶσι (καταληφθῶσι Heim-
 bach) B 29 colatura I^a | reliquis om. O
 30 anast. a.] anast. K, anst. O^a, a. I | eusebio
 mag. off.] O, om. KI 31 depositionum O

connumeratus ab hac luce fuerit subtractus, ab eo, quicumque utpote uacante loco de substitutis in statutorum consortio fuerit ultimus subrogatus, pro solacio uel suffragio proximi definitam sacraeque constitutioni diuinae memoriae Theodosii et Valentiniani principum¹ insertam quantitatem defuncti heredes uel successores uel liberi eius seu creditores, qui fenus cum mortuo pro statuti loco ei acquirendo contraxerint, consequantur: ita scilicet⁵ ut, si hereditas uel successio diem functi minime fuerit suscepta uel adita, tales personae, id est creditores quidem contra ceteros praerogativa sibi seruata, liberi autem uel agnati seu cognati non hereditatis sed priuilegii nomine simili modo huiusmodi summam percipiant sibi que petere ac uindicare permittantur: nullius machinatione huiusmodi nostra dispositione retractanda seu uiolanda, maxime cum uiros etiam pro tempore spectabiles eorundem¹⁰ proximos scriniorum, si quis eorum ante completum proximatus actum morte praeventus sit, ad heredes successoresque suos residui temporis proximatus solacia sine quadam immi-

- 12 ²Idem A. CELERI MAGISTRO OFFICIORVM. In sacris scriniis militantes et [B 6, 78, 12] parentes atque uxores eorum nec non liberos ex sententia tantummodo tuae celsitudinis¹⁵ criminales et ciuiles intentiones agentium excipere iubemus, insuper etiam colonos seu adscripticios et seruos eorum in hac regia urbe degentes eodem beneficio potiri, fidei pro tempore adiutoris uiri spectabilis proximi uel unius ex statutis committendos: ita ut, si in prouincia quicumque memorialis repertus fuerit, iuratoriae cautioni committatur, etsi non possideat immobilem substantiam, serui nihilo minus et coloni ad eum pertinentes fidei²⁰ eius tradantur. Modum insuper sportularum ad mediocrem deduci quantitatem et exsecutoribus de schola agentium in rebus attribuendis unum solidum singulos usque ad finem negotii proque ingressu in iudicio tuae magnitudinis quolibet modo faciendo duos solidos et pro editione gestorum exceptoribus dimidiam solidi partem et, si apud arbitrum negotium uentilari contigerit, ipsi quidem arbitro unum solidum et nihil amplius, exceptoribus²⁵ autem eum obseruantibus tam pro ipso quod implere uidentur ministerio quam pro editione gestorum seu relationis uel definitionis tertiam partem solidi praebere sancimus: nec pro tempore uirum spectabilem fisci patronum uel exsecutores, quibus imminendi litibus sollicitudo iniuncta est, quicquam ab his exigere seu profligare concedi: dimidia scilicet expensarum, quas in iudicio tui culminis a memoratis personis praebere statuimus, portione in³⁰ iudiciis prouincialibus ab his agnoscenda: ita ut, si de ciuilibus annonis uel tutela seu curatione uel noui operis nuntiatione litem eos subire contigerit, in maiore quidem iudicio ad similitudinem pumptuum, quos in iudicio eminentiae tuae dependere praecepti sunt,

KOI

¹ c. 7 h. t. ² iungenda uidetur 12, 20, 6

1 uocante O 3 constitutione O, constitutionis X | theodoli I | ualentiani K I^o | principum] ut pr. I^o 4 incertam K^o | uel lib.] et lib. K I^o | qui] quiui O 5 cum] con K | statuto O | consequentur I 6 successores O | suscepta fuerit O | tales O^o, om. X | personas I 7 quidem] qui O | agnati] agrari I^o? 8 summa O, sumant I^o 9 peteret K^o | nostri I, om. K 10 uiolanda O, uiolandi I^o | eordem I, propter eorundem O 11 quis] quod O^o | earum I | morte ... 12 proximatus om. I 12 sit] fuerit K | quadam] quam O 13 dubitentur I^o 14 idem ... officiorum] idem aa. I, idem K | celeri] Russardus, om. O 15 non] in O, deficit I^o 16 et] seu K, om. I^o, xai B | ciuiles] curiales O, ciuiles I^o | argentum I^o 18 spectabiles K^o, deficit I^o | ex om. O, deficit I^o | ita ut] K X, sed ita ut O, sed ita I^o, deficit I^o: *ὅταν δὲ ἐν ἐπαρχίας εὐπεδωθῶν B* 19 quocumque O^o | non] ne I^o 20 nichilominus serui I

21 tradantur I | insuper] etiam insuper K | dedu K, deducit X | et om. I^o | executionibus O I^o 22 agentum I^o | ac tribuendo uno solidos K | fines K, fidem O 23 negotii] neg. mancipatos O^o | et pro K | ingressum O | faciendos I^o 24 conditione I^o | excepcionibus O | partem solidi K 25 mutilari O | contingerit O, contingit I | ipso O | arbitrio I^o | excepcionibus O 26 uidetur O^o | condicione O, edictione I 27 gest. seu reuelationis O, seu relationis gest. I | uel om. I^o 28 executiones O I | litibus I^o 29 iniuncta K | est om. I^o | his] ex his O, eis I^o | exigere] O, poscere K I, spondere X | profligari O 30 a] ac O | prebere K I | porcionem O I^o X 31 cognoscendi O, agnoscendi I^o, agnoscendam sed X 32 curatore K | litem] littere I^o | contingerit O I^o, contingit I^o | maiori K I | quidem] q^o O 33 suptuum O, sub pretium I | in om. O | deprehendere K^o I^o, deponetere I^o?

apud uirum autem clarissimum praefectum annonae seu fisci patronum urbicariae magnificae praefecturae uel architectos pro modo eorum, quae super arbitris et litibus apud eos exercendis superius statuta sunt, soluentes expensas nihil amplius agnoscere seu dependere
 2 cogantur. Quae omnia custodiri iubemus, siue per se siue per procuratores aut defensores
 3 lites exercere maluerint. haec, si prolata scriptis sententia moniti sunt. Si uero ex depo-
 sitione seu aliter quis eorum conuentus fuerit, nihil eum uel scrinio uiri clarissimi adiutoris
 3a uel cuilibet alii nomine sportularum offerre compelli. Omnibus ante latis priuilegiis postea,
 quibus per anteriores duorum principum sanctiones defenduntur, in persona tam eorum,
 qui adhuc militant et qui postea eandem militiam sortiti sunt, quam eorum, qui praedictam
 militiam gradu uocante iam deposuerunt uel postea deposuerint, seruandis, ut eorum com-
 10 modo ipsi quoque una cum uxoribus et liberis, colonis praeterea et seruis propriis per-
 4 fruantur. Et quoniam in controuersiis, quas in iudiciis moueri contigerit, aequalitatem
 litigatoribus uolumus seruari, et aduersariis eorum pro sumptibus et expensis similem ante
 5 latorum beneficiorum praerogatiuam custodiri¹. Propter hanc etenim causam et uiros
 deuotos memoriales non tantum agendo in quolibet iudicio, sed etiam actiones ab aliis
 6 ingerendas excipiendo priuilegiis a nobis indultis potiri decernimus. His uidelicet, qui
 militiam uirorum deuotissimorum memorialium gradu soluto deposuerunt seu deposuerint,
 et si quietis amore per prouincias domicilium fouere maluerint, omnibus nihilo minus
 priuilegiis, quae huiusmodi personis per sacratissimam legem nuper promulgatam² a nostra
 serenitate praestita sunt, muniendis et eorum commodis atque auxilio potituris.

13 IMP. IUSTINVS A. PROCVLO QVAESTORI SACRI PALATII. Comperimus diuinitus [B 6, 26, 13
 quidem fuisse dispositum uiros deuotos adiutores tuae magnitudinis certo esse in numero
 nec ad huiusmodi nomen uel operam plures licitum esse adspirare, quam in scrinio quidem
 sacrae memoriae duodecim tantum, septenos uero in duobus reliquis scriniis, id est sacra-
 rum epistularum sacrarumque libellorum, sed posterioris licentiam temporis supra modum
 indulgendo ambitionibus disturbasse rei merita ac in multitudinem diuulgasse, ut inter
 1 memorialium et adiutorum numerum non longum paene intersit. Sancimus itaque reduci
 ac renouari statutum ordinis terminum, non ut eximantur adiutoribus ii, qui praeter praedictam
 dispositionem in praesenti exuberant, sed ut interea omnibus aliis interdicator ab
 adfectando hoc nomen, donec exeuntibus singulis ac recedentibus decrescere possit uetita
 30 conglomeratio legitimusque iam resideat numerus: non prohibendis uiris deuotis adiutoribus
 desistentibus eodem officio, cum uel ad laterculensis gradum in scrinio sacrae memoriae
 prouecti fuerint uel secundum locum obtinuerint in duobus aliis scriniis, post quem proximi

KOI

¹ praecipimus uel simile quid desideratur ² non extat

1 annue O 2 quae] quem O | supra OX
 3 dephendere K^a 4 custodire O | per
 se] ipse K | per om. I^a | procuratoris K |
 defensiones O 5 prolata scr. sententia
 (sentia I^a) | ἐὰν ἀπὸ ἑγγράφων ἢ ἀποφάσεων
 ἰκονηθεῖσιν B | sin KI | dispositione O
 6 fuerit] f. et O | adiutores O 7 cuius-
 libet OX, cuilibet I 8 duorum I^a | per-
 sonam I^a 9 qui] eorum qui O, om. X,
 deficit I^a 10 gradum uocantem K^a, gradu
 uacante Z, deficit I^a | iam ... seruandis]
 (seruandis?) K^a, deficit I^a 11 per-
 fruantur] confiruantur K^a 12 qua O | in
 iudicio K, indutiis I | mouere K, in om-
 nium (?) non O | contingerit O 13 litiga-
 tionibus O | eorum I^a 14 datorum K^a |
 causas I 15 deuotos] clarissimos K | alii-
 sis I 17 gradus O | solito KI 19 quae]
 qui O 20 munerandis O^a | et eorum com-
 modis om. I^a | exilio O 21 imp. ... palatii]

imp. iust. K, imp. a. I (iust. O | quaestorio O |
 diu. quidem (pridem O^a) fuisse] O, diu. fuisse
 pridem K, diu. quidem (pridem I^a) fuisse
 pride I, prius diu. X 22 depositum KO,
 dispositionum I^a | certos O 23 nec] ne I^a |
 ad] ab O | eiusmodi I^a, eius I^a | opera O |
 pluris I^a 24 reliqui O^a 25 posteriorum K^a |
 licentia K 26 indugendo O | multitudine O,
 om. I^a 27 adulorum O, actorum Kⁱ, al.
 auditorum al. adiutorum K^a, auctorum I^a
 28 renouerit I^a, remoueri O | statuti K, sta-
 tum O | ut non O | praeter om. O 30 affec-
 tantibus K, efectando OI | rededentibus K^a
 31 letigimusque K, legimusque I^a, legitimus
 isque X | iam] iam te iam O^a, iam te O^a |
 resideant I^a, residerat X | iuris KX 32 cum
 om. I^a | laterculenensis K^a, laterculuensi O,
 laterculenses X, inc. I^a 33 optinuerat K |
 quem] X, quam KOI

- creabuntur, licet nondum redacta sit quantitas pristina, tamen alios pro se quos elogerint
 2 subrogandos adiutores petere, qui posteriores erunt ceteris. Illud etiam disponendum duximus utpote nonnullis anterioribus exemplis subnixum nec non iustitiae congruum, ut ab his, quibus concessum est adiutorum agmini pro se sociare, libellus offeratur uiro illustri pro tempore quaestori petendaque eius subscriptio tempus atque hominem nec non rem ipsam continens, id est quod inter adiutores ei quem pro se subrogat¹ merere permissum est: ordinandis uidelicet isdem adiutoribus pro ratione temporum, quibus libelli porrecti sunt, ut, etiamsi memorialium matricula inferiore loco sit, qui prior in adiutoribus meruit, adiutor quidem habeatur superior, memorialis uero posterior pro utriusque ordinis modo uel discrimine: quod etiam in aliis quoque paene omnibus officiis observari dignoscitur. 10
- 14 IDEM A. TATIANO MAGISTRO OFFICIORVM. Hec lege sancimus, si quando [B 6, 28, 14] adiutores uiri magnifici pro tempore quaestoris sacri nostri palatii in accusationem ciuiliis causae uel criminalis deducti fuerint, strictum iuris et integritati congruum ordinem conseruari, ut, si sine scriptis conueniendi sint, nomen eius praecipientis ore designatum esse sufficiat: sin autem scriptis in querimoniam unus adiutorum aut plures forte ferendi sint, 15 monumenta sententiarum in persona tantummodo conueniendi adiutoris praecedentium aequum et iustum initium futuro praestent certamini. Et quoniam probatioribus exemplis quam indecorae consuetudini deceat indulgeri, quod in uniuerso scrinio deuotissimorum libellensium euicisse monstratur, id in adiutores sacrae memoriae, sacrarum etiam epistularum transferendum censemus, ut, qui liberam proficiscendi licentiam pronuntiatione com- 20 meatus indepti fuerint, sine qualibet stipendiorum aut emolumentorum deductione peregre degant etenim² pro tempore uiris clarissimis proximis et melloproximis aut eorum adiutoribus absentiae causa uel offerre de suo proprio aut ex annonis aut stipendiis quicquam relinquere cogendi, quamuis Ianuarias kalendas indultum excedat spatium et intra se 2 festum diem³ contineat. Ad haec illud obseruandum sancimus, ne alius adiutor propter 25 quamcumque ambitionem his, qui in praesenti sunt, uel post eorum deminutionem addatur, licet in ueterem numerum redacti fuerint.
- 15 IMPP. IVSTINVS ET IVSTINIANVS AA. TATIANO MAGISTRO OFFICIORVM. Certae [B 6, 28, 15] quidem sunt dispositiones nostri numinis, quas super adiutoribus uiri illustris pro tempore quaestoris nostri palatii, quorum obsequio res agitur quaestoria, dedimus⁴. Quarum prima 30 quidem ad supplicationem eorundem adiutorum emissa numero eorum, qui erant illo tempore, quo preces nobis obtulerunt, neque aliquem eximi neque aliquem addi praecepit, praeterquam si quis eorum uel ad laterculensis gradum in scrinio sacrae memoriae uel ad secundum locum in duobus aliis scriniis, id est sacrarum epistularum sacrarumque libello- rum et cognitionum, prouectus fuerit: nam his licere desistentibus ab adiutoris officio alios 35

KOI

¹ subrogant (Mommsen)? ² expectes minime ³ expectes nec intra festum diem se
⁴ cf. 1, 31, 5 ⁵ c. 13 pr. § 1 h. t.

1 retracta I | pristina quantitas K | tamen] tantum O | quos pro se O 3 congruunt I^a
 4 est om. I^a | adiutorium KO, adiuto. I^a | libellis K 5 ei] et K^a 7 qlibelli O^a 8 memorilium I^a | inferiori KI^aX 9 habeantur O^aI^a | memorialis I^a | uero] non O 10 in] quod in K^a | quoque om. OX 11 idem ... officiorum] O, idem ticiano K, idem a. I 12 quaestionis O | accusatione IX 13 iuris] nostri iuris O | et] ex O | integritatis K^a, integritatis OI^aX, integritat. I^a 14 si sine] si non OI^a?X | sunt OI^a | designatum O 15 si OX | querimonia K^aX | adiutorium KOI^a | sunt O, sunt X 16 personam KO 17 in initium K^a, inintium uel initium I | futurum K uel K^a | praestet OIX, astet K^a, est et K^a | quoniam prouocationibus I, quoniam probationibus X, qui pro hominibus O 18 decore K^a, indecor. I^a | consuetudinis

OIX | doceat I^aX 19 id om. O | sacrae] sacra K^a | epistularum etiam I 20 pronuntiatione K^aI 21 indempti KI^aX, indempni O | dispendiorum I 23 efferre K^a | aut stip.] seu stip. I 25 ad] ab K^a | adiuto O^a | praeter OIX 26 abitionem I | qui] quae O 27 ueterum K 28 mp. iust. et iust. aa. O, imp. iust. K, imp. a. I | tatiano (tocio) O m. off.] O Russardus, om. KI 29 nominis KO^aI | uir O, uiris X 30 quaestori addidimus O 31 eorum I^a | adiutorium K^aI, adiutorem O | numerum KI^aX, munerum O, numerorum I^aX^a 32 optulerint OX | aliquam I^a | aliquem addi] O, addi KI^aX | precipit OX 33 propterquam K | lateraculensis O | in om. O | sacra K^a | uel om. O 34 id est] idem K^aI | sacrum ep. I^a | sacrarumque K 35 licet K | ob adiutores O, ab om. I^a

- pro se quos uoluerint adiutores subrogare ultimum locum in isdem adiutoribus obtenturos,
 2 licet superiorem in memorialibus habeant. Altera¹ uero per sacram pragmaticam facta est,
 per quam excelsae memoriae Proculo uiro suggerente praecepimus illos etiam adiutores
 posse in suum locum alios inducere, qui per aliquem fortuitum casum minus implere suum
 officium ualeant, ueluti senium uel morbum uel aliam necessariam causam: quod ex ipso-
 3 rum adiutorum petitione idem magnificae memoriae Proculus ad nos rettulit. Sed in
 praesenti, ab aliis memorialibus tam in scrinio sacrae memoriae quam in ceteris duobus
 sacrarum epistularum sacrorumque libellorum et cognitionum relatis aditi comperimus
 deminutionem eorundem adiutorum impediri per memoratam pragmaticam sanctionem et
 4 (1) insuper uenditionis quodammodo memorati officii locum introductum esse. Quod ne de
 cetero fiat, praesentem sanctionem ad tuam magnitudinem mittimus, per quam iubemus
 illis tantummodo permissum esse secundum prius nostrae serenitatis rescriptum alios in
 suum locum subrogare, qui uel laterculensis gradum in scrinio memoriae uel secundum
 locum in aliis duobus scriniis adepti fuerint, secunda nostra sanctione super hoc capitulo
 de cetero cessante: nulli danda licentia eorundem adiutorum, praeterquam si ad memoratos
 5 gradus adscenderit, alium pro se isdem adiutoribus ex quocumque fortuito casu connume-
 rare, ut eo modo ad ueterem numerum idem adiutores redeant et duodecim quidem in
 scrinio sacrae memoriae, septeni uero in aliis duobus sint, id est sacrarum epistularum
 5 (2) sacrorumque libellorum et cognitionum. Illo uidelicet obseruando, ne alius adiutor per
 quamcumque ambitionem his qui in praesenti sunt uel post eorum deminutionem, licet in
 20 ueterem numerum redacti fuerint, addatur: nam si permutationem, licet fortuito casus inci-
 derint, prohiberi disposuimus, multo magis prioribus manentibus alios introduci uetamus:
 ceteris scilicet anterioris sanctionis capitulis in suo robore permansuris. a. 527

XX

R DE AGENTIBVS IN REBVS R

25

- 1 IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. ANTHEMIO [Th. 6, 27, 14 B 6, 29, 1
 MAGISTRO OFFICIORVM. Nullus de schola agentium in rebus de cetero locum mortui conetur
 inuadere, sed is, qui ordine stipendiorum et laborum merito ad gradum militiae sequebatur,
 statim atque illum fata subduxerint in eius praemia percipienda succedat omni obreptione
 cessante. D. PRID. K. IVL. CONSTANTINOPOLI HONORIO A. VI ET ARISTAENETO CONSS. a. 404
 2 IDEM AAA.² HELIONI MAGISTRO OFFICIORVM. Nulli posthac sine [Th. 6, 27, 17 B 6, 29, 2
 nostrae maiestatis auctoritate discingendi agentem in rebus, nulli eximendi pateat copia:
 KO (desinit in 23 permansuris) I X (inde a u. 25)

¹ c. 13 § 2 h. t. ² requiritur imp. Honorius et Theodosius AA. (cf. Th.)

1 obtemptos O, obiecturos X 2 sacrum K^a
 3 exc. mem. bis I^a | excelsae] et exc. O |
 proculo uerbo OI, proculo uerbum K, pro-
 cul uiro X | suggerentem O, subgerere X |
 precipimus KIX 4 locum] officium KI
 5 uelut O | quod] qui K^a | ex om. I^a 6 pe-
 titionem O, petitione I^a | idem] id est I^a |
 nos] uos K 7 praesentis O | alii O | duobus]
 duarum K 8 sacrum I^a | sacrumque I |
 cognitionis K | relati additis O, relatis addi-
 tis I^a 9 deminutionem K | adiutorium I^a |
 impedire O | memoriam O | pragmatice I^a
 10 uenditione O 11 magnitudines K^a
 12 modo om. IX | prius n. a. rescriptum]
 nostro proprium rescriptum serenitatis O
 13 subrogare om. I^a | qui uel] qui uel ad OX
 14 adepti K^aI | fuerint] sunt I^a | secun-
 dum nostram sanctionem KX 15 nullis K |

danda lic.] quedam licencia licencia danda O |
 eordem I | adiutorium I^a | si om. K O I^a | me-
 moratus O 16 ascendunt I^a | se om. I^a | eis-
 dem I 17 idem] id est I^a | redeant et]
 dederant K^a, reddant in O 18 septem K,
 uii OX 19 et om. I^a 20 licet] his licet O
 21 ueterum X, unum O | fortuito (-tus K^a)
 casus KI, fortuito casu O, fortuiti casus X
 22 multo ... uetamus bis I^a 25 agetibus I
 26 imppp. ... 27 offic.] Russardus Th., imp.
 arch. aa. I, imp. arc. K 27 agentem Th. |
 loco K^a 28 gradum ... 29 atque bis I
 29 statimque atque K | facta K^aI^a | obiectione
 K^aI^a 30 s. a. Th. | iun. Cui. 1584
 31 aaa.] Lond., a. KI | helioni (elioro Lond.)
 mag. off.] Lond. Ambros. E 28 inf. Th.,
 om. KI 32 distingendi K^a | agente I^a,
 om. K^a | exeundi K^a | pateat] parte a I^a

nam probata schola et animaduersionem uereri iudicis et nullam debet timere contumeliam utilitatis. D. III ID. NOV. CONSTANTINOPOLI HONORIO X ET THEODOSIO VI AA. CONSS. a. 415

- 3 IMP. LEO A. PATRICIO MAGISTRO OFFICIORVM. Matriculam agentum in rebus [B 6, 29, 3] a tua celsitudine confectam admittentes iubemus, ne ducenarii plus quam quadraginta octo in cingulis habeantur in posterum: et numerum centenariorum ducenti uiri, quos uocante tempore gradus competentes admiserint, parique modo biarchorum nomen meritumque ducenti quinquaginta uiri dumtaxat, praeterea circitorum trecenti et equitum quadringenti quinquaginta impleant. Sit in aeternum illa quoque fixa stabilisque tuae sublimitatis dispositio, ut, si quis de numero ducenariorum, quos quadraginta octo quotannis esse censuimus, forsitan de luce migrauerit, laborum eius fructum successores ab intestato uel ex testamento uenientes luctui dispensent, et ita omnibus inter ceteros superstites potiantur solaciis, tamquam si uiuus, qui haec eadem diu sperauerat, sibimet uindicasset: qua de causa locum etiam eius successorum intuitu uacare conueniet. Nemo autem sine diuali probatoria, quam codices in sacro nostro scrinio memoriae positi debeant inserendam accipere, militaribus eiusdem denotissimae scholae stipendiis uel priuilegiis potiatur. 15
- 4 IDEM A. PATRICIO MAGISTRO OFFICIORVM. Ex eo, quo primum ducenae uel centenariorum gradum in schola agentum in rebus militantes meruerint, desinant in sacratissima uidelicet ciuitate constituti alterius iudicis cuiuslibet auctoritate pulsari, uel in alio quolibet examine praeterquam uiri magnifici magistri officiorum et cui forsitan ipse concesserit actionibus sui quisque aduersarii respondere. quod multo magis in criminalibus causis obseruari decernimus: absurdum est enim, ut in eius salutem uel existimationem ualeat quisquam proferre sententiam, cuius de nulla re possit pecuniaria iudicare. Huius autem beneficii praerogatiuam subadiuuis etiam, qui singulis inueniuntur temporibus, deferri iubemus, licet hanc in eorum persona more quoque uetere seruari cognouerimus: ut tamen post depositum officium memoratum, si non inter centenarios numerentur, communi iam lege respondere non ambigant. Praedictas autem omnes centenariorum personas in prouincia repertas concessa nunc speciali fori praerogatiua, nisi publicae executionis sollicitudo his iniuncta sit, uti prohibemus eosque ordinariorum etiam iudicum pro uetere iure sententiis oboedire praecipimus. 25

- 5 (XXI, 1) IDEM A. PATRICIO MAGISTRO OFFICIORVM. Agentes in rebus, qui per ordinem consequi solent principatus insignia, in unoquoque scrinio fabricarum et barbarorum quaternos subadiuuarum sollicitudinem per annum dumtaxat integrum procedentes gradatim subire hac in aeternum ualitura lege decernimus: exceptis uidelicet uniuersis negotiatoribus

KIX

1 et] nec X | animaduersione K, anduersionem I^a | ueri I^aX | et nullam] nec ullam X | debet om. K^aI 2 utilitatis I^a | s. a. Th. 3 leo ... offic.] Lond., leo K, a. I | agentium I^aXZ, agent. I^a 5 singulis K^aI^aZ | habeatur X | uacante I^aX 6 biarchorum K, sibiarchorum X, inc. I^a 7 circitorum I^a | et] etq X | quadringenti KIZ 9 uiri quadr. I^a, quinque tres quadraginta K^a, uiri I^b 10 migrauerint K | fructo K^a 11 luctui] Cui., luctu IXZ, luctum K^a, lucrum K^b | ita] ita ut I, in X 12 si uiuis I, summus X 13 eius etiam I | conuenirentur I^a | nemo K^a 14 inserentem K 16 a. om. K | patr. m. off.] Lond., patricio K, om. I | quod X | ducere K^a 17 gradum] numerum gr. X^a | agentium I^aXZ | destituant IZ, destinant X 18 auctoritatibus K 20 suis XZ | aduersariis K^a 21 eius] eius causa K | exstimationem IXZ | ualeant I^a, ualet X 22 re om. I^a 23 subadiuuis] edd., sub aliis K^aI^aX, subaudimus Z, subaudimus I^a, subadultis Paris. 4429 in marg. | qui] qui in X,

qui pro Z 24 hoc X | personam KI | quoque more K | ueteri K^aI^aZ | cognouimus K^aI^b 25 ceterosarios numeretur I 26 praedicatas I^a | centenarium K^a 27 tunc I^a | excusationis I^aZ 28 iniuncta] dell., iuncta KIXZ | prohibeamus I^a | etiam] et K | iudicium I^a | ueteri K^aI^bZ 29 sentiis I^a | oboedire om. X 30 rubricam tituli 21 ins. X: simili errore edd. hoc loco rubricam de praepositis agentium in rebus inserunt, quam refutant numeri seqq. titulorum apud Graecos citati et index Coisl. ad B 6, 29, qui hoc Basilicorum titulo non contineri nisi titulos Codicis περί τῆς σχολῆς τῶν μαγιστρίων (= c. 1...5) et περί ἀρχόντων τῶν πραιτόρων ἐν πράγμασιν (= c. 6...12) testatur | patr. mag. off.] Russardus, patricio Ambros. E 28 inf., om. KI 31 barbararum I^a, barbororum I^b 32 quat. subadi. om. K^a | quaternos Z, qternos X, om. I, inc. K^a | subadiubarum libri, emendauit Cui., υποβοηθοῦς B | soll.] et soll. K 33 ualutam I^a? | decimus I

- quodlibet mercimonium per se gerentibus interpositasue personas, cum eis ante sacratissimis constitutionibus interdictum sit militare: exceptis nihilo minus his, qui possessionum alienarum sollicitudinem procurationemue susceperint. eos enim ad haec officia nolumus
 1 adspirare, quorum labores scholae agentum in rebus testimonio comprobantur. Illi quoque sunt ab hac liberalitate nostrae mansuetudinis excludendi, qui, cum scholae eidem sociantur, in sacris scriniis, quibus uir spectabilis primicerius et tertlocerius praesunt, adiuuantes eos publicarum chartarum tractatibus occupantur et duobus officiis operam suam adhibere non possunt: nam praeter emolumenta, quae de praedictis scriniis consequuntur, principatus etiam solacio debent esse contenti. Quod si morbo uel aetatis senio capti uel imperiti huiusmodi rerum uel quocumque alio uitio praepediti per se memorati
 2 officii curam subire nequiverint, consideratis praecedentibus eorum laboribus per substitutum chartularium eiusdem scrinii, cui praefuturus est ipse, idoneum et tam moribus optimis praeditum quam scientiam peritiamque rerum habentem electione sua suarumque periculo facultatum praefatum munus eos implere praecipimus.
- 6 (2) ¹IMP. ANASTASIUS A. CELERI MAGISTRO OFFICIORVM. Hac saluberrima [B 6, 29, 5 15] sanctione decernimus agentes in rebus pro conuentionibus et modo sportularum exsecutoribus praebendarum pro quantitate sumptuum, quae circa litigia sibi met ab aliis inferenda uel a se contra alios per semet ipsos seu per ordinandos a se procuratores exercenda conuenit ab his agnosci, beneficiis, quae in sacro nostro militantibus ministerio iam pridem per diuinas sanctiones indulta sunt, perpotiri, fideiussorem idoneum de eadem schola, non
 1 autem extraneum offerre compelli: Ita tamen, ut priuilegia, quaecumque centenariis seu ducenariis uel chartulariis seu uiris clarissimis principibus post depositam quoque militiam iam per dispositiones principales impertita et nunc usque obseruata esse noscuntur, intacta inuiolataque custodiantur, cum perabsurdum perque temerarium sit hanc nostrae pietatis liberalitatem quemquam astuta interpretatione non ad augmentum anteriorum priuilegiorum, 25
 2 sed imminutionem conuertere concedi: Simili uidelicet forma pro matribus et uxoribus eorum nec non etiam liberis sub eorum potestate constitutis nec aliam sortitis uel sortituris militiam nec non etiam seruis ad eos pertinentibus seruanda: Ita ut in prouinciis quoque supra dictae personae degentes simili beneficio perfruantur, sportulas tamen et
 3 litium expensas pro tertia superius enarratae quantitatis soluturae: Denarum librarum auri 30
 4 condemnatione aliaque grauissima indignatione his ferendis, quicumque nostra iussa quolibet modo seu tempore uiolauerint seu uiolari concesserint.

KIX

¹ iungenda uidetur 12, 19, 12

1 quodl. merc. om. K^a | pro K^a? I^a XZ | interpositas sue I^a | sacratissimus K^a 4 in] non X 5 sint I^b, om. I^a 6 uir spectabilis] Z, uir spectabilis K, uir spectabilibus I, uiri spectabiles X | possunt KIZ 7 eos om. K | publicarum] publicam rem KI^a? XZ 8 adhibere K | pter K, propter Z | emolumentum K 9 solatii I^a 10 capiti I | prepedi X, perpe... (ti?) I^a? 11 precedentis I^a | per om. I^a 12 qui profuturus I^a 13 praedictum K^a 14 praefatum] pr. subadiuue Z 15 anast. om. I | a. celeri mag. off.] *Russardus*, a. celeri m. *Ambros. E* 28 inf., a. I, om. K 16 et] et pro K | exsecutoribus I^a

17 pro] I^a, et pro KX, proque I^bZ | ab] uel ab KI 19 nostro mil.] mil. nro X^b 20 diuersas X | sactiones I 21 offerre] conferre I 22 cartulariis K | printipalibus K 23 niunc I | noscuntur esse X 24 hanc] ac K | nostrae] sit I 25 quequam K | astuta Z, ad statum I^a | interpretationem K, intentionem I^a | anteriorum] inter eorum I^a 26 sed] sed ad X | imminutionem] *dett.*, imminutionem KIX 27 liberis etiam I, etiam lib. et Z 28 nec non] non I^a 29 perstruuntur I^a? 30 licitum I^a | tertia] tia I | enarrare I^a, narrare X | salute dominarum I^a 32 uiolari] *edd.*, uiolare libri

XXI (XXII)

R DE PRINCIPIBUS AGENTVM IN REBUS R

- 1 IMPPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS [Th. 6, 28, 3 B 6, 29, 6] AAAA. CYNEGIO PP. Agentes in rebus post palmam laboris emeriti principatus honore remuneramus. atque ideo officiales tam ad necessitates publicas quam priuatas non nisi 5 principe mittantur auctore, nullarumque sine ipso cuiquam mandetur exhibitio personarum, etiamsi intercessio in locis degentis officii fuerit impertita. Causarum [Th. 6, 28, 4] etiam patronos uolumus esse conuentos, ne ignorante principe ullam postulationem introducant, neue sub unius persona suscepti fraude quadam aliena negotia inserenda esse 2 pertemptent. Quod si fuerit definitio contempta, decem libras auri fisco nostro ab [(Th.)] 10 officio tuo iubemus inferri. D. PRID. K. MART. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS. a. 386
- 2 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. THEODOTO PV. Omnia citatoria, omnium scilicet causarum atque personarum, licet sint senatoriae dignitatis, ad principes specialiter reuocari praecipimus, actus uero ceteros, qui in sacratissimo coetu senatus 15 tractari consueuerunt, censualium sollicitudine celebrari, nec aliquid praeiudicium² ex subreptiuo rescripto supplicibus inferri. D. XII K. IVN. CONSTANTINOPOLI OLYBRIO ET PROBINO CONSS. a. 395
- 3 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. PALLADIO PROCONSVLI [Th. 6, 28, 7 B 6, 29, 8] AFRICAE. Proconsularis apicis dignitatis adiectione principes agentum³ in rebus praecipimus decorari. D. VII K. OCT. RAVENNAE VARANE VO. CONS. a. 410
- 4 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. VALERIO MAGISTRO [Th. 6, 28, 8 B 6, 29, 9] OFFICIORVM. Ex agentibus in rebus principibus domesticos in suis actibus habere liceat eos, quorum fidem industriamque probatam sibi aestimant, etsi saepe eodem officio fuerint 1 ante perfuncti. Et si quis agens in rebus post uiginti quinque annorum curricula ob aduersam corporis ualitudinem militiae finem minime ualuerit expectare, sed ad honorariam ex principe dignitatem testimonio scholae prosilierit, isdem eum priuilegiis muniri censemus, 2 quibus ii qui ad principatus actum progressi sunt potiuntur. Sed in salutationibus iudicium consensibusque priores eos, qui per longae militiae metas ad principatus actum peruenerint, 3 etsi actus tempore posteriores sint, esse praecipimus. Nihil censualibus uel apparitoribus 30 aduersus priuilegia eorum excogitantibus, tamquam in actu principatus fuerint uersati, uicinarum librarum auri condemnatione contra eos⁴ proposita. D. IIII K. FEBR. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XV ET QVI FVERIT NVNTIATVS⁵. a. 436

KIX

¹ iunge 12, 19, 1 ² praeiudicii Th. ³ agentes Th. ⁴ contra eos om. Th. ⁵ Iustiniani scripserint Theodosio xv et Valentiniano iii AA. cons.: in Th. additur Eodem exemplo Isidoro ppo., Regino ppo. Ill., Leontio pu., Theodoto com. Aegypti, Abthartio com. Orientis, Cleopatro praef. Aug., Hesychio proc. Achaiae, Eustathio uic. Asiae, Nectario uic. Ponticae

2 rubricam ante 20, 5 transponit X | precibus I | agentum] Th., agentium K², agentibus K²I, ag. X 3 impppp. gr. et u. et th. et arc. aaaa. cynegio pp. Russardus, imp. grat. a. I, imp. gra. K 4 angentes K² | emerito I², emeritus X | honores X 5 muneramus Th. | officialis IX | nisi] sine I² 6 mittatur I²X | nullaue K 7 etiamsi] etiam I² | intercessao K² | degentes offitii K², degentibus offitii I² 9 neque sub unus I² | suscepta I | alia I | inserenda] Z Th., inferenda KIX 10 si om. X | auri (lauri I²) libras I 11 tuto] tuto X | s. a. Th. 6, 28, 3 13 impp. ... theodoto (theodoro Russ.) pu.] Russardus Th., imp. arch. a. I, imp. arc. K | titoria I² 15 in] Th., a X,

om. KI | cetus I 16 consueuerat X, consueuerunt Th. | sollicitudine] consuetudine I | aliquod IY 17 s. a. Th. 19 impp. ... palladio (arcadio Russ.) proc. afr.] Russardus Th., imp. hon. K, impr. a. I 20 agentium IX 21 s. a. Th. 22 impp. ... ual. (ualentio Russ.) m. o.] Russardus Th., imp. th. K, imp. a. I 23 ex] et X | principibus I, principimus X² 24 quarum X | eximant K, existiment I 25 qui Th. 26 ualuerint I² 27 prosiluerit KX, prosilerit Th. | muneris K 28 ad om. I | actus I 29 consensibusque KX | per om. K | actum om. K | peruenerit X 30 sunt K 32 librarum om. I² | preposita I | s. a. Th.

- 5 IDEM AA. CYRO PP. Eos, qui ordine transcurra militia post ducenam ad [B 6, 29, 10] desideratum principis peruenerint gradum aut adiutores uiri illustris magistri officiorum extiterint, cum inter honoratos coeperint numerari, uicariae dignitatis titulis decorari censemur. a. 440. 441
- 6 IDEM AA. NOMO MAGISTRO OFFICIORVM. Principes agentum in rebus, quos [B 6, 29, 11] 5 saepe saeva pericula uitaeque interdum renuntiatio ad memoratum gradum adduxit, completo tempore suae militiae comitiuae primi ordinis cingulo in diem uitae potiri, [12, 19, 8] manentibus uidelicet dudum praestitis saluis priuilegiis, decernimus. a. 443. 444?
- 7 IMP. LEO A. NICOSTRATO PP. Quicumque ex corpore cohortalium militans [B 6, 29, 12] in schola agentum in rebus filium procreauerit, antequam ad metas militiae suae peruenerit¹, 10 principatus honore coretur, licet ipse post finitam militiam utpote liber nulla debeat huiusmodi conuentione pulsari, filium tamen cohortali conditioni relinquat obnoxium. Si uero, postquam adeptus fuerit principatum, ediderit filium, is qui natus est, etiamsi in schola deuotissimorum agentum in rebus militiam sortitus non fuerit, ita sit liber ac securus nec ullis cohortalis officii nexibus obligetur, quasi iam ex patre libero et ab hac condi- 15 cione penitus alieno progenitus. a. 468
- 8 IMP. ZENO A. IOHANNI MAGISTRO OFFICIORVM. Multis deuotissimae scholae agentum in rebus aditionibus permoti uiros clarissimos eiusdem scholae principes, qui finitis militiae stipendiis exeunt, quotiens ex maioris iudicis sententiis ipsi uel eorum coniuges aut liberi uel serui aut coloni siue per se siue per procuratores conueniantur, non amplius 20 quam unum solidum exsecutoribus sportularum nomine praebere compelli, apparitoribus uicariis seu praesidialibus iudicii non nisi tertia parte solidi tantum praestanda: Nullasque eiusdem concussionibus aut uexationibus in praebendis fideiussoribus ingeri, sed eos fideiussores quos locorum defensor existimauerit dare, ita uidelicet, ut pro tenore generalium edictorum ii, qui uel in sacratissima urbe uel in prouinciis immobiles possident facultates, iura- 25 toriae cautioni et substantiae suae credantur. Hoc etiam adiciendo, ut numquam nisi ex sententia in scriptis prolata penitus moneantur. Ad similitudinem insuper aliorum officiorum, quotiens ciuiles uel criminales contra eosdem cognitiones mouentur, exsecutorem quidem negotii usque ad finem litis ciuilis seu criminalis unius esse solidi praestatione contentum. Et pro insinuandis nostrae serenitatis apicibus uel simplici contra obnoxios eorum 30 postulatione deponenda binos solidos ab his uel coniugibus eorum praebere. Et quotiens exemplaria postulantur, ii quorum interest accepto solido quod petitur praebere non differant. Pro implendis uero monumentis, unde conueniendi tribuitur exsecutoribus facultas, non ultra quam tres solidos quibus competit impertiri praecipimus. Arbitro uero non amplius quam solidum et fisci patronis dimidiam solidi partem, notariis uero tertiam usque 35 ad finem, sicut dictum est, causae praestare: super editione quoque chartularum solidi

KIX

¹ aut et ins. (Chiacius) aut infra coretur del. (Mommson)

1 aa. ... pp.] *Russardus*, a. cinegio pp. *Ambros. E 28 inf.*, aa. cyrino pp. *Bonomiensis*, a. I, om. K | ad] ad se I 3 per- ceperint I^a | uicarian. I^a, uicarie X 5 aa. nomio mag. off. *Russardus*, a. nom. mag. off. *Ambros. E 28 inf.*, nemo K, aa. I, no. mo. Z | agentum IXZ 6 renuntio I | abduxit K, adduxit X 7 primi] sui X | potiri om. I^a 9 leo a.] leo K, a. I | nicostrato pp.] *Bonomiensis*, om. KI | cohortalium KXZ, cohortalium I 10 agentum XZ | procurauerit K 12 tamen] non X | cohortali KXZ | conditione I | relinquet X 13 dederit K 14 scolam I | agentum XZ | sit libera K^a?, sit liber sit K^b, liber sit X 15 nec] KI, ne X, ut nec Z | ullus I, illis Z | cohortalis KXZ 17 zeno a.] zeno K, a. I | ioh. mag. off.] *Russardus*, iohanni pp. *Ambros. E 28 inf.* |

agentum I^b XZ 18 permoti K^a, permoti I^b, promoti Z 20 liberi] deberi I^a | uel] aut X | conueniatur X 21 preberi X | apparitoribus K, toribus (sic) I^a 22 praesidialis XZ | tertiam partem ... prestandam I^a 23 hisdem IX | concussionibus I | uexationis K^a 24 estimauerit XZ | editorum K^a, deficit I^a 25 in sacr. u. uel om. X | possident om. I | facultates om. X | iuratorio] dett., iutorie K, adiutorie IX, adiutorie Z 26 substantiae suae] sue (substantie I^b) cautioni I | ut] quod KI 27 sententia I | moueantur KI 28 ciuiles om. I^a | eodem I^a 29 seu] uel X | praestationem I 31 postulationem KI | coniugibus K 32 praebere non differerunt I 34 arbitrio I, arbitris X 35 patronos I^a | parte I | tertia I, etiam X

8 partem dimidiam praebere. Quod si non apud arbitrum, sed in competentibus iudiciis maioribus cognitio celebretur, inducendi quidem negotii gratia non nisi quattuor solidos eosdem uiros clarissimos erogare, gestorum uero excipiendorum causa duos tantummodo solidos dare et nullius ultra supra scriptas quantitates cuilibet alteri praestandi sumptus 9 exactione uexari. His omnibus locum habentibus, sine ipsi aliis litem ingerunt sine ab aliis pulsantur. D. K. SEPT. THEODORICO CONS. a. 454

XXII (XXIII) R DE CVRIOSIS R

- 1 IMP. CONSTANTIVS A. AD LOLLIANVM PP. Curiosi et stationarii, [Th. 6, 29, 1 II 6, 30, 1]
uel quicumque funguntur hoc munere, crimina iudicibus nuntianda meminerint et sibi 10
necessitatem probationis incumbere, non citra periculum sui, si insontibus eos calumnias
nexuisse constiterit. cesset ergo praua consuetudo, per quam carceri aliquos immittebant.
D. XI K. AVG. MEDIOLANI. ACC. XII K. SEPT. ARBITRIONE ET LOLLIANO CONSS. a. 355
- 2 IDEM A. ET IVLIANVS C. AD TAVRV M PP. Agentes in rebus [Th. 6, 29, 2 mut. II 6, 30, 2]
in curis agendis et euictionibus publici cursus inspiciendis nostrorum memores praecep- 15
torum credimus in omnibus uelle profutura rei publicae: ideoque solos agentes in rebus
1 in hoc genere iussimus obsequium adhibere, et non ab alio penitus officio¹. Hi uero per-
uigili diligentia prouidebunt, ne quis contra² euictionis auctoritatem moueat cursum uel
amplius postulet, quam concessit euectio. quisquis igitur aliquid tale perpetrare tempta-
2 uerit, improbi coepto priuatur effectu. Demonstratur etiam iudicibus uel curiosis euectio, 20
etiamsi quis nobis iubentibus festinare memoret in obsequium necessarium, nec praeualeat
3 contumacia uel dignitas. ³Ergo nummum uetamus exposci pro animalibus in cursu minime
constitutis. quod si forte aliquis aestimauerit perpetrandum, eius quadruplum quod accepit
inferre cogatur. D. XV K. MAI. MEDIOLANI CONSTANTIO A. VIII ET IVLIANO C. II CONSS. a. 357
- 3 IDEM A. AD AGENTES IN REBUS. Per id tempus, quo cursus [Th. 6, 29, 3 II 6, 30, 3] 25
tuendi sollicitudinem sustinetis, condemnationes praefectorum *praetorio* circa⁴ eos solos
irritae sunt futurae, qui seruauerint honestatem. erga eos uero, qui inhoneste et contra
decus saeculi uel honorem militiae uersabuntur, non solum condemnatio mansura est,
uerum etiam grauior poena statuenda⁵. PP. PRID. K. DEC. EVSEBIO ET HYPATIO CONSS. a. 359
- 4 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MARCELLO MAGISTRO OFFICIORVM. [Th. 6, 29, 8] 30
Agentes in rebus singulos per singulas prouincias mittendos esse censemus, quibus tamen

KIX

¹ et non ... officio addiderunt Iustiniani, cf. Th. ² citra Th. ³ contin[git] etiam in cursu clabulari, ut forte quis pro animalib[us] minime praebitis pecunias pendere cogatur lucro eius qui cursui praesederit improbe uindicandas ins. Th. ⁴ iunge I, 31, 1 Th. 6, 29, 4. 5 ⁵ erga Th. ⁶ uerum etiam, si ad nostrae serenitatis notitiam culpabilia gesta peruenierint, in eos erit acrius uindicandum Th.

1 dimidiam partem I | non] ne I | arbitrium I
2 inducenti I | non om. I 3 eosdem] eos
KI | exstipendiorum X | tantummodo duos X
4 solidos dare] solidare I | nullus I | cuil.
alt. praest. uacuo spatio relicto om. I | cu-
iuslibet X 5 ipsis K^o, ipse I | alii KI
6 pulsatur I | s. a. Cui. 9 const. KI | a.
om. K | ad iulianum pp. Russardus, om. KI |
curiosi K^o, fuiosi K^o 10 quicumque] qui-
cum K | munere] nomine X | nuntiando X |
meminerint om. K 11 probationem I^o | suis
si] suis I^o 12 per] quic K 13 s. a. Th.
14 a.] ant. I | et ... taurum pp. (pp. om.
Ambr.) Ambros. E 28 inf. Russardus Th.,
om. KI 15 curias I^o | euictionibus I^o
16 credidimus K | profuturam K | rei] nostre
rei K 17 abhibere K | et om. X | offotio K |

hii libri 18 diligentiam K^o | contra] esse I |
euictionis I^oX^o 19 euictio I^oX^o | aliquid]
taliquid I^o 20 euictio I^oX^o 21 etsi Th. |
in om. I^o | praeualeat I 22 cursum K I
23 aliquis om. K | estimauerat K, existima-
uerit I, peraeestimauerit Th. | quadruplum
eius K 24 cogantur I | s. a. Th. 25 aa.
IX | ad ag. in rebus] Duacensis Th., om.
KIX | quos X 26 tuendis K^o | sustinen-
dis I^o | praetorio] Th. cum B, om. libri
27 seruauerit X | ergo I^o 29 saeculi] scilicet
I^o | honore m. usabuntur I 29 etiam]
et I | poena] postea X | s. a. Th. 30 impp.
... officiorum] Th., imp. arc. K, imp. a. I
31 mittendos I | tamen] edd. Th., tam K I,
om. X

inspiciendarum euectionum tantum debeat cura mandari, ut nihil prorsus commune aut
1 cum iudicibus aut cum prouincialibus habeant. Nec naues debebunt illicita concussione
uexare nec libellos aut attestaciones litis gratia¹ suscipere aut in carcerem quemquam
trudere, sed cursui solum uacare. D. K. IVN. CONSTANTINOPOLI OLYBRIO ET PROBINO 4
CONSS. a. 395

XXIII (XXIII)

R DE PALATINIS SACRARVM LARGITIONVM ET RERVM
PRIVATARVM R

- 1 IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS AA. AD VERONICIANVM VICA- [Th. 11, 16, 6 B 6, 31, 2
RIVM ASIAE. Palatini² pro capitibus seu ingis suis tantum pensitationem atque obsequia 10
recognoscant, extraordinariis et sordidis muneribus et susceptionibus et³ temonariis oneri-
bus liberati. D. NON. MAI. CONSTANTINOPOLI CONSTANTIO III ET CONSTANCE III AA.
CONSS. a. 346
- 2 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. TITIANO. [Th. 8, 7, 14 B 6, 31, 3
COMITI S. L. Nullus thesaurensis uel officialis comitis thesaurorum semel deprehensus 15
euersor quocumque pacto aut repetat militiam suam aut aliam sibi requirat per ambitum
dignitatem uel sese transferat ad aliam quamcumque militiam. D. VIII K. FEBR. ANTIOCHIAE
GRATIANO A. III ET MEROBAYDE CONSS. a. 377
- 3 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. PAN- [Th. 6, 30, 2 B 6, 31, 4
CRATIO COMITI R. P. Prisco iam nunc ordine renocato de palatino potius officio ad 20
gerendum principatum officii comitis domorum per Cappadociam mittantur, quales comes
1 etiam domorum, si inhonestum aliquid gesserit⁴, uereatur. Idoneos itaque singulis annis e
numero mittendariorum ad hoc eligere debebis et mittere. D. PRID. NON. IUL. SCVPIS
AVSONIO ET OLYBRIO CONSS. a. 379
- 4 IDEM AAA. AD HESPERIVM PP. Nihil omnino ullis iudicibus cum [Th. 6, 30, 4 B 6, 31, 5 25
palatinis nostrae clementiae, quicumque a⁵ comitibus diriguntur, sit commune atque con-
iunctum, sed excepta reuerentia, quae non solum ab inferioribus, sed etiam a maioribus
et in prouincia degentibus⁶ rectoribus prouinciarum⁷ debetur atque defertur, suis quisque
necessitatibus obsecundet. D. VIII ID. DEC. SIRMIO AVSONIO ET OLYBRIO CONSS. a. 379
- 5 IDEM AAA. NEBRIDIO COMITI R. P. Quidam post impletum ordi- [Th. 6, 30, 5 B 6, 31, 6 30
nem militiae palatinae quam gesserant honoremque transactum ad exceptorum scrinia
transire nitantur. hac igitur lege sancimus, ut nulli prorsus dehinc ista audendi relin-

KIX

¹ litis gratia om. Th. ² et Constantinopolitani cines ins. Th. ³ sordidis ... et om. Th.,
tuentur B ⁴ si secus se gesserit Th. ⁵ consistorianis ins. Th. ⁶ in prou. deg., quae
omittit Th., fortasse delenda sunt ⁷ rectori prouinciae Th.

1 speciendarum Th., intuendarum I^a | euic-
tionum I | prorsus om. I | aut cum | aut Th.
2 nec | nam nec K ³ uexari I | aut om. I^a |
attestationes | I Th., testationes K, attesta-
tiones uel contestationes X | carcere KX
4 detrudere K, tradere Th. | soli I | s. a. Th.
9 imp. ... 10 asiae | Th., imp. const. a.
ueroniciano Londin., imp. const. a. (a.
om. K) KI 11 recognoscent X, deficit I^a |
extraord.] extraord. oneribus K, deficit I^a |
et tem.] tem. KI^a, deficit I^a | oneribus om. K,
deficit I^a 12 s. a. Th. 14 imppp. ... aaa.]
Cui. ex Th., imp. a. I, imp. K, imp. grat.
Paris. 4429 | titiano c. s. l.] Th., tatiano
comiti Russardus, om. KI 16 euersorum X
17 s. a. Th. 19 imppp. ... pancratio c. r.

p. (c. r. p. om. Russ.) Russardus Th., imp.
gra. a. K, imp. ant. I 20 ordinem I^a
21 regendum IX 22 gesserint KX 23 de-
bet uel deberet K^a, debetis I^a, debetis I^b,
debet X | s. a. Th. 25 aaa.] a. I, om. K |
ad hesp. pp.] Russardus Th., ad hesperium
Londin., om. KI | nullis K^a, om. I 26 comm.
atque coni. sit Th. | conuictum K, conuinc-
tum I^a, iniunctum I^b 27 inferioribus K |
sed etiam a mai. om. I | maioribus K 28 in |
et in K, et I 29 obsecundat K^a, obse-
deret I^a | s. a. Th. 30 aaa.] a. KI | nebr.
c. r. p.] Th., nebridio pp. Z, om. KI | or-
dinem I^a 31 honoreque I | exexceptorum X^a
32 nullus I | audiendi KI^a

quatur occasio: sed unusquisque eius scrinii, quod primum militando elegit, ordinem persequatur nec in alterius loco finem militiae requirat, qui iam proprii ordinis transegerit principatum. D. V ID. OCT. CONSTANTINOPOLI MEROBAYDE II ET SATVRNINO CONSS. a. 383

- 6 IDEM AAA. AD PROBVM PP. Ab officiis palatinorum excellentia [Th. 6, 30, II 6, 31, 7] tua sciat ita penitus recedendum, ut neque ipsa postmodum licitum sibi credat isdem aliquid iniungere et praeterea prouinciarum rectores prohibeat quicquam ulterius tale conari. D. VII K. NOV. MEDIOLANI POST CONS.¹ MEROBAYDIS II ET SATVRNINI. a. 394

- 7 IDEM AAA. TRIFOLIO COMITI S. L. Scriniis omnibus largitionum [Th. 6, 30, 7 B 6, 31, 8] comitatensium infra scriptas decernimus dignitates, ut his contenti ambiendi sibi aditum interclusum esse cognoscant, etiamsi speciale beneficium emendicato suffragio quisquam nalu- 10
erit impetrare. annonas etiam iuxta definitum dignitatum modum uolumus postulari nec amplius quicquam praesumi.

- 1 Breuis, quas dignitates per singula scrinia officiorum sacrarum largitionum habere statuimus, hic est:
- 2 ²Scrini exceptorum: perfectissimus ordinis secundi numero unus, id est primicerius 15
omnis scholae. perfectissimus id est primicerius exceptorum numero unus². ducenarii duo, id est tertiocerius et quartocerius. centenarius unus, id est primicerius instrumentorum. epistulares numero duo. formae primae numero triginta sex. formae secundae numero quattuor. formae tertiae numero tres.
- 3 Scrini numerorum: perfectissimus ordinis tertii numero unus. ducenarius numero unus. 20
centenarii numero duo. epistulares numero duo. formae primae numero tres. formae secundae numero unus. formae tertiae numero duo.
- 4 Sacri scrinii tabulariorum: perfectissimus ordinis tertii numero unus. ducenarius numero unus. centenarius numero unus. epistularis numero unus. formae primae numero tres. formae secundae numero quinque. 25
- 5 Scrini canonum: perfectissimus ordinis tertii numero unus. ducenarius numero unus. centenarius numero unus. epistulares numero duo. formae primae numero quattuor. formae secundae numero quattuor.
- 6 Scrini mittendariorum: ducenarius numero unus. centenarii numero quinque. epistulares numero nonem. formae primae numero septem. formae secundae numero tri- 30
ginta tres.

K I (I^a deficit u. 18 triginta ... 26 canonum) X

¹ [acc. . . .] post cons.? ² in Th. Parisiensi huius breuis § 2...6 mutilae seruatae sunt, ordine tamen adeo perturbato, ut ad emendandos libros nostros certi nihil adferant: reliqua inde a § 7 omissa sunt ³ primicerius omnis scholae. perfectissimus ordinis tertii numero unus, id est primicerius exceptorum? (cf. Not. dign. Or. 13, 32 ed. Seeck)

1 occ. sed] set haec occ. I | quod] X? Th., quem KI^a, quem in re I^a? | primi K^a | electi K^a 2 qui] X? dett. Th., quia KI 3 s. a. Th. 4 aaa.] a. KI | ad probum pp.] Ambros. E 28 inf. Th., om. KI | officiis] edd. Th., officio KIX 5 penitus] I Th., esse pen. K, pen. esse X 6 iniungere K | et om. K^a | prohibeant KX, prohibet I^a 7 s. a. Th. 8 aaa. ... s. l.] Londin. Th., trifolio K, a. I | scriniis K^a 9 comitatus] K, comitantunsium I^a | ambiendi X, ambiendi om. I^a 10 etsi X, si om. I^a | speciali X | beneficio I^a, beneficio et X 13 breuis] iubemus X | quas] K^aX Th., quam K^aI^a, quasi I^a | officium IX | statuimus hic est] statutum est Cui. Th. 15 scrinii perceptorum X^a, scrinium exceptores Th. | ordo X | secundi] p. Th., om. I^a | numerum K, numeri I^aXZ, n. Th., inc. I^a | id est] idem X^a 16 omnis sch. perf. id (id om. X^a) est (unus pro id est Z) pr. (primicerius X^a) I^aX^aZ,

om. KX^a 17 duo] n. II Th. | ttiocerius K, centenarius I^a | centenarius ... primicerius om. X^a 18 due I | primi K 20 scrinio K | prefecti K, perfectorum X, perfectus I^a, prefectus Z | tertii] tres I^aX | numerum X^a? | unus] I^aZ, idem X^a om. K | ducenarius] Z, ducerarii K, ducennarii I^a, ducenarum X | numerum X 21 centenarius num. unus Z, cetenarii num. (om. duo) I^a | epistularis num. unus Z | formae sec.] sec. K 23 sacri] K, om. I^aX | perfectus libri | duc. n. unus om. I^a 24 centenarius ... ep. n. unus om. K | epistularum I^a | formae primae om. X^a 25 tres] II I^a | quinque] X, duo K, om. I^a 26 tertie I^a | unus] XZ, in I, om. K | unus] I 27 cent. n. unus (sic Z, III K, I I) om. X | due K | prime forme K 28 formae sec. n. q. om. K 29 mittendarum I^a | ducenarii I, ducenarii X | cent. n. quinque om. I^a, quinque om. I^a | trig. tres] XLII Th.?

- 7 Scrinii auri massae: perfectissimus ordinis tertii numero unus, id est primicerius sacrae massae. perfectissimus¹ numero unus, id est secundocerus. ducenarii numero duo, id est terciocerus et quartocerus. centenarii numero quattuor. epistulares numero quattuor.
- 8 Aurifices specierum: perfectissimus¹ numero unus. ducenarii numero tres. centenarii numero sex. epistulares numero octo. formae primae numero decem et octo. formae secundae numero quattuor.
- 9 Aurifices solidorum: ducenarius numero unus. centenarii numero septem. epistulares numero sex. formae primae numero novem. formae secundae numero triginta.
- 10 Sculptores et ceteri aurifices: centenarius numero unus. epistulares numero quinque. 10 formae primae numero sex. formae secundae numero decem et octo.
- 11 Scrinii auri ad responsum: perfectissimus ordinis primi numero unus. perfectissimi ordinis secundi numero duo. ducenarii numero tres. centenarii numero duo. epistulares numero tres. formae primae numero tres. formae secundae numero duo. formae tertiae numero unus. 15
- 12 Scrinii a miliarensibus: perfectissimus ordinis primi numero unus. ducenarius numero unus. formae primae numero unus. formae secundae numero duo. formae tertiae numero tres.
- 13 Scrinii uestis: perfectissimus primi ordinis numero unus. perfectissimus secundi ordinis numero unus. ducenarius numero unus. centenarius numero unus. epistulares numero 10 duo. formae primae numero septem. formae secundae numero decem. formae tertiae numero quattuor.
- 14 Officialium sacrarum uestium: ducenarii numero duo. centenarii numero duo. epistulares numero duo. formae primae numero septem. formae secundae numero decem. formae tertiae numero novem. 25

KIX

¹ ordinis tertii ins.

1 aureae Cui. ex Not. dign. opinor | perfectissimi libri | tertii num. unus id est | iiii numeri iiii numero i id est K, numero numero unus I^a, iiii num. i. idem X, tercii numero iiii unus Z, deficit I^a 2 perfectum KI^aX, perfectus Z, deficit I^a | num. unus | numerum X | id est | I^a, idem vel id est X, om. KZ | secundocerus X | numero | nero K 3 tertius ducenarius et quartus cerius X | numeri KI | quattuor KI, sex XZ | epistularum libri | numeri K, numerum I, num. Z 4 quattuor I^aZ, iiii KI^a, vii X 5 perfectum KXZ, perf. I | numerum libri | unum Z, iiii X | tres cent. num. om. X | tres KI^a, quattuor Z, deficit I^a || numero | numeri siue K | ep. numerum KI^a, deficit I^a | octo | vii K, deficit I^a | decem et octo | xiii K, xiiii I^a, deficit I^a 7 numerum K | iiii I 8 ducenariis I^aXZ, ducenarii KI^a | numeri K | centenariis I | septem | viii I^a 9 sex | vii X | primae om. X | numerum I^a | novem | I^aZ, viii KX, om. I^a? 10 sculptores K | aurifices X, artifices KIZ | centenariis I, centenarii X | numerus K | numerum K | quinque | vi I^a 11 numeri I^a | sex f. s. num. om. I | decem et octo | xiiii I 12 scrinii auri Cui. cum Not. dign., scriniarii Hal., scrinii KIXZ | perf. (perfectissimi Cui.) ord. primi Cui., per formam secundam (ii I^a) KI^aX, formam ii I^a, perfectissimam primam Z, per for-

mam ordinis secundam Paris. 14348 | perf. ord. sec.] Cui., per formam KI^aX, forme ii I^a, p. secunde Z 13 decenarii K, denarii I^a | tres X, i KIZ | cent. num. om. K | duo ep. num. om. Z | duo I, u K, om. X 14 numerum I | numerum I | tres | iiii X^aZ | secundo I | num. duo om. I 15 numerum I^a 16 scriniarii KX | a miliarensibus Cui. ex Not. dign., ad militem KIX, ad limitem Z | perf. ord. pr.] Cui., per formam KI^aX, om. I^aZ | ducenarii libri | numerum I 17 duo om. I^a 18 numerum I 19 scrinii edd., scriniarii KI^aX, scriniarii I^a | perfectissimus Cui., per formam XZ, per turmas I, formam K | primi ord.] ord. tertii KZ Cui., ordinem iiii I, primam ordine tertio X | numerum KI | perfectissimus Cui., per formam K, per forme I, per formas X, forme Z | secundi om. X 20 numerum K, numeri I | ducenarii KXZ, duc. I | numeri I | cent. n. unus om. X | centenarii KZ, cen. I 21 duo | secundo X | forma I^a | numerum s. f. s. numerum duc. f. t. numerum I 22 quattuor KI^a, viii I^a, ix X, iiii Z 23 offitiarum I | numerum KI | centenarius Z | duo | i K | epistularum libri 24 numerum K | numerum K | septem formae | forme vii I | numerum KI 25 numerum KI | novem | IZ, xi K, viii X

- 15 Deputati sacrae uestis: perfectissimi secundi ordinis numero duo. ducenarii numero duo. centenarii numero duo. epistolares numero duo. formae primae numero tres.
- 16 Scrinii ab argento: perfectissimus ordinis secundi numero unus. centenarius numero unus. epistularis numero unus. formae primae numero quattuor. formae secundae numero tres. formae tertiae numero unus. 5
- 17 Ad pecunias: perfectissimus ordinis secundi numero unus. formae primae numero duo. formae secundae numero duo. formae tertiae numero quinque.
- 18 Argentarii comitatenses: ducenarius numero unus. centenarii numero duo. epistolares numero duo. formae primae numero octo. formae secundae numero uiginti quinque.
- 19 Barbaricarii: centenarius numero unus. epistolares numero duo. formae primae numero octo. formae secundae numero unus. 10
- D. III ID. IVN. HERACLIAE RICOMERE ET CLEARCHO CONSS. a. 384
- 8 IDEM AAA. ET ARCADIUS A. TRIFOLIO COMITI SACRARVM LARGITIVM. Placuit iusta et omnibus mittendariis palatini officii profutura suggestio, qua insinuasti, ut ex isdem annui singuli ex ducenariis, terni ex centenariis habito prouisionis intuitu cingulo liberentur. D. III ID. MART. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. ET BAVTONE VC. CONSS. a. 385
- 9 IMPPP. ARCADIUS HONORIUS ET THEODOSIUS AAA. NESTORIO COMITI R. P. Non aliter quilibet in officio sacrarum largitionum uel² priuatarum cingulum militiae sibi sumendum existimet, nisi nostrae mansuetudinis adnotationem meruerit. D. PRID. ID. AVG. ANOYRAE STILICHONE II ET ANTHEMIO CONSS. a. 405
- 10 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. IOHANNI PP. Palatinos, qui sacrarum remunerationum rationem tractantes inculpanter ad calcem terminumque militiae peruenerint, adiutorem et primicerios diuersorum officiorum praecepimus K O (incipit u. 2 centenarii) I (deficit u. 11 formae primae ... 11 unus) X (usque ad u. 11)

¹ iunge Th. 6, 30, ■ ² largitionum uel om. Th.

1 deputati] X?, deputatis KIZ | uesti X | perfectissimi] Cui., per formam KI²XZ, per formas I² | secundum I, ii X | ord. numerum K, ord. numeri I 2 cennarii O | numerum KO | duo] O, unum K, 1 IX | epist. numerum KOI | tres] iiii K 3 ab argento] K, ab arg. O, ab argent. I², ab argentariis I², ad argentum X, argenti Not. dign. | perfectiss. Cui., per formam libri | ordinum KI², ord. X, deficit I² | secundi] Hal., om. libri | numerum unde K | centenarii KOX, deficit I² | numerum K | unus] u X 4 epistolares KOX, deficit I² | numerum K | unus] ii K, primo O | quattuor] ui Z | secundae om. K 5 num tres forma t. numerum I | unus] iiii I, om. K 6 ad ... unus om. X | ad (ad om. O) pecunias] scrinii a pecuniis Cui. ad Not. dign. | secundi] Hal., om. libri | unus] iii K, om. I | primo O | duo] secundo O, i I? 7 formae secundae ... quinque om. X | secundae om. I | numerum KI | formae tertiae ... 8 unus om. O, formae t. n. quinque om. K | numerum I 8 argarum K | committentes K, comtatenses X² | ducenarii K, ducenariis X | numerum K, numeri I | unus] ii K | centenariis X, cent. I | numeri I | duo om. O 9 numerum I | duo] iii IX, tres Z 10 numero unus ... primae numero om. O | duo] KX, u Z 11 octo] XZ, iiii K, uii O | unus] i. perfee numero ii secundo certus centenarum numerum quattuor O: accedunt igitur perfectissimi duo secundoceries et centenarii quattuor. attamen scrinia omnia quae in Not.

dign. laudantur in superioribus extant: nam qui illic ad finem collocati sunt tertioceries et quartoceries (Or. 33. 34), ii ni fallor cum secundocerio (32) scrinio exceptorum (§ 2) huius breuis continentur 12 s. a. Th. 13 idem a. et arc. aa. O, id. aa. et archad. Ambros. E 28 inf., idem a. K, idem aaa. Th., om. I | trif. c. s. l.] Russardus Th., trifollo Ambros., om. KOI 14 iusta et] I² Th., iuste KOI² | palatini] I² Th., et palatinis KOI² | qua] Th., quam KOI, que Z 15 annui] manu in I² | ex duc.] et duc. O | terni] tantum O 16 cinguli O², cingulis O² | s. a. Th. | a.] a. 1 Th. 18 imppp. ... aaa.] imp. th. et arc. O, imppp. theod. arc. et hon. aaa. Russardus, idem a. K, idem aa. (i. e. Arcadius et Honorius) Th., imp. a. I | nestorio c. r. p.] Th., nestori comiti orientis Russardus, om. KOI 19 alter K² | officium O | priuate K 20 sibi] existimat K² | adnotationum I² 21 s. a. Th. 22 impp. ... pp.] Russardus Th., imp. hon. et th. O, imp. K, imp. a. I 23 remunerationum] remunerationum rationum K² | ratione tract. I, tract. rationem O | inculpanter I, incupantur O, inculpatim Th., ἀμείπτως B 24 peruenerint] Th., peruenientes (—nerint Cui.) nec non etiam libri Cui: δσα τοῖς ἀπὸ πριγκίπων μαγιστριανοῖς δίδονται προνόμια, ταῦτα καὶ τῷ βοηθῷ τῆς τάξεως τοῦ κόμητος τῶν λαρχικῶνων καὶ τοῖς τὸν λόγον τραχταλασιν ἀμείπτως ἀρμολέτω B: unde apparet adiutorem et primicerios esse eos qui ad militiae terminum peruenerint | adiutores I² | primicerius K, inc. I² | diuersos O | praecipimus KI

habere priuilegia¹, quae nuper agentum in rebus scholae a nostra sunt mansuetudine contributa², scilicet ut a tironum praebitione memorati reddantur exsortes ceteraque onera non agnoscant. D. VII ID. IVN. RAVENNAE POST CONS. HONORII VIII ET THEODOSII V AA. a. 413

- 11 IDEM AA. ANYSIO COMITI S. L. ET TAVRO COMITI R. P. Ad [Th. 6, 30, 21 B 6, 31, 12] similitudinem sanctionis³, quam de proximis sacrorum promulgauimus scriniorum, etiam in officio sacrarum largitionum atque priuatarum pro biennio annum sub perpetua obseruatione praecipimus custodiri, ita ut et priuilegia, quae huiusmodi officiis uel primiceriis sacris legibus deferuntur, integra illibataque seruentur. D. III K. IVL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. VII ET PALLADIO CONSS. a. 416

- 12 IMP. THEODOSIUS A. ET VALENTINIANVS C. MAXIMINO COMITI S. L. Viros [B 6, 31, 13] deuotos palatinos non oportere in hac regia urbe apud uirum illustrem praefectum urbis litigare compelli, nisi de aedificatione domorum et seruitutibus et annonis orta uideatur causa: in aliis uero causis tam pecuniariis quam criminalibus apud uiros illustres tantummodo comites suos respondere. Rectoribus autem prouinciarum intra administrationis suae fines inter praesentes palatinos nec causis publicis occupatos cognoscere tam pro ciuili quam pro criminali causa permittimus, sic tamen, ut non aliter criminalis sententia aduersus eos proferatur, nisi ex suggestione prouincialis iudicii uir illustris comes sub quo militat certioratus hoc ei permiserit.

- 13 IDEM AA.⁴ EVDXIO COMITI S. L. Inter alias praerogatiuas, quas ante [B 6, 31, 14] meruerant scholae societatis sacrarum largitionum, primicerius et tres primicerii scriniorum tribuni praetoriani militaris dignitate fruuntur, nulla eis ex cuiuslibet iudicis praeeptione iniungenda publica uel priuata necessitate.

- 14 IDEM AA. FLORENTIO PP. Iubemus uiros deuotos palatinos rei nostri numinibus priuatae isdem priuilegiis decorari, quibus etiam palatini qui in sacris largitionibus deferuntur. cum enim par similisque militia sit, iustum et competens uidetur isdem utrumque officium priuilegiis gloriari. Primicerios itaque officii tresque primates scriniorum rerum priuatarum finito tempore militiae inter tribunos militares praetorianos, saluis isdem praestitis priuilegiis sacris constitutionibus, nostram clementiam adorare decernimus, ita tamen, ut nullam iniunctionem nullam sollicitudinem priuati uel publici negotii quolibet iudiciario praecepto sustinere possint, sed excepta omni necessitate omnique fatigatione indeptae dignitatis honore potiantur.

KOI

¹ praecepimus ea habere priu. adiutorem et primicerios diu. off. Th. ² Th. 6, 27, 13
³ 12, 19, 6 ⁴ imp. Theodosius et Valentinianus AA. scribi debuit

1 habere K^a | agentum] aguntur KI | scholae a (a om. K^a) nostra] scole nostre O, nostre scole I | mansuetudinem I | contribute I 2 ut] u I | a] et O, om. I | praebitione] prepositionum I^a | extortes I | honeraque I 3 s. a. Th. 4 aa.] a. KOI | anysio ... r. p.] Th., anitio c. s. l. Russardus, anysio com. O, om. KI 5 quam] Th., que KOI, quem Z 6 atque] ate I | priuatarum I^a | sub om. KI^a? 7 praecepimus O^a | et om. I^a | modi om. I^a | primicerio Th., priuilegiis I 8 sacris] sacrilegis O | adferuntur I | illibatamque I^a | seruetur O | s. a. Th. 10 imp. ... s. l.] Russardus, impr. theod. et ua. maximiano c. s. lar. Z, imp. th. et ual. O, imp. th. K, imp. a. I 11 praefectam O 12 anno K | uidetur K, uidentur I 14 suos om. I^a | inter K | amministra- toris K 15 inter] iter I | agnoscere K^a, agnoscere K^aI | ta I 16 quam pro] quam I | non] uero non uel non non I^a | aliter om. I

17 preferatur K^a | prouincias O | uiri KI^a, iuris I^a 19 militant I 19 id. a. et ual. c. eudoxio c. s. l. Russardus, idem a. endosio com. O, idem a. KI | prelatiuos I | antea O 20 primicerius] primiceriis O | primicerii tres I: Iva ó πριμικήριος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν τρεῖς πρῶτοι ἔχουσιν ἀξίωμα πριμικήριου τριβού- νων νοταρίων πραιτωριανῶν B male, cf. c. 14 § 1 h. t. 21 pretoriane K, pretoria I | furuantur K^a | eis om. K 23 aa. florentio pp.] Russardus, a. florentino pp. O, a. I, om. K | nominis libri 24 priuata eisdem O, priuatae eisdem K, priuatos eisdem X 25 par] X, pars OI, om. K | eisdem O^a 26 officium] beneficium I, offitii K | itaque bis O^a | tresque] tres I 27 finito] quod finito I^a | tributos O^a | militaris K | salus O^a, saluos I^a 28 hidem K^a, eisdem X | nostram om. I 29 ut] ut priuilegiis O | nullum I | iunctionem I 31 indempte KOX, indempta I

XXIII (XXV)

R DE STRATORIBVS R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD ZOSIMVM PRAESIDEM [Th. 6, 31, 1 B 6, 32, 1
NOVAE EPIRI. Per omnes prouincias edictum generale misimus, ut ab stratoribus unus
tantum solidus probae nomine posceretur, et in offerendis equis certam formam statutam
1 aetatem prouinciales nostri custodiendam esse cognoscant. Quos etiam fisco certo solido-
rum modo obnoxios fecimus, si, quod stratores petere interdictum est¹, illi dare stratoribus
2 non timerent. Officium quoque grauitatis tuae centum argenti libris multabitur, si sciens
praedictam rem gestam fuisse non ilico eam seueritati iudiciariae prodidisset. D. XIII K. 9
IUL. APOLLONIAE VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 373

XXV (XXVI)

R DE CASTRENSIANIS ET MINISTERIANIS R

- 1 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. NARSI² COMITI ET CASTRENSI [Th. 6, 32, 1 B 6, 32, 2
SACRI PALATH. In officio spectabilitatis tuae secundum formam diuinalium responsorum
post completum tempus praefinitum, id est biennium, prioribus decedentibus insequentes 15
ad locum pro merito laborum stipendiorumque succedant, nec ulla licentia tribuatur his,
qui impletum deposuerint officium, denuo ad eandem militiam uel sollicitudinem remeandi.
D. VI ID. FEBR. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. VII ET QVI FVERIT NVNTIATVS³. a. 416
- 2 IDEM AA. SCHOLASTICO² COMITI ET CASTRENSI SACRI PALATH. [Th. 6, 32, 2 B 6, 32, 3
Si quis primae uel secundae uel tertiae formae specialiter inter statutos gradum caelitus 20
uauerit impetrare, supernumerarius ultimus formae tertiae in matriculis habeatur. D. PRID.
ID. IAN. CONSTANTINOPOLI HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS. a. 422
- 3 IMPP. LEO ET ANTHEMIUS AA. IOHANNI COMITI ET MAGISTRO OFFICIORVM. [B 6, 32, 4
Ii, qui in schola uestis sacrae militant, uel matres eorum uel uxores criminalem uel
ciuilem litem contra se commouendam in nullo alio nisi in sublimitatis tuae suscipiant 25
examine.
- 4 IMPP. LEO ET ZENO AA. HILARIANO COMITI ET MAGISTRO OFFICIORVM. [B 6, 32, 5
Ante omnia⁵ nullius penitus alterius iudicis minoris uel maioris sacro ministerio nostro
deputatos, quorum officia singillatim breuiter adnexus continet, nisi a tuae dumtaxat
KOI

¹ petere numquam timent Th. ² uiro spectabili ins. Th. ³ et Palladio cons. scripserint Iustiniani ⁴ iunge 12, 5, 3. 12, 59, 8 ⁵ a ins. (Mommsen)

2 stratoribus I 3 imp. ... 4 epiri] Th., imp. uall. ad zosimum praesidem O, imp. ual. a. I, imp. ual. K 4 dictum I^a | ab] Th., om. libri | statutoribus I 5 tantum] tamen I | probae] Th. cum B, proprie OI^a, proprio KI^b | posceretur I^a | ferendis O, offerende I^a | formam om. I^a | statutam KI 6 aetatem] equalem I | cognoscerent Th. | certo] centum K^a 7 modo] tm K^a | obnoxios I^a | quod] quidem KO | straciones O | stracionibus O 8 timeret O, timeretur uel timerentur I^a | argentum I^a 9 iudicia O, iudicare I^a | s. a. Th. 12 castrensianis I^a | ministeriis Kⁱ, ministeriariis K^r, misterianis O, ministeriariis I^a 13 imp. ... narsi] imp. hon. narge O, imp. hon. a. (a. om. K) KI | comiti ... 14 palatii om. KI 14 responsurum O, deficit I^a 15 decedentibus] edd. Th., descendentibus KOI^b, discedentibus X, de-

ficit I^a 16 ulli I 17 disposuerint O | officium O^a | denumero K 18 s. a. Th. 19 aa. ... palatii] Th., a. scholastico castrensi s. p. Russardus, a. scholastici castren. Ambros. E 28 inf., aaa. O, a. KI 21 ualuit I | supernumerariis OI, supernumerarios Th. | ultimis I^a | formae] forte K | s. a. Th. 23 imp. ... officiorum] Cui., imp. leo a. iohanni mag. off. (mag. off. om. Ambr.) Ambros. E 28 inf. Russardus, imp. leo K, idem leo O, imp. a. I 24 in om. O | sacra K | earum I^a 25 mouendam X 26 examine om. I 27 imp. ... aa.] Cui., imp. leo aa. Ambros. E 28 inf., imp. leo KOI, imp. leo et anthemius aa. Russardus | mariano com. et mag. off. Russardus, illariano c. Ambros., om. KOI 28 nullis I | misterio I 29 offi- tiis I^a | adnexas I

magnitudinis sententiis conueniri, ut in nullo penitus alterius iudicis foro pulsantium¹ nisi
 1 in tuae tantummodo amplitudinis examine praebant aliquando responsum. Sed ne in hoc
 ipso iudicio enormibus molestentur dispendiis, uel ex nudis conueniantur facile cuiuscum-
 que mandatis, ipsis quoque sportulis et fideiussionibus modum constituimus obseruandum,
 ante omnia decernentes, ne quando sine scriptura uel interpellatione deposita ac sententia
 prorogata tuae magnitudinis eademque non edita conueniri posse, conuentos uero non
 alium fideiussorem nisi actuarium uel unum e primatibus suae scholae exsecutoribus pro
 suae personae responsione sine scripto praestare, siue per se ipsi siue procuratore dato
 in iudicio responsuri sunt, et siue in causis ciuilibus appetantur siue in criminalibus incu-
 2 sentur. Nec ultra conuentionis nomine sportularum quam unum aureum exsecutoribus 10
 usque ad finem litis praestent, quemcumque contigerit conueniri. inducendorum sane
 nomine et cognitionum exercendarum standaeque personae gratia ex simplici postulatione
 contra eos habita, siue ex appellatione subsecuta uel quolibet alio modo in iudicio depo-
 natur, tribus tantummodo solidis usque ad terminum negotii eos qui accepturi sunt prae-
 cipimus semper esse contentos. in cognitionalibus uero gestis edendis duos tantummodo 15
 3 praestari solidos. Haec autem priuilegia non in eorum tantummodo, sed in matrum quo-
 que et uxorum personis ualere et ad integrum permanere: filiis quoque et maritis easdem
 fideiussionis nomine, si necessitas interpellationis exegerit, tradi nec alios uades exigi:
 ipsosque, dum militant, et post emensam militiam cum his, qui ex tempore prioris prae-
 stitae sibi pragmaticae sanctionis eiusdem militiae stipendia impluisse noscuntur, omnibus 20
 priuilegiis perfrui (cunctis nihilo minus capitulis sacris adfatibus diuinae recordationis Mar-
 ciani, quos se meruisse adserunt, ualituris, excepto hoc, quod in diuersis iudiciis tunc
 4 respondere praecepti sunt) hac sanctione decernimus. Aduocato quoque fisci, exceptoribus
 etiam, qui apud arbitros hoc utuntur officio, ab exordio incipiendo usque ad terminum
 finemque negotii tertiam dumtaxat partem solidi praebituros: in huiusmodi autem arbitro- 25
 rum gestis edendis non ultra praestare quam dimidiam solidi partem: et cum per prouin-
 cias constitutus fideiussore conuentus caruerit, adiutoriae tantummodo cautioni committi
 nec ullo tempore nisi ex tuae dumtaxat magnitudinis sententia conueniri (exceptis tribu-
 tariis et munerum functionibus et criminibus, quae in locis inquiri flagitari² et uindicari
 generalia legum praecepta constituunt), praesenti sanctione decernimus: uiro clarissimo 30
 adiutore sublimitatis tuae in speculis constituto, ne quid ex his quae statuimus aliqua sub-
 reptione uioletur.

a. 474

KOI

¹ expectes pulsantibus ² flagitii (Mommson)?

1 in om. O | alterum I 2 tantummodo
 om. O | ne] nec O 3 ipso] in I^a, om. KI^b |
 nullis K^a | conueniantur K^a 4 quoque om. K^a I |
 fideiussoribus I | obseruandam I 5 siue]
 si sine O 6 prorogatur (uel —tuae) O^a,
 prorogate I^a, subrogata O^b, prorogare I^b |
 eadeque K^a | que non edita om. I 7 o]
 de K^a, es I^b, ex X^a 8 respons. sue (ter-
 tie X^a) persone OX | praestare] patrare O |
 ipsi om. O 9 seu in crim. I, siue crim. O |
 insecuntur I^a 10 conuentionis K^a, con-
 uinccionis O, conuentiones X | aurum I |
 executionibus I 11 contingerit OI 12 con-
 gnicionem O | exercendorum O^a, excenda-
 rum I 13 pellacione O 15 esse] eos
 se I | cognitionalibus I, cognitionibus X | gen-
 tis K^a OI | edendos I^a 16 praestare I^a |
 non om. K^a 17 personas ual. O, ual. per-
 sonis I | eiusdem O, eadem K^b X^a, de eas-
 dem I 18 fideiussoribus K^a | intpellatione I |
 exegerit ... uades om. I 19 priore I

21 marciam K^a, marci K^b 22 quos] quo O^a |
 diuisis I^a 23 hac sanctionem I^a, hanc
 sanctionem X^a 24 quia I^a 25 solidi par-
 tem O | praebituris O, prebituro X^a | modi
 om. K^a | autem om. O | arbitriorum I 26 per
 om. I^a X^a 27 constituto I | caruit I | ad-
 iutorie O, adiutor. I^a 28 tempore om. I^a |
 sententiam conuenit I | ex praeceptis O |
 tribunariis I 29 et om. K^a | numerum OX |
 inquiri] inq. et I^a 30 praecepta] praet
 praec. I^a | constituitur O | sanctionem prae-
 senti O 31 subl. tue adiutore O | in spe-
 culis] in inspici... I^a | constitutio O, con-
 stitutos X^a | qui O | subreccione O 32 uio-
 lentur O, uiolatos X^a 33 constitutio graeca
 hoc loco Vaticanus 1434 alii, post rubricam
 sequentem K^a: quod pertinere uidetur ad
 notitiam officiorum, quam hoc loco peruisse
 indicant c. 4 pr. et B: ἔχει δὲ καὶ γνώσιν
 ὑποτεταγμένην τῶν ἐν τῇ θείᾳ παλατίᾳ ὑπὲρ
 ρετούντων

XXVI (XXVII) R DE DECANIS R

- 1 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. HELIONI COMITI ET MAGISTRO Th. 6, 33, 1 B 6, 33, 1 OFFICIORVM. Quattuor, qui ex corpore decanorum ad primum militiae gradum peruenerint, biennii spatio primiceratus gerant officium, neque ulterius cuiquam hoc loco liceat 5 immorari, ut omni gratia et ambitione cessante post duorum annorum curricula succedant prioribus subsequentes. D. PRID. NON. NOV. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. VII ET PALLADIO VC. CONSS. a. 416
- 2 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. NOMO MAGISTRO OFFICIORVM. B 6, 33, 2 Nostrae pietatis famulationibus adhaerentes decanos non oportet pro desiderio pulsantium 10 ad alia protrahi iudicia, sed uiri illustris tantum magistri officiorum observare examen. 1 Hoc namque modo neque mansuetudinis nostrae obsequia decipiantur et agentibus aduersus 2 eos iure adhibetur responsum. Ad exemplum itaque deuotissimorum scholarium nulli licere memoratos ad aliud iudicium trahere et pulsatos priorum fidei scholae permitti praecipimus. a. 443—444?

XXVII (XXVIII) R DE MENSORIBVS R

- 1 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA.² AEMILIANO MAGISTRO OFFI- Th. 6, 34, 1 B 6, 33, 4 CIORVM. Primicerius mensorum³ biennio expleto agentis in rebus ultimi militiam sortiatur. D. X K. AVG. ANCYRAE STILICHONE II ET ANTHEMIO CONSS. a. 405

XXVIII (XXVIII) R DE PRIVILEGIIS EORVM QVI IN SACRO PALATIO MILITANT R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. PALATINIS BENE MERITIS⁴ SALVTEM. A pala- Th. 6, 35, 1 B 6, 33, 4 tinis tam his, qui obsequiis nostris inculcata officia praebuerunt, quam illis, qui in scriniis nostris, id est memoriae epistularum libellorumque, uersati sunt, procul uniuersas calum- 25 nias siue nominationes iubemus esse submotas, idque beneficium ad filios eorum atque nepotes ipso ordine sanguinis peruenire, atque immunes eos a cunctis muneribus sordidis et personalibus permanere cum uniuersis mobilibus et mancipiis urbanis, neque iniurias eis ab aliquibus inferri: ita ut, qui haec contempserit, indiscreta dignitate poenas debitas 29 exigatur. D. III K. NOV. TRIVERIS VOLVBIANO ET ANNIANO CONSS. a. 314

KOI

¹ iunge Th. 1, 9, 3 ² imppp. Arcadius Honorius et Theodosius AAA. Th. ³ ad instar scriniorum ins. Th. ⁴ suis ins. Th.

2 de om. I 3 impp. ... 4 officiorum] imp. hon. KI 4 malicie K^a 5 biennio I | gerat I | neque] ne O | hoc loco liceat] O Th. 6 liceat in hoc KI 7 morari I^a 8 succedentes O | s. a. Th. 9 impp. ... nomo (nonio Russ.) mag. off.] O Russardus, imp. th. KI 10 adheretes I 11 alium I | tantummodo OI 12 naque I | agentibus et I^a, et adagentibus K^aO^a, et ag. et I^b 13 eos om. I | deuotissimarum O | scolarum K^aO | liceret K 14 alium K | priorum om. O | permittimus O^a, compermitti I, om. K^a

praecepimus O 16 de mensoribus K^a, om. O^a 17 impp. ... off.] imp. hon. KI | aa. aemil.] Russardus, demil. O 18 militia O, militium I | sortiantur I 19 s. a. Th. 20 priuilegio K contra Th., προσηγορίας mendose B 21 const.] KI, c. O | a. pal. ... salutem om. KI, a. om. O | a om. K^aOI 22 inculpati O | illis] uel O 23 siue] sue O | nominationis I^a | iub. esse om. O^a | sumotos I^a | beneficio I 24 sanguis O^a | a om. I^a | numeribus I | sordididis K^a 25 neque] atque O^a 26 eius O 27 s. a. Th.

- 2 ¹IDEM A. RVFINO PP. De cubiculis nostris uacatione donatos [Th. 6, 35, 3 mut. B 6, 33, 1] uel diuersis obsequiis palatinis, memoriales etiam, qui in scriniis memoriae epistularum libellorum sacrarumque dispositionum referuntur, nec non et si qui in utroque officio palatinorum comitatensium singularumue urbium et officio admissionum et castrensis sacri palatii militant, priuilegia uolumus habere, ut nec ipsi nec filii nec nepotes eorum ad² 5
4 honores uel munera municipalia deuocentur. Quibus omnibus condonamus, ne exactorum uel turmariorum, quos capitularios nocant, curam subeant uel obsequium temoniariorum
2 uel pentaprotiae³ aut etiam tironis praestationem agnoscant⁴. Nam beneficiis nostris ita digni sunt, ut etiam censualibus uel personalibus uel corporalibus muneribus liberentur et habeant castrense peculium, siue adhuc palatium obseruant sine optata quiete donati sunt. 10
3 Quibus omnibus priuilegiis coniungimus agentes in rebus, licet⁵ militaribus uideantur esse subnixi. D. V K. MAI. SIRMIO CONSTANTINO A. V ET LICINIO C. CONSS. a. 319
- 3 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTRO- [Th. 6, 35, 11 II 6, 33, 6] PIO PP. Ex aula nostra decedentes uiri ab omnibus iniunctis habeantur immunes: numerariorum fastus uel rapaces quaestus tamquam experientes et idonei non patiantur. D. III 15
NON. FEBR. CONSTANTINOPOLI EVCHERIO ET SYAGRIO VV. CC. CONSS. a. 381
- 4 IDEM ET ARCADIVS AAAA.⁶ AD PINIANVM PV. Omnes, qui in [Th. 6, 35, 13 B 6, 33, 7] palatio militando diuersis actibus paruerunt, ⁷in tantum eius dignitatis, cuius meruerint missionem, obtinere nouerint insignia, ut his omnibus praeferantur in ordine atque con-
1 sessu, qui posteriore tempore regendas prouincias dignitatesque susceperint palatinas. Si 20
quis autem temeraria usurpatione uiolare statuta temptauerit, sacrilegii poenam sustineat⁸.
D. PRID. NON. IUL. MEDIOLANI. ACC. III K. SEPT. HONORIO NP. ET EVODIO CONSS. a. 386

XXVIII (XXX)

R DE PRIVILEGIIS SCHOLARVM R

- 1 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. PHLEGETIO COMITI [1, 31, 3 Nou. Theod. 21 25] ET MAGISTRO OFFICIORVM. Viris spectabilibus comitibus scholarum uerberandi regradan-
diue senatores ac ducenarios licentiam denegamus. ea namque, quae tali commotione digna
KOI

¹ iunge 12, 1, 3 ² curiam uel ins. Th. contra B ³ prototypiae Th. contra B ⁴ aut etiam ... agnoscant om. Th. et B ⁵ meritis ins. Th. ⁶ imppp. Valentinianus Theodosius et Arcadius AAA. Th. ⁷ secundum legem domini germani nostri ins. Th. ⁸ hoc autem generale decretum si quisquam temeraria usurpatione uiolare temptauerit, sacrilegii reus legibus censeatur Th.

1 rufino pp.] Ambros. E 28 inf., rufino O, ad rufinum pp. Th., om. KI | cubilis I^a | uacationibus K 2 diuersos I^a | palatino (uel —nos) K^a, palatine I^a | memoriales ... scriniis om. I | etiam] et O 3 quis K 4 singulariumue I, singularumque O, singularum K 5 nec filii nec] Z Th., nec f. uel I, uel f. uel KO 6 muniti palatia uocentur I^a | condempnamus O | ne] nec K 7 temoniariorum] X Th. cum B τοῦ τέμωνος, temotiariorum K, temerarium O, temeuariorum I^a, temouariorum I^b 8 pentaprotice I^a, τῆς πενταπρωτίας B | aut] uel O | digni sunt ita I 9 sensualibus K | uel person. om. I^a | uel corpor. om. K | liberentur bis O^a 10 habeant] ante I^a | castrensem I^a | peculium] per seculum in O^a | in palatio Th. | obseruent Th. | oblata I^a | quieti K^aO^a | donate I 12 s. a. Th. 13 imppp. ... 14 pp.] imp. grat. aa. I, idem a. K | ualent.] et ual. O

14 descendentes K | ab omnibus ante ex collocat Th. | omnibus] honeribus K | habentur O 15 fastus] I^b Th., factus K^aI^a, faustus uel factus O, fatus K^b | rapates I^a?, apax O | quaesitus O | experientis I^a | paciatur O | s. a. Th. 17 idem et arc. aa. O, mperator idem a. et rorō I, idem K | ad pin. pu.] Th., ad apparianum pp. O, om. KI 18 parauerunt K^a | meruerunt KO 19 nouerint] Z, noluerint O, siue K^a, sua nouerint K^b, uolumus I^b, norint Th., om. I^a | ut] in O^a | in om. I^a | consensu OI, concessu K^a 20 qui] que O, om. I^a | postiore I | gerendas K^a 21 temerarias I | statuta uiolare K | pena O | sustineant O 22 s. a. Th. 25 imp. ual. et th. plegio (= plegerio?) com. et mag. off. O, imp. th. KI: comiti et om. Nou. | comitibus] seu com. OI^a, om. K^a 26 regrediendiue O 27 duecenarios O^a, ducerarios I^a | quae om. O

- 1 sunt, ad tuae sublimitatis uolumus referri notitiam. Insuper etiam domesticos (1, 31, 3)
eorum non senatores uel ducenarios centenariosue fieri decernimus: poena quinque librarum
auri plectendo, quisquis hanc diuinam iussionem excesserit, scrinio uero barbarorum, si
tale quid uel attemptari passum fuerit uel attemptatum contra leges non suggesserit,
2 decem librarum auri condemnatione percellendo. Illud etiam obseruari non sine ratione
conueniet, ne is, cui domestici officium per militiae gradum uel quinquennii tempus inter-
dici censuimus, familiaritate comitis simulata rem prohibitam alio nomine ualeat usurpare.
D. XV K. MAI. CONSTANTINOPOLI CYRO VC. CONS. a. 441
- 2 IMP. LEO ET ZENO AA. EYSEBIO MAGISTRO OFFICIORVM. Hac lege decernimus, ut,
qui in singulis scholis militant quique post emensa stipendiorum curricula ad primiceriorum
gradum peruenerint et adorata nostrae diuinitatis purpura uirorum clarissimorum comitum
meruerint dignitatem, tam cingulo quam priuilegiis omnibus sibi et competentibus per-
fruantur ac deinceps usque ad finem uitae foro tuae celsitudinis tantummodo subiaceant
1 nec ex alterius cuiuslibet sententia ciuile subire litigium compellantur. In criminalibus
sane controuersiis et in publicis tributis et aduersus tales uiros provincias moderantium
congruam iurisdictionem uolumus obseruari, ne sub praetextu concessi priuilegii uel flagi-
tiorum crescat auctoritas uel publica uacillet utilitas. a. 474
- 3 IMP. ZENO A. LONGINO MAGISTRO OFFICIORVM. Quotiens super causa ciuili uel etiam
criminali, ex sententia uidelicet iudicii tui culminis, scholares uel eorum coniuges, siue
adhuc uiuent mariti siue post mortem eorum in uiduitate constitutae sunt, matresue eorum
in uiduitate permanentes aut liberi, qui non specialiter alterius iudicis iurisdictioni sub-
iectam condicionem sortiti sunt, et serui ad eos pertinentes conueniuntur, minime eos
easue extranei fideiussoris exactione nexari, sed pro consuetudine uetustissima et iugiter
1 obseruata numerarium suae scholae fideiussorem praebere iubemus. Hoc uidelicet obser-
uando, ut in criminalibus causis quinque alios primates ex triginta uiris, a primicerio
usque ad tricesimum retro numerandis una cum numerario, uolentes scilicet et non recu-
santes, praebent fideiussores, aut recusantibus quinque sicut dictum est uiris extraneis
in criminibus tantummodo publicis fideiussor una cum numerario praebentur: ita ut exse-
cutoribus non amplius ab his quam unus solidus, siue per se siue per procuratorem
1a (1) respondere maluerint, praebentur. In subeundis autem cognitionalibus certaminibus, quo-
tiens causa fuerit arbitro delegata, pro contestatione litis unum solidum et pro definitione
2 ab arbitro recitanda alterum unum et nihil amplius dari decernimus. Quod si causa in
iudicio tui culminis ab ipsa contestatione litis uel relatione iudicis aut appellatione inter-

KOI

1 etiam dom.] dom. et I^a 2 fieri om. I^a,
ante non collocat Nou. | quinque librarum
pena K 3 excessit O | scinio O | barbarorum
sic libri cum Nou., cf. 12, 20, 5 pr.
4 quid] quidem O | atemptari K | passus O |
atemptatu K | suggerit O 5 condemnacionem
O^a | precellendo I^a, quidem percell. O
6 is] eis O, quis Nou. | domesticos K^a | in-
troduci censemus I^a 7 familiaritate O,
familiarite I^a | simulatam KI uel I^b, simu-
lantia O^a | ualeat usurp. alio nomine I |
nomine] modo uel nom. O 8 s. a. Nou.
Cui. | XVI k. apr. Cui. | cyro uc.] caro
Cui. 1562 9 imp. ... officiorum] Cui.,
imp. zen. aa. eusebio pp. O, imp. leo KI:
Cuiacius fortasse imperatores ex diuerso-
rum librorum lectione composuit, nam a. 474
secundum 12, 25, 4 Hilarius mag. off. fuit
10 qui] quod I^a | singulis collis O | que-
que I^a, u K | emersa KO^a, emensam I^a |
primicerios K 11 adorata] a-(b)ostrata K^a |
diurnitatis O, dignitatis K | comitum om. O
12 perfruem O, perfruatur I 13 ad] in I |
fore O 14 nec] ne K 15 moderantes O,

moderatum X 16 iuris obseruacionem O |
obseruari] moderari uel obseruari O | ne]
nec I | supra textu OI | cocessi I | priuile-
giis K^a 18 imp. ... offic.] imp. zeno a. I,
imp. th. K | a. longino] Cui., aa. O 19 ui-
delicet tui culm. iudicii O, iudicii uacuo
spatio antecedente I | schol.] uel scol. O
20 adhuc u. m. siue om. I | uiuent] Hal.,
uiuerent KI, uiuerent O 21 iurisdictionis
IX² | subiecta condicione OI^b, subiec-
tam condicione I^a, subiectam condicione X
22 conueniuntur I 23 fideiussionis OI
24 numerarium O, munerarium I | suae]
siue KI | fidemiusorem K^a | debemus O^a
25 primatos I^a 26 uolente ... recusante
KOI^bX 27 est om. I^a | iuris K | extra-
neis KI^a 28 criminalibus KI^a | tantummo O |
fidemiusor K | munerario K, numerario O^a |
praebentur I^a | executionibus I^a 30 ma-
huerit I^a | praebentur O^a 31 arbitrio IX |
unum bis I^a 32 ab om. I | arbitrio I |
unum] munerum I^a | dare K^a, ante O | causa]
in c. O 33 appllatione I

posita uentilatur, pro inducenda cognitione non amplius quam tres solidos, et chartarum
 uel recitandorum in cognitionibus instrumentorum nomine, editionis quin etiam gestorum
 3 duos tantummodo solidos dabunt. Quotiens sane apud uiros clarissimos prouinciarum
 moderatores, ex delegatione scilicet sententiae tuae magnitudinis, contra uiros fortissimos
 scholares uel eorum coniuges uel liberos uel seruos cognitio celebretur, non amplius quam
 3a dimidiam partem consuetorum sumptuum praeberi decernimus. Hoc etiam [Pox. p. 162 not. 85
 adiciendo, ut, qui acceptis com meatibus ad prouincias profecti fuerint, usque ad quinque
 mensium spatium, intra quod ipsis erit remeandi licentia, nullam penitus actionem, super
 3b ciuili uidelicet negotio (exceptis criminibus et tributariis functionibus) sustineant. Ne [Pox.]
 tamen ibi quoque, post quinque scilicet com meatus menses, ex sententia iudicii tuae magni- 10
 tudinis conuenti in exigendis fideiussoribus aliquod sentiant detrimentum, iuratoriae eos
 4 cautioni iubemus committi. Quotiens autem ex uerbis et sine ulla scriptis prolata sen-
 tentia idem fortissimi scholares uel eorum matres seu coniuges, ut dictum est, aut liberi
 uel serui moneantur, nihil¹ ipsa exsecutione sportularum nomine penitus eos uel eorum
 matres seu coniuges aut liberos secundum superius datam distinctionem uel seruos prae- 15
 bere decernimus. Sed si talis sit negotii uilitas, ut etiam sine scriptis, consentientibus
 uidelicet partibus, super ea possit cognosci, expectato sine scriptis, sicut dictum est,
 habendae cognitionis euentu, si deteriore calculum reportauerint, sportularum nomine
 6 unum tantummodo solidum exsecutori praestabunt. Sin uero causae qualitas in scriptis
 habendam cognitionem flagitanerit, in hoc necesse est casu interlocutione in scriptis pro- 20
 ferenda ea, quae superius de quantitate sportularum decidendarumque cognitionum dispo-
 sita sunt, obseruari.

XXX (XXXI)

R DE CASTRENSI OMNIUM PALATINORVM PECVLIO R

1 IMP. CONSTANTINVS A. AD SEVERVM PV. Omnes palatinos, [Th. 6, 35, 15 (36, 1) B 57, 2, 21 25
 quos edicti nostri iam dudum certa priuilegia superfundunt, rem, si quam, dum in palatio
 nostro morantur, uel si² parsimonia propria quaesierint uel donis nostris fuerint consecuti,
 ut castrense peculium habere praecipimus. quid enim tam ex castris est, quam quod nobis
 1 consciis ac prope sub conspectibus nostris acquiritur? Sed nec alieni sunt a puluere et
 labore castrorum, qui signa nostra comitantur, qui praesto sunt semper actibus, quos 20
 2 intentos eruditis studiis itinerum prolixitas et expeditionum difficultas exercet. Ideoque
 KOI

¹ pro ins. (Cuiacius) ² si del. (u. i.)

2 edictionis K^aX 3 sanos O | prouincia-
 lium moderaciones O 4 delegatore K |
 contra uiros om. K 5 uel lib.] lib. KI |
 cognacio O | celebratur I 6 prebere K
 7 qui] que I | accepti sunt O | comitati-
 bus O | ad prou.] a prou. K | perfecti O,
 prouecti I | quintum K^a 8 ipsis om. I |
 licenciam OI^a 9 uidelicet ciuili I | neg.]
 et neg. et I^a | criminalibus KI^aX | ne] nec I
 10 tamen] tantum KI^a | scilicet] ses. I^a
 11 conuentis I^a | in] ne in K | fideiussioni-
 bus OI | iutorie K, adiutorie IX 12 au-
 tem] aut K | et] ex I, om. O^a? | scriptis
 bis I | probata I^a 14 excusacione OI | pe-
 ritus I^a 15 seu om. I | aut] nel O | diffini-
 tionem I 16 uilitas] X, utilitas K, leui-
 tas O, nel lenitas utilitas I^a, uilitas utilitas I^a
 17 parentibus K | expectata X, ex pacto I
 18 interuentu O, euentus I | none I^a 19 exo-

cucionibus O | si uero X, si numero I^a
 20 cognitione I | flagitauerint I^a | in hoc]
 etiam hoc K | interlocutione I, interlocutio-
 nem X 21 decidendarumque] Z, dicenda-
 rumque KI, dicenarumque O | cognitionum-
 que O 24 castrensiu I, om. scholion 25
 ad Iuliani Nou. (Haenel p. 181) contra in-
 dicem Coislin. ad B 57, 2 | peculio omnium
 pal. K 25 ad seu. (seid. O) pu.] O Am-
 bros. E 28 inf., om. KI 26 quam dum]
 X Th., quando cum K^a, quando O, quem
 dum I, quam cum K^a 27 si] KI^a Th., om.
 OI^a | propria] pr. postea si I | quaesierint] X,
 quesierunt KOI, quaesierunt Th. | fuerit O
 28 peccuniis. K^a | praecepimus O^a | tam om. I^a
 29 conspectoribus O | adquiruntur O | a]
 autem O, a. K^a 30 qui] quod I^a | in-
 signia K | pactibus I^a | quos] quo O^a 31 in-
 tantos I^a? | iterum K^a | expectacionum O

palatini nostri, qui privilegiis edicti uti potuerunt, peculia sua praecipua retineant, quae, dum in palatio constituti sunt, aut labore, ut dictum est, proprio aut dignatione nostra quiesierint. PP. x k. IVN. CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS.

a. 326

XXXI (XXXII)

R DE EQVESTRI DIGNITATE R

5

- 1 IMP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD MAMERTINVM PP. Equi- [Th. 6, 36, 1 B 6, 34, 1
tes Romanos secundum gradum post clarissimatus dignitatem obtinere iubemus. D. PRID.
x. Nov.¹ PHILIPPOLI DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS.

a. 364

XXXII (XXXIII)

R DE PERFECTISSIMATVS DIGNITATE R

10

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. AD PATERNVN VALERIANVM. Codicillis [Th. 6, 37, 1 B 6, 34, 2
perfectissimatus fruuntur, qui impetraverint, si abhorreant a condicione serviil uel fisco aut
curiae obnoxii non sint uel si pistorcs non fuerint uel non in aliquo negotio constiterint
nec sibi honorem uenali suffragio emerint nec rem alicuius administraverint.

XXXIII (XXXIII)

15

R QVI MILITARE POSSVNT VEL NON ET DE SERVIS
AD MILITIAM VEL DIGNITATEM ADSPIRANTIBVS ET VT
NEMO DVPLICI MILITIA VEL DIGNITATE ET MILITIA
SIMVL VTATVR R

- 1 IMP. SEVERVS ET ANTONINVS AA. ANTONIO SVO SALVTEM. Si militiae nomen dare 20
uultis, offerte uos his qui probandi ius habent. non autem ignoratis eos, qui litis causa
militiam appetierunt, postulantibus aduersariis solui sacramento solere.
- 2 IMP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. VALERIO MILITI. Non tantum [B 57, 1, 36
decurionum filiis, sed omnibus in fraudem ciuiliu munerum nomina armatae militiae
dantibus fraudem prodesse displicuit.
- 3 IMP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. PVLCHRO MAGISTRO VTRIVSQVE MILITIAE. Cura
peruigili obseruare debet sublimitas tua, ne coloni uel saltuenses aut ultro se offerentes
ad militiam suscipiantur armatam aut cogantur inuiti.

25

KOI

¹ d. viii k. Iun.?

1 qui] qui in O, quod I^a | editi KO | pote-
runt O, potuerint Th. | peccunia K^a | qui I^a
2 palatio] p. nostro OI | donacione O | nostra
om. K^a 3 quiesierunt K | s. a. Th. | vii] Go-
thofredus, vi Th. 5 equestre KI 8 imp.
... pp.] imp. ual. K, imp. a. ual. I | aa.
om. O | memartinum O | pp.] Cui., pu. Th.?,
om. O 7 s. a. Th. 10 prefectissimatus K,
pfectissimatus I 11 imp. ... ualerianum
(ual. om. O) | O Th., imp. const. I: cf.
1, 18, 11 12 perfectissimus O^a | si] siue I^a? |
a] d K^a | uel om. I 13 curiae] commu-
nia O^a | sunt O^a | si om. KI | fierint O | uel
non] uel O | alio I^a | constituerint O, con-
sistant I 14 emerint] eminerint K^a 16 pos-

sunt uel non] possunt uel (uel del. I^a) et
de scriniis uel non possunt I, non possunt X
17 uel] tibi K | dignitatibus O, dignitate I |
et om. I 18 duplici] uel d. I | et militia
om. K 19 simul om. I 20 imp. ...
sal.] imp. seu. et ant. I, imp. seu. K | aa.
om. O | si om. K 21 offerte] Z, offerre
KOI | his uos I | habeant K | ignoratis] non
ign. K 22 solere] soluclone O 23 imp.
d. et mag. aa. O, imp. diocl. KI | ual. mil.]
Cui., om. KOI 24 filii I^a | numerum IX
26 imp. ... militiae] imp. arc. KI | pulchro
... mil.] Cui., pulcho magna milicie utrius-
que O, om. KI | iura I^a 27 peruigi O | co-
lonis I^a | satuenses OI^a | ulto O^a

- 4 IMP. LEO A. DIOSCORO PP. Omnes omnino curialis vel cohortalis condicionis consti-
tuti nullam armatam militiam in posterum adripiant. a. 472?
- 5 IMP. IVSTINVS A. LICINIO MAGISTRO OFFICIORVM. Eis quidem, quibus indul- [B 57, 1, 42]
tum hactenus demonstratur, quo binis aut ternis pluribusue mereantur cingulis non con-
iunctis e prisca consuetudine, sed absectis atque discrepantibus, detur electio, quem reti-
nendum sibi potius censeant, quem deserendum cognoscant, ut in eo quod optauerint
1 firmiter maneant, eo quod despexerint sine dubitatione repellantur. In posterum vero
nemini prorsus facultas pateat eodem tempore plus quam unius ordinis nomen adfectare,
interdicendis in commune cunctis ut dictum est binis pluribusue militiis, nec dignitatem
coniungere cuilibet alii cingulo concedendis, ut et qui supplicandum de re uetita nobis 10
existimauerint, poena decem librarum auri pro temeritate quamvis infructuosa plectantur,
et qui susceperint iussionem augustam per subreptionem elicitam, quod nonnumquam con-
tingit, decem librarum auri multa feriantur: scriniis etiam nec non officiis, quorum haec
intersit, si non restiterint et hanc pragmaticam legem obiecerint, decem librarum auri
1a dispendio puniendis. Si quid autem contra haec perpetretur, sciant omnes, quod extra 15
concessum admissum est¹ aut actum fuerit vel notis conscriptum publicis, simile habeatur,
2 ac si nec impetratum nec pronuntiatum omnino nec insertum esset ullis matriculis. Scituris
etiam omnibus, qui merentes in ordinibus armatis siue ciuilibus administrandas provincias
seu regendos quolibet numeros uel iam sunt seu de cetero fuerint iussione nostra sortiti
et, ut seruetur eis gradus, augusta promeriti sanctione, parem indulgentiam sibi licentiam, 20
postquam deposuerint sollicitudinem, aut in priore cingulo protinus persistendi, nullo uindi-
cando titulo dignitatis, quem sollicitudo media praestiterit, aut retinendi splendorem, quem
3 adquisierint administrationis obtentu, uerum priore cingulo desistendi. Monente tamen
innata nobis clementia liberum esse cunctis prospeximus, si militia, qua decedendum est,
inter eas habetur, quas uolentibus licet distrahere, et in alios eam conferendi et pretia 25
4 consequendi, prout in isdem agminibus consuevit hactenus. Excipiendis uidelicet nec dedu-
cendis in hanc perpetuo conseruandam legem pragmaticam eis, qui binas militias simul
compositas et sociali nexas consortio fuerint adsecuti, ut in uiris dicatissimis scholaribus
atque candidatis fieri moris est nec non in uiris deuotis laterculensibus et pragmaticariis
uel a secretis contigit, quos memorialium etiam aut agentum in rebus adornat cingulus, et 30

V (incipit u. 22 gnitatis quem) KOI

¹ est del. (Mommson)

1 a. dioscorio pp. O, a. dioscoro Cui., om. KI |
omnino] uero O | choartalis KOX, ortalis I^a |
conaitionis O 3 imp. ... off.] O, imp. iust.
KI | eis] his KI | indultus K 4 hactenus
om. K | demonstratur I | quo] qui K, quod I^b,
inc. O | puberibusue K | conuictis KO, con-
iunctis uel conuinctis I 5 e] sed ex K |
pisra I^a | absectis] KI, absentes O^a, ab-
sencibus O^b, absens X | datur O | que K
6 cesseatur K, cessant O^a | quam KI^a | de-
ferendum I 7 posterum om. K 8 nulli K |
pateat facultas OI^b, pateant facultates I^a |
unus nomen ordinis K, ordinis om. I^a
10 coniungere K | alii cingulo cuilibet OI |
et quid O^aI, qui et X? | suspicandum I
11 penam K | plectentur libri 12 qui]
quod I^a | susceperunt I | subreccionem O |
illicitam K | numquam non I | contigit K
13 mulctam K, om. I^a | ferantur K | non
om. K 14 si non] siue O^a | restiterit K,
resisterint O, restituerint X | decem] u O
15 quid autem] qui sui datum K | hanc K,
hoc X 16 consensum I^aX | notatis K | con-
scriptum] c. est K 17 nec imp.] non imp. K |
nec pron.] nec non pron. OI^aX | illis K
18 mer. in] inherentes I | cuilibet I 19 ge-

rendos OX | fuerit OI | iussionem nostram
KOI^a 20 ut om. I^a | eis] eius O^a, eos O^b |
augusta (ag. K) promeriti (sic edd., pro me-
ritis KX) sanctione] augustam pro meritis
sanctionem OI | indulgentiam K 21 po-
suerint K, deposuerit I | aut in] ut I^a | cin-
gulo] c. dignitatis I 22 quem soll.] que
soll. KO | media] titulo media K | praesti-
tit V, presterit I^a | aut] VX, ut KOI^a,
nec I^b | retinendis VO^b 23 adquisierit V,
quisierint K | priore] VX, priori KOI | de-
sistenti K | tantum K, tm I 24 innatos V |
demencia O | perspeximus cunctis I, cunc-
tis om. O | si militia] similia O | quae VKO
25 eos OI^a | habeatur OI | quas] quicis K^a |
eam] eas KI | transferendi O, transferendi I^a |
precium OI^a 26 consequendi] conferendi V |
consuevit agmin. K, agm. consueuerint O, am-
min. consueuerunt I | accipiendis K 27 lege
pragmatica K | simul] simili I^a?, sibi O
28 et] ex K | consotio K | ut in] et ut I |
decastissimis O, deuotissimis I 29 fieri]
fuerit I^a | in om. I^a 30 contigit] VI^a?, con-
tingit KI^b, contingat O | quo O | memora-
lium KI, nemoralium O | etiam] VI^b?, om.
KOI^aI^c | agentium OI

si qui simili stipendiorum iunguntur copula. D. VIII K. JAN. CONSTANTINOPOLI IVSTINO A. ITERVM ET OPILIONE CONS.

a. 524

- 6 IMP. IVSTINIANVS A. MENAE PP. Super seruis, qui postea ad quandam [B 57, 1, 43] militiam adspirare temptauerint uel scientibus uel ignorantibus dominis, praecipimus, si quidem ignorantibus his eam meruerint, licere dominis adire competentem iudicem et suam ignorantiam eo, quod contrarium minime probatur, ostendere eoque modo spoliatos eos militia in suum dominium trahere: sin uero scientibus his serui militauerint, cadere quidem eos non tantum dominio eorum, sed etiam omni patronatus iure, illos uero ingenuos effectos, si quidem utiles ad militiam eis datam uisi fuerint, in ea durare, sin uero minime idonei sint, ea priuari. Super illis autem seruis, qui iam militarunt et adhuc [(B) 'Ροτ. 11, 7] 10 in eadem militia perseuerant, licentiam dominis damus intra triginta dierum spatium ab eo tempore connumerandorum, quo praesens sanctio diuulgata fuerit, uel nostram adire clementiam uel competentes iudices et suam innocentiam commendare eosque in suum recipere dominium. quo tempore transacto simili modo tam dominio quam omni patronatus 14 iure cadere eos necesse est. D. VIII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI DECIO CONS.

a. 529

- 7 IDEM A. IOHANNI PP. Si quis seruum suum dignitatem habere, [B 57, 1, 44 'Ροτ. 11, 7] quemadmodum militiam, fuerit passus, spoliatur et dominio serui et iure, quod peruenit ad patronos. Cui enim ferendum est homines a nostra manu donationes accipientes adhuc 1 patronos. Cui enim ferendum est homines a nostra manu donationes accipientes adhuc 2 inter seruos haberi et forte cum suis dominis nostram purpuram adorantes? In his itaque casibus, in quibus non militia, sed dignitas uolentibus dominis seruis acquiritur, eadem 20 iura reseruentur, quae antea posita sunt, ne uideatur nostra sanctio aliquid habere imperfectum. Sciant autem domini ad exemplum praeteritae nostrae constitutionis, quae de huiusmodi seruis loquitur, quod, nisi hoc intra triginta dies, ex quo hoc eis fuerit notum, manifestauerint et competentem iudicem adierint et spoliare eos dignitatibus curauerint, dominium eorum et ius patronatus amittant, nobis deliberantibus, postquam dominio fuerint 25 serui liberati et inter ingenuos connumerati, si oportet eos habere dignitatem uel ea quasi indignos spoliari. D. K. SEPT. POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.

a. 531

- 8 'Ο αὐτὸς βασιλεὺς Φ[λώρω κόμητι] || τῶν [θε] [ω]ν [δικιῶν. Θεσπ] [ζ]ο[μ]εν || [B 57, 1, 45] παρα τ || αἰατο || ἡ καὶ ὑπο κατα || . . . φ . . . ν . . . || || λ λαμ[π]ροτα[ς] τριβουν[ο]ν τοῦ || τριβουν[ο]ν 30

VKOI

1 quis KI | simili] cingulis O | iungantur O | s. a. V | k. ian.) . an. V? 3 imp. iust. a.] V, imp. KI, idem O | menae pp. om. KI | seruis] ius I^a 4 dominis ... 5 ignorantibus om. I^a 6 his om. B (κ.π.) | meruerit I 6 eoque] eo quod I^a 7 militiam I^a | retrahere KI, Δακιν B (κ.π.) | sin] sci I^a | cadere] eandem I^a 9 affectos KI^a | eis uisi dat. V, eis dat. inssi I^a, dat. eis uisi uertunt B (κ.π.) | si I 10 ea] ei K | prouari V, cadere uel pr. I | iam] ante K | militauerunt I | et om. O 11 eadem militiam K, eandem miliciam O, eadem militie I | perseu. l. dom. damus] damus l. pers. K, dom. om. I 12 sanctio] saeculo K^a, actio I | fuerint uel nostra K^a | adhibere I^a 13 copetentes K, competens I | iudices] adire iud. O | ignocenciam O, ignorantiam KI, ἀθωότητα B (Cui.) 15 s. a. V 16 a. ioh. pp. om. K, ioh. pp. om. I | qui O 17 et om. OI^a | dominium V | peruenit] VX, pertinet KOI 18 enim] enim iure K 19 seruos] uos I 20 eandem I^a 21 reseruentur] VX, seruentur KOI | ante apposita K, ante posita O 22 nostre preste K, nostre preterite I 23 eis hoc KOI 24 manifestauerit OI^a | competetem I | et om. I | spoliare] VX, expoliare KOI 25 amittat V

26 liberantibus V | dignitatem habere KI 27 s. a. V | au. cc.] uc. V 28 c. 8 *maior ex parte mutila extat in V, quem supra exscripsimus: supplementa probabiliora intra uncinos quadratos recepimus, uersus libri in partibus mutilis lincis || distinximus, litterae euanidae, de quarum numero constare uidetur, stellulis numerauimus, reliqua quae perierunt punctis expleuimus. accuratius ea omnia in exemplo libri Veronensis p. 78 exprimere licuit. index B ad pr. § 1 hic est: ἡ διάταξις Ἑλληνική οὕσα βεβαιῶν τὴν πρώτην (πεμπτήν scr.) διάταξιν τοῦτου τοῦ τίτλου τὴν λέγουσαν μηδὲνα κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν δύο στρατείας εἶχειν, προστιθέσα, ὅτι οὐδεὶς ὀφείλει οὔτε στρατείας ἄλλας μετέχειν καὶ τοῖς τριβούνους νοταρίους ἐγκαταλέγεσθαι § 1 Ἀπαιτεῖ δὲ ὑπομνημάτων πραττομένων ἱκαστον κατατίθεσθαι, τί μᾶλλον ἐπιλέγεται τῶν στρατιῶν ἢ τῶν ἀξιωματικῶν, ὀρίζουσα χρόνον εἰσω τριῶν μηνῶν μετὰ τὸ γινῶναι ταύτην τὴν διάταξιν, ὥστε ἐντὸς τοῦτου προσεῖναι τὸν βουλούμενον ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει τῷ κόμητι τῶν θείων [δικιῶν, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις τοῖς ἀρχουσι τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τὴν οἰκίαν φανεροῦν προαίρεσιν | φλώρω ... Θεσπίζομεν restituil Zachariae*

κατατίθενται || ν || δε[κ]α..... πραιτ... || || κατασκευασθέντων¹ || ἡ ποίαν
[στρα]τιαν ἤγουντο, καὶ εἴπερ αἶρετον τὴν τοῦ λαμπροτάτου κόμητος μάλλον ἀξίαν κεκτησθαι
καὶ τοῖς συμβόλοις τε περιβλέπτου τριβούνου κεχρησθαι, τὴν ἄλλην ἢ ἄλλας τὰς οὐσας αὐτοῖς στρατιάς
ἀποθίσθαι, μηκέτι τούτων ἢ μιᾶς αὐτῶν ἀντιλαβεσθαι δυναμένων· ἤγουν εἴπερ ἐπὶ τῆς οὐκείας θείας
διαμένειν στρατιάς, τῇ ἀξίᾳ ἧς ἐτυχεν ἀπαγορευῆσαι καὶ [τοῖς] ὑπὲρ τοῦ λαμπροτάτου τριβούνου νοταρίου 5
1 πραιτοριαν[οῦ] δεδομένοις αὐτῷ συμβόλο[ις]. Ταύτη [ο]ὔ[ν] || τῇ ἐμτρεμ..... θεσπίζομεν μηνῶν
εἴσω τριῶν μετὰ | τὸ καταμενῆναι ἐν² θείον || [ἡμῶν] πραγματικὸν νόμον γένεσθαι κατὰ ταύτην
μὲν τὴν βα[σιλ]ιδ[ε]α πόλιν παρὰ τῇ σῇ ὑπερ[ο]χῇ..... οὐκ ἐπιμενουσασαταυ || ἡ..... κατασκευασσασαπαρ[ο]
κισσερι..... σισαισιταυ || ν..... πάντας τὴν³ ἐννικ..... φανεραν κατὰ.....⁴ εἴτε μίαν τις
τῶν ἐξόντων αὐτῷ στρατιῶν ἐπιλεξάντων⁴ αὐτὸν ἀφίστασθαι πάντως, εἴτε τῆς περιγενομένης 10
ἀπὸ τοῦ λαμπροτάτου κόμητος ἢ καὶ τῶ[ν] [δ]ε[δο]μ[ε]ν[ω]ν αὐτῶ || συμβόλων τοῦ λαμπροτάτου τρι-
βούνου νο[τα]ρί[ου] πραιτοριανου || μασας γανητα || τραβα ατινιαν || ἐπιταχουσ ν[ο]δα
2 || ε..... αὐπρεῖς τ[ο]ῖς λα[μ]προτάτοις τριβούνοις νοταρίοις πραιτοριανοῖς
σιωανουσ..... || [τ]ὴν οὐκείαν φα[ν]ερῶν μὲν γνώμην ἐναξιόμηνκερ..... || τῆς μὲν στρατείας ἀφαιρεθῆναι,
μένουσιν δὲ τοῖς λαμπροτάτοις τριβούνοις νοταρίοις ἡμῶν συναριθμούμενοι, ἤγουν τῷ τὴν ἀξίαν τοῦ 15
λαμπροτάτου κόμητος τοῦ θείου⁵ ἐκτεντων τῶν ἤδη πεπορισμένων εἶσιν τῶν
θείων πραγμάτων⁶⁷⁸⁹¹⁰¹¹¹²¹³¹⁴¹⁵¹⁶¹⁷¹⁸¹⁹²⁰²¹²²²³²⁴²⁵²⁶²⁷²⁸²⁹³⁰³¹³²³³³⁴³⁵³⁶³⁷³⁸³⁹⁴⁰⁴¹⁴²⁴³⁴⁴⁴⁵⁴⁶⁴⁷⁴⁸⁴⁹⁵⁰⁵¹⁵²⁵³⁵⁴⁵⁵⁵⁶⁵⁷⁵⁸⁵⁹⁶⁰⁶¹⁶²⁶³⁶⁴⁶⁵⁶⁶⁶⁷⁶⁸⁶⁹⁷⁰⁷¹⁷²⁷³⁷⁴⁷⁵⁷⁶⁷⁷⁷⁸⁷⁹⁸⁰⁸¹⁸²⁸³⁸⁴⁸⁵⁸⁶⁸⁷⁸⁸⁸⁹⁹⁰⁹¹⁹²⁹³⁹⁴⁹⁵⁹⁶⁹⁷⁹⁸⁹⁹¹⁰⁰¹⁰¹¹⁰²¹⁰³¹⁰⁴¹⁰⁵¹⁰⁶¹⁰⁷¹⁰⁸¹⁰⁹¹¹⁰¹¹¹¹¹²¹¹³¹¹⁴¹¹⁵¹¹⁶¹¹⁷¹¹⁸¹¹⁹¹²⁰¹²¹¹²²¹²³¹²⁴¹²⁵¹²⁶¹²⁷¹²⁸¹²⁹¹³⁰¹³¹¹³²¹³³¹³⁴¹³⁵¹³⁶¹³⁷¹³⁸¹³⁹¹⁴⁰¹⁴¹¹⁴²¹⁴³¹⁴⁴¹⁴⁵¹⁴⁶¹⁴⁷¹⁴⁸¹⁴⁹¹⁵⁰¹⁵¹¹⁵²¹⁵³¹⁵⁴¹⁵⁵¹⁵⁶¹⁵⁷¹⁵⁸¹⁵⁹¹⁶⁰¹⁶¹¹⁶²¹⁶³¹⁶⁴¹⁶⁵¹⁶⁶¹⁶⁷¹⁶⁸¹⁶⁹¹⁷⁰¹⁷¹¹⁷²¹⁷³¹⁷⁴¹⁷⁵¹⁷⁶¹⁷⁷¹⁷⁸¹⁷⁹¹⁸⁰¹⁸¹¹⁸²¹⁸³¹⁸⁴¹⁸⁵¹⁸⁶¹⁸⁷¹⁸⁸¹⁸⁹¹⁹⁰¹⁹¹¹⁹²¹⁹³¹⁹⁴¹⁹⁵¹⁹⁶¹⁹⁷¹⁹⁸¹⁹⁹²⁰⁰²⁰¹²⁰²²⁰³²⁰⁴²⁰⁵²⁰⁶²⁰⁷²⁰⁸²⁰⁹²¹⁰²¹¹²¹²²¹³²¹⁴²¹⁵²¹⁶²¹⁷²¹⁸²¹⁹²²⁰²²¹²²²²²³²²⁴²²⁵²²⁶²²⁷²²⁸²²⁹²³⁰²³¹²³²²³³²³⁴²³⁵²³⁶²³⁷²³⁸²³⁹²⁴⁰²⁴¹²⁴²²⁴³²⁴⁴²⁴⁵²⁴⁶²⁴⁷²⁴⁸²⁴⁹²⁵⁰²⁵¹²⁵²²⁵³²⁵⁴²⁵⁵²⁵⁶²⁵⁷²⁵⁸²⁵⁹²⁶⁰²⁶¹²⁶²²⁶³²⁶⁴²⁶⁵²⁶⁶²⁶⁷²⁶⁸²⁶⁹²⁷⁰²⁷¹²⁷²²⁷³²⁷⁴²⁷⁵²⁷⁶²⁷⁷²⁷⁸²⁷⁹²⁸⁰²⁸¹²⁸²²⁸³²⁸⁴²⁸⁵²⁸⁶²⁸⁷²⁸⁸²⁸⁹²⁹⁰²⁹¹²⁹²²⁹³²⁹⁴²⁹⁵²⁹⁶²⁹⁷²⁹⁸²⁹⁹³⁰⁰³⁰¹³⁰²³⁰³³⁰⁴³⁰⁵³⁰⁶³⁰⁷³⁰⁸³⁰⁹³¹⁰³¹¹³¹²³¹³³¹⁴³¹⁵³¹⁶³¹⁷³¹⁸³¹⁹³²⁰³²¹³²²³²³³²⁴³²⁵³²⁶³²⁷³²⁸³²⁹³³⁰³³¹³³²³³³³³⁴³³⁵³³⁶³³⁷³³⁸³³⁹³⁴⁰³⁴¹³⁴²³⁴³³⁴⁴³⁴⁵³⁴⁶³⁴⁷³⁴⁸³⁴⁹³⁵⁰³⁵¹³⁵²³⁵³³⁵⁴³⁵⁵³⁵⁶³⁵⁷³⁵⁸³⁵⁹³⁶⁰³⁶¹³⁶²³⁶³³⁶⁴³⁶⁵³⁶⁶³⁶⁷³⁶⁸³⁶⁹³⁷⁰³⁷¹³⁷²³⁷³³⁷⁴³⁷⁵³⁷⁶³⁷⁷³⁷⁸³⁷⁹³⁸⁰³⁸¹³⁸²³⁸³³⁸⁴³⁸⁵³⁸⁶³⁸⁷³⁸⁸³⁸⁹³⁹⁰³⁹¹³⁹²³⁹³³⁹⁴³⁹⁵³⁹⁶³⁹⁷³⁹⁸³⁹⁹⁴⁰⁰⁴⁰¹⁴⁰²⁴⁰³⁴⁰⁴⁴⁰⁵⁴⁰⁶⁴⁰⁷⁴⁰⁸⁴⁰⁹⁴¹⁰⁴¹¹⁴¹²⁴¹³⁴¹⁴⁴¹⁵⁴¹⁶⁴¹⁷⁴¹⁸⁴¹⁹⁴²⁰⁴²¹⁴²²⁴²³⁴²⁴⁴²⁵⁴²⁶⁴²⁷⁴²⁸⁴²⁹⁴³⁰⁴³¹⁴³²⁴³³⁴³⁴⁴³⁵⁴³⁶⁴³⁷⁴³⁸⁴³⁹⁴⁴⁰⁴⁴¹⁴⁴²⁴⁴³⁴⁴⁴⁴⁴⁵⁴⁴⁶⁴⁴⁷⁴⁴⁸⁴⁴⁹⁴⁵⁰⁴⁵¹⁴⁵²⁴⁵³⁴⁵⁴⁴⁵⁵⁴⁵⁶⁴⁵⁷⁴⁵⁸⁴⁵⁹⁴⁶⁰⁴⁶¹⁴⁶²⁴⁶³⁴⁶⁴⁴⁶⁵⁴⁶⁶⁴⁶⁷⁴⁶⁸⁴⁶⁹⁴⁷⁰⁴⁷¹⁴⁷²⁴⁷³⁴⁷⁴⁴⁷⁵⁴⁷⁶⁴⁷⁷⁴⁷⁸⁴⁷⁹⁴⁸⁰⁴⁸¹⁴⁸²⁴⁸³⁴⁸⁴⁴⁸⁵⁴⁸⁶⁴⁸⁷⁴⁸⁸⁴⁸⁹⁴⁹⁰⁴⁹¹⁴⁹²⁴⁹³⁴⁹⁴⁴⁹⁵⁴⁹⁶⁴⁹⁷⁴⁹⁸⁴⁹⁹⁵⁰⁰⁵⁰¹⁵⁰²⁵⁰³⁵⁰⁴⁵⁰⁵⁵⁰⁶⁵⁰⁷⁵⁰⁸⁵⁰⁹⁵¹⁰⁵¹¹⁵¹²⁵¹³⁵¹⁴⁵¹⁵⁵¹⁶⁵¹⁷⁵¹⁸⁵¹⁹⁵²⁰⁵²¹⁵²²⁵²³⁵²⁴⁵²⁵⁵²⁶⁵²⁷⁵²⁸⁵²⁹⁵³⁰⁵³¹⁵³²⁵³³⁵³⁴⁵³⁵⁵³⁶⁵³⁷⁵³⁸⁵³⁹⁵⁴⁰⁵⁴¹⁵⁴²⁵⁴³⁵⁴⁴⁵⁴⁵⁵⁴⁶⁵⁴⁷⁵⁴⁸⁵⁴⁹⁵⁵⁰⁵⁵¹⁵⁵²⁵⁵³⁵⁵⁴⁵⁵⁵⁵⁵⁶⁵⁵⁷⁵⁵⁸⁵⁵⁹⁵⁶⁰⁵⁶¹⁵⁶²⁵⁶³⁵⁶⁴⁵⁶⁵⁵⁶⁶⁵⁶⁷⁵⁶⁸⁵⁶⁹⁵⁷⁰⁵⁷¹⁵⁷²⁵⁷³⁵⁷⁴⁵⁷⁵⁵⁷⁶⁵⁷⁷⁵⁷⁸⁵⁷⁹⁵⁸⁰⁵⁸¹⁵⁸²⁵⁸³⁵⁸⁴⁵⁸⁵⁵⁸⁶⁵⁸⁷⁵⁸⁸⁵⁸⁹⁵⁹⁰⁵⁹¹⁵⁹²⁵⁹³⁵⁹⁴⁵⁹⁵⁵⁹⁶⁵⁹⁷⁵⁹⁸⁵⁹⁹⁶⁰⁰⁶⁰¹⁶⁰²⁶⁰³⁶⁰⁴⁶⁰⁵⁶⁰⁶⁶⁰⁷⁶⁰⁸⁶⁰⁹⁶¹⁰⁶¹¹⁶¹²⁶¹³⁶¹⁴⁶¹⁵⁶¹⁶⁶¹⁷⁶¹⁸⁶¹⁹⁶²⁰⁶²¹⁶²²⁶²³⁶²⁴⁶²⁵⁶²⁶⁶²⁷⁶²⁸⁶²⁹⁶³⁰⁶³¹⁶³²⁶³³⁶³⁴⁶³⁵⁶³⁶⁶³⁷⁶³⁸⁶³⁹⁶⁴⁰⁶⁴¹⁶⁴²⁶⁴³⁶⁴⁴⁶⁴⁵⁶⁴⁶⁶⁴⁷⁶⁴⁸⁶⁴⁹⁶⁵⁰⁶⁵¹⁶⁵²⁶⁵³⁶⁵⁴⁶⁵⁵⁶⁵⁶⁶⁵⁷⁶⁵⁸⁶⁵⁹⁶⁶⁰⁶⁶¹⁶⁶²⁶⁶³⁶⁶⁴⁶⁶⁵⁶⁶⁶⁶⁶⁷⁶⁶⁸⁶⁶⁹⁶⁷⁰⁶⁷¹⁶⁷²⁶⁷³⁶⁷⁴⁶⁷⁵⁶⁷⁶⁶⁷⁷⁶⁷⁸⁶⁷⁹⁶⁸⁰⁶⁸¹⁶⁸²⁶⁸³⁶⁸⁴⁶⁸⁵⁶⁸⁶⁶⁸⁷⁶⁸⁸⁶⁸⁹⁶⁹⁰⁶⁹¹⁶⁹²⁶⁹³⁶⁹⁴⁶⁹⁵⁶⁹⁶⁶⁹⁷⁶⁹⁸⁶⁹⁹⁷⁰⁰⁷⁰¹⁷⁰²⁷⁰³⁷⁰⁴⁷⁰⁵⁷⁰⁶⁷⁰⁷⁷⁰⁸⁷⁰⁹⁷¹⁰⁷¹¹⁷¹²⁷¹³⁷¹⁴⁷¹⁵⁷¹⁶⁷¹⁷⁷¹⁸⁷¹⁹⁷²⁰⁷²¹⁷²²⁷²³⁷²⁴⁷²⁵⁷²⁶⁷²⁷⁷²⁸⁷²⁹⁷³⁰⁷³¹⁷³²⁷³³⁷³⁴⁷³⁵⁷³⁶⁷³⁷⁷³⁸⁷³⁹⁷⁴⁰⁷⁴¹⁷⁴²⁷⁴³⁷⁴⁴⁷⁴⁵⁷⁴⁶⁷⁴⁷⁷⁴⁸⁷⁴⁹⁷⁵⁰⁷⁵¹⁷⁵²⁷⁵³⁷⁵⁴⁷⁵⁵⁷⁵⁶⁷⁵⁷⁷⁵⁸⁷⁵⁹⁷⁶⁰⁷⁶¹⁷⁶²⁷⁶³⁷⁶⁴⁷⁶⁵⁷⁶⁶⁷⁶⁷⁷⁶⁸⁷⁶⁹⁷⁷⁰⁷⁷¹⁷⁷²⁷⁷³⁷⁷⁴⁷⁷⁵⁷⁷⁶⁷⁷⁷⁷⁷⁸⁷⁷⁹⁷⁸⁰⁷⁸¹⁷⁸²⁷⁸³⁷⁸⁴⁷⁸⁵⁷⁸⁶⁷⁸⁷⁷⁸⁸⁷⁸⁹⁷⁹⁰⁷⁹¹⁷⁹²⁷⁹³⁷⁹⁴⁷⁹⁵⁷⁹⁶⁷⁹⁷⁷⁹⁸⁷⁹⁹⁸⁰⁰⁸⁰¹⁸⁰²⁸⁰³⁸⁰⁴⁸⁰⁵⁸⁰⁶⁸⁰⁷⁸⁰⁸⁸⁰⁹⁸¹⁰⁸¹¹⁸¹²⁸¹³⁸¹⁴⁸¹⁵⁸¹⁶⁸¹⁷⁸¹⁸⁸¹⁹⁸²⁰⁸²¹⁸²²⁸²³⁸²⁴⁸²⁵⁸²⁶⁸²⁷⁸²⁸⁸²⁹⁸³⁰⁸³¹⁸³²⁸³³⁸³⁴⁸³⁵⁸³⁶⁸³⁷⁸³⁸⁸³⁹⁸⁴⁰⁸⁴¹⁸⁴²⁸⁴³⁸⁴⁴⁸⁴⁵⁸⁴⁶⁸⁴⁷⁸⁴⁸⁸⁴⁹⁸⁵⁰⁸⁵¹⁸⁵²⁸⁵³⁸⁵⁴⁸⁵⁵⁸⁵⁶⁸⁵⁷⁸⁵⁸⁸⁵⁹⁸⁶⁰⁸⁶¹⁸⁶²⁸⁶³⁸⁶⁴⁸⁶⁵⁸⁶⁶⁸⁶⁷⁸⁶⁸⁸⁶⁹⁸⁷⁰⁸⁷¹⁸⁷²⁸⁷³⁸⁷⁴⁸⁷⁵⁸⁷⁶⁸⁷⁷⁸⁷⁸⁸⁷⁹⁸⁸⁰⁸⁸¹⁸⁸²⁸⁸³⁸⁸⁴⁸⁸⁵⁸⁸⁶⁸⁸⁷⁸⁸⁸⁸⁸⁹⁸⁹⁰⁸⁹¹⁸⁹²⁸⁹³⁸⁹⁴⁸⁹⁵⁸⁹⁶⁸⁹⁷⁸⁹⁸⁸⁹⁹⁹⁰⁰⁹⁰¹⁹⁰²⁹⁰³⁹⁰⁴⁹⁰⁵⁹⁰⁶⁹⁰⁷⁹⁰⁸⁹⁰⁹⁹¹⁰⁹¹¹⁹¹²⁹¹³⁹¹⁴⁹¹⁵⁹¹⁶⁹¹⁷⁹¹⁸⁹¹⁹⁹²⁰⁹²¹⁹²²⁹²³⁹²⁴⁹²⁵⁹²⁶⁹²⁷⁹²⁸⁹²⁹⁹³⁰⁹³¹⁹³²⁹³³⁹³⁴⁹³⁵⁹³⁶⁹³⁷⁹³⁸⁹³⁹⁹⁴⁰⁹⁴¹⁹⁴²⁹⁴³⁹⁴⁴⁹⁴⁵⁹⁴⁶⁹⁴⁷⁹⁴⁸⁹⁴⁹⁹⁵⁰⁹⁵¹⁹⁵²⁹⁵³⁹⁵⁴⁹⁵⁵⁹⁵⁶⁹⁵⁷⁹⁵⁸⁹⁵⁹⁹⁶⁰⁹⁶¹⁹⁶²⁹⁶³⁹⁶⁴⁹⁶⁵⁹⁶⁶⁹⁶⁷⁹⁶⁸⁹⁶⁹⁹⁷⁰⁹⁷¹⁹⁷²⁹⁷³⁹⁷⁴⁹⁷⁵⁹⁷⁶⁹⁷⁷⁹⁷⁸⁹⁷⁹⁹⁸⁰⁹⁸¹⁹⁸²⁹⁸³⁹⁸⁴⁹⁸⁵⁹⁸⁶⁹⁸⁷⁹⁸⁸⁹⁸⁹⁹⁹⁰⁹⁹¹⁹⁹²⁹⁹³⁹⁹⁴⁹⁹⁵⁹⁹⁶⁹⁹⁷⁹⁹⁸⁹⁹⁹¹⁰⁰⁰¹⁰⁰¹¹⁰⁰²¹⁰⁰³¹⁰⁰⁴¹⁰⁰⁵¹⁰⁰⁶¹⁰⁰⁷¹⁰⁰⁸¹⁰⁰⁹¹⁰¹⁰¹⁰¹¹¹⁰¹²¹⁰¹³¹⁰¹⁴¹⁰¹⁵¹⁰¹⁶¹⁰¹⁷¹⁰¹⁸¹⁰¹⁹¹⁰²⁰¹⁰²¹¹⁰²²¹⁰²³¹⁰²⁴¹⁰²⁵¹⁰²⁶¹⁰²⁷¹⁰²⁸¹⁰²⁹¹⁰³⁰¹⁰³¹¹⁰³²¹⁰³³¹⁰³⁴¹⁰³⁵¹⁰³⁶¹⁰³⁷¹⁰³⁸¹⁰³⁹¹⁰⁴⁰¹⁰⁴¹¹⁰⁴²¹⁰⁴³¹⁰⁴⁴¹⁰⁴⁵¹⁰⁴⁶¹⁰⁴⁷¹⁰⁴⁸¹⁰⁴⁹¹⁰⁵⁰¹⁰⁵¹¹⁰⁵²¹⁰⁵³¹⁰⁵⁴¹⁰⁵⁵¹⁰⁵⁶¹⁰⁵⁷¹⁰⁵⁸¹⁰⁵⁹¹⁰⁶⁰¹⁰⁶¹¹⁰⁶²¹⁰⁶³¹⁰⁶⁴¹⁰⁶⁵¹⁰⁶⁶¹⁰⁶⁷¹⁰⁶⁸¹⁰⁶⁹¹⁰⁷⁰¹⁰⁷¹¹⁰⁷²¹⁰⁷³¹⁰⁷⁴¹⁰⁷⁵¹⁰⁷⁶¹⁰⁷⁷¹⁰⁷⁸¹⁰⁷⁹¹⁰⁸⁰¹⁰⁸¹¹⁰⁸²¹⁰⁸³¹⁰⁸⁴¹⁰⁸⁵¹⁰⁸⁶¹⁰⁸⁷¹⁰⁸⁸¹⁰⁸⁹¹⁰⁹⁰¹⁰⁹¹¹⁰⁹²¹⁰⁹³¹⁰⁹⁴¹⁰⁹⁵¹⁰⁹⁶¹⁰⁹⁷¹⁰⁹⁸¹⁰⁹⁹¹¹⁰⁰¹¹⁰¹¹¹⁰²¹¹⁰³¹¹⁰⁴¹¹⁰⁵¹¹⁰⁶¹¹⁰⁷¹¹⁰⁸¹¹⁰⁹¹¹¹⁰¹¹¹¹¹¹¹²¹¹¹³¹¹¹⁴¹¹¹⁵¹¹¹⁶¹¹¹⁷¹¹¹⁸¹¹¹⁹¹¹²⁰¹¹²¹¹¹²²¹¹²³¹¹²⁴<

quidem militia penitus abstinere sancimus, aliam uero quamcumque sine metu praesentis
 2 sanctionis posse sibi adquirere. Si qui uero negotiatores, quos omni militia prohibuimus,
 iam militarunt, licentiam eis damus negotiationem quidem relinquere, militiam uero reti-
 3 nere, scientibus quod, si postea negotiantes appareant, militia priuabuntur. Quod et in
 argenti distractoribus huius almae urbis, si armatam militiam iam sortiti sunt, tenere uolu-
 4 mus, ut relicta negotiatione liceat eis in eadem militia durare. Negotiantes etenim post
 hanc sanctionem huiusmodi militia priuabuntur: illis, qui ad armorum structionem suam
 professionem contulerint, minime prohibendis ad competentem suae professionis uenire
 militiam et huiusmodi negotiationem nihilo minus retinere.

a. 528—529

XXXV (XXXVI)

10

R DE RE MILITARI R

- 1 IMP. ANTONINVS A. ANNAEO MILITI. Stipendia et donatiua temporis, quo apud hostes
 fuisse te dicis, restitui tibi postliminio regresso restitutoque non iure desideras.
- 2 IDEM A. MILITIBVS COHORTIS PRIMAE. Viginti stipendia si implestis, sordida B 57, 3, 2
 munera militiae uobis non indicentur. 15
- 3 IDEM A. IULIANO. Milites ignominia missi, cum infamia notantur, nullis honoribus, qui
 integrae dignitatis hominibus deferri solent, uti possunt. habeant autem morandi ubi uelint
 potestatem, praeterquam in eis locis, quibus specialiter arcentur.
- 4 IMP. ALEXANDER A. ATTICO. Defunctorum in desertione bona confiscari B 57, 3, 4
 diuus Marcus et Antoninus pater meus constituit. 20
- 5 IMP. GORDIANVS A. VALENTINO ET ALIIS MILITIBVS. Cum adlegatis septem annos in
 desertione egisse maritum sororis uestrae et indulgentia nostra esse restitutum, non recte
 1 desideratis, ut id tempus, ac si in castris fuerit, habeatur. Proinde excepto eo tempore,
 quod ad desertores pertinet, restitutus nostra indulgentia residuo militare debet: ideoque
 nec stipendia temporis, quo in desertione fuerit, exigere poterit. 25
- 6 IDEM A. BRUTO MILITI. Semel causaria missis militibus instauratio non solet B 57, 3, 5
 concedi obtentu recuperatae ualitudinis melioris, quando non temere dimittantur, nisi quos
 constet medicis denuntiantibus et iudice competente diligenter etiam inuestigante uitium
 contraxisse.
- 7 IDEM A. DOMNO VETERANO. Frustra uereris, ne nota, quae propter delictum militare 30
 intercessit, existimationem tuam iam ueterani laesisse uideatur, maxime cum nec ex eo
 KOI

1 quidem] q^o O 2 quos] quo O^a 3 mili-
 tarum O, militarem I | ei OX | retinere] re-
 tinentibus I^a 4 negotiatores I 5 arora-
 tam K 6 negociacione O | eodem K^a |
 militiam I^a 7 sanctione K | priuab. mili-
 cia O^a | extructionem KIX, instruccionem O
 8 professioni I 11 militaris rei I 12 a.
 anne mil. O, a. annae mil. Cui., om. KI
 13 postmiliminio O^a | egresso I^a | iure] ue-
 nie O 14 mil. coh. pr.] Ambros. E 28 inf.,
 mil. cohortissime O, om. KI | impestis K
 15 indicentur KI^a, inducentur X 16 iu-
 liano] Ambros. E 28 inf., iulio O, om. K |
 missis O^a | infantia I^a | honeribus KI | int.
 dign. qui I^a 17 honeribus K, inc. I^a | ha-
 bent I^a 18 arcentur] Cui. ad B χωρὶς τῶν
 ἰδικῶς ἀπυροπευμένων, argentur I^a, arguen-
 tur KOI^aX 19 aa. attico O, om. KI | ser-
 tione K, exsertione I^a 20 duuus O^a | meus]
 in eius uel melius I^a 21 a. ... milit. om. KI |

ualentino] Cui., ualentinus O, ual. Ambros.
 E 28 inf. | septem] u I | anno KO 22 so-
 roris I | uestrae] nostre K | nostra] nra I
 23 ac] aut O^a 24 deseraciones O, sertor-
 res I^a | indulg. nostra OX, ex nostra indulg.
 (indug. I^a) I 25 nec] nec inuestigare O |
 quo] quoque I^a | in desertione] insertione I,
 deinfecctione K | fuit K | poterat K 26 bruto
 mil.] Bononiensis Cui., dīno (uel dīno uel
 dūno) lucō (= lucio) mil. O, buso ml. Am-
 bros. E 28 inf., om. KI | causarie K, cassa-
 ria O, causaria missione X 27 quando]
 qui O | nisi] nec K 28 denuntiantibus con-
 stet (om. medicis) I^a | competenti OI | etiam]
 et K, om. X | uitium] iudicium (uel ind.) O
 30 domno uet.] Cui., om. KOI | ueteris ne K,
 ne uereris I^a, uereris ne ne O^a | delictum]
 uicium O^a 31 intercesserint I | iam] cum
 iam K, ea (uel ea) ea I^a | ueteranis I^a,
 inc. K^a | uidetur I^a | maxime] marem K

delicto, quod et in paganorum potest cadere personam, notatos milites post missionem placuerit esse famosos.

- 8 IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C. MACCIO. Causaria missus nulla [BZ 21, 2, 2 sch. u existimationis macula adspargitur.
- 9 ¹IMP. CONSTANTINVS A. ET C. AELIO PP. Si quis barbaris scelerata [Th. 7, 1, 1 II 57, 3, 5 5 factione facultatem depredationis in Romanos dederit, uel si quis alio modo factam diuiserit, uiuus amburatur. D. III K. MAI. SEVERO ET RVFINO CONSS. a. 323
- 10 IMP. CONSTANS A.² TITIANO PP. Quicumque militum ex nostra auctoritate [Th. 7, 1, 3 familias suas ad se uenire meruerint, non amplius quam coniugia liberos, seruos etiam de peculio castronsi emptos neque adscriptos censibus ad eadem excellentia tua dirigi faciat. 10 D. III K. IVN. LIMENIO ET CATVLINO CONSS. a. 349
- 11 ³IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. CYNEGIO PP. [Th. 7, 1, 12 Tribuni uel milites nullam euagandi per possessiones habeant facultatem: cum signis propriis in mansionibus solitis ac publicis maneant: aut si quis tam necessaria scita contempserit, de eo ac tribuno eius ad nostram scientiam rectorum ac defensorum relationibus 15 protinus referatur, quatenus seuerissime in eos animaduertatur⁴. D. III ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI RICOMERE ET CLEARCHO CONSS. a. 384
- 12 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RICOMERI [Th. 7, 1, 13 B 57, 3, 12 COMITI ET MAGISTRO VTRIVSQUE MILITIAE. Cum supra uiuentes fluminum ripas omnis legionum multitudo consistit, id prouida auctoritate decernimus, ut nullus omnino immundo 20 fimo sordidatis fluentis commune poculum polluat, neue abluendo equorum sudore deproperis publicos oculos nudatus incestet⁵, sed procul a cunctorum obtutibus in inferioribus partibus fluuiorum hoc ipsum faciat. D. VI K. IVN. VINCENTIAE TATIANO ET SYMMACHO CONSS. a. 391
- 13 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. ROMVLIANO PV. Nemo miles ex [Th. 7, 1, 17 mut. 25 his, qui praesentes diuino obsequio nostrae clementiae deputati sunt et qui in hac esse urbe praesente comitatu concessi sunt quique de aliis numeris uel legionibus sunt, uel sibi uacet uel aliena obsequia sine nutu principali peragere audeat. qui autem in huiusmodi facinore fuerint conuicti, militia exuti poenas consentaneas luere compellantur: ii [Th. 7, 1, 15 mut. autem, qui in priuato obsequio militem retinere fuerint reperti, quinque libris auri multae 30 1 nomine feriantur. Sin uero quisquam missus a numero uel a tribuno ad comitatum serenitatis nostrae peruenerit (aliter enim eos hoc facere uetamus⁶), ilico se uiris

KOI

¹ iunge 12, 42, 1 ² fortasse impp. Constantius et Constans AA. scr. ³ iunge Th. 8, 5, 45
⁴ quatenus ... animaduertatur om. Th. ⁵ atque ita turbido potum caeno misceat et confundat adspectum ins. Th. ⁶ aliter ... uetamus om. Th.

1 et om. I^a 2 placuit O 3 imp. phil. et ph. maccio O, imp. ph. K, imp. const. philippus I | causaria I 5 a. et c.] Th., om. KOI | aelio pp.] O, aeliano 12, 42, 1, om. KI Th. 7 amburatur] Th., aburatur X, comburatur KOI | s. a. Th. 8 imp. const. KOI, idem (= constantinus) Th. | a. ticiano pp. O, a. ad titianum pp. Th., om. KI 9 coniungita I^a | seruos] suos I^a | de pec. de castr. K, de castr. pec. O 10 dirige I^a 11 s. a. Th. 12 imppp. ... pp.] imp. grat. KI 13 militis K 14 ac] a I^a | aut] I Th., at K, ac O | necessariam I^a | contempserint I 15 eo ac] eo a I^a | scientiam] seculam K 16 deferatur Th. | s. a. Th. 18 imp. th. arc. et hon. aa. O, imp. th. KI, idem aaa. Th. | ricom. magistro milicie utriusque O, om. KI 19 uiurentem O | fluminis KI^a 20 consistit] X Th., consistat KOI | id] Th., idque K,

idemque OI^a, ideoque I^a, ideo X | nullus] nulli O^a? 21 fimo] si modo K | sordidatis I^a | fluentis om. I^a | abluende quorum I^a | sudore] subdendo sudore I^a | deproperis] Th., deproperis K, deproperans OI^a, deproperariis I^a 22 publicos I^a | tuncorum O^a 23 s. a. Th. 25 impp. ... pu.] imp. arc. KI | pu.] prouinc. O 26 hac] hac alma O | urbe esse KI, esse om. O^a 27 praesentes K | concessi sunt] concessunt K | quique] I^a Th., siue KOI^a | sunt uel] sumpti O^a | sibi uallet K^a, sibi uacent I^a, subiacent OI^a 28 pergere I^a | audeant I 29 fuerint X, sunt KI | conuicti I^a | executi O | compellantur K, compelluntur I^a 30 reperti fuerint retinere Th. | libras K 31 si uero O, si numero I^a | quiquam O | uel a] uel O 32 peruenerint KI | hoc facere hoc K, facere hoc I | se uiris] si seuerus I^a

- illustribus comitibus, sub quorum regimine constituti sunt¹, offerre festinet et causas profectionis exponat, ut et responsum caeleste mereatur et citam remeandi accipiat facultatem.
- 2 Si quos autem milites per prouincias relictis propriis numeris passim uagari [Th. 7, 1, 16] praesides earum cognouerint, correptos faciant custodiri, donec de his clementiae nostrae auribus intimetur et, quid fieri oporteat, decernamus. D. K. FEBR. CONSTANTINOPOLI 5
HONORIO A. III ET EVTYCHIANO CONSS. a. 399
- 14 IDEM AA. STILICHONI MAGISTRO MILITVM. Contra publicam utilitatem nolu- [Th. 7, 1, 18] mus a numeris ad alios numeros milites nostros transferri. sciant igitur comites uel duces, quibus regendae militiae cura commissa est, non solum *de* comitatensibus ac palatinis numeris ad alios numeros milites² transferri non licere, sed ne ipsis quidem, seu de 10 comitatensibus³ legionibus seu *de* riparensibus castricianis ceterisque cuiquam eorum transferendi militem copiam attributam, nisi hoc augusta maiestas publicae utilitatis gratia fieri iusserit⁴: quia honoris augmentum non ambitione, sed labore ad unumquemque con-
1 uenit deuenire. Quod si qui contra fecerint, per singulos milites singulas auri libras a se 14 nouerint exigendas. D. XIII K. APRIL. MEDIOLANI STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400
- 15 IMP. LEO A. ASPARI MAGISTRO MILITVM. Milites, qui a re publica armantur et alun- tur, solis debent publicis utilitatibus occupari nec agrorum cultui et custodiae animalium
1 uel mercimoniorum quaestui, sed propriae munis insudare militiae. Nullam praeterea ex militibus posthac praedictis obsequiis uacare magnitudo tua patiatur, sed frequentes esse
2 in numero suo iubeat, ut armorum quotidiano exercitio ad bella se praeparent. Quod si 20 quis ex militaribus iudicibus ullos militum tam diuinis quam regiis uel priuatis domibus ac possessionibus diuersisque aliis obsequiis contra interdictum serenitatis nostrae crediderit deputandos, sciat *ab* eo, qui contra uetitum fecerit, et *ab* eo, qui ausus accipere militem fuerit, per singulos milites singulas libras auri protinus exigendas. D. PRID. NON. IUL. 24
CONSTANTINOPOLI LEONE A. CONS. a. 458
- 16 IDEM A. DIOSCORO PP. Militares uiros ciuiles curas adripere prohibemus, aut si aliquam huiusmodi sollicitudinem forte susceperint, et militia statim et priuilegiis omnibus denudari decernimus: formidantibus his motum nostrae serenitatis, qui temeritate saluberrimis statutis obuiam ire temptauerint.
- 17 IMP. ZENO A. MARCIANO MAGISTRO MILITVM. Neminem in ullo numero equitum uel 30 peditum uel in quolibet limite sine nostri numinis sacra probatoria in posterum sociari concedimus, consuetudine quae hactenus tenuit antiquata, quae magisteriae potestati uel ducibus probatorias militum facere uel militibus adiungere licentiam tribuebat, ut ii tantum
KOI

¹ sub ... sunt *om. Th.* ² militem *Th.* ³ *idem Th.*: fuitne ne de ipsis quidem pseudo-comitatensibus (*Cuiacius*)? ⁴ nisi hoc ... iusserit *om. Th.*

1 consequi *O* | profectionis] *edd. Th.*, professionis *KOI*, professoris *O* 2 exposcat *O* | ut et] ut *K* | mereantur *O* | citra *K* 3 quo *O* | uagari] *X Th.*, uagare *KOI* 4 eorum *KI* | correctos *KI*, *συγκρασθέντας B* apud *Cui.* | faciat *KO* | donec *K* | de his *om. I* 5 *s. a. Th.* 7, 1, 17 7 *idem ... militum*] *imp. ant. K*, *imp. a. I* | stilio *O* | uolumus *O* 8 numeris] numerus *I* | nostros *om. O* | sciant *bis I* 9 *de] Th.*, *om. libri* | comitensibus *K* | ac *om. I* 10 transferre *I* 11 *de] Th.*, *de castris libri* | ripariensibus *Th.* | castricianis] *Th.*, castrianis *I*, castrensiensis *KOI* | eorum] *de eorum I* 12 militem *I* | cop. attributam] *dett. Th.*, cop. esse attributam *K*, attribuat cop. *O*, cop. ac tributam licentiam *I* | hoc] *X Th.*, haec *KOI* | gratia publ. util. *KI* 14 quis *KOI* | fecerit *KOI*? 15 nouerit *KO* | *s. a. Th.*

16 leo ... mil.] *O*, leo *K*, *om. I* | qui] que *O* 17 solum *O* 18 quaestui sed] questis et *I* | munus *I* | preterea nullum *K*, nulla pret. *X* 19 esse] se *KX* 20 annorum *K* | citidieario *I* | exercitu *KI*, exercite *I* 21 quis] quo *O* | illos *O* | quam] *qa I* 22 obs. c. interd.] interdicitis contra obs. interdictum *O* | crediderint *I* 23 sciant *O* | ab eo] se ab eo *OIX*, a se *K* | uetitum *I* | ausus fuerit acc. mil. *K*, acc. mil. aus. fuerit *O* 24 *s. a. Cui.* 26 diosc. pp. *om. KI* | cures *K* | accipere *KI* | aliquid *K* 27 militiam *I*, milicie *KX* 28 saluberrime *I* 29 ire] rei re *I* | temptauerit *O*, *inc. I* 30 *a. ... militum om. KI* | nullo *KIX* | equitatum *I* 31 milite *K* | nominis *KOI*? *X* | probaria *K* | posterum *K* 33 licentia *K* | tribuebat] *X*, tribuerat *K*, tribuant *O*, tribuerant *I*

in numeris uel in limitibus militent, qui a nostra diuinitate probatorias consequuntur.

- 1 Viros autem eminentissimos pro tempore magistros militum nec non etiam uiros spectabiles duces, si supplere numeros pro his qui fatalibus sortibus decrescent necessarium esse putauerint, ueritate discussa per suggestionem suam nostrae mansuetudini declarare, qui et quanti et in quo numero uel limite debeant subrogari, ut ita demum, prout nostrae sederit maiestati, diuina subnotatione subnixi militiam sortiantur: officio, quod tuae sublimitatis actibus obsecundat, centum librarum auri dispendio feriendo, si ex aliqua parte quae statuit nostra serenitas fuerint uiolata. a. 472?
- 18 IMP. ANASTASIUS A. IOHANNI MAGISTRO MILITVM PRAESENTALIUM. Tam collatores et prouinciales quam fortissimos milites prout oportet gubernari minimeque laesionem aliquam seu dispendium perpeti properantes necessarium esse perspeximus dicatissimos milites, qui de diuersis praesentalibus numeris per Orientis partes noscuntur consistere, uirorum spectabilium ducum iussionibus oboedire, ut, quidquid emergerit, quod pro communi securitate curandum est, hoc protinus utpote militari praesidio in proximis locis constituto competens possit mereri remedium: ita uidelicet, ut etiam agentibus causas tam criminaliter quam ciuilitate praefati milites iam non apud magnificam magisteriam per Orientem potestatem uel ex sententiis seu praeceptionibus eius, sed per interlocutiones seu dispositiones tam excelsae tuae sedis, sub cuius iurisdictione consistunt, quam eorundem ducum respondeant. Eo scilicet obseruando, ut ad responsum, qui de officio tuae sublimitatis huc usque ad praedictam magisteriam per Orientem potestatem moris erat destinari, uiris spectabilibus ducibus inhaesurus mittatur tam per se quam per adiutores suos eosdem iudices obseruare et iussiones eorum implere curaturus: licentia ei non deneganda, etiam ad responsum, qui de officio alterius uiri excelsi magistri militum praesentalis pro hac nostra dispositione destinatur, in locis, in quibus apparitionis tuae sublimitatis ad responsum non contigerit reperiri, suam sollicitudinem pro emergentibus maxime causis peragere. Cuius etiam illi qui de altero officio mittendus est praebemus facultatem, ut non tantum per adiutores suos, id est ad responsum, sed etiam inuicem se adiuuando nec publicis nec priuatis causis uel executionibus abesse uideantur. Ad singulos etenim duces ad responsum de apparitionibus uestris non prospeximus oportere destinari, ne per multitudinem eorum qualibet machinatione damna contra milites nostros augeri contingat. Vt autem omnifariam tam publicae commoditati quam fortissimis prospiciatur militibus, sportularum nihilo minus exactionem merito censuimus moderandam. et iubemus nec ipsis ad responsum nec adiutoribus eorum pro criminalibus seu ciuilibus causis, etsi ex publicis causis descendere uel ad publicam causam pertinere dicantur, licere aliquid plus quam unum solidum a singulis uel nolentibus uel spontanea uoluntate offerentibus suscipere militibus, ita ut, si uniuersitas numeri seu principiorum monenda sit, duplicata quantitate tantummodo sportulas accipiant: in his etenim causis nec plures quam duos primates, quorum nomina semel ac primum gestis interuenientibus fuerint publicata, patimur conueniri, syndico uidelicet, prout consuetudo
- V (incipit u. 30 qualibet, sed praeter u. 38 omnia incerta sunt) KOI

1 limitibus) I^a, miliciis uel militibus K, militibus limitibus O^a, militi. I^a, militis X | militatē. I^a | qui a) qua K, qui I^a 3 si) specta si I^a, om. X | qui om. K | decrescere K, decrescant I, decrescunt X 4 per) pro O | mansuetudinis I | indeclarare K | qui) quod I^a 5 milite KI | sedent I^a 6 subnixa KX 7 obsecundant I, obsederint X | feriendo om. K | ex aliqua) qua I^a 8 statui I^a | fuerit OIX 9 anastasius ... praesent.) anast. I, hon. K | praesentalium) Cui., om. O | tam) cam K^a, om. h^a 10 mineque I, que om. X 11 prospeximus libri | clarissimos O | qui) que O, quod I^a, prout oportet qui X^a 12 orientales KI | spectabili K 14 utputa O 15 mereri) OX, adhiberi KI 17 sed) si O | interlocutione I

18 tuae) sue OI | inrisdictionem KI | respondeat K 19 responium O | qui) Cui., quod KOIX 20 uiris) auri. I^a 21 ineuris K, inhesuris O 22 non om. I | ad) per ad O 23 qui de) quod KI^a | altius I 24 in q.) q. I^a | apparitionibus K 25 contingit K, contingerit I | reperiri) rerī I^a 26 qui de) quidem I^aX | mittendis O^a 27 publicis nec bis I 28 etiam enim O | ad) X, om. KOI 29 apparibus K, apparitoribus I^a | nostris I | perspeximus IX | multitudine K 30 quamlibet machinationem I^a 31 portularum V 32 exactione K 33 defendere I^a 34 publi I^a | causam) eius c. O | soli I^a 35 si om. O 36 principiorum K | duplicata KP 37 in om. V | pluris I^a | duo O | ac) aci I^a 38 fuerit OI | conu. synd.) ui (uel m) I^a

2a deposcit legibusque cautum est, ordinando. Hoc quoque adiecto, ut pro omnibus quibuslibet expensis ingressus in iudicio duciano faciendi unum tantum solidum nihilque amplius milites uel syndici litigantes dependere compellantur, ut huiusmodi solacium ad commodum ad responsum et eius adiutorum et exceptorum proficiat: nihil sibi usurpare uel suo nomine poscere uel uiris deuotis principibus, qui ducianum observant iudicium, uel duciana apparitione de praefatis litibus concedendis: ita uidelicet, ut super litis expensis in personis etiam eorum, quicumque milites pulsare maluerint, eadem forma seruetur. Erit autem arbitrii atque aestimationis uirorum spectabilium ducum pro qualitate negotiorum uel quantitate, quae deuotissimis militibus ab aduersariis eorum ingeritur, uel suam audientiam interponere litigiis uel eorum discussionem dicatissimis principiis seu arbitris in locis degen-
 4 tibus committere. Quibus uiris spectabilibus ducibus et eos obseruantibus ad responsum seu adiutoribus eorum curae sit, si quando ad eosdem duces milites fuerint arcessiti uel de locis in quibus constituti sunt mouere praecepti, ne quolibet modo curiales seu collatores quibusdam adficiantur dispendiis, ita scilicet, ut pro militibus inspiciendis, quando-
 5 cumque uoluerint uiri spectabiles duces etiam praesentales deuotissimos milites adhibere, non immodicam multitudinem eorum tempore pacis conuocare procurent. Sin uero etiam necessitate poscente milites ad alia perueniant loca, laesionibus contra curiales seu collatores nihilo minus modis omnibus abstineant. Et si tam eundo quam redeundo triginta tantum dies oportet eos proficisci, ipsi suas expensas sibi praebendas collatoribus seu curialibus minime praegrauandis suscipere non cessent: sin autem ulteriore tempore in aliis locis necesse sit eos commorari, expensas eis ulterioris ut dictum est temporis, ad quae peruenerint loca, ministrari. Quoniam uero comperimus quosdam temerario atque iniquo proposito anteriore tempore certos e memoratis militibus tam in iudicio sublimitatis tuae quam apud excelsam magisteriam per Orientem potestatem in accusationem deduxisse et eos eodem tempore ad diuersa quoque protraxisse iudicia diuersasque super isdem personis iisdemque causis et negotiis prolatas fuisse sententias, ne postea nihilo minus tantae contra milites nostros insidiae tantaque confusio querellis, quas eis ingeri contingit, generetur, nemini licere apud sedem magnitudinis tuae accusatione contra militem seu milites praesentales deposita conuentioneque oblata eundem uel eosdem milites criminaliter seu ciuilitur per iussionem uirorum spectabilium ducum inquietare, antequam negotium ex priore actione prioreque conuentione finem legitimum sortiatur. Idemque uer-
 6 uice obseruari, ut, si quidam miles seu milites praesentales iussione uiri spectabilis ducis incusati ac moniti fuerint, licentia denegetur agenti postulationem seu accusationem in

V (usque ad u. 15 milites pleraque incerta sunt) KOI

1 hoc] ut *O* | pro] per *I* | quibuslicet *V*
 2 daciano *O*^a | faciendis *OI* | tantummodo *K*
 3 suidici militantes *K* | deperdere *V*, depre-
 hendere *O* | solacio *O* 4 ad resp.] et resp.
KI^a? | adiutorium *KOI*^X | et *om.* *OI*^a | sibi
om. *KI* 5 nomine] *n...*one *V* | uel uiris
om. *K*, uel *om.* *I*^a | principalibus *KO* | ob-
 seruat *I* | ducianam apparitione *K*, ducia-
 nam apparitionem *I*^a, *inc.* *V* 6 limitibus *I* |
 concedentibus *K*, concedendus *I* | personis]
V^a?*X*, persona *KOI* 7 militis *K* | arutem *K*^a
 8 existimationis *I* | uirorum] eorum uir. *I*
 9 ad hauersariis *K* 10 imponere *I* | seu
om. *I*^a | arbitriis *KO*^a*I*^a | locis *om.* *I*^a 11 duci *I*
 12 accersiti *OI* 13 in *om.* *I*^a | moueri *KI* |
 ne] nec *KI* | curiales] curiales... (les?) *V* |
 locatores *I* 14 adficiatur *K* 16 modicam
I^a | pacis] pacis... (c?) *I* *V*, *p...* *I*^a | pro-
 curent conuocare *K* 17 necessitatem *V* |
 conlatores (locatores *I*^a) seu curiales *I*
 18 redeundo] reundo *I* 19 oporteat *OI* |
 praeficisci *O* | collocatoribus *I* 20 pra-
 grauandis *O*^a? | ulterore *V* 21 commemo-

rari *V* | eius *O*, ei *K* | ultiores *I*^a | ad
 quem *O*, atque *VI* 22 uenerint ... quo-
 niam *om.* *V* | peruenerit *O* | quodam *O*^a
 23 anteriorem *I* | tempore *om.* *V* | certos e]
VX, certo de *O*, certos de *KI*^a, certes e *I*^a |
 memoratos *V*, momoratis *I*^a 24 apud
om. *I*^a | excelsam] ex suam *V* | accusatione *O*
 25 eos] *V*, eosdem *X*, *om.* *KOI*^a, deficit *I*^a |
 diu. quoque pr. iud.] iud. diu. que pr. *O* |
 diuersasque] diu quoque *K*, deficit *I*^a | is-
 dem] hisdemque *I* 26 idemque *KI* | pro-
 laturas *I* | ne] nec *I*^a 27 tate *I* | tanto-
 que *K*, tamteque *O*^a, tanteque *I* | querellis
om. *K* | quas *om.* *V* | inceri *V* | contigit *I*
 28 geretur *V*, generentur *I* | nemi *I*^a | sede *K* |
 accusationem *VKOI*^a 29 criminalibus *V*
 30 seu ciuilitur *om.* *I*^a | ducum ... negotium
om. *V* 31 priori *I* | actione] agnitione *KI* |
 sociatur *K* 32 quidem *I*^a | presentale *K*,
om. *I*^a | iussione] *V*, pro iussione *KO*^a, per
 uis *I*, prouisione *O*^a | uiri ... 33 ac] ut satis
 ad *V* | uiri] iuris *I* 33 incusari *K*, in-
 cuati *O* | moti *I*

66 iudicio tuae sublimitatis contra eundem militem uel eosdem milites deponere. Nec eundem uel eosdem tam criminaliter quam ciuilitur obnoxios esse firmauerit, facultatem eidem agenti superesse separatim intentionibus suis pro criminalibus quidem iudicium
7 tuae celsitudinis, pro ciuilibus autem uiri spectabilis ducis seu uersa uice occupare. Si quis uero ad huiusmodi tam audacissimum tamque aequitati contrarium conamen pro-
siluerit, eum pro pecuniariis quidem negotiis iactura litis et damnorum quae uitio eius contigerunt solutione percelli, pro criminalibus autem quasi calumniatorem conuictum
8 legum aculeos sentire. Dispositiones autem ante latas non ad imminuendam potestatem magisteriae per Orientem administrationis, sed pro tuitione locorum ac securitate publica noscitur praestitisse, cum non dubium sit ipsos etiam duces, quibus fortissimi praesen-
tales milites parere praecepti sunt, sub eadem excelsa potestate esse constitutos. D. K. IAN.
CONSTANTINOPOLI ANASTASIO A. ET RVFO CONSS. a. 492

XXXVI (XXXVII)

R DE CASTRENSI PECVLIO MILITVM ET PRAEFECTIA-
NORVM R

- 1 IMP. ALEXANDER A. PRISCIANO. Si in potestate tua filius tuus fuit eo tempore, quo
1 quaedam nomine eius emisti, ea tua esse non dubitatur. Peculio autem [BZ 42, 3, 60
castrensi cedunt res mobiles, quae eunti in militiam a patre uel a matre aliisue propin-
quis uel amicis donatae sunt, item quae in castris per occasionem militiae quaeruntur.
2 In quibus sunt etiam hereditates eorum, qui non alias noti esse potuerunt nisi per militiae
3 occasionem, etiamsi res immobiles in his erunt. Matris autem hereditas, quamuis in militia
4 delata sit, ad peculium castrense non pertinet. In castrensi uero peculio praedium dona-
tum non esse constat, quamuis emptum ex castrensi peculio praedia eius condicionis effi-
ciantur. PP. ID. NOV. MAXIMO II ET AELIANO CONSS. a. 223
- 2 IDEM A. FELICI. Filius familias alienationem nullius rei sine [B57, 2, 23 BZ 45, 4, 11 p. 539
uoluntate patris habet, nisi si castrense peculium habeat. PP. VIII K. IUL. IULIANO ET
CRISPINO CONSS. a. 224
- 3 IDEM A. FELICIANO MILITI. Errat, qui tibi persuasit, quod nexu paternae potestatis
iure sacramenti solutus es. manent enim nihilo minus milites in potestate parentum, sed
peculium castrense proprium habent nec in eo ius ullum patris est. PP. III ID. OCT. II
IULIANO ET CRISPINO CONSS. a. 224
- 4 IMP. GORDIANVS A. GALLO MILITI. Cum adlegas te a fratre tuo eodemque commili-
tone in isdem castris institutum heredem, successionem eius potius ex castrensi peculio
VKOI (1 uel eosdem ... 5 occupare deficit I^a)

1 milites] militem VK^a 2 uenundum V |
uel] militem uel K | qua V | facultates K
3 agente V | paratis V, iudicati superaratis O
4 uiris VO | ducis] V, ducis sublimitatem
KOI | seu uersa uice] se O 5 tamque] ita-
que I^a 6 eu K | peccuniis O^a 7 contige-
rint O, contingerint I | procelli I^a, eius per-
celli O | autem] aut K | conuinctum VKI
8 autem] cum O^a | latis I^a | minuendam KOI
9 orientalem I^a | per tuitionis K | secutate V
10 noscimus I^a 11 parare V | eandem ex-
celsam potestatem VI | constituto V | s. a. V
12 ruphino uel rupbino V 14 ptulio O^a,
petulio O^a | militari K | praefectiannorum
VI, in prefecteriorum K, prefecti annone O
16 alexander ... prisciano spatio uacuo re-
lieto om. V | a. prisciano] Cui., a. pisciani O,
om. KI: Cui. adnotat in quibusdam libris
legi antonio, eo opinor deceptus, quod, ante-
quam Priscianum ex libro restitueret, Anto-

nium ex 3, 36, 4, quasi ea gemina esset,
suppleuerat | fuit] VX, fuerit KOI 17 ea tua
esse emisti I^a | dubitetur I^a 18 militiam]
m. ei O | matres aliis uel V 19 donata
libri | queruntur I 20 etiam sunt KO | noti]
non I^a? | potuerunt] optulerunt V | per ...
21 etiamsi om. V 21 miliciam K 22 pe-
culium] pec. praedium donatum non esse con-
stat I | castrensi] castris I^a | pecculium O^a I^a,
peculio V 23 non om. O | efficiatur K
24 s. a. V 25 felici] V Ambros. E 28 inf.,
felici militi O, om. KI | silius I^a | alienauit K
26 habent V | si om. KOI | s. a. V 28 a.
fel. mil. om. K | erant O | nexu I^a 29 so-
lutus O | es] X, est V, esses KOI | maneat I |
enim] autem O | milites] etiam mil. K | pa-
rentum KOI 30 s. a. V 32 a. gallo mil.
om. KI | cedemque I 33 in isdem in V |
suscceptione I | ex] V, in KOI

- 1 tuo quam patri cuius in potestate es per te quaesitam uideri rationis est. Etenim peregrinationis¹ labor sociatus commilitii eius et obeundorum munerum consortium adfectioni fraternae nonnihilum addidisse, quin immo uice mutua cariores inuicem sibi reddidisse credendum est.
- 5 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC. PHILOSTRATO. Intellegis filio qui militauit defuncto peculium eius penes patrem remansisse, non hereditatem patri quaesitam.
- 6 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. ZOILO PP. Ius castrensis B 57, 2, 26 peculii tam scrinarios quam exceptores ceterosque, qui in officio tui culminis mereudi licentiam habere noscuntur, ac si in legione prima adiutrice nostra militent, inuolatum² habere praecipimus. a. 444?

XXXVII (XXXVIII)

R DE EROGATIONE MILITARIS ANNONAE R

- 1 IMP. CONSTANTIVS A. ET IVLIANVS C. HELPIDIO PP. Repetita Th. 7, 4, 6 Poz. 4, 5 consuetudo monstrauit expeditionis tempore buccellatum ac panem, uinum quoque atque 15 acetum, sed et lardum, carnem ueruecinam etiam milites nostros ita solere percipere: biduo buccellatum, tertio die panem: uno die uinum, alio die acetum: uno die lardum, biduo carnem ueruecinam. D. XVI K. IVN. HIERAPOLI CONSTANTIO X ET IULIANO C. III CONSS. a. 360
- 2 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA.³ SECVNDO PP. E uicesimo, non Th. 7, 4, 9 amplius, lapide milites sibi iubemus paleas conuectare. D. V K. OCT. EDESSA⁴ IOVIANO 20 ET VARRONIANO CONSS. a. 363. 364
- 3 IDEM AA. AD VICTOREM MAGISTRVM MILITVM. Cenaticorum nomine Th. 7, 4, 12 mut. milites et eorum superstantes nihil penitus a prouincialibus accipere audeant. sciant enim milites, quod oportet eos commoda sua, quae in annonarum perceptione adipiscuntur, accipientes extrinsecus detrimentis prouinciales non adficere. D. VI K. IAN.⁵ BONAMANSIONE 25 DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364
- 4 IDEM AA. ET GRATIANVS A.⁶ AD AVXONIVM PP. Sicut fieri per omnes Th. 7, 4, 15 limites salubri prospectione praecipimus, species annonarias uicinioribus limitibus a pro-
V (desinit in 1 cuius in po) KOI

¹ per peregrinationes (Mommson)? ² iunge 12, 52, 3 ³ imp. Iouianus A. Th. recte, cf. not. 4
⁴ accepta . . . ins., ut data sit a. 363 ⁵ Iun. (Gothofredus)? ⁶ et Grat. A. om. Th.

1 patri] V Hafniensis, patris KOI | quesita K
2 commilitii] causa militi K, commilitoni O,
cum militi I^aX | et om. K | effectiōni O,
affectione I^a, affectionis I^b 3 fraternae
om. O | addisse I^a 5 imp. . . philostrato
(filiostrato O) | O Cui., imp. diocl. KI | ma-
xim.] mog. O | intelligi K 6 penes eius I
8 imp. . . pp.] imp. th. KI | castrensi K,
castrenses I^a, castensis X 9 peculio I^a |
scrinarios I | exemptores I | in om. O | offi-
tios I^a | merendi] X, merent KI, mereri O
10 licetiam KI, licenciam iam O | noscantur
KI^bX | ac] cum O | adiutrice O^a, uictrici K |
nostra] nostre (nostro I^a?) rei publice KI^aX:
δοκοῦσι γὰρ τῆς πρώτης λεγεῶνος εἶναι τῆς τοῦ
βασιλέως βοηθούσης B | militant O 11 prae-
cepimus O | constitutio graeca Hal., auctore,
ut recte opinatur Herrmannus, Accursio, qui
cum non intellexeret c. 6 ad praefectianos
pertinere, Graeca quae de his agerent de-
siderari suspicatus est 14 a. et . . . pp.] Th.,
aa. elipidio pp. O, om. KI 15 monstraue-
rit I, monasterium K, monstrabit Th. | ac]

et KO, inc. I^a | panem] p. uno die K | quo-
que] que K | atque] X Th., et KOI 16 la-
ridum Th. | carmen O^a | ueru. etiam] X, et
ueru. etiam Th., etiam ueru. KO, etiam ueru.
et I | buduo K, in duobus diebus OI^a 17 in
tercio O | die om. I | lardum Th. 18 uer-
cinam O^aI^a | s. a. Th. 19 imp. ual. et ual.
aa. secundo O, imp. ual. KI | pp.] Th., om.
KOI | e] Th., et I, a O, om. K | uiges. non.
a. mil. lapide K, uicessimum non a. lapidem
mil. I 20 subi I | s. a. Th. | aedesa Th.
22 aa.] a. KI, om. O | ad . . . militum om. KI |
militis O | senaticorum K, ueneticorum I^a, ue-
naticorum I^b 23 et om. I | superstantes]
Mommson, super his stantes libri | a] ac I^a
24 quid I | annoriarum K | perceptionem I
25 s. a. Th. 27 aa. et gr. a. (et gr. a. om. Th.)
ad aux. pp.] Th., aa. grac. a. ad emigium
pp. O, a. ad cinegium pp. Ambros. E 28 inf.,
a. KI | si cum O | per omnes fieri K 28 mi-
lites OI^a | praecepimus O | nonarias I^a | uic.
lim. (militibus O^a, om. K) a prou.] KO, uic.
lim. ad prouitialibus I, ad uic. lim. prou. Th.

uincialibus ordinabis ad castra conferri. sed in ueteranis castris constituti milites duas alimoniarum partes ibidem de conditis sumant nec amplius quam tertiam partem ipsi uehere cogantur. D. V NON. MAI. MARCIANOPOLI VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS. a. 369

- 5 IDEM¹ AAA. AD PROBVM PP. Actuarii nisi expleto triginta [Th. 7, 4, 16] Por. p. 144 not. 70 dierum spatio pittacia authentica confestim tradiderint, species, quas ex fiscalibus conditis² dissimulauerint excludere uel numero cuius ratiocinia pertractant supersederint erogare, de propriis facultatibus uel militibus ipsis uel fiscalibus horreis adigantur inferre. D. VI ID. APRIL.³ SIRMIO VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 370 aut 373

- 6 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS⁴ AAA. AD MODESTVM PP. [Th. 7, 4, 17] Fortissimi ac deuotissimi milites⁵ annonas et capita⁶ singulis diebus aut certe competenti⁷ tempore, id est priusquam annus elabatur, de horreis consequantur: aut si perceptionem suam ac si debitam studio uoluerint protelare, id, quod competenti tempore minime perceperint, fieri nostri commodis uindicetur. D. PRID. NON. APRIL. ANTIOCHIAE GRATIANO A. IIII ET MEROBAYDE VC. CONSS. a. 377

- 7 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. RVFINO PP. Nulli [Th. 7, 4, 20] 15 militarium pro his annonis, quae in prouinciis delegantur, repudiata ad tempus specierum copia et inopiae occasione captata pretia liceat postulare: ita ut, si quis propter anni abundantiam suscipere oblata neglexerit ac postea impositis pro necessitate rerum pretiis repudiata taxauerit, neque id quod contra hanc legem expetit sinatur exigere, neque id quod accipere dissimulauerit consequatur. D. III K. AVG. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO 20 A. III ET ABUNDANTIO VC. CONSS. a. 393

- 8 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. HILARIO PP. Prouincialium commodis [Th. 7, 4, 23] nos conuenit subuenire. ad omnium itaque⁸ numerorum siue uexillationum aut etiam scholarum tribunos uel⁹ uiros illustres comites sublimitas tua faciat peruenire, ut meminerint fenum militibus iustis¹⁰ capitibus praestandum iuxta legem¹¹ diui Valentini¹² nec 25 tamen ad oppidum deferendum. D. XVI K. IUL. ARCADIO IIII ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396

- 9 IDEM AA. Excellentia tua erogationis per susceptores factae modum quan- [Th. 7, 4, 24] titate breuium conferri perficiat, ita ut, quo¹³ die numeris datum sit, diligentius exploretur ac, si quid amplius actuarios uel optiones accepiasse constiterit, quam breuium datorum 30 scriniis nostris ueritas continet, memorati in duplum reddere compellantur: susceptoribus

KOI

¹ imppp. Valentinianus Valens et Gratianus Th. ² aut directa VI id. April. (ut Th. 8, 5, 28, a Probo scilicet ad prouinciarum rectores) aut d. VI id. April. [accepta . . .] scr. ³ idem Th. ⁴ familiae quoque, sed et ceteri quibuscumque praediti dignitatibus ins. Th. ⁵ capitum Th. ⁶ fortasse iungenda est Th. 5, 13, 33 ⁷ utique Th. ⁸ uel per Th. ⁹ idem Th. ¹⁰ non extat ¹¹ de quinta decima indictione ins. Th. ¹² ex quo Th.

1 ordinabus O | transferri I | sed] et Th. | in ueteranis KOI¹, in ueteranis I², inuito oneris Th., βρωπινοῖς B apud Cui., qui proponit in Vitoneris | limites K | duos I³ 2 partes] per O⁴ | ibidem] edd., itidem KIA, si quidem O, ibidem Th. | conductis O | apud I | parte K, in partem Th. 3 uerbere K | s. a. Th. 4 aa. O, a. KI | ad pr. pp. om. K 5 pitatica K, patacia O⁶ | traderit O | creditis K 6 dissimulauerit O, dissimularint Th. | uel numero] de nomine O | et rogare I 7 ipsis om. I | adigantur] Th., addicantur libri | s. a. Th. 9 imp. grac. ual. et ual. aa. O, imp. ual. KI | ad mod. pp. om. K 10 fortissi K | certo I¹¹ 11 priusquam O¹² | labatur I | consequantur O¹³ | si in praeceptionem O 12 uoluerunt O | id] et id O¹⁴ I¹⁵, ita ut si O¹⁶ 13 uendicentur K | s. a. Th. 15 imp. ual. et th. arc. aa. O,

imp. ual. KI | ruf. pp. om. KI 16 militum KI 17 inopia KO | accione K | capitata I¹⁸ | quis] quidem O¹⁹ | propter] per O, pro I²⁰ | annis K 18 habuntiam K, habundancia O | neglexerint O | rerum] in rerum I | precii O 19 taxauerint I | quod om. I | legem hanc I | expeti K, expetitls I²¹ | id] illud Th. 20 consequantur K | s. a. Th. 22 impp. . . pp.] imp. arch. KI 23 etiam om. I 24 ut] uti O 25 ualentiani I 26 tamen] tantum KO | s. a. Th. 28 aa.] O Th., a. KI, aa. pp. Contius, aa. eidem Cui. | excellentia tua erog.] X Th., excellentia tue rog. KI, excellencie tue rog. O | suscepiones O | facta K, factam I | quantitatem I 29 perficiant I³⁰ | ut quo die] cotidie O | numerus O | exploretur ac (aut altero loco) si q. a. actuarium (sic) bis O³¹ 30 optiones] opinatores O | constitit K

- 1 ea summa imputanda, quam semel flagitantibus eiadem erogasse monstrauerint. Nam ad illustres quoque magistros utriusque militiae sacri apices cucurrerunt, quibus prouida sanctione decreuimus, ut breues ante indictionis principium summa fide ac ueritate confecti ad nostra scriinia dirigantur, secundum quos a susceptoribus erogatio celebretur. D. VIII K. APRIL. CONSTANTINOPOLI HONORIO A. IIII ET EVTYCHIANO VC. CONSS. a. 398
- 10 IDEM AA. EVTYCHIANO PP. Iubemus per omnes prouincias cunctis [Th. 7, 4, 25 mut. numeris ac militibus a Nouembri mense de nouello uino annonam dari, quoniam ueteris dispendiosa uidetur erogatio. D. X K. IVN. CONSTANTINOPOLI HONORIO A. IIII ET EVTYCHIANO VC. CONSS. a. 398
- 11 IDEM AA. PROVINCIALIBVS PROVINCIAR PROCONSULARIS. Opinatoribus, [Th. 7, 4, 26 id est exactoribus militaris annonae¹, nullum sit cum prouinciali commercium, ita ut a iudicibus uel officio prouinciali omnis summa debiti postuletur intra anni spatium conferenda. D. PRID. K. APRIL. MEDIOLANI VINCENTIO ET FRAVITO CONSS. a. 401
- 12 IDEM AA. ET THEODOSIVS A. ANTHEMIO PP. Septem dierum, per quas [Th. 7, 4, 28 tribuni emolumentum gratis sollemniter stillaturae nomine consequuntur resistentes species, non aliter adaerentur, nisi ut in foro rerum uenaliu distrabantur. D. V ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. VI ET PROBO VC. CONSS. a. 406
- 13 IDEM AA. ANTHEMIO PP. Lege repetita censemus, ut, si quis militum [Th. 7, 4, 30 interclusam specierum exactionem refricare temptauerit uel adaerationes statutas ausus fuerit immutare, tam uir spectabilis dux centum librarum auri quam etiam eius officium pari condemnationis summa quatiatur, adiecta sacrilegii poena, quae diualium scitorum uiolatores palam insequitur. D. X K. APRIL. CONSTANTINOPOLI HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409
- 14 IDEM AA. CONSTANTIO MAGISTRO MILITVM. His scholaribus, quibus labo- [Th. 7, 4, 34 rum intuitu regendos numeros dederimus, de aerariis annonis singulos solidos per opinatores, caballationis quoque rationem pro administrato tempore debitam, quando militibus erogatur, sine mora praebere oportet uel, si quis eorum antequam accipiat in fata concesserit, quod ex utraque causa ei debebatur, heredibus eius restitui. D. XIII K. DEC. CONSTANTIO ET CONSTATE VV. CC. CONSS. a. 414
- 15 IDEM AA. ASCLEPIODOTO PP. Annonas omnes, quae uniuersis officiis [Th. 7, 4, 35 atque sacri palatii ministeriis et sacris scriiniis ceterisque cunctarum adminiculis dignitatum adsolent delegari, quasque ii, qui ad earum exactionem mittuntur, pro cupiditate et libidine sua grauiter ex prouincialium uisceribus eruebant, ad similitudinem militum, quibus KO (transponit c. 11. 10) I

¹ iunge Th. 8, 5, 63. 11, 1, 29, cf. Th. 11, 5, 1 ² id est ... annonae om. Th. ³ iunge 11, 75, 4

1 ea] causa K | imputantur K, imputenda O | fragitantibus O | eosdem I, isdem Th. | monstrauerint] X Th., monstrauerit KOI 2 apicis K | concurrunt K 3 sanct. decr.] X Th., decr. sanct. KOI², decreueris actione I² 4 ad] a O | nostram I² | quo O | s. a. Th. 6 aa.] a. KI | eutichiano pp. O, om. KI 8 s. a. Th. 10 aa. ... proconsularis] Th., aa. prouincialibus O, a. KI | opinatoribus I² 11 nulli I | cum om. I² | prouinciali] X Th., prouincialibus KOI | a iudicibus] Th., a ducibus KX, eductibus O, ducibus I 12 debita I² | inter annis I | oferenda I² 13 s. a. Th. 14 idem th. aaa. O, idem et tb. I, idem K, imppp. arc. hon. et theod. aaa. Th. | anteono pp. O, om. KI | septem] iubemus per o. pr. c. n. ac militibus septem (ex c. 10) O, semper Th. | quam I 15 tributum O, tribuni pretoriani X | consequuntur] consecuntur et I² | resistentes ante tribuni collocat Th.

16 abherentur K | in om. I | distrabantur OI² | s. a. Th. 18 aa.] Th. (ubi praecedit impp. honorius et theod. aa.), aaa. O, a. KI | anth. pp. om. K | petita I² | sancimus KI² 19 exactione O | refricare] X Th., replicare KOI | adaerationes] adeo rationes I 20 dux centum] ducentum I² | eius] non I² 21 paris I | condemnatione K | quae] quam O 22 s. a. Th. 24 aaa. c. mag. mil. O, a. const. Ambros. E 28 inf., a. KI | his schol.] li sculatoribus I² 25 dedimus KI² | singulos] singu K 26 ratione K 27 erogatum O¹ | praebere O | facta K 28 s. a. Th. 30 aa.] a. KI | asclep. pp.] Th., adeptadoto O, asclepio Ambros. E 28 inf., om. KI | quae] qui O 31 et om. OI | sacri K 32 asolent O² | eorum I² | exagitationem O¹ | cupidine K | et] ac Th. 33 prouintiarum I² | uisceribus] iuserimus O² | similitudine K | militum ... p. 1067, 1 annonae om. K

aerariae praebentur annonae, adaerari praecipimus, ut omnibus superius designatis emolumenta debita in pretiis dispositio culminis tui pro publica utilitate¹ taxatis praecipiat erogari. D. XVI³ K. MART. CONSTANTINOPOLI ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS.

a. 423

- 16 IMP. ANASTASIUS A. LONGINO MAGISTRO EQVITVM AC PEDITVM. Per hanc diuinam dispositionem iubemus eos, quibus ex officio tuae sublimitatis militarum meritorum seu cuiuslibet praestationis committitur erogatio, in primis iurare pro iustitiae ratione iniunctam sibi sollicitudinem peracturos. Et secundum praesentem saluberrimae nostrae dispositionis observationem solacium, sicut dictum est, publicum erogator manu sua sine ullo dolo uel fraude singulis militibus numeret, quatenus unusquisque miles accepto per suam manum solacio ipse cum actuario de negotiatione actuariis permissa secundum rationem agat iustitiae. Hoc uidelicet obseruando, ut pro singulis solidis actuario, siue statim siue post unum duosue seu amplius annos restitutum fuerit debitum, minus quidem uno tremisso, pro temporis scilicet breuitate, pacisci liceat. Amplius autem quam unum tremissem nullus actuarius pro quoquo tempore seu annorum spatio pacisci penitus permittatur, nec ulla possit actuarius machinatione pro temporis prolixitate unius quantitatem tremissis excedere. Si qua tamen inter actuarium et militem super pactione seu negotiatione tempore erogationis emergerit dubitatio, iubemus eidem militi dandas pecunias ab erogatore principiis dari et non secundum obtinentem hactenus consuetudinem easdem pecunias uel ab erogatore uel ab actuario retineri, quatenus causa apud deuotissima principia propositis sacrosanctis scripturis inter actuarium et militem tractetur, ut ex omni parte miles nullum damnum sub quacumque occasione praeterquam id, quod cum ex iusta et permissa actuariis negotiatione debere constiterit, patiatur. Super his uero, quos datis forte com meatibus abesse contigerit, haec uolumus obseruari, ut pecuniae quae erogandae sunt usque ad triginta milites, quos tantummodo datis com meatibus dimitti sacra constitutio continet, apud deuotissima principia sequestrentur, illorum scilicet tantummodo militum, quorum intra triginta com meatales uiros constitutorum actuarius tempore erogationis pittacia utpote habita super pactione protulerit, quatenus, cum idem redierint milites, causa apud deuotissima principia secundum praefatum modum tractata utriusque partis indemnitati similiter consuletur: non danda pro tempore tribuno licentia triginta uiris amplius sub com meatibus occasione dimittere. Sin uero saluberrimam constitutionem offendendo amplius quam triginta uiros datis com meatibus tribunus dimittere ausus fuerit, pecunias quidem, quae post praefatorum triginta uirorum numerum per com-

KOI

¹ auctoritate Th. ² xv 11, 75, 4

1 adaerari] *I*^o Th., aderrari] *K*, a herede *O*, adherere. *I*^a, adherere *I*^b | praecipimus *O* | supra *I* 2 precii dispositione *K* | pro] per *K* | publicata *I* 3 s. a. Th. 4 imp. an. a.] Hal., imp. anasta. Ambros. E 28 inf., idem et anasut aaa. a. *O*, idem et aust. *I*, idem a. *K* | longino mag. (mag. om. Ambros.) eq. ac (et *O*) ped.] *O* Ambros. E 28 inf. Cui., om. *KI* 5 constitutionem *KI*^a | militiarum *I*^a, militum *X* | meritorium *X*, militum *O*^a 7 iniunctam om. *I*^a | salub. nostre disp. praesentem *O* 8 publ. erogatos *K*, publ. (—cus *I*) erogatos *OI*^a, erogator publicus *X* 9 uel] et *X* | fraudem *I*^a | unumeret *K*^a, enumeret *X* 10 acturio *OI*^b, acturie *I*^a, actuarius suo *K* | negotiatione] *X*^a, negatione *KOI*^a, rogatione *I*^b, actione *I*^a*X*^a | promissa *KI*^a 12 unum *I*^a | debitum fuerit *KI* 13 scil.] scil. et *I*^a | ualeat *KI*^a | aplius aliquam (om. autem) *I* 14 seu] se *I*^a 15 pro t.] t. pro *I*^a | prol. un. quantitate *K*, quantitatem prol. (prol. qu. *O*^a) un. *O* 16 tantum *K* | actuarium *K* | et] uel *KI*^a 17 pactionem seu negationem *O* |

rogationis *I*^a 18 pecunias] personas *O* | erogatione *K* | printipii *K*, principibus *O*, principatus *I*, principis *X*^a | non om. libri, suppl. Cui. ex B: καὶ μὴ κατὰ τὴν μέχρι νῦν συνήθειαν | obtin. hact.] hact. obseruatam *X* 19 eadem *O*, tales *X* | uel om. *O* | erogatorie *I*^a?, erogatione *I*^b, erog. principii dari *O* (cf. u. 18), erog. principis *X* | causa] ea uel ca *O* 21 propterquam *K* 22 acturii *O* | negatione *I*^a | deberi *OX* | consterit *I*^a 23 porte *O* 24 militem *I*^a | quo *O*^a 25 pertinet *O*^a | principia om. *O*^a | sequestretur *K* | scilicet om. *K* 26 inter *OIX* | constitutos *OX* 27 pictatis *K*, putatis *I*^a, pitancia *X* | habitat *K* | pactionem *KX* | protulit *K* | cum] q. cum *O*^a 28 causa] cum *KO* | prefecturum *K* | tractaque *I* 29 que om. *K* | similiter] militi *O* | consulatur *X* 30 iuris *KIX* | com meatibus *K*, meatuum *O*^a, com meatuum *O*^b | saluberrima constitutione *K*, celeberrimam constitutionem (—ne *I*) *OIX*^a 31 offerendo *K* 32 quae] quoque *I* | pro comeatum *K*

meatus dimissis militibus erogandae fuerant, publicae rationi erogator non dubitet repor-
 4 tandas. Sciat uero tribunus praeter iam constitutas super huiusmodi facinore intermina-
 tiones sese *de* propriis facultatibus singulis militibus, quibus ultra numerum triginta
 uirorum sub nomine commeatus eos dimittendo causam non consequendi publica solacia
 4a dederit, quidquid ob iniquam dimissionem amiserint, soluturum. Nec prius idem tribunus 5
 ab eodem discedat numero, nisi omnes huiusmodi milites, id est quos post permissam
 triginta uirorum quantitatem commeatus nomine dimiserit, indemnes in hac parte atque
 5 illaesos reddiderit. Hoc etiam adiciendo, ut sub gestorum testificatione tam decem ex
 deuotissimis principibus, primates eorum uidelicet, quam unusquisque caput scholae iuratus
 deponat, sub sua praesentia rem sicut superius dispositum est fuisse subsecutam, et sub 10
 obtutibus suis unumquemque militem solacium suum manu sua ab erogatoria dextera
 suscepisse: et huiusmodi gesta relatione a uiro clarissimo tribuno uel deuotissimis prin-
 cipiis intra tres menses mittenda, ex quo profectus fuerit, numerandos ad nostram referat
 6 pietatem. Hoc uidelicet ante omnia curando, ut pro tempore erogator, postquam datae
 fuerint ex publico pecuniae, intra duos uel tres menses seu quattuor, pro qualitate scilicet 15
 spatiorum, commissam sibi sollicitudinem erogationis non dubitet faciendam: uel si ulterius
 apud se pecunias publicas differendo erogationem ausus fuerit retinere, sciat se modis
 omnibus damnum, quod ex negotiatione miles sustinuerit, ex propriis facultatibus militi
 7 soluturum. Scientibus his, qui praefatae dispositionis obseruantiam siue in differenda ultra
 sigillatim definitum temporis spatium erogatione siue in qualibet alia parte fuerint egressi, 20
 non solum sese militiae cinguli amissionem, uerum etiam facultatum quoque suarum publi-
 cationem pro tanto subituros flagitio: et insuper erogationum quoque sollicitudinem ab
 officio tuae celsitudinis, si imperatoria uiolata fuerit dispositio, ad alios transferendam, si
 non idem officium, simulac huiusmodi fuerit a quolibet facinus perpetratum, ad notitiam
 nostrae mansuetudinis uel certe ad scientiam illustrissimae magisteriae referre curauerit 25
 potestatis, ut eiusdem apparitionis periculo tale flagitium principales minime possit aures
 latere, quatenus ex omni parte eodem delicto reuelato, quicumque saluberrimas nostrae
 pietatis ordinationes ausus fuerit uiolare, interminatas minime possit poenas euadere: ita
 ut in singulis militibus, qui non obseruato in eorum persona tenore datae dispositionis
 laesi fuerint, liceat sacratissimum nostrum, per unum forte uel etiam binos milites pro 30
 omnibus uerba facturos, petere comitatum et porrectis precibus quod contra nostram
 dispositionem passi sunt approbare, eoque facto statutis uiolator imperatoriae dispositionis
 8 suppliciis percellatur. Illud praeterea modis omnibus obseruari decernimus, ut erogator omnes
 pecunias, quae mortuis militibus usque ad diem mortis eorum debitae fuerant, secundum
 datam iam diualem dispositionem uxoribus uel liberis eorum non dubitet ministrandas. 35

KOI

1 erogante *K* | publici *I*^a | erogatur *K*, ero-
 gatorum *I*^a, erogatorium *X* | reportanda *OI*^a,
 reputandas *X* . 2 praeter] post *O* | consti-
 tas *I*^a | huiusmodi *K* . 3 sese] se *X* | *de*
Hal., *om. libri* . 4 uirorum] dierum *O* | causa
 non *KOI*^a, non a (a *del. X*^b) causa *X* | se-
 quendi *O*^a . 5 unquam *K* | missionem *I*^a |
 amiserit *KOI*, amiserint *I*^a, amiserit *I*^b
 6 discebat *K* | modi *om. O* | permissam post *I*
 7 uirorum *I*^a | in] omnes in *O* . 8 ut] etiam
 ut *I*^a, *om. X* | sub] sug *K*, su *O* . 9 uide-
 licet] u. et *I* . 10 deponant *I*^a . 11 suum
om. K | erogatoribus *OI*^a . 13 praefectus *O*
 15 ex] haec *O*, . *I*^a | inter *OI*^a? | duos uel
 (uel . *O*^a) tres] uel duos *I* | seu quattuor
 menses *K* . 16 commissam *K*, *esam I*^a | soli-
 tudinem *I*^a | non] si *K* . 17 differendo *OI*^b
 18 ex] *IX*, et de *K*, et *O* | propriis *I*
 19 soluturum *I*^a, solutorum *X* | differen-
 dam *O*^a, differende *I*^a . 20 singillatim *K*,
 sigillatim *O*^a | erogationem *OI*^a*X* . 21 sese]

esse *K* | cingulis *O* | uerum ... publicatio-
 nem *om. K* | etiam] et *OI*^a | publicatione *O*
 22 subituro *KI*^a | erogationem *K* | quoque]
 quoque etiam *O*, quo . *I*^a | sollicitudine *I*^a*X*
 23 imperatoriam *I*^a | transferenda *KX* | si
 non] sine *K*, si uero *X*^a . 24 idem] id *X* |
 a quolibet] qualibet *K* . 25 illustrissimi *K* |
 ferro *KOI*^a*X* | curauerit] uel procurauerint *I*^a
 26 ut] est ut *I*^a | eiusdem] eis *O*, eisdem *X* |
 apparitioni *O* | periculis *KO*^a*X*, curriculum *O*^a |
 possint *libri* . 27 delicto] loco derelicto *I*^a |
 releuato *KI* | quodcumque *I*^a . 28 ordina-
 tionis *I*^a . 29 ut in] ut *O* | obseruanto *I*^a |
 eorum in personam *I* | tenore datae] *OI*,
 redacte *K*, tenore recte *X* . 30 nostrum
om. K . 31 comeatum *KX* contra *Graccos*
teste Cuiacio . 32 eo quod *I* | statuis *K*,
 statuto uigiliis *O*^a . 33 modis omnibus] *OI*^b,
 disposdis *omn. K*^a, ddis *omn. K*^b, mo . *I*^a,
omn. modis X . 35 iam dictum *X* | dubi-
 tent *OIX*

- 17 IDEM A. ARCADIO PP. Cum saepe contingit propter quasdam [Parat. ad Const. 1, 2
maximas et inexcusabiles rationes quibusdam ad custodiam uel aliam huiusmodi causam
milites deputari uel etiam deputatos esse, et non conuenit hoc modo publicum aliquod
damnum seu dispendium sustinere, iubemus, si qui fortissimi milites ex quocumque numero
curiis uel quibusdam corporibus uel sacrosanctis ecclesiis uel aliis personis pro custodia, s
ut dictum est, uel tali alia causa a nostro numine deputati sunt uel fuerint, ne per eorum
translationes circa annonarum uel capitum eis praebendorum erogationem publicis rationi-
bus quaedam laesio ingeratur, eadem de proprio personam seu personas, cui et quibus
deputati sunt uel fuerint, modis omnibus agnoscere: hoc tantummodo de publico pro isdem
annonis et capitu praebendo et imputando, quod in locis, ex quibus praefati milites per- 10
ueniunt seu peruenerunt, imputabatur, uel si antelatum praestationem supradictae personae
recusauerint, eosdem milites de suis locis non recedere, uel eos qui recesserint ad ea sine
1 quadam mora redire. Hoc omnifariam custodiendo, ut nemo deuotissimorum militum cui-
cumque personae seu corpori sine speciali nostrae serenitatis iussione scriptis proferenda
2 deputetur. Officio tuae celsitudinis, si hanc nostrae mansuetudinis formam, quotiens super 13
militibus quibusdam deputandis aliquid statutum fuerit, gestis insinuare et, quid eos, quibus
dati sunt, prout nobis placuit, agnoscere oportet, itidem publicare minime curauerit, tam
dispendium, quodcumque publicum hac ex causa sustinuerit, ei de proprio resarcire, quam
triginta librarum auri multam propter suam desidiam, immo magis conuentiam dependere
3 cogendo. Rectoribus nihilo minus prouinciarum et apparitionibus eorum, si statuta nostra 20
uiolauerint seu uiolari concesserint, eiusdem condemnationis solutione percellendis.

18 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.

Ἡ διάταξις κελεύει πρότερον ἐπὶ χώρας παρακρατεῖσθαι τὰ εἰς στρατιώτας δαπανώ- [B 57, 4, 19
μένα καὶ τηλικαῦτα τὰς λοιπὰς αἰτίας τοῦ δημοσίου προβῆναι. οὐδὲ γὰρ γρη' μόνως τὰς ἐκπομ-
πὰς κατεπιγεῖσθαι, ἀδυνάμεισθαι δὲ τὰ στρατιωτικὰ δαπανήματα. τοὺς δὲ ἄρχοντας καὶ τὰς 25
πόλεις καὶ πάντα τὸν ἕτερον δημοσιεύοντα, εἴ τι παραβαθῇ τῶν θεσπισθέντων, καὶ τὰ χρήματα
παρίχειν οἰκοθεν τοῖς στρατιώταις καὶ πρόστιμον ἑκατὸν λιτρῶν χρυσίου θεσπίζομεν.

a. 491—505

19 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεσπίζομεν

Ἡ διάταξις κελεύει, ἵνα, ἐὰν στρατιώταις ὑφισταῖται μὴ ὥσιν ἐν ταῖς οἰκείαις ἀγγα- [B 57, 4, 19
ρείαις, ἀλλ' ἢ εἰς βοήθειαν ἱφορίσθησαν προσώποις τισὶν ἢ κατὰ ἄφεσιν ἀπελύθησαν, μὴ 30
λαμβάνειν τὰς ἀννόνας αὐτῶν τὸν ὑπομνηματοφύλακα ἐν εἰδεί διὰ τὸ μὴ φθείρεσθαι, ἀλλ' ἐν
χρυσῷ διατηρωμένου τοῦ εἶδους κατὰ τὴν τράπεζαν, ὅρκου παρεχομένου παρὰ τε τῶν τριβού-
νων καὶ τῶν βικαρίων καὶ τῶν δομεστίων καὶ ὑπομνηματοφυλάκων καὶ ὀπτιῶνων, οὐδὲν ἤττον
καὶ μετὰ τὸν ὅρκον λογοθετουμένων καί, εἴτε ἂν εὐρεθείησαν ψευδόμενοι, ἐν διπλῷ καταβαλ-
1 λόντων. Εἰ δὲ καὶ στρατιώτης ἐξαργυρίσαι βουλευθείη τὰς παρεχομένας αὐτῷ ἀννόνας, λήψεται 35
τὰ χρήματα κατὰ τὴν τράπεζαν. εἰ δὲ τὸ εἶδος λαμβάνει, λήψεται τὸ ἐν τῇ χώρᾳ χορη- [1, 4, 18

KOI: indices c. 18. 19 ex B restituit Cuiacius

¹ αὐτὸς (Heimbach)?

1 idem ... pp.] Cui., idem arc. a. pp. O, impr. a. archa. pp. Ambros. E 28 inf., idem a. KI | contigit K 2 uel] uel ob K 3 et om. OI^a 4 seu] a. seu K | quis I 5 cu- rila] clieris K? | quidam O | uel aliis] ut aliis O^a | per KI^a 6 ut d. est om. K | uel] ut O^a | tali] t. uel I^a, om. I^b | nomine libri | uel] ut dictum est uel (uel om. I^a) I 7 translatione K | annoriarum K, anno- rum I^a | captum K | eis om. X 8 qui- dem K | ingeritur K, ing-(n?)eratur I^a | per- sonam] persona O | seu] seu et K | et] uel I 9 sunt uel] scl'i O, om. X | modis] hoc m. X 10 capite KIX | prebendorum I^a? | et om. X 11 seu peruenerunt om. X | uel] et X 12 re- cusauerunt KO | non] mox X | reddere I^a | decesserint KI^a? | sine] sinde K 14 seu] ut seu K | corpore K | proferendam I^a 15 de- pentetur O^a | censitudinis O | nostram O

16 reputandis K | aliquod OX | quod OX | quibus] quibusdam I 17 idem K, idite iti- dem X^a 18 ei de] edd., uel ei de O, uel eidem KI, eandem X | proprio] priori I | resarcire] est sartiro K 19 desideriam K | conuenientiam X, tribuentiam K | deprehen- dere KI^a 20 apparitoribus OI^b 21 solu- tio K | precellendis I 22 c. 18. 19 Anastasii esse colligitur ex 1, 4, 18, quae gemina nide- tur c. 19 § 1 28 inscriptionem ex 1, 4, 15 restituimus | Θεσπίζομεν tradunt Paratitla ad Const. 1, 3 32 τὴν τραπέζαν] τὴν Cui., τραπέζαν suppl. Continus ex uersione Cuiacii facta spe- cierum aestimatione secundum rationem men- sae 36 εἰ δὲ segg.] hoc comma in Parat. ad Const. 1, 3 sic indicatur: ὁ στρατιώτης δο- κίμασι τοῦ ἐκδίκου, ἐν ᾧ μὴ παρίσταν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἄρχων, καὶ τοῦ θεοφιλοῦς τῶν τόπων ἐπισκόπου λαμβανέτω τὸ εἶδος παρὰ τοῦ συντελεστοῦ

- γούμενον κατὰ δοκιμασίαν τοῦ θεοφιλεστάτου τῶν τόπων ἐπισκόπου καὶ τοῦ λαμπροτάτου ἐκδίκου τῆς πόλεως. Εἰ δὲ καὶ ὁ ὑπομηματοφύλαξ ἀγοράσῃ παρὰ στρατιώτου τὰς ἀννόνας [(1, 4, 18)] αὐτοῦ καὶ αὐτὸς λαμβάνει αὐτὰς παρὰ τοῦ συντελεστοῦ ὡς ἐκχωρηθείσας αὐτῷ, πάλιν κατὰ τὴν τράπεζαν λαμβάνει αὐτόν, εἰ μὴ παρὰ τὸ εἶδος βούλεται ὁ συντελεστὴς προσαγαγεῖν. Εἰ δὲ καὶ οἱ συντελεσταὶ βουλευθῆσαν ἰκουσίως πωλῆσαι τινα τοῖς στρατιώταις, οὐ κωλύομεν 5 τοῦτο γίνεσθαι, εἰ καὶ μέλλουσιν ἐκ τούτου κερδαίνειν, ἥτινα ποσότητα εἰδὼν παρέχοντες αὐτοῖς παρὰ τὴν δημοσίαν τράπεζαν. μὴ ἐξίστω δὲ τοῖς πολίταις¹ ἐκ τούτου βλάπτειν τὸν συντελεστήν, ἵνα, ἐὰν αὐτοὶ κακῶς συμφωνήσωσιν, ἀναγκάζωσι τὸν συντελεστὴν καθὼς συμφωνήσῃ² παρασχέιν τὰ εἶδη. Εὐροῦσα δὲ ἡ διάταξις, ὅτι καὶ τινες τῶν χαρτουλαρίων τῶν γενναιοτάτων ἀριθμῶν ἤτοι φοιδαράτων συνωνοῦνται ἑαυταῖς σίτον, ἵνα τὸ μὲν δημόσιον δίδωσιν αὐτοῖς κατὰ 10 τὴν τράπεζαν τὰ τοῦ σίτου τμήματα, αὐτοὶ δὲ ὡς προηγορακότες εἶδη κερδαίνουσι, κειλεῖται ἡ διάταξις μηδένα συντελεστὴν ἄκοντα ἀπαιτεῖσθαι παρέχειν αὐτοῖς συνωνόν. Εἰ δὲ ἰκουσίως πωλῆσαι ζητήσῃ τις αὐτοῖς, μὴ ὑπερβαίνειν αὐτοῖς τὰ τμήματα τῆς τραπέζης εἰς τὴν ποσότητα τὴν μέλλουσαν λόγῳ ἀνόνων τοῖς στρατιώταις χορηγεῖσθαι. Εἰ γὰρ ἐξωθεν ἐτίραν ποσότητα 15 βουλευθῇ ἀγοράσαι, τότε κεινύεται πραγματεύεσθαι, ὡς καὶ πᾶς στρατιώτης. Ταῦτα δὲ πάντα 15 δείκνυσιν μέλλουσα γίνεσθαι ἀναψηλάφησις, ἀναγκάζουσα πάντα ἄνθρωπον τὸν ὅτιδήποτε ψευδόμενον σφετερισάμενον δειλάσιον καταθέσθαι, ἵνα τὸ μὲν ἀπλοῦν λάβῃ ὁ ἐκδικηθεὶς, τὸ δὲ ἕτερον ἀπλοῦν τὸ δημόσιον. Πάντες δὲ οἱ στρατιῶται οἱ προσπαράμενοντες προσώποις τισὶν ἐξαργυρισμῷ λαμβανέτωσαν τὰς ἰδίας ἀννόνας κατὰ τὸν εξαργυρισμὸν τῆς τραπέζης, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς κεφαλαιόνας· καὶ μὴ ζητεῖτωσαν τὰ εἶδη, εἰ μὴ ἐκὼν ὁ συντελεστὴς ταῦτα καταβάλῃ. 20
- 4 Τοῦ παραβῆναι τί ποτε τῶν προσηγμένων τολμῶντος μέγιστον κίνδυνον ὑφοραμένου, εἴτε τριβούνος εἴτε βικαρίος ἐστὶν εἴτε δομέστικος εἴτε ὑπομηματοφύλαξ εἴτε ὀπίων εἴτε πρῶτος ἀριθμοῦ εἴτε ταξεύτης τοῦ στρατηλάτου, ἐὰν συμβῇ τί ποτε παρὰ τὸ ἀληθὲς γνωρισθῆναι ἢ ἐπιχειρηθῆναι, καὶ μὴ παραχρῆμα δηλωθῇ καὶ ἀνασταλῇ· ἡ γὰρ ἀναψηλάφησις πάντα τὰ παρὰ τὴν διάταξιν 24 γινόμενα ἀπελέγξει.

a. 491—505

XXXVIII (XXXVIII)

R DE EXCOCTIONE ET TRANSLATIONE MILITARIVM
ANNONARVM R

- 1 IMP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. STILICHONI COMITI ET MAGISTRO VTRIVS- [Th. 7, 5, 1] QVE MILITIAE. Opinatores, quibus species in diuersis prouinciis delegantur³, contra omnem 30
1 consuetudinem nullis consistentibus familiis excoctionem panis efflagitant. Illustris igitur auctoritas tua nouam usurpationem congrua auctoritate repellat⁴, ut, cum opinatores in prouinciis delegantur, uetus consuetudo seruetur. D. ID. SEPT. MEDIOLANI THEODORO VC. CONS. a. 399
- 2 IDEM AA. ET THEODOSIVS A. HADRIANO PP. In excoctione buccellati, quod [Th. 7, 5, 1] 35
denotissimis militibus conuenit praeparari, in translatione etiam annonae nullius excipiat
1 persona, uidelicet ut ne nostra quidem domus ab his habeatur immunis. Et si quisquam, quod non opinamur, implere quae sunt praecepta neglexerit, in procuratorem eius seueris-
KOI

¹ στρατιώταις *requiritur* ² καθ' ὥν συμφωνήθη? ³ ut pretium maiore taxatione deprecant *ins. Th.* ⁴ percellat *Th.*

3 αὐτός] αὐτόν *Cui.* 1562, unde *Herrmannus* conicit hoc loco αὐτόν λαμβάνειν *scr. et u.* 4 λαμβάνειν αὐτόν *del.* 27 exactione *I* | militarium *om. Th.* 7, 5 29 annorum *I* 29 imp. ... 30 militiae] imp. arch. *KI* | comiti ... 30 militiae] *Th.*, mag. mil. *O* 30 opinationes *O*, epinatores *I* | specie *K* 31 excoctionem] exactoris *K* | afflagitant *K*, affla-

gitent *O*, et efflagitent *I*^a, efflagitent *I*^b 32 usurpatione *K* 33 s. a. *Th.* 35 idem ... a.] *Th.*, idem (imp. *O*) et th. aa. *OZ*, idem a. et th. *I*, imp. th. *K* | ad hadrianum pp. *Th.*, *om. KI* | excognitione *K* | quod] qui *O* 36 deuotissimus *K*^a | in *om. K* | excipiat nullius *I* 37 quicumque *O* 38 quod *om. O* | non *om. K* | opinatur *OI*^a | neglexerint *AO*?

sime vindicetur, ita ut, si huiusmodi contumaciae dominum conscium esse constiterit, quadruplum id, quod pro eius capitatione poscitur, posthabita dilatione solvatur. D. VIII K. APRIL. ROMAE HONORIO A. VI ET ARISTAENETO CONSS.

a. 404

XXXVIII (XXXX)

R DE MILITARI VESTE R

5

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AVXONIO PP. Omnem canonem [Th. 7, 6, 2] uestium ex kalendis Septembribus ad kalendas Apriles nostris largitionibus tradi praecipimus: proposita poena rectori provinciae vel eius officio condemnationis, quae tunc iustitiae uidebitur. D. XIII K. DEC. MARCIANOPOLI VALENTINIANO ET VALENTE CONSS. a. 368
- 2 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. MODESTO PP. Pro- [Th. 7, 6, 3] 10 vinciae Thraciarum per uiginti iuga seu capita conferant uestem: Scythia et Mysia in triginta iugis seu capitibus interim annus solutione dependant: per Aegyptum et Orientis partes in triginta terrenis iugis, per Asianam uero et Ponticam dioecesim ad eundem numerum in capitibus seu iugis annuae¹ uestis collatio dependatur, ita ut per Orientem provinciae in titulo auri comparatici, quod per iugationem redditur, compensationis gratia 15 perfruantur, exceptis Osroena et Isauria: nam easdem constat aurum comparaticium minime redhibere. D. V ID. AVG. HIERAPOLI GRATIANO A. III ET MEROBAUDE VO. CONSS. a. 377
- 3 ²IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MARTINIANO COMITI SACRARVM LARGI- [Th. 7, 6, 4] TIONVM. Fortissimis militibus nostris per Illyricum non binos tremisses pro singulis chlamydibus, sed singulos solidos dari praecipimus². D. XVI⁴ K. FEBR. CONSTANTINOPOLI 20 ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS. a. 396
- 4 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ASCLEPIODOTO PP. Militaris adae ratio [Th. 7, 6, 5] uestis a collatoribus exigatur, sacratissimis uidelicet largitionibus inferenda, ita ut quinque eius partes fortissimis militibus erogentur in pretio, sexta uero portio a gynaeciariis clementiae nostrae absque ulla uel ipsorum uel publica incommoditate pro eadem contextione 25 suscepta iunioribus gregariisque militibus in ipsa, quam maxime eos desiderare constitit, specie praebetur. D. VII ID. MART. CONSTANTINOPOLI ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS. a. 423

KOI

¹ annua Th. ² iunge Th. 6, 30, 14, cf. etiam Th. 6, 26, 6. 6, 30, 13 ³ praecipias Th. ⁴ xv Th. 6, 30, 14

1 modi om. O 2 pro] p K | dilectione KO | soluetur KI | s. a. Th. 5 militari] omni canoni et militare I 6 impp. ... pp.] imp. ual. KI | auxiliano O | canone K 7 kalendas I | setembria OI, sept. K Th. | aprilis KOIX, april. Th. | praecipimus O 8 praeposita O | poena post 9 uidebitur collocat Th. | rectori] tractori K | uel] uis K | eis O⁹ 9 prouidebuntur I^a | s. a. Th. 10 impp. ... pp.] imp. ual. I, imp. K | et ualent.] ual. nō. O | pp.] pp. provincie sarcianum O | prou. thartianum I^a, om. K 11 iuga] iusta K | nestem] seu u. I^a | sithia miscia K, sithiam et misciam O, scithia (sithia I^a) et mithia I 12 interiui K | dependeat K, dependebat O, dependat I, defendant Th. | egyptum I^a 13 partibus I^a | asiana K, asiam OI^a, inc. I^a | ponticam KO | diucesses K, diocesis I | eum O 14 numerum] nostrum I^a 16 osroena (—ne Th.) et] Th., osidena K, sidena

et O, obsidena et I^a, osroenatis et X, inc. I^a | Isauria nam easdem] sis auriana asdem K, ysauria eadem O, ysirianam renatis auriam easdem I^a | aurum I^a | comparancium O, inc. I^a 17 rectiberi O | s. a. Th. 18 impp. ... largit.] imp. arch. I, imp. a. K | martiniano] Th., martiano O 19 militibus om. K | per illyr.] p illicricum nobis K | emissas K | per I^a 20 dari solidos O | praecipimus O | s. a. Th. 22 impp. ... pp.] imp. hon. KI | aa. ascl. pp.] Th., asdepodato O 23 collationibus I^a | exigatur ... largitionibus bis I^a | ut ita K 24 parta K | sexa K | gineceariis K, ginegiariis I^a, gineariis I^a 25 uel ipsorum om. K | eandem I | contextione] X Th., contentione K, contestatione O, contestationem I 26 minoribus OI^a | gregariisque O | quam] quo. Th. | constiterit KI 27 speciel O^a | prebeantur I | s. a. Th.

XXXX (XXXXI)

R DE METATIS ET EPIDEMETICIS R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. THEODOTO MAGISTRO [Th. 7, 8, 4] OFFICIORVM. Si quis mensorum nostrorum manum, qua deputatas singulis quibusque domus enotant et postibus hospitaturi nomen adscribunt, delere non dubitauerit, ad instar 5 falsi reus ex hac auctoritate teneatur. D. VI K. NOV. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABVNDANTIO VC. CONSS. a. 393
- 2 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. HOSIO MAGISTRO OFFICIORVM. [Th. 7, 8, 5 B 57, 5, 2] In qualibet uel nos ipsi urbe fuerimus uel ii qui nobis militant commorentur, omni tam mensorum quam etiam hospitem iniquitate submota duas dominus propriae domus, tertia 10 hospiti deputata, eatenus intrepidus ac securus possideat portiones, ut in tres domus diuisae partes primam eligendi dominus habeat facultatem, secundam hospes quam uoluerit exsequatur, tertia domino relinquenda. plenum enim aequitate atque iustitia est, ut, qui aut successione fruitur aut empto uel extructione gaudet, electam praecipue iudicio suam rem 15 teneat et relictam. Ergasteria uero, quae mercimoniis deputantur, ad praedictam¹ diuisionis iniuriam non uocentur, sed quieta sint et libera et ab omni hospitem iniuria defensata solis dominis conductoribusque deseruiant. sane si stabulum, ut adsolet, militari uiro in tertia domus parte defuerit, ex ergasteriis, nisi id dominus qualibet occasione prouiderit, 20 pro animalium numero uel domus qualitate deputabitur. Illustribus sane uiris non tertiam partem domus, sed mediam hospitalitatis gratia deputari decernimus: ea dumtaxat conditione seruata, ut alter ex his quilibet, quique maluerit, diuisionem arbitraria aequitate 25 faciat, alter eligendi habeat optionem. Et firmissimum perpetuo quod iussimus perseueret, ita ut triginta libras auri qui illustri sunt praediti dignitate fisco nostro se illaturos esse cognoscant, ceteri uero militia sciant se esse priuandos, si generale praeceptum amplius usurpando quam iussimus reprehensibili temeritate uiolauerint. D. VIII ID. FEBR. CON- 30 STANTINOPOLI HONORIO III ET EPTYCHIANO CONSS. a. 398
- 3 IDEM AA. VINCENTIO PP. Cunctos iudices scire uolumus a praetoris ordi- [Th. 7, 8, 6] nariarum iudicum his praesentibus abstinendum. D. XVI K. FEBR. MEDIOLANI STILICHONE ET AVRELIANO VV. CC. CONSS. a. 400

KOI

¹ praedictae Th.

2 rubricam om. I^a | meratis K^a, metaticis O | et epid.] epid. O, et cetera X, om. I^b Th.: περί μονῶν καὶ ἐπιδημιῶν ἢ περί μετᾶτων index Coislin. ad B 57, 4, περί μονῶν καὶ ἐπιδημιῶν καὶ παρόδου στρατιωτῶν B 57, 5 3 imp. th. et ual. et arch. aa. O, imp. th. KI | theod. m. off. om. KI 4 nostrorum mensorum I | manu qua OI^a Th., in antiqua K | deputatus KI^a | singulus K 5 dolore I^a | dubitauerint KI 6 hac om. I | auctoritas K | teneantur O^a | s. a. Th. | theod.] dn. theod. Th. 8 imp. ... offic.] imp. arc. KI | hosio] Th., theodo O 9 urbe] uebe K | fuimus I | omnio K, omnibus I 10 quam om. K | etiam om. O | hospitium O^aI^a | inquietate sumata I^a | terciē hospiciata K 11 deputate K, deputa I | hactenus KO | intrepido I^a | possidat K | portioni. O^a | in] ui K | uise O^a, diuisa Th. 12 prim. O^a, prima I, prima in Th. | secundo O | hospes per quam I^a, per quam nos K 13 domino] domi modo I^a | plenum] et pl. K | quid KI 14 successione O^a, successionem I^a | fruatur I^a | empto] Gottin-

gensis Th., emptor KOI | gaudet el. praecipue om. K | rem] Th., partem rem O^a, partem KO^aI 15 mercimoniis O^a | deputantur] I^a Th., unius dep. KO, uiris dep. I^a 16 non om. K | omni ospitium I, hospitium omni O, omnibus hospitantium Th. | defensatur K 17 solum O | dominus K | quod I^a | uero K 18 in tertia parte domus O, domus in tertia parte I | ex om. O | id] idem O 19 deputabuntur KI | iuris K 20 hospitalitatem gratia K^a, hospitalitia Th. 21 seruata] Hafniensis Th., obseruata KOI | alter] unus O^a, ad O^a | quibuscumque I | arbitrari OI^a, arbitrari I^a, arbitrii Th. 22 habet OI^a | firmissimus Th. | perseueret O^a, perseuenet et K 23 illustrissima KOI^a?I^a | sunt praedicti OI, praediti sunt K | dignitatem K | fisco nostro] rō (= ratio) fisco K | se] se penam I 24 cognoscimus sciant ceteri uero mil. I^a | esse se KI 25 temeritate K, bis I^a | s. a. Th. 27 aa. uicentio pp. O, a. KI | praetoribus K 28 s. a. Th.

- 4 IDEM AA. AEMILIANO MAGISTRO OFFICIORVM. Fabricensium [Th. 7, 8, 8 mut. II 57, 5, 4] domibus ubique constitutis omnem molestiam hospitem praecipimus amoueri, quo et Antiochensibus et ceterarum ciuitatum fabricis similis domorum excusatio praebetur, absente scilicet sacro comitatu. D. XI K. FEBR. CONSTANTINOPOLI STILICHONE ET AVRELIANO 4
CONSS. a. 400
- 5 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. IOHANNI PP. Deuotum possessorem [Th. 7, 8, 10] ab omni inquietudine liberamus. Primo igitur omnium ad nullum praedium¹ publicum uel priuatum domus nostrae uel cuiuscumque iuris nullus metator accedat, si a quoquam fuerit 1a destinatus. Licentiam enim domino actori ipsique plebi serenitas nostra commisit, ut eum, qui praeparandi gratia ad possessionem uenerit, ²expellendi habeat facultatem nec crimen 10 aliquod pertimescat, cum sibi arbitrium ultionis suae sciat esse concessum: recteque sacrilegium prior³ arceat, qui primus innenerit. Administrantem uero eiusque officii proceres, quorum praecepto inhibitam personam ad agrum aliquem destinauerit, in tempore 2 proscribi debere censuimus. Solam sane hospitalitatem sub hac observatione concedimus, ut nihil ab hospite, quod uel hominum uel animalium pastui necessarium creditur, postuletur, omniumque sit acceleratum iter atque continuum nec ulli liceat residere, ne diuturnitas 3 commanentium ulla ex parte praedium uexet. Decem etiam librarum auri multa ferietur, quisquis administrator togatus apparitor ullus aut militans uel iter agens ullo in 4 loco aliquid ab hospite postulauerit. In tantum enim inhiberi sceleratum morem iubemus, ut ipsis quoque praebentibus impunitum esse non patiamur, si quid⁴ sponte contra praeceptum nostrum probati fuerint obtulisse. D. PRID. ID. IVN. RAVENNAE POST CONSULATVM HONORII VIII ET THEODOSII V AA. a. 413
- 6 IDEM AA. HADRIANO PP. *Africae* hoc prospectum est, ut infausta hospitalitatis praebitio tolleretur nec balneum quisquam⁵ a domino aedium postulet. D. V NON. MART. RAVENNAE CONSTANTIO ET CONSTATE CONSS. a. 414
- 7 IDEM AA. EVSTATHIO PP. Deuotissimos milites ex procinctu [Th. 7, 8, 13 B 57, 5 not. y] redeuntes uel proficiscentes ad bella muri noui sacratissimae urbis singulae turres in pedepianis suis suscipiant. D. V NON. MART. CONSTANTINOPOLI HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS. a. 422
- 8 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANVS AA. HELIONI MAGISTRO [Th. 13, 3, 18 mut. B 57, 5, 8] OFFICIORVM. Archiatros nostri palatii nec non urbis Romae et magistros litterarum pro necessariis artibus et liberalibus disciplinis nec non picturae professores, si modo ingenui KOI 30

¹ per Africam uel *ins. Th.* ² multandi *ins. Th.* ³ prior *om. Th.* ⁴ uel *ins. Th.* ⁵ iunge *Th.* 6, 29, 11. 7, 4, 33 ⁶ nec priuatum quisque *Th.*

1 idem ... officiorum] *Th.*, idem a. emiliano mag. *O.* idem a. *KI* | fabric.] a f. *Th.* 2 hominum *KI*? | praecipimus *O.* *om. K* | quo] *Th.*, quod *libri* | atheocensibus *O.* 4 scilicet et *I* | s. a. *Th.* 6 impp. ... pp.] imp. hon. *I.* imp. *K* | possessionem *K.* possessore *I.* 7 inequitudine *K.* iniquitate *O.* | prelium *K.* praedium *O.* 8 nullis *K.* ullus *I.* | metator] mensor *Cui. Th.* 9 accioni *O.* | ipsi quoque *I.* | uestra *K.* 10 peruenerit *O.* | habet *K.* 11 pertimescebat *O.* | ultioni *O.* | sciant *I.* | sacrilegium *KI*? 12 administrationem *K.* 13 inhabitam *I.* hii habitant *K.* 14 censem *Th.*, decernimus *OI*? | scolarum *K.* | concedimus observatione *O.* 15 omnium *I.* | aialium *K.* | pastu necessarium *I.* | pastum incensarium *K.* 16 omnique *O.* | iter] utrum *K.* | ne] nec *I.* 17 comantium *K.* | commeatum *O.* | praedium (precium *X.*) uexet] *X Th.*, uexet (uexi *K.* uexetur *I.*) praedium (presidium *I.*) *KOI* | etiam *om. I.* | mulc-

tam *K.* 18 feriuntur *I.* | togatos *X.* et rogatus *I.* | apperitor *K.*, *om. I.* | ullius *K.* | ant] *delt. Th.*, ad *K.* autem *O.* uel *I.*, *inc. I.* | militans *O.* militat *KI*? | uel] aut *O.* et *K.* item agens *K.* inter agens *X.* | in loco] illico *K.* 19 ab] ob *K.* | postularit *Th.* | postulat *O.* | more *K.* 20 praesentibus *O.* 21 nostri *I.* | s. a. *Th.* 23 idem ... pp. (proc. *Th.*) | *O Th.*, idem a. *KI* | africae] *Th.*, *om libri*, quasi pars esset inscriptionis | prosperum *K.* | hospitalitatis *O.* 24 prohibicio *O.* | preiunctio *I.* | tollatur *O.* | adium *K.* | eduum *I.*? | s. a. *Th.* 26 aa.] a. *KI* | eustacio pp. *O.* *om. KI* | deuotissimus *I.* | procinctu *K.* 27 proficiscentes *O.* | muri noui] *Th. cum B.* | muri nobis *O.* | mur *K.* | muri *I.* | turtes *I.* | pedepanis *K.* 28 suis *om. I.* | s. a. *Th.* 30 impp. ... 31 offic.] imp. *th. KI* | helioni m. off.] *Th.*, mag. off. eliano *O.* 31 et *om. O.* 32 necessitatibus *K.* | professiones *K.*

sunt, hospitali molestia quoad uiuent liberari praecipimus. D. XIII K. SEPT. HIERIO ET ARDABVRIO CONSS.

a. 427

- 9 IDEM AA. NOMO MAGISTRO OFFICIORVM. Omnes, qui metata [Nou. Theod. 25 B 57, 5, 9
in suis domibus praestant, siue hospitia praebuerint metatoribus seu quolibet pacto satis
eis fecerint, nullam uel pensionis uel discussionis domus gratia molestiam sustinere cogantur.
1 tur. Deinde neminem uolumus cuiuslibet loci uel ordinis in hac florentissima urbe domum
propriam excusantem metatum sibi in alienis aedibus¹ priuilegio militiae uindicare. quod
2 et in prouinciis obseruari oportet. Ceteris uero, quibus illustris dignitas sub² cingulo uel
citra cingulum pro solo honore delata est, excusandarum aedium licentiam penitus denega-
3 mus. Hoc iuris in his etiam praecipimus obseruari, quos ipsa quidem administrationis 10
4 condicio spectabiles nouit, honor tamen additus a nostra liberalitate reddit illustres. Sci-
turis omnibus, quod si quis, cum cingulo perfruatur et excusationem ita propriae domus
impetrauerit, ut a pensione etiam portionis tertiae sit immunis, et militiae causa metatum
in alienis domibus sibi crediderit uindicandum, si quidem honore praeditus excusationis
ius habeat, carebit legum priuilegiis, quas fraudare conatus est: si uero inter eos quibus 15
nulla suffragatur dignitas numeretur, centum librarum auri sacratissimis largitionibus pen-
dendarum illatione multabitur. D. XVII K. FEBR. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XVII
CONS.

a. 444

- 10 IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA. MAGISTRO OFFICIORVM. Hac [B 57, 5, 10
lege sancimus, ut, si quis consularem et patriciam meruerit dignitatem, tres domos proprias 20
dum superest habeat hospitem immunitate securas, heredes uero eius filii aut pater aut
mater nepotes aut frater aut soror aut uxor duarum domorum suarum excusatione potian-
1 tur. Si quis uero consulatu tantummodo gloriatur, duas semis domos suas immunes habeat:
post fata uero eius memorati heredes unam semis domum suam habeant nullis hospitibus
2 praegrauatam. Pari priuilegio perfruatur cum memoratis heredibus, qui solius patriciae 25
3 dignitatis sine consulatu decoratur insignibus. Praefectorii uero nec non et magistri mili-
tum duas domos suas habeant quoad uixerint hospitibus liberatas: heredes uero eorum
4 memorati unam defendant domum suam simili excusatione munitam. Magistri uero officio-
rum uel quaestores unam semis domum suam quoad uixerint habeant hospitem onere
5 liberatam: heredes uero eorum praedicti unam ab hospitibus iure defendant. Comites 30
autem domesticorum et protectorum et sacrarum largitionum et priuatarum et uir specta-
bilis primicerius notariorum singulas domos suas ab hospitem grauamine dum uiuunt
gaudeant esse securas: memorati uero heredes eorum mediam partem unius domus suae

KOI

¹ domibus *Nou.* ² cum *Nou.*

1 modestia *I^a* | ad *om.* *K* | uiuentur *O*, ui-
uerentur *I^a*, uiuerent *Th.* | libertari *K*, libe-
rali *I* | praecipimus *O* | *s. a.* *Th.* 3 aa. ...
offic.] *a.* *KI* | nono *O*, nemo *Ambros.* *E* 28
inf. | metatas *O* 4 edibus *O*, *om.* *I* | hospi-
cium *O*, hospita *I^a* 5 fecerunt *O* | pos-
sessionibus uel discussionibus *I^a* 6 ne-
minem *om.* *I^a* | uel] nel cuiuslibet *O^a* | flo-
rentissime *O*, florentissima *I^a* 7 milite *K* |
quod *om.* *O* 9 excusandorum *I^a* | denega-
mus ... 10 praecipimus *om.* *K* | denegatus *O*
10 praecipimus *O* | quidam *K* 11 specta-
bilis *I^a* | tamen] tantum *O* | a nostra] aura *K*
12 cum *om.* *K* | cingula *O* | propriae] per-
fruatur *I^a* 13 sit immunis] *X* *Nou.*, sint
immunes *K*, immunes (—nis *I*) sint *OI^a*, im-
munis sit *I^a* | et] sod *K* | met. (metum *I^a*)
in (in *om.* *KI*) al. dom.] al. dom. in met. *O*
14 sibi] sub *K* | uendic. credid. *K* | quide *K* |
honorem *I^a* 15 habeant *I^a* | quasi fraude
coactus *I^a* 16 cetum *I* | auri] sa *K* | sacra-
tissimi *I* 17 illatione] et in ill. *I^a* | *s. a.*

Nou. 19 imp. ual. et ualis. mar. aa. uingel'o
(uincl'o *O^a*) mag. off. *O*, imp. ual. *I*, imp. *K*
20 meruit *K* | tres] res *K* | donos *O*, do-
mus *IX* 21 inmutare *I^a* | aut mater] ma-
ter *K* 22 fratres aut soror *OIX*: ἀδελφοὶ
ἢ καὶ ἀδελφαί *B* 23 qui *O^a* | consulatum
OI^a | gloriantur *I^a* | domus *I* | sinmunes *K*
24 post] praec *O* | uero *om.* *K* | nulli hospi-
tii *K*, nullus hospitii *I* 25 memorantis *K* |
solis *K* | patrie *O* 26 consulatus *I* uel *I^a* |
decorantur *KIX* 27 suas domos *O* | quod-
ad *I* | iunxerint *KIX* | hosp. uel liber. *O*,
liber. hosp. *I* 28 magistri] magis tibi *I^a*
29 suam quoad] quod *K* | uixerit *O*, iunxe-
rint *X* | habeat *K* | hospitium *I^a* 30 liber-
tatem *K* | eorum *om.* *K* | defendant] defen-
dere defendatur *I^a* 31 autem] aut *K* | larg.
et priu.] Cui., et priu. larg. *KI^a*, larg. (lar-
gam *I^a*) et priu. larg. *OI^a*, larg. *X*, παροχῶν
καὶ ἰδικαίων *B* 32 notario *I^a* | domos *O* | ab
hospitem] ad hospitium *KI^a*

sciant excusatione muniri, residuae uero dimidiae partis tertiam portionem hospitibus
6 deputandam esse cognoscant. Si qui illustres honorarias dignitates quascumque sine actu
caelitus impetrarunt, aequo animo suas domus hospitibus post hanc legem pandant pro
tertia quae legibus praefinita est portione: exceptis uidelicet ergasteriis, quae in plateis
7 uel angiportis esse noscuntur. Quod in omnibus domibus quae hospitales sunt obseruari
iubemus: ita ut nemo uel ex sacro rescripto uel ex diuina adnotatione seu pragmatica
8 sanctione contra hanc legem uti possit excusationis auxilio. His omnibus, quae per hanc
legem constituimus, in hac aeterna urbe obseruandis.

11 ¹IMP. ZENO A. ILLYRICIANO MAGISTRO OFFICIORVM. Decem post primicerium tribunos
in domibus, quas in hac regia urbe possident, metatorum iussimus uacationem mereri. 10

12 ²Ἀντοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α. Ἰουλιανῷ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

Μηδεὶς ἀρχῶν ἐν τῇ περιουσίᾳ ζητεῖται προφάσει ἐπιδημητικῶν ἢ προφάσει ἀπο- [B 57, 5, 12
πλισμοῦ χρύσιον. εἰ δὲ τοῦτο ποιῇ, καὶ ἐκβάλλεται τῇ ἀρχῇ καὶ δημεύεται καὶ ἐξορία
διηγεῖται ὑποβάλλεται.

D. VIII K. IVL. CHALCEDONE LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

14

a. 530

XXXI (XXXII)

R DE SALGAMO HOSPITIBVS NON PRAEBENDO R

1 IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS AA. LEONTIO PP. Ne quis comitum uel [Th. 7, 9, 2
tribunorum aut praepositorum aut militum nomine salgami gratia, id est³ culcitas lignum
oleum a suis extorqueat hospitibus: sed nec uolentibus⁴ hospitibus in praedictis speciebus 20
aliquid auferant: sed prouinciales sint nostri ab hac praebitione securi: comitibus tribunis
uel certe praepositis militibusque graui uexationi subiacentibus. D. V ID. OCT. . . . CONSS. a. 340?

XXXII (XXXIII)

R DE COMMEATV R

1 ⁵IMP. CONSTANTINVS A. ET C. AELIANO⁶. Ne cui liceat praepositorum uel⁷ [Th. 7, 12, 1 25
tribunorum cohortium uel uicariorum et familiarium eorum tempore expeditionis⁸ quocum-
que genere cuiquam de militibus a castris atque signis uel his etiam locis, in quibus per-
1 tendant, discedendi commeatum dare. Si quis uero contra hanc⁹ legem facere ausus fuerit

KOI: index 40, 12 ex B restitutus est

¹ iunge 12, 7, 2 ² 1, 4, 26 (§ 16) iungit Biener ³ salg. gratia id est om. Th. ⁴ sed nec
uol.] nec inuitis (uitis liber) uel magistratibus uel Th. ⁵ iunge 12, 35, 9 ⁶ Aelio pp. 12, 35, 9
⁷ decurionum uel ins. Th. ⁸ uel uicariorum . . . expeditionis om. Th. ⁹ hanc om. Th.

1 muneri *KI*⁶ 2 deputanda *O* | cognos-
cam *K* | quis *O* | illustre *K* | honerarias *K*,
honoraticias *O*, honerari-(os?) has *I*⁶ | qua-
cumque *O*⁶ *I*⁶ | sine om. *K* 3 penitus *O*⁶ |
impetrarum *O*, impetratur *K* | quae legibus
pro tertia *I* 5 angiperortis *K*, annipor-
tis *O* | in] modis *I*⁶ | sunt om, *K* 7 sanc-
cionem *K* | uti . . . 8 legem bis *I*⁶ | uti] ut *K* |
quae] quaeque *O*, qui *I* altero loco, om. *K* |
9 imp.] idem *I* | zeno . . . off. om. *K* | illyr.
mag.] Cui., ill'. mag. *I*, illud magml. *O* |
primicerius *K* 10 urbe] ciuitate *K* | uaca-
tione *KOI*⁶ 11 inscriptionem et subscrip-
tionem restitui ex 1, 4, 26 17 salgano *I*⁶
18 imp. const. et constans aa. leutio pp. *O*,
imp. const. *I*, imp. a. *K* | qui *KO* 19 aut
pr.] aut aut pr. *I*⁶ | id est] • *I*⁶ | culci-
tas] *O* Th., culcitrās *KI* | lig-(o?)num *O*⁶

20 extorqueant *KI* 21 auferat *O* (non Th.) |
nostri sint *K* 22 praep. militibusque] *X*
Th., prepositisque *KI*, praepositis *O* | uexa-
tione *KI*⁶, uescatione *I*⁶ | s. a. Th. | oct.
conss. su Th. extremis abscissis: fortasse
su[pra scriptis] suppl., pro quibus Iusti-
niani scripserint Acyndino et Proculo cons. 25
imp. const. a. et c. (om. aeliano) Th.,
idem a. eliano *OI*, impr. const. et constans
aa. Z, imp. *K*: impp. constantinus et con-
stans aa. leontio pp. Contius 1566 errore
suo ex 12, 41, 1 26 cohortium uel uicar.]
cohortum cariorum *K* | famularium eorum
pro tempore *K* 27 de milit. cuiquam *I* |
castris atque a Th. | etiam his *O* | locis qui-
bus *K*, in locis quibus Th. | pertemptant *K*
28 facere om. *O*⁶

et militem contra interdictum commeatu dimiserit eo tempore, in quo¹ barbarorum incursio extiterit, et tunc, cum praesentes in castris atque apud signa milites esse debeant, quisquam afuerit, capite uindicetur. D. III K. MAI. SEVERO ET RVFINO CONSS.

a. 323

- 2 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD SYAGRIVM [Th. 7, 12, 2] MAGISTRVM OFFICIORVM. Quicumque de scriniis aut agentibus in rebus uel etiam ex 5 officiis palatinis, his uidelicet, qui sacrarum et priuatarum remunerationum comitibus obsecundant, sex mensium spatium supra diem commeatus aut iussionem euectionis afuerit, is in inferiorem locum quinque antelatis posterioribus deuoluatur: is uero, qui anni uacationem arbitrato proprio iudicarii praecepti oblitus adsumpserit, a decem post se militantibus transcat: ac deinde cum iam aliquis desidia quadriennio officium proprium adire 10 neglexerit, quadraginta de sequentibus postferatur: qui uero nec post quadriennii quidem tempus, militantium non immerito matriculis auferatur. D. K. OCT. AVSONIO ET OLYBRIO CONSS.

a. 379

- 3 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIVS AA. GAISONI COMITI ET MAGISTRO MILI- [Th. 7, 18, 16] TVM. Si qui sine commeatu aliquo annum in penatibus propriis uel in quibuslibet locis 15 desidiosa quiete transegerit, decem sequentibus postponatur: in quo uero biennium talis culpa deprehenditur, uiginti sibi antepositos congemiscat: tertius autem annus triginta praelatos iure deflebit, ita ut quartus exempto matriculae nullam² ueniam derelinquat. D. PRID. ID. IVN. RAVENNAE POST CONSVLATVM HONORII VIII ET THEODOSII V AA.

a. 413

XXXXIII (XXXXIII) R DE TIRONIBVS R

20

- 1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. MODESTO PP. Nullus tiro [Th. 7, 13, 6 mut.] uagus aut ueteranus aut censibus obnoxius ad militiam accedat. D. XIII K. OCT. HIERA- POLI VALENTINIANO ET VALENTE III⁴ AA. CONSS.

a. 370

- 2 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTROPIO PP. [Th. 7, 13, 11] 25 Quisquis mancipium iuris alieni in tirocinio militiae scribi curauerit³, conuictus ac proditus auri libram aerario nostro cogatur inferre, mancipio scilicet domino, si factum ignorauerit, reddendo⁶. D.⁷ ID. MAI. TYRO METROPOLI. PP. BERYTO ANTONIO ET SYAGRIO CONSS.

a. 382

KOI

¹ eo tempore in quo] atque id temporis nulla eruptio erit, tunc deportatione cum amissione bonorum adficiatur: sin uero aliqua Th. ² nulli Th. ³ iunge Th. 16, 2, 19 ⁴ III (= a. 373: Tillemont)? ⁵ duxerit offerendum Th. ⁶ mancipio ... reddendo om. Th. d.] accepta cum litteris pp. similiaue requiruntur: data uidetur anno proximo, nam hoc anno Florus pp. Or. fuit

1 indictum Th. | commeatu] Gottingensis Th., commeatum KOI 2 debeant] deant K^a 3 s. a. Th. 4 imppp. ... aaa.] imp. grac. et ual. et th. O, imp. g. I, idem K | ad ... 5 offic. om. KI 5 cuicumque K, quicum O | de om. K | agentis I^a 6 qui] quia uel que I | remunerationibus I 7 mensum Th. | iussiones OI | euictionis I^a 8 in] X Th., om. KOI | deuoluant K, reuolunt (sic) Th. | uacatione K 9 iudicarii I^a | preceptionibus K | a] ad I | post se] post K, posse O^a, post e I | emilitantibus O 10 transeat K, transcant O | ac] an K | cum iam] curam K | aliqui O^a | quadriennii I^a, qui triennii K 11 postproferatur K, praefertur O | nec] ne Th. 12 militantium O I^a, nulli tantum K, militat I^a, militandum Th. | non] iam O |

s. a. Th. 14 imp. ... militum] imp. hon. I, imp. K | gaison] Th., caisoni O 15 si qui] O^a, si quis KOI, qui Th. | sine om. K | penatibus K 16 transegerit I^a | biennio KO 17 sibi antepositos] autem sibi positos K | cogemescat I | ttius K 18 palatos K. prelatos I^a | exemplo O, exepto I^a | delinquat I^a 19 s. a. Th. 21 gironibus O^a 22 impp. ... aa.] Z Th., imp. gra. et ual. aa. O, imp. grat. I, imp. K: cf. ad u. 25 | mod. pp.] O, ad modestum pp. Th., om. KI 23 sensibus I | s. a. Th. 25 impr. grat. et ual. et th. aa. Z, idem aa. et th. aa. O, idem a. et th. I, imp. K | eutropio pp.] Cui., eutropio O. om. KI Th. 26 alienis O | in] et O^a | prouidus I 27 liberam K | erogatur K^a 28 s. a. Th.

- 3 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. . . . COMITI SACRARVM LARGI- [Th. 7, 13, 19
TIONVM. Tirones in scholis loco semper posteriore ponantur. nec enim patimur quem-
quam celsiorem gradum obtinere, nisi cui et laborum assiduitas et stipendiorum prolixitas
suffragatur. D. VII K. DEC. RAVENNA BASSO ET PHILIPPO CONSS. a. 408

XXXIII (XXXV)

R DE LITORVM ET ITINERVM CVSTODIA R

- 1 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. EVSTATHIO PP. Saluberrima [Th. 7, 16, 3 mut.
sanctione censem¹, ne merces illicitae ad nationes barbaras deferantur. et quaecumque
naues ex quolibet portu seu litore dimittuntur, nullam concussionem uel damna sustineant:
ita tamen, ut earum naucleri deponant, in quam prouinciam ituri sunt, ut hoc manifestato 10
nulla contra eos postea indignatio seu concussio procedat. D. XIII K. OCT. CONSTANTI-
NOPOLI THEODOSIO A. VIII ET QVI FVERIT NVNTIATVS². a. 420

XXXV (XXXVI)

R DE DESERTORIBVS ET OCCVLTATORIBVS EORVM R

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD SYAGRIVM PP. [Th. 7, 18, 4 15
Si quis forte desertorem agro tectoque suscepit atque apud se diu passus [Th. 7, 18, 5
fuerit delitescere, actor quidem uel procurator loci, qui hoc sciens prudensque commiserit,
capitali supplicio subiugetur, dominus uero, si huius rei conscius fuerit, praedii, in quo
1 latuerit desertor, amissione puniatur. Si quis autem desertorem prodiderit [Th. 7, 18, 4
2 mediocris⁴ loci ingenuus, immunitate potiatur. Neque solum de his loquimur, qui proxime 20
signis felicibus applicati militiae rudimenta timuerunt, uerum etiam qui stipendiis milita-
3 ribus degenerem latebram praebuisse monstrantur. Desertor autem habebitur quisquis
belli tempore aberit a signis. horum qui sponte processerit, peccati anterioris supplicium
non timebit. sin uero flagitiosa ignauia delitescat, per eum, in cuius domo fuerit, inuigi-
lantibus extrinsecus³ quoque officiis publicis, ubicumque correptus seueritati iudicis offera- 25
4 tur, degeneri morte gladium subiturus. Si autem rector prouinciae propositam seueritatem
uel gratia uel dissimulatione distulerit, patrimonii atque existimationis damno subiciatur
et in officii primores capitaliter uindicetur. PP. ID. IVL. ROMAE GRATIANO V ET THEO-
DOSIO AA. CONSS. a. 380

KOL

¹ decernimus Th. ² VIII et Constantio III conss. scripserint Iustiniani ³ iunge 7, 13, 4
⁴ si desertorem seruus prodiderit, libertate donetur, si mediocris Th. ⁵ forinsecus Th.

1 imp. . . . largit.] imp. hon. et th. I, idem
a. K | aa. . . . com.] ad com. O, aa. co-
miti Th. 4 susfratur O | s. a. Th. 6 iti-
nerum] impiarum K 7 idem aa. eustachio
pp. O, imp. K, idem a. I, impr. hon. et th.
aa. Z 8 deferatur K 9 dimittantur I,
demittuntur Th. | dampnum K, dampna con-
cussa O 10 eorum K | nauclerii KOI^a,
nauclarii I^b | deponant in qua bis I^a | qua
prouincia libri | ut] et K | manifesto O,
manifesto I^a 11 concussio] conc. quoque
modo X | s. a. Th. 14 de om. I 15 imp. . . .
pp.] imp. grat. I, imp. a. K | et th. aa.]
th. aa. O 16 desertionem K | diui K, om. O
17 uel pro om. I^a | qui om. Th. 18 sub-
iugent I^a | dominus uero] dñs (= dicimus)
uero K^a, dominum suum O | huius] huius-

modi K 19 autem desertorem] uero desi-
dem K, deficit I^a | perdiderit K, deficit I^a
20 potiantur K | de his] eos Th. | loquun-
tur K, inc. I^a 21 implicati O | tenuerunt
KOI^a | uerum] unde K | etiam om. Th.
22 degenerem OI | habebunt K | quisquis bel-
lit K, quisqui libelli O 23 abierit a K,
erit a O, habita I^a | eorum K | praecesse-
runt O^aI | supplicii O 24 tenebit O | do-
mum I^a | uigilantibus OI 25 extrinsecus I |
correctus K (porrectus uoluit K^a), preper-
tus O | seueritate K, inc. I^a | iudiciis I^a Th.
26 deneger KI | morte gladium] Z Th., mor-
tem gladium I^a, mortem gladii KOI^a | sin I |
proposita seueritate K 28 offitiis primio-
ris K | iudicetur I | s. a. Th. 7, 18, 4 | v]
vi Th. 29 aa.] i aa. Th.

- 2 IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. HADRIANO PP. Si deser- [Th. 7, 18, 11
tores inuenti resistendum atque armis obtinendum putauerint, tamquam rebelles in ipsis
temeritatis suae conatibus opprimantur: ita tamen, ut prouinciarum iudices sollicita cau-
tione disquirant, ne sub falsarum tractoriarum nomine desertionis suae crimen defendere
moliantur, nec suppositis aut commentis epistulis euadendi habeant facultatem. D. VI K. 3
MART. RAVENNAE THEODOSIO A. ET RYMORIDO CONSS. a. 403
- 3 IDEM AAA. LONGIANO¹ PP. Qui relictis militaribus castris se ad deprae- [Th. 7, 18, 15
dationes uel latrocinium contulerint, seueritatem iudicis² non euadant. D. VIII K. APRIL.
RAVENNAE ARCADIO A. VI ET PROBO VC. CONSS. a. 406

XXXVI (XXXVII)

10

R DE VETERANIS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. CVM INTROISSET PRINCIPIA ET SALVTATVS ESSET A [Th. 7, 20, 2
PRAEFECTIS ET TRIBVNIS ET VIRIS EMINENTISSIMIS, ACCLAMATVM EST: Auguste Constan-
tine, deus te nobis seruet³: uestra salus nostra salus: uere dicimus, iurati dicimus. ADV-
NATI VETERANI EXCLAMAUERVNT: Constantine Auguste, quo nos ueteranos factos, si nullam 15
indulgentiam habemus? CONSTANTINVS A. DIXIT: Magis magisque conueteranis meis beati-
tudinem augere debeo quam minuere. VICTORINVS VETERANVS DIXIT: Muneribus et oneri-
bus uniuersis locis conueniri non sinamur. CONSTANTINVS A. DIXIT: Apertius indica:
3 quae sunt maxime munera, quae uos contumaciter grauant? VNIVERSI VETERANI DIXERVNT:
Ipse perspicis scilicet. CONSTANTINVS A. DIXIT: Iam nunc magnificentia⁴ mea omnibus 20
ueteranis id esse concessum perspicuum sit, ne quis eorum in nullo munere ciuili neque
in operibus publicis conueniatur neque in nulla collatione neque a magistratibus neque
4 uectigalibus. In quibuscumque nundinis interfuerint, nulla ad uenditionem⁵ proponenda
5 dare debebunt. Publicani quoque, ut solent agentibus super compellere, ab isdem ueteranis
6 (1) amoueantur. quiete post labores suos perenniter perfruantur. Fisco nostro quoque eadem 25
epistula interdiximus, ut nullum omnino ex his inquietaret: sed liceat eis emere et uendere,
optimis negotiis pecuniam tractare et mercimonia agitare⁶, ut integra beneficia eorum sub
KOI

¹ Longiniano 11, 4, 1? Th. 13, 11, 11 ² iudicis] publicam Th. ³ dii te nobis seruent Th.
⁴ muniticentia Th. ⁵ ad uenditionem om. Th. ⁶ optimis ... agitare om. Th.

1 imp. arc. et hon. et th. aa. hadriano pp. O,
imp. arch. I, idem K 2 resistendi K
optinende K 3 opetantur I^a | ita tamen
tuetur Th., ubi respiciunt ad initium con-
stitutionis ab Iustinianis omissum 4 ne
nec I | tractoriarum] dett. Th., tractario-
rum O, tractatoriarum KI 5 molliatur K
nec] ne Th | cummeritis K | epilis O | ha-
bet K, habeat O | s. a. Th. 6 a.] a. 1 Th.
7 aaa. ... pp.] a. I, om. K | longiano] Am-
bros. E 28 inf. Th., longionario O | castris
om. K | ad se K | praedationes O^a, preda-
tionis K, dationis I^a 8 contulerit O,
cotulerint I | euadet O | s. a. Th. 12 imp.
const.] idem K | introissent KI | esset] est I^a? |
a] in K, om. O^a 13 declaratum O^a | con-
stantine] stancine O 14 uere dicimus] ue-
remus K | iurati (uanti K) dic. om. O | ad-
iurati uet. clamauerint I 15 quo] Z Th.,
quos O, quod KI^a, quid I^b | factos] facis KI^b,
facit I^a | si] sit I^a 16 ind'gentiam I^a |
magis magisque cum uet. KI^a, magisque con-

uet. magis I | meis] numeris K 17 augere]
auguste K | uictorianus K | dixit ueteranis I |
oneribus] honoribus OI^a 18 in uniu. locis I,
in locis uniu. K | sinantur K | a.] autem O |
apertis I^a | iudica K 19 maxima munera OI^b,
munera maxima K | uos] uox K 20 ipse]
inperatore K | prospicis O | scilicet] sed KI^b |
a. om. K | magnificentiam meam K | omni-
bus om. I^a 21 esse] est O^a | concessam K |
prospicuum O | in om. Th. 22 in ulla O,
mihi ulla K | collatione] colore K | a] am O^a
23 uectig.] a uectig. KOI^b | quibus nundinis
cumque K | interfuerit OI^a | nullam K | ad
uenditionem] Hafniensis, ad inuentionem O.K,
aduentionem K, aduentionem I^a, aduentionem
I^b | proponenda] Hafniensis Th., pro-
ponendam KOI 24 dari I^a | publicam I^a,
publicanis Th. | solet O | super compellere]
Th., superpellere I^b, super pellem OI^a,
supplere K | ab] ad O^a | isdem] his Th.
25 suos I^a | fruantur K 26 interdiximus K
27 tractare] tunc K | mercimonia K

- 7 saeculi nostri otio et pace perfruantur¹. Sed etiam nullo munere civili, id est cor- (Th.)
porali siue personali, uel de portorio onere eos adfici concedimus. D. K. MART. IN CIVI-
TATE VELOVOCORVM CONSTANTINO A. VI ET CONSTANTINO C. CONSS. a. 320
- 2 ²IDEM A. MAXIMO PP. Prouidendum est, ne ueterani protectoria dignitate (Th. 7, 20, 5
cumulati, aut qui honores uarios pro meritis suis consecuti sunt, incongruis pulsantur 5
iniuriis, cum, si quis in hoc crimine fuerit deprehensus, rectores prouinciarum pro iuris-
dictione sua examinantes factum pro sui qualitate eos coerceant². D. IIII K. IAN. TRI-
VERIS⁴ IANVARINO ET IVSTO CONSS. a. 326
- 3 IDEM⁵ A. AD EVAGRIVM PP. Veterani, qui ex negligentia uitae neque (Th. 7, 20, 7 mut.
rus colunt neque aliquid honestum peragunt, sed latrocinii sese dederunt, omnibus uetera- 10
norum priuilegiis exuti poenis competentibus a prouinciarum rectoribus subiciantur. D. III
ID. AVG. CONSTANTIO A. VI ET CONSTATE II CONSS. a. 353
- 4 IMPP. HONORIUS ET THEODOSIUS AA. EVSTATHIO PP.⁶ ET NESTORIO PP. ILLYRICI.
Nullus eorum, qui sacramentis inhaerere desierit, uel uolens permittatur uel inuitus militare
cogatur obseruare iudicium: sententiis, quae non his obseruatis latae fuerint, nullam firmi- 15
tatem habentibus, nisi forte reperiatur ibi tempore militiae coepta cognitio: tunc enim
uelut necdum cingulo deposito sub militari iudice rem tractari finisque praecipimus, nisi
principali beneficio specialiter indulto quidam ex his sese defendant. a. 421—422

XXXVII (XXXVIII)

R DE FILIIS OFFICIALIUM MILITARIVM QVI IN BELLO 20
MORIVNTVR R

- 1 ¹IMP. CONSTANTINVS A. AD EVAGRIVM PP. Ii, qui ex officialibus quorum- (Th. 7, 22, 3
cumque officiorum geniti sunt, siue eorundem parentes adhuc sacramento tenentur siue
iam dimissi erunt, in parentum militiam uocentur². D. PRID. NON. AVG. BASSO ET 24
ABLABIO CONSS. a. 331
- 2 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIUS AAA. NEOTERIO³. Filios primi-
pilariorum paternam sequi condicionem oportet¹⁰. a. 360?

KOI

¹ expectes fere seruentur ² iunge 1, 40, 2 ³ rectores prouinciarum conueniat ad tuum
iudicium referre atque ad tuum officium praedictos dirigere, ut factum pro sui qualitate
possit facillime coerceri Th. ⁴ Ian. [accepta . . .] Triueris? ⁵ imp. Constantius A.
scribi debuit, cf. Th. 7, 20, 6 ⁶ Orientis ins. ⁷ iunge Th. 12, 1, 19, 20 ⁸ in parentum
locum procedant Th. ⁹ cf. Th. 7, 22, 11: haue Neoteri kn.: cuius tamen constitutionis
argumentum adeo diuersum est, ut c. 2 h. l. ad eam efformatam esse uix tibi persuadeas
¹⁰ d. vi id. Sept. Sirmio Gratiano v et Theodosio I AA. conss. Th. 7, 22, 11

1 perfrantur O | ullo I^a | id est corporali] copera K 2 personalia K | de pretorio K,
deportationis I^a, de portato I^b, de portato-
rio X | onere eos] edd., oneri eos K, hone-
ris OI^b, eos I^a, honoris eos X | adfici] a
fisci O | concedimus] (= con) superposita
altera 9 O | s. n. Th. 3 constantio c. Th.
4 max. pp. O, om. KI, pp. om. Th. | ueteranis
protectioni a dign. I^a 5 cumulat I^a | qui] Th.,
om. libri | compulsentur I^a 6 cum] eum K |
crimen KO | deprehensus fuerit K 7 eos
om. K | s. a. Th. | iun. Cui., errore opinor |
triueros Th. 9 a. ad euagium pp. O, a. ad
euagrium pu. Th., a. I, om. K | ueteran I
10 rus] agros I | colant O | nec OX | per-
agant O | sed] si K | latrocinii O | dederint O
11 poenis] spereris K | s. a. Th. 13 impp.
... aa. (aaa. O)] idem a. K, imp. hn. I |
eustachio pp. et nestorio pp. illyr. Cui.,
eustachio pp. et nestario pp. illirici O,

om. KI 14 desierint I^a 15 seruare OIX |
iudicium K | his] ex his I | fuerant O | non
ullam O | infirmitatem K, infirmitatem I,
firmitatibus X 16 reparatur I^a | cogna-
tio OI^a 17 uelut] uel O | necdum] non I^a? |
cingulos OI | sub limilitari K, sublimi-
tati O | iudicem I^a | finirique] firmi et K |
praecepimus O 18 principali b. spiritali-
ter I^a, speciali b. printipaliter K | inducto O |
sese] esse I^a 20 officialium] OIX cum B
57, 7 et indice Coistin ad B περί υἱῶν ταξω-
τῶν τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθνήσκόντων, off. et K:
de filiis militarium apparitorum et ueterano-
rum Th. 7, 22 | militum O 22 imp. ... pp.
(pp. om. Th.) imp. const. I, imp. a. K
24 dimissis I^a | erit O | malicia K | s. a. Th.
26 imppp. ... neoterio] Cui., imp. grac. et
ual. et th. aaa. nestorio O, imp. grat. I,
idem K | primilariorum I^a

- 3 Ἐάν τις ἐν πολέμῳ τελευτήσῃ ἐπισπόμενος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἐάν τις ἴσῃ, [B 57, 7, 3] ἢ πολλῶν παίδων ὁ μείζων παραχρῆμα εἰς τὸν τόπον τοῦ πατρὸς ὑπείσπερξῃθω καὶ τὰς ἀνδράνας τὰς αὐτὰς λαμβανέτω, εἰ μέχρι βιάρχου ἦν ὁ πατήρ. εἰ δὲ ἀνὰ τερος ἦν τοῦ βιάρχου, βιάρχον μόνον γίνεσθαι τὸν παῖδα. πρόδηλον γάρ, ὅτι ὁ μείζων ταύτην ἔχων τὴν παραμυθίαν φροντίζει καὶ τῶν ἰδίων ἀδελφῶν.

5

XXXVIII (XXXVIII)

R DE OBLATIONE VOTORVM R

- 1 IMP. ARCADIUS ET HONORIUS AA. BASILIO PV. Quando uotis communibus [Th. 7, 21, 1] felix annus aperitur, in una libra auri et ¹ solidis obryziacis² principibus offerendi deuotionem animo libenti suscipimus statuantes, ut deinceps sequentibus annis uniuscuiusque 10 sedulitas principibus suis talia ingerant semper et deferant. D. III NON. MART. MEDIOLANI OLYBRIO ET PROBINO CONSS.

a. 395

XXXVIII (L)

R DE NUMERARIIS ACTVARIIS ET CHARTVLARIIS ET
ADIVTORIBVS SCRINIARIIS ET EXCEPTORIBVS SEDIS 15
EXCELSAE CETERORVMQVE IVDICVM TAM CIVILIVM
QVAM MILITARIVM R

- 1 ³IMP. CONSTANTINVS A. VERONICIANO VICARIO ASIAE. Vorax et [Th. 8, 1, 4 B 6, 35, 1] fraudulentum numerariorum propositum, qui diuersis obsequiis⁴ rectoribus obsequuntur, ita inhibendum est, ut antea sanximus et nunc itidem sancimus condicioni eos subdi tormentorum et eculeis atque lacerationibus subiaccere. D. XIII K. IVN. OPTATO ET PAVLINO CONSS. a. 334
- 2 IMP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD CLEARCHVM. Qui nume- [Th. 8, 1, 9 B 6, 35, 2] rarii appellari consueuerant consularium ac praesidum dumtaxat, tabulari post hanc nostram sanctionem⁵ uocabuntur, scientes se tormentis esse subiectos, nisi iudicibus uel 23 his, qui prouecti nostro iudicio ad prouincias uenerint, uel exactoribus⁶ debitorum aut⁷ reliquorum modum frequenter ingesserint sub actorum testificatione: quos scire oportet cum his qui debitores sunt sese ad solutionem esse retinendos, nisi omnia debita ipsis
- KOI: index 47, 3 ex B restitutus est

¹ et del., cf. not. 2 ² auri solidi septuaginta duo obryziaci (solidis LXXII obryziacis Gothofredus) Th. ³ iunge Th. 8, 15, 2 ⁴ obsequiis om. Th. contra B (κ.π.): ἐν διαφόροις ὑπηρεσίαις τοῖς ἀρχουσιν ὑπουργοῦσιν ⁵ idem B (κ.π.): posthac nostra sanctione Th. ⁶ exactoribus] idem B (κ.π.): his qui ibidem diutius fuerint commorati Th. ⁷ ac Th., ἴτοι B (κ.π.)

3 τοῦ βιάρχου] Cuiacius uertit: quod si altiorē obtinuerit ueluti ducenarii aut centenarii, quasi in Graecis ceciderit ὅλον δουκηνάριος ἢ κεντηνάριος 8 imp. ... pu. (pp. O)] O Th., imp. arch. I, imp. K | deuotis aut communibus K 9 aperiatur K | libra in una O | obridiacis O, inc. I^a | deuotione O 10 unius om. I 11 principalibus I^a | inferant OI | et def. semper K | s. a. Th. 14 et adiut. scrin. (scrinarius O)] siue scrinariis I, bis K 16 et ceterorum O, que om. X 18 imp. ... asiae] imp. const. I, imp. K | cironiciano uicario O, ueroniciano Ambros. E 28 inf.,

ad benoricianum uicarium Th. | et om. I^a 20 ita] ita ut K | ut] ut et Th. contra B (κ.π.) | sancimus KX, sancxerimus Th. 21 laceratoribus K | s. a. Th. 23 imp. ... aa.] imp. ual. I, idem a. K | ad cherachum pp. O: Clearchus uicarius Asiae erat | numerarii qui Th. contra B (κ.π.) 24 ac praesidum] a pre- side K | posthac I Th. (not. 5), μετὰ ταύτην B (κ.π.) 25 uel om. B (κ.π.) contra Th. 26 prouecta K, prouect(o?) I^a | ueniant K | exactionibus I^a 27 auctorum O | quos] quo- que O 28 sunt om. K

- 1 fuerint indicantibus persoluta. Triennii tamen spatio tabulariorum decet tempus omne
concludi. D. XIII K. MART. CONSTANTINOPOLI VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 3 IDEM AA. RVFINO PP. Numerarios amplissimae tuae sedis [Th. 8, 1, 11 mut. B 6, 35, 3
cingulum habere et militiae ordinem tenere iubemus. D. PRID. ID. DEC. PARISIIS VALEN- 4
TINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 4 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. OMNI- [Th. 8, 1, 12 B 6, 35, 4
BUS RECTORIBVS PROVINCIARVM. In prouinciis singulis duo numerarii, qui et¹ tabularii,
collocentur, quo ad unum fiscalis arcae ratiocinium, ad alterum largitionales pertinere
tituli iubeantur: scituri, quod, si ex alienis quicquam actibus ad alteram partem illicita
fuerit usurpatione translatus, is, qui iudicis culpam dissimulatione texerit, grauissimo sit 10
supplicio subiugandus. D. III K. APRIL. CONSTANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO CONSS. a. 382
- 5 IDEM AAA. ET ARCADIVS A. PRINCIPIO PP. Exceptores omnes [Th. 8, 7, 17 B 6, 35, 5
iudicibus prouincialibus² obsequentes, qui nec cohortalem militiam sustinere videntur³
neque a fisco ullas consequuntur annonas, absque metu dare⁴ coeptis operam, etiamsi
decuriones sint, minime prohibemus, dummodo munia propriae ciuitatis agnoscant et peracto 15
secundum morem exceptionis officio ad propriam sibi curiam redeundum esse non nesciant.
D. III ID. DEC. AQUILEIAE ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 385
- 6 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. SEVERO PV. Ne diutius ad [Th. 8, 1, 14 B 6, 35, 6
cunctorum perniciem actuarii numerariorum consortiis adiungentur, illustris auctoritas tua
cunctos ex numerariis actuariorum societate praecipiat abstinere atque ab eorum com- 20
munione discedere. Quod si haec moniti custodire neglexerint, iidem poenis se quibus
actuarios non ambigant subiaccere. D. III K. IVL. NICAENAE HONORIO A. III ET EVTY-
CHIANO CONSS. a. 398
- 7 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. HIERIO PP. Actuarios [Th. 8, 7, 21 B 6, 35, 7
tam classium urbis Constantinopolitanae quam thymelae equorumque curulium ciuitatum 25
diuersarum non aliter nisi, ut consueuerat, manus sanxerit principalis, sublimitas tua
praecipiat ordinari. Quod si quis talis sub tua fuerit iudicatione conuictus, pro- [12, 59, 6
fecto irritis his, quae uetita contrectauit, etiam congruam indignationem incurret. D. X K.
IVL. NICOMEDIAE THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 426

K01

¹ numerarii qui et om. Th. B ² iunge Th. 11, 16, 17 ³ prouincialibus om. Th., tuentur B (κ.π.) ⁴ idem B (κ.π.): qui nec militiam sustinent Th. ⁵ nauare Th., διδόναι B (κ.π.)

1 tamen] tantum enim O^a, deficit I^a | di-
cet K | temp. omne] K Th. B (κ.π.), omne
temp. OI 2 s. a. Th. 3 aa. rufino pp.] O,
aa. ad rufinum pp. Th., a. I, om. K
4 habere om. O | in ordinem I, om. O |
tenere] habere K, om. I^a | s. a. Th.
6 imppp. ... 7 prouinc.] Contius Th., imp.
grac. et ual. et th. omnibus rectoribus O,
imp. gra. omnibus rectoribus prouinciarum I,
imp. K 8 quod K 9 scituri] hoc sc. O |
quod om. O^a | illicitam f. usurpationem I
10 translatus K | is] fuerit his I | iudicis
om. I | tenuerit OI^a | sit om. K 11 sup-
plicio] publico I^a | s. a. Th. 12 idem aa.
et archade (erch. O^b) aa. O, idem a. I,
idem K | ad principium pp. Th., om. KI |
excepciones KO 13 cohortalem KO 14 me-
tum I 15 maxime O | dummodo] dum K |
munia propriae ciu.] Cui. Th., propria mu-
nera ciu. proprio (proprio om. I^b) KI^b,
proprias ciuitates (—tis I) OI^a, proprie
munia ciu. X, τὰ λειτουργήματα τῆς πόλεως
πίλειως B (κ.π.) | agnoscat K | peractos I^a

16 sec. morem] sermonem K | redeundi K |
non nesciant] sciant K 17 s. a. Th. | a.]
a. i Th. 18 impp. ... pu.] imp. arch. I,
idem K | aa.] a. O | diutius] uicinis K
19 numerarii K 20 numerarii K | actua-
rio O, ab actuariorum Th. | societatem I |
atque] abque K 21 neglexerint om. I^a |
hisde K | se quibus] sequentibus KO^b, se-
quitibus O^a 22 subiaccere non ambigant K |
s. a. Th. Cui.? | iun. Cui., errore opinor |
niciae Th. 24 impp. ... pp.] imp. theod. I,
imp. K | hierio pp.] Th., hii empo praetore O
25 clasalum] Cui. Th., clarissimos K, claris-
sime OI, τῶν στόλων B (κ.π.) | constantino-
politano K | thimile I | quorumque O | cu-
rialium KI^b, curi-(u?)ilium I^a 26 con-
sueuerant O | saxerit O 27 precipiant I^a |
quod] quin Th., .. I^a | qui O^a | fuerit sub
tua iudicatione K, fuerit sub iudicatio tua O
28 quae] qui O^a | contractauerit KI^b, tr.c-
tauerit I^a | indignatione K | incurrat OI |
s. a. Th. 29 theod.] dd. nn. theod. Th.

- 8 IDEM AA. PROTOGENI PP. Scriniarios uel numerarios officii magnitudinis [B 6, 35, 8] 8
 tue iubemus nullatenus in posterum aut mutuam pecuniam sumere aut polliceri cuiquam
 pro publicis cogi expensis: quos nullam post depositam militiam inquietudinem sustinere
 uolumus.
- 9 IMP. LEO A. DIOSCORO PP. Nemini licere deinceps iubemus in quacumque [B 6, 35, 9] 5
 militia connumerato sollicitudinem actuarii subire uel post depositam eandem curam ad
 militiam adspirare, quatenus inter priuatos agens omnique militari priuilegio denudatus
 nihil nundinationis uel fraudis circa commendanda ratiocinia quibus obnoxius est attemptare
 ualeat. a. 472?
- 10 ¹IMP. ZENO A. ARCADIO PP. Nulli scriniario liceat pro tempore numerarios [B 6, 35, 10] 10
 plus quam quaternis uicibus, nec his tamen continuandis, adiungere: idemque hoc super
²chartulariis praebenda pro tempore numerariis opera obseruari decernimus, ita ut adiuto-
 rum quidem biennii, chartulariorum uero unius anni interuallo continuatio interrumpatur:
 nulla adiutoribus ad chartulariorum sollicitudinem, quam semel dedignati sunt, descen-
 dendi danda licentia: ita ut Orientalis quidem tractus pro tempore numerariis non nisi 15
 ab his scriniariis, qui intra triginta uiros a numerario retro numerandos, Asianae uero
 dioeceseos numerariis non nisi ab his, qui intra quinquaginta a numerario similiter retro
 numerandos inueniuntur, Ponticae uero et Thracicae dioeceseos passim et pro suo libitu
 1 ex omni multitudine eligendorum adiutorum tribuatur facultas. Omnia sane commonitoria
 uel praeceptiones aut euectiones seu quacumque publica instrumenta non solum adiutori, 20
 uerum etiam provinciae illius de qua disponitur tractatori inspiciendi, itidemque subscri-
 bendi, aliorum quoque, qui una cum eo tractant, in eadem subscriptione mentione habenda,
 2 necessitatem incumbere. Si quid autem sine hac observatione ex Orientali uel Asiano uel
 Thracico scrinio fuerit emissum, falsi suspicionem non careat: exceptis publicis instrumentis,
 quae ex scrinio Ponticae dioeceseos emittuntur, quod in isdem instrumentis solum numera- 25
 rium eiusdem dioeceseos eiusque adiutorem et chartularium subscribere magnitudo tua
 disposuit: ita ut, si quid huius legis fuerit uiolatum, numerarii quidem tam gradus sui
 quam sollemnitate seu solaciorum uniuersi anni iacturam, adiutores uero quinquaginta
 librarum auri et chartularii quindecim itidem librarum auri poenam subeant. a. 485—486?
- 11 IDEM A. CATONI MAGISTRO MILITVM. Officio magnitudinis tuae datis preci- [B 6, 35, 11] 30
 bus postulante, ut numerariorum actus non in biennium, sed in unum annum statuatur,
 KOI

¹ Herrmann iungit 12, 60, 6 ² a ins. (Mommson)

1 aa. protogeni (proteg. O) pp.] O Ambros. E 28
 inf., a. KI | scriniarios O | officii] offi...et I^a
 2 mutuum O^a | cuique K^a 3 quo O^a |
 nulla ... inquietudine K^a | depositam post I^a
 4 uolumus I^a 5 imp. ... pp.] O Cui., imp.
 leo I, idem a. K^a 6 connumerato] dett.,
 connumeratos KOI | subicere K^a | positam I^a
 7 agentes K^a 8 nundinationis K^a, machina-
 tionis I^a, inc. I^a | citra K^a | temperare O^a
 10 imp. zeno aa. arch. pp. O, imp. zeno I,
 idem a. K^a 11 tamen] tantum OX | contami-
 nandis I^a | que hoc] que hoc sic K^a, est-
 que X^a 12 operas O, omnia X^a | adiutorium I
 13 unius] huius K^a 14 carculariorum O, car-
 tulariorum I^a | discedendi I^a 16 scrinariis
 OI^aX^a | a numerario] annuarios K^a, a nume-
 rari I^a | asiana K^a 17 diaceseos O^a | numera-
 riis om. O | nisi K^a | inter I^a | quinquaginta I^a,
 εικοστοῦ πηκτου B | a numerario] annua-
 rios KI | semel O 18 pontie K^a | tracie K^a,
 tractitie I, Θρακικῇ B 19 tribuatur om. K^a
 20 preceptiores aut euectores K^a, preceptio-
 nes aut euectiones I^a | quamlibet O | adiuto-

ril KI^a, adiutoriri I^a, adiutoribus X^a, τοῖς
 βοηθοῖς B 21 uerum] KI^a, sed OI | ullius K^a |
 tractatorii K^a, tractacioni O, tractori I^aX^a,
 tractorii I^a | inspiciendis itidemque (indemp-
 que K^a) subscribendis (—ben. I^a) KI^a, in-
 spiciendum it. subscribendi X^a 22 cum eo
 tractent OI^a, cum eo contractent K^a, trac-
 tent I^a, τῶν ἀμα αὐτῶν στρατευόντων B | men-
 tionem I^a | habende neccitatem O 23 quid]
 quidem K^a | hoc K^a | orientalis K^a | osiano O |
 uel tratio I, uel tacione O, uel tracione X^a,
 hoc observatione K^a 24 admissum KI^a,
 inc. I^a | suspicione O | careant KI^a 25 ex]
 OI^a?, a KI^aX^a, ex B | mittuntur O 26 ad-
 iutores K^a 27 quis K^a, q. O | legeris I^a |
 uiolatur K^a, uiolat. I^a | graduum K^a 28 aac-
 turam K^a, acturam I^a 29 quindecim] xxu O
 30 a. catoni (cotoni Cui.) mag. mil.] O Cui.,
 a. cotoni Ambros. E 28 inf., a. I. om. K^a:
 ἡ τάξις τοῦ ἐπαρχοῦ τῶν πρακτικῶν ἦτορ B |
 officium OI^a? | datus tue I, datis om. X^a,
 item uacuo spatio relicto O^a 31 ut] un O^a |
 annum unum K^a

nostra pietas huiusmodi petitionibus adnuens dispositionem, quae promulgata fuerat super biennio, super uno tantummodo anno reuocauit.

a. 485—486?

- 12 IMP. ANASTASIUS A. SPARTIATIO PP. ILLYRICI. Per hanc diuinam prag- [B 6, 35, 12] maticam sanctionem decernimus, quod antea, dum tribuni praetoriani dignitas eis, qui in scriniis seu gradibus officii tuae celsitudinis deponunt militiam, praebeatur¹, custoditum⁵ fuisse dignoscitur, hoc super honore quoque comitiuae dignitatis eis impertiri, ut sententia pro fine eorum militiae proferenda dignitatis etiam mentionem contineat, haec quoque tantummodo et sine speciali codicillorum uel diuinorum apicum sanctione ad eandem dignitatem adipiscendam et priuilegia eam sequentia sufficiat: ita tamen², ut primi ordinis comitiuam per interlocutionem eiusdem potestatis mereantur cornicularius et primiscrinus et 10 numerarius scrinii Macedoniae et scrinii Daciae et scrinii operum et scrinii auri. Hoc eodem in his etiam, qui post nouellam dispositionem diuinae memoriae Zenonis, quae de isdem personis loquitur, deposuerunt militiam, obtinente.

- 13 Ἡ διάταξις κελεύει τὰς παραμυθίας, ἃς ἐλάμβανεν ὁ ταβουλάριος ἐν τοῖς μεγάλοις [B 6, 35, 13] τρισὶ σκηνίοις, τοῦτ' ἐστὶ τῆς ἀνατολικῆς καὶ Ποντικῆς³ διοικήσεως, δίδωσθαι τῷ πρώτῳ καὶ δευ- 15 τίρῳ καὶ τρίτῳ ταβουλαρίῳ, οὐκ ἐξ ἴσου μέρους, ἀλλὰ τοῦ μὲν ἡμίσεος τῷ πρώτῳ διαφέροντος, τοῦ δὲ τρίτου τῷ δευτέρῳ, τῷ δὲ τρίτῳ τοῦ ἔκτου, ὥστε καὶ τὸ δημόσιον ἔχειν τὸ ἀσφαλὲς, καὶ 1 ἕκαστον αὐτῶν διὰ τῶν ἐνιαυτῶν λαμβάνειν ἐνιαυτοῦ τελείου ἀννόνας. Κελεύει δὲ τὸν τρακτεύοντα ἐπαρχίαν ἅμα τῷ γενέσθαι ταβουλάριον ἀρίστασθαι τοῦ τρακτάτου τῆς ἐπαρχίας, ἵνα μὴτε παρὶ 2 πλείονα ἀπησχόληται καὶ βλάβηται ἐκ τούτου τὸ δημόσιον, μὴδὲ ἀμελεῖν, ὡς εἰκός, τῶν ἐπαρ- 20 χιῶν ἐγκαλῇ τοῖς ἅμα αὐτῷ νομεραρίοις ὡς αἰτίοις γενομένοις. Αὐτοὶ δὲ οἱ τρεῖς ἐπιλεγίσθωσαν τοὺς ὀφειλόντας αὐτοῖς ὑπουργεῖν εἰς τὴν τῶν δημοσίων ἐξάνυσιν, ἵνα, ἐὰν οἱ τρακτεῦται τῶν 3 ἐπαρχιῶν ὑπέρθωνται καταβάλλειν ἐπὶ αὐτοὺς τὰ δημόσια, τοῦ τρακτάτου ἐκπίπτωσιν. Οἱ μόντοιγε τῶν ὅπλων ταβουλάριοι ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι δουλεύεωσαν τῇ τάξει χωρὶς τῶν ἰδίων ἀνόνων· ταύτας γὰρ λήφονται κατὰ τὴν μέχρι νῦν κρατοῦσαν συνθήκην τὴν βουλομένην εἰς 25 πολλοὺς διαιρεῖσθαι τὰς τῷ πρώτῳ ἀνηκούσας συνθηδείας.

L (LI)

R DE CVRSV PVBLICO ANGARIIS ET PARANGARIIS R

- 1 IMP. CONSTANTINUS A. AD TITIANVM. Equos, qui publico [Th. 8, 5, 2 mut. B 56, 17, 1] cursui deputati sunt, non lignis uel fustibus, sed flagellis tantummodo agitari decernimus: 30 poena non defutura contra eum, qui aliter fecerit. D. PRID. ID. MAI. SABINO ET RVFINO CONS.

a. 316

- 2 IDEM A. AD ACYNDINVM PP. Praesidibus et rationalibus ceteris- [Th. 8, 5, 3 mut. B 56, 17, 2] que, quibus propterea res publica et annonas et alimenta pecoribus subministrat, usurpandi⁴

KOI: index 49, 13 ex B restitutus est

¹ praebeatur Hal. ² tamen del. (Mommson) ³ excidit aut καὶ Ἀσιανῆς aut καὶ Θρακιῆς ⁴ agminalis seu ins. Th.

1 adnuens] annuam K | promulg. fuerat (fue- rit X) supra biennio supra uno t. anno XZ, super uno tantummodo anno (unum t. an- num K, unum tantummodo annum I) promulg. fuerat (fuerit I^b) KOI (omissis super bien- nio) 3 imp. ... illyrici] imp. anast. I, imp. a. K | spartiatio O, aspartico Cui. | pp.] praetore pp. O 4 sanctionem om. X | praetoriani K^a | ei K 5 officiis O 6 eius IX 7 fide K | mentiundo K | hoc K | quoque] que X 8 sanctionem OX 9 et om. O | eam] eam etiam O, ea X | sufficiant X | ita] i I^a | ordinis] ord. suis I^a | comitiua O 10 per in interlocut. I^a | potestatis] otepo- testate K^a, potepostate K^b | mereantur] Got- tingensis Cui., mer. id est (idem X) KOIX |

corn.] corn. et cartularius X contra B | et om. K | primisonius O, primiscrim.. I^a | et nu- merarius om. B 11 operarii K | hec eadem K 12 etiam om. I^a | qui] quod O 13 isdem] X, his penis eisdem O, his (hisdem I) penis et hisdem KI | disposuerunt KI^a | optinentem KOX 14 const. greca X^r 23 ἐκπίπτουσιν B 28 publico] Z Th. B 56, 17, p. et KOIX | et parang.] parang. I^a 29 const. ad tadia- num (uel tadianum) O, const. a. titiano Cui., const. a. pp. Contius, const. I, a. K 31 de- fectura OI^r, ἑλλείπει B | aliter] al. non O | s. a. Th. 33 aa. datichinum pp. O, a. KI 34 praeterea O, om. K | et ann.] ann. O | subministrant I^a Th.: διατροφὴ ἐκ τοῦ δημο- σίου λόγον ἀφωρίσθη B

- 1 paraueredi licentia derogetur. Sed nec alia uia eundl quisquam habeat facultatem, nisi per quam cursus publicus stare dignoscitur: excepta uidelicet tua sublimissima sede, cui cursus publicus et proficiscendi per eum licentia et ubi ratio exegerit praesto est. PP. XV K. MART. CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS. a. 326
- 3 IMP. CONSTANTIVS A.¹ AD TAVRVN PP. Euectiones ab omnibus [Th. 8, 5, 8 B 56, 17, 3] 5
postulentur, et tam iudices quam custodes publici cursus minime transire [Th. 8, 5, 22]
1 patiantur, antequam seriem euectionis adspexerint. Quod si quis putauerit [Th. 6, 5, 8]
resistendum et sine euectione iter facere detegitur, uel ultra tempus quod euectioni inser-
tum est publico cursu uti conatus sit², ubi repertus fuerit, eundem iussimus detineri et,
si quidem dignitate praeditus sit³, de eius nomine ad prudentiam tuam et ad illustrem⁴ 10
uirum comitem et magistrum officiorum referri. aduersus ceteros uero protinus [Th. 6, 5, 22]
indignatio⁵ competens exercenda⁶ est, quos sinceritas tua pro loco graduque militiae
ibidem coerceri posse crediderit. D. VIII K. IUL. MEDIOLANI CONSTANTIO A. VIII ET
IULIANO C. II CONSS. a. 357
- 4 IMP. IULIANVS A. AD MAMERTINVM PP. Parhippum cum uideri et haben- [Th. 6, 5, 14] 15
dum esse, si quis usurpato uno uel duobus ueredis, quos solos euectio continebit, alterum
1 tertiumue extra ordinem commoueat. Nihil autem interesse debet nec ad crimen uocari,
utrum agens in rebus suo anne mulionis itineris subingando, modo⁷ euectionis datae
formam et licentiam non excedat. D. V ID. SEPT. MAMERTINO ET NEVITTA CONSS. a. 362
- 5 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD SYMMACHVM CORRECTOREM [Th. 8, 5, 25] 20
LYCANIAE ET BRITTIORVM. Si quis per publicum cursum iter faciens cuiuscumque digni-
tatis uel militiae⁸ ab itinere recto deuerterit⁹, poena in eum competens proferatur. D. VIII
K. APRIL. MEDIOLANI VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 6 ¹⁰IDEM AA. ET GRATIANVS A. AD AMPELIVM PV. Euectionum copiam [Th. 8, 5, 32]
senatui, cum proficiscendi ad nos necessitas fuerit, serenitas nostra largita est, ita [(Th.)] 25
1 tamen, ut cum¹¹ a nobis euocatur aut a clementiae nostrae ueneratione discedat. Si quis
ergo posthac contra uetitum sibi cursum publicum illicita temeritate praesumpserit, motum
in se nostrae mansuetudinis excitabit. D. III¹² ID. DEC. TRIVERIS GRATIANO A. II ET
PROBO CONSS. a. 371
- 7 IDEM AAA. AD HESPERIVM PP. In omnibus prouinciis ueredorum pars [Th. 8, 5, 34] 30
1 quarta reparetur. Stabula autem ut impensis publicis extruantur, contra rationem est,

KOI

¹ et Iulianus C. *ins. Th.* ² uel ultra ... sit *om. Th.* ³ et si ... sit] ac *Th.* ⁴ illustrem] Musonium clarissimum *Th.* ⁵ ultio *Th.* ⁶ exserenda *Th.* ⁷ idem *Th.*: requiritur itineri subueniat dummodo (subi. dummodo *emendauit Gothofredus*)? ⁸ uel militiae] fuerit mili-
tans *Th.* ⁹ quingentis passibus *ins. Th.* ¹⁰ iunge *Th.* 9, 16, 10 ¹¹ ut cum] cum aut
(*Russardus*)? ¹² VIII *Th.* 9, 16, 10

1 paraueredi] parandi *O, om. K* | ligentiam *I* |
alia uia] *X*, aliam uiam *KOI* | habet *I*²
2 quam] *I²X*. hanc *KOI* | cui] cum *I*²,
om. K 3 proficiscendi *O* | et *om. KI* | *s. a. Th.*
II imp. constant. n. Z, idem a. *KOI* | ad t.
pp. *om. KI* | euectionis *I*². 4 cursus] cur-
sus u *K*² 7 euectionis *I*² | quis] q² *O*² |
putauerint *OI* 8 resistende *K* | euectione *K* |
inueccioni *O*, euectioni *I* | insertatum uel
instatum *O*² 9 uti *om. O* | ibi *O* | iubemus
retineri *I*, retineri iubemus *K* 10 quidem] q.
retineri *I*² | dignitatem *O*² | predictus sit *K*,
praedicti sint *O* 11 et *om. O* 12 excer-
cenda *O* | est *om. I*² | quod *OI*² 13 *s. a.*
Th. 8, 5, 8 | iul.] *Th. Paris.*, iun. *Th. Taurin.*
15 imp. iul.] idem *K* | ad mentinum pp. *O*,
om. KI | parhippum] *dett. Th.*, par ipsum *KI*,
per ipsum *O*, parhippum *X* 16 ueredis]
uere *I* | euectio *K*, euectio *I* 17 ue] uel *I*,
om. O | interse *I*² 18 ageneris *K* | anne
molionis *O*, annale et in obliuionis *I* | iti-

neris] *KOI Th. Taurin.*, itineri *X Th. Paris.* |
subiuganda *K* | modo] *libri cum Th. Paris.*,
ut *Th. Taurin.* | euectionis *I* 19 formam et]
forme *I*² | licencia *OI* | *s. a. Th.* 20 impp.
... 21 brittiorum] imp. ual. *I*, ide *K* | corr.
... 21 brittiorum] *Th, om. O* 21 qui *O*² |
cursum publicum *I* | iter] habet *O* | cuicum-
que *O* 22 retro *I* | diuerterit *KI* | eum]
eundem *O* | *s. a. Th.* 24 aa. et grat. ad
aurelium p. u. *O*, a. gra. a. *I*, a. *K*: pu.
om. Th. | uictionum *I* 26 cum a] eum *K* |
auocatur *O*² | a *om. O* | demencie *O* | uestre *I*,
tue *X* | uenatione *K* | descendat *KI*, descen-
dant *O* | qui *O* 27 ergo] uero *O*² | notum
in *I*, in otium *K* 28 *s. a. Th.* 30 aaa.]
a. *OI, om. K* | ad esperinum pp. *O*, ad espe-
rum pp. *Ambros. E* 28 *inf.*, *om. KI* | uere-
dorum] *X*, uerendorum *KOI* | pars] per *K*
31 reparatur *OI*² | autem] aũ te (= autem
te) *K* | impensi *O* | est *om. K*

cum prouincialium sumptu, in quorum locis stabula constituta sunt¹, citius arbitremur apparanda et utilius tam publico quam his, quos sterco animalium pro suo solacio [(Th.) habere concedimus. D. III K. MART. TRIVERIS GRATIANO A. IIII ET MEROBAYDE CONSS. a. 377

- 8 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD AVSONIVM PP. [Th. 8, 5, 35 mut. ²Vt agendi itineris possit esse moderatio, deni³ ueredi⁴ per dies singulos ex utraque parte⁵ dimittantur: poena quinque librarum auri minime defutura contra eos, qui statuta nostra neglexerint. D. XII K. MAL. TRIVERIS VALENTE VI ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 378

- 9 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. FLORO PP. Indi- [Th. 8, 5, 40] cibis faciendae euectionis copiam denegamus, cum id tantum nostro numini et tuae sedi nec non uiro illustri magistro officiorum⁶ sit reseruandum, cum neque praefecto urbis neque magistris militum neque ducibus neque uicariis nec cuiquam alli praeter memoratas duas potestates hoc a nobis concessum sit⁷. His enim tantum ambulandi facultatem iudices ex suo arbitrio praebituri sunt, quos in transmissione publicarum functionum⁸ prosecutores uiderint constitutos: scituri, si definitionem nostram excesserint, se quidem uiginti quinque auri libris, officia uero quinquaginta esse multandos. D. X K. AVG. CONSTANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO CONSS. a. 382

- 10 IDEM AAA. PHILAGRIO COMITI ORIENTIS. Grauiissimae poenae⁹ acerbitate [Th. 8, 5, 41] proposita euectionum contractus, animalium quoque publicorum¹⁰ merces et euentis et distrahentis coercitione¹¹ prohibemus. PP. BERYTO. D. XII K. OCT. ANTONIO ET SYAGRIO CONSS. a. 382

- 11 IDEM AAA. CYNEGIO PP. Nullus euectione utatur priuatus, tametsi ualuerit [Th. 8, 5, 44] impetrare. D. VI NON. MART. CONSTANTINOPOLI RICOMERE ET CLEARCHO CONSS. a. 384

- 12 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. CYN- [Th. 8, 5, 47 B 56, 17, 12] GIO PP. Quoniam ueredorum quoque cura pari ratione tractanda est, sexaginta libras sella cum frenis, sexaginta itidem¹² auerta non transeat: ea condicione, ut, si quis praescripta moderaminis imperatorii libramenta transcenderit, eius sella in frusta caedatur, auerta uero fisci uiribus deputetur: exceptis auri centenariis, quae necesse est ab hippocomis in [(Th.) solitis sacculis reportari. D. XV K. IUL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. ET BAYTONE CONSS. a. 385

KOI

¹ in ... sunt om. Th. ² ut ... dimittantur ex Th. 8, 5, 40 sumpta sunt ³ seni Th. ⁴ singulae etiam raedae ins. Th. ⁵ ex utraque parte om. Th. ⁶ tantum ... officiorum] nostro numini et uestris tantum sit potestatibus Th. ⁷ cum neque ... sit om. Th. ⁸ transmissione largitionallum titulorum Th. ⁹ Capitalis periculi Th. ¹⁰ animalium q. publ.] asinorumque Th. ¹¹ poena Th. ¹² idem B: triginta quinque uero Th.

1 sumptu] X Th., sumptus O, sumptuum KI^o, sumptu uel sumptus uel sumptum I^o | locis tabula O, hoc his tabula K | arbitremur] edd. Th., arbitramur KI, om. O 2 appa-
rante O, apparentur K, apparend. I^o | uti-
lius (-lis I^o) | ut. sit X, ut. est I^o | quos] quorum O 3 s. a. Th. 4 imp. grac. ual. et
ual. aaa. O, imp. ual. a. I, idem a. K | ad aus.
(osonium O) pp.] O Th. 8, 5, 35, floro com.
rerum priuatarum Cui. 1562 nescio quo er-
rore, idque retinuit 1584, adnotauit tamen in
quibusdam ad Ausonium pp. esse 5 ut] et I |
agenti O | deni ueredi] I^oX, deinde K, id est
uendi O^o, de ~~uenerit~~ I^o, uacuo spatio relicto
om. O^o | singulos dies OX 6 nostra] n. lege
KI^o 7 s. a. Th. 8, 5, 35 8 imppp. ... pp.]
imp. gra. I, imp. K | et theod.] th. O | pp.] Th.,
om. O | iudicibus bis I 9 inuectionis O |
denegamus] non d. KI^o | nostro tantum K |
nomini I^o, modo K, domini nomini O^o 10 ur-
bis nec K 11 magistro OI | uic. nec] uic.
neque OI | cuidam O, inc. I^o 12 sit] est K |
etenim I | tantum om. K | facultate K 13
transmissione I^o | publicorum O^o | fini-

tiorum I^o | prosecutores] Cui. Th., persecu-
tores KOI 14 scituri O | excesserit K |
xxxu libras auri K 15 officium Th. | s. a. Th.
17 aaa. ... orientis] Th., aaa. filagrio O, aaa.
philigrio com. Ambros. E 28 inf., om. KI |
prauissime I | accerbitate K 18 euictio-
num KI^o, euectionis O | contractu O | distra-
hendi et euentis K 19 cohertione libri] s. a. Th. 21 aa. clenio pp. O, a. emegio pp.
Ambros. E 28 inf., a. KI | euictione KI^o |
tamenetsi O | uoluerit imp. OI^o. imp. ualue-
rit K 22 s. a. Th. 23 imppp. ... 24 pp.]
imp. ual. I, imp. K 24 uendorum K,
uerendorum OI^o | cura quoque K | pari
pari idem I^o | est om. O | sexaginta] xl O
25 sexaginta] xl O | auertatur O, aperte I^o,
auertant I^o | qui O | scripta K 26 modera-
tionis OI | impetratori I | transcenderint O |
in om. I^o | frustra libri | aperta OI^o 27 ex-
cepti K | auri generariis K, aurigenariis OI^o:
τὰ τοῦ χρυσοῦ κεντηάρια B | hippocomis] X,
ipoconii K, ipso comis O, a (ab I^o) ipso
commisai I 28 s. a. Th. | a.] a. i Th.

- 13 IDEM AAA. FLORO PP. Non patimur hippocomos per eos qui ueredis [Th. 8, 5, 50
 1 uerentur indigna spoliatione uexari, si quidem nonnulli ueredarii saga eorum dicuntur
 auferre uel praecidere¹. Quocirca per omnes iudices et curiosos miserabilis remoueatur
 iniuria, scientibus cunctis, quod, si obseruata non fuerit nostra sanctio, non solum damna
 resarcire, uerum etiam notam et multam qui neglexerit subire cogetur. PP. XV K. IVL. 5
 TRIVERIS VALENTINIANO A. IIII ET NEOTERIO CONSS. a. 390
- 14 IDEM AAA. POTAMIO PRAEFECTO AVGVSTALI. Publici cursus exhibitio [Th. 8, 5, 51 mut.
 secundum locorum consuetudinem uel curialibus uel cohortalibus debet committi uel his,
 qui suo periculo ab eminentissima praefectura sub competenti cautela excipiunt. D. III K. 9
 AVG. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS. a. 392
- 15 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. DEXTRO PP. Si quis uel [Th. 8, 5, 53 mut. B 56, 17, 15
 per unam mutationem ueredum² superducendum esse crediderit, in quadruplum super-
 ductorum animalium pretium fisci uiribus inferat. D. XV K. APRIL. MEDIOLANO OLYBRIO
 ET PROBINO CONSS. a. 395
- 16 IDEM AA. REMISTHEO DVCI ARMENIAE. His tantummodo utendi cursus [Th. 8, 5, 57 15
 publici facultas concessa est, qui legati de diuersis gentibus ad nostram clementiam pro-
 perare festinant. D. VI K. MART. CONSTANTINOPOLI CAESARIO ET ATTICO CONSS. a. 397
- 17 IDEM AA. VINCENTIO PP. Nemo mulionem mutationibus deputatum [Th. 8, 5, 58 mut.
 uel per sollicitationem uel per receptionem³ subtrahere audeat, decem libras argenti poenae
 nomine reformidans inferre. D. XII K. MART. MEDIOLANI HONORIO A. IIII ET EVTYCHIANO 20
 CONSS. a. 398
- 18 IDEM AA. MESSALAE PP. Animalia publica, dum longe maiore ac periniquo [Th. 8, 5, 60
 pretio pabula aestimantur per mancipēs atque apparitores, aperte uexantur. ne id contingat,
 sublimitas tua disponat, ut neque pabula mutationibus desint, neque prouinciales ultra 21
 quam iustitiae sinit ratio praegrauentur. D. V K. DEG. STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400
- 19 IDEM AA. ET THEODOSIVS A. SEPTIMINO PROCONSULI AFRICAE. Com- [Th. 8, 5, 64
 perimus prouinciales et pabula et pecuniam pro equorum cursualium sollemni ratione con-
 1 ferre et extrinsecus etiam⁴ paraueredorum onere praegrauari. Prouinciarum igitur rectores
 procurent, ne unquam cursus publicus ueniat in querellam et occasio deceptionis curiales
 uel prouinciales⁵ animalia indebita praestare compellat. D. VII K. APRIL. RAVENNAE 30
 THEODOSIO A. ET RVMORIDO CONSS. a. 403

KO (omissis suo loco 15 his ... 18 pp. c. 16 cum inscriptione Idem post c. 18 inserit) I

¹ uel praecidere om. Th. ² mulamue aut bouem ins. Th. ³ uel sollicitatione uel recep-
 tione Th. ⁴ iunge Th. 13, 1, 19 ⁵ etiam om. Th. ⁶ uel prouinc. om. Th.

1 aaa.] a. KOI | floro pp.] O, pp. Th., om. KI |
 patitur I^a | ypoconios K, ipsocomos I^a | ue-
 rendis K 2 expoliatione O | uerdeari K, uere-
 darii O | saga eorum Th., sagendorum K,
 sageñdorum O, sage orum I^a, saga orum I^b |
 dicantur Th. 3 offerre OI^a, aferre I^a |
 procidere O | per omnes] possessoris K |
 nemoueatur K^a, moueatur O 4 quod] Th.,
 ut KI, om. O | non fuerit] fuerit K 5 etiam
 om. O | neglexerit om. O | s. a. Th. 7 aaa.]
 a. OI, om. K | petanio pp. O, po-
 tamo pp. Ambros. E 28 inf., om. KI 8 sec.
 (sec. om. O) loc. cons.] pro consuetudine
 loc. K | cur. uel coartalibus O, cohortalibus
 uel cur. K | debet] diebus K 9 qui] quos I^a |
 s. a. Th. 11 impp. ... pp.] imp. arch. I,
 imp. K | aa. om. O | qui Th., inc. O | uel
 om. KO 12 per unam mutationem] dett. Th.,
 pro una mutatione KOI: παρελάσθαι μίαν γούν
 ἀλλαγὴν B | uerendum O, uendere K, uē-
 dum I 13 aialium I | s. a. Th. 15 idem
 aah. remisteo duci armenai O, idem a. KI |
 his] hii K 17 sustineant K | s. a. Th. | vi] Th.
 Taurin., v Th. Paris. 18 aa. nicentio pp.]

Ambros. E 28 inf., a. KI, deficit O | mu-
 liorem K | mutatiobus K^a, mutationem mu-
 tatoribus O 19 sollicitationem] Z, sollicitu-
 dinem KOI | per recept.] recept. KOY | detra-
 here K 20 reform. (form. I^a) inf.] KI, inferre
 formidans (-ret O^b) O, reformandus X^a,
 reformidans X^a | s. a. Th. 22 aa. ... pp.
 (pp. an. O^a) a. KI | longe] lege O | maiore
 (-rem Z) ac periniquo] Z Th., maiorem et
 pro iniquo X, maiorem acceperint (-runt I)
 quo KOI 23 extimentur OI^a, estuantur K |
 aparitoes I | continguat O 24 mutacioni-
 bus pabuli O | desierit I^a 25 iustitiam K |
 sinit] sunt KOI^a | pregratiantur K, prae-
 grauantur O^a | s. a. Th. Cui.? | v] Th., xv
 Cui. 26 aa. ... africae] a. KI | a.] aa. O |
 septimo O, septimio Cui. cum Th. 13, 1, 19
 27 pecciam O 28 etiam] et K | peruendo-
 rum K, proueredorum O, parauedorum I^a,
 parauerendorum I^a | honera KOI^a | pragra-
 uari O 29 querellam] quarundam K | cu-
 rialis I 30 uel om. O | prouintias K, pro-
 uintialis I | s. a. Th. 31 theod. a.] dn. th.
 a. 1 Th.

- 20 IDEM AAA. ANTHEMIO PP. Nemo ducum ingressus semel pro- [Th. 8, 5, 66 B 56, 17, 20
uinciam suam postmodum itineribus faciendis cursu atque angariis ipse siue suum utatur
1 officium, sed expeditionem militarem iumentis propriis exsequantur. De cohortalinis etiam
officiis eadem lege sancimus, ne quis ex his per prouinciam suam discurrens ueredo uti
2 conetur in posterum, cum sacra prohibitum sanctione cognoscant. Quod si quis ducum
uel apparitorum uel cohortalium temerario animo ea quae decernimus contemnenda puta-
uerit, per singula animalia quibus usus fuerit singularum librarum auri illatione multa-
bitur. D. III NON. AVG. CONSTANTINOPOLI HONORIO VII ET THEODOSIO II AA. CONSS. a. 407
- 21 IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS AA. CYRO PP. Nullus penitus [B 56, 17, 21
cuiuslibet ordinis seu dignitatis uel sacrosancta ecclesia uel domus regia tempore expedi- 10
tionis excusationem angariarum seu parangariarum habeat. a. 440—441
- 22 IMP. LEO A. PVSAEO PP. Cursum clauularem ab omni Orientali tractu nec [B 56, 17, 22
non ab his ciuitatibus aliarum regionum, quarum instructio tui culminis meminit, tolli
amputarique decernimus, ita tamen, ut in transitu fortissimorum militum (quando nostra
serenitas disposuerit ex aliis ad alia eos loca deduci, euectionesque animalium secundum 15
consuetudinem a nostra fuerint aeternitate consecuti) et in armorum tam confectione quam
translatione seruata consuetudine, in profectione quin etiam legatorum animalium dominis,
qui ea solent accepta mercede locare, praebenda pensio arcae tui culminis imputetur.
1 Tractorias uidelicet animalium super memoratis causis nulli alii iudici, cuiuscumque sit
dignitatis, nisi tuo tantummodo culmini faciendi licentiam patere decernimus. 20
- 23 IMP. ANASTASIUS A. ARMENIO PP. Iubemus nemini licere cuiuscumque scholae uel
officii uel militiae seu condicionis per totius Orientalis tractus partes ob quamcumque
causam proficiscenti seu redeunti supra unum ueredum unumque paraueredum, cum euec-
tione tamen iudiciali, mouere, nisi specialis ei praestita sit nostrae serenitatis quantitatem
1 animalium continens euectio. Exceptis procul dubio his, qui pecunias publicas deuehunt, 25
cum in hac parte sine nostra quoque speciali auctoritate tanta conuenit animalia moneri,
2 quanta transuehendae pecuniae summa et eius tuitio deposcit. Quinquaginta librarum
auri condemnatione his feriendis, quicumque nostra iussa quolibet modo seu tempore uiola-
uerint seu uiolare concesserint.

KOI

1 aa. anteno pp. O, a. I, om. K 2 cur-
sum I^a | suum ut. officium] X Th., suo ut.
officio KOI 3 expeditione KI^a?, expicio-
nem O | exequitur KI^a | cohortalibus K |
etiam om. KO 4 eandem legem OI | quis]
que K | per] qui O, om. K | suam] seruan K,
om. I | uerendo K, uerede O, uedo I 5 co-
natur I^a | cum] et O | sanctionem I^a | cognos-
cant] conetur K 6 app. uel] app. O | coar-
taliu K O | temeraio OI^a | putauerint K
7 singularum] singulariter I 8 s. a. Th. | ho-
norio] dd. nn. hon. Th. 9 impp. ... pp.] O,
imp. th. I, idem a. K 10 sacrasancta I^a
11 excusatione K | pacanchariarum I | ha-
bet K 12 imp. ... pp.] imp. leo I, imp. K |
pusio O, pusco Cui. | cussum K^a, curcu O^a |
clabularem Cui., elabularem Gottingensis ex
emend., ambularem OI, ambularentur K,
διὰ ὀχημάτων B: in Th. 8, 5, 23 dicitur cla-
bularius cursus | tractu] cursu tractu O^a
13 meminerit KI 14 quandoque I^a 15 dis-
posuit K | eos om. K | deducti I 16 in ar-
morum] marmorum KI | confectione] euec-
tione K, conectione Hal. 17 consuetu-

dinem I^a | perfectione K, prouectione O',
profectionem I^a | quin etiam om. I^a | ligato-
rum K, locatorum I^b, inc. I^a: πρεσβυτέρων B |
anim.] pro anim. I^a 18 qui] quia O, quod I^a |
solet O 19 tractatorias KI, tractatoria O,
tractarias I^a | alii om. K | indices I 20 cul-
minis K | petere KI^a 21 imp. (paap. O)
an. ... pp.] O Cui., imp. anast. I, imp. K |
lubemus O | cuiuscuiuscumque K, cuius-
quam I^a 22 offitium I^a | orientales totius K |
ltractus O^a, contractus I | partes om. I^a
23 proficiscentis seu redeunti K, proficien-
tis seu redeuntis OI | ueredum (uēdum I)
unumque] quemque K | parauendum K, pa-
rauēdum I^a, parauedum I^b | euictione K
24 eis I 25 euictione ceptis I^a | de-
uehunt] X, debent KOI 26 nostra]
nostrati K | queque KO | tanta conu.] nostra
conu. tanta O^a 27 transuehendum K, trans-
eunde I^bX 28 condemnationem his pro-
ferendis I^a | uiolauerint] O^aX, temptaro uiola-
uerint (uoluerint K) KI^a, tempta..... I^a,
temptauerint uiolare I^b 29 seu] siue K |
concesserit O

LI (LII)

R DE TRACTORIIIS ET STATIVIS R

- 1 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. [Th. 8, 6, 2 B 56, 17 not. d
 1 Tractoriae cum stativis solitis bidui tantummodo tempus accipiant. Nulli uero penitus
 cum necessariis sibi personis¹ praebeantur, nisi his tantummodo, qui animalia atque equos
 sacro usui necessarios prosequuntur: ita tamen, ut his dimissis in tractoriarum corpore²
 quinque dierum numerus adscribatur, ut nullus ultra hoc temporis spatium ad residendum
 in quo libitum fuerit loco copiam nanciscatur. D. VII K. SEPT. CONSTANTINOPOLI ARCA-
 DIO A. II ET RVFINO CONSS. a. 392

LII (LIII)

R DE APPARITORIBVS PRAEFECTORVM PRAETORIO ET
PRIVILEGIIS EORVM R

- 1 ²IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD MAMERTINVM PP. Praefecturae [Th. 8, 7, 8
 cornicularios, qui annis singulis⁴ exeunt, post transactos corniculos nostram adorare pur-
 puram uolumus: quo honore perfunctis, cum iam missionem tenuerint, liberum otium
 damus, ut ad susceptionem uel cuiuslibet necessitatis officium minime deuocentur. D. III
 K. FEBR. MEDIOLANI VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
 2 IDEM AA. AD ZOSIMVM PRAESIDEM EPIRI NOVAE. Praefectianos ad [Th. 12, 10, 1 mut.
 perniciem prouincialium exactionibus in prouinciis uel potius lucris et quaestibus suis sese
 immiscere uetamus: praeterea uel horreorum gerere custodiam uel curarum ius atque
 1 arbitrium sibi praesumere his denegamus. Horum si quis praesentis legis temerator existat,
 uolumus eum competenti motu et indignatione percelli. D. XIII K. DEC. MEDIOLANI
 VALENTINIANO ET VALENTE IIII AA. CONSS. a. 373
 3 ⁵IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. ZOILO PP. Cornicularii et primiscrinii,
 numerarii insuper, qui in officio tuae sublimitatis per ordinem obsequiis militiae terminatis
 desideratam laborum requiem sortiuntur, pro multis erga rem publicam sudoribus ab
 omnibus indictionibus tam militarium quam ciuiliu ludicrum semper habeantur immunes,
 1 et ciuiliu tantum ludicum, non etiam militarium iurisdictioni subiaceant. Huius sanctioni
 addendum esse censemus, ut, si quis praefectianus dum militat uel post depositum cingulum

K01

¹ sibi personis om. Th. ² praefinitus ins. Th. ³ iunge Th. 12, 1, 70 ⁴ ex numero
 deputatorum ins. Th. ⁵ iunge 12, 36, 6

2 tractoriis] Z Th. 8, 6, tractoribus K, trac-
 tatoribus O, stractoris I, tractatoris X:
 τρακτορία Glossae nomicae, τρακτωρεια Por.
 stativis] Th., statuis KX, statius O, statu-
 tis I 3 imppp. ... pp.] imp. theod. I,
 imp. K 4 tractacione O | statutis K, sta-
 cius O, statuis P | sol. bidui] X² Th., sol.
 biduum KX², sol. biduo O, bidui in sol. I |
 tantummo O² 5 sibi] si O² | prebeantur per-
 sonis I | qui] quod I² 6 persecuntur libri |
 tractoriarum] tractator uerum K 7 nume-
 ris K | ultra] intra KO | tempus KI²? | resi-
 dentium I 8 libitu O | nanciscantur K, nan-
 ciscantur O | s. a. Th. 11 praetorio] preto-
 riorum K, et pretorio X 13 impp. ... pp.]
 imp. ual. I, imp. K | meminum O | pre-
 fectue O² 14 transacto O | nostram adorare
 bis I² | nostra K | exorare O | purpurarum O
 15 profunctis O, prefecturis K, inc. I² | te-

nuerit KO 16 necessitatis] dignitatis K |
 s. a. Th. 18 idem a. KI, imp. aaa. O:
 Iustiniani fortasse emendarunt imppp. ual.
 ual. et gratianus aaa. uel idem aa. et grat. a. |
 ad ... nouae (none O) om. KI 19 quaestoi-
 bus O², quaestionibus O² | suis sese] se O
 20 genere custodia K | uel om. O 21 his]
 hisdem I | eistat O² 22 eum] est O, cum X,
 om. I² | percelli] I²X, propelli KI², per-
 pelli OI² | s. a. Th. 24 impp. ... pp.]
 imp. th. I, idem a. K 25 insuper numme-
 rarii I, et num. ins. K 26 laborum] tam
 laborum I² | sudoibus ab omni K 28 et]
 etiam O | cin. t. iud. om. I² | militariis iuris-
 dictione O | subiaceat I 29 addendum] IX,
 atendum K, ius addendum O | quis om. K |
 prefeciamus O, perfectianus I | dum] du K |
 uel om. KOI²X | dispositum K

sine testamento quod legibus comprobatur nullisque ab intestato successoribus derelictis
fati munus impleuerit, omnes eius patrimonii facultates prouisione magnificae tuae sedis
2 non fisci uiribus, sed arcae tui culminis rationibus uindicentur. Scriniariis autem excep-
toribus ceterisque, qui in officio tui culminis merent, cum in legione prima adiutrice nostra
militant, audientiam tantummodo in causis in quibus pulsantur tuae celsitudinis deputamus. 5
in prouinciis uero commorantes rectoribus earum eos respondere iubemus, nisi publicum
officium aliquod eis iniunctum sit.

a. 444?

LIII (LIII)

R DE APPARITORIBVS PRAEFECTI VRBIS R

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAAA. [Th. 8, 7, 16] 10
AD PRINCIPIVM PP. Praeter eos, qui de officio eminentium potestatum numero stipendiorum
et curriculum euolutis urbi praecepti¹ serenitatis nostrae annis singulis attingere purpu-
ram uenerarique praecepti sunt, nulli prorsus eorum², qui prouincialia officia peregerunt,
tranquillitatis nostrae muricem adorare sit liberum, omnium suffragiorum obreptione cessante. 14
D. XIII K. OCT. AQVILEIAE ARCADIO A. ET BAVTONE VC. CONSS. a. 355
- 2 ³IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. PALLADIO PP. Quicumque illustris [Th. 11, 3, 22]
urbanae sedis⁴ apparitor clandestina fraude pistorem concusserit, accusatus atque con-
nexus perpetuis paneficii nexibus addicatur. D. VII K. IAN. RAVENNAE HONORIO A. XI
ET CONSTANTIO II VC. CONSS. a. 417

LIII (LV)

20

R DE APPARITORIBVS MAGISTRORVM MILITVM ET
PRIVILEGIIS EORVM R

- 1 ⁵IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD ARTEMIVM CORRECTOREM. Qui [Th. 9, 3, 1]
sese in officiis magistrorum equitum ac peditum⁶ militare monstrauerint, ab omni nomina-
tionis iniuria excusentur. D. XIII K. OCT. AQVILEIAE. AUG. XV K. NOV. SALERNI DIVO 25
IOVIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364
- 2 IDEM AA. AD MAMERTINVM PP. Qui in officio magistrorum [Th. 12, 6, 6? B 56, 17, 30]
equitum ac peditum militiam sortiti sunt, ordinis sint militaris⁷.

KOI

¹ uicariae etiam potestatis *ins. Th.* ² eorum] uel ex eo numero uel illorum certe *Th.*
³ iunge *Th.* 14, 4, 9 ⁴ uel annonariae potestatis *ins. Th.* ⁵ iunge *Th.* 6, 35, 6 ⁶ mi-
litasse ac *ins. Th.* ⁷ D. XV k. Aug. Valentiniano et Valente AA. cons. (a. 365) *Th.*

1 siue *K* | testimonio *O*¹ | nullusque *K*, nul-
lumque *O* 2 compleuerint *O* | omnes] os *K* |
magnificentie *I* 3 sed] set et *I* | arcae]
arthe *O* | ronibus *K* | scriniariis *IX* | excep-
tionibus *O*, eceptoribus *I*² 4 inherent *IX* |
adiutricem nostram *OI* 5 in quibus in cau-
sis *I* | celsitudine *O* 6 uero] deputamus
uero *I*³ | commemorantes *K* | eorum *O* |
nisi] mihi *O*⁴ 7 officium *om. O* | aliquid *I*
10 imp. grac. et ual. th. et arch. aaa. ad prin-
cipium pp. *O*, imp. grat. *I*, imp. *K* 11 de]
dem *O* | numerum *I*⁵ | studiorum *O*⁶ 12 euo-
tis *K* | urbi] *I*⁷ *Th.*, urbi quoque *O*,
urbis *K* | praefecti] *Th.*, prefectus *K*, prae-
fecture *OI* | accingere *I* | purpuram *om. O*
13 uenari] *O*⁸ | nulli] nullusque *K* | eorum
qui] susorumque *O*⁹ | prouincia *O* | off. per-
egerint *OI*¹⁰, peregrini off. *K* 14 tran-

quillitate *I*¹¹ | nutrice] *I* | obreptione *O*
15 *s. a. Th.* Cui? | a.] Cui., a. 1 *Th.* 16 imp.
... pp.] imp. hon. *I*, imp. *K* | illustres *I*¹²
17 sedis *om. I* 18 perpetui *KI*¹³ | pane-
ficii nex.] *Hafniensis Th.*, beneficii nex. *KI*¹⁴,
beneficii nex. *I*¹⁵, nex. beneficii *O* | *s. a. Th.*
21 apparitoribus *O*, paritoribus *K* | ma-
gistro *K* 23 imp. ... aa.] imp. ual. *I*,
imp. *K* | ad art. corr.] *Th.*, *om. KOI*
24 sese] se *O*¹⁶ | officio *I* | mulctare *K*,
modo *O* | ministrauerint *O* | nominatores *K*,
nationis *O* 25 inuiri] excusentur *I*¹⁷, ex-
cusentur iniuria *O* | *s. a. Th.* 27 a. me-
mentino pp. *O*, a. ad marmertin. pp. *Am-*
brus. E 28 *inf.*, a. *I*, *om. K* | quin in *I*¹⁸ |
magistro *I*¹⁹ 28 sunt] *K*, *om. I*²⁰ | ord.
sunt mil. *O*, mil. sint ord. *K*

- 3 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. CYRO PP.² Probari [Nou. Theod. 7, 4, 2] apparitores magisteriae potestatis neque curiales neque cohortales neque censibus nolumus adscriptos. D. PRID. NON. MART. CONSTANTINOPOLI CYRO VC. CONS. a. 441
- 4 IDEM AA. APOLLONIO MAGISTRO MILITVM PRAESENTALI ET ANATOLIO MAGISTRO MILITVM PER ORIENTEM. Numerarios uirorum illustrium magistrorum militum tam praesentalium quam Orientalium qui ordine stipendiis militiae fuerint decorati, exeuntes tribunis praetorianis partis militaris sudoribus eorum beneficium deferentes sociari praecipimus: ita uidelicet, ut post completam militiam ab omnibus indictionibus tam militarium quam 1 civilium iudicum semper habeantur immunes. Principatus uero munere functos tribunis uigilum militaribus uolumus adgregari. 10
- 5 IMP. ANASTASIVS A. MAGISTRIS MILITVM. Eos, qui in officiis uestris merentes statutorum tantummodo numero inserti sunt, fori praescriptione muniri, ce- [cf. Nou. Theod. 7, 4, 1] teros uero, qui supra huiusmodi numerum militare noscuntur, quasi nec militantes et apud illustrissimas praefecturas et apud³ clarissimos prouinciarum rectores de quolibet pulsari et conueniri et sine cinguli praescriptione respondere negotio sancimus. 15

LV (LVI)

R DE APPARITORIBVS PROCONSVLIS ET LEGATI R

- 1 IMPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD FLAVIANVM [Th. 1, 12, 4] PROCONSVLEM AFRICAE. Officio, quod tuis meritis obsecundat, non curialem quemquam nec ex ceteris corporibus⁴ uolumus adgregari: ac si qui erunt inter apparitores huiusmodi, 20 restitui eos debitis muniis mox iubemus. D. NON. OCT. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABUNDANTIO CONSS. a. 393
- 2 IMP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. VICTORIO PROCONSVLI AFRICAE ET [Th. 1, 12, 6] DOMINATORI VICARIO AFRICAE. Apparitioni tuae et legatorum quadringentos censuimus deputandos de his dumtaxat, quos sibi esse detractos rei publicae membra non queruntur. 25 D. XII K. IVN. MEDIOLANI HONORIO A. III ET EPTYCHIANO CONSS. a. 398
- 3 ⁵IDEM AA. MESSALAE PP. In proconsulari prouincia officium proconsulare [Th. 1, 12, 7] postulet, quod exigere consuevit, nec alienis se partibus impudenter inserat. D. III⁶ K. OCT. ALTINO THEODORO VC. CONS. a. 399

K01

¹ iunge 7, 62, 23 ² Areonindo magistro militum Nou., cf. ad 7, 62, 33 ³ uiros ins. Nou. ⁴ ex ceteris corporibus] plebeia stirpe progenitum Th. ⁵ iunge 12, 58, 2? Th. 11, 7, 15. 14, 15, 6 ⁶ III Th. 11, 7, 15. 14, 15, 6

1 imp. ... pp.] imp. th. I, idem K | cyro] O, basso Cui. 2 apparitiones OI | magisteria I^a | curialum O^a | cohortales K^a I^a, curiales O^a 3 s. a. Nou. 4 idem ... 5 orientem] Cui. 1584, idem p aa. polonio (uel poloio) mag. milit. O, iidem aa. apollonio Cui. 1562, idem a. I, idem K 5 numeros O | illustrium O, illustrii mom K | praesentalium KI 6 ordinem O, ordine et X | exeuntis I^a 9 habentur O | muneris I^a | functos] X, functus K01 | tribunus KO 10 uigilium O | aggregari uolumus K 11 imp. anast. a. mag. milit. O, imp. anast. a. *magistro militum Cui. 1562, imp. anast. I, imp. K, iidem aa. ariobino (sic) mag. militum Cui. 1584 ex Nou. Theod 7, 4: mag. offic. Contius ut uidetur ad glossam Accursii, quae ad uerba officii uestris adnotat loquitur magistro (magistris Z) officiorum | nostris KI^a, uestris uel nostris X 12 muneri O 13 modi om. I^a | cognoscuntur K 14 rectores] rationes O | de quolibet] quilibet I^a 15 conueni I | cingulis K | Cui. resti-

tuit subscriptionem Nou. Theod. 7, 4 17 proconsul K^a | et om. O | legatis I 18 ual. ... aaa.] al. et th. et arch. O, I et th. I, om. K | ad ... 19 africae] Cui., ad flarianum proc. O, flactiano proconsule afric. Th., om. OI 19 tuis meritis] tui culminis K | obsecundant K | non om. K | quemquam] quam O 20 excepteris O | aggregari uolumus K | c] at I^a 21 s. a. Th. 23 imp. ... 24 africae] imp. ar. I, idem K | uictorio ... 24 africae] Th., dominatorum proconsul O, dominatori proc. Cui., dominatori proc. afr. Contius, cf. Th. 9, 39, 3. 16, 5, 35 | quadringentos I 25 his dumt. quos rei p. m. n. querentur sibi esse detr. censuimus deput. Th. | quos] quod OI | sibi esse] subicere K | queruntur] I^a, quaerunt KOI^a?, querentur Th. (u. s.) 26 s. a. Th. 27 rubricam tituli 58 hoc loco inserit K | aa. ... pp.] a. KI | pp.] pp. et p. annone Th. | prouintiali proconsulari K 28 qui I^a | se partibus] semper artibus I | imprudenter O | inferat I | s. a. Th.

LVI (LVII)

R DE APPARITORIBVS COMITIS ORIENTIS R

- 1 ¹IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PP. ORIENTIS. [Th. 1, 13, 1] 10
In officio comitis Orientis non amplius quam sescenti apparitores habeantur, quos quidem
publicis necessitatibus nouimus abunde suppetere. D. III K. IAN.² HERACLIAE ARCADIO 5
III ET HONORIO II AA. CONSS. a. 394

LVII (LVIII)

R DE COHORTALIBVS PRINCIPIBVS CORNICVLARIIS ET
PRIMPILARIBVS R

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. EDICTO SVO AD AFROS. Omnes [Th. 8, 4, 2 mut. B 56, 17, 37] 10
stationarii neque superexactionem audeant neque carcerem habeant, neue quis personam
licet pro manifesto crimine apud se habeat in custodia, sciens quod, si quid tale fuerit
commissum, capite puniendus est. PP. VI ID. MAI. KARTHAGINE CONSTANTINO A. III ET
LICINIO III CONSS. a. 315
- 2 IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS AA.³ AD TAURVM PP. Nullus iudicum [Th. 8, 7, 7] 15
quemquam sine sacra probatoria⁴ probare audeat uel prouehere. Excipimus tamen officia
prouincialia⁵ cursus publici sollicitudinem sustinentia: nec enim tanto muneri adminiculum
denegari publica permittit utilitas. D. VI K. IVN. MEDIOLANI. ACC.⁶ VIII ID. IVL. DATIANO
ET CEREALE CONSS. a. 358
- 3 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. FESTO CONSVLARI SYRIAE. Solita [Th. 8, 4, 11] 20
cohortalibus Syriae priuilegia, quae a diuo Diocletiano porrecta sunt atque concessa, nos
quoque porreximus ac iubemus eos non ad sollicitudinem bastagae, non ad functionem
nauiculariam deuocandos, non inuitos curialibus coetibus adscribendos, uerum peracto
labore militiae, pastus primipili competentis sedulitate functione transacta praerogatiuam 24
his recusationis offerimus. D. VI NON. OCT. VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365?
- 4 ⁷IDEM AA. ET GRATIANVS A. AD PROBVM PP. Officia rectorum prouinciarum [Th. 8, 4, 12] 24
tuae magnificentiae litteris uolumus admoneri, ut susceptos in officio proprio uel probatos
cohortium nomine legionumue priuilegiis aestiment inserendos. D. XVI K. IVN.⁸ MODESTO
ET ARINTHEO CONSS. a. 372

KOI

¹ iunge Th. 8, 4, 18. 12, 1, 139 ² Iun. (leges iungendae)? ³ scribi debuit uel imp. Con-
stantius A. uel imp. Constantius A. et [Iulianus] C. ⁴ sine sacra probat. om. Th. ⁵ pro-
uincialia m. Th. ⁶ Iun. acc. Mediolani (Gothofredus)? ⁷ iunge Th. 12, 1, 78 ⁸ d. xvii
k. Iun. P tauione Th. 12, 1, 78

2 rubricam ante 55, 3 collocat K 3 imppp.
... orientis] imp. th. I, idem K | arcad.] et
arch. O | aaa. om. O | orientis] Th., om. O
4 aplius I | quo O⁵ 5 neccitatibus O |
s. a. Th. 8 rubricam post c. 1 collocant KI |
coartalibus K | princ.] K O Th. 8, 4, et princ. I |
corniculi O | et] O Th., ac KI 10 constan-
tinus ... afros] const. a. I, om. K 11 super-
superexactione K | audeant om. O | neque]
nec K 12 liceat I¹⁸ | crinie K | apud se
habeat] abeat se I¹⁸ | custodia] X Th., custo-
diam KOI 13 est om. KO | s. a. Th. 15 impp.
constantius (const. O) ... pp.] imp. const. I,
imp. K 16 sacro O | probatione I¹⁸ | pro-
uehere] protrahere K | tantum KO 17 sol-
licitudine sustinentiam O | nec enim bis O,

nec om. I¹⁸ | tantum I¹⁸ 18 permittat K |
s. a. Th. | iun.] Th. Taurin., ian. Th. Paris.
20 impp. ... syriae] imp. ual. I, idem K |
aa.] aaa. O | solita coh. syr. om. KI 21 coar-
talibus O | a om. O | dioceano I | porrecta ...
22 quoque bis I¹⁸ | sunt om. K 22 ac] ad K |
bast. non] bast. K | functione K 23 nau-
icularia K, nonauiculariam O 24 pastus]
uel p. K | competentis utilitate K, compe-
tentis scilicet utilitate O 25 s. a. Th.
26 idem et gra. aa. O, idem grat. I, idem K |
ad pr. pp. om. KI, pp. om. O 27 admo-
ueri K, commoueri O, admoneri I¹⁸ 28 le-
gionum uel OI | existiment K | inferendos
KO | s. a. Th.

- 5 IDEM AAA. MODESTO PP. Quicumque per Osdroenam primipilarius maiore Th. 12, 1, 79
laetatur numero filiorum, unum loco suo ueluti hereditario iure substituat, alterum pro
amore patriae Edessenae curiae tradat obsequiis, ceteris quam uoluerit militiam prouisurus.
sin autem duos tantum procreauerit, cohorti satisfacere cogatur et curiae. quod si unum
procreauerit, eundem ordini patriae restituat, nullo contra hanc formam beneficio ualituro. 5
1 Damus sane licentiam tam patribus eorum quam ipsis, qui huius legis auctoritate ciuitatum
obsequio adgregantur, ut, si quos curiales patrocínio principalium inuenerint excusari, in
medium proferant, ut et ipsi similibus officiis deputati pareant impetratis¹. D. III NON.
DEC. ANTIOCHIAE POST CONSULATVM GRATIANI A. III ET EQVITI VC. a. 375
- 6 IMPPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAAA. AD Th. 5, 4, 15 10
NEOTERIVM PP. Si apparitor diffugerit criminosus, edictum, quo reuocari possit, adiecta
condicione legibus subsequatur: cui nisi fuerit satisfactum, merito in latitantem a iudice
1 pro qualitate peccati sententia proferatur. Veniam enim talibus non permittimus nec
indulgentiis crimina subleuamus. D. PRID. ID. IVN. MEDIOLANI ARCADIO A. ET BAVTONE 14
CONSS. a. 385
- 7 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. TATIANO PP. Th. 5, 4, 16
Ordinariorum iudicum apparitores, qui uel speculatorum uel ordinariorum attigerint gradum,
nullo annorum numero, nulla stipendiorum contemplatione laxentur, priusquam primipili
1 pastum digesta ratione compleuerint. Quod si ante debitum locum, qui huic functioni
habetur obnoxius, uel aegri corporis labem uel defessae senectutis extrema ad impetrandam 20
quietem crediderit praetendenda, non prius otio condonetur, quam omne quod primipilo
2 (1) debetur expenderit. Eos etiam, qui pro sceleribus suis soluto militiae cingulo addicuntur
infamiae, ne integro peculio sub hac occasione laetentur, ita condignae ultioni uolumus
subiacere, ut functioni quoque, quae extrema militiae debetur², nihil ex eorum facultatibus 24
subtrahatur. D. III NON. MAI. MEDIOLANI TIMASIO ET PROMOTO CONSS. a. 389
- 8 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVTHYMIO VICARIO ASIAE. Speciebus³ Th. 5, 4, 19
primipilaribus adaerandis eadem pretiorum taxatio seruetur, quae in uenalibus publicis
poterit reperiri. D. V K. MART. CONSTANTINOPOLI ARCADIO III ET HONORIO III AA.
CONSS. a. 396
- 9 IDEM AA. CLEARCHO PP. ILLYRICI. Per Illyricum, in quo plurima ac maxima necessi- 30
tatum publicarum emolumenta officiis constat praesidalibus expediri, centeni numero singulis
iudicibus obsecundent: nec ultra hunc modum uel ad militiam ullus adspiret uel coniuuentia
KOL

¹ idem Th.: fuitne imperatis (Mommson)? ² debebatur Th. ³ in speciebus Th.

1 aaa. modestino pp. O, a. I, om. K | hos-
drohenam K, hospenam O, hospena I. os-
droenam Th. | primipilarius] Cui. Th., pri-
mipilariis KOL¹, primipilaris I², primipila-
rius Z | maiore] nemo I² 2 laetatur] edd. Th.,
letetur KOL | numero] munere O | locum O |
sustineat I² 3 edesene X, edeserie K, et
deserie O, et de se nec I | cure I² | quam
u. militiam] Gottingensis Th., qua u. mili-
tia KI, qui u. milicia O | prouisuris O, pro-
usuris K 4 procreauit K | coarta K, tan-
tum cohorti I¹ et om. K | curi I² 5 pro-
curauerit K | ordinem O 7 quo O² | inuene-
rint] edd. Th., inuenerit KOL 8 careant I |
s. a. Th. 10 imp. grat. ual. th. et arch.
aa. O, imp. gra. iul. et arc. a. I, idem K,
impr. grat. ual. et th. aaa. Z cum Th. (idem
aaa.) | ad neutorium pp. I, om. K 11 appa-
tor I² | defuerit I | reuocari quo I | adiec-
tam condicionem O 12 subsequatus O |
satisfaccio O | in] il O | latitatem K | ad iu-
dicem O 13 proferetur Cui. Th. 14 indul-
gendo K | s. a. Th. | a.] a. i Th. 16 imppp.

... pp.] imp. ual. I, idem a. K 17 ordina-
rios O² | uel ordin. uitorium I² | attingerit K,
adtingerit I 18 primipili] et pr. O 19 com-
pleuerit O 20 habeantur K | labere I² |
defensio I | impetranda K 21 praetenden-
dam KO | otium K 22 celeribus O | suis]
suo K 23 infantie K | ne] Hafniensis
Th., nec KOL | hac accusatione K, accu-
sacione OI² | condignae] conditione K, cen-
dine O² | ultionis K | eos subiacere uolu-
mus K 24 funcione O² I²? | extrema] Cui.
Th., extremae KOL | ex] nec I² 25 s. a. Th.
26 impp. ... asiae] imp. arc. et ho. a. I,
imp. K | eutichio O 27 primuperibus O² |
adaerandis] X Th., adherendis OI, aduehen-
dis K | procio t xacio O 28 reperiri pote-
rit K | s. a. Th. 30 aa. ... illyrici] a. I,
om. K | clearcho pp.] Ambros. E 28 inf. Cui.,
uearcho p. O 31 praesid. constat OI | cen-
tum numero I uel I², ceteri uero K 32 ob-
secundunt K, obsecundet O, obsecunderet I² |
uel ad] hunc uel ad K | nullus I² | aspiet]
aaspet K | coniuuentiam I, condemptam O

- 1 iudicum perseueret. Adhibendi autem sunt ad huiusmodi ministeriorum obsequia non illi, qui uano militiae nomine immania lucra sectentur, sed qui necessitatem officii sollicitudinibus debitis exsequantur.
- 10 IDEM AA. ET THEODOSIVS A. ANTHEMIO PP. Quicumque ad chartas uel Th. 8, 4, 20 tabulas uel quodcumque aliud ministerium cohortalis optauerit, non ante accedere permit-
tatur, nisi eius nomen matriculis receptum primitus fuerit: poena proposita his, qui contra
statuta caelestia crediderint suscipiendos aliquos aut quodlibet eis officium iniungendum.
D. XVI K. APRIL. CONSTANTINOPOLI HONORIO VII ET THEODOSIO ITERVM AA. CONSS. a. 407
- 11 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PP. Si quis ex grege Th. 8, 4, 26
cohortalinorum urgente criminis insectatione stipendiis fuerit exemptus, aut otio traditus
quietis artibus immoretur, aut si ad pristina sacramenta precum miseratione maluerit repe-
dare, indultum nostrae maiestatis oraculum amplissimae tuae sedi offerat adlegandum.
D. XIII K. MART. CONSTANTINOPOLI HONORIO X ET THEODOSIO VI AA. CONSS. a. 415
- 12 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. ISIDORO PP.² Si cohortalis Th. 8, 4, 30
apparitor aut obnoxius cohorti ad ullam³ adspirauerit dignitatem, spoliatus omnibus impe-
trati honoris insignibus ad statum pristinum reuocetur: liberis etiam in tali eius condicione
susceptis fortunae patriae mancipandis. Quod si⁴ quis ex his ausus fuerit ullam adfectare
militiam, nulla praescriptione temporis muniatur praeter eam scilicet, quae ex quadraginta
annis colligitur⁵: sed ad condicionem propriam retrahatur, ne ipse uel eius liberi post
talem ipsius statum procreati quod cohorti debetur ualeant declinare. Sed nec Th. 8, 4, 26 20
ad aliam cohortalinus uel cohortalini filius audeat⁶ adspirare fortunam, cui maiorum
suorum exempla praeiudicant. Sed etiam cunctos, qui diuersarum rerum negotiatio- (Th.)
nibus detinentur, trapezitas scilicet uel gemmarum argentique uestiumue uenditores, apothecarios etiam ceterosque institores aliarum mercium quibuscumque ergasteriis adhaerentes
iubemus a prouincialibus officiis remoueri, ut omnis honor atque militia contagione huius-
modi segregetur. D. III NON. APRIL. CONSTANTINOPOLI ISIDORO ET SENATORE CONSS. a. 436
- 13 IDEM AA. THOMAE PP. Nullum ex primipilaribus, nullum ex principe cohortalis officii
uel ad aliam posse militiam adspirare uel ministeriis sibi contra publicam utilitatem blandiri
uel ad quamlibet aliam dignitatem ad praeiudicium praeteriti status accedere concedimus.
1 Quod si contra hanc tam saluberrimam formam uel responsa caelestia quaedam militia aut 30
KOL

¹ iunge 10, 32, 55 Th. 12, 1, 187 ² eodem exemplo Eubulo pp. Illyrici addit Th. ³ post-
hac ins. Th. ⁴ post hanc uero legem si Th. ⁵ praeter ... colligitur om. Th. ⁶ neque
curialis neque cohortalinus neque curialis aut cohortalini filius condicione deserta ad aliam
audeat Th.

1 iministeriarum I^a 2 uano] uano qui-
dem X | inania KX | sectantur O, sectan-
tur I | necessitatem] edd., in necessitate
KOL^a. in necessitudinem I^a, necessitudi-
nem X | officiis O | sollicitudinis I^a 4 idem
et th. aaa. anthemio pp. O, idem a. et th. I.
idem K | quicumque I | ad] Cui. Th., om. KOL
5 quicumque KOL^a | aliud om. O | cohortalis
KO, cohortalis I^a | aptauerit I^a | cedere K
6 interceptum O 7 crediderit KI | ali-
quo O^a | quolibet KI | eius K 8 s. a. Th. |
honorio] dd. nn. hon. Th. 9 imp. ... pp.]
imp. hon. I, idem a. K | ex] e Th., om. I |
grege cohortalinorum K, greco ortalinorum I^a
10 urgente KO, urguerete I^a | exemptus fue-
rit K | optio I, actio K 11 artibus] sti-
pendiis artibus I^a | ad] a OI^a | pretium K,
inc. I^a | miserationum O, miserationem I |
repedare maluit K 12 altissime O | tuae
om. K | sedis KI | afferat O | alienandum K
13 s. a. Th. 14 imp. ... pp.] imp. th. I,
imp. K | aa. om. O | cohortalis K, cohota-

lis I 15 cohorti K | aspirauerint I^a | spo-
liatis K | impetratis I^a 16 honori O | eius
om. I | conditioni I^a 17 suscept O^a
18 eam] ea OI 19 colligens K | eius lib.]
Th., lib. eius edd., lib. OI, filii K 20 ua-
leat destinare K 21 cohortalinus uel co-
hortalini X, cohortalini K, cohortalinus OI^a,
cohortalini I^a | audiat K 22 negotiationi O
23 ue] edd., om. libri | apudthecarios I^a
24 etiam ceterosque K, et ceteros X | in-
stitores] X, institutores KOI^a, institutos I^a |
aluarum mercium I^a, aurum mentitum K |
ergasteriis O 25 a] adherentes a K | mui-
tia K 26 s. a. Th. 8, 4, 30 27 aa.] a. OI,
om. K | thomae pp.] O libri Cuiacii (1584),
florentio pp. Cui., om. KI | cohortalis KOIX
28 uel ad] ut ad O | alium K 29 queml.
aliam K, aliam quaml. O | ad praeind.] edd.,
apud iudicium OLY, apud iudicium K, pre-
iudicium Paris. 4429 | preteri K | statutus I^a
30 tam om. K

dignitas audacter eliciatur, pro ingestis haberi, etiamsi speciali adnotatione nostrae indulgentiae eam obtinuisse uideatur, nec adsertionem ei quoquo modo patere, qui se memoratis artibus publicae studet commoditati subtrahere, sed statim ciuitatis unde oriundus est curiae tradi praecipimus.

a. 442?

- 14 IMP. LEO A. CONSTANTINO PP. Quisquis¹ cohortalibus adhuc obsequiis obligatus uel² regimen prouinciae uel cingulum cuiuslibet militiae dignitatisue quoquo modo meruit, ante omnia³ contra licitum usurpatis impetratisue careat, etiamsi ultronea nostra liberalitate ius gerendae prouinciae uel militiae seu dignitatis cuiuspiam sibi iactauerit fuisse delatum. Dehinc uniuersis solaciis condicionis quam sperauerat defraudatus, ne quid eorum omnino per se uel interpositam personam possit adquirere, primipili tantum munus implere cogatur: mox curialibus ciuitatis, in qua natus est, in diem uitae suae functionibus inhaesurus, ita scilicet, ut etiam ii, qui post impletam talem militiam quolibet militiae dignitatisue genus adfectauerint, curiae patriae suae restituantur. D. VI K. IAN.⁴ CONSTANTINOPOLI LEONE A. III ET PROBIANO CONSS.

a. 471

LVIII (LVIII)

15

R DE APPARITORIBVS PRAEFECTI ANNONAE R

- 1 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. RVFINO PV. Apparitores urbanae praefecturae annonario officio se non inserant, sed apparitorum aemulatione secreta ministerio suo annonae praefectura fungatur. D. III ID. IUL. VALENTE A. V ET VALENTINIANO IVNIORE CONSS.
- 2 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MESSALAE PP. Praefectus annonae canonem, qui ad officium suum pertinet, per compulsores suos exigit, et cum officio suo retineatur obnoxius, qui ad implendum canonem deuotionis suae exactionem non ostenderit.

a. 376

a. 399?

LVIII (LX)

R DE DIVERSIS OFFICIIS ET APPARITORIBVS IVDICVM ET PROBATORIIS EORVM R

- 1 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD SEVERVM MAGISTRVM MILITVM. Si quando praefectus praetorio uel uicarius aut rector prouinciae significauerit

¹ si quis *l. gem.* ² uel *om. l. gem.* ³ ante omnia *om. l. gem.* ⁴ d. vii id. Aug. *l. gem.*
⁵ iunge 1, 28, 3 ⁶ iungendae uidentur 12, 55, 3 Th. 11, 7, 15. 14, 15, 6 (d. iii [uel iii] k. Oct. Altino Theodoro uc. cons.)

1 audaciter *I* | etsi *KX* 2 eam] casu *K*, ea *I* | assertione *K* | modo] modo quam *K* | artibus memor. *I* 3 publicae st. commoditati] *X*, publica st. commoditate *KOI* | subtrahere *K* | oriundum *K* 4 praecipimus *O* 5 imp. ... pp.] *O*, imp. leo *I*, idem a. *K* | cohortalibus *libri* | obs. adhuc *I* 6 uel dignitatis *K*, dignitatis tue *I*^a 7 meruerit *I*, uoluerit *O* | litium *I* | ultronea *K* | nostre *O* 8 dignit.] *X* cum *l. gem.*, d. cum *KOI* 9 dehinc] deinde cum *O* | sperauerit *I*^a | defraudatus *K* 10 quid] que *K*^a, qui *O*, inc. *I*^a | acquirere possit *K* | primip. tantum] primipilarius *K* 11 ciuitatibus *K* | in qua] *X*, qua *KI*, qui *O* 12 inhaesurus *O* | ut] uti *X* | etiam *om. K* | qui *om. I*^a | militiam talem *K* | quolibet *I* 13 dignitatisue] sue dignitatis *I* | effectauerint *K*, affectauerit *I* | patriae *om. I*^a |

s. a. Cui. 17 imp. ... pu.] imp. gra. *I*, imp. *K* | rutino pp. *O*, ad rutinum pu. *Th.* | apparitiones *K* 18 offitio se annonario *I* | inferunt *OI* | sed] sat *K*^a 19 secuta *K* | magisterio *K*, in ministerio *O* | praefectura fungatur] *Hafniensis Th.*, prefecture fungantur *KOI* | *s. a. Th.* | v et ual. iun.] 1, 28, 3, iii et ual. ii *Th.* 21 imp. ... pp.] *O*, imp. arc. *I*, idem a. *K* | ann. canonem] annonem *I*^a 22 quod *I*^a | officiorum *I*^a | compulsionem *I* | exigant *I* | cum off.] *K*, cum in offitio *I*, cum inofficioso *O*, in offitio *X* 23 quod *I*^a | deuotioni *K* | exactione *I* 25 iudicium *om. Th.* 8, 7 27 imp. ... 28 militum] imp. ual. *I*, imp. *K* | et *om. O* | ad seuerum magnum militem *O*, seuerio magistro mil. *Th.* 28 uicarius *I*^a

eum, qui chartis ac ratiociniis publicis innenitur obnoxius, ad praeposituram castrorum ac militum transisse, retractus illi adsignetur officio, a quo ad necessitatem praestandi ratiocinii deuocatur: in reiecti uero locum is potissimum destinetur, cui meritorum adstipulentur insignia. D. X K. IAN. GRATIANO A. II ET PROBO CONSS.

a. 371

- 2 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD EVSIGNIVM PP. [Th. 8, 7, 18] 5

Nullus ex his, quos claruerit militia resolutos, indebita denuo sacramenta sine augustis adfatibus¹ suscipiat. si quis autem id per obreptionem forte meruerit, quinque librarum auri multetur incommodo. D. PRID. ID. IVL. MEDIOLANI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS.

a. 386

- 3 IDEM AAA. AD EVSIGNIVM PP. Nullus apparitor amplitudinis tuae uel de [Th. 8, 8, 4] officiis palatinis ad eam prouinciam, ex qua oriundus est uel in qua collocauerit larem, 10

- 1 exsecutor priuati negotii dirigatur. Etenim officii celsitudinis tuae primiscribiis tres libras auri fisci utilitatibus sine dilatione persoluet, si statuta fuerint temerata: apparitor uero, 2

- 2 qui huic se muneri passus est deputari, militia spoliabitur². Haec uero poena etiam ceteris inrogata est, ut, si domesticus aut protector, strator uel agens in rebus uel palatinus 15

utriusque officii uel ad eandem⁴ prouinciam, in qua natus est, uel ad eam, in qua collocarit larem, cum huiusmodi usurpatione perrexerit, matriculis quidem exemptus ipse, qui se uoluit mitti, auri libram unam fisci uiribus inferre cogetur, adiutores uero officiorum palatinorum ac numerarii comitum illustrium uirorum siue actuarii libram fisci uiribus soluant, nisi statuta fuerint custodita. D. III NON. DEC. MEDIOLANI HONORIO NP. ET

20

EVODIO CONSS.

a. 386

- 4 IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. SILVANO DVCI ET [Th. 12, 1, 133] CORRECTORI LIMITIS TRIPOLITANI. Qui uel exiguum⁵ rei familiaris substantiam habent, militare in apparitorum numero non uententur. D. VI K. APRIL. CONSTANTINOPOLI THEO- 24

DOSIO A. III ET ABUNDANTIO CONSS.

a. 393

- 5 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. GRACCHO PV. Quicumque apparitores [Th. 8, 7, 20] ob culpam uel negligentiam fuerint indicato discincti, ad nullam militiam adspirandi habeant facultatem: nec ex rescripto his ullus aditus reseretur, quos congruit poenae grauissimae subiugari, si contra inhibita quoque sacratissimis constitutis adspirare contempserint⁶. 29

D. VIII K. AVG. RAVENNAE HONORIO X ET THEODOSIO VI AA. CONSS.

a. 415

- 6 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. HIERIO PP. In his officiis, id est [Th. 8, 7, 21] uirorum spectabilium proconsulis Asiae comitis Orientis praefecti Augustalis et uicariorum, KOI

¹ sine aug. adfat. om. Th. ² uel qui iam ... commoratus addiderunt Iustiniani ad 1, 40, 8
³ solutus militia mancipum corpori sociabitur Th. ⁴ eam Th. ⁵ qui uero nullam Th.
⁶ praesumpserint Th.

1 qui] qui in K | praeposituram] I^a Th., praepositum KOI^a | castris K 2 assignetur illi I | a quo] I^b Th., quod KOI^a 3 in] tamen in Th. | reieciendo O | detinetur K | adsignatur I^a 4 s. a. Th. 5 imppp. gr. ual. (et ual. Z) et th. aaa.] OZ, imp. gra. I, idem a. K: idem aaa. et arcadius a. Th. | ad esinium pp. O, om. KI 6 claruit O, caruerit I | solutos K | denuo] de miro sacratissimo I^a | siue K | auguste K, aaug. I, augusti X 7 obreptionem O 8 s. a. Th. 9 idem a. KI, imp. aaa. O | ad eusemum pp. O, om. KI | apparitorum aplitudinis K | uel om. O 10 larem om. K 11 officio] in off. O 12 executores K | officii] X Th., offitium KI, officiis O | primiscribiis K 13 dilectione KO | persoluat K | uero] quoque K 14 hunc se O, se huic I | despoliabitur K, spoliatur O | hoc I^a | etiam om. O^a 15 erogata O | strator] seu tractor K 16 ad] I^b Th., om. KOI^a | prouintia K | ad eam]

eam I^a | in qua om. K | collocauerit KI 17 cum] eum O^a | usurpationem K | perspexerit K, prospexerit O | exeptus K 18 uoluit] X Th., uoluerit KOI^b, uoluerit I^a | libra K | cogitur O 19 palatinorum om. K | numeratorum I^a | illustrum O^a | fisci uiribus libram K 20 soluat K | s. a. Th. Cui.? | III] II Cui. 21 euodio] euodio uc. Th. 22 imp. th. et arch. et hon. aaa. sinuano duci O, imp. th. aa. I, idem a. K | et corr. l. tripol.] Th., om. KOI 24 paritorum I^a | s. a. Th. 26 idem aaa. ad granc. pu. pp. O, imp. hon. et theod. a. I, imp. K 27 fuerint om. I^a | iudicati K | discincti] Cui. Th., distincti I^b, districtu K, destincti I^a, astricti O | ad] iam ad I | facult. habeant K 28 scripto I | quo confuit O, quod congruit I^a 29 inhabita I^a | sacratissimus K | contempserit K, temptauerint I^a 30 s. a. Th. 31 impp. ... pp.] imp. th. aa. I, imp. K | offitiis his I 32 asyem I^a

- quos etiam monuimus sub uiginti interminatione librarum auri, nemo aliter admittatur, nisi eum emissa ex sacris scriniis probatoria consecrarit. Quod si quis talis sub 12, 49, 7 tua fuerit iudicatione conuictus, profecto irritis his quae uetita contrectauit etiam congruam indignationem incurret. D. X K. IVL. NICOMEDIAE THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS. 4
a. 426
- 7 IDEM AA. ANATOLIO MAGISTRO MILITVM. Ad splendidioris militiae priuilegia, posteaquam priorem continuo labore compleuerint, eos uenientes admittimus, qui ea uoto adipiscendi honoris crediderint expetenda, non eos, qui studio exercendae cupiditatis ambierint, ut uelut in meliore fortuna positi aut ea scelera quae prius commisisse doceantur occultent aut alia deinceps possint impune committere. 9
a. 438-443
- 8 ¹IMP. LEO A. IOHANNI MAGISTRO OFFICIORVM. Viros spectabiles duces eorumque apparitores nec non limitaneos castrorumque praepositos tantummodo ex sublimis tui iudicii sententia conueniri nec aliis subiucere iudicibus praecipimus: illustribus scilicet ac magnificis uiris magistris militum consuetudine ac potestate, si qua ad limites aliquos Orientis Thraciarum et Illyrici ex longo tempore hactenus obtinuit, reseruata. 15
- 9 ²IDEM A. HILARIO MAGISTRO OFFICIORVM. Probatorias memorialium et agentium in rebus, ceterorum nihilo minus apparitorum praetorianae per Orientem amplissimae praefecturae, eorum etiam, qui in diuersorum iudicum officiis numerantur, ex sacris probatoriis solito more militiae sacramenta sortiri decernimus, non passim nec licenter solis auctoritatibus uel sacrarum litterarum exemplaribus: sed ex authenticis tantum sacris probatoriis manu nostra subscriptis et nostro arbitrio praestandis, ita ut nullus his dolus aut fraus possit adnecti, de his etiam, qui sunt uerae et catholicae fidei, iubemus admitti. Aliter uero militantes, nisi ex his sint, quos solis auctoritatibus apparitioni adgregari uetusta consuetudo perdociuit, detecta fraude cuiuscumque accusandi studio non solum mendaci carere militia, sed etiam proscriptionis stilum subire decernimus et bonorum omnium amissione multamus. 25
a. 470?
- 10 IDEM A. ERYTHRIO PP. Hac sanctione decernimus, ut in posterum nemini licentia sit edendi exemplaria his, qui sociandi sunt cuiuscumque militiae, quam sine diuinis probatoriis adipisci non possunt, sed periculo primatum uniuscuiusque officii ipsas authenticas sacras, quae diuinam nostrae pietatis continent adnotationem, cum subscriptione administrantium, sub quorum iurisdictione consistunt, his qui militare uolunt praestari: exemplaribus uidelicet earum cum subscriptione eorundem iudicum apud singula quoque officia, prout conuenit, reseruandis. Quamuis autem manifestum sit de huiusmodi probatarum

KOI

¹ cf. 12, 25, 3 ² iungendae uidentur 1, 23, 6 (d. vi k. April. Iordane et Seuero cons.)
12, 19, 10

1 interminatione K 2 admissa K | ex (ex om. O) sacris scriniis O Th., sacri scrinii KI | consecrarit Th., consecrauit KI, consecrarari O, consecrari P | quod quin Th. | si quid K 3 addicatione I, addiccione O | euictus K | profecto K, profectio I^a | irritis his quae qui KI^a, is qui (uel quod) O | contractauit KI, contractauerit I^a, contrectauit uel contrectauerit I^a 4 indignatione K | s. a. Th. | theod. | dd. nn. theod. Th. 6 aa. ... militum O, a. I, om. K 7 priore K, priores I^a | compleuerit O | uota K 8 expectanda K, expectandam I, expetendam X | studio in st. KI, in eo st. O | ambierint X, abierint K, anbiguerint O, ambigerint I^a 9 ut om. X | commisse OX 10 possunt K 11 imp. leo a. OI, imp. K, imp. leo et zeno aa. Cui., cf. ad u. 16 | ioh. mag. off. Cui., ioh. mag. mil. off. O, om. KI 12 propositos K | iudicii tui K 13 sent. conu. conu. suam K | subiucere K | praecipimus O | illustribus O^a,

illustris I^a 14 limites milites KX 15 thraciarumque et X | illiricum O 16 idem a. (aa. Cui.) hilario mag. offic. O Cui., idem aa. I, idem K | probatorias I | agentum I^a 18 iudicum om. K 19 more om. I^a | nec litteretur I^a? negligenter O 20 uel nec I^a | sacrum I^a | litterarum] militarum liter. X | sed ex authenticis] ex agentibus K | probatoribus K 22 et om. I^a | emitti KI 23 uero] ueroero O, autem X, om. I^a | sint om. K | solidis O, solos I | uetera I 24 lecta O | mendici K 25 etiam] et O, om. I^aX | subiucere O | et] ac O 26 multantur I 27 erythrio pp. O, erithrio Cui., om. KI | hanc sanctionem O 28 exempla OI^a | qui] que O | cuique K, cuiuscumque I^a 29 uniuscuiuscumque I 30 quae] quaeque K | administr.] etiam adm. K 32 uidelicet] nullis K | eorum OI^aX | scriptione I^a | quoque] quo I^a 33 autem] enim K | probatarum O, probatarum I^a, probatoriorum X

observatione excepta esse certorum iudicum officia, tamen ne ullius ignorantiae relin-
quatur occasio, omnium officiorum, quibus necesse est per sacras probatorias militiae
2 sociari, notitiam in sacris apicibus subdendam esse censuimus. Sub hac igitur obser-
uatione omnes, qui siue in hoc sacro palatio nostro siue in aliis quibuscumque officiis
deinceps militare cupiant, qui tamen, ut dictum est, non possunt pro tenore sacrarum
constitutionum uel uetere consuetudine nisi praecedentibus sacris probatoriis militiae sociari,
sicut subnexa notitia demonstrat, adipisci praecipimus: scientibus his, qui ex aliqua parte
praesentis nostrae serenitatis legis formam conuientia uel neglegentia quadam colludere
temptauerint, non tantum amissione bonorum omnium, sed etiam capitis periculo utpote
criminis falsitatis obnoxios semet esse plectendos.

10

- 3 (2) ET EST NOTITIA. SCRINII MEMORIAE probatoriae agentium in rebus, palatinorum largi-
4 tionum, palatinorum rerum priuatarum partis Augustae. ITEM SCRINII SACRARVM EPISTV-
LARVM SIC: in officiis uirorum illustrium praefectorum praetorio Orientis et Illyrici et
urbis, officii proconsulum Asiae et Achaiae, officii praefecti Augustalis, officii comitis
Orientis, officii comitis diuinarum domorum, officii uicariorum Thraciae Ponti Asiae et 15
5 Macedoniae et thesauriensium classis. ITEM SCRINII SACRORVM LIBELLORV: officii uiro-
rum illustrium magistrorum militum utriusque militiae in praesenti, Orientis et Illyrici,
inuitatorum, admissionalium, memorialium omniumque paedagogorum, cellariorum, menso-
rum, lampadariorum eorum, qui sacris scriniis deputati sunt, decanorum partis Augustae,
cursorum partis Augustae, officii uirorum spectabilium ducum Palaestinae, Mesopotamiae, 20
noni limitis Phoenices, Osrhoenae, Syriae et Augustae Euphratensis, Arabiae et Thebaidis,
Libyae, Pentapoleos, utriusque Armeniae, utriusque Ponti, Scythiae, Mysiae primae, secun-
dae, Daciae, Pannoniae, officii uirorum spectabilium comitum Aegypti, Pamphyliae, Isau-
riae, Lycaoniae et Pisidiae.

LX (LXI)

25

R DE EXSECUTORIBVS ET EXACTORIBVS R

- 1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. AD PROVINCIALES ET AD PROCONSULES. [Th. 8, 8, 6
Ne per diuersas prouinciarum partes aut palatinus exactor accederet aut illustrium uirorum
KOI

1 obseruatione ... 3 igitur bis *O*^a | cetero-
rum *KX* | officio *O* altero loco | ullius *O*,
ulla ei *KIX* 3 noticia *I* | censem *O* |
igitur *om.* *I*^a | obseruationem *I*^a 4 siue in
hoc] suum in *I*, siue in *X* 6 ueteri *KI*^a |
probationis *I*^a 7 demonstrat *I*^a | praesen-
tibus his *K*, his (hiis *X*) scientibus *IX* |
quod *I*^a 8 serenitatis *I*^a | formam legis *O* |
conuientia *O*^a | colludere] aut coll. *I*
9 amissionem *I* | utpote periculo *K*, periculo
utp. periculo *I*^a 10 criminis ... semet]
circum *K* | falsitati *O* 11 et] imp. leo de
con titulus et *O* | notitia] not. si *O*, not.
sic *X* | scrinei *I*, scrinei etiam *X* | proba-
tore *K*, *om.* *I*^a | gentum *I*^a | largit. palat.
om. *O*, palat. *om.* *X* 12 priuatarum re-
rum *K* 13 in offitio *K*, officii *Hal.* | illici *I*
14 proconsulum ... 15 orientis officii *om.* *K* |
proconsulis *OI*^a*X*, presulis *I*^a | acharie *O*,
archie *IX* | officio praef. *libri* | officio com.
or. officio *X* 5 officio *X*, offitii *I*^a | uiro-
rum *K*, uicariorum magistrorum militum *X* |
pontie *K* | et mac.] mac. *K* 16 et (et *om.* *K*)
thesauriensium] *KI*, et esauriensium *O*, et
thesaurensium *X* | clausis *K*, uel causis clas-
sis *I*^a | offitio *X*, sic officii *edd.* 17 illu-
strium] *Cui.*, *om.* *libri* | militiae in praesenti]
Cui., praefecti *KI*^a*X*, praefectis *OI*^a, prae-

sentis *dett.* | illiricum *OI*^a 18 inuitato-
rum] *O*, imutatorum *I*, et inuitatorii *K*,
imutatorum et *X* | amissionalium *KOI**X* |
memoriarum *KO*, memorallum *IX* | cel-
lariorum] *edd.*, cancellariorum *Hafniensis*,
om. *KOI**X* | mensorum] *m.* uel *O*, *om.* *X*
19 lappadariorum *K*, lapidariorum *X* | qui]
qui in *K* | augusti *X*, auguste et partis
auguste *O* 20 curs. p. augustae] *dett.*,
curs. p. augusti et partis auguste *O*, et p.
auguste *X*, et partis *sequente uacuo spa-*
tio *I*, *om.* *K* | offitio *X* | palastine *O* 21 nobi
limitis *IX*, nobili (—lis *K*) comitis *KO* | fe-
nice *KO* | chosdroene *K*, choorshoene *O*^a,
chosrhoene *O*^a*X*, sosyohae *I*^a, syohae *I*^a |
sire *K* | seufratensis *K*, eufratensis *O* | ara-
biae] et ar. *X* | et *om.* *KO* | ebaidis *I*
22 pentapolos *KI*, petapolo *O* | armeniae]
cinitatis arm. *K*, arabie *O* | pontie *K* | scy-
thiae *om.* *K* 23 parnome *K* | offitio *KO**X*,
offitii uel offitii *I* | spectablium *O* | comi-
tis *KIX* | panphile *K* 24 lycaoniae] lycao-
nie cyconie *K* | piscidio *O*, pispifis *K*, dips-
cidie *IX* 26 excusatoribus *K*^a, excu-
satoribus *OX*, accusatoibus *I* | et] uel *O* |
exactoibus *I* 27 impp. ... procons.] imp.
arch. aa. *I*, imp. *K* | et ad proc.] *Th.*, *om.* *O*

apparitor uagaretur uel militaris terror inferret formidinem, hac lege sancimus, ut omnis memoratis intentio ad prouinciae rectorem sit, cum eo agant, illo insistente disponente et agnoscente suo periculo rem peragant et impleant uniuersa. D. XVII K. IUL. MEDIOLANI OLYBRIO ET PROBINO CONSS.

a. 395

- 2 ¹IDEM AA. ANDROMACHO PP. Quicumque e palatio nostro cuius- [Th. 8, 8, 7 B 56, 17, 53 5
libet tituli ad prouincias² commeauerit compulsor exactor admonitor portitorue praecepti,
agens in rebus uel palatinus uel apparitor illustrium potestatum, hoc tantum potestatis
adripiat, quod mandatum curae suae specialiter approbatur, nec quod iniunctum alteri
fuit collegi iure praesumat, ne, dum hoc sibi inuicem mutui officii licentia partiuntur,
agant cuncti, quod singulis credebatur. D. PRID. ID. IUL.³ MEDIOLANI OLYBRIO ET PRO- 10
BINO CONSS.

a. 395

- 3 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. PALLADIO PP. Siue ex [Th. 8, 8, 9 B 56, 17, 54
praetoriano officio siue illustris comitiuae sedis largitionum nec non et rei priuatae nostrae
uel ex quacumque apparitione ad quamcumque necessitatem profligandam quis fuerit desti-
natus, sciat intra anni metas debere collectis ratiociniis ad proprium iudicem remeare 15
eique suam efficaciam ostendere, quid eius instantia exactum fuerit quidue in debitis habetur
uel penes quos resederit uel cuius culpa aut causa in eadem prouincia fuerit derelictum.
1 Quod si exacto spatio anni eius regionis uisceribus praedator insidens deprehensus fuerit
remorari, tunc absolutus cingulo militia abicietur, primoribus eius militiae decem librarum
2 auri multa proposita. Si redire dissimulet, per uices officiorum⁴ ligatus ferreis nexibus 20
cura prouincialis officii⁵ ad debitum mittatur examen nec ei liberum sit, ut hoc se priui-
legio aut occasione defendat, quod sibi aliud negotium uel aliam necessitatem post iniunc-
tam esse causetur, cum isdem licentiam auferamus in eadem prouincia continuare⁶ exac-
tionem. D. X K. OCT. RAVENNAE THEODOSIO A. VII ET PALLADIO CONSS.

a. 416

- 4 ¹IDEM AA. IOHANNI PP. Nullam possessionem alterius pro alienis debitis [Th. 8, 8, 10 25
publicis siue priuatis praecipimus conueniri. D. V ID. IUL. RAVENNAE HONORIO XIII ET
THEODOSIO X AA. CONSS.

a. 422

- 5 ¹IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. VOLVSIANO PP. Contra [Th. 12, 6, 32, 1
nostra praecepta⁹ si quisquam uetito ausu exsecutor¹⁰ audebit, licebit prouinciae modera-

K01

¹ iunge Th. 2, 12, 6. 7, 12, 3 ² prouinciam Th. ³ non. Iul. Th. 2, 12, 6, non. Iun. Th. 7, 12, 3 ⁴ per uices off. om. Th. ⁵ sub elogio ins. Th. ⁶ iterare Th. ⁷ iunge 4, 4, 1 et quae ibi laudantur ⁸ iunge 10, 72, 15 Th. 11, 1, 35 ⁹ contra haec nostra Th. ¹⁰ palatinus Th.

1 inferre K, infert I | omnis ... 2 ad pr. rect. sit] Th., omnis (omnes I^a) memoratis intentissimi (intenti I^b?) ad pr. rectorum sit (sit om. I^a) I, omnes memorati intenti sint (sunt O) ad pr. rect. K O 2 cum] et cum K O | agatur I | inconsistente O I^b, consistente I^a | disponende K 3 suo] et suo K | peragant et] K O I, peragendam Cui. Th., peragant Paris. 4429 | uniu. impleant K, compleant uniu. Th. | uniuersam O I | s. a. Th. 3 aa. ... pp. (pu. Th.) | Th., a. adromago chop. O, aa. I, om. K | e] Th., ex K, om. O I 6 comeauerint K, commearit Th. | et actor I^a | petitorue K, pretorue I^a, pretitorue I^b 7 palatinis K I | apparitio K I^a | potestatum I^a, sue potestatis K 8 arripiant K, arripia I^a | curie O | approbatur] Cui. Th., approbetur K O, adprobebatur I | nec] ne O cum Th. Taurin. | inuitum I^a? | alterius O, alter I^a 9 fuerit K, sint I | iure] alter usurpare O | mutui inuicem K | patiuntur K 10 cunctis K | s. a. Th. 12 imp. ... pp.] Th.,

imp. grac. et th. aa. alibrio O, imp. hon. a. I, idem K 13 nostrae] nostre militie I, om. K 14 quis] quod O^a 15 proprium] prouincie O 16 eique] neque I^a | efficitantiam I^a | quid] X Th., quod K, et q^r O, et quod I | fuerit om. K | quodue O I^b, quidum quodu K | habeatur Th. Taurin. 17 quo O^a | resedit O | aut] autem K | delicatum K 18 squod O^a, quos K | exactum K | uiceribus O 19 rememorari K, rememorati O, merati I^a, remorati I^b | milicie O | eiusdem Th. 20 sin Th. | uicarios I | nexibus fereis K 21 prouitialis I | ad om. K | ut] uel I^a | se] sepe K 22 occasione] actione K | necessitate O 23 hisde K | licentia K | auferimus O | exactionem continuare K 24 s. a. Th. 25 a. iohanni pp. (pp. om. O) | O I, om. K 26 siue] aut O | conueniri precipimus K | s. a. Th. 28 imp. ... pp.] imp. theod. I, idem K 29 presentia I^a | quicquam K | uetito] uet. (uento K) ac temerario K O | ausus K I

tori eundem correptum ad sublimitatis tuae iudicium sub prosecutione dirigere, licebit prouinciali, etsi probatur obnoxius, exsecutoris¹ contra uetitum exactionem sibi uindicantis temeritatem legitime repellere. D. III K. MART. RAVENNAE POST CONS. FELICIS ET TAVRI VV. CC.

a. 429

- 6 ²IMP. ZENO A. ARCADIO PP. Sancimus, ut eum, cui ex iudicio tui culminis quocum-
que modo siue studio numerariorum aut tractatorum uel ipsorum iussu, qui pro tempore
amplissimae tuae sedis administrationem suscipiunt, exactio publicarum pecuniarum iniun-
gatur, minime prius liceat aliam sollicitudinem gerendam suscipere, antequam reuersus
1 iniunctae sibi causae responsum praebuerit. Si tamen ita sors tulerit, ut in ea prouincia, ad
quam exsequendi causa publici negotii aliquis proficiscitur, alia quoque causa sit exsequenda, 10
non prohiberi unum eundemque exsecutorem ab hac urbe regia proficiscentem duorum
simul, non plurium negotiorum executionem suscipere, dum ipsi quoque tertii negotii
2 non sit iniungendi³, antequam superioribus responsum portauerit. Exsecutoribus his, qui
secundam, si non simul duas, uel etiam tertiam causam passi fuerint exsequendam susci-
pere, non solum cinguli et bonorum suorum amissionem, uerum etiam perpetui exsilii 15
3 supplicium subituris. Eandemque hanc poenam numerarium quoque et eius adiutores, ad
quorum curam quod uiolatum est pertinet, formidare.

a. 465—466?

- 7 Πᾶς ἄνθρωπος εἴτε θείαν κλειυσὶν εἴτε ἀρχικὴν πρόσταξιν ἐκβιβάζων ὀφείλει πρότερον [B 56, 17, 58
ἐμφανίσαι τῷ ἄρχοντι, ἵνα ὁ ἄρχων ἐξετάσῃ, εἰ μηδεμία πλαστοῦ αἰτία ἐστὶν ἐν αὐτοῖς ἢ κατὰ
1 συναρπαγὴν ἢ ἐναντιούμενον νόμοις. Ὁ δὲ ἐκβιβασμός καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως γίνεται, 20
δηλονότι τῶν θείων λογίων προκειμένων καὶ πάντων τῶν κτητόρων τῶν παρόντων ἅμα αὐτῷ
2 τὴν ἐξέτασιν ποιουμένων. Καὶ εἰ συνίδοι, παρέχει βοήθειαν· ἐὰν δὲ ἡ πλαστοὺν εὖρη φανερώς
ἢ νόμῳ ἐναντιούμενον φανερώς, δεῖ αὐτὸν μὴ ἐκβιβάζειν, ἀλλ' ἀναφέρειν εἰς βασιλεία διὰ τοῦ
μαγιστριανοῦ, ἢ εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχήν, ἐξ ἧς τὸ πρᾶγμα ἐγένετο, τὸν δὲ ἐκβιβαστὴν ὑπὸ ἀσφάλειαν
ποιεῖν τὴν ἐγχωροῦσαν, καὶ τὰ πρόσωπα δὲ τὰ αἰτιασθέντα ὑπὸ προσωπικὴν ἀσφάλειαν ἀζημίως· 25
3 ὁ γὰρ ἐγχειρίσας αὐτῷ τὸ ἀζημίον περιποιήσει, εἴπερ εὖρεθῇ μάτην αὐτῷ ἐγχειρίσας. Εἰ γὰρ
μὴ τοῦτο γένηται, ὁ μὲν ἐκβιβαζόμενος ἀπωθείται τὸν ἐκβιβασμένον· ὁ δὲ ἄρχων, εἰ πρὸς αὐτὸν
ἢ κλειυσὶς γέγονεν, ἢ καὶ τις ἕτερος ἴσως πρὸς τινα ἕτερον ἐγένετο, ὑπὸ ἀσφάλειαν ὀφείλει
4 ποῦσαι τὸν ἐκβιβαστὴν τὴν ἐγχωροῦσαν. Εἰ δὲ καὶ δυνήθῃ τις ἀπωθήσασθαι τὸν ἐκβιβασμένον,
ὀφείλει μανθάνων ὁ ἄρχων ἀποστῆσαι τὸν ἐκβιβαστὴν, ποιεῖν δὲ ὑπὸ ἀσφάλειαν προσωπικὴν τὸν 30
5 αἰτιασθέντα καὶ μνηύειν. Εἰ δὲ βραδυμήσῃ τούτου ἡ ἢ ἄρχων ἢ ἡ τάξις αὐτοῦ ἢ πρὸς ὃν τὸ
γράμμα γέγονεν, οἰκοθὲν τῷ ὑπομνησθέντι ποιήσει τὸ ἀζημίον καὶ ἐν ὅσῳ ἄρχει καὶ μετὰ τὸ
6 7 παύσασθαι τῆς ἀρχῆς. Ὑπεξαίρει δὲ ἡ διάταξις τοὺς προφάσει δημοσίων ἐνεχομένους. Εἰ δὲ
λῆμματος ἡττηθέντες οἱ ἄρχοντες μὴ ποιήσωνται τὴν ἐξέτασιν προκειμένων τῶν ἀγίων λογίων,
ἢ καὶ παρίδωσι, καὶ εἰς χρήματα ζημιοῦνται καὶ ἐκβάλλονται τῆς ἀρχῆς καὶ εἰς σωτηρίαν 35
8 κινδυνεύουσι. Πᾶς δὲ νόμος ἐμφανιζόμενος ὀφείλει πρότερον γίνεσθαι τοῖς ἐπάρχois καταφανής,
τὸν δὲ διακομίζοντα αὐτὸν εἰς τὴν ἐπαρχίαν λαμβάνειν χρυσίνους ἔξ, τὸν δὲ ἄρχοντα σπουδάζειν
διὰ προσταξέων οἰκείων πάσαις ταῖς πόλεσι ταῖς ὑφ' αὐτὸν φανεροῦς καθιστᾶν τοὺς νόμους,

KOI: index 60, 7 ex B restitutus est

¹ palatini Th. ² fortasse iungenda est 12, 49, 10 ³ licentia (sic dell.) uel simile aliquid excidit

1 correctum OI | secutione K, persecu-
clione O, prosecutionem I^a | lic. prou.] id
proici I^a 2 probabitur K | exsecutoribus K |
exaccione O | uindicans I 3 temitatem K |
repelleret K | s. a. Th. 5 zeno ... pp.
om. K | arc. pp.] O Cui., sebastiano pp.
Russardus, om. I | sanctissimus I^a | cui] qui
cui K 6 tractorum O | iussu] uel iussu I |
quod pro temp. I^a, temp. qui K 7 amplis-
simae] amplius sane I^a | amministratione K,
administrationes I | iungatur OI 8 minime-
que OI 9 ita sors] sortita K, ita fors liber
Azonis 10 exequenda sit O 11 unum]

unumque O | hanc I^a | regia urbe O, urbem
regia I | proficiscente K 12 plurimum IX
13 non sit (sint K) om. X | his] in his I, bis O
14 si non] siue X | etiam om. I^a | passim K
15 solum om. I^a | siniguli K | etiam] et K
16 subituri K | hanc om. K | numeraium O |
et eius] eiusque K 17 est] esse O | for-
midaret I^a 18 graeca constitutio Contius
19 ἐξετάσοι B 21 κτητόρων] Cui., ῥητόρων B
22 παρέχει Heimbach, παρέχειν B | εὖροι II
35 ἢ] scripsi, εἰ B 37 λαμβάνειν] λαμβ. δεῖ
Heimbach

- 9 ἀζημίως πανταλῶς μηδὲ τοῦ ἄρχοντος μηδὲ τῶν ἐκδίκων μηδὲ τοῦ διαπομίζοντος. Ὁ δὲ κερδάνας διπλάσιον δίδουσι, καὶ εἰ μὲν ἄρχων ἐστίν, ἐκπίπτει τῆς ἀρχῆς, εἰ δὲ ἑτέραν φροντίδα εἶχεν, ἐκβάλλεται τοῦ φροντισματος.

LXI (LXII)

℞ DE LVCRIS ADVOCATORVM ET CONCVSSIONIBVS
OFFICIORVM SIVE APPARITORVM ℞

- 1 ¹IMP. CONSTANTINVS A.² PROCONSVLI AFRICAE. Si quis se a duce- [Th. 8, 10, 1 BZ 8, 1, 38]
nariis uel centenariis uel³ fisci aduocatis laesum esse cognoscit, adire iudicia et probare
iniuriam non moretur, ut in eum qui conuictus fuerit competenti seueritate uindicetur.
D. VI ID. NOV. TRIVERIS. ACC. XV K. MART. KARTHAGINE CONSTANTINO A. IIII ET 10
LICINIO IIII CONSS. a. 314. 315
- 2 IMP. CONSTANTINVS A. EVBVLIDAE⁴ VICARIO AFRICAE. Praeter sollemnes [Th. 8, 10, 2]
et canonicas pensitationes multa a prouincialibus⁵ indignissime postulantur ab officialibus
et scholasticis non modo in ciuitatibus singulis, sed et mansionibus, dum ipsis et anima-
1 libus eorundem alimoniae sine pretio ministrantur. Prouinciales itaque cuncti iudices 15
tueantur nec iniurias inultas transire permittant. D. III K. IUL. LEONTIO ET SALLVSTIO
CONSS. a. 344
- 3 ⁶IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. POMPEIANO PROCONSVLI [Th. 8, 10, 3 B 56, 17, 60]
AFRICAE⁷. Quotiens compulsor arguitur in depraedatione conuictus, etiam non consulta
clementia nostra poenam subeat legibus competentem. D. PRID. K. IAN. MEDIOLANI STILI- 20
CHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400
- 4 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. HADRIANO PP. Curialibus et nauiculariis omni-
busque corporibus ita subueniri uolumus, ut nihil apparitoribus uniuersorum iudicum liceat,
quod ad praedam prouinciarum pertinet.

LXII (LXIII)

℞ DE PRIMIPILLO ℞

- 1 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. DOMITIO. Commoda primipilatus post admini-
strationem deberi incipiunt, et si is, qui ea percipere debuit, prius rebus humanis eximatur,
heredibus petito salua sit.
- 2 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ALEXANDRO. Obtentu nominis primipili 30
ciuiles actiones ad alios indices transferendae non sunt.

KOI

¹ iunge 10, 19, 1 et quae ibi laudantur ² Aeliano ins. leges iungendae ³ uel] ac prae-
cipue Th. ⁴ uc. ins. Th. ⁵ Afris ins. Th. ⁶ iunge 9, 26, 1 et quae ibi laudantur
⁷ Pompeiano suo sal. 10, 72, 12

3 εἶχετο B 5 concussoribus I 6 siue] seu I
7 imp. const. a. proconsuli affrice O, imp. const.
a. I, imp. K: Aeliano proc. Afr. Russardus ut
uidetur ex legibus iungendis | a] ad O, om. I
8 centenariis uel om. I^a | aduocatus I^a | adire]
se ad. K | iudicii I | et] ac Th. | iniuriam pro-
bare K 10 s. a. Th. 12 imp. ... africae]
Th., idem a. euboli deucario asye pro. O,
idem a. IX^a, idem K, impr. X^a | pretur O^a
13 canonicos O^a | multe O | postulentur KOI^a
14 et] a O | in ciuit.] uicinitatibus K | et]
in O | dum] aut O | et] set K 15 eordem I
ministrantur] Cui. Th., ministrentur KOI
16 inil'tas O, multas KI^a | trasire I^a | s. a. Th.

18 impp. ... 19 africae] imp. archa. aa. I,
imp. K | pomperano O 19 etiam] et O,
om. Th. 20 subeat penam K | s. a. Th.
22 impp. ... pp.] Cui., imp. hon. aa. ha-
driano proposito O, imp. hon. et th. a. I,
idem K 23 subuenire OIX | apparitoibus I
24 prouincialium X^a 27 impp. ... domitio]
imp. K 28 incip. deberi (debeas I^a, de-
bere I^a) IX | eam K | debuerit O, om. K
29 petito] perpetuo K | sit salua O 30 impp.
... alexandro] Cui., imp. d. et mag. ad lex. O,
imp. diel. aa. I, idem K | nominis om. K
31 transeredere I^a | sint O

- 3 IDEM AA. DOMNAE. Vtilitas publica praeferenda est priuatorum contrac- B. 56, 17, 64
tibus: et ideo si constiterit fisco satisfactum esse ob causam primipili, poteris obligatam
tibi possessionem dotis titulo petere, ut satis doti fieri possit.
- 4 IDEM AA. DIONYSIO. Cum ex sola primipili causa liberos, etiam si patribus B. 56, 17, 65
heredes non existant, teneri diuus Aurelianus sanxerit, si neque successistis patri uestro
nec quicquam ex bonis eius tenetis, consequens est a paternis creditoribus uos non con-
ueniri.

LXIII (LXIII)

R PVBLICAE LAETITIAE VEL CONSVLVM NVNTIATORES
VEL INSINVATORES CONSTITVTIONVM ET ALIARVM
SACRARVM VEL IVDICIALIVM LITTERARVM EX DE-
SCRIPTIONE VEL AB INVITIS NE QUID ACCIPIANT
IMMODICVM¹ R

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. FLORO PP. Th. 8, 11, 4 B. 56, 17, 65
Quidquid nostrorum umquam nuntiari coeperit prosperorum, bella si desinent, si oriuntur 15
uictoriae, fastis si honor datus fuerit regaliū trabearum, compositae pacis si erit efferenda
tranquillitas, sacros uultus inhiantibus si forte populis inferimus², haec sine immodico³
1 pretio nuntiari excipique sancimus. Gerulum iubemus esse castissimum: indices numma-
rios esse prohibemus: indices statuimus esse sollicitos, ne turpi colludio quaeratur ex
2 miseris pretium gaudiorum. Quod si id sacrilega fuerit dissimulatione uiolatum, et acci- 20
pientem pudoris fortunarumque manebit excidium et cogentem par poena multabit et
officium triginta librarum auri nexatione quatiatur. D. III NON. FEBR. CONSTANTINOPOLI
MEROBAUDE II ET SATVRNINO CONSS. a. 383
- 2 Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγούστος Ἰουλιανῷ ἐπαρχῷ τῶν πραιτωρίων. [1, 4, 26, 6. 7 B. 56, 17, 67]
Θεσπίζομεν, εἰ τις ἐμφανίζει κατὰ χώραν ἢ ἀρχόντων οἰωνοῦντος ἢ ὑπάτων προαγωγὰς ἢ γενικοὺς 25
τύπους τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ἢ καὶ ἐτέρου τινὸς τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων, ἢ καὶ διατάξεων ἢ
θείων κομμωνιτωρίων ἢ γραμμάτων γενικῶν μέντοι ἐμφανίσεις ποιῶν ἢ καὶ ἀνδριάντων βασιλικῶν
καθιδρύσεις, μὴ εἶναι τούτῳ παρησίαν περαιτέρω εἰς νομισμάτων ἐφ' ἑκάστη μηνύσει ἢ ἐφ' ἑκάστῳ
τύπῳ ἢ ἐκάστῃ διατάξει ἢ θείῳ κομμωνιτωρίῳ ἢ γράμματι γενικῷ ἢ ἀνδριάντων καθιδρύσει κομι-
ζεσθαι κατ' ἑκάστην ἐπαρχίαν, εἰς τὴν ταῦτα παραλαβὴν, ὅστις, ὑπόσας ἂν ἔχοι πώλεις ἢ ἐπαρχία, 30
KO I (om. 63): 63, 2 pr. § 1 ex O et lege gemina restituta est (u. i.)

¹ ne quid publicae laet. nuntii ex descriptione uel ab inuitis accipiant Th. 8, 11 ² in-
feremus Th. ³ immodico om. Th. ⁴ iunge 3, 2, 4 et quae ibi laudantur

1 aa. om. K | domnae] I Cui., domitiae O,
om. K | est preferenda K 2 satisfactum
esse fisco O 3 possessionem bis K^a | doti]
dotis K | possit fieri I 4 aa. om. K | dion-
ysio] I, dionisi O, om. K | causa om. K^a
5 diuus O | aurelianus] O^a X, traianus uel
aurelianus K, tricianus O^b, aurelius I,
treianus I^r | si] sed O | nostro K 6 eius
om. K X | tenetis] consecuti estis X | condi-
tionibus K^a 9 pleticie O^a 10 ininsinna-
tores O 11 ex descr.] et de exscr. K
12 accipiat O 14 imppp. ... pp.] imp. K |
aa. O 15 nostrorum O | cepit K | bella] Th.,
ad b. K X, aut (uel ante?) b. O | si] fieri K
16 fastis] Cui. Th., fatus K, flatus O, fastus X |
regaliū] Cui. Th., reg. uel consulis (—lum X)
K O X | pacis si] pati K, patis X | efferenda]

Th., offerenda libri 17 hoc O | sine] si
non K 18 gerulum] Cui. Th., sacrarum K,
actum O X | esse iubemus K, esse om. X |
indies K, indignos O, indigentibus non X |
numerarios K^a O, numerariis X 20 precii O |
id] is K 21 excidium K, excidium O |
et] hec O | pari K 22 quatiatur X | s. a.
Th. O | duu. aioli. feb. O 23 saturiano O
24 principium constitutionis usque ad u. 26
τύπους τῶν extat in O corruptis ductibus,
qui inter librorum nostrorum exempla de-
lineabuntur: apparet autem tam ex his
quam ex B initio constitutionis repetitam
esse 1, 4, 26, 6. 7 | τῶν om. l. gem. 25 θεσπί-
ζομεν] O cum Paratitlis ad Const. 1, 3. 4,
ἀλλὰ καὶ l. gem. 26 τυπους τους των O

- 1 μηδὲν αὐτῷ διαφέρειν, ἀλλὰ τοὺς ἐξ ἑμῶν κομίζεσθαι χρυσοῦς. Εἰ δὲ τι πλεον κομίζοιτο, τοῦτο
 τετραπλάσιον ἀποδοῦναι
 2 κωλύοντων τοῦ τε ἄρχοντος καὶ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν πρώτων τῆς πόλεως καὶ πάσης πολι-
 τικῆς καὶ δημοσίας βοηθείας. Ὁ μὲν γὰρ ἐπίσκοπος ὑπὸ ἀγανάκτησιν ἔσται βασιλικήν, ὁ δὲ
 3 ἄρχων καὶ ἐκπεσείται τῆς ἀρχῆς καὶ δημευθήσεται καὶ ἐφορισθήσεται, καὶ ἡ τάξις δὲ κινδυνεύει. 5
 4 Μῦτε διαγραφὴν γενίσθαι προφάσει τούτων τῶν αἰτιῶν ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐξ χρυσοῦς, [1, 4, 26, 15] ^{πιπλ.}
 5 μῦτε ὡς παρὰ ἐκόντων μηδὲν, ἀλλὰ τὸν λαβόντα διδόναι τὸ τετραπλοῦν. καὶ ἴνῃκα δὲ οἱ πολί-
 6 ται βούλονται ἑαυτοὺς διαγράψαι τυχὸν ἢ εἰς ἔργον δημόσιον ἢ εἰς σιτωνίαν, ἢ αἰτοῦσι παρὰ
 βασιλείᾳ τοῦτο ἐπιτραπῆναι, οὐ χρὴ ζημιῶν αὐτοῖς οὐδὲν ὑπὲρ τοῦτο, ἵνα μὴ οἱ μὲν ἱερεῖς ἀγα-
 νακτῶνται, οἱ δὲ ἄρχοντες καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκπίπτουσιν καὶ ἐφορίζονται καὶ δημεύονται. [(1, 4, 26)] 10
 5 ἡ δὲ τάξις εἰς σῶμα τιμωρεῖται, εἰ μὴ μηνυθῇ βασιλεῖ τὰ παρὰ τὴν διάταξιν γινόμενα. Ἐξουσίαν
 γὰρ ἔχουσιν οἱ διαγραφόμενοι ἀντιλέγειν τοῖς διαγράφουσιν· εἰ δὲ μὴ δύνανται τοῦτο ποιεῖν,
 6 ἐπικαλεῖσθαι τὸν ἄρχοντα καὶ βασιλεῖ μηνύειν. Οὐ χρὴ δὲ οὔτε τοὺς πατέρας οὔτε τοὺς
 σιτῶνας ἢ ἔθνικοὺς ἀποδέκτας παρέχειν ἐκ τῶν οὐσιῶν ἐν χειρὶ προσόδων μηδὲ κοσσύτητα
 φυλάττεσθαι τῇ ἀφωρισμένῃ χρειᾷ. εἰ δὲ παραβῇ ὁ ἄρχων, οἰκοθεν ταῦτα καταβάλλει. χρὴ 15
 γὰρ ἀμείνωτα τὰ τε δημόσια καὶ τὰ πολιτικά φυλάττεσθαι.

D. VIII K. IVL. CHALCEDONE LAMPADIO ET ORESTE VV. CC. CONSS.

a. 530

63, 2 usque ad u. 2 ex l. gem., reliquorum indicem ex B restituiimus

1 κομίζοιτο] Hercher, κομίσαιτο libri 4 ἔσται] Synopsis, ἔστι B apud Cui. 6 ὑπὲρ τοῦ μὴ
 ἐξ χρ.] ad mendosam lectionem cf. l. gem.
 7 καὶ delet Hercher 10 ἐκπίπτουσι καὶ ἐφορί-

ζονται καὶ δημεύονται B 17 s. a. l. gem. O,
 ubi est: dato uil. k. iulii clacedone heresta
 pitor afri

APPENDICES

- I Index constitutionum ad temporis ordinem redactus
 - II De codicum epitomatorum compositione et de restituenda uetere
codicis Iustiniani epitoma
 - III Variæ lectiones ad titulum XII libri tertii e codicibus Epitomæ
auctæ omnibus et Bononiensibus compluribus collectæ
 - IIII Variæ lectiones ad titulum XXXII libri decimi e codicibus
editionibusque collectæ
 - V Index titulorum ad litterarum ordinem digestus
-

INDEX CONSTITVTIONVM AD TEMPORIS ORDINEM REDACTVS

Ordo quem restituimus sequitur dies quibus constitutiones datae sunt aut his non extantibus dies acceptae uel propositae constitutionis. in illis notae quae dies praecedunt (*d. s. rel.*) omissae sunt: in constitutionibus quae ad priuatos datae sunt (desinunt autem hae in Diocletiano) suppressimus etiam notas *pp.* et *acc.*, cum has constitutiones eis diebus, quibus propositae aut acceptae dicuntur, re uera datas esse constet. ad subscriptiones inclinatis litteris adscripsimus eos ad quos directae sunt, priuatorum nominibus exceptis. quod autem et imperatorum series et consulatum designationes in his tabulis restitutae ab eis quas historiae scriptores tradunt non raro recedunt, id fere aut priorum Codicum mendis aut Iustinianorum erroribus deberi facile perspicies. initia in singulis constitutionibus siue a compilatoribus siue a librariis commissa cum in editione indicata sint, hoc loco aut tacite correximus (in granioribus emendationibus stellula * numeris constitutionis praeposita est) aut interrogationis signum adiecimus. geminas constitutiones et quae iungendae sunt lineola hac — coniunximus.

a. 117—138

IMP. HADRIANVS A.

sine cons. 6, 23, 1

a. 138—161

IMP. TITVS AELIVS ANTONINVS A.¹

sine cons. 4, 32, 1. 5, 25, 1. 6, 24, 1. 6, 37, 1. 6, 54, 1. 7, 43, 1. 9, 47, 1

a. 146

CLARO II ET SEVERO CONS.

sine die 6, 26, 1

a. 150

GALLICANO ET VETRE² CONS.

III id. Oct. 2, 12, 1

a. 155

SABINIANO II ET SEVERO CONS.

III k. Oct. 2, 1, 1

a. 161—169

IMPP. ANTONINVS ET VERVS AA.³

sine cons. 8, 10, 1. 8, 46, 1

a. 161

IPSIS III ET II AA.⁴ CONS.

id. April. 5, 25, 2

VIII k. Aug. 2, 12, 2

a. 162

RVETICO ET AQVILINO CONS.

XIII k. Mart. Romae 5, 25, 3

a. 169—192

IMP. ANTONINVS A.⁵

sine cons. 6, 54, 2. 9, 18, 1?

a. 169

PRISCO ET APOLLINARI CONS.

VII k. Mart. 6, 27, 2

a. 170

CLARO ET CETHIGO CONS.

VI k. Febr. *Augurino proc. Afr.* 3, 31, 1

IMP. PERTINAX A.

a. 193

FALCONE ET CLARO CONS.

XI k. April. 6, 27, 1

X k. April. 4, 28, 1

¹ sic 6, 24, 1. 6, 26, 1. 7, 43, 1 (*omisso a.*). 9, 47, 1, *cf.* 3, 31, 1 (*not.* 5): imp. antoninus a. pius 6, 37, 1: imp. pius antoninus a. 2, 1, 1: imp. pius a. 4, 32, 1. 5, 25, 1: diuus pius 2, 12, 1. 6, 54, 1 ² uenusto *Hal.*, uenustio *P* ³ sic 8, 46, 1, *cf.* 7, 12, 1: diui fratres 2, 12, 2. 5, 25, 2 ⁴ aa. om. 2, 12, 2 ⁵ sic 6, 27, 2, ubi *Iustiniani cum cum Caracalla uel Elagabalo confuderunt*: imp. titus aelius antoninus a. 3, 31, 1 *male*: diuus marcus 6, 54, 2

a. 193—198 (196?)

IMP. SEVERVS A.¹

sine die et cons. 2, 47, 1

a. 193

FALCONE ET CLARO CONSS.

v k. Iul. 3, 28, 1

a. 194

SEVERO A. II² ET ALBINO CONSS.

v k. Mart. 8, 13, 1

vi k. Oct. 2, 23, 1

vii k. Dec. 2, 3, 1?

non. Iul. 2, 1, 2

xi k. Nou. 8, 15, 1

a. 195

TERTVLLO ET CLEMENTE CONSS.

v id. Mart. 9, 1, 1

a. 196

DEXTRO II³ ET PRISCO CONSS.

k. Ian. 9, 41, 1

iii non. Oct. 2, 18, 1

xi k. Dec. 6, 54, 3

prid. k. Iul. 4, 19, 1

vii id. Nou. 4, 26, 1

viii k. Dec. 4, 26, 2

k. Oct. *6, 39, 1

id. Nou. 5, 4, 3

vi k. Dec. 7, 32, 1

iii non. Oct. 3, 15, 1

xii k. Dec. 6, 33, 1

iii k. Dec. 3, 28, 2. 4, 14, 1

a. 193—211

IMPP. SEVERVS ET ANTONINVS AA.⁴

sine cons. 2, 11, 1. 2, 31, 1. 4, 32, 2. 4, 4, 35, 1. 4, 39, 1. 4, 61, 1...3. 4, 62, 1. 2. 5, 3, 1.

5, 4, 2. 6, 9, 1. 7, 2, 1. 2. 7, 8, 2. 7, 12, 1. 7, 21, 1. 7, 46, 1. 7, 58, 1. 8, 50, 1 (*Quinio*).

10, 1, 1. 10, 41, 1. 11, 32, 1. 12, 33, 1

a. 197

LATERANO ET RVFINO CONSS.

v id. Ian. 2, 11, 1

iii id. April. 5, 18, 1

x k. Sept. 6, 37, 2

xv k. Febr. 2, 19, 2

vii id. Mai. 3, 26, 1

k. Sept. 4, 30. 1~8, 32, 1

k. Febr. 8, 17, 1

iii id. Mai. 6, 50, 1

viii k. Oct. 3, 36, 1

non. Febr. 5, 25, 4

xi k. Iun. 4, 15, 1

k. Nou. 2, 50, 1

xiii k. Mart. 5, 47, 1. 7, 4, 1

viii k. Iul. 3, 28, 3

non. Dec. 6, 46, 1

vi id. Mart. 5, 54, 1

ii k. Iul. 2, 30, 1

x k. Ian. 2, 11, 3

xv k. April. 6, 49, 1

k. Iul. 6, 50, 2

viii k. Ian. 8, 2, 1

xii k. April. 8, 16, 1

xiii k. Aug. 9, 9, 1

a. 198

SATVRNINO ET GALLO CONSS.

vi k. Mart. 2, 11, 4

v non. Mart. 2, 38, 1

iii k. Iun. 6, 53, 1

v k. Mart. 4, 28, 2

id. Mart. 4, 28, 3

k. Iul. 2, 11, 5

a. 199

ANVLLINO ET FRONTONE CONSS.

viii k. Febr. 2, 18, 3

k. Iul. 9, 9, 2

vi k. Oct. 3, 33, 1

non. Mart. 5, 4, 1

prid. k. Aug. 6, 47, 1

k. Oct. 6, 25, 1

a. 200

SEVERO⁵ ET VICTORINO CONSS.

vi k. Mart. 8, 44, 1

k. Iul. 3, 31, 2

id. Oct. 2, 34, 1~2, 36, 1. 8, 40, 1

xii k. Mai. 8, 37, 1

xv k. Oct. 4, 55, 1

vii k. Nou. 4, 55, 2

xi k. Mai. 6, 2, 1

v k. Oct. 4, 32, 3?

vii k. Dec. 2, 3, 1?

a. 201

FABIANO ET MUCIANO CONSS.

vii k. Mart. 5, 38, 1

xii k. Mai. 4, 28, 4

k. Aug. 5, 12, 1

iii non. Dec. 2, 19, 4

a. 202

SEVERO III ET ANTONINO AA. CONSS.

prid. id. Febr. 2, 3, 2

iii k. Sept. 2, 1, 3~3, 9, 1

sine die 7, 33, 1

viii k. April. 2, 3, 3

v k. Oct. 4, 32, 3

a. 203

GETA ET PLAVTIANO⁶ CONSS.

non. April. 5, 66, 1

xiii k. Iul. 2, 18, 5

vii id. Dec. 2, 11, 6

iii id. Mai. 2, 20, 1

xiii k. Dec. 3, 8, 1

¹ sic 2, 47, 1. 4, 14, 1 (a. 196), item 2, 3, 1, quae potius ad a. 194 quam ad a. 200 pertinet: reliquae omnes imp. Seuerus et Antoninus AA. ² A. II om. *M* ad 2, 23, 1, II om. 2, 1, 2 et *Hal.* ad 2, 23, 1 ³ II om. 2, 18, 1. 5, 4, 3. 6, 33, 1. 6, 54, 3. 9, 41, 1 ⁴ imp. Antoninus A. a. 204 6, 29, 1? a. 205 2, 11, 7. 8. 5, 72, 1. 9, 1, 2: a. 208 2, 11, 9. 10. 8, 25, 2: cf. *Mommsen Zeitschrift für Rechtsgeschichte* IX p. 101 ⁵ sic *PL* ad 4 55, 2 *M* ad 2, 36, 1: seuerus II *PLM* ad 2, 34, 1 *PL* ad 8, 44, 1: seuerus a. II *Hal.* ad 2, 3, 1. 2, 34, 1. 2, 36, 1. 3, 31, 2 *V* ad 4, 55, 1. 2 *PL* ad 4, 32, 3. 6, 2, 1: seuerus III *Hal.* ad 8, 37, 1: seuerus a. III *Hal.* ad 8, 44, 1 ⁶ plautiano et geta 2, 20, 1

a. 204

xv k. April. 6, 35, 1
k. Mai. 5, 62, 1
ii k. Iun. 8, 13, 2
vi k. Iul. 6, 28, 1
k. Iul. 4, 2, 1

CILONE¹ II² ET LIBONE CONSS.

xv k. Aug. 6, 53, 2
xiii k. Aug. 5, 15, 1
vi k. Aug. 6, 26, 2
v k. Aug. 2, 43, 1. 6, 53, 3
x k. Sept. 2, 12, 3

viii k. Sept. 3, 17, 1. 5, 62, 2
v id. Sept. 5, 68, 1
iii id. Sept. 9, 41, 2
iii k. Dec. 6, 2, 2
iii k. Ian. 6, 3, 1

a. 205

v id. Ian. 2, 11, 7
x k. Mart. 2, 11, 8
ii k. Mart. 8, 44, 2
k. April. 3, 1, 1
vi(?) non. April. 3, 15, 2
v id. April. 1, 54, 1
xii k. Mai. 7, 8, 1—8, 25, 1. 9, 32, 1
vi k. Mai. 6, 3, 2

ANTONINO A. II ET GETA II² CONSS.

k. Mai. 8, 13, 3
vi id. Mai. 3, 33, 2
non. Iun. 4, 53, 1
k. Iul. 9, 12, 1
non. Iul. 4, 32, 5
Antiochiae xi k. Aug. 6, 42, 2
k. Aug. 5, 53, 1
v id. Aug. 3, 31, 3

id. Sept. 7, 21, 2
xii k. Oct. 9, 1, 2
iii id. Oct. 5, 69, 1
prid. id. Oct. 8, 15, 2
iii non. Nou. 6, 9, 2—6, 55, 1
iii k. Ian. 5, 72, 1

a. 206

vii k. Febr. 5, 14, 1?
iii k. Febr. 7, 53, 1
iii id. Febr. 2, 3, 4

ALBINO ET AEMILIANO CONSS.

id. Mart. 5, 62, 3
iii k. April. 8, 30, 1

xii k. Oct. 5, 37, 1
k. Nou. 6, 3, 3

a. 207

prid. non. Ian. 2, 12, 4
v k. Febr. 8, 40, 2
prid. non. April. 5, 18, 2
xvii k. Mai. 7, 2, 3

APRO⁴ ET MAXIMO CONSS.

vi k. Mai. 8, 28, 1
ii k. Mai. 5, 37, 2
k. Mai. 8, 36, 1
v k. Iul. 8, 46, 2

xvii k. Aug. 5, 28, 1
xii k. Oct. 3, 36, 2
id. Oct. 4, 24, 1
sine die 2, 18, 6

a. 208

ii id. Febr. 8, 25, 2
xii k. Mart. 2, 11, 9
vi id. Mart. 3, 28, 4

ANTONINO A. III ET GETA III⁵ CONSS.

vii k. Mai. 6, 35, 2
iii k. Iun. 7, 45, 1
iii k. Iun. 8, 13, 4

iii k. Aug. 2, 11, 10
k. Aug. 6, 53, 4
xvii k. Sept. 8, 40, 3

a. 209

id. Ian. 7, 62, 1

k. Mai. 7, 74, 1

id. Iul. 8, 18, 1

iii k. Ian. 7, 8, 3

POMPEIANO ET AVITO CONSS.

a. 210

iii non. Mai. 3, 32, 1
v k. Iul. 8, 53, 1

FAVSTINO ET RVFINO⁶ CONSS.

v non. Iul. 6, 4, 1
viii k. Aug. 8, 44, 3

prid. non. Nou. 8, 37, 2
vi k. Ian. 3, 1, 2

a. 211

vi k. Mai. 6, 37, 6

GENTIANO ET BASSO CONSS.

a. (204)⁷ 211—217

IMP. ANTONINVS A.⁸

sine cons.⁹ 3, 36, 2. 3. 4, 7, 1. 4, 30, 4. 4, 31, 1. 2. 4, 32, 8...10. 4, 35, 2. 4, 39, 2.
4, 46, 1. 7, 16, 1. 7, 45, 2. 7, 52, 3. 7, 53, 2. 7, 54, 1 (*procuratoribus hereditatium*).
7, 72, 1. 7, 73, 1. 8, 35, 3. 8, 45, 1. 8, 47, 3...5. 9, 18, 1? 9, 51, 1. 2. 10, 39, 1.
10, 40, 1. 10, 42, 1. 2. 10, 53, 1. 10, 55, 1. 10, 67, 1. 11, 6, 1. 11, 30, 1. 2. 11, 32, 2.
11, 33, 1. 11, 35, 1. 11, 36, 1. 12, 35, 1. 2 (*militibus cohortis primae*). 3

¹ cillone *M* ad 4, 2, 1, chllone *Hal.* constanter *PL* ad 4, 2, 1. 5, 15, 1, *P* ad 6, 2, 2, *L*² ad 6, 3, 1. ² II 3, 17, 1 (*PL*), *om. reliquae*. ³ sic *Hal.* in plerisque *V* ad 5, 72, 1: ant. a. ii et geta c. ii *Miraeus* ad 7, 21, 2: ant. a. et geta utrisque ii *Hal.* ad 1, 54, 1. 2, 11, 7. 8: ant. a. ii et geta *PL* ad 3, 1, 1. 7, 21, 2. 8, 13, 3. 9, 12, 1: ant. ii et geta ii *Hal.* ad 3, 1, 1 *PL* ad 5, 72, 1. 8, 15, 2: ant. et geta *Hal.* ad 5, 72, 1. 9, 1, 2 *PL* ad 4, 53, 1: geta ii *V* ad 5, 53, 1 *PL* ad 2, 11, 8. 3, 31, 3 *L*² ad 6, 3, 2: geta *Hal.* ad 6, 9, 2 *PL* ad 3, 15, 2. 4, 32, 5. ⁴ ii ins. *V*? *Hal.* ad 8, 40, 2. ⁵ sic 6, 35, 2 (*Hal.*) 8, 13, 4 (*V*? *Hal.*) 8, 25, 2 (*Hal.* *P*) 8, 40, 3 (*Hal.*): ant. a. et geta utrisque iii 2, 11, 9 (*Hal.*): ant. a. iii et geta item iii 6, 53, 4 (*Hal.*): ant. a. iii et geta 7, 45, 1 (*Russardus*): ant. iii et g. ii 3, 28, 4 (*Hal.*). ⁶ rufo 3, 1, 2. 3, 32, 1. ⁷ cf. p. 2 not. 4. ⁸ impp. Severus et Antoninus AA. a. 213 3, 32, 2. 4, 5, 1. 2, a. 214 3, 13, 1, a. 215 5, 6, 1. 6, 54, 4. 7, 2, 4. ⁹ in iis constitutionibus, a quibus tituli incipiunt, haud raro dubium est, utrum Caracallae an Pio vel Marco vel etiam Elagabalo tribuendae sint

a. 211

k. Mai. 2, 4, 1
 prid. k. Oct. 7, 59, 1
 ii non. Oct. 3, 28, 5

a. 212

non. Ian. 5, 75, 1
 iii id. Ian. 5, 16, 1
 vi k. Febr. 8, 15, 3
 iii id. Febr. 4, 32, 6. 8, 43, 1
 iii k. Mart. 2, 12, 5
 v non. Mart. 2, 53, 1
 non. Mart. 9, 22, 1
 v id. Mart. 2, 1, 4
 vi id. April. 8, 8, 1
 id. April. *5, 28, 2
 xiiii k. Mai. 6, 3, 4
 vii k. Mai. 1, 18, 1
 v id. Mai. 8, 17, 2

a. 213

prid. non. Ian. 4, 65, 1
 non. Ian. 10, 3, 1
 prid. id. Ian. 7, 57, 1
 xv k. Mart. 8, 35, 2. 9, 12, 2
 xii k. Mart. 5, 16, 2. 5, 23, 1
 7, 52, 1
 xi k. Mart. 5, 54, 2. 6, 21, 2
 vii k. Mart. 3, 31, 4. 6, 44, 1
 k. Mart. Romae 3, 37, 1. 7, 10, 1
 iii non. Mart. 5, 16, 3
 viii id. Mart. Romae 6, 25, 2
 xii k. April. 9, 20, 1
 xi k. April. 5, 14, 2
 id. April. 4, 30, 2
 vi k. Iun. 3, 31, 5
 k. Iun. 8, 14, 1
 non. Iun. 5, 58, 1
 id. Iun. 5, 66, 2
 xv k. Iul. 4, 1, 1
 viii k. Iul. Romae 5, 39, 1
 v k. Iul. 6, 37, 4

a. 214

ii non. Ian. 5, 31, 1
 viii id. Ian. 4, 65, 3
 ii id. Ian. 3, 13, 1
 non. Febr. Romae 7, 16, 2
 iii id. Febr. 9, 47, 6
 vi k. Mart. 8, 14, 2

a. 215

id. Ian. 5, 43, 2
 prid. k. Febr. 9, 16, 1
 vii id. Febr. 5, 6, 1
 xiii k. Mart. 8, 46, 2

GENTIANO ET BASSO CONSS.

non. Oct. 7, 1, 1
 non. Nou. 2, 20, 2
 iii id. Nou. 3, 34, 1

DVOBUS ASPRIS CONSS.

iii id. Mai. 6, 3, 5
 id. Mai. 8, 13, 5
 xvi k. Iun. 6, 47, 2
 prid. non. Iun. 8, 42, 1
 xv k. Iul. 6, 24, 2
 vii k. Iul. Romae 3, 28, 6
 vi k. Iul. 9, 47, 2
 non. Iul. 10, 9, 1
 pp. Romae v id. Iul. 10, 61, 1
 xv k. Aug. 8, 35, 1
 xi k. Aug. 8, 44, 4
 id. Aug. 5, 43, 1
 xvii k. Sept. 6, 42, 1

ANTONINO A. III ET BALBINO CONSS.

iii k. Iul. 6, 29, 1
 prid. k. Iul. 1, 9, 1
 k. Iul. Romae 4, 65, 2
 iii non. Iul. 5, 54, 3
 non. Iul. 5, 51, 2. 7, 65, 1
 xviii k. Aug. 7, 4, 2?
 xv k. Aug. 9, 9, 3
 xiii k. Aug. 5, 44, 1
 x k. Aug. 3, 8, 2
 viii k. Aug. Romae 2, 55, 1
 viii k. Aug. Romae 2, 3, 5.
 5, 41, 1
 viii k. Aug. 5, 36, 1
 vii k. Aug. 9, 20, 2
 v k. Aug. 2, 3, 6
 v k. Aug. Romae 8, 22, 1
 iii k. Aug. Romae 5, 60, 1
 iii k. Aug. 2, 3, 7. 3, 33, 3.
 4, 5, 1. 4, 50, 1. 5, 12, 2.
 8, 13, 0
 iii k. Aug. *Marcello* 9, 49, 1

MESSALA ET SABINO CONSS.

vii k. Mai. 4, 2, 2
 v k. Mai. 6, 7, 1
 vi non. Mai. 2, 37, 1. 8, 40, 5
 iii k. Iun. 4, 58, 1
 xi k. Iul. 7, 53, 3. 8, 40, 0
 k. Iul. 6, 30, 1

LAETO II¹ ET CEREALIS² CONSS.

vii k. Mart. 9, 32, 2
 iii k. April. 8, 16, 3
 ii non. April. 2, 24, 1
 viii k. Mai. Romae 6, 37, 6

vi k. Dec. 3, 38, 1
 v k. Ian. 6, 45, 1
 sine die 9, 40, 1

xiii k. Sept. 5, 37, 3
 viii k. Sept. 4, 25, 1
 non. Sept. 9, 23, 1
 v id. Sept. 6, 21, 1
 xv k. Oct. 8, 44, 5
 xi k. Oct. 5, 53, 2
 v k. Oct. Romae 5, 51, 1
 prid. id. Oct. 5, 58, 2
 xiii k. Dec. 5, 71, 1
 non. Dec. *Carnuti 4, 29, 1
 xiiii k. Ian. 7, 49, 1
 xii k. Ian. 9, 50, 1

vii id. Aug. 5, 65, 1
 vi id. Aug. 6, 38, 1
 iii id. Aug. 2, 4, 2. 4, 29, 2. 3
 id. Aug. 7, 26, 1
 v id. Sept. 4, 21, 1. 6, 37, 5
 xv k. Oct. 8, 40, 4
 xii k. Oct. 5, 37, 4
 iii k. Oct. 2, 7, 1
 v id. Oct. 8, 17, 3
 ii id. Oct. 7, 75, 1
 xiiii k. Nou. 7, 73, 2
 xii k. Nou. 3, 32, 1
 viii k. Nou. 3, 44, 1
 k. Nou. 6, 21, 3
 id. Dec. 9, 23, 1
 xiiii k. Ian. 4, 5, 2
 xiii k. Ian. 2, 8, 1
 iii k. Ian. 7, 73, 3

iii non. Iul. 5, 31, 2
 id. Iul. 6, 31, 1
 iii k. Aug. 5, 70, 1
 non. Nou. 5, 40, 1
 xiiii k. Dec. 8, 20, 1

viii k. Mai. *Rutiliano cons.*
Lyciae 9, 43, 1
 iii id. Iun. 4, 49, 1
 vii k. Iul. Romae 7, 29, 1

¹ ii alias adest alias om. ² cereali Hal. constanter

vi k. Iul. Romae 3, 28, 7 vi id. Iul. 6, 46, 3 xiii k. Oct. 2, 53, 2
v k. Iul. 6, 31, 2 v id. Iul. 6, 37, 7 vii k. Oct. 9, 6, 2
iii k. Iul. 4, 26, 3. 4, 30, 3. iii id. Iul. 5, 31, 3 k. Oct. 5, 32, 1
6, 54, 4. 7, 73, 4. iii id. Iul. 5, 31, 4 iii non. Oct. Romae 4, 32, 7?
iii k. Iul. Romae 5, 51, 3 vi k. Aug. 4, 6, 1. 6, 42, 2 xv k. Dec. 4, 7, 2. 4, 19, 2
k. Iul. 3, 34, 2. 5, 37, 5. 5, 53, 3. x k. Sept. 3, 26, 3 vii k. Dec. 7, 2, 4
8, 40, 7 vi k. Sept. 5, 19, 3 vi k. Dec. 2, 46, 1
k. Iul. Romae 8, 38, 1 iii k. Sept. 4, 14, 2 v id. Dec. 6, 42, 3. 8, 17, 4
vi id. Iul. Romae 5, 50, 1 vi id. Sept. 6, 2, 3 prid. non. ... Romae 7, 52, 2
a. 216 SABINO II¹ ET ANVLLINO CONSS.
iii non. Ian. 9, 32, 3 k. Mai. 3, 44, 2 k. Oct. Romae 8, 18, 2
viii id. Mart. Romae 6, 37, 8 iii non. Iun. 7, 53, 4 v id. Oct. 4, 54, 1?
vi id. Mart. Romae 2, 18, 17 xi k. Iul. 5, 62, 4 vi k. Nou. 4, 35, 3
vii k. April. 9, 41, 3 iii k. Aug. 2, 6, 1 xv k. Dec. 10, 8, 1
v k. April. 9, 41, 4 v id. Aug. 4, 54, 1? v k. Ian. 4, 26, 4
prid. k. Mai. 6, 25, 3 iii k. Oct. Romae 9, 6, 3
a. 217 PRAESENTE ET EXTRICATO CONSS.
viii k. Mart. 2, 18, 9-8, 37, 3

IMP. ANTONINVS A.²

ANTONINO A. ET ADVENTO CONSS.

a. 218
vi k. Aug. 2, 18, 8

IMP. ALEXANDER A.

a. 222—235
sine cons. 2, 12, 9. 2, 24, 2. 2, 27, 1. 3, 36, 4. 5. 4, 30, 5. 6. 4, 31, 6. 4, 32, 12. 13.
4, 35, 4. 5. 4, 54, 3. 4. 5, 3, 2. 3. 5, 4, 5. 5, 5, 1. 5, 16, 4. 5, 39, 2. 5, 62, 5. 7, 2, 5.
7, 4, 6. 7, 8, 6. 7, 10, 2. 7, 11, 2. 3. 5, 7, 14, 1. 7, 16, 4. 5. 7, 21, 3. 7, 26, 3. 4.
7, 27, 1. 7, 28, 1. 7, 30, 3. 7, 32, 2. 7, 46, 2. 7, 58, 3. 7, 62, 2. 7, 64, 2. 8, 32, 2.
8, 40, 10. 9, 9, 4 (*Juliano proc. Narbonensis*). 9, 46, 1. 3. 9, 47, 7...9. 9, 49, 2.
9, 51, 3...5. 10, 42, 3. 10, 44, 1. 10, 52, 1. 10, 60, 1. 10, 63, 1. 10, 68, 1. 11, 30, 3.
11, 37, 1. 11, 39, 1. 11, 40, 1 (*quattuoruiris et decurionibus Fabraternorum*). 12, 1, 1.
12, 35, 4

ALEXANDRO A. CONS.³

a. 222
iii non. Febr. 9, 1, 3 id. Iul. 1, 23, 1 vi id. Nou. 4, 57, 1
xi k. Mart. 4, 44, 1 iii k. Aug. 9, 2, 1 xvi k. Dec. 6, 21, 4
viii id. Mart. 8, 44, 1 k. Sept. 4, 54, 2. 8, 29, 1 xii k. Dec. 2, 18, 10
xiii k. April. 4, 50, 2 prid. id. Sept. 2, 3, 8. 7, 4, 5? xi k. Dec. *Syro* 3, 42, 2-9,
viii k. April. 7, 64, 1 id. Sept. 4, 14, 3-6, 2, 4 2, 2-9, 35, 1
ii k. April. 8, 37, 4 iii k. Oct. 2, 3, 9 k. Dec. 4, 65, 4
iii non. April. 9, 44, 7 k. Oct. 4, 24, 2. 9, 1, 5 iii non. Dec. 7, 66, 2
ii non. April. 6, 35, 3 id. Oct. 6, 50, 3. 8, 34, 1 non. Dec. 4, 57, 2
iii k. Mai. 4, 25, 2. 5, 51, 4. xiii k. Nou. 2, 50, 2 vii id. Dec. 8, 44, 8
7, 4, 3? vi k. Nou. 7, 66, 1 vi id. Dec. 4, 24, 3. 5, 12, 3
k. Mai. 3, 42, 1 iii k. Nou. 3, 23, 3? xi k. Ian. 8, 10, 2. 8, 44, 9
non. Mai. 7, 56, 1 k. Nou. 4, 19, 4? 5, 34, 1. v k. Ian. 6, 50, 4
vi id. Mai. 7, 8, 4 6, 3, 5 iii k. Ian. 8, 29, 2
xvi k. Iul. 9, 1, 4 vii id. Nou. 3, 35, 1. 6, 44, 2 sine die 7, 4, 4?

a. 223

MAXIMO II⁴ ET AELIANO CONSS.

iii non. Ian. 7, 48, 1 iii non. Febr. 8, 38, 2 vi k. Mart. 2, 12, 6
non. Ian. 2, 51, 3 vii id. Febr. 3, 28, 8-6, 30, 2. k. Mart. 4, 65, 1
id. Ian. 8, 27, 1 5, 49, 1. 6, 37, 9 vii id. Mart. 2, 12, 7
k. Febr. 4, 48, 1? v id. Febr. *4, 39, 3-8, 41, 1 vii id. Mart. 2, 1, 5

¹ II uulgo om. ² cf. p. 3 not. 9 ³ sic uulgo: antonino iii et alexandro cons. Hal. ad 4, 24, 2. 3: antonino et alexandro cons. PL ad 4, 24, 2. 3. 4, 44, 1. 4, 50, 2 Hal. ad 5, 12, 3 ⁴ II raro om.

v id. M. (sic) 7, 19, 1
 III id. Mart. 4, 55, 3. 7, 57, 2
 XVII k. April. 9, 23, 3
 XII k. April. 2, 42, 1
 VI k. April. 4, 1, 2
 V k. April. 4, 48, 2
 II k. April. 6, 32, 1
 III id. April. 9, 8, 1
 XIII k. Mai. 10, 11, 1
 XII k. Mai. 4, 24, 4. 5, 63, 1
 X k. Mai. 2, 11, 11. 4, 20, 2
 VI k. Mai. 6, 11, 1—6, 24, 3.
 8, 22, 2
 III k. Mai. 6, 2, 5
 k. Mai. 3, 34, 3. 4, 32, 12
 III non. Mai. 9, 22, 2
 non. Mai. 6, 44, 3. 6, 58, 1
 VI id. Mai. 5, 37, 6
 V id. M. (sic) 7, 19, 1
 prid. id. Mai. 5, 55, 1—6, 6, 1
 id. Mai. 3, 28, 9
 III k. Iun. 7, 8, 3
 id. Iun. 9, 9, 5
 V k. Iul. 5, 31, 5. 6, 42, 4
 V non. Iul. 3, 44, 3

a. 224

III id. Ian. 6, 15, 1
 id. Ian. 9, 9, 8
 XVII k. Febr. 6, 21, 5
 XV k. Febr. 6, 42, 8
 X k. Febr. 4, 57, 3. 5, 57, 1
 VII k. Febr. 9, 9, 9
 k. Febr. 8, 18, 3
 III non. Febr. 9, 8, 2
 VI id. Febr. 3, 1, 3
 XVI k. Mart. 6, 42, 6
 V k. Mart. 4, 65, 6
 k. Mart. 4, 39, 5. 6, 12, 2
 V non. Mart. 7, 26, 2
 III non. Mart. 5, 29, 1
 non. Mart. 2, 6, 2
 VII id. Mart. 6, 35, 5
 VI id. Mart. 9, 41, 5
 XII k. April. 6, 47, 3

a. 225

VI id. Ian. 6, 54, 6
 id. Ian. 4, 56, 3
 XV k. Febr. 6, 57, 1
 VII k. Febr. 4, 55, 5
 III k. Febr. 5, 62, 8
 III non. Febr. 9, 23, 4

VI id. Iul. 5, 37, 7
 V id. Iul. 2, 21, 1
 III id. Iul. 5, 12, 4
 XVII k. Aug. 6, 6, 2
 V id. Aug. 7, 19, 2
 prid. id. Aug. 2, 4, 3. 3, 28, 10.
 9, 9, 6
 id. Aug. 3, 34, 4
 XIII k. Sept. 7, 68, 1
 XI k. Sept. 6, 26, 3
 VIII k. Sept. 2, 12, 8
 k. Sept. 3, 42, 3
 prid. id. Sept. 2, 3, 8
 XVII k. Oct. 4, 39, 4
 XVI k. Oct. 8, 29, 3
 XII k. Oct. 8, 27, 2
 III k. Oct. 2, 3, 9. 4, 48, 2—8, 56, 1
 III k. Oct. 4, 21, 2
 k. Oct. 4, 31, 3. 7, 45, 3
 II non. Oct. 8, 35, 4
 III id. Oct. 6, 12, 1
 II id. Oct. 8, 40, 8
 id. Oct. 8, 14, 3
 XV k. Nou. 6, 50, 5. 8, 45, 1
 VI k. Nou. 6, 33, 2

IVLIANO II¹ ET CRISPINO CONSS.

VII k. April. 8, 1, 1—8, 10, 3—8,
 53, 1
 VI k. April. 6, 25, 4
 XIII k. Mai. 4, 24, 5
 XII k. Mai. 5, 44, 2
 VIII k. Mai. 3, 44, 5. 5, 55, 2
 k. Mai. 6, 2, 6?
 V non. Mai. 3, 37, 3. 9, 1, 6
 III non. Mai. 5, 62, 6
 III id. Mai. 7, 11, 4
 XII k. Iun. 6, 3, 7
 VII k. Iun. 5, 28, 4
 III k. Iun. 8, 51, 1
 XV k. Iul. 4, 29, 5
 XIII k. Iul. 5, 56, 2
 XI k. Iul. 4, 55, 4
 X k. Iul. 3, 31, 6
 VIII k. Iul. 3, 44, 6. 9, 20, 3. 12, 36, 2

FVSCO II² ET DEXTRO CONSS.

non. Febr. 7, 16, 3
 XV k. Mart. 6, 42, 7
 X k. Mart. 2, 1, 7. 6, 3, 8.
 6, 54, 7
 prid. k. Mart. 8, 16, 4
 VI id. Mart. 3, 18, 1

V k. Nou. 8, 15, 4
 III k. Nou. 4, 56, 1
 k. Nou. 6, 6, 3
 VI non. Nou. 3, 44, 4
 III non. Nou. 9, 2, 3
 III non. Nou. 8, 27, 3
 non. Nou. 4, 30, 7. 5, 6, 2
 III id. Nou. 7, 11, 1
 id. Nou. 12, 36, 1
 XVI k. Dec. 2, 1, 6
 XIII k. Dec. 3, 41, 1
 X k. Dec. 2, 19, 1. 7, 71, 1
 VII k. Dec. 8, 44, 10
 VI k. Dec. 7, 19, 3
 V k. Dec. 8, 40, 9
 II k. Dec. 6, 35, 4
 k. Dec. 4, 56, 2
 non. Dec. 5, 50, 2
 VI id. Dec. 4, 26, 8
 III id. Dec. 6, 16, 1
 XII k. Ian. 9, 9, 7
 VI k. Ian. 4, 29, 4. 5, 2, 6?
 V k. Ian. 5, 28, 3. 6, 50, 6

VI k. Iul. 9, 46, 2
 k. Iul. 2, 11, 12. 10, 7, 1
 VI non. Iul. 7, 35, 1
 III non. Iul. 5, 75, 2
 VIII id. Iul. 4, 51, 1
 III id. Iul. 5, 62, 7. 6, 20, 1
 III id. Aug. 6, 54, 5
 VIII k. Sept. 9, 47, 10
 III non. Sept. 10, 8, 2
 III id. Sept. 6, 20, 3
 III id. Sept. 6, 3, 7. 7, 68, 2
 XVI k. Oct. 7, 58, 2
 X k. Oct. 5, 31, 6—5, 35, 1
 prid. k. Oct. 6, 6, 4
 III id. Oct. 12, 36, 3
 III k. Ian. 3, 28, 11

k. April. 7, 4, 7
 VI id. April. 6, 28, 2
 id. April. 4, 24, 6
 XII k. Mai. 6, 21, 6
 V non. Mai. 9, 9, 10
 XV k. Iun. 6, 42, 8. 7, 73, 5

¹ II Hal. fere constanter (exceptis 3, 28, 11. 3, 37, 3. 3, 44, 5. 6) PL ad 2, 11, 12. 3, 1, 3: librum Egnatianum ab Haloandro emendatum esse eo probatur, quod in omittendo iterationis numero consentiunt V A P L (PL praeter locos laudatos) R Cui. ² II plerumque om.

II. Iun. 6, 23, 2, 8, 27, 4
xvii k. Iul. 9, 23, 5
iiii k. Iul. 6, 26, 4
k. Iul. 5, 34, 2

a. 226

viii k. Febr. 5, 39, 1
ii non. Mart. 2, 4, 4
vi id. Mart. 3, 33, 4
vii k. April. 7, 30, 1
k. April. 3, 33, 5
iii id. April. 5, 12, 5
k. Mai. 6, 50, 7

a. 227

v id. Ian. 4, 65, 7
xii k. Febr. 2, 18, 11
v k. Febr. 6, 37, 10
id. Febr. 5, 16, 5
iii k. Mart. 2, 3, 10, 2, 12, 10

a. 228

k. Febr. 5, 62, 9
v id. Mart. 7, 66, 3
xii k. April. 4, 30, 8
iii id. April. 5, 4, 4, 5, 29, 3

a. 229

id. Ian. 5, 43, 3
v id. Mai. 2, 40, 1
prid. id. Mai. 2, 12, 1⁵, 61, 1
xv k. Iul. 6, 35, 6
xii k. Iul. 6, 21, 7
k. Iul. 7, 55, 1
id. Aug. 5, 62, 10
v id. Sept. 5, 43, 4

a. 230

viii id. Ian. 2, 4, 6
iii k. Mart. 2, 3, 12³, 42, 4
prid. k. Mart. 4, 28, 5
iiii k. April. 2, 2, 1
xvi k. Mai. 5, 37, 9
non. Mai. 4, 25, 3
v id. Mai. 8, 19, 1

a. 231

v k. Febr. 2, 26, 1
non. Febr. 8, 44, 11
v id. Febr. 9, 34, 1
x k. Mart. 6, 2, 8
v non. Mart. 6, 37, 11

a. 232

k. Mart. 1, 21, 1
id. Mart. 6, 35, 7
k. Iun. 8, 42, 2

viii k. Aug. 5, 57, 2
vii id. Aug. 6, 3, 10
xvi k. Sept. 5, 18, 4
xv k. Sept. 7, 4, 8

ALEXANDRO A. II ET MARCELLO CONSS.

iii non. Mai. 4, 21, 3
id. Mai. 9, 50, 2
vi k. Iul. 2, 19, 2
non. Iul. 5, 38, 2
v k. Aug. 2, 43, 2
k. Aug. 2, 36, 2
viii id. Aug. 5, 29, 2

ALBINO ET MAXIMO¹ CONSS.

k. Mart. 2, 4, 5, 2, 9, 1
iii id. April. 8, 25, 3
vi id. Sept. 7, 57, 3
xiii k. Dec. 4, 6, 2
v id. Dec. 8, 47, 3

MODESTO ET PROBO CONSS.

id. April. 5, 56, 3
xv k. Mai. *ad rationales* 10, 5, 1
v id. Iun. 5, 36, 2, 7, 21, 4
prid. id. Iun. 6, 2, 7

ALEXANDRO² A. III ET DIONE II³ CONSS.

xvii k. Oct. 4, 31, 4
xiii k. Nou. 2, 11, 13
viii k. Nou. 5, 54, 4
vii k. Nou. 8, 40, 11
non. Nou. 5, 17, 1
xvi k. Dec. 3, 38, 2, 4, 31,
6⁵, 21, 1
xiii k. Dec. 8, 33, 1

AGRICOLA ET CLEMENTE⁴ CONSS.

prid. id. Mai. 9, 35, 2
id. Mai. 8, 24, 1
xiii k. Iul. 6, 20, 3
viii k. Iul. 4, 39, 6⁷, 10, 3
k. Iul. 3, 33, 6
xi k. Aug. 5, 37, 10
k. Aug. 2, 18, 12

POMPEIANO ET PELIGNIANO⁵ CONSS.

non. Mart. 7, 30, 2
k. April. 7, 4, 9
xii k. Aug. 8, 27, 5
k. Aug. 4, 65, 8, 5, 11, 1
xiii k. Sept. 3, 22, 1

LVPO ET MAXIMO CONSS.

x k. Iul. *7, 75, 2
x k. Oct. 2, 41, 1
k. Oct. 5, 16, 7

vii k. Oct. 10, 4, 1
k. Oct. 2, 1, 8

k. Sept. 9, 9, 11
iii id. Sept. 9, 49, 3
k. Dec. 6, 46, 4
iii non. Dec. 2, 51, 1
xiii k. Ian. 6, 53, 5

xi k. Ian. 9, 22, 4
iii k. Ian. 9, 22, 3
vi k. Ian. 9, 6, 4

xv k. Iul. 4, 50, 3
k. Aug. 3, 1, 4
xiii k. Sept. 1, 54, 2
vi id. Oct. 4, 29, 6

non. Dec. 2, 3, 11⁴, 47, 1.
3, 29, 12, 5, 15, 2, 5, 16, 6
vi id. Dec. 5, 37, 8
xv k. Ian. 6, 34, 1⁷, 45, 4
sine die 4, 31, 5

xv k. Sept. 9, 1, 7
vi k. Sept. 8, 40, 12
iii k. Sept. 9, 22, 5
v k. Oct. 2, 12, 12
prid. k. Oct. 1, 26, 1
viii k. Nou. 2, 18, 13

xiii k. Oct. 2, 48, 1
viii id. Dec. 5, 36, 3⁵, 62, 11
v k. Ian. 4, 19, 3

xi k. Ian. 6, 23, 3

¹ aemiliano (videlicet Maximo Aemilio Aemiliano) 2, 4, 5, 9, 6, 4; unde factum videtur, ut legum geminarum 2, 3, 10, 5, 14, 1 altera huic altera a. 206 adscriberetur, licet etiam in die dissentiant ² ipso 2, 11, 13 ³ ii 2, 3, 11 (PL), om. reliquae ⁴ sic constanter libri (VPL) et inde ab extremo libro octavo Hal.: clementino in reliquis Hal. ⁵ peligno omnes praeter PL ad 2, 26, 1, qui habent peliano

a. 233

MAXIMO II ET PATERNO CONSS.

III k. Mai. 8, 16, 5[—]8, 17, 5 id. Sept. 6, 50, 8

VIII k. Ian. 5, 43, 5

III k. Iul. 6, 36, 1

v k. Oct. 5, 16, 8

vi id. Iul. 2, 33, 1

III id. Oct. 3, 26, 4

a. 234

MAXIMO II ET VRBANO CONSS.

x k. Mart. 2, 18, 14

vi k. April. 1, 40, 1

III id. Iul. 4, 34, 1

III id. Mart. 5, 46, 1

xi k. Mai. 4, 32, 14

VII id. Sept. 4, 65, 9

a. 235

SEVERO ET QUINTIANO CONSS.

id. Aug. 1, 26, 2

IMP. MAXIMINVS A.

a. 236

MAXIMINO A. ET APRICANO CONSS.

v id. Ian. 2, 3, 13

III id. Febr. 5, 12, 6²

a. 238—244

IMP. GORDIANVS A.

sine cons. 3, 36, 6. 9. 10. 4, 31, 8. 9. 4, 32, 16. 4, 34, 4. 4, 35, 7. 4, 45, 1. 4, 51, 2.
 4, 52, 1. 2. 4, 54, 5. 5, 6, 3. 7, 2, 6. 7, 8, 7. 7, 9, 1. 2. 7, 21, 5. 7, 36, 1. 7, 46, 1. 2.
 7, 50, 1. 7, 52, 4. 7, 58, 4. 7, 62, 3. 7, 64, 3. 7, 72, 2. 8, 40, 13. 9, 47, 11. 9, 49, 4.
 9, 51, 6. 10, 1, 2. 3. 10, 2, 1. 10, 39, 2. 10, 41, 2. 10, 46, 1. 10, 51, 1. 10, 53, 2.
 10, 61, 2. 10, 69, 1. 10, 70, 1. 11, 34, 1. 2. 11, 36, 2. 12, 35, 5...7. 12, 36, 4

a. 238

PIO ET PONTIANO CONSS.

k. Ian. 5, 70, 2²

VIII id. Sept. 10, 11, 2

id. Oct. 2, 39, 1

xii k. April. 7, 26, 5³

vi id. Sept. 8, 9, 1

xv k. Nou. 6, 50, 9

x k. Iul. 2, 9, 2

v id. Sept. 5, 73, 1

xi k. Nou. 2, 52, 2. *2, 52, 3[—]3, 32, 4, 5, 62, 2

xvii k. Aug. 9, 1, 8

id. Sept. 4, 14, 4. 8, 23, 1

VIII k. Nou. 5, 75, 3

x k. Aug. 5, 51, 5

xvii k. Oct. 6, 42, 9

vii k. Nou. 8, 42, 5. 9, 6, 5

III k. Aug. 7, 43, 2

xii k. Oct. 4, 29, 7

v k. Nou. 8, 27, 7

III non. Aug. 6, 3, 11

vii k. Oct. 5, 16, 9. 5, 53, 4

k. Nou. 4, 34, 2

VIII id. Aug. 2, 21, 2

v k. Oct. 8, 42, 3

VIII id. Nou. 4, 64, 1

vi id. Aug. 2, 19, 3

III k. Oct. 6, 21, 8

v id. Nou. 5, 43, 6

xiii k. Sept. 8, 27, 6

k. Oct. 5, 12, 7

xv k. Dec. 2, 26, 2

xii k. Sept. 5, 11, 2

v non. Oct. 6, 21, 9

vii k. Dec. 7, 66, 5

vi k. Sept. 2, 11, 14

III non. Oct. 2, 22, 1[—]4, 13, 1.

prid. non. Dec. 8, 33, 2

k. Sept. 8, 41, 2

2, 37, 2. 2, 52, 1

x k. Ian. 2, 4, 7

III non. Sept. 3, 1, 5

prid. non. Oct. 6, 24, 4. 7, 66, 4

III non. Sept. 4, 35, 6

non. Oct. 4, 29, 8

non. Sept. 8, 13, 7

prid. id. Oct. 8, 42, 4

a. 239

GORDIANO A. ET AVIOLA CONSS.

vi id. Ian. 5, 14, 3. 5, 31, 7

III non. April. 8, 27, 8

non. Iul. 4, 29, 9

III id. Ian. 2, 12, 13

vii id. April. 5, 70, 3

vi id. Iul. 2, 18, 15

xv k. Febr. 6, 35, 8

vi id. April. 6, 58, 2

v id. Iul. 3, 32, 6[—]*4, 34, 3. 7, 56, 2

x k. Febr. 5, 62, 13. 8, 56, 2

xi k. Mai. 8, 25, 4

II id. Iul. 9, 35, 3

III k. Febr. 3, 28, 13. 5, 71, 2

k. Mai. 7, 18, 1

xiii k. Aug. 8, 44, 14

III id. Febr. 8, 42, 8

xvi k. Iun. 8, 44, 13

xii k. Aug. 6, 23, 4

II id. Febr. 3, 32, 5. 3, 42, 5.

k. Iun. 8, 47, 1

vi k. Aug. 9, 6, 6

4, 21, 4

III non. Iun. 3, 41, 2

k. Aug. 9, 1, 10

VIII k. Mart. 4, 65, 10

vi id. Iun. 9, 45, 2

III non. Aug. 2, 19, 1. 8, 29, 2

vi non. Mart. 9, 1, 9

v id. Iun. 8, 41, 3

v id. Aug. 5, 37, 1

vii id. Mart. 8, 44, 12

III id. Iun. 7, 43, 3

id. Aug. 8, 22, 3

III id. Mart. 6, 20, 4

xvii k. Iul. 2, 11, 15

xv k. Sept. 3, 1, 6

id. Mart. 5, 64, 1. 8, 13, 8[—]8,

xii k. Iul. 2, 49, 1

xii k. Sept. 5, 4, 8

26, 1

III k. Iul. 5, 65, 2

VIII k. Sept. 4, 2, 3

III k. April. 5, 16, 10

III non. Iul. 8, 40, 14

¹ II 1, 40, 1. 2, 18, 14: III *V ad* 4, 65, 9 *Hal. ad* 5, 46, 1, *om. PL ad* 4, 32, 14. 4, 65, 9

² *adscribitur imp. Alexandro* ³ 5, 70, 2. 7, 26, 5 *re vera Maximini sunt*

k. Sept. 3, 36, 7?
non. Sept. 5, 39, 3. 6, 20, 5.
6, 47, 4
id. Sept. 1, 54, 3. 5, 62, 14
iii k. Oct. 8, 13, 9
v k. Nou. 10, 3, 3
viii id. Nou. 2, 2, 2. 3, 35, 2
id. Nou. 8, 41, 4
a. 210

k. Ian. 5, 11, 3
x k. Febr. 7, 2, 7
vi k. Febr. 4, 15, 3
ii Febr. 5, 12, 8
vii k. Mart. 5, 43, 7
iii k. Mart. 9, 19, 1
k. April. 8, 29, 4
viii id. April. 8, 45, 2
vi k. Mai. 4, 57, 4
a. 241

viii id. Ian. 2, 17, 1
xii k. Febr. 7, 57, 5
iii non. Febr. 2, 38, 2
xi k. Mart. 4, 16, 1
v k. Mart. 5, 4, 8. 5, 64, 2
non. Mart. 9, 2, 4
vi id. Mart. 2, 30, 2
ii id. Mart. 8, 53, 2
v k. April. 3, 35, 3
k. April. 2, 3, 14
a. 242

k. Febr. 3, 3, 1
xii k. Mart. 6, 11, 2
vi k. Mart. 9, 32, 4
k. Mart. 9, 33, 1
non. M. (*sic*) 4, 32, 15?
a. 243

vi k. Febr. 5, 16, 12
k. Febr. 3, 33, 7
iiii non. April. 9, 2, 6
iii non. April. 9, 16, 2
a. 244

viii id. Ian. 9, 2, 7
a. 244—249

sine cons. 3, 36, 11. 4, 32, 17. 5, 6, 4. 5, 63, 3. 7, 2, 9. 7, 14, 3. 7, 26, 6. 7, 43, 5.
7, 45, 5. 7, 53, 6. 7, 62, 4. 9, 51, 7. 10, 39, 3. 10, 52, 2. 3. 10, 53, 3. 10, 64, 1. 12, 35, 8
a. 244

ii id. Mart. 3, 42, 6
prid. k. April. 2, 4, 10
vii k. Mai. 6, 20, 6⁴
vi id. Mai. 9, 34, 4

x k. Dec. 7, 19, 4
vii k. Dec. 5, 3, 4
vi k. Dec. 3, 28, 14. 6, 13, 1
v k. Dec. 8, 40, 15
iii k. Dec. 7, 41, 1
k. Dec. 4, 58, 2
iii non. Dec. 9, 20, 4
non. Dec. 9, 9, 12

SABINO II¹ ET VENVSTO CONSS.

vii id. Mai. 9, 41, 6
vi id. Mai. 2, 50, 5
v id. Mai. 7, 14, 2
xv k. Iun. 6, 44, 4
xii k. Iun. 8, 30, 2
k. Iun. 9, 9, 13
v id. Iun. 2, 6, 3. 5, 14, 4
iii k. Iul. 4, 21, 5
non. Iul. 7, 73, 6

GORDIANO A. II ET POMPEIANO CONSS.

vi id. April. 2, 4, 9
vi id. Mai. 5, 52, 1
ii id. Iun. 8, 40, 16? 8, 50, 2
v k. Iul. 5, 16, 11
prid. k. Iul. 10, 11, 3
k. Iul. 2, 22, 2
xiii k. Aug. 4, 24, 7. 6, 40, 1
iii k. Aug. 3, 44, 7
vi non. Aug. 2, 17, 2
xv k. Sept. 6, 30, 3

ATTICO ET PRAETEXTATO CONSS.

non. Mart. 9, 9, 14
vi id. Mart. 8, 40, 17
iiii id. Mart. 9, 9, 15
id. Mart. 5, 75, 4
xv k. April. 7, 55, 2

ARRIANO ET PAPO² CONSS.

viii k. Mai. 5, 37, 13
xii k. Aug. 6, 22, 1
xv k. Nou. 1, 18, 2
viii k. Nou. 5, 62, 15. 6, 50, 11

PEBGRINO ET AEMILIANO CONSS.

id. Ian. 6, 10, 1

IMP. PHILIPPVS A. ET PHILIPPVS C.³

PEREGRINO ET AEMILIANO CONSS.

xvi k. Iul. 1, 19, 3. 3, 44, 8
xiii k. Iul. 9, 1, 11
ii k. Iul. 2, 43, 3
xiii k. Aug. 5, 34, 3
x k. Aug. 5, 34, 4. 5, 62, 16
vi k. Aug. 8, 42, 7
v k. Aug. 8, 40, 18
vi id. Aug. 4, 65, 11

iii id. Dec. 6, 42, 10. 7, 57, 4
id. Dec. 3, 6, 1
xv k. Ian. 4, 48, 4
xiii k. Ian. 2, 4, 8
xii k. Ian. 2, 50, 4
vi k. Ian. 2, 19, 5
ii k. Ian. 8, 40, 16? 9, 34, 2
v k. . . . 10, 3, 2

v id. Iul. 6, 37, 12
iii k. Aug. 2, 11, 16
vi id. Aug. 6, 45, 2
id. Aug. 2, 20, 3
xvi k. Sept. 4, 57, 5
iii non. Sept. 6, 6, 5
iiii k. Nou. 5, 4, 7
iii non. Nou. *Domitio pp.*
1, 50, 1

k. Sept. 3, 36, 7?
vi id. Sept. 8, 25, 5
iii id. Sept. 9, 2, 5
v k. Oct. 6, 24, 5
v non. Oct. 5, 23, 2
iii non. Oct. 2, 12, 14. 5, 37, 12
v id. Nou. 6, 50, 10
xvi k. Ian. 5, 73, 2
ii k. Ian. 6, 42, 11

iii k. April. 6, 6, 6
id. April. 9, 34, 3
v k. Mai. 4, 10, 1
viii k. Oct. 2, 11, 17
iii id. Oct. 7, 53, 5

xvi k. Dec. 4, 14, 5
vi non. . . . 3, 36, 8

¹ ii saepe om. ² sic Hal. ad 1, 18, 2 PL ad 3, 36, 8: pappo reliqui (V Hal.) ³ Phil. C. primum occurrit xiii k. Iul. a. 244, sed tam hoc quam insequentibus annis saepe abest
⁴ imp. Gordianus A. inscribitur

xviii k. Sept. 4, 29, 10
viii k. Oct. 4, 29, 11
a. 245

k. Ian. 6, 29, 2
xvi k. Febr. 7, 71, 2
xv k. Febr. 9, 32, 5
vi non. Mart. 4, 28, 6
xv k. April. 9, 22, 6
iiii k. April. 8, 10, 4
iii k. April. 5, 38, 3
vii id. April. 4, 19, 5
a. 246

k. Febr. 3, 34, 5
xv k. Mart. 4, 2, 4
xii k. Mart. 6, 24, 6
viii k. Mart. 4, 24, 8. 6, 42, 13
a. 249
x k. Mart. 9, 32, 6

a. 249—251

a. 249
xvii k. Nou. 10, 16, 3
a. 250
x k. Mart. 6, 30, 4

a. 250. 251

a. 250
vi id. Iun. 5, 12, 9

a. 252. 253

a. 252
prid. id. Mart. 3, 36, 12

a. 254—256

sine cons. 4, 38, 1. 4, 62, 3. 7, 12, 2. 7, 43, 6. 7, 44, 1. 9, 51, 8. 10, 65, 1. 12, 62, 1

a. 254

vi k. Mart. 2, 8, 2 iii non. April. 2, 50, 6 iii non. Iul. 6, 23, 5 non. Aug. 6, 21, 13

a. 255

xiiii k. Sept. 6, 42, 14 iii k. Sept. 4, 20, 3

a. 255—260 IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA. ET VALERIANVS NOB. C.¹

sine cons. 4, 50, 4. 7, 16, 6. 7, 64, 4. 10, 2, 2. 10, 42, 4. 10, 65, 2. 11, 36, 3

a. 255

xv k. Dec. 2, 4, 11

a. 256

xiiii k. Iun. 9, 9, 16

a. 257

k. April. 4, 6, 3
xv k. Mai. 8, 31, 1

a. 258

iii non. Ian. 5, 71, 3
viii k. Mart. 4, 29, 12

v id. Oct. 7, 43, 4
id. Oct. 6, 36, 2. 6, 42, 12
PHILIPPO A. ET TITIANO CONSS.

v id. Mai. 8, 42, 8
id. Mai. 4, 19, 6
xiiii k. Iun. 5, 63, 2
v k. Aug. 3, 28, 15
k. Aug. 8, 44, 15
prid. non. Aug. 5, 37, 14
xv k. Sept. 5, 6, 5
xiiii k. Sept. 3, 29, 1

PRAESENTE ET ALBINO CONSS.

ii non. Mart. 3, 32, 8
xiii k. April. 5, 67, 1
x k. April. 7, 57, 6?
vi k. Mai. 6, 20, 7

AEMILIANO ET AQUILINO CONSS.

xv k. Iul. 8, 55, 1

IMP. DECIVS A.

AEMILIANO ET AQUILINO CONSS.

xiiii k. Nou. 4, 16, 2

DECIO A. II¹ ET GRATO CONSS.

non. Mart. 8, 53, 3

v k. April. 7, 32, 3

IMP. DECIVS A. ET DECIVS ET QVINTVS CC.²

DECIO A. II ET GRATO CONSS.

k. Dec. 3, 22, 2

ii non. Dec. 6, 59, 3

IMPP. GALLVS ET VOLVSIANVS AA.

GALLO II³ ET VOLVSIANO CONSS.

xi k. Mai. 2, 19, 16

IMPP. VALERIANVS ET GALLIENVS AA.

VALERIANO II⁴ ET GALLIENO AA. CONSS.

VALERIANO III ET GALLIENO II AA. CONSS.

iii k. Sept. 4, 20, 3

MAXIMO II⁶ ET GLABRIONE CONSS.VALERIANO III ET GALLIENO III AA.⁷ CONSS.

xvi k. Iul. 6, 30, 5

vi k. Aug. 9, 9, 17

TVSCO ET BASSO CONSS.

xv id. Mai. Antiochiae 5, 3, 5—9, 9, 18

iii k. Iul. 9, 22, 7

¹ ii 3, 22, 2, i 8, 53, 3, v 7, 32, 3, *om. reliquae* ² et decius et quintus cc. 3, 22, 9, et decius c. 5, 12, 9, *om.* 6, 59, 3 ³ n *pro* ii libri ad 2, 19, 16, *om.* 3, 36, 12 ⁴ ii 2, 8, 2 (*Hal.*), *om. reliquae* (*V Hal.*) ⁵ et Val. nob. C. n *permultis constitutionibus abest partim incuria librorum partim antiquiore vitio, cf.* 4, 7, 3. 4. 5. 42, 1. 2 ⁶ ii *Hal.* ad 3, 29, 2. 6, 32, 2. 6, 42, 15, *om. PL* ad 3, 29, 2 *R* ad 6, 42, 15 *Hal.* ad 9, 9, 16 ⁷ sic 4, 6, 3. 6, 25, 5: ipsis iii et iii aa. 3, 29, 3. 6, 30, 5. 8, 31, 1, ipsis aa. iii et iii 9, 9, 17

prid. non. Iul. 9, 45, 3
 II id. Aug. 2, 40, 2—3, 28, 16

VI k. Dec. 8, 54, 1

a. 259

AEMILIANO ET BASSO CONSS.

XVI k. Mart. 2, 4, 12
 X k. Mart. 2, 3, 15
 VIII id. Mart. 4, 65, 13
 id. Mart. 4, 49, 2
 VII k. April. 5, 17, 2
 V k. Mai. 4, 6, 4
 II non. Mai. 5, 18, 5

non. Mai. 9, 20, 5
 XVI k. Iun. 8, 46, 4
 XV k. Iun. 7, 73, 7
 VIII k. Iun. 4, 65, 14?
 III k. Iun. 4, 22, 3
 XII k. Iul. 4, 26, 6
 III k. Iul. 9, 22, 8

non. Iul. 5, 42, 1
 id. Iul. 4, 34, 5
 id. Aug. 4, 65, 15
 XIII k. Dec. 7, 71, 3
 V k. Dec. 10, 32, 1
 III k. Ian. 4, 35, 8
 sine die 5, 45, 1. 9, 35, 4

a. 260

SAECVLARE¹ II² ET DONATO CONSS.

XIII k. Febr. 4, 10, 2
 III k. Mart. 5, 28, 5—7, 4, 10
 XV k. Mai. 5, 71, 4
 VII k. Mai. 3, 20, 1—8, 1, 2.
 8, 7, 1. 9, 33, 2
 III k. Mai. 5, 71, 5

prid. non. Mai. 9, 45, 4
 prid. id. Mai. 8, 17, 6
 id. Mai. 5, 6, 6. 5, 36, 4—5,
 42, 2
 VI id. Iun. 7, 21, 6
 X k. Aug. 7, 10, 4

III k. Aug. 4, 65, 16
 VIII k. Oct. 2, 30, 3
 XIII k. Ian. 2, 11, 18
 sine die 10, 16, 2

a. 260—269

IMP. GALLIENVS A.³

a. 262

GALLIENO A. V ET FAVSTINO CONSS.

prid. non. Sept. 4, 19, 7

non. . . . 3, 8, 3

a. 265

VALERIANO II ET LVCILLO⁴ CONSS.

VI id. Ian. 5, 62, 17

XIII k. Febr. 9, 16, 3 k. April. 5, 44, 3

a. 267

PATERNO ET ARCESILAO CONSS.

k. Nou. 5, 44, 4

a. 268—270

IMP. CLAVDIVS A.

a. 269

CLAVDIO A. ET PATERNO CONSS.⁵

VII k. Mai. 3, 34, 6

a. 270—274

IMP. AVRELIANVS A.

sine cons. 5, 3, 6. 5, 72, 2. 7, 16, 7. 10, 62, 2

a. 274

AVRELIANO A. ET CAPITOLINO CONSS.⁶

k. Iul. 2, 44, 1

a. 276—282

IMP. PROBVS A.

sine cons. 5, 4, 9

a. 277

PROBO A. ET PAVLINO CONSS.

III non. Mai. Sirmi 8, 55, 2

a. 278

PROBO A. II ET LVPO CONSS.

III k. Iul. 2, 16, 1

a. 280

MESSALA ET GRATO CONSS.

V k. Ian. 8, 53, 4

a. 283 (—284)⁷ IMPPP. CARVS CARINVS ET NVMERIANVS AAA.

sine cons. 4, 54, 6. 5, 3, 7. 6, 49, 3. 7, 64, 6. 10, 42, 5. 10, 43, 1. 10, 48, 1. 11, 36, 3

a. 283

CARO ET CARINO AA.⁸ CONSS.

id. Ian. 7, 64, 5

VI id. Sept. 5, 71, 7

V k. Dec. 7, 45, 6

III k. Mart. 3, 32, 9

VI id. Nou. 7, 2, 9

VIII k. Ian. 2, 56, 2

non. Mart. 5, 71, 6

prid. id. Nou. 6, 42, 16

V id. Aug. 8, 14, 4

XI k. Dec. 9, 46, 4

¹ *seculari Hal. fere constanter* ² *ii saepe abest* ³ *impp. Valerianus et Gallienus AA.*
 a. 262 3, 8, 3, a. 265 5, 62, 17 ⁴ *luciano Hal. ad 5, 44, 3. 5, 62, 17* ⁵ *sic Hal., claudio*
 aa. cons. PL ⁶ *sic Hal., aureliano cons. PL* ⁷ *cf. p. *12 not. 1* ⁸ *aa. Hal. vulgo*
 PL ad 3, 32, 9 L ad 9, 46, 4, in reliquis abest

a. 284 IMPP. CARINVS ET NVMERIANVS AA.¹a. 284 CARINO II² ET NVMERIANO AA. CONSS.

II id. Ian. 8, 55, 3 prid. id. Febr. 3, 28, 17 III k. Sept. 10, 11, 4
 XVII k. Febr. 2, 11, 19 Hemesae xv k. April. 5, 52, 2
 VI k. Febr. Romae 8, 53, 5 III k. April. 9, 22, 9

a. 284-292 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA.

sine cons. 2, 16, 2. 2, 46, 2. 3, 36, 13...15. 4, 33, 4. 4, 35, 9. 4, 39, 7. 4, 46, 2. 4, 58, 4.
 4, 64, 2. 7, 21, 7. 7, 32, 5. 7, 34, 1. 7, 39, 1. 7, 53, 7. 7, 62, 5. 7, 64, 8. 9, 2, 8. 9, 41, 8
 (ad Sallustianum praes.). 9, 46, 5. 9, 47, 12. 13. 9, 51, 9. 10. 10, 1, 4. 5 (ad Flaccum).
 10, 2, 3. 10, 32, 2. 10, 33, 1. 2. 10, 39, 4. 10, 40, 3...5. 10, 42, 6. 7. 10, 43, 2. 3.
 10, 44, 2. 10, 47, 1. 10, 48, 2...4. 10, 50, 1...3. 10, 51, 2. 10, 52, 4. 10, 53, 4. 10, 55, 2. 3.
 10, 57, 1. 10, 59, 1. 10, 62, 3 (Crispino). 10, 64, 3. 11, 30, 4. 11, 36, 4. 11, 42, 1.
 11, 55, 1 (ad Charisium). 12, 33, 2. 12, 62, 2...4

a. 284 CARINO II ET NVMERIANO CONSS.

id. Oct. 3, 7, 1 VIII k. Dec. 4, 20, 4³

a. 285 DIOCLETIANO A. II⁴ ET ARISTOBVLO CONSS.

k. Ian. 6, 34, 2-7, 64, 7? III non. Nou. Atubino 4, 48, 5 III non. Dec. 6, 24, 10
 non. Aug. 2, 53, 3 sine die 5, 4, 10. 11 III id. Dec. 5, 5, 2
 XI k. Oct. 9, 22, 10 non. Nou. 5, 4, 12. 5, 71, 9
 V k. Nou. 4, 44, 2 II id. Nou. 2, 53, 4
 III non. Nou. 2, 29, 1-5, 71, 8. id. Nou. 10, 32, 3
 6, 23, II XII k. Dec. 10, 32, 4

a. 286 MAXIMO II⁵ ET AQVILINO CONSS.

XIII k. Febr. Nicomed. 4, 21, 6 XVI k. Mai. 2, 26, 4 XVI k. Iul. 8, 47, 3
 VIII k. Febr. 4, 13, 2 XV k. Mai. 6, 37, 13. 4, 58, 3 XII k. Iul. 5, 16, 13
 VI id. Febr. 9, 43, 2 XII k. Mai. 5, 12, 10. 6, 42, 17 VIII k. Iul. 2, 3, 17
 III id. Febr. 2, 3, 16 VI k. Mai. 3, 29, 6 prid. id. Iul. Tiberiade 1, 51, 1
 III id. Febr. *Nicomed. 3, 29, 4-8, 53, II V k. Mai. 4, 20, 5. 7, 10, 5 X k. Sept. 4, 1, 3
 III id. Febr. 8, 25, 6 III k. Mai. 2, 24, 3 II k. Sept. 6, 37, 14
 XVI k. Mart. Nicomed. 3, 28, 18 VIII id. Mai. 4, 38, 2 prid. . . Sept. 7, 16, 8
 XII k. Mart. Nicomed. 7, 35, 2 V id. Mai. 3, 29, 7. 6, 6, 7. V k. Dec. 7, 33, 2
 II k. Mart. 3, 29, 5 8, 42, 9 III non. Dec. [8, 39 p. 766
 III non. Mart. 6, 14, 1 XVI k. Iun. 3, 42, 7 not. 1?]
 V id. Mart. 8, 47, 2. 8, 54, 2 XV k. Iun. 4, 21, 7. 8, 18, 4 V id. Dec. 6, 1, 1
 III id. Mart. 4, 33, 2 XIII k. Iun. 8, 18, 5 V k. Ian. 6, 9, 3
 prid. id. Mart. 4, 33, 3? prid. k. Iun. Tiberiade *4, 10, 3 VI id. . . . 10, 32, 5

a. 287 DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO AA. CONSS.⁶

VII id. Ian. 2, 3, 18 VI k. Mai. 2, 23, 2 XV k. Dec. 9, 42, 1
 XII k. Febr. 6, 6, 8 XIII k. Iun. 8, 27, 9 II k. Dec. 2, 42, 2
 XV k. Mart. 4, 21, 8 X k. Iul. 9, 22, 11 non. Dec. ad Pompeianum
 V k. Mart. 8, 39, 1 V k. Sept. 8, 50, 3 9, 9, 19
 k. Mart. 8, 46, 5 III non. Sept. 4, 12, 2 VIII id. Dec. 3, 44, 10⁷
 prid. non. Mart. 5, 37, 15 V id. Sept. 8, 25, 7 VI id. Dec. Maximo pu. 9, 20, 7
 III id. Mart. 9, 20, 6 VIII id. Nou. 2, 2, 3
 prid. id. April. 4, 12, 1 XVII k. Dec. 8, 46, 6?

a. 288 MAXIMIANO A. II ET IANVARIO CONSS.

XVII k. Dec. 8, 46, 6?

¹ sic 2, 11, 19. 3, 28, 17. 9, 22, 9. 10, 11, 4: imppp. carus car. et num. aaa. reliquae
² II om. 10, 11, 4 ³ imppp. car. car. et num. aaa. inscribitur ⁴ II in aliis adest in
 aliis om. ⁵ II in paucis abest ⁶ aa. cons. (om. diocl. III et max.) Hal. ad 9, 9, 19.
 9, 20, 6: max. aa. cons. V ad 8, 46, 6 ⁷ sic PL, diocl. III et max. III aa. cons.
 (= a. 290) Hal.

a. 289

BASSO ET QUINTIANO CONSS.

XIII k. Sept. *Honorato* 7, 56, 3—9, 2, 9 XIII k. Dec. 4, 19, 8

a. 290

DIOCLETIANO III ET MAXIMIANO III AA. CONSS.¹mulgo IPSIS III ET III AA. CONSS.²

III id. Ian. Sirmi 10, 3, 4

III id. Iul. 4, 49, 3

III non. Oct. 5, 16, 14, 8, 27, 10.

XVIII k. Febr. 8, 13, 10

id. Iul. 6, 58, 4, 8, 53, 7, 9, 35, 6

9, 9, 20

XVII k. Febr. 6, 23, 7

XVI k. Aug. 6, 30, 6

non. Oct. 4, 10, 4—5, 74, 1

non. Febr. 5, 14, 5

XV k. Aug. 2, 4, 15

VIII id. Oct. 1, 19, 1—7, 13, 1

VIII id. Febr. 3, 32, 10

III k. Aug. 4, 7, 3

XVI k. Nou. 3, 38, 4

XVI k. Mart. *ad Honoratum*

k. Aug. 7, 32, 4

XIII k. Nou. 9, 9, 21

2, 10, 1

V id. Aug. 5, 71, 10

XII k. Nou. 9, 9, 22

XVI k. Mart. 2, 11, 20

XIII k. Sept. 8, 25, 8

XI k. Nou. 7, 43, 9

III k. Mart. *Hadrianop.* 6, 55, 2

VIII k. Sept. 9, 20, 8

VII k. Nou. 5, 18, 6?

id. Mart. 6, 42, 18

VI k. Sept. 9, 41, 10

III k. Nou. 9, 2, 10

k. April. 4, 65, 17

V k. Sept. 2, 11, 21

k. Nou. 9, 9, 23

III k. April. 7, 43, 7

III k. Sept. 5, 51, 6

V id. Nou. 8, 44, 17

III non. April. *Byz.* 2, 4, 13

III k. Sept. 4, 29, 13

XV k. Dec. 8, 4, 1

VIII id. April. 3, 44, 11

II k. Sept. *Tiberiade* 5, 17, 3

XIII k. Dec. Sirmi 2, 3, 19

VI id. Mai. *Hemesa ad Cha-*

k. Sept. 9, 47, 4

XII k. Dec. 5, 71, 11

risium praes. Syriae 9, 41, 9

VIII id. Sept. 6, 42, 19, 8, 53, 8

X k. Dec. Sirmi 2, 28, 1

X k. Iun. 6, 24, 8—6, 26, 5

VI id. Sept. 6, 36, 3

V k. Dec. 9, 41, 11

VIII k. Iun. 5, 30, 1

III id. Sept. 5, 38, 5

prid. k. Dec. Sirmi *Agathon*VII k. Iun. *Laodiceae* 6, 15, 2?III id. Sept. *Numidio correc-*

9, 16, 5

V k. Iun. 8, 50, 4

tori Italiae 7, 35, 3

k. Dec. 6, 22, 2?

XVII k. Iul. 3, 38, 3

prid. id. Sept. 4, 50, 5

III non. Dec. 4, 1, 5—6, 42, 20.

XVI k. Iul. 6, 50, 12, 8, 50, 5

XII k. Oct. 2, 40, 3—4, 49, 5

8, 48, 1

XIII k. Iul. 7, 20, 1

XI k. Oct. 4, 65, 18

VI id. Dec. 9, 23, 6

X k. Iul. 7, 75, 3, 8, 44, 16

Sirmi XI k. Oct. 8, 54, 3

id. Dec. 8, 38, 3

k. Iul. 4, 1, 4, 4, 27, 1, 6, 23, 8, 9

X k. Oct. 4, 6, 5, 8, 25, 9

XV k. Ian. Sirmi 3, 28, 19

III non. Iul. 2, 4, 14

III k. Oct. 3, 44, 12, 6, 37, 15

XIII k. Ian. 8, 23, 2

VIII id. Iul. 1, 18, 4

7, 43, 8

VI id. Iul. 6, 20, 8, 9, 35, 5

VI non. Oct. 8, 10, 5

a. 291

TIBERIANO ET DIONE CONSS.

III k. Febr. 5, 16, 15

V id. Mart. 5, 31, 8, 8, 48, 2.

k. Oct. 8, 54, 4

k. Febr. 8, 50, 6

9, 9, 24

prid. non. Dec. *Triballis* 8, 47, 5

III non. Febr. 8, 50, 7

X k. April. 6, 56, 1

sine die 6, 35, 9

V id. Febr. 4, 1, 6, 8, 50, 8

III id. Mai. 7, 43, 10

VI id. Mart. 5, 16, 16

III id. Mai. Sirmi 9, 41, 12

a. 292

HANNIBALIANO ET ASCLEPIODOTO CONSS.

III k. Mart. *Crispino* 7, 35, 4VIII id. April. *hanc Crispine k. n.* 9, 2, 11prid. k. April. *Crispino praes. prou. Phoenice*prid. id. April. *Scyrioni rationali* 10, 10, 1

1, 23, 3

a. 293—304 IMPP. DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AA. ET CC.³sine cons. 3, 38, 10, 4, 30, 10 (III id. Dec. *ipsis cons.*) 4, 30, 11, 4, 31, 10, 11, 4, 32,18...22 (id. Iul. *ipsis cons.*) 4, 35, 20, 4, 37, 2...4, 4, 38, 6, 12, 13, 4, 39, 8, 4, 44,

10...13, 4, 51, 6, 4, 52, 5, 4, 54, 7, 8, 4, 64, 3...6, 5, 3, 10, 11, 13, 14, 5, 4, 13...16,

5, 6, 7, 6, 2, 19, 6, 9, 5, 6, 36, 4, 7, 1, 3, 7, 2, 13, 7, 4, 11? 7, 11, 6, 7, 7, 14, 9, 10.

¹ sic 1, 18, 4, 1, 19, 1, 2, 10, 1, 4, 65, 17, 7, 20, 1 ² *ipsis aa. III et III cons. Hal. saepe: ipsis aa. cons. Hal. ad 2, 11, 21, 3, 28, 19, 3, 38, 3, 4, 29, 13, 5, 14, 5, 5, 16, 14, 5, 17, 3, 5, 18, 6, 5, 71, 10, 11, 6, 20, 8, 6, 22, 2 (cf. p. *14 not. 2), quibus omnibus plenior designationem restituendam esse libri nostri ad plerasque harum legum probant: aa. cons. 4, 10, 4 (Hal.). 6, 15, 2 (V Hal.: nisi ea pertinet ad a. 293) ³ et cc.] et constantius et maximianus nobilissimi cc. 1, 18, 5, et const. et max. cc. 1, 22, 2: et cc. om. libri ad 6, 42, 21, 22 (a. 293). 2, 26, 5 (a. 294)*

7, 16, 40 (*ad Verinum*). 7, 18, 2. 7, 27, 3. 7, 29, 3. 7, 34, 2. 4. 5. 7, 35, 7. 7, 36, 2.
7, 43, 11. 7, 45, 7. 8. 10. 11. 7, 62, 7...9 (*hanc Heraclida k. π.*). 7, 62, 11-10, 40, 7.
7, 64, 9. 7, 71, 4. 5. 7, 72, 6. 7, 75, 6. 8, 35, 11. 8, 48, 4. 9, 47, 14. 15. 9, 49, 6.
9, 51, 11. 12. 10, 32, 13. 10, 40, 6. 10, 42, 8...10 (*ad praefectos*). 10, 43, 4. 10, 47, 2.
10, 48, 5. 6. 10, 51, 3. 4. 10, 52, 5. 10, 53, 5. 10, 54, 1. 10, 58, 1. 10, 62, 4. 12, 36, 5

a. 293

DIOCLETIANO V ET MAXIMIANO III AA. CONSS.¹nullo AA. CONSS.²

k. Ian. *1, 18, 5-2, 3, 20	vii id. April. Byz. *4, 19, 18	17-8, 42, 11. 6, 50, 13.
k. Ian. Sirmi 3, 34, 8. 5, 74, 2.	vi id. April. 3, 32, 12	8, 27, 11. 8, 55, 5
6, 26, 7	vi id. April. Byz. 4, 26, 8. 4, 49, 6	v k. Mai. 4, 49, 8-4, 52, 3?
vii id. Ian. Sirmi 4, 7, 4. 4, 10,	v id. April. Byz. 4, 5, 4. 7, 60, 1.	7, 16, 13. 9, 1, 12
7-9, 33, 3	8, 8, 2. 8, 42, 10	iii k. Mai. Heracl. 7, 16, 14
iii id. Ian. 7, 14, 4	v id. April. 6, 26, 8. 7, 27, 2.	iii k. Mai. Heracl. *2, 19, 6.
iii id. Ian. 2, 55, 3?	8, 50, 9	*2, 20, 4. *4, 65, 20. 8, 13, 13.
xvii k. Febr. 8, 18, 7	sine die 7, 33, 3	9, 41, 13
v k. Febr. 7, 29, 2	iii id. April. 7, 33, 4	iii k. Mai. *4, 26, 9. 8, 38, 4
k. Febr. 7, 35, 5	prid. id. April. Byz. 3, 22, 3.	sine die 8, 44, 18
viii id. Febr. 4, 44, 8	4, 14, 6	prid. k. Mai. Heracl. 5, 12, 13.
vii id. Febr. Sirmi 6, 2, 9	prid. id. April. 5, 51, 7	5, 71, 12. 7, 19, 5. 8, 17, 8.
vi id. Febr. Sirmi 3, 38, 5?	id. April. 3, 19, 1. 3, 32, 13.	8, 27, 12. 8, 53, 11. 9, 33, 4
vi id. Febr. 6, 42, 21	4, 19, 9. 6, 2, 10? 7, 32, 6	prid. k. Mai. 5, 34, 6. 7, 1, 2.
id. Febr. Sirmi 9, 35, 7	id. April. Byz. 5, 70, 4. 6, 42, 22.	8, 40, 19. 8, 44, 19
vi k. Mart. 2, 5, 1	7, 60, 2. 8, 39, 2	k. Mai. Heracl. 8, 13, 14.
xiii k. Mart. Sirmi 4, 9, 1?	sine die 7, 16, 11	8, 16, 6. 9, 20, 9
sine die 4, 34, 6. 7	xviii k. Mai. 4, 19, 10. 7, 16, 12	k. Mai. Trallis 2, 3, 21-6, 30,
iii k. Mart. Sirmi 3, 32, 11.	xvii k. Mai. Melantiae 4, 49, 7	7-6, 53, 6. 5, 3, 8. 8, 35, 5
4, 34, 8	xvi k. Mai. 5, 51, 8. 8, 53, 9	vi non. Mai. Mediol. (?) 4, 24, 9
iii k. Mart. 8, 13, 11	xv k. Mai. Heraclae 3, 35, 4	v non. Mai. 1, 22, 1. 4, 2, 5.
iii non. Mart. 5, 39, 4	xiiii k. Mai. Heracl. 2, 21, 3.	5, 14, 6?
v id. Mart. 2, 4, 16	*6, 9, 4	v non. Mai. Heracl. 8, 13, 15
xv k. April. Rauennae (?)	xiiii k. Mai. 4, 5, 5. 4, 16, 3	iii non. Mai. 4, 37, 1
6, 8, 1-7, 9, 3	xii k. Mai. 4, 15, 4. 5, 34, 5	non. Mai. 4, 24, 10
v k. April. 8, 13, 12	xi k. Mai. 7, 33, 5	vii id. Mai. 6, 14, 2
k. April. Heracl. 8, 55, 4	x k. Mai. Heracl. 5, 12, 11.	sine die 7, 16, 15
sine die 7, 16, 9	5, 37, 16	vi id. Mai. Hadrianop. 7, 16, 16
iii non. . . . 7, 16, 10	x k. Mai. 7, 75, 4	iii id. Mai. Hadrianop. 8, 13, 16
iii non. April. Byzantii 8, 47, 6	viii k. Mai. 2, 45, 1. 10, 32, 6	iii id. Mai. Paulino (?) 10, 32, 7
iii non. April. 2, 12, 15. 4, 9, 2	viii k. Mai. Heracl. 5, 1, 1-9,	iii id. Mai. 8, 42, 12
iii non. April. Byz. 4, 5, 3.	12, 3. 5, 12, 12. 5, 16, 17	iii id. Mai. Hadrianop. 8, 50, 10
5, 30, 2-5, 31, 9	vii k. Mai. 7, 14, 6	ii id. Mai. 4, 6, 6
prid. non. April. 7, 14, 5	vi k. Mai. 4, 20, 7	xvii k. Iun. 8, 53, 12
non. April. Byz. 2, 12, 16. 4, 10, 5.	vi k. Mai. Heracl. 6, 20, 9	xvi k. Iun. 4, 57, 6
4, 26, 7. 4, 44, 4. 4, 45, 2	v k. Mai. Heracl. 2, 21, 4-2,	xvi k. Iun. Beroeae *5, 24, 1
non. April. 5, 11, 4	24, 4. 2, 21, 5. 3, 42, 8.	xv k. Iun. 8, 13, 17
viii id. April. Byz. 4, 29, 14	4, 19, 11. 4, 65, 19. 5, 16,	xiiii k. Iun. Beroeae 6, 59, 2

¹ sic 1, 18, 5. 1, 22, 1. 2, 12, 17 * denominationem AA. cons. huius anni propriam esse probavit Mommsen *Zeitfolge der Verordnungen Diocl.* p. 433: ipsis aa. v et iii cons. 2, 4, 17 (*Hal.*): ipsis aa. cons. (uel aa. et cons. *Hal.*) *Hal.* ad 2, 4, 20 (*contra PL*) 21. 22. 2, 51, 2. 2, 55, 3. 4, 23, 1. 2 (*contra M*) 4, 24, 10. 5, 14, 6. 5, 21, 2. 3. 8, 3, 12. 6, 8, 1. 6, 14, 2. 6, 30, 9 Russardus ad 4, 36, 1 Cuiacius ad 9, 46, 6 Contius ad 10, 32, 7: quod uitio librorum quam editorum interpolationi probabilius adscribitur, cum interdum intra eundem titulum haec et uera consulatus designatio ita se excipiant, ut mutandi causam editoribus dignam frustra quaeras. cum autem apud *Hal.* ipsis aa. cons. a. 290 indicare soleat (*cf.* p. 13 not. 2), uidendum est, ne harum quoque legum quaedam ad hunc annum retrahendae sint: quod cadere potest in 2, 51, 2. 2, 55, 3. 4, 23, 1. 5, 14, 6. 9, 46, 6.

- x k. Iun. 7, 16, 17
 viii k. Iun. 6, 3, 12
 viii k. Iun. Philippop. *2, 17, 3.
 *2, 52, 4
 vii k. Iun. 8, 42, 13
 vi k. Iun. 4, 23, 1
 sine die 4, 38, 3
 iii k. Iun. 4, 39, 4
 ii non. Iun. 2, 19, 7
 non. Iun. Philippop. 2, 12, 7
 v id. Iun. 2, 4, 17
 id. Iun. 2, 20, 5
 xv k. . . . 6, 23, 10
 xv k. Iul. Philippop. *4, 49, 9.
 7, 67, 1
 xv k. Iul. 6, 55, 3. 7, 14, 7
 vi k. Iul. 3, 33, 8. 4, 21, 9.
 8, 44, 20
 vi k. Iul. Serdicae 8, 44, 21
 iii k. Iul. Serdicae 5, 16, 16
 iii k. Iul. 3, 32, 14
 vi non. Iul. Philippop. 9, 33, 5
 iii non. Iul. Philippop. *5, 12, 14
 prid. non. Iul. Philippop. 5, 34, 7.
 6, 23, 12
 prid. non. Iul. 6, 23, 11
 vi id. Iul. Philippop. 6, 26,
 6-6, 49, 4
 v id. Iul. Philippop. 8, 15, 6
 v id. Iul. 8, 42, 13
 id. Iul. Philippop. *5, 16, 19.
 7, 16, 18
 xi k. Aug. 3, 31, 7?
 viii k. Aug. 2, 45, 1
 vi id. Aug. 4, 5, 6
 vi id. Aug. Viminacio 9, 22, 12
 v id. Aug. Viminacii *5, 16, 20
 iii id. Aug. Viminacii *5, 16, 21
 xvi k. Sept. 9, 46, 6?
 xiii k. Sept. Viminacio 4, 50, 6?
 xi k. Sept. Viminacii 2, 20, 8
 x k. Sept. 7, 22, 1
 viii k. Sept. 3, 36, 16
 vii k. Sept. 4, 6, 7
 vii k. Sept. Viminacio 6, 2, 11.
 8, 44, 22
 sine die 7, 16, 19
 vi k. Sept. Viminacii *2, 9, 3.
 6, 50, 14
 vi k. Sept. 3, 13, 2. 7, 16, 20
 sine die 8, 50, 15?
 v k. Sept. 6, 42, 23? 8, 42, 15
 v k. Sept. Viminacii 8, 50, 16?
 v k. Sept. Crispino 9, 9, 25
 iii k. Sept. 2, 4, 18
 k. Sept. Viminacii 8, 35, 6
 v id. Sept. 4, 5, 7
 iii id. Sept. *Aristobulo sal.*
 *2, 13, 1
 iii id. Sept. Sirmi 4, 12, 3
 xv k. Oct. 3, 32, 15. 8, 53, 14
 xv k. Oct. Sirmi 8, 48, 3.
 8, 53, 13
 xiii k. Oct. Sirmi 2, 4, 19
 xiii k. Oct. *2, 42, 3. 8, 38, 5
 viii k. Oct. Sirmi *5, 71, 13
 v k. Oct. 5, 21, 2
 iii k. Oct. 2, 4, 20
 k. Oct. Sirmi 4, 36, 1
 v non. Oct. 2, 4, 21. 4, 19, 12
 v non. Oct. Sirmi 3, 41, 3.
 4, 2, 7. *4, 26, 10
 non. Oct. Sirmi 6, 38, 2. 7, 16, 21
 viii id. Oct. Sirmi 4, 65, 21
 vi id. Oct. 8, 30, 3
 id. Oct. Sirmi 6, 2, 12. 6, 15, 3
 xvi k. Nou. Sirmi *2, 39, 2.
 *4, 25, 4. 4, 51, 3. 5, 37, 17.
 *6, 5, 1. 6, 24, 9
 xv k. Nou. 3, 35, 5. 8, 42, 16
 xv k. Nou. Sirmi 4, 44, 5
 xii k. Nou. Sirmi 6, 17, 1
 sine die 8, 40, 20
 xi k. Nou. 8, 40, 21
 x k. Nou. 7, 75, 5
 prid. non. Nou. 4, 32, 2
 non. Nou. Lucione 9, 20, 10. 11
 vii id. Nou. Sirmi 4, 34, 9
 iii id. Nou. Sirmi *3, 44, 13
 id. Nou. Sirmi 3, 32, 16
 id. Nou. 4, 1, 7
 xviii k. Dec. Sirmi *2, 3, 22
 xviii k. Dec. 5, 71, 14
 xvii k. Dec. Sirmi 2, 3, 23
 sine die 8, 27, 13
 xvi k. Dec. Sirmi 8, 27, 14
 xv k. Dec. 4, 2, 6? 8, 53, 15
 xii k. Dec. Sirmi 3, 32, 17
 x k. Dec. Sirmi 4, 16, 4
 viii k. Dec. 2, 51, 2? 4, 38, 5.
 5, 11, 5. 5, 71, 15
 vii k. Dec. Sirmi 3, 36, 17
 vi k. Dec. *6, 20, 10
 v k. Dec. 7, 16, 22. 8, 37, 5.
 8, 53, 16
 sine die 4, 44, 6. 7
 k. Dec. Sirmi *1, 22, 2. *6, 2, 13.
 6, 42, 24. 7, 2, 12. 8, 9, 2.
 8, 13, 18. 8, 34, 2. 8, 42, 17
 k. Dec. 2, 4, 22. 2, 19, 9-2,
 20, 6-2, 31, 2-4, 44, 8.
 3, 33, 9. 4, 19, 13. 14. 5, 46, 3.
 8, 25, 10
 ii non. Dec. 5, 21, 3. 5, 22, 1
 vi id. Dec. 2, 42, 4? 6, 55, 4
 v id. Dec. 7, 32, 7
 iii id. Dec. 4, 30, 9
 xviii k. Ian. 3, 36, 18? 19.
 *4, 29, 15
 xviii k. Ian. Sirmi 3, 31, 4
 sine die 4, 35, 10. 7, 72, 4
 nn. k. Ian. Sirmi 4, 35, 11
 xvii k. Ian. Sirmi *2, 3, 24.
 4, 35, 12. 6, 30, 8
 xvii k. Ian. 4, 2, 8. 4, 49, 10.
 7, 72, 5. 8, 13, 19
 xvi k. Ian. Sirmi *2, 17, 4.
 6, 27, 3. 6, 30, 9. *10. 6, 58, 5.
 8, 37, 6
 xvi k. Ian. 8, 3, 1. 8, 19, 2
 xv k. Ian. 4, 2, 9. 8, 50, 11.
 9, 25, 1
 xv k. Ian. Sirmi 4, 44, 9. 6, 39, 3
 xiii k. Ian. Sirmi 9, 2, 12
 xiii k. Ian. Sirmi 2, 18, 17.
 3, 33, 10
 xi k. Ian. Sirmi 6, 15, 4
 x k. Ian. 4, 49, 11
 viii k. Ian. 2, 18, 18. 3, 32,
 18-8, 43, 2?
 viii k. Ian. Sirmi 4, 10, 6
 sine die 4, 65, 22. 23
 viii k. Ian. 2, 29, 2. 4, 65, 24.
 5, 3, 9
 viii k. Ian. Sirmi 3, 32, 19.
 5, 12, 15? 6, 2, 14. *6, 5, 2
 vi k. Ian. 3, 13, 3. 4, 19, 15.
 8, 15, 7. 8, 53, 17
 vi k. Ian. Sirmi 6, 55, 5. 9, 22, 13
 v k. Ian. Sirmi 3, 34, 9. *4, 24, 11.
 6, 31, 4. 8, 1, 3
 v k. Ian. 6, 20, 11. 8, 24, 2.
 8, 50, 12. 8, 53, 18
 sine die 7, 16, 23
 iii k. Ian. 7, 14, 8. 7, 16, 24
 iii k. Ian. Sirmi 4, 10, 7-9,
 33, 3. 4, 65, 25. *5, 17, 4.
 6, 2, 15. 7, 19, 6. 8, 56, 3.
 9, 22, 14
 sine die *ad Primosum praes.*
 Syriae 7, 33, 6
 prid. k. Ian. Sirmi 5, 37, 18.
 6, 31, 5-6, 58, 6. 8, 44, 23
 prid. k. Ian. 5, 51, 9. 7, 33, 7
 sine die 8, 4, 2

a. 294

k. Ian. 4, 15, 5
 v k. Ian. 5, 34, 8
 non. Ian. Sirmi 3, 28, 20⁵,
 12, 17, 5, 12, 16, 5, 61, 2
 xviii k. Febr. 3, 6, 2
 xviii k. Febr. Sirmi 6, 37, 16
 xviii k. Febr. 8, 13, 20
 xvii k. Febr. Sirmi 4, 29, 16
 xvii k. Febr. 5, 59, 1⁸, 37, 7
 xvi k. Febr. Sirmi 6, 50, 15.
 *16, 8, 53, 19
 xiiii k. Febr. Sirmi *5, 12, 18
 xiiii k. Febr. Sirmi 4, 10, 8.
 4, 26, 12, 5, 12, 19
 xiii k. Febr. 5, 60, 2, 9, 22, 15
 xii k. Febr. Sirmi 2, 12, 18
 xii k. Febr. 8, 14, 5
 xi k. Febr. Sirmi 3, 34, 10.
 6, 20, 12, 8, 47, 7
 xi k. Febr. 5, 51, 10
 x k. Febr. 4, 19, 16
 x k. Febr. *ad Asclepium* 9, 1, 13
 vii k. Febr. 8, 53, 20
 vi k. Febr. 2, 19, 10, 5, 62, 23.
 6, 46, 5
 vi k. Febr. Sirmi 8, 44, 24
 iii k. Febr. Sirmi 5, 34, 9
 k. Febr. Sirmi 4, 35, 13
 prid. non. Febr. Sirmi 3, 15, 2.
 4, 2, 10⁴, 49, 12, 4, 50, 8
 non. Febr. 2, 50, 7
 viii id. Febr. 3, 37, 4
 viii id. Febr. Sirmi 9, 22, 16
 vi id. Febr. 2, 32, 1², 45, 2.
 3, 28, 21, 4, 9, 3, 6, 55, 6
 vi id. Febr. Sirmi 5, 3, 12.
 6, 20, 13, 6, 30, 11
 v id. Febr. 4, 19, 17, 7, 16, 25.
 7, 26, 7, 8, 47, 8
 v id. Febr. Sirmi 5, 18, 7.
 8, 39, 3
 iii . . . Febr. 3, 26, 20
 iii id. Febr. *2, 25, 1⁴, 51,
 4⁸, 42, 18, *4, 6, 8
 iii id. Febr. Sirmi *4, 6, 9.
 5, 37, 19, 5, 56, 4, 9, 22, 17
 ii id. Febr. Sirmi *4, 2, 11.
 7, 52, 5
 id. Febr. Sirmi 2, 18, 19, 2, 36, 3.
 3, 29, 22

CC. CONSS.¹

id. Febr. 4, 10, 9, 4, 52, 3?
 8, 42, 18, 8, 44, 25
 xvi k. Mart. Sirmi 4, 13, 3.
 6, 59, 7, 7, 32, 8
 xvi k. Mart. 9, 1, 14
 xv k. Mart. Sirmi 6, 59, 3
 xii k. Mart. Sirmi 4, 13, 4.
 6, 15, 5, 6, 29, 2
 xii k. Mart. 8, 37, 8
 vii k. Mart. 6, 20, 14? 6, 54,
 8¹¹, 31, 2
 vi k. Mart. 3, 32, 20
 iii k. Mart. 9, 1, 15
 ii k. Mart. 6, 42, 25, 8, 35, 7
 k. Mart. Sirmi 8, 27, 15
 v non. Mart. 2, 34, 2
 iii non. Mart. 6, 37, 17, 9, 22, 18
 ii non. Mart. Byzantio? 3, 22, 4
 prid. non. Mart. Sirmi 4, 16, 5
 non. Mart. Sirmi 4, 38, 7
 non. Mart. 7, 10, 6, 7, 14, 11
 viii id. Mart. 2, 4, 23, 4, 29, 17.
 9, 22, 19
 viii id. M (*sic*) Sirmi 4, 51, 5
 vii id. Mart. 7, 16, 26
 v id. Mart. 8, 50, 13, 8, 53, 21
 prid. id. Mart. 2, 12, 19
 xvii k. April. 4, 38, 8
 xvi k. April. 8, 50, 14
 xv k. April. Sirmi 2, 32, 2⁷,
 2, 11
 xv k. April. 3, 3, 2?³, 11,
 1⁷, 53, 8?⁷, 62, 6?
 xiii k. April. Sirmi 5, 18, 8
 viii k. April. Sirmi 4, 38, 9⁷,
 26, 8?
 vii k. April. Sirmi *6, 57, 2.
 8, 53, 22
 vi k. April. Sirmi 4, 35, 14
 vi k. April. 8, 2, 2, 8, 19, 3
 v k. April. Sirmi 3, 38, 6
 v k. April. 3, 41, 5
 iii k. April. Sirmio 3, 31, 8⁶,
 59, 4⁷, 16, 27, 7, 34, 3
 iii k. April. 5, 34, 10, 5, 36, 5
 prid. k. April. Sirmi 8, 44, 26
 iii non. April. Sirmi 6, 22, 3
 iii non. April. 4, 10, 10, 7, 45, 9.
 7, 51, 1, 8, 27, 16, 9, 45, 5
 iii non. April. Sirmi 7, 32, 9
 ii non. April. Sirmi *2, 4, 24
 prid. non. April. 8, 27, 17, 8, 46, 7
 non. April. Sirmi 5, 28, ■
 non. April. 5, 62, 18
 viii id. April. 8, 4, 3, 9, 41, 14
 vii id. April. 4, 38, 10
 vi id. April. 5, 71, 16?
 vi id. April. Sirmi 6, 16, 2
 v id. April. 9, 41, 15
 Sirmi? iii id. April. 7, 16, 28
 iii id. April. Sirmi 8, 4, 4
 iii id. April. 4, 13, 5
 iii id. April. Sirmi 4, 23, 3
 ii id. April. 2, 4, 25
 ii id. April. Sirmi 6, 42, 26.
 8, 41, 5
 id. April. 2, 4, 26
 xvii k. Mai. 4, 35, 15, 5, 59, 2
 xvii k. Mai. Sirmi 5, 28, 7.
 7, 4, 12
 xvi k. Mai. 2, 20, 7, 2, 53, 5
 xvi k. Mai. Sirmi 6, 55, 7⁸,
 46, 8
 xiiii k. Mai. Sirmi 3, 1, 7
 xiii k. Mai. Sirmi 2, 28, 2
 xii k. Mai. 4, 1, 8, 6, 59, 5.
 8, 40, 22
 xii k. Mai. Sirmi 6, 35, 10
 x k. Mai. 4, 22, 2
 viii k. Mai. Sirmi 2, 18, 20
 viii k. Mai. 5, 43, 9
 vi k. Mai. 4, 8, 1, 6, 32, 3.
 8, 27, 18
 v k. Mai. 1, 18, 6, 4, 1, 9
 v k. Mai. Sirmi 2, 21, 6, 4, 17, 1.
 5, 12, 20, 6, 49, 5, 8, 46, 9
 iii k. Mai. Sirmi 2, 3, 25, 6, 9, 6
 iii k. Mai. 5, 44, 5
 iii k. Mai. 4, 65, 26, 6, 1, 2
 prid. k. Mai. Sirmi 5, 31, 10
 k. Mai. Sirmi 2, 35, 1, 4, 22, 3
 k. Mai. 4, 8, 2
 v non. Mai. Auris 6, 21, 14
 viii id. M. (*sic*) Sirmi 4, 51, 5
 vii id. Mai. 2, 4, 27
 vi id. Mai. *4, 7, 5
 xv k. Iun. 4, 7, 6
 xv k. Iun. Sirmi 6, 59, 1
 xvii k. Iul. Sirmi *9, 12, 4
 vii k. Iul. Sirmi 4, 18, 1

¹ ipsas cc. cons. Hal. saepius PL ad 4, 32, 24: idemque cc. cons. 6, 20, 13 (Hal.):
 cf. Mommsen *Zeitfolge der Verordnungen Diocl.* p. 440

- VI non. Iul. 1, 18, 7
 III non. Iul. 2, 4, 28
 non. Iul. Sirmi *6, 58, 8
 XV k. Aug. 3, 3, 2⁻3, 11,
 12⁻7, 53, 82⁻7, 62, 6?
 XI k. Aug. 2, 21, 7
 VIII k. Aug. 4, 10, 11
 k. Aug. Sirmi 5, 16, 22
 V non. . . . 4, 50, 9
 III non. Aug. *Diogeni praes.*
insularum 3, 22, 5
 non. Aug. *Agrippinae ad Ge-*
minum 5, 12, 21
 XVI k. Sept. Sirmi 6, 24, 10
 XV k. Sept. 4, 2, 12
 XIII k. . . . 6, 8, 2
 XIII k. Sept. Sirmi 9, 18, 2
 VIII k. Sept. 3, 37, 5. 3, 42, 9
 V k. Sept. *1, 18, 8
 VI id. Sept. Singiduni *4, 19, 21
 V id. Sept. 3, 25, 23
 III id. Sept. 3, 29, 8
 prid. id. Sept. Singiduni 9,
 20, 12
 XVII k. Oct. 8, 44, 27
 sine die 4, 65, 27
 XV k. Oct. 4, 65, 28
 X k. Oct. *Demesso ad Veri-*
num praes. Syriae 2, 12, 20
 sine die 4, 35, 16? 17?
 VII k. Oct. Sirmi? 4, 35, 18?
 VI k. Oct. Viminacii 2, 18, 21.
 2, 54, 1
 sine die 8, 50, 15
 V k. Oct. 5, 12, 22. 8, 38, 6
 V k. Oct. Viminacii 5, 12, 23.
 6, 42, 27⁻8, 53, 23. 8, 55, 6.
 8, 50, 16?
 III k. Oct. 2, 4, 29. 5, 52, 3
 III k. Oct. Viminacii 3, 33, 11
 III k. Oct. Viminacii 4, 32, 23
 III k. Oct. 4, 35, 16?
 prid. k. Oct. Viminacii 7, 62, 10
 k. Oct. Viminacii 6, 2, 16
 k. Oct. 6, 59, 6
 V non. Oct. 7, 23, 1
 III non. Oct. *Scuppis* 8, 44, 28
 prid. non. Oct. 6, 59, 7
 VIII id. Oct. *Retiariae* 4, 33, 5
 VI id. Oct. 3, 32, 21
 VI id. Oct. *Retiariae* 6, 59, 8.
 7, 60, 3. 8, 13, 21
 sine die 7, 16, 29. 30
 V id. Oct. *Crebri* 2, 4, 30
 V id. Oct. 7, 16, 31. 8, 42, 19
 III id. Oct. *Varianae* 2, 3, 26.
 *8, 37, 9
 XV k. Nou. 3, 35, 6. 8, 35, 8.
 *9, 35, 8
 XV k. Nou. *Transmarisca* 6,
 42, 28
 XIII k. Nou. Sirmi? 4, 35, 19?
 XIII k. Nou. 4, 10, 12. 4, 64, 7
 XII k. Nou. *Dorostolo* 4, 5,
 8⁻8, 41, 6
 XII k. Nou. *6, 57, 3
 XI k. Nou. Sirmi? 3, 34, 11
 XI k. Nou. *4, 10, 13
 XI k. Nou. *Dorostoli* 9, 22, 20
 VIII k. Nou. 2, 56, 1
 VIII k. Nou. 2, 4, 32. 5, 18, 9
 VIII k. Nou. *Reginassi* *4, 20, 8.
 4, 21, 10
 VI k. Nou. *Romae*? 9, 16, 5
 VI k. Nou. *Anchialo* *5, 12, 24
 V k. Nou. *Anchialo* *5, 51, 11.
 6, 50, 17. 8, 31, 2. 8, 47, 9
 III k. Nou. 4, 25, 5
 III k. Nou. 3, 33, 22
 III k. Nou. *Deuelti* *6, 36, 5.
 8, 50, 17
 II k. Nou. *Hadrianop.* 8, 42, 20
 k. Nou. *Burtudizi* 5, 16, 23
 III non. Nou. *Burtudizi* *2, 3, 28.
 8, 35, 9
 non. Nou. 7, 16, 32. 7, 53, 9
 non. Nou. *Heracleae* 7, 48, 3
 VII id. Nou. *Heraci.* 5, 18, 10
 VI id. Nou. *Heraci.* 2, 3, 27.
 7, 35, 6. *8, 27, 19
 V id. Nou. *Melantiade* 2, 4, 33
 V id. Nou. 2, 4, 31
 III id. Nou. *Byzantio* *2, 4, 31.
 8, 27, 20
 III id. Non. 7, 16, 33
 III id. Nou. 4, 21, 11
 III id. Nou. *Pantichi* 4, 29, 18.
 *5, 12, 25. 6, 22, 4
 id. Nou. 7, 16, 34
 XVII k. Dec. *Nicomediae* 4, 2, 13
 XVI k. Dec. 3, 32, 23. 24
 XVI k. Dec. *Nicom.* 3, 32, 25.
 4, 19, 19. 4, 43, 1. *10, 32, 8
 XIII k. Dec. 4, 25, 6. 4, 32, 24.
 6, 44, 5
 XII k. Dec. 2, 18, 22
 XII k. Dec. *Nicom.* 2, 18, 23.
 4, 24, 12. 6, 55, 8. *8, 8, 3.
 9, 1, 16
 XII k. Dec. *4, 23, 4. 8, 50, 18
 sine die 5, 62, 19
 X k. Dec. Sirmi? 5, 51, 11
 X k. Dec. *Nicom.* 5, 62, 20
 VIII k. Dec. *Nicom.* 2, 4, 35.
 2, 26, 5?
 VIII k. Dec. 4, 22, 4
 VI k. Dec. 3, 36, 21. 6, 23, 13
 VI k. Dec. *Nicom.* 6, 19, 2.
 9, 35, 9
 sine die 4, 2, 14. 10, 32, 9...11
 V k. Dec. 4, 1, 10. 5, 38, 6.
 7, 20, 2. 8, 43, 3. 9, 20, 13.
 10, 32, 12
 V k. Dec. *Nicom.* 4, 2, 15.
 4, 7, 7. 4, 10, 14. 5, 17, 5
 III k. Dec. *Nicom.* 3, 31, 9
 III k. Dec. 6, 30, 12. 7, 14, 12.
 7, 56, 4
 k. Dec. 4, 16, 6⁻7, 12, 7
 k. Dec. *Nicom.* 8, 35, 10
 III non. Dec. *Nicom.* 4, 5, 9.
 4, 19, 20. 4, 20, 6
 III non. Dec. 4, 49, 13. 8, 17, 9
 III non. Dec. *Nicom.* 3, 28, 21.
 4, 6, 10
 III non. Dec. 4, 38, 11. 8, 42, 21
 II non. Dec. *Nicom.* 3, 38, 7.
 9, 20, 14
 non. Dec. 3, 38, 8. 5, 45, 2.
 7, 16, 35. 8, 17, 10
 non. Dec. *Nicom.* 4, 64, 8.
 8, 40, 23
 X? id. Dec. 3, 32, 26
 VIII id. Dec. 2, 4, 36? ⁻6, 23,
 14⁻6, 42, 29. 5, 59, 3⁻7, 26, 9
 VII id. Dec. 5, 71, 17. 5, 75, 5?
 *6, 56, 2⁻8, 44, 29. 7, 4, 13.
 7, 15, 13
 VI id. Dec. *1, 18, 9. 2, 4, 36.
 2, 11, 22. 2, 24, 5. 2, 42, 4?
 6, 37, 18
 VI id. Dec. *Nicom.* 3, 38, 9.
 4, 16, 7. 9, 12, 5
 sine die 7, 34, 8. 9
 V id. Dec. 4, 19, 14? 6, 37, 19.
 7, 34, 10. 8, 42, 22
 III id. Dec. *Nicom.* 6, 30, 13.
 6, 36, 6. 8, 6, 1. 8, 13, 22
 prid. id. Dec. *Nicom.* 4, 34, 10
 id. Dec. *Nicom.* 3, 39, 1. *4,
 21, 12. 5, 42, 4. *5, 73, 3.
 8, 54, 5
 id. Dec. 5, 39, 5. 6, 2, 17.
 6, 20, 15. 8, 44, 30
 XVIII k. Ian. *Nicom.* 6, 30, 14

- xviii k. Ian. Nicom. *2, 40, xiiii k. Ian. Nicom. 5, 14, 7 vii k. Ian. Nicom. 7, 50, 2.
 4-5, 42, 3, 3, 32, 27, 4, 29, 19. xiii k. Ian. 3, 31, 10, 4, 22, 5 8, 13, 25, 8, 42, 24, 9, 16, 6
 5, 17, 6, 5, 49, 2, 5, 62, 21. xiii k. Ian. Nicom. 5, 62, 22. vi k. Ian. 5, 12, 26, 6, 59, 10.
 8, 44, 31 9, 20, 15 8, 40, 25
 xviii k. Ian. 5, 58, 3, 9, 9, 26 xii k. Ian. Nicom. 2, 4, 37. vi k. Ian. Sirmi? 5, 12, 27.
 xvii k. Ian. 4, 6, 11, 4, 9, 4. 4, 37, 8 8, 13, 26
 8, 41, 7 xi k. Ian. 8, 40, 24 vi k. Ian. Nicom. 6, 58, 9.
 xvii k. Ian. Nicom. 4, 31, 12. viii k. Ian. Nicom. 3, 39, 2 7, 72, 8
 8, 13, 23 viii k. Ian. 4, 19, 22, 4, 29, 20 sine die 3, 36, 22, 23
 sino die 7, 16, 36, 37 viii k. Ian. Nicom. 2, 4, v k. Ian. 1, 18, 10, *3, 26,
 xvi k. Ian. Nicom. *4, 21, 13. 39-42, 6, 4-6, 19, 1-6, 24-6, 20, 16, 6, 34, 3
 7, 16, 38, 8, 29, 5 31, 3, 5, 53, 5 v k. Ian. Sirmi? 2, 4, 39
 xv k. Ian. Nicom. 3, 32, 28-6, viii k. Ian. 4, 19, 23 iii k. Ian. Nicom. 3, 34, 12.
 59, 9, 4, 44, 14, 4, 48, 6-4, vii k. Ian. 6, 37, 20, 7, 14, 14. 6, 2, 18, 8, 42, 25
 49, 16, 4, 49, 15, 8, 13, 24. 7, 29, 4
 8, 42, 23, 9, 35, 10 vii k. Ian. Sirmi? 7, 16, 39
 a. 295 TVSCO ET ANVLLINO CONSS.
 vii k. Mart. Trimontii 6, 20, 14? id. April. 3, 36, 25 k. Iun. *Concordio praes. Nu-*
 xv k. April. Nicomediae 5, 72, 3 k. Mai. Damasco 5, 4, 17 *midiae* 9, 9, 27
 a. 299 DIOCLETIANO VII ET MAXIMIANO VI AA. CONSS.¹
 v id. Ian. 9, 1, 17 xiiii k. Sept. *3, 21, 1-4, 50, 7-7, 72, 9
 non. Febr. Antiochiae *8, 53, 24 x k. Dec. Mel. (sic) 7, 22, 8?
 iii k. Iul. 9, 45, 6?
 a. 300 CONSTANTIO III ET MAXIMIANO III CC. CONSS.²
 ii id. Febr. Antiochiae 9, 21, 1? vii k. April. Antiochiae 7, 22, 2
 viii k. April. Antiochiae *ad Serapionem* 3, 3, 3?
 a. 301 TITIANO ET NEPOTIANO CONSS.
 iii non. Iul. Antiochiae 3, 28, 25 x k. Sept. 4, 12, 4
 a. 303 DIOCLETIANO VIII ET MAXIMIANO VII AA. CONSS.
 viii id. Ian. Nicom. 2, 30, 4 vi id. Iun. Dorostolo 5, 73, 4 x k. Dec. Dechioppe 3, 3, 4
 a. 304 DIOCLETIANO VIII ET MAXIMIANO VIII AA. CONSS.
 iii k. Mart. 9, 1, 18 v k. Sept. Nicomediae *Scrapioni suo sal.* 3, 28, 26
 a. 305-307 IMPP. CONSTANTIVS ET MAXIMIANVS AA. ET SEVERVS ET
 MAXIMINVS NOBILISSIMI³ CC.
 a. 305 CONSTANTIO V ET MAXIMIANO V AA. CONSS.⁴
 vi id. Sept. 6, 9, 7 xi k. Ian. 5, 42, 5 non. Apollonio superioris (sic) *Verino* 3, 12, 1
 a. 307-337 IMP. CONSTANTINVS A.⁵
 sine conss. *Volusiano pp. (pu?)* 4, 35, 21, 12, 1, 2: *Vrsino duci Mesopotamiae* 4, 42, 1:
ad Felicem pp. 4, 62, 4: *ad Probum* 6, 1, 3: *ad Maximum pu.* 7, 1, 4: *ad Titianum*
praes. Cappadociae 7, 16, 41: *ad Bassum* 7, 19, 7: *ad Orfitum* 7, 37, 1: *ad Maximum*
uic. Or. 11, 50, 1: *Capestrino (?)* 11, 59, 1: *ad Dracontium* 11, 62, 2: *ad Constan-*
tium pp. 11, 68, 1: *Ianuario com. Or.* 11, 68, 2: *ad Paternum Valerianum* 12, 32, 1
 a. 313 • CONSTANTINO A. III ET LICINIO⁶ III CONSS.
 pp. xv k. Febr. Rom. *ad populum* 11, 58, 1
 vi id. Mart. Med. *ad Aemilium rationalem* 10, 10, 2
 pp. id. Mart. *ad Euagrium* 10, 32, 14

¹ aa. conss. (reliquis omissis) 3, 21, 1, 4, 50, 7 ² cc. conss. (reliquis omissis) 3, 3, 3 (Hal.)
 9, 21, 1 (Hal.) ³ nob. om. 5, 42, 5 ⁴ sic 5, 42, 5, const. v et max. v cc. conss. 3, 12, 1?
 const. et max. 6, 9, 7 ⁵ sic omissio Licinio A. omnes tam Constantini quam Licinii con-
 stitutiones (11, 49, 1 Th. 8, 1, 1, 8, 4, 3? 10, 7, 1? 10, 20, 1? 12, 1, 5? 10, 44, 1)
 praeter Licinianas tres 3, 1, 8-7, 22, 3 a. 314 (cf. 6, 1, 3 et p. 672 not. 3) 7, 16, 41:
 et Constantinus C. additur 5, 34, 11 (a. 319) 5, 71, 18 (a. 322)? 5, 1, 2 (a. 332): et Lici-
 nius C. additur 5, 40, 2? 6, 1, 3: et C. additur 9, 18, 4 (a. 321) 12, 35, 9-12, 42, 1
 (a. 323) 4, 21, 14 (a. 333) ⁶ licinio c. 1, 22, 3

k. Ian. ad Eusebium u. p. praes. Lyciae et Pamph. 11, 49, 1

k. Oct. ad Bassum pp. 1, 22, 3

iii non. Nou. Treu. acc. xv k. Mai. Hadrumeti Volusiano et Anniano cons. ad Catullinum
7, 62, 12-9, 47, 16

a. 314 VOLVSIANO ET ANNIANO CONSS.

pp. k. Ian. ad Maximum pu. 9, 8, 3

pp. xi k. Febr. Triu. ad Maternum 7, 32, 10

pp. iii k. Febr. Verino suo sal. 11, 33, 2

ii non. Mart. ad Vrsu uic. 3, 11, 2

vii k. April. Treu. 5, 37, 20

iii k. Mai. ad Dionysium uice praef. ag. 3, 1, 8-7, 22, 3

iiii k. Nou. Triu. palatinis bene meritis sal. 12, 28, 1

vi id. Nou. Treu. acc. xv k. Mart. Karthag. Constantino A. iii et Licinio iii cons.

Aeliano proc. Afr. 2, 8, 3-10, 19, 1-12, 61, 1

a. 315 CONSTANTINO A. iii ET LICINIO iii CONSS.

non. Febr. ad Vrsu 3, 26, 5

pp. iii id. Mart. Hadrumeto ad concilium prou. Afr. 2, 12, 21

xii k. April. Cabilluno (Cibalis?) Eumelio 9, 47, 17

pp. vi id. Mai. Karthag. edicto suo ad Afros 12, 57, 1

iii non. Iun. Sirmi ad uniuersos prouinciales 8, 16, 7

pp. xvii k. Iul. Treu. Cupito 11, 62, 1

xv k. Iul. ad Proclianum 10, 16, 4

vi k. Aug. Catullino proc. Afr. 6, 56, 3

k. Aug. ad Celsum uic. Afr. 9, 20, 16

xv k. Nou. Murgillo ad Euagrium pp. 1, 9, 3

a. 316 SARINO ET RVFINO CONSS.

iii id. Ian. Treu. ad Domitium Celsum uic. 1, 48, 1

iii k. Febr. acc. k. Aug. Hilariano correctori Lucaniae et Brittiorum 9, 22, 21-10, 32, 15

pp. iii non. Febr. Rom. ad Maximum pp. 5, 37, 21-8, 53, 25

xii k. Mai. Serdicae Catullino proc. Afr. 8, 53, 26

prid. id. Mai. ad Titianum 12, 50, 1

vi id. Iun. ad Protogenem episc. 1, 13, 1

id. Aug. Arelato. pp. id. Oct. Theueste Petronio Probiano suo sal. 1, 21, 2-7, 62, 13

iii non. Dec. Basso pu. 1, 14, 1

prid. non. Dec. Serdicae. acc. non. Mart. Cordubae Gallicano et Basso cons. ad Octa-
uium com. Hisp. 3, 24, 1

a. 317 GALLICANO ET BASSO CONSS.

id. Mart. rationalibus Hisp. 10, 13, 1

xv k. Mai. Aquileiae ad Catullinum proc. Afr. 9, 12, 6

viii id. Iun. Sirmio ad Bassum pu. 7, 62, 14

v k. Iul. Thessal. ad Valerianum 6, 1, 4

pp. Rom. xii k. Aug. ad populum 4, 21, 15

xii k. Aug. ad Bithynos 11, 8, 1

a. 318 LICINIO V ET CRISPO C.¹ CONSS.

vii id. Febr. Sirmi Profuturo pf. ann. 3, 11, 3

v id. Febr. Sirmi ad Catullinum proc. Afr. 3, 11, 4

xvi k. Dec. Licinio v et Crispo C. cons. acc. prid. id. Mart. Carthag. Constantio A. v
et Licinio C. cons. ad Verinum uic. Afr. 9, 17, 1

a. 319 CONSTANTINO A. v ET LICINIO C. CONSS.

id. Ian. acc. v k. Aug. Corintho ad Ianuarium 9, 40, 2

pp. k. Febr. Rom. ad Maximum 9, 18, 3

prid. non. Febr. Sirmio. acc. viii id. Mart. Corinthi ad Symmachum 5, 40, 2

¹ C. om. 3, 11, 3. 4

III id. Febr. Sirmio *Profuturo pf. ann.* 7, 61, 1
 XVI k. Mart. *ad Ianuarinum* 6, 1, 5
 pp. VII id. Mart. Karthag. 11, 63, 1
 id. April. Sirmi *ad Verinum* 3, 28, 27
 VIII k. Mai. *ad Proculum* 8, 52, 2
 V k. Mai. Sirmio *ad Rufinum pp.* 12, 1, 3—12, 28, 2
 pp. non. Mai. Karthag. *ad Proculum proc. Afr.* 11, 65, 1
 d. (?) V id. Mai. Rom. *ad Bassum* 9, 14, 1
 III k. Iun. *ad prouinciales* 10, 1, 6
 XIII k. Iul. *ad Bassum pu.* 2, 12, 22
 X k. Iul. Aquileiae *ad Seuerum uic.* 7, 62, 15
 k. Iul. Agrippinae *ad Antonium Marcellinum praes. prov. Lugdun. primae* 4, 47, 2
 k. Iul. Aquileiae *Patroclo* 5, 5, 3
 pp. id. Iul. *ad Bassum* 7, 10, 7
 XV k. Aug. Aquil. recitata apud Vettium Rufinum pu. in senatu non. Sept. *consulibus praetoribus trib. pl. senatui s.* 6, 60, 1
 VIII k. Aug. Naissi *ad Symmachum uic.* 7, 20, 8
 VII k. Aug. Naisso. pp. non. Oct. Rom. *ad Bassum* 2, 52, 5?
 pp. VI k. Sept. Carthag. *ad Catullinum proc. Afr.* 11, 65, 2
 pp. prid. non. Oct. Rom. *ad Bassum pu.* 9, 12, 7
 III id. Oct. Aquil. *ad Bassum pu.* 5, 34, 11
 XVII k. Non. pp. VI k. supra scriptas Rom. *ad Maximum pu.* 5, 3, 15
 VIII k. Nou. Sirmi *ad Felicem praes. Corsicae* 7, 49, 2
 VI k. Dec. Serdicae *ad Ianuarinum pu. (?)* 9, 42, 2
 VII k. Ian. *ad Proculum* 7, 50, 3

a. 320

CONSTANTINO A. VI ET CONSTANTINO C. CONSS.

prid. k. Febr. Serdicae. pp. k. April. Rom. *ad populum s.* 34, 3—8, 57, 1—10, 19, 2
 k. Mart. in ciuitate Velouocorum 12, 46, 1
 XV k. April. *ad Bassum pp.* 7, 57, 7
 pp. VIII k. April. in foro Traiani *ad Maximum pu.* 9, 22, 22
 prid. k. April. Aquil. *ad populum* 7, 13, 3
 prid. non. April. Aquil. *ad Bassum uic. Italiae* *9, 10, 1
 pp. id. April. Rom. *ad Maximum pu.* *6, 7, 2
 III k. Iun. Serdicae *ad populum* *9, 11, 1
 prid. k. Iul. Serdicae *ad Florentium rationalem* 9, 4, 1
 VIII id. Iul. *ad Crispinum* 7, 63, 1
 XV k. Sept. *ad Bassum pp.* 1, 51, 2
 k. Oct. *Acliano proc. Afr.* 1, 35, 1
 VIII id. Dec. Thessalonicae *Restituto praesidi Sardiniae* 10, 21, 2?

a. 321

CRISPO II ET CONSTANTINO II CC.¹ CONSS.

prid. id. Ian. Sirmi *ad Maximum* 3, 1, 9—7, 62, 16
 XIII k. Febr. Sirmio *Dalmatio* 10, 52, 6?
 VIII id. Febr. Serdicae *ad Claudium praes. Daciae* 3, 28, 28
 III k. Mart. Serdicae *Petronio* 5, 16, 24
 pp. V non. Mart. *Helpidio* 3, 12, 2
 V id. April. Thessal. pp. III k. Iun. Rom. *ad Verinum pu.* 2, 44, 2?
 XIII k. Mai. *Osio episc.* 1, 13, 2
 XIII k. Iun. Sirmi *ad Bassum pu.* 7, 66, 6
 X k. Iun. Aquil. *ad Bassum pp.* 9, 18, 4
 VI k. Iun. Viminacio *Helpidio agenti uice pp.* 8, 10, 6
 k. Iul. *ad Iunium Rufum cons. Aemiliae* 4, 61, 4
 pp. V non. Iul. Rom. *ad populum* 1, 2, 1

¹ in quibusdam om. iterationis numeri uel cc. uel utrumque

- III id. Iul. *Menandro* 4, 61, 5
 XVIII k. Oct. Sirmio *ad Maximum pu.* 9, 51, 13
 d. (pp.?) XII k. Dec. Rom. *ad Ianuarinum* 7, 13, 2—9, 21, 1
 d. (pp.?) Romae k. . . . *ad Bassum* 3, 36, 26
 a. 322 PROBIANO ET IVLIANO CONSS.
 pp. Rom. VIII k. April. *ad Maximum* 3, 11, 5
 prid. id. Iun. Sirmio *ad Maximum pu.* 7, 16, 42
 VII k. Aug. *Sauariae ad Lusitanos* 1, 23, 4
 d. XV k. Ian. *Serdicae ad Seuerum* 5, 71, 18?
 a. 323 SEVERO ET RVFINO CONSS.
 d. (pp.?) id. April. Cp. *ad Florentium pp.* 1, 56, 1
 d. id. April. Sirmi *ad Seuerum* 3, 12, 3
 III k. Mai. *Aelio pp.* 12, 35, 9—12, 42, 1
 XV k. Iun. Thessal. *ad Maximum pu.* 7, 18, 3—8, 46, 10
 a. 324 CRISPO III ET CONSTANTINO III CONSS.
 XIII k. Febr. Sirmio *Dalmatio* 10, 52, 6?
 pp. VII id. Iul. Carthag. *ad Hilarianum proc. Afr.* 10, 32, 16
 a. 325 PAVLINO ET IVLIANO CONSS.
 prid. non. Mai. [acc. . . .] Treu. 10, 75, 1
 III k. April. *Helladio* 2, 6, 5
 X k. Iun. *Nicaeae Seuero pu.* 1, 19, 2
 XIII k. Aug. *ad Euphrasium rationalem trium prouinc.* 10, 72, 1—10, 73, 1
 III k. Aug. *ad Seuerum pu.* 3, 1, 10
 pp. Beryto k. Oct. *Maximo pp.* 11, 44, 1
 VIII k. Ian. *ad Maximum uic. Or.* 10, 39, 5
 a. 326 CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS.¹
 III non. Febr. *Heracleae ad Euagrium* 9, 4, 2: *Africano* 9, 9, 28
 pp. XV k. Mart. *ad Acindynum pp.* 12, 50, 2
 id. Mart. Sirmi *ad populum* 2, 27, 2—4, 32, 25?—5, 37, 22—5, 72, 4
 pp. Nicomed. VII k. Mai. *ad Euagrium* 9, 9, 29
 XVI k. Iun. *ad Euagrium pp.* 10, 32, 17
 pp. X k. Iun. *ad Seuerum pu.* 12, 30, 1
 pp. XVIII k. Iul. *Caesareae ad populum* 5, 26, 1
 prid. non. Iul. *Mediol. ad Tertullum proc. Afr.* 9, 24, 2
 VII k. Aug. *Naisso. pp. Rom. non. Oct. ad Bassum pp.* 2, 52, 5
 pp. k. Sept. *Gerasto ad Dracilianum* 1, 5, 1
 X k. Nou. *Mediol. Seuero* 8, 5, 1
 prid. k. Ian. Sirmio 10, 1, 7
 pp. XV k. . . . *Lastronae Mastichiano pf. ann. **6, 62, 1
 a. 327 CONSTANTIO ET MAXIMO CONSS.
 XV k. Iun. *Serdicae ad Afros* 10, 21, 1
 XIII k. Aug. pp. Romae *ad senatum ad Iulianum pu.* 2, 52, 6
 prid. k. Aug. *Victori rationali urbis Rom.* 7, 62, 18
 a. 328 IANVARINO ET IVSTO CONSS.
 lecta VII id. Mai. Rom. *ad Aemilianum pp.* 11, 48, 1
 III k. Ian. [acc. . . .] Treu. *ad Maximum pp.* 1, 40, 2. 12, 46, 2
 a. 329 CONSTANTINO A. VIII ET CONSTANTIO C. III CONSS.
 XV k. Sept. *Serdicae prouincialibus suis* 4, 43, 2
 pp. VIII k. Oct. Rom. *ad populum* 1, 19, 3
 III k. Oct. *Serdicae* 10, 32, 18
 VIII k. Oct. *Heraci. ad Lucretium Paternum* 10, 32, 19

¹ ipso A. VII et C. cons. 2, 27, 2

a. 330

GALLICANO ET SYMMACHO CONSS.

vi k. Mart. Bessi *ad Tertullianum* 3, 39, 3⁸, 4, 5iiii k. Mai. *Valeriano agenti uic. praef.* 1, 18, 11xv k. Iun. *ad Maximilianum cons. aquarum* 11, 43, 1lecta apud acta xii k. Iul. *ad Bassum pp.* 3, 39, 4

a. 331

BASSO ET ABLABIO CONSS.

k. Aug. pp. k. Sept. Cp. *ad uniuersos prouinciales* 1, 21, 3⁸, 13, 4³, 19, 2⁷, 62, 19⁸, 36, 2prid. non. Aug. *ad Euagrium pp.* 12, 47, 1pp. k. Nou. Cp. *ad prouinciales* 1, 40, 3

a. 332

PACATIANO ET HILARIANO CONSS.

prid. id. April. Marcianop. *ad Pacatianum pu.* 5, 1, 2iii . . . Iun. *ad Maximum pp.* 6, 36, 7xv k. Sept. Cp. *ad Tiberianum com. Hisp.* 6, 1, 6

a. 333

DALMATIO ET ZENOPHILO CONSS.

xiiii k. Mai. Cp. *Felici* 5, 37, 23iii non. Mai. Cp. *ad Seuerum com. Hisp.* 4, 21, 14⁸, 53, 27pp. v k. Oct. Cp. *ad populum* 10, 53, II.. k. Nou. Aquis *ad Felicem* 11, 8, 2iii id. Nou. Aquis *ad Pompeianum cons. Campaniae* 1, 22, 4

a. 334

OPTATO ET PAVLINO CONSS.

iii k. Mai. *Gerulo rationali trium prou.* 3, 38, 11xiiii k. Iun. *Veroniciano uic. Asiae* 12, 49, 1xv k. Iul. Cp. *ad Andronicum* 3, 14, 1viii k. Sept. Naisso *ad Iulianum praes.* 4, 20, 9

a. 335

CONSTANTIO ET ALBINO CONSS.

xi k. April. Cp. *ad prouinciales* 10, 11, 5id. Iul. Cp. [acc. xiiii k. Mai. Hispali] *Nepotiano et Facundo cons. ad Tiberianum uic. Hisp.* 5, 3, 16d. (?) x k. Nou. Nicopoli *ad Periclem praes.* 1, 40, 4

a. 336

NEPOTIANO ET FACUNDO CONSS.

id. Mart. *ad Calpurnianum* 3, 8, 4 lecta xii k. Aug. Cp. *ad Gregorium* 5, 27, 1

a. 337

FELICIANO ET TITIANO CONSS.

iii non. Aug. *ad Maximum pp.* 10, 66, 1 sine die Naisso *ad Dalmatium* 5, 17, 3a. 337—340 [IMPPP. CONSTANTINVS CONSTANTIVS ET CONSTANS AAA.¹]

a. 337

FELICIANO ET TITIANO CONSS.

viii (prid.) id. Dec. Thessal. imp. *Constantinus A. ad Egnatium Faustinum praes. Baeticae* 4, 46, 3¹¹, 59, 2

a. 338

VERO ET POLEMIO CONSS.

vi k. Aug. Sirmio impp. *Constantinus et Constans AA. (imp. Constantius A. 10, 48, 7?) ad Catullinum uic.* 8, 11, 1¹⁰, 48, 7?

a. 339

CONSTANTIO A. II ET CONSTATE A. CONSS.²k. Febr. Laodiceae imp. **Constantius A. ad populum* 6, 9, 9⁶, 23, 15⁶, 37, 21iii non. Febr. imp. *Constantius A. ad Vranium* 10, 16, 5pp. prid. id. Mart. Heliopoli imp. *Constantius A. ad Dionysium* *6, 9, 8id. Aug. Cp. imp. *Constantius A. ad Euagrium* 1, 10, 1

a. 340

ACINDYNO ET PROCVLO CONSS.

xiiii k. Febr. Naisso impp. *Constantius et Constans AA. ordini ciuit. Constantinae Cirtensium* 10, 32, 20

¹ inscriptiones huius temporis quod ad imperatorum nomina attinet partim propter compendia scripturae partim propter compilatorum errores incertae sunt: constat tamen trium imperatorum nomina simul non legi, Constantem uulgo iungi cum Constantino, Constantini paucas, Constantii plerasque auctoris nomen solum proferre ² constantio a. et constante a. cc. cons. 6, 23, 15: constantio II et const. cons. 6, 37, 21. 1, 10, 1: constantino a. et constant. c. cons. (= a. 320 uel 326) 6, 9, 8

a. 340—350 IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS AA.¹

sine cons. *Philippo* pp. 12, 1, 4: *ad Clearchum* pu. 12, 1, 5?

a. 340 ACINDYNO ET PROCVLO CONSS.

non. April. *Acindyno* pp. 9, 4, 3

v id. April. *Aquileiae ad Petronium uic. Afr.* 3, 11, 6

vii k. Iul. Mediol. *ad Titianum* pu. 9, 19, 2

prid. id. Aug. *Bessae Nemesiano com.* 10, 32, 21

v id. Oct. *Leontio* pp. 12, 41, 1?

a. 341 MARCELLINO ET PROBINO CONSS.

prid. id. Febr. *Antiochiae edictum ad Heliopolitanos* 11, 66, 1

vii id. April. *Albino* 7, 62, 20

viii k. Iul. *Lauriaco ad Catullinum* pp. 10, 71, 1

a. 342 CONSTANTIO III ET CONSTATE II AA. CONSS.

x k. Febr. *Marcellino praes. Phoeniciae* 2, 57, 1

prid. non. Dec. Mediol. pp. *Romae* vii k. Ian. *ad populum* 9, 9, 30?

a. 343 PLACIDO ET ROMVLO CONSS.

viii k. Febr. *Bononiae ad Italicum* 3, 26, 5?—11, 75, 1

prid. k. Iul. [acc. . . .] *Triu. ad Titianum* 10, 65, 4

vi k. Sept. *clericis sal. dicit* 1, 3, 1

a. 344 LEONTIO ET SALLVSTIO CONSS.

iii k. Iul. *Eubulidae uic. Afr.* 12, 61, 2

prid. non. Iul. *ad Leontium* pp. 10, 66, 2

v id. Dec. *ad Hieroclem cons. Syriae Coeles* 7, 65, 2

a. 345 AMANTIO ET ALBINO CONSS.

iiii id. Mai. *Nizibi Nemesiano com. larg.* 10, 19, 3

a. 346 CONSTANTIO III ET CONSTATE III AA. CONSS.

non. Mai. Cp. *ad Veronicianum uic. Asiae* 12, 23, 1

id. Oct. *Theodoro praes. Arabiae* 9, 47, 18?

prid. non. Dec. Mediol. pp. *Rom.* xvii k. Ian. *ad populum* 9, 9, 30?

a. 347 RVFINO ET EVSEBIO CONSS.

v id. Mart. *Hierapoli Bonoso mag. equitum* 6, 62, 2

a. 348 PHILIPPO ET SALIA CONSS.

xv k. Iul. Mediol. *Orioni c. r. p.* 10, 14, 1

a. 349 LIMENIO ET CATVLLINO CONSS.

xvi k. Mart. *ad Bulephorum rationalem summae rei* 3, 26, 7

viii id. Mart. pp. *Rom. ad Eustathium* pp. 10, 19, 4

v k. April. *ad Limenium* pp. 9, 19, 3

viii id. April. *ad Leontium com. Or.* 6, 14, 3—6, 30, 15

iii k. Iun. *Titiano* pp. 12, 35, 10

xii k. Oct. *ad Philippum* pp. 8, 55, 7

v non. Oct. Cp. *ad Marcellinum com. Or.* 8, 11, 2—10, 37, 1

v k. Ian. *Rufino* pp. 6, 62, 3

a. 350—361 IMP. CONSTANTIVS A.

sine cons. *ad Orfitum* pu. 12, 1, 6

a. 352 CONSTANTIO A. V ET CONSTANTIO² C. CONSS.

v k. Mart. *Sirmi ad Rufinum* pp. 6, 22, 5

a. 353 CONSTANTIO A. VI ET CONSTANTIO² II CONSS.

iii id. Aug. *Euagrio* pp. 12, 46, 3

a. 354 CONSTANTIO A. VII ET CONSTANTIO² III² CONSS.

x k. Oct. *Aquil. ad Euagrium* pp. 2, 19, 11

k. Dec. *ad Taurum* pp. 1, 11, 1

¹ Constantii constitutiones pleraeque cum solum nominant ² constantio PL ad 2, 19, 11 (a. 354), constante Hal. et Th. constanter, constant. V ad 6, 22, 5 ³ iii om. 19, 2, 11

a. 355 ARBITIONE ET LOLLIANO CONS.

xii k. Mart. Mediol. *ad Volusianum* pu. 6, 22, 6

v k. April. *ad Orfitum* pu. 8, 55, 8

xi k. Aug. Mediol. acc. xii k. Sept. *ad Lollianum* pp. 12, 22, 1

viii k. Aug. Messadensi. pp. Capuae *ad Lollianum* pp. 7, 62, 21

iii k. Aug. *ad Volusianum* pp. 7, 62, 22

a. 355—361 IMP. CONSTANTIVS A. ET IVLIANVS C.¹

a. 357 CONSTANTIO A. VIII ET IVLIANO C. II² CONS.

viii k. Febr. Mediol. *ad populum* 9, 18, 5

k. April. Mediol. *ad Taurum* pp. 10, 48, 8

xv k. Mai. Mediol. *ad Taurum* pp. 12, 22, 2

iii k. Mai. Med. *ad Dulcitium* cons. *Aemiliae* 11, 48, 2

k. Iun. Rom. *Olybrio* pu. 11, 2, 1

id. Iun. Med. *ad populum* 9, 19, 4

viii k. Iul. Med. *ad Taurum* pp. 12, 50, 3

v non. Iul. Med. *ad Thalassium* pp. 1, 7, 1

prid. non. Dec. Med. *ad populum* 9, 18, 6

viii id. Dec. Med. lecta v k. Ian. apud acta *Felici episc.* 1, 3, 2

a. 358 DATIANO ET CEREALE CONS.

v non. Mart. Sirmi *ad Taurum* pp. 3, 26, 8

vi k. Iun. Med. acc. (acc. Med.?) viii id. Iul. *ad Taurum* pp. 12, 57, 2

d. (?) iii non. Iul. Arimini *ad Taurum* pp. 9, 18, 7

xiii k. Ian. Sirmio *ad Maximum praes. Ciliciae* 3, 30, 1

a. 359 EVSEBIO ET HYPATIO CONS.

d. (?) et pp. Rom. in foro Traiani k. Nou. (pp. prid. k. Dec. 12, 22, 3) *ad agentes in rebus*
1, 31, 1—12, 22, 3

iii k. Ian. *ad senatum* 1, 39, 1

a. 360 CONSTANTIO A. X ET IVLIANO C. III CONS.

xvi k. Iun. Hierapoli *Helpidio* pp. 12, 37, 1

d. epistula prid. k. Iul. Mediol. *ad Taurum* pp. 1, 3, 3

a. 361 TAVRO ET FLORENTIO CONS.

v non. Mai. *ad senatum* 7, 62, 23—12, 1, 7

xiii k. Iun. *Olybrio* 3, 29, 9

iii k. Sept. *ad Taurum* pp. 1, 3, 4

a. 361—363 IMP. IVLIANVS A.

sine die *Atarbino* 11, 70, 1

a. 362 MAMERTINO ET NEVITTA CONS.

non. Febr. Cp. *Sallustio* pp. 12, 1, 8

v k. April. 11, 65, 3

xv k. Mai. Cp. *ad Iulianum com. Or.* *1, 4, 1—*4, 63, 1

v k. Iun. Ancyrae *ad Apronianum* pu. *1, 40, 5

emissa xv k. Iul. *Germaniano* pp. 7, 67, 2

xv k. Iul. acc. iii k. Aug. *Spoletio* 10, 53, 7

v k. Aug. *Antiochiae Secundo* pp. 3, 3, 5

v k. Sept. *Antiochiae Iuliano com. Or.* 10, 32, 22

iii non. Sept. *Antiochiae Secundo* pp. 3, 40, 1

v id. Sept. *ad Mamertinum* pp. 12, 50, 4

vii k. Nou. [Antiochiae. acc. xv k. April. Carthag.] *Iuliano A. iii et Sallustio* cons.
ad Auitianum uic. Afr. 8, 10, 7

pp. Beryto k. Nou. *Iuliano com. Or.* 10, 32, 23

pp. iii non. Dec. *Antiochiae Ecdicio pf. Aegypti* 8, 11, 3—4

¹ et Iulianus C. 11, 2, 1. 12, 22, 2. 12, 37, 1, et C. 9, 18, 6. 7 (a. 357. 358), *om. reliquae*

² II *om.* 9, 18, II

a. 363

IVLIANO A. III ET SALLVSTIO CONSS.

lecta apud acta prid. non. Febr. *Secundo pp.* 2, 12, 23prid. id. Febr. Antiochiae *ad populum* 9, 19, 5xiiii k. Mart. Antiochiae *ad Secundum pp.* 4, 47, 3k. Mart. Antiochiae *Leontio cons. Palaest.* 10, 32, 24vii id. Mart. Antiochiae *ad Iulianum com. Or.* 8, 35, 12pp. iii id. Mart. Cp. *Secundo pp.* 11, 70, 2?viii k. Mai. Salonae (?) *ad Mamertinum pp.* 10, 73, 2

a. 363—364

IMP. IOVIANVS A.

a. 363

v k. Oct. Aedesa [acc. . . .] Iouiano et Varroniano cons. *Secundo pp.* 12, 37, 2

a. 364

IOVIANO A. ET VARRONIANO CONSS.

d. (?) xi k. Mart. Antiochiae *Secundo pp.* 1, 3, 5

a. 364—367 (373)

IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA.¹

sine cons. *ad Ampelium pu.* 1, 28, 2: *ad Probum pp.* 4, 60, 1: *ad Probum pp. Gall.* 7, 38, 1: *ad Modestum pp.* 10, 32, 30: *ad Equitium mag. eq. et ped.* 11, 68, 3: *ad Symmachum pu.* 12, 1, 9

a. 364

DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS.

vi id. April. *ad Volusianum pu.* 10, 26, 1viii k. Iun. *Philippop. *ad Symmachum pu.* 8, 11, 5vii k. Iun. *ad Mamertinum pp.* 11, 59, 3vi k. *Iun. Bonamansione *ad Victorem mag. mil.* 12, 37, 3viii k. Sept. Arelapae *Arthemio praes.* 10, 26, 2prid. id. Sept. Aquil. *ad Byzacenos* 10, 32, 25xiii k. Oct. Aquil. acc. xv k. Nou. Salerni *ad Arthemium correctorem* 12, 54, 1iii non. Oct. Altino *ad Bulephorum cons. Campaniae* 11, 47, 1viii id. Oct. Altino *ad Symmachum pu.* 11, 27, 1prid. k. Nou. [acc. . . .] Rom. Val. et Val. AA. cons. *ad Mamertinum pp.* 10, 72, 3?prid. k. Nou. Philippop. *ad Mamertinum pp.* 12, 31, 1?prid. non. *Nou. Med. *sal. dicunt ordini ciuitatis Carthag.* 7, 62, 24vi id. Dec. *Sallustio pp.* 3, 40, 2

a. 365

VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS.²xi k. Febr. Med. *Valentino cons. Piceni* 9, 3, 1iii k. Febr. Med. *ad Mamertinum pp.* 12, 52, 1xiiii k. Mart. Cp. *edictum* 9, 36, 1: *ad Clearchum* 12, 49, 2x k. Mart. Med. *ad Florentium c. s. l.* 4, 61, 6viii k. April. Med. *ad Symmachum corr. Lucaniae et Brittiorum* 12, 50, 5ii non. April. Med. *ad Volusianum pu.* *1, 28, 1xv k. Iul. Med. *ad Dracontium uic. Afr.* 10, 16, 6v k. Iul. Tyrici *Senecae defensori* 1, 55, 1?iiii k. Iul. Med. *ad Volusianum pu.* 10, 32, 28: *ad Germanum cons.* 11, 8, 3iii non. Iul. [Heracliae *ad Philippum uic.*?] 3, 26, 9xv k. Aug. *ad Mamertinum pp.* 12, 54, 2?viii k. Aug. *ad Volusianum pu.* 7, 39, 2prid. k. Aug. Med. *ad Fauentium uic. Italiae* 11, 48, 3iii id. Aug. Cp. *ad Secundum pp.* *10, 72, 2xv k. Oct. [acc. . . .?] Rom. *ad Volusianum pp.* (?) 1, 19, 5viii k. Oct. Luceriae *ad Rufinum pp.* 11, 61, 1vii k. Oct. Med. *ad Germanianum c. s. l.* 11, 62, 3vi non. Oct. *Festo cons. Syriae* 12, 57, 3

¹ Gratianum addunt a. 366 4, 61, 7. 8, 50, 19, cf. 11, 23, 1 et p. *26 not. 1 ² a compileribus et Iustiniani et Theodosiani Codicis saepe confunduntur anni 365. 368. 370. 373, cf. ad p. 868, 14

- III id. Oct. *ad Germanianum pp. Gall.* 10, 32, 29
 acc. (?) xv k. Dec. Hadrumeto *ad Dracontium uic. Afr.* 10, 1, 8
 prid. k. Dec. *ad senatum* 9, 15, 1
 III id. Dec. Parisiis *ad Cresconium com. metall.* 11, 7, 1
 prid. id. Dec. Parisiis *Rufino pp.* 12, 49, 3
 a. 366 GRATIANO NP.¹ ET DAGALAIPO CONSS.²
 pp. Beryto III k. Febr. *ad Archelaum com. Or.* 4, 61, 7?
 XIII k. Iun. Remis *ad Germanianum c. s. l.* 11, 65, 4
 VIII k. Iun. *ad Festum proc. Afr.* 3, 16, 1
 XVIII k. Iul. Remis *ad Iulianum pf. ann.* 11, 23, 1
 v k. Iul. Remis *ad Seuerianum ducem* 8, 50, 19
 xv k. Oct. Mantebri *ad Florentium c. s. l.* 10, 72, 4
 VII k. Dec. Remis *ad Valerianum* 9, 46, 7
 XIII k. Ian. *ad Germanianum* 1, 56, 2
 sine die *ad Oricum praes. Tripol.* 11, 48, 5: *ad Germanianum pp. Gall.* 11, 46, 5
 a. 367 LVPICINO ET IOVINO VV. CC.³ CONSS.
 VI id. Ian. Rom. (?) *ad Germanianum c. s. l.* 10, 72, 5—11, 7, 2—11, 11, 1?
 pp. XIII k. Mai. *ad Germanianum c. s. l.* 11, 63, 2
 a. 367 (368)—375 (377) IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA.⁴
 sine cons. *ad Theodosium mag. mil.* 4, 41, 1: *ad Iulianum pp. (?)* 11, 11, 2: *ad Maximum pp.*
 11, 48, 7: *ad Probum pp.* 11, 48, 8: *ad Claudium* 11, 75, 2
 a. 367 LVPICINO ET IOVINO VV. CC.³ CONSS.
 xv k. Sept. Ambianis *ad Praetextatum pu.* 8, 49, 1
 III k. Oct. Aureliano *pf. ann.* 11, 3, 1
 III id. Oct. Treu. *ad Florianum c. r. p.* 6, 4, 2—11, 68, 4?
 a. 368 VALENTINIANO II ET VALENTE II AA.⁵ CONSS.
 III k. Febr. Triu. *ad Praetextatum pu.* *10, 53, 9
 III id. Mart. Treu. *ad Probum pp.* 10, 6, 1?
 id. Mart. Treu. *ad Florianum c. r. p.* 11, 62, 4—11, 66, 2?
 III id. April. Olybrio *pu.* 9, 47, 19?
 VIII k. Mai. Treu. *Mauris Sitifensibus* 10, 32, 27?
 prid. non. Mai. Treu. *Remigio mag. off.* 1, 9, 4?
 pp. Rom. xv k. Sept. *ad Olybrium pu.* 2, 6, 6—7, 65, 4
 prid. k. Oct. Agrippinae *ad Probum pp. Illyr.* 11, 55, 2
 III non. Nou. *ad Probum pp.* 1, 55, 2?
 XIII k. Dec. Marcianop. *Ausonio pp.* 12, 39, 1
 k. Dec. Triu. *ad Claudium proc. Afr.* 10, 48, 9?
 id. Dec. Marcianop. *Ausonio pp.* 11, 8, 4
 VI k. Ian. *ad Honoratum cons. Byzacii* 1, 33, 1
 III k. Ian. Treu. *ad Viuentium pp.* 7, 61, 2
 a. 369 VALENTINIANO NP.⁶ ET VICTORE CONSS.
 XIII k. Febr. [acc. . . .] Sirmi *ad Probum pp.* 10, 53, 8
 pp. Beryto III k. Febr. *ad Archelaum com. Or.* 4, 61, 7
 x k. Mart. Treu. *ad Viuentium pp.* 10, 24, 1
 VII k. Mart. Treu. *Olybrio pu.* 7, 51, 2
 III k. April. *ad Florianum c. r. p.* 10, 10, 3
 v non. Mai. Marcianop. *ad Ausonium pp.* 12, 37, 4
 III non. Mai. Treu. *ad Olybrium pu.* 3, 12, 4
 III non. Mai. Treu. *ad Probum pp.* 9, 49, 7

¹ A. pro np. 8, 50, 19. 11, 23, 1 ² post cons. Val. et Val. AA. 4, 61, 7 ³ uu. cc. 6, 4, 2, om. rel. ⁴ Gratianum om. non solum eae constitutiones a. 368. 370, 373, quae errore compilatorum ad a. 365 relatae sunt, sed etiam aliae a. 367—372 ⁵ sic 11, 62, 4: Val. et Val. II AA. 1, 33, 1. 7, 65, 4 (cf. 10, 53, 9): Val. et Val. AA. II 1, 28, 1. 2, 6, 6: Val. et Val. AA. rel. ⁶ nob. c. PL ad 7, 51, 2

vi id. Mai. Treu. *ad Apodemium* 7, 61, 3
 prid. id. Mai. *ad Arthemium uic. Hisp.* 10, 30, 1
 v non. Iul. Nouioduni. acc. xv k. Aug. Marcianop. *Archelao c. s. l.* 10, 2, 4—11, 9, 1
 viii id. Iul. *ad Olybrium pu.* 9, 8, 4: *ad Claudium pp.* 1, 4, 2—7, 65, 4b
 prid. id. Oct. Treu. *ad Probum pp.* 9, 42, 3
 iii id. Nou. Treu. *ad Viuentium pp.* 10, 3, 5
 indictione xii *Ausonio pp.* 11, 13, 1

a. 370 VALENTINIANO ET VALENTE III AA.¹ CONSS.

pp. Beryto k. Ian. *ad Modestum pp.* 10, 32, 26?
 k. Mart. Treu. *ad Olybrium pu.* 2, 6, 7
 vii id. Mart. Marcianop. *ad Felicem c. s. l.* 10, 3, 6
 vi id. Mart. *ad Olybrium pu.* 10, 53, 10
 d. (?) vi id. April. Sirmio *ad Probum pp.* 12, 37, 5
 prid. id. Dec. Cp. *ad Modestum pp.* 9, 18, 8?

a. 371 GRATIANO A. II ET PROBO CONSS.

xii k. Febr. *ad Probum pp.* 7, 44, 2
 ii id. April. *ad Felicem cons. (c. s. l.?)* 6, 1, 7
 k. Mai. Cp. *ad Modestum pp.* 11, 49, 4?
 xiiii k. Iun. Treu. *ad senatum* 9, 43, 3
 iii k. Iul. Contionaci *ad Probum pp.* 9, 4, 4
 iiii id. Iul. Contionaci *ad Crescentem uic. Afr.* 11, 59, 4
 iii id. Iul. *ad Probum pp.* 6, 3, 13. 11, 53, 1
 iii id. Iul. Ancyrae *ad Modestum pp.* 10, 32, 31
 xvii k. Aug. *ad senatum* 5, 4, 18
 vii id. Aug. Contionaci *ad Maximum* 6, 22, 7
 iii id. Dec. Trin. *ad Ampelium pu.* 12, 50, 6
 x k. Ian. *Seuero mag. mil.* 12, 59, 1

a. 372 MODESTO ET ARINTHEO CONSS.

xvi k. Iun. *ad Probum pp.* 12, 57, 4
 d. pp. Bersti (?) non. Iun. *ad Modestum pp.* 11, 6, 2
 iii non. Iul. Nasonaci. acc. iii non. Sept. *ad Ampelium pu.* 12, 4, 1—12, 12, 1
 xii k. Sept. *Selenciae *ad Philematium c. s. l.* 11, 8, 5

a. 373 VALENTINIANO ET VALENTE IIII AA.² CONSS.

iiii id. Iun. Cyzico *ad Modestum pp.* 7, 65, 3
 xiii k. Iul. Apolloniae *ad Zosimum praes. Epiri nouae* 12, 24, 1
 iiii id. Aug. Hierapoli *ad senatum* 1, 55, 3
 xiiii k. Oct. Hierapoli *Modesto pp.* 12, 43, 1
 xiiii k. Dec. Med. *ad Zosimum praes. Epiri nouae* 12, 52, 2

a. 374 GRATIANO A. III ET EQVITIO CONSS.

pp. vii id. Febr. Rom. *ad Probum pp.* 9, 16, 7
 iii non. Mart. *ad Probum pp.* 8, 51, 2
 pp. Rom. x k. April. *Simplicio uic.* 9, 39, 1
 iii non. Dec. Treu. *ad Probum pp.* 7, 44, 3
 sine die *Tatiano c. s. l.* 4, 63, 2?

a. 375 POST CONSS. GRATIANI A. III ET EQVITH VC.

v id. April. Treu. *ad Chilonem* 10, 72, 6
 iii non. Aug. *Chiloni proc. Afr.* 11, 3, 2
 prid. id. Aug. Carnunti *Laodicio praes. Sard.* *9, 1, 19
 iii non. Dec. Antiochiae *Modesto pp.* 12, 57, 5

a. 376—378 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA.³

sine die *ad Antonium pp.* 11, 59, 5

¹ iiii aa. *PL ad* 2, 6, 7: aa. utrisque iii *Hal. ad* 2, 6, 7: aa. iii 10, 53, 10, aa. cons. *rel.*

² iiii aa. 12, 52, 2: iii aa. 12, 43, 1: aa. utrisque ii 1, 55, 3 (*Hal.*): aa. *rel.* ³ imppp. Valent. Val. et Grat. AAA. a. 376 9, 41, 16: a. 377 12, 23, 2. 12, 50, 7: *cf.* 3, 12, 5

a. 376 VALENTE V ET VALENTINIANO AA. CONSS.¹

lecta in senatu III id. Febr. *ad senatum* 3, 24, 2?
 VI id. Mart. Triu. *ad Hesperium proc. Afr.* 11, 41, 1
 pp. XVI k. Mai. Rom. *ad Maximinum pp.* 9, 22, 23
 III id. Iul. *ad Rufinum pu.* 1, 28, 3¹², 58, 1
 XV k. Oct. Treu. *ad Antonium pp. Gall.* 9, 41, 16
 lecta k. Dec. *ad Gracchum pu.* 3, 5, 1⁴, 20, 10

a. 377 GRATIANO A. III ET MEROBAVDE VC.² CONSS.

prid. non. Ian. Treu. *ad Gracchum pu.* 12, 1, 10
 VIII id. Ian. *Antonio pp.* 1, 38, 1
 XII k. Febr. *ad Hesperium pp.* 1, 38, 2
 VIII k. Febr. Antiochiae *Titiano c. s. l.* 12, 23, 2
 III k. Mart. Triu. *ad Hesperium pp.* 12, 50, 7
 III non. Mart. *ad Cataphronium* 1, 3, 6
 prid. non. April. Antiochiae *ad Modestum pp.* 12, 37, 6
 prid. non. Iul. Hierapoli *Fortunatiano c. r. p.* 10, 2, 5
 V id. Ang. Hierapoli *Modesto pp.* 12, 39, 2
 XVIII k. . . Hierapoli *ad Procopium* 12, 1, 11
 XVI k. Nou. Cp. *ad Flavianum uic. Asiae* 1, 6, 1
 XIII k. Nou. *ad Modestum pp.* 8, 10, 8
 III non. Nou. *ad Modestum pp.* 11, 62, 5

a. 378 VALENTE VI ET VALENTINIANO II AA. CONSS.

prid. id. Ian. Treu. *ad Antonium pp.* 4, 19, 24⁹, 31, 1
 III k. Febr. Treu. *ad Thalassium proc. Afr.* 7, 65, 5
 XII k. Mai. Triu. *ad Ausonium pp.* 12, 50, 8
 XV k. Sept. Rau. *ad Antonium pp.* 2, 7, 2

a. 379—384 (386) IMPPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA.³
 sine cons. *ad Eusignium pp.* 1, 29, 1: *Palladio c. s. l.* 4, 61, 9: *Arintheo pp.* (?) 11, 11, 3:
ad Hesperium proc. Afr. 11, 66, 3: *ad Nebridium c. r. p.* 11, 66, 4: *ad Florum pp.*
 11, 71, 1

a. 379 AVSONIO ET OLYBRIO CONSS.

non. April. Triu. *ad Hypatium pu.* 7, 65, 1
 prid. non. Iul. Scupis *Pancratio c. r. p.* 12, 23, 3
 III k. Aug. Med. *ad Hesperium pp.* 6, 32, 4
 III non. Aug. Med. acc. XIII k. Sept. *ad Hesperium pp.* 1, 5, 2
 X k. Oct. Rom. *ad Potitum uic.* 7, 48, 4
 k. Oct. *ad Syagrium mag. off.* 12, 42, 2
 VIII k. Nou. *ad Potitum uic.* 3, 2, 1
 VIII id. Dec. Sirmio *ad Hesperium pp.* 12, 23, 4

a. 380 GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS.⁴

VIII id. Ian. *Eutropio pp.* 1, 54, 4
 XVIII k. Febr. Thessal. *Neoterio pp.* 12, 1, 12
 VIII k. Febr. Triu. *nauculariis Afris sal.* 11, 6, 3
 pp. Carthagine III k. Mart. *ad Eucherium* 11, 8, 6
 III k. Mart. Thessal. *ad populum urbis Cp.* 1, 1, 1⁹, 29, 1
 prid. id. Mart. Aquil. *ad Hesperium pp.* 11, 8, 7
 XVI k. April. Thessal. *ad Neoterium pp.* 10, 32, 32
 VI k. April. Thessal. *Albuciano uic. Maced.* 3, 12, 5

¹ ual. a. (a. om. 4, 20, 10) v et ual. iun. cons. *Hal. ad* 1, 28, 3. 4, 20, 10 ² uc. *Th. ad* 12, 37, 11. 12, 39, 2, om. *rel.* ³ idem AAA. (= Valentinianus Valens et Gratianus) 3, 12, 5 a. 380 ⁴ sic 1, 1, 1. 1, 54, 4. 6, 23, 16. 8, 36, 3. 9, 3, 2. *Hal. L ad* 9, 4, 5: grat. a. v et th. aa. cons. *Hal. ad* 9, 29, 1: grat. v et th. i aa. cons. *Th. ad* 3, 12, 15: grat. a. v et th. a. i cons. in reliquis *Th. praeter* 11, 8, 6. 7, ubi est post cons. Ausonii et Olybrii

xv k. Iul. Thessal. *Eutropio* pp. 5, 1, 3?—5, 2, 1—6, 23, 16 9, 49, 8—12, 7, 1: *Neoterio* pp. 5, 7, 1: *Tatiano* pp. 8, 36, 3

xiiii k. Iul. *ad Syagrium* pp. 7, 62, 25

viii k. Iul. Thessal. *Restituto* pu. 12, 4, 2—12, 6, 1

pp. id. Iul. Rom. *ad Syagrium* pp. 7, 13, 4—12, 45, 1

vi id. Sept. Sirmio *Neoterio* 12, 47, 2?

xvi k. Dec. Thessal. *Eutropio* pp. 10, 12, 1

xv k. Ian. *Eutropio* pp. 5, 9, 1—6, 56, 4

iii k. Ian. Cp. *Eutropio* pp. 9, 3, 2—9, 4, 5

a. 351 EVCHERIO ET SYAGRIO VV. CC.¹ CONSS.

iiii id. Ian. Cp. *Eutropio* pp. 1, 1, 2

iii non. Febr. Cp. *Eutropio* pp. 12, 28, 3

viii k. Mai. *Aquil. *ad Valerianum* pu. 11, 41, 2—3

iii k. Iun. Cp. *Eutropio* pp. 5, 9, 2

iii non. Iun. Cp. *Eutropio* 2, 4, 40

prid. non. Iun. Cp. *Eutropio* pp. 11, 58, 2

iiii k. Iul. Cp. 1, 3, 7

prid. non. Iul. Cp. acc. xii k. Aug. *Palladio c. s. l.* 4, 61, 8

xii k. Aug. Heracl. *Palladio c. s. l.* 10, 6, 2: *Eutropio* pp. 10, 32, 33

iii k. Aug. Heracl. *Pancratio* pu. 1, 2, 2

viii non. Sept. *Cynegio* pp. 5, 20, 1

iiii k. Oct. Cp. *Eutropio* pp. 5, 34, 12

a. 352 ANTONIO ET SYAGRIO CONSS.²

viii k. Mart. Cp. *Floro* pp. 1, 19, 4

iii k. April. Cp. *Floro* pp. 11, 9, 2: *omnibus rectoribus prou.* 12, 49, 4

prid. non. April. *Pancratio* pu. 2, 12, 24—8, 4, 6

iii id. April. Cp. *haue Lampadi k. n.* 10, 75, 2

pp. Carthag. id. April. *ad Hypatium* pp. 10, 48, 10

d. (?) id. Mai. Tyro metropoli. pp. Beryto *Eutropio* pp. 12, 43, 2?

xv k. Iun. Cp. *Floro* pp. 4, 19, 25—9, 46, 9

vii k. Iun. Med. *ad procons. vicarios omnesque rectores* 10, 18, 1

prid. id. Iun. Cp. *Matroniano duci et praes. Sardiniae* 9, 27, 1

xii k. Iul. Pataui *ad Seuerum* pu. 11, 26, 1

x k. Aug. Cp. *Floro* pp. 12, 50, 9

xv k. Sept. Verona *Flauiano* pp. Ill. 9, 47, 20

x k. Sept. *Floro* pp. 9, 27, 2

iiii k. Sept. Cp. *Floro* pp. 11, 7, 3

lecta iii k. Sept. Capuae *ad Syagrium* pp. 10, 49, 11

pp. Beryto d. xii k. Oct. *Philagrio com. Or.* 12, 50, 10

x k. Nou. Cp. *Floro* pp. 10, 32, 34

vii k. Nou. Cp. *Panhellenio cons. Lydiae* 10, 11, 6

v id. Dec. *ad Hypatium* pp. 10, 48, 12

xv k. Ian. Cp. *Floro* pp. 5, 9, 3

383 MEROBAUDE II ET SATVRNINO CONSS.³

xv k. Febr. Cp. *Nebridio c. r. p.* 11, 59, 6—11, 71, 2?

iiii non. Febr. Cp. *Floro* pp. 12, 63, 1

xi Mart. Med. *ad Hilarianum* pp. 6, 57, 4

iii non. Mart. Med. *ad populum* 10, 25, 1—11, 48, 9

prid. non. April. Med. *Marcellino* 9, 27, 3

viii id. April. Cp. *Postumiano* pp. 10, 32, 35

xiiii k. Mai. Med. *Hypatio* pp. 1, 9, 5

iii k. Mai. Cp. *haue Hypati k. n.* 10, 72, 7

¹ uu. cc. 1, 3, 7, 12, 28, 3, *om. rel.* ² post cons. Syagrii et Eucherii 10, 48, 10 ³ post cons. Antonii et Syagrii 10, 72, 7

vi non. Mai. Med. *ad Hypatium* pp. 4, 44, 15
 xv k. Iun. Patauii *ad Hypatium* 1, 7, 2
 vi k. Iun. Patau *Mariniano uic. Hisp.* 9, 2, 13
 iii id. Iun. Cp. *ad Proculum* 8, 11, 6
 xvi k. Iul. *Veronae *ad Basilium c. s. l.* 10, 32, 36
 xvi k. Iul. Veronae. acc. prid. k. Aug. *ad Eusignium proc. Afr.* 1, 15, 1
 xiiii k. Aug. Cp. *Postumiano* pp. 10, 32, 37
 xii k. Aug. *Lolliano* 10, 23, 1
 v id. Oct. Cp. *Nebridio c. r. p.* 12, 23, 5
 vii k. Nou. Med. [acc. . . .] post cons. Merob. ii et Saturnini *ad Probum* pp. 12, 23, 1
 pp. xvii k. Ian. *ad Ammianum c. r. p.* 2, 9, 4
 sine die *Postumiano* pp. 11, 63, 3

a. 384 RICOMERE¹ ET CLEARCHO CONSS.

xv k. Febr. Cp. *Cynegio* pp. 8, 11, 7—10, 76, 1

a. 384—392 (393) IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA.²

sine cons. 11, 9, 3: *Nebridio pu.* 1, 43, 1: *Fausto c. s. l.* 4, 40, 1: *Cariobaudi duci Mesopot.* 4, 40, 2: *ad Andromachum c. r. p.* 5, 5, 4: *Tatiano pp. Or.* 11, 59, 8: *ad Nebridium c. r. p.* 11, 66, 5: *Drepanio c. r. p.* 11, 67, 1

a. 384 RICOMERE¹ ET CLEARCHO CONSS.

id. Febr. <i>ad Principium pu.</i> 1, 48, 2	vii k. Aug. Heracl. <i>ad senatum</i> 1, 16, 1
vi non. Mart. Cp. <i>Cynegio</i> pp. 12, 50, 11	v id. Sept. Aquil. <i>ad Praetextatum</i> pp. 1, 54, 5
iii k. April. Cp. <i>Nebridio c. r. p.</i> 11, 62, 6	xv k. Oct. Cp. 10, 71, 2
iiii id. April. Cp. <i>Cynegio</i> pp. 12, 35, 11	viii id. Nou. Cp. <i>ad Cynegium</i> pp. 10, 32, 38
xii k. Iun. Med. <i>ad Praetextatum</i> pp. 12, 9, 1	xiii k. Ian. Cp. <i>Florentio pf. Aug.</i> 9, 30, 1
iiii id. Iun. Heracl. <i>Trifolio c. s. l.</i> 12, 23, 7	v k. Ian. Med. [acc. . . .] post cons. Ric.
viii k. Aug. Heracl. <i>Trifolio c. s. l.</i> 11, 8, 8	et Clearchi <i>Symmacho pu.</i> 9, 29, 2?

a. 385 ARCADIO A.³ ET BAVTONE VC.⁴ CONSS.

xi (?) non. Ian. Cp. *Theodoro defens. ciuit.* 1, 55, 4
 k. Febr. Med. *ad Nicetium pf. ann.* 1, 23, 5
 iii non. Febr. Cp. *Cynegio* pp. 8, 11, 8
 xv k. Mart. Med. *ad Pelagium c. r. p.* 7, 62, 26—7, 65, 7
 v k. Mart. Med. *Neoterio* pp. 1, 4, 3
 iii id. Mart. Cp. *Trifolio c. s. l.* 12, 23, 8
 xviii k. Mai. Med. *ad Neoterium* pp. 10, 48, 13
 iii k. Mai. *ad Polemium* pp. 3, 26, 10
 prid. k. Mai. Cp. *Cynegio* pp. 9, 2, 14
 viii id. Mai. Cp. *Menandro uic. Asiae* 9, 46, 8
 viii k. Iun. Cp. *Cynegio* pp. 1, 11, 2
 k. Iun. *ad Principium* pp. 9, 47, 21
 prid. id. Iun. Med. *ad Neoterium* pp. 12, 57, 6
 xv k. Iul. Cp. *Cynegio* pp. 12, 50, 12
 x k. Iul. Cp. 3, 19, 3
 iii id. Iul. Treu. (?) *Desiderio uic.* 9, 44, 1
 xvi k. Aug. *Eutropio* pp. 9, 29, 3
 viii k. Aug. *Paulino pf. Aug.* 1, 3, 8
 pp. Alexandriae vii k. Aug. *Neoterio* pp. 3, 39, 5
 xviii k. Oct. Aquil. *ad Licinium* pp. 11, 60, 1
 xiiii k. Oct. Aquil. *ad Principium* pp. 12, 53, 1
 viii k. Oct. Aquil. *ad Principium* pp. 10, 16, 7
 vi k. Oct. Aquil. *ad Principium* pp. 11, 8, 9
 v id. Dec. Cp. *Cynegio* pp. 1, 40, 6

¹ richomere vulgo libri ² imppp. grat. ual. et th. aaa. pleraeque constitutiones annorum 384—386, item 4, 38, 14 a. 391: impppp. grat. ual. th. et arc. aaaa. multae constitutiones a. 385. 386 ³ i fere constanter ins. Th. ⁴ uc. vulgo om.

III id. Dec. Aquil. *Principio* pp. 12, 49, 5

III id. Dec. *Cynegio* pp. 9, 9, 31—9, 16, 8

X k. Ian. Cp. *Cynegio* pp. 10, 16, 8

a. 386 HONORIO NP. ET EVODIO CONSS.¹

III k. Febr. Cp. *Nebridio* pu. 11, 20, 1

XIII k. Mart. Cp. *Florentio* pf. Aug. 1, 37, 1

VI k. Mart. Cp. *Cynegio* pp. 11, 62, 7

III k. Mart. Cp. *Cynegio* pp. 1, 2, 3—3, 44, 14

prid. k. Mart. Cp. *Cynegio* pp. 12, 19, 1—12, 21, 1

pp. Hadrumeti VII id. Mart. *ad Principium* mag. off. 1, 31, 2

VI k. April. Cp. *Cynegio* pp. 11, 48, 10—11, 58, 3

prid. k. Mai. Cp. *Clearcho* pp. 11, 62, 8

k. Mai. 7, 71, 6

VII k. Iun. Cp. *Cynegio* pp. 1, 40, 7

X k. Iul. Cp. *edictum ad provinciales* 9, 27, 4

III k. Iul. Cp. *Nebridio* pu. 4, 58, 5

prid. non. Iul. Cp. *Cynegio* pp. 1, 25, 1

prid. non. Iul. Med. acc. III k. Sept. *ad Pinianum* pu. 12, 28, 4

prid. id. Iul. Med. *ad Eusignium* pp. 12, 59, 2

III k. Aug. Med. *Eusignio* pp. 11, 7, 4

non. Aug. Cp. *Cynegio* pp. 1, 40, 8

III non. Sept. *Valentiae* *Cynegio* pp. 10, 16, 9

VIII k. Non. Cp. *Cynegio* pp. 11, 51, 17—11, 53, 7—11, 63, 4?—11, 64, 1?—11, 64, 2—11, 68, 5?

VI k. Nou. Cp. *Cynegio* pp. 10, 72, 8

XIII k. Dec. Med. *ad Eusignium* pp. 7, 69, 1

VIII k. Dec. Cp. *Cynegio* pp. 10, 34, 1—10, 72, 9

III non. Dec. Med. *ad Eusignium* pp. 12, 59, 3

V id. Dec. Cp. *Cynegio* pp. 1, 40, 6

VIII k. Ian. *ad Eusignium* pp. 10, 32, 39

a. 387 VALENTINIANO A. III ET EVTROPIO CONSS.

prid. non. Mart. Med. *ad Eusignium* pp. 12, 17, 1

k. April. Cp. *Cynegio* pp. 10, 32, 40

V non. Iul. Cp. *Dextro c. r. p.* 7, 38, 2

prid. non. Iul. Cp. *Cynegio* pp. 10, 32, 41

a. 388 THEODOSIO A. II ET CYNEGIO CONSS.

prid. id. Mart. Thessal. *Cynegio* pp. 1, 9, 6 XV k. Nou. *Tatiano* pp. 11, 10, 1

a. 389 TIMASIO ET PROMOTO CONSS.

Med. X k. Febr. *Proculo* pu. 9, 22, 24

III k. Febr. Med. *ad Trifolium* pp. 11, 14, 1

V k. Mart. Med. *Constantiano* pp. Gall. 6, 55, 9

VII non. Mai. Med. *Tatiano* pp. 1, 26, 3

III non. Mai. Med. *Tatiano* pp. 12, 57, 7

XVII k. Iul. [acc. . . .] Tren. *ad Messianum c. r. p.* 8, 4, 7

VIII k. Aug. *Albino* pu. Rom. 6, 1, 8

VII id. Aug. Rom. *Albino* pu. 3, 12, 6

XVII k. Sept. Rom. *Albino* pu. 9, 18, 9

VIII k. Sept. Rom. *ad Albinum* pu. 11, 17, 1

VIII . . . [acc. . . .] Cp. *Pancratio* pu. 11, 43, 2?

V k. Sept. Rom. *Albino* pu. Rom. 11, 43, 3

VI id. Nou. [acc. . . .] Triu. *Constantiano* pp. Gall. 1, 48, 3—12, 19, 2

III k. Dec. Cp. *Cynegio* pp. 10, 72, 10

X k. Ian. Med. [acc. . . .] post cons. Timasii et Promoti *Polemio* pp. Ill. 1, 40, 9

III k. Ian. Med. *Proculo* pu. 5, 33, 1

¹ post cons. Arc. A. I et Bantonis uc. 1, 31, 2 (Th.)

a. 390 VALENTINIANO A. III ET NEOTERIO CONSS.

xii k. Febr. Med. *Tatiano* pp. 5, 35, 2
 prid. non. Febr. Med. *Drepanio proc. Afr.* 9, 3, 3
 xv k. Mart. Med. *Tatiano* pp. 9, 2, 15
 k. Mart. . . . pf. *Aug.* 10, 40, 8
 prid. non. Mart. Med. *ad Albinum pu.* 9, 12, 8
 viii id. Mart. Med. *Rufino mag. off.* 11, 10, 2
 prid. non. Iun. Med. *Seuerino c. r. p.* 9, 27, 5
 pp. xv k. Iul. Triu. *Floro* pp. 12, 50, 3
 xi k. Iul. Med. *Tatiano* pp. 1, 3, 9

a. 391 TATIANO ET SYMMACHO CONSS.

xi k. April. Med. *Tatiano* pp. *Or.* 10, 48, 14
 xvii k. Mai. Med. *Seuerino c. s. l.* 1, 28, 4
 id. Mai. *Concordiae Flauiano* pp. 1, 7, 3
 vi k. Iun. *Vicentiae Flauiano* pp. *Ill. et It.* 1, 18, 12-4, 39, 14: *Ricomeri com. et mag. utr. mil.* 12, 35, 12
 xiii k. Iul. Aquil. acc. id. Ian. *Hadrumeti post cons. Tatiani et Symm. un. cc. ad Magnilum uic. Afr.* 4, 44, 16
 k. Iul. *ad provinciales* 3, 27, 1
 prid. id. Iul. Aquil. *ad Alypium pu.* 11, 15, 1
 xv k. Aug. Cp. *Tatiano* pp. 11, 6, 4

a. 392 ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS.

xi k. Mart. Cp. *Romulo c. s. l.* 11, 7, 5 v id. April. Cp. *Tatiano* pp. 1, 55, 5
 iii non. Mart. Cp. *Potamio pf. Aug.* 1, 55, 5 vi k. Iun. Cp. *Tatiano* pp. 3, 12, 7
 id. Mart. *Tatiano* pp. 5, 10, 1

a. 392-395 IMPPP. THEODOSIUS ARCADIUS ET HONORIUS AAA.¹

sine cons. 11, 9, 3: *Rufino* pp. 11, 52, 1

a. 392 ARCADIO A. II ET RVFINO CONSS.

vii k. Iul. Cp. *Proculo pu.* 11, 25, 1
 v k. Aug. Cp. *Apodemio* pp. *Ill.* 10, 65, 5
 iii k. Aug. Cp. *Potamio pf. Aug.* 12, 50, 14
 prid. k. Aug. Cp. *Abundantio com. et mag. utr. mil.* 10, 32, 42
 vii k. Sept. Cp. *Rufino* pp. 12, 51, 1
 xviii k. Oct. *Tatiano* pp. 2, 12, 25
 prid. non. Nou. Cp. *Rufino* pp. 3, 39, 5
 iii id. Nou. Cp. *Marciano com. Or.* 10, 40, 9-12, 1, 13
 vii id. Dec. Cp. *Rufino* pp. 9, 9, 32
 sine die *Tatiano* pp. 11, 25, 2

a. 393 THEODOSIO A. III ET ABUNDANTIO VC.² CONSS.

prid. id. Ian. Cp. *Addeo com. et mag. utr. mil.* 1, 26, 4: *comitibus et mag. utr. mil.* 1, 46, 1
 iii k. Mart. Cp. *Aureliano pu.* 8, 11, 9
 xvii k. April. Cp. *Paterno* 11, 7, 6
 vi k. April. Cp. *Silvano duci et correctori limitis Tripol.* 12, 59, 4
 iii non. April. Cp. *Rufino* pp. 11, 58, 4
 prid. id. April. Cp. *Rufino* pp. 10, 19, 5-10, 32, 43
 prid. non. Iun. Cp. *Rufino* pp. 10, 45, 1
 iii id. Iul. Cp. *Rufino* pp. 9, 24, 3
 viii k. Aug. *Aureliano pu.* 5, 33, 2
 iii k. Aug. Cp. *Rufino* pp. 12, 37, 7
 v id. Aug. Cp. *Rufino* pp. 9, 7, 1-10, 32, 41
 iii k. Oct. Cp. *ad Rufinum* pp. 6, 17, 2

¹ imppp. val. th. et. arc. aaa. multae constitutiones a. 392. 393 libri nostri

² uc. Th. vulgo, om.

III non. Oct. Cp. *ad Flavianum proc. Afr.* 12, 55, 1

VI k. Nou. Cp. *Theodoto mag. off.* 12, 40, 1

III k. Dec. Cp. *Rufino pp.* 11, 58, 5

. . k. Dec. *Cynegio pp.* 5, 5, 5?

prid. non. Dec. Cp. *Rufino pp.* 9, 9, 33

III k. Ian. Cp. *Infantio com. Or.* 1, 9, 7

a. 394 ARCADIO III ET HONORIO II AA. CONSS.

III non. Mart. Cp. *Rufino pp.* 4, 3, 1

III k. Iun. Heracl. *Rufino pp.* *12, 56, 1

III k. Iul. Heracl. *Rufino pp.* 1, 4, 4¹¹, 41, 4

III non. Iul. Cp. *Rufino pp.* 8, 11, 10

VIII id. Nou. Tyro *Rufino pp.* 11, 59, 9

a. 395-402 (406) IMPP. ARCADIUS ET HONORIUS AA.¹

sine cons. *Limenio c. s. l.* 1, 40, 10: *Anthemio pp.* 4, 61, 10: *Lampadio pu.* 4, 61, 11: *Nebridio com. Asiae* 11, 50, 2: *Florentino pu.* 11, 17, 2: *ad populum* 11, 48, 11: *Florentio* 11, 48, 12: *Hadriano pp.* 11, 71, 3: *Mineruo c. s. l.* 11, 71, 4: *Mineruo c. r. p.* 11, 75, 3: *Silvano c. r. p.* 11, 78, 1: *Pulchro mag. utr. mil.* 12, 33, 3: *Clearcho pp. Ill.* 12, 57, 9

a. 395 OLYBRIUS ET PROBINO CONSS.

III non. Mart. Med. *Basilio pu.* 12, 48, 1

XV k. April. Med. *Dextro pp.* 12, 50, 15

XVII k. Iun. Med. *Ennodio proc. Afr.* 7, 62, 27¹⁰, 32, 45

XII k. Iun. Cp. *Theodoto pu.* 12, 21, 2

k. Iun. Cp. *Marcello mag. off.* 12, 22, 4

v id. Iun. Cp. *Rufino pp.* *11, 5, 1

XVII k. Iul. Med. *Messiano c. r. p.* 10, 48, 15: *ad provinciales et ad procons.* 12, 60, 1

XI k. Iul. Med. *Eusebio c. s. l.* 8, 11, 11

prid. id. Iul. Med. *Andromacho pp.* 12, 60, 2

VI k. Aug. Med. *Petronio uic.* 8, 2, 3

VIII id. Aug. *Hadriano c. s. l.* 11, 70, 3

VIII . . . Cp. *Pancratio pu.* 11, 43, 2

d. (?) v k. Sept. Rom. *Albino pu. Rom.* 11, 43, 3

III k. Oct. Med. *Theodoro pp.* 10, 32, 46

v id. Oct. Cp. *Rufino pp.* 2, 4, 41

id. Oct. Med. *Florentino pu.* 6, 60, 2

prid. k. Dec. Cp. *Caesario pp.* 11, 76, 1

prid. non. Dec. Cp. *Rufino pp.* 1, 37, 2

VIII k. Ian. Med. *Pasiphilo* 8, 4, 8⁹, 2, 16⁹, 37, 1

VII k. Ian. *Ennodio* 6, 30, 16

III k. Ian. Cp. *Caesario pp.* 10, 32, 47

a. 396 ARCADIO III ET HONORIO III AA. CONSS.

XVI k. Febr. Cp. *Martiniano c. s. l.* 12, 39, 3

non. Febr. Cp. pp. *Alexandriae Eutycheo Gennadio pf. Aug.* 1, 4, 5

XV k. Mart. Cp. *Claudio pu.* 12, 19, 3

VI k. Mart. Cp. *Eutychemio pp.* 5, 37, 24

v k. Mart. Cp. *Euthymio uic. Asiae* 12, 57, 8

III k. Mart. Cp. *ad Iudaeos* 1, 9, 9

v non. Mart. Cp. *Clearcho pu.* 1, 5, 3

XII k. April. Cp. *Remigio pf. Aug.* 1, 20, 1

XII k. April. *Aeternali proc. Asiae* 3, 31, 11⁶, 23, 17

VIII k. April. *Caesario pp.* 8, 12, 12

VIII k. April. Cp. *Simplicio proc. Asiae* 1, 35, 2

¹ imppp. theod. arc. et hon. aaa. 1, 37, 2 (a. 395) 11, 43, 2. 3 (a. 395) 11, 67, 2 (a. 396)

v k. April. Cp. *ad Paulum com. domorum* 7, 38, 3¹¹, 67, 2
 III k. April. Med. *Eusebio* pp. 11, 58, 6
 VII k. Mai. Cp. *Caesario* pp. 11, 46, 1
 v k. Iun. Med. *Hilario* *10, 29, 1
 XVI k.*Iul. *Hilario* pp. 12, 37, 8
 XI k. Aug. Cp. *Nebridio proc. Asiae* 7, 62, 28
 III non. Aug. Cp. *ad Africanum pu.* 2, 7, 3: *Caesario* pp. 9, 49, 9
 III id. Aug. Med. *Apollodoro c. r. p.* 7, 65, 8
 VI id. Dec. Cp. *Eutychiano* pp. 5, 5, 6
 XVIII k. Ian. Cp. *Eutychiano* pp. 10, 38, 1
 x k. Ian. Med. *Eusebio* pp. 11, 2, 2

a. 397

CAESARIO ET ATTICO CONS.

v id. Ian. Med. *Iuliano proc. Afr.* 7, 45, 12
 XI k. Mart. Cp. *Eutychiano* pp. 10, 78, 1
 VI k. Mart. Cp. *Remistheo duci Armeniae* 12, 50, 16
 XVI k. April. Med. *Probrino proc. Afr.* 10, 32, 52
 XVII k. Mai. Med. *ad senatum et populum* 4, 40, 3¹¹, 23, 2
 XV k. Iul. Cp. *Archelao pf. Aug.* 1, 12, 1
 VII id. Iul. Cp. *Anatolio pp. per Ill.* 10, 26 3
 prid. non. Sept. *Ancyrae Eutychiano* pp. 9, 8, 5
 VI k. Oct. Cp. *Africano pu.* 6, 23, 18
 k. Nou. *Asterio com. Or.* 11, 43, 4
 VI id. Nou. Cp. *Eutychiano* pp. 9, 1, 20
 XV k. Ian. Med. *Vincentio pp. Gall.* 3, 13, 5: *Petronio uic. Hisp.* 7, 32, 11⁸, 5, 2
 XII k. Ian. Med. *Florentio pu.* 3, 23, 1¹⁰, 32, 48
 x k. Ian. Med. *Mineruo c. r. p.* 1, 33, 2

a. 398

HONORIO A. III ET EUTYCHIANO¹ CONS.

k. Febr. Cp. *Romuliano pu.* 12, 35, 13
 III non. Febr. Cp. *Eutychiano* pp. 1, 9, 8
 VIII id. Febr. Cp. *Osio mag. off.* 12, 40, 2
 id. Febr. Med. *Theodoro* pp. 10, 32, 49
 XII k. Mart. Med. *Vincentio* pp. 12, 50, 17
 non. Mart. Cp. *Eutychiano* pp. 11, 59, 10
 v id. Mart. Cp. *Simplicio com. et mag. utr. mil.* 11, 61, 2
 VIII k. April. Cp. 12, 37, 9
 VI k. Mai. Med. *Theodoro* pp. 1, 3, 10
 XII k. Iun. Med. *Victorio proc. Afr. et Dominatori uic. Afr.* 12, 55, 2
 x k. Iun. Cp. *Eutychiano* pp. 12, 37, 10
 VIII k. Iun. Med. *Firmino c. s. l.* 11, 74, 1
 VIII k. Iun. Med. *Theodoro* pp. 10, 19, 6
 III k. Iul. *Nicaeae Seuero pu.* 12, 49, 6
 prid. non. Iul. *Nicom. Eutychiano* pp. 11, 62, 9
 VI k. Aug. *Mnizo Eutychiano* pp. 1, 3, 11¹² 1, 4, 6⁷ 7, 62, 29
 v id. Oct. Cp. *Seuero pu.* 8, 11, 14
 VIII k. Nou. Cp. *Eutychiano* pp. 10, 32, 50
 id. Dec. *Eutychiano* pp. 8, 11, 15
 XVIII k. Ian. Cp. *Osio mag. off.* 11, 10, 3
 XII k. Ian. Med. *Theodoro* pp. 1, 24, 1⁸, 11, 13
 pp. Rom. *Mineruo c. r. p.* 10, 16, 10

a. 399

THEODORO² CONS.

III k. Febr. Ran. *Macrobio* [pp. *Hisp.*] et *Procliano uic. v prou.* 1, 11, 3
 XIII k. Mart. Med. *Messalae* pp. 11, 3, 3

¹ nc. ins. 11, 61, 2. 12, 37, 9. 10 (Th.) ² nc. ins. Th., om. libri nostri

III id. April. Cp. *Eutychiano* pp. 11, 62, 10
 XVI k. Iun. Med. *Messalae* pp. 10, 75, 3¹¹, 65, 5
 VII id. Iun. Med. *Theodoro* pp. 7, 62, 30
 VII k. Iul. Brixiae *Sapidiano uic. Afr.* 1, 3, 13
 VIII k. Aug. Cp. *Eutychiano* pp. 9, 47, 22
 XIII k. Sept. Patauil *Apollodoro proc. Afr.* 1, 11, 4
 XII k. Sept. *Messalae* pp. *1, 54, 6⁴, 44, 17⁹, 41, 17¹⁰, 32, 51
 prid. non. Sept. Altino *Messalae* pp. 11, 23, 3
 id. Sept. Med. *Stilichoni com. et mag. utr. mil.* 12, 38, 1
 VII k. Oct. Cp. *Seuerino pu.* 12, 10, 1
 III k. Oct. Altino *Messalae* pp. 12, 55, 3¹², 58, 2?
 XII k. Dec. *Messalae* pp. 3, 11, 7
 VI k. Ian. *Messalae* pp. 1, 51, 3
 III k. Ian. *Eutychiano* pp. 1, 9, 10

a. 400

STILICHONE ET AVRELIANO¹ CONSS.²

XVI k. Febr. Med. *Vincentio* pp. 12, 40, 3
 XI k. Febr. Cp. *Aemiliano mag. off.* 12, 40, 4
 pp. Rom. in foro Aproniano VIII k. Febr. *Flauiano pu.* 11, 2, 3
 prid. non. Febr. Rau. *Hadriano* pp. 1, 3, 14
 III non. Mart. Med. *Flauiano pu.* 5, 62, 24
 prid. id. Mart. Med. *Apollodoro proc. Afr.* 10, 20, 1
 XIII k. April. Med. *Stilichoni mag. mil.* 12, 35, 14
 VI id. Iun. Med. *Benigno uic. urbis Rom.* 10, 72, 11
 III k. Iul. Med. *Vincentio* pp. *Gall.* 11, 49, 13¹⁴*11, 66, 6
 VI k. Sept. *Hadriano* pp. 11, 59, 11
 XV k. Dec. Med. *Messalae* pp. 2, 14, 1
 V k. Dec. Med. *Messalae* pp. 10, 30, 2
 V k. Dec. *Messalae* pp. 12, 50, 18
 k. Dec. Med. *Messalae* pp. 11, 74, 2
 prid. k. Ian. Med. *Pompeiano proc. Afr.* *9, 26, 1¹⁰, 72, 12¹², 61, 3

a. 401

VINCENTIO ET FRAVITO³ CONSS.

III k. Mart. Med. *Limenio c. s. l.* 1, 32, 1: *Hadriano* pp. 10, 16, 11
 VIII k. April. Med. *Hadriano* pp. 10, 71, 3
 prid. k. April. Med. *prouincialibus prouinciae consularis* 12, 37, 11
 III id. Iul. Med. *Hadriano* pp. 10, 19, 7
 VI k. Aug. *Nestorio c. r. p.* 11, 73, 1

a. 402—408 IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA.⁴sine cons. *Petronio* pp. 11, 74, 3

a. 403

THEODOSIO A.⁵ ET RVMORIDO⁶ CONSS.

V k. Mart. Rau. *Hadriano* pp. 12, 45, 2
 VII k. April. Rau. *Septimio proc. Afr.* 12, 50, 19
 pp. III id. Iun. *Caesario* pp. 7, 41, 2
 V non. Oct. *Hadriano* pp. 3, 27, 2

a. 404

HONORIO A. VI ET ARISTAENETO CONSS.

VIII k. April. Rom. *Hadriano* pp. 12, 38, 2
 VI id. April. *ad Caccilianum uic.* 1, 51, 4
 prid. k. Iul. Cp. *Anthemio mag. off.* 10, 20, 1
 VIII id. Iul. Rom. *Exsuperantio Iulio et ceteris decurialibus* 11, 14, 2
 III k. Sept. Cp. *Studio pu.* 1, 3, 15

¹ uu. cc. *ins. Th.* ² stilichone cons. 2, 14, 1 ³ frauita *Th. ad* 11, 73, 1 *Contius ad* 10, 16, 11 ⁴ impp. arc. et hon. aa. a. 401 1, 3, 15: a. 405 5, 4, 19. 5, 27, 2: a. 406 8, 1, 4. 11, 4, 1 ⁵ a. 3, 27, 2: II 7, 41, 2: a. I *Th. ad* 12, 45, 2. 12, 50, 19 ⁶ sic 12, 45, 2. 12, 50, 19: *rumoridae PL ad* 3, 27, 2, *rumoridio Hal. ad* 3, 27, 2, *rumorido uel rumoride V ad* 7, 41, 2

a. 405

STILICHONE II ET ANTHEMIO CONSS.

- iii id. Iun. Nicaeae *Eutychiano* pp. 5, 4, 19
 x k. Aug. Ancyrae *Aemiliano* mag. off. 12, 27, 1
 prid. id. Aug. Ancyrae *Nestorio* c. r. p. 12, 23, 9
 id. Nou. Cp. *Anthemio* pp. 5, 27, 2
 vii id. Dec. Cp. *Anthemio* pp. 1, 26, 5
 prid. k. Ian. Med. [*Caeciliano* pp. 1, 55, 7?]

a. 406

ARCADIO A. VI ET PROBO¹ CONSS.

- iii id. Ian. Rau. *Longiniano* pp. 11, 4, 1
 viii k. April. Rau. *Longiano* pp. 12, 45, 3
 v id. April. Cp. *Anthemio* pp. 12, 37, 12
 v k. Iul. Cp. *Aemiliano* pu. 8, 11, 16: *Philometori* c. s. l. 11, 8, 10
 xiii k. Aug. Cp. *Aemiliano* pu. 8, 1, 4
 prid. id. Oct. Cp. *Anthemio* pp. 2, 12, 26
 xi k. Nou. Cp. *Aemiliano* pu. 8, 10, 9
 v k. Dec. Cp. *Anthemio* pp. 1, 47, 1
 iii k. Ian. Rau. *Nestorio* c. r. p. 4, 44, 19?

a. 407

HONORIO VII ET THEODOSIO II AA. CONSS.

- viii k. Mart. Rom. *Senatori* pp. 1, 5, 4
 xvi k. April. Cp. *Anthemio* pp. 6, 30, 17, 12, 57, 10
 iiii non. Aug. Cp. *Anthemio* pp. 12, 50, 20
 id. Oct. Rau. *Epiphano* pu. 12, 19, 4

a. 408

BASSO ET PHILIPPO CONSS.

- vi k. Febr. *Lucio* c. s. l. 10, 72, 13
 iii non. Febr. Rom. *Curtio* pp. 1, 45, 1

a. 409—423 (424)

IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA.²

- sine cons. *Gaisoni* c. s. l. 4, 61, 12: *Theodoro* pp. 4, 63, 3: *Anthemio* pp. 4, 63, 4,
 11, 64, 3: *Maximino* c. s. l. 4, 63, 6: *Minervio* c. r. p. 11, 75, 3: *Eustathio* pp. [Or.]
 et *Nestorio* pp. Ill. 12, 46, 4: *Hadriano* pp. 12, 61, 4

a. 408

BASSO ET PHILIPPO CONSS.

- iii id. April. Cp. *Herculio* pp. 10, 49, 1
 v k. Mai. Cp. *Anthemio* pp. 3, 12, 8
 iiii k. Iun. Cp. *Anthemio* pp. 1, 9, 11
 xvii k. Nou. *Theodoro* pp. 4, 2, 16
 vii k. Dec. Rau. *Theodoro* pp. 1, 40, 11: . . . c. s. l. 12, 43, 3
 iii k. Dec. Rau. *Flauiano* pp. 2, 15, 1?
 vii id. Dec. Cp. 10, 23, 17
 id. Dec. *Theodoro* pp. 1, 4, 8

a. 409

HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS.

- xiii k. Febr. *Anthemio* pp. 11, 2, 4—11, 6, 6—11, 28, 1?
 xii k. Febr. Rau. *Caeciliano* pp. *1, 4, 9—1, 55, *7—8—9—4, 20, 11—9, 44, 12
 k. Febr. Rau. *Caeciliano* pp. 1, 4, 10: *Theodoro* pp. 5, 4, 20?—5, 8, 1
 viii k. Mart. Cp. *Monaxio* pu. 8, 11, 17
 prid. k. Mart. *Anthemio* pp. 1, 3, 16
 x k. April. Cp. *Anthemio* pp. 12, 37, 13
 k. April. Rau. *Iouio* pp. 1, 9, 12—1, 12, 2
 xiii k. Aug. Cp. *Anthemio* pp. 1, 45, 2—10, 74, 1—11, 2, 5
 viii id. Aug. Cp. *Anthemio* pp. 11, 41, 5
 xii k. Sept. *Eudoxiopoli* *Actio* pu. 1, 2, 4—4, 63, 5
 x k. Oct. Cp. *Anthemio* pp. 9, 38, 1
 [iii id. Dec. Rau. *Theodoro* pp. 1, 4, 11—8, 50, 20]

¹ ne. ins. 12, 37, 12 (Th.) ² impp. arc. hon. et th. aaa. 1, 4, 8 (a. 405): Constantius in hoc Codice omittitur, cf. 10, 10, 4

VIII k. Ian. Cp. *Anthemio* pp. 10, 77, 1

sine die *Monaxio* pu. 5, 34, 13

a. 410

VARANE CONS.

XVIII k. Sept. Rau. *Faustino* pp. 4, 40, 4?—11, 2, 6

VII k. Sept. Cp. *Anthemio* pp. 10, 22, 1

prid. non. Sept. Cp. *Isidoro* pu. 1, 19, 6—8, 57, 2—8, 58, 1

VII k. Oct. Rau. *Palladio* proc. *Afr.* 12, 21, 3

a. 412

HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONS.

V k. Febr. Cp. *Anthemio* pp. 11, 28, 1

prid. k. Febr. Rau. *Seleno* pp. 11, 59, 12

XV k. Mart. Rau. *Melitio* pp. 10, 48, 16

prid. k. Mart. Rau. *Eucharis* suo sal. 10, 72, 14

VI id. Mart. Rau. *Eucharis* proc. *Afr.* 10, 32, 53

XVI k. April. Rau. *nauculariis per Africam* 11, 6, 5

id. April. Rau. *Probo c. s. l.* 11, 62, 11

XV k. Iun. Cp. *Anthemio* pp. 11, 10, 4

VIII k. Iun. Rau. *Melitio* pp. 1, 2, 5

VII k. Aug. Rau. *Iohanni* pp. 1, 9, 13

VIII id. Aug. Cp. *Philippo* pp. 1, 9, 14

VII k. Nou. Cp. *Anthemio* pp. 10, 25, 2

VI k. Ian. *Monaxio* pp. 1, 40, 12

a. 413 LVCIO VI.¹ CONS. in Oriente: POST CONS. HONORII VIII ET THEODOSII V AA.
in Occidente².

XII k. Mart. Rau. *Iohanni* pp. 6, 23, 19

XII k. April. Cp. *Anthemio* pp. 1, 6, 2: *Prisciano* pu. 12, 11, 1—2—12, 13, 1—12, 14, 1

prid. non. April. *Anthemio* pp. 8, 11, 18

V k. Mai. Cp. *Anthemio* pp. 3, 13, 6

VIII id. Iun. Rau. *Faustino* pp. 12, 19, 5

VII id. Iun. Rau. *Iohanni* pp. 12, 23, 10

prid. id. Iun. Rau. *Iohanni* pp. 12, 40, 5: *Gaisoni com. et mag. mil.* 12, 42, 3

a. 414

CONSTANTIO ET CONSTANCE³ CONS.⁴

V non. Mart. Rau. *Hadriano* pp. 12, 40, 6

prid. non. Mart. Rau. *Iuliano* proc. *Afr.* 2, 21, 8—3, 6, 3

XIII k. Mai. ad *Anthemium* pp. 9, 47, 23

XIII k. Iun. *Mauriano com. domest. et uices ag. mag. mil.* 11, 45, 1

III id. Iun. Cp. *Probo c. s. l.* 8, 16, 8—11, 48, 15?—11, 59, 13

VI id. Aug. Rau. *Vrsacio c. r. p.* 1, 33, 3

III k. Sept. Rom. *Iuliano* proc. *Afr.* 7, 52, 6

XIII k. Dec. *Constantio mag. mil.* 12, 37, 14

prid. k. Dec. Cp. *Monaxio* pp. 10, 53, 11

id. Dec. Cp. ad *Hypatium mag. mil. per Or.* 1, 29, 2

a. 415

HONORIO X ET THEODOSIO VI AA.⁵ CONS.

XIII k. Mart. Cp. ad *populum* 2, 19, 12: *Anthemio* pp. 12, 57, 11

III non. Mart. Cp. *Aureliano* pp. 9, 12, 9—9, 28, 1

VIII k. Aug. Rau. *Graccho* pu. 12, 59, 5

V k. Sept. Rau. *Symmacho* proc. *Afr.* 8, 35, 13

III k. Sept. Rau. *populo Carthaginiensi* 1, 11, 5

non. Sept. *comitibus et mag. mil.* 11, 61, 3

XIII k. Nou. Cp. *Aureliano* pp. 1, 9, 15

prid. k. Nou. Cp. *Vrso pu. et Aureliano* pp. *Or. et Strategio* pp. per *Ill.* 12, 16, 1

III id. Nou. Cp. *Helioni mag. off.* 12, 20, 2

¹ uc. *uulgo* om. ² lucio uc. cons. 12, 19, 5 ³ constante et constantio 11, 59, 13 et *Hal. ad* 8, 16, 8: uu. cc. *ins. Th. ad* 1, 29, 2. 9, 47, 23. 11, 44, 11. 12, 37, 14 ⁴ constantio uc. cons. 2, 21, 8 ⁵ honorio ... aa.] aa. x et vi *Hal. ad* 1, 51, 5

III non. Dec. *Aureliano* pp. 11, 59, 14

III id. Dec. *Seleuco* pp. 1, 51, 5

a. 416

THEODOSIO A. VII ET PALLADIO¹ CONSS.²

VII id. Ian. Rau. *Palladio* pp. 10, 17, 1

VIII id. Febr. Cp. *Eustathio quaest. et Helioni mag. off.* 12, 19, 6

VI id. Febr. Cp. *Narsi com. et castrensi sacri palatii* 12, 25, 1

III id. Mart. Cp. *edictum ad populum urbis Cp. et omnes prouinciales* 6, 23, 20

V non. Mart. Rau. *Palladio* pp. 10, 32, 54

III k. Iul. Cp. *Anysio c. s. l. et Tauro c. r. p.* 12, 23, 11

X k. Aug. Cp. *Vrso pu.* 12, 24, 1

III k. Sept. *Eudoxiopoli Monaxio* pp. 9, 47, 24

k. Sept. *Eudoxiopoli Monaxio* pp. 1, 46, 2

X k. Oct. Rau. *Palladio* pp. 12, 60, 3

III k. Oct. Cp. *Monaxio* pp. 1, 3, 17

III non. Oct. Cp. *Monaxio* pp. 10, 65, ■

prid. non. Nou. Cp. *Helioni com. et mag. off.* 12, 26, 1

III id. Nou. Cp. *Monaxio* pp. 12, 18, 1

a. 417

HONORIO A. XI ET CONSTANTIO II³ CONSS.

prid. id. Mart. Cp. *Monaxio* pp. 8, 53, 28

prid. id. Mart. Rau. *Sebastio com. primi ord.* 11, 53, 7—11, 59, 15

VIII k. Nou. Cp. *Vitaliano duci Libyae* 1, 51, 6

VII k. Ian. Rau. *Palladio* pp. 12, 53, 2

a. 418

HONORIO XII ET THEODOSIO VIII AA. CONSS.

III non. Febr. Cp. *Monaxio* pp. 1, 3, 18

a. 419

MONAXIO ET PLINTA CONSS.

VI k. Iul. Rau. *Palladio* pp. 11, 48, 16

VIII k. Oct. *Monaxio* pp. 9, 47, 25

a. 420

THEODOSIO A. VIII ET CONSTANTIO III CONSS.⁴

III non. Mai. Cp. *Monaxio* pp. 8, 10, 10

VIII id. Mai. Rau. *Palladio* pp. 1, 3, 19

XIII k. Oct. Cp. *Eustathio* pp. 12, 44, 1

V k. Oct. Rau. *Maximo pu.* 6, 55, 10

III k. Ian. Cp. *Patricio c. r. p.* 10, 1, 9

a. 421

EUSTATHIO ET AGRICOLA CONSS.

VI id. Mart. Rau. *Palladio* pp. 9, 9, 34

VIII id. Iul. Rau. *Palladio* pp. 9, 40, 3—10, 1, 10—10, 10, 4

prid. id. Iul. *Philippo* pp. *Ill.* 1, 2, 6—11, 21, 1

a. 422

HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS.

prid. id. Ian. Cp. *Scholastico u. s. com. et castrensi s. p.* 12, 25, 2

V non. Mart. Cp. *Eustathio* pp. 12, 40, 7

X k. April. Cp. *Eustathio* pp. 1, 51, 7—2, 7, 4

V id. Iul. Rau. *Iohanni* pp. 2, 13, 2—4, 4, 1—4, 26, 13—8, 15, 8—11, 48, 17—12, 60, 4

III non. Nou. Rau. *ad Marinianum* pp. 5, 1, 4—5, 4, 9—5, 18, 11—5, 19, 1

VIII id. Nou. Cp. *Florentio pu.* 12, 5, 1

a. 423

ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS.⁵

XVI k. Mart. Cp. *Asclepiodoto* pp. 1, 2, 7—11, 75, 4—12, 37, 15

non. Mart. Cp. *Asclepiodoto* pp. 11, 60, 2

VII id. Mart. Rau. *Venantio* pp. 12, 16, 2

VII id. Mart. Cp. *Asclepiodoto* pp. 12, 39, 4

III k. April. Cp. *Asclepiodoto* pp. 7, 51, 3—7, 62, 31

V id. April. Cp. *Asclepiodoto* pp. 1, 9, 16

¹ uc. ins. *Th.* ad 9, 47, 23. 10, 65, 6. 12, 26, 1 ² th. a. VII et qui fuerit nuntiatus
² 2, 25, 1 (*Th.*) ³ uc. ins. 12, 53, 2 (*Th.*) ⁴ theod. a. VIII et qui fuerit nuntiatus
⁵ 12, 44, 1 (*Th.*) ⁵ mar. et ascl. conss. 4, 20, 12 (*cf. Addenda*) 6, 7, 3

prid. k. Iun. Cp. *Asclepiodoto* pp. 1, 51, 8: *Macedonio mag. mil.* 3, 21, 2
 vi id. Iun. Cp. *Asclepiodoto* pp. 1, 11, 6
 viii id. Aug. Rau. *consulibus praet. trib. pl. senatui suo sal. dicunt* 4, 20, 12⁶, 7, 3⁹,
 1, 21⁹, 2, 17⁹, 46, 10
 iii k. Oct. *Seuerino pu.* 8, 10, 11

a. 423—424

IMP. THEODOSIVS A.

a. 424

VICTORE VC. CONS.

v id. Ian. *Seuerino pu.* 8, 11, 19
 xvii k. Febr. Cp. *Maximino c. s. l.* 11, 9, 4
 xiii k. Mart. Cp. *Asclepiodoto* pp. 6, 13, 2⁶, 36, 8
 vi k. Mai. Cp. *Salustio quaestori* 1, 30, 1
 iii k. Mai. *Helioni com. et mag. off.* 1, 30, 2
 v id. Iul. Cp. *Maximino c. s. l.* 11, 7, 7
 vi id. Oct. Cp. *Isidoro pp. Ill.* 1, 2, 8¹⁰, 16, 12

a. 424—425

IMP. THEODOSIVS A. ET VALENTINIANVS C.¹sine cons. *Maximino c. s. l.* 12, 23, 12

a. 424

VICTORE VC.² CONS.

xvii k. Nou. Cp. *Maximino c. s. l.* 11, 8, 11
 xviii k. Dec. Cp. *Asclepiodoto* pp. 7, 39, 3
 xiii k. Ian. Cp. *Constantio pu.* 1, 28, 5

a. 425

THEODOSIO A. XI ET VALENTINIANO C. CONS.

iii k. Mart. Cp. *Constantio pu.* 11, 19, 1
 id. Mart. Cp. *Theophilo pu.* 12, 15, 1
 iii non. Mai. *Actio pp.* 1, 24, 2
 viii k. Iun. *Maximino c. s. l.* 11, 8, 12
 id. Dec. Cp. *Valerio c. r. p.* 11, 68, 6

a. 425—450

IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA.

sine cons. *Cyro pp.* 10, 71, 4. 11, 43, 5. 6. 12, 8, 2. 12, 21, 5. 12, 50, 21: *Hormisdas pp.*
 11, 22, 1: *Eutychiano pp.* 11, 43, 7: *Iohanni c. r. p.* 11, 77, 1: *Eudoxio c. s. l.*
 11, 78, 2. 12, 23, 13: *ad . . . pu.* 12, 1, 15: *Apollonio pp.* 12, 1, 16: *ad senatum*
 12, 2, 2. 12, 3, 1: *Sporacio com. domest.* 12, 17, 3: *Nomo mag. off.* 12, 19, 7. 8¹²,
 21, 6. 12, 26, 2: *Florentio pp.* 12, 23, 14: *Protopeni pp.* 12, 49, 8: *Apollonio mag.*
mil. praes. et Anatolio mag. mil. per Or. 12, 54, 4: *Thomae pp.* 12, 57, 13: *Anatolio*
mag. mil. 12, 59, 7

a. 426

THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONS.³

x k. Febr. Cp. *Hierio pp.* 9, 48, 1⁹, 49, 10
 vii k. Mart. Cp. *Acacio c. s. l.* 11, 8, 13
 prid. non. Mart. Rau. *Basso pp.* 11, 72, 1
 iii k. April. Rau. *Basso pp.* 5, 4, 21⁶, 7, 4
 vii id. April. Rau. *Basso pp.* 1, 4, 7
 x k. Iul. Nicom. *Hierio pp.* 12, 49, 7¹², 59, 5
 k. Iul. Nicom. *Acacio c. s. l.* 11, 8, 14?
 viii id. Nou. Rau. *ad senatum* 1, 14, 2³—1, 19, 7¹, 22, 5: *ad senatum urbis Rom.*
 6, 30, 18⁶, 55, 11⁶, 56, 5⁶, 60, 3⁶, 61, 1⁸, 55, 9
 vii k. Ian. Cp. *Cyro pu.* 2, 7, 5
 sine die *Basso pp.* 11, 48, 18. 12, 1, 14

a. 427

HIERIO ET⁴ ARDABVRE⁵ CONS.

x k. April. Cp. *Valerio c. s. l.* 11, 8, 15
 xii k. Iun. *Eudoxio pp.* 1, 8, 1?

¹ impp. hon. et th. aa. 7, 39, 3 (a. 424): et ual. c. om. 1, 28, 5 ² uc. uulgo om. ³ theod.
 a. xii et ual. c. ii cons. 1, 7, 4. 1, 14, 3, cf. 1, 14, 2 ⁴ hierio et om. PL ad 1, 8, 1,
 nisi ea constitutio ad a. 447 pertinet ⁵ sic 11, 8, 15: ardaburio 1, 8, 1. 1, 50, 2. 12, 40, 8

- xiiii k. Sept. *Helioni mag. off.* 12, 40, 8
 prid. id. Oct. Cp. *ad Antiochum pp.* 1, 50, 2
 a. 428 FELICE ET TAVRO¹ CONSS.
 prid. k. Febr. Cp. *Proculo pu.* 12, 5, 2?
 x k. Mart. Cp. *Hierio pp.* 2, 57, 2⁵, 3, 17⁵, 4, 22⁵, 11, 6⁶, 18, 1⁶, 24, 11⁶, 61, 2
 xi k. Mai. *Florentio pp.* 1, 4, 12¹¹, 41, 6: *Hierio pp.* 8, 53, 29
 iii k. Iun. Cp. *Florentio pp.* 1, 5, 5¹, 6, 3
 v id. Iun. Cp. *Florentio pp.* 10, 34, 2¹⁰, 35, 1
 a. 429 FLORENTIO ET DIONYSIO CONSS.³
 iii k. Mart. Rau. *Volusiano pp.* 10, 72, 15¹², 60, 5
 v id. Mart. *Florentio pp.* 6, 62, 4
 vi k. April. Cp. *Florentio pp.* 1, 19, 8
 v k. Mai. Rau. *Celeri proc. Afr.* 10, 22, 2¹¹, 59, 16
 iii k. Iun. Cp. *Iohanni c. s. l.* 1, 9, 17
 iii id. Iun. Rau. *ad Volusianum pp.* 1, 14, 4¹¹, 71, 5?
 a. 431 BASSO ET ANTIOCHO CONSS.³
 v k. April. Cp. *Antiocho pp.* 1, 12, 3
 iii k. Mai. Rau. *Flauiano pp.* 4, 61, 13¹¹, 75, 5
 a. 432 AETIO ET VALERIO⁴ CONSS.⁵
 viii k. April. Rau. *Flauiano pp.* 12, 16, 3
 v k. April. Cp. *Hierio pp.* 1, 12, 4
 iii id. Iun. Cp. *Heliodoro pu.* 12, 17, 2
 a. 433 THEODOSIO A. xiiii ET MAXIMO CONSS.
 v non. Iul. Cp. *ad Taurum pp.* 1, 51, 9
 a. 434 ARIOBINDO ET ASPARE CONSS.
 xiiii k. Iul. Cp. *Tauro pp.* 11, 62, 12
 v k. Dec. Cp. *Leontio pu.* 11, 24, 2
 xviii k. Ian. *ad Taurum pp.* 1, 3, 20
 a. 435 THEODOSIO XV ET VALENTINIANO III AA. CONSS.⁶
 iii k. Febr. Cp. *Valerio mag. off.* 12, 21, 4
 iii non. Aug. Cp. *Leontio pu.* 1, 5, 6
 viii id. Oct. Cp. *Hermocrati c. r. p.* 10, 10, 5
 a. 436 ISIDORO ET SENATORE CONSS.
 viii id. Mart. Cp. *Apollonio c. s. l.* 11, 9, 5
 iii non. April. Cp. *Isidoro pp.* 10, 32, 55¹², 57, 12
 prid. non. Iun. Cp. *Isidoro pp.* 10, 32, 56...59¹¹, 28, 2¹¹, 29, 1
 v k. Sept. *Apameae Dario pp.* 10, 17, 2
 a. 438 THEODOSIO A. xvi ET FAVSTO CONSS.⁷
 prid. Febr. Cp. *Florentio pp.* 1, 5, 7¹, 7, 5¹, 9, 19
 prid. non. Nou. Cp. *Aureliano c. r. p.* 6, 62, 5¹¹, 10, 5?
 a. 439 THEODOSIO A. xvii ET FESTO CONSS.
 xiii k. Febr. Cp. *Florentio pp.* 1, 51, 10. 3, 25, 1
 x k. April. *Cyro pu.* 1, 2, 9¹¹, 18, 1
 iii non. April. *Florentio pp.* 1, 24, 3
 viii id. April. Cp. *Florentio pp.* 1, 2, 10¹¹, 4, 2
 vii id. April. Cp. *Florentio pp.* 1, 14, 5⁴, 65, 30
 xiii k. Mai. Cp. *ad Florentium pp.* 2, 7, 6

¹ tauro et felice 5, 3, 17. 6, 27, 22. *PL ad* 2, 57, 2 (*contra Th. Hal.*) *Hal. ad* 6, 61, 2 (*ubi PL felice et probo*): hierio et tauro *V ad* 6, 18, 1 (*hierio et ardaburio Hal. ibidem*)
² post cons. felicis et tauri in *Occidente* 10, 22, 2. 10, 72, 15. 11, 59, 16. 12, 60, 5
³ antiocho uc. cons. et qui fuerit nuntiatus 1, 12, 3 (*Th.*) ⁴ uu. cc. *ins.* 12, 17, 2
⁵ ualerio et aetio (*torio D*) cons. *Hal. D ad* 1, 12, 4: ualerio et qui fuerit nuntiatus *Th. ad* 1, 12, 4 ⁶ sic *Hal. ad* 1, 5, 6 *Cui. ad* 10, 10, 5: theod. a. xv et qui fuerit nuntiatus *Th. in omnibus* ⁷ theod. a. xvi cons. et qui fuerit nuntiatus *Nou. Theod. ad* 1, 5, 7. 1, 7, 5. 1, 9, 19

- III k. Iun. Cp. *Florentio* pp. 1, 52, 1
 VI id. Iun. Cp. *ad Florentium* pp. 11, 62, 13
 XV k. Iul. Cp. *ad Florentium* pp. 2, 15, 2
 VI id. Iul. Cp. *ad Florentium* pp. 5, 56, 6⁶, 58, 10⁸, 14, 6
 k. Aug. *Florentio* pp. 1, 14, 11
 III id. Aug. Cp. *Thalassio* pp. 7, 42, 1
 VII id. Sept. Cp. *Thalassio* pp. per *Ill.* 2, 1, 7; *Florentio* pp. 5, 9, 5⁶, 61, 3
 prid. id. Sept. Cp. *Florentio* pp. 5, 28, 8⁶, 23, 21⁷, 2, 14
 k. Nou. *Cyro* pu. 8, 11, 20
 prid. non. Nou. Cp. *Aureliano c. r. p.* 6, 62, 5?¹¹, 10, 5?
 VI k. Dec. Cp. *Florentio* pp. 9, 27, 6
 a. 440 VALENTINIANO A. V ET ANATOLIO CONSS.¹
 XI k. Febr. Cp. *Cyro* pu. 8, 11, 21
 non. April. Cp. *Cyro* pp. et cons. design. 1, 14, 7
 XIII k. Iun. Cp. *Eudoxio c. r. p.* 11, 66, 7
 XII k. Iun. *Cyro* pp. 3, 4, 1⁷, 62, 32⁷, 63, 2
 XI k. Oct. Cp. *Cyro* pp. 3, 23, 2, 7, 41, 3
 III k. Ian. *Cyro* pp. et cons. design. 2, 7, 8
 a. 441 CYRO VC. CONSS.
 prid. non. Mart. Cp. *Cyro* pp. 7, 62, 33¹², 54, 3
 XVI k. April. Cp. *Phlegetio com. et mag. off.* 1, 31, 3¹², 29, 1
 XV k. Sept. Cp. *Cyro* pp. 1, 55, 10
 a. 442 EUDOXIO ET DIOSCORO CONSS.
 V k. Mart. Cp. *Thomae* pp. 1, 3, 21¹⁰, 32, 60
 V id. April. *Artaxi praepos. s. cub.* 3, 26, 11
 XII k. Sept. Cp. *Apollonio* pp. 2, 7, 9
 V k. Ian. *Apollonio* pp. 10, 30, 3
 a. 443 MAXIMO II ET PATERIO CONSS.²
 V k. Febr. Cp. *Anatolio mag. mil.* 1, 46, 3
 VIII id. Mart. Cp. *ad Apollonium* pp. 10, 35, 2¹⁰, 36, 1
 prid. id. Sept. Cp. *Nomo mag. off.* 1, 31, 4¹, 46, 4¹¹, 60, 3
 XVII k. Ian. Cp. *ad Apollonium* pp. 5, 27, 3
 a. 444 THEODOSIO A. XVIII ET ALBINO CONSS.³
 XVII k. Febr. Cp. *Nomo mag. off.* 12, 40, 9
 V k. Mart. *Zoilo* pp. *Or.* 1, 51, 11¹², 9, 1
 V k. April. *ad Nomum com. et mag. off.* 1, 24, 4
 X k. Mai. Cp. *Zoilo* pp. 10, 12, 2
 XII k. Dec. Cp. *Hermocrati* pp. 10, 28, 1¹¹, 59, 17
 sine die *Zoilo* pp. 12, 36, 6¹², 52, 3
 a. 445 VALENTINIANO A. VI ET NOMO CONSS.
 III id. Febr. Cp. *Florentio* pp. 1, 3, 22
 XIII k. Mart. Cp. *ad Taurum* pp. 1, 2, 11¹⁰, 49, 2
 a. 446 AETIO III ET SYMMACHO CONSS.
 XVI k. Nou. *ad senatum* 1, 14, 8
 a. 448 ZENONE ET POSTVMIANO CONSS.
 XIII k. Mart. Cp. *Ἐπίστροφ. πραιτ.* 1, 1, 3
 a. 449 PROTOGENE ET ASTERIO CONSS.
 V id. Ian. *Hormisdas* pp. 5, 17, 8
 a. 450 POST CONS. PROTOGENIS ET ASTERII.
 V id. Ian. *Hormisdas* pp. 5, 14, 8
 III non. April. *Hormisdas* pp. 6, 52, 1

¹ anatolio uc. cons. (om. ual. a. v) 11, 66, 7 (*Nou. Theod.*) ² post cons. eudoxii et dioscori uu. cc. 5, 27, 3? 10, 35, 2, 10, 36, 1 ³ theod. a. XVIII cons. 1, 24, 4 (*PL contra Hal.*) 12, 40, 9

a. 450—455 IMPP. VALENTINIANVS ET MARCIANVS AA.¹

sine cons. *Vinclo mag. off.* 12, 40, 10

a. 450 VALENTINIANO A. VII ET AVIENO CONSS.

v id. Oct. Cp. *edictum ad populum* 7, 51, 4

xv k. Ian. Cp. *Tatiano pu.* 1, 39, 2¹², 2, 1

sine die *Palladio pp.* 1, 51, 12?

a. 451 MARCIANO A. CONS.

xv k. Febr. Cp. *Palladio pp. Or.* 11, 70, 5

iii id. Iul. Cp. *ad populum* 1, 12, 5

prid. id. Nou. Cp. *Palladio pp.* 1, 2, 12, 1, 11, 7

xii k. Ian. Cp. *Palladio pp.* 9, 39, 2

v k. Ian. Cp. *Palladio pp.* 10, 5, 2

a. 452 SPORACIO CONS.

vii id. Febr. Cp. *Palladio pp.* 1, 1, 4

iii k. Iul. Cp. *Palladio pp.* 2, 7, 10

prid. non. Iul. Cp. *Palladio pp.* 1, 3, 23

sine die *Sporacio com. domest. et cons.* 12, 3, 2

a. 454 AETIO ET STVDIO VV. CC. CONSS.

prid. non. April. Cp. *ad Palladium pp.* 1, 14, 9⁵, 5, 7

a. 455 VALENTINIANO A. VIII ET ANTHEMIO CONSS.

x k. Mai. Cp. *Palladio pp.* 1, 2, 13

viii k. Mai. *Palladio pp.* 1, 3, 24

k. Aug. Cp. *Palladio pp.* 1, 5, 8¹, 7, 6

sine die *Palladio pp.* 1, 51, 12?

a. (451) 455—457 IMP. MARCIANVS A.

sine cons. *Constantino pp.* 4, 41, 2

a. 456 VARANE ET IOHANNES CONSS.

viii . . . April. *Constantino pp.* 1, 3, 25¹, 4, 13

xv k. Aug. *Constantino pp.* 10, 22, 3

a. 457—473 IMP. LEO A.

sine cons. 1, 5, 11?: τῶ δῆμῳ 1, 4, 14¹¹, 41, 7: *Erythrio pp.* 1, 5, 10, 12, 59, 10: *Viuiano pp.* 4, 42, 2, 10, 32, 61, 11, 16, 1: *Constantino pp.* 10, 32, 62: *ad senatum* 10, 32, 63: *Leontico* 11, 2, 1: *Pusaco pp.* 12, 5, 4, 12, 50, 22: *Hilariano mag. off.* 12, 7, 2¹², 40, 11: *Patricio mag. off.* 12, 19, 9, 12, 20, 3...5, 12, 50, 22

a. 457 CONSTANTINO ET RVFO CONSS.

id. Aug. Cp. 1, 5, 19

a. 458 LEONE A. CONS.

prid. non. Iul. Cp. *Aspari mag. mil.* 4, 65, 31¹², 35, 15

a. 459 PATRICIO CONS.

v non. Mart. Cp. *Constantino pp.* 8, 53, 30

xv k. Oct. *Viuiano pp.* 1, 3, 26

a. 460 MAGNO ET APOLLONIO CONSS.

k. Febr. Cp. *Viuiano pp.* 2, 7, 11

a. 463 BASILIO ET VIVIANO CONSS.

x k. Mart. Cp. *Eusebio pp. Ill.* 2, 7, 12

a. 465 BASILISCO ET HERMINERICO CONSS.

v id. Nou. *Pusaco pp.* 1, 36, 1¹⁰, 44, 3?²

a. 466 LEONE A. III CONS.

prid. k. (non.?) Mart. Cp. *Erythrio pp.* 1, 3, 27¹, 12, 6⁹, 30, 2

¹ imp. marcianus a. a. 451 9, 39, 2, 10, 5, 2: a. 452 1, 1, 4 ² fortasse pertinent ad a. 473, cf. ad 12, 5, 4

a. 467—472

IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA.¹

sine cons. *Euphemio mag. off.* 11, 10, 6. 7: *Iohanni com. et mag. off.* 12, 5, 3—12, 25, 3—12, 59, 8

a. 468

ANTHEMIO A. II CONS.

vi id. Febr. 1, 14, 10

viii k. April. Cp. *Heliodoro c. s. l.* *10, 23, 3prid. k. April. Cp. *Nicostrato pp.* 1, 4, 15—2, 6, 8k. Iul. Cp. *Heliodoro c. s. l.* 10, 23, 4xv k. Sept. Cp. *Nicostrato pp.* 1, 3, 28xv k. Sept. *Nicostrato pp.* 5, 14, 9xiii k. Sept. *Alexandro duci Aegyptiaci limitis et pf. Aug.* 2, 7, 13v k. Sept. *Nicostrato pp.* 9, 12, 10k. Sept. *Nicostrato pp.* 10, 19, 8—11, 54, 1—11, 56, 1: *Callicrati pp. per Ill.* 6, 60, 4sine die *Nicostrato pp.* 12, 21, 7?

a. 469

ZENONE ET MARCIANO CONS.

viii id. Mart. Cp. *Armasio pp.* 1, 3, 30v k. April. Cp. *Callicrati pp. Ill.* 2, 7, 14vii id. Sept. Cp. *Alexandro duci et pf. Aug.* *1, 57, 1—8, 52, 3v id. Dec. Cp. *Armasio pp.* 3, 12, 9

a. 470

IORDANE ET SEVERO CONS.²k. Ian. Cp. *Armasio pp.* 5, 27, 4vi k. April. *Hilariano com. et mag. off. ac patricio* 1, 23, 6—12, 19, 10?—12, 59, 9?sine die Cp. *Armasio pp.* 1, 2, 14

a. 471

LEONE A. IIII ET PROBIANO CONS.

k. Iun. Cp. *Zήνωνι στρατηγῷ* 1, 3, 29vii k. Aug. Cp. *Constantino pp.* 1, 40, 14—*12, 57, 14sine die *Constantino pp.* 1, 40, 15

a. 472

MARCIANO CONS.³k. Ian. Cp. *Erythrio pp.* 8, 37, 10v k. Mart. *Erythrio pp.* 5, 9, 6—6, 20, 17—6, 61, 4v k. Mart. Cp. *Erythrio pp.* *6, 24, 12—*8, 11, 22—*11, 32, 3prid. non. April. Cp. *Erythrio pp.* 1, 3, 32—33k. Iul. Cp. *Erythrio pp.* 1, 4, 16—1, 18, 13—5, 1, 5—5, 6, 8—*5, 30, 3. 2, 4, 42—8, 17, 11xvii k. Ian. Cp. *Dioscoro pp.* *2, 7, 15x k. Ian. Cp. *Dioscoro pp.* 1, 3, 34. . k. Ian. Cp. *Dioscoro pp.* *1, 3, 31sine die *Dioscoro pp.* 1, 11, 5? 10, 49, 3. 12, 33, 4. 12, 35, 16. 12, 49, 9

a. 473

IMP. LEO A.

a. 473

LEONE A. V CONS.

pp. iii id. Febr. 4, 59, 1

k. Iun. *Nepoti mag. mil. Dalmatiae* 6, 61, 5

a. 474

IMPP. LEO IVNIOR⁴ ET ZENO AA.

a. 474

LEONE IVNIOR⁵ A. CONS.xvii k. April. Cp. *Iustiniano pu.* 2, 7, 16

x k. Mai. 1, 14, 11

vi id. Oct. *Epinico cons. (c. s. l.?)* 10, 15, 1

sine die *Paulo pp. per Ill.* 2, 7, 17: *Hilariano com. et mag. off.* 12, 25, 4: *Eusebio mag. off.* 12, 29, 2?

¹ imp. leo a. a. 468 1, 3, 28. 6, 60, 4. 11, 54, 1? 11, 58, 1? 12, 21, 4: a. 470 1, 23, 6: a. 471 1, 40, 14. 15. 12, 57, 14: a. 472 2, 7, 15. 5, 30, 3. 6, 20, 17. 6, 24, 12. 8, 11, 22. 8, 17, 11. 8, 37, 10. 11, 32, 3 ² sic Hal. Contin. iordane cons. V ad 5, 27, 4 ³ festo et marciano cons. Hal. ad 2, 7, 15: in plerisque huius anni legibus Hal. consulatum a. 469 restituit ⁴ iunior om. 1, 14, 11 ⁵ iuniore 2, 7, 16 (Hal.) 10, 15, 1, om. 1, 14, 11

a. 474—491

IMP. ZENO A.

sine cons. 1, 2, 15. 1, 3, 35. 11, 57, 1. 12, 3, 3: *Sebastiano pp.* 1, 29, 3. 4, 66, 1. 5, 5, 9. 10, 32, 64. 10, 34, 3. 11, 69, 2. 12, 3, 4: *Arcadio pp.* 3, 24, 3¹ 12, 1, 17. 8, 12, 1. 12, 49, 10. 12, 60, 6: *Adamantio pu.* 4, 65, 32. 8, 10, 12. 11, 43, 8: *Basilio pp.* 5, 8, 2: *Aeneae c. r. p.* 7, 37, 2: *Δουμήνῳ* 10, 3, 7: *Sporacio* 11, 43, 9. *10: *Chryseroti praepos. s. cub.* 11, 69, 1: *Illyriciano mag. off.* 12, 7, 2¹ 12, 40, 11: *Cosmae praepos. s. cub.* 12, 16, 4: *Longino mag. off.* 12, 29, 3: *Marciano mag. mil.* 12, 35, 17: *Caloni mag. mil.* 12, 49, 11

a. 475

POST CONS. LEONIS IVNIORIS.

k. Sept. Cp. *Epinico pp.* 5, 5, 8

a. 477

POST CONS. ARMATI VC.¹

x k. Mart. *Sebastiano pp.* 5, 27, 5

id. Dec. Cp. *Sebastiano pp.* 8, 4, 9

xvi k. Ian. *Sebastiano pp.* 1, 2, 16

x k. Ian. Cp. *Sebastiano pp.* 1, 23, 7

a. 478

ILLO² VC. CONS.

k. Mart. Cp. *Sebastiano pp.* 5, 9, 7. 8, 53, 31

v non. Nou. Cp. *Alexandro u. i.* 9, 35, 11

a. 479

ZENONE A. II CONS.³

k. Mai. *Sebastiano pp.* 3, 28, 29¹ 5, 3, 18

iii k. Iun. Cp. 6, 34, 4

k. Sept. Cp. *Dioscoro pp.* 5, 31, 11

v id. Oct. *Sebastiano pp.* 1, 49, 1

a. 480

BASILIO IVNIORE⁴ CONS.

k. Mai. Cp. *Sebastiano pp.* 6, 23, 22

v k. Ian. *Aeliano pp.* *2, 21, 9¹ *5, 12, 28¹ 5, 75, 6

sine die *Aeliano pp.* 11, 70, 6?

a. 483

POST CONS. TROCONDI.

xvii k. Ian. *Constantino pu.* 4, 59, 2

a. 484

THEODERICO CONS.⁵

v k. April. Cp. *Sebastiano pp.* 1, 3, 36. 4, 65, 33¹ 8, 4, 10

id. April. *Sebastiano pp.* 1, 3, 37

k. Sept. *Iohanni mag. off.* 12, 21, 8

a. 486

LONGINO VC.⁶ CONS.⁷

xii k. Iun. Cp. *Arcadio pp.* 4, 20, 14

k. Iul. Cp. *Basilio pp.* 9, 5, 1

a. 487

POST CONS. LONGINI⁸.

vi k. Iul. Cp. 1, 51, 13¹ 2, 7, 18?¹ *2, 7, 19¹ 2, 12, 27?¹ 3, 3, 6?¹ *7, 51, 5

a. 489

EVSEBIO CONS.

pp. k. Sept. Cp. *Dioscoro pp.* 6, 49, 6

a. 491—518

IMP. ANASTASIUS A.

sine cons. 1, 2, 17. 18. 1, 4, 17¹ 1, 4, 18¹ 10, 27, 3¹ 12, 37, 19. 1, 34, 1. 2. 1, 42, 1?¹ 10, 27, 2?¹ 11, 1, 1. 2?¹ 11, 48, 19. 12, 37, 18. 19: *Iohanni mag. mil. per Ill.* 1, 29, 4: *ad populum* 5, 70, 5: *Leontio pp.* 7, 33, 6: *Stephano mag. mil.* 7, 51, 6: *Polycarpo pp.* 10, 32, 66. 12, 16, 5: *Sergio pp.* 11, 43, 11: *Eusebio mag. off.* 12, 1, 18. 12, 5, 5. 12, 10, 2. 12, 19, 11: *Polycarpo pp.* 12, 16, 5: *Celeri mag. off.* 12, 19, 12¹ 12, 20, 6: *Longino mag. equ. ac ped.* 12, 37, 16: *Arcadio pp.* 12, 37, 17: *Spartiatio pp. Ill.* 12, 49, 12: *Armenio pp.* 12, 50, 23: *magistris mil.* 12, 54, 5

¹ uc. Hal. ad 8, 4, 9, om. rel. ² sic 9, 35, 11 (Hal.): ello 5, 9, 7 (Hal.) 8, 53, 31 (V Hal.)

³ ipso a. ii cons. 3, 28, 29: hunc consulatum a. 479, non a. 475 esse probavit Mommsen *Hermes VII* p. 478 ⁴ iunior 6, 23, 22, om. rel. ⁵ theoderico et uenantio cons. Hal. ad 8, 4, 10

⁶ uc. om. 4, 20, 14 ⁷ decio et longino cons. Hal. ad 4, 20, 14 contra PL

⁸ p. c. decii et longini Hal.: cf. p. *45 not. 5

a. 491 OLYBRIUS VC. CONS.

k. Iul. Cp. *Matroniano* pp. 1, 22, 6?

III k. Aug. Cp. *Matroniano* pp. 7, 39, 4—10, 27, 1—11, 62, 14

a. 492 ANASTASIO A. ET RVFO CONSS.

k. Ian. Cp. *Iohanni mag. mil. praes.* 12, 35, 18

k. Mart. Cp. *Eusebio mag. off.* 1, 30, 3

a. 496 PAVLO VC.¹ CONS.

id. Febr. Cp. *Hierio* pp. 6, 21, 16

k. April. *Εὐφημίου ἑπ. τ. πραιμ.* 10, 16, 13

prid. k. Mai. *Euphemio* pp. 8, 53, 32

XII k. Aug. *Εὐφημίου ἑπ. τ. περ.* 10, 19, 9

a. 497 ANASTASIO A. II CONS.

xv k. Mart. *Theodoro* 5, 17, 9

II k. Ian. Cp. *Eusebio mag. off.* 2, 7, 20

a. 498 IOHANNE ET PAVLINO CONSS.

prid. k. April. 10, 19, 10?

k. April. *Polycarpo* pp. 5, 30, 4

a. 499 IOHANNE CONS.²

k. Ian. *Antiocho praep. s. cub.* 5, 62, 25

a. 500 PATRICIO ET HYPATIO CONSS.

xv k. Dec. *Thomae* pp. III. 2, 4, 43—2, 7, 21—7, 39, 5

a. 501 POMPEIO ET AVIENO CONSS.

XIII k. Ian. Cp. 8, 36, 4

a. 502 PROBO ET AVIENO IUNIORE³ CONSS.

xv k. Mart. Cp. *Constantino* pp. 3, 13, 7

XII k. Aug. Cp. 6, 20, 18—6, 58, 11—8, 48, 5

a. 505 SABINIANO ET THEODORO CONSS.

k. *Ian. Cp. *Constantino* pp. 2, 7, 22

XIII k. Mai. *Eustathio* pp. 1, 4, 19—1, 55, 11

a. 506 AREOVINDA⁴ ET MESSALA CONSS.

x k. Aug. Cp. *Eustathio* pp. 4, 35, 22

XII k. Dec. Cp. *Eustathio* pp. 2, 7, 23

a. 510 BOETHIO VC. CONS.⁵

v id. Aug. 1, 5, 11

a. 513 CLEMENTINO ET PROBO CONSS.

VI id. Febr. 1, 42, 2?

a. 517 ANASTASIO⁶ ET AGAPETO⁷ CONSS.

k. April. *Celeri mag. off.* 4, 29, 21: *Sergio* pp. 5, 27, 6

k. Dec. *Sergio* pp. 2, 7, 24

a. 518—527 IMP. IVSTINVS A.

sine cons. 2, 7, 27a: *Theodoto pu.* 4, 30, 13: *Demostheni* pp. 5, 4, 23, 7, 62, 34: *Proculo*
quaest. s. pal. 12, 19, 13: *Tatiano mag. off.* 12, 19, 14

a. 518 MAGNO CONS.

k. Dec. Cp. *Appioni* pp. 7, 63, 3

a. 519 IVSTINO⁸ A. ET EVTHERICO CONSS.

v id. Non. Cp. *Marino* pp. 5, 27, 7

k. Dec. Cp. *Marino* pp. 2, 7, 25

a. 520 RVSTICIO CONS.

v k. Iun. *Tatiano mag. off.* 7, 63, 4

¹ uc. om. 10, 19, 9 *V ad* 6, 21, 16. 8, 53, 32 ² iohanne et asclepione cons. 8, 62, 25 (*Hal.*)

³ iuniorē] 6, 20, 18. 6, 58, 11. 8, 48, 5 (*Hal.*), om. 3, 13, 7 (*FP*) ⁴ areobindo 2, 7, 23 (*Hal.*)

⁵ potest etiam a. 487 esse ⁶ sic *V ad* 5, 27, 6, anast. a. III *Hal. ad* 5, 27, 6, anatolio
Hal. ad 2, 7, 24. 4, 29, 21 ⁷ agapito *Hal.* ⁸ ipso 2, 7, 25

a. 521 IVSTINIANO ET VALERIO CONSS.

k. Iun. Cp. *Demostheni* pp. 6, 22, 8

a. 524 IVSTINO A. II¹ ET OPILIONE CONSS.

id. Febr. Cp. *Theodoto* pu. 2, 7, 26

xiii k. Dec. Cp. *Archelao* pp. *1, 3, 40-6, 23, 11

xii k. Dec. Cp. *Archelao* pp. 2, 7, 27

viii k. Ian. Cp. *Licinio* mag. off. 12, 33, 5

a. 525 PHILOXENO ET PROBO CONSS.

k. Dec. Cp. *Archelao* pp. 7, 39, 7

a. 526 OLYBRIO VC. CONS.

k. Dec. Cp. *Theodoto* pu. 9, 19, 6

a. 527 IMPP. IVSTINVS ET IVSTINIANVS AA.

a. 527 MAVORTIO VC. CONS.

x k. Mai. Cp. *Tatiano* mag. off. 1, 31, 5

sine die 1, 5, 12. 1, 15, 2. 3, 1, 12? 7, 62, 36? 4, 20, 16?: *Archelao* pp. 5, 3, 19: *Tatiano* mag. off. 12, 19, 15

a. 527-534 IMP. IVSTINIANVS A.

sine cons. 1, 1, 5. 1, 2, 20. 1, 3, 54. 1, 4, 20. 32-4, 66, 4. 1, 5, 13...18. 1, 10, 2. 1, 11, 10. 1, 29, 6. 3, 43, 2. 5, 9, 11. 6, 25, 6. 6, 46, 8. 6, 48, 1. 8, 40, 29. 10, 32, 69. 10, 34, 4. 5. 10, 35, 4. 12, 17, 5: *Zetae* u. i. mag. mil. per *Armeniam et Pontum Polemoniacum* 1, 29, 5: *Iohanni* pp. 2, 7, 28. 4, 30, 16. 4, 34, 12. 4, 35, 23. 5, 3, 20. 5, 4, 27. 28. 7, 2, 15. 7, 32, 12. 7, 71, 8. 8, 53, 37. 11, 48, 23. 12, 3, 5: *δουκὶ Θηβαΐδος* 3, 2, 2: *Menae* pp. 3, 22, 6. 12, 34, 1: *Iuliano* pp. 7, 25, 1: *Vigilantio* com. domest. consulari atque patricio 12, 17, 4: *Φλαύρῳ κόμητι τῶν πρεσβύτων* 12, 33, 8

a. 528 DN. IVSTINIANO PP. A.² II CONS.

id. Febr. Cp. *ad senatum urbis* Cp. c. Haec

k. Mart. Cp. *Ἀταβίῳ* ἐπ. πραιτ. 1, 3, 41: *Ἐπιφανίῳ ἀρχιεπισκ. Κωνσταντινουπ. καὶ πατριάρχει* 1, 3, 42

k. Iun. Cp. *Menae* pp. 1, 4, 21-4, 2, 17-4, 20, 18-4, 21, 17-4, 30, 14-15? 5, 15, 3-10, 22, 4. 3, 28, 30-6, 23, 24-6, 41, 1. 4, 20, 17. 5, 27, 8-9-10, 35, 3-10, 44, 4? 6, 20, 19. 6, 55, 12-6, 56, 7-8, 58, 2. 7, 3, 1. 7, 33, 11, 7, 70, 1. 8, 13, 27. 8, 53, 33

iii id. Dec. Cp. *Menae* pp. 1, 53, 1. 3, 28, 31-6, 23, 26. 4, 32, 26-7, 39, 8-5, 9, 8-5, 12, 29. 5, 16, 25. 5, 17, 10. 6, 23, 25-8, 37, 11. 6, 26, 9. 6, 37, 22. 7, 17, 1. 8, 16, 9

sine die *Menae* pp. 1, 2, 19

a. 529 DECIO VC.³ CONS.

xv k. Febr. *Μηνᾷ* ἐπ. πραιτ. 1, 3, 43

xv k. Febr. Cp. *Μηνᾷ* ἐπ. πραιτ. 1, 4, 22-23-9, 4, 6-9, 5, 2-9, 47, 26

ii k. April. Cp. *Menae* pp. 3, 28, 32

k. April. Cp. *Menae* pp. 1, 20, 2. 4, 32, 27. 5, 9, 9? 8, 21, 1. 9, 44, 3

viii id. April. Cp. *Menae* pp. 2, 44, 3-5, 74, 3. *2, 50, 8-6, 21, 37-*7, 35, 8. 4, 21, 18. 5, 9, 9? 5, 14, 10. 5, 16, 26. 5, 60, 3. 6, 20, 20. 6, 24, 13. *7, 54, 2-10, 8, 3. 7, 62, 37-7, 64, 10. 8, 37, 12. 12, 33, 6

vii id. April. Cp. *Menae* u. i. pp. 11 ex praefecto huius almae urbis Cp. ac patricio c. Summa

xv k. Oct. Chalcedone *Demostheni* pp. 1, 4, 24-8, 51, 3. *1, 51, 14. 2, 58, 1-9, 41, 18. 3, 28, 33-6, 9, 10. 4, 1, 11. *4, 21, 19. *4, 32, 28. 4, 66, 2. 5, 27, 10-6, 57, 5. 6, 43, 1. 6, 59, 11

x k. Oct. Cp. *Δημοσθένει* ἐπ. πραιτ. 1, 4, 25-3, 43, 1

recitata septimo miliario huius inclitae ciuitatis in nouo consistorio palatii Iustiniani. d. iii

k. Nou. *Demostheni* pp. 1, 2, 22. 1, 14, 12. 2, 55, 4. 4, 1, 12. 4, 34, 11. 5, 12, 30. 5, 30, 5. 6, 4, 3. 6, 30, 19. 6, 42, 30. 6, 61, 6. 7, 45, 13-14? 8, 53, 34. 11, 48, 20

¹ iterum 12, 33, 5 ² a. pp. V ad 5, 17, 10, a. pp. uel a. Hal. ³ uc. passim abest

xv k. Dec. Chalcedone *Triboniano quaestori s. p.* 7, 63, 5

sine die *Demostheni pp.* 1, 2, 21. 1, 5, 19? 7, 39, 9. 7, 62, 38. 10, 32, 67

a. 530

LAMPADIO ET ORESTE¹ vv. cc.² CONS.

xv k. April. Cp. *Iuliano pp.* *1, 2, 23~7, 40, 1. 4, 20, 19~*4, 21, 20. 4, 29, 22. 4, 66, 3. *5, 12, 31. 5, 27, 11~5, 29, 4~5, 35, 3. 6, 23, 27~*6, 33, 3. *6, 61, 7. 7, 15, 1. 8, 33, 3? 8, 53, 35~8, 55, 10

vi k. April. *Iuliano pp.* 2, 55, 5~4, 20, 20. 3, 1, 13. *14. *3, 2, 3. 6, 23, 28. 7, 62, 39. 8, 40, 26

viii k. Iul. Chalcedone *Ἰουλιανῶ ἐπ. πρακτ.* 1, 4, 26~3, 2, 4~5~3, 10, 2?~7, 45, 15?~10, 31, 4~12, 40, 12~12, 63, 2

xi k. Aug. Cp. *ad senatum* 2, 44, 4~3, 38, 12~5, 4, 24~6, 25, 7. 4, 65, 35? 8, 41, 8. 11, 48, 21?

k. Aug. Cp. *Iuliano pp.* 3, 33, 12. 4, 5, 10. 4, 28, 7? 4, 29, 23? 24. 4, 38, 15. 5, 20, 2. 5, 51, 13. 6, 2, 20. 7, 7, 1~7, 15, 2. 8, 21, 2. 8, 37, 13

k. Sept. Cp. *Iuliano pp.* 1, 4, 27~5, 70, 6~7~6, 22, 9

k. Oct. Cp. *Iuliano pp.* 1, 4, 28~5, 4, 25. 3, 33, *13. *14. *15. 16. 4, 5, 11. 5, 4, 26. 6, 2, 21. 6, 57, 6~7, 4, 14~15

xv k. Nou. Cp. *Ἰουλιανῶ ἐπ. πρακτ.* 1, 3, 44. 45. 1, 4, 29

sine die 1, 2, 24

xiii k. Nou. Cp. *Ἰουλιανῶ ἐπ. πρακτ.* 1, 2, 25

xv k. Dec. Cp. *Iuliano pp.* 1, 3, 46. 2, 18, 24. 4, 27, 2. 6, 2, 22. 6, 27, 4. 6, 29, 3. 4. 6, 37, 23. 7, 4, 16~17~7, 7, 2. 7, 45, 16

Cp. x k. Dec. . . . κόμητι τῶν πριβάτων 1, 5, 20

xviii k. Ian. Cp. *Triboniano viro eminent. quaestori s. p.* 1, 17, 1

a. 531

POST CONS. LAMPADII ET ORESTAE³ vv. cc.

x k. Mart. Cp. *Iuliano pp.* 2, 58, 2~3, 1, 15~16. 4, 18, 2. 4, 21, 21. 5, 37, 25. 5, 59, 4. 6, 22, 10. *6, 23, 29. 6, 28, 3. *6, 38, 3. 6, 40, 2. 6, 43, 2. 7, 71, 7. 8, 40, 27. 28? 11, 48, 22?

prid. k. Mai. Cp. *Iohanni pp.* 4, 37, 6? 6, 27, 5~6, 46, 6. 6, 30, 20. 21. 6, 35, 11. 6, 37, 24~*6, 42, 31. 6, 38, 4

iii k. Aug. Cp. *Iohanni pp.* 1, 3, 47. 1, 4, 30. *1, 5, 21. *3, 28, 34. 6, 22, 11. *6, 24, 14. 6, 25, *8~*9~*10~*6, 26, 10~11. *6, 27, 6. *6, 46, 7. 6, 61, 8

x k. Sept. Cp. *Iohanni pp.* *1, 3, 49. 5, 37, 26

iii k. Sept. Cp. *Iohanni pp.* 2, 46, 3

k. Sept. Cp. *Iohanni pp.* 1, 3, 49~1, 5, 22~3, 28, 37~6, 22, 12. 1, 3, 50~2, 3, 29. 2, 41, 2. 2, 52, 7. 2, 55, 6. 3, 28, 35~36~6, 28, 4. *3, 31, 12. 5, 59, 5. 6, 43, 3. 7, 17, 2? 7, 47, 1. 8, 10, 13. 8, 39, 4. *8, 47, 10. 8, 56, 4. 12, 33, 7

xv k. Nou. Cp. *Iohanni pp.* 1, 4, 31?~7, 40, 2? 3, 33, 17. 3, 34, 13~7, 31, 1. 4, 1, 13. 4, 11, 1. 4, 51, 7?~4, 54, 9. 6, 23, 30. 6, 49, 7? 6, 58, 12. 7, 40, 3. 8, 40, 28 (uel 29). 8, 53, 36

k. Nou. Cp. *Iohanni pp.* 1, 3, 51. 2, 3, 30. 2, 40, 5. *3, 1, 17. *18. 4, 18, 3. 4, 27, 3. 4, 29, 25~5, 13, 1? 4, 31, 14. 4, 39, 9. *5, 11, 7. 5, 14, 11. 5, 27, 12. 5, 37, 27. 6, 37, 25. 6, 40, 3. 6, 50, 18. 6, 58, 13~8, 47, 11~8, 48, 6. 7, 6, 1. 7, 15, 3. 8, 37, 14

v k. Dec. Cp. *Iohanni pp.* 1, 3, 52. *5, 16, 27. *6, 42, 32. 6, 58, 14. 7, 33, 12. 7, 54, 3. 8, 17, 12: *ad senatum* 6, 30, 22: *Floro c. r. p. et curatori dominicae domus et Petro n. i. curatori diuinae domus serenissimae Augustae et Macedonio u. i. curator et ipsi dominicae domus* 7, 37, 3

k. Dec. Cp. 6, 4, 4

sine die *Iohanni pp.* 4, 37, 7

¹ oreste Hal. ad 5, 13, 1. 5, 14, 1 et constanter inde a 5, 35, 3 V ad 5, 27, 11 PL uulgo, oresta Hal. usque ad 5, 27, 4 A ad 4, 20, 19 PL saepius: plerumque hoc nomen in libris manu scriptis per compendium scribitur ² nu. cc. saepe abest ³ sic PL saepius et Hal. usque ad 4, 18, 3 praeter 1, 5, 21: orestis Hal. inde a 5, 37, 25: uulgo nomen aut corruptum aut per compendium scriptum est

a. 532 POST CONS. LAMPADII ET ORESTAE¹ VV. CC. ANNO SECVNDO.

viii id. Mart. Cp. 1, 44, 2

xv k. Nou. Cp. *Iohanni pp.* *1, 10, 3. *3, 34, 14. *5, 37, 26. 6, 20, 21. 6, 21, 18, 6, 31, 6.
6, 35, 12. 6, 37, 26. 6, 38, 5. 6, 49, 7? 8. 6, 50, 19. 7, 72, 10. *8, 4, 11. *8, 10, 14.
8, 14, 7. 8, 25, 11. 8, 36, 5. 8, 37, 15. *9, 9, 35

a. 533 DN. IVSTINIANO PP. A. III CONS.

id. Mart. *Κωνσταντινουπόλῃταις* 1, 1, 6

vii k. April. Cp. *Ἐπιφανίῳ ... ἀρχιεπισκ.* 1, 1, 7

k. Iun. Cp. 3, 2, 6

viii id. Iun. Cp. *Iohanni archiepisc.* 1, 1, 8

xv k. Dec. Cp. *Hermogeni mag. off.* 1, 3, 35—5, 17, 11—7, 24, 1—9, 13, 1—11, 48, 24?

xvii k. Ian. Cp. *ad senatum et omnes populos* 1, 17, 2

a. 534 DN. IVSTINIANO PP. A. III ET PAVLINO VC. CONSS.

viii k. April. Rom. *Iustiniano A. Iohannes episcopus urbis Romae* 1, 1, 8

id. April. Cp. *Archelao pp. Afr.* 1, 27, 1?: *Belisario mag. mil. per Or.* 1, 27, 2

k. Iun. Cp. *senatui urbis Cp. et urbis Romae* 6, 51, 1

iii non. Iul. Cp. *Iohanni pp.* 6, 23, 31

iii id. Aug. Cp. *Ἰωάννῃ ὑπ. πραιτ.* 5, 17, 12

prid. id. Sept. Cp. *Ἰωάννῃ ἐπ. πραιτ.* 1, 3, 55

id. Oct. Cp. *Iohanni pp.* 8, 58, 15

k. Nou. Cp. *τοῖς πανταχοῦ γῆς θεοφ. ἐπισκόποις* 1, 4, 33—5, 4, 29

prid. non. Nou. Cp. *Ἐπιφανίῳ ἀρχιεπισκ.* 1, 4, 34

sine die 6, 23, 32

xvi k. Dec. Cp. *senatui urbis Cp. sal. c. Cordi*

¹ sic libri ad 1, 44, 2. 8, 4, 11: in reliquis nomen aut corruptum aut per compendium scriptum est

II

DE CODICVM EPITOMATORVM COMPOSITIONE ET DE RESTITVENDA VETERE CODICIS IVSTINIANI EPITOMA

Quae de Epitoma Codicis, qualis in codicibus *PLD* extat, et de pristina Epitomae forma olim exposuimus¹, antequam plenas librorum manu scriptorum collationes nacti sumus, ea codicibus excussis confirmata sunt. quod ut palam fiat, tabulam eorum composuimus quae codicibus *PLD* eorumque supplementis *pld* continentur. in cuius tabulae contextu codicem *P* repraesentauimus, uel, ubi is deficit, codicem *L*: reliquorum codicum discrepantias in notis rettulimus. rubricae titulorum quo loco in his codicibus insertae sint, littera *r* indicatur: si qui rubricis numeri in *P* a librario adpositi sunt, eos intra uncinos post notam *r* enotauimus. quae uero post constitutionum numeros litteris inclinatis intra uncinos addita sunt, ea ad constitutionum subscriptiones pertinent: et mutilas quidem esse subscriptiones indicatur sic (*m*), omissas esse sic (*o*): ubi quamquam non constat, at uerisimile est subscriptiones ab alia constitutione in falsum locum aberrasse, additur (?): contra ubi certo constat subscriptionem ad aliam atque cui in codicibus epitomatis adiecta est constitutionem pertinere, huius constitutionis ad quam subscriptio pertinere debebat numerum intra uncinos apposuimus. praeterea stellula * numero constitutionis praeposita significat in inscriptione aut pro uocabulo *Idem* nomina imperatorum inserta aut his nominibus illud uocabulum substitutum esse. quae omnia ut recte intellegantur, titulos I 3. 4, quales in *P* extant, inscriptionum initiis subscriptionibusque plene perscriptis tabulae quam indicaui praemittam.

I 3 r II De permissis

- *30 Imp. leo a. . . . d. viii id. mar. cp. zenone
- 33 Idem a. . . . d. v k. ap. (= c. 36)
- 40 Imp. . . . (subscriptio abest)
- 37 Idem d. n. feb. alexandri. a. euticheo (= 4, 5)
- 49 Idem d. non. feb. (= 4, 5?)
- 50 Idem (subscriptio abest)
- 51 Idem (subscriptio abest)
- 54 Idem (subscriptio abest)
- 4, *2 Imp. ual. et ual. aa. . . . (subscriptio abest)
- 3 Imppp. . . . d. k. mar.
- r III De pertinent
- 6 Imppp. the. arc. hon. rufino pp. (= c. 4) d. vi k. ag.
- 8 Imppp. . . . d.
- 3, 32 Idem (subscriptio abest)
- *2 Imp. consti. a. . . . d. viii id. dec.
- 3 Idem cons. d. k. iul.
- 5 Imp. . . . d. xi k.
- 6 Imppp. . . . d.
- 7 Pars

¹ Kritik des Justin. Codex p. 242 sqq. Zeitschrift für Rechtsgeschichte S p. 1 sqq.

- 8 Idem d. viii k. aug. arc.
 10 Idem d. vi k. mai. med.
 11 Idem d. vi k. aug.
 13 Idem d. vi k. iul. brixiae
 15 Idem d. iiii k. sep. ep. hor. a.
 *25 Impp. theod. et ual. aa. ad taurum pp. (= c. 20) (*subscriptio abest*)
 16 Imppp. . . . d. prid. k. mar.
 17 Idem d. viii k. oct. ep. the. a. et palladio cons.
 20 Impp. (*subscriptio abest*)
 22 Idem (*subscriptio abest*)
 *24 Impp. ual. et marc. aa. . . . d. viii kl.
 4, 9 Impp. (*subscriptio abest*)
 10 Idem d.
 12 Impp. . . . d. xiii k. mai.
 15 Impp. . . . d. prid. k. apl. ep.
 *28 Imp. mar. a. (= c. 13) iuliano pp. . . . d. k. oct.

LIBER PRIMVS

1 r. 1. 4 (m)¹ 3 r (II)² *30 (m)³ 33 (36) 40 (o) 37 (4, 3? m)⁴ 49 (? m) 50 (o) 51 (o) 54 (o)⁴
 4, *2 (o) 3 (m) r (III)⁵ *6⁶ (6 uel 7 m) 8 (o)⁷ 3, 32 (o) *2 (m)⁸ 3 (m) 5 (m)⁹ 6 (o)¹⁰ 7. 8 (m)¹¹
 10 (m) 11 (m) 13 (m) 15 (m) 25¹² (o) 16 (m) 17. 20 (o)¹³ 22 (o) *24 (m) 4, 9 (o)¹⁴ 10 (o)¹⁵ 12 (m)¹⁶
 15 (m) *28¹⁷ (m)¹⁸ 5 r (V) 1 (?)¹⁹ 7, 5 (9, 5) 6 r. 2. 7 r. 1 (o) 8 r. 1. 9 r. 3 (m)²⁰ 8 (m) 6 (15 m)
 15 (m)²¹ 16 (18) 10 r (X) 1 (2 m)²² 11 r. 1. 6. 12 r. 1 (6 m)²³ 5 (o) 6.²⁴ 13 r. 1 (m)²⁵ 14 r.
 1 (m)²⁶ 2 (m)²⁷ 5 (m)²⁸ 9 (o) gege greca (10 m)²⁹ 12 (m)³⁰ 15 r. 1 (o) lex greca (3?) 16, 1³¹ (o)
 18 r (XVIII) 2 (o) 3 (m)³² 4 (m) 5 (o) 10 (m) 7 (6?) 11 (10?) 12 (m) 13 19 r (XVIII)³³ 3 (m)
 4 (m) 7 (?)³⁴ 20 r. 1³⁵ 21 r (XXI) 2 (m)³⁶ 3 (m)³⁷ 22 r (XXII) 1 (o)³⁸ 3 (?) m)³⁹ 5 (o) 6 (m)⁴⁰
 23 r. 1 (m)⁴¹ 4 (m) 5 (24, 4? m)⁴² 25 r. 1 (m)⁴³ 26 r (XXV) 3 (o)⁴⁴ 40 r (XL) 1 (m)⁴⁵ 5 (m)⁴⁶
 2 (m)⁴⁷ 3 (m)⁴⁸ 45 r (XLV) 1 (m)⁴⁹ 2 (m)⁵⁰ 46, 1⁵¹ 48 r (XLVIII)⁵² 1 (m) 2 (m) 3 (m)⁵³ 50 r.
 2⁵⁴ 51, 7 (o)⁵⁵ 54 r (LIII)⁵⁶ 6 usque ad § 4⁵⁷

LIBER SECVNDVS⁴⁰

1 r (I) 1...4⁴¹ 2 r. 1. 2 (o)⁴² 3 (o) 3 r (III) 2...4⁴³ 6. 7. 9. 6⁴⁴ 11. 12. 14⁴⁵ 13 (o)⁴⁶ 16...18.
 20. 21⁴⁷ 23⁴⁸ 24. 25⁴⁹ 27. 28⁵⁰ 29. 30. 4 r (III) 1 (m) 2⁵¹ 6. 7⁵² 10. 13. 14. 16. 18⁵³ 19. 20⁵⁴ 22⁵⁵
 26. 27. 29...32⁵⁶ 35...39⁵⁷ 41...43. 5 r. 1. 6 r (VI) 4. 6. 7⁵⁸ 7 r (VII)⁵⁹ 4⁶⁰ 9 r (VIII)⁶¹ 1. 3 (o)

¹ sic restituo *P* ex uestigiis subscriptionis ante 3 r rubricam conspicua kl' feb' (haec dubia sunt) constantino (= 1, 4): 2, 1 ins. *pLD* ² 3 r. om. *D* ³ subscr. integra in *D*
⁴ 4, 1 ins. *p* ⁵ 4 r. 2. 3 *D* ⁶ inscriptio ad c. 4 pertinet ⁷ 11 (15) *D* ⁸ inscriptionem
 c. 20 adscripsit *P* contra *pLD* ⁹ 20 (m) *D* ¹⁰ subscr. integra in *pLD* ¹¹ subscr. integra
 in *pL* ¹² inscriptio pro parte sumpta est ex c. 13 ¹³ uera subscriptio extat in *pLD*
¹⁴ subscr. integra in *pD* ¹⁵ 1 (2) const. greca *pLD* ¹⁶ legem grecam subscriptioni prae-
 mittitur ¹⁷ 1 (4) *D* ¹⁸ 11 ins. *pL* ¹⁹ 6. 7 ins. *D* ²⁰ 16 r post inscriptionem c. 1 inserunt
PLD, *D* eodem loco addit subscriptionem 18, 2 ²¹ subscr. 19, 6 ins. *D* ²² 7 (8) *pLD*
²³ in *D* uerae subscriptioni additur subscriptio 21, 2 ²⁴ subscr. plenior in *D* ²⁵ 3 (22, 5)
pLD: titulum 21 om. *W* ²⁶ uera subscriptio extat in *D* ²⁷ consules ex 23, 3 addit *D*
²⁸ 5 (24, 4) *pL* ²⁹ integra in *pL* ³⁰ 3 (41, 6) *pLD* ³¹ 1 (2) *D* ³² 2 om. *D* ³³ 46, 1
 om. *LD* ³⁴ 48 r. om. *D* ³⁵ missa ad antiochum ex inscriptione 50, 2 additur ³⁶ 50 r. 2
 om. *D*, 50 r ante 48, 3 collocat *L* ³⁷ II 7, 14 ins. *L* ³⁸ iungitur 55 r in *pLD*: 54, 1
 ins. *pL* ³⁹ finem constitutionis et 55, 3 addit *p*, 54, 6 integra extat in *LD*: 51, 14 ins. *L*
⁴⁰ in folio singulari ad huius libri initium adglutinato I 55, 6. 55, 7. 54, 6 pars extrema.
 55 r. 3 saeculo *X*, I 51, 14. II 7, 14. 52, 7. 54 r saeculo *XI* suppl. *p* ⁴¹ 1, 5 ins. *LD*,
 eandem ad 2, 1 adscripsit *p* ⁴² subscr. extat in *LD* ⁴³ 5 ins. *pL* ⁴⁴ 10 ins. *pL* ⁴⁵ 12 (13)
 14 (12) *D* ⁴⁶ 15 ins. *p* ⁴⁷ 22 ins. *p* ⁴⁸ 23 (25) *D* ⁴⁹ 26 ins. *p* ⁵⁰ 28 (4, 5) *D* ⁵¹ 5
 ins. *pLD* ⁵² 7 (8) *D* ⁵³ constitutio greca 3 r. 5. 22. 26 ins. *D* ⁵⁴ 4, 21 ins. *L*, 4, 21.
 23...25. 26. 33. 7, 14. 12, 15 ins. *D* ⁵⁵ 25. 21 ins. *p*, 25 ins. *L* ⁵⁶ 33 ins. *p* ⁵⁷ 40 ins. *D*
⁵⁸ n 1 capitulum aliud inuenitur quod aduocati debent habere sexaginta libras auri (= 6, 8)
 ins. *p* ⁵⁹ 1 (3) ins. *l* ⁶⁰ cap. auocati qui dirimunt ambigua fata (= 14) citat *p*, hic cap.
 aduocati ... fata req. (= require) retro (cf. not. 37) citat et 6 (13) ins. *l*, 1 ins. *D*

10 r (X) 1¹ 11 r² 8³ 12⁴ 20, 22. 12 r. 1. 2⁵ 4. 5⁶ 8. 10. 11. 14...19⁷ 21. 22 (o) 23 (o) 24 (26)
 26 (m) 13 r. 1 (2) 2 (m) 14 r (XIII) 1. 15 r (XV) 1. 2. 16 r (XVII) 1 (17, 3) 2 (o) 17 r
 (XVIII) 1 (m) 2 (m) 3 (o) 4 (18, 6) 18 r (XVIII) *2. 3 (m) 4 (m) 7...14 (o) 15 (m) 16...19 (2f)
 23. 22 (24)⁷ 19 r (XVIII) 1 (2 m) 3. 4 (5)⁹ 7 (8)¹⁰ 9...12 (20, f) VI 20 r (XX)¹¹ II 20 3 (o)
 5 (o) r (XX)¹² 2 (5) 6 (7) 7. 8 (21, 2) 21 r (XXI) 3 (4)¹³ 5 (8) 8¹⁴ 9. 22 r (XXII) 2. 1 (o)¹⁴
 23 r (XXIII) 1 (24, f) 2 (o) 24 r (XXIII) 2 (3) 3...5. 25 r (XXV) 1 (26, f) 26 r (XXVI)
 3 (5) 4 (o)¹⁵ 27 r (XXVII) 1 (28, f) 2 (o)¹⁶ 29 r (XXVIII) 1. 2 (30, 3) 28, 2¹⁷ 30 r (XXX)¹⁸
 2 (4)¹⁹ 4. 31 r (XXXI) 1 (32, 2)²⁰ 32 r (XXXII) *2. 34 r (XXXIII) 1. 2. 35 r (XXXV) 1²¹
 37 r (XXXVI) 1. 2 (38, 2) 38 r (XXXVIII) *2. 39 r (XXXVIII) 1. 2 (41, f) 41 r (XL) 2.
 40, *1 (o) r (XLI) 2²² 5 (m) 42 r (XLII) 1. 2 (4) 3 (o) 43 r (XLIII) 1 (3) 44 r (XLIII)
 1...4. 45 r (XLV) 1. 2. 46 r. 1. 2 (5) 47 r (XLVII) 1. 48 r (XLVIII) 1. 49 r (XLVIII) 1
 (51, f m) III 19 r. 1 (o) 2 (?)²³ II 53 r. *2. 3 (3) 4 (3) 5. 54 r (LIII) 1. 55 r (LV) 1. 2 (3) 6.
 56 r (LVI) 1 (57, 2) 58 r (LVIII) 1 (o) 2

LIBER TERTIVS

1 r. 1. 2 (3) 4...6 (7) 7 (o) 8...10 (13 *uel* 14) hic constitutiones graecae diuersae duae
 sunt caput ui. et ii. dec. 13 (m) 14 (o) 15...17 (m) 2 r (II) 1 (3, 4) hic constitutiones graeca.
 3 r (II)²⁴ 5 (4, f) 6 r. 1. 2 (3) 5 r (VI) 1. 7 r (VII)²⁵ 1 (8, 2) 8 r (VIII)²⁶ *3. 4. 9 r (VIII) 1
 (10, 3) lex greca 10 r (X)²⁷ 3 (o) 11, 1. r (XI)²⁷ 2. 5 (m) 4 (3) 6 (12, f)²⁸ 12, 2. 3. *6 (o) 6...9.
 13 r (XIII) 2...5 (7) 7 (m)²⁹ 14 r (XIII) 1. 15 r (XV) 1. 2. 16 r (XVI) 1. 17 r (XVII) 1.
 18 r (XVIII) 1³⁰ 19, 3 (o) 20 r (XX) 1. 21 r (XXI) 1 (2) 22 r (XXII) 1. 2³¹ 24 r (XXIII)
 1. 2 (26, 2) 26 r (XXVI) 1. 22, 3. 4 (o) 5. 6 (23, 2) 26, 3 (3) 4 (o) 6 (7) *7...9 (11)³² 27 r
 (XXVI) 1. 2. 28 r (XXVIII) 1...5. 7. 8. 12 (13)³³ 14...15³⁴ 20 (2f) 19. 21...23³⁵ 26...29 (30) 30³⁶
 31...36 (29, 4) 29 r (XXVIII) 1...3³⁷ 4 (o) 5. 6 (m) 7...9 (31, 3) 31 r (XXX) 2³⁸ 4. 5 (7 m) 7 (m)
 8...10 (m) 11 (12 m) 32 r (XXXI) 1³⁹ 3...6 (m) *7. 9. 10. 12...17 (m) 18...21 (m) 22...25 (m)⁴⁰
 27 (m) 28. 33 r (XXXIII)⁴¹ 1 (m) 2 (m) 3. 4 (o) 5 (o) 7 (m) 8. 9 (10) 10 (o) 11 (17) *17 (o) 34 r
 (XXXIII) 1...3 (7) 4. 5 (m) 6...9 (10)⁴² 11...13 (o) 14 (o) 35 r (XXXV) 1...3 (4) 4 (o) 5 (o) 6.
 36 r (XXXVI) 1 (7)⁴³ 8. *3 (m)⁴⁴ 11 (?) m) 12. 13 (o) 14 (16?) 15 (o)⁴⁵ 17. 31, 6 (o)⁴⁶ 36, *18...22
 (24)⁴⁷ 25 (26) 26 (o) 37 r. 1. 2 (3) 4. 5. 38 r (XXXVIII) 1...6 (7) 7...9 (o) 10. *11 (12)⁴⁸ 39 r
 (XXXVIII) *1...5 (m) 6⁴⁹ 40, 1. 2 (41, f) 41 r (XLI) 1 (o) 2...5. 42 r (XLII)⁵⁰ 1. 2 (3)⁵¹ 4...7 (8)
 8 (o) 9⁵² 44, 3. 8 (o) 9...11 (13) 12 (o) 13 (o) 14⁵³

LIBER QVARTVS

1 r. 1...3 (6) 4 (o)⁵⁴ 6 (o) 7...11 (13) 12. 13 (o) 2 r (II) 1. 2 (o) 3. 4 (9)⁵⁵ 11 (12)⁵⁶ 15. 16 (o)⁵⁷
 13 (17) 17 (o)⁵⁸ 3, 1. 4 r (III) 1. 5 r (V) 1 (2)⁵⁹ 3...7 (o) 8⁶⁰ 9...11 (6, f) 6 r (VI) 3 (o)⁶¹ 2.

¹ 11, 10 (20) *ins. D* ² 14 *ins. LD* ³ 10 *ins. pL* ⁴ 14. 15 *ins. p*, 15 *ins. L* ⁵ 3 *ins. pLD*
⁶ 6 *ins. LD*, k. eum (reum *p*⁶) criminis constitutum (= 6 *in.*) *citat p* ⁷ 20 *ins. pd*, *post*
 19 r *collocat D* ⁸ 24 *ins. LD* ⁹ 5 *ins. d* ¹⁰ 5 *ins. pL* ¹¹ II 20 r. *pLD*: 20, 1 *ins. d*
¹² r *om. pLD* ¹³ 4 *ins. pLD* ¹⁴ 8 *om. D* ¹⁵ *subscr. extat in pLD* ¹⁶ 5 *ins. pLD*
¹⁷ 28 r. 1 *ins. pLD* ¹⁸ 28, 2 *ante* 29 r *collocat l*, *post* 30, 2 *collocat D* ¹⁹ r *om. D*
²⁰ 3 *ins. pLD* ²¹ 33 r (XXXII) 1 *ins. pLD* ²² 36, 1 *ins. D* ²³ 4 *ins. pD* ²⁴ *p ad III*
 19 r. 2 *adnotat non hic esse debet, et ad III* 19, 1 *citat superuacuam difer.* (= II 52, 7 *in.*),
deinde post III 19, 2 *rursus citat cap. superuacuam diferencia utili sanni*: III 19 r. 1. 2
omittit et II 52, 7 *ins. L*: *in D inter II* 49, 1 *et* 53 r *haec extant*: II 50, 2. III 19, 2.
 II 50 r. 8. 52, 7. 53 r. 1. III 19, 1 ²⁵ 7 r *om. D numero tamen relento* ²⁶ 2 r ... 3 r
om. D ²⁷ 2 *ins. LD*, 2 *ante r collocat D* ²⁸ X *collocatur ante lex greca* ²⁹ 11 r. 1 *D*
³⁰ 12 r *ins. pLD* ³¹ 13, 7 *om. D* ³² r *ins. D*, 19 r. 1. 2 *ins. L*: XXIII *ubi rem accio.*
in rem accio non. si quis alterius nomine (= *initia* 23 r. 1. 2) *citat p* ³³ *cp. si in pos-*
sessione. si ex possessione (= 22, 3. 4) *citat p* ³⁴ *in LD post* 22 r. 1 *non extant nisi*
 22, 3. 4. 2. 24 r. 1. 26 r. 22 5 (24 r. 26 r *om. D*) ³⁵ 13 *ins. D* ³⁶ 25 *ins. D* ³⁷ 25 *ins. pL*
³⁸ § 2. 3 *om. D* ³⁹ 28, 6 *ins. pLD* ⁴⁰ 3 *ins. pLD* ⁴¹ 2 *ins. pLD* ⁴² 26 *ins. pLD*
⁴³ r *om. D*, *post* 3 *ins. d* ⁴⁴ 10 *ins. pLD* ⁴⁵ 6. 7 *ins. LD* ⁴⁶ 3 *ins. D*, 6. 7 *ins. p*: *in L*
hic ordo est 36 r. 1. 6. 7. 3. 8, *in d hic ordo* 36. 1. 3. 6. 7. 8 [9] ⁴⁷ 16 *ins. pL*, 23 *ins. D*
⁴⁸ *hic esse non debet adnotat p*: 31, 6 *om. L* ⁴⁹ 16 *ins. D*, 23 *ins. pL* ⁵⁰ *inscriptio ex c.* 10
sumpta est ⁵¹ 40 r *ins. pLD* ⁵² r *om. D* ⁵³ 3 *ins. D* ⁵⁴ 44 r *ins. pLD* ⁵⁵ 3...14 *om. G*
⁵⁶ 5 *ins. pLD* ⁵⁷ 10 *ins. pL* ⁵⁸ *in D post* 1, 12 *sequuntur* 2, 4. 8. 7, *deinde citantur initia*
 1, 13. 2, 1...4. 7. 8. 10. 11. 13...16, *tum sequuntur* 2, 14. 1, 13. 2, 3 ⁵⁹ 10 *ins. D* ⁶⁰ 3 r *ins. pLD*
⁶¹ 2 *ins. pLD* ⁶² 8 (8) *omissis* 7. 8 *L* ⁶³ *in D post* 4, 1 *hic ordo est*: 5, 5. 6. 10. r. 1...3.
 7. 4. 8. 7, 6. 10, 7. 6. 5, 9. 11. 6, 3. r, *ordinem* 5 r. 1...11. II r. 2...4. 6. 10, 7. 6 *restituit d*

*4. 6 (o)⁴ 8...11. 7 r (VII) 1. 2 (o) 3 (o) *5. 12, 3 (o)² 7, 4 (s)³ 6. 7. 8 r (VIII) 1. 2. 9 r (VIII) 2...4 (10, 2) 10, 1 (o) r (X)⁴ 3...5 (s)⁵ 7 (o) 9. 2, 8 (o)⁶ 10, 10 (s)⁷ *11 (o) 12...14. 11 r (XI) 1. *12 r (XII) 1 (o) 2 (s)⁸ 4 (o) 13 r (XIII) 1. 2 (s) 4. 5 14 r (XIII) 1...4 (o) 5 (s) 6 (o) 15 r (XV) 1 (s) 2 (s) 4. 5. 16 r (XVI) 1⁹ 2 (s)¹⁰ *5 (o) 4 (s) 7. 17 r (XVII) 1. 18 r (XVIII) 1 (s) 3. 19 r (XVIII) 1. 2 (s) 3 (o) 4...10 (11)¹¹ 12 (14) 15 (16) 16 (o)¹² 19¹³ 22 (o) 23 (o) 24 (o) 25 (o) 20 r (XX) 19, 20 (o)¹⁴ 20, 2...6 (7) 7 (o) 8...12 (15) 11 (o) 17...19 (20) 21 r (XXI) 1 (s)¹⁵ *3 (o) 5 (7) 6 (o) 8...12 (20) 13 (o) 14 (o) 15 (o) constitutio graeca¹⁶ 17¹⁷ 18 (o) 20 (o) 21 (o) 22 r (XXII) 1. 2 (s) 3...5 (m) 23 r (XXIII) *1 (s)¹⁸ 3 (o) 4 (24, 1) 24 r (XXIII) 2...5 (s) 6 (o) 7 (12)¹⁹ *10 (o)²⁰ 8 (o)²¹ 12 (o) 25 r (XXV) 1 (s) 2. 4 (m) 5. 6. 26 r (XXVI) 1 (s) 3. *2. *4. 5 (s)²² 7 (o) 9 (27, 2) 8²³ 11. 12. 13 (m) 27 r (XXVII)²⁴ 1²⁵ 2 (m)²⁶ 28 r. 1 (s m) 3 (o)²⁷ 5 (m) 6. 7 pr. 28²⁸ 29, 1²⁹ 3 (m)³⁰ 9 (o) 31³¹ 12 (o) 13 (m) 16. 18. 20. 25. 5 (22) 23 (30, 1) 30 r (XXX)³² 2...4 (7)³³ 7. 8³⁴ 9 (s uel 10) 11 (m) 12 (31, 5) 13 (o) 31 r (XXXI) 4³⁵ 9 (m) 12 (12 uel 13) 14. 32 r (XXXII) 1. 2 (s) 6. 3. 7 (7 uel 10) 10 (o) 11. 12 (14) 15. 16 (o) 17 (22) 19 (o)³⁶ 23 (m) 24. 21 (o) 25 (27)³⁷ 26...28. 33 r (XXXIII) 2. 3. 5. 34 r (XXXIII) 1...4. 6. 8 (o) 9. 10 (14) 35 r (XXXV) 4 (m) 1. 2 (m) 3 (m) 7³⁸ 6³⁹ 9. 11...15 (m) 16 (m)⁴⁰ 17 (o) 18. 19. 37 r (XXXVII) *1. 3. 5⁴¹ 35 r (XXXVIII) *1 (m) *2. 5. 7 (m) 3. 6. 8...12⁴² 14. 39 r (XXXVIII) 1 (m) 3...6. 9. 7⁴³ 43 r (XLIII) 1. 2 (m)⁴⁴ 44 r (XLIII) 1...6 (o) 9. 10 (18) 11 (o) 13 (o) 14. 45 r (XLV) 1 (o) 2. 48 r (XLVIII) 1 (m) 2...5 (6 m)⁴⁵ 49 r. 1 (2) 3. 4. 6. 7 (9) 11. 8 (o)⁴⁶ 12. 13 (m) 15. 16. 50 r (L) 1. 2. *3. 4 (m) 5. 6. 8. 9. 51 r. 1. 2 (m)⁴⁷ *5. 6 (m)⁴⁸ 7 (m) 3. 52 r (LII) *3 (m)⁴⁹ 5. 54 r (LIII) 1...3 (m) 4 (o) *8 (55, 2) 58 r (LV) 1...3 (59, 2 m) 60 r (LX) 1 (64, 1) 61 r (LXI) 5. 7 (m) 10 (o) 12 (m) 62 r (LX) *2 (o) 3 (o) 4 (m) 63 r (LXIII) 3 (o)⁵⁰ 64, 1 (m) r (LXIII) 2 (s)⁵¹ 3 (o) *4 (o) 6 (o)⁵² 5 (o)⁵³ 8. 65 r (LXV) 1 (2) 2 (o) 3 (4) *5 (m) 6 (s) 8 (m) 9...12 (13) 13 (o) 14 (o) *15. 16 (o) 17 (o) 18. 19 (o) 20 (21 m) 21 (o) 22 (24) 23 (o) 24...26. 28. 29 (o) 32 (o) 33 (o) 66 r (LXVI) 2 (s) 3 cca. gcā⁵⁴

LIBER QUINTVS

1 r. 1 (m)⁵⁵ 2. 3 (o) 4. 5 (o) 3, 3 (o) r⁵⁶ 8. 5 (o)⁵⁷ 6 (o) 7 (o) *9 (m)⁵⁸ 10 (m) 11 (o) 12 (o)⁵⁹ 13 (o) 16 (o) 15 (m) 17 (o) 16 (o)⁶⁰ 4 r (III) 1 (o) 3, 11 (4, 1)⁶¹ 4, 2. 3 (o) 5. 6 (o)⁶² 8. 9 (12?) *11 (o) 12 (m) 13 (o)⁶³ 18. 20. 21 (o)⁶⁴ 5 r (V) 2 (o) 4 (s) 6 (o) 7 (o) 8 (9) 6 r. 1. 2. 5 (m) 6 (o) 8⁶⁵ 9 r (VIII)⁶⁶ *2⁶⁷ 3. 6 pr. . . . § 3⁶⁸ 7 (m) 10 r (X) 1 (o)⁶⁹ 11 r (XI)⁷⁰ 6. 12 r (XII) *4. 5 (o) *13. 14. 16 (o) 18. 20. 22. 23. 27. 28 (o)⁷¹ 14 r (XIII) 1 (m) 2 (m) 5. 8. 15 r (XV) 1. 3 (o)⁷² 16 r (XVI) *3. 4 (m) 5. 9...11 (o) 12 (m) *14 (m)⁷³ 15 (o) 16 (m) 17 (m) 18 (m) 19 (o) 23 (o) 24. 25 (m) 26⁷⁴ 17 r (XVII) 2 (m) *4 (o) 5 (o) 6 (o) 11 pr. § 1⁷⁵ 18 r (XVIII) 4 (m) 10 (o) 11 (o)⁷⁶ 21 r (XXI) 1. 2 (m) 3 (o) 22 r (XXII) *1 (o) 7⁷⁷ 25 r (XXV) 1 (o)⁷⁸

¹ 6 om. D, 7 ins. pLD ² 12, 3 hoc loco om. LD, cf. not. 7. 5 ³ 7, 4 ante 7, 5 collocat D ⁴ 10 r. 1 pL: in D post 7, 5 hic ordo est: 10, 1. 9, 4. 7, 6. 7. 10, 3. 8 r. 1. 2. 9 r. 2. 3 10 r ⁵ 6 ins. p: in D post 10 r sequuntur 10, 2. 5. 7. 6. 3. 9 ⁶ 2, 8 om. D ⁷ 12, 3 ins. D ⁸ 12, 3 ins. L ⁹ 3 ins. pL ¹⁰ 3 ins. D ¹¹ 11 ins. pL ¹² 17. 18 ins. pL, 17 ins. et inscriptionem 18 inscriptioni 19 substituit D ¹³ kp. ad probationem uti (c. 21) citat p ¹⁴ 19, 20. 20 r p: 19, 20 ante 19, 22 collocat LD ¹⁵ 2 ins. pL ¹⁶ const. gr. om. LD ¹⁷ de D cf. ad p. 328, 22 ¹⁸ 2 ins. pLD ¹⁹ 9 ins. p ²⁰ 11 ins. pL ²¹ 9 ins. LD ²² 6 ins. pL ²³ 10 ins. pLD ²⁴ 27 r om. D^a ²⁵ 3 ins. D ²⁶ 3 ins. pL ²⁷ 4 ins. pL ²⁸ 29 r ins. pLD ²⁹ 2 ins. pL ³⁰ 2 ins. D, 7 ins. pL ³¹ 11 ins. pL ³² 1 ins. pL ³³ 6 ins. pL ³⁴ 14 pr. ins. L ³⁵ 5. 7 ins. p, 7. 5 ins. L, 7 ins. D ³⁶ 20 ins. pL ³⁷ 25. 21 D ³⁸ de supplemento pLD cf. p. 359 not. 3 ³⁹ 20 ins. D ⁴⁰ 16. 15 D ⁴¹ 6 ins. pL ⁴² 13 ins. D ⁴³ 8 ins. pL ⁴⁴ in D post 39, 1 sequuntur 39, 4. 3. 5. 6. 9. 43 r. 1. 39 7. 43, 2 ⁴⁵ 8 ins. pLD ⁴⁶ 10 ins. d ⁴⁷ 2 om. D, suppl. d ⁴⁸ 6. 5 W ⁴⁹ 52, 3 post 54, 2 collocat D ⁵⁰ 61 r. . . 63, 3 om. L, 59...63 om. Montispezzulanus H 83 ⁵¹ 64 r. 1. 2 pD, 64 r 2. 1 L ⁵² 7 ins. p ⁵³ 7 ins. L ⁵⁴ cca. gcā om. LD ⁵⁵ subscr. integra in L ⁵⁶ 2. 4 ins. p: in L post 3, 3 sequuntur 3, 2 r. 4, in D 3 r. 2. 3. r (r del. D^b) 4 ⁵⁷ 5 post 7 collocat D ⁵⁸ 20 pr. ins. L ⁵⁹ 3, 12 post 4, 1 collocat D ⁶⁰ 20 pr. ins. p ⁶¹ non hic esse debet adnotat p ⁶² 7 ins. pL ⁶³ 14 ins. pLD^a, post 18 collocat D^a ⁶⁴ 21 om. D: titulum 4 secundum indicem titulorum om. R ⁶⁵ subscriptionem 9, 2 et 8 r. 1 ins. p ⁶⁶ 9 r om. D^a ⁶⁷ 8 r. 1 ins. L ⁶⁸ 8 r. 1 ins. D ⁶⁹ 9. 10 secundum indicem titulorum om. R ⁷⁰ 12 om. R ⁷¹ 4 ins. pLD ⁷² 15 secundum indicem titulorum om. R ⁷³ consules ex 11 suppl. L^b ⁷⁴ 26 om. R ⁷⁵ § 2 in. addunt pLD ⁷⁶ 11 om. D ⁷⁷ 23, 1 ins. p, 23 r. 1 ins. D ⁷⁸ 25, 1 om. D

2¹ *4 (m)² 28 r (XXVIII)³ 6 (o) 29 r (XXVIII) 4 (o) 31 r (XXXI) 1 (o) 2 (o) 4 (m) 5 (o)
8 (o) 11 (m) 32 r (XXXII) 1 (m) 34 r (XXXIII) 2 (o) 3 (m) 5 (o) 6 (m) 7 (m) 8 (o) 12 (o)⁴
35, 1 (o) 36 r (XXXVI)⁵ 5 (o) 37 r (XXXVII) *13 (m) 14 (o) *16⁶ 20 (m) 21 (o) 22 (m) 24 (m)
*28 (o)⁶ 38 r (XXXVIII) *2 (o)⁷ 39 r (XXXVIII) 2 (m)⁸ 3. 4 (m) 42 r (XLII)⁹ 5 (o) 43 r
(XLIII)¹⁰ *5 (o)¹¹ 44 r (XLV)¹² 1 (m) *4 (m) 45 r (XLV) 1 (o) 49 r (XLVIII) 1 (o)¹³ 51 r
(LI) 4. *7 (o) 12 (o)¹⁴ 13. 53 r (LIII)¹⁵ 2 (o) 4. 54 r (LIII) 1. 4 (o) 56 r (LVI) 1 (m) *3 (o)
59 r (LVIII)¹⁶ *2

(in P desideratur unum folium: lacunam ex L expleuimus)

*2 (3) 3. 4 (o) 60 r (LX)¹⁷ 2 (o) 61 r (LXI) *2. 62 r (LXII) 5 (o) 6 (o) 7 (m) 8 (o) 9 (m)¹⁸
21 (o) 64 r (LXIII)¹⁷ *2 (m) 67 r (LXV) 1 (o) 68 r (LXVI) 1 (o) 70 r (LXX) 1 (o) 71 r¹⁹ 3
(hinc redit P)

3²⁰ 5. 6. 8 (o) 9 (o) 10 (o) 11 (m) 12 (m) 13. 15. 16. 18 (o) 72 r (LXXII)²¹ 1. 3 (m) 4 (m) 73 r
(LXXIII) 1...3 (o) 4 (o) 74 r (LXXIII) *1...3. 75, 8²²

(in P desideratur unum folium: lacunam ex L expleuimus)

LIBER SEXTVS

1 r. 1...8 (o) 2 r (II) 1

(hinc redit P)

r (?)²³ *2²⁴ 4. 5 (6?)²⁵ 6. 7. 9...13 (m) 14...19 (o)²⁶ *22 (o) 3 r. 1 (m)²⁷ 3²⁸ 11 (m)²⁹ 12 (o)
4 r (III) 2 (m) 3 (m) 5 r (V)³ 1. 2. 6 r (VI) 1...3 (o) 4. *6 (m) *8 (o) 7 r (VI)³¹ 2 (m)³² 4 (o)
9, 1. 2 (m) r³³ 3. 4. 6. 8 (o) 10 r (X) 1. 3³⁴ 11, 1 (o) r (XII)³⁵ 2. 13 r. 2 (o)³⁶ 12, 2. 14 r (XIII)
*2 (o) 15 r (XV) 1. 17 r (XVII) 1 (m)³⁷ 18 r (XVII) 1 (m) 19 r (XVIII) 2 (m) 20 r (XX)
1 (o)³⁸ 4 (m) 6 (o) *9 (o) 10 (m) 11 (m) 12 (m) 13 (o) 15 (o) r (XX)³⁹ 17. *21 (o) 22 r (XXII)⁴⁰
*3 (m)⁴¹ *6 (m) 8. *10 (m) 12 (m) 23 r (XXIII)⁴² *7⁴³ *20 (m) 24 (o) 31 (m) 25 r (XXV)⁴⁴ *10.
29 r (XXVIII) 1. 2. 30 r (XXX) *8. 10 (o) 11. 14. 16 (m) 18 (m) 31 r (XXXI) 1. 2 (m) *4...6.
33 r (XXXII) 1. 4. 33 r (XXXIII)⁴⁵ 1. 2. 34 r (XXXIII)⁴⁶ 1...3 (3. 4) 35 r (XXXV) 1. *6.
7...9. 37, 11 (o)⁴⁷ 35, 12. 37 r (XXXVII)⁴⁸ 2⁴⁹ 3⁴⁹ *5. 13. 15 (o) 20 (o) *26. 38 r (XXXVIII) 2.
*5 (m) 42 r (XLII)⁵⁰ 4. 7. 8 (m) *10. *19⁵¹ 27 (o) *24⁵² (o)⁵³ 25. *32. 43 r (XLIII) *2 (m) *3 (m)
46 r (XLVI) *6 (o) 47 r (XLVII) 1. 4. 50, 5 (o) 12 (o) 48 r 49, 2. 50, 1. r⁵⁴ *2. *4. 6⁵⁵
*17. 52 r (LII) 1. 50 r⁵⁷ 55, 1 (o) r⁵⁸ 2. 5. 6⁵⁹ 56 r⁶⁰ 3 (m) 5. 57 r (LVII)⁶¹ 4...6 (m) 58 r
(LVIII) *6. 10. 13⁶² 59, 4⁶³ 9⁶³ 60 r (LXI) 1. 2. 61 r (LXII) 1. 60, *3 (m) 61, *2. *3 (o) 4. *8⁶⁴

LIBER SEPTIMVS

1 r. 2. 2 r *3. 4. *7. 12. 3 r. 1. 4 r (III) 1. 2 (o) 15⁶⁴ 3 (o) 7. 11. 14⁶⁵ 16⁶⁶ 6 r (VI) *1⁶⁷
7 r (V)⁶⁸ 1. 8 r (VIII)⁶⁹ 4. 5. 10 r (X) 1. *3. 5⁷⁰ 6. 7 (o) 11 r (XI)⁷¹ 1. 13 r (XII) 1⁷² 2 (m)
3. 4 (m) 14 r (XIII) 2. *5 (m) *6. 11⁷³ 12 (m) 13. 14⁷⁴ 15 r (XV) *3. 16, 1 (m) r (XVI) 2. 3⁷⁵
6 (o)⁷⁶ 8. 10 (m) 12. (m) 13. 14. 16...18. 20...22. 24...26. 29 (o) 30 (o) 31...34. 39. 7⁷⁷ 17, 1 (m) 2 (m)

¹ 3 ins. pD, 25, 3. 23, 1 ins. L ² 37, 13. 14. 16. 19...22. 24. 28 ins. D, 37 r ante 37, 13
suppl. d ³ r om. D, suppl. d ⁴ 35 r ins. d ⁵ 19 ins. pL: de D cf. not. 2 ⁶ 37 r...28
hoc loco om. D, cf. not. 2 ⁷ 4 ins. pL ⁸ 39 r. 2. 39, 2. 38, 4. 39 r D ⁹ r om. D
¹⁰ 4 ins. pD ¹¹ 4 ins. L ¹² XLIII P⁶ ¹³ 46 r. 3 ins. D, 50, 1 addit d ¹⁴ 8 ins.
pLD ¹⁵ LIII P⁶ ¹⁶ 1 ins. pLD ¹⁷ r om. D ¹⁸ 12 ins. D ¹⁹ 71, 4. 7 ins. D ²⁰ 4. 7
ins. L ²¹ 72 r. 71, 18 D ²² ad finem huius libri VI 42 r. 30. VII 33 r. 10 suppl. l ²³ r
om. P⁶LD ²⁴ 3 ins. pLD ²⁵ 6 (7) L ²⁶ subscriptio extat in L ²⁷ 2 ins. p, 2. 8 ins. D
²⁸ 8 ins. pL ²⁹ subscr. integra in L: 10 ins. pLD ³⁰ subscr. integra in L⁶ ³¹ 1 ins. pLD
³² 8 r. 1. 2 ins. D ³³ 9 r. 1. 2 pLD ³⁴ hic titulus esse debet adnotat p ³⁵ 11 r. 1 LD
³⁶ 12, 1 ins. D ³⁷ 2 ins. D ³⁸ 3 ins. d ³⁹ r om. pLD ⁴⁰ 1 ins. p ⁴¹ 1 ins. L,
4 ante 1 suppl. l: 1 17, 2 inscr. § 19 inter 3 et 6 ins. D ⁴² 3. 11 ins. pL ⁴³ 7 om. D,
1 ins. d ⁴⁴ 24 r D ⁴⁵ 33 r om. D ⁴⁶ 34 r om. D ⁴⁷ 11 om. LD: hic non leg. adnotat p:
36, 8 inscriptio § 3 ins. d ⁴⁸ 11 ins. L ⁴⁹ hic leg. filia lega (= 11) adnotat p ⁵⁰ 41 r D
⁵¹ 22 ins. pLD ⁵² 30 ins. D ⁵³ 30 ins. D ⁵⁴ 50 r ins. D ⁵⁵ in L post 47, 4 sequuntur
48 r. 49, 2. 50 r. 1. 5. 12, in D (48 r?) 50 r. 5. 12. 49, 2. 50, 1 ⁵⁶ 6 om. D ⁵⁷ 50 r om.
pLD ⁵⁸ 55 r. 1 LD ⁵⁹ 6 om. LD ⁶⁰ 59 r. 3 ins. pL ⁶¹ 7 ins. pL ⁶² 10 ins. pL ⁶³ ad
libri exitum legem Galgosianam (p. 610 not. 1) et VII 23, 1 adscripsit l ⁶⁴ hic esse non
debet adnotat p: 15 suo loco collocant LD ⁶⁵ c. 15 citat p? ⁶⁶ in folio singulari hoc loco
adglutinato VIII 9, 3. 4 suppl. p ⁶⁷ 6 r. 1 om. D ⁶⁸ hic numerus confirmatur ordine titulorum
in W, qui est 7. 5. 6 ⁶⁹ 8, 3 ins. D ⁷⁰ 5 om. L: h' non esse debet adnotat p ⁷¹ 10, 5 (6) ins. L,
10, 5 in. citat p: 11 r om. et 11, 4 ins. D ⁷² 13, 1 (15, 1) Paris. 4531 ⁷³ 6. 11. 5 D ⁷⁴ 14 (11)
11 (14) 12. 13 Paris. 4534 ⁷⁵ 16 r. 1. 2. 3 pL, 16 r. 2. 3. 1 D ⁷⁶ 7 ins. d ⁷⁷ 17 r ins. p

16, 42¹ 18, *2 (o) r (XVIII)² 1. 19 r (XVIII) 1...6³ 20 r (XX)² 2. 21 r (XXI)⁴ *2. 4. 6. *8.
 22 r 1...3 (m)⁵ 26, 1. *4 (m) 27, 1⁶ 26 r (XXVI) 2. 3 (o)⁷ 5...7⁸ 9 (m) 32, *9⁹ 27 r (XXVI)¹⁰
 2¹¹ 29 r. 2. 4. 30 r (XXVIII)¹² 1. 3 (o) 32 r (XXX) 1¹³ 3¹⁴ *6. 5 (o) 7. 8¹⁵ 34, 4 (o)¹⁶ 32, 10.
 11¹⁷ 33 r (XXXI)¹⁸ 2. 4¹⁹ 6 (o) 7²⁰ 34 r (XXXIII) 3²¹ 35 r (XXXV) 5²² 1...4²³ 8²⁴ 39, 8 (o)²⁵
 38 r (XXXVIII) 2. 3²⁶ 39 r (XXXVIII)¹² 2²⁷ 40 r (XL)²⁸ 1²⁹ 2 (o) 41 r (XLII) 3 (m)³⁰
 39, 3. 4. 7³¹ 43, 1 (o) 6 (o) r (XLIII)³² 2. 45, *9 (m)³³ 13 (o)³⁴ 43, 3. 4. 7...10³⁵ 44 r (XLV)
 2. 3³⁶ 45 r (XLVI) 3. 4³⁷ 6³⁸ 53, *4. *7 (o)³⁹ 45, *14 (16?)⁴⁰ 47 r (XLVII)⁴¹ *1. 48 r
 (XLVIII)⁴² 1⁴³ 49 r. 48, 4⁴⁴ 49 1. 2. 50, 1 (m) r⁴⁵ 2. 3 (m) 51 r. 1. 2. 52 r (LII)¹² 1. 2 (m)
 4 (m)⁴⁶ 5 (m) 6 (m)⁴⁷ 58, 3 (m) 4 (m)⁴⁸ 53 r (LV)⁴⁹ 1⁵⁰ 3⁵¹ 54 r (LVI)¹² 2. 56 r (LVII)¹² 1...3.
 57 r (LVIII)⁴¹ 1...3⁵⁰ 7. 58 r (LVIII)⁵¹ 1 (o) 2⁵² 62, 23 in. 30 fin. (m)⁵³ 64 r (LXIII) 7 (o)
 16 (m)⁵⁴ 59 r (LX)⁵⁵ 1. 60 r (LXI)⁵⁶ 1⁵⁷ 3. 62 r (LXII)⁵⁸ 1. 3 (m)⁵⁹ *14. 15. 11. *20 (20. 19) 21⁶⁰
 27⁶¹ 65, 3⁶² r (LXV) 1⁶³ 69 r (LXVIII) 1⁶⁴ 65, 6. 66 r (LXVI)⁴¹ 1...3. 6. 67 r (LXVII)⁴¹
 1. 2. 68 r (LXVIII)⁴¹ 1⁶⁵ 69 r (LXXI) 1 in.⁶⁶ 71 r (LXVIII)⁴¹ 1. 2⁶⁷ 72 r (LXX)⁶⁸ *5.
 VIII 1, 2. 3⁶⁹ VII 72, 8...10. 74 r (LXXII)⁷⁰ 1⁶⁸

LIBER OCTAVVS

1 r. 2 r⁶⁹ 1, 1 (o)⁷⁰ 2, 3⁷¹ 4, 1...5⁷² 1, 2. 3⁷³ 4, 7⁷⁴ 9...11. 6⁷⁵ 8 r (VIII) 2. 3. 6 r⁷⁶
 7, 1 (o). 5 r (V)⁷⁶ 1 (o) 2⁷⁷ 9 r (VIII) 2. 10 r. 2⁷⁸ 9, 1⁷⁹ 10, 5...7. 9. 11 r (XI)⁶⁸ *4⁸⁰
 10, 4⁸¹ 11, 7. 8⁸² 13 r (XIII) 1 (m) 3⁸³ *8. 7⁸⁴ 11, 6. *12 (o)⁸⁵ 13, 10. 11. 14...16. 18...20⁸⁶
 22...26. 14 r (XIII)⁸⁷ 1. 2. 15 r (XV)⁸⁷ 1...4. 13, 8⁸⁸ 15, 5⁸⁹ 16 r (XVI)⁸⁷ 3⁹⁰ 15, *6 (m)
 8 (o)⁹¹ 16, 6. 8⁹² 17 r (XVII) 11. *3. 5...9. 19 r (XVIII)⁹³ *2. 3. 20 r (XVIII)⁹⁴ 1. 22 r
 (XXV) 1. 3. 23 r (XXI)⁸⁷ *1. 2. 24 r (XXII) 1. 2. 25 r (XXV) 2...6. 10. 27 r (XXVII) 1...3⁹⁴
 16, 1⁹⁵ 27, 6...8⁹⁶ 10...12⁹⁷ 14. 15⁹⁸ 18⁹⁹ 20. 29 r (XXVIII)¹⁰⁰ 2. 29 r (XXVIII) 1...4¹⁰¹ 5.

1 17 r. 16, 42. 17, 1. 2 L, 16, 42. 17 r. 1. 2 D 2 18 r. 2 LD 3 8, 3 ins. pL 3 r om. D
 4 21, 1. 3. 5 suppl. d 5 22, 3. r. 2. 1 D: 23, 1 citant ld: 26 r ins. pLD 6 hic esse
 non debet ad 27, 1 adnotat p: 27, 1 post 27 r collocat LD 7 26 r. 1...4 L, 26 r. 1. 4.
 2. 3. 23, 1 D 8 8 ins. pL 9 32, 9 om. LD, hic esse non debet adnotat p: cf. not. 13. 14
 10 1 citat p, ins. LD 11 27, 3. 32, 2 ins. d 12 r om. D¹³ 9 ins. D 14 4 ins. pLD
 15 32, 9 citat p, ins. L 16 hic esse non debet adnotat p: 34, 4 om. LD, cf. not. 21
 17 12 ins. D: possidere iure uel corpore citat p 18 1 ins. d 19 5 ins. pL 20 11 ins. pD,
 11. 12 ins. L, 9. 10 ins. d 21 4 citat p, ins. L, 34, 3. r. 4 D 22 35, 5. r p, 5 om. D,
 5 post 8 collocat L 23 34, 2. 33, 5 ins. d 24 8 om. D 25 hic non esse debet adnotat p,
 39, 8 om. LD: cf. not. 27. 28 26 3 om. D 27 39, 3. 4. 7. 8 citat p, 39, 8. 3. 4. 7 ins. D
 28 39, 3. 4. 7. 8 ins. L 29 39, 9 ins. D 30 3 om. R³¹ 39, 3. 4. 7 om. LD, cf. not. 27. 28:
 43 r ins. LD 32 r om. LD, cf. not. 31 33 non ic esse debet p 34 hic non esse debet p
 35 11 ins. p: inde a 39, 7 in L hic ordo est 43 r. 1...4. 6...11, in D hic 43, 2. 1. r. 6. 3. 4.
 7...10: 43 r ante 43, 2 suppl. d 36 3 om. R³⁷ 9. 13 ins. L 38 9. 13 ins. D 39 hic
 esse non debet ad 53, 4. 7 adnotat p, 53, 4. 7 om. LD, cf. not. 49: 45, 9 citat p 40 16
 ins. pLD 41 r om. D⁴² 4 citat p 43 48, 4. 49 r LD 44 50 r. 1 pL, 50 r om. D⁴⁵
 46 4 (3) Russardus 48 53, 8 ins. p 47 hic esse non debet ad 58, 3. 4 adnotat p, 3. 4
 om. LD 48 4. 7 ins. D 49 4. 5. 7. 8. 9 ins. p, 8. 4. 7. 5. 9 ins. L, 4. 7. 5 ins. D 50 ca. p.
 programma (= c. 6) citat p 51 r om. D: 3. 4 ins. L, post 2 collocat l 52 3. 4 ins. D,
 citat p, cf. not. 51 53 n. s. p. 699. 700: suppleto 30 in. hic non esse debet adnotat p
 54 62, 23...64, 10 om. LD 55 hic esse non debet adnotat p 56 2 ins. pL, 3 ins. D 57 9 ins. pL
 58 62, 28. 64 r. 1. 7 ins. p, 62, 23 in. 30 fin. 26. 64, 1 ins. L, 62, 30 in suppl. l 59 64, 5
 ins. p, 63 r. 2. 64 r. 7. 10. 5 (64, 5. 7. 10 l) ins. L, 64 r. 7. 62, 30. 64, 10 ins. D 60 hic esse
 non debet adnotat p 61 65 r. 1. 2 LD, 65, 1. 2 D: 5 citat p, ins. L 62 69 r. 1 om. LD
 63 confessio in iure (= 59, 1) citat p 64 1 integra L, 1 post 71, 2 collocat D 65 3 citat p,
 3. 5 ins. LD, 7 citat l 66 r om. D 67 6 adnotat p: VIII 1, 2. 3 om. LD 68 VII 71, 7.
 VIII 35, 9 addit l 69 2 r om. LD 70 1, 1. 2 citat et 1 r. VI 18 r ins. p, 1. 2. 3. 2 r (r
 om. D⁷¹) ins. LD 71 4 r ins. pLD 72 6 citat p, ins. LD 73 hic esse non debet ad 1, 2. 3
 adnotat p, 1. 2. 3 om. LD 74 8 ins. D 75 hic esse non debet adnotat p: 4, 6 om. LD
 76 5 r. 7, 1 D 77 lit. uti possidetis. si in potestate patris fecerit (= 6 r. 7, 1) citat p:
 5 r. 1. 2. 6 r. 7, 1 L 78 10, 4 citat p, 10 r. 2 om. L, 10 r. 2. 4 suppl. l, 10, 4 ins. et
 9, 1 ante 9, 2 collocat D 79 9, 1 ins. L, ante c. 2 collocat D 80 6. 12 ins. D 81 hic
 esse non debet adnotat p, 10, 4 om. D 82 10, 5...11, 8 om. L, 11, 8 om. D 83 4 ins. pL
 84 8 citat et 9 ins. p, 8. 9 ins. L, 8 ins. D 85 hic esse non debet ad 11, 6. 12 adnotat p,
 11, n. 12 om. LD, cf. not. 80 86 21 ins. l 87 r om. D⁸⁸ 84 hic non debet esse adno-
 tat p, 13, 8 om. et 15, 6. 5 ins. LD 89 6. 8 citat p, 16, 2 ins. L 90 2 ins. p 91 hic esse
 non debet ad 15, 6. 8 adnotat p, 15, 6. 8 om. LD, cf. not. 88 92 16, 1 ins. L 93 1 ins. pL
 94 5 citat p, ins. LD 95 hic esse non debet adnotat p, 16, 1 om. LD: 27, 5 ins. LD
 96 9 ins. D 97 13 ins. D 98 17 ins. D 99 19 in. ins. l 100 1 ins. pL 101 30 r ins. pL

30¹, 1...3. 31 r (XXXI) 1. 2. 32 r (XXXII)^{1*} 1. 2. 33 r (XXXIII)² 2. 3. 34 r (XXXIII) 1. 2³
 27, 5⁴ 35 r (XXXVI)⁵ 1⁶ 36 r (XXXVI) 1...3. 5 (m) 37 r (XXXVII) 2^{6*} 7⁷ 35, *8. 12 (o)⁸
 37, 10. 11⁹ 13. 38 r (XXXVIII) 1¹⁰ 37, *9¹¹ 38, *4...6. 39 r. 1. 40 r (XL)¹² 4¹³ 38, 2 (m)¹⁴
 40, 8. 11. 13*16 *2 (o)¹⁵ 9 (o) 10 (o)¹⁷ 17¹⁸ *22. 24 (24 uel 25) 25. 18 (o)¹⁹ 26. 27 (m)²⁰ 41 r
 (XLI) 1²¹ 8. 40, *28 (o)²² 42 r (XLII)²³ *4. 1 (o)²⁴ *8. 9^{24*} 12. 7 (m)²⁵ 16²⁶ 19²⁷ 43 r (XLIII)
 1...3. 44 r (XLIII) 1²⁸ 3. 4²⁹ 6...9. 42, 14 (m) 17 (m) 25 (o)³⁰ 44, 10³¹ 12. 15. *14³² *17. 19.
 21³³ 24...28³⁴ 31. 45 r (XLV)³⁵ 2. 44, *23 (o)³⁶ 46 r (XLI)³⁷ 4. 5³⁷ 8 (o) 47 r (XLVII)³⁸ 4.
 6 (m)³⁹ 48 r (XLVIII) 2. 3⁴⁰ 6

(desinit P, sequentia ex L suppleta sunt)

49 r (XLVIII) 1 (m)⁴¹ 51 r 1 (m) 2. 3. 52 r (LII) 1...3. 53 r (LIII) 1. 9 (o) 11 (m)⁴² 10...12 (m)
 13 (m) 14. 15 (m)⁴³ 16. 17 (m) 18 (o) 20⁴⁴ 24 (o) 28 (m)⁴⁵ 29 (m) 25⁴⁶ 54 r (LIII) 1. 47*3 4 (o)
 53, *26 (m)⁴⁸ 55 r (LV) 1 (m)⁴⁹ 2...*5. 7. 56, 3⁵⁰ 55, *8...10⁵¹

LIBER NONVS

1 r. 1 (m) 3...5 (o) 6. 7⁵² 9. 10 (m)⁵³ 11. 12 (o) 13. 14 (m) 15. 16 (m) 17. 18 (m) 19. 20 (m)
 21. 2 r (II)⁵⁴ 1. 2. 5 (o) 3 (m)⁵⁵ 8...11 (m) 12⁵⁶ 13 (m) 14 (m) 15⁵⁷ 16 (o) 17 (m) 3 r (III)^{1*}
 3 (m) 2 (m)⁵⁸ 4 r. 1 (m) 2 (o)⁵⁹ 5. 5 r (V) 1 (m) haec lex graeca est⁶⁰ 6 r. 2. 3. 5. 6 (m)
 4 (m)⁶¹ 8 r (VII)⁶² 3 (m)⁶³ 6 (m) 9 r (VIII) 1 (2) 2 (m) 3 (o) 4. 5 (o) 6. 8 (m) 9. 7 (m)⁶⁴ 10.
 11 (m) 12 (m) *18 (m) 19 (o) 14⁶⁵ *20...22 (o) 26. 27 (m) 28 (o) *29. 30 (o) *33 (m) *32⁶⁶ 11 r
 (XI)⁶⁷ 10 1. 11, *1⁶⁸ 12 r (XII) 3 (o) 4 (m) 1⁶⁹ *5 (m) 6. 7 (m) 8 (m) 9 (m) 10 (m) 13 r
 (XIII) 1. 14 r (XIII) 1. 15 r (XV) 1. 16 r (XVI) 1 (o) 2⁷⁰ 3 (o) 4 (m) 5...8 (o)⁷¹ 17 r (XVII)
 1 (o) 18 r (XVIII) 1. 2 (m) 3 (o) 4 (o) 5 (o) 6...9 (m) 19 r (XVIII) 2 (m) 3. 4. 20 r (XX) 1.
 2 (o) 3 (2) 5 (o) 6 (m) 7. 9. 10. 12. 13. 15 (m) 16 (m) 22 r (XXI) 1. *4 (m) 5 (m) 6. 7 (m) 8. *12.
 14...16 (35, 4?) 17 (o) 18 (o) 19. 22 (16) 24 (o) 23 r (XXIII uel XXIII) 3 (o) 4 (o) 24 r (XXIII)
 1...3 (m) 26 r (XXV) 1. 27 r (XXVII) 1...3. 6 (m) 28 r (XXVIII) 1. 29 r (XXVIII) 1 (m) *3.
 30 r (XXX) 1. 2. 31 r (XXXI) 1 (m) 32 r (XXXII) 2 (o) 3. 4 (m) 5. 6 (o) 33 r (XXXIII)
 1. 2 (m) 3. 4. 34 r (XXXIII) 1 (m) 2...4. 35 r (XXXV) *2 (m) 4 (m) 5. 6 (m) 7...9. 36 r
 (XXXVI) 2. 39 r (XXXVIII) 1 (m) 2 (m) 40 r (XL) 1...3 (m) 41 r (XLI) 1. *2 (o) 4 (m)
 *9 (m) 15. *10 (m) 12. *14. 19 (o) 42 r (XLII) 3 (m) 43 r (XLIII) 1 (o) 44 r. (XLIII) 1. 3.
 45 r (XLV) 2 (o) *4. 3 (m) 5 (m) 6. 46 r (XLVI) 1 (o) *2. 4. 5 (o) 6 (m) 7 (o) 8. 9 (o) 10 (m)
 47 r (XLVII) 1. 4 (o) *6. 7 (o) 16. 17 (o) *18 (m) 22 (o) 19 (o) 20 (o) 23 (o) 24 (m) 48 r
 (XLVIII) 1 (m) 49 r (XLVIII) *3. 1. *2 (m) 4 (?m) 6 (m) 7 (m) 8 (o) 9 (m) 10 (m) 50 r (L)
 1. 2 (m) 51 r (LI) 1 (o) 2 (o) 3 (o) 7 (o) 8 (o) 9 (o) 13 (o)⁷²

¹ 30 r ins. D ^{1*} r om. D ² r om. D³ ³ 3 ins. l ⁴ hic non debet esse adnotat p, 27, 5 om. LD ⁵ 35, 8 ante 35 r, 35, 12 post 35 r ins. L, 35 r om. D ⁶ 35, 4...6. 13 ins. et 35, 8 12 citat p, 35, 13. 4...6 ins. L, 35, 3...10. 12. r. 13 ins. D: ordinem 35 r. 1. 4...6. 8. 12. 13 restituit et 9 ad 12 citat l ^{6*} 3 ins. D ⁷ 9 citat p, 9 ins. l, 8. 9 ins. D ⁸ hic non debet esse ad 35, 8. 12 adnotat et 35, 13 ins. p, 35, 8. 12 om. LD ⁹ 12 ins. D ¹⁰ 2 citat p, ins. L, 2. 3 ins. D ¹¹ hic esse non debet adnotat p, 37, 9 om. LD ¹² 2 citat p, ins. D ¹³ 5 ins. p, 5. 2 ins. L, 5...7 ins. D ¹⁴ hic esse non debet adnotat p, 38, 2 om. LD ¹⁵ 12. 15 ins. D ¹⁶ 2 om. LD ¹⁷ 9. 10 ante 8 collocant LD: 18 ins. L ¹⁸ 18 citat p, 18. 20. 21 ins. D ¹⁹ hic non esse debet adnotat p, 18 om. LD ²⁰ 23 citat p, ins. LD ²¹ 6 ins. pL, 2...4. 6. 7 ins. D ²² hic esse non debet adnotat p, 40, 28 om. LD ²³ r om. D²⁴: 3 ins. p ²⁴ hic non esse debet adnotat p, 42, 1. 3. 4 LD ^{24*} 10. 11 ins. D ²⁵ hic esse non debet adnotat p, 7 ante 8 collocant LD: 14 citat p, 11. 17. 25 ins. L, 14. 15 ins. D ²⁶ 17 citat p, 17. 20. 21 ins. D ²⁷ 25 citat p ²⁸ 2 ins. pLD ²⁹ 5 ins. D ³⁰ hic non debet esse ad 42, 14. 17. 25 adnotat p, 42, 14. 17. 25 om. LD ³¹ 11 ins. pLD ³² 11. 15. 16 D ³³ 22 ins. et 23 citat p, 23. 22 ins. L, 22 ins. D ³⁴ 30 ins. D ³⁵ hic non esse debet adnotat p, 44, 23 om. LD ³⁶ 46, 2. 3 citat p, ins. L, 46 r om. et 46, 1...3 ins. D ³⁷ 7 ins. D ³⁸ r om. D³⁹: 1...3 ins. D ³⁹ 6 om. et 5. 9. 11 ins. D ⁴⁰ 4 ins. D ⁴¹ 50 [r suppl. d] 2. 5. 6. 10. 13. 15...18. 20 ins. D ⁴² 53 r. 1. 4. 6. 9 D ⁴³ 15 om. D ⁴⁴ 21 ins. D ⁴⁵ 28 om. D ⁴⁶ 25 om. et 31 ins. D ⁴⁷ 2 ins. D ⁴⁸ 53, 26 om. D ⁴⁹ 1 om. D ⁵⁰ 56, 3 om. D, cf. not. seq. ⁵¹ 10 om. D: 56, 1 addit l, 56 r. 1. 3. 4 addit D ⁵² 8 ins. D ⁵³ 10 om. D ⁵⁴ r om. D ⁵⁵ 3. 4. 5 D ⁵⁶ 12 om. D ⁵⁷ 15 om. D ⁵⁸ 2. 3 D ⁵⁹ 4 ins. D ⁶⁰ 5 r. 1 haec ... est om. D ⁶¹ 6 r. 2...6. 7 D ⁶² 1 ins. D ⁶³ 5 ins. D ⁶⁴ 7. 8. 9 D ⁶⁵ 14. 12. 18. 19 D ⁶⁶ 32 om. D ⁶⁷ XII L⁶⁸ 10 r. 1. 11 r. 1 D ⁶⁹ 1. 3. 4 D ⁷⁰ de l cf. ad p. 835, 1 ⁷¹ desinit D ⁷² 13 suppl. l

Collatis eis quae codice *P* continentur cum eis, quae *L* et *D* aut ex his omittunt aut ad haec addunt aut in his transponunt, dubitari non potest, quin emendandi studium, quod recentiores manus (*pld*) in supplendis constitutionibus ab epitomatore omissis collocauerunt et postea Bononienses ad finem perduxerunt, ex parte codicum *PLD* aetatem superet et effecerit, ut in inserendis supplementis ordo constitutionum in codicibus *PLD* saepe turbaretur. ut igitur ueteris Epitomae formam recuperemus, primum eae constitutiones nobis delendae sunt, quas *P* quidem recepit, *L* autem uel *D* omiserunt. deinde ad transpositiones constitutionum, quae in *PLD* omnibus uel in uno ex his codicibus cernuntur animum aduertere oportet: ex transpositione autem sola uix umquam certo colligitur, transpositarum constitutionum quae ueteris Epitomae fuerint, quae postea adiectae. itaque alia ad hanc quaestionem dirimendam indicia indaganda sunt. et certissimum quidem eiusmodi indicium praebent eae subscriptiones, quae ita transpositae sunt, ut cum alicui antecedentium constitutionum adiunctae essent, harum genuinas subscriptiones expelleret. quod epitomatoris culpa accidisse ex his locis manifestum est¹:

I 12, 1 (4) 5. 19, 7 (18) 20 r. 23, 5 (24, 1) 25

II 18, 22 (24) 19 r. 19, 1 (2) 3. 21, 3 (4) 5. 43, 1 (3) 44. 46, 2 (3) 47. 55, 2 (3) 6. 55, 1 (57, 2) 58

III 1, 2 (3) 4. 11, 4 (5) 6 (12, 1) 12, 2. 21, 1 (2) 22. 26, 9 (11) 27. 28, 12 (13) 11. 31, 11 (12) 32. 34, 9 (10) 11. 36, 22 (24) 25. 38, 11 (12) 39. 42, 2 (3) 4

III 7, 4 (5) 6. 13, 2 (3) 4. 26, 1 (2) 3. 48, 5 (6) 49 r. 1 (2) 3. 58, 3 (59, 2) 60

V 3, 14 (4, 1) 4, 2. 5, 5 (9) 5

Facillima enim huius confusionis explicatio sponte se offert haec: epitomatores subscriptiones ad ea quae sequebantur uerba traxisse, quasi inscriptionis uel rubricae pars essent, ita ut, si quas constitutiones omitteret, simul eius quae hunc hiatus ab ipso factum antecederet constitutionis subscriptionem deleteret, reciperet autem subscriptionem eius constitutionis quae omissarum extrema esset. qui error unde nasci potuerit, etiam hodie ex condicione, qua multae subscriptiones in codicibus *PLD* sunt, aliquo modo cognoscitur: librarii enim intenti, ut ab inscriptionibus uersus inciperent et simul chartae parcerent, ubi constitutionum uerba in extremis uersibus desinebant, subscriptiones quae integros uersus non explent post proximae constitutionis inscriptiones inserebant.

Constat igitur eas constitutiones, quibus subscriptiones alicuius sequentium constitutionum additae sunt, neque minus eas constitutiones quae in ipso Codice Iustiniano has subscriptiones excipiebant in Epitoma ipsa extitisse, interpositas autem his constitutiones non solum eas quae ordinem Codicis Iustiniani turbent, sed omnes ab Epitoma alienas fuisse. quod si in discrepantiis codicum *PLD* ad hos codices singulos applicamus, id saepe forma alius codicis epitomati confirmari uidemus: passim enim constitutiones propter subscriptiones transpositas ex *L* uel ex *D* eliminandae in *P* non extant: eodemque modo nonnusquam *L*² uel *D*³ ueteris Epitomae formam repraesentant, ubi in *PL* uel *PD* supplementa Epitomae accesserunt.

Attamen non constanter Epitome ita composita erat, ut omnes constitutiones, quae hiatus ab epitomatore factos praecederent, eas subscriptiones ferrent, in quas hiatus desidererent. immo in libris quattuor prioribus Codicis talibus constitutionibus permultis, per reliquos libros tantum non omnibus constitutionibus propriae ac genuinae subscriptiones adscriptae erant. dubitari igitur non potest, quin archetypon Epitomae hac quoque in re

¹ In hac re ut in omnibus, quae ueterem Epitomen attingunt, prae ceteris codicem *P* secuti sumus. attamen nonnusquam, ubi in *LD* uel in *L* uel in *D* eo modo quo epitomator uoluerat subscriptio transposita est, ea subscriptio in *P* uel uerae subscriptioni cessit (u. g. in I 14, 1. 18, 13. 21, 3? 22, 6. 45, 1. II 3, 12. 23. 28. 4, 7? III 5, 6. VI 2, 6. VII 53, 4) uel omissa est (sic I 4, 8. 26, 3). quod in *D* ad I 20, 1 uerae subscriptioni, quae in *PL* extat, adiecta est subscriptio 21, 2, id indicat archetypon codicis *D* consensisse cum *PL*, sed ex alio codice epitomato nescio quo, qui ueteris Epitomae formam retinisset, transpositam subscriptionem suppletam esse: eodem ducunt supplementa codicis *D* ad I 3, 37. 22, 6. ² Cf. III 5, 6 (8) 9. III 60, 1 (64, 1) 64, 2. ³ Cf. II 21, 5 (8) 9 III 13, 5 (7) 14: cf. etiam ad III 24, 2. III 9, 4

cum codicibus *PLD* consenserit, quod subscriptiones modo uerba constitutionum ut par erat exciperent, modo sequentium constitutionum inscriptionibus postponderentur.

Epitomae autem ueteris uestigia huc usque a nobis demonstrata posteriorum supplementis emendationibusque saepe obscurata sunt. cum enim ex marginibus supplementa in contextum adsciscerentur, interdum accidit, ut non solum haec supplementa, ut supra diximus, falso loco insererentur, sed etiam a constitutionibus, quae ueteris Epitomae partem effecerant, aliae loco suo mouerentur¹ aliae praetermitterentur². itaque hodie in restituenda Epitoma, nisi alia indicia accedunt, non sine aliqua dubitatione eae constitutiones supplementis adnumerandae nobis sunt, quae in uno alteroue codicum *PLD* non extant.

Ea autem ueteris Epitomae uestigia, quorum ope hucusque supplementa ab Epitoma segregari posse uidimus, ad duo alia supplementorum indicia ducunt. unum illud est, quod earum constitutionum, quas suppletas esse iam constat, subscriptiones plerumque aut mutilae aut omissae sunt, earum autem, quas epitomator elegerat, subscriptiones uulgo integrae extant³. alterum indicium hoc est, quod epitomatarum constitutionum inscriptiones fere non mutatae sunt, licet ad inscriptiones earum constitutionum quas iam in codicibus epitomatis excipiunt non quadrent, cum in supplementis hoc casu uulgo pro uocabulo *idem* inserantur nomina imperatorum uel his illud substituatur⁴.

Graecas constitutiones Epitomen omisisse constat: num autem in eo libro manu scripto Codicis, ex quo epitomator Epitomen suam excerpsit, illae extiterint, quaeritur. et quidem Graeca ab hoc archetypo non afuisse ex I 10, 1 (2) III 23, 4 (24, 4) colligas: constitutionum enim ab epitomatore his locis omissarum ultimae eae, quarum subscriptiones epitomator solito more retinuit, Graecae sunt. idem dicere possis de VI 34, 3 (3, 4), si constitutionis 3 subscriptionem non ad ueterem Epitomen pertinuisse, sed posteriore demum tempore adiectam esse sumas. contra afuisse Graecas constitutiones I 14, 11. II 12, 27. 28. III 20, 13. 16. 66, 4 ex subscriptionibus quae hiatum ab epitomatore effectum praecedunt apparet: eae enim subscriptiones hunc hiatum in Latinas ad quas pertinent constitutiones, non in Graecas supra citatas quae Latinas sequuntur desisse demonstrant⁵. cum igitur ex his consentaneum sit Graecorum partem in epitomatoris archetypo omissam fuisse, uidendum

¹ Cf. u. g. II 28, 2. III 5. 6. 24, 1. 2 et *D* ad III 2. 5. praeterea posteriorum emendatorum negligentiae, non epitomatoris errori adscribendum est, quod nonnullae subscriptiones ad sequentium constitutionum aliquam translatae sunt: id quod factum est in *PLD* ad I 18, 7 (6?) 11 (10) II 53, 4 (3), in *L* ad VIII 20, 3 (2) 22, 22 (16 uel 17), in *D* ad II 3, 14 (12): simili uitio orta est permutatio subscriptionum in III 15, 1 (2) 2 (3), cf. *L*² ad V 16, 14. ² Sic in *PLD* I 4, 16. 14, 11. 40, 7. II 4, 9. 11, 21. 19, 6. 26, 2. 51, 2. III 34, 12. 55, 3: in *PD* III 2, 10: in *PL* III 49, 10: in *P* III 19, 17. 27, 3: in *L* I 46, 1: in *D* III 24, 2. III 2, 11. ³ Luculenter hoc apparet in eis supplementis, quorum subscriptio in uetere Epitoma antecedenti alicui constitutioni adscripta fuerat: e libris II—III Codicis huc pertinent (librum I data opera omitto, quia huius libri subscriptiones in *PL* negligentius descriptas esse supplementa quae *D* suppeditat uidentur probare): II 13, 1 (2) 2 (m) 16, 1 (17, 3) 17, 3 (o) III 1, 6 (7) 7 (o) 9, 1 (10, 3) 10, 3 (o) 13, 5 (7) 7 (m) 33, 9 (10) 10 (o) 11 (17) 17 (o) 35, 3 (4) 4 (o) 36, 25 (26) 26 (o) 40, 2 (41, 4) 41, 1 (o) 42, 7 (8) 8 (o) 44, 11 (13) 13 (o) III 1, 3 (6) 6 (o) 11 (13) 13 (o) 2, 13 (17) 17 (o) 12, 2 (3) 4 (o) 14, 5 (6) 6 (o) 19, 2 (3) 3 (o) 15 (16) 16 (o) 20, 11 (7) 7 (o) 12 (14) 14 (o) 22, 2 (3) 3 (m) 23, 1 (3) 3 (o) 24, 7 (12) 12 (o) 25, 1 (4) 4 (m) 26, 9 (27, 2) 27, 2 (m) 60, 1 (64, 4) 64, 1 (m) 65, 12 (13) 13 (o) 20 (24) 21 (o). contra utroque loco aut integrae aut mutilae subscriptiones in his leguntur: I, 9, 6 (15 m) 15 (m) III 26, 6 (7) 7. 28, 20 (24) 21. 29 (30) 30. 31, 5 (7 m) 7 (m) 34, 3 (7) 7. 38, 6 (7) 7. III 28, 1 (5 m) 5 (m) 30, 4 (7) 7. 32, 23 (27) 27. 64, 2 (8) 8. 65, 22 (24) 24. 66, 2 (3) 3. ⁴ Omissis dubiis constitutionibus omnia quae ex libris II—III huc pertinent congeram. Epitome non mutauit inscriptiones in his: II 3, 6. 4, 3. 11, 8. 12. 12, 4. 8. 14. 19, 7. 22, 2. 55, 6. III 1, 4. 28, 14. III 10, 3. 18, 3. 29, 5. 23. 31, 4. 9. 12. 32, 19. 52, 3. 54, 8. supplementa mutatam inscriptionem exhibent haec: II, 18, 2. 26, 4. 32, 2. 38, 2. III 26, 7. 33, 17. 36, 3. III 7, 5. 16, 5. 21, 3. 24, 10. 26, 2. 30, 7. 61, 5. 62, 2. contra retinuerunt ueram inscriptionem haec supplementa: III 6, 6. 28, 3. 29, 9. 23: Epitomae ueteris constitutiones mutatis inscriptionibus has inuenies: II 20, 6. 26, 2. III 8, 3. 36, 18. 39, 1. III 6, 4. 8, 1. 23, 1. 37, 1. 38, 1. 2. 65, 5: sed in constitutione II 28, 2 propter transpositionem a posterioribus effectam et in constitutione III 36, 18 propter supplementa inserta inscriptiones mutatas esse apparet, et in III 39, 1. III 8, 1. 23, 1. 37, 1. 38, 1. 2 non Epitomae forma causam mutandi dedit, ut ne in his quidem suspicio absit Epitomen a posterioribus pessumdatam esse. ⁵ De reliquis Graecis nihil certi dici potest: cf. tamen p. 41 ad u. 31 (*D*)

est, ne hoc archetypon etiam in reliquis quos supra adnotauimus locis Graecas constitutiones ipsas omiserit, subscriptiones autem earum praecedentibus constitutionibus Latinis subiunctas habuerit, quemadmodum hoc factum est in aliis codicibus non epitomatis ac praecipue in Egnatiano¹.

Ope indiciorum de quibus egimus libros quattuor priores Epitomae ueteris, de quibus solis propter subscriptiones loco suo motas certam coniecturam facere licet, in subiecta tabula restituere conati sumus. in qua tabula eas constitutiones quas ueri simile potius quam certum est ad Epitomen ueterem non pertinuisse, rotundis uncinis inclusimus: ea autem quae librariorum errore in codicibus *PLD* intercliderunt, uncinis quadratis saepea restitimus. titulos, qui integri sunt (u. g. I 25) aut quibus non deficient nisi Graecae constitutiones (u. g. I 15), solo rubricae numero indicauius.

LIBER PRIMVS

1 r. 1. 4. 3 r. 30. 33. 37. 4. 6. 8 [16] 5 r. 1. 7. 5. 9. 6. 16. 10. 11 r. 1. 6. 12 r. 1. 5. 6. 13 r. 1. 14 r. 1. 5. 9 [11] 12. 15². 18, 3. 4 (5. 10. 7. 11) 12. 13. 19, 7. 20 r. 1. 21, 3. 22, 6. 23, 4. 5. 25. 26 r. 3 [40, 7] 45 r. 1. 46 (r) 1. 48 (r 1. 2) 3

LIBER SECVNDVS

1 r. 1...4. 2. r. 1 (2. 3) 3 r. 2...4. 6. 7. 9. 8. 11. 12. 14. 16...18. 20. 21. 23. 25. 27. 28. 4, 6. 7 [9] 10. 13. 14. 16. 18...20. 22. 26. 27. 29...32. 35...39. 41...43. 5. 6 r. 4. 6. 7 r. [1] 4 [6. 14] 9 r. 1. 10. 11 r. 8. 10 [21] 22. 12 r. 1. 2. 4. 5. 6. 10. 11. 14...19. 21 (22. 23) 24. 13 r. 1. 14. 15. 16 r. 1. 17, 4. 18, 7...13 (14. 15) 16...19. 22. 19 r. 1. 3. 4 [5] 7. 9...12. 20, 2. 6. 8. 21, 3. 5. 9. 22 r. 2. 23 r. 1. 24, 2. 4. 5. 25. 26, [2] 3. 27 r. 1. 28, 2. 29. 30, 4. 31 [33?]³ 34. 35. 37. 39. 41, 2. 42 r. 1. 2. 43 r. 1. 44. 45. 46 r. 1. 2. 47. 48. 49 [51, 2] 53, (2) 3. 54. 55 r. 1. 2. 56. 58

LIBER TERTIVS⁴

3 r. 1. 2. 4. 6. 8...10. 15...17. 2 r. 1. 3. 5. 5. 6 r. 1. 2. 7 r. 1. 8, 3. 4. 9 r. 1. 10, 3. 11 r. 1. 2. 4. 6. 12, 2. 3. 6...9. 13 r. 2...5. 14...18 (19, 3) 20. 21 r. 1. 22 r. 1. 2. 5. 6. 24 r. 1. 2. 26, 3. 6. 8. 9. 27. 28 r. 1...5. 7. 8. 12. 14...18. 20. 22. 23. 26...29. 31...36. 29, 5...9. 31, 4. 5. 9...11. 32 r. 1. 3...7. 9. 10. 12...25. 27. 28. 33 r. 1...4. 7...9. 11. 34 r. 1...3. 8. 9. 11. 12 (13. 14) 35 r. 1...3. 5. 6. 36 r. 1. 9. 11. 12 (13) 14. 17...21. 25. 37 r. 1. 2. 4. 5. 38 r. 1...6. 8 (9) 10. 11. 39. 40. 41, 2...5. 42 r. 1. 2. 4...7. 9. 44, 3 (5) 9...11. 14

LIBER QVARTVS⁵

1 r. 1...3. 7...11. 2 r. 1 (2) 3. 4. 10. 11. 13. 3. 4. 5 r. 1. 3...6. 9...11. 6, 2. 4. 8...11. 7 r. 1 (2. 3) 4. 6. 7. 8. 9 r. 2...4. 10, 3...5. 9. 10. 12...14. 11. 12 r. 1. 2. 13 r. 1. 2. 4. 5. 14 r. 1...3 (4) 5. 15 r. 1. 2. 4. 5. 16 r. 1. 2. 4. 7. 17. 18 r. 1. 8. 19 r. 1. 2. 4...10. 12. 15. 17. 19 (20. 22...25) 20 r. 2...6. 8...12. 17...19. 21 r. 1. 5. 8...12. 21. 22 r. 1. 2. 23 r. 1. 4. 24, 2...5. 7. 25 r. 1. 5. 6. 26 r. 1. 3. 4. 5. 9. 27, 3. 28 r. 1. 6. 7. 29 r. 1. 3. 5. 23. 30, 2...4. 8. 9. 11. 12. 31, 4. 9. 12. 14. 32 r. 1. 2. 6. 7 (10) 11. 12. 13 (16) 17. 23...26. 28. 33 r. 2. 3. 5. 34 r. 1...6 (8) 9. 10 [12] 35 r. (1...3) 4. 6. 9...15 (16. 17) 18. 19. 37 r. 1. 3. 5. 38 r. 1. 2 (5. 7. 3. 6) 8...12. 14. 39 r. 1. 3...6. 9. 43. 44 r. 1...5 (6) 9. 10. 45. 48 r. 1...5. 49 r. 1. 3. 4. 6. 7 [10] 11...16. 50 r. 1...6. 8. 9. 51 r. 1 (5...7) 3. 52 (r) 5. 54 r. 1. 2. 8 [55, 3] 58 r. 1...3. 60. 64, 2. 65 r. 1. 3. 5. 6. 9...12. 14 (15...17) 18 (19) 20. 22. 25. 26. 28 (29. 30. 33) 66 (r.) 2. 3

¹ I 4, 21. 5, 9. 10. 19. 12, 3. 14. 9. 40, 1. 5. 51, 12. II 7, 17: ad VI 34, 3 cf. VIII 36, 3

² Hoc loco codices Epitomae auctae deprauatos hoc modo esse suspicor: in Epitoma olim fuerit 15, 1 (18, 2), deinde ante subscriptionem 18, 2 uerba *lex greca d. vi k. de senatus consulto* et post eandem subscriptionem constitutio 16, 1 suppleta fuerit, tum demum 16 r et subscriptio 18, 2 aberrauerint post inscriptionem 16, 1, sicut legitur in *D* ³ Si numeros titulorum respexeris, uerisimilius est in archetypo Epitomae titulos 32. 33 transpositos fuisse et utrumque titulum ab epitomatore omissum esse ⁴ De libro tertio Epitomae restituendo egimus in libro *Kritik des Iustinianischen Codex* p. 245 sqq. ⁵ De libro quarto Epitomae cf. etiam *Zeitschrift für Rechtsgeschichte* 8 p. 7

III

VARIAE LECTIONES AD TITVLVM XII LIBRI TERTII E CODICIBVS EPITOMAE AVCTAE OMNIBVS ET BONONIENSIBVS COMPLVRIBVS COLLECTAE

Omissis eis quae ad inscriptiones et subscriptiones constitutionum pertinent plenam lectionem codicum *A¹A²A³* (= Bamberg. P I 12 saec. VIII) *Ambr. PLDCRMNQTW U* (= Berolinens. 274) *G* ad meam editionem adhibitorum congesti. praeterea hos codices Bononienses excussi: Parisiensem 4517 saec. XI uel XII (= *F*), Harleianum 5117 musei Britannici saec. XII (= *H*), Vindobonensem 2267 saec. XII (= *X*), Montispeulanum H 83 saec. XII (= *K*)

p. 247

30 consulis om. *X²*

an om. *T²*

similis obseruantia (obsenuantia *W²*) simi-

les deseruantia *A¹*, obseruantia • (an *F²*)

similis *F*

nobis] nobis sit *A²A³*

p. 248

1 rebus] nobis *A¹* ante emendationem

proueniunt] perueniunt *A²A³RG²X²K²*,
prouenerunt *W²*

porrigenda ... 4 adiectionem] pro his
epitomen Aegidianam habuit *N²*

2 sit uerine carissime] se tueri nec *A*
experientiae] experientiae *M²*

3 sine] sine ullo (uolo *W²*) *WU²*, sine •
ullo *U²*

additamento] addimento *H²*

eiuscemodi] huiusmodi *F*, eiusmodi *U*,
huiuscemodi *G²Y²*

scias] sciat *A²A¹*

seruari] seruare *C²T²G²*, seseruari *Q²*

4 in om. *AU*

6 urbanique] urbani *A*, urbani qui *Ambr.*,
inc. *F²*

plebes] plebis *A²A¹*

artium (aptium *A¹*) officia cunctarum] off.
art. cunctarum *A²*, art. off. ceterarum *H*

7 venerabili] uenerabile *U²*, om. *A*

quiescant] quiescat *A¹* *Ambr.*

ruri] rure *H²*

positi] impositi *TW*, uidelicet et die do-
minico positi *K²*

8 licenterque] libenterque *AQ²W²G²*

inseruiant] inserant *P²L¹*, seruiant *D²T*,
inseruant *N²F²*

euenit] uenit *Ambr.*

9 uineae] uinea *T*

scrobibus] scropibus *K²?*, om. *X²*

ne] nec *A²* *Ambr.* *R*

occasione] ocasine *X²*

commoditas] commendita *Ambr.*

10 concessa] cessa *Q²*, om. *K²?*

11 decet] *APLNQTWU¹GKF*, debet *CRU²HX*
auctoritate] actoritate *C²R²*

12 condat] concedant *A²A¹*, concedat *A²N²*
imperiales] imperialis *F²*

administrator (—stator *G²*) edixerit] *DR*
M²NTW²UGHXK, administrator dixe-
rit *PLW²*, amministrator eduxerit *C*,
administratores dixerint *AM²Q*

13 nomine] nomina *PLDC²*, numine *A*, no-
mine sin imperiali *M²*
eximuntur] exumuntur *W²?*

16 tua sinceritas] s. t. *U*

feriatis] de fer. *A*, fer. diebus *H²*

hoc est] hoc *H²*, om. *K²*

17 discingat pistoriis] *Mommsen*, distingat
pistoriis *W*, distingat (distingato *A¹*)
istoriis *A*, distinguat (dis.inguat *M²*)
pistoriis (post. *K²*) *CRMN²QTUGF²H*
KK, distinguat. istoriorum *N²*, distin-
guat pistoriorum *F²*

isdem] isdemque *U*

in om. *CN²F²*

examen] a examen *W²*

18 adhibebit] habebit adhibebit *H²*, habebit *G²*

19 quadraginta] in quadr. *CR^oT*

20 qui] quasi *A^o*

auspicio] auspitium *U^o*

caerimoniarum] sacrimoniarum *A*

paschale] paschae *M*, pascale-(s?) *X^o*

anticipant] anticipent *A^oC*, antecipiant *D*

omnis cognitio inhibeat cr. qu.] omnes
cognitiones (cognit. *A^o?*) inhibeantur cr.
qu. *A*, omnis cognitio cr. qu. inhibea-
tur *G*

p. 249

4 iuridicos] *Th. AL^oCRM^oNQ^oTW^oGH^oXX*,
iure iuridicos *PL^oDM^oF*, iudiricos *U^o*,
iudicos *H^o*

tantum] tamen *L^oH^o*

dies] die *L*

5 mensibus ad *om. K^o*

indulg. annus acc.] acc. ind. annus *W*

accepit] accipit *PLD^oQW^oF*

aestiuus] *Th. C*, aestiuos *APLDRMNQT*
WUF^oGHXX, estiuos *F^o?*

6 feruoribus] quidem feru. *C*

autumnis] *Th.*, autumnos libri

fetibus] fructibus *AQ^oW*, inc. *Q^o*

decerpendis] —dos *F^o*, *om. R^o*

quoque *om. X*

ianuariarum] ianuarum *DX*, ianuarium
F^oK^o, ianuarii *NW*

7 mancipamus] emancipamus *N^oUF^o*

adiciamus] adiciamus *C*, adducimus *W^o*,
adominis *N^o*

8 constantinopolis] —li *APLDT*, —lim *M^o*,
constatinopolis *K*

quibus] in quibus *P^oLDR^oM^oN^oQWG^oF*
HXX, uel in quibus *U*

iura] illi *A*

deferri] deferri *ACGF^o*, deferre *Th.*

et *om. N^oK^o*, inc. *G^o*

ipsis] apsis *H^o*, inc. *G^o*

nata] nati *R^o*

sacros] sanctos *H^o*

quoque paschae (paschales *RK^o*) dies] d.
q. pasce *Q*

9 septeno uel] s. dies uel *A^o*, uel s. *U*

praecedunt] procedunt *C^oQ^o*, praecedunt *R^o*
numero uel sequuntur (sequitur *X^o*) uel

s. n. *H*

dies] dies uel *K^o*

10 atque] uel *N*

epiphaniarum] —niarum *CRN^oQW^oUG^o*
F^oH^oX

christi et quo tempore com *om. A*

commemoratio] commemorati *W^o?*, com-
meratio *H*

apastolice *X*

11 christinianitatis *D^o*

a] ac *F*, *om. A^oL^o*

celebratur] —antur *MQUX^o?* *K^o*

12 sanctissimis *om. A*

spectaculorum copiam] spectaculorum
copia *Q*

reseramus] referamus *A^o*

in eadem obs. num. *om. P^oL^oD*

in] in quibus etiam *H*

observatione num.] n. o. *U*

13 et] id est *N^o*, • *G^o*, *om. C^oR^o?*

quos *om. L^o*

rite] iure *U*

dixero] dixerunt *T*

repetito] repeticio *Q^o?* *U^o*

14 reuoluuntur] reuoluntur *X*

parem] et parem *A^oA^o*, quibus parem
X^oK^o, p... *F^o*

est *om. M^o*

ut ne] et ne *C*, ut neque *Q*, ne ut *U*

15 a iudicibus] audicibus *X^o*, a uudicibus *K^o*
uel sponte del. *om. K^o*

delectos] *Th. AM*, electos *PLDCRNQT*
WUGFHXK^o

ulla sit (fit *F*) agnitio (cognitio *UH^o*, sag-
tio *P^o*) iurg.] iurg. *X^o*, iurg. ulla
cognitio sit *X^o*

nostris ... 16 protulerunt *om. F^o*

16 lucis] etiam lucis *X*, eius *H^o*

auspicias] aupicia *R^o*

ortus] oritus *Q^o*

autem] etiam *U*, *om. X*

paschalibus] paschalis *PL^o*, paschalicis
L^oR^o

17 annonariae] annoriae *U^o*

functionis et] *MQWUGHX*, functionis
AL^oC^oR^oN^oTF^o, funciones *PL^oDC^o*
R^oN^o, fruccione *F^o*

omnium] omniam *H^o*

publicorum] publicarum annonarum *P*
que *om. T^oF^o*

18 exactio] actio *T^o*

19 actus ... publici *om. M^o*

omnes] omnis *F^o*

seu publici] publici *PLDCM^oUGFHX*

seu pr.] siue pr. *T*

20 quindecim paschalibus] p. q. *W*

conquiescant] conquiescant *A^o*, non quies-
cant *A^o*

emancipandi] mancipandi *A*, emacipandi *K*,
et emancipandi *GHX*

manumittendi] manum attendi *R^o*

21 prohibeantur] prohibentur *MQ*

24 iudices] iudces *R^o*, praesides *PL^oGFBX*

- moneantur] moneatur *R*^a, moueantur *T*
ut] et *C*, aut *X*^a
quaestionibus latronum] l. q. *HX*
isaurorum] isaurorum *P*^a*LDR*^b, isaureo-
rum *UK*^a, ipsaurorum *W*^a
25 nec] uel *PLDHX*, is (his *N*^b) nec *N*
pascharum diem] paschae diem *A*ⁱ, pascha-
lem diem *D*, diem paschalem *U*
ne] nec *CRMNQUGHK*^b
differatur sceleratorum] differatorum sce-
latorum *N*^a
26 consiliorum] confiliorum *Q*, conciliorum
PRM^a*NGFHX*^b
quae om. *U*^a
per] pro *Q*^a*W*^a
quaerenda] quaerendi *L*^a, quaerendatur *W*^a
facillime] famime *R*^a
in] et in *N*^b*U*
27 speretur] speratur *U* cum quibusdam libris
Th., pet.. (petitur?) *C*^a
per quod] quod per *N*^a, propter quod *F*
multorum] multarum *L*^a, mulmultorum *G*
et om. *A*ⁱ*A*^a*K*^a
procuratur] —etur *H*^a
29 dies festos] die festos *Q*^a, dies festus *X*^a
maiestati (—tis *A*^a*C*^a*QX*^b*K*^a) alt.] alt.
mai. *G*
30 nullis] nullius *K*^a
uolupt. (uolupt. *P*) occupari] o. u. *K*
nec ullis] nec ull..(us?) *N*^a, nullis *U*
exactionum] exactionibus *A*, actionum *G*^a
uexationibus] uexationibusque *A*^a*A*^a, uaxa-
tionibus *M*^a

p. 250

- 1 semper] *PLRNQWUFH*^a*X*, ita semper *A*
Ambr. *CMTGH*^b*K*
uenerandum] honorandum *T*
a] ac *K*^a?
2 executionibus] executoribus *F*^a, om. *A*
urgueat] arguat *F*, argu.. *K*^a
3 flagitetur] —entur *W*^a
taceat] tatiat *Ambr.*^a
idem] item *PL*^a
a cognitionibus alienus] *A*^a*C*^b*RN*^b*QTWU*
GF^b*HXK*, a cogitationibus al. *Ambr.*,
al. a cognit. *A*ⁱ*A*^a, agnitionibus al. *PL*
DC^a*MN*^a, inc. *F*^a

- 4 praeconis] —niis *D*
horrida] orrigida *W*^a
uox silescat (—ant *Q*^a) uerba silescent *M*
respirent] prospirent *A*, respicerent *M*^a?*U*^a
a controuersis] a controuersia *A*^a, ad
controuersi. *K*^a, a controuersis *X*^a,
aduersus *N*^b
habeant] et habeant *PLDWGFHX*
foederis interuallum] i. f. *X*
5 ad se] *A* *Ambr.* *L*^a*M*^a*QTW*^a*H*^b, ad sese
R^a*NG*, simul ad (a *X*^a) se *PL*^a*DM*^b?
UFH^a*X*, simul ad sese *CR*^b*K*, similis
ad se *W*^a
ueniant aduersarii] a. u. *G*, adu. om.
Ambr.
subeat] subeant *U*^a, subeatur *K*^a
animos] animus *A*ⁱ
uicaria] uoluntaria *Ambr.*, uocaria *K*^a
paenitudo] plenitudo *Ambr.* *X*^a
pacta] executionibus pacta *A*
6 religiosi] —sae *PL*^a*DRMNQWUGFH*
XK^a?
diei] dei *L*^a
7 quemquam om. *T*^a
patimur] non patimur *MQ*^a
uoluptatibus] uoluntatibus *PLQ*^a
nihil] nihil igitur *T*
scaena] scema *K*^a
theatalis *M*^a
8 aut] uel *PLDWUF*
certamen] certamur *Q*^a
ortum] ocum *N*^a
9 natalem] natale *A* *Ambr.* *MQH*, natura-
lem *F*^a
solemnitas *H*^a
amissionem] —ne *A*ⁱ*PLM*
proscriptionem (praescr. *ALMX*)] pro-
scriptionemque *RG*, et proscriptionem
QUK^b, promissioneque *N*
10 hoc diae festo umquam *H*
hoc die] hoddie *R*^a
cuiuscumque] quicumque *Ambr.*, cuius-
que *T*
11 praetextu] protextu *A*^a, praetesta.. *M*^a
hac lege] in hac lege *A*, lege *PL*^a*DR*^b
NTHX, lege hac *L*^b*WUF*, leges *R*^a
crediderit] crederit *Q*^a

III

VARIAE LECTIONES AD TITVLVM XXXII LIBRI DECIMI E CODICIBVS EDITIONIBVSQVE COLLECTAE

In hac appendice repetiuimus editionis nostrae apparatus exceptis eis lectionibus quae ad constitutionum inscriptiones subscriptionesque pertinent et singularibus quibusdam codicum *KOI* mendis quae in reliquis codicibus non redeunt. huic apparatus addidimus plenas lectiones codicum *XZ* Parisiensis 4429 saec. XIII (= *P*) Regimontani D V saec. XIII (= *R*). praeterea editiones Contii (1559) Russardi (1561) Cuiacii (1562. 1584) excussimus (u. praef. p. XIII). et quidem u Contiana et Russardiana non attulimus nisi lectiones in margine ab editoribus adnotatas: contextus enim harum editionum antiquiorum editionum recensioem sequitur. Cuiacianae autem recensioem indoles quo clarius perspiceretur, non solum Haloandrinae editionis quae fundamentum Cuiacianae est lectiones recepimus, sed comparatione editionum quae Haloandrinam praecesserunt simul patefacere temptauimus, utrum Haloandrina lectio his editionibus nitatur an u libris manu scriptis hausta sit Haloandriae ex emendatione originem ducat: inde enim apparebit, quam temere Cuiacius uulgo Haloandrinam recensioem secutus sit. cum uero non constet, qua potissimum editione Haloander usus sit, praeceteris editionem principem Moguntinam a. 1477 (= *Mog.*) contuli: a qua ubi Haloandrina recedit, iam quaesini, si qua alia editio cum Haloandrina consentiret. quam ad rem inuestigandam adii tres editiones quae a Moguntina non pendent has: Venetiis a. 1487 per Guil. de Tridino ex Monteferrato (= *Trid.*), Lugduni op. Franc. Pradini a. 1512 (= *Frad.*), Parisiis apud Claudium Chevallonium a. 1529 (= *Ch.*) curatas. quarum editionum cum Moguntina editione consensum nota *edd.* significauimus.

p. 906

10 de om. <i>I</i>
et qui] qui <i>O</i>	21 perferre] <i>Russ.</i> , perferri <i>Ch. Hal. Cui.</i> ,
proferre <i>Russ.</i>
11 habentur] habent <i>K^aO</i>
quibus] <i>KOIZ Cui.</i> , et quibus <i>XPR edd.</i>
<i>Hal.</i>	habitu] habitura <i>O</i> , illo habitu] <i>K</i>
uoluerit] uoluerint <i>ZP</i>
fortuna] fortunis <i>P</i>
curiae] curialis <i>Cont.</i> , curiali <i>Cui.</i>	agendi] peragendi <i>P Cont. Russ.</i>
12 liberentur] liberatur <i>K</i> , liberantur <i>ZP</i>	22 causam suam] in c. s. <i>P</i> , om. <i>X</i>
14 si cum] sicut <i>O^a</i>
uoluisset] <i>Ch.</i> , uoluisset et libri <i>Mog.</i>
<i>Trid. Frad. Hal. Cui.</i>	quem] quam <i>Z</i>
tibi iste del. est] iste tibi del. est <i>XZR</i> ,
tibi est iste del. <i>P</i>	sumptus] sumptum <i>Trid. Hal. Cui.</i>
15 etiam om. <i>O</i>	23 eidem] eiusdem <i>O</i>
16 non om. <i>X</i>
tuis rebus] <i>KOIP Russ.</i> , tuis propriis re-
bus <i>ZR Trid. Hal. Cui.</i> , rebus tuis pro-
priis <i>Mog.</i>	24 albo] ab albo <i>O^aXZR edd. Hal. Cui.</i>
18 magistr. oport.] oport. mag. <i>Trid. Hal.</i>
<i>Cui.</i>	25 te esse dicis] dicis te esse <i>O</i> , te esse
dici <i>P</i> , te esse dicas <i>edd. Hal. Cui.</i>
19 in] ad <i>R Russ.</i>	26 adopt. filium] adopt. <i>Cui.</i> 1584
20 in notitiam] innocentiam <i>R</i>	adoptantis] adoptaturis <i>I^a</i>
	27 effici] ex ad effici <i>R^a</i>
dubitatio est] dubitatione <i>I^a</i> , dub. sit
<i>Hal. Cui.</i>
	uicem] <i>K Frad. Hal. Cui.</i> , inuicem <i>OIX</i>
<i>ZPR Mog. Russ.</i>
	28 adscribebas] ascribas <i>ZPR</i> , ascripseras
<i>Mog.</i>
	illicitis] et ill. <i>K</i>
	corporis] corporibus <i>Z^a</i>

oportuit] opotuerit *K*^a

hocque] hoc quoque *KZPR Mog.*

29 congruenti poena] conuenienti pena *K*,
colligenti pena *O*^a, pena congruenti *P*

31 deuocari] *sic et nominari Russ.*

persuasum] persuasum *O*, persum *Z*^a,
persuasuum *R*^a

nominationem] denominacionem *O^aP Mog. Russ.*

p. 907

1 non] nec *Z*^a

administrationem] —ne *I*

ipsius] ipsis *Z*^a?

poteris] potes *X*

3 expertes] expertos *X*

decurionis] decuriones *OX Mog.*, decu-
riores *I*

peragere] agere *I*

4 iura] nostra iura *Russ.*

6 tamen] tantum *K^aIP*

singuli] singulis *K^aI*

suo nom. ciuilibus (cuiuslibet *P*) tenentur
(tenerentur *Z*, terminentur *R*^a)] n. s. t.
c. *Mog.*

muneribus] muneris *P*

8 amissionis] admissionis *R*^a

9 casus] caus *Z*^a

adimit] tibi adimit *edd. Hal. Cui.*

11 perscriptis] *O*^a, prescriptis *KIXZ^aZ^aPR*
edd. Cui., proscriptis *O*^b, prescriptio-
nis *Z*^a, proculis scriptis *Z*^a, describendo
Hal. Cont. Russ. Cui., proscribendo
Cont. Russ.

12 constitit] constitit *O*, constituit *P*

13 annum aetatis] *KOP Mog.*, etatis annum
IXZR Trid. Hal. Cui.

uacatione] uoc. *K*^a

perfrui] perflui *O*

15 uxorem] uxor *P*^a

conueniri] —re *I*

16 dubio] dibio *Z*^a

est] non est *Russ.*

17 ordinem c. 12 et 13 inuertunt *XZPR Mog.*
immunitatem] —te *X*

hoc] hec *XP^a Accursius Ch. Hal. Cui.*

19 a] im *I*^a, om. *K*, de *Russ.*

podragrao *Z*^a

20 praestat] presta *X*^a

22 de curia] decuriam *O*

liberet] libet *I*^a

fuerit] fuerat *P*

eiusmodi] huiusm. *ZR Trid. Hal. Cui.*,
huius *Russ.*

23 eius] huiusmodi *Mog.*

referri] deferri *Russ.*

oportet] oportebit *Mog.*

ut certo temp. spatio] ut certo spatio
temp. *K*, spatio *I*^a, ut temp. spa-
tio *I*^a

24 munerum ei] numerum ei *O*, munerum
ei *X*, ei mun. *Mog.*, mun. et *Russ.*

uacatio] euitatio *Russ.*

26 tabellionum] tebell. *X*

28 decurio] decurionum *I*^a

29 cogatur] cogitatur *P*^a

discedat] suscedat *R*^a

p. 908

1 quam] quoniam *K*

consequatur] —amur *O*

2 parui aliquis] aliquis parui (paruis *P*^a) *P*
iussionem] —ne *K*

4 militauerit] militauerint *KOP Mog.*, mili-
tauerunt *ZR Russ.*

reuocetur ad curiam] *Trid. Hal. Cui. Th.*,
reuocentur ad c. *KIXZPR Russ.*, ad
c. reuocetur (—entur *Mog.*) *O Mog.*

6 magistratum] magnatum *R*^a

aufugerint] affug. *O Mog.*

si] si non *O*

pertinaci] pertinatinati *P*^a

7 an. lat. potuerint] *K^aI^aXP edd. Th.*, an.
lat. patuerint *I*^a *Russ.*, an. lat. appa-
ruerint *I*^a, an. lat. potuerint (pociun-
tur *O*^a) requirantur *K^aOI^aZR*, eos an.
lat. patuerit *Hal. Cui.*

8 uocabuntur] —bantur *K*

9 obsequia] obsequium *O*

10 munerum] numerum *KX*

declinare temptauerint] t. d. *KIP Trid.*
Hal. Cui.

condicione] conditioni *Hal. Cui.*

12 uacatis] uacatis *I*^a, uacuitatis *X*

quae] quem *O*^a

munerum] numerum *K*^a

13 nonnullis] nonnullus *Z*^a

est uacatio] est uatio *K*^a, esse uacatio
est *I*^a

14 ciuium] ciuiliu *Mog.*

18 tua] est tua *P*

faciat] non fac. *I*

necessitatem] ne contrarietatem *R*

19 expensas] —sa *I*

prorogauit] *KOIXPR*, prorogauit *Z*,
prorogauerit *Mog. Trid. Hal. Cui.*, pre-
rogauerit *Ch.*, praerogauit *Th.*

ac] ac se *Mog.*

repraesentare] repensare *KIP*, represen-
tate *R uel R*^a

- 21 curiales] consules *O*
 22 priuata nostra] nostram priuata *P*
 uelut] ueluti *Th.*, uel *O*, uel *ZR*, om. *X*
 23 congrue] congrua *Th.*, urgere *O*^a, congrue *P*^a
 26 antiochenis] antiocenus *O*^a, annocenis *X*
 nullius] nullo *P*^a
 27 uidicaret *I*, uinuindicaret *R*, uendicabit *P*
 28 eorum] eorum earum *X*
 29 onerentur] honorentur *I*
 30 qui] quod *O*, his qui *Hal. Cui.*
 praecedentibus] preced. uel psentibus *K*^a,
 presentibus *Z*^r
 contraxerunt] —rint *O Mog.*

p. 909

- 1 quis] qui *Russ.*
 2 tredecim] *Russ.*, xli *XZ* edd. *Hal. Cui.*
 honoratissimae m. quieti (quid ei *X*)] ho-
 ratissime m. quieti *O*, honestissime m.
 quieti *XZR*^r *Mog. Russ.*, honestissima
 m. quiete *Hal. Cui.*, honoratissima m.
 quiete *Ch. Th.*, munerum om. *Russ.*
 4 curiales] sacerdotes uel curiales *Russ.*
 5 terminos] termum *O*, terminum *Mog.*
 iubeantur] uideantur *R*
 moderatoribus] commodatoribus *P*
 sui exh. praesentiam] *OZ Mog. Th.*, pr.
 exh. sui *K*, exhib. sui prouintiam *I*, pr.
 sui exhibendi *X*, exhibere sui prouintia-
 rum presentia *Paris. 4429*, exh. sui pr.
Trid. Hal. Cui.
 6 exegerit] exeregerit *P*
 8 sectatores] sectateres *X*
 ciuitatum mun.] m. c. *O Mog.*, ciuitatis
 mun. *Russ.*
 9 solitudines] sollicitudines *K*^a*ZR*
 et om. *K*
 specie] speciem *P*, sub specie *Trid. Hal.*
Cui.
 cum coetibus] cum ceteris *X*, et in ceti-
 bus *Z*, om. *O*^a
 monaxonton] *X*^r *Ch. Hal. Cui. Th.*, mo-
 nazoncon *O*, mono et rona *K*, mono-
 zonx *I*^r, monozota *I*^r, monocoton *X*^r,
 monaconton *Z*, monaso *P*, et mona *R*,
 monachicis *Mog.*
 10 hos] hoc *X*, hos enim *P*^a
 atque] et atque *P*
 huiusmodi] *I*^a *Th.*, in hui. *KOI*^a*XZPR*
 edd. *Hal. Cui.*
 deprehensos] comprehensos *P*
 erui] exui *R*
 11 munia] *Cont. Russ. Cui. Th.*, municipia
KOIXZR edd. *Hal. Cont.*, munera *P*

subeunda] corpore sub. *Z*^a, capere sub. *PR*
 reuocari] reuocare *O*
 aut] *OZ*^a *Hal. Cui.*, ut *KIXZ*^a*PR Mog.*,
 et *Ch.*

- 12 familiarium] —arum *K*^a?*OIZPR Mog.*
 carere] caperet uel caperente *I*^a, carente *I*^a
 illecebris] illecebris alias celebris *I*^a
 13 publicarum] —corum *X*
 functionum] sancctionum *O*
 16 auitus] *Th.*, habitus *Z*^r *Cont. Russ. Cui.*,
 adsuetus *KOIXZ*^a*PR* edd. *Hal. Cui.*,
 assuetu. *Z*^a
 patre] patri *P*
 17 nascetur] nasceretur *P*
 paternae] paterna *I*
 functioni] *Russ.*, functionis *KP Trid. Hal.*
Cui.
 19 praerogativa] prorog. *R*
 a] ad *R*
 22 iniquilinarum *Mog.*, iniquilinarum *Russ.*
 23 condicionem sequantur] conditione se-
 quantur *I*, conditionem sequentur *O*,
 sequuntur conditionem *P*
 25 procuratores] —rationes *O*
 debere uti] u. d. *OXZR*
 28 origine] originis *IXP*^a
 curiali] *O Russ. Th.*, curiales *KZP* edd.
Hal. Cui., curialis *IXR*
 functionem] funcione *O*, functionum *I*
 protrahantur] occultantur *OXR*, occul-
 tantur trahantur *I*^a, colligantur *Z*^a, pro-
 trahuntur *Mog.*
 29 iactauram *P*^a
 extimacionis *XZR*
 30 incumbat] incumbant *K*^a*I*
 progressi] processi *OX*
 studiis] *Russ. Th.*, custodiis libri mei
 edd. *Hal. Russ. Cui.*
 31 postpostponent *P*^a
 33 propriae] *X Russ. Cui. Th.*, propria *KOI*
ZPR edd. *Hal.*

p. 910

- 1 ne] nec *KIZPR Russ.*
 5 principalilium *R*
 culpa] culpa *O*
 aut erroris] aut terroris *KI*, anterioris
XZ^a*R Russ.*
 6 hanc pertinaciam (—nentiam *R*)] hac per-
 tinacia *O*
 quod] quo *O Mog.*
 7 audeat] adeat *P*
 ac] aut *OXZ* edd. *Hal. Cui.*
 si sic d. op. cur. senat. (curat. *Z*^r)] cur.
 sen. si sic d. op. *K*, uel sen. si sic d.

- o. curie curatorem *P*, cur. si sic d. o.
sen. *Trid. Hal. Cui.*
- 8 auri] auri mulctam fisco *R^a*
illatione] illationem *P^a*
inustus] iniustus *KI^aP*
nec] ne *OIP^a Ch. Hal. Cui.*, ut nec *Th.*
- 9 eluere] eruere *OIP Mog. Hal. Cui.*, elu-
dere *R*
mereatur] —antur *XZP*
- 10 cogetur] cogatur *KO edd. Hal. Cui.*
quoniam] quam *P*
iudicis sui] sui iud. *Mog.*, sui om. *Th.*
resistit] resistat *K*
liberam] libera *I*, libram *Mog.*
- 11 permittimus] concedimus *Mog.*
- 14 mandandam] —dum *O^aI^a*
plectetur] plectatur *Hal. Cui.*
- 15 uilitatem] utilitatem *KZ^aP^a Mog.*
existimationem] extimacionem *X*, existi-
matis *I^a*
- 16 suam om. *OX*
tradatur] tradatur *K*, tradetur *OP Mog.*,
tradeatur *I^a*, tractatur *X?*
- 19 tua cust.] c. t. *O Mog.*
- 20 compellat] compellant *KI^a*, copulat *O*,
compellantur *Mog.*
quae] quod *K*
exigit] exigerit *P*
tamen om. *X*
- 21 remittit] remittet *I^a*, admittit *I^a*
ipsos quin] ipse ipsos quin *O^a*, quin ipsos
Hal. Cui.
magistrorum] magistratum *K*
- 22 decernat] decernant *KOXR*
- 26 origine] —nem *K^aIP*
defendens] *Z^a Th.*, defensa *KOIXR edd.*
Hal., defendat *P*, inc. *Z^a*
minore curia ad maiorem *X*, min. c. ad
minorem *I^a*
promeruerit] —rint *K^a*
- 27 referri sinatur] s. r. *Mog.*, referre s. *Russ.*
- 29 nostris om. *I*
- 30 contendent] contendunt *OP Mog. Hal.*
Cui., contenderit *X*
quos] quo *O*
uel or.] aut or. *KP Trid. Hal.*
- 31 nullam p. spem] nullam p. specie (spe-
ciem *Mog.*) *KI Mog.*, nulla p. spē *O*
curias] curiam *KIPR Trid. Hal. Cui.*,
curia *X*
- 33 officialium] offitium *P*
atque] ac *X*
- 34 aestimatione] existimatione *KX Mog.*, ex-
timacionem *O^a*, aestimationem *Russ.*
dedatur] reddatur *Mog.*, edatur *Th.*
- si om. *PR*
diffugiens] defugiens *O edd. Hal. Cui.*
- p. 911
- 1 ne] nec *Russ.*
ingenitis] ingentis *OZ^a*, ingenuis *Russ.*
fungatur] fungantur *O*
omnino] omnia *Russ.*
subditos] iudices subd. *Z^a*
- 2 aestimet] existimet *OP edd. Hal.*
- 3 unumquemque] quemque *Mog.*
- 5 qui] que *I^a*
scse] se *Hal. Cui.*
prinilegio] —gia *X*
- 6 crediderint] —rit *R*
retrahantur] detr. *KI*
- 7 mancipentur] —antur *O*, —iantur *Z^a*
- 9 dec. uel] *Mog. Russ.*, dec. si *Ch.*, dec. si
uel *Hal. Cui.*
uel om. *O^a*
- 10 decoctor] decoctorum *P*
publicae] proprie publ. *X*
uel] uel si *K*, et *I^aP*, si uel *I^a*, si *Mog.*
fraudulentus] —tum *O*, —ter *XR*, —tis *P*
in om. *I^aP*
abscriptionibus *Z*
uel om. *O*
- 11 uobis] nobis *XP Mog.*
- 12 a] etiam a *I*, et a *Hal. Cui.*
plumbatarum] —orum *XZ Mog.*
- 13 ictibus] iscibus uel istibus *O*, aetibus *I*
subiciatur] —antur *Z Russ.*
- 15 nasc. meruerit (meruit *I^a*) meruit nasc. *O*
Mog.
ambitione] arbtionibus *O^a*, ambitionibus
Mog.
- 17 quae] quem *I*
relinquat] relinquatur *R^a*
- 20 curiis] curiis et magistro utriusque militiae
Mog.
nihil] *Russ.*, nichilque *OXZR edd. Hal. Cui.*
- 21 sibi om. *O Mog.*
sciant] sentiant *I^a*
subiectum est] e. s. *Mog.*
uerbere] ubere *Z^a*
- 22 graui om. *I^a*
ille an] *Russ.*, ille aut *K^a Trid.*, ille autem
X, ille sit an *I^a*, aut *Mog.*, ue aut *Hal.*
Cui.
sit om. *Hal. Cui.*
contingat] contingant *OZ*, cogitant *X*
- 23 et] a et *I^a*
inconsiderato] inconsulto *OXR Mog.*
- 24 attractauerit] adtractauerit *IXZ^aPR Mog.*,
atractauerint *OZ^a*

- sciat *om.* *P*
 se decem auri libris] *P Th.*, se x a. l. se
K, sedecim a. l. se *I*, se xui l. a. *O*,
 x a. l. se *XZR* se x l. a. *edd. Hal. Cui.*
 multandum] —dam *R^a*
 26 obstricti] obstructi *I*, obstricti sunt *Mog.*
 27 se off.] se off. se *P^a*, off. se *P^a*
 actum] acutum *P*
 adgregarunt] adgregatur *I^b*, aggregauerint
Trid., aggregauerunt *Hal. Cui.*
 muniis esse] e. m. *P*
 29 adnaciones *O*
 prodesse] propesse *P*
 31 solius *om.* *I^a*
 illigetur] alligetur *P*
 32 mulierum] mulier *R*, —ris *Trid. Hal. Cui.*
 infirmitas] illicitas infirmatas *Z^a*
 reddit] reddat *I*
 obnoxias *I uel I^a*
 33 habetur] habebatur *Mog.*, habeatur *Th.*

p. 912

- 2 albo] alio *I^a*
 3 ne] nec *O*
 necess. siue fort.] f. s. n. *Mog.*
 4 parte] pate *X*
 sal. fuerit] f. s. *O Mog.*, s. fuit *R*
 6 subeunda] subeunde *Z^a*
 dignissimi] —mis *KXZR Mog.*
 et mer. et] et *I^a*, mer. et *KO^a I^b XZ*
Mog. Frad. Hal. Cui., et mer. *R*,
 mer. *P*
 7 nominentur] inueniantur *O^a Mog.*
 8 possint] possunt *OP Mog.*
 9 honerariam *O*
 adepti] adempti *KI*
 comitiuam] *I^a Th.*, conmutiuam *K*, digni-
 tatem *O*, comitiuam dignitatem *I^b XZ*
edd. Hal. Cui., comitiuam uel dignita-
 tem *P*
 10 sunt moderationi (—ne *P*) mod. (nod. *R*)
 a. *XZR Trid. Hal. Cui.*
 nec se] nec esse *O*, nec *X Russ.*
 ideo] non *O*
 meruisse (meminisse *X*) dign.] d. m. *Mog.*
 11 despiciant] dispiciant *O^a I^a P*
 si *om.* *R*
 perseuerent] —ret *ZR*
 12 librarum] libras *K*
 obnoxius subiugetur] *Russ.*, obnoxii sub-
 iugentur *KZ^a P Ch. Hal. Cui.*
 prodidit] prodiderit *Z^a Z^a PR Trid. Russ.*,
 perdiderint *KZ^a?*, perperdidit *O*, per-
 diderit *Z^a*, perdidit *Mog.*, prodiderint
Ch. Hal. Cui., prodit *Th.*

- spoliandus] *Russ.*, spoliandi *K^b Ch. Hal.*
Cui., spoliatus *O*
 14 successione] —nem *IX*
 17 quolibet] *Russ.*, quol. loco *I^b XZR edd.*
Hal., quol. modo *Cont.*
 18 iure] *X?* *Cui. Th.*, iuri *KOZPR edd. Hal.*,
 uiri *I*
 sint] sunt *P^a*
 munia] *Russ.*, munera *K^b X edd. Hal. Cui.*
 21 regimen] regimina *OX*, regnum *Mog.*
 22 qualibet] quamlibet *KIXPR*
 fraude] in fr. *KI^a XR^a*
 sciant se] se sciant *KIP*
 23 sed *om.* *Z^a*
 etiam] *Russ.*, et *I*, *om.* *KP*, etiam in *ZR*
 exordio] exordiis *Z^a*
 seruituros] fruituros *O*, seruitutis *I^a*
 25 fuerat] fuerit *R*
 26 et] ex *P*
 redderentur] reddentur *P*
 27 quia] qui *Russ.*
 reppererunt] reperierunt *K^a IP*, repererint
ZR
 euitatis] *Russ.*, ciuitatis et *X*, ciuitates
R^a, ciuitatis *R^b Frad. Hal. Cui.*
 28 his] eis *O*
 tantum interd.] *Z^a Trid. Hal. Cui. Th.*,
 tamquam interd. *O*, interd. *KIXZ^a R*
Mog., interd. tamen *P*
 expeterent] expetere *O*, expecterent *I^a P*,
 expectant *I^b*
 29 curiarum] curialium *KXZPR Russ.*
 latitandi] licitandi *P*
 spes] species *XR Frad. Hal. Cont. Russ.*
 et] *Russ.*, perseueret et *Trid. Hal.*
 solacium] *X Cui. Th.*, solatia *KOIZPR*
edd. Hal.
 exacuat horum] *Cui. Th.*, et caudorum *O*,
 exequantur (—atur *Z^a*) horum *KIZPR*
Frad. Hal. Russ., hiis equent horum *X*,
 exequantur eorum *Mog.*

p. 913

- 1 ut] et *IZ*
 prosecutioni] *Cui. Th.*, persecucionem *OIX*
Z^b P edd. Hal., persecutionibus *K*, per-
 secutio *Z^a R*
 muniis] munus *I*
 2 fraude] fr. militie *Z^a*
 fuerint] sunt *O Mog.*
 3 descruerant] deseruierant *X*
 consulatur] —antur *K*
 metas] metam *R*
 5 emensum] emersum *Mog.*
 interpellatis] —tum *R*

- 6 destituerunt] destituerint *KP*, destituerant *XR*, destinauerant *Z*
breuitatem] —te *P Russ.*
consulendum] esse cons. *Z Trid. Hal. Cui.*
- 9 praeditis] predictis *ZR*
- 10 quippiam tr. oneris comp. *O*, quempiam tr. honoris comp. *ZPR*, comp. quempiam (q. c. *X^b*) tr. honoris *X*
compellat] compellatur *OIZ^aR Russ.*, impellat *Th.*
ut] nisi *X*
alii om. *X^b*
- 11 alios] eos *X*, alios et *Hal. Cui.*
functiones] —nis *X*
- 12 adficient] efficiant *O*, accipiant *P*
- 14 liceat] licet *O Mog.*
fascium] fiscium *X*
propriae] proprii *K^a*, propriore *P^a*
- 17 eundem] in eundem *Hal. Cui.*
- 18 resultatem *I^aZ*, resistantem *I^r*
deducendum] ducendam *O^a*
- 19 ulla] ullo *O*, illa *Z^a*
generatur] generetur *K*, geratur *Cont. Russ.*
intra] inter *KI^a*
- 20 coninctum *O*, coniectum *I*, conuinctum *P*
- 21 restituerit *O*, restituerint *I^a*
debitis mun.] mun. deb. *I^a*, mun. pro deb. *I^b*, propriis mun. *I^rZ^r*, deb. propriis mun. *X*, pro muneribus debitibus *P*
ab om. *Z*
decem] et x *K^a*, . *I^a*
- 22 multam] mulcta *K*
cogatur] cogantur *R*
pari damni] dampni pari *P*, dampni *Mog.*
inrogatione] rog. *Z^a*
- 25 subiectus] subditus *O*
fuerit] fuit *K*
nulla praescriptione temp.] nulla praescriptionis temp. *O^a*, nullam praescriptionem temp. *K^a*, milicia praescriptione temp. *X*, nulla temp. praescriptione *P*
- 26 ne] *Russ.*, nec *K^bI^bZ^aR edd. Hal. Cui.*
debetur] deberetur *R*
- 27 quod om. *O^a*
- 29 alexandrinis] alexandrinus *K^a*, alexandrum *O^a*, alexandris *I^a*, alexandrini *X*
aduocatione] —nem *R*
- 30 nihilo minus peregrinationi] *X Th.*, nichilo minus peregrinationis *KOI^aZPR^a*, nichil onus peregrinationis *Mog.*, nihil peregrinationis *Trid.*, nihilo minus onus peregrinationis *R^b Frad. Hal. Cui.*
nec] ne *I^r*, neque *P*
cura publica] p. c. *KOXZPR edd. Hal. Cui.*
- 31 summum] suum *R*
- 32 peruenerit] peruenint *K*, peruenerint *I*, peruenitur *P*
comitiuae] commutui *O*, comitiui *Z^a*, comitatie *Z^b*
primi ordinis] primordiis *I*, ord. pr. *Z*

p. 914

- 1 tamen] tantum *K^aZ Russ.*
permaneat] perueniat *X*
- 3 quinque] quicumque *K^a*
summates] summatos *X*, primates *Russ. Th.*, summates primi *ZPR edd. Hal.*
alexandrini] —rine *K*, —rinis *I^rP*, —rani *Z^a*
corporalibus] —ralis *K^a*
- 4 immunes esse cens.] esse cens. *O^a*, esse cens. imm. *P* imm. esse *R*
uoce libera] l. u. *Mog.*
commoditates] comoditatos *X*
- 5 egerint] egerint *K*, egerit *I*
pecuneariis *R^a*
coerceri] cohercere *X*
aestimabuntur] —itur *Z^a*
- 6 autem] aut *KO*
spectabilis] —les *K^a*
angustalis] —li *KO*
- 8 eum] cum *OI^aXP*
annos] annis *PR^a Cui.*, om. *I^b*
alexandrina] alexandrinia *Z*
- 9 ciuilibus inhaes.] l. c. *XZR*
muniis] *Russ.*, iniuriis *Z^a edd. Hal.*, om. *Cont.*
- 10 hoc] horum *X*
priuilegium] —gio *XZ Russ.*
consequantur] sequantur *R*
eo] earum uel ea tamen *O*, eo tamen *X Russ.*
- 11 passim] passi *XR*
- 12 quos] quo *O*
hypomatography *P*
- 13 exhortationibus] exornationibus *P*
nominauerint] —it *X*
expectandum] spect. *O*
- 14 pro tempore] propter *R*
angustalis om. *I^a*
fit] *Z^b Mog. Hal. Cui. Th.*, sit *KOIXZ^aPR*
- 15 tunc] tum *Th.*
memoratum] nominatum *Russ.*
- 16 nominati] —ri *X*, —tim *P*
creatores] creatoris *K^aI^aZ^aP Mog. Russ. Cui.*, curatoris *Z^r Trid. Frad. Russ.*, curationis *Z^b Russ.*, creationis *Hal. Cont.*
consona] consonat *K^aI^a*
quam si] quod *Mog.*
- 17 distulerit sciat] distulerit sciant *K^a*, distulerint sciant *O*, distulerint sciat *I^b*, uolu-

- erit sciat (sciant *X R*) *XR*, noluerit
sciant (sciat *Z*) *Z*
quinque *om. X*
se post auri collocat *P*
auri librarum] *O Th.*, l. a. *KIXZPR* *edd.*
Hal. Cui.
condemnatione] —nes *R*
18 plectendum] plectendos *K^a I^b X^c*, plec-
tendo *O*
19 tenetur] tenentur *X^a*
substitutam] —tum *Mog.*
20 sed] si *P*
21 spectabili] expect. libri *Mog.*
decoratus] derogatus *X*
ei] eis *I*
22 ii uero qui (que *O*) qui uero *XZ*, qui
nec *R*
consecuti] constetuti *O*
23 suarum fac. periculo *Mog.*
uetentur] uetantur *Mog.*, uerentur *Russ.*
26 irenaeum] hunereum *K*, hereneum *O*
uirum *om. I^a*
tribunorum *P^a*
notarium] notorium *R*
illustres] illustrem *R^a*
27 dignitates *om. O*
nullam] nullam *Mog.*
natus] nactus *I*
et *om. R*
decernimus] decreuimus *O Mog. Hal. Cui.*
28 uel qui (quia *K^a*) iam] qui iam *O^a*, qui
iam non *O^b*, qui uel iam *XZPR*
sunt] nati sunt *R*
futuri] fuerint *K*, futuri sunt *I^b*, futura *R*
quostienscumque *R*
29 temporum] temporis *I^a*
et *om. K^a I^a*
cur. cond.] cond. cur. *Trid. Hal. Cui.*
30 diuae] dium uel diuin *K*, diuine *O Mog.*
R Russ.
31 est] sunt *I^b*
nihil] nunc *P^a*
persona] —nas *XR Mog.*
illustris] —res *K*
32 spectabiles *K^a*
irenaei] herennii *O Mog.*
eorum] eorundem *X?*
qui iam uel] *KIXP*, qui uel iam *OZR*
edd., uel qui iam *Hal. Cui.*
33 quoquo] quoque *OZR*, quocumque *IP*
substantias] subiectas *Russ. Trid.*
34 roboris] rob. uel iuris *ZR Hal. Cui.*
habitura] —ras *P*
35 antiochenae] anthichene *R*
curiam tantummodo] t. c. *Z*
pertinentes] —is *I*
eandem legem] eadem lege *P*
praecipimus] praecep. *O*
36 propriam] perpetua *P*, perpetuam *Russ.*
p. 915
2 patre] patris *OIR*, peitre *X*
nullius] nullus *K^a*, nullis *IP*
alterius] aliis *P*
muniis] munus *OI^a*, immun+(ne?)ris *K^a*
debeatur] debebatur *I^b Mog.*
examine] examinatione *X*
3 iudicis] est iud. *R^a*
fuerit *om. K^b Hal. Cui.*, deficit *K^a*
4 curialis] curiali *P*, curias *R*
fuerit] fuerit quod ex alia sit *R*
sibi superesse] superesse sibi *P*
5 uel] et *Mog.*
euitende *X*, euitade *R*
existimet] estimet *O*
curialem] curialis *OIXZR*
6 mat. sui port.] s. p. m. *O*, s. m. p. *Mog.*
nec] ne *KI*
muniis] in initiis *I^a*, muneribus *Trid. Hal.*
Cui.
quem] quem in *KZ^a*, quam in *O*, qui in
R, qua *Russ.*
7 secundum] secundam *O*
praestitutam] *O Cui.*, praestitam *KIXZP*
edd. Hal., prestitum *R*
8 curauerit] —rint *O*
puls. (pubsare *R*) nullo modo] n. m. p.
Mog.
9 patimus *R*
cuiusmodi] huiusm. *XZR Mog.*
10 pronep. uel] pronep. *O*
11 doctititii *R*
iuuenis fortuna ... inquietanda] *Hafnien-*
sis, iuuenis iubemus fortunam ... in-
quietandam *KZ^a*, iubemus (iuuenis *I^r*)
Russ.) fortunam ... (esse *ins. Hal. Cui.*)
inquietandam (inquitandem *O^a*, inque-
tandem *O^b*, inquirendam *Russ.*) *OIXZ^b*
PR edd. Hal. Russ. Cui.
12 eo] nec eo *Mog.*
qui] quod *KZR*
inierit] inierit *O*
13 poenam] poena *Russ.*
luito] laturos *P*
14 posito] positi *I^b X*
patri] *Russ.*, patre *Frad. Hal. Cui.*
gignuntur] iunguntur *I^a*
intentione] —nem *R*
defendantur] defendentur *P Mog.*
cum] id est cum *R*

- 15 quas] quis *R*
liberas (-ros *P*) esse nemo diss.] n. d.
l. e. *Mog.*
- 16 qui *om.* *I^a*
- 17 felicissimi] —me *OXYZ*
comitum] —tes *X*
priuatorum] *YZ Mog.*, priuatorum *KOIP*,
priuatorum rerum *Frad. Hal. Cui.*
augustae] *Russ.*, piissimae aug. *Hal. Cui.*
- 18 seu] sue *O*, suo *XZR*
comitis] *Z^a Hal.*, comitum *KIP Mog. Hal.*
Russ., couitum *O*, comites *XZ^rR*
largitionum] *Russ.*, imperii priuatorum
larg. *K^a*, sacrarum larg. *Hal. Cui.*
comitis] *Trid. Hal. Cui.*, comitum *K Mog.*
Russ., comites *OI^bXZPR*, comit. *I^a*
quaestoris] quaestores *K^aOI^aXZPR*, que-
stiones *I^b*
ad] *Russ.*, licet ad *P^b*
- 19 gerendum] gerendi *X*
ob] ad *O*
- 20 munerum] muneri *K^a*, numerum *I*
uolumus euit.] euit. uol. *P*, euit. *Z^a*
obligatos] —tus *OR*
suis] sententiis *Mog.*
- 21 post] postquam *R*
curiae] cum re *I*
commoditatibus] c. suis *R*
- 22 muniantur] muniatur *X*
uniuersa leg.] l. u. *Mog.*
- 23 illibataque] inuiolataque *Mog.*
uoluimus] uolumus *P*
obseruari] *Russ.*, obseruata *O*, seruari
edd. Hal. Cui.
- 24 ne] nec *Russ.*
indulti] indulgendi *I^b*
honoris] *Frad. Hal. Cui.*, honores libri
Mog. Russ.
retulerit uideatur digni tantum *X*
- 25 per] *** *K^a*, qui per *Z^b*, et per *Hal. Cui.*
curialibus] curialium *K*, cum aliis *R*
initium] nuntium *Russ.*
- 26 illabataque *Mog.*
qui] his qui *O*
uel *om.* *Cui.*
- 27 nostri] mei *X*
consecuti] et sec. *O*, cum sec. *Z^a*
facult. suis] s. f. *O*
et] ut *R*
eam] ea *X*
progenitis] genitis *X*
- 28 onere] honore *K^a?OI^aXZPR Trid. Hal.*
Russ. Cui.
decernimus] decernuimus *K*, decreuimus
O Frad. Hal. Cui.

- hos] nos *R*
autem] ante *P*
qui quocumque] quicumque *OPR^a*, que-
cumque *R^b*
- 29 aut cons. *om.* *I^a*
magistri] ministri *R^a*
- 30 prefacti *Z^a*
uel urbis] urbis *R*
actu] urbe *O*, actuque *P*
- 31 quandoque] quando *R*
gesserunt (gessere *Trid. Hal. Cui.*) a. p.
gesserint] gesserint a. p. gesserunt *O*,
gesserunt a. p. gesserunt *R*, gesserunt
I^a?X
omnimodo] omnino *R. Mog.*
eam] ea *I^b*, *om.* *X*
- 32 dignitatem] indign. *O*
a *om.* *I^b*
onere] honore *K^aO^aXZPR Trid. Hal.*
Cui. Russ.

p. 916

- 2 certas exc.] e. c. *XZR*
administrationes] —nem *K^a*
- 3 lata] data *KZP Mog. Russ.*
tantumm. parte] p. t. *KI Trid. Hal. Cui.*,
parte *om.* *P*
corrigendam] —da *X*
- 4 eandem] eadem *R*
diuae (diuine *O*) recordationis] rector da-
tionis diue *X*
- 5 comitis] *Mog. Frad.*, comites libri *Trid.*
Ch. Cui., comitum *Hal.*
priuatorum] pr. rerum *Hal.*
augustae] diue aug. *X*
partis] partes *KI^b*, deficit *I^a*
comitis] comites *KI^bXZPR Cui.*
- 6 largitionum] *Mog. Russ.*, larg. priuatorum
Z, priuatorum larg. *Trid. Frad. Ch.*,
sacrarum larg. *Hal. Cui.*
comitis] comites *KI^bR Cui.*
quaestoris] quaestores *KI^bXZPR Cui.*,
questiores *O*
licet *om.* *Hal.*
- 7 administrationis] —num *XPR*
sunt] sint *R*
ob] ab *O*
- 8 progenitis] genitis *R*
- 10 qui] qui in *KI*
unam] unum *X*
- 11 rebus eorum] e. r. *Mog.*
ante] antea *Mog.*
- 12 intactumque illibatum *I*
relaxatione] —nem *R^a*
- 14 tam] tenu *X*

- adeptam] ademptam *KIPR*, adepta *O*
 15 propriis subst.] s. p. *OP*
 contigit] contingeret *O*, contigerit *X?ZR*
edd. Hal. Cui., contingit *P*
 zen. constitutionem] constitutiones zen. *P*
 16 eadem u. constitutione (—nis *P^a*) eandem
 u. constitutione *O*, eandem u. constitu-
 tionem *I*
 17 zen. diu. mem.] diu. mem. zen. *P*
 quo] qua *Z*, que *R*
 promulgata] —tum *K^a*
 18 leges] legis *I*
 futuris] futuras *K^aR*
 regulas] regulis *X^a*, om. *I*
 non praeteritis (—tas *Mog. R^b*) preteritis
 non futuris *X*, non futuris *Zⁱ*, inc. *R^a*
 20 non om. *X*
 sese liberum] liberum sese *P*, sese libe-
 ram *R*
 esse existimet] existimet *X*, existimet esse *R*
 21 posse] post se *X*
 22 quos] quo *O*
 comprehenderit *O*
 praesenti] presenditi *P^a*
 23 quis] quas *R*
 summum] summi *K*, summam *O*, auimum *R*
 24 infulis] insulis *O*
 aut (autem *X*) ord. bis *R^a*
 ampliatus om. *R*
 ut uel consul (consulis *K^a*) om. *I^a*, ut
 om. *X*
 praef. praetorio] praetriorum praef. *K*
 25 infulas] insulas *O*
 gubernandas] gubernas *K*
 urbicariam] —ria *X*
 in ipso tamen] tamen in ipso *Mog.*
 26 meruerit] *P edd. Hal. Cui.*, meruit *KOI*
XZR
 27 condicionis] conditioni *X*
 exsortem] extorrem *P*
 posteritate] prosperitate *I*
 28 quam om. *OP*
 meruit] meruerit *K*
 gessit] *Hal. Cui.*, gesserit *KOLXZ^aPR^b*
edd., gesserit et *Z^a*, gerit *R^a?*
 filiis] suis filiis *I^a*
 29 remansuris] —ros *K*
 tam] et tam *Mog.*, sed et tam *Hal. Cui.*
 praefecturae] *Russ.*, prefectura *X Mog.*,
 preture *Accursius*, praelaturae *Hal. Cui.*
 quaestoris] quaestionis *Russ.*
 30 praefecturae] —ra *X*
 et] uel *X*
 illicianianis *I*, illiricanis *Z*
 praesidet] *Russ.*, president *K*, possidet *P*

- quam] que *Z^a?*
 urbicariae] —ria *X*
 31 nex. curiae (curae *I*) lib. post peruenerint
collocant Hal. Cui.
 liberentur *O*
 cum] un *R^a*
 patronatum] patronum *KO^b*, dignitatem
 patronum *O^a*
 peruenerint] —unt *KZ*, —rit *P*
 32 quos] quas *K*, quo *O*
 habuerint] —it *ZP*
 eundem] eum *O*
 prouecti] peruecti *R*
 33 etiam] etiam et *R*, om. *K*
 liberatatem *P^a*
 34 sacri scrinii] sacrorum scriniorum *Russ.*
 consecuti] consueti *R*
 memoriae] nostre mem. *K^bI^bP edd. Hal.*
Cui.

p. 917

- 1 sacri scrinii] sacrorum *Russ.*
 libellorum] liberorum *ZR*, librorum *Russ.*
 2 et liberis suis *Cui. 1584*, suis om. *P*
 post] per *Cui. 1584*, om. *P*
 emensa] emenda *K^a*, emersa *Trid. Russ.*,
 omerita *Hal. Cui.*
 susceperant] —rint *Hal. Cui.*
 3 intuitu] si int. *O*
 laborum] aliorum *I^a*, auorum *P^a*
 multos] multo *XP Trid. Hal. Cui.*
 longo prolixoque] prolixo *X*
 pertulerunt] pertulerint *O*, protulerunt *I^a*
Russ., pertulerit *XP*
 intactum om. *X*
 illibatumque] illiberatumque *K*
 4 conseruamus] seruamus *P Mog.*
 sua bis *Z^a*
 5 praediximus] diximus *K*, pdiximus *I*,
 inc. *Z^a*
 sequente] sequenti *O*, sequentem *I*, se-
 quente nam *Hal.*
 antea nullius futuri] anteam illius futu-
 ris *P*
 6 liberandos] liberatos *K^a*
 ne] ni *R*
 quod] quo *K^a*, om. *R*
 dignitatem] et d. *I^a*
 7 sibi om. *O*
 audeant uindicare] u. u. *I*
 9 enuerauimus] memorauimus *OP Russ.*,
 numerauimus *O*
 sunt] sint *R*
 qualis] quis *Russ.*
 erat] erit *X*

quem] qui *O^aZ^aP*, qui est *R*
 10 maribus] matribus *XZ^a*
 concessum] consum *P*
 ante fuerat] f. a. *X*, ante *om.* *O*
 senatui] senatu *X*
 siue] siue sotiari *Z^a*
 compr. anter.] anter. compr. *P*
 11 fuerant] fuerat *O*, fuerunt *Mog.*
 12 eminentissimae] —ma *Russ.*
 processit] precessit *R*
 13 alius] alio *O^a*

quicumque (quicumque *O^a*, cuicumque *P^a*)
 modus] m. q. *Trid. Hal. Cui.*
 est *om.* *Z*
 ea (hec *O*) pen. uacuari] ea pen. ea uacuari
I, pen. ea uacillari *X*, ea p. euacuari
Mog.
 14 infectis] imperfectis *Russ.*
 substantias] —iam *O^a*, —iis *Mog.*
 15 eis] eius *PR Russ.*
 pen. competente] pen. petente *Z^a*, com-
 petente pen. *P*

V

INDEX TITVLORVM AD LITTERARVM ORDINEM DIGESTVS

A

- de *abigeis* 9, 37
- de generali *abolitione* 9, 43
- de *abolitionibus* 9, 42
- de *acceptilationibus* 8, 43
- de *accusationibus* et *inscriptionibus* 9, 2
- acq. uide adq.*
- de *actione pigneraticia* 4, 24
- de hereditate uel *actione uendita* 4, 39
- de *actionibus empti et uenditi* 4, 49
- de *actionibus hereditariis* 4, 16
- de *actore a tutore seu curatore dando* 5, 61
- ad exhibendum* 3, 42
- ad legem Corneliam de falsis* 9, 22
- ad legem Corneliam de sicariis* 9, 16
- ad legem Fabiam* 9, 20
- ad legem Falcidiam* 6, 50
- ad legem Iuliam de adulteriis et de stupro* 9, 9
- ad legem Iuliam de ambitu* 9, 26
- ad legem Iuliam de ui publica seu priuata* 9, 12
- ad legem Iuliam maiestatis* 9, 8
- ad legem Iuliam repetundarum* 9, 27
- ad legem Viselliam* 9, 21
- ad senatus consultum Macedonianum* 4, 28
- ad senatus consultum Orfitianum* 6, 57
- ad senatus consultum Tertullianum* 6, 58
- ad senatus consultum Trebellianum* 6, 49
- ad senatus consultum Turpillianum* 9, 45
- ad senatus consultum Velleianum* 4, 29
- de *adluuionibus* et paludibus et de pascuis
ad alium statum translatis 7, 41
- de *administratione* rerum publicarum 11, 31
- de *administratione* tutorum et curatorum et
de pecunia pupillari fenerenda uel de-
ponenda 5, 37
- de *adoptionibus* 5, 47
- de *adquirendu* et retinenda possessione 7, 32
- de iure deliberandi et de adeunda uel *ad-*
quirenda hereditate 6, 30
- de *adsertione tollenda* 7, 17
- de *adessoribus* et domesticis et cancellariis
iudicum 1, 51
- ad legem Iuliam de adulteriis et de stupro* 9, 9
- aduersus creditorem* 7, 36
- de *aduocatis* diuersorum iudiciorum 2, 7
- [de *aduocatis* diuersorum iudicum 2, 7, 20]
- de *aduocatis* fisci 2, 8
- de *aedificiis* priuatis 8, 10
- de *aediliciis* actionibus 4, 58
- de *agentibus* in rebus 12, 20
- de *agricolis* censitis uel colonis 11, 48
- de *agricolis* et mancipiis dominicis uel fisca-
libus siue rei priuatae 11, 68
- de *aleae* lusu et aleatoribus 3, 43
- de *alendis* liberis ac parentibus 5, 25
- de *Alexandriae* primatibus 11, 29
- de *alienatione* iudicii mutandi causa facta
2, 54
- de *alimentis* pupillo praestandis 5, 50
- de *alluionibus* et paludibus et de pascuis
ad alium statum translatis 7, 41
- ad legem Iuliam de ambitu* 9, 26
- rerum *amotarum* 5, 21
- an seruus ex suo facto post manumissionem*
teneatur 4, 14
- de cursu publico *angariis* et parangariis 12, 50
- de *annali* exceptione Italici contractus tol-
lenda et de diuersis temporibus et ex-
ceptionibus et praescriptionibus et inter-
ruptionibus earum 7, 40
- de *annonis* ciuilibus 11, 25
- de *annonis* et capitu administrantium uel ad-
sectorum aliorumue publicas sollicitudines
gerentium uel eorum qui aliquas conse-
cuti sunt dignitates 1, 52
- de *annonis* et tributis 10, 16
- de *apochis* publicis et descriptionibus curia-
lium 10, 22
- de *apostatis* 1, 7
- de *apparitoribus* comitis Orientis 12, 56

de diuersis officiis et *apparitoribus* iudicum et probatoriis eorum 12, 59
 de *apparitoribus* magistrorum militum et priuilegiis eorum 12, 54
 de *apparitoribus* praefecti annonae 12, 58
 de *apparitoribus* praefecti urbis 12, 53
 de *apparitoribus* praefectorum praetorio et priuilegiis eorum 12, 52
 de *apparitoribus* proconsulis et legati 12, 55
 de *appellationibus* et *consultationibus* 7, 62
 de *aquaeductu* 11, 43
 de lege *Aquila* 3, 35
arbitrium tutelae 5, 51
 de susceptoribus praepositis et *arcariis* 10, 72
 de comitibus et *archiatri* sacri palatii 12, 13
 de *argenti* pretio quod thesauris infertur 10, 78
ass. u. ads.
 de *athletis* 10, 54
 de *auctoritate* praestanda 5, 59
 de officio praefecti *Augustalis* 1, 37
 de *auri* publici prosecutoribus 10, 74
 de *auro* coronario 10, 76

B

de *bonis* auctoritate iudicis possidendis seu uenundandis et de separationibus 7, 72
 de *bonis* mortem sibi consciscientium 9, 50
 de *bonis* libertorum et de iure patronatus 6, 4
 de *bonis* maternis et materni generis 6, 60
 de *bonis* proscriptorum seu damnatorum 9, 49
 de *bonis* quae liberis in potestate constitutis ex matrimonio uel alias adquiruntur et eorum administratione 6, 61
 de *bonis* uacantibus et de incorporatione 10, 10
 de *bonorum* possessione contra tabulas liberti quae patronis uel liberis eorum datur 6, 13
 de *bonorum* possessione contra tabulas quam praetor liberis pollicetur 6, 12
 de *bonorum* possessione secundum tabulas 6, 11

C

de *caducis* tollendis 6, 51
 de *calculi* errore 2, 5
 de *calumniatoribus* 9, 46
 de adessoribus et domesticis et *cancellariis* iudicum 1, 51
 de *canone* frumentario urbis Romae 11, 23
 de *canone* largitionalium titulorum 10, 23
 de *capendis* et distrahendis pignoribus tributorum causa 10, 21
 de *capitatione* ciuium censibus eximenda 11, 49

de *Carboniano* edicto 6, 17
 de priuatis *carceribus* inhibendis 9, 5
 de *castrensi* omnium palatinorum peculio 12, 30
 de *castrensi* peculio militum et praefectianorum 12, 36
 de *castrensi* et ministerianis 12, 25
 de *causis*, ex quibus infamia alicui inrogatur 2, 11
 de *censibus* et censitoribus et peraequatoribus et inspectoribus 11, 58
 de *classicis* 11, 13
 de SC. *Claudiano* tollendo 7, 24
 de *codicillis* 6, 36
 de Iudaeis et *caelicolis* 1, 9
 de *cohortalibus* principibus corniculariis et primipilariis 12, 57
 de *collatione* aeris 10, 29
 de *collatione* donatorum uel releuatorum aut translatorum seu adaeratorum 10, 28
 de *collatione* fundorum fiscalium uel rei priuatae uel dominicae uel ciuitatum uel templorum 11, 74
 de *collatione* fundorum patrimonialium et emphyteuticorum 11, 65
 de *collationibus* 6, 20
 de *collegiatis* et chartopratis et nummulariis 11, 18
 de *collusione* detegenda 7, 20
 de agricolis censitis uel *colonis* 11, 48
 de *colonis* Illyricianis 11, 53
 de *colonis* Palaestinis 11, 51
 de *colonis* Thracensibus 11, 52
 de comitibus consistorianis 12, 10
 de comitibus et *archiatri* sacri palatii 12, 13
 de comitibus et tribunis scholarum 12, 11
 de comitibus qui prouincias regunt 12, 14
 de comitibus rei militaris 12, 12
 de quaestoribus magistris officiorum *comitibus* sacrarum largitionum et rei priuatae 12, 6
 de officio comitis Orientis 1, 36
 de officio comitis rerum priuatarum 1, 33
 de officio comitis sacrarum largitionum 1, 32
 de officio comitis sacri patrimonii 1, 34
 de *commeatu* 12, 42
 de *commerciis* et mercatoribus 4, 63
comminationes epistulas programmata subscriptiones auctoritatem rei iudicatae non habere 7, 57
 de *commodato* 4, 23
communi diuidendo 3, 37
 de seruo *communi* manumisso 7, 7
communis de legatis et fideicommissis et de in rem missione tollenda 6, 43

communia de manumissionibus 7, 15
communia de successionibus 6, 59
communia de usucapionibus 7, 30
communia utriusque iudicii tam familiae
 erciscundae quam communi diuidendo
 3, 38
 de *communium* rerum alienatione 4, 52
 de *compensationibus* 4, 31
 de *concubinis* 5, 26
 de *condicionibus* insertis tam legatis quam
 fideicommissis et libertatibus 6, 46
 de *condictione* ex lege et sine causa uel in-
 iusta causa 4, 9
 de *condictione* furtiua 4, 8
 de *condictione* indebiti 4, 5
 de *condictione* ob causam datorum 4, 6
 de *condictione* ob turpem causam 4, 7
 de *conditis* in publicis horreis 10, 26
 de *locato* et *conducto* 4, 65
 de *conductoribus* et *procuratoribus* siue ac-
 toribus praediorum fiscalium et domus
 Augustae 11, 72
 de *confessis* 7, 59
 de *confirmando* tutore 5, 29
 de *consortibus* eiusdem litis 3, 40
 de *constituta* pecunia 4, 18
 de *legibus* et *constitutionibus* principum et
 edictis 1, 14
 quae sit longa *consuetudo* 8, 52
 de *consulibus* et non spargendis ab his pe-
 cuniis et de praefectis et magistris mili-
 tum et patriciis 12, 3
 de *litis contestatione* 3, 9
 de *contractibus* iudicum uel eorum qui sunt
 circa eos et inhibendis donationibus in
 eos faciendis et ne administrationis tem-
 pore proprias aedes aedificent sine sanc-
 tione pragmatica 1, 53
 de *contrahenda* emptione 4, 38
 de *contrahenda* et committenda stipulatione
 8, 37
 de *contrario* iudicio 5, 58
 de *conueniendis* fisci debitoribus 10, 2
 ad *legem Corneliam* de falsis 9, 22
 ad *legem Corneliam* de sicariis 9, 16
 de cohortalibus principibus *corniculariis* et
 primipilaribus 12, 57
creditorem euictionem non debere 8, 45
 de *crimine* expilatae hereditatis 9, 32
 de *crimine* peculatus 9, 28
 de *crimine* sacrilegii 9, 29
 de *crimine* stellionatus 9, 34
 de *cupressis* ex luco Daphnensi uel Perseis
 per Aegyptum non excidendis uel uen-
 dendis 11, 78

de *curatore* furiosi uel prodigi 5, 70
 de *curiosis* 12, 22
 de *cursu* publico *angariis* et *parangariis*
 12, 50
 de *custodia* reorum 9, 4

D

debitorem uenditionem pignoris impedire non
 posse 8, 28
 de *debitoribus* ciuitatum 11, 33
 de *decanis* 12, 26
 de *decretis* decurionum super immunitate
 quibusdam concedenda 10, 47
 de *decuriis* urbis Romae 11, 14
 de *decurionibus* et filiis eorum et qui de-
 curiones habentur quibus modis a for-
 tuna curiae liberentur 10, 32
 de *decurionibus* et silentiariis 12, 16
 de *dediticia* libertate tollenda 7, 5
 de *defensoribus* ciuitatum 1, 55
 de *delatoribus* 10, 11
depositi 4, 34
 de *desertoribus* et occultatoribus eorum 12, 45
 de *dignitatibus* 12, 1
 de *dilationibus* 3, 11
 de *discussoribus* 10, 30
 de *distractione* pignorum 8, 27
 de *diuersis* officiis et apparitoribus iudicum
 et probatoriis eorum 12, 59
 de *diuersis* praediis urbanis et rusticis tem-
 plorum et ciuitatum et omni redditu ciuili
 11, 70
 de *diuersis* rescriptis et pragmaticis sanc-
 tionibus 1, 23
 de *diuidenda* tutela et pro qua parte quis-
 que tutorum conueniatur 5, 52
diuortio facto apud quem liberi morari uel
 educari debeant 5, 24
 de *dolo* malo 2, 20
 de *domesticis* et protectoribus 12, 17
 de *adessoribus* et *domesticis* et cancellariis
 iudicum 1, 51
 de *donationibus* 8, 53
 de *donationibus* ante nuptias uel propter
 nuptias et sponsaliciis 5, 3
 de mortis causa *donationibus* 8, 56
 de *donationibus* inter uirum et uxorem et a
 parentibus in liberos factis et de ratiha-
 bitione 5, 16
 de *donationibus* quae sub modo uel condi-
 tione uel certo tempore conficiuntur 8, 54
 de *fundo dotali* 5, 23
 de *dote* cauta et non numerata 5, 15
 de *dotis* promissione uel nuda pollicitatione
 5, 11

de iure *dotium* 5, 12
de *duobus* reis stipulandi et duobus reis promittendi 8, 39

E

de *edendo* 2, 1
de Carboniano *edicto* 6, 17
de *edicto* diui Hadriani tollendo et quemadmodum scriptus heres in possessionem mittatur 6, 33
de *edicto* successorio 6, 16
de *emancipationibus* liberorum 8, 48
de *emendatione* propinquorum 9, 15
de *emendatione* seruorum 9, 14
de *emphyteutico* iure 4, 66
de actionibus *empti* et uenditi 4, 49
de eo qui pro tutore negotia gessit 5, 45
de metatis et *epidemeticis* 12, 40
de *episcopali* audientia et de diuersis capitulis quae ad ius curamque et reuerentiam pontificalem pertinent 1, 4
de *episcopis* et clericis et orphanotrophis et brephotrophis et xenodochis et asceteriis et monachis et privilegio eorum et castrensi peculio et de redimendis captiuis et de nuptiis clericorum uetitis seu permissis 1, 3
de *equestri* dignitate 12, 31
de *erogatione* militaris annonae 12, 37
de *errore* aduocatorum uel libellos seu preces concipientium 2, 9
de calculi *errore* 2, 5
etiam ob chirographariam pecuniam pignus teneri 8, 26
etiam per procuratorem causam in integrum restitutionis agi posse 2, 48
de *euictionibus* 8, 44
de *eunuchis* 4, 42
ex delictis defunctorum in quantum heredes conueniantur 4, 17
de causis ex quibus infamia alicui inrogatur 2, 11
de *exactionibus* tributorum 10, 19
de exsecutoribus et *exactoribus* 12, 60
de *exceptionibus* siue praescriptionibus 8, 35
de *excoctione* et translatione militarium annonarum 12, 38
de *excusatione* ueteranorum 5, 65
de *excusationibus* artificum 10, 66
de *excusationibus* et temporibus earum 5, 62
de *excusationibus* munerum 10, 48
de *exercitoria* et institoria actione 4, 25
de tabulis *exhibendis* 8, 7
de *exhibendis* uel transmittendis reis 9, 3
ad *exhibendum* 3, 42

de *expensis* publicorum ludorum 11, 42
de crimine *expilatae* hereditatis 9, 32
de *exsecutione* rei iudicatae 7, 53
de *exsecutoribus* et *exactoribus* 12, 60

F

ad legem *Fabiam* 9, 20
de *fabricensibus* 11, 10
ad legem *Falcidiam* 6, 50
de *falsa* causa adiecta legato uel fideicommisso 6, 44
de *falsa* moneta 9, 24
ad legem Corneliam de *falsis* 9, 22
familiae eriscundae 3, 36
de *famosis* libellis 9, 36
de nautico *fenore* 4, 33
de *feriis* 3, 12
de *fide* et iure hastae fiscalis et de adiectionibus 10, 3
de *fide* instrumentorum et amissione eorum et antapochis faciendis et de his quae sine scriptura fieri possunt 4, 21
de *fideicommissariis* libertatibus 7, 4
de *fideicommissis* 6, 42
de *fideiussoribus* et mandatoribus 8, 40
de *fideiussoribus* minorum 2, 23
de *fideiussoribus* tutorum seu curatorum 5, 57
de *filiis* familias et quemadmodum pro his pater teneatur 10, 62
de *filiis* officialium militarium qui in bello moriuntur 12, 47
de *filio* familias minore 2, 22
finium regundorum 3, 39
de *fiscalibus* usuris 10, 8
de aduocatis *fisci* 2, 8
de iure *fisci* 10, 1
de privilegio *fisci* 7, 73
de *formulis* et impetratione actionum sublati 2, 57
de iurisdictione omnium iudicum et de foro competenti 3, 13
de *fructibus* et litis *expensis* 7, 51
de *frumento* Alexandrino 11, 28
de *frumento* urbis Constantinopolitanae 11, 24
de lege *Fufia* Caninia tollenda 7, 3
de *fugitiuis* colonis patrimonialibus et emphyteuticis et saltuensibus 11, 64
de *fugitiuis* seruis et libertis mancipiisque ciuitatum artificibus et ad diuersa opera deputatis et ad rem priuatam uel dominicam pertinentibus 6, 1
de *fundis* et saltibus rei dominicae 11, 67
de *fundis* limitotrophis et terris et paludibus et pascuis limitaneis uel castellorum 11, 60

de *fundis* patrimonialibus et saltuensibus et
emphyteuticis et eorum conductoribus
11, 62
de *fundis* rei priuatae et saltibus diuinae
domus 11, 66
de *fundo* dotali 5, 23
de *furtis* et de seruo corrupto 6, 2

G

de *generali* abolitione 9, 43
de *gladiatoribus* penitus tollendis 11, 44
de *grege* dominico 11, 76

H

de usu fructu et *habitatione* et ministerio
seruorum 3, 33
de *haereticis* et Manichaeis et Samaritis 1, 5
de *heredibus* instituendis et quae personae
heredes institui non possunt 6, 24
de *heredibus* tutorum 5, 54
de actionibus *hereditariis* 4, 16
de *hereditate* uel actione uendita 4, 39
de *hereditatibus* decurionum nauiculariorum
cohortalium militum et fabricensium 6, 62
de petitione *hereditatis* 3, 31
de *his* quae ex publica collatione illata sunt
non usurpandis 10, 75
de *his* quae poenae nomine in testamento
uel codicillis relinquuntur 6, 41
de *his* quae sub modo legata uel fideicom-
missa relinquuntur 6, 45
de *his* quae ui metusue causa gesta sunt
2, 19
[de *his* qui a non domino manumissi sunt
7, 10]
de *his* qui a principe uacationem acceperunt
10, 45
de *his* qui ad ecclesias confugiunt uel ibi
exclamant 1, 12
de *his* qui ad statuas confugiunt 1, 25
de *his* qui ante apertas tabulas hereditates
transmittunt 6, 52
de *his* quibus ut indignis auferuntur et ad
senatus consultum Silanianum 6, 35
de *his* qui ex officio quod administrauerunt
conueniuntur 11, 39
de *his* qui ex publicis rationibus mutuam
pecuniam acceperunt 10, 6
de *his* qui in ecclesiis manumittuntur 1, 13
de *his* qui in exilium dati uel ordine moti
sunt 10, 61
de *his* qui in priorum creditorum locum suc-
cedunt 8, 18
de *his* qui latrones uel in aliis criminibus
reos occultauerint 9, 39

de *his* qui non impletis stipendiis sacramento
soluti sunt 10, 55
de *his* qui numero liberorum uel paupertate
excusationem meruerunt 10, 52
de *his* qui parentes uel liberos occiderunt
9, 17
de *his* qui per metum iudicis non appella-
uerunt 7, 67
de *his* qui potentiorum nomine titulos prae-
diis adfigunt uel eorum nomina in lite
praetendunt 2, 14
de *his* qui se deferunt 10, 13
de *his* qui sibi adscribunt in testamento
9, 23
de *his* qui sponte munera susceperunt 10, 44
de *his* qui ueniam aetatis impetrauerunt
2, 44
de *honoratorum* uehiculis 11, 20
de *honoribus* et muneribus non continuandis
inter patrem et filium et de interuallis
10, 41

I

de iuris et facti *ignorantia* 1, 18
de *immunitate* nemini concedenda 10, 25
de *imponenda* lucratiuis descriptione 10, 36
de *impuerum* et aliis substitutionibus 6, 26
de *incertis* personis 6, 48
de *incestis* et inutilibus nuptiis 5, 5
de *incolis* et ubi quis domicilium habere
uidetur et de *his* qui studiorum causa in
alia ciuitate degunt 10, 40
de conditione *indebiti* 4, 5
de *indicta* uiduitate et de lege Iulia Miscella
tollenda 6, 40
de *indictionibus* 10, 17
de *infamibus* 10, 59
de *infantibus* expositis liberis et seruis et
de *his* qui sanguinolentos emptos uel
nutriendos acceperunt 8, 51
de *infirmendis* poenis caelibatus et orbitatis
et de decimaribus sublatiis 8, 57
de *ingenuis* manumissis 7, 14
de *ingratis* liberis 8, 49
de *in* integrum restitutione minorum uiginti
quinque annis 2, 21
de *in* integrum restitutione postulata ne quid
noui fiat 2, 49
de *iniuncti* muneris sumptus ad omnes collegas
pertinere 11, 38
de *iniuriis* 9, 35
de *in* ius uocando 2, 2
de *in* litem dando tutore uel curatore
5, 44
de *in* litem iurando 5, 53

de *inofficiosis* donationibus 3, 29
 de *inofficiosis* dotibus 3, 30
 de *inofficioso* testamento 3, 28
 in quibus causis cessat longi temporis praescriptio 7, 34
 in quibus causis coloni censiti dominos accusare possunt 11, 50
 in quibus causis in integrum restitutio necessaria non est 2, 40
 in quibus causis militantes fori praescriptione uti non possunt 3, 25
 in quibus causis pignus tacite contrahitur 8, 14
 in quibus causis tutorem habenti tutor vel curator dari potest 5, 36
 de *institoria* et *exercitoria* actione 4, 25
 de *institutionibus* vel *substitutionibus* seu *restitutionibus* sub *condicione* factis 6, 25
inter alios acta vel iudicata aliis non nocere 7, 60
 de *interdictis* 8, 1
 de *interdicto* matrimonio inter pupillam et tutorem seu curatorem filiosque eorum 5, 6
 de *sententiis* et *interlocutionibus* omnium iudicum 7, 45
 de *inutilibus* stipulationibus 8, 38
 de *irenarchis* 10, 77
 de *Iudaeis* et *caelicolis* 1, 9
 de *iudiciis* 3, 1
 de *indicta* uiduitate et de *lege Iulia* miscella tollenda 6, 40
 ad *legem Iuliam* de adulteriis et de stupro 9, 9
 ad *legem Iuliam* de ambitu 9, 26
 ad *legem Iuliam* de ui publica seu priuata 9, 12
 ad *legem Iuliam* maiestatis 9, 8
 ad *legem Iuliam* repetundarum 9, 27
 de *iure* aureorum anulorum et de natalibus restituendis 6, 8
 de *iure* deliberandi et de *adeunda* vel *adquirenda* hereditate 6, 30
 de *iure* domini impetrando 8, 33
 de *iure* dotium 5, 12
 de *emphyteutico iure* 4, 66
 de *iure* fisci 10, 1
 de rebus creditis et de *iureiurando* 4, 1
 de *iureiurando* propter calumniam dando 2, 58
 de *iure* liberorum 8, 58
 de bonis libertorum et de *iure* patronatus 6, 4
 de *iure* rei publicae 11, 30
 de officio *iuridici* Alexandriae 1, 57

de *iurisdictione* omnium iudicum et de foro competenti 3, 13
 de *iuris* et *facti* ignorantia 1, 18

L

de *Latina* libertate tollenda et per certos modos in ciuitatem Romanam transfusa 7, 6
 de *legationibus* 10, 65
 de *legatis* 6, 37
 communia de *legatis* et *fideicommissis* 6, 43
 de *lege* Aquilia 3, 35
 de *lege* Fufia Caninia tollenda 7, 3
 de *pactis* pignorum et de *commissoria lege* in pignoribus rescindenda 8, 34
 de *indicta* uiduitate et de *lege Iulia* miscella tollenda 6, 40
 ad *legem* Corneliam de falsis 9, 22
 ad *legem* Corneliam de sicariis 9, 16
 ad *legem* Fabiam 9, 20
 ad *legem* Falcidiam 6, 50
 ad *legem Iuliam* de adulteriis et de stupro 9, 9
 ad *legem Iuliam* de ambitu 9, 26
 ad *legem Iuliam* de ui publica seu priuata 9, 12
 ad *legem Iuliam* maiestatis 9, 8
 ad *legem Iuliam* repetundarum 9, 27
 ad *legem* Viselliam 9, 21
 de *legibus* et *constitutionibus* principum et *edictis* 1, 14
 de *legitima* tutela 5, 30
 unde *legitimi* et unde cognati 6, 15
 de *legitimis* heredibus 6, 58
 de *liberali* causa 7, 16
 unde *liberi* 6, 14
 de *liberis* exhibendis seu de ducendis et de homine libero exhibendo 8, 8
 de *liberis* praeteritis vel exheredatis 6, 28
 de *libertinis* 10, 58
 de *libertis* et eorum liberis 6, 7
 de *litigiosis* 8, 36
 de *litis* contestatione 3, 9
 de *litorum* et *itinerum* custodia 12, 44
 de *locatione* praediorum ciuiliu vel fiscalium siue templorum siue rei priuatae vel dominicae 11, 71
 de *locato* et *conducto* 4, 65
 quae sit *longa* consuetudo 8, 52
 de *longi* temporis praescriptione quae pro libertate et non aduersus libertatem opponitur 7, 22
 de *lucris* aduocatorum et *concussionibus* officiorum siue apparitorum 12, 61
 de *lutione* pignoris 8, 30

M

ad SC. *Macedonianum* 4, 28
 de *magistratibus* conueniendis 5, 75
 de *magistratibus* municipalibus 1, 56
 de officio *magistri* militum 1, 29
 de officio *magistri* officiorum 1, 31
 de *magistris* scriniorum 12, 9
 de *maruma* 11, 46
 de *maleficis* et *mathematicis* et ceteris similibus 9, 18
 de *mancipiis* et colonis patrimonialium et saltuensium et emphyteuticorum fundorum 11, 63
mandati 4, 35
 de *mandatis* principum 1, 15
 communia de *manumissionibus* 7, 15
 de *maleficis* et *mathematicis* et ceteris similibus 9, 18
 de professoribus et *medicis* 10, 53
 de *mendicantibus* ualidis 11, 26
 de *ensoribus* 12, 27
 de *metallariis* et metallis et procuratoribus metallorum 11, 7
 de *metatis* et epidemeticis 12, 40
 de *metropoli* Beryto 11, 22
 de *militari* ueste 12, 39
 de *modo* multarum quae ab iudicibus infliguntur 1, 54
 de *monopoliis* et de conuentu negotiatorum illicito uel artificum ergolaborumque nec non balneatorum prohibitis illicitisque pactionibus 4, 59
 de *mortis* causa donationibus 8, 56
 de *mulieribus* in quo loco munera sexui congruentia et honores agnoscant 10, 64
 de *mulieribus* quae seruis propriis se iunxerunt 9, 11
 ut nemini liceat in coemptione specierum se excusare et de *munere* sitoniae 10, 29
 de honoribus et *muneribus* non continuandis inter patrem et filium et de interuallis 10, 41
 de *muneribus* patrimoniorum 10, 42
 de *municipibus* et originariis 10, 39
 de *murilegulis* et gynaeciariis et procuratoribus gynaecii et de monetariis et bastagariis 11, 8
 de *mutatione* nominis 9, 25

N

de iure aureorum anulorum et de *natalibus* restituendis 6, 8
 de *naturalibus* liberis et matribus eorum et ex quibus causis iusti efficiuntur 5, 27

de *naufragiis* 11, 6
 de *nauibus* non excusandis 11, 4
 de *nauiculariis* seu naucleris publicas species transportantibus 11, 2
 de *nautico* fenore 4, 33
 de *nautis* Tiberinis 11, 27
 de *necessariis* et seruis heredibus instituendis uel substituendis 6, 27
ne Christianum mancipium haereticus uel paganus uel Iudaens habeat uel possideat uel circumcidat 1, 10
ne comitibus rei militaris uel tribunis lauacra praestentur 1, 47
ne de statu defunctorum post quinquennium quaeratur 7, 21
ne fidelussores uel mandatores dotium dentur 5, 20
ne filius pro patre uel pater pro filio emancipato uel libertus pro patrono conueniatur 4, 13
ne fiscus rem quam uendidit euincat 10, 5
ne fiscus uel res publica procuracionem alicui patrocini causa in lite praestet 2, 17
negotiatores ne militent 12, 34
 de *negotiis* gestis 2, 18
ne liceat in una eademque causa tertio pronocare uel post duas sententias iudicum quas definitio praefectorum roborauerit eas retractare 7, 70
ne liceat potentioribus patrocinium litigantibus praestare uel actiones in se transferre 2, 13
nemini licere signum saluatoris Christi uel in silice uel in marmore aut sculpere aut pingere 1, 6
ne operae a collatoribus exigantur 10, 24
ne pro dote mulieri bona mariti addicantur 5, 22
ne quid oneri publico imponatur 11, 5
ne quis in sua causa iudicet uel ius sibi dicat 3, 5
ne quis liber inuitus actum rei publicae gerere cogatur 11, 37
ne rei dominicae uel templorum uindicatio temporis exceptione submoueat 7, 38
ne rei militaris comitibus uel tribunis lauacra praestentur 1, 47
 [*ne* rustici ad ullum obsequium deuocentur 11, 55]
ne sanctum baptismum iteretur 1, 6
ne sine iussu principis certis iudicibus liceat confiscare 9, 48
ne tutor uel curator uectigal conducat 5, 41
ne uxor pro marito uel maritus pro uxore uel mater pro filio conueniatur 4, 12

de *Nili* aggeribus non rumpendis 9, 38
 non licere metrocomiae habitatoribus loca
 sua ad extraneum transferre 11, 56
 de non numerata pecunia 4, 30
 de nouationibus et delegationibus 8, 41
 [de noui operis nuntiatione 8, 10, 14]
 de noxalibus actionibus 3, 41
 de nudo ex iure Quiritium tollendo 7, 25
 nulli licere in frenis et equestribus sellis et
 in balteis margaritas et smaragdos et
 hyacinthos aptare et de artificibus pala-
 tinis 11, 12
 de numerariis actuariis et chartulariis et ad-
 iutoribus scriniariis et exceptoribus sedis
 excelsae ceterorumque iudicum tam ciui-
 lium quam militarium 12, 49
 de nudinis 4, 60
 de nuptiis 5, 4

O

de oblatione notorum 12, 48
 de obligationibus et actionibus 4, 10
 de obsequiis patronis praestandis 6, 6
 de officio ciuiliu iudicum 1, 45
 de officio comitis Orientis 1, 36
 de officio comitis rerum priuatarum 1, 33
 de officio comitis sacrarum largitionum
 1, 32
 [de officio comitis sacri palatii 1, 34]
 de officio comitis sacri patrimonii 1, 34
 de officio diuersorum iudicum 1, 48
 de officio eius qui uicem alicuius iudicis ob-
 tinet 1, 50
 de officio iudicum militarium 1, 46
 de officio iuridici Alexandriae 1, 57
 de officio magistri militum 1, 29
 de officio magistri officiorum 1, 31
 de officio praefecti annonae 1, 44
 de officio praefecti Augustalis 1, 37
 de officio praefecti praetorio Africae et de
 omni eiusdem dioeceseos statu 1, 27
 de officio praefecti uigilum 1, 43
 de officio praefecti urbis 1, 28
 de officio praefectorum praetorio Orientis et
 Illyrici 1, 26
 de officio praetorum 1, 39
 de officio proconsulis et legati 1, 35
 de officio quaestoris 1, 30
 de officio rectoris prouinciae 1, 40
 de officio uicarii 1, 38
 de omni agro deserto et quando steriles fer-
 tilibus imponuntur 11, 59
 de operibus publicis 8, 11
 de operis libertorum 6, 3
 [de noui operis nuntiatione 8, 10, 14]

de ordine cognitionum 7, 19
 de ordine iudiciorum 3, 8
 ad SC. *Orfilianum* 6, 57

P

de pactis 2, 3
 de pactis conuentis tam super dote quam
 super donatione ante nuptias et para-
 phernis 5, 14
 de pactis inter emptorem et uenditorem com-
 positis 4, 54
 de pactis pignorum et de commissoria lege
 in pignoribus rescindenda 8, 34
 de paganis et sacrificiis et templis 1, 11
 de palatiis et domibus dominicis 11, 77
 de palatinis sacrarum largitionum et rerum
 priuatarum 12, 23
 de partu pignoris et omni causa 8, 24
 de pascuis publicis uel priuatis 11, 61
 de patria potestate 8, 46
 de patribus qui filios distraxerunt 4, 43
 de crimine *peculatus* 9, 28
 de *peculio* eius qui libertatem meruit 7, 23
 de constituta pecunia 4, 18
 de *pedaneis* iudicibus 3, 3
 de *perfectissimatus* dignitate 12, 32
 de *periculo* eorum qui pro magistratibus
 interuenerunt 11, 35
 de *periculo* et commodo rei uenditae 4, 48
 de *periculo* nominatorum 11, 34
 de *periculo* successorum parentis 10, 63
 de *periculo* tutorum et curatorum 5, 38
 de rerum *permutatione* 4, 64
 per quas personas nobis acquiritur 4, 27
 de *petitione* hereditatis 3, 31
 de *petitionibus* bonorum sublatiis 10, 12
 de actione *pigneraticia* 4, 24
 de *pignoribus* 8, 13
 [ad legem Fabiam de *plagiariis* 9, 20]
 de *plus* petitionibus 3, 10
plus ualere quod agitur quam quod simulate
 concipitur 4, 22
 de *poena* iudicis qui male iudicauit uel eius
 qui iudicem uel aduersarium corrumpere
 curauit 7, 49
 de *poenis* 9, 47
poenis fiscalibus creditores praeferrari 10, 7
 de *ponderatoribus* et auri illatione 10, 73
 de acquirenda et retinenda *possessione* 7, 32
 de *postliminio* et de redemptis ab hostibus
 8, 50
 de *postulando* 2, 6
 de *postumis* heredibus instituendis uel ex-
 heredandis uel praeteritis 6, 29
 de *potioribus* ad munera nominandis 10, 67

de *praebendo* salario 10, 37
 de *praediis* curialium sine decreto non alienandis 10, 34
 de *praediis* nauiculariorum 11, 3
 de *praediis* tamiacis et de his qui ex colonis dominicis aliisque liberae condicionis procreantur 11, 69
 de *praediis* uel aliis rebus minorum sine decreto non alienandis uel obligandis 5, 71
 de apparitoribus *praefecti* annonae 12, 58
 de officio *praefecti* annonae 1, 44
 de officio *praefecti* Augustalis 1, 37
 de officio *praefecti* praetorio Africae 1, 27
 de officio *praefecti* uigilum 1, 45
 de officio *praefecti* urbis 1, 28
 de *praefectis* praetorio siue urbi et magistris militum in dignitatibus exaequandis 12, 4
 de officio *praefectorum* praetorio Orientis et Illyrici 1, 26
 [de *praepositis* agentium in rebus 12, 20, 5]
 de *praepositis* labarum 12, 18
 de *praepositis* sacri cubiculi et de omnibus cubiculariis et priuilegiis eorum 12, 5
 de *praescriptione* longi temporis decem uel uiginti annorum 7, 33
 de *praescriptione* triginta uel quadraginta annorum 7, 39
 de exceptionibus siue *praescriptionibus* 8, 35
 de rerum permutatione et de *praescriptis* uerbis actione 4, 64
 de *praetoribus* et honore praeturae et gleba et folli et septem solidorum functione sublata 12, 2
 de *praetorio* pignore et ut in actionibus etiam debitorum missio praetorii pignoris procedat 8, 21
 de officio *praetorum* 1, 39
 de diuersis rescriptis et *pragmaticis* sanctionibus 1, 23
 de *precario* et de Saluiano interdicto 8, 9
 de *precibus* imperatori offerendis et de quibus rebus supplicare liceat uel non 1, 19
 de *primicerio* et secundocerio et notariis 12, 7
 de *primipilo* 12, 62
 de *principibus* agentium in rebus 12, 21
 de *priuatis* carceribus inhibendis 9, 5
 de *priuilegiis* corporatorum urbis Romae 11, 15
 de *priuilegiis* domus Augustae uel rei priuatae et quarum collationum excusationem habent 11, 75
 de *priuilegiis* eorum qui in sacro palatio militant 12, 28
 de *priuilegiis* scholarum 12, 29
 de *priuilegiis* urbis Constantinopolitanae 11, 21

de *priuilegio* dotis 7, 74
 de *priuilegio* fisci 7, 73
 de *probationibus* 4, 19
 de apparitoribus *proconsulis* et legati 12, 55
 de officio *proconsulis* et legati 1, 35
 de *procuratoribus* 2, 12
 de *professoribus* et medicis 10, 53
 de *professoribus* qui in urbe Constantino-politana docentes ex lege meruerint comitiam 12, 15
 de *prohibita* sequestratione pecuniae 4, 4
 pro quibus causis serui praemium accipiunt libertatem 7, 13
 pro socio 4, 37
 de domesticis et *protectoribus* 12, 17
 de *proximis* sacrorum scriniorum ceterisque qui in sacris scriniis militant 12, 19
publicae laetitiae uel consulum nuntiatores uel insinuatores constitutionum et aliarum sacrarum uel iudicialium litterarum ex descriptione uel ab inuitis ne quid accipiant immodicum 12, 63

Q

de *quadriennii* praescriptione 7, 37
 de *quadrimestris* tam ciuilibus quam militaribus breuibus 1, 42
 quae res exportari non debeant 4, 41
 quae res pignori obligari possunt uel non et qualiter pignus contrahatur 8, 16
 quae res uenire non possunt et qui uendere uel emere uentantur 4, 40
 quae sit longa consuetudo 8, 52
 de *quaestionibus* 9, 41
 de *quaestoribus* magistris officiorum et comitibus sacrarum largitionum et rei priuatae 12, 6
 quando ciuilis actio criminali praeiudicet et an utraque ab eodem exerceri potest 9, 31
 quando curatores uel tutores esse desinant 5, 60
 quando decreto opus non est 5, 72
 quando dies legati uel fideicommissi cedit 6, 53
 quando et quibus debetur quarta pars ex bonis decurionum et de modo distributionis eorum 10, 35
 quando ex facto tutoris uel curatoris minores agere uel conueniri possunt 5, 39
 quando fiscus uel priuatus debitoris sui debitores exigere potest 4, 15
 quando imperator inter pupillos uel uiduas uel miserales personas cognoscat et ne exhibeantur 3, 14
 quando libellus principi datus litis contestationem faciat 1, 20

quando liceat ab emptione discedere 4, 45
quando liceat sine iudice unicuique vindicare se uel publicam deuotionem 3, 27
quando mulier tutelae officio fungi potest 5, 35
quando non petentium partes petentibus adcrescunt 6, 10
quando prouocare necesse non est 7, 64
quemadmodum aperiantur testamenta et inspiciantur et describantur 6, 32
quemadmodum ciuilia munera indicuntur 10, 43
qui accusare non possunt 9, 1
qui admitti ad bonorum possessionem possunt et intra quod tempus 6, 9
qui aetate 5, 67
qui aetate se excusant 10, 50
qui bonis cedere possunt 7, 71
quibus ad conductionem praediorum fiscalium accedere non licet 11, 73
quibus ad libertatem proclamare non licet et de rebus eorum qui ad libertatem proclamare non prohibentur 7, 18
quibus ex causis maiores in integrum restituantur 2, 53
quibus muneribus excusantur ii qui post impletam militiam uel aduocationem per prouincias suis commodis uacantes commorantur et de privilegiis eorum 10, 56
de quibus muneribus uel praestationibus nemini liceat se excusare 10, 49
quibus non obiciatur longi temporis praescriptio 7, 35
quibus res iudicata non nocet 7, 56
qui dare tutores uel curatores et qui dari possunt 5, 34
qui et aduersus quos in integrum restitui non possunt 2, 41
qui facere testamentum possunt uel non possunt 6, 22
qui legitimam personam in iudiciis habent uel non 3, 6
qui manumittere non possunt et ne in fraudem creditorum manumittatur 7, 11
qui militare possunt uel non et de seruis ad militiam uel dignitatem adspirantibus et ut nemo duplici militia uel dignitate et militia simul utatur 12, 33
qui morbo 5, 68. 10, 51
qui non possunt ad libertatem peruenire 7, 12
qui numero liberorum se excusant 5, 66
qui numero tutelarum 5, 69
qui petant tutores uel curatores 5, 31
qui potiores in pignore habeantur 8, 17

qui pro sua iurisdictione indices dare dariue possunt 3, 4
quod cum eo qui in aliena est potestate negotium gestum esse dicitur uel de peculio seu quod iussu aut de in rem uerso 4, 26
quomodo et quando iudex sententiam proferre debet praesentibus partibus uel una parte absente 7, 43
quo quisque ordine conueniatur 11, 36
quorum appellationes non recipiuntur 7, 65
quorum bonorum 8, 2
quorum legatorum 8, 3

R

de raptu uirginum seu uiduarum nec non sanctimonialium 9, 13
de ratiociniis operum publicorum et deatribus ciuitatum 8, 12
de rebus alienis non alienandis et de prohibita rerum alienatione uel hypotheca 4, 51
de rebus creditis et de iureiurando 4, 1
de captiuis et de postliminio et de *redemptis* ab hostibus 8, 50
de re iudicata 7, 52
de reis postulatis 10, 60
de rei uindicatione 3, 32
de rei uxoriae actione in ex stipulatu actionem transfusa et de natura dotibus praestita 5, 13
de relationibus 7, 61
de religiosis et sumptibus funerum 3, 44
rem alienam gerentibus non interdicti rerum suarum alienatione 4, 53
de re militari 12, 36
de remissione pignoris 8, 25
de repudianda bonorum possessione 6, 19
de repudianda uel abstinenda hereditate 6, 31
de repudiis et iudicio de moribus sublato 5, 17
de reputationibus quae fiunt in iudicio in integrum restitutionis 2, 47
de requirendis 9, 40
rerum amotarum 5, 21
de rerum permutatione et de praescriptis uerbis actione 4, 51
de rescindenda uenditione 4, 44
de in integrum restitutionibus 4, 1
de restitutione militum et eorum qui rei publicae causa afuerunt 2, 50
de reuocandis donationibus 8, 55
de reuocandis his quae per fraudem alienata sunt 7, 75

S

- de crimine *sacrilegii* 9, 29
 de *sacrosanctis* ecclesiis et de rebus et pri-
 vilegiis earum 1, 2
 de *salgamo* hospitibus non praestando 12, 41
 de precario et *Saluiano* interdicto 8, 9
 de *satisdando* 2, 56
 de *secundis* nuptiis 5, 9
 de *seditiosis* et de his qui plebem audent
 contra rem publicam colligere 9, 30
 de *senatus* consultis 1, 16
 de *senatus* consulto Claudiano tollendo 7, 24
 ad *senatus* consultum Macedonianum 4, 28
 ad *senatus* consultum Orfitianum 6, 57
 de his quibus ut indignis auferuntur et ad
senatus consultum Silanianum 6, 35
 ad *senatus* consultum Tertullianum 6, 56
 ad *senatus* consultum Trebellianum 6, 49
 ad *senatus* consultum Turpillianum 9, 45
 ad *senatus* consultum Velleianum 4, 29
sententiam rescindi non posse 7, 50
 de *sententiam* passis et restituis 9, 51
 de *sententia* quae sine certa quantitate pro-
 lata est 7, 46
 de *sententiis* aduersus fiscum latis retrac-
 tandis 10, 9
 de *sententiis* et interlocutionibus omnium iu-
 dicum 7, 45
 de *sententiis* ex periculo recitandis 7, 44
 de *sententiis* praefectorum praetorio 7, 42
 de *sententiis* quae pro eo quod interest pro-
 feruntur 7, 47
 de *sepulchro* uiolato 9, 19
 de fugitiuis *seruis* et libertis mancipiisque
 ciuitatum artificibus et ad diuersa opera
 deputatis et ad rem priuatam uel domini-
 cam pertinentibus 6, 1
 de *seruis* rei publicae manumittendis 7, 9
 de *seruitutibus* et de aqua 3, 34
 de *seruo* communi manumisso 7, 7
 de furtis et de *seruo* corrupto 6, 2
 de *seruo* pignori dato manumisso 7, 8
 si aduersus creditorem 2, 37
 si aduersus delictum suum 2, 34
 si aduersus donationem 2, 29
 si aduersus dotem 2, 33
 si aduersus fiscum 2, 36
 si aduersus libertatem 2, 30
 si aduersus rem iudicatam 2, 26
 si aduersus solutionem a debitore uel a se
 factam 2, 32
 si aduersus transactionem uel diuisionem
 minor restitui uelit 2, 31
 si aduersus uenditionem 2, 27
 si aduersus uenditionem pignorum 2, 28
 si aduersus usucapionem 2, 35
 si aliena res pignori data sit 8, 15
 si a non competenti iudice iudicatum esse
 dicatur 7, 48
 si antiquior creditor pignus uendiderit 8, 19
 ad legem Corneliam de *sicariis* 9, 16
 si certum petatur 4, 2
 si communis res pignorata sit 8, 20
 si contra ius utilitatemue publicam uel per
 mendacium fuerit aliquid postulatum uel
 impetratum 1, 22
 si contra matris uoluntatem tutor datus sit
 5, 47
 si curialis relicta ciuitate rus habitare malu-
 erit 10, 38
 si de momentaria possessione fuerit appella-
 tum 7, 69
 si dos constante matrimonio soluta fuerit 5, 19
 si ex falsis instrumentis uel testimoniis iudi-
 catum erit 7, 58
 si ex pluribus tutoribus uel curatoribus omnes
 uel unus agere pro minore uel conueniri
 possunt 5, 40
 si libertus aut seruus ad decurionatum ad-
 spirauerit 10, 33
 de uerborum et rerum *significatione* 6, 38
 si in causa iudicati pignus captum sit 8, 22
 si in communi eademque causa in integrum
 restitutio postuletur 2, 25
 si in fraudem patroni alienatio facta est 6, 5
 de decurionibus et *silentiariis* 12, 16
 si liberalitatis imperialis socius sine herede
 defecerit 10, 14
 si maior factus sine decreto factam aliena-
 tionem ratam habuerit 5, 74
 si maior factus ratum habuerit 2, 45
 si mancipium ita fuerit alienatum, ut manu-
 mittatur, uel contra 4, 57
 si mancipium ita uenierit, ne prostituatur
 4, 56
 si mater indemnitate promiserit 5, 46
 [si minor ab hereditate se abstineat 2, 38]
 si minor se maiorem dixerit uel maior pro-
 batus fuerit 2, 42
 sine censu uel reliquis fundum comparari
 non posse 4, 47
 si non a competenti iudice iudicatum esse
 dicatur 7, 48
 si nuptiae ex rescripto petantur 5, 8
 si omissa sit causa testamenti 6, 39
 si pendente appellatione mors interuenerit
 7, 66
 si per uim uel alio modo absentis perturbata
 sit possessio 8, 5

si pignoris conuentionem numeratio secuta non est 8, 32
si pignus pignori datum sit 8, 23
si plures una sententia condemnati sunt 7, 55
si post creationem quis decesserit 10, 70
si propter inimicitias creatio facta sit 10, 68
si propter publicas pensitationes uenditio fuerit celebrata 4, 46
si quacumque praeditus potestate uel ad eum pertinentes ad suppositarum iurisdictioni suae adspirare temptauerint nuptias 5, 7
si quis aliquem testari prohibuerit uel coegerit 6, 34
si quis alteri uel sibi sub alterius nomine uel aliena pecunia emerit 4, 50
si quis eam cuius tutor fuerit corruperit 9, 10
si quis ignorans rem minoris esse sine decreto comparauit 5, 73
si quis imperatori maledixerit 9, 7
si rector prouinciae uel ad eum pertinentes sponsalicia dederint 5, 2
si reus uel accusator mortuus fuerit 9, 6
si saepius in integrum restitutio postuletur 2, 43
si secundo nupserit mulier, cui maritus usum fructum reliquerit 5, 10
si seruus aut libertus ad decurionatum adspirauerit 10, 33
si seruus exportandus ueneat 4, 55
si seruus se emi mandauerit 4, 36
si tutor uel curator interuenerit 2, 24
si tutor non gesserit 5, 55
si tutor rei publicae causa aberit 5, 64
si uendito pignore agatur 8, 29
si unus ex pluribus appellauerit 7, 68
si unus ex pluribus heredibus creditoris uel debitoris partem suam debiti soluerit uel acceperit 8, 31
si ut omissam hereditatem uel bonorum possessionem uel quid aliud adquirat 2, 39
si ut se hereditate abstineat 2, 38
pro socio 4, 37
de solutionibus et liberationibus 8, 42
de solutionibus et liberationibus debitorum ciuitatis 11, 40
solutio matrimonio dos quemadmodum petatur 5, 18
de spectaculis et scaenicis et lenonibus 11, 41
de sponsalibus et aris sponsaliciis et proxeneticis 5, 1
de sportulis et sumptibus in diuersis iudiciis faciendis et de exsecutoribus litium 3, 2
de tractoriis et statuiis 12, 51
de statuis et imaginibus 1, 24

de crimine stellionatus 9, 34
de contrahenda et committenda stipulatione 8, 37
de stratoribus 12, 24
de studiis liberalibus urbis Romae et Constantinopolitanae 11, 19
de suariis et susceptoribus uini et ceteris corporatis 11, 17
de impuberum et aliis substitutionibus 6, 26
de edicto successorio 6, 16
de suffragio 4, 3
de suis et legitimis liberis et ex filia nepotibus ab intestato uenientibus 6, 55
de summa trinitate et de fide catholica et ut nemo de ea publice contendere audeat 1, 1
iniuncti muneris sumptus ad omnes collegas pertinere 11, 38
de sumptuum recuperatione 10, 69
de superexactionibus 10, 20
de superindicto 10, 18
de susceptoribus praepositis et arcariis 10, 72
de suspectis 5, 43

T

de tabulariis scribis logographis et censualibus 10, 71
de tabulis exhibendis 8, 7
de paganis et sacrificiis et templis 1, 11
de temporibus in integrum restitutionis tam minorum aliarumque personarum quae restitui possunt quam heredum eorum 2, 52
de temporibus et reparationibus appellationum seu consultationum 7, 63
ad SC. Tertullianum 6, 56
de testamentaria manumissione 7, 2
de tutela testamentaria 5, 28
de testamento militis 6, 21
de testamentis quemadmodum testamenta ordinantur 6, 23
de testibus 4, 20
de thesauris 10, 15
de tironibus 12, 43
de tollendu lustralis auri collatione 11, 1
de tractoriis et statuiis 12, 51
de transactionibus 2, 4
ad SC. Trebellianum 6, 49
de comitibus et tribunis scholarum 12, 11
de annonis et tributis 10, 16
ad SC. Turpillianum 9, 45
de tutela testamentaria 5, 28
de tutore uel curatore qui satis non dedit 5, 42
de tutoribus uel curatoribus illustrium uel clarissimarum personarum 5, 33

U

- de *uacatione* muneris 10, 46
 ubi agi oportet de ratiociniis tam priuatis quam publicis 3, 21
 ubi causa status agi debeat 3, 22
 ubi causae fiscales uel diuinae domus hominumque eius agantur 3, 26
 ubi conueniatur qui certo loco dare promisit 3, 18
 ubi de criminibus agi oportet 3, 15
 ubi de hereditate agatur uel ubi scripti heredes in possessionem mitti postulare debent 3, 20
 ubi de possessione agi oportet 3, 16
 ubi et apud quem cognitio in integrum restitutionis agitanda sit 2, 46
 ubi fideicommissum peti oportet 3, 17
 ubi in rem actio exerceri debet 3, 19
 ubi petantur tutores uel curatores 5, 32
 ubi pupilli educantur 5, 49
 ubi quis de curiali uel cohortali aliaue conditione conueniatur 3, 23
 ubi senatores uel clarissimi ciuilibus uel criminaliter conueniantur 3, 24
 uectigalia noua institui non posse 4, 62
 de uectigalibus et commissis 4, 61
 ad SC. *Velleianum* 4, 29
 de uenatione ferarum 11, 46
 de uendendis rebus ciuitatis 11, 32
 de uenditione rerum fiscalium cum priuatis communium 10, 4
 de uerborum et rerum significatione 6, 38
 de uestibus holoueris et auratis et de distinctione sacri muricis 11, 9
 de ueteranis 12, 46
 de ueteri iure enucleando et auctoritate iuris prudentium qui in digestis referuntur 1, 17
 de ueteris numismatis potestate 11, 11
 ut bonorum raptorum 9, 33
 de officio uicarii 1, 38
 de rei uindicatione 3, 32
 de uindicta libertate et apud consilium manumissione 7, 1
 ad legem *Viselliam* 9, 21
 unde legitimi et unde cognati 6, 15
 unde liberi 6, 14
 unde ui 8, 4
 unde uir et uxor 6, 18
 de usucapione pro donato 7, 27
 de usucapione pro dote 7, 28
 de usucapione pro emptore uel transactione 7, 26
 de usucapione pro herede 7, 29
 de usucapione transformanda et de sublata differentia rerum Mancipi et nec Mancipi 7, 31
 de usu fructu et habitatione et ministerio seruorum 3, 33
 de usuris 4, 32
 de usuris et fructibus legatorum seu fideicommissorum 6, 47
 de usuris pupillaribus 5, 50
 de usuris rei iudicatae 7, 54
 ut actiones et ab herede et contra heredem incipiant 4, 11
 ut armorum usus inscio principe interdictus sit 11, 47
 ut causae post pubertatem adsit tutor 5, 48
 ut dignitatum ordo seruetur 12, 8
 ut in possessionem legatorum uel fideicommissorum seruandorum causa mittatur et quando satisfacere debet 6, 54
 ut intra certum tempus criminalis quaestio terminetur 9, 44
 ut possidetis 8, 6
 ut lite pendente uel post prouocationem aut definitiuam sententiam nulli liceat imperatori supplicare 1, 21
 ut nemini liceat in coemptione specierum se excusare et de munere sitioniae 10, 27
 ut nemini liceat sine iudicis auctoritate signa imprimere rebus, quas alius tenet 2, 16
 ut nemo ad suum patrocinium suscipiat uicos uel rusticanos eorum 11, 54
 ut nemo inuitus agere uel accusare cogatur 3, 7
 ut nemo priuatus titulos praedii suis uel alienis imponat uel uela regalia suspendat 2, 15
 ut nulli patriae suae administratio sine speciali permissu principis permittatur 1, 41
 ut nullus ex uicanis pro alienis debitis uicanorum teneatur 11, 57
 ut omnes tam ciuiles quam militares iudices post administrationem depositam per quinquaginta dies in ciuitatibus uel certis locis permaneant 1, 49
 ut quae desunt aduocatis partium, iudex suppleat 2, 10
 ut rusticani ad nullum obsequium deuocentur 11, 55
 de uxoribus militum uel eorum qui rei publicae causa absunt 2, 51

Zum
Römischen Vereinsrecht.
Abhandlungen
aus der
Rechtsgeschichte
von
Dr. Max Cohn.
(231 S.) gr. 8. geheftet. 5 Mark.

Die sogenannte
actio de eo quod certo loco.
Eine Untersuchung
aus
dem römischen Recht
von
Dr. Max Cohn.
(VIII u. 207 S.) gr. 8. geheftet. 4 Mark.

Platzrecht und Miethe.
Beiträge
zu
ihrer Geschichte und Theorie
von
Heinrich Degenkolb.
(XVI u. 248 S.) 8. geheftet. 4 Mark.

Die
Lex Hieronica
und
das Pfändungsrecht der Steuerpächter.
Beiträge zur Erklärung der Verrinen
von
Heinrich Degenkolb.
(XII u. 149 S.) 8. geheftet. 2 Mark 40 Pf.

Die sogenannten
doppelseitigen Klagen
des Römischen
und
gemeinen Deutschen Rechts
von
Dr. Ernst Eck.
(IV u. 150 S.) gr. 8. geheftet. 3 Mark.

Zur Geschichte
der
processualen Behandlung der Exceptionen.
Academische Antrittsschrift
von
Dr. Fridolin Eisele,
ord. Prof. des römischen Rechts an der Universität zu Freiburg i. B.
(64 S.) gr. 8. geheftet. 1 Mark 60 Pf.

Die materielle
Grundlage der Exceptio.
Eine römisch-rechtliche Untersuchung
von
Dr. F. Eisele.
Mit 3 Beilagen.
(V u. 179 S.) gr. 8. geheftet. 3 Mark.

Die Compensation
nach
römischem und gemeinem Recht
von
Dr. Fridolin Eisele.
(XVI u. 394 S.) gr. 8. geheftet. 10 Mark.

Geschichte
des
römischen Criminalprozesses
bis zum Tode Justinian's.
Von
Dr. Gustav Geib,
ordentl. Prof. der Rechte an der Universität zu Zürich.
(XIX u. 692 S.) gr. 8. geheftet. 6 Mark.

Der römische Civilprozess
zur Zeit der
Legislationen
von
O. Karlowa.
(VIII u. 396 S.) gr. 8. geheftet. 6 Mark.

Byzantinische Rechtsgeschichte.
Von
Zachariae von Lingenthal.
Zweite Auflage.
Im Druck.

Kritische Versuche
im Gebiete des
Römischen Rechts
von
Paul Krüger.
Mit einer Tafel.
(172 S.) gr. 8. geheftet. 4 Mark.

GIOVANNI BERLIN
LEGATORE DI LIBRI
Via Ghibellina 493
FIRENZE

B.12.1.28

BNCF

